

CORPUS IURIS CANONICI

EDITIO LIPSIENSIS SECUNDA

POST

AEMILII LUDOUICI RICHTERI

CURAS

AD LIBRORUM MANU SCRIPTORUM ET EDITIONIS ROMANAE
FIDEM RECOGNOUIT ET ADNOTATIONE CRITICA

IN STRUXIT

AEMILIUS FRIEDBERG

PARS SECUNDA

DECRETALIUM COLLECTIONES. Biblioteca PixeLegis. Universidad de Sevilla.

1955

AKADEMISCHE DRUCK- U. VERLAGSANSTALT
GR AZ

Unveränderter Nachdruck der 1879 in Leipzig bei B. Tauchnitz erschienenen Ausgabe.

DECRETALIUM COLLECTIONES

DECRETALES GREGORII P. IX., LIBER SEXTUS DECRETALIUM
BONIFACII P. VIII., CLEMENTIS P. V. CONSTITUTIONES,
EXTRAVAGANTES TUM VIGINTI IOANNIS P. XXII. TUM COMMUNES

EDITIO LIPSIENSIS SECUNDA

POST

AEMILII LUDOUICI RICHTERI

CURAS

AD LIBRORUM MANU SCRIPTORUM ET EDITIONIS ROMANAE
FIDEM RECOGNOUIT ET ADNOTATIONE CRITICA

INSTRUXIT

AENILIUS FRIEDBERG

PROLEGOMENA.

A. DECRETALES GREGORII IX.

I. DE INDOLE ET RATIONE DECETALIIUM CO3IPILATIONIS.

1. Quis qua aetate confecerit.
2. Quemadmodum inscribatur liber, quomodocanonesdistributi sint.
3. Ex quibus fontibus Raymuncus hauserit canones.
4. Quibus canonum collectionibus Raymundus usus sit.

II. DE EDITIONIBUS DECETALIIUM GREGORII IX.

1. De editionibus XV. et XVI. saeculi et de editione Romana.
2. De Iusto Henningio BShmer et Aemilio Ludovico Richter.
3. De mea editione.

B. LIBER Vltus BONIFACII VIII.

I. DE INDOLE ET RATIONE LIBRI VI.

1. Qui qua aetate confecerint.
2. Quemadmodum inscribatur liber, quomodo canonesdistributi sint.
3. Ex quibus fontibus Compilatores hauserint canones.
4. Quibus canonum collectionibus usi sint,

s

A. DECRETALES GREGORII IX.

I. DE INDOLE ET RATIONE DECETALIIUM COMPILATIONIS.

I. Quis qua aetate confecerit.

Gregorius IX. eodem quo apostolicam adeptus est dignitatem auno (i 227.) consilium cepisse dicitur l novae decretalium epistolarum compilationis faciendae. Ad quod consilium non ea, quam ipse in Bulla *Rex pacificus* protulit causa commotus fuisse luculente apparet, — scilicet: *diversas constitutiones et decretales epistolas praedecessorum . . . in diversa dispersas volumina, quarunz aliquae propter ninzzám similitudinenz, et quaedam propter contrarietatem, nonnullae etiam propter sui prolixitatem, confusionem inducere videbantur, aliquae vero vagabantur extra volumina supra dicta, quae tanquanz incertae frequenler ziz iudiciis vac:Y labant — contra id sibi proposuisse videtur, ut Romani pontificatus auctoritatem potestatemque amplificaret omites anterioris iuris fontes in unum et pontificium quidem librum colligendo². Itaque factum est, ut Papa capellanum et poenitentiarium suum Raynzundunz de Pe^laforte ao. 123o. operam suscipere iuberet, et decretalium librum parvo temporis spatio intermisso completum Non. Sept. ao. 1234. Bononiensi et Parz= szénsi transmitteret universitatibus, quo universi uterentur in scholis et iudiciis, aperte inhibens, ne quis*

II. DE EDITIONIBUS LIBRI VI.

1. De editionibus XV. saeculi, Romana, Bbhmeriana, Ricliteriana.
2. De mea editione.

C. CLEMENTINAE.

I. DE INDOLE ET RATIONE CLEMENTINARUM.

1. Quis qua aetate confecerit.
2. Quemadmodum inscribatur liber, quomodocanonesdistributi sint.
3. Ex quibus fontibus Clementinae haustae sint.

II. DE EDITIONIBUS CLEMENTINARUM.

1. De editionibus ante meam comparatis.
2. De mea editione.

D. DE EXTRAVAGANTIUM COLLECTIONIBUS.

1. Quomodo canones distributi sint.
2. Quorum paparum decretales in Extravagantibus inveniantur.
3. De editionibus Extravagantium.

novum componere conaretur absque speciali apostolicae sedis licentia.

2. Ouemadmodum inscribatur liber. Quomodo canones distributi sint.

Gregorius ipse compilationi nullum imposuit nomen, quae in codicibus manu scriptis *Decretales Gregorii IX.* vocata, eodem nomine etiam nunc appellatur. Forma quoque libri inde ab illo tempore mutata non est nihilque additum, nisi ex Innocentii IV. temporibus, qui suas et Gregorii ipsius quasdam epistolas in Gregorianam inseri compilationem ittssit³, nulla decessoris interdicti ratione habita, quo ne liber ullo modo mutaretur strictissime fuit prohibitum. —

Quinque constat partibus (libris) compilatio, 185 titulis, 1871 capitulis, quae quo modo distributa sint ex tabula infra scripta intelligi potest⁴.

3. Ex quibus fontibus Raymundus hauserit canon es.

Carones, quos congeffit Raymundus, non solt ura ex paparum excerpsit epistolis, quarum copia ita praevallet, ut inde nomen libro hand iniuste data esse videatur, sed etiam fragmenta ex canonilnls conciliorum, capitularibus regum Francorum, patrum

1) Ioan. Andreas Novella in Decret. ap. Sc&xlie Gesch. d. Quellen und Litrat. d. can. Rechts (Stuttgart 1675 sqq.) I, 243.

2) Cf. Scville l. c. II, 4 sqq.

3) Cf. Codicem, quent a me lit. G signiGeatum esse infra videbis, Cod Regimont. no. 1750., Coa. Vratislav. no. 11. F. 29. Cod. Beruliu, fol. no. 17

4) Cf. tab. pag. XIX.

operibus sunlpta ut in Gratiani decreto inveniuntur.
Quorum omnium index quum nullus hucusque con-
fectus sit, operae pretium me facturum esse arbitror,
si hoc loco eum apposuerim.

A. CANONES APOSTOLORUM.

c. 20 1 (3, 22)
c. 29 1 (1, 27)

B. CONCILIORUM CANONES.

I. CONCILIA ORIENTALIA.

I. C. Sardicensis (no. 313)

c. 1 1 (3, 4)
c. 2 2 (1, 6)

2. C. Chalcedon. (ao. 451)

c. 9 1 (2, 2)

II. CONCILIA AFRICANA.

1. C. Carthag. I. (ao. 348)

e. 8 un. (1, 19)
e. 12 1 (1, 35)

2. C. Carthag. (Dionys.)

c. 22 6 (5, 7)
c. 82 5 (5, 7)
e. 87 1 (3, 29)
e. 118 1 (3, 29)
e. 121 1 (1, 43)
3 (2, 2)

3. Statuta eccl. antiqua^o
(cf. Maassen. I, p. 382. son.)

c. 24 5 (3, 1)
c. 50 1 (3, 10)

III. CONCILIA HISPANICA.

1. C. Tolet. H. (no. 525)

c. 4 5 (3, 25)

2. C. Tolet. IV. (ao. 633)

c. 66 4 (3, 13)
e. 69 3 (3, 13)
c. 74 3 (1, 18)

IV. CONCILIA GALLICA.

1. C. Arelat. II. (442-506)

e. 5 7 (1, 11)

2. C. Agath. (no. 506)

c. 51 2 (3, 25)
e. 55 1 (5, 24)

3. C. Arelat. IV. (ao. 524)

e. 3 1 (1, 21)

1. C. Turou. II. (ao. 567)

c. 4 1 (3, 1)

5. C. Ilfatiscun. (no. 581)

e. 16 1 (5, 6)

6. C. Pan., V. (ao. 615)

e. 6 2 (2, 2)

7. C. Arelat. VI. (no. 813)

e. 6 1 (3, 7)
e. 25 1 (3, 48)

8. C. Cabilon. II. (ao. 813)

e. 26 1 (3, 38)

9. C. Turon. III. (no. 813)

e. 15 2 (5, 3)

10. C. Meldense (00.845)

e. 22 1 (3, 14)
c. 31 1 (1, 2)

3. C. Latee. III.

(1179)
6 (1, 6)
1 (5, 8)
7 (1, 6)
6 (3, 39)
4 (3, 5)
26 (2, 28)
7 (3, 39)
9 (5, 3)
2 (3, 8)
3 (5, 33)
2 (3, 35)
8 (3, 1)
4 (5, 31)
1 (1, 37)
4 (3, 50)
3 (3, 4)
19 (3, 30)
4 (3, 38)
7 (3, 26)
1 (5, 4)
1 (3, 11)
6 (5, 6)
3 (3, 38)
1 (5, 5)
4 (3, 43)
1 (5, 13)
1 (1, 34)
2 (1, 34)
10 (3, 39)
2 (3, 48)
3 (5, 17)
6 (3, 6)
3 (5, 19)
21 (2, 20)
5 (5, 6)
8 (5, 7)

4. Cono. Later. IV.

(1215)
1 (1, 1)
2
13 (517)
6 (3, 42)
23 (5, 33)
25 (5, 1)
13 (1, 31)
24 (5, 1)
14 (1, 31)
15
4 (5, 1)
9 (3, 36)
13 (3, 1)
13
14
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70

V. CONCILIA OERMANICA.

1. C. Germanicum I. (ao. 742)

c. 2 2 (5, 24)

2. C. Mogunt. (no. 813)

c. 14 1 (3, 50)
e. 23 1 (3, 31)
c. 37 1 (2, 9)

3. C. Mogunt. (ao. 847)

c. 12 2 (5, 3)
c. 24 2 (5, 38)

4. C. Liogunt. (ao. 851)

c. 8 2 (5, 34)

5. C. Tribur. (no. 895)

c. 25 4 (3, 31)
c. 31 2 (5, 18)
c. 32 2 (3, 38)
1 (4, 1)
6 (3, 1)
2 (3, 27)?

6. C. ni. Altleim. (no. 916)

e. 37 1 (3, 27)
c. 38 4 (1, 18)

7. C. Saleglnstadiense

(no. 1022)
c. 10 2 (3, 41)

VI. CONCILIA ITALICA.

1. Concilia Romana.

a) 501 et 503 6 (3, 13)
b) no. 595 1 (5, 3)
e) no. 721 4 (3, 1)
c. 17 4 (3, 1)
(I) no. 826 3 (3, 36)
c. 24 2 (3, 2)
e) no. 898 1 (1, 31)
c. 12 1 (1, 31)

2. Laten. II. (ao. 11391)

c. 29 un. (5, 15)

67 18 (5, 19)
66 15 (5, 6)
69 16 (5, 6)
70 4 (5, 2)
17 (5, 6)

C. PAPARUJ4 DE-
CRETILES.

1. Papa r. 6 cc ceta) es

Pseudoisidorianae.

Pseud. Clem. I. Ja. IX.

Sixt. XXVIII. 1 (5, 7)

Anicet. LIV. 6 (1, 11)

Felix I. CI. 2 (5, 1)

Steph. I. XCV. 7 (5, 1)

Felix. II. CLVIII.

2. Bonifac. (418-22)

Ja. 141 4 (2, 23)

3. Leo I. (440-61)

Ja. 188 4 (2, 27)

189 1 (5, 33)

190 2 (5, 7)

4. Iormisda (514-23)

1 (5, 28)

5. Gregor. I.

(590-604)

Ja. 709 2 (5, 41)

722 3 (1, 23)

732 8 (5, 40)

746 5 (3, 31)

un. (4, 10)

i (1, 4)

773 1 (3, 39)

796 6 (2, 23)

797 1 (3, 6)

818 3 (3, 39)

824 4 (3, 26)

829 2 (2, 27)

842 1 (2, 22)

844 2 (5, 33)

845 1 (2, 27)

847 3 (2, 27)

876 3 (2, 28)

879 1 (5, 22)

882 2 (5, 16)

885 2 (5, 25)

893 30 (5, 11)

896 1 (5, 41)

899 2 (2, 26)

913 3 (3, 26)

928 2 (5, 6)

950 2 (3, 21)

973 4 (5, 1)

988 1 (3, 35)

1013 4 (5, 3)

1117 9 (2, 26)

1125 5 (3, 26)

1110 2 (3, 49)

1162 3 (5, 6)

1163 2 (3, 26)

1172 1 (2, 12)

1185 1 (1, 36)

1187 3 (5, 3)

1195 2 (1, 2)

1196 2 (4, 5)

1209 4 (5, 7)

1215 2 (1, 35)

1219 3 (3, 49)

1213 1 (3, 26)

1238 4 (3, 39)

1279 1 (2, 19)

1280 7 (2, 23)

1291 3 (5, 1)

1302 3 (1, 6)

1314 1 (2, 13)

1323 3 (1, 15)

1362 1 (3, 28)

1415 1 (1, 33)

1421 1 (5, 2)

1422 2 (3, 36)

1429 4 (2, 2)

1462 5 (2, 23)

1495 1 (1, 38)

1530 2 (2, 20)

? 3 (2, 26)

? 1 (5, 23)

CXXXIV 2 (5, 33)

6. Leo III. (795-816)

Ja. 5795 1 (3, 28)

2 (1, 21)

7. Gregor. VI.

(1615-46)

1 (3, 36)

8. Leo IX. (1048-54)

2 (3, 28)

O. Nicolaus I.

(1059-61)

Ja. 8123 un. (4, 12)

10. Urban. II.

(1080-99)

Ja. 4312 5 (3, 24)

11. Pasebalis II.

(1099-1118)

Ja. 4753 5 (3, 39)

4851 4 (1, 6)

4863 13 (5, 40)

4861 4 (2, 20)

4865 2 (3, 30)

12. Infloecnt. II.

(1130-43)

Ja. 5884a 3 (3, 98)

13. Eligen. III.

(11.5-53)

Ja. 6673 4 (2, 7)

6685 3 (4, 1)

6686 5 (2, 17)

6636a 5 (2, 20)

1 (5, 9)

3 (2, 7)

2 (3, 6)

2 (3, 50)

14. I-Iallrian. IV.

(1154-9)

Ja. 7068 1 (4, 9)

15 Alexander II.

(1159-81)

Ja. 7138 11 (3, 31)

7139 28 (2, 28)

7140 11 (3, 5)

7141 5 (5, 10)

7142 3 (3, 3)

7152 4 (1, 11)

7508 4 (1, 29)

7553 18 (5, 3)

7577 10 (5, 1)

7 (5, 34)

7578 2 (3, 34)

7613 4 (3, 10)

7767 1 (1, 10)

7787 4 (3, 30)

7792 1 (1, 30)

7733 12 (3, 26)

703-1 12 (4, 1)

7935 15 (3, 30)

10 (3, 31)

2 (4, 15)

3 (4, 17)

7 (5, 33)

7936 16 (1, 29)

7937 13 (4, 1)

7338 10 (5, 12)

7939 8 (4, 17)

7340 2 (2, 30)

7941 11 (5, 1)

3 (5, 5)

8158 10 (3, 26)

3183 8 (2, 27)

6190 5 (5, 16)

8191 2 (4, 19)

14 (5, 40)

20 (2, 20)

4 (2, 28)

11 (4, 1)

2 (1, 20)

8314 5 (5, 33)

8356 3 (5, 38)

8405 23 (1, 28)

5406 5 (1, 6)

5407 10 (1, 29)

8403 4 (3, 21)

n 19 (3, 38)

1 (4, 7)

8455 9 (1, 6)

8467 7 (5, 7)

8485 3 (5, 38)

8613 4 (4, 1)

8623 0 (1, 36)

8628 3 (3, 10)

5629 15 (5, 3)

8630 5 (1, 23)

8651 7 (1, 17)

8652 12 (2,

Ja. S332 21 (3, 35)		Ja. 2:175:3 (3, 21)		Ja. 9100 7 (1, 27)		92:38 7 (3, 5)		Ja. 9676 20 (3, 30)		Ja. 10266 3 (1, 40)	
8855	3 (3, 17)	8975	20 (5, 3)	9401	5 (1, 331)	9210	5 (5, 31)	9677	5 (1, 11)	10267	3 (1, 38)
8837	34	8980	1 (3, 31)	9102	1 (1, 91)	9211	7 (5, 31)	9678	10 (2, 13)	10268	14 (1, 17)
8840	8 (11, 25)	5981	4 (13, 18)	11103	1 (3, 10)	9243	12 (3, 739)	9679	2 (5, 20)	10269	41 (2, 28)
8849	7 (4, 2)	8982	ti (1, 17)	91111	1 (5, 11)		16 (5, 3)	9680	9 (5, 34)	10270	12 (5, 6)
8843	6 (5, 3)	8983	3 (1, 17)		3		14 (1, 291)	9682	10 (1, 3)	10272	17 (5, 39)
8844	1 (1, 11)	59815	1 (1, 31)	9111	5 (5, 17)	11215	17 (5, 3)	9683	11 (1, 3)	10273	165 (39)
8845	1 (1, 29)	5986	1 (2, 30)	9108	9 (3, 29)	9216	25 (13, 38)	9685	2 (4, 21)	10274	14 (5, 39)
8543	5 (5, 38)	51157	1 (3, 10)	11114	5 (5, 19)	9217	1 (1, 361)	9686	5 (3, 49)	10277	39 (9, 28)
	2 (4, 8)			9115	7 (2, 1)	9219	1 (1, 151)	9687	8 (2, 2)	10278	2 (4, 18)
8849	2 (4, 3)			11116	1 (1, 16)	9250	1 (4, 21)	9723	14 (3, 39)	10279	14 (3, 24)
	9 (4, 17)	89111	1 (1, 1)	9117	2 (4, 13)	9251	5 (2, 1)	9871	7 (3, 28)	10280	21 (1, 1)
SS50	9 (2, 2n1)	8992	8 (2, 20)	11118	111 (1, 1)	9252	7 (3, 1)		2 (1, 21)	10281	11 (2, 27)
8851	18 (2, 28)	8991	7 (3, 30)	11119	3 (3, 32)	11253	2 (1, 93)		3 (2, 4)		4 (4, 11)
8852	6 (4, 14)	8915	8 (2, 201)	13121	9 (5, 13)	9956G	2 (2, 10)		1 (5, 3)		5 (4, 13)
8854	7 (5, 12)	8007	17 (1, 29)	9123	2 (2, 21)	9258	2 (1, 93)		9 (6, 53)	10282	7 (5, 38)
5855	13 (3, 10)		3 (2, 11)	9121	11 (13, 11)	9959	1 (5, 31)		1 (1, 6)		13 (2, 23)
8857	2 (4, 11)	8918	1 (1, 17)	11212	2 (2, 111)	9260	1 (3, 45)			10285	1 (3, 18)
5858	14 (3, 5)	8019	9 (2, 13)	0196	5 (1, 6)	9262	2 (1, 171)			10286	10 (2, 97)
5860	7 (4, 11)		1 (1, 28)	9128	5 (1, 31)	9264	2 (1, 35)				
	1 (4, 81)	9000	2 (2, 1)		2 (2, 28)	9266	1 (1, 3)				
5862	7 (2, 131)	99P1	3 (1, 31)	9129	5 (1, 31)		1 (3, 4)				
8861	18 (1, 29)	9002	2 (1, 1)	9131	1 (3, 30)	9269	2 (3, 49)				
8866	18 (3, 35)	9001	2 (5, 0)	9131	1 (3, 30)		3 (5, 101)				
5568	9 (3, 51)	9002	2 (1, 1)	0135	6 (3, 28)		9 (5, 12)				
	10 (2, 20)	9003	2 (1, 1)	11005	1 (3, 15)	9274	6 (1, 17)				
8870	1 (1, 17)	9007	2 (1, 1)		1 (1, 42)		5 (4, 17)				
5571	3 (0, 27)	9005	1 (3, 39)	9141	9 (3, 32)	9281	7 (1, 31)				
8872	7 (3, 24)	10019	4 (4, 2)		3 (4, 4)	9231	6 (4, 1)				
8874	2 (5, 31)	9010	2 (3, 31)	9143	4 (2, 20)		3 (4, 16)				
8876	1 (1, 14)	9011	1 (1, 11)		14 (2, 201)	9306	16 (2, 28)				
5577	5 (5, 351)		3 (1, 11)		15 (2, 201)	9309	2 (4, 11)				
5878	17 (2, 28)	9112	1 (2, 14)	9116	1 (2, 20)	9310	25 (9, 281)				
8580	1 (3, 3)	9015	9 (3, 31)		4 (2, 1)	0311	13 (2, 28)				
	4 (3, 2)		3 (4, 51)		7 (5, 121)	11313	3 (5, 37)				
5882	10 (1, 17)	9016	9 (2, 28)		1 (5, 141)	9315	9 (1, 3)				
5883	6 (1, 35)		3 (4, 6)		1 (1, 13)	9320	7 (2, 2)				
	11 (3, 39)	9018	9 (3, 96)		3 (3, 2)		2 (3, 34)				
8881	3 (3, 7)		7 (3, 33)		1 (4, 11)	9323	1 (2, 21)				
8336	9 (5, 19)	9019	7 (2, 20)	9118	2 (1, 11)	9324	14 (4, 1, 11)				
8887	3 (1, 14)	9020	6 (3, 33)	9150	9 (3, 24)		29 (2, 28)				
5883	3 (5, 30)	9021	91 (5, 3)		6 (2, 21)	9332	7 (5, 6)				
8889	4 (1, 31)	9022	2 (5, 23)	9155	1 (1, 31)		4 (3, 4)				
8833	1 (2, 8)	9025	4 (5, 33)	0155	19 (2, 38)		5 (3, 38)				
8806	1 (2, 30)	9027	1 (5, 10)		1 (2, 29)		10 (3, 38)				
8803	5 (1, 36)	9028	15 (5, 5)	9157	1 (3, 241)		12 (3, 261)				
5901	21 (2, 25)	9029	10 (5, 20)		4 (3, 28)		27 (2, 28)				
8902	1 (4, 14)	9030	30 (2, 98)	9162	S (1, 36)		4 (1, 14)				
8903	1 (5, 1)	9031	11 (2, 23)	0163	4 (1, 36)		4 (2, 22)				
	11 (5, 39)		1 (1, 4)		5 (1, 99)		7 (3, 34)				
8905	2 (1, 6)	9032	6 (5, 31)		5 (3, 32)		12 (5, 3)				
8906	1 (1, 20)	9033	5 (2, 2)		6 (3, 32)		13 (2, 20)				
8907	1 (1, 22)	91131	3 (2, 21)	0168	35 (2, 28)		35 (2, 28)				
8908	8 (3, 26)	9035	5 (3, 98)	0169	2 (2, 9)		11 (5, 3)				
8918	3 (3, 39)	9036	8 (3, 28)		11 (5, 3)		4 (5, 27)				
8910	10 (5, 3)	9039	23 (2, 20)		8 (5, 61)		14 (2, 23)				
8911	1 (2, 23)		7 (5, 19)	9174	1 (1, 13)		1 (1, 13)				
51112	3 (7, 10)	9040	4 (5, 61)		4 (1, 9)		3 (2, 2)				
8113	1 (1, 3)	9042	8 (5, 10)		10 (3, 301)		5 (2, 78)				
8914	3 (3, 35)	9044	4 (2, 21)		4 (4, 19)		6 (2, 281)				
8915	3 (3, 34)	9045	9 (1, 99)	9178	3 (2, 9)		7 (2, 28)				
8916	7 (3, 31)		5 (2, 14)		G (5, 38)		S (2, 231)				
8919	3 (3, 31)		6 (2, 13)		5 (1, 13)		20 (2, 28)				
51211	5 (5, 17)	9146	5 (1, 14)	9152	3 (1, 9)		32 (2, 281)				
8921	8 (5, 12)	9048	2 (1, 171)	9184	4 (4, 151)		7 (4, 31)				
8022	6 (1, 23)	9050	3 (2, 131)	9185	S (1, 11)		4 (3, 31)				
8994	12 (3, 30)	9051	14 (3, 38)		10 (5, 3)		2 (3, 24)				
5925	5 (5, 18)	9052	6 (3, 4)	0186	3 (4, 211)		13 (3, 381)				
8927	2 (1, 9)	9053	1 (5, 301)	9187	6 (5, 12)		15 (3, 38)				
5929	3 (2, 28)	9045	3 (1, 213)	9158	6 (3, 241)		17 (3, 381)				
8933	15 (2, 28)	9057	6 (3, 9)	9190	1 (2, 4)		1 (3, 101)				
5934	9 (4, 1)	9059	6 (3, 51)	9193	S (3, 39)		Fr (3, 501)				
5937	24 (2, 28)	9060	5 (1, 17)	9106	2 (3, 401)		6 (3, 50)				
5937	3 (3, 8)	9061	12 (3, 38)		7 (1, 33)		34 (4, 13)				
	31 (2, 98)	9062	7 (3, 50)	9198	3 (4, 111)		1 (4, 15)				
8939	33 (2, 28)	9065	10 (3, 24)	9203	3 (3, 24)		9 (5, 33)				
8940	3 (2, 21)	9066	7 (4, 17)	9204	4 (5, 8)						
8941	13 (1, 29)	9067	6 (2, 20)	9205	4 (1, 171)						
8942	3 (3, 35)	9068	9 (3, 30)	9206	3 (1, 171)						
5942	4 (1, 3)	9070	4 (4, 61)		9 (2, 25)						
5942	9 (2, 27)		6 (5, 121)		1 (12, 28)						
8943	2 (1, 29)	9071	3 (5, 25)								
8944	5 (3, 4)	9072	1 (3, 761)		11						
8945	5 (4, 25)	9073	1 (1, 9)		11 (3, 51)						
8946	9 (1, 17)	9075	19 (2, 201)	9208	7 (2, 31)						
8947	20 (2, 33)	9076	16 (3, 30)		2 (2, 22)						
8948	12 (3, 35)	9077	18 (3, 30)	9210	1 (1, 21)						
50411	3 (2, 48)	9078	1 (5, 23)		9 (3, 35)						
8951	5 (3, 2)	9079	6 (2, 26)	9219	3 (2, 22)						
8952	5 (4, 2)	9083	2 (4, 0)	9213	4 (2, 13)						
8953	2 (1, 43)		4 (1, 28)	9211	3 (3, 30)						
8955	19 (1, 29)		6 (5, 31)		8 (1, 17)						
5957	10 (3, 5)	9085	8 (3, 30)	9218	19 (5, 3)						
8954	11 (3, 38)	9089	4 (1, 23)	9219	3 (3, 31)						
5953	5 (5, 39)	9090	3 (5, 29)	9221	22 (2, 28)						
8159	16 (2, 20)	9091	11 (3, 24)	9223	S (3, 38)						
8960	2 (1, 28)		24 (3, 33)	9225	1 (1, 231)						
8042	4 (1, 23)	9092	2 (1, 31)	11226	3 (1, 3)						
8963	4 (3, 32)	9095	7 (1, 291)	9295	2 (5, 5)						
5966	15 (4, 1)		8 (1, 29)	9296	6 (3, 30)						
5968	4 (4, 21)		13 (3, 381)	9231	19 (2, 281)						
8970	10 (4, 1)	9116	6 (4, 2)	9232	22 (2, 20)						
5972	8 (5, 39)	9197	2 (3, 101)	9235	5 (1, 6)						
5973	3 (5, 31)	9093	1 (1, 281)	9236	12 (2, 23)						
5971	4 (5, 4)	9099	6 (3, 27)	9237	1 (1, 17)						

Po. 98

7 (3, 34)
 52 1 (1, 7)
 59 18 (133)
 60 10 (5, 37)
 66 8 (3, 36)
 71 16 (3, 5)
 81 10 (213)
 99 17 (3, 5)
 106 6 (4, 7)
 114 20 (4, 1)
 126 4 (3, 8)
 143 6 (3, 39)
 64 9 (5, 31)
 202 4 (5, 20)
 222 22 (5, 13)
 230 22 (5, 40)
 234 29 (5, 2)
 241 6 (1, 2)
 241 10 (1, 11)
 250 8 (1, 31)
 252 3 (3, 27)
 207 12 (2, 27)
 271 28 (2, 20)
 273 14 (5, 1)
 275 26 (3, 38)
 292 13 (2, 27)
 294 17 (1, 3)
 302 3 (3, 11)
 308 6 (1, 20)
 322 7 (3, 10)
 327 5 (1, 43)
 329 23 (4, 1)
 333 12 (4, 17)
 339 17 (5, 12)
 347 12 (5, 19)
 352 3 (1, 7)
 353 19 (1, 3)
 365 5 (5, 20)
 367 52 (2, 28)
 369 7 (2, 14)
 370 1 (2, 6)
 377 9 (1, 23)
 377 56 (2, 28)
 377 un. (3, 12)
 382 10 (3, 1)
 384 2 (2, 10)
 390 8 (1, 9)
 3 (3, 40)
 5 (5, 37)
 30 (5, 39)
 391 16 (3, 24)
 395 9 (5, 20)
 398 17 (3, 24)
 401 11 (5, 19)
 406 22 (1, 29)
 421 21 (3, 24)
 124 2 (1, 4)
 434 16 (3, 31)
 434 13 (3, 32)
 140 2 (5, 32)
 161 14 (2, 27)
 468 11 (5, 33)
 502 17 (3, 31)
 507 4 (4, 14)
 517 un. (3, 47)
 532 8 (5, 20)
 531 8 (3, 19)
 535 13 (4, 2)
 549 6 (1, 38)
 554 27 (5, 39)
 29 (2, 20)
 13 (5, 34)
 9 (1, 31)
 568 15 (2, 27)
 569 27 (3, 38)
 571 37 (1, 6)
 572 13 (3, 31)
 575 2 (1, 7)
 592 17 (5, 40)
 603 17 (3, 39)
 604 3 (1, 4)
 608 11 (2, 26)
 609 2 (1, 10)
 641 7 (1, 2)
 643 10 (5, 7)
 652 16 (2, 27)
 655 23 (1, 29)
 656 18 (3, 24)
 657 16 (1, 6)
 676 6
 678 5 (3, 8)
 684 7 (4, 19)
 690 28 (5, 34)
 693 10 (5, 34)
 698 5 (3, 2)
 700 4 (1, 21)
 29 (5, 39)
 713 10 (1, 3)
 716 5 (4, 20)
 720 12 (5, 33)
 730 20 (2, 27)
 733 6 (1, 40)
 750 36 (5, 3)
 780 12 (5, 7)
 800 12 (2, 26)

Po. 820 33 (5, 3)
 835 8 (1, 23)
 836 17 (1, 6)
 852 18 (1, 6)
 868 4 (1, 4)
 879 10 (1, 2)
 " 3 (2, 16)
 4 (2, 16)
 894 7 (4, 6)
 888 31 (5, 3)
 839 9 (3, 2)
 898 24 (3, 30)
 25 (3, 30)
 26 (3, 30)
 919 9 (1, 33)
 5 (4, 14)
 933 8 (2, 14)
 942 4 (1, 7)
 946 4 (1, 40)
 947 3 (2, 12)
 949 19 (1, 6)
 953 20 (1, 6)
 1001 2 (2, 6)
 1002 5 (1, 33)
 5 (5, 27)
 1015 5 (1, 41)
 1027 16 (5, 40)
 1031 15 (3, 32)
 1043 1 (1, 5)
 1056 11 (1, 11)
 4 (1, 30)
 24 (3, 5)
 1066 7 (5, 17)
 1067 4 (2, 12)
 2 (2, 18)
 1070 13 (5, 19)
 1074 7 (1, 30)
 1946 43 (2, 28)
 1021 17 (2, 27)
 1107 31 (5, 39)
 1110 12 (2, 1)
 21 (1, 41)
 1111 2 (1, 6)
 1112 3 (1, 8)
 3 (1, 30)
 1128 12 (3, 28)
 5 (1, 40)
 1137 38 (5, 31)
 7 (2, 22)
 8 (3, 34)
 9 (3, 34)
 6 (4, 20)
 5 (4, 21)
 6 (3, 49)
 1141 13 (5, 12)
 1158 11 (5, 12)
 1167 12 (1, 11)
 1173 22 (1, 29)
 1178 6 (2, 14)
 1180 6 (4, 13)
 1181 6 (5, 20)
 1182 18 (3, 5)
 1184 3 (2, 15)
 1186 12 (2, 13)
 1194 2 (1, 5)
 1195 32 (5, 3)
 1196 20 (3, 39)
 1204 7 (4, 7)
 1207 5 (4, 1)
 1208 5 (5, 20)
 1218 7 (5, 20)
 1276 6 (1, 33)
 1278 44 (2, 28)
 1279 6 (3, 7)
 1285 27 (3, 24)
 1310 11 (3, 1)
 1323 9 (4, 19)
 " 8 (5, 38)
 5 (2, 14)
 1325 15 (4, 17)
 8 (4, 19)
 1326 32 (5, 39)
 1327 13 (1, 11)
 1328 16 (5, 12)
 1329 5 (3, 35)
 1337 34 (1, 29)
 1356 4 (4, 9)
 1368 22 (5, 5)
 1376 46 (2, 20)
 1388 30 (2, 20)
 1401 30 (1, 6)
 1403 30 (5, 3)
 1423 24 (1, 29)
 1424 6 (3, 8)
 1447 8 (3, 10)
 1479 4 (1, 13)
 " 3 (3, 12)
 1480 6 (3, 36)
 7 (5, 37)
 46 (2, 28)
 1510 2 (3, 37)
 1523 3 (1, 5)
 1546 8 (2, 19)
 1547 13 (2, 13)
 1560 33 (5, 39)
 1620 7 (4, 11)
 1638 23 (1, 6)
 1647 11 (5, 34)
 1648

Po. 1653 34 (1, 6)
 1664 47 (2, 28)
 1672 15 (5, 1)
 1683 5 (2, 12)
 1692 7 (3, 8)
 1707 5 (1, 30)
 1714 3 (2, 16)
 1734 6 (3, 35)
 1735 28 (1, 6)
 1752 6 (5, 37)
 1778 16 (2, 26)
 1779 6 (3, 41)
 1794 13 (4, 17)
 1795 9 (3, 4)
 1796 13 (3, 26)
 1796 18 (5, 40)
 1803 13 (5, 33)
 1806 33 (1, 29)
 7 (3, 19)
 1824 8 (2, 21)
 1824 16 (5, 1)
 1824 8 (5, 37)
 1830 40 (5, 39)
 1852 5 (3, 17)
 1865 2 (5, 35)
 1877 22 (1, 6)
 19 (2, 27)
 33 (2, 20)
 9 (1, 9)
 1902 9 (1, 9)
 1906 2 (5, 8)
 2708 27 (3, 30)
 2714 1 (3, 9)
 2717 un. (1, 12)
 2722 26 (3, 24)
 2725 28 (3, 38)
 2729 11 (3, 13)
 2737 15 (5, 12)
 2738 7 (1, 33)
 2740 86 (2, 1)
 2746 18 (3, 39)
 2749 3 (3, 43)
 2754 19 (3, 5)
 2763 18 (3, 31)
 2769 12 (2, 2)
 2769 17 (2, 26)
 2775 14 (4, 2)
 2785 10 (2, 2)
 2787 14 (2, 23)
 2806 10 (3, 28)
 2812 14 (2, 26)
 2815 4 (2, 12)
 2821 5 (3, 7)
 2824 6 (2, 7)
 2827 37 (2, 20)
 2834 15 (5, 33)
 2836 6 (4, 15)
 2837 15 (2, 23)
 2837 12 (5, 34)
 2860 2 (1, 22)
 2860 8 (1, 33)
 2860 5 (3, 36)
 2860 10 (3, 4)
 2864 19 (3, 39)
 2869 5 (1, 28)
 2875 5 (1, 21)
 2875 4 (3, 42)
 2876 19 (5, 1)
 2887 7 (2, 19)
 2895 31 (1, 6)
 2895 15 (1, 17)
 2897 (3, 1)
 2977 8 (3, 3)
 2994 3 (5, 9)
 3 (1, 22)
 4 (1, 33)
 8 (1, 2)
 14 (5, 34)
 21 (3, 5)
 39 (1, 6)
 3012 11 (5, 33)
 3018 18 (2, 1)
 3053 6 (1, 43)
 6 (2, 12)
 9 (2, 22)
 15 (2, 1)
 7 (2, 30)
 10 (5, 31)
 3077 2 (3, 24)
 3090 11 (3, 4)
 3003 16 (2, 23)
 3100 2 (5, 2)
 3101 7 (5, 27)
 3105 12 (3, 4)
 15 (5, 19)
 24 (5, 40)
 3117 6 (1, 18)
 3120 21 (2, 27)
 3122 7 (5, 7)
 3123 4 (3, 40)
 3124 22 (3, 39)
 3164 21 (5, 40)
 3168 95 (3, 24)
 3170 9 (2, 19)
 3173 16 (3, 26)
 3231 42 (2, 20)
 6 (3, 17)
 9 (1, 14)
 3233

Po. 2593 14 (4, 17)
 2609 51 (2, 28)
 2631 5 (3, 24)
 2622 32 (2, 20)
 2629 4 (3, 41)
 2634 24 (4, 1)
 2645 11 (2, 2)
 2651 14 (3, 52)
 2653 37 (5, 39)
 2656 5 (1, 38)
 2656 3 (2, 6)
 2656 20 (3, 5)
 2656 25 (4, 1)
 2656 10 (4, 13)
 2660 17 (5, 33)
 2668 3 (3, 41)
 2669 25 (1, 29)
 2672 17 (2, 1)
 2672 17 (5, 1)
 2674 36 (2, 20)
 2679 5 (1, 4)
 2681 15 (2, 26)
 2681 3 (1, 41)
 2692 2 (3, 46)
 2693 36 (5, 39)
 2695 1 (3, 20)
 2696 5 (3, 42)
 2698 10 (1, 9)
 2703 11 (3, 28)
 2706 7 (4, 20)
 2708 27 (3, 30)
 2714 1 (3, 9)
 2717 un. (1, 12)
 2722 26 (3, 24)
 2725 28 (3, 38)
 2729 11 (3, 13)
 2737 15 (5, 12)
 2738 7 (1, 33)
 2740 86 (2, 1)
 2746 18 (3, 39)
 2749 3 (3, 43)
 2754 19 (3, 5)
 2763 18 (3, 31)
 2769 12 (2, 2)
 2769 17 (2, 26)
 2775 14 (4, 2)
 2785 10 (2, 2)
 2787 14 (2, 23)
 2806 10 (3, 28)
 2812 14 (2, 26)
 2815 4 (2, 12)
 2821 5 (3, 7)
 2824 6 (2, 7)
 2827 37 (2, 20)
 2834 15 (5, 33)
 2836 6 (4, 15)
 2837 15 (2, 23)
 2837 12 (5, 34)
 2860 2 (1, 22)
 2860 8 (1, 33)
 2860 5 (3, 36)
 2860 10 (3, 4)
 2864 19 (3, 39)
 2869 5 (1, 28)
 2875 5 (1, 21)
 2875 4 (3, 42)
 2876 19 (5, 1)
 2887 7 (2, 19)
 2895 31 (1, 6)
 2895 15 (1, 17)
 2897 (3, 1)
 2977 8 (3, 3)
 2994 3 (5, 9)
 3 (1, 22)
 4 (1, 33)
 8 (1, 2)
 14 (5, 34)
 21 (3, 5)
 39 (1, 6)
 3012 11 (5, 33)
 3018 18 (2, 1)
 3053 6 (1, 43)
 6 (2, 12)
 9 (2, 22)
 15 (2, 1)
 7 (2, 30)
 10 (5, 31)
 3077 2 (3, 24)
 3090 11 (3, 4)
 3003 16 (2, 23)
 3100 2 (5, 2)
 3101 7 (5, 27)
 3105 12 (3, 4)
 15 (5, 19)
 24 (5, 40)
 3117 6 (1, 18)
 3120 21 (2, 27)
 3122 7 (5, 7)
 3123 4 (3, 40)
 3124 22 (3, 39)
 3164 21 (5, 40)
 3168 95 (3, 24)
 3170 9 (2, 19)
 3173 16 (3, 26)
 3231 42 (2, 20)
 6 (3, 17)
 9 (1, 14)
 3233

Po. 8235 34 (5, 3)
 3245 14 (2, 28)
 3249 12 (1, 31)
 3251 29 (1, 29)
 3268 15 (5, 34)
 3269 55 (2, 28)
 3305 21 (1, 3)
 3340 22 (2, 27)
 3342 39 (2, 20)
 3342 23 (5, 3)
 3387 6 (5, 16)
 3387 39 (5, 39)
 3397 7 (1, 4)
 3442 7 (5, 16)
 3449 12 (3, 8)
 3485 7 (1, 43)
 3503 7 (3, 41)
 3519 20 (1, 3)
 3525 2 (3, 20)
 3526 18 (2, 26)
 3533 33 (1, 6)
 3538 31 (1, 29)
 3563 13 (3, 8)
 3590 8 (1, 4)
 3598 14 (2, 13)
 3635 30 (3, 38)
 3645 6 (1, 4)
 3649 11 (1, 9)
 3655 10 (2, 20)
 3656 27 (5, 40)
 3660 38 (1, 6)
 14 (3, 26)
 15 (3, 26)
 42 (5, 39)
 9 (5, 38)
 22 (1, 3)
 11 (5, 31)
 32 (1, 29)
 30 (1, 29)
 5 (2, 6)
 43 (5, 39)
 44 (5, 39)
 11 (1, 2)
 23 (1, 3)
 8 (3, 24)
 3673 10 (1, 14)
 3684 8 (3, 41)
 3689 16 (3, 32)
 3692 5 (1, 8)
 3704 41 (2, 20)
 3718 35 (5, 40)
 3757 18 (5, 12)
 3775 57 (2, 28)
 3791 6 (2, 25)
 3792 7 (3, 36)
 3806 15 (2, 13)
 3865 26 (1, 29)
 20 (5, 40)
 3867 31 (2, 20)
 3868 2 (2, 3)
 3869 6 (3, 21)
 3870 35 (5, 3)
 3872 10 (2, 22)
 3880 6 (4, 11)
 3886 26 (5, 40)
 3916 22 (5, 1)
 3918 12 (1, 41)
 3981 6 (1, 41)
 3989 25 (3, 5)
 4006 13 (2, 2)
 28 (2, 24)
 29 (3, 20)
 24 (1, 3)
 (1, 14)
 36 (1, 29)
 4110 5 (1, 10)
 4136 10 (2, 19)
 4143 10 (5, 38)
 4163 15 (1, 11)
 4161 11 (5, 37)
 4174 8 (5, 27)
 4312 20 (5, 12)
 4337 8 (3, 50)
 4360 15 (3, 8)
 4379 26 (4, 1)
 7 (4, 14)
 19 (5, 12)
 25 (1, 3)
 4401 29 (2, 26)
 4523 21 (3, 31)
 11 (5, 6)
 40 (1, 6)
 4587 23 (2, 27)
 4598 20 (5, 33)
 4603 6 (3, 40)
 44 (2, 20)
 30 (3, 30)
 27 (4, 1)
 6 (4, 18)
 21 (5, 1)
 45 (5, 39)
 14 (2, 2)
 (3, 40)
 4789 10 (3, 31)
 4820 6 (1, 21)
 22 (5, 33)

Po. 4844 45 (2, 20)
 4847 26 (3, 5)
 4869 16 (5, 34)
 4957 9 (1, 43)
 4989 36 (1, 6)
 5018 23 (5, 1)
 5020 27 (3, 5)
 5021 37 (5, 3)
 5023 24 (2, 27)
 5024 58 (2, 28)
 5026 26 (1, 3)
 5027 35 (1, 6)
 5029 9 (2, 21)
 5030 10 (1, 33)
 5031 7 (1, 23)
 5032 35 (1, 29)
 5034 6 (1, 8)
 5034 16 (5, 39)
 5034 5 (3, 40)
 5035 3 (1, 10)
 5036 13 (1, 14)
 5037 38 (5, 3)
 5038 16 (5, 19)
 5039 17 (5, 19)
 5041 21 (5, 33)
 5298 31 (3, 30)
 5883 2 (3, 43)
 5884 5 (5, 34)
 5884 5 (1, 22)
 7687 2 (3, 18)
 7802 13 (3, 28)
 7804 2 (4, 1)
 8967 27 (1, 3)
 32 (1, 6)
 7 (1, 18)
 7 (1, 21)
 17 (2, 13)
 43 (2, 20)
 29 (2, 24)
 2 (2, 25)
 3 (2, 25)
 5 (2, 25)
 13 (2, 26)
 45 (2, 28)
 7 (3, 3)
 14 (3, 8)
 20 (5, 1)
 11 (5, 38)
 19. Iionorius
 (1216-27.)
 Po. 5316 1 (2, 7)
 5349 3 (3, 46)
 5466 7 (1, 41)
 5653 7 (2, 25)
 5751 2 (1, 16)
 5755 9 (3, 3)
 5776 5 (5, 9)
 5784 15 (3, 1)
 5821 12 (2, 19)
 5831 11 (1, 36)
 5837 10 (1, 43)
 6106 28 (4, 1)
 6165 10 (3, 50)
 5 (5, 5)
 28 (5, 33)
 10 (3, 41)
 33 (2, 24)
 13 (3, 41)
 6169 49 (5, 39)
 6573 9 (1, 4)
 6684 2 (2, 7)
 6753 15 (1, 14)
 6813 48
 6813 42 (1, 23)
 6910 3 (5, 35)
 7099 3 (2, 10)
 7136 46 (1, 6)
 7239 8 (2, 12)
 7339 43 (5, 3)
 7351 33 (5, 3)
 7373 52 (2, 20)
 7455 7 (1, 8)
 7455 30 (5, 9)
 7469 52 (2, 30)
 7473 11 (1, 43)
 7512 19 (2, 1)
 7512a 8 (2, 30)
 7512b 4 (1, 22)
 7683 14 (1, 9)
 7701 45 (1, 21)
 7702 11 (2, 21)
 7711 30 (1, 3)
 7714 6 (1, 5)
 7717 47 (1, 6)
 7718 13 (1, 9)
 7719 15 (1, 9)
 7720 14 (1, 11)
 7721 7 (1, 20)
 7722 7 (1, 17)
 7723 10 (1, 23)
 7795 6 (1, 28)
 7726 37 (1, 29)
 7727 29 (1, 3)
 7728 16 (1, 31)

7730	18 (1, 31)	8786a	16 (5, 31)	9010
7739	1 (1, 13)	8822	1 (1, 19)	9611
7735	32	SVS 2	18 (1, 1)	9619
7736	8 (1, 38)	S846	3 (2, 18)	9619
7717	39 (2, 24)	8571	2 (3, 23)	9013
7711	20 (2, 1)	88119	16 (1, 33)	9614
7713	21 (2, 1)	9056	3 (1, 16)	9615
7741	15 (3, 2)	1203	9 (3, 49)	9016
7737	13 (2, 8)	"	9 (3, 40)	9617
7751	28 (5, 40)	"	10 (3, 40)	9618
7753	5 (2, 16)	9526	13 (1, 2)	9620
7751	2 (2, 17)	9527	32 (1, 33)	9621
7755	13 (9, 11)	9528	33 (1, 33)	9622
7750	14 (2, 19)	9529	34 (1, 33)	9023
7757	48 (2, 90)	9530	35 (1, 33)	9624
7758	41 (2, 20)	9531	36 (1, 33)	9625
7751	50 (2, 20)	9532	37 (1, 33)	9626
7761	10 (2, 21)	9533	38 (1, 33)	9627
7766	31 (2, 24)	9534	39 (1, 33)	9628
7709	8 (2, 35)	9535	40 (1, 31)	9629
7772	62 (2, 28)	9539	11 (1, 4)	9630
7773	63 (2, 28)	9540	49 (1, 6)	9631
7771	61 (2, 28)	9541	51 (1, 6)	9632
7776	65 (2, 28)	9542	52 (1, 6)	9633
7777	9 (2, 30)	9543	53 (1, 6)	9634
7783	10 (3, 3)	9545	55 (1, 6)	9635
7784	13 (3, 4)	9546	56 (1, 6)	9636
7785	14 (3, 4)	9547	57 (1, 6)	9637
7780	15 (3, 4)	9548	58 (1, 6)	9638
7787	32 (3, 5)	9550	59 (1, 6)	9639
7789	31 (1, 3)	9551	18 (1, 17)	9640
7791	34 (3, 5)	9552	8 (1, 18)	9641
7799	6 (3, 6)	9553	33 (1, 29)	9642
7791	16 (3, 8)	9554	39 (1, 29)	9643
7791	2 (3, 9)	9555	40 (1, 29)	9644
7795	3 (3, 9)	11566	41 (1, 29)	9645
7796	10 (3, 10)	9557	42 (1, 29)	9646
7791	22 (3, 31)	9558	43 (1, 29)	9647
7812	18 (3, 39)	9559	8 (1, 30)	9648
7814	11 (3, 34)	9560	9 (1, 30)	9649
7817	8 (3, 35)	9561	10 (4, 30)	9650
7819	3 (3, 37)	9561a	19 (1, 31)	9651
7820	4 (3, 37)	9562	20 (1, 31)	9652
7822	11 (3, 41)	9563	2 (1, 32)	9653
7821	12 (3, 41)	9564	13 (1, 33)	9654
7395	14 (3, 41)	9565	4 (1, 33)	9655
7832	7 (1, 15)	9566	15 (2, 33)	9656
7832	22 (5, 12)	9568	17 (1, 33)	9657
7832	23 (5, 12)	9569	18 (1, 33)	9658
7840	21 (5, 12)	9570	10 (3, 38)	9659
7842	10 (1, 4)	9571	11 (3, 38)	9660
7843	3 (5, 21)	9572	19 (3, 33)	9661
7844	13 (5, 31)	9573	13 (3, 38)	9662
7846	14 (5, 31)	9574	14 (3, 38)	9663
7847	3 (5, 37)	9575	15 (3, 38)	9664
7848	26 (5, 33)	9576	5 (1, 40)	9665
7849	27 (5, 33)	9577	7 (1, 41)	9666
7849	29 (5, 33)	11579	9 (1, 41)	9667
7851	15 (5, 31)	9580	2 (1, 42)	9668
7851	7 (5, 36)	9581	12 (1, 43)	9669
7852	13 (5, 37)	9582	13 (1, 43)	9670
7852	15 (5, 38)	9583	14 (1, 43)	9671
7852	15 (5, 38)	9584	15 (1, 43)	9672
7852	15 (5, 38)	9585	16 (1, 43)	9673
7852	15 (5, 38)	9586	17 (1, 43)	9674
7852	15 (5, 38)	9587	18 (1, 43)	9675
7852	15 (5, 38)	9588	19 (1, 43)	9676
7852	15 (5, 38)	9589	20 (1, 43)	9677
7852	15 (5, 38)	9590	21 (1, 43)	9678
7852	15 (5, 38)	9591	22 (1, 43)	9679
7852	15 (5, 38)	9592	23 (1, 43)	9680
7852	15 (5, 38)	9593	24 (1, 43)	9681
7852	15 (5, 38)	9594	25 (1, 43)	9682
7852	15 (5, 38)	9595	26 (1, 43)	9683
7852	15 (5, 38)	9596	27 (1, 43)	9684
7852	15 (5, 38)	9597	28 (1, 43)	9685
7852	15 (5, 38)	9598	29 (1, 43)	9686
7852	15 (5, 38)	9599	30 (1, 43)	9687
7852	15 (5, 38)	9600	31 (1, 43)	9688
7852	15 (5, 38)	9601	32 (1, 43)	9689
7852	15 (5, 38)	9602	33 (1, 43)	9690
7852	15 (5, 38)	9603	34 (1, 43)	9691
7852	15 (5, 38)	9604	35 (1, 43)	9692
7852	15 (5, 38)	9605	36 (1, 43)	9693
7852	15 (5, 38)	9606	37 (1, 43)	9694
7852	15 (5, 38)	9607	38 (1, 43)	9695
7852	15 (5, 38)	9608	39 (1, 43)	9696
7852	15 (5, 38)	9609	40 (1, 43)	9697

D. SS. PATEES ET SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

1. Biblia.	Reg. III, 24	2 (2, 23)
Exod. XXI, 14	Parabol. XXV, 18 sq.	1 (9, 23)
XXI, 10		
XXI, 18 sq.		
XXI, 33 sq.		
XXI, 35 sq.		
XXII, 6		
XXII, 16 sq.		
9. Glossa ad Vulgatam.		
Glose, ora. in Ose. VIII, 12		9 (2, 23)
Prov. III, 5		5 (1, 21)
IV, 3		3 (5, 40)
Mare. 11, 27		4 (5, 18)

Rom. VII, 7	4 (1, 2)	16. Capit. Angilramni.	
XIII, 1	2 (3, 39)	26	3 (3, 29)
Ilebr. VII, 12	3 (1, 2)	17. Isurchardus Wormatiensis	
Glos. interl. ad c. 4. Gen. 9	5 (1, 1)	(1-10231 ed. Wasserschloebau).	
ad Ose. X, 19	1 (5, 40)	Collectio lib. XIX. c. 5	2 (4, 4)
ad Daniel. V, 11	2 (5, 40)	26	2 (5, 12)
3. He rmas (c. 150).		27	8 (5, 1)
Pastor	3 (5, 1a)	101	7 (4, 15)
4. Ililarins (3GG).		1S. Orlo Romanas.	
de triuitate lib. IV.	6 (5, 40)	1 (1, 25)	
i. Ioann. Chrysost. (t 407).		un. (1, 25)	
Opus imperf. ad fattb. hom. 32	1 (5, 41)	1 (1, 27)	
6. Ilirionymus (t 410).		19. Cationes et libri pocni-	
Conlment. in Parabol. XX, 213	(2, 23)	tendales.	
Ezech. c. XLVI.	1 (3, 30)	Pocnit. Ronv.	1 (3, 431)
Matth. I, 18	4 (5, 40)	Pseudo-Theodori	3 (5, 18)
21	5 (5, 40)		1 (5, 211)
XIV.	4 (5, 12)		1 (5, 34)
7. Augustinus (-t 430).		E. LEGES SAECULARES.	
Quaest. sup. Exod. gnaest. 84, 3	(5, 12)	1. Fontes iuris Romani	
De vera et falsa poenit. c. 14, 9	(5, 41)	Paul. Sent. §. 1. tit. V. B. Lib.	6 5, 11
s. Fulgentius Ruspensie		Novell. VII. e. 1 ap. Iul.	5 (3, 131)
(458B),		Iul. epit. Nov. Const. V. c. 23	2 (3, 1)
de fide ad Petr.	3 (5, 7)	Lex Iom. Visigoth. interpret. ad c. 2	
9. Benedictus Abbas		Cod. Theod. (9, 7) 4	(5, 16)
(4542 vol 543).		2. Capitularia reg. rancorum.	
regula c. 16.	1 (3, 41)	Vermer. 753, c. 2	1 (4, 131)
10. Gregor. I. (t 601).		Ingelheim. 809 c. 11	3 (3, 251)
Ilomiliae XL. in Evang. hom. xviii.	5 (2, 23)	Aquisgran. 809 c. 6	1 (2, 11)
11. Isidor. Hispalensis (+636).		Capit. 817 c. 10	1 (3, 39)
ep. ad I. uelired.	1 (1, 24)	Oloun. 825 c. 10	2 (3, 141)
Etymolog. X, 206	9 (5, 405)	Ingelheim. 823 c. 2	1 (3, 19)
XI, 9	3 (1, 21)	Carolom. Suess. 853 c. 12	3 (3, 19)
XVIII, 5	10 (5, 40)	Carolom. ep. Venn. 581	e. 6 (1, 17)
	11 (5, 10)		e. 11 (2, 5, 27)
	12 (5, 40)		e. 12 (1, 3, 17)
12. Be da i - 720".		Constit. Lamberti Imperat. 898	4 (1, 24)
snp. Lic. VI, 36	3 (5, 41)		1 (3, 49)
Ilarc. IX, 11	5 (41)	Ansegisus I, 79	3 (3, 31)
13. Ilincmaros Renlenois		I, 82	2 (1, 18)
(4 post 532).		Plenedictus Levita I, 186	2 (5, 37)
		Add. III, 87	6 (3, 30)
14. Anastasius (4887).		P. CAPITULA INCER'IA.	
vita Leen. IV.	2 (3, 4)	2 (1, 18)	2 (4, 21)
15. Ioann. Diaconus (IX. sacco.)		2 (1, 23)	1 (4, 31)
vita Gregorii iL. IV, 32	2 (5, 22)	un. (1, 96)	2 (4, 4)
		2 (1, 27)	1 (1, 6)
		2 (1, 33)	1 (4, 20)
		3 (3, 11)	5 (5, 1)
		1 (3, 8)	3 (5, 31)
		2 (3, 13)	7 (5, 3)
		2 (3, 17)	5 (a, 12)
		2 (3, 19)	1 (5, 201)
		4 (3, 19)	1 (5, 25)
		2 (3, 311)	7 (5, 37)
		1 (-1, 2)	8 (5, 41)

:}. Quibus canonum collectionibus Raylundus
USUS SIT.

Constat, Raynlundunl quorunl auctorum fragmenta adfert corulu libros num(lualn evolvisse, neclue Paparunl registra (luae praesto crant, sed quinque tantunl (luae appellanti compilationes antiquas adisse I, (luarunl tali modo pressit vestigia, ut non solum fragmenta fere omnia ex iis exciperet, sed etianl suunl librum disponeret atque in titulos digereret ad exemplum earunl. Quum enim apud Raymundum 185 _ sint titulorum rubricae, 150. eadem in Compil. prima, 30. in secunda, 18. in tertia, una in quarta inveniuntur, ut sex tantum a Raymundo ipso confectas esse appareat. (I, 32.; II, 5.; III, 44.; III, 45.; V, 2.; V, II.), qua de re tabulam inspicias quaeso subsequentem=.

1) Cf. infra p. XXXIII.

9) Quap iu rubricis II, 5.; II, 10.; III, 10.; III, 35.; III, 40.; III, 11, 18., mutavit nullius fere sunt uomeuti neque rnoris est (pichi in III, 10. pr clericorunl, posuit: capituli, (plum see n aom L'odd. Uompil. I. Iegoua n, eFSp videatur: canonicortunl.

LIB. I.

	Tituli Decretalium Gregorii IX.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522</
--	---------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-------

LIB. II.

Tituli Decretalium Gregorii IX.	Tituli Compila- tionis I. = A.	Titulicompila- tionis II. = B.	Tituli Compila- tionis III. = C.	Tituli Compila- tionis IV. = D.	Tituli Compila- tionis V. = F.	E á g'cl
A De iudiciis	II. 1 (21)	A. II. 1 (7)	II. 2 (5)	II. 2 (5)	II. 2 (4)	II. 2 (3)
(A) De foro competentis	II. 2 (2)	A. II. 2 (3)	II. 3 (1)	II. 3 (1)	II. 3 (1)	II. 3 (1)
(A) De libelli oblatione	II. 3 (1)	A. II. 3 (1)				
(A) De intuitu petitionibus	II. 4 (1)	A. II. 4 (1)				
(e) De Mis contestatione	II. 5 (1)					
(11) lit lite non contestata non procedatur ad testium receptionem vol ad seutent. diffinitivain	II. 6 (17)	[A.I. 34]		II. 3 (15)		II. 4 (3)
(A) De iuramento caluinulac	II. 7 (15)	A. II. 7 (1)	II. 4 (1)	II. 4 (1)		II. 5 (2)
(A) De dilacionibus	II. 8 (15)	A. II. 8 (1)				
(A) De l'era	II. 9 (11)	A. II. 9 (1)				
(A) De ordine cognitionum	II. 10 (11)	A. II. 10 (1)				
(A) De plus petitionibus	II. 11 (8)	A. II. 11 (2)	II. 6 (1)	II. 5 (4)		II. 6 (1)
(A) De causa possessionis et proprietatis	II. 12 (10)	A. II. 12 (8)	II. 7 (5)	II. 6 (5)	II. 3 (3)	II. 7 (1)
(A) De restitutione spoliatorum	II. 13 (10)	A. II. 13 (10)	II. 8 (2)	II. 7 (5)		II. 8 (2)
(A) De dolo et contumacia	II. 14 (17)	A. II. 14 (17)	II. 9 (2)	II. 8 (2)		II. 9 (1)
(A) De eo qui mittitur in poss. causa rei servandae	II. 15 (17)	A. II. 15 (17)				
(13) Et lite pendente nihil innovetur	II. 16 (17)	A. II. 16 (17)				
(e) De bequestatione possessionum et fructuum	II. 17 (17)	A. II. 17 (17)				
(C) De confessis	II. 18 (17)	A. II. 18 (17)				
(A) De probationibus	II. 19 (17)	A. II. 19 (17)				
(A) De testibus et attestationibus	II. 20 (17)	A. II. 20 (17)				
(A) De testibus cogendis vel non	II. 21 (17)	A. II. 21 (17)				
(A) De fide instrumentorum	II. 22 (17)	A. II. 22 (17)				
(A) De 3. raelimpionibus	II. 23 (17)	A. II. 23 (17)				
(A) De iureiurando	II. 24 (17)	A. II. 24 (17)				
(A) De exceptionibus	II. 25 (17)	A. II. 25 (17)				
(A) De praescriptiombus	II. 26 (17)	A. II. 26 (17)				
(A) De sententia et re indicata	II. 27 (17)	A. II. 27 (17)				
(A) De appellacionibus, recusation. et rel. tomb.	II. 28 (73)	A. II. 28 (73)				
(13) De clericis peregrinantibus	II. 29 (19)	A. II. 29 (19)				
(A) De confirmatione utili ac inntili	II. 30 (19)	A. II. 30 (19)				

LIB. III.

Tituli Decretalium Gregorii IX.	Tituli Compila- tionis I. = A.	Tituli Compila- tionis II. = B.	Tituli Compila- tionis III. = C.	Tituli Compila- tionis IV. = D.	Tituli Compila- tionis V. = E.	E á g'cl
(A) De vita et Innestate elehc ront	III. 1 (13)	A. III. 1 (10)	III. 1 (1)	III. 1 (4)	III. 1	III. 1
(A) De cubabitatio clericicetm et mullerum	III. 2 (10)	A. III. 2 (13)	III. 2 (2)	III. 2 (2)	III. 2 (4)	III. 2 (4)
(A) De clericis coniugatis	III. 3 (10)	A. III. 3 (7)	III. 3 (3)	III. 3 (3)	III. 3 (3)	III. 3 (3)
(A) De clericis non residentibus in ecclesia vel praebenda	III. 4 (17)	A. III. 4 (17)	III. 4 (3)	III. 4 (3)	III. 4 (3)	III. 4 (3)
(A) De praebendis et dignitatibus	III. 5 (38)	A. III. 5 (38)	III. 5 (2)	III. 5 (2)	III. 5 (1)	III. 5 (1)
(A) De clericis aegrotante vel debili. tato	III. 6 (17)	A. III. 6 (17)	III. 6 (2)	III. 6 (2)	III. 6 (2)	III. 6 (2)
(A) De institutionibus	III. 7 (17)	A. III. 7 (17)	III. 7 (4)	III. 7 (4)	III. 7 (4)	III. 7 (4)
(A) De concessione praetamdae et eccl. u. vacantis	III. 8 (16)	A. III. 8 (16)	III. 8 (2)	III. 8 (2)	III. 8 (2)	III. 8 (2)
(C) Xc sede vacante aliquid innovetur	III. 9 (31)	A. III. 9 (31)	III. 9 (2)	III. 9 (2)	III. 9 (2)	III. 9 (2)
(A) De bis, quae fiunt a praelato sine consensu capituli	III. 10 (In. De ... cence- duntur ab epis. ... clericorum (canonicor.)	A. III. 10 (In. De ... cence- duntur ab epis. ... clericorum (canonicor.)	III. 10 (11)	III. 10 (31)	III. 10 (3)	III. 10 (3)

Tituli De decretalium Greg. orli IX.			Tituli Compilationis I. = A.			Tituli Compilationis I. I. = B.			Tituli Compilationis III. = C.			Tituli Compilationis IV. = D.			Tituli Compilationis V. = E		
M			li			Mo			1			1			1		
(A) De bis capituli			III.	11	(4)	A. III.			III.	12	(1)	III.			III.	9	(1)
(C) Ut ecclesiastica beneficia sine de- minutione conforantur			III.	12	(L)				III.	10	(2)				III.	10	(2)
(A) De robis eccl. alienandis vel non			III.	13	(12)	A. III.			III.	13	(2)	Do robes eccl. non alienandis			III.	5	(1)
(A) De precarias			III.	14	(3)	A. III.			III.	12	(2)						
(A) De commodato			III.	15	(1)	A. III.			III.	13	(2)						
(A) De deposito			III.	16	(2)	A. III.			III.	14	(2)						
(A) De emptione et venditione			III.	17	(7)	A. III.			III.	15	(4)						
(11) Do locato et conducto			III.	18	(1)	A. III.			III.	12	(1)	De eueptore			III.	14	(2)
(B) De rerum permutatione			III.	19	(9)	A. III.			III.	13	(2)						
(B) Do fendis			III.	20	(2)	A. III.			III.	15	(11)						
(A) De pignoribus et anis cautionibus			III.	21	(8)	A. III.			III.	16	(2)	[et alcant. deest]			III.	16	(2)
(AS) De fideiussoribus			III.	22	(5)	A. III.			III.	17	(3)	[et al. cant. deest]			III.	17	(3)
(A) De solutionibus			III.	23	(4)	A. III.			III.	18	(5)				III.	18	(5)
(A) De donationibus			III.	24	(10)	A. III.			III.	19	(3)	[et ult. vel. rieest]			III.	19	(3)
(A) De peculio clericorum			III.	25	(5)	A. III.			III.	20	(7)	[et ult. vel. rieest]			III.	20	(7)
(A) De testamentis et ultim. voluntatib.			III.	26	(20)	A. III.			III.	21	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	21	(1)
(A) De successione ab intestato			III.	27	(3)	A. III.			III.	22	(14)	[et ult. vel. rieest]			III.	22	(14)
(A) De sepulturis			III.	28	(14)	A. III.			III.	23	(4)	[et ult. vel. rieest]			III.	23	(4)
(A) De parochiis et alienis parochianis			III.	29	(5)	A. III.			III.	24	(8)	[et ult. vel. rieest]			III.	24	(8)
(A) De decimis, primitiis et oblationib.			III.	30	(34)	A. III.			III.	25	(5)	[et ult. vel. rieest]			III.	25	(5)
(A) Do regularibus et transeuntibus ad religionem			III.	31	(21)	A. III.			III.	26	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	26	(1)
(A) De conversione coniugatorum			III.	32	(21)	A. III.			III.	27	(11)	[et ult. vel. rieest]			III.	27	(11)
(B) De conversione infidelium			III.	33	(21)	A. III.			III.	28	(9)	[et ult. vel. rieest]			III.	28	(9)
(A) De voto et voti redemptione			III.	34	(11)	A. ID.			III.	29	(2)	[et ult. vel. rieest]			III.	29	(2)
(A) Do statu monachorum et canonico- regularum			III.	35	(8)	A. III.			III.	30	(2)	[et ult. vel. rieest]			III.	30	(2)
(A) De religiosis domibus, ut episcopo subiectae			III.	36	(9)	A. III.			III.	31	(2)	[et ult. vel. rieest]			III.	31	(2)
(A) De capellis monachorum et alior. religiosorum			III.	37	(3)	A. III.			III.	32	(3)	[et ult. vel. rieest]			III.	32	(3)
(A) De luce patronatus			III.	38	(3)	A. III.			III.	33	(30)	[et ult. vel. rieest]			III.	33	(30)
(A) De censibus, ecacionibus et pro- curacionibus			III.	39	(27)	A. III.			III.	34	(10)	[et ult. vel. rieest]			III.	34	(10)
(C) De consecratione eccl. vel altaris			III.	40	(10)	A. III.			III.	35	(10)	[et ult. vel. rieest]			III.	35	(10)
(C) Do celebratione missarum et sacra- mento eucharistiae et divinis officiis			III.	41	(1)	A. III.			III.	36	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	36	(1)
(C) De bautismo et eius recepto			III.	42	(0)	A. III.			III.	37	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	37	(1)
(A) De presbytero non baptizato			III.	43	(1)	A. III.			III.	38	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	38	(1)
(A) De custodia eucharistiae, chulo- matas et alior. saer.			III.	44	(2)	A. III.			III.	39	(2)	[et ult. vel. rieest]			III.	39	(2)
(A) De reliquiis et veneratione san- ctorum			III.	45	(2)	A. III.			III.	40	(2)	[et ult. vel. rieest]			III.	40	(2)
(C) De observatione ieiuniorum			III.	46	(1)	A. III.			III.	41	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	41	(1)
(C) Do purificatione post partum			III.	47	(1)	A. III.			III.	42	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	42	(1)
(A) De celatiditandis vel reparandis			III.	48	(1)	A. III.			III.	43	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	43	(1)
(A) De inuouitamento eol. conuenerit et rerum ad eas pertinentium			III.	49	(10)	A. ID.			III.	44	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	44	(1)
(13) Se eleici vel monachi sacros. negotiis se immiscant			III.	50	(10)	A. III.			III.	45	(1)	[et ult. vel. rieest]			III.	45	(1)

LIB. IV.

Tituli Decretan= Gregorii IX.	sa	5	4	3	2	1	Tituli Compila- tionis II. = A.	3	2	1	Tituli Compila- tionis III. = C.	4	3	2	1	Tituli Compila- tionis IV. = D.	3	2	1	Tituli Compila- tionis V. = E.	3	2	1	E. c. g 1
(A) De sponsalibus et matronomis	IV.	1	(22)				A. IV.	1	(20)				IV.	1	(5)					IV.	1	(3)		
(A) De desponsatione impuberum	IV.	2	(14)				A. IV.	2	(15)				IV.	2	(2)					IV.	2	(1)		
(A) De clandestina desponsatione	IV.	3	(3)				A. IV.	3	(3)				IV.	3	(1)					IV.	3	(1)		
(A) De sponse duorum	IV.	4	(5)				et sponso duar.	A. IV.	4	(9)				IV.	4	(1)								
(A) De conditionibus appositis in desponsatione [vol in aliis contractibus]	IV.	5	(7)					A. IV.	5	(4)				desp. [deest]	IV.	5	(1)							
(A) Qui decidit vol voventes mm. contrahere possunt	IV.	6	(7)				voventes rei tamen non trahere posse.	A. IV.	6	(8)				non possunt	IV.	6	(2)							
(A) De eo, qui ducit in matrim. quam polluit per adulterium	IV.	7	(8)				leprosi vel dispariconditionis	A. IV.	7	(3)				IV.	7	(12)								
(A) De coniugio leprosororum	IV.	8	(4)					A. IV.	8	(3)					et impari conditione	IV.	8	(1)						
(A) De coniugio sororum	IV.	9	(3)					A. IV.	9	(3)														
(A) De natis ex libero ventre	IV.	10	(1)				et filiis ante vel post compaternitatem genitis	A. IV.	10	(3)				IV.	10	(3)								
(A) De cognatione spirituali	IV.	11	(8)					A. IV.	11	(3)				IV.	11	(3)								
(A) De cognatione legali	IV.	12	(1)					A. IV.	12	(1)														
(A) De eo qui cognovit consanguineam carnalem vel sponsam	IV.	13	(11)				vel sponsam sui consanguineam	A. IV.	13	(5)				[ve/ sponsac deest]	IV.	13	(4)							
(A) De consanguinitate et affinitate	IV.	14	(9)					A. IV.	14	(2)					et publican honestatis iustitia	IV.	14	(2)						
— — — — —							Desobolesuscepta ex secundis nuptiis	A. IV.	15	(2)										IV.	15	(3)		
(A) De frigidis et maleficiis et impotentia coeundi	IV.	15	(7)				(et maleficiis)	A. IV.	16	(4)				[et inapot. coe.]	IV.	16	(3)							
(A) De matrimonio contracto contra interdictionem ecclesiae	IV.	16	(7)				celebrato	A. IV.	17	(3)					IV.	17	(1)							
(A) Qui filii sint legitimi	IV.	17	(15)					A. IV.	18	(8)					De impotentia coeundi	IV.	18	(1)						
(A) Qui matrimonium contrahere possunt vel contra illud testantur	IV.	18	(6)				testificad	A. IV.	19	(4)				vol testificad possunt	IV.	19	(4)							
(A) De divortiis	IV.	19	(9)					A. IV.	20	(6)					IV.	20	(2)							
(A) De donationibus inter virum et uxorem et de dote post divortium restituenda	IV.	20	(8)				De dote post divortium restituenda	A. IV.	21	(3)				De dote post divortium restituenda	IV.	21	(2)							
(A) De secundis nuptiis	IV.	21	(5)					A. IV.	22	(3)					IV.	22	(1)							

LIB. V.

Tituli Decretalium Gregorii IX.	2	1	Tituli Compila- tionis I. = A.	2	1	Tituli Compila- tionis II. = B.	2	1	Tituli Compila- tionis III. = C.	2	1	Tituli Compila- tionis IV. = D.	2	1	Tituli Compila- tionis V. = E.	2	1
(A) De accusationibus, [inquisitionibus et denuntiis]	V.	1	(97)			[deest]	A. V.	1	(13)			[inq. et d. deest]	V.	1	(2)		
(A) De calumniatoribus	V.	2	(2)														
(A) De Simonia et ne aliquid spirituales exigatur vel promittatur.	V.	3	(46)				A. V.	2	(21)			De simonia [et-promitt. deest]	V.	2	(10)		
(A) Se praelati vires suas vel eorum subditos censere concedant	V.	4	(4)				A. V.	3	(4)			De simonia [et-promitt. deest]	V.	3	(7)		
(A) De magistratibus et ne aliquid exigatur pro licentia docendi	V.	5	(5)				A. V.	4	(3)			exig. ab eis [pro. lis. doc. deest]	V.	4	(1)		

LIB. V.

Eodem modo capitulorum quorum ap. Raymundum
1971 est numerus, ex compilat. I.: 747, ex II.: 259 (+ 4.),
ex III.: 459, ex IV.: 174, ex V.: 132, ex omnibus
igitur 1771 excerpta sunt, ita ut, quum Gregorii IX.
191 sint, IX. tantummodo antiquioris iuris capitula in
Raymundi compilatione exstare, quae in nulla invenian-
tur antiqua', ex tabula infra scripta percipiat.

Lib. I.	I, VI, 24 C9	I, XIV, 12 D 2
Tit. I. c. 1 D 1 (1, 1)	25010	13 D 3
2 D 2 (1, 1)	26011	14 D 4
II, 1 A 1 (1, 1)	27012	15 E 1 (1, 8)
2A8(1,1)	28013	XV, un. e un. (1, 11)
3 A 3 (1, 1)	29 C 14	XVI, 1 C un. (1, 12)
4A7	30 C 15	2 E un. (1, 9)
5A6	31 C 16	3 Gregor. IX.
601(1,1)	32017	XVII, 1 C 1 (1, 9)
702	33 0 18	2 A 2 (1, 9)
8C4	34019	3A3
905	35 D 1 (1, 3)	4A4
10 C 3 de foro comp.	36 D 2	5A6
(2, 2)	37 D 3	6A7
11 C 12 de Jurel. (2,15)	38D4	7A8
12 E5(1,11)	39 D 5	8A10
13 Greg. IX.	40D6	9 A 11
III, 1 A 1 (1, 2)	41 D 8	10 A 12
2A2	42D9	11 B 1 (1, 9)
3A3	43 D 10	12B3
4A4	44 D 11	13 B 4
5A5	45 E 4 de const. (1, 1)	14 B 5
6 13 1 (1, 2)	46 E 1 (1, 5)	15 C 4 de vit. et hon.
7B3	47 E 5	(3, 1)
8B6	48 E 6	16D un. (1, 9)
9B7	49-60 Gregor. IX.	17 E un. (1, 11)
1084	VII, 1 C 1 (1, 5)	18 Greg. IX.
11 B 5	202	XVIII, 1 A 1 (1, 10)
12 B 8	303	2A2
13 B 9	404	3A4
14 C 3 (1, 2)	VIII, 1 B 1 (1, 4)	4A3
15 C 4	2B2	5A5
16 C 5	301 (1, 7)	6 C un. (1, 15)
17 C 7	402	*7 CoII. Lucensis
18 C 8	503	8 Greg. IX.
19 C 9	6 D un. (1, 4)	XIX, un. A un. (1, 11)
20 C 10	8 E un. (1, 6)	XX, 1 A 1 (1, 12)
21 C 11	IX, 1 A 2 (1, 5)	2 de eler. pugn.
22 C 12	2A3	(5, 12)
23 C 13	3A 4	2 A 3 (1, 12)
24 D 1 (1, 2)	4 A 4 de testam.	3 B un. (1, 10)
25 D 2	(3, 22)	4 B 1 de cler. aegr.
26 D 3	5 B 3 (1, 5)	(3, 5)
27D4	6B4	501 (1, 13)
28 D 5	6 B un. de mai. et ob.	6C2
29 E 3 de off. iud. del.	(1, 15)	7 E 2 (1, 10)
(1, 15)	801 (1, 8)	XXI, 1 A 2 (1, 13)
30 E 1 (1, 2)	902	2A3
31 E 4 de praeib. (3, 4)	10 C3	3 B 2 (1, 11)
32-43 Greg. IX.	11 C 5	401 (1, 14)
IV, 1 A 1 (1, 3)	12 D un. (1, 5)	502
2C1(1,3)	13 E 1 (1, 7)	6 D un. (1, 10)
302	14E:3	*7
403	15 E 2	XXII, 1 A 1 (1, 14)
504	X, 1 B 1 (1, 6)	2 C 1 (1, 16)
6C5	2B2	302
706	3D1 (1, 6)	4 E un. (1, 12)
807	4D2	XXIII, 1 A 2 (1, 15)
9 E 1 (1, 3)	5 D 2 de praeib. (3, 2)	2A3
10 E 1 de adult. (5, 8)	XI, 1 A 1 (1, 6)	3A1
11 Gregor. IX.	2A2	4A4
V, 1 C 1 (1, 4)	3A3	5A5
202	4A5	6 A 4 de poco. (5, 32)
3L3	5A4	7 D 1 (1, 11)
4 C4	6 A 3 de elect. (1, 4)	8D2
505	7A4	9D3
6 E 1 (1, 4)	8 A 11 de iurei. (2,17)	10 E 1 (1, 13)
VI, 1 A 1 (1, 4)	9 B 1 (1, 7)	XXIV, 1 A 1 (1, 16)
2A2	1002 (1, 9)	2A2
3 A 11	11 C 3	3A3
4A21	1204	4A4
5A14	1305	XXV, un. A 1 (1, 17)
6 A 15	14 E 2 de aet. (1, 7)	XXVI, un. A 1 (1, 18)
7 A 16	15 D 1 (1, 7)	XXVII, 1 A 1 (1, 19)
8 A 17	16 Gregor. IX.	2A2
9 A 18	17	XXVIII, 1 A 2 (1, 20)
10 A 22	xii, un. C un. (1, 10)	2 A3
11 B 1 (1, 3)	XIII, 1 A un. (1, 7)	3 A4
12 B 3	2 Gregor. IX.	4 A5
1385	XIV, 1 A 1 (1, 8)	50 un. (1, 17)
14 13 6	2A3	6 E un. (1, 14)
15 B 7	3A4	XXIX, 1 A 2 (1, 21)
1601 (1, 6)	4A5	2A3
1702	5A6	3A4
18 C3	6 B 1 (1, 8)	4A5
19C4	7B2	5A6
2005	8B5	6A7
2106	9C6(1,9)	7A9
22C7	1007	8A10
2308	111)1 (1, 8)	9 A 14

1) e. 7. (1, 18.); c. 7.1, 21.); c. 10. (3, 34.); c. 6. (**4, 14.**); c. 14. 17. (5, 6.);
e. 9. (5, 33.); e. 16. (6, 33.); c. 45. (5, 39.)

I, XXIX, 10A15

11 A 16	12 A 17	13 A 18	14 A 19	15 A 20	16 A 21	17 A 4 qui filii (4, 18)	18 B1(112)	19A22(1,21)	20 A 23	21B3 ⁱ 1,121	22 C 1 (1, 18)	23 C 2	24C3	'2504	26 C5	27 C6	28 C7	2908	30 C9	31 C 10	32 C 11	33 C 1 do rer. perm.	(3, 15)	34 C 1 de paroch.	(3, 22)	35 D 1 (1, 12)	36 D 2	37 E 2 (1, 15)	38-43 Gregor. IX.	XXX, 1 A un. (1, 22)	2 B un. (1, 13)	301 (1, 19)	4C2	503	604	7C5	8-10 Greg. IX.	XXXI, 1 A 1 (1, 23)	2A6	3A3	4A4	5A7	6 B2(1,14)	7 C 1 (1, 20)	802	9C3	10 C4	1105	12 C 6	13 D 1 (1, 13)	14D2	15D3	16 E 1 (1, 16)	17 E 2	18 E 4	19 Greg. IX.	XXXII, 1 E 1 de postul.	(1, 21)	2 Greg. IX.	XXXIII, 1 A 1 (1, 25)	2A3	3A2	4A5	501 (1, 21)	602	7C3	804	9D1(1, 14)	10D2	11 E 1 (1, 18)	12 E3	13-17 Gregor. IX.	XXXIV, 1 A 1 (1, 24)	2 A2	XXXV, 1 A 1 (1, 26)	2A2	3A3	4A4	5A5	6A6	7 D un. (1, 15)	8 Grog. IX.	XXXVI, 1 A 1 (1, 17)	2 A2	3A3	4A4	5A5	6A6	7B1(1,16)	8B3	9B4	10B5	11 E un. (1, 20)	XXXVII, 1 A un. (1, 28)	2 C 3 ne cler. (3, 38)	3 Greg. IX.	XXXVIII, 1 A un. (1, 29)	2 B 1 (1, 18)	3B3	4 C 1 (1, 22)	5C2	6 D 1 (1, 16)	7 D 2	8 E 1 (1, 22)
---------	---------	---------	---------	---------	---------	--------------------------	------------	-------------	---------	-------------------------	----------------	--------	------	-------	-------	-------	-------	------	-------	---------	---------	----------------------	---------	-------------------	---------	----------------	--------	----------------	-------------------	----------------------	-----------------	-------------	-----	-----	-----	-----	----------------	---------------------	-----	-----	-----	-----	------------	---------------	-----	-----	-------	------	--------	----------------	------	------	----------------	--------	--------	--------------	-------------------------	---------	-------------	-----------------------	-----	-----	-----	-------------	-----	-----	-----	------------	------	----------------	-------	-------------------	----------------------	------	---------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----------------	-------------	----------------------	------	-----	------------	-----	-----	-----------	-----	-----	------	------------------	-------------------------	------------------------	-------------	--------------------------	---------------	-----	---------------	-----	---------------	-------	---------------

I, XXXVIII, 9 E 2	10-15 Gregor. IX.	XXXIX, un. A un. (1, post 291)	XL, 1A1(1,30)	2A2	3B un. (1,19)	401(1,23)	5C2	6C3	7 Greg. IX.	XL1, 1A un. 1,311	2C1(1, 24 ^a)	3C2	403	5 C 4	61) un. (1, 17)	7E1(1, 23)	8-10 Greg. IX.	XLII, 1 A un. (1, :32)	14 (2, 19)	2 Grog. IX.	XLIII, 1 A4defor. comp.	(2, 2)	2B1(1,20)	3132	401 (1, 251)	502	6C3	7(14)	81)1 (1, 18)	9D2	10 E 1 (1, 24)	11 E 2	12-14 Greg. IX.	Lib. II.	Tit. I. c. 1 A 1 (2, 1)	2A2	3A5	4A6	5A7	6 A 1 de appell. (2, 20)	7 A 9 (2, 1)	8A8	9132 (2, 1)	10B3	1184	12 C 2(2,1)	1303	14 C 3 de exc. (2,16)	15 C 3 de conf. ut.	(2, 20)	16 C 1 ne cler. (3, 38)	17 C 4 de aceus. (5,1)	18D1(2,1)	19 E 1 (2, 1)	20 E: 3	21 E 5	II, 1 A 3 (2, 2)	2A2	3A4	4A5	5A7	6132 (2, 2)	7133	8134	9135	10 C 1 (2,2)	11 C2	12C4	13131 (2, 2)	1413	15 E 1 (2, 2)	16-20 Greg. IX.	III, 1A1(2,3)	2C7 deapp.(2,19)	3 Greg. IX.	IV, 1 A2(2,1)	2131(2,31)	V, un. Greg. IX.	VI, 101 (2, 3)	2C2	303	4C4	5C5	VII, 1 A 2 (1, 34)	2A3	3A4	4A5	5A6	4 de Sdeiu. (3,18)	6 C un. (1, 26)	10 de test. (2, 12)	7 Grog. IX.	VIII, 1 A 3 do dolo (2,10)	2 B un. (2, 4)	3E un. (2, 4)	4 Greg. IX.	IX, 1 A un. (2, 7)	2132 (2, 5)	3B3	4B4	5 Greg. IX.	X, 1 A un. (2, 5)	2 C un. (2, 4)	3 E 1 (2, 5)	4 Greg. IX.
-------------------	-------------------	--------------------------------	---------------	-----	---------------	-----------	-----	-----	-------------	-------------------	--------------------------	-----	-----	-------	-----------------	------------	----------------	------------------------	------------	-------------	-------------------------	--------	-----------	------	--------------	-----	-----	-------	--------------	-----	----------------	--------	-----------------	----------	-------------------------	-----	-----	-----	-----	--------------------------	--------------	-----	-------------	------	------	-------------	------	-----------------------	---------------------	---------	-------------------------	------------------------	-----------	---------------	---------	--------	------------------	-----	-----	-----	-----	-------------	------	------	------	--------------	-------	------	--------------	------	---------------	-----------------	---------------	------------------	-------------	---------------	------------	------------------	----------------	-----	-----	-----	-----	--------------------	-----	-----	-----	-----	--------------------	-----------------	---------------------	-------------	----------------------------	----------------	---------------	-------------	--------------------	-------------	-----	------------	-------------	-------------------	----------------	--------------	-------------

II, XI, un. Greg. IX.	XII, 1 A 1 (2, 8)	2B un. (2,6)	301(2,5)	402	503	604	71)1 de off. iud. del.	(1, 12)	8 E un. (2, 0)	XIII, 1A7(2,9)	2A1	3 A 2	4A4	5A5	GAG	7131 (2, 7)	8B3	9B4	10 A 8 (2, 91)	11 B 5 (2, 7)	12C2(2,6)	13C3	14 C4	1505	101)1 (2, 3)	17 D 2	18 D 3	19 Greg. IX.	XIV, 1 A 1 (7, 10)	2A2	3A4quifili(1,18)	4 A 4 (2, 10)	501(2,7)	602	703	8 D 1(2,4)	912	10 Grog. IX.	XV, 1 A 1 (2, 111)	282(2, 8)	3 C 2 (2, 8)	4 Greg. IX.	XVI, 1131 (2, 9)	2B2	301 de foro comp.	(2, 2)	401 de rest. spol.	(2, 6)	5 E un. (2, 9)	XVII, 1 C un. (2, 9)	2 E un. (2, 10)	3 Greg. IX.	XVIII, 1 B 2 de hom.	(5, 6)	20 un. (2, 10)	3 Greg. IX.	XIX, 1 A 1 (2, 12)	2131 (2, 10)	3 A 2 (2, 121)	4B2(2,10)	5133	6B4	7C1 (2, 11)	802	904	10D2 (2, 6)	11 D 3	12 E 1 (2, 11)	13 E 2	14 E 3	15 Greg. IX.	XX, 1131 (2, 12)	2 A 3 (2, 13)	3A4	4A5	5 A 20	6 A 21	7 A 22	8 A 23	9 A 7	10 A 9	11 A 10	12 A 11	13 A 12	14 A 14	10 de aneas. (5,1)	15 A 15 (2, 13)	16 A 16	17 A 17	18 A 18	19 A 19	20 A 4 de app. (2, 20)	21 A 5 de iud. (5, 5)	22 B 2 (2, 12)	23 B 1 de for. comp.	(2, 2)	24B6(2,12)	25 A -5 (2, 13)	26133 (2, 12)	97 B 4	2801 (2, 19)	29C2	30 C3	31 C4	32 C5	3300	3d C7
-----------------------	-------------------	--------------	----------	-----	-----	-----	------------------------	---------	----------------	----------------	-----	-------	-----	-----	-----	-------------	-----	-----	----------------	---------------	-----------	------	-------	------	--------------	--------	--------	--------------	--------------------	-----	------------------	---------------	----------	-----	-----	------------	-----	--------------	--------------------	-----------	--------------	-------------	------------------	-----	-------------------	--------	--------------------	--------	----------------	----------------------	-----------------	-------------	----------------------	--------	----------------	-------------	--------------------	--------------	----------------	-----------	------	-----	-------------	-----	-----	-------------	--------	----------------	--------	--------	--------------	------------------	---------------	-----	-----	--------	--------	--------	--------	-------	--------	---------	---------	---------	---------	--------------------	-----------------	---------	---------	---------	---------	------------------------	-----------------------	----------------	----------------------	--------	------------	-----------------	---------------	--------	--------------	------	-------	-------	-------	------	-------

[illegible]

III. XXXIX, 16C1(3,37)

17C2
18C3
1904
20 C 5
2106
2207
23132(3,18)
24E1(3,26)
25-27 Greg. IX.
XL, 1B un. (5,20)
201(3,31)
3 C 2
4C3
5 D 1 de usu. et auct.
(1, 4)
6 D 1^3, 14)
7 D 1 de cel. div.
(3, 15)
8 E un. (3, 23)
9 Greg. IX.
1 O

XLII, 1 A 1 de suffrag. IV.
(5, 22)

2B2
301(3, 33)
4C2
605
7C6
807
9D2(3,15)
10E1(3,24)
11E2
12E4
13E5
14E6
XLII, 1B1(5,19)

2132
301(3,31)
402
5C3
611(3,16)
XLIII, 1 A 1 (5, 35)

2A2
3C un. (5,22)
XLIV, 1D2 de bapt.
(3, 16)

2 D 1
XLV, 1 B un. (5, 21)
2D2(3,17)
XLVI, 1 C 1 (3, 35)

202
3Eun.(3,25)
XLVII, un. C un. (3, 36)
XLVIII, 1 A 4 (3, 35)

2 A 1
3, 2
4, 3
5134(3,26)
6135

LIX, 1 A 1 (3, 36)
2, 2
3, 3
4, 4
5 B 2 (3, 27)
6 C un. (3, 32)
7 D 3 de cens. (3, 18)
8D4
9 Greg. IX.

10
L, 1 A 1 (3, 35)

2, 8
3, 2
4, 3
5, 6
6, 5
7, 7
8131(3, 19)
9132
10E un. (2,27)

Liber Quartus.

I, 1131(4, 1)
2A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

IV, 1, 25 C 5

26D1(4,1)
27D2
28E2(4,1)
29-31 Greg. IX.
II, 1A2(4,2)
2, 4
3, 7
4, 5
5, 6
6, 8
7, 9
8, 10
9, 12
10, 13
11, 14
12 B un. (4, 2)
1301(4, 2)
14C2

III, 1A2(4,3)
2, 3
3 D un. (4, 2)
1 A 1 (4, 4)

2, 2
3, 3
4, 9
5C un. (4,3)
V, 1A1(4,5)

2, 2
3, 4 de spons. (4, 1)
4, 3(4,5)
5, 4
6C1(4,1)
7 Greg. IX.
VI, 1A1(4,6)

2, 2
3, 6
4, 7
5, 8
6B2(4,4)
7C1(4,5^)

VII, 1A1(4,7)
2, 2
3, 3
4131(4,5)
5132

6C1(4,6)
7C2
8 Greg. IX.

VIII, 1 A 1 (4, 8)
2, 2
3, 3
IX, 1A1(4,9)

2, 2
3, 3
4 C un. (4, 7)

X, un. A un. (4, 10)
XI, 1 A 1 (4, 11)
2, 2(4,11)

3, 3
4131(4,6)
5 B 2

601(4,8)
702
8 Greg. IX.

XII, un. A dn. (4, 12)
XIII, 1 A 1 (4, 13)
2 A 3

3B2(4, 7)
4B3
5134

601(4,9)
702
803
904

10 C 3 de consaug.
(4, 10)
11 Greg. IX.

XIV, 1 A 2 (4, 14)
2131(4,8)
3B2

4C1(4, 10)
5* 2
6

7D2(4, 3)
8D3
9 Greg. IX.

XV, 1 A 1 (4, 16)
2, 3
3131(4,9)
4B2

5133
60 un. (4, 11)
7E1(4,3)

XVI, 1 A 2 (4, 17)
2, 3
3, 5 de spons. (4, 1)

XVII, 1 A 1 (4, 18)
2, 2
3, 3
4, 4
5, 5
6, 6
7, 7
8, 8
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

22A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

22A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

22A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

22A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

22A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

22A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

22A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

22A11(4,1)
3, 18
4, 1
5, 4
6, 5
7, 6
8, 7
9, 8
10, 9
11, 13
12, 1G
13, 17
14, 19
15132(4,1)
16134
17A12(4,1)
18, 20
19133(4,1)
20135
21137
22C1(4, 1)
2312
240

IV, XVII, 11 B 2

1201(4, 12)
13C2
1403
15C4
XVIII, 1 A 1 (4, 19)
2B4(4,12)
3 A 1 de matr. contr.
(1, 17)
4B:34,12
5C3^4,13^
6 D un. (4, 4)
XLX, 1 A 1 (4, 20)
2, 3
3, 3
4, 4
5 B 3 de claud. desp.
(4, 31)
6 A 5 (4, 20)
7C1(4,11)
8, 02
903

XX, 1 A 1 (4, 21)
2, 3
3B1(4,14)
4 B 4
501(4, 15)
602
703

8 Greg. IX.
XXI, 113 un. (4, 15)
2A3(4,22)
3, 1
4
50uu.(1,16)

Liber Quintus.
I, 1 A 1 (5, 1)
2, 8
3, 5
4, 6
5, 3
6, 4
7, 7
8, 9
9, 11
10, 12
11, 13
12 B 1 (5, 1)
13 B 2
1401(5, 1)
15C2
16C3
17C4
1805
1906

20 D 1 (5, 1)
21 D 2
22 D 3
23 D 3 de conc. praeib.
(3, 3)
24 D 1 (5, 1)
25 D 5
26 Greg. IX.

27 0
28 0
29 0
30 0
31 0
32 0
33 0
34 0
35 0
36 0
37 0
38 0
39 0
40 0
41 0
42 0
43 0
44 0
45 0
46 0
47 0
48 0
49 0
50 0

51 0
52 0
53 0
54 0
55 0
56 0
57 0
58 0
59 0
60 0
61 0
62 0
63 0
64 0
65 0
66 0
67 0
68 0
69 0
70 0
71 0
72 0
73 0
74 0
75 0
76 0
77 0
78 0
79 0
80 0
81 0
82 0
83 0
84 0
85 0
86 0
87 0
88 0
89 0
90 0
91 0
92 0
93 0
94 0
95 0
96 0
97 0
98 0
99 0
100 0

101 0
102 0
103 0
104 0
105 0
106 0
107 0
108 0
109 0
110 0
111 0
112 0
113 0
114 0
115 0
116 0
117 0
118 0
119 0
120 0
121 0
122 0
123 0
124 0
125 0
126 0
127 0
128 0
129 0
130 0
131 0
132 0
133 0
134 0
135 0
136 0
137 0
138 0
139 0
140 0
141 0
142 0
143 0
144 0
145 0
146 0
147 0
148 0
149 0
150 0

151 0
152 0
153 0
154 0
155 0
156 0
157 0
158 0
159 0
160 0
161 0
162 0
163 0
164 0
165 0
166 0
167 0
168 0
169 0
170 0
171 0
172 0
173 0
174 0
175 0
176 0
177 0
178 0
179 0
180 0
181 0
182 0
183 0
184 0
185 0
186 0
187 0
188 0
189 0
190 0
191 0
192 0
193 0
194 0
195 0
196 0
197 0
198 0
199 0
200 0

201 0
202 0
203 0
204 0
205 0
206 0
207 0
208 0
209 0
210 0
211 0
212 0
213 0
214 0
215 0
216 0
217 0
218 0
219 0
220 0
221 0
222 0
223 0
224 0
225 0
226 0
227 0
228 0
229 0
230 0
231 0
232 0
233 0
234 0
235 0
236 0
237 0
238 0
239 0
240 0

241 0
242 0
243 0
244 0
245 0
246 0
247 0
248 0
249 0
250 0
251 0
252 0
253 0
254 0
255 0
256 0
257 0
258 0
259 0
260 0
261 0
262 0
263 0
264 0
265 0
266 0
267 0
268 0
269 0
270 0
271 0
272 0
273 0
274 0
275 0
276 0
277 0
278 0
279 0
280 0
281 0
282 0
283 0
284 0
285 0
286 0
287 0
288 0
289 0
290 0
291 0
292 0
293 0
294 0
295 0
296 0
297 0
298 0
299 0
300 0

301 0
302 0
303 0
304 0
305 0
306 0
307 0
308 0
309 0
310 0
311 0
312 0
313 0
314 0
315 0
316 0
317 0
318 0
319 0
320 0
321 0
322 0
323 0
324 0
325 0
326 0
327 0
328 0
329 0
330 0
331 0
332 0
333 0
334 0
335 0
336 0
337 0
338 0
339 0
340 0

341 0
342 0
343 0
344 0
345 0
346 0
347 0
348 0
349 0
350 0
351 0
352 0
353 0
354 0
355 0
356 0
357 0
358 0
359 0
360 0
361 0
362 0
363 0
364 0
365 0
366 0
367 0
368 0
369 0
370 0
371 0
372 0
373 0
374 0
375 0
376 0
377 0
378 0
379 0
380 0
381 0
382 0
383 0
384 0
385 0
386 0
387 0
388 0
389 0
390 0
391 0
392 0
393 0
394 0
395 0
396 0
397 0
398 0
399 0
400 0

401 0
402 0
403 0
404 0
405 0
406 0
407 0
408 0
409 0
410 0
411 0
412 0
413 0
414 0
415 0
416 0
417 0
418 0
419 0
420 0
421 0
422 0
423 0
424 0
425 0
426 0
427 0
428 0
429 0
430 0
431 0
432 0
433 0
434 0
435 0
436 0
437 0
438 0
439 0
440 0
441 0
442 0
443 0
444 0
445 0
446 0
447 0
448 0
449 0
450 0

451 0
452 0
453 0
454 0
455 0
456 0
457 0
458 0
459 0
460 0
461 0
462 0
463 0
464 0
465 0
466 0
467 0
468 0
469 0
470 0
471 0
472 0
473 0
474 0
475 0
476 0
477 0
478 0
479 0
480 0
481 0
482 0
483 0
484 0
485 0
486 0
487 0
488 0
489 0
490 0
491 0
492 0
493 0
494 0
495 0
496 0
497 0
498 0
499 0
500 0

501 0
502 0
503 0
504 0
505 0
506 0
507 0
508 0
509 0
510 0
511 0
512 0
513 0
514 0
515 0
516 0
517 0
518 0
519 0
520 0
521 0
522 0
523 0
524 0
525 0
526 0
527 0
528 0
529 0
530 0
531 0
532 0
533 0
534 0
535 0
536 0
537 0
538 0
539 0
540 0
541 0
542 0
543 0
544 0
545 0
546 0
547 0
548 0
549 0
550 0

551 0
552 0
553 0
554 0
555 0
556 0
557 0
558 0
559 0
560 0
561 0
562 0
563 0
564 0
565 0
566 0
567 0
568 0
569 0
570 0
571 0
572 0
573 0
574 0
575 0
576 0
577 0
578 0
579 0
580 0
581 0
582 0
583 0
584 0
585 0
586 0
587 0
588 0
589 0
590 0
591 0
592 0
593 0
594 0
595 0
596 0
597 0
598 0
599 0
600 0

601 0
602 0
603 0
604 0
605 0
606 0
607 0
608 0
609 0
610 0
611 0
612 0
613 0
614 0
615 0
616 0
617 0
618 0
619 0
620 0
621 0
622 0
623 0
624 0
625 0
626 0
627 0
628 0
629 0
630 0
631 0
632 0
633 0
634 0
635 0
636 0
637 0
638 0
639 0
640 0
641 0
642 0
643 0
644 0
645 0
646 0
647 0
648 0
649 0
650 0

651 0
652 0
653 0
654 0
655 0
656 0
657 0
658 0
659 0
660 0
661 0
662 0
663 0
664 0
665 0
666 0
667 0
668 0
669 0
670 0
671 0
672 0
673 0
674 0
675 0
676 0
677 0
678 0
679 0
680 0
681 0
682 0
683 0
684 0
685 0
686 0
687 0
688 0
689 0
690 0
691 0
692 0
693 0
694 0
695 0
696 0
697 0
698 0
699 0
700 0

701 0
702 0
703 0
704 0
705 0
706 0
707 0
708 0
709 0
710 0
711 0
712 0
713 0
714 0
715 0
716 0
717 0
718 0
719 0
720 0
721 0
722 0
723 0
724 0
725 0
726 0
727 0
728 0
729 0
730 0
731 0
732 0
733 0
734 0
735 0
736 0
737 0
738 0
739 0
740 0
741 0
742 0
743 0
744 0
745 0
746 0
747 0
748 0
749 0
750 0

751 0
752 0
753 0
754 0
755 0
756 0
757 0
758 0
759 0
760 0
761 0
762 0
763 0
764 0
765 0
766 0
767 0
768 0
769 0
770 0
771 0
772 0
773 0
774 0
775 0
776 0
777 0
778 0
779 0
780 0
781 0
782 0
783 0
784 0
785 0
786 0
787 0
788 0
789 0
790 0
791 0
792 0
793 0
794 0
795 0
796 0
797 0
798 0
799 0
800 0

801 0
802 0
803 0
804 0
805 0
806 0
807 0
808 0
809 0
810 0
811 0
812 0
813 0
814 0
815 0
816 0
817 0
818 0
819 0
820 0
821 0
822 0
823 0
824 0
825 0
826 0
827 0
828 0
829 0
830 0
831 0
832 0
833 0
834 0
835 0
836 0
837 0
838 0
839 0
840 0
841 0
842 0
843 0
844 0
845 0
846 0
847 0
848 0
849 0
850 0

851 0
852 0
853 0
854 0
855 0
856 0
857 0
858 0
859 0
860 0
861 0
862 0
863 0
864 0
865 0
866 0
867 0
868 0
869 0
870 0
871 0
872 0
873 0
874 0
875 0
876 0
87

V, XXXIX, 39 C 13	V, XL, 6A5	V, XL, 27 D 2
40 0 14	7 „G	28 E 1 de eo qui mitt.
41 (2) de re. scr. (1, 2)	3 „7	(2, 81)
42 C 15 (5, 21)	9 „8	29 E 1 (5, 19)
43 C 15	10 „10	30 E 2
44 C 17	11 „11	31 E 3
*45	12 „12	32 E 4
46 D 2 (5, 15,	13 „13	33 Greg. IX.
47 I) 3	14 „9	XL, 1 A 1 (A, 37)
48 D5	15 13 un. (5, 23)	2 A 7
49 E 2 de const. (1, 1)	76 C6 derescr. (1, 21)	3 „9
50 E 1 (5, 181)	17 C 1 (5, 23)	4 „12
51 E 2	18 (2)	5 „4
52 114	19 C 3	6 „5
53 E 5	20 C4	7 „8
54 —iil Greg. IX.	21 C 5	8 „10
XL, 1 A 14 (5, 351)	22 C li	9 „11
1	23 C7	1 (1 „14
2	24 CS	11 13
4	25 0 10	ii 2 de exc. prael.
„4	26 D1 (5, 16)	(5, 13)

Magnam capitulorum copiam, quae ei in compilationibus antiquis occurrit, in suam recipere noluit Raymundus, qui 922. capitulorum Compilationis primae: 176., 332 secundae: 81.; 481. tertiae: 18., 189. quartae: 12., 225., quintae 96., 2149. itaque omnium 383. praetermisit.

At iam earum compilationum auctores, quae ante Raymundi tempora confectae erant, non tatos receperant cationes, imo multa praetermiserunt, aut verbis *et infra* lectori lacuna significata, aut nulla omissionum facta mentione. Quod exemplum libenter secutus est Raymundus, quem Papa superflua resecare iusserat. Ea igitur decretalium verba, quae in compilationibus non inveniuntur, apud Raymundum querere noli, qui tomen saepissime ea quoque quae ibi in compilatione resecuit, cuius rei lectorem aut *et 27 fya* verbis insertis certiore reddidit aut plane reliquit in compilatione.

Etiam ipsius Gregorii IX. decretales mutilavit Raymundus.

Falsas canonum inscriptiones quas in compilatione

[1] Sic factum est, ut can. 1. (3, 13.1 a Burchardio Wormatiensi iam in canonum collectione receptis ex C. Lugd. IV. inscribatur, quod quidem

nibus invenit easdem servavit Raymundus¹, suisque auxit erroribus², subscriptiones, quae in compilationibus nunquam inveniuntur, nunquam addidit, neque in decretalibus Gregorii IX. apposuit. Et priorum canonum verba et Gregorii suo arbitrio mutavit utaque jis addidit, quae re sententiam verborum luculentiorum reddere nitebatur³ aut plane alienam a pristina⁴, etiamsi nonnumquam pauca verba addenda essent, ne multis praetermissis recepta omni carerent sententia⁵.

Ordo titulorum in compilatione Raymundi idem est atque in compilationibus; quosdam tamell non sine jure transposuit. In singulis quoque fragmentis locandis ordinem in Compilationibus servatum plerumque secutus est, et in cuiusque tituli cationes posuit ex prima compilatione excerptos, quos sequuntur canones ex secunda, tertia, quarta, quinta hausti; eos excipiunt Gregorii IX. decretales. Quod ut recte me dixisse videas, hanc tabularum apponendam cura-vi.

post Raymundi tempora habitum est, ut c. 12. (1, 33.1 legatur cum Compilationem: Abradensis dioecesis, quia in Registro: lialberstadensis exstet; c. 15. (3, 31.1 ep. et. capit. Turgilensibus, ubi in Reg. Traguriensi invenitur, ex Comp. I. un. (1, 11.1 op. Augstensis pro: Astyagensis in c. un. X. (1, 19.1 profectus sit, in c. 2. X. (1, 20.1 Cisterciensi electo pro Cisterciensi scriptum sit, quae re quum in Appendice Concilii Lateranensis recta legatur, Raymundum no eo (midem: libro usual esse comprobatur. Eodem modo c. 1. (4, 19.7 inscribitur cum Compilationem: ex C. Vormaciansi, etiamsi ex capitulari ap. Vermeriam dato excerptum sit.

21 c. 1. (1, 7.) idem inscriptas et a Raymundum post caput Honorii III. positus hac re illi attribuitur, propterea ex Compilationem IV. excerptis sit, quae Tronarii millas tradit dec. retales, atque ibidem lunocentii III. sequens de erotaletam iare id, in insignitus sit. In e. 1. (1, 21.) London. ep. scribit pro liartbolomaeo laon. ep., co (actas, quod in Compil. I., nade c. 1. eit. haustum est, decretalis ad London. ep. directa antecessit, c. 9. (3, 1.) Gregorio VII. attribuitur, quum in Compilationem I. recte legatur Greg. VIII.; c. 2. (4, 4.1 ex Brocardo lib. XXX., c. 5. (5, 1.1 ex codeas lib. XLIV. citatur (plum Burchardi XX. tantummodo sint libri, siue in Comp. I. recte legatur: lib. XIX.

3) Cf. c. 11. (1, 2.) not. 21. 32.; c. 15. (1, 33.) not. 2.; c. 7. (5, 1.) uot. 3.

41 Cf. c. G. (3, 50.1 c. 2. (5, 7.1 not. 3.; c. 2. (5, 25.) not. 3.; c. 1. (4, 9.) c. 3. (2, 28.1; c. 2. (1, 1.)

5) Cf. c. 2. (1, 51.; c. 2. (2, G. Inot. 12.; c. 3. (2, G. Inot. 9.

61 Cf. supra pag. XX sqq. XXIX sqq.

71 Quot Raymundus canonem ex posteriore compilatione haustum illi ex anteriore excerptum anteposuerit, ex tab. seq. intelligitur, in qua inspicias etiam, quot eiusdem Compilationis canon posterior anteriori antepositus sit.

Lib. I.	'rit.	á 6	Numeras capitulorum receptorum.			Y.	Capital. guau in nulla Compil. inveniuntur.	Numeras capitulorum non receptorum.	Numeras capitulum ex aliis titulis transpositionum.	Quot can. postor. compilan. ante-positus.	Quot posterior can. antedat antepositus.
			A 1 13	CID	I:			A B C I D I E	A 13 I C D I E		
II.	13	5	6		1	1		2	1		1
III.	13	5	S	10	a	3	12		2		1
IV.	11	1	7				1				
V.	6							3			
VI.	60	10	5	19		3	12	9	2		1
VII.	4			4							
VIII.	7		y	3		1					
IX.	15	4	3	4		3					
X.				3					1		1
XI.	17	8	1	4							
XII.	1								9		1
XIII.		1								1	
XIV.	15	J	3					3			
XV.	1										
XVI.	3										
XVII.	13	9	4								
XVIII.	8									1	
XIX.		1									1
XX.	7										
XXI.	7	2						1			
XXII.		1									
XXIII.	10	G		3							
XXIV.		4									
XXV.	1	1									1
XXVI.	1										
XXVII.								1			
XXVIII.	6	4	1								
XXIX.	13	19	2	13		G		3			
XXX.	10	1				9					
XXXI.	20	5		3	3			3	1		
XXXII.						1					
XXXIII.	17	4							1		
XXXIV.										1	
XXXV.	S	6									
XXXVI.	11	6	4								
XXXVII.	3	1									

Lib. I.	Tit.	? o ^ G	Numerus capitulorum receptorum.					Capitul. quae in nulla (con- pil. inveni- uuntur.	Numerus capitulorum non receptorum.	Numerus capitulum ex aliis titulis transposi- torum.					Quot can. poster. ter, ante- positus.	Quot po- sterior can. ante- riori ante- positus.	
			A	B	C	D	E			A	B	C	D	E			
	XXXVIII.	15	1	2	2	2	2	6									
	XXXIX.	1	1						1								
	XL.	7	2	1	3			1									
	XL I.	10	1		4	1	1	3									
	XL II.	2	1					1	1								
	XL III.	14	1	2	4	2	2	3									
	Lib. I. —																
	XL III.	439	127	44	122	43	35	66	2	124	1	17	3	1	1	10	7
	Lib. II.																
	I.	21	8	3	6	1	3										
	II.	20	5	4	3	2	1	5									
	III.	3	1						2								
	IV.																
	V.	1		1				1	2.								
	VI.	5			5			1									
	VII.	7	6					1									
	VIII.	4	1	1			1	1									
	IX.	5	1	3				1									
	X.	4	1		1		1	1									
	XI.	1						1									
	XII.	8	1	1	4	1	1										
	XIII.	19	7	4	4	3		1									
	XIV.	10	4		3	2		1									
	XV.	4	1	1	1			1									
	XVI.	5	2	2	2		1	1									
	XVII.	3	1	1				1									
	XVIII.	3	1	1				1									
	XIX.	15	2	4	3	2	3										
	XX.	56	21	6	13	5	5	4									
	XXI.	11	4	3	1	1	2		6								
	XXII.	16	3	3	4	1	1	5	3								
	XXIII.	16	11	2	3				1								
	XXIV.	36	11	4	12	3	3	3	2								
	XXV.	14	1	1	3	2	2	6									
	XXVI.	20	7	3	3	2											
	XXVII.	26	9	2	11	2											
	XXVIII.	73	30	12	14	5	5	7									
	XXIX.	1	1														
	XXX.	9			4												
	In. II. =																
	Tit. XXX.	418	1	137	64	108	32	32									
	Lib. III.																
	I.	16	9		3	1	3										
	II.	10	6	2	1	1		1	J								
	III.	10	3		3	1		2	4								
	IV.	17	5	3	4		2	3									
	V.	38	14	1	9	7	3	4									
	VI.	6	3	1	1		1										
	VII.	7	1	3	3												
	VIII.	16	3		10	2	1										
	IX.	3	1		1		2	1									
	X.	10	5	1	3												
	XI.	4	1	1	1	1											
	XII.	1															
	XIII.	12	7	2	2	1											
	XIV.	3	2														
	XV.	1															
	XVI.	2	1		2			1									
	XVII.	7	3	1													
	XVIII.	3															
	XIX.	9	4	2	2			1									
	XX.	5	3			1		1									
	XXI.	8	3		3	1		1									
	XXII.	5	3														
	XXIII.	4	1					3									
	XXIV.	10	4		5			1									
	XXV.	5	5														
	XXVI.	20	11	1	4			4	1	1							
	XXVII.	3	2		1												
	XXVIII.	14	6	3	3		1										
	XXIX.	5	4	1													
	XXX.	35	57	6	4	7		1									
	XXXI.	24	9	5	4	1		2									
	XXXII.	20	8	4				1									
	XXXIII.	2	1														
	XXXIV.	11	2	2	5			1									
	XXXV.	8	2	2	2	1											
	XXXVI.	9	4		2	3											
	XXXVII.	4	1		1												
	XXXVIII.	31	24	1	5			1									
	XXXIX.	27	15	7	1												
	XL.	10	1	1	3	3		1									
	XL I.	6	1	2	6	1		1									
	XL II.	3	2		1												
	XL III.	2															
	XL IV.	2		1													
	XL V.	3			2		1										
	XL VI.	1			1												
	XL VII.	1															
	XL VIII.	10	4	2	1			2									
	XL IX.	10	7	1				1									
	L.	10															
	Lib. III.																
	it. L.	49	2	UK	18	11	11	19	14	33							

S) a) 1. Argent. s. a. (7996.) b) 1. sine loco et anuo (7997.) c) 2. In-
gunt. (7999. 8000.) d) 8. Basil. (8004. 8005. S010-1-2. 5015. 8031. 8931.)
e) 3. Norimb. (8014. 8030. 8034.) f) 2. Spir. (8019. 8028.) g) 1. Lovaui. k5009.
11) 1. Paris. (8030.-) 1) 2. Iitom. (8000. 8001.-) k) 1. Patav. (8002.-) O | 8.
Venet. (8003. 8007. 8008. 8015-17. 8020-22. 3024-27. 8033. 8035-37. 8039.)
m) 2. vVlediolan. (8013.8023.) n) 1. Papious.8029. hile accedunt Aug. Vindol.
ao. 1474.-, BASIL (1476.)

dianum emendandum neque illae neque quae XVI. saeculo subsecutae sunt ullius sunt momenti. Commemoranda tamen est editio a Contio comparata, qui in Gregorii decretales ea ex Compilationibus antiquis excerpta inserere conatus est quae Raymundus omiserat. Sed quum, ut Antonii Augustini verbis utar, permulta aut dedita opera aut alia quacunque de causa omiserit, quae non minus utilia sunt quam ea quae adscribuntur, quum denique ipsius textus innumerabilia priorum editionum menda non satis apte castigare conatus sit, editionem Contianam non magna efferre laude nobis placet, sed nec maiore editionem Romananz quam ao. 1584. Papa Franciscum Pennanz et Sixtum Fabrum curare iusserat. Romani enim editores non ea quae ad tantum opus absolvendum suffecisset litterarum scientia instructi, in errores inciderunt, quos quisque nisi rerum gestarum scientiae omnino experts atque terrarum urbiumque nomina plane ignorans vitare debuit, qui Raymundi peccata servarunt¹, sua propria addiderunt², neque Paparum adierunt registra³, Ilegue compilationum antiquarum libros⁴, neque denique codices manuscriptos Gregorianarum decretalium idoneos adhibuerunt⁵. At in margine quarundum paginarum, ne id omittamus, notas quasdam posuerunt, quod cur fecissent iam Antonius Augustinus intelligere non quivit, qui quae Raymundus innumera omisit nunquam restituerunt, quae apud illum legebantur saepissime omiserunt. Sed quamvis textus romanus mendis abundaverit, Gregorii XIII. Brevi in I. nostrae editionis torno impresso pro authentico declaratus est, qui solus in catholica ecclesia vim obtineret legis.

2. De Iusto Henningio Böhmer et Aemilio Ludovico Richter.

Posteriorum editionum duae tantum commemorandae videntur esse, quarum altera Pithoeorum fi-atrum cura parata⁶ textum atque inscriptiones corrigit, subscriptiones quasdam addit, Contiique interpolationes in notis addit, altera Iusti Henningii Böhmer eruditioni debetur. Is quae in textu desiderantur Compilationum antiquarum auxilio suppleta in ipsum textum inseruit, ita tamen ne cum Raymundiano confunderentur cavens, ut compilationum verba italicis quos vocant formis exprimenda curaret uncisque quadratis

1) c. 2. (1, 10.) legit.: Londonensis ep., quum tamen regis Waldemarii mentio fiat, atque Lundensis legi oporteat, e. 10. (1, 33.) Firmiensis ep. pro Sirmiensi.; e. 11. (2, 23.) - cf. ib. not. 23. - Pervtnv, ubi vede legendum fuit etc. etc. cf. supra p. XXXIII.

2) c. 4. (1, 18.) ex C. ap. Antiochi, ubi ap. Raym. recte legitur *Altheum*, 19. (5, 33.) ep. Elidensis, ubi in bonis Coda. recto: *L'yehti*, e. 1. (3, 26.): Gregorius IX., ubi Codd. recte *Gregor.* 1. habent, e. 1. (4, 8.) Saneteburgensi archiepiscopo, culos nomen archiepiscopatus a Romanis editoribus inventus est, quum Raymundus scripserit recto: *Salcebvuygevasi*, 0.22. (1, 29.) Cephadnensi pro Raymundiano *Cephaladensi*, c. 10. (1, 29.) Furlinensi - quod ubi situm esset, editoribus Romanis non ambiguum fuit - pro *Furohdiensi*, *gtod* Raym. habet, e. 40. (1, 29.) Londonensi pro *Landunensi*, c. 34. (1, 0.) duei Caringiae pro *Zarin giae*, c. 5. (5, 37.) Midrosiensi pro *Nidrosieusi*, c. 10. Valentino pro Palentino, c. 38. (5, 39.) Strigoniensi pro *Nidrosievasi*, c. 39. (5, 39.) Assuntinensi pro *Assisinati*, e. 13. (5, 37.) Registris pro *Registensis*, etc. etc.

3) c. 14. (4, 2.) c. 12. (1, 33.) in registro legitur Halberetensis, iu Ea. Ronn. cures Raymundo: Abbatensis et Abredeusis, c. 27. (1, 3.) ep. Veratensis pro Vratislaviensis, etc. etc.

4) Quas si inspexissent, fieri non potuit, ut c. 10. (3, 10.) Innocentii attribuerent, quum in Comp. V. exstet atque Honorii III. sit, c. 15. (1, 11.) Honorio III., quum in Compil. 111. inveniat, ante Honorii tempora confecta, c. 1. (3, 26.) Gregorio IX., quum Compilationis I. caput effi, Gregoriix, canones nunquam a Raymundo in initio tituli positi siut, jeque ipse Gregor. I. recte scripserit.

5) Cf. e. 3. (1, 23.) Gregor. III., in Codd.: Gregor. (j.e.1.), c. 3. (2, 3.) can. Culmens.; Codd.: Clugiensi, e. 4. (1, 18.) Corle. ap. Atiochi: Codd.: Altheum etc. etc. cf. supra not. 2.

6) Decret. Gregorii P. IX. a Potro et Francisco Pitthoeo I. C. ad veleros Manuscriptos Codices restituae et notis illustratae ex bibl. 111. D. D. Clauail Le Pelletier Paris. 1637. fol.

includeret. Praeterea codices inspexit BiShmer manuscriptos quatuor, duos in Bibliotheca regia Berolinensi asservatos, quorum alter, olim Alberti de Amstede, Böhmero XIII. saeculo, alter XIV. scriptus esse visus est, tertium Hasso-Casselanum XIII. saeculi, quartum Ludewigii cancellarii qui ao. 1340. scriptus est. Neque satis habuit illustrissimus vir varias codicum scripturas in adnotatione critica apponere, sed textum ipsum persaepe castigavit nonnunquam audacius quam felicius.

B(ihmerianam proxime secuta est editio Aemilii Ludovici Richter quae Lipsiae 1839. prodiit.

Richter Boehmeri exemplum in lacunis textos Raymundiani explendis secutus est, ea tamen in re antecessorem superavit, quod non solum Collectionem Lipsiensem canonum, quam ipse detexerat, sed etiam quaevis ex paparum registro impressa essent, Appendicem Concilii Lateranensis, Collectionem Casselanam, Collectionem, quam Mansius ediderat Lucensem, Rainerii Pomposiani collectionem adhibuit. Quibus auxiliis factum est, ut non solum multarum decretalium totus textus lectori ante oculos poni posset, sed inscriptiones quoque nonnunquam mendis purgarentur, subscriptionesque adderentur. Codices tamen manuscriptos Gregorianae compilationis non ipse contulit Richter, sed Böhmeri varias lectiones in suam recipere editionem satis habuit textumque a Romanis editoribus constitutum repetere.

3. De mea editione.

Quibus absolutis iam restat ut de ratione quam in edenda Gregoriana decretalium compilatione equidem secutus sim accuratius disseram.

Textus meae editionis idem ac Roinanae est, quem quoniam legis auctoritatem obtinet mutare non ausus sum.

Ut genuinum Raymundi opus ante oculos poneretur collati sunt Decretalium codices:

1. Cod. lat. Monac. 14011. (olim St. Emmeram. Ratisponensis no. 11.) summa cum diligentia confectus, imaginibusque in singulorum librorum initiis ornatus, quae magnam artis speciem prae se ferunt. Is scriptus mihi esse videtur saec. XIII. exeunte in Italia. In prima pagina imago exstat equitis in nigro equo sedentis, longa caerulea tunica interiore vestiti, caligis rubris, cappa nigra induti, dextera mano vexillum tenentis, rubrum bilingue signumque crucis, quam Iohanniticam hodie vocant, ferens. Supra imaginem altera, fortasse miniatoris, manu scriptum legitur; lii¹¹ Sir Thomazu deli Galuzi. Cuius nominis virum in rerum gestarum monumentis inveniri non licuit. Sed fortasse Thomae di Saluzo imago fuit, qui inter annos 1244 et 96. vixit, quo tempore codex scriptus esse videtur. „Aliae¹² effigies vel arabescae penna bellissime designatae exornant hic illic intervalla glossarum, maxime ab margine Ilferlore: uti f. 270. simulacrum feminae circumscriptum: ista est domina fifi. henig., f. 271. bestia cuculata aenigmatis instar, addito: ist daz guot, daz ist mir lieb." Glossa ordinaria manu posterioris aetatis addita est. Post Gregorii IX. decretales, exstant: Innocentii IV. decretorum compilatio cum glossa, et Gregorii X. con-

7) Catal. codd. lalix. bibl. regia e:llossicosis^h. numero.

stitutiones sine glossa. Codex et senionibus et quaternionibus dispositus est, lineae plumbo ductae sunt. A me littera *F* signatus est.

2. Cod. latin. Monacensis 6904. olim Ftrstenfeldensis; eum quoque exeunte XIII. saeculo in Italia scriptum esse censeo, quum multae singulis titulis et Innocentii IV. et Gregorii IX. additae sint decretales epistolae, quas Bonifacius VIII. compilationi suae ao. 1298. publici iuris factae inseruit. Inde colligi potest, ante hoc tempus codicem exaratum esse. Codex postea accurate correctus est, sed ubi vetustarum lectionum pars distinguí potest, eas optimas esse censuerim. Glossa ordinaria manu posterioris aetatis scripta adest, altera manu Raymundi summa de poenitentia addita est. Codex senionibus dispositus est, lineae plumbo, sed quibus columnae circumdantur attranlento fusco ductae sunt. A me *G* signatus est.

3) Quum hos duos totos contulerim codices, tres alios codices eis locis inspicere satis habui, ubi in illis duobus varias lectiones inveneram.

a) Codex olim Haenelií, nunc Bibliothecae Paulinae Lipsiensis, qui antea in Bibliotheca Cardinalis Spada fuit. Scriptus est in Italia XIV. saeculo, una Innocentii IV. decretalis inserta, glossa ordinaria posteriore tempore addita est. Codex senionibus dispositus est, sed Innocentii IV. compilatio. qtlae Gregorianam sequitur, una constat cluaternione; in fine Innocentii decretalis: *Ioannes Frany ipane* exstat. Lineae plumbo ductae sunt. Codex a me *II* signatus est.

b) Codex Fndensis D 2q., olim monasterii Weingartensis, excunle XIII. aut ineunte XIV. saec. in Italia scriptus, glossa due ordinaria instructus est. Codex senionibus dispositus, lineae plumbo ductae sunt. Iusdem scriptoris opera addita est Innocentii IV. compilationio. A me *I* signatus est.

c) Codex Gottingensis Us. it.u-. i 49. minusculis litteris in Italia a duobus scriptolibus confectus, caret glossa, seniolil?u.s dispositus est. Lineae plumlio ductae sunt. ;1 nie li sign. aus osi..

Iluc accedunt codices quatuor, quos i:tnl Bühmer perlusta. verat cluürumque lectiones Richter, ut supra commemoravi in notis editioni suae addiderat. A me i Codices, qui a 13ühnlro nominantur

I,rolincns. I.	Ia
Leri>lin. II.	Lh
I-Iasso-Casscl.	III
I,ucicivig.	V

si±?nal i slnt.

Non est cur exponam, me ingenti variarum lectionum mole, quae in Codicibus exstant, editionem meanl (merare noluisse. Ego eas tantunnodo recipiendas esse censui quae aut maioris mihi momenti esse viderentur, aut eadem non in uno tantum Codice cxstarent, aut denique Compilationum antiquarum Registrive auctoritate firmarentur. yero pro certo statui posse arbitratus sum, Raymundum non cum editionis Romanae textu consensisse, notae numero asteriscum (%) apponendum curavi.

Ita spero fore ut Raymundus multis criminibus quae ei exproabantur absolvatur, quae cum posteriorum, tum Romanorum editorum incuria commissa esse apparet.

Sed textum Romanae editionis ne in iis quidem partibus mutare volui, quae ad rem iudiciariam non

pertinent, neque ipsa legum praecepta continent. Quod si *Schulte* suadente l fecissem, partes textus valde inter se dissensissent, quarum altera secundum codices manuscriptos mutata fuisset, alterius contra eosdem editionis Romanae forma servari debuit. Etiam difficilior esse mihi videbatur res quam quae bene perfici posset, inter decretalium partes distinguere tales, quae in litibus iudicandis ad rem facere possent, et tales quas iudici plane negligere liceret. Quum yero textus Romanus in omnibus decretalium partibus quae maioris sunt momenti servandus erat, cui bono fuisset, in iis quae ad legum praecepta non attinent nulliusque fere sunt momenti, codicum sequi vestigia.

Praeterea ea quoque quaestio magnam mihi prae-buit difficultatem, qua ratione decretalium lacunas ex-plerem. Exemplum enim Romanorum editorum, qui nullam earum habuerunt rationem, me sequi non debere pro certo habui, quum iam *Ilnocentius* IV. quanti fructus ex paparum regestis ad sententiam Gregorianarum decretalium explicandam afferri pos-sent, disertis verbis exposuerit, Contú aliorumque prae-cesserint exempla, *Antonires Augustinus* ad idem asse-quendum antiquas ediclerit compilationes, *Gonzalezius* denique Telcz omnes quas vocant *parles dccisas* textui Gregoriano inseruerit, ne uno quidem verbo significans, quae ipse addiderit, quaeque ad Gregorioni pertineant ipsum. Sed ut eundem sequerer *Gonzalezium* mihi concessum esse non putabam, quuul Gregorii tantum verba vim habeant legis, atque ut leges mutantur et amplificentur nemini sit permissum. Ilague ista via ante omnia ineunda esse videri potuit, ut textum Gregorianum nullis verbis adiectis imprimendum cura-ren], deinde decretales denuo exscriberem, quales in registris et compilationibus, aliisque libris inveniuntur. Quod si fecissem, nihilominus opus fuisset meum cum Gregoriano textu conferre, ut lectori monstrarem quae decretalium verba a Raymundo mutata quaeque omissa fuissent. Attamen nec ista edendi ratio, quam *Schulte* probat, placebat mihi. Raymundus enim in edendis decretalibus saepenumero pazca tantum mutavit paucaque omisit verba eaque, quae non magni sunt momenti. Operae pretium igitur esse non videbatur, si tales bis typis imprimendas curarem decretales, praesertim quunt liben iam satis amplius ita augendus mihi fuisset, ut egregius vir apud quem editio mea prostat, iure contra tale propositum dixisset. Et quinam fructus eo modo contigissent mihi? Lectori genuina Gregorianarum decretalium forma sane ante oculos posita fuisset, at ea in editione romana omnibusque, quarum nlagus est numerus, quae illam tantummodo repetebant sine ulla opera inveniri potest. Quam ob causam eligendum mili fuit, utrum rationem quam *Le Peletier* an illam (plana Contius, Bühmer, Richter in edendis clecretalibus secuti erant et ipse sequerer, utrum, ut aliis verbis dicam, *partes decisas* textui insererem an singulari in parte sub textu posita annotarem tantum. Qua in re cur Richteri vestigia presserim paucis explicabo. Gregorii enim decretales hodie evolvuntur, ut ius quo lites in indicio ecclesia-stico decidantur ibi inveniatur, sed multo saepius ut ius canonicum eiusque historia cognoscatur. Quum vero iudici, quae Gregorii ipsius sint verba, mea

editione adhibita semper facili negotio intelligi liceat, vir quidem ad litteras incumbens veram decretalium sententiam perscrutari nisi modo qui mihi placuit servato non potest. Sane si Raymundus pauca mutasset paucaque omisisset decretalium verba, eaque inter se contigua, nihil obstitisset, ut lectori opera imponeretur notas semper cum textu conferre, atque eiusdem decretalis disiecta membra undique in unum corpus colligere. Sed quae omisit Raymundus innumera sunt, et lacunae tali modo se excipiunt, ut si eas in notis explorare voluissim in una eademque decretali qui legit eam mox textum spectare, mox in notas descendere, atque denuo ad textum ascendere debuisset. Itaque pro certo habendum est, eum in editione hoc modo disposita quid sibi velit auctor ita tantummodo intelligere posse, si decretalis diversas partes sibi ipse in unum conscribit, quod mihi hanc ob causam faciendum esse arbitratus sum. Et si negari nequeat, in mea editione nonnumquam totas exstare paginas ne unum quidem continentes verbum a Raymundo ex decretali excerptum, num melius tibi esse videtur, textum inspicere exiguum notarum mole plane oppressum?

Quae in Gregorii decretales inserui verba inveni in libris, quos Jaffé et Potthast ducibus nonnumquam primo mihi hunc ad finem perscrutari licuit, quo factum est, ut multarum decretalium explorare lacunas possem, quae Richterum effugerant, multasque inscriptiones subscriptionesque addere, quae aut nullae aut falsae in prioribus editionibus exstiterunt. Etiam compilationes antiquas semper adhibui. Ubi tamen quae omisit Raymundus in libris inveniebantur totius decretalis apographum continentibus, his sum usus, variis compilationum lectionibus semper additis. Quod omisit Richter, ita ut qui eius evoluit editionem, numquam sciat, utrum Raymundus qui Compilationibus solis usus est quae omissa sunt noverit nec ne, utrum igitur data opera omiserit, an quia illi non erant nota. Sed hoc quoque praetermisit Richter, ut indicaret an verba in ipsarum decretalium apographis inventa atque in Gregorianum textum inserta in Compilationem eadem exstarent. Hanc ob causam equidem uncis [] inclusi ea, quae in compilatione quoque desiderantur. Ut yero quae inserui a Gregoriano textu discerni possent, illa italicis quos vocant typis exprimenda curavi. — Sed alia quoque in re Richteri exemplum non secutus sum; equidem enim semper decretales usque ad finem, qui illis in Compilationibus impositus est, exscribebam, quod idem etiam Richter nonnumquam fecit, tamen interdum *el cel.* verbis utendo indicat, decretalem non jaro absolutam esse non addens, utrum reliqua verba tantummodo in apographo an etiam in compilatione inveniantur. Quales igitur decretalis in compilatione sit, ex Richteri editione numquam, ex mea, ut spero, semper perspicitur.

At, patet tibi magni momenti esse scire, utrum Raymundus ipse se quaedam omisisse aperte indicaverit, an silentio praeterierit. Qui antecessorum exempla secutus *el infra* verbis in textum insertis lectorem certiore reddere voluit, hoc loco quaedam desiderari. In Richteriana editione *el infra* verba invenis, ubi editori lacunas supplere non licebat, ubi ego quoque ista verba in textu servavi. Ubi yero Richtero desideranda verba afferre licebat, *el infra*

verba praetermittebat, qua de causa factum est, ut ex Bijmeriana editione hac de re melius certior fieri possis quam ex Richteriana. Sed negari nequit, mirari lectorem qui in Bijmeriana editione *el infra* verbis docetur omissa quaedam esse, etsi omissa ipsa Bijmer statim addiderit. Qua re commotus equidem omnibus iis locis, quibus Raymundus se quaedam omisisse *el infra* verbis indicabat, quae ego inserebam *T* signum apponendum curabam.

Qui ante me Gregorianas ediderunt decretales satis habuerunt, IV. Compilationum editionem ab Antonio Augustino, quintae a Cironio curatam inspicere, quum unus Richter unum aut alterum manu scriptum codicem adhibuerit. Sed notum est editiones illas bochenis doctrinae rationibus non respondere, qua re cuiusque compilationis codicibus manuscriptis eo libentius sum usus, quo magis persuasum mihi est, ne Raymundo quidem vetustos codices ad manus fuisse.

Atque a me adhibiti sunt codices nani scripti hi:

1. Codex lat. Monacensis 3879., olim Augustanae ecclesiae, italica manu XI^{II}. vel XIV, saeculo scriptus primam usque ad quartam continet compilationem Quaternionibus dispositus a me ita. signatus est:

Comp. I.: Aa Comp. II.: Da
Comp. III.: Ca Comp. IV.: Da

2. Codex Friburgensis 361. a XIII. saeculo in Germana scriptus, qui primam continet compilationem; quaternionibus est dispositus, lineae plumbo ductae sunt, subscriptiones quaedam in ea exstant, quas Antonius Augustinus se in nuociani vetusto 'l'al-racconensi codice invenisse testatur. A me Ab signatus est.

3. Cod. Monac. lat. 6352., olim Frisingensis 152., in Italia saeculo XIV. scriptus, quaternionibus dispositus, primam continet compilationem. A me llc signatus est.

}. Codex Gracensis 3 j4., olim monasterii St. Lamberti, qui (l)unes continens compilationes in Italia XP.T. demum saeculo scriptus, optimus tamen est, guum lectiones comp. II—IV. saepissimae cum registro consentiant. Senionibus dispositus a me signatus est:

Comp. I.: Ia Comp. II.: Ib Comp. III.: Ch
Comp. IV.: Di Comp. V.: Eh

5. Cod. Gracensis III, 106. iueunte XIV. saec. in Italia scriptus Comp. continet, sed quetrtae desunt aliquot paginae. Quinonibus dispositus a me signatus est:

Comp. I.: Ae Comp. II.: Bc
Comp. III.: Cc Comp. IV.: Dc

6. Cod. Grac. III, 138. qui continet compilationes. IV. glossa caret, omniumque canonum e: Concilio Lateranensi excerptorum adsunt sola initia. Ante Compil. IV. alia eiusdem compilationis exstat formal. In Italia XIV. exeunte saeculo scriptus, quaternionibus dispositus a me signatus est:

11 De fide cath.: Credimus et simpliciter.
do haereticis: daut; unus et reprobaus l'frel.
de haerotic; e l'covunaicarnis igitur et anathemat.
de celebr. div. otjein: Licet U raecos
de privileg.: Antigua praiauntur
de accus. et iniquie.: t'auum Mica a s. patribus
de off. iud. del.: Irreiragabili constit.
de inquisitionibts et canon ordine: 4lualiter et rituwo debent
do off. delegati: Quoniam in plerisque
Intuir culera quilo
de simonia Quia nwtnulli
de statu retig.: In s'ugulis regnis
de rel. doruib.: Ne nim.
du vita et hwt. (der.: ttt cler. mores
a ct:2pula
clerici officio
de celeb. div. 08.: Dolentes reterimus
ne cler. vel mou.: Senteutiam sanguinis

Comp. I.: *Af* Comp. II.: *Bd*
Comp. III.: *Cd* Comp. W.: *Dd*

7. Cod. Bamb. P. II, 7., in Italia exeunte XIV. saec. scriptus, tluinionibus dispositus compil. I-III. continet.

A me signatus est:

Comp. I.: *Ag* Comp. II.: *Be* Comp. III.: *Ce*

8. Cod. Bamb. P. II, 6., in Italia XIII. saec. scriptus, quinionibus dispositus Comp. I-IV. continet. A me s|gllat|lS est:

Comp. I.: *Ah* Comp. II.: *Bf*
Comp. III.: *Cf* Comp. IV.: *De*

9. Cod. Lips. 983. Comp. I-III. continens iam a Richtero collatus a me signatus est:

Comp. I.: *Ale* Comp. II.: *Bg* Comp. III.: *Cg*

ro. Cod. Marburgensis a Richtero collatus continet Comp. II. et IV., a me signatus est.

Comp. II.: *Bh* Comp. IV.: *Df*

11. Cod. Lips. 908., IV. et V. continet compil., et iam a Richtero collatus est. A me signatus est:

Comp. IV.: *Dg* Comp. V.: *Ec*

12. Cod. Bamb. P. I, 18. compilationem IV. continet, tractatum de feudis, nec non quam contuli Comp. V.; XIII. saec. in Italia scriptus a me signatus est: *Ea*

14. Cod. Fuldensis D. 5., de quo infra disseram; compilationem I. quam continet significo signo: *Ai*

Primae Compilationis contuli Codd.: Aabc, Secundae: Babe, Tertiae: Cabe, Quartae: Dabc, sed quae in Dc non inveniuntur Lateranensis concilii canones in Dd inspecta sunt, Quintae: Eab; praeterea et variis lectionibus quas Richter ex AkBghCgDfgEc attulit usos sum, et Augustiniana editione quae signata est:

de bapt. et chrism.: Statuimus ut
de poenis: Omnes utriusque sexus
Quino intimitas
de elect.: ne pro defectu
Quis propter diversas
s i quis electioni
nihil est
de qual. ord.: Quam sit ars aditiva
de rcunt.: Quidam cedendi
de praebnd.: De multa
Grave nimis
de qual. ordinarii: Ad abolendam
de praeb.: Extrapatae consuetud.
(le censib. et procurat.: procraciones quae
Quia vero plerique
de appell.: ut debitus honor.
Quum cessante
de rescript.: Nonnulli gratia
de probatiouib.: Quoniam contra assertionem
de in integr. rest.: Saepe contingit
de dolo et cont.: Contingit interf.m.
de praescriptionib.: Quoniam mune
Sicctt volumus
do iureiur.: Nimio de iure
de reb. eccl. non alien.: Cum laicis
de puenis: In quibusdum proviciis
de cetisib. et procur.: Adversos consules
(le sent. excom nnut.: Sacro appretante
Sub intermivacione
do matrim.: non deliet reprehensibile
de claud. matr.: Quu,n inhib.
de testib.: Licet ex quadam
de dccimis: In aliquibus
Quum non sit
Nuper abbates
de paetis: Plerique sicut necepinms
de privileg.: nt privilegia
Quod nonnullis est
de fideinsorib.: Quod quibusdant
tic excessib. subdit.: Accedentibus
de prnebens: In Lat. Cuncil.
de poco. remisio.: Quum ex eo quod
de simonia: Sicut pro cerio
" (manr simoniant
andiv)nus
ad audientiam
de censor.: Quanto amplius
de magistr.: In nonnullis provine.
de Indaeis et Sar.: Quuut sit nimis
Quidnm sicut accepim.
de libora1 terrac s.: Ad liberandam

Comp. I.: *Al* Comp. II.: *Bf*
Comp. III.: *Ch* Comp. IV.: *Dh*

atque Cironiana: *Ed*. Ubi variis lectionibus ABCDE apposui, significatur eas exstare in Aabckl, Babcghi, Cabcfgh, Dabc (aut d) fgh, Eabcd.

Decretalium collectiones quibus iam Richter usus est, denuo a me ubi opus visum est in auxilium vocatae sunt:

I. Appendix Concilii Lateranensis ed. Mansiana in Conc. Coll. t. XXII., a me *O* signata est.

2. Collectio Casselana ed. a Beihmero in II. tomo Corp. iuris canonici - a me: *R* signata est.

3. Collectio Lipsiensis, exstat in CodiceLips.975• qui scriptus est in Germania XIII. saec.; A me *P* sign. est.

Sed aliae quoque decretalium collectiones a me adhibitae sunt, quibus nemo ante me ad Gregorianum textum restituendum usus est.

I. Cod. Bamberg. P. I, I 1. continet quam Schulte vocavit Collectionem Bambergensem. Codex XII. saeculo in Italia scriptus a me *Q* signatus esti.

2. Cod. Fuld. D. 5. continet Gilberti collectionem multis capitibus auctam - a me *Sa* signata est - atque Alani collectionem quae 7' signata est. Codex olim monasterii Weingartensis XIII. saec. in Italia scriptus est, tamen Alani VI. liber alia neque ea italica mano exaratus esse videtur.

3. Cod. Fuld. D. 14. continet, Gilberti collectionem - a me *S* signata est - et collectionem eiusdem Alani multis capitibus auctam - a me *Ta* signata est. Codex non

1) Quum numeri titulorum quos Schulte posuit non recti sint, hoc loco ego tabulam apponam: tit. 1. De symonia et ne merces pro ecclesiae consecratione recipiatur vel pro monachatione vel sacramentis ecclesiae. tit. 2. Ne praelati vices coas sub annuo pretio aliis committant ad causas tenninandas vel sub annuo pretio presbyteri ad ecclesiarum regimen statuatur licet ea sub annuo censu dari possit. tit. 3. Ne aliquod exigatur pro licentia docendi. tit. 4. Ne clerici illicitis exactionibus vel talis vexentur neve clerici vel laici peona pecuniaria muletentur. tit. 5. De pactio nibus licitis et illicitis in rebus ecclesiae. tit. 6. Clericum sine auctoritate episcopi non posse constituere ecclesiam suam censuariam vel ecclesiam occupare et in alium transferre ad evitandam controversiam. tit. 7. De illis qui incidunt in caucionem datae sententiae vel incidere viderentur, cum non incidunt et qui sint ad seden' apostolicam transmittendi propter absolutoneta. tit. 8. De raptori bus violatoribus ecclesiarum (piando etiam post poenam negandam sepulturam ecclesiasticam nisi satisfaciant de damno sarciendo. tit. 9. De usuris. tit. 10. De pecunia pro enormi erimine iniungenda. tit. 11. De depositione clericorum et dispensatione circa eosdem. tit. 12. De excessibus episcoporum contra suos archiepiscopos et archidiaconorum contra suos episcopos. tit. 13. De excessibus et privilegiis hospitaliariorum. tit. 14. Ne clericus vel monachus secularibus negotiis se immisceat neve monachus sine licentia abbatis promoveatur. tit. 15. De ordine et specialitate quorundam regularium. tit. 16. De monachis sine Inrobatione susceptis et in probatione posteriori recedere volentibus. tit. 17. De rebus ecclesiae alienaudis vel non. tit. 18. De iuramentis sorvandis. tit. 19. Quibus temporibus clerici ordinari debeant. tit. 20. Quibus et quando et intra guata aetatem ecclesiae siut committendae et ad quem spectet reparatio. tit. 21. Unf plura beneficia ecclesiastica non committenda nec nunt inter plures dividendum. tit. 22. Portionem ecclesiae auctoritate episcopi vicario assignatam non esse ab eo auferendam. tit. 23. De ordinatione filiorum sacerdotum et de eisdent in ecclesiis paternis non tolerandis. tit. 24. De decimis dandis et non commutandis. tit. 25. De decimis a monachis paraudis et non parandis et de pensionibus ecclesiarum si debitis non angendis. tit. 26. De voto redimendo. tit. 27. De parochianis alienis sepeliendis vel recipiendis. tit. 28. De presbytero qui sine unda baptismatis decessit. tit. 29. De vana quadam snperstitione tollenda. tit. 30. Contra quorundant haeresint. tit. 31. De electione et electi potestate et episcopi renuntiatiouc et sacramento ab electo praestando. tit. 32. De officio et potestate praclati et iudicis ordinarii. tit. 33. De officio et potestate inficio delegatormn. tit. 34. De cognitione mutuarum petitionum corono ceden-1 indice. tit. 35. De iure iurando propter calumniara. tit. 36. De restitutione spoliatorum et novatioue. tit. 37. De dolo et contumacia alterius partiu, u punicnda. tit. 38. Illissum in possessionem causa rei servandae post annun possidere. tit. 39. De testibus et attestationibus et publicis instrumentis. tit. 40. De testibus cogondis vol non. tit. 41. De praescriptione. tit. 42. De appellationibus. tit. 43. De confirmatione utili et inutili et rescriptis suspectis et rescripti interpositione et executionis dilatione. tit. 44. Ist bGe'r ra circa finen, cc. (Lpro cerio tou haberi) titlri r44br. esse) tit. 45. De iure patronatos. tit. 46. Depositi. tit. 47. De iudaeis et non Christiani corma mancipia fiant. tit. 48. De poenitentia. tit. 49. De discordia turononsis ecclesiae cum rothornagensi. tit. 50. De sponsis coniugatis monasterium ingressis vel ingredi volentibus (in morfi. De matrimonio) tit. 51. De matrimoniocontrahendo vel iam contracto et sponsalibus. tit. 52. De co. qui cognovit consanguineam uxoris suae vel sponsam patris vel consanguineam sponsae propriae. tit. 53. De leprosis coniugatis. tit. 54. De fims coniugendis compatermitatem vel post genitis. tit. 55. De clericis natis de poplatis et aliis fornicarlas habentibus. tit. 56. De seonudis nuptiis. tit. 57. Conciliarla Lateranense.

una eademque manu diversis temporibus extra Italiam scriptus est.

Cod. Bibl. Universit. Halensis Ye 80., quam descripsit Laspeyres, Bernardi Papiensis summa decretalium Ratisb. 1860. p. XXXII.; continet collectionem LXI.XVIII. decretalium, quae a me *U* signata est.

Collectionuul denique Lucensis usus sum Mansiana editione, quae exstat ap. Baluz. Nliscell. III, 368. (Luccae 3762.), et Rainerii Pomposiani in Epistol. Innoc. III. editione a Baluzio curata.

B. LIBER VI. BONIFACII VIII.

I. DE INDOLE ET RATIONE LIBRI VI.

1. Qlli qua aetate confecerint.

Quum Bonifacius VIII. Papa ipse satis aptis verbis exposuerit, qua de re novum decretalium librum confecisset nihil illis, quae veri speciem prae se ferunt, addendum est. Quamvis enim quaedam compilationes eas decretales congesserint, quas Gregorius IX. post a. 1244., eiusque successores statuerant, tamen non solum in scholis sed etiam in iudiciis de earum aliquibus, an decretales exsisterent, earumque auctoribus dubitabatur. Cui incertitudini crigue ambiguitati u/ finem faceret Papa rogatus' «ilhelmitm Archiepiscopum Embrudunensem, Berengarium episcopum Biterensem, Richardum de Senis vicecancellarium Romanae ecclesiae novam decretalium compilationem congerere iussit. Quod opus non multo post absolutum V. Non. Mart. ao. 1298, ad multas universitates missum est, quo uterentur in scholis et iudiciis.

2. Ouemadmodum inscribatur liber. Ouomodo tituli distributi sint.

Nova Compilatio, quam librum sextum voluit papa nuncupari, quinque libris disposita est, quorum

I. 22 titulos, 134 capita continet

	47
	94
	5
	79
omites	76
	359.

1) Cf. *S'clutde die Decretal. zwisch. d. Docret. Greg. IX. uud d. lib. VI. Bonif. VIII. Wien 1867.*

2) Cf. *Icono. <Indr. ad Bull. Sacrosanct. ad vocero: A multis.*

4) Lib. I.	Lib. II.	Lib. III.	Lib IV.	Lib. V.	
Tit. Cap.	Tit. Cap.	Tit. Cap.	Tit. Cap.	Tit. Cap.	tit. do regul. iur. SS
1 1	1 3	1 1	1 1	1 2	
2 2	2 3	1 1	2 1	2 20	
3 15	3 2	3 1	3 3	3 1	
4 4	4 3	4 41	4 3	4 3	
5 1	J 2	5 1	5 5	5 1	
6 47	6 2	6 2	6 6	6 1	
7 2	7 1	7 8	7 12	7 12	
8 4	8 2	8 1	8 1	8 1	
9 4	9 2	9 2	9 5	9 5	
10 1	10 3	10 1	10 3	10 3	
11 11	11 3	11 2	11 24	11 24	
12 1	12 2	12 2	12 5	12 5	
13 3	13 2	13 2			
14 15	14 5	14 6			
15 5	15 12	15 1			
16 9	16 1	16 1			
17 1	17 1	17 1			
18 3	18 1	18 1			
19 9	19 1	19 1			
20 1	20 5	20 5			
21 1	21 1	21 1			
22 2	22 1	22 1			
	19:				

.... 134 15: 47 12,1: 94 3. 12: 79.

Accedit titulus de regulis iuris, qui 88 regulis constat.

Quae in libro sexto exstant titulorum rubricae eadem sunt quae in Decretalibus Gregorianis atque secundum eundem ordinem positae.

3. Ex quibus fontibus compilatores hauserint canones.

Auctorum, quorum decretales in librum V.I. congestae sunt, indicem hunc habeto:

I. CONCILIA.	Poth.12062	3 (2, 10)	Poth.21491	21 (1, G.)
1. Concil. Lugdun.I.		3(2, 15)	24520 un. (5, 3)	
ao. 1245.		1 (3, 20)	24631 34 (1, 6)	
		1 5, 9 ^a	21085 24 (5, 11)	
o. 1	2 (1, 3)	1 (5, 10)	1 (1, 2)	
3	2 (1, 6)	5(5, 11)	2	
5	1 (2, 1)	15i21 1(1, 15)	4-15 (1, 31)	
6	1(2, 3)	15i23 3-5 1,2,14)	1-5 (1, 4)	
7	1(2, 6)	10121 1 (3, 7)	un. II, 5)	
	3 (1, 3)	15127 1 (5, 12)	13-23 (1, 6)	
	un. (2, 7)	15128 2 (5, 7)	25-10 1, 0)	
10	1 (2, 9)	15454 7 (5, 11)	35-14 (1, 6)	
11	2 (2, 15)	1(1, 6)	45-47 (1, 5)	
12	3 (5, 11)	1 (1, 11)	1, 9 (1, 5)	
		1 (2, 5)	3, 4 (1, 31)	
2. Cono. Lugdun.II.		1 (2, 12)	3, 4 c 1, 9)	
ao. 1274.		1 (2, 14)	tul. (1, 10)	
c. 1	1 (1, 1)	1 (9, 15)	1. 2 (1, 11)	
2	3 (1, 6)	4 (2, 15)	2. 3 (1, 131)	
3	4 (1, 6)	1 (3, 9)	3-1	
4	5 (1, 6)	1 (5, 4)	(1, 15)	
5	6 (1, 6)	1 (5, 7)	4-7 (1, 16)	
6	7(1, 6)	1(5, 11)	9 (1, 16)	
7	S11,6)	2 (5, 11)	un. (1, 17)	
8	9 (1, 6)	4 (5, 11)	1-3 (1, 18)	
9	10 (1, 6)	6 (5, 11)	1-9 (1, 19)	
10	11 (1, 6)	7 (5, 11)	3 (2, 1)	
12	12 (1, 6)		2, 3 (2, 2)	
	13 (1, 6)		(2, 3)	
	14 (1, 6)		1-3 (2, 4)	
14	15 (1, 6)		2(5, 5)	
	2 (1, 9)		2 (2, 6)	
16	un. (1, 12)		1. 2 (2, 8)	
	2 (1, 16)		2 (2, 9)	
18	3 (1, 16)		2 (2, 11)	
20	1 (1, 20)		2 (2, 12)	
21	3 (3, 41)		1. 2 (2, 13)	
22	2 (3, 91)		4-5 (2, 14)	
23	uu. (3, 17)		6-12 12, 151	
24	2 (3, 20)		un. (3, 1)	
25	2 (3, 23)		un. (3, 2)	
	1 (5, 5)		3)	
27	2 (5, 5)		4-41 (3, 4)	
28	un. (5, 8)		1. 2 (3, 6)	
	9 (5, 11)		2-5 (3, 7)	
30	10 (5, 11)		1 (3, 5)	
31	11 (5, 11)		1 (3, 10)	
			1. 9 (3, 11)	
			1-5 (3, 12)	
			3-6 (3, 1-1)	
			un. 1,3, 15)	
			un. (3, 13)	
			un. (3, 18)	
			un. (3, 19)	
			3-5 (3, 20)	
			un. (3, 21)	
			00. (3, 22)	
			-1. 5 (3, 23)	
			1-3 (3, 24)	
			un. (4, 1)	
			no. (4, 2)	
			1-3 (1, 3)	
			1. 9 (5, 1)	
			12-20 (1, 2)	
			• 3,5-1f	
			• i (J, III)	
			7-12 15, 17)	
			2. 3 (5, 101)	
			12-23 (5, 11)	
			4. 5 (5, 12)	
			de regl. inr.	

4. Ouibus canonum collectionibus usi sint.

Hosce canones, quibus liben constat, ex collectionibus antea confectis excerpterunt, quae ut Innocentii IV. et Gregonii X. typis inpressae nobis prostant, quaeque aliae in codicibus manu scriptis talr tummodo inveniri possunt, etsi ipsius Bonifacii VIII. plurimi sint. Qui quidem et suas decretales iam antea publici iuris factas in compilationeul reclpi iussit, sed valde emendatas, et novas composuit, antecessorum decretales rescribendo. Praeterea earum

decretalium, quae in prioribus compilationibus exstant, textus valde mutatus est, ac tantummodo Innocentii IV. atque Gregorii X. constitutiones non ita sunt emendatae. Ubi Bonifacius in antiquas decretales suas inseruit verba, numquam ea de re lectorem docuit, atque perraro Raymundi morem secutus initialia ipsius decretalis verba in suae principio posuit¹, ut unde hausta esset discerneretur. Lacunae, si quae in antiquis decretalibus aderant, numquam expletae sunt, inscriptiones paucae inveniuntur², subscriptiones nullae.

II. DE EDITIONIBUS LIB. VI.

De editionibus XV. saeculi, Romana, B&hmeriana, Richteriana.

Editionum XV. saeculo confectarum maior numerus est quam Gregoriani libri³, etsi neque eae, neque posteriore tempore, neque demum ao. 1582 Romae parata, cuius textum vim legis habere voluit Papa, ad textum libri castigandum multum conferrent, quarum omnium Böhmerianam atque Richterianam solas commemorandas esse censeo. Böhmer huiusmodi textum Romanum mutare conatus est et duos contulit codices manu scriptos, quorum alter in Bibliotheca regia Berolinensi (fol. no. 9.), alter in Casselana asservatur, uterque XIV. saeculo scriptus est. Richter Romanum servavit textum, qui uno codice Lipsiensis ms. collato Bbluneri quoque addidit varias lectiones eo loco, ubi in Lipsiensis codice folia quaedam exciderunt; Gregorii X., atque Innocentii IV. decretalium unum codicem manu scriptum praeterea adhibuit.

1) In decem capitibus ex Innocentiana Bulla: *Romana ecclesia* haustis, (cf. supra p. L. 1. 2. (1, 8.12. (2, 14.13. ib.; 1. (3, 7.) 1. (3, 9.) 2. (3, 14.) 6. (5, 11.) 7. ib. 1. (5, 12. 1. - cf. 1. (3, 7.) 2. et 2. (3, 13.) 3. (5, 7.) 8. (5, 11.)

2) *decretales inscriptiones sunt:*

(Gregorii IX.: 1. (3, 13.) fratribus praedicatoribus et minoribus.

/anee. IV.: 1. (5, 2) Remensi archiep. et suis suffragan.

2. 1. 1, 3. in C. Litgd.

3.

1. (1, 6.)

1. (1, 16.)

7. (2, 1.)

1. (2, 3.)

1. 2, 5.

1. (2, 9.)

3. (2, 14.)

1. 2, 14.

2. 14.

15.)

1. 5, 4.)

1. 15, 7.)

1. (5, 10.)

1. 1. 1. s. 11.)

2. 1. 8.)

2. 1. 11.)

1. 3, 7.)

un. (1, 1.)

3-15. 1, 6.)

9.

12.)

2. s. (1, 16.)

1. (2, 11.)

3. 13.

2. (3, 8.)

un. (3, 17.)

2. (3, 20.)

1. 15, 51

sin. (5, 8.)

9-11. 5, 11.)

alc*. IV.: 9. 13. 14. 1. fratribus. Praedicatoribus et min.

J-s. 5, 2.) Inquisitoribus. Jmeret. pravit.

Cluua, tis IV.: 2. 1. 15.) Tit. S. Cacciliae presb. Cardin.

10. 11. 5, 2.) Luquisitoribus. haeretico pravit.

Ilouif. VIII.: un. (3, 1. 1.) Parisiensis capitulo.

un. 13. 10.) Bitor. ep.

2. (5, 9.)

12. 10. 2.) Inquisitoribus haeretico pravit.

3) Ap. *Ittil-tieml* numeratae sunt 45. L. dd. Argent. (3583.) s. I. et a.: 3584. 3585.; s. I.: 3601. 3605. 3618.; Mogunt. 3586-7. 3590. 3593.; Itomae: 3588-9. 3591.; Spir.: 36011.; Mediol.: 3602.; Norintb.: 3603. 3613.; Venet.: 3592. 3598. 3604. 3606-11. 3614-16. 3620-5. 3628-29.; Basil.: 3594-6 3612. 1019. 3626.; Vindob.: 3597.; Paris.: 3627.; Patas.: 3599. - cf. Bickell. I. c. p. 87. sgg.

2. De mea editione.

Textus meae editionis idem ac Romanae est, sed ut genuinum Bonifacii opus ante oculos poneretur codices collati sunt hi:

1. Codex bibliothecae publicae Trecensis (olim Clarevallensis L. 22.) no. 1716. binis columnis optime scriptus, cuius in fine legitur: „Explicit VI. lib. decretalium compositus per dominum Bonifacium P. VIII. quem scripsit Christianus Gebennensis ao. dom. MCCCXI. et complevit die sabbati ante festum cathedrae b. Petri ap. Amen." Vetustissimus igitur est nostri libri Codex manuscriptus, tribus annis post editionem exaratus. A me A signatus est.

2. Cod. lat. olim Haenelii nunc Bibliothecae Paulinae Lipsiensis. Scriptus est in Italia XIV. saeculo ineunte, bellissimis imaginibus ornatus, glossaque Guidonis de Baysio instructus. A me B signatus est.

Quum hoc duos totos contulerim Codices, alios eis locis inspicere satis habui, ubi in illis duobus varias lectiones inveni. Ii sunt:

3. Cod. lat. Monac. 329., quem ao. 1J39. Georgius Leonberger praeceptor Viguleo Hundt dono dedit; continet manu eiusdem „Guilermi viri rigidi" Italici a) lib. VI. cum glossa Ioannis Monachi, b) Extravagantium compilationem, de qua infra disseram c) Dini commentarium ad tit. de regulis iuris d) casus sexti libri a Ricardo de Senis compositos¹ d) Ioannis Andreae summulam sup. IV. lib. decret. A me C signatus est.

4. Cod. Bibliothecae Universitatis Vratislaviensis II, F. 14. olim capituli Glogaviensis. In Germania medio saec. XIV. scriptus, glossa caret. In eodem volumine inest Ioannis Andreae apparatus multo posteriore tempore additus. A me D signatus est.

5. Codex Biblioth. Universitatis Regimontanae Fff continet librum VI. sine glossa in Italia ineunte XIV. saeculo scriptum, et Apostillas super lib. I. et II. lib. VI. Decretal. eodem exeunte saeculo ibidem exaratas, extravagantium denique compilationem, de qua infra disseram. A me E signatus est.

6. Cod. lat. Monac. 17163. olim Scheftlarniensis (163.) in Germania ineunte XIV. saec. scriptus, glossa caret. A me G signatus est.

Huc accedit Cod. Lips. 972., qui inter alia continet lib. VI. cum glossa Ioan. Ancireae, in Italia ineunte XIV. saeculo scriptus, quem Richter iam contulit egoque lit. G signavi.

Ut in editione Decretalium Gregorii IX., eas solas varias lectiones recipiendas esse censui, quae aut maioris momenti esse viderentur, aut eadem non in uno tantum Codice exstarent, aut denique alia quavis auctoritate firmarentur. Ubi vero pro certo cognosci posse arbitratus sum Bonifacii textum non cum editionis Romanae textu concordasse, notae numero asterisculis (*) apponendum curavi.

Bonifacium vero in Collectionem suam recepisse eas decretales quas Innocentius IV. collegerat iam supra exposuimus. Quum yero hic in Bulla *Ad expedielados*

4) Huius libelli titulo hodiernus scriptor fecit mentionem.

5) Ad expediendos Codices multiplicium quaestionum, quos de rebus ingiter emergentibus contra varios positivi iuris articulos humana ingenuitas indebit infirmitas, nonnulla temporibus nostris novarum decretalium constitutionum, epistolarum remedia etnagarunt, quae praedecessorum strenuis sunt subiecta laboribus, per quas fuit ad conuincem omnium et maxime silebunt titilitatem vigilantissimis excoitationibus desudatum. Verum sicut accepimus eis constitutionibus decretalibus gtaedmn alite sub nostro collectae nomine ab aliquibus inseruntur, quibus nostrae approbationis co non provexit auctoritas, ut cum aliis, quas lectum habero et insulms, in

omnes enumeraverit decretales quas ipse confecerat, aut quas a Gregorio IX. confectas repetierat, istum numerum

singulis in libro VI. receptis apponendum curavi. Quas Innocentii decretales i contuli eum Codicibus:

iudicii et in scholis debeant eisdem iuris articulis contineri. Ne ergo per commixtionem huius opinionis cuiuslibet umbra speciem veritatis usurpans aliquis in confusionis abducatur error, constitutionum, decretalium et epistolularum, quas tempore Pont. n. edidimus, quasque in corpore iuris contineri decernimus, tibi competentibus assignatas titulis duximus transmittendas, discretionis v. per apost. scripta mandamus, quatenus ea magistris et scholaribus diligenter exponens ex parte nostra districtius prohibeas, ne quis aliquas sub nomine nostro editas vol edendas in iudiciis vel in scholis admittat absque mandato sodio apost. speciali. Principia vero illarum sunt hæc et hi eorum tituli, prout per ordinem subscriptum videtur et competere dignoscuntur: De *rescr.* 1. eum 2. praesenti. 3. statuimus. 4. dispendia. De *elect.* 5. stat. 6. in elect. De *snpl. negl.* 7. Boro. S. Grandi. De *qff. tic.* 9. Ro. De *off. iard. del.* 10. Statuimus. De *o. leg. 11.* Officii. De *off. ord.* 12. Rom. De *in integr. rest.* 13. Ecclesia riosra. De *arbitr.* 14. Probsndae suspicionis. De *ind.* 15. Iuris. De *foro comp.* 16. Rom. De *lit. cont.* 17. Exc. premt. De *rest.*

spot. 18. Frequens. De *dolo.* 19. Actor qui. De *lo Vd Inlt.* 20. Eum qui. De *confessis.* 21. Stat. De *testib.* 22. Ad hoc, alias Praesentium. 23. Ront. eccl. 24. Mediatore. De *except.* 25. Pia consid. De *praescript.* 26. Venerabilintn. De *sent. et re iard.* 27. Clun aeterni. 28. Ad apost. 29. Sane. De *rimell.* 30. Cordi. 31. Legitima. 32. Rom. De *pule?* et *tlignit.* 33. Licet in beneficiis. 34. Brevis responso. 35. Quaesivit a nobis. De *concess. eccl.* 36. Quia in cnetis. De *reb. eccl.* 37. Dudum. De *regular.* 38. Non solum i. f. De *censib.* 39. Rom. *Qai frl. sint lega.* 40. Quondam Thomas. De *kondic.* 41. Pro bum. gen. De *privil.* 42. Volentes. De *poetis.* 43. Ron). De *poenil. et remrss.* 44. Ron). De *seut. c. coau.* 45. Cum medicinalis. 46. Solet. 47. Statuimus. 43. Quia periculoswn. 49. Reos. 50. Dii, filio. 51. Ardua mons. 52. Viri ecclesiastici. 53. Ad expediendos. De *rearb. signaf.* 54. Veniens . . . Datnm Assisfi V to. Idus Sept. Pontif. nostri a. XI mo. (i. e. IX. m. September 1253.)

1) quo ordine Innocentianae decretales in Codd. col. collocatae sint ex tabula infra scripta intelligi potest.

Bühmer.	Mansi. T. XXIII. p.6.	C. Vrat. II. F.30.	C. Monac. lat. 14011.	C. Monee. 23.	C. Haenel .	C. Erl. 464.
<i>De rescriptis.</i>						
c. 1. Cum in nullis	c. 1 id.	c. 1 id.	c. 1 id.	c. 1 id.	c. 1 id.	1 id.
c. 2. Praesenti decreto	c. 2 „	c. 2 „	c. 2 „	c. 2 „	c. 2 „	c. 3 „ (=)
c. 3. Dispendia litiuni	c. 3 „	c. 3 „	c. 3 „	c. 3 „	c. 3 „	c. 3 „ (=)
<i>De electione etc.</i>						
c. 4. Statuimus, ut si quis	c. 4 „	c. 4 „	c. 4 „	e. 5 „ (3)	c. 4 „	c. 5 „
c. 5. In electionibus	c. 5 „	c. 5 „	c. 5 „	e. O „	c. 5 „	c. „
<i>De saaplcuda.</i>						
c. ti. Innocent. episcop. (Cum iuter)	(5)	c. 6 „	c. 6 „	(10)	e. 6 „	
c. 7. (rancli non immerito	c. 7 „	c. 7 „ (4)	e. 8 „ (r)	C. S. „	- (7i) (15)	c. 9 „ („50)
<i>De g(jic. aiemii.</i>						
c. 8. Romana eccl. etc. Cuna Remensis	e. 8 „	e. 9 „	e. 9 „	c. 9 „	c. 9 „	e. 10 „
<i>De g(jic. dele. gati.</i>						
c. 9. Statutinus, ut eonservat.	c. 9 „	c. 10 „	c. 10 „	c. 10 „	c. 9 „	c. 11 „
<i>De qffic. legati.</i>						
e. 10. Officii nostri debitttm	c. 10 „	c. 11 „	c. 11 „	c. 11 „	c. 10 „	c. 12 „
<i>De qffic. ordisaarii.</i>						
c. 11. Romana cedes. etc. Prohibemus.	c. 11 „	c. 12 „	e. 12 „	c. 12 „	c. 11 „	c. 14 „ („)
<i>De iudiciis.</i>						
e. 12. Iuris esse ambiguum	c. 12 „	c. 13 „	c. 13 „	c. 13 „	e. 12 „	e. 18 „ („)
<i>De foro comp.</i>						
c. 13. Rom. cedes. etc. neo appellat.	c. 13 „	c. 14 „	c. 11 „	c. 14 „	e. 13 „	c. 19 „
<i>De litas cante. statione.</i>						
c. 14. Exceptionis peremptor.	e. 14 „	c. 15 „	c. 15 „	c. 15 „	c. 15 „ (10)	c. 20 „
<i>De re. stitrt. spoGeet.</i>						
c. 15. Frequetis et assidua	c. 11 „	c. 16 „	c. 16 „	e. 22 „	e. 21 „	e. 21 „
<i>De dolo et conlaarnc.</i>						
c. 16. Actor qui venire ad	c. 16 „	c. 17 „	e. 17 „	c. 16 „	c. 16 „	tit. de lib. cont.
<i>De eo qui natititar etc.</i>						
c. 17. Eum qui super	c. 17 „	c. 18 „	c. 18 „	c. 17 „	c. 17 „	c. 22 „
<i>De confessis.</i>						
c. 15. Statuimus, ut positiones	c. 18 „		e. 19 „	c. 15 „	c. 15 „	e. 23 „
<i>De testibis et attestat.</i>						
e. 19. Rom. eccl. etc. In appellatiouis	c. 19 „		e. 20 „ (7)		e. 20 „ (21)	e. 27 „
c. 20. Ad hæc quia in quadam	c. 20 „ (*)		e. 21 „ (s)	e. 19 „ (13)	(23)	C. 2 „
<i>De exceptioniber.s.</i>						
e. 21. Pia consideratione	c. 22 „	c. 22 „	c. 22 „	c. 23 „	c. 22 „	
<i>De sesdent. et re iudicata.</i>						
e. 22. Cum aeterni tribunal	c. 23 „	e. 23 „	e. 23 „	c. 24 „	c. 23 „	c. 30 „
c. 23. Ad apost. dignitatis etc. Sane	c. 21 „	e. 24 „	c. 24 „	c. 25 „		e. 31 „
c. 21. Abbate sane etc. abbas de	c. 25 „	e. 25 „	c. 25 „	c. 26 „		c. 32 „
<i>De appellatiws.</i>						
c. 25. Cordi nobis est	c. 26 „	c. 26 „	c. 26 „	c. 27 „	c. 24 „	c. 33 „
c. 20. Legitima suspicionis	c. 27 „	c. 27 „	c. 27 „	c. 28 „	c. 25 „	c. 34 „
c. 27. Rom. eccl. etc. Cuan suffraganeor.	c. 28 „	c. 28 „	c. 28 „	c. 29 „	e. 26 „	c. 35 „
<i>De coscessiade praeb.</i>						
c. 28. Quia cunctis.	c. 29 „	e. 29 „	e. 29 „	e. 15 „ (ti.)		c. 39 „ (22)
<i>De rob. eccl. aliesasulr.s.</i>						
c. 29. Dudum eta. Dictus	c. 30 „ (3)	c. 30 „	c. 30 „	e. 46 „ (70)	— 10	e. 40 „
<i>De ccnsibns etc. [Statuinms ut quilibet.]</i>						
e. 30. Reman. eccl. etc.	c. 32 „	c. 31 „	c. 31 „	c. 31 „	e. 27 „ (2a)	c. 44 „ (23)

(1) Mansi 11.1. e. G. inveiuitur: Romana yero ecclesia et. i. Edietum vero per Quemenses.

524 Hoc loco deest ap. Bühmer c. 21. Mansi 1. e. Praesentium auctoritate manclamns.

53) c. 31. Mansi tit. De rebus eccl. non alien. ap. Bühmer. e. 32. tit. De regularibus.

(11 c. 7. Cod. Vratistaw. deest ap. Bühmen exstat ap. Mansi 1. c. c. 0. Romana yero eccl.

(5) c. 21. ap. Mansi coniectum est in C. Vratisl. eran c. Ad hæc.

(6) c. 7. C. Monac. 14011. Romana ecclesia et i. (cf. No. 1. 4.)

(7) c. 20. Bühmer. ad hæc coniunctum in C. Monac. 14011. eum c. 20.

Romana eccl. et. 1. In appellat.

581 c. 21. Cod. Monac. 14011. Praesentium auctoritate deest ap. Bühmer.

(cf. not. 5 et 2).

(9) c. 4. Cod. Monac. 23. Reus quogtto in rell. cuna c.3. Dispendio, litinni coniunctum est.

(10) c. 6. Bühmeri deest, exstat c. 17. Romana eccl. et. i. cf. (1).

5111 c. 15. Bühmer. Frequens et assidua deest C. Mon. 23., chi est e. 22.

(12) c. 19. Bühmeri R. e. et. i. In app. deest C. Dlon. 23. hoc loco exstat:

c. 21.

(13) c. 20. Bühmeri Ad liase quia in quadam=c.19. C. Mon.23. Ad hæc quia per quadam.

(14) c. 20. C. Mon. 23. Praesentium auctoritate deest ap. 130hmer.

515) e. 30. coa. Monac. 23. Exhibita nobis Nicolai deest ap. Bühmer.,

Mansi, C. Vrat. C. Monee. 14011.

(16) c. 28. 29. 36hineri desunt in C. Monee. 23. hoc loco exstat c. 28.

e. 45. c. tit. c. 29. 11611. e. 40. C. Monee. 23.

5174 c. 7. Cod. Haenel. Romana vero ecclesia deest ap. Bühmer. (cf.

not. 1. 4. 6.)

(18) c. 7. Bühmer, graneii non immerito deest in Cod. Haenel.

(19) c. 14. C. Haenel. In sutfragancoruun remensis deest ap. Bühmer. etc.

(20) c. 15. Bühmer. Frequens hoc loco deest in C. Haenel., ubi

c. 21. est.

(21) c. 19. Bühmer. Rmo. eccl. et. i. In appellat. deest hoc loco in C. Itacne].

ubi est e. 20.

(22) c. 19. Cod. 'faene'. Praesentium auctoritate deest ap. Bühmer.

(23) c. 20. Bühmeri Ad hæc quia deest h. 1. in C. Haenel.

(24) cf. not. 16.

(25) e. 2. Cod. Erl. 441. Espediendos cansar/ni deest ap. Bühmer.

Mansi, etc.

(26) c. 8. Cod. Erl. 461. Rom. eccl. et. i. edietum vero per Rem. deest ap.

Bühmer. (cf. not. 4. 6. 17.)

(27) c. 13. Cod. 17r1. 464. Licet legatos deest ap. Bühmer. et rell.

(28) I-loe loco sequuntur in C. Erl. 401.:

c. 15. L'eclesia quao ad rotractandam.

e. 16. Probando. suspiciouis.

c. 17. Contingit interdnt.

(29) c. 26. C. Erl. 441. Gregorius etc. praesentium auctor. deest ap.

Bühmer.

(30) e. 27. C. Erl. Mediatore per quos deest ap. Bühmer. et rell.

(31) e. 29. C. En'. Venerabilium fratrum de'ost ap. L'ültmor., exstat C.

Mon. 23. c. 41.

(32) Hoc loco exstant in C. Erl. 464. decretales:

c. 36. Licet in beneficiis.

e. 37. Brevis responso uobis.

c. 38. Quaesivit a nobis t. fr.

(33) Hoc loco exstant in C. Erl. 164. c. 11. Graven) nobis.

c. 42. Significasti.

- a) Monac. 14011. a me signatus est: *Ia*.
 h) Monac. 6904. a me signatus est: *Ib*.
 c) Cod. Haenclii Decret. Gregorii IX. a me signatus est: *IC* – de quibus tribus codicibus corderas quaeso, quae supra p. XLII sq. exposita sunt.
 d) Cod. lat. Monac. 23. XIV. saec. in Italia scriptus. Decretales continet Gregorii IX. et Innoc. IV. A me *Id* signatus est.
 e) Cod. Lips. 980., quem Richter iam contulit. A me signatus est: *Ie*.

Huc accedit edit. Concilii Lugd. I. a Mansio in Conci]. Collectione curata, quam *If* signavi.

Deinde Bonifacius Decretales recepit, Gregorii X., quas iam ille eodem volumine collectas ad universitates transmiserat. Huius compilationis collati sunt codices:

- a) Cod. lat. Monac. 1., 1.011. cf. supra pag. XLII.; a me sign. est: *Ha*.
 b) Cod. Bibl. Universitatis Vratislaviensis II. F. 30. (hinc ad monasterium Heinrichau pertinens, una eademque mara' in Italia XIII. saeculo scriptus continet: Decret. Gregorii IX. cum glossa, Compilationes Innocentii IV. et Gregorii X. cum glossa, Nicolai constitut.: Cupientes, – sed foliis codicis hoc loco desideratur. Bellissimis paparum abbatumque imaginibus ornatus est. A me signatus est: *Hb*.
 c) Cod. Bibl. Universitatis Erlangensis 464. Post Gregorianam compilationem continet decretales Gregorii IX., Innoc. IV., Gregorii X., Nicolai III., Alex. IV., Clementis IV., Urbani IV., Simonis legati. Diligenter descriptus est ab *Irmischer* iisque auctoribus quorum ille fecit mentionem; eum, et Phillips et Schulte 2 inspexerunt.; a me *Hc* signatus est.
 d) Cod. lat. Monac. 3202. olim monasterii Aspencensis XIV. saec. in Italia scriptus, continet: Decret. Gregorii IX., Innoc. IV., Gregorii X., Nicolai III.: *Cupientes* cum glossa Garsiae. A me signatus est: *Hd*.

Huc accedunt Cod. Lips. 980. a Richtero collatus, a

me lit.: *Hf* signatus et editio concilii Lugd. II. a Mansio in ampl. Concil. Collect. comparata, quam *Hf* signavi.

Tertio loco Bonifacius reliquorum paparum recepit decretales, quos supra enumeravi. Harum quasdam invenire mihi. licuit Potthast duce in libris impressis, quasdam in codicibus manu scriptis: a) Erlangensi supra memorato b) Cod. Musei Bohemici Pragensis I. B. IV. quem diligenter *Schulze* descripsit³; a me *L* signatus est, c) Cod. lat. Monac. 213., olim Schedellii, qui continet inter alia Decretales Alex. IV. et Summam quandam ex paparum – inde a Gregorio IX. usque ad Bonif. VIII. – decretalibus compositor). – A me *M* signatus est, d) Cod. Regimontano i 60., olim monasterii Peplinensis, XIII. exeunte saec. exarato, quem descripsit *Steffenhagen*⁴; a me *h'* signatus est.

Quarto denique loco in libro VI. insunt decretales ipsius Bonifacii VIII., quarum quaedam iam antea publicatae in libris impressis codicibusque manu scriptis citatis inveni, quasdam, quas Ioannes Andreas – cuius verba imprimenda curavi – ex prioribus aliorum paparum decretalibus emanasse tradit, cum illis conferre licuit.

At Bonifacius non Raymundi pressit vestigia, qui in decretalibus edendis verba mutavit et omisit, sed semper eam secutus est rationem, ut omnia illa in textum inseri possent. Inno Bonifacius numquam fere praedecessorum, quorum decretalibus in suis conficiendis usus est, verba recepit, sed sententiam adferre satis habuit. Hanc ob causam non eam ingressus sum viam, quae mihi in Gregoriana editione recta esse videbatur, ut omissa in textum insererem, sed decretales, quas a Bonifacio adhibitas invenire potui, variasque illarum lectiones, quas Bonifacius ipse in Compilationem recepit, sub textu ponendas curavi. Ita duae sunt partes annotationum, quarum una numeris signata varias continet lectiones ex Codicibus libri VI. haustas, altera litteris signata indicat, quomodo Bonifacius pristinum ius prioresque decretales mutaverit.

BGluer.	Dlansi. T. XXIII, p. 6.	C. Vrat. F. 30.	II. C. I	slonac. lat. 11011.	C. >lonac. 23.	C. Haenel.	C. Erl. 46-1.
De homicidio <i>rol</i> .							
c. 31. Pro hurnani	c. 34 id. (31)	c. 32 id.		c. 32 id.	c. 32 id.	c. 2S id.	c. 46 id.(11)
<i>lle regit hurni s.</i>							
e. 32. Non solum in fcu-orem	e. 31 „	c. 33 „		c. 33 „	e. 49 „	c. 44 „	c. 43 „
<i>De piritu illis etc.</i>							
c. 33. Volentes libertatem	e. 33 „	c. 34 „		e. 34 „	e. 47 „ (ac)	c. 43 „	c. 47 „
<i>De pognis.</i>							
c. 34. Item. ce el. etc. Licet aut.	e. 35 „	c. 35 „		c. 35 „	c. 33 „	c. 29 „	c. 48 „
<i>Dr. pognit illis etc.</i>							
c. 35. Item. ecel. etc. Quaestoribus	c. 31 „	c. 36 „		e. 36 „	c. 34 „	c. 30 „	c. 49 „
<i>De sentent. r Xcom.</i>							
c. 36. Cum medicinal is	c. 37	c. 37 „		c. 37	e. 35 „	c. 31 „	c. 50 „
c. 37. Solct a nonnullis		c. 38 „		c. 37	c. 36 „	c. 32 „	e. 51 „
e. 38. Statuimus ut nullus iud.	c. 38 „	c. 39 „		c. 19 „	c. 37 „	c. 33 „	c. 52 „
c. 39. Quia licet iudicio, tnu	c. 39 „	c. 40 „		c. 10 „	e. 38 „	c. 34 „	c. 53
e. 40. Ron. eccl. etc. Ceterum iuterd.	c. 40 „	e. 41 „		e. 41 „	c. 39 „	c. 35 „ (le)	
c. 11. Dilecto filio	c. 41 „	c. 42 „		e. 42 „	c. 40 „ (37)	— 1 (49)	c. 56 _{ns} (49)
<i>De rcl.</i>							
c. 12. Vonieus etc. per illa	c. 42 „	c. 43 „		c. 13 „	— (is)	j	c. 60 „ (13)

(31) c. 33. Tfansi tit. do privilegiis. I36hmer. eod.

(35) e. 57. I38hmer. tit. De sont. excon. deost ap. Mansi I. c.

(36) c. 12. 33. I3ihmeri desunt h. l. in C. 3lonac. 23., ubi exstant c. 49. et 47.

(37) Illoe loco in C. 3lonac. 23. decretales exstaut:

c. 11. Venorabilium fratrum nostrorum.

c. 12. Idem : lu recta statera.

10. De decimis.

e. 41. GrLVem nobis dilectis.

id. De coAecSione prabxndete rel cceleslle non racatis.

c. 44. Dilecto filio Audreae capelluto (c. 45. cf. not. 16. c. 40. cod.

lit. 1) c. priu8gus.

c. 17. Volentes libertatem (cf. not. 361.

id. De rcl. s. g. r. v. l.

c. 48. Dentens et. i. por illi (c. 49. not. 301.

c. 50. Nulli ergo necia hominum.

e. 51. Cum in l. ridoricum.

(33) c. 12. I3ihmeri deest in C. 3lonac. 23.

(39) Hm: loco sequuntur in C. Haenel. decretales:

e. 30. Venet: 3bilibum f. n.

c. 38. Procurator yero les.

e. 39. Graven, nobis veuerabiliis.

c. 40. In recta statera.

c. 41. Exhibita nohis Nicolai (cf. not. 15).

c. 42. Romanus pontifex.

c. 43. Volentes libertatem - Biihmer. e. 33.

c. 44. Non solum in favorem - Biihmer. c. 32.

e. 45. Iohannes fraiapanae.

(40) e. 41. 42. Biihmeri desunt in C. Haenel.

(41) Illoe loco desunt ap. Biihmer. et rel. I. Decret. quae in C. Erl. 464. exstat.

c. 45. Qnonclam Thomas de Exing.

(42) Hoo loco deest ap. Biihmer. et roll. decret. quao in C. Erl. 464. exstat.

c. 55. Perloctis nostris litteris.

(43) Hoe loco desunt ap. Biihmer. et rell. decretales quae in C. Erl. 464.

c. 57. Arduis mens nostra.

c. 59. Viri ecclesiastici vitae.

c. 60. Ad expediendos nodos.

1) Haudsehr. ICatal. d. Univ. z. Erlangen. p. 136.

2) Phillips, K. R. IV, 347.; Schelte, Die Decretalen 1. c. p. 704.

3) Die Decretalen. 1. c.

4) Catal. Codic. manuscr. bibl. regiae et Universit. Regimontanae

Fase. I. (Regimontu 1561.1 p. 7. sq.

Quibus expositis cognosces in edendo libro VI. me conatum fuisse ea praestare, quae sedulitas omnium meorum antecessorum praetermiserit.

Et si inveneris decretales, quas imprimendas curavi, emendationibus nonnumquam carere, attendas velim, codices saepe perquam negligenter scriptos esse, et meliores textus mihi invenire non licuisse. Hoc quoque loco repeto, quae iam in Gratiana mea editione sum praefatus, meliora prosequenti verendum esse, ne bona ipsa impediatur.

C. CLEMENTINAE.

I. DE INDOLE ET RATIONE CLEMENTINARUM.

I. Quis qua aetate confecerit.

Quomodo Clementis V. Constitutiones confectae sint, Ioannis XXII. Bulla, quacum universitatibus transmissae sunt, quamque Editioni meae praemissam invenies edocemur. Etenim Clemens V. *multas constitutiones quas in Concilio Viennensi quin cucan ante el post ipsum concilia/7z edz' derit in ununz volumen conectas valere voluisse* traditur izz *commune subiectis, quum lamen assidua occupatio circa magna ac sortis humanae condado quae zpsum de medio sustulit in causa fuerint, ut suunz in hac parte propositum non inzpleret.* Quae Ioannis XXII. verba confirmantur iis, quae Bernardas Guido in vita Ioannis XXII. protulit'. Sed si quid sibi velit narratio ista diligenter attenderis, haudquaquam negare Ioannem Papara concedes, singulas illius compilationis decretales a Clemente ipso V. iam antea publici iuris factas esse, et re vera c. I. (2, 1.) et c. un. (4, I.) in extravagantium decretalium collectionibus receptae erant, quo probatur eas in scholis et iudiciis ante a. 1317. adhibitae esse. Sed Ptolenzaeus quoque Lucensis tradit², Clementem V. die mensis Mart. a. 1314. Montiliis prope Carpentoratem quasdam decretales factas in Viennensi concilio publicasse. *Quarum una fuit declarado corran, quae ad Imperatorem periz'nebanl; circa Papanz vide/ice!, quod tenetur ad iuramentum praestandum Papae de observando euzzz, el ipsius aura; e/ sunt duo: Unum quod debeat 'acere, antequam Romanz venial et habetur in Decreto dise. LXTIL Cap. Tibi Domino. Secundunz est, quando vezzit Romam pro aurea corona; quod quidem iuramentum continetur in pontifican Donzini Papae. Secunda constitrdio fuit, quod post mortem Papae z'n civitate, ubi est audientia, fiat electio, si papa moriatur extra locura audientiae. Terna 'n'il de S. Trinitate, in qua fzt confessio fidei. Qzzarta fuit de revocatione sententiae Imperatoris contra regem Robertunz; sed isla non fui, 'acta in Concilio, sed tunc quando izz scriplis revocavit onznm processunz factunz per Imperatorem contra Reg enz Robertunz.*

¹Anno autem dominicae incarnationis 1313 circo finen huius anni in Cesto S. Benedicti Abbatis in castro de Montiliis prope Carpentoratem civitatem, in qua tune curia morabatur, Clemens P. fecit coram se in auditorio publicara constitutiones quas prius fecerat «dinar], ex quibus decreverat Seri librum unum, quae dicuntur constitutiones Clenientinae. Coepitque exinde aegrotare, unde post obiit XXX. die scil.XII. Kal.blai; et sic constitutiones illae non fuerunt missao ad studia generaba ut est monis, nec expositae contmuniter ad babendum, sed remanserunt sic quadniennio in suspenso, donec postmodum per successorem eius fuerunt publicatae et sub bulla ad studia generaba destinatao. Pita III. Bal. 00.

Ao Do. 1313 in festo B. Benedicti Abbatis scil. XII. Kal. April. in castro .

consistorio

unum quem solebat septimum decretalium appellari sicut VI. Bonifcius P. antecessor

... IXXI. dio . . liber fere quacirreunio

lila IV. Bal. So.

Istae quarum Ptolenzaeus mentionem fecit decretal es in constitutionibus Clementinis reperiuntur un. (2, 9.); I. (I, 3.); 19. (I, I.); 2. (2, 11.).

Qua ex re apparet, non omnia gliae in Concilio Viennensi statuta fuerint statim publicata esse, immo quaedam postea, sed antequam in Clementinas iugere-rentur in publicum prodissse. Decretalis enim, livae incipit: L7,ivz; guaita in concilio constitutum fuisse rerum gestarum scriptores tradunt 3, II. Non. Mai a. 1312. publici iuris facta est 1, et scriptoribus quibusdam Viennensis concilii decreta adeo sunt nota, ut significare valeant, quae üsdem in Clementinis receptis verba addita sint, et utrum Clementinae constitutiones ad illud Concilium pertineant nec ne. Ita Iocznnes :Indreas in glossa ad Bullam Ioannis XXII. verba *de cetero omnes decretales, quae sub titulo de rescriptis exstant post secundam, et in tit. de elect. omues post primani in concilio statutas non fuisse, tradit, et ad Cap. Ab-bates (i, 2.)* voe.: *Illec occasione: Iste versas, iuquit, non fui/ de prima conzpilczlione concilil', de quo eodem capite (ad voc.: Si gzzz's) Cardinalis Rertrandzss "Izic laque, inquit, fui/ post Coneiliuzlz additullz per illos quibus istae constitzztiones in menas refoz-mandae conzmissae fueran!'. Unde per hoc dicas ipsas ligare a tenz pore nzzssz-onis donzinz' Ioannis Papae, non a tempore prinzae publicationis 6. Sic non vituperandum esse patet vi-rum qui Guilelmi de LVangiaco Chronicam continuavit, quum tradit: Porro eisi de reliquis, statum vel reformaz-tzónem ecclesiae unzversalis tangenübus, quod temura principale inlenium, aliqua prolocula fzzzerin/, et coriza ordinatio seu provisio, sea decisio a praelatz's el aliz's, q-uorunz interal, prizzs juanz Conciliuvz solvere/ur, el instanter el planes a Papa pateretur, de quibus elianz ipsa Papa, zzt dixerunt aliqui, Decretales quasdan, praeterea Constitukónes edidit el statuta, nurzquam lamen in dicto Concilio fuerunt publice promulga/a, sed penicus z'udicio Apostolico fueran/ reserva/a et ad plenum divzissa.*

Sed Ioannis ista Bulla supra commenlorata ne id quidem negatur, constitutiones Clementinas in consistorio publicatas et recitatas fuisse, qui tamen eas niis-sas fuisse negat id est transmissas ad universitates. Et re vera omnes recentioris aetatis scriptores qui hac de re agunt consentiunt, Clementem 2, Mens. Mart. ao. 131 3. in Consistorio Montiliis prope Carpentoratem habito Clementinas publicasse, id quod variis eorum libris confirmari videtur, qui Clementis res gestas tra-diderant, qui tamen omnes pro uno fere habersdi sunt, quum alter alterum exscripserit. Conferas quae so verba eorum, addas Conrczdi ilalberstculensz's quae Igrilnzzer¹ in medium protulit, et me recte iudicasse spero te con-cessurum esse.

Itero quod postmodum anno quo supra (1311) XII. Kal. Aprilis, quibus fuit festum S. Benedicti Abbatis, dictus l'apa existens curo curia sua apila castruul de ilontilij o dios ces. Avinio n. coram se in consistorio publico sisas constitutiones decretales quas in O. Viennensi ordinaverat, publicara fecit, quae bodie Clementinae vocantur: sed postea iulirmitate prac-ventis ad studia generaba per erran transmissae non fuerunt, sed sic publicatas tunc remauserunt, deuce per sumo successorem executioni de l'lamiz'tac tite-rant — t 111.1. lita VI. Bal. 110. quae nonduu1 fue-ran1 ad gevoralia studia destinatao sed usgte tulie steterant in suspenso. III. fol. XXII. p. 157.

¹Anuo 1). corlen' -(1311) in testo s. llenedieti abbatis XII. Kctl. Msilis 01 castro de Mon-tiliis, ubi tuno cu-ria morebatur, 01. l'. fecit iur.ousist. publicari consti-tutiones, qua; pri-us fecerat «dina-r], etc. al iur. l'itrc IV. (Courtul. Ifal-Letsfud.)

¹¹Boina. Vitae I. 137.: . fecit publicara et cum bulla papan ad studia generaba destinara constitutiones, quae Clemens praedecessor chis fecerat, quae Clementinae vocantur, et uoudum fuert nt ad studia generaba destina-tac, sed usquo tune steterant in suspenso cf. lita III. ib. p.153.

²Iuratori SS. XI, 12.11.

³¹lila I. Cleuseat. V. ap. Balua. l. c. I, 28.

⁴Ralpaald. ad b. a. no. 23.

⁵¹BaGa=itts vitta I. 684.

⁶¹D'Acl'erg Spicileg. III, 65.

⁷¹Oso. Let. lllitarr Observatt. fur. can. Cioettiugae 1166) p. 39.

Num yero libri illi ea tradunt, quae tradere dicuntur quaeque omnes hodierni — nullo excepto — contendunt? Equidem negaverim. Narrant Clementinas publicatas esse. Concedo; dicunt XXX. diebus post papam mortuum esse; at is decessit die XX. mensis Aprilis Ai. 131. Norme sequitur, ut hoc tandem anno constitutiones publicatae sint, quem annum *Conradus Halberstadiensis* re vera indicavit? Attamen ceteri omnes una voce ao. 1313. publicationem factam, et paucis diebus post papam decessisse tradunt, quod cum yero nihilominus consonare contenderim. Etenim scriptores mihi annos secundum calculum qui vocatur Florentinum computasse videntur, cuius praecepto annus die XXV. mensis Martii incipitur, et dies XXIV. Mensis Martii post Christ. nat. a. 1314. secundum istum calculum ad illum pertinet 1313. annum, quem scriptores tradiderunt. Sed ao. 1313. Clementinas publicatas non esse etiam probatur *Ptolemaeus*: verbis supra allatis, qui quatuor decretales ao. 1314. publicatas fuisse luculenter tradit; quum vero istae in Clementinis exsint, neque quisquam contendat eas perfectae compilationi auno post publicationem praeterito insertas fuisse, patet omnes eo quo Ptolemaeus censet auno publicatas esse. Illum yero non errasse facile mihi concedes, si attendaris, unan) ex illis decretalibus post mortem Henrici VII. confectam fuisse, quum in ipsa de eius obitu disseratur; qui quidem die 23. mensis Augusti a. 1313. p. Chr. n. mortuus est, ergo decretalis antea publicata eius mortis mentionem facere non potuit.

Ita Ptolemaeus cum ceteris rerum gestarum scriptoribus, quantum ad annum quo Clementinae publicatae sunt, consentire mihi videtur. Si yero de quatuor tantum decretalibus loquitur ipse, alii de omnibus, quae in Clementinarum libro continentur, *Ioannis Andreae* adest relatio, qua re vera omnes Clementinas publicatas fuisse affirmatur. Illius autem verba, quae in glossa ad bullam Ioannis XXII. verb.: *de cetero exstant*, sunt talia, quae contra Ioannis XXII. Bullam non plane dicere videntur. *Circo hoc sciz'endum est!*, inquit, *quod constitutiones concilii; licet non ozoones fuerint in concilio publicatae, lamen postea de facto fzzerzizt publz= calae el ipsarum habita copia, el iam habebatur, quod ligaren!; el quia paluil, dignas ex illz inepite, dignas prolixie, aliquas detective composilez, dignas elianz non eapedire, nolzn't Clemens, quod compositio illa procederet, sed, ul fertur, sub excomm1171z'cafionis Pella nzandavit, quod illas habentes intra certos dies restifuerent camerae, vel iuzcenclerenl, vel dilaceraren/ elianz easdem. Denzun per periores fecit illcz recenseri, qui al/giras el pancas izz lofunz reservaz'erunl, (dignas in tafum resecarunl, (dignas mufaverunt quoad verba, mente servata, in aliquzGus menti e! verbis delraxeruzl el addiderunt, et has, hec non sub his verbis in concilio publicatae fuzssent, voluit sub nomine concilii reservan', el nullas consfihziones Miles addens, de quibus non fuera! izz concilio tractatum, uf de rescriptz omnes quae sunt posf seczndanz el de elec. omnes post prinanz cum sinzilibus. Fecil illas una cunz quibusdanz conslifuionibus, quas prius ediderat, sub debilis lilulis compilan'. E!, ut a (1077) 15 Atrebatuczsi, qui! zinc eral cozztradictorum auditor, audivi, Cinczeus praecepit illas in. audz'enticz publican*, et ipse donzinus auditor dixil, guau! itzclzoavil el fzzzvul izz azzdientia pzblicafznenr. illarunz. 16lenzi5zi /une audivisse, quod Clemens mazzdaverat, quod consti!utiones praeler praediclas*

~~zzor ligarent post quatuor menses. Aliqui dicebant, quod ordinaverat eas ligare, postquanz essent per studia publicafae.~~

Attamen et ille et Ioannes XXII. longissime a yero absunt, quum Clementinae non solum publicatae fuerint, sed etiam missae ad universitates. *Bühmer* enim in *Coclice Hassocasselano* (Ms. iur. No. 15.) bullam invenit Clementis V. ipsi compilationi praecedentem, ad universitatem *Aurelianensem* missam, qua decretalibus transmissis in scholis et iudiciis uti iubet'. — *Clenzens ep. S. S. D. Dilectis filz'is' magistris docloribus el scolaribus Aurel. sal. el ap. ben. Czun nuper izz gezzerali concilio Viennensi el ante el post quasdam cons/filzziones super certis articula's duxzinus pronzulgandas³ vobis per ap. scripta mandanzs⁴, quatinus eis, quas sub bulla noslra transnzillinzus, utazzizzi amodo tanz izz iudiciis quam an scoks. Qui Bbhmer directis verbis exponere studet qua re istam universitatem tanto affecerit beneficio Papa.*

Sed aliam Clementis Bullam eiusdem omnino tenoris ad Universitatem *Parisiensem* missam in *Coa'. Marburgenz'* nec non *Carnolensi* investigare mihi licuit, qua probatur Clementem compilationem suam ad Gallicas universitates mittere incepisse et monte impeditum fuisse, quominus ad alias quoque universitates transmitteret. Quae omnia Ioannes XXII. aut nescivit aut celavit.

Quaeritur yero, num Ioannes XXII. compilationem Clementinam tertio auno post Clementis mortem universitatibus transmissam mutaverit, Clementis reseuerit verba suaque addiderit, quae omnia a quoquam praetermitti putare potuit, si nesciebat Clementis decretales iam ad quasdam universitates pervenisse. Et re vera hodierni scriptores' illas duas decretales, quae ad Henricum VII. pertinent, ab Ioanne valde mutatas esse contendunt. *Dtinniges* enim in libro manu scripto Taurinensi illas invenit, forma a Clementinis multum discrepantes, quae quomodo inter se differant ex notis in mea editione c. un. (2, 9.) et c. 2. (2, 10.) adiectis perspicitur. *Dcinniges* vero in compositionibus ab ipso repertis primos et antiquissimos textus Clementinarum nobis reservados esse contendit', cosque posteriore tempore per Ioannem XXII., in eam formam redactos esse, quae hodie in Clementinis praebetur. Quod si re vera Taurinensis textus antiquiores essent, fortasse concedendum esset, quum ipsi Clementi ad decretales emendandas vitae tempus non satis suffecisset.

At *Ddnnges* quae sibi proposuit minime probasse mihi videtur. Ille quidem: „differentia lectionum” inquit, „textum illum qui in Corpore iuris canonici insertus est, indicat posteriorem, seriore tempore facturo, quum emendatior et correctior sit quam noster. Illae enim in Clementinis vulgo editae compositiones e ratione et modo saeculi XIV. elegantius et rectius conscriptae sunt, ex. gratia indicativi modi, qui hac in nostra conceptione inveniuntur commutati sunt, et recte quidem in coniunctivos.” Sed *Dónniges* suum textum cum solo *BOhmeriano* contulerat, qui maximam partem Romanum editorem secutus est. In notis

1) Observatt. 1, c. obs. 1. p. 21.

31 Suis: Cod. Carnot.

31 Promulgandis: Cod. Marij.

21 Blandantes iniungimus: ib.

5) Cf. Doevtinges Acta Heurici VII. P. II. Berol. 1839. XLI, sqq.

meae editioni adiectis videbis, codices omnes fere easdem lectiones praebere, quae in Taurinensi exstant, neque verum textum Clementinarum elegantiorum fuisse illo quem D'dnniges reprehendit.

Sed pergit ille. „Priorem yero," inquit, „aetatera nostri textus potissimum probant additiones, quae in Clementinis Corporis iuris occurrunt. Etenim in sententia Clementis Papae de fidelitatis iuramento, quod ab Imperatore Henrico VII. praestitum sit, de uno tantum iuramento fidelitatis disseritur, quod alio modo consecrationis et coronationis tempore et post coronationem saepius ab Henrico VII. repetitum et recognitum sit, in Corpore autem iuris canonici de iuramentis fidelitatis duobus, quae Henricus VII. ante coronationem praestiterit et post coronationem innovarit." Hac in re suum textum cum Ptolemaei concordare verbis supra conunemoratis contendit, quo probetur omnia III Clementinis interposita esse, quae in textu Taurinensi desiderentur. Sed doctissimum virum fugisse mihi videtur eadem in suo atque nostro textu de iuramentis ab Imperatore praestitis tradi, neque a yero discedere Clementinam. In Taurinensi enim textil primum iuramenti fit mentio, quod imperatoris nomine legati eius ao. 1309. papae praestiterunt, quodque apud *Raynald7tm* (ad h. a. p. 469.) inveniri potest; secundo iusiurandum commemoratur quod Henricus coronationis suae tempore praestiterit, quod XXIX. die mensis Iunii a. 1312. factum esse constat. Tertio denique loco imperatorem in manus Ioannis de Molans iurasse traditur, cuius iuramenti formula apud ipsum Dóniges 1 reperiri potest. Trium itaque iuramentorum fit mentio de quibus eisdem in Clementina disserit papa, quae formulam secundi tantummodo afferendo discrepat a textu Taurinensi. Cuius in initio si de iuramento dicitur, ubi in Clementina de iuu•amenlis mentio fit, nihil ad rem facere videtur, praesertim quum etiam XI. Octobr. 1310. inlperator re vera iuramentum praestiterit (Minniges, II. 123.), quod VI. die Iulii 1312. post coronationem renovavit (*Raynald.* ad a. 1312. p. 40.). Quae yero apud *Plalemaeum* legimus ea neque Taurinensi neque nostro textui consentanea sunt.

Neque maioris sunt momenti quae affert D'dnniges
ad probandum Taurinensem textum decretalis prioris
aetatis esse quam Clementinae quae c. 2. (2, II.)
exstat.

Verum- quidem est, fortius et acrius in Clementina regem obiurgari quam in Taurinensi decretali, Illegue minus verum., in Clementina papam imperatorem acensare, quod pontificia jura violaverit, quum in textu Taurinensi et Roberti Siciliensis regis violasse arguatur. Sed quum iam viderimus, quam negligenter Taurinensis textus scriptor alteram Clementis decretalem exscripserit, num mirari possumus, quod hanc quoque nonnunquam a Clementina discrepat. Neque *Reimann* accedere possum, qui quum in Clementina translationis imperii mentio fiat, atque explicetur ius eligendi Romanorum regem per papam Germaniae electoribus concessum esse, Ioannem XXII. eius auctorem esse censet², quippe qui haecce argumenta saepissime protulisset. Iam enim *Innocentius III.* iisdem fundamentis papalem potestatem extruere conatus est³, et ipse Clemens in Bulla quam

eius esse nemo negat iis usus est⁴. Mihi quidem
loe potissimum spectandum esse videtur, in illis quo-
que codicibus, qui initio non Ioannis sed Clenientis
continent publicationis bullam, istarum dttarunl clecre-
talium textum eandem inveniri, atque in Codicibus,
qui Clementinas ab Ioanne publicatas tradunt.

Ne Lamen omittamus, *Ioannem Andream* in glossa, cuius verba in ipsa editione inspicias, ad c. 1. (i, 1.), annotasse, quaedam decretalis verba ab Ioanne deleta esse, quae in Clementina ipsa exstitierint atque a Clemente in audientia publicata fuerint.

Sed ista verba in Marburgensi codice desiderantur, exstant yero in Fuldensi, Vratislaviensi, ðllonacensi, Carnotensi, quos Clementinas ab Ioanne publicatas contineri negari nequit, quunl Monacensis, Fulclensis, Carnotensis ipsa verba tradant, et etiam glossam Andreae, qua illa deleta fuisse contenditur, contineant. Immo aliis quoque in Clementinis comprehendimus, verba in vetustis codicibus exstitisse, quae in reccutiorebus desunt quaeque Editores Romani ipsi se legisse tradunt. Nec alio modo primae decretalis verba posteriore tempore omissa sunt, quod Ioannis XXII. mandato facturo esse contendit quidem nec tamen probavit glossator.

2. Ouemadmoclum liber inscribatur. Ouonloclo
canones distributi sint.

Olim *librum septimecem* nuncupatum fuisse nobis constat, quia in multis vetustis codicibus a nobis collatis, atq[ue] aliis ab aliis inspectis sic appellatur, atque ipse Ioannes XXII. idem nomen adhibuisse traditur. Glossae demum auctoritate factum est, ut posteriori tempore *Clenaenzizae* vocarentur.

Compilatio V. constat libris, quorum

I.	II	tit.	28	capitibus compositus est
II.	I 2		22	
III.	I i		33	
IV.	I		1	
V.	II		22	
omnes	52		1067	

3. Ex quibus fontibus Clementinae haustac sint.

Praeter duas antecedentiunl paparum decretales
— Bonifac. VIII. Po. 2. } 913. 2. (3, 7.); Urban. IV.

3) Cf. c. 34. X. (1, G.)

4) Ap. *Rafinald*, al. a. 1314 no. 2.

5) Codd. Dlaburg. Monac. 6347. Vi.ltislat'. L'erolinens. Col. lat. fol. No. 9. Carnot.

1) Cf. *Philosophy* 1979, 108.

7)

)

Lib. I.		Lib. II.		Lib. III.		Lib. IV.		Lib. V.	
Tit.	Cap.	Tit.	Cap.	'rif.	Cal.	Tit.	Cap.	Tit.	Cap.
1	1	1	2	1		1		1	
2	J	2		2				2	1
3	3	3	1	3				3	3
4	1	4		4				4	1
5	1	5	2					5	1
1	3	1	1	G					1
7	1		1	7					3
3	1	3	2	9					
9	2	9	1						
	4	10		10					
	1	11		11				10	
		12	7	12				11	
				13	3			12	
				14					
				15					
				16					
				17					
11:	28	12:	12	17:	33 1	1:	1	11 :	-

1) Acta II, 123.
Forschungen z. deutsch. Cresa. VIII. (Göttingen 1818) p. 18.

Po. 18999. un. (3, 16.) solius Clementis V. receptae stillt.

Quot concilii Viennensis decreta in Clementinis exstent, discerni nequit, quoniam qui codices conscripserunt: *in generali Concilio Viennensi* inscriptionem et addiderint et omiserint, ut animus ferebat. Neque magni momenti esse videtur, quod quaedam Clementinae in posterioris temporis synodis commemorantur tanquam in Viennensi concilio constitutae. Quas synodos codicum errores renovasse crediderint, quoniam in quibusdam codicibus, ut in Casselano, omnes Clementinae *constituciones non solum in Viennensi concilio editae* appellentur. *si* synodorum auctoritate convinci videaris, num Clementinas omnes extravagantes fuisse putes, quaero, quoniam in *Colonensi* synodo ao. 1321. habitae *extravagantes* sint appellatae? Mea quidem sententia eas tantum decretales in concilio confectas esse pro certo haberi potest, in quibus legitur papam *approbante concilio* praecepta sua dare, - quod in XIX. dictum esse inveniri, quoniam ex verbis papae, se *cum fratrum consilio* statuere, probari putem tales decretales ad dictum concilium non pertinere.

II. DE EDITIONIBUS CLEMENTINARUM.

1. De editionibus ante meam comparatis.

Nonnulli Corporis iuris partium Clementinae XV. saeculo saepissime typis impressae sunt, attamen neque istae neque posteriores editiones, neque Romana, cuius textum vim legis habere statuit papa, quidquam ad librum emendandum afferunt. Commemorandae sunt et hoc loco solae editiones a *Bühmer* atque *Richer* confectae. Quorum alter contulit Codicem Berolinensem fol. no. 9. atque Codicem Casselanum gllice ego gllogice contuli, textumque Romanum non sine mendis imprimendum curavit, alter contulit Codicem Lipsiensem no. 912. in curas fine legitur: *Clementinae donlini Conradi doctoris decretorum canonici et officialis + i-alislavaensis scripsit per manus Pelri de parva Glogo (Llein-Glogau) A. D. 111. CCCXXVI.*

De mea editione.

Iam superest ut de mea editione disseram. Hi Codices a me collati sunt:

1) Cod. Bibl. Universitatis Vratislaviensis II. F. 29.6 (Hm Glogaviensis capituli, continet Gregorii IX. decretales cum glossa, Bonifatii VIII. bullam quae exstat hixrav. com. 2. (3, 6.), eiusdem manu qui Bullam conscripserat Clementinas in quarum fine legitur: *Explicit septimus libere decretalium compilationis proxima feria (XXII. die mensis Decembr.) ante festum nativitatis dom. a. d. MCCCXVIII.* Vetustissimus igitur est Clementinarum codex, a me signatus est A.

2) Cod. Marburgensis C. 3. germanica manu ineunte XIV. saeculo scriptus continet et librum VI. et Clementinas sine glossa; Post alia insunt statuta synodalia Moguntina, atque in fine libri archiepiscopi Moguntini diploma dat. VII. Id. Itl. 13 18., quod Schulte in-

spiciens, Clementinarum codicem eo die absolutum fuisse putavit. A me signatus est: B.

Quin hos duos totos contulerint codices quas in eis inveni varias lectiones contuli cum aliis codicibus clui sunt:

3) Cod. Fuldensis D. 16. qui ao. 1630. monasterii Ceingarteusis erat, in Italia XIV. saeculo scriptus est; glossa adest Ioannis Andreae, in fine decretalis exstat: *Prodiens quasi*; a me C signatus est.

4) Cod. Fuldensis D. 17. qui idem ao. 1630. monasterii Weingartensis erat, XV. saec. ineunte scriptus esse videtur; in fine exstat Dini de regulis iuris commentarius. A me D signatus est.

5) Cod. lat. iblouac. 6347., olim Frisingensis 141., cum glossa Ioannis Andreae, scriptus est XIV. saeculo ineunte in Italia a Guilelmo de Marchia. Dini de regulis continet commentarium, quoniam dispositus est, lineae plumbo ductae, in fine legitur: *A. Dom. 171. CCCCXI. ego Georg. Parsperg scholaris Banon. comparavi librum linne pro oculo floren. cum medio Bollan.; a me E signatus est.*

6) Cod. Bibl. Carnotensis. 318., olim Capituli, in Italia XIV. saeculo scriptus est, Clementinas exhibet cum glossa Ioan. Andreae, atque viginti Ioann. XXII. Decret. cum glossa Zenzelini. A me E signatus est.

7) Cod. Casselanus illis. iur. i5., olim Fuldensis. Casselanam continet canonum compilationem, paparum catalogum, quorum ultimus est Coel. III., decretalem *Execrabilis*, Clementinas in Germania exeunte XIV. saeculo scriptas, quarum nulla adest glossa. A me G signatus est.

8) Iam Richter contulit Cod. Lips., de quo supra commemoravi, quique a me H signatus est.

Codicem I'lonac. 329., supra commemoratum hoc loco I signavi.

Ubi pro certo cognosci arbitratus sum, Clementis verba non cum Romanae editionis textu, quem ego repeto, consentire notae numero consueo more asterisculli (%) appollelduill curavi.

D. DE EXTRAVAGANTIUM COLLECTIONIBUS.

1. Quomodo canones distributi sint.

Notum est statim post librum sextum editum *Bon fecit VIII. Benedicti XI., Clementis V.* extravagantes coniectas, deinde etiam *Ioannis XXII.* decretalium quasdam compilationes factas esse, quae quomodo a *Ioanne Chappuis* in ordinem digestae erant, in editione corporis iuris Romana receptae sunt.

7) Cf. Schalle GesL. 1. c. II., 50 mg.

Extr. Comen.

Ioh. XXI. Extrac.		Lib. I.		Lib. II.		Lib. III.		Lib. V.	
Tit.	Cap.	Tit.	Cap.	Tit.	Cap.	Tit.	Cap.	Tit.	Cap.
1		1	1		1	1	1	1	2
	1	2	1		1	2	11	2	
3	1	3	1	3		3	1	3	3
		1				4	1	4	
	1		1	3	3		2	5	1
fi		(i	1			6		6	
						7	1	7	4
9		8				8	0	8	1
		9	2			9		a	5
10						16	1	10	4
11	1	9 j 16				11	1		
12						12		10	24
13						13	1		
14	J								
		Lib. I.	9	16					
		Lib. II.	3	3					
		Lib. III.	13	30		13	30		
		Lib. IV.	10	24					

11 Cf. *Illece* Cone. GesL. VI., 175.

21 Ap. *Illece* (om. Germ. IV., 278.

3. 1. i1, 1.; 2. t3, 7.1; 2. 3, 1(1). 1. 2. (3, 11.); 1. (3, 12.); 2. (3, 13.); 1.2, 3, i1, 1.; 1. u7, 13; 1. k5, 2.; 2.3, 5, 3, 1; 1. (5, 5, 2); 2. (5, 7); 1.2, (5, 8); 2. to, 9, 15, 10.)

3. 2, (1, 3); 5., 1, 1, 1; 2. 11.; 1. (3, 16.); un. (3, 17); 1. (5, 10.)

51 (if. /kūu Repert. nn. 5107-5117 et 1160k11 1. c. lleserilisit 'nana' llesquisit. eritic. p. 63. s.lg.

2. Quorum paparum decretales in Extravagantibus inveniuntur.

II. In Extravagantium Ioannis XXII. et communium libris 91 insunt decretales, quas hoc loco temporis quo confectae sunt ratione habita enumeraba:

1. Martin. IV. (1281-85.)	25155 25155	3 (1, 3) 2 (5, 10)	4. Clemens V. (1305-14).
Potthast 21773 I (3, 18)	X. Kal. Aug. VIII. (1302)	1 (1, 7)	Kal. Febr. I. (1306) 2 (5, 7)
2. Bonifacius VIII. (1294-1303.)	25189 (1302) 1 (1, 8) 25276 (1303) un. (2, 3)	1 (1, 3)	II. Kal. Aug. I. (1306) 3 (3, 2)
Potthast 24089 1 (3, 2)	"	1 (1, 3)	III. Non. Ian. II. (1306) 3 (5, 10)
24249 1 (5, 10)	3. Bened. XI. (1303-4).		(1306) 4 (5, 10)
24881 1 (3, 6)	25324 un. (5, 4)	2 (1, 3)	X. Kal. Mart. II. (1307)
24913 2 (3, 6)		un. (3, 13)	1 (5, 2)
= Clem. 23. 6			2 (3, 2)
24917 1 (5, 9)			un. (3, 17)
Kal. Oct. ao. VII. (1301)		1 (5, 3)	cf. <i>Clement.</i> un. (3, 17)
1 (3, 7)		1 (5, 7)	
5. Ioannes XXII. (1316-34).			Kal. Mart. V. 1321 Ex. com. 4 (5, 7)
VIII. Id. Sept. I. 1316 Ex. an. Io. 1, 1			VIII. Kal. Aug. V. 1321 „ 2 (5, 3)
XVI. Kal. Oct. I. 1316 „ 9, un.			VII. Kal. April. VI. 1322 „ 14, 2
IV. Id. Dec. I. 1316 „ 13, un.			V. non. iul. VI. 1322 „ 10, un.
III. Kal. Ian. 1317 „ 7, un.			VII. Id. Aug. VI. 1322 „ 11, un.
V. Kal. Mart. I. 1317 „ 8, un.			II. Id. Nov. VII. 1322 „ 14, 4
II. Kal. April. I. 1317 „ 5, nn.			Kal. Dec. VII. 1322 „ 6, un.
" „ un. (5, 5)			VI. Id. Dec. VII. 1322 „ 14, 3
II. Kal. Iuh. I. 1317 „ 5 (3, 2)			II. Kal. Nov. VIII. 1323 „ un. (1, 5)
IV. Non. Aug. I. 1317 „ 6 (3, 2)			II. Id. Nov. VIII. 1323 „ 7 (3, 2)
Non. Oct. II. 1317 „ 14, 1			IV. Id. Nov. IX. 1324 „ 14, 5
V. Id. Oct. II. 6317 c. 10 (3, 2)			VI. Kal. Dec. IX. 1324 „ un. 2, 1
VIII. Kal. Nov. II. 1317 Ioan. 1, 2			Ao. IX. 1324-25 „ un. (3, 2)
Ex. com. un. (3, 3)			VI. Id. Mal. A. IX. 1325 „ 23, 8
VII. Kal. Nov. II. 1317 Ex. an. Io. 4, 1			XII. Kal. Ian. XI. 1327 „ 3 (5, 3)
Ex. com. un. (1, 6)			X. Kal. Febr. XI. 1327 „ 1 (2, 1)
XIII. Kal. Dec. II. 1317 Ex. Io. 3, 2			XII. Kal. iul. XII. 1328 „ un. (3, 11)
Ex. com. 4, (3, 2)			" „ un. (1, 1)
XV. Kal. Iun. II. 1318 Ex. Ioan.			un. 1, 2)
un. (5, 8)			4 (1, 3)
IV. Non. Aug. II. 1318 „ 2, un.			un. 1, 4)
VIII. Kal. Sept. III. 1319 „ 12, un.			1, 8)
Ao. IV. 1319/20 „ 9 (3, 2)			2 1, 7)
Non. Ian. IV. 1319/20			3 1, 8)
Ex. lo. 11 (3, 2)			.12 (3, 2)
Ao. IV. 1319/20 Ex. com. 8 (3, 2)			1 (3, 9)
V. Kal. Oct. V. 1320 Ex. Ioan. 4, 2			un. (5, 6)
X. Kal. Aug. IV. 1320 Ex. com. 2 (5, 2)			
6. Benedictus XII. (1334-42).	9. Martin. V. (1417-31).		12. Paulus II. (1464-71).
1335 13 (3, 2)	Ao. VIII. 1425 1 (3, 5)		1464 2 (5, 1)
1336 un. (3, 10)			1467 un. (3, 4)
			1467 14 (3, 2)
			1468 3 (5, 9)
7. Clemens VI. (1342-52).	10. Eligen. IV. (1431-47).		13. Sixt. IV. (1471-84).
A I. 1343 2 (5, 9)	1432 3 (5, 7)		1472 1 (1, 9)
			1473 4 (5, 9)
8. Urban. V. (1362-70).	11. Calixt. III. (1455-58).		1476 1 (3, 12)
1363 1 (5, 1)	1455 2 (3, 5)		1478 2 (1, 9)
			1478 5 (5, 9)
			1484 2 (3, 12)

3. De Editionibus Extravagantium.

Omnium Corporis iuris partium haec editio pessima est. Quid quod editores Romani easdem decretales saepius bis exprimendas curarunt, verborum textu minime inter se concordante.

Sed posteriores quoque editores non multum textualium librorum emendaverunt, quum *Bühmer* unam tantum XV. saeculi editionem inspexerit, quara *Richter* *Baszleensem* esse censet, quae tamen *Norimbergae* s. 1. et a. prodierat, *Richter*, eiusdem editionis ex *Behmero* describens varias lectiones Codicem *Marburgensem* non satis diligenter contulerit Codicemque *Lipsiensem*.

Equidem et hoc loco editionis Romanae textum repeto, quem cum Codicibus manu scriptis conferendum curavi.

Hi adhibiti sunt Codices:

1. Codex cart. bibl. regiae privatae Stuttgartensis Ms. iur. 61., olim magistri Iacobi Grimmi licent. fuit, deinde (163 i.) monasterii Weingartensis. In Germania post a. 14.06. scriptus continet post Lupi super novell. sexti per modum additionum et librum Clementinarum fol. 161 sqq.:

Corpus iur. can. *F.d. Friedberg*. T. U.

Extravagantes 1. Detestandae feritatis 2. Antiquorum ruin habet 3. Excommunicamus 4. Provide 5. Debet superioribus 6. Iniunctae nobis 7. Unam sanctam 8. Rem non novam 9. Piae sollicitudinis 10. Dudum bonae memoriae I I. Infamiae I 2. Inter cunctas 13. Ex eo quod quaedam 14. Quod olim 15. S. Ron. eccl. 16. Si religiosus 17. Meruit 18. Quia nonnulli; — sequitur glossa Ioannis Monachi — II. Constit. Ioan. X^{XII}. I. Ad onus 2. Quia in futurum. 3. Quum ad sacrosanct. 4. Copiosus 5. Si frater 6. Quotuldum exigit 7. Suscepti regiminis 8. Sedes ap. 9. Execrabilis 10. S. Romana I I, Eccl. Romanae 1 2. Dierum crescente 13. Ad apostolatus 14. Quia 15. Prodiens 16. Ad nostri apostolatus 17. Antiquae concertationi 18. Ad conditorem 19. Quum inter nonnullos 20. Quia quorundam 21. Concertationi antiquae. — Deinde seglilllltllr: Zenzolini glossa ad extr. 1-20; Constitutiones Friderici Imperat., Honorii Papae et Ioan. XXII. et Benedicti XII., quae omnia ad nostros libros non pertinent, Constitutiones Ioann. XXII., Clement. VII. Innoc. VI., Urban. V., Gregorii XI., Urbani VI., Bonifacio IX., Innoc. VII., quarum omnium una in Extravagantium collectionem recepta est. — A me codex signatus est A.1

2. Codex Carnotensis membr. 318. de quo videas supra p. XLIV. Post Clementinas viginti habet Ioannis XXII. extravagantes cura glossa Zenzelini.; XIV. saeculo in Italia scriptus a me signatus est: *B*.

3. Codex Monac. 329. de quo videas supra p. LII. Continet XVI. extravagantes in duos libros distributos atque sub titulis positos. In lib. I.: Detestandae, Antiquorum. Super cathedram. excommunicamus. Provide. Debent superioribus. Iniunctae. In lib. II.: Unam sanctam. Rem non novam. Dudum. Inter cunctas. Ex eo. Si religiosum. Quod olim. Piae sollicitudinis. Sancta Romana' — Glossa Ioannis Monachi adest, A me C signatus est.

4. Cod. Berolin. 190. fol. continet post Clementinas
extravag. Ioannis XXII. Sedes suscepti. Exsecrabilis
sine Glossa. A me *D* signatus est.

5. Codex Moeno-Francofurt. membr. 39 fol. saec. XIV. in Germania scriptus est. Continet post lib. VI. et Clementinas Ioannis XXII. Extravag.: a) Si fratrurn nostr. b) Infideles et stolidae c) Exsecrabilis d) suscepti regiminis e) Vas electionis. Deinde alia manu scriptum exstat Decret. Gratiani abbreviatum metricè, tertia denique manu: Bonii VIII.: Provide. Perlectis literis. Ioan. XXII.: Quia nonnunquam. Ad conditorem canonum fragment. Clementis VI. bull. de iubilaeo. A me *E* signatus est.

6. Cod. Marb. C.3. de quo conferas supra p. LXIII. Extravagantes continet: Quum quidam. Exsecrabilis. Suscepti regim. — A me *F* signatus est.

7. Cod. Cassel. Ms. iur. fol. 13., olim capituli St. Petri Fritzlariensis XIV. saec. in Italia scriptus³ continet post lib. VI. cum gl. Ioan. Monachi Extravag. D. Bonifac. P. VIII. cum gl. Ioannis Monachi: I. Detestandae 2. Super cathedram 3. Antiquorum 4. Excommunicamus 5. Provide 6. Debent 7. Iniunctae *de maiortale el ob*
8. Unam sanctam — deinde sine glossa: 1. Dudum bonae memoriae 2. Inter cunctas 3. Ex eo 4. In religiosis 5. Quod olim 6. Piae sollicitudinis 7. Sancta Romana. —

1) Cf. *Bickell* Üb. die Gesch. n. d. hect. Gebrauch der beiden Extravaganzen-Sammlungen (Marburg 1825) p. 6 sqq.
2) Cf. *Philips K.-R.* IV, 574 flg.

Clem. V.: Meruit. Pastoralis cura. Recolendae memoriae. *Expliciunt Constitt. Clem. P. V.* - A me *G* signatus est.

8. Codex Regimont. 1777. continet I. fol. 153 b
176h extrav. Bonifacii cum glossa Ioannis Monachi: Detestandae 2. Antiquorum 3. Super cathedram 4. Excommunicamus. - non est constitutio quae in extrav. communibus habetur, sed quam invenis ap. Raynald. ad a. 1302. no. 16. - 5. Cupientes sine glossa 6. Provide cum rubr. de sententia excommunicationis 7. Debent superioribus sine glossa 8. Iniunctae sine glossa; in margine fol. 165 b a manu XV. seculi scripta est Extrav. Ioann. XXII. Vas electionis. II. fol. 167 b—
171 a Extrav. Bonifacii Excommunicamus et Benedicti XI. Inter cunetas. IV. 172 a-173 a Extrav. Clementis V.: 1. Meruit 2. Pastoralis (c. un. in Extr. comen. (3, 13.) et Clem. un. (3, 17.) 3) Recolendae memoriae; A me *H* signatus est.

9. Cod. Regim. fol. 65 b-68 saec. XIV. exeuntis continet Extrav. Ioannis XXII. Bonifacii VIII. et Benedicti XI. sine glossa 1. Ioannis XXII. a) Suscepti regiminis b) Sedes apostolica c) Exsecrabilis 2. Extravag. Bonifacii VIII.: a) Detestandae feritatis b) Super cathedram c) Excommunicamus, d) Provide e) Debent superioribus, f) Iniunctae, g) Unam sanctam, h) Rem non novam 3) Benedicti XI. a) Dudum b) Ex eo quod quaedam c) Inter cunetas. A me *I* signatus est.

o. Cod. Fuld. D. 15., olim (1630. Weingart.) in Italia saec. XIV. scriptus continet post Clementinas Extr. Ioann. XXII. cum gl. G. de Monte Lauduno: I. 1. Se'd ap. 2. Suscept. reg. II. t. Execrab. 2. Sed ap. - A me *K* signatus est.

Cod. Fuld. D. 16. (cf. supra p. XLIV.) a me *L* signatus est.

12. Cod. Monac. cart. lat. 16186. in Germania XV. saeculo scriptus continet: 1. Die solitudinis 2. Sancta Rom. Eccl. 3. Detestandae feritatis 4. Antiquorum habet 5. Excommunicamus 6. Provide attend. 7. Debent superioribus 8. Iniunctae nobis 9. Unam sanctam

o. Ex eo quod quaedam 11. Si religiosus 12. Quod olim 13. Meruit 14. Quia nonnulli 15. Ad onus 16. Quia in futurorum 17. Quum ad sacrosanctae 18. Copiosus 19. Si fratrum 20. Quorundam ,exigit
21. Suscepti regiminis 22. Sedes apost. 23. Exsecrabilis 24. Sancta Romana 25. Ecclesiae Romanae 26. Dierum 27. Ad apostolatus 28. Quia nonnunquam 29. Prodiens 30. Ad nostri apostolatus 31. antiquae concertationi 32. Ad conditorem can. 33. Quum inter nonnullos 34. Quia quorundam 35. Et si in temporalium 36. Rem non novam 37. Super gent. 38. Vas electionis 39. Exsecrabilis 40. Ut quos virtutis 41. Dispendiis 42. Quum nonnullae 43. malitiis hominum 44. Ut plurimorum 45. Docta 46. Si religiosi dat. Avin. ao. VII 47. Postulasti 48. Dignum 49. Ad rectitudinem praesentium Dat. Avin. ao. IX. 50. Spondent 51. Ratio recta 52. Quum nonnullae personae 53. Frequentes 54. Ne super bis Avin. III. Id. Dec. XIX. 55. Regularem vitam Av. IV. non Iul. I. 56. Benedictus Deus Av. XV. Kal. Mai A. I. 57. Super gregem dominicam 58. Ad nostri apostol. officium 59. Pastor 60. Ad regimen curiae generalis 61. Ex quotidiana 62. Experimento didicimus Lat. V. Kal. Mai I. 63. Vas electionis 64. Declarationes 65. Quum nonnullae 66. Quum Matthaeus 67. Antiquae con-

certationi 68. In ap. solitudinis dat. Avin. VII. K.á. Aug. A. VI. 69. Sedes ap. sicut VIII. Kal. Sept. VII. 70. Sed ap. (Bonif. VIII.) 71. Excommunicamus Kal. Dec. A. H. Bonif. VIII. 72. Excommunicamus 7,3. Cupientes olim. A me *M* signatus est.

13. Cod. Lipsiens. 980., olim Cellae S. Mariae, XIV. saec. in Italia scriptus. Clementinas continet, post quas eadem manu script. exstat: Extr. Exsecrabilis, et XXII. Extravag. Bonifacii etc. (cf. supra p. LV.); in fine libri legitur: „liber V. sol. dom. Iohannis de Lese-michel studentis Parisiis in vico asinorum amen." Iam a Richter collatus, a me *IV'* signatus est.

14. Cod. Vratislav. II. F. 29. (cf. supra p. LXIII.): Continet extrav.: Exsecrabil. et legitur in fine constitutionis: „Copiara huius constitutionis suscriptae dominus Ioannes canonicus Glogoviensis et plebanus Sancti Nikolai ibidem recepit a domino Arnolde canonico Wratislawiensi et plebano St. Mariae Magdalenae ibidem, qui eandem constitutionem habet sub bulla domini papae Bonifacii VIII.; quae etiam constitutio per dominum Hermannum in ipsa Wratislawia praedicatorem ad sanctam Mariam Magdalenam et ad sanctam Elizabet fuit de verbo ad verbum de mandato venerabilis domini Ioannis dei gratia episcopi Wratisl. coram fidei populo in materna lingua exposita et publicata." A me *O* signatus est.

15. Edit. Norimb., s. 1. et a. quam Belmer inspexit, a me *P* signata est.

16. Cod. Berol. lat. 350. 4to. exeunte XV. saec. scriptus continet: XXXIII extravagantes. A me *Q* signatus est.

17. Codex Parisiensis lat. 4116. XIV. saec. in Ital. scriptus continet textum extrav.: Exsecrabilis, Suscept. reg. Sed. apost. cum glossa Ioannis de Monte Lauduno. (cf. Bickell p. 7.) A me *R* signatus est.

Ut in ceteris libris notae asteriscum (*) apponendum curavi, ubi Romanum textum cum ipsius decretalis non concordare arbitratus sum.

Haec novae editionis sunt fundamenta et praesidia, atque ita fieri posse spero atque confido ut opera mea, magna difficilisque utilitatem praebeat et viris qui inri canonico operam dant, et eis qui rerum gestarum explorant vestigia. Sed si quae forte me fugerint et sicubi me errasse constiterit veniam iure quodammodo implorare posse mihi videor, quippe cui Boli opus fuerit absolvendum, quod plurimorum exigit sollertiam indefessamque operam.

Iam gratissimo animo eorum illustrissimorum nomina virorum prosequi par est, qui hoc in libro edendo auxilia benevola praeberunt. Et ante omnia Augustissimi Regis Württembergiae laudes celeberrimo, qui codicem mihi exhibere non dedignatus est in privata bibliotheca asservatum, Gubernii rei publicae Gallicae, Austriacae, Bavaricae, illustrissimi principis de Hohenlohe, bibliothecis praefectorum Monacensi, Fuldensi, Bambergensi, Gracensi, Gottingensi, Friburgensi, Francofurtensi, Marburgensi, Hasso-Casselanae, Vratislaviensi, Regimontanae, Erlangensi, Museo Bohemico Pragensi, Lipsiensi, Carnotensi, Trecensi, Parisiensi, qui codicum mann scriptorum thesauros benigne ac liberaliter mecum communicaverunt.

Dabam Lipsiae XXIII. m. Sept. 1881.

AEMILIUS FRIEDBERG

INDEX LIBRORUM ADHIBITORUM ET ABBREVIATIONUM.:-

A. DECRETALES GREGORII IX.

A = Compilatio I. Ubi solummodo **A** lectioni ap-
positum est, significat, eam inveniri in Codd. *Aabckl*

Aa = Compilatio I. Cod. Monac. lat. 3879. (cf.
p. XLVI.

Ab = Compilatio I. Cod. Frib. 361. (cf. ib. 2.)

Ac = Mon. lat. 6J52. (cf. ib. 3.)

Ad = 77 Grac. 374. (cf. ib. 4.)

Ae = 77 Grac. III. 106. (cf. i b. 5.)

Af = 77 17 Grac. III. i 38. (cf. ib. 6.)

Ag = 71 77 Bamberg. P. II. 7. (cf.
p. XLVII. 7.)

Ah = Compilatio I. Cod. Bamberg. P. II. 6. (cf.
ib. 8.)

Ai = Compilatio I. Cod. Fulcl. 1). 5. (cf. ib. 14.)

Ak = 77 Lips. 983. (cf. ib. 9.)

Al = Editio Antonii Augustini Parisiis 1609.

Alan. = Alani decret. coll. (cf. supra p. XLVIII.)

Alan rauct. = Eadem coll. aucta (cf. ib.)

App. = Appendix Concilii Lateranensis edicl. Mansi.
Ampliss. Conc. Collect. Florent. 1759 seqq. vol. XXII.
col. 249. 274-454.

B = Compilatio II. (ubi solummodo **B** lectioni ap-
positum est, significat, eam inveniri in Codd. *Babcg%ri*

Ba = Compilatio II. Cod. Monac. Ltt. 3879. (cf.
p. XLVI. i.)

Bb = Compilatio II. Cod. Grac. J74. (cf. ib. 4.)

Bc = 71 Grac. III. 106. (cf. ib. 5.)

Bd = 75 Grac. III. 138. (cf. ib. 6.)

Be = 77 77 Bamberg. P. II. 7. (cf.
p. XLVII. 7.)

Bf = Compilatio II. Cod. Bamberg. P. II. 6. (cf. ib. 8.)

há = 77 Lips. 983. (cf. ib. 9.)

BII = 1. 77 Marburg. (cf. ib.)

Bi = 71 Editio cit. ab Antonio Aug.
compar.

B vlz7ner. = Decretalium eclitio Bbhmeriana Halis
1746.

C = Compilatio III.; ubi solummodo **C** lectioni ap-
positum est, significat, eam inveniri in Codd. *Cabcs7lt*

Ca = Compilatio III. Cod. Monac. lat. 3879. (cf.
p. XLVI. i.)

Cb = Compilatio III. Cod. Grac. 374. (cf. ib. 4.)

Cc = 71 77 Grac. III. i 06. (cf. ib. 5.)

Cd = 71 1. Grac. III. 138. (cf. ib. 6.)

Ce = 7 17 Bamberg. P. II. 7. (cf.
p. XLVII. 7.)

ef = Compilatio III. Cod. Bamberg. P. II. 6. (cf. ib. 8.)

Cg = 77 Lips. 983. (cf. ib. 9.)

Ch = Editio chata Augustini.

Cass. = Decretalium collectio ex libro manuscripto
Cassellano a Bdhmer edita in ed. Corp. iur. t. II.
Appdx. p. 181 seqq.

Codd. coll. o. = Codices collati omnes decretalium
Gregor.

Coll. citt. o. = Collectiones citatae omnes.

Co7;0. I. II. III. IV. V. = Compilatio prima etc.

Cont. = *Decretalium Gregorianarum* editio C.ontiana..

D = Compilat.io IV.; ubi solummodo **D** lectici mi ap-
positum est, significat, eam inveniri in Codd. *Dabc fe-k*

Da = Compilatio IV. Col. lat. Monac., 3879. (cf.
p. XLVI. i.)

Db = Compilatio IV. Col. C=rac. 374. (cf. ib. 3.)

Dc = 77 Crac. III. 106. (cf. ib. 5.)

Dd = 77 Grac. III. 138. (cf. ib. 6.)

De = 77 I;amberg. P. II. 6. (cf.
p. XLVII. 8.)

Df = Compilatio IV. Cod. Marburg. (cf. ib. I o.)

Dg = Lips. 908. (cf. ib. I i.)

Dlt = Ecclit cit. Augustini.

E = Compilatio 7.; ubi solummodo **E** lectioni
additum est, significat, eam in omnibus Comp. C. ct:7l-
latis Codd. c tsta re.

Ecr = Compilatio V. Col. Ramlbei.g. P. T. 18. (cf.
p. XLVII. 12.)

Eh = Compilatio V. Col. C7rae. 374. (cf. p. XI 1.)
;ips.905.(cf.p.XLVII.1t.)

Ld = 77 I?ditio Cironiana a III. ios. Ata.

de Riegger Icono corota Vinđobouac 1761.

E = Decret. C^regorii I^7. Col. lai. I.I.or í.

(cf. p. XLII.)
G Decret. Gregorii IX. Col. lat. Ilouac. 6904.

(cf. p. XLIII. 2.)

Gilb. = Gilberti decret. c7>ll. (cf. supra p. XI :VIII.)

Gilb. (7uct. = Gilberti decret. culi. aucta(cf. snpra ii.)

H = Decret. Gregorii IX. Cúd. Lips. (cf. supra
p. XLIII. 3 a.)

fiat. ^ Decret:aliuñ ccllectio codicis .T-Ialensis
Ye So. (cf. supra p. XLIX.)

I = Decret. Gregorii IX. (Luid, D. a. l. (ra.
p. XLIII. 3 b.)

Jafé = Jaffé Regesta Pontificuui Romanoruii Gerol.
1851.

K = Decret. Gregorii IX. Col. Gotting. Ms. iur. 14c;
(cf. supra p. XLIII. 3. e.)

L Decret. Gregorii IX. Col. P,erolin. I. el II.
(cL supra p. XLIII.)

La = Decret. Gregorii II. Cod. Berolin. I.

Lb = 77 Berolin. II.

Lips. = Decretalium collectio Lipsiensis (cf. supra
p. XLVIII.)

Luc. = Collectio Decretal. ex col. I.ucensi a.
Mansio promulgata in Baluzii Miscelluae III., 368 scfccl.
Lucae 1762.

^7 = Decret. Gregorii IX. Col. Hasso-Cassel. (cf;
supra ib.)

IV = Decret. Gregorii IX. Cod. Ludewig. (cf. supra p. XLIII.)

O = AppencLx Concilii Later. ed. Mansi in Concil. t. X. XII.

P = Decretal. coll. Lipsiensis (cC sup. p. LXVIII.)

Pottlrast = Regesta Pontific. Roman. Berol. 1873.

1. 2.

O = Collect. Decret. Bamberg. (cf. sup. p. XLVIII.)

R = Hasso-Cassel. (cf. supra ib.)

Raiu. — „ „ Raineriana ed. a Baluzio in Epp. Innoc. III. (cf. infra) T. I. p. 543 seqq.

Rayuald. = Annales ecclesiastici Raynaldi.

Res. Bal. = Registrum Innocent. III. ed. Baluzius Paris. 1683. 1. 2.

Reg. Brequ. = Registrum Innoc. III. ed. Feudrix de Brequigny et La Porte du Theil inter Diplomata res Francicas spectantia t. II. III. Paris 1791.

S = Gilberti Decretal. collectio (cf. sup. p. XLVI.) (cf. supra ib.)

Sa — „ „ Alani Decret. coll. (cf. supra ib.)

U = Collect. Decret. Halensis (cC supra p. XLIX.)

B. LIBER VI. BONIFACII VIII.

A = Codex Trecensis no. 1716.

B = Codex ohm Haenelii nunc Bibl. Lipsiensis Lib. VI. contin.

Bet;er, Les Registres d'Innocent IV. Paris 1881.

C = Cod. lat. Monac. 329. Lib. VI°

Codd coll. O. = Codices collati omnes decretalium Bonifac. VIII.

Cotac. Ibls. = Conc. Lugd. II. Cod. Lips. no. 980.

D = Cod. Vratisslav. II. F. 54. Lib. VI. contin.

E = Cod. Regimont.

E = Cod. Monac. 171 63.

G = Cod. Lips. 792.

II = Decretalium Greg. X. Codd. orines coll.

Ha = Cod. Monac. 1. } 011. Decret. Gregorii X.

Iib = Cod. Vratisslav. II. F. 30. „ „

Hc = Cod. Erlang. 464. Decret. Gregorii X.

Hd = Cod. Monac. 539.

He = Cod. Lips. 980.

Hf = Mansiana edit. Concil. Lugdun. II.

I = Decret. Innocentii IV. Codd. omnes coll.

la = Cod. Monac. - 14011. Decret Innoc. IV.

lb = Cod. Monac. 6904.

Ic = Cod. Haenelii, nunc Lipsiens. „ „

Id = Cod. Monac. 23.

Ie = Cod. Lips. 980.

If = Mansiana editio Conc. Lugd. I.

K = Cod. Regimont. 1762.

L = Cod. Musei Bohemici Prag. I. B. IV.

IV = Cod. Monac. 213.

Potthast = Regesta Pontificum Roman. Berol. 1773.

C. CLEMENTINAE.

A = Cod. Vratisslav II. F. 29.

B = Cod. Marburg. C. 3.

C = Cod. Fuld. D. 16.

Codd. coll. O. = Codices collati omnes Clement.

D = Cod. Fuld. D. 17.

E = Cod. Monac. 6347.

F = Cod. Carnot. 318.

G = Cod. Casselanus Ms. iur. 15.

H = Cod. Lipsiensis 972.

I = Cod. Monac. 329.

Pottkast cf. supra.

D. EXTRAVAGANTES.

A = Cod. cart. bibl. reg. priv. Stuttgart. Ms. iur. 61. (cf. p. LXV.)

B = Cod. Carnot. 318. (cf. p. XLIV. XLVI.)

C = Cod. Monac. 329. (cf. p. LIII. LXVI.)

D = Cod. Berolin. 190. fol. (cf. p. LXVI.)

E = Cod. Moeno-Francofurt. 39. fol. (cf. p. LXVI.)

E = Cod. Marburg. C. 3. (cf. p. LXIII. LXVI.)

G = Cod. Cassel. Ms. iur. fol. 13. (cf. p. LXVI.)

H = Cod. Regimont. 1771. (cf. p. LXVII.)

I = Cod. Regimont. „^ (cf. p. LXVII.)

K = Cod. Fuld. D. 15. (cf. p. LXVII.)

L = Cod. Fuld. D. 16. (cf. p. XLIV. LXVII.)

M = Cod. Monac. 16186. (cf. p. LXVII.)

IV = Cod. Lips. 980. (cf. p. LXVIII.)

O = Cod. Vratisslav. II. F. 29. (cf. p. LXIII. LXVIII.)

P = Ed. Norimbergensis (A. Koberger) s. 1. et a. edit. libri VI., Clement. et Extravag.

Potthast cf. supra.

O = Cod. Berol. lat. 330. 411 (cf. p. LXVIII.)

R = Cod. Paris. lat. 4116. (cf. p. LXVIII.)

Raynaldus = Annales eccies. (Luccae 1747-56.) I-XV.

DECRETALIUM D. GREGORII PAPAE IX.

COMPILATIO.

GREGORIUS,

Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis doctoribus et scholaribus universis Bononiae commorantibus salutem et apostolicam benedictionem.

Rex pacificus pia miseratione disposuit sibi subditos fore pudicos, pacificos et honestos¹ *. Sed effrenata cupiditas, sui prodiga, pacis aemula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie nova litigia generat, ut, nisi iustitia conatus eius sua virtute reprimere, et quaestiones ipsius implicitas explicaret, ius humani foederis litigatorum abusus exstingeret, et dato libello repudii concordia extra mundi terminos exsularet. Ideoque lex proditur, ut appetitus noxius sub iuris regula limitetur, per quam genus humanum, ut honeste vivat, alterum non laedat, ius suum unicuique tribuat, informetur² - Sane diversas constitutiones et decretales epistolas praedecessorum nostrorum, in diversa dispersas volumina, quarum aliquae propter nimiam similitudinem, et quaedam propter contrarietatem, nonnullae etiam propter sui prolixitatem, confusionem inducere videbantur, aliquae vero vagabantur extra volumina supradicta, quae tanquam ineptae frequenter in iudiciis vacillabant, ad communem, et maxime studentium, utilitatem per dilectum filium fratrem Raymun-

1) *In Mari* » n. 9694. — *da*'.
Cnrps inr. can. *Friedberg*. T. R.

Aran S²⁵hatl. eta. VTII. (5. Set). 1234.)

2) modestos: *Coda*'. rail. o.

3) in *Cormetar*: A'

dum, capellanum et poenitentiarum nostrum, illas **in** unum volumen resecatis superfluis providimus redigendas, adiicientes constitutiones nostras et decretales epistolas, per quas nonnulla, quae **in** prioribus erant dubia, declarantur. Volentes igitur, ut hac tantum compilatione universi utantur **in** iudiciis et **in** scholis, districtius prohibemus, ne quis praesumat aliam facere absque auctoritate sedis apostolicae speciali.

LIBER PRIMUS,

TITULUS I.

DE SUMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA.

CAP. I.

Tractat de trinitate et ipsius operibus; de fide et articulis fidei. — §. 3. Tractatur hic de sacramentis ecclesiasticis. Abb. Sic.

Innocentius III. in concilio generali, cap. r.1*

Firmiter credimus et simpliciter confitemur, quod unus solus est verus Deus, aeternus, immensus et incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens et ineffabilis, Pater, et Filius et Spiritus sanctus: tres quidem personae, sed una essentia, substantia seu natura simplex omnino; Pater a nullo, Filius a Patre solo, ac Spiritus sanctus pariter ab utroque, absque initio, semper ac sine fine; Pater generans, Filius nascens, et Spiritus sanctus procedens; consubstantiales, et coaequales, et coomnipotentes, et coaeterni; unum universorum principium; creator omnium visibilium et invisibilium, spiritualium et corporalium; qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem et corporalem, angelicam videlicet et mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu et corpore constitutam. Diabolus enim et alii daemones a Deo quidem natura creati sunt boni; sed ipsi per se facti sunt mali. Horno yero diaboli suggestionem peccavit. §. 1. Haec sancta trinitas, secundum communem essentiam individua et secundum personales proprietates discreta, primo 10 per Moysen et sanctos Prophetas aliosque famulos suos iuxta ordinatissimam dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem. §. 2. Et tandem unigenitus Dei Filius Iesus Christus, a tota trinitate communiter 11 incarnatus ex Maria semper virgine Spiritus sancti cooperatione 12 conceptus, verus horno factus, ex anima rationali et humana carne compositus, una in duabus naturis persona, viam vitae manifestius 13 demonstravit. Qui 14 quum secundum divinitatem sit immortalis et impassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est 15 passibilis, et mortalis. Qui 16 etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus et mortuus descendit ad inferos, resurrexit a mortuis, et ascendit in coelum; sed descendit in anima et resurrexit in carne, ascenditque pariter in utroque venturus in fine 17 saeculi, iudicaturus vivos et mortuos, et redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis quam electis, qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus, quae nunc gestant, ut recipiant secundum opera 18 sua, sive bona fuerint sive mala, illi cum diabolo poenam perpetuam, et isti cum Christo gloriam sempiternam. §. 3. Una vero est fidelium universalis ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, in qua idem ipse sacerdos est sacrificium Iesus Christus, cuius corpus et sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis et vini veraciter continentur 19, transsubstantiatis pane in corpus et vino in sanguinem potestate divina, ut at perficiendum mysterium unitatis accipiamus ipsi de suo quod accepit ipse de nostro. Et hoc utique sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui 20 rite fuerit ordinatus, secundum claves ecclesiae, quas ipse concessit Apostolis eorumque successoribus Iesus Christus. §. 4. Sacramentum yero

baptismi, quod 21 ad Dei invocationem et individuae trinitatis, videlicet Patris, et Filii et Spiritus sancti, consecratur 22 in aqua, tam parvulis quam adultis in forma ecclesiae a quocunque rite collatum proficit ad salutem. Et 23 si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper poenitentiam reparari. §. 5. Non solum autem virgines et continentes, verum etiam coniugati per fidem rectam et operationem bonam placentes Deo ad aeternam merentur beatitudinem 24 pervenire.

CAP. II.

Pater et Filius et Spiritus sanctus vera unione, non collectiva seu similitudinaria, sunt una essentia, substantia seu natura; quae substantia non est generans, nec genita, nec procedens; quia illi actus non attribuantur substantiae, sed personis: neo per 1100 in trinitate concluditur quaternitas. Contrarium sentientes ut haeretici sunt censendi, nisi ab errore respiciant, et correctioni apostolicae sedis se supponant. Abb. Sicuius.

Idem in eodeml.

Damnamus ergo 2 et reprobamus libellum seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de unitate seu essentia trinitatis, appellans ipsum haeticum et 3 insanum pro eo, quod in suis dixit sententiis 1: „Quoniam quaedam summa res est Pater, et Filius et Spiritus sanctus, et illa non est generans, neque genita, neque procedens.” Unde asserit, quod ille non tam trinitatem, quam quaternitatem adstruebat in Deo, videlicet tres personas, et illam communem essentiam quasi quartam; manifeste protestans, quod 5 nullas res est, quae sit Pater, et Filius et Spiritus sanctus; nec est 3 essentia, nec substantia, nec natura; quauvis 6 concedat, quod Pater, et Filius et Spiritus sanctus sunt una essentia, una substantia 10 unaque natura. Verum unitatem huiusmodi non veram et propriam, sed quasi collectivam et similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, et multi fideles una ecclesia, iuxta illud 12: „Multitudinis credentium erat cor unum et anima una,” et 13: „Qui adhaeret Deo, unus spiritus est cum illo. Item 14: „Qui plantat, et qui rigat, unum sunt,” et 15: „Omnes unum corpus sumus in Christo.” Rursus in libro Regum 16: „Populus meus et populus tuus unum sunt.” Ad hanc autem suam sententiam adstruendam illud potissimum verbum inducit, quod Christus de fidelibus inquit 17 in evangelio: „Volo, pater, ut sint unum in nobis, sicut et nos unum sumus, ut sint consummati in unum.” Non enim, ut ait, fideles Cluisti sunt unum, id est quaedam una res, quae communis sit omnibus, sed hoc 18 modo sunt unum, id est una ecclesia, propter catholicam fidei unitatem, et tandem unum regnum, propter unionem indissolubilem 19 caritatis, quemadmodum in canonica Ioannis Apostoli epistola legitur 20: „Quia tres sunt, qui testimonium dant in coelo, Pater, et Filius et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt,” statimque subiungitur 21: „et tres sunt, qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua et sanguis; et hi 22 tres unum sunt,” sicut in quibusdam codicibus invenitur 23.

• z. Nos autem sacro et uniliter approbante concilio credimus et confitemur cum Petro 21, quod una quaedam summa 25 res est, incomprehensibilis quidem et ineffabilis, quae veraciter est Pater 2 i et Filius et Spiritus sanctus: tres

Tit. I. Cap. I. 1) cap. 1. deest: Codd. con. o. — c. 1. C. Lateran. IV. no. 1225. — Comp. IV. c. 1. l. c. t. (1, 1.) 2) deest: FGH11:LuNDbch 3) coaequales, omnipotentes: Dh 4) similiter: EL 5) humanara: Da 6) domara: FMNlc 7) hum. quidem rationem: Do 8) individuum: Ilby 9) discretas: Dabcy 10) deest: GHIDfDabcy 11) pariter: F 12) Spir. S. cooperante: LaDg; — operatione: Hllabc 13) manifestus: D0 14) Quia: llb 15) deest: LaLch 16) Quin. orig.: (et.: deest) Da; Quoniam: Dbc (et.: deest) y 17) finom: Dh; — fine sacco. indicare: Df 18) merita: Dc 19) continetur: LaMdubch 20) qui: deest: GHMDach cmec. Msc. 21) quod invoe. individuae: orig.; — quod ad inv.: Df 22) conficitur: Df 23) etiam: Dbc; et post ... proiapsus in: Df 24) gloriara: fi; — benedictionum: Dhek

Cap. II. 1) ib. c. 2. — Comp. IV. e. 2. h. t. (1, 1.); in. Di robr. est: de

errore Ioachim; in Dc: de haeticis — 2) ergo: deest: Ddc 3) vel: Dnh 4) insanis: DL 5) et quod: DL 6) ulla: Ate.; illa: D0 7) sit: D0; deest: De 8) est: deest: E oriy- Dabcy 9) concedit (quamv.: deest): Dad 10) una subst.: deest: ib7i. 11) una die.untur: Dbc; un. eccl.: deest: D0 12) Acl. IV. 32. 13) I. Cor. VI. 17. 14) iterum: La; jeta et (lui: Luid. — cf. ib. III. 8. 15) I. 6or. XII. 12. 16) III. Rey. XXII. 5. 17) ait: Eh" — cf. ib. XVII. 21. 18) hoe: deest: FIIDabch; — sed sua modo: ti h'; sed et suo modo: Dy; sed isto modo: Df; sed 'autum: Coac. Ms.; sed hie: modo: 19) indissolubilem: Dfh 20) cf. I. Ioan. V. 7. 31) sub- Cotac. ap. Maus. 21) quod invoe. individuae: orig.; — quod ad inv.: Df 22) hi: deest: Dac 23) coniungit: Coda. coll. o. D Cono. Me. — cf. ib. v. 8. 22) hi: deest: Dac 23) coniungit: La; — sic. inven.: deest: Df 24) add.: Lombardo: Dg Cual. Buho., 25) summa: deest: FGHKL:ilDabch 26) ot Pater: Dab

simul personae ac sigillatim quaelibet earundem. Et ideo in Deo solummodo trinitas est²⁷, non quaternitas, quia quaelibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia seu natura divina, quae sola est universorum principium, praeter quod²⁸ aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, nec procedens; sed est Pater, qui generat, et Filius, qui gignitur, et Spiritus sanctus, qui procedit²⁹, ut distinctiones sint in personis, et unitas³⁰ in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius³¹ Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id, quod est Pater, est Filius, et Spiritus sanctus idem omnino, ut secundum orthodoxam et catholicam fidem consubstantialis esse³² credantur. Pater enim ab aeterno Filium generando suam substantiam ei dedit, iuxta quod ipse testatur³³: "Pater quod dedit mihi, maius omnibus est." Ac dici non potest, quod partem substantiae suae³³ illi dederit, et partem ipse sibi retinuerit, quum substantia Patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino. Sed nec dici potest, quod Pater in Filium transtulerit³⁵ suam substantiam generando, quasi sic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipsam sibi; alioquin desiisset esse substantia. Patet ergo, quod sine ulla diminutione, Filius nascendo substantiam Patris accepit, et ita Pater et Filius habent eandem substantiam, et sic eadem res est Pater et Filius, nec non et Spiritus sanctus ab utroque procedens. Quum ergo Veritas pro fidelibus suis orat ad Patrem³⁶: "Volo," inquit, "ut ipsi sint unum in nobis, sicut et nos unum sumus," hoc nomen "unum" pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio caritatis in gratia; pro personis vero divinis, ut³⁷ attendatur identitatis unitas in natura, quemadmodum alibi Veritas ait³⁸: „Estote perfecti, sicut et Pater vester coelestis perfectus est," ac si diceret manifestius: Estote perfecti perfectione gratiae, sicut³² Pater vester coelestis perfectus est perfectione naturae. Utraque videlicet suo modo: quia inter creatorem et creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. §. 2. Si quis igitur sententiam vel doctrinam praefati Ioachien in hac parte defendere vel approbare praesumpserit, tanquam haereticus ab omnibus evitetur⁴⁰ *. In millo tomen propter⁴¹ hoc Florensi⁴² monasterio, cuius ipse Ioachim exstitit institutor, volumus derogare, quoniam ibi⁴³ * et regularis est institutio, et observantia salutaris, maxime quum ipse⁹⁴ * Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit⁴⁵ apostolicae sedis iudicio approbanda seu etiam corrigenda, dictans epistolam, quam⁴⁶ * propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur, se illam fidem tenere, quam Romana tenet ecclesia, quae disponente Domino cunctortem fidelium mater est et magistra. §. 3, 47 Reprobamus etiam et condemnamus⁴⁸ perversissimum dogma impii Almarici⁴³, cuius mentem sic pater mendacii excavit, ut eius doctrina non tam haeretica censenda sit quam insana.

TITULUS II.

DE CONSTITUTIONIBUS.

CAP. I.

Inris canonici atata omnes ligant, et eorum ritu tam in pronunciando quam in decidendo iudicia sunt regulanda.

Ex concilio Meldensil.

Canonum statuta [sine praeiudicio] custodiantur² ab omnibus, et nemo in actionibus³ vel iudiciis ecclesiasticis suo sensu, sed eorum auctoritate ducatur.

CAP. E. I.

Constitutio respicit futura, et non praeterita.

Gregorius in Registro.

Cognoscentes, 'f [palis fraternitatem vestram zelus pro

Christianis mancipiis, quae Iudaei de Galliarum lineas emunt, accenderit, adeo nobis sollicitudinem vestram placuisse signum. ut, ut inhihendo eos ab huiusmodi negotiis nostrae edam deliberado iudicaret. Sed Basilio Ibraeo cum aliis Iudaeis veniente conoperintus, hanc illis a diversis iudicibus reipublicae emptione iniungi, atque evenire, ut inler paganos el Clristiani pariter comparentur. Unde necesse fuit, ita causam cauta ordinatione disponi, ut nec mandantes frustrari, nec hi, qui contra voluntatem suam se iniquunt obedire, aliqua sustineant iniuste suspendia. Proinde fraternitas vestra hoc vigilantis sollicitudine observari ac custodiri provideat, ut revertentibus eis a praefata provincia Cleristiana mancipia, quae ab ipsis adduci contigerit, aut mandatoribus contradantur, aut ce-rite Christianis enzptoribus intra diem quadragesimum, veniuntur, et transado hoc dierum numero nullus apud eos quolibet modo remaneat. Si aufem quaedam ex iisdem mancipiis lalem aegritudinem forfassis incurrerint, ut intra statufos dies vendi non valeant, adliibenda sollicitudo est, ut, dum salud fuerint pristinae restituta, similiter omnibus modis distrahantur, quia] Rem² quae culpa caret, in³ damnum vocari non convenit. Quoties⁴ vero novum⁵ quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, ut⁶ mulas dispendiis praeterita non commendat⁷; [Si qua apud eos mancipia de emptone anni praeteriti remanserunt, vel a vobis nuper (oblata sunt, dunt apud vos sunt posita, ea habeant alienandi licentiam,] ne detrimentum ante prohibitionem possint ignorantes incurrere, quod eos postmodum dignum est vetitos sustinere. [Nunciatum etc.]

CAP. III.

Potestas legem condendi et mutandi est penes vicarium Christi. Et quod de uno connexorum statuitur, ad aliud connexum extenditur. Abbas Sicul.

Augustinus super illud epist. ad Hebraeos:

„Translato² sacerdotio necesse est ut³ legis translatio fiat." Quia enim simul et ab eodem, et sub eadem sponsione utraque data sunt, quod de uno dicitur necesse est ut de altero intelligatur.

CAP. IV.

Omne prohibitum a lego peccatum est, et omne illud, quod sequitur ex eo. Roe d.

Idem super epist. ad Romanos.

„Naco concupiscentiam nesciebam, etc." Hoc enim² elegit Apostolus generale, unde omnia mala oriuntur. Bona est ergo lex, quae, dum hoc prohibet, omnia mala p.ohibet.

CAP. V.

Constitutiones decretorum singularibus snnt opinionibus praefereendae.

Hieronymus in Parabolas.

„Ne innitaris prudentiae tuae²." Prudentiae suae inititur, qui ea, quae sibi agenda vel dicenda videntur, Patrum decretis praepont.

CAP. VI. I.

Non valet constitutio collegii in damnum aliquorum et commodum aliorum, cessante rationabili causa. Vol sic: Absque rationabili causa non potest maior para capituli tollere consuetudinem, utilitatem privatam nutriendo.

Innocentius III. Senonensi Archiepiscopo et Episcopo Trecensi.

Quum omnes 1. unum corpus simus in Chrisfo, singuli autem alter alterius anembra, non debent maiores minoribus, aut seniores iunioribus invadere, sed² omnes, qui in una ecclesia uni Domino famulantur, pari gaudeant libertate³, quum pondus et pondus, mensura et mensura utrumque abominabile sit apud Deum, et evangelices paterfamilias⁴ para mercede primos vineae suae operarios remuneraverit et extremos. Verum Ad auctentiam nostram⁵ * pervenit, quod dilecta filii⁶ Trecenses canonici propriis inhiantes commodis, et aliorum profectibus invidentes novum fecerunt in Trecensi ecclesia constitutum, ut eis tam in prae-

Tit. I. Cap. II. 27) dicta est: *Dh* 28) guara: *FGH1%MDabch* 29) *add.*: ab utroque: *FMN* 30) trinitas: *Dh* 31) sit Filius, alius sit: *FF* 32) esse: *deest*: *Date* 33) *Ioan.* X, 29, 34) suao: *deest*: *FGHllhLNDabch* 35) transulit: *Dfh* 36) *Ioan.* XVII, 21, 37) et: *Dac*; et ut: *DL* 38) *MutUt* V, 48, 39) sicut ot: *PIE* 40) confutetur: *FGIN* meg.; confitetur: *HDac*; reputetur: *Dfg* 41) por: *Cmec*. 42) Florentino: *LaDhh* Cmit.; Florenti: *Df* Btilun. 43) *deest*: *AMEN* Cono. Ms. D 44) idem: *FCHlhLND* Cono. 45) assignavit: *II*; inandavit: *Dg* 46) mi: *FGHllhLND* Conc. 47) §. 3, *deest*: *Dabf* 48) damnamue: *Ip* Cose. 49) Almeri: *La*; Almerici: *Dg*; Alimarici: *N*; Amalrici: *Conc.* Ms.

r i t. II. Cap. I. 1) c. 34. C. *Meld. hab.* ao. 845. - Burch. I, 64; *Ivo* Den. V, 171. *Comp.* I. c. 1. h. t. (1, 1, 2) rito cust.: *III* 3) accusationibus: *Al*.

Cap. II. 1) *Restituta* ex Reg. IX, 36. *Fortunato* Ep. *Ncapolis* ao. 599. - *Jaffé* no. 1195. - *Lips.* XLIX, 1. *comp.* I. c. 2. h. t. (1, 1, -) *Uregorius* EL:

FN - 2) Res: *HPI* 3) ad: *Rey*. 4) Quoniam varo quotiens: ib. 5) novi: *Ab* 6) ut multa: *Abc* 7) commodet: *Idhl*; commodet: *Cona*; commodat: *P*; commendat: *Ac*; condemnnet: *Reg*; *add.*: et infra (omissis verbis quae ex ipso Gregm: i registro a nobis restituta sunt): *Abck* P.; quae per errorem legit *Augustinus* - *gnem* quidem *Bühmerus* secutus est: et ita.

Cap. III. 1) *Inano* Glossa ord. in *Hebr.* VII, 12. - *Comp.* I. c. 3. h. t. (1, 1, 2) *add.*: enim: A 3) ut et: *Puig*.

Cap. IV. 1) *Immo* *Glos* & ord. in *Rom.* VII, 7. - *Comp.* I. c. 7. h. t. (1, 1, 2) enim: *deest*: A.

Cap. V. 1) *Inano* *Glos* ord. in *Prov.* III, 5.; - *Comp.* I. c. 6. h. t. (1, 1, -) *Parabolis*: *CAac* 2) *add.*: esse: *Al*.

Cap. VI. 1) *Restitutum* ex *Iteg. Bal.* I. 192. - *Pothst* no. 239. - *Comp.* III. c. 1. h. t. (1, 1, 1) *Alan. auct.* 3. (6, 4) 2) sed ... Verum: *deest*: *Ta* 3) facultate et lib.: *L'b* 4) *add.*: ille: *ib.* 5) apostolatus nostri: *Codd.* cot. 1. o. *CTa* *Rey*. 6) tili nostri: *Cb*; dil. lil.: *deest*: *Ta*

sentia sua⁷, quam in⁸ absentia redditus suos ex integro percepturis, qui in eadem ecclesia post illam constitutionem fuerunt vel de cetero fuerint instituti, redditus ex ea in absentia non percipiant¹⁰, sed tunc solum, quum in ea fuerint residentes; quum secundum Trecensis ecclesiae consuetudinem omnes in hoc consueverunt¹¹ esse pares. Statuerunt etiam, ut, quum singulis praebendis annexae sint vineae, ipsis suas, dum vixerint, possidentibus, vineae decedentium ad successores non transeant, sed proventus earum inter singulos dividantur. Quum igitur quod quisque iuris in alterum statuit ipse debeat uti eo¹², et sapientis dicat auctoritas¹³: „Patere legem, quam tu¹⁴ ipse tuleris:” *fraternitati vestrae per apostolica scripta* mandamus, quatenus antiquos canonicos iunioribus, et iuniores in perceptione fructuum tam praebendarum quam vinearum coaequetis antiquis, secundum priorem consuetudinem usque ad tempus¹⁵ rædlectae constitutionis servatam, vel secundum rationabilem institutionem in posterum¹⁶ observandam, illos per distractionem ecclesiasticam percellentes, si qui duxerint renitendum. [Nullis literis etc. Dat. etc. i. IgB.]

CAP. VII.1

Constitutio laicorum ecclesiam seu oīos bona non adstringit.

IDEM Tridentino² Epis copo.

Quae in ecclesiarum¹ et ecclesiasticorum virorum praeiudicium attentantur, familitatem sortiri non debent, sed ad ecclesiarum indemnitate debent potas infirmari. Sane pervenit ad audientiam nostram, quod cives Tervisini³ et Coneglanenses constituendi sibi, et utinam sibi tantum, iurisdictionem temere usurpantes, impietatem palliant sub nomine pietatis, et, dum quibusdam ex alieno gratia exhibere nituntur⁴, ecclesiis⁵ sunt et viris ecclesiasticis onerosi. constituerunt siquidem, sicut accepimus, ut⁶, si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegaverit, alienandi feudum, quod ab ecclesia vel aliis⁷ tenet⁸, per oī facciades ad hoc a Tervisinis civibus et Coneglanensibus deputatos, liberam habeat⁹ facultatem, nec emptor priori teneatur domino respondere, nisi tantummodo in sexta parte predi, quam ipsi, si recipere voluerit¹⁰ exhibebit, ex quo ecclesiastica non modicum iura laeduntur. Volentes igitur ecclesiarum indemnitati consulere, et huiusmodi gravaminibus providere, constitutionem huiusmodi et venditiones feudorum ecclesiasticorum, factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, occasione constitutionis, imo venus destitutionis vel destructionis istius¹¹, praesentium auctoritate cassamus et, vires decernimus non habere. [Nulli ergo etc. Dat. Lat. X. Kal. Apr. H99.]

CAP. VIII.1

Dignitas sublata de ecclesia per statutum capituli, confirmatum per Papam, ulterius non consetur vocare, niel per contrarium actum statutum fuerit revocatum.

IDEDI.

Quum accessissent ad apostolicam sedem dilecti filii² archidiaconus Tullensis et G. Tullensis capituli procurator venerabilem fratrem nostrum Ilugonem³ Ilostensem episcopum eisden concessimus auditorem, in cuius praesentia archidiaconus proposuit memoratus, quod, quum ohm quidam⁴ Tullenses canonici nostris aurbis intimassent, quod primiceriatus et scholastria in Tullensi ecclesia tanto tempore vacavisset, quod⁵ ad manus nostras illius personatus esset donatio devoluta, -r- dilecti filii Althesilvae et Belliprati abbatibus, et Columbae monasterii decano dedimus in mandatis, ut super hoc inquirerent veritatem, et, si personatus illos⁶ tanto tempore vacavisse constaret, quod iuxta Lateranensis statuta⁷ concilii ad nos ipsorum⁸ esset devoluta donatio, ipsi personas⁹ idoneas de Tullensi ecclesia vel aliunde in ipsis¹⁰ personatibus instituerent vice nostra, et eosdem¹¹ facerent ab illis¹² pacifice possideri. Ipsi vero iudices mandatum apostolicum exsequentes, partes ad suam praesentiam citaverunt, et die statuta dictas magistro W. et F. comparentibus coram ipsis, Ioannes presbyter cuncti Tullensis

capituli literis ipsorum se conspectui praesentavit, iaa quibus idem se capitulum excusabat, quod ad locum ab eisdem iudicibus constitutum sine rerum et personarum discrimine propter ducem Lotharingiae, qui eos diffidaverat, accedere non valebat, et hoc ipsum dictas presbyter proprio volens iuramento firmare, locum, ad quem Tullenses canonici possint tute accedere, postulavit. Quamquam super hoc inter dictos naagistrum et presbyterum fuisset aliquamdiu litigabam, demum idem presbyter, regaisitus praestare iuramentum, quod prius obtulerat, recusara, et voceas appellationis emittens, literas capituli praesentavit, in quibus ad appellandune solummodo procurator exstiterat constitutus. Veruna indices supradicti excusationes ab ipso sacerdote propositas et appellationem interpositam frustratorias repatantes, de prudentum virorum consilio receperunt testes, quos dicti nagi.ster el¹: inducere voluerunt, diem aljama apud S. Aprman saepedicto capitulo praefigentes, qui quum²ec ea die curassent in Indicio comparere, iudices ipsi abstationibus sollemniter publicatis, quum constitisset eisden, quod tandiu primiceriatus in liellensi ecclesia vacavisset, ut eius ad nos donatio pertineret, ¹psa1 (712), vice nostra supradicti S. arehidiacono contulerunt, quam concessionem idem archidiaconus petiit auctoritate apostolica confirmara. Dictas vero G. capituli procurator ex adverso responde, quod huiusnaodi concessio et processus iudicum praedictorum debebant merito retractari, utpote qui post appellationem ad nos pro diversis gravaminibus legitime interpositam processerunt; prima sigarden citatione capitulum ipsum edicto perentorio evocarunt, et quiten postmodum ad eorum praesentiam propraum nuncium capitulum destinasset, Hect ipse nuncius, allegando, quod ad praefixum lacune propter viarum discrimina et insidias capitales capitalum accedere non poterat, vel sufficientes transmitti responsales, sollicite postulare locum¹ iurum partibus assignari, excusationem lamen huiusnaodi dicti iudices admitti contemperunt, propter quod idem nuncius, sicut in mandatis acceperat, ad appellationis praesidium convolvit. Praeterea dictas procurator alicieit, quod eorundem iudicum processus ex ea causa iudicandus erat invalidas, quoniam ad senientiae calculum processerunt lte naimine contestata, contra quod ficit ex parte ccrchidiaconi replicaban, quoniam appellationi huiusnodi non fuit aliquatenus cleferenelum, quum non ex causis legitimis, sed fraastratorie duntaxat fuerit appellatum. Quum enim capitulum fuisset citationibus legitimis evocatum, simplicem naancaum, et non responsalem idoneuan destinavit, qui, quum excusationem capituli allegasset, et super ea obtulisset proprium jearaneniuna, pstmoilum. illeul praestare noluit regzaisitus. Quum igitur excusado ab eoilen nuncio proposita delusoria merito videtur, appellatio super ea interposita fuit nerito respuenda, naxime quum idem nuncius literas capituli praesentaverit, in quibus continebantur expresse, quod ad provocandum tantummodo fuerat destinatus. Sed nec illud nocere posse pars eadem responde, quod lile non contestata dicti indices processerunt, quum non causae cognitio, sed inquisitio veritalis solmn. modo ipsis fuera demandata, propter quod in inquisitione ipsa non fuerat iurliciarri ordinis sollemnitas observando. Ad haec capituli pars responde, quia, quamvis in quibusdam inquisitionibus omnimoda iuris sollemnitts non servetur, in inguisifione lamen hrdusmodi servari debuit onda iuris, quoniam, quum possessionem el redditu¹ un, alim cid primiceriatum spectantiuna, quidaan sint pacifici possessores, eisden sine il. aris ordane non debebant nec poterant spoliari. Praeterea etsi elicti indices potuerint sine causae cognitione procedere, sollemniter lamen ele causa cognoscere potas eleger aal, Tullenses canonicos tanquane partem ad Milis iudicium evocurad.1 Fuit insuper ex parte capituli allegatum, quod rescriptum ad praedictos iudices²mpetratuna exstiterat per falsana¹³ sz <ggeslionena obtentum. Quum cubas de¹⁴ communl assensu et unanimi voluntate canonicorum Tullensium fuerit constitutum, ne primiceriatus dignitas esset ulterius in ecclesia memorata, mter canonicos ipsos primiceriatus proventibus et possessionibus distributis, +et eadem institutio¹⁶ a bonae memoriae Alexandro P. praedecessore nostro fuerit postmodum confirmata: propter¹⁷ quod evidenter apparet, quod primiceriatus ipse tanto¹⁸ tempore non vacaverit, sicut nobis fuerat¹⁰ falsa in-

Tit. II. Cap. VI. 7) aua: deest: Ta 8) in: deest: C Rey. 9) institutionem: Cb Rey. 10) suscipiant: Cb 11) consueverint: FHMReg. 12) endoso: Cabcle Rey. 13) tacsora. Satat. (Fittac. 5.) 14) tu: deest: FG7IHKMCaby — tu ipse: deest: Rey. 15) institutionis: CRcg. 16) deinceps: CTA Rey.

Cap. VII. 1) Reslit. ex Rey. Iial. II, 7. — Potthast no. 641. — Comp. III. c. 2. h. t. (1, 1.) 2) Matthaeo Cenetonsi (Ceneda) Ep.: Rey.: Trecensi: La Cb: Cur.: M: Caten.: Caeh: Etenensi: Cae 3) Triuisini: FNV: Terusinsen: sea: Cabcg: Terusionenses: Ch (4Seviso) 4) volentes: C 5) et eccl.: Cb 6) quod: C Rey. 7) ab alije: Leb 8) tenent: Cbgh: teneret: Ca 9) ha: Leant: O Rey. 10) voluerint: Cae 11) ipsius: Cte.

Cap. VIII. 1) Restitutum az Rey. Sreq. IX, 260. — Potthast no. 2996. —

Comp. M. c. 4. h. t. (1, 1.) — integra descr. Reg.: Ligoneusi et Cnthalaunensi episcopis et abbat Clarevallensi. — 2) filii S.: Cae 3) Hug.: deest: Caba 4) quid: deest: CIHCA: — dil. fil. mag. W. (duill.: Cc: gll.: Gjh): subdiac. (deest: Gyh) noster (et M.: Cgh) H. et F. Tullaneuses (Tullenses: Cgh Rey.) canonici: Cbgh Rey. 5) ut: G: — vacavi. sent, ut ad manas nostras illorum personatum esset donatio etc.: licg. 6) personatu illum: Caba 7) statutum: ib. 8) ipsius: ib. 9) personam idoneam: Cb 10) ipso primiceriatu: Cae: ipso personatu: GZ 11) euudem: Cabc 12) 1110: Cc: lila: Cab 13) falsi: Caba 14) de: deest: CRcg. 15) consensu: LaCRcg. 16) constitutio: (Z 17) verba: propter quod addita sunt a Raymunro) 18) multo: C Rey. 11) fuit: Lb: fuerit: G'h

sinuatione suggestum. -j-[Contra quod pars archidiaconi sic respondit, quod, paila illa dzgnitas ad publican' et commune Tullensz ecclesiae honestatem ibidem fuerat instituta, absque sedis apostolicae auctoritate in eadem ecclesia non poterat aboleri. Confirmado quoque super tam illicita constitutione obtenta firmare non potuit quod erat invalidum ipso iure. Praeterea idem canonici post haec monja Terricum archidiaconum in primicerium conzmuniter elegerunt, qui fuit postmodum auctoritate apostolica c, onfirmatus, propter quod non solum confirmationi obtentae tacite renunciassent videntur, sed etiazn institutionem propriam revocasse. Sed ad haec pars capituli replicavit, quia quod de ipso T. factum est eis praeiudicare non potest, qui non per electionem canonicevz, sed per intrusionem podas szbz primicerizatus officium usurpavit.] Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita diligentius veritate, si vobis constiterit, Tullenses canonice, ne ulterius in Tullensi ecclesia primiceriatus esset officium, communiter statuissse, ac statutum ipsum auctoritate sedis apostolicae fuisse postmodum, sicut ¹⁰ dicitur, confirmatum, vos illud faciatis in suo robore permanere, nisi postea dicti canonici ²¹ contravenerint, aliquem videlicet in primicerium eligendo. [Si cero consueverit etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. Kal. Febr. A.o. IX. 1207.]

CAP. IX.†

Non obstante certo canonice= numero, etiam per Papara confirmato, providendum est receptis ultra numeram de superexcrecentibus fructibus; maxime si voluntarie per canonicos fuerint recepti.

Idem Clugiensi 2 Episcopo.

Quum Martinus 3 * Ferrariensis -Fcanonicus, F., W.4, B. et G., canonicorum Ferrariensium 5, et magister G., Ferrariensis capituli procuratores ad sedem apostolicam accessissent, super quaestione, quam de praebendis et redditibus habebant ad invicem, dilectum fzlium nostrum S. Mariae in Cosmedin diaconum cardinale eis concessinz auditoem, coram quo Dictus M. pro se ac quatuor sociis suisb proposuit, quod Ferrarienses canonici, ut eo amplios suos redditus augmentarent, quo proventus ecclesiae, qui dividit consueverant inter plures, in usus 7 cederent paucorum 8, quatuordecim praebendas tantum, praeter id, quod mensae 3 communiter deputarunt ¹⁰, in eadem ecclesia contra antiquam consuetudinem statuerunt. Postmodum Yero, contra constitutionem ipsam voluntarie valentes, dices quinque in canonicos receperunt, nullis praebendis assignatis eisdem. Et licet eorum redditus non modicum fuerint argumentati ¹¹ *, nondum tamen eis voluerunt ex superexcrecentibus redditibus providere. Verum ¹² ex adverso fuit propositum, quod olim de communi tam canonicorum, quam tunc ¹³ Ferrariensis episcopi voluntate quatuordecim praebendarum numero ¹⁴ in Ferrariensi ecclesia provida deliberatione instituto et apostolica protectionis praesidio roborato, [tandem] ¹⁵, quum una in eadem ecclesia praebenda vacasset, ad nullam quorundam instantiam duos ad eam, et postmodum ad preces venerabilis raids nostri Ferrariensis episcopi dictum M. et quandam alium sine praeiudicio dictae constitutionis in canonicos receperunt ita, quod ipsi canonici ¹⁶ de canonica ¹⁷ * nihil perciperent, donec primi duo essent praebendas integre assecuti. Quumque per canonicorum industriam fuerit procuratum, ut ex possessionibus, quas [eadem] ecclesia tempore longo possedit, plures eis redditus solverentur, superexcrecentes redditus communi mensae, quae minus sufficiens fuerat, conzmuniter deputaverunt ¹⁸, quos dicti quinque sibi ¹⁹ postmodum petierunt contra capituli constitutionem ¹⁰ in beneficium assignari. Quia yero super bis plena nobis, sicut idem cardinalis asseruit ²¹, exhiberi non poterat certitudo, causam ipsanz tuo duximus examini conzmittendam. Mandamus ²², quatenus, quum in constitutione ²³ praedicta et confirmatione sedis apostolicae vel fuerit ²⁴ vel esse debuerit, sicut ²⁵ consuevit, expressum: „nisi in ²⁶ tantum excrecerent ²⁷ ecclesiae facultates, quod pluribus pos-

sent ²⁸ * sufficere competenter, et quum iidem canonici in derogationem ²³ * suae constitutionis ad vacaturas ³⁰ praebendas quatuor receperunt ³¹ * ultra numerum constitutum, ab antiquis canonicis praebendas cum integritate percipientibus consuetas, superexcrecentes redditus praedictis canonicis appellatione remota facias assignari, ita tamen, quod, si ex eis pares potuerint ³² cum aliis sortiri praebendas, quod superfuerit in communes canonicorum usus, sicut ³³ prius statuerant, sive aliter, prout melius videbitur, convertatur, revocatis in irritum omnibus, quaecunque ab alterutra partium in praeiudicium alterius post motam quaestionem coram episcopo Ferrariensi circa praebendas vel possessiones fuerint ³⁴ innovata. [Nullis literis etc. Dat. ROM. ap. S. Petr. XII. Kal. Mai. 1198.]

CAP. X.

Statutum generale laicorum ad ecclesias vel ecclesiasticas personas, vel earum bona in eam praeiudicium non extenditur; neo speciale, etiam si earum commodum et favorem concernat. Hoc dicit quoad intellectum, Abbas Siculus.

Idem Abbati 2 et Conventui sancti Silvestri.

Ecclesia sanctae Mariae -j-in Via lata contra L. de Atteia3 qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iustitiam detinere, movit tempore B. Carosomi dicti senatoris sub L. iudice quaestionem. In ipso autem iudicio praefato I. de Atteia syndicus monasterii vestri adstitit, et ab eo testes producti quidam de monachis exstiterunt. Iudex vero, auditis rationibus partium, pro eodem Ioanne absolutiois sententiam promulgavit; a cuius sententia pars altera vocem appellationis emisit. Super ⁴ hac igitur quaestione suborta, proponente parte victricem, quod non potuerit ⁵ appellari, quum dictas L. non ut iudex, sed tanquam arbitri fuisset electus, victa ⁸ e contrario asserente, quoniam ⁷, quum arbitrio fuerit contradictum, quod partes non nisi meta poenae constringit, quae in praemisso arbitrio non fuerat ⁸ comprehensa, merito potuit ³ appellari, et fortius, si iudicium exstisset. De hoc igitur ad iam dictum B. Carosomi lo quaestione perlata, causam appellationis S. primicerio iudicum ¹¹ delegavit, in cuius praesentia partibus constitutis, dictus Ioannes de Atteia proposuit, se conveniendum non esse, quum non possideret id, quod pars altera requirebat, sed monasterium S. Silvestri ¹² possideret rem petitam. Dictus autem B. Carosomi, quoniam statutum quoddam emiserat, a populo Romano approbatum pariter et acceptum, quod, si quis post litem contestatam rem a se petitam trans ferret in alium, daretur possessio petitori, et alter fieret de possessore petitor, et idem I. post litem contestatam, rem ipsam in monasterium transferre praesumpsit, possessionem rei petita assignavit ecclesiae memoratae. Verum quoniam dictus L. de possessionibus ipsis monasterio S. Silvestri ¹³ annum reddituerat ¹⁴ pensionem., adiecit, ut hoc ipsum ab ecclesia S. Mariae fieret, donec de proprietate fundi cognosceretur; sed saluto, quae fieret [pensionis], ecclesiae S. Mariae in Via lata in iure suo penitus non nocerei. [Nene autem possessionem ecclesia S.117ancie usque ad temperes Ioannis Petri Leonis, senatoris Urbis, inconcussae possedit, qui, supplicatione monasterii vestri clemenier admissa, R. iudici causam commisit eandem, qui auditis bine inde propositis pro monasterio ipso sententiam promulgavit, renovans quod praefatus B. Carosomi statuerat contra ipsum. Per quam sane sententiam quoniam ecclesia S. Mariae se laesam enormiter querebatur, et ipsa senatori supplicavit praedicto, qui causam commisit R. iudici cognoscendam. Et quoniam eius iurisdictio erat in proximo desitura, supplicatum fuit ob eandem causam successoribus eius senatoribus iam electis, et ab eis causa ipsa eidem iudici delegata. Iudex vero ex veteris et novorum pariter senatorum delegatione cognoscens, quod a ianz dicto B. statutum fuerat approbans, ecclesiae S. Mariae possessionem restituit antedictam. Et quum novem consiliarios haberet senatus, per ocio ipsorum exsecutioni fuit sententia mandata; sed unus ex iis, qui et nepos erat abbatis S. Silvestri, quorundam senatorum favore suffultus, ecclesiae S. Mariae pos-

Tit. II. Cap. VIII. 20) liarla: sicut dicitur addita saccat a Raymuudo 21) ei: deest: Cabo.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Reg. Bat. I. 98. — Potthast no. 88. — comp. m. a. 5. h. f. (1. 1.) 2) Lugiensis: F; Augiensis: I; Dugiensis: K; Clut'n: M; Elugiensis: Cal; !Elugiensis: NCdeff; Flugiensis: Ch — (Chioggia) 3) M: FGLC Rey. 4) B: Cabe 5) Ferrar.: deest: Cae 6) aula: deest: L7i. 7) usum: Cb 8) pauciorum: C Reg. 9) inter so: Cb 10) doputarant: La; deputarent: Lb; deputantur: Cb 11) augmentati: FGHIX eabc 12) Verum dictus magister G. procurator partis adversae proposuit: Reg. ; Verum dictus mag. ex adverso (ex adv.: deest: Cyh) proposuit: C 13) tunc: deest: Cabc 14) numeras (ex prov. fuerat . . . etatutus et . . . roboratus: C Rey. 15) add.: yero: Rey. 16) verb. canonici additam est a Raym2csedo 17) canoniza: FGHIRNC Rey. 18) quod: Rey. 19) sibi: deest: ib.

20) inatitutionem: Cb 21) asserit: Cabe 22) monentes: Cab; mandantes: Ccgh Reg. 23) institutione: Cb 24) fuit . . . debuit: ib. 25) sicut esse: GRCh 26) in: deest: Cyh 27) exerescent: Cb 28) possint: GRO Rey. 29) derogatione: FHIC 30) vacantes: Cbg 31) receperint: GIRON Rey. 32) poterunt: ILA; poterint: GChc 33) sive ut: Cabgh Rey.; ut: Cc 34) fuerit innovatum: Cb.

Cap. II 5. d for (2, 2C a— Potth si no. 879. 8) Sefphano abb. etc.: Reg. c 3) lteiaCb; Atteia: Cc; — et sic demceps 4) super hoc postea quaest.: Cabe 5) potuit: Cae 6) parte victa: Cb 7) quod: ib. 8) fuerit: Ceta 9) poterat: Cb 10) Carosomi: Cabe 11) iudicium: Cb 1.2) vestrum: Cabe 13) vestro: ib. 14) reddiderit: Cb

sessionem violenter ablatam monasterio tribuit nominato. Ex hoc ergo rixa crescente usque ad armorum strepitum est processum. Ne vero deterius quid contingeret, bonete memoriae C. Papa praedecessor noster totum negotium ad suam sollicitudinem revocavit. Et quoniam tempus colligendorum fructuum imminerebat, fructus praecelbit apud colonos in sequestro deponi, circa quos si qua partium violentiam inferre praesumeret, causae suae dispendium pateretur, venerabilibus fratribus nostris G. Portuensi, et L. nunc Albanensi, tunc vero Tusculanensi episcopis tituli S. Clementis, et dilecto filio nostro G. S. Angeli diacono cardinali causam committens eandem. In quorum praesentia partibus constitutis, pro ecclesia S. D'lariae fuit contra monasterium vestrum obiectum, quod violentiam pars vestra commiserat in fructibus sequesirandis. Et quum super hoc testes fuissent utrimque producti, quia violentia liquido probata non fuit, et in dimidio ruglo hordei dicebatur admixta, abbate noster; ilominus prohibente, ne delictum personae redundaret in (lammunz ecclesiae, facta hordei restitutione provisum est, ut ad quaestionem possessionis fieret in causa processus, de qua coram eisdem productis testibus et attestationibus publicatis fuit diutius disceptatum. Consequenter 15 vero post decessum praefati praedecessoris nostri partibus in nostra praesentia constitutis, ecclesia etc. (cf. c. 4. ut lite pend. II. 16.) Et quoniam alii senatorum sententiam pro monasterio, alii latam pro ecclesia processu tenoris confirmarant: nos etc. (cf. c. 4. cit.) Quum ergo nobis constiterit, et 16 ex ipsa confessione partium tenuerimus 17, quod unus consiliarius 18 contra sententiam de voluntate octo 18 executioni mandatum de fado, quia de iure non poterat 19, veniens, ecclesiam ipsam possessione sua spoliaverit 20 violenter, et nihilominus attendentes, quod etiam injusto possessori violenter eiecto restitutionis sit beneficio succurrendum, spoliata ecclesia in eo 21 statu decrevimus reponendam 22, in quo fuerat tempore violentiae perpetratae. Verum quoniam (etc. cf. c. 4. cit.) 73 Et 24 quia saepefactum monasterium vestrum se querebatur 15 a praemisso B. Carosomi contra iustitiam spoliatum, et ipsum per officium nostrum restitui suppliciter 26 postulabat, quod statutum eius nullius valoris exstiterit multipliciter asseverans. [Saepes fatus enim B., quum se ipsum intruserit in senatoriam dignitatem, nec apostolicae sedis favorem habuerit, ad quam instando pertinet senatorum, statutum non potuit emitte, quod valeret. Qui etiam si fuisset legitime institutus, ipsius statutum, quamvis sibi subiectos, ecclesias lamen nullatenus obligata, praesertim quum in civili esset adversum, quod aliam poenam litigiosas res trans ferenlibus statuit imponendam, illa distinctione inter contrahentes adhibita, ut si quis sciens ad donationes, venditiones se et alios contractos accesserit, non solum redimere rem compellatur, sed etiam pretium eius amittat, non ut lucro cedat alienanti, a quo etiam alia tanta quantitas est fisci iuribus inferenda. Sin autem ignorans rem litigiosam emerit vel per aliam speciem contractas acceperit, tunc alienatione rei facta irrita pretium eius cum alia tertia parte recipiet, instrumentis etiam nullam vim obtinentibus, quae super contractibus huiusmodi statuuntur. Verum eos, qui dotis nomine, vel ante nuptias donationis, transactionis vel divisionis rerum hereditarium faciae, vel per legat vel fidei commissi causam huiusmodi dederint vel acceperint, a praemissis poenis eadem constitutio excipit nominatim. Quodsi etiam obligare posset ecclesias, monasterium in illa constitutione nequaquam incidit, quum antedictus I. nullam in illud penitus possessionem transtulisset, qui tanquam colonus tersas illas tenuerat, et eas non suo, sed monasterii nomine possidebat. Quod etiam si fecisset, quoniam prius conventus a monasterio (pam ab ecclesia fuerat, et per arbitrium et nihilominus iure transactionis, per quam cara poenam litigiosi contractus res potest in alium lite contestata transferri, res restituit antedictas, in statutum praemissum nullatenus incidisset. Quin potius, etsi contra illud fecisset statutum, quoniam nec conventum, nec con fessum in indicio vel convictum possessione sua monasterium fuerat spoliatum, instanter eam sibi restitui postulabat, quam ex nulla, vel saltem; injusta causa pars altera detinebat. Ibas antela ratanz oeconomus S. Illariae nitebatur multifariis infirmare. Quoniam enim dictus B. circa praerelationis suae primordia gratanz sedis apostolicae non habuerit, quia tomen ab ea fuit tempore procedente receptus, et ratilzabitio retrahitur, perinde habendus erat, tanquam; ab initio legitime fuerit institutus; qui tanquam alienus iudex non poterat

a monasterio evitari, quum nec novum sit nec insolitum, quod, ubi clerici sunt actor et reus, causas civiles in Urbe coram iudicibus, per sedem apostolicam institutis, ex delegatione senatorum ab ea iurisdictionem habentium prosequantur. Unde nec in alieno foro intelliguntur, sed in proprio Ronzani Pontificis litigare, cuius auctoritate sortiri videntur effectum quae ab huiusmodi senatoribus vel iudicibus statuuntur. Quodsi forum senatorium fuisset monasterio penitus alienum, quia lamen oeconomus dicti monasterii sub L. indice a praefato B. inter ecclesiam S. Marine et dictum I. de Atteia delegato, ipsi 1. adstitit, et aum in iure de fendit, iudicium eius non potuit ulterius declinare. Statutanz aute 7n ipsius B., de quo saepius est praemissum, et quod non inri adceris, sed consonum potius exsistebat, (quum etiam in iure canonico caveatur, quod res in litigio posita non sit in personam aliam transferenda), non ad possessores solos, sed etiam ad illos decebat extendi, qui tenore saltem detentionis cuiusque poterant conveniri, quales constat esse colonos etiam temporales. Perpetui n(que utilem saltem possessionem habentes et conveniri possunt, et in alium transferre quod habent, sima L. fecerat ante dictus, cuius factum neque praemissum arbitrium poterat, nec transactio excusare, quum in dolum et fraudem fierent attentata. Iudex varaque, inuenit a partibus compromissum, consanguineus ipsius 1: et in feudatum monasterii dicitur exstis, nihilque fecisse in publicum, sed onzia in secreto; quanzvis instar iudiciorum; sint arbitria introducua. Coegit quoque partes ad iranzigendunz, sicut ex rescripto transactionis apparet. Et quum de transactione non fuerit compromissum, quae non est necessitas, sed liberae potestati voluntatis, dolo quasi ex perspicuis insidiis iam probato n(que actionem inefficacem penitus asseverabat. lila quoque ratione dicebat ecclesia petitionem monasterii repellendam, quoci, quina possessionem ipsam sine dolo et culpa sua obtinuerit auctoritate praetoris, et per hoc ius sibi fuera acquisitum, morzasteriunz vestrum super possessorio audiri ulterius non debebat, cui parola eral in petitorio respondere. IZis ergo et sinzilibus 7 in nostra et fratrum nostrorum praesentia prudenter a partibus allegatis, Nos attendentes, quod laicis, etiam religiosis, super ecclesiis et personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas 28, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, a quibus, si quid motu proprio statutum fuerit, quod ecclesiarum etiam 29 respiciat commodum et favorem, nullius firmitatis exsistit 30, nisi ab ecclesia fuerit approbatum, onda statutum Basilii 31 de non alienandis praediis rusticis vel urbanis, ministeriis et ornamentis ecclesiarum, illa reprobatum fuit 32 * potissima ratione, quod auctoritate non fuit Romani Pontificis roboratum, ne irz exemplum transeat similia praesumendi, quod a senatore 33 factum fuerat in praedictum monasterii, non conventi, nec 31 confessi etiam vel convicti, prorsus in irritum revocantes, easdem possessiones restituendas sibi sententialiter diffinimus, nec ipsas etc. [cf. c. 3. ut lite pend. II. 16. Datanz Lateran. V. Iial. Dec. 1199.]

CAP. XI. I

Poenae simpliciter apposita propter contumaciam in dubio intelligitur temporalis, et non perpetua.

Idem universis Doctoribus Parisiis commorantibus.

Ex literis vestrae cievotionis accepimus 3, ; quod, quum quidanz moderni 4 doctores liberalium artium a maiorunz suorum vestigiis in tribus praesertim 5 articulis devierent, habito videlicet inhonesto, in 6 lectionunz et disputationunz ordinem non servato, el pio 7 usu in celebrandis exsequiis decederztiunt clericorum iavz quasi penitus negligenter omisso, vos, cupientes vesirae consulcre honestati, octo ex vobis iuratos ad hoy unanimiter elegistis, ni super dictis circulis de prudentiunz viraran consilio bona fide staueretis quod foral expediens el honesturz, ar illud in postezun observandum vos iuramento interposito communiter adstranzendos, excepto duntaxat magistro O. 3, (fui, iurare renuens el formlans, fideiussorianz pro se tantum obtulit cautionem. insuper al cautela a vobis fide pruesuta 11 protinus constitutum, ut, sz (pior quam magistrarunz adversos alios dr;ceret resistendum, el primo, SeCundo 12 tertiove communis infra triduunz univer;itatiz parere contemneret magistrorum, ex turz beneficio societatis eorum 13

Tit. II. Cap. X. 15) Comp. III. c. 1. de resta. spol. (2, 6.) 16) et: deest: Ch 17) tenuimus: ar. 18) eorum: Cae: ipsorum: Cb 19) potuit: Cae 20) spoliaverit: CRb 21) codera: Cb 22) reducendam: ib. 23) finio: canoais: Comp. Iir. c. 1. (2, 6.) 94) Sed: Che 25) eonquebatur: Cae: (leest) Cb 26) humiliter: Cae 27) consimilibus: CL 28) potestas: Cb Rel. 29) et: Cb 30) existat: Rli: assistit: Cae 31) cf. Dist. XCVI. e. 1. 52) potissimut: iGKc leg. 33) saepedicto: B: CP.cg. — sed in Cae legit.

supradicto B. 34) nec: deest: IIIK: vel: Cae Cap. XI. 7) Restitutum: Cae Ro. Bol. XI. 274. — Pottrast no. 3670. — Comp. III. c. 12. de iurei. (2, 15.) 2) Universis doctoribus sacrao paginan, decretorum et liberalium artium Yarisu a commorantibus: Iial. Cal — ser. ao. 1209. — 3) recipimus: K: dcest: G 4) add.: seicet: (b 5) tnaixure: Cae 6) in: deest: ib. 7) pro: B: p'prio: (c 8) constrigendo: fb 9) B: Cae 10) (dd.: etiacy: eb 11) interposita: iL. 12) el sec.: ib.

magistrallbus pricaretur, el (piden /ac ultimum quidam ex vobis simpliciter, quidam cero, nisi satis faceret, el nonnulli, nisi per nos se admitti ab aliis obtineret, se intellexisse 'atentat'. Quum curten supradictus magister G. infra triduum avziversitati non paruerit requisitus, iuxta conductunz 13 vestrum ex 11 tune a vobis habitas esl exclu.sus. Qui, quum satisfactioni¹⁵ condignae postmoda??? se obtulisset, in IV. vestrum 16 juramento interposito compromisit, illorum (licitum pro bono pacis se gratum el ratum pariter habiturunz. Illi vera, ast cansino sapientum, dictum suum con:mtailen* promulgaron', rriemorato magistro in virale iuramenli praestiti 17 prohibentes, ne deincep.s in licilis universitati resisleret magistrorurat, el iniungentes eidem, ut temida< in eo 18 statu per.sisteret, quo tunc eral, donec per se vel procuratareni¹⁹ suum se pcisse ab aliis mcztistri.s admitti per sederi apostolicam obtineret, salva zii omnibus honestate. Unde nobis humiliter supplicastis, ut cunden magistrum, virum zatiqae providan el honestum, (jui tanquam obedaenliae filias quod sibi praedicti 20 quatuor xnim: xerunt suscepit humiliter et patienter observa', ex benignitate sedis apostolicae faceremas communioni restitui magistrorum. Nos igitur ex praemissis intelligentes, eidem magistro fiasse ?flan: datare, ut tan diu in ea statu persisteret, quo tunc eral, donec zragisarorum communioni de mandato sedis apostolicae redderetur, et paratu.s sil super praemissis satisfactiotionenl congruam exhibere: Licet a 21 vobis fide praestita fuerit constitutum, ut, si quis mahisirorum = '-1' ordinationi universitatis ipsorum duceret resistendum, et primo, secundo 23 tertiove commonitus infra triduum universitati parere contemneret magistrorum, ex tunc beneficio societatis eorum in magistrilibus privaretur, et ob hoc magister 24 G. fuit eorum 25 communione privatus, quia tamen constitutum non fuit 26, ut in perpetuum huiusmodi 21 * privatio perduraret 28, quum 29 * tam iuris canonici quam nostri monis exsistat, ut is, qui propter contumaciam communione privatur 30, quum satisfactionem congruam exhibu'rit, restitutionem obtineat: uni'ersitati vestrae praesentia 31 auctoritate mandamus, quatenus supradictum magistrum statutis vestris nunc 32 humiliter parere curantem, ad communionis vestrae consortium in magistrilibus admittatis.

CAP. XII./

Non possunt canonici sine causa restringere numerum canonicorum seu praebendarum. Abb. Sicul.

Honorius III. Episcopo et Cantori Cabilonensi2.

Ex parte venerabilis fratris nostri episcopi Eduensis fuit propositum coram nobis, quod canonici Eduenses propriis commodis inhiantes praebendarum numeruAl ab antiquo in ecclesia Eduensi statutum, licet non sint eius diminuti redditus, restrinxerunt, -j-ut sic in tenporalibus magis abundent, tiran ea, de quibus valet sustentan canonico: uni numeras constadas, tali praetextu riluntur in augment.im convertere praebendarum, et iri facti sui tuitionem supe-lux confirmationis literas a nmbis eliala.vafZC7' zupetrasse in confirmi forma. §. I. Nolentes igitur divini numinis 3 * minui 4 * cultum huiusmodi occasione ira ecclesia ipsa, sed potius augmentari, discretioni vestrae mandarnos, quatenus, si praemissis veritas sullragatur, antiquum numeruin facientes auctoritate nostra servari, praebendas, quas a tempore ultimi statuti inveneritis vacasse 5 in ecclesia memorata, non obstante aliqua constitutione super hoc a canonicis ipsis facta, vel confirmatione 0 a nobis ab eisdero obtenta, personis idoneis cum consilio eiusdezrl episcopi subnao appellacionis obstaculu conferatis.

1. it. H. Cap. XI. 13) edictum: Cae: - conelitionem (vestr.: deest): Ch 14) et: Cae 15) satisfactiouno condigna: Ch 16) magiatros: ib. 17) praest.: rlr, est: (lic 18) suden: Ch 19) per proc.: ib. 2(1) supradicti: Cae (sibi : rhesit: Ca) 21) verba: a vobis fide praestita: additaa sant a Rallmundo 22) naag. adversus alios dile.: l' 1leg. 23) et secundo: C6L; secundo vo comino/1.: Cabg 24) fuerit: L'GIII:Vec; et ob hoc ipso fuit (fuera: el): Cayo Rey. 25) ipsorum: Lafv 26) fuerit: Ch 27) huius: FGIIIh'LaCabc 28) duraret: LbCa 29) et: F6HII,NC 1leg. 30) privaretur: Cac 31) per apostolicas a scripta: ab 12) vos, nano additea col a llaatapantado

Cap. XII. 1) Ilesitilutaa ex Comp. V. c. 5. 1a. t. (1, 1.) 2) Ep. et eant. ('ab. et abbati elea Perinitate Cabilon. dioecss.: Eacd 3) nominis: GHIA 'h,rb 4) diminui: RIIIIE 5) vacantes: E 6) add.: huiusmodi: Ea; add.: huius: Fed

Cap. XIII. 1) cp. ser. 1227-34. Pot'laast no. 9526. 2) cf. c. 15. de mea. el ob. (1, 33.) 3) verba c. 7. Cod. de kg. (1, 14.)

Tit. III. Cap. I. 1) Ilesitilutaa ex App. X, 11.; Lips. XLVII, 12.; DaSuberg. XLI, 10. Caos. LI, 11. Comp. I. c. 1. h. t. (1, 2.) el c.12. de app. (2,20.) 2) Eboracensl archiep.: I'li - cp. A.lex. III. (1159-81.) - Jaffé no. 9155. 3) eccl.: docel: Q 4) a nobis: deest: FGHIFN 5) aliqua: AGOQ; - ali(mande: I'ild lib. II.; alicuius... rol: Akl 6) absquo: A'Q; absque remota appell.: R 7) appostolicae protectionis: Coll. citt. - apostolicis:

CAP. XLII.

Constitutio futura respicit, et praeterita, nisi in ea de praeteritis

C A V E

Gregorius IX. Archipresbytero S. Mariae maioris de Urbel.

Quoniam constitutio apostolicae sedis omnes adstringit et nihil debet obscurum vel ambiguum continere, declaramus, constitutionem 2 quarn nuper super praeferendis in perceptione portionis maioribus et consuetis servitiis, a minoribus exhibendis, edidimus, non ad praeterita, sed a.d futura tantum extendi, quum leges 3 et constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad praeterita facta trahi, nisi nominatim in eis de praeteritis caveatur.

TITULUS III.
DE RESCRIPTIS.

CAP. I.1

Privilegio generali, secundum ius commune obento, obstat rescriptum apceiale, etiam de eo mentionem non faciens. II. d. secuudum intellectmu magis communem.

Alexander III. Senonensi 2 Archiepiscopo.

Sicut Romana -j-eelesia omnium ecclesiarum disponente Domino maten est el magistra, ita etiam nos, qui eidem ecclesiae3, licet innzeriti, supernae dispositionis providentia praesidentas, [et] proul Donfinus nobis ministraverit, consultationibus respondere coginzur singaalorum, el quae videntur (labia apostolicae ci-r-cumspectionis providentia declarare. Sane Quaesitum est a nobis 4 ex parte tua, utrum, si alicuius 5 causa inter aliquos delegatis iudicibus sublato 0 remedio appellationis committitur, et literis apostolicis 7 altera pars munita, quibus ei generaliter est indultum, ut libere sibi liceat appellare, si in vocem appellationis proruperit 8, an" eius 10 in eadem causa debeat 11 appellationi deferri? Huic igitur Inquisitioni tuae praesentibus literis taliter 12 respondemus, quod eius in hac parte appellatio 13 non debet admitti, postquam est causa iudicibus appellatione remota 14 commissa, quia speciale mandatum derobat generali. [Praeterea etc. cf. c. 5. de off. iud. del. L 29.]

CAP. II.1

In rescripto apostolico subintelligitur clausula: „ si preces veritate nitantur." Et si rescriptum proilibet causae cognitionem, est de falsitate suspectum.

Idem Cantuariensi 2 Archiepiscopo.

Ex parte venerabilis fi'arris nostri Conventrensis episcopi nostris est auribus 3 intimatum 4, quod, quum de causa, quae inter G. et F. clericos 5 vertitur 6 super praebenda de Novalis 7, cognoscens 8 legitime eidem F. secundum tenorem litterarum nostrarum, continentium, quod, si constaret, ipsum 9 F. 10 de periurio esse convictum, et perpetuo illi renunclasse praebendae, appellatione cessante amoveretur 11 ab ea 12; eo 13 cognito et probato, praebendam 14 adiudicasset 15 * eandem, ipse 16 in vocem appellationis prorupit, et 17 ad te, quod ei praebendam praecise et absque causae cognitione restitueres 13, literas nostras 19* reportavit, ; et epzscopunl, qui post appellationem cara praebenda spoliavit, auctoritate 20 al-icui beneficium conferendi 21 appellatione cessante privares 22, donec per se, vel per nuzficiant 23, aut per literas suas de tanto excessu satisfacturus cid sedero apostolicam accederet, et praelionfinatetul

A lib. II. 8) prorupit: PQAl la? I. 9) au: decst: FCHIAI (sed in Al l'gitu-^ utnam): OLQR 10) ci sententiae: E; ei (appell.: decst). n 11) sit doferenclum: AOPQ 12) talit.: decst: Coll. citt. 13) quod (quia: 41 a. l. 1. eius (ei: R) in hae parto appellationi (ei . . . apell.: elect: P) non est aliquatenus deferendum: ib. 14) sine appell.: Aabc lib. I.

Cap. II. 1) Restikduna ex App. VII, 18. Lips. XXXV, 18. Bema), XXXII, 18. Caso. XLII, 19. Comp. I. c. 2. O. t. (1, 2.) 2) Idem R. Cant. arch.: O - cp. ser. 1174-81. -- Jaffé no. 9315. - 3) auditoribus: Ab 4) insinuat: QII 5) clerlcunl: A bc 6) vertebatur: Q 7) Novali: H; Novallits: L; Nouhal: Acafa; Nonhalis: Ac; Nonualis: de; Noralis: 4i; Nonalis: Ag; Norhal: Adl; Nohal: Q; Norbale: O; Naale: Il; Lejletulm est: Nortleale 8) diligenter cognovisset et eidem G. sec. ten. lit. nostr., in quibus continebatur etc.: Coll. citt. 9) praedictum: eacdetia 10) 1': deest: FC, HII 11) removeretur: Q 12) eadem praebenda: AabcQ 13) quo: PQ; Eoque: 0 14) quum praelibatain praebendam eidem (deest: O) G. adiudicasset, praedictas etc.: Collat. citt. 15) abiudicasset: FGHIAhIn 16) praedictas: Coll. citt. 17) ad nos veniens ad te secundum hunc tenorem litteras aporavit (reportavit: O; impetravit: Q) quod ei (eidem: Al Q) praebendam (deest: O) tavit: L'oll. citt. 18) rostituen: R 19) nostr.: deest: FGHIAIIIN 20) add.: apostolica: Q 21) auferendi: AacQ 22) privares potestato; Q 23) add.: suum: Q

et, si eundem F. in iam dicta praebenda praesutneret molestare, vinculo excommunicationis usque ad dignam satisfactionem adstringeres. Verum²⁴ quoniam non credimus, nos²⁵ ita praecise scripsisse²⁶, et si taliter scripsimus, hoc ex nimia occupatione contigit, et²⁷ in huiusmodi²⁸ literis intelligenda est haec²⁹ conditio, etiamsi non apponatur: „si preces veritate nitan- tur:“ fraternitati tuae per apostolica scripta praecipieazdo mandamus, quatenus inspectis literis³⁰, quas episcopo praedicto direximus, si inveneris³¹, quod secundum praedictum modum ei scripserimus³², et³³ in literis nostris appellatio fuerit³⁴ inhibita, et in literis, quas tibi praefatus F. reportavit, non fuerit³⁵ habita mentio priorum literarum, sententiam praefati episcopi omni occasione et appellatione cessante³⁶ confirmes, et saepedictum F.³⁷ cum literis nostris, quas tibi detulit, ad praesentiam nostram³⁸ venire compellas.

CAP. III.1

Si in secundo rescripto, per adversarium impetrato, non fiat mentio de primo, valet primum, et non secundum; alias valet secundum. Et si priorum fuit impetratum communi consensu partium, non valet secundum impetratum per alteram partem, hoc tacito.

Idem Wintoniensi Episcopo2.

Ceterum si aliquis³ ad indices super aliqua causa ab apostolica sede impetraverit⁴ literas commissionis⁵, et adversarius eius eandem causam postmodum obtinuerit committi aliis, de commissione priori non habita mentione, priores iudices ad decisionem causae possunt⁷ procedere, nec⁸ secundae literae obtinent alicuius roboris firmitatem. Si yero in secundis literis habeatur⁹ mentio de commissione priori¹⁰, praedicta causa¹¹ priorum est exempta iudicio, quum eadem¹² literae non sint¹³ veritate tacita¹⁴ impetratae. Verum¹⁵ si de assensu partium causa committitur, et processu temporis, vel etiam continuo¹⁶, alterutra pars¹⁷ altera nesciente causam ipsam, tacito¹⁸ Is de commissione priori¹⁹ lacta, alii¹⁹ iudici²⁰ obtinuerit²⁴ delegari²²: non imperito is, qui tali dolo²³ vel²⁴ fraude adversarium suum²⁵ laborare coegit²⁶, in expensis condemnari debet eidem²⁷.

CAP. IV.1

Si Papa mandat in rescripto de duobus inquiri alternative, ad certum effectum consequendum sufficit alterum probari.

Idem Eboracensi Archiepiscopo2.

Inter ceteras consultationes tuas [id nobis]³ fuit propositum coram nobis⁴ *, quid tenere debeas⁵ *, quum aliqua⁶ sub disuinctione mandantur, quorum unum verum est, alterum falsum, utputa⁷ * si s proponatur⁹, quod¹⁰ si taus sit sacerdotis filius, et¹¹ * in sacerdote genitus¹², qui proxim¹³ in tali ecclesia ministravit¹⁴, vel quod illicite ecclesiam occupavit¹⁵ eandem¹⁶ *. Huic¹⁷ ergo¹⁸ quaestioni taliter respondemus, quod⁴⁹ convenit, iudici quodcunque istorum constiterit, il li⁵⁰ praelibitam ecclesiam adiudicari. ²¹ * debere²². Et idem in similibus observandum est²³. Sane si etc. (cf. c. 8. de off. iud. del. I. 29.)

CAP. V.1

Is, ad quem rescriptum Papae dirigitur, debet illi parere, vel causam rationabilem assignare, quare parere non potest.

Idem Ravennati Archiepiscopo.

Si quando aliqua³ tuae fraternitati scripta⁴ dirigimus, quae animum tuum exasperare videntur, turbari non debes - neque⁵ moveri, aut creiere, quod personam tuam velintus contemptibilenz reddere vel despectanz, quia te sicut caritatem fratrem nostrum⁶ et immobilem columnam ecclesiae affluentissimam caritate diligimus, et honoris et exaltationis tuae desideramus nzodis ontribus incrementum. Nam etsi saepe fratribus et coepiscopis nostris⁷ secundum varietatem eorum, quae nobis suggeruntur, aspere el dure scribam⁸, hoc lamen non ex minori affectione continui, sed ut clamoribus querelantiunz secundum Deum et iuxta officii nostri debitum satisfacere comprobentur. Quapropter monemus prudentianz tuam et lortamur attentius, quatenus de cetero non nzovearis, neque turberis, nec tizus animus deiciatur, si tibi durum vel asperum scripserimus⁹; sed sicut vir providus¹⁰ et discretos Qualitatem negotii, pro quo tibi scribitur, diligenter considerans et attendens, aut mandatum¹¹ nostrum devote et reverenter adimpleas, aut per literas toas quare adimplere non possis suffcientenz et rationabilem causam praetencas quia nos patienter sustinebimus, si non feceris⁴² quod praval³ nobis fuerit insinuatione suggestum.

CAP. VI.1

Cistercienses sunt privilegiati, quod non possunt conveniri per rescriptum Papae, nisi in eo fiat mentio de eorum ordine.

Idem Cisterciensibus Fratribus2.

Quum ordinem Cisterciensem⁵ professi - i- eaprivilegio, quo fratres alii [eiusdenz ordinis]⁴, gaudeatis, inter vos et clericos alios saeculares super decimis quaestione subortct, tacito quod sitis Cisterciensis ordinis, contra vos velut contra⁵ monachos alterius ordinis⁶ literas a sede apostolica in² patrant, dejada itamentis⁷ et⁸ litigiis, sicut vobis⁹ significantibus accepintus, et expensis difEcilibus vos¹⁰ inquietant. Volantes ergo vobis sollicite providere, ne contra tenorem pri- uilegiorum vestrorum possitis glorumlibet temeritate vexari, auctoritate aposiolica vobis mandamos, ut¹¹ Si contra vos super decimis vel¹² aliis, quae ordini vestro specialiter sedes apostolica indulsit, non facta mentione Cisterciensis ordinis, literae fuerint a sede apostolica impetratae, per eas¹³ minime teneamini respondere.

CAP. VIII

Si sedo vacante scribitur capitulo, ut gerenti vices episcopi, ut praebendam alicui conferat, si creatur episcopus nondum exsecuto mandato, et ad cura spectet collatio praebendarum, illud adimplere tenetur. Hoc dicit secundum lecturam communiter approbatam. Abb. Sicul.

Idem Tornacensi Episcopo2.

Eam te³ (El infra:) Dudum siquidem ante tuam promotionem literae a nobis, si bene meminimus, emanarunt, quibus decano et ecclesiae tibi commissae, te adhuc in eodem capitulo existente, mandatum declinamus et praecceptum, ut

Tit. III. Cap. II. 24) Unde: 4cklOPQR 25) nos: deest: Aabc011 26) scriptum esse: R 27) quum et: FN 28) istiusmodi: R 29) haec: deest: HCollat. cia. 30) inspecto tenore literarum: Con. cift. 31) inveneritis: P 32) scripsimus: AabcQ 33) verb.: et... inhib.: restituta suat ex AQR: desid. in OP 34) fuit: Abc 35) fuit: AabcQ 36) remota: Aabc 37) Philippum: Aac 38) add.: ex Glossa: tamque falsarium: Oont. - tanquam fals.: Bülana., aoterqac contra fidem libr. nta: nscr. Cap. III. 1) Restitutum ex App. VII. 9. Lips. XXXV. 9. Cass. XLII. 9. Bmb. XXXII. 9. Comp. I. e. 3. h. t. (1, 2.) - scr. 1159-81. - Jaffé no. 9226. 2) Add.: Para C. Quamvis simus: A (c. 6. X. de off. iud. del. (1, 29.) gawrua caavenit inscriptio: Idem eidem in eadem epistola (i. e. c. Quamvis cit.) galae exstat: OPQR 3) qui... impetret: O; - quis: PQII 1) impetravit: QR 5) commissarios: Aabc 6) et adv. ei. eand. caos. post impetratas literas ipsas aliis iudicibus impetraverit (impetravit: il) forte com- mitti: APQ - verba: et adv. ... ipsas: desid.: 011-Reliqua iat Cal. cift. ita se habent: ntel de commissione prioribus iudicibus (abest: O) facta in literis commissionis, quae aliis iudicibus (deest: O) delegantur, mentio fiat, nihilomi- nes priores iudices (abest: R) in cognitione ac decisione (cognitionem ac decisionem: P; in cognitione huius causae de cognitione: R) et: Cali. cift. 7) debent: Aabc 8) nec secundae literae super cadera causa taliter impe- tratae do iure possunt obtinere alicuius roboris firmitatem: A; neo - haec: Aabc 9) habetur: Aa; habere: Aa 10) prioribus iudicibus facta: Coll. cift. 11) a priori: Na; a prior. iudicium: Lb; apostolorum: II; deest: O 12) haec: P; - seg.: literae: deest: O 13) fuerint: Aac 14) tacite: GH; tanta vol aliqua: R 15) Verum (Unde: Aabc) si praesentibus partibus de ipsarum assensu (eoneensu: O) cuilibet etc.: Coll. cift. 16) vel cont.: R 17) par-tiaria: Coll. cift. 18) tacita veritate: ib. 19) alteri: FN; aliis: BI; - deest: ALkOPR 20) iud.: deest: FGHlKAbckOPQR 21) impetraret: AH; impetravit: O; impetret: PQ; add.: praedicta: A 22) committi: A 23) in dolo: FH 24) et: FUMA Coll. cift. 25) suum: deest: O 26) coegerit: (1H:cogit: OR 27) eid.: deest: Aabkl Colli. ven. Cap. IV. 1) Restitutum ex App. XLI. 1. Lips. LI. 3. Casa. LII. 3.

dz7ectuan frliunz nostrmnz P. 4 praesentianz latorem, qui de gente iudaeorum originem duxit, et divina gratia fidem Christi bumiliter et denote suscepit, mbitntu suite conversationis, obtinlaque literaruvz, irc j uibrz. do profecit, quo() ecclesiastico beneficio eligrzs non immaerit repztiazr, r ceptis literis azosiri.s in canonicec') reciperent c, et praebendam, si qua nacaro, vel gama primo vacare cmntugeter', liberaliter sibi l conferre deberent. (El infrcz l') Ipsi vero, sien! emiten! JL referente recepimus, literis 71mslns post consecr-retzonenz tam iz receptz, quia donatio prae-bendarum ad te spectabat, praeceptum nostrum, sictzl asserenben(t, debitoe exscctioni non potuerunt mandare. Quum itaque praescriptus h' P., sicut a.,serit, te super hoc ex parte nostl.2 n;srueles requireret, tn rd respondisti, quod nullum indo rz nobis nlanctium receperas ll, et sic cura a te infecto negado remisisti. Quod nullatenus fecisse deberes, si data 12 literarum i! diligenter attendisses; quum tempore, quo literae ipsae datae fuerunt l5, de capitulo ipso lg esses, sicut qui eras archidiaconus el canonicos eiusdem ecclesiae, lret ll nec esses adhuc in episcopum consecratus. (Zs! infra:) Pro co vero, quod lldaeus exstiterit l3, ipsum cledignari non del) es (L'! fiYl:) Frctrmittati tnae nzanrlanaus, quaten.us cr(m in canonicum ecclesiarz tuae recipis, el el stallm in choro ef 10c117: 21 in capitulo assignes.

CAP. VIII.1

Non va:et rescriptum impetratum ad beneficia, si in co tacetur dignitas impett' autis.

Lucios III. Linconensi 24 Episcopo.

Ad aures nostras te .significante pervenit, quod plerumque 3 decani, archidiaconi, praecentores vel aln l* ecclesiasticis praediti dignitatibus, super minoribus beneficiis per irlerpositas personas literas impetrantes, nomen suppressum dignitatis suae 5*, et simplici nomine se appellant, tanquam non habeant aliquem personatum l6, T idenque rescripto nostro postulas elioccri, sr fimus istez lacendi praeiudicivan eis debeat p'zrerarc(Consultationi igitrr tune taliter 7 respondemus, quod, quum non sit intentionis nostrae, ut personae pluribus redditibus abundantes per literas nostras pauperes clericos sopar minoribus beneficiis inquietent 3, literas, in quibus actor l* suae nomen dignitatis suppressit, vires nolumus aliyuas obtinere. Postremo etc. (cf. c. 36. de clpp. II. 28.)

CAP. IX.1

Valet secundara rescriptum impetrabam ab adversario, licet non faciat mentiol elu de primo, .si primas impetrans dolo vel negligentia non foil usos lijo.

Idem Norvicensi Episcopo 2.

Si autem aliquis auctoritate posteriorum literarum per advrsarium in iudicium 3 tractos, obiecerit literas 5 se priores habere, tic quibus in posterioribus 5 mentio non habetur6, si eis dolo vel negligentia uti postposuerit 7*, excusari non debet. Si autem, quia delegati iudicis copiara nequiverit babera', per posteriores literas non poterit conveniri

CAP. Ni

Non valent rescripta, per (mar; ineerd indices (Imitar, vol futura negotia committuntur.

Idem 12.

Ad haec 3* sumas, in sede iastitiae l ilisponenie Domino

71t. III. cap. VII. 4) 111: B per tolmo, 5) add.: interveniente: 17r1 6) 021(1.:et l'ratent: 111; in fr:trcur: lic 7) contigerit: lea 8) sibi: (Lcsl: L' 9) et inf.: rlrsl: 110r510, nce e:iel,tnr gnicetrr, n, rlrsliderari lo) pr:Refatus: UII 11) ruceperis: j36 12) datam: 3L71(1r1; datum: 11g 731 nrlrd.; nust:uvrn: lhr.ri14) dcliente,r: Bid, 15) sunt: lltmbei; sint: Bh 16) ipsn: rfast: lpb 17) licet: deest: Babe 18) exstittit: 13rti; exstillsset: Be 19) ipsnm non deberes ali-luateuus (nliquattttttlun: 130r1912) dedi! nari: t. l) vocean vol lucum: lth.

Ca p. VIII. 1) llecstlttrua XLI, 8. Comp. I. c. C. h. 1. (1, 2.) 2) Liul:ouicusi: 17r1111.; Lineolnicusi: O; tiV:tltero Liur.olu.: al; Waltero Liur:orritmsi: a nhr; (Lmy:rrr11 - cp. st'. 1183-8-1.-Jert/r o+o.: 1573.: 3) pltrrimi: la .1) aliis: F11U.ii l';Lrc; -e:ceest: 0 5) surte: (leed: 6) add.: in ceelste; istn: r1 7) brreriter: A 8) vexCUt: d1 9) :motor: 11,11/r0.

Cap. IX. 111pp. XLI, 9. (-0mip. 1. e. 7. h. 1. (1, 3.) 2) Nottic.: FF111; J'.boraecusi juchiep.: 0; -rrdr.: l'. C. 1.,luasittutn: A, quod 114112eni5 11001'1-1110711ulieit. E.rslat ia App. XLIX, 3. et, eormpta. iuscriptate 91n)allm 11. dm Cenp. 11. da off. iud. del. (1. 2.) - ser. 1181-5. - JalP'eno. 9669. :1) ad indici-enu U 4) lit.: dr'srt: U 5) in post.: dcest: 0 6) h:beretrr: dl 7) postposuit: FRHh'rrr;e; pruposuit: 0.

Cap. X. 1) lrrslitlunn ex G'zlb. auct. 3. (1, 1.) Comp. II. e. 4. (1, 2.) 2) ser. 1151 -5. -- Jt((e no. 9652. - 3) hoc: b'1IA 7:a7ladfi; haec etc.: Sa 41 apostolica: l12 5) etc. et infra: decst: L'abnt 6) Praetere: Bg: l'rovide: lli 7) verba: ut asserunt [lilaia 74155 ea Barloarnrdo 8) accepisse: 116; reportasse: 8e 9) Vigilando: La; gama aliquem: B; queso: Ba 10) decurrant: P71111h3Sa; - decurrunt: La N 11) quunl: 11a.Ya 12) eccle-9iastiClis vol sacri: 1112 13) dicitr1111: S'n Id) adluodiciuit: lla.Sg; admodicam. Be 15) rrd.:; emauasse vol: llll 16) igit.: decst: l'1(11LA"; mide

constitdi, nt quite contra iustitiam attentanitta' nostra sollicitudine ad rectitudinis tr-amitezr revocetur etc. 5 (Et infra:) Proinde6 Significatum est nobis, quosdam in provinciae tuae partibus tales, ut asserunt 7, de cancellaria nostra literas recepisse3, per quas eorum omnia negotia unlus iudicis vel plurium, quos sibi elegerint, arbitrio committuntur, sicque fit, ut, si aliquem9 pulsare voluerint, examen ordinarii iudicis non requirant, sed ad unum iudicem vel plures delegatos sibi propitios et exinde parti adversae suspectos super examinandam quaestione recurrant 10*. f (2uod quantuna 11 sit Deo contrarium. et sacris 12 Canonibris 'inia'ziCUnz 13, nema ambig't, qui vel modicam 14 notiU'anz cannnicae institulionis apprelzendit. Tales illaque literas a cancellaria azostru non credianz prodi-isse 15, vel, si fbrte prodierint, conscientiana nosiram, quae diversis occupationibu.s intpedita singulis ea aminandis non sufficit, effuge°1nt. Nos igitur l* huic morbo celeri 17 volentes obviare remedio 13, frderaatiti tuae per apostoliccl scripla mandamus 19 quatenus, si literas tales in provincia tlla°20 vel impelratas vel deinceps inzpetrandas inveneris, eas carere viribus nostra auctoritate dceernas, et ne ati aliquo in iudicium ctdmittttntur super quaceten-que quaestione prohibeas.

CAP. :IT.1

Falsa latinitas vitiat rescriptum Papae, Illoc dicit han. Audr.; concordat Ablias.

Idem 2.

Ad audientiam nostram te significante pervenit, quod H. de sancto Stephano super absolutione sua literas tibi, ut prima facie videbantur 3*, apostolicas praesentavit, goas, quonicon hahuisti suspecas, nec, de cancellaria ecclesiae Yomaauze enzrtnczsse putasti, ad nos rem.ittere curavistl, eoazsulens czpostolct-tuni nostrum, urde devotionen tuaan in Domino commendemus, utruua occasimne ipsaruz literarum 1 praefatztan virunz babera debeas absnltunz. Quibus quoniam manifestum continent in constructione peccatum, ficlem te nolumus adhibere.

CAP. XII.1

Contra sectnolum roscriptum non putest opponi de taciturna-ate priirl impetrat per appellanem, de sua appellatione non habita mentione. I-lloc diC. Ioau. Audr.; coucord. Abb. Sicul.

Cleniens III.2

Ex parte S. 3 personae ecclesiae de Tarento 4* nobis innotuit, quod, quum capella de Emptonn. 5* ad praedictanl ecclesiam de iure pertineat l', ab ea nzultis lenzpo-ibus iniuste est subtracta, et O. diaconus, qui iam dictam capellam detinet, capellanum ipsius ecclesiae 7 G. 3, nomine ipsius G. S. 10 in ea ministrantem, post appellationem a11 se factam amovit. Ouam 12 quum cssct S. prosecutus, et ad indices 13 literas impetrasset, ipse O. appellationem suam prosequi non curavit l4, quumque auctoritate praedictorum iudicum in ius esset vocatus, dixit, se literas priores habere, de quibus nulla mentio in posterioribus habebatur, quas usque ad tertiam citationem suppressit, cisque dolo vel negligentia uti l5 postposuit, quod ex diuturnitate temporis videbatur, in quibus nulla lg mentio de appellatione ab ipso facta fiebat, quum biennium a tempore appellationis iam fuisset elapsum. Ideoque fraterazitati vestrae 17 per 13 apostolica scripta mandamus, quatenus, si ita esse constiterit, revocatis in statum

nos: 133a 17) celeriter: Lb; sceleri: Ba 13) medicamine: Pa 19) psacipimus mandantes: Bi 20) in subiecta tuno ordinationi (ittrisdictionis: Be) provincia: B.

Cap. XI. 1) llestittntu7 ex (alh. aecl. 4. (1, 1.) Comp. II. c. 5. h. 1. (1, 2.) 2) Inane. IV.: Sra = ap. scr. 1181-5. - Ja.(ja no. 9683. 3) videbattu: FC111h-BrdrSa 4) lit.: tleest: Bae 5) Nos igitnr literis ipsi (illis: BaSa) diligenter inspectis, taliter tibi duximus respondencitnr, quoc^, (plum eas non credeunz de praecleessoris nostri conscientia emanasse, nullam eis fidem te volamos adhibere, guara etiam («bes; Bbe) manifestum centinela (rabeant: BG) in constructione peccatnm: 1385i

Cap. XII. 1) llecstlttrua ex Atan. 1. (1, 2.) Comp. II. c. 3. h. t. (1, 2.) 2) CLIII. abbatibus de Osen: BLgiT'-Osenen: &ej; Off'en.: Bad; Osenie: lth-Osouyl-et de Ideber: Bcctgi (liber: l'; Ilterbonia: M1) et priori sanctae Eridae: Brdgi (ele sea. fos.: 131) - ep. scr. 1187-91. -laffe," 910. 10216. - 3) add.: presbyteri: Bbeghi 4) l'areute: F11116Brdeji; Rarente: 116; l'axente: T; Tau: Bg 5) Enyeto"), F11HTin; Emptonia: l; Erntona: Lb; Upet.: Ba; Upetonc: Bcefgi; Umpt.: lld; l'upeton: l'; Norp.: BL; Norponton: Blt - bptolt. - 6) pertinebat: llyh 7) ips. eccl. deest: T; ipsius: decst: Be 8) G.: (leed: llyc 9) ips.: (lees!: Bat 10) S.: deest: Bae; Simonem: lib; nomine Symonem: Bh 11) ab ipso: L' l' 12) gttanr quidem appellationem (quare quidem sama app.: T) quum esset proscutur S. (idem: l') B' l' 13) l3athononsenr (Auchonensem: B; l3artholomaenn: Bb; Barchon: T) episcopum et clecannm et archidiaconum (cliaconum: Ba0) Wallensem (Vereellenseln: Badt; Wli.: 11c; Willeusern: T: Vallis: Di) etc.: lli' 11) nec per se nec per altura est proscutur: B' 15) uti snpersedit: 2; suporsedit (uti: (lees.): l'is 10) otiaur nubla: BabchiY' 17) tuse: llac 18) per ap. ser.: deest: Tlal'.

pristinum¹⁹ omnibus, quae post appellationem ipsi²⁰ U. O. inveniatis attentata, praescritam capellam²¹ matri ecclesiae *appellatione remota* restituere²² procuretis, praedictum O., si eum appellationem *suam*²³ * non fuisse prosecutum constiterit, memorato S. in expensis necessariis condemnantes²⁴.

CAP. XIE.1

R.escriptum, quo scribitur pluribus cum clausula: „Quod si non omnes etc.” intelligitur tam de impotentia facti, quam iuris.

Coelestinus III.2

Sciscitatus es³ a nobis⁴ petitorio destinato, de qua impotentia illud intelligatur, quod in literis nostris⁵ * saepe consuevit apponi, ut 6 si duo vel tres, *vel etic* in *piare*, quibus literae diriguntur, ipsis exsequendis simul⁷ interesse nequiverint, unus aut plures *eorum* s., quibus scribitur, nihilominus exsequantur. Nos vero *in hinc* ita sentimus, quod tam de iure quam de facto illa impotentia censeatur. De iure, sis aliquem¹⁰ illorum¹¹, *quibeam literae diriguntur*, servum, vel infamem aut¹² alio legitimo impedimento detentum esse constiterit; de facto¹³, si constiterit, eum¹⁴ casu¹⁵ mortis occumbere, aut inevitabilis¹⁶ necessitatis articulo¹⁷ impediri, quo minus valeat interesse; dummodo is¹⁸*, qui pro necessitate praesens esse non potest, collegis suis canonicis¹⁰ excusationem suam²⁰ curet, si poterit, destinare²¹, ut alii coniudices vel executores nihilominus ad conensationem iniuncti mandati procedant. Nec ille, qui tantummodo non vult interesse, hac impossibilitatis interpretatione valet² aliquatenus excusari, nisi forte sic in rescripto habeatur expressum, si non munes interfuerint, vel simul nequiverint aut noluerint interesse.

CAP. XIV.1

In quaestione revocationis rescriptorum recurritur ad arbitros, si indices in cognitione sibi non deferant, nec invicem concordent. H. d. usque ad §. Quoniaur. - (Quoniam etc.) Per generalem clausulam positam in rescripto delegatus ante expressionem personarum vel rerum iurisdictionem babel In habita, et non in acto. Et speciales literae derogant literis generalibus super non specificatis in eis, quamquam de illis nullam faciant mentionem. Abb.

Innocentius III. Eliensi² Episcopo.

Pastoralis officii (*Et infra*: [cf. c. 28. de off. iud. del. I. 29.]) Praeterea quaesivisti, quando de revocatione literarum ambigitur, utrum iudices³ priores, an posteriores cognoscere debeant, et⁴ utrum per secundas⁵ sint primae literae revocatae? Ad quod tibi⁶ respondemus, quod, nisi posteriores prioribus, vel e converso duxerint deferendum, simul utrique cognoscant, et, si forte nequiverint simul⁸ * in unam sententiam concordare, quamvis plures sint ex una parte quam ex⁸ altera s., per arbitros communiter electos a partibus huiusmodi concertato¹⁰ sopiatur. Quoniam autem sub huiusmodi forma, videlicet: „Causam, quam talis adversus talem, et quosdam alios super hoc, et¹¹ quibusdam aliis se habere proponit, tibi¹² duximus committendam,” a nobis multotiens literae impetrantur, et¹³ * solliciti quaesivisti, an iudex ex delegatione huiusmodi ante personarum vel rerum expressionem super personis vel rebus exprimendis habeat potestatem, adiiciens, utrum, si antequam personae vel res expressae fuerint nominatim, super non expressis in commissione priori¹⁴ sed generaliter comprehensis speciales literae, quae de priori commissione nullam faciant mentionem, ad alios indices a sede apostolica emanaverint, eundem vigorem debeant obtinere? Nos igitur ad haec duo taliter respondemus, quod, quum generali per speciale procul dubio deroge-

tur, iurisdicatio per generales literas attributa, per speciales, quantum ad ea, quae specialiter exprimuntur, penitus enervatur, licet 'de prioribus non faciant mentionem. Unde superflua relinquitur prima quaestio; etsi merito dici possit, quod, donec iurisdicatio revocetur¹⁸, eam super rerum vel personarum articulis exprimendis obtinet delegatus; sed¹⁶ antequam exprimantur personae vel res, delegatus negnit iurisdictionem huiusmodi exercere. [Quia vero ele. (cf. e. 28. (1e off. iu(l. del. I. 29.) Dat. 7iont. ap. S. Petr. Z"1 V. Kal. lun. 12oq.-.]

CAP. XV.1

Per generalem clausulam. „Quidam alii, et res aliae,” multitudo cifrenato, non includitur, nec persona², 210c. res maiores expressie, sed paros vol minores.

Idem² Senonensi Archiepiscopo.

Sedes apostolica consuevit exhibere se petentibus liberalem; sed quidam eius³ gratia nequiter abutuntur, - *iduvz quod ipsa de benignitate conceda ipsi ad nralignitate. retoralueu'tl. Quidam enim malignari⁵ mientes, ira corrtmri,ssioribus nustris i; minores et viliores personas proprias nominibrs exprinrroat, malores autena et digniores specialibrs vocabulis nora designa n'l, sed eas sub quodam. generalitatis involuco r(mprehendunt, art crnnnais-siones ipsas a a nobis facilius impetren*), sub late forma: „C'onquerentua⁸ tales de isto vel illo⁹, et calius q'r.aibrs(l'm propriis n.omnibus exprim.enclLs, qui lo eis super tali negotio et quibrsilnm.1¹ etius rebus iniuriosz nim.is e6 graves existunt.” Nos igitur volentes eorum malitiis¹² obviare, decernimus¹³, ut, quum in commissionibus nostris¹⁴ minores et viliores personan solummodo clesignantur in, maiores et digniores sub general) clausula non intelligantur includi. Sed¹⁰ nec liceat occasione generalitatis huiusmodi¹⁷ multitudinem effrenatam in¹³ iudicium evocare, nec super maioribus et gravioribus negotiis audiantur qui de minoribus et levioribus¹⁸ s. atuan]. faciunt mentionem. Si quis²⁰ yero aliquas²¹ personas expresserit, non, ut velit cum eis in iudicio experiri, sed ut a(1 pares transire valeat vel minores²², quia fraus et dolus ei²³ patrocinari non debent, tanquam mendax precatore²⁴ careat² i penitus²⁰ inipetratis. [Dai. llnagniae XV. Kal. lan. Ao. b"l. 1203.]

CAP. XVI.1

Qui contra unum super eodem ad diversos indices diversa rescripto Impe- trant, et eis utitur, perdit commmdu utriusque.

Idem R. Cantori et R. Priori de Monte Leprosorum.2

Ex tenore literarum, quas nobis *per dilectum filiu⁸ r 3 P'l. latorem praesentium* destinastis, intelleximus *eriderater*, R. sacerdotem de Collóvilla⁴ * ad alios iudices n super quaestione⁶, quae inter ipsum et *dilectue jilium a abbatem et s con- ventum*, de Becco⁹ *super m,anerio de Colevill. et rebns calis* vertitur, literas apostolicas impetrasse. Qui quum partem citasset adversam¹⁰, dictus presbyter coram eis noluit litigare. i *Postmoduna cero idem presby ter. super eodert aregotao vobis nostras literas praesentavit, in quibus de prinribus m.entin non fiebat*. Ouumque vos in causae cognitione procedere velletis, *partibus ad vestrana praesentiam curr:ucalis* 12. *menu- ratus* abbas coram vobis proposuit, quod non tenebatur¹⁸ per¹⁴ directas ad vos literas presbytero¹⁵ respondere, quum per alias ab aliis iudicibus¹⁶ fuisset citatus, quae auctoritate illarum non fuerant revocatae. *Vermos quia super hirc rhibatLs, se(Iem duxistis apostolicana consulendam*. Nos igitur attendentes fraudem presbyteri memorati, duas commissiones super

Tit. III. Cap. XII. 19) debitum: BT 20) ips. O.; deest: BabCt 21) ecclesiam: HIKLDINBbh 22) restituitis: BT 23) suam e.astat: AaHIKBT 24) condemnatis: BIS

Cap. XIII. 1) Restituitant ex Alas. 6. (1, 3.); Comp. II. c. 9. h. t. (1, 2) 2) Clemens III: Bbch; - cp. ser. 1191-98. - Iaffé no. 107:30. 3) est R.; Bē 4) nobis R.; Bbi 5) nost.; deest: FGHILNBT 6) videlicet ut: BagGr 7) simul: deest: Babo 8) eor.; deest: BIT 9) ut si: FG'N 10) quem: T: 11) aliorum: La; eorum: Bhi 12) vel: Bate 13) de facto, si const. em: omitta sunt: Bbp 14) eum: deest: Baca 15) causa: Bphi 16) inevitabili: BbcT 17) art.: deest: BabCt 1e) is: deest: FGHIL:VBacphiT 19) litteratorie: B' 20) super hoc: T 21) destituiti (cur: deest): T 22) valeat: Hbb

Cap. XIV. 1) Restituitant ex Leg. Brean. VII. 169. Comp. III. c. 3. h. t. (1, 2) 2) lieliensi: FGI - Ely - Potthast no. 2350. 3) iulicum: C Reg. 4) et: deest: ib. 5) att.: literas: Chb 6) videlicet ut: FHIL7fNC Reg. 4) iteest: G 7) deest: GHh'CBeg. S) ex: deest: Rey. 9) alia: Cc; add.: parte: Ch 10) contentio: Ch 11) et: deest: Lab 12) tibi: deest: Rég. 13) et: deest: FGHILhC Reg. 14) prima: Ch 15) add.: per generales literas attributa: ab 16) etsi: Cae

Cap. XV. 1) Restituitant ex Reg. Brean. VI. 190. App. extr.: Alan. 2. (1,2) Comp. III. o. 4. h. t. (1, 2) 2) Potthast no. 2062. 3) ea (grat.: deest): T 4) intorquent: ea' 5) malignantes (vol.: deest): I' 6) omnibus min.

vel: Ch 7) nostras (a nob.: deest): Ca 3) conqueritur talio: Cabo? 9) do illo: CricT 10) quod ei: 7' 11) quib.: dtrst: ('ac 12) malignita- tibus: O 13) deerevimts: LbCbO 14) vestris: Ch 15) designumt: CGT Brilu. 1G) Sed: deest: O 17) hui.: deest: O 15) liceat incidere, ut de mal. et minoribus aud.: O 19) lev. criminibus (de min.: det.,d): 7' 10) qui ... expresserint, et ita n2(1a. pino. deireceps: C 21) maiores: Cabel' iteg. 22) sed ut descendere valeant (valeat: CbO Rey.) ad minores: CO Rey. 23) ele: Cabo 24) peccator: lieg. Cont. 25) careant: Cc- 26) pon.: deest: CbcOF

C. ap. XVI. 1) It.e.stiteetui ex Rey. Brean. VI. 120., lesa. P. (1, 2.) Cwap. 117. c. 5. h. t. (1, 2) 2) R. cantor! et R. prior! de monte Leprosorum el I. de Sagio (Sago: Qg; Fagio: Cj) canonicis Rotbomagensibus: Cl' Bēg: - IofG+ust no. 1966. 3) add.: nostrum: I' 4) Collevillis: F9HIKA 'Caedrfgb; ('ollo- ville: L; Collevilla: Ch; Cohunbellis: 7'; Colevill.: Rey. 51 ad dil. Sil. do Prato, de Monte Leprosorum et S. Lauc'li (Ludi: ('g) priores I'.otbomag.: CL' Rey. 6) causa: FLaN 7) fil. matraera abb. de S. Felice: T ti) ot ... do Becco: deest: 7' 9) Berto: La; Beco: V; Bato: Ce; Beato: ash 10) adversarii: Ch 11) voluit: Ch 12) vocatis: T 13) teneatur: ('o: teneretur: T Reg. 14) per filas Hileras: C7 Rey. 15) add.: saepo dicto Cbc 16) ab al. iud. addita saqat a Ragnuxdo; - per illas lit.: IL y.

eodem negotio impetrantis, quarum altera 17 non faciebat mentionem de reliqua, quia fraus et dolus alicui 15 patrocinari non debent, decernimus 19: ut ipse commodum careat utriusque. [Dat. Ferentini IV. Id. Iul. Ao. VI. 1203.]

CAP. XVII.

Non valet rescriptum ad beneficium impetratum, de beneficio impetrantis non faciens mentionem.

Idem Mediolanensi Archiepiscopo.

Quum adeo scripta sedis apostolicae moderemur, *Tut ex certa scientia nihil in eis faciamus apponi, quod de iure debeat reprehendi, miramur non modicum et movemur, quod, quotiens ad te vel ad aliquos subiectos nostras literas destinamus, te super eis mirari rescribis, ac si mandaremus aliquid inhonestum.* Scripsisti etenim nobis, quod, quum P. clericus in ecclesia Modicensi 3* sufficientem sibi sit praebendam adeptus, mirabarís, quod pro 4 receptione ipsius in ecclesia de Gronzolas* praeposito et fratribus eiusdem ecclesiae 6 literas apostolicas miseramus, quum, si literarumstrarum diligenter seriem attendisses, nihil penitus invenisses 7 in eis, quod debuisset tuum animum offendisse 8. Quum enim in literis ipsis nec de praebenda ipsius P. mentio haberetur, nec Modicensis 9* canonicus, immo nec etiam 10 clericus diceretur in eis, et in literis ipsis haec esset adiecta conditio: „si dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, et 11 si eadem ecclesia ex 12 uno parentum ipsius quandam capellam cum dote fuisset adepta, et a consanguineis eius oblationes et mortuaria pro tempore, et decimos perciperet annuatim: intelligere potuisses 12, qualiter literae ipsae fuerant impetratae, jiz quibus de beneficio ipsius, pro quo scribebatur, mentio non fiebat. Ideoque Fraternitati tuae per apostolica scripta 13 mandamus, quatenus 14 geum ad te vel ad totas literas apostolicas diriguntur, earum tenorem diligenter attendas, et quod mandatur in eis, dura n lamen nec per suppressionem veritatis, aut expressionem 15 falsitatis obtinere fuerint, facias effectui mancipari. [Datum Illoae etc. XIII. Kal. Iun. 1198.]

CAP. XVIII.

Ordo rescripti interpretationem recipit a iuro communi.

Idem Electo, Decano, et N. Canonico 2 Cameracensi.

Causam, quae inter Praemonstratensem et Pramonensem 3* ecclesias super possessionibus de Anapia 4 vertitur, .)discr-etioni oestrae conarreisse meminimus fine canonico terminandam. Sed Quia in literis illis 5 animadvertimus fuisse insertum, quod, si ulterutra partium citata legitime praesentiam vestram adire vel iudicio Vestro 6 parere contemneret 7, vos izihilominus praesentis partis probationes recipere, et, quantum de iure poteritis 8*, in causae cognitione ac decisione procedere minime tardaretis: nos volentes, ut clausula illa, "quantum de iure poteritis," quae ante, quam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inserenda, clausulam illam de receptione probationum 9* praecedat, *discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsam intelligentes Sbdern in eadem causa iuxta tenorem literarum illarum lo procedere non tardetis, attente provisuri 11, ut, si literarum auctoritate pri.orum in eodem negotio legitime est processum, firmum et 12* stabile perseveret; alioquin, si occasione clausulae memoratae aliquid 13 constiterit in alterius partis praeiudicium attentatum, id 14 viribus decernimus caritum 10, volentes nz7tiloininus 17 et mandantes, ut in decisione ipsius negotii, sicut praemisum est, tam super*

principal', quam super incidentibus aesti onibus appellatione remota canonice procedatis. ^Nullis obstantibus etc. Dat. Lateran. XIII. Kal. April 1198.]

CAP. XIX.1

Non valet Impetratio in ecclesia numerata, non facta de numero mantene, Per ea frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus ectum Pa.nor. nulus. Roe dicit quoad . . . praebendarum; et proce

Idem Archiepiscopo Senonensi 2.

Constitutus 3 apud sedem apostolicam in 4 praesentia dilecti filii nostri G. sancti Angeli diaconi cardinalis P. 5 clericus, quem ez concesseramus el parti alteri auditorem, proposuit ohm 8* coraza ipso, quod quum 7 bonae memoriae C. 8 Papa praedecessor noster dilecto filio decano et capitulo Bituricensi dederit in mandatis, ut ipsum reciperent in canonicum et in fratrem, et praebendam el conferrent, si qua tunc in eorum vacaret ecclesia, vel proximo vacaturam, venerabili fraire nostro Bituricensi archiepiscopo ei monitore concesso, et ipsi quuln 9* mandatum eius admittere non curassent, eis praecipiendo mandavit, ut quod eis mandaverat adimplerent, sibl 10 super hoc exsecutoribus deputatis. -j-[Interinz autem capituli nuncios ad apostolicam sedem accedens, quum suggessisset, ipsum P. in pluribus ecclesiis habere praebendas, Bituricensem ecclesiam ab eius obtinuit impetitione absolvi, indulgentia etiam impetrata, ne infra triennium aliquem recipere in fratrem cogerent. Quumque postmodum ideen P. ad ecclesiam Romanam reversos, eidertz praedecessori nostro exponere curavisset, quod, licet in Claromontensi ecclesia quoddam beneficium, quod concedi etiam laicis consuevit, et familiaritas appellatur, fuisset adeptos, et ex, ipso lamen vel alio, quod haberet, non posset commode sustentari, idem praedecessor noster dictis decano el capitulo iniunxit, ut, praedicta indulgentia in suo robore permanente, praebendam, quae post triennium primo vacaret, ipsi com ferrent, interim aulem ei stallum in choro et locum in capitulo assignarent, executione huius mandati dilecto filio Claromontensi praeposito delegata, qui, sicut ex eius literis manifeste liquebat, quum dictas decanum et capitulara ad implendum nzandatum apostolicum diligentius monuisset, nec profecisset in aliquo, praedictum P. de praebenda primo post triennium vacatura auctoritate curavit apostolica investire, ei stallum in choro et locum in capitulo concedendo.] Verum 11 pars adversa respondit, quod, quum in Bituricensi ecclesia certus esset numerus canonicorum institutus, firmatus iureiurando, et per Romanum Pontificem 13 confirmatus, et quum 14* de hoc memoratus P. non fecisset in suis literis mentionem, intelligendum 15 erat, circumvenisse 15 praedecessorem nostrum, et dictas literas veritate tacita impetrasse. Licet enim, quum in aliqua ecclesia certus statuitur numerus, haec apponatur conditio vel intelligatur apponi: „salva sedis apostolicae auctoritate," non lamen erat credendum, quod eum ex certa scientia contra iuramenta eorum recipi mandavisset, (pum de hoc in eius 16 literis n7zil 17 fuisset expressum. Nos igitur de praedictis per niemoratum 18 cardinalem instructi Discretioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo 19 mandamus, quatenus, si legitime vobis constiterit, numerum canonicum, qui nunc est in eadem 20* ecclesia, per decanum et capitulum eiusdem ecclesiae iuramento firmatum, antequam praedictus clericus a praedecessore nostro literas exsecutorias impetrasset, quicquid factum est occasione literarum ipsarum 21, quas idem clericus a sede apostolica impetrasse dignoscitur, cassum el irritum decernatis haberi, alioquin ei faciatis in eadem ecclesia praebendam, si qua vacat, sublato cuiuslibet appellationis obstaculo assignari. [Contradictores etc, Dat. Spnleti, XI. Kal. Sept. 1198.]

Tit. III. Cap. XVI. 17) neutra (non: deest): T 18) ci: CabT 19) docrovimus: LOS

Cap. XVII. 1) Rcstiteatun ex Reg. Hal. I, 279. Alan. c. 3, (1, 2) Comp. III. c. 8. h. t. (1, 2.) 2) Potelastno. 294. 3) Modicensi: FGIANCF; Mediciensis: LdCh; Medicensi: H; Metiocensi: Cg; Medaciensi: Cad; Modociensi: CeT; Modiciensi: Cb; — Modovienis: Rey. (Hfanza) — 4) sopor: Cb 5) Grongosar FGN; Gongrosa: H; Grougo asa: IK; Gorconcola: La; Grogonzola: CabdT; Grongosula: Ce; Grongoncola: Cc; Groncola: Cf; Grongozola: Cg; Grontosola: Ch; Grongonzola: Reg. (Gorgonzola) 6) eccl. sic: F 7) invenires: C Rey. T 8) offendere: FN 9) Modicensi: FGIK; Modiciensis: GLb; Mediolanensis: La — cf. not. 3. 10) et: deest: Cab 11) vel: T 12) posees: T 13) tuao . . . ser.: deest: CcT 14) dummodo: CT; —, taten: deest: Cb 15) suggestionem: Cb

Cap. XVIII. 1) Restitutun ex Reg. Hal. I, 62. — Alea. 4, (1, 2) Comp. III. c. 8. h. t. (1, 2.) 2) magistro Nicolao do Levennea: Rey. — iza Comp. III. inscriptio haec est: Abbati de Alcobatia (Alcobratia: Cey) F. et P. monachis Alcob. gawn tan: en reiciendum esse docent ep. argumentata, luso e. 14. I. I. Rey. ab eodem Ral. ed. — Innoc. III. in Reg.: T; — Pothast no. 59. 3) Pramocenaem: FN; Pragensom: H; Praemon.: IC; Premarenaom: Carde;

Prumensem: Cf; Prumacensom: Cgh; Primonensem: T; Prumiensem: CC Reg. (Prim) 4) Anadia: Cb; Canapia: T; Hanapia: Cfg. Reg. 5) nostris: F; illis: GHK 6) vest.: deest: Codd. coll. o. CT Reg. 7) contemperit: La; contemnat: T 8) possotis: Codd. coll. o. CT Reg. 9) prob.: deest: FHIKNacy; testium: G; — probationo receptionum: Reg. 10) ipsarum: H; vox: illarum exstat: FG 11) provino: T Rey. 12) firm. et: deest: FGHlhn 13) aliud: Ch; id: Ca 14) nos id: T 15) decrevimus: LbCb 16) finis canonis: T 17) nihil.: deest: Che

Cap. XIX. 1) Restitutum ex Reg. Hal. I, 338. Comp. III. c. 9. h. t. 1, 2) 2) add.: in Reg. et Comp. III.: ot P. S. Mariae in via Lata diac. card. ap. sed. leg. — Poithast no. 353. 3) conatitutus in praesentia: Cegh Reg. 4) in praes.: deest: FK 5) Petrus: N Reg. 6) ol.: deest: FGHKCb 7) nora olim: Cbc 8) G.: Ch; Celestinus: LN recte 9) quum: deest: FGHIDIN; etsi ipsi mand.: C Reg. 10) dicto archiepiscopo ot ven. fr. n. Claromontenai episcopo: C Reg. 11) Verum dil. fil. P. (add.: Rossignos.: Reg.) ex adverso resp.: C Reg. 12) can.: deest: FHXL 13) per multos Rom. Pont.: C Reg. 14) quum: deest: FGHKCb 15) intelligendum: Rey. 16) sois: Cabc 17) non: Cae 18) mem.: deest: Cal 19) praec.: deest: Cab 20) ead.: deest: FGHILNC. Rey. 21) ips.: deest: C Reg.

CAP. XX.1

Difficile et famosum c. et est clavis totius tituli. Et h. d. in summa: Exprimens faism, vel Caceas verum *in* rescripto, si malitiose, earet prorsus impetratis. Sed si per simplicitatem vel ignorantiam aut obtinisset yero expreso, et suppresso falso saltem literas in forma communi, et delegatue procedit servato iurie ordine, et non epeciali forma rescripti; secus, si nullo modo literas habuisset.

Idem A. Canonico Pictaviensi2.

Super literis, quae ab aliquibus ex malitia, et a nonnullis ex ignorantia, tacita veritate vel suggesta falsitate impetrantur a nobis, diversos intelleximus diversa sentire, aliis asserentibus, eos debere prorsus carere omni commodo literarum, quum mendax precator carere debeat penitus3* impetratis; aliis yero dicentibus, quod, etsi forma carere debeant in literis nostris expressa, nihilominus *lamen* iuxta rigorem iuris sit a delegato indice in negotio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem vel malitiam, et illos, qui per simplicitatem4 vel ignorantiam literas a nobis impetrant, huiusmodi credimus discretionem adhibendam5*, ut hi, qui priori modo falsitatem exprimunt vel supprimunt veritatem, in suae perversitatis poenam nullum ex illis 6* literis commodum consequantur, ita videlicet, quod delegatus, postquam sibi super hoc facta7 fuerit fides, nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem, qui posteriori modo literas impetrant, duximus8* distinguendum, quae falsitas suggesta fuerit, vel quae veritas sit suppressa. Nam si talis expressa sit falsitas vel veritas occultata, quae, quavis fuisset tacita vel expressa, nos nihilominus saltem in forma communi literas dedissemus: delegatus, non sequens formam in literis ipsis appositam, secundum ordinem iuris in causa9 procedat. Si vero per huiusmodi falsitatis expressionem vel suppressionem etiam veritatis literae fuerint impetratae, qua tacita vel expressa nos nullas prorsus literas dedissemus, a delegato non est aliquatenus procedendum, nisi forsitan10* eatenus, ut partibus ad suam praesentiam convocatis11 de precum qualitate cognoscat, ut sic in utroque casu eadem ratio, quae delegantem moveret, moveat etiam delegatum, et ubi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suae cognitionis officium nullatenus interponat. [Dat. Ferentini XV. Kal. Nov. Pont. nostri A.o. XI. 1:208.]

CAP. XXI.1

In causa monasterii convenitur abbas per rescriptum, in quo nulla fit mentione de conventu; nec propter hoc appellari potest, nisi abbas et conventus bona essent distincta omnino.

Idem Abbati et Conventui Praemonstratensi2.

Edoceri per vestras literas postulastis a nobis, utrum per literas adversus abbates vestri ordinis, nulla mentione habita de suis conventibus, impetratis, teneantur abbates ipsi super causis, quae ad conventus pertinent et eosdem, de ipsis querelantibus respondere, ac, licet inhibita sit appellatio, per appellationis obiectum possint, ne respondeant, se tueri. Super quo vobis duximus respondendum, quod iidem abbates, nisi alia causa rationabilis suffragetur, per appellationem se tueri non possunt, quo minus debeant auctoritate literarum huiusmodi legitime respondere, quum ex officio suo teneantur abbates congregationum suarum negotia procurare, nisi forte abbas et conventus negotia essent omnino discreta. [Dat. Laterani IV. Kal. Mart. A.o. XI. 1208.]

CAP. XXII.1

Processus factus per literas subreptitias irritatur; sed factus contra formam rescripti, irritus nunciatur.

Idem Archiepiscopo et Magistro W. 2 Canonico Magdeburgensibus.

Quum dilecta in Christo filia R. custos Hesiensis3* ecclesiae, ac Volperius4 clericus procurator G. monialis, olim ad sedem apostolicam iam accessissent, et super electionibus in eadem5 ecclesia celebratis de custode ac moniali dictis6 litigaverint7 aliquamdiu coram nobis, et nos diligenter auditis, quae tibi a procuratore ipso fuere proposita, quam custode, Helwardensi et Hergensi abbatibus ac praeposito Geismariensi dedimus in mandatis, ut quicquid factum fuerat super moniali electione iam dictae, auctoritate nostra suffulti, nullius contra-

dictione vel appellatione obstante, denunciarent irritum et inane, ac super ipsius electione custodis veritate diligentius inquisita, si electionem ipsius canonicam et personam idoneam invenirent, ipsam auctoritate apostolica confirmarent, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Verum quum ipsa custos mandatum huiusmodi iudicibus praesentasset, quod de praefata moniali factum fuerat, denunciaverunt irritum et inane. Quae quum nollet dimittere abbatiani, indices ipsi excommunicationis eam vinculo innodantes: mandaverunt eandem arctius evitari; sed ipsa cum electricibus suis post aliquot dies super electione sua per nuncium appellavit. Indices autem appellationi nullatenus deferentes, praesertim quum de nostro expresso mandato fuisset eius electio irritata, et appellatio esset in literis nostris inhibita, citato Herisiensi convento, de ipsius electione custodis, prout ipsis iniunctum fuerat, inquirere studuerunt. Quumque ipsius electionem invenissent canonicam idoneam, quae personam, habito prudentum consilio electionem confirmantes ipsius, abbatiam Herisiensem auctoritate nostra per diffinitivam sententiam adiudicaverunt eidem. Et licet dioecesanus episcopus appellaret et inhiberet Herisiensi conventui, ne illi tanquam abbatissae praesumerent obedire, ipsi lamen eam in enporalena eiusdem abbatae possessionem cum omni mansuetudine incluserunt, a qua per . . . fratrem monialis praedictae ac fautores ipsius per violentiam est eiecta, et praeter alia mala, quae ibidem fuere nequiter perpetrata per illos, dictan; R. coegerunt sacramento firmare, ut usque ad festum beati Martini tunc futurum proximo, Herisiensem ecclesiam non intraret, nec etiam domo simplici vel quod ibidem obtinebat stipendio uteretur. Porro quum dicta R. super iis et aliis graviter vexaretur, ad nostrum duxit praesentiam recurrendum, memorata G. moniali similiter veniente. (hl tinqe super iis ipsa R. proposuerit quaestionem, et postulaverit confirmari processum iudicum praedictorum, et ut satis fecerit sibi de damnis et iniuriis irrogatis, dicta G. proposuit ex adverso, quod quum electa fuerit in Herisiensis ecclesiae abbatissam a maiori et saniori parte conventus, et chis electio per dioecesanum fuerit episcopum confirmata, ipsa Gustos ad abbatem de Conradsburch et eius coniudices literas impetravit. Ad quorum praesentiam quum ipsa G. citata veniret, et ostenderet, se spoliata fuisse ipsius occasione custodis, sententiam ab ipsis iudicibus reputavit se illi nullatenus respondere teneri, nisi foret primitus restituta. Sed ipsa custos ab eadem sententia provocando, appellationem suam est personaliter prosecuta. Ceterum quum ipsa G. ad hoc tantum procuratorem transmiserit, ut eadem confirmaretur sententia, procurator ipsius mandati fines excedens passus est oblinere custodeni quod voluit contra ipsam, et ad supradictos indices literas reportavit, quorum unus excommunicationis sententiae subiacebat, prout literae venerabilis fratris nostri Maguntinensis archiepiscopi nobis exhibitae continebant; cum quo alter eorum, absente lardo, in omnibus inordinate processit, et licet tam ipsa quam Herisiense capitulum pro diversis gravaminibus appellarent, ipsi tamen nihilominus procedentes, eandem custodem per Albertum familiarem ipsius, qui, sicut ex eisdem literis memorati archiepiscopi probabatur, vinculo eral excommunicationis adstrictus, et B. plebanum in corporalem fecerunt possessionem induci. Ad probandum yero, quod procurator iamdictus mandatum tale receperit, ut videlicet appellationem interpositam prosequi procuraret, testes coram auditore sibi dato produxit. Sed e contra responsum est, quod, etsi testes illi mandatum tale probassent, per hoc tamen nullatenus est ostensum, quin aliud recepisset, et ideo, quum esset pro sententia praesumendum, praesertim quum fuisset a nobis cum maturitate consilii promulgata, manifeste intelligi poterat, quod super principali negotio procurator praedictus mandatum receperat generale, sicut eadem custos per testem unicum, quem produxit, plenius ostendebat. Nos autem iis et aliis intellectis, quae fuerunt ah unaquaque parte proposita, praefatam G. monialem ab administratione ipsius abbatae sententialiter duximus removendam, dilectis filis scholastico Hildesemensi, custodi et scholastico Mindensibus dantes nostris literis in praeceptis, ni, ad ipsam ecclesiam personaliter ciccidentes, abbatae administrationem eiusdem alii personae idoneae committere praecurarent, cui ad opus ecclesiae fieret hinc inde resignatio subtractum; ipsi vero interim de confirmationis sententia, quae super electione custodis lata eral a delegatis iudicibus, cognoscentes, sicut iustum esset, confirmarent vel infirmarent eandem; ita

Ttt. III. Cap. XX. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XI, 161. Comp. III. c. 10. h. t. (1, 2.) 2) Aimerio (Aymoni; Cadgh; Hamerico: Cc) S. Hilarij can. Pfa.: Cadeqgh; idem: Cb; Magistro Aimerio can. S. Andreae Pict.: Reg. — Pont. last no. 3519. — 3) pen.: deest: FdHhZbMNC Reg. 4) simplicitudinem: C7+ fi) habondam: FGHhLNC Reg. 6) illi: deest: FGHhJINC Reg. 7) fact: deest: Cae 8) dicimus: CHC Reg. 9) causa ipsa: CL 10) tersar: FGhIKCubj forte: Cc 11) vocalia: Ch; evocatis: Cg Reg.

Cap. XXI. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XI, 3. — Comp. III. e. 11. h. t. (1, 2.) 2) Poithast no. 3305.

Cap. XXII. 1) Restitutum ex Reg. Bta. XI, 263. (Februar. 1209.) Comp. III. c. 12. h. t. (1, 2.) 2) V.: FGHhIRCh; — Poithast no. 3661. — 3) Heresiensis: FXNCadeqgh; Herosiensis: Cb; Heliensis: Cc; Herisiensis: Reg. — Neuherse 4) V.: Ca; W.: Cbc 5) verba: in esd. eccl. additu sunt a Raymundo 6) praedictis: Cbc 7) litigarent: N; litigarunt: C; litigassent: Reg.

videlicet, quod, si pro eo, quod unus ex iudicibus delegatis, qui candelam sententiarum tulerant, excommunicationis esset vinculo publice innodatus, quando sententia lata fuisset, sicut per metropolitanam literas nunciabatur, aut ex alia causa ipsam consilium sententiam infirmam, ea cassata cognoscerent iterum de ipsas electione custodis, et quae in factura fuissent proposita vel personam plenius audientes, ipsam, si fuisset inventa canonica, infirmarent; alioquin ea penitus infirmata, darent sororibus facultatem liberam eligendi, et, quam in abbatis sibi ducerent regulariter eligendam, eius electionem sublato appellationis obstaculo confirmarent, ac praefatae custodi de bonis ecclesiae facerent in expensis legitimis prociendi; contradictores nihilominus vel rebelles, ut a sua tenentate desisterent, per censuram ecclesiasticam praefatae remotae cogentes. Testes etiam, qui nominati essent, si se gratia, odio vel timore satbraherent, per distinctionem eandem cessante appellatione cogere et iurati testimonium perhibere. Ipsi vero indices (an custodens ipsam quare conventum Illerisensis ecclesiae ad suam praesentiam evocantes, dilationis crisi terminum indulserunt; sed dilatio pendente praeposita Illerisensis causa complicibus suis abbati de Reinvehusen, praeposito de Noca. Ecclesia, et plebano de Esclienhusei nostras literas praesentavit, in gribus eisdem iudicibus mandabatur, ut supradicta castos quaecumque iurias ecclesiae ornamenta, custodiam (irrogue prorratas ad litanias ecclesiae pertinentes, et redditus de lileinltsem, qui debebant sororibus necessitatibus nunciari, ac quaedam cilia de praebendis eorum, quae per quosdam praedones negligenter subtraherant, et ipsa pro sane voluntatis arbitrio detinebat, per censuram ecclesiasticam appellatione remota iustitia mediante restituere cogere; quarum auctoritate castos ipsa citata, quum statim sibi die factam posset coram iudicibus campanero, ipsi post appellationem a Lamberto clerico interpositam pro parte custodis ca?dem, im ipsam excommunicationis sententiam procienderunt. El licet eodena die procurator comparuerit coram eis, et eandem causa? Canonicam 3 Sen tentiam, zapote minas ratroflabiliter latam, peteret relaxari, gann iza mullo penitus aadiretur, appellatio? et r?ien? a praedictis Lanzberto clerico interpositam ratam habuit, et recessit. Ipsi vero appellationi deferentes receperunt testes a praeposita ac comidierant eius parte productos, et eorum depositionibus in ipsius casu (is absertia publicis, ipsam cum complicibus suis ad resiliendozzena centuna quinquaginta marcam, et de furto ac sacrilegio nihilominus condemnarunt, excommunicationis sententiam si imponentes easdem. Postmodum autem quam procurator custodis ipsius praedictorum scholasticis Illindensis et cortiudie 21717 suarum conspectui se statuto termino praesentasset pro eadem custode in iudicio processurus, tunc indices assererent, quod quum praefata castos excommunicata esset a iudicibus nunciatoris, similis ipsa 21071 poterat agere, sic nec eius debebat procurator audiri, cum ab oyendo per sententiam epulorod. Procurator autem ex adverso respondit, quod talis excommunicationis sententia sibi non cere 21071 poterat vel castram, (plum per legitimationem appellationis obstaculum, quae sententia ipsam, praecesserat, de iure fuera impedita. (bazique indices ipsi, allegacionem ludas-1114i frivolant reputantes, nollent de appellatione cognoscere, procurator laza dictas ad sedem apostolicam appellavit; sed ipsi appellationi deferre nolentes, testes, quos pars altera producere valuit ad probandum, quod ualid ex delegatis iudicibus, qui sententiam tulerant pro custode, 111 120 excommunicationis erat, gzzan pro ea confirmationis sententia lata fuisset, ea occasione stinzipay qaad gzcidana ex ipsis (estibus a remotis partibus venerant, receperunt. Propter quod quaedam sorores Illerisenses pro se ac praedicta custodo, ad sedem apostolicam provocarunt. Qui appellationem interpositam contentneret, G. monialena ab adarzinistratore Illerisensis ecclesiae reanoverunt, ipsam eisdem ecclesiae praeposita contitentes, aliquas personas idoneas suum cadinloriura recepturae. Ilicz quaque indices az-ticulum de resignatione sub-actorum in zizermittentes, qui primo fflerant in mandato drosaruz literarum insertas, testes super alio adculo receperunt, quia videlicet ab abbate praedicti et coniudicibus suis legitime olim fflerant prorogatum, eo, grao? rescripti nostri copianz partibus (acere? oluerunt. Qui receptos testes super praetissis articulis postmodum publicantes, confirmationis sententiam pro saepe dicta custode latam penitus infirmarunt; ac de ipsius electione

aninus inquirentes, tanquam celebratam minas canonice cassaverunt. concessa sororibus eligendi libera facultate. Quae convenientes in unum saepedictant G. monialez unanimiter ciego-un!, cuius electionem dicti iudices confirmantes, abbatiae possessionem et cathedram solemniter assignarunt eidem, supradictam custodent et faurices eius excommunicatas publico nunciando. Subsequenter autem ii, qui super articulo praenotato, de resignatione scilicet sub-actorum, auditores fuerant a praedictis iudicibus deputati, recipientes testes a praedictae praeposita ac suorum complicarum, parte productos, depositiones ipsorum sub sigillis propriis interclusas ediderunt, iudicibus transmissi. Yeruna quata casus ipsa iter arripisset ad sedem apostolicam veniendi, memorat iudices noluerunt dicta (estilan publicare, ad nostram praesentiam eadem sub sigillis suis destinantes inclusa. Nos igitur haec et alia, quae tunc eisdem praedicta, quum l. clerici, qui pro eodem negotio venerat contra ipsam, ungen apud sedem apostolicam constituti proponere voluerunt, et acta iudicium ab iisdem nobis exhibita diligentius attendentes, deprehendimus manifeste, praedictas literas ad abbatem de Remech, et suos coniudices impetratas, fuisse lo? per subreptionem obtentas, quum in eis illius articuli, videlicet de subtractorum resignatione, fuerit praeter conscientiam nostram cognitio demandata, qui in prioribus literis ad scholasticum 19* Hildensem 13 et 14 coniudices suos obtentis, insertus fuerat, de quibus in secundis literis mentio aliqua non fiebat, et ideo quod ipsarum literarum occasione dignoscitur attentatum penitus diximus irritandum. Dictum insuper scholasticum Hildensem et coniudices suos invenimus minus provide processisse. Quum 15 enim in literis nostris 16* eisdem principaliter mandaretur, ut ad praedictam ecclesiam personaliter accedentes personae idoneae administrationem committerent abbatiae, cui ad opus eius 17* fieret hinc inde resignatio subtractorum, ipsi formam mandati apostolici transponentes 18* illo capitulo praetermisso de aliis articulis inordinate plurimum cognoverant 19*, propter quod processum ipsorum contra nostri formam rescripti ac iuris ordinem attentatum irritum decernimus et manemus. Ideoque 22 mandamus, quatenus, convenientes in loco competenti el luto G., A. et quibusdam aliis 23* sororibus eiusdem ecclesiae, sicut iustum fuerit, restitutis, et forma mandati nostri exacta diligentia observata, in negotio ipso iusta tenore praecedenti literarum appellatione remota ratione praevia procedatis ita, quod per eorum sollicitudinem circumspiciant sallem hac vice negotio lamda prorogato finis debitas impanatur. [Quia vero etc.]

CAP. XXIII.1

Valet socunchtm roscriptum, licet de primo non faciat mentionem, quo nti voluit impetrans intra annum.

Idem2.

Plerumque contingit 3, quod aliqui contra quosdam super aliquibus rebus nostris literis impetratis, illis uti multo tempore postponentes 4, tunc demum eas exhibent 5, quum aliarum literarum auctoritate ab eis 6, contra quos ipsi primitus literas impetraverant 7, cooperint conveniri, dicentes, posteriores literas non valore, utpote non facientes de prioribus mentionem. Quum igitur non sit malitiis hominum indulgendum, praesentiuza auctoritate statuimus, ut si quis nostras literas impetrans infra annum, postquam copiam iudicum 9 habuerit, ex malitia vel negligentia postposuerit uti eis, auctoritate posteriorum literarum 11* valeat conveniri, hec in ipsis 11 nulla de prioribus mentio habeatur.

CAP. XXIV.1

Si a delegato aliquid mandatum ordinario, debet humiliter exsequi. Sed si albis delegatus per alias literas post executionem mandati contrarium, vol si ante executionem innotuerit ordinario, inter delegatum, qui mandavit, et alium, contencionem esse de iurisdictione, faciat sibi utrumque literarum copiam exhiberi; non ut iurisdictionem cognoscat, sed ut ae infirmet, an per secundas revocetur prius. Et si primae revocetur, exsequatur secundum mandatum. Si autem non revocetur, vol de hoc dubitet, non exsequatur secundum mandatum, donec centena() de iurisdictione terminetur. Ab??. sic.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo2.

Quum contingat 3 (Et infra: [cf. c. Ir. de aet. el qual. I. 14.])

virt. Spirit. S. (in . . . S.: deest: C/a) districte praecipiendo mandantes (praecipinus mand.: deest: 01): C 23) al.: deest: FH1h:lf.Y.

C ap. XXIII. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XI, 275. (40. 1209.) — Comp. III. c. 13. h. t. (1, 2.) 2) Inscr. et stibscr. in Reg. 01511100 destituerantur. — Pottlaust no. 3071. — 3) contigit: Ck 4) proponentes: ib. 5) exhibere procurant: C Reg. 6) eisdem: fD. 7) impetrarunt: ib. 8) quatenus: fti. 9) iudicis: Lah 10) lit.: deest: Co?id, coll. o. C Reg. 11) illis: Coh: eis: C.

Cap. XXIV. 1) Restitutum ex Reg. Bol. XIII, 127. — Comp. IV. h. t. c. 1. (1, 2.) 2) Poluist r. 4072. — 3) ruid.: iuterdu quod faici ad monasterio convolantes: D

Ti t. III. Cap. XXII. S) memoratum abbatem: Cabe 9) R.: C; Bro-meshel: 171 Remen: Lb.; Remes: La; Rem: Cc; Reveau: Cb; Remeshusen: Cadcgjh; Reineshusors: Rep. (lieinsha?18e/11) 10) fuisse: deest: FRHh-LNC (sed iua Cb legitt.: habuisse) Rey. 11) in: deest: Cagjh Rey. 12) ad sehoj. ... obtent.: 11011 slnet in Rey. 13) 111desemsem: BHI(14) custodem ad scholasticum Mindensem (Nudeusem: Cake; Mildes: C%) C; et coniud. suos: deest: C 15) Quin: Cab; quia quilo: Ccgb Rey. 10) in lit. /test.: deest: FQH167.N 17) eiusde: FCHIIL11hN; — eiusdem abbatiae: C Reg. 18) add.: transcendentis velle: Ch 19) cognoverunt: FCHI11:lf1 Cley. 20) docrevimus: LCab Doy. 21) add.; et infra: cb 22) praesentium vobis auctoritate in

Praeterea quum quidam super aliquo litigantes ad diversos iudices literas impetrant⁴, quorum quidam obtenti a parte altera tibi mandant, ut partem adversam denuncies excommunicationis sententiae⁵ subiucere, aliis iudicibus postmodum tibi iniungentibus, ut eandem denuncies absolutam: quaeris a nobis⁶ an utrisque, an⁷ neutris⁸, vel alterutris saltem⁹ obedire debeas in hac parte¹. In Super quo tuae prudentiae respondentes credimus distinguendum, an, quum primum mandatum recepisse dignosceris, tibi forsitan innotuerit¹¹, inter illos et alios super iurisdictione discordiam suscitatum, an super hoc nihil omnino scivisti? Et quidem, si super contentione huiusmodi nihil tibi penitus innotescat¹², quum primum mandatum recipere te contingat¹³*, illud debes humiliter executioni mandare. Sed si postea contrarium tibi ab aliis¹⁴ demandatur¹⁵, tunc, literarum ad utrosque¹⁶ a sede apostolica obtentorum copia postulata, quas tibi¹⁷* auctoritate praesentium districte praecipimus exhiberi, si ex ipsarum tenore deprehenderis evidenter ita, quod non sit aliquatenus haesitandum, quod literae, quae ad illos¹⁸, a quibus secundum mandatum receperis¹⁹*, impetratae noscuntur, expresse revocent literas aliorum, tu illud intrepidus exsequaris²⁰, quod tibi secundo loco mandatur. Si vero ex literarum inspectione manifeste²¹ tibi constet²², quod literae obtentae ad illos, qui primum dedere mandatum, per alias minime revocantur, secundum mandatum nullatenus exsequaris. Quod si super hoc tibi merito fuerit dubitandum, ad exsequendum secundum mandatum te procedere non oportet, donec iuxta cuiusdam nostrae constitutionis tenorem inter eos huiusmodi concertatio²³ sopiatur. Et id ipsum facere debes, si primo mandato recepto et nondum executioni mandato tibi forsitan innotuerit, quod inter se, super iurisdictione videlicet demandata, coeperint²⁴ disceptare. Ceterum in his omnibus puram et providam te convenit intentionem habere, ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas, ubi dubitandum non est, vel etiam ad [mandatum] exsequendum te asseras esse certum, ubi certus esse non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his²⁵ te debeas habere, nulla tamen tibi²⁶* attribuitur potestas, ut inter delegatos aut partes de iurisdictione debeas iudicare. [Insuper etc. (cf. c. 36. de off. iud. del. l. 29.) Dat. Lat. Kal. b'ept. Ay. XIII. 1210.]

CAP. XXV.1

(Pando in rescripto plura narratur, diversos effectus operantia, non sufficit impetranti alterum solum probare, ad utrumque effectum consequendum.

Idem Magistro G. et P. de Firmisca2.

Ohmex literis dilectorum filiorum sancti Nicasii Remensis, Sargiensis³* et Vallis Regiae abbatum fuit nostris⁴ auribus intimatum, quod, quum ad eos semel et iterum a nobis literae processissent, super eo videlicet, quod P. clericus sancti Remigii Remensis⁶ parochiam de Salice S. Remigii, quam R. de Clivo⁷ clericus⁸ per interpositam personam ab abbate S. Remigii sibi collatam fuisse proposuit, detinebat, ipsi partes semel, secundo et tertio citaverunt, et dictum P. de S. Renzigo, quia citatus pluries comparere noluit per se vel per⁹ responsalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipsius parochiae sequestrari. Quumque postmodum idem P. accedens ad eos se iuri promiserit pariturnum, ac obtinuerit se absolvi, ipsi absolutionis¹⁰ literas concedentes diem ei¹¹ assignaverunt et locura, quibus coram eis quod promiserat adimpleret; qui diem et locum ex literis illis radens, in loco rasurae scripsit¹²*, quod ipsi ei sequestratos fructus assignari¹³ mandabant, quod coram duobus eorum tandem¹⁴*,

tertio sui absentiam excusante per literas, est confessus. Nos igitur, quum tantae temeritatis excessus falsitatis scrupulo non careret¹⁵, vobis dedimus in mandatis, ut, si esset ita¹⁶, ipsi praesumptori super dicta¹⁷ parochia perpetuum silentium imponentes, praefato R. de Clivo¹⁸* clerico assignaretis eandem cum fructibus sequestratis. Verum sicut vos, filii G. et P., per vestras nobis¹⁹* literas intimastis, quum dictus R.²⁰ rasuram praefatam coram vobis per testes idoneos probavisset, et ob hoc postulasset sibi dictam ecclesiam assignari, vos utrum clausula illa: „si esset²¹* ita,” de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasurae deberet²² intelligi dubitastis²³; in negotio ipso procedere ulterius distulistis, eligentes secundum²⁴ hoc, potius sedis apostolicae oraculum implorare, quam aliquid temere delinire. Nos igitur diligentiam vestram in Domino commendantes respondemus²⁵, quod clausula illa ad omnia debet superiora referri, ad hoc, ut ipsi R.²⁶ praefata ecclesia conferatur; quia, licet vitium falsitatis ad imponendum ei²⁷ perpetuum silentium super ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatem huiusmodi perpetravit²⁸*, non tamen propter hoc eadem ecclesia est adversario assignanda, nisi super aliis facta fuerit plena fides. [Dat. Lat. VI. Non. Mart. Pont. nostr. Av. XV. 1212.]

CAP. XXVI.1

Non valet rescriptum super restitutione beneficii impetratum, quod de causa excommunicationis et amotionis impetrantis non facit mentionem.

Idem Episcopo Inolensi2.

Dilectus filius, abbas sancti Stephani³ Bononiensis, per suas nobis literas intulavit, quod, quum ipse, cui visitationis officium in civitate ac dioecesi Bononiensi commisimus, B. et A. presbyteros ab ecclesiis suis⁴ propter eorum graves et manifestos excessus duxerit⁵ amovendos, iidem presbyteri super restitutione sua⁶ nostras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amotionis suae causa et excommunicationis, qua tenentur adstricti, nullam facientes penitus mentionem. Procuratoribus⁷ igitur vicinorum et ecclesiarum ipsarum exceptiones in tua praesentia proponentibus antedictas, tu supersedendum huiusmodi negotio decrevisti, donec super his; nostrae voluntatis beneplacitum recepisses. Nos igitur in hoc tuam prudentiam commendantes fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, literas ipsas, tanquam per ven suppressionem obtentas, viribus carere decernas, et⁷ quod circa presbyteros praedictos provide factum est, per memoratum abbatem praecipias firmiter⁸ observari, appellatione remota.

CAP. XXVII.1

Per literas iustitiae non tenetur episcopus providere habenti perpetuum vicariam vel sufficientem patrimonium, neo valent literas gratiae ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuum vicariam. Illoc dicit comprehendendo utramque intellectum.

Idem Episcopo Veratisamensi2.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, utrum aliquis ecclesiae perpetuo vicario, de proventibus vicariae bonisque³ paternis habenti unde valeat commode sustentari, tenearis per illam formam⁴ communem⁴: „Quum secundum Apostolum, in ecclesiastico beneficio providere. Ad quod sic duximus respondendum, quod, quum per formam⁵ praedictam necessitatibus pauperum clericorum, qui nullum sunt ecclesiasticum beneficium assecuti⁶, sicut ibidem exprimitur consuevit, sedes apostolica duxerit⁶ succurrendum, perpetuus vicarius⁷, nisi de vicaria fecerit mentionem, commodum reportare non debet de huiusmodi literis, utpote veritate tacita impetratis. Non enim beneficio ecclesiastico carere debet dici, cui⁸ competenter de perpetuae vicariae proventibus est provisum. Et pro habente beneficii sufficientis sub-

Tit. III. Cap. XXIV. 4) impetrari: Dtic 5) excommunicationi: LaDf 9) a uob.: deest: Bol 7) vel: 1) jley. 8) neutrisque: Dac 9) salt: deest 10) in bou mandato: IV 11) intoutit: D Rey. 12) innotescit: ib. 13) contingit: FCHh'D Rey. Cont. Rtlm. 14) albino: Di 15) demandetur: Lb Rey. 16) add.: iudices: Df, de RGlun. 17) tibi: deest: IIIIIC1371 jley. 18) alios: Dbf 19) recipia: FUIIIIf, adabckg 20) exsequens: Dac: exsequeris: Dle 21) manifestissime: 1) 22) constituit: Uno 23) contentio: Rey. 24) coeperunt: Dbf. 25) huiusmodi: D Rey. 26) tibi: deest: FALD Rey.

Cap. XXV. 1) Restituime ex Rey. Bol. XV. G. Comp. IV. c. 2. li. t. (1, 2) Fumisean.: "VII; Sumist.: IF; idem G. de Vallibus magistro G. et I. de Finuscauo (Fumuscano: Dd; Fumiscano: Dle; Fumiscano: Lag; Nieuiss: Rey.): D Req.: add.: canonicis Laudensibus: Reg. — PottAast no. 4400. — 3) Sagiensis: FilhLaN; Romancensis, Sigma: (Sagineus: Db; Sarginensis: Drle) et Vallis: D; Remetiste, Igniaceus et Vall. Reg.: Rey. 4) nostr.: drest: FGI 5) li.: D Rey. per tolrme 6) Itemeensis: Dac: deest: Lb 7) Clerim: Dale; Clec.: Dd; Clerini: 1)L; Crneio: Rey. 8) rler.: aresl: Dae 9) per: deest: FHlley. 10) nel.: ei: Rey. 11) ei: GLGfy

12) rescripsit: FCHh'D Rey.; rescribit: L 13) exhiberi: D Rey. 14) tand.: deest: Codd. colt. o.; demum: D Rey. 15) careant: Lb; careat: Df 10) si res taliter se haberet: 1) Rey. 17) praedicta: Dale 18) cf. veot. 7. 19) nob.: deest: F4HI63l 20) 12. de Clivo: Dar; Clcrin: DNI; Cloral: De; Clerino: Dq; Glera.: Df; Cruneio: Rey. 21) est: Fr77IIh7ffid Rey. 22) debeat: LdlDaf 23) dubitantes: D Rey. 24) super: Dnbc 25) taliter (deest: D) duximus respondendum: D Rey. 26) R.: deest: D Rey. 27) illi: Rey. 28) perpetrar: FHhJl. l'Jacf Rey.; perpetrat: Db.

Cap. XXVI. 1) Restituime ex Comp. IV. c. 3. le. t. (1, 2.) 2) ser. 1198—1215. — Pottleat no. 5026. 3) S.: Deeb; Procul: Ilfg 4) suis: deis!: FGX; scti M. et scti P. de Bagnarola (Bignarola: 1)h; Bannarola: Uy; Bannarola: De; Bagotola: Lb; Bajatola: Df) ecclesiis: D 5) duxerit: Dabch 6) seu: deest: FHD 7) et: deest: Dale.

Cap. XXVII. 1) Restituime ex Rey. Rcl. XVI. 165. — Comp. IV. c. 4. le. t. (1, 2.) 2) Veratisamensi: De; Velan.: Dd; Veteraneus.: Dy; Vratismensi: Dh; Ixonensi: Db; Vratislavien: jley. 3) do bouisque: liar 4) ej. e. 16. de praeb. III. 5. 5) conaucti: LA 6) dtutit: ifi. 7) perpetuum vicarium: DIU 8) cuius: Dac.

sidium ex certa scientia super obtinendo alio beneficio de levi non scribimus, quin faciamus de primo in nostris literis mentionem. [Tu denique etc. Dat. I. at. VI. Id. Ian. Pont. nosb. A. o. XVI. 1214.]

CAP. XXVIII.

Per literas apostolicas, de hac constitutione mentionem non facientes, non potest quis tren: ultra duas diaetas extra suam dioecesim, nisi do consensu partium literae fuerint impetratae. Hoc dicit usque ad §. Sunt et alii. - 5. 1. Non valent literae, ad lites impetratae, sino speciali mandato domina, nisi impetrentur per conluactam personara. h. d.

Idem in concilio generalil.

Nonnulli gratia sedis apostolicae abutentes, literas eius ad remotos indices impetrare nituntur², ut reus fatigatus laboribus et expensis litl cedere vel importunitatem actoris³ redinlere ccompellatur. Quum autem per iudicium iniuriis aditus patere non debeat, quas iuris observantia interdicti, statuimus, ne quis ultra duas diaetas extra suam dioecesim per literas apostolicas⁴ ad iudicium trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratae, vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem. §. 1. Sunt et⁵ alii, qui se ad novum genus mercimonii convertentes, velut⁶ sopitas possint suscitare querelas vel⁷ novas immittere quaestiones, fingunt causas, super quibus a sede apostolica literas impetrant absque dominorum mandato, quae⁸ vel reo, ne propter⁹ eas laborum vel expensarum dispendio molestetur, aut actori, ut per ipsas adversarium indebita molestatione¹⁵ fatiget, venales exponunt. Quum autem lites restringendae sint potius quam laxandae, hac¹¹ generali constitutione sancimus, ut, si quis super alí. qua quaestione de cetero sine speciali mandato domine literas apostolicas impetrare praesumpserit, et literae illae non valeant, et ipse tanquam falsarius puniatur, nisi forte de illis personis¹² exstiterit¹³, a quibus non debet exigi de cure mandatum.

CAP. XXIX./

Si occasione duorum rescriptorum, unius ecilicet in cansa principali, alterius in causa appellationis, contenditur, non iudex super principali, sed deputatus super appellatione, cognoscere debet de validitate appellationis.

Honorius III. Cantuariensi Archiepiscopo et Coniudicibus suis².

Dilectus filius I. Sarracenus clericus exposuit coram nobis, quod, quum Iordanus clericus Dumeliensis³ ipsum super ecclesia sancti Nicolai Dumeliensis⁴ coram vobis auctoritate literarum nostrarum traxisset in causam, ex parte ipsius^{1.5} in praesentia vestra⁸ fuit excipiendum propositum, quod auctoritate ipsarum⁷ literarum non debebat, nec poterat conveniri eo, quod ultra duas diaetas a dioecesi, ubi praedicta ecclesia sita erat, contra statuta concilii generalis⁸, de quo in eisdem literis non fiebat mentio, distabatis. Et quia huiusmodi exceptionem admittere denegantes⁹ niltilominus procedebatis in causa, pro eo duntaxat⁹, quod idem I. in Rophensi¹⁰ et Eliensi dioecesi beneficia obtinet, quasi ex hoc ibi¹¹ domicilium intelligeretur habere, ipse ad nostram¹² audientiam appellavit. Sed¹³ vos, eius appellatione contempta, partem alteram mittentem in possessionem eiusdem ecclesiae causa custodiae decrevistis. Quumque idem I. appellationem interpositam¹⁴ prosecutus, ad venerabilem fratrem nostrum Eboracensem archiepiscopum et eius collegas nostras super praemissis literas impetrasset, vos, in causa ipsa¹⁵ nihilominus procedentes, eisdem iudicibus, ne in commissio sibi procedant negotio, inhibetis. Quocirca discretioni vestrae mandamus, quatenus¹⁶, si est ita, causae supersedeatis eidem, quum non vos, sed dicti iudices cognoscere habeant, ad quos iurisdictio debeat¹⁷ pertinere.

Tit. III. Cap. XXVIII. 1) c. 37. C. 1. l. tter. IV. 1215. - Comp. IV. e. 5. h. t. (1, 2.) 2) impetrant: La; noscuntur: Ilb 3) auctoris: F Rrlama. 4) ap: deest: labf 5) enim: Db 6) ut vel: HIFD arg. 7) aut: Dbc 8) quas: FGLhL Dabe 9) per: MD 10) vexatione: Cotc. 11) de hac: Dac 12) quis: Da; illis quis: De; personis (uis: DI, 13) extitit: D

Cap. XXIX. 1) Restitutum ex (outp. V. c. 3. de off. aia. del. (1. 15) 2) Cant. archiep. S. Ron., eccl. cardinali et coniud. salo: E - 1216-27; - Yotbast no. 7727. 3) Dulmensis: EDIL; Dunelensis: G; Duuelmensis: H; - quum lord. cler. Dunelmensem (Dunelmense: Eb; Dumeueusem: Ea) episcopum (ipsum: Eab) super eccl. Nicolai (add.: S.: Ea) Dnnelmensis (Dulmensis: 1. ab; E) 4) Dunelmensis: 0111; deest: E 5) Ioannis: E per toinae 8) kacc verba, quae exstant: Eabd, a lltcktero omiso seim 7) illarum: GILILE; deest: FM; nostrarum: La 8) cf. uaput prox. auterdcros 9) dunt.: deest: Eh 10) Rofenensis: FGtiEb; Rolfensis: Ead; - Rocltester- 11) ibi: deest: FIik Coat. D Gtum. 12) nost.: deest: hbNlscd 13) Sed: deest: El 19) emissam: E 15) hacc (nihil.: drest): Eb 16) guaten.: deest: Ed 17) uoscitur: Db.

CAP. XXX.1

Si plures impetrant in eadem ecclesia, etatur datao, ut primos Impetrana praefragetur, et solue admittatur. Ita communiter summant doctores, et procedit latud summarium secundum opinionem commnem, quae hodie invaluit, propter iura nova.

Idem Episcopo et Archidiacono Legionensibus².

Capitulum sanctae crucis Cameracensis exhibita nobis petitione³ monstravit, quod Callimacho⁴ clerico Noviomensis dioecesis, super praebendali beneficio in eorum ecclesia obtinendo literas nostras ad eos prius⁵ monitorias, et demum praeceptorias impetrante, B. 6 clericus Tornacensis dioeesei, contra eos super consimili beneficio in eadem sibi ecclesia conferendo ad I. 7 archiepiscopum⁸ Tornacensem et eius collegas, de praedictis literis non habita mentione, exstuctorias a nobis literas impetravit, qui post appellationem ad nos interpositam in eos suspensionis et excommunicationis⁹ sententias protulerunt, ac dictus C. 10^{*} super executione mandati II pro eo facti ad alios obtinuit scripta nostra, qui tulerunt suspensionis et excommunicationis sententias in eosdem¹². - (- Unde nobis humiliter supplicarunt, ut, quum in eadem ecclesia¹³ XII. t{ntum sint praebendae, et ob hoc non sine magno gravamine simul providere possent¹⁴, utique¹⁵ faceremus easdem sententias relaxari, et provideri eorum alteri in eadem ecclesia de praebenda: praesertim, quum in utriusque literis clausula illa contineretur¹⁶ inserta, nisi eadem ecclesia de mandato nostro foret in alterius receptione gravata. Quocirca discretioni vestrae mandamus, quatenus, eo recepto in canonicum et in fratrem, assignatoque sibi beneficio praebendali, qui ad eos prius¹⁷ mandatum apostolicum reportavit¹⁸ praefatas sententias iuxta formam ecclesiae sublati appellationis obstaculo relaxetis, alteri super praebendali beneficio in eadem ecclesia silentium imponentes.

CAP. XXXI.1

Si babees literas Papae ad beneficium eje propter annuam pensionara renunciat, non valent literae beneficiales per eum hoc tacito impetratae.

Idem Bituricensi Archiepiscopo apostolicae sedis Legato².

Ad audientiam nostram te significante³ pervenit, quod quidam clerici⁴, obtentis a sede apostolica literis super provisione sua in aliquibus ecclesiis tibi lege dioecessana subiectis, recipientes⁵ ab eis annuas pensiones, seu alia beneficia, ab eorum⁷ impetitione desistunt, renunciantes nostrarum beneficio literarum, j- deinde ad sedem apostolicam accedentes super provisione sua obtinent alias literas ab eadem, de literis antea i71t-petratis non habita ntenntin, et sic gratia benignitatis apostolicae abutentes, ecclesias multipliciter inquietant. Ne igitur tales de suae circumventionis astutia gloriantur, Fraternitati tuae mandamus, quatenus eos, qui, post literas nostras taliter venditas, alias, de illis mentione non habita, impetrabunt de cetero, vel hactenus impetrarunt⁸, carere decernas⁹ commodum earundem, et¹⁰ ecclesias, contra quas fuerint impetratae, non permittas earum occasione vexari, revocando in irritum, si quid earum¹¹ praetextu inveneris¹² esse factum.

CAP. XXXII.

Receptus per literas apostolicas, Hect praebendam exspectet, per alias literas hoc supprimentes in alia ecclesia recipi non debet. /Ioe dieit inhaerendo verbis literae.

Gregorius IX. Archiepiscopo Mediolanensil.

In nostra proposuisti praesentia, quod nonnulli clerici a sede apostolica plures literas, non tamen alias de aliis mentionem facientes, impetrant fraudulententer, ut in pluribus ecclesiis admittantur, sicque aliquando in aliis recepti, hie

Cap. XXX. 1) Restitutum ex Comp. V. e. 1. Ia. t. (1, 2.) 2) Abbati et priori S. Proiecti et I. de Villa Wade (Vnadi. Ed) canonico S. Quintini Noviomensis dioecesis (dioc.: deest: Ecd) Eacd; - Idem abb. S. l'otri et J. can. S. S. Noviera. dioec.: El - scr. 1216-27. - Pottlunast no. 7711. 3) Capituli S. Crucis Cerner. extlib. nobis petito declaravit: E 4) Calerto: G; Camalco: d"; - Revaldo: Rae; Revardo: Ed; R: EEL 5) prius: deest: FGHlhLNE 6) Balduinus: E 7) Io.: EaG 8) archidiaconum: FGHlhE 9) et exc.: deest: Codd. coll. o. Ebcd 10) R.: FE 11) add.: vestri: Ea 12) eisdem (deest: Red) ad scholasticum S. Quintini Noviom. dioecesis. et coniudices eius: E 13) add.: vestra: Eh 14) possunt: ib. 15) utique: Ed Richter 16) continetur: El 17) primui: ib. 18) deportavit: fb. Cap. XXXI. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 4. de praeb. (3, 4.) 2) ser. 1216-27. - 1 ottkast no. 7789. - 3) verba: te sign.: exstant: H 4) laici clerici: Ed Richt. 5) recipiunt ab eccl. ipsi: E 6) et sic ab: E 7) earum: FGILaMN 8) impetrarant: Lb; impetrarant: Con t. Rulm. 9) deternens: Codd. coa. o. E 10) et: deest: fb. 11) norma: FU 12) inveneritis: FN. Cap. XXXII. 1) (1227-34.) Pottlunast a. o. 9527.

nondum in eis ecclesiasticum beneficium sint²* assecuti, alias ecclesias super receptione sua nihilominus impetunt et molestant. (*Et infra:*) Mandamus, quatenus eos clericos³ ecclesiis, in quibus recepti sunt, faciens esse contentos, non permittas alias ab eis occasione literarum huiusmodi molestari, nisi de receptione forte sua expressam fecerint mentionem.

CAP. XXXIII.

Non valet recriptum, quod procurator revocatus et de hoc certificatus extra iudicium impetravit; secus tamen, si in iudicio, dummodo revocatio ad notitiam adversarii vel iudici non pervenerit. Hoc dicit secundum leituram magis communem.

Idem Episcopo Silvanectensi, et Abbati Caroliloci*.

Ex parte decani et capituli Laudunensis fuit propositum, quod, quum ipsi auctoritate apostolicae indulgentiae in nobilem virum I. excommunicationis sententiam protulissent, procuratoribus partium propter hoc ad sedem apostolicam accedentibus, et lite super diversis articulis contestata, nos causam vobis commisimus terminandam, hoc adiecto, ut non obstant literae praeter assensum partium impetratae. Dictus autem nobilis citatus proposuit, quod per illas literas procedendum non erat ex eo, quod V. 2*, qui easdem literas impetraverat, falsus existeret procurator, quum ipse ante impetrationem literarum ipsarum, propter suspicionem, quam contra eundem conceperat, mandatum sibi traditum revocasset. Eis igitur³* proponentibus ex adverso, quod ad nos vel ad ipsos huiusmodi revocatio non pervenit, vos, quod deberetis per literas ipsas procedere, propter quamdam interlocutoriam protulistis. (*Et infra:*)⁴* Petente itaque procuratore ipsorum, ut inspiceretis praedictam indulgentiam, procurator ipsius nobilis ex adverso respondit, quod non erat per iam dictas literas procedendum, exhibens alias quasdam posterius impetratas, inter alia continentes, ut, si de partium voluntate procederet, causam terminaretis eandem; alioquin ipsam sufficienter instructam remitteretis ad sedem apostolicam examen cum indulgentia memorata. Quas literas ipsi ex eo non valere dicebant, quia per eundem V. 5* et post revocationem mandati fuerant impetratae. Quia yero iuxta generalis statuta concilii⁶ apostolicae literae, quas sine speciali mandato domini quis impetrat, valere non debent, nisi sit de illis personis, a quibus non est exigendum de iure mandatum, mandamus, quatenus, si revocatio mandati ad procuratorem pervenit, quum minus valere debeant literae, quae impetrantur ab illo, a quo mandatum dominus revocavit, in negotio iuxta priorum continentiam literarum, non obstantibus posterioribus, procedatis.

CAP. XXXIV.

Rescriptum, impetratum contra hominem alicuius dioecesis, non extenditur ad hominem eiusdem nominis alterius dioecesis.

Idem Decano et Magistro G. Canonico Leodiensi.

Significante V. 2* nos noveritis³ accepisse, quod, quum R. contra V. Remensis dioecesis super quibusdam pannis et aliis⁴* ad iudices literas impetrasset, idem V. excipiendo proposuit, quod, quum idem non de Remensi, sed de Leodiensi dioecesi existeret, per huiusmodi literas, quum de dioecesi Leodiensi non facerent aliquam mentionem, conveniri de iure non poterat, nec debebat. Et quia exceptionem huiusmodi admittere denegarunt, nostram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, revocato in irritum, etc.

CAP. XXXV.

Per rescriptum, impetratum contra homines dioecesis, non possunt conveniri homines civitatis.

Idem Priori sancti Laudinensis, et Succentori Rothomagensis.

Rodolphus² clericus, rector ecclesiae sancti Christophori

de civitate Sagiensi³ sua nobis insinuatione monstravit, quod, quum magister R. eum per quasdam literas, contra episcopum Sagiensem et quosdam alios Sagiensis dioecesis super rebus aliis impetratas a nobis, coram iudicibus super eadem ecclesia per generalem clausulam: „quidam alii“ convenisset, idem rector proposuit excipiendo, quod, quum esset de civitate Sagiensi, et sub eadem clausula nullus de civitate ipsa intelligitur⁴* inclusus, conveniri non poterat per eandem. Et quia dicti iudices exceptionem huiusmodi recusarunt admittere, nostram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, revocetis in irritum, etc.

CAP. XXXVI.

Si conveniendus per clausulam moriatur re integra, successor conveniri non potest.

Idem Abbati sancti Iacobil.

Significavit nobis comitissa Namutensis², quod, quum mortuo comite fratre suo ipsa in eius successerit comitatu, G. et B. 3 per quasdam literas apostolicas⁴ contra Tullensem episcopum et quosdam alios clericos et laicos impetratas, eam coram iudicibus, ad quos obtentae fuerant⁵*, super quadam summa pecuniae, quam eidem fratri suo se mutuasse dicebant, per illam generalem clausulam: „quidam alii“, quia in praedicto comitatu successerat, convenerunt. Excipiente itaque procuratore suo, quod, quum adhuc frater eiusdem mulieris viveret, quando eadem literae impetratae fuerunt, nec per ipsas, dum viveret, fuerat ad iudicium evocatus, earum auctoritate non poterat conveniri. Et quia iudices exceptionem non admitterebant ipsius, nostram audientiam appellavit. (*Et infra:*) Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, revocato in irritum, etc.

CAP. XXXVII.

Non valent literae exsecutoriae, in quibus impetrans falso dixit, monitorias praecessisse.

Idem Abbati sancti Victoris¹.

Ex insinuatione episcopi Ambianensis accepimus, quod I. clericus super eius provisione ad ipsum praeceptorias, et postmodum ad vos² exsecutorias contra eum literas impetravit. (*Et infra:*) Quocirca mandamus, quatenus, si nullae monitoriae super hoc praecesserint, exsecutoriis supersedeatis eisdem, dummodo eadem exsecutoriae de monitoriis fecerint mentionem; alioquin in executionis negotio iuxta directum ad vos pro ipso mandatum ratione praevia pro cedatis.

CAP. XXXVIII.

Cessantibus clausulis in dubio Papa non intendit gravare eundem collatora super provisione duorum; ideo secundum impetrans repellitur, si ve primus exspectet, sive sit iam gratiam consecutus. Hoc dicit secundum intellectum Gloss.

Idem Noviensi¹* Episcopo.

Mandatum apostolicum ad te directum, ut magistrum S. faceres in canonicorum recipi et in fratrem Noviensi²* ecclesiae, si pro alio ibidem non scripsimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur³, alio iam beneficium per nostras literas obtinente prosequi non teneris, quum super receptione duorum gravandi ecclesiam antedictam non fuerit⁴ intentio mandatoris.

CAP. XXXIX.

Ecclesia, in qua Papa primus dedidit monitorias, et secundum exsecutorias, per primum, non per secundum intelligitur gravata.

Idem¹.

Literis apostolicis ad vos directis, ut G. clericum reciperetis in canonicum et in fratrem, nisi pro alio fuisset per nos ecclesia vestra gravata, mandatum nostrum vos exsequi volumus et mandamus; non obstante, quod T. subdiaconum per nostras literas exsecutorias recepistis, qui a bonae memoriae H. 2 praedecessore nostro monitorias impetravit³,

Tit. III. Cap. XXXII. 2) sint: *deesi: FGHIX* 3) cler.: *deest: alN*.

Cap. XXXIII. 1) Compendiensi: *Codd. coll. o.*; — (1227-34.) *Pothast fto. 9528*. — 2) *W.: FLUX* 3) ergo: *FGHLKJLV* 4) et infra: *deest: FGHKN* 5) *W.: FGKLM* 6) cf. *supra c. 28*.

Cap. XXXIV. 1) (1227-34.) *Pothast no. 9529*. 2) *W.: FGKper totmt* 3) noveris: *Cont. 13nm*. 4) et al.: *deest: Codd. coll. o.*

Cap. XXXV. 1) (1227-34.) *Pothast no. 9530*. 2) Radolphus: *FHI*; Itandolphus: *La*; Radolphus: *DI*; Gaufridus: *A* 3) Saginensi: *F per totmt* 4) intelligeretur: *Codd. coll. o.*

Corpus Iur. can., Ed. Friedn'g, T. II.

Cap. XXXVI. 1) (1227-34.) *Pothast no. 9531*. 'L) Namucensis: *FLUX*; Manucensis: *La*; Namitensis: *Lb*; Navarie.: *N* 3) *L'*. et 5.: *Pilla* 4) ap.: *deest: L* 5) fuerunt: *Codd. coll. o.*

Cap. XXXVII. 1) (1227-34.) *PaltHasl no. 9532*. 2) *ntancant inscriptioneni esse propter hanc pluraleat elocutionem Latm Con tia el Rlehtero CredintUS*.

Cap. XXXVIII. 1) Novicensi: *F*; Novariensi: *A*; Noviouensi: *G*; Noviomensi recte: *HI* ('Joyon) — (1227-34.) — *Pothast no. 9533*. 2) Noviomensis: *FBI* 3) prosequitur: *116*; exequatur: *La* 4) fuit: *Cont. Bolu*.

Cap. XXXIX. 1) (1227-34.) — *Pothast no. 5534* 2) *llo.*: *Lb*; Honorio: *N* 3) impetraverat: *FL*.

quum factum praedecessoris nostri potius, quam nostrum fuerimus prosecuti.

CAP. XL.

Illoecesanus, cui scribitur, ut in dioecesi sita, ubi pro alio scriptum non est, provideat vol faciat provideri, non potest id exsequi circa beneficium spectans ad collationem alterius, iam pro alio gravati.

Idem1.

Abbatem, qui mandatum apostolicum iam recepit, ut S. clerico in aliqua ecclesiarum sui monasterii provideret, et2* per literas generales ad dioecesanam episcopum 3* obtentas, ut in dioecesi sua, ubi pro alio scriptum non esset, faceret provideri, cogi iuris ratio non permittit, nec super conferendis ecclesiis aut beneficiis aggravari, etiamsi facultatem habeat dioecesanus per easdem literas providendi.

CAP. XLI.

Per rescriptum directum excommunicatori, ut absolvat excommunicatum, si contra concilium dan excommunicavit, datis executoribus, qui eo non percute exsequantur, non excommunicatori, sed executoribus cognitio demandatur.

Idem1.

Ab excommunicato, qui contra statuta concilii generalis 2 asserit se ligatum, literis ad excommunicatorem obtentis, ut, si est ita, sine difficultate absolvat eundem, et aliis deputatis iudicibus 3*, qui, eo non parente, mandatum apostolicum exsequantur, non excommunicatori, qui de facto suo 4 certus esse debet, licet in hoc deferatur eidem, sed illis cognitio demandatur.

CAP. XLII.

Si impetrans rescriptum ad beneficium, dixit se non beneficiatum, quum tanteo haberet beneficium, Hec exignum, non valet rescriptum.

Idem1.

Si proponente aliquo, nondum se beneficium ecclesiasticum assecutum, super provisione ipsius, licet minus competens obtinentis, rescriptum apostolicum de hoc mentionem non faciens impetretur, illud veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.

CAP. XLIII.

Abutentes rescripto apostolico in casibus hic enumeratis, privantur commo rescripti, et condemnantur in sumptibus et damnis adversario.

Idem Episcopo Parisiensi1.

Quia nonnulli diversis modis literis apostolicis abutuntur, statuimus, ut, quicumque obtentas sub nomine suo literas aliis eiusdem nominis tradunt, qui quos volunt fatigant indebite per easdem, et qui eas tali modo recipiunt, quique illos, contra quos nihil habent quaestionis, faciunt in iudicium evocari, aut literas ipsas ad futuras trahunt controversias, quae nondum fuerant tempore impetrationis exortae, seu quemquam super uno negotio, vel etiam malitiose super pluribus personalibus actionibus, quae sub uno iudice possent tractari commodius, per varias literas coram diversis iudicibus 2 trahunt, ut laboribus fatigatus et sumptibus vel compellatur componere, vel cedere iuri suo, aut reus actorem eodem tempore ad diversa loca, vel indeterminate ad villam, quae commune cum pluribus eiusdem provinciae villis habet vocabulum, citari procurat, ut, dum non comparuerit, excommunicetur quasi contumax, et sic eum a sua intentione repellat, earundem literarum commo careant, et adversariis in moderatis expensis ac damnis, quae propter hoc eos pertulisse constiterit, condemnentur.

TITULUS IV.

DE CONSUECUDINE.

CAP. LI

Consuetudo, inferens gravamen ecclesiis, debet ludida officio tolli. Hoc dicit secundum intellectum mugis singularem.

Gregorius I. 2* in Registro.

Consuetudines, quae ecclesiis gravamen inducere dignoscuntur 3, nostra nos decet consideratione remittere, [nec illuc etc.]

CAP. II.1

Ex consuetudine potest introduci actus sive solennitas, per quam sine apprehensione reali transfertur possessio rei absentis. H. d. et est casus singularis secundum Abbatem Siculum.

Innocentius III. Archiepiscopo et Capitulo Lugdunensi2.

Ex literis, } quas tu nobis, frater archiepiscopo, destinaste, intelleximus manifeste, quod regnum Daciae, quantum ad ea, quae ad los juni contingunt, consuetudinibus suis et institutionibus regne Suom7n (menino regatur. Unde nullum usum testamentol'um illius provinciae habere contingit, qui alibi in ultimis decedentium volemtatibus 3 secundum legalenc 4 observantiam custoditur. Si yero quis 5* possessiones aliquas claustris 6 vel aliis religiosis locis in bona valetudine vel ultima voluntate 7 constitutus 8 pro suorum vult remedio peccatorum conferre, hanc ecclesiae conferendi formam esse proponitis s*, quod in huiusmodi donationibus modicum terrae consuevit in manu 10 accipere, vel 12* in extremitate pallii, quod manu episcopi vel cuiuslibet alterius praelati ecclesiae sustinetur 13, aut super ipsum altare aliquo involutum 14 panniculo cum debita humilitate ponendum sub testimonio videntium et audientium, sub dicta forma 15, quae scotatio vulgariter 16 appellatur. ', Versan quia huiusmodi donatio snalitiore 17 a quibusdam cavillatoribus 18, sicut asseris, impeditur, a nobis humilides- posulasti, ne loca religiosa et ecclesiae, quibus multae possessiones sub scotatione huiusmodi sunt collatae, ab aliquibus possint vel 19 debeant pncere perturbare, paterna debeamus 20 sollicitudine providere. Noientes igitur, ut tales constitutiones, quas diuturnitas tesporis, set asseris, observavit, et usus consuetudinis hactenus approbatas retinuit, temeritate e iudibet infcrmentur, Discreti. oni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus donationes eorum, quae sub obtentu consuetudinis claustris, ecclesiis vel quibuslibet locis 11 religiosis pie ac provide 12 conferuntur vel etiam sunt collata, faciatis irrevocabiliter 13 observari, quum huiusmodi signum, quod scotatio dicitur, non tam factae donationis, quam traditae possessionis sit evidens argumentum, si quos contradictores inveneritis ala rebelles, auctoritate freti apostolica per censuram 24 ecclesiasticam, monitione praemissa, sublato appellatiuni.s obstaculo, co7npscentes. [Dat. I. at. XVI. Kal. Dec. 1198.]

CAP. III.1

Non valet consuetudo, ut in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia teneatur.

Idem Episcopo Pictaviensi2.

Ad nostram audientiam noveris pervenisse, quod in tua dioecesi etiam 3 in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur, quod, quum aliqua causa tractatur ibidem, et 4* allegationibus et querellis utriusque partis auditis, a praesentibus literatis et illiteratis, sapientibus et insipientibus, quid iuris sit quaeritur, et 5 quod illi dictaverint vel aliquis eorum, praesentium consilio requisito pro sententia teneatur. Nos igitur attendentes, quod consuetudo, quae canonicis obviat institutis, nullius debeat 6 esse momenti, quum sententia a non suo iudice lata nullam obtineat

Tit. III. C ap. XL. 1) (1227-34.) Pottleast no. 9535. 2) et: deest: FGHKN 3) ap.: deest: FGHKLN.

Cap. XLI. 1) (1227-34.) - Potthast no. 953G. 2) cf. c. 48. de sent. exc. (5, 39.) 3) iud.: deest: Codd. coll. o. 4) add.: in hoc: Cont. Bithna. Cap. XLII. 1) (1227-34.) - Potthast no. 9537. Cap. XLIII. 1) (1227-34.) - PotUcast no. 9538. 2) iud.: deest: LaN. T i t. IV. C a p. I. 2) in Rep. lib. I. cp. G6. ore. arl Fclacem ep. 3lessanea s. ao. 591. - daté no. 770. - Comp. I. e. I. h. t. (1, 3.) 2) I.: deest: FGHK 3) noscuntur: A.

C ap. II. 1) Restitutwn ex Reg. Bol. I. 422. Alan. 4, (1, 4) Comp. III. c. 1. Ir. t. (1, 3.) 2) Ludimensi: H: Lugducensi: La: Lunden.: Acd: Lunden.: Aeg: London.: Af: Lundunensi: Aa: Liridensi: T: Luodensi Teclae. Ab: - R. archiep. et cap. Laude/lef: Reg. - Potticrtst no. 421. - 3) facultatibus: T 4) regularen: I' 5) aliquis: FGRlh 11 Reg. Cont. Titulan. G) claustrali-

bis: T 7) in bona voluntate vel ultima valetudine: Ab et coniect: era Contii 8) coustitutis: I' 9) proponis: FQIK: IT Ileg. Cact. Bdhna.: proposuisti: H 10) in maitu: deest: AabghT Rey. 11) assumere: ALT Rey. 12) aut: FGHKA bcT 13) sustineretur: T 14) involuto: Aab 15) forma dona- Monis huiusmodi (huiuscemodi: Aak) subsequente: AT Reg. 16) vulg.: deest: T 17) mal.: deest: T 18) cavilli: deest: T 19) et: T 20) de- beamus: Ac' I' 21) add.: et personis: T 22) haec verba quae e.rstant: AT Rey. a Richtero onxissa su.a. 23) irrevocabiles: Aabkl Rey.: inviolabiliter: T 24) poenam: I'.

Cap. III. 1) Restitutscm ex Reg. Bal. I. 571. - Alcen. e. 1. (1, 4.): Comp. III. c. 2. h. I. (1, 3.) 2) Pitaviensi: Ch: Pataviensi: CgT Rey. - Pottleast no. 604. 3) et.: eleest: CGT 4) et: deest: FGHlbcT I' Rey. 5) ut: I' 6) debet: Cont. Balan.

CAP. VII.,

Non potest iuduri ex consuetudine, ut quia possit dimittere dignitatem sine suporlorla licentia, ve1 ut possit, electus administrare, non habita c onfirmatione a superiore.

Idem Conventui Corbiensis 2 monasterii.

Quum venerabilis frater noster episcopus Hostiensis et dilectos filias L. 3 tituli sanctae crucis presbyter cardinalis olinz in partibus Alemaniae legationis officio fungeretur, invenerunt abbatem de monasterio Hermionensi 4, quod ad Romanam ecclesiam noscitur pertinere nullo mediante, ad monasterium Corbiense, quod est etiam Romanae ecclesiae speciale, propria temeritate migrasse, licentia illud deserendi, vel confirmatione a nobis, vel ab ipsis, qui vices nostras in illis partibus tunc gerebant, nec habita, nec petita. i [(Zuanque Northusium advenissel regada recepturus, iisdem existentibus ibidem, ut contemphas eius ananifestior appareret, ad eos accedere non curavit, se inandatorunz ipsorum exhibens modis omnibus conlenzptorem. Propter quod dicli legati venerabili fratri nostro Padeba^u nensi episcopo dederunt firmiter in mandatis, ul eunclenz cid suanz praesentiali erocarel, et praedictis omnibz diligentiuz expositz cnram eo, ipsunt ab amad officio et beneficio suspendere non differret, disnea nostro se conspeclui praesentaret, de contempta veniam petiYurus. Ceterum quinz suum nuncium ad eorundem praesentiam destinaret, se super praedictis omnibus per (tundeas excusans illius terrae allegavit consuetudinem generale, asserens, quod pro electionis confirmatione val obtianda etiam benedictione vel licentia de uno ad aliad moazasterium iransezdi, sonsacas Pontifex val eitas legati non erant aliquatenus requirendi, guum in illis partibus consuetudo talis hactenus sil serrala. fideos yero legati precibus multorum indizad tanz ecclesiasticorum aplana saecularium principum, qui eosdnt pro ipso iaztaaztissint rogaveravt, praedictam sententiam relaxarunt, praefato episcopo Padeburaensi nzandantes, ut memorato abbali iniungere non diffirrel, ut usque ad dominicam, qua cantatur „Lactare Ierusalenz,” proximo p-aeleritam nuncios sacos ad sedem apostolicam destinaret, mandatum nostrum tam super hoc cfaam aliis eisdenz mediaatibus atuncias recepturaz; quod si lacere forte negligeret, ex tanc ipsuan in pristinanz sententiam reducere non differret, et eam fcccerel farmiter observari.] Postmodum autem, quinz suos ad sealena apostolicanz nuncios desfinasset, iidenz violentes eum micicipliciter excusare, nuncii 5 eius ad defensionem ipsius generale illius terrae 0 consuetudinem allegarunt 7. Quum igitur haec non tam consuetudo, quam corruptela merito sit cenda, quae profecto sacris est canonibus inimica, ipsam mandamus 3 de cetero non servari. [Dat. Lat. V. Non. :llaii A.o. XI. 1208.]

CAP. VIII.,

De consuetudine potest induci, quod una ecclesia de gremio alterius teneatur sibi praelatum elegere. Et consuetudo est optima legum interpret.

Idem Decano Salesberiensis, A. Archidiacono et Magistro P. Penetel 2, Canonico Parisiensis.

Quum dilectos filius Gui1. 3 * Andreensis ecclesiae monachus, qui pro clerico 4 eiusdem ecclesiae se gerebat, et G. Daubins 5 m. onachus ay procurator monasterii Karofensis6 super iure eligendi abbatem 7 in Andreensi monasterio, et eiusdem\$ C.uilelmis electione in nostra praesentia 10 * invicem 11 litigarent, idem Gu. electionem suam 12 a fratribus Andreensis 13 ecclesiae concorditer celebratam auctoritate apostolica petiit confirmari, asserens 14 * tam de iure communi, quam de 15 privilegio speciali eis a felicis recordatioazis 16 Alexandro Papa concesso, et a nobis postmodum confirmato, liberam eligendi auctoritatem ad eosdem fratres tantummodo pertinere. Nana de iure communi omnis congregado monachorum eligere sibi debet abbatem, et in eiusdem Alexandri privilegio continetur, ut obeunte ntonasterii Andreensis abbate nullus ibi qualibei subreptionis astutia seu violentia prae-pozatur, nisi quent fi-aíres vel eo'rum pars consilii sanioris secundtanz Deznzt el beati Peneclitci regulan' du.xerint eligendum.

Tit. IV. Cap. VII. 1) Restitutvna ex Reg. Bel. %I, 73.—Comp.III. c. C. Ir. 1. (1,3.) 2) Cordelensis: Cc; Cordiensis: Cd; Corbaiensis: Cf; Corbeiensis: Reg. — Pottleat vco. 3397. 3) I.: Che; Leo: Reg. 4) Her.: F; Hetn.: H; Hebdel.: G; I3.: X; Hermofor.: La; Herbiopolensi: N; Herwordelensi: Cacta Reg.; Ordcleusi: Cd; Hervorderelensi: Ce; legendum est: Herfordensi 5) nunc. el.: deest: Cabe Reg. 6) praedictant cona.: Ileg. 7) allegar. dicentes quod pro electionis confirmatione vel obtinenda etiam benedictione vel lironda de uno ad aliud monasterium transeundi summus pontifex vel eius legati non erant aliquatenus requirendi, ruin in illis partibus consuetudo talis hactenus sit servata: Cb 8) mandavimus: NCgle; ipsam de cetero servari nolentes etc.: Ileg.

Cap. VIII. 1) Restitutio: ex Reg. Ral. %I, 205. Comp. III. c. 7. h. 1. (1,3.) 2) Peuerel: HCaegh; Puluerel: CV; Peruel: Cc; — Decano Saresberiensis

A nobis gicoque praedictis fi-atribus diguoscutur esse concessuom, ut lictunz sit eisdem, quina ecclesicon suam abbate vacare conliger, personara idoneam de gremio epusdenz ecc estae v^oalium per regularen electionem sibi praeficere in paslorem Karoffensi monasterio praesentandaan, ut ab ipso confirmationean acopia; et rerenentiam ei, quam debet, inapendat. Dictas yero Gau-fidus 17 procuratur proposuit ex adverso, quod, quum ohm ad petitionem contitis Palduini, uxoris et filiorum ezus, patronorum ecclesiae Andreensis a bonae memoriae G. Moriensiis* episcopo fuerit constitutum, quod si praefatus locos divino 19 munere adeo pullularet, ut prior aut abbas constitueretur ibidem, electio eius penes fratres eiusdem loci et capitulum Karofense 20 penderet, et huiusmodi l1 * obtentu statuti sic fuerit longe retroactis temporibus observatum, ut monasterio Andreensi vacante, Andrenses fratres ill Karofensi capitulo aliquem de gremio monasterii Karofensis sibi eligerent in abbatem, electio praedicti G. tam contra statuti tenorem, quam etiam contra consuetudinem approbatam, quae optima est legum interpret, Ininlls canonicis attentata, merito cassari debebat 22, i et mandan frcatribus antedictis, ul iuxta quod est lacteazias obtentum, procederent ad electioazenz abbatib, [adiciens, quod per privilegiunt supradicti praedecessoris nostri, nec etianz confirmtatioazent nostraan praediudicaz poterat monasterio Karoffensi, quzaaz nulla penitus de praedicto statuto el approhatc coasuetudine habita araencione fuerint per subreptionem obeata. Propoztut insuper ident G., quod ex cilla quoque causa dicta electio cassari debebat, quia videlicet el ab iaaterdictis el de interdicio literal celebrata. Quum enim bmae menoriae Lambes-tus .ilorinensis episcopus supradictis fi-atribus dederit in praeceptis, prozt in eius patentibus literis perspexinz'us contineri, zrt cid lictroffense monasterivaz, de calas gremio eligere debebant ab-baten?, infra ocio dierum spatium accedentes, ibidein aligeren', ul debebant, quod si non facere'nt, scirent se ab omziz officio el beneficio el ecclesiarum iazgressit fore suspensos, ipsi mandato episcopi vilipenso infra p-aefixum leampus, proul debebant, eligere contempserunt. Unde quaznt post elapsunt terminan suspensionis sententia coeperint esse ligati, electo post haec ab ipsis praesacazpica debebat irrita iudicari. Ad hoc autenz fuit ex adverso responsuna, qzrod quam praedicto modo eligere Andrenses ?arome/it animine tenereaztur, episcopo sine causae cognitione hoc praecise mcandanti non tenebratzur obedire, ac ideo praedicta sententia interdici eos ligare non poluit, vptote ininus rationabil'iter promulgata, ntaxime quam infra terinizaan ab episcopo constitsatunt ad Karoffense monasterium accedentes, licentiam pefierint de stao monasterio eligeazdi, licel eam nequiverznt obtinere. Contra quod pars altera replicavit, quod, etsz fuisset forsitan dicta sententia minas iasta, htaamiler lamen parece tenebantur eidem, qutrnt fuisset a dioecetano episcopo proanaslgata.] Ilis igitur et aliis, quae corran nobis ut inque fuere proposita, perspicaciter iza-tellectis, Quia nobis constitit, electionem ipsam a suspensis, et de suspensio etiam celebratam, eam Y3 de consilio fratruan nostrorum 111stltia cassavimus exigente. [Excoinnunicatioitit aldeas, et suspensioazis in ipsuar Gacilelnum et alias monachos Andrenses, et interdicti sententias in eorum ecclesias a venerabili fratre nostro Silvanectensi episcopo et coniuicibus eius post ap-pellationenz ad nos interpositam promulgatas ad cautela duximzrs relaxandas.] Ceterum quum supradictum statutum, videlicet, quod penes fr-atres eiusdem loci el capitulzcam Karoffense pendeal abbatib electio, ita sane posset 24 intelligi, quod per illud nec iuri communi, nec [apostolico] privilegio derogetur, ut vide-licet ad saepedictos fratres electio spectet abbatib, et ad Karofense capitulum confirmatio, devotaoazis veshrae praesentium auctoritate mandamus, quatenus, auditis hinc inde propositis, si ex parte Karofensis coenobii taus fiierit consuetudo probata, quae 25 iuri communi praeiudicet, in hac parte vos secundum illam consuetuclinean decernatis electionem Andreensis abbatib de cetero faciendam; alioquin 26, quodsi Yalis consuetudo probata non fuerit, per quam in hoc casi (prae-iudicetur iuri conzmmuni, vos Andreensibus monachis ius eligendi

Parisius commemoranti: A: archidiacono et magistro P. Peverel can. Par.: Rc.g. — Pothast no. 3590. 3) W.: FCHCbc; Wuiaelmus: Ca 4) electo: LaNC Reg. 5) Ibanbitis: Cace; De ambit: Cb; De ambitis: C.; Daubitis: Cd 6) Karoffensis: Reg. (Chaeoroux) 7) abb. Mandren: Cgl 8) de eiusd.: 11Cle: super eiusd.: Lb 9) Guil.: deest: Cb; ecclesiae: La 10) in n. pr.: deest: Codd. coll. o. 11) ad invicem: Cbc Cont. lulllem 12) elect. . . conf.: deest: L:1111 13) Andreensibus (eccl.: dual): Cabe 14) asseruit: Cedd. coll. o. 15) de: deest: liCR, o. 16) bonae memoriae: Cbc 17) P.: Cta; G.: Cbc 18) Morinensi: FCR:gg. 19) quod div.: Ch 20) Karofenense: FHICa el sic deinceps 21) ht.tte: FGHICabch; eles: 22) debeat: HLaCubgta 23) ipsam: CRcg. 24) possit: Reg. 25) quod: C7a 26) alioq.; deest: C Ileg.

Altissiodorensis episcopi, et aliorum similium, quod mandatum nostrum et cardinalis etiam, rel exsecutoris etiam ac l²¹ se per speciales literas ad ipsos directas vel speciale mandatum non 25 pere, nisi se proponit; quum cardinalis idem sententiam interdicti, praesentibus multis archiepiscopis et episcopis, solenniter ac l³ publice promulgaverit²⁴, et eadem interdicti sententia in regno Francorum iam a multis publice coeperit observari; nec sit necessarium, quum constitutio solenniter editur aut publice promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale mandatum vel²⁵ literas inculcare; sed id solum sufficit, ut ad eius observantiam teneatur²⁰, qui²⁷ noverit eam solenniter editam aut²³ publice promulgatam; quum et²⁹ contra quosdam, qui Sardicense concilium non servabant, tanquam illud non habuerint aut perceperint³⁰, canonica tradat auctoritas, quod eis non facile facultas credendi tribuitur, quum idem penes illos in suis regionibus actum fuerit et receptum. Nec valet, quod in Altissiodorensi dioecesi dictus³¹ rex terram propriam dicitur³² non habere, quum nos terram totam regis ipsius subici mandaverimus³³ interdicto, et cardinalis, nostrum³⁴ interpretatus mandatum, in terram illam sententiam promulgaverit³⁵, quae regi tunc temporis adhaerebat. *Quodsi episcopus eius ex alia causa fuerat interdictus, interdicti sententiam et tenebatur fortius, et poterat facilius observare.* Sed inde³⁶ liquido constat, saepe³⁷ dictum episcopum sufficienter excusari non posse, quod³⁸ suam³⁰ metropolitaneam ecclesiam generalis interdicti sententiam et recepsisse noverat et servare⁴⁰. *Ideoque⁴¹ unas eorum exstiterat, qui deliberantes super eadem sententia communi⁴² consilio decreverunt, sed erraverant, ut ipsam sententiam non servarent, piana, si verbum Apostoli Petri de Clemente⁴³ dicens⁴⁴ diligenter attendisset, conmonitionem super hoc non debuerint expectare, sed obsecundare prudenter et humiliter obedire.* Nos igitur, qui secundum Apostolum prompti sumus inobedientiam omnem ulcisci, eiusdem episcopi⁴⁵ Altissiodorensis inobedientiam attendentes, ne nil obedientia prodesse videretur humilibus, si contemptus contumacibus non obesset, quum iuxta canonicas sanctiones⁴⁶ quaedam sint culpa, in quibus culpa est relaxare vindictam, habito cum fratribus nostris⁴⁷ super hoc diligenter tractatu, quantumcunque vobis⁴⁸ tanquam obediunt filii deferre vellemus, postulationem⁴³ lamen huiusmodi non propter postulante ecclesiam, sed propter postulatum personam repulimus ut indignam. Licet autem ex eo, quod hominem, qui vestro non conveniebat proposito, postulastis, quum vos interdicti sententiam servaretis, et⁴⁹ ipse⁵⁰ eam contemneret observare, permissa vobis facile⁵¹ abusi fueritis potestate, ac ideo vos ea non immerito privare possemus, quum iuxta⁵² legis edictum non liceat vestrum induere de lana linoque contextam⁵³ vel lamen vestrae videamur devotionis ingrati, de solita tamen⁵⁴ apostolicae sedis benignitate concedimus, ut vobis et eadem ecclesiae per⁵⁵ postulationem indoneam seu⁵⁴ electionem canonicam de persona congrua⁵⁵ consulatis.

CAP. III

Qui postulationem cassatam vitio personae innovat est eligendi et postulandi potestate privatus.

Idem Hostiensi Episcopo apostolicae sedis Legato 2.

Gratum gerimus et acceptum, et fraternitatem Plaza plurimum commendamus, quod ad promotionem venerabilis fratris nostri P. 3 quondam Caneracensis episcopi, nunc archiepiscopi Senonensis, prudentem⁴ et efficitur⁵ accipimus⁶ ex literis tuis, quod canonicis Senonensibus, quorum⁷ postulatio, quara fecerunt, nostra fuit⁸ auctoritate cassata, licet cassationis literas suppressissent in fraudem, ut concorditer et canonicis ad electionem pro-

cederent, mandavisti. *Jadiciens etiam, uod, nisi forsitan in talem personam concorditer vota sua transferretur, pro qua merito tuum obviare deberent consensum¹⁰, de provisione ipsius ecclesiae postmodum faceres quod crederes expedire.* Quumque plures eorum postulationem cassatam a nobis innovare denuo niterentur, quidam yero episcopum Il Cameracensem in archiepiscopum postularent¹², tu intelligens, eos¹³, qui cassationem nostram quodammodo revocare volebant, eligendi privilegium amisisse, quia concessa sibi ex apostolicae sedis benignitate¹⁴ abuterentur¹⁵ temere potestate, ac ideo ad alios, licet¹⁶ pauciores numero, quantum tamen ad hoc¹⁷ pertinet, consilio¹⁸ saniores, eligendi vel postulandi devolutam esse licentiam, praedictum Cameracensem ad eorum instantiam in pastorem¹⁹ auctoritate fretus apostolica providisti, et deputasti ad regimen ecclesiae Senonensis. Nos igitur, tanto id magis gratum et ratum habentes, quando in eius promotione de mandato nostro et beneplacito potius processisti, a sollicitudine Cameracensis ecclesiae ipsum reddidimus²⁰ absolutum, ut liberius gerat curam metropolis Senonensis, quod a te de mandato nostro²¹ factum est auctoritate apostolica confirmantes²².

CAP. III.1

Postulado, per quam privata vel minor utilitas communi vel maiori praefertur, vel quae lit a minori quam a tertia parte collegii, admitti non debet.

Idem Clericis Ravennatis ecclesiae 2.

Bonae memoriae Gui^{1.3} archiepiscopo vestro viam universae carnis ingresso, eius nobis obitum per vestras literas intinastis. Nos autem vobis dedimus in mandatis, act personam idoneam⁴, quae in nostra devotione persisteret, vobis eligeretis canonice in pastorem. Quumque vos postmodum, receptis literis nostris⁵, super electione substituti pontificis tractaretis, vota vestra fuerunt in diversa divisa. Nam quidam vestrum dilectum filiū rzostrun⁶ S. titula sanctae Praxedis presbyterum cardinalem, quidam yero venerabilem fratrem nostrum Imolensem episcopum postulaverunt. Quumque pars postulationes suas per nuncios suos nobis⁶ praesentassent, proponebatur ab iis, qui cardinalem postulaverant memoratum, quod piales, quum duae partes vestrum, convenerant in eundem. Verum pars altera proponebat, quod digniores personae postularant episcopum⁷ mo-teasen, et quod in postulatione ipsius et forma canonica et tenor compromissionis fuerat observatus, quum tanquam suffraganeus Ravennatis ecclesiae postulatus de ipsius gremio exstitisset. Zuerat enim⁷ compromissum, ut de corpore Ravennatis ecclesiae veis archiepiscopatu personam eligerent congruentem⁸: quod pars altera frivolum asserebat, quum, etsi tcllis condito fuisset adiecta, poterat lamen de Romance sedis¹⁰ collegio propter ipsius pr7vilegiū prae-fata postulari persona, quum membra capitis a ntembris corporis censi non debeant aliene. Nos igitur, auditis, quae de facto lrene inde proposita et de iure insuper fuerant¹¹ allegata, deliberavimus cum fratribus nostris, et plenius etiam pro utralibet partium curavimus allegare. Consideravimus yero, quod eiusdem cardinalis praesential¹² utilior sit non solum Romanae, sed etiam ecclesiae generali, tam¹³ apud apostolicam sedem, quam apud ecclesiam Ravennatem, et quod maioris meriti sit in huiusmodi necessitatibus articulo praeire in sanctae terrae subsidium¹⁴ exercitui¹⁴ Iesu Christi, quara suscipere pondus pastoralis officii¹⁴. Unde non immerito praeferebant speciali utilitati communem et minori maiorem, praedictum cardinalem postulationi vestrae non duximus concedendum¹⁵. Attendentes autem ex altera parte, quod praedictus episcopus Imolensis¹⁶, a minori quam tertia parte fuerit postulatus, et quod apostolica sedes postulationes huiusmodi non consequerit in tanta divisione ac contradictione recipere, quum etiam quando aliquis ab aliis¹⁷ unanimiter postulatur, ad admittendam postulationem¹⁸ eorum non tam ex iustitia, quam ex¹⁹ gratia moveatur,

T it. V. Cap. I. 21) nec ad so ... nec ad ipsos: T 22) non: d. 23) et: T 24) promulgavit: Caght; promulgaret: Cb 25) vel etiam: T 26) toneantur ... noverit: LaCbel' 27) quod: CT 28) ac: FGHIF-V 29) etiam: I' 30) receperint: CT 31) doliinus: Can 32) non habuerit vel dicitur: Cb 33) mandavimus: Ca; mandareuvs: Cb 34) nost.: deest: Ch 35) promulgavit: Cabc 36) et inde: I' 37) se praedictum ... excusare: T 38) qui: Cb; quia: Cc 39) suae: (-HIA' La; metropoles: La; metropolitane ecclesiae: F 40) servasse: FCC; observare: Cb 41) Idemque: Cb; idem quia: Cc 42) de coma: Cbqh 43) cf. Dist. XCIII. c. 1. 44) loquentis: I' 45) ep.: doest: I'GHKLI'CT 46) cf. Dist. XXVIII. c. 10. 47) noat.: Cagh 48) postulatam ... indignum: I' 49) et: deest: FOHIKT 50) autem: T 51) facile: deest: FGHIA'LB'CT 53) tam: deest: Caght; vobis: CbT 53) vel per: CbghT 54) vel: FGHIA'Cb; vel per: Caght 55) idonea: La; deest: DIN. Cap. II. 1) Restitutum ex Alan. 1. (1, 5.) Comp. III. c. 2. (1, 4.) 2) ser. ao. 1200. — Potthast no. 1196. 3) I': CabcT — fidt l'etrars de Corbeid —

Rkhters medie: S 4) et prud.: Ca Richt. 5) Richter. liude: attendisti 6) etiam: Caght; 7) ut quum: C; quum: T 8) fuisset: CT 9) ut: deest: Cagb 10) mandatum et assensum: Ca; assensum: Cc 11) praedictum: CP 12) postularunt: LCch 13) illos: CbT 14) mansuetudine: Ib. 15) abutebantur: Cb; abusi suut: T 16) lic.: deest: I' 17) haec: ChT 18) canana saniores: I' 19) past. eis: I' 20) reddimus: Codd. codd. o. CT 21) de mand. n.: addita sant a Radpnnudo 22) infirmamus: Cbc Cap. III. 1) Restitutum ex .tdan. 4. (1, 5.): Comp. III. c. 3. h. t. (1, 4.) 2) ao. 1201. — Potthast no. 1546. 3) W.: FGHIIiCabc2' 4) id.: deest: I' 5) nost.: deest: Caght I'cht. (d) nob.: deest: Cccc 7) etenim: I' 8) vel arch.: deest: Cb; in archiepiscopum: I' 9) idoneam et competentem: Cb 10) eel.: Cgh Rkht. 11) fuerunt: Cab' I' 12) providentia: Cb 13) tam: deest: HCacT 14) exercitum Christianum: Cb1; exercitum Iesu Christi: Cc 15) dimittendum: Cb 16) Celonensis: Cont. B'hm 17) aliquibus: T 18) post.: deest: I' 19) ex: deest: FHIKCacl'

postulationem ipsius non duximus admittendam 20. *Illonem.us igitur discretionem vestre et exhortamur atendas* 21, *et* 22 *per apostolica scripta Mandantes*, quatenus *infra mensem post susceptionem praesentium* cum his, qui vocem in electione habere noscuntur, per electionem, postulationem seu nominationem canonicam in personam idoneam, *quae in ecclesiae Romanae reuoluitur persiat, concorditer* convenire curetis, *et electionem, postulationem seu nominationem* vesiram per idoneos nuncios *sedi apostolicae praesentatis*. *tenent* 13 *autem* *urlem nuntii parati* 1, *ut si forte, quod absit, faenan vestrum fuerit exigente instila reprobandum, illum recipiunt, quem nos vobis providebitus* 25 *in pastor'em*. Alioquin *quum eidem ecclesiae caapiamus sollicitius providere, nullatenus onrittemas, quin ei auctoritate apostolica postorem idoraeva assignare curemos.*

CAP. IV. t

Arehiepiscopus in arehiepiscopum postulat. Et ex quo postulatio praesentata est Papae, non possunt postulantibus ab ea recedere; sed debet superioris iudicii expectari. H. d. quoad titulum.

Idem Praeposito et Capitulo Strigoniensi 2*.

Bonae memoriae Guili. 3* archiepiscopo vestro *viam universae carnis ingresso, quum in venerabilem fratrem nostrum Colocensem archiepiscopum postulandum a nobis contulissetis unanimiter vota vestra, et regiuna super hoc oblinuissetis assensum*, suffraganei Strigoniensis ecclesiae, Quinqueecclesiensis episcopus 4 *videlicet et quidam alii, postulationi vestrae se opponere curaverunt, asserentes, quod eis contemptis, qui ius habebant eligendi vobiscum, postulatio eadem fuerat attentata; licet vestri nuncii proponerent ex adverso, quod super praeficiendo vobis pontifice de gratia multotiens suffraganeorum fuerat requisitus assensus, sed ipsi vobis consilium [et auxilium] denegaverunt. Nuncii igitur in nostra praesentia constitutis, et proponentibus adversariis quaedam alia contra postulationis vestrae processum, quae in prioribus literis meminitur nos plenius expressisse, quia nobis de propositis non constabat, ita duximus providendum, ut, si suffraganeis persistentibus in contradictione sua, vos postulationi vestrae velletis instare, usque ad septuagesimam note primo venturam per procuratores idoneos, ad onaniam suffraganeorum vestrorum, ad sedem apostolicam veniretis, ut statuerent utrague parte praesentem quod iustitia suaderet; si autem illi a contradictione sua cessarent, et vos instaretis proposito vestro 8*, ad praesentiam nostram mitteretis personas idoneas infra terminum supra dictum, quae super his, quae opportuna forent, nos redderent certiores. Quodsi contradicentibus episcopis memoratis vos contingeret de iure vestro diffidere, re laborem et dolorem subiretis incassum, aliam personam idoneam provideretis vobis canonice in pastorem. Ceterum, quia in hac inclyta recordatione [H.] rex Hungariae victor fuisset universae carnis ingressus, quidam vestrum, a postulatione vestra 11*, quam nobis praesentaveritis communiter, temere recedentes, aliis persistentibus in eadem, *et ad sedem apostolicam appellantes*, praedictum Quinqueecclesiensem episcopum in archiepiscopum postularunt. Quorum vois nulas suffraganeorum assensum, excepto dinaxial episcopo Nitriensi. Et licet carissimus in Christo filius noster A. Hungariae rex illastris, tunc dux et regni Hungariae, nepotis sui regis nomine, cojos tutelam et regni curam ipsi frater de committerat, gubernator, precum suarum praeiitias ad nos pro praerogativa Colocensis postulatione transierit is, postmodum lamen pro Quinqueecclesiensi episcopo ad Strigoniensem metropolim transferendo nobis per literas suas humiliter supplicavit. Nos igitur, postulationem ipsam 17, quam invenimus post appellationes interpositas in multa discordia, non solum suffraganeorum, verum etiam canonicorum Strigoniensis ecclesiae, ac contra formam mandati nostri regulari ordine praetermisso temere celebratam, illam exigente institia non duximus admittendam; sed vobis dedimus in mandatis, ut ad providendum vobis pastorem idoneum per electionem canonicam vel postulationem concordem, requisito suffraganeorum assensu, si esset de antiqua et ap-*

probata consuetudine requirendus, *infra mensem* post susceptionem literarum nostrarum procedere curaretis; alioquin *ex tunc, ne gregi dominico deesset* (liudas cura pastoralis, nos ipsi provideremus ecclesiae viduatae, secundum officii nostri debet ex plenitudine apostolicae potestatis. Verum antequam ad vos literae nostrae pervenissent 19*, innitentes mandato priori, suffraganeos, *Tul erant in regno praesentes*, praeter praedictum Quinqueecclesiensem 20 ad concordiam revocastis fila, quod Watiensis, Wesprimiensis et lanviensis episcopi pro translatione Colocensis archiepiscopi, salvo iure suo in poscrum, cui proprie afflictionem et nece sustulit Strigoniensis ecclesiae supersedeant, ad praesens nos humiliter rogaverunt, praedictum Nitriensem scribentem, quod, si non placeret nobis electionem factam de Quinqueecclesiensi admittere, pro postulatione alterius sine praedictio iuris sui nos suppliciter exorabatur. Post haec autem mandato nostro recepto 22*, hi, qui in archiepiscopum Colocensem convenerant, ab eius postulatione, *si eni foil propu, ut conato nobis*, recedere noluerunt, sed innovaverunt 23 eandem, reversis ad eos quibusdam canonicorum, qui in partem alteram declinarant, *j-cuan praedicti regas et suffraganeorum litteris dilecti fui A. magister scholarum, illi. he. saur-arum, i. archidiaconum, et i. et N. canonicos h. r. joniense. s. ad sedem apostolicam destinarunt, super postulatione sua dispensationis gradum. petiuros*. Ceteri vero, qui Quinqueecclesiensem episcopum postularunt 25*, sicut ex eorum parte fratres pronosilunt coram nobis, convenientes in unum, ceteros canonicos ad capitulum convocarunt, ad postulationem concordem vel electionem canonicam iuxta mandatum apostolicum in praefixum terminum sibi procedere cupientes. Sed, illis nolentibus convenire, intelligentes, penes se tantum remansisse facultatem liberam eligendi, quia reliqui ius suum prosequi negligebant, praedictum Quinqueecclesiensem episcopum, *Hec ne in fieret fuisset ab aliis appellatum*, denuo postularunt. Quia ergo utriusque partis nuncii ad sedem apostolicam pervenissent, hi, qui pro Quinqueecclesiensi episcopo venerant, praeportebant, partem suam iuxta mandatum apostolicum processisse, nec ob stare discordiam vel contradictionem eorum, qui bata fornicam mandati nostri procedere contemnerent, illo recepto nec elegerant quoniam canonicos, nec concordato postulantem. G. Linde concors debebat contra postulato reputari, quoniam ceteri, tanquam iussionis apostolicae contentptores, eligendi et postulasdi se jure privassent, dum nec postulare nec eligere voluerat, instilo nec etiam ad capitulum convertere. Ad haec autem ex 27 adverso poterat responderi, quod illi, qui Colocensem archiepiscopum postulant, fornaant secuti fuerant per nos literas sibi datam, quoniam innitentes postulationi priori, iuxta tenorem priorum litterarum nostrarum concordem fecerant, quae fuerat prius discors, dum suffraganeos ad concordiam revocarent. Nec obstabat 28* eorum discordia, qui alium postularunt 29, quum prius in postulatione archiepiscopi praedicti convenissetis pariter universi, et consensum vestrum annotatum litteris, et subscriptionibus propriis roboratum, petissetis a nobis per communes nuncios confirmari, nosque vestram recepissemus postulationem diiudicandam, si suffraganei forsitan in contradictione persistenter, vel, si consentirent, aut etiam 30* cederent 31, approbandam. Si enim, postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur, et praesentatur Romano Pontifici approbanda, possent ab ea recedere postulantibus, nobis frequenter illuderent, et iudicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur. Poterat quoque addi, quod pars altera sanclatur apostolicum non scriparat, atque quae nec postulationem concordem, nec electionem canonicam celebrarat 31, quatenus in maiori contradictione quam prius, non solum canonicorum, sed suffraganeorum etiam 31, ipso vega adversae parti favente, praedictum Quinqueecclesiensem episcopum postulasset 31. Auditis igitur his et alias, quae fuerunt binae deinde, proposita, et habito super his cum fratribus nostris dilectis tunc actatu, Intelleximus itaque 35 quod, etsi neutra esset postulatio approbanda, iuxta tenorem tamen posterioris rescripti ad nos de cetero Strigoniensis ecclesiae provisio pertineret. Quia vero non plenam de personis illius reani notitiani

Tit. V. Cap. III. 20) acceptandam: CL 21) alt.: deest: Cabe 22) et: deest: Ct Ricirt. 23) venient: Cah Ricirt. 24) praeparati: Crt 25) pro: viderimus: T.

C a p. IV. 1) Restitutam ex Reg. Breu. VIII. 139; Comp. III. c. 4. h. t. (1. 4.) 2) Strigoniensi: FQHLL3fC Reg. — Portheast no. 2553. — 3) W.: FCL11C7; V.: HCabeg; — venerabili: Rey. 4) ep.: deest: FRN; Quinqueecclesiensis, videlicet Watiensis, Wesprimiensis et Nitriensis episcopi postulatione etc.: C ubi tanteo nomina [inde corrupta extm] Reg. 5) habent: Ca Reg. C 13) episcopi: Cagh Brlm. 7) volentes: Cagh 8) sua: deest: FCIII3fSC Reg. 9) vestro: deest: ib. 10) quod: Ca: gitatene: CZ; qui: C7. 11) vestra: deest: "MAMO Reg. 12) Et: deest: Cac 13) et: deest: tb.; et rex: Ch

14) praedicta: Cc; deest: Ca 15) transmisit: at: Cri; transmisit: Cc 16) ergo: Rey. 17) super postulatione ipsa cum fratribus nostris solito diligenti traetatu, quoniam invenimus eam: C 15) ac: deest: li. 12) per: venirent: FCHld1111Cagh Rry. 10) add.: episcopus: La ilo 11) post u: lationem (pro: rices): Cabc 22) suscepto: FJHJH1. 1111 Reg. 23) iuno: vantes: C Itfg. 24) canonicos: Cmd. Bohur. 25) postulasverant: 7-C1116trc 26) postulasverant: Cae 27) ex adv.: deis: Che la) nocebat: C'odr. coll. o. C Reg. 29) postularant: Jleg. 30) et.: deest: 1J16C Reg. 81) ere: Cereal: Reg. 32) celebrant: Cb; celebrant: Cc 33) et: C'uc 31) pustul: lassent: Cal 35) illaque: deest: O Rey.

habebamus, ideoque non poteramus salva conscientia nostrā a cide[m] ecclesiae in alia persona, quae de regno Hungariae originem duceret, congrue providere, nec vellemus ei praeficere alienum, quamvis regularius 36 et honestius videretur, si suffraganeus ad metropolim suam accederet, quam archiepiscopus a metropoli 37 ad metropolim transferretur, partem tamen elegimus potiore[m], et 38 eundem archiepiscopum, in quem omnes, quorum consensus in electione vel postulatione pastoris requiritur, licet diversis temporibus conveniant, a vinculo, quo tenebatur Colocensi ecclesiae, absolventes, ad metropolim Strigoniensem transferimus, et ei licentiam tribuimus transeundi, pallium ei ad nomen et usum eiusdem ecclesiae transmissuri. [Dlonenzus? gaza- etc. Dat. Romae II. Non. Oct. 1205.]

CAP. V.

Postulatio, contra quam agitur de contempto, potest sine praeiudicio alij cuius reiici; potest tamen de speciali gratia admitti. } loc. dicit.

Idem Capitulo Strigoniensi 2.

Postulationem, quam celebrastis 3 -: [de venerabili fratre rzostro L Colocensi archiepiscopo ad Strigoniensem metropolim transferendo, venerabiles fratres nosri eiusdem m. eiropolis srj%rczganei, cidelicet C Quinqueecclesiensis, B. YYatiensis, P. Yesprimien. sis el I. Ntrens episcopi penitizs eontradictm, per suas nobis literas intm. antes, quod V. lronae memoriae archiepiscopo vestro vianz universae carnis ingressu, eis inconsultie vos, habito ad invicem consilio dzligenti, gzosdanz de concanonis vestris ad carissimi in Christo fzlii nasal Ungaronz regis illustris praesentis (m destinastis, et quenz vobis praefici volebatis rzonefenus expressistis. Post dilationem vero non longam, grzunz ad festum B. Stephani regis iidem episcopi solenrizer convenissent, rri super electione Strgorziensis ecclesiae unanimi deliberatione traclarenl, vos, ab eisdem episcopis requisiti, quem illi sedi velletis praefici ac praeponi, taliter respondistis, quod nullum auderetis eligere, nisi qui plenanz regis gratiam obtineret, el ppolinr. s praedic. tum Colocensenz c'chiepiscopunz nominare curastis, adicietes, quod in electione archiepiscopi suffraganei nihil iuris traherent, quibus ipsi suffraganei responderunt, quod a prima Christianitalis institutione in regno Ungariae zuque ad isla tenepora nullus ad sedem Strigoniensem fuerat electus, nisi suffraganeis una eum canonicis eligentibus iuxta consuetudinem canonicanz et consuetudinem approbatanz. Dixerunt etiam, quod prius inquiri deberes, utrum de gremio illius ecclesiae posset rtilis el idonezts reperzri, asserentes, quod in ea multi sunt viri honesti, discreti et lteradi, qui possent illi ecclesiae decentius praesidere. flllrd insuper per easdenz nobis literas instimauunt, (tul, (pum praedictus Colocensis archiepiscopus usque ad hae tempora Colocensem ecclesiam Strigoniensi nzetropoli asseruerz esse par. Cm, eique tam verbo (pum opere varias el intolerzibiles inazerias irrogarit, non modicum formulabanl, ne, si ad nmemoratam nreopolim transferretur, propriae confessionis el assertionis non sumemos, quasi robore perfusus, ne sibi ipsi contrarius videretur, negotia Strigoniensis ecclesiae mimos efficaciter assumeret pronto- venda, et ipsos episcopos, qui eius verbis et actibus iuxta clebitunz suunz dure quondocoe restiterant, apprinzere non cessaret, pum, lamen, iuxta canonicas sczretimnes, iudex aliquibus non debeat dan suspectrzs. Porro dilecti filii, abbas de Bneco et magister Petrus pro rege praedicti, nec non et praepositzs Posonerrstis et thesaurarizs ecclesiae vestrae pro vobis in coniarierm allegantes asserzurre constantes, ea, quae ab ipsis episcopis proposita fueranl, penaos esse falsa, finillo- proponendo, quod per enndem praepositunz et alios ante commrznas tractattm vocati fuerunt aolenniter, et veneruzt, eorzmgrze de gratia multoties fuit requisitos assensus; sed, quran super ecclesiae vestrae provisione corzsfliurz et auxilian vobis congruunz derzegarerz, vos, ipsi ecclesiae desolatae providere mientes, vocatis praedictis episcopis, convenistis in unum, el vota vestra in praedictenz Colocensem arcliepiscopum, zrt ipsum postulareis a nobis, uzanimitz eis praesentibus corrtulisli. s, suppliciter exorantes, ut nos sois literis pro postuladone vestra rogaret, quod ipsi facere pmitus recusarunt. Prae- uovzinatis maese nurzcais asserentibus, quorl translationenz ipsius

archiepiscopi urgens necessitas el evidens utilitas exigelrant, in ipsa disceptatione fzril propositus corean nobis, quod nmemoratus archiepiscopus Colocem. sis, in grave Strigoniensis ecclesiae praeiudicium, vesbis reclamantibus et confrmatiunes sedis apostolicae ostendentibus, fzliunz praedicti regis cornavit in regem, quzan non ad Colocensem ecclesiam sed ad nzetropolin vestram crironatio regis Ungariae pertinere noscatur; unclz tanuluanz alieni iuris invasor et apostolici statuti correnzptor debebat gravites. castigari, poteratque verisinzili coniectura praesumi, quod, quum ipse quere- lam contra se ipsum et contra factum proprium non esset lrmbrzas, ius ecclesiae vestrae super hoc praetemitteret indefensum, per quod ei grave posset praezudicium generari, quamvis e contrario fuerit replicaban, quod absque contradictione cuiuslibet et praetudicio alzcuius praescripta coronatio ab universitate fiserat celebrata Licet ergo per postulationem huiusmodi 4 nullum ius sit ahem acquisitum, ideoque sine praeiudicio alicuius postulationem potuissemus repeliere memoratam; ut tamen vobis, quantum cum Deo possumus, de speciali gratia consulamus, ita duximus providendum, quod, si praedicti 5 pontifices in contradictione persisterent, et vos ad postulationem nstiterilis obtinendam, quia nobis non constitit de praemissis, usque czi septuagesimam proximo venturam per procuratores idoneos, ad omnia sufficienter instructos, nostro vos conspectui praesentetis, quatenus atraque parte praesente quod iustum fuerit decernamus. [Si artem illi etc. Dat. Pomae ap. S. Par. X. Kal. Dec. 1204.]

CAP. VI.

Episcopus non est eligendus ad aliam dignitatem, sed postulandus.

Honorius III. Capitulo Calaritano 2.

Etsi unanimiter vota vestra concurrerint ad renerabilem fratrem nostrum 3 Sutrinum 4 episcopum in ecclesiae vestrae archiepiscopum eligendum, quum suae alligatus ecclesiae liberum non habeat sine nostra permissione volatum, electionem de ipso factam, tanquam contra canones minus licite attentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, quum eligi Hollo jure potuerit, sed potius postulari. Volantes lamen quantum cisne Den possumus vestris desideris concurrere benigno s favore dilectas filii subdiacono et B. Capellanes nostvis, apostolicae sedis legatis, duximus iniungendzcm, ut el vota vestra circa ipsum exquiram t, et personae mesita vire nostra exasinent diligentes, condene ad nos cum literas suis i veritatem continentibus destinando, ut si idoneus reputas fries, ti, dispanente Domino, et ipsi in ecclesia et ecclesiae vestrae rzlilitur provideatur in ipso 7.

TITULUS VI.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

CAP. I.

Ecclesiae collegiatae non debet provideri de praelato per collationem sen provisionem, sed per electionem canonicam 4 fiendam per ipsum collegium. II. d. Abbas.

Lucius Papa *.

Nullus in ecclesia, ubi duo vel tres fratres fuerint in congregatione, nisi eorum electione canonica 3 presbyter eligatur, J el eisdem convocatis, el pe` Ochiani S, atque in urauzz Coresentientibz s. Si yero aliter quis ecclesiam adeptus fuerit, eo, quod per cupiditatem illam acquisierit, atque contra canonicas regulas disciplinaria egerit, expellatur.

CAP. II.

Electus ad clamorem populi, non debet per snperiozem confirmari.

Ex concilio Sardicensi.

Osius episcopus dixit: Si quis 2 ita temerarias exstiterit, ut firrtasse talem 3 excusationem affrens 4, asseveret, quod 7i literas populi acceperit 6, quum manifestum sit potuisse 7 plures eorum s qui sinceram fidem non habent, praelnio et mercede corrupti, ut clamarent in ecclesia, et ipsum petere viderentur episcopum, omnino fraudes has damnandas esse

Tit. V. Cap. IV. 36) regul.: rleest: Cae 37) a mete.: dcest: rZ. 38) ut et: Cae: ut: Ch.

C. ap. V. 1) Restituerit ex Reg. Brega. VII. 159. — Comp. III. c. 5. h. t. (1. 4.) 2) Strigoniensi: Ch Reg.: — Potthast no. 2328. — 3) celebratis: Ceh 4) in CL lcgitur: licet ergo de postulatione hules, gnm fuerat capitul. Strigon. de archiepiscopo Color. non consentientibus suifraganeis Strigon. ecclesiae, quiden in electione vendicabant. 5) praefati: Cae.

Cap. VI. 1) Restituit ex Comp. V. e. 1. (1. 4.) 2) ser. 1216-27. -- Potlurst rio. 7714. 3) ven. fr. n. n Richtero nade ouHssuru 4) Sutrinensem: U1 Bilon.: — Sunniens.: D; Sutrinensem: I.; Sullanensem: Eb; Suellen-

sem: Baca 5) benevolo: Ed 6) aula: deest: Eb 7) Christo: ES; deest: Ed.

Ti t. VI. Cap. I. 1) Restituit ex Lips. XXXI. 10.; Comp. I. c. 1. h. t. (1. 4.) 2) Pino: FCHILPAacefghIA; Gregorius: d'; Urbanus: Ad; sine insev.: Ab 3) can.: deest: AP.

Cap. II. 1) c. 2. Concil. Sardic. hab. ao. 343. restrYntum ex Dionysio ed. a Instalio; — Dura. I. 19; leo Deer. V. 73. Comp. I. c. 2. h. t. (1. 4.) 2) etiam si talla aliqu Llore*. Dion. A 3) talem: deest: Diou. 4) asserens: A 5) quia: leo 6) accepit: FAI Cont. 7) potius pot.: leo 8) eos: Dion.

arbitror ita, ut nec o laicam in fine communionem, nisi de hoc poenituerit 10, talis accipiat. Si yero omnibus placet, statuete. Synodus respondit: Placet.

CAP. III.1

Electio canonice confirmanda est; debet Lamen superior ante confirmationem inquirere de conversatione et *vita* electi, ubi fuit conversatus.

Gregorius III.2*

Postquam i [is, qui ad episcopatum Surrentinae civitatis electos fuerat, aptas nobis visas non est, Amandum presbyterum oratori S. Severini, quod in castro Lucullano situm est, elegerunt. Ea propter experientiae tuae praecipimus, ut eundem presbyterum excusatione postposita sub omni ad nos studeat festinatione transnittere, quatenus] Confirmationem 3 petentium desideria, [cura Christi auxilio,] si nihil est, quod electum 4 impediatur, impleantur. Cuius vitalis actus, quia melius possunt illic, ubi [vilio] est conversatus, cognosci 5*, inquirantur ibidem. [El si nulla etc.]

CAP. IV.1

Electo in archiepiscopum sedes apostolica pallium non tradet, nisi prius praestet fidelitatis et obedientiae iuramentum.

Paschalis Panormitano 2 Archiepiscopo.

Significasti, fz*ater carissime, reges 3 et regni maiores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apocrisariis nostris tali conditione oblatum fuerit, si sacramentum, quod a nobis scriptum detulerant 4, exhiberes 5. i. In pallio, frater, plenitudo conceditur pontificalis officium, quia iuxta sedis apostolicae et totius Europae consuetudinem ante acceptum pallium metropolitanis minime licet aut consecrare episcopos, aut synodum celebrare. Mirentur in hac causa et 6 Dominum nostrum 7 Iesum Christum, qui, quum 8 ovium suarum curam Simoni Petro 2 committeret, conditionem posuit, dicens: „Si 10 diligis me, Simoni Petre 1, pasce oves meas.“ Si conscientiarum factor et cognitor secretorum 12* conditione hac usus est, nec 13 semel tantum, sed et 14 secundo, et usque ad contritionem 15: qua nos sollicitudine, qua provisione oportet tantam ecclesiae praelationem, tantam Christi ovarum curam imponere fratribus, quorum conscientias 16 non videmus 17 2 illis maxime, quos radio us novimus, quorum dilectionem penitus ignoramus? Aiunt omne 18 iusiurandum in evangelio 19 a Domino 20 Deo esse prohibitum, nec 21 ab [ipsis] 22 Apostolis post Dominum, nec in conciliis 23 inveniri posse statutum. Quid est ergo, quod idem Dominus subsequenter 24* ait: „Quod 25 amplius est, a malo est?“ Hoc enim amplius ut v6 exigamus, malum nos illo pennittente compellit. Nonne malum est ab ecclesiae unitate et 27 a sedis apostolicae obedientia resilire, et 28 nonne nolum est contra [sacrum] 23 canonum statuta proruinere? Quod 40 quam multi etiam post sacramentum praestitum 31 praesumpserunt 32 2 i. Nonne praedecessoribus praeter Romano Pontificis conscientiam rlanavzti episcopum? Quibus hoc canonicis, quibus 33 hoc conciliis legitur esse permixtum? Quid super episcoporum translationibus loquar 34, quae apud vos non auctoritate apostolica, sed nutu regio praestantur? Propter haec mala et alia evitanda huiusmodi iuramentum exigittzr. Cur autem Dominas juramentum prokibuerit 35, illoptolus Iacobus 36 nznanieste 37 arliciens docet, ut non sub iudicium incidatis, ne 38 quisquam, sicut et 30 Augustinus 40 exponit, assiduitate iurandi ad4

peritium per consuetudinem 42 dilabatur. Quapropter iuratione [quis] 43 non utatur, nisi necessitate, quum videt 41 pigros homines esse ad credendum quod eis titile est credere, nisi iuratione fzrmetur. Hoc nimirum malo ac 45 necessitate compellimur iuramentum pro fide, pro 46 obedientia, pro unitate requirere. Porro pro auditorum diffidentia Apostolorum Paulam iurasse, ipsius epistolae testantur 47. Aiunt 48 in conciliis statutum non inveniri, quasi 92 Romanae ecclesiae legem 50 concilia olla praefixerint, quum omnia concilia per Romanae ecclesiae auctoritatem 51 et facta sint, et robur acceperint, et in eorum statutis Romani Pontificis 52* patenter excipiatur auctoritas. 1- [Nonne 53 in Chalcedonensis concilii aclame decana sexta statutum est, ante (»razia quidem, primatus lzonoz-em praecipuum secundum canones antiquae Romae reverendissimo arclziepiscopo conservari? Raque quod censuerunt rex et magnates a supradicta sacramenti conditione te quiescere, videtur vobis iudicium evangelicum? Videtur primatus nostri honor praecipuus? Numquid animo cecidit ala sententia lonzini: non est discipulus super nzagistru 54? Numquid Hungarico principi dictum est: el tu conversas confirma fratres tuos? Numquid lzaec nos conzodi nostri pro fectione requirimus, el non unitatis catholicae statuimus flrmamentum?] Possunt apostolicam sedem, contentzner, possunt 55 adversum nos calcaneumz elevare, data a Deo privilegiaria everte vel auferre non possunt, quo Peto o clicluna est 56: „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificalio ecclesiarum nzeant, et tibi dabo claves regni coelorum.“ Quibus tamen 1 7 joatunz conciliorum decretis dandi pallii modus praescripius est, et professionis vel obedientiae ordo sancitus [est] 58. Quum igitur a sede apostolica vestrae insignia dignitatis exigitis 53, quae a beati Petri tantum corpore assumuntur, iustum est, ut vos quoque sedi 60 apostolicae subiectionis debita 61 signa solvatis, quae vos cum beato Petro tanquam membra 62 de membro habere, et catholici capitis unitatem servare declarent 63. In quibus a praedecessoribus nostris ea est adhibita moderatio, ut nihil inieziosum, nihil di fficile sit appositum, quod non efianz praeter exactionem nostram ab omnibus debeat Episcopis obsez-vati, qui sub Apostolorum Petri et Pauli oberlierztia decrenaz, et unilate persistere. Numquid non ultra vos Saxones*, Daniqzie 64 consistznt? El tamen eorum Dletropolitani et idenz iuramentum 65 asserunt, el legatos sedis Apostolicae hnnorifi.ce tractant, et in sois necessitatibus adiuvant el Apostolorum tintina per legato.s sotos non tantum per triennium sed annis singulis visitant. [Ita te etc.]

CAP. V.1

Si schismaticus ad unionem ecclesiae reversus, eligitur in episcopum, electio non tenet, sed ex dispensatione potest confirmari.

Alexander III. Petro 2* Presbytero cardinali apostolicae sedis Legato.

Quia 3 diligentia tua per dilectum filium nostrum S. a nobis sollicite requisivit 4, an electionem 5 electi, qui nuper ab iuramento scismatico 7 ad unitatem ecclesiae et devotionem nostramz rediit, debeas 8 confirmare: id tibi duximus respondendum, quod, si a schismatico nulum ordinem suscepit 9, et eius electio unanimiter et concorditer secundum formam 10* canonum fuerit celebrata 1, eum 12 }, dummodo alia non impediatur, dispensative permittimus confirmari, mandantes, ut eum facias a catholicis episcopis suffraganeis Aquilegiensi ecclesiae in 13 episcopum ordinari, salva" tamen debita iustitia

Tit. VI. Cap. H. 9) ne: lco 10) verba: nisi . . . poenit.: nadita sunt a Ratimindo.

Cap. III. 1) Restit: dinn ex Oregor. 1. Rey. X, 19. scr. ao. 600. - Comp. I. c. 11. h. I. (1, 4.) 2) III.: deest: FGHK: - scr. ad Anthemium subitici. Canipaniae - Jaffé no. 1302. - 3) Conf.: deest: A Rey. 4) eum: Rey. 6) agnosc: Codd. coll. o. Aabck; agnosc. coree tuae sit . . . diligenter inquirere: Rep.

Cap. IV. 1) Restit: dinn ex ortg. ap. Fejer. God. dipl. Huug. II, 32. et Mansi XX, 984. vocato in consilium variatim lectionum catalogo er. Pmitif. Rom. in sita Pashalis II. edito ab Ant. August., Ant. cold. p. 717. - Lps. XXXI. 10. Caos. XL, 9. Bamb. XXX, 9. Comp. I. c. 21. h. f. (1, 4.) 2) Palerm.: Aeghi; Panormitano: Af; (olm.: Ad: Pomenensi: Ab; Podromon.: Ae; Palarm.: Al; Palmono: R; Polonlor.: P; Polonlor.: Q orig--scr. 1099. 1188. - Jaffé no. 4851. 3) regem: AQR Mansi 4) detulerat: O 5) iurares: AQR Mansi 6) et: deest: ALcPQ 7) not.: deest: APR Mansi 8) Quum enim Domines Iesns Christus ut (abest: R) Domines ovium: AQR Mansi 9) Petro: deest: Q 10) si: deest: PR Mansi - cf. loann. XXI, 15. 17. 11) addit ex orig. ap. Pejer. Aab PQ 12) secret.: deest: FOHIAQR Mansi 13) non: R 14) etiam secundo, tertio, et: Q 15) tristationem: Aak 16) conscientiam: Q 17) vidimus: 2: videmus illos: P 18) omnes: R 19) verba: in ev.: exatant G 20) Christo: Mansi; sequens: Deo: deest: P 21) non: 22) ips.: deest: PQ 23) illa: post: Al 24) subsecutus: FOHIA R Mansi 25) loann. V, 37. 26) nisi: l2 27) et: deest: FOHIAQR Mansi 28) et: deest: Q Böhner. 29) sac.: deest: PQ 30) Quod: deest: AQR orig. P; in P. legitur: Quam multi haec non etc. 31) praest.: Tit. VI. Cap. H. 9) ne: lco 10) verba: nisi . . . poenit.: nadita sunt a Ratimindo.

deest: Coll. citt. Mansi: add.: hoc: QR 32) praesumerint: Aakl; praesumit: Ac 33) ap. Richt. legit.: quibus hoc, quum lamen e.a.e. hoc omisssa sil in AQ et ap. Fejer. 34) loquuntur: PQ 35) lücht.: prohibuit 36) lac. V, 12. 37) manifestat (doc. deest) Aab PQ 38) ne: PFejer. 39) et: ib.: beatus: (1; sanctus: A Richt. 40) cf. c. 5. C. XXII. qu. 1. 41) in: 9 42) PFejer.: ad peritium consuetudinem: Richt. 43) quia: deest: PQ 44) viderit: PQ 45) bac: AQR Mansi 46) et pro ob. et: R 47) protestantur: Aab PQ 48) add.: regos tui: Al 49) quia. . . nullapraeL: l2 50) leg.: deest: Al 51) per eius auct.: ib. 52) Romana patentem FO111 Con. Mil. Mansi 53) Qnte necio inclusa saet desiderantur etiam: PQ 54) MatJi. X, 24. 55) sic AabP et Fejer. 56) Math. XVI, 18. 57) tandem (quat. deest): Aab PQ 58) est: deest: PQ 59) habeatis: P 60) sodio: plal 61) debita: 12 et omisssa roce signa: P 62) haerore: Mansi 63) declarat: Aa; declarat: Ac; declarant: Al 64) Dad (Sax.: deest): PQ 65) iuramento: P.

Cap. V. 1) Restit: dinn ex App. XL, 2: film. XXXI, 1. Cass XL, 1. Bamb. XXX, 1. Comp. I. c. 14. h. f. (1, 4.) 2) P.: FOJLJAZa; Pa.: Lb; I.: Aab; deest: QR; Alca. II. D. (deg. est Hildebrando) baa. XII. app. preso. etc.: P. scr. 1170-76. - JaSé no. 8407. 3) Quod: Coll. citt. 4) inquisivit: 912 5) electio . . . debeat confirmari: OPQR 6) a iuramento: QR7) ecis- matja: Q 8) debeat: Aab PQ 9) suacept: Aab OP(i 10) normam: GKLLAPQR; ordinem: O 11) foeta: Coü. citt. 12) eam: Codd. coll. o.; in AQR haec ita se habent: dummodo et (deest: A) alia non (deest: 11) impediatur, confirmationem tosanretara habernos; - iti O: dummodo alia ratio non impediatur, conf. etc. 19) in ep.: deest: QR; in: deest: P 14) salva etc.: deest: QR

et reverentia eiusdem ecclesiae, quum i5 ad catholicam redierit unitatem.

CAP. VI.

Electas in Romanum Pontificem a duabus partibus carlinalium, nulla exceptione obstante est Papa; electus autem a minori numero gerens se pro Papa, incidit una cuna sibi adhaerentibus in poenas hic contentas.

Idem in concilio Lateranensil.

Licet de vitanda discordia in electione Romani Pontificis inanimata satis a praedecessoribus nostris constituta manaverint, quia tamen saepe post illa per improbae ambitionis audaciam gravem passa est ecclesia scissuram: nos etiam ad malum hoc evitandum de consilio fratrum nostrorum et sacri approbatione concilii aliquid decrevimus adiungendum. §. x. Statuimus ergo, ut, si forte, inimico homine supereminante zizaniam, inter cardinales de substituendo sulmo Pontifice non poterit esse plena concordia, et duabus partibus concordantibus pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium praesumpserit nominare, ille absque omni exceptione ab universalis ecclesiae Romanos Pontificem habeatur, qui a duabus partibus concordantibus electus fuerit et receptus. §. 2. Si quis autem de tertiae partis nominatione confusus, quia de ratione esse non potest, sibi nomen episcopi usurpaverit, tam ipse, quam ii, qui eum receperint, excommunicationi subiacent, et totius sacri ordinis privatione multentur ita, ut viatici etiam eis, nisi tantum in ultimis, communio denegetur, et si non resipuerint, cum Dathan et Abiron, quos terra vivos absorbit, accipiant portionem. §. 3. Praeterea si a paucioribus quam a duabus partibus aliquis electus fuera ad apostolatus officium, nisi maior concordia intercesserit, nullatenus assumatur, et praedictae poenae subiacent, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum canonicis constitutionibus et aliis ecclesiis praedictum generetur, in quibus debet maioris et sanioris partis sententia praevalere, quia quod in eis dubium venerit superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana vero ecclesia speciale aliquid constituitur, quia non poterit ad superiorem recursus haberi.

CAP. VII.

Electio ad episcopatum fieri debet de digno scientia, moribus et aetate, et quod habeat trigesimum annum completum, et sit de legitimo matrimonio natus. Illo die, usque ad octiduum. — §. 1. Beneficia electi in episcopum vacant per confinementem, adeptionem possessionis, et consecrationem secutam, vel postquam praefixum tempus ad petendum consensum lapsum fuerit. Hoc die, usque ad 5. Inferiora. Abbas Sicius. — §. 2. In dignitatibus et officiis citra episcopatum ac curatis beneficiis debet assumendus vigesimum quintum annum attigisse, et alias esse idoneus scientia et moribus; et si non est in ordine requisitus, debet se facere promoveri in proximis temporibus; alias monitus non parens privatur beneficio, non obstante appellatione, nisi ex causa legitima excusetur. Hoc die, usque ad 5. Clerici. Abb. Scultus. — §. 3. Eligentes indigni contra formam huius c. privati sunt pro prima vice potestate eligendi, et idem in collatore; et detecta capituli snippet episcopus, et e converso. lit si capitulum negligit, fit devotus ad metropolitanum. Hoc die, usque ad finem.

Idem in eodem*.

Quum in cunctis sacris ordinibus et ecclesiasticis ministeriis sint aetatis maturitas, et gravitas morum, et literarum scientia inquirenda, multo fortius in episcopo haec oportet inquiri, qui ad curam aliorum posuit in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari. Ea propter, ne quod de nobis quibusdam pro necessitate temporis factura est trahatur a posteris in exem-

plum, praesenti decreto statuimus, ut nullus in episcopum eligatur, nisi qui iam trigesimum annum aetatis exegerit, et de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita et scientia commendabilis demonstratur. §. t. Quum vero electus fuerit, et confirmationem electionis acceperit, et ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit, decurso tempore de consecrandis episcopis a canonicis diffinito, is, ad quem spectant beneficia, quae habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem. §. 2. Inferiora etiam ministeria, ut puta decanatum, archidiaconatum, et alia, quae curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiae regimen, nisi qui iam vigesimum quintum annum aetatis attigerit, et scientia et moribus commendandus exsistat. Quum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, et decanus et reliqui admoniti non fuerint praefixo a canonicis tempore in presbyteros ordinati, et ab illo non removeantur officio, et aliis conferatur, qui et velint et possint illud convenienter implere. Nec prosit eis appellatio refugium, si forte in constitutionis istius transgressionem per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendis, sed etiam de his, qui iam promoti sunt, si canones non obstant, praecipimus observari. §. 3. Clerici sane, si contra formam istam quemquam elegerint, et eligendi tunc potestate privatos, et ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos. Dignus est enim, ut quos Dei timor a malo non revocat ecclesiasticae saltem coerceat severitas disciplinae. Episcopus autem si contra haec fecerit, aut consenserit fieri, in conferendis praedictis officiis et beneficiis potestatem suam amittat, et per capitulum, aut per metropolitanum, capitulum concordare nequiverit, ordinetur.

CAP. VIII.

Compromittentes super electione tenentur recipere electum a compromissario, si est idoneus.

Idem Ravennati Archiepiscopo.

Causam, quae inter moniales sanctae Margaretae super discordia et dissensione electionis, quam fecerunt, agitan dignoscitur, experientiae tuae iana pridera commissimus terminandam. Verum quoniam ipsa causa in tantum protrahitur, et nondum, sicut accepimus, processisti, et periculosum et damnosum est monasterio, quod causa ipsa tantum protrahitur, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus infra XL. dies, vel llos menses ad plus, secundum tenorem aliarum nostrarum literarum in eadem causa procedas, ita videlicet, quod si sorores ipsae in episcopum electionem contulerint, promittentes, quod illam, quam episcopus eis provideret, reciperent, ipsam, quam episcopus illis providerit, facias ab eis, appellatione remota, si tamen exsistat idonea, in suam recipi abbatissam. Si autem in causa procedere non poteris, dilectis filiis I. basilicae duodecim Apostolorum, presbytero Cardinali, Apostolicae sedis Legato et Priori S. Victoris ex parte nostra significas, ut in eadem causa procedat, et eam debito fine decidan.

CAP. IX.

Electas ante confirmationem beneficia conferre vel aliter administrare non potest.

Idem Wigorensi Episcopo.

Nosti, sicut vir prudens et sapiens, quomodo dilectos

Tit. VI. Cap. V. 15) tune (abest: l'Q) quena catholica fuerit: APQ — dir APQII arlhratur: Item (Idem: 9; deest: All) nec canones, nec consuetudo Roman. ecclesiae habet (quum . . . habeant: A) ut aliquis delegatus a Rom. ecclesia iudices recusare valeat nisi eis fuera appelltionis remediaria observatum (reservatum: 9) Haec adiecta esse o171u70 tiquet.

Cap. VI. 1) c. l. l'onc. Later. III. hab. ao. 1179. — Caos. I. 1. Bamb. Lips. Comp. I. c. 15. 5. t. (1, 1). — In conc. Lat.: deest: FQHI 2) evitanda: Qll 6'arc. np. Mausi 3) summi R. P.: Al; summi Pontil: r Cucoe. ap. Mausi 4) isba: l'1' 5) piaculum: P; mal. hue devitandum: R 6) deernimus: l'hlh: l'AacQ 7) sauna: deest: Q Mauei 8) poterit: P Mansi 9) pars: gerald: PR 10) ordinare: illuni 11) absqto . . . eccl.: deest: Q illansi: absque dubio et sino ull.: 41 12) universa: :19 13) Romana eccl.: Aal; deest: 9 11) episcopus: 1a2; recipiatur et habeatur: Q 15) conc.: deest: L'odd. coll. o. Con. cilt. Maasi 16) quia (quod: Q) esse non potest: 911; quia rem non potest: Mausi 17) :i: deest: FQHILIS con. Cill. Mausi 18) amissione: G 19) tant: deest: 9 20) nisi: Con. cill. Ma>ci 21) de-glutivit: illmsi 22) sedem vel off.: Al 23) institutionibus: AbaelR. 24) ecclesiasticis: Al 25) in dub.: FQHILAQ 26) Quum in Roes. . . constituitur: P 27) aliud specia: iter: Al 28) potest 9 Maasi 29) regressus: 9 30) fieri veli hab.: Aackll.

Cap. VII. 1) in eod.: deest: FHIH; e. 2. ciud. coac. liz Lips. et Bamb. c. 3. ap. Mcensi — Cass. I. 2. Comp. I. h. t. c. 16. (1, 4.) 2) eunet: deest: Mansi 3) et in: Al 4) sit: M Coll. Cr7: Marsi 5) quaorenda: AklQlt G) ipso ep.: I' 7) loe: AlclQ 8) eos: II 9) Demini: La Coll. cilt. Maasi

10) versar: P 11) a: Mcntsi; de quodam: Q 12) ex: P9 Matsi 13) bula deest: P 14) tricesimum: Aabc 15) aet. suae: R 16) peregerit: LaR; egerit: Abael Ilfansi; attigerit: AkP; impleverit: Q 17) antera: Coll. cilt. Jfrasi 18) habuerat: AkIP Mansi 19) quae hab.: deest: A se 20) habuerat: FQIKALQ 21) Cass. III. 2. 22) ut: gerald: FQHIK; utpote: Mansi 23) decanales, archidiaconatus: P9 Mansa 24) parochialium ecclesiarum: AbPQR Illansi 25) aet.: gerald: AGPO 26) et qui: AbaelP9 Mansi; et qui in se. et in mor. eollaudandus: R 27) isto: Cont. R' l'aur. 28) alii . . . velit. . . possit: PMAusi 29) conferantur: FNAI 30) ci: P; illis: M (Insi; deest: Q 31) diffugium: FNQ Ma+si; remedium: fiat; refug. vel cerned.: Ab 32) transgressionem: AeR 33) Hoc autem sane: Cass. III. 3.; Hoc autem: PQ 34) sed de his qnt: R; sed et de his etiam: P; sed et de illis: Aacil 35) obstant: R 36) observandum: PQ Mansi 37) et: deest: P 38) se cose: gerald: 9 39) si aut: P 40) loe: FQHILa.iPQR 41) ep. antena si cui fuerit aut fieri consenserit contra hoc: Mansi 42) off.: gerald: Mansi 43) et ben.: deest: FQHILNAPQR Mansi 44) amittit: P 45) et: Q; add.: etiam: AIPR 46) ordinentur: AbaelPR.

Cap. VIII. 1) Resitutuna ex Lips. XXXI, 6.; App. XL, 5.; Cass. XL, 4.; Bamb. XXX, 4.; Comp. I. c. 17. h. t. (1, 4.) 2) G. Ravenn. Arch.: P; — cp. ser. 1150-81. — Jaffé no. 9126. 3) processistis: 4 4) contulerint: 9 5) providit: P 6) exsistit: Q.

Cap. IX. 1) Restitutua ex App. XL, 1. Lipa. XXXI, 7. Cass. XL, 5. Bavab. XXX, 5. Comp. I. c. 18. h. t. (1, 4.) 2) Wigorniensis: FL; (l'Porceter) ep. ser. c. 1176. — Jaffé no. 8455. 3) notificasti: P 4) quod: R

fzlius noster G. Linconensis 5' electus concedendi e honores vel praeendas, aut alias 7 disponendi des rebus ecclesiae, quum sua non 9 sit electio confirmata, non 10 habeat facultatem. Inde est, quod fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo mandolina, ut praedicto 11 electo ex parte nostra non differas aretius inhibere, ne archidiaconatum de Norantine 12, vel praeendam, quam W. eiusdem loci archidiaconus tenuit, alicui conferre praesumat. Et si eundem archidiaconatum vel praeendam cuicumque, quod non arbitramur, concessit, Mandamus 13 igitur, quatenus ei auctoritate nostra praecipias 14, ut concessionem suam 15 quam citius, omni contradictione et appellatione cessante, si 16 quam fecit 17 de praedictis, studeat revocare. [Quodsi distulerit etc.]

CAP. X.1

Electio facta post appellationem, et prima non cassata, et contra privilegia ecclesiae, cassanda est.

Idem 2.

Consideravimus, quod electio loannis Frontini 3 post appellationem ad nos interpositam 4 * et contra tenorem privilegiorum ecclesiae vestrae fuerit 5 celebrata. Perpendimus etiam, quod electio B. post illam qualemcumque electionem non cassatam, nec non et post appellationem, per suam quam ad suum statum omnia debent reduci, facta fuit, et et Mata violentia, quanquam rex penitus inficietur, violentiaara aliquam in hoc de assensu 7 vel conscientia sua uaquequam perpetrata fuisse. Quapropter nos utrumque electionem de comzuni fratrum nostrorum consilium omnino cassamus, et vobis in aliam personam idoneam et honestam conveniendi liberam tribuimus facultatem; ita tomen, quod utrique praedictorum fama sua non minus propter hoc integre 9 conservetur, et quod in aliis ecclesiis possint, si Deus 10 dederit, ad dignitatem promoveri. Vobis autem liceat praeter 11 istam ecclesiae vestrae ordinationem in eorum alterum 12, si voluntas fuerit, iterum convenire, et eum vobis in abbatem atque magistrum canonice providere 13.

CAP. XI.1

Metropolitanus confirmatus, licet nondum receperit pallium, potest suum suffraganeum consecrari facere.

Idem 2.

Suffraganeis 3 alicuius metropolitani, ad mandatum ipsius metropolitani 4, post confirmationem electionis suae, etiamsi pallium non receperit, licitum est aliquem 5 electum, qui ad eius iurisdictionem pertinet 6 *, consecrare, et metropolitano oegritudine laborante vel alias praepedito, post susceptionem pallii, et etiam ante si das est electio con fzmzata suffraganei sui ad mandatum ipsitas possunt electo monos consecrationis conferre.

CAP. XII.1

Is, cuius electio fuit cassata, non vitio personae, sed electionis modo, iterum eligi potest; secus, si vitio personae.

Clemens III.2

Super eo yero, quod quaerere voluisti, si alicuius electione 3 cassata Idem 4 ad alterius ecclesiae regimen electus fuerit, an eius 5 * electio debeat confirmari, hoc tuam volumus discretionem tenere, quod, si prior electio non

vitio personae, sed modo electionis cassatur, promotionem eius 7 in eadem etiam 8 * ecclesia, nisi forte simoniaca pravitatis aliquid intercessisse constiterit, non debeat impedire.

CAP. XIII.1

Non professus potest postulari in abbate, si ex aliqua bona causa flat talle postulado. Hoc dic. secundum lecturam, quao est magis singularis,

Coelestinus III.2

Quum monasterium de Pellicia 3 in tuo situm episcopatu, ad eam dissolutionem devenerit, sicut tuarum literarum insinuat patefecit, quod fratres eiusdem domos observantiam religionis et ordinem 4 abiecerunt 5, et, bonis eius dilapidatis atque consumptis, ad eligendum sibi abbatem de ipsius erelesiae gremio non potuerunt. 6 lactenus convenire, ad tuae tchnren admonitionis et exhortationis instantiam illa u'raum convenientes, in quendam, qui cum fratribus suis 7 in cremo est laudabiliter conversatus, boni testimonii virum unanimiter consenserunt, et eum in abbatem totis desideriis postulantes, vine subici di, ciptinis et habito, postulaban!. Tu yero postulationi s eorum de prudentum et di. cretorum viraron, ~sitio praeuisti assensum, et humiliter postulasti 9 eandem ordinationem a sede apostolica confirmari. Nos autem petitiורי tuae j'acorem nostrum et assensum liber-aliter inzpertientes ordinctionena ipsam, sicut 10 facta est canonice, confirmamos et prcesentis scripti patrocinio communinaus. [Super en vera etc. (cf. c. 1, de c.on-fessis IL i8.)]

CAP. XIV.1

Electio debet esse in libertate eligentium, nec valet contraria consue. indo.

Idem=.

Quum terra, quae funiculus hereditatis Domini censebatur (Et infra:) Sicut ante», ex quarundam literarum tenore plurius mque 3 relatione accepimus 4, quidam 5 alim in electionibus 6 pravae consuetudinis morbos irrepsit, ut va%lelct, quum alicuius praelati electio debet celebrari 7, conventus, ad quem pertinere dignoscitur, duas personas nominet latenter auribus patriarchae vel principis exprimendas, ut sic illarum 8 alterius eligendae, vel totius electionis penitus irritandae idem patriarchae vel princeps plenariam habeat 11 facultatem. Quia igitur hoc 11 redundat in gravamen 12 * et pernecient ecclesiasticae libertatis, praescriptam consuetudinis pravitatem sancimus penitus abolendam, statuentes, ut forma electionis canonicae 13 in omnibus conventualibus ecclesiis observetur, videlicet, ut, quum debet 14 ecclesiae consuli pastoris regimine destituta, electores in unum 15 locum, in quo fuerit electio 16 celebranda, conveniant, et invocata Spiritus sancti gratia personam solemmliter noulent 17, in TIC ovaages, a:el [m. aior] pais 9lanl 01 18 Consilii potuerint 19 ea sine ullius contradictione, dummodo per c'ona 19 Nunca %uerit, et electio sine sinaoniaca pravitate celebrata, 14 rZliras reginren ecclesiae admittatur. Quod si in persona fuerit vel in 20 electionis modo peccatum, tandiu electores in 21 electione diligentiam inquisitionis apponant, dance seevnulu rrr praescriptam forman, vacanti ecclesiae de persona iclonea 22 valeant providere 23. Quo facto non prelibebimus, quin regis seu patriarchae, qui pro tempore fuerit, regulatur assensus; sed propter 21 hoc ipsam electionem nolumus impediri.

fuerit idoneus, elagatur, nisi forte ... constiterit, quod promotionem sitie 19 eadem eccl. debeat impedire: P 7) add.: fieri: Cont. Bohnr. 8) el.: deest: CHBT.

Cap. XIII. 1) Restituntur ex G'lib. aucl. 3. (I, 3.): Comp. Ir. e. 5. (I, 3.) 2) Amelino Cenomanensi ep.: Babar. ex aon alezicou+irtura. - srr. 11 r1-Da. - Irffc so. 10683. 3) Pellis: Sa 4) ordinis: Brbs Sa 5) abiecerunt: Illi: Sa 6) poterant: Sa 7) sitio: deest: 1117: 8) petitiuri: BaSa 9) supplicat: BghSa 10) sic. ... est: deest: 117.11: ipsam canonice factam: F 11) et conf.: Bbh.

Cap. XIV. 1) Hestihrean ex Gill. ancl. 4. (I, 3.): C.omp. 11. C. C. h./ (I, 3.) 2) (1191-98.) - Jaffé no. 10718. 3) et plur.: Iighi: deest: Su 4) percepimus: BSA 5) quod quid.: La14Bi 6) add.: faciendis: Bi 7) confirmata: Bghi 8) ill. vel: Baghi Hicht. 0) et: BSA 10) babeant: Elisa 11) Ir 17 Ra corna quae sequi loco legitar: Quia boagitur diabolicae noscitur versutiae aut fraudis (adrl.: anstinetur: Pi) inventum in pernecient todos ecclesiasticae libertatis, praescriptam consuetudinis pravitatem penitus abolendam praesentium auctoritate sancimus, statuentes, ut, quum de summi creatoris clementia in (ad : Bh) marina fideiuri terca illa dovencrit. (ut: liQ forma etc. 12) graven, pernecient: FGHIAZSC'ont. 13) canonice: ed. Roo.: np:narm 14) deest: BabiSa 21) in el.: rrest: IOLg 52) congrua: Codd. con. o. Bargldjwa 23) valeat provideri: H11Sa 24) propt. ipsum (ips.: drst: Bbh) praodiatu electionis forman.: Hsa.

Ti t. VI. Cap. IX. 5) Lingonensis: FGfIXAk 6) committendi hon. vel praeendam: 0 7) et alia: 0: aut alije: AcP 8) in: R 9) nondum: 0 10) nullam: 0 11) dicto: AabcQ 12) Norantune: Aacg: Noranti: Af: Norantae: Aa; Norhampton: Aa; Norhampton: Aa; Noich.: 13) verba: mand. ... quat.: addita sunt a RaImundo 14) praec.: deest: P 15) anam: deest: 0 16) si ... praed.: deest: AOPQR 17) fecerit: LbY.

Cap. X. 1) Restituitur ex Lips. XXXI. 16. Comp. I. c. 22. h. t. (I, 4.) 2) Ales. III. in Registro Capitulo ecclesiae montia Aragonis: P 3) Ioann. faeta est: P 4) ad ... interp.: deest: FQHIL3; factam: AP (et: deest) 5) fuerat: A abc 6) ad culus statum debent reduci, (acta fuerit: P 7) consensu: Aac 8) cassavimus: AackIP 9) integro ac sequ.: ecclesiae: deest: P 10) Domines: LaAb; add.: gratiam: Cont. Brhm. 11) post islam: P 12) alterutrum: AkIP 13) prov. unde quuit ex devolutione etc.: Ab.

Cap. XI. Restitutum ex Gilb. auct. 1. (I, 3.) Comp. H. c. 1. 5. t. (I, 3.) 2) Ser. 1159-81. Jaffé no. 9266. 3) add.: autem: Babe; de suffraganea: Be 4) met.: exstat: ~Su; deest: lu'cht. 5) al.: trate oarist Ht'cht. 6) perineat: FQHILa: BSm.

Cap. XII. 1) Restituntur ex Lips. XXXI. 3. Alan. 5. (I, 6.) Comp. II. r. 3. (I, 3.) 2) Alexandro (1159-81.) tribuitur fu Bg teclre: ntisaa est, teste lipS. (I, 40.) - ap. Jaffé no. 1-261, tribuitur Cien.: III. (1187-91.) 3) electio cassata fuit et: BPT 4) et idem postmodum ad regimen einedem ecclesiae conoorditer nominatus, eius secunda elect. deb. conf.: P 5) eiusdem: FORibCLXBT 6) caesatio ipsa non impedit, quin ipse idem postmodum, si

CAP. XV.,

Per confirmationem electionis non transferitur potestas exercondi ea, quae sunt ordinis. lila enim transferuntur per consecrationem. Abbas.

Idem2.

Transmissam; dudum, sicut insinuare curasti, ad nostram audientiam quae actionem, tua nunc dilectio replicavit. Quaevisisti, quid facendum sit tibi super eo, quod clerici tuae dioecesis, quum pro suis excessibus suspensionis, vel interdicti, vel a excommunicationis sententia percelluntur, parvipendentes eam, dimittunt ecclesias, et transferunt se ad mercimonia laicorum; nonnulli quoque ipsorum habitu clericali postposito vestes induunt laicales, et sicut laici mercatores se turpibus quaestibus implicantibus, consimilium sibi laicorum manus associant, et correctionem ecclesiasticam per contemptum eludunt, dicentes, quod potestatem non habeas eos, nisi tibi specialiter apostolica sedes indulserit, corrigendi. Respondemus igitur, quod, si quando tales reperiis, si commoniti noluerint a tam topibus actibus revocari, et de contempla satisfactions plenarie ad clericale schema redire, tu eas auctoritate nostra suffultus excommunicationi appellatione cessante subiicias, fortiusque eos arctius ab omnibus evitari, donec reatam, summa congrua satisfactione diluerint. Praesertim si qui eorum in sacris statuta ordinauerint, etiam lotee sine speciali mandato exsequi posses, quum ex quo electionis tuae confirmationem accepisti, de talibus et consimilibus, praeter ea, quae maioris inquisitionis discussionem exigunt, et ministerium consecrationis desiderant, quod iustum est et ecclesiasticae convenit utilitati statuendi habeas liberam facultatem.

CAP. XVI.,

Qui electioni de se factae renunciat appellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio, quae est a suspensis celebrata, non tenet.

Innocentius III. de Cella sancti Petri et Iulianensi Abbatibus.

Quum inter dilectum filium R. seniore, et R. iuniorem super abbacia Scaphusensi quaestio verteretur, eis in nostra praesentia constitutis dilectos filios G. SS. Cosmae et Damiani, et G. S. Dariae in Aquino diaconos cardinales dedimus auditores, in quorum praesentia [pro R. seniore] fuerunt propositae quae sequuntur. Quod quum II., quondam abbas ipsius coenobii, regimini invito capitulo suo spontanea resignasset, et ab obedientia sua monachos absolvisset, ipsi praedictum R. seniore, etiam dicto H. consensiente, sibi obediens culo aliis, in abbatem unanimiter elegerunt. Postea vero electas dioecisano episcopo praesentatus, munus ab eo benedictionis accepit, ecclesiam ipsam per biennium amplius sicut abbas proprius administravit. Verum quoniam manibus S. Agnetis eiusdem villae, quae peccandi materialis, iunioribus monachis ministrabant, arctiori custodiae incipit, exinde occasione inventa iuvenes monachi contra ipsorum alias concitaverunt, tanquam praedicti II. resignado minas canonice existisset. Quod ad diem episcopus antedictus ad locum accessit, causam, dissensionis requirens, et praedictum H. patenter redarguens, tanquam odii fomitem in ecclesia seninasset, accepit ab eo, quod per ipsum talia non fiebant. Et quum quidam de noncatis ipso episcopo praesente se dicerent ab obedientia praefati Iulianensis absolutos, idem II. quod eos absolverat est professus. Et ut minime, a se suspicionis materiam amoveret, can., iureiurando velentem asseruit coram episcopo antedicto, quod neque illam nec aliam habere vellet ulterius abbatem, Illonachi vero post recessum episcopi ad artes solitas nihilominus recurrentes, coram dicto episcopo et capitulo Constantiensis adversas eundem R. controversiam agitarunt, tanquam minas canonice dictas H. dimiserit abbatem. Quum dictas R. paratas esset de iustitia sua in conhinenti probare, monachi defecant, caecae suae videntes, in nullo gravat seden, apostolicam appellaverunt, et per literas infra terminant, appellationis per subreptionem ob-

tenias, contra ipsam R. per nuncios appellantes iniqua sententia promulgata, eius fuit adversaria restituta. Ipse vero appellacionem interpositam per nuncium prosequens, el termino constituto conzissionis literas ad certos indices impetravit, ut quod occasione prioris commissionis contra eum iudicatum fuerat ad statum debitan, revocato, el ei restituerent abbatem, el a monachis sibi facerent debitan, reverentiam exhiberi. Sed monachis obstinatis et sibi obedire nolentibus, abbas partes ad sedem apostolicam accesserunt, pibas a bonae memoriae Coelestino Papa praedecessore nostro nos ipsi, [1021] in minori eramus officia constituti, et dilectos filios noster Ioannes et S. Stephani presbyter cardinalis, dati famulus auditores. Et quaz ut inque coram nobis esset diodos allegatum, et eideaz praedecessori nostro per nos esset processus negotii declaratus, ipse bonae memoriae Coelestinus praedecessor noster praedictum R. seniore, sententiam cum instantia postulante, ad componendum coegit invitum; et sic abbatem renuncians, de manu eius custodiam et etiam prioratum recepit, ab eo, dum viveret, sine quaestione qualibet possidens. Cui illi ordinationi licet consentiret invitatus, domum tamen reversus, adversariis compositionem ipsam nolentibus observare, non potuit quae sibi concessa sunt obtinere, quin potius in eum, quod deterius est, manus iniecerunt pastem violentas. Sed adiutus ab illius loci hominibus el moachorum saevius evadens, ad appellationis subsidium, convolvit. Interim vero dilectas filias nos, P. S. Mariae in Via lata diaconus cardinalis apostolicae sedis legatus, ad partes illas accedens, pro ian, dictis aliis multis excessibus et suspendit anaclos, et monasterium interdixit. Ipsi vera contempla sententia cardinalis divina promptias quam antea celebraverunt, et iaz hac suspensione paedictas adversarias eius de medio est sublatus. Quo computo ad ecclesiam venit, et, quum vellet praedictae compositioni parere, parte altera hoc nolente, ne ad electionem abbatis procederetur, quousque quaestio inter eos finiretur, obicem pravocationis obiecit; sed monachi per omnia contumaces, el dictam R. iunior, pariter eligentes, ipsum benedicendum dioecisano episcopo praesentaverunt, qui post appellacionem interpositam benedixit eum, et in ecclesia interdicta. [Linde idem R. iterato ad sedem, apostolicam accedens, a nobis literas impetravit, ut quod post appellacionem legitime interpositam perperam fuerat a monachis attentatum ad statum debitan, revocato, si constaret a suspensis et interdictis electionem facto], fu. 2sse, denznciarent eam penitus non tenere, super restitutione vero ipsius R. senioris et aliis, quae ut inque ducerent proponenda, staterent, appellatione remota, quod ardo posceret rationis. Ceterum indices delegati literis his receptis, partes eidem suam praesentiam citaverunt, et quum monachi per suggestionem falsi probare vellent literas impetratas, iudicibus nolentibus ipsarum probationem recipere, seden, apostolicam appellaverunt. Delegati vero, quia remota erat in literis appellatio, in causa nihilominus procedentes, quum per depositiones testium eis de veritate negotii constitisset, pro saepedicto R. seniore sententiam protulerunt, adiudicantes ei ecclesiam memoratam. Petebat itaque quod factura erat ex delegatione apostolicae sedis per nos obtinere debitan, fimitatean, ut repressa contumacia monachorum pacifica ipsius abbacie possessione gauderet. Ceterum contra eundem R. senioreaz fuit ex parte altera balite, allegatum, quod, quum dictas II. quondam abbas minas legitime resignasset, et monachi de electione tractarent, senior R. fraude adhibita procuravit, quod, quum vespere cantarentur, et die sequenti esset electio celebranda, homines burgi ad ecclesiam accedentes ipsum R. fere omnibus monachis reclamantibus ibidem per violentiam intruderant. Illonachi vero postea cognoscentes renunciationem praefati II. minime tenuisse, pariterque pensantes, quod sub cine conversatione laudabili monasterium proficere posset, ipsum tanquam abbatem proprium requirebant. Linde faciat, est, quod post multas altercationes el commissioz factas tandem de utriusque partis assensu comanissio est obtenta, quod, si de informi resignatione II. el iazutuli substitutione R. senioris constaret iudicibus delegatis, R. remoto, saepe dicto II. destituerent abbatem, et ita fioit effectui incanipatuaz. Post hcae ipso R. nihilominus murmurante, ambo

Tit. VI. Cap. XV. 1) Restituta ex Gilb. (aret. 5. (1, 3.) Comp. II. c. 7. h. I. (1, 3.) 2) Eliensi op.: Babci; Coelest. III.: Rh; Idem: electionem si electo in codois 1.: Sa — 1187-91. — 127 (tl: no. 10206. 3) devotio: Baghi Ilich. 4) Quaes.: deest: Bbghida 5) ala.: scilicet: BarghiSu 6) verba: vel ese. addita saam a Raynt. 7) conf: unt: BSA 5) implicant: add.: et: Sa 9) fuerit a sed. ap. indultum: ItSa 10) add.: et infra: FOH 11) Nos autem voleutes in hm; tibi eertum dare responsum, tuso devotioni respondemus: IfSa 12) emendat vel dil.: Bb 13) sic: BbSa 14) et quae...cxigant: Bi 15) add.: vel dignitati: lib 16) lib.: deest:

Cap. XVI. 1) Restituta ex Ce Rey. Bol. II. 30. .1.1ol. motel. Cam1+. III. c. 1,

1. t. (1, 0.) 2) 7101ni7aca in Codd. calda corrupta su7at; lege7danaa est culo Cry et el Rey.: Mitrensi abb. et praeposito Verden. — Potlbrast no. 657. 3) Fiscanensi: F; Fuscansen: <V; Scafusen: C; Scaffusen: Rey. (Schaffhaecsen) 4) G.: deest: Cae 5) propositum fuit quod quum controversia ipsa fuerit diversis iudicibus commissa: C (i) deinde amb.: Cali; demum amb.: Cbc 7) quum: Ca; qui: Cbc 8) Io.: deest: Cae 9) verba: bonae . . . nost.: addita salid et. lraalaaanudo 10) C.: Fe, Hllf 11) Huic autem: C . . . 12) in nullo volentibus: ib. 13) fuerant: Rey. 14) postea monachi: Cbc 15) obstaculum appellationis: CB 16) et post appellacionem ab eodem R. seniore ad nos interpositam dictata (deest: Cb) R. iunior, pariter eligentes: C

pariter ad praedecessoris nostri praesentiam accesserunt, qui, sicut iam praemisimus, nos et prae fatant presbyterum cardinalem eis tribuit auditores, et tandem causa diutius actitata per emulen' praedecessorem nostrum de ulriusque partis assensu fuit compositio taliter celebrata, quod IL abbatiam, R. vero priorem et custodiant olitineret, propter quod ipsi IL obeclientiam promisit. Sic ergo eis reversis ad propria, praefatam compositionem idem R. coram dioecesano episcopo czpprobar. it. Sed ab ipso abbate postea requisitas 'erijo, si custoriam et prioralunt rellet babera, post irinana citationem canicas dixit, quod non per auto, sed per Romanum Pontificem. volebat hederie praemissa, mte ntdlam obedientiam ei cola it exhibere. Recedens Maui- absque abbatibus licetata, qum extra monasterium morana Jhceret lont-gioren, ab ipso IL de fivartnt consilio fait excommunicatinnis vinculo innotaltas; et quina per longant lampas non rediret ad monasterium, ((libas dicta officia, consulentibrs fratribus, alirs asstjtavit, qui, quamditt abbas rixil, ea pacifice tenuerunt. Abbate vero defecto, fratres conyenerunt in untan, nonnullis abbtibts el aliis vivis religiosus praesentibus, qui ad def iotcti concenerat sepulturan, el R. Minoren., seniore absente, in abatean nmaatintir elegerunt, quem ptesertatum sibi. dioecesa7ts episcopus confinuavit el benedixit. Consequenter varo senior IL ad ptesentiant nostraan accedens, literas ad remotos per dicretas gtaatur iudices el suspectos monachis per ntendaciunt intpetravir, ad quos pars monachorum ante aliquant. encajonen" ctccerlets, copia commissionis obtenta, literas per filsi szrggestionem proposuit inapetratas pro ea, quod dicebatur eis, compositioaent sibi non fuisse servatmta, nzonaste-um italerdictuna, et se appellasse prius, gtaam R. ium iudicium fuera in abbatem, quae falsa petzitus assererat. Tacuit etiana, se excommunicatim ab hoc abbate clefuncto, et alict quaedam, quibus expressis literas ipsas nullatenus intpetrasset. Quumque omittit, quae praemisinnas, sufficiens probare vellent, et iudices eorum probationes recipere, lancinan' clemandatunz eis non fuerit, ne- cusarent, ipsi antotaacti ante iatgressnat2 iudicii appellatut, sicut ex depositinnibus festinan est probatum. Delegati vero natilominus procedentes, el recipientes testes partis adversae, seniore R. instituendum seatentialiter decreverunt, quorum facturo, tarzquctm iniquum, irritari a nobis monachi suppliciter postulabant. Quum autem quae praearitissa sunt et alia quaedam pvaefati cardinales nobis el fratribus nostris prudenter et fcdeliter retulisseat, Nos attendentes, quod ex consensu compositionis receptae, quant praedecessor noster etiana confamtaverat, ius, si 17 quod sibi competierat, R. senior amisisset, ac per hoc, ne monachi ad electionem procederent, de iure minime appellare potuisset 18, quum, nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes, de consilio fratrum nostrorum appellationem illam dicimus legitimam non fuissc. Unde per eam electio non potuit impediri. i [Quia vero constan nobis, nnonzachos ante litis exordiuiz ratinnabileter appellasse pro eo, quod super falsi suggestionem probationem nolebant admittere delegat, el per consequentiam eo ipso, quod Lene appellatum fuerat, iurisdictionem iudicuna exspirasse, quicquid ah eis est perperaat attentatum, vel de recipiendis ante litem contestataz testibus, vel de sententia proferenda dettunciamus sententialiter non tenere.] Sane quamvis (ilecti fclii P. praepositus et capitulum Constantiense de interdicto 19, quod cardinalis posuerat, in 20 suis literis inseruerint 21, quia tamen per id, quod R. iuniori dioecesanus episcopus munus benedictionis impendit, ei videtur quod praemisimus obviare, unde vel scriptura facto, vel factum scripturae praeiudicat, nec probatun fuit, licet obiectun, quod ab interdictis electio fuerit celebrata, ipsam non potuimus irritare, praesertint quum contra personam electi aahil fuerit intentatum. Ideoque causam ipsam sub ect"- forma vobis duximus de consensu 23 partium committendam, ut, si constiterit, quod electio fuerit facta a suspensis, ea omnino cassata ipsi monasterio, post satisfactionem condignam suspensionis et interdicti sententia relaxata, de persona idonea consulatur. Alioquin ne utilitas ntonasteri retardetur, praemissam electionem per vos appellatione remota volumus confmtari, el R. iunimem abbatiae pacifica possessione gaudere, faliam vero etc. Dat. Later. VII. Id. Apr. 1199.]

CAP. XVII.

Si electos non liabet snfficimitem scientiam, val ante confirmationem ad ministras; eius electio cassari debet.

Idem Capitulo Pennensi2.

Qualiter post obitum bonae mentariae Petanetasis el, iscopi ecclesiae vestre vacante, receptis prius super electione facienrla literis nostris, primiceriunt castran' vobis elagerilis in pastoreo., vos turaquaart anclares electiottis ipsius hleniits caaptori.stis. Verum quoniam electas a3 vobis ante confirmatolletitl obteralan. aclministratioti episcopatus se irreverenter immiscuit, recipiendo 1 tam a clericis quam a laicis iuramenta, non attendens, quod secundum Apostolum nonio debet sibi honoretu assumere, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron, praecipue quia nec clonum scientiae pontifici conveniens fuerat assecutus, guunt iuxta rerbrnrt rln,titaclnrt: „Qni fi?ceril et doeuerit magnos roedor in refino toelarunt," postquam nobis praesentastis eundem s elrrtun, suficienti examinatione praemissa, contntanicalo 23 alrcu^t r,00tsiGo, electionem de ipso factam exigente iustitit illi duximus irritandam, quicquid ex ea et 11 * ob eam factum 12 est denunciante penitus non tenere. [Ne atacan gregi etc.]al. Lat. .T7. Krrl. 1le!. 1199.]

CAP. XVIII.

Si vocantur ad electionem non voran li, val et electi lacta eis non expectatis. 11. dic. secundum: lecturani conuunnetn.

Iclenl Capitulo Capuano2.

Quum inter universas metropoles '-Crrpucra sil rpo.s'nticae sedi aicitziln, tul proviaimnt 3 ipsius specialius adspiranttr.s*, talenn. ipsi personan?, praeafgi^ cupicittes, quae sicut alias metropolitano loci vicinilate, sic et devolionis affeclrt Praecclla, per quant et ipso artetropolis tam iu spiriualibus qucutt 11 ler.paralibts optictuna5 suscipicat increarentuan. Intelleximus antela per dilectos filias I. et F. I canonicos vestros, et per 7 literas, quas ad sedem apostolicam detulerunt, quod acl clecanum et alios canonicos vestros Panormi manentes, quum ex eorum parte fuisset vobis s * per literas intimatum, ut erle*siac Capricanuc damna pensantes sic tractaretis super electione substituendi pastoreni 1), quod nullum deberetis in eorum absentia nominare, quandam socium vestrum cum literis destinastis, duodecim dierum terminum assignantes, infra 10° quem post receptionem literarum vestrarum iter arriperent reclaudi, quamvis ecclesiastica consuetudo non exigit, ut ad electionem pastoris canonici tam remoti vocentur, et illi praecipue, qui longe antequam vos metropolitani vestri obitunl praesentialiter cognoverunt 11, quorum aliqui post chis decessum ad Capuanam ecclesiam sunt reverse. Quia veto mora longior est in electionibus valde suspecta, immo saepe damnosa, decreaioai vestrae per apostolica scriptitt mandamos atqnte praecipimus 11, qtiatenus invocata Spiritus sancti gratia personam idoneam per electionem canonlcam concorcliter assumatis ad regimen Capuanae ecclesiae, consequenter ad audientiam nostram nuncios idoneos transmissuri, per quos a nobis vice regia postuletis assensum, et apostolica confirmationis gratiam requiratis, attenti.s procisuri ntt ro 1:1 discretionis el caritatis studio liroceilatis, quod tec itt electiortc vitivat, nec in electo defeclus vitleat iusann^t. Alioquin et fucltm electionis revocaremos in irritan', et personas eligenball punirentus.

CAP. XIX.

Non debet inspicere, an post appellationem, sed an contra fuerit electio celebrata. Et penes votantes, quibus competet vocandi potestas, renanet jet oligaudi, si vocati venio contenu ult. Et are ofeiciui confirmatoria spectat examinare electum, etiam uemine opponente. 191 ui, i cietua doccater, legitiman actatis et titatura°, habetur pro non legitime electo.

Idem Archi. 2 et Capitulo Capuano.

Qtnun nobis olim de obitu -i lboatae nientariae archirpreopi Cap notan taus per vestros literas gttant nuncios conslitissel, 'mientes, prout officii nostri sollicituilo deposcit, in pastaron proclitrlr celestus ecclesiae viduatae, vobis dedintus in mtcuadatis, ut electiote.t

Tit. VI. Cap. XVI. 17) si: deest: Cah; secundum quod (ius si: rlect): Cc 18) potuisse: Cact lag. 19) de interd. praemisso a cardinali quod (facto qui: CZ) posuerat illud: C. de interd. praem. ad cardinalem, qui pos. 111.: Rey. 20) in: deest: lcg. 21) inseruerunt: Cb; inseruerit: Ch 22) bac: Cc; eadom: Ch 23) communi consensu: C.
Cap. XVII. 1) Restituitur ex llec. Bal. II. 185. — Comp. III. c. 2. h. t. (I. C.) 2) Potthast no. 831. 3) a vob.: deest: Cae 4) et tam ... iur. recepti: C 5) debeat: Cb Reg. C) praec. quia addita snnt a Itaqw:mdo 7) pontificia fuerat (conv.: deest): Ci 8) eund.: deest: CctG 9) add.,

nostrorum: Che 10) verba: exig. lust. nuds « Richt. aersst siatt 11) vol: FC7H16LC Rca. 12) secutuni: Rey.
Cap. XVIII. 1) Restituitur ex Reg. Art. 11, 190. — Cowlr. II. c. 3. h. i. (1, 6.) 2) seo. ao. 1199. — Potthast no. 852. 3) provisiones: Coa. dl praetire: Caba 5) opt.: deest: Cae 6) L. et P.: CG llec. 7) por: deest: F111 h'LY. lrrg. 8) vob.: rlect: FC111A:1C 9) pastoris: C lrrg. 10) intra: Cb real. Jnhm. 11) cognoverint: Clibch 12) atque praec.: deest: Cae. 17) in co: (ut. C.)
Cap. XIX. 1) Jtestiditruu e.c lrrg. Bal. II. 277. Camp. 111. o. 4. 1r. t. (1, G.) 5) Archidiacono: C llec. — oto. ad. 1290. — ,40, 019.

canonicam de persona idonea faceretis, per quam in spiritualibus et temporalibus Capuana ecclesia posset congrue gubernari. Vos autem mandatum nostrum suscipientes humiliter et devote, statuto die in metropolitana ecclesia convenistis, et, quum ad tractandum de faciendis electionibus in capitulo sederetis, et tu, fili archidiacone, hymnum ad invocandam Spiritus sancti gratiam incepisses, dilectus filius M. archidiaconus Theatinus, canonicus Capuanus, silentium interdicens, sic ait: „Dominas Papa ut faceremus canonice electionem praecepit, et ego ne fiat, nisi canonica, interdico, et ad ipsum vocem appellationis emitta.” Quumque a quibusdam vestrum quaesitum fuisset ab archidiacono nunciatum, quid intelligeret per canonicam electionem, responde, ut secundum decreta canonica atinas in episcopum de alieno eligeretur ecclesia, dum in propria posset idoneus inveniri. El sic aliquantulum fado tumultu, quum tu, fili archidiacone, hymnum iterum incepisses, ipse archidiaconus Theatinus cum quibusdam complicibus suis chorum exivit, et coepit in quadam angula ecclesiae commorari, et vos hymnum in choro sollemniter complexistis. Sed quum post invocatum Spiritus sancti gratiam finem de electione traherem, unum presbyterum, et animam diaconum, et atque acoluthum vicem gerentem subdiaconum, qui etiam est cancellarius ecclesiae Capuanae, ut vota singulorum seriamente perquirent, elegistis. Qui universorum perquirentes diligentius voluntates, vos magis, qui ad eligendum in capitulo remansistis, in electione concordem, dilectum filium R. subdiaconum et capellanum nostrum, filium dilecti filii nobilis viri P. como Celanensis, unanimiter nominantes. Demum vera praedictum archidiaconum, el qui cum eo exierant, per quosdam de vestris admonere curastis, ut ad electionem accederent faciendam. Sed quum ipsi Venere penitus recusassent, et diceret idem archidiaconus, quod non ex feceratis tantum honoris et gratiae quod vobiscum vellet in electione faciendam persistere, vos publicata electione vestra coactastis. „Te Deum laudamus,” et pulsari fecistis caecos solennitate campanas, al quod per vos factum fuerat innotesceret civitati. Ad quarum sonitum quumque universas populus ad ecclesiam advenissent, et audissetis, qualiter a vobis electo fuerat celebrata, factum vestrum communitate approbarunt; et quidam earum, ut archidiaconum et alias, qui ab electione discordabant, ad concordiam revocarent, multipliciter institerunt. Verum ipse archidiaconus, ut proponitur, se tunc ipsi electioni iurisdictione consentire, sed in nostra praesentia suum assensum ipse velle praesistere responde, quod diana, sicut dicitur, saepe ac saepius in multorum praesentia replicavit. Tu vero, fili archidiacone, cum miles de canonicis Capuanus decretum electionis afferens, eligentium subscriptionibus roboratum, ad nostram praesentiam accessisset, et, quum apud nos fuissetis aliquandiu commorati, tres canonici Capuanum pro parte adversa post aliquot dies nostro se conspectui praesentarunt. Vobis igitur et ipsis in nosra ei fratri um nosrorum praesentia constitutis, utrique portillos praecipimus dicere veritatem, et quantum quidem erat in narratione facti usque ad exilium archidiaconi praedicti de choro, neutra partium discordabat. Dicebant lamen clerici antedicti, quod multi, qui exierant cilio archidiacono, mimos et lerrarios fuerant inducti electioni a vobis postmodum factae consentire. Quocumque can a vobis quam. clericis illis quaesiveremus diligenter, quot erant clerici Capuani, qui electioni debebant interesse, inventi non fuistis in responsione discordes, sed tam vos quam ipsi contra super hoc numerum designastis. Et quum, quaereremus sollicite, quot exierant cum archidiacono Theatino, quum appellationem opposuistis, interpositae appellatione fautores, licet in hoc a vobis prae fati tres clerici discordarent, quod scilicet XII. vel XIII. ad plus de canonicis ab electione iacta proponerent dissentire, et vos eos esse V. aut VI. salaminodo diceratis, secundum lamen expressum a vobis et ipsis canonicorum numerum tres partes el aniplius erant in electione concordem, si etiam praedictorum dericorum assertio vera esset, quod scilicet XIII. canonici dissentirent. Quamquam adien a, ut praediximus, diligenter inquisivi publice r-entatiori, ne lamen alivia vrVeremur occidere, de quibus lides nobis erat plenius exhibenda, per quosdam de fratribus nostris singulatis vos et ipsos elencos examinari praecipimus, ul quisque vestram corola ipsi plenius el secadas exponeret veritatem; qui non aliad, quam ante propositum fuerat, inverterunt. Interrogad vero clerici antedicti, qui quosdam canonicorum dixerant minis et terroribus ad consensendum indoctos, si viderunt aliquibus pecan-

libet coactionem inferri, taliter responderunt, quod post factam electionem audierunt quosdam de canonicis alius comminantes et dicentes: „De civitate trecenti vocentur armati, et tunc apparebit, electioni nostrae noluerit consentire.” Sed licet hac dictionem (le fuerit, non viderunt lamen propter hunc cum amicus aliquem venientem, vel ipsis coactionem aliquam intulisse. Quum autem ex utriusque partis assertione constaret, interpositam fuisse appellationem canonicam, quando ne fieret electio, nisi canonica, secundum mandati nostri tenorem, ad nosram fuit audientiam appellatum, videri poterat, quod post eam medio tempore nihil debuit innovari, unde talis electio iudicanda erat irrita et inanis, utpote post appellationem canonice interpositam attentata. Sed contra, quum appellatum fuisset, non ut nulla electio fieret, sed ut fieret canonica, si factum electionis canonice fuerit subsecutum, non utique contra formam appellationis huiusmodi, sed magis secundum eam videbatur esse processum, et ideo, licet post appellationem, non tamen contra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda. Vana quum duae partes et amplius electioni consenserint et consentiant, licet cautum reperitur in canone, ul tunc alter de altera eligatur ecclesia, quum nullus in propria fuerit repertus idoneus, quia lamen licet in favorem introductum est clerorum, el caique Hect renunciare iuri, (piad pro se noscitur introductum, vos, qui duae partes eratis et amplius, quum quod duae partes capituli faciunt traban facere videatur, in hac parte iuri, quod per vobis facere videbatur, renunciare potuistis, el electionem de persona alterius ecclesiae celebrare, praesertim quum illud decretum locum videatur habere, quando clericis renitentibus et inivis per alium violentiam potestatis extraneus ingeritur ex adverso, propter quod sequitur in decreto, ut sit facultas clericis renitendi, si se viderint praegravari, el quos ingeri sibi viderint ex adverso, non timeant refutare. Praeterea quum sedes apostolica copul onziunz ecclesiarum exsistat, el Romanas Ponti fex iudex sit ordinarius sirgulorum, quando de ipsa quis assumitur in praetium alterius, ei posse obici non videtur, propter capitis privilegium, quod abinet plenitudinem potestatis, quod de alia ecclesia aligator, pum a capite nienzbra reputat non debeant alieno. Item quum post appellationem emissam, non ut non fieret electio, quia talis appellatio nulla foral, sed ut fieret canonica, archidiaconus Theatinus cum suis fautoribus chorum exisset, et vos illos, ut interesset electioni faciendae vobiscum, curassetis sollicite revocare, quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fecisse videntur, propter quod electioni a vobis iuxta formam mandati apostolici celebratae de iure non posse contradicere videbantur, praesertim quum idem archidiaconus postea requisitus responderit, quod in praesentia nosra vellet suum ei praebere consensum. Et ideo quum secundum statuta canead Lateranensis appellatione remota semper id debeat praevalere, quod a pluribus el senioribus fuerit ordinatum, nisi forte a paucioribus et inferioribus aliquid rationabile obiectum fuerit et ostensum, a vobis celebrata electio, tanquam a maiori et saniori parte, non obstante contradictione vel appellatione paucorum, debebat et poterat rationabiliter confirmari, ganan id, quod obiectum exstitit et ostensum, rationibus praenarratis appareat rationabile non fuisse. His igitur et aliis allegatis, quanquam contra personam illius, quem elegistis, nihil unquam dictum fuerit vel obiectum, quia tamen iuxta verbum Apostoli, dicentis: „Nemini cito manum imponas,” debemus attendere diligenter ad ea, quae circa personam inquirenda fuerant, duxirip ex officio nostro, sicut decuit, procedendum. Et quidem, (pum tria sine in persona electi praecipue inquirenda, videlicet actas legitima, marum honestas, el literatura sufficiens, licet de Ionestate nazarum, tanquam ei, grr nobiscum est aliquandiu laudabiliter conversas, possumus ipsi laudabile testimonium perhibere, Ilius quoque literaturae, licet non eminentis, tamen convenientis electas exsistit, ut pro defectu scientiae, sicut plenius intelleximus ab his, qui eum melius cognoverunt, ad electionem non deberet excludi. De legitima tamen aetate scire plene non potuimus veritatem, de qua nec vos, ut accepimus, aliquid cogitastis, quia, quum a multis, cuius aetatis exsisteret, curaverimus indagare, a nemine un-

Tit. VI. Cap. XIX. 3) Gith. aria. 8. (1, 3.); aut.: deest: Sa 4) quando: deest: Ccsu 5) ea: CGSa (i) debuerit: Ch. Itg. 7) e contra: Cb Rey. 8) fuerat: FGIIIhZa; fuit: Cta jkg. 9) lic.: deest: La 10) contra fuit electio: FGIIIh; contra eam fuit: Sa; contra fuit eadem: C Rey. 11) iuri sito vel quod: Sa 12) quum: deest: Sa 13) accipitur: Sa 14) habet: ib. 15) aliena: Cae 16) dictus archid.: CSa; Reatinus: Cacd; Theodosius: Sa 17) verba: iuxta ... ap.: addita sunt a Raymundo 18) add.: populus: Sa 19) deblerat: ib. 20) fuerat: Cae 21) autem:

Cb; taliter: Sa 22) verba: et al.: addita sunt a Rap/menido 23) unquam criminis obiectum fuerit vel ostensum: Sa 24) iuxta: deest: FGIIIh; VCagii Reg.: secundum: ISA 25) I. Tirol. V. 22. 26) ipse: deest: Sa 27) exsistat (el.: deest): CSaReg. 28) noverunt: Sa 29) debent: F; debet: HIIeb; debuit: F; debere: La; debeat: Sa 30) possumus: HSA 31) quia: deest: CabcSei 32) quum: deest: Cgh Reg. 33) exsistat: Cb; consisteret: Sa 34) curavimus: QRCabliSa

quam audivimus, quod annum aetatis tricesimum ³⁵ attigisset. ¶ Quidam autem secundum praedicti statuta concilli nullus debeat in episcopum eligi, qui tricesimum aetatis non egerit annuum, licet senectus venerabilis sit non diuturna, nec cito numero ceraspatata, sed canis hinczris sint sensus eius, et actas senectutis vita immaculata, quia lamen post illa tria, quae Salomon asserit diffractilia, quartum quasi reputet ³⁶ impossibile, vianz videlicet viri in adolescencia sua, tanquam investigari non possit: Nos ecclesiae pariter et personae providere volentes, et tam rationes quam canones observare, habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, quia propositum vestrum providum intelleximus, et ideo propter urgentem necessitatem et evidentem utilitatem ecclesiae Capuanae, (luam in hac parte potius approbamus, volumus ipsum firmiter perdurare, praefatum ³⁷ subdiaconum nostrum de communi fratrum nostrorum consensu vobis in procuratorem concedimus, liberam administrationem ei tam in temporalibus quam in spiritualibus committentes ³⁸ - [Quapropter etc. Dat. Laterani. 1220.]

CAP. XX.1

Illegitimis potest postulari, non antea eligi, et electores, noli probaverint, illum ignoranter elegisse, incidunt in poenas Lateranensis concilii.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo2.

Innotuit nobis olim tam per tuas literas, quam quorundam suffraganeorum tuorum et dilectorum filiorum prioris et conventus Vigorniensis ecclesiae, quod, Vigoriensi ³ ecclesia destituta pastore, dicti prior et conventus eiusdem ⁴ dilectum filium magistrum M. 5 archidiaconum Eboracensem in episcopum ⁶ unanimiter elegerunt, cuius ⁷ quum eius tibi fuisset electio praesentata, confirmationem usque in adventum ipsius, qui absens eligeretur et inscius, distulisti; qui tandem, quod factum fuerat audito, ad praesentiam tuam devotas accessit, et praeter opinionem omittit, qui nihil ob stare credebant, quin statim concors et canonica deberet electio confirmari, spontanea tibi et secreta confessione monstravit, quod conscientia eius aliquantisper ex natalibus esset laesa, et, quod ad tantae dignitatis apicem praeter indulgentiam sedis apostolicae nollet aliqua tenus promoveri, propositit, etiam si promoventem besignares et facilem inveniret. Tu autem, sicut vir providus et discretus, intellecta conscientia eius, noluisti protinus ad confirmationem procedere, sed nobis rei ⁹ seriem per tuas insinuans ¹⁰ literas, et per eas ipsius magistri merita et conscientiam ¹¹ commendasti; capitulum autem eiusdem ecclesiae, quare per te fuisset electionis conferentio protelata, se ignorare, per literas suas nobis transmissas exposuit, cuius electionem capitulum ¹² petiit per sedem apostolicam confirmari, praesentato nobis electionis decreto subscriptionibus eligentium roborato. Quidam autem ¹³ suffraganeorum tuorum, quod per tuas literas videbaris obscure aliquantulum innuisse, per suas ¹⁴ literas in aliquibus asseruerunt ¹⁵, eum fuisse filium cuiusdam militis, et ab eo ex quadam ingenua et non coniugatasusceptum. Interim vera idem quoque ¹⁶ magister ex insperato ad praesentiam nostram ticecessit, et quod nobis de naticitate ipsius per literas aliquorum suffraganeorum tuorum fuerat intinatum exposuit, et adiecit, quod nunquam pater eius ¹⁷ habuerat uxorem, sed matris ¹⁸ eius virginitatis florem praeripuit ¹⁹ quasi furtim ²⁰, et ipsa infra quadriennium a naticitate ipsius ²¹ matrimonium non contraxit. Nos ²² ergo cura fratribus nostris habito super hac diligenti tractatu, relectis canonibus, quosdam invenimus, qui non legitime genitos promoveri vetant ad officium pastorale, causara forte trahentes ex lege divina, per gustum spurum ²³ et maneres usque in decimam generationem in ecclesiam Dei prohibentur intrare. Invenimus etiam ²⁴ alios, qui undecunque genitos non prohiberi ad sacros ordines promoveri, dummodo szbs merita ²⁵ suffragentur, asserentes, quod culpa parentum non est filis imputanda. Et ad hoc probandum inducunt, quod Dominus nos/er Iesus Christus non tantum ex alienigenis, sed etiam ex ²⁶ adulterinis voluit committi: xtionius nasci, qui est sacerdos in

aeternum secundum ordinem Melchisedech. Ili etiam scripturae divinae videntur irznti, qua (licitar; „ Filius nora portaba irgeritatem patri; el patee- non portaba iniquitatem filii,“ per ²⁷ gnaris ²⁸ antiquum caletas- proverbium reuaveri, quod hter filias Israel dice solebat: „Peltres cohaederunt uvans acerbam, et rientes filiorusa obstupescunt.“ Quidam reno ad concordiam discordantia reroeantes, repugnantiam ²⁹ prodicto uss soprive quadalrntodo videbantur, dicentes ³⁰, (poni geniti si religiose ³¹ feterat aut iza coenobis, aut ira canoricis conversati, a sacris nlinisteris ³² 7r7in ³³ rCL ³⁴ occentur, et inter illegitime genitor guillara asserunt eos solos a sacris officiis prohibendos, qui patemc ³⁵ continentianz imitantur. Et hi quoque videntur ouctoritate dirinae legis initti, qua (licitar: „Ego silla Deus zelotes visitares peccata pautan in finos us ue vz lertiam et quarlane progeniena in iis, qui oeler-tent me [gratis,“ quasi dicet, in hi.s, qui circo zue palemann (anean intitantur. Veruna ³⁶ canon canviti Lateranen.sis ³⁷ a bonae memoriae Alexandro Papa ³⁸ praedecessore nostro editas in synodo generan, prinais concordases cononibres non solean tales vela! in episcopos promoveri ³⁹, iterum elians eligentilas tolens ⁴⁰ persanam poenam ⁴¹ infligit, irs.mo ipso facto eelprlem poenane. asserit ⁴² incurrisse, set secundan hoc canon latae sententiae esse ⁴³ videatur, cuius ⁴⁴ tenor talis est: „Ive videlicet, quod de gtribusdcm ⁴⁵ pro necessitatibus ⁴⁶ cemporis fac. ters est, ira creasplum trahatur a posteris, nullres in episcopales engaten-, risi qui ele legitimo matrimonio sit natus,“ circo finena subiungens: „ L'rriri sane si contra firmanz islam quezngetam elegerint, el eligendi ⁴⁷ potestate privatos, et ab ecclesiasticis beneficiis triennio se noeerin esse suspensos.“ Sane In'oedictis canoa, qui 1/1010 per-eme?, gri can,ones non nosset antiquos, sed [per] illunr, qui »lene numeral canonicas sanctiones, in concilio mldorum iuris)eritoreors est editus et ipsi.us approbatione concilii raboratus, isatis de nan legitimo matrimonio onanenz videle' episcopos proneorendi aditum praecl'usisse, (pum id diales ad consequentimu tratri prolibeat, quod pro necessitate inrauit prio'ibus lingua-ibas e.s.se firtclan, licet nihil amplias guasa neces.sitas despeescartem ad paesatiunem inducat. Praeterea electionem tunean irereat ⁴⁸ raulron esse, dum ⁴⁹ poenanz statuit electorum, set teme eligendi potestate se noverint privatos, quod nihil esset, sr ⁵⁰ teme non occurreret electas facienda; quod fieri flam, posset, priori electurae cele etiales ⁵¹ 2aa-princione durante. Ex quo patet, electionens huhessadi ⁵² per ipsum cetnnoness irritatcn. Quamvis autem canon ⁵³ Lateranensis concilii, ab Alexandro ⁵⁴ praedecessore nostro editus, non legitime genitos adeo ⁵⁵ persequatur, quod o electionem talium innuit nullam esse, nobis ⁵⁶ tamen per eum adenlpta non fuit ⁵⁷ dispensandi facultas, quum ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus sois nullum potuit in hac parte praedudicium generare, pari post eum. Minio cadera potestate functuris ⁵⁸, quum non habeat imperium par in parem, l-sed ⁵⁹ ea tanteean fuerit meses ipsius, set, quia ex ea, quod cltliquarod ex dispensatione pro necessitate tenaporis m faenan fuerat, quidam granean irz liceratiana extenderetes, et jade rnanentes exenzplum, se licite credebant eligere tales, el indaffCrenler huitas-modi elgebcaat, [queme] talla fieri pruhiberel ⁶⁰ - linde gravera, electoribus poenam inf ixit. Deliberarins lamen caen fia'alribus ⁶¹ 72, ostris, tatrtm irz tali casa el cesen ifeli pe'yaleee deberemus stiseri-curditer dispensare, vel iuris pollas serrare rigarenr. Inreninaus enim, a bonae memoriae Urbano Papa ⁶² pwctedece.ssore nostro in cases mullo diflecliori cecea Ceno'ncurensi dispensatum electo, qui fuera! filias sacerdotis, et Legianensi episcapa, qui post caereser-ationenz suam tantiliter fieerat el .spunle conPssus, quod fitisset ex matre non legitima procreaseis, geuma patee-, ricleen uxore propria, cognocisset. Sed idem L'rbeeres pruhibuit ⁶³ e6, l/c in quasi pro regula in poslenus ad caersequeantians inhaeretur ⁶⁴ 17. Pidebaten- eritira, gtod, gima caen illegetenze natis /itisset eeli-quanzdiu dispensentum, et ex verles caatsa fursilun in posteruns dispensandum, va huc calesa celerites rlebere(dispensaba indulgeri, illi personas videlicet, quae masas imperfectioni.s, plus perfectionis heebebail. Multa enim ⁶⁵ in hoc casu dispensationem inducere videbantur, literarum scientia, nwrnrl

Tit. VI. Cap. XIX. 35) trigesimum: *Faca*: triginta: *Ed. Rom. oper. fumad.* 36) reputat: *Che* 37) et praef.: *Sa* 38) *add.*: oxfordum: ib.

(Iap. XX. 1) *Restitutum* ex *Gilb. ruet.* 4. (1. 10.): *Comp. III.* C. 5. h. t. (1. 6.): — *Ratra. ap. Hul.* I. 556. 2) *so.*: *ao.* 1200. — *Pothast rio.* 953. 3) *Wigorniensis*: *FGHI FL*; — *cadera ecclesia*: (S'a 4) eiusd.: *deest*: *CoghSa*; eiusdem loci: *Cont. Hithm.* 6) *M.*: *deest*: *Sa* 6) pastorem animarum suarum unan. eleg., et quum: *Csa* 7) cui.: *deest*: *Cb*; et: *de* 8) quod et: *Cb* 0) et rei: *Set* 10) intimasti: *CbSa* 11) scientiam: *Se* 12) et eam petiit: *L411. cal.* 13) tamon: *Cac*; tandem: *Ogh* 14) suas: *deest*: *Sa* 15) asseruit: *FI*; expresserunt asserentes: *Csa* *Itan.* 16) quoaq.: *deest*: *Csa* *Ruin.* 17) ipsius: *Sa* 18) matris: *C.* *Sa* *Raire.* 19) praeripuornt: *Cb*. *Sa* *Rajo*; subripuit: *Cc* 20) furtum: *ICc*; quo facto quuut ipsa: *So* 21) eles: *Sit*

22) Nos ... Imitantur: *dosel*: *Sa* 23) et spurii: *Cb* 24) antera: *deest*: *Cc* 25) vitae mocita suffragantur: *CL* 26) *ex*: *deest*: *Cae* 27) et per: *Cc* 28) quod: *Ch* 29) confitentos: *Ch*; continentes: *Cc* 30) religiosi: *(Me* 31) *Ver.* quia: *Sa* 32) *cf. supra* c. 7. 33) *Papa*: *deest*: *Se* 34) ordinari: *ib.* 35) tal. pers.: *ileest*: *CGSa* 36) cortan/ pron.: *Cb* 377 eos ass.: 38) esse, quod exstat *CahSa*, desideratit/ itp. *Itich.* 39) Cuius... inducat: *deest*: *Srt* 40) necessitate: *Che* 41) asserit: *Sa* 42) in: *rrer*: *M.* 43) nisi (non: *deest*: *Cc* 14) et: *deest*: *Cb* 45) *Cabe* 46) *diun*: *Ball.* 46) etsi c. ntmu iste non leg. (illeg.: *CbSa* *Ruin.*) genes fortius prosequatur, nobis: *Coll. ret.* 47) *add.*: *Papa*: *FGHISLa* 48) fortius: *(Aac* 49) muni... cscs: *deest*: *e*. *a* *Ca* 50) nob.: *deest*: *Se* 51) fuorit: *Citaiu.* 53) functurum: *(eh* 53) sed ... habebat: *deest*: *So* 54) ips. temp.: *Cb* 55) prohibent: *Ch*: prohibebat: *Cc* 56) iuldbult: *Cb* 57) *cf. Dist.* *LVI.* c. 13. "ob) autdm: *Sa*

honestas, vitae virtus, et fama personae, multipliciter a quibusdam etiam ex ⁵⁹ fratribus nostris ⁶⁰, qui eum in scholis cognoverant, approbatae ⁶¹. Faciebant ⁶² etiam ⁶³ ad id non modicum concors capituli Vigoriensis electio, petitiō populi, assensus principis, votum tuum, suffraganeorum suffragia, et ⁶⁵ humilis devotio confitentis, qui ⁶⁶ sponte ac humiliter suum maluit confiteri reatum ⁶⁷, quam laesa conscientia thronum conscendere ⁶⁸ pastorem. Habito ergo ⁶⁹ super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, intelligentes, Vigoriense capitulum eundem magistrum non humiliter postulasse, sed improvide potius elegisse, quum ad obtinendum dispensationis beneficium procedendum fuisset, non per electionem inhibitam, sed per postulationem permisam ⁷¹/, electionem ipsam praedicti canonis auctoritate cassatam denunciamus ⁷¹ irritam et inanem, parentes non modicum Vigoriensi capitulo, quod eis nec poenam infligimus expressam in canone supradicto, nec probare cogimus ignorantiam, quam allegant. Et ⁷² quamvis post cassationem huiusmodi ⁷³ nobis ca nautis ⁷⁴ fuera hamikter supplicatum, ut propter causas praerelictas dignemur cum eo misericorditer dispensare, quia ad dispensandum in talibus nullus ⁷⁵ se casus habilior posset offerre ⁷⁶, quia tomen praedicto capitulo liberam facultatem eligendi vel postulandi voluimus reservare, supplicationem huiusmodi, quae nomine capituli non fiebat, quum non ad postulandum dispensationem, sed ad ⁷⁷ petendam confirmationem ipsius capituli fuerint ⁷⁸ nunca destinati, ad praesens non duximus admittendam, decernentes ⁷⁹ irritum et inane quicquid ⁸⁰ super ordinatione ipsius episcopatus ante susceptionem litterarum nostrarum fuerit attentatum.

6'olumras iytur et meratitiamtas, quatenus per Ccantuariensena provalaciam ex parte riostra fizcuas bl districlicas iactatiberi, ne, quod de nautis in codoso provincia, quod sine podare non dicimus, inordinate noscitur esse tacazo, de cetero contra formato, praescripta ⁸² nullatenus cattenetetur. Quod si ⁸³ Vigoriense capitulum eundem magistrum propter praerogativam meritorum ipsius ⁸⁴ duxerit postulandum, postulationem ipsius apud sedem ⁸⁵ apostolicam praesentare procuret.

CAP. XXI.

Non posma electores in praedictum electi compromittere; sed, si conseruerit electioni suae vel consentire velit, non obstante laudo in contrarium lato, est contramandans, si alius canonicus uia sibi non obstat, hec non sit de gremio illius ecclesiae, quamcumque ob causam a maiori parte fuerit appellatum. Et in hoc ultimo est iste textus multum notabilis

Idem Genuensi ² Archiepiscopo, et ³ Placentino et Bobiensi ⁴ Episcopis.

Quum inter dilectos filios ⁵ canonicos Saonenses ⁶ super electione pontificis questio verteretur, ⁷ elrntiam votis in diversa divisis, ad sedem apostolicam dilecti filii ⁸ subdiaconus Saonensis et ⁹ procurator capituli accesserunt, quibus venerabilem fratrem nostrum ¹. ⁸ Albanensem episcopum et dilectam filiam nostram ¹⁰ A. tit. S. Martini presbyterum cardinalem dedimus auditores. Proposuit ⁹ autem procurator praedictus, quod singuli ¹⁰ requisiti communi assensu ¹¹ in Hastensem ¹² praepositum, excepto praedicto subdiacono, convenerunt, quo in sua duritia permanente, aliorum consensos redactus fuit in scriptum publicum consequenter. Ceterum pro parte altera fuit propositum ex adverso, quod, quum septem essent canonici Saonenses, in capitulum ¹³ * se receperunt, de futura ¹⁴ electione pontificis tractaturi, ubi diversi a diversis nominati fuere. Sed archidiacono, archipresbytero et ¹⁵ praeposito dictum Hastensem praepositum nominantibus, fuit a praefato S. firmiter obviatum, asserente, ipsum morbo epileptico laborare, pro quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recusatus; nec ad aliam ecclesiam debere

fieri transitum, donec reperiretur idoneus in ecclesia Saonensi. (Et infra:) Sed praepositus Saonensis spreus appellationibus interpositis praepositum Fiastensensem elegit, obiciēte parte adversa, quod huiusmodi electio propter appellationes interpositas et alia etiam obstacula non teneret. (Et infra:) Sed et civitatem idem praepositus et alii omnes egressi, exceptis presbytero ¹⁰ et subdiacono saepedictis, secum sagillunt ignorantibus eis detulerunt, et ad Dilectioliensem archiepiscopum accedentes petierunt electionem, quam fecerant, confirmari, licet a solo praeposito, et post appellationem facta fuisset. Sed quoniam indebitus electionis processus archiepiscopo cantea innottaerat, petitioni eorum non annuens, quandam de fratribus suis ad investigandum electionis processum Saonem direxit. Sed quum testes producerentur coram eo, et postularetur, ut nuncium pariter ipsum procurarent, pars adversa iam cluctu archiepiscopum, altera vero sedem capostolice invocavit. Sed quum ad mandatum nuncii partes Dilectioliensem iocessent apostolos petitaarcae, ab archiepiscopo, ut ad pacem redireat, fuerunt monitae diligenter cuitas arbitrio praepositi ¹⁷ se velle stare constanter cassenui, si hoc et ipsum pars faceret adversa, quod deliberato consilio praefatus subdiaconus repromisit. Post haec reversi ad propria, et dormant ab archiepiscopo evocati ¹⁸, archipresbyter ¹⁰ pro parte altera de rato, ut dicebat, literis praemunitus, ipse vero ⁵. ²⁰ pro parte sua in Mediolanensem archiepiscopum compromittere curaverunt, qui magistrum G. Modicensem ²¹ canonicum eis dedit illi episcopum, et etiam ²² confirmavit, quem in Saonensi ecclesia praeserat clero et populo civitatis, a libitibus solennitatibus consuetis, electivo publice nunciarunt ²³, cui archiepiscopus, praeposito sedem apostolicam provocante, consecrationis unus distulit impertiri. (Et infra:) Postquam igitur coram praefatis auditoribus fecit super his et similibus diutius ²⁴ disputatum, qui nobis ea sufficienter ac fideliter retulerunt, quoniam de ipsis nobis non potuit fieri plena lides, causam vestram duximus examini committendam, Discretionem vestram ²⁵ per apostolica scripta mandamus, quatenus, quum constet, electionem de praeposito memorato a maiori et saniori parte capituli celebratam etiam et subscriptam, si dictus praepositus eidem electioni consenserit ²⁶, ut per mutuum consensum eligentium et electi quasi coniugale vinculum spiritualiter ²⁷ sit contractum, nisi sufficienter sit ²⁸ ostensum, eundem praepositum morbo epileptico laborare, super quo contra ipsum ²⁰ dicitur ³⁰ appellatum, vos ³¹, non obstante appellationis obiectu ³², si qua fors ex aliis causis superius memoratis proponitur interposita, quum ex iis, quae coram nobis allegata fuerunt, eas appellaciones ³³ yerta ratorae frivolas reputemus, electionem nostram fratri auctoritate, sublato cuiuslibet ³⁴ contradictionis et appellationis obstaculo, confirmetis ipsius, non ³⁵ obstante, quod post talem electionem a praefato archiepiscopo proponitur ³⁶ esse factum, etiamsi a partibus in eum fuerit compromissum, quum electores a tali electione sic resilire nequiverint. Quod si electores illius non compromiserint ³⁷ in archiepiscopum memoratum, etiamsi dictus ³⁸ praepositus nondum electioni de se ³⁹ factae consenserit, eo tamen consentire volente, dummodo a morbo sit immunis obiecto, vos electionem ipsius nihilominus confirmetis.

CAP. XXII.

Electos a maiori et saniori parte capituli, si est et erat idoneus tempore electionis, confirmabitur; si autem erat indignus in ordinibus, scientia vel aetate, et fuit electus electus a minori parte, si est dignus, confirmabitur.

Idem Praenestino Episcopo, apostolicae sedis Legato.

Dudum ³ ad audientiam nostram quaestione perlata ⁴,

Tit. VI. Cap. XX. 59) et. ex: deest: /8. 60) meis: Cl 61) approbatum: Cb 62) Fac. . . . sutragia: deest: Su 63) add.: haec: Cont. »don. 64) Vigoriensis: FGHIKl sic deinceps 65) etiam: Sa 66) quod: Cae 67) defectum: Csa 68) ascendere: LaQgls 69) igitur: Sa 70) praemissam: eja.Sa (ips.: deest: Su) 71) denuntiavimus: LbC 72) et: dr:st: CH 73) a: deest: Cb 74) a mult.: docet: ib. 75) nunquam (in tal: dnest): Su 76) offerre: Cae 77) ad: deest: FGHIKCb 78) admittendum: Ck 79) decora lltentatum: deest: Sa 80) quid: Cagh Ruin. 81) factiatis: Su 82) supra dicta: ib. 83) Sed si: Csa 84) ips.: deoir Sa 85) apostolicae sedi: LaCbSa Raha.

Cap. XXI. 1) llt:stiaetra. cc Alau. 1. (1. 6.): Comp. III. c. 6. k. t. (1. 6.) 2) Januensi: FGHIh7fN 3) et: deest: p'GHKCb 4) llobin: F; Roniens: — est. ser. l o. 1100. — lollUna.st no. 1111. — 5) fil. . . . impertiri: deest: 6) Senonens: La; Pacenses: Ca 7) G: Cls 8) l: a llt:clera mate »islam 9) in gtorum praesentia subdiaconus proposuit memoratus: C 10) quod singuli . . . ex adverso: »ces: C 11) consensu: FGHIKl 12) leg.: Astensi, et sic per tota 13) capitulo: FGHI6LNC 14) futuri: Cbc 15) et: deest: Cie 16) archipresbyt.: Cb 17) add.: Saonens: fb. 18) revocati: ib. 19) praepositus: ib. 20) ipse vero et (Oses): Cc; S: Cg; S. subdiaconus: Cb pro parte sua 3iedioliannuut accessit, et iterum ab eo iu

archiepiscopum compromisso, ipse habito fratrum nostrorum (abest: Cagh) consilio magistrum R. (H.: Lb) lbbidien. (G. Moideien: Cg) canonicum: C 21) Medicens: HK; Sledion.: l' 22) et.: deest: Cont. Rdhm. 23) nuntiauit: Cb 24) diut.: Cbl' 25) vobis: Cb 26) consensit: CGT 27) spirituale (b28) illud fuerit: Cb; fuerit: T 29) eum: T 30) dicit: Cale 31) add.: ante: Cb 32) obstaculo: T 33) app.: deest: CbcT 34) cui. et: deest: l' 35) nec: l' 36) noscitur: Cb 37) compromiserunt: LaT 38) iam dictus: l' 39) de se: deest: FGHIKZNC; iam factae: l'.

Cap. XXII. 1) Restitutaans ex Reg. Bregas. VI. 36. — Comp. III. c. 7. h. t. (1. 6.) 2) Praeu. ep. A. S. L. de Capembach (reg.: Cappenberg) et de Scelde (leg.: Seheida) abbatib. in Colon. et Monaster. dioecesis constitutus: Reg. — Capituli liltitum vid. Os c. 19. de sent. et re iad. (2. 27.) — Pottlmsi no. 1877. 3) Dudum ergo matero Coloniensis ecel. praepositura vacante quum ad tractandum de substitutione praepositi canonici convenissent, in duas partes cersa fuere vota divisa, quibusdam SS. Apostolorum praepositum, aliis sntem praepositum S. Georgii ad praepositum eligentibus memoratam, missisque propter hoc nunciis ad apost. sed., de ipsorum assensu ad dil. fil. A. de Lacu, I. de Claustro et I. de Valle S. Petri in lTeisterback abbates sub ea forma commissio est obtenta, quod etc.: Reg. — 4) prolata: C8

quod, vacante praepositura Colocensis 5* ecclesiae, in duo se vota eligentium dīvisissent 6, causam iudicibus 7 duximus committendam, -i- quod 8 *auditis, quae proponerentur hinc inde, si de partium procederet voluntate, definitivam sententiam promulgarent; alioquin causam sufficenter instructam ad nostram remitterent audientiam e; statuentes partibus terminum competentem, quo per se, vel idoneos responsales ad sedem apostolicam accederent sententiam recepturae. Ipsi vero, mantlatum apostolicum fideliter exsequi cupientes, partes ad suam praesentiam convocarunt, receperunt testes hinc inde productos, examinauerunt eligentium conscientias, audiverunt allegationes utrinque. Et quoniam praepositus sancti Georgii eorum sententiae se tandem assensu nolle stare, processum 10 ad sedem apostolicam destinarunt, partibus festum beati Michaelis tunc proximo ventitum veniendi ad sedem apostolicam terminum praefigentes, [quem praepositus SS. Apostolorum, allegans, quod terminus tam prolixus dispendium ecclesiae generaverat, ad festum S. Servatii hreviavit.] Quumque nuncii praepositi sanctorum Apostolorum statuto termino ad praesentiam nostram accessissent, praepositus sancti Georgii nec venit, nec pro se 11* misit idoneum responsalem. [Sed venerabilis frater noster Coloniensis archiepiscopus eius absentiam excusavit, asserens eum captum, arrepto itinere ad sedem apostolicam veniendi, a nobili viro W. Iuliacensi comite detineri. Nos autem ne aliquid disponere in eius praedictum videremur, per dilectum filium praepositum S. Gereonis et B. concanicum suum mandavimus ad festum Resurrectionis dominicae sub peremptorio partem utramque citari. Qui, sicut ex literis ipsorum accepimus, SS. Apostolorum praepositum viva voce, praepositum vero S. Georgii per literas et nuncios pariter citaverunt; qui citati recepta se scriptis ad sedem apostolicam accessurum. Verum, quum nec ad terminum, nec ultra terminum, eliam per VIII. hebdomades expectatus venerit, vel nizerit idoneum responsalem, eum reputavimus contumacem, eundem in expensas legitimas parti condemnantes adversae.] Visis atestationibus et Gestis igitur 12 iudicum diligenter inspectis, invenimus, quod pro praeposito sanctorum Apostolorum auctoritas, pro praeposito vero sancti Georgii numerus eligentium faciebat, quum primus a quatuordecim, tum personas, tum canonicis, qui alios dignitate 13, aetate et tempore praecedebant, secundus vero a viginti quatuor fuisset electus. 14 Obiciebatur autem praeposito S. Georgii minor scientia, defectus aetatis, et quod in minoribus eral ordinibus constitutus. Linde quum praepositurae illi esset archidiaconatus annexus, nondum eral ei dignitas conferenda, ratione cuius cogebatur infra praefixum a canonicis spatium in diaconum promoveri. Proponebatur autem pro altero, quod vir erat aetate, scientia et moribus commendandus. Unde meliori ducti zelo propter hoc electores ipsius in eum se confessi fuerant convenisse; non 14 solum sui, sed quidam alterius etiam electores eum prudentiorem esse praesertim in spiritualibus asserebant, quam vis alium magis utilem maxime circa temporalia propter potentiam fuerint protestati. Quum autem allegationes pro eodem praeposito sancti Georgii coram iudicibus ipsis praepositae 10 nobis non fuerint praesentatae, propter quod non potuimus scire per nos, quid obiecerit 10*, vel quid responderit ad obiecta, sicque causa remissa non fuit 17 sufficenter instructa, [tunc] ad definitivam sententiam non duximus procedendum, sed decisionem causae ipsius iudicibus 18 commisimus sub hac forma, ut, vel si notorium esset, vel per ea 19, quae iam dicta erant, constaret, quod praepositus S. Georgii electionis 90 tempore pateretur vel in ordinibus, vel in 21 scientia, vel 111 22* aetate defectum, qui eum iuxta canonum 23 sanctiones impediret ad huiusmodi officium promoveri, ei, sublato appellationis obstaculo, non obstante ipsius absentia corporali, silentium imponentes, praeposito sanctorum Apostolorum praeposituram adiudicarent eandem, et eum in possessionem corporalem*

mittentes pacifica 24 facerent possessione gaudere. Alioquin, quum in eum non solum plures, sed duae paene partes convenerint 25, et impedimentis cessantibus appareat 20, quod eum bono zelo elegerint 27, praepositi sanctorum Apostolorum electione appellatione remota 28 cassata, electionem 29 confirmarent ipsius 30, et ei facerent praeposituram assignari praedictam, et de cetero tanquam praeposito responderi, [contradictores etc. Dat. Lat. V. Id. Apr. 1203.]

CAP. xxiii.1

Recipientes postulatum ad ecclesiam tanquam institutum vel administratorem ante admissionem postulationis a superiora factam, privati ant potestato oligendi, et ad alios, licet pauciores, dovolvitur potestas oligendi; et si omnes privati sunt, devolvitur ad Papam in ecclesiis cathedralibus. Hoc dic. secundum principale intellectum, pu magia congruit litera^o.

Idem Canonicis Maguntinensibus 2.

Bonae memoriae C. Maguntinensi archiepiscopo 3, *episcopo Sabinensi*, viam universae carnis ingresso, *quum vota vestra 4 se in varia divisissent*, et 5 quibusdam petentibus Wormaciensem 6* episcopum quibusdam vero *venerabilem fratrem nostrum nunc archiepiscopum vestrum*, tunc praepositum sancti Petri Maguntinensis, sibi eligentibus in pastorem, *dilectum finta magister P. scholasticus Maguntinus cum quibusdam aliis pro? illis, qui Warmatiensem episcopum postularunt, procurator ad apostolicam sedem accessit; pro aliis vero dilecti filii E. et R. clerici [Maguntini] venerunt, quorum alter institutus fuit 9 procurator. Paribus igitur in nostra praesentia constitutis, et eis in consistorio nostro diligenter et sufficenter auditis, de fratrum nostrorum consilio venerabili fratri nostro Praenestino episcopo, a sede apostolica legato 10, dedimus in mandatis, ut, si eundem episcopum quoad temporalia vel 11 spiritualia recepisse constaret ecclesiam Maguntinensem, vel ministrasse in temporalibus aut spiritualibus in eadem, prout obiectum fuerat ex adverso, postulationem factam de ipso, sublato cuiuslibet 12 appellationis obstaculo, nunciaret irritam, -i- de gratia nostra concedens eirena, ut Warmatiensem sibi ecclesiam retineret. Nam de iure communi, quia praeter auctoritatem nostram transire praesumpsit, utraque eral 13 spoliandus, ut [et] ea careret, quana concupivit avari, et 14 ea, quam superbe desepxit. Quod si parere contemneret, utraque ipsum ecclesia denunciaret auctoritate nostra privatum. Deinde inquireret de ipsius 15 electione archiepiscopi diligentius veritatem, et, si ei de vi, quam ipse et sui metuebant, constaret, eo non obstante, quod post appellationem ad nos interpositam fuerat in ipsius electione processum, quum alii, qui appellationi ad nos interpositae, ne 16 sine ipso ac sociis eius haberent in electione processum, non duxerint 17 deferendum, uti contra ipsum hac exceptione non possent, quia 18* frustra legis auxilium invocat qui committit in legem, unde nec ab eis posse obici videbatur, quod idem 19 esset a paucioribus secundum eorum assertionem electus, quum ipsi, appellationem ad nos legitime interpositam contemnentes, et praeter licentiam nostram recipientes episcopum memoratum, reddiderint 20 se indignos, electionem archiepiscopi 21, dummodo nihil obstat de canonicis institutis, sublato appellationis obstaculo confirmaret 22. 23 Quod si nec recepisse praefatam 23 ecclesiam quoad spiritualia vel temporalia, nec in spiritualibus vel temporalibus ministrasse constaret episcopum memoratum, idem legatus audiret quae super postulatione ipsius et electione archiepiscopi proponerentur hinc inde 24, testes utrinque 25 reciperet, et eorum depositionibus publicatis usque ad calculum sententiae definitivae procedens, gesta omnia sub sigillo suo ad nostram praesentiam destinaret, statuens partibus terminum competentem, quo apostolico se conspectui praesentaret 26 sententiam recepturi 27. Licet autem essent notoria, quae contra dictum Wormaciensem episcopum et eius fautores fuerant obiecta, praedictus tamen 26 legatus ad*

Tit. VI. Cap. XXII. 5) Coloniensis: Codd. eoll. o. Crete 6) dtivis etiam: Ch 7) dil. f. (add.: nost.: Cgl) de Lacu, I. de Claustro, et G. de Valle S. Petri in Hesterbach (Hesterbach: Cefg) abbatibus sub eo tenore (+nale omisa, a Richtero) duximus etc.: C 8) ut: C 9) auctoritate apostolica: CL 10) depositiones testium bine inde receptas et allegationes partis altioris sub sigillis sitae ad sed. ap.: Rey. 11) pro se: deest: FOHKLNCRey. 12) ergo: Cab 13) tam aetate, quam dignitate ac ordiae: Reg. 14) nec: Cabe 15) propositae: LeNCReo. 16) obiecerint...responderint: FOHKLNC: quod: Cab 17) fuerit: CReg. 18) dil. fil. S. Gereonis (Gedeonis: Caegh; et S. Severini praepositis Coloniensis, (deest: C) et decano Bunensi (Ionnena: Cbde; Bruensi: Cyh) duximus (add.: aub ea forma: C) committendam C — per ap. scripta mandantes eadem, quatuor: Reg. 19) per lato acta: Reg. 20) in elect.: Cabe 21) in: deest: Rey. 22) in: deest: FOHKLNCRey. 23) canonicis: LaCb Reg. 24) eum pac.: Cae 25) convenirent: OHICab: convenirent: Ch 26) apparet: HCch: appa-

reret: CA: praesumi deberet: Rey. 27) elegerunt: Ch 28) cessante: Cac 29) add.: auctoritate nostra suffulit: L' 30) illius: Rey.

Cap. XXIII. 1) Restitutuna ex Reg. Requ. V. 14; alm+ 2. (1, 5); Comp. III. c. 8. h. i. (1, 6.) 2) Pothest no. 1647. 3) olim ep.: Ch 4) canonicorum btognnt. eccl.: T 5) et: deest: T Rey. 6) Warmaciensem: FOHKLNCabg Rey. et sic deaiceps 7) pro ill.: deest: T 8) alio: M. 9) fuerit: Cb; fuerat: T 10) sedis apost. legato: FOHKLNCRey. 11) eive: Cac; vel apir.: deest: T 12) cuiusl.: deest: CbT 13) fuorat: T 14) ac: CabT 15) dicti: T 16) nec: ILA; verba: ne ... process.: aridita suat a Rajnuado 17) duxerant: LaCT lfeq. 18) quoniam: FOHKLNCReo. 19) id.: deest: T 20) reddiderunt: Cbde 21) add.: eiusdem: Y' 22) finis canonicis: 1' 23) praedictam: Cabe 24) inde: deest: Lta; boina (bine inde: deest): Cc 25) utriusque partis: 01 26) repraesentetur: L'a; repraesentarent: Cc 27) recepturae: Cabe 28) tam.: deest: L'ah

ulaiorem cautelam multas *et magnos testes recepit*, ex ipsius archiepiscopi parte productos, qui *super praedictis deposuere iurati*. Unde ipse iuxta mandati nostri tenorem procedens, postulationem factam de Wormaciensi cassavit, et electionem archiepiscopi memorati, quamvis²⁹ a paucissimis celebratam, curavit auctoritate apostolica confirmare, ipsumque ordinavit in presbyterum, et tandem in archiepiscopum³⁰ consecravat. ; Ipse autem humiliter ad nos³¹ prae sentiam accedens, suppliciter postulavit, al³² palliunz sibi, videlicet insigne pontificalis officii, de consueta sedis apostolicae benevolencia concesserimus. I³³ erum quidam simplex³⁴ nunciu ab adversariis eius ad sedem apostolicam destinatus ex eorum parte apenas nobis euzn sigillo pendente literas praesentavit, per quas udem significabant canonici, quod praedictus legatus corruptos pecunia iniquam sententiam protulisset. Addabant etiam, quod Maguntini cives pczriter iuraverunt, quod euro nunquam haberent³⁵ episcopum, el quod universi clerici, paucis exceptis, suco favebant electo. Quum, autem super bis coepissemus deliberare cariz fratribus nostris³⁶, electioni eiusdem archiepiscopi duo videbantur obstare, videlicet quod a paucissimis, et post interpositam³⁷ a se ipso appellationem videbatur³⁸ electos. Nam quum postulatio Wormaciensis episcopi fuerit praecedentis appellationis ratione cassata, archiepiscopi electio debebat etiana³⁹ ex eadem causa cassari. Sed contra, sicut superius est expressum, qui in appellatione⁴⁰ deliquerant, appellationem contra eundem archiepiscopum non poterant allegare. Poterat quoque dici, quod, etsi post appellationem, non tamen⁴¹ contra formam appellationis fuisset electos archiepiscopus saepe dictas, quum appellaverit in hac forma, ne canonici⁴² Maguntiae residentes sine ipso ac sociis suis haberent in electione processum. Nec nocet, quod posset ex altera parte replicari; quia nec ipse⁴³ et socii sui debuerant procedere sine ipsis, quia ipsi appellationem apud⁴⁴ nos interpositam contemnendo reddiderant se indignos, et abusi fuerant iure suo. Unde, quum in Lateranensi concilio de his, qui quasdam personas inhibitas eligunt, sit statutum, ut eligendi tunc potestate privatos, et ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos, illis pro longe maiori delicto tanquam indignis ab electionis potestate cadentibus, penes eundem ac socios suos tantum ius⁴⁵ emanserat eligendi. Quare, si multo pauciores in ipsam quam convenierint⁴⁶ convenissent, intelligendum est lamen, quod munes, qui tunc eligere poterant, elegerunt eundem. Contra legati yero processum hoc facere videbatur, quod non citatis⁴⁷ Wormaciensi episcopo et eius fautoribus processisset. Porro iuxta canonizicas sanctiones excessus notorios examinatione non indiget, et pro his, quae a iudice sunt acta, praesumitur, quod omnia rite fuerint celebrata; quamvis et, quod citati non fuerint, non posset⁴⁸ de facili comprobari, quia negantis factum per⁴⁹ rerum naturam nulla est directa⁵⁰ probatio, quum, etsi quilibet de se posset asserere, quod ad eum citatio minime pervenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares. Ad ipsum quoque legatum, si voluissent, secure potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut [el] nuncium destinarent⁵¹, quemadmodum ex ipsorum ad nos directis literis comprobatur, qui secare ad eundem legatum accessit, et ad propria reaneavit, quum el ipse legatus paratus fuerit securitatem omnimodam providere. Nec obest, quod idem nuncios [licitar] appellasse, quum appellationi reosclavera, el in commissione nostra, gaczm pars reportavit atraque, obstaculum fuisset appellationis anzotunz. Sed nec apparebat etiam, qui⁵² contra factura legat quicquam posset obicere ac probare, quum non procurator sufficiens, sed simplex ad nos contra praedictum archiepiscopum fuisset nuncios destinatus. [Praeterea si appareret etiana, non esset aliquatenus audientias, qtezcz adversarij eius per praesumptionem, contemptum et blasphemiam aurlentia nostra se reddiderint indignos. Praesumptio enim fuil, quod viran⁵³, pastoralis praedium dignitate, alteri ecclesiae spiritali coniugio copulataaz, praeter auctoritatem nostram contra foz ncam canonicam non solum eligere, sed recipere praesumpserunt. Contemplas accessit ex eo, quod post-

quam procurator eorum nostras literas reportavit, in quibus mandabatur expresse, quod si Wormaciensis episcopus Maguntinam ecclesiam quoad spiritualia vel temporalia recepisset, vel in spiritualibus vel temporalibus nainstrasset in ea, ipsius postulado cassaretur, et eisdem non veniret in dubium, sed podas manifeste constaret, quod Wormaciensis temporalia saltem receperat, et ministrarat in iis, ipsi postmodum tanquam electo san, sic, ut ex literis ipsorum apparet, in quibus eum electum suum nominant et ei se asserunt unantmz consensu favere, temere paruerunt, et consenserunt in ipsum, spirituale cum eo adulterum perpetrantes, quum el per nuncium ad nos ultimo destinatum electionem ipsius in publico consistorio postulaverunt confirmari. Blasphemia vero in eo fuerat subsecuta, quod, ponentes zn coelo os suum, legatum nostrum, quiungebatur in illis partibus vice nostra, el qui prius etiam, quata assumeretur ad officium pastorale, multae religionis exstiterat, utpote qui in Cisterciensi ordine fuerat primo abbas, quantum in eis exstitit infamantes, eum corruptumz fuisse pecunia sunt mentiti.] Nos igitur, etsi propter auctoritatem iudicariam praesumamus pro his, quae acta sunt a legato, illi tamen plus⁴⁸ innititur rationi, quod adversarii archiepiscopi ex tribus causis praedictis se usque adeo reddideunt indignos, quod contra eum non debebant audiri. Unde quod de ipso factual fuerat non poterat impediri per eos, quin etiam si electores eiusdem partis⁴⁹ pariter deliquissent, ut se reddidissent indignos, ad nos devoluta fuisset hac vice ordinatio ecclesiae Maguntinensis, quare⁵⁰ dictum archiepiscopum sine iuris⁵¹ iniuria potuissemus eidem ecclesiae praeficere in pastorem, praesertim quum per legatum apostolicae sedis fuisset in Maguntinum episcopum⁵² cozzsecratus. Super his ergo⁵³ cum fratribus nostris habito diligenti tractatu, de ipsorum consilio cassationem postulationis factae de Wormaciensi episcopo ratam habemus, electionem memorati⁵⁴ archiepiscopi confirmantes. [Dat. Lateran. X Kal. April. 1202.]

CAP. XXIV.1

Sufficit electo ad obtinendum decore, eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis, licet non probet, quod proprietas iuris eligendi ad illum pertinoret.

Idem Clericis sanctae Agathes².

Querelam, quam³ dilectos filias G. 4 tituli sancti Vitalis nunc presbyter, tunc sanctae 117. in Aquis diaconus cardinalis per oeconomum ecclesiae vestrae, cuius idem cardinalis est gubernator, contra P. 5 nunc presbyterum, tunc vero diaconum ecclesiae sancti 6 Salvatoris, quae dicitur de Cornutis, corean bonae memoriae C. Papa praedecessore nostro super ecclesia ipsa⁷ proposuit, C. 8 papa praedecessor noster nobis, in minori officio constitutus, audiendam et examinandam commisit. Petebat igitur idem oeconomus praefatum⁹ P. ab ecclesia sancti 16 Salvatoris, quam in praedictum vestrae ecclesiae ad¹⁰ iniuriam cardinalis praedicti occupare praesumpserat, removeri, quum ipsa ecclesia sancti Salvatoris pertineat ad ecclesiam sanctae Agathes pleno iure¹², petens etiam pensionem sexdecim denariorum Papiensium¹³, debitam ecclesiae sanctae Agathes, pro eadem 14 ecclesiae Salvatoris de 15 Thermis 16 sibi restitui de novo subtractam. Praedictus vero P. clericus respondebat, quod ipse nullam iniuriam irrogaverat cardinali, nec in praedictum ecclesiae vestrae¹⁷ receperat dictam ecclesiam, quum haec ad illam nullo iure pertineat, nec aliquam sibi debeat¹⁸ reddere pensionem; sed ipse per electionem populi, ad 19 quem de antiqua consuetudine pertinet electio²⁰, a cardinali sanctae Susannae, cui eadem ecclesia Salvatoris, tanquam capella suo titulo VI. in spiritualibus est subiecta, canonice fuerat institutus. j-Quumque ad suam assertionem probandam utraque pars multoties testes produxisset, nos illos recepimus el examinavimus diligenter, quorum depositionibus publicatis disputationem audivimus super illis. Sed antequam huiusmodi controversia

Tit. VI. C. a p. XXIII. 29) verba: quamvis . . . celebr.: addita sunt a Ragmvydo 30) episcopum: FCII(II) INC 31) simpl.: deest: Cae 32) recipere in archiep.: CB 33) nostr.: deest: Cae 34) add.: ad sedem ap.: Cb 95) dicebatur: Cabc 36) et.: deest: Cae 37) appellatiune: ib. 33) temen: deest: ib. 39) nec: Cabc 40) ad: Cbo 41) guara conv.: deest: Cae; quam malura: CYa 42) quod dicebatur (dicebat: Cb) in loco suspecto et . . . pro: cessisse: CReg. 43) possent . . . comprobare: Cagh 44) secundum: Cub Itg. 45) nulla esset probatio: Codd. con. o. C'araet. Cb; — culta vise probatio peribetur: d Reg. 46) destinarent: FIOacgh Rey. 47) quod: Cabc 48) add.: etiam: FN 49) part.: deest: FORIIILaCReg. 50) quia: Cb 01) add.: cuiusquam: CB 52) archiep.: (urbe 53) vero: C Coa. Bihna 54) mem.: deest: Codd. con o.; et electionem archiep. memorati auct. ap. duximua confirmandam: CReg.

Cap. XXIV. 1) Restitutum ex Reg. Brega. VIII, 86. Comp. III. c. 9. h. 1. (1, 6.) 2) Pothast no. 2531. 3) quam: deest: C 4) Gaudridus: 3f 5) Petrum: N; deest: Ca 6) super sed. S. (S.: deest: Reg.) Salv.: CReg. 7) verba: sup. . . ips.: addita sunt a Rezumando 8) Coelestinus: V; proposuit ipse nobis: CReg. 9) ut praefatus. . . removeretur: ib. 10) sancti: deest: Rey. 11) ac: Cb 12) plebano: Cb 13) add.: monetate: Cb 14) ead.: deest: CReg. 15) et: H Reg.; in: QIIICbc; ac: Ch 16) terminis: Cb Reg. 17) ecclesiae S. Agathes acceperat ecclesiam sancti (deest: Reg.) Salvatoris: CReg. 18) debebat: Cgh 19) quae de ant. cona. pertinet ad eundem a card. S. Sus., cul eadem eccl. saneti (deest: Rey.) Salv. etc.: Cagh Reg.; quao de ant. coas. el pertinet, ad eundem A. card. S. Sus. praesentatus, cui eadem eccl. S. Salvatoris: Ch 20) et.: deest: Codd. coll. 0. 21) iure vol tit.: Cb

linera accipere potuisset, praefatus praedecessor noster debitum carnis exsolvit. Demum autem 22 atque pars a nobis cum instantia postulavit, ut causara ipsam decidere dignarenitar. Nos igitur, rationibus 23 utriusque partis diligenter auditis, et plenius intellectis, habito fratrum nostrorum concilio, dictum 24 P. ab impetitione oeconomii vestri, super electione ac institutione de se facta in ecclesia sancti 25 Salvatoris absolvimus, et super his praefato oeconomio silentium duximus imponendum, quum per testes idoneos nobis constiterit evidenter, quod populus in quasi possessione praesentandi clericum ad illam ecclesiam 26 exsistebat, quando ipsuln presbyter 1tm 27 ad illam elegit, et ecclesia eadem spectat ad titulum sanctae Susannae in spiritualibus pleno iure, salva quaestione super iure patronatus inter ecclesiam vestram, et populum saepe dictae 28 ecclesiae sancti Salvatoris. Quia vero per testes omni exceptione mainres fuit liquide 26* comprobatum, quod pensio sexdecim denariorum Papiensis monetae fuerit 30* clericis ecclesiae vestrae pro ecclesia sancti 31 Salvatoris de Thermis 32 annuatim per multa tempora persoluta, sed de novo subtracta, nos in eundem statum percipiendi pensionem 33 huiusmodi de ecclesia sancti 34 Salvatoris de Thermis 35 ecclesiam vestram decernimus 36 reducendam, et ad solutionem pensionis subtractae condemnamus 37 presbyterum antedictum, salva quaestione proprietatis inter ecclesias memoratas. [Dat. II. Non. Ion. 1205.]

CAP. XXV.1

Eligentes scienter indigni privati sunt potestate eligendi in electione, quae primo occurrit faciendi.

Idem 2.

Quum Wintoniensis 3* ecclesia pastore vacaret, archidiaconus 4 cum suis fautoribus Salubriensem 5* decanum, prior vero 6 et complices eius praecentorem Linconensem 7 in episcopum elegerunt. +Quumque propter hoc partes ad nostram praesentiam accessissent, quonia 7ⁿ super serie rei gestee non modicum discordabant, testes utrinque recipi fecimus, et attestaciones iussi 7ⁿ publicari, quibus perspicaciter intellectis, postquam ab utraque parte sufficienter exstitit allegatum, super ferenda sententia cum fratribus nostris deliberavimus diligenter. Invenimus autem, electionem utramque fuisse contra formam canonicam attentatam, et ut de coniurationibus, appellationibus et excommunicationibus taceamus, primam per inordinatam praesumptionem, secundam vero per violentam impressionem commperimus esse factam; Merque, via regia procedentes, utramque duximus exigente iustitia sententialiter irritandanz. Post aliquot vero dies pars illa, quae praecentorem Lincolniensem elegerat, ad praesentiam nostram accedens, quoddam sub sigillo capituli protulit instrumentum, in quo continebatur expressum, quod Wintoniensis conventus vices suas priori et quibusdam fratribus super electione pontificis in nostra praesentia celebranda coramiserat, et isque plenam et liberam eligendi sibi pontificem contulerat potestatem, unde suppliciter postulabat a nobis licentiana eligendi. Nos autem alteri parti exhiberi fecimus instrumentum, quod quum fuisset ab omnibus cmmprobatum, quaesivimus, utrum isti cum illis eligere vellent, an patios sine illis. Qui habito consilio responderunt, quod salvis exceptionibus, quas contra illos habebant, ipsi cum eis electionem volebant unanimem celebrare. [Licet igitur omnes in communi de faciendi electione tractaverint, quia tamen nequiverunt esse concordantes, infecto negotio ad nos habuere recursum. Et hi quidem, qui 8 praecentorem elegerant, [famiter] asserebant, quod 1111, qui 2 decanum elegerant, eligendi erant potestate privati pro illa maxime causa, quod hominem non legitime natum scienter eligere praesumpserunt, unde secundum Lateranense 10 concilium et eligendi hac vice perdididerant potestatem, et per

triennium ecclesiasticis beneficiis carere debebant 11, suppliciter postulantes, ut super hoc interloqui dignaremur. Illi vero 12 taliter respondebant, quod, licet is, quem elegerant, fuisset minus legitime natus, per gratiam tamen apostolicae sedis legitimam promeruit, et hoc asserebant se legitime probaturos. Nos igitur attendentes, quod isti post pristinam electionem admiserant illos ad celebrandam secundam, et quod decretum memorati concilii decrevit 13+, huiusmodi praesumptores una vice duntaxat eligendi potestate privatos, quomam electio, quam coram nobis celebrare volebant, non iam secunda, sed tertia concurrebat, ad eligendum illos censuimus admittendos, ita 14 ut procurator archidiaconorum sine monachorum praeiudicio interesset. Cunaque rursus in unum locura ad tractandum super electione faciendaa crranluniter convenissent, nequiverunt lamen in unum votum concorditer convenire, quamvis in hoc utrique conimunit 15 concordarent, (luorl, nisi celebraretui electio coram nobis, irrepabile detrimentwn Wintoniensis ecclesiae imminerebat. Yerma, en faciente 13 qui fecit utramque unum ad unanimem tandem concordiam redierunt 17 praefatum praecentorem sibi pari consensu in episcopum eligentes^ Nos autem, et 18 honestati nostrae 19 providere volentes, et ecclesiastiae libertati, non prius electionem illam decrecimos confirmandam, quain in consistorio nostro publice iuravissent, quod nec per aliquam obligationem erant astricti nec per aliquam coactionem inducti 20, ut electionem huiusmodi celelirarent. lirma- mentis igitur sic receptis, et electionem examinavimus el electum. Quumque per literas venerabilis fratris nostri . . . Turonensis archiepiscopi, nec non aliorum 21 multorum, de ipsius ordinatione canonica et procreatione legitima nobis et fratr-ihus nostris plenissime constitisset, et carissimus in Christo faliras noster I. res, Anglorum illustris, cui libente animo, quantum possunaua, cuna honestate deferimus, sicut ex patentibus eius literis nobis innotuit, suum praestitisset assensum, ceteris regulariter conc,urrentibus, quia rectis dispnsitionibus nihil morae vel (lifficultatis debet alferri, ne gregi dominico dite desit cura pastoralis, electionem ipsam, de communi fratrum nostrorum consilin, duximus confrmandam. [Quocirca universitati etc. Dat. Kal. Jul. Ao. VIII. 1205.]

CAP. XXVI.1

Eligens scienter indignum in episcopum, est ob Loa suspensus a beneficiis ecclesiae per triennium, nec potest interim ad rligitatem illius eligi vel assumi.

Idem Abbati Cisterciensi, R. et P. Monachis Fontis 2* frigidi 3.

Per inquisitionem, quam de mandato nostro fecistis super statu episcopatus 4 et episcopi Tholosani, perspicaciter intelleximus, quod Mascaron 5 cancellarius iuratus asseruit, se scivisse 6 pro certo, R. olim Tholosanum episcopum et amicos ipsius ante suam electionem habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis, cosque sollicitasse precibus, ut ipsum eligerent in episcopum, seque vidisse pariter et audivisse, quando 8 praedictus episcopus, exsisteras in domo S. Petri de Coquirs⁸ recognovit 10 in quorundam canonicorum praesentia, se canonicis illis, qui adversati fuerant suae primae electioni, iurasse 11 in domo Adonis 12 de lYlontibus, credens pro certo, quod iuramentum illud illicitum fuit 13*, et praestitum, ut idem R. 14 eligeretur ex pacto, et quod ipsemet 15 post primam 16 electionem ipsius cassatanl domum episcopalem ens nomine detinebat, recipiens quoddam redditus et proventus, quos de ipsius conscientia et consensu in eiusdem negotiis expendebat. Quum igitur talem scienter in episcopum eligendo, sicut iose suo iuramento firmavit, ecclesiasticis beneficiis reddiderit se indignum, grave geririus et molestum, quod dilecto filio Tholosano praeposito in episcopum Convennarum 17* electo idem Mascaron in praepositum dicitur 18 substitutus l't. QuoCirca

Tit. VI. Cap. XXIV. 22) vero: Ca; temen: C7, 23) Nos igitur attestationibus et allegationibus (et all.: deest: C1Q ac instrumentis: C Reg. 24) praedictum presbyterum: ib. 25) sanct.: deest: Reg. 26) eccl.: deest: CL 27) praedictum clericum: C Reg. 28) pop. S. (deest: Reg.) Salvatoris: C Reg. 29) liquido: F1RIR Cab 30) fuit: FGHIXL Reg. 31) sanet.: deest: Reg. 32) cf. supra not. 16. 33) censura: ^; deest: Cac 34) s.: deest: H Reg. 35) cf. supra not. 16. 36) decrevimus: MC Reg. 37) condemnavimus: CREg.

Cap. XXV. 1) Restitutum ex Reg. Brega. VIII, 104. Comp. III. c. 10. h. t. (1. 6.) 1) Conventui Wintoniensi, et abbatibus, prioribus et universo clero Winton. dioec.: Reo. — Potthast 1to. 2549. 3) Wintoniensis: FGHIA Cab Brlion. Cont. 4) archidiaconi: Reg. 5) in Cadd. nomen cate corruptum col. legendum cura: Cab Reg.: Salesberiensem 6) autem: C Reg. 7) Lincolniensem: eh(' Reg. 8) qui . . . el.: deest: Reg. 9) verba: qui. . . el.: asidua aut a Ragmrado 10) atutatum Later. concilii : Reg. — cf. supra c. 7. 11) debeant: Cac 12) add.: ex parte decani: CL 13) deernit: Codd. coll. o.

C Reg. 14) Segg. ex ipso jley. addidimus quum etiam fn Cb vaceniantur 15) concorditer: Cb 16) favente: C71 17) devenenmt: ib. 18) et: deest: ib. 19) vestrae: ib. 20) ducti: ib. 21) et al.: ib.

Cap. XXVI. 1) llest:tatum ex llog. Bregu. VIII, 116. el lfanryxae Anual. Cist. III, 446. §. 2. Comp. III. c. 11. h. 1. (1. 6.) 2) uontis: F'GlCityh 3) arld.: ap. sedie legatis: C Reg. — Potthast no. 2561. — 4) et episcopatu (et: deest): Maow. 5) Mascaro: Reg.: add.: celiorarius: ('b Hgg. Manr. 6) vidt.sse et sei.: Cb 7) Raymundum: Cagh Reg. 31wir. 8) quoniam: Manr. 9) Quoinio: ib. 10) recognoverit: 11 Mw'u-. 11) iuramentum praestitisse: C Reg.: 11unr. 12) Azonis: eh; Attonis: Munr. 13) fuerit: Codd. con. o. Ca (etpraest.: deest): illicitum (illicite: Ch) fuerit (esset: Cb) faetum: C; illicitum fuit et facturo: Reg. Manr. 14) cf. not. 7. 15) ipso M.: Cgh llog. ipae fatetur quod: Mana. 16) prim.: deest: Cac 17) Convenarum: FFA \Cb Reg. Manr.; communiter: Cac 18) asseruit: Cb Reg. Mrur. 19) constitutus: Caegh.

discrecioni veslrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, eundem Mascaronem ab officio praepositurae penitus amoventes, faciatis virum idoneum ad officium illud assumi. [Contradictores etc. Dat. II. Non. Iul. A.o. VIII. 1205.]

CAP. XXVII.

SI non professus eligatur ad regimen ecclesiae regularia, caasatur electio, consuetudine in contrarium non obstante.

Idem Priori sancti Frigidiani 2*, G. et G. 3
Canonicis Lucanensibus.

Quum causam, quae inter Bonum presbyterum et Brunum canonicum 1 ecclesiae sancti Petri Lucanensis vertitur super eo, quod dictus presbyter Bonus a maiori parte canonicorum eiusdem ecclesiae, praedicto B. 5 et quodam alio contradicentibus, in priorem, sicut dicitur, est electus, ohm vobis duximus 6 committendam, j-vos, sicut ex literis 7 vestris accepimus, partes citare curastis, ut iuxta mandatum nostrum causam ipsam fine possetis canonice terminare. Quumque 8 in vestra essent praesentia constitulae 9, dictas presbyter Bonos cum instancia postulabat, Id electionem de se 10 factam auctoritate euraretis apostolica confirmare. Sed praefatus Brunos e contrario respondebat, illum non esse dignum regimine 11 prioratus, crimen ei obiciens simoniae, quodque 12 ipsius electio non erat canonice 13 celebrata. Et, quia professus non erat, ipsum asserebat merito repellendum. Verum quum de simonia nihil fuisset probatum, nec aliquid contra modum electionis ostensum, movit vos vehementer ipsius ecclesiae privilegium, in quo continebatur expressum, ut nullus ibi 14 qualibet subreptionis astutia praeponderatur 15, nisi quum fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et B. Augustini regularia, providerint eligendum. Quamvis autem 16 multi priores continue unus post alium in ipsa ecclesia per multa et longa tempora fuerint 17 non professi, quia 18 tamen praefatus presbyter B. 19 non est professus observantiam regularem, dubitatis 20, et merito, nobis procedere inconsultis contra privilegium sedis apostolicae concessum ecclesiae mentoratae. Quia igitur 21 non 22 debemus attendere solummodo, quid factum sit, sed potius, quid sit 23 faciendum, consultationi vestrae taliter respondemus, quod, quum secundum legem divinam 24 non sit in boye arandum et asino, nec quisquam debeat vestem induere de lana linoque 25 contextam, sublato 26 cuiuslibet appellacionis obstaculo irritetis electionem praedictam, et compellatis praefatum 17 presbyterum, aliosque clericos non professos, ut vel beati Augustini regulam in eadem ecclesia 28 constitutam profiteantur et servent, aut ipsam ecclesiam omnino dimittant. [Contradictores 29 etc. Dat. Ferentini VIII. Id. Iul. 1203.]

CAP. XXVIII.

Nominado val appellatio eius, cuius non interest, electionem non impedit. Sed si vocandus contemnitur, eo prosequente contemptum, cassatur electio etiam confirmata; et potest prosequi, nisi consenserit electioni; quod potest etiam es post facto. H. d. usque ad 5. Super eo. — §. 1. 13. piscopus, dum celebratur missa consecrationis, vel archiepiscopus ante receptum pallium, ordines conferre non debet. II. d. usque ad ver. Quod autem. — §. 2. late vers. non summatur, tum propter diversitatem lectionum, tum quia non facit ad titulum. Abb.

Idem I. tit. sancti Stephani in Celio monte Presbytero cardinali apostolicae sedis Legato 2.

Quod, sicut ex literis tuis 1 nostro nuper apostolatu praesentasti accepimus, post malos labores maris et terrae, ac diversitatem gentium ad iniunctum tibi legationis officium exsequendum prospere per Dei gratiam pervenisti, et Hibernicam ecclesiam studuisti pro posse in mellas reformare, sicut ipsa operis exhibitio neanifestat, gratum gerimus admodum et acceperimus, et tuae sollicitudines studium plurimum in Domino coro Verum ecclesiae Armachanae negotium, quod tibi videbatur arduum et difficile, sine nostro noluisti consilio terminare, sed nobis eiusdem duxisti negotii seriemi tuis literis intimandam, sil ex nostro postmo-

dum rescripto cognosceres, qualiter tibi foret in ipso negotio procedendum. Sicut enim in tuzs perspeximus literis contineri, bona memoriae Armachano archiepiscopo viam universae carnes ingresso, a iustituario regio vocatus fuit archidiaconus Armachanus, ut pro substituendo pontifice, ne regni pax posset aliquatenus impediri, suffraganeos Armachanae ecclesiae convocaret, et omnes illos, qui ad faciendam conventionem debuerant convenire; ac sic per eum, ut dicebatur, omnes vocati fuerunt; sed pauci apud villam de Ponte, ad quos pertinebat electio, convenerunt, duo videlicet suffraganei Armachanae ecclesiae, abbas de Mellifontis, qui privilegium demonstribat, se primam in electione vocera habere, ac praedictus archidiaconus Armachanus. Qui deliberato consilio in tres personas, ut dicitur, convenerunt; in Midensem virilem episcopum, qui unzas erat ex suffraganeis, in archidiaconum Midiae, et magistrum Manfredum, regium capellanum. Unus vero de duobus episcopis, qui ad talen nominationem convenerat requisitos, firmiter asserebat, quod interfuit illi electioni, sed tacuit, nec praebuit in ipsa electione consensum; aliis e contrario asserentibus, quod ipsum consensisse crediderant, contra interfuit el nullatenus contradixit. Postmodum autem, plurimis diebus elapsis, praefatus archidiaconus Armachanus apud Armachanum episcopos suffraganeos convocavit, el omnes convenientes in ipsam metropolim, exceptis Midensi episcopo et abbate Mellifontis, quinulla ratione per Hibemienses illic poterant convenire, abbatem canonicorum regularium de Benger va archiepiscopum elegerunt, et ipsum, sicut consuetudinis esse dicebant, sequenti die dominica in episcopum consecraverunt; qui post inunctionem suam, antequam missarum solennia finirentur, quandam in acolytibus ordinavit, et administrare praesumpsit. Quumque ipsum super hoc graviter redargueret, dicebat ipse, ac confitebatur alii de partibus ipsius, quod talis consuetudo erat hactenus in Hibernia observata. Contentio vero maxima ex electione huiusmodi erat inter Hibemienses et Anglicos, quoniam Anglici firmiter asserebant, se nolle penitus Hibemiensem aliquem eorum esse archiepiscopum, nullatenus paterentur, ac sic multa plurima in tiza praesentia proponentes quidam Anglici et Hibermici asserebant, quod, si Anglicos praeficeretur Armachanae ecclesiae, non provideretur utiliter ipsi ecclesiae ac totius lerrae quieti. Postmodum autem, quum dicto electo administratio per te interdicta fuisset, el concessa archidiacono memorato, ei unzas suffraganeorum obiecit, quod quandam tabularum argenteam distraxerat ab ecclesia Armachana, qui tibi tandem confessus existit tabularia ipsam ab Armachanis clericis el laicis recepit, ac vendidisse pro XXV. marchis eandem, sed firmiter promittebat, quod quicquid de ipso contingeret, ipsius ecclesiae super hoc indemnitate praecaveret. Significasti praeterea nobis, quod facta prima electione apud villam de Ponte, ne quid fieret in praedictum illius electionis et dignitatis regis, qui assensum suum in electionibus asserit requirendum, ad nostram fuit audientiam appellatum. Nos igitur, literarum tuarum tenore diligenter inspecto, sex in eis perspicimus 3 contineri, quorum una contra praedictum electum 4; el alia tria contra eius electionem facere videbantur. Primum, nominatio 3 facta de tribus, quam in literis tuis aliquoties electionem appellas, contra quam, si electio vera 6 fuit, antequam cassaretur, non debuerat 7 aliquid aliquatenus atterari. Secundum, appellatio interposita, quae si legitima fuit, sequentem electionem penitus impedivit. Tertium, quia Meldensis 8 episcopus et abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, ad electionem minime 9 convenerunt. Unde si contempti fuerunt vel alter val ambo, plus eorum contempnas, quam multorum contradictio praedictam electionem debuit impedire. Quartum, quia praefatus abbas sic 10 electus ante confirmationem obtentam administrare praesumpsit. Quintum, quia 11 in die consecrationis suae ordines celebravit, quum nondum pallium obtineret. Sextum, dilapidado 12, quia tabulam argenteam alienare minime formidavit 13. Verum quum ex prima electione 14, quae facta est 15 de tribus, dicenda videretur 16 potius nominado 17, non nisi quatuor de omnibus, ad quos electio pertinebat, videlicet duo suffraganei ecclesiae Armachanae, et praedictus abbas Mellifontis, et archidiaconus Armachanus convenerint 18, et ex illa tali nominatione nihil iuris

Tit. VI. Cap. XXVII. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. VI, 112.; Atan. 9. (1, 6.) Comp. III. c. 12. f. t. (1, 6.) 2) Frigidiani: FR13fNCReg. 3) C. et C.: Reg. (in Codd. magna est tectiounn rarietas) — Potthast no. 1960. — 4) can. Lucanum: T 5) Bruno: Cabeg Reg. 6) duxerimus: Reg. 7) lit. acceptis: 7 8) Quum: Cc; Quumque partes: eb 9) conetituti: Ca 7 10) se ipso: T 11) regere prioratum: T 12) quod quia: Cb; quia: l 13) canonica (celeb.): T 14) ibi: deest: Cc; in ea: Cb 15) add.: in priorem: Cb 16) Unde quamvis multi: CT Reg. 17) fuerant: Cab T 18) quod: Cah 19) Bonos: CReg. 20) dubitastis: 6b Reg.; dubitabatis: T 21) vero: C11 Rev. 22) non solum quod modo facturo sit: Ch 23) quod: Cae 24) cf. Dett. XXII, 10. seq. 25) et lino: T 26) submoto: T 27) prae-

dictum: RL & Ca 28) tu eandem ecclesiam: Cali 29) monitione praemissa per censuram/ ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes: T.

Cap. XXVIII. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. V, 83. Atan. 8. (1, 6.) Comp. DI. c. 13. h. t. (1, 6.) 2) Potthast no. 1735. 3) perspeximus: CbT; conspeximus: Cc 4) Armachanum el.: Cae 5) electio: l 6) vera: Cal 7) nihil: T; debuit (al. aliq.): deest: T 8) torti. quod Meldensis: T 9) non: ib. 10) sic: deest: t2. 11) quod: ib. 12) quia tauquam dilapidator: ib. 13) add.: et infra: Cb 14) ad primam electionem: CT Reg. 15) est: deest: FQ14HdLNC Reg. 16) videatur: CcT 17) add.: quam alodio: Cc 18) convenerant: Cae; convenerunt: Cb; convenient: T

acquisitum fuerit nominatis, licite procedi potuit ¹⁹ ad electionem regulariter **celebrandam, praesertim in** ²⁰ **ecclesia** Armachana, quum iuxta ²¹ constitutiones canonicas, si fieri potest, in cathedrali ecclesia debeat electio celebrari ²². Nec *talis appellatio interposita* electionem illam potuit ²³ impedire, quum in ea nihil attentatum fuerit in praedictum regiae dignitatis, quia non simplex ²⁴ nominatio, sed solennis electio debet principi praesentari, ut postulationi ²⁵ praestet assensum, etsi secus aliquando ²⁶ per usurpationem aliqui faciant abusive ²⁷. Si autem *praefati* Miridensis ²⁸ episcopus et abbas Mellifontis, qui interesse debuerant ²⁹, non contempti fuerunt, sed ad electionem vocati, si tamen sine periculo potuerint ³⁰ convocari, sive nequiverint sive noluerint ad electionem celebrandam accedere ³¹ ipsorum absentia non potuit electionem impedire, -1- quoniam, *si ad locum illum inter Hibernienses secure non poterant pro ficisci, nec ceteri ad aliezn locum inter Anglicos Yute poterant convenire, propter quod* ³² *tibi super hoc credimus veritatem diligentius inquirendam, et si eos vocatos fuisse constiterit, si vocati* ³³ *absque periculo potuerunt* ³⁴, *et illos nolu.isse, vel non potuisse ad electionem celebrandam venire, propter eorum absentiam, si canonicum, aliud non obtitit* ³⁵, *electio ipsa non debet aliquatenus irritari*. Quodsi eos vocatos non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmam erit penitus electio taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis *diligenter admoniti* curaverint consentire ³⁶. *j-Ceterum., quum, antequam tu ad partes Hibernicas* ³⁷ *pervenisses, illa fuerit electio celebrata, et electus ipse statim coeperit ministrare, tu satis id potes sub dissimulatione iransire, quum id, sicut nosti, de metropolitanis Angliae, Franciae* ³⁸, *Alemaniae et aliarum partium remotarum, qui concorditer sunt electi, Romana ecclesia patiatur, ecclesiarii n utilitate pensata, guida, si tanto tempore, quousque posset electus confirmationem cum pallio a sede apostolica obtinere, regalia non reciperet, ecclesia, quae interim administratore* ³⁹ *careret, non modicum incurreret detrimentum* ⁴⁰. §. I. Super eo autem, quod in die consecrationis suae, antequam missarum solemnitas finirentur, acolythum ordinavit, pro tali excessu eum corripas et castiges, nisi forte hoc esse de antiqua consuetudine cognoveris ecclesiae Armachanae. De qua si tibi constiterit, quod nunc factum est propter simplicitatem et nuditatem gentis illius poteris misericorditer sustinere. Districte ⁴⁴ *lumen ex parte nostra prolzibeas, ne de cetero aliquid simile attentetur, quum solus Romanus Pontifex, qui, sicut nosti, ante hymnum angelicum consecratur, et postmodum ipse missarum sollennia incipit et perficit consecratus, in die consecrationis suae valeat ordines celebrare. Ceteri yero, qui inter epistolam et evangelium consecrantur, quia consecrati* ⁴² *concelebrant principaliter celebranti, ne dividatur mysterium unitatis, non debent tunc ordines celebrare. Praeterea quum non liceat archiepiscopo sine pallio convocare concilium, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, et episcopos consecrare, multum profecto praesumit, qui, antequam impetret pallium, clericos ordinare festinat* ⁴³, quum id non tanquam simplex episcopus, sed tanquam archiepiscopus facere videatur. §. 2. Quod autem tabulam argenteam dicitur ⁴⁴ vendidisse, dummodo ecclesi. am Armachanam, *sicut promissit, reddat indemnem, aequanimitur poteris praeterire, quum id de cleri* ⁴⁵ *et* ⁴⁶ *populi processerit voluntate. Sane secundum ea, quae nobis tuis literis intimasti, tibi praescripto modo duximus rescribendum; sed quum tu* ⁴⁶ *de circumstantiis eiusdem negotij habere voleas notitiam plenior, et nos de discretionem tua plurimum confidamus* ⁴⁷, *in isto et aliis negotiis, te sic credimus auctore Domino processurum, quod tuae sollicitudinis prudentia mando poterit commendari, et tua legatio ad honorem et conzmodum aedis apostolicae nzultipliciter redundabit. [Postquam autem literae etc. Datunz. . . 1 zoz.]*

CAP. XXIX.

Electio per minorem partem capituli facta non tenet, neo per subsequentem consensum ratificari potest. Roo dicit secundum communem intellectum.

Idem Toletano Episcopo, et Sagonensi et de Ardena² abbatibus.

Auditis et intellectis meritis causae de duabus electionibus celebratis in ecclesia Baiocensi ³, unam ⁴ de G. ⁵ archidiacono, et alteram de R. ⁶ subdiacono ⁷ invenimus utramque contra formam canonicam attentatam. Quum enim ⁸, inquisitis voluntatibus singulorum, decanus cum paucioribus in ipsum ⁹ R. ¹⁰, et cantor cum pluribus in dictum G. ¹¹ archidiaconum convenissent, solo cantore postmodum ¹² quendam alium, videlicet magistrum R. de Algediis ¹³ nominante, ad nostram fuit audientiam appellatum, ne decanus, qui primam in electione vocera habebat, ad electionem procederet sine consensu totius capituli, vel maioris et sanioris partis ipsius, ut *discordiae ianua, quae ianz videbatur aperta, per appellationis obstaculu* ⁷ⁿ *clauderetur*. Ipse yero decanus, non habito consensu maioris partis capituli, sed longe minoris, subito in electionem ¹¹ prorupit, appellans, ne quis contra ipsam *electionem* aliquid attentaret, quamvis asseveret ¹⁵, quod electioni factae *statim* ¹¹ plures alii consenserunt; quum tamen ex postfacto nequiverit convalescere quod ab initio non valebat, quoniam electio, quae fuerat irrita ipso iure, per subsequentem consensum, maxime ¹⁷ appellatione pendente, non poterat esse rata. Lis ergo ¹⁸ ad propria recedentibus, cantor et alii, qui remanserant in capitulo, post illam electionem nondum cassatam, et appellationem ad nos interpositam, a nominatione dicti ¹⁹ archidiaconi recedentes, de novo praefatum ²⁰ subdiaconum absque Ronzani Pontificis vel etiam ²⁴ metropolitani proprii conscientia, quum subdiaconus esset, non solum eligere praesumpserunt, verum etianz pulsatis campanis cariz processione solenni, cantando hymnum, in ecclesiam deportare. Nos igitur bis et aliis, quae coram nobis fuere proposita, diligenter auditis, de communi fratrum nostrorum consilio electionem utramque duximus irritandam. [Per apostolica etc. Dat. Rom. ap. b. Petr. X. Kal. Maii Ao. VIII. 1205.]

CAP. XXX. I

Potestas data commissariis ad eligendum praelatum, ro non integra revocari non potest, et desinit res esse integra, postquam commissarii coeperunt babero tractatum.

Idem Grandissylvae et Bellaeperticae Abbatibus².

In causis, j quae [apostolicae] ³ *sedas deferuntur examini jura debent subtiliter observari quia quod in una causa per Romanum Pontificem iudicatur in alias causis formam tribuam iudicandi.* [Ninirum quum ira ecclesia ⁷ *Tholosana vacante* ⁴ *duro per dissensionem capituli sui, videlicet venerabilis frater noster episcopus Convenarum, et dilectas filias R. archidiaconus Agennensis* ⁵ *nominat fuissent, et* ⁶ *R. canonicas S. Licerii, P. archidiaconus, et R. canonicus* ⁸ *S. Stzpharzi Tholosani pro parte dicta episcopi, pro parte vero altera dilectus filius magister P. de Ruina el G. sacias eius ad nostram praesentiam* ⁹ *accesserunt, quibus venerabilem fratrem nostrum Albanensem episcopum el dilectum;* ¹⁰ *et* ¹¹ *magistru R. 10 lit. S. Martini presbyterum cardinalem deputavimus auditores. Cavara pibas proposuerunt nuncii praedicti, quod, Quum capitulum Tholosanensis* ¹¹ *ecclesiae ad tractandum de electione episcopi convenissent* ¹², *duos* ¹¹, *scilicet R. de Ponte, et* ¹¹ *cellerarium, elegerunt, ut quinque de eodem capitulo eligerent electores, qui praestito iuramento de substituendi pontificis electione tractarent, et a singulis de capitulo statutum est et concessum* ²⁴, *ut ille las, quem illi*

Tit. VI. Cap. XXVIII. 19) potuerunt: CaeT 20) in . . . Arm.: deest: T 21) cf. Dist. XXIII. e. 1. 22) add.: et infra: Ch 23) pohterit: 7 24) simpliciter nom.: sed solennius el.: Ch; quod non simpliciter: Ca 25) postulat: F; postulat: GHLBrCg; postulat: IICle 26) alioquin: Rey. 27) add.: et infra: Ch 28) ley. est: Midensis: (IICCh Reg. (3leU.) 29) verba: qui . . . deb.: addita sunt a Itaytundo 30) postulerunt: GucT 31) attendere: T 32) hoc: Ca; hoc quod: Cc 33) voc.: deest: T 34) potuerint: Ca; poterant: T 35) obsistat: Cc 36) add.: et infra: Ch 37) illas: T 38) et Frene: et Al.: Cae 39) administratione: CarT 40) finio canoas: T 41) districta: Richt. mate 42) consecratori: LaCagH Rey.; consecrator concelebrat: Ch 43) praesumat et fest.: CL 44) asseritur: Ch Rey. 45) vel: Ch 46) tu: deest: Cae 47) confidimus: Cte.

C a p. XXIX. 1) Restitutum ex Rey. Bregu. VIII. 35. Comp. III. c. 14. h. t.

FQH(IICadfp) et de Arden abbatibus. Itreg. Cae Potit+ast+to. 12472^C 30 Lin-

coniens: Cae 4) una . . . allora: FG Reg. 5) W.: FGRCab: It*: Ccgh; Roberto: Rey. 6) magistro It.: C; rnag. Roberto: Rey. 7) suLd.: drest: Cae 8) en.: deest: Ch 9) ips.: deest: C jley. 10) Robertum: ii. 11) 11': GC Rey. (dict.: deest: Ch Rey.) 12) yerba: poetmod. . . cidcl.: addita sunt a ICagmundo 13) ley.: Ablegiis: CagH Rey. 14) eier.tiouc: Ch 15) asserent: Cabch Rey. 16) stat.: deest: Cae; postes: Cg 17) maK.: deest: CRey. 18) igitur: CV Rey. 19) W.: O Rey. 20) magistrum It.: th. 21) et.: deest: Cab.

Cap. XXX. 1) Restitutum ex Alma. 3. (1, 5.) Comp. III. c. 15. h. t. (1, 6.) 2) Idem episcopo et Grandissylvae et Bellaeperticae abbatibus: C—scr. ao. 1201. — Potitust no. 1401. 3) ad apost. seden: et infra: C 4) add.: pastare: CL 5) Ayo? — non+cn in Codd. corplunrest 6) et. . . Areu.: deest: T; dilectus filius R. (et: deest: Gb 7) B.: Cae 5) add.: serledeest: T; audientiam: Cae 10) 11.: deest: CL 11) Tholosanac: A'C. 12) convenisset: Cae 13) add.: canonicas: Ch 14) consensual: Ch 15) illnm: HIC

quinque concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis¹⁶, si¹⁷ persona esset idonea, pro episcopo sine contradictione aliqua³ haberetur. } Et¹⁹ etiam statutum fuit expresse, quod, si quinque electores in una personam convenire non possent, tribus ex eis concordantibus, reliqui duo illorum sequi tenerent assensum, et electionem eorum ratam habere. Postmodum vero, quum a praedictis duobus quinque electores electi fuissent, et ad tractandum de electione²⁰ secessissent in partem, et non possent²¹ omnes in unam pariter concordare²² personam, tres ex²³ eis conveniunt in praedictum episcopum Convennarum, qui²⁴ erat archidiaconus ecclesiae Tholosanae, et antequam praenunciarent nominationem ipsius, eanz sub protectione apostolica posuerunt, et deinde²⁵ electionem²⁶, quam de postulando eodem episcopo fecerant, capitulo publicaverunt; ac reliqui duo subsequenter tertia die cum paucis de capitulo, reliquis absentibus, elegerunt praedictum archidiaconum Agennensem. } Adiecerunt insuper praedicti R. 17 et alii nuncii menaorali, quod²⁸ a dilecto filio l. 29 lit. S. Prisca presbytero cardinali apostolicae sedis legato³⁰ fui ex parte illa specialis nuncius destitutus. Et quoniam episcopus ipse postulandus erat a nobis, et legatus nullum concedendi vel transferendi eum potestatem habebat, quum huiusmodi dispensatio sedi duntaxat apostolicae reservetur, ne quid³¹ contra fieret, nostram³² audientiam appellavit. Nuncii vero praedicti archidiaconi coram praedictis auditoribus et contrario responderunt, quod, quum praedicti quinque electores, in quos iotum capitulum eligendi transtulerat³³ potestatem, seorsum de electione tractantes, inter se dissiderent³⁴ ita, quod contentiosae voces eorum a fratribus, qui remanserant in capitulo, audita fuissent³⁵, capitulum, ipsos³⁶ propter huiusmodi contentiones suspectos habentes, ad eos duos de canonicis destinaverunt, per quos inhibuerunt eis ex parte nostra et praedicti legati, ne ulterius in facto procederent. Et ita potestatem eligendi, quam eis commiserant, revocarunt, mandantes³⁷ eis, ut redirent ad capitulum, et pariter cum aliis fratribus de electione tractarent, et huiusmodi revocationi duo ex ipsis electoribus adhibentes consensum, reliquis tribus non contradicentibus, cum nunciis capituli ad ipsum capitulum sunt reversi. Sed alii tres, usque ad fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum vero, Moruna absentiam alinairantes, quum tota die illa ipsorum praesentiam expectassent³⁸, subsequenti die campanam pulsari fecerunt, sicut³⁹ moris est, ad capitulum congregandum, et⁴⁰ praedictis tribus cum paucis complicitibus suis sese contumaciter absentantibus, prior, sacrista et maior cellarius ecclesiae saracti Stephani, quia speciale super hoc fraepositi absentis mandatum habebant, cum maiori et saniori parte capituli, convocatis abbatibus, prioribus ac monachis et aliis viris religiosi, elegit in episcopum⁴¹ archidiaconum supradictum. }

etiam eiusdem archidiaconi nunca⁴² literas praedicti legati, quas nobis super huc⁴³ destinavit. [Quarum erat contentia, quod quum capitulum Tholosanum de electione pontificis tractatum haberet, quibusdam episcopum Convennarum, reliqua archidiaconum Agenensem eligentibus, in duos sua vota divisit, et utraque electio fuit illi a partibus dieersis diversis temporibus praesentata] (et infra.) Quum⁴³ autem praedicti auditores praemissi nobis et fratribus nostris fideliter retulissent, nos memorantem legalem piam intentionem⁴⁴ in hunc factum habuisse pro certo credentes⁴⁵, ex ipso tamen tenore litterarum suarum intelleximus, eum⁴⁶ circumvenitum fuisse, et per subreptionem, tacita veritate, perpendimus elicitum et extortum quicquid ab eo fuit obtentum, ?aran in ipsis literis⁴⁷ non expressit formam postulationis. Quia vero postulatio⁴⁸ de episcopo Convennarum, quae praecesserat, et facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, propter quod unanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse facta⁴⁹, quam potestatem, quum res non esset⁵⁰ integra, quia in tractatu iam processerant electores, et tres, duobus discordantibus⁵¹, convenerat una personam, capitulum minime potuit revocare, praesertim ex illa causa, quia⁵² illi quinque erant discordes,

quum in translatione potestatis manifeste fuisset expressum, quod, si illos quinque contingeret dissidere⁵⁴, electionem trium ratam haberent⁵⁵ et firmam. Praeterea tiquet, eundem⁵⁶ legatum fuisse deceptum, quoniam in commissione sua, praetermisso de electione episcopi, qui erat a nobis solummodo postulandus, inquisitionem de sola electione archidiaconi sub forma superius expressa commisit, super quibus nequaquam taliter processissent, si omnia ex ordine, prout fuit in veritate processum, sibi enarrata fuissent. Unde, communicato fratrum nostrorum consilio electionem ipsius archidiaconi non ex vicio vel culpa personae ipsius, sed quia processum eius minas canonicum esse cognovimus, et ipsum legatum multipliciter circumventum, decernimus⁵⁷ penitus irritandam⁵⁸. Quocirca discretionem vestrae per apostolica scripta mandamus et districte praecipimus⁵⁹, quatenus, si⁶⁰ personam ipsius episcopi utilem et necessarium inveneritis ad regimen ecclesiae Tholosanae, et idoneam tam scientia literarum, quam suae conversationis exemplo ad haereticorum perfidiam de Tholosana dioecesi extirpandam, quae ibi per negligentiam praesulum⁶¹ miserabiliter et damnabiliter hactenus pullulavit, et si vobis ita constiterit, transeundi ad ecclesiam Tholosanam, propter urgentem necessitatem, et eorundem utilitatem auctoritate nostra, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ei licentiam tribuatis; alioquin, ipsius postulacione repulsa, capitulum eiusdem ecclesiae auctoritate apostolica iniungatis, ut personam ad hoc idoneam eligant in pastorem.

CAP. XXXI.

De consuetudine potest canonico electio ad estime capitulum pertinere. 13oe diciG, et solet quotidie allegari.

Idem Episcopo Florentino2.

Quum³ ecclesia Vultarana debito canonico obsequio longo fuisset tempore destituta, venerabilis frater noster Vultaranus episcopus, volens ministrorum defectum in eadem ecclesia restaurare, canonicos quosdam elegit, et instituit in eadem, quos residentes canonici recipere noluerunt, asserentes, quod talis electio fuerat in eorum praedictum attentata. 7 Quumque super hoc suam ad nos ipse episcopus querimoniam destinasset, causam ipsam tibi commisimus fine canonico terminandam. [Partibus autem in tua praesentia constitutis, idem episcopus a te per suum pela responsalem, si dilectos filios, magistrum Iblitidum, Ildebrandum, Placitum, Tholomaeum et Sofredum ab injuria, quam ei super electione canonico Vultaranae ecclesiae inferunt, prohiberes, et ut ipsum iure electionis uti libere patiantur, nec ipsi eligenti, vel volenti eligere contradicant, asserens idem episcopus, quod ius eligendi canonicos ad ipsum multipliciter pertinebat. Iure siquidem communi hoc sibi competere proponebat, quia, secundum quod sacrorum canonum statuta declarant, in sua ecclesia dispositionem, provisionem et iurisdictionem episcopus plenam habet; nam, etsi subditorum quisquam in suo officio et honore praecedat, episcopus lamen provisor est et ordinator in cunctis. Proposuit etiam, quod ex approbata consuetudine canonicorum electio ad ipsum in cadere ecclesia pertinet, sicut ad praefatos ceteros regionis, qui vel per se vel cum sociis consueverunt electionem facere clericorum. Sed, elsi duhium esset, cuiusmodi consuetudo in talibus servaretur ibidem, ad sedem esset apostolicam recurrendum, quum in alia ecclesiis, quae sunt metropolitano subiectae, in huiusmodi dubiis ad consuetudinem metropoleos recurratur. Unde, quum apud Romanam ecclesiam solus summus Pontifex eligat cardinales, canonicorum electionem in sua ecclesia ideam episcopus ad se solum proposuit pertinere. Allegabal insuper, quod etsi nullo iure talis ad ipsum perinisset electio, propter canonicorum lamen negligentiam eligendi ~tordas ad ipsum fuerat devoluta. Sacris siquidem constitutionibus est permissum, ut episcopus quilibet pastoralis diligentia suorum suppleat negligentiam clericorum. In Lateranensi quoque concilio noscitur esse statutum, ut, quum donatio dignitatis vel beneficii ad capitulum pertinet, si infra sex mensium spatium conferre disulerit, hoc episcopus exsequatur.

Tit. VI. Cap. XXX. 16) ab eje: add4t. aRaymunda 17) dura: Cb 13) qualibet: Gf1311/Cabc 19) Et: deest: CL 20) de el.: deest: 21) potuisse: Cb 22) convenire: ib. 23) ex eje: deest: C(Ic 24) qui olim: Cb 25) demum: ECgh 26) add.: ipsius: Cb 27) nuntii episcopi memorati: I: R.: deest: CG; A.: L'c 28) quod ad: Cbc; ut ad: I' 29) I.: Cbdt 30) legatus qui: T 31) quid: deest: I' 32) ad nos: CL 38) transtulerant: Cc: transtulerat: T' 34) discordarent: Cagb; dissentirent: T' 35) fuerunt: Cf 36) ipeas... supocatas: T 37) mand... eupradict: deest: T 36) expectasset: Cont. Brihm. 39) et sicut: Ch 40) et: deest: Oh 11) supradictum R. in ep. elegerunt: C 42) add.: verbo: T 43) Quum... retulisa.: deest: 2' 44) intellectionem (in h. fact.: deest): ib. 45) habent:

tes: tb. 46) enim: deest: ib. 47) lit. aula: Cb 48) verba: Quia... post.: addita sunt a Raymundo 49) factura: C 50) erat: T 51) dissidentis: Cgh Richt. 52) qua: CabcT 53) ipsius: T 54) dissentire: ib. 55) haberet: ib. 56) cunden... fulasent: deest: 4. 57) decrevimus: LaC 58) fanis canonis: I' 59) et... praec.: deest: Cagh 60) (mni gratia et timore postposito (postpoetie: Cbc) vires personae episcopi Convennarum perscrutari et deatatis indagacione sollicita veritatem, et sit nullia et necessaria ad regimen ecclesiae Tholosanae et idonea: C 61) praesulis: C

Cap. XXXI. 1) Restitutum ex Reg. Brequ. IX, 171. Comp. III. c. 16* b. t. (1, 6.) 2) Potthae no. 8895. 3) Quum... fulseet: deest: Re9.

Pro parte vero capituli fuit ex adverso responsum, quod de iure communi non ad episcopum, sed ad ipsum capitulum canonicorum electio pertinebat, ad quod probandum quosdam canones allegabant. Verum, pum circa hoc diversa canonum edita sint statuta, videbatur potius ad diversorum locorum consuetudines huiusmodi diversitas referenda, quum canonicorum electio alicubi ad solum spectet episcopum., alibi ad capitulum tantum, et alibi pariter ad utrosque. Sed, nec consuetudo sedis apostolicae, quanz pro se praedictus episcopus introduxit, obesse posee canonicis videbatur, quia, licet summus Ponti fex solus eligat cardinales, in sua tomen ecclesia cathedrali, Lateranensi videlicet, vel principis Apostolorum basilica, capitulara sibi concanonicos eligere consuevit, quanzvis et in ipsis, sicut et in aliis ecclesiis, Romanus Pontifex interdum canonicos eligat ex plenitudine potestatis. Ad hoc autem, quod episcopus consequenter obiecit, videlicet propter capituli negligentiam eligendi ius ad ipsum fuerat devotum, pars capituli respondebat, quod, propter neglectum huiusmodi episcopus eligendi ius sibi non potuit vindicare, nisi canonica monitione praemissa, quum in tali casu tempus minime sit determinatum a canone, quod vicem commonitionis suppleat, vel interpellare fingatur, praesertim, quum electos a canonicis et episcopo praesentatos ipse pro suae voluntatis arbitrio noluit confirmare. Quum itaque ordinarii iuris sit, vi admonitio debeat praere vindictam, et praetextu negligentiae, monitione omissa episcopus poenam inflixerit, pars eadem proponebat, metito inaprobandum quod ab ipso temere noscitur attentatur. Adiecit el pars capituli, quod Lateranensis statutum concilii sibi locum non vindicat in illis ecclesiis, in quibus nequaquam ecclesiastica beneficia sunt distincta, sed in quibus certus est canonicorum numerus et distinctae praebendae. Praeterea, si, iuxta tenorem concilii, deprelenderentur praedicti cannnici negligentes, episcopus iactent, qui diuturniori tempore fuit negligens, ex hoc ius minime acquisivit, qui propter hoc esset mera() puniendus, quum nemo ex eodem facto poenam debeat et praemium promereri; quin immo in hoc casu eligendi potestas ad superiorem exstitit merito devoluta, sicut ex concilii tenore conicitur manifeste, ande in alienan?, ntessem non debuit mittere falcem suam. Quum autem haec et alia coram te fuissent proposita, et tu lamen deliberare velles super sententia pro ferenda, quia nimis diversa concilia reperisti, et fere quilibet, cuius in hac parte volebas uti consilio, suspectus alterutri parti ex causis aliquibus habebatur, causam instructam ad nostram praesentiam remisisti, sub tuo sigillo attestaciones et allegationes partis utriusq;le transmittens. Nos vero utriusq;le partes attestacionibus et rationibus diligenter inspectis, de consilio fratrum nostrorum fraternitati tuae praesentium auctoritate mandamus 4, quatenus super primo articulo petitionis episcopi, in quo postulavit a te, ut praenominatos canonicos ab iniuria, quam ei super electione canonicorum Vulturnensis ecclesiae inferunt, prohiberes, ab impetitione ipsius episcopi saepe dictos canonicos appellacione postposita absolvere non postonas; quia, siczzt iuris regula dicit, non videtur iniuriam facere qui utitur iure suo, quum per testes longe melius sit probatum, quod canonici supradicti ti hoc iure usi fuerint, ante quam 7 episcopus memoratus. In secundo quoque praescriptoe petitionis articulo, quo idem 8 petebat episcopus, ut dicti canonici 9 ipsum iure electionis uti libere paterentur, absolvere studeas canonicos saepedictos 10 maxime si sit notorium, quod in Tuscia generalis consuetudo servetur, ut in cathedralibus ecclesiis solum capitulum, irrequisito episcopo, eligendi canonicos habeat 11 * facultatem. [Ne yero etc. Dal. .Lat. XVI. Kal. Nov. A.o. I.I. 1206.]

CAP. XXXII.

Compromittentes tenentur recipere electum a compromissariis, si sit dignos, nisi contra formara compromissi eum appareat olectum.

Idem Abbati sancti Victoris, et 2* Decano Parisiensi, et Magistro R. Decortonensi 3, Canonico Morinensi.

Quum 4 * dilectos 61ius, archidiaconus Morinensis nobis

intimasset (El infra:) Ecclesia Morinensi episcopi solado destituta, canonici eiusdem ecclesiae de pastores substitutione tractantes, in tres canonicos 5 Morinenses potestatem eligendi episcopum unanimiter contulerunt, iuramento interposito promittentes, ut 8 illum reciperent in pastorem, quern de gremio ipsius ecclesiae ducerent in episcopum 7 eligendum; qui, postmodum examinati voluntatibus singulorum, Ioannern archidiaconum eiusdem ecclesiae, virum literatum, providum et discretum, in episcopum elegerunt 7. Metropolitanos quoque tam electionem et 8 electi personam diligenter examinans, quam etiam super ipsius aetate, de cuius defecto fuerat ab aliquibus dubitatum, inquirens sollicito veritatem, per sententiam declarando electum ipsum eninime sustinere in aetate defectum, electionem factam de ipso tdpote canonice celebratam solenniter confirmavit. Qui postea, regalibus receptis a rege ad petitionem eiusdem capituli a venerabili fratre nostro Atrebatensi episcopo de mandato metropolitani praelicti fuit in presbiterum ordinatus, et aliquamdiu nullo contrarietate liberata et pacificara tara in spiritalibus gcam ira temporalibus administrationen obtinuit in ecclesia Morinensi. Unde procuratores ipsi a nobis launzilliter petierunt, ut /lis, qui post hanc omnia invidiae stimulis agitali, contra fucilam proprium tenere veniendo, adversos electum ipsum materiam discordie suscitare praesunt, silentium imponentes, et menzoratan electionem tam concorditer celebratam et confirmatam solenniter approbantes, eidem faceremus electo monos consecrationis inyzcnch; nullorum super hoc non solum abbatum et capitulorum civitatis et diocesis Morinensis, sed etiam aliorum presbiterorum nobis literis praesentatis, qui super praemissis ontribus testimonium perhibentes, electora ipsunt de literatura, cliseretione ac honestate reddiderunt apud nos neitpliciter commendaratum, quizzimmo et electorum ipsorum super ara nulos literas obtulerunt, quibus eral illarwn, literarum de verbo ad verbum, sicui uident asserrnzt electores, tenor insertos, quae de potestate ipsis tradita insta praenrisalzt formam confectae in capitulo fuerant, et sigillo capituli sigillatae. Verum supradictus B., qui contra electum venerat memoratum, proposuit ex adverso, quod, gttum 1 supradictis tribus 1r sub hac forma iuramento praestito fu eligendi concessa potestas, ut capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus, vel maiori 12 et san'ori parte 13 de gremio ipsius ecclesiae nominatum elegerint in pastorem, electores ipsi terminos potestatis sibi traditae non servantes, praedictum archidiaconum eligere praesumpserunt, quem pauci de capitulo nominarunt. Unde canonici Morinenses postmodum admirantes, qualiter archidiaconus electos fuerat 11 memoratus, quum plures essent in eadem ecclesia digniores, super electionis processu invicem colloquendo coeperunt fere omnes publice profiteri, quod nullatenus archidiaconum nominarunt supra dictum, et reputantes, se in hac parte delusos 15, quod super hoc factum fuerat, per eurilem B., cui suas testimoniales literas as.signarunt, nostro curaverunt apostolatu reserare 10. Qui coram mbis sollicito postulavit, ut eadem electione cassata feceremus ipsi ecclesiae de persona idonea canonice providi, quum vere 17 mimes canonici Morinenses sial parati, sicui asserrui 18, praestito iuramento firmare, qund praefatum archidiaconum nunquclnt in episcopum nominarunt, et legitime possit 19 ostendi, quod iusta praemissarum finmala supradictis tribus callaba frzerit auctoritus eligendi, ut videlicet (le gremio ecclesiae 10 illam elegerint, in quenz onznes, vel maior et sanior pars capituli cnsentirent, czsseren.s Nene B., se nihilominus probaturum, qund saepe dictas electos patiur 21 in (relate de-jectum. Nos yero attendentes 22 *, quia res pernicioza esset exemplo, si per surreptionis astutem quis ascenderet ad apicem dignitatis, de consilio fratrum 120sh-02-um ita duximus providendum, ut, praestito a contradictoribus iuramento, quod ipsi malitiose contra praefatum electum non moveant quaestionem huiusmodi, praedicti tres electores iuramenti vinculo adstringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in praefatum archidiaconum con-

T i t. VI. C ap. XXXI. 4) praecipimus: Cae 5) gnae ei ... inferior: C G) saepedicti: Reg. 7) quam: Cal 8) memoratus: Reg. 9) add.: episcopum: Cont. Rara. 11) memoratus: Reg. 11) haboant: FGHILCa.

Cap. XXXII. 1) Restituitur ex leg. lial. XI, 43. Co-mp. III. c.17. h. t. (I, G.) 2) et: deest: FORJE 3) legend. col: de Corzon: (Cdg Reg.) missa enim est ep. ad Robertum de Conon, cuins ritar conscripsit La Porte du Theil inter l'otices et exEratis T. VI, 132. 4) Quum dil. fil. archid. Mor. Et infra. Ecel. Mor.: FHIKij; Quum dil. fil. et infra: G: Quum dil. fil. arch. Mor. etiam mag. II. Atrebat. can. Mor. ad ap. sedem accessissent, procuratores ipsi in nostra praes. proponere curaverunt, et infra: La: Quum dilecti filii Henricus (H.) C archidiaconus Morinensis (add.: et: Cal) magister H. Atrebatensis, canonicus Morinensis electi procuratores et Bernardas (B.: C) Morineus canonici ad sedera apost. accessissent, procuratores Ipsi proponere

in nostra praesentia curaverunt, quod ecclesia: C Rey. 5) in dil. fii. Adam presbyterum, Uoscelinum rliacovum, Theobaldum subdiaconum, eanonicos: Ilcq.: eo(2em) modo, uwafnibus tanrr.n per ixitfrics tantar, r literis significalis: C G) quod: JI lllg. 7) eleg.: et eadem electione a capitulo communiter approbata a metropolitano silo pariter petierunt, ut electionem confirmaret candel, qui tamen el. etc.: C Reg. 8) lo.: Cabe 9) quum: deest: Oh 10) in supradictos tres: CBrq. 11) fnerit: FCII/h/G+be 12) a mal.: Ca Rey. 13) add.: capituli: (C 14) cad.: dras: (le 15) Ilusos: C 16) add.: vel: transmittere: (L 17) fere: Cato 18) a: 19) posses: Cal 20) add.: ipsius: Cl: illius: C 21) pateretur: ehe 22) att.: deest: Codr.l. con. o.: Nos i): itur (ver.: 1) his et aliis, quac factura bine hule proposita curan, pntis diligenter anditis, quia (gnod: Calcle) res etc.: O Rrg.

venerunt. Et si tres simul aut duo saltem ex ipsis iurati dixerint, maiorem canonicorum partem in ipsum archidiaconum convenisse, vos contradictoribus silentium imponatis, quum contra hoc eorum esset probatio insufficiens, eo, quod singuli essent in suis testimoniis singulares. Si yero per eorum depositiones constiterit, saepedictum archidiaconum exstitisse a paucioribus nominatum, tunc *denzum sollicite audiat, quicquid* 13 *utraque pars proposuerit, ad probandum formara, secundum quam eligendi potestas praefatis tribus electoribus asseritur fuisse concessa, et, si fuerit sufficienter ostensum, quod illum de gremio ecclesiae secundum formam sibi traditam* 24 *debent eligere, in quem omnes, vel maior et sanior pars capituli conveniret* 25, *vos electionem ipsius archidiaconi omnino cassetis, et faciatis ecclesiae* 26 *lforinensi per electionem canonicanz de persona idonea in pontificem pro-* 27 *venire* 28. Alioquin, quod de ipso 26 factum est ratum habentes, contradictores ab eius impetitione per censuram ecclesiasticam *appellatione postposita* compescatis, praefatum B. praebenda Morinensis ecclesiae spoliantes, qui se ad hanc poenam, si forsitan in probatione deficeret 27, obligavit; non obstante, quod super aetatis defectu obiectum est contra illum, quum idem canonicus huic obiectioni non nullum institerit, et super hoc a metropolitano fuerit iudicatum, cuius sententia in rem transit iudicatum, quum infra 28 decendium 29 non fuerit legitima provocazione suspensa. [Quod si non omnes etc. Dat. Lat. IV. Non. April. Ao. XI. 1208.]

CAP. XXXIII.

Si ex septem compromissariis tres eligunt quartum, et ille consentit, et est idoneus, confirmabitur electio.

Idem Episcopo Baiocensi 2.

Quum in iure peritus exsistas, *+et copiam habeas perito-* 911171 *non possumus non mirari, quod super quibusdam iuris articulis nos consulere voluisti, qui nihil aut modicum dubitationis continere noscuntur.* Primus siquidem tuae consultationis articulus continebat, quod cuiusdam ecclesiae decano defuncto, eiusdem loci capitulum sub hac forma in septem ex ipsis canonicis compromisit, ut illum, quem ex se vel aliis 3 de gremio ipsius ecclesiae omnes pariter, vel maior eorum pars nominaret 4, idem capitulum reciperet in decanum. Unde 5, quum unus ex illis septem a tribus ipsorum, et alius, qui non erat de numero eorum, a tribus aliis in decanum fuerint nominati, requisisti 6, uter eorum assumi debeat a *capitulo* in decanum. Super quo *tibi* taliter respondemus, quod is, qui de numero septem a tribus eorum dignoscitur nominatus, iuxta compromissi tenorem debet in decanum assumi, dummodo electioni de se factae consentiat, et aliquod 7 canonicum non obsistat. *Praeterea etc. (cf. c. 31. de off. iud. del. L. 29.)* [Dat. Lat. X. Kal. Dec. Pont. nostr. Ao. XI. 1208.]

CAP. XXIV.

Electio imperatoris, spectat ad princeps Germanos, tres praelatos, et quatuor laicos, et electio fasta per eorum maiorem partem, ceteris non contemptis, tenet. Et ad Papam pertinet electum examinare, approbare, et inungere, consecrare, et coronare, si est dignus; vel reicere, si est indignus, ut quia sacrilegus, excommunicatus, tyrannus, fatuos et haereticus, paganus, periuus, vel ecclesiae persecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa supplet. Et data paritate vocum eligentium, nec accedente maiori concordia, Papa potest gratificari cut vult. H. d. notanter iste textus.

Idem Iluci Caringiae 2*.

Venerabilem } *fratrem nostrum Salzbургensem arctiepiscopum, et dilectum filium abbatem de Salem et nobilem virum* 1 *narchionem orientalem, quorundam principum nuncios ad sedera apostolicam destinatos benigne recepimus, et eis benevolam duximus audientiam indulgentiam. Literas quoque, quas per eos quidam nobiles principes destinaverunt, diligenter perlegi fecimus, et quae continebantur in eis, notavimus universa.* Inter cetera yero quidam 3 principes hac praecipue obiectione sunt usi, dicentes, quod *venerabilis frater noster Praenestinus episcopus*

apostolicae sedis legatus aut electoris gessit aut cognitoris personam; si electoris, in messum alienam miserat falcem suam, et electioni se ingerens principum derogaverat dignitati; si cognitoris, absente altera partium, videtur perperam processisse, quum citata non fuerit, et ideo non debuit 4 contumax iudicari. *Verum nos, qui secundum apostolicae servitutis officium sumus singulis in iustitia debitares, sicut iustitiam nostram ab aliis nolumus usurpari, sic ius principum nobis nolumus vindicare.* Verulfi 5 illis principibus ius 6 et potestatem eligendi regem, in imperatorem postmodum promovendum, recognoscimus 7, ut debemus, ad quos de aere ac antiqua consuetudine noscitur pertinere; praesertim, quum ad eos ius et potestas huiusmodi ab apostolica sede pervenerit, quae Romanum imperium in personam 8 magnifici Caroli a Graecis transtulit in Germanos. Sed et 9 principes recognoscere debent, et utique recognoscunt, sicut fidem lo in nostra recognovere praesentia, quod ius et auctoritas examinandi personam electam in regem et promovendam ad 11 imperium ad nos spectat, qui eum 12 inungimus, consecramus 13 et coronamus. Est enim regulariter et 14 generaliter observatum, ut ad eum examinatio personae pertineat, ad quem impositio manus 15 spectat. Numquid enim, si principes non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcunque, vel excommunicatum in regem, tyrannum, vel fatuum, haereticum eligerent 16, aut paganus, nos inungere, consecrare ac 17 coronare hominem huiusmodi deberemus 18 2 Absit omnino. Obiectioni ergo principum respondentes, asserimus, quod legatus noster *episcopus Praenestinus carissimum I in Christo filium nostrum* approbando regem *Otonem*, et reprobando *Philippum* ducem *Suaviae* 20, nec electoris gessit personam, iuxta quod nobis *per literas suas quidam principum opponebant*, utpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit, *et sic electioni nequaquam ingressus se*, nec cognitoris *personam exhibuit*, quum neutrius electionem quoad factum eligentium confirmandam duxerit 21, aut etiam infirmendam. *Et sic ius sihi principum nullatenus usurpavit, aut cenit contra alud*, Exercuit autem denunciatoris officium, quia personam ducis eiusdem 22 indignara, et personam regis denunciavit idoneam quoad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quam propter merita electorum; quamvis plures ex illis, qui eligendi regem in imperatorem promovendum de iure ac de 2s consuetudine obtinent potestatem, consensisse perhibeantur in ipsum regem *Otonem*, et ex eo, quod fautores *Philippi* ducis 24, absentibus aliis et contemptis, ipsum eligere praesumpserunt, pateat, eos perperam processisse, quum *explorat sil iuris*, quod electioni plus contemptus unius, quam contradictio multorum obsistat. 27 *Unde, quia* 25 *privilegium meruerunt amittere, qui permissa sibi abusi sunt potestate, videri non immerito potest, quod injuria huiusmodi non obstante ceteri uti poterint* 26 *acre suo.* Et quoniam *dux praedictus nec ubi debuit, nec a quo debuit coronam et unctionem acceperit, memoratus yero rex et ubi debata, videlicet Aquisgrani, et a quo debuit, scilicet a venerabili fratre nostro Coloniensi archiepiscopo recepit utrumque*; Nos utique 27 non 28 ducem, sed reliquum reputamus et nominamus regem iustitia exigente. *In reprobatione cero praefati Philippi ducis Suaviae propter manifesta impedimenta personae non accusatione, sed condemnatione potius fuit opus, quia non accusatione, sed condemnatione indigent manifesta.* Quod autem, quum in electione vota principum dividuntur, post admonitionem et exspectationem alteri partium favere possimus 29, maxime postquam a nobis unctio, consecratio et coronatio postulantur, *sicut utraque pars a nobis multoties postulavit, ex iure patet pariter et exemplo.* Numquid 30 enim, si principes admoniti et exspectati vel non potuerunt 31, vel noluerunt in unum propositum 32 convenire, sedes apostolica advocato et defensore carebit, eorumque culpa ipsi redundabit in poenam? Sciunt 33 autem principes *et tua nobilitas non ignorat*, quod 34*, quum Lotharius et Corradus in

Tit. VI. Cap. XXXII. 23) quod: *Cae*; quid: *CB* 24) datam: *CReg*. 25) couvenirent: *ib.* 26) ipsa: *Cola* 27) defecerit: *Chh* 28) intra: *Cont*. *Brhut*. 29) decennium: *FCa Cont. B* Lm.*; diem decimum: *Cc*.

Cap. XXXIII. 1) *Restitutum ex Reg. Bal.* XI, 176. *Comp. III. e. 18. h. t.* (1, 6.) 2) *Pothast no. 3538.* 3) ex al.: *Lailf Cgh Reg.* 4) eligerent: *L7+*; ducerent uominandum: *Reg.* 5) Verum: *Ch* 6) a nobile tua fratem, requisivit: *C Reg.* 7) aliquid: *Reg.*

C ap. XXXIV. 1) *Restitutuna ex Reg. de neg. imp. ap. Rat. I, 715. ep. 62. Comp. III. c. 19. h. t. (1, 0.)* 2) Zaringiae: *IGHIX Cacedfg*; Nobili viro dtici Zaringiae: *Reg.* — ep. scr. mense Mart. 1202. — *Pothast no. 1653.* 3) quae dicti principes per easdem nobis literas intinmarunt: *CReg.* 4) debuerit: *6HIF. IIC Reg.*; debuerat: *hL*. 5) Unde: *O Reg.* 6) et ins: *MCb* 7) cognoscimus: *Cah* 8) persona: *FGHI Reg.* 9) et: *deest: FGN*

10) sicut ... praes.: *deest: Reg.* 11) in: *ib.* 13) eam: *Cgh Reg.* 13) et cona.: *LbCb* 14) ac: *FGHCac* 15) manuam: *Cae* 16) elegerint: *LbCaggh* 17) aut: *Cabch* 18) debemus: *Ch* 19) verba: *caries...* *Suavice: decid.* in *Reg.* 20) Sueviae: *Cgh Riclrt.*; in *Cabe per toman legitur: Snaviae* 21) duxit: *Ch* 22) add.: *denunciavit: Cbch Rey.*; quia pera. eiusdem denunciavit non idoneam quoad: *Cah* 23) de: *deest: FOBIALMC Rey.* 24) duc.: *add. a Raymundo* 25) quia: *deest: Che* 26) poterant: *Cabe* 27) igitur utique: *ICab; Nos Itaque: F; agitar: Lea* 28) non Philippum (Ph.): *C* sed Otonem (O.): *C* reput.: *C Reg.* 29) possumus: *LOCO* 30) Nunquam: *Ch* 31) poteerit ... noluerint: *FGHIXLb0*; poterint ... noluerint: *Rey.* 32) in uu. prop.: *deest: GHILMC Reg.* 33) Sicut autem principes et tus nobilitas non ignorat, quod: *C Reg.* 34) quia: *FGHIICla*

discordia fuissent electi, Romanus Pontifex Lotharium coronavit, et imperium obtinuit coronatus, eodem Corrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. Eos igitur 35 duximus commonendos, ut, *sicut nos a iuris ipsorum cessamus injuria, sic ipsi contra nos nostrum se nequaquam injuriosos ostendant, sed* a praefato duce, iusto quidem a nobis iudicio reprobato, recedant, et praefato regi *Ottoni* non abnuant adhaerere, nisi tunc demum contra 36 personam vel factum legitimum quid 37 ab eis obiectum fuerit et ostensum. (Et infra:) 38 Sunt enim notoria impedimenta ducis *Suaviae*, scilicet excommunicatio publica, periurium manifestum, et persecutio divulgata, quam progenitores eius et ipse praesumpserunt in apostolicam sedem 39 * et alias ecclesias exercere. Fuit quoque 40 a *bonae memoriae Coelestino Papa* praedecessore nostro propter invasionem et devastationem patrimonii beati Petri, conzmonitione saepe praemissa, publice ac sollemniter excommunicationis vinculo innodatus, *quum in Tuscia moraretur*, quod ipse postmodum recognovit, dum per nuncium suum ab ipso praedecessore nostro absolutionis beneficium postulavit, et postmodum a tunc *Sutrinio episcopo*, quem cum abbate sancti *Anasiasii* pro liberatione venerabilis fratris nostri *Salernitani archiepiscopi* nos in *Theutonium* miseramus, contra formam mandati nostri de facto solummodo, quia de iure non potuit, post suam electionem apud *Wormatiam* occulte se fecit absolvi. Unde patet, quod fuit 41 excommunicatus electus. -F Et videtur non in merito, quod adhuc sil ex eadem causa excommunicationis sententia innodatus, quum praedictus episcopus eum sua auctoritate non posset absolvere, auctoritate vero nostrae delegationis nec posset plus, nec aliter liceret hoc ipsi, quam ei fuerat ab apostolica sede concessum. Ex eo etiam excommunicationis sententiae subiaccere creditur ntanifeste, quod, quum perzodus 11 *Marculdus*, Dei el ecclesiae inimicus, cura universis fautoribus tam *Theutonicis* quazzz *Latinis*, excommunicationis vulgatae vinculis suae iniquitatis meritis sit adstrictus, sicut ianz vobis per literas nostras directas per *P. iudicem Placentinum ipsius Philippi nuncium* intinasse meminimus, quas ad ipsius Philippi audientiam credimus pervenisse, ipse nihilominus, quaznvis id non *Ionizan* ex relatione ipsius iudicis, sed etiam per publicara famam ad notitiam eius devenerit, eidem excommunicato non soluzn communicat, sed eum in malitia sua fovet, et per nuncios et literas 41 suas exacuit furorem ipsius, ut carissimum in Christo filium nostrum *Fridericum*, *Siciliae regem illustrem*, nepotem suum 43, quem iam hereditate paterna privavit, adhu.c privet possessione materna. Idem etiam contra proprium iuramentum, super quo nec consilium a sede apostolica requisivit, ambitionis vitio regnum sibi usurpare praesumpsit 44, non aliuaz causa necessitatis in regem eligere, quod utcumque 45 tolerabilius videretur, quum super illo iuramento prius *Romana ecclesia* 48 consuli debuisset, sicut et eam quirlam consulere prudenter, apud quam ex institutione divina plenitudo residet potestatis. Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si iuramentum illud dicatur illicitum, quum nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quum contra ipsum propria temeritate venire, praesertim 47 illo 48 exemplo, quod quum *Gabaonitae* 49 a filiis *Israel* per fraudem surripuerint 50 iuramentum, ipsi tamen cognita fraude contra illud venire temere 51 noluerunt. Utrum vero dictum iuramentum sit 52 licitum vel 53 * illicitum, et ideo servandum an 54 non servandum existerit, nemo sanae mentis ignorat ad nostrum iudicium pertinere. 1' Quod aztem *Philippus* de genere persecutorum existat, principes non credimus dubitare, quum *Henricus*, qui prima amperiuaz de genere hoc accepit, *bonae memoriae Paschalem Papam* praedecessorem nostrum cum episcopis, cardinalibus et multis nobilibus *Romanorum* praesumpserit captivare. *Fridericus* autem pater ipsius Philippi contra felices recordationis *Alexandrum Papam* praedecessorem nostrum longo teapore schisma fovit. Hezzrieus frater ipsius Philippi, qualiter se habuerit circa interfectores sanctae memoriae *Alberti Leodiensis* 55 episcopi, quem ipse prius coegerat exulare,

ac *Conradus*, qui praedictum *Ostienensem episcopum* ceperat, satis notis. Qui etiam qualiter venerabilem frairem nostrum *Auximanum episcopum* alapis caedi fecerit, el pitos de barba eius avelli, et tractari eum in pluribus inhoneste, ualiter quoque quosdam familiares ecclesiae Romanae naso fecerit mutilari, qualiter praedictum *Salernitanum archiepiscopum* captivavit, el quosdam viros ecclesiasticos llorais torrerit fecerit, quosdanz vero viros jn mare submergi, ad tuanz et aliorum principian credintus audientiam pervenisse. Insuper, si praedictus 53 dux, quod absit, imperium obtineret, libertas prmcpum in electione periret, et imperium obtinendi de cetero ceteris fiducia tolleretur. Nam si, prout (jhm frater 57 dicti ducis patri eorum, sic dux ipse fratri suo succederet, videretur imperium non ex electione, sed ex successione debere, et 53 in praeiudicium principum redundaret, si non nisi de domo ducis praedicti videretur aliquis ad imperium assumendus.

Quum ergo nos flecti a nostro p•posito nzlla penaos occasione possimus, sed in ea potius firmissime persistamos, el tu nobis saepe per literas tuas duxeris suggerendunz, ut eidenz duci zulla tenu.s faveremus, nobilitatem 59 ergo 60 tuam monentes 61 per apostolica scripta mandamus, quatenus, sicut de gratia nostra confidis, el nos de toa devotione aperamos, de cetero a praefato duce *Philippo* recedas omnino, non obstante iuramento, si quod ej ratione regni fecisti, quum, eo quantum ad obtinendum imperium reprobato, iuramentum huiusmodi non debeat observad. Praedicto cero regi *Ottmni*, gzaenz nos, concedente *Domino*, ad coronan inzperii disponzns evocare, patenter adhaereas et potenter; ut quum ei ad conzmonitionem nostram adhaeris, inter primos gratiant el benevolentiam eius obtinere praecipue nzerearis, ad quod nos pro tuae nobilitatis amare dabimus operan efficacem [Dat. Laterani.]

CAP. XXXV.

Absentos ad electionem de provincia sunt vocandi, et confirmatur electio matad, et sanioris partis.

Idem 2.

Coram dilecto filio nostro tituli sanctae Pudentianae 3 presbytero cardinali (El infra:) Si vero utriusque partis fuerit cassata electio, vos, fratribus omnibus, qui fuerint in provincia, convocatis, quod 4 maiori et saniori parti eorum super praedictis videritis complacere, per censuram ecclesiasticam faciatis firmiter observad.

CAP. XXXVI.

Cassatur electio partis maioris facta, contempta minori parte, etiam si est unus solus; non lamen ius eligendi devolvitur ad minorem. H. d. secundum intellectum communera.

Idem Parmensi" Episcopo et eius Coniudicibus.

Bonae memoriae S. Cremonensi episcopo in extremis agente, quum de convalescentia ipsius desperaretur, *Cremonense capitulum* H. 3 canonicum 4 suum, Regii disciplinis scholasticis insistentem, ad certum terminum in 5 vigilia ti Pentecostes pro futuri electione pontificis citad fecerunt. Verum secunda feria post Pentecosten, dicto episcopo vraz universae carnis ingresso, capilulunz, antequana corpus Wats esset sepulturae traditum, absente canonico memorato, ziz quatuor de ipso capitulo el tres de clero civitatis potestatenz eligendi pontificem contulerunt, expresso, ut minar para jllorum VII. sequeretur in electione maiorem. Habito itaque post nmrem, sed ante sepulturanz tomen ipsius episcopi, de futuri pastoris electione tractat, quum vota illorum scznderentur in partes, quatuor in archipresbyterum, duobus jn archvliaconum, uno in dluam consentientibus, tandem, illo sepulto, minoris partis arbitrio ad iudicium accedente maioris, eundem archipresbyterum concorditer elegerunt. Cui electioni archidiaconus cum capitulo et clero civitatis nullo contradicente consensit. Verum adveniens postmodum Hu., et asserens, se fuisse contemptum, ac propter hoc electionem huiusmodi nullius fuisse momenti, quasi ius eligendi

TU. VI. Cap. XXXIV. 35) Nos ergo (igitur: Ca) per nuncios principum memoratos eos: C Reg. 36) quum contra: M Cbc 37) aliquid: Cbc; aliquid: Ca 38) et infra furo deest: Cbc, quum nslu't omisum sit. 39) sed.: deest: FGHIJAZN 40) enim: C Reg. 41) fuerit: Cg Reg. 42) per lit.: Cbc 43) eius: Cae 44) praesumpserit: HLa 45) utque: Cc; utique: Cbc 46) sedes apostolica: C Rey. 47) praesent: C h 48) tilo: deest: GHCh 49) cf. Jos. Iul. 50) snripuerunt: NCab 51) sua temeritate: LaC Rey. 52) fuerit: Reg. 53) an: FGHIKMNC Reg. 54) aut: Cae 55) Landinensis: Cae; Longon.: Cl 56) apud dictus: Cg Reg. 57) Fridericus Conrado et (vel: C) Henricus postmodum Friderico, sic nunc vel Fridericus Philippo, vel Philippo Henricus succederet: L Reg. 58) Praeterea quum multi principum ex imperio aequae sint nobiles et potentes,

in eorum praedictum redundaret: C Reg. 59) nobilitati . . . tuse: RLa; — nobilitatem tuam monemus et exhortamur in Domino: Reg. 60) ergo: deest: C Reg. 61) monemus: GK; admonentes (monentes: Cg) et exhortantes: Cgh.

Cap. XXXV. 1) Restitutum ex Comp. IV. c. 1. h. t. (1, 3.) 2) ser. 1198-1215. — Potthast no. 5027. 3) Prudentianae: MNDcegh 4) yuso: Cont. Bohm.

Cap. XXXVI. 1) Restitutum ex Comp. IV. c. 2. h. t. (1, 3.) 2) Parisiensis: LaN; Laudensis: Db — ep. scr. ao. 1215. — Potthast no. 4989. 3) Hu. Dagh: gng • Db — et sic deinceps 4) concanonicum: LaDbch 5) fn: deest: LMA Djgh 6) vigilara: NDabfh; scilicet vigiliam:

decolutenn fuisse ad ipsum pro se, prout potuit archidiaconum memoratam elegit. Constituto autem dicto H. pro suas electione, et dilecto filio postro I. pro electione archipresbyteri coram nobis, electionem ab ipso H. post electionem archipresbyteri non cassatam, licet de viro multae literaturae, honestae vitae et clarae famae, non tamen sine multa temeritate praesumptam, quum de priori nostrum deberet exspectare iudicium, antequam procederet ad secundam, duximus irritandam, in poenam interdicentes 10 eidem contradictionis vocem, in primo consensu capitulo permanente 11. Electionem autem 12 archipresbyteri, quamvis laudabile testimoniū perhibeatur de ipso, iustitia exigente cassavimus, tum 13 quia, corpore dicti 14 episcopi nondum tradito sepulturae, habuerunt de ipsa electione tractatum contra canonicas sanctiones, tum quia inventus est H. fuisse contemptus, licet unus solos existerit, quum plus in talibus consueverit contemptus unius obesse, quam multorum contradictio in praesenti. Nec praedicta debet dici citatio valuisse, quia, quum episcopi mortem praevenerint 15*, temeraria nimis exstitit, et ideo 16* non potuit arcere citatum. Adhaec volentes Cremonensi ecclesiae speciali sollicitudine providere, concedimus et mandamus ut si capitula voluerit in suo perdurare consensu, ipsum archiepiscopum auctoritate nostra in pastorem Cremonensi ecclesiae concedatis, alioquin nisi forte infra VIII. 17 (lres de persona idonea in pontificem sibi et ecclesiae suae prouiderint per electionem canonicam et concordem, vos eisdem auctoritate sedas apostolicas de ipso archipresbytero vel archidiacono seo alio 18 viro idoneo p. ovidere curetis.*

CAP. XXXVII.1

Non monachus in praelatum regularem eligi non poteat.

Idem2.

Quum ad nostram nuper notitiam pervenisset 3, quod H.4, qui se pro abbate Lexoviensi 5* gerebat, non fuita* ante monachus quam electus, nos attendentes, quod contra regulares traditiones illud fuerat 7+ attentatum, quum nullam e spem vel promissionem habens, ut abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipso factam de consensu 9 fratrum nostrorum curavimus irritare. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus taaa 10 monachis quacumque aliis fidelibus 11 monasterium memorat studeatis ex parte nosera distrinxisse ahibere, ne praefato H. ullam obediuntiam vel reverentiam propter jara dictaam electionem audeant 13 exhibere, et si quid in eodem monasterio, disponendo iaan perpea-am. attentavit 14, aullius robur habere volumus fcmittis, sed penitus irritari. [Quod si contra etc. Dat. Lat. IIL Id. Ian. 1199.]

CAP. XXXVIII.1

[In abbate eligi non potest, nisi instructus in regula monachali.]

Idem Magistro 2* C. Presbytero cardinali, sedis apostolicae Legato.

Officii tui +posequeris 3 laudabilem actionem, quema super illis, de quibus dubitas, per nos postulas edoceri. Sane nobis tuis literis intimasti, quod, quum monasterium quoddam possessionibus convenienter ditatum, sed positum in medio nationis pravae pariter et perversae, pastore careret, monachi de electione abbatis tractantes, aecessariuni duxerint persanano eligere aliquam 4, cuius poteatia valeret a persecutoribus liberari, quum 5 non possent sui ordinis idoneam invenire personam, in quendam virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterant 6 melius defensari, et consilio quorundam. iuris peritorura patrem adierunt ipsius, humiliter postulant, quod filium suum induceret, ut habitum susciperet mona-

chalem, nullam patri de ipsius promotione fiduciam tribuentes. Et pater ad hoc induxit filium providum et discretum, literatum 8, XXV. annorum aetatis, qui effectus est monachus, nulla spe, ut asserit, de sublimatione tributa; sed die, in quo monachus est effectus, fuit 9 in abbate electus: cuius electio exstitit 10 per dilectum filiarum nostrum G. de Lab. 11 subdiaconum nostrum rectorem Messanensem 12* apostolicae sedis legatum, qui omnibus 13 praedictis interfuit, confirmata. Quum autem idem sit paratus purgare se, quod 14 nulla fuit 15 ad hoc ambitione inductus, per literas nostras postulas edoceri, utrum dictus legatus electionem huiusmodi 16 confirmare, vel dispensare potuit 17, vel 13 quod factum est stare possit, et utrum, electione rite cassata, iterum valeat eligi in abbate? Nos autem consultationi tuae taliter respondemos, quod, quum 19 ex his, quae in continenti subsecuta sunt, ostendatur, quod talis taliter non possit eligi in abbate, maxime pro eo 20, quod ante, quam esset discipulus, voluit esse magister, electionem illam irritam esse decrevimus 21* et inanem. Verum, postquam fuerit in regula competenter instructus, si urgens necessitas et evidens utilitas ipsius monasterii postulaverit, purgatione recepta poterit in abbate assumi, ne monasterium opprimatur incursibus rnalignorum. [Secundo etc. - cf. c. Ir. de testara. III. 26.]

CAP. XXXIX.,

Electio alias canonica confirmatur, licet quidam eligentium easent minori excommunicatione ligati.

Idem2.

Illam quotidiana instantia, j- [sollicitudo videlicet ecclesiarum omnium, quae ministerium cingit apostolicae serraturae, potissimum nos inducit, ut ad illarum consolationem intendamus solliciti, ac benigne insta desideria earundem effectu celeri prosequendo, quae pastorum sunt solatio destitutae, ne pro pastoris carentia in spiritualibus et temporalibus sustineant detrimentum, et greg dominicas luporum morsibus relinquatur, si non sil qui nocti. c. vigilias custodiat super eura. Sane quum venerabilis frater noster, Albertus archiepiscopus vester, tunc electas, ad nostram praesentiam accessisset, nos ecclesiae Magdeburgensi, quae non solu. ni in prosperis, vernal etiam in adversis sacrosanctae Romanae ecclesiae, matri suae, devota semper exstitit, tanquam filiae speciali sollicitudine volentes paternam consulere, iani 3 pridem diligenter auditis et intellectis, quae dilecti filii . . . S. Sebastiani, . . . S. Mariae, et . . . de Mildense praepositi, el C. el C. maioris ecclesiae, et magister Gernandus S. Nicolai, et Liutolfus S. Petri canonici Magdeburgenses, tara verbis quam scriptis proposuerant sollicite coram nobis.] Quia 4 pro certo didicimus, electionem de ipso factam 5 canonicam exstitisse, ipsam auctoritate apostolica duximus confirmandam, suppletes de plenitudine potestatis, si quis in ea ex eo fuisset defectus, quod quidam interfuerunt 6 electioni eiusdem, qui ex sola participatione in simplicis excommunicationis laqueum inciderunt, [sic ut etc. Dat. Romae ap. S. Petrum VI. Id. Febr. A. o. IX. 1207.]

CAP. XL.1

Si postulatio cum electione concnrrit, et numerus postulantium est duplo maior, et postulatus est idoneus, postulatio admittitur reiecta electione. Si vero indignus, et hoc maior para postulatum ignoravit, postulatio et electio reprobat. Si vero sciebant, et electus est idoneus, confirmatur electio, et idem, si numerus postulantium non est duplo maior. Hoc dicit intelligendo secundam quod continet las commnne.

Item Magister 2 Maximo Notario nostro 3.

Scriptum est in Apocalypsi Ioannis 4, quod in medio sedis et in circuitu sedis erant quatuor animaba, +[plena oculis ante el retro; primum animal simile leoni, secundam animal

Ti t. VI. Cap. XXXVII. 7) dicto: deest: D 8) Fl. pro sua et dil. fil. uostro (deest: N.) H. (R.: deest: FGIR) pro electione: FGHIHIV; H. pro sua et dil. fil. (add.: nostri: TM) P. ot N. pro electo D 9) debeat: Da; debeat: Dbf; debeat: Dele; debeat: Dg 10) contradic.: FHK 11) durante: D 12) quocirca: LaD 13) quumque: Dbf; quema Dfg 14) defuncti: D 15) praevenerit: FGHIHIMNII Li) ideo: deest: Coda. con. o. D 17) VII.: Dbf: IX.: Dh 18) de alio: Oh.

Cap. XXXVII. 1) Restitutum ex Reg. Bol. I, 523. - Gilb. auct. 6, (1, 3.) Comp. IV. c. 3. h. t. (1, 3.) 2) Bisuutino archiepiscopo et sutraganeis eius: Reg.: - Potth(ist no. 571. 3) devenisset: Dacfg7r.Ya 4) Hu.: Rey. 5) leg.: Luxoviensi: Rey.: jfr Corla. el (load. Comp. IV. magna es/ leeteonaine varretas-Luxen - r) fuerit: FQHIKD Rcg. 7) fuente Corla. coll. o. DaSa; istud fuerit: LJINDbfggh Rep. 8) nullus: Rey. 9) consilio: DeSa 10) tam ipsis: Su 11) etiam fid.: ib. 12) H.: deest: DaSa (13) ondeante Df, 14) attentaverit: Su.

Cap. XXXVIII. 1) Restitutum ex Comp. IV. c. 4. h. t. (1, 3.) Ipsa ep. mutila ccsat in Rteg. Bal. XI, 262. 2) Iriean in Registro: FGHIILb; - Idean iu reg. C. (rrbest: Dh) tit. S. Laurentii in Lucina presb. etc.: D; Cynthio

tit. S. Latir. etc.: Hleg. - ser. ao. 1209. - Potthast no. 3660. - 3) perse- queris: Da; exsequeris: Dfgh.Richt. 4) aliq.: deest: Dbc 5) quod quum: HI; quumque: D 6) poterat: Dabfgh 7) et: deest: D 8) lit. et: Dfgh Richt. 9) fuit: exstat: FGHIK 10) fuit: D 11) Bab.: Da; Labri: Db; Lamb.: Dc 12) Massanum: FHK; Messanum: GILBN; hfas- sanensem: Jf; Messauao: Dabfh; ecclesiao Messanae: Deg 13) in orno.: LaMNdjgh 14) quia: HIdac 15) fuerit: Daba 16) huivarnodi addi- dianars cuna LaD 17) potuerit: 3lDa 18) ut: D 19) licet: D 20) quum ex eo: D 21) decernimus: FGHIKLaNDach.

Cap. XXXIX. 1) Restitutetna ep. Rey. Brega. IX, 261. Comp. IV. c. 5. lit. t. (1, 3.) 2) Capitulo et universo cloro Magdeburgensibus: Reg. - Potthast no. 3004. 3) quia iam: Reg.; v. quia Richter. lacee iure delevit, quod infra repetitur. 4) Quoniam: Db; deest: DC Rcg. 5) do . . . fact.: mala omisa Richterats 6) interfuerint: FN; interfuerant: Df.

Cap. XL. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XV, 156. - Comp. IV. c. 6. h. t. (1, 3.) 2) Mag.: deest: De! 3) nobis: deest: Dcdefgh; - Potthast no. 4580. - 4) Apee. IV.

simile vilulo, tertium animal habeas faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilae volanti; et quatuor animalia singula eorum alas senas habebant. Sedes isla Romana ecclesia intelligitur, quae asilam) vocabulo sedes apostolica nuncupatur, azaque sedes agni, sedes viventis in saecula saeculorum; in medio cuius quasi filiae in gremio resident et in circuitu adstant quasi famulae in obsequio quatuor patriarchales ecclesiae, Alexandria, Antiochena, Hierosolymitana et Constantinopolitana, quae per illa quatuor animalia designantur. Marcus enim Alexandrinam fundavit et rexit ecclesiam, qui secundum visionem Ezechielis accipitur per leonem, eo, quod evangelium in cepit a ragitu, dicendo: „Vox clamantis in deserto,” et quia, quemadmodum leo catulum suum post diem tediaria suo asseretur excitare rugitu, sic Deus Pater filiarum suarum, qui leo de tribu Iuda esse describitur, de cassis resurrectione principaliter tractat Marcus, divinitatis suae pateada post triduum a mortis suscitavit. Unde in die resurrectionis dominicas ipsius evangelium antonomastice in ecclesia recitatur. Lucas autem fuit natione Antiochenus; qui propterea in tituli figura describitur, in quo sacerdotalis hostia designatur, quoniam a sacerdotio inchoans evangelium, de immolatione tractavit praecipue summi sacerdotis et veri, qui est hostia salutaris, vitulus videlicet sagjnatacs, quena pater iussit occidi pro filio prodigo redeunte. Unde bene per ipsum Antiochena ecclesia designatur, in qua primum Apostolorum princeps in summi sacerdotii cathedram a fidelibus existit sublimatus. Matthaeus quidem fuit natione Iudaeus, et evangelium primas descripsit etiana hebraice in Iudaea, et ob hoc per hominis speciem designatur, quod ab incarnatione Christi suum inchoans evangelium, principaliter 7euanam eius nativitate osteradit, quam ipse Christus de Iudaeis et in Iudaea pro nobis assumens, Hierosolymitanam ecclesiam metropolim Iudaeorum sua humana praesentia consecravit, de qua dictum fuerat per Prophetam: „Homo factus est in ea, et ipse fundavit eam altissimus.” Ioannes vero Asianam fundavit ecclesiam, et Apocalypsim septem ecclesiis, quae sunt in Asia, ipse descripsit, quibus et ceteris Graecorum ecclesiis Constantinopolitana tandem praeferrere meruit et praepone per aquilam merito designare, quia sicut aquila volatu omnes aves excellit, et oculorum eius intuitum solis radios non offendit, sic Ioannes tribus aliis animalibus in terra relictis, supra codos coelorum ascendens, veram lucem oculis in verberatis adspexit, et a divina verbi nativitate suum evangelium inchoavit; qui, licet inter universos Evangelistas fuerit ultimas tempore, praecipuus lamen existit dignitate, quoniam, in coena supra pectus Christi recumbens, fluentia doctrinas de ipso sacri rolinici pectoris fonte potavit. Sic Constantinopolitana ecclesia, licet posterior tempore, postmodum propter honorificentiam piis. sicut Constantini praelata est aliis dignitate; siegue facti sunt primi novissimi, et novissimi primi, ut mesita ipsi dicatur: „Multae filiae congregaverunt dividas, sed tu sola supergressa es universas.” Ad causas ecclesiarum regimen talis est nonliffex assumendus, qui ad similitudinem illorum quatuor animalium ante et retro plenas sil oculis, ut pleno lumine veteris et novi testamenti mysteria contempletur, per experientiam videns praeterita, et futura praevidens per cautelam. Debet etiam habere sex alas, scalcit sex legum notitiam, naturalis, Mosatae, eiropheicae, evangelicae, apostolicae et canonicae, pibas perfecto libramine inter coelum volans et terram, de terris ad coelestia et de temporalibus transvolat ad aeterna.] Sane ad hanc ecclesiam, scilicet Constantinopolitanam 5, duo [quaedam] animalia sunt vocata, utinam plena oculis, et alas habentia senas 6, videlicet venerabilis frater noster Eradiensis 7 archiepiscopus, et dilectus filius plebanus sancti Pauli de Venetus, sicut per procuratores tam postulantium archiepiscopum, quam eligentium plebanum fuit propositum coram nobis. j-[Proposuerunt siquidem procuratores electorum plebani, quod, quum ecclesia Constantinopolitana vacante canonici Ph. decanum suum sibi elegerint in pastorem, et nos cassaverimus electionem eandem, quia quibusdam exclusis, qui adesse debuerunt, existit celebrata, ne din gregi fidelium deesset cura pastoris, tam canonici quara quidam alii, qui se in electione Constantinopolitani patriarchae aus habere dicebant, ut de electione tractarent, adinaricem convenerunt. Quumque septem personae pro septem praepositis se offerrent, et quidam alii pro ceteris praelatis se tractui electionis angerent, post multam concertationem tara illas septem personas quara duas alias ad universalis instantiam, quae lamen duas tantum voces haberent, salvo in omnibus iure suo tam in praesenti quara in futuro, pro bono concordiae receperunt. Sed factum est, quod humani generis inimico, qui unitatem ecclesiae scindere nititur, supereminante

zizania messi dominicas, in duas partes sunt vota divisa, novem de canonicis et novem alijs praenominads personis postulantibus archiepiscopum memoratum, et quindecim canonicis et praeposito sanctorum Apostolorum plebanum eligentibus supradictum; cujas electioni cantor, qui pro utilitate absens erat ecclesiae, et ante iractura electionis per literas suas consensum expresserat de plebano, si alas complaceret, et octo alii canonici, qui electionis tempore non fuerat praesentes, suum praestiterat consensum; et sic in plebanum praedictum vota viginti quatuor canonicorum et unius praepositi convenerunt. Dicebant ergo postulantium numeraria esse minorem, quum decem el ocio tantum archiepiscopum postulerent; de quibus quorslane eorum, quos eefni proefata protestatione sui iuris admiserant, excludere nitebantur, duos videlicet de Blakerna el Buccaleone praepositos; quia, quum per exemptionis privilegium a sede apostolica impetratum se subtraxerit oneri, tacite renunciassent videbantur leonori, ut ad electionem non pertinerent illius, cui electo nullatenus subiacerent. Alii quatuor non erant praepositi, sed aliarum ecclesiarum clerici, qui se tractui electionis suorum praepositorum nomine ingerebant, quia eorum domini adeo erant absentes, quod ad tractatum electionis vocari commode nec poterant, nec debebant; quoniam, si absentes possent per procuratores adesse, vix iura devolverentur absentium ad praesentes, quum raro coningeret, quod per se vel per alios interesse non possent. Septimus antera, qui praesens exstiterat, iam electas et confirmatus in archiepiscopum Verricensem et translatus ad suene ecclesiam, possessionem eiusdem adeptas fuerat corporalem. Et licet universitas clericorum quatuor prius pro se postularet admitti, quia lamen pars canonicorum tot nolebat admitti, ne numeras aliorum nimis excresceret, ita 'anden' pro bono pacis existit ordinatum, ut duo tantum admitterentur ex illis cura protestatione praedicta, et ideo eligente. asserebant illos duas tantum voces et non ceterorum habere, naxjee quum triginta praepositurae fuerint ad septem redactae, quae lamen nondum fuerunt auctoritate sui iudicis approbat. Conventuales autem ecclesias ultra quinque vel sex tunc temporis esse negabant, et, si plures fuissent, tempore lamen electionis praedictae praelatos earum dicebant non fuisse praesentes. De malo denique zelo intendebant arguere postulantes eo, quod, ut proponebani, illiteratum et impudicum ex certa scientia postularent; cujas incontinentiam dicebant per filium in moncechalze genitum paterna libidinis testen posse probari. Eundem eticm archiepiscopum de ambicione notabant eo, quod in vigilia Nativitatis domiticae se suae subtraxit ecclesiae, et esset in urbe regia, ubi 'une erat postulato celebranda, et passus est dan hymno „Te deum laudamus” se in sede locari, in qua profestis dichas residere cortisieverat patriarha. Qui etiam auctoritate propria bona patriarchatus post modum patriarchae distribuens, eusdem sigillo violenter arrepto de scrinio canerari, literas quaslam, gaibu. e illud impressit, misil Ravennam, et quandane pecunia sumraara ibi depositam auctoritate literarum illarum sibi fecit cfferri, eandemque distribuit pro suae voluntatis arbitrio in ecclesia Constantinopolitanae praeieulicium et gravamen, quod totura et alia in capitulo fuere proposita, quum quidam de ipso postulato iractarent. Unde petebant, at, quiten pars postulantium anche. episcopum esset numero minar, inferior zelo, et a suo iure ceciderit postulando scienter indignum, electionena confirmare factarra de dicto plebano canonice dignaremur; maxime quena ipsi usi fuerint iure communi personarum eligibilem eligendo, quod ordinari iuris existit, et alii iuris communis contempto beneficio ad extraordinarium auxiliara cransvolarent. Ad haec procuratores paras allerius responderunt, quod universi praelati conventualiurra ecclesiarum apud Constantinopolim exsistentiuna per nostram constitutionem in electione Constantinopolitani patriarchae ius habent. Unde universitas praelatorum, de qua in eadem constitutione canela. expresse, restringi non debet ad septem, quena ratione suae dignitatis in hoc bene fuerit ecclesiae memoratae provrsu; izar ut sanior haberefur super electione tractatus, quum integrara sil iudicium plurimorum sententiis confirmatum; tara etiam, ut per numerara praelatorum illis posset occurrere, qui Dei sanctuarium iare volebant hereditario pos. srdere. Addehanl etiam, quod praefatae constitutionis beneficiara duo exempti praepositi per exemptionis privilegium nullatenus aniserunt, quara ea, quae in favorem alicius introducta sunt, in eius laesionem non debeant redundare, el per privilegia Pontificara Romanorum addi, non subtrahi consueverit illis, quibus specialiter indulgentur, propter praedictam maxime rationem, ut illis obsterent prudenter, que' Domini sanctuarium moliantur in ius hereditanum usurpare. Unde iidem excludi non poterant nec debebant, ea etiam raleone,

quod septem nomine septenz praepositorum et duo vice ac nomine viginti trium praelatorum pro ipsa universitate fuerint a canonicis ad tractatuz electionis adnissz; et sic, quum in postulatum vota septenz praepositorum et decem et ocio praelatorum praesentiuuz, et aliorum sex absentiunz, quorum procuratores erant in civitate praesentes, consensu mediante illorum concurrerint, pro parte sua ultra duplo maiorem numerum allegabant; quum in plebanizm quindecim tantum canonici et unas praepositus a principio consensissent, nec aliquid ci iuris accreverit in hoc casu per subsequentenz consert, sum novela canonicorum, qui electionis tenzore non fuere praesentes, nec vocari pofuerint commode nec deberent; praesertim quum octo ex illis tanto tempore fuissent absentes, quod secundara ewzstifutzozenz patriarchae ac capiluli Constantinopolitanoruz pro canonicis nullatenus haberentur. Auctoritatem etiam introducebant pro se, quum regulariter maioris auctoritatis praelatus quam sinzplex canonicus habeatur. Bonum vero zelum ea ratione probabant, quod Venetum pro vitando scandalo longa conversatione notunz, laudabili adnzstratione probatunz, canum clericis, et acceptunz laicis poscularant; in quem assensus principis, suffraganeoruz vota plebisque desiderium concurrebant; nec debebant aliquid sinistrunz de ita praesumere, quem et exellentia dignitatis et comzmunis reddebat fama praeclarum. Nec etianz erant adversarii audiendi, qui promotionis eius tempore tacuerunt, nisi forte aliquid norum proponerent, vel quodposinzodum didicissent, maxime quum obzectum notara incontinentiae, si qua forsitan praecessisset in ipso, quod lamen inficiabantur nrmnino, subsequens longae conversatzonis delevisset honestas. Proposuerunt etiaaz, quod nisi pars altera se ab iniuriis temperaret, intendebant quaedam proponere tam in personas eligentiunz quam electi. Ad excusationez vero eiusdem archiepiscopi super obiectione anibitus proponebant, quod idem ex honesta et probabili causa Constantinopolim venerat, et habebat necesse frequenter accedere, tum propter negotia patriarchalis ecclesiae, tum etianz propter exsecutionem ultirae voluntatis patriarchae defuncti suae discretionis com.missae; qui licet interfuerit vespertis et matutinis in patriarchali ecclesia ob soleanitatem diei, in loco tomen decani reserlit, nec aliquid de patriarchalius usurpavit. Ipsum etiam literaturae, etsi non eminenter, competenter lamen esse dicebant, suffzcientem intelligentiam et eloquentiam de scripturis et in scripturis habentem; nihilonzinus allegantes, quod, etsi quaedanz conventuales ecclesiae tunc vacarent, aut forsitan propter pauperiem non haberent numerunz clericorum, ipsum capzfulzmm, aut etiam unos, qui vicem capituli retineret, ad electionem pro praelato deberet admitti, quum in talibus saepe capitulum vicem consueverit supplere praelati, et nomen ac ius universalitatis multotiens devolvatur ad unecnn et retineatur in uno. De malo nihilominus zelo arguebantur electores plebani eo, quod hominenz elegerant, quem electionis tempore credebant in minoribus ordinibus constitutum, asserentes, quod in vigilia nativitatis dominicae altera pars apud Constantinopolim consenserat in plebanum, qui se paulo ante apud Venetias fecerat in subdiaconum promoveri. Ex quo in ferebatur, quod, si hoc actara fuerit ex conducto, non poterat ambitione carere. Si yero praordinatum non exstitit, quum propter locorunz distantiam hoc ad eligentes tam brevi tempore nequiverit pervenisse, sequitur, quod secundum conscientias suas ineligibilem eligebant; vel si error ad excusationem accusatione non vacuum allegetur, in confessionem negligentia veniet, quae super iis non multara distat a culpa. Adiciebant etiam, quod magis erat extraordinarium consentire in hominem, non soban extra totum patriarchatum, verum etianz extra totum inzperium constitutum, quam in vicinunz et familiarem, suffraganeum eiusdem ecclesiae, de cuius pastoris electione tractatur. Personanz quoque plebani de vehementi anzbuione notabant, dicentes, quod ipse per literas suas quosdam Constantinopolitanos canonicos expresse rogaverat, ut eum ira suum eligerent patriarcham; quod pars adversa negabat. Inde petebant postulatotes archiepiscopi saepedicti, ut, quum esset altera pars zelo, auctoritate ac numero minar, cassato quod factum fuerat de plebano, postulationem ipsorum czdmittitern dignarentur. Verum quia de his, quae per assertionem 8 partium in iudicio deducta fuerant⁰, nobis non potuit fieri plena fides, quamvis super his, quae de numero dicta sunt postulantium, per quoddam instrumentum publicum, nec non per 10⁸ confessionem procuratoris adversae partis in indicio quidenz 11 factam, sed

postea revocatam, pars altera assereret¹⁸ suam intentionem esse fundatam, causam discretionis tuae duximus committendam, per apostolica scripta mandantes, quatenus super his et aliis inquiras diligentissime veritatem, de meritis electi et postulati apud Venetias, ubi nati fuerunt¹³ et diutius conversati, de studiis autem eligentium et postulantium, et omnibus generaliter, quae causam possunt¹⁴ instruere, apud Constantinopolim, ubi huiusmodi postulatio et electio celebratae fuerunt¹⁵, et, si partes consenserint, procedas hoc modo, ut, si constiterit de mutuo convenisse consensu, quod ad electionem patriarchae septem admitterentur praepositi, sive per se ipsos sive per alios, et duo alii ex parte universalitatis pro ceteris conventualium ecclesiarum praelatis, totque tunc temporis conventuales ecclesias habuisse praelatos, quod cum septem praepositis et novem canonicis, quos quidem canonicos constat in postulatione praefati¹⁶ archiepiscopi convenisse, duplo maiorem facerent numerum quam sexdecim electores plebani, tu vice nostra postulationem admittas, (nisi probatum fuerit, postulato aliquid obviare de canonicis institutis, quod promotionem ipsius debeat impedire), ac plebani electione cassata ipsum archiepiscopum absolvas a 17 vinculo, quo Eradiensi¹⁸ ecclesiae tenetur, concedendo ipsum Constantinopolitanam ecclesiae in pastorem. Quod si ad faciendum duplo maiorem numerum simul omnes praedicti minime sufficerent¹⁹*, sive dignus sive indignus fuerit²⁰ postulatus, tu, postulatione repulsa, electionem plebani auctoritate nostra confirmes, dummodo nihil obsistat eidem, quod ipsum tanto praesulatu reddat indignum. Si yero numerus postulantium inventos fuerit duplo maior, quemadmodum praedictum est, et persona postulata reperta fuerit indigna, tu tam postulationem, quam electionem non differas reprobare, nisi forsam omnes aut maior pars postulantium praesumptione damnabili postulaverint²¹ scienter²² indignum, ut hac vice merito debeant²³ eligendi seu postulandi potestate privari. Et 24 hoc quoque casu electionem confirmes, si eam²⁵ de persona idonea constiterit celebratam²⁶ Porro etc. Dat. Signiae XV. Kal. Sept. Pont. nostr. A.O. V. 121

CAP. XLI.r

Si illi, ad quos spectat electio, negligunt eligere praelatum cathedralis vel regularis ecclesiae infra tres menses, proximus superior ecclesiam ordinabit; quod si intra tres alios menses non fecerit, canonice punietur.

Idem in concilio generali.

Ne pro defectu pastoris gregem dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus suis ecclesia viduata grave dispendium patiatur, volentes in hoc etiam 2 occurrere periculis animarum, et ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus, ut ultra tres menses cathedralis vel regularis ecclesia praelato non vacet. Infra quos, iusto impedimento cessante si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proximo, praeesse dignoscitur, devolvatur. Is yero, ad quem fuerit devoluta potestas, Deum⁴ prae oculis habens, non differat ultra tres menses cum consilio capituli sui et aliorum virorum prudentium viduatam ecclesiam de persona idonea ipsius quidem ecclesiae, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, si canonicam voluerit effugere ultionem.

CAP. XLII.r

Per aliquam de tribus formis hic contentis, scilicet scrutini, compromissi et inspirationis, procedi debet ad electionem in ecclesiis cathedralibus; aliter electio celebrata non valet, et contra lucientes privandi sunt ea vice potestate eligendi. H. d. usque ad 5. Illud. — 5.1. Interdicit procuratorem in electionis negotio constituti, nisi concurrant hic contenta usque ad §. Electiones. Abbas Siculus. — 5.2. Praecipit electiones solenniter publicas, et clandestinas reprobare. H. d. usque ad Hnem. Abbas Siculus.

Idem in eodem.

Quia propter diversas electionum formas, quas quidam invenire conantur, et multa impedimenta proveniunt, et magna pericula imminere ecclesiis viduatis, statuimus, ut, quum electio fuerit celebrando, praesentibus omnibus 2, qui debent, et volunt et possunt commode interesse, assuman-

Tit. VI. Cap. XL. 8) assertiones: Rey. 9) fuerunt: ib. 10) per: recst: FGHJfD lfcq. 11) quid.: eastat: FGHK 12) assevorot: Dbf; asserit: Jlh 13) fuerint: Db; fuerant: l'Df 14) possint: FGHMDafg 15) fuerint: VIS 16) praedicti: llh 17) a: deest: D 18) ley.: llora cllensi: Rey.; Heraclieusis: Df; Eracliensis: Dac 19) suffecerint: GHIDabef; suffecerunt: Rel. 20) sit: D Rey. 21) postulant: Doy

22) eci.: deest: D 23) debent: Ed. Itorn. operamz ?semi. 24) Ex: eadene 25) eam: deest: D Rey. 25) celebrata: HDb C ap. XLI. 1) done. Lato'. hab. ao. 1215. c. 23. — Comp. IV. c. 8. h. t. (1, 3.) 2) et.: deest: F Cose. i-fs.; et: C7HID 3) intra: Ch Cont. Balan. 4) Dominum: Conc. ap. Maasi 5) dignos: Dh C ap. XLII. 1) c. 24. th.; Comp. Iy. c. 9. h. l. (1, 3.) 2) oran.: deest in Cose. ap. Mans.

tur tres de collegio fide digni, qui secreta* et sigillatim vota⁴ cunctorum diligenter⁵ exquirant, et in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, ut is collatione habita⁶ eligatur, in quem omnes, vel maior et⁷ sanior pars capituli⁸ consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium ecclesiae viduae provideant de pastore. Aliter⁹ electio facta non valeat, nisi forte communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem¹⁰ absque vicio celebrata. Qui yero contra praescriptas¹¹ formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate priventur. §. 1. Illud autem¹² penitus interdiximus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo¹³ loco, de quo debeat advocari, iustoque impedimento detentus venire non possit, super quo, si opus fuerit, fidem faciat juramento, et tunc, si voluerit, uni committat de ipso¹⁴ collegio vicem suam. §. 2. Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes, ut, quam cito electro fuerit celebrata, solenniter publicetur.

CAP. XLIII.*

Consentiens electioni de se factae per absum potestatis saecularis, efficitur ineligibilis ad dignitatem, et electio est nulla. Eligentes autem a beneficiis per triennium suspenduntur, et tunc sunt privati potestate eligendi.

Idem in eodem.

Quisquis electioni de se factae per saecularis potestatis absum consentire praesumpserit contra canonicam libertatem, et electionis commodo careat, et ineligibilis fiat, nec² absque dispensatione ad aliquam³ valeat⁴ eligi dignitatem⁵. Qui⁶ electionem huiusmodi, quam ipso iure⁷ irrita esse censemus, praesumpserint⁸ celebrare, ab officiis et beneficiis penitus⁹ suspendantur per triennium¹⁰, eligendi tunc potestate privati.

CAP. XLIV.*

Si praelatus per negligentiam confirmavit indignum electum ad regimen animarum, perdit potestatem confirmandi primum successorem, et a perceptione proprii beneficii suspenditur, et promotus deicitur. Si vero per malitiam hoc fecit, gravius punitur. Electi vero immediata subiecti Papae, per se aut per personas instructas debela adire Papam, et petere confirmationem. Et si sint electi in concordia, et valde remoti, videlicet ultra Italiam constituti, interim administrent, ita tamen, quod nil alienent; benedicuntur autem et consecrantur, prout consueverunt.

Idem in eodem.

Nihil est, quod ecclesiae Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur² praelati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo adhibere necessariam medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus, quum quisquam ad regimen animarum fuerit electus³, is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet et electionis processum, et personam electi, ut, quum omnia rite concurrerint, minus⁴ ei confirmationis impendat, quia, si secus fuerit incaute praesumptum, non solum delendum est indigne promotus, verum etiam indigne promovens puniendus. Ipsum⁵, quoque decernimus⁶ hac animadversione puniri, ut, quum de ipsius constiterit negligentia, maxime si hominem insufficientis scientiae, vel inhonestae vitae, vel⁷ aetatis illegitimae approbaverit, non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate, verum etiam, ne aliquo⁸ casu poenam effugiat, a perceptione proprii beneficii suspendatur, quousque, si aequum fuerit, indulgentiam valeat promereri. Si yero convictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, graviiori subiaceat ultioni. §. i. Episcopi quoque tales ad sacros ordines et ecclesiasticas dignitates promovere procurent, qui commissum sibi officium digne valeant adimplere, si et⁹ ipsi canonicam cupiunt effugere ultionem. §. z. Ceterum qui ad Romanum pertinent immediate Pontificem, ad percipiendam sui confirmationem

officii eius se conspectui, si commodum fieri potest, personaliter repraesentent, aut personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super¹⁰ electionibus et electis possit haberi, ut sic demum per ipsius circumspectionem consilii¹¹ sui plenitudinem officii assequantur, quum eis nihil obsterit de canonicis institutis, ita, quod interim valde remoti, videlicet ultra Italiam constituti, si electi fuerint in concordia, dispensative propter necessitates ecclesiarum et utilitates in spiritualibus et temporalibus administrent; sic tamen, ut de rebus ecclesiasticis nihil penitus alienent. Munus vero benedictionis seu consecrationis recipiant, sicut hactenus recipere consueverunt.

CAP. XLV.1

Expensae necessariae, quas facit capitulum pro electione praelati, do bonis praelaturae debent fieri vel reddi.

Honorius III. Capitulo Constantinopolitano².

Ut praeteritae coratentionis decisa materia futn-jis litipiis occasio amputetur, praesentium auctoritate³ statuimus, ut expensae necessariae, quas capitulum Constantinopolitanum⁴ vel eius nuncii vacante sede pro electionis negotio fecerint, de bonis patriarchatus fiant totaliter vel redclantur, dummodo ipsi bona decedentis patriarchae non occupent vel usurpent.

CAP. XLVI.*

Electio post collationem ex intervallo celebrata non valet. II. d. secundum opinionem magis communem.

Idem Electo Lugdunensi².*

Quum post petitam instantem et demum obtentam venerabilis fratris nostri quondam Lugdunensis³ archiepiscopi cessionem vota canonicorum Lugdunensium in te, tunc ipsorum praepositum, concorditer convenisset, quia tandem examinato, sicut decuit, processu electionis tuae, invenimus eam post publicationem consensum et collationis tractatum aliquamdiu fuisse protractam, assensumque unan prius, quam electus fueris⁴, requisitum, electionem eandem⁵ ex ipsius duntaxat inordinato processu iustitia cassavimus exigente. [III. id. Ian. ao. VIII. --- 1224.]

CAP. XLVII.,

Monachus unius monasterii alterius factus abbas, in electione abbatis prioris monasterii vocem non habet, etiamsi tale ius ab abbate et monachis prioris monasterii sibi fuit reservatum.

Idem Eboracensi Priori, et Magistro Guidoni de Canopo².

Constitutis in praesentia nostra procuratoribus dilectionum filiorum sancti Taurini³ Eboracensis⁴ et sancti Leofredi de Cruce abbatum, ac⁵ monasterii Fiscanensis, dilectionum fratrum nostrorum B. S. S. Ioannis et Pauli presbiterum, carum malcmz dedilmas auditorem, coram quo proposuerunt procuratores praedictorum abbatum, quod vacante praefato monasterio, quod inmediate ad Romanam ecclesiam pertinet, monacha eiusdem loci contemptis praefatis abbatibus, qui commode poterant et debebant de iure vaccari, ad electionem abbatis temere procedentes, Elizaral. quoniam abbatem S. alud ad Ciusdenz re711-naen minus idoneum eligere praesumpserunt, quare petebant electionem lauiusmodi penitus irritam. Quum autem procuratores ipsorum abbatum iussi essent exprimer, quo iure ipsi abbates deberent electioni abbatis Fiscanensis monasterii interesse responderunt, quod olim, quum assumerentur in suorum monasteriorum abbatibus, fuit specialiter indultum eis⁹ ab abbate et conventu monasterii Fiscanensis, ut haberent vocem in capitulo eorumdem. Nos autem rationem

Tit. VI. Cap. XLII. 3) secreto: Codd. coll. o. I) Cmac. 4) singulatim voces: Mansi; vota et corda: Db Cont. 5) dilig.: deest: Dad 6) addibibita: Corte. 7) vol: Dh Conc. 8) cap.: deest: Dad 9) vel et fact.: Dh onem Dei f divinam: 11) praedictae: Dcf Cbf Con^a. 2) aut deest: Ccm n13)leo-t deest: Dabgh 14) ipso: deest: FM

Cap. XLIII. 1) tb. c. 25. Comp. IV. c. 10. h. t. (1, 3.) 2) ne: H; u Da; ut absque . . . non: Df; ut absque . . . nequeat: Dq 3) aliam: La; alteram: DL 4) possit: Df tAnc. 5) potestatem: Libia 6) add.: vero: FOIHKDab 7) ipso iure: deest: Dabg 8) praesumpserit: auspandatur: LaDf 9) pen.: deest: Dabgh 10) pratrien.: deest: Dh

Cap. XLIV. 1) tb. c. 26. Comp. IV. c. II. h. t. (1, 3.) 2) assumuntur: Dbf 3) assumunt: Conc. 4) et mun.: Da; etiam: M^an. 5) quoque: deest: FgHIKMDdgh: Ipsum (g g.): I)u/lpa. ve usuDb 6) decrevimus: Dbh 7) aut.: D Reg. 8) alio: Dab 9) et: deest: Dabh

sicut: Dg 10) super electionis processu: Conc. 11) coas.: (lees* Dabdh; concilii: Df.

Cap. XLV. 1) Restitutae ex Comp. V. c. 4. de const. (1, 1.) 2) Cap. Const.: deest: Ec. - 1216-27 — Potthast no. 7701. 3) praesentia authentica: Ea 4) metropolitano: Ec

Cap. XLVI. 1) Comp. V. c. 1. h. t. (1, 5.) Sulum Hisl. af Danmark IX, 760. 2) legendum: Lundensis: HL a; — Potthast no. 7136. — 3) cf. not.

4) fuisset: Ed 5) ipsam: Enb. Cap. XLVII. 1) Ro.stithditt e7. comp. V. r. 5. h. 1. (1, 0.) 2) Ebzoicensi: FM; — Canapulis: F; Parapolis: II; — P. Bolcensi (Abollen.: liC; Ebzoicensi: Eab) priori (deest: Ed) S. Barbarac Lexovicensis (Leznrgens.: Ec; Lexovinen.: Ea) dioeces, et mag. W. de Capellis (Capella: Ea: Canapeine: Ea) cancell. Rothomag.: E — acr. 1216-27. — Potthast no. 7717.

3) Tauricens.: HEd.; Taunicensis: F; Taurinensis: h'a; Taurini: Ar 4) Ebzoicensis: FOHIAEabcd 5) et: Ecd Riht. 6) tit.: Enb 7) Sa; et I3.: El 8) supradicti: E 9) eis: deest: E

huiusmodi lq* frivolam reputantes, de consilio fratrum nostrorum super l hoc perpetuum silentium imponimus l2* abbatibus supradictis.

CAP. XLVIII.1

Electio debet freri verbo, et de illo, in quem conserit motor pars capituli, et non respectu aliarum partium.

Idem Rothomagensi Capitulo2.

Ecclesia vestra destituta pastore, et votis vestris, quum de futura praelati haberetis successione tractatum, in diversa divis, quidam in Thomam, quidam in cancellanum, et quidam singulares 3 in singulares personas eiusdem ecclesiae consensistis. Verum 4 quum super his in riostra et nostrorum fratrum praesentia multa fuissent hinc inde proposita, invenimus, quod illi, qui sua in Thomam desideria dirigebant 5, licet maiorem s partem facerent partium conparatione minorum, non tamen ad maiorem partem capituli pervenerunt. Consideravimus nihilominus, quod 7 post publicationem consensuum et collationis b tractatum ad electionem nullus habitus est processus, quamvis deportationis solennitas etiam 6 post appellationem legitimam fuerit le subsecuta, quam 11 pro electione nec 12 deceret, nec etiam l3* expediret baben. Unde de fratrum nostrorum consilium quod factum est de T. 41* praedicto l5 cassavimus, petitione consentientium etiam in cancellarium non admissa.

CAP. XLIX.

Non professus in abbatem eligi non potest.

Gregorius IX.1

Quum in magistrum assumi non debeat qui formam discipuli non assumpsit, nec sit praeficiendus qui subesse non novit, nos, intellecto per te, quod in quibusdam regularibus domibus, iure tibi dioecetano subiectis, sunt quidam in abbates non professi ordinem regularem assumpti, mandamus, quatenus, quum tales abbates esse non debeant, qui per professionem monachi et regulares canonici non fuerint 2*, ad anlotionem eorum, quos tales inveneris, sublato appellationis impedimento, procedas.

CAP. L.1

Electio Neta a non maiori parte capituli et omnia collatione non valet.

Idem Cumanensi 2 Capitulo.

Cumana ecclesia pastoris solatio destituta, et congregatis die ad celebrandum electionem praefixa, qui praesentes erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus, [valelicet S. Ibz ndii, S. Carpophari et S. Iuliani Cumanii] qui vocem in electione habere noscuntur, capellani et clerici civitatis, electioni se debere interesse dicentes, sub huiusmodi protestatione admissi fuerunt, quod vox eorum, qui non deberent interesse de iure vel consuetudine, non valeret 3. Tandem praemisso iuxta formam concilii 4 generalis scrutinio, VII. de canonicis, unus abbatum, XI. capellani et novem clerici in eiusdem ecclesiae archipresbyterum convenerunt, novem canonicis, uno de abbatibus, uno 5 capellano et XI. clericis in ipsius ecclesiae archidiaconum dirigentibus vota sua. [-] [Quino.que super electione utriusque procuratores eorum ad nostram praesentiam accessissent, dil. filiunt nstrum O. S. Nicolai in Carcome Tulliano diaconum Cardinalem eis deputavimus auditorem, qui quum ea quae fuerunt pposita coram ipso nobis fideliter retulisset,] Quum decem et octo fuerint canonici, tres abbates, XX. clerici et XIV. capellani, neutram electionem 6 comperimus ad maiorem partem totius capituli pervenisse. Nec probatura fuerat, [ab eisdem procuratoribus] quod clerici admitti debuerint, nec quod capellani admissi fuerint de consuetudine vel de iure. Nam etsi capellani duabus electionibus episcoporum interfuerint, et scrutatores dederint voluntatum, non minen inquisita vota sua fuisse, vel eos aliquos elegisse pro-

batur 7. Sed et si inquisita fuissent vota, vel ipsi aliquos elegissent, per hoc tamen non constitit, id eis de iure competere, vel ex consuetudine iam praescripta. Unde nos electiones ipsas praesumptas etiam contra formam concilii generales, quum collatio in communi ommissa fuerit, quae post publicationem scrutinii fieri debuisset, de fratrum nostrorum consilio sententialiter duximus irritandas, [el] electores hac vice eligendi potestate privantes s. [Dat. Laterani XII. Kal. April an. II. — 1228.]

CAP. LI.1

Per compositionem factam cum praelato et capitulo non potest ius eligendi competere: laico, etiam patrono in ecclesia collegiata.

Idem Abbati Cluniacensi.

Sacrosancta Romana 2* ecclesia (Et infra:) Sane proposuisti in nostra praesentia, quod super ordinatione prioris monasterii sancti Pancratii, ad Cluniacensem ecclesiam pertinentis, cum comite de Varenna 3+ patrono ipsius quidam praedecessor tuus de consensu capituli sui compositionem quandam inivit inri contrariam et ecclesiae ipsi damnosam, videlicet, ut in optione sit ipsius comitis, assumere ad prioratum dicti monasterii, Cluniacensi et de Caritate prioribus duntaxat exceptis, unum de duobus melioribus totius Cluniacensis ordinis, quos abbas duxerit nominandos. (Et infra:) Attendentes itaque, quod ius eligendi f. ei collegiata ecclesia non cadit in laicum, et ideo id esset 4* perniciosum exemplo, et redundaret 5* in dispendium ecclesiasticae libertatis, volumus, ut dictum prioratum libere possis, non obstante compositione ipsa, sicut alios prioratus tibi subditos ordinare, denulciando 6* ordinationem factam patrono, ut suum 7, si voluerit, honestum impertiatur assensum.

CAP. LII.1

Si per Papam mandatur habentibus eligere, quod eligant cum concilio aliorum, alioquin conciliarii provideant, eligentes debent consilium requirere in tractatu electionis, et congruo tempore expectare responsum; alias electio non tonel.

Idem Decano et Capitulo 2* S. Iohannis et sancti Stephani Bisuntinensis.

Quum in veteri lege (Et infra:) Porro iam dudum vobis dedimus in mandatis, ut infra 3 quadraginta dies post susceptionem litterarum nostrarum cum consilio sancti Benigni et Morismundi abbatum et fratris G. de ordine Praedicatorum eligeretis 4 personam idoneam canonicis in pastorem; alioquin dicti consiliarii vobis de archiepiscopo providerent. Verum die ad eligendum praefixa sex ex vobis potestatem eligendi dedistis, usque ad consumptionem cuiusdam candela, quae ibidejn accensa exstitit, duraturam. Tandem quum electores huiusmodi convenissent in praedictum abbatem sancti Benigni, et super hoc sociorum eius consilium requisissent, proponente uno ex illis, quod deliberato consilio responderent, et differentibus eis festinanter dare responsum, praefati electores, quum candela ipsa 5 deficeret, non expectato ipsorum consilio, dictum abbatem f.n Bisuntinensem 6* archiepiscopum elegerunt. (Et infra:) Relato ergo ad apostolicam sedem negotio, archiepiscopo Viennensi et abbati de Firmitate iniunximus, ut, si constaret ab eisdem electoribus de electione tractatum fuisse habitum, et in tractatu electionis praedictorum consilium requisitum, electionem ipsius abbatis, si persona esset idonea, confirmarent. Quoc si in tractatu electionis non fuisset illorum consilium requisitum, licet postea requisitum fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum responsum ipsorum, aut non esset idoneus idem abbas, quod de ipso factum erat tanquam invalidum irritarent. (Et infra:) Quum autem comertum non fuerit competenti tempore requisitum consilium de persona praedicti abbatis, et guando exstitit requisitum, non fuit 7 expectatum responsum nisi modico tempore, nec debeat aliis

Ti t. VI. Cap. XLVII. 10) !minare.: deest: FGHIK 11) sup. hoc: deest: Raed 12) imposuimus: FGHIhLaNE.

Cap. XLVIII. 1) Restitajtsjwa ex Comp. V. c. 6. h. t. (1, 5.) 2) sor. ao. 1222. — Potthast so. 6848. 3) singulariter: Ed 4) Unde: ib. 5) direxerunt: ib. 6) mediam mai.: EL 7) quum: v. 8) collationum: ib. 9) et: ib. 10) fuit: ib. 11) quod: Ed 12) non: m. 13) et.: deest: "HICE 14) Thoma: FGLaE 15) praed.: deest: Erd

Cap. XLIX. 1) scr. 1227-34. — Potthast no. 9540. 2) fuerunt: FGLLa'.

Cap. L. 1) Restituxnm ex orig. ap. Tatti Degli annali sacri della citt di Como (Milano 1683.) II, 934. 2) Cumanio: 31 (Dio. — Potthast no. 8152

3) valet: offg. 4) cf. supra c. 42. 5) un. cap.: deest: or:g. 6) praedietarnuj electionum: ib. 7) probatura: OH! 8) privavimus, providentiae nostrae ordinationem ipsius ecclesiae reservantes: offg.

Cap. LI. 1) scr. 1227-34. — Potthast no. 9541. 2) nora.: deest: FGHIM 3) Waremma: FK; Warema: IIN; Waremma: O; Varnia: Lb; Valernia: Cont. 4) ene: FGHILM 5) redundare: FGHILaM 6) denunciando ordinatione facta: FGHILM 7) suum: deest: FN.

Cap. LII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9542. 2) Decanis et capitulis: FGHILaM 3) intra: Cont. Bohm. 4) elegoritis: Ed. Ruin. oper. mend. 5) illa: HM 6) Bisuntinupn: HIN 7) fuerit: FHK.

imputad, quod in tantum illi sibi tempus arctarant, electionem abbatis ipsius, non personae, sed electionis vitio duximus irritandam.

C A P. LIIL 1

Si maior pars capituli scienter eligit indignum, valet electio de digno a minori parte, etiam ex codera scrutinio facta. Hoc dicit secundum veriorum intellectum et intrinsecum.

Idem Episcopo Silvanectensi.

Congregato Nivernensi capitulo ad electionem futuri pastoris, XIII. in decanum, et XVIII., computato procuratore cuiusdam absentis, in cantorem ipsius ecclesiae conveniunt, qui, quum plures in eum, et pauciores in alium sua desideria direxissent, a parte sua electus existit in pastorem ecclesiae Nivernensis. Postmodum, credente parte decani, quod alii plurimum deliquissent eligendo personam scientiae literalis expertem, propter quod illis secundum statuta Lateranensis concilii ipso iure eligendi potestate ³ * privatis potestas eligendi ad eos existit devoluta, decanum ipsum, qui in eum sua vota direxerant, in suum episcopum elegerunt, ad sedem apostolicam appellantes. (El infra:) Reliquis petentibus, ut irritare decanum electionem attentatam a paucioribus, et post aliam non cassatam, ac confirmare reliquam veluti canonice celebratam a pluribus de persona idonea dignaremur. Nos igitur mandamus, quatenus, si dictus cantor defectum in literatura non patitur, et alias est idoneus ad regimen pastorale, ipsius electionem procure auctoritate nostra, infirmata reliqua, confirmare. Alioquin, ipsius cantoris electione irrita nunciata, praenominatum decanum, si nihil ei de canonicis obstiterit ⁴ statutis, eadem auctoritate praeficias ecclesiae memoratae.

CAP. LIV. 1

Habens plures dignitates vel plura beneficia curata, sine dispenatione Papae ineligibilis est. Hipe dic. quoad titulum.

Idem Silvanectensi Episcopo, et Ioanni de Monte mirabili Archidiacono et Succellitori Parisiensi².

Dudum ecclesia Rothomagensi pastoris solatio destituta, contra electionem, quae in eadem ecclesia fuerat celebrata, A. ³ archidiaconus et quidam alii eiusdem ecclesiae canonici ad sedem apostolicam accesserunt. Dicto yero archidiacono pro se ac parte sua, et G. archidiacono procuratore illorum, qui electionem celebraverant, in nostra praesentia constitutis, inter alia, quae contra electum oblecta fuerant ⁴, archidiaconus proposuit memoratus, quod idem electus post generale concilium archidiaconatum Ambianensem adeptus, ipsum cum pluribus parochialibus ecclesiis, quas ante idem concilium obtinuerat, retinere praesumpsit, eoque dimisso retinuit ecclesias memoratas. ¹ I. Unde, quum in eodem concilio sit statutum, ut, quicumque receperit aliquod ⁵ beneficium, curam animarum habens annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit ipso iure privatus, et si forte illud retinere contenderit, etiam alio spoliatur, praedictus electus contra huiusmodi veniens statuta, transgressionis notam, nec non cupiditatis vitium, quod in aliis reprobare debuerat, ex pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinendo beneficia, quae non spectabant ad ipsum, quum post receptionem alterius priora beneficia vacaverint ipso iure, rem contrectavit per consequens alienam, et sic furtum commisit quodammodo vel rapinam. In suae quoque salutis et multarum animarum dispendium praedictas parochiales ecclesias retinebat, quum earum cura, qua iam privatus fuerat ipso iure, ad eum nullatenus pertineret, et sic per ipsum eadem animae damnabiliter sunt deceptae. §. 2. Verum procurator eorum, qui elegerant ipsum ⁶, etsi pluralitatem beneficiorum huiusmodi coram nobis profiteretur ⁷ in iure, per concessionem tamen Rothomagensis archiepiscopi nobis exhibitam eundem electum nisus est multipliciter excusare. Nos igitur dictam excusationem, utpote frivolam, nullatenus admittentes, vobis dedimus in mandatis, ut, si constaret, quod idem post receptum archidiaconatum praedictum, curam animarum habentem, praefatas parochiales ecclesias electionis tempore

retineret, nec ostenderet secum per sedem apostolicam super hoc dispensatum, electionem illius ⁸ auctoritate apostolica cassaretis. (Et infra:) Partibus ergo propter hoc in vestra praesentia constitutis, praestito quoque iuramento de veritate dicenda, et factis positionibus et responsionibus hinc ³ * inde, tandem eodem decano praetextu quorundam gravaminum ad nostram audientiam appellante, vos electionem huiusmodi irritantes, eidem ecclesiae de Cenomanensi episcopo providistis. (El infra:) §. 3. Licet autem positiones et responsiones super pluribus articulis factae fuerint coram vobis, quia tamen contestationem litis non invenimus esse factam, quum non per positiones et responsiones ad eas factas ¹ *, sed per petitionem in iure propositam et responsionem factam contestatio litis fiat, eundem processum de fratrum nostrorum consilio irritum cluimus nunciandum. §. 4. Tandem archidiaconus electionem ex praemissa causa petiit irritam, electo respondente praedicto, quod non erat eius electio irritanda. Lite yero coram nobis legitime contestata, praestitoque de veritate (licencia a partibus iuramento, idem electos, etsi confiteretur, se dicta beneficia electionis tempore tenuisse, tamen excusare se super hoc nihilominus nitebatur ¹¹ *, quia videlicet cluunt archidiaconatum non credebatur curam animarum habere. Sed quum in iure confessus fuerit quod archidiaconus Ambianensis de consuetudine suspendit, excommunicavit et absolvit presbyteros et priores, et parochiales ecclesias interdicat, nec non archidiaconus visitat, et inquit quae viderit inquirenda, et procurat ones ratione visitationis recipit, evidenter apparet, quod curam habeat animarum annexam. Quam si etiam non haberet, negare non potest, quin personatus existat, quum idem de personatibus, quod et ¹³ * de beneficiis curam animarum ¹³ * habentibus, iudicium sit habendum. §. 5. Insuper indulgentiam, quam super hoc asserit se habere, invalidam reputavimus, quum in ea falsitatem suggesserit, et suppresserit veritatem, qua tacita vel expressa ipsam nullatenus habuisset. Suggestit enim, quod praedictas parochiales ecclesias, antequam fuisset in archidiaconum assumptus, canonice fuerat ¹⁴ assecutus, qui nullus potuerit plures parochiales ecclesias obtinere, nisi una penderet ex altera, vel unam intitulatam, et alteram ¹⁵ commendatam haberet. Unde, quum idem utramque illarum intitulatam haberet ¹⁶ *, ipsas nequivit canonice habuisse. Item suggerens, quod redditus personatus sui erant tene et exiles, suppressit, quod alios redditus in pluribus ecclesiis noscitur obtinere. Suppressit etiam, quod plures parochiales ecclesias cum pluribus aliis beneficiis in diversis ecclesiis obtineret ¹⁷, quum intentionis nostrae non fuerit, secum in tot beneficiis, praesertim habentibus curam animarum, dispensare, nec intentionis nostrae fuerit ¹⁵ *, aliquid ¹³ de novo concedere, sed ut per indulgentiam posset habita licite retinere. (El infra:) §. 6. Tandem quin non restaret, nisi proferenda sententia, idem tam inri, si quod ei competere videbatur, quam liti cessit spontanea voluntate; cuius cessionem duximus admittendam.

CAP. I.V. 1

Irrita est electio, quam collatio non praecessit, vel quae facta non sit a maiore parte capituli, vel quae non fuit collata in 19.

Ideni.

In Genesi legitur (El infra:) Quum in concilio caveatur, ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel inaior et sanior pars capituli consentit ³, et in G. ⁴ * maior pars totius capituli non consenserit, quanquam maiorem partem habuit ⁵ partium comparatione minorum, nec plene numerum ad numerum, quia, utrum G. et H., de quibus adversarii referunt quaestionem, in electione vocem habuerint, tractatum non existit nec discussum, nec zeli ad zelum, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit, nec etiam electio communiter celebrata, quoniam, licet in eundem G. singulariter singuli consensissent, non tamen debuit subsequi singularis electio, sed communis, ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc sequeretur absurditas, ut tot essent electiones, quot essent numero eligentes, nec ex singularibus

it. VI. Cap. LIIF. 1) 1227-34. — Potthast no. 9543. 2) cf. supra c. 44. 3) el. pot.; deest: FGHIKL 4) obstat: FN; obierit: IJ Cap. LIV. 1) ser. 1228. — Potthast no. 8306. 2) Parisiens: Cott. B61mt. 3) A.; deest: iL. 4) fuerunt: FGHI 5) cf. c. 28, de praeb. (3, 5.) 6) ips.: deest: HLAM; enm: IK 7) constaret: FGHIKLJf; confiterentur: N 8) ipsiva: FGHIKLJ 9) hinc et: FGHIKL 10) fact.: deest: 'odd. coll. o.

11) videbatur: CHbL 12) et: deest: F611111JLY 13) en.: dnd: FUMA 14) fuerit: HM 15) aliam: FOHI FL. V 16) habuorit: F/IIIK.V; habuit: JI 17) obtinuit: F; obtinet: I 18) fuit: FLHIKJIS 19) adrl.: ci: FGI; eidem: X; deest: X Cap. LV. 1) scr. 1227-34. — Potthast no. 9544. 2) el. Mirra C. 3) consenserit: MT 4) W.: FGHIK; V.: It — per lut+mr 5) habucrit: bGd.it

vel particularibus consensibus apparet universalis electio vel communis, licet quilibet singularis veritatem exprimat suae partis, quemadmodum ex singularibus propositionibus, licet veris, universalis propositio non apparet^b, nisi per signum universale forsitan exprimatur, nec praemissi duo canonici poterant sic excludi, quum primus existeret in canonicatus possessione vel quasi, habendo stallum in choro, locum in capitulo, legendo et cantando ut canonicus, et ad tractatus ac electiones dignitatum et personatum, quae occurrerent pro tempore faciendae, tanquam canonicus sit vocatus, quanquam hac vice fuerit cum protestatione admissus, secundus vero esset in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus, quum de toto regno Franciae vocentur absentes de consuetudine ecclesiae Gallicanae: nos, his plenius intellectis, de consilio fratrum nostrorum praemissam electionem, utpote contra formam concilii attentatam, decernimus irritam et inanem.

CAP. LVI.,

Non valet electio pontificis per laicos et canonicos facta, etiamsi hoc habeat consuetudo. Hinc dic. et quotidie soles allegari.

Ideen Capitulo Massano.

Massana ecclesia pastore vacante (*Et infra:*) Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum canonicis pontificis electio praesumatur. Quae si forte praesumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem, non obstante contraria consuetudine, quae dici debet potius corruptela.

CAP. LVII.1

Non sufficit ad confirmationem electionis, quod sit facta a maiori parte capituli, nisi etiam illa pare sit sanior.

Idem Capitulo Cathalanensi2.

Ecclesia vestra destituta pastore, convenientes in unum, absente G. 3*, qui tunc noluit interesse, ad celebrandam electionem terminum statuistis. Veniente yero termino, et dicto G., quum absens existeret, non vocato, praemisso iuxta formam concilii 4 generalis scrutinio, XIV. magistrum G. 5* presbyterum cardinalem, concanonicum vestrum, et XVII. R. Remensem canonicum elegerunt, praefato G. postmodum electioni eiusdem R. suum praebente consensum. Tandem procuratoribus utriusque partis in nostra praesentia constitutis, allegabatur pro electione dicti R., quod, quum in IV. excederet aliam, computato G. praedicto, maiorem capituli partem habebat, et per hoc debebat pars sua sanior reputari, quum, ubi maior numerus est, zelus minor praesumatur. Pars yero altera electionem eandem multipliciter impugnabat, proponens, praenominatum R. in aetate pati defectum, nec esse sufficientis scientiae ad ecclesiam praedictam, quum aetatis maturae et eminentis scientiae praefatus cardinalis exsistat, et, quum electores cardinales alios meritis et auctoritate praecellerent, habito praesertim respectu ad personam electam, meliorem zelum eos habuisse constabat. Dicebatur praeterea, quod consensus dicti G., quem pars eiusdem R. confitebatur fuisse contemptum, asserente parte reliqua, capitulum potius contemptum ab ipso fuisse, quum non fuerit consensus 6* praestitus in scrutinio, sed post electionem accesserit, adiciere nil valebat. (*Et infra:*) Denique statutum generalis concilii, quod electionem decernit 7 invalidam, quum contra eiusdem concilii formam in electione peccatur, non debet ad contemptum et ad 8* alia, quae non sunt de forma, referri. Unde quod ibi dicitur, quod aliter electio celebrata non valeat, ea respicit tantum, quae attentantur contra formam concilii memorati, non autem alia, quae ponuntur ibidem, sicut est istud, quod praesentibus omnibus, qui debent, volunt 5 et possunt commode interesse, haberi debeat in electione processus, ne cetera, quae super hoc alibi statuta noscuntur, uno verbo videbantur everti. Neque enim credendum est, Romanum Pontificem, qui iura tuetur, quod alias excogitatum est multis vigiliis et inventum, uno verbo subvertere voluisse.

Ti t. VI. Cap. LV. 6) apparet: GIL.

Cap. LVI. 1) 1227-34. — Potthast no. 9545.

Cap. LVII. 1) 1227-31. — Potthast no. 9546. 2) Cathalon.: FHN; Cartal.: K; Cathol.: La; Catalan.: dl 3) W.: FGHK per totum 4) cf. supra c. 42. 5) 13.: FGHILN; P.: K 6) cono.: deest: FGHKMN 7) decrevit: FIKLM 8) ad: deest: FGH 9) et vol.: HIKL 10) igitur: FGHILN. 11) consenserit: HLa 12) trid.: ipsius: FGHKLM.

C ap. LVIII. 1) (1227-34.) — Potthast no. 9517.

C ap. LIX. 1) (1227-34.) — Potthast no. 9548. 2) tolleretur; FGHILM.

Nos ergo 10*, quae bine inde fuere proposita, plenius intellectis, quum ex Lateranensi concilio in ordnationibus ecclesiarum maior et sanior pars capituli exigatur, et statutum generalis concilii contineat inter cetera, ut is eligatur, in quem omnes, vel maior et sanior pars con?entit 11, electionem dicti R. non personae, sed potius electionis vitio, quum maior et sanior pars non consenserit in eundem, de fratrum nostrorum consilio duximus sententialiter irritandam.

CAP. LVIII.

Publicato scrutinio non possunt electores variare, sed compelli debent ad collationem et electionem.

Idemi.

Publicato scrutinio variare nequeunt electores, quum sit facienda collatio, et electio celebranda. Ad quod per superiorem, si oportuerit, compellantur.

CAP. LIX.1

Cassata electione propter simoniam, etiam sine culpa electi, non dispensat episcopus ea vice cum cassato; secus si electus libere resignavit. H. d. secundum intellectum glossae 2. in fin.

Idem.

Si alicuius electionem propter simoniam, eo ignorante ac ratum non habente commissam, contigerit reprobari, cum eo super praelatione, ad quam taliter fuerat electus, illa vice non potest episcopus dispensare, quamvis circa eum, qui ignoranter recipit simplex beneficium per simoniam pravitatem, post liberam resignationem episcopi dispensatio 2* toleretur.

CAP. LX.

Electoibus impeditis currit tempus, si possunt impedimentum tollere.

Ideml.

His 2*, quibus interdicatur, ut absque superioris licentia eligere non praesumant, tempus statutum a canone currit, ex quo in mora fuerint licentiam huiusmodi postulandi.

TITULUS VII.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

CAP. I.1

Patrincha, qui confirmatum in archiepiscopum tranfert ad sedem: episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur. Ioan. Andr.

Innocentius III. Antiocheno Patriarchae2.

Quum ex illo 3 generali privilegio, quod beato Petro et per eum ecclesiae Romanae Dominus noster indulsit, canonica postmodum manaverint instituta, continentia maiores ecclesiae causas esse ad sedem apostolicam perferendas, ac per hoc translationes episcoporum, sicut depositiones eorum, et sedium mutationes ad summum apostolicae sedis antistitem de iure pertineant, nec super his quicquam 4 praeter eius assensum debeat immutari 5: miramur non modicum et moveri, quod [tu], praedecessoris tui exempla secutus, qui motu propriae voluntatis Rhamistanum 6 in Tarsensem dicitur transtulisse, L. 7 quondam Apamenensem 8 electum in Tripolitana 3 ecclesiam transtulisti, nec tibi sufficit dictam praedecessoris 9 tui praesumptionem solummodo imitari, immo eliam in iniuriam nostram ipsius transgressus excessum et 10, novo quodam mutationis genere parvificasti maiorem, et magnum quodammodo minorasti, episcopare archiepiscopum, immo potius dearchiepiscopare praesumens, quum dictas praedecessor tuus dictam, archiepiscopum de Tharsensi ecclesia in ecclesiam t-ranstulerit 11 similis dignitatis. Licet enim dictus L. nondum fuisset in archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, et archiepiscopalia, quantum ei licuit 12, ministrarat, sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valiensem 13* episcopum quum in nostra esset praesentia constitutus, asseruit confirmasse. Ne igitur perpetrandi

Cap. LX. 1) (1227-34.) — Potthast no. 9549. 2) Eis: FGHKL.

Ti t. VII. Cap. I. 1) Restitutum ex Rey. Bal. 1.50.: Gilb. att. 5. (I, 5.); Conip. III. c. 1. h. t. (I, 5.) 2) Potthast no. 52. 3) 1110 etc. (reliq. desunt et inde ab ultimis decretalis verbis: ne igitur, cura ipsa concordat: Sa 4) aliquid: Cbc Reg.; deest: Cag; aliqua debeat: Ch 5) attentari: Cb Reg. 6) Mamistan.: Cabdef 7) La: Cdglt Reg.; deest: Cac 8) ley.: Apamiensem: Cdglt Reg. 9) add.: metropolitanam: Cb 10) et: deest: CReg. 11) transtulit: Cae 12) licuerat: GRE, g. 13) leg.: Valenienensem: Reg.— in Codd. Leuret. et Comp. III, magna est lectioitum varietas.

similia ceteris audacia tribuatur [4, si imites excessus relictus fuerit in punitus te ab episcoporum confirmatione duximus suspendendum, quousque super Izoc aliud statuamus, [sciturus etc. Dat. Lateran. XVI. Kal. Apr. 1 198.]

C A P. II. I

Electos in episcopos et confirmatos transferre potest solas Papa.

Idem Decano et Capitulo Andegavensi².

Inter corporalia et spiritualia eam cognovimus esse³* differentiam, quod corporalia facilius destruuntur quam construuntur, spiritualia vero facilius⁴ construuntur quam destruuntur. Unde iuxta canonicas sanctiones⁵ episcopus solus honorem dare potest, solus autem⁶ auferre non potest. Episcopi quoque a metropolitanis suis munus consecrationis accipiunt⁷, qui tamen non possunt nisi per Romanum Pontificem⁸ condemnari. Quum ergo fortius sit spirituale vinculum⁹ quara carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter episcopum et ecclesiam, suo tantum¹⁰ indicio reservaverit dissolvendum, qui lo dissolutionem etiam¹¹ carnalis coniugii, quod est inter virum et feminam, suo tantum indicio reservavit¹², praecipiens¹³, ut [4 quos¹⁵ Deus coniunxit homo non separet. Non enim humana, sed potius¹⁶ divina potestate coniugium spirituale dissolvitur, quum per translationem, ael¹⁷ depositionem, aut etioin cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse vicarium Iesu Christi, episcopus ab ecclesia remouetur: et ideo tria haec, quae praemisimus, non tanl constitutione canonica, quam institutione divina soli sunt Romano Pontifici reservata. Sicut enim is * episcopus consecratus sine¹⁹ licentia Romani Pontificis suam non debet ecclesiam derelinquere²⁰, sic et electus [el] confirmatus praeter eius assensum suam deserere nequit ecclesiam, cui esi malrim.on.ialiter alligatus²¹, quum non debeat in dubium revocari, quin post electionem et confirmationem canonicam inter personas eligentium et electi coniugium sit spirituale contractum, cui profecto episcopalis dignitas nihil addit, quum quis episcopali praeditus dignitate nullius tarnen ecclesiae possit esse episcopus, quemadmodum de illo contingit, qui oneri pontificali renunciat, non honori. Unde²², quum non sit maius vinculum episcopi ad ecclesiam, quam electi, maxime quum fuerit confirmatus, immo idem penitus, et non aliud, idem iuris obtinet in utroque. Sicut ergo²³ episcoporum translatio, ve/24 etiaua depositio et cessio²⁵, sic et electorum²⁶ post confirmationem spiritualis ratione coniugii soli est Romano Pontifici reservata. Licet usque ad tempora ista quod cautum fuerat de episcopis expressum non fuerat²⁷ de electis, propter expressam tamen similitudinem, vel identitatem potius, nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti, quum de similibus idem iudicium sit habendum. §. I. Sed neque illud, quod in canone legitur de electo, ut²⁸, si ultra sex²⁶ menses per suam negligentiam retinuerit ecclesiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum consecrationis accipiat³⁰, immo metropolitani sui cedat³¹ iudicio, aliter intelligentibus poterat suffragari, quum non intelligatur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat, sed quia³², quum³³ sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quoad quaedam quasi viri maneant solatio destituta, sicut iuxta communem modum loquendi itla dicitur ecclesia viduata, quae, licet episcopum habeat, inutilem tamen perihetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, et statutum fuit ad poenam, trahi debet ad gratiam, ut, sicut metropolitani

indicio electus deiicitur, ita etiam³¹ ad aliam ecclesiam possit transferri, praesertim quum nec sine auctoritate Romani Pontificis fiat cessio vel deiectione memorata, quum ut haec³⁵ possent, ex illo canone metropolitanis indulsit. Unde, si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, et de³⁶ translatione poterat expressisse, et quod non est sanctorum Patrum decreto sancitum superstitiosum non est adinventionibus praesumendum, praesertim quum nonnunquam³⁷ intelligatur prohibitum quod non invenitur concessum³⁸*. 2. Sane quoniam³⁹ Turonensis archiepiscopus electum¹⁹ Abricensem [1], per metropolitanum suum posleca collfirmatum, in ecclesiam vestram praeter auctoritatem sedis apostolicae transferre praesumpsit et in [2]* episcopum consecrare, quem etiam venerabilis Trate, noster Rothomagensis archiepiscopus citra madatum nostrum¹³ absolvit, et ei licentiam tribuit transeundi: praedictos⁴⁴* archiepiscopos, qui scaltenz apostolicam sedeni super hoc, quod nmvml enierseral, praesertim aja2171 iu.rla ab canonicas saruttones majares ecclesiasticae causas ad sedena apostolicam sin] referendae, considerare debuerunt⁴⁶, a consecratione pmviter⁴⁷ et confirmatione pontificum, episcopum yero¹⁸ ab exscutione pontificalis officii⁴⁶, Bituricensis archiepiscopus iuxta mandati nostri tenorem suspendit. Et quamvis iidem archiepiscopi Turonensis et Rothomagensis tanquam maiores plus excesserint in praemissis, praefatus vero episcopus minus, utpote illorum tanquam maiorum errorem secutus, nos tarnen, intellecta per literas et per nuncios eorum⁵⁰ archiepiscoporum confessione spontanea et supplicatione devota, veniam errori dedimus, quia non ex malignitate, sed ex simplicitate peccaverunt⁵¹. Et quoniam praefatus episcopus, qui⁵² et minus peccaverat, et⁵³ sicut ex praemissis apparet, severius fuerat castigatus, ad apostolicam sedem, licet sponanea voluntate, nnaa lamem sine multis lcaoribus el expensis accessit, reatum suum recognoscens⁵⁴ humiliter et devote, ac⁵⁵ misericordiam postulans, et iudicium non requirens: nos super facto chis cunz fratris nmsris communent traetatum habentes et subtiliter intuentes⁵⁶, quod, licet sibi monos consecrationis impensum⁵⁷, nec prioris ecclesiae ipsum pontificem fecerit, nec secundae, quum⁵⁸ ad primam non fuerit consecratus, et ad secundam priori⁵⁸ vinculo perdurante non potuerit canonicam consecrari, adhuc coniugaliter alteri alligatus, illud lamem provide attendentes, quod el urgens necessaY as, et evidens idiliter ecclesiae vestrae, gaonian non poteratis aia almm personan idoneam convenire, dispensationis gratiana requirebant, ei⁵⁶ de plenitudine potestatis tam a vinculo prioris ecclesiae, quam a poena suspensionis penitus absoluto, de benignitate⁶⁶ sedis apostolicae duximus concedendum, ut, priori consensu hactenus perdurante, sical per literas personarum ecclesiae vestrae nobis est intimaban, Andegavensem ecclesiam tanquam proprias ponit fex ad gloriam el laudem, nonanis Dei, ad L.unorena et exaltatio nenz ipsius et ael scclute⁵ⁿ el ulilictent^{5a} 1775, el lana clerz quom populi sibi cvuanzissi, studeat gubernare, ut praeveniente divina gratia el sequeazte plus prodesse velit et valeat, quana praessee [etc. Dat. Lcd. XII. bcal. Febr. 11 99.]

CAP. III. I

Episcopus, qui propria auctoritate de sua ecclesia se transferit ad aliam, carebit Petroque.

Idem² Episcopo et Petro Scholastico Maguntinensi.

Quanto personam venerabilis frahis nostri Hildesernensis

Tit. VII. Cap. I. 14) praebeatur: Laif Reg.

C a p. II. 1) Resitutum ex Reg. Bol. I. 534. — Cilb. (fuel. 1. (I, 6.) Comp. III. c. 2. h. t. (1, 5.) 2) Potitrat no. 575. 3) exsistere: Ceda Reg.; exstare: H; deest: FO 4) e converso fas.: Sa 5) cf. c. alt. C. XV. qu. 7. 6) aut: deest: Sa 7) recipiunt: Reg. 8) per Rom. Pontificio sententiam damari (condemnari: Sa): Csa Reg. 9) tant: deest: Ch Reg. 10) et quod: Cac 11) et.: deest: Csa Reg. 12) reservaverit: Cab 13) dicens: Set 14) cf. Math. XIX, 5, 15) quod: CbeSa 16) etiam: eh 17) aut: Sa 18) autem: FGHIIiCsa Reg. 19) et sine: Sa 20) relinquere: HGb 21) obligatus: S'n 22) linde.: utroque: deest: ib. 23) enim: Cach; etiam: 05 21) et (etiam: deest: So 25) et cess.: deest: Csa Reg. 26) sic et electorum cessio: C Reg. 27) fuerit: Sa 28) ut: deest: Oh 29) quinque: Sa 30) Sermo est de can. 1. caer. Rarenn., qui Pelagii nomine ausin tus exstat ap. Gral. I. c. e. 1. 30) percipiat: Csa 31) succedat: Ha/ 32) quod: Sa 33) idem: Cbc 34) et.: deest: Sa 35) hoc.: 11Cab: deest: P.eg. 36) in: Sa 37) nunquam: CqH 38) expressum: FGHFLAMNCsa Reg. 39) Sane nos, qui sacra doctia (iubente: So) scriptura monemur, ne nostrum ali demus honorem, quoniam apostolatus nostro multis referentibus innouerat, quod ven. fr. n. Tur. etc.: Csa Reo. 40) magistrum (venerabilem fratrem nostrum: Sa) W. (add.: de Chimeleio: Reg.; de Chinulloio Andegavensem episcopum electum tunc temperie Abriuncensem: Sa), qui electas fuerat in episcopum Abricensem (Abrinensem: Reg.) et per metropolitanum suum postes, confirmatus (confrmatum: Sa) qui alitluduini tara in spiritualibus quitur in temporalibus miuistraverat in ecclesia vestra (in dictam An-

degavensem: Se; in ecclesiam vestram: Ch Reg.) etc.: Csa Reg. 41) Ambienstn: hSar Ambricen.: N 42) in.: deest: G'odd. col? o. Csa Reg. 43) praeter ap. sedis mandatum: Cl.eg.: sine mandato nostro: Sa 44) dictas: FGHIIiLN; venerabili fratri nostro Bituricensi archiep., de quo plen: fiduciaria obtinemus (de . . . obtin.: deest: Se) dedimus in mandata ut indiducita super loe (sup. hoc: deest: Cabc) plenius veritate, si reces gestata aliter inveniret, tan/ onemoratum Turonens., quam (add.: ipsum: Orbe.) Rothomagens. (tam . . . Rothomag.: deest: Sq) archiepiscopos: Csg Reg. 45) secundum traditiones: CbSa 46) debissent: Su 47) par.: rleEst: 48) memoratum vco tiV.: C Reg. 49) off. episcopum suspenderet m em(1-ratum, quod iuxta nmandatum nostrum fideliter adimplevit, quum sibi de veritate negotii constitisset: Sa, nbi seg. cam decretali no-iam concorntur: nostra fretus auctoritate suspenderet, qui mandati nostri diligens e:secutor (maudatum nostrum diligenter exsequens: Ch), super quo rlevotiucum aius digna gratiarum prosequimur actione, quum per confessionem spontaneam eidem Bitur. archiepiscopo de veritate negotii constitisset, dices arllit-episcopos et episcopum iuxta tenorem mandati nnsiri suspendit: C Reg. 50) eurundem: ib. 51) peccaverant: Cm/, 52) qui: deest: Cl. 531 et.: deest: Cae 54) cognoscens: Bebe 55) ac: deest: C Reg. 50)indagantes: ib. 57) add.: sil: <ICg 58) prioris: Cb l:cg. 59) eo: C 60) add.: sibi: C

Cap. III. 1) Restitutum ex Reg. Ral. I. 335. Comp. III. e. 3. h. I. (I, f.) 2) archiepiscopo et P.: HIAM; Bambergensi episcopo et Petra (I': C) Scholast. Magunt.: O Reg.: Polthast no. 352.

quondam episcopi j-sincer-iori diligebamus affectu, tanto securius sperabamus, quod nihil adversos matrem suauz lomananz ecclesiam in praeiudicium sol ordinis et ecclesiasticae disciplinae dispendiurzz attentaret. Ipse vero 3*, sicut cenia multorum assertione canperimus, et suarum didicimus nihilominus testimonio literarum, quibus ad nos directis Herbipolensem se pontificem nominabas, relicta Hildesemensi ecclesia, coi fiferat spirztuali gratia coniugio copulatus, ad I-herbipolensem ecclesiam 4* sine auctoritate Romant Ponti/r.cis auctoritate propria se transtulit 5, non attendens, quod Veritas in evangelio protestatur: „Quos 6 Deus coniunxit homo non separat. 7 Potestatem [enim] 1 transferendi pontifices ita sibi retinuit Dominus et magister, quod soli beato Petro vicario suo, et per ipsum successoribus suis, el nobis ipsis, qui locrm eius licet indigni tenem.us jrz tercis, speciali privilegio tribuit 3* et concessit, sicut testatur antiquitas, cui decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam, et evidenter asserunt sacrorum canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, ecclesiarum necessitate vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius auctoritate dissolvit. (F. infra.) Ne autem 9 facti perversitas transeat praesumptioibus in exemplum, quod quidem, si verum est, non potest non esse notorium, auctm'itate onanipotentis Dei et beatorum Petri et Pulid apostolorum, et azostru, de conmmunfr-atrum rzostrorum corzsilio, in 14 t're son di S'g'irius d'ictrictu sibi lo praecipimus, ut, z'is isiferis nostris, ovznz contradictione et appellatione cessantibus acclnistrationem ipsius Herbipolensis ecclesiae tam in spirztualibus quarrz temporalibz penitus derelinquat. iSi vero, qund non creclinzus, hanc suspensionem nostram non curaverit humiliter observare, et inhibita sibi usurpare praesumpserit, excommunicationis vinculo ipsunt deceminu innodatum. Onznibus etiant tare clerics quum laicis Herbipolensis dioecesis sub anathenzatis interminatione praecipimus, ezt, non obstante juramento fidelitatis, onmenz ipsi 11 obedientiam subtrahant, quam ipse sibi contra sacros canones usurpavit, non attendens, quod ricit tpo-stolus: „Nenzo sibi assunzat horzorenz, sed qui vocatur a Deo, tanquam flaron.“ Ceterum quoniam Herbipolensis ecclesiae 12* canonici vota sua in ipsum 13 prorsus illicite contulerunt, volentes, sicut dignum est, ut in eo puniantur, in quo peccaverunt, eligendi eos hac vice suspendimus potestate, tet si contra sedis apostolicae interdictum ad cuiusdam 14 nominationem processerint, quod ab eis factum fuerit irritum decem: mus et inane. Quia yero jan' dictara Hildesemensem ecclesiam, cui fuerat alligatus, unde secundum Apostolum solutionem quaerere non debeat, nimis improbe dereliquit, ne ad ipsam redeat ulterius, in virtute sanca Spiritus ei districtius pr01 libemUS 15*, gluln secundum traditiones canonicas qui ad maiorem se plebem transtulerit 16 a cathedra repellit 17 debeat 13 aliena, et carere propria, ut nec illis praesideat, quos per superbiam sprexit, nec illis, quos per avaritiam concupivit. [Nos quoque etc. Dat. Spoleti, XII. Kal. Sept. 1198.]

CAP. IV.1

Solus Papa transfert episcopos; et indulgentia, per euro super tali translatione concessa, ad litteram servanda est.

Idem Branbur. 2 Episcopo et Scholastico Maguntinensi.

Licet in tantum +[apostolicae sedis attendatur auctoritas, ut nihil praeter eius auctoritatem in ctznctis ecclesiarum negotiis rationabiliter disponatur, utpote quae canones, quibus forma ecclesiasticae constitutionis exprimitur, vel edidit, vel ab aliis editas approbavit, suum receptione ac approbatione faciens, quod adz'ventionem vel editione videbatur forsitan alienum:] quaedam lamen sibi 4 quodammodo specialiter et singulariter reservavit, ut praeter specialem auctoritatem ipsius nec jure agi debeant, nec

alientan valeant cure effectu. In bis autem specialiter translationes episcoporum non 5 tam constitutio canonica, quam divina elus tantum potestas commisit, ut Sicut legitimi 6 matrimonii vinculum, quod est inter virum et uxorem, homo dissolvere nequit, Domino dicente in evangelio 7: „Quos Deus coniunxit, homo non separat.“ sic et spirituale foedus coniugii, quod est inter episcopum et [dos] ecclesiam, quod in electione initiatum 8, ratum in confirmatione, et in consecratione intelligitur consummatum, sine illius auctoritate solvi non potest, qui successor est Petri et vicarius Iesu Christi. Hoc autem C. quondam Hildesemensis episcopus non attendens, licentia nostra nec postulata nec habita, contra canonicas sanctiones et in iniuriam apostolicae sedis, cojos super hoc fuerat et requirendus et obtinendus assensus, ad Herbipolensem cedensiam ab Hildesemensi non auctoritate nostra, sed propria temeritate transivit, J el adznistrationi eius se ingerens Herbipolensem se fecit episcopum nominari 9. Nec illa felix recordatzonzs Coelestini Papae praedecessoris nostri indulgentia, 7uam impetrasse refertur, in hoc praesumptionem excusat ipsius, sed ambitionem accusat, utpote quae ipsum reddidit de ambitione notabilem, non auctoritatem contul-it ad aliara episcopalem ecclesiam transeundi, quum in ea sit expressum, quod, si ad maiorem vocaretur forsitan dignitatem, eam sibi liceret assumere, dum turnen nihil ei de statutis canonicis obviaret. Unde, hec forsitan aliquibus videatur, ut indulgentiae occasione ipsius 10 ad dignitatem possit 11 transire maiorem, ad parem taten ipsi transire non licuit, quum in maiori dignitate propter maiorem utilitatem facilius soleat dispensari. Praeterea 12 quum postulatio, sicut et electio, examinari soleat diligenter, et tenor illius 13 indulgentiae non sobara videatur postulationis examinationem, sed personae etiam reservare 14, subiungens: „dummodo nihil appareat, quod tibi de canonicis obviet institutis.“ antequam per eum postulatio examinata fuisset, cui fuerat facienda, nulla ratione debuerat transisse. [Licet aviene etc. Dat. Lat. VII. Kal. Febr. 1200.]

TITULUS VIII.

DE AUCTORITATE ET USU PALLII.

CAP. I.1

Intra quamlibet ecclesiam provinciae suae archiepiscopo pallio uti potest sed extra, non potest.

Clemens III.2

Quum 3 super aliqua re (El infra: [cf. c. S. de reb. eccl. al. III. 13.] Quaesivisti etiam 4, quomodo intelligatur, quod in forma traditionis pallii continetur, videlicet: „tradimus tibi pallium, ut eo infra 5 ecclesiam tuam utaris.“ Quod ita intelligitur, infra 6 ecclesiam tuam, videlicet 7 infra quamlibet ecclesiam provinciae tibi 8 commissae. Si vero te sacris indutum 10 vestibus ecclesiam processionaliter vel alio modo exire contigerit, tunc pallio minime uti debes. [Dat. Lat. :Io. III. 1193.]

CAP. II.1

Archiepiscopo alteri archiepiscopo pallium suum commodare non potest.

Coelestinus III.2

Ad hoc 3*, quia quaesitum est a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi pallium tuum metropolitano aln commodare 4, -(si contigerit, ipsum sine pallio suo ad ecclesiam tibi commissam in aliqua praecipua solennitate venire, et in eadenz ecclesia missarum solennia celebrare, licet exinde nos non recolamus expressum canonem invenisse, super hoc tamen 5 Inquisitioni tuae taliter respondemus, quod non videtur esse conveniens, ut pallium tuum alicui 6 colonmodes 7, quum pallium

Ti t. VII. Cap. III. 3) yero: deest: FGHIRIf; Sane sicut certa . . ipse relict: C Reg. 4) eccl.: deest: FGHIKLMC Reg. 5) transeivit: C Reg. 6) Quod: L'bh; — cf. Math. XIX. 5. 7) et pot.: Cont. B*nu. 8) praebuit: HIL)II'CREg. 9) Nolentes autem tantam praesumptionis audaciam reliquere impunitam quum secundum Apostolum omni obedientiam prompti simus (summs: Cabc) ulisci, ne etc.: C Reg. 10) tibi: Qgh Rey.; neels: Lab. 11) sibi: Cbc. 12) Herbipolenses canonici: Coda. coll. o Reg. 13) episcopum: Ca: ipsum episcopum: Cc. 14) cuiusquam: Cabc. 15) inhibemus: FGHIKLMC Reg. 16) transtulit: Cub Büluzt. 17) pelli: FGHIKLMC Reg. 18) debet: Cgh.

Cap. IV. 1) Restitutum ex Rey. Bal. II, 278. Comp. III. c. 4. h. t. (1, 5.) 2) Barburgensis: Ft; Brandeburgensis: Cade; Bambergensis (Chf) episcopum et magistro Petro scholastico Maguntino: Rey. — Potthast no. 942. 3) yero: unir. 4) sibi ap. sedes: Cb. 5) adeo non: Cabc. 6) legitimum: Cugh Reg.; matrimoniale: Cuc. 7) MatG., XIX. 5. 8) initiatur: Cah; add.: ot:

Ch. 9) add.: etinfra: Cabc. 10) illius: Cb Rey. 11) posse: Cac; se possit transferre: Ch. 12) Propterea: Cach. 13) eiusdem: CL Beg. 14) reservasse: FGHIKLaMNCteg. 15) transire: CReg.

Ti t. VIII. C ap. I. 1) Restitutum ex Gilb. auct. 1, (1, 4.); Comp. II. c. 1. h. t. (1, 4.). — Con. Luc. ap. Bal. III. 374., cuino tomen lectio editoris Mansi culpa in hoc capite sensu fere destituta est. 2) Coel. III. Ravennati archiepiscopo III. (i. e. tertio Registri libro): Luc. — Jaffé no. 10235. 3) Ut: Laic. cf. c. 8. de reb. eccl. al. (3, 13.). 4) add.: a nobile: Sa. 5) intra: Cont. Bóhm. 6) infra: Béb; in ecclesia tua: Luc. 7) id est: BabSa; deest: Bghi 8) inf.: BaSa; infra: deest: Cont. Bao. 9) tuae: BS'a late. 10) indut.: deest: Luc.

Cap. II. 1) Restitutum ex Gilb. azct. 2. (1, 4.) Comp. U. c. 2. h. t. (1, 4.) 2) 1191-98. — Jaffé no. 10741. 3) haec: FGHIINBabiSa. 4) accommodare: Bbh. 5) tara: deest: BaSa. 6) alii: BabSa. 7) accommodes: Bach.

personara non transeat, sed quisque cum eo debeat, sicut tua novit discretio, sepeliri.

CAP. III. 1

Per pallium confertur plenitudo pontificalis officii et nomen archiepiscopale.

Innocentius III. 2 C. Presbytero cardinali, apostolicae sedis Legato.

Nisi specialis dilectio illa (*El infra: [c. f. c. 8. de off: leg. I. 30.3]*) Sane, si postulatio *venerabilis fratris nostri* 3 Troiani 4 episcopi *regni Sicilzae cancellarii* ad Panormitanam ecclesiam fuisset per nos etiam approbata, non tamen deberet se archiepiscopum appellare prius, quam a nobis pallium suscepisset 9, in quo pontificalis officii plenitudo cum archiepiscopalis nominis appellatione confertur. Tu ergo, *sicut vir providus et discretos* quod factum est sic studeas palliare, ut id in confusionem tuam, et sedis apostolicae opprobrium non redundet, quoniam e, si oporteat, ut vel 7 * nos vel tu ex hoc negotio confundamur 8, eligemus 3 potius te confundi, quam laedamus sedis apostolicae dignitatem.

CAP. IV. 1

Romanus Pontifex semper et ubique ntitur palio; alii in ecclesiis suis et certis diebus tantum.

Idem 2.

Ad honorem Dei *fiomnipotentis et B. Mariae Virginis el beatorum Apostolorum Petri et Pauli et domini Papae Innocentii et Romanae ecclesiae, nec non ecclesiae tibi conzmissae, tradimus tibi pallium de corpore B. Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, quo ad missarum solennia infra ecclesiis tibi subiectas utaris in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, Hypapanti, dominica in ramis palmarum, Coena Domini, sabbato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione Domini, Pentecoste, tribus festivitibus S. Mariae, Natali B. Ioannis Baptistae, solennitatibus omnium Apostolorum, Commemoratione omnium sanctorum, dedicationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum, ecclesiae tuae principalibus festivitibus et anniversario consecrationis hale.* Sane solus Romanus Pontifex in missarum solenniis palio semper utitur et ubique, quoniam 3 assumptus est in plenitudine ecclesiasticae potestatis, quae 4 per pallium significatur 5 *; alii autem eo nec semper, nec ubique, sed in ecclesia sua, in qua iurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus, quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

CAP. V. 1

Archiepiscopus extra suena provinciam pallio uti non potest, etiamsi hoc habeat consuetudo.

Idem Compostellano Archiepiscopo 2.

Ex tuarum tenore literarum accepimus, quod, quum fuerit in concessione pallii tibi dictum, ut ipso *Infra* 3 ecclesiam tuam utaris 4 *, et tibi *tam de mandato regio, quara etianz* 5 pro ecclesiae tuae negotiis *procurandis* frequenter extra tuam provinciam commoranti verendum sit absque pallio ministrare, quum consuetudo sit, *sicut asseris*, in Hispania generalis, quod archiepiscopi extra suas provincias palio indifferenter utantur, ut extra tuam provinciam uti pallio valeas, indulgeri tibi a sede apostolica postulasti. Licet autem *usus huiusmodi sit abusos, el* taus consuetudo dicenda sit potius corruptela, et ii *graviter offendere dignoscantur, qui utuntur palliis extra suas provincias absque licentia sedis apostolicae speciali*, nos tamen 6 de speciali gratia indulgemus tibi, ut, si quando necessitate aliqua praepeditus ad ecclesiam tibi subiectam accedere forte nequiveris pro consecrandis suffraganeis tuis vel clericis ordinandis, et ad eccle-

Siam alienam propter hoc te contigerit declinare, dummodo is, ad quem ecclesia pertinet, id permittat, utendi pallio in iam dictis casibus liberam habeas facultatem. [*Dei. Later. IV. Non. Apr. A.o. 1209.*]

CAP. VI. 1

In qualibet ecclesia suae provinciae permissis diebus archiepiscopus missam celebrans, uti potest palio.

Idem".

Quum sis *Tin partil7us remotissimis, gratum gerimus et acceptunz, quod in actibus tuis, quotiescunque dltbilatio7s scrtz-pulus emergit etc. (El infra:)* Noveris *igitz* 7 *, quod, ubi *exposcit necessitas, et plura in una ecclesia altaria, et plazres episcopos sinzul poteris consecrare, et* Ubicunque fueris in missarum celebrationibus 3 constitutus, diebus solennibus usum pallii, per quod plenitudo pontificii 4 * designatur, poteris liberius exercere.

CAP. VII. 1

Sine pallo et sandaliis potest archiepiscopus celebrare.

Honorius III. Archiepiscopo Tri. 2

Quia nos 3 (*Et infra: [c. f. e. ult. deapost. V. 9.]*) Inquisitioni tuae taliter 4 respondemus, quod tam in tua quam in aliena dioecesi potes sine 5 * pallio et sandaliis celebrare, qui utique 6 in tua dioecesi non debes semper celebrare cum pallio, sed diebus illis duntaxat, qui in ecclesiae tuae privilegiis sunt expressi. Siegue soluta est quarta 7 quaestio, qua quaesivisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare. [*Dat. Reate III. Id. Aug. 1225.*]

TITULUS IX.

DE RENUNCIATIONE.

CAP. 1. 1

Non datur licentia cedendi episcopo, qui propter s^o noctutem vult ceder^o, si necessarius vol utilis sit ecclesiae suca.

Alexander III. Londonensi 2 Episcopo.

Literas tuas, } *nuper accepimus, deaotione plenas et dolore non vacuas, quandoquidem et Halad nobis insti7zuavCrunt a fiCctuosissimam caritatem, el tui arclziepiscopalis officii, quo(fideliter gessisse, et adhuc te 4 gerere gaudenzus, contruriam exxigebat7t ecclesiae utilitatibus cessionem. Nosti en-iuz, sicut vir5 provi7h7. et prudens, quod tanta est diei; nzalictic, el contra ecclesiam Dei tam gravis, tanz diuturna persecutionis i77steroztia, ui nequaquavz ei cellat ad comnzodunz, si tzanz sedem contigerit 7 subirerefectunz. Quod Si tuam aut senectutem aut insufficientiam forte considerans, te tanquam emeritum postulas relaxari: scito, nos credere et pro cerio tenere, quod tutius sit hoc tempere, si commissa tibi ecclesia sub umbra tui nominis gubernetur, quam si alteri novae incognitaeque personae gubernanda in tanto discrimine committatur 3, maxime quia in te vigor devotionis et fidei etiam corpore senescente non deficit, sed vergente 2 deorsum conditione corpore fervor spiritus in sublimiora conscendit. Ne igitur huius rolori, s uculcus viciclam circa te nostri pectoris vulneret caritatem, Monemus tu te igitur, ut super hoc diebus istis nulla te facias importunitate molestum, quia incedens omnino probatur, prius solvere militiae cingulum, quam cedat victori 1 adversitas proeliorum. Insta igitur sicut bonus miles Christi, et in toas sollicitudinis offzcio persevera; ne dznz tuae quietis desideriu y tuzeris, t^oz aliquid talenti tibi 11 crediti detrimentunz patiaris. Illud quogle te oportet attenzlere, quod si pennas habeas, (jaibas in solitudinenz volare satagis, ut quiescas: ligatae sunt ta712e71 nexibus prosepiorum, quae ita ut nosti, ex 16 sacrorum c:anonuzn zza4tutione le vinciunt, ul liberum non babeas absque nostra permissione c.la7u7n. Ceterum ne, frater, te 14 intolerabiliter nos gravare Cctua7eris,*

Tit. VIII. Cap. III. 1) *Restituan*) ex Comp. III. e. 1. h. t. (1, 7.) 2) C. tit. S. Laurentii in Lucina presb. card. ap. sed. leg.: C; - scr. ao. 1200. - Potthast ito. 1112. - 3) *Cabe* 4) Troianensis: Ch 5) accepisset: Cae 6) quon., si oporteat, ut vel nos in boa facta confusionis opprobrium incurramus: C 7) vel: exstat: FGHIK 8) confundaris: C 9) eligimus: La31Ch. Cap. IV. 1) *Restituit7m ex Reg. Brega*. VII. 10. - Comp. III. c. 2. h. t. (1, 7.) 2) Forma qua pallium tradi debet archiepiscopis Belesbudiensi et Triuvitano: Rey.; - scr. ao. 1204. - Potthast ito. 2145. 3) quando: Ch 4) quod: ib. 5) figuratur: FGHIKLa31VC Rey.

Cap. V. 1) *Restituitur ex Reg. Bal. XII. 18. Comp. III. c. 3. h. t. (1, 7.)* 2) Potthast no. 5692. 3) intra: Cont. 4) uteris: FGHIKCaugh Rey.; uteris: Ch Oml. 5) et.: deest: Cal. 6) nos lamen in bac parte voletea frat. tuae grabara facere specialem, auct. tibi praesentium etc.: C ley. Cap. VI. 1) *Restitutum ex Comp. IV. c. un. h. t. (1, 4.)* 2) scr. 1198-

1215. ad archiep. Lpsal.(?) - Potthast no. 5034. 3) eelcbratione: Dabdg 4) pontificis: CHK31D.

Cap. VII. 1) *Restitutum ex P.eg. Honor. X. 16. ap. Itrrryuabl. p. 317. - Comp. V. c. un. h. t. (1, 6.)* 2) T.: FGHK; ley. col: Lundensi: Ea Ifsy. - Pafthast no. 7455. 3) Tus nos: E Rey. 1) quoque tertiae: Eab Rrv. 5) absque: FGHIKLHEReg. 1) quam etiam ... (tebeos: li IgY. 7) add.r etiam: Eab; quinta: Ec.

Tit. IX. Cap. I. 1) *itesh7tuteum ex Lips. XXXII. 5. Cnss. Xlp 3. IhonL. XXX. 3.; Comp. I. c. 1. h. 1. (1, 5.) 2) ley. rol: Lund, Ir. e. Lu,ndev:sr): -7d/-ser. 1159-81. - Jaffé no. 9073. 3) vestram: Q 4) te: dee.ct: aac 5) Vir: deest: 6) uleri: dQ; clerici: E 7) talen: cont.: 1a1 8) al couminteretur: d2R 9) urgente: daci 10) rogandunz te pechil: duximuz: t't monendum: Coll. citt. 11) victoribus: ib. 12) tibi: dceest: I' 13) ct.:1(11) fraternitatem tuam : PQ; deest: R.*

qui melius tui potes tam animi debilitatem nosse, quara corporis: hoc tandem tibi, si iudicio conscientiae tuae res id prorsus exigit, indulgemus, ut ¹⁵ suscepta opportunitate, tam per te quam per principem terrae, vel etiam per literas toas, el idoneos tauntios, si corporalene ibi vel non potueris vel nolueris exhibere praesentia, aliosque regni illius religiosos, et industrias de substituenda sis persona sollicitus, et !aterra invenire satagas successorem, qui non a.f:dei claritate l6 degenera, neque a tramite rectitudinis et honestatis aberret. De hts quoque quae tuis duxeris necessitatibus reservanda, Cam esdem personas tractare et deliberare te ¹⁷ convenit: ut quum nobis haec omittā tam tua guarra illorum fuerint assertione comperta, ita provide oc secure possimus in facto procedere, quod neque nos, riegue te ipsum oporteat hūius operis in pnterunt poenitere.

CAP. II.1

Qui abiurat beneficium, licite potest libad, si denuo ellgatur, obtinere.

Ideal Abbati Dolensi² et Priori de Artigia³.

Ouum inter P. Gaufridi⁴* et quosdam alios canonicos sancti l. 5 super spirituali beneficio, scilicet stallo in choro et^o loco in capitulo, in praesentia nostra quaestio fuisset diutius agitata, ; quia lamen altera pars suppcienter instructa non venerat, negetum non potuit terminari. Ideoque causara ipsam vestro examini committentes vobis ⁷* per apostolica scripta mandamos, quatenus partes anteevestrana praesentiant convocetis, et rei veritate plenius inquisila, si praefatum P. Grau. inveneritis de consensu maioris as ^{*} sanioris partis capituli fuisse de praedicto ⁹ beneficio auctoritate apostolica investitum, eum faciatis appellatione remota beneficium ipsum pacifice possidere. Non enim videtur nobis impedimentum afferre iuramentum, quod de eodem non petendo ulterius proponitur praestitisse, si consensus maioris et sanioris partis canonicorum ecclesiae interessit.

CAP. III.1

Qui renunciavit beneficio sao, illud repotere non potest.

Idem Episcopo Verulano².

Ex transmissa relatione abbatis sancti Nicolai de Ceparano ³* nostris est auribus intimatum, quod P. Rubeus clericus ⁴, dunl olim infirmitate laboraret, apud monasterium sancti Salvatoris de Telesia⁵ sibi petiit habitum monasticum indulgeri, qui, recuperata postmodum sanitate, ad monasterium illud gratia complendi suum votum accessit, et ibidem moram aliquantulum ⁰ faciens, ea, quae praedictae ecclesiae sancti N. ⁷ contulerat, sibi fecit restituere. Nunc autem, mutato animo, per te, et per amicos tuos laborat, ut restituatur in ecclesia supradictas. Verum quoniam iam dicta ecclesia ab eo soluta dignoscitur, ex quo illi ea, quae sibi contulerat, ad voluntatem et petitionem suam resignavit eidem ⁹, fraternitalem tuam monentus atque ¹⁰ mandamus, quatenus, si res ita se habet, praedictum abbatem et socios eius ad receptionem praefati P. nulla ratione compellas invitos, nec a populo ¹¹* Ceparano compelli permittas. Hortari tamen eos el monere poteris, si tantū tibi fuerit, ut illum non tanquam unum de ecclesia, sed, quasi de novo deberet intrare, recipiant in ¹² socium et in fratrem.

CAP. IV.1

Beneficiatus sine licuada praelati sua beneficio renunciare non potest.

Idem Episcopo Tornacensi².

Admonet ¹-nos cura suscepti regiminis et auctoritas pontificalis inducit, ut pro statu ecclesiarum simas solliciti, et earum profectibus et incrementis ³ integro studio intendamus, quapropter paternitati tuae per apostolica scripta praeciendi mandamos, quatenus auctoritate nosira et toa statuas el ordines, ul ecclesiasticae personae tui episcopatus de bis, quae sibi de bonis ecclesiarum ⁴ proveniunt, aut ratione ipsarum accesserint, nullum audeant condere festamentum., sed bona ipsa ecclesiis ipsis, prout iustuna est el canonicunt cedant. Si autem ⁵ aliquae de personis ipsis intestatae decesserint, bona, quae ipsis pro ecclesiis aut ratione ipsarum accesserint, nihilominus ecclesiis eisdem cedere decernas. Sane de bonis illis, quae iure patrimonii aut aliunde favore personae acquisita sunt, testandi liberara habeant facultatem. Nihilominus etiam ex parte nostra el tua ⁶ Universis ⁶ personis tui episcopatus ecclesiasticis ⁷ sub restrictione prohibeas, ne ecclesias tuae dioecesis ad ordinationem tuam ⁸ pertinentes absque assensu tuo intrare audeant aut detinere, aut te dimittere inconsulto. Quodsi quis contra prohibitionem tuam ⁹ venire praesumpserit, in eum auctoritate nostra el toa fretus canonicam exerceas ultionem.

CAP. V.1

Contra petentem beneficium admittitur apontaneae abiurationis exceptio, etiam causa renunciationis non adiecta; contra quam actor replicare potcrit, quod non sponte renuncfavit, et qui mellas probavorit obtinebit.

Clemens III.2

Super hoc ³, quod sciscitaris, utrum ecclesiastica beneficia reposcentibus obiecta spontaneae abiurationis exceptio sine causae cognitione sit admittenda, et an actoris, quod ⁴ sponte non renunciavit ⁵, an rei de spontanea renunciatione debeant probationes admitti ⁶, sic tuae experientiae respondemos, quod nulla ratio hoc ⁷ verisimile reddit, ut quisquam beneficium ⁸ multis forte expensis et laboribus acquisitum, et quo^o sustentari debet, facile ¹⁰ sine magna causa tentare sua sponte resignet ¹¹, ideoque supervacuum ¹² esse non credimus, causam renunciationis vel ¹³ resignationis diligenter inquiri ¹⁴, quam ¹⁵ si forte probabilem, id est, non ¹⁶ vi, nec ¹⁷ meto, nec oppressione, nec ¹⁸ interventu pecuniae, nec promissione extortam iudex ordinarios seo delegatus invenerit, et maxime ¹³ si non intervenerit iuramentum, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quod fere semper a malo est, nisi replicatio canonica fuerit opposita ²⁰; admittere non ponat ¹¹. Porro licet negantis factum per terum naturam nulla sit probatio ²², eius ²³ tamen, qui spontaneam renunciationem negat, quum implicite et quodammodo replicando inficietur super assertionem sua, habito ²⁴ ad dignitatem et opinionem respectu probationes credimus admittendas.

CAP. VI.1

Qui sponte renunciavit electioni de se factae, super ipea ulterius audiri non debet.

Idem².

In praesentia nostra +[constitutus dilectas filius R. quondam abbas Tornecte proposuit coram nobis, quod quum ol.im ad eius monasterium accessisses, quod ipse in C. marcharum reditum

Tit. IX. Cap. I. 15) ut si: Al 16) caritate: IR 17) te: deest: Al. Cap. II. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 3. h. I. (1, 5.) 2) leg.: Dalonensi: Aabgd 3) Artigi: Flh"; Arg.: GH: - ep. ser. 1159-81. - Jaffé seo. 8927. 4) Gaufridi: FGHLN 5) Viviani: Aa; Iuniani: Abghi; Iuviani: Al; Ivlani: Ae Ag. in not. ex codd. Boro. et l'arree. 6) et loco: deest: Aab 7) vob.: deest: Cod. l. colh. o.; diser. vestr.: A 8) et san.: exstat: FK 9) spirituali: A.

Cap. In. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 4. h. t. (1, 5.) 2) Vetulano: FN; Veruln.: Aabg; Ved.: Af; Verunelensi: A; Vercellensi: Ad. - ep. ser. 1159-81. - Jaffé no. 9109. 3) Ceperano: FHIA acdil; Ceperata: Ab 4) oler.: deest: Aabck 5) Thelasia: Ag; Colesia: Alai 6) aliquantulum: HILaAl 7) Nicolai: Aabc 8) eadem: A 9) eid.: deest: Aabc 10) atque: Aabc 11) pop.: deest: Codd. coll. o. Aabckl; a .., Cep.: deest: Ab 12) in fratrem additu sunt a Rammsardo.

Cap. IV. 1) Restitutum ex Leps. XVI, 6.; Batel. XVI, 7. Comp. I. c. 4. de test. (3, 22.) 2) Carnotensi: AacefgiPQ; Carit. arch.: -0.1d; - sa. 1159-81. - Jaffé no. 9175. 3) incremento: Aabc 4) carena: Aac 5) enim: ib. 6) et univ.: Q 7) mate omissa. a Richtero 8) tu.: deest: Q 9) tu.: deest: Q.

Cap. V. 1) Restitutum ex App. XLIX, 9. Gilb. auct. 3. (1, 5.) Comp. II. c. 3. h. t. (1, 5.) 2) Iuso. desideratur: Alia; nutas capitis pars (cf. c. 7. de transad. 1, 36.) Ruca III- nomine Ap. XLIX, 7. est ilisignita. Cap. intinua in ead. Comp. hoc est: Quoniam ex plenitudine etc. Super eo quod quaesivisti. - sor. 1187-91. Jaffé no. 10262. 3) eo: MOSa 4) qui: LaBabchO 5) reanuda. verint (non: deest): Sa 6) testes sint et probationes admittendae: B;

testes et prob. sint potins (deest: Sa) admitt sic tuae exp- diiximus respondeum (t. ex. respondemus: Sa): OSa 7) hoc: deest: Babo 8) beneficio ... acquisito renunciare elegerit: BOSa 9) a quo: Ba Böhm. 10) tac.: deest: B; sine magna causa renunciare sponte: 0 11) renunciare elegerit: BabcOsA 12) supervacaneum: 0 13) vel res.: deest: Sa 14) inquirere: BabcSa 15) quonius: 0 16) neo: BabSa 17) non: Sa; non meta, non oppr. non int. pec., non prom.: BghiO 18) non: Bab; non ... prom.: deest: Sa 19) et maxime si iuramentum quod vix fieri de voluntate opontanea (propria: Babgh, eredimus, quia iuramentara semper fero a malo est intercesserit (deest: B) admittere, niel etc.: BSa 20) apposita: LaBi 21) proponat: 0 22) nona inveniri posse probatio dicitur: 0 23) oiusdem: Sa 24) habita nihilominus ad dignitatem opinione et relatione: BaciSa; opinienem et relationem: Bh; et opinienem relatione: Bg; super actione (assertione: Bb) gua probatione (probationes: Bb) credimus proferendas, habita nihilominus, nt decet (nt dec.: deest: Bb) ad personarum (deest: Bb) dignitatem et (deest: Bb) opinionem (opinione et: Bb) relatione: DIO.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. V, 57. Comp. II. c. 4. h. t. (1, 5.) 2) Coelst. III.: Bici: Clemens III. Cant. archiep.: Bp, ceeius gnidene glossa de capitis dudare haec babel; Ilana quidem solent baberos intitulatam nomine Innoc. III. Hoc temen constat, quod in Comp. III. non est. Alii eam nomine Clementis III. intitulatam. C@ufuscunqne fuerit, a lege cumpla est fl. de test. ob carmen §. ult. (1, 21. §. 3. extr. (22, 5). - Innoc. III. Cantuar. archiep.: Reg. - exstat (1191-98) ap. Jaffé no. 10731. et ap. Potthast ad a. 1202. no. 1695.

ampliaverat, et ingressus capitulum monachorum inquisitionem coepisses facere contra elan, ipse gravari se tinzens ad sedera apostolicam appellavit; tu vero, appellationi non deferens, eua ab administrationis officio suspendisti, el in das absentia inquisitione post facta, ipsum usque ad monasterium de Ramessia licet inzatram turpiter post te tractunz super crucem fecisti iterare, quod te usque Londonacam. sequeretur. Ipse igitur Londoniam veniens appellationem, quam prius inierposuerat, solenniter innovavit, et ad venerabilera fratrenz nostrum hVintoniensem episcopum et coniudices eius commissionis obtinuit literas destinari, quas deferendas cuidan', tradidit mercatori. Tu vero ipsum in Angliam redeuntem capi fecisti Londoniis el ira Eliensi monasterio carceri rranezpari. Propter quod mercator, qui literas deferebat, venire ira J' agitan?, non praesumpsit, tanderrz vero a carcere liberatus ad sedenz apostolicam appellavit. Tu vero eius appellationi non deferens, sicut prius, in ipsanz depositionis sententiam protulisti, et depositum, in carcerenz fecisti retrudi. Ceterum, quozn fuisset a vinculis absolutas, ad praeseratiam nostram venit, et ctd venerabilem fratrenz nostrum Dunelmensenz episcopum, et dilectum fzliunz rragistrum ro. (te Londoniis literas impetravit, ut super propositis diligenter inquirerent veritatem, et causcarra ipsam, si partes vellent, concorditer fine debito ternzarent; aliogzain causan]. sufficienter instraactam ad nos remitti non differrent. Propanebat igitur iclenz abbas, quod praedicta omittit sufficienter fuerant coram eisdenz iudicibus comprobata. Yerunl dictas filias magister Horzorius, archidiaconus RicTrenzundiae, nuncios tuos, proposuit ex adverso, (piad, quum olla' legationis officio fungereris, ad nrrozasteriunz de Tomea, et vlt el visitationis impenderes gratiam, accessisti, grzznzque de vita ipsas R. diligentius inquisiisses, de dilapidatione, incontinentia el turpi eius conversatione per testimonia tibi constitit monachoruna. Unde commurzicato prudertanz viro 110)1 consilio eum ab administrationis officio suspendisti, tintan iuxta canonicas sanctiones de dilapidatione suspectus debeat ab abninstrcaione suspendi. Nec appellaverat tune temporis idem abbas, nec etianz, si appellasset, tibi cura innotuerat appellasse, quu(11a, sicut asserunt testes eius, egressus capitulari in secreto collocutorio duxerit appellandum. Verum, quuna postmodum apud Londonias appellasset, non solum appellationem interpositam recepisti, sed ministrasti etiam ad prosecutionem ipsius sufficienter expensas. Deinde quum enormitates ipsius bonae memoriae Coelestino praedecessori nostro per Pfas literas intimasses, ipse tuanz fraternitatem monuit, ut eum ab officio deponeres abbatiae, ac carceri mancipatum tanadiu detineres, donec ad te mandatunz eius denuo perveniret. Ipse agitar depositionis sententianz expavescens, in praesentia multorum episcoporum et aliarum religiosorum virorum renunciavit sponte Lance abbatiae, sed post paulatim poenitens se renunciassse penitus negavit. Tu igitur, quuna metropolitana existeres eius, el legationis officio fungereris, et ad hoc esses specialiter delegatus, mandati apostolici forma sequens, propter criminum evidentiam super abbatia ei perpetuum imponere silentium curavisti. Tandem vero, quum praedicto Dunelmensi et coniudici eius sub forma praedicta sententiae tuae foret cognitio delegata, coram eis quod idem abbas renunciaverit abbatiae, quod incontinentiae vatio lobarab, quod vasa quaedam monasterii praeter consensum monacharum alierzaverat, quod tu eius appellationi detuleras et expensas minisb•averas appellanti, quod atactoritale literarunz praedicti praedecessoris nostri propter criminum evidentiam el spontaneam cessionem processeras ad depositionem ipsius, et de speciali mandato eiusdem praedecessoris nostri eum in monasterio Glocestrensz, ubi prius monachus fuerat, carceri nancipaveras, per testes legitimas comprobasti. Deir].de autem, quum indices ipsi gesta omnia redegissenl in scriptis et terminar-ti partibus assignassent, idenz R. ira manibus tuis et liti cessit, et renunciavit spontaneus abbaiae, toque re 120)1121 eas ad multam quorundam religiosorum virorum in.siaratiam recepisti. Ceterum, licet saepedictus R. se renunciasse abbatiae ab initio denegasset, tandem lamen u/ in ?lastra praesentia confessus est, ailiiciens, quod, quia reraunciaverat spoliatus, eius renunciatio non tenebat. Praeterea, quitra

tu el congrue promiseris providere, nec volueris adimplere promissum, nec ipse ratum habere quod fecerat tenebatur. Insuper nieta fuerat ad renunziationem inducias, quata tu ei fueris comminaras, quod, si ad nos caarroz indicara relatione veniret, obtineres a nobis, quod eum in caveana ponerem.us. Contra hoc antena dictas archidiaconus replicavit, quod eidem R. prodesse non poterat nec debebat, quod renunciaverat spoliatus, utpote quena non adversarias, sed iudex palias spoliaverat. Illetus autem, quena allegaverat pars adversa, cuna non poterat excusare, quuna c.adere non debuert in constantem. Quis eteninz constans praesunaeret, quod nos ad votum tuum aliquem retruderemus ira carcerem, et tyrannidem excerceremus in eos, qui causas sacas apta' serlem apostolicam prosequuntur? Non ergo dictas R. debuit qualibet occasione praesunzere, quod nos huiusmodi vellemus saevitiam exercere. Quod audem praesunzptio das frivola fuerit, apparuit ex postfacto.] Licet igitur iudex non semper ad unam speciem probationis applicet mentem suam, sed ex confessionibus, depositionibus, allegationibus et 1 aliis, quae in eius praesentia proponuntur, formet 4 animi sui motum, et tanta sit iudicialis auctoritas, ut semper pro ipso 5 praesum debeat, donec contra ipsum 6 aliquid legitime comprobetur, quare 7, si tu contra praedictuna R. coram Dulmensi episcopo 8• et eius coniudicibus 9• nihil penitus probavisses, standum tamen lo• sententiae fuerat, nisi adversarius 11 eam ostenderet irritandam, quia tamen praeter ista constitit de ipsius renunciatione spontanea per quasdam 12 episcoporum literas et confessionem ipsius, nos de consilio fratnurz nostrorunz ei super eadem abbatia silentium duximus imponendum. [Voliamus autem, ut eidenz rlvfnaz pietatis intuitu de relictibus monasterii de Tomea in aliquo loco religioso congrue facias provideri. Nulli ergo etc. Dat. Later. II. Non. Iun. 1202.]

CAP. vli.1

Qui renunelavit literas benofleialibus, non ideo institutioni iam factae renunciare videtur.

Coelestinus III.2

Sane dilecto filio nostro I. 3 tituli S. Prudentianae presbytero cardinali, tunc apostolicae sedis legato, nos 4 viva voce meminimus ac literas iniunxisse, ut dilectum /Hilanz nostrum H. 5 subdiaconum, qui ecclesiae vestrae 6 a primo pueritiae flore servivit, contradictione el appellatione renactis 7 canonicum in Pictaviensi ecclesia instituere procuraret, qui mandatis nostris obtemperans s ibidem instituit in canonicum subdiaconum memoratum. Vos autem nec nobis nec ipsi cardlrzali revrentiam exhibentes, quod 12 10 literis suas de iam dicto Hug. idem cardinalis vobis iniunxit 11, adimplere non 12 curavistis, nec etiam ipsius suspensionena ria aliquo observare. Sed Postmodum idem H. quorundam vestrum ductus consilio literas suas vobis reddens, vestrae misericordiae se subiecit 13. Quia 14 vero unde misericordiam debuit impetrare, inde cogitur dispendium sustinere, mandarnus, quatenus, hoc 15 non obstante quod cuna literis suis vestrae misericordiae se subiecit, infra XX. dies post susceptionena praesentis, dilatione, contradictione et appellatione remotas, iuxta ecclesiae consuetudinenz ipsum 16 in fratrem et canonicum integre ac plenarie admittatis, et eidem in choro stallum et vz capitulo locum assz;graantes, ipsom curetis de cetero fraterna caritate tractare. Alioqz non veritis, nos verzerabili fratri nos(ro Archiepiscopo et dilectis filiis 17 decano ls 13urdegalensi lg el Sanctonensi 10 decano districtius mandavisse, ut auctoritate nostra freti, dilatione et contradictione et appellatione cessantibus 11, id plenarie exsequantur, contradictores dastrictione ecclesiastica percellentes 22 ad sedera ap. ab nffzio et beneficio suspensos 21 de inobedientia responsaras el suspensznne - l praedicta nullatenus observata transmitti non posiponani, ut ibi poena docente ad-discead, quam periculosum sit el indignum, mandalis apo.stolicis obviare, nullis literis obstantibus /tarara tenore tacita u sede ap. impet ratis 15.

Tit. IS. Cap. VI. 3) in: Reg. 4) firmet: B 5) ea: Reg. G) ipsam: ib. 7) sub praetextu quasi tu etc.: ib. S) ep.: deest: FGHIZV "Bab Reg.: praedicti: B e 9) coniudice: FGHZB Rep. 10) tam.: deest: FGHIZ 11) dictus: B laeg. 12) quorundam: Reg. 13) ostensionem vel confess.: Bb.

Cap. VII. 1) Restituenz ex Gilb. auct. 1. (1. 15.): Comp. II. c. un. de mai. si ob. (1. 15.) 2) P. U. si mandatis: IS'a — ser. 1191-8. — la. ffé no. 10701. 3) Iordano: B Sa 4) nos: deest: B 5) Hugonem Lemovino. B Sa e) Ilicht. fuale: nostrae 7) Rickt. mate: cessantibus 8) ob- censem: B Sa e) Ilicht. fuale: nostrae 7) Rickt. mate: cessantibus 8) ob- temp., ut deuit, in haz parto usque adeo in negotio ipso processit, quod cunden]. Ilug. auctoritate nostra et sua de canonica (in canonicum: — ben.: deest: Su) vobis iniungens, ut ipsum plenaria in canonicum vestrum

(deest: BcacSa) admitteretis et fratrem: B Sa 5) Verttm (aut.: deest): BLSut 10) in: deest: ib. 11) iniunxerat: Sa 12) minime: Bb.ta 13) add.: et infra: FGHIZf 14) Qui quum crederet (tadd.: se mate a Richaem) apud ves misericordiam impetrare (impetrare: BL) vobis satisfacienda in hac parte inde damnum cogitnr suatinere, unde gratiam et praemium debuit reportare. Nolentes igitur quod de saepedicto Hug. tam a praedec. nostris quarn a nobis inchoatum est aliquatenus relinquere imperfectum, universis costra)) per ap. ser. in virtute obedientiae districte praocipiendo mandamus: B Sa 15) eo: BabcSa 16) eundem: B Sa 17) add.: u ostris: HL 18) caunico: Itc i 19) Brudegant mate: B i 20) Sangonensi: A a 21) seposita: Iti: post. posita: B e; remotis: B a 22) ut: B b 23) (ad.: et: ib. 14) do susp.: loi 25) add.: postal: Bb.

CAP. VIII.]

Renunatio beneficii facta in manibus late, non tener; renunciare tamen est beneficio spoliandus,

Innocentius III. Nidrosiensi Archiepiscopo2.

Quod in dubiis (El infra: [cf. c. 30. de sent. exc. v. 39.] IE3 praeterea, qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam4 resignantes, illud denuo a laico susceperunt5, eodem sunt beneficio spoliandi, licet resignatio tatura facta laico 6 nullam obtineat firmitatem. [Aliare L'ero etc. (cf c. 3. de cons. eccl. III. 30.) Dat. ap. civ. Castellancnt VI. Id. Oct. 1 198.]

CAP. IX.,

Papa concedit licentiam cedendi episcopo, qui sine monis periculo in ecclesia sua morara non potest.

Idem Eboracensi Archiepiscopo2.

Ad supplicationem instantem venerabais fratris nostri Ragusiensis3 archiepiscopi, eum a cura et sollicitudine, qua tenebatur ecclesiae Ragusensi4*, duximus absolvendum, eo ridelicet, quod ibi non poterat secure morari, et, si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminerebat. (El5 infra:) Ne vero idem archiepiscopus in vituperium ministerii nostri defectum in rebus temporalibus patiat, fraternitatem iuunt m'cnCmtis allente6, ac per apostolicam [tibi] scripta mandamus, quatenus beneficium7, quod de liberalitate regia ac concessione tua in episcopatu Carleoli et ecclesia de ilalebron s* est illi collatum, ad sustentationem conserves ipsius. Cuí concessimus, ut in ipso9 episcopatu absque usu pallii officium episcopale valeat exercere, tibi tanquam metropolitano reverentiam et obedientiam impensurus.

CAP. X.1

Debilis, ignarus, mole conscius, irregularis,
Queme mala plebe odit, dans scandala cedere possit.

Idem Episcopo Calaritano2.

Nisi, quum pridem; in officio pastoralis ad divinitm servitist3 accessisti, praeparasse te ad tentationem4 animus credere- nms, ac praevidisse prudenter, nequaquam in humana fragilitate consistere, varios angustiarum languores, quos te in ipso sciebas offsciv perpessurum, posse absque magno Dei adiutorio sustinere: formidarenius it(ique, ne paz-rulos tuos postmsodum ad petram allidere neglexisses, eosque tantum in te permiseris invalescere, itt ipsorum, suggerentium tibi suscepti ministerii cessionem, instantiae vix iam valeas repugnare. Vacuno quoniam, sicut credimus, quum te scires contra spirituales nequirias pugnaturum, cmaturant. Dei, quia posses stare contra insidias tentatoris, ab Apostolo monitis isiduisfa, et inexpertas non ignorasti sollicitu-efinis pastoralis angustias, quas forsitan expertas abhorres, nescimus cur tam instanter suscepere velis regimen inotaliter derelinquere, quod suscipiendum5 utiliter non deberes usquequaque vitare6. Si enim in huiusmodi cessione frugem tibi melioris7 vitae promittis, scire te debes non esse sanctificatio in tetero sanctiorem, et ideo non oportet8 te praedicationis iam susceptae deserere ministerium, quum ille, cuius [ante] fieri baiulus recusabat, tandem praedicandum9 receperit10 verbum Dei. §. 1. Quod si forsitan humilitatis causa de culmine quaeris pontificali11 descendere, ac contra superni ntdus arbitra= datum (ibi per ill-ud niteris deserere praesulatum, eo ipso humilitatis videris erigere mala verticem]2, quod te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacem, quia tunc in te veram humilitatem custodies, quum et per eam locum sublimen fugies, et per obedi-

tiam13 non dimittes. Intueri te itaque, venerabais frater noster in Christo, volumus, quod haec sunt illa, per14 quae cedendi episcopus affticio pastoralis licentiam potest postulare: conscientia criminis15, debilitas corporis, defectus scientiae, malitia plebis, grave scandalum16, irregularitasque personae. Sed in his omnibus est adhibenda discretia) et observancia cautela. §. 2. Propter eonscientiam enim criminis cedendi pastoralis officio potest licentia postulari, et forsitan non cuiuslibet, sed duntaxat illius, propter quod ipsius officii executio post peractam etiam17 poenitentiam impeditur; quum enim quacunque hora peccator conversos fuerit omnium iniquitatum suarum non recordari se Dominas fateatur, et neminem esse sine peccato sacra scriptura testatur18, apparet, quod non per19 cuiuslibet criminis conscientiam quemquam cedere o)portea) officio pastoralis, quum si omnes, quos arguit20 conscientia cuiuslibet culpae, cederent, pauci vel nulli forsitan in illo21 ministerio remanerent. +In multas enim offendimus omnes, et si dixerim.us, quia peccatum non habemos, nos ipsos seducimos et veritas in nobis non est, quia miserico)ditel22 illum excusat, qui miserabiliter se accusat. §. 3. Alia23 yero causa est debilitas corporis24, propter quam aliquis potest petere ab mere sollicitudinis pastorales absolvi25, quae videlicet vel26 ex infirmitate, vel ex27 senectute procedit; nec tamen omnis, sed illa solummodo, per quam impotens redditur ad exsequendum officium pastorale. Nam si pro qualibet corporali debilitate susceptae servitutis officium posset28 deseri, frustra se fateretur Apostolus in suis infirmitatibus glorlari29, et senectute gravatus quispiam a cura se non debet omnino pastoralis regiminis excusare, quum interdum non plus hortetur senilis debilitas aliquem30 cedere, quam31 moralis maturitas, quae in senibus esse solet, ipsum in suo suadet32 officio permanere. Pro talibus enim de se dicit Apostolus33: „Quum infirmor, tunc fortior sum,”34 quia nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem cordis augmentat. §. 4. Pro defectu quoque scientiae plerumque potest quis pastorales officii petere cessionem, quia, quum ipsa circa spiritualium administrationem sit potissimum necessaria, et circa curam temporalium opportuna, praesul, qui commissam sibi debet ecclesiam regere in utrisque, salubriter35 ei renunciat36, si scientiam, in qua ipsam regat, ignorat, quoniam, quum subiectos docere habeat, quid facere debeant, quid cayere, nec bene docebit eos, quod nescierit37 ipse fugere, nec alud, quod ignoraverit, exercere. „Tu enim,”38 inquit Dominus, „scientiam repulisti, et ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.” Quanquam, etsi desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen sit competens toleranda, quia secundum Apostolum39 „scientia inflat, caritas antera aedificat,” et ideo imperfectum scientiae potest supplere perfectio caritatis. §. 5. Propter malitiam autem40 plebis cogitur interdum praelatus ab ipsius regimine declinare, fet] quando plebs adeo durae cervicis existit, et in rebellionem sua ita pertinax invenitur, ut proficere nequeat apud ipsam, sed propter eius duritiam, quo magis [pro ficere] satab t, eo magis insto iudicio deficere permittatur41, dicente Domino per Prophetam: „Lingua tuam adhaerere faciam palato tuo42, quia domus43 exasperans est,” et Apostoli leguntur dixisse Iudaeis44: „Ecce convertimur ad gentes, quia verbi Dei45 vos indignos fecistis.” Non tatuen pro qualibet culpa pastor debet gregem deserere suum., ne forte mercenario comparetur46, qui videt lupum venientem, et dimittit oves47, et fugit, sed de superioris licentia tunc demum potest non tam timide fugere, quam provide declinare, quum oves convertuntur in lupas, et qui debuerant humiliter obedire iam irrevocabiliter contradicunt; quum, etsi tales sint graviter pro crimine puniendi, sunt tamen pro tempore utiliter tolerandi, quia

T i t. IX. Clap. VIII. Re.stitutioRey. Bal. 1,381. GilL aut. 1.(1,5), 1. (1, e.) Comp. III. c. 1. 5. t. (1, S.) 2) Pofihast no. 390. 3) Si: Ch 4) mano laica: FGIIL/CLSu: laicali: K; laici: M 5) reeeperunt: Su 6) a laico: HChc.

Cap. IX. 1) Itestitutum ex Rey. Brequ. VI, 59. Comp. III. c. 2. 8. I. (1, 8.) 2) Potfbast no. 1902. 3) Ragusiensis: C per tolete; Ragusini: Rey. per totum 4) Ragusinae: FCh 5) delenda sunt, gateni ignit desiderat 6) attenties: Cabc 7) ben.: efecst: FI: Quatenus de munificentia et liberalitate carrissimi in Christo fili nostri I. (deest: Cae) regis Anglorum illustris ac concessione tua (abest: Ca) in episcopatu Karleoli et ecclesia de Maleborn (Talebroc: Ch; Malebor.: Yich) est illi collatum ad sustentationem conserves ipsius. Nos enim (etenim: Cab) de medie ap. benignitate concessimus: (Rey. S) Maleborum: FGHId; Maleorum: h; Malebor.: Lb 9) ipso: deest: Cfa.

C ap. X. 1) Restifrtm ex Rey. Bregtt. XI, 1. Comp. III. c. 1. h. t. (1, 8.) 2) ley.: Calarritano: Rey. — Potihaat no. 2698. 3) officium: Cabc 4) ten-

latinees: Cal 5) susceptum: Cac; ad suscipiend.: Ch 6) irritare: Cac 7) sanctoris: CL Rey. 8) oportere: Rey. 9) praedicando: Cgh 10) recepit: F; suscepit: LaCh cf. Hier. II. 11) pontificalie honoris: Oh 12) cervicem: Cag 13) inobedientiam: CL 14) propter: Reg. 15) Criminum: C 16) verba: gr. scand.: addita sunt a Ruemundo 17) et: exstat: FE 18) testetur: Cabo 19) pro... conscientia: Ch 20) redarguit: Rey. 21) ipso: ib. 22) misericordia: Cabc 23) alia: deest: Ch; alia vera: deest: Ca 24) corporalis: LUIS. 25) add.: se: CL 26) vel: deest: ib. 27) ex: deest: ib. 28) potest: Rey. 29) cf. II, Cor. XII, 5. 30) eum: Rey. 31) quem: Ch 32) suadeat: LaCIC Reg. 33) cf. II, Cor. XII, 10. 34) fortior et potens: Lt; potens: Yuly. 35) salubris: Ccgh 36) eles regimini abrenunciat: C Reg. 37) nesciret: Ch 38) Ose. IV, 6. 39) I. Cor. VIII, 1. 40) queque: C Reg. 41) permittitur: Cyh 42) cf. Ezech. III, 26. 43) domines: Rey. 44) Act. XIII, 46. 45) verh. Dei: deest: C 46) mercenarias roputetur: CL 47) et... ov.: deest: Ch; — Ioan. X, 12.

subtrahis, quantunz quod impendere pateras aliis non impendi.s, quia tunc nmiora anzmae tuae lucra conquireres, quum sine tua salute salutem plurium procurares. Potzm^{ts} enzm est meriti secum Deo quemquam plurimus lucrificare, quam salutem propriam quaerere sine illis, quorum sales ad eles curara noseztur pertinere. §. Io. Quippe si quantocunque¹⁰³ virtutum flore refulgeas, et in te non habes caritatem, nihil te¹⁰⁴ comprobaris¹⁰⁵ habere, sub quo virtutis praetextu deponere quaerr: onus sollicitudines pastoralis, quod vix potest absque iactura deseri caritatis? „Nulla siquidem¹⁰⁶ maior poterit¹⁰⁷ esse caritas, quam ut animam suam¹⁰³ ponat quis pro amicis suis.“ Quum autem propter hanc te deceat animam tuam pro subditis tuis¹⁰⁷ ponere, nulla occasione, dummodo proficere illis¹¹⁰ possis, etsi non omnibus, tamen multis, ab eorum regimine te convenit excusare; quoniam, si laboris causam praetendis, exemplum te Apostoli sublevaba, qui suadet¹¹¹ tibi laborem huiusmodi non refugere, dum se asserit pro communi salute plus ceteris laborasse, quia, licet non semper sequatur laboreen effectus, nihilominus tamen ipse labor est meritorius apud Deum, iuxta quod legitur¹¹² : „Reddet Deus mercedem laborum sanctorum¹¹³ suorum.“ § Sed esto, quod multum; hactenus laboraveris, et bonum certamen certaveris, cum eodem Apostolo possis dicere, lamen vt corona tibi iustitiae de reliquo reponatur, cursum te decet perfecti operis consummare. Quamlibet enim in angustiarum¹¹⁴ laboribus, qui comitantur offzcium pastorale, noctes tibi laboriosas enumeras, et tan. quan. fatigatus cervus umbritz quietis affectes, quantumlibet inter viae squalores angustians patriae dilectione tralzazs, et velut emeritis mercenarius operis tui finen anxius praetoleris, expedit tibi lamen virtutem in infirmitate perficere, et¹¹⁴ pugnan¹¹⁴ tuam perseverantia coronare, sciensque¹¹⁵, quod apud exiraneum defixeris manum tuam, quum animas tibi conmissz gregis in tuam animam; suscepisti, non sic debes portum tibi quietis appetere, ut nai:igantes hactenus tecum filias sine remis¹¹⁶ adiutorio patiaris in Loe nzari magno et spatioso crzm timore naufragii fluctuare. §. I I. Nec putes, quod ideo¹¹⁷ Martha malam partem elegerit, quae circa plurima satagebat, quia Maria optimam partem elegerit, quae non auferetur ab ea; quoniam, licet illa sit magis secura, ista tamen est magis fructifera, et licet illa sit magis suavis, haec lls tamen magis est utilis, quum in foecunditate sobolis lippitudo Liae¹¹⁹ Rachelis pulchritudini sit praelata; quamvis simul in unum et contemplativum esse valeas et activus legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montera, ut ibi gloriam Domini cum maiori cerneret libertate, nunc yero descendebat in castra, ut cum utilitate maiori¹²⁰ necessitatibus populi provideret. Quapropter facilius indulgetur, ut ascendat monachus ad praesulatum, quam praesul ad monachatum descendat¹²¹ *. §. 12. Monemus itaque¹²², ut illam vocem Davidicae imprecationis abhorrens, tibique formidans eam per effectum operis adaptat, pare dies inzpii paucos fieri, ut episcopatum eius accipiat alter, impregatur, laboreen pastoralis regiminis non recuses, iactansque¹²³ tunos in Domino cogitatum, nz7zil contra valutatem altissimi statuas de te ipso, qui, quum te sito viderit esse populo necessarium, forte grave ferret, quum ipsum a te contingeret esse neglectum, ne¹²⁴ fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te recipere¹²⁵, qui sibi apud te divertenti sprevisse¹²⁶ cum Martha sollicita ministrare. Illud porque te debet fortius in ministrandi pr-posito stabilire, quia, quum hactenus in ecclesia tibi commissa laudabiliter n:inistraris, si, quod absit, alius te cedente mines utilis assumeretur ad ipsam, pro fecto non parum in¹²⁷ ipsa quiete, quam appetis, turbaretis, quum, ubi bene tuum exercueras ministerium, non absque dolore cerneris inutilis ministri de fechan, fieretque, ut tantum in contemplationis arce tibi deperisse cognosceres, quantum ecclesiae, cui praesides, non sine lea con fusione per te subtractum esse videres. Quia yero tam per te, quam per nuncios et literas tuas apud nos¹²⁸ ianz nimis¹²⁹ in postulatum

cedendi licentiam institisti, ecce tibi te¹³⁰ duximus relinquentum, ut distinctis tibi causis, propter quas cadera¹³¹ oporteat, vel non cedere si propter aliquam causam/ utilem et honestam in huiusmodi proposito perseveres, de licentia nostra cedas, quod lamen grave nobis plurimum esse noveris et molestum. Alioquin cedendi licentiam auctoritate apostolica tibi scias esse penitus interdictam, quoniam, etsi¹³⁸ pennas habeas, quibus satagas in solitudinem advolare¹³³, ita tamen adstrictae sunt nexibus praeceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum. Quodsi denique tua voluntas te impulerit ad volandum, valumus et mandannzs, ut nostras literas in audientia tui capituli facias recitari. [etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. Kal. Mart. Pon. nostr. Aa. IX. 1206.]

CAP. XI, I

Episcopus, qui propter crimen renuciavit episcopatu, et ad religiones, transivit, ad episcopatum reassumi non potest; secus, si renuciavit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiae, simoniam ipso ignorante commiasam, vel alisal similem causare.

Idem Episcopo Faventino" in Archiepiscopum Ravennatem electo.

Post translationem tuam ad ecclesiam Ravennatensem 3* quum dilecti fzlii praepositus et 4* canonici, abbates et pri- nzzceri Faventini, totusque civitatis clerzsz, szcut per literas eonundem accepimus, in d:lectum filien¹ I. presbyterum eorum concanonicum 5* liberam eligendi auctoritatem unanimiter contulissent, ipse sancti Sjpirituz gratia invocata dilectum filium I. 6 sancti Fridiani Lucanensis canonicum, olim episcopum Sarnatensem 7*, in Faventinum episcopum postulandum elegit, per cuius sollicitudinem circumspectam, qui primo canonicus, et postea praepositus in Favenlina ecclesia fuit laudabiliter conversatus, multipliciter sperantur eidem ecclesiae commoda proventura 8-. Porro a dilecto filio sancti Fridiani priore super hoc requisito et obtento consensu, praepositus et alii supra dicti postulationem eandem approbari a nobis humiliter petierunt. Verum postulationi huiusmodi videbatur concilii Constantinopolitani capitulum prima facie obviare, in quo statutum est 9, ut quicunque de pontificali dignitate ad monachorum vitam et poenitentiae locum descenderit 10, nequaquam ulterius ad pontificatum resurgat 11. Unde contra dictum 12 concilium, quum sit unum ex quatuor principalibus, quae sicut quatuor evangelia ecclesia catholica veneratur, nullatenus videbatur eorum 13* postulatio admittenda. §. r. Ceterum speciales quidam casus inveniuntur, in quibus, praedicto concilio non obstante, is, qui vitam monachalem elegit, rursum licite potest ad episcopatum assumi. Si enim quisquam persecutionis 14 rabie saeviente, vel praepediente invaliditudine corporis, quum proficere nequeat in regimine pastoralis, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat, persecutionis vel aegritudinis impedimento cessante ad episcopalem poterit resurgere dignitatem. §. 2. Item si quis propter literaturae defectum, ne tanquam caecus caeco ducatum praebeat, locum regiminis auctoritate apostolica deserendo ad otium se contulerit monachale, ac per exercitium lectionis scientiae repererit 15 margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus a Domino cathedram reascendere pastorem. §. 3. Rursus, si quis per cupiditatem 16* parentum, eo tamen penitus ignorante, fuerit episcopatum adeptus, et hoc comperito episcopatum ipsum de licentia superioris dimittens, observantiam elegerit regularem, etsi ad episcopatum eundem redire postmodum nequeat iuxta canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licite reassumi. §. 4. Quamquam autem in his et consimilibus casibus is, qui episcopatu dimisso monasticam vitam ciega 17*, resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in his 18 contra praescriptum intelligitur concilium attentari, quod in eo loquitur casu,

Tit. IX. Cap. X. 103) quantumcunque: Lb; quantumcunque virt. dote: Reg. 104) te: deest: FGHKLC Reg. 105) comprobarlo: C Reg. 106) quidem: Reg.; — cf. Ioan. XV. 13. 107) potest: LaJl 108) suam: deest: FGHC 103) tuis: deest: LaK 110) ipsa: FGHIC Reg. 111) I. Cor. XV. 10. 112) cf. Sap. X. 17. 113) sanctis suis: Ch 114) ac: Cabe 115) aciens quia: Ca; ociosos quod quum: Cb 116) regiminis: Ca; remigii: Cb 117) Inve. X. 118) ista: C Reg. 119) Exod. XXIV. 120) mai: deest: F6RIKLCagh 121) add.: et infra: FOHIC 122) Monemus ego (igitur: Cb) fraternitatem tuam et exhortamur attentius per apost. cripta nmanantes, guatones: C Reg. 123) iactans: Cac 124) ac: CReg. 125) accipere: Cont. Bao.: 126) sporavisses: Ch; statuisses: Cg; sprovisset: CB 127) ab: Cabe 128) ap. nos.: deest: Cae 129) minus: Cae; diutius: Cb 130) te: deest: Lu Reg. 131) add.: te: FHN 132) si: C ont. BUhm. 33) avalare: CReg.

Cap. XI. 1) Restitulum ex Reg. Bal. XI. 249. Comp. IIS. c. 5.11. t. (1, 8.) 2) Fav.: deest: Codd. con. o.; II. op. in op. Ravenn. (Favent.: Ch) electo: Cdef: Hubaldo (H.: Ch) in archiep. Ravenn. electo: Ch Reg. — Polthast no. 3649. 3) Ravennatem: FOHICabc Reg. 4) et: deest: HCacgh 5) canoni. cum: FOXIKCReg.; add.: presbyterum: CReg. 6) Ioachim: Reg. 7) leg.: Serzenatem; in Codd. el Codd. Comp. nomen valde corruptum exstat 8) esse profutura: Ch 9) esse dignoscitur: CReg.; — cf. e. 45. C. VII. qu. 1. 10) descenderet: LLea; descendit: Cb; descendebat: C: 11) surgat: Cae 12) praedietum: b. 13) eadem: Codd. coll. o. C. Reg. 14) persecutoris: Ch 15) reperit: NCb; receperit: Itg. 16) cupiditate: FOHIC Reg. 17) elAi: FHLan Reg.; olegerit: KLaC 18) his casi bus: LaC: huiusm. ca8.: eg.

quum propter aliquod crimen episcopatum quis deserens ad vitam monasticam poenitentiae causa descendit. Unde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supra dictum, quum¹⁹ quis pro crimine, de quo convictus fuerat vel confessus, ab episcopali dignitate depositus, in monasterio existit²⁰ ad poenitentiam agendam inclusus, vel quum aliquis propter grave crimen, pro quo episcopatum retinens poenitentiam digne agere non valebat, cedendū obtenta licentia vitam monachalem **elegit** 21. Alii asserentibus, sic intelligendum esse capitulum antedictum 22*, ut per se resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum quod tali modo dimisit, quamquam eligi possit, praesertim, si locum tantum, et non ordinem resignavit. §. 5. Quum ergo 23 nobis *plene* constare nequiverit, ob quam causam praedictus 1. 24 episcopatu (h) m cesserit, *quum in nostris literis, super hoc transmissis, eidem hoc soluzmocio exprimitur, quod nos, literis super sua resignatione receptis, eius propositum in Domino commendantes, quod tempol-ali honori salutem animae praeponeret, eundem absolvimus ab onere sollicitudinis pastoralis: quanquam per quenda. S. Fridiani canonico. m 25 nobis nrrperrinze sit suggestum, quod idcirco dictus Ioachir7t cedendi licentiam postulabat, quod ad notitiam eius perven-erat, quod goidan7 parentes ipsius, ut eligeretur in episcopum, quaedam 26 dederant, licet pauca, frateri7ati tuae praesentium auctoritate mandamus, quatenus, inquisita super eis diligentissime veritate, si tibi constiterit, quod propter aliquam ex praemissis causis seu consimilibus idem I. episcopatu cesserit meiorato, tu auctoritate nostra, sublato cūstisibei contradictionis el appellacionis obstaculo, dummodo necessitas vel 27 utilitas id exposcat, licentiam ei tribuas ascendendi 23* ad regimen ecclesiae Faventinensis 29*, maxime si veritate subnititur, quod tam praefati praepositi et canonici Faventini, quum prior et capitulum sancti Fridiani nobis sois literis expresserunt, quod videlicet dictus I. loco tantummodo cesserit memorato 30*, et non ordini, vel etiam dignitati 31. Tunc enim esset vehementissime praesumendum, quod non propter crimen aliquod 32* ab ipso 33 commissum, sed 34* causa poenitentiae peragenda ad vitam migraverit regularem, praesertim quum apostolica sedes post cessionem multo minus quam antea 35 permisisset eidem tali crimine irretito in pontifical ordine ministrare; alioquin, quum durum nimis exstiterit 36*, contra tam solenne concilium huiusmodi postulationem admittere, praeposito et canonici memoratis iniungas, ut aliam personam sibi idoneam eligant in pastorem. [Dat. Lat. IV. Id. Febr. Pont. nostr. Ao. XI. 1208.]*

CAP. XII.

Qui petiit cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.

Idem in concilio generalil.

Quidam cedendi licentiam cum instantia postulantes, ea obtenta cedere praetermittunt. Sed quum in postulatione cessionis huiusmodi aut ecclesiarum commoda, quibus praesunt, aut salutem videantur propriam attendisse, quorum neutrum suasionibus aliorum, quaerentium quae sua sunt, seu etiam levitate qualibet nolumus 2* impediri 3, eos ad cedendum decernimus 4 compellendos. 5

CAP. xIrl. I

Non renunciat iuri suo, qui gratiae adversarii se submittit.

Honorius III. maioris ecclesiae Decano, et Magistro R. 2 Cantori sancti Dionysii Leodiensis.

Veniens ad sedem apostolicam L 3 pauper subdiaconus in nostra proposuit praesentia constitutus, quod, quum bonae memoriae I. Papa praedecessor noster dilecto filio abbati de Emenco 4 Treverensis dioecesis, et maioris ecclesiae ac sancti Pauli 5 cantoribus Treverensibus suis dederit literis in man-

datis, ut eidem L, si nihil canonicum obviaret, praebendam in ecclesia sancti Florentini in Confluentia, quam Iacobus decanus ipsius ecclesiae in eius manibus per suas literas resignavit, sublato appellacionis obstaculo assignarente idem (3*,) eodem Ioanne literas ipsas praedicto decano et alii, s ostendente, idem decanos de resignatione forte poenitens occultavit literas supradictas; demum 7 eidem Ioanni praefatis literis restituit: s, eas nominatis iudicibus, ut exsequerentur mandatum apostolicum 8. praesentavit. Quumque iidem indices apostolicum vellent adimplere mandatum, quidam se opposuerunt canonici ecclesiae memoratae, dicentes, subdiaconum antedictum 3 renunciasse iuri suo, quod sibi 9 ex ipsis literis competeat. Dicto igitur subdiacono hoc negante, iam dicti canonici ad hoc probandum testes aliquos prodixerunt. Per quos quum videretur probatum, ius 10 se gratiae capiti commisisse, duo indices 11* praecictorum, cantores videlicet Treverenses, sententialiter decreverunt, eundem Ioannem non posse uti de cetero literis supradictis 12, pro eo, quod idem I. sic adversarii se gratiae commisisset 13, per quod visos est renunciasse iuri, sibi ex ipsis literis competenti. A qua sententia idem I. appellans, licet etiam codea cfpPELLASSET 14, in 15* vigiliam Epiphaniae proxima 16 praeteritanz terminum suae appellacionis praefixit. Ad quem 17 quum idem I verasset 18, et nobis, prout szperius est expresse, fbcli serienz enararet, dilectum fzliuna Petrum 19* de Colle medio, capellanum nostrum, super hoc sibi 20 concessinius auditorem. Sed quum eius adversarius non accesserit 21, per duos menses et amplius expectatus, nec ullus conciperet 22 pro co sufficiens responsalis, tandem quidam literas habens ad contradicendum et impetrandum coram eodem comparuit auditore. Qui quum de iure ad tractandum 23* causam minus sufficiens crederetur, auditori praedicto, nobis hac oran2z referenti, dedimus in nzaazdatis, ut super hoc aliquos de fratribus consuleret, et in causa procederet iuxta consilium enrum: idem 24 auditor habito consilio dilecti filii 25 nostri T. tituli 26 Sabinae presbyteri cardinalis ac elianz aliortnn, sententiam praedictorum iudicum sententialiter iustitia exigente cascavit. Nos igitur ratam et firmam habemus 27 capellani sententiam memorati 23, vobis per apostolica scripta mandamos, quatenus revacantes in irritum, quicquid inveneritis post appellacionem ad nos interhositam attentatunz, sententia iudicum Treverensi non obstante, praedictam praebendam eidem subdiacono, nisi aliud canonicum obiectunz fuerit et probatura, quare id non debeat adinzpleri, auctoritate apostolica sublato ctpPELLACIONIS obstaculo conferatis.

CAP. XIV. I

Si praelatus ab obedientia subditos absolvit, non propter hoc praelaturae renunciat.

Idem Archiepiscopo Treverensi 2.

Lectae coram nobis fraternitatis tuae literae continent, quod abbas sancti Petri 3 Tullensis, quenz de conversationis et vitae honestate cm/anemias, tibi humiliter est confessus, quod, quum 4 adeo gravi aegritudine laboraret, quod de vita desperaretur ipsius, ad cuiusdam 5 aemuli sui consilium, de quo ipse, quum non crederet eum 6 aemulum, confidebat, in gttorundam monachorum suorum praesentia, excommunicationis sententia, si quani in eorum aliquem prululeral, revocata, monachos 7 suos ab obedientia, in qua sibi tenebantur, absolvit, vocato dioeceseo episcopo, ut abbatiam in eius manibus resignaret; quod tamen usus consilio saniori non fecit, et licet 3 eidem abbati postmodum restituto sanitati, universi et singuli de conventu obedientiam et reverentiam requisiti ab eo 9 in capitulo promiserunt 10. T Ideen lamen super en, quod sic fecerat, dubitans, a te, 711 11 super hoc salutis suae consideres, postulavit, propter quod tu, quum habito super

Tit. IX. Cap. XI. 19) fuerit: Reg. 20) existit: GHKLL; existat: N 21) elegerit: Cac 22) dictum: FGHIK g; praescriptum: CReg. 23) igitur: ida 24) Ioachim: Reg. 25) add.: Emorensem: L'b 26) quidam summam pocuniae . . . paucam: ib. 27) et: Reg. 28) accedendi: FGHIKLC Reg. 29) Faventinae: FGHIKLC Reg. 30) mem.: deest: FGHIKLC Reg. 31) add.: resignavit: CL 32) al.: deest: FGHIKLC Reg. 33) eo: Reg. 34) sed: deest: FGHIKLC Reg. 35) ante: CReg. 36) exaistoret: Codd. codd. o. CReg.

Cap. XII. 1) c. 28, Conc. Later. IV. hab. ao. 1215. — Comp. IV. c. un. h. t. (1. 5.) 2) volumus: FGHIKLC Cone. 3) impedire: Cont. Hrihm. 4) decrevimus: Labb 5) compendendos: Df.

Cap. XIII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. I. h. t. (1. 7.) 2) T.: FGHI; T. canonico: HV; T. canonicis: La; N. cantori: dl; Leodiensis: Idem maioris ecclesiae S. Stephani: Eb; Maioris eccl. S. Ioannis decano et magistro T. (C.: &t) canonicis S. Dionysii Leodiniensis (Leodiensia: Ed)

Corpus iur. can. Ed. Fierlberg. T. II.

E; — scr. 121G-27. — Potthast no. 7718. 3) Ioannes: E 4) Erneuto.: GHILb; Emendo: La; Emenrode: Earl 5) Paulini: emend. Ce7onii. 6) eiri.: deest: FGHIKNEab 7) deinde: Eh 8) memoratum: Fcd 9) ipsi: Ebcd 10) Ioannem: E 11) iudicum: Codd. col6. o. E 12) ipsarum commodo litterarum: E 13) commisit propter: E 14) quam app.: Ecd Richt. 15) in: deest: FGHIKLCNE 16) proxime: Ecd. d. tituli. 17) quam: vel 18) veniret: E 19) P.: FGHIK 20) sibi: deest: HK 21) veniret: h' 22) appareret: LaEcd 13) tractandam: FGHIKLaNE 24) sacpefatus: Rabo; saepedictus: Ed; add.: antera: Ea; antes: EL 25) frateris: Rd Riht. 36) saneta: Ebcd Richt. 27) babentes: Eac 28) dusdero: Frib; deest: Ec.

Cap. XIV. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 3. 0. t. (1. 7.) 2) sa-. ao. 1226. aut 1227. — Potthast no. 7683. 3) Apri: E — S'aint Eure 4) dum: Ead 5) cuiusd. temen: Red Ridit. 6) euro: deest: E 7) eus (suo): deest: F. 8) Raid; et hoc: Ec; deest: Rcht. 9) eodem: Fcd 10) promississent: E 11) quid: Ecd Richt.

huc iuris pe'lorum consilio diversi diversa sentirent, nostrum colasilium, an ident abbas ex hoc resigaaaverit, requisisti. Nos autem l2 ex tali facto duntaxat eundem abbatem suo resig-nasse regimini non videmus.

CAP. XV.1

Abbas exemptus sine licentia Papae renunciare non potest.

Gregorius IX. 2 Agathensi et Uticensi 3 Episcopis.

Dilecti filii conventus monasterii sancti G. 4¹ *de Desertis* immediate ad Romanam pertinentis ecclesiam, *sois nobis liter-is* intimaverunt, quod abbas eorum, sentiens se insuf-ficientem oneri regimmi abbatae, cessit in manibus eorun-derm; ipsi 5⁺ quoque *dilectum filium* G. monachum sancti Victoris *Illassillensis* elegerunt canonice in abbatem, *sup- plicantes, ut eorum parentes laboribus et expensis, electionem ipsorum faceremus* *irz, illis partibus confmzari.* Ouum igitur dictus abbas cedere sine licentia nostranequiverit, nos tam electionem quam cessionem praedictas decernentes irritas et inanes, *discretioni vestrae per apostolica scripta* mandamus, quatenus abbatem ipsum loco sub restitui faciat; quo 7 integre restituito vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

TITULUS X.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA
PRAELATORUM.

CAP. I.1

Si dioecesanus requisitus benedicere nolit Cisterciensem abbatem, ipse monachos suos benedicere poterit.

Alexander III. Cisterciensibus 2.

Statuimus 3 praeterea, ut, 4 si episcopus 5 tertio cum humilitate ac 6 devotione, sicut convenit, requisitus 7 sub- stitutos abbates vestros 8 benedicere forte renuerit, eisdem abbatibus liceat proprios monachos 8 benedicere, et alia, quae ad officium 16 huiusmodi pertinent, exercere, donec ipsi episcopi suam duritiam recogitent 11, et abbates *[bene- dicendos]* benedicere non recusent. *[Sane etc. Dat. Bene- renti IV. Non. htl. Ind. II. 1169.]*

CAP. II.1

Regulares in suos usos convertere non possunt ecclesias, in quibus ius obinent patronatus, et, si infra tempus Lateranensis concilii, quando vacant, non praesentent rectores ad eas, superior orbinabit easdem.

Clemens III.2

Sicut nobis tua fraternitas intimavit, monachi quidam et canonici regulares, ecclesias, quae ad praesentationem eorum pertinent, in tuo episcopatu habentes, propriis usibus deputare nituntur, nec *ibi* volunt ad eas, quum vacaverint, vocare 3 personas *[iurorcas]* 4 ; quin potius, occasione concessiois quorundam episcoporum, vicarios in eis pro sua instituunt et destituunt voluntate, admissos 5 ita pensionibus onerantes, quod nec ecclesiis 6 competenter possunt 7 in 3 paupertate nimia deservire, nec episcopo in episcopalibus respicere, neque hospitalitatem, sicut convenit, trans- euntibus impertiri. Nolentes autem, ut status ecclesiae 9 debitus et antiquus per insolentiam 11 p^o alicuius subvertatur, vnandanns, quatenus, nisi a iurisdictione tua exemptae sint

ecclesiae supradictae, praedictos 11 excessus studeas rationa- biliter emendare, et, nisi praedictae 12 personae infra tempus in Lateranensi concilio 13 constitutum ad vacantes ecclesias tibi personas idoneas praesentaverint, ex tunc tibi liceat ap- pellatione remota in eisdem ordinare rectores, qui eis *et* praeesse noverint et prodesse, ita tamen 14, quod ex hoc nullum patronis praedictum in posterum generetur. *Dat. Lat. VI. hal. Mart. Pont. nost. J. A y. II. [1199].*

CAP. III.1

Supplet superior inferiores negligentiam in beneficiis conferendis, si tempus Lateranensis concilii lapsus sit, et collatio per inferiorem postea facta non valet.

Innocentius III.2

Licet *dilecti fui* magister 3 H. *archidiaconus de II.* et R. procurator R. 4 de sancto Cadimundo 5 super archidiaconatu Richemundiae 6 diutius litigaverint 7 coram nobis, *j-tamen* postmorlazerit nostris est auribus zntimatum, quod neutri coram de iure competere, utpote qui 3 netttri /izerat concessus infra leas in Lateranensi concilio defmitunz. Ne igitur ius nostrum negligere videamur, qui alios in sua iustitia confovemus, discretioni vestrae per apostolica scripta nlandamus, quatenus convocatis eisdem., ut proponant, si quid contra duxerint pro- ponenduiz, inluratis diligentius veritatem, et si vobis constiterit, archidiaconatum Richemundiae 9 vacasse per annum, tem- pore *lamen* semestri, quo vel ad archiepiscopum, vel ad capitulum donatio pertinebat, non a vocatione, sed a notitia computato, quum pro eo, quod Ehoracensis archiepiscopus 10 alium superiorem non habet, extunc fuerat 11 ad nos donatio devoluta, utrique super eo *sublato appellationis obstaculo* silentium imponatis, *archielicottatum ad nosiram spectare* donationenz publice denunciantes, *relecentes irrituna el inane, si quid in eo postmoduuz gnisquanz praesuntserit ordinare.*

CAP. IV.1

Si is, ad (Diem spectat beneficium collatio, lapso tempore Lateranensis concilii consecrat; non valet collatio: nisi de misericordia toleretur.

Idem Magistro 2 P. de Castro novo, et R. monacho
Fontis frigidi, apostolicae sedis Legato.

Literas vestrae discretionis accepimus *[quibus responsunz apostolicum imploratis super bis, quae ambigua vobis existunt, vzdelicet]*, quod 3, quum+ in quibusdam ecclesiis, legationi vestrae subiectis, quaedam beneficia et dignitates tanto tempore vacavissent, quod tan-1 praelati quam capitula secundum tenorem Lateranensis concilii essent iure instituendi privati; postquam adventus vester *[illis]* innotuit, in beneficiis illis personas minus idoneas instituere praesumpserunt. -- Unde, *qulnz receperitis consilium a viris perilis, ut tules institutiones ab bis, quortnt non intererat, et qui propria culpa iure instituendri se privaverarz, factas, auctoritate apostolica cassaretis, hoc 5 nostri-Url pt'ius decrevistis consilium habere. Proposuisi 6 praeterea etc. Nos igitv inquisitioni vmirae brevi- ter respondentes* Discretioni vestrae 7 per apostolica scripla mandamus, quatenus, si beneficia vei s dignitates *Ipsas* noveritis personis idoneis assignatas, eas d de patientia per- mittatis ab ipsis pacifice possideri: alioquin personas *Ipsas* amoventes prorsus ab ipsis 10, eas 11 de personis idoneis auctoritate nostra suffulti, *[nullius, s contradictionis vel czppella-*

Tit. IX. Cap. XIV. 12) tomen: Red.

Cap. XV. 1) *lietitutsua ex Comp. V. c. 2. h. t. (1, 7.) 2) est Honoru IIT. anissn AgatJraesi et AY caasi* (Nicensi: Ec; Vicensi: Ea; leo: Niciensi - 3'i:za) *rpismis*; Sra. 1216-27.- *l'ofitrat no. 7715.* 3) Utisiensi: F, Vr Vit.: c; Vinom.: 1: Nicesi: La 4) IV.: FGHIA 7 NEbd; Willelmi: Ea 5) psique (pum.: drst): h'f 116LuEtrbd 6) tmt ecos, quam el.: E 7) *verba*: quo ... ipsius: *arbita.esutu liadnparalo.*

p it. X. Cap. I. 1) *RecatGrz: os c.r oyo. rp. JlanrAluea Anual. Cistere. II. 478. Comp. II. c. 1. h. t. (1, 6.) 2) Al. III. P. C.: Quia nos; B; Alex. ep. serv. sm'v. Dei rilil. lil. Alexndro Cisterciotsi nhbati et unir. ciud. ved. roablritibus etc.: o'fy. - Jgffé os. 7767. 3) Suxamns: a'ig. 4) quod: Bbh 5) episeopi ... requisiiti ... renuerint: srig. 6) et: Robe 7) fuerit requi: Jirb 8) vest.: dcest: oriy. 9) novillos: nrlg. 10) illud: B o'iy. 11) re- colligauit: By; recolligant vel recogitent: 1b.*

Cap. II. 1) *lietitanaUa ex iro. I m'na. Iro. ap. Bal. II. 5. Gilb. auct. 3. (1, 7.); COWp. II. c. 2. b. 1. (1, 6.) 21* Clemens III. P. C.: Quum in dandis: *Ilbyi*; Coelest. IR.: Mg; Lunoc. II. 1.: A: Innocentius II.: piscoo S. And- t'cae: *l'ry. hr Gass., l'ure na iSi e.r.strat. lotee de cop. insCriptiarc leg.* „Illoc capitell. errore .sriptorum Inuoe.III. in plerisque locis fui ad- scriptum; sed istud et seq. cap. TUA (c. 2. de loop. ord. in Contp. II.) fuerunt deiecia ab illo cap. Clementis III. Quum in dandis." - i u'na enana y'ero Imrorenfimm rrp. aucnfneua assr, rt 11 (g. l'ord. cl li.riocrii opus, cui (VIII. 2.) sub crol. n iusa'iptioie iasu'luu rst. - Potl'rust ka. 609. 3) praesentare: Rey. 4) id.: d'ext: Krt 5) et adm.: Babel 6) in eccl.: Ilbl 7) possint: *IlJiy...r. v.e* pessuut: Dai 8) pro: b; prae: Rey. 9) ecclesiaruui: Rey.

10) insolentiam: *(IHIDaMSa Rey.; violentiam: Rey.; viol. vel insolent: Bb* 11) praemissos: Rey. 12) praefata: *Babo Rey.* 13) intra temp. Lat. concilii: *Cozl. Bdlon. - cf. c. 11. de cose, Praeb. (3, 8.)* 14) tam.: *deest: Rey.*

Cap. III. 1) *Resliltutur. ex Comp. IV. c. 1. h. t. (i, G.) 2) Decretale.s ad decisedtana litem de ai'chidiaconrttr-Richenraasrliae otrrat ab fssoe. III. en'issae sz nrt: e. 30. de test. 11, 20., e. 6. de arslit. III, 7. c. 7. de cose, ptecb. nor'yac. III, 8.-ex gsa'mn Jn'oY ad explade'ulos Gousate=i r'i Brhmeri erroes (arJribito gsidem la coasliaus Comp. II. libro .lis.) capillo Irsius iscriptiosest ita reslitsisrms: i liensi et C'icestrensi epiruopis et archidia. de Northam- pton. - ser. 1193-1215. - Potthasl so. 5e715. 3) magistri: *Dfh* 4) rillect fili R. (B.: Db: (L.: Df) Daby II.-i. e. L'oyerii cf. cit. c.7. rle cone- p'racb. o'raa rae. 5) Ldemundo: La; Amundo: 1.b: Adnuirlio: -12; I9admundo: *J7Jabdf* Edmundo: 'kg; Cadetnundo: Dh 6) de Rich.: Dad, 7) litigarunt: p 8) gnod: Db 9) ilhmt: D lo arch.: *deest: Dac*; quod ecclesia Eh.: *Dfy* 11) fuerit: *Ducyh.**

Cap. IV. 1) *Restitutio, gnrortasa opo'uit, ex Rey. Brego. VII, 165. - Comp. IV. c. 2. h. t. (1, 6.) 2) in Registro: isabe: mag. Y. de Castro et It. monachi.s Fontis frigidi A. S. L.: Irlh; R. monach. Montis FridaeAp. se. le.: Dy; mag. P. de Castro novo et Redulpho mon. Font. frig. ap. sed. legatis: liGg. - Potl'rust no. 2337. 3) quod: *deest: Dbe* 4) quitra: *deest: HDhch* 5) in Ose: *deest: Dac* 6) Prop. ... etc.: *dee, r' Dbe* 7) dise. vest.: *deest: D*; vobis: *Rey. 8) et: C'ort. Bohm. 9) de: Dae'rlr; easdem: Db* 10) illis: *Rey.* 11) eas: *dccst: H Rey.; ea: Dual*; cadera: *Dgrl**

tionis obstaculo] non differatis quantocius 12 ordinare, [contra-
dictares etc. Dat. Rozo. ap. S. Petr. VIII. Id. Dec. Ao. VII.
1204.]

CAP. V.1

Is, ad quem primo loco spectabat collatio beneficii, lapso tempore
Lateranensis concilii conferre non poterit.

Idem Episcopo Sarrio".

Dilecto filio *nosiro* P. tituli sancti Marcellini 3 presbytero
cardinali S. et R. procuratoribus 4 P. et G. apud sedem
apostolicam constitutis auditore concesso, 1- *idemthesaurarius* 5
proposuit *coranz en, quod, quum in Salamantina ecclesia, in qua*
cantor electio ad episcopum el capituluzn communiter pertinet,
cantoria vacante, dictum 6 capitulum saepius episcopum 7 nonuisset,
ut ad celebrandam cantoris electionem cunz eo pariter conveniret,
eodem episcopo infra semestre tempus id facere negligente, cczpitul-
um uti cupiens iure sur), in ecclesiae menzoratae capitulo, sicut
est moris, supradictum 7 Paschasium eiusdem loci canojzicum in
cantorenz, elegit, ne quid in eiusdem electionis praellidiciun fieri
appellanrlo, quara supradictus thesaurarius 3 auctoritate apostol-
ica petiit confrmari, ac electionem, quaz venerabais fiter
noster Conpostellanus archiepiscopus post appellationem hzlias-
modi de G. clerico multis criminibus zreelijo ac tunc tenporis
vinculo excommunicationis adstricto fecerat, tanquam minus
canonice celebranz cassari. Dictas vero Dom.inicus 9 proposuit
ex adverso, quod, emenso VI. mensiunz spatio, infra quod ad
episcopum el capitulum cantoris electio pertinebat, decanos el
quidam 10 canonici Salamantini, episcopo, arcldiacono et non-
nullis 11 canonicis quipraeseaztes in civitate clderant, inconsultis,
non consueta hora, vel ilz capitulo iuxta moren, sed in ecclesia
potius, quibusdctn laicis advocatis stulte et inordinate nimis eligere
praestmpserunt 12. Et (1117.m ianz dicti archiepiscopi, qui eos
propter hoc evocaverat 13, adire praesentiam noluissent, ipse
intelligens eligendi auctm itatem ad se iuxta Lateranensis concilii
statutum devolutam, supradictunz G. in cantorem elegit, el eundem
fecit de cantoria corporaliter investire. Postmodunz autem decanos
et sui complices nobis, de his mentione non habita, suggerendo,
quod episcopus, qui monitus saepius infra sex mases eligere
noluerat in ecclesiae detrinzeaztm, cantore 14, qui ab eodem decano
cum maiore parte capituli institutos fiterat, spoliato, alisan
instiluerat in eantorevt, ad decanum, archidiaconun et archi-
presbyterum Abulenses nostras literas impetrarurzt 15. Quarum
auctoritate, quum supradictus G. ab eisdem fuisset iudicibus
evocatus, eisdem inhiibuit, ne per dictas literas procederent contra
eum, quum in eis de sita electione facta per archiepiscopum nulla
mentio haberetur, et cunz propter hoc, tuzlz [etiam], quia prima
citatione ad loca remota pereznplorie citatus exstilerat, turz etiam,
quia iudices quosdam ex electoribus dicti Paschasii consanguini-
atis linea contingebant, ad sedem apostolicam appellavit. Sed
iudices nihilominus ad Salamantinam ecclesiam accedentes, saepe-
dictunz 16 P. in cantoriae possessionem 17 causa rei servandae
contra iustitiam induxerunt. Quum igitur super his et aliis coraza
eodenz cardinali procuratores ipsi aluluandiu litigassent, et ipse
nobis fzdeliter retulisset, quae proposita fuerant cortan eo, Quia
nobis constituit a Salamantino 13 decano et eius sequacibus,
post elapsam sex mensium spatium, infra 19 quod episcopus 20
et capitulum, prout communiter spectabat ad eos, procedere
ad electionem cantoris neglexerant 21, electionem supradicti
P. minus canonice celebrant, eandem decernimus 22 irritara
et inanem, et appellationem a 23 decano et suis fautoribus
interpositam factura archiepiscopi, ad quem iam erat eli-
gendl auctoritas devoluta, nequuisse aliquatenus impedire.

1- *Quia vero contra personam ipsius G. quaerlam nhiecta*
fuerunt 24 de quibus nobis non potuit fieri plena lides, [di,scretiorti
vestrae per apostolica scripta] Mandamus, quatenus, nisi iam
dicto G. aliquod canonicum obviet, electionem de ipso factam
sublato 25 appellationis obstaculo confirmetis, facientes ipsum
eiusdem cantoriae pacifica possessinnegaudere; contradictores etc.
[Dat. Lat. V. Kal. Nov. f1o. XIII. 1210.]

TITULUS XI.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM ET
QUALITATE ORDINANDORUM.

CAP. 1.1

Diebus dominicis vel sabbato Pentecostos sacri ordines ab alio, quam a
Papa, conferri non debent.

Alexander III: Batoniensi Episcopo 3.

Subdiaconos autem nulli 3, nisi Romano Pontifici, liceat
in diebus dominicis ordinare, quamvis consecrandi Deo
dicatas virgines, et minores ordines his 5 diebus habeant
licentiam celebrandi. Sabbato quidem Pentecostes 7 non
liceat alicui sacros ordines celebrare, quum in sequenti
septimana recepta Spiritus sancti gratia celebrentur.

CAP. II. 1

Non valet consuetudo, quod extra statuta tempora sacri ordines con-
ferantur.

Idem Episcopo Herfordensi. 2

Sane super eo, quod moris esse dixisti in 3' ecclesiis 4
quibusdam Scotiae et Valliae 5 in dedicationibus ecclesiarum
vel altarium extra ieiunia quatuor temporum clericos ad
sacros ordines promovere, *prudenciae time* significamos,
quod consuetudo illa, utpote institutioni 6 ecclesiasticae
inimica, *et detestabais est et penitus improbanda*, et, nisi
multitud() et antiqua consuetudo terrae esset *causar*
taliter ordinati non deberent permitti 3 in susceptis ordiniblls
ministrare. Nam apud nos sic ordinati deponerentur, et
ordinantes 9 privarentur auctoritate ordinandi. *[De en autem*
etc. Cf. cap. seg.]

CAP. III.1

Minores ordines conferri possunt diebus festis, sacre vero conferri debent
in quatuor temporibus, vel sabbato sancto, vel sabbato de passione.

Idem eidem 2.

De 3 eo 4 autem, quod quaeisvisti, an liceat extra ieiunia
quatuor temporum aliquos in ostiarios, lectores, exorcistas,
vel 5 acolythos *pi-nausees-e-6*, aut etiam subdiaconos pro-
movere 7*, *prudenciae luce* taliter respondemos, gliocl licitunl
est episcopis s, dominicis 9 et aliis festivis dichos untan aut
duos ad 10 minores ordines promovere; sed ad subdiacona-
tun 11, nisi in quatuor temporibus, aut in 12* sabbato sancto,
vel 13 in 14* sabbato ante dominicam de passione 15, nulli epi-
scoporum, praeterquam Romano Pontifici 19, licet 1% aliquos
ordinare.

CAP. IV.1

Criminosus occultus moneri potest, non promoveatur ad ordines, sed
prohiberi non debet.

Idein 2.

Ex tenore tuarum literarum accepimus, quod N. clericus
adeo deliquit, quod, si peccatum 3 eius esset publicum, de-

Tit. X. Cap. IV. 12) quam citius: Dg; quanto citius: Dh.

Cap. V. 1) Restituitur' extlg. Ral. XIII, 157. -Comp. IV. c. 2. h. t. ele) aae. b.
(3, 2) Zamorensi: FpHIXL; ley.: episcopo et cantori Zamorensi et abb.
de Mor. Zamorensis dioecesis: Rey. - Polthasl no. 4110. 3) 11arcelli: Dabc;
Dil. 81. n. Petro tit. S. Marcelli presb. card. bonae mere. A. Thesaurario
Salamantina Paschasii et Dominico Garsiae clericorum procuratoribus apud
sed. etc.: Reg. 4) add.: dilectorum filiorum: D Cont. BOJ". 5) S.: Dabc
6) Salamitanum: ib. 7) dilectum Siluro P.: sb. 8) S.: ib. 9) R.:
10) quid alii: Detb 11) aliis can.: Dabc 12) praesumserint: Dac 13) con.
vocat: Dabc 14) eo qui (quod: Db) in cantorem: ib. 15) impetra-
vit: Dbc 16) supradictam: Dnb 17) possessionem: libe 18) supradicto:
D Reg. 19) intra: Cont. BGhm.; intra quod tempus: Df 20) episcopo et
capitulo memoratis: Reg.; naviesto errore. 21) neglexerint: Dac 22) de-
crevimus: LaDabegh Reg. 23) ab codera: D Reg. 24) fuerant: Dabc
25) sublata appellatione: LaDh.

TU. XI. Cap. I. 1) App. XXVI, 23.; Lips. XVIII, 1.; Coas. XXIX, 1.;
Bamb. XIX, 1. Comp. I. c. 1. h. t. (I. G.) 2) Partonensi: R; Bantbonensi:
Acf; Bareltou. ad: Baibon.: OQAgh; B. Exon. ep.: P.; gime gaidem enser,
s' genua est, ex decr. lu literas (c. 9, de off. sud. de 1.1, 29.) adBaltholomaetr
Xfontensem missa capad destrmpCm,q et post c. 5, de set. ord. (1, 14.) alint
collacatum !Mese, fiteelnr iutittere; - 1159-81. - Jaffé ro. 8844. 3) nullis:
4) liaot: RO 8) h. dieb.: deesi: O 6) habeat; Fldbl'; habent; 11 7) pen-

tecosten: dac 8) licet: FOHIAñóalicOPO.

Cap. II. 1) Restitutum ex9pp. XXVI, 24.; Lips. XVIII, 2.; Cass. XXIX, 2.;
Bsub. XIX, 2.; Comp. I. c. 2. h. t. (1, 6.) 2) add.: 1'. C. Litclleximus supra
de potestate iudicum (VII, 13.); 0; cf. Comp. I. c. 11, de off. Mil. del. (1, 21.);
- 1159-81. - Jaffé no. 9011. 3) in: deest: FCHIII Coll. cit.; al: K
4) episcopis: OP 5) Galliae: HAAefkl<itR; Galias: Acgh; Valliao: Ad;
Gualgae: AL- Gualliae: 0 6) constitutioni: LaP 7) in c.: deest: 9
8) pro merito: 0 9) ordilatos: Aa; ordivatos reos: 11; (pro: ordi-
natores.)

Cap. III. 1) Restitutum ex App. XXVI, 25.; Lips. XVIII, 2.; Cass.
XXIX, 3.; Bamb. XIX, 3.; Comp. I. c. 3. h. t. (1, 6.) 2) Idem: AIP; Ideut
Herforden.: ad; Herford. episcopo: Alai; Berford. op.: Q; Idea: in eodem;
Lb; Idem eidem ep. in eadem epistola: 0 3) 1x: K1b 4) hoc: O 5) vel:
deest: dad; et: Ak 6) mole omiso, a litrJ+tro 7) promovori: Codd. coll. o.:
facere: Coll. cit. 8) ep.: deest: R 9) add.: dichos: 0 10) in: at
11) add.: non: HQ 12) in: exstat: FQ117A"13) et: 10QR: aut: 1' 14) in:
deest: FRIIIAJI 15) pass. Domini, ntlili corno: 11 16) l'ont.: deest: :lbt
17) liceat: R.

Cap. IV. 1) Ilestidum ex App. L, 3.; Cass. XXIV, 6.; Co., p. I. c. 5.
5. t. (1, 6.) 2) Bituric. archiep.: R; Alban. ep.: Ah; Albanensi cp.:
Aabc; fghl; W. Albano ep.: Ad; Ideo in eodetn libro secundo, W. AILancsi
op., vicario postro: 0; - 1160-61. - Jaffé no. 7152. 3) delictum: C.1., ett.

gradaretur ab ordine, quem suscepit, et amplius non posset ad superiores ordines promoveri. Verum quoniam peccatum ipsius 4 fore occultum 5 et privatum dixisti, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus poenitentiam ei condignam imponas, et ei suadeas, ut parte 6 poenitentiae peracta ordine suscepto utatur, quo 7 contentus existens ad superiores ordines amplius non ascendat 8. Verum tamen, quia peccatum 9 occultum est, si promoveri voluerit 10, eum 11 non potes, nec debes aliqua ratione prohibere. Datum Beneventi IV. Kal. Maii 12.

CAP. V.1

Religiosus contra prohibitionem praeiacti sui ordinari non debet.

Lucius 111. 2 Archiepiscopo Turonensi.

Ad aures nostras te significante pervenit, quod religiosi quidam zelum Dei habentes ad superiores desiderant ordines promoveri, putantes, maius praemium cumulandura, quo in maiore gradu positi sublimius officium fuerint 3 executi 4; sed praelati eorum desideriis contradicunt. Ideoque 5 toa duxit fraternitas requirendum 6, an in inferioribus ordinibus constituti ttxta beneplacitum suorum praelatorum, quibus promotio displicet, a superioribus debeat abstinere, an valeant praelatis suis 7 renitentibus promoveri. Tuae igitur quaestioni taliter 8 respondemus, quod honestius et tutius est subiectis 9 debitam praepositis obedientiam impendendo 10 in inferiori ministerio deservire, quam cum 11 praepositorum scandalo graduum appetere dignitatem. Nec est in hac parte subiectorum desiderium confovendum 12, quoniam esse potest, quod 13 praelati eorum commissa 14 secreta noverint, ex quibus constat eis, quod salva scientia nequeunt sublimari, quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine 15 caritatis acquiritur regnum Dei.

CAP. VI.1

Metropolitanus ab omnibus suffraganeis consecratur; suffraganeus vero a tribus, metropolitano iubente.

Idem.2.

Si archiepiscopus 1 diem 3 obierit, et alter 4 fuerit 5 ordinandus archiepiscopus 6 [electus] 7; omnes episcopi eiusdem provinciae ad sedem metropolitana 7 conveniant 8, ut ab omnibus ipse 9 eligatur et ordinetur. Oportet autem, ut ipse, qui illis omnibus praesens debet, ab omnibus illis eligatur et ordinetur. Reliqui vero comprovinciales episcopi, si necesse fuerit, ceteris consentientibus, a tribus iussu archiepiscopi poterunt 10 ordinari 11; sed melius est, si ipse cum omnibus eum, qui dignus est, elegerit, et cuncti pariter pontificem consecraverint 12.

CAP. VII.

Dicit idem, quod in praecedenti.

Ex concilio Arelatensi.

Ne 2 episcopi 3 sine metropolitani permissu 4, nec episcopus metropolitanus sine tribus vel duobus 5 episcopis comprovincialibus 6 praesumat episcopum ordinare, ita, ut alii episcopi 7 comprovinciales 8 admoneantur epistolis, ut se suo responso 9 significant consensisse. Quod si inter partes aliqua 9 [nata] dubitatio fuerit, maiori numero metropolitani in electione consentiat.

CAP. VIII.1

Ordinatus extra tempora suspenditur, donec dispensetur cum eo, et ordinaria puniatur.

Urbanus III. 2 Archiepiscopo Pisano.

Quum quidam - episcopi Sardi, sicut nobis est ex tua parte

propositum, quihusdam pecuniam, sicut iuramento lenebantur arctrici, non solverint, el quirlam episcopus opus ipsius terrae in die dedicationis ecclesiae ordines, quum dies ille ad hoc institutus non fuerit, celebraverit, quidam etiam iuraverint aliquando, quod si vel sorori, patri vel matri loqui non debeant, ata quodlibet fratris subsidium ministrare, a nobis, quid de huiusmodi faciendum sit, toa fraternitas requisivit. Nos itaque denegare nolentes quod a nobis carilale suggerente postulare videris, discretionis tuae praesentibus literis respondemus, quod in episcopos illos, qui suum transgressi sunt iuramentum, est tanto gravius vindicandum, qaanto maiori praeeminent dignitate, et eorum exemplo facilius alii poterunt ad similia provocari. Episcopum autem, qui die, quo non debuit, ordines celebravit, canonica disciplina corrigere, et ordinatos a susceptis ordinibus tamdiu reddere debes expertes, donec apud nos vel successores nostros restitutionis gratiam consequantur. Illi vero qui iurant non loqui patri, vel matri, vel sorori, vel fratri, aut eis humanitatis subsidium exhibere, absolvendi sunt ab illius observantia iuramenti, quum illicitum sit, et omni contrarium rationi, iniuncta lamen eis de hoc, quod mole iurauerunt, poenitentia competenti.

CAP. IX.1

Graeci a Latinis ordinari non debent, nec econtra, al in ritu ordinandi sunt diverai.

Coelestinus III. Hidronensi 2 Archiepiscopo.

Quum secundum regulas ecclesiasticas f et sanctorum instituta Pontificum sacri sunt ordines in certis temporibus conferendi, quidam Graeci episcopi ritus sui et consuetudinis observantiam in Latinos clericos exercentes, eos ad sacros ordines passim provehunt, qui non sunt praeterquam in IV. temporibus conferendi 3. Sane sicut latoris praesentium Io. 4 relatione cognovimus, quod 5, quia ipse a quodam domino, cui servierat, el ut in capella sua divina officia celebraret, cuidara Graeco episcopo foret praesentatus, idem episcopus Cathamarsenis 6 eum in sacerdotem promovit, quem postmodum dioecesanus episcopus ab executione officii vel taliter 7 suscepti ordinis credidit suspendendum, quae utique consuetudo consuetudini ecclesiasticae inimica et detestabilis est et penitus improbanda, et, nisi multitudo a antiqua consuetudo esset in causa, sic ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare. Nana apud nos sic ordinati deponerentur, et ordinantes auctoritate ordinandi de censura canonum privarentur. Quia 8 vero, sicut dicitur, in partibus Calabriae ut Latini a Graecis, et Graeci a Latinis secundum alterutrum institutionis observantiam ordinantur, et an sil antiquitus observatum, fraternitati tuae, quae 9 discernere melius isla poterit, eiusdem Iohannis iudicium duximus committendum, per apostolica scripta mandantes 10 et potestatem tibi praesentium auctoritate iudulgentes, ut, cognita ililigitis veritate et observantia consuetudinis, si qua super his a Latinis clericis recepta est, et hactenus approbata, vel si tibi apparuerit aliter discernere de ipso Iohanne, quod cum salute animae suae poteris, cessante appellationis diffugio, statuere non moreris, studiosius attendens, utrum reordinandus sil, an sine periculo animae suae 11; in sic recepto ordine debeat celebrare, addito, si quid noveris in supplemento ordinis adiungendum. Nolumus autem de cetero cominixiones et consuetudines rituum in ordinibus observari, nec sumi ab aliis in exemplum, si cum isto duxeris misericorditer dispensandum.

CAP. X.1

Si monachus unius ordinis in secundo ordine, ad (viera transivit, recipit sacerdotium, ad primum ordinem rediens, in eo libere ministrabit.

Innocentius III. Abbati et Conventui Cariloci 2.

Ex parte vestra nostro fuit apostolatui reseratum, quod

Tit. XI. Cap. IV. dīpsum: FOHITILLN Coll. cit.; fiad: La 5) add.: est: 0 6) in parte prima: Ab; per te: O; parte poenitentia: . J I 7) et ea: Coll. cit. 8) accodati: O 9) add.: dos: R 10) desiderat: O 11) ei: Coll. cit. 12) Ab.

Cap. V. 1) Restitutum ex App. XXVI. 22.; Laps. XIV. 5.; Cass. XXIV. 5.; Bamb. XIII. 5.; Comp. I. e. 4. h. t. (1, 6.) 2) 1181-85. - Jaffé no. 9677. 3) sunt: 2 4) assecuti: A nbc 5) Ideo: Q 6) inquirendum: A ac 7) suis: deest: Q 8) deest: Coll. cit. 9) subiectos: 0 10) imponendo: P; servando: 9 11) in scandalum gradum app. digniare: 0 12) emrfortandum: 9 13) ut: O 14) «dd.»: corma: 9 15) ampl. meritum: 0

Cap. VI. 1) Restitutum ex ep. Pseudo Anidē (e qua desin onptaeon est) ap. Hincshius no. I. p. 120.; Bureh. I. 28.; Lps. XXXI. 12.; Comp. I. c. 2. do elect. (1, 4.) 2) Anitus papa: Coll. cit. 3) diem: deest: olio. Codd. S'y. Bb. Lst. 4) aiius: Al 5) est: orig. 6) el.: deest: org. Coa. Sg. 7) metropolitim: orto. 8) veniant: P add 9) illis: Aac 10) pussunt episcopi: da arg.; possunt episcopi: Abc. g h 11) consecrari: P; cono. et infra, illud autem quod de archiepiscopi ordinatione etc. ut tractatu ordinandorum: A 19) sacra verit: orig.; consecraverint: ore g. Cod. Sg.

Cap. VII. 1) ltestitutum ex c. 5. Cono. Arelat. II. bol. ao. 452. ap. Bruns II. 131.; Baarch. I. 27.; Līps. XXX. 15.; Comp. I. c. 4. de elect. (1, 4.) 2) nec;

Acto 3) episcopus: A ac; episcopum (ut ep.: Hisp.) sine metropolitano vel epistola metropolitani vel tribus comprovincialibus non liceat ordinare (ordinari: Hisp.); orto. 4) consensu: Aac 5) yel duob.: deest: Coll. cit. 6) provincialibus: Aac 7) ep.: deest: Bureh. Aac Hisp. mv g. 8) previa: dales: Aae 9) utrobique nata fuorit: orig. Hisp.

Cap. VIII. 1) Restituta ex Comp. I. c. 11. de iureiur. (2, 17.) 2) add.: in Registro: d; - sor. 1185-87. - Ja[?] neo. 9881.

Cap. IX. 1) Restitutum ex ("ilb. anct. 2. (1, 8.) Comp. II. c. 1. h. t. (1, 7.) 2) Hidrontino: FBarleji: Ydruntino: HIBgh; Nid.: O; Idrontinensis: Be; - 1191-98. - Ja[?] no. 10695. 3) ordinaudi: BaS'a; conf. vel ordin.: Bb 4) L: Bac; Ioannis: Sa 5) quod: deest: BeSa 6) Carthamasilensis: Bada; Cathamarsilis: Be; Catharmatensis: Bcf; Cathaniensis: Lb 7) tal.: deest: Bi Ittcht. 8) Verum quia nos plenam de Graecorum observantia notitiam (add.: omnino: Su) habera non possumus, (non habemus: BaSa) nec est nobis certum, utrum consuetudo sic se habeat, quod in part... ordinetur: Bda 9) qua... poteris: Ba; qui: Bb; conf. vel... potes: Sa 10) nutri.: praeciendo: BacSa 11) suae: deest: BeSa 12) cominixiones rituum et consuetudines ordinum observari: B.

Cap. X. 1) Restitluna ex Ittg. Bal. I. 232. Comp. III. c. 2. h. t. (1, 9.) 2) ley.: Caroliloci - Charlis - Potthust no. 241.

quidam monachus vester, se ad nigros monachos transferens, et habitum eorum³ nigrum *ibidem* assumens, ad sacerdotii ordinem in ipso habitu est promotus. Unde, quia *in lazo articulo* dubitatis⁴ utrum in assumpto taliter ordine ministrare debeat, *nos huiusmodi dubietatis scrupulum cundantes, per apostolica vobis 5 scripta* mandamus, quatenus, nisi *ci* canonicum aliud obviet⁶, ipsum monachum officium sacerdotis libere exsequi permittatis. [*Dat. Ronzae ap. S. Petrum, I 198.*]

CAP. XI.1

Si Graecus episcopus Latino subiectus ordinatur sino Latini licentia a Graeco, interdicitur sibi exsecutio: si vero de licentia, tunc toleratur.

Idem C. Presbytero Cardinali, apostolicae sedis Legato².

Quod translationem pontificis (*El infra: [cf. c. 4. de off. ley. I. 30]*) *Super eo vero, quod nos considerare voluisti, quod nulli Graecorum clerici consistentes, in diocesibus Latinorum ab episcopis Graecis non in quatuor temporibus, interdumz omnes os-dines sinzul, nonnunquam partem recipiunt, qui postmodumz prohibentur a Latinis episcopis celebrare*, Consultationi tuae taliter respondemus³, quod, quum clericus Graecus, episcopo Latino subiectus, a Graeco pontifice ordinat⁴, nisi de mandato vel licentia sui episcopi fiat, interdicenda est ei ordinis exsecutio sic suscepti, tanquam ab alieno pontifice sine mandato vel licentia sui episcopi⁵ ordinato. Si vero de mandato vel licentia sui praesulis a Graeco pontifice secundum morem Graecorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit episcopus Latinus, qui clericos suos a Graeco facit antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab ecclesia toleratur, impediri non debet ab executione ordinum taliter susceptorum. *Nos lamen super hoc articulo disposuimus tempore oportuno de consilio fratrum nostrorum quod honestum visum fuerit ordinare.*

CAP. XII.1

Ordinatus a Papa sine licentia Papae ad superiores ordines non prouiovetur.

Idem Mutinensi Episcopo².

Quotum in distribuendis¹ *[ordinibus constitutions canonicae tempora certa distinguant, quae praecipue circa sacros ordines approbata quoque consuetudo docuit observando, miran cogimur et moveri, quia, sicut a mulas accepimus et ar. fama vulgatur, infamis Bononiensis episcopus Albertum hnolessem electum in diaconum et presbyterum simul ordinare praesumpsit. Quia vero dimittere nolunz incorrecta quae contra constitutiones canonicas attentantur, praesertim ubi celebrius canonice iura docentur, ne praesumptoris transcant in exemplum, quum haec non solum praesunzionibus et fatuitatis nota non careant, sed nec ambitionis et prauitatis: discretionis vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamos, quatenus super his inquiratis diligentissime veritatem, excusationes ordinatoris et ordinati, si quas forte dixerint allegandas, nihilominus audientes, ut per relationem vestram instructi plenius el securius in ipso negado procedamus.]* Meminimus enim, id a nobis fuisse suppliciter postulatam, et clementer indultum, ut, quia praefatus A. 3 ecclesiae Romanae subdiaconus erat, mandaremus ipsum per Bononiensem episcopum promoveri. [*Dat. Lateran. 1200.*]

CAP. XIII.1

Duo sacra ordines non possunt conferri eidem uno die, vel duobus, continuato ieiunio.

Idem² eidem et Magistro H. Subdiacono nostro.

Literas vestras recepimus responsivas super inordinata ordinatione [A.] Imolensis electi, quem [G.] Bononiensis episcopus praecedenti sabbato in diaconum, et sequenti die

dominico 3 continuato ieiunio in presbyterum ordinavit. In quo quantum uterque deliquerit, evidenter intelligit qui prudenter attendit. Si enim utrumque ordinem eodem die conferre⁴ illi non licuit, pari non licuit ratione unum ordinem uno die, et alium altero ieiunio continuato conferri⁵*, quum propter continuationem ieiunii fictione canonica, sive mane diei dominicae trahatur ad sabbatum, sive vespera sabbati ad diem dominicam referatur, profecto mane curn vespera seu vespera cura mane ad eundem diem pertinere dicet⁶l⁶. Nam si, quantum ad hunc necessitatis articulum pertinet, mane ad unum⁷ diem, et vespera referatur ad alium, cur esset continuatio ieiunii necessaria, quum et sabbato ante coenam, et dominica ante prandium intelligantur⁸ esse ieiunii¹⁰² *Ne ctutem si l] fechan huiusmodi sub silentio transiremus, id alii licitum repelentes sinzilia fizcere attentarent, et sic facti perversitas a posteris traheretur in exenrplunz*, Praefatum itaque 12 Bononiensem episcopum, ut puniatur in quo deliquit, a collatione ordinum¹³, diaconii scilicet¹⁴ et presbyterii, alterum vero ab executione officii sacerdotialis tamdiu¹⁵ volumus manere suspensos¹⁶, donec de illis 17 aliter disponamus. *Ut igitur mandatum apostolicum is clebitunz con.cequndur effeciunt, per apostolica scripta vobis mandamos, quatenus quae praemissa suni, faciatis taus ab ipsis episcopis (quam per 13ononierzsenz el Imolensem dioeceses publicara.*

CAP. XIV.1

Ordinans puerum tredecim annorum in diaconum, suspenditur a collatione ordinum: et ordinatus ab ipsius executione usque ad aetatem legitimam.

Honorius III. Episcopo et Archidiacono Legionensi².

Vel non est compos sui episcopus Conventrensis³*, vel nimis videtur a se scientiam repulisse, aut probatur ex nuzliginitate peccasse, qui⁴ *ut alia, quae de ipso dicuntur, ezomia taceamus*, M. puerum latorem praesentium adhuc XIII. annorum contra sacrorum canonum instituta inordinate in diaconum dicitur ordinasse, in ludibrium ordinis clericalis; *-i-quod utique, si nobis plene constaret!, quantumcunque simus prioniores ad venianz, quam ad rlebitanz etianz ultionem, taliter laso castigaremos in ipso, quod ex poena culpa notoria reddetur, el revelata eius ignominia effeceret alia* *cautiores. Noleutes asaran hoc relzrzquere indzscitossun*, Discretionis vestrae mandamus, quatenus, *inquisita super his el cognita veritate*, si rem inveneritis ita esse, praedictum episcopum a collatione ordinum sublati appellationis obstaculo suspendentes, ipsum, ut eidem M., quem ab executione officii diaconi⁵ usque ad aetatem legitimam in iniuriam suspendimus ordinantis, provideat in ecclesiastico beneficio⁶ competenti, per censuram ecclesiasticam⁷ appellatione postposita compellatis.

CAP. XV.1

Episcopus conforens eidem una die plures sacros ordines, etiamsi de mandato metropolitani boa fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur.

Idem Leton: et Cala. Abb.²*

Dilectus filius G. * Huiniliensis⁴ canonicus nostro dudum apostolatui reservavit, quod Humiliensis ecclesia suo viduata pastore, canonici⁵ *sui, de substituendi pastoris electione iractantes*, ipsum unanimiter elegerunt. Qui quum esset citra⁶ sacros ordines constitutus, *venerabilis frater ?astel-* archiepiscopus Cassalensis⁷ * metropolitani eorum episcopo Trecensi³ mandavit, ut eum uno et⁶ eodem die ad tres sacros ordines promoveret, quod ille¹⁰ non ausu proprio, sed ipsius archiepiscopi mandato perfecit; *•[denaunt idem arclziepiscopus requisitos consecrationis ci monos hulesmoli ordinationis occasione praetensa, impendere recusavit. Unde f rll nobis humiliter suppliealuna, ul super hoc circo prrefaltau W.*

Tit. XI. Cap. X. 3) eor.: deest: CReg. 4) dubitatis: Lb Rcg. 5) universitati vestrae: Cac 6) videritis obviare: C Reg.

Cap. XI. 1) Restitutum ex Comp. III. c. 3. h. t. (1, 9.); - cf. c. 3. de aas. pall. (1, 8.) 2) C. Tit. S. Laurentii in Lucina presb. eard. ap. sed. leg.: C; -scr. ao. 1200. -Potthast aro. 1056. 3) duximus respondendum: C 4) ordinatus: Cae 5) praesentis: LaCh.

Cap. XII. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. DI. 32. Co+np.III. c. 4. h. t. (1, 9.) 2) Mutinensi ep. et mag. 'Liberto (Huberto); Cagc) C lfeg.; add.: canonico Modociensi: Rey. - Potthast so. 1173. - 3) Albertus: Rey.

Cap. XIII. 1) Restitutum ex Comp. III. c. 5. h. t. (1, 9.) adhibito iaa consil. Raiaerio ap. Ra. 1,593. 2) Idem (add.: Ae.: Ra(at.) Mutinensi ep. et mag.H. (Ub.: Ruin.) theologo subdiacono nostro Modociensi can.: C Rabr. - sec. no. 1201. - Potthast no. 1327. 3) sequenti dominica: CRain. 4) conferri: Cagc Ruin. 5) conferre: FoIKLN 6) diceretur: Ca; dicatur: NCc 7) eundem: Ch 8) referretur: Rain. 9) intelligamus: CL Rano. 10) ieiunium: Cbg Raim;

ieiunia: Ch 11) si: desoi: Ch 12) it.: decst: Coa. cttt. 13) ordinis: Cagch; decst: Rain. 14) scrib. et: deest: Lb; acil.: decst: Cc 15) tani diu: decst: Codd. coll. 0. et Coil. cia. 0. 16) suspensus: Clac 17) ipsi: Ruin. 18) nostra: Ch.

Cap. XIV. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 2. de act. el gaal. (1, 7.) 2) 1216-27. - Pot/rast so. 7720. 3) ley.: Ovetonensis ((Miedo): III LabEad 4) quod: Eacd 5) diaconatus: Codd. coll. o. E 6) in ecclesia de beu.: Ed

7) censuras ecclesiasticas: ib. Cap. XV. 1) Restitutum ex Rey. Ianne. III. ap. Bal. XIII. 195.; Comp. IV. c. 1. h. t. (1, 7.) 2) Leon, et Sabrion.: FIILaLaDd; Salesbriens.: De; Salebriensis: De; - ley.: Laonici et fiindbarensi episcopis et abbatl de Magio Limiricensi diocesis: Rey. - Potthast nro. 4163. 3) Vp.: FGIIIXCabc. 4) Humille: F per -tot.; Imolensis: D per islam; Ymilicensis: iis Rry. 5) concanonici: Dk Rey. 6) circa: Dac; extra: 119; infra: LLh 7) Cua: lenensis: FIILaDah; Casselensis: Lb Rey. 8) Rofrensi: Rey. 9) uno die: DI; f; oodemque: Ral 10) quam ille . . . perfecissot: Rey.

dignemur de bertignitate sedis apostolicae dispensare, naxinte yraznt ad ordines ita suscipiendos non ex voluntatis propriae diceretur festinando properasse, sed tam te magna necessitate gratin de mili providentia pautē omnium ibi p'æsentAzna se permiserit balitar ordinari, pro eo, quod ecclesiae Ymilicensi nauti-plex periculunz inzainebat, si eiusilem IV. cifra presbyteratus officium ordinatio differretur. Licet autem contra normam ecclesiasticam in fado ipso enormiter fuisset excessum, de misericordia lamen, quae superaltat indicio, venerabili fratri nostro Ammaclano archiepiscopo, el episcopo Midensi, et dilecto filio archidiacono drmachano dedisse recolimus in mandatis, zat inquisita super praenttssis dingentium veritate, si rem invenirent taliter se babare, ac eundem VV. alias idoneum et utilem ecclesiae Yânili-censi, dispensative ipsi tribuerent licentiam consecrandi, et quicquid in hoc per etordem invenirent archiepiscopum attentant, per sitas nobis literas intimarent, ut per eorum relationem certiores effecti providere in eo, sicut esset expediens, curaremus. Ipsi varo vocales quos noverant evocandos, et investigata plenius veritate, depo.sitiones testiunt productorum utrimque ad nostram praesentiam transzniserunt. Quibus inspectis intelleximus evidentet, quod celebrata de praedicto TV. electione, quum die sequenti firisset idem TV. a supradicto Roffensi episcopo ad ordinem subdiaconahs promovtus, irlem episcopum archidiacono et canonicos Ymilicensibus seorsim vocatis, dicens, quod propter turbationem jereces ac malos malevolos, qui eidcan TV. insidias praeparabant, nobileit ipsata supra ordinem presbyteratus relingziere, zuranzento pmavit, id supradictam archiepiscopunz tam meto raortis ipsius TV, quata propter ianminens periculum Ymilicensis ecclesiae praecipisse, et quod officialis etusdem archiepiscopi ex parte ipsius episcopo mentorato inlaibidi, ne iam dictum W., iam in subdiaconutan ordinalum, tutee ad ulteriores ordines pronioveret. Cui codera episcopo respondente, quod plus archiepiscopo, qui hoc ef ore su.o manrlaverat, quam illi crederet in hac parte, extensa super altare mano per sacrosancta iuravit, quod id mandaverat arclaeipiscopo saepedictus, et sic in diaconztm et presbyteriatu W. saepedictum promovit. Probatura insuper sufficientez invenimus, quod rlictus archiepiscopus Ioanni decano de Ileyi iniunxit, ut praefato episcopo inhiheret, ne dictum W. ea die, quo ad tres animas pronrotus exstitit, nisi ad subdiaconatus ordinem pronroveret, eidem. IV. nihilom.inus inhihendo, ne se promoveri ulterius pafferetur. Yenum quum idem decanos ad Ymilicetsem ecclesiam accessisset, tam saepelictu episcopo, qui iam subdiaconizos ordinarat, vocatis his, qui erant zit diaconos promovendi, el silentio candis indicio, ex parte Dei ac archiepiscopi Casselenszs z^zhibuit, ne iam dictum TV. ad ulteriores ordines promoveret, quara praefato W., ne se promoveri ulterius sustineret. Constitt quoque nobis ex literis iudicum praedictorum., quod saepefatus cgZiscopus interrogatus in iure respondit, quod archiepiscopum non mandarat eidem, ut TV. evitela clie ad tres ordines promoveret, sed ex verbis arclaeipiscopo eum credidit illud valle. !loe idem etiana dictas episcopus per suas nobis literas intimavit. Praeterea ex ipsorum iudicum literis intelleximus, quod idenz episcopum ultro iuravit in iure, quod universa, quae continebantur iat. eiusdena W. attestationibus, vera erant. Ex literis quoque iam supradicti archiepiscopi, quam capituli ecclesiae Ymilicensis, quod, quum tam super electione ac ordina-done saepeelicti TV., gtaanz etiam super quibusdam eius excessibus in concilio apud Kolmoelloco celebrato coram praefato arclaeipiscopo inter dictum TV. et canonicos quaestio saborta fuisset, et demum ab ataque parte ad nosfranz auclentiam appellatum, idenz W., roia expectato termino, gneni appellcationi suae duxerat praefigenduna, suprudictas a nobis literas veritate tacita ttpetravzt.] Quum ergo ll* [ex praentissis] nobis constiterit, supradictum l2 episcopum in pluribus deliquisse, tum, quia sine mandato archiepiscopi, ut l3 ipse confessus exstitit, ad huiusmodi ordinationem inordinate processit, tum, quia, el si de mandato archiepiscopi constaret, quum illi huiusmodi dispensatio a canone minime sit permissa, guano ad solum Romanunn Potficena non est dubiuna pertinere, ipsi obtemperare non debuit l1 in hac parte; tum etiam, quia reatun l5 periurii saepius variavit, iurando prius, quod archiepiscopus id praeceperat, et postea, quod illud non

mandaverat in iudicio confitendo, ipsum de fratrum nostrorum consilio tamdiu ab ordinandis suspendimus potestate, donec nostram meruerit gratiam lē obtinere. [Saepedictum Traque etc. Dat. Lat. Non. Ian. Pont. nostr. A.o. III. 121 l.]

CAP. XVI.1

Ordinatus ad sacros extra tempora etatuta, ordlnem recipit, et post poenitentiam cuut oo dispensat episcopus.

Gregorius IX. Archiepiscopo Baranensi2*.

Consultationi tuae taliter respondemus, quod eos, qui extra tempora statuta sacros ordines receperunt, characterem non est dubium recepisce, quos pro transgressione huiusmodi, primo eis poenitentia imposita competenti, sustinere poteris in susceptis ordinibus ministrare, [atten-tius provisurats etc. Dat. Reate II. Id. Nov. Pont. nostr. A.o. V. 1231.]

CAP. XVII.1

Occultus criminosus, praeter homicidam, post poenitentiam in suaceptie ministrat, et ad superiores addecipit; ante poenitentiam monetur, nt etiam in susceptis non minlret.

Idem.

Quaesitum est de sacerdotibus vel aliis clericis, qui per reatum adulterii, periurii, homicidii vel falsi testimonii bonum conscientiae rectae perdiderunt (Et infra:) Respondemus: quod, si proposita crimina ordine iudiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent bi, praeter reos homicidii, post poenitentiam in iam susceptis vel suscipiendis ordinibus impediri; qui, si non poenituerint, monendi sunt et sub interminatione divini iudicii obtestandi, ut in testimonium suae damnationis in susceptis etiam ordinibus non ministrent.

TITULUS XII.

DE SCRUTINIO IN ORDINE FACIENDO.

CAP. IIN.1

Episcopus interrogatus in scrutinio episcopi ordinandi, potest respondere illum dignum, si non novit illum indignum.

Innocentius III.2

Ex parte tua fuít propositum (Et infra:) Quaesivisti praeterea per sedem apostolicam doceri, ut, quum episcopi ad consecrationes episcoporum ab archiepiscopo vel etiam ollo evocentur, et ipsi 'metropolitano electum offerant consecrandum, dicentes: „Reverende pater, postulat sancta naater ecclesia humo electum in episcopum consecrciri," et interrogante archiepiscopo, si sciant, illum esse dignum, respondeant, quod illuna sciunt et credunt pariter esse dignu,na, et te in responsione haiusmodi, ne offenderes hominem 3, Deum existimes offendsisse, quandoque praeter, quan.doque contra conscientiam respondenlo, gzaum electi conversado aut minus tibi4 cognita ata penitus sit ignota, qualiter in huiusnzodi interrogationibus, salva conscientia, vaheas respan-dere. Ad quod Fraternitati tuae taliter respondemus quod, quum nos aliquem in diaconum vel presbyterum promove-mus, prior diaconorum, qui nobis assistit, dicit: „postulat sancta mater ecclesia catholica hunc diaconum vel subdiaconum ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi," et nobis interrogantibus, si eum cognoverit 6 esse dignum, idem respondet, quod, quantum humana fragilitas nosse sinit, et scit, et testificatur, illum ad huiusmodi onus officii esse dignum. Linde in tau responsione aliquem peccare non credimus, dummodo 7 contra conscientiam non loquatur, quia non simpliciter illum asserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse sinit, quum illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat aestimare. Huiusmodi ergo responsione secure uti poteris, nisi forte de indignitate tibi constiterit consecrandi. Si autem illum indignum esse cognoscis 5, metropolitano, priusquam ad huillsmodi scrutinium veniatur, secreto 9 studeas nunciare vel intimare lo*, quamvis, ut rluximus, nos interrogationem

Tit. XI. Cap. XV. 11) igitur: Codd. coll. o. D 12) praedictura: Dac; Ro(fensetn: Rey. 13) sicut: 1) Rey. 14) debuierit: Dfh 151 reatu: Dacfla; ruin reatu: Rsg. 10) gral.: deest: Dh.

Cap. XVI. 1) Sffermr ex Rey. Gng. IX. V. 154. a Ra7Jnaldo I. 381. 2) Barensi: FGHJ Ranjt. — Potthast no. 5332.

C ap. XVII. 1) 1227-34. — Potthast nto. 9550. — Epist. Clan. III., cius-rlent (iure verhis concepto, iegittw in Con. II. ele oct. el gual. (1, 8.) Dicersacn ttir0 caM cFSe cib ca, gnae Gregorii nonrre l+oc loco prefertit, cucase anua

Gonacilesitun, Ou00 Clemeutem kniats auctorent esse coutenderet, utriti.sque argu-mento perspecto fucile iattellyitair.

Tit. XLI. Cap. un. 1) Restitutnm ex Rey. Rrequ. IX, 33. — Comp. III. c. no. h. r. (1, 10.) 2) Episcopo Auriensi: Rey. — Potthast 920. 3717. 3) homines: (ete 1) tibi bese: ib. 5) duximus respondendum: Cabe Reg. ti) cognovit: Cagttt Rey.; agnovit: Ce 7) dura hoc modo: Cbch 8) cognoscas lieq. 3) secreta: Che; deest: Cfgb Rey. 10) vel int.: deest: Codd, volt. o. L'Rey. 11) interrogationi: Clo.

huiusmodi non in consecratione pontificis, sed in ordinatione diaconi vel presbyteri faciamus. [Postulasti etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. Id. Mart. A.o. IX. Izo6.]

TITULUS XIII.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, QUI RENUNCIAVIT EPISCOPATUI.1*

CAP. I.1

Episcopus, qui renunciavit loco tantum, invitatus conferre potest ordines, sicut prius. Si vero et dignitati, din ordinato per eum ad minores vel ignoranter ad sacros dispensat episcopus suus; cum ordinato vero scienter ad sacros, non dispensat.

Alexander III. Toletano 2 Archiepiscopo.

Requisivit a nobis tua fraternitas, utrum clerici, qui post renunciationem factam a praedecessore tuo ordines receperunt 3, in ipsis 4 debeant remanere, aut ad maiores de jure canonum promoveri? Nos igitur, quia nobis non plenarie de veritate constat, non possumus tibi super hoc 5 breviter respondere. Respondemus igitur distinguendo 6, iltrum renunciaverit loco tantum, an loco simul et dignitati. Nam in primo casu ordines, sicut antea, nisi a sanano Pontifice vel eius legato 7 prohibitus fuera, rogatus ab episcopo aliquo 8 poterit de ratione conferre. In secundo yero casu 9 1 distinguendum putamus, utrum sacros 10 contulerit, an minores. Si enim a tali 11 ordines usque ad subdiaconatum aliquis 12 * acceperit 13, quia et 14 huiusmodi ordines a non episcopis quandoque conferuntur, et in illis deservire poterit, et ad maiores, si idoneus fuerit, promoveri 15. Sane si ab eodem sacros ordines facta renunciatione scienter quis receperit 16, quia indignum se fecit, executionem officii non habebit. Ubi autem 17 non scienter, poterit 18, nisi crassa et supina fuerit ignorantia, discretus 19 pontifex dispensare.

CAP. II.

Breve est.

Gregorius IX.1

Cum clericis, qui ab excommunicato episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos dispensari.

TITULUS XIV.

DE AETATE ET QUALITATE ET ORDINE PRAEFICIENDORUM.

CAP. I.

Non summatur.

Ex concilio Pictaviensi2.

Ut abbates et decani et praepositi, qui presbyteri non sunt, presbyteri fiant, alii praelationes amittant; qui archidiaconatus tenent, diaconi fiant, qui vero 4 archipresbyteratus, presbyteri 5, aut amittant honorem 6. Quod si aliqua justa causa prohibente presbyteri aut diaconi esse non potuerint 7, praelationes amittant.

Tit. XIII. 1) add.: vel excommunicato: Codd. con. o.

Cap. I. 1) Restitutum ex App. XXVI, 18.; Lips. XI, 18.; Case. XXI, 26.; Bamb. XI, 10.; Comp. I. c. un. h. t. (1, 7.) 2) Tol.: F; Tolon.; H; Tolosano: OPR; In O. ad marg. adscriptum est: Idem Andrei ep. P. C. Consuluit (c.15. de iur. patr. (3, 38.) gnod omnino non quadrat et edo7orum culpa videtur lactan; esse. - Col. (i. e. Cotonensi): La. guara inacript., argumentis historicis nisis, pleno, ut videtur, iure approbat GonEalezius. - 1159-81. - de jé no. 9174. 3) susceperunt: Aabcl10Q; susceperunt: PR; acceperunt: Ah. 4) his: P 5) sup. hoc: deest: A aQ 6) Nam distinguunt utrum (add.: rennncians: O) renuntiat (renuntiat: Ab; renunciet: Calf. citt. 7) delegato: Q 8) alio: O 9) casa: deest: Codd. coll. o.; Quum autem loco pontifican (episcopali: R; add.: simul: OPR) eedit et ordini ibi distinguendum (add.: eses: O) putamus: Coll. citt. 10) add.: prdines: TR 11) a tali negus ad ordines subdiaconatus: Q 12) quia: Codd. coll. o. Abk10PQR; quisque: Aac 13) ceperit: Ab; receperit: O; probetas fuerit: Q 14) et: deest: MQ 15) ordinari: O 16) susceperit: O 17) aut.: deest: APQR 18) ibi poterit: LPQ 19) districtus: R.

Cap. II. 1) ap. Potthast non invenimus.

T e t. XIV. C ap I. 1) c. 7. Corte. Pidas. haL. ao. 1078. - Idos. LII, 2.; Comp. I. c. 1. h. t. (1, 8.) 2) add.: P. C.: Decrevit: A (quod canonum concil. Pict. in Lips. relutoram initium est) 3) diaconi: Cone. np. Hansi. 4) yero:

CAP. II.1

Ecclesia dispensativo minori concessa non per laicos, sed per elericos regí debet, donec ille perveniat ad aetatem.

Alexander III. Cantuariensi 2 Archiepiscopo.

Ex ratione j-comnlissae tibi d-ignilatis et consideratione legationis ad universas ecclesias tuae legationis aciem sollicitudinis tuae debes extendere, et quae enormiter seu contra iustitiam facta fuerint pastoralis cura corrigere et emendare, quatenus de conomissis ovibus coram patrefamilias plenana reddere valeas rationena, et tibi pro labore et sollicitudine tua merces copiosa cumuletur in coelis. Accepimus autem, quod Conventrensis 3* episcopus, non attendens, quid sacrorum canonuna statuta4 decernant, nec modestiam pontificalena conservaras, pueris, qui sunt infra 5 decennium constituti, in archidiaconatu dilectio ftlii nostri R. archidiaconi Cistrensis 7 ecclesias plures concessit, quae non per clericos, sed per laicos hr:spensantur et disponuntur. Unde 8 quoniam; hnc 9* ecclesiasticae utilitati est inimicum et rationi cont!-ariunl, et ideo non debet hoc 10* aliquatenus 11 tolerari, fraternitati tuae per apostolica scripta 12 praecipiendo mandamus, quatenus, si ita res se babel, praedictum episcopum super his viva increpatione corripas 13 et cast2jes, et clericis idoneis 14 administrationes et custodiam praescriptarum ecclesiarum, donec praedicti pueri ad congruam 15 veniant 16 aetatem, omni occasione et appellatione cessantibus laicis amotis committas, eidem 17 episcopo actius prohibens, ne de cetero ecclesias, nisi personas, quae aetatem et scientiam habeant, regendas conceclat. Quod 18 si secus egerit, ei debitam poenam 19 infligens 20, institutionem 21 et concessionem ipsius omnino viribus carere decemas.

CAP. III.1

Regimen ecclesiae minori XIV. anule committi non debet.

Idem Cantuariensi 2 Archiepiscopo et eius Suffraganeis.

Indecorum est admodum et absurdum, ut hi debeant ecclesias regere, qui non noverunt 3 gubernare se ipsos 4, quum ad ecclesiarum regimen tales personae sint admittendae, quae discretionem praecamineant, et morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere, ut ad preces vel ad instantiam aliquorum, sicut frequenter solet in vestris partibus fieri, parvulis ecclesiae 6* regimen committatur, fraternitati vestrae per apostolica scripta [praecipiendo] 7 mandamus, quatenus nemini infra 8 annum XIV. constituto personatum cuiuslibet 9 ecclesiae aliquorum gratia vel obtentu concedere praesumatis, scituri pro certo, quod, si praeepto nostro in hac parle contraire praesumpseritis, quod inde feceritis auctore Domino 10 penitus irritabimus, et inobedientiam vestram graviter puniemus.

CAP. IV.,

Ad regimen ecclesiarum non debet institui indignas scientia, moribus, val aetate, et qui habet duas ecclesias, alteram dimittere cogitur, nisi causa suban.

Idem2.

Eam te decet {-in ordinandis ecclesiis tuae dinecesis curam habere, ne ullus in eis contra decreta, quae in Lateranensi concilio edidimus, vel etiam contra antiquas sacrorum canonum sanctiones clericus ordinetur, sed tales in ipsis satagas ponere, qui commissi sibi gregis curam commotile gerere possint, el

deest: Coll. citt. Corc. 5) add.: tiant: Lb Corc. 6) honores: 11 Con. cite. Conc. 7) poterunt: GK; poterunt: Ac.

Cap. II. 1) Restitutum ex App. XXV, 1.; Lips. XIX, 1.; Casa. XXXI, 1.; Bamb. XX, 1.; Comp. I. c. 3. h. t. (1, 8.) 2) Lucensi ep.: P.; - ser. 1159-81. - Jaffé no. 8876. 3) leg.: Convetrensis: L - Coecntry1 4) instituta: Q - infra X. annos: R; intra: Cont. B*hm. 6) diL: deest: Q 7) Cestreusis: Aabd1Q - t)hester - 8) Verum: Al 9) boc: exstat: FGH1K 10) hoc: deest: ib. Coll. cite. 11) eatenus: O 12) deest: Q 13) corriges: O 14) cler. ame ministris idoneis custodiam: O 15) condignam: Q 16) conven.: 11; perveniant: Coll. citt. 17) et: .. prohibeas: Coll. citt. 18) Qui: A 19) poenitentiam: O 20) infliges: Coll. citt. 21) et instit.: Q.

Cap. III. 1) Restitutum ex App. XXV, 2.; Lips. XIX, 2.; L'as's. XXX, 2.; Bamb. XX, 2.; Comp. I. c. 4. h. t. (1, 8.) 2) Idem eid. et ente etc.: FOA; - 1159-81. - Jaffé no. 8887. 3) noverint: HJfAa1t 4) eemetipecos regere: Q; gub. se ips.: deest: PQR 5) ad: deest: Q 6) eccl.: FOHIKLMAOPQ: ecclesiarum: F 7) praec.: deest: 9 8) intra: Conl. Ltihm. 9) aliquid: O 10) sic Lips.: auctor. noetra: A Q; auct. riostra irritabitur: 11; auctoritate Dei: Richter. nescio gua fundamento nisis.

Cap. IV. 1) Restitutum ex Lips. XIX, 4.; Casa. XXX, 4.; Bamb. XX, 4.; Comp. I. c. 5. h. t. (1, 8.) 2) Inseptioni nusquam exatit: TOTnaceni ep. se-ri-piara et es e. 7. de reses*. (1, 3.) restitucndam esse, innmerito sib' perstauscrntnt Goualesius et B[i]hmerus, - ser. 1179-81. - Jaffé no. 9135.

excmplu boni operis ad virtutes inviterit. Inde est, quod p) a-
setatibz tibi literis Arctius inhihemus, ne personas, quae in
 ecclesiis tui episcopatus ad curam animarum fuerint ordi-
 nandae, in ipsis institutas, nec 3 aliqua occasione, vel 4 etiam
 literaturastrarum obtentu institui patiaris, quae scientia,
 moribus et aetate concilii non congruant institutis. Sed
 etiam habentes plures ecclesias, quae ex una non pendeant,
 tibi liceat appellatione postposita cogere ad unam ipsarum,
 quam maluerint, dimittendam, nisi ita 5 fuerint tenues in
 substantia, quod proprias 6 sacerdotes non possint 7 con-
 venienter alere 8 *. *Illas autem etc. [cf. c. 22. de iure*
patron. III. 38.]

CAP. V.,

Is, qui nondum est in sacris, si alias est idoneus, ad regimen parochialis
 ecclesiae dispensative potest assumi.

Idem 2.

Praeterea licet ad regimen 3 parochialis ecclesiae non
 debeat 4 aliquis, nisi subdiaconus slt 5 ad minus, admitti 6,
 dispensative tamen in minoribus ordinibus constituti con-
 suaverunt assumi 7, dum tamen s tales sint, quod 5 infra
 breve tempus possint 10 in presbyteros ordinari.

CAP. VI.,

Propter necessitatem et utilitatem ecclesiae compelluntur clerici ipsius
 recipere ordines, suis beneficiis non annexos.

Idem 2.

Quaeris a nobis, quid agendum sit de clericis tuae
 iurisdictioni commissis, qui, quum beneficiis ecclesiasticis
 multitis 3 * abundent, a te commoniti nolunt ad maiores
 ordines promoveri, se tale quid secreto commississe di-
 centes 4, quod eos salva conscientia ordinari non sinit.
 Quum 5 igitur super hoc casu videantur sacri canones
 discordare, quum quidam dicant, eos minime compellendos,
 alii vero contrarium asseverant s *, omnis contrarietatis vin-
 culum praesenti pagina enodamus, statuentes, ut, si praedi-
 cti clerici perceptione 7 maiorum ordinum propter occulta
 sua peccata se indignos esse fatentur, inferiores in eadem
 ecclesia, quorum sit vita probabilis, *secundara institutionem*
canonicam praeferantur eisdem. Et nisi forte illi, qui ordi-
 nari pro iam dicta causa recusant, in aliis ecclesiis servitiis
 valde utiles fuerint, auferantur eis beneficia et aliis canonicis
 conferantur. Quod si pro sola voluntate 8 renuerint s ordi-
 nari, et suaserit utilitas ecclesiae, aut necessitas *prorsus*
exegerit, ipsos, dummodo idonei sint 10, ad majores ordines
 recipiendos 11 per amissionem locorum, *vel ordinum*, quos
laabent, et beneficiorum 12 subtractionem, appellatione ces-
 sante, compellas 13.

CAP. VI.,

Eventos mortalitatis infirmi non impedit promoveri eius medicum peritum,
 sollicitum et traditiones artis observantem.

Clemens III. R. Coloniensi 2 Canonico.

Ad aures nostras te significante pervenit, quod, quum 3 *
 in arte physica eruditus sis 4 *, pluribus iuxta ipsius artis
 traditionem 5 * exhibuisti 6 cuna diligentia medicinara, Hect

pluries in contrarium successerit 7, et quibus putabas ad-
 hibere medelam, medicinis perceptis nortis periculum in-
 currebant. Verum quia s, *sicut asseris*, ad sacros ordines
 desideras promoveri, et super eo 8 nos consulere voluisti.
 Tibi breviter respondemus 10: quod, si super praemissis
 conscientia tua 11 * te remordeat 12 *, ad maiores ordines de
 nostro consilio non ascendas 13.

CAP. VIII.,

Qui ateterit per amm in suspensione, privatur beneficio, quod prius
 habebat, et quod interim acquisivit.

Coelestinus III. 2

Q11u1n bonae memoriae Clemens Papa praedecessor
 noster I. Buccarum 3, D%leartam 4, *Matizan Raofacant* 5 et quos-
 dam alios Baranenses 6 * clericos vocavisset 7, ut ad prae-
 sentiam ipsius accederent, H. § * archidiacono suo, quem
 graviter laeserant, responsuri, quia venire iuxta mandatum
 apostolicum contempserunt, in eos fecit *per Vigiliensem* 9 *epi-*
scopum sententiam suspensionis promulgari, in qua, *sicut*
dictu. 10, triennio permanentes, quidam ex ipsis suspensi 11
 aliud beneficium ecclesiasticum sunt adepti. Et quia, utrum
 beneficia sic recepta 12 possint rationabiliter retinere, nos
 consulere voluisti, *significatione tibi* 23 *praesentium* respon-
 demus, quod non licet 14 eis 15 nec illa, quae habuerunt 18+
 beneficia 17, vel quae postmodum sunt adepti aliquatenus
 retinere. Unde *venerabili fratri nostro* Baranensi 13 * archiepi-
 scopo 14 dedimus in mandatis, ut eos pro tanta pertinacia et
 contemptu apostolico beneficiis, quae habent, non differat
 spoliare, *ea tanadiu in suis manibus detenturus, donec quid super*
kis facere debeat, literas nostras accipiat et naandatum.

CAP. IX.,

Subdiaconus in episcopum eligi potest.

Innocentius III. 2

A multis multotiens, an subdiaconus in episcopum eligi
 valeat, haesitatur. Siquidem Urbanus 3 Papa primus de-
 crevit, ut nullus in episcopum, nisi in sacris ordinibus et
 religiose vivens inventus fuerit, eligatur. „Sacros,” inquit,
 „ordines diaconatum dicimus et presbyteratum; hos squi-
 dem solos primitiva ecclesia legitur habuisse. Subdiaconos
 vero, quia etiam 4 * ipsi ministrant altaribus, opportunitate
 exigente concedimus in episcopos eligi 5; si lamen prae-
 clare 6 * scientiae ac religionis existant; quod ipsum non
 sine Romani Pontificis vel metropolitani licentia fieri per-
 mittimus.” In quibus verbis innuitur, quod Urbanus ad sta-
 tum primitivae ecclesiae se referens, in quo subdiaconatus
 ordo sacer minime dicebatur, instituit, ut de subdiacono, nisi
 utilitatis causa, et tunc etiam 7+, nisi de permissione metro-
 politani vel Romani Pontificis, non posset electio celebrari.
 §. I. Verum quum hodie subdiaconatus inter sacros ordines
 computetur, sicut Urbanus Papa II. sub his verbis ex-
 pressit 5: „Erubescant impii et intelligant, iudicio Spiritus
 sancti eos, qui in sacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu,
 subdiaconatu sunt positi, si caste non vixerint, excludendos
 ab omni eorundem graduum dignitate,” et iterum 2: „Nemo

Tit. XIV. Cap. IV. 3) vel: *Coll. cit.* 4) sive: *ALPpR* 5) ipsae: *P*
 6) proprium sacerdotem: *PQ* 7) possunt: *L*; poterint: *h* 8) habere:
Coctel. coll. o. Coll. cit.

Cap. V. 1) *Restituturra ex App. XXV. 5.; Lips. XIX. 6.; Cass. Xi7i. 5.;*
Bantb. XX. 6.; Comp. I. e. 6. h. t. (1. 8.) 2) Exoniensi Ep.: *dPQR*; Lexo-
 viensi: *O*; *add.*: *P. C.* In literis: *APQ*, quo indicaba c. 9. de off. iud. del.
 (1. 29.) - *seo. 1158-81. - Jwfe no. 9046.* 3) presbyteratum: *APQR*; per-
 sonatum: *O* 4) debebat: *It* 5) sit: *deest: O* 6) recipi: *APQR*; admitti
 vel recipi: *O* 7) admitti: *La Coll. cit.* 8) dummodo tales: *U* 9) qui:
11: ILQ 10) subdiaconatum, diaconatum et presbyteratum possint recipere:
AP; subd. et presb. p. r.: *QR*; subcliae. et diac.: *O* 11) *suebscr. vid. in adnot.*
ad c. 9. de off. iud. del. (1. 29.)

Cap. VI. 1) *Restituturra ex Comp. II. c. 1. h. t. (1. 8.)* 2) Burgensi: *Ea*;
 Brisensi: *Be*; Brig.: *Bfi*; Brixiensi: *Bc*; in gloss. *Bg add.*: hae decretalis
 nomine Alex. III. solet intitulari, unde miror, guaro magister Bernardus
 Compostelianus a domino Innoc. III. quaesierit, an eam edidisset. - *sor.*
1159-81. - Jaffé no. 8852. 3) multan.: *Lodd. con. o.* 4) confitentes: *Bbh*
 5) licet: *ll* 6) asseverant: *FGRIBagb* 7) in per.: *Bu*; se a pece.: *Bb*
 8) *add.*: *sua: Babh* 9) renuerunt: *Bb*; renuunt: *Bh* 10) fuerint: *Bbh*
 11) suscipiendos: *Bbi* 12) *add.*: vol ordinum: *B* 13) cogere valebis: *B*.

Cap. VII. 1) *Restituturra ex Luc. ap. Bal. III. 377.; G11b. aatet. I. (1. 9.)*
Comp. II. c. 2. h. t. (1. 8.) 2) Col.: *deest: Bh*; can. de N.: *Bb*; Coelestinus
 III.: *frac. simpliciter*; - *ser. 1187-91. - Jaffé no. 10204.* 3) quum:
deest: FGHIXL. IJN 4) sis: *deest: Codd. col. 2. o.* existas: *BSa Lhc* 5) tradi-
 tionibus: *ICHlhBSaLucc.* 6) medicinas cuna dili. tribuisti: *Bighi Luc.*;
 praebuisti: *BSa* 7) tibi suscepserunt, et quibus putaveras, adh. cautelam:
Luc. 8) quia: *deest: Ba* 9) hoc: *Bh Loc.* 10) duximus respondendum:
Lar. 11) tua: *deest: ICJllh: IfV* 12) remordet: *FOIIX Ifa*; te videtur
 quolibet modo (quomolibet: *Bbc*; quantumlibet: *Sa*) remordero: *BSaa Loc.*

13) accedas: *Bac.*

Cap. VIII. 1) *Restituturra ex Lie. ap. Bal. III. 385.; Gil. aract. 4. (1. 9.)*
Coup. II. c. 5. h. t. (1. 8.) Hal. 2) Clem. III.: H; Idem Luceusi cap.: *Loc.*;
 Clom. III. Barensi cap.: *U*; - *scr. 1191-98. capitul. Luceriensi (?) - Jaffé*
no. 10701). 3) Buctorum: *H*; Buctarum: *II*; Bruccam.: *La*; Butarum: *Lb*;
 Buchante: *BuSa*; Bucant: *U*; Bucarensi: *Bb*; 13ururum: *Bc*; in *Comp. Luc.*
hace nomina er.pressa su vut per sdglcas L. M. 111. - *In Bbla ita leg.*: I. episcopo
 Bucar. mandasset, quod N. de focari (quod quum de confocatu: *BL*)
 4) Mereatum hlarieni.: *Ba*; Dleldant Ilarium: *U*; Malear.: *B*; Melcant
 Blarium: 5(z 5) Crall: *acam: Bd*; Tofacarn: *Be*; Teforgam: *U*; Tofocam: *Sa*
 6) Barenses: *IGHILb: IfV13acd Lic.*; Berenses: *Ti*; L'airenses: *Sc* 7) con-
 voca.sset (voc.: *Bc*) ut Balderico (B.: *Bcg*; Bernardo: *Bi*; Beraldo: *Bit*)
 arehidiacono sno, quem graviter laeserant, satisfacerent, et ad ipsius prae-
 sentiam accederent, responsuri: *ll* 8) *B*: *FGHIXBaU*; Berardo: *Set*;
 Berando: *frac.* 9) *Vigiliensem: Bab* 10) *raid.*: vel creditur: *IL* 11) sus-
 pensio: *Bbch* 12) ben. alciasta: *USaLucc.*; ben. adempta: *ila*; *sie rec.*:
deest: Bbcgh; sic adepta: *Sa* 13) vobis: *USa* 14) liccat: *L(c)* 15) illos:
ib. U 16) habuerant: *FGIIBSaLucc.* 17) nec ea quae: *Bbglci Lar.*;
 nec illa (ea: *Sa*) beneficia (mas: *BacSa* 18) Barensi: *FC.IIILNBacgi*;
 Barrin.: *La*; Balcarensi: *Bb*; Bacaren.: *Bh*; Bar.: *Luc.* 19) episcopo:
B.SaLar.

Cap. IX. 1) *Restitit. ex Rey. Bat. X. 164, Comp. III. c. 6. h. t. (1. 9.)*
 2) *Inscripta desid. Rey. et Comp. III. - Sed quia leer., 900e in Comp. III.*
anteced. ad Ifattinensem directa est, post Confiaera et Pitthoes Brihmerns hanc
quogue illi. c.ensrdt iscribordana esse. Data est (tutela occasione electiatis
egriscopi, Ifeldcasas, att colligitur ex Rey. X. 163. - scr. ao. 1207. - Potlart
no. 3233. 3) cf. Dt.st. LX. c. 4. 4) et: FGHIX11Cagb Reg. 5) in ep. el.:
aalitia sutit a Rallutauido 6) spectatae: *FGHIXCrey.* 7) et.: *deest:*
FGHhLLiVCREy. 8) *cf. Dist. XXXII. c. 11.* 9) c. 12. i.,

ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo aut probatae castitatis exsistat 10, et qui usque ad subdiaconatum unicam et virginem habuerit il uxorem;" et ad similitudinem diaconi et presbyteri subdiaconus debet 12 * continentiam observare, sicut est 13 in sexta synodo constitutum, ut, si quis eorum, qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri voluerit copulari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat; et beatus Gregorius tenuisse legitur 14 *, ut nullum facere subdiaconum praesumant episcopi, nisi qui se caste victurum promiserit b. §. 2. Nos volentes super hoc articulo disceptationis materiam amputare, statuimus, ut subdiaconus in episcopum valeat libere eligi sicut diaconus vel sacerdos.

CAP. x.1

Irregularis et in minoribus potest dispensative in abbatem inatitui.

Idem tit. 2 S. Crucis Presbytero cardinali.

Tuam in Domino diligentiam commendamus 3 *, quam super monasterio sancti Quirici reformando" dignosceris adhibere. *Devotioni tuae praesentium auctoritate* Mandamus, quatenus, si non potes eidem monasterio de persona idonea melius providere, tu monachum illum, quem in literis tuis de honestate ac industria commendasti, per quem status eiusdem loci creditur reformandus, nullum prorsus habens respectum ad petitionem illicitam, guara quidam laici faciebant, sed ex tuae 5 duntaxat provisionis officio, instituas in abbatem, ita videlicet, quod ad sacros ordines non ascendat 6, quum, instante necessitatis articulo possit in abbatem assumi etiam in minoribus ordinibus constitutus. Et laici memorati non sint consanguinitate vel affinitate coniuncti - monacho memorato, ut ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

CAP. XI.1

Abbas, et est presbyter, et est benedictus, conferre potest ordinem clericalem.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo 2.

Quum contingat interdum, quod laici ad monasteria convolantes a suis abbatibus tonsentur, *apostolicae sedis oraculum* requisisti, an clericatus ordo in tonsura conferatur? Super quo tibi 3 * respondemus, quod, quum in VII. synodo sit statutum 4, ut lectores per manus impositionem licentia sit unicuique abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, dummodo ipsis 5 ab episcopo, secundum morem praeficiendorum 6 abbatum, manus impositio 7 facta noscatur, et constet, eum exsistere sacerdotem, per primam tonsuram, iuxta formam ecclesiae datam, a talibus abbatibus clericalis ordo confertur. [Praeterea etc. (cf. c. 24. de rescr. l. 3.)] Dat. Later. Kal. Sept. Ao. XIII. 1210.]

CAP. XII.1

Si canonicus regularis factus monachus, insta de causa ad canoniam reversus, ubi postea praeficitur, licite tenere poterit praelaturam.

Idem 2.

Intelleximus, quod, quum ante, quam esses assumptus ad regimen abbatae 3, in monasterio tuo fueris laudabiliter conversatus, ad monasterium sancti Innocentii 4 * talis 5 ordinis accessisti, ubi, quum aliquamdiu in ipso ordine 6 permanisses, demum ad cor reversus de metropolitani et aliorum [religiosorum] consilio ad primam domum redire curasti, in qua tandem sub 7 regularas observantiae disciplinae taliter Deo et hominibus placuisti, quod per 9 tuorum exigentiam meritum fratres tui praefecerunt te sibi unanimiter in abbatem le. Ne igitur 11 occasione morae, quam in praescripto 12 monasterio contraxisti 13, quasi conscientia tua 14 * te re-

mordeat, [et] in susceptae administrationis cura tepescas 15, attendentes 16, quod cautum est in canone 17, ne quis canonicus regularis, nisi forte 18 (quod absit) publice lapsus sit 19, efficiatur monachus, et si factus fuerit, ad canonicatibus 20 ordinem revertatur, ultimus in choro manendo, cucullam ad 21 memoriam delaturus: discretionis tuae 22 mandamus, quatenus circa curam 23 tibi commissam 24 sollicitudinem 25 exercere studeas indefessam, et taliter sequentia bona continuare prioribus, quod dignum 27 a Deo possis meritum exspectare. [1]at. .Lat. VII. Kal. Mart. Pont. nostr. Ao. XIII. 1210.]

CAP. Xlu.t

Ordinatus ad sacros sino titulo, ab ordinatore iuste petit beneficium).

Idem 2.

Accepinms te nostris aurbis intimante, quod quidam clenci, qui ad sacros ordines sine titulo 3 sunt promoti, te ad ecclesiam Bracharensem super beneficiis obtinendis infestant, *E quibus clima de cunctis redditibus ecclesiae tuae tunc commodum ministrare non posses, praesertim quina mandemus eisdeni in necessariis provideri, qui nec meritis, neque scientia etiam 4 in parochialibus ecclesiasticis beneficia promerentur, ne dum in ecclesia Bracharensi, quorum vita et scientia nobis est penitus ignota. De quibus si certitntinem haberemus, nec in maioribus eis, nec in minoribus praeciperemus ecclesiis provideri. Et licet idoneis in Luis capellis et in aliis parochialibus ecclesiis extra civitatem velis iuxta mandatum apostolicum providere, quum omnibus in maiori 6 providere non possis, ipsi lamen provisionem in eisdem ecclesiis recipere dedignantur. Indices pope et monitores seu executores, ad quos literas nostras deportant!, exceptiones tuas legitimas, quas 17t eorum praesentia proponis, non admittunt, unde postulabas a nobis, ut tibi provideremus henignius in hac parte. §. 1. Licet igitur in ordinationibus 7 clericorum illam tu ac praedecessores tui diligentiam debueritis 8 adhibere, ut minus idonei non ordinarentur a vobis, ac ideo 9 post promotionem eorum exceptionem huiusmodi non potens 10 praetendere contra illos, nisi forte, postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos, nos ex superabundanti tamen, guando scribere pro talibus nos 11 oportet, facimus in literis nostris apponi, ut 11, si ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur et ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius competens beneficium tribuatur 13, quum 13, et si tecum de iure agere vellemus, te possemus merito ad provisionem eorum 15 * compeliere, quos a te vel 16 praedecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret, eo 17 praesertim, quod ad obtinendum ecclesiasticum beneficium cos debes idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti. Unde graviter sustinere non debes, sed nobis potius devote inclinare teneris, si illos examinam per alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad provisionem eorum te compeliere velimus. §. 2. Mandamus igitur *featemitati tuae per apostolica praecipiendo 18 scripta*, quatenus eis, pro quibus te contigerit recipere nostra mandata in forma communi, in maiori ecclesia vel aliis ecclesiis 19 * parocleiarum, diocesis Bracharensis providere non tardes, quino le pro minus idoneis compelli nolumus; exceptiones autem, si quas contra tales 20 impetralores literarum nostrarum in clelegatorum praesentia proposueris 21, praecipimus audiendas.*

CAP. XIV.

Minus idoneus in sacerdotem promovet 10 ad regimen animarum assumi non debet.

Idem in concilio generalil.

Quum sit ars artium regimen animarum, districte prae-

T it, XIV. Cap. IX. 10) exstiterit: Cc: deest: Cabgh Reg. 11) habuerat: N; habuit: Caggh 12) debeat: FOHIXNcabg Reg. 13) sic et ... constitutum est: Cosat. Rana; — cf. Dist. XXXII. c. 7. 14) legatur: FlCaggh Reg. 15) promissit: Cac.

Cap. X. 1) Rey. Bol. XI, 273. Comp. III. e. 7. h. t. (1, 9.) 2) Idem L. (Leoni: Rey.) etc.: CReg. — scr. 1209. — Potthast sae. 3673. 8) commendantes: Codd. coll. o. (pr. Lb)Cag Reg. 4) ref.: deest: FOHIXLM 5) tuo: Cabc 6) ascendit: Ch.

Cap. XI. 1) lilestitutem exReg. Bal. XIII, 127.; Comp. IV. c. 1. h. t. (1, 8.) 2) Potthast no. 4072. 3) taliter: FOHif; fraternitati tuae taliter: C Reg. 4) cf. Dist. LXX. c. 1. 5) i. psi: Rey. 6) perficiendorum: tb. 7) imp.: deest: Cac.

Cap. XII. 1) Restitutem ex Reg. Bol. XIII, 4.; Comp. IV. c. 2. h. t. (1, 8.) 2) 12. Abbati S. Martini. Laudunensis Praemonstratensis ordinis: Rey. Potthast no. 3918. 3) ecclesiae: Dac; eccl. suae: DL 4) Vincentii: FHh"LLdfDabegh Reg.; add.: Laudunensis; MDerbcdg Reg. 5) nigri: LoDah Reg.; deest: bcb 6) habitu: D Reg. 7) in: Rey. 8) observatione disciplinas: Dh 9) pro . . . exigentia: Reg. 10) pastorem: s7i. 11) Quia

igitur in suscepto regimine laudabiliter rliceris profecisse (processisse: Dch) ue occ. etc.: D Rey. 12) praedicto: Reg. 13) pertraxisti: Dabc 14) tua: deest: FOHh-IfN; ipsa: 1); quasi de ipsa teneram conscientiam retinendo in susceptae adm. executione tepescas: Ifcg. 15) tepescat: DA 10) attendens: FZJIV 17) cf. e. l. C. XIX. qu. 3. 10) forte: deest: Rey. 19) fuerit: 20) cano/lienue ib. 21) in: ib. 22) discret. Mato monemus attentius et hortamur, per ap. tibi ser. mandantes: ib- 21) add.: ecclesiam vol: Ilb 24) gregis tibi commissi: Rey. 25) add.: tuam: Dabc 16) gerere: Ifcg. 27) dig. exinde: D.

Cap. XIII. 1) Restitutem ex Comp. IV. c. 3. h. t. (1, 8.) 2) scr- 1198-1215. — Potthastno. 5036. 3) titulus: D 4) nec etiam: Db 51 ecclesiis: Dac 6) add.: ecclesia: Db 7) ordinibus: Ufh 8) debuisti: Dbfy 9) ideo: deest: D 10) possitis: D 11) vobis: D 12) et: Dabegh 13) confodest: D 14) add.: lamen: Dl 15) illorum: FOHIXLaIVD 16) vol: ratur: D 17) et praes.: .11; et eo praes.: DA 18) pr.: deest: Dah 19) eccl.: a Dh 20) tal.: deest: D 21) propones: Da; proponis: Dbch; proponas: Dfg.

Cap. XIV. 1) c. 27. Cont. Later. IV. hab. ao. 1215. Comp. IV. c. 4. 11. 1. (1, 8.)

cipimus, ut episcopi promovendos in sacerdotes diligenter instruant et informant, vel per se ipsos, vel per alios idoneos viros super divinis officiis et ecclesiasticis 2 sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare, quoniam, si de cetero rudos et ignaros ordinare praesumpserint, quod quidem facile poterit deprehendi 3, et ordinatores et ordinatos ultioni gravi decernimus 4 subiaccere. Sanctius 5 enini est, maxime in ordinatione 6 sacerdotum 7 paucos bonos, quam multos malos habere ministros, quia, si caecus caecum ducit 3, ambo in foveam dilabuntur 9.

CAP. XV.1

Defectus scientiae deiicit iam pronotum.

Honorius III. Capitulo Bremensi2.

Quamvis multa proposita fuerint contra venerabilem fratrem nostrum episcopum Calinensem 3, etsi nihil probatum esset de illis, quia talen confessus est coram nobis, se nunquam de grammatica didicisse, nec etiam legisse Donatum, et per evidentiam facti usque adeo de illiteratura et insufficientia sua constat, quod contra Deum esset et canonicas sanctiones, tantum in episcopo 4* tolerare defectum, de 10971. muni fratrum nostrorum consilio ipsum a pontificali officii executione et ab administratione Calinensis 5 ecclesiae penitus duximus amovendum, irritantes si quid nomine ipsius ecclesiae vel de bonis eiusdem de cetero (atentaba.

TITULUS XV.

DE SACRA UNCTIONE.

CAP. I.1

Ecclesia Graecorum in ordinationibus et consecrationibus servare debet unctiones, quas servat ecclesia Romana; episcopus autem, quum consecratur, inungitur chrismate in episcopo et manibus; quod, si fuerit praetermissum, per tres episcopos est supplendum. - 5. 5. Tractat de unctione regum, et de differentiis in unctione inter reges et pontifices. Pan. - 5. (3. Tractat de Christianorum omnium unctione. - 5. 7. Tractat de unctione chrismatis post baptismum, quae dicitur confirmatio. §. 8. 1. Tractat de consecratione altaris. Abbas.

Innocentius III2.

Quum venisset ad apostolicam sedem venerabilis frater noster Barcarensis 3* episcopus 4, qui in consecratione sua sacram non acceperat 5 unctionem, quoniam apud vos non consueverunt pontifices, quum consecrantur, inungi, non quod illi defuerat mandavimus in ipso suppleri, facientes caput eius et manus per venerabilem fratrem nostrum Ioannem Albanensem episcopum, assistentibus ei duobus episcopis, secundum morem ecclesiasticum sacro chrismate deliniri. Tunc enim catholica ecclesia tenet, non solum ex praeecepto divino, verum etiam Apostolorum exemplo, in Exodo quippe legitur praecipisse Dominus Ilysi, ut Aaron et filios eius inungeret, quatenus sacerdotio fungerentur. Et Anacletus Papa, natione 7 Graecus, qui a B. Petro fuit in presbyterum ordinatus, et postea in apostolatus officio Clementi successit, tradit in ordinatione sua, ungendos episcopos more Apostolorum et Moysi, quia ontatis sancti fectio in Spiritu sancto consistit, razias invisibilis virtus sancto chrismati est permixta. Linde §. i. Scire te volumus, duas esse species unctionis: exteriorem, quae materialis est et visibilis, et interiorem, quae spiritualis est et invisibilis. Exteriori visibiliter inungitur 9* corpus; interiori invisibiliter inungitur 10* cor. De prima Iacobus Apostolus ait 11: „Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiae, et orent super eum, ungent, s eum oleo in nomine

Domini, et oratio fidei salvabit infirmum." De secunda Iohannes 12 Apostolus ait: „Vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat 13 in vobis, et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio eius docet vos de omnibus." Unctio 14 visibilis et exterior signum est interioris 15 et invisibilis unctionis. Unctio vero invisibilis et interior non solum 16 est signum, sed etiam sacramentum, quia, si digne sumitur 17, vel agit vel auget absque dubio quod designat. §. 2. Ad exhibendum 18 autem 19 exteriorem et visibilem unctionem benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum vel infirmorum, et conficitur chrisma, quod ex oleo fit et balsamo mystica ratione. Per oleum enim nitor conscientiae designatur, iuxta quod legitur 20: „Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus;" per balsalum autem 11 odor famae 22 exprimitur, propter quod dicitur 13: „Sicut balsamum 24 aromatizans, odorem dedi. 3. Hoc ergo 95 chrismate ungi debet episcopus, non tam in corpore, quam in corde, ut et interius habeat nitorem conscientiae, quantum ad 26 Deum 27, et exterius habeat odorem famae, quoad proximum. De nitore conscientiae dicit Apostolus 23: „Gloria nostra 19 haec est, testimonium conscientiae nostrae 30," nam „omnis 34 gloria filiae regis 32 ab intus." De odore famae idem Apostolus ait 33: „Christi bonus odor sumus in omni loco, et aliis sunius odor vitae 34 in vitam, aliis 35 odor mortis in mortero." Debet enim episcopus bonum habere testimonium, et ab iis 36, qui sunt hitos, et ab iis 37, qui sunt foris, ut cortina cortinam trahat, et qui audit dicat: veni. §. 4. Hoc unguento caput et manus episcopi consecrantur 33. Per caput enim mens intelligitur, iuxta illud: „Unge caput tuum, et faciem tuam lava 39." Per manus opera intelliguntur 40, iuxta 41 illud: „Manus meae distillaverunt myrrham." 42 Manus igitur ungitur 43 oleo pietatis, ut episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem ungitur 44 balsamo caritatis, ut episcopus dilatat Deum ex toto corde, et ex tota mente, et ex tota anima 5, et proximum suum sicut se ipsum. Caput inungitur propter auctoritatem et dignitatem, et 40 manus propter ministerium 47 et officium. Caput inungitur 44, ut ostendatur illius repraesentare personam, de quo 49 dicitur 10 per Prophetam: „Sicut unguentum in capite eius quod descendit in barbam, barbero Aaron." 51 Caput enim viri Christus 52, caput Christi Deus 53, qui de se dicit 54: „Spiritus Domini super me eo 55, quod unxit 56 me, evangelizare pauperibus misit me." Manus episcopi 57* inunguntur 58*, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi et consecrandi. Unde, quum eas consecrator inungit, „Consecrare," inquit 59, „et sanctificare digneris, Domine, manus istas, per istam sanctam 60 unctionem et per 11 nostram benedictionem, ut quaecunque 62 consecraverint consecrentur, et quaecunque 63 benedixerint benedicantur in nomine Domini. C. §. S. Unde 64 in veteri testamento non solum ungebatur sacerdos, sed etiam 65 rex et Propheta, sicut in libro Regum 66 Dominus praecipit Heliae: „Vade et reverte in domum 67 tuam per desertum in Damascus, quumque perveneris luc, unges Hazael regem 53 super Syriam, et Iehu filium Namsi unges regem 69 super Israel. Elisaeum autem filium Saphat 70*, qui est de Abel-Meula, unges Prophetam pro te." Sed ubi Iesus Nazarenus, quem unxit Deus Spiritu 71 sancto, sicut in Actibus Apostolorum legitur 12, unctus est oleo pietatis 13* prae consortibus suis, qui secundum Apostolum est caput ecclesiae, quae est corpus ipsius, principis unctio a capite [scilicet] ad 14 brachium est translata, ut princeps 75 extunc non ungatur in capite, sed in brachio, sive in 76

Tit. XIV. Cap. XIV. 2) ecclesiasticisque: Comt. Bihnt. 3) comprehendit: Comt. Ms. 4) decrovinus: Dbf Cono. 5) satius: Dadg Cono. ap. „Iltuns.; saries: Dh Conac. 31s. 43) ordine: Df Cono. Ms. 7) sacerdotii: Ithg Cono. 31s. 8) duxerit: Lb Conc.; ducal: Df 9) cadunt: Daght; dil. vol cadera: Dh.

Cap. XV. 1) Restititron ex Comp. V. c. 1. h. t. (1, 8.) 2) B.: O; Bir.; F; Broneven.: Lb; Calviensis: Ea; iusc. deest: Ebc; Diedioliensis archiep.: Ed - cf. lamen Ruprald. Jixral., qui catmeicw una Brmeeasaur coflegro seridane cone probat ex Rey. Hmt. V. 724.; - sor. as. 1221. - Potthast 920. 6753. 3) Calinensem: F; Caliven.: 11; Calvius.: LbEa; Calmen.: Eb; Callien.: Ed 4) episcopus: FHILlilEb 5) cf. not. 3.

1) tit. XV. Cap. I. 1) Restitititron ex Reg. Bregn. VII. 3. - Comp. III. c. acn. h. t. (1, 11.) 2) Archiep. Trinovitauo, Bulgarorum et Blacorum priinati: Reo. - Potthast no. 2138. 3) leg.: Brandizubereusis: Erg. - in Codd. nomen corrtptum est. 4) clara nobis insinuatione moustravit, quid etc. Nos ergo: CReg. 5) recoperat: Rgg. 6) quoque: Cac 7) origine: Cbc 8) tradidit: M. 9) ungitur: FGHILMCabcReg. 10) ungitur: FOHIKCRg. 11) Iac. V. 14. 12) Iacobus: C; - cf. I. Iban. II. 27. 13) manet: LaCa 14) add.: yero: Ccb 15) iut. unctiois neo: Cb 16) solummodo: C leg. 17) sweater: Cbc Reg. 18) exhibendam: LaM leg. 19) igitur: Reg.

20) Malth. XXI. 4. 21) enim: cabo 22) borlas famae: L2 Reg. 23) Feriex. XXIV. 20. 24) add.: cinamonium et: CL 25) igitur: La CReg. 26) quoad: Cag Reg. 27) oloum: Ch 28) II. Coe. I. 12. 29) mea: Cagch 30) mese: Cag 31) Psalms. XLIV. 14. 32) reg. est: Cb 33) II. Coe. 15. 16. 34) vitae duentis: CL 35) et al.: Cac 36) his: A' Cbc Reg. 37) his: Cbc Reg. - cf. I. Tino. III. 7. 38) consecratur: Comt. Bilem. 39) 3fatht. VI. 17. 40) dosignantur: MNC Reg. 41) secundum: Reg. - cf. Cant. V. 5. 42) myr.: deest: Ch 43) ungitur: 310 Rey. 44) inungitur: La Rey. 45) add.: et ex totis viribus suis: FGN 46) et: deest: Ch leg. 47) mystorium: FR. 48) enim ungitur: Cont. Bala. 49) qua: Ch; - Psalm. CXXXII. 2. 50) dicit Propheta: Cbc 51) quod... Aar.: deest: Cac 52) actd.: est: Cbc 53) add.: est: ib. Reg. - cf. I. Cor. XI. 3. 54) Lxtc. IV. 18. 55) propter: Reg. 56) unxit: FGKCa; ungit: Ch 57) episcopo: Codd. coll. o. CReg. 58) ungitur: FHKLbNCRg. 59) dicit: (e) 60) sana.: deest: Cac 61) per: deest: MQgla Reg. 62) quemcunque... consecratur: Ch 63) queso/mono: Cagh 64) Verum: Reg. 65) et: Cbc Reg. 66) III. Rey. XIX. 16. 67) viam: Reg. 68) in reg.: HCabo Cont. Bihna. 69) in reg.: Cc Cont. Bohm. 70) Abel: FGHl3IN Cagch; Maula: Ch; Abelmala: Reg. 71) de spiritu: Cac 72) habetur: Cb Reg. Cont. Bdhm.; - cf. Ict. X. 73) piel.: deest: FHKLMIv C Reg. 74) in: Rey. 75) prucipea... ungantur: FHLaN 75) iu: deest: Cac

humero, vel in armo, in quibus principatus congrue designatur, iuxta illud ¹⁷, quod legitur: „Factus ¹⁵ est principatus super humerum eius, etc.” Ad quod etiam significandum ⁷⁹ Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerunt ⁸⁰ * invitati. In capite yero pontificis sacramentalis est delibutus ⁸¹ conservata, quia ⁸² personam capitis in pontificali officio repraesentat. Refert ⁸³ autem ⁸⁴ inter pontificis et principis unctionem, quia capta pontificis ⁸⁵ chrismate consecratur, brachium yero principis oleo delinitur, ut ostendatur, quanta sit differentia inter auctoritatem pontificis et principis potestatem ⁸⁶. §. 6. Quia vero Christus fecit nos in sanguine suo Deo postrò regnuri et sacerdotes, propter quod Petrus ⁸⁷ Apostolus ait: „Vos estis genus electum, regale sacerdotium;” idcirco in novo testamento non solum reges et sacerdotes unguuntur, sed etiam ⁸⁸ * omnes Christiani bis ante baptismum, scilicet oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas, et bis post baptismum, scilicet chrismate sancto ⁸⁹ *, primum ⁹⁰ in vertice, demum ⁹¹ in fronte. In pectore namque baptizandus inungitur ⁹², ut per sancti Spiritus clonum abiciat errorem et ignorantiam, et suscipiat fidem rectam, quia ⁹³ iustus ex fide vivit. Inter scapulas *autem baptizandus inungitur* ⁹⁴, ut per Spiritus sancti gratiam ⁹⁵ excutiat negligentiam et torporem, et bonam operationem exerceat, quia fides ⁹⁶ sine operibus mortua est, ut per fidei sacramentum sit munditia cogitationum in pectore, et ⁹⁷ * per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem secundum Apostolum ⁹⁸ operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, ut sit paratus omni petenti ⁹⁹ de fide reddere rationem, quia per caput intelligitur mens, iuxta quod legitur ¹⁰⁰: „Oculi sapientis in capite eius,” cuius superior pars est ratio, et inferior est sensualitas. Unde bene ¹⁰¹ per verticem, quae ¹⁰² est superior pars capitis, intelligitur ratio, quae est superior pars mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur quod credit, quia ¹⁰³ „corde creditur ad iustitiam, ore vero ¹⁰⁴ * fit confessio ad salutem,” memor ¹⁰⁵ eius, quod Dominus ait ¹⁰⁶: „Qui me confessus fuerit coram hominibus, *confrtebor* ¹⁰⁷ * et ego ei coram Patre meo” ¹⁰⁸.” Ante baptismum ergo ungitur oleo benedicto, et post baptismum chrismate sancto no * quia chrisma soli competit Christiano. Christus enim a chrismate dicitur, vel potius a Christo dicitur chrisma, non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo yero ¹¹¹ Christiani dicuntur, tanquam uncti deriverunt ab uncto, ut omnes concurrant ¹¹² in odorem illius unguenti, cuius nomen ¹¹³ oleum est effusum. §. 7. Per frontis chrismationem manus impositio designatur, quae alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur et robor. Unde quum ceteras unctiones simplex sacerdos vel ¹¹⁴ presbyter valeat exhibere, hanc non nisi sunlmus sacerdos, id est episcopus, debet conferre ¹¹⁵, quia de solis Apostolis legitur, quorum vicarii sunt episcopi, quod ¹¹⁶ per manus impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat ¹¹⁷: „Qnum audis- -,” inquit, „Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Ioannem; qui quum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant, n nomine Domini Iesu; tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum.” Cuius adventus per unctionis ministerium ¹¹⁸ * designatur, quia columba ¹¹⁹ in qua Spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vesperum ¹²¹ in cataclysmo ¹²¹ revertens, rarnum retulit ¹²² virentis olivae, cuius utique sacramentum David Propheta ¹²³ praenoscens, exhilarandam faciem in oleo praedicavit. §. 8. Ungitur ¹²⁴

praeterea secundum ecclesiasticum morem, quum consecratur altare, quum dedicatur Yemplum, *et* ¹²⁵ quum benedicitur calix, non solum ex mandato legis divinae, venial etiam exemplo beati Silvestri, qui, quum consecrabit altare, illud chrismate perungebat. Praecepit enim Dominus Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret testimonii tabernaculum ¹²⁶ et arca testamenti, mensamque cum vasis ¹²⁷, de quibus etiam *ir,ctionibr.ts* ¹²⁰, *si /rslan dirbitaueras, quma a te fuerim.us r-equisiti, /i-aternilalem ttana plenius ilstnuermus*. Verum *lamen* unctionis sacramentum alitld gudem efficit et ¹²⁹ figurat tam ¹³⁰ in novo quam in v eteri testamento, unde non iudaizat ecclesia, quum unctionis celebrat sacramentum, sicut antiqui ¹³¹ *mentiuntur, qui neque scripturas, neque Dei novere virtutem* ¹³². §. 9. Monemus igitur, */irlemitena tuana et exhortamter atentius, per cipustolica soripta -antes, qteatenus ad mandatum dilect. tt filii nostri lrt. sc partac 'rucia' pre's-byteri cardinalis apostol'icae sedis legat tu* (*>toque sacram stticipias* ¹³³ *unctionerz, ne quid tibi des'it ad plerilrulinertu et l sacramenti, xrt. gr.aum* ¹³⁵ *sacro fueris cleri.smate dclibutus, archiepiscopus el episcopus toas st^nilitur ungas, el per e0,s fac,icrs manus sacerdotum enungi oleo benedicto, ut l:5E il lum de cetero in ordinandis presbyteris et consecrandis episcopis morena serves* ¹³⁷ *et facias observari quum apostolica sedes observat, iquae dzsponente Domino claractoruna /iilelitam l:1Y ruat'c rest et magist'r a. lVltitimus autem tibi per cardinalerra praeilituna portificalia ornamenta, coligas et sandalia, amictum el albara, c'iragalum et succinetoriumz, ararium et naanipylrum, tunicam et dahrr(aticana, clitrothecas et L:9 annulum, jilanet(rm el Mitran'). l'c(l(lhan, vero per dilectum filian lo. capellcnatv'n nosh"um arrea maseramus. Et Licet Romanos Pontifex non utatur baculo pastorali, tum propter historiam n0, tum etiant propter mysticam ratio-* *quo* *quod* *cardinalis* *s'it* *ca noi* *accepit, potel'it edocere, tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo uti.* [*Dat. /lnagniae VI. Kal. Mart. Pont. nostr. AG. VII. 1204.*]

TITULUS XVI.1

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

CAP. I.1

In ordinato in subdiaconum sine manu impositione, et contirmto non
cillrismatis, *sed* olei unetione, non fiot iteratio, sed supplebitur praeter-
missum.

Innocentius III2.

Pastoralis 3 (*Et infra: [cf. c. 78. de off iud. del. I. 29.]*)
Praeterea nos considerare voluisti, an permitti debeat ministrare qui sine impositione manuum fuerit ac orciinens subdiaconatus 5 assumptus, et si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non catholicus, sed oleo delinitus. Ad quod ^E *scilicet* ^{hale} breviter duimus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum, sed cante suppleendum quod incaute fuerat praetermissum. [*Dat. Po7rr. ap. S. Petr. IIV. Kal. Imt. 120-1*]

CAP. II.1

Prohibet sepultos a schismaticis exlnnnari, vestimenta, ranl quibu+ celebrarunt, iterum benedici, et aliarfa, iu quina celc6raruirt, iterwn eollse:(ral'i.

Honorius III. Archiepisco Londonensi 2' et eius
Suffragancis.

A nobis humiliter quaesivistis, quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore schismatici et reprobi Valdemarii a schismaticis sunt sepulti, et de indumentis sacerdototalibus, cum quibus, nec non de altariis, in ciuibns degradati presbyteri celebrarunt. Nos autem inquitlioni

Tit. IV. Cap. I. 77) ili.: *dcast*:(*edil. cnll. n. CReg.*; - cf. *Isa. IX, E*
 78) Et. fact.: *Cal*, 79) designandum; *Laʿb Tirg.*; signandumu: (‘c; - rf. I
 Rrg. IX. 90) fuerant: *FGHh/Cs6c* 81) delinitum: *lRcarr*: delibatio: *Ld lrg*
 SS) quaniat persona ... repraesentatur: CL 93) re=at: 1) *lrltrrc*: *Cb lfgz*
 -l) iro: *ah* 85) pontificium: (‘*ac* SE)metaritem: (‘*agfe*; *dreat*: (‘*c* 87) l’et.:
Jrago: 11 Catt.: - cf. *L l’rrr*. II, 9. 50) et.: *daca*: *Cedd. roll. o.* (‘ 89) sarro:
FGHh/LhCReg. 90) pmito: (‘*b* 91) deinde: *Lb lfcg.* 92) ungltru: (G
 93) *ft. Hbr*. X. 38. 94) ungitor: *Cb* 90) donum: *lb* 90) *le*. II, 33.
 97) et: *der.st*: *FGHh/LCReg* I (cg.; ut: *ale* 98) GW. V. E. 99) potenti:
 1) *l’fCnc*; poscenti: *Cb Rea* 100) *Eccles.* 11, 14) bene: *derst*: 1’6
 ln L) ryui: *Rea*. 103) *l’om.* X, 10. 104) autem: *FGHh=11V*“*Cceg*. 10)i: *adi*
 unten: (‘*b* 100) cf. X, 32. 107) *rarba*: confit.: *uog*: r.r.strrt:
 1) *CIII.*. 1(18) eor...meo: *daca*: (‘*ac* 109) vore iuungitur: (‘*c*g. 110) sarro:
 /*ruil* 16L:“*CReg*. 111) cojo: *Eeg*. 113) currant in odore utguentorum ilius:
 /*ruil* 16L:“*CReg*. 111) cojo: *Eeg*. 113) nomine: (‘*b* 114) id est: *C Eeg*.
Cb; currant ... ugentorum: *Rcg*. 113) nomine: (‘*b* 114) id est: *C Eeg*.
 111) olrerre: *Cac* 110) qui: *Fa*; quia: *Ca* 117) *Ar*. VIII, 14. *seq*.
 11) *mysterijum*: *FChRlCagh Rcg*. 119) *l’atth*. IV. 120) vesperam: *Cha*

[illegible]

Tit. XVI. 1) de saccr.: F; iter. vol non: ^codd. roitt, rsl, ^ccap. 1. 1) dr< s<(trrmti axllrg. l'ra'tr.VII. 10. ^cl... l... I. 1. (1, 12)
2) illeceps: ^cILg. l'ra(Unst ur... 1511. 3) rrdd.: nlūūū< i<ilitucit: C
4) si rrlus: J<lg. 5) diaconatos: e<logie J-g. Gl quadra: l'abk 1, 7.
Cap. II. Er R(g. lloetorri II, 1019. ^{ate}... h'rr'... e,rlrlus p. 256. ^orep. V.
c. tot. h. (cap. 1, 9) 2) Lundund.: l'1,a: Lunden: 6.1" l'augd; G; Lur: dund.: *itt*
Lundensi: *III*: capitulo 13remensi: E - acsr. as. 1516. - 1',ilt<dsf... o, 17:d.
3) Walldemari: E.

vestrae⁴ breviter respondemus, quod non credimus, ob hoc duntaxat sepultos huiusmodi exhumandos, aut debere indumenta talia iterum benedici, **vel** reconsecrari altaria supradicta.

CAP. III.1

Si in ordinatione presbyteri vel diaconi marine imposito fuerit praetermissa, atutis temporibus supplebitur.

Gregorius IX. Archiepiscopo Londonensi².

Presbyter et diaconus quum ordinatur, manus impositionem tactu corporali ritu ab Apostolis introducto recipiunt. Quod si omissum fuerit, non est aliquid iterandum, sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos caute supplendum quod per errorem exstitit praetermissum. Suspendio autem manu debet fieri, quum oratio super caput effunditur ordinandi. [Datwn. Anagniae V. Id. Dec. Pon. nostr. A.o. VI. 1232.]

TITULUS XVII.

DE FILIIS PRESBYTERORUM ORDINANDIS VEL NONI.

CAP. I.

Illegitimus non ordinatur, nisi ut religiosus fiat, nec tunc praeficitur, id est ad praelaturam non habilitatur.

Ex concilio Pictaviensi².

Ut filii presbyterorum et ceteri ex fornicatione nati ad sacros ordines³ non promoveantur⁴, nisi aut monachi fiant, vel⁵ in congregatione canonica regulariter viventes. Praelationem⁶ vero nullatenus habeant. Sed neque servi, nisi a dominis suis libertate⁷ donentur.

CAP. II.1

Illegitimus filius sacerdotis, qui, hoc tacito, per rescriptum apostolicum paternam ecclesiam impetravit, removetur ab illa.

Alexander III. Linconensi Electo².

Ad praesentiam nostram accedens R. presbyter, tacito³, quod esset filius sacerdotis, per fraudem [litteras] impetravit a nobis, ut in ecclesia *reBilesbi*⁴, in qua patereius ministravit⁵, existeret capellanus. Ideoque⁶ discretionis tuae per apostolica scripta [praecipiendo] mandamus, quatenus infra XL. dies post izarum susceptionem *lz7erum rei tertzatam* ⁷ inquiras diligenter, et h. si tibi constiterit, quod memoratus R. sit in sacerdotio genitus, et quod pater eius³ in eadem ecclesia¹⁶ ministravit¹¹, non obstantibus praedictis literis nostris¹², ipsum *oozni oc, casione et appellatione cessantibus* amoveas ab eadem¹³.

CAP. III.1

Non potest filius sacerdotis ecclesio paterna⁹ praeosse. II. d. cum sequ.

Idem².

Praesentium etiam auctoritate tibi iubemus, ut filios sacerdotum in ecclesiis paternis ministrare, vel eas qualibet³

Ti t. XVI. Cap. II. 4) tuse: *FliiNEa* 5) taliter: *LaMEcd*. C a p. III. 1) *Li jgrenia Dplo+uat*. Suec. I, 275. 2) legend. est: *Lundonsi* : *FGK orig.* - *Pothast* no. 9056.

Tit. XVII. I. 1) ord. vel non: *deest: FLb*.

Cap. I. 1) c. 8. Conc. Pictar. hub. ao. 1087. - *Lips*: LII, 2.; *Comp*. III. c. 1. h. t. (1, 9.) 2) add.: P. C.: *Decrevit*: A; - cf. oot. 2. ad e. 1. de aet. el goal. (1, 14.) 3) gradus: *FLLMNColl*. c. it. orig. 4) provehantur: *Poreg*. 5) aut: *DIN Coll.citt*. orig. 6) praelationes: *Lb orig.* 7) libertati: *L'GIIKLNALcp*: liberentur: Ak.

Cap. II. 1) *Restitutitua ex App*. XIX, 3.; *Cass XXXIII*, 3.; *Bamb*. XXIII, 3.; *Comp*. I. c. 2. h. t. (1, 9.) 2) omittit. inscr.: *OQR*: add.: P. C. ex ineinuatione: O - *finad ad capitis* sil ap. Aug. est. videtur esse referenda: Ex insinuatione prioris et fratrum de (S.?) *D4arcelliano* nobile innotuit, quod R. presb. - C. Lino.: *Aa quo appareat ep. ad Godfredum directora fuisse*, que' ao. 1173. electos, ao. 1182., nona consecratus resignavit. - 1173-82. - *Jaffé* 110. 9048. 3) tacita veritate: *AQR* 4) Feble: R; *Felcsbi*: Q; *Fortasse legend.*: Billeswyke 5) ministraverat: *LaQR* 6) Quia vera fraus sive dolus nulli debet praestare patrocinium, dise. etc.: *Coll. citt.* 7) veritate inquisita: Q 8) et: *deest*: ib. 9) elite: *exstat*: *FGHIK* 10) eccl.: *decid*: *Akl* 11) ministraverit: *DLtuch* *Coll. rel*. 12) praed.: *deest*: *OA1* 13) exinde: *Coll. citt.*

Cap. III. 1) *Restitutum ex App*. XIX, 4.; *Caso*. XXXIII, 4.; *BamL*. XXIII, 4.; *Comp*. I. c. 3. h. t. (1, 9.) 2) Wigorniensis (W.): Q) episcopo: *OR*: add.: I. C.: Inter cetera: A: - cf. c. 4. de cler. couiug. in. *Comp*. I. (3, 3.); - ser. 1159-81. - *Jaffé* no. 9205. 3) aliqua: O 4) permittas: ib. 5) et ipe.: ib.; sed eos: R 6) ministrare: *LLO* 7) pon.: *deest*: Q.

Cap. IV. 1) *Restitutum ex App*. XIX, 1.; *Cass*. XXXIII, 1.; *Ramb*. XXIII, 1.; *Comp*. I. c. 4. h. t. (1, 9.) 2) Wigorniensis: *Coll. citt.*; - ser.

occasione obtinere nullatenus patiaris⁴, sed ipsos⁵ ab ecclesiis, in quibus patres eorum ministrasse noscuntur, cessante omni appellationis⁶ obstaculo studeas penitus⁷ amovere.

CAP. IV. t

Idem dieit.

Idem Vigorensi Episcopo².

Conquerente nobis M. ³ clerico *Jauribus nostris innotuit, quod, quum R. presbyter ecclesiant B. Mariae de Vicum 4 tanquam persona diutius habuisset, [el] post nortem eius ideam Mito a llichardo Paciford 5 domino fundi fuisset praesentatus, R. filius eius 6 presbyteri in sacerdotio genitus institutionem ipsius clerici nius est impedire, et ad habendam ecclesiam eandem modis omnibus, quibus potes!, adspirat. (Zuoniam igitur indignum est et canonicae obviat sanctioni, ut filii debeant patribus succedere in ecclesiis, nos ad enormitatem islam eradicandam sollicito volentes et diligenter intendere, Fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo 7 mandamus, quatenus, si publicum est et notorlum, patrem praedicti R. clerici 8 habuisse in praedicta 9* ecclesia personatum 10, filium eius 11 ibidem ministrare aut eiusdem ecclesiae 12* personatum 13 habere nullatenus patiaris, et 14, si forte [aliqua causa] 15 iam institutus est ibi, eum, sublati appellationis remedio, auctoritate nostra inde 16 non differas amovere, et memoratum M. si tibi ad ipsam ecclesiam fuerit praesentatus ab en, ad quem praesentatio spectare dignoscitur, ibi dummodo alias idoneus sit, contradictione et appellatione cessantibus, non postponas recipere, ipsumque factas praedictam 17 quieto possidere ecclesiam.*

CAP. V.5

Episcopus, qui scienter contulit filio sacerdotis paternam ecclesiam, exinde eum remover⁹ non potest.

Idem Londonensi Episcopo².

Veniens ad praesentiam nostram N. ³ clericus⁴ *lator praesentium supplicz nobis insinuatione proposuit, quod, quum illum 5 ad capellam 6 ecclesiae sancti I. de Novoburgo, quam ei concessisti et as.signasti, attitulasses, el ad eandem in presbyterum ordinasses, ipsum ea g postea spoliasti eo, quod pater eius in praedicta s* ecclesia ministravit 10. Ideoque 11 fraternitati 12 tuae per 13 apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, si tibi innotuerit 14, quando eam sibi dedisti 15, quod pater 16 eius presbyter in dicta ecclesia ministrasset, ipsam ei elilatione el appellatione cessante restituas et in pace 17 dimittas, amoto alio, si quem instituisti forsitan is in eadem 19. Verum 26 si hoc ignorans fecisti, ex quo ad ecclesiam 21 ipsam eum in presbyterum ordinasti, eam sibi restituas, el donec in alia ecclesia 22 sibi 23 provideas, ande honeste valeat sustentari, eidem nullum super praedicta ecclesia gravamen in. feras vel molestiam.*

CAP. VI.1

Gradara continet et hoc dicit: Ex quo filius sacerdotis est ordinatur, non debet carere beneficio. Ioan. Andr.

Idem Oxonensi Episcopo².

Proposuit nobis R. lator praesentium, quod quum ipse³

1159-81. - *Jaffé* no. 9204, 3) blilone: *Coll. citt.* 4) Winc.: *Aaegi*: *Wic.*: *AbQ*: *Wing.*: *Ad*: *Wienn.*: *Ble*: *hinc.*: *A*: *Wien.*: *R* 5) *Paceford*: *La*: *Pacesor*: *Abf*: *Paceforio*: *A*: *Passessor*: *Ad*: *Pacesoro*: *Ag*: *possessore*: *Ah*: *Pacesord*: *Al*: *Pacidor*: *Q*: *patrono*: *R* 6) illius: *ALQR* 7) per... praec.: *onzzat Richt*. 8) cler.: *deest*: *AabkOQR* 9) praescripta: *FRXLNOQ* 10) presbyteratum: *Aacl* 11) eiusdem: *AQR* 12) eccl.: *deest*: *Codd. coll. o*. 13) presbyteratum: *Aacl* 14) sed: *Coll. citt.* 15) forte: *deest*: *Aac*; aliq. causa: *deest*: *A R* 16) jade: *deest*: *Col. citt.* 17) ipsam: *R*.

Cap. V. 1) *Restitutio ex App*. XIX, 5.; *Cass*. XXXIII, 5.; *Bmnb*. XXIII, 5.; *Comp*. I. c. 6. h. t. (1, 9.) 2) *Lugdon*: *Lb*: *Ludon*: *Al*: *Lundensi*: *Q*: *Londoniensis*: *OR* - ser. 1159-81. - *Jaffé* no. 9060, 3) N.: *deest*: *AQ*: *G*: *R*: *W*: 0 4) presbyter: *Coll. citt.* 5) ipaum: *th*. 6) capellani: *A M* 7) *Laurentii*: *La Cbll. citt.* 8) a praescripta (praedicta) *AltlR* ecclesia: *Coll. citt.* 9) praescripta: *FHKAabcOQR* 10) ministraverit: *Q* 11) Quia vero ad nostrum expectat officium viris ecclesiasticis paterna provisione considere: *Coll. citt.* 12) tibi: *Q* 13) per ser.: *deest*: *A*; por. •• praec.: *deest*: *Q* 14) innotuit: *QR* 15) assignasti: *A R*: eum innotuit: 0 16) pater eius praescripta ecclesia ministravit: *A*; pat. ei. ecclesie in cadera ministravit: *R*: pater eiusdem presbyteri in praescr. ecclesia ministravit, ipsam eidem: 0 17) rest. et: *deest*: 0 18) for.: *deest*: *Coll. citt.* 19) in ead.: *deest*: 09 20) Verum si te ignorante, quod pater eme (onus: *AQ*) in eadem (add.: ecclesia: *R*) ministraverit (ministraverat: 0) *Col. citt.* 21) eccl.: *deest*: *O* 22) eccl.: *deest*: *QR* 23) ei: *AacghOR*: eidem: *ALR*.

Cap. VI. 1) *Restitutuna ex App*. XIX, 6.; *Casa*. XXXIII, 6.; *Bamb*. XXIII, 6.; *Comp*. I. c. 7. h. t. (1, 9.) 2) *Exonensis*: *Coll. citt.*: add.: *B*: *OR*: 12.: *A*: - scripta est ad Bartholomaeum ep. Ex. 1161-81. - *Jaffé* no. 9274, 3) ipse: *omiso*. à *Richt*.

ad ecclesiam de Saleb. 4* a domino fundi fuerit praesentatus, tu s curara animarum noluit sibi committere, vel huic 6 rei assem, sum tuum prai'stare pro eo, quod esset 7 filius sacerdotis. Super quo utique discretionem tuam, sicut dignum est, in Domino commendamus, et providentiam tuam gratam gerimus admodum et acceptam. Ceterum, quia necessitatibus eius ets laboribus, quos ad nos veniendo sustinuit, interna mentis affectione 9 compatur, et lo indignum est, ut ipse, postquam est in subdiaconum 11, ttt asserit, ordinatus, omnino 12 debeat ecclesiastici beneficii provisione 13 carere, discretionem tuam per apostolica scripta monemus atque mandamus, quatenus aliquem honestum presbyterum cum assensu eiusdem clerici 14 infra XL. dies post hanc susceptionem literarum, contradictione et appellatione cessantibus invenire studeas, qui ecclesiae servat 15 supradictae, ita 16, quod praefatus R. medietatem omnium beneficiorum 17 praedictae 18 ecclesiae, eidem 19 in suo ordine serviendo, divino intuitu, quoad vixerit, nostra et tua auctoritate pacifice debeat obtinere. Non enim solus presbyter missarum solemnias vel alia divina 20 officia potest sine ministri suffragio celebrare.

CAP. VII.

Filme praease potest ecclesiae, cui pater praefuit mediste.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi 2

Ex transmissa nobis conquestione 3 G. 4* clerici percepimus 5, quod ad dilecti filii nostri abbatis de Castris 6 praesentationem in quodam beneficio 7 ecclesiae de N. 8 eum in praesenti recipere distulisti eo, quod quidam [E] 9, qui dicebatur pater eius, in praefata ecclesia ministravit 10, quo defuncto media intercessit 12 persona, cui praedictum beneficium est collatum. Ideoque 13 fraternitati tuae per apostolica scripta 14 mandamus atque praecipimus, quatenus, si est 15 ita, praenominatum G. 16 ad praefatum beneficium admittere non postponas 17* omni occasione et appellatione cessantibus, non 18 ideo minus observato apostolici rescripti decreto, quod hic successionem in ecclesia Dei hereditariam detestatur 19, ut canonicam approbet possessionem. [Porro si his exsequendis ambo non poteritis interesse, alter vestrum nihilominus exsequatur.]

CAP. VIII. 1

Ftlin praeesse potest ecclesiae, in qua pater sine titulo ministravit.

Idem Vigorensi 2 Episcopo.

Constitutus in praesentia nostra G. clericus labor praesentium supplici nobis 3 insinuatione monstravit, quod, quum capellam de Storton. 4 canonicis fuisset adeptus, et eam pluribus annis pacifice possedisset 5, R. miles ipsum ea sine iudicio et iustitia spoliavit 7. Quumque memoratus clericus exinde 8 apud te, frater coepiscopo 9, deposuisset querelam, obiectum fuit 10 ei, quod pater suus in capella 11 ministravit 12 eadem 13, et 14 praefatam capellam nondum potuit rehabere. Quia yero ad nostrum spectat officium, insolentiam laicorum contra vires ecclesiasticas debita severitate compescere: Fraternitati tuae 15 per apostolica scripta praecipiendo mandamus,

quatenus, rei veritate diligenter inquisita 16 et cognita, si tibi 17 constiterit, quod idem clericus a capella 18 fuerit praedictae per potentiam laicalem eiectionis, et quod pater eius praefatae capellae persona seu perpetuus vicarius non fuerit, licet in eadem nomine eiusdem 20 G. quandoque ministraverit 21, ipsam sibi cum rebus 12 in re perceptis, amoto alio, si quis eam detinet, dilatione, occasione et appellatione cessantibus, restituere non omittas 23, literis nostris, si quae sint impetratae, veritati et iustitiae non praeiudicantibus, et ipsi sicut canonicis adeptus fuit, faciatis pacifice possidere. [Si his exsequendis ambo interesse non poteritis, alter adhibitis sibi discretis viris et honestis ea nihilominus exsequatur.]

CAP. IX.

Si le, cui conceasum est a Papa, ut possit dispensare cuna Mita sacerdotum circe ecclesiae paternas Immediate tenendas cura atigno dispeneat, lile per literas fustitiao postes contra eum impetratas removeri non poterit.

Idem Eboracensi Archiepiscopo.

Ex tua nobis parte est propositum, quod, quum ohm ad tuam consultationem super fillis sacerdotum tales a nobis literas recepisses 3, ut eos posses 4 in ecclesiis, quas patres eorum 5 nullo mediante possederant, sustinere, quos probatae vitae et sanae conversationis cognosceres 7, vel quos longo tempore illas 8 tenuisse constaret: quidam ad 9 iudices literas 10 impetraverunt 11, ut, si constaret, eos esse filios sacerdotum vel clericorum, qui in 12 proximo ante eos ecclesias 13 tenuerunt 14, super his imponatur 15 eis, appellatione cessante, silentium, et ecclesias istas 16* ipsis 17 assignent, quamvis in eis se ostendere nequeant per episcopos 18 institutos. Super quo tibi taliter 19 respondemus, quod, si per priores literas nostras cum aliquibus clericis dispensasti 20, dispensationem tuam posteriorum literarum nostrarum intuitu nolumus irritat, sed eam servari praecipimus illibatam. Alios yero clericos laicae donationis intuitu in ecclesiis parochiali iuri 21 subiectis sine auctoritate pontificis 22 sui institui, aut institutos in eis remanere, auctoritate apostolica prohibemus.

CAP. X. 1

Si manifestum est, quod filius in ecclesia immediate successit patri, sine aliqua testium receptione ab illa removebitur.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo et eius Suffraganeis 2.

Quoniam est sacris canonibus prohibitum, j-ne qui 3 hereditario itre ecclesiastica beneficia possidere praesumant, nec hi, qui in sacerdotio sunt geniti, nisi prolale vixerint in claustris monachorum vel canonicorum regularium, ad sacros ordines debeant promoveri, vobis Praecipimus, quatenus, si manifestum et publicum fuerit, patres 4 in ecclesiis s personatus gessisse, filios ab eisdem ecclesiis, si etiam eas e adepti sunt, appellatione cessante penitus excludatis, nec ad earum 7 gubernationem ulterius assunantur. Nolumus enim, ut propterea causa in iudicium deducatur, vel testes etiam s admittantur, si s hoc manifestum exsistat.

Tit. XVII. Cap. VI. 4) Salab: FGHIX; Salaba: Aabc; Salabora: Akl; Salabam: R; Falabea: Q; Salesby: O - (Salebeia 7) 5) iu curan: R; tu causare: O 6) hules: Aac 7) erat: OR; diceretur: Q 8) in: AQR 9) intentione: Q 10) et: deest: Q; ind. est autem: O 11) subdiaconum: AQR; subdiaconu: R 12) omni: O 13) perceptione: AQR; susceptione: O 14) presbyter: O 15) qui eidem ecclesiae deserviat: Coll. cit. 16) add.: quidem: O 17) bonorum: R 18) praescriptae: AbcOQR 19) eid.: deest: O 20) div.: deest: O.

Cap. VII. 1) Restitutum ex App. XIX. 8.; Pus. XXXIII. 8.; Bamb. XXIII. 7.; Comp. I. c. 8. h. t. (1, 9.) 2) Cant. archiep. et Wigorn. ep.: O; Venerabilibus fratribus R. Cant. archiep., totius Angliae primati et ap. sed. leg. et R. Wigorn. ep.: dQR; - ep. ser. 1174-79. - Jgffé no. 8651. 3) questione: A c R 4) V.: FGHILK; W.: AacghO; G.: R; Walteri: A6RQ 5) accepimus: O 6) Castan.: Afk; Castini: Aacgl; Castivi: Ab; Caust.: Ad; Cassin.: Ah; Castani: Ae; in Cast.: Q; Castro: R; Castin.: O 7) in quodam beneficium: Coll. cit. 8) ecci. de Wi. (R: - Viverton.: Al; Witon: Aa; Wton: Ak; Winton: AbcOQ) ab eo (desid.: O) sibi canonicis concessum eum (deest: O) in praes. etc.: Coll. cit. 9) E.: deest: QR 10) ministraverit: Q; ministraverat: R 11) Praeterea ex parte ipsius (sua: Ab; eius: O) nobis eet (fuit: Q) insinuationem (Insinuationem: O) quod memorato E. (G.: O) defuncto: Coll. cit. 12) intercesserit quod: Q 13) Indo est quod: Coll. cit. 14) per ... ac: omiso. ap. Richt. 15) mandando praec.: AGQ - atque praec.: S.; R; Walterum: AlQ; - in poaessionem (diffidias: O): Coll. cit. 16) praedicta constitunt: Cali. cit. 17) W.: FIAO; V.: GH; deest: R; 18) non diffortat (diffidias: O): Coll. cit. 19) Nec ideo mines observare rescripta apostolica decet, quia base: O 20) deest: R; detestantur: O.

Cap. VIII. 1) Restitutum ex App. XIX. 9.; Cass. XXXIII. 9.; Bamb. XXIII. 8.; Comp. I. c. 10. h. t. (1, 9.) 2) Wigorniensis ep. et prior do: A; prior W. de: A; de Artigia: As; de hermes Wid.: R; de Lucivreden: O -

ser. 1159-81. - Jgffé no. 9215. 3) nob.: deest: FGIN 4) Tortona: H; Stortona: IliNAfk; Stertona: GAacgh; Stertona: Ab; Strona: AeR; Sti.: Q; Streiton: O 5) tenuisset: O 6) ips. a capella privata: R; ipe. ecclesia praescripta: OAKI; praescripta capella: AabcQ 7) spoliaverit: Aabl 8) ex. episcopo depon.: O 9) et coop.: Q; episcopo: R 10) fuerit: Al 11) eius: O 12) ministraverat: Q 13) praefata: AabckQ; praefata ecclesia: A/R; eadem ecclesia: O 14) ideoque cana ... non posee: Ab 15) discretionis vestrae: Coll. cit. 16) exquisita: Ab 17) vobis: Coll. cite.: deest: 131 19) a praescripta eol. per manum laicalem fuerit electos: O 19) praefata: Ab; praescripta: Q 20) eius: AackIR; praefati: Ab; ipsius: O 21) ministravit: AbkO 22) add.: seis: Q 23) reatluatia: Aac.tio; institutionis: AbR.

Cap. IX. 1) Restitutum ex App. XIX. 10.; Cass. XXXIII. 10.; Bamb. XXIII. 9.; Comp. I. c. 11. h. t. (1, 9.) 2) iuscr. omite.: O; add.: Eb. archidiacono ep. a. s. i.: Q - 1159-81. - Jgffé no. 8946. 3) suscepisse: O 4) poesis: AQR 5) ipsorum: Aac 6) bonae: O 7) esse cog.: Ab; cognocens: Q 8) esa: AbOR; deest: AackQ 9) autem: Il; deest: A c 10) lit.: deest: AacQ 11) impetraverint: Aac 12) in: denl: bA1flll 13) ecclesiam: FILAN 14) tenuerint: iKAb 15) imponent: LAIA1flll 16) filias: Cbdl. coll. o. AR; ipsas filia: Q 17) ele: O 18) episcopi: AaO 19) tal.: deest: O; Si antera per etc.: AQR (relituis omisaia.) 20) dispensada: de: dispensas: R 21) iure: AacQ 22) pontificem: dacl; *ni: deest: M Cali. cit.

Cap. X. 1) Restitutum ex Cass. RXXIII. 11.; Bamb. XXIII. 10.; Comp. I. c. 12. h. t. (1, 9.); Decretum a verb.: manifestum eisidera fere oerbis covepta. Saresni (Le. Saresberiensis) et & zon. epp. erstat itir App. XIX. 7. 2) 1159-81. - Jayá no. 8882. 3) gnle praesumat: Rcht. mate; deest: R 4) adl.: eorm: LbA1 5) ecclesiae (in: deest): AQR 6) si lato esse: O 7) eorura: Q 8) et: deest: AQR 9) quum: tb. 10) exstatit: Aaakl.

CAP. XII.

Filius etiam legitimes remouetur ab ecclesia, In qua immediate successit patri vicario vel rectori.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Ad extirpandas successiones ꝑa sanctis³ ecclesiis studio tutius sollicitudinis clebentus intendere; *le etiam ad hoc decet rigilem corone exhibere, ne circa ministerium suscepti regiminis videamur minus diligentes existere, si id⁴ vitium in ecclesiis vel in negotiis ecclesiasticis et viris permittimus intitulare. Ilinc est, quod Fraternitati tuae per apostolica scripta ꝑraecipiendo mandamos, quatenus, si qui filii presbyterorum provinciae tuae teneant ecclesias, in quibus patres eorum tanquam personae vel vicarii nulla persona media ministrarunt⁶, eos, sive geniti sint⁷ in sacerdotio, sive non, ab eisde ecclesiis, contradictione et appellatione cessantibus, non differas amovere. Si vero aliqui sint fui clericorum, qui ecclesias quas patres eorum tenuerunt⁹, personis aliis medias sunt adepti, eos dumtoto idonei sint, irt illis¹⁰ poteris sustinere; ita quod si untes piores ecclesias, quas pater eius¹¹ tenuerat¹², possidet, quarum una possit sibi¹³ sufficere, ipsum¹⁴ una, quam mcluerit, fitcias esse contentum, chtmraodo tales non sin!, a quarum una reliquae¹⁵ pendere noscantur.*

CAP. XII.

Filius episcopi legitime natus, promoveri potest ad ordines, et in paterna ecclesia beneficiari.

Clelnens III. Cassel. 2 * Archiepiscopo.

Ad haec ex parte tua nostris auribus est relatum³ (El infra): Quod a nobis fraternitas tua requisivit, an a pontificibus generati valeant ad sacros⁵ ordines promoveri, si scientia fuerint et morum honestate probabiles: sciat fraternitas⁶ tua, quod, si⁷ ex legitimo sint³ matrimonio procreati, nec aliud⁹ canonicum obviat, licite possunt ad sacros¹⁰ ordines ascendere, et in eisdem ecclesiis, in quibus praesunt vel eliam praefuerunt¹¹ genitores eorum, beneficium obtinere.

CAP. XIII.

Non potest filius asee vicarios illius ecclesiae, in qua pater proximus fuit rector.

Idem2.

Michael presbyter de sancto Germano³ transmissa nobis conquestione⁴ monstravit, quod, quum ecclesiam sancti I. de Corona⁶ tuae dioecesis canonicis sit adeptus, M. 7 * filius Antonii, qui proximo ante ipsius⁸ ecclesiae habuit personatum, ad se vicariam ipsius asserit pertinere. 1 * Quia igitur in ecclesia successiones in⁹ praelaturis el dignitatibus ecclesiasticis statutas canonicis damnantur¹, Fraternitati tuae per apostolica scripta mandamos, quatenus, veritate diligentius inquisita si constiterit tibi, ipsum¹¹ M. fuisse filium Antonii, qui eiusdem ecclesiae, sicut praemisimus, habuit proximo personatum, omni contradictione et appellatione cessantibus, eill super eadem vicaria¹² perpetuurn silentium imponere non postponas.

CAP. XIV.

711 legitime genitus, etiam de uxore, sine dispensatione ad ordines vel beneficia promoveri non potest.

Idem2.

Literas Jdilectionis vestrae accepimus, votum latoris praesentium et eius originem continentes. Intelleximus siquidem, quod H.3 in sacerdotio genitus, de uxore legitima natus et conceptus, voto⁴ laudabili affectavit a pueritia ministraren Domino in officio clericali. Verum licet⁶ a 7 filiis paterna

incontinentia modis omnibus propellenda noscatur⁸, el propter cautelam presbyterorum filii a sacris ordinibus iuxta sanctionem canonicam remouentur, non expedit, ul super huiusmodi ita supplicantium precibus annuamus, quod videamur aliis impetrandi similia spent aliquam facilius⁹ impertiri. Sed ut suae postulationis affeciu, pum ad sedem apostolicam humiliter¹⁰ accesserit, ex loto defraudan se non doleat, praesenti scripto¹¹ pubis significamus, quod, si tamen aliter¹² dignos inventus fuerit, permittimus ipsum ordinari in clericum, et ad¹³ ecclesiasticum beneficium, ande commode sustentad valeat, promoveri¹⁴.

CAP. XV.1

Illegitims in ecclesia paterna praebendari non debet.

Innocentius III.2

Quum decorem domus Dei³ net locum tabernaculi gloriae suae diligere vos oporteat, accurata vohis est sollicitudine praecavendum, ne in commissis vobis ecclesiis illa temere praesumantur, quae vel in eis lampadem religionis exstinguere, vel munitiam videantur ministrorum Domini maculare. Ad nostram siquidem noveritis audientiam pervenisse, quod quidam in vestris dioecibus constituti publice cura mulieribus contrahentes, ecclesiasticas non verentur suscipere dignitates, et nonnullarum ecclesiarum canonici, quorum Zumbos iuxta verbum evangelicae veritatis deceret esse praecinctos, ac in cortan manibus lucernas bonae operationis ardere, usque adeo luxuriae sordibus putruerunt, quod nec etiam ignominiant suam velint turpitudinemque velare, quin immo filias ex infami generatione susceptos ad ministerium altaris, quo se reddunt indignos, indignius secum trahunt, ac si non satis in opprobrium ordinis clericalis eorum incontinentia foret cognita, nisi natorum in publicum deductura loquentilmque testiinoniu contra ipsos, esset ostensione sedula comprobata. Quumque in ecclesias, in quibus huiusmodi clerici locum habent, multa enormiter attenientur, citan in eisdem fermentata patrum et ftiorum, nepotum etiam et affinium parentela inordinate ministrat, quia videlicet, amare praedominante carnali, reverentia spiritualis tepuit inter ipsos, tunde nequaquam untos quodlibet facere propter alium praetermittit per insolentiam eorundem. Interdum ludi etc. (cf. c. 12. de vita et hon. cler. III. s.) Filiis quoque canonicorum praebendas in eisdem ecclesiis conferri non sinatis, quarum sunt canonici patres eorum, quum indecorum sit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in quo unigenitus Dei⁴ filius aeterno patri pro salute humani generis victimatur. Praelibatam yero etc. (cf. c. 12. de vita et hon. cler. III. t.) [Dat. Rom. ap. S. Petr. VI. Id. Ian. Ao. IX. 1207.]

CAP. XVI.

Si illegitimus, maaime filius spurius, instituitur in ecclesia, in qua instantus est pater, institutio non valet, et Institens a suis beneficiis suspendatur.

Idem in concilio generalil.

Ad abolendam pessimam, quae in pluribus² inolevit ecclesiis, corruptelam, firmiter inhibemus, ne canonicorum filii, maxime spurii, canonici fiant in saecularibus ecclesiis, in quibus instituti sunt patres eorum³, et si fuerit contra praesumptum, decernimus⁴ non valere. Qui yero tales, ut dictum est, canonicare praesumpserint, a suis beneficiis suspendantur.

CAP. XVII.

Alius quam Papa non dispensat, ut filius In ecclesia paterna immediate succedat.

Honorius III.2

Dilectus filius G. praepositus ecclesiae sanctae Mariae in

Tit. XVII. Cap. XI. 1) Restitutum dsaoc. ap. BaI.III.374.; App. L.60.; Alan.I. (1.7.); Hal. XLL; Contp.II. c.I. lu.. t. (1, 9.) 2) scr. 1159-81. - Jaffé no. 8870. 3) suerte: Bu; sanct. Dei: U 4) id: deest: BabTU 5) filiorum clericorum: O 6) ministraverant: O; ministraverint: NBc; mioistrabant tauq. personae vol vic. nulla pers. med. ministrante: Bh; intermedia ministrant: Lue. 7) sunt: FGIII; fnerint: O Luc. 8) ipsis: 73acgi0 Lec. 9) retinuerunt: Be; tenerant: U 10) ipsis: Ball; in ips.: deest: Bi 11) atas: BU 12) tenerat: Bbci 13) sibi: deest: B 14) ips.: deest: B 15) rel.: deest: U. C ap. XII. 1) Lile. ap. 11al. III. 379.; Gilb. anct. 1. (1, 10.) Comp. II. c. 3. O. t. (1, 9.) 2) Cascl.: FIN; Cassell.: RE; Cas.: O; Cassal.: Lb; tusen. omitt.: BLI+Sa; Cassien.: Bag; Cassian.: Bi; Cassinensi: Bdef Luc. - lag.: Cassellensi, gni archiepiscopatus in Hibernia situs est. - 1187-91. - Jaffé nuo. 10202. 3) intimatum: Bi 4) utrum: Sa 5) gradus ecclesiasticos: Se Lec. G) discretio: Lees. 7) dummodo: ib. 8) sunt: FGHBacdi; fucrint: hSa 9) aliquod: 1360 10) in saurio ordinib. ordinari: BSa Luc. 11) praefuerint: Bgh Lec.

Cap. XIII. 1) Restitutum ex 005. auct. 9. (1, 10.); Comp. II. c. 4. h. t. (1, 9.) 2) Coelest. III.: BabSa - 1187-91. - Jaffé no. 10249. 3) Romano: BL 4) quaestione: ib. 5) Iohannis: LBSa 6) Corena: F; Torona: I; Ortona: Baba; Orana: Bf; Ron.: La; Tom.: Lb; Tornaco: M; Toren.: N; Romano: Bit 7) N.: FGHIKLSa - per totunt; - A.: M 8) ipanm: Bacdgi 9) et in: Bb 10) presbyterum: pa; deest: Bb 11) el: deest: BSa 12) eandem vicariam: Bi.

N; Romano: Bit 7) N.: FGHIKLSa - per totunt; - A.: M 8) ipanm: Bacdgi 9) et in: Bb 10) presbyterum: pa; deest: Bb 11) el: deest: BSa 12) eandem vicariam: Bi.

Cap. XIV. 1) Restitutum ex G anal. 3. (1,10.); Comp. II. c. 5. h. t. (1, 9.) 2) 1187-91. - Jaffé no. 10268. 3) II.: addita est a Raymundo 4) etiam voto: Sa 5) servire et min.: Bi 6) quia: BSa 7) in: ni 8) dignoscitur: BSa 9) fac.: deest: BcSa 10) add.: nnper: Bb 11) per scripta praesentia: BbSa 12) alias (tam.: deest): BSa 13) in: Baci; deest: Sa 14) promereri: Sa.

Cap. XV. 1) Restitutum ex Reg. Brequ. IX, 235.; Comp. III. c. 4. de ait. et hen. cler. (3, 1.) 2) Gnesnensi archiep. et snffrag. eles: Reg. - Potthast no. 2967. 3) Domini: Cagch 4) Dei: decal: FGHIKLNcagch Reg.

Cap. XVI. 1) c. 31. Comp. Later. IV. hab. ao. 1215. - Comp. IV. c. zv. h. t. (I, 9.) 2) plerisque: FGHIKLB3JND or: g. 3) eor.: deest: D Reg. 4) decrevimus: LaDabfg.

Cap. XVII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. un. h. t. (1, 11.) 2) Decano Furnensi (Furon.: Ec) Morinensis dioecesis, et maglatri (magistro: Ed) Gultberto (Gilberto: Ed) Morinensis (dioec. . . . Morin.: deest: Be), et Lamberto (L.: Ed S. Donatiani (Donatoris: Bd) in Brugis, Tornacensis, canonicos (dioscesta:) E: - 1216-27. - Potthast no, 7722.

Brugis transmissa nobis petitione monstravit, quod, quum Virgilius³ presbyter *Tomacensis dioecesis* quandam ecclesiam⁴, curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater eius, *tara contra Lateranensis quam generalis concilii statuta* obtineat in *scandalum plurimorum, idem* ipsum monuit diligenter, ut resignaret eandem; sed idem asserens, quod *bonae memoriae H. Remensis archiepiscopus*, tunc apostolicae sedis legatus, dispensavit s cum eo, id efficere contradicit, *quamquam cum eo non fuerit per Romanum Pontificem dispensatum*. Quocirca *discretionem vestrae de utriusque partis procuratorum assensum* mandamus, quatenus, *paribus convocatis, et auditis hinc inde propositis*, non obstante dispensatione aliqua, quae a sede apostolica non manaverit⁷, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis.

CAP. XVIII.

Illegitimus absque dispensatione Papae ad dignitatem, vel personatum, vel beneficium curatum promoveri non potest.

Gregorius IX. Turonensi Archiepiscopo.

Nimis in tua provincia ecclesiae deformatur honestas ex eo, quod fui sacerdotum et alii non legitime nati ad dignitates et personatus, et alia beneficia curam animarum habentia sine dispensatione sedis apostolicae promoventur. Quocirca mandamus, quatenus praedictis personis a personatibus, et² dignitatibus, et huiusmodi beneficiis prorsus amotis, ea personas idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipsorum³ de iure noveris pertinere. Et ne id de cetero praesumatur, districtius inhibemus.

TITULUS XVIII.

DE SERVIS NON ORDINANDIS ET EORUM MANUMISSIONE¹.

CAP. I. I

Servus ante plena= manumissionem ordinari non debet.

Ex concilio Toletano².

Instruendi j- sunt praeterea³ laici, rtt sciant, quod nullatenus alio loco manumittere proprios possunt servos, quos dominici castri adgregari⁴ decreverunt, nisi⁵ in sacrosancta ecclesia ordine supra notato⁶. Quomodo enim clerici extra ecclesiam libertatem consequi possunt, qui a lege mundana extranei sunt, et quibus interdicitur, ne ad saeculare iudicium procedant, quomodo saeculari iudicio a iugo servitutis absolvuntur? Sed⁷ Forte⁸ dicet⁹+, aliquis: clericus fieri non permittitur, nisi ante clericatum¹⁰ ingenuitatis dignitate potiatur. Revera verum dicit. Et ideo quod infirmari vel vituperara potest praecaveri debet. Non¹¹ solum autem qui ad clericatus ordinem promovendi sunt in ecclesia manumittendi sunt, verum etiam quos quisque pro remedio animae suae emancipari vult¹², quia sic¹³ scriptum est in pacto Francorum¹⁴

CAP. P. II.

Servus sine licentia domini ordinatus deponitur, et domino restituitur.

Ex eodeml.

De servorum ordinatione, j- qui passim ad gradus ecclesiasticos indiscrete promoventur¹, placuit omnibus cum sacris canonibus concordare [debere, et] Statutum est, ut nullus episcoporum deinceps ad sacros ordines eos³ promovere praesumat, nisi prius a dominis propriis libertatem fuerint⁴

consecuti⁵. Et si quilibet servus fugiens dominum suum, aut⁶ latitans, aut adhibitis testibus munere cor ductis vel corruptis, aut qualibet calliditate vel⁷ fraude ad gradus pervenerit ecclesiasticos, decretum est, ut deponatur, et eius dominus eum recipiat. Si vera avus vel⁸ pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem provincia filiarum genuerit, et ipse filius sibi¹¹lem educatus et⁹ ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, et ulrum servus sit ignoraverit¹⁰, et postea veniens dominus illius legibus eunt acquisierit, sancitum est, ut si dominus eius libertatena dare voluerit, in gradu suo permaneat. si vero eum calima servitutis a castris dominis abstrahere¹² voluerit, gradara antitit, quia iuxta sacros canones vilis persona maneat¹³ sacerdotii dignitate fungi non potest.

CAP. III.

Servus ab ecclesia manumissus ordinari potest, et quod acquirit post suum obitum erit ecclesiae manumittentis; quam si accusat, vel contra eam testificatur libertate et ordine privetur.

Ex eodeml.

De famulis² ecclesiae constituere presbyteros et diaconos per parochias liceat, [quos *lamen vitae rectitudo et probitas morum comulndat*,] rta tamen³, ut antea manumissi statum recipiant⁴* libertatis, [el denuo ad ecclesiasticos honores succedant. Irreligiosum est enim, obli atos existere servitute, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem.] §. I. Quicquid autem talibus aut per libertatena concessum, aut⁵ successionem exstiterit debitum, aut [a] quolibet [quoquo] modo collatum, eis quippiam inde in personas extraneas transmittere non licebit, sed omnia ad ius ecclesiae, a qua⁶ manumissi sunt, post eorum obitum debeant⁷ pertinere. §. 2. Quibus⁸, sicut [el] ceteris ecclesiae libertis, accusandi vel testificandi adversus ecclesiam aditus praecludatur g, ad¹⁰ quod si adspiraverint non solum libertatis beneficium careant, sed etiam et¹¹ honoris gradu, quem non dignitate naturae, sed necessitate temporis¹¹ meruerunt.

CAP. IV. I

Dominus in servo, quem manumittit, potest spirituales operas retinere.

Ex concilio apud Alich² *.

Nullus j clericus ad gradum presbyterii³ promoveatur, nisi ut scriptum in canonibus haliatur. Si enim propter Dei dilectionem quis de servis suis quemquam elegerit, el docuerit literas, et donaverit⁴ libertati⁵, et per intercessionem erga episcopum ipsum⁶ in presbyterum⁷ fecerit ordinari a, [el secundum Apostolos victum et vestitum ei donaverit,] ille autem postea⁹ in superbiam elatus, domino¹⁰ suo canonicas horas observare et psallere renuerit, et eis iuste obedire, dicens, se liberum esse, noluerit, el quasi libere cuius vult homo fat: hvc¹¹ synodus anathematizat, et illurn a sancta communione arceri iudical, donec resipiscat, et domino suo obediat secundum¹², cctonica praecepta¹². Sin autem obstinato animo el hoc contempserit, accusatus¹³ apud episcopum, qui ordinaverit¹⁴ eum¹¹, degradetur, et fiat servus illius, id est domini sui, sicut natus fuerit. Quisquis viderit¹⁵ talem secum habuerit, el post¹⁶ uana rem illius praedictam audierit, et domino suo non reddiderit, vel a se non proiecerit, sive episcopus, sive comes, sine clericus, sine laicas, anathematis illius societate innodatus¹⁶ poenam excommunicationis¹⁷ ducet¹⁷.

CAP. V.

Spurii vel servi ordinari non debent.

Alexander III. Archiepiscopo Turonensi².

Consuluit +nos tua fr-atemitas, utrum tibi liceat spurios el

Ti t. XVII. Cap. XVII. 3) W.: LaEb 4) quandam praebendam eiusdem ecclesiae: E 5) W.: FOHKLbNE; - V.: La 6) dispensavit: FHN 7) emanavit: NED; manant: Ec; gnae . . . man.: deest: Ea. Cap. XVIII. 1) scr. 1227-34.; - Potthast no. 9551. 2) et: deest: FOHKLN 3) illorum: E; eorum: La.

Tit. XVIII. Cap. I. 1) Restan han ex Regia. I, 415.; Bnrch. II, 28.; /ro Leer. VI, 129.; Lips. XXI, 8.; Comp. L c. 1. h. t. (1, 10.) 2) L'aput incertum, ex quodam Francorum capitulari fortasse desumptum; falsam iasn'tptionens iam ap. Burch. et Iyonem invenis; in Lips.: deest: ap. Reg. legit.: Unde supra 3) praet.: deest: Aac 4) adgregare: AP 5) nisi etiam: Aac 6) praenotato: AP 7) Sed: deest: Aac 8) fortasse: AckIP Reg. Bnrch. leo 9) dicit: FOHKLbKP Reg. Jurel.: loa 10) ante susceptam clericatus officium: Cott. c. it. 11) seq. non exstant ap. Reg. Burch. Ir. 12) voluerit: Sal 13) sle: deest: AbP 14) cf. Leg. Ripuar. 58.

C ap. II. 1) Sestintum ex Anse'is. Cap. Frnnc. I, 82. (Capit. Aque: sgran. 817. c. 6. in Non. Oerm. LL. I, 207.); Reg. I, 408.; Bnrch. II, 31. • (ex aod. i. c. Toletano) Iv Decr. VI, 132. (ut ap. Burch.) Dist. LIV. c. 6. App. L, 56.; Lips. XXI, 9.; Comp. I. c. 2. h. t. (1, 10.) 2) promovebantur: orig. 3) eos: deest: XXI, 9.; aliaquos: A I 4) sint: Ivo 5) asseuti: Ab; deest: Burch. Ivo 6) vel: AbcP; aliaquos: A I 4) sint: Ivo 5) asseuti: Ab; deest: Burch. Ivo 6) vel: Bnrch. Ivo 7) aut: Ab Cist. BAm. 8) aut: Burch. Ivo 9) et: deest: Ivo 10) ignotum sit: P Reg. Bnrch. Ivo; ignoratum sit: A 11) ill.: deest: Ivo

deest: A; ei (eius: deest): P 12) extrahere: orig.; sed abstr. est etiam ut Codd. origin. 13) permanens: AP.

Cap. III. 1) Iteitultum ex c. 74. C. Tolet. IV. hab. ao. 633. ap. Bruus I, 241. - Comp. I. c. 4. h. t. c. 4. (I, 10.) 2) familiati: Abkl orig. 3) ea taten ratione: orig. 4) accipiant: 14GHh3; - libertati status --- percipiat: orig. 5) aut quidem: Ase; aut per successionem: Al 6) ad quam: I 7) deb.: deest: A 8) bis quoque: A 0119. 9) interaluditur: ib. 10) ad: deest: ib. 11) promeruerunt: Aabck orig.

Cap. IV. 1) Restituteera ex ipso Concilio hab. ao. 916. ap. Freyberg Samuel. Hist. S'derflen etc. (SYutg. 1835.) V. 229. - Bode. II, 251.; Ira Deer. VI, 302.; Lips. XXI, 10.; Comp. . . c. 3. L. t. (1, 10.) 2) Altib.: FILI; Altheum: O; ex eodem: K; Altheum recte (Altheum): AP 3) presbyteri: Ase 4) condonaverit: Burch. leo Ai orig. 5) iibertate: Ab orig.; libertatem: AackIP; libertate: Ih'ch. leo 6) ipsum in: deest: AP Burch. Ico orig. 7) effecerit: Burde. Ivo orig. 8) ord.: deest: APBeerch. Ira orig. 9) post.: deest: NCAcl 10) miman dominis suis ileest: A sa) et cauoicis horas: Col'. cat. orig. 11) hurte: Ardi; hacc: Acl 12) sec. . . praec.: omisa litch. 13) accusetur: Coa. cr7t. orig. 14) ordinavit: A ore? 15) cum et: orig. 16) nodatus: Barde. Ico 17) luet: ib.

Cap. V. 1) Restitutun ex App. XXVI, 19.; Bauub. XIX, 4.; Comp. I. c. 1. h. t. (1, 10.) 2) 1159-51. - Jaffé o. 9181.

servos ad ordines promovere; super quo 3 *Jaques* Consultationi⁴ tuae taliter⁵ respondemus, quod neque spurios, neque servos ordinare debes, et, si memor es⁶, in consecratione tibi dictum fuit⁷: „Vide⁸, ne quemlibet servilis conditionis ad ordines promovere praesumas.”⁹

CAP. VI.1

Manumisas ab ecclesia, ut flat clericus, et ipse ecclesiae perpetuo serviat. In divinis, ad aliam ecclesiam se transferre non potest; aecna si puro fuerit manumisus. Vel eum si fuerit manumisus, non aerviat. Io. Ande.

Innocentius III. Variensi² Episcopo.

Eo libentius *†[tuis inquisitionibus respondemus, quo devotius sedem apostolicam veneraris]* (Et infra:) Adiecit istam quaestionem, an illorum filii, qui ecclesiae servili conditione tenentur, traditi a parentibus militiae clericali cum suorum convivia dominorum, ut Deo in eadem⁴ cuius scant, ecclesia debeant deservire, assequentes propterea libertatem, post tempus, ea⁵ relicta, possint ad aliam se transferre? In⁶ quo capitulo credimus distinguendum, utrum eo tenore fuerint manumissi et obligati⁷ ordini clericali, quod manumittenti⁸ ecclesiae, dum vixerint, deberent⁹ impendere famulatum in obsequiis divinarum, et tunc transferendi se ad aliam est eis licentia deneganda; vel manumissi exstiterint absolute, siegue libertatem habeant ad aliam transeundi. [Datum Viterbii V. Id. lun. A.o. 1207.]

CAP. VII.1

Io, quod est de servo facto diacono, etiam de subdiacono debet intelligi.

Idem².

Miramur non modicum *[de tua prudentia, quod, quum ad nos tua consultatio destinata, si canones et leges studeas intueri, nihil fere dubitationis continere putetur, super hinc, quod certum est, apostolatum nostrum consulere curasti,]* quum^s certum sit in constitutionibus antiquorum, cluando⁴ servi in gradus ecclesiasticos ordinati debeant. In⁵ servitum vel non debeant revocari. [Linde, quia te credimus non ignorare decreta, nil aliud fraternitatem tuam in hoc articulo facere volumus, nisi quod in eorum sanctionibus invenitur.] De subdiaconali *[tomen]* ordine, quia de eo non fit mentio in Patrum statutis expresse, videtur nobis, quod et is⁶ cum diaconali gradu privilegio gaudet⁷ eodem. Nam licet sacer ordo⁸ non reputaretur⁹ in ecclesia primitiva, tamen a constitutione Gregorii atque Urbani secundum moderna tempora sacer¹⁰ gradus esse minime dubitatur. [Datum Laterani in codera auno.]

CAP. VIII.

Natos ex patri servo et libera matre liberi est, et licite promovetur.

Gregorius IX. Archiepiscopo Neapolitano.

Dilectus filius G. diaconus proposuit, quod I. ² miles ea occasione, quod patrem ipsius hominem suum esse proponit, licet mater sua, cuius debet imitari conditionem, libera esse noscatur, non promoveatur in presbyterum, impedire praesumit³. Quocirca mandamus, quatenus, si tibi constiterit de praemissis, eundem militem ab huiusmodi impedimento cessare⁴ compescas.

Tit. XVIII. Cap. V. 3) utiq. . . tuse: deest: Q 4) supra quo tibi: O 5) tal.: FOHIKA O: deest: Richt. 6) esse: O 7) eat: AQQ 8) videas: Q. Cap. VI. Restitutum, quantum opus fuit (omissa enim sunt quae de decimis a Cruce signatis praestandis et ab initio et post ve: b.: transferre le. qunlar) cs Reg. Bal. X. 73.; Comp. III. c. un. h. t. (1. 15.) 2) Vacienis: FQHIN Cdh; Wacienis: Ce Reg. - Potthast no. 3117. 3) Adieciens: Rey. 4) ea: C Reg. 5) cadere: ib. 6) in alio vero: Rey. 7) oblatis: Codd. coll. o. C Reg. 8) add.: vel manmmissi: Cb 9) debent: FC Rey.

Cap. VII. 1) Restitutum ex Luo. ap. Bal. III. 391. Notabile de hoc cap. veteris interpretas (Taneredi, si ver: un col), testimoniuna publici iuras fecit Ant. Augustinus in Ant. comp. ed. Par. p. 430.: In fine operis quidam affectione ardor echolasticus sus cogit, ut quasdam decretales, quas sub nomine dom. Innocentii III. habent scholastici, tanquam non suas rosputatis; neque enim in registris eius continentur, illeque ab eo editae comprobantur, aicut ore ad os ab eo accepi. Quarum una eet de servo in subdiaconum ordinato, qui privilegio aaserfuit eodem gaudere cum clerico. Secunda etc. Prima praedictarum, quae incipit: Miramur etc. - Seroatum est in sola Lucensi, ex qua, quantum licuit, restitutum est. 2) Innoc. III.: Luc. 3) Ceterum sancitum eat: ib. 4) quomodo: N ^uc. 5) et in serv. non deb. rev.: Luc. 6) et in his: La; in bis: Luc. 7) gaudeat: H; gaudent: Luc. 8) ordo: deest: Codd. cal. o. hic. 9) reputetur: FN 10) inter; sacros cose gradas: Luc.

Cap. VIII. 1) 1227-34. - Polthast no. 9552. 2) Io aun es: FOHIKN; Io.: Lb 3) praesumat: H; praesumsit: K 4) cess.: deest: FHILMN.

TITULUS XIX.

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ORDINANDIS, VEL NON.

CAP. IINIC. 1

Obligatna ratiocinifa, deposito onere et reddita ratione, ordinari potest; prius yero non.

Ex concilio Carthaginensi.

Magnus episcopus Augustensis² dixit: Quid dilectioni vestrae videtur, procuratores, et actores, ei³ executores seu curatores pupillorum si⁴ debeant ordinario Gratus episcopus dixit: Si post deposita onera⁵ et reddita ratiocinia actus vitae ipsorum fuerint comprobati⁶ in omnibus, debent et curo laude Dei⁷, si postulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur. Universi dixerunt: Recte quoque⁸ statuit sanctitas vestra, ideoque ita est nostra⁹ sententia.

TITULUS XX.

DE CORPORE VITIATIS ORDINANDIS VEL NON.

CAP. I.1

Presbyter, qui in duello digiti partem amisit, ex dispensatione sui episcopi potest in auo ordine ministrare.

Alexander III.2

De presbytero autem Campaniae, qui duellum sponte obtulit³, et oblatum suscepit, et in eo partem digiti amisit, sicut olim, ita et nunc prudentiae tuae respondemus, quod, quum ipse, sicut etiam nos violemos non perdiderit⁴ tantum de⁵ digito, quin ipse sine scandalo possit sollemniter⁶ celebrare, satis potes post peractam poenitentiam cum eo⁷ misericorditer agere, et permittere⁸ ipsum in suo ordine ministrare, licet eius⁹ excessus gravis admodum exstisset. [Presbyter autem etc. cf. c. 7. de hom. V. 12.]

CAP. II.1

Habens in oculo maculam, quae non inducit magnam deformitatem, etiam ad episcopatum poterit promoveri.

Idem Cisterciensi² Electo.

Quum de tua et aliorum electione, qui sunt in quibusdam ecclesiis Anglicanis electi, in praesentia nostra et fratrum nostrorum quaestio mota fuisset, I et singulis vestris quaedam obiceretur: tibi, quod in oculo maculam habeas³, et quod⁴ filius canonici fueris, est obiectum. Unde⁵ Cantuariensi archiepiscopo apostolicae sedis legato dedimus in mandatis, ut pro eo, quod canonici filius diceris⁶, in promotione tua ex multa dispensatione procedat⁷. De macula yero, quam in aculo habere diceris, hoc archiepiscopo praedicto mandavimus⁸, ut cum⁹ consilio suffraganeorum suorum, et praesertim venerabilium fratrum nostrorum Wigorniensis et Exonensis episcoporum, quod¹⁰ exinde sibi visum fuerit exsequatur¹¹. Tu itaque eundem archiepiscopum, froten, requirere super his studeas humiliter et devote: in¹² quo tibi ex maxima dispensatione in hac parte sollicite curavimus pro-

Tit. XIX. Cap. un. 1) c. 8. Conc. Carth. I. hab. ao. 348. ap. Bruna I. 114.; Burch. II. 36.; 1120 Decr. VI. 137.; Dial. LIV. c. 3. (quo loco var. lect. reuensiunus); Comp. I. c. un. h. t. (1. 11.) 2) leg.: Astyagensie: orig. 3) ley.: etiam per se tutores pupillorum: iB. 4) si: deest: FH 5) omnia: Aabcl; universa: orig. 6) probati: orig. 7) cleri: Aak ory.; decid: Acl 8) omnia: orig. 9) tua: Aacl orig. 10) et nostra queque sent: orig.

T i t. XX. Cap. I. 1) Restitutum ex App. XXVI, 6.; Lips. XI, 6.; Case. XXI, 10.; Comp. I. c. 1. h. t. (1. 12.) 2) ley.: Ciceatrensi (Chichester) deest: R; - P. C.: Licet praeter: Coll. rell.; cf. c. 3. de spons. duor. (4. 4.) - 1159-81. - Jajpé no. 9146, 3) obtulerit . . . euacperit: P 4) perdidit: PR 5) ex: O 6) sollennia: Coll. citt. 7) ipso: 0 8) permittit enim: R 9) ei.: deest: R; licet exc. grav. sit: 0.

Cap. II. 1) Restitutum ex App. XL, 3.; Lips. XXXI, 9.; Cass. XL, 7.; Bamb. XXXI, 7.; Comp. I. c. 3. h. t. (1. 12.) 2) ley.: Ciceatrensi (Chichester) electo: OQ; - acr. ao. 1174. - Jajpé no. 8314. 3) habebas: A bIQ 4) quod: omis: a Richt. 5) Attendente itaque prudentiam et honestatem tuam et volentes te nostrae gratiae et dilectione praerogativa gaudere venerabili fratri nostro (vestro): Q; deest: Ab; Coll. citt. 6) dicieria finisae: 0 7) procedere non postponat (poetponas: II): Coll. citt. 8) mandamue: FHKA PQ 9) ut in quo suffraganeorum . . . examini visum fuerit, sic exaequatur: O; deest: AkIR 10) qui exinde aibf (deest: Cont. Böhm.) quod visum fuerit exequantur (exsequentes: Ak) A 11) exsequantur: R 12) quia tibi: O; quia nos tibi: APQR.

videre, utpote qui personam ¹³ ivam sincera caritate diligimus, *et libenter, quantum secundum Deum possumus, ad tuum intendimus commodum et honorem.*

CAP. III.1

Sectus in cunabulis, licite promovetur.

Clemens III. Variensi² Episcopo.

Ex parte Bartholomaei monachi *et diaconi* petitorium fuit nostro apostolatus praesentatum, quod, quum ipse in cunabulis sectus fuerit, postmodum sub regula⁴ et abbate devote Deo militans in diaconatus ordinem est promotus, unde suppliciter petiit facultatem sibi a sede apostolica indulgeri, ut sit ei licitum in presbyterum ordinari. Sane s⁵ quum secundum statuta Nicaeni concilii illi⁶ * ad clericatus⁷ ordinem prohibeantur accedere, et si etiam in clero fuerint, cessare debeant⁸, qui se ipsos sani absciderint⁹, vel affectaverint¹⁰, ut ab aliis abscindantur, non credimus ei *aliquod* impedimentum afferre, quo minus possit¹¹ provehi, qui in cunabulis sectus fuit¹²; quia non¹³ videtur hoc¹⁴ eo tempore affectasse, quo iudicium animi non habebat, praesertim quum ¹¹¹¹⁵ canonibus Apostolorum¹⁶ sit manifeste sancitum, quod eunuchus, si per insidias hominum factus, vel ita natus sit, aut etiam¹⁷ in persecutione sint¹⁸ ei amputata virilia, et dignus est¹⁹, possit in episcopum promoveri²⁰. Cognoscenti itaque de substantia veritatis, si precibus eius noveris veritatem inesse, et alias dignus inveniat, maxime quum diu in ordine perseveraverit monachali, ipsum in presbyterum promovendi *lzcementiam auctoritate praesentium indulgemus.*

CAP. TV.1

Sacerdos, qui sine causa virilia sibi fecit abscindi, credens inde mereri de dispensatione episcopi suum officium, praeter altaris ministerium, poterit exercere.

Idem Ravennati Archiepiscopo².

Significavit nobis R. 3 archipresbyter sancti Stephani de Longasco, quod B. 4 presbyter, credens se obsequium praestare Deo, fecit sibi virilia amputad. *Sed quum idem archipresbyter sit senectute gravatus, nec relinquere valeat presbyterum memoratum, nobis humiliter supplicavit, ut ei⁵ concedere debeamus, ea; quae praeter missam cid sacerdotem pertinent, ministrare.* Quocirca mandamus, quatenus inquiras diligenter veritatem, et, si iam dictum presbyterum alias Deo ^{6*} dignum inveneris, ei sacerdotale officium⁷ absque omni altaris ministerio, auctoritate nostra fretus et tua, prout videris expedire, concedas.

CAP. V.1

Sacerdos, qui ex insta causa fecit sibi virilia abeoindi, poteet, ut prius, sacerdotale officium exercere.

Innocentius III.2

Ex parte dilecti filii³ M. 4 presbyteri fuit in audientia nostra propositum, quod, quum sibi sentiret leprae periculum imminere, de consilio medici virilia fecit sibi abscindi⁵, ut posset a tam gravi ^{6*} infirmitatis vitio liberari, *et ut provideremus⁷ ei super exsecutione sui officii, a nobis humiliter postulavit.* Quoniam igitur canones sanctorum Patrum hunc⁸ a sacri altaris ministracione⁹ non prohibent, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si¹⁰ est ita, et memoratus M. est alias idoneus, ut sui ministerii officium¹¹ exsequatur, nullius contradictione vel appellatione obstante, auctoritate fretus apostolica liberam ei tribuas facultatem. *[Datum Laterani IV. Id. Febr. 1198.]*

Tit. XX. Cap. II. 13) ut personam; : o.

Cap. III. 1) Restitutum ex *Alb. auct. I. (1, 11.) Comp. II. c. un. h. t. (1, 10.)* 2) Coeleat. III.: Bab; Rane epo.: Ba; Beren.: if; Varien.: Bi; Var.: Sa; Sageansi: Theinerus ex lib. He. Par. Rech. p. 46.; Vacien.: Coniectura Qonealezi [cf. inacr. e. 6. de serv. non ord. (1, 18.)] - 1187-91. - Jaffé no. 10234. 3) conspectui: Bh; nobis: Bb 4) add.: beati Benedicti: Bb 5) Nos vero attendentes quod: BSA 6) illi: exstat: H% 7) diaconatus: Bi - cf. Dist. LV. c. 7. 8) debent: BabbghSa; deberent: Bc 9) abaciderunt: Bb 10) affectaverunt: Bh 11) valeat: Sa 12) fuerit: Bghi 'I3) noble: Bb 14) hoc: deest: BgSa 15) in: deest: BgSa 16) et. Dist. LV. c. 4, 8. 17) et: deest: BbhSa 18) fuerint: Sa 19) ait: Bis 20) ut ep. fieri possit: BabbSa; fiat episcopus: Bg. Cap. IV. 1) Restitutum ex *Cn'lb. auct. I. (3, 4.); comp. II. c. 1. de der. aegr. (3, 5.)* 2) 1187-91. - Jaffé no. 10222. 3) Aobertus: BbSa 4) R.: BSA 5) ei: deest: Ba; eidem: Bb 6) Deo: deest: FQHIB 7) ministerium: Bbc. Cap. V. 1) Itatitutum ex *Reg. Bat. I. 19.; Aran. adra tit. 29.; Comp. III. e. 1. h. t. (1, 13.)* 2) Parisienae ep.: Cabe Reg.; Alea. III.: T; - Potthaat no. 11. 3) add.: nostri: T 4) Michaelis: Reg. per totum 5) abecidi: FQHICabc; amputare vol abecidi: T 6) gravie: FQHICbghs' Bep. 7) provideamtu: T 8) CReg. 9) admenistracione: CT Rey.; officii

Corpus tar. can. Bd. Fr+edberg. T. II.

CAP. VI.1

Mutilatus mana, si promotus fuerit in abbatem, ab abbatla deponitur.

Idem Militensi² Episcopo.

Exposuisti nobis in *nostra praesentia constitutus*, quod I. quondam praedecessor tuus H. 3 in abbatem promovit, nesciens, quod ipse esset manu altera mutilatus. f Quia vero abbas ipse nescitur sinistra carere, quid super hoc agendum sit, nostra voluisti responsione doceri⁴. Nos igitur fraternitati tuae taliter respondemus quod, quum pro tam enormi defectu ad sacros non⁵ possit ordines promoveri, et ipse in promotione sua id tacuerit fraudulenter, ab abbatiae officio est non immerito⁶ amovendus. *[Dat. Romae ap. S. Petr. V. Kal. Iul. 1198.]*

CAP. VII.1

Carens ungula pollicis, dummodo eit fortia in pollice, licite ad sacerdotium promovetur.

Honorius III. Episcopo Engolismensi².

Thomas Monachus *sancii flmantii de Brixia* proposuit *coram nobis*, quod, quum in annis puerilibus esset constitutus, quaedam barra ferrea super dextrae suae pollicem fortuito casu cadens, ungulam avulsit³ ab eo. - Quum autem desideret, sicut asserit, in sacerdotali officio Domino famulari, nobis humiliter supplicavit, ut per te, qui eius dioecesanus existis, promoveri eum in sacerdotem mandaremus. Quocirca fraternitati tuae mandamus, quatenus⁴, si ad frangendum eucharistiam sit in pollice i⁵ so⁵ potens, et aliud canonicum non obsistat, propter deformitatem huiusmodi non dimittas, quin eum ad ordinem promoveas sacerdotis.

TITULUS XXI.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

CAP. I.

preve est.

Ex Concilio Aurelianensi.

Ut bigami, vel poenitentes, vel repudiatarum mariti, ad sacerdotium² non ascendant.

CAP. II.1

Cum bigamo, qui ordinatus est ad sacros, non diepensatur, et ordinator privabitur potestate ordinandi, nisi curo eo fuerit dispensatum.

Lucius III. Spal. 2 Archiepiscopo.

Super eo, quod a nobis tua fraternitas quid faciendum sil de bigamis requisivit, inquisitioni tuae taliter respondemus, quod ordinatorum eorum potestate et officio ordinandi, et ordinati, si ad sacros ordines fuerint promoti, ordinibus eis ideo sunt privandi³, quia in bigamis contra Apostolum⁴ dispensare non licet, ut debeant ad sacros ordines promoveri, vel in eis⁵, si promoti fuerint, possint aliquatenus remanere. In ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potestate et officio non privetur. *[De simoniace etc. cf. c. 22. de sim. V. 2.]*

CAP. III.1

Bigamus, ubre vivente, vel mortua, non ordinatur.

Coelestinus III.2

De bigamis [autem]³ presbyteris et vidunrum maritis idem⁴ sancimus⁵ * omnino, ut nec viventibus uxoris, nec

admin.; CV 10) si ita se rol veritaa habet: CT Rey. 11) officie ministo- Hura: Caber.

Cap. VI. 1) Restitutum ex *Reg. Bal. I. 307.; Alan. I. (1, 9.); Comp. III. c. 2. h. t. (1, 13.)* 2) Potthast no. 308. 3) P.: CacghiT; Ph.: Rey.

4) edoceri: Cbc 5) nequeat: T 6) merito (non: deest): Cb. Cap. VII. 1) Restitutum ex *Comp. V. c. 2. h. t. (1, 10.)* 2) nomen in

Codd. corruptum est; - acr. 1216-27. - Potthast no. 7721. 3) amieit: M; emisit: El; evulsit: IaEbd 4) quod: Reg 5) 1110: Ed.

T i t. XXI. C a p. I. 1) Summa can. 3. Conc. Arel. IV. hab. ao. 524. - cf. Dist. LV. c. 2. el ibi cit. - Comp. I. c. 2. h. t. (1, 13.); ex codera 2) pro-

moveantur; d; add.: statnimus: Ab. C ap. II. 1) Restitutum ex *Comp. I. c. 3. h. t. (1, 13.)* 2) Peallenensi: F; Paletenensi: H; Spalat.: La; Spaleden.: Lb; Spaelensi: N; Spoetano:

6Aaefghl; Spalat.: Ab; Spotalan.: de; - Ieg. videtur: Spalatrensi (Spalatro, archiep. Sclavonine); - 1181-5.; - ap. Jalé non invenimus 3) debent pri-

vari: d 4) I. Tira. III. 2. 5) Madera: Aackl. Cap. III. 1) Luc. ap. Bat. III. 380.; Alele. 3. (1, 9.); Comp. II. c. 2. h. t. (1, 11.) 1) add.: P. C. Quod de bis: BT; - cf. c. 26. de sent. excom. (5, 39.)

Brugna. ep.: Luc. - videtur legendum: Brugnatensi (Brugnato) qui Sardiniae episcopatus est. - 1191-8. - Ja fé no. 10677. 3) aut.: decid: T 4) 12: Luc.

5) sentimua: FQHIXBT.

CAP. V.1

Archidiaconus do Juro communi non poteat excommunicare. Ant. de But.

Idem Vigoriensi²* Episcopo.

Archidiaconis non videtur de ecclesiastica institutione licere, nisi auctoritas episcoporum et consensus accesserit, in aliquos³ sententiam⁴ promulgare.

CAP. VI.1

Archidiaconua aemel in auno, niai necessitas exigit plus, visitat sumo provinciam, Id est paroecliam. Illoc dicit.

Idem Episcopo Conventrensi et Abbati Cestrensi².

Mandamus, quatenus³ prohibeatis⁴ R. Cestrensi⁴ archidiacono, ne clericos sive laicos, qui pro suis excessibus puniendi sunt, poena pecuniaria multare, sive in examinatione ignis vel aquae a quolibet viro vel muliere extorquere⁵ praesumat, aut pro annua et indebita exactione pecunias personas suspendere, vel ecclesias interdicare, neque ad ecclesias⁶ sui archidiaconatus visitandas nisi semel in anno accedat, nisi forte tuis causa emergerit, propter quam ipsum oporteat praefatas⁷ ecclesias saepius visitare. Et tunc cum ea moderantibus hominum et equitaturarum, quod qui⁸ in eis morantur, exinde non debeant merito querelari⁹. Si autem contra inhibitionem¹⁰ li vestranz venire praesumerit, ecclesiastica severitate¹² percellatis¹³, omni (occasione et appellatione cessantibus, et sententiam ipsam usque ad dignam satisfactionem faciatis inviolabiliter observare, ita quod in vos et illos hoc non cogamur durius¹⁴ vindicare³⁵.

CAP. VII.1

Dicit primo, quod ait of8cium arehidiacni, et in quo per illud relevetur episcopus. Et secundo dicit, decanos rurales per episcopum et archidiaconum eligendos et amovendos, si illorum vicea communiter gerant.

Innocentius III.2

Ad haec¹* non dicimus⁴ (Et infra:)* ^ . r. Sane consultuit nos tuae fraternitatis devotio, quid ad officium archidiaconi debeat pertinere, et in quibus per ipsum cura episcopalis sollicitudinis debeat relevari. Et nos, prout possumus, respondemus, quod⁵* archidiaconus secundum statuta B.6 Isidori imperat subdiaconibus⁷ et Levitis; parochiarum sollicitudo et earum ordinatio ad ipsum pertinet, et audire debet iurgia singulorum. §. 2. Archipresbyteri autem⁸*, qui a plunbus⁹ decani nuncupantur, eius iurisdictioni se noverint subiacere. §. 3. Secundum yero Romani ordinis constitutionem¹⁰ maior post episcopum et ipsius episcopi vicarius reperitur, omnem sollicitudinem et curam tam m clericis quam in ecclesiis eorum, prout melius secundum Deum poterit, impendendo, quum super his sit redditurus rationem in distneti examinis iudicio. §. 4. Item¹¹ in epistola B. Clementis¹² Papae praedecessoris nostri oculus episcopi archidiaconus appellatur, ut loco episcopi per episcopatum prospiciens, quae corrigenda viderit corrigat et emeridet, nisi adeo fuerint ardua negotia, quod absque maioris sui¹³ praesentia nequeant terminari. §. 5. In quadam yero nostra constitutione¹⁴ iam alia vice nos meminimus exPressisse, quod institutio¹⁵ corporalis tam super beneficiis quam etiam dignitatibus ad ipsum debeat¹⁶ pertinere, examinatio etiam¹⁷ clericorum, si fuerint ad sacros ordines promovendi; et hoc idem in collationibus beneficiorum credimus observandum, ut qui beneficiis ecclesiasticis praeficiendi fuerint a suo prius examinentur archidiacono, et per ipsum postmodum episcopo¹⁸ praesententur. §. 6. Subsequenter postea quaesivisti, utrum decani rurales, qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum, vel archi-

diaconi, vel etiam utriusque institui debeant vel destitui, si fuerint amovendi. Ad hoc¹⁹ breviter respondemus, quod, quum iuxta imperialis sanctionis²⁰ auctoritatem ab omnibus quod omnes tangit approbari²¹ debeat²², et²³ quum²⁴* commune eorum decanus officium exerceat, communiter est eligendus, vel etiam amovendus.

CAP. VIII.1

Archidiaconue non dat commendatitias ad ordinea.

Idem².

Significasti (Et infra:)* Interdicas autem⁵ archidiacono tuo, ne sine conscientia tua et auctoritate literas suas promovendis concedat, et eis etiam districte [Irohibeas, ne ad ordines⁴ taliter audeant convolare. Qui si⁵ contra prohibitionem tuam venire praesumpserint, executionem⁶ eis ordinum susceptorum totaliter⁷ interdicas. [Dat. Lat. XV. Kal. Oct. 1199.]

CAP. IX.1

Archidiaconus examinat et praesentat ordinandos, et ponit praelatos in sedo.

Idem².

Ut nostrum (Et infra:)* [(cf. c. un. ut. eccl. ben. III 12.) Quia yero nzaorum excessus maiori debent severitate puniri, quum iuxta divinae legis oraculum sacerdos, si unctus est, peccaverit, faciet delinquere populum, quod inhoneste super retentione proventuum praesumpsi de communi fratrum nostrorum consilio irritavimus, et in poenam praesumptionis huiusmodi, ut in eo puniaris, in quo peccaveras, a collatione dignitatis vel ecclesiasticis beneficiis, quod ad tuam donationem in tua primo vacabit ecclesia, censuimus suspendendum. Ceterum quia divina docente scriptura didicimus, quod mello- est sapiens viro forti, et qui dominatur animo expugnatore urbium, quantumcunque voluerimus aut vellemus, si salva possemus iustitia (contra quam non indicamus nos posse, quum simus in sede iustitiae constituti), praeficiam cancellariam praedicto subdiacono nostro conferri, saepedictum lamen II. de Lamp. non invenimus ita culpabilem, ut eum exigente iustitia ipsa cancellaria privare possimus, quum, etsi parentes eius simplicitate deliquerant, nihil lamen pro ea dantes aut etiam promittentes, ipse lamen investituram cancellariae sicut verus canonicus, et cui ratione canonicatus non poterat opponi de izare defectos, sine pactione qualibet et conventionem recepit.] Nec [etiam] fuit sufficienter probatum, quod cancellarius ex officio suo exerceat³ spiritualia memorata, quum ea potius de iure communi ad archidiaconi spectent officium, repraesentare⁴ videlicet ordinandos episcopo⁵, et illos examinare, ponere abbates et abbatissas in sede. jQuae quum probatura sit etc. Dat. Perusii IX. Kal. Oct. 1198.

CAP. X.1

Arehidiacni la monaaterfis iurisdictionem non habet, alai quantum tribnit eta generalis vel especialis consuetudo.

Honorius III. Abbati Arimanensi² Trecensis dioecesis, et Archidiacono et Decano S. Stephani Trecensis.

Dilecto filio (Et infra:)* Ad petitionem archidiaconi Senonensis conquerentis, quod abbas et conventus monasterii sancti Petri Vivi Senonensis procuracionem annuam et quaedam alia ratione sui archidiaconatus ad ipsum spectantia exhiberi sibi contra iustitiam denegabant, abbati sancti Crispini et collegis⁴ eius dedimus in mandatis, ut audirent causam huiusmodi⁵ et fine debito terminarent. Coram quibus petiit praedictus⁶* archidiaconus, ut, quum idem⁷* monasterium infra⁸* metas sui archidiaconatus sit

Tit. XXIII. Cap. V. 1) Restitutum ex App. XXXVI, 4.; Comp. I. c. 5. h. t. (1, 15.) 2) Vigorien.: FHIN; - add.: P. C.: Causan quae vertitur: A; - cf. App. XXXVI, 3.; Comp. II. c. 9. de iud. II, 1. - Ser. 1163-79. - Jall' é no. 8630. 3) altos: Q 4) add.: excommunicationis: MY.

Cap. VI. 1) Restitutum ex App. II, 11.; Ltps. IV, 4.; Cass. XVI, 4.; Bamb. III, 4.; Comp. I. c. 4. de poen. (5, 32.) 2) leg.: Conventrensi (Corentry) et Ciestrensi (Chester); - 1159-81. - Jall' é no. 8922. 3) ut ex riostra et vestra parte prohibent archidiacono R. Cietrens. (Castrenses: P) clericos: Coa. cit. 4) cf. not. 2. 5) denarios extorq.: Ab 6) eas: Q 7) eas: deest: O 8) moderacione: P 9) qui: deest: O 10) conquerelari: Aae 11) prohibitionem nostram: QR; inh. talem: O 12) animadversio: Q 13) um pero.: Al 14) diutius: R 15) indicare: Aab.

Cap. VII. 1) Restitutum ex Comp. IV, c. 1. h. t. (1, 11.) 2) 1198-1215. - Potthast no. 5031. 3) hoe: FGHKDFh 4) duximus: F; Deus: La; Dominus: LbDfgh 5) quod: deest: FHXMD 6) cf. Dist. XXV. c. 1. 7) sacerdotibus: Df 8) aut.: deest: FGHKMDaGegh; vero: Df 9) plebibus: LaD 10) constitutum: Daghi; institutum: Df; - cf. supra h. t. c. 1. 11) Prae-terea idem: D 12) cf. Dist. %CIII. c. 6. 13) sui: deest: Dh 14) cf.

infra h. t. c. 9. 15) add.: quaedam: Db 16) debeant: Dag 17) entro: F; autem: La 18) add.: suo: Dbf 19) quod: H; hamo: Dbf 20) auctoritatis sanctionem: Dab; - cf. c. ult. Cod. de auct. praest. (5, 59.) 21) com- probad: Dabc 22) debet: D 23) et: deest: LbDag 24) quum: deest: FGHILaM.

Cap. VIII. 1) Restitutum, quantum oportuit (omissis quae de decore a clericis observando inserta leguntur) ex Rep. Boli. II, 183.; Comp. IV, c. 2. h. t. (1, 11.) 2) Tarvisino Ep.: Rey. - Potthast no. 835. 3) etiam: D; miss. a Richt. 4) ordinationem: Dabeg; ordinem: Dh 5) Quod sit: D Reg. 6) executionem: Dh 7) taliter: LaMD Reg.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Rep. Bal. I, 368.; Comp. IV, c. 3. h. t. (1, 11.) 2) Mediolanenai Archiep.: Rey. - Potthast no. 377. 3) faciat: D Reg. 4) praesentare: LbDb 5) episcopis: D.

Cap. X. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 1. h. t. (1, 13.) 2) Aramenei: FHI; Arem.: O; Aroman: KEc; Aremaeensi: Eb; kg.: Aremarensi: Ead (Ilames) - 1216-27. - Potthast no. 7723. 3) exhibere: MEE 4) collegae: Red 5) elite: Eb 6) dictae: Codd. coll. o. E 7) id.: exsistat: HX; illud: G 8) intra: Ed Cont. Bohm.

situm, *prae fati* abbas et monachi sibi 9 obedirent in his 10, quae pertinent ad iurisdictionem, correctionem, *reconciliatorem* et visitationem, ad ius, ut dicebat, archidiaconale spectantes, videlicet, ut coram se¹¹ conquerentibus responderent, ac *starent iuri*, et *instas eius sententias observarent*; citati etiam¹² venirent ad eius praesentiam, et eius mandata honesta et sancta¹³ secundum Deum, de correctione excessum, et aliis, quae archidiaconi solent et possunt rationabiliter iniungere, audituri et salva sua regula et abbatis sui debita obedientia servaturi. Petiit insuper, ne de cetero facerent aliquos de Senonensi baillivia eo praetermisso coram officiali Senonensi archiepiscopi conveniri, asserens, illos prius debere conveniri sub ipso, quam coram officiali praedicto, specialibus ipsius archiepiscopi et hominum, ac familiae suae causis duntaxat exceptis. *Lite igitur¹⁴ super praenatis coram praefatis iudicibus legitime contestata, et auditis ab eisdem hinc inde propositis¹⁵, iidem iudices de utriusque partis assensu causam ipsi¹⁶ ad examen apostolicum remiserunt. Ipsi ergo abbate¹⁷ archidiacono in nostris praesentia constitutis, nos attendentes, eorum consuetudines esse super archidiaconorum¹⁷ iurisdictione diversas, quod in hoc casu nesciremus consuetudinem, qua in abbatibus Senonensibus ordinis praefati monasterii utitur archidiaconus Senonensis, finaliter habere nequivimus in huiusmodi questione processum, tuentes autem, ut eidem quaestioni finis debitis imponatur, causam ipsam vobis de ipsius abbatis et procuratoris alterius partis assensu duximus committendam. Ideo discretionis vestrae mandamus, quatenus per maiores¹³ ecclesiae Senonensis canonicos, qui habere debent de huiusmodi consuetudine notitiam plenior, super his solite veritatem inquiratis, et, nisi vobis infra tres menses post primae citationis edictum constiterit per eosdem, praefatum archidiaconum vel praedecessores ipsius de pacifica sic obtenta consuetudine iurisdictionem aliquam in ipso monasterio, vel in huiusmodi abbatibus hactenus habuisse, praefatum monasterium ab eius impetitione¹⁰ penitus absolventis, perpetuum super hoc ipsi archidiacono silentium imponentes. Si vero² vobis constiterit per canonicos eosdem, ipsorum archidiaconum vel eius praedecessores de¹¹ sic obtenta consuetudine hactenus habuisse iurisdictionem aliquam in ipso monasterio, vel in aliis huiusmodi abbatibus, eandem iurisdictionem²² duntaxat adiudicantes eidem, in monasterio supradicto²³ quam ipsum vel praedecessores suos in monasterio ipso vel in eisdem abbatibus habuisse constiterit, super aliis perpetuum ei silentium imponatis, in praedictis omnibus sublato appellationis obstaculo processuri.*

TITULUS XXIV.

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

CAP. I.1

Archipresbyter civitatis subest archidiacono, et principaliter praest presbyteris et presbyteralibus officiis.

Ex concilio Toletano 2.

Ut archipresbyter³ sciat se subesse 4 archidiacono, et eius praecipitis⁵ sicut sui episcopi obedire⁶ et, quod specialiter ad eius⁷ pertinet ministerium, super omnes presbyteros in ordine presbyterali³ positos curam agere ammarum⁹, et assidue in ecclesia stare, et in¹⁰ episcopi sui absentia ad vicem eius missarum solennia celebret, et collectarla¹¹ dicat, aut cui ipse iniunxerit¹².

Ti t. XXIII. Cap. X. 9) ei; E 10) rec.: deest: Eab 11) ipso: E 12) et, ut: El; et.: deest: Ed 13) facta: Ecd 14) ergo: mate lict. 15) praepos.: mole Richt. 16) ips.: deest: Eb 17) archidiaconi: Ed lict. 18) maioris: FCIHd/NEac 19) petitione: E 20) aeld.: de praemissis: FGHIK 21) de pacifica: El 22) ea duntaxat . . . quae: E 23) praedictis: Cont. R' hnt.

Tit. XXIV. Cap. I. 1) Lips. XXIII, 6.; Comp. I. c. 1. h. t. (1, 16.) 2) Imo ex ep., quam dicitur Isidori ad Ludifredum, de qua vid. adnotat. ad Dist. XXV. c. 1. 3) archipresbyteri sciant: P 4) subdero et subesse: Ab 5) add.: omnibus: A cP; add.: omnib. vel praepositionibus: A abkl 6) add.: debet: A; debent: P 7) eorum: P 8) presb.: deest: Codd. coll. o. AP orig. 9) anim.: deest: FGHII/LLNColl. cit. orig. 10) quando episc. sui absentia asee (abaentiam adesse ipse: A) contingerit (contingit: P) ipse ad vicem (vire: orig.; adinvicem: P) eius: A Portg. 11) collectas: ory. 12) iniunxit: P.

Cap. II. 1) Restitutum ex leps. XXIII, 7.; Comp. I. c. 2. h. t. (1, 16.) 2) Leo III.: P 3) mysterium: A ak1 4) sollemnissimum: A abc; per sollemnissimum: A k1 5) incipientes: P 6) et sancto: deest: P 7) Ier. XLVIII, 10.

CAP. II.1

Ad ideal.

Leo Papa'.

Ministerium archipresbyteri in eo constituitur, ut diligenti cura provideat ministerium sacerdotum cardinalium, qui solenne⁴ debent agere officium in communicatione corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi ita, ut vicissim eos sibi met succurrere faciat, quatenus a sacrosancto che dominico incipiendo⁵, per omnes horas canonicas indeclinabiliter perseverent, ut opus Dei digne et sancte⁶ perficiatur ab eo, qui conmlittitur, *[cercos sententiam illius sapientissimam, ubi dicitur]*: „Bialedictus homo, qui oegligenter facit opera Dei.“⁹ §. I. Provideat etiam archipresbyter vitam sacerdotum cardinalium³, praecipitis sui obtemperando episcopo, ne aliquando cedant, aut scurrillitate torpeant, „sed reliniscatur, quod labia⁰ sacerdotum custruatiot . sciunt?m, et leven., requirunt EX ORE eius, qui aragelus¹⁷ ontini ea, ercillum .e.s. §. 2. Si episcopus defuerit, exceptis bis, quae prohibita sunt, u-chipresbyter provideat cuneta, quae in sacerdotuln l' ministerio perfici debeant, [id col fontes beneclicere, inormum oleo perungere, poenitentem infirmum¹ ||, consulto episcopo, reconciliare, poenitentiam cunctis¹⁴ aliis sacerdotibus, quae ad purgationem cznimarum pertinet¹³, iniungere. §. 3. hl praecipuis festivitibus aut ipse celebrationem missae solenniter impleat¹⁴, aut ad Gris sui iussioneul, cui committitur, peragat¹⁵ veneranter.

CAP. n.1.1

Declarat, quod sit officium archipresbyteri eivitatis. Ant. de lila.

Idem.

Officium archipresbyteri de urbe constat, quando ibi praesul defuerit, vice eius officium inchoare, benedictiones presbyterales in ecclesia ciare, missam, quando voluerit, cantare, vel cui de sacerdotibus iusserit. nuando vero episcopus missam canit², debet praecipere sacerdotibus, ut induant se vestibus³ sacris, et l qualiter⁵ ad missam procedant. Debet enim praecipere custodi ecclesiae, ut in sacario eucharistia Christi propter infirmos non desit. Debet infirmis providere, et providendo praecipere sacerdotibus, ne forte sine confessione, vel confirmatione corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi⁷ moriantur; confessiones vero⁵ peccatorum eorum, qui a foris veniunt, recipere cum omnibus sacerdotibus, et exinde per provisionem⁰ pontificis magnam debet illis adhibere¹⁰ curam. Ad Christianos quoque faciendos, et baptizandos infantes, et ad succurrendum, omnia a sacerdotibus per iussionem illius fiant.

CAP. IV.1

Archipresbyter ruralis presbyterorum et laicorum plebaniae suae curam gerit; contra decretara tamen episcopi nihil ordinare potest.

Idem ex synodo Ravennae habitan.

Ut³ singulae plebes archipresbyterum habeant; propter assiduum erga populum Dei curam, *singulis plebibus czrchipresbyteros praeesse rolamos*, qui non solum Imperiti vulgi sollicitudinem gerant, verum etiam¹ earam presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam iugi clrcumspectione custodiant, et qua unusquisque industria divinum opus exerceat, episcopo suo renunciet¹. §. I. Nec contendat⁵ episcopus, non egere plebem archipresbytero, quasi ipse eam gubernare valeat, quia, etsi valde idoneus sit, deest turnen, ut sua onera partiat, et sicut ipse matri ecclesiae⁶ praest, ita archipresbyteri praesint plebibus, ut in

8) card.: deest: P 9) Jlalach, II, 7. 3 10) sacerdotibus . . . debent: Ab; a sacerdotibus in min. perf. dei, ent; I 11) inlirmos: Al 12) iunctis sacerdotibus: P 13) pertinet: A; rldclert locos la c tndat tan pose reconciliare poenitentes, iunctis sacerdotibus quae ad purg. au. pertineat iniungere 14) adimpleat: AP 15) peragant: Al.

Cap. III. 1) Lips. XXXIII, 8.; Comp. I. c. 3. h. t. (1, 16.) 2) eantat: Al 3) vestimentis: Ab COPE. uGlm. 4) et: deest: Aabc! 5) aequaliter: Aabcl: 6) communicatione: La; communio: P 7) uostri . . . Christi: rldcl: Codd. coll. o. 8) vero: exstat: FGHIF 9) propter provis.: La; propter iussionem: Lb; per iussionem: AP 10) exhibere: P.

Cap. IV. 1) Restiadam ex Lips. XXXIII, 9.; Comp. I. c. 4. h. t. (1, 10.) 2) Item ex cene. hab. Ravennae tempore Ioanuis P. XII, et Lamberti imperatoris: E; Item ex synodo Ras., habita a Ioanue P. XII, et Lamberto Imp.: A; — Est tamen dseuntum ex C'onstituti. a Lamberto .inp. post couc. Rarenn (ao. 868, temp'a'e Ioannis R IX.) promulgatis 3) El: P; ter?: U: . . hab.: rldentur summae loco Cese 4) renuntlent: A I' 5) obtendat: FGHII: Al' 6) ecll.: deest: FGHIAF.

nullo titubet ecclesiastica sollicitudo. Cuncta tamen referant⁷* ad episcopum, nec aliquid contra eius decretara ordinare praesunt.

TITULUS XXV.

DE OFFICIO PRIMICERII.

CAP. UN.1

Ponit ea, quae spectant ad officium primicerii. Anton. do Butr.

Ideum ex libro Romani ordinis².

Ut³ primicerius sciat, se esse sub archidiacono, sicut et archipresbyter¹, et ad eius curam specialiter pertinere, ut praesit in docendo diaconis, vel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positus, ut ipse⁵ disciplinae et custodiae insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus, et ut ipse diaconibus⁶ donet lectiones, quae⁷* ad nocturna officia clericorum¹ pertinent, et⁹ de singulis studium habeat, ut in quacunque re capacem sensum habuerit¹¹), absque ulla vacet¹¹ negligentia [ab ea] aut a quo ipse iusserit¹¹).

TITULUS XXVI.

DE OFFICIO SACRISTAE.

CAP. UN.1

Ex concilio Toletano².

Ut sciat se sacrista subiectum³ archidiacono, et ad eius curam pertinere custodiara sacrorum vasorum, vestimentorum ecclesiasticorum⁴ seu totius thesauri ecclesiastici, nec non quae ad luminaria pertinent, sive in⁵ cera, sive⁶ in oleo, [sive ad distributionem sacri clarismatis.]

TITULUS XXVII.

DE OFFICIO CUSTODIS.

CAP. I.1

Ponit, quae spectant ad officium custodis. II. d.

Ex libro Romani ordinis².

Castos ecclesiae, cui ea, quae ecclesiae competunt³, custodienda committuntur, oportet, ut sui archidiaconi iussioni in cunctis obediatur, in canonicis⁴ horis signa tintinabulorum pulsando, ipso archidiacono iubente, ab eo⁵ pulsantur, pallia⁶ vel lintheamina altaris⁷, seu cuncta utensilia ecclesiae indesinenter custodiat, lampades ets laternas in accendendo, seu in exstinguendo pervigil existat, ne⁸* aut supra modum laceado oleum depereat, aut¹⁰ minas lucendo obscurior sit ecclesia; sed omnia cum discretionem agantur, quae illoscitur omnium virtutum esse illat. §. e. Si yero is, cui ecclesia custodienda iraditur, minas idoneus ad hoc peragenclum exstiterit, ab archidiacono coerceatur, ut se emendat. Si autem indomitus permanserit, archidiaconus episcopo denunciando¹¹* provideat, ut indecenter¹¹ eiectione aptas domui Dei constituatur minister, ut omnia in laudem¹³* el nomen. Dei¹¹* fiant, qualiter placari possit Deus in ecclesia ubi obsecrati¹¹ sibi¹¹.

Tit. XXIV. Cap. IV. 7) referantur: FSacP.

Tit. XXV. Cap. un. 1) Lips. XXXIII, 10.; Comp. I. e. 1. b. I. (1, 17.) 2) Ex Cene. Roen. ordinis: a; - .Pon usbit ind cillit5 3) 19t: Ab 4) archipresbyterum (et: deest): lkl 5) ipsi: LaP; da.si.:le G) sub archidiacono: P 7) <lime: ticc.vt: l-1N1hZJALP 8) elec. peet: deest: FG1f1h7NAabcP s) ut . • habebant: 1' 101 habueriut: AbklP; babel: As; habebat: ac 11) vacent: 12) instruedi: Abl'; instat. snnt: Aaecl. Tit. XXVI. Cap. un. 11 Lips. XXX III, II.; Comp. I. c. aSr. h. I. (1, 18.) 2) Nos c. vtret iuter j) lita ft) arid.: cose: 1' 4) ecclesiae: Akl 5) in: (leed: llla G) sive in ol.: lrrsl: LA.

Tit. XX VII. Cnp. I. 1) Restituimur er Lips. XXXIII, 12.; Comp. I. c. 1. h. t. (1, 19.) 21 concilio: .1: - nou lepit+w i r cdr'tis - 3) cotulicentier: tac: compent: 1' 1) c: wonibus: Ack 5) ah col rincst: .lac G) erdl.: vero: .il 7) altaria: A7l 5) vel: 1' U) ni ne (aut: (ices!): emir? cal. o. Al' le) aut ne: As 11) //anclando: (.71iLUSA; pronuut.: ff: enunoando: , 1' 15) indecenter: Aacr in decretum erecto: ab; inepto inde: 1' 13) laude: HLa 14) Demini: PUM K.F.LP lfr mld.: collaudari: Aac.

Cap. II. 1) Lips. XXXIII, 13.; C'o>np. I. c. 2. h. t. (1, 19.) 2) Non in-ve, itor Os ter edita 3) rlebet etiam: AP 4) in: ib. 5) add.: vel decimos: Al G) vel: 3ae G) taro.: deest: AP 3) videat: P 9) et costos: 1136 10) providi: AP 11) add.: malos: UN.

CAP. II.1

Ad idem.

Ex concilio Toletano².

Custos yero sollicitus debet esse de omni ornameto ecclesiae, et luminariis sive incenso, nec non panem et vinum omni tempore praeparatum ad missam habere debet, et¹¹ per singulas horas canonicas signum ex consensu archidiaconi sonare, et⁴ omnes oblationes⁵ seu⁶ elemosynas, seu decimas, cum eiusdem tamen⁷ consensu absente episcopo, inter fratres dividat. §. t. In bis tribus ecclesiae columnis, ut sancta sanxit synodus, consistere debet alma mater ecclesia, ut ad hoc opus tales ordinentur, quales plus meliores et sanctiores esse viderint⁸, ut nulla neghgentia in sancta Dei ecclesia esse videatur. Hi tres, archidiaconus, archipresbyter, custos⁹, simul iuncti uno animo provide¹¹G peragant et perfecte, et non sit invidia neque zelus¹¹ inter illos.

TITULUS XXVIII.

DE OFFICIO VICARII.

CAP. I.1

Vicarius, si beneficium curatum postes sit adeptus, vicaria privabitur.

Alexander III. Episcopo Norvicensi² et G.3* Archidiacono.

Ad audientiam nostram pervenit, quod G.4* presbyter monachos de Rameseia⁵ et Thomam clericum suum petendo vicariam [sucem] ⁶ ecclesiae de Burnel⁷, a qua viginti annis³ retrocessit, in diversis postea ecclesiis personatum adeptus, ntullipliciter vexare etc fatigare praesumit. Quia igitur non est canonicum, ut qui curam animarum in diversis habet ecclesiis vicarias in alienis existat⁹, discretionem vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, rei veritate plenius inquisita, si ita est¹⁹, praedictum presbyterum a petitione supradictae¹¹ vicariae desistere appellatione el occasione remotis districtius compellatis¹², non obstantibus literis si quas tacita veritate per nunlivan a nobis impetravit. Exstipari etenim debent, quae de ancuitae radice procedunt, el c'7llonam contraria St1)bt ratiOni¹³ vel sanctioni.

CAP. II.1

Plures vicarias quis habere non potest.

Idem Eliensi Episcopo².

Provideas [autem] attentius, ne in episcopatu tuo patiaris aliquem³ plures vicarias habere, quia, quum vicariū teneantur personis et ecclesiis⁴ deservire, alienum est ab ordine iuris⁵, ut vicariam quis habeat praeter unam.

CAP. III.1

Perpetuus vicarios per episcopum institutos per rectorem removeri, vel portionem sus fraudari non potest.

Ideen Vintoniensi Episcopo².

Ad hacc³* si persona alicuius ecclesiae vicario, quem in eadem ecclesia instituit⁴, de assensu et auctoritate dioecisani episcopi certam⁵ assignaverit¹ portionem, is, qui persona illa defuncta in personatum illius substituitur⁷ ecclesiae, non potest eundem⁸ vicarium ab ecclesia⁹) removere, vel lo assignatam sibi minuere portionem, nisi ali-

Tit. XXVIII. Cale. I. 1) Restitut un ex App. XXX, 5.; Cass. XXXI, 5.; Raurb. XXI, 5.; Comp. I. c. 2. h. f. (1, 20.) 2) Novic.: Hl; Noven.: Lb • Norwic.: 012 3) Cuan.: FH; R'alterano: F; R'allatero: 1; Uual.: 1' Af; Gallero: Al: Val.: ele; Altho... V. arcillen.: 11; Valha: 9; - 1159-81. - lcrjfr un. 9098. 4) 11": 1'013'. V.: H: Ik: Ug.: Aacil; II: AA; 1-1: 0; 1-lu;.: Ab: Hugo: Afgh 5) Ramscia: Al; Ilumesia: Ad: Ramascia: Acr Transuesefia: A11: itamasuia: 9; de Ileinetts: II ti) sume: deest: 9 7) Bnr.: 1'Y1H%LatV: 13urnelia: Al; 73nrnelie: Aanyhi: Burncle: AbdQ: 13urnelle: lle; Bnrder: 11; 13uruwelle: 0 8) XXIX.: 0 9) Juff: Coll. 5111. 10) si ita cose noveritis (noveris: 0): 6011. citr. 11) praedictae: 0 12) prohibeatis et compoll.: 9 13) rat. vel.: deest: 0911.

Cap. II. 1) Itcstinttrut t.e App. XXXIX, G.; C'11up. t. e. 3. h. 1. (1, 20.) 2) dde1.: 1'. C.: Cuni veuiens: As; Cum venietis: Ab; Conveniens: 11; veuiens: Ack recte cf. App. XXXIX, 5. - 1159-81. - Juffe so. 8960. 3) quemlibet: 0 4) ceca. et personis propriis: O 5) vicarii: Al.

Cap. II.1. 1) Restituimur ea: App. XXXIX, 2.; Ran7b. XXII, 1.; Comp. I. c. 4. h. t. (1, 20.) 2) rdr.: P. C.: Quamvis simus: AQ; - cf. c. G. de otj. et pot. ind. del. (1, 29.); - 1159-81. - Juffe so. 9225. 3) hoc: FHIA-Q: Ad h.: deest: 0 4) constituit: 0 5) cert.: deest: 0 G) assignavit: A'0 7) successit: 0 8) ead.: deest: 0 9) eadem eccl.: 13 10) aut: 9.

quid committat II, propter quod per iudicem in vicaria sit¹² vel beneficio condemnandus.

CAP. IV.1

Vicarius non potest substituere vicarium.

Idem Norwicensi Episcopo2•

Clericos [autem vel]³ in presbyteratu, vel in aliis inferioribus⁴ ordinibus constitutos, in vicariis ecclesiarum⁵, quas adepti sunt, alios⁶ sibi⁷ substituere non permittas, quum id satis sit absonum et absurdum, et omnis rationi contrarium.

CAP. V.1

Vicarius Papas in urbe iurisdictionem habet, non extra urbem.

Innocentius III. Abbati S. Eugenii et Plebano S. Petri2.

Sua³ nobis venerabilis frater noster [IVulteranus episcopus fecit insinuatione monstrari, quod, quum clerici plebz's de Petiole iurassent sibi praepositum ad laicorum eligere voluntatem, et electionem taliter celebrata sibi praesentassent electum., ipse non solum electionem ipsius renuit confirmare, verum etiam tanquam consules et alios laicos, qui ad hoc implerent clericos supradictos, quam ipsos clericos, pro his et aliis, in quibus eidem inobedientes existerant, excommunicationis vinculo innodavit, et ad venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Pisanum, et Lincanum episcopum destinavit, ut obtinuerit scripta nostra, ut sententiam, sicut fuerat rationabiliter promulgata, facerent appellatione remota usque ad satisfactionem congruam firmiter observare. Pars autem adversa venerabilis fratris nostri P. Portuensis episcopi vicarii nostri, ad cunden? Lucanum episcopum et dilectum fratrem P. tit. basilicae XII. Ipn. solim. presbyterum cardinalem iterum impetravit, qui occasione illarum dictos laicos et clericos absolvent, contra memoratum Vulteranum episcopum sententiam pronuntiantes, a qua ideam episcopus, licet ipsius multiplici ratione crediderit esse nullam, ex abusu tanti tamen ministerii audientiam appellavit.] Nos igitur⁴ vicarii literas aestimantes⁵ per surreptionem obtentas, quoniam iurisdictioni vicarii, quem Romanos Pontifex in Urbe reliquit⁶, non extenditur extra illam⁷, nisi ei specialiter sit concessum, praesertim quum ipse moratur in sua provincia speciali, videlicet inter Capuanam provinciam et Pisanam; discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, quicquid occasione literarum actum est, in irritum revocetis⁸, praefataque excommunicationis sententiam sicut rationabiliter lata est, faciatis remota appellationis obstaculo, firmiter observare.

CAP. VI.1

Compeiluntur vicarii ordinarii ecclesiis deservire per subtractionem proventuum et vicarium.

Honorius III. Vigorensi² Episcopo.

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod qui(lanz in ecclesiis, quibus³ perpetuas obtinent vicarias, debent residentia(nz fa(ere, ac in presbyteros promovet contemunt. No(nentes lqifur abstrunz lzuiusmodi, sicuti nec debemus, aequanimiter sustinere, fi(atmii(cti tene mandamus, quatenus perpetuos vicarios, ut⁴ in ecclesiis, in quibus vicarias obtinent, resideant, illi tenentur, et se in presbyteros, ut eorum⁵ cura exigit, faciant⁶ promovet, per subtractionem proventuum vel ipsarum vicariarum appellatione remota compellas.

Tit. XXVIII. Cap. III. 11) committeret: 0 12) esset: 0.

Cap. IV. 1) dpp. XXXIX. 3.; Ramb. XXII. 2.; Cmap. I. e. 5. I. 1. (1, 20.) 2) add. P. C. Significavit: AQ; - Lege, udm ridet: Significasti; rj. e. 7. de off. iud. da. (1, 29.); - 1159-81. - Jarjé no. 9053. 3) ant. vel: dtr. vl: 9 41 minoribus: 09 5) eccl.: deest: 0 6) al.: deest: Acl 7) sibi: deest: Aliq 8) olml: dersi: 49.

Cap. V. 1) Ralutubnn cx Rey. Bregu. IX. 145. - Comp. III. e. un. h. I. (1, 17.) 2) Abhati S. Eugenii et Plebano S. Pele in Pisside (Pixide: C1 et lionitacio (11.: (j) eanonico) debis de Marcuflo (3) artubersisc.: Ch; Alartuturis.: Cb: de Mortal.: (1r): Senensis et (Sen. et: (lees): C; p.aet. C'g) Tioreutinae dioeceseon: (r. Rey. - Pothas! no. 2569. 3) Tua: Hih7.JLV Ch; Tea nob. frat.: Cub 4) ergo: F01.11 5) existimantes: CllCc (i) relinquit: Ccglr Reg. 7) urben: C' 8) revocantes: Che.

Cap. VI. 1) Bestit: tum r.r. Coam. Y. e. va. h. I. (1, 14.) 2) i. ignoniensi: FILIE: - indio. a Rugaalo ex llog. VI. 290. so. 1221. - Pnthast no. 7725. - 3) in quib.: Rictt. 4) et: Erd 5) carena: p' C. H13121 6) facias: Fb 7) vol: deest: ME.

Tit. XXIX. Cap. I. 1) L'r. slitunm ez: Jpp. VII. 2.; Lips. XXXV. 2.; C'ass. XLII. 1.; Bavab. XXXIII. 2.; Comp. I. c. 2. h. I. (1, 21.) 2) luso. out. a/; j inthoniens: 0; Bartou. ci.: 9; B. (i. e. Bm' tholomaco) Exoniensi: P. guad placet; - Piraeceit in Chnallt. cilt. u(p'd ad London. ep. dil' cetera: quod Rama/indo amran drdit ad errm: dtna: 1159-81. - JaSr. un. 8315. 3) quass: 4) de hin: deest: aac 5) et: 0 6) sic: deest: 0 7) cludunt: 01L 8) id:

TITULUS XXXIX.

DE OFFICIO ET POTESTATE IUDICIS DELEGATI.

Delegatus Papas potestatem habet non solum in partes, sed etiam in iudicibus, (mi suam iurisdictionem impediunt.

Alexander III. Londonensi Episcopo2.

Quia quaesitum est a nobis ex parte tua, quid faciendum sit de potestatibus, quae³, quum praecipimus alicui iustitiam exhibere de bis, quos diligunt, aut tueri volumus, minis aut⁵ terroribus suis conquerentes silero compellunt, et sic⁶ mandatum nostrum eludunt⁷, sic⁸ tibi respondecimus, quod, sicut¹ agentes et consentientes pari poena scripturae testimonio puniuntur, sic² tam eos, qui trahuntur in causam, quam principes eorum fautores, si eos¹² manifeste cognoveris iustitiam impeclire, districtione¹³ ecclesiastica poteris coercere.

CAP. II.1

Quum diversa⁹ literas sub eadem data et forma contraria impetrantur, et praesentantur a diversis ad sodem indices, supersedetur utrisque, (lenes consulari Papa.

Idem Bononiensi² Episcopo.

Sane si a nobis super aliqua causa literae prius impetrantur⁴*, et aliae postea, non facta mentime priorum literarum, literae opponuntur⁵, si iudicibus innotuerit⁶, donec Romanum⁷ Pontificem consulant, et suam exinde cognoscant plenius voluntatem⁸, executioni⁹ literarum penitus supersedeant utrarumque, ne pro varietate literarum causarum fines valeant impediri. Itero quum etc. [c. f. r. 9. (le sent. et s'e iad. H. 27.)]

CAP. III.1

Delegatus Papae impeditus subdelegare potest cansare, quae sine ipso commode terminant potest.

Idem Episcopo Londonensi2.

Si pro debilitate illius¹³ vel pro⁴ qualibet alia gravi causa⁵* vel necessitate tractandis causis, quae tibi a sede apostolica committuntur, interesse⁶ non poteris, liberum tibi sit personis⁷ discretis et idoneis visus tuis cominiter, ita tamen⁸*, quod, si res tanti est, te consulere debeant⁹*, nisi forte causae ita graves sint, quod sine praesentia tua non possint¹⁰ commode¹¹ terminad.

CAP. IV.1

Si causa committitur infra certum diem decidenda, nisi partes prorogent, per lapsum diem expirat iurdictio. - 3. 1. Ubi ceda poena per ius standi non est, delegatus imponit arbitriam. Aou dicit.

Idem V. Carnotensi Electo2*.

De causis, quae infra³ certum terminum decidendae committuntur, horum tuam volumus cognitionem tenere, quod, nisi dies ab apostolico⁵ praefixus de communi consensu partium⁶ prorogetur, eo transacto, mandatum expirat. §. I. etiamsi, qui pro causis tibi commissis ad citationem tuam³ venire, aut tuo super his parere indicio neglexerint¹⁰, si tale fuerit negotium, quocumque certa exinde poena in¹¹* canonibus exprimat, eandem¹² infli;as; alioquin ipsos pro delicti qualitate et causae secundum tullen arbitrium punire procures".

Coll. cal. 9) sic: II; - cj. Rom. I. 32. 10) Si lamen: I: 11) causa: Al 12) si cos: cites: I: 13) censura: (oll. rlt.

Cap. II. 1) lieslitalum ex: Jpp. VII. 3.; XII. 7.; Lrjn. XXXV. 3.; (ass. XLII. 3.; Bamb. XXXIII. 3.; Comp. I. e. 3. h. I. (1, 21.) 2) Eboracensi cap: AQ; Eborac. arehiepi: Cnll. roll.; add.: P. C. Soler ceteras: t: - % (4. de cese' (1, 3.); - 1159-81. - 14Y no. 9943. 1) super ... caso: dast: OVIL - 1) impetrentur: FUllh" Lb71.1. li(ettN11' t: 51 impetrentur: OVIL; ebtinartur: O XLI. PQlt; interponenbur: A h 5) innotuit: / (C: K0 V1); iunotuerint: 1'ra 7) Item. Pontifici: B 8) veril tnt: Al 1) executione: Ok 10) delint supersedere (utr.: Soc.t): Coa. riel.

Cap. III. 1) L'estitutio cc App. VII. 4.; Lips. XXXV. 4.; Cas. c. XLII. 4.; Banda. XXXIII. 4.; Comp. I. c. 4. h. I. (1, 21.) 2) Lindo: 11; - 1159-81. - Ja7] leo. 9054. 3) tua: deest: 11c 4) pro: de: vl: 53111 51 cansa vol: deest: FU1/KJ Coll. ett.; aligna gravi ttec.: Coll. ml. e) adesde: 0 7) oda: alius: 0 8) tan.: deest: 10111A' Col'. cite.; ita quidem, 6i: I: 9) debeat: 9 10) possunt: 1 11) omnino: 0.

Cap. IV. 1) Ileslildun: ex. tpp. VII. 6.; Lips. XXXV. 5.; Giss. XIII. 5.; Ban. XXXII. 5.; Comp. I. e. 4. h. I. (1, 21.) 2) L'ass. 50111A] 1) tacle: W.: 019; W. Cant. el.: 17 - sor. 00. 1165. - 1aF no. 7508. 3) in: 41; infra: O Co's! BGLm. 4) hane: 11 5) ab ap. sede: (Sal. Bohm. 6) part.; dcrst: 0 7) illi: 0 8) autem: 111' 1) lu; drcst: 11/1 rw cen' temseriut: 9 11) in; detst: FUH16'Aabc9; a: P 12) caen: (bli. cilt. 13) punjas: ib.

CAP. V..

Per simplicem commissionem causao potest delegatus citare, contumacem punire, et reliqua facere, quae spectant ad causase.

Ideen Archiepiscopo Senonensi2.

Praeterea super hoc, quod nos 3 consulere voluisti, utrum liceat iudici 1 delegato non ordinario, sine literis committitur, contumacem, ut veniat, aut 7 damnare si non veniat s 7 hoc tibi auctoritate praesentium innotescat, quod, postquam 9 ei causa, licet simpliciter, delegatur 70, satis potest 11 nostra auctoritate partes 12 compellere, et etiam 13 * contumaces severitate ecclesiastica coercere, etiam si literae commissionis id non contineant, aut partes mandatum nostrum 14 * non habeant, ut accedant, quia ex eo, quod causa sibi 15 committitur, super 13 bis omnibus, quae ad causam ipsam spectare 17 noscuntur, plenariam repleti 13 potestatem.

CAP. VI.1

Si causa pluribus etiam simpliciter est commissa, quilibet subdelegare potest. H. d. et quotidio allegatur.

Idem Vintoniensi 2 Episcopo.

Quamvis silnus 1 nuchitilitate negotiorum im. plicifi, et gravibus diversisque sollicitudinibus occupati, nos lamem cogit hender debri ton comm. une tuere 3 fraternitatis caritas et dilectio, qua personam tuam diligimus, tuis consultationibus respondere, ne videamur negligere relinquere quae nobis enodanda tua voluit discretio praesentare. Innotescat itaque sollicitudini tuae, quod iudex a nobis delegatus causam, si commissam potest alius. [uni vel pluribus.] delegare, aut totam audiendam et terminandam, aut etiam, ut audiant allegationes et rationes et attestationes recipiant, et sententiam sibi servant, vel ut horum aliqui tunc modo faciant iuxta voluntatem 5 et beneplacitum delegantis; quamquam non possit 6 eandem causam alii appellatione postposita delegare, etsi sibi sit appellatione remota commissam. Si vero duobus causa committitur; etiam 7 si non apponatur, ut unus sine altero procedat in ea 3, nihilominus unus ex ipsis, sive suo coniudici sive 10 alii, vices suas potest committere in hac parte. [Cderuot etc. cf. c. 3. de rese. 1. 3.]

CAP. VII.s

Delegatus Papae exsequitur sententiam suam, (mara exsequi non potest aut non vult is, cui eam commiserat exsequendam.

Idem Norvicensi 2 Episcopo.

Significasti nobis ; per 3 literas tuas, quod interdum a indice delegato frustra super aliqua causa fertur sententia, quum ordinarios iudex caos ad m. andatum ipsius 4 nolit executioni mandare, aut 5 cdis resistentibus efractu mancipare non possit. Super hoc autem Consultationi tuae taliter respondemus, quod, si iudex ordinarius ad mandatum iudicis delegati a nobis aut 7 * non vult, aut non potest aliis resistentibus sententiam ab eo latam 3 effectui mancipare, delegatus iudex ean 1/* auctoritate nostra sibi commissam potest executioni mandare, et, si qui lo sibi restiterint, eos sententia ecclesiastica coercere. ^Si quando etc. cf. c. sequi.]

CAP. VI11.t

Si ordinarius scit, eum non canonice institutum, (litem delegatus Papae mandat in possessionem induci, non resistet violenter, sed precibus instabit, ut differat, donec Papa consulatur.

Idem2.

Si quando s ver04 clerici coram iudice delegato 5 praelatos 6 ecclesiarum super ecclesiis, quas tenent, in causam traxerint, et coram eodem iudice transactione vel alio modo ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit, eos institutionem canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam 7 corporalclll, ordinarius iudex non debet iudicis delegati mandato resistere violenter, sed apud s ipsum instare debe!, ut differat eos 1 in possessionem mittere, donec nobis 10 rei veritas innotescat.

CAP. IX.1

Post diffinitivam exsecutioni mandatam expirat delegati Iurisdictionio.

Idem Brixiensti 2 Episcopo.

In literis, -/ - quas tua nobis destinare fraternitas, quaestiones quasdam inseruisti, super quibus solutionem tibi a nobis postulasti exhiberi, quantum siquidem 3 una est, scilicet usque ad quod tenapus iudex delegatus partes suas 4 possit interponere, ut stetur rei iudicatae vel transactio. Super quo utique 5 Consultationi 6 tuae taliter respondemus, quod ex quo iudex delegatus per se, vel 7 per alium, si potuerit 3, sententiam executioni mandavit 9 vel mandari praecepit 10, eius auctoritas et iurisdictionio cessat, quia semel est officio suo functus 11.

CAP. X.1

Reo absente non per contumaciam, delegatus datus etiam ad diem, non restituet actorem, licet possessionem et deiectionem probare volentem.

Idem Abbati sancti Albini2.

Consultationibus ; singulorum ex ministerio susceptae servitutis coquinur respondere, ut, si quid dubietatis veZ quaestio in mente alicuius ensererit, ab ecclesia Romana solvatur, quae inter alias disponente Domino meruit obtinere principatum. Quaesitum est a nobis siquidem, utrum 3, si aliquis ecclesia vel possessione glalibet 4 se asseverans 5 absque iudicio et causa rationabili spoliatus, et 6 a nobis ad iudices 7 literas obtinuerit 3, ut infra 9 certum tempus restituatur sibi possessio, si constiterit iudici, eum esse taliter spoliatum, possessio 11 debeat 12 ei restitui, quum is, qui tenet 13 cedam vel possessionem 11, quam ipse requirit, antequam de literis ipsis aliqua mentio fieret, studiorum 15 vel 13 * peregrinationis, vel alia huiusmodi causa se absentaverit, nec 17 infra tempus praefixum iudici possit suam praesentiam exhibere? Super quo utique inquisitioni 18 tuae taliter respondemus, quod 19 nec 20 potest, nec debet restitutionem habere, quamvis paratus sit coram iudice delegato testibus idoneis possessionem 11 et deiectionem suam probare, nisi is, qui possidet 11, se per contumaciam absentasset. Si attenz 22 iudex usque ad reditum eius qui possidet, terminum prorogaverit 23, expirat 24 iurisdictionio sua, quia sine consensu iurisque non licet iudici terminum prorogare aliquatenus praefixum a delegante 25. [De cetero etc. cf. c. 19. de iure patr. III. 38.]

Tit. XXIX. Cap. V. 1) Pestitvrtune ex App. VII, 7.; Lips. XXXV, 6.; Cass. XLII, 6.; Bmb. XXXIII, 8.; Cmp. I. c. 6. h. t. (1, 21.) 2) Cenonensi: R; Xenonensi: P; Add. P. C.: Sicut (Sancta: R) Romana: PQR; -- Sicut Romana et infra: Aackl; - ff. supra c. 1. de resc. (1, 3.) - 1159-81. - Jajé oro. 9165. 3) nos: rleest: I' 4) add.: alicui: 9 5) commissionis: 9 6) exigere: Akt; cogere contumaces ut veniant: 11 7) vel: A se 8) venerit: AabkIOQ; veniant: R; convenit: Ac 9) quarnvis: 0 10) delegetur: AO 11) potes: QR 13) part. deest: II 13) et.: deest: FGHIOQR 14) nostr.: zcrol: FGHII⁶ Coll. cit. 15) tibi: A; alicui: P911 16) slip.: deest: R 17) pertinere: 0 18) recipis: Ac.

Cap. VI. 1) Restituitur ex App. VII, 8.; Lips. XXXV, 7.; Caso. XLII, 7.; Bmb. XXXIII, 8.; Cmp. I. c. 7. Er. t. (1, 21.) 2) Victori: FHLB; Vigora: La; Cantonensi: 9 3) tua fraterna: ArtQ; tua fraternitas (car.: deest): Abc 4) alii vel pluribus: 9 5) voluptatem: 9 6) possint: 9 7) et.: 9 8) causa: 9 9) sive ... coniuicet: Q 10) sive: deest: Q

Cap. VII. 1) Reslitiunt ex App. VII, 11.; Lips. XXXV, 11.; Caos. XLII, 12.; Ramb. XXXIII, 11.; Comp. I. c. 9. h. t. (1, 21.) 2) Novicensi: 11; Noviomensi: GLB; Vigoro: La; Normaucensi: Ab; ti'ien.: Ac; Wine.: Ae; - 1159-81. -- Jajé oro. 9095. 3) per ... tuas: deest: Q 4) Mine: Richter. mole 5) vel: A; et: Abc; zcrol: P 6) posse: APQR 7) aut: deest: 1, 0111K Coll. cit. 8) add.: suo: Cont. Bühm. 9) auctoritate sibi comojosa: FGIIKLB; COL' cit.; commissam: F 10) si quis sibi restiterit, cura cedet. censura: 0.

Cap. VIII. 1) Pestitvrtune ex App. VII, 12.; Lips. XXXV, 12.; Cass. XLII, 13.; Bando. XXXIII, 12.; Comp. I. c. 10. h. t. (1, 21.) 2) Id. eidem in

cadera ep.: O; - cf. cap. antecedan. s 3) qui: R 4) vero: deest: Abc 5) del.: deest: HI 6) praelatis: R 7) nec etiam: 9 8) ad: Q; ad Loc instare debet, ut differant: R 9) illos: AackIOQ; ipsos: Ab; deest: R 10) vobis: Q.

C a p. IX. 1) Restitutum ex App. VII, 16.; Pipo. XXXV, 16.; Caos. XLII, 17.; Bmb. XXXIII, 16.; Comp. I. c. 14. h. t. (1, 21.) 2) Bixionensi: H; Briensi: I; Buxiensis: K; Brigensi: L; insce. deest: P; Lexoniensi archiep.: O; Lixoniensi: R; - (i)traque non recto. Leg. est: B. (i. e. Bartolomeo), Exoniensi ep., guaco i>rscriptionem religara huins ep. fragmenta (c.f. e. gr. c. 5. de aet. et qual. (1, 14.), c. 6. de rest. spot. (2, 13.) et Call. ibi alleg.) constanter p-ae se ferunt. - 1159-81. - Ja. [f]é no. 1045. 3) quidem: 9 4) se (part.: deest): 9 5) itaque: 9 6) prudentiae: PQR; paternitatis: 0 7) aut: AabcQ 8) potuit: PRicht. 9) mandaverit: HKQR 10) praeceperit: QR; praecepit: Ab; deest: Aa; pro se petierit mandari: 0 11) add.: Dat. Venetiis III. Non. Mal.: Theinerus ex lib. Als. Paris. (Recherches p. 27.)

Cap. X. 1) Restituitur ex App. VII, 17.; Lips. XXXV, 17.; Cass. XLII, 18.; Bmb. XXXIII, 17.; Cmp. I. c. 15. s. t. (1, 21.) 2) Albani: ffiH. 40r⁶ mias recte. 3) ut si quia: 0 4) aliqua: O; sun: R 5) asseverat: R 6) et debet: 11 7) indicen]. - APQR 8) obtinet: ib. 9) letra: Cont. Bühm. 10) cese spol. qualiter: Al 11) utposs.: 9 12) debet: OPR 13) teneat: Al 14) vel postquam ipse: 0 15) studio per: PR 16) vel: deest: FGHlhgcQ 17) num: O; ne: P 18) consultatimi: Aac 19) quia: It 20) non: HKH 21) posse. terminum prorogaverit. Exspirat: Q; Se ... possid.: deest: 0 22) enim: A 23) prorogabit; P 24) prorogaverit. Exsprat enim: AOQR 25) delegatore: AOR.

cruciatibus et flagellis adeo affecit, quod invita et coacta inter se et virum suum ¹⁰ confessa est parentelam. Sicque factus est, quod ad iudicium unius ¹¹ eorum dimisit eandem, quae quinque filias ex en lictar gentisse, et XIV. annis secum sine aliqua gaeestione permansisse. linde quoniam matriloniam in ecclesia Dei adeo m. agntan sacrametum comprobaba, quod sine ratiutctibili et evidenti causa dissolvi non debet, praesertim (latan non ab bonsine, sed a Den sit instittetmn, Discretioni vestrae per apostolica scripla mandamus, quatenus btisus rei 'rer'itatem diligenter et subtiliter ingtairatis, el, si inveneritis, quod praefatus 13. dictam I. ¹² ad iudicium solummodo alterius ¹³ praedictorum epi.scoporunz a se sepcarasset li, quia, quum causa duobus committitur, sententia unius non tenet, ipsum, ut eandem ¹⁴ mulierem sicut uxorem suam appellatinne remota benigne recipiat et maritali affectione ¹⁵ lo pertractet, monitione praemissa cogatis ¹⁷. Quod si facere forte contempserit, etano el supertiektanz appellatone cessante excommanicationis vinculo adstringatis. Si qui tamen apparuerint, qui, postquam ab eo recepta fuerit, matrimonium ipsorum ¹³ velint et legitime possint impetere, partibus ante vos conroceetis causam audiat, et eam appellatone remota fine canonico terminetis, illa nzaturitate et circumspectione adlliLita, quae in loto ¹⁹ negotio convenit adltiberi.

CAP. XVII.1

Uelegatns, gni est dminus impctrantis, recttsari potest.

Idem Oxonensi ²* et Vintoniensi ³ Episcopis et Abbati Herfordensi.

Causara, quae inter nobiles viros F. et R. ⁴* de Ardena, quondam tildan agretbae, de nativitate Agathae ⁵ vertitur, vobis, fratres episcopi, et venerabili fratri: nostro Londonensi episcopo sttb verla forma commisimus terminandam. Verum quoniain idem F. de -irelctzna praefatum Londonensem episcopum ¹³ n nino habebat suspectum, pro eo, quod dominus est praedicti R., ispsum amovendum, et te, fui abbas, loco ipsius ⁷* duxinlus subrogandum. Per apostolica itaque scripta robas mrxshnlts al que praecipinatts, quatenus de nativitate praellictae A. rei vC'rifaleln sHbfiliter inquiratis, et si etc. [cf. e. 4. qui filii IV. 17., c. 3. de dal. et cant. II. 14.]

CAP. XVIII.1

A subdelegato delegati Papae, qui subdelegavit non in totum, non ad Papam, sed ad ipsum delegatum appellari debet.

Idem2.

Quum te consulente ; postulas ³ edtceri, ntrum. ad te pertineat, sententianz tia causis, quant ⁴ indices vz Poi provincia clelegati a nobis protulerunt, confirmare, licet (le eauss [ipsis]5 nil in tua praesentia sit tractatum ⁶, consultationituae ⁷ praesentibus liferis respondentes, quod sententiauz ipsam ⁸ non teaseris, nisi volueris ⁹, confirmare; sed al tibi ex officii debito nveris inzm'nCre, ut, si ad ntandCduin illora7n ¹⁵ iudicuna Sententia non possit exsecutiensi manrlari, eis praestes auxilium et fama-en?, et ipsam, si n noveris eam ¹² rationabiliter latant, poteris confirmare". Ilena Si ¹⁴ super Causa ¹⁵, quae tibi ex nostra delegatione committitur, a personis ecclesiasticis, una ¹⁰* vel pluribus, quibus ¹¹ ut [interim] parcas laboribus partium is et expensis, cognitionem ipsius causae et testium examinationem sententia tibi reservata ¹⁹ committis ²⁰, appellatio ²¹ fuerit interposita, huiusmodi appellationis intuitu causam ipsam indiffinitam relinquere non teneris.

*Pit. XXIX. Cap. XVI. 10) cese: 40 11) untos eorum (add.: midieren); 0) ipsam dimisit: AO 12) praedictam mulierem: AO 13) unius: O 14) separaverit: Al 15) eand.: deest: 0 10)cafectn: O 17) instanter commoneatis (moneatis: Ab) et districte compellatis: A0 18) eorum: O 19) tanto: Al

Cap. XVII. 1) liestitutona ex Comp. I. c. 4. qui fui (4, 18.) 2) Exonensis: Codd. colt. o. A 3)19.: Winton episcopus et abbat Forden. (quod Cisterc. nu) rasterinaa ext in ipsu Bion. dioecesi situnt): A; - 1159-81. - Jggfē 1eo. 8997. 4)11.: FHIdW per tohou 5) ipsius: A 6) ep.: deest: A 7) illius: FCIN:16C

Cap. XVIII. 1) Restitutuu ex Luc. ap. Bal. III, 374.; Cdb. atect. 1. (1,13.) Comp. II. c. 1. It. r. (1,12.) c. 1. de off. iud. orl. (1, 14.) 2) Al. III.: B. 12.; Lucius III. Cantuar. ep.: B. 14.; Alex. III. Cantuar. archiep.: Lec. - 1159-81. - Jetffē o. 8864. 3) paro decisa: (leed: B 12. Sa 4) quas: Bi Rubt. 5) ips.: exstat: B 12. fi) pertractatum: BL 7) tuae taliter: B 8) illam: BL 9) velis: B 10) eorundem: B 11) etiamsi: Bbc1 12) eam: (lees!: B 13)frxis canot's. Comp. II. 1. (1,14.) 14) Si: deest: Bel 25) add.: dique: Sa; causis . . . , committuntur pers.: Loc. 16) uni: FHFLalIN:ibiSei; una uni: Bcgb 17) quib.: dceest: Sur. 18) litigantium: ib. 19) servata: ib. 20) con-in/Mas: B Cont. Böhne. 21) huius: HllcS'a

Cap. XIX. 1) Restitutom ex App. VII, 22.; C017212. T. c. 22. h. t. (1, 21.) 2) 1181-5. - Jal°e no. 9054. 3) consultationibus vestris: 0 4) fuit: FCHI

CAP. XIX.°

illorto delegantis non expirat iurisdicatio delegati, corone quo lis erat contestata.

Lucius III. Cantuariensi Archiepiscopo et eius Suffraganeis2.

Relatum est } [ex parte vestra, quod licet in comzissionibus a sanctae recordatimzis Alexanrb'o P. III. praedecessore nostro factis fterit appellationis remeditum remotum, altera lamen partium, sire lis fuerit contestata sive non, exspirasse ntandatunz ?norte mandatoris allegat, ideoque negotiis onznibus po.stpositis in suspenso mandaban apostolicum ex.spectati.s.] Nos itaque consultationi vestrae ³ [praesentium auctoritate] respondemus, quod, si lis fuerit ⁴ ante praedecessoris nostri obitum contestata, mandatum morte ⁵* mandatoris nullatenus exspiravit. Si yero ante litis contestationem decessit ⁶, non est in eo caso a ⁷ iudicibus, quos delegaverat ³, ex delegatione huiusmodi procedendum. Poterit ergo in eo casi, cappellatiosze cessante procedi, in quo ante naortem mandatoris lis fuerit per narrafionent el responsicmem contestata. Ubi autem nzns mandatoris litis contestationent pt'aeCCSsit, penitus subsistas, sive fuerit, sive non fuerit appellationis obstaculum interiectum. Datunt ⁹ Veronae VI. Kal. Ittl.

CAP. XX.1

Si del egatns citavit ante morimos delegantis, perpetuata est eius iurisdicatio. Et appellatoui renunciat qui coram indico, a quo appellavit, litem prosequitur.

Urban III2.

Gratum gerimus j-et acceptum, girad in 3 negatis vestrae discretioni commissis debitant curia impenditis, et in bis, quae dabitationem faciunt, pro gravitate vesiri officii censuram; sedis aposiolicae postulafa's. Sane consuluit nos devotio vestra ⁴, an ante obitum delegantis, proposito citationis ⁵ edicto, lite yero post mortem [delegantis] contestata, nihilominus debeat in causa procedere itcelex delegatus; et utrum is intelligatur appellationi renunciasset, qui ea ⁵ interposita ad producendos testes inducias postulavit ⁷, et demum ³ productioni et allegationi renunciatis, attestaciones petiit solenniter publicari, sicut /ara talan' circa decessunt bonae memoriae praedecessoris nostri Lueü Papae ⁹, qui vos indices delegaverat, sub examine vestro asseritis conligisse. Nos autem ¹⁰ inquisitioni tuaelt taliter respondenlus, quod, qulln1 ¹² in casu priori citatione facta negotium sil quasi coeptum ¹³, et maxime, si delegatus non sit certus de obitu delegantis, potest et debet in causa procedi ¹⁴, tenebitque quod iustitia fuerit praevia ¹⁵ iudiciali tramite diffinitum. In secundo yero ¹⁶ casu videtur ¹⁷ ab appellatione recessum, si ¹⁸ secundum ea, quae praemissa ¹⁹ sunt, eum, qui appellaverit ²⁰, constiterit processisse ²¹,

CAP. XXI.,

Si causa committitur tribus delegatis cum clausula: „quod si non omnes etc.“, priusquam appareat de impotentia tertii, duo procedere non possunt, et, si procedunt, nihil agunt. Hoc dicit, usque ad 5. Adiciamus. - §. 1. Clausula: „si non omnes poteritis“, sub impotentia includit voluntatem quoad purificandam iurisdictionem coniudicum. Idem in duobus datis cura clausula: „quod si ambo.“ H. d. usque ad §. Sexta. - §. 2. Si res corauro delegato obiicit excommunicationem actori, quanta non probat infra tempus tlebitnm, auditor actor. Si vero probat, delegatus absolvet actorem, si excommunicatus est propter causam sibi commissam. Si propter aliam, ad excommunicatorem anuo: illum remittit. Qui si non vult eumabsolvere, delegatus Papae mur/ absolvet, nisi sit de casibus Papae reservatis. Hoc dicit. - 9. 3. Absolutus a delegato super causa, pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit, seu respondebit super illa causa, nisi sit alteri delegata, et, si excommunicator malitiose distulerit, delegatns, qui alisolvit, cognoscet. Hoc dic.

Coelestinus III2.

Prudentiam tuam: (El infra: [cf. c. un. de mut. pet. II. 4. J])

5) i.n morte: CHIXLNA bcbO 0) decesserit: La A 7) a: deest: FffHIRLaAO 8) delegaverit: Lb.4ad1 9) baec sobscr. exstat iu Ab

Cap. XX. 1) Rcsituntnt ex App. XLVIII, 3.; Cass. XLII, 11.; comp. I. c. 23. h. t. (1, 21.) 2) descr.: <lees!: 11; de Vellebec et Olseston (Obseston: A h; Oseston: Ab) abbatibus: A; de Wellebec (legendum videtur: Bellobeco = Beambr.c) et de Sulveston: O; - 1185-87. - Jaffé ito. 9888. 3) in: deest: Abc 4) tila: FLN 5) ei rationis: R 6) eam interpositam: Ac; qua: R 7) postulasset: R 8) deinde: Ab0 9) cf. c. 25. de test. (2, 20.) 10) aut: deest: II 11) vestrac: AO 12) quum: deest: II 13) sit inceptum: R 14) procedere: LbR 15) prima: R 16) yero: dceest: Ab0 17) utrum: Al 18) si: deest: R 19) proposita: R 20) appellavit: Ac; appellaverat: OR 21) Richter. Aoptestintnt .secotus hoc loco ponit snscnptionem gnant nos antecedenti cauoni etdiecnes. - Subscriptio emint eadent, gatat Aug. ite vet. Tarracwmensi, nos in Ab invenimatis: sed addittr ib.: universis suffraganeis Cantaor. ecclesiae, gnae verba ad c. 19. cit. quadratt, non tomen ad c. 21. Huc acceda quod in Cod. Ab. c. 22. (1, 21.) postposita sit canoa' 23. (1, 21.) ita ut explicari possit, subscriptadaent gttae ad indinos can. 22. spectat, in fine can. 23. positau fuisse.

Cap. XXI. 1) Restitutun e.r. Luc. ap. Bal. III, 372.; Qilb. tmct. 2. (1,13.) lia? Comp. II. c. 3. (1, 12.) 2) op. Rothomagensi et decano: Luc.-ser. 1193. - Ja[fé no. 10432. -

communicatoribus super illa causa, pro qua fuerat ⁷⁵ excommunicatus, stare debet ⁷⁶, et eorum servare mandatum, nisi specialiter fuerit illud negotium ⁷⁷ a^{liis} 18 iudicibus ⁷⁹ a sede apostolica delegatum. Quod si ⁵⁰ excommunicatores ¹ in alio distulerint sⁱ, tunc delegati eandem iurisdictionem, quam ⁵² in principi, et in accessorio exercebunt. [Dat. Lat. XV. Kal. Iu. l. Pon. nost. AO. III. 1193.]

Si causa simpliciter delegatur tribus, duo sine subdelegatione tertii pen-
doro non possunt. Quod si fecerint, ab eis poterit appellari. Ideam, si sosa
dati cut clausula: „quod si non omnes.“ Non cubil valet processus
dnorum tortio inconsulto. Illoe dielt comprehendendo taran/quo
intellectuut.

Quum causa, quae vertitur inter *vellerabile.s* /i/-cttre.s *nostros* Montis regalis et Rossanensem¹ * archiepiscopos super quibusdam decimis, *venerabili* *Lus fratibts noxtris* Panormitano et Capuano archiepiscopis, et tibi, frater *5* Rhegincnsis, commissa fuisset a nobis fine debito ⁶ terminanda, praedictus archiepiscopus Montis regalis, sicut *ex literis eius* ⁷ accepimus, ad primam *praedictorinn* Panormitani et Capuani archiepiscoporum citationem accessit. In quorum praesentia *colastitutus* expiendi propositi, quod pro duabus causis eorum non deberet stare iudicio, tum *vülelicet*, quia ipsa causa tribus fuerat iudiciis ³* delegata, et idem ⁰ ab illis duobus tantum, te ¹⁰*, frater ¹³ Rhegincnsis, *praesente* inconsulto ¹¹² *inscio*, nec vices tuas *eis* super hoc committente, ad iudicium fuerat evocatus ¹³, tum *etiam*, quia ante ipsorum citationem et notitiam literarum ¹¹, pro eadem causa ^L nunciu suum ad apostolicam sedem transmiserat, in quo clecretalem *felici.s* ^{en7oriae} Alexandri Papae ¹⁶ III. praecessoris nostri sibi affirmabat apertius sufragari. At *yero* ¹⁷* iidem archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere ¹⁸, contra eum, ut responderet, interlocutoriam sententiam protulerunt, propter quod *idena* *archlaiepisopus*, *sentiens se grclvati* ¹⁹, ad ²¹ sedem apostolicam appellavit. ⁱ *Nos igitur praedictort* *Ine ing4fisionenl el decisinn* ^Cna *canonicam vestrae discretionis e* ¹ *1canti7u* ^{colmmittentes}, *Fraternitati vestrae per apostolica scri* ^{pta} mandamus, quatenus, *vocatis* ²¹ ad praesentiam vestrell, qui /*xleri-nt eoocandi et inqu*/ *sita super praemissrs* ²² *diligentius ceritale*, si vobis constiterit, praedictos archiepiscopos exceptiones praedictas nullatenus admisisse, non obstante eo, quod pro ipsos²³ factura est, decimas ipsas, quibus praedictus Montis regalis archiepiscopus se, postquam nuncios suos propter hoc ad sedem apostolicam accesserat ²⁴, asserit spoliatum, praecipue quum easden²⁵ tam sibi, quam ecclesiae suae a sede apostolica */ia:* ^{/se-asserat} ²⁶ * confirmatas, sive per laicalem potentiam, sive *etiana* per eosdem indices facturo sit, cura fructibus inde perceptis *svblato cuiusli* ^{et cruitradicion} ¹⁹ *el appellationis obstaculo* restitui faciatis, audientes postmodum, quantum de iure poteritis, quicquid ²⁷ fuerit quaestionis, et ²⁸ *appellatinne remota fine debito decidentes*. [Dat. Lal. Kal. Nov. i 198.]

Si duo sunt delegati Cura clausula: „quod si ambo etc.," uno recusate alter solos procederé potest, nec tonel processus, si cual reeusate procedas.

Quum super abbatia monasterii vestri inter vos et S.

Ti t. XXIX. Cap. XXI. 3) ut: *BO Luc.* 4) ut: *BbS'aU* 5) eam: *decsl:*
HI Coll. cit. c) evocatus: *MBb;* citatus: *Bb* 7) a: *clerst: BabegG,s'd/Luc.*
8) *et:* *deest:* *Sal'* 9) *add.:* iudicibus: *libh* 11) apparuerit: *Coll. r.tit.*
11) autem: *Ba:* autem *et:* *lib:* *deest:* *Bc* 12) nec per: *Bb* 13) nec
LBabhi; *aut:* *U:* vel *se:* *Su;* nec venire nec *se:* per: *Loe.* 14) *se:* excus.:
libh 15) *ibi:* praes.: *La* 16) causara: *Luc.* 17) fine *c:* *ulonico:* *lib*
18) Nostra untoso (onrit*L:* *Bacg't Lac.*) in hm) casu talio existit (existit: *lib*)
responsio: *Coll. cit.* 19) procuratorem: *Bb;* excusatiouem ... destina-
tato: *Larc.* 20) ostendit: *B1,8c1UL1c.* 21) hect: *L* 22) potuit: *libr.*
negniverit: *Lnc.* 23) Qui *si:* *La;* *F:* qui *si:* *Lac':* 24) (musite: *ligi:* *deest:*
Luc. 25) cognitiones: *Codd. coll. o.* *BLcghyU Larc.*; cognitionem: *Balo*
261 *et:* *dec.:* *dec.:* *st:* *Sal'* 27) *add.:* potius: *8L* 28) *lib:* *Entibus:* *Ed. Roto.*
operar. mend. 29) sententia: *BubS'al* 30) contra: *LLBabgt, U* 31) *addi-*
mus: *F0111IC3/Babcgln8a* 32) in causa: *Be;* *deest:* *73br/drsa* *lr.* 33) *add.:*
et: *puniendts:* *libh Loc.* 34) subtorfugit aut contemptis: *li Lar.* 35) idem
(iidemque: *Bb*) per omnia diceunt: *li Larc.* 36) *de:* causa: *Gbbd. coll. o.:*
(quuut *lib:* *BbaL:*) causa connititur: *Coll. vil.* 37) quod *si:* alunes in
non possit: *Loe.* 38) omnes: *U* 39) etiam: *Bc;* (*lccsl:* *11/Sa* 40) quando
libl' 41) in: *duo.:* *Lac.* 42) *si:* *Loe.* 43) patuf: *et:* *deest:* *S'al Lcc.*
44) *U t:* *Bbh* 45) amovemos: *FCHIIISaULur.* 46) taliter (quid:
Ireat: *C* 47) quid: *lccst:* *F1%lllh* 48) ut infra: *11i* — intra: *11w4:* *IL lun.*
49) *niel:* *U* 50) *debeat:* *B i* 51) *add.:* *deca:* *Su* *q:* legitimo: *l'* 53) *tam:*
dscsL *S'al* 54) aliquam: *A.:* *S:* 53) vel *a:* *Iu* 56) *debeat:* *litS'a* 57) filial:
BsSa Luc. 58) quod: *SbcU* 59) *lib:* *lccsl:* *L* 60) prosequanhr: *UaghtSa;*

prosequuntur: *Bbc Lac.* 61) crin.: *rlecsl*: *‘S’aS* 62) reservatur: *7,7111.Sall*
i.tre. 63) si guidem: *L’owal. Hühn.* Gd) del. gulden.: *lJG* 65) colo.: *r’hesl*:
Hbubc’i Lac. 61d) conmittitur: *Lac.* 67) ab illis (altus) Gd) iudicibus.:
11lu u. Verba: Si ... absoluti. *iwf’c al’ ridchn’*: *atestol*: *Lac.* 68) od):
deest: *Sall* 69) iris: *Bac’g/ridtlii Loc.*: *dsest*: *lib* 79) col (oe’! *r. lit*, 71) ex-
stitit: fuerit (fuit: *Sur Lac.*) vinculo oxcommunicationis inundatus:
Col. cilt. 79) iud. ve: *ileso*! *L’oc.* vel ... st’o: ch. st.: *‘Sa* 73) si iudem:
BnbS’ia. 74) ipsius: *lla*: *deest*: 31 751 fate: *BabbS’ia* *l-rcu*: fu4rti: *lr-gi*:
76) debeat: (coll. *e/ll*. 77) neg.: *l’rJl’l Lac’oot. lidAnr.* 75, :di): *Lar*:
deest: *H* 7:0 hui.: (leest: *F*112113A*lit.o. Loc.* su) (jui exc. si: *Lw*:
SI) *udd*: enes absolvere: *BL* 82) tam i pr. quam ri: *Bb*)

Cap. XXII. 1) *l’hetabmr cf iL.g. I* (J. 1) p. 111. e. 1. 0. 1.
(I. 18.) 2) Ithegino: *oh’* (u) (ceplatho) h’ust: *F01161’19-* C*’lira* — *r’i’u’u’u*
(10. 406.) 4) Rosas: *F*11116 *‘Saucuse*, t. (ve *cf* fratri: *J’arC. Brillo*.
6) canonic.o: *L’b Btg.* 7) fui.: (C.) 8) bel: *JrsL*: *l.111144* *l’l’l’C.* 9) id):
dcavt: *L’rey*. 11) te: *cyslar*: *F*11111 *F*111 *It*ratre: *r’out. lb.ba.* 12) an: (Sr.
13) citans: *L’b* 14) et not. liti: *dadl*: (g. *l’ng.* 15) suluu: *JrsSl*: *l’l’l* *l’G*) el:
c. 31. *de app.* (2. 28.) 17) yero: *tisul*: *l’l’l’l* 18) arcipore: (l’b *l’l*) *prae*-
gravi: *l’l’ic* 90) ad: *deest*: *L’abr*: *l’l’b.* z 1) couvec: *rtus*: *l’b* 22) his: (al:
23) eos: *Cb* 21) accesserit: *F*17: *nurtii* si ... accesserant: (C. *Bto*.
25) eas: *L’b* 26) asserit: *F*1111h*‘L4d*, *r’oul.* *‘Atta* 27) si quid: *L’b* *l’l’g*.
25) c): *deest*: *L’ac*.

Cap. XXIII. 1) *Bce’l’ithihu tr. l’f’rg. Bu’*. II. ... 2) Confites: *Lo*:
Chontis: *Ca* — *l’ontlras* ac. 665.

quondam abbatem vestrum⁹ fuisset quaestio diodos agitata, i¹ partibus tandem ad nostram praesentiam accedentibus dilectum f² liunz nostruvz 77. sancti Eustachii diaconum cardinalem dedimus auditorena, in cuius praesentia pro ipso S. tantea fuit allegatum, quod, quum dilectus friaci noster I. tzt. S. Pudenticianae presbyter eardinalis, tunc apostolicae sedis legatus, intrasset Normanniam, et super statu ipsius abbacie cum abbate ac fratribus inquisitionem habuerit diligentem, atihai repreheazsione diynunz invenit ibidem; sicut ex literis barnae nmemoriae C. Papae praedecessoazs nostri evidenter appare, quibus ipsiazs cardinalis confessio est inserta. En yero posimodum ab ipso monasterio recedente, liierae ipsius ad dilectos filias Troamensem abbatem et priorem S. Barbarae fraudulententer obtentae fuerunt super inquisitione abbat³ et todas monasterii facienda, nulla data inquisitoribus putestate in abbatem ali2uad statuendi, quemadmodum⁴ ex testi-⁵ aonio eiusdecae cardinalis colligilua- evidenter. Paedictis ergo inquisitoribus accedentibus ad monasterium memoratum, et volentibus fines mandan excedere in facienda inquisitione iuris ordine non servato, idem atiazs, antequanz inquisitio sortiretur effectunt, sedem apostolicanz appellavz, et qazaviz iter arripuisset ad Rontananz ecclesiam veniendi, dicti lamen inquisitores, alee appellationi rationabiliter interpositae, azeque ipsius absentiae rel excusationibus aliquibz deferentes, destitutionz in etan sententiam contra iuris ordinenz pronzularunt, licet non pro-⁶ aivaziandi potestas eis esset concessa, sicut ex multorum praelatorum literis liquido declaratu-⁷. Illenzorato igitur abbate ad dicti praedecessoris nostri praesentiam accedente, postguant de in-⁸ rdninata destituitone sua cuna reddidit certiozem, onznabus irritatis quae contra iu⁹ vis ord-inem a dictis inquisitoribus faterazt ordi-¹⁰ nata, condona abbatem sententia sua restituit, executione sola renerabili fratri austro episcopo et dilectis filiis L. et IL arcliticia-¹¹ coazs Eborensibus demandata. Die yero a solo episcopo partibus ass-ignata, el cid teanaiatzm atraque partium veniente, ganen ex-¹² speclarel abbas reslutionenz fzerz saba secundanz, apostolici aamari-¹³ dati ienorem, cana non potuit oblinere; quin podas precibzazs, na-¹⁴ vis e-t terroribz eum episcopum inducere laborayit, at in ipsam, non super restitutione facienda, quin¹⁵ eral principale negotiunz, conzpronzitterel, sed super executione tanluanmodo di fferenda. Et quoniam pars adversa cuna anzis illuc accesserat el multitudine amatoruna, faenan esl, quod in dactuna episcopoz, sicut praen-¹⁶ suna est, compronaisit, fide in mana ipsiazs praestita, el re'stitutio-¹⁷ nis literis depositis apud evan, non tradenzs parti adversae, sed diligenter ser candis, et aestitueaadis sibi tempore opportuno. Ipse¹⁸ zYero episcopoz contra arl, quod promiserat, venire non arzeliceazs, advm'sarais abbat¹⁹ literas restituit memoralcas, siegue conzpromis-²⁰ so ex parte ipsius episcopi et adversariorum pariter violaba, mo-²¹ nachi bonae memoriae helioris lit. S.S. Iohar-lls et Paulipresbyteri²² cardinalis, taiaze apostolicae sedi.s legad, praesentiam adeuntes, ad I. qaiandant Rothanaagensean decanuu sappergravomine compa-²³ missi conzmi.ssiioni.s literas impetraran', ad curas printanz citatio-²⁴ rena, auoricalas a dicto abbate transnaisus captas fuit ab adversa-²⁵ riis, et vinculis ferreis nuncupatas; ad secundanz, vera citcionenz²⁶ idean abbas accedens, per ivzpressionenz cocidos fztit compa'mittere²⁷ in decantan, naat super abLalia, de qua sub eo azulla quaeomio ver-²⁸ tebatata, sed pro quibusclanz blacli reditihus aniazaaeazdis. Parte an-²⁹ tena altera super co yaprona:ssso serrando fidenz, sicut c:ovenerat,³⁰ 7101 servante, dictuna S. iteraran oportuul ad sedenz cgaustolicalana³¹ laborare, aabi a nulas icanz super priazcipali gaitnz iatideazti etiaaaa³² quaeztione] demum super ea³³ l ad Lesionensem 5 episcopum et³⁴ abbatem de Becco's nostrae fuerant 7 literae destinatae,³⁵ ±[cat super his, quae nobis fizerant iaztimata, staulerent encere³⁶ veritatenz, et stataerent quod secunilas Detyn viderent rationaba-³⁷ liler statuendunz, iuras ordine per amada obsercato, itci quod alter³⁸ sine altero adesse azolente vel enana non talecae mcaadatu³⁹ni⁴⁰ apostolicuaz czdzinpleret, mentione iacta va literis ipsi de fide⁴¹ vzolenter-, sicut idean S. asserebat, extorta, et non super mona-⁴² sterio abjurando, tac aestitutaoate, tac dictznz est, taratuanmodo dif-⁴³ ferra: ne, bis oanissis, tacita veritate conaamisso videreta⁴⁴ ab-⁴⁵ tentia. Partibus yero cw'anz delegatis iurlicibus constitutis,⁴⁶ pars illius, quem dixit iazstrasun, pacte fatunt episcopum databas⁴⁷ de causis sihi dixil eas sraspectunz; tuna quia super ecclesia⁴⁸ quandam caasam laabeat cana monasterio memorato; tuna etiam,⁴⁹ quia ipsum a Romana curia aedeuntem ad pacis osculuan non⁵⁰ czdaniset, ande neque coraan allis, neque coman illorum altero⁵¹ iuri stare vuluit, quanz⁵² is nihil diceret in abbatem, sed appellans

r-ustratorie se contummcater absenlavi. Perunl dicti exsecutores⁵³ appellationi, quae nulla fiterat, minime deferentes, habito mul-⁵⁴ tar-tan prazlentiunz viraran' cansino, sententiam a dicto pa-⁵⁵ aedecessore nosiro prolatam executioni mandarunt, restituent⁵⁶ praedicto S. abbatiam, et praefato intruso peapetuum silentiaun⁵⁷ imponentes. Quinaque adomanaex parte apostolica iussionem⁵⁸ dinescanus episcopus saepius aequisitus ipsuna. S. an coaporalean⁵⁹ possessionem inducere recusaret, id exsequendunz quibusdam dia-⁶⁰ conibus mandaverunt, qui nedzm garorl adanissi fuerunt, verum⁶¹ per anonachos et fautores eorunz afflicti verberzbazs, carcerali⁶² sunt custodiae mancipad. Qztapropter in inbusum, anonachos⁶³ et fautores coruan a delegatis faait secundara apostolica mandad⁶⁴ tenorem excomanznicationis sententia proaanulata. Sed ob hoc⁶⁵ intrusas et monachi non dimiserunt divina officiez celebrare; gua⁶⁶ etiam ipso intruso defatncto atican excommaraziccztunz eligere praes-⁶⁷ umpserant, sicut ex delegatorum literis perpendilur evidenter.⁶⁸ Quumque nee sic possent ad fa-ugent aazelioris vitae areduca,⁶⁹ saepedictus S. iter aravipuit ad seden apostolicam veniendi. Sed⁷⁰ praevienientes eun nanciu monachorum, de benedictionis munere⁷¹ quena elegercat impendendo fraudulententer literas inzptera-⁷² rant, quas ad partes sztas miseratni festinantius gitana debereat.⁷³ Petebat itaque dictus S. anonachos ipsos (qui cuzdaan praede-⁷⁴ cessortiva suorum amputare linguam et oculos entere procezzenz-⁷⁵ pserunt, in allana sedentem ad mensual?, cun gladdis et fizstibus⁷⁶ anapetaaaaz facientes, alivan solana in ecclesia imminentes missam⁷⁷ celebrare paraluaz) animadversione condigna paziri, el pos-⁷⁸ sessioazen abbatiae plenarie sihi restituit, sicatt a dicto pa-aedeces-⁷⁹ sore nostao slataztum fuerat el a delegada patea audicibus oral⁸⁰ natum, intruso, qui post lataan in cun sententiaat exconanzn-⁸¹ dicationz assuaraptias fuerat, per silenlium perpetuam), conclenalo.⁸² Ceterann pro vobis ita fuit propositznt ex adverso, quod, quilma,⁸³ praefatus L ca-diaalis in partibus illis legationis officio fzangere-⁸⁴ tur, el causan; ipsan super dilapidatione ipsius S. et inconliaenlia⁸⁵ paiter praefatis abbat⁸⁶ Troarnensi et priori sanctae Bhrbarcte⁸⁷ can'niserit teaninandam., ipsi cognita veritate, et ordiate iaa-ris per⁸⁸ omnia observato, in cun depositionis senteaztiaan protazlerunt, quae⁸⁹ a dicto praedecessore nostro fuit poste⁹⁰ z coafirmata. Ipse antera⁹¹ S. eidenz praedecessori nostro, quod tzbbatia ipsa jajuste spoliatus⁹² fue'it, iactiazavit; praefato cardinczli enana assea'eatie, non f izisse⁹³ inlentionis suae, ganad ad depositivaeen abbat⁹⁴ s procederent indi-⁹⁵ ces delegan, quannis et hoc esset eis conaartissam, sicdz ian eortaz-⁹⁶ dem literis aeperitur. Unde saepedictus praedecessar noster cuna⁹⁷ non restituit altera parte abbasente, sed restitueunduan mandara epi-⁹⁸ scopo et ariczdiacono aaaaenarotis, quia iacitaUrt eis fuerat, quod⁹⁹ praefatus carlinalis dictis abbat¹⁰⁰ et priori deponendi etiam conces-¹⁰¹ serit facultatean. Convenientibus igitur pctatibas ad diem el lactan¹⁰² sibi a delegatis sedis apostolicae assignata, dictas S. in mana¹⁰³ episcopi, (piad eius super causa ipsa staret arbitrio, fide data¹⁰⁴ fimaavit, qui partes apsas, ut ad ea, quae pacis sunt, inlendererl,¹⁰⁵ anorzuit diligenter; ittea gatas talis compasillo intercessit, ad dictas¹⁰⁶ S. in perpetuum zederet abbatiae. Qtaam cessoriacaaz rataan dele-¹⁰⁷ gad indices habuerunt, et idean S. (sicut in delegctozazan liferis¹⁰⁸ coazliatua) iuramento firmavit, se illaan firmiter servalitavun. Et¹⁰⁹ quuan super restituitone sua dteplices literas eiusdem prorsus¹¹⁰ coaatineazliae impetrasset, facta compositione, pana saepedictus¹¹¹ praedecessor noster postea conzranavit, alterasa-esignavit, alteras¹¹² retinuit fraudulententer. Processu yero temporas compositione ab ea¹¹³ czliquaandiu observata, per ianz dictunt Mentaron cardinalem quoa-¹¹⁴ riana Rothonutgensis decano eandeuz fecit causaan colmad, faitque¹¹⁵ in citas praesentia el venerabilis fr-atris nostri Rothomagensis ar-¹¹⁶ chiepiscupi prima compasa«) innoc'alci, ztUi praefatus S. czbbatiam¹¹⁷ deaaaa abiazrcivit, et quod composilioazena ipsam dea-nceps observa-¹¹⁸ rel, corporaliter praestitit iuramentan', sicut aat ipsius Rothoana-¹¹⁹ gensis archiepiscnpi litea'is continetur, et mzzlltis possel testibus¹²⁰ approhari. Fuerzzaat titilean isla coa'ctaa Rotlaontagensi facta ea¹²¹ praecipue ralaone, gaaoiaan prioratus, galera ipse S. debuit ubtinere,¹²² inRotliamagensi eral dioecesz con stitutus, gaeun quaaazperbiennivan¹²³ delinea, iathoneste vivencia fere onania conunsupisset, ad alaa bona¹²⁴ monasterii se violentem extenclit. Et laadtum ad praesentiam azo-¹²⁵ siran czcedens, el quadaan de praeanissa's exprimens, alia yero¹²⁶ reticeras, ad praefatos Lexovienseara episcopuan et abbatem Yallas¹²⁷ Racheru nostras literas repartavit, sal diligenler inquirerent de¹²⁸ omnibus veavitate, el slataerent quod iustitia postulare., Ipsi¹²⁹ yero partibus ad se citatis, quanzvis episcopos pro menzoratis caaz-¹³⁰ sis, el quoniana R. abbat¹³¹ respondit, quod, si posset, sibi noceret,

TU. XXIX. Cap. XXIII. 3) vest.: dccst: CReg. 4) causa ipsa: C; viensem — Lisieatz e) Recto; H; de B.: deest: Cacgh; de N.: Cb; Vallis ubi a noble talo super principali quam incidenti etiam quaestione ad ven. fr. nostr. Lexoviensem ep. et ad dil. fil. abb. Vallis Riel/milliteras ira- petravil: Reg. 5) Lexonensem: FGHIXLaN; Lenox.; Cach; teg.: Lexo-

esset alteri parti suspectus, el ab ea fuera recusatus, I^{ell}. etque corant conuider, e, qui suscepus non eral, vel corrott arbitris electis a partibus id probare, dicto abbctle Vallis llicheri atlmittere lote nolente, ante inryressum causae fui! ab illis duobus postmollunt appellctunt, ipsi nihilominus etunlena s. restituendum sententialiter decrecerunt, adversario eius super abbatia perpetuam silentium. imponentes. Qutuatt ipitta quae praentissct sunt el caxa puean?, praedictus cardinalis nobis et fi^{att}ibus nostris prudenter el filelter retulisset, quia constitit nohis per literas iudicum praetlictorum episcopi et arddiaconi Ebroicctsis, quibls super reslitione ipsius s. a dicto praedecessore nostro Jirerct causa commissa, de abitaque partis assensu compositiottent sub eo tenore fctctam fuisse, quod prioratus s. Syephani cual. omtitbrrs pet-tineniis sois ei rlia quaedam sibi concessa fueron!, du h ciceret, possidenda, et ipse a lite spontanea roluniate recessit, et instrumenta sua Pacto siJillo, quo usits fueral, itt mtanibus eortndemt iudicum resignada, et quod abbatiant abiurct^lerū ntemoralant, ex literis iant dicti Rothomagensis at-clieptscopi perpendhn.us evidenter: nolentes per nos, qui puttintus periuria, viran periuriis aperiri, (pum et ipse recipiendo compositionem huiusmodi renunciarerit tbbatiae, covtmnicccto fraht^{tt}tt nostrortmt consilio ab inpetitiotte ip.sius S. vos Et ntonasteril^{tt}1 cestruunt crbsolcinttts, petpetulvt ei super quaestiotte ipsa silentiunt imt.ponentes; non obstante quod factum est ab ultimis (leleJatis, gttunx ex his apparect eritlenter, ipsos, (vi de alas tctceamttts) si eis de praentissis con.stilét, minas legitime proceessisse, restitttttts jilota, qui non hcrbebat itts aliquod repetendi. El] nuamvis solus abbas, antequam appellaretur ab eo, iuxta formam literarum nostrarum procedere potuisset, quia tamen pro" eo, quod cum ipso episcopo interlocutus est, appellationem prius ¹⁰ ab eodem episcopo interpositam non tenuisse, de iure sine ipso, quum ¹¹ posset et nollet ¹² negotio interesse, per consequentiam confessus est, se non posse mandatum apostolicum adimplere, nec suae intentionis exstitit, lit sine coniudice suo aliquid diffiniret, et cum eo, qui iam iudex esse desierat, aliquid super praedicto ¹³ negotio rite disponere non valebat, voluntate ac potestate sibi mutuo adversantibus, quum noluerit quod potuerit, et quod voluerit ¹⁴ adimplere nequiverit, quod a duobus factum fuerat ¹⁵ effectum non potuit de iure obtinere. Ittulli ergo etc. Dat. Lcct. Id. .1 p^t. [1199.]

CAP. XXIV.1

Si iurisdicctio delegati exspirat in termino peremptorio, quem partibus assignavit, post congrua:: horaut pereiuptorii iudex non exspectabit conu/flacota. Si non exspirat, potest exspec^ltare in diem alteram, et iterum citare, si vult.

Idem Archiepiscopo Toletano2.

Consuluit nos tua fraternitas 1, utrum, quum ad recipiendos testes depositiones 4 publicandas eorum, vel sententiam proferendam peremptorie 5 citas" partes, et earum 7 altera se absentat contumaciter die data, an clrca ultimara saltem partem diei tibi 3 sit in negotio procedendum, vel in diem exspectandum potius subsequentem; et, si exspectaveris, utrum contumax iterum sit citandus, quum non fuerit die partibus assignata processum? Nos autem credimus, distinguendum, utrum iurisdicctio duret post terminum peremptorium, an exspiret in illo. Si durat^l, in diem alteram aequitate suadente poteris exspectare, nec erit pars contumax peremptorio elapso citanda, nisi gratiam fecerit ei benignitas iudicantis. Si autem exspiret, nisi partes, fnaxime quum id noverint, se tibi praesentaverint ea hora, qua congrue possis procedere ad exsequendum id, propter quod eis legitime terminum peremptorium assignasti, ex tunc exsequi poteris quod intendis, ne frustra iudicialis instantia evanescat. Ne yero lo iudicillm cede-

stasticum exerceatur in tenebris, quia iuxta testimonium Veritatis ¹¹ qui male agit odit lucem, licet etiam ¹² secundum consuetudinem et ¹³ constitutiones legitimas more Romano ¹⁴ dies a medietate noctis incipiat, et in medio noctis ¹⁵ desinat subsequentis, unde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde sanxit habendum legalis auctoritas, ac si qualibet parte lucis agatur, nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebras perficere, quod incumbit. Porro discretus iudex in assignatione peremptorii non debet iurisdictionem suam nisi ¹⁶ necessitas exigit, adeo coarctare.

CAP. XXV.1

Ex nova causa removetur delegatus, etiam post litem contestatam, et anuo subrogatur.

Idem Abbati de Bordellia2 et Priori sancti Sepulcri.

Insinuante dilecto filio R. rectore ecclesie ³ sancti Sal-dati ⁴ ad audientiam nostram ⁵ pervenit, quod, quum olim causam", quac super iure parochiali inter ipsum et T. ⁷ re-c.tores capellae .sancti Ioannis de Gloretria ¹⁷ gorttieltis dulece-sis vertebatur, e-enc^lrabili /i^{att} nostro Vigoriensi ³ episcopo et coniudicibus suis ⁹ a nobis obtinuerit ¹⁶ li delegan, postmodum, licet fuerit in eadem quaestione processum, tracto temporis ante, quam ad diffinitivae sententiae calculum cenireicr, idem episcopus dictum ¹¹ R. in sumo ¹² familiarem admisit, sine quo alii coniudices ¹³, secundum quod in nostris literis mandabatur, in causa procedere non valebant, et alter ipsorum coniudicum ¹⁴ officialis est episcopi supradicti, propter quod adversae parti poterat suspectus haberi. Unde, qutun ex causa huiusmodi tam episcopus quam officialis praedictus, utpote quos idem R. in ¹⁵ iudices postularet ¹⁶; et ipse familiares eorum postmodum est effectus, ab adversa parte possent merito recusari, decisionem ipsius causae vestrae petiit discretioni committi. Quocirca dis-cretioni resida-te per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, nisi postquam familiaris eius est effectus, litigare consenserit coram illo, in causa ipsa, secundum priorum continentiam literarum, ratione praevia, remoto appellationis obstaculo procedatis ¹¹; alioquin partes ad priorum iudicum revertantur ¹³ examen. [Quodsi non omites etc. Dat. VI. Kal. I^l-cbr. 1206.]

CAP. XXVI.1

Delegatus Papan sententiam seari: exsequi potest usque ad integren: annum. ¹¹. d. et est casus singularis.

Idem Priori sancti Fricliani¹².

Ouaerenti quid per censuram ecclesiasticam (El infra: p.c. f. c. 20. de verb. siga. V. 40. 3) Si vero delegatus a nobis excommunicat illum, qui rei iudicatae parere contemnit, hec aliquibus videatur, quod suo sit functus officio, ut ulterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum, alii autem dicant s, quod iurisdictione eius duret donec sententiae pareatur, lit interim absolvere possit parere volentem: nos tamen per aequitatis semitam mcedentes praesentium auctoritate statumns, ut delegatus a nobis non solum usque ad quadrimestre tempus, quocl ad solvendum debitum a lege reo conceditur, sed usque ad integrum annum iurisdictionem sibi commissam ad exsequendum ¹¹ sententiam valeat exercere, sicut observatur in illo, qui ante litis Contestationeln ⁷ contumax invenitur.

Ti t. XXIX. Cap. XXIII. 9) ex: CReg. 10) verba: prius ... interpos.: additu sint a Ravymtudo 11) dum: FG111A^lC Rey. 19) vellet: Req. oper. mead.: nec vellet: Ca 13) praemisso: C Reg. 14) voluit: Rey. 15) fuit: G11A.VCbi Reg.: fuerit: FRLScCa; est: J1Cg.

Cap. XXIV. 1) Restituunt ex Comp. III. c. 3. 1e. t. (1, 18.) ap. Atan. inter. II, 53. idon exstat capel, sed textus valde est corruptus. 2) Torlecan.: Cuba; kg. videtur: Torcellano. - scr. no. 1201. - PottLast no. 1423. 3) tuae frat. prudentia: C 4) vol dep.: G; et dep.: Ta; depositionesquo: CL 5) peremptorio (l1Cagii 6) citatas: Ce Coult.: oites: V; oitasses: ara 7) cortio: C 8) tibi: deest: C11 9) duret: Lu3f; si dur.: deest: Qq 10) Nec eccl. iure iud.: eh 11) loan. III, 90. 12) et.: deest: Cara; enine: C'mit. l1h'm. 13) consuet. et: deest: C4i 14) cf. l. 8. L. defer. (2, 12.) 15) medietate: FLGNcb; media nocte: Cuch 16) nisi adeo nec (nec adeo: Cq) exigit: c.

Cap. XXV. 1) Restitthnn ex Reg. Bregn. VIII, 1gg.: Comp. III. c. 4. h. t. (1, 18.) 2) Bordolia: I1Ch; Prodelia: M; Spoleg.: Ca; Borvesia: Cb;

Bortlenna: Cc; Licedellia: Cd; Cedelia: Cf; Ilordeli.: Cg; - Abbati do Bardeslera (cid. lrg.: Bordesicia) et prior. S. Sepulcri et decano Vanvhe Wigorn. dioeces.: Reg.- PotUeast no. 2669. 3) eccl.: deest: Cae 4) Al.: G; Wigorn. Albat: Ch; Aldaci: CG; Aldni: Cunlcf Reg. 5) nostri Saldan: La.N: CReg. 6) causa: C 7) Tb.: 111; Taneredum: T; Tho: C; apostolatus: CReg. 8) Wigorn.: FLSC^lleg. 9) cito: c. l1crg. 10) obtinuit: Thomam: CReg. 11) praefatuwn: C'bc l1eg.: ipsutn: Cugh 12) suum: cfstat: (1 Cagh 13) indices: FGIA LaV; duo iud.: 11.11; secundi duo iud.: C; reliqui duo ind.: Rey. 141 iudicum: Codd. coll. o. 15) in: deest: Ch. 16) postulavit: Mea 17) procedere non tardet: C l1crg. 18) remittatis: O; reducat: Rey. Cap. XXVI. 1) l1esitutant rx Atan. I. (1, 10.) Comp. III. c. 5. h. t. (1, 19.) 2) Frigid.: La; Frigidiani: Jf; Praenestino ep.: CZ; Fridiani do Luca: U reete, cf. c. 20. de v. s. (5, 40.) - 1198-1205. - PotUeast no. 3865. 3) verba cap. cit. exstat: T loco cit. 4) niteriorem: CT 5) dicunt.: FCae 6) exsequendam: ffiCabF 7) litem conteatata: Lar

CAP. XXVII.

Delogatus Papae potest principium, medium et finem causae coniunctim et diviim subdelegare. H. d. usque ad g. Verum. - §. 1. A subdelegato cum iurisdictione appellari potest; *secus si sine iurisdictione*, niai modum excedat. Tulle enim potest recusari, nisi datus *sit* de partium consensu. Abbas. - 5. 2. A subdelegato non in totum appellatur ad subdelegantem, non autem ad primum delegantem; *secus si in totum*. H. d. usque ad 5. Quem yero. - 5. 3. Auditor datus sitie partium consensu, recusari potest ut suspectus, non tamen sine causa. Abbas. - 5. 4. Si unus ex duobus delegatis principia cura clausula: „appellatione remota“ subdelegat alteri acceptanti, non potest acceptans subdelegare, nec appellatione remota procedere, quod tamen ante acceptationem poterat. Et si ab lato fuerit appellandum, appellabitur ad Papam; etiamsi fuerit subdelegatus non in totum. Hoc dicit secundum veriorum intellectum. - 5. 5. Si delegatus Papas subdelegat non in totum, pare a subdelegato non poterit appellari, ex eo, quod datus sit sine ano consensu; potest tamen recusari in ostendendo causam: instan/ coram delegato, et tunc delegata tiiffniet; a quo, etiamsi voluerit recusationem admittere, appellatur ad Papam. H. d.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo².

Super quaestionum articulis, de quibus nos consulere voluisti *fraternitati tuae* taliter respondemus, quod per constitutionem nostram consultationi 3 *bonae 4 mentoriae* Alexandri Papae *III. 5 praedecessoris nostri* nullatenus derogatur, sed illa per istam exponitur, immo in ista verius quae in illa fuerant praetermissa supplentur. Ipse namque respondit, quod, si super causa, quae alicui ex apostolica delegatione committitur, a personis ecclesiasticis una 6 vel pluribus, quibus delegatus, ut parcat laboribus partium 7 et expensis, causae cognitionem ipsius et testium examinationes 8 sententia sibi reservata committit, appellatio fuerit interposita, huiusmodi 9 appellacionis intuitu causam 10 indefinitam relinquere non tenetur. Nos autem statuimus, quod, licet is, cui causa committitur remota appellatione, non possit eam aliis 11 sine provocationis obstaculo delegare, si tamen delegatus a nobis vel 12 iudex quicumque non tan/ cognitorem, quam executorem ad 13 aliquem certum articulum quempiam deputaverit, ab eo, nisi modum excedat, non liceat appellari, dummodo de partium deputate vel recipiatur assensu. Quod si delegatus a nobis vel litis exordium, vel causae finem, nedum totum negotium 14 ei duxerit committendum, ab ipso tanquam a iudice 15 licite provocetur, quum et lis ante iudicem debeat contestari, et causa per iudicem diffiniri. Intentionis igitur nostrae fuit, sicut et tenore constitutionis praemissae potest liquidol6 deprehendi 17, quod et 18, ut iudicialis auctoritas hberius valeat exerceri, delegatus a nobis licite possit et principium, et finem, et medium causae sibi commissae, non solum coniunctim, sed etiam 19 divisim alii delegare, non obstante, quod dicitur 20, quod 21 iudex debet 22 cognoscere per se ipsum in 23 principio, et 24 in 25 medio, et in 26 fine, quum ante, quam ferat sententiam, universa, quae acta sunt in iudicio, investigare debeat diligenter. §. 1. Verum quum totam causam 27 committit alicui, vel principium aut 28 finem ipsius, ab eo tanquam a iudice 29 potest licite provocari 30. Ouum autem 31 alicui medium 32 tantum committit 33, ab ipso tanquam ab auditore provocari non potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus. Unde ne valeat recusari, provide statuimus 34, ut de partium detur vel recipiatur assensu. §. 2. Porro quum delegatus a nobis iurisdictionem suam in alium transfert 35 totam, si fuerit appellandum, non ad eum, sed ad nos appellari debebit 36. Quum autem sibi aliquid de iurisdictione reservat, si causa sit ei appellatione remota commissa, non ad nos, sed ad eum poterit de iure appellari. Unde si forsan appellaretur 37 ab eo, cui medium causae committitur 38, sive cognitior aut 39 executor dicatur, vel, quod melius est, auditor, pro eo, quod vel mandati fines excedat, vel merito sit suspectus, nihilominus tamen delegatus a nobis iuxta consultationem praemissam causam poterit diffinire, ut parcat 40 laboribus partium et expensis.

§. 3. *Eum yero*, Quem 91 * delegatus a nobis deputaverit 42 auditorem, neutra partium poterit recusare, nisi coram eo iustam recusacionis causam ostendat. §. 4. Si vero 43 duo sunt a principe delegati, et unus committit veces suas alteri, ille non 44 potest, nec 45 debet appellatione remota procedere, nec causam alii delegare, quamvis in commissione facta duobus contineatur expressim 46, ut appellatione remota alter possit procedere sine reliquo, si non possunt 47 ambo pariter interesse, quia, quod potest ex sola iurisdictione sibi a principe delegata, non potest cum iurisdictione sibi a condelegato 48 commissa 49. Unde si ab eo fuerit appellatum 50 licet aliquibus visum fuerit, quod ad condelegatum 51 etiam valeat appellari, nobis tamen videtur, quod ad primum duntaxat appellandum est delegantem, propter rationem superius assignatam. §. 5. Eius ergo 52 appellatio, de quo tua fraternitas nobis screpset, si nostrae constitutionis 53 occasione ad nostram audientiam appellavit 54, pro eo, quod delegatus a nobis, reservata 55 sibi diffinitiva sententia, audientem causae commisit 56 quibusdam, qui de partium 57 assensu nec dati sunt nec recepti, nisi contra eos iustam recusacionis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostendere coram iudice delegato, non debuit impedire, quo minus procederent auditores. Qui etiam si tanquam suspecti fuissent merito recusati, delegatus tamen a nobis nihilominus potuisset, sublato appellationis diffugio 58, causam ipsam iudicialiter expedire. Quod 59 si iustam recusacionis causam noluit 60 admittere delegatus, sed coram suspectis eum litigare 61 cogebat, a tali gravamine licite potuit ad nostram audientiam appellare, quodque 62 post appellationem huiusmodi est praesumptum iudicari debet irritum et inane. [Dat, Lat. VI. Kal. Apr. 1204.]

CAP. XXVIII.

Delegaba Papae, niel malitiose se exonerot, eubdelegatum compellit ad suscipiendum subdelegationem; in coactione tamen deferret suae dignitati et personae. H. d. usque ad 5. Item quum totum. - §. 1. Delegatus Papae, sicut poteat committere totam causam, ita potest etiam, et punire contententem acceptare. Hoe dicit Abbas. - 5. 2. Si Papa acienter commisit appellationem interpositam a ano delegato dato cum clausula: „appellatione remota“, iurisdicio primi delegati est interim suspensa quoad executionem. Hoc dicit secundum verum intellectum. - §. 3. Ordinanus ad mandatum delegati exsequitur sententiam, etiamsi sciat eam iniustam. Abbas. - 5. 4. Delegatus, qui impeditur die statuta procedere, partem hoc procrantem puniet, et quantum ad diem illam eausam committit appellatione remota, in ordinem procurantis, niai partes negotium prorogent. Abbas Sicul.

Idem Episcopo Heliensi².

Pastoralis officii ; rliiyentia et sollicitudo, guarra geris civeta exsecutionem mandatorum nosirom, el zelus tuae rectitudinis nos invitant, ut, quamvis simus multiplicibus negotiorum occupationibus praepediti, eis tomen ad horam subtrahamus nos 3 ipsos, in qua tuis intendamus consultationibus responsuri 4. Consultuit etenim nos tuae fraternitatis discretio, utrum, si delegatus a principe causam sibi commissam alii delegare voluerit, nolentem delegationem suscipere ad ipsam suscipiendam valeat coarciare. Consultationi tuae 5 de fratrurn nostrorum consilio ilitero* duximus respondendum 7, quod, quum delegato a principe iurisdicio dandi iudicem sit a lege concessa, dummodo ipse 8 exonerare se ipsum malitiose non quaerat, potest compellere renitentem 9, eo, quod iurisdicio illa nullius videretur 10 esse momenti, si coercionem aliquam non haberet. Delegatus praedictus tamen debet sollicite providere, ut, si personis superioribus, exigente necessitate, negotium duxerit delegandum, in coactionibus 11 inferendis dignitati deferat et personae. §. i. Item 18 j-Subsegitenter etiam quaesivisti, utrum cui voluerit delegatus, quum videtur expedire, possit iniungere, ut ad stiam praesentiam cita partes, et eis, si obedire contempserint, poenam influyere pro contempnas. Ad quod tuae fraternitati breviter respondemos, quod, quum

Tit. VI. Cap. XXVII. 1) Restitutwn ex Reg. Brequ. VII, 29.; Atan. 1. (1, 11.); Comp. III, c. 6, h. t. (1, 18.) 2) Potthast no. 2163. 3) cf. supra c. 18. 4) felicit: Cae 5) III.: deest: Caber; IL: Ch 6) nnt: LaC 7) part.: deest: Ch 8) examinationem: FKCT Reg. 9) hnius: FOHIKCbT; deest: Reg. 10) (edil.: ipsam: 117 11) al.: decit: T 12) aut: Caber; nt: Cgh; et: Reg. 13) ad diacutiendum: CcT 14) neg.: deest: Rey. 15) quovia ind. . . . provocatur: T 16) liquide: Conl. B*an. 17) comprehendit: (UF 38) et: deest: T 19) et: Cab 20) quod dic.: deest: T 21) quia: Rey. 22) debeat: FN 23) et in: Cab 24) et: exstat: O 25) in: deest: CcT 26) in: deest: ib. 27) caes.: deest: T 28) vel: T 29) quovis iud.: T 30) appellari: T 31) ergo: T 32) media: FOHIMLNCReg.; mediana: T 33) committitur: FU 34) constitimus: T 35) transferret: Cc; trausferat: T 36) debet: LaCagb 37) appelletur: FOHIKLNCRReg.; appellet: T 38) media quaeque committit: FHIA LbNCf Reg.; med. quaeque committuntur: OLAN 39) sive: NT 40) parcat: Cbgh 41) Quem yero: Codd, col. o.

42) deputavit: Ca; dopntaverat: Cc 43) ergo: Reg. 44) nec: FAZaNCReg.: poteat nec: deest: T 45) nec deb.: deest: FOHIKLMCRReg. 46) expreaum: CT Rey. 47) possint: MCDT Rey. 48) consortio delegato: T 49) concessa: CabT Reg. 50) appellandum: OCabT 51) delegatum (et: deest): T 52) igitur: T Reg. 53) consultationla: C Reg. 54) appollaverit: DIT 55) servida: FN; asservata: Ca 56) commiserit: T 57) ipsius: Codd. col. o. CaeghTReg.; partis: Cb 58) obetaculo: LbCbT 59) Quia: T 60) noluerit: LN 61) audiri: OCT Reg.; audire: FOKLNN; adire: I 62) fuit: Lb; fuerit: T.

Cap. XXVIII. 1) Restitstau az Rey. Brean. VII, 169.; Atan. 16. (1, 11.); solutimodo 5. 2.; ib. extra lit. 38.; sesgue ad §. 3. - Comp. III. e. 7. h. t. (1, 18.) 2) Potthast no. 2350. 3) nosmet: C 4) responden: Cbc 5) ita quod tibi: CReg. 6) tal.: exstat: OIT 7) respondemus: OLB 8) idem: Rey. 9) rennentem: C Rey. 10) videtur: HM 11) coarctationibus: Ch 12) It: deest: C Reg.

totum negotium alii possit committere delegatus 18, sicut superius est expressum, citationis officium potest cuilibet discretionem praevia demandare, ac punire merito contemptorem. [Ex parte tlla etc. (cf.: c. 11. de o Ir: iud. ord. I. 31.)] (Et infra:) & 2. Praeterea postulasti per sedera apostolicam edoceri, si 143, quoniam a sententia lata auctoritate literarum nostrarum, in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, et literae post appellationem ad iudices alios emanaverint, an 15* ad mandatum posteriorum iudicum executioni sententiae, a prioribus delegata 16, debeat retardari, ut priores iudices ipsam neque per se, neque per alios exsequantur? Nos autem inquisitioni tuae taliter respondemus 17, quod, quum nos appellationis causam ex certa scientia iudicibus aliis committimus cognoscendam, appellationem videmur recipere, ac iurisdictionem priorum iudicum revocare, ut interim executioni sententiae suspendatur, donec appellationis merita plenius sint discussa. [Praeterea etc. (cf. c. 14. de rescr. I. 3.)] (Et infra:) §. 3. Quia vero saepe contingit, quod executioni sententiae ordinario demandatur, quaesivisti, an 18 si ordinarius ipsam iniustam esse cognoverit, debeat eam executioni mandare, an sit ei potius subsistendum? Attendentes itaque, quod non cognitio, sed executio tantum demandatur 19 eidem, inquisitioni tuae taliter respondemus 20, quod, quum ordinarius teneatur obsequi delegato 21, etsi sciat 22 sententiam illam iniustam, exsequi nihilominus tenetur eandem, nisi apud eum 23 efficere possit, ut ab hoc onere ipsum absolvat. [Edoceri etc. (cf. c. ir. de oir. ord. I. 31.)] (Et infra:) §. 4. Quum autem saepe contingat, ad diem, quem iudex delegatus a nobis partibus assignavit, earum altera procurante, ut negotium prorogetur, iudicem ipsum a rege vel archiepiscopo evocari: nos, perversorum volentes malignitatibus obviare, decernimus 24, ut, si delegato constiterit, hoc fuisse alicuius partis malitia procuratum, ipsam puniat animadversione condigna, et, ne aliquod lucrum ex huiusmodi 25 fraude reportet, personae neutri parti suspectae, quantum ad diem illum, committat ipsum negotium audiendum 26, quae in ipso appellatione remota procedat, nisi forte partes consenserint negotium prorogari. [Praeterea etc. (c. f. c. I. de sacr. non it. I. 16.)] Dat. Rom. ap. S. Petr. XIV. Kal. Ian. 1204.]

CAP. XXIX.1

Subdelegatus a delegato Papae iurisdictionem non habente potest coercere impediens. Hoc dicit comprehendendo utrumque intellectum.

Idem Abbati sancti Hilarii et Magistro G. Canonico Trevisino 2*.

Ex literis venerabilis fratris nostri patriarchae Grandensis 3 + accepimus, quod, quum dilecti filii Grandensis praezicerius et plebanus S. Sophiae de Venetis, quibus causa, quae inter clericos sanctae Iustinae ac Albertum 4 presbyterum super eo, quod idem presbyter clericum se ipsius ecclesiae asserebat, agitari dignoscitur, a nobis fuerat delegata, mandasset eisdem, ut memoratos clericos, qui per archipresbyterum Paduanum, ad quem fuerat super eodem negotio quoddam a nobis rescriptum obtentum, in quo, sicut asseritur, de prioribus literis mentio non faebat, denunciati fuerant excommunicationis sententiae subiaccere, nisi dictum presbyterum in socium reciperent et in fratrem, (lenz patriarcha denunciarer anathematis vinculo non ligatos: ipse nolens eisdem iudicibus in hac parte parere, qui nostra fungebantur auctoritate, maxime quum venerabilis frater noster Castellanus episcopus ipsis super hoc parendum non duxerit requisitus, clericis sanctae Mariae formosae mandatum supradictorum iudicum per suas literas nunciavit, quas dilectas filias archidiaconos Castellanus, plebanus eiusdem ecclesiae, legi publice coram populo non permisit. [Quumque super hoc paucis diebus elapsis apud S. Nicolai monasterium ab eodem patriarcha benigne fuisset idem archidiaconus requisitus, in iram subito concitatus eundem patriarcham gravibus verborum iniuriis multas praesentibus laceravit.] Quo considerans, archidiaconum ipsum per tantum iniuriarum excessum non se tantummodo, sed etiam Gradensem ecclesiam, immo nos ipsos graviter offendisse, tam ipsum archidiaconum, quam praedictam ecclesiam ecclesiastico

supposuit interdicto, [ea praecipue ratione, quoniam ex antiqua consuetudine, sicut dicitur, est obtentum, ut literae, quae per patriarchatum Gradensem a patriarchis Gradensibus diriguntur, interdum ab omnibus admittantur. Veretur ad instantiam clericorum et parochianorum ecclesiae supradictae quoad ipsam ecclesiam patriarcha interdicti sententiam relaxavit, sed excommunicationis poena clericis eisdem iniungens, ne archidiacono participare praesumerent in divinis. Quum autem patriarcha dictus cum praefato episcopo ad monasterium S. Crucis pro celebrandis cuiusdam exsequiis accessisset, et archidiaconus se vellet divinis officii immiscere, patriarcha pro vitando scandalolo secessit in partem; propter quod archidiaconus ipsum coepit gravibus verborum iniuriis aggravare. Idem quoque archidiaconus licet a divinis per unius diei spatium cessavisset, postmodum tamen celebrare publice non erubuit interdictus. Ad haec de saepe dicto episcopo patriarcha gravem deposuit quaestionem, quod, quum sibi et Gradensi ecclesiae obedientiam teneatur et reverentiam exhibere, quanquam ei manifestum fuerit, ut praefatus archidiaconus pro interdicto, et clericos S. Mariae pro excommunicationis haberet, et faceret excommunicationis et interdicti sententias ab ipso prolatis per Castellensem dioecesim inviolabiliter observari, idem episcopus in iniuriam patriarchae permittens archidiaconum in ecclesia Castellana libere ministrare, clericis suae dioecesis sub fidelitatis poena praecipiendo mandavit, ut per ecclesias suas archidiaconum et clericos supradictos nec interdicti nec excommunicationis sententiae subiaccere publice nunciarent. Unde idem patriarcha nobis humiliter supplicavit, ut tantam iniuriam et excessum, nec non in ipsum, sed litoris contra sedem apostolicam tam ab episcopo quam archidiacono attentatum castigare taliter curaremus, ut rescaretur in aliis materia similia committendi. Dictas vero episcopus per suas nobis literas intimavit, quod quum patriarcha denunciasset clericos S. Iustinae anathematis vinculo non terzari, quos idem episcopus prius excommunicatos denunciaverat, de mandato archipresbyteri Paduani, a nobis, sicut asseritur, iudicis delegati, occasione huiusmodi inter patriarcham et archidiaconum contentione suborta, patriarcha ex commotione quadam archidiaconum interdixit, quo ad appellationis beneficium convolvante, patriarcha in saepedictam ecclesiam interdicti sententiam promulgavit, nec satisfactionem oblatam ab archidiacono super hoc recipere voluit, nisi archidiaconus, tunc ipsius pareret mandatis, interposito iuramento firmaret. Adiecit etiam idem episcopus, quod ipse tamen, ne prorumperet ad aliquid patriarchae, quod ad ipsius episcopi vel ecclesiae seu clericorum suorum praedictum cederet vel gravamen, ad sedem apostolicam appellavit, nobis sollicite supplicando, ut patriarcham a sui et ecclesiae suae ac clericorum vel ecclesiarum suae dioecesis molestatione indebita compescere curaremus.] Quum igitur super praemissis et aliis inter utriusque partis procuratores fuisset coram dilecto filio tit. 5 SS. Cosmae et Danziani diacono cardinali, quem auditorem dederant 7 eisdem, aliquandiu litem agitam, et ipse nobis quae au(l)lial fideliter retulisset, quia nobis constare non potuit, an 9 per literas, quae tunc Paduanum archipresbyterum inpetratae dicuntur, quum nobis ostensum non fuerint, revocatae fuerint literae ad praedictos praezicerium et plebanum obtentae, causam ipsam vestro examini duximus committendam, per apostolica scripta Mandamus 10 quatenus, inquisita super praemissis plenius veritate, nisi 11 vobis constiterit, quod literae, quae secundo loco ad praedictum archipresbyterum Paduanum 12 impetratae dicuntur, de prioribus literis ad saepe dictos primicerium Grandensem 13 et plebanum sanctae Sophiae 14 obtentis expressam fecerint 15 mentionem, ut per secundas primae appareant literae revocatae, quum primos iudices auctoritate literarum nostrarum iurisdictionem non sit dubium habuisse, quam potuerunt postmodum patriarchae quoad executionem suae sententiae demandare, ex qua coercionem etiam idem patriarcha receperat 16, quum huiusmodi demandata iurisdictione delusoria videretur, si subdelegatus huiusmodi coercionem aliquam non haberet, interdicti sententiam ab eodem patriarcha in Castellensem 17 archidiaconum prolulgatam, pro eo, quod ipse eiusdem 18 patriarchae executionem impediens, eius literas, quibus 19 mandatum praedictorum iudicum nunciabat, legi in publicum 20 non permisit, tamdiu

Tit. XXIX. Cap. XXVIII. 13) del.: deest: ib. 14) pariter si quum sent.: Ch 15) en: deest: FQIIXLaMNC Reg. 16) demandata: Ch Reg. 17) sic duximus respondendum: ib. 18) sedem duziati ap. consulendam, utrum: ib. 19) demandetur: Reg. 20) duximus reapondendum: C Reg. 21) del.: deest: ib. 22) sciunt: Reg. 29) iudicem: C Reg. 24) decrevimus: LaCae 25) eles: Ca; buius: Clie 26) aud.: deest: FBILM C a p. XXIX. 1) Restitutum ex Reg. Bal. X, 178. — Comp. III. c. 8. h. 1. (1, 18.) 2) Trevisian.: FCIN; Abbati S. Hilarii, plebano S. Pauli,

Castellan. dioecesis et mag. Gallo (G.: CabL) Torvisino (Torvisinensi: Ca; Trevisensi: Ch; Terracinen.: Ch): CBeg.—Potthast 90. 9251. 3) Gradeusis: C Reg. 4) et A.: C 5) Unde consideran (add.: ideen: Ch) patriarcha: C 6) L: Cae 7) dedimus: C 8) diutius: Ch; deest: CSre 9) aut: Cl; ut: Cl 10) mandantes: C Reg. 11) si: Cab 12) l'ad.: deest: C Reg. 13) Gr.: deest: ib. 14) s. So.: deest: ib. 15) non fecor. . . non appar.: U 16) receperat: FCNLMIC Reg. 17) Castell.: FYIA: supradictum: C liey. 18) praedicti: C Beg. 19) quit. mand.: deest: ib. 20) publico: Beg.

faciatis *sublato appellationis obstaculo* inviolabiliter observari, donec eidem patriarchae de iniuriis irrogatis sufficienter fuerit satisfactum. Si yero constiterit primas literas per secundas legitime revocatas, quum appareat, primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse, et ita constet per consequentiam, patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem vel coercionem aliquam ab eisdem, praedictam interdicti sententiam *ab eodem patriarcha prolatam* denunciatis irritam et inanem. [Na7zilominus etc. Dat. Ilonz. ap. S. Petr. XI. Kal. Ian. Av. X. 1207.]

CAP. XXX.,

Iurisdicatio delegati re integra morte mandantis exepirat.

Idem Episcopo Pictaviensi2.

Licet undique *J*confluentium negotiorum multiplicitas copiosa nostrum animum ad varias curas impeliere non desistat, fraternitas tanzen3 toa, quam sincera complectimur in Domino caritate, sollicitudinem ad tempus deponere compulsi4, quam in ex.sequendz:s aliis ex debito pastorales officii gerebamus, atque tuanz dubitationeni apostolice certificare responso. Quum igitur a nobis duxeris requirendum, si causam aliquam tribus iudicibus delegamus, apponi in 5 literis nostris illam clausulam facientes: „quod si non omnes his 6 exsequendis poteritis interesse, duo vestrum nihilominus eam 7 exsequantur,” et unus, postquam commiserit 8 cuidam ex aliis vices suas, de medio sit sublatus, tertius ut suspectus merito recusetur, an collega superstes suo nomine ac defuncti possit negotium definire: inquisitioni tuae taliter respondemus 3, quod, si iurisdictione lo a suo sibi collega delegata eo vivente uti non coeperit 11, quia mandatum huiusmodi re integra morte mandatoris 12 exspiravit, non habet solus officium iudicandi; si vero ante mortem illius iurisdictione uti coeperit taliter demandata, vices suas et illius poterit adimplere.

CAP. XXXI.,

Non creditur quin delegatus, niel delegationem probet.

Idem Episcopo Baiocensi2.

Quum in iure peritus 3 (*Et infra: [cf. c. 33. de elect.1.6.]*) Praeterea quaevisisti, quum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: „auctoritate, qua fungor, iniungo, ut talem denuncies excommunicationis sententiae subiacere,19 ac tibi super mandato apostolico haesitanti ab aliquo non sit facta4 fides, an mandatum huiusmodi exsequi tenearis? Super quo tibi huiusmodi damus responsum, quod, nisi de mandato sedis apostolicae certus exstiteris, exsequi non cogeris quod mandatur. [Contingit etc. Dat. Lat. X. Kal. Sept. Pont. nostr. A.o. XL 1208.]

CAP. XXXII.,

Per procuratorem non habentem mandatum de re ad rara iurisdicatio prorogari non poteat.

Idem Parisiensi et Trecensi Episcopis et Abbati sanctae Genovefae2.

Quum olim dilectus filius abbas et conventus Vergiliacensis 3 sua nobis questione 4 monstrasset, quod nobilis vis Petrus comes Altissiodorensis quoddam stagnum, molendinum et domum in terra eorum construere nitebatur in ipsorum 5 praeiudicium et gravamen, venerabili fratri nostro episcopo et dilecto filio thesaurario Nivernensi commisimus causam ipsam. Per quorum literas 6 accepimus, quod lite super petitionibus ecclesiae contestata, receptis utrinque testibus, et attestationibus publicatis, cjuuln super dictis testium inter partes fuisset postmodum disputatum, tandem pars coznitis proposuit *cortan eis*, quod de damnis in nemoribus et rebus aliis datis, super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debebant, quum in rescripto

nostro nulla de damnis mentio haberetur, *j*-[adiiciens, quod res illae, super quibus quaestio agebatur, de feudo erant nobilis vive ducis Burgundiae, sicut hiera dux in patentibus literis fatebatur, et ideo super illis ad dominum feurli potius quam ad dictas fuerat iudices recurrendum.] Ad quod¹ fuit ex adverso responsum, quod, [si non expresse, tacite lamen de dczmnis <lati in nostris literis mentio habebatur, quam nomen gravanzinis esset literis ipsis insertum. Propter quod de ipsis cognoscere poterant saltem tanquam de accessorz as seu appendiciis negotii principalis. Itero,] quunz super omnibus articulis, de quibus testes deposuerant, lis fuisset solenniter contestata, de ipsis cognoscere ac pronunciare iudices tenebantur. [Sed et super exceptz one feudi seso nimis, utpote post testium publicationem obiecta, audiendum non esse comitem assererat.] Ad haec pars comitis replicavit, quod, etsi super damnis a procuratore suo lis fuerit contestata, ei lamen ex hoc non poterat praeiudicium generari, quum ad hoc procurator datas non fuerit, sed ad illanz 3 duntaxat causan?, quae fuerat in literis commissionis expressa, super castro videlicet, stagno et molendino; ad hoc parte altera respondente, quod procuratoris factura comes ulterius impugnare non poterat, quod as quae post publicationem testium minime duxerat revocandum. Iudices autem, super bine inde propositis habito consilio discretorum, interlocuti sunt, quod super damnis datis a comite ad eos cognitio pertinebat. Quo audito comes ad appellationis beneficium convolvavit. Unde ipsum 0 iudices evocatum 10, et nec per se, nec per responsalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo adstrinxerunt 11, *j*eo lamen in contumacia perdurante, causan, eandem cum attestatationibus fideliter consignatz;s ad nostram praesentanz remiserunt. Porro procuratoribus utriusque paa*tis propter hoc apud sedem, apostolicanz constitulis, procurator monasterii proposuit coram nobis, quod, quau?, villa de b etenedo Virziliacensi et S. Germani Antissiodorensis monasterii sit communis, ita quod terragium, spanagium, albergariam, censura, lerdas, laudas, vendas et retentionem habeant in eadem, praedictus comes; quí nihil aliad quam duos denarios annuatim a quolibet gustieo custodiae seu salvamenti nomine percipere consuevit, nunc in ipsa iurisdictione sibi contra izzslitiaazt usurpando, ab unoquoque villano V. solidos extorquet, in quodam loco eiusdem villae post inhibitionem tam sibi quau?. Hospitalariis factan., qui locum ipsum in censiva monasterii nbtinebant, ab eis per cammutationenaz recepto, castrum, slagnum et anolendin.unz aedificando in ipsorumz praeiudiciunz et gravamen, in nemoribus, lapidibus et robas aliis gravibus damnis datis. Propter quod aedificia supradicta, zapote post inhibidonem et nunciationem exstructa, idem procurator petiit demoliri, et compelli comitem supradictum a Virziliacensis monasterii super hoc molestatione coscare, super damnis datis eidem compensationem congruam exhibendo. Procurator yero coznitis allegavit, quod, quum in praedicto loco de Vetenedo suae iurisdictioni subiecto perpetrarentur saepissime homicidia et rapinae, ipse volens tul et tantis obviare periculis, quandam domum in solo, quod ab Hospitalariis per conamutationem acceperat, ubi domum fortem olim exstitisse didicerat, ad transeuntium securitatem consinxit, quodam stagno et molendino ad opus custodum ipsilz don-tus aedificatis ibidem. Verum abbas et conventus praedicti falso dicentes se super hoc praegravari, literas ad praedictos indices impetrarunt, et, quum ipsis in praesentia iudicum obtulerit dictas comes, quod, si qua damna proharent se ob illa aedificia pertulisse, non solum in simplum, sed duplum ipsis damna eadem resarciret, ipsi tanz hac verbum guara etiam alias pacis species penitus respuerunt. Quum autem per iudices fuerit in eadem causa usque ad testium publicationem processum, quoniam attleslationibus publicatis apparuit, eos super multis deposuisse articulis, super quibus lis contestata non fuerat, pass coanitis allegavit, quod iudices super illis cognoscere non valebant. Unde, iudicibus se de damnis datis cognoscere ac pronunciare posse interloq:entibus, ad nostram fuit audientiam provocatum. Nos autem auditis jis et aliis, quae procuratores proponere curaverunt, et attestationibus utriusque partis diligentes inspectis, intelleximus pro monasterio esse probaturam, in supradicta villa terragium, spanagium, albergariam, censas, tenias, laudas,

T it. XXIX. Cap. XXX. 1) Restituan: ex Rey. Raí, XI, 271.; Comp.III. c. 9. h.t.(1,18.) 2)Parmenai: CTi:—scr. so. 1209.—Potthastno. 3664. 3) taro.: deest: Cac 4) nos compellet: Cb 5) in: deest: CHEF 6) lis exs. potuerit: Reg.; potuerit: Cb 7) ea: FOHIKMCagch Reg.; in ea: CG 8)commiserat: Cb 9) hutunmodi praebeuue responaum: iB. 10) iurisdictionem... delogatam exercere (gerere: Cb): Cab 11) inceperit: Ccgh; incepti: Cb; coeipit: Reg. 12) mandatarii: Cabcg Reg.

Cap. XXXI. 1) ReatiYutum ex Reg. Bid. XI, 176.; Comp. III. e. 10. h. t. (1, 18.) 2) Potthast no. 3538.—nometit tit LaditN corruptum est. 3) add.:

exsistaa: FOKN: sis: 11 4) fit fideo: LNCagch Reg.

Cap. XXXII. 1) Restitutum ex Rey. Bal. XI, 265.; Comp. III. c. 11. 5. t. (1, 18.) 2) add.: Parisiensis: Rey.;—Potthast no. 3663. 3) Virgiliacensis: FOHIK—iu Codd. C nomen corruptum est; I(gend.: Virziliacensis: Reg. (Vesetay) 4) quaestione: LaM 5) cortan: OM 6) In quorum praesentia partibus constitutis, sicut per literas eorundem accepimus: C Rey. 7) quod inter alia: C 8) illa... capitula: Co 9) Unde licet... adstrinxissent: Reg. 10) convocatum: Cb; revocarunt: Ch 11) construx.: Cb Cont. Bóhm.

ventas ac retelliones ad praedicta monasterio pertinere, ac stagnum ei calceria supradicta partim in tua proprietate Virziliensis coenobii, et partim in ipsius el S. Germani censiva fuisse consuetudine. Item, quod Hospitalariis, qui pro praedicto loco unum censum nosteris exsoluebant, ne locum ipsum, censum videlicet monasteriorum, transferrent in comitem, el candil, ne censivam ipsam reciperet, prohibido facta fuit. Pro parte vero comitis videbatur esse probatum, quod iustitia nemoris super fortalitia esi ipsius, et quod absque cuiusquam injuria dictus comes ad albergagium haminum ipsius villae potest concedere nemus ipsum, quorunque comes ipse iustitiam babel in villa, et pro salvamento de qualibet domo villae duos denarios recipere consuevit. Item, quod in pratis hospitalariorum est fortalitia ipsa fiendata, et quod quicumque aliquid habet ad censum, illud salvo censu potest concedere cui volt. Rursus, quod in eadem villa olim fuerat domus fbris clausa palatris et fossatis.] Quia vero super damnis datis, antequam lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, quum in rescripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdicatio prorogari, quum procurator ad illa solummodo intelligatur constitutus, quae in commissionis literis inveniuntur expressa, et, postquam comes publicatis attestacionibus intellexit, super his fuisse depositum, protinus contradixit, nos eosdem iudices [prolinus] pronunciamus minus iuste interlocutos fuisse, ac saepedictum comitem, qui ob hoc ad appellationis beneficium convolvit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum. [Ceterum etc. Dat. Latea. A.o. XI. 1209.]

CAP. XXXIII./

Qui acta causal relationis iudicum delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum contra illa.

Idem Senonensi Archiepiscopo 2.

Quum olim ad nostram audientiam pervenisset, quod dilecti fratru magister S. et B. archidiaconatum et praeposituram adinvicem commutassent (Et infra:) [cf. c. 7. de ver. permut. III. 19.] Quia ergo super facto ipsius B. nobis non poterat de relictis constare, causam super hoc venerabilibus fratribus nos tris Lingonensi et Cabilonensi episcopis sub certa forma duximus committendam. Ipsi ergo in mandati apostri executione procedere cupientes, peritibus ad suam praesentiam convocatis, receperunt testes et rationes productos, audierunt confessiones partium et depositiones testium publicas. Quumque propter quandam articulum, qui eis dubitabilis videbatur, causam ad nos remittere proposuissent instruam, gesta omnia redigentes in scriptis sub sigillis propriis incluserunt, et cassulam repositam nobis fideliter praesentanda. Verum supra dictus B. delegatis nostris non deferens, immo verius deleganti sigilla violavit illorum, et scripta, quae nobis fuerant praesentanda, non erubuit aperire. Qui postmodum in nostra praesentia constitutus, adversario suo praesente, in excusationem suam proposuit coram nobis, quod iudices perperam processerant contra ipsum, quum acta in scriptis minus fideliter redequissent. Unde timens, ne literas portaret lo Uriae, illorum scripta aperuit, et quod suspicatus fuerat advenit. Sane, si, quod expechret, melius notavisset, vel non recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter praesentasset, et ostendisset causam suspicionis propositae coram nobis, praeterea quum non conquereretur de indice, quem ei proprio motu concessimus, sed de illo potius, quem ipse duxerat eligendum, et iudices suas nobis per eum literas destinassent, de ipso pariter conquerentes, verbis ipsius fidem non duximus adhibendam; sed ut in eo saltem puniretur, in quo peccaverat, contra acta iudicum, quae temere violarat, ipsum, sicut nec debuius, noluius exaudire, ne videretur dolus suus el patrociniū attulisse. [Quum etc. c. 7. de ver. permut. III. 19.]

Tit. XXIX. Cap. XXXII. 12) ipsis: FGHILSC Erg. 13) potuit: (th. 11); poterit: 6; poterat: Lb 14) illis: C; damnis illis: Rey. 15) pronunciamus: FGSec.

Cap. XXXIII. 1) Reefahrt: an ex Itey. Bregn. V. 1-11. Altar. I. (3, 11); Caep. III. e. 1. de rer. turui. (3, 15.) 2) IotUnast no. 1801. 3) magistri: Ca Rep. 4) permutassent: C Reg. 5) supra: deest: FGHILh; aaepe: Cac 6) delegatorum: SO'a; delegantis: Oh 7) Ceterum in nostra demoa: (deest: C); C Heq. 8) proprium: ib. 9) et: FGH; quino et: LbNY 10) reportaret: Lb3l 11) quid: O'Rey. 12) queretur: FGHleabc Rrg. 13) illic: LaJl 14) non: pariter lit.: Rey. 15) hoc: Cont. Bulau. 16) violavit: OY 17) nob: Cabe Itey. 18) sic nol.: Cabe.

Corpus iur. can. F.d, Frirdbrg, T.li.

CAP. XXXIV.1

Delegatus non tenetur admittere collegam si) adiunctum per literas subreptitias, neo ipsius subdelegatum. Iioe dicit secundum tuum intellectum. Vel sir.: Dolegatus subdelegatum collegae impediti non tenetur admittere, si in rescripto est clausula: „quod si ambo, etc.“ } Ioe dicit secundum alium intellectum.

Idem Abbati et Capellano 2* sanctae Mariae Bononiensis 3.

Coram dilecto filio nostro M. sancti Theodori diacono cardinali, quem tibi et dilecto filio H. 5 nuncio, et clerico sanctae Agathae adversario tuo, qui cum instrumentis eiusdem ecclesiae, sed absque literis de rathabitione, ad apostolicam sedem accesserat, sed ele rato caverat sub fideiussoria cautione, concessimus auditorem, constitutum proponere curavisti, quod, quum olim quidam in parochia sanctae Mariae, post cappellationem interpositam ad apostolicam sedem, in honorem beatae Agathae dimana el ecclesiam construxisset, bonae memoriae Alexander Papa 8* praecessor noster causam super hoc abbati sancti Stephani, et priori sancti Victoris commisit fine debito terminandam; qui auditis quae fierant inde proposita, et rationibus partium diligenter inspectis, pro ecclesia S. Mariae diffinitivam sententiam protulerunt, quae per felicis recorclationis Luchan, Gregoriuna et Clemeatem praedecessores nostros firmiter postmodum confirmata. Verum capellanus sanctae Agathae sententiae parere contempsit, et parodiaris sanctae Illanae eid ecclesiastica sacramenta recepit, et suspensos divina praesumpsit officia celebrare. Quumque super eadem causa coram venerabili fratre nostro II. Ferrariensi episcopo fere per annum disceptatum fuisset a partibus, productis estibus coram ea, pars ecclesiae sanctae Agathae, horum veritate suppressa, dilectum filium magistrum L. 13 Bononiensem canonicum obtinuit eidem episcopo in causae decisione adiungi. Qui quum causae interesse non posset, praedictus episcopus, cui per sequentes literas impetrabas tenia mandabatur, ut, si ambo interesse non possent mandatis apostolicis exsequendis, ea ipse nihilominus adimpleret, attestacionibus publicatis et rationibus plenius intellectis sententiam praedictam confirmavit, capellano S. Agathae sub poena excommunicationis iniungens, ut nullum purchanorann inonum infra cenos entibias coloremontliunt ad officia divina vel ecclesiastica recipere sacramenta. Ad hoc dictas illugolratts ex adverso responde, quum olim archiepiscopus de No. stino a prterito Alexenstro praedecessore nostro indulgentiam impetrara, ut in cica Custellionis, in quo superexcerat populi militada, ecclesiam de naco fioulurel. inde lurt Ronortiensb episcopos de mandato eiusdem praedecessoris nostri et lactan signavit, el primarium lapiden benedixit, el in fundamenta secundum consuetudinem collocavit, et sic capellann in cadena loca constructam causa tota parochia (pava usque Iodie Jaabel ecclesia de Pustino, per XX. annos iuste possedit, gitta) illic recordationis Coelestinos Pctpa, praedecessor miste) eis sois liferis confirmant, el nos sub nostra protectione recepinau constitutum nobis ab eodem archiepiscopo r. ensuallent. L'rde oian r'irrlanr. Ctaronicus regularis ab archiepiscopo sbytero de l'a.stirto, ut divina in cadena celebraret officiu deputatus, prcrerit auctoritatem archiepiscopi el capiluli de l'ustino coma praedicta Mate S. Stephaai el priore S'. Victoris ab illis citatus apparuit, sed coram eis Miliciani non subivit. los ab ipsis tunquam de ratione suspectis, quia Time-dia: sibi nulerant pcurichicarra vindicare, ad nos tream ihxill auxiliartiam ctpellurrcham. bina antena indices non tbtbtctes manditti fines excedere, tctni super naco quctnt veteri pntrlu sententiam protulerunt, Taba securduna tenurert liberaruna rliectrum cul eas mora potuissent nisi de velen iudice. Poshnadunt vero 7nenwatus canonicas contra volnallatam, 1711n1a prohibitio-nent c. r'ripresbyteri sui coma Ferrariensi episcopo Conrpnrcr.s, sub ea aliquantidum liligavit; sed tandem cumperto, quo(urti-verse familiares eius ei essent adversi, praedictum magistrum et fecit adiungi. Nuncios vero ecclesiae sanctae Agathae inter alia proposuit, quod, quum dictus magister L. 18* vices suas

Cap. XXXIV. I) Iteylartun: ex 04. (pret. medra 61.2.; Caney. III. r. 1. dr paraca. (3, 32.) I) Alberto Cappell.: ESO 3) de Porta Itavennate Bonou.: C; — sr-r. ao. 1201. — I'otlhtat no. 1337. 4) colli. dil. filio et infra (ser) desine: toque al Ferrariensis ep. prop. finet caonfs): Sa 5) liug.: Grbgh G) sub: deest: e 7) in cuius praesentia const.: Ch llich. 8) honore: FGNld 31/Cabc 9) Papa: deest: FGHIA "P 10) terut.: deest: Codd. cal. o. 11) udd.: intellectia et: Ch 12) contennens: C 13) Lanfrancm: Cargh 14) Sed quum idem magister: C 15) mandatur: Ca; mandabimus: CD 11) duYerit: Cn; duxerat: Ce 17) Qui gnueu vives (reignis onrissis): C 10) L.: d'est: FGHl6La.N.1.

alii delegasset, episcopus admittere noluit subdelegatum 19; sed post appellationem ad nos legitime²⁰ interpositam solus in causae cognitione processit. f. Unde contra priman: sententiam allegat, quod de commissione ad primos indices imputata ad archipresbyteri notitiam nil pervenuit, quod indices post appellationem legitime interpositam processerunt 21, et quia fines mandati fuerunt in processu transgressi. Contra secundam 11 rero similiter proponebant, quod canonicus regularis, qui coram Ferrariensi episcopo litigavit, non solum non fuerat procurator datos ad e(7m, sed etiam contra prohibitionem archipresbyteri liti se praesunapserat immiscere; quod Ferrariensis episcopus solus processerat, quum non ei soli causa fuerat delegata, et collega eius, etsi causas nequiverit interesse, alii lamen commiserit vices suas, et 23 post appellationem etiam ad nos interpositam idem Ferrariensis pro ecclesia S. Mariae sententiam promulgavit. Ad hanc autem pars altera replicabat, quod praedicta stare non poterant, quum credi non debeat, quod a talibus illis pars appellaretur adversa, ad quos nec sciverat, nec audierat commissionis literas enuasse. Praeterea quum in literis commissionis appellationis fuisset obstatum partibus interclusum, appellatio, it postmodum interpositae non fuerat deferendum. Insuper, grado, sicut adversarios fuit in iure confessas, et si pars eius, qui, tunc prosecueretur appellationem, literas impetrare/24, non 25 tamen illis fuerit 28 usa, prae eodem habere debebat, ac si non fuerit proscenio. Unde sententia iana transierat in rei iudicatae auctoritatem, et ceteris contra ius litigantibus prolata fuisset. Quam ardentem litterarum coarctationem indices primos obtinere praesententur in iure, nec aliter legitime demonstretur 27 formam mandati iudices excessisse, pro sententia potius est praesumendum. Quod dicitur ex adverso, quod canonicus ille 28 non fuerit 29 procurator, non nocet, quum ipse litem coram Ferrariensi episcopo contestando factor fuerit dominus litis, qui generalis ab ipsius fundatione ecclesiae procurator fuerat 30, et sic culebat et contralabat, ac si vele capellae 31 dominus exstiteret, praesertim quum in Catisam non tantum ecclesiae nomine, quam proprio traheret, utpote qui parochianos adiudicatos ecclesiae S. rlmh: iudae divina recipiebat officia, et exhibebat eis ecclesiastica sacramenta. Praeterea, gozan ad archipresbyteri notitiam pervenisset, ceteram ipsam fuisse Ferrariensi episcopo delegatam, si per canonicum illum non debet subire iudicium, ad causam agentem debuerat alium destinare. Quod quum non fecerit, enas 32 est negligentiae imputandi, immo malitiae patios, qui sic contrissem rursum nisus fuere enervare. Sed econtra fuit responsum, quod Ferrariensis 33 episcopus 34 solus procedere potuit, quum prima 35 coram eo lis fuerit 38 contestata et testes 37 ad causam producti, et in ultimae commissionis literis fuisset insertum, quod, si ambo interesse non possent 38 exsequendis mandatis apostolicis, praedictus 39 episcopus ea nihilominus exsequi procuraret. Quod non intelligitur, ut, si per se, vel per alios interesse non possent, quia id raro vel nunquam contingeret, sed si 40 non posset 41 personaliter interesse. Appellationi ergo interpositae ob 42 causas praedictas, gmina causae sufficientes non essent, aliquatenus non erat deferendum. Idem igitur cardinalis, auditis lila et aliis, gratia fiterunt 44 hinc inde proposita, latam ab eodem Ferrariensi episcopo 45 sententiam de mandato apostolico confirmavit, et adversae parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum. Nos ergo quod ab eo factum est auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communitis.

CAP. XXXV./

Locus, ad quem reus secure accedere non potest, et canonicos in causa canonici delegatus, recusari poterit.

Idem Praeposito S. Dominici 2 Subdiacono
nos tr o.

Quum R. canonicus Ianuensis causam pecuniariam, quae

inter ipsum ex una parte 3., ac P. civem Ianuensem ex altera vertitur, tibi obtinuerit delegari, et idem civis 4, propter multas et graves inimicitias civitatis suae in tua nequeat praesentia comparere, sicut ex ipsius et dilectorum filiorum consulum Ianuensium in. s/uatione nobis innotuit: discretionis tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus supradicto R. huiusmodi optionem relinquas 5, ut exceptis canonicis Ianuensibus, quos, quum sint eius socii, merito habet pars adversa suspectos, in civitate vel dioecesi Ianuensi, in qua sunt multi, sicut pro certo tenemus, viri providi, iudicem eligat, coram quo quaestio terminetur, cui auctoritate nostra districte praecipias, ut eandem causam iuxta rescripti a te 6 obtenti tenorem appellationem remota fine debito terminare procuret.

CAP. XXXVI./

Si mandatur iudici delegato, ut illum absolvat, qui dieit se iniuste excommunicatum. ante probationem illum absolvere debet. Si autem dicat excommunicationem nullam, probationem nullitatem ante pronuntiationem admittit.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo 2.

Quum contingat interdum, quod laici (Et infra: cf. c. 24. de rescr. l. 3.) Insuper requisiti 3 sumus, quum quis conqueritur in se a suo episcopo post appellationem ad nos legitime interpositam, vel alias iniuste excommunicationis sententiam promulgatam, et nos iudicibus damus nostris literis in mandatis, ut, si est ita, vel iuxta formam 1 ecclesiae absolutionis beneficium illi 4 impendant, vel eandem sententiam denuncient esse nullam, ac episcopus paratus sit probare, se in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel alias 5 iuste huiusmodi sententiam protulisset, an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicationem absolvere, vel 5 * denunciant sententiam esse nullam? Ad quod tibi taliter respondemus, quod super iam dicto caso non consuevimus, si bene aneminimus, sub praescripta forma iudicibus scribere, sed sub isla, ut videlicet, si excommunicationis sententiam post appellationem ad nos legitime interpositam invenerint esse latam, ipsam denunciantes 7 penitus nullam esse, audiant 8, si quid itaerit quaestionis; alioquin recepta iuxta formam ecclesiae cautione impendant absolutionis beneficium conquerenti, et iniuncto sibi quod de itare fuerat iniungendum, audiant causam, et eandem 9 fine debito terminare 10 procurent. Sed si fecerint appareat, nos in jalo dicto caso sub praenotata quandoque forma scripsisse, in altero utique casuum praedictorum, quum quis videlicet conqueritur, se post appellationem ad nos legitime interpositam excommunicationem fuisse innodatum 11 *, semper utriusque 12 * partis probationes sunt admittendae, antequam ad decernendum 13 super hoc aliquid procedatur, per quas denique apparebit, an absolutione indigeat conquerens, vel denunciatio sit potius non ligatus. In eo 14 vero casu, quum videlicet excommunicatum quis se asserit 15 iniuste, vix vel nunquam 16 est eius, antequam absolutus fuerit, probatio admittenda, nisi tunc tantum, quum asserit in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, ad quod probandum admittitur antequam absolutionis gratiam consequatur 17. Verum 18 si proponat, se simpliciter excommunicatum iniuste, ac episcopus ad probandum, quod iuste ipsum excommunicavit 19, suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem ipsius aliquatenus audiendus, quum, etsi pro certo constaret, rationabiliter 20 in illum excommunicationis sententiam promulgatam 21, nihilominus esset ei 22 absolutio secundum formam ecclesiae impendenda humiliter postulanti. Et ideo in hoc casu illum credimus iuxta formam ecclesiae protinus absolvendum, ut sic demum, probationibus utriusque partis admissis, utrum iuste vel 23 * iniuste ligatus fuerit, decernatur. [Dat. Lat. Kal. Sept. Aa. XIII. 1210.]

Tit. XXIX. Cap. XXXIV. 19) delegatum: FGHILNC 20) leg.: wnisi Iticlr. mate. 21) processerant: Cnc 22) secundum sententiam: ib. 23) et quod: Cb; quod: Cc 24) impetravit: Cbc 25) nec fuerit (tam.: deest): Cc 26) fuerat: eh Ric(d. 27) demonstraretur: Cb 28) ipso: Cb; deest: Cc 29) fuit: Can 30) fuit: Cb; deest: Cc 31) add.: novae: Cb 32) eiusdem: La; suae: Cc 33) Item (idem: Cb) Ferr. (Sed . . . quod: deest): Csa 34) ep.: deest: Csa 35) primo: Cbc 36) fuerat: Richt. mate 37) test. etiam: CbSa 38) posset: CA 39) dictas: Sa 40) etiam: ib. 41) posset: FGHILSa 42) ob. . . praed.: deest: Sa 43) erant: eh Richt. mate 44) fuerunt: l.7: Rkdr. 45) Ferrariensis episcopi (lit. . . eod.: deest): Cc.

C. ap. XXXV. 1) Restitutio ex Comp. IV. c. 1. le. t. (1, 12, 2) Dionis.: 6; Domini: 1; — scr. 1198-1215. — PoiGat no. 5032. 3) ex . . . parte:

deest: FHILIN 4) P. civ.: Di 5) optione reliota (derelicta: Db) D 6) ad te: FGHILN Dagch; rescripti obtenti: Df.

Cap. XXXVI. 1) Restitutio ex Reg. Bal. XIII, 127. — Comp. IV. c. 2. 4. l. (1, 12.) 2) Potestas no. 4072. 3) requisisti: Reg. requ. sumus, quod quum: Dh 4) illis: Reg. 5) aliter: Di; al. iniuste: Db 6) tibi: exedra. F 7) denunciatis: Dbc 8) et auditis: Dala 9) eam: Dbc 10) detennaret Dabc 11) notatum: FGHILN; notatum: Dabef Reg. 12) utriuslibet: kCHIND Reg. 13) discernendum: LbDb 14) reliquo: D Reg. 15) asseverat: Reg. 16) vix (add.: aut: Db) unquam: D Reg. 17) consequantur: F Dnrm. 18) Dnde: D 19) excommunicaverit: MDbech 20) tolerabiliter: Dagch; intolerabiliter: Db 21) promulgatum: Dh 22) oi: deest: FGHN 23) vel ini.: deest: FGHIN; an: Reg.

CAP. XXXVII. t

131 an delegatus delegati Papae iurisdictione uti coeperit, a delegato removeri non potest; et si fecerit contra mandatum, sive excesserit formam rescripti, proceus est nullus.

Honorius III. Messanensi et Reginensi s Archiepis.

Venerabili³ fratri nostro archiepiscopo Cusentino *nostris* dedimus *litteris* in mandatis, ut *venerabilem fratrem nostrum* Cephaludensem episcopum restitui faceret ad episcopatum, et ad⁴ alia, quibus fuerat *indebite* spoliatus; quo restituto plenarie, et corporalem ac pacificam possessionem adeptus, si *hilleret*, quod *idem*, episcopus merito esset, *wrout nobis suggestuna fuerctt*, de dilapidatione suspectus, virum providum et honestum provideret coadiutorem eidem adiungere⁵*, sine cuius consilio nihil eorum faceret, quae ad administrationem pertinent temporalem, quoadusque⁶ veritate comperta duceremus aliter providendum, interim omne alienationis genus eorum utrique auctoritate nostra districtius interdicens. Porro *idem* archiepiscopus corporis infirmitate gravatus, commisit in huiusmodi negotio vices suas primo abbati sancti Spiritus de Panormo, ac demum thesaurario Cusentino. Quorum processus nobis exhibitos de fratribus nostrorum consilio cassavimus iustitia exigente, quia videlicet abbas contra mandati nostri tenorem ad inquirendum, utrum de dilapidatione suspectus esset episcopus, eo non restituto processit, et archiepiscopus ipse, quum iam suo functus esset officio dicto abbati committendo in integrum vices suas, huiusmodi negotium dicto thesaurario non potuit demandare.

CAP. XXXVIII. 1

Si delegatus pronunciaverit, se iurisdictionem non habere, ipsam etiam de consensu partium non reassumit.

Gregorius IX. 5.2 Praeceptor et Magistro N.3 canonico Ambianensibus.

Significantibus M. muliere et F. nato eius nos noveritis accepisse, quod, quum nobilis mulier I. vidua, mentiens se pauperem, contra eos super terris et rebus aliis ad iudices nostras⁵* litteras impetrasset, iidem coram eis excipiendo proponere curaverunt, quod, quum dictae litterae suggesto mendacio impetratae fuissent, quum praedicta Iuliana⁶+, quae nobilis est et dives, pauperem se dixisset in eis, coram ipsis, nisi requisito prius domino, sub cuius iurisdictione ipsi consistunt, et coram quo parati erant eidem exhibere iustitiae complementum, non debebant de iure per tales litteras conveniri, unde dicti iudices interloquendo pronunciarunt, se per easdem litteras procedere non debere. (*Et infra* :) Demum fuit apartibus in quosdam tanquam in arbitros missis compromissum, quod, si infra⁷ terminum in compromisso expressum causam non deciderent, partes ad eorundem iudicum redirent examen. Verum arbitris causam infra terminum negligentibus terminare, dicti iudices iurisdictionem per formam compromissi huiusmodi resumpserunt, a quibus iidem se sentientes gravari, quod super his, super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem, ad nostram audientiam appellarunt. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, revocetis in irritum³, etc.

CAP. XXXIX.1

Arbitri electi ad causam recusationis, assignant partibus terminum ad probandam causam suspicionis, et iudex recusatus compellit arbitros ad causam finiendam.

Idem.

Suspicionis causa contra iudicem assignata, non ipse qui forsitan provocatus obesset, sed arbitri potius, coram quibus probatio est facienda, et ad quos omnia, quae ad hunc articulum faciunt, pertinere noscuntur, possunt ad hoc terminum assignare. Ab ipso quoque iudice, cui sicut iurisdictionis, sic et cetera, sine quibus explicari causa* non potest, intelliguntur esse commissi, iidem ut convenient,

si discordes fuerint, in unam sententiam, vel tertium concorditer advocat, cum quo duo vel alter eorum id faciat, sunt cogendi, ne huiusmodi occasione principale negotium plus debito prorogetur.

CAP. XL.1

Delogata iurisdictione ad personas, non expressas *in* rescripto, etiam de ipsarum consensu prorogari non potest.

Idem Abbati sanctae Genovefae.

P. et G. 2* per litteras apostolicas conquerentibus coram te de episcopo Londonensi³*, quod concessum ab eis mutuum promisso loco et termino non persolvit, pendente iudicio I. laicus, qui in quantitate quadam eisdem mercatoribus tenebatur, in⁴ se tuam iurisdictionem, sicut asserit, voluit prorogare, ut, si infra⁵ terminum constitutum praedictam non solveret quantitatem, excommunicationis⁶* et interdicti sententias in personam et terram eius⁷ promulgares. Quas huiusmodi occasione a te latas decernimus non valere, quum, etsi alias iurisdictioni praeesse dicaris, quia in dictum I. nullam iurisdictionem habebas, iurisdictionis prorogatio nulla noscitur existisse, quum huiusmodi delegata iurisdictione ad alias personas nequeat prorogari.

CAP. XLI.1

Maiores XX. affluis potest a quocunque dari delegatus; idem in maiori XVIII., dummodo intervenerit consensus perdura. Igitur vobis XVIII. non potest dari, nisi a principe.

Idem.

Quum vigesimum²* annum peregeris, dari potuisti in aetate huiusmodi delegatus. Ceterum constituto infra³ aetatem eandem, nisi partes scienter consentirent in eum, qui annum XVIII. transscendisset, facta delegatio ab alio, quam a principe, non teneret.

CAP. XLII.1

Potestas plurimum delegatorum vel arbitratorum simpliciter datorum expirat per mortem unius.

Idem.

Uno delegatorum vel arbitratorum, sicut proponis, rebus humanis exempto, eorum officium exspiravit, nisi aliud in delegatione aut² compromisso fuisset expressum.

CAP. XLIII.1

Delegatus Papae subdelegare potest, Hec datus sit ex officio, vel de partem consensu, vel cum clausula praelectionis, videlicet: „I uod si non omnes, tu ruin alio exsequaris, etc.“ Hoc dicit usque ad 5. Is autem. — 5. I. Is, cui committitur negotium, ut personaliter exsequatur, potest, si partes consentiant, alteri subdelegare. Fallit in casibus hic. expressis. Hoc dicit usque ad 5. Ceterum. — 5. 2. Is, cui committitur mitem; ministerium exsequendum, non potest vices suas alteri committere; fallit in legato sedis apostolicae. Et est textus notabilis, et multum allegatur. Abb. Siculus.

Idem.

Quoniam apostolica sedes intendit providere negotiis, et¹* non personis, quibus eadem committuntur, si iudex tertius, licet ex officio nostro, vel de assensu partium pro communi a nobis datus eisdem, alii delegaverit vices suas, quum delegato a principe id concedatur a iure, delegatio valebit ipsius. Idem quoque dicendum est, quum mandatur episcopo, ut cum altero suorum coniudicum mandatum apostolicum exsequatur, et tunc sine subdelegato ab ipso episcopo reliqui duo procedere non valebunt. ^ i. Is autem, cui iniungitur, ut personaliter negotium exsequatur, potest, dummodo partes consentiant, hoc aliis delegare, praeterquam si inquisitionem fieri, vel ecclesiis de praelatis vel³* aliis ministris providendi mandarem⁴, quum in his omnibus casibus industriam et fidem personae, cui talia committimus, eligere videamur. §. 2. Ceterum, salva legatorum sedis apostolicae auctoritate, nulli, cui commissum fuerit praedicare crucem, excommunicare vel absovere

Tit. XXIX. Cap. XXXVII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 2. h. t. (1. 15.) 2) Messen. et Regio. (Reglen.: Ea) arch.: Eac; Ten. et Rothomag. arch.: EL — 1216-27. — Potthast o. 77Y6. 3) Rogatus ohm a vobis et fratribus nostris carissimis (carissimus: Ec) in Christo (In Chr. mole omisit. Richt.) filies nostrae Frederici Romanorum imperator et semper Augustus, et rex Siciliae, ut restitueret ven. fr. nostrum Cephaludensem episcopum, quem spolaverat ecclesiae et alij bonis: mis. se Id libero factum viva voce prenda, nudo per scripta nostra ven. fr. etc.: E 4) ad: deest: Codd. coll. o. E 5) adiung.: deest: ib. 6) gaousgne: LaE Cap. XXXVIII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9553. 2) S.: deced: LMN; can.: I. L. 2) H.: FOL; B.: N 4) Iuliana: FYIHITCant. Bam. 5) nostr.: duet: Codd. coll. o. 6) I.: POMA 7) intra: Cont. BOhm. 8) intra: ag.

9) udd.: et inane: FN.

Cap. XXXIX. 1) 1227-34.. — Potthast no. 9554.

2) cana.: deest:

Codo: cola. o.

Cap. XL. 1) 1237-34. — Potthast no. 9555.

2) Petr.: 6'HIA I'etrus:

F; Pe.: N; Petro: Lit 3) Laudunens.: FOHILY — Lao, 4) se in: Coral.

Bijlm. 5) infra: ib. 6) excomm. in personam et interd. in torrara sent.: FOHILY 7) el.: deest: FOH; suam: M.

C ap. XLI. 1) 1227-34. — Potthast no. 9556.

2) vicesumum: FQHIA "

3) intra: Cont. Balm.

Cap. XLII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9557.

2) ex: N; vel: M.

Cap. XLIII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9558.

2) et: decet: Colo: coli. o. 3) ant: FOHILMN 4) mandemna: FHIN; mandamos: O.N.

aliquos, dispensare cum irregularibus, vel iniungere poenitentias, liceat haec⁵ * de cetero aliis demandare, quia non sibi iurisdicatio, sed certum ministerium potius committitur in hac parte.

TITULUS XXX. DE OFFICIO LEGATI.

CAP. I.r

Legatus Papa etiam per simplicem queralem adiri potes!.

Alexander III. universis Suffraganeis2 Cantuariensis ecclesiae.

Quum non ignoretis, venerabilem fratrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum vobis non solum metropolitico³ *, sed etiam legationis iure praesse, [mirabile satis est, quod glaciari]: vestrum, sicut audjvinz, asseverare praesumunt, quod idem archiepiscopus⁴ nullam causam de episcopatibus vestris sive metropoleos sive legationis iure debeat audire, nisi per appellationem ad ipsam deferatur⁵ - Sane licet forte idem archiepiscopus⁶ metropolitico⁷ iure audire non debeat causas⁸ de episcopatibus vestris, nisi per appellationem deferantur⁹ ad eum, legationis tamen obtentu universas causas de ipsis episcopatibus, quae per appellationem vel querimoniam¹¹ aliquorum perveniunt¹² ad suam audientiam, audire potest et debet, sicut qui in provincia sua¹³ vices nostras gerere comprobatur¹⁴ - illandamus itaque¹⁵ "el praecipimus, ut causas¹⁶ quae de episcopatibus vestris eundem archiepiscopum proferantur¹⁷, eius iudicio relinquatis nec (juemlibet clericum vel loicurrz vestrae iurisdictionis detertere¹⁸ vel impedire tentetis, quoniam Casant¹⁹ ad praefatum Archiepiscopum, si voluerit, possit transferre.

CAP. II.1

De causa specialiter delegata a Papa legatus se intromittere non potest.

Coelestinus II.2

Studuisti a nobis³ * quærere⁴ utrum de causa, quam alicui delegamus, alius, qui sit generalis in provincia⁵ legalis⁵, vel ante cognitionem⁶, vel postea cognoscere valeat, vel⁷ commissionis nostrae processum, quem iudici delegato transmittimus⁸, taliter⁹ impedire. Hanc itaque dubitationem de animo loo amputare volentes Respondemus, quod, quum mandatum speciale derogat¹¹ * generali, legatus commissionem alii¹² vel aliis factam specialiter impedire non debet nec potest, unde¹³ *, et si secundum formam expressam¹⁴ mandati nostri sententia iam¹⁵ * fuerit promulgata, non poterit ipse legatus, nisi super hoc mandatum speciale receperit, eam quomodolibet irritare. Ipsam tamen, si rationaliter lata fuerit, confirmare valebit¹⁶ et executioni mandare¹⁷.

CAP. III.1

Legatus etiam de latere ex generali legatione non potest transferre episcopos, vel unam ecclesiam cathedralem alteri subicere, et alteri concedere ius primatiae, vel diles episcopatus unire, vel unum dividere; excommunicatos temen propter manuum iniectionem in clericos absolvere potest. Hoc dicit cura c. seq.

Innocentius III. tit.2 sancti Laurentii in Lucina Presbytero cardinali, sedis apostolicae Legato.

Nisi specialis illa dilectio, quam ad personam tuam habuimus et habemus, iustum, immo iustissimum motum animi nostri temperaret, poena docente³ cognosceres⁴, quantum in personam tuam excesseris, quantumcunque⁵ in

Romanam ecclesiam deliqueris, matrera Mata, quae quum te nutriverit et exaltaverit, tu eam penitus sprevisse videris, qui⁶ spretis canonicis sanctionibus et consuetudine generali, motu proprio praesumpsisti, quod nec factum fui⁷, nec auditum, venerabilem fratrem nostrum Troianum episcopum regni Siciliae cancellarium praeter speciale mandatum nostrum de Troiana ecclesia ad Panormitanam⁸ de facto, quia de iure non potuisti, transferre. [Sane etc. cf. c. 3. de usu et auct. pall. I. 8.]

CAP. IV.1

Summatum fuit supra in cap. praecedent.

Idem eidem2.

Quod translationem j-portitfcis de Troiano episcopatu ad Panormitarum metropolim a te factam nolumus ratam habere, retas utique non antarditudinis, sed rectitudinis nos induxit, quia, Licet in regno Siciliae generalis sit tibi commissio legatio, ad ea tamen sine speciali mandato nostro³ non debuisti manus⁴ extendere, quae in signum privilegii singularis sunt tantum summo Pontifici reservata. Tomen Et si quaedam ex his, quae de⁵ speciali concessione saepe fuere legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio, qui propter sacrilegas manuum iniectiones in clericos, incidunt⁶ in canonem promulgatae sententiae, videantur ex ipso legationis officio iam licere legatis, an existimas⁷, quia vices nostras tanquam legato tibi commisimus exsequendas, quod⁸ Panormitanam ecclesiam posses subicere Messanensi, ut illam praeficeres isti⁹, concessio sibi privilegio primatiae? An putas, ex eadem causa tibi licere, duos episcopatus unire, vel¹⁰ unum dividere sine licentia speciali? Non ergo in eius odium, vel ad iniuriam tui reputes esse factura, sed ut privilegium Patri maneat inconcussum, quatenus el felix memorie Alexander Papa, praedecessor noster, quasi simile fecerit, obviando praesumpti legati, quenz in Hispaniam destinaret, voleat a sinzile alentare. [Super eo vero etc. cf. c. II. de temp. ord. L. u.]

CAP. y.i

Ex quo legatus retulit causam Papae, illius desinit esas iudex.

Idem Bononiensi Episcopo et M. Capellano2*, Subdiacono nostro.

Licet Tranenses³ canonici ab initio dissensissent, tandem tamen alunes unanimiter consenserunt, dilectum filium G. fratrem Cassinensis abbatis in archiepiscopum eligentes, cuius electionem venerabilis frater noster⁴ Portuensis episcopus, tunc apostolicae sedis legatus, examini praecipit, et examinationem redactam in scriptis fecit sigillis dilectorum filiorum archidiaconi et magistri tetrarchae⁵ muniri, cum suo (>toque sigilo ad sedem apostolicam transmittendat. Literas quoque sitas nobis pro dicto fratre Cassinensis abbatis deprecatorias destinavit, quas cum decreto electionis omnium canonicorum subscriptionibus roborato, nec non et literis suffraganeorum et populi, tres de canonicis Transiensis ecclesiae, ab universo capitulo destinad, nobis laumiliter praesentant, petentes electionem cononicam de persona idonea celebratam auctoritate apostolica confirmari. Nos autem ad maiorem cautelam a praedictis⁶ canonicis in iuramentum recepimus, non a nobis exactum, sed ab ipsis oblatum, et factura electionis, sicut est el nzoris et iuris, exaninavimus diligenter. Interim vero Nuncius praefatus⁷ Cassinensis abbatis suas nobis literas praesentavit, gravem contra iam dictum legatum querimoniam continentes, quod, postquam electionem examinaverat, et eam ad nostrae deliberationis examen transtulerat, nunciis⁸ iam directis, iterum⁹ electionem eandem malitiose nimis examinare praee-

Tit. XXIX. Cap. XLIII. 5) hoc: Codd. coll. o.
Tit. XXX. Cap. I. 1) Restitutum ex App. XLIV. 3.; Lps. XXXII. 1.; (ass. XLI. 1.; Bamb. XXXII. 1.; Comp. I. c. un. h. t. (1. 22.) 2) episcopis: 11; - ap. Jaffé non invenimus. 3) metropolitani: FGHAIYI 4) archidiaconus: Q 5) perferatur: Abc 6) id. areh.: deest: Con. cit.: forte deest: AbcQ 7) metropolitano: R 8) causaria: Coll. cit. 9) deferatur: Ib. 10) add.: ecclesiasticas: Aac 11) per gner.: PQ; per aliquam quer.: 0 (om. seg.: aliquorum) 12) proveniunt: Abcl; pervenerint: Q 13) tua: O 14) probatur: Ib. 15) add.: venerabilitati vestrae: 0 16) quaecunque causas de veatr. proferuntur: P; quatenus causas: 0 17) perferuntur: Q; perferuntur: Ah0 18) detinere: Aac 19) causas suas: 0; in praefata causa: R.

Cap. II. 1) Restitutum ex Atan. extra tit. no. 31.; Comp. II. c. un. h. t. (1. 13.) 2) magistro Columbo: B; Columbo: T; - 1191-98. Potthast s. 10. 10729. 3) a nob.: deest: Codd. coll. o. 4) inquirere: T 4) provinciae: Bbg (in deest); provincia ipsa: T 6) add.: causae: Bb 7) et: lfbabghi; deest: Bc 8) transmissimus: T 9) valeat taliter: Bbi 10) dubietatem: BLT 11) deroget: FGHhBT 12) alii vel: deest: Bc; alicui vel aliquibus: I 13) lunde: deest: FGH111; ubi etiam si: BT 14) apostolicam: Bb 15) jalli:

reest: Codd. coll. o. BT 16) valet: Bit; valeat: Bi 17) demandare: Cont. Bihva.

Cap. III. 1) Restitutum ex Comp. III. c. 1. h. t. (1. 19.) - cf. not. ad c. 3. do sis. pall. (1. 8.) 2) C. tit.: Cbedefgh; so.: ao. 1200. - Potthast no. 1112. 3) accedente: Cb 4) nostram: Ib. 5) quantum: Ch Richter. 6) tu eam: Ca; tu enim: Cbc; tu autem: Cgh 7) add.: temporibus prioribus: Cb 8) add.: ecclesiam: eG.

Cap. IV. 1) Restitutum ex Atan. 1. (1. 19.); Comp. III. c. 2. h. t. (1. 19.); - cf. net. ad c. 11. de temp. ord. (1. 11.) 2) scr. ao. 1200. - Potthast no. 1056. 3) nost.: deest: CT 4) manum: T 5) de: deest: T 6) inciderunt: Lr 7) aestimas: CabT 3) quod in: Ca; quia: Ch 9) MI: M.; deest: Cb 10) vel etiam: Cb 11) volentis: Clie

Cap. V. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. V. 69.; Comp. III. c. 3. h. t. (1. 19.) 2) Cap. et: FGHIX Reg.; nomina in Codd. corrupta si uat; leg.: Bituntino (Bitonto) ep. et 111a raicano subd. et cap. nostro: Reg.: - Potthast Reg. no. 1707. 3) Traviniani: A; Troiani: Lb; Troianenses: Cb 4) Petri: Cb; Petrarchiae: CL 5) praefatis: Cbc 6) praedicti: O Reg. 7) cum nunt.: Cbc 8) interim: Oh; deest: Cc

sumpsit. -j Unde petebat per viros idoneos suspicione carentes ile ipso facto diligenter inquiri. Quumque praefatus super-venisset episcopus, et ea, quae gesta sunt, intellexissemus ah ipso, De comrauni consilio fratrum nostrorum examinationem secundam, tanquam a non suo iudice factam, postqual negotium ad nostrum fuerat translatum examen, censuimus irritam et inanem. [Quia lamen etc. Dat. Lat. VIII. Kal. Iul. 1202.]

CAP. VI.1

Legatus de latero confort beneficium vacans, Hect illud spectet ad praesentationem alienius clerici. Illoc dicit et est casus notabilis.

Idem sancti P. 2* et sancti Leonis Ahbatibus, et R. archidiacono Tullensibus.

Dilectus filius R. Metensis canonicus nobis liztmiliter intimavit, quod, quum venerabilis frater noster Praenestinus episcopus, apostolicae sedis legatus, ecclesiam sancti Trudonis ad resignationem proprii pastoris in manibus eius factam liberaliter contulisset eidem, dilectos filius B. Metensis archidiaconus, ad quem illius ecclesiae praesentatio pertinebat, asserens, quod eodem inconsulto conferri non potuit a legato, (lonctioni eius nrinus rationabiliter se opponens, canonicum ipsum super eadem ecclesia indebite molestare praesumit 3. Quum igitur plus iuris habeat in concessione praelatus, quam in praesentatione patronus, nec praeiudicetur praelato, si quando per apostolicae sedis legatum eo inconsulto ecclesia concedatur, discretioni vestrae per rpostolica scripta4 mandarnus quatenus clicitum archidiaconum, ut ab eius super hoc indebita molestatione desistat, monitione praemissa5 per censltrim ecclesicLstictrrrt appellatione remota cogatis. [fl'ullis literis etc. Dat. .dnagntac T. Kal. Mart. "lo. II. 1204.]

CAP. VII.1

Legatus in pluribus locis potest in quolibet dictorum locorum iurisdictionem suam exercere ita, quod facta unius loci potest in alio explicare. }loe dicit Panorm.

Idem illustri Regi Francorum2.

Novit ille, qui nihil ignorat, quod regiae sublimitati (Et /..a.) Ex 3 parte tua querimoniam accepimus 4, videlicet quod, quum tibi legatus 5 esset certa ratione suspectus, post appellationena, ad nos iriterpositaut extra fines regni Francorum in terram tuam interdicti sententiam promulgavit. j Qui etictnt ira. animcwn lnanl prontiserurit et obtaderunt iw-are, quod ill enruSO legatis 6 et delegadis rlostris super une negotio scabis inri, el g.torl propter hniasanadi negotiunra nec per nos, nec per alium literis ex parte nostra citatus, ut inri paret, ptedicirtm petens .sententiam recepto htriusmodi cautione 7 relct:txari. Ceteruni ad ea, ejuae contra crardinctles 8 obiecerait, et eis respondiava, et Tuae magnificentiae respondemus, quod etsi fines regni Franco-ruin exierat, nondum tamen fuerat terminos 11 suae legationis egressus, quum non solum in regno Francorum, sed in Viennensi, Lugdunensi et Bisuntinensi provinciis iniunctam sibi a nobis legationis sollicitudineln suscepisset.

CAP. VIII.1

Praesente legato de latero minor legatus executionem officii sal dimittere debet.

Gregorius IX. Patriarchae Hierosolymitano.

Volentes (E't infra:) Fraternitati tuae legationis officium in provincia tua duximus committendum, ita tamen, quod, si legatllm ad partes illas de latere nostro contigerit destinari, executionem ipsius officii, quamdiu legatus ipse ibi fuerit 2, pro sedis apostolicae reverentia omnino dimittas.

Tit. XXX. Cap. VI. 1) Rctstistvos ex Rep. Brega. VI, 241.; Carp. III. c.4. h. t. (1, 19.) 2) s. Apri et S. Leonis abb. et mag. R. archidiacono Tullensib.: FCRlh"C Rey. - l'othast no. 2133. 3) praesurnit: FC Itcg. 4) per . . . ser.: mate ostisii Ricld. 5) praeavia: L8

Cap. VII. 1) l'fstitstsa ex Comp. III. c. 5. le.1. (1, 19.) 2) ser. «0.1200.- l'othast so. 1074. II. l'dcyer textas c.c Comp. III. desvmrtus hic est: l'uper autom pr. dil. fil. 3l. (11ich.: (c'g fil. nostr. Dlichil.: Ca) et Watt. (Vallen.: (al) milites, ot postuadum dif. fil. 'flag. l'. decanum Aurelianensem cum literis tuis benigno recepimus, et curavimus multipliciter honorare, sicut per ipsos poterit tuse serenitati plmnus patere. Ipsi antela in »ostra et fratuun nustrorm praesontia constituti contra eundam card. ex parte tua querimoni. au, iuteuderunt, 4) iutenderit: Ca; intentarunt: Ch 5) leg. : atesl: C 6) «dd.: nostris : CL (et del. nost.; deest) 7) add.: luratoria: L'ac 8) legatum: Ch 9) metas: Ca; fines: Ch Cap. VIII. 1) 1227-34. - l'othkast no. 9559 2) fuera): F.V'

CAP. IX.1

Legatus, non de latero sed ratione persona°, extra provinciam sibi deere-tari absolvere nequit excomunicatos pro inctioe manlnun in clm'iros, nec etiam in provincia, si tales excomunicati atfende veniant. Legahes vero ratione dignitatis nullos tales absolvit. 11. r.l. secundum communeun intellectum.

Idem.

Excommunicatis pro iniectione manuum violenta ec-clesiae Romanae legati, qui de ipsius latere non mittuntur, extra provinciam sibi colnmissam, vel ibidem, si htliuInodi manuum iniectiones illuc contingat aliunde accedere, et qui ecclesiarum suarum praetextu legationibus sibi vendicant dignitatem, etiam subclitis, quamvis in provincia sua exsi-stentes, beneficium absolutionis impertiri non possunt, nisi de speciali gratia illis et istis amplius a sede apostolica con-cedatur.

CAP. X.1

Durant legati statuta etiam legatione finita, linitur tasan sui delegati iurisdiclio, si citatio non praecessit.

Idem.

Nemini dubium esse volumus, quin legatorunl sedis apostolicae statuta edita in provincia sibi commissa durent tanquam perpetua, licet eanclem postmodum sint egressi; secus autem, si causas cluxerint aliquibus clelegantlas, quum iurisdiclio istorum exspiret, si ante illorum discessum horum citatio non praecessit.

TITULUS XXXI.

DE OFFICIO IUDICIS ORDINARIi.

CAP. I.

Episcopi in suis dioecesibus possunt crimina iquirero et punire, et, eium opus fuerit, invocare braehiur saeculare.

Ex synodo Ioannis Papae.

Perniciosa j [inoler. it consueculo, zat ittdc.c jrublctt.e rel mi-raister pecc'ata populi, quite ab episcopis saant inq?tirendu, quibts animaron?. sollicitwlo Contrissa est, quasi iragacirendca vendan], el ea oceca.simte licetiter sc:elesta rito ratrgmentetur, et, Si in puroprie-tate ecclesie vel clerici frntinas inreniant adulteras, in f'arnant, coniprehendrozit, ililanicant dones: tlionrini eartm ponentes eas relintarat, pro quo consanguinei earumt in naodicani rhereiunt paatpercttem, et eo ortline liberius post venditionenz fomdcari non, vreitunni, dicentes nihil pertinere ml episcopwn, quae a publico examinada rignoscitw et redentpta, quo(' onirairto irregdariter ritolecisse znanif'estuni est.] Habeant igitur episcopi singula-rm urbium in suis clioeesibus 2, liberam potestatem acclueria 3 et scelera inquirere, ulcisci et iuclicare, secundum quod canones censent 4, absque impedimento aliciui. Et quum opus fuerit, [ad costprisaendo, rebelles et coattentptores] ptblum 5 convocat auxillum 6 non ad praeiudicandum, sed potius ad ea, quae Deo sunt placita [et s'calalti aumeoetm con-venitnt,] prosequendum 7.

CAP. 17.1

Ordinarius, qui scit, non ut iudex vol harno, sed ut Dcus, subditum cose criminis reum, indeterminate poterit, sed non nomination, emu arguere vol punire.

Eugenius Papa.2

Si sacerdos sciat pro 3 certo, aliquem, esse reum aliciui criminis, vel si 4 confessus fuerit, et emendare noluerit, nisi iudiciario ordine quis probare possit, non debet eum arguere,; nominatim, sed indeterminate, sicut dixit Christus 1: „Unus vestrum me traditurus est." Sed 7 si ille, cui damnum illa-tum est, petierit iltsttiam, potest excommunicare auctorem

C ap. IX. 1) 1227-34. - PotO,ast no. 9560. Cap. X. 1) 1227-34. - Potthast so. 9561.

Ti t. XXXI. Cap. I. 1) l'fstitatam ex srinod. Rosa. leab. sub locnme IX. ao. 898. c.12.; Comp. Lc. I. h. t. (1, 23.) c.4. deecadrllt. (5, 13.) 2) suadioccesi: A orig. 3) adulterina scelera: A'ckl I. 4) censuerunt: ore; 5) populum: Aabc V. O) aux.: (leesl A I. V.; publicum placitum convocat: (trf. 7) ad custodiendum et prosequendum: aakt I.; prosequenda: Aa V. Abc I. Cap. II. 1) ResItoluiii ex Ajqi. XXXI. 7.; l'ips. XXXII.3.; Case. XLI. 3.; Raseb. XXXII. 6.; Comp. l. c. 6. h. t. (1, 23.) 2) Augustinus: Q; tingustinus Papa: Ah.; Eugenius 111. co. re. (i. e. cose. l'esanesi): P.; Alex. III. liorvi• censi episcopo: O; yuod l'it'itnto son pleeuit, (puppe qui ex cose-dio albino desubanan esse ipsis mitosis verbs aloccstibrs. cnserct. - l'ster Mitos lins. casones t.o.a exstat. - Jaffr Alex. III. attribuit. (1159-81.) - so. 9092. 3) pro cert.: deest: AbR 4) si: deest: R 5) redarguere: 011 6) verba: dix. Clic. : a Raptando apposita sast. - cf. dtare. XIV. 18.) 7) Si vero: o

damni, hec etiam § ci confessus sit 0. Sed tamen non nominatim ¹⁰ potest eum remove a communione, licet sciat eum esse reuin, quia non ut iudex scit, sed ut Deus. Sed debet cura admonere, ne se ingerat, quia nec Christus Iudam a communione removet.

CAP. III.1

Si ordinarios subiectus episcopo profert in **sibi subiectum** instara censurara ecclesiasticam, **episcopus** illam servare debet, et illam sine satisfactione et canscientia proferentis relaxare non debet.

Alexander III. Florentino ² Episcopo.

Quum ab ecclesiarum praelatis ecclesiastica sententia ³ in malefactores aliquos promulgatur, rata debet et firma consistere, et ⁴ usque ad condignam ⁵ satisfactionem inviolabiliter observari. Quapropter *discretionis vestrae per apostolica scripta [praecipiente] mandamus* ⁶, quatenus, si quando dilectas filias noster Laa⁷, ⁷ plebanus sancti P. ⁸ de Lacar⁹, in clericos vel laicos ¹⁰ parochianoS suos interdicti ¹¹ vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, ipsam radas ¹² inviolabiliter observari, et ¹³ eam sine congrua satisfactione et absque eiusdem plebani conscientia non ¹⁴ relaxes ¹⁵.

CAP. IV.1

Si ordinatio vacantis ecclesiae etiam patronatae ex iuxta cansa differtur, est ibi per episcopum oeconomus ponendus.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo et eius Suffraganeis².

Quum vos plerumque¹ oporteat ordinationem ⁵ ecclesiarum differre pro ea, quod quandoque personae vobis ⁶ minus idoneae praesentantur⁷, aut interduan inter vos ⁸ et praesentatores ⁹ personarum alia de causa radix dissensionis ¹⁰ ellerserit ¹¹ *procienduna aob?* ¹² est, ne occasione huna ¹³ *tionis* et ¹⁴ *carulcali aia tea?iaa fruolas illarun?* ¹⁵ depereaat, aut eis in *spa?itualibus gracia provea?ica?i detrimento*. Iude est, quod¹⁶ fraternitati vestrae *per apostolica scripta praecipiente* mandamus, quatenus, si quando ¹⁷ in illis vacantibus ecclesiis, in quibus ecclesiastica persona praesentationem non habet, vel quia personae minas idoneae *rohis* praesentantur, vel alia ¹⁸ de causa, de ¹⁹ iure personas non potueritis ²⁰ in eis instituere ²¹, *[contradictione et]* ²² *appellatione remota* ²³ *ponatis oeconomos, qui debeant* ²⁴ *ecclesianua fructus* ²⁵ percipere, et eos aut in ecclesiarum ²⁶ utilitatem expendere, aut futuris personis fideliter reservare ²⁷.

CAP. V.

Si constat ordinario, quod absolutos a Papa suppressit veram causam, quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si vero sibi non constat, est tamen sibi urgens suspicio contra eum, debet cogere curo se purgare.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Ex parte tua ¹ nobis est constanti assertine proposituna, quorl interdu ² *quidam pro certis causis excoanuniccati sedeam apostolicam assilmit, el reticentes causas, pro (pibus sant vinculo excom.unicationis adstricti, de absolvdinae sua 3 literas 4 deferunt, continentes, ens ad seden? apostolicana accessisse, et auditis confessionibus suis absolutioz? bene)?ciam mea?azisse. Unde Quia nos consulare voluisti, utrum illorum 5 absolutio 6 teneat, qui 7, occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerant 8, absolutiois 9 beneficiunl 10 per sedem apostolicam 11 meruerunt, suae 12 excommunicationis causam aliam praetendentes, nae consultatiozi taliter respondemus, quod, si ita tibi 13 * constiterit, debes eos ecclesiastica censura*

compellere ¹⁴, cum literis tuis rei veritatem continentibus ad sedem apostolicam redire. Si yero id tibi non constiterit, et eos ¹⁵ suspectos habueris, quod confessi non fuerint veritatem, ipsos compeliere debes exinde ¹⁶ coram te, quod ¹⁷ veritatem confessi fuerint ¹⁸, purgatione praestare.

CAP. VI.1

Si ex desidia vel malitia delegati Papae quia perseverat in peccato, ordinarias loci potest supplere, non obstante, quod causa fuerit delegato commissa. Hoc dicit et est casus notabilis et singularis.

Coelestinus III.2

Significavit nobis tuafraternitas, quorl quidam de parochianis tuis, qui pro illicita consanguinitate et ³ *ffinitatis* copula excommunicatione notantur, ad indices remotiores ab apostolica sede literas impetrant ⁴ *comvtissimat.c.* Per quas, quum ab excommunicatione fuerint absoluti ⁵, quia dicti delegati ad locum, ubi **cites** *consanguinitatz rel caffnitatis* produci valeant, non accedunt, nec ⁷ aliquos pro eorum reptione transmittunt, in praenominata nefariae coniunctionis copula remanent et causa debitum non sortiturs effectum. ⁸ *Unde postulasti a nobis, quid sit tibi in tali articulo fitzendum.* Quum ⁹ itaque pro malitia vel desidia iudicis delegati non debeat quis ad relnandllm in copula coniunctionis iniquae suffragium invenire, tale damus tuae fraternitati in hac consultatioale responsum, quod ¹⁰, quotiens ea, quae praediximus, in tua dioecesi evenire contingerit ¹¹, licite potes taliter ¹² absolutos in pristinam excommunicationis sententiam revocare, ipsosque ¹³ tam diu eadem sententia tenere ligatos, donec causa in reptione testium et in ¹⁴ aliis legitimum incipiat habere progressum, *vel aliad exinde suscipias ab apostolica sede mandata.* *[Ceterum etc. cf. c. h. de test. coy. II. 21.]*

CAP. VII.1

Ordinarias supplet negligitiam abbas, non revocantis monachum vagabundum.

Innocentius III. Ausitano ² Archiepiscopo.

Quanta devotio religiosorum ¹ virorum studiosius mandatis *dkinis inhaeret, et creatori suo placere per opera 3 sanctae conersationis intendit, tanto lumuaai generis inimicus ad seductionem cortan sacie fraudis nralignitate laboral, el var-tis modis eis praestical materiam excedendi, et animas eoa?una inextricabili laqueo nititur irretire.* Ad audientiam *siquiclen* nostram noveris pervenisse, quod monachi, canonici ⁴ et alii regulares tuae provinciae ⁵, quum deberent potius in claustris iuxta ⁶ regularia constituta divinis obsequiis vigilare, de obedientia et redditibus, quorum curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias principum et potentum discurrere non verentur, ⁷ *et m2naeribus seis illor'um sibi faeorenz el gratiam acquirunt, ac de eorum 7 faanilitate confisi in cmvntu suo graves dissensiones commovent el ceterortam huua?ilitatean in spiritu arrogantiae contemnenies mandalia praelatoaru-m saoa una inobedientes et contumaces existunt, et contra illaaruan prohibitionena saeculariuna negotioruna sollicitudinibus se inzmernunt. nuoniam igitur propter hoe ardo religionis sois modicum enervatur: fraternitati tuae per apostolica scripta* Mandamus, quatenus, quosunque tales inveneris, nisi ad commonitionem tuam resipuerint, ut proprium *sua.va* in manibus praelatorum suorum sine difficultate resignent, convertendum in utilitatem domas secundum abbatum consilium, et regularem vitam observent, si praelati eorum post tuam commonitionem id exsequi negligenter omiserint, per

Ti t. XXXI. Cap. II. 5) et.: *deest: AabcQ* 9) fuerit: *LR* 10) nominatum: *R*.

Cap. III. 1) *Restitit sou ex App. XXXI, 7.; Lips. XXXII, 3.; Cass. XLI, 3.; Rmb. XXXII, 3.; Imp. I. e. 3. h. t. (1, 23.)* 2) *Inor. onstitutur: OPQN - Irrobas vol plendbas sr?aptrm fuissr ex Coll. ciit. lecliona, rinam suppedtabimns su.spicra?i tica. - 1159-81. - .Jn(f? ero. 9001. 3) censura: A b 4) ut . . . observetur: 0 5) digmnn: PG Ith: (iolt. ciit. 6) praecipimus: Q 7) Late.: ebl'; (lees?: .Ac Si Paucratii: FGHILCa3INQPQR 9) literam: II; Lucarum: P; Lucer: AK; Lucem: ab 10) in late.: 0 11) interduum interdicti: 0 12) faciat: aubcUQR; praecipias: 0 13) uee: 0; ut: PQl 14) nullatenus: JPolii: aligna ratioue: P 15) relaxetis: APQR*

Cap. IV. 1) *Restitutum ex App. XV, 21.; Lips. XXXII, 5.; Cass. XLI, 5.; Brrrb. XXXII, 5.; Comp. I. c. 4. h. t. (1, 23.)* 2) et . . . Sutil: *deest: 0; - 1159-81. - Jaff? no. 8889. 3) nos: 011 4) plurimum: P 5) ordinationes clericorum: 0 6) nobis: Q; deest: LaOP 7) praesententur: .II 8) nos: 011 0) praesentatorem: Ab; pr: 3sentationes: J I 10) dissensio: Ah1; add.: et scandali: Q 11) emergit: F6HIL.IIVAacPQR 12) vobis: A ab 11) et scand.: *deest: Q 14) add.: ecclesiarum: 4abcQ 15) quando illud: P 16) repraesentationem: P 17) aliter: II 18) vel de iure: II; deest: Ac 19) poteritis: LJINALdQ; poteris: 011; non pot.: dcest: P 20) ecclesiis: APQR; eccl. ipsi: 0 21) ewstiture: I' 22) contr. et: *deest: Q 23) cessante: PGHIL'La311'Cotl, ciit. 21) debent; : 1b0 25) redditus: 0 26) personarttm:***

Acachl; ecclesiae personarum: A b; ipsarum: QR; ecclesiar. ipsar.: P 27) observare: G0; conservari: Lb

Cap. V. 1) *Restitutrur ex App. XXXI, 1.; Lips. XX XII, 10.; CaSS.XLI, 8.; Bamb. XXXII, 8.; Comp. I. c. 7. h. t. (1, 23.)* 2) Exoniensi: *O; - 1159-81. - Jaff? no. 8984. 3) sua: deest: Aac 4) lit. suas: Q 5) illa: Coll. ciit. 6) excommunicatione: R 7) si: Coll. ciit. 8) fuerunt: NO 9) et absol.: AadPQ11 10) privilegium: 0 11) verba: per . . . ap.: addita srmt a Rarpwado 12) sui: Ad; sive: AhO 13) sibi: *deest: Ac0 14) cogere: Cali. ciit. 15) eos: deest: Q 16) quod exinde: AQ 17) rei: A 18) sint: R**

Cap. VI. 1) *Restitutrur ex Gilb. acct. 1. (1, 14.); Comp. II. c. 2. h. t. (1, 14.)* 2) Alex. 111.: *La; Clero. III.: By; -ser. 1191-98.-JaS'e '0a. 10721. 3) vel: B; et aff.: dcest: 5'a 4) impetraverint: BaSa; impetraverit: Be; impetraverunt: B3 5) soluti: Su 6) add.: videlicet: ib. 7) aut: BSa 8) sortiator: FAa 9) Quum itaque dolus suus alicui patrocinar non debeat nec chfa))) quia (qui: .4i) pro malitia vel desidia iudicis delegati debeat: R.Sa 10) quia: Sa 11) continget: BabgSa; contingat: Bi 12) tales: Ith 13) ipsos quoque: Bb 14) in: *deest: 5110u**

Cap. VII. 1) *Restitutrur ex Reg. Bal. I, 80.; Comp. III. c. 1. h. t. (1, 20.)* 2) *leo.*: Auxitano: FGLh'LaNcl Reg. (Aarch) - Potthast 710. 57. 3) omnia op.: Cb 4) et can.: GhCb; can. regulares et alii: Ch 5) in tus provincia coustituti: Clleg. 6) secundum: Cal/ 7) ipsorum: O

suspensionem officii et beneficii appellatione remota compellas. [Dat. Lat. XIV. Kal. Apr. 1198.]

CAP. VIII.1

Ab uno episcopo excommunicatus ab aliis est vitandus. Et archiepiscopus per querelam aditus, non absolvit, nisi primo remittat.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo et 2 eius Suffraganeis.

Ad reprimendam malitiam perversorum poenae certae sunt in canonibus constitutae 3, quas, sicut latas a vobis interdum 4 in subditos vultis 5 inviolabiliter 6 observari, ita latas ab aliis debetis inviolabiliter 7 observare. Ideoque per apostolica scripta mandamus, quatenus sententias, quas venerabais frater noster Lexoniensis 3 episcopus duxerit in subditos suos canonice promulgandas, et vos ipsi servetis, et eas a vestris subditis faciatis 8 inviolabiliter observari. §. 1. Tu yero, frater archiepiscopo 10, quum excommunicationis sententia per appellationem non suspendatur obiectum, si quis excommunicatus ab episcopo 11 de iniusta tibi fuerit excommunicatione conquestus, ad ipsum, ei 12 quasi coepiscopo deferens, absolvendum secundum ecclesiae forlllam remittas. Qui 13 si forte noluerit ipsum 14 * absolvere, tu recepta cautione iuratoria absolutionis munus ei poteris exhibere, ita tamen, quod, nisi legitime tibi constiterit, eum contra iustitiam excommunicatum fuisse, ex debito sibi iuramenti 15 praecipias, ut super eo, de quo fuerit 16 excommunicatione notatus, eidem episcopo satisfaciatur competenter. Quod si facere forte contempserit, eum in excommunicationis sententiam appellatione remota reducere non omittas. [Dat. etc. Kal. Ion. 1198.]

CAP. IX.1

De causis subditorum archiepiscoporum et episcoporum suorum patriarcha non cognoscit, nisi per appellationem legitimam, aut vigore consuetudinis seu privilegii.

Idem Turonensi 2 * Archiepiscopo.

Duo simtl T consltltcttionem scilicet el querinzoniam, t azica tuac fraternitatis petitio continebat, per quam venerabili fratre nostro Hierosolymitano patriarcha conquereris 3, clericos tunc tecum iniuste gravari, qui eos, spreto tito iudicio, coranz quo parad su.nt de se querimoniam 4 deponentibus justifican exhibere, licet ad eum per appellationenz causa ntininte deferatur, coranz se responclere compellit, et utunz cid id possint de iure coztptelli, per nostras postulas literas edoceri. Volentes igitur tibi super gravanzinihus provieler praedictis, Consultationi tuae taliter respondemus, quod 7, quoln sit in g canonibus diffinitli.m, primates vel e patriarchas nihil iuris 10 prae ceteris habere, nisi quantum sacri canones concedunt, vel 11 * prisca illis consuetudo contulit ab antiquo, ita, ut secundum Nicaenas regulas sui privilegia serventur ecclesiis, praeterquam si apostolica sedes aliquam ecclesiam vel rectorem ipsius quolibet speciali privilegio decreverit honorare, de fixatum nostrortnn consilio respondemus, quod, quamdiu clerici tui coram te voluerint stare iuri, compelli non debent iudicium eiusdem patriarchae subire, nisi causa forsitan per appellationem ad eius audientiam perferatur, aut, quod non credimus, ei aliquid super 12 hoc a sede apostolica sit indultum. [Dat. Lrd. Non. Ian. 1199.]

CAP. X.1

Archiepiscopus impeditus potest consecrationem sui suffraganei alteri committere, et consecrandus tenetur ab illo commissario munus consecrationis recipere.

Idem Turonensi 2 Archiepiscopo.

Quod sedem apostolicam j- consltlis super his, quae tibi dr* bia existunt, gratum gerimus et acceptunz, et toa exinde fia- ternitas merito 3 videtur commentlanda, quum lex divinae con-

stitutionis eandenz seden?, totius posuerit orbis terrarunz nzagistrant, ut quicquid dubitatur ab aliquo, ab ea tandem eiusdem ratio regid-valor: Nos siquidem consulisti 4, utrum, si forte aliqua infirmitate vel alia 5 iusta causa detentus aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui coepiscoporum tuorum vices tuas committere licitum tibi esset, i et utrunz electos, qui pro consecratione instaret, ab eo, cui vices toas taliter commisisses, deberet 6 licite consecrari? In quo Consultationi tuae taliter respondemus 7, quod in tali articulo 8 constituto et tizas vices, ut dictum est, tibi e colnmmittere licet, et consecrandus munus debet ab eo consecrationis accipere 10, cui eas duxeris committen das, dummodo catholicus habeatur, et impedimentum ei 11 ex subtractione gratiae apostolicae sedis non obsistat. [Dat. Lat. XVI. Kal. Iun. 1199.]

CAP. XI.1

Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatara subditis suttli:1-ganei committere potest, non tamen ad ipsam suscipiendam compeliere potest. H. d. usque ad §. Praeterea. - 0. 1. Mortuo delegato Papas, qui excommunicavit reum, vel actorem in possessionem induxit, si eius successor in delegatione succedit, absolvere et restituere possessioneui poterit, alias solas Papa restituet et absolvit, praeterquam in mortis articulo; ne tamen currat annalis praescriptio, reus coram ordinario, vel puWicis personis de stando inri cautionem praestabit. Hoc ciicit.

Idem Episcopo Heliensi2.

Pastoralis officii (Et infra: c f c. 28. de off. iud. del. I. 29.) Ex parte tua fuit insuper quaesitum 3 *, utrum, si aliqua causa fuerit ad archiepiscopum per appellationem delata, possit eandem iure ordinariae potestatis suffraganei sui subdito delegare, vel animadvertere in eundem, si causam renuerit suscipere delegatam? Ad quod utique respondemus, quocl archiepiscopus ipsum ad suscipiendam delegationem huiusmodi compeliere nequit invitum, quum in eum, exceptis quibusdam articulis 4, nullam habeat potestatem, licet episcopus suos eidem sit metropolitana s lege subiectus. [Praeterec etc. cf. c. 28. de off. itl. del. I. 29.1 §. 1. Edoceri Praeterea postulasti, an alicui 6 liceat sine speciali mandato apostolicae sedis, delegato, qui reum propter contumaciam manifestam excommunicationis vinculo innodavit, vel petiorem causa rei servandae in possessionem petitorum induxit, rebus humanis exempto, eidem volenti iuri parere absolutionis beneficium impertiri, et 7 possessionem restituere infra annum, sufficienti recepta prllnitus cautione? Ad quod utique dicimus, quod, quum delegatus, quantum ad illud sit maior ordinario, sine mandato summi Pontificis excommunicatus ab huiusnloci delegato non potest per alium, praeterquam in mortis articulo, absolutionis gratiam obtinere, nisi forsitan 19 delegatus talis exstiterit, cui alius succedat in onere et 11 * honore. Nec per alium, quam per summum Pontificem recuperare poterit possessionem amissam. Verumtamen, ne alius post annum verus efficiatur possessor, coram ordinario, vel si eius copiam habere nequiverit, coram publicis et honestis personis, ut quasi praescrptionem interrumpat annalem, offerre ac praestare, quod iuri parebit, poterit cautionem, ut sic post annum recuperare possessionem per sedem apostolicam mereatur [(luasivstz etc. cl. c. 53. de app. II. 28. Dat. Rozo. ap. S. Peb. XI V. kal. Jan. 1204.)]

CAP. XII.1

Papa per rescriptum, quo mandat ordinario, ut subditos suos corrigan, non facit ex hoc ipsum delegatum, ideo ab eo poterit appellari ad proximam superiorem, sicut, si Papa nullum mandatum fecisset. Illoc dicit.

Idem Archiepiscopo Senonensi2.

Licet in corrigendis excessibus iuxta canonicas sanctiones 3 * appellationis sit diffugium interclusum, et ideo venerabais froten noster Parisiensis episcopus a nobis receperit 4 in mandatis, ut tam circa monachos et alios viros religiosos, quam etiam clericos saeculares suae iurisdictioni

Tit. XXXI. Cap. VIII. 1) Restitutuntex Rey. Bal. I, 228.; Atan. S. (I. 14.); Comp. III. c. 2. h. t. (1, 20.) 2) et ... Suff.; deest: Cacgh - Potthast no. 250. 3) Institutae: CabT 4) add.: sententias: FN 5) volumus: T 6) inviolabiles: LbNCL Reg. 7) Inde est, quod universitati vestrae: CT Reg. 8) ley.: Lexoviensis: T Reg. (Lisieux) 9) violari nullatenus permittatis: CabT Reg. 10 arch.: deest: Cyh 11) ipso: FLAMNCacghT Rey.; ipso episcopo: Ch 12) chis: CabT 13) Quod: Ch 14) illam: FHILalfVCabgh Reg.; eum: Lb 15) im'amento: FNCh 10) fuit: GT: fuorat: M. Cap. IX. 1) Restitutunt ex Rey. Bal. I, 515.; Gilb. auct. 2. (1, 14.); Comp. III. c. 3. h. t. (1, 20.) 2) ley.: Tyrensi: GHILitMCdefgh Rey. - Potthast no. 562. 3) querebaris: CacS'a 4) querentibus: CaSa (depp.: deest) 5) et consult. t. (consultationibus tuis: Rey.) quod canones sentiunt (sanciant: CaSa) respondere: C54a Rey. 6) tal.: deest: FI; tal. resp.: deest: CaSa 7) quod: deest: ("Rey. 8) in: deest: Sa; - cf. c. 8. C. IX. gu. 3. 9) vel:

deest: Cgh 10) privilegia: CabSa Rey. 11) et: FGHIKLCacghSa Rey. 12) verba: super hoc: addita sunt a Raymarino.

Cap. X. 1) Restitutunt ex Rey. Bal. II, 77.; Gilb. auct. 1. (1, 18.); Comp. III. c. 4. h. t. (1, 20.) 2) Tiren.: F; Cyren.: N; - Potthast no. 703. 5) non immerito: Sa 4) decrevisi provide consulendos: C5a Rey. 5) do causa: C 6) debeat: Sa 7) tale damus responsum: C5a Rey. S) add.: te: LaCh 9) recipere: LaCaSa Rey. 10) ei: deest: Cia ley.

Cap. XI. 1) Restitutunt ex Rey. Brego. VII, 169.; Comp. III. c. 5. h. t. (1, 20.) 2) Potthast no. 2350. 3) requisitam: Codd. coll. o. O Rey. 4) ceros art.: C5a 5) metropolitana: GHKLNCReg. 6) add.: ordinario: FN 7) vol: C5a 8) infra: Cont. Brilum. 9) prlus: C5a 10) forsitan: iB. 11) ac: FGHICh.

Cap. XII. 1) Resdiutun ex Rey. Bol. X, 171.; - Comp. III. e. 6. h. t. (1, 20.) 2) Potthast no. 3249. 3) hiato ... sanct.: (lees!: Codd. coll. o. 4) recepit: NCh.

subiectos, qui multa et 5 gravia crimina 6 committere proponunt 7, quae cedilla non solum in criminum dispendium, sed etiam in scandalum plurimum, inquirat et corrigat appellatione remota quae videri corrigenda, statuens ad reformationem eorum quod regulare fuerit et honestum; quia tamen intentionis nostrae nec fuit, nec esse debuit, nisi dictioni tuae per mandatum huiusmodi derogare: praesentium auctoritate duximus declarandum, quod, si frater sit in inquisitionibus ab eodem episcopo, non tanquam delegato, sed tanquam ordinario faciendis, aliquis casas enlaserit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanam 9 appellare, praedicti occasione mandati auctoritatis tuae, quo minus ad te tanquam ad metropolitanum appellari lo valeat, nolumus aliquatenus derogare n. Tu lamen nec impedias per te ipsum, nae per alias finjas inpediri, quominus idem episcopus in carigendis excessibus subditorum officii sui de Lilam exsequatur, etsi j'etr.sma jra casa concesso ad te bici-ir' appellatum, jn. oppelationis causa lurulentem el inste procedas. [Dat. Ram. ap. S. I'etr. XIV. Kal. Jan. .9a. I. 5207.]

C7A1. SIII.1

I'raelati si/Mitos corrigunt et refonnant, appellatione remota, vel consuehido non obstante. Si tamen capihilum conmueva corrigere excessus caonicorum. si infra terminum ab episeopo praetienrhui non Arcit, ipso episcopus lioc faciet. Ilnc lfen usque ad O. Cetm'um. - 0. 1. Si canoni ei sine m:uritestia et ratiouabili causa, utaxime in couteinrptum episcopi, cessaut a rliuius, episcopas cessationem non servabit, et metropolitanos vire t'apae cognoscat. Illoe dicit. -- 0. 2. Praelatus in impositione poenae ca)ere debet a quaestu pecuniae, et ab mnini alio gravaurine. II. d. IISgnC ad Imcln.

Iclem in concilio generali-.

Irrefragabili constitutione sancimus, ut ecclesiarum praelati ad corrigendum t subditorum excelsas, maxime clericorum, et-l reformandos 5 mores prudenter ac diligenter intend<ult, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis et reformationis officium libere valeant exercere, clemernilus ^, ut executionem ipsorum 7 nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire, nisi fca-nlarn in talibus excesserint observandam. Excessus tomen canonicorum cathedrales ecclesiae, qui consueverunt corrigi per capitulum, per" ipsum in illis 10 ecclesiis, qui n talem hactenus consuetudinem habuerunt, ad conunonitionem vell-* iussionem episcopi corrigant infra terminum competentem ab eo 1:1. praefigendutn, alioquin ex tunc episcopus Deum habeas prae oculis, (orini contraccitione cessrrite) ipsos, ut ll animarum cura requirit, per censuram ecclesiasticam corrigere non postponat. [Sed el alios earum e.r-cessas corr;gere nara (milita, prvil ctuactrtun cansa rey2tirit, debito lamen in "gibaz orline oLserc:uto.1 §. t. Ceterum si canonicis absque manifesta et rationabili causa, maxime in contemptum episcopi, cessaverint a clivinis, episcopus, si voluerit, nihilominus celebret in ecclesia cathedrali 1: et metropolitanas ael querelam ipsius, tanquam super hoc delegatas a nobis, taliter eos per censuram ecclesiasticam cognita veritate castiget, quod meta poenae talia de cetero non praesumant. j. 2. I'rovicleant itaque diligenter ecclesiarum praelati, ut hoc salutare statutum ad quaestum pecuniae vel gravamen aliad a; non convertant, sed istud 17* studiose ac fideliter exsequantur, si canonicam velint l3 effugere ultionem, quoniam super bis sedes apostolica auctore Domino attentissime vigilabit.

CAP. XIV.,

Quinos in civitate vol dfoecesi sunt populi divet'sarum liugttartitn; episeopus debet providere eis per vires idoneos, qui senundum v:u'ietatem liugum*um officia eis celebrent), et sacramenta ministrent. lit si urgeus est necessitas, constituet sibi vi varium pontificem illius linguae; non lamen proptu' loc eadem dioecesis debet habera duos episcopos.

Idem in eodem.

nuoniam in plerisque partibus infra-1* eandem civitatem

Ti t. XXXI. Cap. XII. 5)et: dccst: C'Reo. 6)er.: dccst: Codd.cnll.o. C'Rey. 7) prnponunt: db. 8) in: dccst: LaCabc 9) metropolitam: Cal metropolcos: Cc 10) appellare: C'ac 11) derogat: an, Rey.

Cap. XIII. 1) Restitmtaur er, Corte. Later. IV. leal., ao. 1215. c. 7.; Comp. IV. c. 1. l., t. (1, 13.) 2) Later. Cene.: 0 3) corrigendos: Lb Couc. ap. l'tarsl. 4) et 1b. 5) reformandutn: Df Corr. lls. (i) decrevimus: flldfjl 7) eorum: F: ipsius: ll Cac. 7ls. 8) vel app.: dccst: halo* 9) per: derst: Dbd 10) ipsi: Corte. 3ls. 11) gnae: JHfD Cono. 12) et: FilHl6L111 C'c.c.13)episcopo: FGHllLa.1fNmf 14) prout: Df; prout exegerit: Corte. 15) muleto C'c. lls. 16) aliquod: ib. 17) illud: l'GKIA7.«7LlD« Lrlfle Cono. 18) voluerint: LnUbdjl, Corre.

Cap. XIV. 1) c. 9. ciitsrl. Coac. Comp. IV. e. s. h. t. (1, 13.) 2) intra: HllnLqh Corc. 3) huius civitatis: Dbdl, 4) add.: de eadem dioecesi sive de alia: Db; cisdem prov.: Dl, 5) diversitatem: pHh' :il 6) et eadem:

atque dioecesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus et mores, districtae praecipimus, ut pontifices huiusmodi civitatum 3 sive dioecesum provideant 4 viros idoneos, qui secundum diversitates 5* rltuum et linguarum divina illis officia celebrent et ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter et exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eademque(i civitas sive dioecesis diversos pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita, quasi monstrosos. Sed si propter praedictas 7* causas urgens necessitas postulaverit, pontifex loci catholicum praesulern nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi vicarium in praedictis, qui ei per omnia sit obediens et subiectus. Unde, si quis aliter se ingesserit 3, excommunicationis se noverit mucrone percussus, et, si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum 9, adhibito, si necesse fuerit, brachio saeculari ad tantam insolentiam repellendam 10.

CAP. XV.

Episcopi, qui per se non possunt, tcnentur assumere idoneos, qui suppleant silo loco quoad praedicationes, visitationes et confessionum auditiones; et ut possint episcopi reperire tales, praecipit in ecclesiis cathedralibus et collegiatis tales iustitui.

Idem in eodeml.

Inter cetera, quae ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime sibi noscitur esse* necessarium, quia, sicut corpus materiali, sic anima spiritali cibo nutritur, eo, quoci 3 non in solo pane vivit homo, sed in-l omni verbo, quocl5 procedit de 6* ore Dei. Unde, quitas saepe contingat, quod episcopi propter suas 7* occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hostiles incursas, seu occasiones alias, ne dicamus defectum scientiae, quod in eis reprobandum est ormino, nec de cetero tolerandum, per se ipsos non sufficunt ministrare populos verbum Dei, maxime per amplas dioeceses et diffusas: generali constitutione sancimus, ut episcopi" viros idoneos ad sanctae praedicationis officium salubriter exsequendum assumant, potentes in opere et 10 sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum, quum per se iideri li* nequiverint, sollicito visitantes, eas verbo aedificent 12 et exemplo, quibus ipsi, quum indiguerint, congrue necessaria subministrent 13, ne pro necessariorum defecto conlpellantur desistere ab incepto. Unde praecipimus, tam in cathedralibus guara in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadjutores et cooperatores habere, non solum in praedicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus et 15 poenitentis iniungendis, ac ceteris, quae ad salutem pertinent animarum. Si quis autem i5 hoc adimplere neglexerit, districtae subiaceat ultioni.

CAP. XVI.

hlpiscopus iu ecclesiis dioecesis suae rlebet Cose contentos iuribus episco, palibus, et quae sint inca episcopalia declarat.

Honorius III. Episcopo Assisinatino.

Conquerente oeconomio monasterii sancti Benedicti montis Subasii 4 nobis innotuit, quod tu iuribus episcopaliibus non contentas, quae in ecclesiis seu capellis eiusdem monasterii debes-l habere, a quibusclam earum procuracionem exigis, quas ad dandam procuracionem minime sufficere proponebat, peteras, ut jure tua contentas eTsistens a mole.stctione dictarum ecclesiarum .cliper ceteris resisieres, posttllaas e-tiam ad -non litio neateriaara in. posterum antputandam, ut specificares, quae tibi ratione iuris episcopalis competenter in eisdenl r', quorum li quibusdam iuriLus episcopaliGus specificatis hinc inde lis fuit super praemissis legitime contestata. Nos autem, inspectis probationibus tctrialgue receptis, et quae

Da6 7) praescriptas: F(iHIA'Lb7LVD 8) gesserit: ame. 9)ls. 9) deponatur: C'omc. 10) coumesceudant: Df Cene.

Cap. XV. 1) c. 10. easd. Cotc. - Comp. IV. c. 3. h. t. (1, 13.) 2) esse: deest: F01171SD Cotc. lls. 3) Dfaltb. IV. 5. 4) de: Cotc. 3ls. 5) quod . . ore: deest: Dab: quo(' . . . Dei: deest: lly 6) ex: FGHILLADh 7) suas: deest: Coda. coil. o. D Comc. 8) pop.: reest: lrh 9) ipsi: DaLd 10) ae: 11) idem: ('IA'Dal4g Cotc.: id: Lb; eidem: D0 12) eongr.: deest: Dahoh; congruentiam submin.: Df 13) ministrent: Cono. 14) et: deest: Lblf 15) aut: deest: lllh

Cap. XVI. 1) Restitaitina ex Comp. V. c. 1. h. t. (1, 16.) 2) Asinatini: F'S; Asisinensi: H; lasinit.: O; Assissauato: LLb; Siluacensi: II; Assisinat.: Ea: Alsun.: EL; Assimat.: Ec; Assissiensi: Ert - 1210-27. - l'othast no. 7728. 3) ley.: Sublasii: Ecd (e'ubiaco) .1) debebas: E 5) adL.: ecclesiis: Ea; tibi comp. in eadem eccle.sia: Fl, 6) quibusrl. ergo: F;a; qua. auteni: ls'b; deest: Ecd.

ab utraque parte fuere proposita *plenius* intellectis, decrevimus⁷, ut in ecclesiis seu capellis⁸ tuae dioecesis, ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam obedientiam, subiectionem et⁹ reverentiam, institutionem et destitutionem, correctionem et reformationem, ac to censuram ecclesiasticam¹⁰, iurisdictionem quoque causarum omnium ad forum ecclesiasticum de iure spectantium, poenitentias et sacramentorum omnium, quae ab episcopo sunt recipienda, collationem, synodum et synodatici seu cathedralis nomine duos solidos *Lucensis monetae*, quartam decimationum et¹² mortuariorum, visitationem quoque annuam, ita, quod, quum ad eas visitandas accesseris, non amplius procuratoris nomine requiras ab eis, nisi quantum, pensatis facultatibus earundem¹³, moderate poterunt¹⁴ exhibere, ne¹⁵ * plus ceteris capellis¹⁶ eiusdem dioecesis in procuratoribus¹⁷ ullatenus onerentur, et ecclesiam S. Pauli de Assisii a procuratoris onere penitus relevamus. Tu autem his iuribus in praefatis ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas praeter moderatum auxilium, quod iuxta formam Lateranensis concilii, si manifesta et rationabilis causa exstiterit, cum caritate postulandum, sicut ab aliis ecclesiis eiusdem dioecesis pro necessitate temporis sustinernus.

CAP. XVII.

Episcopus visitans monasterium non introducat saeculares, sed duos aut tres canonicos suos cum aliquibus religiosis.

Idem Abbati et Conventui sancti Remigii² *.

Ut iuxta *illius suprenni post Christum pastoris edictum pastor forma factus gregis ex animo dignoscitur, non dominandi libidine, sed amore recte regendi debet illum salubriter visitare, sic excessus delingentium quantum potest corripens, ne revelet, sic increpans, ne confundat: quia, quum iuxta sapientis edictum secreto sit arguendus amicus, amicitiae legem violare videtur, si econtra palam arguat exprobrando*. Attendentes igitur, quod indecens est, ut *venerabili fratri nostro Remensi archiepiscopo* in³ monasterio vestro visitationis officium exercente saeculares intersint, per quos possit in claustrum dissolutionis materia provenire, *quum nequaquam bene in claustralibus inducuntur: auctoritate praesentium* firmiter inhibemus, ut nullos de cetero saeculares in capitulum⁴, nisi duos vel tres de canonicis ecclesiae suae in decenti habitu, *viris aliis*, quos⁵ expedire viderit, religiosi adiunctis, secum visitationis tempore introducat.

CAP. XVIII.

Lex dioecesisana et lex iurisdictionis sunt diversae, unde res iudicata in una non obstat agenti in alia.

Idem Episcopo Baiocensi² * et Archidiacono Rothomagensi.

Dilectus filius abbas monasterii Rothomagensis³ *Venetensis diocesis coram nobis* ⁴ * exposuit, quod tertia pars emendarum, quas homines quinque parochiarum, *quae sui conventus sunt usibus deputatae*, pro suis excessibus solvere compelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo, *et quod inter ipsos homines orla ecclesiastica quaestione citato ad eundem, sed examinatio et decisio quaestionis ad venerabilem fratrem nostrum Venetensem episcopum et ipsum abbatem pertinent in communi*. Quumque *felices memoriae Innocentius Papa praedecessor noster, conquirente ipso abbate, quod praefatus episcopus super hoc inquietabat eundem, vobis de assensu partium dederit in mandatas, ut, vocatis partibus et auditis hinc inde propositis, causam remitteretis ad eum* ⁵ sufficienter⁽ⁱ⁾ instructam, dictus episcopus processum vestrum diutius impedivit occasione cuiusdam sententiae, quae super quibusdam ecclesiis quoad legem dioecesanam⁷ promulgata exstitit pro eodem. Unde praefatus abbas nobis humiliter supplicavit, ut quum citatio, causarum examinatio et ³ deci-

sio, ac emendae ad^s legem iurisdictionis pertinere noscantur, non sineremus sententiae memoratae praetextu negotii processum ulterius impediri. Quum igitur to praedicta de lege iurisdictionis existant, *discretionem vestrae* mandamus, quatenus huiusmodi sententia non obstante procedatis in negotio *ipso* ¹¹ iuxta traditam vobis formam.

CAP. XIX.

Per rescriptum, quo Papa mandat ordinario, ut corrigat olores suas dioecesis, non datur el iurisdictioni super exemptos.

Gregorius IX. Episcopo Suanensi².

Grave gerimus *[et indignum]*, quod quum in ecclesiam³ sanctae Mariae de Orbitello¹, et quasdam alias *ecclesias* ⁵ * in tua dioecesi existentes, ad monasterium sancti Anastasii de Urbe spectantes, nullam iurisdictionem habeas ordinariam aut etiam delegatam, occasione literarum^u nostrarum, quas super correctione clericorum tibi transmisimus, in eas niterdicti, ac in clericis earundem suspensionis sententias promulgasti, quanquam abbas eiusdem monasterii eos corrigere sit paratus, *- [prout pertinet ad cunden?]; quia vero eo minus debemus injurias ipsius monasterii sustinere, quo specialiter ad nos spectans, nos post Deum nperat praecipuos adjutores, fraternitati tunc per apostolica scripta firmiter praecipiendo]* Mandamus, quatenus, si est ita, prudenter corrigens ⁶ per te ipsum quae minus provide attentasti, praedictas sententias *[infra octo dies post susceptionem praesentium]* sine *[qualibet]* difficultate relaxes *[Alioquin illicetis lila s. Instet et libaret:]* Abbatibus el archipresbytero S. locum^{nis} *11:10:2as alti l'uscanensis Suanensis est Castrensis dioecesis aaostris dantiis literis in mandatis ut ipsi ex tunc easdem sententias auctoritate nostra studeant relinquaTe]*.

CAP. XX.

Ordinarius, cui competit absolvere^o ab excommunicatione, potest alia absolutiorem demandare.

Idem.

His² *, quibus ex officio in certis casibus competit illos absolvere qui pro violenta manuum iniectioe incidunt in canonem sententiae promulgatae, hec alio huiusmodi absolutionem committere, quum viderint expedire.

TITULUS XXXII.

DE OFFICIO IUDICIS.

CAP. I.

Ad officium iudicis etiam delegati spectat providere advocatum parti, quae non potest babero; et poterit claro domesticum.

Honorius III. Archiepiscopo² sancti Leonardi et Abbati Salernitano.

Ex literis vestris accepimus, quod, quum causam^t, quae inter *dilectos filios* abbatem et conventum Fossae novae ex parte una, et abbatem et conventum monasterii Cavensis³ *Salernitanam* ⁴ dioecesis ex altera super quibusdam possessionibus monasterii sancti Petri de Alaphia⁵ vertebatur^G, *i tinas bonae memoriae frater Silvester monachus Fossae novae, quum idem S. Petri monasterium visitasset, eisdem abbati et conventui Cavensi vendidit in eiusdem monasterii S. Petri praedicti* ⁷ *parae praedicti* ⁸ *monasterii S. Petri proposuit, quod aliquem de civitate Salernitana habere non poterat advocatum, vestrum super hoc implorando officium, tu, frater archiepiscopo, eldem* ⁹ *de magistro R. Capulla, A quensi thesaurarius, clerico tuo, ad exhibendum in causa ipsa patrocinium providisti. Verum frater Stephanus lo* ¹⁰ *prior S. Alariae de Dompro* ¹¹ *Cavensis monachus pro*

Tit. XXXI. Cap. XVI. 7) deernimus; Raed S) cap. ad dictum mon. in dioecesi Assisiani (Assisiani; Eac) spectantibus; E 9) sub. et; deest: lic; et: rlr; ed: 10) ac; dtest: lid 11) ecclesiae; ib. 12) as; GILLa. 13) corioidem; Rol. 14) poterunt; Eacd 15) neo; FGILffiiEabd le) pro- ratione A' 17) nullatenus; Ed Richt.

C ap. XVII. 1) llesilul2an er; Comp. V. e. 2. l. t. (1, 16.) 2) add.: Remensis; h'arLNAiced; abbati S. Potini; Eb; — 1216-27. — 3) in vos vol monasterium vostrum: 1) 4) adrl: secum ducat; Eb 5) quot: LaSf. Clap. XVIII. 1) llesitellina ex Comp. V. c. 1. h. 1. (1, 16.) 2) Briocensi; FGLaE; °p. L'rior; et abb. de Savigneio (Savign.); Eh; Savigeno: lir; tiagenio: lsd; (cry: S'vigneio); et archidiacono Redonensi (Recom); Fcd; °t ... Red.: deest: El; E; — 1216-27. — 1'othas1 no. 7730. 3) Rotho- nensis: Nliudl; /temen. (mon.: decat); lsb 4) nob.: deest: FGillh"Li31 5) lpsum: Eabd G) nostram: l'id 7) dioecesis: Tl 8) et: deest: EN

9) quae ad ... noscuntur; Eb; noscuntur: V 10) ergo: !'od-1. coil. e. l: 11) ipso: llicht. mafe omisa.

C ap. XIX. 1) Rrstituat er orig. ap.1: ^The lli llnfin sac. IIT, 516. 2) aa. 1231. — Polthast no. 9561 a. 3) ecc.l.: de:ost: d'iry. 4) Orbitello: Q orsg. 5) ece1.: ezstat: Codd. 1.1111. o. or; 7- (i) corrigere: GII; corriges: S'.

Cap. XX. 1) 1227-34. — Polthast tao. 9562. — 2) Uds: FGIL, IIS.

Tit. XXXII. Cap. I. 1) Restitids un ex Comp. V. e. 1, de postal. ^L _L! 2) Arch. et.: /llh'L^37.ti: Archiep. S. Leonardi ot S. uencticti abLxtibus Salernitania (Sal.: d'cast: Eb; abb. Sal.: d'ctls: Ec): 1: — 1216-27. — Potlulst no. 7735. 31 Canouons.: EL; udd.: S. Petri: (r 4) tialoni: uu.; Vi 5) Alatnaphia: F: ellmalphia: G: Almasia: L: lIEc; l'elamasi.,.: 1: .11wcia: Eb 6) vertitur; Eh; rleest: T ted 7) qui igitur: EL, i1 dieti: Cudd. coll. u. F: 9) ei: LaS' 10) S.: 1'01116E 11) Domo ti.: Ea; 1'ruuo: kh.

monasterio sun proposuit, in 12 praeiudicium eiusdem monasterii factum esse¹³ eo, quod dictus R. clericus et¹⁴ domesticus tuus erat. -} Nos igitur decisionem negotii nolentes frivols exceptionibus impediri, causam ipsam ad vos duximus remittendam 11; per apostolica vobis scripta Mandamus 16, quatenus, hoc non obstante, etidem¹⁷ concedentes advocatum praedictum et, in negotio ipso, sublato appellationis obstaculo, sine morae dispendio ratione praevia procedatis iuxta priorum contentiantz literarum et gmnzám instrumenta S. Petri monasterii quae ipsis cllelos S. venditionis eiusdem tempore tradidit abbas et conventos Cavensis malitiose occultare dieuntur, ipsos Id ea vobis exhibeant nzonitione praemissa per censuram ecclesiasticam sic. ut iustunz fuerit, appellatione posposita compellatis.

CAP. II.

Quum imploratur afemine) nobile, fit litio contestatio; secas in mercenario.

Gregorius IX.

Iudicis officium, ubicunque pro actione proponitur, veluti quum restitutio in integrum principaliter postulatur, litis contestationem exposcit; alias ante et post ingressum causae potest ad hoc sine litis contestatione habed recursus.

TITULUS XXXIII.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

CAP. I. t

Prius ordinatus, ceteris paribus, prior et maior habendus est.

Gregorius 2 Augustino Anglorum Episcopo.

Quum certum 1-^{sit} 3, pro omnipotentii Deo laborantibus ineffzibilia aeterni regni praezonia reservari, nobis 4 *lumen* eis necesse est bonorum 5 beneficia tribuere, 2zt in 6 spiritualis operis stadio ex rerauzzeratione valeant 7 multipliciws insudare. Et quia novas Anglorum ecclesia ad omnipotentis Dei gratianz eodenz2 Domino lm-giente et te 10 laborante perducta est, osum tibi pallii ilt ea 11 ad sola nziSSaPum solennia agenda 12 concedimus ita, 'ilt per loca singula cluodecim episcopos arduas 13, qui tuae ditioni subiaceant, quatenus Londoniensis civitatis episcopus se, mper in 14 posterum a synodo propia debeat consecrari, atque honoris pallium ab hac sancta et apostolica, cui anclare Deo inservio, sede percipiat. Ad Eboracam 11 yero civitatem te Id volamos episcopnz 17 mittere, quem ipse ls iudicaveris ordinandunz, ita, ut si eaclem cintas clon flnitiinz.s locis verbum Dei receperit, ipse queque duodecim episcopos orclinet, ut 10 m. eiopolitani 20 honore perfruatur, quia ez juoque, si vita comes fuerit, palliuz tribuere Domino 21 favente dssponzmtcs; quevs lamen toae fraternitatis e:oltzuz dzspositioni subiaccere. Post obitunz cero luum ita 12 episcopis, quos ordinaverit 21, prtesit, ut Lonloniensis episcopi nullo modo ditioni subiaceat. J Sit vero inier Londoniae el Eboracae ch itatis episcopos in posterum honoris ista distinctio 24, ut ipse prior et maior habeatur, qui prius cpmunitatis consiliodb et concordii fuerit actione ordinatus. [Toa cero etc. Dai. die X. Kal. Iul., imperante domino no, siro Jlauricio Tiberio piissimo Augusto Ao. XII: post consolatnm eiusdenz donzini Av. XVIII., Iul. 1 V. 601.]

CAP. II.

Venies contra decretum val constitutionem episcopi debet excommnicari.

Idenll.

Si quis venerit contra decretum episcopi, ab ecclesia

abiiciatur. In libro Regum legitur 2: „Qui non obedierit principi, morte moriatur.” Et 3 in concilio Agathensi, quod anathematizetur.

CAP. III. I

Cloricue admlnstratione carena non tenetur ad furamentum obedientiae, vol ad faciendam scripturam super ea.

Leo Papal.

Legebatur [quoque] in literis tuis, [quas iidem diaconi detulerunt.] quod frater Atticus [Thessalonicam venisset, quodque consensum suum etiam scripturae professione signasset, ut de tilo non aliud a nobis posset intelligi, quam proprii arbitrii et spontaneae devotionis fuisse, gtwd venerat, quodque] chartulam de obedientiae sponsione conscripserat 3, in qua 4 signum prodebatur iniuriae. Non enim necessarium fuerat, ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam voluntarii adventus officio comprobabat 5. [Unde deplorationibus etc.]

CAP. IV. I

Ab omnibus de dioecesi obediendum est episcopo.

Clemens Papa III. 2

Omnes principes terrae el ceteros 3 homines episcopis obedire, [el capita sua submittere, eorumque adutores exsistere,] beatus Petrus 4 praecipiebat, [ni omnes etc.]

CAP. V. I

Non obadiens canonicis institutis incurrit inobedlontiae notan, id est infamiam.

Innocentius III. Capitulo Herbipolensi?.

Illud Dominus in beato Petro (Et infra: [cf. c. 5. de der. exc. V. 27.] J19unitiones autem et oppida Herbipolensis ecclesiae in utilitate ipsius 3 se asseruit tenuisse, ne, si ad alienas ntanuz firrsitan devenisscnt, non esset qui ea 4 postmodum liberaren). Sed Quum spiritualia sint temporalibus digniora, et obedientia melior sit quam victima 0*, et auscultare magis quam adipem arietum offerre, non debuerat Hildesemensis 7 episcopus pro temporali commodo Herbipolensis ecclesiae inobedientiae g notam incurrere, et, apostolicis iussionibus contraire. [y. Id. A pril. ao. II. 1200.]

CAP. VI. I

Imperiunt nnu praeest sacerdotio, sed subest, et el obedire tenetur. Val sic: Episcopus non debet subiese pncipibus, sed praeesse. H. d. et est multum altegabilo.

Idem illustrissimo 2* Constantinopolitano 3* Imperatori.

Solidae benignitatis affectu j recepilnus literas, quas per dilectum filitlcl 4 archirliaconum Durachii, rman providunx 5 et jidelem, interialr. 's nobis excellentzis tleinavit, per quas iniellexinzus, quod literae, quas per dilectum fzlium I. capellanuns nostrunz, tunc apostolicae sedis legatum, tibi transmissus, imperio buz pn'aesentatae fuerant et perlectae. §. r. Mirata est avtem 0 imperialis sublimitas, sicut per easdem nobis literas destinasti?, quod te nisi 3* fuimus in nostris literis aliquantalsm increpare, licet non increpandi animo, sed affectu potizs conzmonendi quod scripsimus nzeminerinzus nos scripszsse 10. Huic autem tuae admirationi non causan], sed occasionem praebuit 11, sicwt ex ei.sdenz oor' iCCinnS l' " literis, quod legisti,

praecipitur ut: A; - in I gathensi non inuacitar.

C ap. III. 1) Restitut+ma ex leg. ap. Italler. ep. XIV.; Comp. I. c. 2, lo. I. (1, 25.) 2) Anastasio ep. Thessalonicens: Rey. - Jaffé 920. 189. no. 416. 7-3) scripserat: A 4) in cuius tamen (icest: A) chartulae mentione: A Erg. 5) probat: A; probabat: Reg. .

Cap. IV. 1) Restitutana ex Pseudo-Clon. cp. I. ap. Hius'ehius XXXIX. p. 43.; Bm'ch, 1, 124.; leo hcr. V. 22-1.; Comp. I. c. 5. 11. t. (1, 25.) 2) fil.: deest: JNA - Jgfj'a 910. IX. 3) canelos hont. eis: Rr 'ch. Iro A orig. . 4) b. Petr.: deest: Bnch. I v orlg.

Cap. V. I) Restitután, ex Or(g.*ap. Schaaat, ríndela. I, 185.; Comp. III. c. 1, h. I. (1, 21.) 2) Canonicis Ileripolensibus: 17: H. eel. et capit. Mides.; Ca; - Potluts9ur. 1002. 3) illius: Gcgle Richil 4) cas: Lab; eam: Cl. 5) deliberaret: Ca; liberasset: Ch llicht. 6) victima: FCHilILlJVC 7) idem: Cbc orig.; tleest: Ca 8) illich. mate: obedientiae:

Cap. VI. 1) Restitctnm ex Conap. III. c. \$A. t. (1, 21.) vacaba in cmrSilitmt Comp. IlaAter. ap. Bol, I, 549. - Iodie. ia G'est. Ianoc. ap. Bregn. LXIII. - 2) illustri: FH1h3C; deest: G; Alexin: Rain. 3) Constant.: FGH1K; Constantinopolis: Cabe Itaca. - ser. ao. 1201. - Iotthast no. 1278. 4) add.: nostrum: Ch 5) add.: et discretum: Cl 6) ant.: onisit Rala. Iticht. 7) intimasti: Rain. Richt. 8) visi: FH11iLaCbegh Rain.; ausi: O 9) in ... lit.: addita son! a Rayotutdo. 10) praescripsisse: Cbc 11) dedil: Cal) 12) concepitmts: Ch

Tit. XXXII. Cap. I. 12) hoc in: ClliLa; quod id ... factum fuorat: E 13) esse: deest: FGH11 14) et: exstat: FG11h'37.V 10) remittimus terminandam (dux.: deest): h'L 16) mandantes, quatenus exceptione huismodi non obstante: E 17) cisht. ... praed.: deest: lid illicet.

Cap. II. 1) 1227-34. - Potlud. no. 2064. T i t. XXXIII. C a p. I. 1) lleslittidaur. ex leg. Greg. XI. 6.3.; App. XLIV.1.; Jipo. LVI. 1.; Cass. LV. 1.; Bantb. XLVIII. 1.; Comp. I. c. 1. L. t. (1, 25.) 2) Jryffé no. 1415. 3) sit: Ores!: Q 4) nob.: deest: PQ11 5) in: deest: P R 6) bonorum: P 7) velint: PI; tenntiatioue velint: R 8) nov.: dcost: II 9) eod.: deest: E 10) en: O: et. . lab.: deest: It 11) eo: R; in ea: deest: O 12) peragenda: OPQ: colebranda: R 13) add.: metropolitani honore: Q 14) in post.: deest: OPQ11 15) Alberocensem: 9; lioraensem: P; Eboracensem: O11 16) te: Ores!: PQ 17) ep.: deest: OPQR 18) ipse: deest: PQ; ibi: B; Quem ipse (et: Ores!): 0 19) et: OR 20) metropolitano: J1 21) Deo disponente dispon. quam veteri tuse temen volumus dispositioni subiaccere: R 22) ita: deest: R 23) ordinaveris: R 24) discretio: ALR 25) cum unitatis cons.: 1Aa1a; qui prius fuerit (clero!: 0) ordinatus. Communi autem consilio et concordii actione quaeuacque: QPQ11.

Cap. II. 1) Prior cap. pars: Si quis . . . etbi. - Gregorio tributaw' in Comp. I. c. 3. 0. t. (1, 25.) clon Bm'ch. XV, 14.; leo Dccr. XVI, 15.; altera (Comp. cil. c. 4.) Concilio Toletano cuco Btprch. XV, 23.; It'o Decr. XVI, 24. 2) Sintile aliqnd legitur: Dent. XVII, 12. 3) in Concilio :tuteo' Agathensi

beatum Petrum Apostolorum principem sic scripsisse¹³: „Subditi estote omni humanae creaturae propter Deum, sive regi, tanquam praecellenti, sive ducibus, tanquam ab eo¹⁴ missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.” + *Tolens majan, de quo nos reationabilieas* ¹⁵ *atlmiramus, imperatoria celsitud^o per haec et cilla, quae induxit, imperium sacerdotio dignitate ac potestate praeferre, ex auctoritate praemissa triplex trahere voluit argumentan², printunz ex eo, quod legitur: „subilla escote;” secundum ex eo, quo(l sequitur: „regi tantunz praecellenti;” ter! Uma ex eo, gzu id est adiectum szebsequenter: „ad vindictam naalefitiorunt, laudem vero bonoruan;” per prinuana subesse scacerdotia(m., per secunlatna inaperium praecnrinere, per tertium imperatorenz tant in sacerdotis quam laicos* ¹⁶ *iurisdictionem, imano etiaaaa gladii potestateatz accepisse praesumens. Quina enim ei boni quidam sint sacerdotes, et quidam eorum m.alefactores exististaat, is, qui secundum Apostaban². gladium portal ad vindictan. nzalefactorum, Imalean yero boy o-rata, in 11 malefacientes presbyteros excessus praesumptos ultore gladio vindicare, guata inter presbyteros et alios Apostolus non distinguat. §. 2. Verum si et is personam loquentis, et eorum, ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendisses, scribentis non expressisses taliter intellectuln. Scribebat enim Apostolus subditis suis, et eos ad humilitatis meritum provocabat. Nam si n per hoc¹⁷, quod dixit: „subditi estote,” sacerdotibus²¹ voluit imponere iugum subiectionis, et eis praelationis auctoritatem afferre²², quibus eos subiectos²³ esse monebat, sequeretur²⁴ ex hoc, quod etiam servus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, quum dicitur: „omni humanae creaturae.” Quod autem sequitur²⁵, „regi tanquam praecellenti,” non negamus, quin praecellat²⁶ imperator in temporalibus illos²⁷ duntaxat, qui ab eo suscipiunt¹³ * temporalia. Sed Pontifex in spiritualibus antecellit²³, quae tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima praefertur³⁶ corpori, licet non³¹ simpliciter dictum fuerit: „subditi estote,” sed additlm fuerit³²: „propter Deum,” nec pure sit subscriptum³³: „regi praecellenti,” sed interpositum forsitan fuit³⁴ non sine causa, „tanquam-” Quod autem sequitur: „ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum,” intelligendum non est; quod rex vel imperator super^oatines^{el} ³⁵ bonos et malos gladii acceperit potestatem, sed in eos summomodo, qui utentes gladio eius sunt iurisdictioni commissi, -iuxta quod Ilérircas ait: „Oannes, qui acceperit² gladiiutr, gladio peribuat.” Non enian potest ctu³ debet quisquam serrana alternas iudicare, quitan servus domino suo secundum Apostolum siet aut cada!. Ad id etiam iakaxisti, quod, licet Illoyzes et Aaron³⁷ secunthaat cc anenz fivates exstiterint, Illoyzes lamen pa'nceps populi, et 38 firon sacerdotii potestate praerat, el lesas successoa ipsaus ianperittaaz in sacerdotis accepit. David quoque rea; .1 biatlacw praeventinebat. Ceteraatt Hect lUoyse.s dux populi fuerit, fiti! eliana. et ³⁹ sacerdos, gta! Aar^oaa iaa saae^odotent aaxit⁴⁰, et cai Propheta sacerdotium recogazoscens: „Illoyzes” ingait „et Aaron in sacertlotibts citas.” Quod yero de leso, id est losate⁴¹, ad coannaeandandanz praelationenz citas scripsisti, nzagis secundaria spiritum, guata literam-11 debet intelligi, quia secundan Apostolam litera occidit, spiritus metean vivifica!, pro eo, quod ipse veri Iesu figuraatt expressit, qui popalum sauna in lera^{tan} prozissioni.s induxit. David etiaaaa gtaantvis diadema regiaan obtineret, AbiaOaar sacer(loti non tam ex tlignitae regia, quane ctamtoritate propletica imperbas. quicqteid^olita litera in veten testamento, tanate ahitad esl iaa noro, ex quo Ch'ristus fachas est sacerdos in aeteritadum secaantluatt orlinem 111el-chi.sedech, qui se non cal rex, sed ut sacerdos itm cara crucis laositica, obtulit Deo Patri, per gttacaz ⁴³ gemas aedetatit humanem, circut illam praecipue, qui successor est Apostoli Petr'i el vicarias leso Claa'isti. §. 3. Potuisses autem praerogativam sacerdotii ex eo potius intelligere, quod dictum est: non a quolibet, sed a Deo; non regi, sed sacerdoti; non ⁴¹ * de regia stirpe, sed dele sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus*

videlicet, qui erant in Anathot⁴⁶: „Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas⁴⁷ et dissipes, aedifices et plantes⁴⁸.” + *Dictum est elicana in divina lege: „DÜs non detraltes, et p'ncipean populi tui atocan naaletices”* guae sacerdotes regibus anteponeas astos Deos et alios ⁴⁹ priari,ipes appellcavi. §. 4. Praeterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento coeli; luminale^o maius, ut praeeset diei, et luminare minus, ut praeeset nocti; utrumque magnum, sed alterum maius, gula nomine coeli desigualar ecclesia, iuxta quod Veritas aii: „b'ianile est regnauit coelorum laanini patri familias, qui Sua7a9120 mane cautivan⁵⁰ operarios in vineam suam.” Per diem vero spiritualis accipittar, per 11 anocetiaa carnalis secundana prophetico testimoniant: „dies diei erzactit verbum, et nox nocti indica! sciential.” Ad firmamentum igitur coeli, hoc est universalis ecclesiae, fecit Dells duo magna luminaria, id est, duas ⁵¹ magnas instituit dignitates, quae sunt pontificalis auctoritas, et regalis potestas. Sed illa, quae raecet diebus, id est spiritualibus, maior est; quae yero ^onoctibus, id est carnalibus, minor, ut, quanta est mter solea et lunam, tanta inter pontifices et reges differentia cognoscatur. Haec ⁵³ * autem si prudenter attenderet imperatoria celsitudo, non faceret aut permetteret venerabilen fa'atrean nostrunt ⁵⁴ Constantinopolitanum patriarcham, magnum quidem et honorabile membrum ecclesiae, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, quum alii reges et principes archiepiscopis et episcopis suis, sicut debent, reverenter assurgant, et eis iuxta se venerabilem⁵⁵ sedem assignent. +Nam et piissinaus Constantinaas quantum honoris exhibuerit ⁵⁶ sacerr. loibius, tua sima! credimus, discrelio ⁵⁷ azota ignorcat. §. 5. Nos autem etsi non increpando scripserimus⁵⁸, potuissimus tamen rationabliliter⁵⁹ increpare, +q uana ¹³ Paulus :lpostolzas episcopum insiratens ad Tintotheunz scripsisse legatittr”. „Pre(edica verbal, insta oportune, importune, m'gue, obsecra, increpa ita oaaaai patientia el doctrina.” Non eaniau os nostruna debet esse ligcatuna, sed patere (lebet ad omnes, ane secmadunt prophetimtan verbeana sinatts canes t'utti, non valentes Mirare. l'ntle correctio atotra tibi non delata esse molesta, sed maris accepta, quia pateat faliuna, quena dihgut, corripit O, et Deus quos amcat argait et castigat. Debitan^o igitza pastoralis officü exsequim!, guama obsecrauaas, ad'guinaus, increpauas, et non solana alias, sed izperatores el reges oportune el importune ad ea sial lemas iatrueere (¹² quae divinae sute! placita voluntad”. §. 6. Nobis autem ⁶⁴ in B. Petra sunt oyes Christi conlmisae; dicente Domino ⁶⁵: „Pasee oves meas,” non distinguens inter has oyes et alias, ut alienum a suo demonstraret ovili, qui Petrum et successores ipsius⁶⁶ta magistros non cognosceret et pastores; ut illud tanquam notissimum ⁶⁷ omittamus, quod Dominus dixit ⁶¹ ad Petrum, et in Petro dixit ad successores ipsius”: „Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis etc.,” nihil ex-cipiens, qui dixit: „quocicunque.” + Y erum his dimittas insis-ere atalantas, ate vel contendere videazur, vel in Iuiusmodi dele(-tari, guata, si gloriari expedita, non in honore, sed ita onere, non in naagniaadane, sed in sollicitudirae sil potius glorianduna, qtaran et Aposinlaas in inJrr'naitatibus gloriatur. Novimas esse scriptuna 1r: „Omte qui se exalta!, humiliabitur, el qui se humilla!, PxClitabitur;” et itertuaa: „QatCito millar es, humilla te itm munf-bus :” el alibi: „Deaa.s sraperbas a'esistit, Iaaamilibus autem dcat gratitna.” Propter quad exahation.eln, nostrcam zn l'umailitate pont^oratas, ei luantilildeat no.strana c'valuationem ntax gncant reptda-naaas ⁷¹. linde etiana cerros non solaz. Dei, sed etiana se•voman Dei nos esse scribinaus et fatezarr, el lana sapientilibus quam insipientibias secundan Apostaban sumas debitores. §. 7. Utrum autem imperatorilm excellentialn acl bonum et utile per literas nostras duxerimus ⁷² invitandum⁷³, utrum tibi iusta suggesterimlul et honesta, tua sollicitudo ⁷¹ discernat, quum non nisi ad utilitatem⁷⁵ ccclisiae et terrae llierosolymitanae subsidium nos te nlennerimlul⁷⁶ invitasse. [Inspire! irritat etc.]

Tit. XXXIII. Cap. VI. 13) I.Petr. II, 13. 14) a1)co; Rain, 15) rationabiliter: Ub 16) in tale.: /taja. Hicht.. 17) limen: L'b 18)etsi: L'icgh 19)Si euint: C 50) id: Cal Ruin. 21) saae'dotio: C liain. 22) aufeur. L'rbh; proteiro: Ccg; conferre: Ruin. 23) subditos: Cl. 24)sequitur: Raiu. 25) sequebatur: Clr. 26) prae.edat: Cb. 27) illis: l'bcgh l'iaiu.: illius: L'rr 28) recipiunt: FCII1h7,a.N.1'CRtaib. 29) utter,ellet: (h. 30) praefere: C. Ruin. Cab l'balat. 31) nec: Ctt. Ruin. 33) fue!: r'rest: liain. 311) scriptum: C. Ruin. 34) fuit: derst: F'g/111 "Cc; sit: Cggh l'lna. 35)01: t'rrat: Cb. 36) neo: Cae; vel: (b 37) add.; saae'dotii (l'ignitate: CV 38) et: (I'r est: C 39) et: C decci: Cbe 40) innuxerit: L'rt; iunuxit: (be 41) Reuiamiu (id est: der.st): C 42) secundum lit.: Cbe. 43) ipican: ib. 44) nec: F(11116La.IY. l'iaia. 45) de: lee": F'ea(a 46) (f. Mica: I. 10. 47) uallil.: vitia: t'b. 48) a'tr.: virtutis: ib.

49) illos: liain. Riehl. 50) exüt a•.onducere: Cl. si) et per: Rail., l'latrl. 52) Deus: (h 53) l'loe: F(111117..l'Cgylr l'leiar.: tut si: (1. 54) nostr.: (lees? Ruin.; ven. ... nosh': mal(oariait l'lrtrr. 55) honorabilem: Raia. 50) exhilmit: (57) prudeilia: l'laia. l'lrhta. 55) serlpimus: Cae 59) ratiouabilius: Cda i'rala. 60) II. Tiana. IV. 2. 61) eerrigit: Cbr 65) additaeae: Rana. l'lichi.; stualeanlis: Cbr (i:i) maicstati: L'rab 04) anula: Fb7.11.1' l'baia. 65) lua.aa. XXI. 17. 0(c) sosas: La; latos sanee. ipsius: ;i; illius: l'bl'la: eius: Cb. 67) nocissimul: l'lo. 6a) iuquit: Ruin. 60) l'ialth. XVI. 19. 70) praescriptum: (ab; Lnc. XIV. 11.; h'rlrs. 111. 20.; l. l'eh. V. 5. 71) reputemus: nac. 721 duximus: L'Cb. 73) iuvitanda: (la: l' iuvitandul: Cc; iulitautl:ua: (la 74) celsitudo: (1111L' Ruin. 75) unilateul: Cab l'luia. 76) memm inrms: l.3101c.

CAP. VII.

Ordinatus per l'apam non per hoc oximitur a. iurisdictione sui episcopi.

Idem episcopo Florentino2.

Per tuas nobis literas i-intimasti, quod, quum aliqui ecclesiae liomanae srrbrliaenni praelationes in toa dioecesi assegruzntur, pro quibus tibi tenentur obedientiam exhibere, si quando crigenle iustitas te contigerit exercere in ipsos 3 ecclesiasticam disciplinam? al/ subdiacnatus privilegium allegantes, ea se asserunt non teneri-1, ac si per huiusmodi subdiaconatus officium ab obedientia, qua tibi lerienlur, ratione obtenti beneficii sizzt exempti. super qua Postulasti per sedis apostolicae oraculum edoceri, utrum quis 5 per(ordinem subdiaconatus 7, a Romano Pontifice susceptum, a debita tibi reverentia subtrahatur? Ad quod tibi 8 brevis respondemus, quod, etsi decens sit, ut illis [specialiter], quantum convenit, a te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas apostolica collatione ipsius ordinis honoravit, per eam 1° lamen ab obedientia, quam alias tibi debent, minime absolventur. [Dat. Ronzae ap. S. Petunia VII Id. Apr., lo. 11. 1206.] •

CAP. VIII.

t;uando de obedientia vel subiectione agitur, nihil attentari debet in praeiudicium rei, vel possessoris non citatf.

Idem Constantinopolitane Patriarchae2.

Inter quatuor animalia 3 quae in medio sedis et circuito dos describuntur, facies aquilae ab Fzechiele desuper ipsorum iuctuor merzoralur, quia inter quatuor patriarchales ecclesias, Intindienarrz, Alea-andrinanz, Hierosolymitazzam, Constantinuplitzum, quae per aniazalia supradicta szgnantur, quas apostolici sedes in medio habens quas filias anplectitar speciales, eui eadem sunt in circuito quasi famulae obsequentes, ipsa Constantinopolitana post aposinlicanz sedenz excellentia praeeminet dignitatis, ad culos e.e.vallationenz tanto libentius adspiramus, quanto ipsam tamizaria launozabilis membruz sacrosanctae Romanae ecclesiae arctius anaplexantes, ipsius auxilio temporibus istis emulen, amplius aascinstas indigere, ac toas, gazi eident Domino Ir;ponente praeesse dignosceris, petitiones libentius promovere dispoimrns, qccibas non repugnat honestas, raec alas praediudicanz generatur, quia a a MbiS iniuriarunz, actas 92071 debeat exoriri, a qacibus lora tanquanz a ;ante ad ceteros rlerivantur. Licet4 igit 11T, in quantum cuan. Deo possStanzus, 10d z:elimus honorf de ffrre, ac toas preces effectui mancipare, petitionem lamen atara, aiequirinatas exaudire, qua postulatz: a nobis, ut donationes ecclesiarunz el benef.cioruna, a dilecto filio P. lit. S. ilarcelli praesilitero cardiazali apostolicae sedes legato factis te praesente ac penilMs inconstituto, a7al171 ninzianz z:ultitudinem ecclesiarum c'on-tulerit, casque jure perpetuo absque loo consensu et capitula rracamris ecclesz e tradiderit pssidendas, dignarenzur auctoritate cipustolicz irritare et. Quinzvis ergo tuanz propter praentissa petitionem iuxta atan- desiderium nequicimus exaudire, tuo lamen, quantum ccas nostra possumus hozzestate, violentes honori deferre, fraternitati Pace duxinaus concedendm, ut ii, qui ecclesias illas seu beneficia possident, obedientiam taba debita exhibeant et dcr(dam, rsisi forte aliqua alarma ecclesiarum ante captionem regihe ciritcttis a iurisdictione patriarchae legitime fu-isset ex-cumpla. b'ubsequenteaz. cero Petitionem 5 contra ecclesias, quas tibi subiici postulabas 6*, quae prius, quam Constantinopolis civitas caperetur, Constantinopolitano 7 patriarchae minime respondebant, cluplici ratione non duximus adnlittendam. Iuris nalnque ratio postulat 8, ut in eorum9 nraeiudicium, quibus eadem ecclesiae sunt subiectae nihil ordenms lo de ipsis, quum nec citati sint, nec convicti, nec per contumaciam se absentent. -j [Id etianz modo lieri provi-denua dissuasit, :Cisma ac Veneti alilue quamplares, apud f'unstur2lanOpol112 Inzinsmoclz hcbentes ecclesiczsz, contra imperiosa proroaaentr ha.c iempnre, qui stn.t cllicierri potius blandimerz-lis dsneq illud suliditate imuzobili roboa'etur. Quid si icas tam

contra illos prosequendum duxeris tempore opportuno, facienzas auctore Domino super ipsi.s iustitiae tibi pleritudinem exziberi.] Super obedientia vero, quam ut tibi impendi faceremus ab archiepiscopo et episcopis regni Cypri slmilter postulasti, fere idem, piad in praecedenti petitione, tibi duximus respon-dendum, quum et ipsi ante tuam promotionem fuerintll" exempti, quando videlicet Constantinopolitana ecclesia erat inobediens et rebellis, et in eorum absentia circa i^ statum 13 ipsorum 14 non debuerimus aliquid immutare. Iustitiam lamen non negabimus 15 tibi, quum eam duxeris postulandam1. [Ex porte tua etc. Dat. Ferentini IV. Non. dng. Iio. 1 ^, 1.06.]

CAP. IX.

Abbates et sacerdotes, qui sunt dioecesani episcopi, ad eius syuodum venire et sibi obedire compelli possunt per censuran, ecclesiasticam.

Idem2.

Quod super his: (El infra: cf. c. 5. de cons. el aff: IV. 14.) Similiter ctianz Abbates et sacerdotes dioecesana tibi lege subditos 3*, qui ad tuam synodum venire contemnunt4 [vocati], dummodo in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod forte canonicis obviet institutis, per cen-suras 5° ecclesiasticas ad synodum ipsam venire compellas, et debitan-1 tibi obedientiam et reverentiam exhibere. [Capel-lanis etc. Dat. Lat. II. Kal. Rin. 1199.]

CAP. X.

Canonici regulares inobedientes priori suo per ipsui excommuicari pos-suut, et, si fuerint incorrigibiles, de fratr un consortio expelli debela.

Idem sancti Stephani et sancti Proculi abbatibus Bononiensibus2.

Quum in ecclesiis sancti Victoris et S. Ioannis de Monte (Et infra:) Nos igitur ad reformationem earundem ecclesiarum, quae peccatis exigentibus et in tenzporalibus deminutae, et in spiritualibus surz multipliciter 3 collapsae, diligenti sollicitudine intendentes, universis canonicis dedimus /ir-?ujier in mandatis 1, ut priori suo in his, quae ad eum 5" pertinent, obedirent 6. Quumque omnes, quatuor duntaxat exceptis, se obedire 7 velle das monitis et praeceptis concorditer 3 respondissent, praedicti quatuor se contra priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo priori praestanda praestitissent corporaliter iuramentum, tamen exhibiti iuramenti eh districtae praeeptionis immemores, suo priori per omnia restiterunt 8, et, quum pro contumacia sualo nequylsset ad debitam obedientiam revocari, dictus prior in eos dictate iustitia excommunicationis sententiam promul-gavit. Quum igitur praefati canonici ad apostolicam sedem accessissent, per scripturas authenticas ex 11 multorum testimonio praelatorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam ecclesiae ab eisdem 12 corporaliter iuramento, ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi, praecipientes eis 13 sub debito iuramenti, ut ad suum claustrum, de quo exierant, redeuntes, priori suo secundum Deum devote ac humiliter obedirent. Ideoque 14 nolentes, quod iidezn canonici tam effivenata deinceps libertate vagentur, discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus nosira freti auctoritate praefatos canonicos, ut ad prioris sui obedientiam revertantur, sublato cuiusvis appellationis diffugio 11 per censuras ecclesiasticas compellatis, et, ne de sua possint contumacia 16 vel malitia 17 gloriari, cogatis eos, si videritis expedire, ut iuramentum, quod de pareado mandatis prioris pro 18 absolutionis beneficio impetrando 19 superbe negaverant, humiliter praestare procurent 20; alioquin eos de fratrum ipsorum consortio penitus excludatis.

Cb; Ed. ROM. opte. n+end. 14) eorum: Cosai. Riilm. 15) negamus: N; denegabimus: La; negavimus: Cam

Cap. Di. 1) Restitutam ex Reg. Ral. If, 261.; Comp. IV. c. 1. l. t. (1, 11.) 2) Rosanensi episcopo: Rey.; -- Pottrast no. 919. 3) subiectos: FCHIKLSD Itcq. 4) contendunt: Dach 5) censurara ecclesiasticant: F(IHK.

Cap. X. 1) liestitutum ex Corp. IV. c. 2. L. t. (1, 14.) 2) ser. 1198-1215. -- PotrGast no. 5030. 3) mult.: deest: Db 4) praeeptis: D 5) Deum: FCHIKLadID e) obedient: D 7) parece: D 8) add.: pariter: Di 9) restiterint: Dble 10) illa: Lb 11) et: La; et ex: Db 12) eis: FGIHND 13) eisdem: lH; ipsis: Dj 14) Nolentes igitur: D 15) obstaculo: Db 16) eont. vel: dtcst: DI 17) vol mal.: deest: FBHldDacfgla 18) pro quo: Dh 10) impendendo: D 20) praestent; D.

Tit. XXXIII. (:ap. VII. 1) lieslituttmechRg. Dröa IX. 43. 1 Comp. III. c.3.ta'. (1, 11.) 2) O' l'othnst 17:3ti. a) ipsis: CGc 4) adca...teueriadesse...rnnucl sententiae: CL 5) (mis: deest: Cabe. e) protet: Ittg. 7) subrliae. il' dia' uas: itcy.) officii a Itom. Pontifico perceptnn hl tales adebita i. bti ro? i: c'rt'a (obedientia: Ru1. S subrahantur: C Rey. 3) tibi: exstat: O ii; (a6: 10) e(1111: Cabe..

1) lieslitui. une Taa lha, ie opus ffitit ex lteg. Brega. IX. 140.; Co., p. lii. s. 1. 5. l. (1, 91.) 2) Pbin. abl. z. 281. 0. 3) animalia. exempta: autu. m. naic: trublral7u' ia: CL 1) Licet ... deferre: de- et: Cb S) Subsequente vero p. r. itio: t. 6 G) qua ecclias (aC, L r i las: (Itg.) tibi snbuei F11117.0 Rrg. 7) Constantinopliis: Cae 8) postulavit: C7; 9) ill' >> nu: CL Rey. 10) ordinareaus: C Rey. 11) existerint: liep.; constitcrint: Cu 12) contra: CG Cont. 13) statutum;

CAP. XI.1

I' resbyteri et clerici capellarum subditarum titulo cardinalatus **debeant** cardinali obedientiam et reliqua, de quibus hic. Et vacante titulo succedit capitulum illius eccl'esiae, nisi pro bono pacis aliquid sit exemptum.

Honorius III. G. Presbytero cardinali, et Capitulo sancti Laurentii in Damaso2.

His, quae pro ecclesia S. Laurentii in Damaso ex parte una³ et capellis⁴ sibi subiectis ex altera super scrutinio, *brlptismo*⁵ *nzanuali obedientia, correctione, interdicto et excommunicatione* aliisque articulis fuere corcnn nobis⁶ * proposita, diligenter auditis, sententiando decrevinfls⁸ *, ut earundem capellarum presbyteri et clerici cardinali, qui nunc est³ in ipsa ecclesia, et qui fuerint¹¹ per tempora¹¹ *, manualement obedientiam et¹² reverentiam et honorificentiam omnem exhibeant, et ad ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo et capitulo celebrandis convenient temporibus consuetis, correctionem ipsius cardinalis recipientes humiliter, et excommunicationis, interdicti¹³ * vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos et ecclesias eorum, inviolabiliter observantes. Ouando autem ecclesia ipsa cardinali vacabit, capellani et clerici memorati *nihilominus* eidem ecclesiae reverenter exhibeant omnia supradicta, *eo dntztaxat* excepto, quod de correctione¹⁴, *excolnll* *lulllcatlolle* et suspensione ipsorum pro bono pacis nostrae providentiae reservamus.

CAP.1. XII.1

Licet abbatissa subditos excoulnunicare non possit, ipsi tamen sibi oboelire teueutr.

Idem Abbati² S. Michaelis Abradensis dioecesis³.

Dilecta in Christo filia abbatissa de Bubrigen. ⁴ * transmissa nobis petitione monstravit, quod, quu¹¹ ipsa plerumque canonicas suas et clericos suae iurisdictioni subiectos propter inobedientiam⁵ et culpas eorum officio⁶ beneficioque suspendat⁷ iidem s confisi ex eo, quod eadem abbatissa excommunicare eos⁸ non potest, suspensionem huiusmodi non observant¹⁰, propter quod ipsorum¹¹ excessus renanent¹² incorrecti. Ouocirca *discretioni tuae*¹³ mandamus, quatenus dictas canon cas et clericos, ut abbatissae praefatae obedientiam et reverentiam debitan¹⁴ *ilnpendentes*, eius salubria monita et mandata observent, *nzonitione prae-nzissa* ecclesiastica censura *r* *appellatione remota* compellas. [*Dat. Allatū II. Mons. Iznz. Pont. nostr. A.o. VI. 1222.*]

CAP. XIII.

Si metropolitani a sutragalleo itu'amentum exigit ultra formam statutam a canone, in eo, quod est ultra, suffraganeus non tenetur.

Gregorius IX. Patriarchae Grandellsil.

Dilecti filii archidiaconus et capitulum Castellanum suam ad nos querimoniam detulerunt, quod, quum a Castellano² episcopo exigeres iuramentum praeter formam canonicam, quam ceteri suffraganei metropolitani suis consuevere praestare, iidem conspicientes ex hoc ecclesiae suae praeiudicium generari, ad sedera apostolicam appellarunt. (*Et infra:*) Ouum igitur non deceat alii te fecisse quod ab alio fieri tibi nolles, mandamus, quatenus contentus forma canonica, quam nos a coepiscopis nostris nobis immediate subiectis recipimus, nil amplius a Castellano episcopo obtentu alicuius consuetudinis exigas praetextu praestiti iuramenti, sciens, nos eundem episcopum ab huiusmodi iuramento quoad alios articulos absolvisse, vel denunciassse potius non teneri.

CAP. XIV.

Vacante episcopatu capitulum confirmat et infialnat electiones.

Idem Priori fratrum Praedicatorum et archidiacono Rheginensil.

Quum olim causa (*Et infra:*) Quocirca mandamus, qua-

tenus, licet conventus monasterii sancti Salvatoris Messanensis sint ipso iure hac vice eligendi² potestate privati, de gratia tamen eligendi seu postulandi detis ipsis auctoritate nostra liberam facultatem, mandantes eisdem, ut quum ecclesia Messanensis vacet ad praesens, electionem suam confirmandam, prout de iure fuerit, vel etiam infirmandam praesentent capitulo Messanensi.

CAP. XV.1

Qui maior est ordine, licet in ecclesia posteritis receptus, in loco et portione praefertur. II. d. secundum voraz lecturam.

Idem Archipresbytero sanctae Mariae maioris de Urbe.

Statuimus, ut presbyteri primum locum, diaconi secundum, subdiaconi tertium, et sic de reliquis obtineant ordinatum, etiamsi posterius admittantur. Et qui maior est ordine, etiamsi postea sit receptus, in portione percipienda esse volumus potiorum, ac minores facere servitia consueta.

CAP. XVI.,

Si ecclesia sita in aliquo archidiaconatu erigitur in cathedralam, a iurisdictione archidiaconatus eximitur.

Idem Archiepiscopo Colocensi².

Ouum inferior superiorem³ solvere nequeat vel ligare, sed stlperior⁴ inferiorem liget regulariter et absolvat, et satis [*indignum et*] absonum videatur, ut [*maior subditus sit minore et*] filius potestatem habeat in parentem, miramur [*non nzodicunz et movenzur*], quod quum tu monasterium de heur⁵ * constitutum³ in Firminiensi⁷ archidiaconatu tuae dioecesis ecclesiam exerexis cathedralam, [*venerabilenz fra-irenz nostruzn Sirmiezsem episcopum ad tituluiz ipsius ecclesiae itz episcopum consecrando*], archidiaconus Firminensis in tantam prorupit⁸ temeritatis audaciam, ut in episcopum ibi³ consecratum et ecclesiam suam iurisdictionem exercere praesumat. [*Zurre idenz episcopus nobis Irnziliter supplicavit Vi pum, eodem archidiacono in ipsuzn et dictam ecclesienzz iurisdictionenz huiusmodi exercente, ipse in eadenz ecclesia episcopum quoddaznmodo non existat, provideri sibi super hoc salubrzter dzgnaremuz.*] Nos igitur eiuslenz episcopi et ecclesiae *patemo compatieztes affectu*, ipsos *Culis onznibus inznibus et pertinentiis eonundenz, a iurisdictione ipsius archidiaconi penitus eximentes*] Mandamus, quatenus praefato archidiacono [*ne in eis inzn-zlictionen aliquinz de cetero exercere praesunznt, ex parte nobza districte sturleas inhihere*], a cuius iurisdictione dictum episcopum denunciavimus¹⁰ exemptum, id districte studeas inhibere; provisio [*prurter*] ut, si ex hoc archidiaconi¹¹ * Firnliensis iura laeduntur, in dioecesi tua, ubi expedire videris, absque alieni illis praeiudicio recompensationem illi facias congruentem. [*Contradictores etc. Dat. Real. XII. Kal. April. ao. V.]:232.*]

CAP. XVII.,

Cotnpositionen super iure primatiae unus solus, cuino interest, poterit impidire.

Iclem Lemovicensi Archidiacono et Priori sanctae Radegundis Pictaviensis.

Humilis doctrina rnagistra (*Et infra:*) Mandamus, quatenus praelatorum Burdegalsis provinciae in ea praesentium, et cathedralium capitulorum eiusdem, nec non Bituricensis² * capituli super provisione, quam inter Bituricensem et Burdegalensem archiepiscopos in causa primatiae cluximus faciendam, requiratis assensum, quo habito providentiam nostram solenniter publicetis. Si qui yero consensum praestare noluerint, vos stipersedentes publicationi praeclictae, districte praecipiat eisdem, ut personaliter, si praelati fuerint, vel si alii, per procuratores idoneos, rostro

posset: *orig.* 10) observare: ib. 11) eorum: *MEb* 12) remansere: *orig.* 13) tuse per ap. scripta: *Illichrt.* 14) deb.: *deest:* *E7a on'g.* 15) per censuran/ ecclesiasticam: *NEahc m'ig.*; por censuras ecclesiasticas: *Ed.*

C ap. XIII. 1) 1227-34. — *Pothast* no. 9561. 2) Castelletsi: *NG* Cap. XIV. 1) Rhegino: *CH*; — 1227-34. — *Pothast* no. 9565. 2) *olla:* suo postulandi: *Cl.* Cap. XV. 1) 1227-34. — *Pottleast* no. 9566. Cap. XVI. 1) *Restitadam ex orig. ap. g'hiner Jloaa. jfngar.* XI, 103. 2) *Pothast* no. 8899. 3) potiorum: *FCIdJIN*, maiorem: *H* 1) potior: *FOIX.IIN orig.* 5) Chuer: *FO%LN;* *lczg.*: Cuhor: *orig.* 6) const *u'ch.*: *deest:* *m'fj.* 7) Sirmiensi: *orig. cl sic deinreps* 8) prorumpit: *ib.* 9) eundem (cons.: *deest*): *ib.* 10) denuntiavimus: *CRIN* 11) archidiaconatus: *FOHILAMN onj.* Cap. XVII. 1) 1234. — *Pothast* no. 9567. 2) et Bit.: *FCHIE Cont. Rohna.*

Tit. XXXIII. Cap. XI. 1) *ReslilulaanexComp.V.c.1.h.t.(1,18.)* 2) dilectis Cilla (dilecto fratri: *Fcd*) Guidoni(Widoni): *Ecdpresb. card.* et capitulo ecclesiae S. Laurentii in Damaso: *F.aed;* idem eidem: *Eb*; — *ser.* 1218-27. (*quint* ad. 1216.sg. *Pabns* tituli nominati presbyter card. extiterit)—*Pothast* no. 7732. 3) tua: *I:cl* 4) capellanis: *E* 5) bapt.: *deest:* *Ed RInt.* 6) eor. nob.: *ext.*: *F* 7) dil.: *deest:* *L* 8) decernimus: *FOJl%NEac* 9) est: *derst:* *FCHIN;* *swtt:* *M* 10) fuerit: *Eabd* 11) pro tempore: *FOh7.3fE* 12) et: *deest:* *FCHIN* 13) et interd.: *FHI;ilNEabd;* *vel int.:* *0* 14) *correctione:* *Red.* Cap. XII. 1) *Illesilntntn ex oraj. ap. lietazer ilntign. Qnedlinb.* p. 230. 2) *Luid:* de Lapide: *E orig. (Illichsleeti)* 3) *ley.*: *F alberstn. dioce.*: *Ea orfz.*—*JotNutz* aro. 6857. 4) *ley.*: *Quedlinburg.*: *orig.*—*in Coda. nomen cor-ratpvm esl. sed Abradens. nasquana exslat; mino legittr;* *Quidelimbürg.*: *Lb;* *Quedelanburg.*: *O etc.* 5) inobedientiam: *M*; inobedientiam ot culpae: *ariy.* 6) ab off.: *Ebd* 7) suspendit: *NEab* 8) et iid.: *Ed Rfcht.* 9) ipsos ...

se conspectui repraesentent, prosecuturi coram nobis ius, si quod habere contendunt, et satisfactori parti alteri, si succubuerint, in expensis.

TITULUS XXXIV. DE TREUGA ET PACE.

CAP. I.

Statuit tempora treugarum et peonas violentinm.

Alexander III. in concilio Lateranensil.

Treugas" a quarta feria post occasum solis usque ad secundara feriara s in ortu 4 solis, [el] 5 ab Adventu Domini usque ad octavas 6* Epiphaniae, et a Septuagesima usque ad octavas 7' Paschae ab omnibus inviolabiliter observari praecipimus. §. 1: Si quis autem treugas 8 frangere praesumpserit 9, post tertiati admonitionem 10 si non satisfecerit, suus episcopus sententialn excommunicationis 11 dictet 1" in eum, et scriptam vicinis episcopis annunciet 13, quorum 14 nullus excommunicatum in communione 15+ recipiat 16, immo scriptam 17 sententiam quisque confirmet. Si quis autem haec 18 violare praesumpserit, ordinis sui periculo subiaceat 13. §. 2. Et quoniam funiculus triplex difficile 20 rumpitur, praecipimus 21, ut episcopi ad solum 22 Deum et ad 23 salutem populi habentes respectum, omni trepidatione 24 seposita ad pacem firmiter 25 tenendam mutuum sibi consilium et auxilium praebant 26, neque hoc alicuius amore vel odio praeterrmittant. Quod 27 si quis in hoc 28 Dei opere trepidus 39 inventus fuerit, damnum propriae 31 dignitatis incurrat.

CAP. II.

Personao hic enumeratae plena securitate gaudent tempore guerras.

Idem1.

Innovamus autent, ut presbyteri 2, [delicti] monachi, conversi, peregrini, mercatores 3, rustici, euntes et 4 redeuntes, et in agricultura existentes, et animalia, quibus 5 arant et quae 6 semina portant ad agrum, congrua securitate laetentur. Nec quisquant etc. (cf. c. io. de cens. III. 39.)

TITULUS XXXV. DE PACTIS.

CAP. I.

Pacta quantumcunque nuda servanda sunt.

Ex concilio Africanos.

Antigonus episcopus 111adaurensis 2 dixit: Gravem iniuriam paliar, el credo, dolere sanctitatem restrant cofitlmeliar 3 vteant el 4 computare communem inittit<tm. Optantius <listan se repraesentaret, pctclunt mecum habuit et divisimus 5 [plebes; manuscriptories r, nos b] a tenentur et pitlacia. Contra hoc pactum circuit plebes mihi attributas, et usuapat populos 7, nt illum patrem, me vitricum nominent. Gratos ep, copus dixit: Factum hoc dolendum est, ut in se illicita s populorum imperitortm animas 9 contra diseiplinm, contra evangelicam traditionem, contra pacis

placita. Nam si idlo sibi posse coniungere tirbftrelur 11, nunquam profecto in fratrem ali<fuis deliquisset. linde Aut Mita pacta suam 12 obtineant firmitatem, aut conventus, si se non cohobuerit, ecclesiasticam sentiat disciplinam. Dixerunt universi: Pax servetur, pacta custodiantur.

CAP. II.1

Conventio invalida per censensem superioras vallatur.

Gregorius2.

Quoties in conventionibus quibusdam noster exspectatur assensus, ne in dubium veniant quae geruntur, rati habitio 3 eas debet pro securitate partium solidare. [Proinde etc.]

CAP. III.1

Iudea debet studiose agere, ut promissa adimpleantur.

Idem2.

Qualiter in Sardinia + [minores vel pauperes ab eis, qui illic majores sunt, opprimantur, reverendissimi fratris nostri Dominici Carthaginensis episcopi atque entinentissimi filii nostri Innocentii praefecti epistolae testantur, a quibus, ut quae nolris scripta sunt noveritis, ipsarum vobis epistolarum exemplaria praevidimus transmittenda. Et ideo quia ea, quae petenda son!, o fferuntur,] Studiose agendum est, ut ea, quae promittuntur, opere compleantur.

CAP. IV.1

Non valet paetnm, per quod beneficium eccloslastioum debet pecunia resignari.

Alexander III. Exonensi 2 et Wigornensi episcopis.

Quum pridem s S. 4 clericus procurator prioris et monachorum de Acra 5, et P. 6 clericus pro causa, quae inter cos 7 monachos et praedictum P. ac fratrem eius, pro cuius parte vicem se gerere dicebat, super ecclesia 8 de S. ° et capella de L. vertebatur, ad nostram praesentiam pariter accessissent, ita inter se, non tamen 11 nobis mediantibus, convenerunt 12, quod 13 eidem P. 14 pro expensis, quas fecerat, tres marchae argenti solverentur, et 15 idem P. liti cederet, et 16 a monachorum penitus infestatione cessaret. Quumque compositionem istam 17 ad nostram pertulissent audientiam, ecanque auctoritate apostolica peterent 13 confirmari, nos eam non 19 duximus admittendam pro eo, quod videbatur pravam illicitae pactionis speciem continere. J-D/onuunt autem praedictum I., ut ipse tam pro se, quant pro fratre suo monachos in pace dimitteret, et eidem liti 20 omnino abrenunciaret. 11le 21 igitur nostris 22 monitis acquiescens 23, et eidem liti pro se ac 24 pro 25 fratre suo penitus renuncians 26, authentica 27 instrumenta, quae super hoc 28 habebat in 29 nostris manibus resignavit, quae nos 30 priori et monachis praedictis scilicet destinantes 31, mandavimus 32, ut, ex quo praedictus P. nostris super hoc monitis acquiel, it, ipsi quoque benignis rostris 31 precibus intenderent, et eidem P. et fratri eius 35 in aliquo 38 studerent beneficio providere, de quo maius lucrum valeant 37 apostolica intercessione percipere, quam eis 38 deberet 39 ex illa pactione illicita provenire 49. Ceterum quia saepe dicti prior et fratres sien! acceperint, acquiescere 41 noluerunt, nos eorum 42 clericorum laboribus paterna pietate compatientes

Tit. XXXIV. Cap. I. 1) Restitlatme ex ipso Cono. Later. III. e. 21. (Lips. c. 22.) hab. ao. 1179. - Cass. V. un. Comp. I. c. 1. 14.1. (1, 24.) 2) Treug. autem: IR 3) fer.: deest: It 4) in ortum: Come.; post ortum: AbPQR 5) et: deest: Q (:) octavam: FGHIRAQ 7) octavam: vb. 8) treugarum: orig. 11 9) tentaverit: AIQm/fq.; attentaverit: II 10) eommonitionem: Aabel orig.: monitionem: Ak 11) exc.: deest: Q 12) dicat: P; in eum: deest: APQ orig. 13) nuneiet: La; enuntiet: R; repraesentet: Aak1 14) episcoporum antera nullus: APQ orig.; Episcopus autora nullum: R 15) communionem: I; HEP orig. 16) suscipiat: Coll. cit. orig. 17) scriptum suscepum: orig.; scripto suscepum: PQ 18) boc: FGHIX Coll. cit. orig. 19) subiaebit: A 20) non facile: d'ig.; cf. Eccl. es. IV, 12. 21) cf. Dist. XC. c. 11. 22) solum Dei et salutis pop.: orig.; ad solum domini et saltem populi: R 23) ad: deest: Q 24) tepiditate: AackIPQR orig. 25) firmum: Q 26) praesent: Mg. 27) Quod: deest: PQ 28) bou: deest: orig. 29) Dei: deest: Abc 30) tepidus: FGAabCIYR orig. 31) suae:

Cap. II. II c. 22. eiusd. Concita. (Lips.: 26.); Cass. XII, 4.; Comp. I. e. 2. h. t. (1, 24.) 2) presb. et monachi vel conv.: I 2 3) mere. et acholares ad etudium proficerecentes, et in ipso nadio permanentes, vel ad propria remeantes: J2 4) et: deest: Ab; vol red. vel. Cont. B<ihm. 5) quibus ar. et: deest: orig. 6) quae: exstat: X 7) continua: R.

Tit. XXXV. Cap. I. 1) Restitutum ex Coste. Carth. I. hab. 348. e. 12. ap. Bruno I. 116. - Comp. I. c. 1. h. t. (1, 26.) 2) Siarturenia: Aac; Maticenais: Ab; Maginensis: Risp. 3) et cont.: Ambo 4) et: deest: Aac 5) sed divisara est: A 6) manea: Risp. 7) susurrat populis: Hisp. 8) illicite: A; illiclant: Hisp. 9) animes: Hisp. 10) bou: Aab; bou contingere: de; hoe: deest: Risp. 11) arbitretar: Aac; arbitrentur: Hisp. 12) soli: Ab Risp.

C ap. II. 1) Restittdnm ex G'eg. I. Reg. IX, 57.; Comp. I. c. 2. h. t. (1, 26.)

2) Praciectae illustri: Reg.; ser. (lo. 599. - Jaffé no. 1215. 3) rati ene pro sec. part. debet habido (awp.I. Aac): A; ratio ea pro sec. part. del). habita: Rey.

Cap. III. 1) Iestituteva ex cod. Ileg. X, 38.; Comp. I. c. 3. h. t. (1, 26.) 2) add.: P. C.: Ioanni a paribus (partibus: A c) earum (Sar.: Ac): Abc; Io. P. E. Ioanni (toannis: Ak) a partib. Sar.: Akl; Ianuario ep. Caralitano: Reg.; ser. 110. 600. - Jaffé no. 1323.

Cap. IV. 1) Restitunt ex App. XXVIII, 2.; Lips. V, 1.; Casa XVII, 1.; Baab. V, 1.; Comp. I. c. 4. h. t. (1, 16.) 2) Exon. ep. et W. ep.: R; - ser. 1159-81. - JaQ^e no. 8990. 3) Mea pridem: O 4) Simon: Coll. cit. 5) Archia: FM; Acchra: N; C.: Ab 6) Petrus: APP; deest: Q 7) eesdem: AkO; deest: A IR 8) eccl. de Ha. et cap. de I.: O; eccl. de Wet., capella do Vol.: R 9) Sintonea: Ab; Sintonia: Q 10) Lintonia: Q 11) tam.: deest: ib. 12) convenerint: R 13) quod praedictus procurator prioris et monachorum tres marchas persolveret (peralveret: P): A.PQR; quatuor marcas arg. ei persolveret: O 14.) Petro: PQR 15) et nt: R 16) et: deest: Q 17) ipsam: FGHColl.citt.; illam: X; deest: La 18) supplicarent: AOPQ; suapicarentur: R 19) minime: O 20) lit.: deest: AabQ 21) ille ergo: O 22) nostr.: deest: OP 23) acquiovit: Coll. cit. 24) et: AabQ 25) pro: deest: AacQ 26) abrenuntians: Col. cit. (praet.: Al: abrenuntiavit) 27) add.: etiam: Al 28) sup. cadejo ecclesia: Aac; et add.; et capella (eum<L.: eadem: Al) AbkOPQR 29) in: deest: R 30) et nos ea (ad: O): Con. cit. 31) destinavimus: A.PQR; destinamos: O 32) monentes atquo (itaque et: Aac!) atque mandantes: Col. cit. 33) benignius: Aac 34) meis: Q 35) ac: FGHAG 36) allgnod (in: deeat) .. beneficium: Collatf. cit. 37) valeat: AacQ; valeret: OR 38) in eta: R; illis: Q 39) debuerit: AQ; debuerint: P; debnerant: R 40) prsestari: Q 41) nec (non: 9) monitis nec mandatis nostris (vestris: 9) acqu. voluerunt (voluerint: AbeQ; volunt: O): Col. cit. 42) eorum: Q.

vobis per apostolica scrip(a praecipiendo inandamus, quatenus **prior et monachys** moneatis⁴³ eosdem⁴⁴, ut praefato P. et⁴⁵ "fratri eius *decens el* competens beneficium conferant et assignent; alioquin⁴⁶, si vobis constiterit, *saepe* dictos clericos, *pernil ipsi asseverant*⁴⁷, a praenominata ecclesia de *S'intonza* et capella de Lintona⁴⁸ in zste⁴⁰ et absque ordine iudiciario violenter⁵⁰ *fuisse* eiectos, ipsas eisdem⁵¹ restitui faciat, non obstantibus literis nostrae confirmationis, quas praedicti prior et monachi a nobis impetrasse noscuntur.

CAP. V.1

Idem Archiepiscopo Eboracensi.2.

Accepimus³, quod quaedam ecclesiae clericis sint⁴ tali tenore concessae, quod post eorum obitum alii nominatim succedant. Verum⁵ quoniam hoc⁶ iniquum est et sacris canonibus inimicum, et ideo non debet aliquatenus tolerari, *fi-atemitati tuae per c'tpostolica scripta praecipiendo* mandamus, quatenus huiusmodi successiones tam detestabiles et iniquas *contradictione et appellatione cessante*⁷ prohibeas⁸, et omnino⁹ s frivolas et inanes¹⁰ " esse decernasll.

CAP. VI.1

Qui per pactum augendae pensionis consecutus est ecclesiam, debet ea privari, et alias canonice puniri.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo et² eius Suffraganeis.

Quum clerici vestrae jurisdictionis, sicut accepimus, decedentibus ecclesiarum personis paciscantur ex³ ipsis ecclesiis maiores solito⁴ solvere pensiones, ut facilius possint easdem ecclesias adipisci, nos (*miden?*, ad taro detestabile vitium exstirpandum *attenlazlt volumus curallt et sollicitudinem adhibere. hule est, quod fraternitati vestrae per apo.stolica scripta praeci)uendo* mandamus, quatenus *clerlczs nlnnbis*⁵ *vest7 is*, ne id attentare praesumant, *publice* districtius prohibentes⁶, si *quidem* contra prohibitionem vestram⁷ venire praesumpserint, appellatione cessante⁸ eos taliter adeptis ecclesiisquantocius spoliatis, alias⁹ pro tantae praesumptionis excessu severitate ecclesiastica punientes¹⁰ eosdem¹¹. *Adhace etc. (cf. c. II. (le cens. III 39.)*

CAP. VII.

Si ecclesia rem suam locando vel in feudum concedendo apponit pactum in praedictum iuris parochialis alterius ecclesiae, non tenet, et gnicquid hac occasione perceperit reddere cogitur jlli ecclesiae.

Innocentius III. in concilio generalil.

Plerique, sicut accepimus, regulares clerici et saeculares interdum, quum vel domos locant, vel feuda concedunt, in praedictum parochialium ecclesiarum pactum adiciunt, ut conductores et feudatarii decimas eis solvant, et apud eosdem² eligant sepulturam. Quunl autem id de avaritiae³ radice procedat, pactum huiusmodi penitus reprobamus, statuentes, ut quicquid⁴ fuera occasione huiusmodi pacti perceptum ecclesiae parochiali reddatur.

CAP. VIII.

Non valet pactio in spiritualibus, vol quae peccatum inducit, vel turpis, seu de re turpi, vel impossibilis de furo vel de facto.

Gregorius IX.1

Pactiones factae a vobis, ut audivimus, pro quibusdarn spiritualibus obtinendis, quum in huiusmodi omnis pactio omnisque conventio debeat omnino cessare, nullius penitus

sunt momenti. Quod etiam de aliis est dicendum, quae observatae vergunt in animae detrimentum. Nam etiam^{2*} iuxta legitimas sanctiones pactum turpe, vel rei turpis aut impossibilis de iure vel des facto, nullam obligationem inducit.

TITULUS XXXVI.

DE TRANSACTIONIBUS.

CAP. I.1

Instrumenta et alia jura partium contraria transactione tolluntur.

Gregorius I. 2 A. Subdiacono et Dom. Abbati3.

Sicut grave -1- *[et plenum vituperationis est, inter personas omnipotente Deo militantes de saecularibus negotiis orlara din controversiam permanere, ita laudabile et alodio est religioso conveniens, terrenis gratam Den pacen praeferre compendiis, et ex rebus transitoriis mansura sentper caritalis lucra mercari. Tt ideo, quia de possessionibus Faiano, Nasoniano et Libiniano, positus in provincia Sicilia territorio Panormitano, de quibus inter praepositos nzonasterii sanctorum Maximi et Agaihai, quod Ltzcuscanum dicitur, et e diverso admini, stratores xenodochii in hac urbe Roma conslituti, quod Valeril nuzlc.itpatur, tonga se traxit contentio, nunc vero inter te Antonium subdiaconuvz nostrunz memorad xenodochii praepositum, et e diverso dilectis-sinzum filium nostrum Dometiunz abbatem atque presbyterunz praedicti monaslerii pactis intervenientibus salubris processit Deo auctare decisio, necesse est, ni omnis discordice possit occasio praeveniri, et quae gesta sunt inferveniente auctoritate fzrmari.]* Proinde Post⁴ salubrem decisionem de controversia vestra factam decrevimus⁵, ut omnia instrumenta, vel quicquid aliud est, quodartibus, *[quod absit, ad invicenz contra se venire cupientibus]* quoquo modo, vel⁶ ex temporis praescriptione seu aliter opem de lege aut quocunque privilegio ferre⁷ poterat, sit, *sicut [el] vos poscitis*, vacuum et omni virtute cassatum, et sola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuumque robur obtineat. Cui³ si quid forte incuria vel imperan minus firmitatis insertum est, vireslenissimae notiois⁰ ex hac nostra auctoritate suscipiat, *aec superesse etc. Mense Ianuar. Incl. IL 598.]*

CAP. MI

Teuct compositio super decimis facta cual assensu superioris.

Alexander III.2

Statuimus, ut, si super decimis inter vos et aliquam personam ecclesiasticam de^{3*} assensu episcopi vel archiepiscopi¹ sui compositio facta fuerit, rata *pezpetuis temporibus* et inconcussa persistat.

CAP. III.1

Si capitulum consensit transactioni, quam fecit praelatus nomine ecclesiae, ulterius dissentire non potest.

Idem Dulmensi Episcopo2.

Contingit³ interdum, quod, licet⁴ abbas vel prior aliquis conventualls ecclesiae curo ecclesiastica vel saecularl persona super his, de quibus inter eos controversia vertitur coram delegato vel ordinario indice transigat, *lderis capituli sui de ratilabitorze monslratis, ipsunz* cautulum tamen eandem transactionem nititur revocare. Unce quia nos⁰ *super hoc* consulere voluisti, tibi⁷ " respondemus, quod³, si abbas vel

- Tit. XXXV. Cap. IV. 43) commoneatis: Q. 44) eosd.: deest: Coll. c.itt. 45) ac: FOHA bQ 46) Qnod (Qui: A) si forte facere noluerit, vos quum eximio fueratis requisiti: (oil. c.itt. 47) asserunt: 9 48) Lintonia: 9 49) injusto: 9 50) et laicali violentia: Coll. c.itt. 11) eidem: li

Cap. V. 1) Restituitur ex App. XXVIII. 2.; Lips. V. 3.; Coas. XVII. 3.; Renal. V. 3.; Comp. I. c. 5. h. t. (1, 26.) 2) Dunelmensi: 1) - translata tu h. c. iuscriptiour cap. seg. (c. 3. de transad.) - 1159-81. - Jaffé no. 8945. 31 Acr. ep. autem: 1; quo partan aUctuis epistolae esse indicataw. Pot poterit, 2rt ltr; lrt. tpydnr ceusbat, de cap. Inter teteras (cf. c. 4. de reser. 1, 3.) co. gitari, qaa de praebendis rae concedendis: rrr. mm fuisse c. 10. de iur. patr. (3, 38.) apene dentoasóvrt. 4) sunt: 6011. c.itt. 5) mide: AaOR 6) hoc: deest: FP 7) remota: 150P; remissa: R 8) fieri prohib.: A; prohibemus et . . . decernendas: 1' 9) denuo: 11 10) vanas: FL6NColl. c.itt. 11) discernas: Conl. RGrin.

Cap. VI. 1) Restitutum ex App. XVIII. B.; Lips. VI. 2.; Cass. XVIII. 2.; r (imb. VI. 2.; Coll. I. c. 6. h. t. (1, 26.) 2) et . . . Suff.: deest: FAI; - 1159-81. - JaSé aao. 8883. 3) pro: AaKl; de: A; deest: 09; doced: P personis ocllesiis ipsas paciscantur, ipsis ecclesiis mejores solitis solvere: P 4) solitis: JlaKlPQR 5) omnibus: mate omisa llicht. 6) sub distrieta poena prohibeatis ot (nuth: R) si: Coll. c.itt. 7) nostram: 11; deest: 9 8) post- | omia: AG011; remota: 0; app. cees.: deest: P 9) et: Q; et alias: LaAP; et uliter: Oil 10) jnrniats: LaA Coll. c.itt. 11) eosd.: deest: Coll. c.itt.

Cap. VII. 1) c. 56, C. Lider. IV. ere. 1215.-Comp. IV. c. un. h. t. (1, 15.) 2) eos: LN 3) aekl.; et cnpiditatis: 111f 4) si quid: lb.

Cap. VIII. 1) 1227-34. - I'othasl no. 9568. 2) et: Codd. coll. o. 3) de: deest: PL.

Tit. XXXVI. Cap. I. 1) Revltmrnt ex Grey. I. Rey. IX. 28.; Coadp. I. c. 1. Ia. t. (1, 27.) 2) III.: FA; VII.: N 3) Anth.: E; And.: N: An.: lac; A.; Ab; Don.: La; D>o.; Lb; Donti: ('out.; Domiur.: Dühnj.: Greg. Subedoni abbati: Al; Creg. A. sub. et commtmi abbati: Jk; Grog. Antonio subdiacono et Dometio abbati et presbytero a paribus: Rrq.-scr. no. 598. - JqSittro. 1185. 4) Proinde per huius praeproci seriem hoc decernendum esse perspeximus: Rey. 5) decernimus: FO11La. i' AaKl 6) aut: L'ont. BGlest.: deest: Ac 7) ministrare: Rey. 8) Cui: deest: Fab 9) rationis: il; munitiones: Rey.

Cap. II. 1) Restitutum ex App. XXVIII. 3.; Lips. V. 3.; Cass. XVII. 2.; Bamb. V. 9.; Comp. I. c. 2. Ie. I. (1, 27.) 2) 115: 1-81. - Jaffé no. 9258. 3) de: deest: FGRII Coll. c.itt. 4) archidiaconi: AubklQli. (Ia p. III. 1) Resltitnt ex App. XXVIII. 5.; Lps. V. 4.; Casa XVII. 4.; Baub. V. 4.; Comp. I. c. 3. h. t. (1, 27.) 2) London.: Ak: Diumorsi: R; ley.: Dunolmensi (Durham) * 0; - 1159-81. - Jaffé no. 8931. 3) Contigit: Akl 4) lic: deest: AaL 5) saoenlarie: It 6) nos: (leest: Aar 7) talitor: Corid. coll. o.; consult. tuso resp.: IQ; consult. tu. tal. resp.: 4011 8) quod: deest: 41Qli.

prior a capitulo 9 suo de rati habitione literas habuerit 10, transactionem, quam fecit, si 11 fuerit aliquot annis servata, capitulum, ac si non 12 consenserit 13 in eam, non poterit 14 revocare.

C AP. IV.,

Super ecclesastico beneficio tranaigi non potest etiam cum iuramenti interpositione.

Idem Abbati de Strat. 2 et Priori sancti Eusebii 3.

Constitutus in nostra praesentia G. 4 clericus sua nobis assertione monstravit, quod, quum inter ipsum, et A. 5 clericum super capella de Stratis 6 controversia emersisset, tandem per transactionem sopita fuit, et, licet *transactio ipsa* hinc inde fide praestita firmata 7 fuisset, eam tamen s praefatus A. 9 servare recusat 10. Quia igitur "huiusmodi transactiones speciem *nonnunquam* continent 12 simoniae, et *non solum a malo, sed etiam a specie mali secundum Apostolum nos convenit abstinere, devotioni* 13 *vestrae per apostolica scripta praecipiendo* mandamus, quatenus, *quum proper hoc fueritis requisiti, partes ante vestram praesentiam convocetis, et, revocata transactione in irritum, causam diligentius* audiat etc. 14."

CAP. V. I

Per transactionem factam sine auctoritate episcopi potest praelatus, sed non ecclesia constitui censualls.

Idem Carnotensi 2 Episcopo.

De cetero noveris 3, quod, quum aliquis ad extraordinarium iudicem literis impetratis cum adversario suo componit 4, postmodum in ecclesia, de qua agitur, ius aliquod habiturus, si compositio non est iuri contraria, non est a loci 5 episcopo 6 *aliquatenus* reprobanda; sed census 7 absque episcopali auctoritate cui s praest ecclesiae sub hoc praetextu 9 solutus, vitam eius, qui solverit, non excedit 10.

CAP. VI. I

Si beneficium, quod per transactionem habetur, impetratur ut vacans, ab eo, qui fuit transactionis mediator, non valet impetratio. II. d. quoad titulum.

Idem Eboracensi Archiepiscopo et Wigorensi 2* Episcopo.

Ex literis vestris 3 accepimus, quod, quum olim inter R. et A. clericos super ecclesia de Vult. 4 * *et capella de Torhec* 5 *ad eandem ecclesiam pertinente* coram te, frater episcopo, qui iudex fueras 6 delegatus, auctoritate G. 7, qui tunc eidem A. patrociniabatur in causa, et testis inscriptus 8 fuerat, *transactio iam pridem* facta fuisset, postmodum 3 idem G. *veniens ad praesentiam nostram, et se* mentiens clericum, quum nondum esset in clericum tonsuratus, *ad Dunelmensem* 10 *episcopum et decanum Eboracensem, si bene meminimus, super eadem ecclesia* 11 *et capella* tacito 12 de transactione ipsa literas nostras impetravit. Quum 13 autem idem G. *et responsales praedicti R. in nostra* demum 14 *praesentia fuissent*

constituti, nos ex literis vestris veritatem super bis cognoscentes, et attendentes etiam, quomodo praefatus G. non inficiaretur 15, *se transactioni interfuisse, et nondum fuisset tonsuratus, quum literas istas* 16 *obtinuit, ei super praedicta* 17 *ecclesia et capella auctoritate apostolica* silentium duximus imponendum. 18

CAP. VII. I

Super ecclesiastico beneficio non potest transigi, sed amicabiliter componi. H. d. et quotidie allegatur.

Idem. 2

Super eo 3, quod quaesivisti, utrum de 4 ecclesiastico beneficio in litigium deducto 5 possit 6 fieri transactio, tale 7 damus, *sicut iam pridem, si bene meminimus, ala non absimile quaerenti* 8 *dedimus* responsum, quod 9 *secundum formam a canonibus in aliis transactionibus adscriptam* transigi super res sacra 10 * litigiosa" non potest. Etenim res sacrae, ut possideantur aliquo dato 12, vel retento 13 sive i4 promisso, speciem credimus habere simoniae. Alias autem, si 15 gratis et amicabiliter inter se litigantes componant 16, sacris canonibus nequaquam dicimus obviare.

CAP. VIII. I

Transactio (acta de rebus ecclesiae per praelatum sine superioris consensu non obligat successorem.

Idem Abbati de Straphor 2, et Priori de Phe. 3

Veniens ad apostolicae sedis clementiam *dilectas flivys* 4 magister G. 5 * de Favill. 6 * sua nobis insinuatione monstravit, quod 7 monachi maioris monasterii terras in parochia sanctae M. 8 * de Marchia 9 excolunt 10, et ab eadem ecclesia coloni eorum omnia ecclesiastica tam necessaria quam voluntaria suscipiunt 11 sacramenta, et tamen eidem ecclesiae *suas a canonibus constitutas* decimas solvere contradicunt. *¶ Sed de frugibus tertiam partem solvunt ei, et duas sibi retinere praesumunt, de reliquis autem minutis decimis, utpote nutrimentis animalium et trucas horticorum, nil penitus praestare non erubescunt.* Arbitrantur autem, ad 12 *hac* se 13 posse 14 tueri cuiusdam transactionis praetextu 15 inter praefatos monachos, et quandam sacerdotem memorati G. 16 * praedecessorem factae 17 *ita videlicet, ut* 18 de duabus caruatibus 19 terrae, quas in dominio suo monachi tenent, tertiam tantum 29 decimarum partem *[frugum]* exsolvant 11, *-f-reliquas* 22 *sibi retinendo. Quo lit, ut, inde occasione, sumentes malignandi, praedia ex agricolarum defecto ad cae devoluta monachi in suum magis astuto quam provide dominium convertant* 13, *et quatuor vel forte plures carricatas 24 duabus aggregant, non 17 aliter decimas praestantes de illis, galam* 26 *de duabus praestissent, quum sectendum compositionis tenorem integras de illis decimatione, s salame tenerentur. Quoniam igitur nos convenit ecclesiis providere, ne sua cuilibet videantur* 27 *lora deperire, fraternitati vestrae per apostolica scripta* Mandamus, quatenus, *pum exinde fueris* requi. siti, *utraque parte ante praesentiam vestram convocata, rei veritatem diligentius* 18 *inquiratis, et, nisi*

T i t. XXXVI. Cap. III. 9) de cap.: O 10) habuerint: R 11) praesertim si: O 12) non: deest: li 13) cons. eam poterit: Al 14) add.: al iquateut: s. O.

C a p. IV. 1) *Restitutum ex App. XXVIII. 6. ; Lips. V. 6. ; Cas. XXVII. 6. ; Bamb. V. 5. ; Comp. I. c. 4. h. t. (1, 27.)* 2) Strata: FLb; Stran: La; Stanter: 3f; Siratu: I; Castro foro: R; Strafor: P; Stradeforde: Al; Strafford: Q; Stafor: AeO, quod place. 3) Sesebi: lb; Cesebi: 11; Esebi: Aaehil; Lesbi: Ak; Efebi: Ae; Beseb: Q; Helesby: O. gaod placet. - 1159-81. -- Jaffé no. 9164. 4) S.: FP; P; II 5) Alanum: AOPQ; Alarium: R G) St.: Gl; Strata: FL; Stradeforde: Aafgkl; Stradeforde: Abcd; Stindeforo: Ah; Stancona: O; Straford: P; Sintonia: Q; Stanteras: R; 7) confirmata: Aciad; fermata: R 8) tam.: deest: Al 9) cf. not. 5. 10) con. tradicit: AOPQ; contradixit: R 11) ergo: O 12) obtinent: O 13) discretioni tuae: Q 14) et fine debito (canonico: Coll. ctt.) terminetis: GL Coll. ctt.

Cap. V. 1) *Restitutum ex App. XXVIII. 10. ; Lips. VI. 3. ; Cass. XVIII. 3. ; Bamb. VI. 3. ; Comp. I. c. 5. h. t. (1, 27.)* 2) Carce.: 11; add.: P. C.: nos meminimus: Q; - P. C.: nos in eminenti: Coll. rcll. - cf. c. 36. de app. et c. 3. de inri. Comp. I. inscriptum: Cantuariensi ardiepiscopo. - 1159-81. - Jaffé no. 8898. 3) noveritis, quod quum aliq. ab eccl. ordinarius: R 4) composuerit: F; forte componit: O 5) add.: illius: R 6) add.: haec: O 7) sensus: Ab Cont. 8) et cui: A; et eccl., coi praest: 011; et eccl. sub hoc, cui praest: P 9) praet. non est imponendus et si fuerit sol.: Q 10) excedat: NPQ.

Cap. VI. 1) *Reslitio nm ex Lips. XIX. 7. ; Cass. XXX. 6. ; Bamb. XX. G. ; Comp. I. c. 6. h. t. (1, 27.)* 2) Wigorn.: FN; Venerabilibus fratribus R. Eboracensi archiep. A. S. L. et 11. Wigor. op.: APQ; 1163-79. - Ja. Ifé no. 8623. 3) vestrae fraternitatis: Coll. cid. 4) Mist.: FLb; Ministr.: IK; M.: G; Ministratioe: H; illinist.: La; Ministris: M; Ministrat: N; Ministra: Aaehikl; Minister: Ab; Vineste: A; Minst.: Af; Moruna: Ad; Test.: P; Itemester: II; Ramist.: Q 5) Portal.: Aa; Tortalis: Acghik; Corto: A; Consto: Ae; Cortol: Ad; Stat.: Af; Cost.: 9; Costorde: R; Moren.: P 6) eras: P 7) nostra et G.: Ab; W.: 11 8) praescriptus: R 9) postea: La; post transactionem: Coll. ctt. 10) 910171616 C0> nupl. est in Codd.

11) causa ecclesiae: II 12) tacita veritate: Coll. ctt. 13) Quum idem W.: R 14) deinde: Aa; deest: Ab 15) initiatibatur: Coll. ctt. 16) ipsaa: FGHIAcklQR; deest: P; suas: 31; nostras: NAL 17) dicta: LLN; praescripta: Aackl Coll. rcll. 18) silent, (add.: perpetuum: Q) imponimus et memoratum R. ab eius impetitione duximus absolvendum: Cal. ctt.

Cap. VII. 1) *Restitutum ex App. XLIX. 7. ; Gilb. aact. 2. (1, 15.) ; Comp. II. c. 1. h. t. (1, 16.)* 2) Vigoro. ep.: La; Lincon. ep.: Bb; Ludes III.: O; - 1159-81. - Ja. Sé no. 9247. 3) hoc: BabSa; Quoniam ex plenitudine potestatis etc. Super boc: O 4) de: deest: BacSa 5) traducto: Bbh 6) posset: Sa 7) taliter respondemus: OH 8) gnaer.: deest: BaSa; petiti: Bc; 9) quoniam: Coll. ctt. 10) et: deest: GHKL63INSa; vel: F; vel religiosa: Baci 11) minime: BSA 12) add.: seta recepto: Bbh 13) detento: Ea 14) vel: BOSa; seu: Cont. B* hne. 15) si: deest: Cedi. ctt. 16) componere: ib.

Cap. VIII. 1) *Restitutum ex App. XLVIII. 1. ; Co+np. II. c. 3. h. t. (1, 16.)* 2) Staphor: F; Stamphor.: H; Stand.: Bbh; Stanfort: Bryi; Stanford: Be; Stamfor: Bd; Stanvoforde: Ba 3) Febi: FIK; Sebi: HBef; Eesebi: Ba; Elseb.: Bb; Gesebi: Bd; Eesebi: Bg/e; Esibili: Bi; - Wigorniens ep.: O, cafas quidem lectio non ad plvoves, sed ad anises tantane ep. scriptum fuisse irzuuit. - Ipso qua mune monda est inscr., dumlado genuina sti, emendari poterit ex inscr. c. 4. h. t. - 1159-81. - Jaffé no. 9162. 4) B.: oueisti Ric/4t. 5) W.: FGHILbNBacgi; G.: Bb; V.: LaO 6) Flavill.: FOHINBcdefgi; Famili.: Bb; Favilla: Bh; Flamevil.: O 7) quod quum: O 8) Manee: FGLANBO 9) Marches: F; Marchis: O; Marcha: H; March.: 11; Marcho: La; Marchon: N; Marito: Ba; hlatrensis (de: deest): Bb; Manten.: Be; Marton.: Bdef; Matr.: Bde; Martinon.: Bgh; Mertn.: O 10) excolant: BO; et: deest: O 11) suscepit: O 12) de: Ba; ab: Bb; ob: Be 13) sese: Bbc 14) posso: derat: Babcho 15) pactione: Bc-ghil; pactionis transactione: Bab 16) W.: FGHIBacbg; G.: Bid; V.: O; Guil.: Cont. Brihm. 17) feota: Bacghf; factum: Bbo 18) quod: B 19) caruatis: FGBh; leg.: canucatie: ni 20) duntaxat: BO 21) exsolvere debeant: Coll. ctt. 22) add.: et: Bbc 23) eonvertuut: Babe 24) canastas: ib. 25) non temen: Bab 26) (mam prius: Bbc 27) debeant: Bac 28) diligenter: Bab.

privilegium [clementia] apostolicae sedis sibi super hoc indultum coranz vobis praefati nzonachi palam prodixerint, vel nisi praefati inonachi ²⁰ transactionem praescriptam ³⁰ auctoritate apostolica confirmatam esse docuerint, quum alias ³¹ inter personas *[ita]* facta potius quam inter ecclesias videatur, nec ³² pacta inter alios acta ³³ aliis obesse patiamur, *omni zlatione et appellatione remota* ipsos ³⁴ et agricolas ^[eoatuan] decimationes *[universas]* ex quibuslibet rebus provenientes ³⁵ ex integro, absque *[onzn]* diminutione ecclesiae S. Dlariae de *lTarturen*. ³⁶ iugi praestatione singulis annis praestare, et *[etianz]* illarum ³⁷ *, quas illicite detinuerant ³⁸ *, iustam aestimationem ³⁹ restituere eidem ecclesiae ⁴⁰ cum omni distictione compellatis. Quodsi discretio vestrae, secundum ea quae proponuntur nobis, in iudicio vistan fuerit, praefatos nzonachos, non nisi ad tertiae partis decinzctionum praestationem, secundam iustitiam urgeri posse; tunc *onacivan* eorum, quae canones decinzanda decreverunt, appellatione remota, saepedictos monachos tertianz partem ecclesiae iam dictae, auctoitate apostolica decimos praestare cogatis.

CAP. IX.1

Sicut super jure praesentandi, ita super annexo non potest transigi, ut recedatur a lite interveniente: dicitur temporalitate.

Lucius III. Oī znensi 2 Episcopo.

Praeterea, quando inter laicos et viros religiosos de praesentatione alicuius ecclesiae quaestione suborta transigitur *inter eos* ita, quod praesentationem laicus obtineat, religiosi yero novam ³ vel maiorem ⁴ percipiant ⁵ in ecclesia, in qua prius nullam vel minorem habere consueverant ⁶ portionem, an ⁷ huiusmodi transactio teneat s, quaevisisti. Quum igitur ipsa pactio simoniaca merito videatur, respondemus y, quod de jure non tenet, nec ex ¹⁰ ea religiosi ullum debent ¹² commodum obtinere ¹³.

CAP. X.1

Super spirituali subiectione non Hect transigi.

Coelestinus III.2

Praeterea quarto loco quaestio talis accessit, quod ³ * quaedam cella eximi voluit a subiectione, qua matri domui tenebatur. *Quinzque causa debito Marte percuaretur*, fratres illius cellae ⁴, se confitentes in ⁵ illi domui quondam fuisse subiectos, referebant quaestionem olim de hac subiectione fuisse motam, et transactione ⁶ sopitam, videlicet eatenus, ut quendam ⁷ annuum ⁸ * censum ecclesiae matri reddendo ⁹ *fīatres menzoaratae cellulae* ¹⁰ penitus essent a subiectione principalis domus exempti. *Ceterum ex adverso prior alaioris domas duo pariter allegabat, unum scilicet quod, ex quo confessi fuerant, se dudunz illi (brand fuisse subiectos, et non ante transctiōnem illam exanptos, constabat, illos* ¹² *fuisse rebates eo ipso* ¹³, *quod ante trnsactionenz et exceptionem se contendebat ab eizsdearz iurisdictione esse* ¹⁴ *subtractos, nec transactio subsequens eos poterat a tanto crimine inobedientiae relaxare. Alteram quoque Prior consequenter pro maiori ecclesia proponebat, quod de spirituali subiectione contra votum professiois transigere non liceret* ¹⁵ *. Respondemus igitur ¹⁶, quod ex praedicta fratrum *de cella* confessione contra eos sententia procedere debeat, praesertim quum illa transactio, licet nobis de illo, quod cella determinate ¹⁷ reddere tenebatur, *clave* constare nequiverit, iniquitatem simoniacam ¹³ * continuisse putetur.

Tit. XXXVI. Cap. VIII. 29) *verba*: praef. mon.; *addita sazyrt a Raa]* mundo ³⁰ supra scriptam: *Ba* et fortasse *O. arbi legit.*; sibi scriptam ³¹ alioquin: *Babel* ³² ne: *FUHLnBacO*; nec peracta: *Bh* ³³ Meta: *O* ³⁴ praefatos monachos: *BO* ³⁵ deven.; *Bachi* ³⁶ Mariten.: *Ba*; Matren.: *Bcle*; Marueren.: *Bc*; Mituren.: *Bg*; Marturon.: *Bi*; Mertun.: *O* ³⁷ eorum: *FUHIK*; cortito quae: *Bach*; earum: *Bb*; cortito quae: *131*; eas quae: *By*; illorum quae: *O* ³⁸ detinuerint: *B*; detinuerint: *O* ³⁹ lucta existimationem: *Bac*; iuxta examinationem: *Bh*; certam aeat.: *O* ⁴⁰ *verb.*: eid. accl. *addita santa Revaludo*.

Cap. IX. 1) *Restitutum ex Comp. II. c. 4. h. t. (I, 16.)* 2) Ortiensi: *H*; Quinnensi: *N*; Orin.: *ILDf*; Orniensi: *Be*; Morlensi: *Bb*; Moriensi: *Bd*; Morin.: *By*; Mort.: *Blt*; Orin.: *Bi*; add.: *P. C.*: tus nos: *B* — cf. c. 11. de it.reitr. (2, 24. — Lucius II. Norwiconi ep.), *ex quo desumptum videtur*. — ser. 1181-5. — *Jale* no. 9671. 3) nonam: *Bi* 4) maiorem partem vel potiore: *Bb* 5) in eccl.: *deest*: *B* 6) solebant: *Bbh* 7) s1: *Babbe*; utrum: *Bg* 8) transactiones teneant: *Bbh* 9) resp. quod: *deest*: *13* lo) per: *Ba*; *deest*: *Bb* 11) Oli rel.: *Bb*; jlli vol: *Bk* 12) debeant: *Bcg* 13) reportare: *La*; invonire: *B*.

Cap. X. 1) *Restitutum ex 011b. amct. 4. (1,15.)*; *Comp. II. c.5. h. t. (I,16.)*

Corpus iur. can. Ed. Friedberg. T. II.

CAP. XL1

Iudex potest et debet se interponere pro transactione inter partes faciendi, praeterquam in casibus, in quibus iura hoc non admittunt, ut super matrimonio. II. d.

Honorius III. I. tituli sanctae Praxedis Presbytero cardinali.

Ex parte tua [- f uit] *propositum coranz nobis, quod nonnulli Graecz furtive sacros ordines a non sitis episcopis receperunt, quidam etiam excommunicati celebrant in ecclesiis interdictis, el Graecis ritibus perinaciter iazhaerentes jaz nullo volunt obedire praelatis Laiinis. Praeterea gztidanz Graeci el Latini episcopi consecra-tiones faciunt in epzscopatibus alienis, et decimas percipiunt in eisdenz in episcoporum eorundem locorum praeiudicium et gravamen, licet episcopi Graecorum nec percipere decimos, azec consecra-tiones huiusmodi consueverint celebrare. Ad hoe laici Graeci uxores seas secundum motunz propriae voluaz totas dimittere et alias szzperducere non ver-entur, ac operad doaninicus et festivis diebus quenzadnzodum in p-ofestis. Porro gzzjdaaz barones et milites tam Latini quanz Graeci czbbatias et ecclesias alias cum lzominibus et bonis aliis earundenz contra iustitiam detinentes, decimos non exsolvunt, et alios solvere recusant in suo errore defendunt, et, si pro his aut aliis excessibus feratur exconzanunicationis sententia in eosdem, eam in animarum suarunz periculum et aliorum szmzdaluaz vilipendunt. Gade a nobis desideras edoceri, quid tibi agendum sil in omnibus szz-adietis, et qzzaliter puniendus sit Reoportensis arcladiaconus, qui quibusdanz eundi cum nzercibus in fllexandrianz contra statzttum concilii generalis licentiam de facto tribuere non expavit. Idos ergo 3 discretionis luae breviter respondemus, ut, quum iura canonica et civilia edita sint super 4 omnibus fere articulis praenotatis, procedas in his, quum azecesse fuerit, secundum canonicas et legitimas sanctiones. Poteris etiam ad componendum interponere partes tuas, et interdum aliquid severitatis detrahare, prout, statu imperii et excedentium multitudinem provida deliberatione pensatis, videris expedire: exceptis nimirum casibus, qui compositionis sive dispensationis remedium non admittunt, utpote coniugii sacramentum, quod, quum non solum apud Latinos et Graecos, sed etiam apud fideles et infideles existat, a severitate canonica circa illud recedere non licebit. In his yero, super quibus ius non invenitur expressum, procedas, aequitate servata 5, semper in humaniore partem maxime propter statum impere adhuc debileaz declinando, secundum quod personas et causas, loca et tempora videris postulare.*

TITULUS XXXVII.

DE POSTULANDO.

CAP. I.

Clericus in sacris vel minoribus beneficiis in saeculari foro postulare non debet, nisi pro se, val sub ecclesia, vel miserabilibus personis.

Ex concilio Lateranensil.

Clerici in subdiaconatu, et supra, *[et]* ² in ordinibus quoque minoribus, si stipendiis ecclesiasticis sustententur ³, coram saeculari ⁴ iudice advocati in negotiis saecularibus fieri non praesumant, nisi propriam causam vel ecclesiae suae fuerint persecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quae proprias causas administrare non possunt. *[Sed nec procuratores etc.]*

2) *add.*: *P. C.*: Bonae memoriae: *B*; -- cf. c. 3. de conf. nt. vel Mal. (2, 30.). *cuja prior paro inacr. corrupta munitum* (Priori et capit. Dohum. Lib. III. R. — I. e.: *Reggisti*) *ezstat in Die. «p. Bel. III. 377. — ser. 1191-8. — Jaffé vio. 10740. 3) quod: deest: UHILBabSa 4) cellulae: BabSa 5) verba: in iure addita sutil a Raatonado 6) transactionem: E Bbh. 7) quidam determinatum: Ba; quidam determinatum: Bi; quendam determinat: canonem: 135; quendam determinatam cautionem: Bit; in quodam determinato censu: Be; quodam determinate censu: Bo; quodam determinatum: Sa 8) annuatim: FUIX4INBSA 9) el fr.: Bb 10) callao: BaSa 11) ternera (non: deest): Sa 12) eos: Bab 13) Ipso: deest: Sa 14) fuisse: Bi Richt. 15) lcebat: FBabchiSa; licebit: Bg 16) nostra yero in his bulusmodj (tale: Bi) reddit (reddidit: Bbg) sollicitudo responsum: BSA 17) praedictae domui reddere: Bi 18) sim.: deest: Codd. coll. o. BSA.*

Cap. XI. 1) *Resatutum ex Cap. V. c. un. h. t. (1, 20.)* 2) R.: *Lb*; Io.: *La*; Ioanni: *Ed*; G.: *Bb*; deest: *Bad*; add.: ap. sedis Icgato: *Ea* — ser. ao. 1218. — *Pothast* no. 5834. 3) igitur: *Eab* 4) in: *ES* 5) pensata: *FEZ* Tit. XXXVII. Cap. I. 1) c. 12. C. Later. III. acd. ao. 1179; *Cass. VII. 1.*; *Comp. I. c. un. h. t. (1, 28.)* 2) et: *deest: Q* 3) sustentatur: *A* *Aakl Conc.*; sustentatur: *H*; sustentatur: *A bc* 4) mace.: *deest: AMI?* *Lbnc.*

CAP. II.1

Canonici regulares postulare non possunt, sicut monachi, nisi pro utilitate ecclesiae, vol sui monasterii, et praecepto abbatis.

Innocentius III. Compostellano Archiepiscopo2.

Ex parte tua *corran nobis*3 * fuit propositum, quod quidam canonici regulares, *ut se forte peritos in iure valeant* demm. *sITare, ac extra claustrum analeriaara liabeant evagmiti*, non solum in ecclesiasticis, verum etiam in forensibus causis prae-sumunt advocati officium exercere. Ouutnque obiicitur eis4, quod *bula ~micas sanctinnes* non debent esse forensis vel5 ecclesiastici negotii6 susceptores vel executores etimn, nisi forte id monasterii exposcat utilitas, abbate nihilominus imperante, *ipsi ad suam proponunt insolentiam*7 * excusandam, quod capitulum illuc8, per quod praedicta prohiberi videntur, de monachis, non de canonicis regularibus loquitur manifeste. Unde *nos comodoro voluisti, utmor tales sial* ad patrocaiaiam adaatiteauii. *Id parti consultationi*9 tuse taliter10,* respondemus11, quod idem iudicium de canonicis regularibus, quod et12 * de monachis, quantum ad supradicta credimus observandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum. [Dat. 1:om. ap. S. l'ett-. Id. Mart. ; lo. II-. 1206.]

CAP. III.

So summat.

Gregorius IX.1

Ouum sacerdotis sit officium" * nulli nocere, omnibus autem velle prodesse, non nisi pro se ipso, vel3 ecclesia sus, vel, si necessitas immineat, pro personis coniunctis aut miserabilibus sibi licitum est postulare. (*El infra:*) Clericus autem, qui contra ecclesiam, a qua beneficiaria obtinet, pro extraneis advocatus vel procurator esse praesumit, tanquam ingratos potest, maxime si clericus sit eiusdem ecclesiae, beneficio huiusmodi spoliari.

TITULUS XXXVIII.

DE T'ROCURATORIBUS.

C'AP. 1.1

Non auditur guis Lancinan, alterius procurator, nisi habeat mandatum legitime factum.

Gregorius IIXximo Salonensi2 * Episcopo.

Alia quidem *i[s]cripta arl f*aternitaten tuana antea* frcerraaaaans, *sed tentpnre, quo homia'e.e* (nos, *tin*os ad nos ntisisti, *relaxtre voluima*).s. J Scripsisse te quibusdam *nustris* Conl-perinlus, quod praedictos viras tunc ad causara non nliseris4, ct ideo *ea*, quae cum ipsis5 facta; sunt, subsistere non debere; sed ct Thomas *[ecclesiae tuno defensor]* sibi hoc7 verbo a te dictara perhibuit, ex qua re *dan* nec praesentium portitoribus iu(licavimus esse credendum, ne de ipsis *quogue* post liuec8 similiter diceretur. (Iuia ergo hoc cautiores9 nos esse debere praemonuit, *as causan?*. *crlltrs* (licere, instructam [de Tetero] personanl cum mandato legaliter facto, *trris*10 et presbyteroruii sea diaconorum testiuilque11 subscriptionibus roborato, gestisque ex more indicto12 transmittit, ut quicquid cum ea actum fuerit iure subsistat13. [*I'an' nos non .snlraum etc.*]

Tit. XXXVII. Cap. II. 11Rcsiliirtuta eaReq.lirn/n.IX.30.; Alan.c.uu. (3. 20.); Cuiq. III. e. 3. uc drv' rel uma, (3. 33.) 21 l'ontlirst no. 3712. 3) nos: rctsl: l'f%lf1.1L1' 4) obiici:uur cisdoni (cis: l') (l' irp. 5) vol cclcl: decst: l' 6) iudiciu: (r: de. 8l. Me 7) iu.slenliau: l' 1111(l' Bcg. 8) (f* e. 35. C. XVI. pl. 1. 9) discretioui: (l' l'lg. 10) tal: drest: C'odd. coa. o. Cl 11) duximus respondendu: 7 12) ct: decst: F7IHICT. (Cap. III. 1) 1227-31. - l'olt'kast uo. 950. 2) off.: decst: FiaHlh7. 3) et: l'; dr(4: F.

Tit. XXXVIII. Cap. I. 1) l'r'altrimor ey Grey. I. l'eg. XIII. 11.; Cnuir. 1. e. ira. Ir. t. (1. 29.) 2) Saleuittino: F:l' l'lk:y. - ser. eta. 602. - .Grffé aao. 1195. 3) Talia: Ah -1) in causa 1011 tniscri (tt:axeris: Ab; inniseris: Ail: A: - Veteraum preshytcruni atgne Optatum defensorem tuuc miniu in causa transmiseris: l'ry. 5) cuut cis: ILy. 6) acta: Ab l'09. 7) hoc. idem verbnm (verbo: Ab): d: decst: Rey. S) lioc: Aac p. hace res (hor: 41) cautos: l'; haec res nos fecit voltio ambigre, et cautos etc.: l'rg. 101 tll'o: 4ra; tuis et: dr.tst: l'hc 11) et testiam: adGc.; testimonianl: l'irg. 12) indfto transulittite: A l'leg. 113) possit ... stb-sistere: a<bc Reg.; pussit ... snstiueri: Ak; possit cuut ea iure sub-sistere: .ll.

CAP. 11.1

Non valet sententia, etiam expensarum condemnatoria, lata contra alisen-tetn, ex probabili causa legitime per nancinm excusatum. II. d. quantum ad verum intellectum.

Alexander III.2

nuerelam A. clerici accepimus, iquod, *i man eaeterolailis* /raler ranster Wigomiensis episcnptls causam, gurte ver(*ilar inter ipsum et J'alesberiensena episcopunt super ecclesira de P.ribec. 3, de ntanrlrrto austro suscepasset fine debito tereinandam, taaadent, quia ielem (*ricas termino cnnstituto suamn ei exhibere praesen-lia-a non potuit pro ea, qund eral inlrimmitate detentas*4, *sien(per grenrlam presbalterunc et diaconunt, (pos ad praesentiam ip,rirr.s episcnpi mcerat, pararas eral probare, emulen? A. va reslntiaone ~ expensarunt, gnas R. 6 Lexod'iensis archidiaconus pro ipsa causa ~ diem ip.sun' tunc veniendu feeerat, comlenanacit. Mandamus itagmie discretivsi vesh-ae atrlue praecipin 'u.s, quatenus, si praefala.s episcopus eiadem*7 A. *zmixa ncanrlatum nostrum a prae-scripta sentenlica non absolcerit, vos, rei veritate diligentius8 guasita, si vobis constiterit, quod Vigorensis l' * episcopus praefatum ló A. in restitutione11 expensarum pro nu lla l1 alia rationabili causa condemnaverit, nisi pro eo tantum, quod in l3 termino constituto ad eius praesentiam non accessit infirmitate detentus*14, *quom non possit quis cogi, nisi velit, in gravibus causis procuratorem constituere, et l5 rpuu. ipse*16 ad probandum17 infirmitatem suam presbyterum et diaconum destinaverit18, *auctnritate nstra sublatu ceppel-lalionis remedio*19 eum20 absolvere ab eadem sententia minime differatis.

CAP. III.1

Sententia lata cura procuratore revocato et de hoc certificato non pracin-dicat domino. H. d. secundum commnnera intellectum.

Clemens III.2

Ex insinuatione dilecti /Vil nostr3 archidiaconi Sagiensis4 * accepimus, quod, quum inter ipsum et magi-strum G.5 de Sang.6 super quadum praebenda Lexonensls7 ecclesiae, *gtae de Pomeria (licitar, controversia mota fuisset, i eident magisbro propter km: ad sedena apostalicant accedenti G. de Tartanas, procuratrent ipsius archidiaconi se gem'ens arl illann causaan cnnstitutmn, coca gtabusdcun literis de reatihabi-tione, "out dicebat*8, *se opposuit. Quaan antera almq(ramatul,umn in causcce cognitare processumt firisset, Licet praedicta G. ab eodem archidiacono procuratori suo iua, duobus clericis praesentibus et assisteattibus il* expresse fujisset inhibitu, ne causae cognitionem12 susciperet, *et ne ad indzivan suseipzen-diamm. in z're stais literis uteretur, ipse nihilominus in ipsa causa procedens, sententiam, sictd (licitar, contrariara reportavit. Ceterum, quia alter de praedictis clericis dicitur obiisse, [nos lamen] altenrlentes, gana bien' G. contra ipsius archidircnnni prolalationean in suscipiendo indicio ipsius causae procedere non alelnierit, discretioni resinar per apostolica scripta mandantus, quatenus, si, sicut ratio dieta, per ipsius archidiaconi et superstitis illi(as clericis iuramentum constiterit de prae-missis17, ero'den arcJÜdiacod'um e;rpresse prohibuisse, ne dictas procurator illius controversicte diffmitionem susciperet, et ne ia iare ad su.scipienduna iudiciun' suis literis de ratihabitione aliquatenus iateretur, sententia contra eum lata nequaquam obstante, praedictae14 praebendae possessionem cum fructibus inde perceptis, a quocunque detineatur, archzleliacano cidras15, sublatu cnntradictioamis el appellationis abstac-ulo, si eius restitutioni aliad canonicum non obsistat ló, auctoritate nostra restitui faciat is eidem17. Restitutione vero facta, si archidiaconus*

Cap. II. 1) Restitaitnin ex Gilh. «ticl. 1. (1, 17.); Comp. II. c. 1. 11. t. (1., IS.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 9204. 3) Ilubeth: Bit; Ber.: L'd: Budei: Bit; Bet.: By; Bri: Su 4) gravatus: Bei llic&t.: grav. vel detentas: Bb 5) restitutionem: .SU 6) Robertus: Sa 7) praedictuut: lib: decst: Ba.iii 8) diligenter: Bb 9) Wigornien.: FGBIhZi praedictus: l'xagleiSa; prae-l:itus: l'78 10) praedictunu Bb 11) restitutionem: BglrLSa; add.: ipsarum: Bi 12) non: BaSa; decsl: Bb 13) in: decst: coda. col? n. B5a 14) gravatus: Bb; add.: vel gravatns: Eb 15) et gnum: decvt: Ubletia 16) ipsum si: iB. 17) probandani: Baldo 18) destinavit: UhgHSa 19) set-tentia: Su 20) ipsum: By; de.est: Sa.

Cap. III. 1) l'estitaaat:aoa cxGilb. (uta. 3. (1, 18.); Comp. II. c. 3. h. t. (1, IS.) 2) 1187-91. - Jaffé aeo. 10267. 3) nostr.: de.csf: Bcgbi l'itct. 4) Sag.: F-i'tia; Sagiun.: (117.; Sagenensis: l'lhg; Saug.: Be/i; Siga.: Be; de Syra-neusi: l'lh; decst: lla 5) W.: lli 6) Sag.: Sô(i de Sang.: drrst: Bb 7) Luxon.: l'lo; Laxen.: BU; Lixon.: Sa 8) Corona: l'fb; l'artona: S/l 9) decebat: l'lbghi Biela 10) yerba: proc. sumo: acidad srut a lipQleNniado 11) et ass.: d(estr: Sa 12) diffiultuoum: l'LRia 13) rrrba: de pluma.: l'dditea seuet a l'Gllteutoedo 14) inn d'otae: l'Lnir, 15) eid.: drest: l'lrht. 16) obsistit: Bttbrrri; obstat: Bu 17) eid.; additl+ra est a liar,jivauido, l'lr.

ipse^{lg} suam canonicam institutionem probare potuerit, ipsam ratam^{el} itzviolabilezn permanere, szcut iustum fuerit, appellatione postposita decernatis.

CAP. IV.1

Rescriptum super coneccutivia iudicia impetratum a procuratore rovocato, et de hoc certiſeato, non valet, nec processus vel sententia lata per ipsum, si revocatio pervenit ad adversariunt. H. d. secundum glossam.

Innocentius III. 2 Cabilonensi et Catalanensi Episcopis.

In nostra praesentia constitutus venerabais fater noster Tullensis episcopus lacrinzabiliter est conquestus, quod, quum olizn ad procurandanz causam, quae inter ipsum et bonae memoriae decanum Tullensem super dilapidatione, excommunicatione et 3° periurio, ac quibusdam aliis criminibus 4° vertebatur, T. et G. 5° presbyteros procuratores instituens, ipsos ad sedem apostolicam duxerit destinandos, quum de ipsorum fideostmodum titubasset, mandatum, quod eis dederat, infra modicum temporis spatium revocavit, sed ipsi, licet mandati literas revocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerunt, et pro procuratoribus se gerentes, cum adversario [suo], loffrido scilicet 7, ardidiacono Tullensi, sunt ingressi iudicium, cum eo 8, demum ad tlliectzm filium G. Parisiensem archidiaconum et y collegas suos in eiusdem 10 praeiudicium nostras literas impetrarunt 11. Quorum citado licet eidem episcopo minime fuerit praesentata, quum lamen ad das notitiam deve.nisset, quod eisdem eral causa commissa, quae inter ipsos 12 et (actos decanum et archidiaconum vertebatur, ad eorum praesentiam properavit. Quumque praedictus 13 episcopus per multara instantiam nostrz rescripti copian hantisset, et eiusdem tenorem cum viris prudentibus inspiceret diligenter, admirans plurinzum, quod supradicti presbyteri tanquam procuratores huiusmodi literas impetrarant, ad probandum, quod falsi procuratores fuerunt 14, ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilém et supervacuum reputantes, ad probationem ipsius dilationem concedere noluerunt, propter quod idem episcopus ad appellationis beneficium convolvavit, el ab ipsorum ittdictan praesentia recessit appellans. Sed iidem 16 appellationi nñime deferentes, in negotio ipso procedere, ae nihilominus 17 lite non contestata et iuris ordine praeternisso testes contra eum 13 episcopum recipere praesumpserunt, [el.] ipsum a Tullensi ecclesia per sententiam removendo 18 [praeter fornatzz mandati nostri Tullensi capitulo concessel-eint eligendi sibi pontifzcm liberara fi-ten/latara. Quum antera dicti episcopus et P. (archidiaconis propter lene ad nostram nuper praesentiam accessissent, el super ipsorum processu iudictan coram nobis aliquamdiu litigassent, idem episcopus XIII. testes, gzosdam ab-bates et tmonachos nigri et albi ordinis, et quosdanz clericos saeculares induxit, quibus diligenter examinatis, ex ipsorum depositionibus apparuit evidenter, quod quum supradictus episcopus ad probandum exceptionem praescriptanz petiisset inducias, ipsas praetaxati indices negaverunt eidem, et quod, licet Neta episcopus propter hoc ad sedem apostolicam provocasset, ipsi lamen in negotio post appellationenz ad nos znterpositam processerunt.] Nos yero, licet vix fidem adhibere potuerimus, quod saepe dicti iudices, utpote viri literati, providi et honesti, taliter dictum est, processissent, maxime 19 quum in sua relatione, guaro ad nostram praesentiam transmissere, de huiusmodi exceptione proposita nullam fecerint mentionem, quia tamen episcopus 20 per viros religiosos, providos 11 et honestos, de quibus non est verisimile, quod suae salutis obliiti ac iuramenti religione contempta falstlm testimonium tulerint, nobis fecit super iis, quae sunt proposita, plenam fidem, attendentes etiam 22s, quod falsi procuratoris exceptio non solum ante sententiam, verum etiam 23 postea 24 potest

obiici iuxta canonicas el legitimis sanctiones, utpote qua probata 25 iudicium nullum 26 et nullius momenti controversiae reputantur 27 de consilio fratinn nostrorum processum supradictorum iudicum sententialiter duximus irritandum, [in eum statum negotium reducentes etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. Kal. Febr. Aa. IX. 1207.]

CAP. V.1

Si agitur de adulterio coram indice saeculari ad poenam legale, non intervenit procurator; secus si coram ecclesiastico ad aeparationem.

Idem Brixiensi Episcopo 2.

Tuae fraternitatis (Et infra: [cf. c. io. de eo, quicogn. IV. i3.]) Consultationi tuae 3 taliter 4 respondemus, quod, si vir accuset uxorem de crimine adulterii coram iudice saeculari ad poenam legitimam infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere 5, seque ad poenam talionis adstringere, non per procuratorem, sed per se 6 ipsum praesentem oportet praesentialiter accusare. Si yero vir acensare velit uxorem de adulterio coram ecclesiastico iudice, ut ab eius cohabitatione discedat, quia tunc, etsi forsitan oporteat 7 eum inscribere, ut designet in scriptis nomenri, locum et tempus, et omnia 8, quae comprehenduntur in lege civili, ad talionem tamen non debet se aliquatenus obligare, ne forte, quum etiam in probatione defecet, intentionis suae consequatur 11 effectum, sustineri potest, si necessitas id postulaverit, ut per procuratorem accuset, quoniam huiusmodi accusatio, etsi de crimine fiat, non est tamen criminalis, sed quasi mixta inter civilem et criminalem, quanquam 11 in praesentia principalium personarum securius procedatur. Postulasti etc. (cf. c. 25. de spons. IV. o.) Dat. Rom. etc. 1206.]

CAP. VI.1

Qui de mandato domini causam procuravit, ab eo repetit expensas propter hoc factas.

Idem 2.

Quum pro causa, quae inter dilectos filios G. 3 et F. Gabilonensis 4 ecclesiae archidiaconos vertebatur, j-procuratores utriusque partis ad nostram praesentiam accessissent, [nos eis dilectum filiuzm nostrum G. S. Adriani diaconum cardinalem concessimus auditorem, coraza quo ipsius F. archidiaconum procurator proposuit, quod, quum olim pro variis gravaminibus, quae adversarii eius Cabilonensi ecclesiae inferebant, ad sedem apostolicam accessisset, ad dilectos filios abbatem S. Martini, cantorem Eduensem, archidiaconum Flaviniacensem literas impetravit, ut dictum G. archidiaconum canonicam districtione compellerent, ut ab Cabilonensis ecclesiae et hominum cuiusdam obedientiae eius, quae Potestas Boiaci dicitur, molestatione cessaret, et de iniuriis illatis ipsum eidem ecclesiae satis factionem cogerent debitam exhibere. Quumque indices secundum mandatum apostolicum vellent in causa procedere, pars adversa, ut iuliciuzn declinaret, sedem apostolicanz appellavit. Adiecit diana], quod 5 a bonae memoriae Coelestino Papa praedecessore nostro confzrmationis literas impetravit super quibusdam institutionibus [eiusdem] ecclesiae de communi assensu capztuli constitutis, ex uarum inobservantia ecclesia [ipsa] debito servido fraudabatur. Licet autem idem praedecessor noster venerabili fratri nostro •duensi episcopo ad eiusdem archidiaconi postulationem mandasset, ut cas faceret observari, ipse tamen semel solummodo Cabilonensi capitulo pro bis servandis ovas literas tlestihavit, nec super hoc ultra processit.] Petebat itaque proctator ipse pro archidiacono memorato [priorenz] causara committi, confirmari constitutiones praedictas, et ea sibi restitui, quae ad utilitatem eiusdem 6 ecclesiae coactus fuerat 7 expendisse. Ceterum procurator partis alterius ex adverso respondit, quo d, quum dictus F. archidiaconus etc. (cf. c. 27. de sent. exc. V. 39.) Ipse vero ad apostolicam sedem accedens, confessus est, quod in clericum manta iniecerat violentas; suppressens autem, quod immunitatenz

TI. XXXVIII. Cap. M. 18) file: Sa.

Cap. IV. 1) Restitutum ex Reg. Breg. IX, 259; Comp. III. c. 1. h. t. (1, 22-) 2) inscr.: deest: C; Cabilonensi et Cathalaunensi episcopia et priori Clarevallone: Rey. — Poitbast no. 2995. 3) et: deest: FOHIX LNCacyh Reg. 4) crim.: deest: Codd. coll. o. Reg. 5) W.: FICb; V.: GHLacac; W. et C.: Lb; W. et F.: M, V; W. et L.: Reg. 6) intra: Cont. Bühm. 7) S.: Cae: deest: Ch 8) eodem: C Reg. 9) magistrum R. de Cozzon (Choron.): Ca; Corson; Ch Corcon: Cc Viren.: Cg) et R. S. Victoria poenitentiarum: C; mag. R. de Corzon (ley.: Courton) canonicum Noveomensem et R. S. Victoria poen.: Ch Rey. 10) eius: LbN 11) Impatrantee: C Reg. 12) ipann: Cab Rey. 13) dictus: Ch Rey. 14) fuerant: FOIX Reg.: exatiterant: H 15) postulavit qui exc.: C Reg. 16) Ipei voro: C Reg. 17) nihil: additw est a Rattmundo 18) I eum: LbC Reg. 19) ex max.: Ch 20) add.: supra dictas: Cae 21) pariter: C Reg. 22) et.: deest: Codd. eoli. o. C Reg.

28) et: Ch; deest: Ca 24) post sententiam: C Reg. 25) prolata: Cgh 26) null.: deest: Ch 27) reputetur: GR.

Cap. V. 1) ReshYutum ex Reg. Brega. VIII, 189; Comp. III. c. 2. h. t. (1, 22.) 2) Potthase no. 2656. 3) Consulit inauper (etenim: Gyl) nos (deest: Ch) tua Traternitas, utrum vir per procuratorem valeat super adulterio coniugum acensare, quum videantur illud tam legas quam canones inhibere. Ad quod fraternitati tuse etc.: C Reg. 4) tal.: deest: 31Cab 5) accipere: F(1N 6) se: exstir: Codd. cal. o. 7) ipsum: FORIFLa7INCR. 8) crimen: Cbc Reg. 9) alia: Cb Reg. 10) consequeretur: ib. 11) quamvis: ib.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Reg. Bat. I, 319; Comp. IV. c. 1. h. t. (1, 16.) 2) archiep. decano et praecentori Lugduneneibus: Rey. — Poahast no. 549. 3) Falconem ad Gualterum: Rey. 4) Gablon.: Dn; Gabalon.: De; Gabaniene.: Dbf; Gablon.: DO; Gablon.: Dh 5) F. archidiaconus pro-curator propoauit quod: D 6) ipsiva: D 7) fuerit: Dac

'lacrare(ecclesiac, super absolutione sua literas impet-ravit; sed nihilominus in excommunicatione remansit, quum alteram can-sarum, pro quibus excommunicatus fuerat, tactisset, rinde ipsum nec in iure stare posse dicebat, nec procuratorem constituere; praesertim quum is, cui causae suae procuratorem commiserat, ob excessum similem eadem innotatus sententia leneretur. Ea etiam carere viribus allegabat, quae in excom-nuazicatione pasitos a sede apostolica impetrarat. Licet autem, per hoc dictus G. archidiaconus ei non teneretur, nisi (Atento prius absolutionis beneficio, respondere, nihilominus 'amen se dictorum iudicum conspectui praesentarat, et per literas venerabilis fratris episcopi et dilecti filii decani ipsius ecclesiae ostenderat, quod nec ipse adversos eandem ecclesiam, nec ecclesia adversos eum haberet aliquam quaestionem, et literae, quas adversarios eius obtinuerat ab apostolica sede, impetratae non fuerant/ de capituli voluntate. Accedente igitur die altera, quae ipsis fuerat assignata, quum super eo quaereretur a partibus, [drum renitente capitulo dictus F. archidiaconus esset pro Cabilonensi ecclesia contra eundem G. archidiaconum admittendus, ipse G. propter suspicionem iudicum ad sedem apostolicam appellavit. Ad ea vero, quae super servandis consuetudinibus ecclesiae proposita frterant, sic respondit, quod, gozan memoratus episcopus dictis decano et capitulo m.andavisset memoratas consuetudines observare, re.sponderunt, se ipsas libentius servaturos, nisi paupe-ras ecclesiae impediret, adiicientes, ut statum Cabilanensis ecclesiae per suas literas sedi apostolicae nunciarent. Ex his iitur concludebat, nec expensas, quas dictus F. archidiaconus fecerat, ipsi debere restitui, quum potius, ut ab excommunicationis vinculo solveretur, ad sedera apostolicam accessisset, nec eum esse super con firmandis ecclesiae consuetudinibus audiendum, cuius non poterat literas procuratorem ostendere, immo ipse procurato?' esset a capitulo institutos. Propter quod cura instantia postulabal ordinationem ecclesiae dictis episcopo et decano co772-mitti ita, quod quicquid de maiori et saniori parte capituli tam super instituendis canonicis quam super aliis ad orclinationenz eiusdem ecclesiae pertinentibus constituerent, non obstante contradic-tione paucorum, inviolabiliter servaretur, nec obstantibus lite'is super servandis praedictis consuetudinibus ad dictum Eduensent episcopum deslinatis. Petebat etiam dictum F. archidiaconum excommunicatum denunciari, quum nec satis fecisset passo iniuriam, et de violatione immunitatis ecclesiae non fecisset aliquam mentionem. Ex parte vero praedicti F. archidiaconi taliter fuit ad obiecta responsum, quod licet super violenta manuum iniectione accusatus fuisset, ei foil ecclesiae solummodo introitus interdictos; sed postmodum ad apostolicam' sedem' accedens sine contradic-tione qualibet fuerat absolutus.] Nos igitur causam ipsam vestro exanzini committentes Discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, [si vobis etc. (cf. c. 27. de sent. exc. V. 39.)] Praedictas [vero] constitutiones, si eas de assensu 8 capituli maioris vel 9 sanioris partis sine pravitae qualibet inveneritis esse [actas, et possibilitas ecclesiae patitur, faciatis inviolabiliter observad. [In abus ordinationem ecclesiae praedictis episcopo et decano auctoritate apostolica comittitatis ita, tu quae euan maiori parte capituli tan' super canonicis instituendis. si quara super aliis canonice duxerint statuenda, non obstante contradic-tione vel appellatione paucorum, obtineat firmitatem^ expensas vero ante dicto archidiacono restitui faciatis, si legitime probare potuerit lo, se de mandato capituli suscepisse praedicta negotia promovenda, et propter hoc ad sedem apostolicam accessisse. [Nullus literis etc. Data etc. 1198.]

CAP. -mi

Universitas etiam achularium potest ad agendum et defeudendum procuratorem constituere.

Idem Scholaribus Parisiensibus2.

Quia in 3 causis, quae contra vos et pro vobis moventur, interdum vestra universitas ad agendum et respondendum commode 4 interesse non potest, postulastis a nobis, ut pro-citratorem instituere super hoc vobis 5 de nostra permis-

sione 6 liceret. Licet igitur de iure communi hoc facere valeatis, instituendi 7 tarnen procuratorem super his auctori-tate praesentium vobis concedimus facultateln.

CAP. viii.1

Si citatus ad totam causam constituit procuratorem, quem postea revocat, potest nihilominus contra eum procedi, in quantum status causas patitur, sine alia citatione. II. d. quoad intellectum.

Honorius III. Episcopo Egitanensi2.

Auditis et intellectis quae super 3 Ioannis 4 Colimbriensis5 et Bartholomaei Egitanensis canonicorum, nec non et decani Civitatisensis suorumque coniidicum delegatorum nostrorum processibus in causa, quae inter te et venerabilem fratrenz nostrum Colimbriensem episcopum super limitatione dioecesisunz ac sebos aliis vertitur, a procuratoribus partium fuere proposita coram nobis, processus ipsos 6, et quaecunque secuta sunt ex eis vel ob eos, noveris nos de consensu fratrum nostrorumunz irrita iudicasse, non obstantibus literis, quas de revocatione mandati procuratori suo praedictus Colubriensis 7* episcopus destinavit, quum, antequam ad illum literae huf.usmodi pervenirent, fuisset super eisdem processibus hinc inde conclusum. Ceterum memoratum Colubriensem 8 episcopum, qui procuraverat totum negotium ad examen sedis apostolicae advocari 9, et postmodum mandatum factum procuratori non sine nostro contemptu et tuo dispendio revocavit, condemnandum tibi duximus in expensis, quas fecisti a tempore, quo ad procuratorem ipsius" revocatoriae literae pervenerunt, et facies etiam Il usque ad diem, quo per se idem 12 episcopus vel per" procuratorem idoneum se nostro conspectui praesentabit, in principali negotio et contingentibus apsunz legitime processurus. /Ve igitur super his possit aliquatenus dubitari has literas duximus concedendas.

CAP. IX.,

Procurator episcopi causas episcopatus agit et defendit, Hect non fuerit datos sub nomine syndici vel actoras.

Idem M. et R. Canonicis Mutinensibus2.

Petitio vestra nobis exhfbita continebat, quod quum venerabilis froten noster Mutinensis episcopus in Livonium profecturus vos vicarios sillos et procuratores constituerit3 generales, vobis volentibus agere contra detentores bonorum episcopi 4 Mutinensis vel contra illum5 agentibus respondere, frequenter opponitur, quod hoc 6* facere non potestis, pro eo, quod in7 instrumento vicariae sive pro-curationis huiusmodi non exprimitur, quod episcopus ipse constituerit vos syndicos vel8 actores. iQuare hunzilliter postulastis, ut, plan, per exceptione.s lzuiusanodi fregtenter impediatur utilitas episcopai9 supradicti, super hoc providere salubriter dignarenzur. Nos igitur ex tenore ipsius instrumenti liquido 10 cognoscentes, quod intentio fuera n " ipsius episcopi dare vobis agendi et respondendi pro ipso episcopo liberam potestatem, exceptionem huiusmodi penitus repro-bamus.

CAP. X.

Providere debet iudex, maxime in causa matrimonian, quod constituena procuratorem gaudeat plena libertate.

Gregorius IX. nobili viro Ubaldo l Civi Pisano.

Accedens ad apostolicam sedem (Et infra:) Mandamos, quatenus D. nobilem mulierem, quae sub tua potestate tenetur, plenae 2 restitutas libertati, faciens ipsam ad castrum de Massa Lucanae 3 dioecesis secure perducere, ut existens ibi libera procuratorem libere ordinare valeat, qui suam coram nobis iustitiam prosequatur. Tu ergo super sponsalibus, quae inter natam tuam et filium eiusdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad praesentiam nostram mittas, qui ad agendum et respondendum plenam habeat potes tatem.

Tit. XXXVIII. Cap. VI. 8) consensu: Dbc 9) et: Dale 10) poterit: Db; poterna: De.

C ap. VII. 1) Restitutum ex Comp. IV. c. 2. h. t. (1, 16.) 2) scr. as. 1203. — Potthast no. 2075. 3) in: deest: Daq 4) quotidie: l) 5) vob.: deest: Da 0) libera perm.: Dh 7) quia tamon hoc petistis a nobis devotioni vestrae specialitor indulgeri, instituteudi proc.: D.

Cap. VIII. 1) Resstitutum ex Comp. V. c. 1. h. t. (1, 22.) 2) Egitamens.: FG1131; Agitan.: ILb; Egitasien.: N; Egitavionsi: Ea; — ley.: Egiditaniensi (Idanha a Vetha) — ser. 1216-27. — Potthust no. 7736. 3) super: deest: Ed 4) fratris Ioann.: Ed Richt. 5) Colobriens.: Ed Richt. et sic deinceps; Columbriens.: El et postea (Coimbra) 6) ipsorum: Ettdc; eorum: EL 7) Colibriens.: FN; Columbr.: OH; Colimbriens.: En 8) cf. not. 7.

9) provocat: Ebc 10) Colubriens.: Ebc; Colobrlens.: Ed; deest: Ea 11) et.: deest: E 12) Colimbriens.: Ea; Colubr.: Ebc; Colobr.: lid 13) per: deest: Ebd.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 2. G. t. (1, 22.) 2) 1216-27. — Potthast no. 7737. 3) constituit: Cont. Böhm. 4) episcopatus: CEO; episcopii: F 5) illud: NEa; ille: Ec 6) id: FGIEcd; deest: HXL31NEb; idem: Ea 7) in: deest: El; sive: La 8) et: MEad 9) episcopi: Ed Richt. 10) liq.: deest: Ed 11) fuit: FGHIhe.

Cap. X. 1) viro: deest: F; nob. viro: deest: H; Wa1do: I; Ybaldo: La; — 1227-34. — Potthast no. 9570. 2) 13.: FGHLb; S.: E 3) de Massan. Liman.: La.

CAP. XI.

Si procuratori generali denegantur induciae ad consulendum dominum, ex causa probabili absentem, poterit procurator appellare.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Dilectus filius magister L. rector ecclesiae de Auna²* transmissa nobis petitione monstravit, quod, quum R. presbyter contra ipsum, causa studii Bononiae commorantem, super eadem ecclesia ad iudices nostras literas impetrasset, earum auctoritate a iudicibus ipsis eodem rectore citato, procurator ipsius generalis ad omnia eius tractanda negotia, pro eo, quod competentem terminum, infra 3 quem rectorem ipsum consuleret, utrum deberet contendere vel cedere quaestioni, sibi concedere denegabant, pro eodem nostram audientiam appellavit. Ouocirca mandamus, quatenus, si est ita, revocato in irritum, etc.

CAP. XII.

Si reus recedit a iudicio, dimisso procuratore solummodo ad agendum, contumax est, et condemnatur in expensis.

Idem Episcopo Lexonensi.

Constitutis in praesentia nostra H. priore Sagiensi et T. laico dilectum filium O. subdiaconum nostrum super causa, quae inter ipsos super quadam summa pecuniae vertitur, concessimus auditorem (*Et infra:*) Quia prior super ipsa pecunia, in qua dictus T. eum sibi suae uxoris nomine teneri dicebat, recepto libello illicitiatus recessit, quandam procuratorem dimittens solummodo ad agendum, quem, quum auditor ipse per mandatum procuratorium sibi datum ad defendendum priorem sufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipsum praefato T. in unam larcham sterlingorum condemnavit taxatione praehabita in expensis. (*Et infra:*) Nos autem finem litibus imponere cupientes, et quod ab auditore praefato factum esse dignoscitur approbantes, mandamus, quatenus partibus convocatis, etc.

CAP. XII.

Tenet iudicium agitatum cum procuratore revocato, si revocationem iudex et adversarius ignoraverunt. H. d. secundum commuam iutelleum ot vorum.

Idem.

Mandato procuratoris post litem contestatam a domino revocato, si hoc ignorante iudice vel adversario factum fuerit¹, iudicium, quod idem quasi procurator postmodum expertus est, ratum esse debet.

CAP. XIV.

Filios familias potest esse procurator in iudicio, etiam ad futuras lites; et procurator datus cum pluribus simul in solidum praefertur, si praecipuavit ttegotium; secus, si diverso tempore fuit datus. Iter procurator appellare debet a sententia, nisi ex causa exusetur; quo casu debet domino nunciare de sententia; appellationem tamen prosequi non tenetur.

Idem.

Non iniuste iudex processit, qui filiumfamilias in procuratorem admisit, quamvis ad futuras controversias constitutum, qui, licet sinuJI cum aliis datus fuerit, prius tamen procuratoris officium occupavit. Quod fieri nequisset in procuratoribus diversis temporibus constitutis, quoniam dato posteriori prioris esset procuratio revocata. Potuit quoque is et debuit a sententia in eo, quod lata exstitit contra ipsum, nostram audientiam appellare, vel, si fusta causa excusabat eundem, saltem domino contestata, ut ad appellationis beneficium convolare, licet appellationem prosequi non teneretur invitus.

CAP. XV.

Procurator universitatis, cuius majores et iurati sunt excommunicati, non repellitur ab impetrando; nisi illi in procuratorio sint expressi, vel eorum auctoritate factum sit, vel ad id eicienter sint admissi. H. d. et est decisio notabilis et subtilis.

Icleml.

Consulti sumus² an constitutus ad impetrandum a comunitate aliqua procurator ab impetrando deberet excludi pro eo, quod maiores et iurati, per quos eadem comunitas regebatur, tempore, quo iniunctum fuit³ procuratoris officium, erant excommunicationis sententia innodati. Taliter respondemos, quod, nisi essent illi in literis procuratoris expressi, vel alias eorum auctoritate procuratoris institutio facta fuisset⁴, aut sciens, eos esse tales, ipsa comunitas una cum eis constituisset eundem, non est procurator huiusmodi repellendus.

TITULUS XXXIX.

DE SYNDICOI.

CAP. I. 1

Religiosi debent habere syndicum, qui causas monasterii agat, et defendat, etiam, si oportuerit, constituto illi salario.

Gregorius Papa²* Subdiacono Defensori³ Siciliae¹.

Sicut studii nostri esse debet⁵ a litigiis forensibus⁶ monachos submovere, [*ut diuinis ministeris pie ac soltate? invigilent:*] ita necesse est nostra provisione⁷, quemadmodum negotia eorum disponi debeant, ordinare, [*ne disienta meres per varias causarum curas cleluat, et ad celebrandam opus consuelum enervata torpescat. Praesertim itagrae lator abbas Ioannes plurima se nrorasterii sui asserit habere negotia.*] Pro⁸ qua re tibi praecipimus, quatenus cura Fausto, [*gtici Rolucani viri magnifici ex praetore cancellarius fuerat.*] loqui debeas⁹, cui, si voluerit, constituto salario, monasterii ipsius generaliter debeas negotia commendare. Expedit enim pro¹⁰ parvo incommodo a strepitu causarum servos Dei esse¹¹ quietos.

TITULUS XL.

DE HIS, QUAE VI METUSVE CAUSA IiUNT.

CAP. I. 1

Si quis timore mortis, postes ratum non habano, religionem profitetur, exire, et matrimonium contrahere potest; secus si a principio vol ex post facto libere consensisset.

Alexander III. Oscensi = Episcopo, et Priori sanctae Mariae Caesaraugustanae.

Perlatum est³ ad aulientiam nostram, quod, quum quidam vir nobilis et potens ftoelia⁴ nomine M. (> uxorem suam suspectam haberet, milites sui, eius praeept<J eam ad quandam silvam docentes, evaginato gladio occidere voluerunt; sed tandem pietate ducti sub tali conditione pepercerunt eidem, quod in monasterio de Colobris habitum susciperet monachalem. j (iwo aJrdito naartits eirr.e, quia reservata eral ad vitam., grave pluo'inar0ra. tulit, sed ((Unen postmodum acquivit. Sicque factrina est, gruld (lelos episcopos Caesaraugustanuna et Tteriasonensena⁶, ral eam benedicc'rent et illi velum intpon.erent, ad monasteriuna ipsuna. adducrit. Episcopi vero yen' ignorantes, missi⁷ a viro, ut ei velum imponerent, et, quia iuvenis erat, et filium parvulum habebat, mutationem vitae suae suspectam habentes, seorsum convenerunt

t. XXXVIII. C ap. XI. 1) 1227-34. — Potthast no. 9571. 2) Anua: FGILJfN; Anua: H 3) mira: Cout. Büm.

Cap. XII. 1) leg.: Lexovimisi (Lisieux). — 1227-31. — Potthast Sao. 9572.

Cap. XIII. 1) 1227-31. — Poi/hast no. 9573. 2) fuit: FGHIN.

Cap. XIV. 1) 1227-34. — Voltirast no. 9574.

Cap. XV. 1) 1227-34. — Potthast. no. 9575. 2) sumas: dcest: FGHIK 3) maior: JI.bblN 4) fuerit: GLA.

Ti t. XXXIX. Cap. un. 1) Restitueurt ex Grey. I. Rey. 1. 99.; Comp. I. c. no. 5. I. (1. post lit. 29.) 2) Potro: GJfAbcl Rey.; rleest: la 3) def.: deest: Abel Rey.

1) Ciliciae: Ii; — ser. no. 591. — Jefe no. 773. 2) A «bhi Reg.; cose: dcest: A Rey. 3) foralibus: A Rey. 4) aulam provisioneue; .10 g. 5) Pro qua ro experientiam tuam per pule-ritus scripti pagiu:tut arhnonentus: R q. 6) doboat. 7) d liaos rem conspexeris volentatem: ib.; gueto si hoc vello porspescris: A

10) pro; deast: L.4ltg. II) exsisLere: AReg.

Ti t. XL. Cap. I. 1) Restituta ex .il.p. 0. 13.; Comp. I. c. 2. le. I. (1. 30.) 2) Osen.: IAaghi; (son.: :So; Osoruu.; Ab : Ocesia.: Ac: in ser. mrlit.: GA Ii:—(Ifuesea) ere.: 1159-81. — JaJfero. 9103. :Ij ruluinu est: Ad.; relatum est aurbus nostris, quod rluum nobilis vir Abeorcia V. .li A. Aadgkil; Attoreliana: Ab; A. norn.: deest: do :r) umür.rom de Oreja Oreia: Ad), quondam uxorem sumo suspectaue babera: fratt'i et jo iiii ti tus suis praeecepit, ut eam longe ad privata loca deductreut, c.t gladio oc.ciderent. Qni gnune ipsane (ipsi: al) ad quandam sihauu duxissent, et evaginato gladio eagt (rleest: dk0) occidero velleut: carleen ad podes cognati rceidit, et ut sibi vitam servarent, lacrimosa supplicatiue r.y.avil. Cognalus vero misericordia et Metate doctas (ueotus: U), el sub tal: ceuti-ditione pepercit, quod in monasterio de Oolebres (Collebres: .tb; (lobres: 'l'ollebres: .le; .lolnbres: :10; 'l'olubres: U: — trg. ruca aug. »e .rolis: Talabris) habitan: munastieum deberot suscipere: AU 6) eHerEd.re:nx lariaas rp. (7araaonr) nomen est — 'Jrinscon.: 9gl: Vtcon.: Ad: Ciro..eo.: Ab: 'l'arsun. [ac'r Tirasen.: AcD; Arsen.: Ar 7) miss: . . . sroal a diagaaarado.

eandero s, quae *trirjne ipsi s s rem per ortinē* patefaciens, quod monis timare *el non bono* animo monasterium intrabat proposuit, et quod it inde, quandocunque posset, exiret, ui/iilnntinas *adiec*. Sed *ll tultc episcopis de norte ipsitis lilnntibis, el, ilrrorl al* ea audic'rant propalare nllentibus, alter episcopoportun *13 Turiaaonen.sis* ¹⁴ *scilicet*, ut viri *iMes* tyrannidi satisfacere videretur, mulcri velum imponere siululavit, tondem *autmm* viro de medio sublato ¹⁵, praedicta mulier de monasterio exiens, alium maritum accepit, quos Calaguritanensis episcopus ad instantiam sororum vinculo excommunicationis adstrinxit, =, et *tatant territm. eitas interdixit*, *?gnoraus penitrs, rpuonorbo res proce.sstssset, gitcnn utique seratele-tiam venerubilis fruter nn.ster Tarraconensis arehiepisputit.s po.stuturhnn con firmcu.it. Nos igitur de prvrlenlia et ltortestate ves! va con /idrlrtós, rta?setnn tjlssnn e2:jlerienliae ves'tae duxintus contmilt'ndam, el fine rebito 11 temeincandam. Ideogtle di.scre-tioni resirae per cpoatolica scripta praecip/iendo mandamos, quatenus praedictam mulierem et virum, recepto sacra-mento l', quod vestro ¹⁹ debeant stare mandato, ab excom-municationis vinculo absolvatis; deinde tam mulierem, quam priorissam et moniales praescripti' l monasterii ante vestram ¹² praesentiam convocantes, *causam diligentissime* (nrlitld L <, el fine rlmUnirU ter'li li l e'li\$. CZuod si legitime probatum fuerit, non timore mortis praedictam mulierem ²³ religionem intrasse, aut quod fecit" ⁴ postmodum ²⁵ ratum habuisse, ipsam ad monasterium redire, et habitum depositum reassumere ²⁶ censura ecclesiastica compellatis. [Dat. Lenesenti] ²⁷.*

CAP. 11.1

Qui per meten amissiois patrimonii seo beneficio reuunciat illud repetere potest.

Iclem Episcopo Vigorniensis2.

Abbas sancti Cadmundi ^{3*}, a quo R. 4 praesentium lator patrimonium suum tenere dignoscitur, milites suos et burgenses ad domum eius ⁵, sicut accepimus, destinavit, qui cum a domo ⁶ universa possessione *sea* expellerent, nisi ecclesiam suam penitus abiuraret. Quocul quum idem R. tali modo coactus fecisset, abbas alii concessit supraclitams ecclesiam. Inde, quia quae metu et vi fiunt ⁹ de huelo debent in irritum revocari, *fraternitati tuae per cpoatolica scripta 11 mandanlus*, quatenus praedicto R., [si ita enntiterit], cuill integritate restituas universa ¹².

CAP. III.1

Qui terrore laicorum electioni de se factai reuunciat, si renunciatio juramento vil fide huida non sit, rogimini, ad quod electos erat, praefici poterit.

Clenlens III.2

Ad aces nostras te significante pervenit, quod electus quidam in plebanum cuiusdam ecclesiae, (*pule ad tuam dispnsititment pretinal*, ad terrorem laicorum renunciavit electioni, quae de ipso ¹ fuerat a clericis, uno excepto, unanimiter celebrata; -, as *auten*, qui *dissensit*, cante electionem *arl seden*? apostolicam cappelle(tionis vocent evasit. Ideoguc ¹ colt-Mere rol?i.sti, si reuunCiiirfiu facta ad terrorem laicorum inapierical, qun ?ido ?s ad regimen praedictae ecclesiae is, qui fuerit ⁵ priu.s ti electiN, po.ssit ⁷ ca.ss?mi, el si efes appelle/llo valcat.s, qcaei, non electi rnti itrrrri'l', el ne alii eligeren.l, appellatit. Tuae igitur ¹¹ discretionis literis praesentibus innotescat, quod re-nunciatio facta ¹¹ ael terrorem laicorum, nisi forte juramento vel fide interposita sit ¹² confirmata ls., non impedit, quo

minus is, qui renunciavit ¹⁴ ecclesiae, ad cuius regimen prius erat electus, praeficiatur ¹⁶ eidem ¹⁷ - *Pro amnt*adictinne aiaslase cal appellatiohte cine, qui se non electt nnt publice con-fessus.s est i'trasse non est electio ab aliis celebratra canonice irri-tanrla. [:Super en etc. (cf. c. 12. de elect. I. G.)]*

CAP. IV.1

Qui por metum, qui cadere potuit in constantem virum, beneficio sno renunciare iat;avit, et renmtciavit, illud repetere poterit.

Innocentius III. Decano et Subdiacono2
Linconensibus.

Ad audientiam nostram dilecto /Un) ntagistro ³ * de Chevell. ¹ * significante pervenit, quod, quum ecclesiam de Chevell ⁵ *avc.inritate sedis apnsolice* canonice fuisset adeptus, et aliquamdiu pacifice possedisset, gravissimo tandem mete regis, quod eam resignaret iurare ⁸ coactus, earn in eorum, ad quos pertinebat, manibus resignavit. Quia vero gime vi metusve causa fiunt carere debent robore firmitatis, *discretionis vestre* ¹ *per apo.stnlca scripta* mandamus, quatenus, si eundem *ntcagistr4117i* ad resignationem *faciendann* consterit vobis per talem metum ⁸ fuisse coactum; qui potuerit' et debuerit cadere in virum ¹¹ constantem, non obstante jura-mento praedicto, quo ¹¹ non ad repetendum, sed ad resignan-dum solummodo tenebatur, praefatam ecclesiam ei *per celsa-surcten ecclesia.sticalrt stablato Ctue:tslibet* appellationis obiaculn restitui faciatis. [Nullas literis etc. Da]. Lal. Non. Pebr, 1200.]

CAP. V.1

Excommunicatus non est (-mi absolute coactus excommunicato commuicat ; secos si coactio fult couditionalis.

Idem Vidronensi ² * Archiepiscopo.

Sacris est canonibus (F_t infra:) Distinguiamus autem ³ utrum is, qui conunuciat excommunicatis invitus, sit per coactionem adstrictus-¹ * aut ⁵ per metum inductus. In primo *siquident* casu talem non credimus excommunicatione teneri, quin magis pati, quam agere vincatur. In secundo *vero* hec metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, quum ¹⁰ nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, *talent* excommunicationis labe credimus inquinari. [Licet ataran etc. (cf: c. 38. de senl. exc. P. 39.)]

CAP. VI.1

Illetum passo non subveniittr, si non fuit tallia, qui cadere potuit in constan-tem viruta.

Idem Marsiliensi ² et Agathensi Episcopis.

Ouum dilectus filius -, [abbas de l'loreia nuper ad nostram praesentiant accessi.sset, ttnbis expositit diligenter, et boa ipsunt abbatis Insulcanula et alienan (pira-era/Era literae eontinebemt, quod ili insulis .Ireanum fratres Cistercienses gnonrlcant fuerit.rti covanoarati; sed eis in captivitate paganorum derhtctis, qunniaut locas mari eral viciltus, illuc se quidam regulares cranonici tretn,s-telerunt, i, gtaí, licet iam per comes triginta canonicorum regu-larum laadritana portavisselt, opera lamen certraria regularibus faciebanc; sed ad se Domino i.nspirante reversi, 972.o72astice771 nrdinem ibidem plantan volcbant secundum Cisterciensitalrt in-stitutca. Q.uorl etiam dioecescntets episcopes caffectabat. Ulule nos caal abtratis ip.sius instantiam venerabili frchri ttos7ro l'rel.a-tensi carlhtepiscopo dediutus mandatis, ttt, si dioecesani epi-scopi cl eorundem frat-uin in id ipsum desiderica conveuirerat, Cistercienses monactos instilueret irt instala memncata, facturt(s

Ti t. XL. Cap. I. 5) earn: d0 9) episcopis: Aabc 10) intraret et gnandocunque: U 111 quid: deest: FGHil,ul' 12) Sed: deest: d0 13) eorum: rb. 14) Tan/son: A a: Tirasen.: Abccf: Triascen.: Ahii; (aesaraug.: Ad 15) viro et (retio de medio sublati praedicta mulier de monasterio exivit et cuidare nobilf P. nomine (videlicet: l'abc) de C7amliriis iCausaberii: Ib: (ausabertis: An; Caberis: Ak; Cambern: O) uupsit. Sorores autem quina rurl:unaret (reclamassent: AL) episcopo ('alaguritano ennr) ¹¹ estae fuissont, et episcopus uon posset eaut videre, neque super bis convertire, ad instantiam suorum can/ et viren/. gnaut acceperat, excommunicavit: AO 10) Calagoritanns: FYrltGll; (falaguri-tanas: L,7; Calaguto: H- Gr/d7orra. 17) canonicos: Aac 18) inra-ulello: A^ 1:1) iustro: 0 20) ab OxeopunicatiOne: (l 21) pl'aediuti: (111011 22) ad praes. tnam: 0 13) AL: -l,dn 24) prins i:letnm: Ab 25) postea: d0 26) resupiere: F67LJLt'a0 27) ifft 4b et Ang. ex. Cod. 75malco?.

Cap. II. 1) Rratilatmx ex App. XXII, 7.: L'nnp. 1. e. 2. la. t. (1, 30.) 2) 1159-81. - .Intjr. 70. 319ti. 3) Eadmunli: HLlcbdfgrik70 - Bn771 St. Fdsae7ut. -- CadcnnmndPr FU: Eanu7udi: Lb 4) Ro.: V 5) praedicti R. sir. accep. (sic. acc.: deest: O) misil: AO 6) et ai: Aac 7) pon.: deest: Ab 5) p7.2scriptam: .1. - praedictam: 0 9) facta fuerunt: 0 10) de rellane iuris et ordine: 10 11) auld.: praecipiendo (per . . . ser.: (lees't): Abr, 11) omnia: .10.

Cap. III. 1) Restitert7nn ex Lips. XXXI, 3.; Gilb. ann.t.l.(1,19.); Col17p. II. c. oNt. 7a. t. (1, 19.) 2) Ales. III. L. Torcellano ep.: I'; - cf* c. 12. de el. (1, 6.) - 1157-91.- Jaffé no.10200- 3) de ips.: deest: 7JP 4) add.: nos: Bb:S'a 5) fuerat: Rueda 6) primus: Ball 7) valeat: BacSrt; debeat: lfb S) toneat: l'ricLt. 9) (mi quum . . . iurasset: P liicht. 10) illague: l' 11) facta iu manu laicorum ad ipsernin terroret: Bl:Yu 12) fuerit: RLh; dn<st: P 13) firmata: 6t7 14) refutavit: P 15) llerat: A l'Sta 10) pro-fecrat: P 17) cid.: add. a Rapin.

Cap. IV. 1) Rrstihlnruu ex ltrg. RctI. II, 202.; Gilb. rx. lit. 3.; Comp. III. c. 1. h. t. (1, 13.) 2) subdecano: L' lterl. 3) Lincob.: G'ad Reo.: - Potlhrast 770. 946. 41W.: F0111: II.: C: He.: S'a: Heliat Rcg. 5) Cbevellis: F: Cltevellis: C.(ry; llevell.: II; C'adull.: l'f; Cheutel: Cace; Cheuelli: Cl L'out.: Cltevel: Ro. 6) Chevel: Sra leg. cf. not. 5. 7) (lis. vest.: deest: l'a S) co mete: Sca Reg. 9) potuit . . . debuit: da 10) vfr.: deest: l'a 11) quod: Clr.

Cap. V. 1) Restitulma cc Comp. III. c. 2. t. (1, 23.) 2) Nidrosiensis: F11i.110 (lhronthrinl) - ser. ao. 1200. - Potlhrast no. 1128. 3) ata.: deest: Cac 4) attactio: FGHIA 'L'IC 5) an: LtaCg7r.

C'ap. VI. 1) Restitrtam ex Rep. Bol. II, 91.; ir'l't11. ext. lit. 4.; Comp. HI. c. 3. 77. t. (1, 23.) 2) Massilien.: Cfg lteg. - faontiva in Codd. corrupta stntt. - Potlhrast 170. 733.

diderint¹⁸ menores, sumptibus, quo bona fide¹³ fecerunt²⁰, debeant²¹ defraudari.

CAP. II.1

Restituitur ecclesia laesa propter negligentiam procuratoris, gni iura ecclesiae non produxit.

Innocentius III. sancti Georgii et sancti Scrgii^o-
Abbatibus.

Quum venissent ad apostolicam sedem *dilecti tila* electas et monachi Rothenses t pro se ac pro¹* monasterio suo, ac⁵ *dilectus Jilius* magister A. 6 pro *veterabili Ji-atre* nostro episcopo Venetensi⁷, eis *dilectum fliunt. nostrum G.* sancti Georgii *ad Velunc aureuna*³ diaconum cardinalem dedimus⁴ auditorem. Coram quo idem magister pro episcopi parte proposuit, quod, quum monasterium Rotlionense esset situm in dioecesi Venetensi¹⁰* et ecclesiae Venetensi subiectum, praedictus episcopus possessione subiectionis usus est hactenus inconcusse. Sed quum occasione cuiusdam electionis, quae ibidem facta fuerat, partes de communi assensu ad *renerabil.ena firatrem nostrum* Natensem¹¹* episcopum et eius collegas¹² *dilectos fijos de Mallen. et de Granont*¹³ *abbates super hi;*, et milites *alas* commissionis literas inlpetrasset, duo eorum⁷¹, *assignatis inducus ad* instantiant *naonachorun.*, *tandem ad* monasterium accesserunt, quorum adventum intrusus praesentis, renunciavit huiusmodi electioni, et se a monasterio absentavit. Sed iudices auctoritate apostolica monachis iniunxerunt, ut syndicum vel procuratorem eligerent, qui in causis monasterii et consulte ageret, et utiliter¹⁵ responderet, districtius inhibentes eisdem, ne aliyen¹ eligerent in abbatem, donec plenius cognosceretur de iure, quod episcopus se habere in abbatis electione¹⁶ dicebat. Monachi yero; etsi procuratorem ad mandatum iudicum elegissent, abbatem tamen *in monasterio interdicto excommunicati nihilominus* contra inhibitionem eorum eligere praesumpserunt, cuius electionem episcopus petiit infirmari, et se ad possessionem restitui, qua eum monachi spoliarent. Deinde¹⁷ *cero* iudices, *auditis quetecunque partes proponere voluerunt et planius intellectis, post d-ilationes multiplices tam ad testes quoniam ad instrumenta parlaras producenda coacessas, receptis testarar el atte.stacionihits publicctas, pro eodem episcopo super praentissis articulis diffinitivam sententiam protulerunt, electionem apostolica freti auctoritate cassantes eandem, quam¹⁴ sententiam dictus²⁰ magister a *atoGi.s* cum instantiu petiit confirmad. Ad hoc¹ fuit *inter alia ex adverso* responsum, quod *dictus episcopus el abbas de 11-1alegio 22, absente (Mate de Gnanter 23, qui in iudicem fuerat ab ipsis electos, quu721 nec absentiae suae causas, vel (luod allf in causa sine ea procederet, munalcavisset, licet per procuratorem ex parte monachorum fuisset propositum, quod monasterium ipsum ad Romanam ecclesiam nullo medio pertineret, et esset sedi apostolice censuale, dicti tamen iudices 24 contra eos procedere nimis animose coeperunt. (Et infra: Nos igitur auditis 25 per ccardinalem eundetl, quae fuerant 20 hinc inde proposita coram eo, el inspectis privilegiis praedecessorum nostrorum Leonis, Gregorii et Clementis, quae monasterium illud ad ius et proprietatem indicant sedis apostolicae pertinere, intelligentes, quod monasterii procurator, etsi eadem privilegia coram praedictis iudicibus exhibere omiserit¹⁶ negliger, ius tamen non tam suum, quam nostrum fuerit protestatus, videlicet, quod monasterium ipsum ad Romanam**

ecclesiam nullo medio pertineret, ne²⁸ ipsius fiegligentia in damnum tam nostrum²², quam monasterii redundaret, ad audientiam restituimus monachos Rothenses. (*Et infra:*) Electionem autem a monachis, sicut dicitur, concorditer factam, pendente controversia, ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmlanclani.

CAP. III.4

Ecclesia laesa in probatione necessaria omisa potest petere restitutionem in integrum, non obstante termino iuris probationis exclusivo. lit restitutionem petere potest, non solum contra privatum, sed etiam contra ecclesiam. II. d.

Idem Heliensi et Florensi²* Episcopis.

Auditis et intellectis causae meritis³ in quaestione, quae vertitur inter *renerabilera fi-atrem nostrum* Vigoriensem⁴* episcopum et *ttilectum Jiliuna* abbatem de Evescanl⁵* super ccclusus in valle de Evescam¹¹* constitutis, quas episcopus asseruit⁷ ad se dioecesana lege spectare, abbas autem cas esse ab eius⁶ iurisdictione prorsus exemptas, cognovimus evidenter, ecclesias illas per privilegia Romanorum Pontificum non esse ab episcopali iurisdictione substractas, nisi forte vallis de Evescam¹⁰ sit ille locus, qui fuit a duobus regibus, Roe¹¹ videlicet et Oflla, libertati donatus, et quem bonae memoriae Coelestinus¹² Papa libertati donavit, sicut in ipsius privilegiis¹³ continetur. Verum tanto tempore probantur per testes ab abbatibus de Ivescam¹¹ pleno iure possessac, ut videatur¹⁵ in eis ius episcopale legitime praescripsisse, nisi forte per tantum temporis spatium¹⁶ Vigoriensis ecclesia interim vacavisset, ut tempore vacationis subducto praescriptio minime sit completa. (*Et infra:*) Licet autem utrinque sit in causa conclusum, quia tamen utraque pars necessariam, ut asserit, probationem omisit, nos attendentes, quod utraque ecclesia fungatur¹¹* iure minoris, aequitate pensata utramque restituimus contra reliquam ad probandam rationem onissanl, ne alterutra pars is propter huiusmodi negligentiam gravi factura laedatur.

CAP. IV.1

Restitutio ex insta causa etiam cuaiori est coucedenda, dummodo insta causa petendi probetur; si autem non probetur pleno vel semipleno conceditur restitutio in causa favorabilis. H. el.

Idem Priori sanctae Mariae ad Carceres, et L.
Canonice sanctae Mariae de Mandria.

Ex literis *dilecti* abbatis de Calven. 3 didicimus, quod, quum *dilecti flti* Ramisane⁴ et Grimol.⁵ archipresbyteri inter I. virum et L. 6 mulierem ex delegatione nostra⁷ sententiam divortii protulissent, et appellatione interposita⁵ cognitionem sententiae ipsi abbati et archipresbytero Paduano⁹ *y sablear* cuiusvis¹⁰ *appellatiunis* *11 obstaculo* duxerimus¹⁴ committendam, archipresbyter ipse, qui¹³ non poterat *his exsequendis interesse, conansil suo coniuicidi vices sitas. Quumque abbas partibus peretnptnrit mort temintcm 11 assignasset, quia¹⁵ pars mulieris ad peremptorium terminum¹⁶ non accesserat¹⁷*, abbas ipse, cui¹³ alter coniuicex commiserat vices suas, allegationibus *vir* diligenter inspectis latam a iudicibus praedictis confirmavit sententiam. Sed post ocio dies pater puellae¹⁹ accedens ad ipsum²¹, intellecto, quod sententiam protulisset, firmavit proprio juramento, quod quidam ad eum²¹ et filiam eius accedens fraudulenter sub*

Tit. XLI. Cap. I. 18) fecerint: Actkl I.; fecerit: O; reddiderit: Al III.; reddidit: Ab III. 19) bono animo: A0 20) fecit: A III.; fecerit: O 21) debet: A III. O.

Cap. II. 1) *Itestitutunt e.c Contp. III. c. 1. It. t. (1, 24.)* 2) Gregorii: Cont. Bt hnt. - star. ao. 1200. - *Pottlast* no. 1110. 3) Rodon.: Lb; Rotuenses: Ca; Rotouenses: Cc 4) pro: *deest: FGIIXMNCachy* 5) et: FGI11K.1¹CaLc; *deest: Ch* 6) I.: Cc. 7) Veten.: Gas; Veten.: Oh; Veteuen.: Cq 8) Iryl.: ad Velabrum 9) concessimus: Ch 10) sit: FY. Hlh¹LA¹C 11) Noctens.: FJ; Nactens.: G; Venetensem: HIXM; Macen.: II; Nannectensem: Cudep; Vicien.: Ch; Nacten.: Cc; Nam¹cten.: Cf; Naict.: C¹lt; - *ridatur lep.* Nannetensem 12) ei. con.: *deest: O* 13) N... N.: Ca; 3jalor.: CDc; Ffalleou.: Cid; de Mellen.: Ce; Maldeno: Cf; Maleno: Lg; - Gronotio: eh; Granat.: Cc; Ganot.: Cd; Granel: Cc; Granot: Cf; Guet: ey - *sumo est de aihalibvts Alalleusi et de Granot, gtmVnts sutil ntouisteria* Ord. S. 13cn. i11 dioecesi Naxnetensi sita. 11) add.: iudicum: Ch 15) intelligibiliter: ih. 16) abb.: *deest: Ct* 17) demum: LbCy1t 18) praedictam: L¹ 19) propter quod idem mag. eandem sent.: C 20) idem: La 21) hace: Ca 22) cf. *supra* no. 13. 23) Regenit: Ca; Grom.: Ch; Generauter: Ce; Genanter: Cdf 24) dict. ... iud.: *deest: C* 25) add.: bis: Lb 26) fuerint: Cb; fuerunt: Cc 27) omisit: Ch 28) nec: LctCb 29) nostri: Ch.

C a p. III. 1) *Restitutunt er. Comp. III. c. 2. O. t. (1, 24.)* 2) Rofen.: FGIIXCedeyh; (Liochester) Roscensi: Ca; Olf.: Ch; - *ser.* as. 1206. - *Pottlast* 110. 2681. 3) attestationibus, istrumentis et allegatiouibus in causa: O

4) Wigorn.: FGHIXC 5) Evesham (*reate*): G¹TKCade; Vesham.: FLb; Veshamusem (de: *deest*): CL; Eushaul. (de: *deest*): Cc; liveleham: Ch 6) cf. nat. 5. 7) asserit: Afea 8) cose altera inr.: Ch 9) privilegium: Ch; add.: Ola; Cont. II¹um. 10) cf. uot. 5. 11) Ro: X; Mea: I; Bes-ardo: Ca; Rondo: CL; Verendo: Cc; Itereto: Cc; liomwado: Ch; leg.: lienaedo: Cfk 12) G.: Ch 13) privilegio: Cb 11) *rf. supra* no. 5. 15) videatur: GIKLbCbq 16) sp.: *ticesi: FCHIA_VMC* 17) fungitur: Codd. coll. o. C¹ 18) paco: *deest: IVL*.

Cap. IV. 1) *Restituiunt ex C.o.up. III. c. 3. It. t. (1, 24.)* 2) *idter:* *deest: G: sanetae .. Dian.: deest: F; Matia: H; Manntia: F; Mantia: Ch* 3) Manda: 71V: Mentoria: ea; - *ser.* as. 1100. - *Pottlast* no. 1181. - 3) Calvetia: F; Calimai: (i; S. Mariae de Caven.: La; Calas.: Lb; Calen.: Cca; Calquen.: CGdfh; Caliauen.: ; Celanen.: Ce; Calan.: Cy; Cahens.: Coatt. li6lun.; rideh¹ ley.: Cavallensis 4) de Reamisane: F; Ramisanc: H; Sarniensi: I; Ramen.: La; Raestu.: Lb; Sarvieu.: M; Ramissan: Ramusan: ?!t; San.: Oh 5) Grem.: O; Grano": H; Granelo.: La; Ernuol.: Lb; Grimoieu.: 31; Gremoll.: L'a; Orimolo: Ch; Gremio: Cc 6) R.: Cb: L.: M 7) nostram: Ch 8) et propter hm; fuisset ad uostranl audientiam appellatum, ac nos cognitionem (add.: sententiae: CA) ipsi et dil. ul. nostro archidia. (archipresb.: Ch); Paduano: C 9) Capuano: F 10) cal.: *deest: O5* 11) add.: contradictionis et: Ca 12) duximus: Cah 13) quia: CL 14) diem: ib. 15) et: ib. 16) diem: ib. 17) accessit: Codd. coll. o. C 18) coi ... suas: *addita a Rctilmmdo* 19) mulier (pat.: *deest*): Ca 20) iudicem: ib. 21) ipsum: FLa; eam: Cb.

ipsius abbatis nomine falsas ²⁵ * literas praesentavit²³, quibus mandabatur eidem, ut, quia iudex ad diem, quam assignaverat, venire non poterat, post octo dies a termino constituto ipsius se conspectui praesentaret ⁵⁴; et postmodum appellavit ad sedem apostolicam, et etiam supplicavit. Licet autem de fraude taliter nerpetrata²⁵ per huiusmodi iuramentum non constet ad plenum, in favorem tamen matrimonii de benignitate canonica contra fraudem propositam supplicationem mulieris admisimus, et ad audientiam restituimus eam pro _natrimonio postulantem. Ideoque *discretioni vestrae per apostolica scripta* mandamus, quatenus de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes ²⁶, confirmetis vel infirmetis, sicut iustum fuerit, *appellatione remota* sententiam a primis iudicibus promulgatam²⁷ *facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam observari.*

CAP. V.1

Etiam contra sententiam Papas restituitur ecclesia. Hoc primo. Et causa restitutionis in integrum debet praesentibus partibus tractari. Hoc secundo. Haec duo dicit quoad titulum.

Idem Episcopo et Capitulo Oscensi².

Tum ³ * ex literis bonae memoriae Coelestini Papae praedecessoris nostri, tum ex iis, quae ipsius temporibus *in tua praesentia frater episcopo⁴ et venerabais fratris nostri Ilerdensis episcopi apud apostolicam sedem⁵* gesta fuerunt, gravem Ilerdensis ecclesiae intelleximus quaestionem per sententiam *felicis recordationis Eugenii Papae praedecessoris nostri* super ecclesiis quibusdam⁶ prolatam, se laesam enormiter et olim et nunc etiam⁷ conquerentis. Unde quum idem Coelestinus *praedecessor noster* tempore *piae recordationis Anastasii Papae praedecessoris nostri* proximi successoris eiusdem Eugenii in minori adhuc officio constitutus in partibus Hispaniae⁸ legationis officio fungeretur, et⁹ * ex delegatione ipsius cognoscere coepit de controversia memorata, cui etiam Alexander successor ipsius Anastasii, officio legationis denuo¹⁰ in partibus eisdem fungenti, causam commisit eandem, *quam etiam fine debito terminasset, nisi ab eo fuisset ex parte Oscensis ecclesiae provocatum; quae vicien: omnia in suis literis ipse et¹¹ viva voce coram nobis et fratribus nostris est saepius protestatus;* idem quoque Coelestinus¹², ad apicem sumo-11 Pontificatus promotus, *dilecto filio nostro G.13 sancti Angeli diacono cardinali tunc apostolicae sedis legato dictam controversiam sub eo tenore commisit¹⁴, ut, inspectis diligenter Ilerdensis ecclesiae privilegiis, auditis etiam¹⁵ partium rationibus et allegationibus, memorata sententia non obstante, vel quibuscunque rescriptis, tam occasione illius sententiae, quam talio modo¹⁶ praediudicium iuris Ilerdensis ecclesiae quondam a sede apostolica vel a quocunque impetratis, omni contradictione et appellatione cessantibus, tam super principalibus quata super incidenti quaestione remota?*, diffinitivam proferret sententiam, eamque *sine difficultate qualibet executioni mandando faceret per censuram ecclesiasticam firmiter* observari. Verum quoniam per ipsum legatum, aut per alios¹⁶, quibus sub eodem tenore causa eadem commissa exstitit, licet testes producti ex parte Ilerdensis episcopi recepti¹⁷ fuerint¹⁸, mandatum tamen¹⁹ apostolicum *in hac parte non exstitit adimpletum, dilectus filius* magister A. canonicus Ilerdensis *ad praesentiam nostram acceden, praemissam querelam nomine Ilerdensis ecclesiae²⁰ replicavit, obnix deposcens postulavit²¹ per officium nostrum jara dictam sententiam in melius reformari, et contra eam restitui ecclesiam Ilerdensem. Nos igitur cum fratribus nostris et aliis²² viris prudentibus et in utroque cure peritis, canonico videlicet et civili, super ipsa supplicatione deliberavimus diligenter, nonnullis firmiter asserentibus, quod, quum praedictus C. ²³ praedecessor noster contra iam²⁴ dictam sententiam visus*

fuerit Ilerdensi ecclesiae restitutionis beneficium indulsisse, quum, ea²⁵ non obstante duxerit negotium committendum, et nos supplicationem eiusdem ecclesiae admittere debebamus²⁶, praesertim quia²⁷ *in hoc canonica et civilia iura pariter concordarent. Nana et per statuta canonica* sententia Romanae sedis non negatur posse in melius commutari, quum aut²⁸ surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione aetatum et temporum seu gravium necessitatum dispensative²⁹ quicquam³⁰ ordinare³¹ decrevit, et secundum iura civilia principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinan restitutionem in integrum permiserunt. Per speximus quoque³² ex data sententiae in registro iam dicti Eugenii Papae *praedecessoris nostri* repertae³³, quod *sententia illa* primo mense sui pontificatus fuerit promulgata, quando non plene de meritis ipsius causae *fuisse* videbatur instructus, Illa nitens praecipue ratione, quod privilegium Urbani secundi ex parte vestra³⁴ * productum subiectum³⁵ fuerat³⁶ falsitati, cuius tenorem nos in registro ipsius *subtiliter intuendo integrum* invenimus et *penitus incorruptum. Ceterum licet iura Ilerdensis ecclesiae illaesa servare velimus, quia tamenet ecclesiana vestram in sua volumus iustitia confovere:* Tandem deliberatio nostra in hoc res edit³⁷ ut, an data sit restitutio, an danda contra praemissam sententiam, partibus praesentibus decernatur, quarum assertione merita causarum panduntur³⁸, *iusta legitimas sanctiones, ut, quum nihil de contingentibus omiserimus, neutra parium habeat quod nobis mera o valeat imputare.* Quocirca *discretioni vestrae per apostolica scripta* mandamus, quatenus usque ad festum B. Lucae ³⁹ *proximo venturum* vel in propriis personis, vel per *sufficientem* et idoneum responsalem nostrum vos conspectui praesentetis, quod *ante* dicta sententia retractari non debeat, si poteritis, ostensuri; vel, si forte⁴⁰ exigente iustitia fuerit retractanda, vel⁴¹ per vos, vel per responsalem idoneum⁴² appareatis sufficienter instructi, ut in principali negotio canonice procedatur, pro certo scituri, quod, quum *finem litibus imponere cupiamus, et in quaestione praemissa* propter multam locorum distantiam non possit ad nos sine magnis laboribus et expensis saepius haberi recusis, si ad praemissum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, iniunctavobis⁴³ * contempseritis adimplere, nos nihilominus in ipso negotio, quantum de iure poterimus, procedemus. *Miramur autem non modicum et movemur, quod confirmationem eiusdem sententiae el revocationem omnium, quae saepedictus praedecessor noster C. egit pro ecclesia Ilerdensi, tanquam subrepta fuerint, tu frater episcopo⁴⁴, diceris impetrasse, quum* ^{vix} *de ipso possumus suspicari, ut contra scripturas et assertiones suas, quas frequenter coram nobis, et alas fratribus nostris viva voce proposuit, subito venera, nisi fuerit circumventus.*

CAP. VI./

Petitio restitutionis in integrum contra sententiam suspendit regulariter executionem sententiae in eventu latina causas restitutionis; fallit, si contra petentem restitutionem *est* praeeemptio manare, quod causa differendi executionem hoc petat; quo casu executio St praestita cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa. H. d. secundum mentem luneta glose. pen. et in hoc ultimo est tate textus valde singularis respecta utriusque iuria.

Idem².

Suscitata super diversis articulis inter *venerabilem fratrem nostrum Burgensem³ episcopum et Oviense⁴ monasterium* quaestione, *ilquum venerabais frater noster Segobienis episcopus et dilectus filius T. Palentinus electus, quibus auctoritate nostra dicta fuit causa commissa, eam suffcienter instructam ad nostram praesentiam remisissent, nos eidem episcopo et L. monacho monasterii procuratori, qui propter hoc ad sedem apostolicam venerant, audientiam concessimus liberam et benignam, Qui quum coepissent principaliter litigare super statu monasterii*

Tit. XLI. Cap. IV. 22) ei: IXLNMCag; deest¹ F²⁸ praesentat: Cb 24) praesentarent: ib. 25) impetrata: Ca; impedita: Cc; quod de fraude fuerit impedita: Cb 26) ad: auctoritate apostolica: Cae 27) latam: Cagch.

Cap. V. 1) *Restitutum ex Comp. III. c. 4. h. t.* (1, 24). — *Epistola eiusdem litis occasione ad Oncena. ep. scripta exstat ap. Grego. VI. 75.* 2) Osenen: LaCf; Obecen.: Ca; Ossen.: Cc; Oseen.: Ch; — *ser. ao. 1200.* 3) Potthast no. 1013. 3) Cum: HKLaCuLc 4) gua (nostra: Ca; vestra: Chi... archiepiscopo: Cae; in praesentia Tarraconensis episcopi: Richt. 5) apostolicae sedis legati: Richt., *sicario quo auctoritate nixus* 6) eccl. de Barbastro, de Belsa (Delfa: Cb; Bella: Cc; Beban: Cf; Bel.: Ca), de Gestan (N.: Ca; Gestarum: Cb; Gestan: Cd), et de Alear (N.: Ca; Alrezar: Cb; Aleacum: Cc; Alecar: Cdef; Ahoar: Cg) ruin pertinentis earum: O 7) et.: deest: Ch 8) Aispaniarum: Cabcg 9) et: deest: Codd. rail. o. C 10) den.: deent: A Ca 11) ot: deest: Cae 12) Coel.: addit. a Rapt. 13) G.: decid: Cabch 14) convulsit: Ch 15) et.: deca: Cabe 16) per Tyrason

(Tiraan: Cae def) Osamen. (Oxenens.: Codal • Exosm.: Cb; Exom.: Cc; Exonlensi: Cg) et Calaguritan. episcopos: C 17) suscepti: C 18) fuerant: Cont. Bata. 19) tam.: deest: FOHI 20) eccl.: deest: A Ridit. 21) post.: additum est a Raymundo 22) altisque: Cae 23) tuis dictus C.: Cae 24) iam: deest: C 25) et quum ea sententia: CL 26) debeamus: MCL 27) quum: C 28) antera: ah 29) dispensatione: MCB 30) gnidam: O 31) ordinate: e; ipsa haece verba desunata mesa ex c. 6. C. XXXV. qn. 9. 32) etiam: C 33) reperta: MCB 34) ab altera parte: FOHIK: ex alt. p.: La; a parte vest.: MN 35) suggestum: LBN 36) fuerit: FG: thAC 37) recedit: Ch 38) pandantur: Ch 39) Lucia: C 40) forsitan: CNCae; forean: HXC4r 41) vel: deest: C 42) eundem: LMC 43) vob.: deid: QIXLaMC 44) archiepiscopo cope: Cae.

Cap. VI. 1) *Restitutum ex Reg. Bid. XIII. 59.; Comp. IV. c. nrs. h. t.* (1, 17.) 2) *Zamorensi et Legionensi episcopis: Reg. — Potthast no. 3981.* 3) Burdegal.: R: Brig.: Lf 4) Omense: FOLMNIJad; (Menso: A'; Dulmena.: H; Ouense: Db; Ontense: Dh Rey. (Quia).

menzorati, quod ad se de iure communi spectare dictus episcopus proponebat, utpote in sua dioecesi constitutum, cuius turfs usum Burgensem ecclesiam [ol]gis retroactis tenporibus habuisse firmabat, et ex parte monasterii diceretur illud per principes saeculares et Romanos Pontifices ab antiquo libertate donatum, et ipsum longissimo tempore n[on] fuisse plenaria libertate, nos auditis ulrinque propositis, de voluntate partium denaum ex provelentia inter eas duximus componend[um], prout in alias nostris literis super hoc confectis plenius continetur. Postmodum yero partibus super subiectione ac libertate membrorum eiusdem loci, monasteriorum videlicet, capellarum, cellarum et prioratuum, persequentibus quaestionem, quatuor sibi dictas episcopus in praefatis locis ad se de iure communi spectantibus, ut dicebat, cuius iuris usum habuerat ab antiquo, specialiter vendicabat, eorundem locorum clericos asserendo teneri ad episcoporum, archidiaconorum et archipresbyterorum Burgensiuna accedere synodos, excommunicationis vel interdicti servare sententias promulgatas ab eis, procuraciones annuas exhibere, ac singulos aureos solvere Burgensi episcopo noviter substituto; ad intentionem propriam roborandam super prinziis tribus articulis ius commune, secundum quod dictos clericos, sima et alios suae dioecesis, ad praedicta teneri dicebat, ac iuris ipsius usum liberum ab antiquo, et super guamo antiqua et approbatanz consuetudinenz allegando. De quibus omnibus per depositiones testium fideos factam esse dicebat. Verum pars altera proposuit ex adverso, supradicti monasterii membra, sicut et ipsum coenobiuzn, ab antiquo false saecularium principum et Romanorum Pontificum Urbanil, Paschalis II., Eugenai III. et Alexandri III. privilegii libertate donata, et longis retroactis temporibus huiusmodi fuisse libertate gavisa; sicut per ipsa privilegia exhibita coram nobis, ac instrumentum Victoris quondam Burgensis episcopi, et suorum depositiones testium n[on] manifeste constare dicebat. Nos igitur auditis et intellectis quae utraque pars proposuit coram nobis, super quatuor articulis [i] praenotatis [ii] monasterium Oviense [iii] de consilio fratru[n] nostroru[n] iustitia condemnavimus exigente. Sententia vero lata procurator monasterii ad probandam [iv] praescriptionem factam [v] tam super quatuor articulis praenotatis, quam etiam super quibusdam decimis per [vi] transactionem acquisitis a monasterio, ecclesiis et colonis ipsius ex parte petitis, quarum controversiam volebamus sententiae calculo terminare, et in qua fuerat coram iudicibus supra dictis conclusum, restitutionem in integrum nomine monasterii postulavit, et quum super izoc corone nobis fuisset aliquamdiu litigatum, nos, r[e]liberatione praehabita, restitutionem in integrum ad praescrptionem probandam [vii] t[ame]n super quatuor articulis praenotatis, quam etiam super controversia decimarum eidem procuratori nomine monasterii duximus indulgendam, [viii] tibi, fater Zamorensis, et dilectas filias magisbz's Mauricio archidiacono Toletano et Illiczaeli canonico Segobiensi dantes nostris literis in n[on]dantis, ut recipiatis testes, quos pare monasterii ad probandanz praescriptionem legitimanz super quatuor articulis saepedictis, et super capitulo decimarum, vel chafe episcopus ad interruptionem probandam duxerit producent[es]; et si de partium voluntate processerit, causam ipsam appellatione remota fine debito terminetis; alioquin remittatis eazden ad nos sufficenter instructam, praefigentes partibus terminum competente[m], quo nostro se conspectui repraesentarent, sententiam dante Domino receptur[um]. Ne vero per excogitatum malitiam, sicut ex quibusdam praesumptionibus pluribus videbatur, effectum [ii] sententiae in damnum episcopi contingeret impediri, neve monasterium per executionem sententiae propter diversas [iii] suspensiones incurreret detrimentum, nos, aequitate pensata, iure [iv] duximus [v] providendum, ut ante omnia supradicta sententia a [vi] nobis prolata [per vos] executioni mandetur. (El infra: li) Volumus nihilominus et mandamus, ut ab ipso [vii] episcopo [viii] recipiatis idoneam cautionem, quod, si monasterium in causa ipsa [per sententiam] praevaluerit, universa, quae medio tempore sententiae ipsius occasione percepta [ix] 26, monasterio restituitur memorato. [Dat. Lat. VIII. Kal. Juii Pont. noslr. Ao, XIII. 12t0].

Tit. XLI. Cap. VI. 5) capitulis: Reg. 6) praemissis artic.: Dh Reg.; praem. artic. praenotatis (praenotatum: DI): Dale 7) cf. not. 4. 8) praefatus: D Reg. 9) probandum: ib. Reg. 10) fact.: deest: Codd. coll. o. D 10g. 11) post: Reg. 12) officium: Dgh 13) ipsas: D Rev. 14) iure: addit. a Rayo. 15) diximus: Dh; id duxim.: Df; induximus: Dg; ita dux.: Reg. 16) a nob.: deest: Dbc 17) et inf.: deest: D; — Quae sequuntur desolata sunt ex ep. Zamorensi ep. et magistris Mauricio archidiacono Toletano et Michaeli canonice Segobiensi scripta, quae si hanc extremam partem exceperis, isdem fere verbis concepta est. 18) ipso: cdest: Reg. 19) archiep.: DI; deest: Da 20) percepit: Dac. Cap. VII. 1) Restituitur ex Comp. Y. c. 1. h. t. (1, 23.) 2) Archiep.

CAP. VII.1

Post peremptorium non audirur ecclesia de itere communi; auditor lamen per beneficium restitutionis in integrum.

Honorius III. Archiepiscopo et Capitulo Bracharensi2.

Coram felicis memoriae I. Papa praedecessore nostro lite inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum 4 Toletanum et te, frater archiepiscopo, super primatia solenniter contestata, fuit peremptorium terminus assignatus (Et infra:) Verum, elapso termino constituto, post exspectationem non modicam comparuerunt 5 procuratores vestri; sed, quia, ut dicebant, non attulerant depositiones testium et alia munimenta, dilationem cum instantia postularunt. Postquam yero contra 6 eos interlocuti fuimus super dilatione petita, tandem indulgeri ecclesiae Bracharensi dilationem propter instructionem causae per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibentes super hoc ex parte vestra 7 speciale mandatum. Nos autem de fratrum nostrorum concilio usque ad octavas Pentecostes proxime futuras per restitutionis beneficium id vobis duximus indulgendum.

CAP. VIII.

Restituitur minor in eo, quod contraxit vel omisit, si probat exinde se laesum et sit infra tempora restitutionis petendae.

Gregorius IX.1

Constitutus in nostra praesentia magister Guili. 2 pro se ac fratre suo I. canonico Parrosinensi 3* exhibita nobis petitione monstravit, quod eis in minad constitutis aetate, ac eorum matre, cuius successores existunt, rebus humanis exempta, quondam Guil. 4* pater ipsorum quasdam possessiones utrique communes quibusdam vendidit pro quadam pecuniae quantitate, ac, ut huiusmodi 5* venditio robor firmitatis haberet, emancipavit eosdem, et fecit eos contractui consentire. Quare supplicavit, ut vel venditionem eandem mandarem nunciari nullam, vel, quum adhuc existant infra 6 tempus ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indultum, et infra 7 annum et diem a tempore contractus ipsis tanquam proximioribus competeret super alia portione ius offerendi emptoribus pretium iuxta municipii Parrosinensis 8 consuetudinem approbatam, quod hactenus omiserunt, dignaremur eis super utroque, quum in hoc non modicum laesi noscantur, et emptoribus portionis eiusdem vel eorum successoribus pretium sint offerre parati, per idem beneficium subvenire. Quocirca mandamus, quatenus, si praemissa inveneritis veritate subnixi, vel venditionem praedictam quoad partem ex successione materna ipsos contingentem nullam nunciare curetis, si in ea debita iuris solennitas est omissa, vel si forsitan intervenerit, et eos laesos esse constiterit, tam super ea, quam super residua portione, dum tamen quod offerunt duxerit faciendum, auctoritate nostra in integrum restituere studeatis.

CAP. IX.

Restitutio in integrum postulanda est ab ordinario administratione: non habento, vel a delegato ab eo sive haec causa sit specialiter delegata, sive incidat in causa generaliter sibi commissi. Ab ordinario vero administrationem non habente vel a delegato peti non debet, nisi veniat incidenter in causa. Arbitrarius antea de causa restitutionis non cognoscit, nec potest assumi in maioribus causis.

Idem1.

Causa restitutionis in integrum coram iudicibus ordinariis administrationem habentibus vel delegatis ab eis tractari poterit et finiri, sive hoc ipsis delegatis specialiter demandatum fuerit, sive in 2* commissio eis negotio contingat incidere huiusmodi quaestionem. Delegati vero ab ordinariis, qui administrationem non habent, sed tantummodo facultatem iudicandi, seu arbitri de hac causa cognoscere nequeunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter. In matrimoniali quoque, liberali vel criminali causa, quum maiores iudices exigant, arbitrarius nequit assumi.

Bracarensi: E; — ser. ao. 1217. — Potthast no. 5466. — 3) Innocentio: LEB 4) B. archiep.: ~~EB~~ 5) comparuerunt dilecti filii (omitt.: Ed) magister scholarum et magister D. canonici (canonice: Eab) Bracaren. vestras nobis literas praesentantes, quibus eos este procuratores veetrosin causa praedicta ita, quod in solidum utrumque (uterque: Ed) apparebat. Sed: E 6) inter: FORJE; cont. eos: deesi: MY 7) nostra: Ecd. Cap. VIII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9577. 2) W.: FOI; V.: R 3) Peronensis: FRIS; Perusino: C; Parnon.: La: Parnon.: Lb; Perroveu.: M; Parroen.: N 4) (L.: Ffiliu Cont. Bnhm. 5) huius: FfjthX; eius: M 6) intra: Cont. Bf; huius. 7) intra: ib. 8) cf. nol. 3. Cap. IX. 1) 1227-34. — Potthast no. 9578. 2) in: deest: Codd, coi?, o.

minori esset aetate constituas, G. de Cal. 4+ sororem eiusdem G.5' clerici duxisset 6 in 7 uxorem, et idem G.8 fidei interpositione firmavit, quod V. solidos sterlingorum 9 annuatim daret 10 eidem. Unde 11, quum *postea* super eisdem V. solidis inter ipsos 12 controversia mota fuisset, in quatuor compromisere personas 13 quae *utique inter se* tahter arbitratæ fuerunt 14, quod idem 15 G. decimas *proprias, el rusticorum suorum*, quas in parochia de Cal. 16s praefatus G.17 habere dignoscitur, pro V. praetaxatis solidis perciperet annuatim 18. Unde quoniam huiusmodi arbitrium ecclesiae iam dicti loci posset in posterum perniciosum existere, *nec memoratus W. aut personae illae, in quibus compromissum fuerat, id ullatenus in ecclesiae* 19 damnum facere 40 debuissent, *fraternitati tuco per apostolica scripta* mandamus, quatenus *rei veritatem diligenter inquiras, et si ita esse inveneris* 31, praenominatum 22 G. diligenter commoneas 23, et ecclesiastica districtione compellas, ut *ecclesiae, curas est parochianus*, praelibatas decimas *omni occasione et appellatione remota* liberas omnino 24 dimittat, nec sibi occasione 25 huiusmodi aliquid ulterius vindicare praesumat. Clericum yero *supra dictum* moneas, ut cum codea' G. amicabilem pacificeque studeat convenire.

CAP. IV.,

In mulierem singularem tanquam in arbitratricem compromitti non poteet; secas si mulier habet alias iurisdictionem de iure communi vel consuetudine sua. Nam tunc etiam super rebus temporalibus ecclesiae poteet in eam valide compromitti. H. d. clara.

Innocentius III. Cancellario et Magistro Loth.2
Canonico Parisiensi.

Dilecti fuiabbas et conventus de Scarduna 3' Cisterciensis ordinis sua nobis querela monstravit, quod, quum inter eos ex una parte, ac dilectos filios Hospitalarios de Ceresiers 4 Senonensis diocesis ex altera 5 super usuario cuiusdam memoris in Oscha, quod dicitur Fagetum, et territorio valli's Morini 7 quaestio verteretur, in carissimam in Christo filiara A. reginam Francorum illustrem fuit compromissum utrinque, quae, *auditis hinc inde propositis, et causae meritis plenius intellectis, de plurimorum episcoporum et aliorum virorum prudentum concilio arbitrium duxit per diffinitivam sententiam promulgandum, et reductum in scripto proprio et episcoporum, qui interfuerunt, fecit firman sigillis; contra cuius 8 sententiam Hospitalarii mere venire non limera*. Quamvis autem secundum regulam iuris civilis feminae *de huiusmodi* 9 publicis officiis sint remotae, et alibi 10 dicatur, quod, licet summae opinionis et optime constitutae 11 existant 12, si arbitrium in se susceperint 13, vel si patronae inter libertos suos interposuerint audientiam, ab omni sint iudiciali examine separandae, ut ex earum prolatione 16 nulla poena adversus *iustos* earum contemptores, nullaque pacti exceptio habeatur; quia tamen iuxta consuetudinem approbatam, quae pro lege servatur, in partibus Gallicanis *huiusmodi* feminae praecellentes in subditos 17 suos ordinariam iurisdictionem habere noscuntur, *discretionem vestrae per apostolica scripta* mandamus, quatenus prae fotos Hospitalarios, ut arbitrium ipsum 18, praesertim quum episcoporum fuerit praesentia et consilio roboratum, sicut *sine pravitate* provide latum est, et ab utraque parte sponte receptum, observent, *monere ac inducere procuratis, eos ad hoc, si necesse fuerit, per Foenam* in compromisso 19 statutam appellatione postposita compellatis 20, [Testes autem etc. Dat. Lat. II. Non. Nov. Ponl. nosir. Ao. V. 2202.]

Tit. XLIII. Cap. III. 4) Talis: F; Tal.: HK cf. not. 3. 5) W.: FQIBabegT; Wlli: Bh - cler.: deest: BT 6) duxit: BT 7) in: deest: FGHIK3N 8) et W.: Bh; id. G.: docel: BabegT 9) sterl.: deest: T 10) ei donaret: BagT 11) Verum: Bbh 12) ipsnm (add.): clericum: Bi, et iam dictum G.: BT 13) personis: Bi 14) eunt: BT 15) praefatus: ib. 16) cf. not. 3. 17) W.: MT; V.: 11; praef. G.: deest: BT 18) singulis annis: BT 19) ecclosia dampnum fecisse potnerint: Bb 20) fecissent (deb.): deest: T 21) consterit: Bbh 22) praedictum: Q; praefatum: N 23) moneas: N; ad moneas: Bi 24) prorsus: BT 25) oce. hui.: deest: BT.

Cap. IV. 1) Bestitutam ex Rey. Bregu. Y, 98.; Alan. ext. tit. 18.; Comp. III. c. 1. h. t. (1, 25.) 2) Lothario: CCdefghT Reg.; L.: Cab - Potthast no. 1479. 3) leg.: Escarlis: T Reg. (Qallice: Eschaalis: Bregu.) - in Codd. nomen corruptum est, sed eam quae ed. Bona. placuit lectionem nusquam invenimus. 4) nomen in Codd. Comp. III. et in T corruptum est 5) ex alt.: addit. a Rplmundo 6) nomen in Codd. eoriptum 7) Mortal: Caedef: Mortuae: Cb; Mor.: T 8) boina: Cb 9) omnibus: Cb 10) alibique: Cb 11) constitutionis: T 12) ea et el: addit, a Bagn. 18) recep.: T 14) san: T

CAP. V.1

Ecclesia exempta non potest in praedictum exemptionis compromittere. H. d. et ciare.

Idem Abbati et Conventui de Pigravia2.

Quum tempore *bonae memoriae* C. 8' Papae 4 praedecessoris nostri j- tu, ftli abbas, ad Romanam curian 6 accessisses, *privilegium* 7 et alia scripta meruisti a sede apostolica obtinere, *et, sicut a te accepimus, quum reversos fuisses ad propria, privilegium dictum et alia scripta in praesentia fratrum tuorum et quorundam canonicorum Mersburgensium, qui in defensionem quorundam monachorum illum venerant, fecisti fi deliter recitari. Quod intelligens venerabilis frute? noster Merstrurgensis episcopus, nunciavit et scripsit imperatori, te contra honorem imperii ad Romanam ecclesiam accessisse, et privilegium in eius praedictum impetrasse. Unde motus imperator cararia tibi indixit, et privilegium sibi praesentari praecipit, quod recepim noluit tibi postmodum resignare. Et dum in his et aliis te per episcopum gravari sentires, appellatione interposita sedem apostolicam visitasti, a qua per nuncios commissionis literis impetratis, partes itedices citaverunt, in causa ipsa iuxta formam mandati apostolici processuri. Verum dum haec agerentur, venerabilis frater noster Magreburgensis archiepiscopus ad petitionem episcopi memorat de mandato imperiali te, ab officio beneficioque suspensum, a monasterii administratione removit, el curam eis duobus militibus assignavit.] Unde timens 7 abbacie periculum provenire, quum et libi periculum immineret, Super controversiis, quae inter te et Mersburgensem 8 episcopum, et quosdam tuos 9 monachos vertebantur 10 te n promissis arbitrium Magdeburgensis 12 archiepiscopi fide in manibus eius hinc inde praestita servaturum, j- sicque factum est, ut i se 13 archiepiscopus, adiunctis sibi tam clericis quam laicis, *inter quos eral et dapifer imperialis,* sub certa forma arbitrium promulgaverit 14. [Posthaec iterum Romam veniens quae facta fuerat eidem praedecessori nostro diligenter exponere procurasti, cui et adversario tuo custodi Mersburgensi procuratori dicti episcopi nos ipsi, quum essemus in minori officio constituti, et dilecti filii I. lit. S. Stephani in Coelio Monte, el I. tit. S. Priscaae presbyteri cardinales depulati fuimus auditores, el landem, auditis quae partes duxerant proponenda, sub certa forma de consensu partium causa commissa fuit iudicibus delegatis, videlicet, ut de omnibus diligenter inquirerent, excepto, quod indagationem liberata eiusdem monasterii cum duobus capellis apostolicae sedis examini per omnia reservarent. Quum 15 itaque indices delegat partes ad suam praesentiam auctoritate apostolica evocasset, memoratus 16 episcopus: delegatos ipsos suspectos sibi proposuit et causas suspicionis multiples assignavit. Consequenter etiam eorum voleos iudicium declinare, sedera apostolicam appellavit, sed reversus postmodum coram eisdem sacramentum calumniae praestitit, testes produxit, petitis dilationibus et obtentis. Ipsi ergo 17 indices procedentes in causa, auditis utriusque partis rationibus 18 et plenius intellectis, gesta omnia sigillorum suorum munimine roborata ad sedem apostolicam destinant, leminum partibus imponentes, quo re.cepturae sententiam apostolico se consecutui personaliter praesentarent 19. Ad quem tu personaliter acceden, episcopus pro se misit 20 dilectos filias H. Mersburgensem canonicum et B. S. Nicolai Mersburgensis scholasticum responsales; qui gesta, quaedelegati transmiserant 21, nec publicari debere dicebant, nec fidem eis penitus affatibant, quum et a suspectis iudicibus, et post appellationem legitime interpositam recepta fuerint et descripta; parte tea contrarium postulante, praesertim quia, ut firmiler asserebat, nuncii memorat personam standi indicio non habebant, quum excommunicati essent, et episcopo fuisset sub poena suspensionis iniunctum, *ut ad causa?* agendam in propria persona veniret; quod quum non fecerit,*

T Cont. B6hm. 15) agmlne: T Beg. 16) electione: CT Reg: 17) aubiecos: 3LVCT Reg. 18) reginae: Cac; ratnm: (h 19) compromissione: CT Beg. 20) compellentes: fb.

Cap. V. 1) ResGt.dum ex ipso huius ep. autographo, quod in Bibl. ampl. Civ. IRPs. asseruatur. Reo. Bal. 1, 317.; Qlib: ext. ts.1. 6. (adummodo in fine cum originali concordat); Atan. 5. (2, 11.); Comp. III. c. 2. h. t. (1, 25.) 2) Pigravia: FQHN Reg. orig. (Pegau) - Potthast no. 387. 3) Cel.: FQ Rev. 4) Papae . . . reser.: deest: T 6) ecclesiam: C 6) et privl.: C 7) Magdeb. episcopos sicut asseris propter has contra te graviter ac commotus. Tu cero tiberio tibi et monasterio tuo ppericulum illuminare super contriv. etc. C 8) dictum: Cb; deat: Cagh Beg. orig. 9) tnos: deest: Reg. orig. 10) vertebatur: NNC 11) a te: Ch 12) Magdeb.: deest: Reg. orig. 13) idem: C 14) promulgavit: Cbh 15) indo ab Sao roce pars decia exstat » Cb et in T 16) Magdeburgensels: T 17) vero: CbT 18) attectionibus (et . . . intell.: <Wat): Cb 19) add.: et infra: Cb, ubi segq. ueque ad mol. 22. desunt. 20) transmiat: T 21) admiaerant: T, segq. usque ad not. 22. dasiderantur.

poenam suspensionis incurra, quem praedicti nuncii propter aegritudinem et senectutem personaliter ad Romanam ecclesiam non posse accedere proponebant, alia, quae ipsis obiecta fuerant, denegantes. Qui pro ipso episcopo factum taliter proponebant, quod gaudere ab eo, tanquam a tuo praelato, abbatiam et sacerdotium percepisses, si uideras in iure confessus, propter pravam conversationem tuam super multis enormitatibus coepisti a monachis conveniri, inter quos episcopus pacem et concordiam saepius reformavit, monens te, ut ad frugem melioris vitae transires. Quum autem fratres per ea, quae iugiter faciebas, de tua emendatione nullatenus sperarent, contra te proposuerunt in synodo de dilapidatione, quod res monasterii pauperum usibus deputatas volupiose consumeres, et pro defectu necessariorum religio ibi penitus deperiret, te etiam de sacrilegio, simonia, aliisque multis criminibus impetebant, interdum coram episcopo, quandoque in praesentia cardinalis, quem episcopus tamdiu sustinuit, quod monachis denegare iustitiam dicebatur. Citatus exinde ab episcopo, nuncium misisti super omni gravamine, quod tibi possit in ferri per sententiam archiepiscopi, provocantem. Quum autem neque per te neque per nuncium ad archiepiscopum accessisses, ipse archiepiscopus appellationi tam generaliter factae in praedictum iudicium ecclesiae iudicavit nullatenus deferendum. Episcopus itaque, habito prudentum consilio, citatum denuo te ab officio beneficiorum suspendit. Interim, superveniens dilectas filias noster I. lit. sancti Stephani in Coelio monte presbyter cardinalis, tunc apostolicae sedis legatus, ad dictam abbatiam accessit, ut componeret inter te et monachos memoratos. Sed te in villis proximis latitante, et magistro Ulrico allegante, dictas cardinalis latam in te suspensionis sententiam confirmavit. Sic ergo latenter Romana veniens, commissionis literas veritate tacita, et sub specie renovationis privilegium, quod nunquam ante habueras, impetrasti. Quumque iudices delegati episcopo suspecti essent et monachis, a quibus nec unius diei poterant inducias obtinere, appellatione interposita ab episcopi nunciis, statim, quum privilegium subreptitum legeretur, partes nuncios suos ad sedem apostolicam transmiserunt, de quorum assensu causa tandem fuit aliis iudicibus sub cenia forma commissa, sicut in commissionis literis continetur. Sed quum non omnes possent examinationi causae propter nimiam distantiam interesse, dilectas filius abbas de Goizoch, una cum venerabilibus fratribus nostris dicto archiepiscopo, Babenbergensi et Misnensi episcopis, et quam plurimis ecclesiarum praelatis, inter episcopum, te et monachos pacem et concordiam reformavit. Iterum autem ad Romanam ecclesiam latenter accedens, et proponens multa contra monachos et episcopum, ad duos iudicum illorum, quos superius episcopo diximus esse suspectos, et a quibus nuper ipse episcopus per nuncios appellaverat, commissorias literas impetrasti. Qui quum instas exceptiones episcopi non admitterent, quas in contrarium probare volebat, sedem apostolicam appellavit. Sed ipsis in causa nihilominus procedentibus, invitas accessit ad eos, timens, ne sua iustitia deperiret. Quum antea post alia, quae indices ipsi proprio motu fecerant, terminum publicandis attestationibus praefixissent, venientibus partibus unas tantum comparuit de iudicibus cum alterius nuncio, qui nec habebat ad alias literas, nec cavere volebat, quod dominus suus vices suas praesenti iudici commisisset. Siegue factura est, quod solas Numburgensis praeposuit, licet tribus sigillis appositis, gesta rescripserit, quae fuerant ad sedem apostolicam destinata; unde dicebant 'ideam eis nullatenus adhibendam, et quia ipsum instrumentum relationis ipsorum iudicum ficit in superficie vitiosum, et datum ab eo, quem plurimis diebus excommunicationis vincules innodatum. Verum praemissa fere omnia pro episcopi parte proposita, tu veritate destitui firmiter asserebas. Quia vero memoratus episcopus eo, quod iuramentum praestitit de calumnia, et a delegatis inducias postulavit, et testes coram sis produxit, appellationi renunciassse videtur, et eorum examini consensisse, nos habito fratrum consilio in praemissa incidenti quaestione interlocuti fuimus, quod deberent quae coram praedictis iudicibus gesta fuerant publicari, ut secundum tenorem ipsorum nostra tandem sententia formaretur.] Tibi igitur et procuratoribus episcopi supradicti venerabilem fratrem nostrum O. 27 Hostiensem

episcopum et dilectum filium P. lit. S. Caeciliae presbyteram cardinalem dedimus auditores; qui quum ea, quae fuerant hinc inde proposita et ostensa, nobis et fratribus nostris fideliter retulissent, Quia tam per confessiones, quam per 18 attestaciones legitime constitit 28, quod 30 fide hinc inde data compromissum est in archiepiscopum memoratum 31 et 32 quorundam etiam aliorum, nos de consilio fratrum nostrorum arbitrium ab ipso 33 prolatum 34 decernimus observandum, iis duntaxat capitulis exceptis, quae contra libertatem ipsius monasterii et duarum capellarum eiusdem in arbitrio sunt expressa, quum, etsi sponte volueris 35 de iure tamen nequiveris sine licentia Romani Pontificis renunciare privilegiis vel indulgentiis libertatis, quae monasterium illud indicant 36 ad ius et proprietatem Romanae ecclesiae pertinere, praesertim quum in ultimae commissionis 37 literis continetur expressum quod [saepedictus] praedecessor noster super renuntiatione a te super privilegio et 38 aliis scriptis facta nullum tibi vel successoribus tuis, ata etiam monasterio et duabus capellis de Pigavia praedictum voluit 39 generari. [Dat. Romae ap. S. Petr. III. Id. Iul. 1198.]

CAP. VI.

Arbitror non habet potestatem iudicandi ultra comprehensa in compromisso; ideo coram eo non fit reconvictio,

Idem Episcopo S. Andreae et Abbati de Becho 2*.

Quum dilectus 3 filius] [abbas et canonici de Kambuskinel dilectos filios abbatem et monachos de Dunfermelin dioecesis sancti Andreae coram venerabili fratre nostro. Dublinensi episcopo et dilectis filiis. de Cupro et de Soana abbatibus eiusdem dioecesis super quibusdam decimis ad ecclesiam suam de Egles speciantibus, et damnis et iniuriis irrogatis auctoritate literarum nostrarum traxissent in causam, et ipsi eosdem abbatem et canonicos ex delegatione nostra coram dilectis filiis. priore sanctae crucis et decano de Tiningham praedictae dioecesis, ac te, fili officialis, super capella de Dunipast et decimis ad eandem spectantibus convenissent, utraque pars in vos post allegationes et altercationes multiplices compromisit, ut vos in negotiis ipsis secundum iuris ordinem procedentes, controversias ipsas tam super possessione quam proprietate appellatione postposita iudicio vel concordia finiretis; praeslitio corporaliter iuramento firmantes, quod quicquid super his duo vestrum temer, frater episcopo, si non possetis omnes pariter concordare, ducerent statuendum, ralem haberent et firmiter observarent, nec processum arbitrii dolo vel malitia impedirent. Vos igitur auditis hinc inde propositis, receptis testibus, et publicatis lepositionibus eorundem, quia super quatuor articulis dubitastis, causam instructam ad nostram praesentiam transmissistis, super quatuor illis dubitabilibus apostolicae sedis oraculum implorantes. Ex eo siquidem coram vobis prima quaestio est exorta, quod, quum canonici monachos super praedictis decimis convenissent, monachi super quibusdam aliis decimis convenire volebant eosdem, licet de eis in vos non fruerit compromissum. Asserebat entra pars monachorum, quod secundum legitimas sanctiones is, qui coram aliquo convenitur, coram eodem convenire valet eundem.] Unde 4 Utrum coram arbitris reconvictioni sit locus, postulasti 5 per sedem apostolicam explicari 6 [Secundum yero etc. (cf. c. 9. de fide instr. IL 23.)] Nos igitur discretionem vestram primo articulo taliter respondemus, quod, licet in iudicio convenientem reconvenire valeat 7 is, qui coram indice convenitur, coram arbitris tamen reconvenire non potest, quum arbitri iudicare non valeant nisi de his tantum, super quibus in eos exstiterit 8 compromissum. [Ad secundam etc. (cf. c. 9. de fide instr. IL 23.)] Dad. Lat. XIII. Kal. Apr. Ao. x. 1207.]

CAP. VII.

Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum consilio, tenetur illorum consilium in tractatu electionis requirere, sed sequi non adstringitur.

Idem Rectori et Fratribus hospitalis S. Bartholomaei Lucani 2.

Quum ohm super eligendis 3 in hospitali vestro rectore

(priori: Ch) S. Andreae abbati de Bothoth (Boto: Ca; Beroth: Qrh; Bothol.: Gg). T. (D.: Cf; F: Ch) priori, R. archidiacono et mag. L. (11.: Ch) officiali S. Andreae: C: — . . . episcopo et H. abbati de Aberbrothot (kg.: Aberbrothot). Th. priori, Itadulpho archidiacono et mag. Laurentio officiali S. Andreae: Rey. — rothast no. 3053. 3) dilecti filii: Ca Reg. 4) triado: deest: Cae 5) postulasti: GMQq Rev.; postulasti: Cabch 6) odoceci: GH 7) valeat 3s: Cota. Böhm. 8) ostendit: Gm. Cap. VII. 1) Restitutum ex Reg. Bol. XI, 147.; Comp. 111. c. 4. h. t. (1, 25.) 2) in Silice Lucaenel (Lucani: (J); O Rey. — rothasi no. 3385, — 3) eligendo: Cont. B*hm.

T. tit. XLIII. Cap. V. 22) inde ab hoc loco sequi. exstant in CLT 23) add.: nostrorum: Cbl' 24) super (praem.: deest): T 25) sunt: T 26) informaretur: Cb; ibi: canonicis: T 27) 0.: deest: Cac 28) per: deest: Cbc 29) constat: Cb; constitit: Sa 30) quia: Ch 31) in arbitrium archiepiscopi (ep.: Ch) memorali (add.: Magdeburgensis: Sa): Csa Rey. orig. 32) et . . . al.: deest: Sa 33) oo: FIM 34) ipeum (ipsorum: Cb) arbitrium decernimus (decernimus: L. Cabch): Csa Rey. orig. 35) voluerit . . . nequiverit: Sa 36) indicat: Su 37) confessionis: Cdt 38) vel: Ch 39) voluerit: Cksa; noluit: CS.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Reg. Bol. X, 31.; Comp. III. c. 3. h. t. (1, 25.) 2) Bethot: F; Botbl.: H; Bochot: I; Beroch.: M; Baco: N; — Episcopo

et fratribus inter vos et *dilectum filium* priorem *ecclesiae* sancti Bartholomaei Lucani coram priore *S. Fridiani et primicerio S. Martini Lucanensis a sede apostolica* iudicibus delegatis quaestio verteretur, et utraque pars in eos ⁴ compromittens ipsorum arbitrium se promiserit servaturum ⁵ * *ac ipsi indices certum duxerint arbitrium pro ferendum*, super prolato ab ipsis ⁶ arbitrio utrinque dubitatio est exorta, quam petistis per sedem apostolicam declarari. Nos igitur publico instrumento arbitrium continente diligenter inspecto cognovimos, quod secundum formam arbitrii prior sancti Bartholomaei Lucani ⁷ tenetur habere consilium cum familia hospitalis eiusdem et tractare cum ea de ⁸ inveniendi rectore; *sed sive concordet sive discordet familia cum ipso priore, idem prior eligere debet in utroque casu rectorem*. Propter tractatum cum familia hospitalis, et ⁹ ipsius consilium requisierit, non habet potestatem eligendi rectorem, et, si alio modo eum ¹⁰ elegerit, eius electio haberi debet irrita et inanis. Verum ¹¹, habito cum familia super hoc ¹² consilio et tractatu *de inveniendi rectore, ipse prior libere potest rectorem eligere, duntaxat idoneum, sive concordet sive discordet familia cum ipso super inventionem rectoris.* [Ne yero etc. Dat. Sorae IV. Non Aug. Pontif. nosir. Ao. XI. 1208.]

CAP. VIII./

De rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest.

Idem in concilio generali.

Contingit interdum, quod, quum actori (*Et infra: [cf. c. 9. de col. el cona. II. 14.]*) Ad hoc ¹ generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum, quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur.

CAP. IX./

Auctoritate ludido etiam delegati potest de causa spirituali in clericum et laicum compromitti, et, si arbitrium est ^a partibus receptum, debet a partibus executioni mandari, licet per generalom procuratorem factum fuerit compromissum. Si autem non fuit arbitrium approbatum, et poena fuit appposita, agitur ad poenam, alias ad interesse. H. d. generaliter inhaerendo literae.

Idem Pisano Archiepiscopo2.

Per tuas *nobis* literas intimasti, quod, quum super executione arbitrii, quod inter Hospitalarios sancti Ioannis et plebanum ³ de Piscia super hospitali sancti Allucii latum erat, a nobis literas accepisses ⁴ *, partibus *in tua praesentia constitutis, Hospitalarii a te executionem arbitrii postulabant, asserentes, illud debere observari pro eo, quod procurator plehani sponte ira arbitros iuramento interposito compromisit, quoniam dicebat* ⁵, *potestatem compromittendi et transigendi super eodem negotio recepisce*. Plebanus ⁶ proposuit *ex adverso*, quod ad causam tractandam *praedicto* procuratori dedit generale mandatum; non tamen ei mandavit, ut sine speciali mandato suo compromittere posset vel transigere super eo; et praeterea procurator iam dictus ⁷ de assensu canonicorum suorum non fuerat institutus. Et ideo dicebat id arbitrium non valore, praesertim quum procurator fines mandati excesserit ⁸ et arbitrium fuerit per unum ⁹ clericum et duos laicos promulgatum, licet ipsi de assensu *venerabilis fratris nostri* Genuensis ¹⁰ * archiepiscopi ¹⁰, cui causa commissa fuerat, arbitrium protulissent. ¹¹ Unde, quum super *litibus* ¹² *tribus* ¹³ *fuisse exorta, per apostolicam sedis oraculum edoceri petisti, qualiter super negotio ipso tibi sit procedendum*. Super quo fraternitati tuae taliter respondemus, quod ¹⁴, si ex parte plebani

arbitrium receptum fuerit, indistincte ratum haberi debet, ac per hoc iuxta tenorem mandati apostolici executioni mandan. Si yero receptum non fuerit, refert, utrum fuerit vel non *fuerit* de observando ipsum ¹² * poena statuta. Et quidem si poena fuerit appposita *in* ¹³ *compromissione*, agi potest ad poenam. At si nulla *poena* statuta fuerit ¹⁴ * sed simpliciter ¹⁵, quod staretur sententiae, fuerit ¹⁶ compromissum, procurator ad interesse poterit conveniri, quia iuramento suo se ipsum personaliter, non ecclesiam poterat obligare. Quod autem ¹⁷ a duobus laicis et uno elenco dicitur esse prolatum ¹⁸ *, nequaquam obviare videtur, quum auctoritate ¹⁹ *dicti* archiepiscopi ¹¹ factum sit, cui causa de qua, dicitur compromissum, fuerat delegata.

C A P. X.1

Si per duos electos ad eandem praelaturam in discordia compromittitur in ordinariis, morte alterius compromittentium expirat compromissum; ordinarias lamen ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem. H. d.

Honorius III. Archiepiscopo Coloniensi2.

Ex parte tua nostris est auribus intimatum ³, quod, vacante praepositura sancti Cuniberti ⁴ in Colonia, canonice eiusdem ecclesiae *electioni* ⁵ *die praefixa de praeficiendo sibi praeposito discordantes* vota sua diviserunt ⁶, in duos, *quorum unum* ⁷ videlicet H. ⁸ de Iuliaco ⁹, et C. de Lombardia ¹⁰. Quumque postmodum tractaretur ¹¹ super electione huiusmodi, et partes essent in tua praesentia constitutae ¹², in te demum super hoc ¹³ fide praestita compromittere curaverunt, qui causae meritis diligenter inspectis *et cognitis* ad proferendam ¹⁹ " diffinitivam sententiam diem ipsis consentientibus praefixisti. Interim yero praefato H. ab una parte electo sublato de medio, supradictis canonicis inhibere curasti, ne tua pendente sententia procederetur ab *ipsis* ad electionem aliam faciendam, quorum quidam nihilominus B. ¹⁵ *de Ahrberch* Coloniensem canonicum elegerunt. Die igitur ¹⁶, quo sententia proferri debuit, in tua praesentia partibus constitutis, *el praefato C., ut diffinitivam proferres sententiam, postulante*, dictus B. ¹⁷ *e contrario* allegavit, quod procedere ulterius non deberes. Quapropter ¹⁸ tibi, edoceri a nobis humiliter postulanti, breviter ¹ respondemus, quod, licet arbitrium sit finitum per mortem ipsius H., prius ²⁰ tamen de primae electionis meritis ²¹ debuisti cognoscere, quam processus fieret ad secundam ²². Nam si *forte* dictus ²³ C., *qui est* superstes, in electione ius habet, *de qua compromissio facta fuit in te, electionem* secundam ²⁴ constat ²⁵ penitus non valere [XIV. Kal. Iul. Ao. II. 1218.]

CAP. XI./

Arbiter post rem iudicatam super discordiis novio assumptus, non potest per suum arbitrium sententiam immutare, etiamsi de componendo inter partes mandatum acceperit a Papa.

Idem Electo et Abbati sancti Zenonis et C.2 Canonico Veronensi.

Exposita nobis *dilecti filii* O. Feltrensis ³ et Belvensis ⁴ electi petitio continebat, quod, quum causa, quae *quondam* ⁵ inter *bonae memoriae* antecessorem suum ex parte una, et cives Tervisinos ex altera super ⁶ districtu et *iurisdictione* ac rebus aliis ⁷ vertebatur, per sententiam *venerabilis fratris nostri* Hostiensis episcopi tunc apostolicae sedis legati fuerit terminata, *-1- el ipsius antecessor electi adiudicata sibi per legatum eundem din pacifice possedisset, ipse nihilominus, habito tandem* ⁸ *capitulorum suorum assensu in praeiudicium ecclesiarum suarum* tandem ⁹ super quibusdam discordiis, quae hinc inde

Tit. XLIII. Cap. VGI. 4) in eisdem iudices: *Cbc Reg.*; in eisdem: *Car* in eodem iudicio: *Ch* 5) servaturam: *FGHILACbch* 6) ab ips.: *dcest: C Reg.* 7) in Luc.: *Ch* 8) eadem: *LbN* 9) et: *deest+ Cab* 10) rectorem: *CRrg.* 11) Unde: *Ch* 12) sup. hoc: *addit. a Raymnd.*

Cap. VIII. 1) c. 40. *Cono. Latcr.* IV. *hab.* ao. 1215.; *Comp.* IV. c. 1. h. t. (i. 18.) 2) haec: *Dbdh mrg.*

Cap. IX. 1) *Restitutum ex Comp.* IV. c. 2. h. t. (1, 18.) 2) *sor.* 1214-15.- *Pothast* no. 4957. 3) plebanos: *Dbcfq* 4) recepisce: *FIIILiD* 5) dicebant: *Dbc* 6) *add.*: iterum: *Dh* 7) suor.: *deesi: D* 8) excessit: *Dbcf* 9) ranuensis: *Cadd. coll. o. Dh: Genevensis: Da: Geriensis: Dbc: Gemen.: Df: Genenen.: Dg* 10) episcopi: *Dbc* 11) quod in primis est, utrum arbitrium ipsum ex parte plebani receptum fuerit (*add.*: vol non fuerit: *Jlbaf* * vel non: *Do*) distinguendum. Si enim receptum etc.: *D* 12) fuit: *FGHDac* 11) contra compromissorem: *D* 1.1) fuit: *FGRDac* 15) staret: *FLa*; atare (quod: *deest*): *D* 16) fuit: *FGHD* 17) yero: *Dacfg*; Quia yero: *DL* 18) latum: *FGKLMND* 19) episcopi: *D*.

Cap. X. 1) *Restitutum ex orig. in Anual. d. hist.* " *ercias f. d. Sicdrhein* IX, 253. (1861.) *Comp. V.* e. 1. h. t. (1, 24.) 2) *Pothast* no. 5837. :3) relatum: *E orig.* 4) Cumb.: *La*; Cumberti: *Lblif*; Cubertini: *N*;

Gumperti: *Ea*; Umberti: *EL*; Cuberti: *Ec*; Cutberti: *Ed*; Cnniberti: orig. 5) electioni: *E* 6) dimiserint: orig. 7) unas: *EL*: quor. un.: *orrjil Richt.* 8) Hermannus: *E arag.* 9) Villiaco: *PHIKLb*; in orig. *el E loxnc ita se habet*: Berra: de Iuliaco (Viliaco: *Ed*) decanus et socii sui, alii vero Corradum de Bobardia Colon. canonicos nominarunt 10) *add.*: et infra: *FGHIK* 11) tractaturae (seg. et: *deest*): *Eorag.* 12) const.: *deest: FGLLa* 13) sup. hoc: *addit. aRaym.* 14) ferendam: *FGANEorq.*; ferendum: *L* 15) Brunum: *Ed*; Brunonem: *Eac*; C. de Arboro: *EL*; Arbec: *Ea*; Abech: *Ed Richt.* 16) ergo: *Ed* 17) Bruno: *Eac*; Dreno: *Eh*; Bruno de Ahrberch: orig. 18) Quapropter quid a te super hoc esset (sit: *Ec*) agendum edoceri (*add.*: a nobile: *Ead*) humiliter postulasti quod tibi: *E m7g.* 19) brev.: *deest: GH* 20) primo: *Eabd orig.* 21) merito: orig. 92) sententiam: *Ed* 23) praedictus: *E orig.* 24) factam secundo: *Ed* 25) const.: *deest: orig.*

Cap. XI. 1) *Restitutum ex orig. ap. Biancdira Serie dei vescovi dei Verana p. 88. Comp. V.* c. 2. h. t. (1, 24.) 2) Constantino: *E orig. Yothast* no. 7473. 3) Felunensis: *E*; Felcens.: *EL* 4) Belunensis: *FLbN*; Bellunensis: *31&md* orig.; Bellimens.: *L*; Belven.: *La*; Beliens.: *EL* 5) quae inter quondam: *Richt.* 6) sup.: *deest: Ed* 7) alias: *orig.* 8) hab. tand. *ouits.*: *Ed Richt.* 9) tand.: *deost: Eab orig.*

videbantur exortae, in *nobilem virum* ducem Venetorum tanquam in arbitrum cum parte altera compromisit, i- *qui veniens contra eandem sententiam auctoritate apostolica confirmatam, super rebus iudicatis ab eodem legato adversus praedictas ecclesias aequitate postposita iniquum arbitrium promulgavit*. Licet autem eidem duci literas nostras miserimus, ut ad componendum inter partes laborare deberet, quum tamen intentionis nostrae¹⁰ non fuerit immutare sententiam ipsamll, vel sopitas per eam querimonias suscitare, *discretioni vestrae [per apostolica scripta]* ¹² mandamus, quatenus, praefatis literis non obstantibus, quicquid per praenominati¹³ ducis arbitrium contra ipsius legati sententiam inveneritis esse factum, in irritum revocetis, ei districtius inhibentes, ne ulterius in compromisso procedat, et ¹⁴ eundem ad restitutionem obsidum *et cuiusdam castris* occasione illius ¹⁵ compromissi sibi datorum, ut ipsius arbitrium servaretur, per censuram ecclesiasticam¹⁶ *appellatione postposita* compellentes ¹⁷*. [Dat. Reate VIII. Id. Sept. A.o. X. 1225.]

CAP. XII.*

Non valet compromissum factum in duos sive plures, hoc adiecto, ut in casu discordias eligatur tonina per eosdem vel alios. H. d.

Gregorius IX. Decano et Magistro P. Canonico² S. Petri Atrebatensis dioecesis³.

Innotuit nobis Guilielmo⁴ laico conquerente, quod, quum O. laicus ipsum super quadam summa pecuniae coram iudicibus auctoritate apostolica convenisset, tandem fuit a partibus in duos arbitros compromissum, sic tamen, quod, si illi duo adinvicem discordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes se compellendi partes ad observandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilominus potestate. Quumque tertius arbiter a iudicibus praedictis electus cum altero duorum ipsum parti alteri condemnasset, idem, ex eo sentiens se a saepedictis iudicibus gravari, quod ipsum ad observantiam ⁵* huiusmodi arbitrii

compellebant, nostram appellavit audientiam; sea ipsi appellatione contempta excommunicationis tulerunt sententiam in eundem. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, quum legam sit provisione^c statutum, ut compromissum de incerta persona in arbitrium⁷ assumenda non teneat, dictam excommunicationis sententiam denunciatis penitus nullam esse.

CAP. XIII.

Valet compromissum factum in unum, vel in pintes, ut ipsi per se cansam definiant, vol per altos, quos ipsi elegerint. H. d. secundum intellectum, quem sensit glose. hic, et Innocentiva in capita praecedenti, qui placet mihi. Panorm.

Idem Abbatisae et Conventui Iotrensil.

Quum a nobis petitur (*Et infra*.) Ex parte vestra fuit propositum, quod, olim inter vos et Senonensem archiepiscopum quaestione suborta, super eo, quod idem archiepiscopus, asserens monasterium vestrum metropolitico iure sibi subesse, procuraciones et res alias exigebat a vobis, tandem in R. sancti Angeli diaconum cardinalem, tunc apostolicae sedis legatum, a partibus concorditer compromisso, et promisso sub certa poena, quod arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorum, quos idem super hoc deputeret, praecise parerent, magister P. capellanus noster, et I. archidiaconus Senonensis mediatores ab eodem super hoc deputati legato, ordinando et diffiniendo causam huiusmodi terminaverunt. Nos igitur quod per praedictos mediatores super hoc actum est auctoritate apostolica confirmamus.

CAP. XIV.

Compromissum ante sententiam latam frmitur morte alterius compromittentium; unde non transeat in heredes compromittentium, nisi de eis sit cantum in compromisso. Hoc dicit comprehendendo monteum capituli.

Idem I.

Compromissum non extenditur in compromittentis heredes, si de ipsis non caveatur ibidem.

Tit. XLIII. Cap. XI. 10) veatrae: *Ed* 11) *ipaa in sententiam*: orig. 12) per ... ser.: *deest*: *E Richt.* 13) praenominatum (nominatum: *Eac*) ducem: *E orig.* 14) et: *deest*: *Richt.* 16) rasilla: *ME orig.* 16) censuras ecclesiasticas: *Ed* 17) compellatls: *GHKE*; compescendo quod si non omnes lis exsequendis informe potneritis, duo vestram *ea* nihilominus exsequamini: orig.

Capp XII. 1) 1227-34. — *Pothast* no. 9581. 2) canoniis: MN 3) dioec. i *deest*: *al* 4) *W.*; *Fthl*; G.: *K* 5) observationem: *FdHIXLM* 6) cf. l. 17. §. 5. *Dig. de rec. et ui arb.* (4, 8.) 7) arbitrum: *LN*. Cap. XIII. 1) Iretensi: *M*; — 1227-34. — *Pothast* no. 9582. Cap. XIV. 1) 1227-34. — *Pothast* no. 9583.

LIBER SECUNDUS.

TITULUS I.

DE IUDICIIS.

CAP. I.

Contnmax in non comparendo vel non respondendo excommnncari potest; beneficio autem privan non debet. H. d. Abbas Siculus.

Ex concilio Africanos.

De Quodvultdeo 2° Centuriensi episcopo 3, quem 4, quum adversanus ipsius eum petisset ad concilium *nostrum* Intro- duci, interrogatus, an 5 cum eo vellet *apud episeopos* experiri, primo id 6 promiserat, et altera 7 die respondit, hoc sibi non placere, atque discessit. Placuit *omnibus episcopis*, ut nullus eidem *Quodvultdeo* communicet, donec 8 satisfactione prae- missa fuerit absolutus. Nam adimi sibi episcopatum ante causae eius exitum nulli potest iure videri.

CAP. II.1

Laica ecclesiastica negotia tractare non debent, sed praelatorum indicio disponuntur. }Ioa dicit. Abbas. Sic.

Ex synodo Eugenii Papae 2.

Decernimus 3 *etiam*, ut laici ecclesiastica tractare 4 negotia non praesumant. Sed 5° episcopi, abbates, archi- episcopi 6 et alii ecclesiarum praelati de negotiis eccle- siasticis, maxime 7 de illis 8, quae spiritualia esse noscuntur, [*aliquorum*] laicorum iudicio non disponant, nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam dimittant iustitiam exercere.

CAP. II.1

Causa ;mis patronatus epectat ad iudicium ecciesaa. H. dicit apacificae et ad literam.

Alexander III. illustri Regi Angliae 2.

Quanto *le* divina gratia +[*summaque providentia maioris gratine privilegio decoravit, tanto virus religiosos maiori debes caritate diligere, el in iustitiis suis manutenere propensius et favere.*] Causa yero iuris patronatus ita coniuncta 3 est et connexa spiritualibus causis, quod non nisi ecclesiastico iudicio valeat definiri, *el apud ecclesiasticum iudicem solummodo terminari.*

Ti t. I. C ap. I. 1) *Restitutum ex Coste*. Afr. ap. *Dionys.* c. 87. *Burch.* I. 181.; *Ioo* *Decr.* V. 297.; *Comp.* I. c. 1. h. t. (2, 1.) 2) *Quovultdeo*: *FOHI%*; do *Quodvultdeo* etiam *Cent.*: orig. 3) ep.: *deest*: *Aac* orig. 4) quoniam (quem: *Al*) advere. rppsiiva (illius: *Ioo*) quum se **pet.**: *Burch.* *Ioo* A oñg. 5) ntrum: *Burch.* leo Ante *arig.* 6) id: *deest*: *ib.* 7) *aula*: *ib.* 8) donec causa ipsius (eae: *Aabc*) qualem potuerit terminnm annat. Hala adimi el (*deest*: *A*) episcopatum, antequam camine eius (*deest*: *Al*) exitus appareret, nulli Christlano iure videri potuisset (*potnorit*: *Burch.*; potuit: *Ioo*; posset: *Ab*); *ib.*

Cap. II. 1) *Restitutum ex c. 5, Conc. Remeras. hab. 110.* 1148. *Comp.* I. c. 2. h. t. (2, 1.) 2) *add.*: apud 13em.: *Aabch* 3) decrevimus: *on'g.* 4) ter- minare: *A* orig. 5) Et: *Cacle!*. *coil.* o. *A* oriy. 6) archidiaconi: *A* *oal'g.* 7) veu: *ib.* 8) alais: *Ab* orig.

Cap. III. 1) *Restitutum ez App.* XLVII, 4.; *Comp.* I. c. 5. h. t. (2, 1.) 2) Anglorum: *d* ; - 1159-81. - Jaffé no. 8818. 3) cansa vero patronorum ecclosiarum ita luneta (conauincta: *Ab*) est et connexa ecclesaaaticia caasie ; 0; causae patronatus eccl. ita auctae sunt et eonnexae ecclesiasticis Canijo, quod . . . valent: 0.

Cap. IV. 1) *ResGYutum e.c App.* XXVI, 4.; *Idps.* XI, 4.; *Cass.* XXI, 8.;

CAP. IV.1

Clericum convictum vel confessum de crimine coram indice saeculari ex eo non punit episcopus; sed coram se convictum vel confeosum punit poma debita, nisi cum isla dispenset, quod poteat in adulterio et minoribus; depositum yero non atatim tradit curiae saecnlarl. H. de *llegue* ad fin. Abbas Siculus. - §. 1. Summatna est late §. supra in princ. e., temen quia habet materiam separatam et notabilem, ideo die aliter: In adulterio et minoribus poteat cum clericis pernetna poenitentia episcopus dispensare; deposita antera pro sois excessibus non tradit indifferenter curiae saeculari. H. d. Abbas Sicul.

Idem Salernitano Archiepiscopo 2.

At 3 si clerici 4 coram saeculari iudice convicti fuerint vel confessi de crimine, non sunt propter hoc a suo epi- scopo 5 aliquatenus 6 condemnandi. Sicut enim sententia a non suo iudice lata non tenet, ita nec 7° facta confessio coram ipso. Si yero coram episcopo de criminibus 8 in iure confessi sunt, seu legitima probatione 9 convicti, dummodo sint talia cr'minal^o, propter quae suspendi debeant vel deponi, non immerito suspendendi 11 sunt a suis ordinibus, ve 12 ab altaris ministerio 13 perpetuo removendi. §. z. De adulteriis vero 14 et aliis criminibus, quae sunt minora, potest episcopus cum *suis* clericis post peractam poeniten- tiam dispensare, *ut in ordinibus suis deserviani*; sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus, quum 15 suo sit functus officio, nec 16 duplici debeat 17 ipsum 18 contritione conterere, iudici tradere saeculari. [*Porro si clericus etc. (cf. c. 1. de cler. pugn. in duell. V. 14.)*]

CAP. V.1

Vasallas coram domino feudi conveniendus est, etiamsi dominas feudi Bit ecclesiastica persona, dummodo ibi actor possit alaco iustitiam conaequi; alias loci ordinarios poterit adiri. Et secundara hoc est casos notabilis. Abbas Sien!.

Idem 2.

Ceterum quia *quandoque, sicut aecepimus*, in eos 3, quos ab ecclesia tua constat possessiones tenere in feudum, oc- casione ipsarum excommunicationis seu interdicti sententia promulgatur, nos id districtius inhibemus 4°, quamdiu parati fuerint super his in tua praesentia iustitiam exhibere. *Quod si fuerit a quoquam temerario ausu praesumptum, liceat tibi eandem sententiam sublato appellationis remedio revocare. Nulli ergo hominum fas sit, hanc paginara nostrae concessionis etc.*

Comp. I. c. 6. h. t. (2, 1.) 2) *add.*: P. C.: Licet praeter solitum.: *AabPR*; - *cf.* c. 3. de sponsa duor. (4, 4.) - 1159-81. - Jaffé no. 9146. 3) Et: *AbR* 4) cler.: *deest*: *P* 5) ab ep. dioecesano: *P* 6) aaaaia sententia: *Cdl.* *citt.* 7) et: *FaHIXA* *abcP*; ita etiam: *A kIR* 8) crimine: *OP* 9) confesione: 0 10) crim.: *deest*: *R* 11) deponendi: 0 12) et: *AabcOPR*; aut: *Al* 13) officio: *R* 14) vero: *deest*: *Coll.* *citt.* 15) quia ... est: *La Coll.* *eitt.* 16) no: *lf*; non: 0 17) debet: *La Coll.* *citt.* 18) eum: 0; *deest*: *APR* C ap. V. 1) *Restitutum ex Lips.* XXIX, 5.; *Cass.* XXX, 4.; *Comp.* I. c. 7. h. t. (2, 1.) 2) *Add.*: P. O.: Eam te: *A* : - *cf.* c. 4. de aet. et qua. (1, 14.) - 1159-81. - *JaSé* no. 9251. 3) in eoe, qui a te torras vol posaeiones alias tenent in feudum, licet super feudis iulis corona te atare iustitiae sint parati, sine audicio et (*add.*: omni: *P*) *causa* rationabili excommunicatio- nis, sen interdicti sententia feratur (sententiam ferant: *P*), volantes in posterum super hoc tib et eisdem hominibus providere, praesenti acripto districtius prohibemus, ne de oetero id perinittat (praesumatur: *P* - prae- sumas: *R*), donec faennt super feudis allia in tua praesentia respondere parata et (*omitt.* *P*) In eis sine malitia et frustratoriae dalationis obstaculo (dal. causa *absunt* *P* - frustrazione, dilationis obstaculo cesaante: *R*) volnerit (volueris: *P* - noluerie: *R*) iustitiam exhibere: *Coll!*. *citt.* 4) pro, hibernas: *FOBISLX*.

CAP. VI.1

Nomen actionis in libello exprimere pars non cogitur; debet temen factum ita ciare proponere, ut ex eo ins agendi colligatur. Hoc dicit quoad intellectum. Abbas.

**Idem Exonensi² Episcopo et Capitulo
Londonsi³.***

Dilecti filii *nostri* prior et clerici⁴ de Guisebllrnen. ⁵* contra^s Eboracensem archiepiscopum apostolicae sedis legatum gravem *admodum et difficilem nobis* querimoniam transmiserunt. [*Et infra: (cf. c. 1. de app. II. 28.)*] Provideatis⁷ attentius, ne ita subtiliter, sicut a multis fieri solet, cuiusmodi³ actio intentetur⁹, inquiratis, sed simpliciter et pure factum ipsum, et rei veritatem secundum formam canonum¹⁶ et sanctorum Patrum instituta¹¹ investigare curetis¹².

CAP. VII.1

Excommunicatus in iudicio, nisi tanquam reus, atare non potest.

Idem Paduano Episcopo².

Intelleximus *jex literis tuis, quod, quum filia cuiusdam nobilis viri parochiani tui cum quodam viro matrimonium contraxisset, comperto postea, quod idem vir pro nece lzonae nmemoriae Vicentini episcopi vinculo tenebatur excommunicationis atstrictus, in tua proposuit praesentia quaestionem. Unde* Quia postulasti a nobis, utrum³ excommunicatus in iudicio stare possit, respondemus, quod conveniri potest, et debet per alium in iudicio respondere, ne videatur de sua malitia commodum reportare, *si ex ea fuerit ab eorum impetitione securus.*

CAP. VIII.7

Clericus de omni crimine debet coram ecclesiastico indice conveniri, nec valet consuetudo contraria.

Lucius III. Strigonsi² Archiepiscopo.

Clerici *jyero, naxime in criminalibus, in millo caso possunt ab alio, quanx ab ecclesiastico indice condemnari, etianxi³ consuetudo regia habeat, ut fures a iudicibus saecularibus iudicentur.* Quum imperator⁴ dicat quod *etiam* leges *eoru*¹⁷²⁵ non de dignantur sacros canones llnitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine clericus debeat coram ecclesiastico iudice conveniri, non debet^s in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine praeciudicium generari⁷.

CAP. IX.*

Iudex ex officio providere debet, ut debitae solennitates serventur in iudiciis, quibus omissis iudicium redditur frustratorium. H. d. Abbas Siculus.

Clemens III.2

Causam, quae vertitur inter fratres Dulmensis³ monasterii et monachos sancti Albani *super ecclesia ile Cantinz. 4. audiatis et appellcttione remota terminetis.* Provideas ⁵ illud inter cetera *specialiter*, ut fratres Dulmensis^s monasterii⁷ cum auctoritate⁸ et accessu episcopi sui⁹ ingredienturlo negotium¹¹, ne, si fratres sancti Albani obtineant, episcopus idem¹², abbatem monasterii¹³ se proponens, litem sopitam valeat suscitare.

CAP. X.1

Clericus depositus incorrigibilis excommunicandus est et successive anathematizandas. Et si sic non resipuerit, per iudicem saecularem comprimendus est. H. d. Abbas Siculus.

Coelestinus III.2

Quum non ab honline (*Et infra:*) A nobis *itaque* fuit ex parte tua quaesitum, utrum liceat regi vel alicui saeculari personae indicare clericos cuiuscunque ordinis, sive in furto, sive in³ homicidio, vel⁴ periurio⁵, sell^s quibuscunque fuerint criminibus deprehensi⁷. Consultationi³ tuae taliter respondemus¹, quod, si clericus in quocunque¹⁰ ordine constitutus in furto, vel homicidio, vel periurlo, seu alio *mortali* crimine fuerit deprehensus legitime¹¹ atque convictus, ab ecclesiastico iudice deponendus est. Qui si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet, deinde contumacia crescente anathematis mucrone feriri¹². Postmodum yero, si in profundum malorum veniens contempserit¹³, quum ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra¹⁴ perditio plurimorum, per saecularem colnprimendus est potestatem ita, quod ei deputetur exilium, vel alia legitima poena inferatur¹⁵.

CAP. XI.1

Per rescriptum impetratum contra violentum convenitur qui scienter succedit in vitium. H. d. secundum communem modum, qui mihi placet. Panorm.

Idem".

Quia V. ³*, qui violenter dicebatur ecclesiam P. clerici⁴ occupasse⁵, defunctus est, ut accepimus, et R. eam postmodum⁶ est ingressus, praecipimus, ut secundum formam priorum⁷ literarum inter ipsos⁸ R. et P. sub eisdem iudicibus⁹ mediante ratione, sicut inter eundem P. et praefatum V. ¹⁰, si viveret, negotium terminetur¹¹.

CAP. XII.*

Solos Papa cognoscit de dubiis privilegiorum apostolicae sedis, et non inferior.

**Innocentius III. S. Sergii et S. Georgii
Abbatibus².**

Quum venissent (*Et infra:*) Quum *enim* super privilegiis sedis apostolicae causa veritatur³*, nolumus de ipsis per altos iudicari.

CAP. XIII.1

Iudex ecclesiasticus potest per viam denunciationis evangelicae seu indicialis procedere contra quemlibet peccatorem, etiam laicum, maxime ratione periurii vel pacis fractae.

Idem Praelatis per Franciam constitutis².

Novit ille, qui nihil ignorat, *jqui scrutator est carillum ac conscius secretorum, quod clarissimum s in Cleristo filium nostrum Philippuzn regem Francorum illustrem de curdo puro et conscientiz bona et fide non fleta zililiginuz, el ad ltonorem ac profectum el incrementum ipsius effzccater aelspiramus, exaltationem regni Francorum sublamataonem sedis apostolicae reputantes, quum hoc regntm benedictunz a Deo semper in ipsius*

Tit. I. Cap. VI. 1) *Restitutuntex* App.X.1.; *Lips.XLVII. 1.; Cass. LI. 1.; Comp. I. e. 1. de appell. (2, 20.)* 2) Ikonienis: *II* 3) London.: *FGA1*; Lundensi: *IIII*; Lineo: *AaR*; Lineen.: *Acgltk*; et decano Liticon.: *Ae*; et episcopo Lineen.: *Af*; Lincol.: *P*; Lincolnien.: *O*; - 1159-81. - *Jaffé* no. 8999. 4) canonici: *AOPR* 5) Gisebrn.: *FGHIAcdfhi*; Gisebur.: *LauN*; Gisebr.: *Lb*; Giseburum: *III*; Gisebuir.: *O*; Giseberna: *Ab*; Gisebrnsia: *As* 6) contra ... leg.: *deest*. *Coll. citr.*; *verum yea-b. ordinem vide in c. 2. de app. II. 28* 7) provisnr: *Coll. citr.* 8) eiusmodi: *Aac*; huiusmodi: *Ab* 9) intendatur: *A' Con. citr.* 10) can.: *deest*: *A* 11) statuta: *O* 12) investigatis: *Con. citr.*

Cap. VII. 1) *Restitutana* ex *Comp. I. c. 9. h. t. (2, L)* - *deest* canon: *Ab* 2) 1159-81. - *Jaffé* no. 9115. 3) utrum praefatus vir vinculo excoimnnicationis innodatus atre possit tudicio, vel ad praesentinn tuam vocari, donec in praefata sententia detinetur, fratrem. t. duximus respondendum, videri nobis, quod possit et debeat convenid et per altura in praefato iudicio respondere, ne etc.: *A*.

Cap. VIII. 1) *Restittunt* ex *Comp. I. c. 9. h. t. (2, 1.)* 2) *III.*: *deest*: *FIIIS*; *add. P.C.*: Ad apostolicas sedis: *A* - *cf. c. 20. de (lee. (3,30.)* 3) - *Stringon.*: *FN* - 1181-85. - *Jaffé* no. 9676. 3) etsi: *Aac* 4) *cf. Nov. LXXXIII. 1.* 5) *eor.*: *deest*: *Al Richt.* 6) nec debeant: *Aac*; nec debent: *Ab*; necdaboat: *II* 7) generare: *Aab.*

Cap. IX. - 1) *Restitutun* ex *Comp. II. c. 1. h. t. (2, 1.)* 2) *Alex. III. Abbat* de Evesham: *Bacdefgi*; Idem (*Alex. III.*) *eb*: - 1159-81. *ap. Jaffé* non *faventinus* 3) *Duneli.*: *F*; *Den.*: *O*; *Dunel.*: *I*; *Dimelion.*: *N*; *Dulmon.*: *liacefi*; *Dimol.*: *Bb*; *De Ulmon.*: *Bd*; - *ler.*: *D*; *Dalmens. (Litrham)* 4) *N*; *Ilte.g*; *Cantear.*: *lib.* 5) provisnr: *B* 6) *Dunelienses*: *FGI* - *cf. not. 3.* 7) ecclesiae: *II* 8) *add.*: *speciali*: *Bbh* 9) *mi*: *deest*: *B* 10) *aggre*diatur: *Begi* 11) *causame* *B* 12) *Dulmon.*: *Bac*; *Dimol.*: *Ab*; *Dumo*: *Bit* - *cf. not. 3.* 13) ecclesiao: *Bab.*

Cap. X. 1) *Restitutum* ex *Cod. Rai.*; *Gilb. auct.* 1. (2, 1.); *Comp. II. c. 3. h. t. (2, 1.)* 2) *Reliquae hui. cap. partes*, c. 15. de *inr.* II. 24., c. 14. de *sent. exc. V. 39.*, *Clententis III. nomine inspnitae, sutil in Comp. II. Bgh Ltscriptio c. 6. de zSor. ab Augustino praefixa*: *Coelestin. III. Brundusien. ep. pariter reiteitda est, alque illa, gatm Bohmerus contra libr. Jfs. fident rerepit* (*Strigon. archiepiscopo*), *A d Upsellensem archiepiscopum scriptplam fuisse epistolam, ex ipsius c. 14. de sent. exc. tenore coniecit lairts* a *Costa in cotuv.* *Hissam esse Nidrosiensis suspicari licet ex inscr.*, *gnae cit. c. 14. de sent. exc. tia Luc. (Bal. III. 373.) est praefux*: *Idem (i. e. Coelestinus III.) Vidrosiensis ep. - et ex inscr. quae in Uexst; indron archiep. - 1191-98. - Jaffé no. 10739. 3) in: deest: B* 4) seu: *Nbh*; vel in: *Bb* 5) periurio aut falso testimonio: *U* 6) vel: *Sa* 7) comprehensi: *Bbh* 8) In prima ergo (igitur: *Bbh*) con- g) *del*: *U* 9) respondeo: *Cont. Bituln.* 10) quocunque sit: *sultatione tale resp.*: *B* 11) legit.: *eleest*: *U* 12) perenti: *Bi* 13) con- *Bbh*; quoc. fuerit: *Sa* 14) *ut*: *deest*: *U* 15) *el* iufur.: *AU*.

Cap. XI. 1) *Restitutun* ex *A tan.* 3. (1, 17.) *Comp. II. c. 4. h. t. (2, 1.)* 2) *Winton. (Wigorn.) Ba* episcopo et abbati S. Albani (*Albini*): *Bbg*; *Alberti*: *Bd*; *B* (*praeter Bh*: *Turon. etc.*) - *est ep. Alex. III. 1159-81. - Jaffé no. 9210. 3) W.*: *FGXNBhi* 4) *P. clon*: *deest*: *BT* 5) ingressus esse (*ciase*: *deest*: *I*) *BT* 6) *postm.*: *deest*: *ib.* 7) prior.: *deest*: *II* 8) *sed in Bg legit.*: *tuarum* 9) ipsum: *B*; *ipaut* *W.*: *T* 9) sub. ... iud.: *deest*: *II* 10) *W.*: *BGI*; *cf. not. c. 11.* 11) *causa* terminetur, sicut inter eundem *I*. et praefatum *W.* (*Wllm.*: *BbL*; *V.*: *Bg*) *si viveret iudicaretur*: *BT*.

Cap. XII. 1) *Comp. III. c. 2. h. t. (2, 1.)* 2) *add.*: *et cantori Andegavensi*: *Cabch*; - *ser. ao. 1200. - Patthast 940. 1110.* 3) *vertitur*: *Gill SLa XNCagh.*

Cap. XIII. 1) *Restittuttttt* ex *Reo. Bregn. VII. 42.*; *A tan.* 1. (1, 15.) *Comp. III. c. 3. h. t. (2, 1.)* 2) archiepiscopis et episcopis per *Fr. etc.*: *C Rev. - Porthast oto. 2181. 3) carissimum*: *L*

deztro(ione per:anserit, et ab eius zlevotaone nullo⁴, sicut cr-edimus, tenlpure sil discessurum; quia, licet interdunz Une inde fzant inzmrsimms per angelos malos, nos (amen, qui sotanas non i,jnoramus astutzis, circummentionis ipsius studebinz evitate, eredentes, quod idem rex illius seduci fallaciis non se permi(tet. Non ergo⁵ putet aliquis, quod iurisdictionem aut pote.statem⁶ illustris regis Francorum perturbare aut minuere intendamus, quum ipse iurisdictionem et potestatem nostram nec velit⁷ ncc debeat eliam impedire, quunzque iurisdictionem propriam non sufficiantz explere, ene aliezzam usurpare vellemus? Sed quum Dominus dicat in evangelio⁸: „si peccaverit in te frater tuus, vade et corrippe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si te autem non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesiae; si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus,“ et rex Angliae, sicut asserit¹⁰, sit paratus sufficienter ostendere, quod rex Francorum peccat in rpsum¹¹, et ipse circa eum¹² in correctione r3 processit secundum regulam evangelicam, et tandeos, quia nulo modo profecit, dixit r ecclesiae: quomodo nos, qui sumus ad regimen universalis ecclesiae superna dispositione vocati, mandatum¹⁵ divinum possumus¹⁶ non¹⁷ exaudire, ut non¹⁸ procedamus secundum formam ipsius, nisi forsitan ipse coram nobis vel legato¹⁹ nostro sufficientem in contrarium rationem ostendat? Non enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iudicium, nisi forte iuri communi per speciale privilegium vel contrarium²⁰ consuetudinem aliquid sit detractum, sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, (guam in quemlibet²¹ exercere possumus et debemus. Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas²² reputare, si super hoc apostolico iudicio se committat, quum Valentinianus inclitus imperator suffraganeis Mediolanensis ecclesiae dixisse legatur: „Talen-1 in pontificali sede constituere procuretis²⁵*, cui et nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, et eius monita, quum²⁴ tanquam homines deliquerimus, suscipiamus necessario velut medicamenta curantis.“ Nec²⁴ sic²⁶* illud humillimum²⁷ omittamus, quod Theodosius statuit imperator²⁸, et Carolus, innovavit, de cuius genere rex ipse noscitur descendisse: „Quicumque videlicet litem habens, sive petitor fuerit²⁹ sive reus³⁰*, sive³¹ in³² initio litis vel decursis temporum curricularis, sive quum negotium peroratur, sive quum iam coeperit promi³³ sententia, si iudicium elegerit sacrosanctae sedis annstis, illico sine aliqua dubitatione, etiamsi pars alia³¹ refragetur³⁵, ad episcoporum iudicium cum sermone iitigantium dirigatur.“ Quum enim³⁶ non humanae constitutioni, sed divinae legi potius innitatur, quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo: nullus³⁷, qui sit sanae mentis, ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Christianum, et, si correctionem³⁸ contempserit, ipsum per distractionem ecclesiasticam coercere. i Quod enim debeamus corripere ac³⁹ possinius, ex utraque patet pagina testamenti, quum clamet Dominus per Prophetanz: „Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocenz titula, el annuncia populo meo scelera eorum,“ et subiungat ibidem: „Nisi annuntiaveris impio impietatem suam, ipse in inigzdate, quam operatus est, morietur; sanguinem autem eius de manu tua requiranz.“ Apostolus quoque nos monet corripere inquietos, el alibi dicit idem: „Argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina.“ Quod autem pssimiis et debeamus etiam⁴⁰ coercere, patet ex eo, quod inquit Dominus ad Prophetanz, qui fuil de sacerdotibus rinatliot: „Ecce cgnstitui te super gentes et regna, ut sueltas et destrizas, et⁴¹ dissipes, et aediflces, el plantes.“ Constat itero, quod evellendum, destruendun et dissipandun⁴² est omne nzortale pecccztunz. Praeterea quum Dominus claves regni

coelorum B. Peleo tradidit, dixit ei: „Quodcunque ligaveris super ferrara, erit ligatum el in coelis, et quodcunque solveris super terram, erit solum el in cnelis.“ Verzzm nullus dubitat, quin manis mortaliter peccans apud Deum⁴³ sit ligatus. Ut ergo Pehrus divinunz iudicium innatetur, ligare deba in terris quos ligato.s esse constat in coelis. Sed forsitan dicetur, quod aliter cum regibus, et⁴⁴* aliter cum aliis est agendum. Ceterum scriptum novimus in lege divina⁴⁵: „Ita. magnum iudicabis, ut parvum, nec erit apud te acceptio personarum,“ quanz B. Iacobus intervenire testatur, „si dixeris ez, qui indutus est veste praeclara, tu sede hic bene; pauperi autenz⁴⁶, tu sta illic, aut sede sub scabellu pedum meorum.“ Licet autem⁴⁷ hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali⁴⁸ peccato, ut peccatorem revocemus a vitio advirtutem, ab errore ad veritatem⁴⁹*, praecipue tanzen⁵⁰* quum contra pacem peccatur⁵¹, quae est vinculum caritatis, •1-[de qua Christus specialiter praecepit Apostolis: „In quamczznque domum intraveritis, primum dicit: Pax huic donzui, et si f iaerit ibi filias pacis, requiescet super illum pax vestra. Quicumque autem non receperint vos, nec audierint sermones vestros, exeuntes foras excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis.“ Quid enim est a talibus exire focas Apostolos, nisi comanunionem eis apstolicanz denegare? Quid est excutere pulverem de pedibus suas, nisi distractionem ecclesiasticam exercere? Iiic est etenim pulvis ille, qui illoyse cinerem de camino spargente fuit ad plagam ulceras super omnen terram Aegypti. guata gratis autem clistrictionis sententia in ultimo sitzt examine feriendi qui non recipiunt pacis nuncios, nec audiunt sermones enmare, per se ipsa cuitas consequenter ostendit, non sinnpliciter, sed cunz quadam afflrmatione proponens: „Amen dico vobis, tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomorheorum in die iudicii guara illi civitali;“ in civitate cives intelligens, a quillas non exceptit ipsos reyes. Porro quum secundum legitimas sanetiones quod quisque iuris in alterum statuit alias ea uti valeat contra illunz, et sapiens protestetur: „Patere legem, quam ipse tuleris,“ et rex ipse Francorum contra clarae memorias R. quondam Anglorum regenz, qui, td salva ipsius regis pace loquamur, quia non ad confusionem eius, sed ad exsecutionem nostram hoc dicimus, non ea eral deterioras conditionis, in bello fuit officio et beneficio nostro usus, quomodo quodro se adversus illum admisit contra se pro alio non admittit? Numquid apud nos debet esse pondus et pondus, mensura el mensura, quorum utrumque est abominabile apud Dama? Postremo quum inter reges ipsos reformata⁵²* fuerint⁵³ pacis foedera, et utrinque praestito proprio⁵⁴* furamento firmata, quae tamen usque ad tempus praetaxatum⁵⁵* servata⁵⁶ non fuerint⁵⁷, numquid non poterimus de iuramenti religione cognoscere, quod ad iudicium ecclesiae non est dubium pertinere, ut rupta pacis foedera reformatur? Ne ergo⁵⁸ tantam discordiam videamur sub dissimulatione fovere, dissimulare religiosorum locorum excidium, et siragem negligere populi Christiani, dilecto filio abbati Casemari praedicto legato⁵⁹ dedimus in praeeptis⁶⁰, ut, nisi rex ipse vel solidam pacem cum praedicto rege reformat, vel treugas ineat competentes⁶¹*, vel saltem humiliter patiatu ut idem abbas et venerabilis frater noster archiepiscopus Bituricensis de plano cognoscant, utrum iusta sit querimonia, (ivam contra eum proponit coram ecclesia rex Anglorum, vel eius exceptio⁶² sit legitima, quam contra eum per suas nobis G3* literas duxit exprimendam, iuxta formam sibi datam a nobis procedere non omf.ttat. Ideoque universitatibus vestris per apostolica scripta mandamus, el in virtute obedientiae districe praecipimus, quatenus postquam idem abbas super hoe mandatum fuerit apostolicum exsecutus, sententiam eius, imo nostram verlas recipiat Izumiliter et vos ipsi servetis et faciat ab aliis observara, securi⁶⁴, quod si secas egeritis inobedientiam vestram puniemus⁶⁵. [Dat. Lat Ao. VII. 1204.]

Tit. I. Cap. XIII. 4) add.: unquam: Cbc 5) igitur: Cae 6) pot. ipsius min. aut (vel: Ileg.) pert. velimus: C Rey. 7) non debeat aut velit etiam coaretere: C; impedire non debeat aut etiam coaretere: Reg. 8) velimus: Cae 9) Math. XVIII, 15, 10) asserunt: C'bc 11) <aura: CReg. 12) ipsum: M: illum: Rey. 13) correptione: FCoat. Brihm.; correctionem: K 14) dicit: La(1LNC): dicit: Cabcy Rey. 15) et mauld.: C 16) non pose.: C'b; poseimos: Cc 17) non: deest: Cacgh Rey. 18) non: deest: Ch 19) delegato: LaGibgh Rey. 20) eorum: Reg. 21) in quolibet: Ch 22) submittat: Cl Rey. 23) procurete: FHIKLMNeagh Reg.; procuratorem: a; procuratorem: eurette: (5 24) dum: O Rey. 25) Ut: GlCch Rey. nt nee: Cg 26) sic: deest: Codd. coll. o. C Reg. 27) hum.: deest: FHIL nec illud omittamus: M; nec illud etiam omitt.: N; illud humiliter omittamus: (diinitamus: Cal): O Rey. 28) imp.: deest: Ch; — cf. c. 35, 37. C. XI. ga. 1. 29) tuit: Rey. 30) sive reas: deest: FGHILMC Rey. 31) sive: deest:

NLg; vel: Cbh Reg. 32) in: deest: ah 33) perimi: IV; premi: Ch 34) aliqua: LaCbcglz 35) refragaverit: C Rey. 36) en.: deest: C Rey. 37) Null. entra: CReg. 38) correptionem: ida 39) et: C 40) et.: deest: C'lc 41) et disperdas et: Cae 42) disperdendum: ib. 43) Domfnum: ib. 44) ot: deest: FGIXN; quam (alict: deest): H 45) Dctz. I, 17. 46) vero: Cb; add.: dicas: Cae 47) Et licet: C Reg. 48) mortali: FN 49) ab err. ad ver.: deest: Codd. coll. o. 50) tate.: exstat: FGLIZX 51) peccavit: Ch 52) formata: GHILuMCbgh Reg.; firmata: FLLrCa 53) fuerant: Cag 54) pro: deest: FGHIXLNC Reg. 55) praefixum terminum: FGHIXLXC 56) serv.: deest: FGHKCG 57) fuerunt: GHILCh Rey.; fuerant: Cg 58) igitur: FGHIAZNCRey. 59) praed. leg.: deest: CReg. 60) mandatis: La6bc 61) vel treug. in. comp. exst.: F11HJK 62) exemptio: Reg. 63) nob.: deest: Codd. coll. o. 64) scituri: C 65) add.: graviter: C.

CAP. XIV.1

Principalis persona per se, non per advocatum debet factum proponere in iudicio, nisi sit indiscreta.

Idem Episcopo H.eliensi2.

Pastoralis 3 (*El infra: cf. c. 28. de off. iud. del. I. 29.*) Statuimus praeterea, ut principales personae non per advocatos, sed per se ipsas 4 factum proponant, nisi forte sint 5 adeo indiscretae, ut earum defectus de iudicis licentia per alios suppleatur. [*Quum altera etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. XIV. Kal. Ian. 1204.1*]

CAP. XV.1

Si actio et intentio sunt inepta°, vol sola intentio, debet reos absolvi ah instantia iudicii; iterum tamen actor audietur, si apto egerit. II. d. quoad intelletum.

Idem nobili viro Matthaeo de Riparia2*.

Examinata causa, quae vertitur inter te et 3 milites Campaniae 4 * +super ecclesia S. Angeli de Casaperota 5, acis confessionibus 6 et attestationibus 7 auditis, instrumentis et allegationibus indagatis, perpendimus evidenter, arbitrium, quod T.8 vicedominus. Sabinensis dicebatur super eodem negotio promulgasse, contra formam iuris et compronissi fuisse dictatum. Unde, non obstante confirmatione felices nenzoriae Coelestini 9 Papae praedecessoris nostri, qui confirmaverat illud, sicut provide latum fuerat, et ab utraque parte receptum, decrevimus 10 ipsum irritum el inane. Actionem autem, quam super iure patronatus eiusdem ecclesiae contra praefatos milites intentabas 11, incongruentem cognovimus et ineptam, quia, quum testes induxeris ad probandum, quod, quando praefatus A.125 vicedominus ecclesiam eandem tanquam sequestratam 13 accepit 14, tu ius patronatus 15 ipsius ecclesiae possidebas, profecto nec rei vindicationem intentare 16 *, nec ipsius restitutionem poteras postulare. Unde intentionem tuam in hac parte pronuciavimus non tenere, absolventes eosdem milites ab eadem, ita tamen, quod si congruentem et aptam intentare 17 * volueris actionem, respondere tibi nihilominus teneantur. [*Nulli ergo etc. Dat. Later. IX. Iial. April. Ao. X. 1207.1*]

CAP. XVI.1

Praeceptores templi pro domibus suis agere et defendere possunt; nec obstat ele religio, vel quod ignota sit eorum origo.

Idem Magistro et Fratribus militiae templi in Italia constitutis2.

Quum deputati +suis obsequio Iesu Christi, qui, quum iustus sil, iustitiam diligit et gemitatem conspiciat vultus eius, indemnitate vestris paterna tenemur sollicitudine praecavere 3, ne pro eo, quod operibus pietatis intenditis, laesionem in vestra iustitia subeat. Accipimus plane 4, quod quidam tam saeculares quam ecclesiastici iudices in Italia ellos, quos habetis in domibus vestris praepceptores, in causis ad prosequendam suam iustitiam non admittunt 5, tanquam licitum non sit eis super litigiosis negotiis curam agere 6 *, qui pacifici decreverunt studiis inhaerere, illud allegantes in repulsionem 7 ipsorum, quod eorum ipsis generatio non est nota, qui undecunque locorum venerunt, gratia divina vocati, dummodo 8 laudabiliter exsequantur 6 * officium sui ordinis, ex superabundanti requiritur suae notio nationis. Ne 10 quis igitur in prosecutione causarum praepceptores eosdem ab agendo vel 11 * respondendo sub occasione huiusmodi repellat, auctoritate apostolica 12 * inhibemus. [*Nulli ergo etc. Dcat. Ronz. ap. S. Petr. IV. Id. April. Ao. IX. 1206.1*]

Tit. I. Cap. XIV. 1) Restitutun ex Reg. Bregst. VII, 169.; Atan. Edrar. Comp. III. c. 3. de ese. (2, 16.) 2) Polthast no. 2350. 3) add.: officii diligetia: C 4) ipsos: C Reg. 5) fuerint: Codd. coll. o. L'Reg.

C ap. XV. 1) Restituiant ex Reg. Bal. X, 29. (ibi exstare Itichersem fugit) - Comp. III. c. 3. de conf. ut. (2, 20.) 2) lag.: 12omania: Cd Reg.; ist Codd. 21011160 * ut iabreviatum (Roma.: el), aut corruptum est. - Potthast no. 3061. 3) ae: Cae Reg. 4) Campanicos: Codd. coll. o. C; Campanicos: Reg. 5) Casa parata: C 6) et conf.: (h Ricd. 7) inspectis: L' 8) contra te: C 9) C.: L 10) discernimus: Cah Richt. 11) intendebat: C Reg. 12) A.: deest: FGHIKLMC Reg. 13) sequester: L'acgt; quasi sequester: Cb Reg. 14) accepisset: La; acceperit: Cg 15) ipsam ecclesiam: CReg. 16) intendere: F6 IIMCReg. 17) intendere: ib. K

Cap. XVI. 1) Restitutun ex Reg. Brean. IX, 50.; - Comp. III. c. 1. Ve der. val men. (3, 38.) 2) Potthast no. 2740. 3) providere: C 4) siquilem: Cae 5) admittant: GILIN Cable 6) gerere: FGHI A: VC Reg. 7) repulsionem: Cont. Bihnt. 8) dum: C Reg. 9) exsequantur: FGHI ALNCLieg. 10) Ea propter, dilecti filii in Christo, vestris postulationibus snuantes, nec etc.: e Reg. 11) et: FGHIKML Reg. 12) praesentium: FGHIKLMC Reg.

Cap. XVII. 1) Restitutun ex L'cg. Brean. VIII, 200.; Comp. III. c. 4. de ar. cus, el den. (5, 1.) 2) l'ileto: FG4N; Aleto: KM; Cileto: I; Cilieto: Ch;

CAP. XVII.1

Praelati debent labia de clericis, appellatione frustratoria non obstante, iustitiam faeere; ad saeculare tamen forum clerici a laicis trahi non debent, otiam data ipsolun praclatorum negligentia.

Idem Vercellensi Episcopo et Ahbati de Toletol2*.

Qualiter et quando (*Et infra: cf. c. 17. de accus. et den. V. I.*) Praecipiat 3 ex parte nostra praelatis, ut laicis de clericis 4 conquerentibus plenam faciant iustitiam exhiberi 5, non obstantibus appellationibus frustratoriis, quas in eorum gravamen 6 clerici frequenter opponunt, ne pro defectu iustitiae clerici trahantur a laicis ad iudicium saeculare, quod omnino fieri prohibemus, et vos, ne fiat, omnimodi. v saccagatis 7 el ceteruzn adversus haereticorum fallacias sollicitudinem vestreuzn vigilare voluznus 8, nzonentes et obsecrantes in Domino, quatenus ad exstirpandum de agro dominico lolium haereticarum pravitatis prudenter et effacaciter intendatis. [*Dat. IV. Sal. Tebr. 1206.1*]

CAP. XVIII.1

Iudex babeos ut privatus paene consilium causan.; quum habet ut iadex, a indicando removetur. H. d.

Idem2.

Causam, quae inter dilectum /llamo abbatem et conventum Vindonensem 3 ex parte una, et archidiaconum Carnotensem ex altera super quibusdam procuracionibus vertitur, vobis, fzlii T. et G. et archidiacono Parisiensi meminimus commisisse. i Dictus vero abbas et convez)ts nolentes parti alteri respondere, nisi nos primo consulerent secundum privilegia Romani Pontificis, indulta monasterio eorundem, dilectum filium W. 4 eiusdem monasterii monachum propter hoc ad sedenz (po.stolicam transmiserunt, nz7iilominas supplicantes, quatenus te, fili decane, loco Parisiensis archidiaconi szipra dicti subrogare ad decisionem 5 ipsius negotii dignarenzur. Quia 6 yero, quum eundem archidiaconum similis paene causa contingat, nimis favorabilis parti alteri videretur, nos 8 te, fili decane, loco ipsius 9 * archidiaconi subrogantes, discretiuni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, non obstantibus prioribus literis 10, ante adven.tanz monachi inzpetratis, in causa ratione praevia procedatis.

CAP. XIX.1

Si iudices de principali et exceptionibus praeiudicialibus simul coguoscut, vel super principali lite non contestata testes recipiunt, licito ab eis appellatur.

Honorius III. Archidiacono 2 Remensi et Decano Brimensi Coloniensis dioecesis.

Exhibita nobis dilecti filii R. Virdunensis 3 electi petito declaravit, quod, quum super facto electionis suae aps'ius 4 et H. archidiaconi ac quorundam canonicorum Virdunensium 5 adversariorum suorum procuratores ad nostram olim audientiam 6 * accessissent, nos, audita petitione paras adversae, el qzaae proposita fuerunt ab ipsca, venerabili fratri nostro Parisiensi episcopo et coniudicibus suis sub certa forma literas nostras direximus 7, inter alia continentes, ut, vocatis qui forent 8 evocandi, super propositis et aliis negotium 9 contingentibus inquirerent veritatem, iet testes, quos nonainari contingeret iuxta consuetam formazn, ad testimonium compeliendo, et p'raefgenclo partibus terminum conzpetentenz, quo per se vel per procuratores idoneos nostro se conspectui praesentarent, zustam sententiam recepturae. Partibus ergo clidis, non fuit processum in aliquo prima die, qutanagzae clecezze de parte adversos secundo termino comparuissent 10, et fuissent, si electo se opponerent, ire iure 11 requisiti, septem eorum respondere nolentibus, ad agenditva

Tilieto: Cbif; Dillieto: Cd; Vercell. episcopo, abbati de l'ileto, et pres. bytero Alberto Dtantuano: Iteg.: -- l'otehast no. 2672. 3) praecipientes: Clacg. - cf. c. 17. de acczts. (5, 1.) 4) de cler.: addit. a Rulpn. 5) exhibere: Reg. 6) gravamine: Cont. Bii7un. 7) omnibus medio prohibere sat: Cb 8) oportet: C

C ap. XVIII. 1) Restitritsent ex Comp. IV. e. 1. h. t. (2, 1.) 2) wld.: poutif]catus sui anno IX.: D; - 1206-7. - Potthast no. 3018. 3) A'indocin.: DI; Vindocin.: Dc; Vinton.: If; S. Vincenti: Eh 4; 11.: Ilb: V.: Dc 5) defensionem: robe 6) quia, quum ctun sim.: 11 7) mias: Ilg; nimis esse: Dabr. 8) quocirca discretiuni etc. (-c.1, (1:re:st 1): 11 9) Mino: PGHI 10) in causa: deest: Codd. coll. o. Ilabz; in causa lisa: Dh Tudet.

Cap. XIX. 1) liestitutetot ex Comp. V. c. 1. h. t. (2, 1.) 2) archiep.: Cmlt, il' iun.: - Ideut (rel. cl'os7 il): 3) abbat 8. Martini, archi. l. Lemensi et decano 13unncusi (Buniensi: h'd; 13ononiensi: F. c'd -- Roan): Colon. dioecesis: F.; - sr.r. 1224. 25. - Puithest no. 7512. 3) Virdinen sis: A; Vird: V.: Dc 4) ips.: deest: Ridit.; sui: ES 5) Viril. et: E41 Riibf. 5) praesentium: Codd. coal. o. h' 7) direxerimus: ES 8) vocandi l' -- ut: It 9) alius rebus: Ea; rerum negotiis contingent. vel Wnrgmtt]bus; r.: r. nn 10) comparuerint: 1,1; romparcrl -- i. 11) anide: Ed llichl.; a iudicibus: Ea

tres se residui obtide 9-12. Quum autem idem electus quibusdam 1- ex his, qui contra eum agebant, conspirationem, et quibusdam 13 excommunicationem in modum exceptionis obiceret 11, se id offerens 15 probaturum, praefati indices interlocuti fuerunt, quod de his et principali negotio simul inquirerent, a quibus videretur ipsis iudicibus inquirendum 16, nolentes, quasi non indices, sed inquisitores existerent, super dictis exceptionibus ipsis electi probationes 17 admittere, sed pervertendo iuris ordinem de praemissis exceptionibus et principali negotio 18* pariter per se inquirere intendentes, et procedentes etiam ad receptionem testiuium, lite nondum super eodem negotio contestata, quare praefatus 19* electus nostram audientiam appellavit, 19. hunc litter supplicans, ut, quoniam litterae ad ipsos indices obtentae non inquisivissent, sed commissionem sapient, prout apparet ex continetur litterarum, quod ab eis factum est post appellationem ipsius revocare in intum, et causam hanc committere dignarentur. Quia, vero non in modum inquisitionis, sed commissionis negotium exstitit delegatum, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus, convenientes ad locum idoneum et partibus competentem, si ex dictis gravaminibus vel aliquo ipsorum appellatum constiterit, revocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inveneritis attentatum, in causa ipsa iuxta priorum continentiam litterarum, appellatione remota, ratione praevia sine inordinato dispendio procedatis.*

CAP. XX.,

Lapsu triennii non obstante potest delegari in causa sibi commissam procedere.

Idem Magistro Tancredo Canonico Bononiensi 2.

Venerabilis frater noster archiepiscopus Ravennas proposuit coram nobis, quod, quum decisio causae, quae inter ipsum ex parte una, et communis civitatis Cerviae 4* ex altera super iurisdictionis civitatis Cerviae 5 et quibusdam aliis articulis vertitur, sit per subterfugia et cavillationes eorum per triennium prorogata, et tandem post litem contestatam per convulsionem varias tibi dedimus in mandatis, ut eandem ad nos remittas sufficienter insubstantiam, dicti Cervienses asserentes, instantiam iudicii per decursum triennii periisse, respondere 6 sub tuo examine recusaverunt. Si lentes igitur, ut eiusdem causae decisio ulterius prorogetur, praesentiam tibi auctoritate Mandamus, quatenus, exceptione huiusmodi non obstante, in negotio isto 7*, appellatione remota, ratioque praevia procedas iuxta traditam tibi formam. [Dat. Later. I. Kal. Ital. 3 A. O. VIII. 1224.]

CAP. XXI.,

Actor obtinens in possessorio coram indice rea, non tenetur coram eo indice super proprietate responderi, si est pensas alterius fori. H. d. et est casus notabilis.

Idem Episcopo et Magistris 2* T. 3 et B. I. raten. Bononiae commorantibus.

Significaverunt nobis olim abbas et conventus sanctae Mariae de Florentia, quod Florentina 1 potestas pro eis contra communis castri de Signa super possessione vel quasi 5 iuris ibidem eligendi 6 rectorem, quod ad se pertinere dicebant, diffinitivam sententiam promulgavit. Sed postmodum, eadem consuetudine insolente recipere nobiliter virum B. Vinci-Wer 7, quem iidem in rectorem elegerant castri praedicti, praefata potestas non solum non curavit sententiam suam executioni mandare, ac communis ipsam compellere ad recipiendum dictam nobiliter pro rectore saepius requisita; sed nec permissis contentis eandem ad hoc a fidelibus Cortan monasterii

coartari; quin potius abbatem et conventum praefatos ipsa potestas s. indigne coegit communitati praedictae super proprietate vel quasi memorati iuris in saeculari iudicio respondere. Unde vobis per litteras nostras iniunximus, ut, si ita esset, per censuras ecclesiasticas cogere communitatem eandem electum 8) ab eisdem monachis in rectorem admittere; audituri postea quae partes super proprietate vel quasi dicti 10 iuris ducerent proponenda; et causam, sicuti usque existisset, decideri, non obstante statuto quolibet contrario ecclesiasticae libertati, seu quod abbas et conventus praedicti compulsi sunt super hoc litem contestari in iudicio saeculari. Nuper autem, referentibus abbate et conventu, didicimus, quod, quum de literis a nobis super hoc obtentis ad ipsius communis notitiam pervenisset, synodus eius, exhibita coram indice potestatis calumniae iuramento, citat fecit ablatum, quod coram illo subiret simile iusiurandum, ut per hoc renunciare intelligeretur idem abbas apostolicis literis ipso facto, aut pro convicto, si hoc lacere recusaret, haberetur. Quoniam praefata communis ad praesentiam vestram peremptorie citasset, syndico eius se velle dilatorias exceptiones proponere protestanti, terminum, in quo id faceret, vel super principali responderet iudicio, statuistis. Verum 11 pars altera inter alia excipiendo proposuit, se tunc coram vobis respondere de iure non teneri, quum tempus propter vindemias existeret feriatum, respondente syndico monasterii, hoc malitiose proponi, ut videlicet causa protracta tempus regiminis electi 12* inutiliter elabatur. - 13) Quod apparebat ex eo, quia per nuncium potestatis abbas 13 fuit prohibitus, ne communis eandem extra Florentinam districtum itz iudicio conveniret, quare praenominati abbas et conventus hunc litter petierunt, ut obviare huiusmodi malitiae dignarentur. Quocirca discretionem vestram Mandamus, quatenus tam eundem syndicum, quam eiusdem monasterii monachos, quorum testimonio uti voluit, si excommunicationem contra eos ad intendendum causae processum opponi contingat, absolventes sublato appellationis obstaculo ad cautelam, ne ictu praeterea valeant ab agenda vel testificante repelli, hoc non obstante 14, in negotio, mata recepti firmitatem mandam, ratione praevia procedatis, causae finem debilius absque inordinato dispendio imponendo ita praecipiente apostolicum inpleturi quod non debeant in pubis difficultate deinde dicto monasterio morae occasionem imminere dignoscitur imputare. [Dat. Reate II. Kal. Nov. A. O. X. 1225.]

TITULUS II.

DE FORO COMPETENTI.

CAP. I. t

Clericus coram suo episcopo conveniri debet.

Ex concilio Calcedonensi.

Si quis clericus adversos clericum negotium habeat 2, non deserat episcopum proprium 3, et ad saecularia percurrat iudicia, sed prius apud ipsum 4 actio 5 ventiletur, vel certe consilio eiusdem episcopi apud alios, quos utraque pars voluerit, iudicium obtinebunt 7. Si quis artem in aeternam haec fecerit, carzonicis carzoniis 8 subiacet.

CAP. II.

Iudex saecularis, si clericum per se distringit vel concinnat, excommunicari debet.

Ex concilio Parisiensis.

Nullus 2 iudicium neque presbyterum, neque diaconum aut 3 clericum ullum, aut minores 4 ecclesiae sine permissu 5

Tit. I. Cap. XIX. 12) el. praedictis tribus conspirationem: E 13) et duobus eorum: Eabrl 14) obicerit: FGKLDIY Eac; opponeret: H; obicit: Erl 15) asserens: EN 16) a quib. . . inqu.: deest: Et Rictet. 17) probationem: hld 18) neg.: deest: FIILL. iud'E 19) praenominatus: FHIKL3IEE; praedictus: G.

Ca p. XX. 1) Restitutio ex Comp. V. c. 3. h. t. (2, 1, 2) Potthast no. 7741. 3) Ravenarum: Eb; Ravennatensis: Ed 4) Cerviae: E; Consten: (7K; Crem.: I; Cervin.: 3I; Cervelli: Ec; Trevisen.: Eb; Cerviens.: LuEad (Cervia = Ficocle) 5) Cerviens.: K; Cervinae: Ea; Trevisinae: rsb 6) et ideo. . . recusantes consuetis tergiversationibus processum impeditur dictas causas: E 7) ipso: FGHIK. iine 9) Dat. XV. Kal. Febr. (a. 1224). Ciron. lu alio.

Ca p. XXI. 1) Institutio ex Comp. V. c. 5. h. t. (2, 1, 2) 3) fagistro: EVF. 3) Tancredo Bonos, et Bondie (Bondi: El ley.: Bonodici) Pratos. Bononiae commorantibus: Eacd - 1216-27. - Potthast no. 7743. 4) Florentinotum: Ecd 5) quaestione: El 6) elig. sil: Et Reebt. 7) G. Vitegin. Eh; Vinciguerra: Ea S) ips. pot.: deest: E 9) praefatum nobilem (ab. . . mon.: deest): E 10) memorata: Eb; praedicti: Cont. RChm. 11) In li toLns lu'c locis da se habet: stat., ad quem idem veniens fuerit protestatus,

paramos se proponere alio tempore litteras nostras per suggestionem falsi et veri suppressionem obtentas, sed tunc ad hoc se non tenebant do luce, giran/ tempus propter vindemias existeret feriatum, et G. iouaehus, syndicus monasterii pro violenta, ut dicebat, manuum iniunctione in presbyterum excommunicationis laqueo teneretur codear G. proponente lec malitiose partem adversam proponere, ut causa prolata (prostrata: Eh; probata: Fe; protracta: Ea) tempts labatur regiminis nobilis memorati 12) add.: praedicti: FGIII; praefati: H 13) id abb.: Erl Richt. 14) praemissis exceptionibus non obstantibus: E.

Tit. II. Cap. I. 1) Restitutio ex c. 9.; Clitc. Chalen? hab. no. 451.; Rarch. II, 183.; Pro becr VI, 228.; Lips. XLIII, 1.; Comp. I. c. 31. h. t. (2, 2) 2) habet: Con. clt. of (g. 3) sumn: Ira 4) episcopum: Coll. cal.; tidd.: proprium: Abel Ritich. Ivo P. 5) accusatio: Al 6) utraque partes voluerint: Coll. ciit. 7) continebunt: Coll. clt. pr. Al: continebit 8) hoc: Ab 9) iudiciis: A.

Cap. II. 1) e. 6. Cortil. Par. Itab. as. 615. - ap. Rrurs II, 256.: c. 4. - Ltps. XLIII, 3.; Comp. I. c. 2. h. t. (2, 2.) - cf. c. 2. C. XI. gt. 1. 2) L't aun.: orig. vol: ib. 4) Mujeres: AbcklP orig. 5) ecicntia: AP orig,

pontificis 6 per se distringere 7 aut condemnare s praesumat. Quod si 11 ecerit, ab ecclesia Dei 10, cui iniuriarum irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus, quousque reatum suum cognoscens 11 emendet.

CAP. III.

Retiene rel. de qua agitur, sortitur quia forum ibi, ubi ros est. Sic communiter summatur.

Ex concilio Africano 1.

Sane si episcopi, inter 2 quos causa versatur, sint 3* diversarum provinciarum, ille primas 4 det 5 iudices, in cuius 6 provincia est locus, de quo contenditur. Si autem etc. (cf. c. i- de arb. I. 43.)

CAP. IV.1

Episcopus ut auspectus recusatus, de ruina suspicione notorie conat, potest dare delegatam partibus non suspectum, cuius sententiam poterit por se exaecutioni mandare.

Gregorius Bonifacio Defensori Corsicae 2.

Si quis contra clericum causam habuerit, episcopum ipsius 3 adeat, qui 4 si ut suspectus fuerit recusatus, exsecutor [vel] ab eo 5* deputetur 6, aut, si et 7 hoc actor refugerit, ab eodem episcopo 8 est deputandus, qui partes sibi mutuo consensu iudices compellat eligere, a quibus quicquid fuerit definitum ipsius 9 sollicitudine servata lege modis omnibus compleatur. [Ite non sil unde se possint litigiis fatigare. Dat. mens. Aug. Ind. IV. 601.]

CAP. V.1

Super re ecclesiae vel clerici potest laicus coram ecclesiastico indice conveniri; sed si probabiliter negat, rem esos ecclesiae val clerici, ad iurisdictionem ecclesiasticam declinandam, convenitur coram suo iudice.

Alexander III.2

Si yero presbyter, vel clericus alius aliquem laicum de rebus suis vel ecclesiae impetierit, et laicus res ipsas non esse ecclesiae vel presbyteri aut clerici, qui eum exinde impetit, sed suas proprias asseverat, laicus ipse debet de rigore iuris super hoc ad forensem iudicem 3 trahi, quum actor semper 4* forum rei sequi 5 debeat, licet in plerisque 6 partibus aliter de consuetudine habeatur 7.

CAP. VI.1

Si quaestio fendalis cut inter clericum et laicum, cognoscet dominus feudi; sed eo negligente cognoscat delegatus Papae, etiam ante negligentiam dates. H. d. secundum lecturam glose.

Idem 2.

Ex transmissa nobis insinuatione B. C. 3* et W. militum ecclesiae tuae 4 intelleximus, quod, quum R. de Cassaville 5* eos super quadam possessione coram 6 venerabili fratre nostro Trecensi episcopo traxisset 7 in causam, nobilis vir de Campis 8 eorum dominus, [a quo possessiones tenebant,] 9 sub debito fidelitatis eis 10* inhibuit, ne de saeculari feudo in indicio ecclesiastico responderent. f- Baque praefatus episcopus in eos velut in contumaces excommunicationis sententiam promulgavit etc. (Et infra:) [Mandamus, quatenus praefectos milites ab excommunicatione contradictione et appellatione cessante absolvas etc.] 11 (Et infra:) Deinde Per dominum feudi 18 causam iubeas 13 terminari, et, si ipse aliquid malitiose distulerit, tu ei sublato appellationis obstaculo debitum finem imponas.

Tit. II- Cap. II. 6) episcopi: LaP 7) distringat: AP orig. 8) dnamare: orig. 9) et si: La; qui si: Al 10) Dei: deest: AP orig. 11) cognoscat et: AabciP; corrigat et: orig.

Cap. III. 1) e. 121. Conc. Afr. ap. Dionys. - Burch. I. 68.; jso Decr. V. 176.; Lipa. XLIII. 4.; Comp. I. 44. h. t. (2, 2.) 2) intra: Burch. 3) sunt: FOLMNAackl Coll. rail.; fuerint: Ab; deest: orig. 4) prima: Ivo 5) diindictet: leo Ab 6) vicinus prov.: Burch.

C ap. IV' 1) Restitutum ex Reg. I. Reg. XI, 77- Comp. I. c. 5- h. t. (2, 2.) 2) JaJf no. 1429. 3) clericorum aliquem: A 4) Qui si forte suspectus fuerit: A Reg. 5) ipso: Codd. coll. o. A Reg. 6) dep.: deest: Reg 7) et: deest: Abc 8) a te: A; tua experientia: Reg. 9) episcopi: A Reg.

Cap. V. 1) Restitutum ex App. VIII. 7.; Lipa. XLV. 5.; Case. XLIX. 2.; Cotapp. I. c. 7. h. t. (2, 2.) 2) Bononiensi ep.: O; Genuensi: PR; inser. emitt.: A; add.: P. C.: Ideo inter altos: Aackl; Nos inter altos: AabPR - cf. c. 6. de purg. can. (5, 24.) - 1159-81. - JaSe no. 9033. - 3) forense ludicium: Aackl Coll. rail. 4) eemp.: exstat: FOBI A' 5) sequatur: O 6) pluribus: LoAbOPR - part.: deest: R 7) fiat: Coll. cilt.

Cap. VI. 1) Restitutum ex App. XLVI. 5.; Alan. I. (2, 2.); Comp. H. e. 2. h. t. (2, 2.) 2) Senonensi archiep.: O; - 1159-81. - JaSe no. 9154. 3) G.: F G. et B. V. et Unl mil. hit.: O 4) Treuerene.: Bb; deest: BcghT 5) Caaivillo: FIBf; Caofvile: NBcegi; Caecate: X; Caaale:

CAP. VII/

Por dominum feudi saenlarem sive ecclesiasticum quaestio feudalis terminat debet, etiamsi vasalli sint clerici, et, si piales praetendantur domini, non potest unas cognoscere, maxime alio absente, an feudum ad eum pertineat. H. d. secundum lecturam magia notabilem.

Idem 2.

Verum quoniam de quibusdam feudis adversus eundem praepositum quaestio mota fuit 3, statuimus, ut, ex quo episcopus fuerit in eaflem ecclesia consecratus, 9ui plenam auctoritatem habeat et potestatem, de 4 feudis ipsis sub suo iudicio cognoscatur 5, si 6 ad ecclesiasticam cognitionem pertineant; alioquin ipsa quaestio imperiali 7 beneplacito 8, sicut iustum fuera, relinquatur 9.

CAP. VIII.1

Malefactores ecclesiarum in ntroque foro conveniri possunt.

Lucius III.2

Quum sit generale, ut actor forum rei sequatur, 1- conveniens 3 est, ut apud iudices saeculares raptore prius conveniantur. Sed si iustitiam exhibere contempserint, aut iudices qui quacunque causa fuerint negligentes, quia iuflicandi sunt sacrilegi ab ecclesia, de crimine illo censuram poteris in eos 4 ecclesiasticam exercere. Verum quoniam saeculares iudices in exhibenda iustitia personis ecclesiasticis saepe in iudicio sunt remissi, iam per consuetudinem in favorem 5* ecclesiae est introductum, ut malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum rectores possint sub quo maluerint iudice 6 convenire.

CAP. IX.1

Causae clericorum secundum iura, non secundum consuetudines laicorum terminantur. Vel sic: In loco temporalis iurisdictionis ecclesiae cauaa clericorum sunt secundum tus canonico terminandae. Hoc dieit secundum gl. et utrtmqe summarium recipit determinationem.

Coelestinus III.2

Quod clericis 3 (Et infra:) Nullus episcoporū vel-clerici ad iudicia saecularia est trahendus. Habeni enim in suis iudices, nec quicquam est eis 4 publicis ciuane cata legibus. Bonifacius yero Papa el Gelftsius, et alii piales caratecessorunt nosbrorunt antiquioribus conciliis consonantes, sicut bene patet viris s iuris utriusque peritas, id ipsuna in sacris constitutionibus ediderunt. Ilac tgarur ratione inducti, per apostolica scripta 6 Mandamus, quatenus, si quas causas pecuniarias 7 clerici Parisius commorantes habuerint contra aliquos, vel aliqui contra eos, ipsas s appellatione remota iure canonico decidatis, nec permittatis iuri scripto consuetudinem prevalere.

CAP. X.1

Lalcus laicum super re civili coram iudice ecclesiastico conveniri non potest, nisi in defectu iustitiae saecularis, vel nisi consuetudo in exposcat.

Innocentius III. Vercellensi Episcopo 2.

Licet ex suscepto 1 Servitu(is officio si 7aamS omnibus in iustitia debitores, sic lamen in iure suo nos quibusdam convenit providere, ne aliis injuriari facere videamur, et, quod absit, inde sumatur materia scandali, unde provida debet consideratione sedari. - Ex insinuatione sane dilectorum faliorum consuluna et communis Vercellensium nos noveris accepisse, quod, quena de singulis quaestinnibus, quae motae fuerunt 3 contra eus corola consulibus iustitiae, iuxta consuelutinem approbatam velint cuilibet conquerenti iustitiae plenitudinem exhibere, quidana 4, ut eorum iurisdictionem evacuent et fatigent eos laboribus et expensis, super rebus, quae iudicium ecclesiasticum non cuntingunt,

Bb; Camell.: S; Pabul.: La; Calle: Bb; Casiville: T; Cavill.: O 6) ante Tree. (Crem.: Bb) episcopum: BT 7) traxit: BbcT 8) Capis: Ba:T; Carie: Bbh; comes do Capra: O 9) a . . . ten.: deest: an.: T 10) eis: exstat: F7UIX 11) quae eutus Includa sant, desiderat>dur et hmat: I' 12) fundi: O 13) lubemue: Bbh.

Cap. VII. 1) Restitutum ex Alan. 3. (2, 2.); Comp. II. e. 3. h. t. (2, 2.) 2) Idem (= Alex. III.) : Bb; - 1181-85. - Jaffe no. 9687. 3) convenient: T 4) ele: T 5) favore: FOBIXBaagi; et cum favore: Bb; pro eccl. favore: T 6) iudicio: BcgbiT; add.: vel etiam iudicio: Bb.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Alan. 5. (2, 2.); Comp. II. c. 5. h. t. (2, 2.) 2) ep. Paris.: Bnhm. . - 1191-98. - Jaffe no. 10737. 3) add.: eto.: Babo; Quod clerici ele etc.: T 4) in ola: lib 5) vir.: deest: Bol e) add.: praeciipiendo: T 7) saeculares: BT 8) ipe.: deest: MBT.

C ap. X. 1) ResYrdum ex Reg. Brege. 131, 72.; Comp. III. c. 1. h. t. (2, 2.) 2) Potthast no. 2785. 3) fuorint: Cae 4) add.: lalcis: C.

litteras apostolicas impetran!, el sic praeler iuris(lictione con-
sultant, quatuor, encrant, eos collant! ut multipliciter laborare. Vo-
lentes ipilur sic corlan uti/itati consulere, ne patiamur aliaren
tfist)te(lm (leper'tre, firmitcti lacte per apostolica scripta Man-
damas, quatenus, si quando a laicis Vercellensibus 5 tales
litteras super rebus, praecipue quae forum saeculare con-
tingunt i., a sede apostolica contigerit inlpetrari, eas sub/ato
appellationis obstaculo, decernas auctoritate nostra s irritas
et inanes, dummodo ricti consules et commune de se con-
querentibus in indicio saeculari exhibeant iustitiae con-
plententunl. Liceat? tamen ipsis, qui lo sub eisdem consu-
libas taliter duxerint contendendunl, si se in aliquo senserint
praegravari, ac! manf, si dicti hactenus servatum est, vel ad
nostram, si tnaluerint, audientiam appellare, hoc praesertim
tempore, quo vacante imperio ad iudicem saecularem re-
currere nequeunt, qui a superioribus in sua iustitia oppri-
nuntur. Si vero consules iustitiae tanquam merito suspecti
fuerint recusati- coram arbitris communiter electis de causa
suspicionis agatur, quae si probeta fnerit esse iusta, ad te
vel ad nos pro iustitia recurratur, si cut superius est expres-
sunl. [Da! Ferenlini IL Kal. Iun. Aa. II. 1206.]

CAP. XI.

Vides laical/ co raYI indice ecclesiastico conuenire non potest, nisi sulor
 causa ecclesiastica, vol in defectum iudicis saecularis.

Idem Archidiacono 2 * et Thesaurario 3

Tu ronensib us.

Ex tenore literarum nolrili. *riri G. comitis Britanniae*
nostris est auribus intimatum, quod, quum causam, quae
inter mulierem nobilem F. 4 et nobilem virant I. 5 de Meduano
super hereditate sua noscitur agitari, vobis et bonae memoriae
G. iogistra scrulorum L. Martini conuenerimus fine debito
terminandam, ipse comes eidem mulieri, quum tam ipsa
quam praedictus I. essent de foro ipsius, mandayit, ut
*causam ipsam deferret 6 * ad ipsum, promittens eidem,*
quod in caria sea faceret ei 7 iustitiae plenitudinem exhiberi,
robrs 8 ni7iilanrinns intinnare pncurcaas, quod ira caria sua
debebat! iuriosmodi aegaltin terminari. r(cas et Podio-supra-*
dicta ei nrfurquch ^ obtemperare Mentes salgtit in causa
procedere, et sibi sacca miaus ratiunabiliter iurisdictionena
au/erre, ende nobis hunfilitr .cupp/cavit, td ccacscart ipsaan ad
culo, ac! quem. specialiter pertinet, remittere li dignarentur. Nos
 igitur attendentes, quod sic uillits viduis in iustitia debi-
 tores, quod aliis iniustitiam il facere non debemos, discretiani
 restrife per apostolicae scripta mandamus, quatenus, nisi sit
 talis causa, quae ad ecclesiasticum iudicem pertinere
 noscatur, ei 12 supersedere curetis, dummodo per iudicem
 saecularem suam possit iustitiam obtinere; alioquin, non
 obstante ipsius contradictione, causam ipsam iuxta formam
 vobis in alas literis tractata¹⁸ ratione praeuia terminetis.
 [Pat. 1-tomae clp. S. Petruin Kal. Jan. A. VIII. 1205.]

CAP. XII.

Clericis non potest constituere sibi iudicem laicum, etiamsi proprium
 iuramentum et adversarii consensus accedat.

Idem Pisano Archiepiscopo 2.

Si diligenti 3 *El infra: [cf. c. 17. (1e praescrip. II. 26.)*
Super ea autea) admirantur 4 plur-i)nlrri, et m.ouemur, quod, quum
le reputemos viruna pravf(luna el discrelum, et iuxta. debitunl
ponti/ficali,c officit: sanctorem. l'atrinu staituta ignota tibi esse non
debeant, et inrisperitotmtan copian habere noscaris, Asseruisti,
te usque ad haec tempora tenuisse, et habere pro certo, quod
licitum sit coilibet elenco renunciare salten-1 in temporalibus
causis 5 inri suo, et sibi laicum iudicem constituere, prae-*
sertim ubi adversarii voluntas accedit 6, ac per hac tacite te
innuis ralfulfabiliter rerlc qptnm pro eo, (papi Ituiusmarli pacto
tenere 7 iuramentum super /loe 8 interpositum respondisti,

Tit. II. Cap. X. 5) Vere.: deest: C; a laicis Vere.: deest: Ifrg, 6) re-
 quit-unt: C llaq. 7) caiusl. app.: G' 8) inutiles: Cribgr Reo. 9) Licet: Rey.
 10) qui cure cis tal. dux. contendendum (contendere: 07p): CRcrf.

Cap. XII. 1) Ifestitnm, ex Ref. Bregm. ix, 2, 802. (ibf erstar Ti ci, 61?) es
 fmgit): Comp. III. c.: h. t. (3, 2.) 2) areiliepiscopo: FB1111§.7.bSCReg. 3) et
 R. ccllerario: CRcq. - l'othrrst no. 2115. 4) E.: Cb Rey. 5) lo.: La' per
 Corone 6) deferret: FGh'NC Rrg. 7) ipsi Cb lfg. 8) nobis: Ch licti.
 li) debeat: mittere: ih. 11) injurian: C lhyr. 12) cidem:
 Gb Rey. 13) iuxta ... trad.: rlerst: Care lfieth.

Cap. XII. 1) Restitntm ex Reg. Jrm/v. ix, 63; C'omrp.111. e.4. h.1. (2, 9)
 'S) Potthast no. 2759. 3) add.: rneditatione: C' 4) miramur: tf; multan:
 Cagch 5) caus.: deest: FCIIIh'LC Reg. 1) accessit (acces.serit: C) C' Rey.
 7) tenere, tewere: Cg B(ihm. 8) sup. hoc: add. a fagot. 9) privato: Ch
 lill igitur: FGIII' 11) Afilevitano: G'bc 12) concilio: Gfgh; - cf. c. 42.
 (C. Totet. III.) c. 43. (C. Carth. 111.) C. XI. ya. I. 13) et: deest: FGIIIh'd'

immemor constitutionis *diles*, qua cavetur, pacto privato-
 rum*) iuri publico minime dero;;ari. Quum ergo lo" hoc ius
 in v'ilevitanensi II et Cartha; Inensl conciliis 12 sit specialiter
 protulgatum, ne clerici clericos rebelo suo pontifice ad
 iudicia publica pertrahant, alioquin causam perdant, et a
 comunione habeantur extranci, et hii* tant epnscopt quam
 diaconi, set/ quilibet clerici in crillln:III set/ in 11" civili
 yero perant quod eviccrint 11, Si locum suum maluerint
 obtinere: nlanifeste patet, quod non salunl inviti, sed etiam
 voluntarii pacisci non possunt, ut saecularia iudicia subeant,
 quunl non sil benel'cium hoc personale, cui renunciari
 valeat, sed palias toti collegio ecclesiastico publice [el
 peaaliter] sit indultunl, cui privatorunl pactio 18 derogare 10
 non potest. Nec iuralnemtum licite servari potuit, quod
 contra canonica statuta illicitis pactionibus informatur.
 [Super cilio etc. (cf. c. 17. de praelcr. II. 26.) pat. Ront. al).
 5' Par. II. Non. Jktii Ja. IX. L206.]

CAP. XIII.

Clerici super excessibus cocan, sito episcopo conveniri debent, non coram
 his, quibus serviunt, nisi consuetudo vel privilegium aliad inlucat.

Idem Belvacensi Episcopo 2.

Quum contingat interdum (Et infra: [cf. c. 28. de iureiur.
 II. 24.]) Insuper postulasti, an, quum aliqui clerici deputati
 servitio capituli Belvacensis aut 3 aliorum clericorum tulles
 dioecesis super excessibus-1 impetuntur, sint 5 cogendi
 coram te, vel potius coram illis, quibus serviunt, querelanti-
 bus respondere, quum illi sibi iurisdictionem huiusmodi
 vindicare contendant, licet illos excommunicare non valeant,
 vel 6 alias 7 etiam s coercere. Super quo fraternitati lucia
 taliter respondemus*, quod ad te, utpote ordinarium indicem,
 de talibus debent lo conquerentes habere recursum, maxime
 si super his cri)nraibts 11 impetuntur, quae in tua noscuntur 12
 dioecesi commississe; nisi forte hi, quibus delinquentes ipsi
 deserviunt, ex indulgentia vel consuetudine speciali iuris-
 dictionem huiusmodi valeant° sibi vindicare. [Dat. Lcater.
 XVI. Iial. Ian. tl. XIII.--12 ro.]

CAP. XIV.

Episcopus delicti condemnat clericum de delicto; sed non privat beneficio
 alibi existente; sed episcopus beneticii privaba quasi exsequendo con-
 demnationem indicis delicti. I-I. d. secundum unan intellectum. Secundum
 alium intellectum h. d.: Episcopus delicti condemnat clericum de delicto,
 privando beneficio alibi sito; executio realis fit ab episcopo beuelicii.

Idem 2.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, utrum sacer-
 dos habens ecclesiam in una 3 dioecesi, et residens in
 eadem, domicilium vero patrimonii ratione in alia, ibi 4
 delinquens, ab eo 5, in cuius dioecesi habet patrimonium,
 pro delicto ibidem commissio debeat iudicari, praesertim in
 causis, quae officii sui 5" 'sea beneficii privationem ex-
 poscunt 27. Ad quod breviter respondemus, quod per epi-
 scopum, in cuius dioecesi deliquit), sententia promulgari
 poterit in eundem. Sed ab eo 10, in cuius dioecesi benefi-
 cium 11 obtinet, erit quoad illud 12 huelsnro(li executio
 senlenticie facienda. tZaesiwsti etc. (cf. c. 21. de haalic. 1'. 12.1
 [Del. Lrrl. III. liel. 111(rü Paul. no.clr. -lo. XVI. 121.,]

CAP. XV.

Alisclral,ilis persona potest laical/ interdicto ante vi como indice ecclsi-
 astico conuenire, etiamsi res substracta i icatur feudalit.

Honorius III. Archiepiscopo, Decano et Archi-
 diacono Tilt-onellsblils 2.

Ex parte cr -issinure in l' 'islo filete 13.3 quondanl Angliae
 reginac illustris fuit propositunl coraur /fobis, quod, quum

11) in : deest: F6lllh'.1"CMg. 15) se: dcrsl: Ifrg, 10;) pulgari: Cabrh Reg.
 17) quae evicerunt: Ch 18) pacto: (shch Neg, 19) derogat : Gblr Rosa.

Cap. XIII. 1) llestiltntmra ra: o ,111ur. des paps de llecquaLs
 p. 255. Comp. IV. r. 1. h. 1. (2, S.) 2) l'ulUramt uo, 4506. 3) vel: Dbc orig.
 4) crin-liabas: 1) orig. 5) suut: 1,a hbfgr 6) aec: orrlj. 7) alios: Dbg
 S) el.: daest: 1) if) duximus respenrlundm: m'ig. 10) debeat: La 101.
 11) rultt; casibns vel: D1. 12) (linoscutur: Db orig. 13) videant: orig.

Cap. XIV. 1) Ifesti/nlrm r'r lrrp. lial. XV, 26.; i'omlp. IV. e.3. h. 1. (2, 2.1
 2) Sevicen. episcopo: DaGr'i); Viccu, ep.: Dh; Slesviconsi: - l'olhaat
 ei. 3722. 3) tea: I)b; drest: IJn! 1) ibiüpre: 0 Illeg. 5) episcopo: Da lla.
 6) sni: (lces:FOlllh:A'DR.ep.7)add.: adecua vel: llb S)sum:Dh. 9) duliur-
 (ait: llaagle 10) episcopo: D llog. 11) ecclesiane : Dabegh Roo., in caos ec-
 clesiarum obtinet dioecesi: Df 12) ipsana ecclesiam: Dabegh Rey.: deest: Df.

Cap. XV. 1) Restiltntmo er. Comp. V. c. 1. h. t. (2, 2.) 2) 1216-27, -
 Potihasl no. 7744. 3) F.; hk; deest: Fal.

nobilem virum G. 4 * *de Guerchia* 5 detentorem castri Segrey 6, ratione dotalitii pertinentis ad ipsam, quo per euro vel ellis complices contra iustitiam fuerat spoliata, auctoritate bonae Inemorae Ioannis 7 * Papae praedecessoris nostri coram vobis *super hoc* traxisset in causam, dictus nobilis excipiendo propositul, quod literae apostolicae non valebant pro eo, quod castrum Guargiae 8 *, ubi est eius domicilium principale, consistit in dioecesi Rodonensi 9 *, quae ultra duas diaetas a Turonis est remota, unde illic 10 *trahi non pulcra!* secundum *statutum conciba generalis*. s. Verum replicatum fuit ex parte reginae, quod idem nobilis Turonis satis poterat 11 *secundum?* *statutum conciba generalis* conveniri, quum non solum in Rodonensi 12 * dioecesi, sed etiam in Andegavensi dioecesi exsistat 13, eo, quod et castra et redditus plures habet in ipsa, et castrum, de quo quaestio vertitur, in eadem est 14 dioecesi, quae a Turonis nequaquam ultra XII. leucas 15 distat. Idem quoque 10 adiecit, quod, quum dicta regina ius suum coram domino feudi prosequi debuisset, literae apostolicae 17 non valebant, quum non faciebant 18 mentionem, quod dominus feudi fuerit requisitus, et ipse in exhibenda *sibi* iustitia exstiterit 19 negligens vel remissus, subiiciens 20, quod eadem literae falsitate expressa fuerant impetratae, eo, quod suggestuln fuerat, castrum illud ad eandem reginam ratione dotalitii pertinere, quum nec ab initio, nec durante matrimonio a viro sibi fuerat 21 * in donationem propter nuptias assignatum. Ad hoc 22 autem fuit ex parte ipsius 23 reginae responsum, quod vidua spoliata irrequisito feudi domino spoliatoem seu detentorem rei coram ecclesiastico iudice poterat convenire, cuius interest viduas defensare. j. 11 *ec obest, quod sibi castrum illud a viro assignatum non fuerit* 24, quum clarte memoriae 1. 25 rex Angliae, heres *el* successor viri sui, castrum praefatum *in concanbiunz pro alas rebtis dotalitii eidem concessz*, et ipsa *alud ius pro dote pacifice possedisset*. Ad *hace attent fati ex parte ipsius nobilis replicatum*, quod praedictus rex heres non *f.teral regi.s* Richardi, nec dondrzuz Anlegari, *sed eiusdenz castri raptor polius el invasor*, et 26 ita ius, quod ipse nequaquam habztit, *trcznsferre non potuit in reginctz*. Ad quod sic 27 pars eiusdem reginae respondeat, quod *contra rescriptum exceptio huiusmodi non valebat*, nec habere debebat locuz *in* possessorio, quod eadenz *contra* (licitan nobilenz intendebat 28. Linde vos catres huiusmodi exceptionibus frivolis adhibentes, *in* principali negotio procedere hactenus litulstilis *in* eiusdenz reginae gravamen non *nzodiczit* et iacturaz. Nos *cero* volentes, ut finis litibus imponatur, discretioni vestrae Mandamus, quatenus, si vobis constiterit, dictum nobilem terram et mansionem habere in Andegavensi dioecesi, in qua interdum consuevit 29 * commorari, et ipsam dioecesim ultra duas a Turonis non distare diaetas, et in eadem litigiosam rem esse, non obstantibus exceptionibus aliis, quae in petitorio potius, quam in possessorio, quod 30 regina contra eundem nobilem intentabat, locum habere videntur, in ipso negotio iuxta priorum continentiam literarum, *sublatu* cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ratione praevia procedatis, *praeceptum apostolicum taliter inapleluri*, quod eadenz regina *pro defecto vestro ad nos laborare ulterius non cogatur*, nec vos possitis de negligencia reprehendi. [Dat. Later. XVI. Kal. Febr. A. I. 121 7.]

CAP. XVI.

Luid usnrpantes iura ecclesiastica velut sacrilegi per iudicem ecclesiasticum compelluntur.

Gregorius IX. Fratri Palmerio 2 Canonico
S. Trinitatis.

Conquestus est nobis [venerabais frater noster] Bononiensis episcopus, quod potestas et commune Bononienses temporalem iurisdictionem, quae in [S. Inannis in Persiceto, Unciolae, Dlximalici, Poda, Dulioli, Castri Episcopi et] quibusdam [aliis] castris et villis ecclesiae Bononiensis 3 competit pleno iure, et in cuius quasi possessione fuisse ac esse

diagnoscitur, per violentiam usurpare praesumunt 4, [prena- dan? qzti apud dictum castrum S. Ioannis leomzcidium perpetravit, per eos puniendum a rectore castri eiuslenz sibi exhiberi fecerunt, et adhuc tenent in vinculis, ipsum reddere tleneganes, linde per literas nostras ipsi nzandavimus, ut ab ipsius episcopi molestia desi, stentes, et eidem episcopo restituentes sine diffcultate qualibet homicidam, libere ipsunt permittent in dictis Incis uti iurisdictione praefata, eonzpariltri corazn nobis usque ctd festuntz 077117151972 sanclonum proximo praeterituntz ad faciendum el recipiendum quod iztris ordo dictaret, si in dictis castris et villis proponerent iurisdictionem aliquant se habere. Qui hoc, sicut rlicztur, contenznentes, nec restituerunt sibi malefactorenz praefatum. nzoniti diligenter, nec permiserunt episcopum libere uti hac ittrisdictione in locis ezsdenz, neque ad nos responsalem idoneunt destinavunt, sed peccatum peccalo potius cumulantes, postquam utriusque partis nunca ad sedero apostolicam accesserunt, dicti potestas et commune quosdam ex parte sua nziserunt ad investigandum el puniendum quoddam maleficiuntz pcalratum irr. terra Dulioli ad iurisdictionem ipsius ecclesiae pertinente, super grao iraqusitio facta fuerat per dicti episcopi nuncios, el ca malefactoribts pigzronut cautiones et rrliae securitates acceptae, quare nunca eiusdem episcopi laumiliter petierunt a nobis, ut super his deberemus indemnitati Bononiensis ecclesiae praec. avere.] Quum autem valde sit iniquum [et ingens sacrilegium.] ea, quae collata sunt pro remedio peccatorum venerabilibus ecclesiis, vel relicta, aut eis iustis modis aliis acquisita, [a fidelibus et viris catho&ci.s, et quibus servari ea convertit.] aliis usibus applicari, propter 5 quod merito invasores ipsarum rerum tantquam sacrilegi, [Inisi eas restituant, per ecclesiarum rectores, quum ecclesiasticum sit crimen sacrilegi] sunt anathemati usque ad satisfactionem congruam supponendi. [Ecclesiastum quoque favore noscitur introrluctuzn, ul malefactores suis venerabilium locorum rectores possint sub quo maluerunt indice convenire. Sed fori exceptione per nuncios vestros opposita insicmter petebatm ab ipsis, ul, quztrrz regulariter aetor forum rei sequi debeat, relizquerentz quactionenz lauiusm.odi indicio saeculari. Super iis ergo deliberatione clon fratribus nostris habita diligenti, paterna dulcedine ipsos naonenzas, deposcimus el roya-?MIS, obsecrantes per saluem anizrzarum suarum el per pominum obtestantes, quum in hoy longe nzagis sit vinci quanz vincere gloriosu?n, non reunan! saluarem recipere medicinam?, sed nobis haec gratuita liberalitite sub spe mercedis aeternae donantes Deo et ecclesiae super praenzissis debitam satisfactionem inapendant. Civitatis enim suorum ecclesiae Romanae devotae sollicita desideramus affectiorze salutem, obligare curantes quod corzfractum est el reducere quod abiectum, et cupientes eosdem per patientiam nostranz ad poenitentiam revocare. Nolentes itaque afflictionem eiusdem ecclesiae ad dictorum potestatis et conzrzuzzszs peiczltum, quod versatur in ipsa, dissimulare, ne contra officii nostri debittm venianzsz, scientes quod obedire Den magis quam hominibus nos oportet, discretioni tuae per apostolica scripta] Mandamus, quatenus si tibi constiterit 6 de praemissis, [tu riligenti] monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam 7 cessare ipsos ab huiusmodi, et satisfacere de praeteritis damnis et miuriis, appellatione remota compellas. [Testes etc. Dat. Lat. VI. Kal. Febr. Prmtif. nostr. A.o. IV. 1230.]

CAP. XVII.

Privilegiatus ut non teneatur respondere nisi in certo loco. Si in alio loco respondere vel solvere promittit, ibi poterit conveniri, et etiam ubi habet domicilium. Secundum Ioan. Andr.

Idem Episcopo Dulmensi 8*.

Dilecti filii I. et A. cives Romani sua nobis petitione monstrant, quod, quum abbat S. Genovefae Parisiensis super quadam pecuniae summa contra R. praedecessorem tuum literas impetrasset, tu proponi fecisti, quod omnibus Anglicis est a sede apostolica indultum, ut super causis pecuniariis citra mare conveniri non possint, propter quod idem abbas in negotio non processit. Verum, quia, etsi fuisset privilegium tale concessum, non tamen prodesset

pars: 6b. 28) intentabat: *ib.* 29) consueverit: *FIKLLJLVE* ead 30) quod... int.: add. a Raym.

Cap. XVI. 1) *Restitutuntz ex Greg. IX. Reg. A. IV. (II. 102.), linde ed. Mansito in Izalna. alise. nov. ord. digest. (Lac. 1762.) III. 397. 2) Petro: FJ1'; Palmeio: H; Palimitio: E; Greg. dil. fr. Palmerio can. S. Trin. de Campanopolis ord. S. Augustini Regin. dioces.: Reg. — *Fothlast post* no. 9583. 3) Bononiensi: *Reli*; 4) usnrpantes ot turbantes: *licg.* 5) pr. quod: *deest: ib.* 6) constit., ipsos iuvadere aut turbare super praemis. sis iura ipsius ecclesiae aut hactenus invasisse vol turbasso: *ib.* 7, 1 censuras eccl.: *il.**

Cap. XVII. 1) Dunelensi: *F'GIE*; Pulen.: *II: Lulmhchueu, i: JI*; Dunelmensi recte: *Lb (Darlranr)* — 1227-34. — l'uttarsl no. 4585.

Tit. II. Cap. XV. 4) W.: *FGIE*; V.: *HK* 5) *Guerchia: Ea* (*Gaeche*); *Guinchia: EL*; *Wercia: Re*; *Wertia: Ed* 6) *Segrei: Eacd*; *Sergei: EL* — *ley.*; *Segreio (Segré)* 7) *Innocentii: GHIKNEbd*; 1.: *Ea*; S.: *E.c* 8) *Guerchia: Ea*; *Guardiae: F*; *Guarchiae: 0111*; *Gargariae: K*; *Gamitir.: EL*; *Warciae: Ec*; *Warchiae: Ed* — cf. not. 5. 9) *Redonensi: Rail*; (*Reunes*) *Rodenensi: FMN*; *Redan.: 0111K* 10) (*Buco: EL*; hic: *Ed Iricht*. 11) pot. secundum statum concilii generalis: *Ed Richt*. 12) non sol. Itodonensis (*Redon.: E*) sed otiam dioces. Andegavensis: *FGHII'LME* 13) et: *deest: E* 14) consistat: *E* 15) *lemcis: Ed* 16) yero: *E* 17) praefata: *E* 18) faciant: *LEE* 19) fuerit: *Bah* 20) subiungene: *E* 21) fuerit: *FYIHIKME* pr *EL* (fuisseet) 22) hace: *Ead* 28) ips.: *deest: MEL* 24) fuerit: *Ea*; fult: *EL* 25) *Iv.: EL* 26) et: *deest: Ed Richt*. 27) Ad hoc

illis, qui se certo loco respondere vel solvere adversariis promiserunt, quum ibi et ubi domicilium habent valeant conveniri: mandamus, quatenus eisdem de pecunia ipsa cum iustis et moderatis expensis, et congrua satisfactione damnorum, usuris omnino cessantibus, satisfacias, ut teneris. Alioquin eidem abbati nostris damos literis in mandatis, ut in commissio sibi negotio, proposita ex parte tua indulgentia non obstante, iuxta prioris mandati nostri tenorem sine dispendio morae procedat.

CAP. XVIII.

Quoniam laici possunt iurisdictionem non sui indicis prorogare, clerici Lamen non possunt, nisi episcopi dioecesani consensu accedat, et iudex, cuius iurisdictionem prorogare volunt, sit ecclesiasticus.

Idem Abbati Trecensil.

Significasti nobis, quod P. 2* clericus ad petitionem C. mercatoris se tuae iurisdictioni subiecit, si in termino nunc elapso de pecunia mutuata non satisfacisset eidem (*El infra*.) Inquisitioni tuae taliter respondemus, quod, licet privatorum consensus eum, qui iurisdictioni praeesse dignoscitur, suum possit iudicem constituere, clerici tamen in iudicem non suum, nisi forte sit persona ecclesiastica, et episcopi dioecesani voluntas accedat, consentire non possunt.

CAP. XIX.

Legitime citatus tenetur coram indice citante causam prosequi, non obstante, quod post citationem mutaverit forum.

Idem.

Proposuisti nobis, quod quidam subditus tuus ad petitionem cuiusdam 2* adversarii sui a te legitime citatus ad causam, quia postmodum iurisdictionis alterius esse coepit, tuum intendit iudicium declinare. Porro tuae prudentiae dubium esse non credimus, quod is in praedicta causa ius revocandi forum non habet, quasi ab altero 3* iam praeventus.

CAP. XX.

Quisque clericus potest in curia Romana conveniri, Hec alias specificae forum ibi non sortitur; habet tamen ex causa sua revocandi domum.

Idem.

Licet ratione delicti, seu contractus, aut domicilii, sive rei, de qua contra possessorem causa movetur, quibus forum regulariter quis sortitur, episcopus vester apud sedem apostolicam conventus non fuerit, quia tamen omnium ecclesiarum mater est eadem 2 et magistra, rite compelli potuit, ut ibi suis 3* adversariis responderet, nisi pro alia iusta et necessaria causa venisset, quam si tunc allegasset, ius revocandi domum salvum fuisset eidem.

TITULUS III.

DE LIBELLI OBLATIONE.

CAP. I.1

Actor tenetur in scriptis libellum porrigere. Vel Me: Iudex non debet admittere actorem ad litigandum, nisi prius libellum in scriptis offerat.

H. d. per ella verba.

Ex concilio apud sanctum Medardum 2.

Ignarus 3 episcopus dixit: Habetis libellum reclamationis vel 4 postulationis, *stcut ecclesiastica ce habet traditio*? Illi *[autem]* responderunt, se prae manibus nullum habere libellum. Ignarus episcopus dixit: *Iequm ecclesiasticarum [auctoritas talis est, ut in causa gestorum semper scripturam requiratur, adeo, la qui ad sacrum fontem accedit suum dare nomen praecipitur; qui ad summum sacerdotium provehitur, decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem a*

suis ordinatibus literas accipere iubetur. Qui etiam ab ecclesiastica societate quolibet excessu discinditur libellari dcriptimle aut recipitur aut deicitur. Sed qui accusatur, vel excommunicatur, seu reconciliatur, per scripturam accusar vel reconciliari iubetur. Et sic in ceteris kiusmodi in. tantum scriptura deponitur, ut rico! B. Gregorius in conmonitorio ad loannem defensoreva ex Romanis legibus sunrens scribit, sententia, glae sine scriplura profertur, nec nomen sententit babero mereatur.] Quapropter, frates o [el filii,] Oportet vos secundum ecclesiasticam auctoritatem reclamationem vestram libelli serie declarare 6, eamque vestris manibus roboratam synodo [sacrae] porrigere, ut tunc 7 vobis convenienter el canonice valeat respondere. Et tunc ipsi fratres libellum conscribentes [eique sua nomina subscribentes] porrexerunt [linemaro [episcopo etc.]

CAP. II.1

Quum agitur reali, non sufficit rem generaliter peti, sed debet ita specificari, ut evitetur obsecritas et aequivocatio.

Innocentius III.2

Significantibus T. et R.3 fratribus nostro fuit apostolatus declaratum 4, quod, quum inter ipsos ex una parte, et V.5* *Turpet de A thechi6 et soma-es eius dioecesis Suessionensis 7 ex altera super quadam terra 8 coram dilectis faliis 9 abbate et priore sancti Bartholomaei Noviomensis iudicibus a sede apostolica delegatis tracti 10 fuissent in causam, oblato eis libello, ipsi 11 T. et R., quum plures terras haberent, ut terra illa, super qua quaestio vertebatur, ostenderetur eisdelnt2, a iudicibus postularunt. Quod quum ipsi facere denegarent, nec 13 utrum hoc deberet eis concedi, vellent per sententiam definire, iidem fratres a 14 manifesto gravamine ad nostram audientiam provocarunt. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita 15, vos, revocato in statutum debitum 16, si quid post appellationem huiusmodi 17 noveritis attentatum, etc.13*

CAP. III.

Non tenetur reme respondere libello in actione personalis, si non exprimitur causa petendi.

Gregorius IX. Archipresbytero Civitatis novae et M. Canonico Culmensil*.

Dilecti filii fratres ecclesiae sanctae Ivfariae de Hispida sua nobis 2 petitione monstrarunt, quod, quum prior et conventus sanctae Mariae ad Carceres 3 ipsos super quadam pecuniae summa coram priore sanctae Trinitatis Veronensis auctoritate apostolica convenissent, ex parte ipsorum fuit excipiendo propositum, quod, quum dicti 4 prior et conventus nollent exprimere in porrecto libello conventionali, quare sibi dicta pecunia deberetur, super hoc minime respondere tenebatur, et quia dictus iudex exceptionem huiusmodi admittere denegabat, nostram audientiam appellaverunt. Ideoque mandamos, quatenus, si est ita, revocato in irritum, etc.

TITULUS IV.

DE MUTUIS PETITIONIBUS.

CAP. I.1

Iudex etiam delegatus compellit actorem ad respondendum reo in causa reconventionis, et ntramque causam ordine successivo simitl attdiet et una sententia terminabit. II. d.

Alexander III. Vulterano 2 Episcopo et Abbati de Spongia3.

Ex literis vestris accepimus, quod dilecti fui nostri 4 abbas

Tit. II. Cap. XVIII. 1) 1227-34. - Potthast no. 9585. 2) 11: FGXIIILA.

Cap. XIX. 1) Trecensi ep.: FN - 1227-34. - Potliast na. 9586. 2) eutud.: deest: Codd. coll. o. 3) alio: ib.

Cap. XX. 1) 1227-34. - Potliast no. 9587. 2) meter est Romana ecclesia: LbN; deest: La 3) sois: deest: FGRILLMIT.

Ti t. III. Cap. I. 1) Restitutum ex ipso C. Stresson. III. Lab. ao. 852. - Btn ch. II. 197.; hm Decr. VI. 269.; Comp. I. c. 1. h. t. (2, 3.) 2) add.: habito: Con t. B'lun. 3) Igmarus: Gdacl - i.e.g.: Hincmarus - et sic deinceps. 4) aut: Aab 5) fratr.: deest: ALc 6) allegare: Cal. citt. orig. 7) tune: deest: Btrrch. leo orig.

Cap. II. 1) Restitutum ex Alan. c. ant. (2, 2.); Comp. IH. c. 7. de app. (2, 19.) 2) Magistro G. (Y. Cae) archidiacono et Will'o (V.: Cg) Normanno (Normando: Ch) et G. de Creches (Chechel: Ch; Crehes: Cc; Crethes: eh; de Cr.: deest: T) canonicis Suessionensibus (Suedinens: T): CT - scr. 1198-1209. - Palliest no. 3868. 3) Roberto: T 4) reseratum: LaCa; reser. vel declar.: M 5) W.: FCICLLT; Vilielmum: Cs6 G) Atheti: Ca; Accrechii: Cb; Archechum: Cd; Athochi: Cl, Bicht. 7) Seven.: T 8) sup.

quibudam vule (gnib. vin.: «lees! 7., tercie (et terr.: CG) arabilibus: CT 9) dilecto filio: C 10) delegata quaestio verteretur, ipsi: CT 11) illi: Cont. Barril. 12) eis: CT 13) nec . . . concedi: deest: T 14) super: 7 15) si verum est, quod asseritur: C7 16) deb. quicquid: FN 17) ad nos legitime interpositam: C°P 18) audiat causam) et appell. rom. fine debito terminetis: CT; sed a>+ T corstir:asatur.: faciente etc. Alioquin eus ad priores iudices remittatis.

Cap. III. 1) Clugensi: FIN; leg.: Clugensi (Chioggia - Civit. nov. - attra nuova)-Elugin.: 1; Ugin: H; Curonien.: La; Tugien.: Lb; Glugensi: M - scr. 1227-34. - Potthast asa. 95138. 2) nob.: deest: F4fN 3) adtl.: dioecesis Paduanae: B°hm. 4) dictna: MN.

Ti. IV. Cap. I. 1) Restitutum ex App. XI. 1.; Lips. XXXVI. 1.; Caso. XLIII. 1.; Bamb. XXXIV. 1.; Comp. I. c. 2. t. (2, 4.) 2) Vnderon: Lb; Vercellensi: if; Volterano ep.: O; Volt. archiep. (rel. desunt): Q; Vlt. archiep. et abb. de Spongia: Alc; Volt. archipresbyt. et abb. de S.: AalP 3) leg.: Spognia - est misa S. Salvatoris de Spognia tnonasterium, congreg. 1 all's twnbroae, in dr'oecesi l'xterataa situ' a.; - 1159-81. - Jaff(e no. 9190. 4) nost.: deest: Q.

et fratres Maturensis 5 monasterii super quaestionibus, quas plebanus et clerici Maturenses adversus eos proponunt, vestrum parad sunt subire examen, si illi in continenti cteberent de suis quaestionibus respondere. Verum 6, Quoniam rationis ordo exigit 7, ut plebanus et clerici Maturenses abbati et fratribus Maturensis monasterii de iis, quae adversus eos proponunt, non debeant in 8 vestra praesentia respondere, quum sibi ex ipsis coram vobis 10 a sede apostolica delegatis iustitiam postulant 11. exhiberi, discretionem vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, actione plebani et clericorum proposita, et responsione facta, monitione praemissa 12 compellatis eosdem, memoratis abbati et fratribus in continenti 13 coram vobis super suis quaestionibus respondere, et vos vicissim postinodum rationes et allegationes partium 14 diligentius audientes concordia vel iudicio utriusque negotium terminetis.

CAP. II.1

Modus procedendi datus per rescriptum in causa conventionis intelligitur repetitus in causa reconventionis.

Coelestinus III. 2 Rothomagensi Decano.

Prudentiam 7 tuam debita laudum 3 prosequimur actione pro eo, quod more prudentis viri in articulis iuris, super quibus aliquando dubitas 4, seden' ducis apostolicam consulendam, [ad quam utique omnes difficiles quaestiones et causas antiqui Patres statuerunt decere referri.] 5 Sane consulisti nos, utrum, quum causa appellatione remota 11 committitur, et reus coram 7 " eodem iudice actorem reconvenit 8 vel eisdem 3, quod glidem ex constitutione tam canonici quam forensis iuris licite fieri potest, et actor super reconventionem appellationis 10 obstaculum interponit, an 11 sit huiusmodi appellationi deferendum? Nos vero ita sentimus 12, quod, quum in hoc casu actoris et rei eadem sit conditio 13 vel causa, et 14 uno eodemque iure circa 15 appellationis remedium debeat uterque censi, unde nec appellationi taliter interpositae deferendum esse 17 iudicantur 18: Etenim ipso Cliristo, qui est veritas, attestante didicimus, quod omnia, quaecunque voluerint 19 aliqui ut faciant eis homines, eadem et ipsi facere debeant 20. Nec jurisperitos ab hac sententia discrepat, quia praeter authenticam 21, quae incipit: Et consequenter, in quo id 22 de facienda reconventionem expresse habetur, el alibi siatur, .z?Y 23 eodem iure quis utatur, quod duxerit in alium statuum. Ideoque 24 Sicut desiderat actor 25, ut sibi iuxta mandatoris rescriptum iustitia fiat 26 appellatione remota, eodem 27 modo se reconvenienti debeat 28+ in sua iustitia respondere. [Secundo requiris etc. (c.f. c. 41. de app. II. 28.) Dat. Lat. XV. Kal. hd. Pont. ndstr. Ao. III. 1193.]

TITULUS V.

DE LITIS CONTESTATIONE.

CAP. UN.1

Non per positiones et responsiones, sed per petitionem in iure propositam et responsionem secutam fit litis contestatio, qua omnia nullus est processus.

Gregorius IX. Abbati S. Ioannis in Vineis.

Olim inter episcopum Noviensensem 2+ ex parte una, et capitulum eccl:iae sancti Quintini ex altera super quibusdam iniuriis, et excommunicationum sententiis et quibus-

dum aliis articulis orta 3 materia quaestionis (Et infra:) Iudices factis quibusdam positionibus et responsionibus ad easdem, auditis etiam quae partes voluerunt proponere coram eis, causam eandem ad examen apostolicum remiserunt. Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra praesentia constitutis, quamvis positiones et responsiones hinc inde super pluribus articulis factae fuerint coram iudicibus memoratis, quia tamen litis contestationem non invenimus esse factam, quum non per positiones et responsiones ad eas, sed per petitionem in iure propositam et responsionem secutam litis contestatio fiat, processum ipsorum de fratrum nostrorum consilio irritum duximus nunciandum.

TITULUS VI.

UT LITE NON CONTESTATA NON PROCEDATUR AD TESTIUM RECEPTIONEM VEL AD SENTENTIAM DIFFINITIVAM.

CAP. I.1

Si agatur de adulterio ad separationem tori, et ante litis contestationem reus est contumaz, potest excommunicari; sed testes recipi non posant, nec causa diffliniri.

Innocentius III. Abbati sancti Proculi et L.2 Canonico3.

Ad hoc 4 Deus in apostolica sede constituit totius ecclesiae magistratura, [ut, quia secundum scripturam sanctam. fecit Deus hominem rectum, sed ipse se infinitis miscuit quaestionibus, ad eam noduquaestionum diffaciles referantur, suo recto iudicio dissolvendi.] Ad apostolatus [quippe] nosiri notitiam literarum vestrarum znsinuatione pervenit, quod, Quum causa, quae inter R. 5 et B. uxorem eius vertitur, auctoritate apostolica 6 vobis commissa fuisset, tandem procurator eiusdem R. libello uxoris, quo virum ad separationem tori, et 7 ut 8 dotem reciperet, de adulterio accusabat, noluit respondere, donec advocatus eius veniret inducias postulando. Qui quum0 huiusmodi inducias saepe 10 petendo vobis illudere videretur, vos testes mulieris habito consilio recepistis; tandem 11 prcurator ad praesentiam vestram accedens, dixit, se respondere paratum; sed 12 die statuto, quum crederetur responsurus libello, de quo p'aemisimus, restitutionem uxoris ex parte riri primo fieri postulavit 13, ne secus fieret appellando. Verum quia dicebat mulier, se virum habere suspectum, titum quia in domo eius coacta fuerat se adulteratum cuna pluribus confiteri, tum quia meretlicem publice retinebat 14, et 15 idem procurator nec de mulieris impunitate cayere, nec vestro se curasset postmodum conspectui praesentare, vos testes mulieris iterum recipere studuistis 16, et attestationibus publicatis diligenter audistis quae fierent ipsas nomine allegata. Quia vero, quum de ferenda sententia cura zuris 17 prudentibus tractaretis 18, diversorum invenistis diversa consilia, quibusdam dicentibus appellationi simpliciter deferendum, aliis aalim appellationi deferendum non esse; nosinullis etiam asserentibus, appellationem nullatenus tenuisse, quum medien non sit viro restituenda suspesio, nisi, de impunitate sufficcienti praestita cautione: vos in tanta varietate nos considerare voluistis, qualiter esset in hoc negotio procedendum? Nos igitur Consultationi vestrae ly de consilio fratrum nostrorum taliter respondemus, quod, licet ordo

Tit. IV. Cap. I. 5) Marturensis: P; Marturiensis: O; leg. taulen est: hlatm'ensis (mota, S. Marine de Matara Ord. S. Benedicti in Florentina dioec. situnt.) 6) Unde: A acIOR Richt. 7) quoniam indignum (add.: est: PR) penitus et absurdum videtur, ut memorati: (add.: praedictus: 11) plebanus et clerici abbati et fratribus de his: Coll. cit. 8) in . . . praes.: deest: Coll. cit. 9) ex ips.: deest: R: exinde: cit. 10) cor. . . . deleg.: add. a Raym. 11) postulent: F(7HA:11.1); postulerent: La 12) ese moneatis et (deest: OPR) auctoritate nostra et veetra (mn'it.: O) districtius compellatis: Coll. cit. 13) in cont.: addit. a Raym. . 14) utriusque partis dil. auditis et (add.: cuan: O) concordia vel indicio (iustitia: RicAt. mate) terminetis: Coll. cit.

Cap. 11. 1) Restitutum ex Late. ap. Bal. III. 372.; ap. Besswe' Coele. RoyLon+ag. II. 36. textus soleim'nodio editionis Rmnaitae repetitur. Cill. aset. c. un. (2, 3.) Cod. Hal.; Comp. II. c. 1. b. t. (2, 3.) 2) Coel. HL. episcopo Ithom. et decano: Lec., ritual non gradat. 1191-8. — JgSé no. 10710. 3) latid. . . : referri: deest: laci; debita laudo: Bb (act.: deest) 4) incidit duhietas BL 5) verba nucas ietclisa desitiet anten' eliaNI: Sa 6) ceesaute: Inac. 7) sub: Ff)HIBSa Llar. 8) reconvenit: BbcgU 9) sub eundem vel sub eisdem: Bb; sub eied.: deest: U; vel eisd. . potest: deest: Bese. 10) appellationem (obst.: deest) BSA; appellationis re. (L. e.: remedium: Late. 11) an: deest: Babe Lec.; an sit: deest: U 12) sentiamus: Bac 13) cond. val: deest: U; una eit causa et eadem, eodem lure: Llar.

14) etiam: S'a; deest: Bb 15) contra vel circa: Bii 16) debeat (debet: Lote.) uti uterque: BSA Letic. 17) nos case: BabSa 18) videmus: Sal; 19) volunt: ib. 20) debent: BbSa 21) authenticum quod: BSA — cf. I. 14. C. de sent. et lictur. (7, 45.) 22) idem: Sa 23) quod: BSAU 34) Ideo: U 25) act.: deest: BSA Late. 26) iust. tiam: deest: U 27) ita debet et cadena ratione: BSA Luc. 28) debet: FaHB.

Tit. V. C. ap. u. n. 1) 1227-34. — Polillas/ no. 9589, 2) Noviomensent : tecl. I; Novionon.: HM: Novienens.: F@ 3) add.: fuit: Cant. Balo.

Tit. VI. Cap. I. 1) Restitutum ex Comp. III. c. 1. h. t. (1, 3.) — Integra exstat in Reg. Bat. I. 362. Quamul yero (tasque ad verL.: Couautatioui) a Comp. III. anclare ita mulata est et in cmpeldium redacta, ut e. r. Reg. reslittai omelino non possit, numeran' laeltuna indicare .satis esse dux' m. ls. Entena causa impedit, quontine diversas Rey. el Qitb. leetimus (tapiad lanacccstat c. 1. (2, 8.), quae plut'inae sital in adtaotatimaibes recetiseaeaus. 2) Laurentio: I; Lanfranco can.: Csa Re. q. 3) add.: Borlen: FaHili; magistro: Sa -- Potthast no. 370. 4) hacc: L'nd. Mima. 5) Ca.: Rrg. 6) a tenn: apost. sed. leg.: Carg; a ven. fratro tunc ap. sed. leg.: Cle; a dil. fil. n. G. S. Marine in porticu. Cinc. card. tunc ap. sed. leg.: Cb Rey. 7) et: deeat: Fh 9) aut dotem: Cle 9) Sed quum idean procurator: C 10) sic saope: (It 11) qu factio: O 12) qui C 13) postellabat: Cb 14) detinebat: ib. 15) cc quum: Cae 16) recepistis: IC 17) iris: Cf Riail. 18) tractastis: ib. 19) consultationibus vestris: CL

iudiciarius in aliis controversiis sit²⁰ servandus ¶1, et²² in matrimonialibus causis non usquequaque servetur §3, quia tomen in praesenti negotio non est actum de foedere matrimonii, sed de crimine adulterii, per quod ad separationem coniugii ¶4, non ad coniunctionem Intenditur²⁵, aula lite non contestata testes fuerunt recepti, et attestaciones etiam publicatae, sive deferendum sive non deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitivam sententiam procedendum. Potuit tamen praefatus R. propter suam²⁶ contumaciam, vel²⁷ etiam procuratoris, si sciens non purgavit²⁸ eandem, excommunicationis sententia²⁹ innodari. [Dat. Perusii XV. Kal. Oct. 1198.]

CAP. H.I

In causa restitutionis contra contumacem lite non contestata sententia proferri non potest. Roe dicit comprehendendo omnem modum smmandi.

Idem Hierosolymitano Patriarchae et Archiepiscopo Cassensi³.

Accedens I-ad praesentiam nostram venerabais frater noster Paphensis episcopus venerabilium fratrum nostrorum Acconensis, Tiliariadensis et Berytensis episcoporum nobis literas praesentavit, sententiam continentes, quam super causa, quae inter venerabilem fratrem nostrum Tyrensem archiepiscopum ex una parte, et plebanum sancti Marci ex altera vertebatur, iidem ipsi⁴ promulgarunt. Asserebant lamen episcopi nemonari per suas literas, quod, quum causam ipsam de mandato nostro suscepimus terminandam, partes ad suam praesentiam convocant. Sed plebanus [praedictus] 6 nec eorum literas, in quibus mandati nostri tenor erat expressus, recipere voluit, nec eorum se conspectui praesentare⁷, et secundo citatus, licet [nec eorum nuntium], nec⁸ literas eorum recipere voluisset, coram eis apparuit, prioris absentiae srae causis allegatis⁹, et inspecto tenore literarum nostrarum, petitis etiam induciis et receptis [ab eis¹⁰], licentiam abscessit, se statuto [tie ad eos redire promittens. Quum¹¹ in iudicium delegatorum praesentia archiepiscopo Tyrensis restitutionis beneficium postularet, plebanus sancti Marci¹² de Venetiis, contra quem agebat, nihil ad obiecta respondit, sed ad nostram audientiam appellavit. Et licet saepe per ipsos fuisset admonitus, ut iuri pareretur, quia eius appellatio non tenebat, quum in literis nostris appellationis esset obstaculum; partibus interclusum, licet¹³ per ipsorum nuncios ad iudicium fuera revocatus; noluit tamen respondere amplius, vel coram eis etiam comparere. Ipsi vero iudices accedentes ad civitatem Tyrensem, quum plebanus ipse in sua contumacia perduraret, testes receperunt ab adversa¹⁴ parte productos, et depositionibus¹⁵ redactis in scriptis mandaverunt eidem plebano, ut ad eos accederet in personas vel¹⁶ dicta testium obiecturus. Quod quum¹⁷ facere noluisse, in ipsum excommunicationis sententiam protulerunt, possessionem iuris parochialis adiudicantes archiepiscopo memorato, et cum, quantum in eis erat, restituentes in integrum, auctoritate secas apostolicae districtius vetuerunt, ne quis possessionem Tyrensi¹⁸ ecclesiae restitutum praesumeret perturbare, vel institutioni apostolicae contraire, et ne plebanus S. Marci vel quilibet alius parochiale jus exerceret in Tyro. ¶19 [Insuper in omnes illos excommunicationis sententiam protulerunt, qui plebano eidem in subtractione parochialis iuris consentirent in posterum, vel in sua malignitate praerberent auxilium vel assensum idem contra sustinens (substituendos?) ei plebanos in posterum statuentes. Verum dilecti filii, nobiles viri, Ursus Badoarizis et Itarinis Iacobus, ad nos ex parte nobilis viri, Henrici Dan(luli, Ducis Y'enetorum transmissi, in nostra proposuerunt praesentia constatas, quod olim in recuperatione terrae orientalis ecclesiarum praelati et principes saeculares tertiam partem civitatis Tyrensis pleno iure l'enetis contenserunt, quam

ipsi possederunt long() tempore, sine lite. Ceterum decedentibus illis, quibus in recuperatione alias terrae ipsorum experti fuerant fdem, constantiam et auxilium in effectu, successores eorum vel ignari, vel ingrati beneficiorum terrae sacrae collatorum a Veneticis, super iure parochiali ecclesiae s. Marci, quae ad ecclesiam S. Marci Venetiis positam pleno iure solummodo pertinet, a paucis moverunt indebita quaestionem. Sed superveniente terrae occidentalis excidio, ipsi a bonae memoriae Clemente ac Coelestino, praedecessoribus nostris, literas impetraverunt, ne ante recuperationem terrae illius super hoc responderent cuiquam aliquatenus cogerentur. Unde, quum dictus archiepiscopus super hoc commissionis literas impetrasset, praedictus plebanus, tanquam qui iudices habebat ex certa ratione suspectas, utpote quorum duos suffraganeos ecclesiae Tyrensis esse constabat: tum quia literae ipsae per veri erant oppressionem obtentae, velut in quibus de praedictis literis mentio non febo!, ad nostram audientiam appellavit. Sed iudices post appellationem ad nos legitime interpositam, lite non contestata²¹, et²² ex transcripto literarum, quas iidem praedecessores nostri concesserant Venetiis²³, manifeste pateret²⁴, literas ipsas per veri suppressionem obtentas, quum non venirent in dubium, sed potius manifestum esset, duos²⁵ praedictorum iudicum, Achoniensem videlicet et Beritensem episcopos, eidem archiepiscopo tanquam suffraganeos²⁶ suo metropolitano subesse, ac ex his plebanum ipsum legitime appellasse constaret; in quem, etiamsi²⁷ minus legitime appellasset, et²⁸ iudices ipsi licet propter²⁹ contumaciam excommunicationis forte potuerunt³⁰ proferre³¹ sententiam, non tamen debuerunt³² super principali negotio diffinitivam sententiam lite non contestata proferre³³, praedictas ab ipsis iudicibus latas de consilio fratrum nostrorum cassavimus sententias, immo cassas denunciavimus³⁴ et inanes, et per eas nullum praedictum ecclesiae³⁵ S. Marci vel eius fluvioribus³⁵ volumus irrogari. Unde [dicto] Tyrensi³⁶ archiepiscopo de(jimus in mandatis, ut ipsi ecclesiae S. Marci [et] instrumenta restituat, et etiam universa, quae huiusmodi³⁷ occasione sententiae per se, vel per alios occupavit, nec impediat, glo minus sicut ante latam sententiam Y'enetorum³⁸ ecclesia parochialis iuris et aliarum dignitatum suarum possessione laetetur. [Ideoque frat. v. etc. Dat. Lates. Non. April. A. III. 1200.]

CAP. H.II

Si lite non contestata reus est contumax, si fieri potest, mittitur actor in possessionem causa custodiae; alias reos excommunicabitur.

Idem Episcopo Brixiensi².

Tuae fraternitatis devotio (Et infra: [cf. c. 10. de eo, qui cogn. I V. 13.]) Consulisti praeterea, utrum si aliquis citatus legitimis peremptoriis comparere noluerit, index lite non contestata contra ipsum debeat sententiam promulgare, ni jdent affectus taedio appellatizus saliera se iudicis conspectui repraesentet. Ad quod Consultationi³ tuae taliter⁴ duximus respondendum⁵, quod, si reus, lite non contestata se absentat⁶ contumaciter, talisque sit causa, quod actor possit in petitarum rerum possessionem⁷ induci, est in eandem causa custodiae inducendus. Quod si causa talis fuerit⁸, quod idem in possessionem nequeat intromitti, ut iuri pareat is, qui contumaciter se absentavit, per censuram ecclesiasticam est contumax⁹ compellendus. [Praeterea etc. (cf. c. 20. de praeb. III 5.) Dat. Rom. etc. 1206.]

Ti t. VI. Cap. I. 20) sil: deest: Reg. 21) observando.; C. 22) et: dersl: Cgh leg. 23) servatur: Cali observatur: Cb 24) conjugan': Ch 25) quum . . . fuerint: C Reg. 26) suam: deest: ib. 27) vel . . . eand.: acida. a Rall'a. 28) purgaverit: F Cant. Bôhar. 29) vinculo: Reg. C a p. II. 1) Re.stitutum ex ory;q in Fontes r-er. austr. dipl. 9bll. H. XII. 282. Comp. III. c. 2. 5. I. (2, 3.) 2) I. Hier.: FLV 3) Casanensi: FOI; Cava: H; Caldeo: A"; Caesariensi: Cabcf erig. — Potthast no. 1001. 4) episcopi: Clricht. 5) Incidit dubietas: CB 6) praed.: deest: Richt. 7) praesentavit: (r) Richt. 8) eor. . . . nec: deest: Richt. 9) causas allegans: CRicht. 10) ab eis: deest: 6Zh Ricld. 11) Quumque postmodum utraque partium in eorum fuisset praesentia constituta et archiep. restitutionis beneficiaria: C orig. 12) yerba: s. Marci . . . ageb.: addita a Rayan. 13) et: O RiG.t. 14) altera: C 15) dep. testium: CRicht. 16) in: deest: FOIIKAibCorig. 17) Sed quum ipse ad eorum praesentiam noluisset accedere, in plebanum et complices eius: Corvg. 18) Tyrensis: aYg. 19) Thiten. ecclesia: Cb

20) fuerat: C; esset: Cont. Bata. 21) constituta: ovni. 22) quum: Cabo orig. 23) Venetis: CRicht. 24) appareret: FLA/Cb; patet: orig. 25) dictos Accon. et Beriten. epise. eidem: C orig. 26) auffraganeo: Ch. 27) etsi: M orig. 28) et: deest: HCont. Brihm. 29) per: KCh; pr. cout.: deest: H 30) potuerint: FOIKIfNCabgh orig.; potuisaent: H 31) promulgare: Ch miq. 32) debuerint: C orig. 33) promulgare: HCacgh 34) denuntiavimus: mig. 35) fautoribus: C Richt. 36) leg.: Tirense 37) turnia: FOIIA-Cadag. 38) Venetens.: Cb; Venetnm: Cach Richt.

Cap. III. 1) Restitutum ex Reg. Brequ. VIII, 198. — Comp. III. c. 3. l. t. (2.3.) 2) Brixiensi: F; Briseusi: K; Busiensis: 11; Berten.: La; Parisien.: Lb; Brism.: Af; — Potthast no. 2656. 3) fraternitati: CReg. 4) tal.: deest: FOIKN 5) respondemus: LaCa 6) absentet: FOIKLMN; quod si contumaciter reus se curaverit ausentare: C Reg. 7) posse, sione Induci est in eadem: Reg. 8) exaistat; C Reg. 9) cont.: add. a Rayna.

CAP.

Receptio testluna lacta contra non **contumacem** lite non contestata, in cansa matrimonial] est polla.

Idem de Decinla? et Helimosio Abbatibus Aurelianensis et Carnotensis dioecesis.

Accedens ad sedem apostolicam dilectas filias nobilis vir. **G. 3*** vicecomes j. Benaici [humili nobis conquestione monstretvrit, quod quzan nobilem mulierem. Eustachiam duxisset legitime in uq;orent, et duas filias suscepisset ex ipsa, tandem ipsa nobilis sltadenie humani generis inimico divertit ab ipso. Qutimque a venerabili fr-ah-e nostro Pictaviensi episcopo dioecesano suo non possei super hoc iustitiana obtinere, nos ad petitionem nunciorum ipsius et mulieris eausdem causar., quae inter ipsos super eorum matrimonio ver-tebatur-, dilectis Hits abbata S. Leodegarii, decano S. Petr-i et priori S. Hilarii de Celia Pictaviensibus duximus committendana, qui, sicut nobis satis literis intimaverunt, quum eis tigtirtlo constitisset, praefatam E. a viro suo, de quo duas suscepert filias, auctoritate propia divertisse, habito prudentum rriorum consilio decreverunt, eandem E. ad viram suum debere re-verti, reservata sibi accusandi ntah-imonium post rer;ersunnem su am, si vellet, plenaria potestate. Quod quum facere noluisse, excommtnicationis cana vinculo adstrinxer-rmt, supponentes lemana eius et familiam ecclesiastico interdicto. Veruna quum sententiana ipsam praepcissimus postmoduna, sicut rationabiliter lata eral, tesque ad satis factionem coragruam inviolabiliter observan, laradem eadena E. ad sttggestionem r:enerabilis fratris noslri Andegavensis episcopi et dilectorum filiorum de Granateria et de Belloforzte abbatrum causam ipsam venerabili fratri nostro episcopo et dilecto filio G. archidiacono Corisopitensibus el magistro P. de Buten. canonico Andegavensi sub hac forma obtinuit delegan, ut, si vis constarel, quod eadena mulier, sicut nobis scriperant idem episcopi et abbates, loco sibi praefixo nequiverit ad praedictos iudices accedere propter guerras, et quod an confinio Pictctvien_sis el Andegavensis episcopatum, securam adversae parti conductum dare voluerit, et praestare suffacietissimam caudionem, quod eos servaret indemnes, in irritum revocato quicquid ira eius praeaurlicium post appellationem ad nos legitime interpositam invenirent temere attentatum, non obstante commissione praedicti partes ante suana convocarent praesentican, el lationibus hinc inde plenius auditis et cognitis caaSam appella-tione remota fine debito terminaren!, frlcientes quod rlecemerent per censuram ecclesiasticara firmiter observan. Ipsi vero, sicut in corona literis perspeximus contineri, gatuna partibus apud Voventurn, el postm.odum apud Lucion. terminum assignassent, idem vicecomes, se per lateras el p-ocur-ator-em excusan, asseruit, quod ad loca illa, quum inimici eius ibirlem haberent dominium, propter monis periculum accedere non audebat, cui adversa pars et barones, qui ibidem aderarat, responderunt, quod ipsi eidena vicecomiti literas de conducto cum literis vicecomitis Toarcii, Seraescalli Pictaviae, per nuncluna destinaverant, quibus procurato. vicecomitas replicavit, quod propter literas ad suspectunt sibi locura non audebat accedere, sed tritura locum assignari sibi et restitutionem uxoris freri postulabat, quod si facere nollent indices, dominum suum gravan dicebat, propter quod ad appellationis remediuna convolvavit, nec voluit postm.odum, licet faierit requisitos, coram ipsis iudicibus respondere, ipsos asserens manifeste suspectos, et innovavit appellationem emissam. Indices autem credentes appellationem non esse legitimara, el per testes posemoduna cognoscentes, quod sententia fuerat post appellationem in dictaln mulierem prolata, eam denunciaverunt peni(us non tenere. Tandem vero, apud Pozaugias peremptorio partibus crssignato Turonensis Decanos, avunculus eiusdem vicecomitis, se abada pro ipso venturum, si securus eidem concederetur conductos, pro literas nihilo minus contra indices causas suspicionis allegaras, videlicet, episcopum ipsum esse consanguineuna, nobilis vid G. de Toarcio, comitis Britanniae, qua causae ipsius mulle,* se nimium immiscebat, et ipsius comitis subditum potestati, archidiaconum vero clericuna ipsius comitis commensalem, el magistruna P. . . . de Buten. oriundum de terra mulieris ipsius. Indices autem, postmodum alio peremptorio partibus assignato, super c.onsanguinitate testes receperunt mulieris eillsHem, et alio termino apud Malleoniam partibus sdnato, attestaciones publican fecerunt, vacecomite se per suas

literas excusante. Ad ultimum vero, quum terrinus ad recipiendam sententiam fuisset partibus assignatus, nuncius mulieris, et archidiacono Turonensi, fratre ipsius vicecomitis, in ipsorum praesentia constitutus, nuncius ipsius mulieris sententiam postulavit, et ipso archidiacono pro fratre suo terminum requirente, de prudentum consilio terminum partibus assignarunt, quo deberent secundum iuris ordinem in causa procedi; sed nuncii mulieris, contumaciter recedentes, altera die nostram audientiam appellarunt, dicentes, dominae suae gravamen in ferri ea, quod iudices non inter fuerant apud Illalleoniam, ubi terminum assignarant ad sententiam perferendam, et quia locura extra provinciam assignabarat, quum ipsi essent de provincia Turonensi. Iadicibus autem appellationi referentibus, nuncios mulieris ad apostolicam sedem accedens proposuit, quod, gatuna super causa ipsa iudices praelibati eundem vir.econaitena ad praesentiam suarra planes peremptorio ad loca corrpentia et intervallis legitimis citavissent, nec idem vicecomes, moliere componente praefata, venire voluerit vel sufficientem mittere r-esponsalenr, ipsi testes mulieris receperunt, vicecomitena ipsunc iterato per peremptoria edicto Mantas, ut coram ipsis dictaras contra testes vel dicti testiunt eompareret. Sed, quum ipse non venerit, nec sufficientem nuncium destinant!, attestataonibus publicatis ab ipsis, el parlibus citatis ad sententiam audiendam, m.tllier cadena, dicto viceconaitense contumaciter ctsentante, sibi dan sententiam postulanti, cal quana procedere, licet requisiti saepius, noluerunt, propter quod pars mulieris, sibi seratiens antara-arene gravamen, ad nostram audientiam appellavit. Nos yero, credentes, quod eadem naulier pro matrimonio laboraret, eisdem ad petitionem nuncii duximus iniungendum, tal, in cadena causa secundum attestaciones receptas legitime procedentes, ipsam, oblato cuiuslibet contr- adictionis et appellationis obstacalo, fine debito terminaren!, dllectis filiis de Granateria de Insula Calveti, el de Alba carona abbatibus dantes nihilonaius in mandatis, ut, si prae fati indices in exsecutione mandad nostri negligentes existerent vel remissi, ipsi secundum attestaciones receptas ah apsis in cadena negotio al, diffinitivam sententiana sublato appellationis obstaculo p-ocedere non tardaren!. Ceteruna dictas vicecomes Benaici in nostra p-aeseratia conslitutus] granean coram nobis exposuit quaestione contra dictas indices, quod, quum dictas Corisopitensis episcopus nobilem viran Guidonem de Toarcio 1 comitem Britanniae proxima linea consanguinitatis attingat, et archidiaconus eius sit clericus commensalis 5, qui eldem vicecomiti est adversarius principalis, utpote o qui uxorem suam et terram publice detinere praesumit, et magister P. de Buter 7, de terra uxoris suae oriundus, existat nimis favens eidem, et omnes sub districtu et potestate ipsius G. existant comitis memorati 9, nec nisi per districtum ipsius ei pateat 10* accessus ad eos, et 11 ipsi, quibus 12 causa inter ipsum et uxorem suam commissa fuerat, nunquam ei voluerunt 13, nisi in terra inimicorum suorum, locum et terminum assignare, quo 14 sine mortis periculo accedere non audebat, et, licet literas non habuerit 15 de conductu, si tamen missae ei 16* fuissent, non debebat se credere suis capitalibus inimicis. 1- [Insuper, quum eis certam f-raman duxerimus praefatandana, ipsi post appellationem legitime ad nos aalrposrlam, relinquentes forman!, quam prae fixerant eisdem, de appellatione taratunamodo praeter-misso zuris ordinar inquirentes, quura non. juisset ostensura, ipsam esse legitimara, nec lemere aliquid attentatum, nec de alije iniunctis sibi capitidis inquisivisserat, sententiam in ipsam mulierem rite latan' nainus iuste irritan' ntaacirunt,] 417 lite non contestata, testes super principali 13 recipere praesumentes [et recusantes legitimas exceptiones illius, allegataones eius pro majan parte, et naaxime gaee faciebant adcausan!, i u. satis literis tacuerunt, pro adversa parle multa, quae corlara eis allegata non fraerant, oponentes. Praeterea adversa pars, quae per falsi saggestionena ipsis causan" Obtrahera delegan, fruuriht-lenter intendens per testes reprobos ipsius viceconaitis iustitiana enervare sub fivloae appellationis praetextu, furim ad eosrlena, et praedictos de Granateria, de Insula Calveti el de Alba corona abbates super ferenda sententia literas impetravit, ipso vicecomite super prosequenda appellatione sao exsistente ira iliner-e ad sedem apostolicam veniendi. linde, (Juuna.fraus ad: e-rsario-rum suorYam eis patrocinan non debeat, quum que Coastel iudices ipsos in causa post appellationem ad nos legitime interpositam

T tit. VI. Cap. IV. 1) Restituturn ex Reo. Brequ. VII. 227. 2) Decima (curia Deorum: I; de curia Dei: LL.IIVC) et Eleemosyna (Oleomoia: F; Helymoia: HA) abbatibus Aurollan. et Carnot. dioeceseon (dioecesa: C) et abbatibus Aurelian. (et. . . Aurel.: deest: Codd. call. o. C): FIFIK C Reg.; inac: deest: a — Pollhast no. 2417. 3) W.: FQC Reg.; V.: XII (4) limen in Codd. cot'ruptarn esl. 5) comeesalia: FI 6) ut qui: Reg. 7) nonaet in Coda.

corruptur esl. 8) existunt: FORMA' 9) casi. mem.: add. a Ralpn. 10) patuit: FIIC3V; patuerit: LCReg. II) et: add. a Raga. 12) quib. . . fuerat: deest: Reg. 13) voluerit: Feb Cont. Brknt. 14) ubi: Codd. (-oil. o. CReg - 15) habuit: Gbnt. Brikm. 16) ei: deest: FUL: sibi: R 17) qui: Cae; sed gai: Cti 18) consanguinitate . . . praesumserunt: C.

praeter formam mandati nostri tanquam manifeste suspectos temere processisse, idem vicecomes petebat instanter, ut, revocato in irritum quicquid post appellationem ad nos legitime interpositanz per ipsos indices vel alias in eius praeiudicium fuerat (atenfaltan, revocatis etianz literis, quae ipso veniente ad nos fuerant per mendaciunz impetratae, uxorem suam reverti ad ipsum per excummunicationis sententianz et interdictum terrae compellere dignemur, detentores ipsius et terrae eadem districtione cogentes ipsam et terram resintiere cunr. fructibz perceptis ex ipsa, et ficerenz sententias singulis diebus domznicis et festivz per Tironensem et Iurdegalsensenz provincias publicari, et fzmzter observari usque ad satisfactionem condignam.] Quum zgglur in nazarimonalibus causis non lam ad disiungendum, quanz ad coniungendum debeamus existere proniores, ne forte quod 10 Deus coniunxit homo separare praesumat, discretioni vestrae per apostolica scripta Mandamus, quatenus, quum, sicut idem asserit vicecomes, propinquiore sitis terrae nobilis iam dictae 20, quam suae, et causa ipsa per vos commodius valeat terminari, quum ad vos securus 21 pateat accessus, utrinque 22 partibus convocatis 75 et ingruisita super praenissis diligentius veritate si vobis constiterit, quod ante litem legitime contestatam, vel post appellationem ex praemissis causis 24 interpositam, testes super consanguinitate contra matrimonium absque 25 culpa 26 contumaciae recepti fuissent, vos attestationes huiusmodi decernatis irritas et inanes, appellatione cessante compellentes censura 27 ecclesiastica dictam 23 nobilem, ut revertatur ad virum suum 29, quem inconsulte dimisit, mandatum apostolicunz sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo impletur 1 ita, quod, postquam ipse vir plenariam restitutionem habuerit tam uxoris quam terrae, causam super matrimonio audiat, eamque fine canonico terminetis. [Contradictores etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. XIII. Kal. Mart. 1205.]

CAP. V.1

Lile non contestata non recipiuntur testes regulariter eupor principali. Fallit in casibus hic annotatis, scilicet quum timetur de morte vel absentia diuturna testium. Tunc enim servata solennitate hin posita possunt etiam lite non contestata testes examinar! H. d. usque ad 0. Porro. — Quum agitur de matrimonio carnali vel epirituali, possunt contra contumacem etiam lite non contestata testes recipi, et sententia diffinitiva ferri. Si vero reus est absens, sed non contumaciter, tunc in carnali non proceditur, sed expectatur absens. In epirituali yero, si agatur de contracto, stabitur iuribus antiquis; si de contrahendo, expectatur absens per exx menses. Sed de hoc ultimo, quando agitur de contrahendo, die hodie ut in capit. Quam sit, et capit. Cupientee, de elect. in VI., ubi aliter est provisum. H. d. — 3. 5. Ad perpetuam rei memoriam, ve! quum agitur per visan inquisitione, possunt testes sine litis contestatione recipi et etiam publicari. H. d. usque ad 3. In aliis vero. — §. 6. Si reus lite non contestata est contumax, et agitur reali, mittitur actor in possessionem rei petitaе causa custodias; guaro lamen recuperat reus veniens infra annum, si offerat cautionem de stando iuri, et restituat expensas; post aum vero his non servatis non auditur, nisi super proprietate. Sed si convenitur real! qui nomine alieno poseidet, nominabit dominum in indicio, et statuetur ei terminus, infra quem faciet dominum comparare. Qui si infra terminum non venerit, iudex illum citabit, quod adhuc non veniente iudex mittet actorem in possessionem veram. Si vero reus contumax convenitur actione personali; mittitur actor in possessionem bonorum ipsius rei pro modo debiti declarati, et primo mobiliun, secundo immobilium, si mobilia non existant; vel excommuicabitur reus. H. d. usque ad finem.

Idem.2

Quoniam frequenter in dubium revocatur a multis, an, lite non contestata, testes recipi valeant 3, auCtoritate praesentium duximus declarandum, regulariter verum esse, quod lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum, nisi forte de morte testium timeatur vel absentia diuturna. In quibus casibus, quum civileret est agendum, ne veritas occultetur, et probationis copia fortuitis casibus subtrahatur, senes 4, et valetudinarii, et alii testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, etiam lite non contestata sunt procul dubio admittendi, sive pars conventa 5 sit contumax, sive sit absens absque malitia, ut conveniri non pos-

sit. Sed si actor non conve^erit adversarium infra annum, ex quo conveniri poterit, ve saliera receptionem huiusmodi testium non denunciaverit illi, attestationes sic receptae non valeant, ne forte hoc procuret in fraudem, ut processu temporis exceptiones legitimaе ad repellendum testes, vel aliae locum habere non possint. §. 1. Porro speciales causae possunt occurrere, in quibus casualiter est * aliud observandum, ut 8, verbi gratia, si super alicuius electione 9 vel copula maritali quaestio moveatur 10. Tunc etenim, ne propter longam moram in spiritualibus et 11 temporalibus patiat ecclesia laesionem, vel viro sive mulieri fornicationis occasio praebeatur, maxime quum propinquitatis gradus opponitur lege divina prohibitus, in huiusmodi casibus, si videlicet contumax apparuerit is, in quem fuit 12+ actio 13 dirigenda, sive quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, sive quia malitiose se ipsum occultat, sive quia 14* impedit, ne possit ad eum citatio pervenire, testes lite 15 non contestata sunt merito admittendi, et le nihilominus, si de causa liqueat, ad diffinitivam sententiam procedendum. |. 2. Si vero aliter absens fuerit, et agatur de spirituali coniugio inter praelatum et ecclesiam fam contracto, electione maxime confirmata, illud in hoc articulo volumus observari, quod super expectatione talium personarum in sacris est canonibus diffinitum. §. 3. Quod si forsitan agatur de spirituali coniugio contrahendo, is, qui est in praelatum electus, per spatium sex mensium expectetur, nisi pensatis negotiis circumstantiis per superioris providentiam 17 magis vel minus fuerit exspectandus. §. 4. Si autem de carnali coniugio sit agendum, tam diu alteruter coniugum expectetur, donec de ipsius obitu verisimiliter 18 praesumatur, quia, quum sine culpa sit absens, ut, si captivitate, vel aegritudine, aut alio insto impedimento forsitan teneatur, aut etiam [ex] propria, sed non malitiosa voluntate, in remotis partibus moram faciat, ut de facili vel in brevi citari non possit, ei quidem praeiudicari non debet, quum habeat forsitan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam, eo nequaquam obstante, quod de lapsu carnis posset opponi, quoniam in coniugio multi casus occurrunt, in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur ly. §. 5. Sunt et 20 alii casus similiter speciales, quos alibi nos mentimtz.s distirxisse, in quibus absque litis contestatione legitime possunt testes produci, ut (puando excessum inquisitio vel testium publicatio imminet facienda. §. 6. In aliis yero casibus prudenter est attendendum, utrum contumax actione 21 reali, an 22 personali conveniatur. Si reali, mittendus est litigie actor in rei petitaе possessionem, ut taedio affectus reus veniat responsurus. Qui 23 si venerit infra 24 annum, iudicio sisti praestita cautione, ac exhibita satisfactione congrua expensarum, possessionem recuperet. Quodsi cautionem offerre neglexerit infra 25 annum, actor post annum verus constituetur 26 possessor, super proprietate duntaxat adversae parti defensione legitima 27 reservata. §. 7. Quodsi 28 super rebus immobilibus quisquam conveniatur, qui eas possidet nomine alieno, debet statim in iudicio dominum nominare, certo dierum spatio a indice statuendo 29, ebque ad eius notitiam perducendo 30, ut 31 vel ipse veniens, vel idoneum dirigens responsalem actoris intentionem excipiat 32. Si yero post tempus indultum 33 quod dispositum est noluerit adimplere, tanquam lite, quae ingeritur, ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est, ad interruptendam praescriptionem longi temporis contestata, domum possessionis iudex tribus 34 * edictis legitimis evocabit, et tunc ipso in eadem voluntate manente negotium summam examinans, in possessionem ipsarum rerum actorem mittere non tardabit, omni allegatione absenti super principali quaestione reservata 37+. §. 8. Si autem super 36 personali actione conveniatur, vel mittendus est actor in possessionem mobilium bonorum 37 * ipsius, vel immobilium, si forte mobilia non habeat, pro modo debiti declarati, vel in contumacem est ecclesiastica sententia proferenda, ita videlicet, quod alterutra poena, quae magis

Tit. VI. Cap. IV. 19) quos: Cae 20) iam dieti: Ch 21) securius: Chb 22) utramque: Cae gh; utrasque partes: Ch; ritirgae: Reg. 23) partes (partem: Caco) ad vestram praesentiam convocetis: CReg. 24) rationabiliter interp.: tb. 25) absque . . . cont.: deest: Reg. 26) culp. maxime: Cae 27) per censuram eccl.: C 28) praedictam: C Reg. 29) suum: deest: (j Reg. Cap. V. 1) Restitutum ex Rey. Bat. 61, 266.; Comp. Hl. c. 5, h. t. (2, 3.) 2) ser. as. 1209. — Potehast no. 3665. 3) add.: an non: Ch 4) aenex: Cg 5) inventa: 0 6) intra: Cont. B*lem. 7) esset: Codd. coll. o. Cabch Reg. 8) ut: deest: Ch 9) add.: praelati: Ch 10) moveretur: Ch; movetur: Ch 11) vel: C Reg. 12) fuerit: Codd. o. CReg. 13) accueatio: Cgh

14) quod: FQ, liCReg. 15) lite . . . cont.: addit. a Rallm. 16) et . . . proced.: add. a Raym. 17) prudentiam . . . exspectandum: Ck 18) verisimile: LaCh. 19) cogentur: Cah 20) et: deest: Ch 21) accusatione: Ch 22) veL: Chgh Reg. 23) Quod: Cabh 24) intra: Cout. B*hm. 25) intra: ib. 26) constituitur: Lalbh; constitueretur: Lb; efficiatur: af 27) legitime: M Reg. 28) Quodsi etc.: ad verbo?: fere desuinta sunt ex l. 2. c. tan' in mera. (3, 19.) 29) Maleado: Codd. coa. o. C Rey. 30) producendo: Cac 31) ut: deest: Cle 32) recipiat: La; elidat: Ch 33) statutum: Ch 34) trib: deest: Codd. coll. o. CReg. 35) servata: tb. 36) sup.: deest: Ch Reg. 37) bou.: exstat: FOLIX.

timeri debeat, iudex a principio sit contentus; ad alteram nihilominus processurus, si hoc meruerit protervitas contumacis, qui veniens infra annum vel post annum etiam audietur iuxta distinctionem in alio casu superius annotatam.

TITULUS VII.

DE JURAMENTO CALUMNIAE.

CAP. I.1

Clericus in causa ecclesiae suae iuramentum calumnia^o potest alteri committere, et per se iurare non cogitur, nec debet sine superioris licentia.

Honorius II.2.

Inhaerentes³ vestigiis praedecessorum nostrorum, dicentium, graviores quaestiones per summum Pontificem terminari-1, *† nostrorum fratrum consilio diligenter ingitito, iulius causae speciem. irrefragabiliter Deo opitulante decidimus.* Legibus itaque⁹ comperimus esse cautum, „ut nullus clericus iurare praesumat." Alibi vero reperitur scriptum⁰, ut omnes principales personae in primo litis exordio subeant calumniae⁷ iuramentum^s, propter quod⁹ plerisque¹⁹ venit in dubium, utrum clericus¹¹ iusiurandum praestare debeat, aut alii¹² personae liceat hoc officium delegare. Quia¹³ vero¹⁴ illud¹⁵ constitutionis edictum¹⁶, ubi¹⁷ clerici iurare prohibentur, a Marco¹⁸ Augusto Constantino¹⁹ praefecto praetorio de Constantinopolitana clericis²⁰ promulgatum fuisse²¹ videtur, idcirco ad alios²² non creditur pertinere. Ut ergo dubietas ista²³ penitus²⁴ auferatur, secundum etiam decisionem filii nostri²⁵ quondam²⁶ imperatoris, ut²⁷ accepimus, *Arimino factam tertio Nonas Aprilis, sicut ibi continetur*, cuius sunt verba haec²⁸: „Eius itaque interpretationem corroboramus, et divi Marci²⁹ constitutionem ita interpretari debere³⁰ decernimus³¹, ut ad omnium³² ecclesiarum clericos generaliter pertinere iudicetur³³. Nam quum imperator³⁴ Iustinianus iure decreverit³⁵ ut canones Patrum vim legum habere oporteat, et in nonnullis Patrum canonibus reperitur, ut clerici omnino iurare non audeant, dignum est, ut totus clericalis ordo a iuramento calumniae³⁷ praestando sit imminuendus³⁸. Praeterea statuti³⁹ principis⁴⁰ tenor penes nos talis esse⁴¹ dignoscitur: „Nos⁴² itaque, utriusque divinae⁴³ et humanae legis intentione servata⁴⁴, decernimus⁴⁵ et imperiali auctoritate irrefragabiliter⁴⁶ diffinimus, ut non⁴⁷ episcopus, non presbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, non abbas, non⁴⁸ aliquis monachus, vel sanctimonialis, in quacunque⁴⁹ causa sive⁵⁰ controversia, seu⁵¹ criminali sive civili⁵² iusiurandum compellatur qualibet ratione subire, sed aliis idoneis⁵³ defensoribus, si expedire ecclesiae suae noverit⁵⁴, huiusmodi⁵⁵ officium liceat delegare;" verum

cum hac⁵⁶ moderatione, ut episcopus⁵⁷, inconsulto Romano Pontifice, vel quisque⁵⁸ clericus inconsulto praelato suo minime iurare audeat⁵⁹. Omnibus autem episcopis, *ac candis generaliter sacerdotibus*, et⁶⁰ universo clero⁶¹ haec⁶² ita custodiri debere mandamus, ut, si quis in illam⁶³ constitutionem commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari, *non sumentes exemplum, seu formam a nobis, quod causa nostrorum fratrum et coepiscoporum a retinere el s'enarsie ecclesiae nuper fecimus, quando eorum voluntas et postulationi annuimus.*

CAP. II.1

In spiritualibus causis rle calumnia non ieratur.

Idem Ordinatore² Romanae ecclesiae Subdiacono et Magistro Omnibono.

Literas *Tbenignitatis vestrae benigna recepinus, in illibus, utrum in causa, quae inter venerabilem fratrem nostrum G. Bononiensem episcopum, et dilectum fratrem nostrum Aldricum; Paduanum abbatem sub vestro examine agitur, iuramentum calumniae praestari conveniat, requisistis.* Sane Romana ecclesia in his casibus⁴, in quibus de ecclesiis, decimis⁵ et rebus spiritualibus tantum⁶ agitur, iuramentum calumniae nec dare⁷, nec recipere consuevit eo⁸, quod tales causae non ex legum distictione, sed ex canonum aequitate finem debitum sortiuntur, canones autem iuramentum calumniae f.n huiusmodi causis¹⁰ nulli prorsus indicunt. Unde, contentione de iuramento calumniae praestando dimissa¹¹, ad ulteriora¹² discretio vestra¹³ procedat.

CAP. III.1

Principalis persona non indistincte relevatur ab o pere iurandi de calumnia, licet comparet per oeconomum; sed sibi val oeconomus est dolendum, inspeeta qualitate causae et personarum. H. d.

Eugenius Papal.

In pertractandis causis sacramentum³ calumniae⁴ non passim praecipituri exhiberi, sed *(pum feri sinimus* et⁵ causae et principalium personarum qualitate diligenter inspecta, quandoque per Spas⁶ principales personas, quandoque per oeconomos sibi indultos, qui causam omnino non nesciant⁷, *111 animam s' iurantem* illud¹⁵ praecipimus¹¹ praestari. Ut igitur causa, quae inter abbatem¹² S. Trinitatis et Ripulensem¹³ ecclesiam agitur, sine dilatione finem; debitum, auctore Domino sortitur, praesentium vobis auctoritate mandamus, quatenus sicut salubriter et competentius vobis videri fuerit, causam; ipsam, appellatone remota, dictante iustitia terminetis. Adiciamus etiam¹⁴ propter injuriam; *(panl. ignorante abbate* S. Trinitatis, Ripulensi abbati¹⁵ curvini;us illatanz, *Si alias ei iustitiam favere dignoscitur, monasterium S. Trinitatis nullatenus suo iure privetur*¹⁶.

T i t. VII. C ap. I. 1) Restitutunt ex App. XXXIII, 1.; Lips. XXXVII, 2.; Odas. XLIV, 1.; Bantb. XXXV, 1.; Comp. I. c. 2. de iur. cal. (1, 34.) 2) III.; FGIII.H; add.: omnibus episcopis orientalibus; K; Hon. II. op.urbis Romae omnibus ep. occidentalibus (oriental. O); Col?; cirt.; - ser. 1125-30., - Jaffé no. 5316., - Lex Hein'ici Imp. II. (data ao. 1047., aire rti ap. Ano. est, IV. Non. April. Arimino) gime verbotenus fere a Honorio refertur, exstat in Legg. Langob. H. 47. 11., et in Comp.I. c.1. h. t., el dento edita 3fon. Germ. LL.II.41. cf. Savigny Gesch. d. R. R. II, 224. (Ed. II.) 3) Adhaerentes: A1 4) add.: debere: GO 5) ita: ALR; romper. esse: deest: R; Quoniam in lege cautem est: Lang.; In lege cautum est: Mom. Gema. 6) rescriptum: Aal 7) de calumnia: O 8) iusiurandum: Collat. cirt. Lang. 9) propt. quod: u Rayes. add. 10) nonnullis legis peritis venit: Laog. Mme. Genn.; nonnullis legis (legum: R) peritis sed (reest: OPR) et (deest: dbck) aliis quaplurimis (deest: O) sapientibus venit: Coll. cirt. 11) clerici . . . debeant: Long. Atoo. Genn. 12) an alii: ASO 13) Quia enim: OPQRAk Atoo. Genn.; Qui varo: Ah; Quia ergo: Acto; Quia tomen: A b 14) voro: deest: FGHI 15) id: 31; illius: Lang. 16) examen: Q 17) ut cl. iur. prohibeantur: PR Lang. 18) ley.; Marciano-cf. I. 25. 6.1. 6. od. de epp. et cler. (1. S.); a Theodosio Augusto Tauro praefecto praetore: Mme. Cerro. 19) Constantinopolis: Aac 20) add.: constitutum: OPQR 21) fuisse: OR 22) add.: clericos: Ab 23) ab omnib.: AabcQ 24) pon.: deest: 9 25) Henrici: LaQR 26) add.: dilecti: P 27) anuo sui imperii, ut accipimus, factam tertio. Nos eius, inquam, interpr.: O; ut accipimus, Arimino (deest: R) factam (add.: anuo: 11) III. Non. April., sicut ibi cont., cuino etiam (et: R) haec v. sunt. Nos itaque eius: PR; ut accipimus Arimino (Arimini) Q factam III. Non. Apr., vel (deest: 9) sicut ibi continetur die, (die cuino: deest et legit.: et: 9) ruina haec verba sunt. Nos itaque eles: AQ 28) add.: et infra: Cont. Böhm. 29) cf. Oot. 18.; Theodosii: Mme. Genn. 30) debet: Aa; deest: MMoo. Gennor. 31) credimus: P; decrevimus: ASE Atoo. Cerro. 32) ut ad augmenti: P 33) videtur: A I 34) divus: APQR Long. Mon. Genn. 35) decrevit: AadPR 36) iureturatur: Long. Atoo. (lern. 37) cal.: add. a Rayo. 38) immuni esse procul dubio consecratur: Coll. cirt. Laang. Mon. Genn. 39) utriusque s[at]-- Ab 40) principalis: O; princepum: R 41) esos: deest: Q 42) Nos utique: FI; Quapropter nos nriusque videlicet: Long. Mon. Ger'm. 43) scilicet et: Ab 44) serv.: deest: Mon. Cerro. 45) decrevimus: AalRIPlt

46) irrefragabiliter: AabclO 47) nec . . . neo . . . nec: R Lang. 48) non mon., non sanct.: O 49) in qualicunque causa set/ (vel: A1) contr.: APQ; in quacunque causa vel contr.: O 50) vel: A ac 51) seu: deest: FGHI-A-JIN 52) sive civ.: deest: P 53) sed iuramentum propriis idoneis hoc off. debeant delegare: Lang.; sed suis idoneis advocatis hoc officium liceat delegare: Mor. Genn. 54) noverint: NColl. cirt. 55) huius: FGHI 56) irac: deest: P 57) episcopi: A1 58) quisquis: Codd. coll. o. Aa; alius: Ab; quivis: Acl; quia: QR; quilibet: O 59) audeant: Ab? 60) aut: APQR; ac: O 61) cl'rico: Ab; elcest: P 62) haec: deest: PONLA-MY Coll. cirt. 63) si quia in illa commis.: Codd. coll. o. APQR; hauc: O 64) quoniam: Ab.

Cap. II. 1) Restitutunt ex App. XXXIII, 2.; Lips. XXXVII, 2.; Casss. XLIV, 3.; Bantb. XXXV, 3.; Comp. I. c. 4. de iur. cal. (1, 34.) 2) Eugenius III. Arditiom (Cardioni: O; Arduino: Ab; Arone: A e: Arditoi: R) Rosa. eccl. subdiacono et mag. Omnibono: Coll. cirt. - ser. 1145-53. - JaTé no. 6684. 3) exagitur: A b 4) omnibus casib.: FNr in his causis: APQR; in quibus causis: O 5) do ecclesiasticis deicimis: Lct; de deicimis ecclesiasticis: APQII; de dec. ecclesiarum: O 6) tant.: deest: 9 7) nunc dare vel: Al; non de clara val: AKQR; nec dare vel: I 8) No gnod huiusmodi: IPQR; et quidem huiusmodi: P 1) ex: deest: O 10) in . . . caus.: arid. a Iluyrrr. 11) tua: deest: APQR 12) autiora: FGA.L.HNdEkl; interior.: 6'JR 13) cal.: O.

Cap. III. 1) Restitutunt ex App. XXXIII, 3.; Lips. XXXVII, 3.; Cass. XLIV, 3.; Bantb. XXXV, 3.; Comp. I. c. 4. de iur. cal. (1, 34.) 2) Augustinus servus Dei: Arel; Eug. servus Dei: Aabk; Idem (i. c. Eugen.): O; Eli gen. P.: QR; Ales.: P; Eug. III. ril. 81. G. presb. carel. et I. Aretino ep.: *enteros 3) Cod. Paris. Recherches p. 28. - 1145-53. - up. Jryfr rroo in: WiNus. 3) inramentum: O 4) de calumnia: Coll. cirt. 5) facimus: A1'Q; praecipimus: R 6) ips.: add. a Ramo. 7) nesciunt: O 8) anima: Pl roll. cirt. pr. Ab 9) principium personarum: O 10) ill.: deest: Coll. cirt. 11) maupr. damus: FOHIHMANQII; iubemus: O 12) abbatissai: A bel 13) Trempdamus: FOHIHMANQII; iubemus: R; 1) epulsemus: PQ 14) abbatissa: lensem: Ab 4) epistola: QRupulensem: R; 1) epulsemus: PQ 14) abbatissa: A I 15) abbas: Ab; aliter: Aal 16) haec verba note u: Ut igitur . . . nsgnc privetur: desunt: O. Dat. Segrfae VI. dal. dog. lheber. 1. l.

CAP. IV./

Inuorsitas tenetur jurare de calumnia, nisi relevet se conutitendo
oeconomum.

Idem A'lagalonensi 2 et R. Neumausensi3
Episcopis.

Imperatorum -1- scireculrium *leyes el scmlarum Polenta ec-*
clesiasticae (masilla liones viros religiosos in onn'ipoterltis Dei
s'ers\$io protegunl el defendrl, el nullant e's 'uolestia'n rel4
Inrbutionum, gttae sacro ordini contracNcal, irrogari permtitlaent.
Accepimus *tullen?*, quod 5 ab abbate et fratribus Clarevallis6,
sicut ab aliis, exigitur 7 calumniae iuramentum, quod c iudem
inter /;aires eirr.sclen s orclinis inusitahim est, el ad quod 9 acien-
dunl nos" eos cogere non a possumus nec debemus. §. i.
Sed ne aliena jura *Icleantur huiuslodl* 12 occasione illicite
detinere 13, et ipsi a causa sua decendant, si ex parte n ipso-
rum praedictunl ituranlentunl, quum res postulaverit 17, non
fuerit praestitum, eisdem 16 praccipimus, ut in suo mona-
sterio, *sicul imperiales leyes casentianet*, oeconomum statuunt,
qui pro eis petere et excipere, atque iuramentum de
calumnia 17, quum necesse fuerit, valeat exhibere. *j-Ideaque18*
per praesentia scripta Ji'aderritaiti t'restrcte mandantns, quate-ntrs
ensilen' freetres, qui in isla causa .suarl, sien! ratio exiyit, plenites
instrccti,c, Hi de culero surl i'va-a projNer l'i hoc passint con it-
lere, el aliis, quantum instilia permtitl, in tclrlibts cacesis debeaul
scdis/acere. §. 2. Tu cero, frater Neumausensis 23* episcopo,
oeconomum 11 idoneum statuas, qui in tali officio conveniens
ipsi monasterio videatur.

CAP. V.1

Clerici etiam in cora, rausis iurant de calumnia, contraria consuetudine
non obstante.

Lucius 111. Heliensi Episcopo et Archidiacono
Norvicensi'-.

Ceterum, quia novis morbis *noca* convenit antidota
praeparari, *coluntus el* mandamus, quatenus 3 in 4 causa
fideiussionis, quae inter R. clericum de sancto Albano, et I.5
et F. canonicos 7 Londonenses 8 vertitur, ad veritatem eli-
ciendam appellatione cessante s praestari faciatis ab utraque
parte 10 calumniae iuramentum, consuetudine 11 quae legi
contraria est, non obstante. [Dat. ROM. ap. S. I'elr. V. Id.
Dec.] 12

CAP. VI.

Procurator vel syndicus universitatis ecclesiasticae vel saecularis de
calumnia jurare potest. H. d.

Innocentius III. Episcopo Placentino.

Quum causam, quae inter *renerabilent /iratrent v'ostrum*
Ravennatensem archiepiscopum et 2 commune Faventinum
super villa Luci ac quibusdam aliis vertitur, delegatis iudici-
bus duxerimus committendam, et iidem in negotio minime
processissent, nos partibus dedimus in mandatis, ut pro
ipsa causa nostro se c:onspectui praesentarent. Quorum

procuratoribus cum instrumentis de rato in nostra prae-
sentia constitutis, qurrm *aliquamdiu super litis c.ontestatione,*
receptione1 quorundatn testium el5 nadas exceptionibus fuisset itt
nastra praesentia ilispltdatn, nos tanrlem petitionem ipsius
archiepiscopi per procuratorem eius fecimus exhiberi et ad
eam partem alteram 6 respondere, ac, interrogationibus et
responsonibus redactis in scriptis et lite coram nobis plenis-
sime 7 contestata., fecimus calumniae iuramentum ab 8 ipsis
procuratoribus utrinque praestari. [Quia cero etc. (cf. c. 37.
de test. 11. 20.) Dat. Ferentini Y. Kal. Iul, i(o. I.V. 1206.)]

CAP. VII.

Episcopus iurat de calumnia, si per se ipsum elegit litigare, propositis
tantmn, non tactis evangeliiis. Si vero per syndicum litigat, per illunt
poterit merare. H. d. - §. 1. Actor refutando inrumentum calumniae sine
causa, caciare debet ab instituta actione; reos antena debuit haberi pro
confesso. liso dicit.

Gregorius IX. Episcopo Helvacensil*

Quum in causa pecuniaria, quam inter te et R. 9" motam
esse proponis, non per te, sed per syndicum vel actorem
elegeris litigare, per illunl quidem praestandum erit ca-
lumniae iuramentum. Quod si per te ipsum, propositis tan-
tum, sed non tactis evangeliiis, slcut in dicendo testimonio,
a te videtur huiusmodi iuramentunl exhibendum. (El in'ra:)
§. 1. Poena vero recusantis hoc iuramentunl, quum praestan-
dum fuerit, est, ut actor ab instituta cadat actione, reus
autem haberi debeat pro confesso.

TITULUS VIII.

DE DILATIONIBUS.

CAP. 1.1

Sumria sic, ne videatur convenire rubrican de appellationibus: Citatio
vocatoria cum peremptoria non debet esse ujmis brevis, maxjme ubi de
rehus ecclesiasticis agitur; nisi necessitas allud suggerat.

Alexander III. Cantuat-iensi 2 et Vigoriensi
Episcopis.

Dilecti filii *nostri*, abbas et monachi 3 de H. nobis
insinuare curarunt 4, quod, quum 5 causam, quae vertitur
inter ipsos et nloniales 6 de Leden. 7*, super ecclesia de
Alten. 8*, decano 9 et archidiacono Linconensibus 111 com-
miserimus 11* terminandanl, ipsi 12 timentes, *se a praedictis*
iudicibus aggravari 11, eo, quod ad primam citationem ter-
minun 14 sibi nimia brevem et peremptoriunl statuerunt,
ad nostram audientiam duxerunt appellandum 15; ; ipsi *nihilo-*
minus praedictant ecclesiant prctef(lhs manialiblt adGrdiccicerunt
(et infi'a) 11-. Quia yero non spectat ad iuris ordinem, diem
peremptorium, *el maxime, quum de rehus ecclesiasticis*
agitur, nisi forte necessitate urgente 11, taliter 18 maturare,
nec etiam in eos, qui se cantuntaciter absentan-t, sententia'n lah-
iter 12 promulgare, nisi ut pars adversa in possessionem nlltatur,

Wigorniensi: h:; ser. uo. 1181. - .laff'e no. 9427. 3) ut: *Call. cilt.* 4) in ...
vertitur: *deest: OPQR* 5) lo.: *LaN; He.: Ak; Hellatu: Aabcl - rf. c. 4. cit.*
6) Ph: *F; Phi. ad l Ph. : .4 u. e.: Phjeippum* 7) clericos: *dbl 8)* Laud-
nenses: *F; London: HALA* 9) remota: *AabCQ* 10) parte: *deest: t)*
11) consuetud ohst.: *adal. a Royo? es e. 3. de fid. (3, 22.)* 12) *saibser.*
dedinat ex QR.

Cap. VII. 1) *Comp. III. e. xui. h. t. (1, 26.) - Integra exslal iiafra de test.*
(2, 20.), *restituid ex Rng. preti l., IX, 109, et Comp. III. c. 10. de test. (2, 12.), ad*
gxtod copal, ue recaquere violentes lechones oparterel, lectores dar.eimus ab-
legandos case. - Potllaast no. 2824. 2) et: *deest: Ch* 3) ad ipsam causara
agendam: *Ch* 4) et recept.: *ib.* 5) et cuto: *ib.* 6) *add.*: etc.: *Ch Balan.,*
quod omnono sarpen/lnam est., 7) legitime: *Ghri* 8) *ah ... provv.*
add. a Rcyon.

Cap. VII. 1) Relimensi: *A'*; Ledargensi: *H*; Belnnensi: *I*; Belve-
nensi: *N* - 1227-34. - *Pothasl no. 9590. 2) 31.: Codd. coll. o.*

Tit. VIII. Cap. 1. 11 *Restituido? ex Lipa. XI., 4.; Cass. XLVI, 3.;*
Bamb. XXXVII, 3.; Comp. I. e. 3. de dol. (2, 10.) - Jlu'a2is argument' epistola
et iisdem fere verbis scripta, gataal' sam caendamt esl, rie gris eandena caen
has osar pulet, ecstat a'n App. I[l, 5 - 2) Carn: La; Canten: Lli; Cant. et
Wigorn. epp.: Ah., Cattuar. et Wigot'niensi: Ji; Cant. archiep.: Q; Cant.
et Wi. ep.: Al; Cant. archiep. et Wig. ep.: P- 1159-81. - Jaff'e no. 8893.
3) mon. H.: *Aabck*; sancti H.: *Al*; de H.: *deest: PQR* 4) sea insinuatione
monstrauit: *La*; nobis monstraverunt: *Loll. cilt.* 5) quum: *cleest: P*
6) monachos: *R* 7) *Losen.: FH1. JIA*; L.: *G*; Lesern.: *A*; *Losen.: N*;
Flesen.: R; *Molesee: P*; *Pet.: Q* 8) *Alt.: F.4cdkPfr*; *Al.: G*; *Ale.: I*;
Alteya: JC; *Altin.: Aadrl*; *Alt.: Ag* 9) decano Linconensi (Lingott): *R*;
Lincolen: P; et areb.: *Coll. cilt.* 10) *littlodon: La; Lincol: Lb* 11) com-
missimis: *FhPQ*; commississenms: *R* 12) ptmedicti albas et fratres:
Coll. cilt. 13) gravari: *PQR* 14) diem perentptm sibi statuerunt, ad
audientiam nostram appellavetunt (appellaverunt): *Q*; *Coll. cilt.* 15) sed
ipsi: *mate: llichl.* 16) et inf.: *mate desid.: Richt.* 17) ingruento: *Codd.*
boli. o. pr. H (imulineute) - *IIIR* 18) ita: *Colh cilt.* 19) *tal.: deest: Q*

Ti t. VII. Cap. IV. 1) *ResG'litunt exApp. XXIII,4.; Lr/lrs. XXXVII, 4.;*
Coas. XLIV,4.; Bamb. XXXII,4.; Comp. I. c.5. l.4. t. (1,34.) 2) Magdeburg, et
Vian.: La; Alagal. Nomasen.: Lb; Magulot et Neuman. epp.: X; R.
llegal. Neumac. episcopis: Aargi; Mat. episcopo: Ad; Magal. et Nema-
usensi ep.: Je; Magua. et A. Neumacen.: At; Jlagal. et Jauuens.: Ah;
Mogol. liumacen. epp.: Al; R. Alagal. et A. Nevincen. cpp.: Ab; R.
Harabensi et Auemcusi epp.: Q; R. Magal. et A. Nemaus. epp.: P; Magal.
et Nemanensi epp.: Q; It. Blagalensi et A. Aienanensi epp.: R; Arelatensi
atehiep., Alagalonensi et Avenionensi (gaae geaitet lecho maat pro-
bando. esse, cf. c. c.ctn) epp.: Vulneras ex Cod. Paras. Recherhes p. 46. -
llagnlona iasnlst ist ad 6'aliciaut pert0acns: episcopatns est Mont. Pessul.
(3foatpclleia) c'xriaes episcopi tulle teneporis 5nbstaati0rae residubant. 3) Neuma-
usiensi: II; Nmauseusi: !I; Nuemac.: I; Numen.: 11 -- 1145-53. -
Jr(fl no. 667:3. 4) porturbatiouem: P 5) quo, quidam causidici
de torra vestra occasione decidondarum litium, quae aliquando solent
emergere, ab ab. etc.: *Con. edit.* (i) *Franchaovallis: aabk reste; deest: Al;*
l'rahaevallis: PQ; l'raukivallis: R; Franchiaovallis: O 7) exigitis: *FK;*
ab aliis houainibns exigebatur iurantem de calumnia sicut (exhibetur: *PR;*
exigebatur: *Il*); *Coll. cilt.* 8) huius; itac 9) id: *Coll. cilt.* 10) nos: *deest:*
AbCQ 11) nec: *Q* 12) alieni hae occasione: *O* 13) detineri: *AbP* 14) a
parte: *Luzib* 15) *expostulavit: Ase*; *expostulaverit: IIQ; postulavit: Ak;*
si res ita postulavit: *O* 16) eis: *Call. cilt. pr.Ac* (ci) 17) iur. calumniae: *6'If*
18) *Ideoque etc. asgaie ad extrem. de.sideravit: O* 19) per: *labe Richt.*
20) *kg.: Nernauseusis: KAll*; *In e.cll. Codd. nanaeaa carupin est; - Nintes -*
21) personara Monean), quae in tal! silicio convenions videatur, ipsi
monasterio oeconomum statuas: *APQR.*

Cap. V. 1) *Reslitaahat ex Comp. 1. e. 6. h. 1. (1, 34.) - Integra epistola,*
quara v'cibis qeribursant mlditis est traussaunta, exstat: in App. XXII, 5.;
Lips. XXX VII, 5.; Cass. XLIV, 5.; !han?. XXXV, 5.; *Comp. I. c. 4. de*
luteiuss. (3, 18.) et infra c. 2. (3, 22.) 2) Hel. (dcest: Aad) ep. et archid.
Norvicensi, P. C. Perveniit: A (cl. c. 4. cit. de fid.); ep. Heliensi et S. archid.
Norv.: O; G. El. ep. et S. are) rid. Norw.: P; ven. fratr. U. El. ep. et dil.
filio 15110 archid. Norv.: Q; venerab. El. ep. et dil. fratri suo archjep.

lit sic taedio affecti ludio siare cogantur, fraternitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus 20, si est ita, revocato in irritum, si quid inveneritis post appellationem huiusmodi attentatum, in causa iuxta l. priorum 22 tenorem literarum procedatis.*

CAP. 11.1

Induciae deliberationis denegantur reo, si per literas citatorias plene potuit instrui, et deliberare super eo, de quo quaeritur.

Coelestinus III.2

Praeterea in tuo petitorio adiecisti, quod, quum causae tibi a sede apostolica delegantur, in 3* literis citatoriis rescriptum apostolicum inseris 4, ut, eo viso, deliberare valeat qui ab altero convenitur; quoniamque non ad primam et secundam carzoricam citationem, sed ad tertiam peremptoriam tantummodo veniat 5, actore autem orantem citationem veniente, et ipse actor intentionem suam in iure proponat, reus vero citationi eius intendens, tunc primo deliberationis reglari inducias, quum actor eidem citatorem recepisset, asserens etiam 6, quod tam longo citationum 10 spatio, si voluerit, plenae deliberationis tempus potuit habere. §. 1. Quia igitur 11, quid agendum sit in hoc casu 12 desideras edoceri, taliter tibi 13* respondemus, quod, praedictum modo reo ad iudicium legitime 14 convocato 15, si ex rescripto sibi transmissum plene potuit instrui super eo, de quo 16 in iudicio convenitur, induciae deliberationis [sibi] 17 non sunt ulterius indulgendae, sed procedendum potius est ad examinationem causae, et finem ei debitum imponendum. [Dat. Lat. A.o. III. I 193.]

CAP. III.1

Ex declaratione verbi generalis vel ambigui positi in libello novae induciae deliberationis dandae non sunt, si per expressa potuit reos deliberare super ambiguitate illa vel generalitate. H. d.

Honorius III. Ferentino 2 Episcopo.

Litterae tuae ac petitio dilecti filii presbyteri 3* sanctuarum 4* Prisciae et Aquilae de Urbe 5 nobis exhibitae continebant, quoque, quum causam, quae inter ipsum archipresbyterum ex una parte, et nobiles viros Andream Alatinum et G. ac fratres et filios eorum ex altera super quibusdam possessionibus et rebus aliis vertitur, tibi duas in litteris committendum Idem presbyter 6* contra 7 nobiles viros A. et G. libellum ecclesiae suae nomine obtulit, continentem, quod pensio de dictis possessionibus soluta non fuerat ipsi ecclesiae, elapsis iam tribus annis et ultra. Nobilibus vero ipsis petentibus, ut explicaret 3 ipsis spatium, quod per illam adiectionem: „et ultra,” significari volebat, et ipso presbytero 10 exprimente, quod septem annis fuerat in dictae pensionis solutione cessatum, et iidem nobiles dicentes, libellum esse 11 huiusmodi expressione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias. Quas quia denegasti eisdem, ad 12* nostam audientiam appellaverunt. Nos igitur appellationem huiusmodi frivolam reputantes, fraternitati tue mandamus, quatenus, ea nequaquam obstante, in negotio ipso ratione praevia procedas iuxta priorum continentiam literarum.

T i t. VIII. Cap. I. 20) lo CL. II. ca. hoc cap. extrema par. ita se 11aet: quatenus partes convocetis, et si constiterit, quod a sententia lata fuisset (fuera: ALQ), eo, quod praedictae partes venio ad indicio stare noluerint, adversam partem faciat in ipsius ecclesiae possessionem induci. Portea si statim, vel infra (intra: A 1) annum idem abbas vol (et: AkR) fratres vobis praestiterit cautionem quod vestro super hoc stabunt indicio possessionem ea (eis: QR) restituitis. 21) in causa etc.: .9; in causa ... proced.: deest: M 22) priorum etc.: EN; priorum tenorem etc.: 11; priorum continentiam etc.: GH.

Cap. II. 1) Restituitur ex Lnc. ap. Bal. II. 11, 376; Gil. m. c. un. (2, 4); Comp. II. c. im. h. t. (2, 4.) 2) add.: P. C. Plerumque: B; - cf. c. 4. de don. la. L. vir. et sir. (4, 20.) Abbati Viziliacensi in III. libr. Reg. Lnc. ao. 1193. - igfe ne. 194. 15, 3) et iu: FGHIKLN Bab. c) sic insertum: Bb 5) reos venial: Bb 6) idear: Sa 7) concordet vel conf.: Bb 8) quia ... recipit: Bb 9) et.: deest: Bb 10) citationis: BU: 11) Quia igitur quid agendum sit in utroque apostolico responso desideras edoceri, in primo taliter respondemus, quod si mallar etc. (cf. c. 4. cit. de don.) In secundo vera caso dicimus, quod praedicto etc.: Loc. 12) add.: apostolico responso: Richt. 13) tibi: deest: FGHIKMN Bac. i Loe. 14) leg.: add. a Bayos. 15) vocato: lighi 16) quo conveniebatur: B Sa Luc. 17) sibi deest etiam: Sa.

Cap. 111. 1) Restituitur ex Comp. V. c. eta. ir. t. (2, 4.) 2) For. ep.:

CAP. IV.1

Si citatus in causa ardua de longinquo vocatur pro publica utilitate, oclara ad locura iudicii, ita, quod infra terminum citationis deliberare, et alia sibi necessaria ad comparandum explicare non potuit, la termino respondere non cogitur, si reperitur in loco iudicii, sed babeat novas inducias. H. d. notabiliter.

Gregorius IX. Abbati Aquae vivae Turonensis dioecesis et Archidiacono Turonensi.

Exposuit nobis Bituricensis archiepiscopus (Et infra:) Burdegalensi archiepiscopo dedimus in mandatis 2, ut super iure prlmatiae, quam in eo et in 3* provincia sua dictus Bituricensis archiepiscopus 4* se habere proponit 5, ad initium proxime praeteritae Quadragesimae, quod ei terminum peremptorium assignavimus, per se aut per procuratorem idoneum se conspectui nostro praesentaret. Quumque postmodum personaliter vocatus pro ecclesiae Romanae subsidio ad nostram audientiam 6* accessisset, dictus Bituricensis archiepiscopus apud sedem apostolicam constitutus postulavit instanter, ut in eodem negotio procedere deberemus. Idem vero Burdegalensis archiepiscopus ad propria rediens constituit pro se procuratorem in ipso negotio, qui, salvis exceptionibus sibi competentibus in respondendo et defendendo ad alios, omnia faceret, quae in propria erat persona facturus. Petente ergo archiepiscopo supradicto, ut praefatus procurator responderet eidem, ille excipiendo proposuit, se ad hoc non teneri, quum pro alia maiori causa, pro publica scilicet utilitate, dictus Burdegalensis vocatus, pro absente reputari debuerat et revocandi domum privilegium habuisset. Nondum etiam super hoc deliberaverat cum suffraganeis suis et aliis, quorum consilium tam ardua causa requirit, nec tempus habuerat, in quo ad utrumque negotium valuerit, sicut expediret, esse paratus. Sed pars altera econtra 7 respondit, quod, quum super quaestione praedicta prius fuerit 3 evocatus, nostrae intentionis non fuerat primum mandatum per posterius revocare. Temporis quoque spatium habuerat tam prolixum, ut potuisset, si voluisset, super causa deliberare praedicta, sicut 8* fecerat cum iudicibus, et commode utrique negotio imminere. (Et infra:) Nos igitur de consilio fratrum nostrorum usque ad proximum 10 venturum festum Nativitatis dominicae clilationeni adhuc sibi duximus indulgentiam.

TITULUS IX.

DE FERIIS.

CAP. I.

Diebus dominicas mercaria, litigan, iudican, vel iarani non debet, sed de vespera in vesperam debent celebrari.

Ex concilio apud Compendium.

Omnes dies dominicos a vespera in vesperam 2 cum omni veneratione 3 decernimus observare 4, et ab omni illicito opere abstinere, ut in eis mercatum minime fiat 7, neque placitum, neque 3 aliquis acl mordero vel acl 5 poenam iudicetur, nec sacramenta nisi pro pace vel alia necessitate, praestentur.

deest: a; Ferrariensis: L. LEL: Florentino: 1'; l'ereninati: Ead. 12113-27. -- Pot(hast teo. 7747.

3) archipresbyteri: Codd. co. 11. o. E cf. lamen Cor. Lt. el C'iroa. ad h. l. 4) sanctorum: F(1191) Albis' 5) domino: Ec; dentro: Ed 6) archipresbyter ter: h' - cf. not. 3. 7) contra ... G.: add. a ilagst. 3) pro: Eabd 9) explicarent: C; exemplificarent eis: 11: explicarent: Eh 10) archipresb.: E 11) ecclesiae: E 12) ad: Lleest: CHILME.

Cap. IV. 1) 1227-34. - Pot(hast no. 9591. 2) praeceptis: FGRIN 3) in: dcest: FGHLN 4) arch.: deest: IIIIE..II 5) proposuit: Cont. Bolent. O) praesentiam: GHhL31Y 7) contra: F.V 8) fnerat: FHK Cont. Brilaa. 9) sicut et: L'odd. coll. o. 10) preximo: FH; primo: GIN; primum: A" L.

Tit. IX. Cap. I. 1) c. 37. corre. illog. hui. so. 813. (cf. Beis. Lee. I. 153.) Regato I. 384.; Bsrcl. II. 81. 85.; leo Decr. IV. 16.; Comp. I. e. un. /r. t. (1, 7.) 2) a vesp. ... vesperam: deest: Rey. Burch. e. 35. oriy. 3) add.: et observatiene: Ivo 4) observare decrevimus: lley. llavch.; decrevimus observare: orig.; observare decern.: Aabel; observatione venerat docero.: Al 5) orno: deest: Reg. Bm'ch.; a servili op.: orig. 5) et nt ... morcatns: Rey. Btrch. leo oriy. 7) sit: ib. 3) ubi: Rey. liurcl. Iro oriq. Aubel 9) ad: deest: loo 10) rice sacramenta inventor: Coll. gilt.: deest: oral.; sed exst. iu Capit. Bened.; add.: nisi pro pace faciwea: Burch. c. Si. lea: 1; nisi ad pacem: Barch. c. 85.

CAP. II.

Festono/ principio/ et tinit fieri debet secundum ipsorum magnitudinem et consuetudinem regionis. Iiso primo. la praecipuis festis et infra Pascha et Pentecosten non fit solonnis genuina flexio. fii tornen tuno rin tel vel episcopi ordinator, seco/don urdis/adonis modum goma flecta tur. Ifos secundo. Itornata ecclesia specio festum do Trinitate non facit; scrvatur tomen do hoc cuiusque ecclesiae consuetudo. Iloc tertio.

Alexander III.2

Ouoniani in parte (*El aiafi'a:*) i ée•tranc valuntux pradentiam certacognitione tenere, quatiqñ 3. Licet scriptum sit, de vespera' in 5 vesperam 6 celebrabitis sabbata vestra, festorum tomen 7 principium et finis iuxta eorum s qualitatem et hurta diversarum regionum consuetudinem debet attendi 9, et, sicut magnitudo dierum 10 exigit celebrari, sic prius incipere, et tardius terminari *cera ll rrtiune cidentar. (G't infra): §. 1.* Diebus autem dominicis et 10 aliis praecipuis festivitibus, sive inter Pascha et Pentecosten, genuum flexio nequaquam debet fieri, nisi aliquis ex 13 devotione id 14 velit facere in 15 secreto. §. 2. In consecrationibus autem episcoporum et clericorum ordinationibus consecrans et consecratus 16 tantum genua flectere possunt, secundum quod consecrationismodus requirit. §. 3. Praeterea festivitas sanctae Trinitatis secundum consuetudines 11 clivsarum regionum a quibusdam consuevit in octavis Pentecostes, ab aliis in dominica prima ante Adventum Domini celebrari. Ecclesia siquidem Romana in usu non habet, quod 15* in aliquo tempore huiusmodi celebret specialiter festivitatem, quum singulis diebus 1J „Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto" et cetera similia 1* dicantur ad Jan dem pertinentia Trinitatis. *Quare tibi, frater eni* Cheépliscople de uso »alfi co die, quo sanetae Trinitatis festivitas Uelcbrtur, certunt nequaquam plotuiurs dm'e responsum.

CAP. III.1

I'ropter uocessitatem alinentoftmt Hect diebus feriatis in honorem] Dei opori servili intendere, maxime circo ron tempore perituram. H. d.

Idem Triburiensi Archiepiscopo.

Licet tam veteris quam novi testamenti pagina septimum diem ad humanam quietem specialiter deputaverit 3, et tam eum quam alios dies maiestati 4 altissimae 5 deputatus, nec non natalitia sanctorum martyrum ecclesia 6 decreverit 7 observancia s, et in his ab omni opere servili cessandum, nos tomen, quilius ab mminum provisorae ecclesiae reglines est luvrvvissint, super bis, quae necessitas exigit, y. Christi fidelibus l'entonar corrmorle providere, nt, si guando eos non seraili operi in/ exi lo itctioni 11 peccali, sed necessaria rictui et 'gestitni guerenrla forte intendere contigerit, volutus, tri els apostolicte serlis prociendia 12 misericordia consueta st-ibceniati 13. Inrle 14 siquilem eo est qunrl 17 regionem vestram, gacre 16 non mulis frugibus abundet, et mare, in quo populus maiorem consuevit habere sustentationem., sterilius solito effectum fuisse multorum relictionibus coyrtoscentes, auctoritate B. Yetri 17 et ninstret Indulgemus, ut liccat parochianis vestris diebus dominicis et aliis festis, praeterquam in maioribus anni solennitatibus, si alectia terrae se inclinaverint, eorum captioni 15 ingruente 16 necessitate intendere, ita lamen, quod post factam capturarā ecclesiis circumpositis et Christi pauperibus congruum faciant portionem. Si antena illi, qui aliquos clics in pone et aqua ex

ineincta sibi poenitentia tenentur pera ere, panero quo vescantur, non habent aut piscibus vel lo aliis cibariis si necessitas exegerit reficiantur, moderata lamen discretione habita 21, quod bis non ad delicias, sed ad necessariam soluntmodo susientationem utantur.

C AP. IV.,

Tres septimanae, quibus canon prohibet fieri nuptias ante festum Ioannis ilapstiae, non continuantur festo, sed iutelligitur de septimana Ascensionis cum duabus sequentibus.

Clemens III. alias Coelestinus 2*.

Capellanus tuus, frater episcopo, coram nobis ex parte tua proposuit, quod, quum statuta 3 canonica declarent nuptias tribus 1 septimanis 5* ante festum Nativitatis 6 B.7 Ioannis Baptistae minime celebrari debere, quidam hebdomadas illas absque interpellatione 3* continuandas intelligunt. Alii yero inter festum et ipsas 3 volentes facere intervallum, illud dicunt ob reverentiam festivitatis 10 Pentecostes fuisse statutum, quae in septimanis istis 11+ solet intervenire quandoque, et sic a tribus diebus rogationum ante Ascensionem Domini inchoantes, usque ad octavum diem post Pentecosten 12, illis hebdomadis computatis, illo tantum spatio ternporis celebrari nuptias non permittunt, earum 13 celebrationem abinde nullatenus inhibentes. Quia ergo 14* consulti fuimus, utra 15 istarum opinionum potior videatur, nobis et fratribus nostris apparuit, quod, licet 16 ea 17 sit Romanae ecclesiae consuetudo a 18 longis 19 retro temporibus observata, ut quocumque tempore 20 matrimonium contrahatur consensu interveniente legitimo de praesenti 21, quia 22 tomen a septuagesima usque ad septem dies 23 post Pentecosten celebrari nuptiae non sinuntur 21, et postea etiam 25 tribus 21 septimanis vel pluribus ante festivitatem 27 sancti Ioannis sine differentia celebrant 1r 23, posterior sententia meliori et stltbiliiori titit 1r 29 ratione, et, sive secundum canones a septuagesimae usque post octavas Paschae, sive iuxta consuetudinem ecclesiae Romanae 30* usque post septem dies 11 festi 32 Pentecostes 33, quod 11* caret octavis, nuptiae suspendantur, in dominica, quae sequitur, et deinceps 35 possunt 36 licite celebrari.

CAP. V.

In feris introductis in honorem Dei et sanctorum, nisi ob necessitate vel pietatem, iudicium exerceri non potest, etiam de consensu partium; ferias tamen introductis favore hominum partes renunciare possunt.

Gregorius IX.1

Conquestus est nobis (*Et infra:*) Quamvis non prorogari, sed expediri deceat quaestiones, debet tamen iudicialis strepitus diebus conquiescere feriatis, qui ob reverentiam Dei noscuntur esse statuti, scilicet Natalis Domini, sancti Stephani, Ioannis Evangelistae, Innocentium 2, sancti Silvestri, Circumcisionis, Epiphaniae 3*, VII. diebus dominicae Passionis, Resurrectionis cum VII. sequentibus 4, Ascensionis, Pentecostes cum duobus, qui sequuntur 5, Nativitatis Ioannis Baptistae, festivitatum omnium Virginis gloriosae, XII. Apostolorum, et praecipue Petri et Pauli, beati Laurentii, dedicationis beati Michaelis, solennitatis omnium sanctorum, ac diebus dominicis, ceterisque solennitatibus, quas singuli episcopi in suis dioecesebus cum clero et

1'it. IX. Cap. II. 1) Ilesilulzml ex Alaa. 2. (2, 3.); Comp. II. c. 2. h. t. (a, 5.) 2) ir+scr. ouittitar: L.11.V; Terdonensis archiep.: Baejghi; Terdon. ep.: Be; Tric'ilir:nsi u'chirliacono: Bb; Terraconensi archiep.: Bd; Trudensi archiep.: 1'1'c — Archiepiscopo caidan llave epistolam scriptam fuisse, ipsius eius e.ctmna verba docent. (dama itagae Terdoensis sire Terdonensis sedes aoe metropolitano sed episcopali tantum rare praedita sit, rctiueudam hmac inscript. assc facile. intcllrgitru'. Ad Gallicam gncndan ad'chiep. Alexandram rscrptissc, censa (mr)salesiar.s, (al l'.psalicaep Jan. a Costa, vana, nd enlelur, coactata ar tr-geec atinis. — 1159-81. — Jrsifé aro 9169. 3) quod: Bb'1' .1) vespero: Bae'1' 5) ad: LbNB7' 5) vesperum celebravimus ... nostra: Bb 7) tan. causa: 1b 8) eor.: rlec.cl: 1b 9) considerat: BT 10) diei: BbT 11) non sine: 1lb 12) vel: 1' 13) secreta: Bb 14) hoc: Bb; deest: BagT 15) in: deest: Bacchi; in secr.: rlecsl: lib 16) consecrandus: B'i 17) consuettudinern: 0HBecl' 18) nt: Coa. coll. o. B; ut (in: deest): T 19) horis: 1'1' 20) consimilia: (11111)lNBacghiT; et eisdem similia: lib.

Cap. 111. 1) Ilesilitatran r.e Afan. 3. (2, 3.); 001117/L. c. 3. h. t. (2, 5.) 2) Tribal' archiep. et eius suffr.: B (pr. Be: i3ibuieriensi) 1'Ta anniaao rilosae. Ipsalicae ro'ch. scriplatae fuisse — gaaan Pe olla geticlem liern'aoa similitas sil — tncrcr em-tiech Boras a Costa. Nos gadcan cam llictera scripteaa ohia jalsae saFSpicaalefl' Nidr. (i. e. NidresfCUS!). ad gnept archiepiscopatem (Drwtheim) gaee de Merma captura an ipsa sp. Iegx o'rlvn', aroat inoommode rileterr refcri posse; Vrua ad 1Yibr:menscm, qui et A"iLrorerdis oppellatar epistolam direclwa fuisse feaseri ucgait, jarple (mi Jibm'niae episcopatas — nore archiep. — jaerit — 1159-81. — Japfi no. 9178. 3) deputavit: Bglei 4) divinae plai.: Bb 5) altissimf: BT 17) in ecclesia: BL 7) decernit: Baghr; decrevit: Bbe.; decernat: 1' 8) observandos: Beg 9) exegerit: Bb 19) Hicljt. mate: vel 11) add.: vel operi: Bb 12) prov.: deest: ib.

13) subveniatur: ib. 14) lude: deest: 1' 15) siq. est quod: Cbc; inde siquidem est, quod quum regio vestra: Bai 16) quod: 1'; qurim: Richl. 17) add.: et Pauli: Bb 18) captione: T 19) ingruenti (nec: deest): Babcy; ingruenter int.: B'i 20) aut: Baci 21) adhibita: Bab.

Cap. 1V. 1) Restalutun ex Gil?; ami. c. no. (2, 5.); Cod. Hal. Comp. II. c. 4. Ir. t. (2, 5.) 2) al. Coelestin.: deest: FCHF; idem (Clem. III.) Abulensi (Avila ep. au Hispan(cr silos —) episcop: U— 1187-91. — Japf6 uo. 10242. 3) instituta: Bh — cf. 10. C. XXXIII. qu. 4. 4) in tr.: Bg; tibi tr.: Bla 5) hebdomadis: FG7jfl.71NBcteh; hebdomadibus: BbgSa 6) Nat.: deest: FCLN 7) sancti: VBS'a 8) interpolatione: FGHRacSall 9) (1116) nnpnias: 135 10) solennitatis (ob rev.: deest): 1/ 11) ipsis: IGHIL, lfnBaegi'a; illis: BLh 12) sinantur: F, IIN; diem Pentecostes: Bb; et per diem Post. et illis: Bh 13) eartunq: Bb; item earum: Be 14) igitur: Cudd. coll. o' B'Sa 15) gime: La; quae illarum: Lb; utrum ratio istarum opinionum posterior vel prior potior: Bb; ultra quae ist. op. potior vel prior: Bh 16) quunr: B'Sa 17) ea: deest: 11 18) in: Bb 19) longe: 11 20) temp.: deest: U 21) de praes.: deest: ib. 22) quia: arla. a Barna. 23) septimwn diem: BbhSa Cont. B6bm. 24) sinantur: BbhSa 25) posica vero: U: et.: deest: LB6Sa 26) in trib.: LaBhS(a 27) solenn Bateas: U 28) celebrantur: llSet 29) fovetur: BabegiSa U; servetur: Bh 30) Rom.: deest: FGHI(MN 31) septimum diem: BbghiSa Cont. B'hm. 32) festivitatis: 1; deest: La 33) Pentecosten.: FA' 34) qui: GHIA 'df. VBabgeSa; quod ... oct.: deest: 1 35) deinde vel deinceps: BG 36) indistincte (deinde distriete: Blr) valeant cel.: BLct.

Cap. V. 1) 1227-34. — Potphast so. 9592. 2) Imoeuetum: FGH 3) Epiphaniarum: FGHMA'; et Epiphaniarum: La 4) add.: diebus: MN 5) subsequuntur: LaMN.

populo duxerint solenniter venerandas, quibus utique solennibus feriis, nisi necessitas urgeat vel pietas suadeat, usque adeo convenit ab huiusmodi abstinere, ut, consentientibus etiam partibus, nec processus habitus teneat, nec sententia, quia contingit diebus huiusmodi promulgari, licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarum vel messium ob necessitates hominum indulgentur, procedi valeat, si de partium processerit voluntate.

TITULUS X.

DE ORDINE COGNITIONUM.

CAP. I.

Contra mulierem vindicantem aliquem in maritum admittitur exceptio consanguinitatis, quae prius discutienda est, quam super matrimonio pronuncietur, et sufficit super ipso principali pronunciare. II. d.

Clemens III. Alatrino² Episcopo.

Intelleximus ex literis tuis s, quod, quum quaedam mulier peteret quandam in virum, testes ad suae intentionis assertionem induxit⁴, per quos pars viri futurum sibi praeiudicium metuens, exceptionem consanguinitatis obiecit, ex qua intendit petitionem mulieris prorsus elidi. + Quia vero nos consulere voluisti, an prius sit de impedimento consanguinitatis agendum, quam super causa matrimonii sententia pro feratur, Inquisitioni tuae taliter⁵* duximus respondendum⁶, quod, quum exceptione probata quaestio principalis perimatur, ante est cognoscendum de ipsa, quam ad definitionis articulum procedatur. Quo facto virum ab impetitione mulieris, prout exposcit⁷ ratio iuris, absolvas.

CAP. II.

Si reus contra actorem spoliatores spoliationem opponit, aut exepiando, et tunc prius audiat, et ea probata respondere non cogitur, sed per hoc non restituitur; aut agendo, et tunc simul utraque quaestio terminatur, et ea probata restituitur.

Innocentius III. Episcopo Narmarinensi².*

Quum dilectus filius abbas de Ferentino³* ad nostram praesentiam accessisset, conquerens de nobilibus viris O. et A. fratres ipsius et filii R. 4 dominis de Artone 5, partibus in nostra praesentia constitutis, dilectum filium nostrum I. c. tit. 3. Illariae trans Tiberim et G. 7 tit. 3. Pudentianae 8 presbyteros cardinales deputavimus auditores, in quorum praesentia suam abbas deposuerit s quaestionem, quod praefati nobiles, nulli requisitione praemissa, manu armata et la cum exercitu ad castrum¹¹ monasterii Ferentilli et Gab. venientes, in praedis animalium, segetum combustionibus, captionibus hominum, homicidiis perpetratis et damnis aliis usque ad D. libras Lucenses praeter stragem hominum et iniurias irrogatas, damnificare dictum coenobium praesumpserunt, de quibus et aliis pariter, quae vellet proponere contra ipsos, iustitiam sibi fieri postulabat. Ei¹² citra litis contestationem sub forma exceptionis fuit ex adverso responsum, quod, quum abbas ipse nobilibus viris O. et R. 13 promiserat praestito iuramento, quod eas contra munes homines, exceptis 14 Romano Pontifici, imperatore 15 ac legatis ipsorum ad retinendum quod tunc habebant 16 in castris, villis et bcnis aliis, et recuperandum sine fraude ac 17 malo ingenio, si enullaliquid aratterent, adiuvaret, per ipsius dolum et violentiam castrum Sirati 18* amiserant fraudulenter 19, quod et progenitores eorum tenuerant, et ipsi possederant in quiete, 20 super quo ab ipsis saepe admonitus illud eis restituere denegavit. Quin pollas villas tres, Quadringenta scilicet, Casale et Capium, quas pro se et parte sua dictas abbas sub securitate receperat, foedere violato in animalibus, spoliis et suppellectilibus aliis ipse cum suis firerat depraedatus; etiam sacerdotem illiatis a tergo nmanibus acriter verberatis; etiam sacerdotem illiatis a tergo nmanibus ante se duci fecit afflictum verberibus et vestibus penitus spoliatum. Iamnes quoque villarum recludi fecit in carcerem, ubi tantum ex

ipsis contigit expirare. Castro etiam, in quo dicti nobiles habitabant, ignera abbas de nade fecit apponi, per quem in praemissis damnis et alas nullius usque untura marcas se spoliatos dibeant, sibi²⁰ petentes prius restitui, quam petitionibus ipsius responderent, praesertim quum testes haberent praesentes, per quos intentionem suam in continenti probare volebant, et quad reslitutio ante causae ingressum deberet fieri spoliatis utriusque iuris auctoritatibus ostendere conabantur. Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod libello suo secundum regulam iuris, qua dicitur²¹, ot qui prior appellat prior agat, debebat primitus responderi, ab 22 eo restitutio peti non poterat, qui non fuerat spoliator, praesertim quum dictum castrum²³ ad ius et proprietatem sui monasterii pertineret, quod etiam pars adversa nullatenus denegabat. Unde et 24 verus dominus, ad quem ab alio res sua possessa revertitur etiam post tempora longiora, retentionis debebat commodum obtinere, et iudicium restitutorum contra spoliatores tantum competere dignoscitur²⁵. ; Pro damnis quaque illatis restitutio postulari non poterat, sed ad ea 26 debebat actio competens inferri; alioquin, quum et pars abbatis ranna gravissima sibi quereretur illata, prius restituenda filerant, si pro huiusmodi esset restitutio facienda secundum²⁷, tenorem regulae memoratae. Capitula quoque de restitutione facienda loquentia locum habere in c. riminalibus asserebant, el quando quis ab adversario spoliatur, el super re ipsa, qua spoliatus fuerat, convenitur. Cetenim ex parte abbatis regulara introductam adversa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat, quum causae vicissim tractatae una postea sententia terminantur. Quumque vera pars aliqua per 27 restitutionem vel alio modo aliquid sibi debere proponit, et altera in modum exceptionis se asserit spoliata, nec ante restitutionem suam ullatenus responsuram, de incidenti asserebat antea cognoscendum. Nos autem 28 distinguendum esse credimus, utrum spoliationis quaestio ab eisdem nobilibus sit obiecta in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem adversarii repellendam; quum, ea in modum actionis proposita, intelligatur mutuae petitiones sese tanquam diversae 22 minime contingentes, ac per hoc iuxta regulara iuris praenussum, qua²⁹ dicitur: „qui prior appellat prior agat,“ quae prius esset proposita prius foret tractanda, quanquam in idem iudicium ambae decluctae vicissimque tractatae simul essent eadem sententia terminandae. Sed quoniam quaestio illa fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis obiecta, de coamui fiastrum nostrorum consilio interloquendo pronuntiavimus, ut probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur, et ea probata legitime abbati non cogerent respondere super petitionibus minoratis, donec restituerentur ab ipso, quum spoliatori spoliatus ante restitutionem non cogatur ullatenus respondere. §. o. Verum 31 spoliatio in modum exceptionis tantum probata non est per 32 hoc restitutio facienda, quemadmodum, si 33 in modum exceptionis aliquod crimen testi obicitur, ut sic a testimonio repellatur, etsi [sic] crimen contra eum civiliter probatum fuerit, non ideo sibi poena infligitur ordinaria, sed eius duntaxat testimonio non creditur, quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio 34 non procedit. Testes etiam, quorum testimonium reprobat, inter 35 infames quasi ex falso testimonio non habentur. [Quorum autem etc. Dat. Ilmelicze III. Non. Oct. 1198.]

CAP. III.

Petenti hereditatem obstat exceptio nativitas, quae pliso debet coram ecclesiastico indice terminari. Hoc dicit secundum glossam, intelligendo, quod hic erat prius coram iudicio saeculari petita hereditas, et exceptum fuit de illo iudicio.

Honorius III. Ludovico² Regi Francorum.

Tuam non credimus latere prudentiam, causam natalium carissimae lo Christo filiae nostrae illustris reginae Cypri ad examen nostrum, utpote quae ad forum ecclesiasticum pertinet, iavz dudum esse delatam. ; Unde clarae memorias

Ti t. X. Cap. I. 1) Restitutum ex Comp. l. c. atn. h. t. (2, 5.) 2) Alatrino: F; Alatrino: Abadk; Alieno: Ac; — 1187-91. — Jaffé no. 10193. 3) ex ... tuis: mate antisit Richt. 4) adduxit: A B 5) tal.: deest: FOIMNAackl 6) respondemus (dux.): deest: CHA 7) poscit: Aackl.

C. ap. H. 1) Restitutum ex Reg. Bal. I. 377.; Comp. III. c. un. h. t. (2, 4) 2) ley.: Narniensis: Hindi Reg.; in cett. Codd. nomen corrupt. est. — Potthast no. 384. 3) ley.: Ferentillo: FHILaMNR. 4) N.: Cac 5) Arene: FILb; Arona: O; Aron.: Cuy; Arrone: NCc; Anagnia: Cb; Arion.: Ch; Arton.: Reg. 6) G.: Caba 7) I.: Cac 8) Prudentianae: Caba 9) proposuit: Cb Reg.; deposuit: Cacyh 10) ut: deest: Cac 11) castra: C Reg. 12) Sed: Cuy; Cui Cbh itey. 13) A: Cac 14) excepto: Cbo 15) et imp.: ib. 16) add.: et possidebat: ib. 17) ut: ib. 18) ley.: Sacrat: Reg.; Sacratum: CL: ix allis Codd. +oni. corrupt. tet. 19) fr.: mate omisit Richt. 20) et sibi: Ccgh;

deest: CL 21) quia: Rica. mate; — cf. I. 19. Dig. de iud. 22) nec ab eo ... pot.: CReg. 23) cast. Sirati: Ca; Seracti: Cc; sacratum: Cb; Surrati: Cb; Sirrati: Cg; cast. Sacrat: Reg. 24) ut: LaNCh Reg.; deest: FqNII, ac 25) dignoscatur: FOHILM. 9Cacyh Reg.; cognoscatur: Cb 26) cadera: Cb; eam: Cc 27) petat: Cbc; post: mole Itachi. 28) Quum autem ca, gime praemisimus, et alia quaedam praedicti cardinales nobis et fratribus noctris fideliter retulissent, nos distinguendum esse credentes: CReg. 29) diversas petitiones se (sese) C) minime contingentes: CReg. 30) quia ... agat: add. a Raya. 31) Spol. lamen: CReg. 32) propter: LMCab 33) quino: Cltey. 34) actio: CG 35) int.: deest: Ch.

Cap. III. 1) Itestitutum ex off. g. ap. Bal. Iianoc. III. Epp. Ayo. III. 845. Comp. V. c. I. h. t. (2, 5.) 2) Lodoico frene. It. egi illustri: A ad—Potthast no. 7099.

I'tilippuni reyem Franeiae patrent muna lileris nostris Curacimut praencouere, it, si forran regina ipsa., u'per successione comitatus Cmpnaniae quaestiorne. propouret C(u)OOi 00, 71071 audiret ean-71m7, qunusgle terminata esset praedirla causa nataliunt, ex qua Pela noscitur deperdere. Licet ergo, sicut eidean patri lun scripsi-7n11s, velimus reynam ipsam in sois iuslis petitionibus exaudiri, Quia yero", antequam nataliunt causa terminata esset4, dependentem ex illa successiois causara incipere nihil aliud esset quam diversis processibus intricare negotium, et confusione quaclant iudicii ordinem perturbare, si forte ab ipso regina col nuncio oios seo quolibet odio fueres super hoc requisitos, donec iam dicta causa nataliunt apostolico iudicio finara acceperit, patienter expectes. [llar. Lat. XVII. liad. »ce. Pon. nostr. lo. VIII. 1223.]

CAP. IV.,

Aacns po?scasorio recnperndae non tenehr ante restitutioncro suis spoliatoribus, nisi super gnaustiono spoliotionis, responderc; potest t:unen ab agendo repelli per exceptiuum spoliotionis. 11. d.

Gregorius IX.

Super spoliatione conventus adversos restitutionem petentem non est, nisi super quaestione spoliotionis, si eum reconveniat, audiendus, quuni restitutionis petitio in hoc privilegiata noscatur, ut ipsam intentans non cogatur ante restitutionem spoliatoribus respondere, quanquam ab agenda spoliatione ab eis in modum exceptionis proposita2* repellatur.

TITULUS XI.

DE PLUS PETITIONIBUS.

CAP. UNIC.,

Pon it quatuor modos plus petendi et poenas plus petentiuut.

Gregorius IX.

Consilium providentiae dici non potest, quod pecuniam tibi debitam ante terminum ab adversario repetisti. Punitur enim importunitas plus petenlium, si super petitione sua duxerint in iudicio persistendum, ita, quod, qui re petunt2* amplius sine causa, in expensis adversario condemnantur. j. 1. Qui auteni plus loco, ad interesse tenentur pro eo, quod utilitas admittit debitoribus, quam haberent, si statuto loco solvissent. §. 2. Et vero, a quo amplius tempore petitur, induciae duplicantur, nec litem excipiet, nisi el solvantur expensae. j. 3. Te quoque dubitare non credimus, quod causa plus petitur, quum aliquid in genere vel sub alternatione debetur, et rem in specie vel unum praecise peti contingit. . 4. Re autem, si X. sint debita et XX. repetantur3*. §. s. Loco vero, quum quis non ubi convenit solvere, sed alibi convenitur. j. 6. Tempere quoque, quum ante diem ve] conditionem petitur quod debetur.

TITULUS XII.

DE CAUSA POSSESSIONIS ET PROPRIETATIS.

CAP. 1.1-

Causa possessionis et proprietatis sub eodem indice terutin:u'i debet, nec contra abseutem est promtciandum.

Gregorius I. Duci"" Siciliae.

Susceptis j [nmgnitudi(s vestrae epistolis contr'istati 8)1)1.115, qmod ab actoribrrs eccl'r.sm:e Syreccusunae qua.s(lam possessiones, 9m118 cus lenlisse diczlis, occ,lpalas irrationabiliter irlicastis. Sed credimuLs, quia unetl'fi'atris et coepiscnpi nostri Iuannis

notifiam non pervenit. IVam absolute putero! ca n.ita verilale, si quid illicite factunz est, enzendar'i. Et ideoe, quia] Legali provisione decretum est, tam momenti3, quam proprietatis causara sub uno eodemque iudice4 debere § cognosci, nec nos contra inauditam partem aliquid possumus diffinire, [prae-dicto fi-atr'i etc. Dal. Mons. Oct. Incl. II. 598.]

CAP. II.1

Si actunt est possessorio et petitorio, potest iudex receptis probationibus super utroquo prius discutere probationes super possessorio, et illud terminare. jI. d.

Coelestinus III.2

Ad ultimum interrogati fuimus, si iudices deputati, ut de possessione et proprietate3 cognoscant1, gravibus5 partium sumptibus parcere cupientes, de utraque comixtim6 audiant7 allegationes pariter et testes admittant, deinde prius audiant5 attestaciones de possessione, et pronuncient il* secundum tenorem illarum utrum licite hoc agatur. Nos autem quum hoc sit in Pare civili expressum, quod licite possit fieri, respondemus.

CAP. III.2

Si spoliatus possessorio et petitorio simul agens possessionem et spoliationem probat, sed non dominium seu proprietatem, obtinet in possessorio, sed succumbet iu petitorio.

Innocentius III. Archiepiscopo et Canonicis Sutrinis3.

Quum ecclesia Sutrina3 pastore vacaret, vos convenientes in unum, et, sicut moris est, Spiritus sancti gratia invocata, pastorem unanimiter elegistis, petentes ipsius4 electionem a sede apostolica confirmari. Verum di/cedi fui lerici conventualium ecclesiarum civitatis eiusdent apud nos (le vobis consequenter suam deposuere querelam, quod, quum in episcoporum electionibus facientis ipsi ac prae^ decessores eorum consueverint interesse, vos eis invitis renitentibus et exclusis ad fheciendanz electionem procedere praesumpsistis, quam ob lioc non confirmari5, sed infirmari potius postulabant. Partibus igitur6 pro quaestione lulius-nzo(li apud sedem apostolicam constitutus, dilectos filios nostros E. tit. S. Petri ad vincula, et I. tit. J'. Priscaes presbyteros, et lit. b'. illatriae Cosnzerlin (tiaco71u7it cardinales dedinius auditores, in (morant auditorum7 praesentia testes utrinque producti fuerunt8, et eorum depositionibus publicatis, pars canonicorum per testes a se productos9 intentionem suam, quod ad eos tantum spectaret electio, sufficienter dicebant10* esse probatam; parte clericorum nihilominus asserente, quod per dicta testiun, quos produxerant, et ipsi assertionem suam, quod electioni pontificum11 interesse deberent, plenius probavissent, per quae constare dicebant, eos electionibus trium episcoporum, qui ecclesiae Sutrinae ultimo et immediate praefuerant12, cum canonicis cathedralis ecclesiae adfuisse, vocemque habuisse clon aliis eligendi: Nos igitur13, auctis allegationibus et7 ationibus parliunz el depositionibus11 ipsis diligenter inspectis, quoniam liquido prehendimus, testes vestros in perhibendis testimoniis varios exstitisse, atque adversos fidem attestationis suae coram dictis auditoribus15 vacillasse, sicut ipsi7tobis poste« retulerunt, et quod negativam16 quodammodo adstruefe satagebant, probare volentes, ius electionis ita quiden)17 ad vos18 spectare, quod ad adversarios minime pertineret, per testes vero adversae partis fuit19 sufficienter ostensum, quod in trium episcoporum electionibus, de quibus praemisum est, clerici praesentes adfuerint et vocem habuerint eligendi, praemissam electionem factam eis contradicentibus et exclusis de fratrum nost, m'r)trn concilio decrevimus20 irritandam, clericos saepe dictes21 in eam quasi possessionem,

it. X. Cap. III. 3) Quia tauteu: lxocdoriy.; yero :deesl: L'b 4) sit: oriy, tuam queque serenitatutu praemonenda duxit ut et rogandant (rogant: L:d: et rog.: dcest: El), quo, si . , requisitos comnt precibus mires regias, douoc *teceperit, (iutpouat: El) non inclines: E nr[y. Cm p. IV. 1) 1227-31. - l'oillutl no. 8593. - cap: dcesf: H ~) opusila: FN16La.III". i t. 31. L'up. ta. 1) 1227-31. - l'oithast no. 9594. 2) repetuut: hCJII r'onf. l'r'luu. 3) petantur: FUllili.

Tat. XII. Cap. I. 11 R. atitutua ac Nml. I. Rey. IX. 1.1. Coup. I. e. 1. h. f. (2, 8.1) 2) l'elici: l'(17116DLI: l'elici Saciiiae (in Sicilia: l'cy.):l Myf. Jmrd no. 1172. 3) tant imtineutisquam principalas rci: Rey. 4) in uno . . iudiciu: a lmy. 5) deb: Jleesl: l'eg.

Cap. 11. 1) (lilh. am'. c. tm. (2, 6) comp. 11. e. uu. h. f. (2, ti.) 2) ctdtl.: P. (: L'ouae memoriae: B; cf. c. 3. coujuvu. (2, 30.), yttod Priari et capit. Donan., Lib. III. B. non sine „eendo,itscrt)it(on: rnl ia Ltrent 5] np. Bol. 111, 377.

- 1191-8. - la. lri no. 10742. 3) de prep.: lll99a. 4) agnoscant: NbuCh; cognoscantur: El. 5) ut grav.: liblt 6) mixtim: L. 7) audaunt: JIS9a; audire possunt: B 8) admittunt: seo 9) pronuneiant: F111.11.CBcSu.

Cap. 111. 1) Restitultna c:c Rey. Bnl. II, 253. Vano.). III. c. 1. h. r. (2, 5.) 2) arehipresbyt. Sutriu.; Lh; canonicis Sutriu.: JI: arch. et cap. Sutrac.: La; Subtrieus.: Cry; Subtrin.: L'e; Sutriuensib.: Jht Sutrien.: Cle - Pott-hab7to. 947. 3) Subtrina: ea; Sutrinensis: Oh; Subtrinens.: Cc 4) illius: V; ipsum (cicet. dcest): Cltel. 5) conflinnandant, s2d infirmandam (oid.: pollitas: (kg) potius (penitus: Cl) assorebant: C Rey. 6) ergo: e Rey. 7) md.: euld. a Ruynt. 8) fuerant: F; fuerant: Coal. h'lou. 9) intre-daetus: FqIHCott. Bilu,t. 111) diebat: FGHIB'Lit:CClietl. 11) pottificis: La; pottificis Suttini: Lh 12) udd.: inter eligentes Sutrin. episcopos: Ch 13) ergo: 7 Rey. 14) udd.: testint: Lb 15) cardinalibus: C Rey. 16) negationem: ib. 17) quid.: exstut: FGHlth' 18) se: CRey. 19) fuerit: FGHILaV 20) decernimus: L.1109k 21) fatos: Cacgh.

quam ante controversiam motam habuerant, reducentes. Verum quoniam in quaestione praedicta quicquid iuris utraque pars in electione habebat deductum in iudicium videbatur, quum iure civili sit cautum, id venire in iudicium, non solum¹ de quo actum est, ut veniret, sed id non venire, de quo nominatim actum est, ne veniret, et secundum statuta canonica electiones episcoporum ad cathedralium ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscantur², nisi forte alibi secus obtineat de consuetudine speciali, nec ex eo, quod clerici antedicti se inter eligentes Sutrinus³ episcopos prohaberunt tertio exstitisse, ius eligendi propter brevitatem temporis usque ad praescriptionem legitimam non producti sibi acquirere⁴ potuerunt, et actore non probante, qui convenitur, etsi nihil praestiterit, obtinebit, ab eorum impetitione super electionibus faciendis vos duximus absolvendos, saepedictis ecclesiarum clericis super hoc perpetuum silentium imponentes. [Nulli ergo etc. Dat. La! VII. hebr. 1200,]

C A P. IV.

Idem dicit quoad intellectum, quod rlec. retalis supra proxima.

Idem Canonicis de Bethlehem².

Quum super electione Bethlehemitanae ecclesiae³ inter R. subdiaconum nostrum⁴, et P. canonicum sepulcri Domini nuper in nostra praesentia quaestio verteretur, utroque se pro electo gerente, quum praefatus subdiaconus⁵ a cenerabili fratre nostro patriarcha Hierosolymitano⁶ fuerit confirmatus, alter vera fal'orean regium⁷ obtineret, eis⁴ dilectos filias P. Basilicae XII. Apostolorum, I. titul. S. Stephani in monte Caelio presbyteros⁸ el G. S. Ilcariae in porticu. diaconum cardinales dedimus auditores, in quorum praesentia receptis utrinque testibus, el eorum depositionibus⁹ publicatis, Trae hinc inde allegata ficerant¹⁰ nobis et fratribus nostris retulerunt fideliter el prudenter. Nos vera Mol per relationes cardinalium quae per gesta de causa¹¹ meritis .su ffacienter instructi, commanato fratrum nostrorum consilia, Eum¹¹, qui¹² se probaverat per saeculare potentiam spoliatum, restituendum¹³ decrevimus¹⁴ iustitia mediante. Verum quoniam tam possessorium, quam elicaam¹⁵ petitorium deductum fuerat in iudicium, et tam restitutionis quam electionis quaestio plenius agitata¹⁶, et constitit nobis, electionem utriusque rminus canonicam¹⁷ exstitisse, quum iudex, de qua re cognoverit, etiam¹³ pronunciare debeat, iuxta canonicas sanctiones utramque duximus sententialiter irritandam. [Ceterum etc. (cf. C. 2. de confess. II. 18.)]

C A P. V.

Qui agit de proprietate, ante conclusionem causae possessorio adipiscendae vel recuperandae agere potest, post conclusionem vero et ante sententiam hoc non potest, nisi fusta causa subsist.

Idem Episcopo Novionensi².

Pastoralis officii debitum sollicita mente prosequeris, quum iustitiae tela succensus super dubiis iuris articulis per apostolicae sedis oraculum, a qua tuae pendet iurisdictionis auctoritas, responsa humiliter appetis³ et devotos exspectas, ame forte nova opinio una varietas aut iuris exceptio⁴ varia novitate distincta non iuris effectum pariat, sed iustitiae defectum palias inmutat. Sane, sicut nobis per tuas literas intimasti, contingit aliquando, ut, quum is, qui se asserit spoliatus, suum trahit spoliato-rem in causam⁵, inter ipsa iuris auspicia requisitus, quo malit experiri iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata sibi violentia nullam faciens mentionem. Quum autem adeo fuerit in causa processum, ut testes sint hinc ande producti, novum iudicium super possessorio nititur inchoare, dicens, quia⁶ non videfur possessorio renunciare iudicio qui reos coeperit

vindicare. Coi ex adverso resistitur, quia, alzan querelam proprietatis spmtle proposuit, praevalicitan sibi fecit in gataestione possessoriaris, quacan secundum irro-is oralinem prius proponi licu; 7 et debuit terminari. Quid igitur in his sterloentum sil, tua fi-temitas requisir. it. Nos alaaten Consttltationi tuae taliter respondemus³, quod⁹ possessorio quidem iudicio, quod de recuperanda seu adipiscenda possessione proponitur, antequam renunciatum sit, aut conclusum¹¹ proprietatis iudicio primitus instituto, agi potest ab eo, qui rem coeperit vindicare, quum legali sit provisione statutum, eum, qui fundum vindicaverit¹² * ah eo, cum quo interdicto unde vi potuit experiri, pendente iudicio interdictum posse nihilo minus intentare¹², aliis possessoris iudiciis in¹³ suo robore duraturis, quae ventionem domini sui natura praecedunt. Si vero renunciatum fuerit vel¹¹ * conclusum, ut iam possit causa proprietatis diffinitivae sententiae calculo terminad, ne lites litibus inculcentur, et via possit fraudibus aperiri, causa¹⁵ non decisa possessorio non erit utendum, nisi iudex, qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex iusta causa viderit expedire, puta quum ex perspicuis iudiciis facile argultlr iniquitas invasoris, et spoliato casu¹⁶ G seu malitia probandi dominium subtraxerit facultatem. Iis igitur et aliis causis inspectis, quae continent aequitatem aut inste moverint animum iudicantis, postquam etiam conclusum fuerit, posse agi possessorio iudicio non negamus. [Dat. Lat. V. Kal. Iun. 1202.]

C A P. VI.,

Si petitorio et possessorio sinnt est actum, una sententia terminatur, et praemittitur possessorium in terminando; sed in exsequendo praevalct petitorium.

Idem Episcopo et Officiali sancti Andreae².

Quum dilectus³ (Et infra: [cf. c. 6. ale arb. I. 43.]) Ad quartum autem breviter respondemus, quod, quum super possessorio et petitorio simul est actum, utrumque una sententia debet terminari. Sed licet in pronuntiatione sit possessio praemittenda, in executione tamen debet proprietas praevalere. [Quamvis alti CM etc. Dat. La! XIII. Jiat, ilpr. ao. X. 1207.]

C A P. VII.,

Adiudicatur¹¹¹¹ beneficium, qui probavit collatorem sumo fuisse in possessione conferendi collationis tempore; per hoc tamen non prohibetur suecumhens agere de proprietate iuris conferendi culis ipso collatore. Illo vult tata littera.

Idem Veronensi² Episcopo.

Qtlum olim quaestio, quae inter dilectum filium archidiaconum ex una parte, et archipresbyterum¹³ * et canonicos Vincentinae ecclesiae ex altera (Et infra:) Qraum igitur arda-ctiacoaas praedictus hacc corana nobis fideliter recitew-et, Quoniam per ipsas attestaciones nobis constitit evidentiter, quod ab episcopis Vincentinis archidiaconatus ipse sine reclamazione aliqua canonicorum duobus archidiaconis confirme, quia ante ipsum exstiterant, fuerat assignatus, et quia canonici praedicti iudices recusare vel postulare rescripti copian: minime debuerunt, quum causa praedictis iudicibus delegata fuisset de utriusque partis procuratorum assensu, et ab eisalena esset rescriptuna Impetratum, nec deliberationas inducias petere, quum apud sedem apostolicam per procuratores ldrusque partis lis esset contestata, praedictum archidiaconatum non obstantibus huitasmoili exceptionibus eidem⁵ per diffinitivam sententiam adiudicare curavimus, canonicis Vincentinis contradicentibus eidem archidiacono, stallo etiana archidiaconum deputato et aliis pertinentis suis, perpetuum silentium imponentes, reservata tamen eis quaestione proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius, si forte super hoc conten-

T i t. XII. C ap. III. 22) sol.: add. a Raam. 23) noscuntur: C Reg. 24) Sutrinenses: Cpr. Cb (Sutrinens.) 25) add.: non invito sano serian: Ch Rey. Btl+na.

C ap. IV. 1) Restitutos: ex Atan. c. m. (2,4.); Comp. III. c. 2. h. t. (2, 5.) Tocata in cono. coll. Rain. ap. Bal. I. 585. 2) Bethlehemitanis (de: deest): FA-C; — ser. ao. 1200. — Pothastl no. 1057. 3) eccl.: deest: CRaira; elect. liethlehemitana (eccl. deest): T 4) nostr.: deest: C 5) quum primos etiam (deest: Cb) CT Itan. 6) Illic: deest: T 7) regum: C Iticht. 8) eis 7T. et N. dedimus: I' 9) attestacionibus: I' 10) fuerant: T 11) iam dictum subdiac. nostrum (R.: Cb: deest: Ch) qui: CT Rain. 12) quia: FY.b.NN 13) restit. esse: mate Rict+it. 14) docerimus: FGHIN 15) et.: deest: Cact 15) add.: fuit: ChT; actitata constituit: Rain. 17) idoneam: T 18) et.: deest: I'.

C a p. V. 1) Restitutanon ex Rey. Bregat. V. 41.; .ilan. ext. tit. 20.; Conap. III. c. 3. h. t. (2, 5.) 1) ley.: Noviomensi: Cy Rey. cutt: Noviomagonsi: N— Nonos. — Pothast no. 1683. 3) expetis: CGL 4) exposito: Cha 5) causa: Caba 6) quod: 0 7) potnit: Ch 8) respondebimus: Rey. 9) quod:

deest: CctbT 10) in: deest: Grb; de: T 11) vindicavit: h7IllhZ.116rG.g1+; vindicat: 7' 12) intentat: CkCq. 13) in: deest: FGIIIX. IICT Rey. 14) seu: FGHIX. IJST Rey. 15) quum iam decisa fuerit: I' 15) cases: Chl:

Cap. VI. 1) Restitutaam ex Rey. Itat. X. 31.; Comp. III. c. 4. G. t. (2, 5.) 2) Ep. S. Andreae abbati de Berocch. (Illeoth: Cc: S. Illeoth.: cr.) S. (T.: Cae.) priori, R. archidiacono et mag. L. (B.: Cc) officiali S. Andreae: G'; i+scr. deest: G; inscr. Rey. cid. ait acdn. ad c. G. de arb. (I. 43.); — l'olihast no. 3053. 3) dilecti filii abbas et canonici: C.

Cap. VII. 1) Restituitanex Comp. IV. ile off. bid. del. (I. 12.) 2) manean: inscriptiv+ena cose lame Registr. (HM. VI. 202. ap. Bregn.) rrrba doces! : „scrip-tum est vncrabilib. fr. Veronensi S. R. E. rardinali ot Fcltreusi et Bel-lunensi episcopis, ut praedictam sententiam observat et ipsum F. faciant archidiaconatum ipsum, stalhun etiam in choro archidiacono deputatum, cum omnibus atila pertinentis suis per eusuram ccclesiasticam appella-tionem remota pacifico possidere. Dahun it supra." — l'ulthrust O. 207P. 3) archipresbyteros: FGIX D 1) autequum pt. Tefato arebid. fitecrnt: U 5) praedicto tilio archidiacono: la.

dere voluerint adversos episcopum Vincentinum, quum res inter alios acta non debeat eis praedictum generare. [Dat. i l nagniae III. Non. Jan. 1204.]

CAP. VIII.

Si petens reo, ex una causa succumbit, ex alia causa petere poterit. Roe dirit. Iuoad literam. Vel sic: Petenti rem iure domini possessione probare non sufficit. Hoc dicit quoad titulum.

I-Ionorius III. 2 Abbati S. Cypriani Torcellanae dioecesis et S. Mariae novae³ de Venetiis.

In causa, quae inter venerabiles fratres⁷ 710¹ rros⁴ patriarcham Grandensem⁵ et episcopum Castellani⁶ ex una parte, et abbatem et conventum monasterii sancti Georgii de Venet¹ is super subiectione ipsius monasterii ex altera vertebatur, invenimus pro eodem⁷ patriarcha probatum, apud recipiatur ica ipso monasterio processionaliter cuna incenso, aqua benedicta, el icono, et guardo revertebatur a gradu, pulsamento. ibi casupanae, sicut za alii ecclesiis eleitatis, et quod inter alia⁸ abbas⁹ quandoque ivit ad eius¹⁰ synodum, L. salidos Venetorum¹¹ rrioruat¹² * ci per plures annos exsolvens. jProbetur¹³ cero pro episcopo zvenilur¹² 1111¹ eirsdena nymasieri r, onfermrcit abbtet, qui ei¹³ obediensiam el reverentem impendunt¹⁴. 11 lates etiam eiusdevt ntonasterii ad 1111. orlo. s veniebat episcopi, et ideas ad ezequias invitatus recipiebatur processionaliter cana solennitate praedicta, circ sinzifer invitalas in. /esto beati Georgii procuratorem ibidem¹⁵ recipiebat, quena in barca sea in festo Purificationis B. Yirginis conducebant. Quann tutean tsa his primo possessorio egerint pahicarcha el episcopo¹⁶ menraa-crti, nos cos ad possessionem vel quasi restitui¹⁷ rrs praedictorum. Perann quia hinc inrle petitorio na710lominus actura fea, el utraque pars lotum siian ius ridetur in itidicm rlerlu. risse, nos, risis praedecessorctna nustrmton privilegii, naonasterium ipsam de frct'r'um nostra unc consilio liberaliza esse dc'ceminacas, et immediata ad 2/oman am ecclesiarum pertinere, alud praenrissis, et alius, quae ivadsicutione et subiectionem respiariunt, ab inapetitione dicto a'ann patriarchae ac episcopi absentes, i¹⁸ 12, obstante possessione circe praedicta probeta, qu-nz non docueriat se tanto tempore latid percepisse, timad per km: liberatis /ker-il pr-ivilegii s derogats nra. 12e, servaarus (tutean¹⁹ episcopo supradicto quae sibi circe, christna, oletea sancio, na, arclinationes clericorum et quaedam altain eisdenz privilegii specialiter reser-vatur. Ad haec, quum de praemissis L. solidis, quos petiit¹¹ ad subiectionis iudicium, a patriarcha sit actum, per sententiam diffinitivanl¹⁸ * quam super hoc contrariam reportavit, ei non adimimus, si alio iure de ipsis experiri voluerit, potestatem. [Ideoque discrete ad etc. Bel. Non. ivcii .rln. VIII. 1224.]

TITULUS XIII.

DF. RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

CAP. I.

Adversos restitutionem petentem, non est audiendus reus de proprietate opponens, nisi actore consentiente.

Gregorius IX. Episcopo Constan. " *

Licet multum¹ jfrateratitatem vesrnam ad servandam sihi

iustitiam Philatrigii portitoris praesentium flagellum caecitatis invitet, verumtamen, quia ad restituenda quae sibi praestitit a, sse'it delineri per no. 4 vos volea fieri prom. pliores, praesentia cul vos .scripta praevideantur ilirigenra. j Conquestus³ est mateam nobis 4 Philasius⁴ caecus, eius⁶ campum cuna vinea sua ab ecclesiae eestrae hominibus irrationabiliter occupatum. Quod si ita est, quanquam ante omnem contentioneu⁷ possessio ei debuerat violenter ablata restitui, tamen, quia comvziunt⁸ Eventus diaconus ipsius⁹ ecclesiae consentiente illo¹⁰ constituit l¹ se legitime probaturum, dictum campum eiusdem ecclesiae iuris esse, ideoque veritatem inquire¹², et¹³, si hoc probatura fuerit, huic dicendum est, ut a sua intentione discedat; alioquin ante omnia¹⁴ coactionem res ei ablata¹¹ reddatur¹⁵. Ut satci cuque pcarli integre post hoc maneat ele proprietate cognitio etc. Indicccvil praeterca etc. (cf. C. 4. de cena. III. 39.)

CAP. II. t

Petenti restitutionem beneficii non obstat renunciatio facto post spoliatiouem, quia praesumitur non spontanea. Et seriose addidi: „quia praesumitur non spontanea:“ quouiam, etsi probatur spontanea, deberet ob stare talis exceptio vel renunciatio in beneficialibus.

Alexander III. Vigorniensis² Episcopo.

Sollicite cures el diligenter perquirere³, quo tempore H. renunciavit⁴ ecclesiae, et, si tibi a constiterit, eum⁶ esse spoliatum, quum⁷ eidem ecclesiae renunciavit, sis trae otee tcentuva renunciavit, aut si plaribz vicibus renunciavit ecclesiae⁹ praescriptae, dunancodo spoliatus a'ennunciavit, contra cuna testes alterius partis de iuramento et¹⁰ renunciacione spontell facta, antequam restitutus fuerit¹², non¹³ admittas, quia non est verisimile, quod sponte iuri suo renunciaverit qui renunciat¹⁴ spoliatus. Sed testes eiusdem¹⁵ H., quibus¹⁶ intendit¹⁷ se probare, quod violenter praedicta ecclesia fuerit¹⁸ spoliatus, dummodo idonei sint¹¹, recipere²⁰ non postponas²¹.

CAP. III.

Peteus restitutionem beneficii non auditor, etiamsi epolationem probat, si probatur, cum sponte illud beneficium prius resignasse.

Idem 2.

Accepta conquestione³ P. clerici, quod violenter fuerat¹ ecclesia ale Procebrant⁵ spoliatus, vobis⁶ per apostolica scripta, si irme nzeaninintas, [pracczpiendo]⁷ dedimus in mandatis, ut, si hoc constaret⁸, eam sibi auctoritate nostra restitui faceretur. Qllo cognito¹⁰ responsum est, sicut nobis¹¹ dicihr; ab adversario. id¹² non debere proficere eo, quod spontanea voluntate coram Eboracensi archiepiscopo apostolicae sedis legato¹³ praescriptam ecclesiam abiurasset. j Qraia vero non scripsianus idintis, sed discretis personis, et nostrum¹¹ esl diseco. nere, quid ratio dicte!, discreioni vestrae praesentium auctoritate Mandamus¹¹, quatenus rei veritatem diligentes et subtiliter inquiratis et, si vobis constiterit, quod praefatus¹⁶ P. nullo metu vel vi coactus, sed spontanea¹⁷ praelibata ecclesia taliter¹⁸ abiuraverit¹⁹, ei omni occasione et appellacione a'entotce super hoc perpetuum silentium imponatis.

Cap. II. 1) Restitutiana ex App. XXII, 1.; Lips. XXXIX, I.; Caos. XLV, 1.; Rana. XXXVI, 1.; Comp. I. e. 1. h. t. (2, 9.) 2) Wing.: P; cld.: P. C. 1. Sicut ex litris: P: - cf. App. XLI, 5. - 1169-81. - Jaffé no. 9205. 8) investigare: PR; deest: AQ 4) renunciaverit: Fh". II 6) vobis: AabcltOQt; deest: LSP (3) ipsum: 0 7) quando: Aal 8) si . . . reuunc.: deest: Abc 9) aut eccl.: Q 10) et de: 0 11) spontanea: AOPQ; spou-tauea: R 12) antiq. restit. fuer.: arld. a Rayo. 13) nullatenus: Con. ciat. 14) adal.: iam: A; renunciat: 0 15) eiusd.: deest: AbeflO; hos: 11; test. hit: E; eiusd. H.: deest: 0 17) in quib.: Q; quibus intendit (intencebat: P) posse probare: PR; qui pro so intendum probare: O 17) intendebat: Q 18) fuit: O; deest: F 19) sit: F; sunt: FO; fuerint: PR 20) accipere: U 21) miunw (Hileras: Coll. clt.

Cap. III. 1) Restitutiana ex dpp. XXII, 2.; Lips. XXXIX, 2.; Cass. XLV, 2.; Ilam-b. XXXVI, 2.; Comp. I. c. 2. h. t. (2, 9.) 2) decano Lincolnensi et alib. de Rivaus: O: - legendan temen est: Rivallis, cana :lpp. XLII, 3., chii prior capitis pnyculari refertur. - 1159-81. - Ja' aro. 9050. 3) quaestione: R Cact. Baho. 4) fuisset: AabcltOPQ; fuerit: Lult 5) ita: Aachl el O XLII; Procebrat: Ab; Praecedebat: 11; Sprotebatur: O XXII.; Poedhant: P 6) illicretio vestrae (tuse: O XXII.): G'oll.citt. 7) praec.: deest: (2 8) si per officiales venerabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi, A. S. L., ex concessione ipsius (illius: 11) in eadeu ecclesia introductus (institutos: O XLII.) fuisset, et indo per violentiam electos (exire coactus: O XXII.): AOPQR 9) faciat: 0 XXII. 11 10) quibus cognitis: Coll. clt. 11) vobis: Q 12) id: deest: p'01; iota omnia: Coll. clt. 13) in praesentia (praesentiam: 11) praefati archiepiscopi: Coll. clt. 14) vestrmn (et: deest): Q 15) iniungimus ut: Colv. clt. 10) praedictus: (1K 17) spontaneus: R 18) tal.: add. a Rallnr. 19) abiuravit: O: abrenuntiaverit; R; reuantiaverit: Q.

Tit. XII. Cap. VIII. 1) Restitute 1111¹ ea orl. 2. ap. 1. yllrelli Ital. sacr. V. 1207.; CoWp. V. c. vn. h. t. (2, 0. 1. 2) 2) del.: dilectis filiis: ooYq. 3) add.: et S. Marisa de Avarine (Avaves): Ea: Avan.: Re: Ananr.: Ed) Paduanis (Pap.: Ed) l'aduanae: Re) prioribus: Eortg.: de Venet. etc.: desaot: El - PorUeast no. 72: 39. 1) ven. f. 2rem nostrum: 1111. 5) Uradensem: Red orrq; 0) Castal-Eb; Castellansensem: Jücht. 7) eod.: add. a Rama. S) int. al.: add. a Raga. 9) dictus abb.: Ed Raid. 10) patriarchae: Eoriy. 11) min.: dr.rst: Richt.; solidor. Ven. numerum: Ed 12) invenimus: Ed lit'cht. 13) cui ob.: ib. 14) itnpendebant: ib. 15) proe. recip., ibidemque eum: Ed Raid. 10) turnen: li Richt. 17) ti nos pet.: add. a Ramo. 18) diff.: deest: Cmlid. cull. o.; per sent. huiusmodi ci non adim.: E arlg. q'it. XIII. Cap. I. 1) llicatituae ez Creg. l. Rey. X, 29.; Coup. I. c. 7. h. t. (2, 9.) 2) IX.: deest: FGHUTA; Constantino ep.: ti: - Constantio ep. Mediolanensi: lrcy. - ser. ao. 600. - Jaffé no. 1314. 3) Questus: 1 Rey. 4) nob.: deest: ib. 5) Philasius: E; Philagius: G; Philasius: H; Phil-trigius: aackl; Phil. cace.: deest: Rey. (i) eius: derst: A Rey. 7) ante iudicium: ib. S) lventius: Rcg. 9) vester (eccl.: deest): A Re! 10) eo-len): R: praedicto caco: A; praefato latore: Rey. 11) constituit per quinque testes partes ecclesiae vest'ite satisfacere posse, eiusdem ecclesiae illum titulu: Ah) im'is esse: l. ltrg. 12) id. fraternitas vestra praedictum l'hilagium contra iustitiam laborare non faciat, sed modis, quibus poterit, veritate diligenter inquirat. Et si mminfeste, sicut hic constituit, probat poterit vestri iuris esse, huic propter lleum etius satisfaciendum est, ut a sua intentione sine labore discedat. Alioquin ante omnem contentiorem res eius culta vestra provisione reddatur, ttt una cuigne etc.: Rgg. 13) si manifeste sicut hic asserit (stetit: 11): probari poterit (petera: Ab) vestri iuris esse, huic: A 14) culta: Aakl 15) redil. et infra, Dixit etiam! pesedictus caceas etc.: A; cf. c. 4. de cens. (3, 39.)

CAP. IV.1

In Interdicto de retinenda succumbit reus, ipsius abittatone probata.
H. d. quoad libitum.

**Idem Wigorensi Episcopo et Heliensi
Ar chi diacono2,**

Audita querela dilecti filii nostri T. clerici carissimi in
Cristo filii nostri illu. stris S'cotartlrrt regis, quod H. persona
ecclesiae de Sander 3*, ipsum super ecclesia sua 4 de Pelen.5
indebite molestaret 0, quant liberana turl.c el racantenz ad reprae-
sentationenr. eiusdem regis praedictus T. fi. urat adeptos, Hect idem
II. sponte intrasse 7 dicati, quod super ecclesia de Portera. s prae-
fitto T. nullana quaestionem notrret, renerabili llatr-i nostro
Londonensi 9* episcopo, et tibi, fili archidiacone 10, dedimus
in mandatis, ut, verrtate rei Venios ingaisita, si vobis con-
staret 11, quod praedictus H. alterius ecclesiae personatum
haberet, vel iuramento spontanee 12 praestito firmaverit, se
memorato T. super eadem ecclesia 13* quaestionem de 14
cetero non mottrunl, ei exinde itppellatorie remota perpetuum
silentium inrponatis, et ab eius molestia 15 super hoc com-
pesceretur 16 eundem. Postnotodum cero nuncios praefati II.
ad praesentia a riorstram acceden constclti nobis assertionem ro-
positit 11, quod per violentia pl idem K eadem ecclesia fuera
spoliatus, et ideo ad ros p ostras literas inrpetravir, ui, si constaret
vobis veritate cognita, ipsurri 11, spolicdim esse, gozan eidem
renunciara 18 ecclesiae, contra eum testes alteritls partis (le iura-
m. ento el renunciatione spontanee facta nullaienus rcl:iperetis, sed
podas testes ipsius H., quibus iritendebat posse probare, quod
violento- praedicta ecclesia spoliatus fuerit, dummodo essent
i(lortei, non differr-etis 13 recipere, et secundum eorum depositiones
et rationes et allegationes bine inde productas in causa ipsa ap-
pellatorlis obstaculo remoto quod iustum esset iudicar'etis, non
obstantibus literis [nostris], si quae aliae ab alterutra parte im-
petratae fuissent 20, aut forma, quam expressimus irl aliis literis
super hoc impetr-atis. Addidimus insuper, quod, si in causa ipsa
aliquid esset immutatum 21, postquam nuncios praedicti Ilenrici 22
iter arr-ipuit ad nostram praesentiam veniendi, iotam causarra ante
ingressum pr-incipalis causae coratradictione el appellatione ces-
sante 23 in eum 24 statum reduceretis, in quo fuisse dignoscitur,
quum nuncios ipsius H. est iter ipsum aggressus, nisi forte interina
idem K eum altera parte spontanea voluntctte 25 posset super ec-
clesia ipsa convenire. Nune autem ex liter-is praedicti 26 episcopi
et tuis 27, fili archidiacone, nobis innotuit, quod vos 28 priorum
literarum tenorem, [sicul debuistis] 23 secuti, partes debita solen-
nitate citastis. Quum vero 30 post pires citationes die tanden
peremptorio constituto, de iam dicti II, contumacia legitima pro-
batione vobis plenius constitisset, idoneartm 31 personarum
testimonio cognoscentes, saepe dictum H. non solum 32 ecclesiae
alterius personatum habere, sed 33 etiam spontanea volun-
tate ecclesiam de Pelen. 34 in facieni 35 ecclesiae in perpetuum
abiurasse, prohibuistis 36 eidem, ne dictum T. super hoc de
cetero molestaret. Licet autem nuncius eiusdem H. poste-
riores 37 literas, sicut diximus, impetraverit 38, formam aliam
continentes, gtold 31, non 40 obstantibus literis a parte altera
i.mpetratis, revocari deberet, si quid immutatum esset 41 in
causa, postquam idem nuncius iter ad nos arripuerit 42*

veniendi, quia tamen non intelleximus, nec intelligi debuit 43,
ut revocaretur in irritum quod per 44 vos factum esset aucto-
ritate literarum nostrarum, sed si quid praesumptione 45 vel
violentia immutatum esset 46 discr'elioni vestr(le per (lpostolica
scripta praecipiennd mandamus, quatenus 17 sententiam, quam
protulistis 48 ante posteriorum literarum receptionem, occa-
sione ipsarum nullatenus revocare tentetis, et, si contra sen-
tentiam ipsam aliquid statuistis, studeatis id, sublato appel-
lationis obstaculo, revocare, -i et praefatuni II. contra eandem
sententiam nullatenus venire permittatis, sed potius sententiam
contradictione et appellatione postposita 49 faciatis auctoritate
nostra inviolabiliter observari 50. Si vero post receptionem 51
sequentium literarum sententia 52 lata 53 fuerit 54* ea 55 sen-
tentia non obstante in causa iuxta tenorem literarum ipsarum
appellatione postposita procedatis, rluainodo praefatas II.
per violentiam spoliatus fuera, el spoliatus illud praestiterit iura-
mentum.

CAP. V.1

Petenti restitutionem beneficii quaestio institutionis non caonicae
referri non potest.

Idem Brixiensi Episcopo2.

In literis tuis 3* (El infra: [cf. c. 9. de off. iud. del. I. 29.])
Super illa quaestione, videlicet quum quis dicit, se de
possessione violenter eiectionem esse, et adversarius dicit 4,
eum non fuisse canonice institutum, respondemus 5, prius de
violenta eiectione, quamde canonica institutione agi debere 0,
quia praedo etiam est secundum rigorem iuris restituendus.
[Item goma etc. (cf. cap. seg.)]

CAP. VI.1

Non obstat exceptio criminis nonti interdicto unde vi, vel quod vi
aut clam.

Idem Exonensi Episcopo2.

Item 3 quum quis 1 dicit, se de possessione violenter 5
eiectionem 6, vel adversarium clam possessionem intrasse, et
adversarius ei crimen obicit 7, ut eum ratione criminis a sua
intentione repellat, non occurrit rliidem s * nobis, quod illius
obiectio admitti debeat, vel principalis causae propter hoc
executio retardari, quonian 2 criminaliter adversos euro
ante restitutionem 10 agere non potest, quum 11 praesumatur
eius exsistere inimicus.

CAP. VII.1

Spolfatus etiam a indico, iuris ordine praetermisso, ante omnia restituatur.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo2.

Conqurente nobis R. 3 clerico latore prtesentiuna accepi-
mus, quod, quina vacaret scubalisticis da:sciplinrs, ipsum [non
citatur] ecclesia de Werfort 5* sine indicio spoliasti. Quia
vero iam 6 non decet honestatem tuam clericos tuae iuris-
dictionis sine manifestata causa et rationabili sois 7 beneficiis
spoliare, quibus teneris paternam provisione s consulere,
fraterraiti time, per clpostolica scripta [praecipie pclo] 11 manda-
mus, quatenus, si est ita, praedicto 10 clerico praefatam ec-
clesiam curo, redditibus mde 11 perceptis restitutas, et in

Tit. XIII. Cap. IV. 1) Restitutio ex App. XXII, 4; Lips. XLIX, 4; Cass. XLV, 4; Bamb. XXXVI, 4; Comp. I. c. 4. 1e. t. (2, 9.) 2) Wigorn. Ep. et It. (deest: 0) Elionsi (deest: P) archid.: Cali. cit.: — 1159-81. — Ja (féveo. 9213. 3) Santer: F; Santen.: :ll; Sandoia: Kabeigl; Sandria: A se; Saudinia: arr; deferenda: Ad; Sandeta: O; Sandoia: P; Fand.: ^; Sandola: 11; — videtur ing.: Sanday 4) sua: deest: Coll. cit. 5) PeleF; Petel: O; Ploren: H; Pelin.: La; Peleren.: LbN; Pelerenen.: Af; Positione: Aach; Positioni: 1e; Pon.: Ab; Pomi: Ad; Peleren.: Af; Poinone: A g; Portione: :ti; Pone: R; Potton: P; Portino: Q; Porten.: 0: — videtur leg.: Portoum 6) molestavit: O; molestare praesumit: A 7) abiurasse: Ab 8) Porten.: Q: — cf. not. 5. 9) London.: FIKL111R; Lugdon.: P 10) archidiacone: Ed. hon., oper. sacad. 11) constituit: A Q 12) spontaneo: PQ 13) causa: FHIKNAQ 14) do cet.: deesta Aun 15) impetitione eundem T. absolvet() minime differatis: Coll. cit. 16) comperitis: F; comperatis: Lalf 17) mon- stravit: Arte 18) renuncieaverit: Ab 19) differatis: Aabc 20) essent: aabcQ 21) mutatum: -AacQ 22) II. tunc: ib. 23) remota: AbQ 24) pri- mita: Ab 25) vob.: deest: 9 26) ipsius: Ano 27) tul: 9 28) vos: deest: 9 29) sic. deb.: deest: 9 30) et quum: AOFO 31) et idon.: 9 32) non sol.: add. a Rar/m. 33) et spont.: Con. cit. 34) Peleren.: F; Porono: H; Plereno: K; Piton.: Acl; Ponton: Ab; Pont.: Ad; Ihtan: A; depositione: Afk; dispositioni: 11; Porton: Q: — cf. veot. 5. 35) facie: Ab 36) el super eadem ecclesia perpetuum imposuistis silentium, et ab eles impetitione praeiominatum T. punibile absolvisit: Coll. cit. 37) alias: ib. 38) inrpetravir: AOQR 39) et quod: OR 40) non . . . impetr.: add. tt Rupia. 41) fuisset: O 42) arripuit: FOHIKALOQR 43) doberit: R: volumus: 0 44) si quid per indices delegatos fact. esset (est: A1): Cali. tia- 45) add.: vol immutatione: 11 46) fuisset: F; est: LaAOPQ 47) quatenus, si ante receptionem literarum ipsarum (nostrarum) illarum: AKQ) rhuas nuntius praefati II. super ipsa causa (deest: 11) ad vos (nos: 9) impe- travit (Impetravir: 1) memoratus episcopus, et tu, fili archidiacone, super

iam dicta ecclesia sententiam protulisti (tulisti: 9) eam centrad. et ap- pellatione remeta (cessante: aak) ratam habeatis et firmare, nec cara (A- tenta posteriorum literarum revocare teutetis, ita quidem, quod si (add.: iam: Ac; etiam: Ab) contra sententiam ipsam aliquid statuistis, id snblato appell. remedio revocetis: Coll. cit. 48) tulistis: La 49) cessante: Q 50) observare: 9 51) susceptionem: Loll, cit. 52) cadere smrt.: Q 53) (lata: R 54) fuit: FOHIA: 11N 55) cadere: ArbeQ. Cap. V. 1) Restitutio ex App. XXII, 5; Lips. XXXIX, 10; Caos. XLV, ti.; BawnL. XXXVI, 5; Comp. I. c. 5. Ir. t. (2, 9.) 2) Illeldensi ep.: P; Lexov. ep.: O; Exon. op.: It, yaod place t. cf. c. 9. de off. del. (1, 29.), add.: P. C.: In literis: Coll. cit. cf. c. a. cit.: — 1158-81: — Jaffé veo. 9015. 3) tuis: rleat: Cadd. et Coll. cit. o. "4) dixit: A se; obicit: P 5) illius- modi tibi (deest: 1) demos resp.: Loll. cit. 6) agere debet: Aac; agi debebat: Ab; agi debet: Q.

• Cap. VI. 1) Restitutio ex App. XXII, 6; Lips. XXXIX, 11.; Caos. XLV, 7.; Banrb. XXXVI, 6.; Comp. Lc. G. Ir. t. (2, 1) 2) Idean eidem in oadum: OF211; Idxonieus (P: xou.: Al; Lexov.: A; leximou: As) ep. P. C.: In literis: 4; — 1159-51. — Jaffé no. 9045. 3) It.: deest: 1' 41 aliquid: 0 5) viol.: deest: AOP! 6) eiectionem: . . . poso.: deest: P 7) obiliuit: O 8) quid.: exstat: (f' 9) quia: 1' 10) ante rest.: tala. et Rr/oe. 11) quon ipsum (lees: Ab) conatet eles iuniteum exsistere (consistere: It) Coll. cit.

Cap. VII. 1) Restitutio ex Lips. BXXIX, 6.; Alan. 1. (2, 7.); Comp. II. c. 1. Ir. t. (2, 7.) 2) Wiwon. ep.: P; — 1159-81. — Jaffé no. 5862. 3) Reant (10' Lant. Brilm.: A.; Bb; 1.: 1' 4) non cit.: deest citam: 7' 5) 1' efort: Ilthm.; Vefe: H; Nefort: La: Dorefort: Elh r delicere forti: Bar Dinodimm: EL; Deufort: Be; Durefort: Bd; Dimfort: Be; Verter: Bf; Durifort: Ilg; Dumoliu.: Irh; de El. et do Ste.: 1'; Diue forte: P1'a • 6) iam: derat: 1' 7) suis: deest: 1' 8) sollicitudine: BLe; sollic. providero vel coas.: 1b 9) praec.: deest dias; : 2' 10) eidm clericio praescriptam ecclesiam: 1' 11) integre: 0.

pace¹² eam possidere permittas. Restitutione autem facta, si quid [exinde]¹³ adversos eum super¹⁴ praescripta¹⁵ ecclesia proponere volueris¹⁶, coram venerabilz fratre nostro Exonensi episcopo delegato a nobis¹⁷ per te vel per sufficientem responsalem tuum cum eodem R. ordine iudicario poteris experiri¹⁸, et glord [r]i.se] exinde statuerit suscipias firmiter et observes; nos enim eidem episcopo causam commissimus ter-
10 b'ndani.

CAP. VIII.t

Restituitur cmjinnx viro probanti desponsationem et copulan], et de ipsius imprjitate caventi; nisi magna sit viri saevitia.

Idem2.

Ex transmissa nobis (Et infra:) Qmnia nobis de veril ate lignerc: non potuit, c'arrSant experiertite restrae dximlls earl-mittendcmz; fi'alemitati restrae per apostolica scripta IVlandan- nls, quatenus, si vobis constiterit, quod praefata mulier praedicto militi legitime desponsata fuisset, et ab eo cognita, ipsam ei restitui faciat, recepta tamen sufficienti cautione, quod illi non debeat aliquod malum inferre. Si autem capitali odio ita mulierem vir persequitur, quod merito de ipso diffidat⁵ et elan habeat suspectt.m, alicui probae et honestae mulieri usque ad causae decisionem⁷ custodienda stuciosius³ committatur in loco, ubi vel parentes chis mulieri¹⁰ nullam possint violentiam inferre.

CAP. IX.I

Per solutionem pensionis rei donatae, factam donatorio cum auctoritate donataris, acquirat illi donatio rei donatae possessio, adeo, quod, si ab illa expellitur, per interdictum recuperandae agere poterit.

Idem2.

Ouunl³ venisset ad nos dilectos filius noster G. 4 canonicus sanctae Trinitatis de Hasul. 5 * a suo priore et capitulo destinatus, in audientia nostra proposuit, quod, quoniam venerabilis frater noster Eboracensis archiepiscopus ecclesiam de N. eis concessisset, et 7 per scriptum proprium confirmasset, ita, quod post decessum G. de Pontino clerici, qui praefatam ecclesiam tunc temporis tenebat, usihus eorum³ omnibus modis proficeret, et interim de auctoritate ipsius archiepiscopi¹⁰ idem G. ipsis canonicis annuum solveret pensionem, i nos¹¹ postmodum ean.dem corcesswnem., scripto ipsius archiepiscopi diligenter inspecto, auctoritate apostolica iluxintu.s confrmandam. Ilortuo autem praefato clerico iam dzcti canonici, licet per ipsunt archiepiscopunt non fuissent in praedictae ecclesiae possessionem irzducti, lamen de concessione Ci confirnzatione nostra plrrr'iznum confidentes, eCClesiam ipsam¹², n-e a quodam clerico turbaretur, qui eos super eaden' ecclesia nilebattr fatigare, sunt ingressi, el (Cali contra ipsam archiepiscopul', a quo gravan timebant, guaro praefatum clericum ad nostram audientiam appellaverunt. Ipsi yero per duos de frah-i-bus sois appellationem factam prosequentibus¹⁴, saepe cactus archiepiscopus bladum et oninia bona ecclesiae, quae praefatus G. clericus sur's ntorien.s ibidem reliquit, fecit, quod vix credere possunz, in iytis praedictis canonicis asportari¹⁵. (Et infra:) Ilagister 11L et A. 16 clerici 11 et nunc eiusdem archiepiscopi, qui praesentes aderant, ipsum super his constanter excusaverunt, et adiecerunt, archiepiscopo inn praedicto¹⁸ per praefatos canonicos graven iniuriam irrogatam, quia, et si ab ipso literas concessionis habuissent, ipsius¹³ postmodum auctoritate contempla, per se ipsos ingredi in possessionem non deberent. Nos itaque

Respondemus²⁰, quod, si praefati canonici de praedicta ecclesia²¹ * auctoritatem²² eiusdem²³ archiepiscopi vivente clerico perceperunt annuam pensionem, eo mortuo, quamvis auctoritatem²⁴ eiusdem archiepiscopi non quaesierunt²⁶*, vitiose tamen non sunt possessionem ingressi, quum, sicut in saecularium legibus prvcipum cautum est, is possideat, cuius nomine possidetur. Causan? ipsam vobis, de quorum pruderztia et hnneslate eonfidimus, committimus, fi'aternitati tume per apostolica scripta mandantes²⁶, quatenus ante praesertiar vestram partibus convocatis, si de ipsorum assertione constiterit, bladren' el omnia bona ecclesiae post appellatiorent de mandato ipsius archiepiscopi asportatu ante ingressunz principalis causae, auctoritate nostra, snbluto appellationz obstactrla restitrlr faciat: debute archiepi.scopn attentius morzeatrs, rit concessionem srmr. ratam habeat el praefiltos cartonicos amodo desinat super prne-fata ecclesia Migare. Si cero commonitioni vestrae acquiescere noluerit, super ecclesia causam rrligioni audiat, el sine personarum acceptione sublato appellatiortis diffugio terminetis,

CAP. X.

Si, adore agente petitorio, reus super eadem re deducit posessorium, procedit in solo possessorio, suspensio petitorio.

Lucius III. Archidiacono² et I. Archipresbytero Turonensibus.

Ex conquestione B. 3 mulieris ad nos⁴ noveritis pervenisse, quod, quum C. i¹* miles eam sibi matrimonio copulasset, et 6 maritali affectione pertractans ex ipsa⁷ filiam suscepisset, sine iudicio ecclesiae s postmodum a se removit eandem³, et de accusando super consanguinitate matrimonio, remoto appellationis obstaculo, literas ad iudices impetravit. Quum autem prius, quam a delegatis iudicibus mulier citaretur, per dioecesanum episcopum virum sibi restitui petiisset, et ob hoc ipsa ad nos proprium nunciurn destinasset, demum 11 coram praefatis iudicibus constituta, modo per se, modo per procuratorem, ante ipsius causae¹² ingressum et post virum sibi restitui postulabat. Iudices yero restitutione penitus negata¹³, quod fieri non debuit, in principali¹⁵ procedere voluerunt, unde ipsa a tali gravamirze ad nostram audientiam appellavit¹⁶. T Quia ergo iniuste gravatis apostolicum debemus patrocinium impertiri, discretioni restrae per apostolica scripta praeciando Mandamus, quatenus, si est ita¹⁷, memoratae mulieri onzni contradictione et appellatione ce.ssante virum situm restitui faciat, quae 18 post appellationem ipsius¹⁹ acta sunt in irritum revocantes, postmodum²⁰ super matrimonio causam audiat attentius, et fine canonico terminetis. Datrtm Veronae y1 XII. Kal. Nov.

CAP. XI.1

Violentus reno cum fructibus etiam qui percipi potuissent, restituere, damna resarcire, et de iniuriis satisfacere compellitur.

Coelestinus III.2.

Gravis ad³ nos querela (Et infra:) Ideoque⁴ firmitati vestrae per apostolicascriplaMandamus firmiterque praecipimus, quatenus, p'rtibus conyocatis, si vobis constiterit de praemissis⁵, praedictum archidiaconum + ablata praenominati monasterii fratribus cum integritate restituere, el damna plenarie resarcire, et de illatis iniuriis competenter satisfacere, omni gratia, timore et amare postpositis, dilectione,

Tit. XIII. Cap. VII. 12) et in pace dimittas: P 13) ex.: deest ctiani: 7' 14) de: T 15) praedicta: LaBb 16) voluisti: Bi 17) del. a nob.: add. a Regio. 18) experiaris: Col: cft.

Cap. VIII. 1) Restitutum ex Atan. 3. (2, 5.): Comp. II. c. 3. h. t. (2, 7.) 2) Abiensietl 3al, opiscopis: Baq; Albiensiepo: Bcfq; AbiensietBelluacene: Be; Ambianensi (recte) et Triten. episcopis: Rb; Albiensi et Belvacensi epp.: 711: Abianens, et Ienuaten. epp.: Bh; Ambiens et Belvacensi (recte) epp.: '1Ta: — 1159-81. — Jaffé no. 8825. 3) tallo.: add. a Raim. 4) etiam: Bb; deest: BaqhiT 5) prosequitur: DiBgf; add.: habet vel: Bb 6) propinqua et han. personas mulier: Bh; prob. et hon. personae: DI 7) cognitionem: Dg; cognit. seu decisionem: Bci; cogn. vel definitionem: BL 8) studiosins-que cornil]. loco: Bbh 9) vel vir: Ba; deest: 1' 10) aut mulieris nullam possint violentiam (molestiam vel viol.: Bb) exercere: BT.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Aran. 1. (2, 6.): Comp. II. c. 4. h. t. (2, 7.) 2) Ales. III. Exon. ep. et abb. de Forden.: Babde; Heford.: By; Reforden.: Bi: — 1159-81. — Jaffé no. 8998. 3) Quum . . . destinatus: deest: T; ex-stat: Ta 4) (ad.: (Amicus et: GLaBi 5) Barel.: FOHIN; Barel.: lLa; Varen.: Lb; Barelis: .ll; Batines: Dad; Borleasu: Bb; Barlea: Bet; liarlo: BcfTa; Barle: By; Borle: Bb 6) quum: deest: T 7) et. . . conf.: deest: Baqgi 8) proprio scripto: BbiT 9) horum: FGIICHNBaag 10) archidiaconi: Dg; arch.... can.: deest: Bh abi in seqq. pro archiep. semper ponitur: archidiacon. 11) et nos: T 12) ips.: deest: T 11) contra praefat.: Baac 14) ex-sequentibus: '1' 15) asportare: BaT 16) A.: deest: '1' 17) cler. et deest: Bol 18) praedicto: Bbi Richt. 19) etiam ips.: Bol 20) attendentes: BT 21) prae dicta eccl.: FGHIN; pro dicta eccl.: La; pro iam dicta eccl.: BT

22) anctore archiepiscopi: FI; auctoritate nostra dicti archiepiscopi: O: auctoritate praedicti archiep.: H: de auctoritate ipsius vivente: BI' 23) eiusd.: deest: LM 24) auctoritate: FBgi Carit. B4m, 25) quaesio-rint: FGHLMBaT 26) add.: praeciando: Bh.

Cap. X. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 8. h. t. (2, 9.) 2) G. archidiacono, I. archipresbytero Turon. et Alcapicerio (Alcapiceno: ele; Alca: Afk; Ala-piceio: As; Alcapicerio: Ay; Alcapicerio Carnet.: Ah) canonico (add.: hte.: Afk id est: Metenei): A: — 1181-5. — Jaffé no. 9678. 3) V.: G; Burg.: A 4) nostram noveritis audientiam: A. 5) E.: FGILaM; G.: Ebbo: Aacl; Elbo: Abfhk; Ebo: Ae 6) et: deest: Al 7) ea: A 8) eccl.: deest: Abc 9) cano: A 10) ad decanum Aurelian. et abbatem S. Evurti (Eutrotii: Aal): A 11) postmodum: A 12) litio: Ab 13) deoegata: A 14) minime: A 15) add.: causa: Ab; negotio: Beba. 16) necessarium duxit appellare: A 17) si praemissa veritate subnixi novoritis: A 18) et omnibus quae . . . revocatis: A 19) app. ad nos interpositam irrationabili-ter acta (facta: Acl) sunt: A 20) postre.: add. a Ralpn. 21) saber, ex-hibent: Abk et Codd. Tarracon. et Barcin. call. ab Aug.

Cap. XI. 1) Restitutum ex C111), auct. c. roz. (2, 7.) Cod. Hal.; Comp. II. c. 5. h. t. (2, 7.) 2) Archiep. Turonensi et praeposito Andegavensi: U; episcopo et archidiacono Belvacensi: Bb; Alex. II. Gaudesii et chrolaci Do-leusis (Labbe Bibl. I, 316.) testimonio confusus tenere tribitri B' hniems: — 1191-8. — Jaffé no. 10685. 8) add.: deest: BabSa; nobis: Bc 4) Ideo: BaSa: unde fratern. v. praecipimus, quatenus: U 5) praedictis praefa-tum: U 6) archiepiscopum: FGHKLMNBagi; episcopum: U 7) et tim.: Bb.

contradictioale⁸ et¹ appellatione cessante per discriptionem ecclesiasticam Postra freti auctoritate compellatis¹⁰ restitui, deinde archiepiscopum m. oneatis, ut concessionem suam ratam habeat et ptefidos canonicos amodo desinat super praefata ecclesia fatigare. Si vera admonitioni vestrae acquiescere noluerit, cogatis eum¹¹ provisuri atendas, ut non tantum fructus¹² a novo et violento possessore perceptos, sed quos, si eis possidere fuisset licitum, possessores¹³ veteres percepissent¹⁴, per saeplicitam sententiam¹⁵, suW.ato cuiuslibet appellationis¹⁶ J obstatulo, reddi faciatis¹⁶ eisdem. Praeterea si gtti¹⁷, quominus secundum mandatum nosta-um memoratis fratribus restituantur ablata, se duxerint opponendos, vos attoritate nostra sufrida eos¹⁸, non obstante appellatione, analhenzatis sententia percellalis. Si praefatus cero archiepiscopus ad citctionen' commonitio'is vestrae forte non ve peril, vel mandato vestro parece noluerit, vos Dolensis¹⁰ monasterii testibus receptis secunda²⁰ formam praedictam in tolo negocio procedentes, secantitan quod diximus, appellatiope cessante exsequi p'ocuretas <anmimada sollicitudine providentes, ne libertates praefato monasterio vestro a praedecessoribus nostris vobisque concessas, a quoquam sustineatis n'ui vel in fringi.

CAP. XII.1

Ingressus possessionem ignorante domino, ad quem pertinet, potest per ipsum dominum, statim quam sciverit, repelli etiam violenten, nec ex tali repulsionem competit repulso contra dominum interdictum possessorium. H. d.

Innocentius III. Episcopo et Capitulo Tridonensi¹ *.

Olim³ causam, quae inter vos nomine Tridonensis⁴ ecclesiae, et dilectos filias B. magistrum et fratres militiae templi in Lombardia, super domo Calventiae vertebatur, dilecto filio de Locedio⁵ et de Coloraba abbatibus sub cenia forma meminimus commisisse. Ipsi autem abbates, partibus convocatis, et lile in el) run' praesentia contestata, testes receptos⁶ Vnf ex tctraque parte productos, el gttun' renta' datan' fa'sset, tltrinque depositiones emrum solenniter publicant⁷, et eas per ntaum publicam redigentes scriplis, causam plene insh'etelanz ad nastnana prae.senfam t'entiserunt. Nos ergo dilecto filio O. canoatico et praeuratori ecclesiae Terdonensis et praedicti ~giste' dilectos filias a'ostro.s I. tit. S. SYephani in Coelio monte presbyterum el H. S. Eustachii diaconum cardinales c'oncessi' nars audiores, carY m quibus fuit ex parte vesb' a' propositali, quod, quum zdan Humillad (pidan' a baazcte tuemoriae V. episcopo Terdonensi licentiam postallassent, haspitale et oratorium in loco Calventiae construendi, Episcopus Tridonensis⁸ possessiones quaedam a quibusdam nzililihus, gol eas tenebant in feudum, ab ecclesia Terdonensi redemil, et illas Humiliatis petentibus sub ea conditione concessit, quod col honorenn Dei el P. Virginitis nomine Tridonensis episcopi oratorium ibidem et hospitale construerent⁹, et tres solidos censuales Tridonensi episcopo annis singulis exhiberent, a quo etiam persona, quae loco praeficeretur eidem, investituram perciperet, et pro se et aliis lo fratribus ei et successoribus eius obedientiam faceret manualet, episcopo sibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus vero¹¹ magister ad eandem domum adspirans, et valeos eum copulare rlomai de Casellis, ipsos¹², adeo circumvenit, quod praeter conscientiam vestram se et sua in eius manibus, tradiderunt, ea tamen conditione appositae, si vobis quod faceret complaceret, sine quorum assensu se nihil posse facere assererebat. ; Ihtgister vera conditionem clt:reptcrit ttpositam, et zload alzen eos non rer,iperel Offrior-lea. (1.7 infra:) Tunc cero mclry' ster accerlens Calsentian' exigirle pr,uctmentet cc'clesiae, instrumenta clonaus el libros ctceeyit, et „gbularta av fecit abduci, ac postnaodetna reversos ad vos, rp'uin ci fuis'set (luod pelialat denegatunt, quia paratus esset vobis lacere rationem, si for.san vos offettderit¹³, adiecit. Vos autean interlloctant eius malevalragatendeates, et ne se de domo intramillere! mema rala d-istricitus irthibentes, ad seden' apo.stolicam

appellastis. Et quum tu, fi'ater episcopo, quae gesta fuerant audivisses, omnes pariter ad domam accessisles eandem, et eos, quos invea'istis ibidem ad domas custodiara a magistro edictos, eiecistis ex ea, vinZ Vi, secundu n 14 quod aannia jura pea'mittuati, licite repellentes. linde (plum possessio praedictae domus sub conditione tradita faerit J eidean magistro, non exslante canditionie trada'io non. tenebal. Praelerea gttat Idem magister clan' domtagi illant intraverit, nullunt vobis est praeiuclicium generatuau, quo minus auno possetis repeliere, quam id ad vestram audient'am perveniret; praesertim gttat 16 venis dominas controversiam ipsi macere', vel susp'catus fuera, vel debuierit suspicari. (El infra:) Intelligentes autem¹⁷, praedictam domum eidem magistro traditam sub conditione fuisse, et 18 quod¹⁹ nullum iuri vestro praedictum fuerat irrogatum, ex fo eo, quod idem magister iustitiae vestrae non inscius, vobis ignorantibus, possessionem accepit, praesertim quum statim, ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam, et quod VI idem magister sua temeritate possessionem²² praeter conscientiam vestram, ad quos ipsam possessionem noverat pertinere, et quos quaestionem sibi moturos suspicari debuerat, est ingressus, dictenn procuratorem vestrum et²³ vestro nomine ab impetitione ipsius magistri, nomine domus militiae templi, quoad faciendam restitutionem, quam petebat²¹, de consilio fratrt0n' lastraron' reddimus absolutum, salva e quaestione proprietatis, de qua in hoc itidicio nihil est actum, sicut praedictus abbas de Locedio²⁵ nobis expasuit viva voce, decernentes nilrilominus, vos magistro zpsi satisfactionem debitam exhibere, si defendendo ius vestrum in offensam ipsius vel domos militiae templi modum forsitan excessistis.

CAP. XIII.1

Si contra petentem restitutionem coniugis opponitur consanguinitas in grada prohibito, et offeruntur probationes paratae, recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur restitutio quoad totum, et tict quoad reliqua. Si vero probationes promptae non sint, fiel plena restitutio, nisi sit magna vil' saevitia.

Idem Bituricensi Archidiacono².

Literas tuas nuper recepimus, continentes, quod, quum quaedam matrimonialis causa venerabili faafi'e nostr'o Bituricensi archiepiscopo in remotis agente, in tua praesentia tractaretur, Gulielma³ mulier separari a B. 4 viro suo instantissime postulabat, cui se quarto grado consanguinitatis proponebat esse coniunctam. ; Apparebat etiana accusalores el testes exhibentes chartam ab zdrogue s latera consanguinitatis linecanz contingepem, quz 6 se contracti ntarimonii tempore absences fuisse dicebant, et quod 7 in continentis parati erant quae proposterunt comprobare. Vir autem econtras sibi uxorem postulabat restitui, quae ab eo sua temeritate divertit¹, '—quen'admodum allegabat. Ceterum pars replicabat 112,011 9, tugi' propter Moran' incestos periculln', fum quia probatiogiibus parafis el promptis sine diffitgio quo' intendebatur IU poterat demon.sirare, restitutionem penitus denegandam. Ad latee notan' esse nutrid saevitiam proponebat. cui erat impetuosa levitas el crudel-ilas bestialis, el, si liberara restituae sibi facultatenr. hctberet uxoris, eius amici tianeabant monis ex hoc sibi periculunt intaminere val corporis cruciatum, et sic ab accusatione desisterent, eam qualitercunlue vivere pian' interire malentes; adiciene s. nil' lominas ipsan' licentialau' a viro rec'essisse II cuva lacrirais et invitan'. Ipse vera miles nihilominus sibi uxor'em petebat libere ac pacifice restitui, et, n.e secas fierel, seden' apostolicau' appellavit. Quam igitta' in causis vitarmao galibus s' exceptiones ladomadi saepitcs' prapanattur', quid sit in talibus agentm, Rescripto petebas apostolico edoceri, ex praelaists velut quadal¹² t'en'ate anulas eliciens gucretiones, primo quidem utrum, guando' aliquis consanguinitatis gradus obiicitur, in quo sedes apostolica dispensare non potest nec etiam consuevit, et 14 probationes promptae sint et paratae, indulgendal' restitutio sit, an neganda? -;Secundo quaerebas, « n zden' iuris exsistat, si alirpais gradas dispensabilis vel aliad inzpedin'en-

¹ tit. XIII. Cap. XI. 8) contradi.: rleest.: U 9) et: deest: Bb; et contradictione appellationis: 5a 10) cogatis: BU 11) yerba inde a restitui insemine ex Bb 12) fructus, quia novi (deest: Bqct violenti possessores percepunt (possederunt val percep.: Bb): BSAU 13) per pose.: SA 14) add.: interim: II 15) add.: et contradictione: U 16) reddi ele ... compellatis: BSA 17) quicquam: Bb 18) hos: Ba 19) Iolenensie: Bb.
Cap. XII. 1) Restitutura ex Atan. 4. (2, 6.); Comp. III. c. 2. h. (2, 6.)
2) Terdonensi: FHIXLbMN6' per to(ant); —scr. do. 1200. — Potthast no. 1195.
J) Quum: Ca 4) cf. i'o(2. n. 5) Lacedio: Cacdgh; Lacedomo: L'b; leg.: Locedio: Ce, quod C'is(ovd. non. est. 6) S.: Lb 7) una: ib. 8) cf. not. 2; idem: C 9) conetluerent: Cb Cont. Bualan. 10) pro al.: LbCb 11) Quumrue id fuaaet dlatias observatum et (deest: Ml) saepedissat magister: CT 12) praefatos Humiliatos: ib. 13) offenderat: Cb; offendisset: CC 14) sicut (quod: deest: L'b 15) fulisset: ib. 16) quum quidem: Ca; quum qui: Cb;

quod: Cc 17) Quua' autem cardinales praetlicti quae corsa' eis talo ex parte vestra quam ex slia (altera: BL) proposita fuerant nobis fideliter retulissent, intelligentes praedictam: CT 18) ac: T; atque: C 19) quod: deest: CT 20) atque ex: CL 21) attendentes etiam quod: LaT 22) poss.: guau' ad vos noverat pertinere: Cb 23) et: deest: FCHlh-31.VC; vcast. et: deest: T 24) quam pet.: add. a Itagnt. 21) Locedon.: Ch.
Cap. XIII. 1) Restitutian ex Atan. 4. (2, 5.); Comp. III. c. 3. h. t. (8 7) 2) archiepiscopo: male; CbT; add.: in Registro: 5: scr. so. 1201. — Potthast no. 1560. 3) V.: Fcd6MNR B.; I.: G.: 7; Yberga: Ca; Ymberga: (orl JOa; Ilysberga: Cb 4) B.: deest: FC; C.: Cagh; G.: Cb 1.: Ce? 5) utriusque: T 6) et yui: T 7) quip: I' 8) converso: I' 9) divortcrat: (T 10) intendebat: al' 11) acquiesce: I' 12) de quod.: (L 3) gJuut: ib. 14) et guamo: LaCag. 15) su indul.: Ch Richt.

*l'ion elespwn.cabtle allegelur, el probatione.c siurililcr sint praesentes, utrum restitudio coneeli debeat, no negari? Tertio loco quaerebas, si mariti curtelilas el ;mecida nota sint iudici, ut propter m.olam eontrof'ersiana bidignans uxorem lorturis traclaterus 1f sil et ininrits afcenra-us, et sic accresciores de ?norte feminae metuentes acensare de.vistant: aitrana une in primo vel na 17 secundo caso restitudio:c pruebat 18 adnainciltm denegantlae? Postremo qnaerebas, si deneganda sil restitutio in aliquo CaSaantb prae-mi.c.correr, el arl sedem apostolicam appelletur, utrum appellationi leuiusmodi sil deferentlrm? Sane circa solutionem propositae 19 quaestionis diversae sunt sententiae diversorum; aliis asserentibus restitutionem in praemissis casibus faciendam; aliis sentientibus in contrarium; nonnullis viam mediam eligentibus, ac dicentibus, eam facieridam interdum, quandoque ver^o penitus denegandam. Primi per decretalem epistolam bonae uentoriae Lucii 20 Papae praedecessoris nostri luvari videntur, arguentis quosdam indices delegatos, qui 2t, restitutionem viri, qui sine iudicio ecclesiae uxorem dimiserat, et ei consanguinitatem postmodum opponebat, spoliatae 22 ac repetenti coniugem denegabant, et mandantis, sibi 23+ prius restitui taliter spoliata, et postea de matrimoniali causa cognosci. Horum 24 autem assertionem incestus videtur periculum oppugnare; sed ipsi timorem incestus inanem esse respondent, quum etiam beneficio restitutionis obtento qui consanguinitatis habet notitiam nec exigere debitum 25 contra conscientiam, llec solvere 26 * teneatur, quolliam, si secus egerit, aedificat ad gehennam, sicut nec consanguinitatis conscius, super cuius 27 coniugio quaestio non movetur. Secunda vero assertio per oraculum felix recordatinnis Clementis 28 Papae praedecessoris nostri fulcitur, a quo quum fuisset quaesitum, utrum, molire quadam quendam in virum petente, qui, ut eam repelleret, exceptionem consanguinitatis obiecit, prius esset de impedimento consanguinitatis agendum, quam super nlatrimonio 29 sententia proferretur, sic inquisitioni factae respondit, quod, quum exceptione probata principalis quaestio perimatur, prius est cognoscendum 39 de ipsa, quarn ad diffinitionis articulum procedatur, quum etiam in multis casibus restitutio differatur secundum canonicas sanctiones. Opinioni autem 3l ultimae videtur non incongrue adaptari, ut in gradibus consanguinitatis divina lege prohibitis restitutioni s'= aditus pracludatur, sed constitutione 33 interdictis humana restitutio locum habeat 34 cum effectu, quum in illis dispensari non possit, et 35 in istis valeat dispensari 35, sicut B. Gregorius et multi alii dispensarunt 36. Unde non 37 peccat qui in hoc articulo ad mandatum ecclesiae reddit debitum coniugale. Nos autem 35 ad praesens nullam de praedictis sententiis reprobamus, nec cuiquam earum aliquod praeiudicium ex nostra responsione volumus generari, quamvis praescriptum Lucii Papae mandatum ad possessorium, responsum yero patrio et praedecessoris nostri Clementis ad petitorum referatur. Porro quum mulier ella, quae consanguinitatis habet notitiam, praesertim in gradibus, quos lex divina prohibuit, non possit huiusmodi viro sine mortali peccato carnaliter commisceri, quoniam omne 39, quod non est ex fide, peccatum est, et quicquid fit contra conscientiam aedificat ad gehennam, frustra in tali caso adiudicaretur restitutio spoliato, quum illa contra Deum non debeat in hoc iudici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere. Siegue difficultas occurreret quasi perplexa, quia propter sententiam oportet 40 eam reddere debitum, et propter conscientiam debilum reddere non deberet. Unde contingeret eos graviter impediri; et utrique laqueus pararetur, quum inter se carnaliter coniungi non possent, nec alter 41 * alteri matrimonialiter copulari. Propterea melius 92 * videtur, quod, quum opponitur consanguinitas, praesertim in gradibus divina lege prohibitis 43, et probationes offeruntur in 44 continenti paratae, in ceteris quidena adiudicanda sit resti-*

tutio, sed ad maiorem cautelam iuramento recepto, quod talis obiectio malitiose non fiat, sola quoad commixtionem carnalem, maxime si fama consentit, est restitutio differenda, donec auditis probationibus et discussis causa sine diffugio terminetur, quoniam utrique sit melius taliter expediri, quam manere 45 taliter 46 * impeditos. Quod si non habeat 47 probationes in continenti paratas, sed dilationes expectat^l 1 * longiores, quia praesumitur contra eam, quae sine iudicio ecclesiae sua tantum 49 temeritate recessit a viro, ad restitutionem plenariam ecclesiastica debet 50 censura compelli, quam tamen ipsa tori negando consortium debet humiliter tolerare, donec probationes offerat praeparatas, et tunc absolute petita secundum formam ecclesiae absolvetur. Sed antequam fiat ei 11 * mandatum sub debito iuramenti, receptis probationibus procedatur 52+, quemadmodum est praenlssunl. / Si yero tanta sit viri 53 saevitia, ut mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas provideri 54, non solum non debet illi 5l restitui, sed ab eo potius amoveri; alioquin sufficienti, si fieri potest, securitate provisaprofecto videtur coniunx ante causae cognitionem restituenda marito 50.

CAP. XIV.1

Per solam traduetiouem mulieris ad dorant viri factain, non praecedentibus sponsalibus vel iualidis, non acquiritur possessio, linde ea recedente propria auctoritate non competit restitutio.

Idem Vulterano 2 Episcopo.

Ex parte M. 3 mulieris fuit propositum *caram nobis*, quod, quum eam adhuc intra 4 * pubertatis tempera constitutam quidam patruus suus filio H. 5 * Senensis 6 civis, nondum VII. annorum, in matrimonio voluerit copulare, ac eadem tractata fuerit in domum *cisis* 7 eiusdem, ipsa, ex quo ad nobiles annos pervenit, ratum nolens habere quod a dicto patruo suo circa hoc procuratum fuerat, a venerabili fr^rcttre misten Senensi episcopo nubendi alii licentiam postulavit.

*Quumque partes idem episcopus citasset, et praefata M. 8 per procuratorem idneuna in iudicio compareret, quaerens possessione.c et res alias sibi restitut dntis nomine pro se datas, el pars altera restitution.em peteret mulieris eiusdem, asserens eani non posse per alium causam agere, sed rlebere ipsius 9 tractatui personaliter interesse, praefalos episcopus dubitans, quid super las statuere posset de iure, prota nobis sois lileris intimavit, processu negotii supersedit. Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipsa mulier, quamvis minor 10 esse dicatur et causam possit Inatrilllonii per procuratorem tractare, ac pars alia, quae 11 mulieris restitutionem sibi fieri prius postulabat, restitui nequaquam debeat, utpote 12 nullo iuris seu possessionis commodo destituta, quum per solam traductionem praedictenn, quam non praecesserunt sponsalia vel consensus legitimus, nec fuerunt 13 * etiam subsecuta, nullum inter eos obligatorium vinculum sit contractum, ut *tinis litibus imponatur, fraternitatis itiae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, non obstantibus exceptionibus supradictis, partibus convocatis, audias quae hinc nicle partes 14 duxerint proponenda, et quod canonicum fuera appellatione remota decernas, [faciens (piad decreceria etc. DO; Lat. III. Id. Ion. Pont. nostr. Ao. XI. 1209.]**

CAP. XV.,

Interdictum unde vi non competit contra illum, qui non spoliavit, nec spoliari mandavit, nec spoliationem ratam habuit.

Idem 2.

Quum ad sedem apostolicam accessissent *olbn A. venerabais f'atris nostri Cumani episcopi, et fater G. dilectorum ftliortan fratrum hospitalis Hierosolymitani proclatitores, ; et instrumenta nobis el acta causae, quae super ecclesia et laospitcdi de Monte Cinaro 3 inter eos agitabatur, prout gesta fuerant, in praesentia venerabais f'atris noslri Pap'iensis episcppi, qui ex*

differenda est restitutio. Alioquin non: T 55) ei: Cont. Raen. 50) viro: La; deest: 1'.

C ap. XIV. 1) Restituent ex Rcg. Pat. XI, 200.; Coatp.III. c.4. h. t. (2,7.) 2) } Veterrano: FhCbdfh Rey.; Vulteranen.: Fl; Vulterano: J; Vultirino: Cc; Vulterino: Ce; — Potkasi no. 3598. 3) Rey.: Cab 4) infra: FGHIC Rey. 5) B.: FGHILN; R.: M; deest: C Rey. 6) Venen.: Ch; Senon.: Cc, a—et sic deinceps 7) civ.: deest: Cac 8) N.: Lab 9) ipsi: Cb 10) minor annis . . . etiant: Cb 11) quae . . . post.: add. a Bugle? 12) (tuse . . . est comm. destituta: C Rey. 13) fnerint: FGHILaNC (pr. Ch: fnerit etiam subsecutus) 14) part.: add. a Rayoe.

C ap. XV. 1) Restitutuae ex Comp. III. c. 5. h. t. (2, 7.) 2) archiep. Mediolanensi et praeposito canonicae Petron. (Pedro: L'h., Petrouensis: Cc) PP. (Pap.: Ce; Ppniens.: Cc; deest: Ch = Papiensis): O; -- ser. 1198-- 1209. — Potleast no. 3800. 3) Ismario: ea; Cinario: Ch; Hygmaro: Cf.

Ti t. XIII. Cap. XII. 16) tractat.: deest: CacT 17) in : deest: C 18) det: T 19) praemissae: eh; praedictae: Cc 20) cf. selva c. 10. 21) quod: Cetc; videlicet quod: T (iud. del.: deest) 22) spoliare: 6le 23) sibi: deest: FGHII:17BCT 24) quorum: Ch; harem: Ch 25) debeat: T 26) nec contra conse. solv.: FGHILVCbleT; nec etiam c. cense. sol.: Cag 27) cius: 71; deest: 1' 28) cf. sepiu c. 1. de ord. coge. (2, 10.) 29) causa matrimonii: T 30) prius ut cognoscatur: T 31) aut.: deest: T 32) restitutionis: ChT 33) sed in gradibus constitutione interdictis humana: N; const. gradibus: Ch 34) habet: T 35) sed: CT 36) dispen. saverint: Lah 37) nec . . . qui in tali . . . reddit: Cb 39) aut.: deest: 1' 39) ROM. XIV. 23. 40) oportet: Cb 41) alt.: deest: FGHILCaCght 42) note.: exstat: 11 43) prob. restitutionis edites pracludatur et prob.: 1' 44) et in . . . par. eunt: T 45) remanere: CUT 46) alter: FHKMNCaght 47) habet: CL 48) espelat: FGI' 49) tant.: deest: MT 50) debet vir: 1' 51) illi: FOHIK, 11:4'CI' 52) procedetnr: ib. 53) add.: illius: 1' 54) prov.

*delegatione nostra de causa cognoverat, praesentassent, nos, diligenter inspectis quae coram eodem episcopo acta fuerant, haberi ea decrevimus pro infectis, quunt constiterit nobis, eum in causa ipsa iudicem non fuisse, sicut ipsemet ad ultimum recognovit, eandem dilecto filio, Abbati de Accon. 5 causam, quae 6 super ecclesia et hospitali de Monte Citano 7 inter eos vertebatur, de assensu partiunz taliter duximus committendam 3, ut audiret omnia tam ad possessorium quam ad petitorium iudicium pertinentia, quae utraque pars duceret proponenda, et causam ipsam fine debito terminaret. Coram quo postea procurator hospitalis Hierosolymitani ecclesiam et hospitale praedicta 9 cum possessionibus et pertinentiis suis, quae tenebat, dictus Cumanus episcopus iniuste sibi restitui postulavit w, asserens, illa 11 de iure ad hospitale Hierosolymitanum spectare, et quod ipsa diutius possedisset 12. Ad quae respondit procurator episcopi, se nec scire 13, nec credere, supradicta unquam ab hospitali Hierosolymitano possessa, vel ad illud aliquatenus pertinere, quae Cumanus 14 episcopus, utpote in sua dioecesi constituta, rationabiliter detinebat. Ouum igitur 15 * ad fundam intentionem suam pars utraque testes produceret 16 *, dictus abbas deinde utriusque partis atestationibus, rationibus et instrumentis inspectis, procuratorem episcopi condemnavit ad restitutionem omnium praedictorum. (Et infra:) Nuper autem utriusque partis procuratoribus propter hoc comparentibus coram nobis, prioris actis iudicii nobis fideliter praesentatis, causam ipsam interdu per nos, quatzdoque per dilectos filios nostros P. 17 tit. S. Marcelli et R. tit. S. Anastasiae presbyteros cardinales examinavimus diligenter, et quidem per testes videbatur esse probatum, quod Cratiz 18 Cumani episcopi nuncios cruces Hospitalarii olini abstulit, inhibendo ipsis, ne ad supradictam ecclesiam vel hospitale redirent, et quod episcopus supradicta omnia possidebat, unde procurator Hospitaliariorum petiit dictam restitutionis sententiam auctoritate apostolica confirmat. -)-Ex adverso vero proponebatur, quod, etsi per testes forsitan esset sufficienter ostensum, quod per nuncium episcopi fuerint Hospitalarii spoliati, quoniam lamen non constiterit, quod de mandato eius 19 hoc fecerit, vel quod episcopus 20 ratine habuerit factum ipsius, restitutio sibi locum non pollea vindicare, quanquam constaret episcopum praedicta tenuere, qui vilque ipsa de iure possidet, utpote ad se spectantia et in sua dioecesi constituta. Sed ad hoc pars altera replicavit, quod, glanivis per dicta testimonium evidentem mandatum episcopi vel ratillabitin non probetur, quia lamen iudex motean animi potuit ex aliis causis informare, pro sententia eral mera() praestmetulum. His igitur et aliis intellectis, quae ulriusque partis procuratores proponere cr averrent, Nos prioris acta ludica, quae nobis fuerant, sicut praemissum esi, plene ac fideliter praesentata, diligentius recenses, quianec per dicta testimonium, vel confessiones 21 partium, quum nullae penitus in iudicio factae fuerint, vel etiam instrumenta, quae nullatenus de spoliatione tractabant, nec etiteni per evidentiam facti nobis constare potuerit 92, quod Cumanus episcopus supradictos Hospitalarios spoliaverit, vel mandaverit spoliari, vel spoliationem factam 23 * saltem Y4 ratam habuerit, de colmillo fi atruni nostrortzne pronuntiavimus in quaestione praedicta, interdictum Unde vi locum nullatenus habuisse, restitutionis sententiam a praedicto abbate prolatam 25 *, licet pars 26 adversa proponeret, quod praesumendum esset pro sententia iudicis, qui motum animi sui potuit ex causis aliis informare, iustitia exigente casantes.*

CAP. XVI.1

Exceptio iuopiae, de qua constat, a clerico opposita, impedit executionem sententiae, etiam latae in possessorio. E. d. comprehendendo mentem literae et veram lectionem.

Idem 2.

Olim vobis dedisse meminimus in mandatis, ut venerabili-

lem fratrem nostrum Ovetensem 3 episcopum ad debitam partis restitutionem Zamorensis 4 dioecesis, quam tenebat, cum perceptis fructibus 5 restituere cogeretis 6, -)-[si dilectu]c filium Rainerium prius, quam super Itoe mandatum ap ostolicunz adinzipleret, viam ingredi contingeret omittis carnis.] Verum quoniam 7 inanis est actio quam inopia debitoris excludit, [fraternitati vestrae per apostolica scriptaj mandamus, quatenus non prius episcopum ipsum ad restitutionem fructuum compellatis, quam ipse fuerit taliter restitutus, ut restituere possit quod percepit 8 de proventibus alienis. [Nos autem etc. Dat. Roni. etc. V. Kal. Iun. 1198.]

CAP. XVII.1

Per excommunicationem probationem non probatur quasi possessio iurisdictionis, licet aliquibus diebus fuerit observata; ideo petens restitutionem, hoc solo probato, succumbit. Hoc dicit quoad intellectum.

Idem 2.

Ohm inter te pro abbacia tua, et venerabilem f)atrenz nostrum 3 Parisiensem episcopum nomine Parisiensis ecclesiae super possessione iurisarochialis in parochia de Monte quaestione suborta (Et infra:) Nos attendentes, quod ex eo solo, quod populus praedictae 4 parochiae timore sententiae suae 5 per aliquot dies abstinuit a divinis, n(illam in eos iuris parochialis possessionem idem episcopus fuerit assecutus, nec fuerit aliquo modo probatum, quod, eo tempore, quo sententiam ipse protulit 6, possessionem in ipsis 7 iuris parochialis haberet, vel prius etiam habuisset, restitutionem ei 8 adjudicare de iure nequivimus, quum ipsum non constiterit spoliatum fuisse.

CAP. XVIII.1

Recipiens scienter rem invasam a spoliatore, tenetur eam spolliato reatuere, licet non probet dominium.

Idem in concilio generali.

Saepe contingit, quod spoliatus iniuste 2, per spoliatorem in alium re translata, dum adversus possessorem non subvenitur per restitutionis beneficium spoliato 3, commodum possessionis amisso, propter difficultatem probationum 4 iuris 5 proprietatis amittit effectum. Unde, non obstante iuris civilis rigore, sancimus, ut, si quis de cetero scienter rem talem receperit 6, quum spoliatori quasi succedat in vitium eo, quod non inultum intersit 7, [praesertim] quoad periculum animae, iniuste detinere ac invadere alienum, contra possessorem huiusmodi spoliato per restitutionis beneficium succuratur.

CAP. XIX.1

Occupans certum locum, in quo quis iura libere possidebat, si per ipsius occupationem non poteat possessor sua iura libere possidere sicut prius, conveniend potest poseasorio pro libertate possidendi, et restitutio flori non potest, nisi dimittat locum in priatina libertate. H. d. valde singulariter.

Gregorius IX. Episcopo Lucano.

Pisanis ac Lucanis civibus per gravem discordiam, quam diu inter se habuerant, afflictis graviter et attritis (Et infra:) P. subdiacono nostro dedimus in mandatis, ut possessione 2, quam in quibusdam castris constat Lucanam ecclesiam habuisse, sibi prius plene ac libere, sicut tempore motae discordiae habuerat, restituta, et super ea, de qua dubietas oriretur, sufficienti cautione recepta, quod iuri coram nobis praedicti Pisani parenter, prolatae pro occupatione castrorum ipsorum in eos sententias relaxaret. (Et infra:) Pisanis igitur asserentibus, quod per te stabat, quo minus tibi iuxta mandatum nostrum fieret restitutio, et instanter petentibus, ut dictas sententias praefatus subdiaconus relaxaret, ipse, receptis cattionibus de parendo iustitiae coram nobis, sententias relaxavit easdem, propter quod tu reputans te gravatum ad nostram praesentiam accessisti, impugnaturus

Tit. XIII. Cap. XV. 4) et eand.: Oh llich. 5) Acorna: G: Acton: ALV; Arcosi: 6: Arnon: Ca: Arroude: Cb: Arron.: Cdefgh G) quae... verteb.: add. a Italpo. 7) Medio: A cf. atot. 3. 3) tal. committentes: C praedietmn: Lb: praedictam: Lcq 10) postulabat: LaMCh 11) ipsa: F: supra dicta omnia: I: 12) ac ea diutius possedisset. Ad hoc: C: 13) uescire: LaC 14) Cumanus: Lout. lleihut. per toba te. 15) ergo: Codd. coll. o. C 113) produxerit: Codd. coll. o. ah: produxit: Cag: induxerit: Cc 17) 13: Cl llich. 18) praedicti: Cc: deest: CC 19) episcopi: Cb 20) ipse: ib. 21) confessionem: Cagb 22) potuit: Cubgh 23) fact.: deest: FGH7A "NC 24) salt.: decid: MCh. 25) latam: G:HC 26) licet... inform.: add. a Karint. Cap. XVI. 1) Restitutum ex leg. Ral. 1, 239: Comp. IV. c. 1. h. t. (2, 3.) 2) Burgensi et Palensi epp.: Rev.: Abbati et priori de Elseb.: DI - Pollitas) no. 222. 3) Ovetensa: FI: Venev.: Db: O. Veten.: Dc: Ovecen.: Iy: Veter.: Df 4) Camor.: FXN: Carnot.: M: Zamoramenais: Da: Sainaran.: Db: Zamorzan.: Dc: Zamoranens.: Do 5) frugibus: Daqgh 6) eng.: gles): Reg. 7) quia: Dfgh leg. 8) praecerat: Ln: recepit: Dbl

Cap. XVII. 1) Restitutum ex Comp. IV. c. 2. h. t. (2, 3.) ap. Felibiea Xist. de Patio p. 597, alia eiusdem Papas eaderu de re sn tpla ezstat epi, etoia, qua probatur papam duas eGisdem tmmris literas codeo: tempo-r-e ad atra jame litis partem cmf'ecisse. Haec, ad Odonent Paris. smr. est XI. Gal. Jan. 1201.: mosto) forlass eodeit de scripta ap. Pothast com indicaba. 2) abbati S. Genovofao epistolam directam finisse (lamino consta). 3) O.: deest: llich. 4) dictae: FGIXLaMD 5) ipsius: D 6) protulerit: Cont. IJGHe. 7) ipsos: I) 8) tibi: DI: deest: Daefgh.

Cap. XVIII. 1) Restitutum ex c. 39. C.Lat. IV. b. ab. (to. 1215.; f'omp. IV. c. 3. A. t. (2, 3.) 2) in.: deest: Dab 3) add.: eidem: Lout. 716hn.: 4) probationis: Dab otty. 5) ius: Nlg ory.: deest: Da: possessionem torio: DI 6) acceperit: La: recepit: Jb: percoperit: Df: acceperit: orig. cd Mons. 7) intersint: orig. ed. Mane.

Cap. XIX. 1) 1227-34. — Pollitas) no. 9595. 2) possessionem: l:il. Ilmo. opr. meted.

processum subdiaconi saepe dicti. (*Et infra:*) Porro duo in nostro continebantur mandato, ut videlicet possessio, quam constabat Lucanam ecclesiam habuisse tempore motae discordiae, prius restitueretur eidem, et ut eiusdem possessionis restituito fieret plene ac libere, sicut eam habuerat tempore supradicto, quorum primum ad factum, alterum vero referebatur ad modum. Unde licet, prout pars Pisano- rum dicebat, in facto mandati formam subdiaconus ipse adimplere nequiverit, quia non poterat facere tibi restitui possessionem castrorum, de qua non constabat eidem, nec etiam, secundum quod tu ipse dicebas, afflictuini et pensio- num possessio poterat tibi restitui, quia ea non fueras spoliatus, fuit tamen in modo peccatum, quia debuit facere, ut Pisani possessionem pensionum et afflictuum, quam per eorum confessionem constabat te in castris praedictis habere, tibi diliniterent plene ac libere, sicut ecclesia tua illam habuerat tempore motae discordiae, quod quidem esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omnino dimitterent, quia illis detinentibus castra et munitiones castrorum, in quibus dictas pensiones recipis et afflictus, ea plene ac libere habere non posses, sicut habebas, quando ipsi castra eadem mramine detinebant, eo, quod, quamdiu ea detinent, in eorum potestate relinquunt, te non admittere vel repeliere, quando velint. His ergo diligenter auditis, processum huiusmodi de fratruln nostrorum consilio irritum iudicamus.

TITULUS XIV.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

CAP. I.1

Reus, qui mittendum in possessionem ad mandatum iudicis non admisit, non mulctabitur de canonice aequitate, si infra annum caveat stare inri. II. d.

Alexander III. Herfordensi 2 Episcopo.

Ad haec quum contingat, actorem multoties mittendum esse in possessionem causa rei servandae propter absentiam partis adversae 3, et per eius 4 dolum sive potentiam 5 non possit actor rem custodiendam nancisci, ac 7 imminente fine anni reus 3, ne possessionem amittat, debitum offerat cautionem, cuiusmodi sit poena reos mulctandus, quia iussioni non paruit 9 iudicis, a nobis tua fraternitas requisivit 10. Ad quod dicimus, quod in ecclesiasticis personis et negotiis rigor et districtio iuris non requiritur, nec exercetur; sed, quum iustitia propter hoc non periclitatur, patienter tolerare et admitti debet, quum reus per cautionem 11 standi iudicio 12 se adstringit.

CAP. II.1

Propter contumaciam rei potest iudex rem petitam sequestrare, et ipsum contumacem in expensis condemnare, quas propter ipsius contumaciam vel dolosam exceptionem actor fecit. Hoc dicit Panera.

Idem Abbati de Ramese 2 et Archidiacono Heliensi 3.

Ex literis vestris 4 ad nos directis accepimus, quod, quum vobis 5 causam, quae inter dilectos filios nostros monachos de Etoil. et et canonicos Linconenses 7 nec non etiam Gervasium clericum super ecclesiis 3 de V. et M. 9 vertitur, duxerimus commlittendam, et canonici citati legitime se contumaciter absentaverint, vos 10, licet monachi essent ob contumaciam

adversae partis in possessionem rerum petitarum 12 mittendi, intuitu 13 tamen religionis suae cum eis mitius agere volentes, possessionem 14 sequestrari fecistis, ut sic saltem canonici affecti taedio stare iudicio cogerentur. Tandem vero, partibus in praesentia vestra constitutis, et memoratas monachis ecclesias sibi restitui postulantibus, canonici responderunt, auctoritatem vestram penitus exspirasse eo, quod a vobis ad alias iudices literas impetraverunt 15*, quae praediicare prioribus videbantur. Verum 16 quoniam in posterioribus 17 literis non fuit mentio facta priorum, nec in eis 18* nomina continebantur ecclesiarum, quae in prioribus 19 posita fuerant, sed 20 indefinite dicebatur 21 : „super quibusdam ecclesiis:” nos 22 attendentes, malitiam et dolum nulli patrocinari debere, et nolentes tantam illusionem impunitam relinquere discretionem vestram per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, quum exinde requisiti fueritis, partes 23 ante vestram convocetis praesentiam, et praedictam 24* causam secundum formam priorum literarum, non obstantibus 25 posterioribus, terminetis, expensas, quas propter hoc monachi fecisse noscuntur, eis a canonicis restitui facientes.

CAP. III.1

Actore contumace testes recipi et sententia ferri debent, etiam lite non contestata, reo instante. Roo dicit secundum communem intellectum.

Idem Exonensi et 2 Vintoniensi Episcopis et Abbati Herfordensi 3.

Causam, quae inter nobiles viros F. et R. de Ardenna quondam filium Agathae de nativitate ipsius 4 vertitur, vobis, fratres episcopi, et venerabili fratri nostro Londonensi episcopo sub corta forma commisimus terminandam. (*Et infra:* cf. c. 17. de off. iud. del. I. 29.) Ceterum, si adversarius suus 5 legitime citatus ad praesentiam vestram accedere, vel iudicio vestro parere contempserit, aut etiam 6 si ita, sicut nobis prompsituri, se absentaverit a multis retro diebus, quum de Anglia recessisse dicatur, nec in terra postea manifeste cont. paruisse, negace ad praesentiam vestram accesserit, procuratorem eius, si quem forte reliquerit, ad praesentiam vestram nihilominus convocetis, qui 9 sive procurator 10 venerit 11 sive non, aut si procuratorem non dimisit, denunciationibus [omnibus] ad domum eius missis, secundum ordinem iuris causam audiat attentius, et receptis testibus alterius partis, infra tres menses post litarum literarum susceptionem iuxta dictam formam sublato appellationis obstaculo ad proferendam sententiam procedatis, ita quod ultra tres menses causam ipsam decidere minime differatis, nullis obstantibus literis, sive quae de restitutione possessionis R. de Ardenna faciendi, sive quae de possessionis indicio regi relinquendo 12 fecerint mentionem, sive quibuslibet aliis, quae atque fuerint impetratae, aut si gttas 13 in posterum, non exposito tenore literarum istctum conti, gerit inzpetrari. Sane si intra 14 praescriptum tempus negzaveritis vel nolueritis in eorum 7n quae dicta sunt, exsecutinne procedere, volumus quod commissio nostra debeat propter hoc exspirare.

CAP. IV.1

Si reos post litem contestatam est contumax, si alias liquet de causa, fertur definitiva sententia; si non liquet, actor in veram possessionem inducitur.

Urbanus III. de Novo loco et de Viger. 2* Prioribus.

Prout nobis vestris literis annotastis etc. (*Et infra:*) Reum, quia 3* contumaciter a praesentia vestra recesserat, iura-

Tit. XIV. Cap. I. 1) Restitutum ex App. III. 1.; Lips. XL. 1.; Cass. XLVI. I.; Bani. XXXVII. 1.; Comp. I. c. 1. h. t. (2, 10.) 2) Hereforden.: OPR; H. et Fordum ep.: Ab.; - 1159-81. - Jzff' rro. 9012. 3) alterius: Cbl. cit. 4) ei.: deest: APQR 5) per pot.: AabcPQ 6) potest: nil: posset: Ab 7) et: AabQ 8) reus offerat cautionem, ut possessionem recipiat: APQR 9) paruerit: 3I; paret: APQ; quia responsioni non paret: O; quia inssionem non implet: R 10) postulavit: Coll. cit. 11) caetene: AIQ; cautioni: II 12) adstringat: FLA.

Cap. II. 1) Istitutum ex App. XLI. 6.; Lips. XL. 2.; Cass. XLVI. 2.; Ikmb. XXXVII. 2.; Comp. I. c. 2. h. t. (2, 10.) 2) Rarnesse: FHI; R. emesse: dN; Reinasen.: Aactr; Remes.: Abre; Ramesia: Af; Ramasce: Ay; Remesen.: Al; Ramesni.: O; Rams.: AkP; Ramensi: R; Tin.: Q 3) Helienen.: P; - 1159-81. - Jaffé oo. 9125. 4) tuis: O 5) nobis: 9; deest: Lalf 6) Concilio: G; Hierosol.: II; Erol.: I; Eboiio: K; Sorell.: Lb; Etol. ex una parte: La; Rollo: 3I; Zollis: N; Croil.: AacdeghP; Croll.: Afk; Troil.: Al; Croylis: R; Cois: O; Crol: deest: Q 7) Bucolon.: Ab; Lincoln.: P; de Lincol.: O 8) eisdem ecclesiis: R 9) de V. et M. (de N. et N.: II; de V. et N.: Ab; de V. et Em.: IcqghQ de V. et Eni: P; de Ginprec et Aristanen.: O) agitat diguocitur. (add.: quum: R) commissemus sub corta forma diffiniendam, et canonici literarum nostrarum auctoritate citati aliquando coram vobis apparuissent, et interdum nec venire, nec responsale mittere voluissent, se (sese: Al; add.: scilicet: Arel) contumaciter absentantes, licet: Coll. cit. 10) vos: deest: Abc 11) ex contumacia: P 12) rer.

pet.: add. a Rajnt. 13) int vol.: deest: OPQR 14) fructus: PR; deest: OQ - 15) impetraverint: FGKAclR 16) Unde: LaackIOPQR 17) add.: nostris: O 18) in ois: deest: FGHhZaAf Coll. cit. 19) primis: Q 20) sed temen: 9; deest: O 21) dicebantur: O; deest: R 22) non: O 23) partem: lit. lit. mate 24) praescriptam: FGHII Coll. cit. 25) omni occasione (contradictione: AQ) et appellatione cessant diffiniatis, et canonicis, qui (quoniam: AaOPQ) ausi fuerant mandatum nostrum eludere et per subscriptionem huiusmodi literas impetrare, quod (quoniam: 9) nuncius coreas plenius recognovit, ad metum et poenam (poenas: II) aliorum expensas, quas (expensam quam: Aal) nanc monachi ad nos tanteado fecerunt, eis, remoto appell. obst., reddere compellatis: Coll. cit.

Cap. III. 1) Restitutum ex Lips. LXIII. 4.; Comp. c. 4. qui filii (4, 18.) 2) et: deest: Aac 3) Forden.: AP; - cf. ad c. 17. de off. ftd. del. I. 29.; - 1159-81. - Jaffé 920. 8997. 4) A.: deest: AP 5) F.: P 6) et: deest: AP 7) absentavit: AackP 8) quum: deest: Aac 9) et: AabckP 10) procurator: omisa mole Richt. 11) veniat: AbP 12) delinquendo: P 13) quis: P 14) infra: AIP.

Cap. IV. 1) Restitutum ex Colnp. I. c. 4. h. t. (2, 10.) 2) Ingenuit: F; Ingemut: H; Vingore: K; Inge: La; Vingen.: Lb; Vigerit: Af; Vigert.: Aagk; Ingert.: Af; Ingere: Ac; Viger.: Al; Wigert.: Ah; fratrib. de Giseb.: Ad Comt. fm marg. (quod elimino non quadrat et ex toser. capit. sequi. Comp. I. c. 1. (2, 11.) in heme loco non videtur translatio esse.) - 1185-7. - Jaffé 914. 9879. 3) recessit: GAackl.

toriam coegistis exponere cautionem, quod coram vobis⁴ per omni⁵ iuri pareret; quumque die praefixa vestro se conspectui praesentasset, praetextu advocati, quem non habebat, respondere solita malitia recusavit. Tandem⁵ actore instante respondit, quod quadraginta annis decimas, de quibus erat contentio, percepisset, variisque postmodum excusationibus utens in vocem appellationis prorupit, et contumaciter iuramento contempto recessit. Ideoque *vobis praecipiendo* mandamus, quatenus ad convincendam eius malitiam semel eum ad praesentiam vestram convocetis, et, si venerit, *audiatis quae fuerint proponenda, et appellatione cessante* finem imponatis negotio competentem. Quod si *vacatus* venire contempserit, *vos* *nihilominus* causam, utpote lite, quae ingeritur, contestata, diffinitiva sententia terminetis⁶, vel praesenti saltem adiudicetis possessionem, servata duntaxat quaestione proprietatis absenti. *Super eo vero etc.* (cf. c. 4. de paroch. III. 29.)

CAP. V.

(Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obiicit, quam non probat in continenti, sed accipit inducias, si defecerit in probando, condemnatur in continenti, diffinitiva non expectata, in expensis, ac solvere cogitur; quod si non potest, puniatur in corpus secundum arbitrium iudicis. H. d. notab. iste text. secundum lecturam, quae placet Panorm.

Innocentius III. 2

Finem litibus cupientes imponi, ne partes ultra modum graventur laboribus et expensis, praesertim quum de beneficiis vel officiis ecclesiasticis litigatur, quae sine dispendio diu vacare non possunt, praesenti decreto statuimus, ut, postquam intentionem suam altera pars fundaverit, si reliqua forte voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit aut nequeat in continenti probare, quia frequenter ad impediendum vel differendum processum exceptiones huiusmodi per excogitatum malitiam opponuntur, ad solvendas alteri parti¹ moderatas expensas extunc in iudicio faciendas, cum acceptis induciis, si⁴ forsitan in probatione defecerit, condemnatur. Et si solvendo non fuerit, alias⁵ secundum arbitrium discreti iudicis puniatur, ut hoc saltem timore perterritus non facile quis in gravamen alterius falsas exceptiones opponat.

CAP. VI. 1

Citatus ad totam causam, certo termino ad comparandum assignato, tenetur comparere in termino, et dato impedimento in termino debet comparere quam citius potest post terminum; alias condemnabitur in expensis a tempore citationis emissae.

Idem Praenestino Episcopo apostolicae sedis Legato et Decano Brinensi².

Quum dilecti filii magister S. Leodiensis et H. Laudensis³ canonici nuncii dilecti filii II. dicti Leodicensis⁴ electi pro eo quondam ad sedem apostolicam accessissent, dilectus filius [L.] archidiaconus et H. canonicus Leodicensis ecclesiae⁵ nomine suo et quorundam canonicorum⁶ suorum, L. archidiaconi, H. cantoris, L. praepositi sancti Petri et quorundam aliorum, quorum literas super eodem negotio nobis exhibuere⁷ de rato, ad nostram postmodum praesentiam venientes, contra eundem electum⁸ quaedam crimina proponebant, per quae nitebantur eum ab electione Leodiensis ecclesiae repellere ut indignum. (Et infra:) Quamvis autem ex eo, quod idem electus a gravamine adversae partis appellaverit, et appellationem non fuerit¹⁶ interposita¹⁷ per sufficientes procuratores, quum possit¹¹, illis prosequentibus, prosecutus, his¹² non levis exorta esset suspicio contra eum, volentes tamen in omnibus iuris ordinem observare, ipsi

districte praecipiendo mandamus¹³, quatenus¹⁴ usque ad dominicam, qua cantatur: „Ego sum pastor bonus,” *transactam*¹⁵ per se vel per¹⁶ procuratorem sufficientem *sufficiens* instructum, ne postmodum per dilationes vel occasiones quaslibet subterfugere videretur examen, ad praesentiam nostram accederet, super praedictis omnibus responsurus; alioquin, quum assignaremus ei pro peremptorio¹⁷ terminum supradictum, sciret, quod, quantum de iure possemus, procederemus extunc in negotio memorato. Expectantibus igitur adversariis eius apud apostolicam sedem, ipsum diu etiam¹⁸ ultra terminum duximus expectandum; sed ipse nec vena, nec sufficientem procuratorem¹⁹ direxit, sed simplicem solummodo nuncium excusationis oculos literas afferentem²⁰. Scribebat enim, quod praedictum magistrum S. nuncium suum, cui nos, quum a nobis recederet, iniunximus viva voce, ut citaret eundem, sero receperat; unde non poterat, tum propter termini breviter, tum propter viarum discrimina, nostro se conspectui praesentare. Sed contra hoc faciebat²¹, quod, sicut excusatorem ad nos direxerat, sic dirigere potuerat responsalem, quum ei non fuisset iniunctum, ut ad causam in propria persona duntaxat veniret, sed vel²² ipse accederet, vel procuratorem idoneum destinaret²³. Praeterea quum mandatur alicui, ut ad certum terminum se iudici repraesentet, duo sub hac forma mandatur, ut ad iudicem veniat, et ad diem sibi praefixam²⁴ accedat. Unde si venire non possit ad diem assignatum²⁵, tenetur nihilominus se iudici praesentare, sicut ratio suggerit et legitima ~~manifestat~~²⁶. Si enim mandatum dicitur, ut alii ad certum diem certam rem exsolvat, non ideo erit a mandato solutus, si solvere nequiverit die data; immo ad solutionem elapso etiam die solutioni praefixo tenetur. Ouapropter quia dictus electus²⁷ nec²³ venerat, nec sufficientem miserat responsalem, ad diem sibi statutum vel post etiam diutius expectatus, nec de vicino eius adventu spes erat, utpote qui per literas utcumque²⁸ excusaverat²⁶ moram suam, et calores aestivos et insidias sibi positas formidabat, eum de consilio fratrum nostrorum reputavimus contumacem, et ad legitimas et moderatas expensas, quas adversarii eius fecerant a³¹ tempore citationis emissae, quem³² extunc expectare inceperant, ipsum curavimus condemnare, quod³³ de H. praeposito sancti Dionysii dicebatur interim ab aliquibus attentatum frivolum reputantes.

CAP. VII. i

Sententia in causa beneficiis non transit in rem iudicatam respectu superioris, quo minus possit de iuribus partium inquirere, maxime quando sententia fuit lata contra absentem, licet contumaciter et indefensum.

Idem Armachano² et Caselensi Archiepiscopo.

Quum ohm D. clericus Coelestini Papae³ praedecessori nostro, diversis praelatorum Hybernicae literis praesentatis, se assereret in episcopum Roscensem⁴ fuisse electum, nullusque appareret, qui aliquid⁵ contra eum proponeret⁵: dictus praedecessor noster ei per bonae memoriae A. Albanensem episcopum munus fecit consecrationis impendi, et ad suam eum remisit ecclesiam consecratam. Postmodum vero dilecti filii F. et G. monachi ad eiusdem praedecessoris nostri praesentiam accedentes¹, uterque se asseruit a canonicis Roscensis¹⁰ ecclesiae fuisse¹¹ electum, et¹² idem F., quod praedictus D. ad eandem ecclesiam apud sedem apostolicam, quara per falsas literas circumvenere, fuerat¹³ consecratus, exposuit. Propter¹⁴ quod idem praedecessor noster causam¹⁰ vobis, fratres, Casellensis¹⁵ et Laonensis¹⁶ episcopi, sub ea forma commisit, ut de forma et

Tit. XIV. Cap. IV. 4) iudicio ecclesiastico: A 5) actore instante, praedictus reus praetextu advocati quem non habebat, respondere . . . recusavit, excepto quod interrogatus ab actore, quot annis decimas, de quibus er. cont. percepisset, respondit XL(LX.: Ah), siegue variis excusationibus utens: A 6) add.: et post probata per idoneos testes causa: N.

Cap. V. 1) Restitutum ex Gill. auct. 3. (2, 12.); Comp. M. c. 1. h. t. (2, 7.); - cf. Ilaiu. ap. Bal. I, 587. 2) ser. ao. 1210. - Potthast no. 1321. 3) parti: deest: FGHIIJCSa Rato. 4) si: deest: Raitt. 5) aliter: La; deest: Ch.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Comp. III. c. 2. h. t. (2, 7.) 2) Burnensi: F; Berun.: H; Bruensi: K; Brimensi: tlf; Burensi: N; London.: La; Buensi: Ce; Beneventano: Cd; Burnensi: Cp; lep.: Bunnensi: Caefh; - ser. so. 1200. - Potthast no. 1180. 3) Laudun.: Chf; Lndun.: Ccegh; Lundin.: ea; Lundou.: CV; Richt. eurentur: Lugduensis, quod t-edius codiis au-clorilate finitua. 4) Leodiensis: Ih¹MCbdegh per tot2 ori; Leodin.: Ca; clorilate finitua. 5) Leodiensis: Ih¹MCbdegh per tot2 ori; Leodin.: Ca; clorilate finitua. 6) canonicorum: Lunden.: La; London.: Lb. 7) exhibuerant: a S) H.: c. 9) praedictus (nec: Ch) a grao. praedictorum archid. et I-enr. et sociotrtur ipsorum canonicorum Leodiensium, sicut dicebatur (dicebantur: C. h) ad sedem ap. appellarat: C 10) fuit: MegJr; fuerit: Cae; fuisset: L¹ 11) posset: "MILNO 12) his: deest: Ch llicht. 13) mandavimus: LO 14) la: FGLJLFC 15) add.:

nunc: Che 16) per: deest: Cag 17) peremptorie: C 18) et.: exstal: O 19) responsalem: Lh 20) deferentem: C 21) pars proponebat adversa: O 22) ut: FIN 23) add.: pro eo: Ch 24) praedictus: Gillab 25) assignatam: CHf; deest: La 26) demonstrat: (fb 27) praedictus II.: (I 28) non: Y¹N 29) utrinque: 31; utrumque: C 30) excusavit: Comt. Bala. 31) a: mate omisa lfeht., exsbat: OII160 32) quam: 6¹r 33) itnww ilhtd quod et de II.: Ch.

Cap. VII. 1) Restitutum ex Rep. Btl. I, 364.; Comp. III. e. 3. h. I. (2, 7.) 2) Arm. et Casselln. (Caselen.: Lcf; Cassalen.: C.) archiepp. et cp. Ltvlin. (Lavineu.: Cadeff; Lauvien.: (7g) O; Aria. et Cassellensis archiepp. et ep. Laomen.: Re.g. (leg.: Laoniensi - s. Ladra) - l'othast uo. 369. 3) C. Pap.: FpHTi; Quum olim (add.: dil.: (7r) II. clericus ad sed. ap. de Biberniae partibus accessisset, bun. ment. C. l'1. praed. n. diversas (dust: C/r)diver.stu-unt prael:ttorum llibe:riae literas praesentavit, quibus se asseribat in episcopum Roscen. (Rocen.: Irtl.) eluctum. (bnuuque Indios etc.: O Rgg. 4) Rosen.: FOL: Rosoneu.: II; Rosenen.: 9" 5) oppuneret praedictas: Oh 6) urinus: Bd. lioau oper. nr.:ul. 7) Plor.: Rey. 8) I.: per totiu 9) accesserunt, quartu uterque: ('Reo. 10) I2susseus: h¹: Rosen.: Ca; Rocen.: C.cd - if. not. 3. d. 11) fuisset: FGIIR-Cahe 12) Sed.: O Rep. 13) fuisset: ib. 14) praeterea: (h 15) lalssal.: L'uhc. 16) cf. not. 2.

processu electionis memorati D. sollicite quaereretis, et, si eum electum canonice fuisse constaret ipsum faceretis pacifica possessione gaudere; alioquin inter praedictos F. et G. audiretis causam, et cuius electionem canonice et magis rationabiliter factam inveneritis ¹⁷. *ratione praevia*, alterius curaretis electioni praeferre, + ac tu, frater Cassellensis, alteram, quem rationabiliter duceres confirmandum, in episcopum consecrasses. Verum, sicut ex *teris vestris accepinus*, quum dictae *conmissionis* vobis fuissent laterae praesentatae, iuxta tenorem emane primo de electione praedicti D. inquirere voluistis, quumque ¹³ a vobis dictus D. tertio citatus vestro se nollet conspectui praesentare, procedentes in causa ¹⁹, tam ex testimonio cleri et populi Roscensis ecclesiae, quam ex ²⁰ assertionem illius regis Coarcaeae ²¹ et praelatorum ipsius provinciae, de praedicto F. electionem fuisse celebratam canonice didicistis, et eam *postmodum* curastis auctoritate apostolica confirmare, praesertim quum capitulum ²² Roscensis ecclesiae dictum D. se non elegisse constanter assereret ²³, nec de praedicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim *auto?* memoratus D. ad apostolicam sedem accedens, + *[et] nullam penitus de commissione praedicta, vel etiana de praedictorum electionibus faciens mentionem*, [nobis straggerere non expavit, quod quum ad Roscensem diocesim cum praedictis praedecessoris nostra literis remearet, supralictus rex Concomele apsa fecerat in laiberi ate diocesim vel ecclesiam Roscensem. iarraret, donec Ci cerlan solveret vel salten prorritteret pecuniae quaelibet. (Zaon autem postmodum anici eius praeter ipsius *consecrationem* cenia regi manera pronzississent, ipse ad ecclesiam suam adnissu. c. in ea per aanaan dimidia loia: istravit. Sed *la:an* promissam ab amicis suam pecuniam noluisse exsolvere, ex ira commotus decano *nextandavit*, ut ei *rec'ereziam* nadlatentis *erliberet*. Qui licet dicto D. iuramento teneretur *alstriclu*. s. quia lamen ab ea pro filio suo adhuc parvo archidiaconatum non potum oblinere, quinta feria viiioris hebdomadae oleune, quod ben. edici alebuerat, fuit *ari* praesunpsit; et *qtaasvis* propter hoc ab eum fuerat exconexunicacionis vinculo *irenodeatus*, atihilnziatus lamen *terlia feria seplnranae* sequentis Roscensis ecclesiae libros *surripuit*, et ad regem contra ipsum se transferre minime (Miami). (Zuorum duorum molestis fatigatus, tenram ipsius regis coactus *exiril* propter quod a nobis ad venerabilem *fratrena* nostrum Fernensem episcopum el *coniuicades* suos literas inapetravit, qui *montoratiam* regem *cliligentius* *izducerent* et *mnerent*, ut ipse *SUn sine* *aliciui* *atacione* pecuniae *ad ecclesiam suam*: *secare* redire *permitteret*, et *adneinstrationem*: episcopatus *lana* in *temporalibus* *pitan* *spiritualibus* *exercere*; alioquin eum *excomeunicationis* vinculo *inmodarent*, et *tenraana* eius *saabice* *ent* *interdicto*, *neutram* *relaxalau* *i* *senfeaticane*, *donec* *super* *receptione* ipsius *mandatuna* *apostolicam* *arlinapleret*; *aneanorum* *plague* *decanum*, si *eis* *ale* *praemissis* *constraret*, *ab officio* *beneficioque* *suspensuna* *ad sedem*: *aapostolicam* *venire* *conperlerent*, et, *dona*: *reszpisceret*, *exconatunicalum* *facerent* *publice* *nunciari*. *j* *Praeterea* *super* *24*, quibusdam aliis gravaminibus et iniuriis contra dictum F. et quosdam alios literas impetravit, *[asserens eundem: episcopum] rara Poscerzsis ecclesiae* *detinere*, *ac eandem* *F. moaeac] una in* *archidiaconus* *el* *clea* *icos* *manas* *iniecisse* *tenere* *violentas*. *Ceterum* *eodem*, *D. a nobis* *culo* *huiusmodi* *liferis* *recedente*, *fere* *post* *trin* *anzensium* *spatila* *] dictus* *F.* ²⁵ *monachus* *ad sedem*: *apostolicam* *accessit*, et *postmodum* *l6* *ex parte* *vestra* *nobis* *literas* *praesentavit*, quae qualiter a vobis in commissione praedicta processum fuerat continebant. + *Cuna* *fratribus* *igitur* *nostris* *habito* *super* *Jaoc* *diligente* *tractatu*, *tiantenes*, *ne*, *sicut* *praedecessor* *l7* *noster* *per* *literas*, *quas* *idem* *D. ei* *praesentalerat*, *(licitar* *circumventus*, *nos* *etiam* *circumveniri* *contingeret* *per* *literas* *vestras*, *nobis* *ab* *codera* *nanacho* *praesentatas*,

Volentes igitur adhuc misericorditer agere cum absente, ut *[et]* eius malitia *[fortius]* convicatur, dictum F. *monachum* ad vos *communiter* duximus remittendum, *fraternitati vestrae per apostolica scripta districtius* ²⁹ *praecipiendo* mandantes, quatenus eo non obstante, quod ³⁰ eiusdem F. fuit ³¹ electio confirmata, saepe dictum D. ³², si in Hibernia poterit inveniri, legitime citetis ad causam, et facultate sibi defensionis indulta, *solum* ³³ *Deum habentes prae oculis* in causa ipsa canonice procedatis. Qui si ³⁴ inventus infra ³⁵ tres menses vestro se conspectui contempserit praesentare, ad consecrationem dicti F., omni occasione postposita procedatis. Si autem in Hibernia inventus non fuerit, indulto sibi unius anni spatio, ex quo ad nos, etsi non verbo, facto tamen intelligitur provocasse, arrepto itinere ad sedem apostolicam veniendi, dicto F. administrationem Roscensis ecclesiae in spiritualibus et temporalibus committatis, quo elapso eum non differatis in episcopum consecrare. *[Ne autem etc. Dat. Perusii XV. Kal. Oct. 1198.]*

CAP. VIII.

Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite non contestata testes recipi possunt, et sententia definitiva ferri, citan per viam depositionis, si hoc meretur delictum.

Idem 2.

Veritatis est verbum organo dominicae vocis emissum, + quod arbor, quae terrae? inutiliter occupat, digne excidi, et in igne mita censetur, ut terra 4, quae sub nociva occupatione inaequalis arboris sterilis habetur, per novam plantationem ad fructificationem culturam recipiat congruent. Huic ninzitanz arbori II. quondam: Curiensis 11 episcopus non immerito comparatur, qui Curiensem 6 ecclesiam usque modo per violentiam detinuit, et 7. Sicut dilecti filii canonici Curienses 8 V. S. el P. et Be. Ro. 9 plebanus S. Georagii ex parte vestra in 10 nostro auditorio retulerunt, quod praedictus H. Curiensis 11 episcopus 12 ecclesiam suam non 13 solum dilapidando depressit, sicut publica praedicabat infamia, sed 14 homicidio, incesto aliisque criminibus polluit. Nos autem, utpote quibus haec immaeaeat corrigenda, quum ipsi canonici vestri bono celo, ut arbitramur 15, inducti praedictum episcopum acensare, [et.] intuentes non imitantes eiusdem, ad raunes nostras deferre curant 16, Lisa ne, sima in decreto Gelasii continetur, apostolicam 17 offensam incurvareat, si *laiaasneodi* excessus *ataditui* *catholicae* *ecclesiae* *saapprimendos* *putarent*, super his 18 commissimus primo causam venerabili fratri nostro Tridonensi 19 episcopo, et dilectis filiis abbati Montis sanctae Mariae et praeposito de Insola, secundo quoque *veracibili* *fratri* *aeostro* *Brixien* episcopo, et ipsis iterum abbati et praeposito. etc. 20 Verum quum episcopus ipse 21 priorum iudicium praesentiam adire per contumaciam contempsisset etc. 22, auctoritate nostra fuit per ipsos *primos* indices ab officio beneficioque suspensos. (Et cet.) 23 Tandem yero coram iudicibus 24 canonica citatione vocatus, praesentiam suam difficulter exhibuit; sed frivolum tunc excusationem malitia 25 concepta praetendens, experiri cum canonicis in iure neglexit. Qua de causa nos de consilio fratrum nostrorum stpendentes episcopum ipsum, vel potius suspensionem a iudicibus factam auctoritate apostolica confirmantes, tertio super his *venerabili* *fratri* *nostris* *Cumano* episcopo et *dilecto* *filio* *abbati* *sancti* *A.* 26 causam ad superandam malitiam ipsius episcopi commissimus 27 audiendam, qui partibus citatis, *adhibitis* *secan* viris prudentibus et honestis, quum 28 nec per se, nec per responsalem idoneum comparuerit, in eum em *episcopum* propter inobedientiam excommunicationis sententiam protulerunt, testes 29

'nit. XIV. Cap. VII. 17) inveniretis: FGRJKLClteg. 18) Sed quum a vob. tertio citatus: CReg. 19) causaria: Cabec Reg. 20) et: deest: FGHK 21) Coarchiae: IM; Coarchiae: K; Scotiae: Lheb: Arehaiae: La; Coarchiae: N; lag.: Coarchiae (fortis): Cacdgh Reg. 22) decanos, archidiaconus, cantor, thesaurarius et totus clerus et populus Roseen. eccl. etc.: CReg. 23) assereret: ib. 24) contra praedictos regem et decanum Roseen. (add.: ecclesiae: Ch) ad episcopum Coarchensem et F. monachum gaasdam literas impetravit: C monino acate; — contra episc. Coarchensem et F. monachum literas impetravit: Rep. 25) eodem F.... praesentante: Codd. colla. 0. 26) postro. (dd. u. Reprn. 27) add.: dictas: Cbc 28) ig.: deest: MC Reg. 20) districte /naec. quaten.: Cb 30) quod dios (F.): deest: CReg. 31) fuerit: FilaCh 32) 13.: Fper tomo 33) sollemnodo: Ch 34) Quodsi foran in Hibernia inventus non fuerit, indulto sibi (ei: Ch Reg.) nulos anni spatio, ex quo ad nos, etsi non verbo, facto lamen intelligitur provocare, arrepto itinere ad sed. ap. veniendi, dicto F. administrationem Roscens. (Rosen.: Cap.) ecclesiae (diocesis: Reg.) tam in spiritualibus, quam in (ei tt. Rep.) temporalibus auctoritate freti ap. committatis. Quo elapso, eum non differatis in episcopum, sicut canonicum fuerit, consecrare. Si vero praedictus D. inventus in Hibernia et citatus legitime infra tres menses vestro so con-

spectui denuo contempserit praesentare (praesentari: Ch), ad consecrationem praedicti F., sicut dictum est, omni contradictione (occasione: Cag) postposita, procedatis: CReg. 35) intra: Cont. Bāhan.

Cap. VIII. 1) Restitutio ex Comp. IV. c. I. h. t. (2. 4.) 2) scr. ao. 1199. — Potthastiaio. 933. 3) excidatur: Dh 4) add.: quaelibet: ib. 5) Coriensis: De; Curiensis: Dab 6) Curian.: Dabfg; Caruens.: Dd; Curan.: De 7) et non solum: Dab 8) Curian.: Dabfg; Carien.: Dd 9) Boro: Dae 10) in: deest: Dab 11) Curianensis: F; Cur. ep.: add. a Raya. 12) praedictam... depressisset: D 13) non sol.: add. a Raym. 14) add.: etiam: Conl. B' lun. 15) arbitrantur (ut: deest: Dbc 16) curastis: Dac 17) aliquomodo: Dab 18) sup. bis: add. a Raque. 19) Trident.: GH%LLMNDab; Tredit.: F; Tarden.: La; Trndut.: Df; Tridentino: Dcg 20) et infra: Richt. etc. et infra: DL 21) ipso: deest: Daf 22) et cuna: Ilb 23) cf. vol. 20. 24) add.: iisdem: La; secundis: N 25) in mal.: Dh 26) Ilabundi: Dbf; Abuudi: Del; Abuid.: Da; Abumd.: De; Cadmundi: Dg 27) commiserimus: Dh 28) quia: O: quum nec ipsum nec responsalem eius aliquem invenirent: D 29) et testes etiam... admiserunt(commiserunt: Df) abbates etc.: D.

ex parte vestra, gllelnadmodum in mandatis a nobis acceperant, admittentes, scilicet³⁰ abbates, priores, praepositos et alios religiosos viros, per quos quemlibet³¹ articulum criminum praedictorum constat fuisse probatum. (*Et infra:*) Nos igitur videntes, ordinem iudicium in hoc facto fuisse servatum³², considerato praeterea, quod post sententias in se datas celebrare praesumpserit³³, quum multi praelati ecclesiarum contra eundem episcopum scripserint³⁴, nec unus pro eo defendendo vel aliquatenus excusando³⁵, in nomine Domini cum Apostolo omnem inobedientiam ulcisci volentes, licet absentes corpore, praesentes tamen spiritu, iuxta verbum eiusdem Apostoli tulimus sententiam perpetuae depositionis in ipsum, et eum tui a pontificali quam ab³⁶ omni officio sacerdotali privantes, sine spe restitutionis aliqua duximus condemnandum, ea nihilominus in irritum revocantes³⁷, quaecunque post inhibitionem apostolicae sedis seu factam suspensionem et excommunicatorem de rebus ecclesiae alienare praesumpsit³⁸.

CAP. IX./

Actor non admissus in possessionem sibi decretam per iudicem causa rei servandae, ves ab ea expulsas, per lapsum anni veras efficitur possessor.

Idem in concilio generali.

Contingit interdum, quod, quum actori ob contumaciam adversae partis adiudicatur causa rei servandae possessio, propter rei potentiam sive dolum actor infra² annum rem custodiendam nancisci non potest, vel acquisitam³ amittit, et sic, quum secundum nullorum assertionem verus¹ non efficeretur⁵ post lapsum anni possessor, reportet⁶ colli-modum de malitia sua reus. Ne igitur contumax melioris quam obediens conditionis⁷ existat, de canonica aequitate sancimus, ut in casu praemisso actor verus constitutur elapso anno possessor. [*Ad hoc etc. (el. c. 8. de arb. l. 13.)*]

CAP. X.

Si reas non invenitur, sufficit publico citationou ad ecclesiam suam proponi.

C;regorius IX. Archiepiscopo liurdegalensil.

Venerabilis frater noster (*Et infra:*) Volentes finem iur poni litibus, ne immortales existant, manclamus, quatenus ad initium proxime venturae (uadragessimae, quod tibi peremptorium terminum duximus assignandum, super iure primatiae, quod Bituricensis archiepiscopus in te ac in provincia tua se habere proponit, per te vel per procuratorem idoneum sufficienter instructum ad litem contestantiam et ad alia omnia negotia¹ peragenda, quae necessaria decisioni negotii videbuntur, nostro te conspectui repraesentent. Nos yero nihilominus archidiacono Transuigensi³ et magistro M. canonico Turonensi dedimus in mandatis, ut et ipsi ad eundem terminum auctoritate nostra iuxta praemissam formam te peremptorie citare procurant, et, si non poteris inveniri, faciant, ut citationis edictum per ipsos vel altos¹ apud ecclesiam tuam publice proponatur.

Tit. XIV. Cap. VIII. 30) scil.: dcc'sl; Dhc 31) quilibet artienlus constat (constitit: Dbf) fuisse probatus: l) 32) considerando: FlivLg 33) praesumpsit: FGHV 34) scripserant: ll 35) «dd.»: comparuerit: Dh 36) ab: dcest: l'OHlId 37) irritantes: Dhl :S8) ptesuntpsorit: Debe.

Cap. IX. 1) e. 40. C. Lato. IV. hab. «o. 1215. Comp. IV. r. 2. h. t. (0, 4.) 2) hidra: Cent. l'itri. 3) nactam: D orig. 4) versum: DO 5) efficitur: La; efficitur: Dg 6) reportat: GDahff; reportaret: h:il 7) eunditionis: FGHd 8) «dd.»: inc.onnnutabilis: III.

Cap. X. 1) 1227-34. — Fotthast no. 9596. 2) neg.: dcest: Codrl. coll. o. 3) Transigen.: ll h7.b; Trasigen.: V 1) illos: N; per anos: GHll'.

Tit. XV. Cap. 1. 1) l'etistatunr ex App. III. 4.; Lrjls. XLI. 1.; Cass. XLVII. 1.; l'irab. XXXIX. 1.; Comp. I. c. 1. 0. t. (2. 11.) 2) Caseburch: l'; Giseb.: l'ilaubcfgrklrPl; Gisoberit: li; Gebeseb.: :l; Caseb.: lP; Gesabunt: -le; Ciseb.: 9; Giseleburn.: 0; legend. Ponen omittitao: Gysburne, n «od vmonasterknt in dime. Ebdacensi sitram ffdt. — 1159-81. — hr'no. 9U05. 3) vest.: dcest: 9 4) Bel.: FH6L. l.l'; B.; G; Boeer.: l; — ley.: Beuerla- c emsis: .1011 — (llercr'leg) — br caleris t'odd. oomeen corppCmnr ext 5) Lantinn: e emsis: .1011 — (llercr'leg) — br caleris t'odd. oomeen corppCmnr ext 6) Lantinn: e emsis: .1011 — (llercr'leg) — br caleris t'odd. oomeen corppCmnr ext 7) Chino: l'w.: Aag; Clavillo: Ad; Cfimel Wiref.: Ab; Chmcl WL.: l; Cltino. W.: :lh; Chnupt.: Af; Chivith.: ak; Exnnrvith.: R; luthwob.: F; Knieleunde: (0 8) introducti, bine indo fuit . . . te aliquantulum disp. Et tantumdom: 0 9) yero: dcest: Q 10) conservandao: It 11) posa.: dcest: 11 12) fueratis: VAPQ: fuissetis: 0 13) intra: Cd+; l'luhne. 14) indicio: C'oll. citt. 15) hablan: .4b; habuerint: l' 16) Ideo: l; Ideoquo: FGH6; ost utique: AetQ: ita: R 17) docevimus: A b f; de-

TITULUS XV.

DE EO, QUI MITTITUR IN POSSESSIONEM CAUSA REI SERVANDAE.

C>P. I. t

111issus in possessionetll ex primo decreto in reali, per lapsum anni veraun et incommutabilem illius rel possessionem acquirit, licet passus nllxiionem habuerit infra annunl voluntatem cantionem praestandi, quam temen non deduxit ad efectunt suo defecto. Illoc dicit secundum vanda intuectum.

Alexander III. Priori et Fratribus de Guise-leurcls'.

Constitutis in praesentia nostra dilecto filio nost'o R. canonico vestro³, et responsalibus dilecti flü nnstri Ū. praepositi de Beril.⁴ super possessione ecclesiae de Lamento⁵, nl quam⁰ de mandato et aur.tut-ilatc no.s'ra per indices rlelegatos, videlicet Exonietsem episcoprln et priorel de Chinclui⁷, causa rei servandae fueratis inducti^s, hinc inde fuit coram nobis aliquamdiu disputatum. Tandem t'ero¹ post 'atitottes el allega- (iones ub'iltque productos ex utriusque partis assertionem tenuimus, quod licet causa rei servandae¹¹ tantum in eiusdem ecclesiae possessionem¹¹ inducti fueratis¹⁼, infra¹³ annum tamen altera pars super eadent causa cobiscum standi inri¹¹ non praestitit cautionem: licet voluntatem illiant raulioone praestandi habuerit¹⁵, et vos eam parati recipere fuissetis. Incle Iti est, gl(od nos de commt(ni ^ralrurr. nos'rorunt consilLn auc'turilale apostolica decerninsus¹¹, ut vos amodopossessionem praescr- ptae¹⁵ ecclesiae, salvo iure, quod idem praepositus in pe- tenda¹ ecclesia habere dignoscitur²¹, libere et absque contra- dictione qualibet²¹ habeatis, nec pra'fatll.s' praepos'itus super cade'ra po.csess'u're m.. ande(/ (tliqacdenus de l'uvero re.ralimmlr.<." fatigare. Ut autem nostrae^{2J} difinitionis sententia li(trn'v'3 te)ltporibus inviolabiliter observetur, eam apostolico duxiuuls patrociniro roborandatn, statnenfe.s', +11 nullt o' üi:it'o ho<tinmn. hceal kan paginaut l'lu.s't'l'ite (l'ifiinititri.s' infrutlere. Si rpris ctutent lme (atentare praesunlpserlt, in(liguationenr. onmillo/e n lis Dei el l'ipostolort(nl. l'elri el Pmlli se as's'eri/ incursurulu.

CAP. II./

'Pompas anu'ale non durtit missioncu' pass.). si infra illud cautionem iudicibus vl alteri cortan aliis abscmtibus obtulit, licet per Ces sea per eunt recepta non fferit. Et cal rasas notahilis secunden' fume iutullclr.ttuul.

Clemens II. h.piscopo et Archidiacono Eboracensibus_.

Ouum, sicut accepimus, intcr dilrrhnu /ilirrut P. subdecanum¹ l'iao,(918(915 u< dlectas in C'Irish filiu.,^, abbatissam et conyentum sanctac Trinitatis r/e' ut/nulo'; super ecclesia de Capit. 7 quacstio yerteretur, de s Thaurino" et de Corinth. abbates, ac archidiaconus Chima. l" a sede apostolic:a delegati, moniales ipsas¹¹ rei scrvancae causa in possessionem rei petitaie miserunt, quod In personas r'utl/rfnnr' /mnt 7l uv'3 t.vdetul' cuttstit(tlio decevvt's'e. linde¹², quu m hoc¹¹ ad subdecani it notitiam pervenisset, ad archidiaconum praedictum¹¹ accessit, et offcens ci sistendi indicio cautionem, quoniam abbas de Corinth. 17* profectus erat¹¹ in Anglianl, et abbas Thaurinensis l' viales fuerat¹ universac

crevimus ubi; R 18) praedictae: IZ7! 19) petc,nrla eadent eccl.: R; praebenda ecclesiae: l' 20) noscihr: 11 21) albina: (010) vex.: dcest: P 03) haec nostr.: A h; vestrac: l'r; hacc: li; ut aut. ese.: dcest: 0.

Cap. II. 1) Rustitadtnt e.r. Glib. rnrul. r. ara. (2. 9.); Comp. II. e. 2. Ir. l. (O. 8.) 2) Abr.: F; Ab.: 0; Abric.: 111; Abert.: h.; Abin.: La; Ahrin.: LO; Alb:tnensi: V; rlbriem. Parran.: S;r; -- Ag.: Abriuemsi: UGg — l'mr-rbes — add.: et priori de Luc.: l'15'd (ll.: Lucerna) — 1187-91. — Jnl)-r 8) de: dcecl: Codd. coll. o.; — e.uraun dilectis lilas Tau rizen. (l'iuuimn.: lllr; Tauracen.: Rd; Ir.q.: Taurinensi, (ord. liamid. dime. Medie. l'isa1501.) et Cor- thacen. (Judaico iu Cotid. valre es/ cs reptam; G.g.: Coohensi: lid.; Coludas) abbatibus et II. Chiechicen (el hoc adact, corupt. ia Corld. iuretda: lrg.: Chinouiensi — Chiomt —) archid. ex delogatiune sedis apo.stolicae, quaoatui in veteretura, pa;ledictus subdecanus (decanos: fUr) die partibus assignata, in persona propria ad praesentiu iudicium (iudicis: D<s's'a) non val'ns acce- dore, respousalem ad eus r.um propriis literis destinara. Ven idee dic'e tur eius procurado reprobata, quod nomen subdecu: it, quem diximts, sigilli descriptum impressio non habebat. linde indices ocaasinmyn ex sun sonso satis invalidan' assumentes moniales etc.: l'15'a (1) (onith: l': Callo: G; Con.: H; Convent.: l': Caniot: h 10) Chiens.: Ft 11) ips.: add. a Raya. 12) Vernal: Su 13) hacc: ib. 14) subdiacoui: HV 15) sup'dictnuu: RaaghiSa 16) postnyam: l'OO 17) By.: Colydis cf. erot. 8, ot ebdri. Aeda's corrupt. col 18) cr.: dcest: FGI/ll'15'a 19) el l'roc uonera bi Codrl. ior'tet. sol 20) ost: l'ib; fuisse: lic; fuera: Ri.

carnis ingressus, possessionem infra 21 annum sibi iuris ordine resignari cum instantia postulavit, sed non potuit obtinere. +Processu yero temporis ~dales, quas dixinius, cal venerabilem fratrenz nosTrum IV. Rothomagensem archiepiscopum et dilectos Jilios abbatem 22 S. Catharinae et I. de Veleria Ponte archidiaconum Rothomagensem literas alias inzpelrarunt, quorum iudicium ideo subdecanus, sicut asserunt, subire recusa!, quod praedictum archiepiscopunz habet cenia ratione suspectum, el nzetuit, ne coniuudices ad pararan quamlibet eras auctoritate de facili ti-ahantur!13. Quia cero nenno invitas suspectorum iudicium compellitur iudicio subiacere 24, Discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si certam suspicionis causan?, contra crrelziepiscopunz ostenzlenit subdecanus, audiatis negotium, el appellatione remota mediante iustitia terminetis, in primis lamen, si, Ita 25 est sistendi iudicio ab eo 26 cautione recepta, ei possessionem restitui faciatis. Nec obstande volumus, quod annus elapsus esse proponitur, si per eum non steterit, quo minus infra 27 annum 18 et possessionem receperit, et dederit cautionem. Si quid autem per praedictas literas, ex quo suspectos iudices recusaral, adversas eum super hoy noceritis contra iustitiam innocatum, ria statum debitum rredazcatis, in his omnibus sine appellationis obstaculo processuri.

CAP. IIII

Si passus missionem, repetes possessionem, allegat se contumacem non fuisse, restituitur in pristinum statum praestita cautione, et dilata condemnatione expensarum, quam evitat, si postra constiterit, eum non fuisse contumacem.

Innocentius III. Urbinati 2 et Senagolensi 3*
Episcopis.

Ouum venissent ad apostolicam sedem dilecti filii abbas sancti Angeli pro monasterio son, et nobilis vir P. Gal. 4* miles pro se, patre 5 et usare sois, idem P. 6 proposuit coraza nobis, quod, quum praedictus 7 abbas eum super quadam possessione coram dilecto filio nostro Ioanne 8* ti!. S. Priscae presbytero cardinali, tunc apostolicae sedis legato in Marchia traxit 2 in causam, quod ei secundam borzam terrae consuetudinenz responderet, corana eodem asseruit cardinali. Verum legatus 10 ipse causam ipsorum commisit Iudicibus 11 secundum ius et bonam terrae illius consuetudinem terminandam. Qui quum 19 secundum ius tantum, et non huiusmodi 15 consuetudinenz vellent in causa procedere, praefatus P. 14 ab ras, tangeant qzri formam mandam volehaut excedere, ad nostram audientiam appellavit; sed indices nihilominus partem adversam in possessionem 15 rerum petitarum inducendam causa custodiae decreverunt ita 16, quod, si miles ipse usque ad annum et diem praestaret sistendi iudicio cautionem, et parti alteri triginta libras restitueret pro expensis, el reciperet 17 possessionem eandem. Ouumque postmodum dilectas filias noster G. tit. S. 113aniae trans Tiberian presbyter cardinalis sedis apostolicae legatus infra 13 annum fuisset terram illam 12 ingressus, ipse cautionem standi iuri obtulit coram eo, et possessionem sibi restitui postulavit. Sed idenz legofus praedictum abbatem citara ad causam, cui post mortem paratus 20 idem miles expensas restituere factas in lite 21, quae sex librarum summam, sicut asserit 22, non excedunt; sed abbas triginta librarum sibi restitui petiit quantitatem. (Et infra:) Nos igitur, quum saepe dictus miles possessionem. sibi restitui peteret, abbas cero ex secundo decreto cenam possessionenz se constitui postulum et, intelligentes, abbatena ipsum esse confessum in itere, quod saepe dictas miles infra legitimum tempus cardinalem interpellas. set eundem, immo etiam infra 24 annum coram 25 cadaena cardinali caationena obtulit standi inri, et cardinalis ad elan infra annum sisas literas destinara!, licet ad longiorem teminum citaretur, ipsum P. 26 cautione praestita in possessionem credimus 27 reducendum,

hoc etiam decernentes, ut, si consuetudinem illam, quam miles allegat 28, laudabilem esse constiterit, quia 29 ex hoc sequitur, eum rationabiliter appellasse, ad restituendas 30 expensas nullatenus compellatur. Alioquin 31, quodsi consuetudinenena illana irz veneritis rep'obandam 32, quum ex hoc appareat, eum frustratorie appellasse 33, ad restitutionem cogatur expensarum illarum, quas abbatem constiterit propter hoc necessarias in lite m fecisse:

CAP. IV.,

Contra absentem, qui non dimisit procuratorem, lacta citatione domi, millo defendente, St missio. H. d. enplendo ad literam maxime, ut dicitur in glosso. Et est veras et notabilis intellectus.

Gregorius IX.

Si adversarius taus post citationis edictum, ad remota loca se transferens, procuratorem legitimum non dimisit, et denunciatione publice facta domi non apparet qui defendat eundem, jure petere potes, ut in possessionem earum 2* terrarum, de quibus quaestio vertitur, causa custodiae inducaris.

TITULUS XVI.

UT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR.

CAP. I.

Privilegium etiam a principio impetratum, per quod privatur quis sine causae cognitione, lito pendente, usu possessionis, tanques: surreptitium non valet, seu tanquam rationi obvium est revocandum.

Alexander III. Eboracensi Archiepiscopo 2.

A memoria 3, nostra non excidit, +qualiter in primo anno nostrae promotionis tranSsC7iptum literarum felicitis memoriae praedecessoris nostri Honorii Papae 4 nobis feceris praesentari, in quo continebatur, antecessoribus tuis apostolica benigneitate esse indultum, ut tales eis, quam successoribus steis liberunz esset per totam Arrgliam ante se cruceta deferre. Nos yero antecessoris nostri vestigiis in/Jaez-entes, tibi sub scripti nostri munimine confismavimus 5 quidam antecessoribus tuis fuerat a praecedessore nostro clementer indultum. Posimodum 6 yero scznctae et yenerandae memoriae T. 7 quondam Cantuariensis archiepiscopus existimans hoc 8 in depressionem 2 ittris et suae dignitatis 19 redundare, exinde coepit quae stionem macere. Et 11 Propter izoc ad seclum apostolicam appellavit, crffZmans, si Lene merninzu.s, quod tibi et praedecessoribus tuis id nullatenus licuisset. Sicque factura est, quod 12 esas tibi per scripta nostra prohibuerimus, ne in provincia Cantuariensis ecclesiae, donec de ipsa causa cognosceretur, ante te crucera deferre aliqua ralionen andenes. Quia ergo per dilectos filios nostros I. et A. clericos tuos graveria coraza nobis quiermonia 7n deposuisti, asserens, quod te 13 de possessione huius rei, quam tu et antecessores lui habuisti 14, ante cognitioaem iudicai spoliassetis 15, volentes nos tibi tctnetumq venerabili fratri nostro deferre, et iurcz tua integra [el] illibata 16 servare, praesentibus literas Statuimus, ut 17 literae prohibitionis nostrae 18, quas 19 ad petitionem archiepiscopi Cantuariensis tuae fraternitati direximus, nullum tibi praeiudicium faciant, quo minus tibi et successoribus tuis liberum sit, quemadmodum vobis est beneficio 20 privilegiorum apostolicae sedis indultum, et tu et praedecessores tui id consuevistis 21 facere, ante vos per totam Angliam deferre crucem, quousque diffinitiva sententia decernatur, an ecclesiae tuae de iure hoc 22 debeat habere.

Tit. XV. Cap. II. 21) intra: Cont. Brihm. 22) abbates: Richt. 23) trahereutur: Bb 24) subici: ib. 25) praemissa narntio veritate nitatur: 118a 26) eodem: BcnSa 27) cf. no7. 21. 28) illam: BacghiSa.

O a p. III. 1) Restituime ex Alan. 1. (2, 7.), ubi lamen onmria aspe ad: Nos igitur quum sacedictus oltissia snnt. Comp. III. c. 2. h. t. (2, 8.) 2) Urbitan.: HLa; Uraban.: Ca; Urbinitan.: Cb; Urbanati: Cf; Urbani: Lb 3) Senagolensi: FILIA? — leg.: Senogulliensis: Cce; — Siuigaglia — scr. cv. 1200. — Potthast no. 1194. 4) Gall.: FGHIXCrg; Gallos: LaN; Galli: Cb 5) et pro patre: CL 6) miles: 0 7) dietus: G'I; idem: N 8) I.: FGHIXC 9) traxisset: C 10) cardinalis: 0 11) ven. fratr. n. Esino episcopo et dil. filio abbati S. Helena: C 12) Sed quina indices: C 13) secundum huiusm.: Cb 14) ipse: C 15) possessione: FII 16) ita videlicet ut: Carate 17) eonrm (corundem): (L) de quibus quaestio vertebatur: C 18) in teat: Coss. Bnl. 19) biarchiam: 0 20) voluit: C 21) litem: Cont. liarme. 22) asseruit: C 23) ips.: deest: CbT 24) quod infra: T 25) coram

... annum: cleest: T 26) militen: ipsum: CT 27) decrevimus: 1' 28) allegabat: O'acgh 29) add.: iudicantes: Cb 30) restituendum: Cagh 31) Al.: add. a Rayen. 32) improbandam: CbT 33) provocares: FGHlBIN; proclamases: CaghT 34) in lit.: deest: Cagh.

C ap. IV. 1) 7227-34. — Potthast no. 9597. 2) ear.: deest: Codd. coll. o. Tit. XVI. Cap. I. 1) Restituim ex Gilb. ano! 1. (2, 10.): Comp. II. c. 1. h. t. (2, 9.) 2) 1159-81. — ap. Arffé no.: Immerinsas. 3) Memoria nostra non excidit: Bi 4) Pap.: deest: IkteSa 5) confirmamus: B6 6) Postea: Bb 7) Tito.: Ra 8) hacc: Sn 9) praciudiciunz sui: Bi Richt. 10) dign. suae ecclesiae: Bb 11) Unde: Bi Richt. 12) ut: Bbi Richt. 13) te de: deest: Sa 14) habuerunt: Sa 15) spoliatus reses: Sa 16) illibataque: Bb 17) quod: FGHLLIINBSa 18) nos.: deest: Cont. Brhm. 19) quas... dines.: add. a Ragur. 20) in beneficium: Ja; in beneficium: Bb; privilegio beneSciorem: Bh 21) consueverunt: Sa 22) hoc: deest: Bacg.

CAP. II.1

Accusatus de adulterio ad separationem tori non debet lite pendente privata possessione coniugali.

Clemens III.2*

Laudabilem (*Et infra: [cf. Comp. II. c. 3. de cogn. spir. IV. 6.]*) Quæris³ iterum, quando matrimonium accellare⁴* contingit, an⁵ statim⁶ sit carnale commercium suspendendum, j- aut quamdiu dissimulari possit vel potius sustineri. Ad quod breviter respondemus 7, quod, *secundum Alexander II. 8 aperte prohibeat, ne ab invicem, donec causae iustae fi. at examinado, separentur, et Spmmachi 3 Papae conlineal* nstitutum, ett praelatus aliquis acctzsatus, antequam ea, quae obiciuntur, luce clarescant, relinqui non debeat a subiectis, zn praesenti articulo, coniugum alteruter accusatus ante probatam accusationem iure, quod habet¹⁰ in altero, privari non potest. 71* [*Insuper etc. (cf. c. 4. qui ?nata. acc. poss. IV. 18.)*]

CAP. III.1

Qui rem litigiosam alienavit ita, quod rebaberi non potest, debet aequivalentem substituere in locura illius, quam alienare non poterit. H. d. eum sequi.

Innocentius III. Abbati et Conventui sancti
Silvestri 2.

Ecclesia sanctae Mariae in Via lata contra Ioannem^d* de Atea⁴, qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iustitiam detinere, movit tempore B. Carosomi⁵ dicti senatoris sub L. 6 iudice quaestionem (*El infra: [cf. c. ro. de constit. I. 2.]*) Prohibemus 7, ne possessiones, quae successerunt in locum et ius illarum, quas ab Ioanne de Atea ecclesia sanctae Mariae petierat, in monasterium vestrum ab eodem Ioanne lite pendente translatas alienare interim praesumatis, ut, si ecclesia sanctae Mariae vel⁸ de vito litigiosi contractus vel de proprietate forsitan voluerit experiri⁹, ne, si obtinuerit in iudicio, in vanum laboret, monasterio vestro¹⁰ minime possidente, sit quod evincere valeat et habere. [*Pat. Lat. V. Kal. Dec. 1199.*]

CAP. IV.1

Idem dicit, quod in praecedenti.

Idem".

Ecclesia sanctae Mariae (*Et infra: [cf. c. Io. de constit. I. 2.]*) Possessionem³, qua fuerat praetermisso iuris ordine praedicta ecclesia⁴ spoliata, sibi restitui postulabat⁵ (*El infra:*) Nos quicquid ab aliis⁶ factum fuit, postquam praedecessor noster ad curiam⁷ suam idem negotium revocavit, irritum⁸ decernimus et inane⁹ (*Et infra:*) Verum quoniam praefatam possessionem post restitutionem vobis factam ab Ioanne¹⁰ de Atea¹¹ alii locationis titulo assignastis¹², neque restituere poteratis ecclesiae spoliatae, loco ipsius¹³ tantundem possessionum aequivalentium ad arbitri¹⁴ bonorum virorum ipsi ecclesiae fecimus assignari, quas¹⁵, quoniam alii fuerant pignori¹⁶ obligatae, per¹⁷ vos liberari fecimus a creditorib¹⁸lls, qui nobis instrumentum pignoris postea resignaverunt. [*Et quia etc. (cf. c. Io. de constit. I. 2.) Dat. Lat. V. Kal. Dec. 1199.*]

Tit. XVII. Cap. II. 1) Restitutam ex Lac. ap. Bal. III, 380.; Glib. etuct. 2. (2, 10.); Comp. II. c. 2. h. t. (2, 9.) 2) Coelestinus III.: FGHILaMB S'a; Coe1.111. Senonensi archiep.: Theiviterus ex Cod. Paris. Recherches p. 47. - 1191-8. - Jaffé no. 10735. 3) Quæritus: Bi 4) accusari: FGHBaLuc. 5) aut: Bbh 6) stat.: deest: Lile. 7) habetur responsum: Luc. 8) III.: BSA; -cf.: c.10. CXXXV. qu.7. 9) cf. 0.1. C. VIII. gn. 5. 10) habebat: Bbh 11) possit: FOHIKBa,bcg/tSa - iu Luc. extrema cap. particula (ixde a verb. debeat) omisa onamito clesitilaata est.

Cap. III. 1) Istituitum ex Reg. Bal. II, 239.; Comp. III. e. 1. de foro comp. (2, 2.) - integrum copul vid. c. 10. de const. (1, 2.) 2) Potthast no. 879. 3) I.: FGHICK et sic deiacces 4) Areheya: La per tot.; Atreia: Cag; Atea: Ch; Altea: Cb; Altea: Cc; Attea: Reg. 5) Carosonis: Cb; Carasomi: Cc 6) Laurentio: N 7) nec ipsas... interim alienare valeat, prohibentes C Reg., 0112SS. verb.: in monast... translatas 8) vel de indicio vel vicio: Cb; vel de indicio: Cc 9) add.: in indicio: Ca 10) vest.: deest: L. Reg.

Cap. IV. 1) Restitutam ex Reg. Bal. ib. Comp. III. de restit. spot. (2, 6.) 2) add.: abbat et conventui S. Silvestri: C 3) consequenter yero post decessum praefati praedecessoris nostri partibus in riostra praesentia constitutis ecclisia b. Mariae possessionem: C 4) praed. eccl.: add. a Raynt. 5) post. et gnoirialli alii senatorum sententiam pro monasterio, alii latam

CAP. V.1

Lis decidenda est secundum iura existentia tempore controversiae, non autem secundum privilegium impetratum lite pendente; nisi de litis pendentia mentionem faciat.

Honorius III. Cancellario, Cantori et A.
Canonico 2 Parisiensibus.

Dilectus filius magister A. persona ecclesiae de Bassevilla³ exposuit coram nobis, quod, quum inter praedecessorem suum ex parte una, et priorem ac monachos de Bassevilla⁴ Carnotensis dioecesis ex altera super decimis novalium infra fines parochiae suae consistentium gllaestio emersisset, ea pendente coram iudicibus a sede apostolica delegatis, abbas et conventus sancti Martini maioris monasterii Turonensis⁵, quibus subsunt prior et monachi supradicti, pro se ac membris suis obtinuerunt a sede apostolica indulgentiam super perceptione huiusmodi decimarllm, cuius praetextu iam dicti⁶ prior et monachi supradictas decimas sibi vindicare contendunt, licet in indulgentia ipsa de supra dicta quaestione facta mentio non fuisset⁷. Ideoque discretioni vestrae mandamus, quatenus auctoritate nostra eisdem⁸ iudicibus, quibus commissa foil ipsa quaestio, iniungatis, ut indulgentia non obstante praedicta in negotio ipso procedant iuxta traditam sibi formaln.

TITULUS XVII.

DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM ET
FRUCTUUM.

CAP. I.1

Res, in quam facta est missio, non debet sequestrari, etiam si misma indo fuerit violenten eiectus. Vel notabilis sic: Sequestrum facture loco missionis propter scandalum evitandum revocara debet, oblata cautione et restitutis expensis.

Innocentius III. Mediolanensi Archiepiscopo2.

Ad hoc unxit³ nos Deus ±[oleo laetitiae prae consorlibus nostris, ut diligamus iustitiam el odiamus iniquitatem, quod lute laudabiliter adimplemus, quuna via regia incedentes non declinamus ad dexteram, neque ad sinistram; aliquatenus deviamus, sed iuste quod iustum est persequentes, nec pauperis personana attendinzus, nec honoramos vultum potentis, quia non est personarum acceptio apud Dominum; dum etiam merita sz!btli exanxinatione discutimos, et precunz attendimus qualitatem, ut cuilibet reddamus ius suum, et preces, quae rationi non consonant, rationabiliter repellamus.] Veniens siquidem ad apostolicam sedem Abbas de Regula⁴* nobis [et fratribus nostris] exposuit, quod quum M. 5 [quondana ille diolanensis archiepiscopus] praedecessor tuus super causa, quae inter ipsum et monasterium suum 6 diodos fuerat agitata, post multas cammissiones tandem obtinuisset⁷ [venerabili fratri nostro] Veronensi episcopo [Romanae ecclesiae cardinali] literas destinari, et ipse [iudex delegatus partibus in sua praesentia constitutis] super iudicio possessorio partim pro monasterio, partim pro archiepiscopo sententiam protulisset, procuratore ipsius monasterii quaestionem de proprietate postmodum intentare volente, [pars archiepiscopi dilationes et inducias saepius postulavit. Quumque saepenumero idem archiepiscopus praefato Veronensi per literas direxisset, quod ipsius izrdzczitm nullatenus declinaret, tztraque parte apud Novarianz coram nuncio zpsius episcopi, qui ad hoc nzissus fuerat, existente,] archiepiscopus

pro ecclesia S. Mariae processu temporis c.onflrmarant. Nos etc.: C 6) eis: C Reg. 7) curam: Cagb Rey. 8) add.: de consilio fratrum nostrorum: C 9) cf. supra c. 10. X. (1, 1) 10) I.: FGHICK 11) Atreia: Cag; Altea: Cb; Attreia: Cc; Atea: Ch; Attea: Reg. 12) monasterium alii loc. tit. assignarat, neque (add.: eam: Cb) rest. poterat: C Rey. 13) illius: CL Rey. 14) secundum (ad: Rey.) arb. dilectorum filior. I. Tineosi cappellani et 1' hostiarum nostrorum (nostri: CL) eisdem (eiusdem: eh) eccl.: C Reg. 15) (lila) quoniam... obl., a creditoribus eae fec. lib.: ib. 16) lora pignoris: C 17) per vos: deest: Cbc.

Cap. V. 1) Restitunt ex Comp. V. c. un. h. t. (2, 9.) 2) et A. can.: deest: Eb; cancell. cantori et A. dicto filarescallo (Mariscall.: Ea; Masracalis: Ec) canonice Parisiensibus: E; - 1216-27. - Potthast no. 7753. 3) Bassavilla: FLA; Basevilla: 0111K; Basenvilla: Ea; Boanvilla: Kb - Bau- 4) Basevilla: FGKEac 5) Turonorum: Ec; add.: dioecesis: Fb 6) iam dict. mate anisit Richt. 7) fuerit: E 9) eiusd.: add. a Ral lmn*

Tit. XVII. Cap. I. 1) Restitutata ex Itag. Bol. I, 37.; Comp. III. c. sin. h. t. (2, 9.) 2) Potthast ato. 31. 3) inunxit: Cbg 4) Stregula: FGfAY.11.1; Stogula: H; Strogulano: Ca; Strogula: Chcyh; Scozula: Ryl - 5) 1: Ca; R.: Cb 6) S. Donati de Seozula (Strogula: G') Clteg. 7) Vercellonsi: tyh 8) ipso: Cagb.

nobis petitione monstravit, quod, quum inter ipsurn ex parte una, et abbatem, et conventum de Cisteria⁵ * *Londoniensis dioecesis* ex altera super eadem ecclesia coram abbate de Sibiton. 6 et eius coilegis *ex delegatione apostolica* quaestio verteretur, et ⁷ iudices ipsi, *prout erant plus debito parti alteri favorabiles*, post *appellationem ab eodenz R. legitime interpositanz* praedictos abbatem et conventum in possessionem ipsius ecclesiae causa custodiae⁹ induxerunt, qui lo fructus ipsius *ecclesiae* medio tempore perceptos pro suae distrahant libito¹¹ voluntatis in eius praedictum et gravamen. Quocirca *discretionem vestrae* mandamus, quatenus, si est ita, facientes¹² *usque ad decisionem negotii* fructus sequestrari praedictos, si quid *interim* de ipsis per eos¹⁴ distractum inveneritis, in statum pristinum¹⁴ revocetis, *contradictiones per censuras ecclesiasticas compescentes*.

CAP. III.1

Si reas possessor appellat a sententia contra eum lata, licite rei petitaie fructus sequestrantur, si dissipantur ab eo.

Gregorius IX.

Ab eo, qui a sententia provocavit, fructus possessionis, si dissipentur ab ipso, possunt lite pendente rationabiliter sequestrari.

TITULUS XVIII.
DE CONFESSIS.

CAP. I.1

Ad solum dictum confitentis crimen proprium non est alteri infligenda poena aliena; Maniato Lamen est indiceuda pnratio.

Clemens III.2

Quum monasterium (*El infra: [cf. c. 13. ale elect. I. 6.] Super eo vero, quod luis 3 literis adnectere studuisti 4, quid tibi faciendum sil de quodam eiusdem monasterii sacerdote, qui diabolo instigante quendam ex fratribus, sicut euan publice proposuisti confessunz 5, occidit, hoc 6 fraternitati tuae rescribimus et per apostolica scripta mandamus, quatenus eran solenniter ab omni officio divino non differas degradare, et in monasteriunz aliquod Cisterciensis (rdinis recludere 7, in quo iniunctam sibi lanti facinoris poenitentiana agens ibi, duzn vi.eeril, digne lugeat quod commzisit. Eos, autem., de quorum suggestione scelus homicidii presbyter s se perpetrasse proponit, nisi tibi aliis modis et itstis rationibus verum esse constiterit, nulli 9 censemus poenae subdendos, quum lo * secundum utriusque iuris statuta de se confessi super aliorum conscientia 11 interrogari non debent, et, crimine laesae lt maiestatis excepto, de 13 reatu proprio confitentis periculosa confessio non est adversus quemlibet admittenda. Si tomen eos 14 infamia huiusmodi laborare cognoveris, singulis eis 15, adiunctis tribus sociis sui ordinis, purgationem iniungas.*

CAP. II.1

Si de crimine contingente causara principalem constat contra aliquem per eius confessionem, punitur poena ordinaria, etiamsi directa contra eum non agatur. II. d. secundum glossam. Et est casas notabilis et venas in se. Vel summa sic secundum alium intellectum non minus notabilem, quem etiam sentit glossa, Hec non perfecta explicet: Si quia confitetur crimen in indicio incidenter, potest iudex ordinario novum inchoando processum illum punire poena ordinaria. H. d. singulariter. Abbas.

Innocentius III. Canonice de Bethlehem² *.

Quum super electione Bethlehemitanae 3 ecclesiae' inter R. subdiaconum vestrunz et P. 5 canonicum sepulcri donri-

nici nuper in nostra praesentia quaestio verteretur (*Et infra: [cf. c. 4. de causa poss. II. 12.] Ceterunz Quoniam V.6* canonicus Bethlehemitanus fuit in iure confessus, quod pro praestando alterius electioni consensu quingentorum Sarra-cenorum 7 obligationem receperat J et proniussuna, et mediator exstitit simoniaca pravitatis, nos intelligentes, contractunz h triaran odi continere sinzozziacam prauitctenz, quoniam 9 vitium lli huiusmodi persequi volumus, ut debemos, ipsum ab onvii ordine clericali per diffinitivam sententiam duximus ab omni beneficio et officio ecclesiastico deponendum.*

CAP. III.

Confessio facta in inre per oeconomum ecclesiae nocet ipsi ecclesiae; potest tamen revocari, si ante finitua negotium doccatit per errorem facti emanasse. II. d.

Gregorius IX. B. Iudici Viterbiensil.

Ex parte *[dilectorunz filiorunz]* abbatis et conventos monasterii sancti D'I. 2 *[in monte Viterbien. Cistercien. ordinis]* fuit propositum *[corana nobis]*, quod, quum inter ipsos ex parte una, et V. 3 *[civenz l'zterb.]* nomine suae uxoris ex altera coram te 4 quaestio verteretur, *[tandena in te tczquam in arbitrum fuit a partibus poencz intezposita compromissum. (Manque coraza te lis procederet suo Marte)]*, oeconomus monasterii memorati *[qui causam prosequabatur eandem]* quaedam per errorem facti fuit in iure confessus, ex quibus tmet⁵ * sibi praedictum generari. *[Quare super hoc sibi pelierunt a nobis congrua provideri.]* Ouam igitur negotio nondum 6 * finito nemini noceat error facti, mandamus, quatenus, si *[praedicti abbas et conventos]* de huiusmodi potuerit 7 * errore docere, *[super une auctoritate nostra]* provideas, ut millunl sibi super hoc praedictum generetur. *[pat. Reatin. XII. Kal. Febr. 11. V. 1232.]*

TITULUS XLji.

DE PROBATIONIBUS.

CAP. I.1

Reus actori suo propria instrumenta edere non tenetur. Ita communiter esos; matar.

Gregorius Tancredo * Regi Vincesitriae.

Ex e istolae 3 verbis (*El infra: [Tu] 4 excellentia postu-lavit, ut ^piissiAao] imperatori scriberem, quatenus pacta in chartophylacio requireret, quae dudum inter piae anemorae Iustinianum principem et praedecessores tuos 5 fuerunt 6 emissa, ut ex bis colligeret, quid tibi 7 servare deberet. Sed ad hoc faciendum hoc milri vehementer obstitit s, quia nulli dicendum est: ca, quae contra te sunt, apud temetipsum debes documenta requirere, in 9 mediumque pro-ferre. [Ex qua re etc.]*

CAP. II.1

Actor, qui plene probavit, non debet compeui iurare.

Alexander III.2

Sicut consuetudo laudabilis; ?nulla debe! novitate cmnz•elli, sic quod noscitur contra ius 3 moribus 4 introductum obvia ratioie debet dissolvi. Sane quoniam 5 apud vos consuetum esse didicimus 6, ut, quum aliquis intentionem suam fundaverit instrumentis aut testibus introductis, ei sacramentum nihilostrum deferatur, quod si subire noluerit, fides probationibus

Tit. XVII. Cap. II. 5) Cocestria: FEa; Collis: O; Contestria: H; Colescestria: I; Coneritia: Ti; Centria: La; Costria: Lb; Colcestria: 30V; Castria Lincoln. dioec.: ES; Crestietia: Ec; Cestria: Ed. - Iea. videtur: Colchestria: 6) Sbiton.: F; Sibil.: G; Sibicon: H; Sibitoria: X; Sinton.: La; Sibetenon: hf; Sibiten: Eb 7) et: deest: FGHIRE 8) favorabiliores: Ed Richt. 9) rei servandae causa: Eht 10) memorato vero lt. causa prosequendae appellationis apud sedem ap. constituto, praefati abbas et conventos, fructus etc.: E 11) arbitrio: Eb 12) faciatis... et si: E 13) por ipsos: 3IEb 14) debitum: E.

Cap. III. 1) 1227-34. - Potthast no. 9598.

Tit. XVIII. Cap. I. 1) Restitutum ex 6515. auct. 2, (5, 5.); Comp. II. e. 2. de hom. (5, 6.) 2) de lasa. cf. c. 13. de elect. (1, 6.) - 1187-91. - Jaffé no. 10251. 3) in ttais: iticbt. mate 4) curavisti: Bac 5) add.: fuisse: Bac 6) super hoc: Bb 7) retrudero: Bai Richt. 8) aelus praedictum per-petras: BSA 9) nullis poenia: Bb 10) quia: GHIRLMNBSa 11) criminibus: Bb; criminibus vel conscientia: Bb 12) lace.: deest: FGHIMBacghiSa 13) quia de: Bb 14) omnes: Bac; hos: Bi 15) ea-ruin: BS.

Cap. II. 1) Reatitadum ex Comp. III. c. un. h. t. (2, 10.) adh. +ia cnnstl. Rato. ap. Bal. I. 586. 2) can. Bethlehemitanis: FHIRLNCacynh FCun.; idem: Ch; - acr. ao. 1200. - Potthast no. 1067. 3) Bethlehemitan.: FCG; Bethlee-mitanen.: Ch Rain. 4) eccl.: deest: C Rain. 5) F.; ib. 6) W.: FGHINC

Rais. 7) Sarrazenatorum: Raiu. 8) accoperat: LaCaegh 9) guara porsequi volumus: C Rato.

Cap. III. 1) in Hallar. Vatic. I, 117. - l'oltbast no. 88411. 2) Martini: La orig. 3) W.: IN: N.: K; Viterbuiunti orig. 4) coram te: dec.st: adg. 5) timent: FGXL31Noriy. 6) necdum: IGHllh-my orig. 7) poterunt: HIFJfNorq.; poterit: FG.

Tit. XIX. Cap. I. 1) Reslitutaoia (quantum oportuit) ex Gag. I. Reg. IX, 122.; Comp. I. c. 1. h. t. (2, 12.) 2) Ricardo: G; Cortado: H; Catharedo: J; Tartaredo: K; Ricardo: Ab; Reebaredo (Raccareito; Aact; Racaredo: Ak) regl Wisigothorum: A Reg. - ser. ao. 599. - Jaffé no. 1279. 3) Ex-plore verbis: A Rey. 4) Vestra excell. milai mandare curaverat: A; Ante longum tempus dulcissima mihi vestra excellentia, Neapolitano quodant iuvene venient, mandare curaverat: Rey. 5) et iura regni vestri: A Rey. 6) fuerant: EN 7) vobis... debuisset: A Rey. 8) duce res mihi vehe-menter obstitit; una, quia chartophylacium praedicti piao inca. Iustini-ani principie tempore ita surripiente subito tiamanas ineeuum cst, ut omnino ex eius temporibus paeno nulla ebaria remaneret. Alia antena, quia, quod nulli etc.: Rey. 9) atque hace pro me (pr. me; deest: A) in med.: A Erg.

Cap. II. 1) Restitutu ex Aint. I, (2, 9.); Comp. II. c. I. h. t. (2, 10.) 2) 1159-81. - Ja e no. 9256. 3) c. iva: deest: I' 4) et mores: Bb 5) quon.: add. a Baya. G) dicitls: T.

(xtribitr; 7 non habettr', gtm d plum nu!ct sit ratnr)e subrai,etart, srlr munikslc: leyibus arlrrrselrrr: nos, quunl tuno denlum ad huiusmodi sit suffragium recurrerunl, quunl aliae legitiniae probationes deesse noscuntur, talem consuetudinem reprobamus, nre i(liau) babera flmritutcu) deinceps sanr'intu_+!

CAP. I. 111.1

In communi iudiri.. probatur actor et reus: et si pariter probatur, reus absoluit', nisi cu'or.tbilem causan/ foveat actor.

Lucias III. Cistrensi I:piscopo2*.

Ex literis tuis 3 intellexinlus, te et archidiaconum confines habere praebenclas in villis, quas singuli singulas possidetis, et practextll ternlinorum inter vos controversianl agitari 1 co, quod tlicas, cum antiquos fines egressam, partenucl' tui fundi occupasse; Mo 2 in contrarium asserente, se partem cancluel funcli posscesclisse quadraginta7 annorunl spatio inancusse. Tu s autem, quod per idem tempus quiete illam possecleris, asseveras, quare utrum incumbat petitori vel possessori probatio quaesivisti. Ad quod scire 8 debes, quod iudicium finunl regundorum tale est, ut in eo atraque persona vices duorum habeat, videlicet actoris et rei 11r. Unde bine indo testes rile 11 produci possunt ad cognitionem iudicis instruencianl, quibus examinatls iudex quos praeccllere 12 intellexerit ad fidem sibi faciendaln admittat 13. Quod si fin-te ambarum partiucl testes sint 14 aequae idonei, possessoris testes" praeferentur 15, quunl pronliora sint iura ad absolvendum quam ad condemnandum, praeterquam 17 in liberal causa, in qua si utriusque partis testes forte aequales fuerint, pro libertate icuuen senrpe, sententia proferetur 1s. Nam possessori probationem Aguando dari, iuris manifesti est, quunl iure" cautum sit, quod 20, qui el obiecerit praescriptionem longissimi temporis, quam nemo recte obicit, nisi qui possidet, et eam probaverit, in causa debeat obtinere.

CAP. IV.1

Non creditur marito asserenti Ctiam cum iuramento, ux01'cm se cognovissc, si uxor per matronas attestantes per ipsius corporis aspectu probat contrariunt.

Gregorius VIII. 2 Praep osito sancti Cataldi3.

Proposuisti nobis, dilecto fili prapospite, quod causa matrinlonii, quae inter dilect: tmtt (vrostran) O. de Casa nova, et s. 1 jilirrnt O. de Pisco s mulierem 6 vertitur 7, tibi fuit 5 de mandato apostolico delegata. Quumque partes essent in tua 16 praesentia constitutae, mulier proposuit, se nec a viro cognitam, nec potuisse cognosci, quod tam proprio 11 iuramento, quam testimonio septem 12 mulierum probavit, quae 13 per aspectum corporis eam esse virginem asseverant; viro autem per iuramentum suum contrarium asserente, vos in negotio procedere voluistishl, dwrec de boc vrosl'um consiliu L u)berelis. Videtur igitur h nobis, quod iuramento puellae et testimonio 16 * illarum septem 17 mulierum, quae ipsam per experientiam virginem asseverant, fides est potius adhibenda 11.

Tit. XIX. Cap. II. 7) adhibitis: Bb 8) adhUreatur: L(t; habeatur: 1'; adhibeatur: Bh; exhibetur vel adhibetur: Bb 9) adv., quae tuno demunt ad huiusmodi (huiuscemodi: Gh) suffragium clecurrendum esse decreverunt, quunt alia legitime non suppetant (exsist: tnt: 1') talem etc.: Bl'.

C ap. III. 1) liestitut+nr+ex App. XXXVIII, 2.; Comp. I. c. 2, h. 1. (2, 12.) " Cist.: (leest: F6lllh"; Eliensi cp.: dacl: Cistrensi ep.: dbdefl; Idem (alca. III.) (istr. decano : 0; - ep. col Alea. III. ser. 1159-51. - Jaffé no. 8913, 3) vestrae discretious: a; time dubitationia: 0 4) verit: AO 5) partem: ib. 6) Ille contra (econtra: :l(10) as. serit; ib. 7) XL. anuis: S) Tu autem ad tuam quietem ('ad tuam praebendam quiste: 0) per idem tempus praebendam pertiuisse (postitisse: praeb.: dact: 0) affimas: qua in re quæris, utrum incumbat (ui iucumbit: 0) probatio, petitori an possessori: A U 9) add.: sane: U (10) agentis scilicet et chis cum quo agitur: AO 11) recte: A 12) p:cedere: U 13) admittet: AO 14) snut: AbdU 15) test.: de:st: FGlllh"aa 16) proferentur: F; praeferantur: GLA; praefermi: tur: Lb ; excipietur: la; recipiuntur: Abel 17) extra quam: A; excepto: 0 15) semper pronuciabitur: AO 19) sacris (add.: in: 0) cauonibus: ib. 20) quod: micat: Abc 21) Si quae: O 22) p:ascriptio: eran longissini (longi: AS) tempor' s et caos prohaberit, roportet possessionem, quam (quouiuu: U) nema recte obieit, nisi qui possidet: AO.

Cap. IV. 1) Restitut+an ex alma. 2. (2, 9.) ('anp, Ir. c. 2, h. t. (2, 10.) 2) IX.: Blif; III.: IC 3) add.: et arehip. Casae ntaioris: BT: videt. leg.: et archiep:byst. Casalia maioris (Casula maggion): - 1157. - Jgffé no. 10015. 4) G.: LuLi: D.: b; micest: Bb 5) Pisco: lil+ hicht.; Porta: Bb; (fil: mieest): Por.: Bh; Przo: By; Pizo: T- 0) nobilis nutlieris: Bagti'; uobilent nntlietm: Bb 7) agebatur: Bbh: dcest: Bc'U 8) fuerit: h'; vobis fucit: 11i; vobis fuit: BItT 9) ap. sedis: Ba 10) vestra: Bbglai 11) prop: add. a L'aylm. 12) orto: Bbh; sex: 1' 13) rluae per experientiam asseve: t. 7. nt (asseruerant: Bb) mulierem adhuc virginem esse: IIT 14) noluitis micest: Bb 15) ergo: Bbh 10) testitouiis: Codd. coll. o. BT 17) octo: Bbh; Sex: 'I' 18) commodanda: T; add.: committenda ve 1: Bb.

CA P. v. 1

Singulares de tñtivenessitate possunt ad commodum univorsitatis reprobare iust'umentum falso coufeetum nomine uivot'statiss.

Clemens III.2

Tertio gnippe 3 loco fuit a nobis ita quaesitum: Ecce quidam 4 regularis sigilo quoddam instrumentum cuiclam amico suo signavit, in quo facta ei alienatio quarunclanl rerum ecclesiae immobilium continetur. Quo exhibitio in iudicio procurator univorsitatis illud asseruit de assensu conventus non fuisse confectum, et adulterinum vel furtivum esse sigillum. Quumque, vmlens falsitatem civiliter re7rlcr."e, fratres regulares ad perhibendum testimonium produxisset, iurati dixerunt 5, quod Bo li tempore, quo adversaria: allegab((t irlem firstrlnter; tlm xibi 7 fuisse enllatrrr, quotiens de hoc s inter fratres aliqua 1' erat mentio, cons 111u 1111 todas conventas et vox fuit unaninlis, quod nolebant alienationem rerum illaruul, sed res domas sucio fino', integras el conservari volebant. Sed 10 quoniam contra hoc nihil pars adversa probavit, respondemus secundan-1 u assertionem testium tantummodo iudicandum 12.

CAP. VI.1

Ubi agitur de matrimonio contrahendo, probato impedimento et publicatis attestatiouibus aln testes super defectu impedim+ti adntittoudi non 5001.

Idem2.

Iuravit quidam, ut asseris 3 se quanclam in uXOrenl legitimam accepturum. Quam quum 1 vellet traducere, quidam iurantiss 5 secundan-1 morem exhibitis legitime probaverunt, ipsos 11 in quinto consanguinitatis 7 grada sibi invicem attinere s. Quia yero requisisti a nobis, quid agendum sit, quum quidam alius 2 probare velit contra praedictam probationem iuramentis canonicis 10 factam et partibus publicatanl 11, ntllo eos sese 12 * consanguinitatis grada contingere, fi-ctery titati tuno in praesenti articulo respondemus, quod standum est probationi priori 13. Atec de unius testimonio tantum carantunt est. Illud etiarri, ut nrat'imoraium) remaneta, non suadet, quod sponsus et sponsa constanti assertiane prononunt, se camaliter cognovisse, (ptma commrcium) camale inter non legitimas personas nlatrin)oniunl de iXu'e facere non. possil.

CAP. VII.1

Si per lileras ordiu: mii probatnr quis excommunicatus, a procuratnone repelletur. II. d, et hace summatio cenonit textui et titulo, el nullant patitnr calunniam, et ideo eaut tenc.

Innocentius III. Archidiacono Parisiens2.

Post cessionem i [dilecti filii abbatis nlim S. Martini Trecensis, canonicorum eiusdem ecclesiae vntis in electinnem divis, quidam) ex ipsis dilectum filium) Dlanassem, ecclesiae y. Laja eanonictim elegerunt, aliis in dilectum filium P. venerabilis fratris nostri S'enonensis arcliepiscopi capellanum) transferentibus vota sua; propter quod causan) ipsam venerabili fr-atr'i nostro . . . Cabilonensi episcopo et dilecto filio . . . ab-bati Cluniucensi terminandam commisimus sub hac forma, ut, de

Cap. V. 1) Rctstirrtimn ex Gilb. auct. 1. (2, 11.) Cod. Xal. Comp. II. c. 3. 1+ t. (2, 10.) 2) ct(ld.: P. C. Bonae mcl.noriae: llabrgSa; - cf. c. 10. de troto. (1, 36.) iabiuiscr. nst: cap. deDeehm, gtruna-in Uiuscribate=: priori et cap. de Tcrdana. - 1137-91. - 1187-91. - Jgffé no. 10200. 3) quippe: deest: U; loco: dcest: Bb 4) quod (deest: BhU) quidam regularis sigillum capituli (deest: L) commune suscipiens quoddaut instrumentu)n. n cuidan), amico suo signavit (sigillavit: Bh), quod alienatio rer. eccl. immobilium tanquam el facta continebatur; super qua (quo: SaU) dum (quadam: Bi) lis contestaretur, procurator univors. il[+ui instrumentum (add.: ei: Sm) assererat de assensu conventus (add.: illius: Bb) non fuisse collatum, et sic vel adulterinum vel furtivum cose dicebat (dicebatur: Bbg: BSAU 5) dicebant: BSm 6) en: deest: U 7) sibi: decacl: U 8) de re isla (ipsa: Bi) BSA 9) aliq: deest: Bbl+ lo) sed quoniam adversarios testes aliquos miiume proveheb, ca est forma consultationis, quid index hit, statuere debeat, au (dact: 1') s. (soli: BbJr) instrumento, au (ant: U) testibus lides sit potius adhibenda? Respondemus autent (ricas!: Ball) etc.: BSAU 11) affirmationem: U; anctoritao: 11a 12) dmttaxat esse censendwn: Bbc; censendum esse: Bid; ceusendmn: By; duntaxat esse statuendum (procedendum: Sa): SaU.

Cap. VI. 1) Resitut+mt. ex Gilb. aact. 2. (2, 11.) Conp. II. c. 4. h. t. (2, 10.) 2) Clero. III. Aquilmar (Aquilonati: Bg) ep.: B (pr: Bb: ideui) Sa; leg. cid.: Aquilonati (Cedogna) 5) iuramento . - exhibito: Sa 6) illos: BSA 7) cona: rlcet: ib- S) add.: attingete vol: Bb 9) alius sit qui: 711 10) canonic: BLhSa 11) et part. publ.: add. a Raya. 12) se: F0111h7gli; deest: 11 13) primae: BbcSa; propriae: Bhi.

Cap. VII. 1) Rctstitut+an ex Reg. Brega. IX, 164.; Comp. III. c. 1. h. t. (2, 11.) 2) archidiacono (archiepsicopo: Cmbeg; episcopo: Ck) Parisieusi et magistro It. de Corzon (Curcon: C'a; Corsou: Cb; Corron: Cc; Curton: Cg; leg.: Courlon) canonic Noviomensi Parisius commorauti: C Reg. - Pol'- SUS! rw. 2837.

utriusque electioais iuribus et electorum meritis inquirentes, electionent. quaan invenient de persona idonea canonice celelratan, auctoritate apnsolicca confmtc*ea? t. Si' cero neutrant can onicca_{nt} invenirent, utraque electioane cassata de persona idonea /arerent tilden' ecclesiae provideri. (., parles ad suan prtesentictn convocantes, ac de causa solenniter cogaroseantes, fan? super eligeaa.tiuna facto, quaan contra personas testes plurimos receperunt, et, quino. usgare ad prlbira.tioaent teslium processissent, proerrrctor dicti P. capellani, ad sedenz apostolicam provn-cavil. Indices vero pro en, quod alter eoraan abbas scilicet Cluniacensis, maioribus eral negotiis occa-tpatus, nec ccatsae cognitioai poterat interesse, appellationi huii.sn?odi de prurlentum virorum consilio detulerunt, partibus iniungeaates, ut cuan receptis atfestationibus ad nostracann pa-aeaeatua ut fe.stlaarent, .super .l/asa causa deffi'ititvam a nobis senfentiana recepturae. itague izudicii ab uta-agale parte receptis, quidam ex canonicis supradictis prOCnratOa-ein constituerunt JT conanonicytaat 5011711 in, praesentia episcopi anemorali, sicut in eiitsrleara episcopi literi.s perspeximtu.s contineri. Perum-, codea? V. in, itinere constituto ad sedem apostolicam vertendi, quitan interim dictus aa'chiepiscopus Senoae.n.sis visilardi gratia. Nivernensem diocesisina pe, cfJraret, ad ipsum, supradictae ecclesiae nunciu accesseriant; insinuantes eidem, quod munes can.onici in P. capellan-rwn ipsius, praeterea pctuco.s, qui, licet non contradicerent, non tamen consenliebant expresse, coactulercnli vota sita, ipsuran arlaiepiscopum deprecantes, al rcl locuaz qucana cilios properc?r-et ecclesiae provisurus. Ad quem qttuan propler emitan instcuttiann accessisset, universi, qui prius coatsensunz suum exproptere recusabant, praeter soban Vitalem, qui abseas eral, cal aliorum concordiam a-eueuantes, in supra-(licitan cctpellanum ramito-le cotsenserat, de di.ssensu praeterito venicana postulantes. Sigtte facto??? est, quod ad postulatione-antniun iaa. festo Apristalormn. l'etri et Pauli apud maiorena ecclesian? 2'recensem idea' P. a metropolitano icnta dicto munas bernedictioais accepd, ac pnslnaoilrart ecclesiana S. Martini cum mmfium? tripudio et gaudin generuli snlenniter intraductus, et a dilecto filio. . . . decano Trecensi, sicut monis est, installotus in entsdem ec.clesicte capitulo profcssiones recepit public'e singula-rum.. Dictas autem litcdis, ad nostrct,mc praesentian criticas, acta nobis iudiciana praeseatctvit, sollicito po.stulmt.s, att cuan digaa-en'atr quam cilios expellir-e. Ipsa vero ctlicuaruliu ex-spectcratte, dicti P. capellarti procuraba- interim supercnnit. (Zuibus in n ostra prcisentia constitutis, pracurator ritm dickis laanliliter pefiut, quatenus dignarema- quod de dicto cccpellano per archiepiscopoztm focttan frtercd a.pinobare, ac saeperlictran V. zapote eccecoamuticant in arillo penitus ctarilirentu.s. A.s.serebai siquidem, (piad idena. I: L. qunnelctn abbatem S. Martini usque ad effitsonena .sralguinis reberacit; Iocnnenn gungoe, eittsdem ecclesiae sacerdotem tcaan gravaras revberibrs /acagellarit, glrod de ipsius cita omites eius socii desperdicraa; quenda in eticm presbsterlon eiusriena ecclesiae tupaen a sede apostolica redeunlem ttansionibrs tan difris a/écit, aft eius facies afflic:ta vuleretir ?limitan et horrenda; pi-opte? giros excessus et crios, super (piltras a dicto ntropolitona citatas et auonitus scdis/itcere notan rel etiam eantpca-ere, e.rcntmmraniecatonis fuil vinculo inmodcfius. Ad quod probandum idea? procuraba- tan dicli archiepiscopi Seno-nensis quant decani Trecensis literas exhibebca. Ad hae /un pro parte ion? dicti Vitalis ex adverso vespon.sumn, quod huius-atodi excomenuaiautionis obiectu non debebat aliquatenacs inap-ediri. Ipsi siquidem cartonici; eum usgite ad hae tem?pora non vitcaatles, tan? in offciis gaaan in iudicio conantunioatem ipsius nullcaetus declinarunt; quon imano, quunt in praesentict elicfi Cabilonensis episcopi procurator exstitit constitutus, ipsrfnn sine contradictione qualibet adnti.serunl. Ilrchiepiscopus et?an iudic-ihus vel confratribus ipsum. excoanmuacalioni .subiectum aninie nunciavil, quare, se admitli debere indicio stcut quentlibet atizan, praponebat, exceptinne ltuusmoili non obstante. Contra quod pro-curator ex parte altera replicabca, quoil, si gafando ideal. V. cuun canonicis sois diciaa. interfircti, hoc tjlis (minimo displic-ettit; sed ipse, licet inhibitu.s, se divini.e of/ficiis, illrs rlolen.tihts, itrgerebat, sieul ex literis praedicti rleccnal colligilur mcntife.ste; sed rice in indicio contn?umicentf eideatt, quia, ^licet de numero

illarua? faeril, qui electioni capellani se appnsuere praedicli, nnn lamen est in indicio fcacta ^iJe.s, quod idem V. procuraba- in illo iulic:io /iterit sive testis, vel quod alias ei emmrrranictaerint cartonici saepeilicti. Atlicet eliana, quod nec illud pnlerat pra-e-iulicicnn generare, (piral nieta V. non fuit lctngltaan ex contmtoi-catas exclusos, quando coraaa prtedicto epise.opo constilrlus ex-tilit procuraba-, quoniam hoy in. eorunt (Ibsen tia faclrm fu it. Adieca gtrog^tte, quod, si arcln:cpisenpas ipsunt iri illo irrlicln not denur?ciare.ra CxeairamRanicalioati satbiec-tuln, quia nec seirit 'ipsunr. ir? illo indicio litigare, posiquant lamen per literas sito sa?lillu antuutas ip.sunt excontanadnt:cahtmt denratciaverat, tantuamn exeom-ntuniecctrs est ab manaras evilandus.] Quum igitur super hoc cortan u.obis discaptatuat fuisset, quia per literas iudicis orclinarfi, quibus standum est, donec probetur contrarium, nobis constlterit s, quod V. l* tl,ee excommunicatus erat, quuul procurationis s* officium assumpsit, ipsum tanquam procuratorem non duximus acnittendunl. [Vcrum etc. »al. Lat. IV. Non. Oct. A.o. IX. 1205.]

CAT'. VIII.'

Si regatus restituere tetara hereditntem, eo sine libm'is decedente intret monasterium, evanese.it fideiconnissum, et hereditas applicatur mona-sterio; neo ad invalielanehun ingressum sufficit probare mñrorem aetatem tempore ingressns, si ex adverso geminatus probetnr ingressus. U. d. intelligendo, gttod substitutio fuit tiQeieommiss:u'ia. Si vero fuit directa, sunnua sic: substitutio facta litio. ea decedente siue libel'is, evauacit per ingressuui monasterii. lit ttuu adtle id, quod est in primo stanuario ibi: uee ad invalidandum etc., usque ad finem, et uterque intellectus est verus in se. Dice tomen, quod primos est reidor, quod hic foil substitutio ticideicommissaria, licet Dom. Auton. hie dicat, gned fuit compendiosa.

Iclem Abbati et Conventui Cassensid*.

In praesentia rlikeeli /ilti nostri G. sancti Hadriani diaconi cardinalis G. .srbdicaonus et Ii. 3 m+rlir somr eius, Léruicaealses'4 fratres 5 etan vestro syndico constituto 6 coram ipso fecere proponi, quod, quum quondam A. 7 frater ipsorum conderet testamentum, M. 8 filium suum sibi heredenl in-stituitt, et praeecepit, ut, si absque liberis forte decederet, ad eos lo G. et B. bona devolverentur ipsius, unde lila, quae de bonis ipsius 11 vestrum monasterium detinebat, sibi restitui postulabant, et petebant vos super hoc l" a sua molestatione compesci 13. Verum syndicus ipse proposuit ex adverso, (lucid praedictus M. monasterio vestro ls obtulit se et sua, llllele universa, quae habuerat, erant ad mona-sterium devoluta, quare universa, quae ipsi 14 de bonis eius invaserant, restitui monasterio vestro petebat, et super ceteris silentium illis imponi. Ad haec 16* autem pars altera replicavit, quod clictus 17 M. oblationis suae tempore fuerat motor annis, .sicut per testes legitime cntnprobca't, ct quod voti 18* facti poenitens zd, quod fervore infirmitatis fecerat, post convalescentiam revocavit 18 .'- Unde 2" funr ex en, quod Mito aelatnem legitincam monasterio Casemarii obrilit se et .sucr, trm quia quod inr.onstrlte fecerat po.stmndum ree'oecroit, eius oblatio non tealebat. Unde quum sine liberis decessisset, ex testamento patris illru.s ad ipsos eral eius hereditas devoluta. Verum arl haec"1 syndicus respondere curavit, quod, licet dictus M. de monasterio ipso de tuco licculticy fili abbctis, fuisset egressus, eidem 22 postmodum, cuna ovo .seo, qui eius eral proctvedor 23, ad praesentiaaar tuam, quum Verulas icisses, accedens, se 24 et sua 25* obtulit hluniliter et devote, et, quod nec contra oblationem el donationem suam veniret ulterius, iuramento firmavit' s, sicitt publicmm coaaini instru-amentum. Quare 27 quum constet ex lcis, quod idem M. bis monasterio vestro contulit se et sua, nec ex adverso pro-betur 2s, quod utriusque oblationis tempore :1L fuerit minor annis, probationem vestram huiusmodi exceptionis probatio non elidit, quum, etsi primae oblationis tempore fuerit minor annis, secundae tatuen potuit maior extitisse. Praeterea quum verbum illud "minor annis" duobus potuerit 29 modis intelligi, quem et m qui minor 31 esa qua' tuordecim annis, et qui vi;inti quinque minor fuer-it, dicl solcat minor annis, intentioni vestrae verbum dubium non nocebat, quum infra 32 viginti quinque annos 33* teneret

Tit. XIX. Cap. VII. 3) constituit: C Rey. 4) W.: F/F; Vil-helmus: 11; Guil.: 11; saepedietns Y. (W.: Cbc) Cgl+; 5) procuratoris: 1'Y; 1 LaCgli.

Cap. VIII. 1) Restitut+ou exCoiup. III. c. 2. 1+ t. (2. 11.) 2) Casemarii: FClth'LaCibq; Casemarii: F; Casemarii: A Cdc — scr. an. 1201. — Polthast 7m. 1547. 3) D.: CL ca sic ilinc.cps. 1) lteulanenses: C'b; Ventulanenses: Cc 5) cives: C 6) constituit: C'b; constituiti coram episoopo: Cgh 7) Ama-tus: C 8) Milonem: C p'r rotietu 9) in her. substituit: CL 10) enlien: C 11) ipsis: NY 12) syndicum vestrum: C pr. Cy (ot pet. . . comp.: deest) 13) compelli: Cite 14) Casemarii: U (cf. not. 2.) 15) dicti G. et B. (D.:

C7i): C 16) hoc: FCHhZCch 17) praedictus: C 18) voti: rleest: Codrl. coll. o. C 19) curavitpenitus revocare: B 20) Verum: Cr 21) Loe: el. 22) cid.: atld. a Raya. 23) curator: Cae 24) se monasterio Lum+liter obtulit et devotos et universa bona sua tibi monasterii nomino tradidit et (contulit: Ca; deest: Cg) inter vivos (a 1d.: vel inter vos existentes: CIG) et quod: C 25) et sua: deest: F(1R1h7N 26) affirmavit: Ca; drect: Cy 27) lindo: Cb; Unde (add.: quem: 1L) constat ex bis: Citeg 28) probare-tur: Bbc; probatur: Bgh 29) possit: BL 30) ut videlicet: C' 31) qui minor XIV. et qui XXV. amlis fuera (minar fuit: Ca) Cbcg 32) intra: Ceut. Bólan. 33) XXV. annum: FClilAZal1.CC.

donado pra.esertin juramento firmata. Sed etsi teneret
quod factum fuerat a dicto A. 14, qui tamen³⁵ intelligen-
dum 3f non erat sine herede decedere qui monasterium sibi
herecicm instituit 37, hoc monasterio non nocebat. i *Quum*
que earlirtrrlis praerlictus ea, gime corean ipso proposicit fue, ant,
in riostra el T'atrun nastz'Orull atulientia retulisset, nos ad con-
uiliunt dilectum /ilium. 3s H. sanca Eustachü rliaconuau cardátalent
d.,a:itntts deputotidum. 30. idem igitttr Dilctus flitts Id. 40 sancti
Eustachii cardinalis *ccltt.sae nrrrtis plenitis intellectis* attendens,
quod syndicus vester intentionem suam plene fundasset, et
quod nihil fuisset ex aduerso sufficienter probatum, quum,
etsi ostensum esset per testes, quod M. suae oblationis
tempore fuerit minar annis, utrum tamen primae vel
secundae oblationis tempore¹¹ minor fuera, et quot annis
minor, non fuisset expressum, de mandato nostro senten-
tiam protulit, et praedictis G. et 13. silentium imponens-
t' super his, quae a monasterio postulabant, eos ad restitutum
illorum, quae de bonis praedicti M. propria temeritate
invaserat 15, condemnauit. Nos igitur sententiam ipsam
auctoritate apostolica confirmamos.

(! A P. IX.,

Si actor et reas in interdicto reitruendae possessionis probant, obtinet is, qui antiquiorem possessionem probat titulo maxime iustitiant, vel metieres probationem respectu pussuisionis adduxit. II. d. uotabiliter, et probatm' satis ;tunntarinut in versic. ex praeis.sis, ponderato versie. utaline.,.

Idem2.

Licet causam, quae vertitur ³ inter ecclesiam Ravennatensem ¹¹¹ et connune Faventiae ⁵ super iurisdictione, honore ⁶, ac districtu in villa *Ltici*, sancti P. ¹ * et castro Arioli ⁴, quod ⁷ de iure ad se spectare dicta ecclesia proponebat (*El infra:*) ¹ i^o rmt ¹¹, quia utrique parti eral plurimum aner⁸, stutu, ^{102576.8} prodit⁹ here comma nr, bis, Place, ttino episaopo deri¹⁰, lu.9 i.2 prceceptis, ut *infra* tres nrenses testes appellcdiou remota ieciperet, (plus, ttraque pas tam super pri, zcipali rregolio it uazn in personas ¹¹ estiran duceret prorl, cendos, ita videlicet, ¹² el Trenata nrritittitine rel; renatci bine iude qucu ragenairn atumeruua aullaten, us e. rceclere paleretur. (*El infra:*) *Sieque postmoclum eltriu. s* yue parlis procuralores c¹³unt attestcttionibus Cousignatis ad nust⁷ ant praesentici) n redie Tttt. Porro attestatationibus solenuite, ¹⁴ publicatis, syndicus Faventinorum proposuit, se velle in personas testium ex parte altera proclutorum quaedam obicere ac probare, oecono Faventiae ¹⁵ asserente, id fieri non clebere. Super quo *TI 111 jtiisset lairtc iude ctliqua, ndiu altercaban, tandent* interloquendo decrevimus, ipsum *super hoc* nullatenus audiendum, quum *infra* ¹⁶ trium mensium spatiu in nostris literis comprehensum testes huiusmodi producere non curaverit ¹⁷, *infra* ¹⁸ quem terminum pars utraque testes inducere potuit tam in personas ¹⁹ testium, quam super negotio principali. Post hoc ²⁰ hic ²¹ id ²² em ²³ sl), tritets obiecit in testes praedictos, quod corrupti falsal ²⁴ dixissent, *et ad querelam frtisi probandem concedi sibi petiit titulratem*. Unde quia talis exceptio non solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi *secunduut legitimis sane* ²⁵ iones, licet nonnulli crederent, Faventinorum partem exceptionem huiusmodi per excogitatum malitiam ad impleclendum processum negotii obiecisse, quia tamen ²⁶ is nohtnws a iuris tramite declinare, *dilectis* ²⁷ illis magistris G. et ²⁸ T. ²⁹ *Ronn, tr. (le eomutore nrtib, rs per* ³⁰ *«; ntipia* ³¹ nosla ³² a praecipnuls ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³

reprobationem 24 testium illorum produceret testes coram eis, +el eo, uan dicta lideliter conscrz Gentes XX. (fiernan terminum 25 trique pcerli praeligerent, infra quema cunx attestacionibus ipsis nostro se conspexma praesentarent sententianz reeeptzrae. Partibus iaque comparantibts iterum cortan nobis, el huiusmodi attestacionibus ptblicitis, amararis quaec:unqne proponere voluerunt. nuquam autem pars Faventinorum testes multos produxerit" 6 super negotio principali, ad proTiantur, quod humines praedictorum locorum a longis retro temporibus exhibuerat eis servida in bannis, et placilis, fossatis el 17 collectis et conalceris, el quibusdam alijs peritris, zibus ad districtum, vix tamen ex illis sex tantummodo remanserunt concordantes 24*, quum alii auliti sibi in serie sui testimonii contradicant, et quidam alii sint 29 in dicto sui testimonii singulares. Ad reprobandum vero quosdam testium ecclesiae Ravennatensis 31 etsi ex parte Faventinorum quidam sint testes inducti, places tanlen 31 illorum reprobantur, quia sibi invicem evicentissime contradicunt. Uuiclam 32 vero alii pauci numero quamvis non reprobentur expresse, usque adeo tamen 33 malae famae sunt et levis opinionis, sima per attestaciones exhibitas est probatum, quod eorum dictis Hulla vel modica est fides adhibenda 34. Idem quoque testes Faventinorum generaliter repelluntur, quia non probant illud, ad quod probandum 35 eorum 36 syndicus se adstrinxit 37, videhct, quod corrupti falsa dixissent, quoniam, etsi de corruptione videantur aliquid dicere 38, de falsitate tanten 39* penitus nihil dicunt, pper nethos (traen-1, ecclesiae Ravennatensis 40 testes ovari exceptione ntaio, es probativt est El inanes, ecclesiis Paternacrensens 42 villam Luci, S. Potiti 43 et castrum Aureo 44 a lungissimo tempore possedissee Cuan ont ni honore, districta et iurisdictione, Itaoti, zatint expressis unicersis articulis ez Irimanibus it iurisdictionenz, honorent (ligue districtuan. Ex praemissis igitur satis 45 evidenter apparet, quod ecclesia Rave, zatatensis lu per testes numero 17 plures, quibus potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora negotia et vero proximiora in suis testimoniis expresserunt, sufficienter ostendit, quod a LX. 48 annis et citra Clm onni iurisdictione, honore atque districtu loca supra dicta possedit. Per quod patet, quod, si 49 conunne Faventiae a L. annis et 51 citra, sicut videntur testes eorum cleponere, aliqua servitia in locis perceperunt 51* supra dictis, illa proculdubio sine iusto titulo percipere ineperunt, quum duo insimul 52 eandem rem et eodem modo in solidum possidere 53 non possint 54, maxime Clililili idem Faventini iustum possessionis titulum non ostendant, et ex privilegiis imperatorum et Romanorum Pontificum ecclesiae Ravennatensis 55 concessis evidetissimie colligatur, possessionem ipsius ecclesiae in praedictis locis instan", fuisse. nuum ergo constet Faventinis ab eo tempore, quo se possedissee probare contendunt, minus inste ac sine titulo aliqua in praedictis locis temeritate propria occupasse, czc processit tevmptoris per violentiant extorsisse, sicut per multas testes ecclesiae Raveznateatis 56 man. iliste probatu", et oconomus eiusdem ecclesiae petierit 57 corean nobis, a vi turbativa seu inquietativa super praemissis commune Faventiae prohiberi, nos recognoscentes 58* in hoc casa, non sic locum esse interdicto Uti possidetis 53, ut dicere debeamus; Uti possidetis, ita possideatis, quum probationes ecclesiae longe sint potiores, et ideo sit in 10 interdicto superior, de jiatunt nostrorum consilio commune Faventinum sibi 61 condemnamus, super iurisdictione, ett 62 honore, atque districtu et aliis ad hoc 63 generaliter pertinentibus in locis praedictis, quocul possessorium iudicium, quo 61 tantummodo actum est, perpetuum silentium imponentes, et prailibentes 115 eidem, ut neque per se, neque per alios super his praesumat Ravennatensem 66 ecclesiam aut habitatores praedictorum locorum aliquatenus molestare.

it. :AIS. Cap. VIII. 34) ab Amato: C 35) tatn.: *decast*: Ch 36) intellendus: C 37) insititncr in her.: C 38) add.: monstrum: C 36; til. B.: (r: 39) dispoitundm: C b 40). Uil. lit. II.: add. a *Intlp.* 41) tcmblt: *decast*: (r: 12) impositu... et eos: C dlt) iuaserat: *Roa. oper. nana*.
r a p. IX. 1) *Icstittirme* ex C m. p. . tll. e. 1. h. t. (2, 11.) 2) Ariminensi ep.: r: adg b t 1) aveuante n p.: Ch: r: ietio: tll' iudcar. fere va' b'is cymnetica (archib). *Rac nardi*, dal. hilla' b'ii Jap. Sept. ao. X.) r: yrd yd aal. X. i; 116; altera ad (ande), cari' i (u specubus, e. elibida' i. en. 37. *detest*. ('; 22.); — *ser*. ao. 1207. — "libas"/... 3170. : q v m t'; r: ec. *ser*: LaS' C 1) Itavennate: *iiii* f 5) N'aviu: tucm: h'r: /li 0) luid.: *frominto*: (b. L'uhm. ta. C: onto 7) Petri: L' e: lie q. I. e.; 1' ulie: Cst: l'onti: C b: Pontilice: C; Potiti: Cpl.; — cf. c. 37. cit. r. f. r. 4) Arcoli: Cae; ley.: Aureoli: cf. cit. e. 37. 9) quae: l' % UIKL I; 37. r: l'ul Ceteru: r: 11) add.: vestrac: C b 12) et infra: Ch: entra: Conl. l'rihro. 13) cnrasset: 11; eurarat: Lb; curavir: Cabb 14) filtra: Co: t. Jled... 15) pm'sunis: C: ac 16) base: G'LLY (abg h 17) falso: Coa: B'rlu. 19a cero: C'la 19) C. et tx.: C'lieg. I. c. 20) praecipim: G'liS' C'la

21) ac: *GHIlf* 22) mease termino: *Cb* 23) ita: *Cb*; tiara: *C'mt. Brībua*.
 21) tcert.: *drest; GIIH'Lu* 25) spatium . . . quod: *Cb* 26) produxit: *Cu*
 27) et: *deest: C/ ititcb* 28) cene.: *nee. st: I, t'itli(')* 29) snnt: *MCb; fuo-*
rint: C_h 30) tllae: *CL* 31) potius: *C'aeghm; pcutus: Ob* 32) Quia: *Cae*
 33) quum: *Ch* 34) habenda: *FAI'* 35) prob.: *rdd. a liarp. a* 36) eorundem: *C*
 37) astrinxerit: *CB* 38) dixisse: *Cb .* 39) tam.: *ezstat: FC*
 40) tua: *Ch* 11) essei: *Cb*; esse constat: *C'b* 42) tuam: *Cb* 43) Pontii: *Cabe*
 44) Arioli: *Cae*; Aresoli: *Cb* 54) sat.: *deest: lūc'rt* 46) tua: *Cb* 47) mune: *Gag*;
 non: *G+*; quant: *Cc; deest: Cb* 48) XL.: *Cabe*, 49) pat. etsi: *Cabe'*,
 50) et: *deest: Cg lūcht*. 51) pereperit: *Codd. cal. o. o* 52) siutul: *Ch'*
 53) possideri: *Cb* 54) possunt: *LbCab* 55) taae: *Ch* 56) tuae: *(Cb*
 57) petierat: *F10*; tuae petiit: *Cb* 58) cognoscentes: *FGHIKCbac*; atten-
 dentes: *II 591* uti poss.: *deest: Cagh* 60) in: *deest: Cabch fil*) eidem: *C*
 62) et: *deest: I'6Hih'fVVC* 63) hae: *Cah* 64) super quo: *GLa*; quod: *Cb*
 65) inhihmttes: *CG* (6) *tuuu; C'b*

CAP. X.*

Si gtti nominent aliquem filium, et ita communiter reputatur, non creditur postea alteri eorum inranti contrarium.

Idem 2.

Per tuas nobis literas intimasti, quod, quum T. Tiburtinus^{3*} civis quandam per septennium hahuerit concubinam, nec prolem suscepit interim ex eadem, ac ipsa postmodum divertens ab eo⁴, ad ipsum non post multum telnpus^{5*} rediisset, filium, quem⁶ reversa in domum ipsius peperit, ex eo se asseruit suscepisse. }- Qui, licet a principio dixerit, illum nequaquam filium suum esse, quum mulier illa per septennium eidenz colibitans ex eo minime concepisset, mulieris tandem et aliorum devictus instantia eum⁷ suum filium recognovit, Rainaldum eum nomine appellando. Quum autem idem R. ad virilem pervenisset⁸ aetatem, uc⁹ domum Saturnellae sororis ipsius⁷ frequentaret, gtræe ipsum nepotenz suma publice nominabat, et Sophiam ipsius Saturnellae filiam, cum qua quoticlianam conversationem Izabuera¹⁶, arravit et carnaliter cognovit eandem. Quod quum pervenisset cid notitiam Saturnellae, acriter increpavit utrinque, et apud se filian², retinens, supraclicium R. renzovit a domo. Quum autenz mater ipsius Rainaldi accepisset, quod pate¹ eit²sdent Sopliae eidenz R. graviten m.inabatur, civitatis platea iuravit publice coram zrzultis, quod Rainaldus supradictani S'ophiam propinquitatis linea minime contingehat, affirmans sub virtute praestiti iuramenti, se de alio quanz de supradicto T. ante-fiztuz¹² suscepisse Rainaldunz. Ouia¹³ yero mulier illa de dicto T. suscepisse R., de quo agitur, primitus constanter asseruit, et idem T. praefatae mulieris praecipue devictus instantia ipsum suum filium publice recognovit, et¹⁴ filius eius¹⁵ nominatus communiter fuit¹⁵ et habitus ab ambobus, eiusdem mulieris postmodum iuramento¹⁷ in contrarium praestito non est standum, quum nimis indignum sit iuxta legitimas sanctiones, ut, quod sua quisque voce dilucide protestatus est¹⁸ id^{16*} in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Unde apparet per consequens²⁶, quod praedictus R. nzemorcziam Sophiam neptem memorati T.²¹, cubas prima facie praesumitur consobrinus, non potest habere aliquatenus in uxorem. [Dat. Lat. P. lial. Dec. Pon. nustr. .lo. 57II. 1210.]

CAP. XI.1

Iudex debet habere^o notarium vel daos vivos idoneos, qui scribant acta iudicii; alias, si quid difficultatis emergerit, per superiorem punietur, nec cmeditat el super processu, nisi in quantum per acta vel alias per legitima documenta constabit.

Idem in concilio generali.

Ouoniain contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens litigator quandoque non potest veram negationem probare, quum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio, ne falsitas veritati praeiudicet, aut iniquitas praevaleat aequitati, statuimus, Ilt tam in ordinario iudicio quam extraordinario^{2*} iudex semper adhibeat aut publicam, si potest habere, personam, aut dilos viros idoneos, qui fideliter universa iudicii acta conscribant³, videlicet citationes et dilationes, recusationes et exceptiones, petitiones et responsiones, interrogationes^{4*} et confessiones, testium depositiones et instrumentorum productiones, interlocutiones et appellationes, renunciaciones, conclusiones⁵, et cetera, quae occurrerint⁶, competenti ordine conscribenda⁷, loca designando⁸, tempora¹) et personas. Et omnia sic conscripta partibus trihllantlir ita, quod originalia penes scriptores remaneant, ut, si super processu iudicis fuerit suborta contentio¹⁰, per hoc¹¹ possit ventas declarari, quatenus hoc adhibito moderamine sic honestis et discretis

Ti t. XiX. Cap. X. 1) Iiestitatz-ei ex Rey. Dal. XIII. 181.; Comp. IV. c. 2. h./f. (2, 6.) 2) Tiburtino ep.: D Reg. — Potlhrst no. 4136. 3) Tibertinus: FGHKL 4) eodem: GhaDh 5) temporis: FGHKLND 6) adrl.: postmodum: D 7) eum: deest: Dbc 8) venisset: D 9) et: D 10) habuerit: Dbc 11) vir: Dbc 12) praefatum: D 13) Quum igitur (ergo: Rey.) nos duxerit (duxerit: Dg) consulendos, an mulieris, assertioni standum sit in hac parte, et an memoratus R. supradictam Sophiam hahere valeat in uxorem, insinuatione tibi praesentium respondum (duximus respondendum: Di), quod quum idem R., quem dicta mulier filium dicti S. constanter primitus asseruit, et ipse (ille: Rey.) ipsius praecipue: C Reg. 14) et: deest: Reg. 15) dicti P.: O Rey. 16) fuerit: Da Reg. 17) inrationi . . . praestitae: Rey. 18) protestatur, id in eodem casa: DL 19) id: exstat: GK 20) consequens iam: Dubcf; consequentiam: Dgh Rey. 21) nept. mem. T. add. a Rayni.

Cap. XI. 1) c. 38. C. Later. IV. (1215.); Comp. IV. c. 3. h. t. (2, 6.) 2) in extr.: FGLINDab 3) constituent et conscribant: Dabdfg 4) et intorr.: FHIK3IN 5) et const.: NDhfg 6) occurrit: Df Cono. 7) censenhondo: Dh 8) et designando locum: DL 9) et temp.: D 10) quatio: Di 11) hace: Cono. 31s. 12) deferatur: Da; roforalltr: Dy; doferant: Dle

deferatur¹² iudicibus, quod per improvidos et iniquos¹³ innocentium iustitia non laedatur. Iudex autem, qui constitutionem ipsam¹⁴ neglexerit observare, si propter eius negligentiam quid¹⁵ difficultatis elnererit, per superiorem iudicem animadversione debita castigetur, nec pro ipsius praesumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis.

CAP. XII.1

Si probari potest, reum deliquisse, cins probatio, quod non deligne¹ it, non est admittenda.

Honorius III. Archiepiscopo Londonensi^{2*} et eius Suffraganeis.

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod sacerdotes et clerici Daciae legi regni, per quam negativa probatur, contra cationes et legitimas sanctiones temere innitentes, a criminibus, quae probari testibus fide dignis possunt legitime contra eos, repugnantur insontes, si se³ super his purgare valeant quoquo modo. -j-Ulule continclit l, quod geiandoque ad pzergolionem sui snrciles criminosos adrlucunt, ut eis debeant in sinzilibus opportuno tempore respon.dere, n ucltaque⁵ crimina committuntur audacias ab eisdenz. Volentes igitur, ut haec pestis contraria omni inri penitus⁶ exstirpetur a clero, fraternitati vestrae mandamus [per apostolica scripta praecipierzdo], quatenus in huiusmodi⁷ probatione negativae⁸, dum tamen possit affirmativa ex adverso⁹ probari, contra canonicas sanctiones in foro ecclesiastico neminem audiat, sed in pt 'gationibus borzce famae viros duntarat canonicen dmitterztes cuce minus e.c.se idorzcuuz ud pnr.gandu.nz quolibet crimen sciatis, qui nota infamiae super culpa consintili est resperstrs, [pat. Romae V. liczl. Ion. 110. II. 1213.]

CAP. XIII.,

Fines dioecesium probantur per libros antiquos, adminicula, testes et famam.

Idem Aurelianensi^{2*} et Lametensi³ Episcopis¹.

Ouum causara, quae inter venerabiles faices eco./nm Colubriensem^{5*} et Egitanensem^{6*} episcopos super suum limitatione dioecesum vertitur, vobis duximus^{1*} committendam, disretoni vestrae mandamus, quatenus, grtrnn arl principale in causa veneritis supra dicta, ros secundum divisiones, quae per libros antiquos vel alio modo melius probabuntur, nec non et c^{2*} testes, famam et quaecunque alia adminicula, Deann habentes proc oculis, in Cumrtissv sobes negotio procedatis.

CAI'. XIV.*

Possunt reprobari matronae, per quas virginitas probatur.

Idem Episcopo² et Archidiacono Senonensibus^{3*}.

Causan matrimonii, quae inter V. l iuvenem et G. puellam Senonensem^{5*}, quae se virginem et nlonacilam profutur, noscitur agitan, iquia non ita in.eimctanc fivater episcopo^, ut in ea *sque ad calcedum sententiae drfFnivctce procedere libere valerenzas, vohis rentittimus plercirts irzstrucwzdam; discretoni vestrae Mandamus¹, quatenus eandem puellam ponatis interim in illo monasterio auctoritate ccpnstolrco, quod intravit, ut ibi secure valeat commorari, donec s iudiciali sententia quid agi debeat decernatur, recepturi postmodum, proet iustitici dictaverit, non solum probationes viri, sicut protestatus fuerat, quas inducere voluerit contra midieres illas, quae ad investigandum signa virginitatis ex parte puellae fuerunt⁶ introductae, verum etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pass utralibet duxerit pro-

13) et iniq.: deest: Dh 14) islam: GLIIcone. 15) quidnam: 6; ali-quid: D (lonc).

Cap. XII. 1) Restitvetune ex ortg. ap. Liljggrsn S. rlipl. Sume. 1, 186.; Comp. V. e. 1. h. t. (2, 11.) 2) ley.: Luudensi; HALad; Venerabilib. frah*ib. Lund. etc.: oritl. — Potthast no. 5821. 'i) se: deest: 11E5 d) contigit: E llich. 5) ideoque multa: Bel Richt. 6) pon.: deest: Ed 7) Lui.: das: E arg. 8) negativo: ib. 9) ex adv.: add. a Rayen.

Cap. XIII. 1) Restiteetma ex Comp. V. c. 2. h. t. (2, 11.) 2) leg.: Auriensi; FALA3INE(OrenSe) 3) ley.: Lamecensi: Ead (Laneego) 4) afil.: et abbate de Palumbario (Pilumbario: Re) Bracee. {Hoc.: Ead; Ae.acr. in Eh.: Idem Modo. ep. et II.: — ser. 1216-27. — Potthast neo. 7755. 5) Colubmr.: FGEa; Coliber.: II.; Colibriens.: N; Colobrimis: Ehd 6) Igitamens.: IIELaNEc; Egitaniens.: FC.Ea: — cf. de his (pp. c. 8. rlc.; n'oc. 1, 38.) 7) duxerimus: afila 8) probatur: Eh; probantur: Cont. 9) et: deest: FUEE.

Cap. XIV. 1) Restitvune ex Comp. V. c. 3. h. t. (2, 11.) 2) arcleicp.: ppe 3) Senonsibus: HIA'E (Siena) — 1216-27. — I'othrst no. 7756. 4) N': A'Y 5) Senensem: HUIR 6) archiep.: Eh 7) mandantes: h' 8) iudicialis auctoritas (sententia: F.adh) quid el sil ageudum decernat: E 9) fuerint: FEZ ID); fuerant: Ead.

ducendas. Et quia, ut dicit canon 11, saepe manus fallitur et oculus obstetricum, volumus et mandamus, ut adhuc honestas matronas providas et prudentes deputare curetis ad inquirendum, utrum dicta puella virginitatis privilegio sit munita, *cellulamque nobis sub restructis sigillis mstruclana pleatius renli(tatis,*

CAP. XV.

Acta etiam litis ordinaria tecla coraza primis indicibus, filis: faciunt caras, secundis.

Gregorius IX. Praep osito sanctae Mariae Magdeburgensis et Decano Misinensil.

Quum bonae nlemoriae (*El infra:*) Quunl acta originalia dicantur apud priores indices remansisse, mandamus, quatenus ea cum omni diligencia requirentes, ipsa, si potuerint inveniri, et si qua partes duxerint legitime proponenda, in scriptis redacta ad nostram praesentiam remittatis. Alioquin quum non revocetur in dubium de contestatione litis super statu Pigamensis 2* monasterii, et quibusdam spoliationibus contra abbatem eius factis a Mesburgensi 3 episcopo, recipiatis partium probationes de novo, et audientes, si partes audire voluerint, de compositione tractatum, tam quod super Loe inveniatis, quam causam sufficienter instructam ad nos remittere procuretis.

TITULUS XX.

DE TESTIBUS ET ATTESTATIONIBUS.

CAP. I.

Breve est.

Ex concilio Matrecensi2*.

Placuit sancto conventui, ut testes ad testimoniana 3 non conducantur pretio, et ut quicumque 4 idonei et fideles in 5 testimonium assumantur, ut is, *contra quena* (*eslinaon.icareil debent*), nullcaz eis infemiiana 7 possit inferle, ac s nullus testimonium dicat, nisi ieiunus.

CAP. II.1

/Zulla est receptio testiutn facto, contra non citatum.

Gregorius Ioanni Defensori eunti in Hispaniam2.

In 3 nomine Domini (*Et infra:*) Ouod autem dicit *ident* episcopus, quia a se absente etiam vilissimi sint 5 testes exhibiti, nullius momenti lege noscendum est constitutionis novellae, quae de testibus loquitur in haec verba: [*Hoc quoque saepius agnvvimu.c, quoniam quidecaaa aut apud locortaan defn.cores caut apud cicarissinao.s proinciarum indices, (Hit etimn, rd cas.volet, lrio apsad viruan clarz'ssilitm ntanyisl(m censas ingredimtrn*, et queruntur tanguaa ab alio passi aliquid contra leyes, tal caliter laesi aut damnifican, testes rolente.s producere. .1t")*] „Ne 6 postea obiciatur eis, quod 7 per unam partem gesta et s confecta sunt, oportet 9, ut testimonia dentur, illo

admonito a indice aut defensore, venire et audire testes. Si yero noluerit venire, et 11 non ex 11 inevitabili quadam necessitate venire non possit, sancimus, huiusmodi testimonia ita 19 valere, tanquam si non ex una parte consistarent, sed etiam ipso praesente facta fuissent." Ecce admonendus est semper adversarius, ut ad audiendos testes veniat 13, quod 14 quia hic omisus est, necesse est, ut 15 quod contra legem actum est non habeat firmitatem. [*(bales antera testes etc.)*]

CAP. III.1

Mollar testificatur contra clericum, quum de crimine agitur.

Idem Sabino Defensori Sardiniae2.

Quoniam aliqua nobis de persona Epiphaniai presbyteri sunt 3 facinora 4 nuntiata, necesse est, ut cuncta diligentius perscruteris, et seu mulieres, cum quibus peregrisse 5 dicitur, seu alias, quos de causa *entieso* scire aliquid senseris, huc *pe-u-jier* festines adducere, quatenus ecclesiastica districtione) liquide possint quae vera sunt aperiri. [*Hace vero etc.*]

CAP. IV.1

Ubi agitur ad correctionem de peccato impeliendo, principalis persona a<im ititur in testem.

Pascalis Papa II.2*

In omni negotio principalis persona, dicens veritatem de re 3 sibi nota, rectissime habenda est pro teste, cui 4 *quille* adhibito uno efficiuntur duo testes 5, adhibitis duobus efficiuntur tres. Quod patenter ostendit Dominus, quum dicit 0: „Si peccaverit in te frater tuus, corripere eum inter te et ipsum solum; quodsi te non audierit, adhibe tecum 7 unum vel duos testes s, ut in ore duorum, vel trium *testium* 0 * stet omne verbum," *el alibi [idena] affirmat dicens* 10. „Non unos stet contra alium, sed in ore <luorum va trinan testivan stet omne i<erbsmt." Item 11 alibi affirmat dicens 12. „Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me Pater; nam in lege vestra 13 scriptum est, quiall duorum hominum 15 testimonium verum est."

CAP. V.1

Dicit, quales esse, et qualitor intrare debeant, qui super consanguinitate deponunt.

Eugenius III.2

nuotiens aliqui propter cognationem 3 propinquitatis vel *con.sanguinitatis* separari petuntur 4, duobus vei s tribus testibus 0 adhibitis *caffaranari debet* 7, qui de eadem consanguinitate slipersint s, vel totidem 9 senioribus et melioribus loci eiusdem id debet legitime comprobari 10. Probatio autem testium debet fieri duplici iuramento, ut 11 iurent se non privato odio, neque amicitia 12, neque pro aliquo commodo, quod habuerint, vel quod 13 * habent 11 vel habituri sunt 15, ad hoc 10 iurandum es.se inductos; *postea* 17 *debent iurar-e*, sicut ipsi dicunt, rei 13 veritatem accepisse a maioribus suis, et creclere 10 ita esse.

Tit. XIX. Cap. XIV. 10) cf. r. 4. C. XXVII. gla. 1. Cap. XV. 1) Misnansi: Cmaf. Idlm. -lino rente; - 1227-34. - Pott-hast 9590. 2) I'igauensi: (Pegan): F.H.N.3 3) Icg.: Merseburgensi.

Ti t. XX. Cap. I. 1) Rcsitataron ex Htereh. XVI, 35.; Aliqua. 1. (2, 10.); Comp. II. c. 1. h. t. (2, 12.) 2) Maticen.: IAB7; Maten.: IT; 11agunt.: G; Matiseen.: Batreh.; - immo ex Capit. Rey. Franc. III, 52. (Crapit. Aquisrtrau. 809. c. 6.) ex (manis alTr.n Regiao II, 343.; - cf. c. 2. C. IV. qn. 2. 3. 3) add.: dicendmn: Baci' 4) quicnnque (quique: Bao-ch.) optimi et fideiores (MIL: sunt: Bb) R "luya. 2' 5) ad: Ri' 6) testiutonium (acere: lll' 7) calumniana: Bbel' 8) et ut: Burch. B'1'.

Cap. II. 1) Rcslitvinn (quantum opm'tait) ex Grey. I. Rey. XIII, 45.; Comp. I. c. 3. Ir. t. (2, 13.); cf. c. 7. C. II. qu. 1. 2) ser. ao. 603. - Jalfé no. 153(1. 3) Iuitima cap. in Reg. Son rol: In primis inquirendum est etc. - *crbau In non. Dom. destempla volt ex iuser; Rey.: Ioanni defensori in nomine Domini cuncti in Hispaniam 41 quia se abs. aliqui vilissimi sint testes exhibiti (a<Id.: hoc si verum est: Rey.) nullius (cadd.: etiam: Ana) esse momenti lege noscendum est: constitutione novella (constitutionis novellae: Aabrk) quae de testib. loqu. c. 16.: A Rey.: - cf. Non. XC, 9. et Savajacii Gesch. d. R. II. El. II. II, 277. 5) sunt: GH G'out. hilos. 6) et ne: A 7) quia: A Rey. 8) et conf.: deest: FGHIA-LN: et: derst: A lieq. 9) oportet et il lum qui impetitur, in ipsa civitate constitutum, ubi testimonia dantur, admonitum a iudfos sive a defensora advenire, et audire attestatieues: Reg.: utilio in ipsa civitate constituto testimonia dentur, admonitus (admonitio: Aak) a indice aut def. venire: A 10) et ... venire: <leest: Aad: 11) ex: cicest: Aabl: Verba Rey. hace sie it: Si vero nolnerit advenire, sed contempserit, ut es hoc ab una parte testimonia adversas ama utilia sint, saneimns hufusmodi testimonia ita valore, ac si non ex una parte consistere, sed atieso ipso praesente fuissent facta. Si enim recusaverit, et venire noluerit et audire quae deponuntur, quum Migue in publico sit, et non ex

inevitabili mudan necessitate venire non possit, similis advenienti erit, et nulla Militas ex contempn suo ei adhibebitur, sed viclebuntur quidem in utriusque praesentia probationes factae 12) ita: decst: Al 13) adveniat: Arackl lieg. 14) quia quod: Aue; quod quia: Abk 15) nt: deest: Aabcl; ut quia: LaN.

Cap. III. 1) Restittraan ex Grey. I. Reg. III, 36.; Laps. XLIV, 2.; Comp. I. e. 4. h. t. (2, 13.) 2) scr. ao. 593. - Jalfé no. 876. 3) sunt: deest: I; fnerunt: P 4) fac.: decst: Al 5) petisse: P; perisse: Rey. 6) ecclesiasticae districtioni: APReg.

Cap. IV. 1) Restitaatna ex Lips. XLIII, 16.; Comp. I. c. 5. h. t. (2, 13.) 2) II.: deest: F: HIA' t - 1099-1118. - Jašé no. 4864.; Pase, II. Widoni archiep. Vienn. sed. ap. leg.: P 3) rei sibi cognitae: Ab; de re: deest: Ac; rei sibi lotee: Al 4) quinto: al 5) efficiuntur daos testes, adde secundum, snnt tres: P 6) Iutth. XVIII, 15. 7) tec.: deest: Abcl 8) test.: deest: Ancl 9) test.: eystett: GA-I O) Deut. XIX, 15. 11) Idem: Cant. Illimb. 12) aff. clic.: <teest: Ab 13) nostra: Ladac; deest: Ab 14) quod: Cb Cout. Ithuaa. 15) hom.: deest: NE.

Cap. V. 1) Restitamm ex App. VIII, 17.; Lips. XLIII, 17.; Caes. XLVIII, 13.; Bamb.XXXIX, 14.; Comp. I. c. 20. h. t. (2, 13.) 2) Urbanas III.: P; ser. 1145-53. - Jqp no. 6686a. 3) cognitionem: Q 4) separantur: Coll. cift. 5) duob. vel: deest: 0 6) test.: deest: R 7) af8rmare debent: Q 8) supersuut: G0 9) vel a duobus vel a tribus test. (senioribus: Ab): Coll. cift. 10) probari debet: AOR; probare debent: I: id. ... prob.: derst: Q 11) Testes antera (euim: O) debent iurare, se llegee: Coll. cift. 12) avaritia: Ab; pro amic.: L511; vol amic., neque pro cuo; llegee pro aliquo cotmmercio: 0 13) quod: deest: FGHXLIdRQ: vel ... hab.: deest: G0L 14) habeat: AbR 15) sint: Oh' 16) hace (boa: ab) adiurandum: Aabcb; has, iur.: P; ltoe inranamentum: 0 17) induet. et: FGlli Richt. 18) sic se rei: 0 19) cred.: eadd. a Rcayna.

CAP. VI.1

Praelatus et clerici qua causam ecclesiae non procurant, testificari possunt in ea.

Idem² Priori et Fratribus S. Trinitatis³.

Insuper *etiam auctoritate nostra* statuimus, ut liceat vobis in causis ecclesiae vestrae ⁴ ferre testimonium, dummodo unus ex vobis vel duo ad agendum et ⁵ respondendum instituantur, quorum testimonium in causis, in quibus actores vel ⁶ responsales sunt instituti, non ⁷ debet s admitti.

CAP. VII.1

Si probatio exceptionis opposita contra testem productum non admittitur, antequam dictum testis recipiatur, in casu, in quo admitti debuit, licite appellatur. Hoc dicit secundum lecturam, quam ponit Panorm.

Idem² R. Herfordensi Episcopo et Abbati Sardi.

Ex parte A. ³ presbyteri ad nos est querela perlata, quod, quum *ipse* ecclesiam de Clunoden. ⁴ canonice fuisset adeptus, et eam ⁵ XXX. ⁶ annis et amplius pacifice ⁷ possedisset, miles quidam H. nomine *ipsunz* exinde gravibus molestiis et iniuriis lacessivit, et tandem, tacito, quod laicus esset⁸, ad iudices ⁹ nostras literas impetravit ¹⁰, quod, si dictus ¹¹ presbyter filius esset illius, qui proximo ¹² in eadem ecclesia ministrarat ¹³ *, et jure hereditario eanz teneret, vel quod ¹⁴ publice fornicatam ¹⁵ * haberet ¹⁶, ipsum ¹⁷ a praedicta ecclesiaprorsus amoveret. Tandem vero, quum *idem* miles per interpositam personam eum ¹⁸ coram praefatis iudicibus traxisset in causam, quosdam laicos infames et notabiles ad testimonium *perhibendum*. ¹⁹ dicitur produxisse, quod *videlicet* *memoratus* presbyter *filius* sacerdotis illius fuisset, qui proximo in ipsa ecclesia ministraverat. Licet autem ²⁰ praedictis A. presbyter assereret, illos testes non esse recipiendos pro eo, quod quidam corma latrones et raptores manifesti essent ²¹, quidam vero in causa alia fuissent ²² convicti de perjurio, et se *constanter* hoc diceret probaturum, nihilominus *tamen* praefati iudices, testibus talibus *adversae partis* receptis, eidem presbytero absenti ²³, *etiam* post appellationem, *quam super hoc se interposuisse proponit* ²⁴, praescriptam abiudicaverunt ²⁵ ecclesiam, quam nunc praescripti militis dapiferi filius detinet occupatam. *Quoniam* igitur de vobis satis plene confidimus, causam ipsam discretionem vestrae duximus committendam, praesentium va bis auctoritate praecipiendo Mandamus ²⁶, quatenus, partibus *coram* vobis convocatis, super *hoy rei veritate* diligenter inquiratis, et si vobis constiterit, quod praedictus ²⁷ presbyter non fuerit legitime per testes idoneos praescripta ²⁸ ecclesia spoliatus, eorumdem iudicum ²⁹ cassata ³⁰ sententia ³¹ literis etiam ³² confirmationis, si quae sunt super eadem ecclesia impetratae, non obstantibus, ecclesiam illam presbytero restituatis eidem ³³ *dilatione*, contradictione ³⁴ et *appellatione cessante*, ipsumque de cetero non permittatis exinde a *supra dicto milite*, vel *ab en*, qui *ipsanz* tenet ecclesiam ³⁵ molestari. Si vero res aliter se haberet ³⁶, nihilominus causam audiat, et fine debito terminetis. Testes autem, si ³⁷ quos *idem* A. in suae assertionis testimonium ³⁸ invocaverit, monere curetis et diligenter inducere divino intuitu et amore iustitiae, ut coram vobis super

his perhibeant testimonium veritati, *nec quicquam exinde in suae salutis periculum reticere praesumant*.

CAP. VIII. I.

Iudex mittere debet exantinatorem discretum ad testes recipiendos, qui ad eum cummode venire non possunt.

Idem¹ Exonensi et Vigornensi Episcopis.²

Si qui testium valetudinarii sunt, et senes ³, vel debilitate confecti, aut paupertate depressi ⁴, ita ⁵, quod non possint ad vestram praesentiam adduci, ad ipsos recipiendos mittatis personas idoneas et discretas.

CAP. IX.1

Retractanda est sententia, si constat, eam fuisse latam ad dictum corrupto, ruin testium. H. d. secundum lecturam, quam tenet Panorm.

Alexander III. Belvacensi Episcopo².

Sicut nobis est *ex parte tua* intimatum³, quidam *parocliani tui* accepta pecunia de parentela inter virum et uxorem exhibent ⁴ iuramenta, per quae inter ipsos divortii sententia promulgatur, postea vero privatim nullam inter eos consanguinitatis lineam asserentes, se corruptos *nlunibus* dicunt, et testimonium perhibuisse falsitati. Super quo taliter respondemus, quod, si vir et uxor, aut alter eorum ⁵ ad secunda vota transivit ⁶, *atullum aliud remediis, superesse videretur* ⁷, nisi ut testibus de perjurio, et adulterio ⁸ uno pluribusve, quibus causam dederunt, poenitentia indicatur. Si vero ad secunda vota *idem* vir et uxor non migraverint, diligenter inquirendi sunt coram quibus corruptio intercessit, et, si tales exhibeantur, per quos possit praedictae corruptionis ⁹ veritas comprobari, recepto eorum ¹⁰ testimonio est sententia revocanda ¹¹. Non enim testimonium praedictorum, quum periuri sint ¹², est in hoc casu ¹³ * aliquatenus admittendum.

CAP. X.1

Socius criminis et mtrneris non testificatur etiam in erimino simoniae. Et unius testimonium non sufficit ad condemnationem.

Idem² *.

Veniens ad nos *cum literis tuis* L. presbyter /mis sua³ nobis relatione monstravit, et hoc *idem* tuae literae continebant, quod, quum in ecclesia de Ouen. ¹ institutus fuisset, ei obiectum fuit, quod in ecclesia ² de Oven. ⁶ * canonicum non habuisset ingressum, *videlicet* ⁷ quia ³ prius promississet unicuique ⁹ parochianorum quinque ¹⁰ * barillos ¹¹ * vini remittere ¹², qui ¹³ sacerdoti *eiusdem ecclesiae ibi* ¹⁴ pro tempore servienti consueverant ¹⁵ pro beneficio clari. Verum quum ¹⁶ duo apparuissent, qui iurati deposuerunt, praedictum ¹⁷ presbyterum talem fecisse promissionem, et curo altero illorum pactum illud *indecenter* [dicerent] factum fuisse ¹⁸, tu de ¹⁹ presbytero prout ²⁰ *deciuit* et ordo rationis exigit, iudicasti. Et ²¹ nos tuam sententiam, prout dignos est, commendamus, eo, quod ille, qui eodem erat infectus crimine, inde ²² contra eum testificari non posset, nullique ²³ de se confesso adversus alium in eodem crimine sit credendum, nec ²⁴ unius

Tit. XX. Cap. VI. 1) Restituim ex App. VIII, 18.; Lips. XLIII, 18.; Case. XLVIII, 14.; Bamb. XXXIX, 15.; Comp. I. c. 21. O. t. (2, 13) 2) Alex. III.: APQR 3) add.: Luodonensis: Aak; Lunde.: Ab; Lund.: A; Londen.: O; Lud.: P; Ludin.: Q; Lorido: R; alea. III. est ep. ser. 1159-81. Jaffé no. 9067. 4) vest.: deest: AaCQ 5) vel: GILbIR 6) vel: deest: Al 7) non: deest: 0 8) dobet: Abel; debeant: QR. Cap. VII. 1) Restituim ex App. VIII, 22.; Lips. XLIII, 20.; Caos. XLVIII, 16.; Banal. XXXIX, 16.; Comp. I. c. 22. h. t. (2, 13.) 2) Idem (i. e. Lucas III.); O; R. Herford. (Berford.: Al) episc. Bal. abbati de Ford. (abb. Aid.: Aa; abb. Alde: Ag; S. Aid.: Al); A; R. et Fordeu. ep. et abb. de N.: R; Heref. ep. et (add.: B.: P) abb. de Ford.: OPQ: - 1159-81. - Jaffé no. 9019. 3) Aae: LMNAabkIPQ; Atte: R; A. clerici: O; Sard.: Acp Jaffé no. 9019. 4) Culmiden.: FMN; C.: O; Colimido.: H; Quoid.: I; Calmo.: X; Culm.: Aa; Culmidon.: Abdfk; Cubrido: Ac; Dumidon.: Ac; Culmido: AIP; Culmide: R; Culli.: Q; Calumprum: O 5) eam: deest: (HLM 6) XXV.: 0 7) pac.: deest: O 8) erat: O 9) ad Hereford. ep. (Hereford.: Abcdgk; Berforden.: Al; Resensem: R; Tofensem: O; Roffensem: PQ) et abbatem de Faverescen. (Favescen.: Ab); Faverserr.: Ac; Favensna: Ic; Favensna: Ak; Faneser.: R; Favarestia: P; Favor: Q; Feversham: AfO; Coll.: cit. 10) apportavit: 0 11) praedictus pres.: APQR; praed.: Aa; O 12) in proa.: Il 13) ministravit: OXLENAO; ministraverit: Q; ministraret: Ed. Rom. oper. merad. 14) quod: deest: AaQ 15) focariam: FHIXLMN; concubinam: G 16) hab. vel tenorot: P; teneret vol hab.: 0 17) a praed. ecclesia. . . amoveretur: Coll. cit. 18) praefatum A. (deest: Q) presb. cerera praedictis: ib. 19) ferendum: A b 20) etiam: O; deest: R 21) esse.: daci: AIQ; orant: 0 22) fuerint: I; fuerant: AOQR 23) abs.: add.: a Raym. 24) prop. et eo (roo): 0 absonte: Coll. cit. 95) abiudicaverint: Aa; abiudicaverant: 0 26) mandantes: Coll. cit. 27) dictas: OLa 28) praedicta: PCont. liame. 29) iudicis: Al 30) caes.: deest: Coll. cit. pr. Al (31) sententiam: AaCQ 32) et.: deest: R 33) praenominato

presbytero (deest: P) A. (deest: R): Coll. cit. 34) et contr.: A I; contr.: deest: Q 35) eccl.: deest: AQ 36) babel: AOPQ; haheat: R 37) si: deest: P 38) testimonio: PR.

Cap. VIII. 1) Restituim ex Lips. XLIII, 21.; Caos. XLVIII, 17.; Bamb. XXXIX, 17.; Comp. I. c. 23. h. t. (2, 13.) 2) Exon. episcopo: A I; - 1159-81. - JuSé no. 8992. 3) socio: Ca I. I. cit. 4) deprehensi: AaIR 5) et: (deest: Ab; quod: P) non poterit eos idem (idem K.: I; id: R) ad vestram (nostram: As) praesentiam ducere (adducere: P; inducere: R): Coll. cit.

Cap. IX. 1) Restituim ex Comp. I. c. 7. h. t. (2, 13.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 8850. 3) significatum: A 4) perhibent: La; exhibuerunt: Ab 5) ipsorum: M; illorum: Ab 6) trauississet: Abck; transiissent: Atll 7) videatur: A b 8) vel ad.: N; do ad.: A b; et ad.: deest: A b 9) de praedicta corruptione: Ab 10) eodem: Ab 11) debet sententia revocari: A 12) fuerint: Ab 13) casu: deest: Lodd. coll. o. A.

Cap. X. 1) Restituim ex App. L. 47.; Comp. I. c. 9.0. t. (2, 13.) 2) Arelatensi episcopo: FN; Ar. ep.: U; Athenensi ep.: H; Arctiensi ep.: I; Achen. ep.: K; Atheniensis archiep.: La; Attelen.: Lb; Attinensi archiep.: Ato'; Attinensi archiep.: A I; Attinensi archidiacono: A b; Cantuariensi archiep.: O; - 1159-81. - Jaffé no. 8869. 3) supplici: A O 4) (nere: Ab; Onen.: A e; Doren.: Ay 5) in ecclesia ipsam can.: A; in ecclesia ipaa canonice: 0 6) Deonens.: F; Deou.: HE; De Onen.: H; Monea.: Llf 7) vid.: deest: Ab 8) quod: AO 9) quod unicuique: Ab 10) (miti) regue: deest: FGIXMNAO 11) Mulles: FGIX; barile quod: 0 12) regue: deest: A O 13) quae: A 14) qui pro tempore ibi serviret: AO 15) conueverat: 0 16) quia: Aabcl 17) praed.: deest: AO 18) tiriesset: Abc 19) pro: AbO 20) ut: Ab 21) Et: deest: Coll. Br7hna. 22) inda: deest: Ab; non posset contra alium test., quum etiam nulli: O 23) et nulli: Anaba 24) et . . . non sufficit: A; et unua testis non sufficit ad cuiuslibet rei probationem: 0.

testimonium ad condemnationem sufficiat alicuius 25. [Sane, quod in literis etc.]

CAP. XI.1

Attestationes in uno indicio receptae fidem faciunt in eadem causa, et inter easdem personas coram alio indice.

Idem Abbati 2 sancti L. 3 et Priori sancti C.

Causam, quae *inter N. et O. 4 monachos super electione de utroque facto in monasterio diutius es! agitata, experientiae vestrae 5 committimus audiendam, el 6 appellatione remota fine debito terminandam. Ideoque 7* Discretionem vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus partes ante vestram praesentiant convocatis, et susceptis attestationibus utriusque partis, quae ab aliis iudicibus sunt receptae, testes alias, si qui 8 idonei producti fuerint 9, admittentes, nisi attestationes ipsae sin 10 publicatae, et rationibus hinc inde diligenter auditis el cognitis, causam ipsam su blato appellationis remedio fine debito terminetis.

CAP. XII.1

Clerici non sunt a ferendo testimonio in causa ecclesiae suae sine rationabili causa repellendi.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo 2 et Vigorniensis Episcopo.

Quum nuncius canonicorum de Platino s, el nuncios Iaelis 4 militis etc. (Et infra:) Praeterea Non lateat prudentiam vestram, quod clerici 5 non sunt a ferendo 0 testimonio super proprio negotio ecclesiae suae, nisi alia rationabilis causa impediatur, repellendi.

CAP. XIII.1

Crimen auno probatura repellit testero alias do illo crimine non damnatum.

Idem Cantuariensi 2 Archiepiscopo.

Super co cero, quod quaevisisti a nobis, utrum testes illi sint reprobandi in causa criminali vel civili quibus ab adversa parte crimina opponuntur 3 lacte prudentiae respondeamus, quod, si etiam 4 ante non sunt 5" convicti vel confessi 6 de criminibus illis, dummodo inde vincantur 7, in testimonium non debent admitti.

CAP. XIV.1

Laicos in criminali non testificatur contra clericum, accusat timen pro sita vel suorum iniuria.

Idem Salernitano 2 Archiepiscopo.

De cetero laicos in accusationem 3 vel testimonium 4 contra clericum in criminali causa non esse 5 aliquatenus admittendos, censura sacrorum canonum manifestius edocet, nisi forte suam vel suorum iniuriam 6 prosequantur 7; nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti. At si etc. (cf. c. 4. de iud. II. i.).

CAP. XV.1

In causis ecclesiasticis et civilibus possunt fieri tres productiones testium; quarta autem non admittitur obque solennitate legali. Et super dictis testium post ipsorum publicationem potest publice disputari. H. d. secundum lecturam communem et verbis textus congruentem.

Idem eidem 2.

In causis ecclesiasticis vel civilibus ultra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam solennitate, quae in legibus invenitur expressa. Et super dictis testium, quum fuerint publicata, publice potest disputari.

CAP. XVI.1

Si quia probat actum gestum post appellationem, et adversarios probat quod ante, praefertur prima probatio, et actus iudicator non tenere, nisi secundus probet, gnod ante omnem appellationem.

Idem Praeposito et Canonicis Embrudensis 2 ecclesiae.

Quum tu, fili praeposite, cum quibusdam canonicis tuis, et venerabilis frater [noster] 3 archiepiscopus vester pro causa, quae inter vos el ipsum vertebatur, essetis in nostra praesentia constituti, } arcleiepscopo asserente, quod vos ante appellationem excommunicasset, et postulate sententiam suam con firmari, econtra proposuisti, quod post appellationem in vos sententiam excommunicationis protulisset, et oh hoc dixisti, eafn nullius momenti fuis. se. Obiecisti etiam tam tu quam altera pars, quod testes fuerint 4 bine inde produci, et attestationes cortan receptae. Nos vero, auditis et cognitis rationibus et allegationibus utriusque parti, c, el attestationibus diligente? inspectis, Quum constet 5, testes vestros iurasse, quod post appellationem excommunicationis 6 sententiam tulerit, et 7 archiepiscopi testes similiter iurasse 8, quod ante appellationem 9, nos 10 dicta testium benigne interpretari ac providere volentes, ne 11 de periurii reatu notentur, quia 12 utrumque esse 13 potuit 14, et 15 quod post primam appellationem 18 et ante secundam sententia lata fuerit, de communi consilio fratrum [nostrorum] 17 eandem sententiam denunciamus el decernimus 18 non tenere. [Ut 19 autem huius nostrae diffinitionis etc.]

CAP. XVII.1

In causa appellationis super nova capitulis tantum testes novi et veteres produncuntur juramento secundum morem prius recepto.

Idem Episcopo Placentino 9.

Fraternitatis tuae literis nos consulere voluisti 3, utrum recipiendi sint novi testes super quaestione iudicata, in qua testibus renunciatum esse 4 constet 5 utrinque 6, et an, testibus in prima causa receptis, propter 7 causam appellationis liceat super quaestionibus iudicatis aliquid novi proponere? Licet irlitur nobis ex bis non plene 8 innotuerit, (utrum testes super e^ideln val novas capitulis a partibus desiderenur induci, quia lamen 9, quum 10 prudentiuni iuris copian'. [non] 11 babeas, nos super hoc consulere voluisti, licet Duximus tibi respondendum, quod in appellationis causa 12, si nova 13 contigerit emergere 14 capitula, super quibus aliqua partium voluerit 15 novos testes inducere, vel per iam receptos aliquid com-

Tit. XX. Cap. X. 23) alfe.: deest: A.
Cap. XI. 1) Restitutio ex App. VIII, 2.; Lips. XLIII, 2.; Cass. XLVIII, 1.; Bamb. XXXIX, 1.; Comp. I. c. 10. h. t. (2, 13.) 2) Capellano (epistolario: Ab; Capellario: Ac; Eplar.: Ad; Capitulario: Ae; capellano E.; Af; Capitano: Ai; Capuano: O; Capisiano: P; Capiculanio: Q; Capitulario: R) episcopo et abbati St. Luciae et priori S. Crucis: A O I 9 R; - Caprario ep. et abb. S. Leopoldi et priori S. Crucis: coniectura Gonedate - it. - 1159-81. - Jaffé no. 8896. 3) Laurentii: L 4) C.: AbQ 5) tuae: Ab 6) et ... term.: deest: Ab 7) Ideo: AbcQ 8) qua: deest: Ab 9) sunt: AbcQ 10) fuerit: Ab.
Cap. XII. 1) Restitutio ex App. VIII, 4.; Lips. XLIII, 6.; Caos. XLVIII, 3.; Bamb. XXXIX, 2.; Comp. I. c. 11. 0. t. (2, 13.) 2) Cant. archiep. et R. Wing. (Wig. Abc) ep.: AbcP; - R. Cant. ara. et R. Wig. ep.: AaeqkIOQll; - 1174-79. - Jaffé no. 8652. 3) Pluntino: Aacgh; Plettunt: Ab; Pluntium: Ael; Plut.: Afl; Plunt.: P; Plinteim: O; Pluinta: Q; Plunium: Il; ley. vid.: Plinton. 4) Meollo: Aa; Micalis: Ab; Ilficalis: Ac; 51.: Ad; Nicolis: Ae; hlicellis: Af; Iohel: Ag; Nicclis: At; bolis: 9 5) praedicti canonici: Cali. citt. 6) asserendo test. proprio: It.
Cap. XIII. 1) Restitutio ex App. VIII, 4.; Lips. XLIII, 6.; Cass. XLVIII, 3.; Bamb. XXXIX, 3.; Comp. I. c. 12. h. t. (2, 13.) 2) Terracen. aep.: Aabck; Terracen.: Ad; Terrasin.: Ac; Cacens.: Af; Terrascen.: Ay; Terracon.: Al; Caecen.: Ak; Tarracon.: O; Tracen.: P; Terrace: 9; Tarraconsi episcopus illius: R; - add.: P. C.: significasti: APOll; - cf. c. 4. de dic. (4, 19.) - Terracienensis - qm. Codd. sigatiffimovi ridetur 9uot tantea archiepiscopatus est, sed episcopatus: - 1159-81. - Jaffé no. 9167. 3) imponuntur: Ab 4) et.: deest: 3iP; etiam aut non: 0 5) sint: FOHM Coll. citt. pr. Q (fuerit) 6) aut conf. de criminalibus: 0 7) testimonio: La; ad test.: AQR; in test.: deest: 0.
Cap. XIV. 1) Restitutio ex App. VIII, 8.; Lips. XLIII, 9.; Cass. XLVIII, 6.; Bamb. XXXIX, 6.; Comp. I. c. 14. h. t. (2, 13.) c. 10. de elevas.

(5, 1.) 2) Salnitano: AbR; add.: P. C. Licet praeter: O; P. C.: Licet praeter sol.: APOll; - cf. c. 3. de sponsa daos. (4, 4); - 1159-81. - Jaffé no. 9145. 3) accusationes: Q 4) accusatoe vel testimonio: Al V. 5) cese: tices: A V. 6) cansari: ib. 7) persequeretur: A II. abkt V. bkP; persequatur: A II. c; persequatur: 0.

Cap. XV. 1) App. VIII, 9.; Lips. XLIII, 10.; Cass. XLVIII, 7.; Bmnb. XXXIX, 7.; Comp. I. c. 15. 0. t. (2, 13.) 2) eid. in eadem epistola: Coll. citt. 3) supra: AaR.

Cap. XVI. 1) Restitutio ex App. VIII, 10.; Lips. XLIII, 11.; Cass. XLVIII, 8.; Bamb. XXXIX, 8.; Comp. I. c. 16. 0. t. (2, 13.) 2) Embrun.: La; Ebrudun.: N; Brudensis: Aabht; Eburdensis: Ab; Ebru.: Ad; Tervis.: Ac; Ebrudensis: Ae; Bru.: A; Ebruden.: Ai; Eburdineis: O; Ebor.: R; Ebrudensis: Q; leg.: Ebrudunensis (Embrun): P; - 1159-81. - Jaffé no. 8959. 3) nost.: deest etiam: 9; et venerabili fratri archiep. vestro: OR 4) fuerit: AOR 5) constaret: 0 6) exc.: del. a Raym.; sententia in eos lata fuisset: 0 7) et: deest: Q 8) sim. lux.: deest: P; juramento con8rmaesent: 0 9) add.: sententiam tulerit: P; sent. in vos tul.: 0 10) nos: deest: FColl. citt. 11) nec: Q 12) quod: Abc 13) verano esse: 0 14) potuerit: 9 15) et: deest: OR 16) add.: sententiam tulerit: Aal 17) frat. nostrorum: RicAt. mate 18) decrevimus: PR 19) Ut ... etta: addita sunt es Lips. et Aargust. tanquam sequ. cap. zialiuvt edita.

Cap. XVII. 1) Restitutio ex App. VIII, 12.; Lips. XLIII, 12.; Cass. XLVIII, 9.; Ruab. XXXIX, 9.; Comp. I. c. 17. 0. t. (2, 13.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 9122. 3) consuluisti: AOR 4) fore: AabkIOR; forte: Ac 5) constat: G 6) ex utraque parto constat, et utrum: citt. 7) praeter: 0 8) plane innotuit: 9 9) non: 0 10) tunc: OR 11) non: deest et in u: POll 12) in praedicta causa: Coll. citt. 13) nov.: deest: O 14) emergi: P 15) voluit: P.

probare, eos credimus posse recipi 16 super novis duntaxat capitulis, receptis prius ab ipsis secundum formam recipiendorum testimonium iuramentis.

C AP. XVIII./

Qui iuravit testimonium non dicere, testificari compellitur, si testificationes publicatae non sunt.

Idem Exonensi Episcopo².

Intimavit³ nobis R.4 presbyter 5*, quod G.6* clericus capellanum eius et alios quamplures de testibus suis iuramento constrinxit⁷, quod testimonium, consilium et auxilium⁸* contra ipsum non praeberent eidem. Ideoque³ praesentium auctoritate vobis iniungimus, ut, si testimonium eorum¹⁰* publicatum non est, nec¹¹ est abrenunciatum testibus, eos, qui sunt iuramento adstricti, et¹² alios, si necesse fuerit, idoneos, quos ipse in testimonium produxerit, recipere non postponas¹².

CAP. XIX./

Publicado vel renunciatio testimonium in certis capitulis non praeiudicat volenti testes producere in alije. II. d. quoad titulum.

Idem Abbati et Fratribus de Martura¹.

Causam, quae vertitur inter vos, et dilectos Filios nostros plebanum et clericos plebis sanctae Mariae de Martura³*, Lana pridem friliis nostris archipresbytero Vulterano et abbati de Spognia⁴ commissimus iudicibus 5 appellatione remota fine debito terminandum. Oumque utraque pars propter hoc in eorum esset praesentia constituta, et testes essent hinc inde recepti, et eis ab utraque parte renunciatum, et⁶ attestations utriusque paras etiam 7 publicatae, quoddam privilegium nuper a nobis impetratum in medium protulitiss, +asserentes, vos quaedam alia munimenta a nobis impetrasse, quae cationes supra dictae 6 plebis obscurare¹¹ et impedire ridentro¹, quare causa ipsa nondum potius terminari. Quia vero sollicitudini nostrae incumba, ubique ecclesiae iura sua conservare integra, ac litibus et¹² contentionibus finem imponere, iudicibus ipsis praecipiendo mandavimus¹², ut partes ipsas ante stant praesentium corvovent, et super aliis capitulis, si qua alia fuerint¹³ ab his, super quibus testes recepti sunt, et eorum attestations publicatae, rationes hinc inde diligenter auilant, et testes, si qui idonei¹⁴ producti fuerint¹⁵, recipiant, et nullis¹⁶ capitulis 17 noviter¹⁸ a nobis per vestros nuncios impetratis, quae contineantur¹³ in privilegio vestro¹⁰*, vel in aliis literis, quas vobis indulsimus, postquam causam ipsam eisdem commissimus, praedictae plebi²¹ in hac causa impedimentum praestantibus; concordia vel iustitia mediante decendant. Quia vero¹ venerabilis frater noster L.23 Florentinus episcopus per sitas nobis literas intimavit, quaedam capitula eidem²⁴* privilegio, (lucid monasterio vestro nuper indulsimus, esse inserta, quae obvia rationi videntur, per praesentia scripta vobis praecipiendo mandamus, quatenus privilegium illud, sicid gratiam beati Petri et nostram caram lulbetis, ad nostram praesentiam²⁵ cum vestro²⁶ nuncio²⁷, qui ad nos secure cum eodem veniat, dilatione et occasione cessante transmittatis²³.

CAP. XX./

A testimonio repellitur simili morbo laborans.

Idem Novicensi s* Episcopo.

Personas ecclesiarum (Et infra: [c f. c. 4. de appell. 2.28.]

Verum si coram te, vel alio quolibet huiusmodi negotia ventilentur, nolumus, ut aliqui³ consimili morbo laborantes, si certum sit, aut legitime super hoc⁴ possint⁵ convinci, si ab alterutra parte testes⁷ adducti fuerint, in testimonium admittantur³.

CAP. XXI./

Christianus contra Iudaeum in testera admittitur.

Idem in concilio Lateranensi.

Iudaei sive Saraceni (Et infra: cf. c. 5. de Iudaeis V. 5.) Testimonium quoque Christianorum adversus Iudaeos in omnibus² causis, quoniam illi adversus Christianos testibus suis uti praesumant³, recipiendum esse censemus⁴, et anathemate decernimus feriendos, quicunque Iudaeos Christianis voluerint⁵ in hac parte praeferre, quum eos Christianis subiacere oporteat, et ab eis pro sola humanitate foveri. [Si qui etc. cf. c. 5. de Iudaeis V. 5.]

CAP. XXII./

Testimonium matris est suspectum, ubi filia petit in virum aliquem se maiorem. Et ad dictum solito/ matris dolo impedimento deponentis impeditur matrimonium, sed contractum non dissolvitur.

Idem Matthaeo 2 Cardinali.

Super eo, quod a nobis tua devotio postulavit, utrum, viro negante se mulierem affidasse, ipsius³ mater mulieris et altera mulier possint ad testimonium recipi, consultationi tuae taliter respondemus, quod⁴, quum⁵* mater filiae incrementum et honorem videtur diligere, ubi vir⁶ superior est divitiis et⁷* nobilitate, potentia vel honore, testimonium eius nimirum videtur esse³ suspectum, et⁹ ideo non esse¹⁰ aliquatenus admittendum. Super illa¹¹ vero quaestione, quam fecisti, an mulier¹² coniungenda¹³ non sit viro, pro¹⁴ eo, quod sola mater alterutrius eos esse consanguineos confitetur, discretionem¹⁵ liare taliter respondemus, quod, si non est finitum¹³* matrimonium inter eos, matre asseverante¹⁶, ipsos¹⁷ esse consanguineos, non debent coniungi, quia praesumptio est non modica, quod se linea consanguinitatis attingant, grmz mater¹⁸ id con/acta. Si vero matrimonium est firmatum¹⁹ non debet sine plurium iuramento dissolvi.

CAP. XXIII./

Ad decisionem causae, maxime pro parte Iudaei, non sufficit regulariter unius testimonium, quam duorum probatae vitae et laudabilis conversationis.

Idem².

Licet universis [Dei] fidelibus ex commisso nobis officii debito debeamus provisorie ailesse, attentius lamen ecclesiasticos viros a pravorum noolestiis malignarum vigila cura clekndere debemus, ad quorum regimem specialius sum tes, licet insu ficiertibus meritis, Dei providentia deputati. [Per]aluno est [autem] 4 ad audientiam, nostram, quod Iudaei in civitate vestra commorantes⁵ ad latano devenierint superbiari⁶ et elationem, quod, si quando inter eos⁷ et quemlibet clericum, sive inter vos et ipsos causa emerit, vos ad seculares iudicem (rabiad, et corcino quocunque iitice vobiscum liligant, per s simplicem charlan; absque testibus, vel per unum qualemcumque Christianum 'Celig Iudaeum contra on, nena ilistitium el rotionena causcsm Si amlo probare irztem. dtmt 11, et adrer. sum se [etiaru] 12 rriagnOrlurr, et probatoruna virorum non recipiunt testimonium. Quia vero non est

Ti t. XX. Cap. XVII. 16) fraternitatem tuam posse recipere: Coll. ciit.

Cap. XVIII. 1) Restituitur ex App. VIII, 13.; Lips. XLIII, 13.; Cass. XLVIII, 10.; Babil. XXXIX, 10.; Comp. I. c. 18, I. t. (2, 13.) 1) add.: et abbat S. Albani (Albini: PR): 101 Qme; - 1159-81. - Juffe no. 8995. 3) Innouit: O 4) Rogerius: E 5) presb.; deest: FGHIKCall. ciit. G W.; FCHIK: 1bOPR; V.; La: leQ Wls.; Aa; Wm.; Ak; Wult.; 11 7) astrinxit: Coll. ciit. pr. Ab (astrinxit) 8) vel aux.: FOH6L N; quod nec test, vel cons. vel aux. eidem R. contra ips. praeberent: Coll. cal. 9) Ideo: APQR; Publica auctoritate: O 10) illorum: FOA LaMNA OQR 11) et non: 11; et non est: Coll. cell. 12) postpositis; eoll. ciit.

Cap. XIX. 1) Restituitur ex App. VIII, 15.; Lips. XLIII, 15.; Cass. XLVIII, 12.; Babil. XXXIX, 12.; Comp. I. c. 19, h. t. (2, 13.) 2) abbat ot fr. monastorii (deest: A) S. Michaelis (M.; A; S. M.: deest: P) de Martura: Coll. ciit.; vid. de loe sien. el de abb. de Spognia, caties vers. seg. nentio fit c. 1. de mut. pet. (2, 3.); - 1159-81. - Me no. 9075. 3) Mart.: FGH 4) Spongia: Coll. cid. 5) iud.: add. a Rtfgm. 6) et: deest: FGHIKLN 7) et.: add. a Ilagnt. 8) pertulitiss: 11 9) praedictae: Q 10) obscurato: A 11) ac: Q 12) maudamus: La Coll. ciit. 13) sunt: PQQR; si qua sint: O 14) id.: deest: O 15) sunt: P; sint: Q 16) in illis: AbkO; deest: A 17) epistolae: Ab 18) nuper: O; tices: Aa! 19) continentur: O 20) nostro: FYI7; OPR; privilegiis vestris: Aa! 21) praedictio (Itebano: La; praedictae causae (ecclesiae: 11) impedimentum praestantibus: Coll. ciit. 22) Et quia: AOPQ; Quia (vero: deest): 11 23) Iulius: Aac 24) nostro: Coll. ciit. 25) noble: 1b. 26) nostro: P 27) appellatione: Q 28) mittatis: Aa!; remittatis: ALOPQlt.

Corpus iur. can. lid. Fr'cdnbg. T. II.

Cap. XX. 1) Restituitur ex orig. ap. Gilb. Foliot. cd. Caes (II, 95.; App. X, 5.; Lips. XLVII, 5.; Caso. LI, 4.; Bamb. XLII, 3.; Comp. I. c. 4. de app. (2, 20.) 2) Norvicensi: FHRZalJNAacfgkIOPQ ore'g.; Winorwic.: R; Vicin.: Ab; Vicen.: Ad; - 1160-74. - Jaffe oo. 8927. 3) al.: deest: O 4) sup. his: AOPR ort'p; deest: Q 5) possit: A; possuit: R 6) si qui: 1' 7) test: deest: AOP orig. 8) recipiantur: Coll. ciit. o'ig.

Cap. XXI. 1) c. 26. C. Later. III. (1179.) ap. Jmes.; c. 3. tit Lips. Cr.+.; II. c. am.; Comp. I. c. 5. de lud. (5, 5.) 2) communiibus: AbclQ; lud. ... adr.: deest: P 3) utantur: APR orig.; testimoniis suis utantur: Q 1) rec. ceusentes: 11 5) esse fer.: Q G) volunt: 1'.

Cap. XXII. 1) Restituitur ex Alan, 2. (2, 10.); Comp. II. e. 2. 1.1. (2, 1.1.) 2) M.: Bb; Marco: RegleT; -scr. 1159-81. - Jaffe no. 9232. 3) Ct ips.: 11 c 4) quod: deest: FGN 5) quia: FGLB; tleest: HK 1LT 6) vir praescriptur sit: Bb 7) et: deest: GHKh.; aut: BagleT; pot.; divit., et horra aut nob.: 1; G 8) esse: deest: Rabch 9) et: deest: Bgi 10) est: LT 11) alia: LaBCh! 12) filia: B 7 13) iungeuda: Bbh 14) pro: add. a Rgepm, 15) confirmatum: CHNBac; iuramento confirmat.: Rbh; cunsummatum: Rg 16) asserente: T 17) eos: Jille 18) vir vol wat. confite/lun.: 11b 19) iuratio est (tleest: Bla) et firm.: BbhT; ratum est (tices!: Be) et lirro.: Bci; non ciatum confirm.: By.

Cap. XXIII. 1) Restituitur ex App. XX, 2.; Loc. ap. 11.1. 1.1j. 379; Lips. LV, 2.; Cass. LIV, 2.; 6ib. arct. e. un. (2, 2.); Comp. II. e. 1. de fem. comp. (2, 1.) 2) 1159-81. - Jeffe no. 9031. 3) venia +nctis inclusa deskl. eliam: Sa 4) aut: deestetate: Sa 5) morantes: Radt 6) audacium vol sup.: Bb 7) vos: Sa 8) et per: Babia 9) sive: Rsa 10) su.: daca: BbcSa 11) eontendunt: BacSa 12) et.: desid. ctimn: Sa.

licitum alicui¹³ Christiano, et¹⁴ multo minus crucis¹⁵ Christi inimico¹⁶, ut *scilicet ecclesiasticos viros ad saecularem carieram trahant*¹⁸, et causae suae unius tantum quasi¹⁹ legitimo testimonio finem²⁰ imponant²¹ discretioni vestrae per apostolica scripta [praecipiendo]²² mandamus, quatenus, si inter vos et quoscunque²³ Christianos sive¹⁴ Iudaeos emergerit quaestio²⁵, pro nullius vocatione ad saecularem carieram, ut ibi de negotio tractetis²⁸ aut iudicemini, accedere praesumatis, sed²⁷, sicut exigit iustitia et aequitatis ratio postulat¹, in qualibet causa Christiani, et maxime clerici, non minus quam²⁸ duorum vel trium virorum²⁹, qui sint probatae vitae et fidelis³⁶ conversationis, testimonium³¹ admittatis³², iuxta illud dominicum³³: „In ore duorum vel trium testium stat³⁴ * omne verbum,” quia³⁵, licet quaedam sint causae, quae plures guarant duos exigant³⁶ testes, nulla est tamen causa³⁷ *, quae unius tantum testimonio, quamvis legitimo, rationabiliter³⁸ terminetur. [Ad haec etc. (cl: c. 8. de Iud. V. S.)]

CAP. XXIV.1

Non sunt idonei testes, quos actor de familia sua prodnxit.

Idem Firmano Episcopo2.

In literis (*Et infra*:) Quidam nobilis tui episcopatus quandam sibi legitime copulans, quum eam in domo sua fere per septennium tenuisset, consobrinam patris eius, antequam³ duceret, se asseruit⁴ * cognovisse, ad quod probandum testes de familia sua tres produxit. Respondemos igitur, ut, si res ita se habet, pro illorum testimonio ipsum ab uxore⁵ nulla ratione dividi patiaris, nec contra ipsos aliquos¹ audias, nisi probatae essent vitae et opinionis, de quibus verisimile non esset, quod deberent pro aliquo deierare.

CAP. XXV.1

Donec attestations fuerint publicatae, et eis renunciatum, produci possunt testes; postea yero non super codera capitulo, sed super alio sic. II. d. quoad titulum.

Urbanus III.2

Quum venisset ad apostolicam sedem dilectos fratri noster magister M. 3, nobis exposuit, quod felices memoriae Lucius Papa praedecessor noster causam, quae inter ipsum et dilectum filium nostrum abbatem de Sicolan. 4 * vertebatur, commisit iudicibus fine debito terminandam (*Et infra*:) Discretionivestrae per apostolica scripta praecipiendo 5 Mandamus, quatenus, partibus convocatis, si sententiam illorum noveritis canonice promulgatam, eam auctoritate apostolica d confirmetis et faciatis executioni mandari, nec appellatio illam⁷ impediatur, quae hic 8 * interposita dicitur occasione mortis praedecessoris nostri, quum postea et egerit et responderit, testesque⁹ * duxerit producendos. Quaestiones quoque alias¹⁰, super quibus testes¹¹ fuere producti, et depositiones publicatae eorum, vel renunciatum fuit testibus hinc et inde, nullis aliis ab alterutra parte super eodem¹² receptis, secundum tenorem ipsarum mediante iustitia sine appellationis obstaculo terminetis. Si quae¹³ vero fuerint quaestiones¹⁴, super quibus vel testes non fuerint¹⁵ producti, vel,

T it. XX. C ap. XXIII. 13) cuilibet: OPR 14) et: deest: BagiOPSA Lotc. 15) cruel: Loc.; seg. Christi: deest: f 16) inimicis: OPR 17) add.: vel iudicium: Ab 15) traban SSi 19) ut: Eh; quainvis: Bid; et leg.: Luc.; et non leg.: OP; et leg. minime: II; deest: Sa 20) fidem: Loc. 21) imponat: Sca 22) per... prac.: deest: BaSa 23) quoslibet: R 24) sive Iud.: deest: Luc. 25) causa: Coll. cit. 26) tract. ad (add.: aut) iudicem illum: BabSa 27) et: Sa 28) ad miaus nisi: BPR; ad miaus: OSA; nonnisi: Lne. 29) vir.: deest: BO 30) et fidei vel: Bi; deest: O 31) testimonium: BO; testimonio: ll 32) non adin.: BIR.Sa Loc. 33) add.: verbum: Bbh; — cf. 11atth. XVIII. 16. 31) stet: GABhORSA 35) Sed quaedam Hect: II 36) exigunt: Bbh 37) caes.: deest: Coda. coll. o. Coll. cit. 38) rationabil.: deest: BLcSa.

Cap. XXIV. 1) Restituitur?, ex Comp. II. c. 5. h. t. (2, 12.) 2) Idem (Clera. ID.: Eh) P. C.: Significavit, (quod son placet) — 1159-81. Jatji no. 9000. 3) ipsam: Ea; illam: Eh 4) asserit: GB 5) add.: sua: Ta.Bh 6) add.: testes: LbBh.

Cap. XXV. 1) Restituta ex Comp. I. c. 25. h. t. (2, 13.) 2) de Rufort (Ritford: Ab; Fufort: Ac; Nifort: Af; Rufort: Ah; — leg. fortasse: Rufort) et de Ostren (Crustron: Ab; Debstreu: Ac; Croten: Ic; Ostren: Ah; Coston.: Ah; ley. fortasse: Croxton) et priori (prioribus: Al) de Torg. Torguanon: Ac; Gargoren: AA; Torgevano: Af; Torgano: Ah; Torguanno: Ak; Torguan: Al); A: ex sententia Pifhorcorant legiL: de Rufort et de Crodero abb. et priori de Torguan.: — 1155-87. — J ffé no. 9885. 3) Martinas: Aalcl 4) proposita nobis quaestione (conquestione: Aa) monstravit: A 5) A: F; Acon: O; Tilabre: II; Sicoban: I; Acolan.: LaN; Sicolon.: Lb; Acob.: N; abbati de Crollaud (Crouand: Ach; Coll.: Ae; Cidalande: Afk; Cicolan.: Afk; Crouerande: ay; Crouand: Al; ley. videtur: Crowland) et Wi. Clik clericum eius diutius dignoscitur agitata, dilectis filiis nostris de Vellebec (leg.: Welbeck) et Osulveston (De Selveston: Aah; Oseveston: Ac; leg.: Osulveston) abbatibus: A; — cf. c. 20. de off. iud. del. (1, 29.) 6) praec.: deest: Aac 7) nostra: Aackl; vestra: Ab 8) illa;

renunciatum eisdem¹⁶, audiat, si qua hinc inde proposita fuerint, appellatione¹⁷ cessante finem illis¹⁸ debitum imponentes¹⁹.

CAP. XXVI.

Potest reos producere testes ad probandum contrarium eiue, quod actor probavit, si publicatio attestationum non est facta, consuetudine contraria neo obstante. II. d. secundaria notabiliore leeturatn.

Clemens III.2

Series tui rescripti nobis aperuit, quod, quum nuper inter filios *el filias* quorundam nobilium tuae civitatis coniugalis quaestio tractaretur, { -quia distrahebaris³ ad alia urgentiora negotia, vices tuas in ventilatione illius quaestionis quibusdanz viris prudentibus commisisti, ante quos Pars illa, quae matrimonium accusabat, testes produxit legitimos, qui consanguinitatem inter praedictos 4 esse firmiter asserabant in quinto grado, in 5 primo gradu ponendo duas personas, B. 6 videlicet et I., dicentes illos esse fratrem et sororem; Pars autem⁷ opposita id s falsum esse⁹ * dicebat I0, B. scilicet esse sororem I., ad¹¹ corroborandam assertionem suam tam testes offerens quam publicum instrumentum. Unde, quia pars accusantium testes illos non esse recipiendos proponit¹², et tu non esse consuetudinem ecclesiae tuae affirmas¹³, ut post receptos testes, qui consanguinitatem secundum formam canonum¹⁴ computant, alii ex opposito admittantur, super quo tam in praesenti negotio (panz in similibus¹⁵ postulas edoceri, praesenti pagina respondemus¹⁶, quod, si non est aliud canonicum, quod obsistat, non obstante illa consuetudine, utpote iuri contraria, testes¹⁷ appellatione cessante recipere non omittas.

CAP. XXVII.1

Carnalis copula probatur per conveniens testimonium de visu; idem in testimonio auditus, quod adminicula et fama coadiuvant.

Coelestinus III.2

Praeterea quum quis accusatur aliquam cognovisse, an sint testes interrogandi de visu, aut³ sola viciniarum fama sufficiat, vel si iuratis testibus sic credendum, qui se carnalis⁴ copulae conscios esse fatentur, sed de visu nihil affirmant, nos inter alia s considerare volumus. ud haec⁶ itagoe Respondeamus, quod, si testimonium conveniens de visu reddatur, vel etiam de⁷ auditu, et⁸ praesumptionem violentam⁹ fama consentiens subministret, ac alia¹⁰ legitima adminicula suffragentur eidenz¹¹ stand" est testimonio iuratorum. Etenim¹² circumspectus iudex atque discretus iuxta illud¹³, quod iure civili cautzzna exsistit, motum animi sui ex argumentis et testimoniis, quae rei aptiora esse compererit¹³, confirmabit¹⁵.

CAP. XXVIII.1

Unius indicio verbo non meditar; scripturae viro eius per testes reprobari possunt. Falla hoc in Papa. Ita communiter summatur.

Innocentius III. Consulibus et Populo Beneventano2.

Ouum a nobis³ (*Et infra*:) Et canonica et civilia iura sequentes districtius inhihemus, ne unius iudicis, quantae-

FOIhZLNA; deest: H 9) hic: deest: FOHIKLNA 10) et testes: FGITIKAK; et test. etiam produxerit: A abcl 11) illas: A 12) attestations fuero productae (recelatae vel prod.: Al); quibus publicatis abrenuntium fuit hinc indoe: A 13) sup. eod.: cedd. a Eayo? 14) Si qua (quae: Ab) vero fuerint super quibus: A 15) quaest.: deest: G 16) fuere: :labct; fuerunt: :lk 17) vel abrenuntium attestationibus: A 18) et app.: Aac 19) liti: Ab 20) add.: dat. Veronae: AL etAng. ex Barcifa.

Cap. XXVI. 1) Istituitur ex Glib. aaoct. 1. (2, 13.); Comp. II. c. 3. h. t. (3, 13.) 2) 1187-91. — Jq(fic no. 10218. 3) distrahebaris: Sa 4) supradictas: :ib. 5) Ex adverso queque pars altera non sic (ita: Bbh; deest: Batt) esse constanter aiebat (Sed haec pare altera constanter negabat: Su) Naur gueto ipsi testes in primo gradu possissent: BSA 6) D.: Cf per totzma 7) aut.: deest: BacSa; yero: Bb 8) id: add. a Raym. 9) esse: exstat: NGIHK 10) asserabat (B... I.: deest: Sa 11) ad corroborandam (corroborandum: El?) etiam assertionem suam tam (deest: By) testes volebant, guarant publicum (publico: Bh; deest: Bg) instrumentum profferre: BSA 12) elamabat: ib. 13) affirmans: LaSa; affirmabas: EL 11) canonicam: NBA 15) consimilib.: Bh; ex censan.: EL 16) edocemus: Bh; edocem. vel tibi resp.: EL 17) add.: ultimes: Bbha.

Cap. XXVII. 1) Restitutio ex Glib. auct. 2. (2, 13.); Comp. II. c. 4. h. t. (2, 12.); Luc. ap. Bal. 111, 381. 2) Clemens III.: Eh; — «del.: P. C. Lauda-bilis: I3acghoSa; — cf. c. 2. ut lit. peal. (2, 16.) eaja adn. 000ser. — 1191-8. — Tajl6 no. 10744. 3) al.: LbBh 4) illius: Coll. cit. 5) interea: BSA 6) hoc: Bac 7) et. de: deest: BSA Loc.; de: deest: G 8) ot: deest: Doc. 9) vial.: deest: iL. 10) et adminicula legitima (add.: ad hoc: Bgi; in hoc: Ba) impertiantur (impertiantur: Bgi): BSA Loc. 11) ei: Bb 12) etsi enim: ib. 13) id: BLSa 14) conspexerit: La; comporit: NBbyla; compererit vel comperit: EL 15) affirmabit: EL; firmabit: Eh; — cf. I. 21. Dig. de test. (22, 5.)

Cap. XXVIII. 1) Restitutaz ex Rey. Bal. I, 265.; Conap. III. c. 1. 1+. I. (2, 12.) 2) Potuast no. 271. 3) add.: petitur: 0.

cunque fuerit auctoritatis, verbo credatur in causis, sive super testamentis, sive super quibuslibet aliis contractibus⁴ quaestio agitur. Nec scriptum eorum, nisi testium adminiculo fulciatur, eam obtineat firmitatem, quin ei possint et debeant duorum vel trium testium⁵ bonorum testimonio praevalere, salva in omnibus sedis apostolicae auctoritate. [IVulli ergo ele. Dat. Romte c1p. S. Ietr. IV. Id. Jun. r198.]

CAP. XXIX.i

Testi super dilatoria inductio non creditur super principali, nec cogitur deponere; secus si super peremptoria. Tunc enim cogi potest, ut iuret deponere super loto.

Idem Tyrensi 2 Episcopo.

De testibus, -j-qui att exceptionem probandam a partibus inducuntur, tua nos du.xit f'i'aterritis consulendos, ntrun coqendi simt supier principali efiana regotio ferie testiionium veritali 3, et an illi sint, sicut ceteri 4 testes, excarttandi districte, qui ad porgandam alicleits irafa.nzi.anz. inducuntllr. Super hoc igitur frater-nitatem tuam plurim.unt [in Domino] 5 commendantes 6, quae dubiis sedis apostolicae vult certificad rescripto, Consultationi tuae taliter⁷ respondemus, quod, si testes ianzs sint inducti ad exceptionem dilatoriam⁹ solummodo probandam, quum super ea tantum iuraverint dicere veritatem, superprincipali nec debent audiri, nec cogi testimonium perhibere, utpote super quo deponerent it) non iurati. Si yero, quum ad probandam¹¹ exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur 1t, reliqua pars super principali negotio¹³ etiam eos deponere forte petierit, et¹⁴ ut cogantur super toto negotio dicere veritatem, sacramento eos postulaverit obligari, ad id¹⁵ sunt sine dubitatione cogendi, nisi forsitan sufficiens productio testium super principali¹⁶ iam 17 factals fuera, vel remmciatum testibus 18, vel depositiones testium fuerint publicatae. [Mi erro etc. (c.f. c. 13. de parg. can. V. 3,).] Dat. I.at. II' IVon, Ictn. 1199.]

CAP. XXX.I

Dieta testium non sunt ad petitionem tertii publicanda. Et i.e., qui produxit testes coram certis iudicibus, non potest ad eundem effectum coram iudicibus aliis illos producere; sed illorum attestationibus debet cose contentos.

Idem Heliensi et Cistrensi 2 Episcopis et Archidiacono de Norban.3*

Constitutus in praesentia nostra dilectos filias magister Rubertls procaator⁴ * magistri R. 5 * de sancto iailmundoli proposuit, quod, quum clilecii filii decanus et capitulum Eboracense ei⁷ tum auctoritate Lateranensis concilii, tum privilegii proprii ratione archidiaconatum Richernuncliae s cano-nice contulissent, j eidem icelt :tallan, in. choro guam locum in. capitulo as.singntiles, et ipse possess'ionent archicliaeoonatus per eosderz adeptus obediezziam et ruramentum solitz(ni ab eie.(s'dem. (n'elldiacunatus clericis recepisset, dilectas filias magister H.v* de Kent 11r. qui archidiaconus Richemundiae nominatur, ipsum eo prczeler iuris ordinem etit post apccllationem ad nos interpositum spoliavit, quumque praedictus R. 12 * ad iudices¹³ super restitutione sua¹⁴ commissionis literas impetrasset, mernoratus nragis'ter H. 15 * crzl sedent apostolic.am appellavit, et, ad praesentem nosh.am accedens, literas revocatorias impetravit 1ti, quas ielem procur(lor per falsi s'uggestiee-nem czsser-uit 17 inrpetrectas. (El infra:) DI Inter alia postulabat praedictus I-I. 11, faceremus depositiones quorundam testium aperiri, sed procurator praedictus aperiendas eas non esse dicebat, quum non in hac causa fuissent inducti, sed in ea polius, quae inter zenerahilem f'atrem 17081 1(7)1 Eboracensem archiepiscopum et eundem R. 19 vertebatur. (El in f'ia:) Licet

autenz archirliaconus, sicut superius est praczssum, ad facien-dam nobis fidem super om.nibus pleniorum attestatiole.s ga(ts(lant peteret aperiri, adversarios autem izt alic causa eas as.sereret fuisse receptas, Nos" eas aperire noluimus, sed causara eorundem 21 ipsorum assensu duximus vestro examini com-mittendam. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripla mandamos, quaterus partibus c.oravocatis zinquiralis super pene-missis ontn.ibus cliligenll.us veritatem, el quod canoniczun fuerit appellatioe postposita discernatis 22. fctczentes quod decreveritis per censur-am ec'clesiasticam firmiter observad, ita lamen, quod,- si vobis constiterit, praefatum 11. 23 testes pro se coranl bonae rzrenroriae episcopo et dilecto 7110 21 decano Lineo-nensi 19*, et te, fili archidiacone, ac dilecto filio nostro 1'. 24 lit. S. Ilarcelli presbytero cardinali, trote apostolicae sedis legrlto, delegatis iudicibus produxisse, attestationibus apud Cura depositis sit contentus; alioquin, eo non obstante, quod testes illi coram iudicibus ipsis, et te, fili archidiacone, fuere producti, pro dicto H. 27 si producti fuerint, ad testinloniunl admittantur.

CAP. XXXI.I

Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium; tres casos excepit, et arl secundum determinationem subdit.

Idem2.

Praesentium auctoritate statuimus, ut si quis post depo-sitiones testium publicatas obicere voluerit in personas eorum, ei tunc tanclem icl 3 liceat, quum iuramento firmaverit, quod ad hoc ex malitia non procedat: nisi forsant ante publi-cationem id fuerit protestatus, vel ostendere poterit, quod post publicationem didicerit quod obicit 4 in personas. Ceterum, quum quis personas testium se velle post publi-cationem⁵ depositionum repeliere fuerit protestatus, si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur.

CAP. XXXIT.I

Si actoris et rei testes contraria deponunt, fidetn sibi non rlerogant, sed praevalent digniores, et verisimiliora deponentes, si it i ceteris col dio paritas, praefertur numero.

Idem Londonensi 2 et Iliensi Episcopis.

In nostra praesentia ; con,ctit((tu.s dilectos filias nzagistei• IValtez-us, nomine dilecti filii archidiaconi Careturiensis, dt quo proccretator ad hoc fiterat destinatr, po,ssess'ionent ec'cles'id'le de lllidleton 3, quum dilecti filii arbas et ntonachi ,ti'. 9ugustini (-areuel-ricns'as illicite oc:cuparantl, cuna fl'uctibets medio terrapore pca'ceptis sibi restitui postularit, [praesertivt quunt taso. de coret-mrcal iure, quant ele cort.suetudine generali, 9nglicmlae ecclesiae custodia vacantiunt ecclesiarurzz Cantaariensis dioecesis ad archi-diacontnt ipsnm pertineat, ac, durtbus pnalns decedertibus 14 ecclesia nzeru.urata, arziequum monachi rulse ultinzo ip.,azlz custo-dia(ni orcupasseat, arChrl(liciconus Cmtucti'ien.tiis'in '(c'dezn ecclesia osos fferet; Sto jure, Siclut per XXV. testes 711711 ez'cepliorac ?tu-dores in'. praes'ertia delc'gatorunz iudli:amt sufficienter probaleezt esse dicebct, quorum deposilio7tes legi andieaas roranz nobis. ddieet iusuper post mortem ullinzae persuncte in cadeut ecclesia deedczrtis posses.s'iovent claz'ium ipsius ec'clesiae eundem archi-(liaconlou. hClibl(i'•^s'e, sicut quatuor sacerdotes, 717118 diaconns el unos cicricus.s eridentissiuze testabant'. Unde, grdaen. Cc-cles'ia'st de Itu-ers'hauz restitui decrecimos ntonac'his auledicle:s, pen'i jure mrchidiaconurzu dlebebat restitui ecclesia wzemorata. 1)ilectzds autem JiG(zs O. mon(lchus S. 1(zegnstlti. Cazetuariensis. In oposuul ex adverso, quod, (»tan/ illicita ecclesia de l'ldeltunt ad uzouasterivaz sn(7n perlvtecll millo mediante, el ips'iers (•' estodiant loaderncs pussederil izle'ouscuse, sicut per X17. testes on(ni pari-ter exceptione ntaiores pro parle Sita fuerat evidente,. probaban,

Tit. XX. Cap. XXVITT. 4) contr. agitautil' (agitentlur : 119.) : (.Reg. 5) viorum: eh; testium vol (decst: Cy) Louorum vir.: Cbg.

Cap. XXIX. 1) Restitutio ccr; Rcti. Jial. I, 513.; -(i(1(1. ncl. 7. (2, 12.) Comp. III. r. 2.h. 1. (2, 12.) 2) "uron.: LacBiser: Tirunmtsi; Ca; Rivid.: Cc; Civuu.: Cle; Piren.: Crlrg.: J'olltrast ato. 551. 3) veritatis: Cae 4) et cet.: Sa 5) in D.: drest dices: Sa 0) coumtendmus rluod: Su 7) taliter ad proposita resp.: (.Sa Rey. 8) taus drest: ChSre fr) dil.: a(1(1. re Rama. 10) ruld.: testimoniuu: Su 11) probando/111 az: approbandam: Cc; com-probandu: Cc; comproLandam: Se 12) miel.: testes: (La 13) neg.: add. n Bayas. 14) et: lccst: Os 15) ipsu: 31; idem: Cb 10) add.c causa: LalNLbe,4u 17) iam: ele es: 1t.1(c 15) facto: CM; de (01: Sa 19) 0 partibus: 50 Rey.

G ap. XXX. 1) Jfcslibrlutn a' Comp. III. e. 3. h. 5. (°, 12.) 2) Castrensi: (k; Sicr.strensi: 7Yteiacr. Pct.: Ven. S'lar. I, 56. 3) yadon.: F': Volar.: C; Norb:uLlon: JCarfh; Norhaton: 6(c; Norhalnpton:C'e; Norr:ittono: l'beuel'. 1. c. el. uul. «el c. 3. dt sulprl. acgl. (1, 10.) - ser. as. 1201. - l'ullhast ua 13SS.

-1) proc.: c.rxtal: 1,1711' S) J2ogeru: 7/7.51L1C; Ra.: P 6) (ladrando : C'; ('admundu: Cple Real.; Caditiuudu: Ck 7) eidom: Lb: eidem Rugerio: C ti) Ruchemundae: eh 9) Ito.: F': Iloum-ius: It.A1' 10) Rent: Cae; liere nt: Crl • Bent: Cc • Kent: f' 11) et: dio.s'nuelt; Iduir(. 12) Ruge-rius: E11-1'C 13) ad dil. ül. alBatcm de St. radvuulu et c'ouidiecs tiuos: 11) sisa: drest: Cala 15) llo.: Ilonorius: C 16) impctrarat: (la 17) opposuit: (b 18) praed.: (fuste eh; praed. II.: deest: (agk 19) Ruge-rimo: 1,10 20) Nos: decst: Cabdt; nos ca: du04: (g 21) consto de: Lb 22) deecnatis: Cae 23) praedictmn II.: u: II.: F; arcitrdiaconum: (Y 24) Cb (wchidiaconi praef.: decst) &I dil. wats: omisa Rieles'. 25) Lin-coniens.: E; Lincoln.: Cae; Lincoln.: (bh 26) I'. : <lees: Cae 27) archi-diacono: C.

Cap. XXXI. 1) Comp. III. e. d. h. t. (2, 12.) 2) 1198-1209. - l'ollhast tto. 3867. 3) id: tleest: zbeis A) obicerit: C 5) publicatiuues: (glr. Cap. XXXII. 1) Restitutuee l.all(7. liman. VIII, 16a.; Cusyr. 111. e.5. h. f. (2, 12.) 2) Londin. et El. cpp. et abbati S. liduudt; Norwic, diuec.: Rey.: - Jortkust tse. 2622. 3) -rail in Coctel. corruptum esl.

viendo iure suo prae fato archidiacono iniuriam non fecerunt. Per duos quoque monachos fuera! sufficienter ostensum, quod de ipsa et rehus eius libere disponebat. Quum igitur hinc plures, inde yero sint testes numero pauciores producti, quos non solum diversa, sed adversa penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse, quia etiam ad multitudinem tantum respicere non oportet, sed ad testium qualitatem, et ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus motum animi sui convenit iudicem informare, discretionem vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si testes utrinque producti eiusdem honestatis et existimationis exstiterint, quum constet testes monachorum esselo testibus archidiaconi numero pauciores, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo pro ipso archidiacono sententiam proferatis. Si yero testes ex parte monachorum producti tantae praeeminentiae fuerint, quod eorum auctoritas aliorum sit merito multitudini praeferenda, contradictione et appellatione pariter non obstante ab impetitione archidiaconi absolvis eosdem abbatem et monachos. Quod si non omnes etc. Dal. Romae II. Id. Dec. 1205.]

CAP. XXXIII.1

Ad probanda impedimenta electi, laici et feminae admittuntur. Adde: et testes de auditu et fama sufficienter non probant.

Idem Priori sancti Fridiani² Lucani et magistro G.3 Canonico Pisano.

Tam literis vestris, quam depositionibus testium diligenter auditis⁴, intelleximus evidenter, nihil esse contra dilectum filium Lucanum electum sufficienter ostensum, nisi de auditu tantum et fama, quum super aliis, si qua forte videantur esse probata, testes sint vel soli, tales, qui non potuerunt⁵ illa⁶ legitime comprobare⁷. Quia yero super matrimonio, quod idem electus dicitur contraxisse cum vidua, testes non fuere recepti propter appellationis⁸ obstaculum, ne videlicet laici vel feminae in tau reciperentur articulo contra ipsum, sicut vestris nobis literis intimastis, licet nuncii eiusdem electi coram nobis probare aliud niterentur, nos, ut tantae irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa, discretionem vestrae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus, quatenus testes sive laicos sive feminas, duntaxat idoneos, qui ad hoc fuerint probandum infra mensem inducti, recipiatis legaliter et examinetis prudenter, excommunicantes solenniter, si quis² eos impedire praesumpserit, quo minus testimonium perhibeant veritati. Demum¹ attestacionibus publicatis si¹¹ forte constiterit¹², irregularitatem huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam de obiectis¹³, per septem canonicos maioris ecclesiae, vel priores ecclesiarum saecularium⁴⁴ civitatis Lucanae presbyteros¹⁵ seu diaconos bonae famae praestandam. Qua recepta praefigatis ei terminum competentem, quo consecrandus nostro se conspectui repraesentet. Si yero vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel infra terminum constitutum¹⁶ non praestiterit purgationem indictam, vos eum auctoritate nostra suffultis, remoto cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo a praelatione Lucanae ecclesiae penitus amoventes, mandetis ex parte nostra capitulo, ut electionem de alio¹⁷ non differant¹⁸ canonicis celebrare. Archipresbyterum autem Lucanum et G. [Amso ff] sacristam, qui contra praedictum electum literas nobis sub nomine longe maioris partis capituli destinauerunt, quum constet per attestaciones praedictas, longe maiorem partem capituli non fuisse consciam huiusmodi literarum, ab officio et beneficio denuncietis esse suspensos, donec mereantur nostram indulgentiam obtinere. Inquinatis etc. [Dat. Ferentini II. Id. Maii. 1203.]

CAP. XXXIV.1

In causa liberali contra contumacem, etiam lite non contestata, testes reeipi poseunt. /Ioe dicit notabiliter secundum lectur. commnem.

Idem Dulmensi² Episcopo et³ Decano et Priori sanctae Trinitatis Eboracensis.

Quum olim dilectus filius archidiaconus Menensis⁴ adversus venerabilem fratrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum super statu Menensis ecclesiae proposuerit s in nostra et fratrum nostrorum praesentia quaestionem, archiepiscopo ipsi per literas nostras dedimus in mandatis, ni per se vel procuratorem⁶ idoneum ad praesentiam nostram super hoc accelleret responsurus. Verum quum ipse nec venisset, nec misisset propter hoc icloneum responsalem, volentes Menevensi ecclesiae patema sollicitudine provulere, causam super hoc venerabili fratri nostro episcopo Heliensi el dilectis filiis Lndnensi decano et archidiacono de Sotingham⁷ sub certa forma duximus committendam, a quibus non fuit hacienus iuxta mandatum nostrum in negotio ipso processum. Ne igitur causa ipsa remaneat indecisa, discretionem vestrae per apostolica scripta Mandamus, quatenus, nisi pars adversa praedictum archidiaconum per exceptionem legitimam repeliere valeat ab agendo, partibus, si poterit fieri, vel procuratoribus earum ad locum securum et idoneum⁸ per nuncios vestros et literas convocatis, et lite legitime contestata, testes, quos archiepiscopus in Anglia⁹, et quos archidiaconus duxerit producendos contra eum in Wallia, recipere procuretis. Verum si archiepiscopus citatus legitime coram vobis vel¹⁰ per se vel per¹¹ procuratorem idoneum noluerit comparere, aut litem etiam contestan, vos nihilominus testes, maxime¹² senes et valedudinarios, quos archidiaconus per se, vel proeuratorem¹³ suum duxerit producendos, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo admittatis, et depositiones eorum conscriptas et vestris sigillis inclusas ad sedem curetis apostolicam destinare, statuentes partibus terminum peremptorium competentem, quo per se, vel responsales¹⁴ idoneos nostro se conspectui repraesentent sententiam¹⁵ recepturam. [Testes etc. Dat. Ferentini XIV. Kal. Iul. Pont. nosjr. A.o. VI. 1203.]

CAP. XXXV.1

Publicatis attestationibus, admittitur adversarios ad probandum contrarium, si ante publicationem super hac probatione contraria inetrui non potuit. H. d. et est casas aingalarie.

Idem Priori de Bolonic.² et I. Rectori ecclesiae de Borellis³.

Ex tenore vestrarum accepimus⁴ literarum, quod, quum vobis et dilecto filio abbati de Furneia⁵ causam, quae vertitur inter R. filium W. de Eston.⁶ militem, et M. mulierem, sororem W. de Arches⁸ commiserimus fine debito terminandam, praedicto abbate se rationabiliter excusante, quod cognitioni eiusdem causae interesse non posset, partes ad vestram praesentiam citavistis. Quibus in vestra praesentia constitutis, Pars mulieris proposuit, quod dictus miles prius⁹ corporale praestitit iuramentum, quod ipsam duceret in uxorem, et eam¹⁰ postmodum carnaliter cognitam traduxit in domum, et prolem suscepit ex ea. Miles yero praedictus hoc inficiabatur omnino, adiciens, quod, etsi haec¹⁹ quae proponebantur ab ipsa, vera essent, eam tamen de iure habere non potuit eo, quod aliara tunc viventem prius duxerat in uxorem. Testibus itaque ab utraque parte receptis, et attestacionibus publicatis, Quum per testes militis¹¹ saepe dicti videretur esse¹² probatum, quod ipse ante festum Purificationis beatae Virginis Marine B. mulierem solenniter accepit¹⁴ in uxorem, et testes M. mulieris de Arches dicerent, quod in septimana paschali, se⁴quente¹⁶ festum¹⁷ praedictum, de ea ducenda praestitit¹⁸ iuramentum, praedictus¹⁹ miles ab impetitione ipsius absolvi cum instantia postulabat²⁰. Verum ex parte

Tít. XX. Cap. XXXII. 4) vero: 31; pinres hinc inde ... fuerint: Cb 5) tamen: Cc; tam: Ch 6) respici: Cley. 7) depaotionee: Cb 8) obfirmo: Reg. 9) aestimatione: MCb 10) esse: deest: C.

Cap. XXXIII. 1) Restitutio ex Reg. Brege. VI, 58.; Comp. III. c. 6. h. t. (2, 12.) 3) Frigidiani: M; Fridi: Ch 3) B.: LaCg Rev.; — Potthast no. 1901. 4) inepectis: Cae 5) potuerint: FOHLMLNCag; poterunt: Cb 6) ea: Reg. 7) approbara: Cb 8) appellationem obiectam: Cb; appellationis obiectum: Reg. 9) gnf praesumerint: Cb 10) Deinde: CReg. 11) niei: Cb 12) contigerit: Casi: 13) super ue (his: Acg Ileg.) quae in commissione vobis facta comprehensa faerint (fuerunt: Cb Rey.), et attestacionibus, quas vobis sub bulla nostra remittimus sunt expressa: CReg. 14) sui alies: Ca 15) consecrandum: Reg. 16) infra mensem: CReg. 17) add.: canonicos: Cb 18) dlferrat: OHM.

Cap. XXXIV. 1) Restitutio ex Reg. Brege. VI, 89.; Comp. III. e. 7. h. t. (2, 12.) 2) ley.: Dnnelmen: Reg. 3) et: deest: FO; — Potthast no. 1941. 4) ley.: Meneveia: Cayh Rey. 5) proposuisset: CReg. 6) per proo.: Cab

7) nomen in Codd. corrupt. est 8) Id. vel sec.: Cah 9) quos archiepiscopus duxerit producendos in Anglia, et gnoe archidiaconus voluerit producer: CReg. 10) vol: deest: FOHLMLNCag Reg. 11) per: deest: Cg Reg. 12) test. mas.: add. a Raym. 13) per proc.: Cbc 14) per reep.: Cggh Cont. Böhm. 15) iustitiam: Rey.

Cap. XXXV. 1) Restitutio ex Reg. Brege. VI, 177.; Alan. 3. (2, 10.); Comp. III. c. 8. h. t. (2, 12.) 2) Bolen.: FN; Bolenit.: IX; Bolevic.: LbM; Bolent.: Cdeffq; Bolet.: Ca; Bolleroro: Cñ; Bulent.: Ch; Belent.: T 3) Corellis: Cb; Torc.: T; — priori de Boeltum et I. rectori eccl. de Goillis al. Toillis: Reg. — Potthast no. 2030. 4) reeepimus: Ch; accep.: ... verum ex parte: deest: T 5) Soreis: Ac; Sureie: Abcdef 6) Eetan: C 7) et W.: Cae 8) Archi: Ca; Archis: Cb 9) prius: add. a Imym. 10) hace: add. a Raym. 11) a parte milit.: Cb 12) futee: Reg. 13) Belet: Cabey Rey. 14) acceperit: CReg. 15) Archis: C 16) consequenti: Ch 17) feet.: deest: Cb 18) praestitit: FBLNCag Reg. 19) dictus: Cbe 20) postulavit: add.

saepe⁴¹ dictae mulieris exstitit replicatum, quod eo tempore, nec non et ante, quo²² testes dicti militis dixerant²³ eum cum alia²⁴ matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eboracensi provincia²⁵ commoratus; quum testes ipsi²⁶ dicerent, hoc longe extra dictam²⁷ provinciam actum esse²⁸, determinantes tempus et locum; quod²⁹ per testes idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex adverso responsum, quod, quum attestaciones s³⁰ iam³² essent hinc inde solenniter publicatae, locus productioni testium iam non erat. Quia igitur dubitatis, utrum post publicationem attestacionum super illo articulo deberent testes s³¹ admitti, nos inquisitioni vestrae auctoritate³⁵ praesentium respondemus, testes s³⁶ mulieris ad probandum illum articulum admitte-
[Dat. VIII. Kal. Dec. 1203.]

CAP. XXXVII

Indulgenda est in canea gnarta productio teetinn patita cnm solennitate legam, ouaaa legitima non refragante; alias legitime appellatur.

Idem Priori sancti Victoris2.

Significaverunt nobis per literas suas³ venerabais frater noster Silvanectensis episcopus, et dilecti filii I. abbas S. Victoris Parisiensis et F. Aurelianensis decanus, quod, Quum causa, quae vertitur inter abbatem et monachos sancti Dionysii ex una parte, ac abbatissam et moniales de Forcellis⁴ ex altera tam super proprietate⁵ quam super⁶ possessione prioratus de Argentolio⁷ iudicibus⁸ a nobis commissa fuisset, et moniales super causa proprietatis prius litem ingressae testes produxissent⁹ in illa, postmodum possessionis iudicium suspenso petitorio intenterant, quod eis de iure licere ipsi de prudentium consilio per interlocutoriam sententiam declararunt. Unde quum in causa possessionis, quam moniales petebant, ea vulelicet ratione, quod illae, quibus ipsae successerant, inde fuerant violenter eiectae, testes fuerunt¹⁰ ab utraque parte producti, et eousque eral processum, ut publicano iam fien deberet, j-petebant moniales praedictae, deposiciones testium in causa possessionis tantummodo publican; sed contradicebant monachi, allegantes, quod, sicut causa proprietatis fuerat prius coepta, ita debebat accipere prius finem, vel salte-in tara super petitorio quam super possessorio testes simul publican debebant. Ipsi yero, auditis bine inde propositis, quum super hoc vellent interloqui habito¹¹ consilio sapientum, monachi adiecerunt, quod .super causa proprietatis renunciaverant productioni testium moniales. Quod quum pars adversa negaret, et inter partes quasi dubaum verteretur, interlocuti fuerunt¹², quod attestaciones in possessorio publicarent, et super renunczatione monialium probationes monachorum audirent; sed ab hac interlocutoria monachi ad nostram audientiam appellarunt. Ipsi autem diem alteram partibus praefigentes, ut deliberarent, an deberent huiusmodi appellationi deferre, convocatis prudentibus de ipsorum consilio, sententiam suam mznime reprobantes, parti monachorum audientiam indulserunt, si forte rationem aliquam allegarent ad retractandam sententiam praedictam inefzcacem; qui tandem post appellationes¹³ suas appellationi prius factae fortiter insisterant. [Quia yero vjx poterant assessores Parisius invenire, quin dicerentur esse suspecti, quamvis pars monialium tandem diceret, quod, quemcunque tres insimul evocarent, illum non haberent ullo modo suspectum, ipsi lamen, considerantes arduitate negotii, haec nobis intimanda duxerunt, partibus iniungentes, ut in festo S. Lucae Evangelistae proximo tunc futuro nostro se conspectui cum huiusmodi literis praesentarent. Quum autem literis ipsis hanc seriem continentibus praefati abbas S. Victoris et decanus Aurelianensis sua pariter appendissent sigilla, iam dictus Silvanectensis episcopus suum distulit sigillum apponere pro eo, quod monachi S. Dionysii querebantur, quaedam omissa fuisse, quae fuerant apponenda. Unde partibus revocatis diem in crastino S. Remigii praefixerunt, monachis firmiter asserentibus, quod moniales in causa proprietatis tres testium productiones habuerant, et in eisdem fuerat iam conclusum, ita, quod in producendis testibus super causa proprietatis eas non erant ulterius

auditori, ac super bis probationes legitimas offerebant; sed haec omnia para adversa negabat. Verum, quum propter hoc tam abbatissa pro parte sua, quum magister Thomas pro parte abbatis et monachorum circa octavas B. Martini, quae, fuerant pro termino partibus assignatae nostro se conspectui praesentandi, ad nostram praesentiam accessissent, et nos eis in consistorio nostro plenam audientiam dedissemus, idem magister adiecit, quod saepe fuit ex parte abbatis el monachorum a delegatis iudicibz postulatam, ut in causa possessionis quartam eis productionem concederent cum solennitate legali, quam quum eis penitus denegarent contra legitimas sanctiones, ipsz, sentientes se iniuste gravat, post interlocutoriam de publicandis testibus in possessorio promulgatam protinus ad nostram audientiam appellarunt, quod ex testimonio quarundam specialium literarum praedicti Silvanectensis episcopi nitebantur ostendere, inter multa scribenti, s, quod ira additione illa, quae in revocatione partium primis literis facta fuit, petebant monachi clausulam illam apponi, scilicet, quod adhuc restabat eis super possessorio iudicio quarta productio solennitate iuris adhibita, et super hoc probationes necessarias offerebant, idemque magister assertionem suam promittebat se legitimis testibus probaturum. Abbatissa vero relationi trium delegatorum innitens, et quibusdam eorum literis continentibus, quod diem tertiam post Purificationem B. Mariae ad publicationem testium assignaverant, super possessione a parte productorum utraque, quod ab eodem magistro fuerat superadditum, assererat penitus esse falsum. Nos zgitur, his et aliis diligenter auditis, quae fuerunt 14 hinc inde proposita, de communi fratrum nostrorum consilio discretioni vestrae per apostolica scripta Mandamus, quatenus, Parisius 15 convenientes in unum, si per legitimis vobis probationes constiterit, abbatem et monachos quartam productionem testium cum iuris solennitate super possessorio petivisse, seque¹⁶ propter hoc infra decem dies post interlocutoriam sententiam appellasse, nisi forte iudices quartam productionem negaverint pro eo, quod voluerint effrenatam multitudinem testium refrrenare, vos praefatos abbatem et monachos ad quartam productionem testium adhibita solennitate legali admittatis 17 eosdem 18, ipsos 19, si 20 in probatione defecerint, in expensis legitimis²¹ condemnantes. Et nisi adeo sit in petitorio iam processum, ut plene possit de proprietate liquere, vos causam possessionis, ad quam de iuns beneficio abbatissa et moniales habuere²² recursum, primitus terminetis, in causa proprietatis postmodum legitime processuri; alioquin quaestionem terminetis simul utramque. [Illos yero etc. Dat. Kal. Febr. Ao. VIII. 1206.]

CAP. XXXVII.1

Diligenter ezaminandi ennt testes, et pnniendi gni eos impedifunt; et ipsorum testium multitudo est per indicem refrrenanda.

Idem Epis copo Placentino2.

Quum causam, quae inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Ravennatensem ac dilectos filios commune Faventiae 3* +stper villa Luci et S. Politi⁴, et castro Aureoli⁵ et eorum districtu, honore ac iurisdictione noscitur agitari, diversis iudicibus fuisse⁶ [a nobis commissa, quia per eorum aliquos fine debito non potuit terminari, nos imponere volentes liti jnem, venerabili fratri nostro Feretrano episcopo et dilecto filio abbati de Galiata per nostras tandem literas dedimus in praecipis, ut, non obstantibus commissionibus hactenus impetratis, omnique occasione ac exceptione cessantibus, trium mensium spatium partibus assignarent, infra quod universos testes producerent, quos, super hac causa ducerent producendos, el diligenter examinatis eisdem, attestacionibusque fadeliter redactis in scriptis, si de partium procederet voluntate, causam ipsam mediante iustitia terminarent; alioquin attestaciones cum znstrumentis el alias rationibus ad nostram praesentiam remittentes, praefegerent partibus ternzinunz competentem, quo se nostro conspectui praesentarent sententiam recepturae. Quum igitur delegat praedicti minime processissent etc. (cf. c. 6. de iur. cal. II. 7.)] Quia⁷

Tit. XX. Cap. XXXV. 21) supra: Cbc 22) gnam: Cb 23) dixerunt: CbhF Reg.; dixerint: Cag 24) eo prius: T 25) civitate: T 26) ipsi: deest: T 27) praedictam: T 28) exstistiase ac tata cese: C 29) quod «tara: T 30) propositam: T 31) add.: viri: T 32) iam: deest: Reg. 93) dnbastis: L Reg. 34) test.: deest: T 35) insinnatione: Caggh; add.: vel Insinnatione: Cb 86) quod test... sunt admittendi: C Reg.

Cap. XXXVI. 1) Reatitutum ex Reg. Bregas. VIII, 210.; Atan. 2. (2, 4.); Comp. III. c. 9. h. i. (2, 12.) 2) prioris S. Victoris Parleieneis, Symoni (add.: et mag. T) euccentori Silvanectensi, et mag. G. de Languet (Langotune); 2) theologo, Parisina commoranti: T Reg. — Potthast no. 2674. 3) ellas ... Nos Igitur: deest: T 4) Fotel: Cacef; lag.: Footel: Cb Reg. 5) causa pro-

prietatis: Cae 6) snp.: deest: FgEMNCael Reg. 7) 77rgent.: Cae 8) sibi: C Reg. 9) produxerint: Ch 10) fuissent: C Reg. 11) add.: super hoc: O 12) fuerant: C 13) allegationes: Cbc 14) fuerant: C 15) Pav. ... jun.: deest: T 16) et: FGHIX 17) admitt. ... ips.: deest: T 18) eosd.: deest: C Reg. 19) eos: MC Reg. 20) etsi: T 21) expensas legitimas: 82 Reg. 22) habere: al 23) obtestamur antena etc.: T.

Cap. XXXVII. 1) Restitutum ex Reg. Brequ. IX, 109.; Comp. NI. e. 10. h. 1. (2, 12.) 2) Potthast no. 2824. 3) Faventinum: GH; — cf. supra de prob. (2, 19.) 4) Ponti: Cabed; Potiti: Cef 5) Arcoli: Cae 6) fuiss. duximus committendam, nec potniset per eorum albinos terminari et infra: C 7) procuratoribus deinde utriusque partibus comparentibus, cortan nobis inramentum de calumnia fecimus ubicunque praestari quia: C.

vero utrique parti nimis existeret onerosum, ut testes producerent⁸ coram nobis, fraternitati tuae, de qualem fiduciam obtinemus, per apostolica scripta [praecipiendo] mandamus, quatenus infra tres menses post receptionem praesentium recipias appellationem remota testes, quos utraque pars tam super principali negotio quam in personas testium duxerit¹⁰ producendos, ac eos diligenter examinare procurares¹¹, et de singulis circumstantiis prudenter inquirens, de causis videlicet, personis¹², loco¹³, tempore, visu¹⁴, auditu, scientia, credulitate¹⁵, fama et certitudine, cuncta plene ac curiose conscribas, et ea nobis fideliter sub tuo sigillo transmittas, iniungens partibus, ut ad praesentiam nostram veniant sic instructae, quatenus attestationibus publicatis et instrumentis exhibitis, posquam sufficienter fuerit allegatum, iustam a nobis sententiam Domino auctore reportent. Testes autem etc. Quod si forte Faventini vel alii eos, quos dictus archiepiscopus ad perhibendum testimonium veritati¹⁰ duxerit producendos, praesumpserint impedire, tu ipsos ab huiusmodi praesumptione cessare monitione praemissa per certuram ecclesiasticam appellationem remota compellas. Volentes autem effrenatam multitudinem testium refrenari, volumus¹⁷, ut hinc inde quadragenarium numerum testium excedere non permittas, et videlicet, ut, si Faventini testium depositiones ratas habere voluerint, quae a venerabili fratre nostro Ferrariensi episcopo et abbate Pompon. receptae fuerint¹³*, testes ipsi computentur in 20 numero praelibato; alioquin, quum attestationes ipsae sint clausae, iidem testes, si necesse fuerit, iterato producantur. [Dat. Ferentini X. Kal. Iul. A.o. IX. i.206.]

CAP. XXXVIII.

Attestationes receptae in summario fidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarum publicatione non obstante iidem vel alii testes super eisdem capitulis recipi possunt.

Idem de Novo Fonte 2 et Casae Dei Abbatibus 3.

Veniens ad apostolicam sedem dilectas filias G. de G. archidiaconus Claremontensis 5* nobis humiliter supplicavit, ut sententiam per venerabilem fratrem nostrum Lemovicensem episcopum super decanatu Claremontensis ecclesiae pro eo rationabiliter latam, quae iam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandam. Quum autem dilecti filii abbas et G. Dalmas 6 [canonice] Claremontensis procuratores dilectorum filiorum capituli Claremontensis in nostra essent praesentia constituti 7* nobis proposuerint sententiam illam contra iustitiam, et post appellationem ad nos legitime interpositam promulgatam [et ideo idem archidiaconus in petitione sua non erat aliquatenus audiendus. Idem vero archidiaconus proposuit ex adverso, quod dicti abbas et canonici tanquam procuratores recipi non debeant, quum tam ipsi, quam illi, pro quibus venerant, excommunicationis essent vinculo innodati, quia praedictus episcopus omnes illos excommunicationis vinculo innodarat, qui sententiae per cuna pro memorato archidiacono latae se ducerent opponendos, et, quum super hoc fuisset aliquamdiu litigatum, tandem ad cautelam procuratores absolvi fecimus antedictos. Postmodum vero, quum idem abbas et canonicus vellent agere contra illum, ipse archidiaconus nec sic eos ut procuratores admittere voluit pro eo, quod illorum se procuratores gerebant, qui adhuc erant excommunicationis vinculo innodati, et ideo pro eis in iure non poterant experiri,] et 9 idem archidiaconus ipsos tanquam procuratores admittere noluerit¹⁰, vel dictis eorum aliquatenus respondere, dilectus filius P. 11 subdiaconus noster basilicae principis Apostolorum canonicus se ipsi 12 opposuit ex adverso, asserens, se canonicus fuisse in decanatu Claremontensem 13 electum, propter quod dictus archidiaconus in sua petitione non erat aliquatenus audiendus, quia decanatus ipse non ad illum, sed ad se potius pertinebat. t[Ad quod mentoratus archi-

diaconus replicabat, quod donec sententia lata pro ipso plenaria foret executioni mandata, praedictus P. ad impediendam executionem sententiae non debebat audiri. Ad hoc dictus P. respondebat, sententiam pro ipso archidiacono a praedicto episcopo latam nullum sibi praeiudicium generare, quum res inter alios acta non praeiudicet aliis secrodictum legitimis sanctiones.] Quum igitur 14 super his aliquamdiu disceptassent, interlocuti fuimus, ut dictus P., si posset, in continentem suam intentionem fundaret. Qui quum 15 ad suam intentionem fundandam super hoc 16 testes et instrumenta produxerit 17, super quibus, quum utrimque fuisset aliquamdiu disputatum, nos interloquendo pronuntiavimus, quoniam per ea, quae fuerant ostensa, constabat, quod sua 16 intererat, ut idem P. se posset opponere 13 archidiacono memorato. Lite 20 igitur in eos tam super electione, quam super sententia legitime contestata, quaesitum fuit ab ipso 21 archidiacono coram nobis, utrum attestationes prius exhibitae in articulo supradicto in 22 hoc iudicio vellet admittere, qui praehabita deliberatione respondit, quod vellet, dummodo posset, obicere tam in personas testium quam in dicta. Quo audito pars adversa respondit, quod attestationibus illis in hoc iudicio uti volebat, quum non super principali negotio, sed super articulo incidenti fuissent lite non contestata receptae. Unde super toto negotio alios volebat testes producere vel eosdem 23. Pars autem respondit adversa, quod, quum testes illi tam super sententia quam super electione dixissent, et eorum attestationes fuissent in iudicio publicatae, non licebat eidem, postquam testificata didicerat, super eisdem articulis alios 24* testes producere, praesertim quum in hoc 25 ipso iudicio attestationibus illis usus fuisset subdiaconus praelibatus 26. Nos igitur, auditis quae fecerunt hinc inde proposita, iustitia pronuntiavimus exigente, quod testes essent recipiendi super toto negotio, quos utraque pars duceret producendos. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus, receptis testibus, et rationibus partium intellectis 27, causam ipsam tam super principali 28 quam etiam 29 incidenti, sublato cuiuslibet contentiōis et a per/adonis obstaculo, fine canonico terminetis 30 facientes [quod decreveritis firmiter observari. I] Quia vero quae in capitulo aguntur non facile possunt nisi per canonicos ipsos probari, volumus et mandamus, ut 31 ad cautelam absolvas eosdem, ut vocati ad testimonium libere valeant pro utraque 32 parte testari 33. [Testes etc. Dat. Lat. IV. Id. Iul. A.o. VII. 1204.]

CAP. XXXIX. 1

Religiosi etiam ad testificandum non admittuntur absque iuramento, nisi a partibus remittatur.

Idem Bisuntino Archiepiscopo 2.

Tuis quaestionibus [El infra: cf. c. 23. de praeb. III. 5.] Monachi vero de suis fratribus ac converses testes in causis propriis producere absque iuramenti exhibitione non possunt, nisi forte 3* a parte remittatur adversa. [Religiosi quoque etc. Dat. Lat. XI. Kal. Apr. A.o. I. 1208.]

CAP. XL. 1

Delegatus necessarius in testem removetur a indicando, et alius subrogatur.

Idem Attrebatensi Episcopo et Dedimenes. 2 et Ursicampi 3 Abbatibus.

Dilecto filio Ariensi 4 praeposito nobis innotuit exponente, quod, quum causam, quae inter ipsum et nobilem mulierem comitissam Flandrensem super donatione sex praebendarum sacerdotalium agitur, vobis, frater episcope ac fili abbas Dedimenes. 5, nec non et dilecto filio Attrebatensi decano duxerimus 6 committendam, idem praepositus citra 7 litis contestationem 8 proposuit coram vobis,

T it. XX. Cap. XXXVII. 8) produceret: Lea 9) personis: C 10) duxerint: CL 11) procuratis: Cae 12) pers.: deest: FHIKM; et de pers.: GCa; de pers.: Ncbegh 13) loco et temp.: GC 14) visa et aud.: C 15) et cred.: C 16) veritatis: Cae 17) praecipiendo mandamus, quatenus: CReg. 18) leg.: Pomposiano: Cabdef Reg. 19) fuerunt: FG Reg. 20) in: deest: Ch.

Cap. XXXVIII. 1) Restitutum ex Reg. B'equ. VII. 117.; Alan. 8. (2, 10.); Comp. III. c. 11. h. t. (2, 12.) 2) inscr. deest: Rey.; leg.: novem fontium 3) add.: in Claremontensi dioecesi constituit: C; - Polthast no. 2270. 4) Gro: Ca; Gnos: Cd; Gros: Cef 5) Claremont.: CC Reg. per totum 6) nomen iux Codd. corruptum est 7) aonat.: exstat: G 8) proposuerunt: G; proponere curaverunt, quod sententia illa... fuerat promulgata: C Reg. 9) Quumque: ib. 10) nollet: ib. 11) Parentis: ib. 12) ipsum: ib. 13) ecclesiae Claremont.: Cabo 14) Quum super: F; Quumque super: Cb Reg. 15) qui demum: CReg. 16) sup. h.: add. a Ragn. 17) produxit: C Reg. 18) sul: Reg. 19) se opponeret: ib. 20) initium canonis ap. dia. 21) ipso: deest: M2 22) in: deest: Ch; 23) val filios vel alios

volebat (nollent: Cg) test. prod.: CT Reg. 24) al.: deest: FGHKLdMN 25) hoc: deest: T 26) pare eadem attestationibus illis (in hoc: Cb) usa fuisset: CT Reg. 27) instrumentis inspectis et confessionibus et allegationibus diligenter auditis: ib. 28) add.: negotio: LaM 29) super: NChT 30) finis canonis: 2 31) quatenus: C 32) utralibet: Cb Reg. 33) testificari: GN.

Cap. XXXIX. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XI. 46.; Comp. III. c. 12. h. l. (2, 12.) 2) Polthast no. 3342. 3) forsitan: GHKCa.

Cap. XL. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XI. 255.; Comp. III. c. 13. h. t. (2, 12.) 2) Dure.: Ca; Dedumis: Cb; Declun.: Cc; de Dnn.: Ch; De Dumens.: Cg; Atreb. ep. El du Dunis et Ursicampi abbatibus, Morinensis et Novimensis dioecesium: Reg. - Polthast no. 3655. 3) Iussu Campi: Cae 4) Ar.: F; Attrebatensi: ICh; Atten.: Cae; Amensi: Ab; Arcen.: Cg 5) abbat Eduensi: F; Dedun.: I; leg.: Dunis: Reg. - in Codd. nom. corrupt. El 6) dinamos: Cae 7) circo: Cb 8) item contestatam: LaM.

quod testimonium *ipsius* decani sibi necessarium erat in causa praedicta, quum de iure suo non nisi per ipsum et alium unicum tantum testem facere fidem posset. Unde postulavit *instanter*, ut⁹ in causa ipsa eo procederetur excluso, vel supersederetur negotio, quousque *nos* substituere-
mus alium loco eius; vos autem petitionem eius in *hoc* admittere recusastis, quin immo post appellationem, *quam ad nos ipse propter hoc et alia*¹⁰ *interposuit*, a¹¹ praebendarum ipsarum donatione suspendistis eundem. Ne igitur ob *huiusmodi* testis defectum eius¹² iustitia valeat deperire, te, *fili* abbas Ursicampi, loco ipsius¹³ duximus subrogandum *per apostolica scripta* mandantes¹⁴, quatenus, si est ita¹⁵, *praelibata* suspensione praepositi relaxata, in¹⁶ causa *ipsa* iuxta prioris mandati tenorem ratione praevia procedatis. [*Quod si non omnes etc. Dat. Lat. XIV. Kal. Mart. A.o. XI. 1209.*]

CAP. XLI.1

Ne probationis copia pereat, citato adversario recipiuntur et publicantur testes, quos reus induxit.

Idem Iudici Sabinensi².

Significavit nobis *dilectas filius* [B.] presbyter sancti N.³ Sabinensis dioecesis⁴, quod fundatores eiusdem ecclesiae liberam eam esse volentes, fundationis tempore se⁵ in ea nihil iuris *penitus* retinere dixerunt⁶. Unde timens, ne processu temporis Iprobationis copia valeat deperire, provideri *sibi* super hoc idem presbyter postulavit. Quocirca *praesentivaz* tibi *auctoritate* mandamus, quatenus testes idoneos, quos ipse⁷ super hoc *tibi* duxerit producendos⁸, examines diligenter, et⁹ eorum dicta in publica¹⁰ redigill facias monumenta¹², denunciando fundatoribus ante dictis vel eorum heredibus, ut receptioni testimonii, si velint¹³, intersint, et super denunciatione sic facta confici facias publicum instrumentum. [*Dat. Lat. Id. April. A.o. XII. 1209.*]

CAP. XLII.1

SI materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quod subiicitur necessitati probandi, possunt testes etiam antiqui publicatis attestationibus produci.

Idem Episcopo et Archidiacono Beneventanis²•.

Quum causa³, quae inter oeconomum monasterii sancti Martini de Monte (Et *infra*: cf. c. 6. de empt. III. 17.) Quum igitur abbas et fratres eiusdem loci probare *per testes*⁴ intendunt, quanti pretii venditionis tempore possessiones praedictae fuere, *praesentium vobis auctoritate* mandamus, quatenus *infra* *trizwn nzensiznt spatium* recipiatis⁵ *appellatione remota* testes, quos alterutra partium super hoc⁶ duxerit producendos, *t audiat causara et, eandem remittentes ad nos suffzcienter instructam, praefigatis partibus terminunz competentem, in quo nostro se conspectui repraesentent sententiam recepturae*. Si yero pars monasterii ad hunc *probandum* articulum eosdem testes produxerit, quos ad alium probandum produxit, vos nihilominus⁷ eos recipere procuretis, quoniam aliud est probasse deceptionis excessum, et aliud probare quantitatem valoris.

CAP. XLIII. 1

Recipiuntur et publicantur testes, qui interfuerunt sententiae, ubi per scripturam de sententia non apparet.

Idem².

Albericus miles nobis insinuare curavit, quod, quum olim inter ipsum et C. mulierem Ravennatensem³ coram capitulo Ravennatensi⁴ matrimonii quaestio verteretur, tandem *exigente iustitia* lata fuit divortii sententia inter eos. Postea yero dictus miles *duas diversis temporibus legitime sibi*

*copulavit uxores, et filias ex eisdem suscepit, et timens, sibi et filiis*⁵, quos⁶ de legitima uxore suscepit, ex eo posse praedictum generari⁷, quod in scriptis redacta non fuit sententia memorata, *nobis humiliter supplicavit, ut, super hac paterna sili sollicitudine praecaventis*⁹, testes, qui sententiae interfuerunt praedictae¹⁰, recipi faceremus. *Quoniam igitur iusta petentibus favorem nos decet benevolum impertiri*. Ideoque¹¹ mandamus, quatenus testes curetis recipere ante dictos, depositiones ipsorum¹² in scripturam publicam redigi facientes¹³.

CAP. XLIV.1

Publicatio attestationibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directe contrario, qui prius fuerunt producti in indicio summario seu extra iudicium. H. d. secundum notabiliorum intellectum, non ponendo aliquam specialitatem in causa matrimonial¹. Et tunc exponere textura in fin. ibi, in hoc casu; scilicet quum testes alias producti repro-
ducantur. Panorm.

Idem Belvacensi Episcopo².

Quum in tua dioecesi: (Et *infra*: [c. f. c. 3o. de decimis III. 30.] Utrum autem, si accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor³ testes inter iam coniunctos parentela probaretur⁴, per depositiones eorumdem posteriorum testimonium derogetur fidei undecim⁵ vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore ac praestantiores meritis ante contractum matrimoniolum in contrarium iuraverant⁶, distinguendo personas et gradus, a quibus directe hi, de quorum copula agitur, descenderunt, an primi posterioribus praeferrantur, non immerito quaeri posset. Quanquam autem⁷ ad aliud et ob aliud iuraverint⁸ tam⁹ illi quam isti, tamen, si in¹⁰ secundo iudicio priores personae iuratae¹¹ deponerent illa eadem, quae primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia praevaleant, nec eo possent praetextu repelli, quod partes testificata didicerant¹², quum talis exceptio locum non habeat in hoc casu. [*Dat. Lat. IV. Kal. Nov. Pont. nostr. A.o. XV. 1212.*]

CAP. XLV.1

Excommunicari possunt qui partem impediunt *in* testibus producendis et denunciandi sunt testes non teneri iuramento de veritate non dicenda. Et si consanguinei impediunt testes actoris de veritate non dicenda, puniuntur reus, de cujus voluntate hoc fieri praesumitur.

Idem².

Constitutis in praesentia nostra *venerabili fiatre nostro* [A]lferio archiepiscopo et dilecto filio M. canonico Surrentianis³, dum⁴ ipse⁵ [accusationis concepto libello] illum⁶ de simoniae crimine deferret⁷ [asserens nihilominus eum crimini laesae maiestatis obnoxium eo, quod, ut dicebat, *codeas archiepiscopo raachinante Surrentina civitas a regia fidelitate recessit, et reprobo iuravit Othoni, ac ipsum archiepiscopum excommunicatunz celebrasse divina, quino post talem machinacionem, per quanto noachnatores huiusmodi latam a sede apostolica excommunicationis sententiam incurrerunt, divina praestempseril celebrare, archiepiscopus, antequam describendi libellum flieri sibi copiarum postulare, in personam accusatoris, quod esset inimicus et conspirator, excepto, allegans interdicens eum aditum accusandi, quum secundum instituta canonica inimici et conspiratores in nullis debeant accusationem admitti. Ad quod pars adversa respondeat, quod, quum tanta sit laesae simoniaca pravitatis, ut servi adversos dominos et criminosi quilibet adnoittantur, et in prodendo crimine laesae maiestatis socias etiam initae actionis non solaza auditur, quin immo praemio et honore donatur, super praemissis exceptiones huiusmodi accusationezn elidere non valebant, praesertim quum publicae libertatis intersit, ne crinitina remaneant impunita. Fuit autem ad haec ex adverso responsum, quod, qual in decreto Anacleti¹ Papae*

Tit. XX. Cap. XL. 9) vel (deest: Cb) vos (deest: Cac) duo in causa illo (eo: Cc; de causa illa: Ob) procederetis (cognosceretis: Cb) excluso (praedicto et decano excl.: Cb) vel supersederetis negotio, quondusque . . . substitui mandare: CReg. 10) add.: causa: Cb 11) ad donationem: ib. 12) Mina: MN; praepositi memorat: CReg. 13) illius: P0111; praenominati decani: CReg. 14) add.: vobis: Cb 15) praemissis veritas suffragatur: CReg. 16) in . . . ipsa: deest: Cb.
Cap. XLI. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XII. 22.; Comp. III. c. 14. h. t. (2, 14.) 2) Sabinae: Caggh; Ioanni de Dominico Iudici Sabinensi: Rey. - Potthast no. 3704. 3) Nicolai: FOHSLCbegh Reg. 4) diacon. Sab.: Ch 5) sibi: Cb; deest: MCy 6) duxerunt: Cb 7) dictus proabyter: OReg. 8) praesontandos: Codd. coll. o. CReg. 9) et: deest: Cae 10) publico: CL 11) reduci: Cegh Rey. 12) monumenta: FOHIXCaggh Reg. 13) voluerint: Ch.
Cap. XLII. 1) Restitutum ex Comp. III. c. 2. de empl. (3, 14.) 2) Urberetan.: F; Urbeuet.: I; Idem: 11; Urbeneventan.: M; Urbet.: Cy; Urbivoter.: Ch; Urbeten.: Cad; Libet: Cc; leg.: Urbevetan.: LNCb (urvioto.) - ser. ao. 1207. - Potthast no. 3231. 3) causara: FOHIMN 4) p. test.: malo

omisit pichi. 5) recipientes: C 6) s. hoc: add. a Rayo.: 7) nibilominus (vos: deest) producere valeat et coa: Cb.

Cap. XLIII. 1) Restitutum ex Comp. IV. c. 2. h. t. (2, 7.) 2) 1197-1216. -- ap. Potthast non invenimus 3) Ravennatem: Dbc 4) Ravennati: FDbe 5) ne filiis suis (sibi vel fil. suis: Dbc) . . . posset: D 6) quos . . . susc.: add. a Rayen. 7) generare: Db 8) fuerit: LaDf 9) add.: providentes vel: Db 10) praedicti: Df; atirl.: praedictos: Db 11) Ideoque: add. a Raym. 12) eorum: LaDf 13) et . . . faciat: D.

Cap. XLIV. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XV 184.; Comp. IV. e. 3. h. t. (2, 7.) 2) Potthast no. 4614. 3) por gnat.: Ollf/Ab 4) probetur: FOHLKLD 5) sex: Reg. 6) iuraverunt: ND 7) aut.: deest: Dubcf Reg. 8) iurav. vel iuramentum: Db; iuraverunt: Df 9) tanj: deest: FOHIXatND Rey. 10) in: deest: Dh 11) iurare: Dfg 12) didicerint: La Rey.; didicerunt: D.

Cap. XLV. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XVI. 139.; Comp. IV. c. 4. h. t. (2, 7.) 2) Neapolitano archiep.: Reg. - d'othast no. 4844. 3) Surrentino: F; Surrentinis: N; ley.: Surrentinis: Dh Rey. 4) quum: N; tandem dual: N; ut dum: Df 5) ipse: deest: D 6) eundem M. do crim.: D; dual idem M. aco. cono. lib. eundem archloptiscopum etc.: Rey. 7) c. 2. C.111. 115. 1.

caveatur expresse, accusatores **esse non** posse qui ante hesternum diem aut nudius tertius inimici fuerunt, ne iratū nocere cupiant vel laesi ulcisci, el inogensus accusatorum quaeratur affectus et non sospeches, ac constitutio Callisti 8 Papae generaliter interdicat conspiratores in alicuius accusationem admitti, nec in aliquo canana sil expressum, quod inimicus ac conspirator in exceptis criminibus audiatur, ne quod sanctorum Patrum documento sancitum non est superstitionis adinventionibus attentetur, circa promissa prohibitioni standum est generat, praesertim secundum aequitatem canonicam, quae viam non debet malignitatibus aperire. Inter haec autem de causis inimicitiarum et conspirationis archiepiscopus interrogatus respondit, quod memoratus M. ipsi episcopo, el quum in archidiaconum, et quum in archiepiscopum fuit assumptus, se opposuit adversarium manifestum. Praeterea quum quidam Neapolitanus fuisset in mortem fratris archiepiscopi machinatus, et per amicos ipsius eiceretur de propria civitate, quidam magnates, quos dictus Neapolitanus consanguinitatis linea contingebat, eiectionem illius ad iniuriam reputantes, eundem inducere Matthaeum, ut cum quibusdam aliis in damnationem ipsius archiepiscopi coniuraret. Porro priorem causam non duximus admittendam, maxime quum reconciliatio fuerit subsecuta, prout ex narratione ipsius archiepiscopi notatur. Super alia vero, quam infraciabatur 111., fuit pro ipsius parte propositum, quod non esi interdicta subiectis omnis coniuratio in praelatum, quia, quum secundum decretum Gelasii9 Papae quisquam clericorum confidere non debeat offerre apostolicae se in murmur, si in iis, quae sequenda salubriter apostolica deprorsupit auctoritas, episcopum videri excedentem, et non protinus ad aures Roznara Pontificio deferre curaverit, in pestilentem praelatum non immerito possunt conjurare subiecti, exemplo 10 quadraginta episcoporum Illyrici ac Graeciae, qui per pro fessaonem in scriptis factanz convenientes in unum, a Tirtztheo, qui per metum imperatoris Anastasii fuerat in Constantinapalitarum assimplus episcopum; discesserunt. Yertzanz assenter archiepiscopo ex fornite malignitatis in eum coniurasse Illathaeunz et hoy se legitime probaturum, ad ultiman consentientibus partibus sic (tarimas providendum, ut archiepiscopus, porrectum libellum accipiens, super obiectis criminibus responderet, reserziata sibi facultate probandi, quod idem M. ex malignitate coniuravit in ipsum. Lzbelli vero conceptio talis erat: „In nanaine Domini Amen. Auno Dorrzirzi millesimo CCXIII. pontificatus donaini Innocentii IIL sum971 Pontificis anuo sexto decimo, mense Octobris, septimo Idus eiusdem. Apud vos, domine Innocenti, Dei gratia summe Pontifex, ego Matthaeus canonicus Surrentinus defero dominum Alferium Surrentinum archiepiscopum lege canonica reune de simonia, quia dico ipsum pron(isse archidiaconatum Surrentinum loaran Ciroleon olim canonico Surrentino, ta consentiret electioni suae in civitate Surrenti, in camera, iuxta iriclinium episcopii, tempore domini Coelestini tertii summi Pontificis, mense Iarzuarii. Item defero eum reum de crimine laesae maiestatis, quia civitas Surrentina recedendo afzdelitate regia iuravit Othoni, ipso hoc procurante, tempore donznni Innocentii tertii summi Pontificis in civitate Surrenti, in palatio suo, mense Maii. El defero eum posimodunz multotiens celebrasse divina in ecclesia Surrentina, quum per sententiam vestranz credam eum ob hoc excommunicationis vinculum incurrisse. Ego dictas 11L profiteor me hunc libellum inscriptionis dedisse." Oblato tandem libello pars archiepiscopi allegavit, quod erat minus legitime in quadam szzi parte conceptus eo, quod non continebatur in ipso, quo anno fuerint crinzina obiecta commissa. Quum enim libelli conceptio continere debeat mensem el ~soles, sub quibus crimen dicitur fuisse commissum, el antiquius consules constituerentur annales, videtur quod ad rzizsi criminis armas exprimi debeat in libello. Frustra etiam mensis iubereffr apponi, si anni, cujas est mensis, non habetur aliqua certitudo. Ad quod pars accusatoris respondit, quod, guau' in forma concipiendi libellum de anuo non inveniat expressum, sisal nec diens, ita nec annus adnzissi criminis debet apponi, ne subomationi testium occasio praebeatur. Nec propter hoc, quod in foro civili debent exprimi consules, licet consules essent antiquitus annui, sequitur, quod certus anuas sit exprinzendu.s, quum idenz consul diversis vicibus et pluribus annis

gerere potuisset officium consulatus; ande per expressionem nominis eius de cerio anno constare non posset. Et quum in denominatione mensis non conste', cuius anni mensis exsistat, non ita per expressionem mensis, sicut et anni, ad subornandum testes occasio posset assumi. His autem et alas hinc inde propositis, quum ad ultimum accusator expresserit archiepiscopum eo auno commisisse simoniae crimen obiectum, quo fuit archiepiscopatum adeptus, promittendo archidiaconatum ecclesiae Surrentinae I. Ciroleon quondam canonico Surrentino, si consentiret in ipsum, ac de tempore, quo praedicta civitas iuravit Othoni, satis manifeste constaret, ad contestationem litis, inficiante archiepiscopo crimina sibi opposita, est processum. Con fessus est lamen, quod, postquam civitas iuravit Othoni, multotiens celebran Productis autem ex parte archiepiscopi quibtesdam (estibas ad probandam exceptionem obiectam cum huiusmodi protestatione M., scilicet quod post publicationem depositionum illorum, si vellet, posset obicere in personas, quia illis archiepiscopus contentus esse nolebat, depositiones ipsorum nzinime publicantes, receptionem testium tam super principali quam super exceptione praedicta de consensu partium fraternitatz tuae duximus committendam, per apostolica tibi scripia mandantes, quatenus testes, quos utraque pars duxerit producendos, diligenter examines, et eorum dicta conscripta fzdeliter ad nos sub tuo conclusa sigillo transmittas, praefagens parlaras terminas compenfentem, quo nostro se conspectui repraesentent.] Ceterum quoniam a principio protestatus est praefatus M., núbiles vinum Simonem Surrentinum germanunz archiepiscopi memoran, et quosdam alias ipsius archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suam potentiam praestitisse, quo minas probationum 11 copiam in nostra praesentia secum haberet 12, quum quosdam induxerint ad iurandum, ne adversus archiepiscopum aliquid dicerent, et alias minis et terroribus a testimonio perhibendo arcere nitantur, nos 13 ex officio nostro super hoc providere volentes, mandamus, ut generaliter feras excommunicationis sententiam in omnes 14, qui impedimentum aliquod ipsi M. 11 praestare praesumpserint in testibus producendis. 111 los autem, quos, ut dictum est, iurasse constiterit, quod contra archiepiscopum nihil dicerent, denuncies iuramento huiusmodi non teneri, [quo minas valeant in hac causa perhibere testimonium veritati.] Si quis autem de consanguineis dicti 14 archiepiscopi aliquem 17 de testibus praesumpserit impedire, quia verisimile non videtur, ut eo invito talia fierent 18, et ob hoc non caretis scrupulo societatis occultae eo, quod, si voluerit, potuerit 20 prohibere, quum secundum legitimas sanctiones iniquum ostendant 21 * se causam 22 fovere, et experiri debeat iudicis auctoritatem elusam, qui defensionis copiam subtrahit 23 adversario, eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, et facias sublato 14 appellationis obstaculo manere suspensum, donec illum fecerit a tali praesumptione cessare. Tu denique etc. Dat. Lat. VIII. Id. .Nov. Pont. nostr. Ao. XVI. 1213.]

CAP. XLVI.1

Qui testificata non didicit, nec renunciavit testibus producendis, super antiquis articulis son capitulis testes etiam alias productos produco potest.

Idem Magdeburgensi Archiepiscopo et Praeposito Seburgensi2.

Constitutis in praesentia nostra procuratore dilectae filiae in Christo A. sororis nobilis viri marchionis Misnensis 3 et nuncio illustris 4 principis Bohemorum, dilectum filiarum nostrum P. Sancti Marcela presbyterum cardinalem concessimus auctiorem, coram quo proposuit procurator nobilis memoratae, quod, quum olim ea significante ad nosiram audientiam pervenisset, quod praedictus 5 princeps eam duxisset legitime in uxorem, el XIV. annis et amplius velut coniugem legitime pertractasset, et fzliis el filiabus susceptis ex ea, Pragensis o episcopus ad petitionem el mandatum eiusdem principis, ipsa volente ad ipsum 7 accedere, ut suas coram eo proponeret actiones, sed 8 a satellitibus eiusdem principis prohibita, qui ei bis vel ter prohibuerunt ingressum, post appellationem

Tit. XX. Cap. XLV. 8) e. 5. C. III. qu. 4. 9) e. 47. C. II. qu. 7. 10) e. 15. C. XVI. qu. 7. 11) probationis: Rey. 12) habuerit: Daggh Reg.; habuit: Dbg; habucrint: Dh 13) add. igitur: La; autem: DL 14) eos: Ddf 15) add.: auctoritate nostra: Dd 16) diet.: deest: Codd. eoll. o. D Rey. 17) aliquos: Rey. 18) faecrent: Dd 19) carere: Dh 20) poterit: Rey. 21) ostendat: Codd. coll. o. D Rey. 22) litem: Rey. 23) subtrahit: 031; subtrahat: N 24) romoto: D.

C a p. XLVI. 1) Restituitur ex Atan. e. 4. (2, 7.); Comp. IV. e. 5. h. t. (2, 7.) — Altera, quo idem cuy. tractatur, epistola (archiep. Magdeburg. et de Burgelim

(ley. vid.: Bürgel) et cellae S. Mariae abb.) acscripta essat ap. Ral. II. 188. — hl libro lamen Ms. Fuldensi (No. 158.), quo antiqua decretalium compitatio cwa- tinetur, ita hui. cap. inscriptionem leyi sonuit Bickellus: Inn. III. Magdeburgensi et Salibergensi (Salisburgensi) archiepiscopis et praeposito S. Crucis: Nades Ciare. exstat: T 2) et ... Seb.: deest: li"LaDb; Seli.: Del; Seb.: De; Seb.: Df; — ser. ao. 1201. — Pothast no. 1376. 3) Mimen.: 01; Misrien.: 11; Missnen.: Dabgh; Misin.: DdT 4) add.: uobilis: Df; nob. et: Dg; nobilie viri marchionis Bohem.: DL 5) dictes: Lb 6) et progenitia: 7) 7) causas: T 8) sed: deest: ib.

huiusmodi acta *sublato appellationis obstaculo* fine debito terminetis; optione *lumen eidem capitulo secundum sanctiones* reservata, ut vel recipiant depositiones eorum, qui supersunt, productionem testium contra eos, vel eas ¹⁰ respuestest consentiant, ut ¹² iidem testes admittantur iterum, salvo *lumen jure*, quod in utroque casu eidem capitulo competit tam in personas testium quam in dicta.

CAP. LLT

Non creditur testi etiam religioso, qui sine iuramento deponit.

Idem Pennensi 2 Episcopo.

Nuper nobis A. presbytero supplicante innotuit ³*, ut, quunt ipse ordinem fratrum Minorum causa probationis⁴ intrasset, *ac exinde, nulla facta professione, infra annum exisset, super hoc providere misericorditer dignaremur, tibi⁵ dedimus in mandatis, ut, si res taliter se haberet, denunciare ipsum ad regularem observantiam non teneri. Dicto ergo presbytero et fratre Ioanne in partibus tuis Minorum fratrum custode cum quibusdam aliis propter hoc in te praesentia constitutis, dictes custos ad probandum, quod idem presbyter professionem fecisset⁶, quosdam ordinis sui testes mcfuxit, qui deposuerunt super hoc, contradicente dicto⁷ presbytero, non iurati. Unde praefatus presbyter assererat, enrama testimonium nullum esse, praedicto replicante custode, quod secunda ordinis sui regulam jurare non poterant, nec debebant, sed eoni⁷²¹ verbis simplicibus in huiusmodi standum eral, quare nobis humiliter supplicasti, ut, quid !genciana sit tibi, te redderenz nostris literis certiorenz. Nos ergo fraternitati tuae breviter Respondernus, quod nullius testimonio, quantumcunque religiosus existat, nisi iuratus deposuerit, in alterius praedictum debet credi. [Dat. Laterani Kal. Illart. 1225.]*

CAP. LIT.'

Diligenter et sigillatim examinandi sunt testes. Supple: etiamsi agitur de cita et miraculis alicuius canonizandi. Abbas.

Idem Corisopitensi 2 et Trecorensi Episcopis.

Venerabili fratre nostro episcopo et dilectis filiis capitulo Corisopitensi³, ac universis abbatibus apud Cistercium in generali capitulo⁴ congregatis, multisque episcopis aliis et religiosis una clari abbate et convento u'on.asterii S. Illauritii Cisterciensis ordinis Corisopitensis diocesis olim nobis insinuantibus, pia memoriae Mauritiunz abbatem praefati monasterii divino munere claris coruscantem miraculis adeo, ut monasterium. 'psum quacumque usuapatione usos, seu pollos quadam anticipatione futtzri VOL 117) ab eius nonaine sortiatur, et humiliter supplicantibus, tal ipsuan annumerari sanctorum catalogo facerenzus, et, quod papeles devota praesumptione, sicut diximus, nene usuapat, seo etian divino instilado aacticipat, illonz appellando sanciona et alisque auctoritate sedis apostolicae venerando, rite tandem iussione apostolica facial ad gloriam Christi et noninis Christiani, nos eorunz rlevotis precibus, in quantum decuit, annuentes, venerabili /i*atri 22ostro episcopo Leon.ciensi⁵ et dilecto filio abbati SClmCti LConis o Corisopitensis dioecesis per ?lastras dedimus literas in. mandatz.s, ut ingeirerent super praedicti viri vita et miraculis diligentissime veritatez, et eam⁷ nobis fideliter intimaren', la, ea plene canzperta, pio s supplicantium desiderio pierdes annuere valeremus. Mena antena episcopis et abbas quandam nobis paginan' transmiserent propriorzzan sigillortm appensione munitan, in qua multa quiclem el magna miracula continentar, facha, et dicitur, a Domino meritis dicti viri; quae licet prmbata per testes iuratos et nominatos in ipsa pagina ia' venieznhor: non lamen apparet per paginacan saepe dictan', quod ipsos testes examiiaverzn sigillafim, et !piad eos super bis, de quibus cuat' testifican, ac corona Circumstaetiis cum ea intarogaverint diligentia, (pule solet el debet ia' estilan receptionibus

Tit. XX. Cap. L. 10) eos: E; oasdem: E' 11) respuant: Eabc (com.: deest) 12) ut testes deponant iterum approbantes: Eia.

Cap. LI. 1) I2estilatuna ex orl.7. ap. Sbm'rticae liarlar. Franciseaaa. I, 21. no. 18.; Comp. V. c. 4. la. t. (2, 12.) 2) Pennensi: I; Peui.: h'; Penestrino: N; Parisien.: La; Parien.: 3f; Penn.: Lb; •lenensi: Isb; Nennensi: Ea; Parmeusi: Ea; Pennensi: orerl. (Cirita di Pcaao) 3) jrm.: deest: Codrl. cotl. o. E orig. 4) add.: intra anuuur: Con t. Iiilmr. 5) nos tibi: Elbiclat. 6) percipisset: Ed 7) dicto: deest: Ea onj.

Cap. LII. 1) Ilestittutu' ex Comp. V. c. 5. h. t. (2, 12.) et 14faaar9a'. Asnal. Cist. IV, 212. 2) Idem (cel. dcan+): Gil; Corosipit. (Crisopitens.: Ea; Crisopitum: Ec — Quireper) et Trecoren. (75eryuier) episcopis et abbati S. Crucis Kemperle (Camparell.: Ed — Temperie) Corosopit. dioec.: E — Potlhast no. 7469. 3) cf. not. 2.— in Codd. suben corraapt. est 4) concilio: FLan 5) Leonensi: Ead 6) S. Lupi: Eh; abbati S. Gingalci (Gingalcei: Eia) de

adhiberi. linde licet humana devotio prompto affectu debeat honorare quos dignatio divinae bonitatis honorat, tutius lamen es•se censuimus hoc differre negotium, quau' in eo sententiam minus considerate pro ferre. Nolentes antena deesse supernae grata:ae muneri, sed adesse, Discretionis vestrae mandamus, quatenus testes, quos abbas et monachi S. Martini⁹ Cisterciensis ordinis super vita et miraculis pia memoriae M. abbatis monasterii supradicti duxerint producendos, examinare sigillatim¹⁰ curetis cum ea diligentia, quae solet et debet in receptione¹¹ testium adhiberi. [Dat. Kal. Sept. 1125.]

CAP. r.III. t

Iterum examinandus est testis, qui obscuro deposuit. Supple tu: ex iudicis officio.

Gregorius IX.

Quum clamor validos contra Acherontinum episcopum²* super simonia et aliis criminibus adscendisset, Melfitensi et Rubensi³ episcopis dedimus in mandatis, ut super his diligenter veritatem inquirerent. (El infra:) Verum quia apertis attestationibus L. et G. super simonia ita deposuere confuse, quod ex dictis eorum non potest veritas declarari: mandamus, quatenus examinetis eos iterum diligenter, et tam eorum quam aliorum, quos receperitis, testificata, sub sigillis vestris nobis fideliter referatis.

CAP. LIV.1

Perseverans in crimine, etiam in civili repellitur a testimonio; emondatur vero, non infamis, admittitur in civili, et etiam criminali mota civiliter. Pallit in perjurio, qui in criminali repellitur.

Idem.

Testimonium eius, cui ab adversa parte opponitur crimen, merito reprobatum in criminali causa, sive civili, si in ipso crimine perseveret²*. Si yero sit et crimine emendatus, et eum non comitetur infamia, non est in causa civili, vel etiam quum de crimine civiliter agitur, praeterquam pro reatu periurii, repellendus. In criminali autem, si in alio iudicio instituta accusatione contra ipsum, de crimine convictus exstitit vel confessus, vel si³* nunc per exceptionem exinde convinctur, aut gravata sit eius opinio, pro eo, quod quandoque fuit tau modo repulsus, quamvis in hoc casu non excluderetur in causa civili, potest a testimonio, licet egerit poenitentiam, removeri.

CAP. LV.1

Quarta productio non est danda eme solennitate legali, de qua hic.

Idem.

Ultra tertiam productionem non debent testes ulterius²* produci in causa, nisi praestito ab eo, qui hoc postulat, iuramento, quod neque per se, neque per alium testificata subtraxerit, vel fuerit percunctatus, nec per dolum aut artem aliquam quartam productionem exposcat; sed quia quos desiderat de novo producere prius habere nequivil.

CAP. LVI.1

Aecusatus criminalitor non admittitur in testem contra alium in causa criminali sua accusatioue pendente, nisi in exceptis criminibus.

Idem.

Non debet quis in criminibus, nisi forsitan in exceptis, ad testificandum admitti pendente accusatione de crimine contra ipsum, quum etiam accusati, nisi prius se probaverint innocentes, ab accusatione ac susceptione ordinum repellantur.

Landeveuech (de lauda Venech: Ea): Ead 7) ea: Ed li,icht. 8) pro: eb. 9) add.: monasterii: GIN; monachi dicti loci super vita et miraculis dicti duxerint (duxorunt: Ec): E 10) ac diligenter, ut moris est, interrogare enrede et depositiones eorum nobis (vobis suo: Ec; deest: Ed) sub sigillis vestris inclusas fideliter transmittatis, ut in ipso negotio cum diligentia et maturitate debita procedamus: E 11) receptionibus: Codd. coll. o. pr. G.

O ap. LIII. 1) 1227-34. — PotUaast. aro. 9600. 2) archiep.: FQKLHIN 3) nomen corrupt. est.

Cap. LIV. 1) 1027-34. — Potlhast ato. 9601. 2) perseverat: FKLIN 3) si: deest: FCIKLIN.

Cap. LV. 1) 1227-34. — Potleast no. 9602. 2) ult.: deest: FQHIKL3L Cap. LVI. 1) 1227-34. — Potlhast no. 9603.

testis perhibere • testimonium veritati, non dubitatur a nobis, quum id tam ius scriptum approbet, quam consuetudo actibus utentium 5 approbata, ut, si ipsum constiterit odio vel gratia veritatem suppressimere, seu timore, cogendus sil, ut quod verum est penitus fateatur.

CAP. VII.1

Testes eynodalis, qui coram ordinario super matrimonio depoanit, non compellitur Jurare super eo coram delegato; hoc primo. Propter auferentem infamiam a testimonio repellitur; hoc secundo. Poteat temen, el erraverit, in continenti, non ex intervallo, dictum eum corrigere. Hoc tertio.

Coelestinus III.2

Praeterea si testes publici, quos tua civitas nuncupat synodales, super causa matrimonii 3 coram te vel tuo capitulo semel testimonium reddiderint 4, non debent compelli 15, ut in praesentia alicuius delegati iudicis super eadem causa iterato 6 praebeant iuramentum, dummodo aliter fiat fides iudici delegato, nisi forte articulus novae quaestionis 7 emergat. Huiusmodi yero testes publico 8 iure possunt propter infamiam a perhibendo testimonio removeri, si eam, postquam in communi 9 recepti fuerint 10, contigerint publico contraxisse. Quorum testimonia 12, si quandoque, non tamen studiose, sed in ipso proferendo 13 erraverint, et 14 se in continenti correxerint, reprobari non debent; secus autem erit, si correctioni suae interposuerint intervallum.

CAP. VIII.1

Quum de fama vel vitio falacitiae inquiritur, cogendi annt testes. Hoc dicit eecndum Ioan. Andr., sed secundum Panorm. nimia restringit textura.

Innocentius III. Priori sancti Fridiani et Magistro P.2* Canonico Pisano.

Super his (El infra: [cf. c. 16. de accus. V. t.]) Ceterum volumus et praesentium vobis 3 auctoritate mandamus, ut super inquisitionis articulis, tam de fama electi, quatin literis contra eum sub nomine longae maioris et samoris partis capituli destinatis, cogatis testes, qui nominati fuerint, perhibere testimonium veritati. [Dcat. Lat. III. Id. Febr. Pont. nostr. A.o. Y. 1203.]

CAP. IX.1

Testes, qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt.

Idem Archidiacono 2 Mediolanensi.

Quum contra magistrum R. 3 de Arca 4 Mariana Novariensi dioecesis super eo, quod dicitur a sede apostolica 5 falsas literas reportasse 6, ac 7 eis 8 per se vel per procuratorem usum fuisse, tibi direximus 9 scripta nostra, postulasti per sedis apostolicae oraculum edoceri, utrum super praefato vitio falsitatis testes compeliere debeas nominatos. Nos igitur fraternitati tuae breviter respondemus, quod testes praedicti 10, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam debes li appellatione remota compeliere veritati testimonium perhibere.

CAP. X.1

Non eummatur propter varietatem lecturarum, nec etiam dividitur.

Honorius III. Abbati S. Eugenii, et Magistro G.2* canonico Senensi.

Dilectorum filiorum Vulterani 3 capituli ex parte una, et

Tit. XXI. Cap. VI. 4) reddere: Biela 5) hominum: Bh; add.: hominuns: Dh 6) son: B; seu amore: Be.

Cap. VII. 1) Ilestitudin ex Gilb. (lucif. 3. (2, 13.); Comp. II. c. 3. li. t. (2, 13.) 2) add.: P. C.: Signifiravit: BabcbgSra, et vidatar omnino pars eius epistolae cese, ex qua cap. pros. autecedens sst desumplum. - sed ap. Jssff nostr. caputest (1191-98.) - no. 10745. 3) matrimonial: Bb 4) reddiderunt: LbNBbgSa 5) iterato comp.: BbcSa 6) it.: deest: BabcbSa 7) constitutionis: Sa 8) publici: Codd. coll. o. BabcbgSa; publicati: Bh; publici vel publicati: Bb 9) communione: Ef; causa vel in commun: So 10) sunt: Ba; fuerunt: Bh; fuerant: Cont. Bsbm. 11) contigit: Bb; contigerint: Bh 12) testimonio: Bebcg; testimonium: . . . debet: BnSa 13) add.: testimonio: Bb 14) et: deest: Bag.

Cap. VIII. 1) Ilestitudin ex Erg. Breen. V. 153.; Alan. 3. (5, 1.); Comp. III. c. 3. de iocac. (5, 1.) 2) B.: IKLLChghi Rcg.; G.: FHEIN; H.: LaCCT; - Potthast no. 1824. 3) apostolica: T.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Comp. IV. c. 1. de test. (2, 7.) 2) Archiepiscopo: FXLaEINDb; Idem (rell. desunt): GH; - 1198-1215. - Potthast no. 5029. 3) Rodolphum: Dach 4) Arta; DI; Arta Ifatiana: Df; Aca: Dh 5) a sed. ap.: add. a Rayo.: 6) impetrasset: Gillef 7) ac per se seu (asid.: por: Dbeg: D 8) Madera: Cont. Bohna. 9) direxerimus: FGDa; tibi duximus ser. u.: D; duxerimus scripta n. transmittere: Dh 10) praedictos: La; qui fuerint nominati: D 11) deberle: Lb; potes: Ef.

Cap. X. 1) Restitutum ex Comp. V. e. 2. h. t. (2, 13.) 2) B.: FI; R.: X; et Mag. etc.: desunt: El; abb. S. Eugenii, archidiacono et mag. Bono

venerabilis fratris nostri episcopi Vulterani ex altera procuratoribus in nostra praesentia constitutis, dilectum felium tit. 4 sanctorum Cosmae et Damiani diaconum cardinalem concessimus auditorem, coram quo quum per conventionis et reconventionis modum super diversas capitulas, quae sub bulla nostra vobis transmittimus interclusa, lis fuerit legitime contestata, etc. (Et infra.) Testes autem., qui fuerint nominati, praeterquam super criminibus, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere.

CAP. XI.1a

Ad detegendam veritatem coniurationia coguntur socij, etiam {urati.

Idem Episcopo Bononiensi et Magistro B.2

Venerabilis frater noster archiepiscopus Ravennatensis 3' proposuit coram nobis, quod cives Cervicenses 4' cum M. et I. quondam clericis ecclesiae Ravennatensis quondam praesumpserunt coniurationem facere contra eum, nihilominus 5 in detrimentum eius dantes eis quondam pecuniae quantitate, et ad haec celanda se adstringentes vinculo iuramenti. Linde idem archiepiscopus nobis humiliter supplicavit, ut, quum causam super his et quibusdam 6 articules vobis eius obtentu duxerimus committendum, et ipse intentionem suam probare non possit, nisi testimonio civium praedictorum, super hoc 7' providere ei 8, ne pro defectu testimonum pereat sua iustitia, dignemur. Ideoque discretionem vestrae mandamus, quatenus, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis illos 9, quos videritis compellendos, ut ab huiusmodi iuramento absolvant illos, quos idem archiepiscopus ad testimonium duxerit producendos; eos nihilominus, si se gratia, vel 10 odio vel timore subtraxerint, districtione simili 11 compellentes ad perhibendum testimonium veritati.

TITULUS XXII.

DE FIDE INSTRUMENTORUM.

CAP. LI

Instrumenti exemplum non solenniter sumptum fidem non facit absque originali. H. d. secundaria ipeius mentem.

Gregorius2.

Si scripturam 3 authenticam non videmus, ad exemplaria nihil facere possumus. [Sed Florentino etc.]

CAP. IL1

Corruit instrumentum, si testes incripti decesserint, nisi sigillum habeat authenticum, vel a notario Bit confectum.

Alexander III.2

Scripta vero authentica, si testes incripti 3 decesserint, nisi forte per manum publicam 4 facta fuerint, ita, quod appareant 5 publica, aut authenticum sigillum habuerint 6, per quod 7 possint 8 probari, non videntur 9 nobis alicuius firmitatis robur habere.

subdiae. nostro, canonizo Senensi: E (pr Eb) - 1216-17. - Potthast no. 7761. 3) Vult: add. a Ragna. 4) nostrum: Ed Richt. 5) censuras ecclesiasticas: Fd.

Cap. XI. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 3. h. t. (2, 13.) 2) Idem (rell. desala): GH; - ep. Bonon. et Andreae et Andreae Borlen.: Eac) et mag. B. Prat. Bonon. commoranti canonicis: E (pr. EL ubi inscr. enanino mutila est); episcopo Bonon. et Andreae Bonon. canonico et Bondi Pratensi canonico Bononiae etiam commoranti: aran. ex de Rubeis Hiel. Ravenn. lib. VI. - 1216-27. - Potthast no. 7702. 3) Ravennas: FGae 4) Cervenses: FGIXLaEjNEad; Cervene.: H; Tervisen.: Eb; Cinen.: Ec; - cf. supra c. 27. de ind. (2, 1.) 5) nihil: deest: Ed 6) add.: atila: La; alije: Eb 7) sup. hoc: exstat: F 8) sibi: FLb; deest: HXLaEf 9) add.: ad: Ec; contra: Ed 10) vol: deest: FGHIXJfNE 11) ecclesiastica: La; consimili: Lb.

Tit. XXII. Cap. I. 1) Grey. I. Reg. III. 3.; Comp. I. c. 1. h. t. (2, 15.) 2) Greg. IX.: FM; Greg. III.: O; Ioanni Abbati: Reg.; sor. 00. 592. - Jaffé no. 842. 3) auth. ahartulam non vid. aut exemplaria: Ileg.

Cap. II. 1) Restitutum ex App. VIII. 5.; Lis. XLIII. 7.; Cass. XLVIII. 4.; Banab. XXXIX. 4.; Comp. I. c. 2. h. t. (2, 15.) 2) Wig. ep.: OPOR; add.: P. c.: Meminimus: R; P. c.: Super eo quod: P; - cf. c. 3. Qui cler. vel vos. (4, 6.), catas altera pars: Super eo vero quod exstat i 2a c. 10. de app. (2, 28.) - 1159-81. - Jaffé vio. 9209. 3) in acriptie decesserunt: P 4) publica facta fuerit: R 5) appareat: AHR 6) apparuerit: R 7) quae: AdQ 8) possit: AKR 9) videtur: LaR.

CAP. III. 1

Rescriptum apostolicum propter rursus in loco non suspecto non censetur vitiosum. H. de secundum mentem.

Idem 2.

Ex literis vestris 3 *evidenter* accepimus, quod, quum causam 4, quae inter magistrum A. 5 de fillesdale 6 et R. de Alta ripa super capella de Ambitoria 7 vertitur, de mandato nostro suscepitis s terminandam et 9 nostras literas in comuni audientia perlegi fecissetis, praefatus 10 R. literarum sibi copiam fieri postulavit. Qui 12 literis diligenter 13 inspectis, quum 14 eas argueret falsitatis, *Itaque de causa 15 scilicet*, quia 16 in narratione facti abrasae sunt 17, ubi scriptum est: „iura 18 parochialia,“ [asseverans 19, se probaturum in praesentia nostra, quod tales literae de cancellaria nostra non emanassent; vos autem videntes formam literarum a rationis tramite minime declare, ab executione causae desistere noluisistis, praefato R. iuramentum deferentes, quod nec subterfugii nec dilationis causa hoc allegasset; sed quod ita esse credebatur. Iuramentum autem ad diem praefatum non praestitit, memoriam H. in possessionem causa rei servandae iudicatis induci, et quod quidam laicus serviens eidem R. vestro iudicio restituit, excommunicatus est et ex ecclesia sub interdicto exclusus, praedictus R. ad nos accedens, el tacens, prout dicitur, quod in commissione appellatio fuit inhibita, nec mentionem faciens abrasionis literarum, aut iuramenti eidem delati et non praestitit, seu sententiae inissionis in possessionem causa rei servandae, literas ad Londoaziensem ei Norwicensem episcopum impetravit in hunc modum, ut si quid in praedictum memorali R. occasione prioris commissionis facturo fuisset, nostra auctoritate in irritum revocetur. Quumque praefatus H. citatus a Norwicensi episcopo, qui suas et Londoaziensis episcopi vices gerebat, coram ea literas tacita veritate impetratas diceret, metuens executionem sententiae fieri, Norwicensem episcopum suspectum habens, cui praefatus R. multa familiaritate conjunctus, ut qui Londoaziensis episcopi nepos erat, et eius panem quotidie comedere dicitur, ad nos appellavit. Unde quoniam propria fraus nulli debet prodesse aut patrocinium ministrare,] 20 nos 11 insipientes literas nostras dicimus 22, quod propter abrasionem illam 23 iudicari falsae non possunt, nec etiam haberi suspectae, praesertim quum et 24 privilegia in possessionibus 25 abradantur, et literae in narratione facti 26, si erratum est, possunt 27* incunctanter abradi.

CAP. IV. 1

Redarguenti privilegium de falso, iudex faciet illud exhiberi coram iudice et paucis, et in loco congruo esse securo, et interim stabitur sententiae latae per illud.

Idem Eboracensi Archiepiscopo 2.

Accepimus 3 literas, quas dilectos filios noster R. 4 abbas 5 sancti Augustini contra venerabilem fratrem nostrum Cantuariensem 6 archiepiscopum apostolicae sedis legationem transmisit 7. (El infra:) Nos igitur 8 attendentes, lenius ad prosequendum appellacionem 9 praescriptam 2 nullatenus expectandum, Oum privilegia non 10 inspecta non valeant 11 argui falsitatis, et difficile sit et periculosum, ea apud sedem apostolicam exhiberi 12, praecipimus, [de conzuni fratrum nostrorum consiliu] 13 ut vel 14 exhibeant privilegia eidem 15 archiepiscopo 16 in claustrum praedictorum fratrum, vel in alio loco ipsis 17 congruo et zli securo ad arbitrium vestrum usque ad Nativitatem proximam 18 sancti 19 Ioannis Baptistae.

T i t. XXII. Cap. III. 1) Restitutum ex App. XLIX, 3.; Inec. ap. Bal. HI, 373.; Giib. auct. 1. (2, 15) Comp. II. c. 1. h. t. (2, 14.) 2) Wigorn. et Coventr. ep. Luc. : - 1159-81. - Jaffé oto. 9212. 3) quas nobis vestra fraternitas destinavit: B. Sa Luc. 4) in causa: i. Sa 5) Alanum: Babchi Sa 6) ita O: Ardea: Bbte SY: Ardenia: Bu: Cordeia: Bge: Hille: Luc. 7) Reinaldum: Bh 8) Alecon: r7: Abitoria: Ila: Ambitoria: Bb: Ambitiona: LLLy: Ambitionon.: Bh: Debitoria: Sa: Cabisein.: O: Camb.: Lare.: 9) suscepisti: B. Sa: suscepisti: O: suscepisti: Luc. 10) et quum: B. Sa 11) praedictus: O Luc. 12) carteen: B. Sa: deest: Luc.: sibi cae postulavit exhiben: O 13) add.: siquidem: B. Sa 14) illis: ib. 15) esta arguit (arguebat: Sa) falsitatis: O. Sa 16) ea causa (ac 11.: deest) B. Sa 17) quod: Gub. cit. 18) essent: Ila: sint: O 19) de iuro parochialia: Sa 20) verba unci: inclusa desid. etiae: Sa 21) nos auctora: B. Sa 22) didicimus: Bb. Sa: et videntes quod per jllam rasuram falsee non possent iud.: O 23) illi: deest: Luc. 24) et: deest: B. Sa Luc. 25) add.: id set in nominibus possessionum: Bb. 26) de facto: B. Sa Luc.: si en de facto erratum: O 27) pos. siat: FBIXAbo Luc.

Cap. IV. 1) Restitutum ex orig. iu Ctrron. W. Tleom ap. Ttryden Hist. Aregl. SS. II, 1832.: Alaoe. 1. (2, 11); Comp. II. c. 2. h. t. (2, 14.) 2) inacr. dedal: OH: - ser. ao. 1181. - e no. 9350. 3) Recipimus: orig. 4) Rannondus: Bh 5) add.: et fratre: Bb. 6) N. Cant.: Ba: N. (Cant.: Osesl: B. C. 7) misit: BagT: miserat: Bb: miserit: Bb: miserit: B. i 8) Raque: Bu 9) praeceptum: BT Richt. 10) nisi: orig. 11) valeat: B. i 12) exhiben: Bb. 13) de . . . cona.: deest etiam lichi. 14) mandamos: ong.

[Nolumus 20 autem exhiberi omnia simul, sed uno exhibitio et ipsi inspicendi et conscribendi, si necesse fuerit, copia praestita, reddatur illi fratribus ipsis, et aliud praesentetur. Deinde usque ad purificationem B. Diariae sequentis anni archiepiscopus sufficienter instructus ad redarguenda privilegia praedicta per se vel per sufficientem responsalem ad apostolicam sedem accedat.] Si vero 21 nec venerit, nec sufficientem responsalem miserit, ei suisque successoribus perpetuum silentium imponatur 22 ipsa [privilegia] 13 ulterius arguendi. Interim autem nolumus illa 24 privilegia vacillare: sed praecipimus, sententiam, quae eorum obtentu 25 super statu monasterii lata est, inviolabiliter observari. fillemdamus diana, ut sententia in clericis eiusdem monasterii vel ecclesiarum appellatione remota denuncietur publice non tenere. El qui p. ohibuerunt literis apostolicis obediri aut eas recipi, compellantur suspensi ad sedem apostolicam laborare. Quia igitur quanto amplius de prudentia vestra et honestate confidimus, tanto studiosius et fidelius necet vos commissum experientiae vestrae negotium ventilare, discretionem vestrae mandamos atque praecipimus, quatez. s in fado iuxta formam quam praescripsimus, omni gratia et timore postposito, sublato appellationis filifilio procedatis, et 27a praescripto festo Purificationis rescripta privilegiorum, quae vobis exhibzhl fuerint, cum literis vestris rei veritatem continentibus sub sigillis vestris nobis transmittatis inclusa. Ne autem contentio prae multitudine oriatur] 26 Iubemus etiam VI *, ut archiepiscopum in inspectione 2s privilegiorum XII. hominum numero faciatis esse contentum. Sententiam 29 quoque si quam he elencos el ecclesias znonaste 7ii post appellationem interpositam pronuntiatam esse inveneritis nulla 30 appellatione obstante denunciatis publice non tenere.

CAP. V. 1

Instrumentum vel privilegium, quo quis utitur coram radica, adversario integraliter legi non debet, sed solum illud capitulum/ni, de quo agitur, cdi debet.

Coelestinus III. Abbati sancti Secundi 2.

Contingit interdum, ut dicitis 3, quod quodcumque 4 cum aliquo litem in causis 5 habetis 0 *, et privilegium vestrum 7 adversae parti cogimini plenius exhibere, unde accidit, quod forte occasione unius capituli, super quo convenimini, plurima 8 litigia suscitantur 0, j- et sic 10 aentuli multarum cavillationum argumeta recipiunt, quibus ptem el tranquillitatem vesirant impugnant. Quia igitur 11 nostra interesse iurque obviare suscitandis, et suscitata recludere, Consultationi tuae 12 man super hoc propasistis taliter respondemus et voluimus, ut 13, quodcumque 14 super exhibendo privilegio, vel indulgentia sell instrumento fueris requisiti, praesente iudice, aut aliquibus prudentibus viris deputatis ab ipso iudice, audiente parte contraria, tantummodo 15 recitetur ita, quod privilegium ad transscribendum nullo modo trahatur; vemes si super uno tantum privilegii capitulo quaestio fuerit, illud capitulum solummodo 16 rescribatur 17, et adversae parti copia eius fiat.

CAP. VI. 1

Instrumentum publica manu non confectum, habens sigillum, culos literas non sunt legibiles vel scripturae deletae, vol enormem patitur fracturam, non probat. Hoc dicit, prout magis facit ad titulum. Et est casus quotidianus et notabilis pro istis sigillis antiquis. Panorm.

Innocentius III. Mediolanensi Archiepiscopo 2.

Inter dilectos filios G. 3 abbatem santi Donan de

15) coram vobis: ib. 16) quae archiepiscopus duxerit (dixerit: Bi) arguenda in claustr.: BT orig. 17) ips. omnino securo et illi congruo: oreg. 18) proximum festum Nativitatis: orig. 19) beati: B 20) Verba suis inclusa desale etiam: T et ap. Richt. 21) add.: archiep.: Bb 22) sit impositum: m.x.g. 23) priv.: deest etiam: T Richt. 24) ipsa: arg. 25) eor. obt.: addit. sunt a Ralpn. 26) verba eutis inclusa desiderant etiam: T Richt. 27) et.: deest: FOIXLDIBg oreg. 28) arch. in insp. (susceptione: Bai) numerum excedere non sinatis sed mune (cum: Bai) XII. inter clericos et monachos faciatis esse contentare: BT orig. 29) Sent. sqq. non suat iu ong. cit., ubi legitur: Si auctora bis exsequendis etc. 29) nullius: B. ci: null. obst.: deest: Ba.

Cap. V. 1) Restitutum ex Comp. II. c. 3. h. t. (2, 14.) 2) Facundi: FIA/NBacghi: Frorildi et eius conventui: O: S. Sec.: decgt: Iib: - 1191-8. - Jaffé no. 10691. 3) dicit: Baby 4) quodcumque: FCBAZAbug 5) in caos.: deest: Bh Richt. 6) habentes: FOHICL.IBac 7) vostro: chesl: Bag: nostramo: Bh 8) plurimum: Ba: plurum: Bb. 9) suscitantur: Bb. 10) sic evidenter: Bb 11) vero: Bb 12) vestrae: Hl 13) quod: LbBb. 14) quodcumque fueritis requisiti privilegium vestrum (nostrum: Bb) seu quacumque indulgentiam exhibere, vel quodcumque instrumentum vestrum (nostrum: Bh) aut praesente iudice (coniudice: Irb): B 15) et tant.: Bb 16) duntaxat: B 17) descriptur: Cotet. Bithm.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Reg. Bal. H, 37.; Comp. III. c. 1. h. t. (2, 6.) 2) Ph. arch. Med.: Reg. - Posthast no. 666. 3) a.: deest: OHLan; dl. G.: ducal: F; W.: af; Gerardum: Reg.

Scozula⁴ ex una parte nomine monasterii et W. B. 5 MTediolanensem canonicum procuratorem tuum nomine itledialanensis archiepiscopatus ex altera super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petebat siquidem dictas abbas nomine monasterii sui⁷ a praefato procuratore tato nomine Mediolanensis ecclesiae restitui monasterio memorato portum Scozulae⁸ s. sire ti'exti, cum honore, districtu et iurisdictione loci praefati et castellaniae, dicens, ad monasterium haec omnia pertinere, hoc ipsum dicens de hominibus⁶, qui habitant in curte Ilerunensi¹⁰ et tenent res monasterii nentorait; scilicet in Graba n, Carpuneno, Iésterpeno, Cadempeno, Puceno [el Insarla superiori, l;algerate ac J.a:cia. Petens etiam ut Ilerjol-one.nsis archiepiscopus ce.ssaret ab inquietaFione ho'min.2rm, qui habilcant in loco jiarenj sUer manso de curte, de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio per sententiam episcopi Veronensis.]lterar, ut ces.saret ab inquietatir,ne ricam*torum, id e.st, conrvnntan et terra-7ttur in territorio Se.Tti sine SCOzulae el irr. eius castellania positum, ab ingttielcctiorre duoque albergarzae praedicti looi Scoztdac siL'L' Seal'i, et illlllS Ctittm Castc'llarriae, Rttrsas, ttt non inquitael monasierium antedicttt-m irz po.ssessiotx' cel quasi possesstirne piscrriae iotius apure Ticini nsigte ad reurknn Cr.stelleti rel Pigroli. L't] Haec omnia petebat cuna omnibus fructibus inde perceptis, salvo in omnibus iure addendi vel diminuendi¹¹*, satagens nmltipliciter comprobare omnia, quae praemissa sunt, ad suum monasterium pertinere. Primo per privilegium Luitardi¹³ comitis, quondam episcopi Lucani id. qui monasterium ipsum fundaverat, et el le, quae praemissa sunt, donaverat universa. Secundo per instrumentum sententiae Asperti quondam Mediolanensis archiepiscopi, galana ex delegatione L.odovici Iur imperatoris tulit super bis¹⁷, pro monasterio screpe dicto contra A. 18 praefati Luitardi nepotem, qui super bis monasterium molestabat. Tertio per privilegia¹⁹ Romanorum imperatorum et praesertim Henrici, qui praemissa onnzia monasterio confirmabat =0, vel etianl conferebat²¹. Quarto per instrumenta locationuni, quas fecerant diversis personis abbates monasterii memorad. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monasterium a LX*²² manis et citra²³*, et a L. manis et supra tenutert el possederat monja supraclicta, et quod fama publica erat, ea omnia praefato monasterio a iam dicto Luitardo fuisse donata. Sed contra privilegium donationis²¹ a procuratore tuo multa fuerunt²⁵ obiecta. Primo, quia ibi maxime apparebat consumptum, videlicet in annotatione indictionis, ubi potuisset falsitas facilius cleprehendi. Secundo, quia, quum charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tanquam non illo tempore facta fuisset. Tertio, quia falsum sigillum vitiose videbatur appositum, eo, quod a media parte sigilli apparebat quaedam imago, non cum mitra in capite, sed cum pileo, nec induta pontificalibus, sed regalibus indumentis²⁷ in manu²⁸ non baculum pastorem, sed quasi sceptrum regale, cuius facies non apparebat integra, sed dimidia, tanquam in illa²⁹* medietate respiceret³⁰ aliam mecliam si³¹*, quae tamen tota vacua remanebat. Sed quaedam imago videbatur ex ea fuisse deleta, quia cera in ea parte nec in colore, nec in planicie reliquae parti similis apparebat. linde non episcopi, sed imperatoris videbatur fuisse sigillum, quia³² in una medietate Caesaris imaginem exprimebat, et in altera nleclitate³³ praesumebatur, vel filii vel coniugis imaginem habuisse. Nam et si in ipso sigillo nullae aliae literae apparebant, nisi quae nomen proprium cuna hac :teliectione: „Dei gratia," designabant. Sed quum proprium nomen ipsius episcopi fuerit³⁵ Luitardus, in nomine proprio, quod exprinebat sigillum, deletae fuerant duae literae, secunda, quae erat³⁶* inter „I" et „t," et sexta, quae fuerat inter „r" et „v," ita³⁷, quod, si secunda jitisset „o," et sexta fuisset „i," procul dubio³⁸ non

Luitardus, sed Lotharius legeretur. Quod etiam inde convinci³³* poterat, quod⁴⁰* secundum dispositionem aliarum literarum inter „I" et „t" non erat spatium, nisi quod potuisset unam literam continere, quum secundum integritatem huius nominis Luitardus inter „I" et „t" duae literae sint diversae. Praeterea inter „r" et „v" tam modicum erat spatium, ut in eo nec⁴¹* haec litera „d," duae maius occupat spatium, sed haec litera „i," quise minimum occupat, videretur forn-lata fuisse. Rursus quum cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset, cera, quae posita erat ab exteriori parte, quasi ad conservationem sigilli, recelas erat et mollis. Quod quum diligenter investigatum fuisset, certo certius est compertum, quod sub vetusto sigillo charta fuerat perforata, et per glutinum novae cerae, quae posita fuerat exterius, quasi ad conservationem sigilli vitiose fuit ipsi chartae subiunctum. Eadem falsitatis specie⁴², per vitiosam videlicet appositionem sigilli, cetera fere privilegia Romanorum imperatorum praeter privilegium⁴³ Henrici vel falsa reperta sunt, vel falsata. Sed et⁴⁴ ipsum Henrici privilegium ad fidem instruendam⁴⁵* non videbatur sufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec sigillum habebat authenticum, eo, quod erat ex media fere parte consumptum, nec plus de nomine proprio, nisi ultima medietas, videlicet „ucus," nec de ceteris literas, nisi haec⁴⁶ adiectio: „Dei gratia" apparebat⁴⁷*, ita, quod ex literis ipsis⁴⁸ non magis poterat comprobari fuisse sigillum I-enrici, quam Lodovici. Instrumentum quoque sententiae multis modis inveniebatur suspectum, tum quia in ipso quaedam apparebant liturae, tum quia subscriptio notarii videbatur manus alterius fuisse, quam subscriptio⁴⁶ instrumenti; cluunl tamen notarius in subscriptione profiteretur, se instrumentum mana' propria conscripsisse. Litera quoque recentior videbatur, quam charta, et⁵⁰ aqua videbatur encaustum infectum, ut antiquius appareret. In omnibus autem⁵¹* imperialibus privilegiis, quae posteriora fuerant, nulla prorsus est habita mentio de iba sententia, quamvis in cortina aliquibus mentio facta fuerit⁵²* Luitardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porro si legitimum esset et nertm instrumentum sententiae, per illam tamen sententiam nullam Mediolanensi archiepiscopatu praedictum poterat generari, guama ipsa sententia lata fuerit⁵³ inter alios, et res inter rallo acta alii⁵⁴ non praedictet. Nec attestaciones, quae continebatur in instrumento sententiae, per quas legitima donatio Luitardi videbatur esse probata, poterant⁵⁵ eidem archiepiscopatu nocumentum aliquod irrogare, quum inter alias personas et in alio indicio receptae fuissent. Ceterum memorati³¹³ Henrici privilegium, quod non satura confirmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse, tinde⁵⁷ rerum dominium clonatarum intelligi forte poterat monasterio acquisitum et iradittent, quamvis ex forma petitionis, quae in ipso privilegio declaratur, el quibus.scicm aliis verbis, quae pontrrrr⁵⁵ he ipso, confirmatorium tcaatun fufsse videretur⁵¹, ut⁶⁰ tamen intelligatur eo modo, quo magis posset valere, distinguendum utigae videbatur, ut idem Henricus alia donaverit, et alia confirmaverit, quum cadena legitime nequivissent et confirman pariter et donari; confirmari, tanquam prius habita et possessa: clonari, tanquam tunc tradita et concessa. Donaverit, inguam, illa, quae ipse infra iiriurra ruilliariunt spatiuua monasterio concedebat; confia*maacrit¹¹² arieoa, quae prius ipsi monasterio concessa f icC'ctnt el donata, inier quae illca coretinebmatrer, (jume deducta sultr in iuelietran. Ac per hoc illa non poterant intelligi per privilegium illud donata, sed confirmata, quum iuxta legum¹³* sanctiones quod nleum est ex alia causa in eum fieri non possit, nisi desierit esse memm; 'j'praesPrlnr quum pars (72075asteri ni:ra'd fuerit comprobare iuma per prilegitim concessionis, i2nn per aai-sh: Cllemtttan senteniiae, quod din legitime fiterint⁶⁵ a Ltctiarlo donaba, et illi donutioni per tohtut iudiciuul esl innixa; unde post

Tit. XXII. Cap. VI. 4) Scozula: FHLit; Scorula: ILLC'a; Seocala: N 5) hialdum: Cdcg; Balbum: Chh Reo. 6) fuerit: LbCah 7) S. Donad de Sexto: C lieg. 8) Scoeulae: F7ILaCYt; Seotulae: Lb cf. 1101. 4. 9) omnibus: eh 10) curto Raveni: Rcg.; hora. iu. Codd. eorruptuar; est 11) haec el aegg. i10ltdin(1 irz Codd. r,rinuuz ipuurttrrt snr! corrupta. 12) minuendi: G'IIIA CaLgh Ro. 13) Luitardi: Ca per lotae, ; Lurardi: Ch; Berardi: O5 14) Licinensis: I/Ct6LaV; — Icg.: Ticiuensis: C'gh Rcg. 15) ea: Filete 16) Lodoici: I'C9 Rcg. 17) de liis: C'leh 18) Alauunt: CL; I.: Cc: Nottingum: Rg. 19) privilegium: Cabe 20) confirmabant: CRRg. 21) vel etiam (et: Rg.) conferebant: Clleg. 22) XL.: Cabcjr 23) et infra: Codd. coll. o. C; ann. infra: Rey. 24) donatoris: Ch 25) fuerant: LHca: fuerint: Cb 26) int.: dcest: Laeacgh lieg.; ornamentis: Lb; vestibus: JIN 27) nec teneos (seg. non: dcest): Cele 28) maioribus jmis: Cir 29) alia:

F'GH1L113'CRcg. 30) recipiunt: eh 31) medietatem: FGI; (icest: C Ro. 32) quod: LVCaggh Rcg. 33) mcd.: dcest: Ch 34) et: das!: Ch COM. 71'hrv. 35) fuit: Cach 36) fuezzt: Codd. mll. o. Clieg. 37) et ita: t'ea' 38) proc. dub.: tices: FGHILCLa.I' 39) cognosci: FA7.Cb Reg.; conuici: HOaegh 10) quia: FGHILyCag;g Ro. 41) non: Cot&l. c.oli. o. C lieg. 42) liand .. speeiem: LrQg 43) privilegia: GA 44) et: dcest: Cae 45) astruendum: FGHILCLCCReg. 46) nechace: Cag 47) comparabat: F7ILblyCRRg. 48) illis: Che 19) conscriptio: CL lieg. liO) etiam: (rae 51) etiam: Codd. coll. o. Clim. 52) fuerat: FHLh.IISC 53) fuerat: Ch 54) aliis: LalICb 55) poterat: IvCg 56) memoratum: C' lieg. 57) linde: Scad: Cah 58) pz:leponuntur: CL 59) videbatur: Che 60) ut: dcest: Cag 61) circa: (rte 62) coufirmavit: Cha 63) legitimas: Codd. coll. o. C Rey. 64) visa: 06 65) fuerat: Cabe.

donationem huiusmodi eadem eidem non poterant redonari. Quum igitur⁶⁰ privilegium Henrici confirmatorum tantum exstiterit, saltem quoad illa, quae deducta⁶¹ sunt in iudicium, si principale non tenuit, nec accessorium, quod ex eo vel ob id dignoscitur esse secutum. Pari modo cetera privilegia Ronzarum⁶² imperatorum, etiam si vera fuissent⁶³ sine suspitione⁶⁴, ad probationem lamen invalida probarentur. Per instrumenta yero locationis nec est utigille⁶⁵ probata proprietates, nec etiam ad plenum⁶⁶ possessio, quum iuxta legitimas sanctiones ad probationem rei propriae sive ad⁶⁷ defensionem non sufficiat⁶⁸ facta locatio; [Licet autem bis et aliis modis saepedictus procurator tuus antientiorum abbatum videretur elidere, caadumque sit in iure civili, quod actore non probante is, qui convenitur, etsi nihil praestiterit, obtinebit; ad ostendendam lamen evidentius iustitiam lime parlis, per testes videbatur probare, quod Illiediolanzensis archiepiscopus oan.nia, quae praenizsa sunt, a sexaginta arzris infra possederat incoacussse. Yerum contra praescriptiones huiusmodi dictas abbas interruptionem medii temporis civilenz pariler et naturalem obiecit. Olim enim Gozovio quondam cornac, a Nrederico inzperalore super his indice delegato, gnum. post citatoriez legitimas bledialanensis archiepiscopus sc contam. aciter absen.tasset, pro monasterio fui! lata sententia, el ipsius nomine corporalis possessio assignata, quum per sex cannas el amplias habitam in bello Illiediolanzisiam asserebat aannissan: per quod allegabat praescriptionem civiliter el ncatua.aliter irzrupticanz. Porro ad eal:ceptionem praemissanz saepedictus procurator taus taliter replecabcz, quod brome memoriae loarzn.es l'Incgninaas sanctae illariae in porticu diaconus cardinalis, postea sancti Ilfarci presbyter, et tandenz episcopus Praenestinis, tunc apostolicae sedis legatus, altendens quam barbarica feritate et insatiabili odio ecclesiaz et civitatem Illiediolanzensem. Fredericus irmpator funditaas vellet evertere atque in suprenaam redigere servitute, qacicquid ipse vel aliquis iudex sea ministerialis eas in ec.clesias, clericos vel cives llediolanenses statuerant tempore illo, in irritum revocavit. Caas factum felicit recordationis Alexander Papa praedecessor noster approbans confrmarvit, ande quod a praefato emite factum fiaerat in odium il.lediolarzensiura, quos dictas imperator acris infestabat, ecclesiae praenizsa rotione non poterat praedudicium generare. Porro ratio-222771 laniacsmodi pars adversa frivola reputabat, quum. factae causae nana iuris constitatione feri possint infeciae.] Ouum autem super his, quae praemisimus, in nostra et fratrum nostrorum praesentia fuisset diutius litigatum, quia⁷⁴ legitime probata⁷⁵ non fuerant ea, quae petebantur⁷⁶ ad monasterium pertinere, de comantani fratrutz nostrorum corzsilio ab impetitione ipsius praefatum procuratorem tuum nomine tuo et Mediolanensis ecclesiae⁷⁷ sententialiter duximus absolvendum, quoniam, quum obscura sunt iura partium, consuevit contra eum, qui petitur est, iudicari. [Super manso yero etc. Dat. Lat. XVI. Kal. Maii. 1199.]

CAP. VII.1

Non valent literae super absolutione voti per cruce signatos impetratae tacita veritate val expressa falsitate.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo2.

Quod super his 3 (El infra: [cf. c. 8. de voto III. 34.]) Quaesivisti praeterea, quid agere debeas circa cruce signatos⁴, qui dicentes, se ab apostolica sede redire, super absolutione sua ignota cardinalium sigilla reportant, quum eis super impedimentis expositis non fuisset de levi credendum. Ad quod tibi respondemus⁵, quod, guum nos, si quandoque⁶ talibus literas apostolicas indulgemus, illis⁷, qui personas et facultates eorum plenius noverunt, hoc modo⁸ scribimus⁹, ut super impedimentis expositis inquisita diligentius veritate, statuant circa illos quod aninartz ui saluti et

Ti t. XXII. Cap. VI. 66) ergo: C Rey.; privil. Henr. addit. est a Raym. 67) dueta: La; inducta: Ch 68) ae: Cabe 69) susp. reparta: Cab 70) utuncque: 71) NCReg. 71) pleno: CReg. 72) ad: add. a Rayni. 73) euficiet: Ch 74) quae: Ch 75) probatum non fuerat: Ch Reg. 76) potebant: Cale 77) eccl.: deest: ib.

Cap. VII. 1) Restitutum ex Corep. III. c. 2. h. t. (2, 13.); cf. Rain. ap. ital. I. 600. 2) ser. ao. 1200. - Potthast no. 1137. 3) add.: ad sedera ap.: O 4) silos: C Rain. 5) fraternitati tuse duximus respondendum: ib. 6) guando: FGRIXMNC Raiot. 7) vol ill.: Cb; qui illas: Cg; val qui: Ch 8) noverit: O; cognoverit: Rara. 9) hoc m.: deest: Raina. 10) acribamos: C Rain. 11) att.: deest: FGIXLan 12) fraude ... conetringatur: Ch 13) ande: deest: CRain. 14) et: FGECRain. 15) non: Cab 16) et: FGKC Rain. 17) in millo prorsus: C Rain.

Cap. VIII. 1) Restitutum ex Reg. Brequ. VII. 169.; Comp. DI. c. 3. h. t. (2, 12.) 2) Potthast no. 2550. 3) add.: officit diligentia: Cb 4) fue-

succursui terrae sanctae magis noverint expedire, providentes attentius¹¹*, sicut superzuz continetur, ne quid in fraudem¹² voti fallaciter confingatur; unde¹³, si tales per suppressionem veritatis atlt falsitatis expressionem literas non solum cardinalium, sed etiam¹⁴* nostras, nec¹⁵ solum dubias, sed etiam¹⁶* certas constiterit impetrasse, carere volumus impetratis, et, eis non¹⁷ obstantibus, ad voti executionem vel reclenzpionem compelli praecipimus, appellatione remota, sicut superius est expressum.

CAP. VIII.1

Si de extravaganti dubitatur, an decretalis sit authentica, aut est inri consona, et tunc indicatur secundum illam; aut dissona, et tunc Papa consilium.

Idem Heliensi Episcopo2.

Pastoralis 3 (Et infra: [cf. c. 28. de off: iud. del. I. 29.]) Quaesivisti etiam, quibus mdreirs fdes hobenda sit decretalibus, de quarum auctoritate jades potest non irznerito debitare, gama piares inveniantur compilatione scholarium, el allegentur in causis de quibus per bullam non constituit, nec ipscae per metropoles insinuatae fuerunt⁴. Quia igitur saepe contingit, quod etianz coram nobis decretales hariusmodi proporzurat*, quas esse authenticas clubitanzus, fraternitati lacte benignius respondentes, Auctoritate praesentium duximus statuendum, ut, quum aliqua decretalis, de qua iudex merito dubitet, allegatur, si eadem iuri communi sit consona, secundum eam non metuat indicare, quum⁵ non tam ipsius, quam iuris commnms auctoritate procedere videatur. Verum si inri communi sito* dissona, secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat super ea⁷. [Quoniam autem etc. (cf. c. 4. de exc. II. 25.) Dat. Ronz. ap. S. Petr. XIY: Ifal. Ian.. 1204.]

CAP. IX.1

Post publicatas attestaciones casque ad conclusionem possunt instrumenta produci. Eae primo. Consuetudo toci facit instrumentum autheuticum. Ioe secundo.

Idem Episcopo sancti Andreae et Abbati de Broch.2*

Quum dilectus 3 (Et infra: [c. f. c. 6. ale arb. I. 43.]) Ad secundam autem quaestionem taliter duximus respondendum, quod utraque⁴* pars potest instrumenta⁵ etiam post publicationem attestationum usque ad diffinitivae sententiae calculum exhibere, antequam sit⁶ in causa conclusum. Super tertio yero articulo⁷ taliter respondemus, quod lucaircatts diligertius veritatem., et, si consuetudo illius patriae obtinet approbata, ut instrumentis illius regis fides achiibeatur in fa/ibas, vos ea³ secure poteritis admittere, praesertim quum supradictus rex tantae fuerit honestatis, quod ipsius instrumenta maximae auctoritatis sint in partibus Scoticanis. [Ar quartunz etc. (cf. c. 6. de causa poss. ZI. 52.) Dat. Lat. XVI. Kal. Apr. A.o. X. 1207.]

CAP. X.1

Falsitas instrumenti, vol quod deest instrumento, probari potest per testes.

Idem Petro2 Civi Viterbiensi3.

Quum Ioannes Eremita a te centum triginta⁴ libras Senenses⁵ ex causa mutui coram Donadeo⁷ et Ioanne iudicibus Viterbiensibus⁸ petiisset, et tu⁹ ex adverso proponeres, quoci, quum idem Ioannes in centum et octoginta libris¹⁰ tibi pro pretio domus, quam eidem¹¹ vendideras, teneretur, centum triginta libras ex illis non immerito in mutuo debebat¹² compensare. Tandem quum super hoc et¹³ quibusdam aliis articulis inter vos fuisset aliquamcliu litigatum, idem iudices, utriusque partis uatouihus intellectis et diligertier inspectis attestationibus, et publicatis n* irzstrunzeratis,

rint: Cae 5) quum ... videatur: deest: Reg. 1) videatur: ac 7) ipsa: C Rrg.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Reg. Bal. X. 31.; Comp. III. c. 4. h. t. (2, 13.) 2) Beruth: F; Bo.: X; Berich: La; Bruich: N; op. S. Androao et abb. de Beroch (Boroch: Cg); T. priori, R. archidiacono et magistro B. (L.: Cag) officiali S. Andreae; O; inser. Reg. vid. in alnot. ad c. 6. de arb. (1, 43.) - Potthast no. 3053. 3) add.: fil.: C 4) utralibot: FG11hZa HNC Rev. 5) instrumentum: Cont. Boha. 6) fuerit: Cbch Reg. 7) capitulo: 119. 8) instrumentum: C; praefatum instrumentum: Reg. Cap. X. 1) Restitutum ex Cwnp IV. c. un. h. t. (2, 8.) 2) P.: F77 3) Bitervensi: MDa; Biterini: Dbc; Biterin: Dg; - scr. 1206-3.- Mi-hast no. 3872. 4) et trig.: Df. 5) Sen.: add. a Raya; libr.: deest: Dac 6) vel ex: Dac 7) Donaldo: F; Donato: Lb; Donando: M 8) ipse: Dabry; ipse tamen: Df 9) proponens: MDdb; propoueret: Dg 10) lib.: donol: Gdf 11) el: Dabf 12) debebat: Ddbf 13) ae tam super bia, quam super quibusd. alia (deest: Df) art.: D 14) publicie: D.

te sententialiter condemnauerunt, ut eidem *Ioanni* 15 * prae-
dictae dormis possessionem vacuum traderes, *el* a creditori-
bus liberatam (*El inf'a*.) Quum igitur 16 ab hac sententia ad
nostram duxeris 17 audientiam appellandum, et nos tam tibi,
quam praedicto 18 * *Ioanni dilectum nostrum* T. sub-
diaconum et capellanum nostrum dederimus auditorem, ex
parte tua fuit propositum *coram eo*, supradictae 19 domus
venditionem non puram, sed conditionalem potius existisse,
ac nullatenus te teneri ad traditionem ipsius, quatuor nihilo-
minus testibus ad hoc probandum inductis, quod, etsi novum
capitulum, pendebatur *ad hunc* veten, qui iurati depo-
suerunt, se interfuisse contractui inter te et praedictum
Ioannem super cadera" domo *pasito* in ora 21 *S. Blasii*, cele-
brato, pro qua centum octoginta librarum pretium tibi
fuerat constitutum, tali videlicet adiecta conditione, ut tu
domum ipsam inhabitares libere in vita tua, et post obitum
tuum M. et R. 22 nat'is tuis, eiusdem Ioannis nepotibus,
remaneret. Cuius conditionis intuitu domum ipsam eidem
Ioanni pro minori pretio vendidisti, quum a G. Morandi 93
pro ipsa ducentas libras potuisses habere; anni 24 yero,
mensis et diei, quo vendido facta fuit, iudem testes se
dixerunt minime recordari. Dictus yero Ioannes 25 * vendi-
tionem ipsam non conditionalem, sed puram proposuit existi-
tisse, ad hoc probandum publicum exhibens mstrumentum
[arino 26 *clominicae incarnationis 111CCVI. mese Novembri die*
quarto con fectum;] in quo pro fateharis, *te* 27 *propria voluntate*
vendidisse ac tradidisse domum ipsam eidem Ioanni Eremitae, et
postea CLXXX. librarum pretium recepisce. Tabellionem quo-
que 28, qui confecerat instrumentum, et unum ex testibus in
instrumento subscriptis 29 ad id 30 probandum induxit. - *Sed*
licet tabellio venditionem piraos existisse famavit, prout in serie
*instruanti continetur, [el] *z* liaos testis asseruit vea aditionem esse*
factam,] utrum lamen sub conditione vel pare fuerit contractas
initus, dixit se minime recordari. Porro quum dubitatio fuisset
exorta, utrius 31 deberet probatio praevalere, pro tua fuit
parte propositum, quia, etsi *secundara legitimas sanctiones*
eandem vim obtineant instrumentorum fides et depositiones
testium in litibus exercendis, non tamen quodlibet instru-
mentum tanti debet esse momenti, ut trium vel plurium
idoneorum testium depositionibus praeferantur 32 *. *Satis*
est etenim, si propter tabellionis auctoritatem, qui suam officium
deliter adimplere praesunatur, qaatanz ad hnc ex iurameato
teneatur, tanta lides adhibetur instrumento confecto, quanta
foret duobus idoneis testibus adlabenda. Sed giman per quatuor
testes omni exceptione majares fuerit manifeste probatura, supra-
dictan, venditiarzen fuisse conditionaliter celebratam, eorundenz
depositiones asseruisti 33 instrumento merito praeferendas. Ad
hoc autem idem Ioannes 34 * ex adverso respondit, quod,
quum 35 intentionem suam per iam dictum fundaverit instru-
mentum, *coi lides est indubz tata adhibenda, guasa nec cancella-*
tum, nec abolitlm, nec corruptora, Sil in cllig2aa parte sal, ac
tu in modum exceptionis venditionem ipsam non pare, sed
conditionaliter celebratam esse 36 * proponas 37, nec per
testes ad hoc a te 38 inductos de certo fuerit tempore facta
fides, et ideo non appareat, quod super illa venditione
deponant, quam constat per dictum 39 instrumentum deter-
minato tempore fuisse contractam, huiusmodi probatio
videbatur inefficax ad intentionem contrarianl elidendam.
Verum responsionem istam esse 40 * proponebas invalidara,
qlloniam, quum utraque pars a nobis interrogata fuisset 41
in iure confessa, quod unica tantum venditio super domo
contracta fuerit, et ex depositionibus testium liqueat, vendi-
tionem conditionalem 42 fuisse, ex 43 utriusque confessione
colligitur, eiusdem 44 domus venditionem conditionalem

existisse 45, non puram, non obstante, quod 46 ipsa inter-
rogatio facta fuera, postquam a partibus exstitit in causa
conclusum, quum iudex, qui 47 usque ad prolationem sen-
tentiae debet universa rimar, possit 48 interrogare de facto,
quotiens dubitationis aliquid occurrit 49. *His ergo et aliis tam*
coram nobis, guara cavara dicto capellano propositis el plenius
intellectis, De consilio fratrum nostrorum pronunciamus 50
venditionem praedictae domus fuisse conditionaliter cele-
bratam, et te ob hoc 51 * nullatenus SL obligatum ad traditio-
nem ipsius, super hoc memoratoloanni silentium imponentes
perpetuam. Sententiam vero iudicum praedictorum 53, qui 54
alias iuste pronunciassent noscuntur, quum huiusmodi ex-
ceptio coram ipsis nec probata fuerit nec obiecta, quoad
dictum capitulum. 55 infirmamus, eam quoad 56 altos articulos
auctoritate apostolica 57 * confirmantes.

CAP. XI. I

Defectus literae non vitiat rescriptum.

Honorius III. 2

Ex parte carissimae in Christo filiae B. quondam
Anglorum reginae fuit propositum *coram* nobis, *quorl,* *quum*
nabilis vir W. de Guerchia 3 et complices eius 4 Nannetensis,
Rodenensis et Andegavensis dioecesis ipsaan castro de Segreio 5,
ad eanz ratione .sud dotatitii pertinente, pro suae voluntatis ar-
bitrio spoliarent 6, et ipsa super Zinc contra eum a bonos menio-
riae I. Papa praedecessore nostro ad nos literas impetraverit 7,
Quia rescriptum apostolicum pro eo, quod in hac dictione;
„spoliarent, 8 haec figura „o“ deerat, asserit vitiosum,
ilicet iam a nobis tres citationes vel quatuor emanasset: vos
lamen, admissis lzuiusnodi exceptionibus frivolis, in ipso negotio
procedere distulistis. Nos ergo de discretione vestra non modicum
admirantes, quum per praecedentia et 9 subsequencia intelligan-
tur 10, licet ex scriptoris vitio vel occupatione praedictum „o“ a
fuerit omissum, satis vobis potuerit de mandatoris intentione con-
stas-e, nec eius mandalum in ipsius obitu expiraverat, ea, quod
res integra iam non eral, ac mientes, ut fznis litibus imponedor,
discretioni vestrae per apostolica scripta Mandamus, quatenus
hoc 11 non obstante in negotio ipso iuxta prioa uan continenliam
literarum, sublato cuiuslibet contradictionis el appellationis ob-
staculo, ratfione praevia procedatis. [Dat. Lat. XV. Ifal.
Nov. A. L. 12 16.]

CAP. XII.

Licite appellatur a indice, qui part' hoc petenti non facit edi communia instrumenta.

Gregorius IX. Priori sancti Bartholomaei et
Decano de Arcubus Londoniensibus.

G. perpetuus vicarius ecclesiae de Rechan. 2 nobis ex-
posuit, quod, quum prior et conventus de Ledis 3 * eum
super decimis coram iudicibus auctoritate apostolica con-
venissent, et dictus G. super similibus coram ipsis recon-
venisset eosdem, quia dicti indices copiarum quorundam
instrumentorum communium, quae habebat pars altera, et
per quae intendebat intentionem suam super principali
fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum instantia
postulanti, nostram audientiam appellavit. Ideoque manda-
mus, quatenus, si est ita, revocato in statum debitum, etc.

CAP. XIII.

Scripturae contrarias ab codera productae fidem non faciunt.

Ideml.

Imputari el potest, qui contrarias inter se scripturas in
iudicio protulit, fidem sibi adinvicem derogantes, quum in
ipsius fuerit potestate quam voluerat non proferre.

T it. XXII. Cap. X. 15) Ioanni: ezstat: C 16) ergo: Dh 17) fui-
set (fuera): Df) . appellatum: Dbf 18) dicto: GDabefg: eidem: D0
19) supradictam: Daff 20) ead.: add. a Reyhn. 21) sic (nazm hora,
yrod iua Codd. „rveritnr idena veritma est): Dacyh; ecclesiae: Df RicRi.
22) Matthaeo et R.: D 23) Amaldi: DO: Moaldi: Df: Ricardi: Dg:
Monaldi: D0 24) anni ... record.: deest: Da/ 25) I.: FGHllf
26) a. d. I. M. C. VIII. VI. menso Novembris die quarto.: Dy; M. CC. VIII.
VI. menso Nov. die qu.: Db; deest: Df 27) de: Dac 28) vero: AfDle
29) conscriptis: Dac 30) idem: Dabefq 31) utriusque debebat: DL; utrius-
que debet dubitatis: Df; utra: Dh 32) praeferatur: FCRIIfD 33) asse-
ruit: Dac; asserunt: DL 34) I.: FORIE 35) Ad hoc autem fuit ex adverso
responsum, quod quum idem Io. intentionem: D 36) esse: deest: Codd.
coll. o. D 37) asseris: D 38) a te: add. a Rayar. 39) dict.: add. a Raynr.
40) esse: FGHllhD 41) fuera et: D 42) conditionaliter celebratam: Dla
43) ex ... puram: deest: Dabcg 44) eandem: Dh; eiusd. dom. veud.:
deest: Df 45) falsee (non pur.: deest): Dfle 46) quod quum: Df; qui-
dem quod: Dc 47) qui: deest: l 48) ut (et: DO) poss.: D 49) occur-
rerit: Dh 50) pronunciamus: Dla 51) oh hoc: deest: Codd. coll. o. D
62) nulo modo: D 53) priorem: Dbf 54) quam: N; guara inde pron.:
Lag; quam rite pron.: Db; quam in te alias Mete pron.: Df; quam in

pron.: Dh 55) articulum: 3lDil 51) Sed quoad alias approbandam
duximus, et auctoritate ap. confirmandam: D 57) auct. ap.: deest:
FGHIRLalfn.

Cap. XI. 1) Restitcalunz ex Comp. V. c. 1. de off. ssd. del. (1, 15.); — cf.
c. 15. de for. comp. (2, 2.) 2) archiepiscopo decano (deest: El) et archi-
diacono Bituricensi: E; (leg. est: Turoneusibue: Pressutti p. 35.) — sor.
1218-20. — I othast no. 7687. 3) Wirchia: Ea; Wirgia: EL 4) et compl.
eius: deest: Ed Ric.ht. 5) Segroio: EL 6) spoliaverit: Id RicJet. 7) im-
petraret: ib. 8) Quia pars adversa, postulatis a nobis iuducis deliberatoriis
et obtentis rescriptum (rescripta: El; scriptum: Ea)...soliarunt (spoliari:
Ed)... asseruit vitiosum, proponens vihilominus, quod mandatum (add.: apo-
stolica: El) huiusmodi exepiraverat mortuo mandatore etc.: E 9) etiauz:
Ed Racht. 10) intell.: daest: Eab 11) exceptionibus (exceptione: Ed)
huiusmodi non obstantibus (obstante: Ed): E.

Cap. XII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9004. 2) Rechain.: F; R.: G;
Rch.: H; Betham: I; Petham: Lb; Rechen: La; Bochara: N; Reham:
Cmrt. Rara. (Itayraeham?) 3) Ledes: FGXLN; Deles: H; Lobee: I; — ley.
vid.: Ledis.

Cap. XIII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9605.; — Idem la concilio
gen e ral i: 31.

CAP. XIV.1

Si in instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum. Si non exprimitur, necesse eat, ut creditor probet, id foro debitum.

Idem.

Si cautio, quam a te indebite proponis expositam, indeterminate loquatur, adversarius tuus tenetur ostendere debitum, quod continetur in ea. Sed si causam, propter quam huiusmodi scriptura processerit, expresseris in eadem, confessioni tuae statur, nisi probaveris, te id indebite promisisse.

CAP. XV.

Auctoritate ordinarii poteat notarias tabellionis mortui notas in publicam formam/redigere.

Idem I. Tabellionil.

Quum P. tabellio morte praeventus quaedam non perfecerit instrumenta, quae in nota redacta fuerant ab eodem, ad petitionem eorum, ad quos pertinent, auctoritate ordinarii iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere, habitura per hoc perpetuam firmitatem.

CAP. XVI.

In instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarii, eandem vim habet cum originalem.

Ideml.

Si instrumenta propter vetustatem vel propter² aliam iustam causam exemplari petantur, coram ordinario iudice vel delegato ab eo specialiter praesententur. Qui si ea diligenter inspecta in nulla sui parte vitiata repererit, per² publicam personam illa praecipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

TITULUS XXIII.

DE PRAESUMPTIONIBUS.

CAP. I.

Sicut manifeste noceus est poenae obnoxius, ita et occultus, licet postea dicat, se loco fecisse.

Salomon in Parabolis1.

Sicut noxius est, qui mittit lanceas et sagittas in mortem, ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo, et, quum fuerit deprehensus, dicit²: ludens feci.

CAP. II.1

Ex violenta praesumptione fertur definitiva. Et eat casas notabilis.

Idem2.

Afferte mihi gladium. Quumque attulissent [gladium coram rege] ait: Divide³ infantem vivum⁴ [in duas partes], et date dimidiam partem uni, et dimidiam partem⁵ altea. Dixit autem mulier, cuius filius erat vivus, ad regem, (com-mota sunt quippe⁶ viscera eius super filio suo)⁷: Obsecro domine, date illi infantem vivum, et non occidatur⁸. E contrario alia⁶ dicebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur. Respondit rex et ait: Date huic infantem vivum, et non occidatur. Haec est enim mater eius.

CAP. III.1

Conversatio in adolescentia facit praesumptionem in senectute.

Hieronymus super Parabolis2.

„Ex studiis suis intelligitur puer." Quemcunque enim virtutibus studere cum³ modestia continentiae auditioni

sapientum, [et] observantiae mandatorum Dei, el maxime⁴ simplicitati et humilitati⁵ videris, huius munda lesse⁶ et recta opera intellige. Quem vero⁶ his contrarium corrige, ata si non potes, devita, ne ab eo corrumparis.

CAP. IV.1

Praesumitur contra illum, qui dilationibus subterfugit indicium.

Bonifacius Papa Episcopis Galliae2.

Nullus dubitat, quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur, qui est innocens, quaerit, sed astuta cavillatio eorum, quae³ versutis agendum credunt esse consilii, nunquam innocentiae nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat. [Veniet etc. Dat. sub die Id. Iun. Monaxio XI. V. C. Cons. 419.]

CAP. V.1

Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare praesumitur.

Gregorius in Homilia2.

„Nonne³ bene dicimus nos⁴ quia Samaritanus es tu, et daemonium habes? Respondit Iesus: Ego daemonium non habeo." Duo quippe⁴ illata fuerunt⁵: unum negavit, alterum⁶ tacendo concessit⁷.

CAP. VI.1

Ex praeteritis praesumitur tires futura.

Idem Maximo Episcopo2.

Mandata coelestia efficacius gerimus, si nostra cura fratribus onera partiamur. Proinde³ super cunctas ecclesias Siciliae te, [reverentissimum virum Maximianum] fratrem, et coepiscopum nostrum vices⁴ sedis apostolicae ministrare decernimus⁵ ut quisquis illuc religionis habita censetur, fraternitati tuae ex nostra auctoritate subiaceat, quatenus ei non sit necessarium pro parvulis ad nos causis tanta maris spatia irans-meando pervenire. Sed si qua fortasse diffractilia existunt, quae fraternitatis tuae iudicio nequaquam dirimi possint, haec solummodo nostrum iudicium flagitent, ut sublevati de minimis in causis maioribus efficacius occupemur.] Quas videlicet vices non loco tribuimus, sed personae, quia ex transacta in te vita didicimus, quid [etiam] de subsequenti conversatione tua praesumamus. [Mense Decembr. Indict. X. 591.]

CAP. VII.

Ex vicinitate praesumitur notitia facti loci vicini.

Idem.2

Quosdam (Et infra:) Africa vero³ qualiter mortalitate⁴ et languoribus vastetur, quanto viciniores estis, [tanto]⁵ credo quod subtilius cognovistis⁶. [De oriente yero etc.]

CAP. VIII.1

Praesumitur factura notum in vicino loco, quod est notum in remoto.

Idem Victori Episcopo2.

Quanto [laetitia nobis est fratres nostros cognoscere erga filios suos paterna caritate decenter esse sollicitos, tanto tristitia deputamus, quando eos ab illicitis nec aliorum firmitate reverentia, nec sacerdotii praevalere considerat temperare. Quam igitur gravis el asperca at³ versus fratrem nostrum Tegessis civitatis episcopi in clericorum eius vel eorum, qui in sacro sunt ordine postti, sit querela, firmitati tuae liquere non dubium est, quia] Latere te in vicino³ non potuit, quod ad nos in longinquo pervenit. [Et quoniam etc.]

Tit. XXII. Cap. XIV. 1) 1227-34. - Potthast no. 9600. - cf. I. 25. 9. 4. Dig. de prob. (22, 3.)

Cap. XV. 1) Iohanni: G; Io.: I. P.: X; - 1227-34. - Potthast no. 9607.

Cap. XVI. 1) 1227-34. - Potthast no. 9608. 2) propt.; deest: FGIIIhZN 3) etper: F.V.

Tit. XXIII. Cap. I. 1) Parabol. XXV, 18. seg. Comp. I. c. I. h. t. (2, 16.) 2) dicit: Aabel.

Cap. II. 1) Restitutio ex III. Rey. III, 24. segq. sec. ml. Vulg. - Comp. I. c. 2. h. t. (2, 16.) 2) add.; in indicio duarum mulierum: Abckl 3) Divide, ingnit: Vulg. 4) viv. inquit: dk; deest: Ab 5) part. add. a Raym. /i) autem: Ak; quippe omnia: A1 7) sup. fil. ano: deest: KM; aupt. eum: It 8) et notitia interficere eum: A Vulg. 9) 111a: FRLaA Vwly.

O ap. 111. 1) Restitutio ex Rieron. (sive Beda) iti Parabol. XX, 21.; Comp. I. c. 4. 8. t. (2, 16.) 2) Parabolae: Aabel 3) modestiae: oreg. 4) maximeque simpl. ac hum.: ib. 5) humanitati: Ab 6) Si sutura: A.

Corpus iur. can. Ed. Friedberg. T. II.

Cap. IV. 1) Reste2ut1/771 ex Resp. - Rurch. I. 161.; Ivo Decr. V. 271.; Comp. c. 5. te. t. (2, 16.) 2) Grasbe: G; Walliae: M; Ep. Gali.: deest: II; - Jalé no. 141. 3) qui: Aabc.

Cap. V. 1) Gregor. Hom. XVIII.; Comp. I. c. 6. h. t. (2, 16.) 2) Greg. in Daniele: Ak 3) locan. VIII, 48. seg. 4) nos: exstat: FG 5) fuerant: Abc 6) et alt.: Aahci; aliad: orig. 7) consensit: Aabc.

Cap. VI. 1) Restitutio ex Greg. I. Rey. II, 7.; Comp. I. c. 7. h. t. (2, 16.) et c. I. de off. vic. (1, 20.) 2) Mas.: 4ac; Maximiano op. Syraesano: Reg.; - Jaffé no. 796. 3) Deinde: Aabci 4) vicem: A 5) decrevimus: FGK.

Cap. VII. 1) Restitutio (quantum oportuit) ex Greg. I. Rey. IX, 123.; Comp. I. c. 8. s. t. (2, 16.) 2) Idem Iuliciae patriciae et deca. (Donon.; Ab: con.: Ak) Ven.: A; Domino Venantio patricio et Italico iugalibus: Rey. - ao. 599. - Jalé no. 1280. 3) antena: Rey. 4) add.: et montas: Ab; mortalibus languoribus: Al 5) tanto: exstat: O 6) novistis: Ab.

Cap. VIII. 1) Restitutio ex Greg. I. Rey. XII, 29.; Comp. I. c. 9. h. t. (2, 16.) 2) ser. ao. 602. - Jaffé no. 1462. 3) vicino: Al.

CAP. IX.1

Ex praeteritis praesumitur circe futura.

Hieronymus super Osee.

„Scribam eis 2 multiplices leges meas." Ex prius datis, et a neglectis apparet, quod has negligenter 4.

CAP. X.

Efflicacior probatio requiritur ab eo, qui probare vult illud, quod non est verisimile.

Alexander III. Decano Cassiensis2.

Quia verisimile 3 non est, quod H. presbyter 4 persona tum ecclesiae R. capellano concesserit, et ab eo eiusdem ecclesiae acceperit vicariam, provideas attentius, ne 5 memorat W. super hoc probationem recipias 6, nisi communis loci fama id 7 habeat, vel tales personae appareant, de quibus verisimile non 8 sit, quod debeant deierare; quoniam saepe contingit, quod testes corrupti pretio facile mducantur 9 ad falsum testimonium proferendum.

CAP. XI.°

Per cohabitationem diuinam et famam de matrimonio et contractibus matrimonialibus ac alia adminicula probatur matrimonium. Panorm.

Idem Genuensis 2 Archiepiscopo.

Illud quoque nihilominus ex tua inquisitione nobis innouit, quod, quum quaedam 3 libera mulier per decem annos et ultra cuidam seruo scienter cohabitauerit, et ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipsum asserit suum non esse maritum pro eo, quod testes despansionis non comparent. Verum 4 vir 5 eam vendicans in uxorem ostendit publicum instrumentum, in quo sese coniuges nominant 7, et per 8 quod ipsum ei donationem propter nuptias fecisse apparet 9. Mulier vero instrumentum illud asserens vitiosum 10, ut seruo 11 dominus fraudaretur, plures 12 testes produxit, quod 13 servus ille ab amicis 14 eius 15 saepe rogatus 16, ut eam desponsaret, et ille nec desponsasse, nec desponsaturum se ipsam 17 firmiter 18 asserebat. Vir autem non nisi praedicto 18 instrumento, et quibusdam testibus, qui viderant 19 eam annulos deferentem, mulierem ipsam 20 probavit esse uxorem; sed mulier de 21 more illarum mulierum, quae panes vendunt, se annulos detulisse dicebat. Verum 22, quia 23 in huiusmodi dubietate fama viciniarum magis debet attendi, tuae sollicitudinis erit famam loci diligenter inquirere, utrum 24 praedictus vir eam in ledo et in mensa sicut suam uxorem aut concubinam habuerit; et si fama loci habet, quod vir ipsam in 24 lecto et in mensa sicut uxorem 25 tenuerit, quum matrimonium sit maris et feminae coniunctio, individuum vitae consuetudinem retinens: cogenda est mulier, ut eidem viro affectu seruiat coniugali, praesertim si praescriptum instrumentum ab eo conditum 26 fuerit, qui officium suum fideliter adimplevit 27.

CAP. XII.°

Por violentam praesumptionem probatur carnis copula.

Idem 2.

Literis tuae fraternitatis receptis ex 3 tenore illarum nobis innouit, quod, quum P. parochianus tuus ab A. 4 muliere, quara in 5 uxorem acceperat, tuo iudicio peteret 6 separari,

accusatores 7 matrimonii prodixerunt 8 testes firmiter asserentes, quod, postquam praedicta mulier 9 cum praedicto viro contraxerat 10 matrimonium, consanguineum 11 viri chisdem 12 solum cum sola, nudum cum nuda, in eodem lecto 13 iacentem, ea, ut 14 credebant 15, intentione, ut eam cognosceret 16 carnaliter, viderunt, Sed 17 et in 18 multis 19 secretis locis 20, et latebris 21 ad hoc 22 commodis, et 23 tara horis 24 electis i quam locis saepe 25 praesentibus eis 26 hoc 27 contigisse dixerunt. Et 28 publica fama consentit, quod post contractum matrimonium se miscuerunt ad invicem, quod in praesentia tua publice, ut asseris, stant confessi, quamvis id se ante contractum matrimonium fecisse negarent. Dicitur quoque de molere praedicta, quod de marito sese simul concepisse, alienam partum in lecto baptizatum, ut fertur 29, se mentita esse peperisse, et rebaptizari faciens virum suum deiecit. Procedente vero tempore, quum fama empti 30 alieni partus fratrem detegeret, parentibus 31, a quibus eum emerat, occulte restituit 32, postea veneflucum poculum et alias vitae insidias viro parasse eadem mulier perhibetur. Quia ergo tua nos fraternitas du. xit consulendos, si ad solvendum ne matrimonium can. dictae probationes sufficiant, Consultationi tuae taliter respondemus 33, quod tunc ex confessione, tum ex huiusmodi 34 violenta et certa 35 suspitione fornicationis, praesertim, si quod de partu, et machinatione mortis dictum est probari valet, non immerito potest sententia divortii promulgari, ita quidem 36, ut vir licentiam habeat mortui 11 a 31 ducendi aliam, muliere 38 sine spe coniugii remanente.

CAP. XIII.°

Idem dicit, nt praeced. cap.

Clemens III. 2

Tertio loco quaestionis huiusmodi nodum tua fraternitas petiti explicari 3, an iuvenis sponsam, in quam per verba de praesenti consensit, debeat in uxorem habere, ad quorum matrimonium impediendum neptis ipsius sponsae proliens, se a iuvene carnaliter praecognitam proponebat. A4 qua producti testes dixerunt, se pro certo credere, quod illa dicti 5 iuvenis exstiterit concubina, et el camali commixtione coniuncta, adiciunt, quod eos insimul viderant 6 per 7 plana et nemora, vias 8 et in via pluries convagantes, et testimonium viciniarum se super hoc recepisse dicebant. Ad maiorem autem 9 certitudinem, quia 10 minus sufficienter credidisti esse 11 probatum quod eadem mulier asserebat, tam ipsa 12 quam iuvenis iuramentis adstricti seorsum confessi sunt, quod se invicem 13 carnaliter praecognoverant, licet iuvenis nollet ab ea, quum 14 desponsaverat, separari. Nos autem haec 15, quae dicta sunt, intelligentes, et 16 attendentes viciniarum famam, et dictorum 17 mulieris ac 18 iuvenis consueas con fabulationes, et per solitudines vagos incessus per testes esse probatos, et de carnali cognitione eos per iuramentum separatim fuisse confessos, praesertim quum hoc non dicatur occultum, sed quasi 19 praedicatur a pluribus manifestum, praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, et praesertim felices memoriae Alexandri III. statuta sedantes, consulti et securius esse credimus, ut matrimonialiter 20 non coniungantur 21, sed ab invicem solutis sponsalibus separentur. [Dat. Laterani.]

T i t. XXIII. C a p. IX. 1) Glos. ord. in Os. VIII, 12.; Comp. I. c. 9. h. t. (2, 16.) 2) ei: Yulg.; enim: Ab 3) et: deest: Akl 4) negligenter: Glos.

Cap. X. 1) Restitutio ex App. VIII, 14.; Lips. XLIII, 14.; Cass. XLVIII, 11.; Bamb. XXXIX, 11.; Comp. I. c. 10. h. t. (2, 16.) 2) Gafil.: La; Gastan.: M; Caatr.: AbP; Cistransi: R; Cicestrensi: O; Ceatrensi: Q; clec. Case.: deest: Lb; Caes.: deest: As; - 1159-81.- Jaffé no. 8911. 3) Quia verisimilitudinem non habet quod praedictus F. (C.; Aa; E.; AbQ; B.; P) personatum praebat ecclesiae capellano praenominati (praedicti: 11) R. cessit, et (ut: A) ab eo ipsius ecclesiae vicariam acceperit (acciperet: Acl; recipiet: R) praevideas: Coll. cit. 4) presb.: deest: FOHILM 5) ut: 0 6) accipias: lIP 7) hoc: Coll. cit. pr. Q (deest) 8) non: deest: 0 9) inducatur: LaM; inveniatur: O.

Cap. XI. 1) Restitutio ex App. L, 42.; Lips. XLIX, 54.; Cass. LVIII, 27.; Comp. I. c. 14. de spons. (4, 1.) 2) Ianuenas: FQHILM; Ianuen. ep.: Cali. cit.; add.: P. C.: Tua fraternitas: A; cf. c. 4. de sponsa duor. (4, 4.); - 1159-51. - Jaffé no. 9031. 3) quaed.: exstat: FOHIK 4) Unde: P 5) vir caso vendicat . . . et ost.: Con. cit. 6) in: add. a Ratjm. 7) noverant: 0 8) propter: ASO; et post haec quod: P 9) comparet: OHIA PR 10) vit. fuisse fatetur: Con. cit. 11) suo: R; ut . . . fraud.: deest: 0 12) et plur.: Coll. cit. 13) quoniam: Abko 14) inimicis: 0 15) mulieris: Con. cit. 16) add.: fuerit: R 17) eam: Coll. cit. 18) curo praed.: Ab; publico: 0 19) videbant: La; vidoant: R 20) propriam: 0 21) de: deest: R 22) Linde: Coll. cit. 23) quoniam: AbR 24) in . . . mensa: aria. a Raym. 25) add.: suam: Con. cit. 23) cognitum: 0 27) adimpleverit: Con. cit. pr. Ab.

Cap. XII. 1) Resitutio ex Luc. ap. Bal. III, 380.; Qilb. aaact. 3. (2, 15.); Comp. II. c. 2. h. t. (2, 15.) 2) Exonaxant (Exoniensi) ep.: Luc.; archid. (ienuen.: Böhm. ex emito; - 1159-81. - Jaffé no. 9236. 3) ex: deest: Sa 4) Petrus: Bdu 5) in: deest: FGHITAI BcSa 6) vollet: Coll. cit.

7) actiones: Lvsc. 8) produxit et: Bac 9) praed. mul. cum: deest: Lime. 10) contraxerit: Sa 11) conaanguine: Bac 12) eiusd.: add. a Bayos. 13) loco et lecto: Sa 14) tamen: Bb 15) credebatur: Late. 16) agnosceret carnaliter, videretur: ib. 17) sed: deest: Sa 18) in: exstat: G; deest: Bc; et etiam multis: Bb 19) mult.: deest: Luc. 20) loc.: deest: BSA 21) latebrosis: BSA 22) haec commodum electia: Sa 23) et: deest: Sa 24) hominibus: Luc. 25) se: Sa 26) ele: deest: Sa 27) hoc: deest: BacSa 28) sed et multis: Sa 29) fuerunt: BBSa 30) suppositi: Sa 31) add.: auis: Sa 32) restituens: Sa 33) praesentim (praesentim: B1Q significatione tibi (vobis: Bg) iniungimus: Coll. cit. 34) bui.usm.: add. a Raym. 35) suspitione certae fornicationis: Luc. 36) ita quod ut: Luc.; ita quod sir: Bgh 37) ea: Loc. 38) mulier vero sine spe coniugii maneat: Coll. cit.

Cap. XIII. 1) Restitutio ex Luc. ap. Bal. III, 369.; Qilb. auct. 6. (4, 1.); Comp. II. c. 8. de sport. (4, 1.) 2) add.: P. C.: Martinna Bertam: BSA; - cf. c. 11. de sent. et re indio. (2, 27.); - 1188-91. - Jaffé no. 10282. 3) explicandum: BabeghSa Luc.; enodari: Bi 4) et quum de hoc (bis: Bg) testes produceret dixerunt sic (deest: BabSa Lare.; illi sic: deest: Bg) se etc.: Coll. cit. 5) praedicti: BbchiSa Duo. 6) viderint: M; videbant: Luc. 7) et per: Bid 8) et vias: Bbh 9) yero: Cont. Bdhm. 10) quod: Lzac. 11) cese: deest BabSa Lrce. 12) tam ipsam quara iuvenem iuramentis adstrictos (iur. astr.: deest: Reg.) conveniit et seorsum (add.: conventi: Bbh) confessi: BSA; taso ipsam quena inv. adstrictos dicentem conveniit et seorsum venti: Luc. 13) ad invicem: MLuc. 14) quara: BBSa 15) ea quae: La; hie . . . intelletia: BachSa Luc. 16) et: deest: BBSa 17) dicta: BabSa 18) et: BSA 19) sed quum praedicatur a plur. manifeste: Duo.; sed manifestum, quod a piar. praedicatur: Bh; sed quasi a pinribus manifesto praedicatur: BahSa; comprobatur vel praedicatur: Bg 20) add.; de Moro: So 21) iungantur: LBLcghSa Luc.

CAP. XIV.*

Proptor praesumptionem etiam vehementer non debet quia de gravi crimine condemnari.

Innocentius III. Nivernensi² Episcopo et
Archidiacono Bituricensi.

Literas vestras accepimus³ continentes, quod, quum causa, quae vertitur⁴ inter venerabilem fratrem Altissiodorensis episcopum, et quosdam Burgenses de Caritate, quos idem episcopus de haeresi impetebat, vobis et dilecto filio abbati Collonensi⁵*, a sede apostolica delegata fuisset, utraque pars iandezn, ut negotii prolixitas posset facilius expediri, vos duos sub certa poena sibi arbitros statuerunt, delegata vobis potestate nihilominus reservata; G. 6* autem lator praesentium, unus ex illis, gztos⁷* praefatus episcopus inapetebat, haeresim suam apud Carz⁸ tatem fuerat publica voce confessus, et de quodam fratre suo similiter recognoverat, quod⁸ eodem secum laborabat errore. +Qui quum de fide sua corana venerabili fratre nostro Bituricensi archiepiscopo czinveniretur, eique purgado facienda per eundem W., qui vere poenitez⁷s⁹ et catholicus credelatur, esset indicta, ipse W. fratrem suum, qu. em publice asseruerat [esse] haeticum, praestito iuramento purgavit¹⁰, et sic¹¹ ab ipso el periurus et haeticus censelabatur¹². E contrario vero idem W. proposuit, quod, licet de se publice confessus fuisset, nihil lamen fuerat de fratre confessus. Znt⁷e bezae poterat illum purgasse, maxime quum a duobus capellanis de Albiniaco¹³, qui conscientiaz illius noverant¹⁴, audivisset, gturd tctnquam catholice poterat illum secure purgare, quoruna literas postea vobis ostendit. Sed episcopus super eo, quod de fratre negaverat, protinus eum per se ipsum et unum presbyterum et alium diaconum coram vobis convicit; unde ipsum relapsum¹⁵ in haeresim appellabat¹⁶. Vos igitur has¹⁷ in praedicto W. contrarietates notabiles attendentes, ipsum cuna literis vestris ad nosirain praesentiam transmisistis, bonis eius interina arantatis, donec de persona eius et bonis quid statuendum foret statuere curarelnus, adiicientes, quod, quum idem W. apud vos cuyn quibusdam instaret, ut purgationem reciperetis ipsius, sicut aliorum quorundanz., vos iuramentum eius, quia¹⁸ sibi contrarius videbatur, admittere noluistis, purgatione lamen pro eo per octavanz nzanum bonorum virorum admissa. Nos¹⁹ yero, quia vulpeculae, quae moliuntur vineam Domini demoliri, sagaci sunt studio capiendae, nana vulpes foveas habent, et volucres coeli nidos, ex zis, quae praescripta²⁰ sunt, praedictum²¹ G. suspectum de haeresi vehementer habuimus²², tum²³ quia quod ante²⁴ dixerat postea se dixisse negavit, sicut convictos est coram vobis, tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem, asserendo illum haeticum, vel pedurium postea commisit in Deum, purgando illum de haeresi, quorum utrumque reddidit illum valde suspectum; quanquam verisimilnius videatur²⁵, quod eo tempore, quo tanquam vere poenitens ab haeresi revertebatur²⁶ ad fidem, tam grave mendacium non dixisset, praesertim in fratrem, quem ?dique s* tanquam carissimum non asseruisset haeticum, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxae. Unde praesumitur, quod, quum postea purgavit²⁸ illum de haeresi²⁹, turpiter deieravit³⁰. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta [praeciendi] mandamus, quatenus, quum propter solam suspicionem, quamvis utique vehementem, nolumus³¹ illum de tam gravi crimine condemnari, talem et tantam securitatem recipiatis³² ab ipso praeter iuratorium cautionem, quod timore poenae corporalis³³* debeat coérceri, discretam ei poenitentiam iniungentes³⁴, ex qua valeat apparere, utrum in tenebris ambulet, an in luce, utrumve sit vere poenitens, an fecte conversus. Et si eum hoc modo verum³⁵ catholicum cognoveritis, non sinatis ipsum indebite molestari; alioquin eum tanquam haeticum condemnatis. [Dat. Ferentini Kal. lun. A.o. IX. 1206.]

T i t. XXIII. Cap. XIV. 1) Restitutu⁹n ex Reg. Brega. IX, 110.; Comp. III. c. 1. h. t. (2, 14.) 2) W. Niv. et H. archid.: Reg.; — Potthast no. 2787. 3) reopimus: Caggh Reg. 4) vertebatur: FGHhLCReg. 5) Callonensis: F1PLu; Cabil.: H; Caloni: IM; Caloni: Cabgh; ley.: Callovi: Reg. — Chanca. 6) W.: "TIMO Reg. per totunt; Guili.: H 7) quos (praef.: deest) ap. peteb.: exstat: G 8) qui: Cae; qui: . . laborat: Ch 9) credens: Cae 10) firmavit: C; add.: asee catholicum: Cbc 11) sic a praefato episcopo contraria proponebantur dixisse, unde ab ipso (episcopo): Cb: C 12) add.: habebatur vel: ab 13) nomen in Cae corrupt. est 14) noverat se dicat audivisse: Cb 16) perlapsun: ib. 16) approbat: Ca; asserabat: Cl 17) huiusmodi: Cb 18) eo quod: Cb 19) Quia vero . . nos: CReg. 20) scripta: Cb 21) dietum: G; saepiedum: CLReg. 22) habemus: CReg. 23) tam etiam: Cb 24) antea: Cae 25) videbatur: Cal 26) vertebatur: Cb 27) ut.: exstat: GLb 28) purgaverit: LaCc; purgand: Ca 29) de haer.: deest: Cagch 30) peieravit: CReg. 31) nolumus: La; nolimus: Ch 32) recipientes: CReg. 33) temporalis: GHILCReg. 34) iniungatis: CReg. 35) vare: Lb Reg.

CAP. XV.*

Non praesmitur incontinentes in senectute, qui in iuventute continuo, maxime si est literatus.

Idem Cenadiensi² Episcopo et Abbati
Deciquorum³.

Quum in iuventute sua venerabilis frater noster C. Quinqueecclesiensis episcopus adeo se maturum, honestum et providum exhibuerit, ut propter suam suae probitatis odorem ab ecclesia Romana meruerit pallio⁴ decorari, non est de levi credendum, quod, postquam ad senilem pervenit⁵* aetatem, turpiter abiecerit⁶ iugum Domini, foetores et foeditates libidinis amplectendo; quum labes huiusmodi, quae nonnunquam in iuventute contrahitur, in senectute frequentius expietur. Quis praeterea de facili crederet, quod vir praeditus scientia literarum, propriae salutis oblitus, ad eam passionis ignominiam se converteret⁷, ut cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum, quum, etiam secundum sententias⁸ ethnicorum. n naturale foedus inter tales personas nihil permittat⁹ saevi criminis suspiciari? Licet igitur illustris memoriae rex Hungariae¹⁰ eundem episcopum nobis interdum per nuncios et literas de tali crimine detulisset, suppliciter et instanter postulans, ut malum huiusmodi perniciosum exemplo¹¹ de Hungaria ecclesia¹² tolleremus, quia tamen eius suggestio non de caritatis radice, sed ex odii fomite procedere videbatur, quum ipsum tanquam inimicum persequi non cessaret, sicut est in tota provincia manifestum: nolumus¹³ aures nostras quasi malignis delationibus inclinare, sed, ut probaremus¹⁴, si spiritus esset¹⁵* ex Deo, bonae memoriae Auriensi¹⁶ episcopo dedimus¹⁷ in mandatis, ut prudenter et caute a coepiscopis¹⁸ indagaret, utrum praefatum¹⁹ episcopum crederent²⁰ tali labe respersum. Qui nobis postmodum rescripserunt, quod eum virum horrestae conversationis esse credebant, personam illius²¹ multipliciter commendantes. [Quia yero etc. (cf. c. 12. de purg. can. V. 34*) Dat. Ferentini Non. lid. A.o. IX. 1206.]

CAP. XVI.*

Is, pro quo beneficiando scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneum, quum idoneus praesumatur.

Idem Archidiacono et Praepo sito
Mediolanensibus².

Dudum bonae memoriae archidiacono Mediolanensi dedimus in mandatis, ut rilectum filium C. scholarem a presbytero sancti Victoris XL. martyri, qui solus in ipsa ecclesia ministrabat, in qua, sicut scholaris idem assuerit, quondam ministraverunt clericus et sacerdos, in clericum eiusdem ecclesiae recipi faceret et in fratrem, +cuius facultates idem scholaris proponit nullatenus imminuas³. Sed presbyter memoratus ipsius archidiaconi malitiose declinans examen, I. clericum [pro se]⁴ ad nostram praesentiam destinavit, cui et prae feto C. Venerabilem fratrem nostrum Tranensem⁵ archiepiscopum apostolicae sedis legatum, Illit subdiaconum et capellanum nostrum, dedimus auditorez, coram quo dictus Ioannes asseruit, quod nequaquam⁶ sufficiebant duobus clericis facultates ecclesiae memoratae, adiciens, quod praedictus C. non erat idoneus ad illius ecclesiae beneficium obtinendum. -r[Gn] (le nos venerabili fratri nostro . . . Patriarchae Illerosolymitano, tuna Episcopo Vercellensi, de illorum assensu mandavimuz ut si praedictus C. legitime coram ipso probaret quod facultates ecclesiae supradictae inzinuluae non essent, sed duobus sufficerent, el persona eius esset idonea, presbyteruna supradictum ad receptionem ipsius per censuram ecclesiasticanz appellatione remota conzpelleret, contradictores vel rebelles, si qui forsitan apparent, a praestampione sua districtione sinazli, ceceante appellatione, compescens; alioquin perpetuum silentium scholaris super hoc imponere memorato. Testes etiazn qui nominarentur eidem,

Cap. XV. 1) Restitutum ex Reg. Brega. IX, 113.; Comp. III. c. 2. h. l. (2, 14.) 2) Canadiensi: F; Ciadren.: La; Taneor.: LB 3) Ciquedor: Caggh; leg.: Cikedor; Rey.: in Codd. nomen corruptum est, sed can. quae edit. Item: placet lectionem nusquam inuenimus: — Potthast no. 2837. 4) ornameto pallii: CReg. 5) pervenerit: (ICg Reg. 6) eiecerit: La; abiecit: Cae 7) converterit: G; ign. devenerit: H 8) legem: La; sententiam: Cae 9) committat: Ch 10) Henricus: Cae 11) extemplo: Rey. 12) add.: vel terra: Cb 13) nolimus: MCb 14) add.: plenias: CL 15) essent: GLXCag Reg. 16) ley.: Geuriensis: Rey.: in Codd. nomen corruptum est 17) add.: nostris literis: C 18) ab episcopis: LSCb 19) praedictum: Reg. 20) crederet: Ch 21) ipsius: Cb Reg.

Cap. XVI. 1) Restitutum ex Reg. Ral. X, 57. (ibi exstare Richtene fugit) — Comp. III. c. 9. de serb. siIn. (5, 23.) 2) archid. et praeposito de Sotara (nomen iee Codd. Comp. III. corrupt. est) subdiaconum, nostro, canonico Modiol.: C Reg. — Potthast no. 3093. 3) add.: vel terminatas: Cb 4) p. se: deest: Richt. 5) in Cae nomen corrupt. est 6) nunquam: Cbc.

si se gratia, odio, vel timare subtraherent, canonica districtione, cessante appellatione, compellere pertubere testimonium veritati. Quum autem praefatus scholaris ad proliantur quod facultates ecclesiae immittunt non essent, sed duobus sufficerent, ad praedicti Pairiarcae tunc Vercellensis Episcopi praesentiam multoties accessisset, et idem Episcopus testes nominatos ab ipso, quia monitione praemissa nolebant veritatem testimonium pertubere, interdicto supposuisset, venerabilis frater noster... (une Mediolanensis Archiepiscopus interdictum ipsunt auctoritate propria relaxavit. Quare supradictus C. ius suum non potuit obtinere. inde tibi, fili Praeposite, dedimus postmodum in praeeceptis ut inspectis attestantibus iam receptis, quas voluitum ut per censuram ecclesiasticam tibi faceres exhiberi, secundum eas et alias, si quas partes legitime ducerent proferendas, quum nondum essent, quae recepisse fuerant, publicatas, causam ipsunt iuxta tenorem praecedentium litterarum, sublatam cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ratione praevia terminares. Partibus igitur propter hoc in tua postmodum praesentia constitutis, quum dictas C. ad probandum quod factitates ecclesiae suppetebant, quosdam patronos et parochianos ecclesiae ad ferendum testimoniarum nominasset, et ipsi Hec a te saepius moniti, nollent testimonium perhibere, quibusdam se rationibus excusantes, tu eos, nisi usque ad quindecim dies ex tunc venirent ad testimonium perhibendum, excommunicationis tunc innotuisti; sed ipsi ante praefixum diem ad sedem apostolicam provocaverunt; quare non fuit ulterius in causa processum. Volentes igitur tunc in eadem controversia importatur.] Causam vobis duximus committendam [praesentium vobis auctoritate praecipiente mandantes, quatenus laicis supralictis ad cautelam absolutionis beneficium impendatis, et causam; ipsam iuxta priorum litterarum continentiam appellatione remota, ratione praevia terminetis;] ita, ut ex illa clausula, scilicet si persona fuerit idonea, quae nostro rescripto reperitur lo inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur, quum prima facie praesumatur idoneus, nisi aliud contrarium ostendatur. [Testes autem etc. Dat. Later. V. Id. Mai. Ao. X. 1207.]

TITULUS XXIV. DE IUREIURANDO.

CAP. I.1

Agi potest ad relaxationem inramenti, calas implementum turpitudinem continet ex parte suscipientis. II. d. quoad intellectum, et est casus notabilis. Abbaa.

Gregorius III.2

Ex administrationis (Et infra:) Quoniam igitur creditores ad usuras sibi solvencias in manifestar; periculum animarum iuramento debitaes adstringunt, nos eorum salutem volentes iuxta debitum officii nostri prospicere, et iniquitatem gravamen a debitoribus removere, et ab illis praecipue, qui se in auxilium dederunt ad cursant; terrae Hierosolymitanae praestandum, universitati vestrae Mandamus, quatenus creditores ipsos ad iuramenta super usuris sibi solvendis praestita relaxanda sublato contradictionis et appellationis obstaculo ecclesiastica districtione cogatis.

CAP. II.1

Non valet iuramentum praestitum a praelato de non repetendis rebus ecclesiae. Vel sic: a iuramento meticulouso fit absolutio per indicem ecclesiasticum.

Ex registro Gregorii2.

Pervenit ad nos, Laudicensem 3 episcopum ab Ar.4

Tit. XXIII. Cap. XVI. 7) te, fili archidiacone, cognitioni eiusdem causae duximus adiungendum: Reg. 8) committere: C 9) quae... inserta: deest: Ch 10) recipiat: F: fuerat: G 11) alibi: Ch.

T i t. XXIV. Cap. I. 1) Restitutio ex Lre. ap. Bal. III. 383.; Glib. auct. 2. (2, 16.); Comp. II. c. 4. h. t. (2, 16.) 2) IX.; F. III.: deest: GBch; Uregor. VIII. universis Christianis: Bab'su Lec.; es! trago! ep. Gregorēt VIII. (cf. Bulee. Conell. Narbon. Notae p. 23.) ser. no. 1187. - Jefe no. 10011. 3) se vel sua ad succursum: Cb; qui se vel auxilium ded. ad Buceara.: Be 4) sibi: add. u Rapte. 5) severitate: 13a; districtio ecclesiasticae severitate: Bbchi Lec.; districtione ecclesiasticae severitatis: By; districtus ecclesiastica severitate: So.

C a p. H. 1) Restitutio ex App. VII. 7.; Lips. XVII. 9.; Cass. XXVIII. 11.; Bamb. XIX. 9.; Comp. I. c. 9. h. t. (2, 17.) 2) Excerptum est ex Gregor. VII. Rey. VII. 13. 14. verbis hic alie mutatis. - Jaffé no. 3880. 3881. - Viridunensi ep.: Rep. 3) Laudicens.: A (pr. de) OPQR: Leodiensem: Lbch Reg. 4) Amalio: AabOPQR: Arfulso: Al 5) exspoliatum: AalckOPR 6) quod ablata nunquam repeteret (peteret: Al): Coll. cit. 7) itaque: Cal. cit. 8) eles fraternitatem: ib. 9) nullis: AabOPQ 10) nullis furamentis: R 10) sup. hoc: add. a Raptia. 11) astringi: LbAbcO 12) quia nef. coact. iuraverat, eum tamen etc.: O; quia tamen nef. coacte iuravit (iuraverit: AabIQ; iuraverat: 11) enm etc.: APQR.

comite rebus suis spoliatum 5, et ad nequitiae augmentum gladiis iurare compulsum, quod 6 non repeteret sic ablata et huius tanti sceleris veniam salii impertiri rogat. Cognita igitur 7 contumelia? sibi in beato Petra illata, valde dolumus, asserentes, ipsum episcopum 8 nullius 9 iuramenti vinculis super hoc 10 posse constringi 11, quem 12 tamen apostolica auctoritate absolvimus, qui nefandissima coactione iuravit. [Dat. .Romae III. Kal. Febr. Ind. III. 1080.]

CAP. III.1

Non deierat qui iuramenti implementum in mellas commutat, et non adstringitur quia iuramento ad implendum quod iuravit, si ab alia parte non impletur, culos respecta praebuit iuramentum.

Idem 2 Regi Francorum.

Pervenit ad nos, quod, quum iana pridem ad partes Alverniae 3, etc. (Et infra:) Non enim propositum aut promissum infringit qui in melius illud 4 commutat 5. Nec tu ei, etiamsi praescriptum promissum tuum iuramento vel fidei obligatione interposita conditione firmasses, aliquatenus teneris, si constat 6, eum conditioni minime 7 paruisse.

CAP. IV.1

Ponitur forma iuramenti septem capitula continens, secundum quam iurant Papas episcopi; sed hodie omnes recipientes dignitatem a Papa sibi iurant. Hoc sil pro summario et divisione.

Idem Petro Subdiacono.

Ego N. 2 episcopus ab hac hora in antea fidelis ero sancto Petro, sanctaeque apostolicae Romanae ecclesiae, dominoque meo Papae C. 3 eiusque successoribus canonice intransibis. Non ero neque 4 in consilio neque in facto, ut vitam perdat aut membrum, vel capiat mala 5 captione. Consilium quod mihi 6 aut 7 per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabit, ad eius 8 damnum nulli 9 pandam. Papatum Romanae ecclesiae et regulas sanctorum Patrum adiutor 12 ero ad 13 defendendum et retinendum, salvo ordine 14 meo, contra omnes homines. Vocatus ad synodum veniam, nisi praepeditus fuero canonica praepeditione. Legatum apostolicae sedis, quem certum legatum esse cognovero, in eundo et redeundo honorifice tractabo, et in suis necessitatibus adiuvabo. Apostolorum limina singulis annis aut per me aut per certum nuncium meum 15 visitabo, nisi eorum absoivar le licentia. Sic me Deus adiuvet et haec sancta evangelia.

CAP. V.1

Non tenetur elencos episcopo suo obediuntiae iuramentum praestare, alai ratione administrationis sibi concessae.

Urbanus Papa2.

Nullus episcopus clericos suos, nisi forte quibus ecclesiasticarum rerum commissa fuerit dispensatio, sibi iurare compellat.

CAP. VI.1

Qui se obligavit ad usuras solvendas, solvere non cogitur, niai iuraverit; quo casa cogitur, sed repetit.

Alexander III. Episcopo Vigiliensi2.

Debitorum autora ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent, nisi eas iuramento solvere teneantur. Si yero de ipsarum solutione iuraverint 3 cogendi sunt Domino reddere iuramentum, ni a4 creditoribus solvantur. Et quom usurae solutae fuerint 5, creditores ad eas restituendas sunt ecclesiastica severitate, si necesse fuerit, compellendi 6.

Cap. III. 1) Restitutio ex Cass. XXVIII. 4.; Batid. XX. 5.; Comp. I. c. 10. h. t. (2, 17.) 2) Idem in Registro Regi francorum: AQ (in Q antequam canon Ales. III.); Cantuar. arebiep.: R, gime zasar. ex Lips. XVII. 4, in hunc locum temere translata est. Non existit Reg. grvd editum est. 3) Alvonae: .An; Alupniae: Ale; Alamanniae: R 4) id: R 5) immutat: A; committat: aac 6) constet: AabelQ 7) min.: deest: R.

Cap. IV. 1) Restitutio ex Lips. XXXI. 18.; Caos. XL. 8.; Baenb. XXXI. 8.; Comp. I. c. 20. de elect. (1, 4.); - Et usdem fere beocio inramertum exstat ie roer. Rom. hab. sub Greg. VII. Bornee ao. 1079. 2) G.: Ab 3) G.: GM; N.: natal; A.: R; illis (ley.: illi): P 4) neque: deest: FGRKL Coll. cit. 5) in: AbQ 6) mihi ipse: AaQ 7) aut: deest: AbckiPR 8) eorum: FGBIRLM Cali. cit. 9) illi: Ed. Rotm. oper. mend. 10) add.: sanctae: Cont. Brihm. 11) errat: in his esae ex hYerum compendio (R. S. P.) doceat ipsius conciliabera: regalia S. Patri 12) adiut.: deest: QR 13) ero ad: deest: P 14) honore: R 15) meum: deest: Q 16) me absolvat: R.

C a p. V. 1) Comp. I. c. 1. 11. r. (2, 17.); - cf. c. 23. C. XXII. gu. 5. 2) Urb. III.: F; - 1088-99. - Jaffé uo. 4312.

Cap. VI. 1) Restitutio ex App.XVI 1 #.; Ltps.XVII.1.; Cass.XXVIII. 1.; Bamb. XIX. 1.; Comp. I. c. 2. h. t. (2, 17.) 2) Ingildensi: R; Vigiliensi: OQ; - 1159-81. - Jaffé no. 9188. 3) iuramentum fecerint: Coll. cit. 4) a: deest: Ase 5) sunt: P 6) eogendi: Coi? cit.

juramento, quum clericos quosdam 4 religiosi 5 iurisiurandi religione constringunt ad maiorem solito s pensionem solvendam, vel 7 praestandum aliquid nomine]s beneficii praetersolitampensionem; quum autem instituuntur ab episcopis, iurant, quod antiquam pensionem et solitam non augebunt 9. Tuae igitur consultationi breviter respondemus, quod 10, quum posterius iuralnmentum ratione et Lateranensis concilii auctoritate iuvetur 11, primo praediudicat, quod de cupiditate processit. Ceterum iustum est 12, ut 13 clerici [sic perplexi] 14 pro periurio, quod vitare non o possunt, ab ecclesiis perpetuo excludantur.

CAP. XII. 1

Episcopi de perinrio graviori guaro alii sunt puniendi. H. d. — 6. 1. Illicitum est iuramentum de non praebendo subsidium coniuncto. H. d.

Urbanus III. 2 Archiepiscopo d Pisano 4.

Quum quidam (El infra: cf. c. 8. de temp. ord. I. ti.) Consultationi tuae taliter respondemus 5, quod in episcopos, qui suum transgressi sunt iuramentum, est tanto gravior vindicandum, quanto maiori praecminent dignitate, et eorum exemplo facilius alii poterunt ad sjnilia provocad. (Et infra: cf. c. 8. de temp. ord. I. u.) §. I. Illi vero 6, qui iurant, non loqui patri vel 7 matri vel sorori vel fratri, aut eis humanitatis subsidium non 8+ exhibere, absolvendi sunt ab illius observantia iuramenti, quum illicitum sit et omni contrarium rationi; iniuncta tamen eis de hoc, quod male iuraverant 9* poenitentia competenti.

c Al'. XIII.'

Non valet iuramentum monachi claustrum abiurantis, et aibi de hoc gravis poeuieutia imponitur.

Iciem2.

Sicut ex literis tuae discretionis cognovimus 3*, R. 4 prior monasterii tui laior praesentium iracundiae calore succensus praecipitatio mentis znstuzctu temerario iuramento firmavit 5, quod in claustrum eiusdem monasterii, quo se vinculo professionis adstrinxit 6, non esset cum G. 7 monacho ulterius moraturus. j- Quaerenti ergo tibi, quid super hoc circa eundem monachum sit agendum, Respondemus, quod, (pum beatos Benedictus in regula sua, quam fere omnes monachi profitentur, iurare omnino prohibeat, non licuit monacho supra dicto temerarium iuramentum facere; maxime 8 quum 9 fidem professionis frangeret, et stabilitatis saae 10 propositum evacuaret 11. Ideoque circa eum tua sollicitudo provideat, quod talis ei poenitentia 12 iniungatur, per quam omnipotenti Den de suscepto in vanum eius nomine satisfaciat, ut 13 alius quilibet exemplo eius deterretur 14 simile aliquid facere 15* pertimescat; ipse vero in claustrum, quod licite 16 abjurare non potuit 17, cum stabilitate perpetua suam poenitentiam 18 exsequatur, 19 la lamen, ne 19 ex ea, quod ad praesentiam nostram accessit, solita regularis beneficii portione privetur.

CAP. XIV. 1

Vasallos, qui iuravit praelato, successoribus iurare non cogitur.

Clemens III. 2

Veritatis amica simplicitas +nullis verborum fallaciis, nullis appetit ambiguitatum involucris obfescari. [Frequenter 3 igitur est necesse, ut quae minus plene dicta videntur, el ambiguitis scrupulos possent sane dicta generare, explan. atione veridica

clarius elucescant.] Ea propter, earissime in Domino fll.; audito, quod in magniturlinis tuae praesentia quaestio mota fuerat, utrum ex nostri tenore rescripti colligeretur, quod singuli heredum tuorum singulis nostris successoribus fidelitatzs praestare debeant et homani iuramentum, intellecta etiam expositione 4 dilectorum filiorum nostrorum A. tit. S. crucis in Ilterusalem 5 el P. tit. S. Laurentii in Damaso presbyterorum cardnialium apostolicae sedis legatorum, quae ad nos fuit sub sigillorum suorum testificadone transmissa, a sano eorundem 6 intellectu nolentes 7 alzquatenus dissentire, serenitati regiae 8 duximus intimandam, quod, quum intentio nostra sit nil intolerabile tibi [tuisque 9] hereditus imponere, taliter in hac articulo tibi Respondemus 10, ut heredes tui, qui nobis vel alicui successorum nostrorum iuraverunt 11, aliis 12 [postea] iurare minime compellantur; catholicis tamen successoribus nostris, qui pro 13 tempore fuerint, ethomagi 14 et fidelitatis puritatem, nihilominus ac si iurassent 15, omni tempore teneantur absque tergiversatione aliqua fideliter observare, nisi forte alicui eorum, sicut personae tuae fuerit hominum de benignitate sedis apostolicae relaxatum; qui tamen non se propterea credal a fidelitatis suae 16 observatione immunem. [Dat. Laterani.]

CAP. XV. 1

A Juramento per metum extorto ecclesia solet absolvere, et eius transgressores ut peccantes mortaliter non puniuntur.

Coelestinus III. 2

Verum in ea quaestione, quae praeter 3 hnc quinto loco ponitur 4*, an scilicet a 5 sacramenti vinculo absolvantur qui illud 6 inviti pro vita 7 et rebus servandis fecerunt, zmlem ecclesiae nostrae prosequentes nihil aliud arbitramur, quam quod antecessores nostri Romani Pontifices Zacharias 8, Gelasius, Gregorius VII 9 et Urbanus II. atque alii arbitrati fuisse noscuntur, qui tales a iuramenti 10 nexibus absolverunt 11. Ceterum ut agatur consultius et ab eis auferatur materia deierandi 12*, non eis ita expresse dicatur, ut iuramenta non servent, sed, si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortal crimine puniendi.

CAP. XVI. 1

Si is, cuius mandato atare iuravi, aliquid mihi praecipit contra iuramentum per me priva licite facturo, illud servare non teneor. H. d. inhaerendo verbis literae.

Innocentius III. H. 2* et S. et M. Civibus Venetis.

Veniens ad praesentiam nostram dilectos filius A. 3 [tllegun 4] latores praesentium humili relatione nobis exposuit 5*, quod, quum olim fuisset in praesentia dilecta fui nobilis vira ducas Venetis 6 cunct pluribus aliis constitutus pro 7 multarum discussione causarum, cum M. Maurien. b alternatim convicia inferendo certavit 9. Propter quod quum graves inimicitias incurrisset, et vos et alii parentes vestri propter hac fuissetis vehementius excitati, quidam, qui partis utriusque amatores existerant, se in medium ingerentes turbationem illam ad pacem studuerunt 10 et conc. ordiam revocare, suggererunt 11 praedicto A., ut in satisfactione 12 iniuriarum vestro iurare obedire mandato. Quumque idem non crederet 13+, se tale quid commisisset, propter quod ei aliquod 14 grave deberet imponi, iuramentumque 15* illud sub talia confidentia praestitisset, ipsi statim 16 sub iuramenti debito praecipitis, ut 17 a festo beati Michaelis proxime praeterito in antea nunquam curiam dicti ducis intraret, nisi tunc 18*, quum omnes per edictum

Ti t. XXIV. Cap. XI. 4) quidam: O Reeht. 5) add.: riri: Baboi; aliquid: 2' 6) solita: lbr deest: BgOP 7) vel ... peno.: deest: Bg S) nom.: elcest ctiaan: T 9) augeant: T 10) quod post iuss., quod ... iuvatur: O 11) iuventur: Ba; nitatur: f 12) iustum est autem: BOT 13) quod: BLh 14) sic perpl.: (lees! cit'omr, f 15) iurare: Bgh.

Cap. XII. 1) Restitutuna ex Comp. I. c. 11. h. t. (2, 17.) 2) add.: in Registro: A 3) archidiacono: Ah 4) Pesano: Ab; — 1185-87. — Tajé 970.9881. 5) discretioni tuae praesentibus literis respondemus: A. 6) autem: 31; decal: Ah 7) nec: Ah; deest: JI 8) non: deest: FURIALA 9) iuraverunt: GHJLJabel; iuraverint: It.

Cap. XIII. 1) Rastitum ex Lec. ap. Bol. III. 379.; Gilb. (tac.) 5. (2, 6.); Comp. II. c. 3. h. t. (2, 16.) 2) abbati S. Stephani Carnotensis: Sa; — 1185-7. — Juf(f' auo. 9890. 3) agnovimus: GHKLILBabghSa 1) H.: Luc. 5) firma: verit: BSa 6) astrinxerat: GLac; astrinxerit: Ba; eonstrinxit: Lbll 7) luidone: BbghSa; Wi.: Lile. 8) et max.: Bbh 9) quod: Sa Luc. 10) suae: deest: Lac. 11) vacuaret: BabchiSa Luc. 12) poena: Luir. 13) et: eb. 14) perterritus: GKDF 15) fac.: deest: FLalfBaghi; attentare: Sa 16) sollicite: Bh 17) add.: vel non licuit: Bb 13) poenam: Luc. 19) ut: non: Lec. Richt.

C a p. XIV. 1) Restitutum ex Luc. ap. Bal. III. 368.; Gilb. auct. 1. (2, 16.); Comp. II. c. 5. h. t. (2, 16.) 2) W. Regi Siciliae: Bi; Vilelmo regi Siciliae: Luc.; — 1188-91. — Tajé no. 10279. 3) verba verit inclusa desid. clm: Sa 4) add.: vel expressione: Bb 5) Bethleena vel Ierus.: Sa 6) eorum: BbcSa 7) nolimus: Bb 8) tuae: bar. Richt. 9) vel tuis hered.: ib. 10) duximus respondendum: Coll. cit. 11) iuraverint: BbgiSa Luc. 12) alii:

Coll. cit. 13) qui praepositi fuer.: Luc. 14) hominiu: Bid.; homini: BcgSa Luc. 15) iuraverint: Loe. 16) suae: deest: BbcSa.

Cap. XV. 1) Bestitutuna ex Gilb. auct. 3. (2, 16.) Coll. Hal. Contp. II. c. 6. h. t. (2, 16.) 2) Clemens : Bcglm; Coelest. III. Bruudisiensi ep.: Bi; Indron. archiep.: U; add.: P. C.: Quum non ab honlie; BSa; cf. c. 10. de iudic. (2, 1.) eima adnot. et c. 14. de seut. excam. (5, 39.) — 1191-8. — JaQé no. 10678. 3) propter: Bi Richt. 4) proponitur: BbSa 5) a: deest: Baci; a iuramenti: Bh 6) istud: Cont. B'lena. 7) add.: tantum: Set 8) scilicet Zach.: BLSa 9) VIII.: Bli 10) iuramentorum: BLASaU 11) add.: donec eorum domiui ecclesiae satisfacere et: Bb 12) peierandi: FGHKBSa; perirandi: MU.

Cap. XVI. 1) Restitutuna ex Reg. Bal. I. 357.; Alan. 8. (2, 15.); Contp. III. c. 1. h. t. (2, 15.) 2) Tecler: FI; H. L. M. (deest: Cc) Mauroeen (Nitonen.: Ca Mantim-ena.: Cc; Mauricen.: Cg; Mautoren.: Ch) civibus Venet. (venerint: Cae): C; Innoe. III. in Reg. nobil. vir. H. B. M. concivibus Venetiartum: T; nobilibus viris Henrico, Leonera(et Marco Mauricen. civibus Venetis.: Reg. — Potthast ato. 391. 3) Andreas: Reg. 4) Meng.: deest etiam: (f 5) proposuit: FURIA—41.OT Reg. 6) Venetum: T 7) per ... discussionem: Cb 8) Maurin.: T; Maurocen. et H. blaurocen.: Cb; Mauricen.: Ceg; Mauritio Mauricen.: Reg. 9) accidit, (acciderit: Cbt) ut ... certaret: CT Reg. 10) voluerunt (ad pac. et: deest): T 11) suggerentes et consulentes: CT Reg. 12) satisfactionem: 3IT Reg. 13) credens: FGHKLMCT Reg. 14) aliquid: MCLT Reg.; deest: G 15) iuramentum: FGHJLICCT Reg. 16) Lamen ... iurara. praestito: Ch 17) quod: CT Reg. 18) tuna: deest: FGHK.

ipsius generaliter ad curiam vocarentur, ata nisi per nobilem 19 vino? 1?ogierum comitezz et M. Illauricen., qui absentes esse dicuntur, ipsum contingeret relaxari. Verum quia idem A., qui, sicltt asserit, dicti ducis 20 est consiliarius, et in iure suo multis ecclesiis, quarum est advocatus, ex promisso tenetur adesse, nequaquam taliter iuravisset, si mandatum illud sibi contrarium 21 praescivisset, praesertim quum animae suae tinzeat obviare salutem, per apostolica [voMs] 22 scripta mandanzus, quatenus mandatum ipsum pro vestrarum remedio animarum penitus revocetis. Quodsi mandatum ipsum aut nolueritis, aut azequiveritis revocare, noveritis, nos venerabili fratri nostro patriarchae Grandensi 23 mandasse, ut, si mandatum illud 24 priori iuramento licite facto repugnet, ipsum auctoritate nostra denunciaret non servandum. [Dat. ap. Civitatem Castellanam IV. Id. Oct. 1r98.]

CAP. XVII.

Qui iuravit ecclesiam defendere, et requisitos sine iusta causa recusat, periurus est, nec eum defendit appollatio.

Idem Magistro Apollinari2.

Brevi sedem apostolicam sciscitatus es quaestione, utrum ille, qui iura alicuius ecclesiae servare, ac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminente super hoc 3 sub iuramenti debito requisitus 4 fuerit, et nolens hoc facere ad sedem apostolicam duxerit appellandum, periurii reatum incurrat. Nos autem quaestioni tuae taliter Respondemus, quod in hoc articulo appellante a periurio talis appellatio non excusat, immo, nisi aliqua difficultas existat 5, propter quam requisitus non possit ecclesiae subvenire, culpa periurii potius irretitur. [Dat. Lat. XII. Kal. Nov. 1198.]

CAP. XVIII.

Iurans scienter illicitum, non indiget absolutione, sed tenetur illud non observare. Si vero iuravit ignoranter, debet illud observare, si aliquo licito modo est observabile. Si autem iuravit licitum quod putabat illicitum, debet observare iuramentum, sed de animo depravato aget poenitentiam.

Idem illustri Regi Aragoniae2.

Quanto personam tuam Jinier alios principes Christianos sinceriori caritate diligimus, tanto serenitati regiae diligentiori sollicitudine vulnus praecavere, ne quid ei, quod absit, imminet, quod vel in periculum animae, ata detrimentum terrae valeat redundare. Ex tenore siquidem literarum tuarum et plurium praelatorum, nec non et aliorum multorum in regno tuo consistentium nobis innotuit, quod, quinz adversus inimicos Christianitatis, qui prae magnitudine suae potentiae terram Hispaniae tunc teporiz occupabant, in auxilium carissimi in Christo filii nostri Castellae regis illustris cum armatarum nuzilitudine festinares. Quidam consiliarii tui, quin immo potius deceptores, tuum animum induxerunt, ut iurares irrequisito assensu populi usque ad certum tempus patris tui conservare monetam, quae tamen circa mortem eius fuerat legitimo pondere defraudata. Quum 3 autem eadem moneta adeo sit diminuta et minoris valoris effecta, quod grave propter hoc scandalum in populo generatur, tu quod egeras indiscrete cupiens 4* revocare, ac necessitati populi satisfacere, ab observatione iuramenti praedicti, ex quo tibi et regno tuo metuis grave periculum inzyninere, postulasti suppliciter 5 a nobis absolvi. Super quo diligens indagator veritate comperta potuisset facile intueri, quod non tam erat absolutio necessaria, quam interpretatio requirenda, quoniam, quum iuramentum fecisti, monetam aut faisam, aut legitimam esse credebas. Si falsam, quod de regia serenitate non credimus, iuramentum fuisset 6 illicitum et nullatenus observandum, et pro eo esset tibi poenitentia iniungenda, quum iuramentum non, ut esset zniquitatis vinculum, fuerit institutum. Si vero ipsam legitimam esse

credebas, iuramentum licitum fuit et usquequaque servandum. 7 Et ut irreprehensibiliter observetur, consulimus et mandamus, ut reprobata moneta, quae a legitimo pondere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudadatur, quam ad legitimum pondus reducas, secundum eum 1 statum, quem tempore patris tui habilit 16 meliorem, ita, quod [el] antiqua moneta, quae ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur, per quod et dispencililum vitari poterit, et iuramentum servari. Verumtamen si forte monetam ipsam in praestatione iuramenti credebas a legitimo pondere diminutam, et tua super hoc conscientia te remordeat 11, venerabili fratri nostro Caesaraugustano episcopo, cui super hoc scribimus, tuum humiliter confitere peccatim 12, et satisfactionem iniunctam tibi pro illicito iuramento devote suscipias et studeas adimplere. [Dat. Lat. Non. Apr. 1199.]

CAP. XIX.

Non valet iuramentum praestitum in praedictum iuris superioris.

Idem Consulibus et Populo Tudertino2.

Venientes nuper ad sedem apostolicam dilectos filios consules vestros benigne recepinus et super bis, quae ad nos de vobis saepius referuntur, et commonere 3 patente curavimus, et aliquantulum aspere convenire. Quin enim appellationibus 4 interpositis ad apostolicam sedem teneamini humiliter et devote deferre, quum et leges etiam saeculares post sententiam beneficium appellationis non denegent aggravatis, vos, id minus, quam vos deceat, attendentes, sententias appellatione suspensas executioni mandatis, et gravatis contemptum sedis apostolicae appellantes. Verum iidem consules nobis ad excusationem vestram exponere curaverunt, quod, quum aliqui vestrum vocantur ad officium consulatus, firmiter proprio sacramento 5*, quod super mutuis et plagiariis 6* secundum vestrae civitatis consuetudinem iudicabunt, et 7 infra XXVIII dies quae 16 iudicaverunt 11* exsequuntur 12. Unde salvo huiusmodi iuramento vos non posse super his appellationibus deferre dicebant. Quia vero non minus iudices secundum leges, quam consules vestri secundum consuetudinem vestrae civitatis 13 iudicare iurarunt, et ideo, sicut iudices contra leges, sic et consules vestri contra consuetudinem possent subditos aggravare, ne in 14 bis elianz videantur deesse gravatis, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus, quatenus, quum approbatas consuetudines vestras servare velimus, appellationibus ad nos interpositis deferatis humiliter et devote, quum praedictum iuramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi ius superioris exceptum. Quum ergo, sicut accepimus, postquam dilectus filios S. lator praesentium ad sedem apostolicam a sententia G. 16 iudicis appellavit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, in possessionem 17 rerum, de quibus quaestio vertebatur, appellantis adversarium inducentes, volumus nilzilominus et mandamus, ut possessionem ipsam 18 restituis eadem; alioquin noveritis, nos venerabili fratri nostro 19 episcopo Nucorino per apostolica scripta mandasse, ut vos ad id monitione praenazissa ecclesiastica censura 20 appellatione remotas compellat. [Dcet. Laterani. 1200.]

CAP. XX.

Iurans usuras non repetere, potest iuramento non obstante ex nova causa repetere. II. d. secundum intellectum notabiliorem.

Idem Pisano Archiepiscopo2.

Ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod, quum I. Pellar. 3 et G. filius eius Petro Soctan...i usuras non modicas persolvissent, praestito iuramento firmaverunt, quod nec per

Ti t. XXIV. Cap. XVI. 19) nobiles viros: T 20) dicti ducis consilii (consiliarius: Cae; est consiliarius: Cg) iuramento et in iure suo multis ecclesiis, quarum est advocatus, promisso tenetur (teneretur: Cab): CTReg. 21) add.: vergere: 'J' 22) vob.: deest diana: T 23) Gradensi: ChT Rev. 24) vestrum: Ch; deest: Cae.

Cap. XVII. 1) Reshtalum ex Reg. Bal. I, 389.; Gilb. auct. 6. (2, 16.) Comp. III. c. 2. h. t. (2, 15.) 2) add.: clericus ven. fratris nostri archiep. Strigoniensis: Rey.; - Potthast no. 398. 3) ad hoc: ChyhSa Rey.: ad hanc: Cae. 4) inquisitus: Sa 5) obsistat: CbeyhSa Reg.

Cap. XVIII. 1) Ite.stitutum ex Reg. Bal. II, 28.; Comp. III. c. 4. h. t. (2, 15.) 2) Aragonum: Rey.; - Potthast no. 656. 3) Quoniam... est: CReg. 4) discrete cup.: FILLICLM Cabcg 5) simpliciter: Ch; supplicasti humiliter: Ch 6) fuit: OIIMCg 7) observ.: Ch 8) dem.: deest: C 9) eum: deest: C 10) habuerit: Cbeyh 11) remorderet: FGRIRMChy Reg.; remorderet: Cach 12) reatum, et satisf., quam indixerit: CReg.

Cap. XIX. 1) Ite.stitutum ex Reg. Brega. III, 21.; Comp. III. c. 5. h. t.

(2, 15.) 2) Tudertinensi: F; Idem simpliciter: H; Iadertino: Reg.; praeferenda tamen mcipto est viilgaris inscr. - Potthast no. 1178. 3) pat.: deest: I/b 4) et app.: COUL. Bohlta. 5) iuramento: GHXO Reg. 6) plegiariis: IltbTy 7) minoris Teale (cf. Da Cange Gloss. s. v. Plegii) plegiariis: Ch; pleiariis: Car; plerariis: Ch 7) et: deest: Cah 8) tutea: CM. Bala. 9) XXX.: Ch; XXIX.: Ch Rey. 10) quod: Cagh Ilcg. 11) iudicaverit: FGRlhc Ilcg. 12) exsequantur: h16le 13) vest. civ.: deest: Rey. 14) in: (leest: 15 15) servare: Ch 16) B.: Cae; I.: Rey.; reest: Ch 17) possessionem: Fah 18) ut possessionem, eadem S. post interpositam ad nos appellationem chican, ei sine difficultate qualibet restituere procureris: C Rey. 19) Nucor.: G; Nieentino: La; 11 lercerino: Ch; Nucen.: Cb; Nucen.: Cb; Afimi.: t. h; Nucen.: Cg; vonerab. fratris nostris Nucorino et... episcopis compellant: Rey. 20) per eccl. censuram: C Reg.

Cap. XX. 1) Restitutum ex Reg. Brega. VIII, 116. dlax. 4. (5, 8.) Comp. III. c. 6. h. t. (2, 15.) 2) Potthast no. 2447. 3) Puellarum: Cae 1) Saccan.: Cae; Seotan: Ch.

se, nec per alium praedictas usuras repeterent, vei s apud ecclesiasticum iudicem seu etiam saecularem super his6 deponerent quaestionem. Quumque creditor ipse in mortis articulo constitutus condiderit 7 testamentum, suis praecepit heredibus, ut omnibus, qui rationabiliter probarent 8, se dedisse usuras eidem 9, ipsas eis 10 restituere procurarent. Unde quum 11 praedicti I. et G. usuras repeterere non attentent 12 propter huiusmodi iuramentum, et 13 heredes praedicti P. eis negligant 14 satisfacere de usuris, ideo 15 fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus sub poena excommunicationis publice in ecclesia proponi 16 facias vel proponas, ut qui super hoc noverint veritatem procedant ad testimonium proferendum, et, si per dicta testium vel alia documenta tibi legitime constiterit de praemissis, heredes illius 17 ut usuras, quas a praedictis I. et G. pater eorum accepit, restituant universas, innotione praemissa ecclesiastica censura 18 appellatione remota compellas. [Dat. Ronz. ap. S. Reir. Id. Mart. 1205.]

CAP. XXI.

Iuramentum generale debet ita intelligi, si fleri potest, lit non obviet iuri; alias tanquam temerarium non obligat contra iuri, observantiam.

Idem Neapolitano Archiepiscopo2.

Ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod dudosa a te quasi per extorsionem tale fuit praestitum iuramentum, quod in omni causa deberes ordinem iudicarium observare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indigent, nec in eis est ordo iudicarius observandus, qui debet in alius observari, nec tu, quando sub praemisso tenore iurasti, habebas in mente, ut propterea veneres contra canonicas sanctiones, alioquin non iuramentum, sed pericurius potius exstisset, nec esset 3 aliqua ratione servandum 4, nos iuramentum tuum benignius interpretari volentes, ita, quod consonet canonicis institutis, fraternitati tuae auctoritate praesentium intimamus, quod in manifestis et notoriis ratione iuramenti praemissi non credimus te teneri servare 5 subtilitatem 6 ordinis iudicarii, quam in his non servari per omnia ipsa quogtae iuris ratio postulat et requirit. Unde videbitur nec immerito subtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere, ut in praemissis non per omnia ordo iudicarius observetur, quanquam et secundum approbatum intellectum scripturae clivinae recte possit intelligi, quod iurasti, ut in omnibus causis ordinem iudicarium observares, in illis videlicet, in quibus est ordo iudicarius observandus. Sic ergo faciens et iuramenti tenorem servabis, et instituta canonica non omittes. [Dcat. Lat. XVIII. Kal. Dec. 1198.]

CAP. XXII.*

Si unum iuramentum ami debitum alteri praestatur, illicitum est, et eo non obstante cui debetur praestandum est.

Idem Iudici Carolitano2*.

Ea te credimus discretionem vigere, ut intelligas per te ipsum, quod onus non remittitur, sed augetur, quum cuiquam improvide solvitur quod alii ex debito est praestandum. Sane 3, quum venerabilis patea- noster archiepiscopus Turritanus 4 a te nomine 5 nostro iuramentum fidelitatis, sicut a nobis mandatum 6 acceperat, exegisset, illud exhibere in eius manibus distulisti, asserens, quod oenerabili frat7d nostro Pisano archiepiscopo salvo apostolicae sedis honore huiusmodi praestiteras iuramentum. Quum igitur nobis et ecclesiae Romanae fidelitatem facere teneris, sicut tua etianz prudentia recognoscit, si praestitum iuramentum ei, quod a te nobis tanquam debitum est praestandum, contrarium reputes, illud illicitum iudicabis, et, illicito non obstante, quod

licite, immo ex debito petitur, exhibebis, vel, si praestitum praestando contrarium non existit 7, illud sine difficultate praestabis 8. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur atendas, et per apostolica [Hin] scripta mandamos atque praecipimus, patentes ongni excusatione et occasione cessante in manibus eiusdem archiepiscopi fidelitatis nobis et ecclesiae Romanae exhibeas iuramentum. [Dat. Ferentini XVII. Kal. Oct. 1203.]

CAP. xxtn.i

Qui iuravit atare mandato alicuius, non tenetur panero, si praecipit illicita, ut quod filium exheredet, vel uxorem abiuret.

Idem Alatrino Episcopo2.

Quintavallis vicarias nostris 3 auribus intimavit, quod, quum olim /dicte 51100 cuna Giborga4 el Venetia faliabus Ioannis Bertii ad verba etiam ad verbera devenissent, idem Quintavallis pro offensa, quam filiae ipsius aliis mulieribus 5 irrogarant6* satisfacere cupiens de consilio convicinorum nzulieribus illis et consangtainis, suis, quod 7 pro ofensa earum mandato pareret praestitit 8 iuramentum, quae ab ipso iuramento recepto tale illi sub debito iuramenti dedere mandatum, quod, si quando filii vel fzliae 10* aut uxor illius aliquid factum vel 11 verbum contumeliosum mulieribus illis obicerent, idem 12 Quintavallis et filias 13* et fijos suos exheredaret, et 14 a se propriam removeret uxorem. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiras de praemissis diligentius veritatem, el, si renz noveris ita esse, quum licitum fuerit iuramentum, sed mandatum illicitum, praedictis filiabus Ioannis Bertii, ut revocent mandatum illud 15, iniungas; alioquin eum 16 ad mandati observationem illius ctuctoritate nostra suf= fialtus denuncies non teneri. [Dat. flnagniae III. Non. Febr. 1204.]

CAP. XXIV.*

Ex causa levi et temeraria coniuges etiam quoad torum et mutuam cohabitationem so separare non possunt, etiam cura iuramenti interpositione.

Idem Archiepiscopo Terraconensi2.

Tua nos duxit fraternitas consulendus, quid tibi super hoc articulo sit faciendum, videlicet quod B.3 de Bello loco et A. 4 uxor eius 5 alba adinvicem iuraverunt, se nunquam mutuo petituos; idem yero nunc repetit illam instanter, ea e contrario 6 affirmante, quod, prius se faceret Sarracenam et perderet animosa sumo, quam rediret ad eum; +sed adulterara, cui adhaesit, postquam recessit ab eo, libenter dimiiteret, el castitatem promitteret, et iuraret. Nos igitur fraternitati tuae super hoc respondentes, per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus utrumque ad continentiam servandam 7 moneas attentius et inducas. Ouam si promittere voluerint et servare, utrumque dimittas sine alio commemorari. Alioquin, si vir noluerit continere, tu illam 8, ut revertatur ad ipsum 9, et tanquam uxor cum viro 10 moretur, per 11 excommunicationis sententiam appellatione remota compellas, quum et ternarium fuerit huiusmodi iuramentum, et adulterium utrinque sit commissum. [Dat. Ferentini XII. Kal. Iul. 1203.]

CAP. XXV./

Is, qui iuravit cum mullere contrahere, propter supervenientem fornicationem vel deformitatem eam repeliere potest; propter praecedentem non. II. d. - (Illud antea etc.): Si vir iuravit non acensare uxorem, temerarium est iramentum. Sed si specialiter do adulterio hoc iuravit, denunciare poterit; sed acensare non debet.

Idem Genuensi2* Archiepiscopo3.

Quemadmodum, si vir mulieri iurasset, uando contraxit cum illa 4, quod eam semper pro legitima uxore teneret 5, ipse quidem pro fornicatione, quam mulier antea commisisset, non posset eam 6* dimittere, sed pro forni-

Ti t. XXIV. Cap. XX. 5) nec: 31Cb 6) ele; CubT; eisdem: Cc 7) condidit: Cabe 8) possent probare: l' Rey. 9) cid.: deest: Cb 10) eisdem: Raer Itg. 11) et praed.: Cagh 12) aunderit: eb 13) et: deest: CabghT Reg. 14) negliguit: CT Reg. 15) ideoque: CabC' 16) proponero: Cali 17) eisdem (ipsius: Cb) P.: C' Rey.; eisdem I.: T' 18) per censuram ecclesiasticam: CReg.

Cap. XXI. 1) Restitutum ex Rey. Bat. I, 415, Comp. III. c. 7. h. t. (2, 15.) 2) An. Neap. archiep.: Reg. - Potthast no. 421. 3) esc.: deest: FOBLA-LO Reg. 4) reservandum: Lb; observandum: LaCyla 5) observare: G; deest: Cy 6) sublimitatem: Cap; solenitatem: Ch.

Cap. XXII. 1) Reslitedam ex Rey. Brega. VI, 147.; Comp. III. c. 8. h. t. (2, 15.) 2) Calaritano: FCach; Carolit.: G; Bearaletan.: I; Karalicen.: F; B. Karalit.: La; ind. Massae Callerit.: Lb; Caralitano; Cy; nobili viro iudici Kallantitano: Rey. - Potthast no. 1997. 3) Sane ven. fr. n. archiep. Turr. per atrae nobis literas intimavit, quod quum etc.: C Rey. 4) Turrilitanus: Cach 5) non ilustro nomine: CA 6) mandatis: C'Rey. 7) exstitit: leb; ex, istat: Cg 8) praestabit: FGH 9) manus: Cae.

Cap. XXIII. 1) Restitutum ex Rey. Bregu. VI, 219.; Atan. 6. (2, 12.) Comp. III. c. 9. h. t. (2, 15.) 2) in Reg. Arelatensi ep.: L'; Alatrino ep.: Cb; - Potthast no. 2108. 3) anr. nost.: deest: Cb 4) Giburga: Ca; Guiburga: Cbe 5) al.: add. a Raym. 6) irrogarunt: G Reg.; irrogavit: EX 7) ut: CT Reg. 8) ipsa off.: Cbc 9) tale praest.: Cb 10) vel fil.: exstat: G; fil.: exstat: H; quando sibi vel fili: Cb 11) aut: Cbc 12) et idem: Cac 13) fil.: deest: FGKILbclt 14) vel: Cb 15) illius: eh 16) praedictum Quintavallen.: C' Reg.; deest: G.

Cap. XXIV. 1) Restitutum ni Rey. Brega. VI, 108.; Comp. III. c. 10. h. t. (2, 15.) 2) episcopo: Cde; Tarracon.: Ch - Potthast no. 1946. 3) G; R.: Rey. 4) Agnes: C'Rey. 5) ipsius: Reg.; deest: M 6) lila e contr.: G; in contrario: Cag; illa in contrarium: Ch 7) observandum: Rey. 8) praedictam uxorem ipsius: C'Rey. 9) eum: CL Rey. 10) viro sao: Cb 11) et per: Cb.

Cap. XXV. 1) Restruttantex Rey. Bal. X, 114.; Comp. IIT. c. 11. h. t. (2, 15.) 2) Ianuensi: FGHIKLMNCREy. 3) ep.: Cg; - Potthast no. 3168. 4) ea: GH b) haberet vel ten.: Cac 6) illam: FGHKCREy.

cation, quam postea perpetraret⁷ eam dimittere posset non obstante huiusmodi iuramento, quoniam in eo talis erat ⁸ subintelligenda conditio, si videlicet in legem⁹ coniugii illa non peccaret¹⁰, ita, si **uis** iuraverit **II***, se ducturum aliquam in uxorem, *ipse profecto* non potest ei fornicationem **oppo- nere praecedentem, sed** subsequentem *ei potest opponere*, ut illam non ducat in coniugem, (pian in illo iuramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam¹³ desponsationis non venera. Alioquin si post huiusmodi iuramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in uxorem, quod est prorsus absurdum. Nam si post contractum coniugium vir propter fornicationem licite ¹⁴ potest uxorem a sua cohabitatione dimittere ¹⁵, longe fortius ante coniugium celebratum propter eandem causam sponsus licite potest in suam cohabitationem non admittere sponsam, quia turpius eicitur quam non admittitur hospes, non obstante in alterutro casu vinculo iuramenti, quod quidem propter subintelligendam conditionem est tale, ut is, qui iuravit, ad utrumque sine transgressione se possit habere. Quod si post huiusmodi iuramentum mulier fieret non solum leprosa, sed ¹⁶ etiam paralytica, vel oculos ¹⁷ vel nasum amitteret, seu ¹⁸ quicquam ei turpius eveniret, numquid vir teneretur ¹⁹ eam ducere in uxorem? Profecto ductam²⁰ non posset dimittere. Sed numquid non ductam admittere teneretur, quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum? Illud autem iuramentum est proculdubio temerarium, si vir iuret uxori, quod eam super nullo crimine accusabit, quia, si mulier fuerit infidelis, et nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, vel ut illum pertraheret²¹ ad infidelitatis errorem, tunc²² *vir* incunctanter deberet ²³ illam ²⁴ impetere apud iudicem suum, ut eam, nisi penitus resipisceret, omnino dimitteret, secundum canonicas sanctiones. Quodsi expresse iurasset, quod eam super adulterio non impeteret, essetne servandum²⁵ huiusmodi iuramentum, quum scriptura testetur, quod patronus²⁶ est turpitudinis qui celat crimen uxoris, et ²⁷ secundum regulam evangelii, si primo et secundo correctam ²⁸ resipiscere nollet, dicendum²⁹ esset ecclesiae, ut tanquam ethnica et publicana deinde vitaretur, nec per ³⁹ hoc libera praeberetur ei peccandi facultas propter³¹ impunitatem peccati? Sed numquid vir non potest dimittere uxori³² *in ipsum*³³ peccanti non solum septies, sed etiam³⁴ usque septuagies septies secundum evangelicam veritatem? Tutius ergo in hoc casu videtur³⁵, ut propter iurandi religionem vir accusare desistat uxorem ad divortium celebrandum, quanquam denunciare eam possit³⁶ ad poenitentiam peragendam. *Pensato itaque huius responsionis tenore procedas in causa, super qua nos consulere decrevisti. [Dat. Viterbii Kal. Sept. A.o. X. 1207.]*

CAP. XXVI. I

Licite ex causa necessaria etiam per religiosos iuratur.

Idem Abbati² et Capitulo Castellionis³.

Etsi Christus praeceperit secundum evangelicam ⁴ veritatem *[ut]* sit sermo vester: est est *et* non non, *[id est,]* ut affirmatio vel negatio, sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde, quia tamen hominum excrescente malitia simplici assertioni vel negationi ⁵ vix creditur, idcirco prudenter adiunxit: „quod amplius est, a malo est." ⁶ A6 malo quidem, non tam culpa, quam poenae; nec exhibentium, sed exigentium iuramentum. Nam incredulitas huiusmodi magis est poena, quam culpa. Unde non dixit „malum," sed dixit⁷: „a malo." Licet enim iuramentum prohibuisse Dominus videatur, nusquam tamen per creatorem, sed per creaturam iurare prohibuit, ne per huiusmodi iuramentum transferretur ⁸ ad creaturam honorificentia creatoris. Quare ⁹

quum in evangelio praemisisset: „Dico vobis, nolite iurare omnino," statim subiunxit **II**: „neque per coelum, quia thronus Dei est; neque per terram, quia scabellum pedum ipsius est; neque per Hierosolimaz, quia civitas est regis magni; neque per caput tuum, quia non potes unum capillum facere album aut nigrum." Et quamvis non sit per creaturam ¹³ iurandum, si tamen iuretur per creaturam¹⁴, servandum est quidem ¹⁵, dummodo sit licitum quod iuratur, quia ¹⁶, teste veritate, „qui iurat in codo, iurat in throno Dei, et in eo, qui sedet super eum." Iacobus quor^{ue} non simpliciter prohibet ¹⁷ iuramentum, sed „voluntatem iurandi, quum ait: „Ante omnia, fratres mei, nolite iurare," quoniam ad iuramentum ¹⁸ * non debet quemquam spontanea voluntas inducere ¹⁹, *[quia qui fucile iurat fucile peierat,]* sed necessitas trahere ²⁰ importuna. Et tunc potes ²¹ * sine culpa iurare; dummodo illos tres comites habeat iuramentum, de quibus Propheta *sic* ait: „Et iurabunt ²², vivit Dominus, in veritate, et ²³ iudicio, et iustitia, et benedicent eum omnes ²⁴, ipsumque laudabunt. Quod autem Iacobus subdit²⁵: „neque per coelum, neque per terram, neque per quodcunque aliud iuramentum," iurare vetat per quamlibet creaturam, quodcunque sit illud. Alioquin non dixisset Apostolus: „Homines per maiorem suum²⁶ iurant, et omnis controversiae eorum ad confirmationem finis est iuramentum: **t** In quo patenter ostendit, per quem sit iurandum, quum ait: „homines per maiorem suum²⁷ iurant," id est, per Deum, et cur sit iurandum, ut videlicet omnis controversiae finis sit iuramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apocalypsi Ioannes ²⁸ stantem super mare et super terram, levavit manum suam ad ²⁹ coelum, et iuravit per viventem in saecula saeculorum. Christus etiam plis³⁰ legitur dixisse in evangelio, quam est est, non non, quum saepissime dixerit: „Amen dico vobis." Quodipse secundum Lucam exponens, quum praejnisisset ³¹: „amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua," consequenter adiunxit: „in veritate dico vobis, quia ³² multae viduae erant in diebus Heliae in Israel." Apostolus quoque iurabat, quum diceret³³: „Testis est mihi Deus," et iterum ³⁴: „Quotidie morior per ³⁵ gloriam vestram, fratres." Quae ³⁶ graeca exemplaria manifestissimam ³⁷ iurationem³⁸ esse ostendunt. Si enim per se malum esset iurare; profecto Dominus non iurasset, quum tamen in veteri testamento legatur: „Quia iuravit³⁹ Dominus, et non poenitebit eum," et ⁴⁰ rursum: „Iuravit Dominus David ⁴¹: veritatem, et ⁴² * non frustrabitur eum;" immo et praecepit in veteri testamento: „Redde ⁴³ Deo ⁴⁴ iuramenta tua⁴⁵." Quaedam enim⁴⁶ * prohibentur, quia per se mala⁴⁷ sunt, ut furtum, adulterium et huiusmodi, quae non sunt aliquatenus facienda. Quaedam vero prohibentur ex causa, non quia per se mala sunt ⁴⁸, sed quia, si fiant frequenter et multum, ex his mala sequuntur, ut ⁴⁹ vinum per se *[quidem]* malum non est, et tamen prohibet Apostolus dicens ⁵⁰: „Nolite inebriari vino, in quo est luxuria," quoniam ex frequenti et immoderata potatione vini luxuria generatur. Sic et iuramentum per se quidem malum non est, quum sit confirmatio veritatis, sed tamen prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti et incauta iuratione periurium saepe contingit, sicut in Ecclesiastico legitur: „Vir multum iurans replebitur⁵¹ * iniquitate, et non discedet a domo eius plaga." Quemadmodum ergo Paulus indulsit⁵² propter⁵³ necessitatem discipulo suo, *[videlicet]* Timotheo, ut utatur modico vino propter stomachum et frequentes infirmitates, sic profecto, quum necessitas exigit ⁵⁴, pro re vera, licita et honesta potest secure iurari ⁵⁵, quia cessante causa cessat effectus. Licet ergo debeat esse viri ⁵⁶ perfecti, ut, quantum potestis, iuramenti vinculum evitatis, volentes tamen indemnitati

Tit. XXIV. Cap. XXV. 7) perpetrasset: M: perpetraret: Cg 8) est: Cb; esset: Rey. 9) lege: Cagc 10) peccaverit: Cb 11) iuravit: FOHMKM Reg. 12) quoniam: Cbe 13) formata: Cb 14) (cd.: legitime vel: Cb 15) add.: repeliere vel: Cb 16) set: Cb 17) oculum aut: Ch 18) aut: G; vel: Ca Cont. Böhm. 19) tenetur: Cb 20) nuptam: Reg. 21) pertrahat: Cb; traheret: Cont. Böhm. 22) tunc: add. a Raym. 23) debet: Cb 24) eam: La; deest: Cy 25) observandum: La; add.: tenendum vel: Cb 26) cf. c. 1. C. XXXII. ges. 1. 27) et: deest: Cach 18) correpta: Cc; deest: Cb 29) cf. Matth. XVIII. 17. 30) ne propter: M; ne per: Ch; ne vel hoc: Cg; neve per: Reg 31) videlicet propt.: Cb 82) ipsi: Ch; el: Reg.; deest: Cabcg 33) ipso: Cb; ipso peccato: Cb 34) et: deest: Cbe; — cf. Match. XVIII. 22. 35) videretur: Cont. Böhm. 86) posset: Cb.

Cap. XXVI. 1) Restitutum ex Rey. Brequ. IX, 124.; Comp. III. c. 13. h. i. (2, 15.) 2) Staa. abb.: Cb 3) add.: alias Concharum: Rey. — Posthat no. 2722. 4) Matth. V 87. 5) add.: eumpplici: Cb 6) a: deest: NCag Reg. 7) dix.: deest: Cag 8j transferatnr: FORLa: tranafartur: Lb 9) Quia: Cb 10) non tarare; Cabgh Beg.; — cf. Matth. V, 34. 11) snbinnit: Lb; stat.

sub.: deest: Ca 12) vel: Cag 13) creaturas: Cag 14) per creat.: deest: sZ. 15) quid.: deest: ib. 16) quia: . . . eum: deest: Reg.; — cf. Matth. XXIII. 22. 17) prohibuit: M Reg.; — cf. loc. V, 12. 18) iurandum: FOHMKM Reg. 19) adducere: Cag 20) trah.: deest: Ch 21) potest OHKMK Reg. 22) add.: ingnit: Cb 23) jn: Ob; et in iud. et in ioat.: LaM; deest: O; — cf. Hier. IV, 2. 24) gentes: Reg. 25) ete. V, 12.; verb.: Quod... illud: desunt in Reg. 26) majores sui: Cg; maiorem: . . . iieg.; — cf. Rebr. VI, 16. 27) sui: Ch Reg. cf. not. 26. 28) cf. Apocal. XX. 29) ad coel.: deest: Cb 30) pluries: Cb 31) Luc. IV, 24. 32) quod: MCh 83) Bona. I, 9. 34) I. Cor. XV, 31. 35) propter: Cb 36) quam: Cabch 37) manifestum: Cb; manifeste: Cb 38) rationem: Cag 39) iurabit: GM; — cf. Psalm. CIX, 3. 40) et: deest: Oh; — cf. Psalm. CXXXI, 11. 41) David: deest: Cach 42) et . . . anua: deest: FOHMKM Reg. 43) reddi: . . . Reg.; — cf. Levit. XIX, 12.; Matth. V, 23. 44) Domino: Lile Rey. 45) tus: deest: Cagch Rey. 46) etenim: FKLM Reg. 47) malura: Reg. 48) sha: FOIM Reg. 49) ut: deest: Cag 50) Eph. V, 18. 51) impletur: FCgh Rey.; — cf. Redes. XXIII, 12. 52) indulget: C Rey.; — cf. I. Ten. M., 23. 58) per: Ch 54) exagert: a 55) iurare: FLA 56) viri: deest: Qr

vestri monasterii *paterna sollicitudine* providere, ne propter defectum testium sui iuris sustineat laesionem, *eius auctoritate*, qui⁵⁷ dicit in evangelio: „Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum, et, si non midiera te, adhibe tecum dñs tres testes, ut in ore duorum vel ipitan testium stet omne verbum, ⁵⁸ pagina indulgemus, quatenus vos 59 et monasterii vestri conversi possit in causis eiusdem, deficientibus aliis testibus, pro ipso perhibere testimonium veritati. [Nulli ergo etc. Dat. Roin. ap. S. Petr. XII. Kal. Apr. A.o. IX. 1206.]

CAP. XXVII.,

Iuramentum contra utilitatem ecclesiasticam praestitum non tenet.

Idem Episcopo Ameliensi².

Sicut nostris est auribus intimatum, ecclesia dudum Tudertina³ vacante ipsius canonici, et venerabilis quoque frater noster⁴ episcopus Tudertinus cum⁵ eis, dum⁶ esset in minoribus ordinibus⁷ constitutus, iuramenta quaedam in damnum episcopalis iuris fecerunt, priusquam de pontificis electione tractatus aliquis haberetur, ; quae utrum servari debeant, quum ex eis praesertim contingeret redditus episcopales minoran, tanquam vir providus et discretos olim nos idem rlixit episcopus consulendos. Nos ergo s salut eius paterna volentes sollicitudine providere, Pro iuratione incauta imponi fecimus episcopo⁹ poenitentiam congruentem. Et nihilominus attendentes, quod iuramentum non, ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum, et Quia¹⁰ non iuramenta, sed periuria potius sunt dicenda, quae contra utilitatem ecclesiasticam attentantur, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamos, quatenus personaliter ad ecclesiam Tudertinam accedens ab¹¹ ipsis canonicis inquiras super praemissis diligentius veritatem, et, si ea, quae dicta sunt superius, inveneris esse vera, quod in damnum episcopalis iuris repereris taliter attentatum, nostra sufficiens auctoritate in statum debitum appellatione remota reducas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

CAP. XXVIII.

Iuramentum praestitum super acta a lege infirmato principaliter favore iurant, Hec secundario in favorem publicum, necessario est observandum, si non vi, nec dolo fuit praestitum, et in alterius praedictum principaliter non redundat. II. d. multum singulariter considerata medalla capituli.

Idem².

Quum contingat³ interdum in tua dioecesi, quod constante matrimonio mulieres⁴ alienationibus super rebus dotalibus et donationibus⁵ propter nuptias sibi datis [sponte] consentiant, ne ulterius contraveniant⁶ proprio sacramento firmando, ac soluto processu temporis matrimonio contravenire nitantur⁷, utrum hoc eis liceat, a nobis tua fraternitas requisivit. Nos autem fraternitati tuae taliter a respondemus, quod, etsi⁹ mulierum consensus in talibus non videatur obligatorius secundum legittimas sanctiones, ne tali tamen¹⁰ praetextu viam contingat periuriis aperiri, mulieres ipsae servare debent huiusmodi iuramenta, sine II vi et dolo, sponte¹² ac pro fide¹³ praestita, quum in alterius praedictum non redundent¹⁴, nec observata vergant in dispendium salutis aeternae, [Iraeterea requisisti etc. Dat. Lateran. XVI. Kal. Iun. a.o. XIII. - 1210.]

CAP. XXIX.,

iSlovens bellum iniustum compellitur restituere, quae per violentiam occupavit, et eos absolvere, a quibus indebita iuramenta extorsit. H. d. usque ad vere: Iuramentum. - §. 1.: Non adstringitur quia iuramento ad implendum quod iuravit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu praestitum est iuramentum.

Idem².

Sicut I[ob]latus dilecti filii I. de Cuter. Ziterarunt nobis

Tit. XXIV. Cap. XXVI. 57) quae: Cb; -htattA. XVIII.17. 58) vero: Rcg. 59) et vos: Cb.

Cap. XXVII. 1) Restitutio ex Ruin. ap. Ral. I. 577.; Comp. III. c. 3. de consta. (1. 1.) 2) Emel.: I; Emolumi.: K; Amelensi: Can; Amilin.: Cq; archiep. Armeriensi: Ruin.; -scr. tto. 1201. - Potthust no. 1310. 3) Trudentin.: Cbh; Tudentiu.: Cc; - et sic per botan? 4) mine: Che 5) videns quod cum eis: Rato. 6) quum: Oh 7) in minori officio: Cabch Raro. 8) igitur: C 9) ei: Cabg; ipsi: ('; ei: ipsi ei: ('; sibi: Rajo. 10) add.: vero: FOIKLa; quod: C latin. 11) ab ipsius: Ch; ab ipsis: . . . vera: deest: Rafe. C ap. XXVIII. 1) Restitutio ex orig. ap. L'Oisel Mim. des pays ... de Deauvais p. 285.; - Comp. IV. c. 1. 5. t. (2, 9.) 2) Belvacensi ep.: D oriy. - Potthastno. 400G. 3) contingit: Foatg. 4) mulieris: Dac 5) donatione pr. n. sibi data: D; in donationibus: orig. 6) ne (nec: D orig.) contra ulterius veniant: FGIKD orig. 7) nituntur: HD 8) tal.: deest: Dac 9) tal.: Dacfg 10) lamen: deest: Labcgh 11) si non: Dh; si sine . . . praest. sint: Dh 12) sed oportet: DO 13) provide: D llfchr. 14) redundant...vergunt: oñg.

tenor expressit, nuper expertas esi in se apso quod fallax huius vitae iucunditas vix aut nunquam statu permaneat in eodem. Quanta enim ei libentius quis inhaeret, tanto facilius labitur cum labente. (Et infra:) Quum igitur simus in eo loco constituti, ut secundum verbum propheticum debeamus dissolvere colligationes impietatis et fasciculos deprimentes, ac dimittere eos, qui contrafracti sunt, liberas, et omne onus dirumpere, discretionem vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus Si vobis constiterit, quod praedictus H. iniuste bellum moverit³ contra 1.4, ipsum H. monere atendas et inducere studeatis⁵, ut [et] terram ipsius et alia universa per huiusmodi violentiam occupata sine dilatione restituat conquerenti, eum a praestito sibi iuramento prorsus absolventes. Quodsi monitis vestris forte acquiescere noluerit, ipsum ad hoc, si praemissa veritate nitantur⁶, [sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo] cogatis⁷ per sententiam excommunicationis, et s* terram eius interdicti sententiae supponentes. §. 1. Iuramentum autem, quod [idem] I. ultimo se asserit praestitisse, si de assensu factum est utriusque, eum non ligat, qui praestitit, dum ille, cui praestitum fuerat⁹, servare negligit quod promisit.

CAP. XXX.1

Clerici non habentes temporalia a laicis non tenentur ele praestare iuramenta fidelitatis.

Idem in concilio generali.

Nimis de iure divino quidem laici usurpare nituntur², quum³ viros ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes⁴ ab eis, ad praestandum⁵ sibi fidelitatis iuramenta compellunt. Quia⁶ vero secundum Apostolum servus suo domino stat⁷ aut cadit, sacri auctoritate concilii prohibemus, ne tales clerici personis saecularibus praestare cogantur huiusmodi iuramenta⁸.

CAP. XXXI.1

Qui iurat non case contra aliquem, potest in camba propriis et ecclesiae suae cose contra eum. II. d. secundum intellectum glosae.

Honorius III. A. et C.2 Canonicis Antiochenis.

Petitio vestra nobis exhibita continebat, quod ecclesia Antiochena vacante no bilis vir R. princeps Antiochenus, timens conspirationes aliquas fieri contra eum, a vobis iuramentum extorsit, quod contra ipsum de cetero non essetis.

Quum autem idem princeps adversus ipsam ecclesiam frequentes habeat quaestiones, vos nec ipsi deesse ecclesiae sine ipsius detrimento potestis, nec eidem audetis adesse, ne videamini contra dictum (acere iuramentum. Quare no bis humiliter supplicastis, ut super his paterna providere sollicitudine dignaremur. Nos igitur utilitati eiusdem ecclesiae, et saluti ac famae vestrae, et honora dicta principio pariter providentes, Interpretatione congrua declaramus, vos iuramento huiusmodi non teneri, quin pro iuribus³ et honoribus ipsius ecclesiae, ac etiam specialibus vestris legitime defendendis contra ipsum principem stare libere valeatis, coercendo⁴ vos a machinatione duntaxat, per quam idem princeps deberet laesionem personae vel sui amissionem incurrere principatus. Decernimus igitur, vos pro defensione iuris sea honoris ecclesiae saepedictae ver vestri dicto principi quum opus fuerit resistentes, nulli per hoc notae sea calumniae subiaccere.

CAP. XXXII."

Quum agitur de usuris, potest iudex in qualibet parte litis ex officio suo deficientibus probationibus exigere a partibus iuramentum de veritate dicenda. Et eadem retine idem in qualibet causa, in qua imminet peccatum. II. d. secundum Panormitanum.

Idem Archidiacono et Magistro G. Canonico

Tullensibus².

Ex literis vestris accepimus, quod super causa usurarum

C ap. XXIX. 1) Restitutio ex Alan. c. 9. (2, 10.); Comp. rJ. c. 2. h. t. (2, 9.) 2) ap. Potthast non invenimus. 3) moveret: DabcfgrT 4) Io.: Df; eum: T 5) curetis: T 6) nituntur: OHIK17DT 7) compellatis: DT 8) et: mate deest: Richt.; exstat etiam: FOHK 9) fuit: M; fuerit: Coa. Rghm.

Cap. XXX. 1) cap. 43. Cose. Late*. IV. hab. ao. 1215.; Comp. IV. c. 3. h. t. (2, 9.) 2) videtur: Dh; conatur: COM. 3) contra: Dh 4) continentes: Corte. Dls.; detinentes: Mansi 5) praestanda: M; probandum: Df G et quia seq.: Dh; - cf. Rom. XIV. 4. 7) aut stat.: D 8) iuramentum: FOHK.IID Cox.; sacramentum: I.

Cap. XXXI. 1) Restitutio ex Comp. V. c. 1. h. t. (2, 15.) 2) mag. Anselmo, David (DD.: Ed; Ddit, i. e. Deusdedit: Ec) et Gerardo (Erardo: Ea) canonic. Antioch.: E; - 1216-27. - Potthast no. 7766. 3) viribus: lsd

4) sed coercedos a: Eh; sed coerceri a: Ea. Cap. XXXII. 1) Restitutio ex Comp. V. c. un. de iur. calan? (1, 25.) 2) 1216-27. - Potthast no. 7740.

vobis pro G. de Rossuel milite contra E. de Espinal militem Tullensis dioecesis ab apostolica sede commissa non potuit vobis per testes ab ipsius G. parte productos de sortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris constitisset. Unde expedire videtis 3, quod exigatur de dicenda veritate a partibus iuramentum, quum ex fama quasi notorium habeatur, praefatum E. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata sortem et amplius percepisse. Ne igitur ex huiusmodi iuramenti defectu iustitia occultata veritate succumbat, *discretioni vestrae* mandamus, quatenus, *si est ita*, partes ad praestandum huiusmodi iuramentum per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis.

CAP. XXXIII.

Si positus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio; et ipsemet revocare debet, non obstante iuramento de non revocando; maxime, el prius iurat non alienare. H. d. secundum verum intellectum Panormitanus.

Idem Colloasensi 2 * Archiepiscopo et eius S uffraganeis.

Intellecto iamdudum, quod carissimus in Christo filius noster Hungariae rex illustris alienationes quasdam fecerit 3 in praedictum regni sui et contra regis honorem, nos, *super hoc affectione paterna consulere cupientes*, eidem regi dirigimus 4 scripta nostra, ut alienationes praedictas, non obstante iuramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare, quia, quum teneatur, et in sua coronatione iuraverit *etiam*, iura regni sui et honorem coronae illibata servare, illicitum profecto fuit, si praestitit de non revocandis alienationibus huiusmodi iuramentum, et propterea penitus non servandum.

CAP. XXXIV.

Si mulier iuravit, aliquem cese snum maritum, et sucebuit, *quia* aliter non probavit, non datur, nec denegatur el licentia cum alio contrahendi.

Gregorius IX. Episcopo Cenomanensi.

Mulieri, quae in iure praestito iuramento asseruit, virum talem in ipsam per verba de praesenti matrimonialiter consensisse, probationes alias non habenti, viro ab eius impetitione per sententiam absoluto, non debes licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne auctor periurii videaris. Nec hoc el dicimus prohibendu, ne forte, si falsum iuraverit 2 *, matrimonium contingat legitimum impediri; sed suae conscientiae est potius relinquenda.

CAP. XXXV.

Qui inravit servare statuta edita, et postea por illud iuramentum aliter non Jurando promisit servare edenda seo postea edita, non tenetur ex iuramento ad noviter edita. H. d. secundum verum intellectum.

Idem.

Clericus, qui inravit, se statuta in ecclesia sua edita servaturum, promittens per idem iuramentum, statutum, quod postmodum subsecutum est *, fideliter observare, licet transgredi non debuerat 2 * quod promisit, non tenetur ad illius observantiam ex debito praestiti iuramenti.

CAP. XXXVI.

Iuramentum litis decisorium a indice delatum, sine iusta causa recusari non potest; delatum yero a parte licite recusatur et refertur; in actione temen famosa non lieet reo referre. loe dicit, usque ad 5. Sane. - 9.1. Adore nihil probante reus est abeque = ni onere absolvendus; si yero praesumptio est pro eo, deferitur reo iuramentum vol ipsi actori, consideratis personarum et causae circumstantiis. H. d.

Idem H. 2 Iudici.

Iuramentum a te parti delatum, nisi insta de causa, non potuit recusari, quamvis, quod in iudicio a parte parti deferitur, recusan possit licite ac referri; nec liceat convento famosa actione referre huiusmodi iusiurandum. §. 1.

Sane, si actor omnino in probatione defecerit, reus debet, et si nihil praestiterit, obtinere; praesumptione yero faciente pro illo, reo deferri potest ad ostendendam suam innocentiam iuramentum, nisi iudex inspectis personarum et causae circumstantiis illud actori videat deferendum.

TITULUS XXV.

DE EXCEPTIONIBUS.

CAP. I.

Si testis de crimine contra eum excepto vincitur, vel alias convictos apparet, repellitur a testimonio; sed de crimine non punitur, si non tangit negotium principale.

Coelestinus III.2

Denique, quod in dicta et 3 personas testium, j- quibus ante iuramentum vel depositiones nihil obiectum fuil 4, post attestaciones publicatas possit opponi, hoc in Romana ecclesia de 5 longa consuetudine obtinuisse cognoscat, ut ante iuramentum vel deposiciones el post, in dicta el 6 personas testium legitima exceptio [in iure] 7 possit opponi. Et, Si crimina testibus obiciuntur, de quibus non fuerant 8 hactenus accusati, sed tantum per exceptionem 9 a quolibet opponuntur, probatio utique lo illorum 11 criminum exhibenda est, antequam causa per sententiam terminetur, quum, sicut canonica instituta 2 declarant, testes absque ulla infamia, vel suspicione vel manifesta macula in ferendo testimonio requirantur. Quodsi sola [i/i/r/l] 13 crimina, de quibus alio tempore convicti vel confessi fuerunt 14, testibus obiciuntur, a testimonio repelli possunt, quia, sicut Stephanus 15 Papa et alii Pontifices multi Romani testantur, non est credendum contra alios eorum 16 confessioni, nisi prius se probaverint innocentes. Ceterum si de criminibus ad solam exceptionem obiectas 17 testes convicti fuerint sive 18 confessi, poena ordinaria mulctari non debent 19, quum accusatio in ipsos secundum iuris ordinem non procedat. Sufficit ergo, si a perhibendo testimonio repellantur, praesertim ubi crimen, quod eis obicitur, causam, de qua agitur, contingere non videtur 20.

CAP. 13.1

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obstat communionis replicatio.

Innocentius III. Archidiacono Richemundiae 2.

A nobis ex parte tua fuit quaesitum, utrum is, qui excommunicato in locutione vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum a sua possit accusatione repellere, quum ille communionem 3 huiusmodi replicet contra eum. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod ipse ab accusatione illius 4 * poterit removen a, quum primus a communione fidelium sit exclusus, secundum yero tantum a sacramentorum participatione sit 6 * remotus.

CAP. III.

Habens plura beneficia contra alium de pluralitate non excipit. H. d. Ioan. Andr.

Idem Audicensi 2 * Episcopo.

Quum ecclesiasticae provisionis officium, *-f-[ad quod sumus, licet immeriti, Domino disponente vocati, nos iuxta verbum Apostoli sapientibus et insipientibus constituerit debitores, sic nos convenit perlatas ad apostolatus nostri notitiam quaestiones subtili indagatione discutere, et eas iudicio vel rationali mediante concordia terminare, et quas per nos non possumus, aliis de auctoritate nostra committere diffiniendas, quod nullus in conspectu sedis apostolicae sui iuris se conqueri valeat sustinuisse detectora, et nos, sicut ex cura tenemus sollicitudinis pastoralis iusta iudicare et iustitiam diligere videamur.] Pro quaestione*

Tit. XXIV. Cap. XXXII. 3) Unde non immerito videbatur expedire iuetitiae, quod exigeretur: Ebd; Unde innuere videbamini expedit, tust. quum exig.: Ea; Unde invenire videbam in expedire etc.: taeudose: Cc.

C ap. XXXIII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 3. h. t. (2.15) 2) Colocensi: FRILbMEad (Coloc's); - scr. ao. 1220. - Potthast no. 6.91.8. 3) fecit: MEad 4) direximus: LEb.

C ap. XXXIV. 1) 1227-34. - Potthast no. 9609. 2) iuravit: FHIX^AJf. Cap. XXXV. 1) 1227-34. - Potthast no. 9610. 2) debeat: FGHIXLM. Cap. XXXVI. 1) 1227-34. - Potthast no. 9611. 2) Henrico: M.

Tit. XXV. Cap. I. 1) Restitutum ex Loc. ap. Bol. III. 382. * Gilb. anct. c. 2. (2.12.); Comp. II. c. un. h. t. (2.11.) 2) add.: P. C.: Láudabilem: BBa; - cf. c. 2. ut Zite pend. (2.14.); - 1191-8. - JgS^E no. 10735. 3) et in: Eh 4) fuerat: Sg 5) ex: O. 6) et etiam in: BL 7) in iav.: deest

ett/atn: Sa 8) fuerunt: BaSa; fuerint: Loc. 9) ad solam except.: BálghZ Luc.; tantum ad solam exc.: BLcSa 10) Raque: Bb 11) eorum: Bb Luc. 12) statuta: GCbhiSa; econstituta: Bacq Luc. 13) illa: deest etiam: Su 14) smat: F:sint: GX; fuerint: LMB fue. 15) Stephanus et alii Papao Pont. Rom.: Luc.; nulli testantur Romanas ecclesiae: Bh; - cf. c. 3. C. XI. qu. 1. 16) illorum: Bbh 17) obiectis: GffikBabSa 18) vel: GIII 19) poesuut, quum sec. contra ipsos sec. ius ex ordine non proc.: bac. 20) videatur: ib.

Cap. II. 1) Restitutum ex Comp. III. e. 1. h. t. (2.16.) 2) 1198-1216. ap. Potth. non(are-mimas3) excommunicationi: CYi 4) sua: GCnbb; ipsins: GKLa 5) eum romovero: Ch 6) sit: deest: FGHIXCagha.

Cap. III. 1) Restitutum ex Rey. Bal. I. 39.; Comp. III. c. 2. h. (2. 2) Laudun.: ZHc; Laudin.: F; L.: O; Laudensi: Reg. - Lodi. no. 41.

siqtdem, quae inter dilectos filias Novariense capitulum el lacinbum clericum super praebendam Novariensis ecclesiae vete-
batur, tan? nuncii capituli, quam idem Iacobus ad sedem apostoli-
cam accesserunt. El dum in nostra el fratrum nostrorum
praesentia foret tatraque partium constituta, pro ipso Iacobo fuit
taliter in nostro auditorio allegatum 3, [quod, quoni olim de ma-
dato bonae memoriae F. id. sancti Marcelli presbyteri cardinales
tiazc apostolicae sedis legad de primo tunc vacatura in
Novariensi ecclesia praebenda fuerit investitus, eidena stallo
chori et loco capituli assignatis, et ad eandena posimodum fzlius
dalecti felei Saxonis Vulgamini nobilis civis Romane de auctoritate
apostolicae sedis admissus, qui super possessione et fructibus
praebendae ipsius a consanguineis praedicti Iacobi molestias
sustinuit et pressuras, rle quibus fructibus inter zpsum Iac. el
praefatum nobilem anicahilis tcaidem compositio intervenit, quia
super praebenda ipsa eidem Iacobo silentium fuerat impositum,
lit de ea mocere non posset ulterius quaestionem, placuit tandem
bonae mem orice C. praedecessori nstro, praefati Iacobi con-
sideratis laboribus et expensis, praebendam Novariensis eccle-
siae, quae fuerat magistri B. de Suno, ad preces quorundam
cardinalium ezdem cnnferre, et ipsum de eadem manu pmpria
per anulum in vestire, Novariensi capitulo disiricte praecipiendo,
quatenus ipsum Iac. electione, quam de pluribus personis in
Novariensz ecclesia in carzonecos assuvzendis, et constitutione,
guana de fructibz s fecerant praebendarum, quae omnia idem
praedecessor noster de "fratrum condijo " irritaverat, alienatione
etiam, obligatione vel assignatione eiusdem praebendae nequa-
quam ostantibus, in fratrem et canonicum nomine dictae prae-
bendae sine qualibet diffcultate postposita appellatione reciperent,
el eundena in ipsius praebendae possessionem inducerent corpora-
lem, stallum ei in choro et locura in capitulo assignantes;
alioquin scirent dilecto praeposito sancti Gaudentii Novariensis
subdiacono nostro et R. canonico de Gorgozula ab ipso prae-
decessore nostro datum fzrmite in naandatis, ut ipsi ea exsequi
per districtionem canonicam appellatione postposita non tar-
darent. Quae omnia in eiusdena praedecessoris nostri literis
manifeste perspeximus contineri. Quumque dicti canonici man-
data apostolica et praecepta surdis auribus pertransirent, prae-
fati executores, azulitis quaezcanque ex parte canonicorum fuere
proposita et in scriptis redada receptis, post multas admoni-
tiones et dilaciones postulas ab eis, habito prudentium virorum
consilio, exceptiones canonicorum non esse admittendas de-
cementes, iuxta tenorem mandam apostolici stallum ipsi Iac. in
choro et locura in capitulo assignant, et unus executorum, R.
scilicet de Gorgozula, de mandato el voluntate alterius eum in
corporalem praebendae possessionem induxit, et supradictos
canonicos post admonitiones plurimas, nisi mandato apostolico
infra dies quindecim obedirent, vinculo excommunicationis ad-
strinxit, sicut in instrumentis, quae nobis exhibuit, continetur.]
E contrario yero Novarienses canonici responderentes exceptiones
guara plurimas allegabant, quibus ipsum Iac. a perceptione
praebendae repeliere omnimodis 4 intendebarat, [dicentes, quod per
litteras, quas a praedicio cardinali F. impetraverat, ipse Iac. de
praebenda post appellationem legitime interpositam fuerat in-
vestitus, el praefatus praedecessor noster quod de ea per "car-
dinalem facturza fuerat irritavit, et quod post cassationem factam
contra prohibitionem apostolicam fructus praebendae auctoritate
propria invadere non expavit. Insuper etiam investituram prae-
bendae et executionis litteras a praedecessore nostro per falsam
suggestionem obtinuit, quia se benefzciatum in alia ecclesia non
exposuit, nec dixit, quod ad illas duas praebendas, quae in
Novariensi vacaban/ ecclesia, quarum una fuerat magistri R.,
et alia magistri P. nunc Novariensis episcopi, tunc canonici,
unas sacerdos, et alias, qui proximo deberet in preslyterz. zm
ordinari, concessio duobus arbitrio ante generalem illam ordina-
tionem factam, in Novariensi ecclesia electi fuerant concorditer
et admissi. Utrunque praeterea multa alia fuere proposita, quae
litteris praesentibus non iussimus admisceri. Mentis igitur
caique suam iustitiam conservare illaesam, quia de praemissis

nobis certitudo dari non poferat, ut decebat, factum ipsum frater-
nitati tuae de fratrum nostrorum consilio duximus committendum,
per apostolica tibi scripta] Mandamus 5, quatenus, [partibus
ad tuam praesentiam convocatis, nisi infra duos menses legitime
tibi constiterit, praedictos sacerdotem et alium, qui proximo
debebat in presbyterum ordinari, ante ordinationem illam
generalem de sedis apostolicae auctoritate cassatam ad illas duas
praebendas electos canonice et admissos, auctoritate nostra, sub-
lato cuiuslibet contradir, tionis et appellationis obstaculo,] ceteris6
exceptionibus non obstantibus ipsum Ia. 7 faciatis praebendae
illius, de qua per Coelestinum 8 praedecessorem nostrum
noscitur investitus, pacifica possessione gaudere, praesertim
quum exceptionem illam, quod praefatus Ia. in alia ecclesia
beneficium possidet, ei non possint lo• opponere, quosll
constat varia beneficia in diversis ecclesiis obtinere. [filios
autem etc. Dat. Lat. V. Non. Mart. 1198.]

CAP. IV. t

Iudex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post
quem excipientem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.

Idem Episcopi Heliensi2.

Pastoralis 3 (El infra: [cf. c. 28. de off; iud. del. I. 29.])
Quoniam autem per dilatorias exceptiones malitiose non-
nunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuae
respondendo 4 decernimus 5, ut infra 6 certum tempus a
iudice assignandum omnes dilatoriae proponantur ita,
quod si partes extunc aliquas voluerint opponere s, quas non
fuerint protestatae, nullatenus audiantur, nisi forte aliqua
de novo sibi competens 3 exorta fuerit, vel is, qui voluerit
eam opponere, fidem faciat juramento, se postmodum ad
illius notitiam pervenisse. Statuimus etc. (cf. c. 14. de iud.
II. I.) [Dat. Rom. ap. S. Petr. XIV. Kal. Ian. 1204.]

CAP. V. t

Excommunicatus excipere, appellare, et omnino defensionem facere potest;
sed reconvenire non potest.

Idem Monachis Farsensibus2.

Quum inter dilectos filios priorem et conventum de
Argentario 34 ex parte una, et nobilem virum S. de
Malileone 4 dioecesis Pictaviensis ex 5 altera super damnis
et aliis coram vobis ex delegatione nostra 6 quaestio ver-
teretur, procuratore ipsius nobilis vestrum volente declinare
iudicium, eo, quod duos ex vobis habebat suspectos, pro-
curator Inonasterii allegavit, parti eiusdem nobilis, quum
esset vinculo excommunicationis adstrictus 7, exceptionis
huiusmodi beneficium interdictum 8. t Quum enim excom-
municatus, ne reportet ex contumacia commodum, valeat con-
veniri, si ad exceptiones libertas posset habere recursum,
traheretur multoties in favorem quod est in odium inroductum.
Unde postulas apostolicae sedis 9 oraculo edoceri, qualiter in
hoc dubitationis articulo procedere debeatis. "Ad quod sic In-
quisitioni vestrae 70 duximus respondendum, quod praedicto
nobili legitima defensio in iudicio reservatur, et maxime
iudicis recusatio, quum periculosum sit coram suspecto
iudice litigare, ac suspectis iudicibus sedes apostolica
causam de certa conscentia 11 non committat. Unde in
talibus non excommunicati favor attenditur, sed aequitas
iudicantis, quum non debeat claudicare iudicium, ac satis
videatur absurdum, si actore impugnante reo defensionis
copia denegetur, quia sic condemnaretur multoties ab-
solvendus. Porro quum excommunicatus, quando in causa
absolutionis existit 12, ndn sit justa deneganda 13 sententia,
nec interdicti debet 14 eidem appellationis remedium, si
contra iustitiam condemnatur, quia ratione in uno eodemque
negotio ipsi 15 alia legitima subtrahantur suffragia, non
videmus. Ceterum non sic in reconventionem sentimus, ne
quod in defensionis remedium sustinetur ad impugnationis
materiam extendatur.

Ti t. XXV. Cap. III. 3) quod gnum placuisset bonae mem. C. praed.
n. Iacobo praebendam Novariensi ecclesiae, quae fuerat magistri B. de
Sito. (Sini: Ca; Fini: Cc) ad preces quorundam cardinalium conferre, et
ipsum de illa manu propria investire, de ap. sedis mandato fuit postmodum
in corporalem ipsius poaseationem inducta, quam non permittebant eum
canonici possidere et infra: C. 4) omnino: C. 5) mandantes: Reo.
6) 9dan. d. (2. 9.). 7) Iacobum: OH 8) praefatum: CReg. 9) possideret:
CL Reg. 10) possent: GLbC Reg. 11) qui varia beneficia in diversis eccle-
siis obtinebant: C Reg.

Ca p. IV. 1) Restitutum ex Reg. Brega: VII, 169.; Mala. extra ijt. 38.;
Comp. 171. c. 3. h. t. (2. 16.). 2) Potthast no. 2350. 3) add.: officii diligen-
tia: 0 4) add.: taliter: GH 5) decrevimus: CbC 6) Ostra Cont. B44n?

7) add.: exceptiones: C 8) proponere: LaMChgh Reg. 9) sibi comp.:
deest: Reg.

Cap. V. 1) Restitutum ex Comp. IV. c. 2. de it?d. (2. 1.) 2) Farsensib. :
F; inscr. deest: GHKMD; jure quidem, quum ex seq. capite in hunc locura per
erraron sit transdata. — 1198-1216. ap. Potthast nrm invenimus. 3) Argen-
torio: FHDag; Argentario: Dh 4) Mal.: FI; Mall.: II; Malleum: G;
Maleon: Dabeg; Orioleon: Dh; Malleon: Df; — deg.: Mejcana (Maulean)
5) ex alt.: deest: Db 6) del. nostr.: deest: Dh 7) constrictus: 8) add.:
fuerat: Db 9) a sed. ap.: Db 10) tuae: GHIIa; tuse taliter: M; vetrae
taliter: F; inqu. vest.: deest: D 11) scientia: Daffgh 12) extitit: Db
13) neganda: Daffgh 14) abeat: FGHILMD 15) ipsius: Dbch.

CAP. VI

Exoipiens non videtur fateri ea, cose in exeptione includuntur, et exceptio falai potest etiam post sententiam opponi.

Idem. 2 Monachis Farsensibus.

Quum venerabilis frater noster L 3 * Sabinensis episcopus coram dilectis filiis nostris R. 4 tituli s. S. Anastasii presbytero 6, et P. 7 sanctae Luciae ad septa. nli. tliacono cardinali 8, quos sibi et R. procuratori vestro concessinnis auditores, ecclesiam sancti Viti [de (.ranlea) cum suis possessionibus et suis pertinentiis petisset, asserens, cantleni ad se in spintualibus et 2 temporalibus pertinere, idem [procurator] 10, nondum eiusdem episcopi intentione fundata, praepropere sic respondit, quod, etsi 11 dicta ecclesia dudum fuerit ecclesiae Sabinensi subiecta 12, eam tamen non poterat episcopus vendicare, quam ex permiitacionis causa Farsense 13 * monasterium obtinebat 14, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, quod Theodosius 15 episcopus cum suorui sacerdotum assensu praedictam ecclesiam sancti Viti pro quibusdam ecclesiis et rebus aliis in cambium 16 vestro duxit 17 monasterio concedendam. Ad haec 18 * [autem] episcopus proposuit memoratus, intentionem suam per huiusmodi responsionem esse fundatam. Quum enim pars vestra responderit 19, se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabinensem episcopum obtinere, quam 20 etiam publico nitebatur instrumentum probare, confiten per consequens 21 videbatur, se credere, quod dicta 22 ecclesia tempore permutationis pertinuit ad ecclesiam 23 Sabinensem, quum permutatio inter contractus bonae fidei computetur, nec cum alio, quam cum domino, vel cum 24 eo, qui habebatur loco domini, legitime valeat celebrari, adiciens, quod, etsi 15 confessioni [huiusmodi stare vellet, in quantum contra vos facere videbatur, instrumentum lamem huiusmodi contra se minime admittat, quod 26 nec tabellionis auctoritate, nec subscriptione testium dignoscitur esse fulcitum. Sed ad hoc pars vestra respondit, quod, quum procurator id in modum exceptionis obieceret, non videbatur ex 27 adversae partis intentione fuisse confessus, quia iuxta legitimas sanctiones qui exceptione utitur non aestimatur de intentione adversarii, cum quo agitur, con fiteri, adiungens, quod, etsi permutationis tempore coenobium Farsense crediderit dictam ecclesiam S. Viti ad Sabinensem ecclesiam pertinere, praedictus lamem procurator ex certis causis seu verisimilibus coniecturis credulitatem suam postmodum potuit taliter informare, ta [nunc] crederet eandem ecclesiam ad Sabinensem ecclesiam tizne temporis non spectasse. Porro memoratus episcopus ad probandum, quod iam dicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur 28 ostendere, quod tam dictam ecclesiam, quam molendina, terras, et alia bona eius Sabinenses episcopi diutius llossedenint 29, de illis pro suae voluntatis 30 arbitrio libere disponendo. f[Quidam quoque testes ad probancicna praescriptionem ex vestra fecerunt parte producti, per quorum aliquis vester procurator asseruit, suffacienter ostensum, quod a nonaginta annis eandem ecclesiam cum molendinis et alijs bonis eius vestrum monasterium possederat in quiete. Sed ad Isoc pars episcopi respondebat quod etsi quidam testes de nonaginta annis deponere videantur, quia lamem de iuris ordine tempora schismatum, quae temporibus bonae memoriae Innocentii et Alexandri Romanorum Pontificum intercessisse noscuntur, et de nostra indulgentia speciali episcopo memorato concessa tempus Conradi quondam Sabinensis episcopi, quum propter eius absentiam, qui pastorem curam gessat in ecclesia Maguntinensi, et illorum incuriam, quibus Sabinensis episcopatus diversis temporibus f sit cura commissa, eiusdem episcopatus iura neglecta fuerint, debeant de computatione subdici, quum eundem episcopum in eo statu quoad defendenda Sabinensis episcopatus iura duxerimus reponendum quena habuit quando idem Conradus Sabinensis ecclesiae praesulatus accepit, residuum temporis procul dubio ad legitimae praescriptionis limitem minime pertinebat.] Super

ius³¹ igitur et alii propositis coram cardinalibus supradictis deliberatione cum fratribus nostris habita, Intelleximus, supradictum episcopum intentionem suam minime fundavisse per testium deposrtiones 32, vel procuratoris supradicti 32 responsionem, quia 33, sicut praemisum est, exceptionem obiciens de intentione partis adversae, non intelligitur fuisse confessus, vel [etiana] per instrumentum ex adverso exhibitum, quum in co Theodosius 34 episcopus, a quo permutatio facta proponitur, non dicatur episcopus Sabinensis, quanquam in transscripto, quo procurator utebatur, appositum fuerit 35 „Sabinensis” per vitium falsitatis. Licet autem nimis excesserit qui 36 transscriptum illius instrumenti falsavit, quia tamen delictum personae in damnum ecclesiae redundare non debet, ac non solum ante sententiam, verum etiam post obici potest exceptio falsitatis, quum falsorum instrumentum praetextu lata sententia usque ad XX. annorum spatium valeat retractari veritate comperta, nolumus, ut 37 per id monasterio vestro praedictum generetur. Quia yero nobis constitit, supradictam ecclesiam sancti Viti constitutam esse in dioecesi Sabinensi, episcopale ius in omnibus [spiritualibus] eidem episcopo adiudicavimus in eadem, illis duntaxat exceptis, quae per authentica scripta ei noscuntur 38 esse subtracta 39, quum per privilegium vel praescriptionem 40 legitimam nullatenus probaretur exempta. Verum quia dictus episcopus, qui eandem ecclesiam vendicabat sibi quoad temporalia⁴¹, munitum se [super hoc] praescriptione legitima non ostendit, quanquam probaverit, episcopum 41 * Sabinensem bona eiusdem ecclesiae aliquanto tempore possedissee, vos 42 ab impetitione episcopi 43 quoad temporalia eiusdem ecclesiae sententialiter duximus absolvendos. [Nulli ergo etc. Dat. Viterbii II. Non. Aug. A.o. XII. 1206.]

CAP. VII. 1

Si execeptio iurisdictionis exclusiva, propter quam fuit appellatum, probatur vera, index appellationis non debet de principali cognoscere, sed supersedere. H. d. intelligendo, quod isti erant iudices appellationis, et est notabilis intellectus. Panorm.

Honorius III. Abbati S. Huberti et sancti Martini Leodiensis 2.

Olim f nostris fuil auribus intimatum, quod, quum felix recordationis Innocentius Papa praedecessor noster mandavisset venerabili Patri nostro archiepiscopo Treverensi, ut compositionem inter nobiles viros L. con-diem de Los et W. de Hollandia crucesignatos Traiectensis dioecesis super rapto nobilis mulieris uxoris eiusdem comitis, terris et rebus aliis amicablem initam faceret observari, dicto W. nitente contra compositionem venire praedictam, et se ad appellationis diffugium conveniente, idem archiepiscopus appellationi eius non cleJerens, quana f-ivola in esse decrevit, in praefatum W., qui alias erat vinculo excommunicationis adstrictus, specialiter propter compositionem praedictam excommunicationis, et in terram eius interdicti sententias promulgavit. Quunaque postmodum dilectos filius G. dicti comitis procurator nostras ad vos super executione sententiarum ipsarum literas impetrasset, et H. procurator praefati W. in audientia publice contradixisset eisdem, venerabilis frater noster P. Albanus episcopus et cilectus filius noster R. 3 sanctae tritariae in Cosmedin diaconus cardinalis, quos procuratoribus antedictis dedimus auditores, quia per ea, quae ab eisdem fierent proposita coram eis, constitit manifeste, dictum W. excommunicationis vinculo esse innodatum, procuratorem eiusdem W. ad impetrandum literas vel contradicendum admittendum non esse serralentia-liter decreverunt, literis, quas ad vos procurator dicti comitis impetraverat, absolutis. Nos quidem ad anstantiam procuratoris comitis saepe dicti alterius partis astutiam metuentis 4, vobis dedimus in mandatis, ut in contmisso vobis negotio iuxta formam in praedictis literis nostris expressam, ratione praevia procedentes, literas decerneretis carere viribus, si quas forte a nobis super praemissis pro ipso W. in praeludicium saepe dicti comitis per sy.abreptionem contingeret impetrari, quae plenam de praedictis non faciant mentionem. Nuper autem ex parte memorad G.5

Tit. XXV. Cap. VI. 1) Restitutum ex Reg. Bel. XII, 92. (ibi extare Rich-
terum fuga) Comp. IV, c. un. de conf. (2, 5.) 2) Innoc. III. archidiaconus. Chamand-
diae: F; archid. Ricemundiae: M; monach. Fuensib.: I; Fraseo.: X;
inscr. deest: OHD; — abbat et conventui Farsensi: Reg.; — Potehast no. 3791.
3 L: deest: GHDbcf Reg. 4) Rogerio: Reg. 5) diacono 8. Anastasio: Dh
6) presb.: deest: D 7) Polagio: Reg. 8) cardinalibus: Reg. 9) tam
in spirit. quam in temp.: D Reg. 10) R.: OIM 11) si: Lb; etiam: Dac
12) sub: deest: Dagb Reg. 13) Farsense: OH Reg.; Farsenen.: F; Farsan.:
X; Forense: Dfg 14) eadem obtin.: Dh 15) Theo: Dabch; Theod.: Dg;
Theodo: D/Reg. 16) concanbin: D Reg. 17) duxerit: M; duxerat: Reg.
18) hoc: GHIXMDgh 19) responderet: Lb; respondit: Dh 20) quod:
D Rfcht. 21) consequentiam: Reg. 22) saepe dicta: aü. 23) permitt:

deest: FGIXLDabgh 24) cura: deest: Dbfg 25) etiam: Dcfgh Richt.;
etiam quod si: Db 26) quia: D Richt. 27) de: iD. 28) videbatur: MDh
29) possederint: Dacf 30) libertatis: Dabgh 31) his: D llich. 32) de-
positionem: Dh 33) qui: Reg. 34) cf. supra not: 15. 35) fuit: Dbcf
36) quod: Dfgh 37) ut id... generaret: D Reg. 38) dignoscuntur: ib.
39) add.: privilegia: Di 40) per praesc.: OHDbc Cont. Béhni. 41) episcopos
Sabinenses: FGILMD Reg. 42) nos: Dae 43) imitas: Reg.
Cap. VII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 1. h. t. (2, 16.) 2) Dilecto filio
abbati R. Uberti (Lamberti: fZ; Oberti: Ed) Leodiensis. (Leodiene.: lid)
3) Soeces. et S. Ioannis et S. Martini decenio Leodiene.: Ead; scr. ao. 1217.
4) Pothast no. 5653. 3) (.): Eb; mate omisit Richt. 4) metuentes: Ed Richt.
5) w.: FORME.

fuit propositum coram nobis, quod literis praedicti praedecessoris nostri Treverensi⁶ archiepiscopo praesentatis, idem⁷ excipiendo proposuit coram eo, quod auctoritate literarum ipsarum respondere minime tenebatur, tum quia mortuo mandatore exspiraverat iam mandatum, tum etiam, quia ultra duas diaetas extra suam dioecesim trahebatur in causam contra constitutionem concilii generalis. Et quia dictus archiepiscopus hanc exceptionem⁸ admittere recusabat, idem IV. vocera ad nos appellationis emisit. +Sed praefatus archiepiscopus, ipsius appellatione contempla, mandavit venerabili fratri nostro episcopo Traiectensi, ut compositionem praefatam faceret per censuram ecclesiasticam firmiter observad. Adiectum etiam fuit ex parte praedicti TV., quod dictus comes appellationem frivolum mentiens antedictam, ad vos⁹ excommunicatus existens, veritate tacita literas impetraverat supradictas. Quare pro parte ipsius W. fuit a nobis humiliter supplicatum, ut, quum Idem, ac terra et alia bona sua sub apostolicae sedis protectione consistant, super hoc sibi providere misericorditer dignemur, non obstante sententia, quam incurrat cum Ludovico in Angliam transfretando, quum ipsum absolverimus ab eadem. Nos igitur eidem ab excommunicationis vinculo absoluto providere volentes, abbati S. Laurenzii in Hosiobroch le et coniudicibus suis per nostras tledimus literas in mandatis, ut, si reos invenirent taliter se habere, revocato in irritum quacumque invenirent post appellationem huiusmodi attentatum, causam audirent et fine debito terminarent; alioquin partes ad examen vestrum remitterent, appellentem in expensis legitimis condemnantes. Porro procurator partis adversae¹¹ respondit, quod¹² idem G. ultra duas diaetas extra suam dioecesim minime trahebatur, quum ipse archiepiscopus terminum in tali loco statuerit, qui remotus ab illo non erat ultra, quam provisum est per constitutionem¹³ CCnclilii generalis¹³. -f- Adiecit etiam eiusdem comitis procurator, quod saepe dictus W. auctoritate iam dicte^{*} p-aedecessoris nostri alia est excommunicatione ligatus, de qua in literis ad iam dictum abbatem S. Laurentii et eius coniudices directis nullam fecit penitus mentionem. Quare peliit saepe dicti c. omittit procurator, ut eas ob causas praedictas decerneremus irritas et inanes. Quia yero in tania¹⁴ contrarietate proponenti nobis de veritate non constat. Discretionem vestrae mandamus, quatenus, si procurator dicti G. infra tres menses post primum terminum, sibi super hoc assignatum a nobis, probare potuerit exceptionem, quam¹⁶ coram archiepiscopo proposuit saepe dicto, videlicet mandatum re integra exspirasse, vel se in causam trahi ultra duas diaetas contra constitutionem concilii generalis, seu etiam ipsum comitem de Los excommunicatum fuisse tempore, quo nostras ad vos literas impetrevit, prout eiusdem W. procurator exposuit coram nobis, vos¹⁷ appellationem dicti G. legitimam decernentes, negotio supersedere curetis. Procuratore yero saepedicti W. deficiente in exceptionum probatione diclarint, vel ipso comite sufficienter p-obante, dictum W. tempore literarum impetratarum pro eo excommunicatione alia ab ea¹⁸ quara in Angliam transfretando incurrit, fuisse ligatum, vos, literis ad abbatem S. Laurentii et eius coniudices obtentis¹⁹ nequaquam obstantibus in negotio ipso iuxta formam vobis traditam, appellatione postposita procedatis, nullis literis obstantibus, si quae apparuerint harum tenore tacito a sede apostolica impetratis.

CAP. VIII.

Pro defensione suae ecclesiae potest quia opponere exceptionem excommunicationis, periurii, vel aliam legitimam exceptionem, nec per replicationem excommunicationis vel periurii repellere petera.

Idem Archidiacono Translig. et Officiali, et I. Canonico Turonensi².

Dilecti filii S. et P. ac G. canonici ecclesiae sanctae

Mariae Gratiacensis transmissa nobis 3 petitione monstrant, quod, quum M. canonicus eiusdem ecclesiae **Bituricensis** **decesis** ipsos coram decano⁴ et magistro **Herveo** **4 canonico Altissiodorensi** delegatis a nobis traxisset in causam, super eo, quod se opponit electioni a quibusdam canonicis **Grandensibus** **5** factae de ipso in priore ecclesiae supradictae, et⁶ iidem proposuerunt coram praefatis iudicibus, quod dictus M. non debebat⁷ audiri, eo; quod excommunicatus erat⁸ et periurii crimine irretitus. Quumque dictus M. praefatis G. et⁹ P. periurium, et S. excommunicationem in modum exceptionis et¹⁰ replicationis obiciens, per hoc eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorum proposuit, quod, licet indices praefato M. ad probandam replicationem suam terminum assignassent, eius lamen super hoc probatio recipi non debebat, quia, etsi¹¹ obiectum praefatis canonicis periurium probaretur, non essent lamen propter hoc a defensione suae ecclesiae repellendi. Adiecit etiam, quod contra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis obiectam excommunicatio supradicti S. replicari non poterat cum effectu, tum quia suae absolutionis literis ostendebat, leam quia exceptio ipsi M. opposita et¹² probata eundem. repelleret ab agendo, replicatio yero saepe dictum S. nequaquam a defendendo repelleret, si etiam probaretur. -)-Quare petebat, ut, ontissis huiusmodi replicationis probationibus, in quibus etiam si probaretur, labor, ut praestentum est, consumeretur **Manis**, probationes reciperent, quas ad proliandum ohtecta ipsi **ITI**. ducerent producendas. Ipsi yero iudices interlocuti fuerunt, quod prius probationes reciperent¹³ super replicatione praemissa, propter quod ad nostram fuit audientiam appellatum. Quocirca discretionem vestrae mandamus, quatenus¹⁴, si res ita se habet, revocato in irritum et¹⁵.

CAP. IX.

Si per exceptionem auspensionis, contra quam replicatur de nullitate, ordinatio ecclesiae retardatur, lit absolutio ad cautelam.

Gregorius IX. I. et M. 2 Canonici Pragenses³.

Apostolicae sedis (*Et infra*): Sane vobis apud sedem apostolicam constitutis quaedam suspensionis et anlotionis a beneficiis sententiae fuerunt in modum exceptionis obiectae. Quas licet proponeretis vos posse nullas esse per testes idoneos et instrumenta probare, ne tamen ordinationem Pragensis ecclesiae, propter quae veneratis, huiusmodi obiectionis obstaculo contingeret retardari, sententias ipsas relaxavimus ad cautelam. Verum quia etc. [cf. c. 9. de cler. exc. V. 27. Dat. IV. Id. Maii ao. 12.27.1]

CAP. X.1

Excommunicationis exceptione non obstante, valet rescriptum impetratum in causa appellationis, licet de excommunicatione lata post appellationem a gravamine non faciat mentionem. Hoc dicit, et secundum hoc est casus notabilis et singularis, per quem forte posset colligi una regula, quod do innovato post appellationem etiam ab interlocutoria non est necease in rescripto facere mentionem. Panorm.

Idem Decano Linconiensis².

Dilectae in Christo filiae priorissa et conventus de Campessia³ nobis significare curarunt, quod, quum inter ipsas ex una parte, et priorem et conventum de Buccelleia⁴ ex altera super quibusdam decimis et rebus aliis, pro quibus conveniebantur ab illis coram abbate S. Benedicti et eius collegis, auctoritate apostolica quaestio verteretur, et ipsae ad nos ex sufficienti gravamine appellassent, ac nuncium suum ad appellationem miserint prosequendam, praefati iudices postmodum tulerunt excommunicationis sententiam in easdem. Nostris ergo literis super appellatione praefata, non facta mentione de excommunicatione,

Tit. XXV. Cap. VII. 6) supradicto: *E* 7) idem W.: *F*. 8) has et alias exceptiones eius legitimas: *E* 9) a nobis: *Ed Richt*. 10) Hostbroth: *Ea* 11) ipsius comitis: *E* 12) novissime proposuit coram nobis literas, quas pro ipso W. (Wlo: *Ec*) ad eundem abbatem S. Laurentii et eius collegas direximus (direxerimus: *Eab*), subreptas esse per expressum mendacium et tacitam veritatem. Nana nec tina dicti praedecessoris nostri mandatum exspiraverat cuna mandante, prout nobis fuit ex parte W. saepe dicti suggestum; quum ante mandatoria morian' archiepiscopus procedere incepisset, nec idem W. ultra duas diaetas extra suam dioecesim trahobatur: *E* 13) memorati: *Eacd* 14) tanta iuris: *Ed Richt*. 15) praedicti: *FK*; praedicti W.: *FOIKE* 16) exceptiones quas: *E* 17) vos, nisi dictus comes probaverit, saepe dicta W. tempore, quo literas ad abbatem S. Laurentii et eius coniudices pro eo directae impetratae fuerunt, alia excommunicatione teneri ab ea, quara incurrit cum Lodovico in Angliam transfretando, negotio supersedentes omnino iam dictam abbatem S. Laurentii et eius coniudices procedere permittat iuxta traditam sibi formam. Procuratore vero etc.: *E* 18) ab ea: *deest: Ed* 19) obt.: *deest: Ea*.
Cap. VIII. 1) Restitutio exp Comp. V. c. 4. h. t. (2, 16.) 2) archidia-

cono (archiepiscob.: *Ec*) trans Ligerim (trans Ligernie.: *Ea*) officiali et I. Borelli (Yraloni Borelli: *Ea*; Iraleom Bozeli: *Ec*) can. Turonensis: *E*; — 1216-7. — Potthast no. 7769. 3) nob.: *deest: FI* 4) H.: *Eb*; Helleo: *Ea* 5) Gratiacensibus: *IEabd* (Notre Dame de Oracaf); in aliis Codd. nomen corruptum est 6) et: *deest: Eab* 7) debeat: *OK* 8) esset: *Lb*; fuerat: *Eb* 9) ac: *OI* 10) except. et: *deest: FOEIKLdF*, 11) si: *F*; etiamsi: *E* 12) et: *deest: F6l, lJE* 13) recip., quas ad probandam (probandum: *Eab*) saepe dicta replicationem produceret M. praedictus, propter quod idem procurator noetram audientiam appellavit: *E* 14) quod: *Ed* 15) in etatum debitum si quid post huiusmodi appellationem invenerit ternero attentatum, audiatia cansara, et quod canonicum fnerit appellatione postpoefta statutis: *E*.

C a p. IX. 1) Potthast no. 7882. 2) P. et M.: *Df* 8) cf. Erben Rey. no. 1715.

Cap. X. 1) 1227-34. — Potthast no. 9612. 2) Langoleens: *F*; Lancolin.: *I*; Zantoln.: *K*; Lincoln.: *La* 3) Campeaseis.: *ILa*; Campeacea: *Lb*; Candestin.: *M*; *deest: H*; — cf. c. 31. de priva. (5, 32.) 4) Buccellera: *F*; Brucell.: *H*; Buccella: *KA*; Buccellia: *titihm. ea Cont*.

per eundem nuncium ad priorem de Angles⁵ et suos coniudices impetratis, pars adversa ex eo se appellasse proponens, quod ipsi iudices exceptionem excommunicationis praedictae contra ipsas ab eadem^{6*} parte propositam admittere denegarunt, ad priorem de Gernemoe⁷ et suos coniudices nostras super hoc literas impetravit. Coram quibus ex parte ipsarum fuit excipiendi propositum, quod, quum post appellationem legitimam dicta sententia lata fuerit, et cuilibet excommunicato defensionis auxilium competere dignoscatur, memorati iudices exceptionem partis contrariae, sicut nec debebant, admittere noluerunt. Sed quum dictus prior de Gernemoe et coniudices sui talem exceptionem non recipere earundem, ipsas ad⁶ nostram audientiam appellarunt. Quocirca niandamus, quatenus, si est ita, revocato in statum debitum quicquid post huiusmodi appellationem inveneris⁹ attentatum, in eodem negotio iuxta prioris mandati nostri ad praefatum priorem de Gernemoe et coniudices suos directi tenorem praevia ratione procedas.

CAP. XI.1

Per exceptionem excommunicationis a prosecutione appellationis Otiam originalis actor repellere non debet. H. d. et est casus singularis, quatenus dicitur de actore.

Idem Abbati sancti Salvatoris Papiensis et Vercellensi Praeposito.

Significaverunt nobis capitulum de Tornacens. 2, quod, quum P. in suum archipresbyterum elegissent, Mediolanensis archiepiscopus praesentatum sibi electionem renuens confirmare, quendam Zepum³ clericum in archipresbyterum instituit ecclesiae supradictae. Quare, ipsis ad sedem apostolicam appellantis, praeposito sancti Stephani causam ipsam^{4*} super his dicimus commisisse, qui electionem ipsorum confirmans, et pronuncians, ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere, partem adversam ab impetitione ipsorum absolvit, a qua sententia partes ad sedem apostolicam appellantes, causam ipsam vobis obtinere committi. Sed a parte altera exceptione excommunicationis opposita contra capitulum memoratum, vos minus provide attendentes, quod praetextu excommunicationis oppositae a prosecutione appellationis non debeat quis excludi, quum omnis legitima defensio excommunicato in iudicio reservetur, partem adversam non esse cogendam ad respondendum eisdem, perperam decrevistis, propter quod dictum capitulum nostram audientiam appellavit⁵. (*El infra:*) Mandamus, quatenus, si est ita, exceptione huiusmodi non obstante in eodem negotio procedatis.

CAP. XII.1

13eus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obiciens auditur, et, si malitiose distulerit, in expensis condemnatur, et dato, quod non excipiat, ipse iudex publice excommunicatum repellat.

Idem.

Exceptionem excommunicationis in dilatoriis proponendis reus scienter omittens; inqualibet parte litis opponere minime prohibetur, quod est in hac exceptione specialiter observandum, ne quisquam^{2*} in periculum animae suae excommunicato communicare cogatur. Qui si eam omiserit, ut actor laboribus et sumptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnandus. Excommunicatus autem publice, etsi huiusmodi exceptio non opponitur³, nihilominus est officio iudicis repellendus⁴.

CAP. XIII.1

Non competit exceptio rei iudicatae reo absoluto, quia non possidebat.

Idem.

Adversario tuo per iudicem absoluto, quoniam tempore motae litis rem petitam ab ipso sine dolo desierat possidere,

Ti t. XXV. Cap. X. 5) Angl.: F; Angleo: H; Angliae: K; Anglo: Lb; leg. oidet.: Anglesey 6) ab ead. p.: deest: FOHIKffj 7) (Jernemue: F; Germania: O; Gemeven.: H; Gernevnle: K; Germin.: La; Germine: Lb; Germinive: M 8) ad: deest: FGHJK 9) inveneritis: FH.
Cap. XL 1) 1227-34., - Potthast no. 9613. 2) Cornat: F; Coron.: H; Toron.: K; Tontona s. Dertona: coniectura Oonsalesii 3) Zephum: Bóhm. ex Contio 4) ipa.: deest: FOHIKL 5) appellavit: OBóhm.
Cap. XII. 1) 1227-34., - Potthast no. 9614. 2) quia: FOHILM 3) opponatur: LaM 4) add.: et infra: F.
Cap. XIII. 1) 1227-34., - Potthast no. 9615. 2) obsistat: FCont.Bóhm.; obsietet: M.
Cap. XI. 1) 1227-34., - Potthast no. 9616. 2) decomimus: FL 8) mara: desat: FOHKL.
Tit. XXVI. Cap. I. 1) Restitutum ex Conc. Afr. ap. Dionys. c. 119;

si eam modo possideat, tibi petenti denuo rei iudicatae exceptio non obsistit².

CAP. XIV.1

Valet rescriptum impetratum ab excommunicato super prosecutione appellationis, licet de excommunicatione non fecerit mentionem.

Idem.

Venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Narbonensem, qui a iudicibus ex sufficienti gravamine ad apostolicam sedem appellans ad vos super appellatione sua nostras literas reportavit, etsi ex causis aliis tempore impetrati rescripti vinculo fuerit excommunicationis adstrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad proseguendam per easdem literas appellationem praedictam decrevimus² admittendum, quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suam^{3*} proseguí, et super ea literas impetrare.

TITULUS XXVI.

DE PRAESCRPTIONIBUS.

CAP. I.

Episcopus contra episcopum locura per se conversum ad fidem praescribit triennio, sed, quum vocal ecclesia vel ost in schismate, non praescribitur contra ipsam.

Ex concilio Africanos.

Placuit, ut, si 2 quisquam post leyes aliquem locum ad catholicam unitatem converterit, si eum per triennium nemine repetente tenuerit³, ulterius ab eo non repetatur; si tamen per ipsum triennium fuerit⁴ episcopus, qui posset repetere, et tacuit, [praeiudicium patietur.] Si autem non fuerit⁵, non praeiudicetur matri ecclesiae⁶, sed liceat, quum locus acceperit episcopum, qui non habebat, ex ipso die infra⁷ triennium repetere. Item⁸ si fuerit episcopus ad catholicam fidem ex Donati parte conversos, non el praeiudicet praefinitum tempus; sed ex quo die conversas est, habeat per triennium potestatem repetendi locum⁹, qui ad ipsam cathedram pertinebat.

CAP. II.1

Duobus modis summatur, primo sic: Taciturnitas praelati non nocet ecclesiae, donec sit praescriptum. Secundo sic: In rebus invasis non currit praescriptio. Ioan. Andr.

Ex registro Gregorii Italiae 2* Patriciae.

Nihil prodest j-gloriosissima sanitas el pulefraudo in corporis superficie, si vainas latet intrinsecus. eltque illa magis cavenda est discordia, cui satellitium pax praebet exterior. Illud yero, quod in epistolis praedictis³ revocare in memoriam nostrant excellentia vestra studiose contencit, sciat scriptum⁴ vobis, Nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobiscum nos velle de causis pauperum definire, hyc nos et vobis⁵ scripsisse meminimus, el scimus, nosmet ipsos⁶ iuvante Domino a causarum litigiis ecclesiastica moderatione compescere, atque securunt apostolicum illum⁷ sensum rapinant bono rum nostrorum clan gaudio sustinere. Sed illud vos scire credimus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris post me pontificibus in rebus pauperum praeiudicium non facturam. [(Jade el nos expletes etc.)]

CAP. III.1

Per quietam et sinceram possessionem triginta annorum praescribit ecclesia rem privati. II. dicit, prout loquitur in praescriptione ecclesiae active, et iste intellectus tenendus est.

Gregorius 2.

Sanctorum Patrum sanctiones³ et humanae leyes irrefragabiliter statuentes confirmaverunt, et nos in praesenti concilio cum omnibus, qui sunt⁴ nobiscum, irrefragabiliter⁵ confirmamus, ut omnes⁶ possessiones ad singulas provincias

Comp. I. c. 1. h. t. (2, 18.) 2) etlamsi: Ackl orig. 3) rotinuerit: Abckl; retinnit: orig. 4) fuit: LAK sig.; non fuerit: A b 5) fuit: Ab orig. 6) eccl.: deest: orig. 7) intra: FHAb orig.; ultra: K 8) itemque: Aabck ooyg.; idomque: A I 9) loca, quae pertinebant: Aabel orig.
Cap. II. 1) Restitutum ex Orig. I. Reg. III, 60.; Comp. I. c. 3. h. t. (2, 18.) 2) Italicae patr.: FOHIAackl Reg.; - sor. ao. 593. - Jaffé no. 899. 3) vestris: A 4) add.: eese: A. 5) vob.: deest: A Reg. 6) nos: A 7) 111.: deest: Aac.
Cap. III. 1) Restitutum ex App. XXXVIII, 7.; Lipa. XLVI, 3.; Caes. L, 3.; Bamb. XLI, 3.; Comp. I. c. 4. h. t. (3, 18.) 2) inscr. deest: 0; Non exytat ap. Oregor.; - Oelasob (cf. c. 2. C. XVI. ggu. 3., c. 1. C. XIII. qu. 2., c. 3. 4. 6. C. XVI. u. 3.) tribuit post Oonealisium Bthimerus. 3) auctoritas: O 4) adsumt: A 5) Inviolabiliter: O 6) nt de omnibus possessiouibus... portinentibus: d.PQR.

nostrorum fratrum pertinentes, a quibus per 7 triginta annos possessae sunt, quiete et sincere s absque synodali proclamatione perpetuo teneantur 9 nullaue vox audiendi alicui adversario concedatur. Si vero aliquis praesumptor temerario ore exorbitaverit, quia contra sanctorum Patrum statuta agit, sit vinculis excommunicationis 10 indissolubiliter innodatus et penitus extorris ab ecclesia et communione fivairum alienus.

CAP. W.

Quarta decimarum et funeralium praecribitur contra eplecopum, si quadraginta annorum epatio non solvatur, et cathedralis ecclesia interim non vacavit.

Alexander III. Salernitano 2 Archiepiscopo.

De quarta cero decimae et oblationis defunctorum clericus 3 ab impetitione episcopi quadragenaria 4 praescriptione temporis se 5 posse tueri videtur, nisi forte interim 6 pastoralis 7 sedes caruisset pastore, qui iura ecclesiae suae exigere debuisset s. Nam 9 Romana ecclesia tricennalem praescriptionem contra ecclesiam non admittit.

CAP. V.°

Possessor malee & dei non praescribit.

Idem2.

Vigilanti studio cavendum est, quum summa dimensio divini iudicii ab initio censuerit propria dimittere, aliena non appetere, ne 3 malae fidei possessores simus in praediis alienis, atque 4 rebus [maxime] ecclesiasticis, quoniam 5 nulla antiqua dierum possessio divino iure iuvat aliquem malae fidei possessorem, nisi respuerit, postquam se noverit aliena possidere, quum iure etiam 6 bonae fidei possessor dici non 7 possit. Ephesinus 8 enim legislator Origenis patrums solum propter vitandam miserorum segnitiem et longi temporis errorem et confusionem primus tricennali vel 9 quadragenali praescriptioni ls vigorem legis imposuit. Nobis autem 11 tam in rebus cognitis quam in 12 rebus latentibus placuit non habere vigorem.

CAP. VI.°

Una ecclesia in parochia alterius quadraginta annorum epatio declinas praecribit.

Idem Mauritano s Episcopo.

Ad aures nostras te significante pervenit, duas ecclesias sub examine tuo saepius litigasse 3 super decimis, quas una earum 4 in alterius parochia annis XL. possedit, ac per hoc eius putat actionem extinctam; altera vero volens eas iure parochiali evincere, praescriptionem non debere sibi obesse proponit. Ideoque quid iuris sit in hoc casu, tua nos duxit fraternitas consulendos. Tuae itaque fraternitati tenore praesentium 5* innotescat, quod de s iure divino et humano melior est conditio possidentis, quia 7 quadragenalis praescriptio omnem 8 prorsus actionem 9 excludit 10.

CAP. VII.x

Lalci epiritualia posaldere non possent; ergo et per conaquem neo praescribere. H. d. et quotidie allegatur.

Idem Parmensi 2 Episcopo.

Causam, quae inter dilectum filium nostrum I. Reginensem archidiaconum et nobilem virum G. de Baisio 4 super decimis vertitur 5, aequas idem G. et homines sui habere in curte Folianniò dignoscuntur, experientiae tuae, de qua plene confidimus, committimus audiendam et mediante iustitia terminandam 7. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus partes ante tuam praesentiam convoces, et rationibus auditis diligenter et cognitis, contradictione et appellatione cessante 8 causam ipsam debito fine decidas, non obstante praescriptione temporis, vel concessione ecclesiasticae saecularisve personae, si idem G. eam opponere voluerit; quia, quum laici decimas detinere non possint 9, eas nulla valent praescribere ratione.

CAP. VIII.1

Si contra praescriptionem XL. annorum, quae sola currit contra ecclesiam, opponatur interruptio, utergne probabit.

Idem2.

Illud autem te scire volumus et fermiter tenere, quod adversus ecclesias minorem praescriptionem, quam quadraginta annorum, Romana ecclesia non admittit, licet quidam canones comprobent 3 tricennalem, et ecclesia se potest adversus ecclesiam 4 quadragenaria temporis praescriptione tueri de re illa, quam inconcusse quadraginta annis noscitur possedisse. Verum si de praescriptione et interruptione 5* inter partes fuerit mota quaestio, ab 6 utraque parte testes recipi debent, et, si probata fuerit interruptio, praescriptio non tenebit.

CAP. IX.1

Fines praediorum ecclesiasticorum quadraginta annorum spatlo praecribuntur.

Idem2.

Quia indicante 3 abbate C. 4 monasterii S. Petri, [quod 5 in loco est, qui Balas dicitur, constitutum,] comperimus, inter eum et Ioannem 6 abbatem monasterii sanctae Luciae [in 7 Syracusana civitate constituti] gravem 8 esse exortam de [quibusdam] 9 finibus quaestionem: ne 10 ipsa inter eos valeat contentio prolongari, agrimensoris n definitione 12 illam prospeximus 13 finiendam. Et 14 ideo scripsimus Panano defensori, ut Ioannem agrimensorem, qui de Roma urbe Panormum fecus est, illuc ad fraternitatem vestram debeat destinare.] Hortamur igitur 15, ut cum eo ad loca, de quibus est contentio, accedentes 16, [et utraque parte cominus constituta] eam 17 in vestra faciatis praesentia terminari, quadraginta tantum annorum praescriptione utrique parti servata. [Quaecumque vero etc.]

Tit. XXVI. C ap. 117. 7) XXX. annis: APQ; deest: R 8) secure: O 9) delineatur: AOPQ 10) excoia: deest: AP.

Cap. IV. 1) Restitutum ex App. XXXVIII. 1.; Lips. XLVI. 1.; Caso. L. 1.; Bantb. XLI. 1.; Comp. I. c. 6. h. t. (2, 18.) 2) Salamantino: K; Saloni: R; Sal.: deest: O; - add.: P. C.; Licet: A; P. C.; Licet praeter: R; P. C.; Licet praeter solit.: PQ; - cf. c. 3. de spons. duor. (4, 4.) - 1159-81. - Jaffé no. 9143. 3) clerici: . . . videntur: 0 4) XL.: R 5) se: deest: A1 6) in tantum: 11 7) cathedralis: 0 8) debuit: Coll. cit. 9) Sed: O.

Cap. V. 1) Restitutum ex App. XXXV 111. 5.; Lips. XLVI. 2.; Cass. L. 2.; Bamb. XLI. 2.; Comp. I. c. 7. h. t. (2, 18.) 2) Itero gloriosus Clemens in libro Stromatum: O; Clemens martyr in libro Stemmatur: O Ms. Bibl. Pava. Lips. No. 1242. membr. fol. - Alexand. ep.: 11; Alex. ep. (III.: A1) Clemens gloriosus martyr in libro Stemmatur: AabctPQ; Alex. III.: Ak; - cai obscurissimwe inscriptiōi ut aliquid corte lucis afferamus, scriptura ohm faeisse conūcims: Alexander episcopus (eerv. servorum Dei.) Clemens gloriosus martyr in libro Stromatum (Et infra:) Vigilanti etc., ita ut solito in his decretalibus conscribendis more a general, quadam sententia, ex Clementis libro desumpta, auctor exordium fecerit. 3) ut: . P 4) et: P Richt. 5) quam: 11 6) et: R; deest: Ab; iure et: deest: O; vere etiam: A1 7) non: deest: P 8) Euphegius enfm legial. solum: O; male, quum in libro manuscripto pariter atque in PA1 legatur: Ephesinus enim legislator, Origenis patrums. - Ephissimas enim latro legie, Origenis patrulla: 11; Ephesinus cuino legislator Oriens patrums: Ak; Sub Ephesino legislatore ipsunt Theodosius inniore latero (cf. const. I. Theod. Cod. de act. cert. temp. fin. IV. 14.) post PiltmatHum (cf. Diss. de legislatore Ephesino, adiect. eiusd. Probabilibus ion*. civ. p. 153.) a Gosque monasterunt Cl. Unterholzner Aufseihrl. Enteecklung des ges. ierjdhrungslehre I. 314. et Gustav. Baena ad const. 1. cit. uds. v.) - Pro verlas vero Origenia patrue, quise sensu oninino carent, legendum esse: orieutis partibus, satlis probabiliter conieci Inttoe. Cironius i>t Obs. iur.

can. I. 15. 9) et: AaOP; deest: A c 10) posseseioni: AQR 11) Nob. aut.: deest: Ak7*, IR 12) in: exstat: O; guaso in lat.: R; guara lat.: 09.

C a p. VI. 1) Restitutum ex Lips. XLVI. 6.; Caso. L. 6.; Bamb. XLI. 6.; Comp. I. c. 9. h. t. (2, 18.) 2) Maritano: I; Mauritiano: FOGLackR; Maurin.: LaN; Maritino: 9; Maurie.: P; - ley. videtur: Maurianensi -St. lean de Matrienne - 1159-51. - Jaffé no. 9079. 3) litigare: Coll. cit. 4) ecclesiarum: A QII 5) praesentibus: FGIMK; (ten.: deest); literas praesentibus: Coll. cit. 6) de: deest: A kIPR 7) quoniam: 9 8) et oren.: R 9) actor rem: P; accusationem: Q 10) secludit: Coll. cit.

C a p. VII. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 10. h. t. (2, 18.) 2) Pariefensi: FKN; B. Parmensi: Aacl; inde ab a 1172. aspe ad 1194. Bernardus fuit ep. Pares.: - scr. c. a. 1179. - Jaffé no. 5761. 3) Reginum: QA ac 4) sic: Arel; Bando: Aaf; Aneto: XV; Barrio: Ak 5) vert.: add. a Raym. 6) Foliiani: Ab; Foliiani: A re 7) determinandam: Ab S) remota: Aab 9) possunt: Ab.

Cap. VIII. 1) Restitutum ex Atan. 1. (2, 13.); Comp. II. c. 1. h. t. (2, 17.) 2) Urban. II.: Bh; Lucius iI.: Bb; Alex. III. P. C. Quum sint homines: BacyiT; - cf. c. 18. de decimis (3, 30.) scr. ad archiep. Massiliens. - 1159-81. - Jaffé no. 9253. 3) approbent: OBb 4) alteram: BT 5) et inter.: exstat: FORIK 6) de: BT.

Cap. II. 1) Restitutum ex Orey. I. Rey. VII. 39.; Alan. 2. (2, 13.); Comp. II. c. 2.1e. t. (2, 17.) 2) Idem (simpliciter) T; Alex. III. Syracusano ep. (archiep. Bb) Bedefgi; - est Oregorii I. ep. ad Ioann. Sgracusan. ep. missa ao. 597. - Jaffé no. 1117. 3) indicante: Bh Bähm. 4) leg.: Caesario: Be! Reg.; ita rell. Codd. magna est leed. varietas. 5) verba nncis inclusa desiderantao etiam: T 6) Urbanum: BT 7) in Syr. . . . const.: deest etiam: T 8) grav. eorum: Bb 9) quib.: deest etiam: T 10) et no: Bab 11) certamina eorum (illa: Ba) agr. . . . llnienda: BT Reg. 12) definitionem: FO 13) perapeximus: FOBciT 14) verba une. incl. desider. etiam: T 15) ergo: Bbh Rey. 16) debeat accedore: BabciT Reg. 17) loca quae in lite anal (add.: in: BbhT) veatra: BT Rey.

tium tangere principaliter Romanam ecclesiam, contra quam non nisi centenaria praescriptio currit, in solutione praedicti census, *scilicet XL solidorum Papiensis monetae*, et aliorum petitorum de *consilio fratrum nostrarum* condemnativum partem adversam²³, *auctoritate apostolica* famriter iniungentes eidem³⁰*, ut tibi, non tantquam tibi, sed tantquam ecclesiae Romanae, cuius auctoritate debes percipere, cuius etiam propter praedicta beneficia vasallus existis, sine difficultate persolvat³¹ *quod constat a nobis de communi fructibus nostrorum consilii*³² iudicantur.

CAP. XIV.1

Do centenaria praescriptione, quae solum currit contra Romanam ecclesiam, tempora schismatum deducantur.

Idem Hel. et Gu. 2 Abbatibus.

Quum vobis laleris dederimus³ in *ncandatts*, ut *ir causa*⁴, quae inter *ece. le. sircm* *Illdesevrensem* ex una parte, et *ecclesiam de Gandersheim*²³ et *ecclesiana Rom. anam* ex altera dignoscitur agitan, testes ad probandanz praescriptionem recipere debeatis: insinuatrone praesentium vobis *rlu.ximus* *declarananz*, quod, postquanz praescriptio contra *monasteriuna saepe dictum* et *libertatem ipsius* (*licitar* *inchaata*, *scissura triase schisnzatum* *adversos Romnzam ecclesiam* *intervenit*). Licet agitur tam legali quam canonica sit diffinitione statutum, ut contra *sacro-sane/am* Romanam ecclesiam, quae gaudet privilegio speciali, non nisi centum annorum praescriptio locura sibi valeat vindicare, tempora binen intercidentium c* schismatum, quae secundum iuris ordinem cursum praescriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, sed diligenti consderatione adhibita de ipsa⁷ computatione s* deduce. [*Dat. Perezilzir* X V. Kal. Iul. A.O. I.I. 1206.]

CAP. XV.

Praelatus inferior potest praescribere in certis ecclesiis suae dioecesis totae ius episcopale; subducitur tambo de praescriptione tempus, quo vacavit ecclesia cathedralis.

Idem Heliensi et Roffensi 2 Episcopis.

Auditus et intellectus meritis causae³, quae vertitur inter *renerabilenz* *fiatrena nostrum* Vigorensem⁴ episcopum, et *dilectunz* *fliunz* abbatem de Hevescam⁵ super ecclesiis in valle de Hevescam *constitutis*, quas episcopus asserit ad se dioecesana lege spectare, abbas autem eas esse ab eius iurisdictione prorsus exemptas, *cognvimus eidenier, ecclesias istas*⁶ *per privilegia l'o* *llofcaanz* *Ro772aurum*.⁷ non esse *ag episcopum*⁸ *iurisdictione* *szzbtractas*, nisi forte *callis de Fceszam* sit ille locus, *queso a duobus relibus*, *Kerzredu cirlelicet* et *Offa*, *libertate s donotum* *bonae memorare* *Constan* *tinaz* *Papa libertateg donare*, *siete* *zpsiazas* *privilegizs* *corztinetur*. Verum tanto tempore probantur per testes ab abbatibus de Hevescam lu pleno iure possidere, ut videantur in eis episcopale ius legitime praescripsisse, ; nisi forte per *tanteos* *tenzporis* *l-1%* *igorniensis ecclesia* *interino* *vacavisset*, *nt* *fenpore* *raccationis* *subdueto* *praescriptio* *mininae* *sit completa* *n*. [*Licet autem* *atrios*. *que sit* *in causa* *conclu.sum*, *quia* *lumen* *'atraque* *pars* *necessariunz*, *oil* *asserit*, *prmbationena* *anaisii*, *nos* *atendenles*, *quod* *'atraque* *ecclesia* *finzgitur* *vive* *nsinoris*, *agrritate* *pensata* *utrarrgaue* *restitubles* *contra* *relium* *ad* *probandunz* *rationem* *omissanz*, *ue* *alterutra* *propter* *huiaa*. *snzodi* *negligentiam* *gran* *jactara* *laerlatur*.] Quocirca *eliscrctioni* *vestrae* *per* *apostolica* *scripta* *mandamus*, quatenus, inspectis privilegiis The. 12 et Of. regum, quae abbas super praemissa l3 libertate asserit se babera, si per illa constiterit, quod vallis de Hevescam sit ille locus, quena Coelestinus l4* praedecessor noster l5 libertati lu donavit, absolvastis *LvesJrcamensenz* abbatem ab impetitione iVigorniensis episcopi super ecclesiis memoratis, et adiudicantes illas abbati pleno iure subiectas, episcopo super illis *pergle-*

tuum. silentium imponatis. Quodsi abbas in hac probati.one defecerit, audiatis probationes super tempore l7, quo infralg quadraginta annos sedes episcopalis vacavit l9, et, si per tantum temporis vacasse constiterit, ut illo subducto non sit quadragenaria completa praescriptio, vos in illis ecclesiis ius episcopale adiudicetis episcopo, et super illo perpetuum silentium imponatis abbati. Si autem exceptionem huiusmodi episcopus non probaverit, quia tamen interruptionem probavit circa processionem pentecostalem in villa et ecclesia⁶⁰ de Mortona⁴¹, et receptionem ac procuracionem archidiaconi, nec non solutionem denariorum S. Petri in valle de Hevescam, circa cognitionem quoque causarum matrimonialium, et capellani suspensionem in praedicta villa de Mortona, et Interdictum capellarum in praefata²² villa de Hevescam, vos super his ius episcopale adiudicetis eidem, si tamen circa suspensionem et interdictum huiusmodi infra quadraginta annos interruptio facta fuit²³, in ceteris²⁴ ei silentium imponentes, quae abbas praescripsisse probatur. [*Quod si forte noluerint etc. Dat. III. Non. Febo-. 1205.*]

CAP. XVI.1

Non potest subditus contra superiorem visitationem aut procuracionem ratione visitationis debitorum in se ipso praescribere, quamvis alius in personam alterius praescribere posset utramque.

Idem Parisiensi Episcopo2.

Quum ex officii sui debito Senonensem provinciam visitaret *wene*, *rahilis* *frater n.oster* archiepiscopus Senonensis, per Parisensem dioecesim transitum faciens, ad abbatem sancti Maglorii, prioris de Castres⁴ et quorundam aliorum ecclesias eiusdem dioecesis⁵ necesse habuit declinare. A quibus quum procuracionem sibi debitam postularet, ipsi eam *exaclam* *inhumaniter* *negaverunt* *alclwn* *solvere* *penztus* *conternnentes*, ad suae negationis defensionem hoc solum allegantes, quod non meminerint, se procuracionem huiusmodi praedecessoribus eiusdem archiepiscopi exsolvisse, - sed nec ab eis aliquando fuisse petitam. =, Ideuz *yero* *arc/zi-* *episcopus* *propter* *proczwationem* *sibi* *nenas* *rationabiliter* *rlene-* *gatam* *illos* *accotorate* *rescripti*, *quod* *super* *ho* *y* *a* *sede* *apostolica* *iuzpetarcd*⁷*, *ab* *offcionunz* *exsecutione* *susperzdit*, *eosdenz* *post-* *Modem*, *quoniam* *suspensinnis* *senterztiam* *non* *servabcant*, *vinculo* *excommenicationis* *adstringens*, *quod* *tonuz* *in* *ipsitas* *arcliepi.* *scopi* *litteris* *perspexim.us* *corztineri*, *qui* *ecandem* *se-hiendan* *'petehcats* *cauao* *oritae* *apostolica* *cou.frmari*. Nos igitur praemissam allegationem eorum nullam penitus reputantes, quum contra procuracionem, quae ratione visitationis debetur, praescribi nequiverit, quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo praescribi, etsi alius contra eum praescribere posset utranque, *fraternitati*¹⁰ *tome* *per* *ccpastolica* *scripta* [*praeciapiendo*] *mandamus*, quatenus sententiam, quam in huiusmodi¹¹ contemptores *tam* *nostr* *auctoritate* *rescripti*, *grrano* *de* *12* *antigua* *metropolis* *l3** *consuetudine* *tulit* *archi-* *episcopus* *memoratus*, usque ad satisfactionem condignam *per* *tucam* *dioecesim* *facias* *au.* *violabaliter* *observari*, *quia* *secan-* *(loen* *legena* *divina* *non* *est* *os* *bovi* *trituran.* *ti* *elcaudeneham*, *et*, secundum Apostolum, „qui spiritualia seminat, non est magnum, si metat¹⁴ carnalia, quum nemo cogatur suis stipendiis militare." Si quid enim aliud¹⁵, quam superius fuerit allegatum, contra Intentionem archiepiscopi *saepe* *fati* *obiicere* *voluerint* *et* *probare*, nos eis faciemus iustitiam¹⁶ exhiberi. [*Tu quoque etc. Dat. Let. IV. Kal. Dec. Pon. nostr. .90. V. 1202.*]

CAP. XVII.1

Qui alieno nomine possidet, non praescribit; nee etiam is, qui proprio nisi habcat bonam oidem et iustur titulam, si praescriptio est contra eum. Illoe dicit secundaria Ioan. Andr. addita suppletione Panormitani.

Idem Pisano Archiepiscopo2.

Si diligenti¹ nzeditatione³ *pen.sasses*⁴, *quid* *inca* *tabernaculi*

T i t. XXVI. Cap. XIII. 29) ipsum ensulem nomine cast. (castellatorum: Ch) C; alest: Ric/at. 30) cid.: deest: CC 31) persolvant: ab 32) coas.: omisa l'ficht.

Cap. XIV. 1) Itstittatmn ex Reg. Bregia. IX, 107.; Comp. III. c. 4. la. t. (2, 17.) 2) W.: Flri; de Helewatheseu et do Herwatheseu abbatibus et decano Paderbrunensi: Rep.; cf. c. 4. de confima. (2, 30.); IU Cudd. nomina caldo svnet corrupta - Potthast no. 2812. 3) dedimus: Chb 4) cansam: Cab 5) Gaudesen.: Cab; Gaudesen: Ccd; Gaudersen: Ce; Gaudesenen: Ch 6) intercedentium: l'GHKMC 7) temporera: Ch Rrg. 8) supplicatione: FHIXJF:VC Reg.

Cap. XV. 1) Re.sittidin ex Rep. Bregia. VIII, 205.; Alaas. 5. (2, 13.); Comp. III. c. 5. h. t. (2, 17.) 2) arad.: et mag. B. Londoniensi: l'teg.: - Potthast no. 9681. 3) attestationibus et allegationibus in causa: CT Reg. 4) Wigornin.: FI; Wigorniens.: CgReg.; Wigornens.: Cacle; W.: T 5) Eveshamenem (de: deest): Cabcg Reg. 6) ipsas: Cae; alas: Ch 7) Romani pontificio: Cae 8) libertati: CT 9) libertati: CT 10) Evesham:

CucgT Reg. 11) impleta: Cir 13) Che: F(7: praedietorum: CT Re.q. 13) praedicta: ib. 14) C.: FGHJf; praefatus: T Reg.; deest: C 15) nost.: deest: Cls 16) libertate: Reg. 17) ipso temp.: Cae 18) letra: Cmet. B30/an. 19) vacaverit: Cae 20) in ecdl.: ib. 21) in Corle!. nomen corrupt. est 22) praedicta: GCh 23) fuerit: GLBcht; non fuit: Ch 24) add.: ecclesiis: ca.

C ap. XVI. 1) Restitetsron ex Reg. Bregia. V, 114.; Alan. 3. (3, 17.); Comp. III. c. G. Jr. t. (2, 17.) 2) Potthast no. 1778. 3) nostri: Rep. 4) Castris DiCabc; Chastres: Rep. 5) ei. dioec.: deest: Cl' Reg. 6) solummodo: GT Reg. 7) imperavit: C 8) petebant: Cae 9) potuit: 67r 10) Ideoque frat.: ib. 11) praedictos: C Rep. 12) de: deest: ChghTleg.; secundum antiquara consuetudinem: Cae 13) metropolis: A' Rep. 14) cf. I.Cor. IX, 11. 15) amplias: Cae; cateas aliad: T 16) iustitiae plonih:dinem: Cl' Reg.

Cap. XVII. 1) Restitutaem ex Rep. Bregia. IX, 63.; Comp. III. c. 7. le. t. (2, 17.) 2) Potthast ato. 2769. 3) medit. . . . subsequatur: deest: C pr. Ch 4) petisos animo: Ch.

arca signiftcet, in qua cum tabulis virga simul et manna sunt iubente Domino recondita, nequaquam nos tibi scripsisse dure vel aspere reputares, quum in pectore Romani Pontificis, qui universis ecclesiarum praelatis praeesse Deo auctore dignoscitur, et virgo correctionis el manna debeat esse dulcedinis, ut altero foveat humiles et devotos, reliqu yero rebelles feriat et punit delinquentes. Bine est, gttod illius vulneribus sauciati, quem Samaritanus duxit in stabulum, vinum adhibetur et oleum, ut, nisi commonitionis et exhortationis aleo delinquentium vulnera foveantur, vinum ecclesiasticae severitatis subsequatur. Licet igitur ex his, quae praemisimus, contentzptis monitis nostris et mandatis, quibus fraternitatem tuam nisi sumus b frequenter inducere, ta dilectum filium nostrum lti. 9 nzarchion.enz Massae iudicem Calaritanum. a iuramento fidelitatis absolveres, quod exhiberi tibi et ecclesiae Pisanae feczsti, ut eo non obstante nobis et ecclesiae Romanae iuraret, non soban asperitate verborum, sed exsecutione forsitan potuissennus in te procedere ecclesiasticae disciplinae, Quin iudicatus Calaritanus ad ius et proprietatem B. Petri pertineat, sicut tota Sardinia nullo pertinet lU mediante, nec ex parte tua sit ll quidquam rationabiliter allegatunt, quare tibi non licuit l2 pro te vel ecclesia tua a marchione Massae iudice Calaritano l3 fidelitatis exi ere l4 iuramentum. (Et infra: [Cf. c. 12. de foro comp. II. 2.] Super alio yero articulo icltrel respmdisti, quod ab eo tenz pore, quo fisti assumptus ad praesulatus officium, iuramentum fidelitatis pro sede apostolica ab ipsis iudicibus [Sardirtiae] recepisti, sciens te per archiepiscopum Villanunt l5 praedecessorem tuum, virum magnae ctucturitatis et honestatis, qui longo tempore in curia Romana exstitit cardinalis, plenius novit consuetudines et statuta, et omnes antecessores l7 tuos l8, qui fiterunt viri magnae auctoritatis, sic de antiqua consuetudine tenuisse pariter et fecisse, grtunt nihil tibi vel ipsis haeterz l9 ab apostolica sede fuisset obiectum. Nos igitur= o, his et aliis, quae dilectas filias magister Bondinus nuncius tuus proponere voluit, plenius circumspexit, non intelleximus, te vel ecclesiam tuam 2 l super hoc aliquo iure subnixam, quo valeas a 23 mandatum nostri exsecutione rationabiliter excusari, quum auctoritatem sedis apostolicae non ostendas 21, per quam a iudicibus Calaritanis=+ t vel anteccessores tui fidelitatis exigeretis 26 * iuramenta, nec praescriptione aliqua muniaris, quum secundum confessionem tuam non 27 ecclesia Pisana vel tu fueris 23 in quasi possessione iuris exigendi huiusmodi iuramentum 29, quod per sedem apostolicam 30 ab ipsis iudicibus receptum fuisse fateris, per quod constat, ecclesiam Romanam senZper in quasi possessione fuisse, quum pro ea ministerio tuo et antecessorum tuorum exactum fuerit et praestitum iuramentum, et is etiam possidere dicatur, cuius nomine possidetur. Si yero dicatur, quod nomine tuo et antecessorum tuorum, et non nomine nostro et 31 ecclesiae Romanae fuerit 32 iuramentum exactum, posset 33 inferri, quod iuramentum praestitum 34 de conservando iure et honore sedis apostolicae fuerit violatum. Unde licite retineri non posset, quod contra iuramentum huiusmodi fuerit 35 scienter obtentum, quia 36 etiam secundum hoc locum praescriptio habere non posset 37, quum in praescriptione rerum ecclesiasticarum bona fides et iustus titulus exigantur 38 *. Et si 39 etiam locum potuisset habere praescriptio, non credimus, centenariam 40 praescriptionem, quae sola currit adversus Romanam ecclesiam, posse probari. [Yerum 41 quia etc. Dat. Rom. ap. S. Par. II. Non. Alud A.o. IX. 1206.]

CAP. XVIII. t

Abbas in capellis praescribere potest iura episcopalia; obtinet turnen in lis solis, quae praescripsit. H. d. quoad titulum.

Idem Episcopo Lucano 2.

Quum 3 olim, frater episcopo, cum dilectis filijs abbate et monachis sancti Salvatoris de Ficheto 4 super plebe Salamazanae 5 et adiacentibus capellis ipsius in nostra praesentia

litigando, institutionem [clericorum] in eis et alia ad ius episcopale pertinentia 6 vendicare, ad fundandam intentionem tuam ius commune principaliter 7 allegabas, cuius auctoritate dicebas, universa spiritualia in praedictis locis, quae sunt in dioecesi tua constituta, ad te tanquam ad dioecesanum episcopum pertinere, arbitrium praeterea 8 super hoc promulgatum a bonae memoriae Pistoriensi episcopo, el archipresbytero ac primicerio Lucanis 9 a partibus electis allegans, quod ab zttraque parte fuerat communiter approbatum 10 [in quo continetur expresse, ut postquam in eadem plebe conversos quisquam in plebanum electos fuerit ab abbate, Lucano episcopo praesentetur, ab ipso con firmationis gratiam recepturus, et prontissurus eidem cum suis presbyteris sub hac forma obedientiam manualet, ut ad synodum, capitulum et etianz litanias ad ecclesiam S. Martini cum populo suo vadat, et episcopo in annua proeuratione ac de (pauta respondecat decirrtart nz, et, quum necesse fuerit, ei submznistret auxilium et servet ejes sententiant interdicti latam in populum Fichelensem, et si plebanus vel presbyteri slii Lucanam ecclesiam forsitan offenderent in iis, quae in arbitrio continentur, et abbas semel vel bis requisitis infra XK dies offensam non faceret emendari, liceret Lucano episcopo pro illa culpa cas tanquam suos presbyteros iudicare.] Ad elidendam autem intentionem tuam abbas praedictus felix recoadationis ll Gregorii VII. Papae praedecessoris nostri : 2 * privilegium exhibuit l3, quod praedictum arbitrium multo videbatur tempore praecessisse l4, per quod tam Fichelense l5 monasterium, quam plebs l6 et capellae praedictae videbantur libertati 17 donatae. i [In ipso siquidem contineir, quod ianz dictas praedecessor noster ecclesia de Salanzazctrto cañ capellis adiacentibus monasterio memorato cancessis izzstituit, ne (pis' archiepiscopus vel episcopus bocana ipsum sea plebez et capellas praedictas molestare audeat, vel presbyteros ab abbate, qui pro tempore fuera, inibi constituos excommunicare vel etianz iudioare, sed sub tutela et intuitu cte indicio Ronzarz Portt fics consistentes ontrzipotenti Deo secare deservire pr-o-cu- rent. J Aliorum quoque Romanorum Pontificum, Urbani scilicet, Paschalis, Cali:cti, Eugenii, flnastasi, Adriani, Alexanilri et Ltacii dictus abbas privilegiis utebatur post arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis privilegia l9 * sibi concedere videbantur. i [Sic enirt in singulorram privilegia inter cetera reperit: „S'ctncimtas etiam, ut nec episcopo nec archiepiscope cutcquant aut enrtjm minis*tris liceat lactan ipsunt, „scilicet monusic*riaz Fichelense, „vel ejes monachos aut adiacentes ecclesiae de Salantazarzo cian capellis suis, val presbyteros ab abbate constituos ibidem praeter Rondad Pontificis consertiant excommunicare aut supponere interdicto." l'roposuit praeterea dictes cabbus, quod etsi prctedicta ad se de comuturzi jure specia- rent, super jis tomen taut ipsum guata monasterium suunt legitima cortstabat praescri-ptione manunt. Per testes quaque suos et partis tuae, qui coram dilecto filio priora soneti Fridiani Lucani de mandato nostro fuerant uf/in/pe producti, dicebat esse probatizn, quod super praenzissis ontribus morzastaurz sauna per quarlr-aginta annos et amplias pacifica fuarcz possessionegavastrr, allegans iuseaper, per arbitrado saepedictunt ?matan potuisse monasterio praedudicium geuerari, turz quia maior et santor pars capituli eiusdenz loci nullatenus coanp*omissioni rtmemoratae cart-senserat, tti-m etiam quia Romanae sedis auctoritas, ad quam monasterium et ecclesiae pertinebont, accessisse ntinime probabatur. Ad hanc ataran ex parte tito exstitit sic responsuz, quod privilegio Gregorii Papae, utpote manifeste suspecto, lides atlltiGenda non eral. Nam in ea sui parte inveniebatur abrasunt, in qua vis quaestionis exsistit, ubi videlicet fti merara de capellis. Sed nac per aria privilegia proponebas eunlent (tlbutenz aliquotl debate corrtmadzam reportare, quitan illa viderentur per subreptionem obterta, quum de praedicto arbitrio a partibus approbato, quod irt rei iudicatae auctoritotenz transierat, nullam facial ntionem; adiciens irtsuper, te non posse praescriptionis obiectu ab adversa parte repelli, quia, licet quidam testes deponant, se a quadraginta annorum tempore recardari, ei adiciant, se vidisse

Tit. XXVI. Cap. XVII. 5) et: CL 6) praesesset (dign.: deest): Cb 7) et rel. (yero: deest): CL 8) fuimus: Cch; visi fuimus: CL 9) G. (nostr.: deest): Ctr. Cb (Wm.) 10) pertineat: FCB 11) fuerit: CL 12) tibi lieuerit: C Rey. 13) praedicto marchione fid.: ib. 14) recipere: Rey. 15) Iulianum: Cae 16) ipse: Ca; ipse quoque: Cb; ipsius etiam: Cae 17) praedec.: Cae 18) tui omnes: Ca; tui: CL 19) haet.: deest: Cae; L0) ante: Cb 21) Pisanam: Rgy.; deest: Ca 22) sup. hoc: deest: Cabyh leg. 23) a: deest: Ca 24) offendas: Cb 25) a praedictis iud.: C Reg. 26) exogeritis: FGKCont. R/ihm.; exegeris: C 27) nec: Cb Cont. R/ihm. 28) fueritis: Rey. 29) sacramentum: Cae 30) pro sede ap.: C Rey. 31) et ecof. Rota.: deest: Reg.; add.: saepe nominatum: Cbyh 32) fuit: Mca 39) possit: Cb 34) add.: vel exactum: ib. 35) fuisset: Cb; fuit: Rey. 86) quum: O; neo... babero posset: Rey. 37) potuisset: Gil 39) ealga-

tur: FGIIKC 39) quum si: CaeG: Quod si: Cb Rey. 40) te eontenariam... posse probare: Rey. 41) ita Cb canon continuatur usgae ad verba: abutuntur potestate.

Cap. XVIII. 1) Restitutum ex Rey. Ral. XI, 167.; Comp. III. c. 8. h. l. (2. 17.) 2) l'othast no. 3526. 3) Pum: Rey. 4) Sicheto: La; N'icheco: Caby; Sicheco: Cdh; Sichecho: ley.; Fichicho: h'eq. in yno pollea ley.: Fichiciensem (ley. videtur: Ficoelensem — Cenia) 5) Salamazan: Cae; ley.: de Salamazano: Rey. 6) spectantia: C Rey. 7) epecia: Cae; ley.: de Salamazano: Rey. 8) propterea: Cgh 9) Imeano: Cgh 10) taliter ami.: Cb l'iter: Cb 11) abb. idem felix memorice: G 12) praed. nostr.: deest: FGIII: 13) exhibebat: Rey. 14) processisse: Cl+ 15) Fichetenso: Ca; Ficoetum: Cc 16) plebes: FGdx 17) libertate: Cacy Rey. 18) quae: 31Cutt 19) privilegium: FGHK31

monasterium super iis, quae ad ius episcopale spectant, in praedictis *cris* libertate gavium, per depositiones lamen huiusmodi de quadraginta annorum possessione continua non fil fides, quum haec duo concurrere satis possint, ul et testes a quadraginta annorum tempore recordentur, el a decennio citra duntaxat monasterium ipsum in possessione viderint praedictorum. Sed hoc frivolum pars altera reputando respondit, quod etsi testes aliqui verbis dubiis sic tñfilar, pñares tamen testes sunt, qui aperte testantur, se a quadraginta annis et ultra monasterium memoratum in continua praedictorum omnium possessione vidisse. Contra quod pars tua proposuit replicando, quia, licet de quadraginta a fin orum praescriptione constaret, tempus lamen sc,hismatis, quod in Lucana ecclesia intervenisse per testes eral ostensum, debebat medio de computatione subduci. E contra parte altera respondente, quod, licet de schismale, quod intercesserat, fuera [acta fides, quum quanto tempore duraverit minime sil ostensum, el potuerit modico lempore duravisse, propter hoc lamen praescriptionis obiectio non poterat efficaciter impediri, praecipue quum per plures testes quadraginta quinque annorum praescript:o sil probala.] Nos igitur, his et alizs, quae coram nobis utrinque fuere proposita, perspicaciter intellectis, Quia praedictus abbas sufficienter ostendit 20, monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, et 21 ordinationibus plebani et clericorum, baptismo, poenitentia 22 in levioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione ac divinis officiis celebrandis **tam in plebe quam etiam** praedictis 14, in excommunicando atque intercicendo, et etiam absolvendo legitima praescriptione munitum, abbaten ipsum ab impetitione tua super iam dictis articulis de concilio fratrum nostrorum duximus absolvendum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo, super aliis omnibus, quae ad ius episcopale spectare noscuntur, iuxta tenorem arbitrii eundem abbatem quoad plebem et capellas praedictas sententialiter condemnantes. [Nulli ergo etc. Dat. Ferentini II. Kal. Nov. Pont. nostr. A. III. 1208.]

CAP. XIX.1

Qui praescriptione completa privilegium contrarium impetrat, et utitur illo, praescriptioni, renunciat. Si praescriptio non erat completa, melare fidem habet, et ideo non praescribit.

Idem.2

Veniens ad praesentiam nostram dilectus filius [G.] abbas sancti Martini de Pannonia 3 3 [sua nobis conquestione monstravit, quod venerabais frater noster Vesprimensis episcopus condicionales homines, qui corta ei servida exhibent, exemit a praesiatione integra decimarum, el eos, quum iurisdictionem in ipsos habeat, ad solvendas integre sibi praedictas decimas, et ad satisfaciendum congrue de subtractis pontifican auctoritate non cogit, praestare sibi recusans consilium et auxilium in expensis et anis contra silvestres Nomines in extremis praedictae parochiae finibus commorantes, qui se a solutione subtrahunt decimarum. Quare humiliter postulabat, ut, ne id de cetero idem episcopus attentaret, iniungere sibi auctoritate apostolica dignemur. Petebat insuper, quod idem episcopus sacerdotibus illius parochiae inhiberet, ne quosdam homines sibi, prout tenentur, decimos non solventes, servili conditione falso ad suam excusationem obiecta, el ne pulsatores et exequiales in eodem articulo delinquentes recipiant ad divina, vel ab eis percipiant partem aliquam decimarum, ipsi de subtractis satisfactionem congruam impendentes; humiliter supplicans, ut hoc per delegatos a nobis iudices fieri mandaremus, si dictas episcopus id effmcare non curaret, cumpellentes eundem ad satisfactionem congruam praedictorum, si auctoritate sua dicti capellani hoc praesuanerent attentare. Postulabat praeterea, quod idem episcopus parochianos capellarum suarum in iure spirituali el quarla decimarum recipi ad capellas alias non permittat, satisfaciens de subtractis eidem, si aliquid est in hoc hactenus ipsius auctoritate praesumptum. Alioquin a suis sibi facial capellanis super his satisfactionem congruam exhiben, et, ne de parochianis (Jubatio aliqua oriretur, sic petiit

distinguendo, ut parochianis de villis Fayz et de Gurbei a capella Thapey non subtrahat episcopus memoratus; parochianos autem de praedio Dominici de Mogh, el de Udwmotis regis, et de villa illorum, qui dant regi martium, a capella de porcorum custodia non subducat; inhiens sacerdotibus, ne recipient capetias aliquas vel cubulos vini a regis vel reginae conditionalibus, qui vulgo regales servi vocantur, ab ipso ea recipi permittentes, cogens insuper regis sagittarios et bisenos ad decimos integre persolverendas.] Petiit [etiam] a nobis 4 postmodum idem abbas et humiliter postulavit, ut Vesprimensis 5 episcopus non impediat vel faciat impediri, quo minus omnes 6 qui in Simagiensi 7 parochia vel comitatu consistunt, de omnibus, quae possident, decimas sibi solvant, sicut in privilegiis felicis memoriae Paschalis Papae praedecessoris nostri 3 et sancti regis Stephani plenius continetur. Praefatus yero episcopus in nostra praesentia constitutus e contrario postulavit, ut decimas Simagiensis 9 comitatus infra 10 suae dioecesis terminos constitutas 11, quas detinet idem abbas, sibi restitui faceremus, nisi dictus abbas aliquo iure speciali se ipsas iuste possidere monstraret, f-mandantes, ipsum per eundem abbatem, quum dictum comitatum visitat, in suis ecclesiis procurari. [Petebat insuper, deputatam quariam fabricae sibi restitui ad ecclesias reparandas, capellas in villa subulcorum, el S. Ladislai de Fizgoi destrui postulans, tanquam sine auctoritate ac consensu episcopi dioecesan constructas; et petens ecclesiam de Keurishy, in qua sibi dictus abbas spirituales iurisdictionem usurpat, ecclesiam etiam de Tlopey, in calas possessione ipsum fuisse idem abbas confessus fuerat, repetebat. Reconciliationes etiam poenitentium et ordinationes clericorum ad se asserens pertinere, humiliter postulabat, ut chrisma, oleum sancium, et alia ecclesiastica sacramenta capellani el Nomines S. Martini in Vesprimensi dioecesi constituti ab eo tanquam a suo dioecetano perciperent, sibi cognitiones causarum spiritualium relinquendo.] Nos autem 12, intellectis per venerabilem fratrem nostrum [ugolinum] Hostiensem episcopum, quem partibus concessimus auditorem, quae proposita fuerant coram en, obiectiones propositas ab [ipso] episcopo contra privilegia praedictorum Paschalis Papae et sanen regis Stephani, quibus abbas sufficienter respondit, invalidas esse decernimus 13 ut, eis non obstantibus, privilegia ipsa valida reputentur, si authenticum praedicti 14 regis tula repertum fuerit, quate nobis rescriptum ipsius 15 sub bulla carissimi in Christo fila nostri Hungarorum regis illustris exstitit praesentatum; quantum lamen ad fundandam intentionem abbatis proficiat, opportuno tempore decernemus 16. [Interim autem nihil circa statum monasterii secundum perceptionem decimarum, quam idem monasterium possidet, immutetur.] Chrisma yero, oleum 17 sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines promovendi fuerint, clerici ecclesiarum vel capellarum 18 ipsius monasterii, quod 19 est in Vesprimensi 20* dioecesi constitutum, a Vesprimensi episcopo postulabunt, si quidem catholicus fuerit, et gratiam [alque communionem] sedis apostolicae habuerit, et ea gratis et sine pravitate aliqua voluerit exhibere; alioquin ab alio 21 quem maluerint, praesule 22 catholico suscipiendi ea 23 liberam habeant facultatem, sicut in privilegio 24* dicti 26 Paschalis, et bonae memoriae Alexandri Papae praedecessorum nostrorum perpeximus 26 contineri, non obstante privilegio felicis memoriae Clementis Papae, per 27 quod privilegiis suorum 23 praedecessorum non exstitit derogatum, quum de ipsis nullam fecerit mentionem, praesertim quum et 19 ipse Clemens privilegium illud concesserit salvis institutionibus non solum Romanae ecclesiae, sed ipsius etiam legatorum. Nec 30 obstare poterat praescriptio, quam idem abbas in suum subsidium opponebat, quia, si n consummata erat praescriptio 32*, quando abbas sancti Martini ab Alexandro Papa privilegium impetravit, iuri praescriptionis renunciasset 33 videtur, praesertim quum coram nobis privilegio illo sit usus, quod suae intentioni quantum ad hunc articulum contradicit 34. Si yero nondum consummata 35 erat praescriptio, sed erat in praescribendo, post impetratum huiusmodi pri-

Ti t. XXVI. Cap. XVIII. 20) add.: privilegiis: Ch 21) vol: Cc; deest: Ca 22) et peen.: OXCac Cont. Bah m. 23) in: deest: FO Reg. 24) supra dictis: O Rey.

Cap. XIX. 1) Restitertam ex Reg. Bal. XV, 7.; Comp. IV. c. 1. de pria. (5, 12.) 2) Colocensi electo et Soksardiensi et de Sekudwor Cistere. ord. abbatibus Quinque ecclesiens. dioecesis: Reg.; — Potthast no. 4401. 3) Pannonia: FGLhDace Rey.; Panormia: H; Bononia: DI 4) a nob.: deest: Dabcg Rey. 5) Vesprim.: Dag; Vesperen.: Dc 6) homines: LBMN 7) ley.: Simigiensis: De Rey. 8) praed. n.: add. a Ragm. 9) leg.: Simigiensis: Rey. 10) in: Db; intrac Cont. BLhm. 11) consensientis: Reg. 12) igitur: DI 13) deerevimus: DI 14) praedictam: ib. 15) ips.: deest: Dac 16) decernimus: Dac; decrevimus: DL 17) vol ol.: O; et

ol.: M 18) cedet. basilicarum: Dbf 19) quae aunt . . . constitutae: Reg. 20) Vesprimensis: Reg. cf. not. 5. 21) ab alio guara catholico (alioq.: deest): DI; aliquo: Df 22) praeside: OH%LaMDbfcg; add.: et: La; add.: aliquo: DL 23) eam: Dach; deest: Dg 24) privilegiis: FGHD Rey. 25) praedicti: MD Rey. 26) prospeximus: DO 27) qui mentionem non fecit de praedecessorum suorum privilegiis, sed de privilegio S. Stephani regia, cui quantum ad hoc capitalura, per saepefata Ron. pontificae exstitit derogatum: Reg. 28) nostrorum: Dabefg 29) et: deest: FOXD Reg. 30) non (neo: Dg Rey.) obstante praescriptione: DReg. 21) etsi: Dbf 32) praeser: exstat O 33) abrenuntiasset: Db 34) contradicit: DI 35) consummaverat praescriptionem: BIT Reg.; consummaverat praescriptum: Dac.

vilegium bonam fidem non habuit, et ideo secundum canones non praescripsit. [*Ceterum interdictos etc. Dat. Lat. V. Non. Mart. Pon. nostr. Ao. XV. 1212.*]

CAP. XX.1

Non in foro canonico nec civil' valet praescriptio cum mala fide.

Idem in concilio generali.

Quoniam omne, quod non est² ex fide, peccatum est, synodali indicio diffinimus, ut nulla valeat absque bona fide praescriptio tam canonica quam civilis, quum generaliter sit omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quae absque mortali peccato non potest observari³. Unde oportet, ut qui praescribit in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienae.

TITULUS XXVII.

DE SENTENTIA ET RE IUDICATA.

CAP. I.1

Sententia lata contra legos vel canones non tenet, nec ab ea opus est appellare. Panorm.

Gregorius2.

Sententia³ contra leges canonesve⁴ prolata, licet non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso iure. *Postquam tamen ex abundanti, et appellationem tibi constat esse porrectam, mirad sumus, cur nec hontines, qui tui iuris potuissent rationem reddere transmisisti.*

CAP. II.1

Lites debent celeriter terminari.

Idem2.

Iurgantium controversias celeri sententia terminare et aequitati [*proculdubio*] convenit et rigori³. [*Quia ergo etc.*]

CAP. III.1

Sacerdos sino insta causa non est deponendus.

Idem2.

Non potest quemquam a³ sacerdotali gradu, nisi iustis ex causis, concors sacerdotum sententia submovere. [*flortamur etc.*]

CAP. IV.1

Insto quis potit sententiam a Papa confirmari, si fuste et rationabiliter fuit lata.

Leo Papa2.

Ea, quae iuxta ecclesiasticum morem iuste et rationabiliter fuerint diffinita, nostra quoque sententia roborentur. [*Dat. IV. Aug. c. a. 446.*]

CAP. V.1

Iudex deputatus super exsocatione sententiae, admittit exceptionem fraudis seu nullitatis sententiae, non ad effectum, ut super ea pronunciet, sed ut negotium ad auperiorem, qui iudicavit, transiit, si illam probabilem reperit. H. d. notabiliter.

Alexander III. Eboracensi Archiepiscopo2.

De cetero noveris, quod, si sententiam a nobis latam praecipimus³ per aliquem executioni mandari⁴, et fraud in-

tervenerit, non est facultas exsecutori⁵ de toto negotio cognoscendi⁶, sed deferri⁷ quaestiones, quae inciderint, ad sedem apostolicam oportebit.

CAP. VI.1

Non sufficit reo damnato ad traditionem possessionis tradere pignus pro ipsa poseosione.

Idem Norvicensi Episcopo2.

Quum aliquibus est adiudicata possessio, non sufficit eis dari pignora, nisi corporali possessione laetentur³.

CAP. VIII

Sententia lata contra matrimonium nunquam transit in rem iudicatam; unde quodcumque revocatur, quino constat de orrore.

Idem eidem et V. Archidiacono2*.

Lator praesentium W. *parochiatius vester* sua nobis insinuatione³ monstravit, quod, quum⁴ in facie ecclesiae quandam mulierem *viduam A. nomine* legitime desponsasset, et carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cuius occasione *praedictus vir* debitum ei coniugale⁶ subtraxit. Consanguinei vero⁷ iam s. *dictae* mulieris hoc molestum habentes, *coram vobis* quaestionem moverunt proponentes, quod mulierem invitam et renitentem, nec aetatis aptae matrimonio existentem⁹ duxisset uxorem¹⁰. Et quoniam idem *vir, sicut nobis prmpnuitur*, vitam cupiebat¹¹ agere dissolutam¹², demum¹³, utriusque studio interveniente, fuerunt¹⁴ minus rationabiliter separati. Nolentes igitur matrimonium¹⁵ canonice contracta levitate quadam dissolvi, *discretionem vestrae per apostolica scripta praecipiendo* mandamus, quatenus, si vobis¹⁶ constiterit, eos¹⁷ per iudicium ecclesiae non fuisse legitime¹⁸ separatos, ecclesiamque deceptam¹⁹, ipsos²⁰ *contradictione et appellatione cessante*²¹ faciatis sicut virum et uxorem insimul permanere.

Cap. VI.1

Retractatur sententia praetextu iniquae consuetudinis lata contra oeolesiatn.

Idem T. et Clericis S. Anastasiae Veronensis2*.

Quum causa, quae vertitur inter vos, et G. et A. laicis super domo quadam eis ab archipresbytero vestro vendita, ad examen *dilecti filii nostri I. basilicae XII. Apostolorum presbyteri cardinalis, tunc apostolicae sedis legati* delata fuisset, post 5 appellationem ad nos interpositam, et receptas inducias, quoniam⁶ infra⁷ terminum tibi, fili T., ad eam prosequendam praefixum⁸ iter ad nos *veniendi* non arripueras, contra te sententiam proferens⁹ memoratis G. et A. praetaxatam domum secundum Veronensis civitatis consuetudinem adiudicare¹⁰ curavit. Deinde¹¹ si quum causa fuisset ad nos per appellationem delata, Brixiensis episcopus delegatus a nobis sententiam contra vos, sprete forma canonum, secundum eandem consuetudinem, sicut praefatus legatus fecerat, promulgavit. Nos autem, quum *tandem utraque paronostro se consecuti praesentisset*¹², *diligentius* considerantes, quod, licet usus vel consuetudinis non minima sit auctoritas, nunquam tamen veritati aut legi praeiudicat, praescriptam sententiam *de con/vzuni fratrum nostrorum consilio* revocavimus¹³, et vos ab impetitione absolventes iilorum¹⁴, vobis et ecclesiae vestrae domum *auctoritate apostolica* adiudicavimus supradictam¹⁵.

Tit. XXVI. Cap. XX. 1) c. 41. C. Latee. IV. hab. ao. 1215. Comp. IV. c. 3. h. t. (2,10). 2) est: deest: Da; - cf. Roni. XIV, 23. 3) servari: Dh.

Tit. XXVII. Cap. I. 1) C-regor. I. Rey. III, 6.; Lips. L. 5.; Comp. I. c. 2. Zi. t. (2, 19.) 2) Greg. I. (Ioanni: P.; Ioanni ep.: Ileg.) primas Iustinianae (add.: Illyricae: P.) Ap Rey.: ser. as. 592. - Jaffé no. 845. 3) protulit ... sententiam, quao licet non esset appellatione suspensa, contra legos tamen canonesque prolata, ipsa non poterat jaro subsistere: Rey. 4) canonesque: - IfAabchP.

Cap. II. 1) Restitutam ex Greg. I. Reg. II, 40. Comp. I. c. 3. li. t. (2, 19.) 2) Ioanni Raveunae archiep.: Reg.-scr. ao. 592. - Jaffé no. 829. 3) vigori: Aabk Rey.

C a p. III. 1) Grey. I. Rey. III, 8. Comp. I. c. 4. h. t. (2, 19.) 2) Natali archiep. Salomitano: Rey. - ser. ao. 592. - Jaffé no. 847. 3) a: deest: Aackl Rey. 4) episcopatus: Rey.

Cap. IV. 1) Ep. XII. Leonis I. cd. Baller. - Comp. I. c. 6. h. t. (2, 19.) 2) Leo episcop. (Papa: Ak) universis (deest: Aa) per Caesariensem Mauritan. constitutus: A; Leo urbis Romeo op. universis episcopis etc.: orrg.; - Jaffé no. 188.

O a p. V. 1) App. XLIX, 12.; Lips. XLVII, 41.; Cass. L, 37.; Conap. I. c. 7. h. t. (2, 19.) 2) episcopo: A; add.: P. C.: In eminenti: Aackl - cf. App. XLIX, 13.; Comp. I. c. 40. de app. (2, 20.); P. C.: consuluisti: AL - 1159-81. - Jaffé no. 8940. 3) praecipimus: 0 4) mandandam: PR 5) exs.: deest: Aac G) cognoscere: 0 7) referri: Coll. cit.

Cap. VI. 1) App. XXXVI, 2.; Comp. I. c. 7. h. t. (2, 19.) 2) add.: et abbat do Evesham: 0; 1159-81. - Jaffé no. 9099. 3) gaudeant: Golf. cit.

C a p. VII. 1) Iles ti tei tati ex App. VI, 11.; Lips. LIX, 21.; Cass. L V III, II.; Banib. L, 10.; Comp. I. c. 7. h. t. (2, 19.) 2) W. arell.: 77; Wigor.: II; Wg.: S; Norwic. ep. et archidiaconis: 0; Norw. ep. et Wi. are.: E; Norw. (add. ep.: Q) et T. et W. archid.: AhPQ; Wicen. ep. et I'. et W. arch.: Se; Norwic. et I'. W. archid.: A I; Norw. at T. et I' Vi. archid.: AL; - 1159-81. 3) assertio: 0 4) quanu deest: E 5) carnali copula subsecuta: O/Qll 6) conj.: deest: Aub 7) vero: deest: OPQll 8) praedictae: ACPRcht.; eius: II; dietae: 0 9) exs.: deest: E 10) in us.: It 11) eupt: P 12) discolam: O; dissolutam (vit.: deest: Q 13) deinde: OPQR 14) fucrit: IV? 15) ut matrimon. . . . dissolvantur (solvantur: E); mulierem: Coli. cit. 16) vob.: dceest: P 17) praedictos (praedicium: If) virui et 20) ipsos queque: Richt. 21) resnot.: dac.

Cap. VIII. 1) Restituitur ex Comp. I. c. 10. h. t. (2, 19.) 2) inacr.: deest: FOHIX; Thooaldo eccl. S. Auastasiae: Aabcl; - 1170-3.; - Jefe no. 8183. 3) Gorzoesn: AL; Cozoucm: -!kl 4) Armaum: A 5) post datas inducias ot app. ad nos iactam: A t): quam: Ab 7) letra: Gd+H. Balan. 8) praescriptum: A 9) tulit ot: Abkr tulerit et: dad 10) adiudicavit: A 11) Demum yero, quum causa fuisset ad nos per appellationem delata, eam ven. fr. n. (miult.: ALk) R. L'ixien. erig. appellatioem remota delegavimus finiondam (terminandam: An), qui caique, rationibus hiuc inde diligenter auditis et cognitis, seutentiam contra vos, sprota forma canonum, secundum Veron. civitatis consuetudinem, sicut et praofatus cardinalis fecerat, promulgavit: -4 12) repraesentasset: :IL 13) revocamus: OH 14) praolaborum G. et A. super ha, impoitioe absolvemos: 8 15) adiudicamus: A I 16) saepo dictan: FGHUCLH Jackl; dictara: Ab.

CAP. I%.1

Sententia iniqua retractatur por superiore; licet canea fuerit appellatione remota commissa. Si autem continet manifestara iniquitatem, ost nulla. II. d. intelligendo, quod ponat duoe caeus.

Idem Eboracensi Archiepiscopo2.

Inter ceteras 3 (E1 infra: [c. f. c. 2. de off. iud. del. I. 29.]) Item quum aliqua causa appellatione remota4 committitur, et sententia fertur iniqua, eam evacuare 5 oportet, nec ei debet stari, si iniquitatem contineat 6* manifestam.

CAP. X.1

Sententia lata contra abeentem non contumacem in causa matrimonian non valot. II. d. intelligendo, quod haec mulier non fult contumax. Panorm.

Clemens III.2

Tenor literarum tuarum nobis 3* transmissus ostendit, quod, quum in archipresbyteratu sancti Germani inter R. 4 et M. mulierem quaestio matrimonii verteretur, et5 venerabili fratri nostro Theatino 6 episcopo commissa7 fuisset, quia, terra illa tunc pro regis monte turbata fuerat 8, mulier sibi evidenti periculo viarum praecavens non poterat se iudici, a quo iam tertio citata fuerat, praesentare, licet 9 nuncium cum excusatione transmiserit, episcopus lamen idem 10 eundem R. postmodum, muliere absente, ab impetione ipsius absolvit. Ceterum eadem mulier ad praesentiam nostram veniens 11 a nobis ad te literas impetravit, ut de causa cognosceres, et eam fine debito terminares 12, quandoquidem 13 coram menzorato episcopo pro commotione termo non poterat defniri. Dictus yero R., a te vocatus 14 ad causam, infirmitate praetenta 15 non adfuit. Sed quia 16 nocte sequente aliam sibi copulare praesumpsit, in eum excommunicationis sententiam promulgasti; a qua postmodum 17 absolutus ad 18 te in propria persona veniens, ostendit literas episcopi memorati, quibus eum ab inquietatione 19 ipsius ob hoc absolutum fuisse patebat, quod 20 mulier ad praesentiam episcopi non accessit. Quia igitur 21, sicut proponis, mulier eadem quotidie cum lacrimis clamat post te22, suos 23 testes offert ad probandum, quod idem R. eam desponsationis annulo publice subarrasset, tu 24 quid super his agere debeas humiliter postulas edoceri. Ideoque 15 inquisitioni tuae taliter respondemus, quod, non obstante tali illicita absolutione, quam episcopus fecit, in causa sublato appellationis impedimento procedas, et eam debito fine decidas, eidem R. 26 sub poena excommunicationis arctius interdicens, ne ad eam, quam superinduxit 27, accedat, priusquam fuerit causa decisa. Testes autem non respuas, quos de parentela sua, vel alios 28, dummodo alias idonei sint, praenominata 1ML 29 duxerit producendos, quum 30 consanguinei tum chartis31, tumo testibus, tum 32 et recitatione 33 maiorum vel argumentis aliis aneliis quam extranei34 suam consueverunt 35 cognoscere parentelam.

CAP. XI.1

Sententia divortii in causa matrimonian rite lata, ad solum conlugis confessionem asserentis contrarium non revocatur, sed interim el statuit, donec legitime de contrario doceatur. Ita summatur, ut aliquid de novo afferat. Panorm.

Idem2.

Consanguinei E. 3 latricis praesentium, sicut nobis tuis literis intimasti, productis in iure sub examine4 tuo testibus, compaternitatem inter ipsam et virum suum legitime probaverunt ita, quod inter eos sententiam divortii protulisti.

Tit. XXVII. Cap. IX. 1) App. VII. 4.; Lips. XXXV. 3.; Casa. XLII. 3.; Comp. I. c. 17. de app. (2,20.); in Ab non exstat 2) 1159-81. - Jaffé no. 8942. 3) add.: consultationis: Ac 4) cello: dad; per appellat. remotam: It 5) vacuare: O 6) continet: G Coll. citt.

Cap. X. 1) Restitutum ex late. ap. Bal. III. 377.; Gilb. auct. I. (2, 17.); Cod. Hal.; Comp. II. c. 5. h. t. (2, 18.) 2) R. sanctorum Marcellini (Marcellii: U) etc. et Potro presb. card. abb.: Loc., quae gulden, inscr. eadem - ridentur ase cum illa, quam Theinerus tanquam inser. c. 3. Lib. IV. tit. 9. Coll. II. ex libro manuscr. Paris. edidit, (Recherches p. 47.): R. in tit. sanctorum Marcella et P. presbytero cardinali cae. abb. - 1190-91. - Jaffé no. 10286. 9) nob.. exstat G 4) Robertum et B.: Lacc. 5) verteretur, ipsa testes pro matrimonio producente, vir ad sed. ap. appellavit, quumque etc.: BSA Ano. 6) Reatino: GH; Theosino: Ba; Celestenei: Bb; Thelosino: Bcei; Theodosiauo: Bd; Tolesino: Bfg Luc.; Tolesano: Ba 7) causa comm.: B6U 8) fuer.: deest: Luc. Richt. 9) et Hect: SaU 10) id.: add. a Ralim. 11) accedens: Luc. Richt. 12) dirimeres: Jun. 13) quoniam ea: Bb; quoniam quidem: Bc 14) convocatus: Con. citt. 15) detentas: MBA; praetentus: Bb 16) quoniam: Bb 17) tendera fuit: Luc.; a quo fuit tandem absolutas; postmodum eam ante te: U 18) ad to: deest: Ba; ex te: BL.Sa; quitra ex te: Be; ante: BghiLw. U 19) impetitjono: PM 20) quia:

Praedicta yero E., quum sit tibi postmodum confessa, quod eius commater in veritate ante sententiam non fuisset, sed5 post separationem compaternitatem cum 6 eo contraxit, et7 tandem ad secundas nuptias convolvavit. i Quia igitur reatan: suum nunc 8 cognoscens consilium 9 nostrum super hoc exspectat, tu etiam a nobis in hoc postulasti responsum, Fraternitati tuae praesenti 10 pagina respondemus, quod propter solam confessionem mulieris non est recedendum a sententia per iudicium ecclesiae rationabiliter promulgata, nisi forte legitime in contrarium probaretur. Ad ultimum yero eidem mulieri delictum suum tibi confessae poenitentiam illam iniungas, Tuam iuxta qualitatem personae et quantitatem excessus et mderis imponendam.

CAP. XII.1

Si Papa contra pronunciationem suam confort beneficium, hoc tecito subreptitia dicitur collatio, et non tenet.

Innocentius III. Archidiacono et Sacristae Magalonensibus 2.

Quum olim, [sicut accepimus,] bonae memoriae Magalonensis episcopus [habito dilectorum fzliorum P. de Agrifolio archidiaconi et B. prioris claustralis assensu, dilectum filian; nostrum] P. de Castro novo, ad vacantem archidiaconatum eiusdem ecclesiae nominasset 3, praeposito 4, ut nullus ibi, nisi prius duplici sibi voce concessa, institueretur per appellationem interpositam inhibente, episcopus [tum quia contra antiquara Magalonensis ecclesiae consuetudinem el commune ius canonunz esse dicebat, aliquem sibi vocem duarum personarum in eadem ecclesia vindicare, tum quia ex indulgentia felices memoriae Coelestini Papae praedecessoris nostri, quam in capitulo praesente praeposito legi fecit, sibi probabat indultum, ut vacantem archidiaconatum vel sacristiam, si contra personara ab ipso nominatam aliquod rationabile et canonicum non posset legitime obici et probari, non obstante contradictione vel appellatione conferret,] dictum P. de archidiaconatu per suum annulum investivit in locura archidiaconi corporaliter illum inducens. Prae ositus 5 vero indignationis 6* stimulis agitatus alium ad eundem archidiaconatum [postmodum] nominare praesumpsit. - i-Guisos facti occasione quum 1 tam praepositus, quara praefatus 8 P. apostolico se conspectui praesentassent 9, [et nos in mitori tunc officio constitutos, et dilectos fzlios nostros B. tit. sancti Petri adVincula, el bonae memoriae M. tit. sancti Ioannis et Pauli presbyteros cardinales receperunt in suis questionibus auditores, praepositi obiciiente insitutionem episcopi post appellationem, et contra defnitionem felices recordationis Alexandri Papae praedecessoris nostri, et a suspenso factam cassari debere: a praedicto P. (sicut asserit) ad singula fuit hoc modo responsum, scilicet, quod appellationem ipsam nullius constabat esse momenti, tum quia a suspenso fuerat appellatum, quod in continenti se vello probare dicebat, quare illius non intererat appellare, el contra dictam indulgentiam appellatio interposita non tenebat; tum quia causara in iure prohibitam, scilicet duplicis vocis vol dignitatis, quae nulli quantumlibet exercitatae personae secundara canonicas sanctiones debet committi, in forma appellationis, expressit: unde tali appellationi non fuisse deferendum, ex consultatione felices memoriae Alexandri Papae probabat, nec constitutionem Henrici (mondara Albanensis episcopi, cuius obtema dignitatem prioris maioris usurpaverat, illi posse patrocinari firmiter asserebat, quum in ipsa evidentius exprimat, ne deinceps prior maior in Magalonensi ecclesia haberetur; ande sequebatur, nec praepositum, nec aliara dignitatem illam sibi posse aliquatenus vindicare, praesertim quum ibi contineatur

Sa 21) ergo: Bb 22) te et: Luc. llichi. 23) te sume testes offerens, quod idem eam: Luc.; suos test. offerens: BSA 24) et tu: Cont. Bdhm. 25) igitur: Bb; deest: BghSa Luc. 26) Roberto: Luc. 27) superduxit: DIBbSa 28) alija: Luc. 29) mallar: Bb; B.: Luc. 30) quum enim: Bb 31) tunc. carnis: Bb 32) tamo: ib.; temen: U 33) tam ex recitationibus: Bb; tunc ex recitationibus: Ba; citationibus: Be 34) alij extr.: Bb 35) consueverint: Sa.

Cap. XI. 1) Restitutum ex Luc. ap. Bal. III. 368.; Gilb. auct. 2. (2, 17.) Cod. Ral.; Comp. II. c. 6. h. t. (2, 18.) 2) Formolensi (lea.: Forolulenei: U) ep.: Luc. U - 1188-91. - Jaffé no. 10281. 3) Ermengardae: Luc.; E. latorie: U 4) examinatione vestra (tua: Bb): Bab; in iure . . . tuo: deest: Sa; tuo: deest: U 5) sed: deest: FGHIXMBabchi Luc.; et: Sa; yero: U 6) curo eo: deest: Bb; campal. eam eontr.: Luc. 7) quum tandem: Bgi; et temen: Bbh Luc. 8) recognoseens: Luc. Richt. 9) et oxpottit consil.: Bb 10) praesentium: Bol Richt.

Cap. XII. 1) Restitutum ex Reg. Bol. I. 267.; Comp. III. c. 2. h. t. (2, 18.) 2) op., archidiaa. et eaeristae Magalon.: Reg. - Potthast no. 267. 3) nominaret: Rey. 4) I. praep.: Cont. Bdhm. 5) ande praep.: Caegh Reg.; verum praep.: CL 6) indign. stim. agit.: deest: FGRIXCbc 7) quum: deest: Cbc 8) idem: C 9) praesentavit: Ca; praesentantur: Cb

expresse, quod praepositus non dignitatem prioris, sed curam circa correctionem excessuum et errorum debeat duntaxat habere. Si enim dignitatem vellet intelligi, ubi curam apposuit, dignitatis vocabulum expressisset, sicut ex consultatione dicti Alexandri Papae praedecessoris nostri comprobare dicebat. Ex verbis autem ipsius constitutionis monstrabat, ipsum praepositum dictam curam de manu episcopi accipere debuisse. Ceterum ex literis episcopi super hoc conuenienter, s. evidente, liquebat, praepositum non tuncquam Aaron a Deo vocatum, sed a se ipso exortum sibi impudenter honorem sumpsisse. Unde, quum privilegium n. zeraur emittere qui permissa sibi abutitur pote. state, tam nomine episcopi quam suo super hoc ei perpetuum silentium imponi petebat, proponens, quod dignitas memorata non nisi sacerdotali fungenti officio de iure et antiqua Magaloniensis ecclesiae consuetudine fuerat conferenda; praepositum vero tam debilitate quam deformitate corporis impediende ad sacerdotium promoveri non posse affirmabat instanter, dicens partem episcopi, utpote maiorem et saniores, non obstante unius appellatione, merito secundum Lateranensem concilium obtinere; insuper allegans, eum praepositum appellationi renunciasset spontaneum interiectae. Quum enim taliter appellasset, ut nullus, nisi duplici sibi voce concessa, archidiaconus deberet institui, et ipse ad institutionem alterius procedere attentaret, contrario actu vincebatur secundum consultationem bonae memoriae praedecess. sori. s. nostri Urbani Papae ab appellationis offzco recessisse. Ad defnitionis autem articulum taliter respondebat, asserens episcopum secundum tenorem definitionis rationabiliter processisse, adiiciens etiam, quod praepositus ecclesias sancti Firmini et de Maurino retinendo contra ipsam defnitionem fecerat manifeste, et ideo eius auxilium de iure non poterat invocare. Ad suspensionis obiectionem ex adverso dicebat, quod episcopus prius legitime appellavit, et ideo sententia post lata nullatenus tenebatur adstrictus, proponens etiam, conditionalem. et ad tempus latam fuisse sententiam inlerdicti, scilicet, donec apostolicis obediret mandatis. Unde quum ante dictara institutionem sedis apostolicae iussionibus paruisset, tam civilis quata canonici iuris censura indubitanter fuerat absolutas, praesertim pum ille, qui eum suspenderat, ipsi xzt plene absoluto in omnibus communicare minime dubitaret. Ad ultimunz concludebat, quod, etsi vere suspensus esset episcopus memoratus, tamen a praeposito hac ei non posset opponi, quia, quum pro eodem suspensionis serztentia natus fuisset, morbo consimili laliorarzi omnis contra episcopum audientia debuit denegari, n. zaxime quum ipsi episcopo tanz in ecclesiasticis sacramentis, quam in ecclesiarum institutionibus saepe comanunicasset, el ideo ei notam suspensionis obiicere non valebat. Denique, si nihil horma, partí su ffragaretur episcopi, ad denegandanz praeposito audientiam sincere posse dicebat, gzzod tam per sententiam iudicis ordinarii, guara ipso iure eum excommunicacionis vinculo innodatum esse, per episcopi literas evidentissime apparebat.] Tandem C. 10 praedecessor noster, quod factum fuerat ab utraque parte pro sua voluntate cassavit sententiandz pronuncians, quod aliquibus de provincia scriberet, ut tam episcopum quam personas ad ordinandum concorditer archidiaconum 11 moneret, et 12, eorum forte monitis non admissis, hoc ipsi auctoritate apostolica exsequi non differrent. Post haec yero dictus praedecessor noster 13 G. 14, qui nondum ad diaconatus erat promotus officium, praeter conscientiam praefati Petri 15 procuratoris episcopi apud sedem apostolicam tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronunciationem suam 16 contulit, sicut credimus, circumventus. Nos igitur inhaerentes vestigiis praedecessorum nostrorum, dicentium, sententiam Romanae sedis, quum aliquid fuerit 17 subreptum, posse in melius communitari, quod de is praedicto G. factum est, non obstante donatione, quam ab eodem episcopo 19 in illusionem 20* donationis apostolicae nuper dicitur recepisse, de [comvuni] fratrum nostrorum consilio in irritum revocamus, et ei, licet absenti, quum de subreptione liquido constet, super dicto 21 archidiaconatu perpetuum silentium imponentes, vobis praesentium auctoritate praecipiendo 22 mandamus 23, quatenus 24 nullius contradictione vel appellatione obstante infra 12 menses spatium post harum susceptionem 25 saepe dictum archidiacon-

natum de persona, cui nihil de canonicis obviet institutis, plena omnium vestrum, qui praesentes fuerint in ecclesia, interveniente concordia, ordinare curetis. [Alioquin etc. Dat. Rom. VI. Id. Iun. I 198.]

CAP. XIII. I

Valet sententia contra lus litigatoris lata, si sub ea infra X. dies non fuerit appellatum. Vol sic autor: Per sententiam, a qua non fuit appellatum, potest ecclesia subici praelato inferior! episcopo, seu ad aliam ecclesiam pertinere.

Idem Abbati et Conventui S. Zenonis 2 Veronensis.

Quum inter vos [ex una parte] pro ecclesia vestra et Musetum 3 archipresbyterum et clericos S. Proculi, nomine ecclesiae suae, super subiectione eiusdem ecclesiae S. Proculi et aliis multis articulis quaestio verteretur, -[tibi, fzli abbas, et ipso archipresbytero in nostra praesentia constitutis venerabiles fratres nostros P. Composlellanum archiepiscopum et Odonem Terdonensem episcopum, tunc apud sedera apostolicam commorantes, dedimus auditores. Sed ipso episcopo lite pendente ab Urbis partibus recedente, dilectum filium 111. subdiaconunz et capellanum nostrum loco eius curavimus substituere. In quorum praesentia ex parte 4 vestra 5 fuit 6 propositum, quod dicta ecclesia S. Proculi] monasterio vestro 7 pleno iure debet esse subiecta, videlicet in s. institutione, destitutione 9, vel investitura archipresbyteri et eiusdem fidelitate, ipsius et fratrum obedientia, correctione 10, repraesentatione ad ordines, tonsuratione, susceptione chrismatis, letanias et aliis similibus, per quae plena subiectio declaratur. Ad quod probandum instrumentum publicum concessionis bonae memoriae B. 11 quondam Veronensis episcopi pars vestra 12 in medium producebat, quam concessionem successor eius T. 13 ratam habuit, et etiam confirmavit. Super his quoque tam Romanorum Pontificum, quam patriarcharum Aquilegiensium privilegia et confirmationes induxit, quorum unus, scilicet Godefridus 14, de subiectione plenaria in privilegio suo evidenter expressit, quod sub testimonio R. 15 quondam Veronensis episcopi, qui eiusdem ecclesiae archipresbyter exstitit, factura fuerat et completum, et in eo 16 a priore n. zonasterii sancti Zenonis mandavit sua vice subscribi, sicut 17 18 instrumento publico continetur. Adiecit etiam pars vestra 19, quod inter B. 19 quondam abbatem eiusdem monasterii, et Sicherium 20 sancti Proculi 21* archipresbyterum et fratres ipsius procedente tempore de fidelitate et obedientia manuali controversia fuit exorta, ad quae duo illi se 22 duntaxat teneri negabant, et super his testes producti fuerunt. Tandem praefatus T. 23 Veronensis episcopus, rationibus utriusque partis auditis et cognitis, quendam cardinalem sequens, a quo idem 24 fuerat iudicatum, quod vel archipresbyter dimitteret ecclesiam, aut abbatem obedientiam reprobaret, credens etiam, quod testes vera deposuerint 25 coram eo, qui de fzclelitate manifestum 26 protulerant testimoniunz, irlem et ipse sententialiter diffinivit 27, sicut in instrumento publico perspeximus contineri. Cuius sententia, quum nulla 28 fuerit appellatione suspensa, in rem transiit iudicatam, quam asserbat 29 nullo posse iuris remedio attentari, a cuius prolacione zszque ad tempora islam L. annorum spatium est transactum 31, per quos, quorl monasterium S. Zenonis praefatunz ecclesiam pleno iure possederit, et quod praedictus 32 archipresbyter et fratres eius praeteriti et praesentes obediuntanz abbatibus S. Zenonis fecerint, [tonsurara ab ipsis receperunt, et in aliis, quae praemissis, obsequia sibi praestiterunt, per testes et instrumzenta probavit, et sic usque ad temples litis nuper exortae monasterium in possessione fzszisse fmiter asserbat, quereus, ecclesiam S. Zenonis a nominali archipresbytero super quibusdam de praemissis inlebite molestari. Tribus ergo praecipue rationibus suam assertionemz proponebat esse munilam, videlicet per privilegiorum confirmationem, per auctoritatem sententiae et per tempus longaevalatem, ut quasi funiculus triplex rlficile dissolvatur. Ex opposito vero amonatas archipresbyter praedicta monja monasterio campetere denegabat, praemissis rationibus sic respondens, quod, (pum

Ti t. XXVII. Cap. XII. 1.0) dietas : C Rey. 11) archidiaconatum : CINC Rey. 12) ut: Cb 13) dict. praed. n.: add. a Raym. 14) C: haN: Gemido Ioannino: Rey. 15) Petri: deest: Cae 16) propriam: Cgh Rey. deest: Cae 17) fult: CL 18) in: Ct 19) a te frator epicope: (I)Rey. 20) ehtsionem: FGHIKLMCaegh Reg. 21) praedicto: CL 22) praec.: add. a Rarm. 23) iniungimus: Cb 24) ut: CL Rey. 25) add.: literarum: Cae. Cap. XIII. 1) Istitutum ex Rey. Bal. I. 233.: Comp. III. c. 3. h. t. (2. 18.) 2) Pontifex: 292. 3) Musensem: Cg: Musen.: Clc 4) ipsius: Rey. deest: C 5) eorum Composlellano archiep. et R. subdiacon. et capellano nostro, quos vobis dedimus auditores ex parte: C 6) tus, fili abbas fuit :

CR7. 7) S. Zenonis: ib. 8) in: deest: Cbh 9) et: deest: Cb 10) correptione: Cae 11) Brunonis: C Peg. 12) tua: ib. 13) Theobaldus: C Theobaldus: Rey. 14) Gofredinus: L'a: G.: C. b 15) Riprandi: Rey. 16) ea: Clt; ei (in: deest): CL 17) in: deest: CL 18) tua: O Illeg. 19) dilectum nobilem: Caey Rey.: dil. fil. nostr.: Ch 20) et S.: FGHIIK; Sicherium: O 21) s. Proc.: deest: FGNIKClrg. 22) dictas archipresbyter cura fratribus suis se (deest: Ch) duntaxat ten. negabat: O lity. 23) it.: ille 24) id.: deest: Rey. 25) deposuissent: Ub 26) manifeste: iS. 27) sent. item diff. sicut etiam lucir.: ib. 28) nullius: ib. 29) asserbant: ib. 30) baca: Cae 31) elapsus per quod probatur: Cb 32) dictas: ib.

instrumentum concessiunis praedicti B. episcopi non fuerit publica mano confectum, nec sigilo episcopali munitum, et propter rasuras quasdam suspectum prima facie videbatur, parti suae nec poterat nec debebat praedictum generare, et sic nec ceterae probationes abbatis, ut confirmationes et privilegia, ex ipsa donatione pendente, quum quasi arenoso fundamento et arundineo haculo niterentur, et principali non valente nullam haberent accessoria firmitatem. Quid etiam parti suae sententia memorat, T. Veronensis episcopi non noceret, illa ratione dicebat, quia non continebat absolutionem vel condemnationem, quum sub celeratione prolata fuisset, sicut et sententia cartolinis, quae, quum in median: produci non posset, nec prodesset poterat nec obesse, praesertim quia et prolatane esse penitus denegare, contra guar, etianesi prolata fuisset, nec appellatione suspensa, poterat lamen agi de falso, quum ex instrumento praedicti B. Veronensis episcopi per vitima rasurae falsato lata fuisset. Sed nec testes ex trazare sententiae dicuntur deposuisse itrat, quare nula fides eis adhibenda. Longaevitatem etiam temporis seo praescripti, nem ecclesiae suae non posse nocere dicebat, quia pars adversa nulla 7-adune probaverat subiectionem continuara vel Ji-equentem, sed quod ecclesiae S. Proculi quandoque praefuit abbata. Ceterum ad asserfatem intentionis: suae pars archiepiscopi praedicti supra ricti B. Veronensis episcopi publicum protulit instrumentum antiquius illo, quod fuera(a iam dicto abhote pmductum, in quo idem episcopus lacrianabiliter posulantibus archiepiscopo el clerici S. Proculi sub poena excomunicatinnis fmrzter reprumisit, quod nunquam alii subiceret ecclesiam non rinatam, guar ecclesiae S. Firmi archiepiscopo el clerici audierant ab episcopo supponendam. Cuius factum dictus 7. successor illius suis literis confirmavit. Contra quasntilla ratione venissent, si praefatus abbas, quum subiectionis ab eis literas, de quibus praemisimus, impetravit, quae gesta fuerant expressisset. Ideoque abbas rescripta per suppressr'onem veritatis adhibita fraude dicebat obtenia. Idem etiam archiepiscopo libertatem ecclesiae voleas ostendere, quad ipse Clau clerici sois sine abbatis licentia locaverit et dislocaverit, et capellas sanctorum Viti et Il'aximi ordinaverit, conversas et alias in eis ponendo personas, et quod canevarios et alias o fficiales in ecclesia sua libere instituerit, et ab ecclesia cathedrali quandoque chrisma receperit, quandoque a monasterio nominato, depositionibus tesfium legitime enmprohavit. Verum pars abbatis, responsionem partis adversae elideret, quae instrumentum donationis virihus carere dicebat, Wats temporis alia instrumenta produxit, ut ex earum cullulione, quia non essent publica manu confecta, instrumentum suum authenticum appareret, quum simplicitas honrinum illius temporis talia non requireret. Sed pars adversa el liad et alia reprobabat. Porro instrumenta partis adversae, quae notara falsitatis habere pars proponebat abbatis, etiam si vera essent, in nullo sibi posse nocere dicebat, jume in priori iudiciv fuissent exhibita, ubi el haec ei alia, quae posset obicere pare adversa, sive conmaissa fuerini vel etiam allegata, audiri ulterius non deberent, ne lites fereni immortales, quae praetextu instrumenti post reperti non debent ullatertus instaurari. Querela quoque falsi, quam volebat proponere, e pare adversa, vigirti annorum spatium non excedit, el quum a tempore lalae sententiae XL. anni el amplias, a tempore yero litis motae triennium sit elapsum, querela falsi non poterat ulterius intentari.) Qu. una duque haec, quae praemisimus, et similia multa praefir. ti auditores nobis et fratribus nostr-is prudenter et fideliter retulissent, nos, communicato frcztrum nostrorum consilio, Quamvis forte dicto instrumentum donationis non sit plurilnum innitendum, nec confirmationibus, vel 33 privilegiis, quae de ipso causam et originem acceperunt 3t, attendentes tamen 35, quod, quantum ad litigantes ipsos, ius ex sententia factum fuit, postquam in rem transiit ludicatum, etianrsi contra ius litigatoris lata fuisset, quum 36 contra ius constitutionis expresse lata non fuerit 37, veritate gestorum sermonibus praevalet, quae praesumitur is * rite 32 per omnia celebrata, statuimus, et per sententiam diffinimus, ut archiepiscopo S. Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem et obedientiam praestet abbati sancti Zenonis. [Lt quia etc. Data, Ilonzae ap. S. Petrum XIII. Iial. Iul. 1198.]

CAP. XIV.1

Sententia contra actorem lata, nihil iniqui continens, ventt in causa appellationis confirmanda, lieet per attestatones videatur pro actore fuiano probatura, dummodo pro sententia concurrant praeeumptiones. Do quibue hic in litera, et secundum hunc intellectum est hic casos singularis valde.

Idem canonicis Novariensibus2.

Causam, quae inter vos et dilectum filium A. 3 Siccum 4 clericum super praebenda Novariensis ecclesiae vertebatur, quae quondam fuit 5 venerabilis fratris nostri Novariensis episcopi, de qua se dicebat idem Albergas per bonae memoriae C. Papam praedecessorem nostrum fuisse per anulum tñvestitum, coram nobis diutius ventilatam venerabili tandem fratri nostro Laudensi 6 episcopo de consensu partium appellatione remota commisimus terminandam, qui, sicut ex literis ipsius accepimus, utriusque rationibus pierdas intellectis, pro vobis contra dictum A. 7 diffinitivam sententiam promulgavit, a qua fuit ad nostram audientiam appellatum. j-Dicto igitur Alberto et magistro I. el V. 8 proeuratorihus ecclesiae vestrae in nostra propter hoc praesentia constitutis, diem Albergas probare multipliciter nitebatur, sententiam ipsam inique latam fuisse, ac propter hoc debere non immerito retractari, dictis procuratoribus vestris defendentibus sententiam et eam petentibus confirmationis nostrae praesidio communiri. Nos igitur, auditis quae fuerant hinc inde proposita et diligentius intellectis, habito [etiam] cura fratribus nostris super hoc diligenti tractatu, Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum, quod contra formam mandati nostri dictus episcopus sententiam promulgavit g, sicut per attestatones nitebatur probare, quia tamen iudicis animus non semper ad unam probationis speciem inclinatur, et ipsa sententia nihil continebat iniquum, et eidem iudici de communi partium assensu fuerat causa appellatione remota commissa, qui, ut sententiam ferret post examinationem causae, ab utraque parte 10 fuerat requisitus, sententiam ipsam de fi-atum nostr-ormm consilio auctoritate apostolica curavimus confirmare, ac eam per venerabilem fratrem nostrum Portuensem episcopum diffinivimus observandam. [etc. Dat. Lat. VI. Id. Dec. 1198.]

CAP. 2.v.1

Si sententia praecipit aliquid fieri ad cortum terminum, tempus decendū ad appellandum currit a tempore sententiae, non entere a die finiti termini. Hoc primo. Quadrimestre tempus, quod a lege datur condemnatis in personali, potest a indice ex causa arctari, et sponte terminum arctatum recipiens non potest post decendium appellare, licet non constet, indicem ex causa terminum abbreviasse. Hoc secundo. Ab executione sententiae non appellatur, nisi in executione modus excedatur. Hoc tertio d. evacuando mednllam cap. secundum Panorm.

Idem Constantiensi Episcopo2.

Quod 3 ad consultationem (El infra:) Quia 4 a nobis similiter postulasti, utrum appellationi sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, et ad ipsius receptionem terminum competentem, puta viginti dies vel amplius, sine contradictione recipiens, et ad diem veniens consequenter appellat, causam non exprimens appellandi, nec sit locus nisi suscipiendae purgationi et executioni sententiae, a cuius prolatione 5 et 6 purgatione iniuncta ultra 7 decendium dicitur effluxisse, taliter duximus s respondendum, quod, quum post decem dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat iudicatae, qui ad provocationis subsidium infra g id temporis 10 non recursit 11, appellandi sibi aditum denegavit, quum per 12 hoc videatur per 13 interpretationem iuris latae sententiae paruisse, praesertim ubi causa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipsius sententiae ideo convenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum, quia id arctari potest nonnunquam a sedente in medio, et etiam prorogari. Et qui ab initio sponte recipit 14 terminum breviorum, imputar 1n * sibi potest et debet, quum ex hoc videatur amplius 16* beneficium contempsisse. Unde taus non audietur appellans: nisi forte adversus eum modus executionis canonicus excedatur. [Dat. Lat. III. Id. Jan. 1199.]

Tit. XXVIII. Cap. XIII. 33) nec: Cont. Brik>rt. 34) habuerunt: Ch 35) Min.: deest: C Rey. 36) dummodo: Uf 37) fuit: Cb 38) praeeumantur: FOIX Caugh Reg. 39) recte: Q; deest: H.

Cap. XIV. 1) Restitutum ea Rey. Iial. 1, 451.; Alan. 17. (2, 11.); Comp. IIL c. 4. h. t. (2, 18.). 2) Potthast m. 461. 3) Albertunl: Reg. per tolrna 4) Sicc.: deest Cb 5) fuerat: Cbe 6) Laudanen.: F: Laudun.: If lfWm.: ex Cortt.; Laudan.: La 7) add.: clericum: CL 8) A.: Cb 9) promulgaverat. Cubch 10) partium: Cac.

Cap. XV. 1) Restitutum quantum opus fuit ex Reg. Bal. I, 543.; Qilb.

auct. c. 3. (2, 17.); Alan. c. 19. (2, 11.) 2) Potthast no. 568. 3) Quid: Rey. 4) ei (si: Ch) autem, quod: C Rea. 5) latione: O Reg. 6) ay: Cb 7) decennium: FHeah Itag. — sed legend.: decendium; — decem dierum spatium Cc 8) erodimus: C Rey. 9) intra: Cortt. Bttanr. 10) tempus: FL; idem tempus: Cack; illud tempus: Cb 11) currit: N * decurrit: Cb 12) super: LbNCb 13) per: deest: Ch; interpretatione: (u per: deest) 14) receipt: i*PHITCb; suscepit: Cae 15) imputare: OHIRCREy. 16) amplioris: QCReg.

CAP. XVI.

Sententia potest probari per testes; licet non deponant de Misia, pise solent iudicem movere ad sententiandum.

Idem Decano, Cancellario² et C. Canonico
Lundoniensibus³.

Sicut nobis *vestris literis* intimastis, quum causa, quae inter H. 4 subdiaconum et B. 5* presbyterum *sancti Clementis* super quinque frumenti modus vertebatur, ipsi 6 subdiacono per annos singulos exsolvendis, *ex delegataone nostra* vobis commissa fuisset, et *partibus in vestra praesentia constitutis* restitutionem sibi fieri postulare subdiaconus 7 supradictus, adversarius se ad hoc non teneri respondit, quum alia vice super hoc *coram iudice* conventus fuerit, et sententialiter absolutus, quod ostendere voluit duorum testimonio *sacerdotum*, ex quorum depositione 8 vobis constituit, quod magister A. auctoritate 9 *venerabais fratribus nostri* episcopi Lundunensis 10 ipsum 11 *per iudicium* absolvit ab impetitione subdiaconi memorati. Verum quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, quum de causis 12, quae iudicem movere solent ad sententiam proferendam, nihil *se scire* dixerint 13, *variatum fuit inter iuris peritos, a quibus consilium postulastis, aliis asserentibus tale testimonium non valere, alas sententibus, quod valeret. inde in hac ambiguitate* Quid tenendum sit, sedem duxistis apostolicam consulendam. Quum autem in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris exsistat, quod omnia 14, quae iudicem movent 15, non exprimantur in sententiis proferendis, vobis taliter respondemus, quod, quum ex depositionibus 16 testimonium praedictorum constituitur vobis, sententiam a iudice suo 17 fuisse prolatam, propter auctoritatem iudiciariam praesumi debet 18, omnia legitime processisse. [Dat. Lat. II. Kal. Apr. 1199.]

CAP. XVII.

Ab eadem sententia potest appellare nedum reus victus, sed etiam tertius, cuius interest; et poterit sententia quoad reum nil de suo iure decenterr confirmari, respectu vero tertii rationabiliter appellantis infirmari.

Idem Astoricensi² Episcopo, et Abbati sancti
Isidori Legionensis.

Quum super controversia, quae inter *venerabilem fz-atrem nostrum* Auriensem³ episcopum *ex parte una*, et monasterium Cellae novae super statu ipsius *ex altera* vertebatur, pro ipso episcopo diversae sententiae latae fuissent, O. archidiaconus et nuncius *venerabais fratribus nostri* Ovetensis⁴ episcopi *ad apostolicam sedem accedens*, per eas Ovetensem ecclesiam laesam graviter querebatur 5, ad quam illud proponebat monasterium pertinere 6. (El infra:) *Postquam igitur haec et similia nobis et fa-atribus nostris praefati cardinales fideliter retulerunt, quia constiit nobis per legatorum 7 literas, a duobus 8, quum tertius interesse nequiverit, sicut 9 ex ipsius etiam assertionem tenuimus apud sedem? apostolicam constitui, fuisse processum, et contra ipsorum sententiam* Quum 10 ex parte monasterii nihil rationabile fuerit 11 propositum et ostensum, quare sententia 12 pro episcopo promulgata debuerit 13 irritari, eam, *communicato fratrum nostrorum consilio, quantum ad manasterium ipsum duximus confirmandam, pe-rpetuum lute in parte silentium imponentes. Ceterum, quia super appellatione*

Ovetensis ecclesiae non potuimus elicere veritatem, causam ipsam vestro duximus examini committendam; per 14 apostolica scripta Mandamus 15, quatenus, si constiterit 16, appellationem pro ecclesia Ovetensi rationabiliter interpositam, et ad eam prosequendam nuncium eius 17 *infra* tempus legitimum destinatum fuisse, executio sententiae differatur, ne circa possessionem *eandem* Ovetensis ecclesia detrimentum incurrat. Alioquin *ea*, sicut ius postulat 19, executioni absque Ovetensis ecclesiae praedictio demandetur, cui 20 quae praemissa sunt non praedictio 21, quo minus 22 suam valeat consequi rationem, quum res inter alios acta non noceat regulariter aliis iuxta constitutiones 23 canonicas et civiles.

CAP. XVIII.

Si citatus ad sententiam ex legitima causa iudici ignota non comparuit, tenet sententia eo absentia lata, sed retractatur eo probante legitimam absentiae causam. Si vero impedimentum probatur non plene, non retractatur sententia, nisi prius doceat de ipsius iniquitate. H. d. et est venus et not. intellectus secundum Panorm., queso alii doctores non ciare dilucidarunt.

Idem.

Quum Bertholdus 3 miles curiam 4 suam *sive fundam?* in IVesthusen quondam P. 5 militi pignori obligasset, eodem P. 6 sublatode medio A. 7 nepos eius qui, successit eidem, *Argentinensis dioeceseos*, vacante ecclesia eiusdem loci in *Westluzen*, asserens, quod ius patronatus cum universitate transisset in eum, D. 8 clericum *eiusdem dioecesis ad preces bonae anenoriae* C. 9 *Argentinensis episcopi* eiusdem loci archidiacono 10 ad supra dictam ecclesiam praesentavit, qui de consensu *et voluntate* episcopi ipsum instituit in eadem 11, in possessionem eum induci faciens corporalem. Praedictus vero B. 12 dominus fundi, *asserens, quod sibi retinere-at ius patronatus expresse, quinz fundunz obligaverat credidit*; T. sacerdotem memorato episcopo praesentavit, sed ipsum episcopus non admisit 13 *pro suae arbitrio voluntatis*. Quum autem *praefatus episcopus ciara fuisset universae carnis ingressus*, dictus T. adversus memoratum D. 14 super praedicta ecclesia *corono substituto electo* deposuerit 15 quaestionem, Remensis episcopus 16 apostolicae sedis legatus iudicibus negotium delegavit. Ad quem quum attestaciones utrinque receptas per partes postmodum remisissent, et, praefato D. cum suis attestacionibus accedente, dictus T. nec per se, nec per responsalem idoneum comparere curaret, ipse attestacionibus, *sicut in ipsius literis perspeximus contineri, diligenter* inspectis clericis memorati 17, ipsum ab impetitione saepe dicti T. sententialiter 18 reddidit absolutum, eidem T. imponens silentium super ecclesia memorata. Postmodum 19 autem 10 idem presbyter 21 *ad eiusdem archiepiscopi praesentiam cumz attestacionibus* suis infra 22 breve tempus accedens, iustam causam absentiae allegavit; archiepiscopus vero, *praedicto* Argentino electo et *dilectas filias* Altae silvae et Tudebernus 23 abbatibus dedit suis 24 literis in mandatis, ut 25, si iustam absentiae causam 11 le 26 ostenderet coram eis, praedictam 17 sententiam nullius decernerent esse valoris, et 28 *utrinque partis (-testationibus diligenter inspectis causam ipsam* fine debito terminerent; alioquin facerent sententiam, *quanz ipse tulerat, miiter* observari. Verum dicto 21 electo et praefatis ab 17 libus committentibus aliis vices suas, ipsi subdelegati testes super

Ti t. XXVII. Cap. XVI. 1) Resti71te47,1 c.a Reg. Red. II, 48.; Comp. III. C. 6.h. t. (2, 18.) 2) V. Canc.: Reg. 3) Vidoniens.: F; Lugd.: 1; Londin.: Ca: Laudun.: Cbgh Reg. — Pathast no. 652. 4) Henricum: -C Reg.- 5) H.; FHI%NCc; Audrum.: (a; Haurend.: 6b; llardum.: Cq; Huardutn: C/r Rcll. 6) qui dicebant ipsi Henrico per annos singulos exsolvendis: C Reg. 7) idem Henricus: C Reg. 8) depositionibus: Ch Reg. 9) auctore: FI; ex parte: C Reg. 10) Laudun.: C Reg. 11) Haurdum (Haurdum: Chg) presbyterum: C Reg. 12) allegationibus, testibus (add.: et; Ch) et ratio nibus (ratione: Cae): C Reg. 13) dixissent: C Reg. 14) causae: Ch Rtg. 15) movm-int: F; moveraut: C Reg. 16) depositione: Reg. 17) suo: deest: Ch 18) debeat: ib. C ap. XVII. 1) Restituta ex Comp. III. o. 7. h. t. (2, 18.) 2) Astoricensi: FH; Astoricensi (Astoriensi: Chg) ep. et S. Isidori Legionensis, et de Carazeto (Carcerato: Ch; Karazato: Cg; Cantazeto: Ch; Castaneta: coactuzt Goazadr. 17) abbatibus: C; — ser. ao. 1200. — Potilias no. 1091. 3) Ariens.: HI; Aulerian.: A; Avenen.: 11; Aurelin.: Cc 4) Ovetensis: F; (Ivens.: 0; Ovetens.: H; Overens.: I; Onetens.: Coa. t. per tot.) 5) conquerebatur: bbD/Cabch; conquerebantur: Cg 6) pertinebat (propon.: deest): Ch 7) delegatorum: ib. 8) ad vos missas: 9) sic etiae: ib. 10) Quum: deest: C 11) bit: Cnblg 12) sent. pro ep. prom.: deest: 0 3) debeat: Coir. Dedal. 14) add.: fraternitati tuae: Ch 15) m apelantes: C 16) idel.: vobis: Ch 17) ecclesiae Ovetensis: C 18) intra: Coat. 19) expostulat: Cae, 20) quibus: 0 21) praedictio: Cont. Rijn. 22) quonitatus valeant: 0 23) institutiones: Cqn.

Cap. XVIII. 1) Restitutum ex Reg. Bregar. VIII, 8.; Comp. III. c. 8. Ir. t. (2, 18.) 2) Abbati de Bongar (kg.: Baumgarten) et praeposito S. Arbogasti Argentinensis dioeceseos et custodi S. Thomae Argentin.: Reg. — Potilias no. 2446. 3) Bertodos: Oh 4) causam: Cae 5) Peregrino: Ch Reg. 6) 11.: Ch; Bertholdo: Reg. 7) Arthongus: Cabeg; Adultos: Ch; Har-

tongus: Reg. 8) Brunum: Cagla; Bitunien.s.: Ch; Brunonem: Reg. 9) 0.: Ch 10) archidiaconum: Rey. 11) eundem: FCgh (seg. in: deest: (q) 12) Ber.: Cala; Iterto: Cc; Bertoldus: Cg Reg. 13) admittere reuut: C Reg. 14) 13.: Cabgh; Iirunonem: Rey.; adv. unen.: D.: deest: Ch 15) deposnrat: F; deposuit: C Reg. 16) archiepiscopus: IHHIKdf; — a cuius examine fuit postmodum ad venerabilem fr. n. Remens. archiepiscopum, sanetae Ron). ecclesiae card. fine episcopntn Praesentimm ap. sed. Icg. appellatum, qui dil. f. abbati Non castra, et decano sancti 11 homae Argentin. ntandavit, ut audirent bine 17 de proposito, et ad eum remitterent causaut sufficienter instrmetam, partibus terminum (raid.: receptis testibus: Cae) peremptorium assignantes, quo eius se conspectui praesentarent sententiam recepturae. Ipsi vero (verh: ad eum . . . yero: aadit. Clj receptis testibus et redactis in scriptis depositionibus oorumdem, eas (eum: C; cansam: Cae) sub sigillis suis miserunt ad archiepiscopum nrm. partibus termino peremptorio assignato, ad yucal quum saepe dietas B. (Bruno: Rey.) euro suis attestacionibrl eceessisset, nec per se, nec per responsalem idoneum dictus T. coram eo comparere curasset: C Reg. 17) eiusdem li.: Cleg. 18) sententiando: ib. 19) Post: Ch 20) aut.: deest: F; 11 21) saepdictus T.: Rey. 22) intra: Coat. R' haa. 23) Turceleburn.: Itrg.; in Codd. fleme. el Comp. III. nomen corraipfam est 24) suis: deest: FURIA', alf; — per suas literas: C Reg. 25) ut: deest: Cali 26) ille: deest: C; a; praefatus 7.: Cbph; praefatus: Rey. 27) denum praed.: Ch 28) et: deest: Cael. 29) Yrra: quum dictus electos alio negotiis inrreditus interesse non posset, vires auno R. eanonico Argentin. comittit, praefatis abbatibus suas (sententias: Ch) convnntuntibus nraieri praeposito et scolastico Argentin., qui in negotio procedentes testes super praedicto articulo receperunt, et (vol: eh) eorum rednetis depositionibus in scriptis, praedictus B. assereus se gravad ab eta vocem: C Reg.

praedicto articulo receperunt, a quibus dictus clericus⁵ vocem ad nos appellationis emisit³⁰. Licet autem³¹, quum uirque pars cum attestationibus signatis sigillis iudicum praedictorum ad nostram praesentiam accessisset, lustam causam absentiae minus sufficienter presbyter³² probavisset, ne tamen praedudicare opinio veritati, volentes in veritate procedere, quum Christus sit veritas, dilectum filium³³ R. S. Marzae in Dominica diaconum cardinalem eis concessimus auditorem. Qui quum nobis omnia³⁴, quae coram ipso proposita fuerant, plene ac fideliter retulisset, nos, utriusque paras attestationibus ac sententia praefati episcopi³⁵ diligenter inspectis, quia eundem ex tenore ipsius sententiae archiepiscopum invenimus circumventum, tum quia continebatur in illa, quod per attestaciones ipsius clerici³⁰ fuerat sufficienter probatum, quod praefatus A. 37 in possessione iuris patronatus exstiterat, quum eundem Brunonem ad praedictam ecclesiam praesentavit; quum tamen per attestaciones illas nihil aliud super hoc osteusum fuerit, nisi quod pro quodam iure, quod de illa ecclesia consuevit exhiberi patronis, praedicti P. 35 et A. 39 annuatim decem solidos acceperunt, quos lamen plebanus eiusdem loci semper contradicebat praebere; tum etiam⁴⁰, quia in eadem sententia dicitur, quod dictus T. penitus in probatione defecit, quum per attestaciones suas appareat manifeste, ipsum suam intentionem sufficienter probasse; tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam, quum unius tantum partis attestaciones receperit, quae parum faciebant ad causam. Unde⁴¹ sententiam ipsam⁴² duximus irritandam, memorato T. adiudicantes ecclesiam supra dictam, quum per attestaciones nobis constiterit evidenter, ipsum a yero patrono fuisse ad saepe dictam ecclesiam praesentatum, adversario super ea perpetuum silentium imponentes quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta [praecipiendo] mandamus, quatenus auctoritate nostra su/Tutti sententiam nostram faciatis inviolabiliter observari praefatum T. in corporalem possessionem eiusdem ecclesiae indecentes et fuentes inductum. [Contradictores etc. Dat. Ron., ap. S. Peir. Id. Mart. 1205.]

C A P. XIX.'

Papa in sententiis, quas profert, ordinem iuris servat.

Idem2.

In causis, quae summi Pontificis iudicio deciduntur, et ordo iuris et vigor aequitatis est subtiliter observandus³, quum in similibus casibus ceteri teneantur similiter iudicare, nisi forte, quum aliquod causa necessitatis et utilitatis inspecta dispensative duxerit⁴ statuendum. [Dudum ergo etc. (cf. c. 22. de elect. I. 6.) Dat. Lat. V. Id. Apr. 1203.]

CAP. XX.'

Secunda sententia, in diversa instantia contra primam lata, tenet mero iure; nec debet infringi, etiamsi sit iniusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum; praesertim si prima sententia secundis iudicibus non fuit ostensa. H. d. Panorm.

Idem Conventui sancti Leodii2.

Inter monasterium sancti A. 3 Rothomagensis et vestrum super modo eligendi abbatem in dicto monasterio vestro iam dudum fuit quaestio agitata, -f- [pro qua paribus ad sedem, apostolicam accedentibus, venerabilem fratrem nostrum Octavianum episcopum Hostiensem et dilectum filium G. sancti Georgii ad Velum aureum diaconum cardinalem dedimus auditores. In quorum praesentia propositum fuit pro monasterio vestro, quod, gauss, abbatia ipsa olim pastore vacaret, vos convenientes, in unum, Riccarrum monachum virum religiosum secundum beati Benedicti regulam, et ecclesiae libertatem apostolico etiam privilegio roboratam de gremio ipsius ecclesiae in abbatem vobis per electionem canonicam assumpsistis, electum ipsun ad benedictionis munus obtinendum dioecetano episcopo praesentantes, qui, per dilectum filium Gaufridum abbatem praefati monasterii sancti Audoeni prolsibitus, quod postulatum fuerat non concessit. Vos ergo videntes vestrum, propositum retardari, ne aliquid in praedictum monasterium vestri flet, seden, apostolicam appellastis, a qua postmodum ad venerabilem fratrem nostrum Henr. episcopum et dilectos filios !ten. cantores?, et R. archidiaconum Baiocenses

sub eo tenore per nuncios vestros commissionis literas impetrastis, ut partibus ad suam praesentiam convocatis, inspecto privilegio et rationibus omnibus, quas utrinque ducerent proponendas, causas, ipsam appellatione remota concordia vel indicio terminarent, nullis literis obstantibus ipsarum mentione non habita a sede apostolica impetratis. Quod si omnes interesse non possent, episcopus cum eorum altero ea nihilominus exsequeretur. Quum igitur partes in praesentia praedictorum episcopi et praecentoris Baiocensium constitutae, archidiacono collega eorum ex carta causa et necessaria excusato, non possent ad concordiam revocari, parte vestra volente testes saos omni exceptione maiores producere ad probandam electionem canonice celebratam iuxta tenorem privilegii bonae memoriae Lucii Papae praedecessoris nostri super electione faciendae indulti, R. monachus procurator dicti abbatis sancti Audoeni eis venerabilis f. atris nostri Ruthomagensis archiepiscopi, episcopi Ebroicensis et dilecti filii R. Ebroicensis archidiaconi patentes literas praesentant, ne in causa procederent inhiabentes pro eo, quod super eiusdem causae discussione mandatum se dicebant apostolicum recepisse. Versan quia tenor mandati literis illis nos, eral insertos, nec procurator, licet saepius requisitus, originale ostendere voluit val rescriptum, eorum prohibitionem postposita, probationem vestram oblatam saepius super electione canonica decreverunt pariter admittendam. Sed procurator kan dictas probationi obviare contendens in electione praemissa, monasterium sancti Audoeni spoliatum fuisse cuiusdam iuris sui possessione dicebat, quana usque ad creationem abbatis illius loci novissimi obtinuerat inconcusse, qui de congregatione sancti Audoeni a monachis de Cruce postnlatus fuerat et electus. Eo igitur id probare volante, testes vestros super electione canonica, procuratoris vero super spoliatioe opposita receperunt, quorum depositiones quum post diligentem examinationem disponerent publicare, ad instantiam dicti procuratoris secundae productioni testium, qua se dixit fore contentum, diem alteram assignarunt. Quumque partes ad diem et locum pariter convenissent, requisitus procurator ah ipsis iudicibus de testibus producendis, ipse quasi testium productioni renuncians, dilectorum filiorum de Bellebec et de Mortuomari abbatum et prioras de Bellebec literas eas porrexii, ne in causa procederent inhiabentes. Dicebant enim, se suscepisse mandatum primo praedudicans, cuius tenorem suis literis adiunxerunt. Ceterum quum primi indices, rescripto diligenter inspecto, cognoscerent illud per falsi suggestionem el veritate tacita impetratum, quum in secundo mentio facta non fuerit apostolici privilegii, ut in primo, ex quo electio sortiebatur praecipuam firmitatem, et ipsi indices in secundis literis a monachis sancti Audoeni dicerentur carta ratione suspecti, quod ostendere non potuit procurator, causis quibusdam suspicionis satis frivolis allegatis, ah eis contumaciter nulla expectata interlocutione recessit. Attendentes igitur indices recusationem huiusmodi et allegationem dictae suspensionis seram et supervacuum exstitisse, praesertim post litem inchoatam el testes utrinque productos, quae forte ante litis ingressum coloreen aliquem poterat habuisse; considerantes etiam, idem mandatum non plene, sed per functorie prioris fecisse mentionem, prohibitioni posteriorum iudicum, sicut nec priorum, acquiescere noluerunt, nlagis volentes iussionibus apostolicis obedire, quam inferiorum mandatis indebitam reverentiam exhibere; multis, qui aderant, iurisperitis sententibus cum eisdem, quod, quum saepedictus abbas sancti Audoeni primo ad priores indices literas impetrasset, quum non habebatur mentao in secundis, carera debebat beneficio utrarumque, val, si deberet mandatum alterum alteri praevalere, primo esset parendum potius quam secundo, in quo non habebatur mentio de priora, quana nec primum, ab eodem abbate saneta Audoeni obtentum, de illo faceret mentionem, quod pars altera impetrarat. Praescriptis itaque rationibus mofi et usi concilio discretorum, publicatis etiam attestacionibus partium, et earum rationibus et allegationibus subtiliter intellectis, praedictam electionem auctoritate mandati nostri rafan, habuerunt et firmam, super illa molestatione ipsius electi perpetuum abbati et monachis sancti Audoeni silentium imponentes, quos condemnarunt etiam in expensis centum librarum Andegavensium, licet pars altera de ducentis vellet sacramento praestito declarare. Pars igitur vestra petebat a nobis delegdorum iudicum confirmare, et electo munus benedictionis impendi. Ceterum pars altera pro-

Tit. XXVII. Cap. XVIII. 30) add.: et infra: F(IXIK 31) Quum igitur . . accessisset: Cho 32) dictus presb.: Lb; dictus T.: C Reg. 33) add.: nostrum: Cb 34) ea: C Reg. 35) archiepiscopi: Cabo 36) 13.: C Reg. 37) Artongus: Cb; Artongus: Cgg; Atongus: Cae; Hartongus: Reg. 38) Peregrinos: CReg. 39) cf. not. 37. 40) et.: deest: FQILIKLHCbgh Reg.; et: Ca 41) his et alije intellectis: CReg. 42) ipe.: deest: C. Cap. XIX. 1) Restitutum ex Reg. Grego. VI. 30.; Comp. III. c. 9. h. t. (2, 18.); Atan. 2. (2, 6.) 2) Praenestino ep. ap. sed. leg. Et de Caperab

(Conpenibarth: Cb; Capemb'h: Cg; Capenberh: Ch) et de Cold. (Cold.: Ca; Secal: Cb; Celde: Cc) abbatibus in Colon. et Monasterien. dioeces. constitutis: C; — iNscr. Reg. protulimus in c. 22. de elect. (1, 6.); — Potthast no. 1877. 3) intuoondus: Cb 4) duxorint: Cach.

Cap. XX. 1) Restitutum ex Reg. Bal. II. 81.; Comp. III. c. 10. 5. J. (2, 18.); Alan. 10. (2, 11.) 2) Zen.: O; Leofredi: La; Leofridi: Df; conv. monasterii S. Leufredi de Cruce: CReg. — Potthast no. 730. 3) Antonii: Q; Antoi.: Lb; Audeoni: CAc; Aucleoni: Cta; Audoeni: Cbg Reg.

posuit ex adverso, saepedictum monasterium vesirum a prianoordio constructiois suae in lantum ex consensu, dioecesiani episcopi alteri fuisse subiectum, ut non aliunde assumeretur ibi aliquis in abbatem., nisi de monasterio sancti Audoeni, dummodo in eo posset aliquis idoneus ad locum reperiri. Correctio quoque monachorum et abbas de Cruce, si negligens esset, fuit S. Audoeni abbatibus reservata, et ita obtinuit a longis temporibus, quorum memoria non habetur. Et haec siquidem institutio et usus ipsius a bonae memoriae Alexandro Papa praedecessore nostro proponitur confirmata. Unde quum quondam monachi sancti Leufredi abbatem quendam ahonde quam de sancti Audoeni gremio elegissent, abbas sancti Audoeni haec comperiens appellavit; el per sententiam delegatorum apostolicae sedis electum renunciare oportuit abbatae, qui, quum facta pro fessione abbati sancti Audoeni per dies aliquot in ipso monasterio resedisset, per abbatis concessione. datos fuit praefatis monachis in abbatem. Ceterum abbate novissimo adun monasterium detinente, a quo regio meto compulsus secessit ad tempus, el monachis se in libertatem volentibus vendicare, atque ad electionem procedere insuetam, abbas sancti Audoeni hoc praesentens, sedem apostolicam appellavit, sicut Ric. tunc electos vester in iudicio est confessus, adiciens lamen se primitus appellasse. Verum saepedicti monachi, eum eligentes nihilominus in abbatem, ad iam dictos Hen. episcopum Baiocensem el collegas suos rescriptum apostolicum impetrarunt, quorum iudicium ut laspectum abbas sancti Audoeni cupiens declinare, ad praefatos abbatem et priorem literas revocatorias impetravit, qui post inhibitionem priorum iudicium, qui eis tenorem mandati apostolici per suas literas intimorum, et postquam procurator abbas eis autenticum praesentavit, asserentes literas falsas per falsi suggestionem obtentas, quia privilegii partis adversae in eis mentio non ferebat, post appellationem quoque ab eodem procuratore interpositam, in causa nihilominus processerunt, quorum factura pro monasterio sancti Audoeni petebant in irritum revocari. His igitur et similibus, quae iam dicti episcopus 4 et cardinalis nobis ac fratribus nostris prudenter et fideliter retulerunt, plenius intellectis, Quum constiterit nobis, primam commissionem non fuisse per ultimam revocatam, tum quia causae suspicionis in iure propositae frivola videbantur, quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent, quibus coram delegatis eisdem subeundo iudicium renunciassent videntur; tum etiam quoniam 5 de privilegiis 6 apostolicae sedis et processu negotii usque ad publicationes testium coram primis iudicibus nihil in secundis literis dicebatur, quod si fuisset expressum, obtinere 7 minime potuissent, non obstante sententia, quae pro monasterio sancti A. dicebatur fuisse prolata, quae tamen nobis ostensa non fuit, quum, si 9 praedictis iudicibus fuisset 11 ostensa, ea posthabita contrarium statuissent, alioquin est, quod eam obicientibus imputetur, quum sub praetextu novorum instrumentorum lites non debeant instaurari: communicato fratrum nostrorum consilio factum priorum iudicium 12 ratum et firmum habemus 13, et eorum sententiam confirmantes 14 electo a vobis postmodum nos ipsi munus benedictionis, salvo iure dioecesiani episcopi, curavimus exhibere. [Nulli ergo etc. Dat. Lat. III Non. lun. 1199.]

CAP. XXI. I

Tenot sententia contra privilegium ostensum vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum vel supplicatum.

Idem Episcopo, Decano et Cancellario Parisiensibus 2.

Suborta dudum inter venerabilem fratrem nostrum Meldensem episcopum et monasterium Attrebatense 3 super ipsius monasterii subiectione materia quaestionis, et 4 procuratoribus partium litigantibus coram nobis, quia per confessionem partis adversae constitit, eundem episcopum quasi 5 possessionem obedientiae in eodem monasterio habuisse, eposum restituendum decrevimus 6 ad eandem. Verum quia

privilegium felicitis memoriae Innocentii Papae praedecessoris nostri libertatem 7 monasterii plenariam exprimebat, [dilectis flui magistro G.] 8 decano Suessionensi et suis coniudicibus dedimus in mandatis, ut episcopo [necnon] in quasi 9 possessionem obedientiae restituto, nisi post restitutionem eam infra sex menses contra privilegium 10 rationabile aliquid obiceret et probaret, super subiectione monasterii supra dicti perpetuum sibi 11 sententiam sublato appellationis obstaculo 12 imponere procurarent. [Districtius inhibentes ne idem monasterium super libertate privilegii auderet ulterius molestare. Quod si de partium existeret voluntate causanz sufficerent instructam ad nostranz praesentanz remittentes, praefrgerent ipsis levaninum competentem, quo se nostro conspectui praesentarent, sententiam recepturae. Partibus igitur in ipsorum izzdicum praesentia postmodum constitutis quum idem episcopus privilegii copiam habuisset illud voluit arguere falsitatis eo quod facta collatione bullae ipsius privilegio ad alias bullas, ipsa sicut episcopus proponebat, minen' et dissimilis aliis videbatur. Autoritatem quoque rei iudicatae ad evacuandas vires privilegii allegavit afferens quod felicitis recordationis Alexander Papa praedecessor noster, sicut per ipsius litteras ostendebat super loca contra monasterium sententiam promulgant. Privilegium insuper Alexandri Papae dicti et bonae memoriae Honorii Papae praedecessorum nostrorum episcopum ideam induxit, in quibus expresse dynoscitur esse statutum, ut ipsi a Resbacensi oblata canonice obedientia persolvatur. Abbas vero monasterii supra dicti proposuit ex adverso quod idem auctoritate privilegii praetaxati plena debet libertate gaudere, vevan etiam alia retine, quia videlicet sanctus Faro Deldensis episcopus liberalissimum el duxerit privilegium indulgentium, sicut in eiusdem Sancti leyenda contineri manifeste dicebat adiciens idem abbas, quia de sententia supradicta quam pro parte sua episcopus allegebat, usque ad illud diem, nullam 13 audierat anentionem: sed etsi sententia vera esset, tacita cultura per compositionem amicabilem subsequentem facerat ab ipsa recessum. Talis enim il ipse dicebat, intea bonae memoriae B. Resbacensem abbatem et Stephanum Deldensem episcopum compositio intercessit, ut idem abbas ea conditione ipsi obedientiam faceret, ut reperto privilegio libertatis, quod prae manibus non habebat, idem abbas libertate gauderet et ad exhibendam eidem episcopo obedientiam minima teneretur. Quanz compositionem el quaedam alia quae proposuerat idem abbas, se asseruit probaturum. Die igitur Parisius assignato testes abbas supradicti, decanus et succentor, quia iudex tertitis interesse non potuit, ceperunt; el apud Resbacum examinantes eosdem quosdam alios senes et valitudinarios. Tandem quum tua pars ad maiorem fadenz super Alexandri sententia faciendam, Hilaras quovandam cardinalium et aliorum iudicibus praesentasset, pars abbatis obiecit, quod quum semestre tempus in nostris esset litteris conapereheazsum, infra quod probandi, quod vobuisti, habueras facultatem, post tempus illud elapsum mzaazientia pro parte bici, val probatones alias non pateras exhibere, sed quum tibi non esset aditus probandi praclusus, iuramentum recipi postulabat, quod capitulum Resbacense sub animarum suarum periculo praestari mandabat, videlicet quod nunquam amplius sententiam viderant, guaru tu duxeras exhibendam. Iudicibus autem causam instructam remittentibus 13 quia cognovimus efficaciores episcopi rationes, subiectionem eidem adiudicavimus memorati monasterii, ut ibidem liberam 14 habeat tanquam dioecesanus episcopus potestatem, ita tamen, ut nullum per hoc apostolicae sedi praeiudicium generetur, quo minus legitimo tempore, si voluerit 15, suam iustitiam prosequatur. Nimirum si praefati 19 Innocentii privilegium Alexandro fuit in iudicio praesentatum, et ipse 17 tulit sententiam contra illud, ipsum 18 intelligitur reprobasse. Si yero non fuit coram 19 eo exhibitum, praetextu privilegii de novo reperti praedicta non debet sententia retractare. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum, faciat appellatione remota rationabiliter observari [contradictores si gta fuerint etc.; Dat. Yiterbu XVII. Kal. Iul. Aa. X. 1207.]

Tit. XXVII. Cap. XX. 4) episcopi: Cae'. 5) quia: Ch. 6) privilegio GChgh Reg. 7) obtineri: GHIL CReg. 8) Antonio GLa; cf. vrot. 3. 9) etiamsi: Lb. 10) a praed.: Con., Villa? 11) fuerit: Cae Reg. 12) iudicium: 6/a 13) habuimus: ib. 14) approbantes, ipsam auct. apost. confirmamos et electo: CReg. C ap. XXI. 1) Restitutum ex litteris, usde9n fere verbis ad Meldensem ep. scriptis quae exstant in Reg. Hal. X, 96; cf. Butacas Bist. Univ. Par. III, 37. — Comp. III. c. 11. h. i. (2, 18.) 2) Posthast no. 3120. 3) Resbacense (Resbais): CReg. 4) procuratores partium propter hoc ad sed. accesserunt, quibus aliquid litigantibus: CReg. 5) quasi: deest: Cg Reg. 6) decernimus: Rey. 7) ex monasterii parte exhibitum libertatem plenariam: e Reg. 8) Itemensi cantori et succentor Bilvaeetensi: C Reg. 9) quasi: deest:

CReg. 10) privilegii libertatem: eG. 11) eidem: ib. 12) appellatione remota: O. 13) Iudicibus autem nolentibus dirimere quaestionem, causam ideo instructa cum procuratoribus partium ad nostram praesentiam transmiserunt, (remiserunt et infra: C— relqua tasque ad verb. retulisset dcsufat) quibus postmodum dilectum filium nostrum Iohannem S. Mariae in via lata diaconum cardinalem dedimus auditorem. Qui quum et haec et alia proposuissent plenius coram eo, et idem cardinalis qui audierat nobis fideliter retulisset, nos (add.: yero: C) utriusque partis rationibus diligenter inspectis, quia etc.: Rey. C 24) illam: C 15) voluerit prosequatur: Lb 16) praefatum: Cb; praefato: Ch 17) ille: Cabel. 18) ips.: exstat: LbN 19) cor. eo: deest: FGBIXdf.

CAP. XXII.1

Sententia, a qua fuit appellatum, retractatur, si constat, testes, ad (morant; dicta tantum lata fuit, conspiratores fuisse, et contradicente parte receptos.

[Idem] Alex. III. 2.* S. Mariae in Cagi³ et Vallis secretae⁴ Abbatibus.5

Quum I. et A. canonici sancti Dionysii⁶ Remensis ex parte quorundam canonicorum eiusdem ecclesiae nostro apostolatu reserant, quod abbas eorum super⁷ dilapidatione, periurio, simonia et quibusdam aliis erat multiplicitur infamatus, et quauz super⁸ iis et aliis cuz procuratore ipsius abbatis apud sedem apostolicam diu⁹ litigassent, nos postmodum venerabili fratri nosh¹⁰ Cathalanensi⁹ episcopo et eius collegis¹¹ dedimus in mandatis, ut ad ecclesiam ipsanz personalem¹² accedentes, tam in capite quam in membris cappelatione postposita corrigerent corrigenda, et statuerent quae statuenda viderent. t[er]o¹³ quibus postea, taaz abbate yaeam canonicis constitutis, ident¹⁴ (libas, ne indices contra iuris ordienz iu negotiis ipso procecerent appellavit; quunzque indices ab abbate pariter et canonicis de (licencia veritate super statu ecclesiae requirerent iuramentum., abbas per advocates suos se asserens spoliatam restitutionis beneficium postulavit ab eis. Inde¹⁵ 12 Iudices, [de voluntate partium abbate ipso ad administrationem spiritualium restituam, quibusetam¹³ discretis et 14 fidelibus¹⁵ iris curam temporalium commiserunt. Post haec] autem abbatibus et canonicorum iuramenta recipientes, [quos elanz coram exauziant¹⁶ eodem die, ad ezanandunz¹⁰ alios diem aliam statuendo, quean gratanter pars atraque recepit.

Veram¹⁶ le¹⁷ stetero die abbate coram eis mi¹⁸ ame campal¹⁹ ente, abbas S. Iacobi Pruvientiensis avunculus eius se citat²⁰ literis de rato patentibus praesentavit. Quo nequaquam contraricente iac examine ipso¹⁷ indices processerunt, el²¹ gulum die sequenti p²²ati esseat. sententiam promulgare, procurator iam dietas literas ex libella coram ei²³, in quibus continebatur expresse, quoniam i²⁴8 appellatorem, quunz prima die interposuerat, innovabat. Sed indices attendentes, quod idem abbas appellationi praedictae tacite renunciarat, iuramentum praestando et ipsorum iudicium subetn²⁵z. n²⁶o nazaxiae p²⁷itan appellationis obstaculum nostris esset literis interclusum, et de ipsius ecclesiae lapso irreparabili tizeretur,] habito²⁸ 2²⁹ironum prudentem consilio abbatem memoratum²⁹ ab administratione ipsius ecclesiae per sententiam removerunt, correctione nlemborum dilata, quam tunc non poterant expedire. A qua sententia t³⁰znquanz iniquit³¹z³² quum³³1³⁴ procurator praedictus ad nostram audientiam appellaverit³⁵2 [pro eo, quid interlocuti fuerant, delegati praedicti ex causis ab appellatore fuisse recessum; porro praefatus abbas et procurator canonorum propter hoc nuper ad sedem apostolicam veniente, coram dilecto filio nostro Ivanae b³⁶. Iliaracae ira Via lata diacono cardinali, (luan ipsi derlinz auditoavem, idem abbas mulla] proposuit³⁷ 23. per quae dicebat, dictam³⁸ 24 sententiam merito reprobendam, [tum quia literae illar, quarunz auctoritate indices processerunt³⁹ 25, per suppressiuneaz veritatis fuerant inpetratae, quum canonici, per quos firant⁴⁰ 26 ubtatae, de triplici excommunicationis sententia, qua per euan pro en, quod acatares erant et tabernas frequenter intrabant, el inobedientes existebant eidem, ligad fuerant, non fecerant mentionem,] tum quia [post appellationem ad nos interpositam in inquisitione ipsa, quae denunciationem caritativa commonitab mininze praecessisset, en nora⁴¹ dum⁴² 27 restituta, el] iudices⁴³ 13 lite non contestata in ipso negotio processerunt⁴⁴ 19*; tum etiam, quia iuramenta conspu⁴⁵atorum contra ipsum iudices⁴⁶ 30 recipientes, depositionibus coram partibus minime publicatis, nec ostens⁴⁷ 31 eidem, ad sententiam procedere praesumpserunt. [Ad haec altera puro responsa, (zad praedicti can. onici repelli minime potuerunt huiusmodi excommunicationis obtentu, ganan etiaansi de illic excommunicatione constaret, idem abbas n⁴⁸on solum per procuratorem szum

qui cum ipsis litteras communes accepit, sed etiam per se ipsum in divinis communicasset; sed nec appellatio supradicta potuit processum iudicum impedire: nani quum abbas, ne contra herid ordien indices procederent, appellasset, el iudices secundum i⁴⁹as ordinem processissent in oaznibus, evident apparer contra provocationem eandem nihil penitus attemptatum. Sed etsi denunciationem monitio non praecessisset, est quod inputari possit abbati, si hoc neglexerit a principio allegare. Adiecit etiam pars praedicta, quod cid temporalia restitui non debuit idem abbas, licet esset ad spualia reslitutus, gzaum de dilapilatione qucestia haberetur; qaa potius in tan caso zuxta rigorem iuris, etsi fuisset in administrationis possessione repositus, potuisset tamquam Suspectus non immerito amovel⁵⁰i. Praeterea 71012 oportuit ut curan⁵¹, illis iudicibus fieri litis contestatio, quum per utriusque p⁵²zris procuratores atina lis fuerit apud sedem apostolicam super eadem articulis contestata, naaxime quum non sil ea subtilitas in inquisitionibus attendenda ut litio contestato necessario requiratur; el hoc ununz contra praemissas citatinnes sufficere potatiz, quod inquisitionis iudicium sponle subiat, licet etianz iuramenta conspiratorum constaret iudices rece. pisse; irritari lamen ex loe non debet processus ipsorum, quzm non constet ipsos, illorum dicta sequendo, sententiam protulisse, praesertim quum coniuratorum dicta recipi possent in iis quae abbatenz nullatenus continebant. Depositiones quoque testium nequiverunt coram partibus publicari, vel earum abbezi copia fieri, quum ipse se per contumaciam absentasset, et procurator praedictus non ad defensionem causae transmissus fuerit, sed ad provocationem tantummodo innovandam. Quum igitur haec et alia quae coram cardinali praedicto fuere proposita, idem nobis fideliter retulisset. Ouia vero³² de conspiracy articulo nobis non potuit³³ fieri plena fides, [discretionem vestrae per apostolica scripto] mandamus, quatenus, inquisita plenius veritate, si vobis constiterit, quod illi conspiratores fuerint, quorum constat a iudicibus iuramenta recepta, el quod hoc ipsum abbas probare voluit³⁴ coram eis, et quod eorum dicta indices secuti tantummodo, quum per alios ea³⁵ probata non essent, sententiam protulerunt, vos appellatione remota irritantes processum³⁶ eorum in negotio ipso iuxta praedictam³⁷ formam, comprehensam in prioribus literis, procedatis. Si vero eos conspiratores fuisse nequiverit³⁸ comprobare³³, vel, licet de hoc constaret⁴⁰, appareat tamen, illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem abbas fuit amotus; vel, etiamsi aliqua super his deposuerint⁴¹, ea tamen per aliorum dicta fuerant⁴² sufficienter ostensa: processum ipsorum iudicum sublato appellationis obstaculo confirmetis, quia, licet adversos abbatem non debuissent⁴³ conspiratores admittere, iuramenta⁴⁴ tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt⁴⁵, ut per ipsorum⁴⁶ dicta super aliis fides possit haberi, quae abbatem minime continebant, praesertim quum tunc⁴⁷ probatum non esset, eos conspiratores fuisse. [Volumus insuper et mundanas etc. Dat. Latee. XV. Kal. Apr. A. o. XI. 1208.]

CAP. XXIII.1

Damnatus in actione iniuriarum infamis est, et per Papam potest famae restitui. II. d. prout communiter summatur.

Idem H. de castro Guarti2.

Quum te a Bartholomaeo³ iniuriarum actione⁴ convento s, eo, quod diceret⁵, equum tuum non esse minoris pretii quam capillos ipsius⁶ *, [Iacobus de Guarino el L. de Vicr.] iudices, qui super hoc cognoscebant, te in decem solidos condemnassent, tu timens, ne ipsorum sententia te notaret infamia, beneficiu⁹ restitutionis ad famam a sede apostolica implorasti. Nos autem considerantes, quod [paene] nulla fuerit vel minima facta¹⁰ iniuria, volumus [el concedimus], te per¹¹ praedictam sententiam infamia non notari. [Dat. Signiae VII. Id. Sept. Pont. nostr. A. o. XV. 1212.]

Tit. XXVII. Cap. XXII. 1) Reslitutena e: orig. ap. Vario Archives adaten. de la vine de lieheins (Paris 1839.) I, 2, 468. — iaa Rey. Bal. XI, 276. integrum 9012 exstat — Comp. III. c. 12. fe. t. (2. 18.) 2) Ales. III.: deest: 12. lflhY. a 3) hfariaec. ang.: F; Caglia: C. orig.: add.: Aleldonsis: orig. 4) sorenae: 2; 1.; add.: Suessioiensis floec.: orig. 5) udd.: et M. de Lugerio canonice Itemensi: orig. — l'othast ato. 3310. 6) Bien. et 111. canonicos Remens. ad nostr: un dudum praesentiam accessis. sent. . . reserant: C. orig. 7) de elil. . . et sim.: Cb 8) aliquamdia: O lictat. 9) Catralaunensis: orig. 10) et dil. 121. decano S. Quittui ioviomeu (Vorien): Cag) dioecesis. et magistro Simoni de Vallibus canonice Laudan. (Laudin.: Cq) dedimus: C. orig. 11) pariter: ib. 12) Unde: Rey. 13) quib.: deest: orig. 14) et: deest: aG. 15) examinandos: Rey. 16) Sed: Rey. 17) examinatione ipsa ibi. 18) quod: ib. 19) mem.: deest: Richt. 20) contra ies lata: Ob 21) (pium): deest: Carly. 22) appellavit: Ca orig.: appellanrnt: Cali Rey. 23) Unde procurator canonicorum (add.: abbas et: Cb) ipsorum inter alia postuodum ia iustro, proposuit praesentia constitutus dictara: 0 21) ipsam:

002g. 25) proeesserant: Rey. 26) fnerunt: ib. 27) non: Rey. 28) iud.: deest: ib. orig. 29) processerant: thCach Rey. mig. 30) iud.: deest: Cae 31) concessis: Cay orig. 32) yero: deest: orig. 33) poterit: Cae Sd) volumit: CL 35) eadem: C Rey.: deest: orig. 36) processionem: orig. 37) praescriptat: O Rey. or/g. 38) nequiverit: Cal? 39) comprobari: Cagle 104. (mg. 40) constiterit: ori. o. 41) deposuerunt: G., 1f orig. 42) fuerint: orig. 43) debuerant: 0 41) iurameutur: orig. 45) poterint: Ladi: potuerunt: Ob 46) eorern: NCc: illorum: Cb 47) tunc: deest: Cah. Cap. XXIII. 1) Restitutuna ex Rey. Bol. XV, 158.; Comp. IV. c. 1. h. t. (2. 11.) 2) Wartim.: FI: Wa.: H: Warece.: K: inscr. deest: GDafy: R. militi: Dk: Rainerio militi de Vico: Reg. — Pathast aao. 4587. 3) B. 1'1'1'1' Benedieto: La 4) accusatione: Dla 5) conventum: lileg. 6) dicens: Das: diceris: Dfj: dixeris: DI Reg. 7) illius: FChbD Rey. 8) notaverit: Rabel Reg. 9) pro beneficio . . . sedera ap.: Reg. 10) jalaria saepedieta: Da Rey. 11) oh hm: nota infamia non teneri: Reg.

CAP. XXIV.1

Revocata sententia propter defectum iurisdictionis, nt, quia unus ex iudicibus publice excommunicatus erat, vel propter iuris ordinem non servatum, iterum de principal' quasritur.

Idem2.

Ad probandum, quod procu'rator dominae (*Et infra:*) Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sententia³ quae lata est a iudicibus delegatis de electione custodis, ut eam, sicut de iure fuerit faciendum, confirmare vel infirmare curatis, ita *quidem*, ut, si pro eo, quod unus ex delegatis iudicibus, qui eandem sententiam protulerunt, excommunicationis vinculo esset publice innodatus, quando sententia lata fuit, sicut per metropolitani literas perhibetur, aut ex alia iusta causa eandem sententiam constiterit infirmendam, ipsa cassata de ipsius electione custodis iterum cognoscatis, *et audientes quae tam in factum quam in personam proposita fuerint et ostensa, eam si inventa fuerit canonica auctoritate nostra⁴ confirmetis; alioquin ea penitus infirmata detis sororibus facultatem libere⁵ eligendi et quatee in abbatissam sibi duxerint regulariter eligendam, eius electionem sublato appellationis obstaculo, auctoritate apostolica confirmetis, ac praefatae custodi de bonis ecclesiae faciatis in expensis legitimis factis provideri.*

CAP. XXV.1

Res inter alios iudicata aliis non nocet. Fallit in eo, qui passus est illum litigare, cut secundo loco competeat actio vel defusio, vel a quo causam in iure ludicato habuit.

Gregorius IX.

Quamvis regulariter aliis non noceat res inter alios iudicata, ei tamen, qui, quum sibi primum de ea re actio vel defensio competeat, sustinuit sequentem agere, ac ⁱⁱⁱ etiam, qui passus est eum, a quo causam habuit, experiri, est praeiudicium generatum.

CAP. XXVI.1

Si duo ordinaria pronunciant contraria, tenet sententia pro reo. Fallit in quatuor casibus hic contentia, et similibus. Si vero delegati discordant, delegans est adeundus; si arbitri, neutra tenet.

Idem.

Duobus iudicibus, ut accepimus, diversas sententias proferentibus, si ex iurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo, non pro actore sententia, nisi in causa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote seu testamento, pro ipso fuerit promulgata. Si vero ex delegata potestate, utraque pendet sententia ex arbitrio delegantis. Quodsi ex compromisso, neutra debet habere vigorem.

TITULUS XXVIII.

DE APPELLATIONIBUS, RECUSATIONIBUS, ET RELATIONIBUS.

CAP. I.1

Collatio beneficii fasta post appellationem ex probabili et verisimili causa interposita est ipso iure nulla.

Alexander III. Exonensi Episcopo et Decano Londonensi².

Dilecti filii nostri prior et clerici³ de Gisebergen.4 gravem *admorlur* et *difficilem* nobis querimoniam trans-miserunt, quod *venerabilis frater noster R.* Eboracensis archiepiscopus *et*⁵ apostolicae sedis legatus eundem priorem

post appellationem *ad nos factam* suspendit, *et*⁶ suas⁷ ecclesias interdixit, et canonicos, si eidem⁸ tanquam priori obedirent, excommunicatos⁹ denunciavit ¹⁰ - (*Et infra:*) Super¹¹ quibus *omnibus* si veritate per idoneas personas et famam¹² loci sollicite inquisita inveneritis ecclesiarum concessionem *taliter* factas, nisi prior et canonici malitiose distulerint¹³ eas, quantum ad se pertinet, ordinare, *nullius appellatione obstante auctoritate nostra* in irritum revocetis¹⁴ easdem¹⁵, *et priori et canonicis ecclesias ipsas restituí facrés* ¹⁶ *et* ¹⁷ *tam vicarios quam iuTatoS eoru7n* ¹⁸ *canonicorum iur'a-mentum praestitum servare cogatis nisi fuera a priore inique extortum. Provisuri etc.* [cf: c. 6. de iudic II. o.]

CAP. II.1

Appellatio generalie respecto causas non valst.

Idem Archiepiscopo Remensi².

Inter cetera -j- quod³ nos consulere⁴ voluisti, quid */acere* debeas de his, qui appellant a te nec⁵ appellationem⁶ prosequuntur, *taliter* ⁶ *respondemus*, quod debes eos compellere *infra cong•uum* ⁷ *lerminum* ⁷ *appellationem interpositam prosequi aut coram te iustitiae parere.* Super eo *yero* ⁸, quod abbas sancti Apollinaris in claustru⁹ a te appellationem¹⁰ interposuit generalem¹¹ super omni causa, quae adversus eum aliquo tempore¹² posset moveri, ipsum exinde¹³ redarguimus, nec huiusmodi¹⁴ appellationem duximus¹⁵ admittendam¹⁶. *Perum* ¹⁶ *si quis specialiter a te* ¹⁷ *ad nos appellaverit ad examen tuum cuele remittere non valemus.*

CAP. III.1

A correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur. I3. d. inspecta mente literae.

Idem Abbati S. Petri².

Ad nostram *±noveris audientiam pervenisse, quod, si Tetando subdolis tu.os vis pro sois excessibus securum regulam B. Benedicti et institutionem tui ordinis corrigere et castigare, ipsi, ut malitiam liberius suave valeant exercere, ad appellatinis renedium confugiant.* Quia vero remedium appellationis non ideo est³ inventura, ut alicui a religionis et ordinis observantia exorbitanti debeat in sua nequitia⁴ patrocinium exhibere, *discretionis tuae per apostolica scripta praecipiendo* mandamus, quatenus, si quando quilibet subditorum tuorum¹¹, *ne ipsum pro sois excessibus corrigas et castiges*, ad remedium appellationis convolverit, non ideo⁶ minus eum iuxta tenorem mandati, quod in praedicta⁷ regula continetur, et institutionem⁸ ordinis corrigas et castiges⁹.

CAP. IV.1

Si appellans infra terminum, a indice, a quo appellavit, vel a so ipso statutum, appellationem non prosequitur, sententiae vel iudicio illius otero compellitur.

Idem Norvicensi² Episcopo.

Personas ecclesiarum *in toa dioecesi consistentium. ita tuis et dominorunt fundi aulenticis scriptis praematnias, ut, quuna aliquam* ³ *illarum decedere forte contigerit, decedentis /diles vel vicarios seu alias quilibet personatum ecclesiae vacarais viro idoneo conferendi tibi viam praeripere* ⁴ *aliqua calliditate non possit. Quod* ⁵ *Si quis* ⁵ ** talium ad nostram audientiam frustaloriae dilationis causa appellaverit* ³, et appellationi suae prolixum terminum praefixerit⁷, tu ei diera⁸, mfra⁹ quem¹⁰ apostolicam sedem convenienter possit adire, assignes. Ad¹¹ quam si venire contempserit, tu illum extunc iudicio

Tit. XXVII. C ap. XXIV. 1) *Restitutum ex Comp. IV. c. 2. h. t. (2,11.)* 2) *ser. 1198-1215. - PotOrast no. 5023.* 3) confirmatione sententiae: *Coat. B'h'm.* 4) apostolica: *Db; deest: De 5) liberara: Dbc* 6) ecclesiasticis: *Db* 7) providere (fact.: *deest*): *ib.*

C ap. XXV. 1) *scr. 1227-34. - Potthast no. 9617.* C ap. XXVI. 1) *ser. 1227-34. - Potthast no. 9618.* Ti t. XXVIII. Cap. I. 1) *Restitutum ex App. X. 1.; Lips. XLVII. 1.;* Caes. LI. 1.; *Bamb. XLII. 1.; Comp. I. c. 1. h. t. (2, 20.)* 2) *Lund.: I; - iuecr. vid. in not. ad c. 6. de iud. (2, 1.) - Jaffé no. 8999.* 3) canonici: *AbcOPQR* 4) Giseberen.: *F; Giseburn.: IMAcP; Giaebur.: K; Giseburniae: H; Giseburna: Aa; Gieoberna: Ab; Legebur (de: deest): Q; - lep.: Gysburno: cf. not. ad c. 6. de iud. 5) et: deest: Q* 6) et: *exstat: O/C* 7) suam ecclesiam: *P* 8) *el: AbQ* 9) tanquam exc.: *O* 10) denuntiauerit: *Aac* 11) Super qulbus (add.: autem: *O*) omnibus (*dee8t: R*) *cal* veritatem por Moneas personas et famam Ion' sollicite inquiratis, et si ita esse inveneritis (et si causas inveneritis et ecclesiarum concessiones taliter lactas: *Q*) *Coll. citt.* 12) fama: *LbN* 13) distulerunt: *A50* 14) *revoc.: deest: R* 15) easd.: *deest: Coll. citt.* 16) faciatis: *Al Richt.* 17) *et: deest: OPQR* 18) eorundem: *OQR* Cap. II. 1) *Restitutum ex App. X. 2.; Lips. XLVII. 9.; case. LI. 25.; Bamb. XLII. 24.; Comp. I. c. 2. 28. h. t. (2, 20.)* 2) *ie 7:* Ravennati archiep. A 28. *PQR;* - 1169-81. - *Jaffé* no. 9128, 3) quod . . . parece; *deest: A 2.*

4) consuluisti: A 28. *OQR* 5) et app. non: A 28. 6) tuse itaque consulta-tioni tal.: *Ab 28.* 7) tempus *Q* 8) vero: *deest: Abc 2.* 9) in claustr.: *deest: A 28. ppR;* in Clasiae (*recte*): *P* 10) appellans: *O* 11) aliq. temp.: *deest: FGHILM* 12) *ex.:* *deest: FM* 13) *lujos: R* 14) ducimus: *Ab 2. 28. Q* 15) *finis can.: A 2.* 16) Verumtamen: *OR* 17) a te: *deest: QA.*

C a p. III. 1) *Restitutum ex App. X. 4.; Lipa. XLVII. 3.; Cass. LI. 3.; Bmnb. XLII. 2.; Comp. I. c. 3. h. t. (2, 20.)* 2) archiep. Remeasi: *Q; add.: super Di: Aa; de Diva: Q; super Dumam: P; super Fuld.: R; sopor Divina: Aa; super dolida: Al; super Divam: Abk recto; - 1159-81. - Jaffé* 3) *fuit: Coll. citt.* 4) malitia: *Q; dob. in sua neq. cal.: deest: P no. 8929.* 5) tuor.: *deest: Abc1QR* 6) ideo: *deest: R* 7) scripta: *O* 8) iust. ordinis tui: *Q; institutione (ordin.: deest): APQR* 9) *et casi.: deest: AbcOPQR.*

Cap. IV. 1) *Restitutum ex orig. ap. Gilbert Folaot ep. ed. Giles II. 94.; App. X. 5.; Lips. XLVII. 4.; Caes. LI. 4.; Bamb. XIII. 3. 2) Nonvine.: P; Winorwicensi: R; Bernicensi: Q; W. Norvic. ep.: or 1160-74. - Jaffé no. 8227.* 3) aliq. personam ecclesiarum: *AOPR* 4) praeccludo: *AOPR* 5) aliquis: *FOHILKM* *Coll. citt. orto.* 6) appellavit: *FOPQ* 7) praefixit: *P; non praefixerit: R* 8) terminum infra quem: *O* 9) intra: *Cm et. Iohm.* 10) qua (inf.: *deest:* *Q* 11) Et si ad illum (111am: *O*) *Coll. citt. orig.*

tuo super iis, quae in quaestione vertuntur, sine contradictione aliqua stare *omni excusatione el appellatione cessante dish-icte* compellas. Si autem quisquam appellationi suae praefigat terminum congruentem, nec tamen causam l2 ad diem appellationis fuerit prosecutus, ipsum nihilominus ex tunc sententiae tuae, sicut de alio l3 diximus, appellatione remota l' parere constringas. Yéruna *si etc.* (cf. c. 20. de test. II. 20.)

CAP. V.1

Appellans ad prosequendum habet annum, et ex causa biennium, nisi index moderetur. Et si infra id tempus non prosequatur, rata manet sententia, vel redit ad primum, si ante sententiam appellavit. I-1. d. - 5. 1. (luf de crimine impititur, appellare potest, nisi sit notoritm. Illoc dieit.

Idem1 Remensi 2 Archiepiscopo.

Ouuul sit sacrosancta 3 Romana; ecclesia caput et nutgistra mminit'm ccclesiaruna d'sponente Domino constituta, et ad eavn4 cnsulle'diones el quaeistines de rlvensis mundi pccrilibs merilo5 teferantur 6. quo' ealt super vatZis ga/ae.slionibts consulceris s, gralllcmur et prude'tiant tuavz. 72072 immerit comnretadantus, lude est, quod scraj)lis praesentibus Fraternitati tuae dignauu duximus respondendum ll, quod l0, si fintsrtcoriae cilatio'is causa vel elictm' necessario ante sententiam vel postea fuerit appellatum, huiusmodi appellantibus ll' annus inclulgetur l2 aut l3 ex necessaria et evidenti causa biennium, nisi forte iudex, a quo appe[lat]m fuerit, secundum locorum el provinciarum distantiam, et personarum et negotiil4 qualitatein recisius l) tempus fuerit moderatus. Infra l6 quod si is, qui l7 appellaverit ls, causam appellationis non fuerit prosecutus, tenebit sententia. Si post sententiam appellaverit, et a causa sua cecidisse l9 videtur, nec amplius super eodem negotio audietur 20 appellans. Si yero a gravamine 21 et ante litis ingressum fuerit appellatum, huiusmodi 22 audietur appellans, quoniam sacri cartones etiam extra iudicium 23 passim appellare permittunt, nec 24 solent huiusmodi dici appellationes, sed provocaciones ad causam. Si autem ante sententiam quis appellaverit, cogitur illius stare iudicio, ad quem noscitur appellasse. Praeterea si raptor sit 25, yel alias violentus detentor alienae rei is, qui appellat, huiusmodi appellatio facta in indicio apud ecclesiasticas personas solet audiri, nisi forte manifestus 26 raptor vel fornicator existat, sicut ille, quem absentem et irrequisitum 27 Apostolus excommunicavit. [Ad hoc etc. cf: c. sequ.]

CAP. VI.,

Cocan indice, a quo appellavi in una causa, possum in alta conveniri, uisi curo recusum ut suspectum.

Idem eiclem-°.

Ad haec 3 si in una causa quis 4 appellaverit, et pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commississe dicatur, vel modo etiam accusetur, aut 5 conveniatur 6 de alia 7 re, super qua s non sit appellatum, et illam proferri l) contingat ad audientiam iudicis, a quo in alio [quoque] l0 negotio appellavit ll, eum l2 potest, si voluerit, tantquam suspectum vitare; alioquin debet l3 eius l4 stare iudicio, a quo appellatum est l5, maxime si suus ordinarius iudex existat l6. [Iteu' si duobus cf c. sep.]

Tit. XXVIII. Cap. IV. 12) eam: orig. 13) alia: 0 14) app. rem.: dcest: ll; cele. per censuram eecles. compellas: G.

C ap. V. 1) Iteitrtitima te oril). ap. 3 lausi XXI, 1079.; tpp. X, 6.; Lips. XLVII, 5.; Cass. LI, 5.; IkUub. XLII, 4.; Comp. I. e. 5. & t. (2, 20.) 2) H. Rem.: OO; Ilencro Rem.: Atitll orig.; idem (SiAplciter): Q - 1159-81. 3) sancta: ttpQlt; l) cels: AacO 4) eandem: Coll. citt. 5) non numerito: ta; dcrsf: C Gc conferantur: IG 7) iur.: dcest: OP; iuris articulis: 0 8) consulis: 1000; consulere vis: tl 9) respondere: or;v.; fraternit. time taliter respondentes praesenti scripto illiximus resp.: 0 10) quod: deest: l Oqlld riria. 11) :ipellationibus: FCHK/OQll or. 12) iudnlgeri solet: orig. 13) aut (d cxt: :LaQ) si necessario (urgens: orig.) et evidens necessitas apparuerit (comparuerit: orig. - a quo appellatum fuerit: It) indulgetur biennium: C:oll. citt. orig. 14) pers. et neg.: ccesl: Fa; et pers. et neg.: derst: l; distantiam et quantitate temporis: o'ry.; distantiam et qualitatein tetporis: l6c10.0Q; dist. et negotiil qualitatein: Al 15) precisus: orig.; remissus: po 16) intra: Cott. Bdlma. oYg.; ita quod: Al 17) qui: derst: 0 18) appellavit: Co'ia. 19) excidisse: 0ig. 20) audietur: Alia 21) absque omni: orig. 22) add.: itemmt: 0 13) et. ext. bid.: add. a Raytr. 2-1) Si vero (lamen: orig.) ante sententiam appellaverit, (appellavit: 0) cogitur (cogehir: ASO) illius stare ludido, ad quem (a quo: orig.) noscitur appellasse. Si autem in agro vol alias (a gravamine - vel al: deest: Aa) ante ingressum causae fuerit appellatum, non solent huiusmodi dici appellationes sed ad causam: (in bis: orig.) provocaciones (vocationes: PQR Ora): Coll. citt. oio. 25) sit: deest: l' 21) nisi manifestissimus: 0 27) non requisitum: O o'lg. - ef: H. Co' V.

Cap. VI. 1) Restituant ex o-r'g. cit. App. X, 15.; Lips. XLVII, 7.; Cass. LI, 8.; Bamb. XLII, 7.; Comp. I. c. 6. Ir. t. (2, 20.) 2) Remensi (add.: Henrico: Q) arch. P. C.: C.), uum sil Romana (sacro: 0): OQO; Idem eadem in eadem: 0; Idem in eadem (eadem: Aa); Idem in eodem (eadem: Aa): Abc 3) Ad hanc: deest: OPQR 4) aliquis: Con. citt. o'ig. 5) vel: AQ (i) couvin-

CAP. VII.1

Si a indice inferiori unus appellat ad Papan, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparere ad citationem ludida inferioris, saltem allegatur appellationem suam; alias valebit processus a minori, niel sciverit appellationem interiectam ad Papam. - § 1. A civili indico, qui non est de temporali iurisdictione ecclesiae, non appellatur ad Papan: H. d. nsque ad linera.

Idem2.

Si duobus coram suo 3 indice litigantibus alter ad nostram, alter ad sui iudicis audientiam super 4 eodem negotio appellaverit 5, et ille, qui ad suum iudicem appellavit 6, ad diem appellationis veniens, se ad eum appellasse proponit 3, eo tacito, quod adversarius eius 9 ad audientiam Romani Pontificis appellarat l0, si legitime citatus necu venit l2, nec aliquem responsalem misit l3, aut etiam alias parere contemnit, et in euna excommunicctionis sententiam tulerit, tenebit [utique] l4 excommunicationis sententia l5 in eum l6 pro contumacia promulgata, nisi iudex cognoverit l7, eum ad audientiam Romani l3 Pontificis appellasse. §. I. Denique, quod l0 in fine qucestinnun' tuarum quaeris 20, si a civili iudice ante iudicium vel post ad nostram audientiam fuerit appellatum, an huiusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui sunt nostrae l1 temporali 22 iurisdictioni subiecti; in aliis yero, etsi l3 de consuetudine 24 ecclesiae teneat, secundum 25 iuris rigorem credimus non tenere. [Dat. Tusculi XL Kal. Apa.]

CAP. VIII.,

Lapsus biennii non praeiudicat appellanti, quo minas ex causa legitima audiatur, saltem per beneficium restitutionis in integrum. H. d. secundum uberiorei intellectum.

Idem Plebano et Clericis sancti Nazarii de Albia2.

Ex ratione (Et infra:) Verum 3 si appellationem biennio elapso interpositam a sententia, quae fuerat contra vos prolata, de controversia, quata habuistis contra ecclesiana 4 Solariae, prosecuti non estis, dummodo prosecutionem ipsius appellationis per impotentiam vos constiterit omisisse, nolumus, quod iustitiae vestrae debeat aliquatenus praeiudicium generare 5.

CAP. IX.1

Si reno post citationem vol notitiam literarum ivit ad curiam, delegatus iu causa procedat; alias non. Illoc dicit, eum c. Suggestum infra. eod.

Idem Vigoriensi Episcopo2.

Meminimus (Et infra: [cf: c. 3. Qui clec. 'vol van. IV. 6.]) Ceterum quum aliquam causam contigit 3 tibi appellatione remota committi, et adversa 4 pars post citationem 5 factam iter arripuerit 6 ad sedem apostolicam veniendi, non 7 minus poteris in negotio 8 secundum iuris formam procedere, quod utique, si ante citationem flectoras iter arripuerit 9, non est aliquatenus procedendum.

CAP. X.1

Supersedetur propter articulum, in quo appellatum est, etiam super principali causa, si sine illo articulo expediri non potest. H. d. inhaerendo literae. - §. 1. Non obstante appellatione, ex falsa causa interposita, potest iudex ad ulteriora procedere. H. d.

Idem2.

Super eo 3, quod a nobis sollicitudo tua quaesivit 4", utrum

catur: R 7) aliqua: Lb.4XP; lila: Q 8) de qua: APQR oria. 9) perferri: AklOP; nec illa contingat iudicem: orig. 10) etiam: O190 11) appellaverit: FAacIOQlt 12) tum: 0; deest: ore.; 13) debet: 0 14) illius: OQR; ipsius: orig.; ceral: P 15) fuerat: Aab; fuit: l1c 16) existit: o'ig.

Cap. VII. 1) Restituant (ex orig. cit. App. X, 7.; Lips. XLVII, 6.; Cass. LI, G.; Bctmb. XLII, 5.; Comp. I. c. 7. h. t. (2, 20.) 2) Idem iu eadem: A sia; Idem i.t. eodem: Ab; Idem eadem in eadem epistola: OlyAR 3) non suo: 0; dcest: l' 4) sup. eod. ueg.: deest: 0 5) appellavit: AP 6) appellaverit: 009 7) et ad: Al 8) proponat: orig. 9) eius: deest: AbQ orig. 10) appellavit: L; appellasset: Coll. citt. o'ig. 11) non: OQlt 12) venerit: FO o'lo'. 13) misit: FlctclPQO 14) ut.: deest: OP90 15) sententiam: ll l) in eum el seg. promulg.: mttett: AZYZR o'ig. 17) cognovit: o/a. 18) nostram: 0 19) quod: (leest: 0 20) inquisit: 9 21) vestrae: t/0 22) episcopali: O 23) si: Acl orig. 24) per consuetudinem: P 25) adcl: tamen: Al.

Cap. VIII. 1) Oestitattum ex Comp. I. c. 8. /t. t. (2, 20.) 2) Albarum: I; Albar.: LbfAk.; Albare: Aa; Albareto: Ab; Alboroto: Ac 3) Verum post appellationem, postquam biennium est elapsum, factura a sententia: A 4) in ecclesia: Aac 5) praeiudicare: A.

Cap. XL 1) Restitutt ex App. X, 8.; Lips. XLVII, 9.; Caso. LI, 7.; Baamb. XLII, G.; Comp. I. c. 9. h. t. (2, 20.) 2) Wigorniensis: OR: - 1159-81. - Jaffé 910. 9016, 920G. 3) contingat: 21; cointingerit: . . . commissum fuisse: Coll. citt. 4) diversa: PQR 5) post cit. fact.: deest: P 6) arripuit: AakQlt 7) nihilominus: 0 8) in negotiil cognitione: Coll. citt. 9) incepere: AacLPR; cepit: 9.

Cap. X. 1) Restituttum ex App. X, 9.; Lips. XLVII, 10.; Caos. LI, 9.; Banit., XLII, 8.; Comp. I. c. 10. h. t. (2, 20.) 2) Winc. ep.: P; Wigorniensis: 011; Wig. ep.: 9; add.: P. C.: Meminimus: Acl (cf. cap. praxine asiare-ceno?) 1159-81. - Ja\$é no. 9306. 3) eo vero: A l 4) requisivit: Lb Col? oit.

sententia per appellationem, quam ex incidenti quaestione fieri saepe⁵ contingat, fuerit suspendenda, licet causa fuerit appellatione remota commissa, prudentiae tuae duximus respondendum, quod, si de aliqua exceptione quaestio oriatur⁶, et exinde appellationem fieri contingat⁷ eidem exceptioni erit merito supersedendum, et, si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilominus supersedeatur. §. I. Si autem adversa pars de falsi suggestionem in appellationem prorupit⁹, non est sententia super hoc differenda, si literis commissoriis appellationis obstaculum inhibeat. [De appellationibus etc. (cf. cap. sequ.)]

CAP. XI. r

Etiam pro minoribus seu levioribus causis appellari potest.

Idem2.

De appellationibus yero pro causis 3 minimis interpositis volumus te⁴ tenere, quod eis, pro quacunque 5 et quantulacunque e levi causa fiant, non Ininus¹ est, quam si pro maiori fierent, deferendum. Venum si appellationem s suam contenzserint⁹ prosequi¹⁶ tu illos¹¹ aut appellationemz prosequi vel¹² tuo iudicio stare appellatione remota¹³ districte compellas.

CAP. XII. I

Secundum canones appellatur etiam ante sententiam; secundum leges non, nisi in quibusdam casibus, Hoc primo. Et appellatio et recusatio aequi parantur in hoc, quia, sicut in appellatione requiritur causa rationabilis, ita et in recusatone. Ioe secundo. Et tempus assignatum iudici ad causas decidendam incipit carrero a tempore praesentationis rescripti. Hoc tertio secundum verano intellectum.

Idem 2.

Super eo j yero, quod interdttm iudices delegad ab altera partiuiz tanquam suspecti recusantur, lznz tuae prudentiae praesentibus literis innotescat, quod, quum Sacri canones el ante et post litis contestationem 3*, et in prolatione sententiae, et post sententiazn singulis facultatem tribuunt appellandi, leges⁴ autem saeculares appellationem, nisi in casibus, ante sententiam non admittunt, in causas quoque ecclesiasticis, ubi appellationis remedium tollitur, utrumque remedialz denegetur, el ideo, sicut appellationi, ita [el]5 recusationi non est aliquatenus deferendum. Si autem Infra¹¹ certum tempus⁷ personis aliquibus lis decidenda committitur⁹, ita quod contineatur in literis, cattsam post susceptianem literarum [el] 10 infra certum terminum terminari debere, extunc terminus incipit¹¹ currere^{12*}, quum iudices 13 quibus lites delegantur¹⁴, easdenz contigerit literas recepisse¹⁵.

CAP. XIII. I

Conventus super iniuria clerici vel super adulterio appellare potest, nisi sit notorius. H. d. cura c. sequ.

Idem2.

Pervenit ad nos, quod, quum 3 presbyteri et 4 ahf clerici se 6 conquerantur ab aliquibus vulneratos, vel alias 7 graviter esse 3 laesos, el ad probandum quod asserunt plerumque testes producant, ii, qui impetuntur, apostolicam sedem appellant; sed appellationem interpositam 10 prosequi, vel consortia lzinomin devitare contemnunt. Unde quia quid tibi faciendum sit exinde nostris literis certiorari desideras Fraternitati tuae 11 praesentium auctoritate mandamus, quatenus, si eorum 12 excessus

publicus non sit et notorius, eos 13, qui pro tali causa appellant, contradictione el appellatione cessante ecclesiastica censura compellas¹⁴, ut infra¹⁵ conveniens tempus ipsam appellationem interpositam prosequantur. Si yero coroz excessus publicus est 16 et notorius, appellationis obtentu, si guan ad suam iniquitatem fovendam interposuerint, non 17 traetermittas, quin eos excommunicatos denuncies, sicut [ex]ts ipsa in-Zeptione manuum in clericos excontuzunicacionis sententia^{7lt} currerunt, ipsosque facias sicut excommunicatos cautius evitari, donec passis iniuriarum satisfactis, et cum literis tuis apostolice se consecutui repraesentent.

CAP. XIV. I

Summatum est supr. cap. proximo.

Idem Archiepiscopo Toletano2.

Consuluit nos fraternitas tua, -; utrum cleferendvz sil appellationibus, guando causa frtlslratoria dilationis appellatur, nec interpositam ctppellationem. proseguntur. Super quo tllique Consultationi tuae 3 duximus respondendum l, quod, si aliquando aliqui, quos manifestum sit et [l]otolulll uxorem alterius detinere, aut iniecisse manus violentas in clericum, appellaverint 5, eorum appellationi non est aliquatenus deferendum. Sed quura 6 multa dicantur notoria, quae non sunt, providere debes, ne quod dubium est pro notorio viclearis habere. Illos 7 autem, qui appellant a praesentia tua, cogere debes infra 8 tempus conveniens appellationem interpositam prosequi, aut iudicio tuo appellatione renlota⁹, parcre.

CAP. XV. I

Roo cap. summatum est supr. cod. cap. Dleminimus.

Idem2.

Suggestum est auribus nostris, quocel, quum oppressi el gravati ad praesidium apostolicae sedis 3 recurrunt⁴, et appellatione facta iter arripiunt⁵, adversarii eorum appellationem interpositam cognoscentes, nec ad praesentiam nostram accedunt, nec pro se responsalem transmittunt; quum autem senserint⁶, illos rediisse, el nostras literas reportasse, in voceni appellationis prorumpunt, et iter ad nos arripiunt veniendi⁷, ut sic s eorum sollicitudinem, a quibus impetuntur, eludant. Verum quoniamz nentini llehet trauz saaa patrocinar, et falce apostolici moderctnzinis sunt resecando quae in se citium noscuntur calliditatis et frctudis continere, Tuae consultationi¹⁰ taliter respondemus, ut lo, si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi eius non deferat, neque ob id causara tibi commissam fine congruo terminare postponas, quia decretalem epistolam, qua tales muniri videntur, non ad deprimentandl cuiusque ll iustitiam, sed ad removendum iniustum gravamen nos fecisse cognoscas.

CAP. XVI. I

Excomunicatus pendente cognitio: o appellationis absolvi potest ad cautelam, et, si apparet euro legitime appellasse, non punitur pro eo, quod interim celebravit divina.

Idem Eboracensi Archiepiscopo2.

Ad praesentiam nostram 3 R. presbytero veniente, episcopo Tusculano et P. sanctae Sannae cardinali tuam

T i t. XXVIII. C ap. X. 5) persaepe: P 6) suboritur: Coll. cit. 7) contingit: R 8) diversa: QR 9) prorumpit: dad; proruperit: AbkOPQR.

Cap. XI. 1) Restituim ex App. X, 10.; Lips. XLVII, 11.; Cass. LI, 10.; Bamb. XLII, 9.; Comp. I. c. 11. h. t. (2, 20.) 2) Idem in eodem: Ab; Id. in eadem: A d; Idem eidem in eadem epistola (deest: O) OPQR: - 1159-S1. - Jaffé no. 9206. 3) quae pro (in: O) caus. min. fiunt: Coa. cit. 4) tuant cognitionem: ib. 5) quacunque: tb. pr. Ac 6) quantacunque: Q 7) non minus in filies, quam pro maioribus est deforcendum: O; non min. est, quam 1.11is, quas pro maior. fieri contingit negotiis: APQR 8) sententiam appellationis: 9; deest: Ab 9) praesumerint non: 9 10) pros.: deest: O 11) ipsos: OPQR 12) aut: deest: 9 13) app. rem.: deest: 9.

Cap. XII. 1) Restituim ex App. X, 12.; Lips. XLVII, 13.; Cass. LI, 19.; Bajal. XLII, 11.; Comp. I. c. 13. h. t. (2, 20.) 2) scre'pta est ad archiep. benoucus. et refertur prior paro in c. 1. de resc. (1, 3.); - 1159-81. - Jaffé no. 9155. 3) litem contestatam: FGHICIAAPQR; litis decisionem: O 4) app. non admittunt (admittant: R) aliad remedian: praeter solam appellationem sicut leges faciunt (statuerint: 9) saeculares, quae appellationem (sicut ... appell.: deest: O) nisi in casu ante sententiam non admittunt. Unde (Verum: O) in causis eccl.: Coll. cit. 5) et: deest: 0912 6) intra: 9 Cort. Brilm. 7) certum terminum: R; cert. temporis spatium: Ao; cert. tempoa's terminum: PQ 8) lis aliqua: A cak I 9) committitur: 9 10) et: deest: 09R 11) incipiat: Aai 12) curr.: deest: GHIXLadt Coll. cit. 11) eos: Coll. cit. 14) dligunttr: Q 15) accepisse: OH.

Cap. XIII. 1) Restituim ex App. X, 13.; Lips. XLVII, 14.; Cass. LI, 13.; Bcnb. XLII, 13.; Comp. I. c. 15. h. t. (2, 20.) 2) R. Cantuariensis archiep.: O; acr.: - 1174-81. - Jaffé no. 9311. 3) add.: quidam: II 4) aut: 9 (a111: deest) 5) oler.: deest: O 6) se: deest: Q 7) aliter: O 8) esas:

add. a Ratlm. 9) el: deest: Aac 10) intorp.: detsf: 9 11) frat. tuao: deest: P 12) illormn: ll 13) tilos: Coll. cit. 11) comp.: deest: 11 15) intra: Cont. B*lm. 16) sit: LaO 17) uallatalus: AabcIOPQR; nulla ratione: A1: 18) ex: dcestctRun: P.

Cap. XIV. 1) Restituim ex App. X, 14.; Lips. XLVII, 15.; Cass. LI, 15.; Bajal. XLII, 14.; Comp. I. c. 10. h. t. (2, 20.) 2) 11511-S1. - Jaffé no. 9172. 3) tuse: deest: 11; emrsuluit nos et infra. 1Lespovemus: O 4) alld.: cantor: 9; talitor respondemus: OP fi) appellant, nec appellationem pro.seryumit: 0 6) quia ... dicuntur: Ab 7) Eos: Aacl 8) intra: ("out. Ifillon. 9) cessante: Coll. cit.

Cap. XV. 1) lle.stitutruu ex App. X, 79.; Lips. XLVII, 19.; Caso. LI, 18.; Bamb. XLII, 17.; Comp. I. c. 20. h. t. (2, 20.) 2) Duliensi: II; Duhrensi: ArrbklQ* D*ln.: ac; Duhlenmnei: I'; Duneimensi: O; - 1159-81. - Jaffé no. 8933. 3) Remanse eccl.: A" 4) recurren: (5) arripucrint, adversario ... cognoscente: I' 6) perseuerit: Aatl; praesenserint AbOQ 7) ven.; deest: Acbk 1011 8) et sic ... eludunt: II 9) fraternit: di tuno nos super hoc consuleuti talitor (deest: Ab) respondemus (respendimus: Ab): APQ; et nos sup. h. cono. tal. resp.: O; fr. tuae ... duximus respondendum: ll 10) quod aao: deest: AbclPQlt 11) cuiuscunque: Ab; cuiasquam: O.

Cap. XVI. 1) Restitruim ex app. X, 21.; Lips. XLVII, 21.; Cass. LI, 20.; Bamb. XLII, 19.; Comp. I. c. 22. h. t. (2, 20.) 2) Ebor. episc.: Aackl; Ebor. (Ebroicus arcille): et R. presbyt.: O; Ebor. ep. R. presbyt.: 911; Ebroicus (Evrux): P; - gnuo cero in P. adiecta sunt: et It. presb., omniao hclenda esse videntur, gnum e.e ipso cap. exordio in inscr. luciere tramslafa siet. - 1173-81. - Jaffé no. 9306. 3) nostr. venientibus ep. ruso. etc.: P911; 'I'. et (deest: Ah) R. presbyteris couvenientibus (venientibus: Abc): il.

et ipsius causam commisimus audiendam. Qui ad obiectionem 4 tuam, licet R. presbyter 5 non esset excommunicatus de iure, de facto tamen 5 eum fecerunt absolvi. Quia yero piad a fratribus nostris noscitur in hac parte statutum noluntz aliqua ratione mutare: fraternitati tuae aper apostolica scripta praecipiendo 8 Mandamus, quatenus praedictum presbyterum 9 pro eo, quod 10 post excommunicationem contra appellationem factam divina 11 cantavit, nullatenus inquietes 12, sed ad eum statum cessante appellatione reducas 13 omnia, in quo erant tempore appellationis ad sedem apostolicam emissae 14.

CAP. XVII.,

Si appellans turbatur in possessione, super qua fuit appellatum, iudex a quo potest illam possessionem sibi reformare, appellatione in seo statu permanente. H. d. secundare communem intellectum.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo 2.

Quum teneamur +consultationibus singulorum, quantum Donlinus ministraverit, respondere, tanto gratius volumus tibi responsum impendere, quanta personam tuam abundantiori diliginzus caritate. Quoniam igitur nos consulere voluisti, utrum, si eorum possessio, qui ad 3 audientiam nostram appellant, turbata fuerit, tibi eam sibi 4 liceat reformare, eo, de quo appellatio est 5 interposita, praetermisso, prudentiae tuae taliter respondemus, quod s, si exinde ad te querela pervenerit, id ordine iudicio tibi licebit 7.

CAP. XVIII.,

Generalis et vaga appellatio respectu cuiuslibet gravaminis non valet, sed restricta ad cortar causam. Sic.

Idem Episcopo et Archidiacono Bononiensibus 2.

Consuluit +nos vestra devotio 3, ut, si 4 appellatz, quae ab omni aggravamzne 5 interponitur, teneat, pruzlentanz vestram nostris literis redderem. us certiorez, el ideo Consultationi vestrae taliter responderemus, quod, si forte generaliter appellationem quis 7 interponeret ab omni gravamine, quod sibi posset contingere, huiusmodi appellatio tenere non debet. Si yero aliquis ab 9 aliquo iudice super omni gravamine, quod in una causa sibi possit inferri lo, appellationis obstaculum inte, poneret, quanquam generalis appellatio sit interposita, appellationi tamen eius 11 est ab eodem iudice 12 deferendum. Super 13 ea vero quod quosdam dicitis frustratorie ut poen(cnz possint citare canonicam appellare, nec appellationem interpositam proseguire 14, hoc vobis volumus innotescere, quod si, quia 15 a vobis appellaverint eas 16 debelis cayere ut infra tempus congruunt et competens appellationem prosequantur, aut super bis, de quibus appellatum fuerit, appellatione remota, iuticai, vestro pareant.

CAP. XIX.1

Appellatio frivola non excusat inferiorem, quo minus teneatur obedire superiori, et ut de contemptu puniatur, nisi innocentiam su= aliter pnrget. H. d. et est casas notabilis in eo, quod (licitar, istam esse puniendum.

Idem Zamorensi 2 Episcopo.

Quum parati essemus petitiones 3, Trias nobis per nuncium tuum po, vexisti, benigne admittere, et efficaciter exaudire 4, dilectas filius noster 1, 5 sanctae Marine in Cosmedin diaconus cardinalis olim apostolicae sedis legatus 6 constanti nazis assertione proposuit, quod, quum te ad synodum suam vocasset,

el ad eius vocationem contempsisses accedere, in personam tuam excommunicationis sententiam promulgavit, +post cuius excommunicationem, qui rice nostra f ungehatur, te fecisti in episcopum consecrari. Quumque 7 dilectas filias noster N.8 canonicus B. 9 Iacobi firmiter asseveraret, quod in legatione regis esses, et ideo non potuisses ad vocationem praedicti cardinalis accedere, cardinalis e contra asseruit, quod non in legatione regis, sed in Salamantina ecclesia te suos nuncios invenisset, itibique dixisset, quod in alia ecclesia lelo non esset requisitus. Et quum iterum ex parte tua fuisset propositum, quod, quando 11 venerabilis frater noster archiepiscopus Compostellanus appellavit, tuam etiam appellationem interposuisses, cardinalis adiecit, quod appellatio illa te tueri nana parte 12 potuit, quin ad ipsius vocationem accedere tenereris. Nos vero attendentes, quod 13 te non decuit 14 contemnere obtentu appellationis ad vocationem venire 15 legati 16, fraternitatem tuam monemus 17 atque praecipimus 18, quatenus vel in persona propria, vel per nuncios idoneos apostolice te conspectui repraesentes 19, innocentiam el immunitatem tuam, si poteris, ostensurus.

CAP. XX.?

Si mandatum factura ei, qui iuravit stare indicio ecclesiae, excedit limites iuramenti et licitae promissionis, appellare poterit; alias secos. H. d. compendioso. Abb.

Idem Cantuariensi 2 Archiepiscopo.

Ad haec 3 (Et infra:) Praeterea de his, qui iuramentum praestant, quod ecclesiae stabunt iudicio 4, et postea praestito sacramento appellant, id 5 tua sollicitudo provideat, ut eos servare 6 quod iurant, vel infra 7 XL. dies post appellationem 8 interpositam 9 iter arripere ad ipsam prosequendam 10 compellas.

CAP. XXI.1

Summa ut supr. cap. proximo.

Idem Carnotensi Episcopo 2.

Quaestioni [vero,] 3 quam facis, utrum appellationi illius sit deferendum, qui, sicut moris 4 est, praestito iuramento absolvi meretur 5, et 6 antequam ei mandetur 7 aliquid, appellasset, vel si mandato recepto 8 causa subterfugii appellaverit 9, taliter respondemus, quod, postquam iuravit, appellationi eius, quae iuramento eius 10 debeat derogare n non est in aliquo deferendum; sed statim erit in eandem 12 reducendus sententiam, quae, donec mandatum susceperit 13, et susceptum pro posse [sao] fuerit prosecutus 14, debet firmiter observare.

CAP. XXII.,

Appellans ab ordinario postea de delicto ab eo commisso puniri potest per ipsum ordinarium. H. d., sed supple ad textura, idem esse de antea commissis, si mine de illis accusatur, ut cap. Ad haec 1. supr. eod. et cap. Proposuit. infra eod.

Idem Vintoniensi 2 Episcopo.

Praeterea de his 3, qui ad sedem apostolicam appellant, et postea gravia el enormia committentes, se, dum 4 conveniunt, appellatione tumentur, hoc duximus respondendum, quod, si post appellationem gravia committunt 5, el ita publice et manifeste, quod alii graviter 6 scandalizentur, el decor ecclesiasticae lnnestatis deformetur, eos appellatio 7 non debet in suas nequitia el iniquitate tueri, quo minus eorum excessus

Ti t. XXVIII. Cap. XVI. 4) ob excommunicationem tuam: O; ab excommunicatione tua: Alc 5) R. presbyt.: Coll. citt. 6) tatuen et seq. eutn: deest: APQR 7) vestrar: O 8) praee: deest: daQ 9) adrl.: vel aliar: 4PQ12 10) quia: AaLlPQQ; deest: Ad; 11) div.: deest: AaLQR 12) nullo modo inquietare attentus (attentetis: O): Coll. citt. 13) reducat: O 14) factae: Coll. citt.

Cap. XVII. 1) Re.stitutun ex App. X, 23; Lipa. XLVII, 22.; Casa. LI, 21.; Bumb. XLII, 20.; Comp. I. c. 23. h. t. (9, 20.) 2) 1159-51. Jaffé m. 8579. i) ad: rhes: ALA sibi: threst: R; tibi liceat quae ipsis turbata fuerint (suut: <lob) APQ 5) fterit: li 0) quod: deest: Coll. citt. o. p. Ac 7) c0.1' riére licebit: O; licebit experiri: Cont. Btlvn.

Cap. XVIII. 1) Ite.stitutun ex App. 1., 54.; L+ps. XLVII, 25.; Caos. 7., 23.; Bareb. XLII, 22.; Comp. I. c. 27. h. t. (2, 20.) 2) Bonon. episcopo: Q; Bunoti. ep. et archipresbytero (archiep.: 11R): 10P11; - 1159-81. - Jaffé no 5851. ") dilectio: R 4) utrum: Q 5) aggravatniuc: 0 6) nostr. lit.: deest: AntUQli 7) aliquis: OPQli; deest: Aackl 8) potest non, nec debet: R 9) sub: Acl 10) contingere posset: 1R; cout. possit: OPQ 11) eius: chist: F; huius: R; luaiusmodi: 40PQ 12) ab eo. iud.: deest: U 13) Cass. LI, 24.; non ex.stant seg. in 0 11) voluit: .5; voluit persegut: li 15) gni: l'qG' 113) ces: deest: Q.

Cap. XIX. 1) Restitutun ex App. X, 28.; Lips. XLII, 20.; Cass. LI, 27.; Arab. XLII, 25.; Comp. I. c. 29. 1e. t. (2, 20.) 2) C.enuensi ep.: Al; Ian: Arzk; quae Iruilem in nor. r. c. x cap. i prod in OPQR uatecedit ru lunc locntr deducia est; Ram.: l'f; Amorensi: if; Zamorensi: O; Armsi: P; Amieusi: If; Anensi: Q; tridetur li; Gerul.: Au riensi (Orense), gtoeunt conocny, Juod in priori Ipp. cd. l'fgrm: Anensi - 1159-81. - 1. Jaffé no. 9231. 3) add.: tuas: C111/b0 4) audire: li 5) fo.: Lb; Iacintus: I'; Iacinctus:

R; Iacinctus: 4abck0; Hyaeinthus: A10 6) ol. ap. sed. leg.: deest: APQR 7) Quum: Al 8) R.: Lb; Dlartinus: Coll. citt. 9) St.: FHK; S.: R 10) te: deest: O 11) guando: deest: O 12) fila in parte non pot.: AaQ; una parte non: IP 13) quam: Ab; quomodo: ACKOPR 14) decueri.: A; decet: O 15) venisse: AaL 16) eardinalis: AabQ 17) add.: per np. scripta: Q 18) monemus atque mandando praecip.: R; monemus mandantos (mandamos: Ab) atque praecipientes (maud. praec.: deest: Ac) AUP 19) praesentes: O.

C ap. XX. 1) Restitutun ex App. X, 29.; Lips. XLVII, 30.; Caos. XXVIII, 6.; Banab. XLII, 27.; Comp. I. c. 30. h. t. (2, 20.) 2) R. Cant. archiep.: AbkOP; add.: P. C.: ad bis: Ab; - 1159-81. 3) Ad haec (et infra): deest: OPQR 4) mandato: 11 5) id: deest: tb 6) add.: cogat: Ab 7) intra: Cont. Btleut. 8) add.: suam: It 9) interp.: deest: Ab 10) persegndatu: R.

Cap. XXI. 1) Reslitrata ex App. VII, 20.; Lips. XLVII, 31.; Casa. LI, 28.; Bamb. XLII, 28.; Comp. I. e. 31. h. t. (2, 20.) 2) add.: P. C.: quia nos: Ab; - cf. c. 11. de off. iud. deley. (1, 29.) - 1159-91. - Jaffé no. 8901. 3) vero: rhes: clw.; 0911 4) ros: 0 5) inhibetur: tb 6) si: Coll. citt. 7) mandatum est: O 8) accepto: R 9) appellavit: It; appellat: O 10) ei.: deest. AbQ 11) Me. derogat. penitus non: 0 12) eadem... sententia: A?Q 13) suscepit: FO 14) executus: AbOPQ.

Cap. XXII. 1) Restitutun ex App. L, 53.; Lips. XLVII, 33.; Casa. LI, 30.; Bantb. XLII, 30.; Comp. I. c. 32. h. t. (2, 20.) 2) Vintonensi: FIHA; Vitorinn.: 11; Win.: I'; Witon.: 45; Wintoniensi: O - 1159-51. - Jaffé no. 9221. - 3) pract. qui ad (reest: Q) ap. sedem de denoto appellant: Coll. citt. 4) quum: 0 5) committant: R 6) grav.: deest: R 7) appellantes non debes: OQ 8) tanta: Cal. citt.

censura canonica puniantur⁹. Porro de lis, qui sententia excommunicationis innodati iurant ecclesiastico¹⁰ iudicio stare et mox obliti in vocero appellationis prorumpunt, dilectioni¹¹ tuae significamus, quod eos per excommunicationem compellere debes appellationem factam congruo tempore persequi¹² vel¹³ iudicio ecclesiae stare.

CAP. xxIII.1

Qui non detulit appellationi sui adversarii, de sua posteriori circe idem contra eum excipere nequit.

Idem Grandensi² Patriarchae et S. Vitalis Presbytero cardinali.

Constitutis in praesentia nostra dilectis filiis³ nostris M. abbate sancti Felices et presbytero R. atque [V.] 4 canonici sancti Illarci pro controversia, quae de electione Torcellanae⁵ ecclesiae faciente maligni hostis invidia est suborta (Et infra:) Ideoque⁶ per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus in unum pariter convenientes utramque partem ante vestram praesentiam convocetis, ei, inquisita rei, veritate diligenter et cognita si vobis constiterit, quod praefatus archidiaconus post appellationem ad nos factam et⁷ post denunciationem⁸ etiam excommunicationis ad nominationem⁹ saepe dicti C. 10 processerit, et primicerius cum canonicis, et plebanus cum assensu¹¹ [totius] cleri¹² episcopatus, vel maioris et sanioris partis, praenominatum I. 13 in episcopum et pastorem elegerint¹⁴, non obstante appellatione vel prohibitione praefati¹⁵ archidiaconi, si ipse appellationi prius factae non detulit, electionem de praefato I. 16 factam appellatione et excusatione remota auctoritate apostolica confirmetis, et tu, frater patriarcha, ei consecrationis munus impendas. Si autem aliter res se habuerit convocatis suffraganeis Grandensis patriarchatus aliisque viris discretis et honestis vobis ascitis causam audiat et eam remoto appellationis obstaculo fine debito terminetis.

CAP. XXIV.°

Appellans ab ordinario in una causa, in aliis coram eo respondere tenetur, potest tamen eum recusare ut suspectum, nisi conveniatur de crimine manifesto, et in quo non cadit excusatio nec auspicio, ut quia imponitur poena ludo surgens ipso facto. II. d. secundum intellectum.

Idem Eboracensi Archiepiscopo².

Proposuit nobis M. 3 clericus tuus, quod saepe contigit⁴ ut, quum aliquis super aliqua causa appellat, in aliis causis, in⁵ quibus non est appellatum, respondere penitus renuat et recuset⁶. Super quo consultationi tuae⁷ taliter respondemus, quod, licet pro illa appellatione non minus teneatur in aliis causis, super quibus appellatum non est, respondere, iudex tamen, a quo appellatur, quia illi omnino suspectus est, eum⁸ in causa praecedente⁹ non debet ad respondendum super aliis causis compellere, nisi pro crimine adeo gravi et manifesto, quo¹⁰ ipso actu habetur¹¹ reus, et merito sit¹² damnandus.

CAP. XXV.1

Absolvitur excommunicatus cautione recepta, licet adversarius vel excommunicator, ne absolvatur, appellet. H. d. secundum unum intellectum, quem tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifesta contumacia vel offensa, quia tunc non debet absolvi, nisi satisfactione praecedente, ut in cap. Ex parte 1. infra, de verb. signif.

Idem R. 2 Cantuariensi Archiepiscopo.

Qua fronte nos super articulis iuris consulere valeas, non videmus, quum in iis, quae nota⁴ sunt el liquido manifesta,

dicaris ordinem⁵ iuris⁶ pervertere, el evidenter libertati ecclesiasticae⁷ contraire, pro qua ille gloriosus et inclytus⁸ martyr⁸ Thomas praedecessor tuus subire martyrium non expavit. Iam enim non in ecclesia, sicut est canonicum et honestum, non etiam⁹ in palatio¹⁰, non in camera tua, sed in ipsa¹¹ camera regis, contra debitum iuris et contra pontificalis officii dignitatem¹² episcoporum electiones diceris confirmare. i- i Terun ne¹³ petilionibus tuis nostrum denegare videamur assensum, super his, de quibus nos consulere voluisti, tibi, prout dederit nobis Dominus, re.spondemus¹⁴. Sane, si quis pro contumacia vel alia qualibet causa, interdicto¹⁵ vel excommunicatione tenetur¹⁶ adstrictus, et offert se ad iustitiam, de his, pro quibus sententiam ipsam excepit¹⁷, iudex eum, ne¹⁸ in excommunicatione decedat, absolvere poterit, etiamsi¹³ pars adversa, ne absolvatur, appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante²⁰ absolutionem sufficienti cautione recepta, quod vel in praesentia Romani Pontificis, ad cuius audientiam appellatur, si maluerit adversarios, vel coram iudice, cui causam Romanos Pontifex delegaverit²¹, iuris pareat aequitati. De his etiam¹², qui conqueruntur, se irrationabiliter excommunicationi²³ vel¹ interdicto²⁴ suppositos²⁵, illud idem dicimus, etiamsi²⁶ ii, qui huiusmodi protulerunt²⁷ sententiam, ad sedem apostolicam duxerint appellandum. Super eo vero, quod defuncto aliquo interdum religiosas personae, interdum ecclesiasticae, interdum saeculares²⁸ postulant, sibi debita solvi²⁹, quae defunctis ipsis debebat, et nisi solvantur ne corpus defuncti³⁰ sepulturae tradatur, vocera appellationis emittunt, hoc tuae fraternitati³¹ duximus respondendum, quod nisi³² eis³³ de solutione debitorum dummoilo sit solvendo ab herede³⁴ vel consanguineis defuncti sufficiens cautio detur, corpus eius post appellationem non est tradendum sepulturae.

CAP. xxVI.1

Praelatus subditum suspendere vel excommunicare non debet, nisi monitione praemissa, nec subditus contra disciplinam ecclesiasticam appellare potest, =exime si est religiosus. Et iudex a quo praestigit terminum appellanti ad appellationem prosequendam, infra quem si non prosequatur, iudex a quo reassumit iurisdictionem. Appellans vero non prosequens appellationem suam, condemnatur in expensis, appellato hoc proaequeuti.

Idem in concilio Lateranensi.

Reprehensibilis +valde consuetudo in quibusdam partibus inolevit, ut, quum fratres² et coepiscopi nostri seu etiam³ archidiaconi appellaturos quosda⁷n in suis causis existintant⁴, nulla penitus admonitione⁵ praemissa suspensionis sive⁶ excommunicationis in eos sententiam ferant. Ah⁷ etiam⁷, dum superioris sententiam et disciplinam canonicam reflmendant, sine ullo gravamine appellationem obiciunt, et ad defensionem iniquitatis usurpant quod ad praesidium innocentium dignoscitur⁸ institutum. Quocirca, ne vel praelati sine causa valeant gravare subiectos, vel subditi pro sola voluntate sub appellationis obtentu correctionem valeant eludere praelatorum, Praesenti decreto statuimus, ut nec praelati, nisi canonica commotione⁹ praemissa, suspensionis vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos¹⁰, nisi forte talis sit culpa, quae ipso¹¹ suo¹² genere suspensionis vel¹³ excommunicationis poenam inducat, nec subiecti¹⁴ contra disciplinam ecclesiasticam ante ingressum causae in vocem appellationis erumpant¹⁵. Si vero quisquam pro sua¹⁶ necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus praefigatur, infra¹⁷ quem si forte prosequi neglexerit, tunc episcopus libere sua auctoritate utatur. Si autem in

Tit. XXVIII. Cap. XXII. 9) pnniatur: AbkIO; premantur: Ac 10) ecclesiae: OPQR 11) discretioni: OQR 12) prosequi: QPR; congr. temp. pera.: deest: 0 13) et: R.

Cap. XXIII. 1) Restitutum ex Lrps. XLVII, 38.; Cass. LI, 34.; Bamb. XLII, 30.; Comp. I. c. 37. h. t. (2, 20.) 2) Alex. III.: simpliciiter: Q; Gradensis patr. ot codera T. S. Vitali cardinalis presbytero sanctae . . . et priori: R mendose; Gradensis (tirando) Ak) patriarchae et E. tit. S. Vitalis presb. card. et priori S. Crucis: A; H. Gradensis etc.: P; - 1166-76. - Jaffé no. 8406. 8) 81.: deest: Q 4) V.r deest diem: Q; atque V.: deest: R 5) Toletana: A; in Codd. becr. nomen corruptum est 6) add.: noble: Aac; add.: fraterutit vestrae: Q 7) ot: deest: Abc 8) interminationem: P; nuntiationem: Q 9) denominationem: Coll. cilt. 10) Caloiohannis: P 11) consensu: AM? 12) clerici: Aac Böhm. 13) R.: 11; Leonardum: P 14) elegerunt: FHIDI; eligerent: R; elegerit: AabclQ 15) praestita ab archidiacono: Al 16) Io.: La: C.; Al: - cf. not. 13.

Cap. XXIV. 1) Restitutum ex Inps. XLVII, 99.; Cass. LI, 35.; Bamb. XLII, 37.; Comp. I. c. 38. h. t. (2, 20.) 2) 1159-51. - Jaffé no. 8937. 3) 3f.: deest: R 4) contigit: Q 5) in: deest: AbP 6) recueat: MR 7) tuse tal.: deest: Q 8) quum in causa procedere non deberet ad resp.: Al; eum: deest: Ab; in causa procedere non debet, nec eum ad resp.: R 9) procedere: Aab 10) quod: Aabcl 11) habeatur: AcPQR 12) foret: Con. r. ltt. pr. Ac (deest).

Cap. XXV. 1) Ilestitutum ex App. XXXI, 2. 3.; Lrps. XLVII, 43.; Caos.

Corpus iur. can. Ed. Friedberg. T. U.

LI, 98.; Bamb. XLII, 39.; Comp. I. c. 41. h. t. (2, 20.) 2) R.: des: GNthP; add.: ap. sedis legato: PQR; - 1174-81. - Jaffé no. 9310. 3) bis: Aac 4) add.: tibi: AbcOQR 5) ordines: P 6) iur.: deest: O 7) ecclesiae: 010 8) glor. martyr et incl. tyro Thomas: R 9) en.: add. a RaHm. 10) add.: tuo: P 11) propria: AbcQ 12) pontificalis ofScium dignitatis: APQ; 13) de . . . assens.: deest: O 14) respon. pontificum officium dignitatis: R 15) de . . . assens.: deest: O 16) ceneatur: II 17) recepti: F; dendum: R 18) ut non: Colh cilt. 19) si: P 20) ante abs.: deest: accepti: R 21) delegavit: R; add.: vol coram es in quo utraque para convenit: J 22) et.: A fR 23) excommunicari: Q 24) interdictioni: oR 25) supponi: Q 26) etsi ii, qui huiusmodi protulerint sera.: A; etiamsi hi, qui huiusmodi huius etc.: R; etiamsi hi, pro quibus tulerint: o; etiamsi, qui huiusmodi tulerint . . . duxerit: P 27) protulerint: Q 28) add.: etiamsi: o 29) solv.: deest: R 30) def.: deest: ib. 31) prudentiae: P 32) si defunctus de rebus enis disposuit et debita disponero praetermittit: O 33) ois: deest: ib. 34) Leredibus: Q.

Cap. XXVI. 1) Reatitutum ex ipso cono. Later. III. hall. ao. 1179. c. G.; Lips. c. 14.; Caes. VIII, 1.; Comp. I. c. 42. le. t. (2, 20.) 2) confratres uut episcopi: ii 3) et.: deest: QR 4) conspiciunt: Q 5) commotione: A; appellatione: R 6) seo etiam: I 7) et dum ahi: 11 8) noscitur: P 9) admonitione: PR 10) subditos: R 11) in ips.: ib. 12) eco deest: P 13) ausp. vol: deest: m'ig. 14) subditi: P 15) prorumpant: Ga all orig. 16) sui: FGEIKLAQR 17) intra: Cont. Bihm.

quocunque negotio aliquis appellaverit, et, ea, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellat¹⁸ venire neglexerit, si quid¹³ proprium habuerit²⁰, competentem illi²¹ recompensationem²² faciat expensarum, ut hoc saltem timere territus²³ in gravamen alterius non facile quis appellet. Praecipue yero hoc in locis religiosis volumus observari, ne monachi sive quicunque religiosi²⁴, quum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem²⁵ praelati sui et l⁶ capituli disciplinam appellare praesumant, sed humiliter ac devote suscipiant quod pro salute sua fuerit utiliter eisdem²⁷ iniunctum.

CAP. XXVII.

Iudex a quo non obstante appellatione cognoscit de causa, si appellans non prosequitur. Hoc primo. Et iudex, ut suspectus recueatus, potest alteri causam committere. Hoc secundum.

Idem2.

Ad haec praesentibus tibi literis duximus indulgendum, ut, quum a te super aliqua causa fuerit appellatum, fas tibi sit appellantes appellatione cessante³ compellere, ut vel appellationem interpositam⁴ prosequantur, vel coram te iuris pareant aequitati. Aut, si alterutra partium te suspectum habuerit, te insistente iudicem eligant, qui propositam inter eos valeat⁵ dirimere quaestionem. [Ceterum etc. (cf. c. 5. de iud. II. i.)].

CAP. XXVIII.

Si canonicus ad residentiam monitus appellat, statuitur sibi terminus ad appellationem prosequendam, et interim deservit beneficio per vicarium de fructibus beneficii sustentandum. Et si appellationem non prosequitur, vel residentiam non facit, privatur praebenda.

Idem Salabriensi 2 Episcopo.

Pervenit ad nos, quod, quum³ *Rogetiunz* G.⁴ ecclesiae tuae canonicum, ut *debitanz* in eam residentiam faceret, monuisses, ad *audientiam nostram* in appellationem prorupit⁸ el appellationi suae terminum⁷ proximum festum B. Lucae praescriptis. Quum autem⁸ frustratoriae dilationis causa videatur dictus canonicus⁹ appellasse, per apostolicam scriplam praecipiendo mandamus, quatenus eum¹⁰ diligenter et studiose moneas¹¹, ut in eadem ecclesia debitam, omni mora postposita, residentiam faciat, vel infra¹² terminum eam¹³ prosecuturus iter ad nos arripiat veniendi. Interim yero alicui honestae personae vices eius in ecclesia praetaxata exsequendas committas, et ei de beneficiis illius appellatione cessante assignes, unde possit congrue sustentari. Quodsi praefatus¹⁴ G. 15 alterum istorum adimplere neglexerit, tu extunc praebenda sua prives eundem¹⁶ omni contradictione et appellatione postposita, et eam alii¹⁷ idoneae personae nullius appellatione admissa concedas pariter et assignes.

CAP. XXIX.

A indice iurisdictionem exsequente non appellatur.

Idem2.

Consuluit nos tua fraternitas, utrum³ sit appellationibus⁴ deferendum a carissimo in Christo filio nostro L. [illustri] 5 rege Francorum pro Iudaeis interpositis, ut mancipia detineant Christiana, et utrum sustinere debeas, quod de novo constituitur⁶ synagogas, ubi eas nullatenus habuerunt. [Scripsimus⁷ itaque memorato regi, ut a defensione Iudaeorum in hac parte desistat, et super hoc etiam per alios ipsum fecimus admoneri, et credimus, quod monjas nostris acquiescet, quia non esset rectum, ut quod a sanctis Patribus nuper in concilio statutum est negligenter servaretur.] Tilde Non convenit, ut pro

huiusmodi appellationibus ab observatione⁸ decreti debeas abstinere⁹. [Iudaeos etc. (cf. c. 7. de Iudaeis Y. 6.)]

CAP. XXX.

Qui ante citationem vel notitiam literarum misit nuncium ad Papam, appellare potest, ne delegatus procedat, secus si post.

Idem Genuensi 2 Archiepiscopo.

Ad haec, sicut asseris, j-quandoque super causa, quae iudici appellatione remota committitur, altera pars appellat, asserens, se pro eadem causa nuncium sumo ad sedem apostolicam destinasse. Ad quod taliter Respondemus, quod iudex, si ei constiterit, ipsum appellantem, antequam partes essent citatae, vel delegatio causae pervenisset ad ipsum, qui appellationis interponit obstaculum, nuncium ad sedem apostolicam³ destinasse, factae debet appellationi deferre; sed, si post citationem fuerit destinatus, satis potest exsequi quod mandatur.

CAP. XXXI.

Qui non detulit appellationi interpositae ad Papam, mittitur cum literis ordinarii ad curiam pnniendus.

Idem2.

De priore, qui non deferens protectioni nostrae et appellationi ad sedem apostolicam factae quandam canonicum suum vestibus fecit omnibus usque ad camistam spoliari, et eum accusationi et appellationi renunciare coegit, quia de suis et quorundam fratrum enormitatibus munituraz, id tuae sollicitudini duximus insinuandum, ut⁴ rei veritate diligenter⁵ inquisita si inveneris, quod pro evitanda disciplina praedictus canonicus appellavit, eidem priori propterea nullam poenam infligere debeas⁶, quoniam sacrosancta Romana ecclesia huiusmodi appellationem admittere non consuevit, ne monachis vel canonicis regularibus praeretur audacia delinquendi. Ceterum si praefatus canonicus priorem propter suas⁷ enormitates manifestas, quae ipsum⁸ notabilem reddunt⁹, ad sedem apostolicam appellavit, et ipse¹⁰ tali appellationi deferre contempsit¹¹, eum cum literis tuis veritatem continentibus de tanto excessu satisfacturum ad sedem apostolicam venire compellas. Suis autem in hac malitia complicitibus talem poenam in fligas quod ceteri audientes similia non audeant perpetrare.

CAP. XXXII.

Contra constitutiones regulares appellatio religiosum non defendit.

Idem 2.

Quia nos³ t elegit Dominus in hereditatem sibi, et a longe de alto prospexit, paci et tranquillitati vestrae, quantum divina gratia concedit, prospicere cupientes, apostolica vobis auctoritate concedimus et indulgemus, ut abbates vestri ordinis, qui de aliqua publica infamia publice respersi sunt aut convicti, ab abbatibus, et⁴ deinde in communi capitulo commoniti, sponte suae praelationi cedere noluerint, ad sedem apostolicam appellandi non habeant facultatem, suum reatum per appellationem defendendo⁵. [Dat. Beneventi IV. Non. Iul. Ind. II. 1169.]

CAP. XXXIII.

Index a quo potest praefigere terminum appellanti ad prosequendam appellationem, quo lapso reassumit iudex iurisdictionem.

Idem2.

Ad aures nostras 1-le significante pervenit, quod quum interdum, tibi vel aliis delegamus causas³ sublato appellationis

Tit. XXVIII. Cap. XXVI. 18) appellaverit: FAacklPQ orig.; appellavit: KAbR 19) quidem: AIQR 20) habuit: R orig. 21) ei: orig. 22) compensationem faciat expensas: R; rec. faciet: P 23) perterritus: FIN orig.; detentes: R; deterritus: HKLAPQ 24) add.: viri: AbcQ 25) rationem: Q 26) et cap.: deest: ib. 27) eius: orig.: Me: APQR.

Cap. XXVII. 1) Restitutum ex Lps. XLVII. 2.; Cass. XXX. 4.; Comp. I. c. 43. h. t. (2, 20.) 2) H. episcopo: P; add.: P. C.: Eam te: A; Eam te decet: P; - cf. c. 4. de acial. et qualit. (1, 14.) - 1179-81. - Jaffé no. 9335. 3) remota: R Cont. Bohm. 4) propositam: P 5) valeant: P.

Cap. XXVIII. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 44. h. t. (2, 20.) 2) Salebriensi: 0117Ak; Saleberiensis: F; Saliberiensis: K; Salesberiensis: Aal; Salib.: Ab; Salesbriensis: A c.; - 1159-60. - Jaffé no. 7139. 3) quum tu: Aac 4) W.: FOHIKM; W'mi: Ak; Willelmi: Aabc; Willielmi: Al 5) eadem ecclesia: A 6) proruperit: Al 7) in term.: Ab 8) Quoniam igitur indignum est, pro eius vel per (deest: Abk) aliorum eubterfugia praecripta ecclesiam debitis obsequiis defraudare, quum ipse: A 9) diet. can.: add. a Raym. 10) praefatum Rog. (R.: Abk): A 11) commoneas: A Bck i 21) infra proximum festum B. Lucas: A intra: Cont. B6hm. 13) app. causam: FHI; app. eam: OIL; app. suam: MNA 14) praelatus: FHLaackl 15) W.: IKM; V.: OH; R.: Ab; Rog.: Aac; Ro.: Ak; Reg.: Al 16) eum; Aabc 17) alicui discreto et honesto viro: A.

Cap. XXIX. 1) Restitutum ex App. L. 36.; Upo, LV. 5.; Luc. ap. Bal. III. 379.; Oilb. auct. 1. (2, 18.); Comp. II. c. 1. h. t. (2, 19.) 2) universis abbatibus: Bh; Vitiuriciensi archiep.: Bituricensi archiep.: O; - 1179-81. - Jaffé no. 9331. 3) an: OP 4) appellationi interpositae: P 5) ill.: deest etiam: Sa 6) construant: BacSa 7) verba unci inclusa desiderantur etiam: Sa 8) observantia: Bg 9) abstinere: ib.

Cap. XXX. 1) Restitutum ex Comp. II. c. 2. h. t. (2, 19.) 2) lanuensi: FOHIKM; lan. episcopo: B 3) ad sed. ap.: add. a Raym.

Cap. XXXI. 1) Restitutum ex Oilb. auct. 2. (2, 18.); Comp. H. c. 3. h. t. (2, 19.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 8938. 3) qui et: Bb 4) ut ita: BaSa 5) super hoc diligentius: Bb 6) debes: Sal 7) suam enormitatem manifestara: Bi 8) ipsam: ib. 9) redderet: BbSa 10) el ipse: BbSa 11) contemnerit: LBsa.

Cap. XXXII. 1) Restitutum ex privilegio, omnibus tsterc. ord. abbatibus ab Alex. III. concesso ap. Manriquo. II. 478.; Alan. 12. (1, 11.); Comp. II. c. 5. h. t. (2, 19.) 2) Universis abbatibus: Babegi 8) vos: orig. 4) et: exstat: FOHI%; si: Bac 5) deferendit: Bb; defendendi: Bbct.

Cap. XXXIII. 1) Restitutum ex bus. ap. Bal. III. 375.; Atan. auct. lit. de appell. c. 3.; Comp. II. c. 6. h. t. (2, 19.) 2) Eboracensi archiep.: Loc.; - 1159-81. - Jaffé no. 8939. 3) causa committitur: Luc. Richt.

remedio, altera partium, al examen declinare valeat iudicis delegati, quaeiiones incidentes opponit, et, licet 4 in principali causa non sit 5 appellationis remedium reservatum 6, in appellationis tamen 7 vocera prorumpii, appellationi suae terminum non praeficiens, siegue partem aliam sine prosecutione appellantis facit remanere suspensam. Postulas 8 igitur tibi et alas iudicibus indulgeri, ubi 9 causae sine appellacionis remedio committuntur, incidentes 10 quaestiones fine debito appellatione postposita terminare. Ceterum quum incidentes quaestiones 11 saepius praediciales non immerito iudicentur, petitioni 12 tuae in hac parte non duximus annuendum, sed, ne quae 13 partium diutius frustratoris iudiciis affligatur 14, Appellanti ad prosecutionem appellationis 15 terminus congruus praefigatur, infra 16 quem si appellationem non fuerit prosecutus, extunc tam super incidentibus questionibus 17, quam super causa principali appellatione postposita compellatur stare iudicio delegati iudicis, ita 18 quod nec uni 19 Co7nune medium 20 subtrahetur 11, nec alter possit 22 frustratoris dilationibus fatigari 23.

CAP. XXXIV.1

Si praecedente gravamine quis submitit se protectioni superioris, habetur pro appellante, dummodo servaverit ea, quao in appellatione sunt necessaria.

Idem Abulensi Episcopo 2.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod, quum Zamorensis episcopus G. presbyterum ecclesiae 3 sancti Iacobi Zamorensis, quae est propria Compostellanae ecclesiae, multipliciter molestaret, tandem idem presbyter pro eius gravaminibus evitandis se et ecclesiam suam 4 ac 5 parochianos 6 nostrae ac Romanae ecclesiae protectioni subiecit. -[Sed praefatus episcopus pro eo forte, quod expressim 7 non appellavit, in eu-m post invocatum sedis apostolicae patrocinium, contra etiam privilegium Compostellanae ecclesiae indultum, excommunicationis sententiam promulgavit. Licet autem praedictus 8 presbyter ex simplicitate forte verbum appellationis non expresserit, quia tamen, postquam se et sua nostrae protectioni subiecerat 10 *, non debuit sine causae cognitione aliqua sententia condemnari, fraternitati 11 luce per apostolica scripta mandamus, quatenus super hoc inquiras 12 diligentius veritatem, et si ita tibi constiterit, sententiam, quam praefatus episcopus in eundem presbyterum tulit, contradicte et appellatione cessante denuncias non tenere. Postmodum vero, si praefatus episcopus adversas presbyterum forte oyer voluerit causara audias et fine debito decidas. Eundem quoque episcopum studiosius moneas 13 et inducas ut a molestos et gravaminibus Composiellanae ecclesiae omnino desistas, et sic suo iure sit contentos, ut ea quae ad praedictam ecclesiam spectant sibi nequaquam praesumat usurpare.

CAP. XXXV.1

Cauca non est ad iudicem a quo remittenda appellatione adhuc nou iustificata, nisi de partium consensu.

Idem Archiepiscopo Terraconensi 2.

Accepta conquestione canonicorum Pampilonensium 3, -[quod dilectas filias noster dux .Navarrorum eos bonis suis spoliasset, causam ipsam tuae 4 fraternitati ad corlan petitionem duximus 5 committendam 6, el fine canonico terminandam. Verum

quoniam nobis tacuerunt, quod ab audientia tua fuit ad sedera apostolicam appellatum, nec nos, si hoc nobis constitisset, ipsam causam tuo commississemus examini, quum Non debet 8 a eos causa remitti, nisi partes in hoc consenserint 9 a quibus noscitur appellatum, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus 10 et arctius inhibemus, ne in executione ipsius negotii occasione literarum nostrarum aliqua ratione procedas.

CAP. XXXVI.1

Delegatus etiam datas cum clausula „appellatione remota” recusar! potest, si est consanguineus impotrantis, vel si fuit advocatus eius in illa causa.

Lucius III. Gaitero Linconiensis 2 Episcopo.

Postremo fraternitati tuae literis praesentibus intimamus, quod, si causa aliqua 3 alicui fuerit delegata, qui consanguineus sit illius, qui literas impetravit, aut in eodem negotio advocati officio functus, vel 4 ex alia quacunque iusta 5 causa suspectus, huiusmodi delegatus non immerito poterit recusari, quamvis appellatione remota fuerit ei 6 negotium delegatum.

CAP. XXXVII.1

Sententia interdicti non suspenditur per appellationem sequentem.

Idem Norvicensi Episcopo 2.

Ad haec, quoniam sub interdicto alicui constituti appellant, et deinde illud 3 servare contemnunt, quid in hoc casu servandum sit consulere voluisti. Noveris igitur 4, quod, sicut post appellationem excommunicari non possunt, sic interdictum nequeunt, cui ante appellationem eos constat suppositos, declinare.

CAP. XXXVIII.1

Iudex appellationis remittit appellante et causam ad priorem iudicem, nisi sibi constiterit a gravamine vel injusta sententia fuisse appellatum.

Clemens III.2

Quum in ecclesia j- [Dei 3 pro diversitate ordinum et honoran? iurisdictionis praesidentium nonnunquam in subditis varietur, el venerabiles fratres nostri episcopi concessam sibi potestatem exerceant in reddendis iuribus subditorum populorumque, evenit, al non consideratione iustitiae, sed voluntate propriae libertate pensata, quae l sua sunt, non quae Iesu Christi quaerentes, ipsorum episcoporum iudicium potestatemque declinent 5 appellationis refugium 6 usurpantes, cuius auxiliunz iuste interponendum ad praesidium innocentium noscitur institutum,.) Accepimus autem venerabais fratris nostri Linconiensis episcopi transmissa nobis conquestione 7 querelam, quod quidam clerici de Gual. 8 gravamina 9 necessitate non 10 conipnlis 11 et 12 nullauS oppressionis mole gravati, sed solo praetextu excutiendi a se iugum ecclesiasticae disciplinae, ut possint liberius in sui erroris et iniqui propositi libertate bacchari, ab 13 audientia sua vocenz appellationis emittunt, el occasione iudicii tui, quod velle observare se iactant, Linconiensis 14 episcopi iudicis ordinarii sine causa rationabili cognitionem evitant. Unde 15 [quia 16 appellationis diffugium non ad defensionem iniquitatis, sed ad remedium oppressorum el iniuste damnatorum tara caroznca quam civile cura induxerunt ar 17 siatuta Lateranensis concilii non est subditorum lauiusmadi 18 appellatio admittenda, quae non porrigitur 19, nisi ubi digna crrrectio 10 eludi valeat praelatorum, et analizan, qui in partes 21 sollicitudinis ecclesiarum disponente Domino con-

Tit. XXVIII. Cap. XXXIII. 4) quum: Bae; quum licet: Bb 5) appellatione remota non Bit procedendum: Bb; appellatione remota Bit: Bc 6) observatum: BeTa 7) tandem... prorupit: Bb 8) postulas: Ta 9) ut quum: Bb; ut ubi: Ta 10) add.: quoque: Ta; incident. quoque: Luc. Richt. 11) quaest.: deest: BaTa 12) petitionem tuam... admittendam aut annuendam: Bb 13) qua para: Babe 14) affligantur: Lam. Richt. 15) app.: deest: Lnc. 16) ita quod: B; intra: Cont. B6hm. 17) quaest.: deest: Lnc. Richt. 18) et ita: Bae; et ita ne: B1; ut ita: Ta 19) iuri communi: Bae; iuri coma-unte: Bb 20) remedium: B 21) subtrahatur: B6Ta 22) erit... fatigatus: B6c 23) fatigetur (poss.: deest): Ta.

Cap. XXXIV. 1) Restitutio ex Atan. auct. de appell. c. 4.; Comp. II. c. 7. h. t. (2, 19.) 2) Abulensi: F; Ebulensi: H; Ab.; deest: 011a; Pampilon.: Bb; Aprilensi: Bc; Abilensi: Ta; - 1159-81. - Jaffé no. 8837. 3) eccl.: deest: O8bg. 4) suam: deest: FOHTIL3BgTa; eccl. et par. anos: Btei 5) et: Bagl; Richt. 6) add.: anos: Bb 7) expresse: BbTa 8) praefatus: BabchiTa; deest: Bg 9) expressit: B 10) subiecit: OTiBg; subiecerit: H 11) frat. ... scripta: deest: 1a 12) roquirae: ib. 13) amoneas: Bb.

Cap. XXXV. 1) Restitutio ex Atan. 7. (1, 3.); Comp. II. c. 2. de resc. (1, 1.) 2) Idem (simpliciter): O; Terragon.: 1<; Thercan.: 1; Terrachonen: M; Tarogon.: Bit; Tarracon.: Babcgi - 1159-81. - Jaffé no. 9168. 3) Paulo.: Bb; Pampinensi: Ba; Pampilena.: Bc; Pampile: By; Pampilan.: T 4) tilo'. frater: Bb 5) commissus terminandum: ib. 6) committore: T (et... can.: deest) 7) hace... conatitisaent: Bb 8) debeat:

BT 9) consentirent: ib. 10) praeciipiendum mandamus atque (arct.: deest): Bb; mandantes (et: deest): 2'.

Cap. XXXVI. 1) Restitutio ex App. X, 18.; Comp. I. c. 45. h. t. (2, 20.) 2) Galt.: deest: F; W. Lino.: IKdl; Vinton.: H; Wallincon.: A1; - add.: P. C.: Ad aures: A; - cf. c. 9. de resc. (1, 3.); - 1183-4. - Jaffé no. 9579. 3) aliq.: deest: O Idicht. 4) aut: Aabc 5) iusto: deest: tl 0) ei: deest: 310. Cap. XXXVII. 1) Restitutio ex Comp. I. c. 46. h. t. (2, 20.) 2) add.: P. C.: Quaesitum: A; - cf. c. 9. de resc. (1, 3.); - 1159-81. - Jaffé no. 9670. 3) interdictum: A 4) igit.: deest: A.

Caja. XXXVIII. 1) Iestitutio ex Lnc. ap. Bal. III, 385.; Oilb. auct. 6. (2, 18.); Cod. 11al.; Comp. II. c. 11. h. t. (2, 19.) 2) add.: archiep.: O; Lundimousi archiep.: Lnc. leg. videtur: Lugdunensi: U; - 1187-91. - Jaffé no. 10211. 3) verba alitici5 inclusa desunt etiam: Sa 4) quidam quao: U 5) declinant: ib. (c) inique sibi refugium: ib. 7) iusinatione: B 8) Grial.: F; G.: O; Wall.: If; Gauill.: R; Gallia: La; Guallia: Guillad.: M; Guallato: Ba; Gulard.: Bg; Guadon.: Bg; Gallendo: Bh; Vallade: Bq; Valandonon.: Bi; Guitau.: Late.: Gillaudia: Se; Guillard.: U 9) quamvis: U 10) nulla: Sa 11) impulsus: Bb 12) ullius: Ba Ase. Ilich. 13) ad audientiam tuam: BbSa 14) episcopus: Coll. ci7t. 15) Quia yero... fratrum. tuam literis praeeantibus duximus commondenam, per ap. ser. tibi mandantes: Lnc. U 1e) verba unci5 inclusa desunt etiam: Sa 17) secundum: U 18) Indas (subd.: deest): U 19) porrigatur nisi ut: ib. 20) eor-reptio: fb. 21) partem: +b.

vocantur, interesse dignoscitur, ut sua cuique iura illibata serventur; discretioni²² tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus²³, si quando contigerit, aliquem de praedictis clericis²⁴ a praefato episcopo ad²⁵ tuam audientiam appellare, non ante audientiam sibi praebes, nec eius appellationem admittas, quam tibi constiterit, eam²⁶ vel a gravamine vel iniusta condemnatione porrectam; alioquin ipsum ad praedicti²⁷ episcopi audientiam²⁸ remittas, appellatione remota in suae discussionis²⁹ examine iusto eius³⁰ iudicio paritum. Sic etenim³¹ contumacia refrenabitur improborum et honor coepiscopis debitus pro³² fraternae³³ vicissitudinis observantia in sua libertate consistat.

CAP. XXXIX.,

Si appellans, qui non prosequitur, redit ad iudicem a quo, et iterum gravatur, non obstante prima desertione potest iterum appellare. H. d. et est casus notabais. Panormit.

Idem2.

Directae nobis tuae literae demonstrarunt³, quod, quum in tua praesentia causa cuiusdam matrimonii tractaretur, in qua pars viri⁴ consanguinitatis vinculum opponebat⁵, et pars mulieris⁶ ad sedem apostolicam appellasset, nec appellationem suam praefixo termino ad⁷ persecutionem s ipsius⁸ et⁹ recipiendos apostolos adveniente termino fuerit¹⁰ prosecuta, postmodum ea¹¹ renunciantem appellationi, quam fecerat, tu¹² in causae cognitione procedens de parentela testimonia¹³ receperisti. Verum quia mulieris pars iterum appellavit, a¹⁴ iolris postulas utrum ad calculum sententiae procedere valeas, edoceri. Respondemus igitur¹⁷, quod, licet iuxta decretum Lateranensis concilii, postquam in termino prosequendae appellationis¹⁶ * statuto appellans suam appellationem non fuerit¹⁷ prosecutus, auctoritate tua libere possis¹⁸ uti, tamen, quia iterum appellavit, quum secundum Jura¹⁹ ei licuerit in eadem causa b¹s²⁰ * appellare, a iurisdictione tua se fecit exemptam, praesertim quum hic ad separationem matrimonii, quod est res favorabilis, intentio viri²¹ procedat, nileique agendum sit, nisi quod suspicione careat, quod²² jure inreprehensibile censeatur. Alius vero iudex poterit eandem causarum iuxta dicta testium qui post renuntiationem primae appellationis rite admissi fuerunt el alia si qua adhuc poterunt eadem causa produci secundum Deum el sancita²³ canonum terminare.

CAP. XL.1

Sententia excommunicationis, suspensionis val interdita lata sub conditione suspenditur, si ante conditionis eventum fuerit appellatum. H. d. Inhaerendo verbis literae, ut sic satisfaciatur euilibet lectureae. Et est decisio subtilis et multum allegabais.

Coelestinus III.2

Praeterea requisiti fuimus, si quis iudex ita protulerit sententiam³: „Insi Sempronio⁴ infra⁵ XX. ⁶ ches satisfeceris, te excommunicationem vel suspensum aut interdictum esse cognoscas,“ et ille, in quem fertur [tal]is⁷ sententia, medio tempore appellans⁸, ad diem statutum minime satisfecerit⁹, utrum ille sententia tali ligetur, aut¹⁰ interpositione appellationis tutus existat? Videtur autem nobis, quod huiusmodi sententiam¹¹ appellationis obstaculum debeat impedire. [Dat. Lat. llo. III. 1193.]

CAP. XLI.1

Si per rescriptum committantur plures articuli connexi, et in uno removeatur appellatio, intelligitur remota etiam in aliis. Hoc dicit. — 5. 1. Causa suspicionis proponenda est coram iudice, qui recusatur, et probanda curam, arbitris. H. d.

Idem.2

Secundo requiris³, quum, pluribus articulis in una commissione positus, in uno tantum contingit appellationem⁴ expresse vetari, utrum appellatio teneat, si super aliis fuerit appellatum? In quo tibi⁵ respondemus, quod, quum secundum B. Gregorium⁶ verba intentioni deserviant⁷, et haec⁸ sit nostra⁹ intentio, ut de omnibus articulis, qui in commissione nostra ponuntur, iustitia non obstante appellatione suum consequatur¹⁰ effectum, in omnibus¹¹ appellatio intelligitur interdicta. Nihil enim¹² interest, utrum [appellatio]¹³ inhibeatur primo an secundo¹⁴, medio¹⁵ an¹⁶ in fine, quum, sicut utriusque iuris argumenta expressa nos docent, et ea, quae in principio rescriptorum, ad medium et ad finem, illa¹⁶ vero, quae in medio, ad finem atque principium saepe referri contingat. §. 1. Tertio postulas edoceri, quum uliquis iudicem tanquam suspectum recusat, an causara suspicionis debeat allegare, el causam¹⁷, nisi manifesta sil, coram eodeni iudice probare teneatur; utrum etiam iudex possit in ipso iudicio et¹⁸ negatio procedere, si ille, qui suspensionem obicit, causam¹⁹ eius non velit vel²⁰ non possit in iure probare. Consultationi tuae taliter respondemus²¹, quod, quum aliquis iudicem proponit²² se²³ habere suspectum, suspicionis causam coram¹⁴ eodem iudice allegare teneatur, ne possit alias quilibet pro²⁵ suo voluntatis arbitrio quodlibet²⁶ iudicium frustratorie declinare; sed partes, in aliquem iudicem vel in²⁷ aliquos non valde remotos conveniant, per eundem²⁸ iudicem, qui nonainalur suspectus, debent¹⁹ cogi, coram quo vel quibus si causa suspicionis infra²⁹ terminum competentem probata non fuerit, tunc demum auctoritate sua iudex³¹ utetur. Quodsi coram ipsis, in quos convenitur³², eiusdem causa suspicionis probata fuerit, causae cognitioni³³ supersedere tenebitur iudex recusatus³⁴. Ipsa namque ratio dictat, el plurimis probatur exemplis, quod³⁵ suspecti et inimici iudices esse non debent³⁶, quum³⁷, sicut decretale perhibet institutum, ni¹ gradas et amabilius quis dare valeat³⁹ inimico, quam si ad impetendum commiserit, quem laedere et damnificare intendit. Illani vero⁴⁰ praeterea quaestionem quarto loco proponis, utrum iudex possit de⁴¹ officio suo cognoscere an frustratorie sit an causa rationabili sit⁴² appellatum el si appellans rationabilem appellationis causara non opposuerit⁴³ aut non probaverit quam⁴⁴ opponit, an iudex huius⁴⁵ appellationis obtentu teneatur a causae cognitione cessare. Hic non placet aliter⁴⁶ definire quant ab antecessoribus nostris et utriusque⁴⁷ iuris peritis fuerit⁴⁸ definitum. Cautum est enim in lege, quod appellatione inte posita sive ea⁴⁹ recepto sil sive non tempore medio nihil⁵⁰ innovare⁵¹ oportet. Canonica nihilominus tenet⁵² instituta, ut qui vult⁵³, vel quibus necesse fuerit ad Ronzanam ecclesiam quasi ad caput suum confugere⁵⁴, possent⁵⁵ et sine impedimento quolibet⁵⁶ appellare, ad quam nimirum sine ulla calumnia⁵⁷, vel custodia, vel excommunicatione⁵⁸, vel exspoliacione⁵⁹ ire libere concedatur, quae⁶⁰ secundum⁶¹ canonum sanctorum⁷ⁿ sanctiones passim appellare permittit. Ideo iudex quum ante se causam tractaverit quant sic per appellationem

Ti t. XXVIII. Cap. XXXVIII. 22) fraternitatem tuam literis praesentibus dusimus commendandam: ib. 23) ut si: Bb; ut sicut saquaera: U; (maten. si: deest: Set 24) cler.: deest: Sa 25) ad: deest: Loc. 26) appellationem ipsius: BabchiSca; ab apell. al.ue: Loc.; deest: Bg 27) praefati: Sub⁷ 28) praefati episcopi auditorium: Coll. citt. 29) add.: vel discretionis: Sa 30) eius: deest: U 31) enim: ib. 32) per ... observantiam: Su 33) supernac: U.

Cap. XXXIX. 1) Restitut ca. er; Glib. aral. 10. (2, 18.); Cod. Ital.; COMI) H. c. 13. h. t. (2, 19.) 2) 1157-91. — Jaffé no. 10277. 3) demonetretur: 71; declarant: Bi; destinant: BabchiSa; continebant: Bg 4) add.: cuasdam: Bb 5) quum ... opposuisset: Sa 6) add.: ob hoc: U 7) ad ... terso: deest: Rica. 8) prosecutionem: BbcSa 9) nec: Bbc 10) fuisset: Col? citt. 11) accedente parte mulieris eiusdem et renuntiantem: Coll. citt. 12) tu: deest: BbcSa 13) de par. testes (asid.: ducens: BaSa) et decreta (dieta: BacSa) testium: Col? citt. 14) et: BaSaU 15) praesenti pagina respondemus quod: Goll. (iit. 16) appellationis: GIKBGSaU 17) fuerat: IIIIaU; fuit prosecuta: ii 18) potcris: U 19) asid.: civilia: Bb 20) secundo: h'G'HIKLaNabchi3aU; secundario: Lb; app. sic: By 21) iuris: U 22) et: BbcSa 23) scita: Sa.

Cap. XL. 1) Istituitona ex Lnc. ap. Bal. III, 377.; G'lib. auct. 8. (2, 18.); Comp. It. c. 14. h. t. (2, 19.) 2) add.: P. C.: A nobis fuit: BSA — cf. c. 21. de sent. cl exe. (5, 38.) — Jal' rno. 10743. 3) sent.: deest: Lao. 4) Sempronio: B i 5) intra: Bghi Coat. B* km. 6) X.: BbghfSa 7) tal.: dresticiaoan: Sa 8) app.: deest: Sa 9) satisfecit: Luc. 10) an: GBabghiSaDic. 11) sententia: Loe.

C a p. XLI. 1) Restitutio ex Luc. ap. Bal. III, 372.; Glib. auct. 11. (2, 18.); Cod. Ital.; Comp. II. c. 16. h. t. (2, 19.) 2) asid.: P. C.: Prudentiam: B; —

cf. c. un. de naut. pet. (2, 4.) — 1187-91. — Jaffé no. 10269. 3) requisisti: G; quaeris: By 4) appellatione remota: Laae; — leg. vid.: appellationis remedium 5) in hoe (quo: Be) taliter resp.: Coll. citt. 6) Augustinus: Sa 7) deservit: BabiULoc. 8) haec: dosel: SaULae. 9) nostrae mentis: Bbh; menti: SaU 10) prosequatur: G; sequatur: K; sortiarur: Loc. 11) omnib. enim: BLSaU 12) en.: deest: Sa 13) app.: deest: etiana: SaU 14) sec.: deest: Luc. 15) aut: LLBb; an etiam: Bbh; hec etiam: Loc. 16) et quae in fine, ad principium atque medium saepenumero referri contingit: ib. 17) eam: Bbc 18) iud. et: deest: Leac. Richt.; eod. iud.: BL 19) cana. ei.: deest: U 20) aut: Loc. Richt. 21) In hoe nimirum dusimus (decrevimus: Sa) dandum (dore: Bag Loc.) tale cons. tuae (deest: BaU; vestrae: Laac.) resp.: Coll. citt. 22) proponat: U 23) se: deest: BachiU 24) etiam coram: Bb 25) et pro: ib. 26) quodli.: deest: ib. 27) in: deest: BaDic. Richt. 28) add.: tomen: Bhi 29) debeant: Bb 30) intra: Liac. Cont. Irlrhim. 31) iud.: asid. a Rallm. 32) asid.: vel conveniunt: Bb 33) cognitionis: FH; a causae cognitione: Coll. citt. 34) reprobatus: Bb; deest: BO 35) quia: BabghiSU 36) debeant: Luc. 37) quum in (deest: Ball) decretis (statutis vel in decretis: Bb) sit institutum (emrntineatur quod: Sa): BSAU 38) quod nihil grat. vel: Bb 39) valet: BSAU 40) vero: deest: Luc. 41) de off. suo: deest: ib. 42) sit: deest: Be Luc. 43) apposerit: Bbc 44) quantum: Loc. 45) huiusmodi: Bb 46) nobis aliad: Luc. 47) utr.: deest: ib. 48) fuit: Sa 49) ea: deest: Loc. 50) nihilominus: Bb 51) innovat.: BbeSa; immutari: Lec. 52) conlineal: Loc.; asid.: deelarant vel: Bb 53) voluit: SaU 54) suffingere: Lose. 55) possint: BcSa Luc. 56) aliquo quembet: Sa 57) cal.: deest: Liac. 58) add.: vel excusatione: Bi; vel damnatione: BcSa Sise. 59) poliatione: Bi Luc. 60) guaca: Bb; gni utique: Luc. 61) sec.: deest: Loc.

suspensam esse cognoverit 62 a cognitione causae quam citius 63 abstineat f4. *Quinto igitur etc.* (cf: c. 21. *de off iud. del. I.* 29.) *Dat. Lat. X. Kal. Iul. Pon. nostr. Ao. III.* 1193.]

CAP. XLII.

Non tenetur iudex vel adversarius deferre appellationi, cui non detulit appellans.

Idem2.

An sit deferendum appellationi illius, quem 3 adversarios de exspoliacione 4 post appellationem legitime interpositam sibi lacta s paratus est in continenti convincere, nos duxisti per tuos nuncios 6 consulendus. Respondemus *itaque*, quod, quum in eo quis 7 * puniendus sit, in quo deliquit s, qui appellationi 3 deferre neglexit lo * se 11 beneficio redditit 12 * appellationis indignum, unde nec ci appellanti esse deferendum censemus.

CAP. XLIII.1

Habet duos intellectus; secundum primum hoc intendit: Mermo exsecutor non recusatur, neo ab eo appellatur, nisi modum excedat, maxime si est datos cum clausula: „appellatione remota.” Secundum alium intellectum h. d.: A indice suspecto non receditur per appellationem, nisi modum excedat.

Innocentius III. illustri regi Francorum2.

Novit ille, qui nihil ignorat: (*Et infra: [cf. c. 7. de off leg. I. 30.]*) Praeterea dictam interdicti sententiam ipse cardinalis non edidit 3, sed potius publicavit, nec fuit dictator ipsius, sed verius 4 exsecutor. Unde quum secundum ius *canonicum et legale* ab exsecutoribus appellari non possit, nisi forsan modum excederent in 5 * exsequendo, nos etiam in literis 6 super hoc directis ad ipsum appellationis curavimus obstaculum inhibere, appellationi ab eo interpositae 7 non fuerat deferendum. De suspitionis autem obiectu 3, licet eum merito tibi suspectum non fuisse credamus, non tamen, et si fuisset, propter appellationem interpositam ab eo desistere debuisset, ad quod non proprio motu, sed nostro potius praecepto processit.

CAP. XLIV.1

Si appellatio recipitur a indice, vel approbatur a parte, terminus ad eam prosequendam praefixus obtinet vicem peremptorii, ut in absentem procedatur, ac si peremptorie fuisset citatus; neo talis terminus praeveniri poterit ab aliqua partium.

Idem2.

Saepe contingit, quod, quum ad nostram audientiam appellatur, propter defectum partis alterius neque per se, neque per responsalem idoneum appellationem interpositam prosequentis, vel forsitan ex malitia subsequentis 3 * responsalis mandatum procuratorium 4 occultantis, lites, quae de facili poterant terminari, remaneant indecisae, quum frequenter iuris questio moveatur, cuius apud nos probationes necessariae in contrario 5 * non existunt, et interdum etiam facti quaestio de leva posset partibus praesentibus comprobari 6. Unde, licet in Lateranensi concilio fuerit constitutum, ut, si in quocunque negotio aliquis appellaverit 7, et eo, qui 3 appellatus fuerat 9, veniente, qui appellavit 10 * venire neglexerit, competentem illi recompensationem u faciat expensarum, ut hoc saltem timore deterretur 11 * in gravamen alterius 13 non facile quis appellet; quia tamen propter hoc quaestiones nihilominus prorogantur, volentes, ut fines litibus inaponalur, et ne fraus el dolus alacuz suffragentur,

de con.silio fratrum nostrorum praesentis decreto statuimus, ut, si huiusmodi appellatio vel 14 a iudice recepta, vel a parte fuerit approbata, post terminum appellationi praefixum edicti peremptorii vires obtineat, ita videlicet, ut extunc in absentem permde 15 procedatur, ac si peremptorie vocatus ad iudicium exstisset. Quodsi forsitan 10 interposita provocatio malitiose recepta vel approbata non fuerit, quum constiterit legitime provocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere, salvis constitutionibus de provocantibus 17 post sententiam promulgatis; quibus appellationes suas 13 prosequi non curantibus, post terminum appellationi prosequendae praefixum rata manet o * sententia, quae fuerat appellatione suspensa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam posset ab absente proponi, adversos appellationem huiusmodi valeat allegari. Si quis autem terminum appellationis praeveniens tacita veritate literas impetravit 21 *, et careat impetratis, et poenam contumaciae non evadat 21. 13oc 22 * autem in litibus sive iudiciis 23 exercendis volumus observare.

CAP. XLV.

Appellatio deserta per negligentiam appellantis, potest iudex ex officio proceder^o in casibus, in quibus eius ^offitium exuberat. Et est casus valde notabilis.

Idem Lemovicensi et Caturcensi 2 Episcopis.

Constitutum in praesentia nostra *dilectos filias* G. archidiaconus Claremontensis 3 * *ecclesiae* nobis exposuit, quod *olim*: Claremontensi decanatu vacante, *abbas, cantor et* quidam *Claromontenses* canonici vota sua in *venerabilem fratre* *Claromontensem* episcopum transtulerunt, et episcopus cum quibusdam aliis expresse consentientibus in eundem 1 archidiaconum ei 5 contulit decanatum, XI. *iiii* 177a canonicis prius appellantis, ne quis assumeretur praeter assensum omnium in decanum, quum electioni 7 eius *[id]* XXV. *tuno* per 5 se, tum episcopo 1) medio consentirent. Quumque *dilectas filias P. lit.* sancti Marcelli presbyter cardinalis tunc apostolicae sedis legatus per partes illas transitum faceret, non ut appellationi ad nos interpositae derogaret, sed ut lo instructam transmitteret ad nos causam, *dilectis filiis* sancti Egidii 11 et sancti Andreae abbatibus examinationem cle-gavit ipsius, et mandavit easdem, ut partem contradicentem electioni decani citarent ad ipsam, contradictionis suae causam in eius praesentia ostensuram 12. *i* (211771 13 7g7laT cartinalis praedictus quae cora7n eo proposita sala zobis fideliter retalisset Intellecto Igitur 44 per assertionem *supralicti* G. cardinalis S. *ilfarcelli* 15, quod sub ea forma fuerat appellatum, ne *scilicet* sine assensu 11i olniunl procederetur in electione decani, et 17 quod appellantes appellationem infra 1b annum non fuerant prosequuti, nec erat, propter quod eis esset biennium indulgentium, quum, sicut bis infra 19 tempus legitimum simplicem nuncium ad sedera apostolicam destinarant 20, sic potuissent saltem semel procuratorem idoneum destinasse; ne tanlen 21 peremptorias exceptiones ex eorum 22 parte propositas videamur sub silentio praeterire, *fratemituti vestre* per apostolica scripta mandamus, quatenus *de tri. ti i7aquiral7s diligentius d'eritaten* 7, et, si vobis constiterit, archidiaconum facto episcopi, ex quo nititur, sponte renunciasse, vel praedictum episcopum processisse ad electionem ipsius, praetermissis praedictis, sine quibus ne procederet 23 in illa translatione voluntatum, ex qua nititur archidiaconus, proponitur esse actum, ei super decanatu ipso silentium imponatis; alioquin nominationem seu clec-

Tit. XXVIII. Cap. XLI. 62) perspexerit: *Luc.* 63) cit. poterit: *Bb* 64) abstinere: *Luc.*

C a p. XLII. 1) *Restituitur ex La c. ap. Bal. HI. 383.; Gi lb. aul. 12. (2, 18.); Cod. Hal.; Comp. II. c. 17. h. t. (2, 19.)* 2) Idem (i. e. Coelest. III.) Cantuar. archiep.: *Lao.* - 1191-98. - *Irffé so. 10680.* 3) quam: *Bh* 4) spoliacione: *II Lac.* 5) factam: *FPLDabch* 6) nuncium tuum: *U Luc.* 7) quis: *dcest: FGHIAZMCotl. cit.* 8) delinquit: *Bac* 9) appellationem: *Lec.* 10) neglexerit: *FIALbBabC* 11) se ... indig.: *dcest: U* 12) reddidit: *FGHIKLMBSa Lun.*

Cap. XLIII. 1) *Restituitur ex Comp. III. c. 1. h. t. (2, 19.)* 2) ser. ao. 1200.- *Potthast so. 1074.* 3) dedit: *Ch* 4) veras: *GCh; meros: I;* potius: *Cc* 5) in: *dcest: GLMC* 6) et nos in (*dcest: Ch*) literis: *Cbc; gh;* etiam: *dcest: Ca* 7) app. huiusmodi: *C* 8) obiectis: *B*hm.;* suspiciene ante obiecta: (*lb* 9) processerit: *Ch*.

C a p. XLIV. 1) *Restituitur ex Raia. ap. Bol. 1.584.; Gth. auct. 13. (2, 18.); Comp. III. c. 2. h. t. (2, 19.)* 2) ser. ao. 1201. - *Potthast no. 1279.* 3) subs.: *dcest: FGHIKLMCal. cal.* 4) procuratorum: *Cb* 5) iu contr.: *dcest: FGRIKLM Cali. cit.* 6) approbati: *Cb* 7) appellaret: *Cagh;* appellavit: *Cc* 8) contra (uem appellatum: *C0* 9) fuerit: *Ch* 10) appellaverit: *FC* 11) compenati.onem: *ICa* 12) perterrita: *FLCab* 13) add.: quando-

que: *Ch* 11) vei: *dcest: C6/a* 15) per.: *Cj Ralo.* 10) forsant: *Cab* 17) provocacionibus: *Raja.* 18) appellationem snam: *FM* 19) maucat: *GLGCh Bars.* 20) impetraverit: *FCHlhJL;* reportaverit (*adrl.*: a nobis: *Cr.*): *C Ruin.* 21) evadet: *Ch* 22) Haec: *GY /Cah; Hoc ... obs.: dcest: Baja.* 23) in iud.: *LbNCg.*

Cap. XLV. 1) *Restituitur ex Comp. III. c. 3. h. t. (2, 19.)* 2) B.: 0: *Canture.: FH;* Caturiensis: *I;* Catarle.: *Ch;* Caturiacen.: *Ch;* Cantuarien.: *Cont. Brilon. - ap. Potthastam rnmnimas* 3) Clarom.: *FGHC per tat+ua:* - *cf. c. 38. de test. (2, 20.)* 4) eund.: *dcest: Cab/h;* eiusderu ecclesiae: *Ca* 5) eidem: *Cabe* 6) consequum: *Cb* 7) in electione: *Cabe j;* in elw*io- uem: *eh* 8) pro: *8egh* 6) pro ep.: *Cc* 10) ut: *dcest: Cobby* 11) 111011: *F6HIKLCacl;* Allidit: *Cb;* Illudit: *Cl* 12) osteusuri: *Cb* 13) Quu.n.: *ret.: exstast solen,modo: Ch* 14) igit.: *R.* 15) ass. eard. praediet: *Ch Richt.* 16) praeter assensum: *Cabele* 17) ay: *C'ab; atque:* ni 18) lucra.: *Cw.t. Rohm.* 19) intra: *ib.* 20) dest'd,a,vnt: t'ah; destinarent: 671 21) tam.: *dcest: C22* earuu.: *Cb* 23) archidiaconum facto (*add.*: in: (b) episcopi, ex quo nititur spoute renunciasse, vol praedictum episcopum ad electionem ipsius praetermissis praedictis, sine *(albos in (llest: Cb) illa* translatione voluntatum, ex qua (quo: *L7*) archid.nititur, actum proponitur, no proceedret, processisse, ei super decanatu etc.: *C.*

tionem taliter factam de alio, et quicquid fuerit ²⁴ secutum ex ipsa, sublato appellationis obstaculo denunciatis auctoritate nostra irritum et inane.

CAP. LVI. t

Contra electum vel confirmatum, nullum aliud los exspectantem, non admittitur regulariter exceptio vel appellatio, maxime frustratoria ad impellendum electionis vel confirmationis effectum; sed possessione habita poterit accusari vel denunciari. H. d. et secundum hoc est casus notabilia.

Idem Cancellario Metensi².

Constitutis in praesentia nostra dilecto ³ filio I. decano ecclesiae sancti Salvatoris, et ⁴ dilecto filio E. ⁵ cantore Metensi et D. scholastico eiusdem ecclesiae tuae procuratoribus benignam curavimus audientiam indulgere. Fuit autem ex tua nobis parte propositum, sicut etiam a venerabilis frater noster Metensis episcopus per suas nobis literas intimavit, quod, sancti Salvatoris praepositura vacante, die electioni praefixo, intelligens praedictus D. ⁶ episcopus, in duas partes fratrum vota divisa. (Et infra:) Per Patrem et filium et Spiritum sanctum in virtute obedientiae, ac sub animae periculo canonicos adiuravit, ut secundum Deum et ⁷ iuxta conscientiam suam tantum unum eligerent de duobus, in quos ⁸ partes videbantur oculos extendisse, quem ecclesiae magis ⁹ utilem et idoneum reputarent. Decanus autem ¹⁰ cum duobus diaconibus et subdiaconibus tribus dictum ¹¹ cantorem maioris ecclesiae cognatum suum in praepositum nominavit. Cantor vero ipse ¹², qui presbyterali officio fungitur, et custos cum scholastico et magistro ¹³. ¹⁴ sacerdotibus, Levitis duobus, et subdiaconibus quinque te concorditer elegerunt, cuius electionem tanquam a maiori et saniori parte capituli factam, quum de personae tuae honestate ¹⁵ constaret, praedictus episcopus confirmavit. Et quum tibi vellet domum ¹⁶ et investituram porrigere, ut est moris, decanus ad ¹⁷ sedem apostolicam appellavit, contra te impotentiam duntaxat allegans. Licet autem episcopus appellationi huiusmodi non crederet deferendum, quum felicitis recordationis Alexander Papa praedecessor noster in concilio Lateranensi statuerit, ut, nisi a paucioribus et inferioribus aliquid rationabile obiectum fuerit el osiensum, appellatione remota semper praevaleat el suum consequatur effectum quod a maiori et saniori parte capituli fuerit institutum, nobis lamen humiliter deferens et devote ab investitura cessavit. Fuji autem propositum ex adverso, quod decanus, qui maiorem locum obtinet in ecclesia memorata, cum duobus antiquioribus diaconibus el tribus subdiaconibus de antiquis ecclesiae intelligens, quod propositum administrationem temporalium debeat exercere, ideoque ille ad hoc utilis, qui potentior reputetur, bono zelo praedictum E. in praepositum nominavit, scientem ecclesiae providere ac potentem iura et possessiones ipsius ¹⁸. si esset necesse, in forti manu et brachio extenso tueri. Linde quum pars altera, licet maiori numero, auctoritate lamen inferior, te in praepositum nominasset, proponendo ¹⁹ te in partibus illis, quasi penitus impotentem, in quibus praepositurae possessiones existunt, mum propter hoc, tum quia episcopum habebat de iure suspectum, ad sedem apostolicam appellavit, addens, quod alia tibi obiceret in praesentia nostra, quae tunc in praesentia iudicis suspecti noluit explicare; sed episcopus appellationi non deferens nominationem de te factam nihilominus confirmavit. Nos ergo ²⁰, auditis bis et aliis, quae fuerant hinc inde proposita, quia constitit evidenter, illam appellationis causam, quae fuit exposita el expressa, rationabilem non fuisse, aliam autem tunc non opposuit vel expressit, etsi dixerit idem decanus, quod aliam ²¹ vellet obicere coram nobis, de consilio fratrum nostrorum decernimus ²², tuae confirmationis effectum non debere per ²³ ea, quae sunt proposita, impediri. Si quid tamen contra te non in modum exceptionis ad impediendum electionis et confirmationis effectum, sed in modum denunciationis vel accusationis duxerit proponendum, postquam pacificam ipsius praepositurae possessionem fueris assecutus, proponendi licentiam non negamus.

Tit. XXVIII. Cap. XLV. 24) fuit: Cb; fuit subsecutum: Cg.

Cap. XLVI. 1) Restituitur ex Contp. III. c. 4. h. t. (2, 19.) 2) ser. 20. 1201. — Potthast no. 1510. 3) dil. fil.: deest: Cb 4) Metens.: Cab; deest: Cg; et . . . cant. Mel.: deest: Ch 5) G.: Ch Rictet. 6) D.: deest: Cbc 7) et: deest: LaCabclli; seq. iuxta: deest: Lb. If 8) et mag.: LbCag 9) yero: Cabc 10) E.: C 11) Cant. autem qui: C 12) Bernardo: Cagh 13) idoneitate: C 14) donum: LaNCg 15) ad: deest: C 16) add.: ecclesiae: Cb 17) prop. te: deest: C 18) igitur: Cbch 19) alia: F8HIXC 20) decrevimus: CL Cont. B^{hm}. 21) propter: Ch.

Cap. XLVII. 1) Restituitur ex Reg. Brequ. V. 32.; Comp. III. c. 5. h. t. (2, 19.) 2) Vigorniensis: FHCa Reg.; Wigorniensis: LCegh; — Potthast

CAP. XLVII. t

Appellari poteat, si loma non tutus partibus assignatur, etiam sit scriptum appellatione remota.

Idem Vigoriensi² * Episcopo.

Ex parte tua } fuit propositum coram nobis, quod, quum inier Anglicos et Wallenses sint inimicitiae manifestae, et ad partes illas Anglicis periculosus sit transitus, pro viarum periculis et guerra³, quae inter gentes illas frequens esse dignoscitur vel continua, multi de causae suae nzeritis diffidentes, te aliquando vel tuos auctoritate literarum nostrarum trahere satagunt ad iudices in Wallia constitutos, ut sic indefensas causas etiam iustissimas relinquas, vel compositionem subeatis iniustam pariter el damnosam. Quum igitur causas, quas committimus, sic velimus fine debito terminari, quod neutra partium contra iustitiam aggraveretur, fraternitati tuae ⁴ Praesenti pagina [taliter] respondemus, quod, quum ⁵ excusetur honeste qui ad praesentiam delegatorum iudicum non potest ⁶ secure venire citatus, tu vel tui, quotiens ad illos iudices vos evocari contigerit, ad quorum praesentiam vobis periculosum ⁷ est ire, libere poteritis ad ⁸ sedem apostolicam appellare, etiamsi in literis commissionis nostrae appellationis fuerit remedium interclusum, nisi iudices ipsi vobis assignent locum idoneum et securum. [Dat. Lat. X. Kal. Mai. Pontif. nostr. A. O. Y. 1202.]

CAP. XLVIII. t

Licite appellat reno, si non auditur excipiens, procuratorem actoris non habero sufficiens mandatum, vel se prius conventum per alias literas, de quibus non fit mentio in secundis. loc dicit quoad titulum.

Idem Episcopo², Decano et Praeceptoris Herfordensibus.

Significavit nobis dilectas filias Ioannes ³ magister hospitalis Eboracensis, quod, quum P. quondam rector hospitalis ipsius diem clausisset extremam, venerabilis frater noster Eboracensis archiepiscopus, ad quem et praedecessores suos hospitalis eiusdem ordinatio pertinuit ab antiquo, nolens ipsum ex defectu rectoris dispendium sustinere, dictum I. presbyterum eiusdem domas a suis fratribus unanimiter in rectorem electum praefecit ibidem, sperans, quod domas ipsa per ipsum tam in temporalibus quam spiritualibus suscipere ⁴ incrementum; procedente vero tempore decanos et capitulum Eboracensis ecclesiae, ianquam ad ipsos hospitalis eiusdem ordinatio pertineret, magistrum ipsum a suae administrationis officio remove volentes, literas super hoc apostolicas ad decanum Lincolnensem et suos coniudices impetrarunt, quarum auctoritate in ius vocari fecerunt tam archiepiscopum quam rectorem. Partibus igitur die sibi peremptorie ⁵ assignata coram ipsis iudicibus constitutis, iudices rices suas aliis commiserunt, sola sibi definitiva sententia reservata. Praeterea capitulum Eboracense auctoritate quarundam literarum, in quarum sigillo continebatur sigillum capituli ad citationes tantum, quum aliud sigillum capitulum illud noscatur habere, per ipsum quandam constituebat actorem. Sed ⁶ licet idem magister allegaverit, quod idem occasione literarum illarum actor non deberet ⁷ admitti, et insuper adiunxisset, quod auctoritate literarum quarundam a nobis super hoc ad alios iudices ⁸ obtenturam, prius conventus ⁹ non debuit per literas posteriores, in quibus nulla fiebat ¹⁰ mentio de prioribus, conveniri, iudices tamen exceptiones huiusmodi admittere noluerunt, propter quod ¹¹ vocem ad nos appellationis emisit. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis super praemissis diligentius veritalem, et si vobis constiterit, ob dictas causas vel ob earum aliquam ad nostram ¹² fuisse audientiam appellatum, revocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi ¹³ noveritis esse factum, partes ad vestram praesentiam convocetis et audiat diligenter appellatione remota, quae hinc inde duxerint proponenda. [Dat. Lat. II. Id. Mai. [1284].

no. 1664. 3) guerra: Che 4) frat. tu.: deest: Cae; add.: per ap. ser. mandatum et: Cb 5) quod quum talas excusan() sit honesta, quum (quod : Cb) ad: CReg. 6) potes: Cb 7) periculum: Cgh 8) ad: deest: Cab.

Cap. XLVIII. 1) Restituitur ex Reg. Brequ. VII. 60.; Comp. III. c. 6. h. t. (2, 19.) 2) Ep. et Dec.: FCab; P. Ep. et elec.: Ch; — Potthast no. 2208. 3) B.: Ca; I.: Cbc 4) recipere: Cte 5) peremptorio: Ca; peremptoria: Cb; peremptorio consignato: Cc 6) Sed licet para allegasset (allegabat: Cb) adversa: CReg. 7) debebat: fl. 8) ad ven. fr. n. Eliensem episcopum et saos coniudices: oh. 9) conventus erat, quare non debuit: L; prius erat convente, quare non debuit: CReg. 10) fuerat: Cont. Bthm. 11) quapropter para cadere: CReg. 12) vestram: Ch 13) app. ad nos legitime interpositam inveneritis (noveritis: C) attentatnm: C Reg.

CAP. XLIX.*

Licite appellat reus, si non auditur petens declarari reto petitam in libello.

Idem Magistro G. Archidiacono et Wnormanno2 canonicis Sussionensibus.

Significantibus T. et R. fratribus nostro fuit apostolatus declaratum, quod, quum inter ipsos ex una parte, et V. ex altera super quadam terra coram iudicibus delegatis quaestio verteretur, ipsi, quum plures tercas haberent, ut terra illa, super qua quaestio vertebatur, ostenderetur eisdem, a iudicibus postularunt. Quod quum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam provocarunt. Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, revocato in statum debitum, si quid post appellationem noveritis attentatum, etc.

CAP. L.1

Iudex a quo non potest statuere terminum ad finiendam appellationem; quod si fecerit, intelligitur statuisse ad so praesentandum.

Idem Eboracensi** Episcopo, et de Luc. et de Monte Molli Abbatibus.

Ex insinuatione dilectorum faliorum prioris et canonicorum3 sanctae Barbarae nobis innouit4 quod, quum inter ipsos ex una parte, et V.5 camerarium de TangarG. Rotz-naagerasis dioecesis ex altera super7 quodam manerio coram indice ordinario, non ex delegatione nostra, quaestio verteretur, et idem camerarius ad nostram audientiam appellaverit ab eodem, sacre appellationi terminum aliquem non praefigens, dictus iudex3, qui causam illius videbatur fovere pro eo, quod quidam clericus commensalis suos iam dicti camerarii In eadem causa fuerat advocatus, deceptore et contra consuetudinem hunc terminum appellationi praefixit, ut ad festum Purificationis beatae Mariae utraque pars esset ab appellationis prosecutione reversa, licet nobis non potuerit legem imponere, ut eam10 teneremur infra11 dictum terminum expedire, quum et12 secundum legitimas13 sanctiones lis, quae in consistorio14 principis speratur inferri, absque damno morae intacta permaneat, donec ipsam15 faciat introduci, et a proceribus dirimi iuxta morem. Interim autem nuncius camerarii supra dicti praeveniens nuncium eorundem, nec16 ipso usque ad terminum legitimum expectato, impetravit literas et recessit. Quia vero fraus et dolus alicui patrocinarum non debent, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, partibus convocatis audiat causam et auditis hinc inde propositis causam super his, appellatione remota, mediante iustitia terminetis. [Dat. Ronlae IV. Id. Febr. 1205.]

CAP. LI.*

Qui extra iudicium appellat ex verisimilibus et probabilibus causis, non in possessione molestetur, si postea spoliatur, restituitur ante omnia in statum, in quo erat tempore appellationis emissae. H. d. inhaerendo verbis literae, et ut mos geratur unicuique lectura. Panormitan.

Idem Rofensi et Londoniensi Episcopis2.

Bonae memoriae O. de Camera persona ecclesiae de Fan.3 viam universae carnis ingresso, dilectas filias abbas sancti Augustini Cantuariensis4 eiusdem ecclesiae, quam ad se asserit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per se ipsum possessionem ingressus, ad nos pluries vocem appellationis emisit, ne quis eum super possessione ipsius ecclesiae praesumeret indebite molestare. Quumque aliquamdiu praedictam ecclesiam pacifice possedisset, quidam laici Cantuariensis dioecesis in ipsum abbatem et monachos infra eandem ecclesiam usque ad effusionem scilicet gainis2 manibus iniectis tenere violentis, eos de possessione ipsius ecclesiae5 per violentiam eiecerunt. -)-[Nos igitur, malita praedictorum saevitia laicorum, eisdena abbatibus et monachis super tanta ipsius injuria irrogata paterna potentes sollicitudine providere, venerabili fratri nostro Eliensi episcopo et suis coniudicibus dedimus firmiter in mandatis, ut, si res taliter se haberet, laicos ipsos et eorum complices tanulira appellatione remota publice nunciarent et naandarent ab omnibus arctius evitari, donec passis iniuriam satis facerent competenter, et cum Silar11771 testimonio literarum

apostolico se conspectui praesentarent, azlctoritate quoque nostra sub interminatione anathematis districtius inhiherent, ne quis in civitatibus, oppidis, villis et aliis locis, ad quae ipsos contingeret devenire, ipsos praesentibus praeter baptismum parvulorum et poenitentiam morientium divina celebrare praesumeret, aa71 cu7r eis sub specie czliuscunque contractas aliquid permutare. Adieciimus nihilominus in mandato, ut amoto ab ea ecclesia quolibet illicito detentare non obstante cuiuscunque praeepto sublato appellationis obstaculo abbatem et7nonacillos antedictos in eum statum reducerent ac servarant, in quo fuerant ante violentiam attentatam. Interim autem decano loci per indactionem laicorum1m, qui monachos eiecerant violenter, possessionem ipsius ecclesiae nanciscante, dilectas filius archidiaconus Cantuariensis incipit postmodum eandem ecclesiam possidere, et fructus in propria utilitate convertens adhuc ez; eade7n possessione, sicut dicitur, perseaeat. Quino igitur irl praesentia iudicum praedictorum procurator memorat abbatis restitutionem dictae ecclesiae cena instantia postulare!, remoto ab ipsa archidiacono, tot fuerunt bine inde exceptiones oppositae, tot dilationes concessae, tot inventa diverticula fugiendi, quod, longissimo spatio a tempore factae conamissionis elapso, quum causa debitorum processum non haberet, abbas et monachi saepedicti alias a nobis studerunt literas impetrare, in quibus nos, eosdem iudices increpantes, quod in tantam appellationibus frustratoris et frivolis exceptionibus detulissent, ut nondum sub eorum examine causa potuerit habere processum, unde abbas et monachi praeter grandes injurias et iacturas graves nihilominus labores et sunplus fuerant! subire coacti, eisdem iudicibus districte dedimus in praeeptis, zat onani gratia et timore postpositis, sublato cuiuslibet contradictionis el appellationis obstaculo, partem eis adversazn per districtianem ecclesiasticam cogere litem protinus contestari, et testes, quos utralibet pars tasa super pri7zcipali quam quolibet incidenti duceret producendos, infra cluos nzesens post litem contestationem reeipere et examinare curaren! ita, quod, si non passent personaliter interesse, id nilzilominus exseglzerentur per (dios, a quibus non liceret aliquatenus appellari; cltestationibus vero receptis praefigerent partibus terminum competentem, quo sententiam recepturae nostro se conspexi praesentarent. Acepto igitur posteriori mandato secundum tenorem ipsius iidem indices negotium maturantes, queme late contestata testes fuissent admaisi, domum atestationibus publicatis diens partibus slatuerunt, quo ai: nostra praesentia comparerent, sepe hoc sententiam recepturae; atestationes et acta, et alia etiam, quae ad cazasana facere videbantur, seis inclusa sigillis nobis, prout an mandatis luabxerant, trazssmatentes. Dilecto itaque filio . . . nao7zacho procaratore abbcatis et monaclaoru7r S. Augustini sciatuto termino ad sedem apostolicam accedente ac de mandato nostz'o fere per tres menses procaratorenz partis alterius exspectante, tandem utroque ita praesentia nostra constituto, monachis propositis antedictis, quod, queso; abbas et monachi, sicut praedictum est, ecclesiae de Faversham pacifica possessione gaaaderent, post appellationem ad nos legitime saepzns interiecta de spsa faena violenter elcti, propter quod postulabat instantius, ut ab eadem auudo quolibet illicito detentore, caos fructibus tam perceptis quana percipiendis, etiana a delectionis te'napore coznputandis, possessionem ipsius ecclesiae sibi restituere dignare7zauz. Repetebat clima expensas XL. marcarunz et cauzplius, quas occasione quarundanz exceptionum, quas frustratorie proposuerat arclaidiaconi procurator, el ad eas probandas dilationes competentes abbas et monachi facere coacti sunt, gtaa7n idem archidiaconus seu procurator eius exceptiones idas pastea non probata. Quaa7n eniz7a praefatus O. de Camera alieno nomine dictan; ecclesiana possideret, utpote qui pro ea abbatibus et monachis S. Augustini certam reddebat anrsts singulis pensionena, et, quam per plures testes etiam sit prabataam, quod O. Medico sublato de medio clsqe ad substitutionem O. de Camera abbas S. Augustinz habuerit custodiam ecclesiae antedictae, post mortem praefacti O. de Camera continuatur ella possessio, quum ez; cmtinenti post eius abatan a7nonachis fuerit apprehensa. Praeterea pa712 codera abbate ipsam ecclesiam possidente, et ante delectionem el postea, ab ipso fuera appellatum, appellatione pendente nihil debuit innovare; nec ob stare dicebat,

Tit. XXVIII. Cap. XLIX. 1) Restititranx alau.c.iur.(2,2.); Comp.III. c.7.h.1.(2,13.);— cf. suprac. 2. de lib. obl.(2,13.) 1)Wnormando: F; V.Normacen.; II; W. Normanno; J; Vin. Normanno: L'out.; Wormanno: Riloru. — inscriptione Comp. III. Maui et varias gretines ex iisdene collectas retulitueus au adaot. ad c. 10. cit. de lib. obl. 3) add.: huiusmodi:

Cap. L. 1) Restitueam ex Reg. Brega. II, 632.; — ibi extm'e Richtenne fugit. — Comp. III. c. 8. 5. t. (2, 19.) 2) Abrir.: FI; aeg.: Abrinceosi ep. ot do Montomorello et de Lucerna abbatibus Abriac. diocesis. : RCry. (sed in Codd. nomina corrupta irserere coetur.) — Portleat no. 2412. 3) monaehor.: L'bc 4) innouitue noscat: O Reg. 5) W. FI%CReg. G)l'ankarvill.: Oh Reg. — in Codd. ~0a est lectionunl varictas 7) super manerio (maueris :

(g) de Monvill. (ilfoncvill.: Ca; Mormill.: 64r): Clteg. 5) idem ordinarios, qai cansara einsdem talncrar'ii (overo videbatur latenteret, quod: Clteg. 9) sanctae: CRicht. 10) eum: CReg. 11) intra: L'ad. Rôhm. 12) etiam: F; deest: a 13) cf. trrt/e. Sed et leis L'od. de temp. app. 14) consistorial): Cltep. 15) ipse: CReg. 16) ab ipso: L'Richt. Cap. LI. 1) Restitueam ex Reg. Brega. VIII, 151.; Comp. III. c. 0. h. t. (2, 19.) 2) asid.: et priori S. Albani London. diocesis.: Rev.: Pothast no. 2609. 3) Faversham: Cb; l'au.nza: Cc; l'avorham: Cg; Faversham: Ch Rey. 4) custodiam: Cutis; custodio causara: Cc 5) eccl.: deest: FC Rey.

CAP. LII.1

Itineris arreptio habet viro appellationis, si servantur ea, quae servari debela in appellatione. 11. d. secundum unum intellectum iutrinsecum.

Idem S. Augustini et S. Gregorii 2 Priorihus3.

quod archidiaconus hoc fecisse propnntau' sui iuris gratia conservandi, quia, quunz. jata esset quaestio ex hoc mota, el ex parte alibatis fuera denegaturz, ipsum lutijsmodi iurisdictionem habere, per negationenz res dubia facta fuit, unde iudex esse non poterat, quum iam adversarius factus esset, et ideo, quum praesumpserit va propria causa sibi ius (acere, facti sui perti debet merito detritentum, el rem convenit in statum prislznum. r-evocari.] Procurator vero 6 archidiaconi mentoralis proposuit ex adverso, quod defuncta persona ecclesiae* tantum datur eius custodia, Mimo archidiaconi Cantuarienses, qui fuerunt pro tempore, tam de iure communi quam de generali consuetudine Cemtuariensis provinciae, tam in illa ecclesia, quam in aliis universis eiusdem dioecesis hoc iure semper usi fuerunt 3*, sic u'l fuera! sufficienter probatura, taut restititio nequaquanz ntonachis com.petebat, nec utendo bit-e sito eis injuriara Jacere videbatur. Praeterea gau'm praefatus O. de Camera nomine) archidiaconi ecclesiam possedit 1° eandem, nepote qui ei unam procuracionem, et V. solidos 1 nomine ipsius 1) ecclesiae annis singulis exsolvebat 12, 1 cordera O. sublato de medio, apud archidiaconum aniani possessio dignoscitur 13 remansisse., quite taon perditur, nisi archidiccnnns se putaret posse repela 14, vel nisi veniens non fuisset adutissus. Sic ergo monachorum possessio polius detentio clandestina debet Bici, (munan archidiaconus ipsart posses.sionenz non perdidit. Et sic swat monada' non potuerunt habere 15, gztutn duo in solidum gztic quam possidere 16) Quum igitur arcltirl-laconus potuerit sun acre pnsessionena inlrare, ac tenenles de facto eticere, fortius potra!, nullo ibi exis7ente, nec -nullctentis resistente, sita ius proprium reservare, quum iuris exsecutio nullaan habere itenzmt dignos-ccztur. 1) hac monachi possessionevt archidiaconi non possunt aliquatenus avocare, etsi eos ipsa.m, habuisse constare, quia, quum ens de pussessinne nequaquatt eiecerit, nec hoc probant Jiterit, PU: in itare cOta fesmt, r-zota habenl quod obliician eztraneo detentnr, pracsertun qum et ipsi auctoritate propri titlraerunt, el atiza' xutt ali 13 facientes [monasterio] iris aliquod cegtrirere azegttivenuat. tlppellctio quoque, guata mnnaclti se interposuzsse proponunt, penilus Pulla Mil, quum non nisi O grcz'antine praesenti, praeterito vel Muro debeal appellari. Jrchirilaconus cero raec prius cos ga-avacerd, nec p'sos post appellationenz gravara", quum. rem vacant, quct.m custodiendi ius babel, banzo qiaYam ex officio dislocare teatur, custodzénclam suscepisse nascalttr. Deniqt.te appellatiorzi mntachorum non fuit ullatenus deferendum, qunniant, elsiy ad eos eadent ecclesia perfiaeret, nan debuerunt [lamen] cauc7oritale propria ipsius possessionenz inlrare, praes'er7im qatnt sc:ieritt vel scire pntius debuerint, quod custodia ecclesiezrunt vacatitum ad archidiaconum pertinebat, el, si titrac ideen 26 archidiaconus praesens esset, eam 21 denegasset eisdem, et sibi, pa-oul cid eius spectabat o ffcium, tentisset. Quum autert clandestina ftacrl 22 euruat posses.sio, non potuerunt vere 23 possessores haberi, glzum super possessione tt.queat iniavdca fieri clandestino possessori. Praemissis igitur 21 diligenter inspectis, praedictw abbatem et monachos in eum 25 statum, in quo tempore appellationis factae 26 ex verisimilibus et probabilibus causis ad nos legitime interpositae fuisse noscuntur, proprietatis 21 parti utrilibet salvo iure, decernimus 23 reducendos, ac fructus medii temporis perceptos 2r* censuimus pariter assignandos 3° eisdem. Quo-circcz. discretioni vestroe per apostolica scriptca mcGadam 2LS, quatenus, sublato cuiuslibet contradictionis el appellationis obstaculo, ira eum. 31 statunz, in quo tempore appellatiotis ficisse tzoscutntzr, praefcdos abbatem el manados t-educatis, ac faciat is eisdem pariter resigrtm-i32 (ruchos ?necia tentporis universos; contradicctores, si qui fuerint B, vel rebelles, motatione praemissa, per censura ecclesiasticarm, appellatione postposita, contespenco 31. [Dat. Ronz. ap. S. Petr. XI. Kal. Dec. 1205.]

CAP. LIII.1

Per clausulam: "appellatione remota" inhibetur omnis appellatio, quae a iure non indulgetur expresse. 1-loc dicit, usque ad §. Verm. - §. 1. Licet excommunicatus ab excommunicatione appellet, nihilominus denunciatur potest, et beueticii redditibus spoliari. Ille dicit.

Idem Episcopo Helinensi2.

Pastoralis officii diligentia (Et infra: [cf. c. 28. de off. iud. del. I. 29.] Ouaesivisti, eliaut diligenter, utrum, quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tantum appellati) inhibita videatur, ut ab onan. t grevcurine liceat appellare, can omnis appellatio videatur exclusa, nisi tantum ccasibus: expressis a itere. Nos igitur attendentes, quod per appellationem frustratoriam, etiamsi 3 non fuisset inhibita, negotium non debeat-1 impediri, diligentiae tuae breviter respondemus, quod quaelibet provocatio intelligitur removeri, quae a iure non indulgetur expresse; sed, si 5 appellans fuera gravatus iniuste, gravamen 1 huiusmodi per superiorem poterit emendari. j. 1. Vtrum quia multoties quis ad tempus per appellationem legitiman-1 a iudicis sui quoad 7 aliquem certum articulum eximitur potestate, consuluit nos §, utrum, si quis excommunicationis sententia innodatus 9 ante denunciationem ipsius ab ea, tanquam minus rationabiliter promulgata, in eo casu, in quo ante sententiam appellatio vires obtinisset 10, curaverit 11 provocare, eo, quod per appellationem interpositam excommunicatus videtur iurisdietio dormitasse, ipse 12 denunciare possit eundem li, et ad tempus ecclesiasticis beneficiis clericum 14 spoliare, pum per prov.-cationem taliter factcm sito el-recta excomzunicatio non p-ivetur. Nos itaque atiquisitinii Pare respondemus 15, quod, quum executionem excommunicatio secum trahat, et excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipsum excommunicatum denunciare non n inznterio potes 18, iit ab aliis evitetur. Et illi tainzrum proventus ecclesiastici merito subtrahuntur 1f, cui ecclesiae communio denegatur. [Quita aitem. etc. Postulasti etc. (cf. c. 29. de jure patr. III. 38.) Dat. Roza. ap. S. Peir. XIV. Kal. Ican, 7204.]

CAP. LIV.1

Si appellans ad superiorem compare) coram iudice inferiori super concea-nentibus ipsa ■ appellationem, ipsi appellationi renunciare videtur. Si autem protestetur, quod propter hoc non intendit renunciare appellationi, tanquam contraria allegans non est audieudus, nisi notorium sit, actum illum esse iniustum, super cuius emendatione adivit inferiorem. H. d. et est bonus casus.

Idem Episcopo Parisiensi2.

"Sollicitudinem pastoralis officii 1-prudenter3 exsequeris,

Ti t. XXVIII. Cap. LI. 6) 1-lis igitur et alas plurimis ex parteabbatis et monachorum propositis procurator archidiaconi memorat proposuit ex adverso, quod use possessionis neo deminii ratone abbas et naonachi hane restitutionem poterant postulare; gnum anim (un/migue: Cah) non possederint ecclesiam autodictam ratione iuris custodias, geao... datar, immo 10 Reg. 7) add.: archidiacono: FOA III 3) fuerint: h'111. IICe; glieg.; fnerant: Ch 9) uom. arch. possideret, utpote: C ltcg. 10) possidet: ea; possideret: Cbc; eand.: deest: Cae 11) arclaiaciaconi: Cb 12) persolvebat: Cbc Rey. 13) dignoscaur: Cb 14) depelli: Cb 15) reddere vel rehahere: Lh 16) possunt... potuit: ib. 17) sua: Cal 18) aliis: Ch 19) si: Cb 20) id.: deest: ib. 21) eandem: ib. 22) fuisset: Cbe 23) ved: Cb 24) Quum igitur hace et alia multa utrimque proposita fuerint curara nobis, visis instrumentis et attestatibus partian' et allegationibus diligentem intellectis, de communi f. n. cona. abbatem: C Rey. 25) eundem: CZ 26) fact.: deest: CReg. 27) propr. utrilibet (utruque: Cc): L Rey. 28) decrevimus: Lb6 Rey. 29) pere.: deest: (J) 1aMC Reg. 30) resignandos: Reg. 31) et: Cuch 32) assignari: Lb 03) apparuerint: C 34) compescentes: Cubh; compellentes: Ce.

C a p. LII. 1) Resti tabnt ex Reg. Red. I, 351.; 0) 11. aact. dpp. de tapp. c. 1.;

Comp. III, c. 10. O. 142, 12) 2) Gcorgii: Rep. 3) add.: Cantuariensibus: CReg. - Pothast no. 367. 1) I. et It.: deest: Cabcy; Io. et Hubertus: Reg. 5) prior et monachi ecclesiae Cantuar. nobis: C 6) Lamentum: F; Lamo: G; Lamec: 11LbC; Lamec: I; Lamecho: X; Lamestre: La; Lametb; M; Alache: Ca; Lanhe: Cb; Lamehe: Cg; Lameche: Ch; Lamhee: Rey. ley.: Lambeth. 7) ad sed. ap.: add. a Rayes. 8) add.: nuntii: Cbc; add.: in possessionem: Ca 9) ab tic: Cb 10) praedictam: CbcReg. 11) si verum est, quod asseritur: CReg. 12) lo.: Reg. 13) V.: Cbc.

Cap. LIII. 1) Itestimiana ex Reg. Breve. VII, 169.; Comp. III. c. 11. h. t. (2, 19.) 2) Helienzi: Ch Reg. - Pothast. 2350. 3) etsi: Cgh. 4) debebat: La: deberet: Cb; debeat: Cc 5) quodsi: M; si autem: Clie 6) et grav.: Cb 7) quod ad: Clu 8) tuae fraternitatis nos duxit discretio consulendos utrum, si clericus: CReg. 9) add.: fuerit: Cb 10) obtinisse (aeld.: non: Cb) videtur: CReg. 11) nisi cur.: Cb 12) tempore deunc. pose. eandem: Rey. 13) eandem: Cb 14) oler.: add. a Ragn. 15) duximus respondendum: CReg. 16) potest: LLC Reg. 17) subtrahantur: Cbe Brhnt.

Cap. LIV. 1) Restitutxana ex Reg. Bal. X, 165.; Comp. III c. 12. It. t. (2, 19.) 2) Pottlcast no. 3245. 3) fideliter: Cb; deest: Ca.

quum super dubitationibus iuris responso sedis apostolicae postulas edoceri. Sane, quum, sicut ex tua insinuatione recepimus⁴, duobus coram suo episcopo litigantibus, alter eorum ad sedem apostolicam appellasset, episcopus interpositae appellationi non deferens, sed appellantem reputans contumacem, ipsum excommunicationis vinculo innodavit; qui coram metropolitano suo de episcopo sibi petiit super hoc iustitiam exhiberi, asserens, quod post appellationem legitime ad nos interpositam ipsum excommunicaverat, et excommunicatum fecerat publice nunciari, et petens, se ad eum statum, in quo fuerat appellationis tempore, a metropolitano reduci, denunciari videlicet absolutum, adiiciens etiam, quod appellationi non renuntiabat obiectae, sed prosequi volebat eandem. *i' Unde tua fraternitas requisioit a nobis, utrum metropolitano de huiusmodi conquestione cognoscere valeat, et, si repperit, ilion' legitime provocasse, an 7 etiam denunciare debeat absolutum, et an, si episcopus coram archiepiscopo appellaverit, ne is, qui excommunicatus ab eo 8 fuerat, absolvatur, appellationi sil huiusmodi de ferendzim..* Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemos, quod, sicut metropolitano de appellatione ad nos interposita cognoscere³ omnino non valet, sic nec de his, quae post appellationem ipsam fuerant¹⁰ innovata, dummodo de aliis¹¹ cognosci non possit, nisi [et] de appellatione pariter cognoscatur, vel¹² de iis, quae appellationis causam contingere cognoscuntur¹³. In quo casu si metropolitano ad cognoscendum partes suas interponere forte praesumeret, episcopus utique posset ad appellationis beneficium convolare. Nam ad officium eius, qui de appellatione cogniturus est, pertinet prudenter corrigere quae contra ipsam invenerit attentata. Si vero notorium forsitan¹⁴ existeret, quod mandatum episcopi indiscretum fuerat vel iniustum, cui non tenebatur subditus obedire, ac per consequentiam ei liqueat¹⁵ evidenter, subditum legitime provocasse, potest archiepiscopus auctoritate metropolitana¹⁶ declarare subditum irrationabiliter existisse anathematis mucrone percussum. Quum autem excommunicatus, qui appellaverat, iuxta praescriptam formam coram archiepiscopo deponit contra episcopum quaestionem, ut videlicet de iniuria sibi ab episcopo irrogata cognoscat, metropolitano ipse ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas, quum ille appellationis prosecutioni renunciare tacite videatur. Sed si verbo vel facto appellationem se velle prosequi protestetur¹⁷, sicut in proposito casu superius est expressum, non est tanquam adversa petens et sibi contrarius audiendus. [Dat. Rom. ap. S. Petr. II. Id. Dec. A.o. X. 1a07.]

CAP. LV.1

Per appellationem legitime interpositam principale curo accessoriis ad iudicem appellationis defertur, et sententiae excommunicationis et interdicti post appellationem latae non tenent.

Idem Episcopo et Cantori² Trecensibus.

Dilectis filiis³ decano Altissiodorensi⁴, ac magistro R.5 venerabilis fratris nostri Altissiodorensis episcopi procuratore in nostra praesentia constitutis, idem magister proposuit coram nobis, quod, quum dictus episcopus R. presbyterum domus Dei [de Monte atrio,] in qua provisionem et dispensationem⁶ plenariam idem episcopus obtinere dignoscitur, detineri faceret vinculis mancipatum pro eo, quod bona quaedam eiusdem domus⁷, quae furtive subtraxerat, restituere detrectabat⁸, propter quod etiam ab eodem episcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus, et supradictus decanus episcopum monuisset, ut ei⁶ restitueret vel saltem recederet¹⁰ presbyterum memoratum, quem ad iurisdictionem suam spectare firmiter asserbat, [sic] episcopus multiplicem rationem allegans, quare se ad hoc nullatenus teneri dicebat, eundem presbyterum restituere vel recreiere penitus recusavit, proponens, quod super hoc eidem decano paratus erat in propria curia, quum decanos eius vasallas existeret, vel coram arbitris communiter eligendis, seu etiam coram metropolitano iustitiam exhibere. Decanos autem haec omnino recusans coepit

graviter comminari, uod tale aliquid faceret, quod episcopo displiceret, propter quod episcopus metuens, ne decanus aliquid in suum praedictum attentaret, se ac suos, statum¹¹ ecclesiae ac civitatis suae protectioni metropolitani supponens, ad eius¹² audientiam appellavit, festum sanctae Mariae Magdaleneae proximo praeteritum terminum appellationi praefigens. Verum decanus post modicum¹³ tempus¹⁴ canonici Altissiodorensibus convocatis, interdictum huiusmodi eis contradicentibus promulgavit, ut episcopo in civitate praesente a divinis in Altissiodorensi ecclesia cessaretur. Postmodum vero quum die appellationi praefixo comparuissent partes coram officiali curiae Senonensis, decanus allegans, quod appellationi ab episcopo interpositae ideo non duxerat¹⁵ deferendum, quoniamw presbyter supradictus adhuc in vinculis tenebatur¹⁷, quando ls* ad nos vocem appellationis emisit, officialis autem iudicavit » irritum interdictum a decano post appellationem episcopi ad sedem metropolitancam interpositam promulgatum, -j- [cc]pitudo ecclesiae Altissiodorensis iriunxit, 01 interdictum illud nullatenus observaret. (bazuque posimodunz episcopo praesente decanos frmiter inhiiberet, ne in ecclesia cantaretur, et G. capellani episcopi cantantem ibidem post appellationem ad nos interpositam vinculo excommunicationis adstringens, divinum officium in ecclesia impediret, nec monitus per episcopum saepius officium perturbare desisteret, episcopozis danzan ipsum tanquam contumacem et incorrigibilem excommunicationis mucrone percussit quent postea venerabilis frater noster Senonensis archiepiscopus devitandam politice nunciavit. Linde protractator ipse postulavit a nobis, ni se praedictam interdicti sententiam irritam iudicantes, e2 communicationis ab episcopo latam sententiam faceremus usque ad satis factionem cordignam, jnviolabiliter observan. Decarzzis autem proposuit ex adverso, quod, quum episcopus R. presbyterum pertinentem ad iurisdictionem suam faceret in vinculis detineri, et ipse tanz a clericis quam laicis civitatis fuisset graviter increpat, tanquam negligeret ius ad se pertinzens defensare, qui ad servandz ecclesie consuetudines juramento super hoc praestito tenebatur, per se ipsunz episcopum nuntuit, ut presbyterum ipsum resintiera libertati, pararas suffcienter ostentare, quod ad iurisdictionem Sama idem presbyter pertinebat, anulan episcopunz demit faciens per plomes alios com. moneri, ut presbyterum sibi redderet vel recederet, vel saltan poneret vz sequestro. Quantgze nequisset episcopus ad istorum aliquid inclinari, capitulo convocato decanos de convivia eius huiusmodi posad in ecclesia interdictum, ut episcopo jn civitate praesente cessaretur zñ ecclesia penitus a divinis, executionem nihlominus sententiae suspendendo, donec super hoc haberet cum archiepiscopo, qui proximo venturas erat in civitate, tractatum, per quenz sperabat posse concordiam reformari. Ceterum licet postal praesente archiepiscopo episcopum monuisset, zd aliquenz supra dictorum nzodorztnz ad liberationem presbyteri acceptaret, jn nullo lamen perficere poluit apud elan; quin immo ad metropolitanae sedis audientiam episcopus appellavit, appellationi suae praefigens terminum supra dictum. Unde decanos jn capitulum medicas canonicos universos inivit, ut interdictum, sicut ab eo positum fuerat, observarent. Die vero appellationi praefixo coram Senonensi officiali decanus cacece episcopo procuratore comparens, et gravamen sibi metuens imminere, ad sedem apostolicam appellavit, Lactare ierusalenz appellationi suae termino constituta, et se ac statim sauces et Altissiodorensis ecclesiae protectionis sedis apostolice supponendo. Quena autem episcopo praesente post haec decanos G. clericunz eiusdenz episcopi pro ea, quod daos clencos violenten ceperat, excommunicationis publice nunciasset, et mandasset clericis, ut u se letam interdicti sententiam observarent, episcopunz ipsunz clericum excommunicationis sententiam promulgavit, excommunicationem eum stepe dicto archiepiscopo et capitulo Senonensi parciando. Propter quod ipsum archiepiscopozis de quoruzdam consilio nunciavit publice devitandunz, licet quidam canonici Senonenses saniori ducti consilio non vitaverint communione ipsius. Ex] his igitur et aliis, quae utrinque fuerat p. uposita coram nobis, intelleximus evidenter, quod, eist episcopoz prudentes et utiliter providisset, ut decano recedisset 2o presbyterum saepe 21 dictum ad omnem prorsus scandalum materiam amputan-

Tit. XXVIII. Cap. LIV. 4) accepimus: G; accipimus: Lb 5) in: deest: Cab 6) quaestione: Cab 7) utrum: Cb 8) ab eo: deest: Cae 9) agnoscere . . . valeat: Cb 10) fuerit: FCabch Reg. 11) illis: CMCRg. 12) vos: deest: Cb 13) dignoscitur: OFIKLM Cabch Reg.; dignoscantur: Ch 14) forte: Cae 15) liqueret: Ch 16) metropol.: Cbg; metropolitana: NCCh Reg. 17) protestatur: Cb; molestatur: Ch.
Cap. LV. 1) Restitutum ex Reg. Bai. X. 189.; Comp. III. c. 13. h. t. (2, 19.) 2) episc., cantora et M. archid. Treen.: C; episcopo et cantori et magistro N. archidiacono Trecensibus: Reg.; — Potthastno. 3269. 3) dilecto lino:

Cab 4) Altissiodorensi: FIK et sic deinceps; Altissiodorensis ecclesiae: CReg. 5) B.: ib. 6) dispositionem: L: 11 Cabch Reg.; et disp.: deest: Cc 7) dom.: deest: Cabch; ecclesiae (eiusd.): deest: Cc 8) detractat: F; decerebat: Lb; detrahebat: Ca 9) eidem: CReg. 10) redderet: FLb; retraderet: K. P 11) et stat.: CLrN; statumque: Lb 12) ad metropolitanae sedis: CReg. 13) postmodum: Cb 14) temp.: deest: Cabch Reg. 15) duxerat: CCh; duxerit: Reg. 16) quia: Cb 17) detinebatur: Lb 18) qu.: deest: FCHKLCReg. 19) iudicans: Reg. 20) reddidisset: Cbc (add.: saltean) 21) supra: Cb; saepe memoratum: Cc.

dam, Quia vero 22 idem episcopus, *sicut praemissum est*, diversos modos expressit, secundum quos decano paratus fuit 13 super captione presbyteri iustitiam 24 exhibere, ad metropolitanam sedem appellans, decanus non potuit post hoc 25 ferre sententiam interdicti, et ideo *de concilio f. v. art. m. nostrorum* sententiam ipsam ab eo post appellationem legitime promulgatam 26 irritam decernimus 27 et inanem, *illo* non obstante, quod decanus ad excusationem suam quasi variando proposuit *coram nobis*, quod, priusquam episcopus 20 appellasset, *ipse* sententiam tulerat, cuius *lumen* effectum 30 ad tempus duxerat suspendendum, quum interim appellatione interposita procedere non debuerit ad sententiam exsequendam, officialis *lumen* processum, qui post appellationem ad *sedem apostolicam interpositam* huiusmodi sententiam interdicti irritata et inanem decrevit et *mandavit penitus non servari*, temerarium iudicantes, quum appellatione ad nos interposita nihil debuerit innovari 31. Praeterea licet excommunicationis sententia in decano 32 per episcopum promulgata rite lata prima facie videretur, *quoniam*, quum per iam dictum officialem esset prohibitum 33, ne servaretur in ecclesia interdictum, et *idem* decanus, ne celebraretur in ecclesia prohibendo, divinum videretur officium perturbare: quia tamen per appellationem ad nos interpositam ex parte cecani, cui etiam officialis duxerat deferendum apostolos concedendo, non solum principale negotium, sed accessoria etiam ad 31 nostrum referebantur 35 examen: eandem 36 sententiam post appellationem huiusmodi promulgatam decernimus viribus caruisse, *ac ipsam decernimus ea non fuisse ligatam*. Verum licet archiepiscopus *quorundam consilio circumventus* post appellationem praedictam 37, de qua sibi per officialis *sui* literas innotuerat, decanum denunciaverit 38 evitandum, Senonenses tamen 39 canonicos, qui saniori ducti consilio communicaverunt eidem, ut appellationi ad nos interpositae magis quam denunciationi ab archiepiscopo factae deferrent, inculpabiles iudicamus. [Quia *vero etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. IV. Id. Ion. Ao. X. 1207.*]

CAP. LVI.

Postquam Papa aliquam causam ad se revocat, non valet processum postea per minorem iudicem tactos; sicut non valeret, si fuisset ab eo legitime appellatum. Hoc dicit, ut cuilibet lecture satisfiat.

Idem Mediolanensi Archiepiscopo 2.

Ut nostrum prodeat de vultu Dei iudicium (*Et infra: [cf. c. un. Lit. eccl. benef. III. 12.]*) iudicium 3 dedimus in mandatis, ut, si *etiam* post secundum mandatum, per quod totius cognitionem negotii ad nostrum iudicium revocavimus 4, traditionem sigilli dicto H. a te cognoscerent esse factam, eam decernerent irritam et inanem, inhibentes illi, ne quomodolibet eo uti praesumeret 5, *quum plus sit*, Romanum Pontificem ad se aliquod revocare 6 negotium, quam quemquam ad eum super aliquo negotio provocare. *Tolerabamus autem etc. (cf. c. un. Ut eccl. benef. III. 12.) [Dat. Perusii II Kal. Oct. 1198.]*

CAP. XLVII.

Si terminum appellationis prosequendae statutum ab homine altera parte praevenerit, hoc tacito literis impetrando, literas non valet; sed terminum iuris etiam appellatus praevenerit potest, dummodo nimium non praecurrat. Et ubi ex dilazione imminet periculum, etiam neutra parte prosequente potest iudex ad quem suppleret, partes compliendo ad prosecutionem.

Idem Abbati sancti Felicis et G. Canonico Bononiensibus 2.

Oblatae nobis vestrae 3 literae continebant, quod, quum quidam iudices, quibus causa, quae inter Sambr. 4 et Rinocor. 5 plebes vertebatur, *absque appellationis remedio*

fuerat ab apostolica sede commissa, pro plebe Sambriensis sententiam protulissent 7, et a procuratore plebis de Rinocor. ad nos fuerit sine termino appellatum, nec delatum appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus a iudicibus partibus assignatus: plebanus de Sambio 8 super observatione praedictae 9 sententiae, sicut rationabiliter lata lo erat, nostras ad vos literas et alia pars alias commissionis literas a nobis super infirmenda *[vel cozz. frntanda]* eadem postmodum ad alios iudices impetravit 11, nulla in posterioribus literis de prioribus habita mentione. Unde in dubitatione 13 revocato, an posteriores indices, vel vos de illa debeatis cognoscere, nos super hoc consulere voluistis 14. *[adiciens nihil minus, a quibusdam sapientibus pro parte fuisse propositum appellante, quod, quum in tali articulo de legis beneficio annum habeat, infra quem secundum se committere ipsam exsequi litem possit, medio tempore pro str, arbitrio, quando vellet, prosequi poterat appellationem eandem, nec ad id compelli debebat, antequam idem tenzpori, s. spatium haberetur. Quare nullus esse valoris primas literas asserebant, etsi de ipsis mala sit menti habita in secundis. Pro parte vero altera quosdam alba iurisperitos dixisse, quod quum interesara eiusdem, ne in mzdium sententia maneret suspensa et ipsius confirmatio differretur, et indices, qui eam protulerant, appellationem praedictam non duxerint admittendam, tunc quia fuerat a nobis inhibita, tunc quia fi. ivola videbatur, licite para potuit appellata litizantodi literas interim impetrare, praesertim (pilan, si aliter diceretur, graven?, interdum ecclesiae sustinerent iactram, (plum in causis ecclesiasticis secundum canones appellare liceat, quatiens gravamen occurrit vel alia justa causa. Unde contingere posset, si talara- annus cuilibet provocanti daretur, quod causa atque ad sex vel ocio annos debitum non sortiretur effectum. Quosdam insuper alias opinatos, quod priznae valebarz literae, non secundae, sed pars, quae appellaverat, infra annum. suam appellationem prosequi non tenebatur.].* Licet igitur 15 appellanti legitime a sententia indulgetur annus a lege, aut *[efiam]* ex iusta causa biennium ad appellationem interpositam le prosequendam; quia tamen huiusmodi 17 terminus potest restringi non solum a provocante, verum etiam a iudice, a cuius sententia provocatur, quum ideo 18 sit constitutus, non ut terminus ipse praeveneri non possit, sed ne valeat prorogari, credimus distinguendum, in quo casu literae 19 impetrantur 20. Et quidem, quando certus terminus ab appellante vel a 21 iudice appellationi praefigitur prosequendae, si eo tacito appellatus literas impetraverit 22, huiusmodi literae tanquam tacita veritate subreptae obtinere non debent aliquam firmitatem. Si vero non sit aliquis certus terminus a iudice vel ab 23 appellante praefixus, pars appellata infra 24 terminum constitutum 25 a lege, dummodo nimium non praecurrat, ut appellatam in commissione impetranda supplantet, commissionis literas poterit impetrare, quarum auctoritate in appellationis causa legitime procedatur ita, quod, si appellans voluerit in causa appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento, nisi possit eum legitime recusare. Quod si agere noluerit appellans, appellatus potest nihilominus prosequi causam ipsam, maxime si sentiat, sibi ex dilazione imminere gravamen. Superior quoque iudex, si viderit 26, ex dilazione periculum imminere, potest et debet, neutro prosequente appellationem, occurrere, ut periculum evitetur, puta, si a sententia lata super confirmatione alicuius electi fuerit provocatum, et utraque pars velit etiam 27 *[usque]* ad annum prosecutionem appellationis differre, potest 28 utique, immo debet superior iudex, ad quem fuerat appellatum, terminum 29 provide moderari, ne gregi dominico diu desit cura pastoris 30. Ex his igitur consultationi vestrae noveritis esse responsum,

Tit. XXVIII. Cap. LV. 22) temen: C *Rqq.* 23) fuerit: *Cmit. R6mt.* 24) iustitiae plenitudine: *CReg.* 25) hanc: *LNCac. Ileg.* 26) interpositam promulg.: *ItZaCbcq.* 27) decrevimus: *KCb* 28) nequaquam: *CReg.* 29) ep.: *deest: FM* 30) officium: *CB* 31) innovare: *Reg.* 39) in dec.: *deest: CReg.* 33) mandatum: *ib.* 34) gnum ad: *CB* 35) referebatur: *Feb* 36) sententiam ipsam (*deest:* 6) ut (tapete: C) post app. ad nos legitime interpositam promulgatam (latam decrevimus: *CB*; prom.: *deest: Calt*) deerimus: *C. Ileg.* 37) ad nos emissam: *Clleg.* 38) denunciat: *Calt*; euunciaverat: *CB* 39) tan.: *deest: C.*

Cap. LVI. 1) Restitutum ex *Reg. Bol.* I, 369.; *Alan.* 8. (5. 1.); *Comp.* III. c. un. *Ut eccl. benef.* (3. 10.) 2) *Pottthast no. 377.* 3) dilect. fil. I. archidiacono et O. Lento canonico liediolan.: *ClRc.* 4) revoc., id ipsum cognoscerent (recognoscerent: *CB*) attentatum, traditionem sigilli decernerent irritam et inanem, inhibentes Henr. (II.: C) no etc.: *CT Reg.* 5) praesumat: *T* 6) evocare: *FGHhZ3ICT Reg.*

Cap. LVII. 1) Restitutuna ex *Reg. Bol.* XII, 81.; *Coup.* IV. c. 1.11. t. (3.12.)

2) abb. S. Palie. et G. de Bagnolo can. Bonon.: *Reg.*; — *Pottthast no. 3775.* 3) vest.: *deest: D* 4) Sambrim.: *F*; Banbron.: *O*; Sanb.: *H*; Samb.: *I*; Sambr.: *X*; Sambro.: *D*; de Sambio: *Rey.* 5) Rivocen.: *O*; Rivocor.: *HN*; Rinotor.: *I*; Rivotor.: *K*; Rioecorn.: *La*; Rivo cornach.: *Lb*; Rivocorindario: *Db*; Rivocornaclario: *De*; Rivocornicario: *Ilft*; Rivo cornicario: *Doy*; Rivocornaclario: *Rey.*; *infra tasan ley.*; Rivocornaclario 6) Sambio: *LGNDafgh Reg.* 7) promulgasset: *Reg.* 8) Sambron: *Db* (per totum) 9) dictas: *Rog.* 10) prolata: *Dhf* 11) al.: *deest: Db*; al. . . nob.: *deest: Reg.* 12) impetratum: *Df*; impetrarunt: *Dg* 13) dubitationem: *Db Cont. Boliwr.*; rubium: *Rey.* 14) studiis: *Reg.* 15) igit.: *deest: FDbc* 16) interp.: *deest: Dhf* 17) hic: *Dla* 18) id (ideo: *Df*) sit (fuerit: *Reg.*) constitutum (institutum: *Db*): *D Rey.* 19) lit.: *deest: D* 20) impetrentur: *FGHIXLMDReg.* 21) a: *deest: FGHIXLMDReg.* 22) impetravit: *FXL* 23) ab: *deest: FGHIXLMDReg.* 24) intra: *Cont. B. hnt.* 25) statutum: *Reg.* 26) videat: *Reg.* 27) et.: *deest: ib.* 28) pot.: *deest: Dbeffg* 29) tempus: *Reg.*; *deest: F* 30) pastoralis: *D.*

quod³¹ * per posteriores non derogatur prioribus legitime impetratis, per quas ad confirmandam sententiam vel infirmanclam praevia potest ratione procedi. [Dat. Viterbii Fil. Id. Tul. Ao. XII. 1209.]

CAP. LVIII.1

Altera parte contumaciter absente potest iudex appellationis etiam principale negotium definire, si post litem contestatam fuerit appellatum.

Idems.

Per tuas nobis³ literas requisisti, utrum, si sub *alicius examine* post latam sententiam, vel saltem post depositiones testium publicatas et *Zedas*, fuerit ad sedem apostolicam appellatum, hi, qui super haec⁴ delegantur a nobis, si altera partium eorum se noluerit⁵ conspectibus⁶ praesentare, causam sibi delegatam iudiciali possint⁷ calculo terminare. Nos igitur consultationi tuae taliter respondemus, quod, quum lis super eodem negotio coram primis iudicibus sita legitime contestata, poterunt iudices delegati, eo, qui convenitur, se per contumaciam absentante, quum eis de meritis causae liquebit, commissum sibi negotium diffinire.

CAP. LIX.1

Notabile et famosum capitulum, habeas multa nova dicta utrumque ius limitantia, et h. d. in sutina, inhaerendo simpliciter verbis literae: Appellans ante sententiam tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso indice a quo, nec admittitur exceptio, quod prius miserat nuncium ad sedem apostolicam, vol gnoel literas impetraverat, upas nondum sunt iudici praesentatae.

Idem in concilio generali.

Ut debitus honor deferatur iudicibus, et litigatoribus consulari super laboribus et expensis, statuimus, ut², si quis coram idoneo iudice convenit adversarium, ille ante sententiam ad superiorem iudicem absque rationabili causas non provocet, sed coram illo suam iustitiam prosequatur, non obstante, si dicat, quod ad superiorem iudicem nuncium destinaverit⁴, aut *etiam* ⁵ literas impetraverit ab eodem, priusquam delegato fuerint assignatae. Quum autem ex rationabili causa putaverit appellandum, coram eodem iudice causa probabili appellationis⁶ exposita, tali⁷ videlicet, quae, si foret probata, deberet legitima reputari: superior de appellatione cognoscat³. Et si minus rationabiliter eum appellasse constiterit, illum ad inferiorem remittat, et in expensis alteri parti condemnet; alioquin ipse procedet¹⁰, salvis constitutionibus de maioribus causis ad sedem apostolicam referendis¹¹.

CAP. LX.1

Si iudex, a quo est appellatum a gravamine, illud revocat, potest in principali causa procedere.

Idem in eodem.

Quum cessante causa cesset effectus, statuimus, ut, sive iudex ordinarius sive delegatus aliquid comminando vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium gravaretur², et sano usus consilio ab huiusmodi interlocutionis vel cominationis effectus³ destituerit, libere in causae cognitione procedat, non obstante, si a tali cominatione vel interlocutione fuerit appellatum, dummodo non sit ex alia causa legitima suspectus, ne processus negotii frivolus occasionibus retardetur.

CAP. LXI.1

Volens iudicem recusare, debet coram eodem suspicionis causam/ proponere, et eam coram arbitris communiter eligendis probare, qua non probata sua iurisdictione iudex utitur in principali; ea vero probata, remittit negotium ad superiorem, vel causam committit de recusatoris consensu. - (Porro etc.) In notoriis non admittitur appellatio. In dubiis causa probabilis coram iudice est exprimenda, quae debeat legitima reputari, quata si non prosequitur, iudex a quo in causa procedat. Idem si prosequitur, et non probat. Haec antea constitutio non extenditur ad regulares. II. d.

Idem in eodem.

Quum speciali sit prohibitione provisum, ne quis in

aliquem excommunicationis sententiam nisi 2 competenti commonitione praemissa promulgare praesumat, volentes etiam providere³*, ne forte commonitus frustratoriae recusationis vel appellationis obtentu⁴ monentis possit declinare examen, statuimus, ut⁵, si allegaverit, se iudicem habere suspectum, coram eodem causam iustae suspicionis assignet, et ipse cum adversario, vel, si forte adversarium non habeat, cum indice arbitros communiter eligat; aut, si *fin-te* committere convenire⁶ non possint⁷*, absque malitia ipse unum, et ille alium eligat⁸, qui de suspicionis causa cognoscant. Et si nequiverint in unam concordare sententiam, advocent tertium, ut quod duo ex ipsis decreverint robur obtineat⁶ firmitatis; scilantque¹⁶ se ad id fideliter exsequendum ex iniuncto a nobis in virtute obedientiae sub obtestatione¹¹ divini iudicii districto praepcepto teneri. Causa vero suspicionis legitima coram ipsis infra¹² competentem terminum non probata, sua¹³ iurisdictione iudex utatur. At ipsa probata legitime, de recusatoris assensu personae idoneae committat negotium recusatus, vel ad superiorem transmittat, ut in eo ipso¹⁴ procedat secuncum quod fuerit procedendum. Porro commonito ad appellationis obstaculum¹⁵ convolante, si eius excessus evidentia rei, vel ipsius confessione, aut alio modo legitimo¹⁰ fuerit manifestus¹⁷, quum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad praesidium innocentiae institutum, non est provocationi huiusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existente, ne frivola appellationis diffugio appellans iudicis processum impediatur, coram eodem¹² probabilem causam appellationis exponat, talem videlicet, quae, si foret probata, deberet²⁰ legitima reputari, et tunc, si habuerit adversarium, infra²¹ terminum secuncum locorum distantiam et²² temporis qualitatem et naturam negotii ab eodem iudice moderandum, appellationis causam prosequatur. Quam si prosequi non curaverit, extunc ipse iudex appellatione non obstante procedat. Nullo autem adversario comparente, quum²³ iudex ex suo procedat officio, appellationis causa coram superiore probata, superior suae iurisdictionis officium exsequatur. Sed si appellans in eius probatione defecerit, ad eum, a quo ipsum malitiose appellasse constiterit, remittatur. Ceterum has duas constitutiones²⁴ praemissas nolumus ad regulares extendi contra suas speciales observantias²⁵.

CAP. LXII.1

Si iudex confessionem advocati eadem die revocant pro litio contestatione velit babera, vel processum a subdelegato subdelegati factura ratificat, licite appellatur.

Honorius III. Decano, Cancellario et Cantori Linconiensibus 2.

Quum causam, quae inter *dilectos filias* abbatem et fratres de Valle sancti Ioannis de *Croston Praemonstratensis ordinis* ex parte una, et priorem et canonicos de Novo loco *Eboracensis dioecesis* ex altera super ecclesia de *Holiseth* vertitur, *ubius* *Tue partis procuratoribus apud sedem apostolicam constitutis, dilecto filio nostro R. sancti Angeli diacono cardinali commiserimus* ⁴* audiendam, -FP, et *B. procuratores praedictorum abbatis et fratrum in ipsius praesentia constituti, petebant instanter, ut processum approbantes (le Itievalle* ⁵ et *Bellanledae* ⁶ abbatum et prioris de *Illatol* ⁷, quibus ipsa ⁸ causa a bonae memoriae I. Papa praedecessore nostro fuerat delegata, causam ipsam, quae tanto tempore iam duraverat ⁹, dignaremur sententialiter terminare. W. vero Procurator praedictorum prioris et canonicorum proposuit ex adverso quod coram praedictis iudicibus lis non Tuerca contestata, sed peperam processerant ex abrupto. Nam quum die statuta idem lo coram subdelegatis iudicibus¹¹ delegatorum¹² comparere inducias

Tit. XXVIII. Cap. LVII. 31) quia: *FCih* "La. IfND Reg.

Cap. LVIII. 1) *Restitutum ex Comp. IV. c. 2. h. t. (2, 12.)* 2) 1198-1215. - *Pothastano*. 5024. 3) nob.: *deest*: *Dac* 4) hoc: *FOXID* 5) voluerit: *Dgh* 6) conspectui: *F*; aspectui: *11* 7) possunt: *Lb.11Dhc* 8) fuerit: *Dhf*.

Cap. LIX. 1) *Resintam ex c. 35. C.Later. IV. hab. ao.1215. - Comp. IV. c. 3. h. t. (2, 12.)* 2) ubi: *Cose*. 3) caus.: *deest*: *Dd*; absque rat. caus.: *deest*: *Dhf* 4) destinaverat: *Dh* 5) etc. *deest*: *Dhd* 6) app.: *deest*: *Dhdf* 7) add.: appellationi: *Dh* 8) quod si: *Dh* 9) cognoverit: *Cose*. 10) procedat: *Dl Cene*. 11) perferendis: *Cose*.

Cap. LX. 1) *Restitutaren ex c. 36. ib. Comp. IV. c. 4. h. t. (2, 12.)* 2) gravet: *Dhdf* 3) affectu: *Cose. Ms.*

Cap. LXI. 1) *Restitutuan ex c. 48. ib. - Comp. IV. c. 5. h. t. (2, 12.)* 2) non: *Dh* 3) provideri: *FOHIXDabifg* 4) obiectu: *Dfgh Cono. Ms.* 6) quod: *Conc.* 6) conveni: *D(r)* 7) possit: *FDafgh Cono.*; possunt: *Ol Cose. ap. Mane*. 8) eligant: *Cose.*; *deest*: *Dab* 9) habeat: *Cono. Ms.* 10) sciant

quoque: *Cose*. 11) ostontatione: *L*; constitutione: *Dag*; testatione: *Df*; attestatione: *Dd Cono*. 12) intra: *Cont. Brihm*. 13) sui: *Df* • *deest*: *Dle* 14) ipse: *FOIXLD Cwct*; impare: *11* 15) appellationem: *Cono*. 16) legitimo: *Dhd Coac. ap. Maars*. 17) manifestatus: *Cose*. 18) in: *ib.*; *reest*: *Da* 19) eo: *Dhdf* 20) debeat: *D* 21) intra: *Cont. Brihm*. 22) et: *deest*: *Dafgh* 23) tunc: *Dh Cont.* 24) institutiones: *Conc. iis*. 25) qui suas habent observ. speciales: *Cono*.

Cap. LXII. 1) *Restitutuan ex Comp. V. e. 1. h. t. (2, 19.)* 2) Lincon.: *Ed*; - 1216-27. - *Pothast no. 772*. 3) Ofite: *F*; 0.: 0.; *Olisen*: *Ld*; *Bolyse*: *Lb*; *Bolise*: *N*; *Teke*: *Ea*; *Chemale*: *Eb*; *Remale*: *Ec*; *Hecho*: mala: *Ed*; - *leg.*: *Rievalle* 4) commisimus: *FORJE* 5) *ita xane restituit Richt.*; - *Hekemale*: *Ea*; *Cherville*: *Eb*; *Hievralle*: *Ec*; *Hiohvalle*: *Ed Richt.*; - *ita legend.* - *Bgtand.* - *Bovanda*: *Ea*; *Bollando*: *El*; *Bellandao*: *Ecd*; 7) - *Old Nailon* - *Molton*: *Ed*; - *Melton*: *Richt.* 8) cadera: *la Richt.* 9) durat: *Ea*; duraverit: *Eb* 10) add.: procurator: *Eb* 11) iudicibus: *Ed* 12) *eolunrlm*: *E*.

ad 13 proponendum exceptiones dilatorias petiisset, quia 14 advocatus ipsius doctos errore respondit, quod ecclesia de Novo loco ecclesiam ipsam, de qua erat quaestio, per quadraginta annos et amplius pacifice possederat et quiete, hec ipse catena die advocati errorem corrigens, ipsius responsionem, quae suae petitioni contradicere videbatur, ne per eam aliquid sibi posset praeiudicium generare 15, pro eo, quod ante litis contestationem 10 sunt exceptiones dilatoriae proponendae, coram eisdem iudicibus revocavit 11. Iudices tanlen per huiusmodi responsionem erroneam advocat! litem contestatam fore crecientes, non solum ad recelationem el exantria testium partis alterius (Oliere processerunt, iserl etiam gravissimi gravamen cuidentis, quum e.r.aminat?rem quoniam testium priori de l'elbeo is et suo enmirukei delegac.cant, qui rices Sitas subdelegarunt aliis contra ecmnuiea.c.sancNones, re-rept&lnem el examinaffinnena testium ab ipsis de facto, quurr. de finenrpliterint, factam minas provide approliaunl. I'ropter gario gracannina ex parte praefcdorum prioris el crmorriconum ad seden? fuit (Tosto/lec-un appellatura. In.de i, lenr procuratnr cu>11 instmact, postrlabat, ut memnratum inulicuna pnces.sum clememerens irritum el inrzenz. Quia vero super ptemi.cxi.c nobi.c non potuit freri plena lides, di.ccretioni ve.elrae utriusque pacas prachralorum assen.cu Mandamos, quatenus 19: si dicti prior et canonici de Novo loco in/i.a tres ntenses post susceplionem pcrresentiunt legitime probaverint coram tois, quod per prael/atrm iV. procuratorem ipsorum eadem die advocati responsio exstiterit revocata, quia sic per consequens lis contestata non fuit, (111 0711 eNam procuratras allerius prrtis reco.Inover? r, litem anri clrtier quat per dicli adlocati respunsionem, pcrrese, rptionem te'uaporis allegant testestaran? /itis.se, vel quod primi delegati, videlicet aLbas de Ilir'alle 1 et eius collegae testes receptos a subdelegatis subdelegatorum suorum 2, sicut ctlr altera parte proponitt, approbaverint 21 quum secundan?. Cctm.onicas el legitimas scuti, aes non ni:j delegatus a principe causam valeat delegare, quicquid ab ipsis post appellationem eorum 25 fac!un7 2i, dunmodo haec 27 in appellatione ipsa expressa fuerint, nunciatis irritum et inane.

CAP. LXIII.3

Non sufficit appellanti iocere, (puod exceptionem legitimara et veram opposuit et: gipullavit, nisi doceat propter exceptionem non admissam appellasse. 11. d. et est casus uot. et quotidianaus.

Idem Decano 2 et Thesaurario et P. S. 3 Petri Canonico Zamorensibus.

Dilecto filio G. capellano nostro, D. presbytero et I. episcopo el G. capituli Salanlantini 1 procuratori 5 a nobis audire concessio, procurator capituli pro se el procuratore 0 ipsius episcopi proposuit coram eo, quod, quum dictas presbyter super receptione sua in Salamantina ecclesia executorias a nobis ad archidiaconum Civitatem 7 et collegas eius literas impetrasset, partibrr.s coram eis s executoribus cnsistutis, fuit ex parte ipsorum episcopi el capituli allegatum, quod, quum in ipsa sit ecclesia certus numerus canonicorum iuramento firmatus, de quo in literis ad eos directis mentio non fiebat, per eas non debebant contra ipsos procedere, et, ne aliter facerent, fuit ad nostram audientiam, assgnatrs quibusdam aliis causis legitimis, appellatum. 1-Sed ipsi executores, Iurians'odi appellatione contempla, excmduaticatinnis sentenGaru in episcopitrm et capitulum protoleran! (Piare petebat procurator praedictus, sententiam ipsaia irvilcnu. 91.7171riari, et dictan?, I esbl/terum super hoc ab eormirlem episcopi et capituli vexaliorte conapesci. (1:t infra:) Ouoniam igitur, etsi per confessionem thrsius presbyteri factam coram audire 0 praedicto constiterit 10 *, Salaman-

tinam ecclesiam habere certum numerum canonicorum iuramento firmatum, et huiusmodi exceptionem coram executoribus supra dictis fuisse propositam, et etiam, quod appellatum exstiterit 12 * ab eisdem, quia tamen non constitit, quod propter exceptionem huiusmodi non admissam aliamve legitimam causam 12 fuerit appellatum, discretioni vestrae mandamos, quatenus, si vobis constiterit, praefatam exceptionem huiusmodi 13 * de certo canonicorum numero iuramento firmato, vel alias legitimas exceptiones fuisse propositas coram ipsis executoribus, nec admissas; ac 14 ideo partem episcopi et capituli appellasse, ipsorum executorum processum denunciatis irritum et inane.

CAP. LXIV.1

Appellans, qui terminen' appellatioui praefigit, si mittit procuratorem ad impetrandum et contradicendum tardara, et appellatio fuit recepta a indice, vol approbata a parte, adversario legitime prosequuti condemnatur in expensis. H. d. secundum con-Imanen' intellectum, lieet glossa aliad senserit.

Idem sancti Andreae Archidiacono et Magistro 2 Canonico de Melten 3.

Nicolao militi ac fratri E. monacho monasterii sanctae Mariae de Drundaniarum 4 Cisterciensis ordinis Candidte rase apud seden?. apnstolicam conslitrctis rilectum filian? nnsint?n S. sancti Africani 5 diaconum cardinalem concessunus auditoro. In cuius praesentia quum dictus monachus non nisi ad inipetrandum et contradicendum procurator fuerit institutus 6, sicrt ex literis dictorum abbatis et conventos constitit evidenter, supplicavit humiliter idem miles, ut contra ipsos tanquam contumaces 7 procedere deberemus, ac elare aliquibus in uumdati.c. gm' ensdeua pro en, quod ad prosequendam appellationem emissam procuratorem minus idoneum destinaron!, ipso caudem person.aliter prosequente, resarciendis sibi danmis et expensis legitime condemnantes, eo prius, sicut iusum fuera, restituto, attrliant super his quae contra praedictos abbatem el conventum praelatus miles rationabiliter cluxeri proponenda. Quia. cero super praenris.sis nobis non potuit f?eri plena lides, de assensu milites et monachorum 3 praedictorum rlscretioni vestrae Mandamos, quatenus, si vobis constiterit, dictos abbatem et conventum appellationi suae terminum praefixisse, quum ad prosequendam eandem sufficientem 1 procuratorem non miserint, 11 lemorato milite ipsanl personaliter prosequente, ipsos ad restituendas expensas a tempore appellationis factas eidem militi condemnatis 10, ene/em que 11, sicut instum fiverit, prmit?ac restaura, audicdis causan', et appellatione remota fine debito terminetis.

CAP. LXV.1

Ab cadara seutentia ah eodanr tedio appellare non Hect.

Idem Episcopo Mantin. 2 et P. Canonico Tuscanensi.

Sua nobis R. 3 tutor filiorum quondam B. civis Tuscanensis petitione monstravit, quod, quum inter ipsunl ex una parte, et F. pro se, ac Petrum 4 * Campumallum 5 tutorem B. 6 quondam 7 filii B. concites suos ex altera super quadam summa pecuniae et rebus aliis coram l'. tunc iudice comitatus Tuscanensis non ex delegatione apostolica quaestio verteretur, idem cliffitivam pro eodem R. sententiam promulgavit, quae bis fuit per iudices delegatos a sede apostolica confirmatas *. Sed!! licet l'etrrts Picheta canonicus Tuscanensis, Cta: exsecrtnem ipsius sententiae dicimur con'misise, ipsuna in possessioneua quart'darla domoruna el alicb?na rerum legitime induxisset, quia pars altera, quae ab alioruua delegatorinn c?gn.itione semel et iterum appellaverat 10, tertio vocem appellationis ad nos emittens contra legitimas sanctioi'es,

1' it. XXVIII. Cap. LXII. 13) ad . . . dilat.: rlecsl: Ea 14) quod: Ed 15) generari: EME 143) litem contestant: EL 17) revocaverit: DI; revocal: Ea; revocalit: ELA 13) Vallebeio: Ea; Velleo: Ec:— lldGecf 11) quod: lid 20) exstitit: ME 21) Rivalj: Ea; Vell.: Eh 22) iudicium: Ed 23) approbarunt: EL 24) aliis: E 25) praedictau: E 26) faciendatn: EL 27) hec: FGI 11) 25) pronuucietis: E; denunciatis: LLEcd.

Cap. LXIII. 1) Pesaba " ex Comp. V. c. 5. h. t. (2, 19.) 2) dee. thes. et P. l'etri etc.: Fd; dec., thes. P. et Petri: Ec 3) S.: deest: A"; S. Petri: deest: FG; — 1216-27: — Poithast no. 7773. 4) Salmaul.: Ed per tot. 5) proccaratoribus: E ti) pro proc.: EL 7) civitatis: LOE; 8) eisdem: EaLd: eiusdem: Ec 9) add.: eodem: Fh 10) constitt: FFaLd; constituit: Ec 11) exstitit: Gln'L, lIE; fuerit: E 12) cano.: eT3tar: G; deis: Eal 13) hui.: deest: FGHIXF. 14) ae: *ast: Ecd.

Cap. LXIV. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 3. h. t. (2, 19.) 2) ctdd.: l; FGHIX 3) Ifukelden.; F; uheld.: H; blurden.: I; Dtrialden.; l; Nurtidn.: La; Ifichaiden: Lb; Bellikeldum: E; Milreud: llt; S. Andreao et Duakesden (Dunkasden: EL; Dun. Lcescentem: Ec; Divichesd.: Ed — lep.: Dunekclndensi) trchidiaeonis (archidiacon. ono: Ed) et mag. Iohanni canonice Diuikeden (Deehesden: EL; Diviehosh.: Ed; can. Dio.: deest: Ec; E— 1216-27. — l'utthast 91o. 7774. 4) Duudraman.: Ea; Dedivens.: EL 5) Andreae: FG 6) constitutns: ELd 7) contra cont.: GEL 8) monachi: Ea 9) prosequendum 10) condonantes: E 11) eodem cito quod iustum: EL.

Cap. LXV. 1) Restitmtaan ex Comp. V. c. 4. h. l. (2, 19.) 2) Martin.: lllLaS; Muden.: Lb; ep. et Diarriton presby. can. Tuse.: Ea; Ep. Martin. presbyt. can. Tuse.: Ec; Ep. 14lartin. N. presb. can. Tuse.: Ed; ep. Martini> et P. canonicis Tuscanensibus: rodadura Cironii; — 1'216-27. — Poithast no. 7775. 2) Itonieus: Ea; ltoncus: Eh; Reinerius: Ed; Etiam nobis N.: Ed 4) P.: FGHIX 5) Capumallum: Ea; Capianum: EL 6) B.: deest: Ed Rico. 7) quod. fil. B.: deest: Ed 8) conf. Et infra: GHIX 9) Si: H; Et: E 10) appellavit: El.

*dilecto filio P. II * Severini canonico Tuscanensi et eius collegae cognitionem ipsius sententiae a nobis obtinuit delegad, +illi, llrout erant contra eum plus debito aninzosi, a possessione praedicta contra izzstitiam eiecerunt eundenz. Quumque dilectas filias noster R. sanctae Mariae in Cosmedin 12 diaconus cardinalis super appellatione tertio ad nos emissa utrique parti a nobis datus auditor, interlocutus fuerit, illos non potuisse de iure tertio appellare, nos praedicto P. Severini et eius collegae nostris dedimus literis in mandatis, ut in negotio ipso nequaquam procedere attentarent.*

CAP. LXVI. I

Appellatio omissio medio iudice interposita causarum non devolvit exceptione opposita. Hoc dicit secundare communem intellectum.

Idem Magistro G. Archidiacono et Officiali Lemon2.

Dilecti filii prior et conventus de Lacu Rubeo 3 transmissa nobis petitione monstrarunt, *iquo', quum inter zpsos ex parte una, et F. de Ha7nbaro 4, aulitem Clm*omontensis5 dioecesis ex altera super (podan nemore et rebus aliis coral magistro A. canonico Claromontensi non ex delegatione apostolica quaestio verteretur, idem miles ad venerabilem fratrem nostrum Bituricezzsem archidiaconum 6 frzstrecttione voceos appellationis eznittens, causam super bis offciali Bituricensi obtinuit delegan. Coram quo Ex parte dictorum prioris et conventus fuit excipiendo propositum, quod, quum omissio dioecisano episcopo fuisset ad cunden archiepiscopum appellatum, ad quem gradatim fuerat appellandum, in causa ipsa de iure procedere non poterat, nec debebat. Sed quia dictas officialis archiepiscopi 7 huiusmodi eorum exceptionem admittere denegabat, ipsi ad nostram audientiam appellarunt s. at ille, ipsorum appellatinnem contempra, suspensionis et tiaterdicti tulit sententias in eosdenz. Ouocirca discretioni vestrae mandamus, quatenus, si dictas sententias post huiusmodi appellationem inveneritis esse latas in eos 9, denunciatis eas penitus non tenere.*

CAP. LXVII.

Si ia, qui desiit esse tutor, nomine pupilli convenitur invitus, poterit appellare.

Gregorius IX. Magistro scholariu H. et G. de Rupe Canonicis I S. Andoniani Morinensis dioecesis.

Ex parte M. dominae de Colb. 2 nobis fuit oblata querela, quod, quum nobis mulier domina de Bellebron.3 super quibusdam terris ipsam nomine filiorum suorum coram iudicibus auctoritate nostra traxisset in causam, eadem in iudicium ipsorum excipi fecit praesentia, quod, quum res, de quibus in indicio agebatur, et praedicti fui eius sub 4* potestate et tutela ipsius minime perinanerent, quum iam ad secunda vota transisset, super his ei non tenebatur ipsorum nomine, quorum tutrix esse desierat, respondere. Sed quia dicti indices hac exceptione neglecta mhlominus ad hoc compellebant eandem, ipsa sentiens se gravam, nostram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus, si ita est, revocato in irritum, quicquid post appellationem huiusmodi inveneritis attentatum, audiat hincinde proposita, etc.

CAP. LXVIII.

Si iudex de iure dubitans vult consulere superiorem, debet consultationis copiam partibus edere; alias chis verbis consultationis lides non adhibetur.

Idem Magistro et Fratribus domus Moriensis.

Intimasti (*El infra*): Praeterea Hospitalarius ignorantibus, et non facta eis copia de inquisitionis processu ad nos relationem transmississe noscuntur, quum iuxta legitimas sanctiones, quotiens relaturum se iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta consultationis exemplum edere teneatur.

CAP. LXIX.

Si ante litem contestatam circe principale negotium iudex aliquid innovat, vel diem assignatam sine causa praevenit, licite appellatur. Et si procurator datus ad impetrandum super appellatione non servavit formam mandati, auditur appellans etiam post annum.

Idem Archiepiscopo, Archidiacono I et G. Canonico Turonensibus.

Significante Aurelianensi episcopo nos noveritis accepisse, quod, quum decanos et capitulum Magdunense2 ipsum super eo, quod dicebant alibi, quam in stallis decani et capituli praedictorum carnifices carnes vendere non debere, coram iudicibus auctoritate apostolica convenissent, petentibus tandem decano et capitulo nominatis iudicum officium implorando, ut, quum idem episcopus post citationem carnes in stallis aliis vendi fecisset, quod per eum super hoc 3 factum fuerat in statum pristinum revocarent, pro parte ipsius fuit propositum, quod, quum lis praesertim non fuisset super negotio contestata, locum imploratio huiusmodi non habebat, adiciens, quod, quum de consensu partium coram dictis iudicibus ad litigandum super ipso negotio certus dies statutus fuisset, et quantum ad illam 4 diem solum fuisset iudicium eorundem, praevenire diem ipsum ac audire partera adversam in tali imploratione absque consensu partium non debebant. Et quia super bis non audiebant eundem, nostram audientiam appellavit. Et licet procuratorem suum infrab annum ad huiusmodi appellationem miserit prosequendam, quia tamen dictus procurator, ut creditur, circumventus contra inhibitionem ipsius episcopi nostras super hoc ad quosdamiudices certa ratione suspectos literas impetravit, dictus episcopus uti noluit literis sic obtentis, petens non obstante lapso anni ad prosecutionem appellationis admitti. Ideoque mandamus, quatenus, si inhibitione huiusmodi et praemissis causis appellationis vel earum altera constiterit, revocato in irritum, etc. Usque ad attentatum in iam dicto negotio iuxta priorum continentiam literarum, etc.

CAP. LXX.

Capitulum famosum et multum allegabile, ot h. d.: Ad iustificandam appellationem ex causa interpositam probare oportet causas veritatem coram indice ad queso, nisi fuerit coram iudice a quo oblata et reiecta. H. d. siugulariter usque ad 5. Eidem. = 5. 1. Si appellatio non fuit recepta a indice vel approbata a parte, sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum ot contradicendum. Hect paro appellata oit parata in curia prosequi. II. d. usque ad 5. Ille denique. Abbas Siculus- = 5. 2. Ante inehoatam prosecutionem appellationis appellaus potest, si vult, invito appellato petere, ut remittatur ad iudicem a quo; sed c: ondermlabitur in expensis factis per partem adversam in illa appellatione. H. d. usque ad 5. Sane. Albas Siculus. = 5. 3. Articulus appellationis interpoitae a gravamine discutitur per iudicem ad micra, parte absente por contumaciam, etiam lite non contestata in appellatione vel prineipali causa. Floc dicit, Abbas Sieulus.

Idem I.

Interposita appellatione ex causa probabili non sufficit appellanti probare, quod ex causa huiusmodi provocavit2, si cam non doceat esse veram, nisi hoc se offerens probaturuin non fuisset admissus. §. 1. Eidem quoque permittitur, si non recipiatur appellatio eius a iudice, nec ah adversario approbetur, super prosecutione appellationis per procuratorem ad impetrandum et contradicendum constltutum literas impetrare, licet pars altera per se vel per procuratorem idoneum iudicium super hoc apud sedem apostolicam recipere sit parata. §. 2. Ille denique, qui vocero appellationis emisit, cuius nondum est alii cognitio delegata ad petitionem eiusdem, ad eum, a quo provocavit, de iure remittitur, contradictione partis alterius non obstante; est tamen 3+ in legitimis expensis adversario, quas eum propter hoc fecisse constiterit, condemnandus. §. 3. Sane parato aliquo probare gravamen, propter quod duxerat appellandum, et parte adversa se contumaciter absentante, potest super hoc lite non contestata procedi, licet nondum litis contestatio facta fuerit in ipso appellationis articulo vel

1 it. XXVIII. Cap. LXV. 11) Petro; FQHIFiLa, IL' 12) Cosmidim; F; Comedi; La; Cosmedin; Lb; consuntin; S; Cosmidin; L'ac.

Cap. LXVI. 1) *hestinetus*+ c. Comp. V. e. 5. h. t. 12, 16.) 2) Le.moait; 1; Diemouien; 4; Lolnouic; HIA La; Lemouicon; LbN; Limoniceut; Jf; mag. l. arr.hidiacono et officiali Lemovicien. et archipresbytero de Nontron (archid. presbytero de Motron; Eo; Lemovie. diocees.; E 1.216-27. - *Polt-hast* no. 7776. 3) rubro; Ed 4) Chabro; Ea; Cbambar; Lb 5) Claremontanae; Ea; Clrsrentonsiensis; Eb et sic *releiceps*. 5) archiepiscopum; Ead 6) arel.; arll. a haUn. 7) Al; deost; Ea 8) in eos (hnsr; l.rrF in eesdern; JAN.

Cap. LXVII. 1) Andomari; FLb; Andoniarl; N; ley. A.udomarl -

1227-34. - *Pothast* no. 2619. 2) Colestri; F; Cal.; (.7; Scoie; I'; Coleb; Ih'; Colob.; Cont. l'Nimr. 3) Belebrrrr; E; Lebron.; 1LLY fichen; h' Labren.; La 4) ce; Fofl1h.

Cap. LXVIII. 1) MorLmti; F; irituorcli; G'; B/oriuiti; I3'; lioniin.; Jf; >lori; Cont.; Morirnen.; 11(ihm. -- 1227-34. - Pu(1G'st w; JG37.

Cap. LXIX. 1) ot Araid.r ah"; - 12'27--31. -- PotUurst 2) l'alldcen; Lb; Magudcn; N 3) sup. bou; d.-at; F.111' t'Gh.

5) intra; Coe't; 74'4'ec. Cap. LXX. 1) 1227-34. -- *Pattl*.^st a o. 9622. 2) p robaverit ; Rail; provocavorit; L 3) ost tour.; deest; G'odd, coll. o.

negotio principali, quia, quum in hoc casu iniquitas prioris iudicis principaliter arguatur, non est rigor illris, ex quo sequi posset causae perplexitas, requirendus.

CAP. LXXI.

Clausula: „appellatione remota” in medio literarum posita respicit praemissa, quibus annectitur, non sequentia, nisi repetatur in fine literarum. Et hoc si negotia sunt separata.

Idemi.

Inquisitioni tuae taliter respondemus, quod, quotiens clausula, per quam tollitur appellacionis remedium, in medio literarum ponitur, si sunt plura negotia se nunllne contingentia, praemissa tantum complectitur, nisi forte in fine literarum praedicta clausula iteretur.

CAP. LXXII.

Breve est, sed per alia verba sic summatur: Appellatio unius prodest alteri, si communi iure iuventur, et ideen sic negotium, et eadem defensionis causa, et sint eadem sententia condemnati; alias secus.

Idem.

Una sententia pluribus condemnatis, si unus solos ad appellacionis beneficium convolaverit²*, illius victoria iure³ communi ceteris suffragatur, si communi iure iuventur I, idemque negotium et eadem causa defensionis exsistat.

CAP. LXXIII.

Iustus metas excusat adeo, quod non appellans habetur pro appellante, si fuerit protestatus, et appellacionis causas duxerit exprimeudas.

Idemi.

Si iustus metus, quo minus appellaveris, te excusat, ad appellacionis reputaris beneficium convolasse, dummodo infra² tempus, quo licite provocatur, coram indice, a quo appellasse volueras³, vel, si habere ipsius copiam nequiveris, in praesentia bonorum virorum protestatione⁴* super hoc proposita, causas appellacionis duxeris exprimeudas.

TITULUS XXIX.

DE CLERICIS PEREGRINANTIBUS.

CAP. UN.I

Contra peregrinantem seu proficiscentem ad sedero apostolicam non est aliquid inuovandum.

Coelestinus III. Ambianensi 2 Episcopo.

Conquerente I. presbytero inteileximus, i Tuod, post-
quactna ad nos veniendi iter contripuit, quidan (res eius) impere
prptesampserunt. Licet (tuteo) presbyter idem res suas et ec-
clesiae suae³ in protectione nostra non posuerit, quando
ad nos accessit, quia⁵ tamen propter loc non dehuit rebus suis
spoliari, quum⁶ hi, qui accecierat ad praesentiam nostram,
cum⁷ rebus eorum debeant esse sub apostolica protectione
securi s., frmrtrritati turre mandamus% quatenus, quicquid
cidem presbytero post iter arreptum ad nos veniendi sub-
tractum est vel ablatum, sibi onani appellatione remota restitui
faciatis iacuncta ter ii'.

TITULUS XXX.

DE CONFIRMATIONE UTILI VEL INUTILI.

CAP. I.

De re scieutur conlituata per Papara inferior iudex cognoscere non potost, nisi confirmado non temiera, ut quia subreptitia, vol de re litigiosa. II. d. cura cap. sequenti.

Alexander III. Exonensi 2 Episcopo.

Si quis rei litigiosae confirmationem impetravit³* ah apostolica sede⁴*, non minus potest iudex de causa cognoscere, et eam fine debito terminare. Sed si rem tuna' pacifice possidebat, quum indo s confirmationem obtinuit, non est tutean aut licitum iudici, de quacstione⁷ postea exorta decernere, aut eam diffinire absque sedis apostolicae mandato.

CAP. II. I

Ideen dicil.

Idem Vigoriensi 2 Episcopo.

De confirmationibus autem Romanorum Pontificum volumus te³ tenere, quod contra illas, nisi novum apostolicae sedis procedan mandatum, aut certum sit, quod ipsae confirmationes sint per falsi⁵ suggestionem elictae^h, non est aliquatenus iudicandum.

CAP. III. I

Literas confirmationis super sententia, a qua erat appellatum, non valent, si appellatus malitiose proevenit appellanti; alias pendent, donec do appellatione eognoscatur.

Coelestinus III. 2

Bonae memoriae A. 3 quondam canonicus vester, qui apud sedera apostolicaa diem clausit¹ ez trem. tn super (lujos-
don nos consulere studuit⁵, quae secundu(n) tenoa'em nostrae re-
sponsionis vobis necessario duximus intintandca¹¹. Proposuit⁷
ad: na, sententiam per falsa instrumenta a delegatis iudicibus
prolatam fuisse, quae nimirum vera esse credebantur, et infra
decem dies ille, contra quem sententiatum fuerat s, falsitctetn
insinumentorum advertens ab illa sententia appellavit¹¹¹; iu-
dices tamen nihilominus sententiam executionimandaruntii.
Ceterum appellans, itinere statim ad apostolicam sedera
arrepto, literas de retractando sententiam¹¹ impetravit; ad-
versarius autem ipsum caute praeveniens, confirmationis
promulgatae sententiae rescriptum fuerat¹³ assecutus, in
quo lamen nulla de facta appellatione mentio¹⁵ habebatur.
Ideoque¹⁶ requisisti¹⁷, quae quibus literis praeiudicium
faciant. Respondernos igitur¹⁸, quod posteriores debent
prioribus praeiudicium generare¹⁹. 11b lacte 21) sigtridenx prima
consultctioe quacstio sobona exltibita est in auditorio nostro
secunda 21, Tuca ita se babel: Si in eisdem, .aidelice 22 posterior-
rib+.c.s, literls bceec clausula poneretur, non obstantibus aliquibus¹
literis c.onfirmationis latae sententiae audiatu causa el fine debito
tervlinettu¹, utrum sic primae revocari deherent²⁵. Ad hoy
dicimus, quod per ultimas primae forent penaos revocandae.
Verum si dicatur²⁶, sien./frequentius irz literis²⁷ apostolicis
consttevit²⁸ apponi: „nullis literis veritati et iustitiae prae-
iudicandum,” vel sub alia forma verborum, dummodo
nihil²⁹ diceretur de literis confirmationis expresse, dicimus,
quocl primae tamdiu suum debent³⁰ habere vigorem, donec
de³¹ iniqua vel falsa sententia cognitio plenior habeatur³².
Tertio etc. (cf. e. 5. de prob. II. 19.)

Tit. XXVIII. Cap. LXXI. 1) 1227-34.- l'oithast no. 9623. 2) sint: L.L.Jl.

Cap. LXXII. 1) 1227-34.- l'o(thast no. 9624. 2) cOnvOlavit: FGIIIh¹L17 3) in re: Fa 4) iuvetur: L.Jl.

Cap. LXXIII. 1) 1227-34.- Potthrr.si no. 9625. 2) infra: Cmtt.Btihan. 3) volueris: ib. 4) contestador/e: FG111AL.0.

Tit. XXIX. Cap. un. 1) l'iesh'taut ex, Alau.L (1, 12.); Comp. Ir. c. un. (2, 20.) 2) Albiensi: La; Abien.: BagiT; Abyensi: Bc; deest: Bh; - 1191-98. - Irjic sus. 10672. 3) et se: L'gIT: suae: detsi: Bac 4) miura: BT 5) quia: deest: Bb 6) quia quum: ib. 7) et: l'acghil: etiant: Bb 8) se- cure: BghT 9) add.: per ap. scripta: l' 10) iuc.: deest: BabT.

Tit. XXX. Cap. I. 1) l'fesiitunt ex App. XLIV, 10.; Lips. LI, 2.; Caos. LII, 2.; Banal. XLIV, 2.; Comp. I. c. 1. h. t. (2, 21.) 2) Seuonensi archiep.: FG; Lexoviensi: O; - add.: P. C.: In literis: APR: - cf. c. 9. de Off. (ud. tldcg. (1, 29.) - 1159-81.- Jgtic 7to. 8986. 3) impetraverit: FCl6LII! Cotl. c'ti.: impetraverint: ll 4) apostolicae sodio: l'711N:IPQli 5) tulles: deest: P. 6) in: Al: deest: Ab 7) de quacstione postea (deest: Aacl) suborta sine mand. Rom. Pont. decernere aut eam diffinire: Coll. cit.

C a p. II. 1) Bes' ifuiun ex dpp. L, 16.; Comp. I. c. 2. 5.2. (2, 21.) 2) Wigorn. ep. XII. libro Reg.: O; add.: P. C.: Ex parte (add.: tua: Aah): A: - cf. c. 11. de uccusat. (5, 1.) - 1170-71. - Jaffé no. 7941. 3) tuam cognitionem

Coll. cit. 3) procedit: Ala 5) falsam: Coll. cit. 6) impetratae: ll.; licitae: F; obtentae: O.

Cap. III. 1) l'fesiitunt ex G415. autct. c. un. (2, 13.); Cod. Hal.; Comp. II. c. un. h. t. (2, 21.) 2) Priori et cap. l'lehtn. miss. cose dicitur in Lat. ap. Bel. III, 377., qua extrema l'utins cap. p'tictilla (Ab hac etc.) referia, -; Cien: III. P. C.: Prudentiam: 115; - .atraque satis inepte; P. C.: A nobis fuit: II - cf. c. 21. (5, 39.); Priori et cap. de Tarduna: U; - 1191-8. Jafé 90. 10448. 3) Alanus: BS'a; Alexander: U 4) conclusit: BcghS'a Bicht. 5) voluit: U 1); intimandum: Bb 7) preposuerat: Bb; deposult: U 8) tinta: Cont. Büm.; et infra (intra: ILN) deecum diem: F(1)IN; Infra deecum quoque (veto: llg) diem: B'saU 9) fuit: DI; al: B; sent. lata fuerat: Bb 10) in vocenu appollationis prorupit (erupit: Bu) BU 11) de- utandarunt: S'a U 12) retractando, sententia: BbghS'aU 13) iam fuerat: Bi 14) factae appellacionis: Bgi 15) add.: in prioribus: Bb 16) Itaque: GH¹Lb; Ad hac haqne: LaBb; ad hoc itaque: Bac/hiSaU 17) requisitis: BL 18) igit.: ctd. tt Rama. 19) praeiudicare: BSA 20) Ad hoc: U 21) add.: tune: Ba; add.: quacstio: Bbc 22) scilicet: U 23) aliqu.: deest: U 24) tantum term.: ib. 25) debent: ib. 26) diceretur: Bb Loc. Sa 27) scriptis: U 28) solet: ub.; consueverunt: Bc 29) non: BabcSall 30) debeant: llt deberent: BcU; suum habent vig.: BgSa 31) de vera vol: Bb 32) haberetur: jida.

CAP. IV.1

Innovatio privilegii novum ius non tribuit, nec antigitur confirmat; sed, si quod competebat, conservat. Brevius sic potest summari: Innovatio privilegii non inducit confirmationem in eis in eo contentis.

Innocentius III. Decano Padeburensi².*

Quum dilecta in Christo filia³ abbatissa et sorores ecclesiae de Gardeven⁴ sua cuperent privilegia innovari⁵ propter, viarum discrimina⁶ quatuor episcopis, et abbatibus totidem, ut ea inspicerent diligenter, et tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis nobis remitterent, duximus iniungendum, i qui apostolicum mandato parentes, privilegia felicis recordationis Agapiti et Ioannis praedecessorum nostrorum sibi praesentata subtiliter conspexerunt⁷, tenorem coram sub sigillis suis nobis fideliter transmittentes. Venerabais quoque frater noster G. Remensis metropolitae, tunc episcopus Praenestinus, partibus illis nunciium legationis exercens, tenorem privilegiorum ipsorum⁸ sub sigillo proprio nostro fecit conspectui praesentari. Nos autem tam legato, quam⁹ sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui praesentari, quam inquisitoribus ipsis fidem debitam adhibentes, licet non videremus, quare non deberent eadem privilegia innovari, quia tamen C. maioris ecclesiae, et I. sanctae Crucis canonici [Hildesemenses in nostra praesentia constituti] proposuerunt¹⁰, Hildesensem ecclesiam in possessione subiectionis ipsius monasterii per centum annos et amplius exstitisse, privilegia ipsa tunc non duximus innovanda. Unde iudicibus¹¹ dedimus in mandatis, ut ad locum idoneum pariter accedentes, citatis qui fuerint¹² evocandi, inquirerent super his diligenter veritatem, et usque ad definitivam sententiam procedentes gesta orzata sub suarum testimonio literarum conscripta fideliter ad sedem apostolicam destinarent¹⁴, praefigentes partibus terminum competentem, quo nosiro se conspectui praesentarent, sententiam recepturae. Ipsi vero mandatum apostolicum exsequi cupientes partes ad suam praesentiam citarent¹⁵, a quibus pars Hildesemensis ecclesiae ad apostolicam sedem appellavit, propter quod iudices ipsi in causa procedere nequiverunt¹⁷. Nuper autem, partibus in nostra praesentia constitutis, iterato¹⁸ praedicta petiit abbatissa, quatenus deberemus privilegia suae ecclesiae renovare¹⁹, praesertim quum in praesentia delegatorum iudicum pars Hildesemensis ecclesiae nihil ostendere²⁰ studuerit vel probare, quod monasterio vel privilegiis eiusdem²¹ in aliquo derogaret. Ex adverso vero fuit sollicite postulatum, ut causam ipsam discretis viris committere dignaremur, qui testes reciperent, quos contra privilegia monasterii, et ad probandum²² praescriptionem legitimam inducere proponebat. Nos igitur²³ diligentius attendentes, quod iure sit civili provida deliberatione statutum, ut, quando periculum testium formidatur, ne veritas occultetur, et probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiam²⁴ lite non contestata testes valetudinarii et alii, de quibus ex aliqua rationabili²⁵ causa timetur, ad testimonium admittantur, eiusdem aequitatis similitudine provocati, praedicta privilegia, quasi iam nimia vetustate consumpta, quum²⁶ fuerint non in pergamento, sed in papyro conscripta, duximus innovanda, nolentes, quod ex²⁷ innovatione huiusmodi novum ius monasterio acquiratur, sed ut antiquum ius, si quod habet, per innovationem privilegii²⁸ conservetur²⁹. Quia vero praefatum³⁰ monasterium ad ius et proprietatem apostolicae sedis per privilegium³¹ praedecessoris nostri³² pertinere monstratur, ne ius ecclesiae Romanae remaneat indefensum, eandem abbatissam procuratricem³³ ipsius

duximus statuendam, ut, quum adversus Romanae ecclesiae possessiones et iura non nisi centenaria currat praescriptio, ipsa super hoc et aliis vice nostra procuret quae coram te³⁴ in iudicio fuerint procuranda. Nolentes igitur, quod de statu eiusdem monasterii clutius dubitetur, per³⁵ quod causa ipsa remaneat ulterius indecisa, discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus locum tutum et commodum eligens³⁶, infra sex menses³⁷ sindican post susceptionem praesentatum litterarum recipias³⁷ testes, quos ad praescriptionem probandam Hildesemensis ecclesiae, vel ad interruptionem ostendendam Gandershemense³⁸ coenobium duxerit³⁹ producendos, et si legitimam praescriptionem probaverit, ut intendit, nisi probata fuerit interruptio⁴⁰ ex adverso, subiectionem ipsius⁴¹ monasterii adiudices episcopo memorato⁴², quum constet ipsum in sua dioecesi constitutum, privilegium, quod ipsi monasterio innovari fecimus, corrumpendo⁴³; alioquin eidem super hoc perpetuum imponens⁴⁴ silentium, monasterium ipsum pronuncias⁴⁵ perpetua libertate gaudere, nostro sibi privilegio resignato⁴⁶. [Testes autem etc. Dat. Ferentini XV. Kal. Iul. A.o. IX. 1206.]

CAP. V.1

Non valet confirmatio, quam religiosas impetravit a Papa super temporalis administratione seu prioratu, si tacuit se regulare. Si vero expressit, roscriptum praesumitur falsum, quia Papa non conservit concedere. IL d. culo sequent.

Idem Episcopo et praeposito Uticensibus².*

Ad nostram audientiam dilecto filio praeposito Neinensis³ ecclesiae⁴ significante pervenit, quod quidam canonici Nemanensis⁵ ecclesiae, super dilapidatione vel⁶ alas crim. inibus infamata, a nobis literas confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant, religionis ac professionis suae conditione suppressa. Quum igitur regularibus personis non consueverit apostolica sedes aliqua personarum confirmare, discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus confirmationes, quas ab ipsis canonicis, quum regulares existant, noveritis taliter impetratas, auctoritate nostra suffulti denunciatis irritas et inanes. [Quodsi non ambo etc. Dat. Lateran. XVII. Kal. Iul. 1209.]

CAP. VI.1

Idem dieit, quod supra cap. proximo.

Idem².

Porrecta nobis³ ex parte tua petitio continebat, quod plures ex religiosis⁴, qui prioratus⁵ vel aliis administrationibus praesunt, a nobis super ipsis prioratibus, quoad vixerint, possidendis confirmationis literas se asserunt impetrasse, Tquantum occasione bona ipsorum prioratum distrahitant et consumant, asserentes, se tibi quoad prioratus illius hulla ratione subesse. Quum igitur a cancellaria nostra huiusmodi literas⁶ emanasse non credamus⁷, discretionis tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus vel administrationes⁸ tanquam religiosi⁹ confirmantur, eosdem punias tanquam falsitatis auctores; si vero in eis non fit¹⁰ mentio religionis IL ipsorum, illas tanquam tacita veritate subreptas denuncies non valere. [Dat. Roza. ap. S. Petr. V. Id. Febr. 1205.]

Ti t. XXX. C ap. IV. 1) Restitutum ex Rey. Brequ. XI, 108.; Comp. III. c. 1. :t. (2,20). 2) Magdeburg.: PCc; Parideb.: G; Padeburn.: N; Padeburg.: Ca; Padebund.: Ch; Padeburgen.: Cg; Padeburgen.: Ch; — de Helwatheshusen (lea.: Helmarshausen?) et de Herwatheshusen (ley.: Herdhausen?) abbatibus et decano Paderbunensi: Rey. — Potthast no. 2313. 3) filiae; Lacte Cont. 4) ley.: Gandersheim; — in Cede. nomen corruptum est 5) renovari: Cabe,q Rey.; revocari: Ch 6) nobis humiliter supplicarunt ut (quatenus: Cagh) personis aliquibus acriteremus, ut privilegia ipsius ecclesiae quae propter viarum discrimina ad nostram praesentiam destinari non poterant (praesentare non poterunt: Ch) inspicerent diligenter tenorem ipsorum (eorum: Ch) fideliter conscribentes sigillis earum signatum nostro conspectui praesentandum. Verum nos eorum (earum: Ch) postulationibus concurrentes, quatuor episcopis et abbatibus totidem hoc (deest: Cg) iniunximus exsequendum, qui apostolico etc.: CRey. 7) inspexerunt • Ch 8) suorum: Che 9) qui . . . praesentari: add. a Ragm. 10) proponebant: Reg. 11) Verum ut tam monasterio, quam ipsi ecclesiae suam iustitiam servaremus: dil. fil. Pigaviensi, Corbelensi (Pigaven. Corbien.: C) et de Lapide S. Michaelis abbatibus: CRey. 12) fuerant: FGLbCagh Reg.; fuerunt: Cc 13) omnibus: CReg. 14) transmittentes: Ch 15) convocarunt: ib. 16) et quum vellent in causa procedere occasione culusdam interlocutorio, quam tulerunt, pare Hildes: CRey. 17) add.: et infra; Ch 18) it.: add. a Ragm. 19) innovare: Cagh Rey. 20) ostendisse: Ch 21) eius: ib. 22) pro-

bandera: LaCabe Rey. 23) siquidem: CRey. 24) et: Cab 25) rat.: deest: Rey. 26) quum: deest: Ch 27) nel.: deest: Cabh 28) per innovatum privilegium: CRey. 29) confirmetur: Rey. 30) praedictum: ib. 31) privilegia: FGC Rey. 32) praedecessorum nostrorum: FGCh Rey. 33) in proprietatem: Ch 34) vobis: Cag Rey.; noble: Cbh 35) vel: Cae 36) clientes: CReg. 37) recipiatis: ib. 38) nomen in C. corruptum est 39) dixerit: Ch 40) praescriptio: Rey. 41) huius: C7t 42) adiudicetis eidem (ei: Ca): CRey. 43) corruptentes: ib. 44) imponentes: ib. 45) promittietis: Cagh Rey.; denuntietis: Ch 46) reservato: F. It; re-signando: I.

C ap. V. 1) Restitutum ex Rey. Brega. II, 2, 520. — ibi exilae Richternum fugit. — etlan. 2. (1, 13.); Comp. HI. c. 2. h. t. (2, 20.) 2) Wercellensis: 4f; Vicien.: Ch; — Potthast no. 2242. 3) Nemausen: LaN Rey.; in Codd. mazna salde corruptum est 4) ecclesi.: deest: CT Rey. 5) cf. not. 3. 5) et: T.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Rey. Brequ. VII, 217.; Comp. III. c. 1. de rescr. (1, 2.) 2) Ymolensis: Cabcg; Imolensis: Ch; Molimensi: Rey.—Potthast no. 2409. 3) nob.: deest: Ch4) monachis tuis: CRey. 5) vel al. adra.: deest: ib. 6) non credimus huiusmodi emanasse: CA 7) credimus: Ch 8) vel adm.: add. a Ragm. 9) monachis: CReg. 10) vit: RCA; tiat: F 11) prioratus vel monachus: CReg.

CAP. VII. 1

Sententia set: laudum contra formara iuris vel compromissi latum per arbitres, licet per Papara In forma communi fuerit confirmatum, non tenet.

Idem nobili viro Matthaeo de Rivariis².

Examinata causa, quae vertitur inter te et milites Campanicos³ super ecclesia sancti Angeli *de Casaperota*⁴, *auditis*⁵, *con fessionibus et attestalinnibus intellectis, inspectis etiam* ⁶ *instruementis et allegationibus indagatis*, perpendimus *evidenter*, arbitrium, quod vicedominus Sabinensis dicebatur super eodem 7 negotio promulgasse, contra formam iuris et compromissi fuisse dictatum. Unde non obstante confirmatione *felicitis memoriae C. 3*⁸ Papae praedecessoris nostri, qui confirmaverat illud, sicut provide latum fuerat, et ab utraque parte receptum, decernimus⁹ ipsum irritum et inane. *Actio-nem autem etc. (cf. c. 15. de iud. II. i.) [Dat. Lateran. IX. Kal. Apr. A. X. 1207.]*

CAP. VIIS. 1

In conlirmatione ex certa scientia dictio „sicut“ ponitur causative; nec nocet, si verbum confirmationis praecedat tenorem confirmati.

Honorius III. illustri Regi, Baronibus et Militibus, et aliis hominibus Cypri².

Venerabilis frater noster archiepiscopus Nichosiensis³ et suffraganei eius transmissa nobis petitione monstrarunt, quod⁴ inter ipsos ex *parte una*, et vos ex *altera* super quibusdam decimis, *possessionibus el rebus alas* mediante *venerabili fratre nostro* Albanensi episcopo, tunc apostolicae sedis 5 legato, amicalis compositio mtervcnit, *hoc* expresse adiecto, quod quantocius eam auctoritate apostolica confirmari contingeret, statim deberet executioni mandari. Verum licet *ip.ea* sit per nos *compositio* confirmata, et ad maiorem rei evidentiain literis confirmationis tenor compositionis insertus, *compositione* ipsam tamen renuistis⁶ observare, occasionem frivolum praetendentes⁷ tul-ti ex eo, quod in literis

nostris verbum confirmationis tenorem compositionis a iuxta stylum ecclesiae Romanae praecedat, tum quia *illa* clausula consueta, scilicet: „sicut sine pravitate provide facta est,“ in eisdem literis continetur. Quum igitur *nedom contra Deum et ecclesias, sed nec etiana contra privatas personas huiusmodi cavillosis diffiryiis insistere debealis*, Mandamus⁹, quatenus, si praemissis ventas suffragatur, compositionem *observantes* eandem, *ipsam* adimplere curetis.

CAP. IX. 1

Collatio ecclesiae alteri facta per legatum et per Papam confirmata ius dioecesiani non lseedit.

Idem universis Abbatibus et Praelatis ac Conventibus et Clericis in Constantinopolitana² dioecesi constitutis.

Sua nobis *venerabais frater noster* patriarcha Constantinopolitanus conquestione inonstravit, quod, quum quidam vestrum sumentes³ occasionem ex eo, quod *dilectus filius noster I. lit. sanctae Praxedis* presbyter cardinalis, tunc apostolicae sedis⁴ legatus, quibusdam aliis ecclesiis et clericis in spiritualibus et temporalibus contulit monasteria eorundem, ipsi patriarchae obedire recusant et ei de iuribus patriarchalibus respondere, in suae praesumptionis adiutorium inducentes, confirmationes huiusmodi collationum a sede apostolica impetratas. Quum igitur⁵ nolumus⁶ iura, quae dioecesanis debentur, per collationes seu conlrmationes praedictas minui seu⁷ *aliquatenus* laedi, *u.niversitati vestrae* mandamus, quatenus occasione huiusmodi non obstante, ipsi patriarchae reverentiam et obedientiam *debitam huaniliter* exhibere curetis, eique de iustitiis suis⁸ integre et in⁹ *spiritalibus* respondere, *nisi forsan aliqui per expressum exceptionis privilegium ostenderint se munitos, alioquin sententiam quam ideen patriarcha propter hoc rationabiliter tulerit in rebelles voleamos usque ad satisfactionem condignam firmiter observari.*

Tit. XXX. Cap. VII. 1) *Restitutuna ex Reo. Bal. X. 29.* — iba *azotare Rfchetenum* fugit. — *Comp. III. c. 3. h. t. (2, 20.)* 2) Rimaria: F; Rivaria: GHKL; Nivaria: N; Romana: Ca; Ro.: Cc; Roma: Cb; Romania: Reg. — *Pottthast no. 3061.* 3) Camponiscos: Reg. 4) Casaparate: C Richt. 5) actis: ib. 6) et.: *deest: Cbgh Rricht.* 7) contra te: *Cbgh Richt.* 8) Coelestini: GReg. 9) decrevimus: MCbc Reg.

Cap. VIII. 1) *Restitutaent ex Comp. V. c. 1. h. t. (2, 20.)* 2) illustri regi et dilectis filius nobilibus viris 13. Nato et ballivis (ballivo: Eac) eius nec non comestabulo (add.: et: Ea) baronibus, militibus et omnibus (arld.: aliis: Ea) universis Cypri (et Cipri: Ec): E; — 1223-25. — *Pottba.ct no. 7512 a.* 3) Nicosien.: Ecd; hidrosiensis: Eb 4) quod quum: El

5) tuna fungente legatione in orientis partibus: E 6) renuitis: E 7) mendicantes: E 8) ten. comp.: *deest: CM* 9) universitatem vestram mone-mus et hortamur (exhortamur: Ed) attente: E.

Cap. IX. 1) *Restituime ex Comp. V. c. 2. h. t. (2, 20.)* 2) universis abbatibus et praelatis aliis ac conventibus et clericis in Constantinopolitana et Chalcedonensi dioecesi constitutis: E; — 1216-27. — *Pottthast no. 7777.* 3) assumentes: E 4) ap. sed.: *deest: GHIM*; tunc (*deest: Eab*) quum (dura.: Ec; *deest: Eb*) in partibus illis iegationis officio fungeretur: E 5) ergo; *FHKLM Eab* 6) noliraus: G; nec ipsius intentio fuit (fuerit: Ecd) cardinalis, nec nos queque (*deest: Ec*) ventana iura, quite dioecesano debentur: E 7) vel: Eab 8) aula: *deest: Eab* 9) do: Ecd Richt.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER TERTIUS.

TITULUS I.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

CAP. I.1

Qnum celebratur, divisus esee debet clerus a populo.

Ex concilio Maguntino².

Ut laici secus aliare, quando ³ sacra⁴ mysteria celebrantur, tam ad vigilias guara ad missas penitus stare vel ⁵ sedere inter clericos non praesumant; sed pars illa, quae cancellis⁶ ab altari dividitur, tantum psallentibus pateat clericis. Ad orandum⁷ vero s et commtntlcandum laicis et feminis, sicut mos est, pateant sancta sanctorum.

CAP. II.1

Ex concilio Pictaviensi.

Clerici arma portantes et usurarii excommunicentur.

CAP. III.1

Presbyter habens populum debet habere clericum/, qui secum cantet et in aliis hic expressis eum iuvet.

Ex concilio Maticensi².

Ut quisque presbyter, qui plebem regit, clericum habeat, qui secum cantet, et ³ epistolam et lectionem legat, et qui possit scholas ⁴ tenere, et admonere ⁵ suos parochianos, ut fijos suos ad fidem discendam mittant ad ecclesiam, quos ipse cum omni castitate erudiat.

CAP. IV.1

Gregorius IX.^{2*}

Si quis ex clericis comam relaxaverit, anathema sit.

CAP. V.1

Ex concilio Carthaginensi.

Clericus neque comam nutriat, neque barbam².

CAP. VI.1

Clericus non professus, nec in sacris existene, potest uxorem ducere; sed iterum tondebitur, si vult gaudere privilegio clericali, *ve* dispensative tenere beneticium. H. d. secundum mochan, qui est magis consentancus litrae, secundum quem ponit unum casum duntaxat.

Ex concilio Triburiensi².

Clericus, si tonsura dimissa uxorem acceperit ³, qui quidem sit sine gradu, nec monasterio ⁴ a parentibus traditus, uxorem ⁵ permittatur habere, et iterum e tondeatur, nec in vita sua uxorem dimittere audeat.

T i t. I. C a p. I. 1) *Restitutum ex c. 4. Coac. 44troe. 11. hall. ao. 567. ap. Brutes II. 226. - Ben. Lect. IV. 278.; Burch. III. 102.; Ivo Decr. II. 137.; Jopo. XXIV. 1. (Ex C. Agath.); ib. XXV. 2. (Ex C. Remensi) Comp. I. c. 1. le. t. (3. 1.) 2) Ex C. Africano: A I 3) quo: Beu. Lee. Rural. Ivo 4) sancta: Aackl Ben. Lee. C. Puros. 5) val sed.: deest: Bese. Leo. C. Turon. 6) a cancellis versus altere div., chorlo tantum asan.pat. clericorum: Bes., Lev. C. Tevnae. 7) ad adorandum: Ir. 8) vero: deest: Abck.*

Cap. II. 1) c. 10. C. Pictav. leab. ao. 1079.; Lips. LII. 2.; Comp. I. c. 2. la. t. (3. 2.)

Cap. III. 1) *Burde. II. 56.; leo Decr. VI. 152.; Co>np.I. c. 7. h. t. (3. 1.) 2) Macenon.: u; Manenten.: A c; Na.: Ak; Nannetensi: A ubl Burch. Ioo; - non exslat tn imp>easis. - 3) el: deest: A I 4) eeholam: Burch. leo 5) admoneat: lb.*

Cap. IV. 1) c. 17. C. Ron. hab. ao. 721.; Comp. I. c. 3. h. t. (3. 1.); - cf. Dist. XXIII. c. 23. 2) IX.: deest: aHIIJil; III.: F.

Cap. V. 1) c. 24. *Stait. eccl. man. ap. Dines I. 146. 2) barb. radat: Al Richt.*

Corpus iur. can. Ed. Friedberg. T. H.

CAP. VII.1

Clericus debet tonsuran/ deferre, et si non vult, potest invitus a ^{suo} superiore tonderi.

Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo².

Clericis (*Et infra: [cf. c. 5. Ne cler. vel 9non. III. 50.]*) Clerici ³, qui comam ⁴ nutriunt et barbam ^{b*} etiam ⁶ inviti ^a 7 suis archidiaconis tondeantur. *Vestintentis etc. (cf. 5. Ne cler. vel mon. III. so.)*

CAP. VIII.1

Frequentans monasteria monialium, et monitus non desistens, si clericus est, deponitur; si laicus, excommunicatur.

Idem in concilio Lateranensi².

Monasteria *praeterea* sanctimonialium si quisquam clericus sine manifesta et rationabili ³ causa frequentare praesumpserit, per episcopum arceatur ⁴, et, si non destiterit, ab officio ⁵ ecclesiastico reddatur ⁶ immunis; si laici, excommunicationi subdantur, et a coetu fidelium fiant penitus⁷ alieni.

CAP. IX.1

Episcopus potest atuere in ecclesia certum numerum clericorum secundum ipsius facultates, qui vivant in communi, et contradictores ad hoc compeliere; et istos in communi viventes potest absolvere ab excommunicatione incursa propter iniectionem manu in socium.

Gregorius VII.2

Quoniam, ut ait scriptura, *T-proni sunt sensus laominis ad malum ab adolescentia sua, sicut ex sensualitate cara vergit in culpan'*: ita vigore spiritus praecedente et subsequente divina gratia animas niti debet ad veniam, et remedia senaper intittirere, quibus irruentes occasiones mostos valeat declinare. Inde siquirlena est, quod intelligentes multa ex defectu proprio, multa ex aliena malitia in vestris ecclesiis pervenisse, quae aut delictum in se, fati oecetsivnene habeant (lelinquendi, per- auctoritatem apastalicae sedis, cui ex dispositive Domini deservimus, permil datar ab ea, decemimus³, obviandum, et auctaritutent in va bis episcopalis officii ad resuscando nociva in subditis vestris et inserenrla utilia scriptis apastolicis m.unienrlam [tuximus], recolentes (oad veteri lege p>aecepit Dominos, dicens: „ignis in altctri semper ardehit, querit restat sacerdotes, subiciens mane ligna per singulos rlies." Statuimus ergo, ut, facultatibus ecclesiarum *vestrurunt* ⁴ atque proventibus et expensis *etiam* diligenter inspectis, certum in eis valeatis ponere ⁵ numerum clericorum, et statuere, ut bona eorum veniant in commune ⁶, et ⁷ in una domo vescantur, atque sub uno tecto dormiant et quiescant. Si qui ⁵ vero contradictores exstiterint, licitum vobis sit per suspensionem officii et beneficii, aut graviori etiam poena, si opus fuerit, ad banc observantiam eos appellatione compeliere non obstante. Indulgemus etiam, u/, si quisquam eorum ⁶, qui

C a p. VI. 1) *Baach. VIII. 97.; Ico Decr. VII. 115.; Comp.I. c. 6. h. t. (3. 1.) 2) ex eadem: Ab (aeatecedit can. C. Atorymetiai.) - aeoeae exstat ha finpresses. 3) receperit: A I 4) ad monasterium: Jabel; ad mon. aliquod: Dura. le. A I 5) si exoren' labore permittitur, iterum lucidor' cogatur, nee in vita son tonsurara negligere audeat: Barri., leo 6) interim: ah.*

Cap. VII. 1) *App. XXVII. 4.; Lips. XIV. 4.; Cuss. XXIV. 4.; Bmb. XIV. 4.; Comp. I. e. 6. ue cien. vel neo+e. (0. ielt.) 211159-81. 3) verba C. Agath. cf. Dist. XXIII. c. 22. 4) comas: ll 5) et barb.: deest: L'G'RIK Con. citt. 6) et.: deest: R 7) invititis: P.*

Cap. VIII. 1) *e. 11. (Lips. c. 18.) C. Laten. III. (1170.); Cass. X. 0.; Comp. I. c. 8. o. t. (3. 1.) 2) Add.: P. C. Clerici in Emerja: A - cf. c. 1. de exc. prael. (5. 31.) 3) necessario: Cocer. 4) add.: sive per praeposi. tum suum 11 5) beneficio: P; a ben.: R 6) ouc. 6) leabeatur: R 7) prorsue: Conc.*

Cap. IX. 1) *ResitYutum ex Comp. I. e. 10. h. t. (3. 1.) 2) IX.: FC11; VIII. : A recto: - 1187. - Jaffé no. 10013. 3) decrevimus: A bc 4) vest.: exstat: FaHlfj 5) imponere: Aal 6) communionem: eG. 7) el: e. estat: U 8) qui: deest: Al 9) eor.: deest: Ab.*

simul vivunt, pro lo manas iniectione in socium a commu-
nitione meruerit li fieri alienus, reconciliandi eum et poeniten-
tiam imponendi potestatem plenariam habeatis, nisi forte
atrocitas facti poenam graviorem expectet 12 - *Quod etiam*
de mulieribus et his qui pro senectate val infarmitate praesentiam
nostram adire non possunt volumus observad, nulltinz praeiudicium
constitutioni ecclesiasticae aut successoribus nostris cffe-
rentes, quo minus super his qui rectius viderint valeant ordinare.

CAP. X.i

Ecclesiastici indices et delegati gratis indicare debent, nec exigere possunt
decimam vel aliam quotam litis, etiamsi hoc habeat consuetudo.

Innocentius III.2

Quum ab omni specie mali 3 * praecipiat Apostolus ab-
stinere i nos, qui, licet indigni, constatuli sumos a Deo super
gentes et regna, ut iuxta verbum propheticum 4 evellamus et de-
struamus, aedificemus el plantemos, summopere debemos satcgcere,
quatenus evellamtas vida et plantemos virtutes, destrucamus iniqua
et aedificemus honesta, siegue nostra sollicitudine mediante prava
transeunt in directa, et asperct convertctztn' in plana. Licet
aulem huius nostrae sollicitudinis labor generaliter deheat ad
(nones extendi, quia sapientibus .eumtis et irasipienlibus debitaes:
specialiter lamen ad clericos, qui dormire debent a vitiis, ttt sini
pennae calambac deargentutue, ne quid apparcat in illis, quod
(bfiascet cundorem ecclesasticae puritcalis. Sane ad audientiam
apostolatus nostri ntultoruat cesserlione pervenit, quod, quum
ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas, more
saecularium super decima litis vel parte alia, pro diversa5
terrarium consuetudine praeter expensas victualium cum
litigantibus, receptis 6 pignoribus, pro salario convenitis,
quae p(smodum usque ad soldionent pect,nicte nolentibus eliam
paa7zbus contendido detinere. Nos 7 * attendentes, quod ad hoc
vobis et aliis clericis sint 3 ecclesiastici redditus deputati, ut
ex ipsis honeste vivere debeatis. (Et inf; a:) f Ideoque man-
damus atque lo praecipimus, quatenus ab huiusmodi exactioni-
bus de cetero abstinentes vigorem iudicium gratis stu-
deatis litigantibus impertiri, non obstante, quod in fraudem
a quibusdam proponitur quod, id 11 exigatur nomine asses-
sorium, quum nec iustum iudicium iudici vendere liceat, et
venales sententiae ab 12 * ipsis etiam 13 saecularibus legibus
reprobentur 14 . [Dat. Tuderti V. Non. Oct. 1198.]

CAP. Xr.i

Ad evitandum scandalum possunt religiosi diversi habitas, missi ad praed-
icandum de novo conversis, se in anuas superim-em habitant; et propositum
conformare.

Idem Livoniensi Episcopo, et eis, qui cum ipso
sunt, Fratribus2.

Deus, qui ecclesiam suam nova semper prole foecundat,
1-voleas modema 3 teapora conformare prioribus, et fr.rlenz ccalhnicam
propagare, praedecessoribus ve.suras el vobis post e(s piten
inspiravit al-recitan, ur Livoniensem iazgressi provinciaan paganis
evangelizarelas nomen Donzini4 no,siri lesa Christi, cortaj, sequen-
tes exentplu)a, quibts in evangelio legintus 5 esse dictan(: „Emites
docete omnes gentes, baplizantes eos in amaine Pat.ris el Filii el
tipiritus sazc.li,“ et de quilius evangelices sermo .suLCiungit 6 : „Illi
autem profecli7 p.rctedicaverunt ubique, ljo)rino cooperante et
seranonem confirmante s sequentibus signis.“ Atteandens enint')
evangelicus ille paterfctvziliat, quod anessis est multa, ope'urii
cautem pauci, adluac milla operarios in ntessem suanz, et n luit
quasi tnztlecnana hora vineue .surte novos 10 ileputal li vinilores,
quorum laborent pari cum primis denario 12 reconzpenset. Unde
quien' evangelizandi officium eo assumptseritis inspirante, qui fcaclit
utraque vnam., opartel vos izz unitcttis el caritatis spirilu ambulare,
illorum sequentes exemplu)(, de quibus legiitrr: „Multitudinis 13
atacan credentium eral con unzant el anima Una. Ne igitur, si 14
dispar in vobis observantia fuerit et dissimilis iu habitus,
apud eos, quibus unum 16 evangelium praedicatis, scandalum

DE VITA ET HONESTATE. etc. c. 9 - 14'

suscitetur, p.rtesque clividatur populus ille novus iss partBA gypy^
in unam ecc.lesiam congregetur, <plan paratus sil adhuc ininieua
homo n(essi domziniacae supersemina'e zizania 17, discretioneR.
vestram monenzus et exhortamur in Domino, perla apostolica
vobis ls scripta Mandamus 20, quatenus, eo 21 non obstatle
quod inter vos monachi sunt, et canonlci regulares, vel alii
etiam regularem vitam sub alta districtione22 professi,
omnes 23 pariter in unum regulare propositum et honestara
habitulu, quantum ad hoc spectat officium, conformetis, ne
nova ecclesiae Livoniensis plantado piaa mem4oriae praedecessoris
ttci, frater episcopo, sanguine rubricata vel leve in vobis sean-
dalu)z patiatur, per quos radicanda est in fide catholica et25
foveanda. [Quia cero (cf. c. 9. de divort. IV. 19.) Dat. Later.
XIII. Kal. Mal. 1201.]

CAP. XII.1

Ludi theatrales etiam praetextu non debentis in ecclesiis vel per cuico,

Ideln2.

Ouum decorum domus Dei 3 (Et infra: [cf. c. 15. de fl.
presb.1. 15.]) Interdum ludi fiunt in eisdem ecclesiis theatrales,
et non solum ad 4 ludibriorum spectacula introducuntur in
eis 5 * monstra larvarum, verum etiam in aliquibus6 anni
festivitatibus, queme continuo natctlem Christi sequuntur, diaconi,
presbyteri ac subdiaconi vicissim insaniae suae ludibria
exercere praesumunt 7. 'iper gesiculatontm sutu'un(debaccha-
tiones obscoeacas coanspectu populi electa faciunt clericale vile-
scere, quent podas illo tenzore verbi Dei deberent praedicatione
mulcere. Quia igitur ex officio nobis iniuncio zelus domas Dei
nos comedit, et opprobria exprobrantivan ei super nos cadere
dignoscuntur, Fraternitati vestrae per apostolica scripta man-
damus, quatenus, ne per huiusmodi turpitudinem ecclesiae
iniquetur honestas, e(s, etc. (cl. c. 8. de oler. coniug. III. 3.)
praelibatam cero ludibriorum consuetudinem vel potius cor-
ruptelam curetis a vestris ecclesiis taliter exstirpare, quod vos
divini cultas et sacri comprobel,s ordinis zelectores. [Dat. Rom.
ap. S. Petr. VI. Id. Ia(. Ao. IX. 1207.]

CAI'. XIII.1

Clerici debent contiure et caste vivere; contra facientes punit, et severius
puuiiatur illi, qui possunt legitimo matrimonio uti.

Idem in concilio generali.

Ut clericorum mores et actas in melius reformentur,
continenter et caste vivere studeant universi, praesertim in
sacris ordinibus constituti, ab omni libidinis vitio praeca-
yentes, maxime illo, propter quod venit ira Dei [de coelo]] in
filias diffidentiae, quatenus 2 in conspectu omnipotentis Dei
puro conde ac mundo corpore valeant ministrare. Ne yero
facilitas veniae incentivum tribuat delinquendi, statuimus, ut,
qui comprehensi 3 fuerint incontinentiae vitio laborare, prout
magis aut minas peccaverint, puniantur secundum canonicas
sanctiones, quas efficacius et districtius praecipimus obser-
vari, ut quos divinus timor a 4 malo non revocat temporalis
saltem poena cohibeat a peccato. Si quis igitur hac de
causa suspensus praesumpserit celebrare divina, non solum
ecclesiasticis beneficiis spoliatur, verum etiam pro hac du-
plici culpa perpetuo deponatur. Praelati yero, qui tales
praesumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maxime ob-
tentu pecuniae vel alterius commodi temporalis, pari subia-
ceant ultioni. Oui autem secundum regionis 5 suae morem
non abdicarunt o copulam coniugalem, si lapsi fuerint, gra-
vius puniantur, quum legitimo matrimonio uti possint7.

CAP. XIV. 1

Clericus crapulosus vel ebriosus monitus non desistens, ab officio vel bene-
ficio suspenditur.

Idem in eodem.

A crapula et ebrietate omnes clerici diligenter absti-

Tit. I. Cap. VIII. 10) per ... iuijectionent: ib.; propter manuum
ini.: La 11) meruit: lb 12) expectat: ib.

Cap. X. 1) liesitrlaut ex ileg. Cal. 1, 376.; Comp. III. e. 1. h. t. (3, 1.)
2) praelat. et cler. Lombardiae: C Reg.; - Putthast so. 382. 3) mala:
GHA Cabgh Rep. 4) prophetae: Cb 5) diversarum: ib. 6) exceptis: ib.
7) Non: hGlflllic Reg. 31 sunt: Ch Pieg. 9) debeatis, ne vos oporteat ad
buida lucra manas extendere, vel ad iniqua numera oculos inclinare.
Quum igitur opera vestra lacere debeant laicis in exemplum, neo vos de-
beat instar (adinstar: C) saecularivas ad turpe compendimu iuris occasio-
nem arripere, mtiv. vestrae per ap.scr. mandanats: CRep. 10) atq. praec.:
deest: Cb 11) ideas: (1 Rev. 11) ab: deest: FGIIIA LNC Reg. 13) et:
deest: LaII 14) reprobantur: Ch.

Cap. XI. 1) Restittd(n exslbot. 1, (3, 1.); Comp. III. c. 2. h. t. (3, 1.); -
cf. Punge L.al. L5.1'.-R. 111, 1, no. 13. 2) 1'oifhast no. 1323. 3) add.:
hace: 1' 4) dom... Iesu: deest: ib. 5) legitur (cose: deest); ib. 6) sub-

iunxit: Cb 7) prof.: deest: T 8) complentet Cb 9) etiam: Cae;
etenint: CbT' 10) vere nos: Ch 11) supputat: T 12) add.: diurno: Cb
13) Multitudo: T 14) si: deest: Mea 15) dissimilitudinis: Cb; dissimi-
liter: Ch 16) donan; Dei et evang.: 1' 17) zizania: Ch 18) et per: CbcT
19) vob.: deest: 'I' 20) mandantes: CACO 21) eo: deest: T 2) distinctione
LLCh. 23) orna: deest: Ch 24) destituitur vel: Cb 25) vol: ib.

C a p. XII. 1) Ilestiutttta ex Rey. Rrelet. IX. 235. ; Caxp. III. c.4. h. t. (3, 1.)
2) Gnesnensi archiep. et suffraganeis ems: Rey.; - Pothrest no. 2967.
3) Illo mini: Cgh 4) ad: deest: Clr 5) oas: FHIII31CReg. fi) tribus: CReg.
7) excrentes: tb.

Cap. XIII. 1) e. 14. Cono. Latee. IV. (1215.) Comp. IV. c. 2. It. t. (3, 1.)
2) qua: Lb1' 3) deprehensi: DdJ Cono. ; inventi fuerint et deprehensi: Lb
4) a malo: deest: Lad 5) religimris: Doy Cono. Ms. 6) abdicaverint:
LaN; andicant: Ilabrg 7) possunt: LaDah.

Cap. XIV. 1) c. 15. ib.; - Comp. IV. c. 3. A. t. (3, 1.)

neant, unde vinum sibi temperent, et se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur², quum ebrietas et³ mentis inducat exsilium et libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum penitus⁴ decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus aequales suo modo se obligant potatores, et ille indicio talium plus laudatur, qui plures inebriat et calices foecundiores⁵ exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi a superiore commonitus satisfecerit [competenter,] ab officio vel⁶ beneficio suspendatur.

CAP. XV.1

A negotiis, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis et ornatu minus honesto praecipit ele/ices abstinere, et habitu honesto uti, cuius vanitatem in pluribus exprimit et detestatur.

Idem in codera.

Clerici officia vel commercia saecularia non exercent, maxime inhonesta. Mimis, ioculatoribus et histrionibus non intendunt. Et tabernas prorsus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas et² taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam³ et tonsuram habeant congruentem. Et se in officiis ecclesiasticis³ et aliis bonis studiis exercent diligenter. Clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus⁴, nec non manicis aut sotularibus⁵ * consutiis *seo rostratis*, frenis, sellis, pectoralibus et calcaribus deauratis, aut aliam⁷ superfluitatem gerentibus⁸, non utantur. Cappas manicatas ad divinum officium intra ecclesiam non⁹ gerant, sed nec alibi¹⁰, qui sunt in sacerdotio¹¹ et¹² personatibus constituti, nisi insta causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competit¹³ ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico et in¹⁴ ecclesia superindumentis lineis omnes utantur, nisi monachi fuerint, quos oportet ferre¹⁵ habitum monachalem. Palliis diffibulatis non utantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hinc inde connexis.

CAP. XVI.1

(Clericus, qui tertio mol/ibus a negotiationibus saecularibus non abstinet, interim perdit quoad bona privilegium clericale. H. d. Et est textus nml-tum uotab. et qui quotidie allegatur.

Honorius III. Ambianensi² Episcopo.

Ex literis *flebitis viri Pontini*³ et *Monsteroli*⁴ comitis intelleximus, quod quidam *solo nomine* clerici terrae suae *tabernarii*⁵ *declarati*, qui *beneficiis noar*, *contenta*, sed potius *illicitis* saecularibus⁷ negotiationibus et *curis domesticis*, quam officiis *el obsequiis* divinis intendunt, et, gaudere volentes privilegio clericali, nolunt statuti patriae s, quibus, quotiens expedit, sicut laici se tuentur, et⁰ in negotiationum suarum quaestibus subiacere¹⁰. j- Linde, quia magnum ex hoc *scandclunz* inter laicos generatur, nobis *hinziliter supplicavit*, x(1 vel *conzPELLI* huiusmodi clericos ad *serviendum* [in] *ecclesiis* illicitis *stecularibus* negotiationibus *pospositis* *nzandaremus*, vel *patere-nnr* eos quoad facultates eorum *statutis* et *consuetudinibus* *provinciae*¹¹ *subiacere*. Quunz igitur¹² ista¹³ in clericali ordinis vituperium redundare noscaatur, et clericorum vita generare *noli* debeat laicis scandalum, sed praestare honestatis *exenzpltnz.*, *fraternitati* *atas* [per apostolica scripta] Mandamus, quatenus, si est ita, quum *loei dioecesanus existas*, clericos tales, si tertio

a te commoniti¹⁴ ab In huiusmodi non resipuerint, sed praetermissis divinis officiis negotiationibus institerint supra dictis, quum¹⁶ facto *huiusmo(li)* privilegium abiciant clericale, tu¹⁷ quo minus, dum his se implicant, de suis facultatibus statutis et consuetudinibus patriae¹⁸ subiaceant, non defendas eosdem¹⁰. [Dat. Romae IV. Id. 111ai. A. II. 1218.]

TITULUS II.

DE COHABITATIONE CLERICORUM ET MULIERUI41.

CAP. I.1

Clericus non debet retinere In domo mulierum suspectam de incontinentia, etiam sit mator val alia consanguinea.

Ex concilio Magantino.

Inhibendum est et *mo(lis omnibus interminandum*², ut nullus sacerdos feminas³, *sicut [et] in canone insertu9n con-lindar*, de quibus suspicio potest esse, itz *domo slla*⁴ retineat⁵. Sed neque illas, quas canones concedunt⁶, *scilicet* matrem, amitam et⁷ sororem, quia instigante diabolo et⁸ in illis scelus *frequent* perpetratum⁹ reperitur, aut etiam in pedissequis¹⁰ earundem¹¹. Sed si qua¹² de his *talem patientem* necessitatem habuerit¹³, presbyteri habeant in vico aut in villa domum longe a sua conversatione, et ibi eis quae sunt necessaria subministrant. Sed *secund1111z azzctm'i-tatenz canonum modis onznibus* Prohibendum quoque¹⁴ est, ut nulla femina ad altare praesumat accedere, aut presbytero ministrare, aut infra cancellos stare sive¹⁵ sedere.

CAP. II.1

Excommunicatur clericus in saeris, qui a suspectarum mulierum colloquio vel eartum consortio monitus non desistit.

Ex decreto Eugenii Papae.

Si quisquam² sacerdotum, id est presbyter, diaconus vel a* subdiaconus, de quacunque femina camine fornicationis suspectus⁴, post primam et secundam et tertiam admonitionem inveniatur fabulari et aliquo modo conversara cura ea: excommunicationi subdatur⁵, femina yero canonice iudicetur.

CAP. III.1

Non debet praelatus clericum cogere ad concubinam abiurandam; sed eam nolentem dimittere potest excommunicare.

Alexander III. Salernitano Archiepiscopo².

Clericos *azztezlz* in sacris ordinibus constitutos, qui *in doAntlzs propriis* publice tenent³ concubinas, ad⁴ eas abiurandas nolumus⁵ a tua fraternitate compelli, ne⁶, in eandem fornicationem instinctu diabolicae fraudis redeunt, periculi reatum incurrant. Verum⁷ ipsos a per suspensionis et interdicti sententiam debes arctius cogere, ut midieres ipsas a se ita⁹ removeant, quod¹⁰ de illis sinistra suspicio non possit haberi¹¹. Et¹² si qui eorum ad ipsas¹³ redire, vel alias¹⁴ accipere forte praesumpserint, in aliquos¹⁵ eorum¹⁶ debes perpetuum¹⁷ excommunicationis sententiam proferre¹⁸, ut alii eorum exemplo perterriti¹⁰ a similibus arceantur.

Tit. I. Cap. XIV. 2) excitetur: Lb; invitetur: Db 3) ct: deest: LaDf como. Dls. 4) pen.: deest: Dbf 5) foecundissimos: Ddbf 6) et: 11Dl. Cap. XV. 1) c. 16. ib.; - Comp. IV. c. 4. h. t. (3, 1.) 2) vel: Dbf Corro.; vol ad: Dd 3) divinis: Cose. 4) edil.: non utentur: Dbd 5) snbtelariibus: GHdG; subullariibus: Y; subtellariibus: LbDa; sutalariis: Cose. 11s. e) vol: Da; aut: Dbd 7) aliis: Db 8) babentibus: Dh 9) nulli: Dlc Cose. 31s. 10) alii: DbdG 11) add.: geniti: Db 12) vel: Colle. 11) competat: L'H%LaNdaglc 14) i>: deest: Val 11) deferre: Die Cose. Cap. XVI. 1) Restiis/us i. l. de lesas Mario (Dan.Sauasou) Ilist.genc'al. de., condes de l'athieaa (Paris 1657.) p. 140. - Comp. V. c. 2. h. t. (3, 1.); - indicaba. a Rargooldo p. 261. ex Rcg. Bou. lib. II. ep. 1096. 9) Pottlutstso. 5784. 3) Pontivi: F.d orf g. 4) Mustrol.: Eiab; llonatroliensis: lul Richt. 5) suae uxoriati, ust[r]ari et tabernarii, eeslosiasticis, quibus carero debent (deberent: Ea) bouificiis non contenti potius: E Richt. 6) sacro.: deest: esta 7) eeslosiarum: F.; et obs.: deest: licht. 8) datutis provinciao huiusmodi ... servire: ony. 9) otiam: Ed llicht. 10) quaestu se tenmt: ony.; quaestn se tuori: E 11) patrias: E RUJO. 12) ergo: ib. 13) praedicta: Raed llicht.; supradicta: El. 14) moniti: LbEaed oray. 15) ecclousis sorviro contemptarim, huiusmodi (humus: Ec) negotiationibus praotonnissis: Eorrl. 16) ipso: asirl. 17) tu: adrl. allichua. 18) provinciao: w.r.g. 19) colad.: deest: E; laou del'. asid.: deest: orrg. Ti t. II. Cap. I. 1) Restitua*, ex c. 4. Cose. Nauuet. bah. ao. 895. ITurch. II, 116.; Ivo Den. VI, 192.; Lips. LXTII, 16.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 2.) 2) add.: este A 3) can personas fornicarum: Con. cal. Conc. 4) sus:

deest: Ab 5) habeat: Ba0/dr. loo Co.c. 6) cene.: deest: Coll. citl. Co.c. 7) et: cices: dIAac; et sor.: deest: Ab; atinan in: Coll. rel. Cose. 8) eliam: AA 9) perp.: deest: l' 10) pedissequas: Raho feo Cose. 11) illarum: Con. citl. 12) quid: Br*ch. la. Cate. 13) hab., cui sit necessitas (uees- saria: Cono.) sustentationis (sustentatio; lltaclr. le. Cose.) presbyteri, habeat in vico aut (val: Ab) in (deest: Cose.) villa domtn long* a presbyteri conversatione et ibi cis (ei: A1) subministret quao necessaria sunt: Chll. citl. Cose. 14) quoque: deest: Ab; guagua est: deest: A se; hoe: Burda. Ir. 1; et liso: Cose. 45) intrit: Cotet. Builnn.; in caneello: Ano 16) vel: Ab.

Cap. II. 1) Bestinlmw c'e Coll. Roae. hale. ao. S26.; Comp. I. c. 3. ll. I. (3, 2.); - cf. Dist. LXXXI. c. 22. 2) quispant: Aubcl 3) vol: deest: l'GHlltAlal 4) suspicatus: Aabel 5) exeommunie* turc A.

Cap. EL 1) Re sti t a t um ex: lpp. XVIII, 1.; Lips. LX IV, I.; C4ass. LX III, 1.; Bamzb. LV, 1.; Comp. I. c. 4. le. t. (3, 2) 2) add.: P. C.: cunde sint: As; Quum tu: AbkQ; Quunr tu sis: lfi; Quuni tu sicut: P - rf. c. 5. de asar. (5,19.)-1159-SI.- Jaffeo. 9147. 3) dotin* ant: L-111'coll.cala. -1) ad: deest: R 5) volumua: lbcOQ 6) ne in eandem fornicationour (eandem fornieatione: aacItt) ... redoant et insupor pericuri; Con. citl. 7) Cuelo; 111' 8) ipsas Q 3) ita: deest: dIAa 10) ut do ipsis: Coll. citl. 11) non habea.turc 0 12) lit ni qui etc.: deest: 0 13) eas: LaLa 14) alteras: A1QR 15) aliquo: Ab 16) illoram: AQIt 17) debes perpetuo sententia (perpetua sententia: 1;1 exe. vindicare: A1It 18) ludicaro: 4a 19) port.: deest: LILV.A1QR.

CAP. IV.1

Si olerle' moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur a beneficis, et, si se non corrigunt, deponuntur.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo et eius Suffraganeis2.

Sicut ad exstirpanda vitia, quae periculum pariant animarum, summopere nos decet intendere, ita etiam nos convenit germina propagare virtutum, ex quibus [Dei] fidelibus salutis augmentum, et sacris ecclesiis decor proveniat honestatis. Unde quum in Anglia prava et detestabili consuetudine et longo tempore sil obtinuit, ut clerici fornicarias in suis domibus habeant, nos volentes tam grave scandalum de populo remove, et praedictos clericos ad honestatem ecclesiasticam reducere, Fraternitati vestrae³ per apostolica scripta praecipiendo⁴ mandamus, quatenus clericos⁵ vestrae iurisdictionis, qui in subdiaconatu et supra in domibus suis fornicarias habuerint⁶, studiose monere curetis, ut a se illas⁷ dilatione et appellatione cessante removeant, eas⁸ ulterius minime⁹ admissuri. Si vero infra XL. dies post communicationem¹⁰ vestram vobis¹¹ in illis forte acquiescere contempserint, eos apostolica auctoritate freti¹² sublato appellationis remedio ab ecclesiasticis beneficiis usque ad satisfactionem congruam¹³ suspendatis, et, si eas suspensi praesumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficiis perpetuo remove, et, si qui autem etc. (cf. c. 1. de cler. coni. III. 3.)]

CAP. V.1

Litterae a clerico concubinario suspensus super absolutione tacita facti serie obtinentae non valent.

Idem Eboracensi² Archiepiscopo.

Super eo vero³ quod asseris A. presbyterum fornicariam detinentem⁴, propter hoc ab officio suo suspensum, I-prudentiae tuae taliter respondemus, quod, si super hoc appellatum sit⁵ ad praesentiam nostram, si contigerit ipsum⁶ ad nos accedere, prout expedire videbimus⁷, perantiaciam eius et audaciam corrigemus. Si vero non venerit ad praesentiam nostram, suspensionis in eum sententiam propter hoc latam tandiu volumus observari, donec fornicariam suam⁸ a se prorsus abiciat, et vivat, sicut decet presbyterum, continenter. Porro si literas a nobis obtinuerit, quae facti seriem non contineant, nolumus literas illas⁹ sibi prodesse.

CAP. VI.1

Si clerici moniti non dimittunt concubinas, suspenduntur a beneficiis, et, si se non corrigunt, deponuntur.

Idem Londonensi² Episcopo.

Si autem clerici tuae iurisdictionis, sive³ in sacris ordinibus sive⁴ in inferioribus constituti, fornicarias detinent, nisi eas ad secundam vel⁵ tertiam communionem⁶ a se dimiserint⁷, easdem⁸ de cetero contempturi, liceat tibi eos ecclesiis vel earum⁹, portionibus, si quas habent, appellatione postposita¹⁰ spoliare, officio ipsis¹¹ nihilominus interdicto.

CAP. VII.1

A elenco fornicario, quamdiu toleratur, nec habet operis evidentiam, licite audiuntur divina, et percipiuntur ecclesiastica sacramenta; a notorio vero abstinendum est, non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem. II. d. inhaerendo verbis litterae.

Lucius III.2.

Vestra duxit³ devotio inquirendum, Tutrum⁴ vobis eccle-

sias parochiales adeunibus⁵ utile sit missas eorum audire], quia concubinas habere creduntur. De hoc [enim] dicitur diversae sacrarum canonum sententiae emanasse. Alicubi enim dicitur: „Nullus⁷ audiat missam sacerdotis⁸, quem scit indubitanter concubinam habere;“ alibi⁹ vero lo legitur¹¹: „Non potest aliquis¹⁸, quantumcunque pollutus fuerit¹³, divina polluere sacramenta, quae purgatoria¹⁴ cunctarum contagionum¹⁵ existunt¹⁶. Qualiscunque¹⁷ enim¹⁸ sacerdos sit, quae sancta sunt coquinari non possunt¹⁹. Sumite ergo ab omni sacerdote intrepide Christi mysteria²⁰, quia omnia in Christi fide purgantur.“ Ceterum²¹ aliud est crimen notorium, aliud occultum. Notorium definitur, de quo presbyter canonice condemnatur. Aliud²² est occultum, quod adhuc ab ecclesia toleratur. Ceterum²³ aliud est, quando crimen²⁴ notorium non diffitetur presbyter, vel de ipso est canonice condemnatus; aliud est paene occultum, quod²⁶ ab ecclesia toleratur. Item aliud est²⁷ a talium officiis abstinere, ut peccandi licentia ceteris²⁸ auferatur, et²⁹ huiusmodi ad poenitentiae fructum trahantur; atque aliud³⁰, si talium³¹ tanquam in fornicatione iacentium mysteria³² respuantur. Sine dubitatione itaque teneatis, quod a clericis et presbyteris, quanquam³³ fornicariis, quamdiu a ecclesiis³⁴ tolerantur, nec habent³⁵ operis evidentiam, licite divina mysteria³⁶ audiantur³⁷, et alia recipiantur³⁸ sacramenta ecclesiastica.

CAP. VIII.1

Si fornicatio clerici est ita publica, quod transit in notorium, nec accusator, nec testis necessarius est. Sed si est publica per aulam famam, non sufficiens ad condemnationem sola testimonia, id est testium dicta non iuratorum. Sed si ex hoc oriretur scandalum, inducitur purgatio, in qua deficiens canonice punitur.

Innocentius III. Exonensi² Episcopo.

Tua nos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publice concubinas³ habentibus, qui, quando a te conveniuntur, se esse concubinariorum diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum, inter quos vivere dignoscuntur. Nos igitur consultationi tuae taliter respondemus, quod, si crimen eorum ita publicum est, ut merito debeat appellari notorium, in eo casu nec testis⁵ nec accusator est necessarius, quum huiusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari. Si vero publicum est, non ex evidetia⁶, sed ex fama: in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt⁷, quum non sit testimoniis⁸, sed testibus iudicandum. Sed si de clericis ipsis⁹ talis habeatur suspicio, ut ex ea scandalum generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator¹¹, eis¹² tamen est canonica purgatio indicenda. Quam si praestare noluerint, vel defecerint in praestanda¹³, eos canonica debebis¹⁴ animadversione punire. [Dat. Lat. F. Id. Mai. 1199.]

CAP. IX.1

Breve est, mide non summatur.

Idem Pistoriensi Episcopo2.

A nobis tua fraternitas requisivit (Et infra: [cf. c. 24. de dec. III. 30.]) Cum clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant³, in quibus naturale foedus nihil permittit saevi criminis suspicari⁴. [Dat. Lat. IV. Non. Dec. 1199.]

Tit. II. Cap. IV. 11 Restitutio ex App. XVIII. 2.; Cass. LXIII. 2.; Bamb. LV. 2.; Comp. I. c. 5. 1. + t. (3, 2.) 2) 1159-81. Jaffé no. 8880. 3) tuae: Iif APR 4) praec.: deest: Aac 5) cler.: deest: R 6) habent: AbkOPQR 7) fornicarias: AOPQ: studiose... illas: deest: R 8) eas: deest: Q 9) non: Coll. cal. 10) amonitionem: OR: communicationem: Rich. 11) vob.: deest: Ab 12) ep. auct. freti: deest: Aac 13) dignam: Aal.

Cap. V. 1) Restitutio ex App. XVIII. 9.; Lips. XLV. 8.; Cass. LXIII. 7.; Bamb. LV. 6.; Comp. I. c. 8. h. t. (3, 2.) 2) Broicenis ep.: La; Eborum: Ab: Bidiceno ep.: Al; Lundensis ep. P. C.: Ad aures: Q: - 1159-81. - Jaffé no. 8951. 3) vero: deest: GOR 4) detinere (contingere): Ab) et eam (eum): O) ad crebram admonitionem tuam dimittere nolentem ab officio suspensum: Coll. cit. 5) fuerit: Q 6) eum (ad nos: deest): ib. 7) videremus: Aac: viderimus: ALQ 8) suam: deest: Q 9) ipsas: Cal. cit.

Cap. VI. 1) Restitutio ex App. XVIII. 8.; Lips. LXIV. 7.; Cass. LXIII. 7.; Bamb. LV. 6.; Comp. I. c. 7. h. t. (3, 2.) 2) London.: FA; Ludon.: If; Luc.: G; Lud.: K; Lund.: P; Lundensis: R; add.: P. C.: Ad aures: A; ad aures nostras: P - cf. Comp. I. c. 2. de eustit. (3, 7.) - 1159-81. - Jaffé no. 9057. 3) sive sint: fl 4) add.: sint: OR 5) et: O 6) add.: tuam: ib. 7) abiecerint: 71 8) eas: LaAO: deest: crm sep. contempt.: PQ 9) eorum: 11:1. PQ1210) remota: R 11) et ipsis (add.: divina: O) officia interdicere: Con. r. il.

Cap. VII. 1) Restitutio ex Luc. ap. Bal. III. 375.; App. L. 38.; Gilb. avcl. I. (3, 1.); Comp. II. c. 1. h. t. (3, 1.) 2) Urban. III.: 13b; Luc. III. ex Cene. Mogunt.: Iti: magistro et fratribus militiae S. Iacobi: O Luc.: - 1151-5. - Jaffé no. 9666. 3) ut consulumus fratribus vestris paroch.: BSA 4) quorum clerici: ib. 5) credantur: Bab; noscuntur: So 6) enim: deest

etiam: Sa 7) ut nuli.: Sa 8) presbyteri, qui concubinam habet: Loc. - cf. D. XXXII. c. 5. 9) alicubi: 110 10) vero: deest: OLuc. 11) dicitur: Bbh: - deest: Luc.; - cf. c. 5. C. XV. qn. 8. 12) quis: O 13) fuer.: deest: FOHIKM Coll. cit. 14) add.: primitiarum: Bi 15) eoinquinationum: Bbh; pollutionum: O: eogitationum: 14ec. 16) sunt: Loc. 17) Quicunque: O: - Qual. ... mysteria: deest: Luc. 18) ergo: Bbh 19) add.: ab eo: Bb; coinquinare non potest: LaO 20) ministeria: LaN; ministerium: nL 21) Cet. ... toler.: deest: Loc. 22) Al.: deest: Sa 23) Ceter. ... tolerat.: deest: AhO 24) crimen notor. de quo (quando: deest) diffamatur (non: deest): Bb 25) Al. est, quum penitus est occult.: Luc. 26) vel (add.: adhuc: Bb) ab ecclesia toleratum: Bbgi: vel adhuc ab eccl. toleratur: Loc. 27) aliud est: deest: Loc. 28) aliis: 1155le Loc. 29) et ad digna poen. fr. attrahantur, aliud si tanquam innocentium mysteria reputantur: Luc. 30) aliud est: BbB 31) talia: O: deest: BSA Lac. 32) ministeria: LNSa 33) tanquam: BSA; quamvis: O 34) ab eccl.: deest: BSA 35) habent: BSA; habet opus evidentiam: Loc.; nec est crimen evidens: Luc. 36) ministeria: FGHLN; officia: Coll. cit. 37) audiuntur: O 38) recipiuntur: O; suscipiuntur: Luc.

Cap. VIII. 1) Restitutio ex Reg. Bal. II. 65.; Gilb. att. 2. (3, 1.); Comp. III. c. 1. h. t. (3, 1.) 2) Oxoniensis: Reg.; - Pott+ast no. 698. 3) concubinam: Ch 4) etiam in: Sa 5) testes: Ch 6) evidenti causa: ib. 7) sufficit: Ch 8) de testim. sed de test.: Sa 9) illis: FGHIKCSa Reg. 10) ea causa: Sa 11) add.: legitimus: Ch 12) tu temen eis canonicam potes purg. indicare: CSA Reg. 13) a praestanda: Ch; in praestando: Ch 14) poteris: Cabch Reg.; potes: Cg.

Cap. IX. 1) Restitutio ex Reg. Bal. II. 229.; Comp. III. c. 2. h. t. (3, 2.) 2) Pott+ast no. 889. 3) exstiterit: Reg; exsistat: HM 4) aestimari: Rey.

CAP. X.1

Clericis concubinariis in officiis vitandus non est, nisi sit notorius,

Gregorius IX.

Quaesitum est de clericis in fornicationem prolapsis, si eorum sit officium, priusquam poenituerint, audiendum. Verum etsi quemlibet pro mortali peccato quoad se ipsum constet esse suspensum, non debet tamen in officiis evitari, quia, quantum ad alios, etiam in casu proposito suspensus non est, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam seu per confessionem factam in iure, aut per evidentiam rei, quae tergiversatione aliqua celari non possit.

TITULUS III.

DE CLERICIS CONIUGATIS.

CAP. I.1

Matrimonium contractum per clericum existentem in eadem non tenet; secus in minoribus; Red tunc cogitur dimittere beneficium.

Alexander III.2

Si qui autem clericorum ipsorum infra subdiaconatum acceperint uxores, ipsos ad relinquenda beneficia ecclesiastica, si qua habent, et retinendas uxores suas districtione ecclesiastica compellatis. Sed si forte in subdiaconatu et aliis superioribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eos uxores dimittere, et poenitentiam agere de commissis auctoritate nostra per suspensionis et excommunicationis sententiam appellatione postposita compellere procuretis.

CAP. II.1

Coniugatus ad administrationem et ad ordinem ecclesiasticum vel beneficium non promovetur, nisi castitatem promittat, et non sit bigamus.

Idem Herfordensi 2 Episcopo.

Sane -- de clericis inferiorum ordinum, qui in coniugio constituti dio ecclesiastica beneficia ex concessione praedecessorum tuorum habuerunt, a quibus sine magno discrimine ac effusione sanguinis non possunt privari, fraternitati tuae id duximus respondendum, ut, quia ibi natio et gens barbara et multitudo in causa est, eos sol) dissimulatione custineas ecclesiastica beneficia tamdiu habita pnsidere; Provideas attentius, ne deinceps clericus coniugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sacros ordines aut administrationes ecclesiasticas admittatur, nisi forte castitatem voverit perpetuam, et qui unicam et virginem habuisset uxorem.

CAP. III.0

Si clericus in minoribus beneficiis matrimonium contrahat, privatur beneficio, et quod dedit ecclesiae sibi restituitur. H. d. et in hoc ultimo est casus not. et multum allegabilia.

Idem Verulanensi 2 Episcopo.

Quod a te 3 (El inf+a:) De cetero, quia fi-ate mitatis tuae quaerit industria, Utrum clerici infra 4 subdiaconatus ordinem constituti, qui 5 carnis devicti vitio continere non valentes uxores accipiunt, ecclesiastico beneficio canonice debeant spoliari: id volumus te 7 incluhitala veritate tenere, quod, quum simul a voluptatibus et carnalibus desideriis, ac divinis et 9 ecclesiasticis obsequiis vacare non valeant, ob immunditiam suam ecclesiasticis sacramentis indigni tractantur 11, et ecclesiasticis procul dubio beneficiis sunt 12 privandi. Sane si ecclesiis 13, quibus intulati 14 fuerant 5, de possessionibus aut aliis bonis suis aliqua contulisse noscuntur,

quum ab earundem ecclesiarum ministerio fuerint et beneficio sequestrati, ad ipsos recta via duminum 16 ac proprietates libere debent 17 et absque ulla contradictione redire.

CAP. IV.,

Peracta poenitentia dispensant episcopi eum sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.

Idem 2.

Sane sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quae non nuptiae, sed contubernia sunt potius 3 nuncupanda, post 4 longam poenitentiam et vitam laudabilem continentes 5 officio suo restitui poterunt, et ex indulgentia sui episcopi eills executionem habere.

CAP. 17.1

Auferenda sunt elenco beneficia, quae habebat tempore contracti matrimonii; collata vero postmodum scienter per episcopum per eundem auferri non possunt, sed par superiorem. H. d.

Innocentius III. Norvicensi 2 Episcopo.

Diversis fallaciis circumventi 3 Deo et mnammonae famulari conantur, quum lamem secundum evangelicam veritatem nenlo possit duobus dominio deservire 4, quoniam, si unum dilexerit, alium habebit exosum, aut uno contempto alium sustinebit. Accepimus autem 5, quod quidam clerici tuae dioecesis, qui solenniter in conspectu ecclesiae matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere et contendunt, in quorum conversatione 7 cithara cum psalterio male concordat. Quum ergo vir cogitet, quomodo placere possit uxori s, et ideo minus quae Dei sunt valeat cogitare, quum 9 quasi divisus in duo 10 plenam sui non habeat potestatem, ut ei, a quo stipendium recipit 11, plenius famuletur, fraternitati tuae auctoritate praesentium mandamus 16, quatenus huiusmodi clericos beneficiis ecclesiasticis, quae in tua dioecesi sunt adepti, auctoritate nostra suffultus prives 13 appellatione remota, praesertim quum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire; nisi forte tu 14 talibus scienter contuleris ecclesiastica beneficia, quibus eos non per te, sed per superiorem decernimus 15 spoliandos. [Nulli ergo etc. Dat. Ferentini XII. Kal. Iul. 1203.]

CAP. VI.1

Filias sacerdotie Graeci, ex uxore genitus, licite inter Latinos promovetur, si scandalum non obsistat. H. d. et est casus notabilis.

Idem Archerontino 2 Archiepiscopo.

Quum olim ad nostram audientiam pervenisset, quod canonici Anglorienses 3 dilectum filium cantorem Tricariensem 4 sibi elegerant 5 in pastorem, ; tibi dedimus in mandatis, 11, examinata electione diligentis et persona, si electionem canonicam et personam idoneam invenires, electionem ipsam auctoritate apostolica confirmares, sicut metropolitanos in ceteris processurus. Licet autem tibi de forma electionis canonicae ac idoneitate personae in aliis constitisset, movit te tamen, et ad nos consulendos induxit, quod, quum pater eius e Graecus fuerit, et iuxta ritum Graecorum uxorem duxerit in minoribus ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex uxore legitime in sacerdotio suscepisset. Nos igitur attendentes, quod orientalis ecclesia votum continentiae non admisit, quoniam 7 orientales in minoribus ordinibus contrahunt 3*, et in superioribus utuntur matrimonio iam contracto, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, nisi pro eo, quod inter Latinos Graeci huiusmodi conversantur,

T i t. II. C ap. X. 1) 1227-34. - Potthast. no. 9626.

Tit. III. Cap. I. 1) Restitutum ex App. XVIII. 2.; Lipa. LXIV. 2.; Cass. LXIII. 2.; Bamb. LV. 2.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 3.) 2) add.: P. C. Sicut ad extirpanda: A Q: - cf. c. 4. tit. prez. praeced. - 1159-81. - Jaffé no. 8880. 3) accipiant: O: acceperunt: P: 4) aut: 11 5) vel in: A B 6) compellatis: Cali. cit.

Cap. II. 1) Restitutum ex App. XVIII. 5.; Lips. LXIV. 4.; Cass. LXIII. 2.; Bamb. LV. 4.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 3.) 2) add.: P. C. Super eo quod quaeitum est: O: - cf. c. 9. de regul. (3, 31); - 1159-81. - Jo 0 é no. 9010. 3) sollertia: P Richt. 4) nat.: deest: Q 5) provisurus attentius ne deinceps (deest: R) clericis coniugatis ecclesiastica beneficia conferantur sed (nec: PR; sed nec O) illorum aliqui ad sacros ordines vel ecclesiarum (add.: ad: AacQ) administratione non (deest: OPR) admittantur, nisi eactitatem forte voverint (voverint: Aal) et perpetuo servarent (servent: O; nisi castitatem voluerint fortem perpetuo servare: P; nisi casti. volnerint perpetuo servare: R) et (deest: A Q) qui unicam et virginem habuerint (habuerunt: AabcPQ) uxorem: Col? cit.

Cap. III. 1) Restitutum ex App. L. 7.; Comp. I. c. 5. 5. t. (3, 3.) 2) Verulano ep. in oodem (i. e. Regietri) libro primo: - 1159-601 - Jaffé no. 7142. 8) Quod te cure inimicis tuis: A O 4) in suhd. ordine: Aack; qui infra: O 5) qui quum...non valent: (valeant: Abk); A; quia cont. carnis vitio coacti non valent: O 6) possint: O 7) tuam experientiam: A O 8) queso

sint carn. des. dedit: O 9) et: deest: Ab 10) escl. ... suam: deest: O 11) contractandis: A: contractandis: O 12) sint: A 13) in eccl.: Abk 14) attituti: GHKLbMfA O 15) fuerint: LGA 16) eorumque dominiui se proprietatem: A 17) debet: AalO.

Cap. 17. 1) Restitutum ex Atan. 1. (3, 2.); Comp. II. c. 1. h. t. (3, 2.) 2) idem Vetul.: F; id. eidem: O; add.: P. C. Causam: BT; -i>tegram ciau-sulam nondum contigit investigare. 3) pot.: deest: BabcfGT 4) nuu-cupandae: 115 5) cont.: deest: T.

C ap. V. 1) Bestintum ex Reg. Brega. VI. 103.; Alan. 2. (3, 2.); Comp. III. c. 1. 5. t. (3, 3.) 2) Norv. archiep.: Cagh; - Potthast no. 1944. 3) add.: homines: CT 4) serviro: CbcT 5) etiam: Cabgh; enim: T Reg. 6) ro-tinere: Cb 7) conversione: LLT 8) arta.: suae: LLCb 9) qui quum: Cb 10) div. omnino plen.: T 11) cepit: F; recepit: LbT 12) indulgemus nt: CbT Reg. 13) valeas privare: C7 Reg. 14) tu: deest: Cac 15) de-crovimus: Obr.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Reg. Brega. VI. 139.; Atan. extr. tit. 17.; Comp. III. c. 2. h. t. (3, 3.) 2) Acheruntino: XCgh. Seg. - in aliis Codd. nomen corruptum est: - Potthast no. 1991. 9) Anglonenses: FRILNLCg Reg.; - in aliis Codd. nomen corrupt. ext 4) Tyren.: O: Cithariene.: Cb; Triconic.: Cc; Tercarien.: La; Citaricen.: Lb; Tricen.: N 5) elegorint: JIA; olegerunt: Cbc 6) eiusdem cantoris: O Reg. 7) quia: FOHILNLCRey. Cc: quum) 8) contrahant, , , utantur: FOHILNLCRey.

regionis consuetudo repugnet, si aliud canonicum⁶ non obsistat lo, ad confirmationem et consecrationem eiusdem cantoris sine dubitatione procedas. [Das. Ferentini Non. Sept. 1203.]

CAP. VII.

Cloricus conlugatus non beneficiatus non cogitur deferre tonsuram.

Idem Episcopo 2 Pictaviensi3.

Ioannes f;litz A. nobis conquerendo monstravit, quod tu eum, quamquam iam dudum uxorem legitimam duxerit, et filios et filias suscepit ex eadem, pro eo, quod prius⁴ in acolythum fuerat ordinatus, compeliere niteris, ut tonsuram deferat clericalem, ex qua^o inter 6 ipsum et uxorem suam⁷ posset scandalum generari, quum de consuetudine terrae tuae 8 clerici uxorati non cogantur inviti portare tonsuram⁹. Quonianl igitur virum oportet, quomodo uxozⁱ placeat, cogitare, et idem etiam tonsuratus non potest privilegio clericali lo gaudere, praesentium auctoritate mandamus, quatenus ipsum super tonsuratione huiusmodi de cetero non molestes, dummodo il nrlrlum percipiat beneficium ecclesiasticum, cuius ratione teneatur clericalem deferre tonsuram, quia, quam eum oporteat saecularibus negotiis immisceri, tonsura ipsius saecularia exercentis videretur profecto in ministerii nostri vituperium redundare.

CAP. VIII.

Uxorati non admittuntur ad ecclesiasticas dignitates, et coguntur dimittere quas habent.

Idem2.

Quum decorem³⁺ (El infra: [c f: c. 15. de frl. presb. I. r5.]) Eos, qui sunt publice uxorati, non admittatis de cetero ad ecclesiasticas dignitates, dimissis 4 ab eis, quas non possunt sine pravo exemplo et gravi scandalo retinere. Filiis quoque etc. (cf. c. 15. de fil. presb. I. 15.) [Dat. Itonz. ap. S. Petr. VI. Id. Ian. A.o. IX. 1207.]

CAP. IX.

Clerici coniugati in rebus suis non gaudent privilegio clericali.

Honorius III. H. 2 quondam Reginae Anglorum.

Ex parte tua fuit propositum coraza nobis, quod nonnulli literati terrae tuae, habitu et tonsura clericali relictis, publice ducunt uxores, j-de his, (luae huius mlwzdi sunt, solliciti, et quomodo uxoris placeant, existentes, qui, l-icet negotictionibus et aliis saecularibus insistant, negotiis, ut tamen consuetis iustitiis et debitis obsequiis te decaudent, tonsuram resumunt abiectionem, Tqua ipsius praetextu ab huiusmodi ut clerici excttissent, quamquam non militen/ Domino, sed potius mundo, v.tt ceteni uxorati. Quidam etiam accepta prima tonsura similiter contrahunt, et eandem tonsuram deferunt, ut eodem praetextu excusari valeant a praedictis, -; et venerabilis frater episcopus et dilecti filii decanos, archidiaconos et capitulum Cenomanenses ipsos tanquam clericos in substructione servitionum tuorum fovere nituntur izz tnum praeiudiciuni et gravamen. Ouum igitur redclenda sint quae sunt Caesaris Caesaris, et quae sunt Dei Deo, et publice uxorati z-iri ecclesiastici non existant, dum se sic saecularibus negotiis implicent, aequanimiter duximus 3 tolerandum, si a talibus 4 iustitias debitas velut ab aliis uxoris exigit et servitia consueta, et recipias ab eisdenz quum tonsura guau, non obtentu religionis sed in frazdem subtrahendi servida resrmpsisse vel accepisse videntur in las sibi 5 non debeat patrocioiunz impertiri.

Tit. III. Cap. VI. 9) can.: deest: FGLA' CReg. 10) obsistit: Reg.

Cap. VII. 1) Rstirritarian ex Comp. IV. c. 1. tle cit. et hon. der. (3, 1.) 2) archiep.: Dr.; archidiacono: Darf; idem (siuepliciter): Db 3) Luc.: G d) prius iam: Dbf 5) quo: DI: 6) inter: deest: IIgh 7) snam: deest: 1) 8) tuam: (lees! Dac 9) add.: clericalem: Db 10) cler.: (lees! Dh 11) in D rcrbis dummedo cet. pramitteremvrr, gime hic postposita suni quia etc.

Cap. VIII. 1) Reg. Dreque IX, 235.; Comp. III. c. 4. de vit. et hon. der. ;3, 1.1; - an FU hoc crput tit. stibsegrv. 2) Gnesuensi archiep. et suffraganeis eius: Iteg.; -Pottivast no. 2967. 3) add.: domos Dei: F0111K 4) et adnrisso repellatis ab eis: Ch Reg.

Cap. IX. 1) Restitvrlame ex Comp. V. c. 1. h. t. (3, 2.) - Indicatur a Ragnaldo 1218. 5. 60. ex Reg. Honor. II. 1012. 2) B. (i. e. Uerengariae; - deest: Eabc) quondam Anglor. reginae illustri: Bbcl; - ser. ao. 1218. -Pott-hast no. 5755. 3) ducimus: Eabd 4) a tal.: deest: E 5) sibi: deest: Ed.

Cap. X. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 4. h. t. (3, 2.) 2) Idem ep. Ungen.: Eb Cont. BWem. - 1216-27. - Pothast no. 7783. 3) resp. quod: (lees! FC311d'E 4) ol. in min. const.: th. 5) lamen: Eabd 6) et ducimus quod: Eb.

Tit. IV. 1) in ecci. praebendali: F; in eccl. praebendaria: KN.

Cap. I. 1) Restitutum ex c. 1. Cone. Sard. (343.) sec. Coll.

CAP. X.

SI clericus In minoribus militet, non est cogendus deferre tonsuram vel habitum clericalem.

Idem2.

Ut consultationi tuae breviter satisfiat, respondemus 3*, quod R. miles tuae dioecesis, qui, sicut tibi humiliter est con- pssus, olim, quum⁴ in minori esset constitutus aetate, quum modicum sciret legere vel cantare, tonsuram tantum et coronam clericalem assumpsit, quam gestare inter milites et laicos erubescit, non a est cogendus deferre habitum clericalem.

TITULUS IV.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS IN ECCLESIA VEL PRAEBENDAI.

CAP. I.

Episcopo non licet sine licentia Papae transire ad alium episcopatum, ipsum acceptando; alias privatur habitu et ambito. Hoc intendit cum gloses.

Ex concilio Sardicensi2.

Non³ liceat episcopo de civitate sua transire ad aliam [civitatem]. Manifesta est enim causa, pro⁴ qua facere hoc attentat⁵, quum nullus in hac re sit inventus episcopus, qui ad minorem de maiori civitate transiret.

CAP. II. t

Deponitur cardinalis, qui in suo titulo non resides. H. d. et est iste textus multum notabilis.

Leo III.2"

Ex gestis 3 (El infra:) In synodo Anastasius presbyter cardinalis tituli beati Marcelli⁴ ab omnibus canonicis est depositus eo, quod parochiam suam per annos quinque contra canonum instituta deseruit, et in alienis usque hodie demoratur.

CAP. III.

Uni plures dignitates vel ecclesiae conferri non debent, et ecclesia est conferenda illi, qui residere et regnare valeat per se ipsnm; alias perdit ecclesiam, et donans conferendi potestate privatur.

Ex concilio Lateranensi.

Quia 2 nonnulli, modum avaritiae non ponentes, dignitates 3 diversas ecclesiasticas et plures 4 ecclesias parochiales contra sacrorum canonum instituta nituntur accipere 5 [ita], ut, quum unum 6 officium vix implere sufficiant⁷, stipendia sibi vendicent s plurimorum: ne id de cetero fiat, districtius inhibemus. Quum igitur⁹ ecclesia lo vel ecclesiasticum" ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quaeratur l'-', quae residere in loco et curam eius per se ipsam l3 valeat exercere. Quod si aliter actum l4 fuerit, et qui receperit quod contra sacros l5 canones accepit l6 amittat, et qui dederit largiendi potestate privetur.

CAP. IV.

Praeseutatus ad ecclesiam non confirmatus, si apparet, quod nolit residere, non debet institui per superiorem; confirmatus autem et ex non iusta causa non residens privatur appellatione remota.

Alexander III. Eboracensi Archiepiscopo2.

Relatum est nobis ex parte sua, quod, quum in Lateranensi concilio statutum 3 sit, ut personae tal: ecclesia vel4

2) Bvrch. I, 79.; leo Decr. V, 185.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 4.) 3) ne cuif liceat: Burch. Ivo Conc. 4) pro qua re: Coll. cit.; deest: Corle. 5) attentant: G; tentat: Coll. cit.; tentant: Conc. 6) est: Aleo.

Cap. II. 1) ex Anastasii Bibi. vila Leonis IV. ap. Jfans. XIV, 398.; Lips. XXIII, 28.; Comp. I. c. 2. lt. t. (3, 4.) 2) Leo IV.; FH; Lucios III.: K 3) Ex gestis Rom. Pontificum Leo (add.: III.: A) natione (nativitate: Ab) Romanus consilio Lotharii et Lodoiei (Lodoyci: Aal) imperatorum sanetam et venerandam LXVII. (LXXVII. episcoporum: Aabcl; LXVIII.: Ak) in ecclesia B. Petri synodum congregavit. In hac eynodo: A P 4) Marcelini: P.

Cap. III. 1) c. 13. Coree. Lat. III. 1179.; - Lips. c. 19.; C880. XII, 11.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 4.) 2) Quia vero: Ab 3) et div. dign.: APR 4) diversas: Ab 5) acquirere: AkPlt Conc. 6) unius: R 7) valeant: ib. 8) vendicant: PR 9) autem: P 10) vel eccl.: A bl; eccl.: deest: Aack 11) add.: virum: Ab 12) eligatur: R 13) ipsum: Conc. 14) factura: R 15) sanctos: Cene.; deest: Al: 16) acceperit: A; acceperat: R.

Cap. IV. 1) Restitvetum ex App. XV, 1.; Lips. LII, 1.; Cass. LIII, 1.; Bamb. XLV, 1.; Comp. I. c. 4. h. t. (3, 4.) 2) Add.: C. quod incipit Meminimus: R; P. C.: In eminenti: A P; - cf. Comp. I. e. 40. de app. (2, 20.); - 1179-81. ser. ad archiep. allanar. - Jalé no. 9332. - C.: In emin.: Jalé 940. 8937.; - C.: Meminim.: Jalé no. 8982. 3) constitutum: AbckIPQR 4) et: R.

beneficium ecclesiasticum conferatur, quae residere 5 in loco et curam eius per se valeat exercere, nonnulli e ad ecclesias praesentati 7 hoc se posse affirmant, sed efficere contradicunt. 1-Ideo 8 [nos] considerare **voluisti**, an propter hoc tales possis praesentatos repellere, vel institutos sublato appellatiunis obstaculo remove. Quum igitur verba 9 accipienda sint cura effectu, tales 10, si praesentati fuerint 11, non debent 12 admitti 13, et 14 admissi, si instituta fuerint, licite 15 poterunt amoveri; nisi forte de licentia suorum 16 praelatorum, vel studio literarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse. Nec patrocinari debet eis appellationis diffugium, si contra huiusmodi 17 intentionem decreti fuerit interiectum. [Quia aulem etc. (c. f. c. 5, de iur. patr. III. 38.)]

CAP. V.

Idem Eboracensi Archiepiscopo 2".

Fraternitati tuae 1- duximus indulgendum, ut, si clerici, qui in ecclesiis tuae iurisdictionis beneficium sunt adepti, ad 3 aliam dioecesin absque licentia el assensu tito morandi causa transierint, liceat eos tibi benefu;is, quae a te habent, spoliare 4, nisi forte scholasticis disciplinis invigilaverint, aut rationabilem causam tibi ostenderint, quare reverti non debeant. Praeterea clericum alterius dioecesis absque commendatiis literis sui episcopi non debes recipere, nisi pro eo receperis ab apostolica 5 sede preces aut mandatum.

CAP. VI.

Qui non residet in beneficio etiam modicae aeatimationis, illo privatur.

Idem 2.

Conquerente nobis R. presbytero accepimus, quod G. clericus 3 ab eo pro 4 ecclesia sua, de qua, stcut dicitur, vitae necessaria vix potest percipere 5, annuatim viginti solidos extorquere conatur, asserens beneficium illud 6 in eadem ecclesia sibi fuisse collatum, 7- quanquam eidem ecclesiae, sicut accepimus, non deserviat, el alia ecclesiastica beneficia sufficientia habeat el possideat ab ecclesia 7. Quoniam 8 igitur indecens est et non consentaneum rationi, ut idem, quum alia ecclesiastica beneficia sibi sufficientia habecit et possideat, ab ecclesia, cui non deservit, beneficium quaerat, Fraternalitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si tibi constiterit, quod dictus G. 9 habeat ecclesiastica beneficia sibi sufficientia, vel quod eidem ecclesiae non deserviat, sibi super praescripto beneficio silentium sublato impedimento appellationis 10 imponas.

CAP. VII.

Qui est in servitio episcopi, percipit fructus beneficii tanquam residens, praeter distributiones quotidianas. Abbas.

Idem 2.

De cetero, 1) quia dignum est et conveniens, ut ecclesiae tuae canonici, donec circa te in lu, servitio morantur, communitatis portionem recipiant, praesenti scripto Statuimus, ne 3 canonicis tuis, donec in servitio tuo fuerint, quicquam subtrahi debeat vel auferri, quod de communitatis sibi beneficio debetur, nisi forte sint victualia, quae non consueverunt absentibus exhiberi.

CAP. VIII.

Privandus oat praelatus vel clericus non roaidens, qui chatos non revertitur in termino elbi praefixo, niai habeat iustum impedimentum. H. d. cura duobus sequentibus.

Coelstinus III. 2

Ex parte vestras nostro fuit apostolatu reserturn,

Tit. IV. Cap. IV. 5) rosidaeat: O 6) non autem: ib. 7) Praesentati se posse residere affirmant et curara babero ecclesiae vel (et: 0) ecclesiastici beneficii p'offitentur, id tamen efucere contradicunt: Coll. citt. 8) Lamen: 0 9) Tuae igitur (itaque: 0) prudentiae innotescat, quod quum verba: Coll. citt. 10) talis si praeaeatus fuerit (et ita numero sing. deinceps): 8 11) sint: P 12) deb.: deest: FGRIKLbb1APr non debent... fuerint: deest: OQR 13) admittantur: FG 14) etiam: F; sed: H; et si: N 15) secure: Aac 16) suor.: deest: 0 17) huins.: deest: AccOPQR; contra fus ot int.: Aal; contra decretum: Ab.

Cap. V. 1) Restitutum ex Alan. 1. (3, 3.); Comp. II. c. 1. h. t. (3, 3.) 2) Eb. arch.: deest: FGHIK; - 1159 - 81. - Jaffé no. 8944. 3) 4) ad: Bb 4) eapoliari: Bab 5) apostolicae sedis: BaeghiT; mandatum apostolicum: Bb.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Alan. 3, (3, 3.); Comp. II. c. 2. h. t. (3, 3.) 2) Lingoniensi ep.: BabciT; Cociese, III. simpliciter: Bh; - 1159-81. - Jaffé no. 9052. 3) eler.: add. a Raym. 4) pro quo: Ed. Rom. oper. mend. 5) recipere: Bar. uecipere: Bit 6) istud: Cont. Bdhm. 7) ab eccl.: deest: BaCT 8) Quum ergo idem G. ab ecclesia cni: T 9) quod vel a.: BabciT; quod G.: Bgh 10) appellatione remota: BT.

quod 4 ecclesiae vestrae decanus, cui 5 in partibus Gallicanis sibi potius habitationem 6 elegit, 1am 7 per decem annorum s atium ecclesia vestra ipsius praesentiam habere nequivit. Quia ergo s' nolumus, ut eadem ecclesia decani officio defraudetur, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus scribatis 10 eidem 11, quod ecclesiam vestram visitare 12 et suum ibidem officium ut decanus debeat exercere. Quodsi forte vocatus venire noluerit, eligendi alium 13, qui praeesse ecclesiae vestrae valeat et prodesse, vobis extunc concedimus liberam facultatem.

CAP. IX.

Summatum est in capitulo praecedenti.

Innocentius III. Capitulo Ragusino 2.

Qualiter archiepiscopus vester temeritate propria recessit ab ecclesia Raguslensi 3', nec iam ultra quadrien-nium expectatus redierit, et per literas etiam vestras 4' revocatus, 1- vestra universitas plena novit, quum saepius apud nos deposueritis super hoc de ipso querelas 5, et vobis concedi postulaveritis licentiam eligendi. Nos autem expectantes diutius duximus exspectandum, si forte reverteretur ad cor, et ad ecclesiam suam, gttam taliter reliquerat, remearet. Nolentes igitur, quod diutius ecclesia ipsa pastoris maneat solatio 6 destituta, Discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus atque 7 praecipimus, quatenus, nisi forsitan iam redierit, vos post 8 mensem a receptione praesentium personam vobis idoneam in archiepiscopum eligatis, et electionem vestram nobis curatis guaira citius praesentare. [Dat. Laterani. 1202.]

CAP. X.

Summa ut in capitulo Ex parte supr. codera.

Idem Constantinopolitano Patriarchae 2.

Inter quatuor animalia (El infra: [cf. c. 8. de Mal. el ob. I. 33.]) De clericis autem, qui ecclesias vel praebendas sibi concessas sine 3 insta et necessaria causa in ltac novitate deserunt 4, tuo praesertim non accedente consensu, hoc tibi duximus respondendum b, quod, postquam congruo tempore fuerint exspectati, nisi redierint ad ilas, possunt 0 eis inste privari, dummodo non sint iusto impedimento detenti 1. [De monasteriis etc. (cf. c. 5. de rel. dom. III. 36.) Dat. Ferentini IV. Non. Aug. A.o. IX. izo6.]

CAP. XI.

Si nescitur, ubi sic clericus, tribus pnbucis edictis citabitur in ecclesia attae, et, si infra sex mentes non revertatur, privabitur ecclesia sua. H. d. usque ad vera. Contra eos. - (Contra eos etc.) Iete versiculus non summatum propter varietatem lectionum, et quia secundum unum intellectum non facit ad rubricam.

Idem Archiepiscopo Panormitano 2".

Ex tuae devotionis 3 insinuatione recepimus, [quod, quum Latini regionem Achaiae occupassent, quidam episcopi Graeci suffraganei tui timore perterriti de locis propriis fugientes, seas ecclesias reliquerunt, quorum quidam, licet saepius moniti, ad sedes lamen suas redire contemnunt, nonnulli propter guerrarum discrimina per cercos nequeunt nuncios commoneri. Linde non bis humiliter supplicasti, ut super hoc tibi salubriter consulentes, qualiter circo illos et ipsorum dioeceses p'cedere debeas, tibi scribere dignemur. Nos igitur attendentes, quod p'opter novitatem mutationis illius ferra el novitatum eventos sic cuna maturitate plurima p'cedendum, devotioni tuae taliter respondemos, ut illos non semel, sed saepe, videlicet primo, secundo et jerijo citare procures, et si comparare noluerint, sed in sua voluerint contumacia perdurare, nisi forte se appellationis clypeo duxerint

Cap. VII. 1) Restitutum ex Lips. XXI. 7.; Comp. I. c. 4. de praeb. (3, 5.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 9252. 3) ut nemini canonicorum tuorum: P. Cap. VIII. 1) Restitutum ex Alan. 3, (3, 3.); Comp. H. c. 3. h. t. (3, 3.) 2) Alex. III.: Bgh; Coel. III. capitulo Magdeburgensi: B'hm. ex coniectura Gonzalezi; - 1191-8. - Jnffé no. 10701. 3) tua: B L 4) quod licet dil. fil. N. (noster: Bb V.: Baco) Cenomanonsis archidiaconus sit ecclesiae vestrae decanas tamen quod (quia: BbT) in partibus: B T 5) quia: FGHIK 6) mansionem: Bbh 7) et ante ... spatia: Bb 8) igitur: FGHIKLbLiBaeghiT 9) unde discretioni: B6 10) vestro rescribatis: ih. 11) archidiacono memorato ut: BT 12) visit. venial.: BL 13) decanum: BT.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. V. 17.; Comp. III. c. 1. h. t. (3, 4.) 2) Ragusino: Cabch; - Pothast no. 1795. 3) Ragusina: G Itag.; Ragusin.: C 4) nostras: GHKReg. 5) querelam: Cbc 6) consulatione: ib. 7) atq. praec.: deest: 8) infra mene. post recept.: ib. Cap. X. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. IX. 140.; Comp. III. c. 2. 0.1. (3, 4.) 2) Pothast no. 2860. 3) alucine: Reg. 4) dotinent: ib.; quod non quadrat 5) rescribendum: ib. 6) possint: ib. 7) retentl: ib. Cap. XI. 1) Restitutum ex Reg. Bal. X. 51.; Comp. III. c. 3. le. t. (3, 4.) 2) Patraeen.: FHLbfiNCRag.; in Codd. ron. nomen corrupt. eSt.; - Pothast no. 3090. 3) dilectionis: FOLLN.

munieris, quam infra tempus legitimum prosequantur, ipsas per suspensionis et excommunicationis sententias ad tuam obedientiam venire compellas. In 4 ecclesiis autem eorum, qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet 5 citatio pervenire, trinae citationis edictum facias publicari, et, si nec 6 sic 7 curaverint obedire, et 8 ultra sex menses suas deseruerint 9 ecclesias, iuxta sanctiones canonicas 10 eis debent merito spoliari. Contra eos quoque, sicut praescriptum 11 est, etiam procedatur, scilicet ut ipsos 12 per suspensionis et excommunicationis sententiam is ad tuam obedientiam venire compellas. Quodsi nec sic eorum 14 malitia poterit emolli, eos dilectos filios B. tit. sanctae Susannae 15 presbyter cardinalis apostolicae sedis legatus a spiritualium administratione 16 removeat, et quibus praesunt 17 ecclesiis de personis idoneis faciat provideri; sed 18 in eos degradationis sententiam non promulget, ut cum eis misericorditer, si expediat, facilius agiossit. (Postulasti etc. Dat. Lat. XIII. Kal. Mai. A. o. X. 1207.

CAP. XII.1

Privilegiatus ut absens in studio fructus praebeundae recipiat. Exsistens in villa vel castello, ubi nullum est vel minus competens studium, privilegio non utitur.

Idem Altissiodorensi 2 Episcopo.

Tuae fraternitatis discretio postulavit (Et infra:) Quaevisisti praeterea, ut, quum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum, ut in absentia sua fructus percipiant praebendarum suarum, accepta licentia se ad villas transferunt 3 vel castella in quibus nullum 4 est vel minus competens studiorum exercitium, utrum praebendarum suarum fructus sint talibus conferendi. Ad quod breviter respondemus, eis 5, qui huiusmodi fraudem committunt, quum fraus et dolus nemini debeat 6 patrocinium impertiri, praefatam indulgentiam competere non debere 7. r Ceterum etc. (cf. c. 15. de usur. V. 19.) Dat. Lat. XVII. al. lun. A. o. X. 1207.]

CAP. XIII.1

Qui iuravit la ecclesia residere, pro servitiis ecclesiae licite se absentat.

Honorius III. Praeposito de Valeriis 2.

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod tempore, quo recepisti praeposituram de Valeriis, praestitisti de facienda residentia iuramentum, quae ligia nuncupatur, in ecclesia S. Martini Turonensis, in qua praeposituram eandem obtines, praestito insuper iuramento praeiurans, quod in mines et iura ipsius praepositurae nianuteneas et defendas. Quum autem prosequeris praepositurae iura residere inter dum in ecclesia memorata non possis, de iuramento super ipsa residentia praestito metuens, pro videri tibi super hoc a nobis humiliter postulasti. Nos vero 1 ostulationi tuae taliter respondemus 3, quod, si te non absentando in fraudem praepositurae tuae iura fideliter prosequeris 4, quum ex hoc censeri debeas residens, periculum non incurris.

CAP. XIV.1

Familiaris Papae, non obstante constitutione contraria, praebendae suae fructus percipit in absentia.

Idem Capitulo Metensi 2.

Quum dilectus filius magister Otto 3, scriptor noster, canonicus ecclesiae vestrae, grata nobis iugiter impendat obsequia, et non minus, si sit 4 absens, quam praesens, eidem ecclesiae utilis habeatur, universitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta Mandamus 5, quatenus, non ob-

stante constitutione 6, quae 7 contra absentes canonicos inter vos dicitur emanasse, ob reverentiam apostolicae sedis et nostram annuatim fructus praebendae suae integraliter assignetis eidem in nostro servitio commoranti, satisfaciens sibi congrue de subtractis, quum familiares nostri, qui circa nos se obsequiales exhibent universis, minori non debeant praerogativa gaudere, quam vestrum s singuli, quorum negotia per ipsos 9 saepius promoventur.

CAP. XV.1

Duo canonici absentes cum episcopo, sea in eius servitio, fructus praebendarum suarum percipiunt in absentia, constitutione ecclesiae contraria non obstante.

Idem Meldensi 2 Episcopo.

Ad audientiam nostram te significante pervenit, quod, quum in Meldensi 3 ecclesia quaedam sit constitutio inita, vallata iuramento et auctoritate sedis apostolicae confirmata, ut videlicet eius canonici, qui per sex menses non resident 4 in eadem, suarum priventur fructibus praebendarum, illis duntaxat exceptis, quos infirmitas proprii corporis excusaret, sive 5 in apostolicae sedis servitio contingeret 6 detineri, quosque peregrinationis labor, aut studia traherent literarum, decanas et quidam alii canonici Illeldense 7 occasione constitutionis huiusmodi canonicos in tuo servitio commorantes praebendarum suarum privare fructibus anoluntur. Unde, luan?, tibi plurimum expediat aligros canonicorum ipsorum in tuo servitio retinere, nobis humiliter supplicasti, ut super hoc necessitati tuae apostolicae dignaremur provisionis moderamine providere. Volentes igitur sic constitutionem moderari praedictam, ut dicta ecclesia fructum sentiat ex eadem, et tu per eius abusus dispendium non incurras, praesentium auctoritate, Decernimus, ut duo ex canonicis ecclesiae memoratae, in tuo servitio existentes, suarum fructus integre percipiant praebendarum, quum absentes dici non debeant, sed praesentes, qui tecum pro tuo et ipsius ecclesiae servitio commorantur.

CAP. XVI.1

Si ecclesia patitur ministrorum defectum, privilegiati super absentia per subtractionem proventuum redire coguntur. H. d. et est bonus textus, et potest multum praticara.

Gregorius IX. Patriarchae Antiochiae apostolicae sedis Legato.

Quum ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata (Et infra:) Sane nobis innouit, quod ecclesia Antiochena multis ex servitoribus eius absentibus est fere destituta ministris. Unde mandamus, quatenus, non obstantibus apostolicis indulgentiis et praedecessorum tuorum licentia, absentes canonicos et assisios revoces ad residendum in ecclesia supra dicta, et si non venerint, tu de ipsorum beneficiis, dum absentes fuerint, ipsi ecclesiae lacias congrue deserviri, in utilitatem eiusdem quod ex praefatis beneficiis super fuerit convertendo.

CAP. XVIII

Privatur beneficio clericus non residens, si monitus non redeat, nec instam excusationem alieget. H. d. et est castre notabilis.

Idem.

Clericos in ecclesiis tuae iurisdictionis beneficia, quae residentiam exigunt, assecutos, si ad alterius dioecesis absque licentia tua morandi causa transierint, liceat tibi, si moniti non redierint, dictis beneficiis, nisi excusationem rationabilem ostenderint, spoliare.

Tit. IV. Cap. XL 4) inerstis est a Comp. III. aortas verto, um indo, qui quidem ex Rey ita restitueandas est: venire compellas. Quod si nec sic etc. . . possit. In ecclesiis antera . . . ut fusta canonicos sanetionee eis debeant merito spoliari, contra eos quoque, sicut praescriptum est, procedatur. Postulasti etc. 5) valeat: GHh/MCb 6) non: C 71 sic citati: Cb 8) si: C 9) deserunt: LbM 10) iuxta. sanct. can.: deest: FGHIXLbDI; ut iuxta. can. sanct. ele debeant merito spoliari: C 11) aupradictum: C7c 12) eos post: O5 13) eentontias: Cgh; ipsos: Cb 14) illorum: FXILb3INCugh; ipsorum: Reg. 15) Mariae: cae 16) vel (deest: Reg.) ab episcopatum admini tratione: M Reg. 17) possit: eh 18) et: Cabh.

C a p. XII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 1. h. t. (3, 3.) 2) Valleriie: Ea et sic damceps; - 1216 27.- Potthast no. 7784. 3) Nos vero dicimus (didicimus: ES): E 4) prosequaris: FHIXLMNE.

C ap. XIII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 1. h. t. (3, 3.) 2) Valleriie: Ea et sic damceps; - 1216 27.- Potthast no. 7784. 3) Nos vero dicimus (didicimus: ES): E 4) prosequaris: FHIXLMNE.

Cap. XIV. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 2. 5. t. (3, 3.) 2) 1216-27. - Potthast no. 7785. 3) Octo: FH; Otho: G; Octavianus: Eb 4) sic (si: deest): Ea 5) mandantes: E 6) consuetudine: E 7) add.: super hoc: Ea 8) vestri: ib. 9) se ipe.: Cont. Mina.

Cap. XV. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 3. h. t. (3, 3.) 2) Heldenensi: Ea; Eldensi: En; - 1216-27. - Potthast no. 7786. 3) Meldoni: Ea 4) resederint: Ebcd 5) sive ad apostolicam sedem accedere vel in eius servitio contingeret (contigerit: ES) detineri: E 6) contigerit: F 7) ecclesiae memoratae: Eb.

Cap. XVI. 1) 1227-34. - Potthast no. 9627.

Cap. XVII. 1) 1227-34. - Potthast no. 9628.

TITULUS V.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

CAP. I.1

In bonis ecclesiae non succeditur lora consanguinitate.

Ex concilio Pictaviensi².

Ut nullus de clero sive *de* ³ populo ecclesiastica bona iure consanguinitatis sibi requirat habenda.

CAP. II.1

Non licet episcopo aliquem ordinare sine titulo.

In Corpore Canonum².

Nons liceat ulli episcopo ordinare clericos, et eis nullas alimonias praestare, sed duorum⁴ alterum eligat⁵: vel non **faciat clericos, vel** si fecerit, det illis⁶ unde vivere possint.

CAP. III.1

Bona ecclesiarum communia sunt, nec debet quiequam tanquam propria sibi vindicare.

Gregorius Anthemio² Subdiacono.

Ratio nulla permittit, ut quod³ pro communi utilitate datum esse cognoscitur propriis cuiusquam usibus applicetur.

CAP. IV.1

Qui ordinavit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentem de ano unde vivat, providere tenetur ei de ano, donec aliquem titulum fuerit consecutus.

Alexander III. in concilio Lateranensi.

Episcopus, si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitae percipiat, in diaconum vel presbyterum ordinaverit², tamdiu ei³ necessaria⁴ subministret, donec in aliqua **ecclesia ei** convenientia stipendia militae clericalis⁶ assignet, nisi talis *forte* ordinatus⁷ de suavel paterna hereditate subsidium vitae possit habere.

CAP. V.1

Non debent episcopi permittere, quem plures ecclesias obtinere.

Idem in eodem.

Quia in tantum² quorundam iam³ processit ambitio, ut non duas vel tres, sed *sex aut* plures ecclesias perhibeantur habere, quum nec duabus possint debitararvisionem impendere, per fratres et coepiscopos nostros⁴ [*carissimos*]⁵ hoc⁶ emendari⁷ praecipimus, et de multitudine praebendarum⁸ canonibus inimica, quae dissolutionis materiam et evagationis⁹ inducit, certumque¹⁰ continet periculum animarum, eorum, qui ecclesiis [*digne*]¹¹ deservire valeant, indigentiam volumus¹² sublevari.

CAP. VI.1

Ad mandatum Papae non tenetur quia providere illi, qui beneficium in literis tacuit, vel coi sine acaudalo provideri non poteat. H. d. et in ultimo est irte textue semper menti tenendus.

Idem 2.

Quum teneamur -E- ex debito suscepti regitinis provisioni clericorum intendere, tibi et aliis ecclesiarum praelatis pro eis

scripta nostra dirigimos, et interdum etiam super illorum ³ provisione, qui aliud⁴ sufficiens beneficium habere noscuntur. Verum quia⁵ aliquando ignoramus, eos habere aliud beneficium, pro quibus tibi et aliis ecclesiarum praelatis scribimus, Si preces et mandatum nostrum pro alicuius⁶ provisione receperis vel aliquando recipies, qui aliud⁷ beneficium habeat⁸, de quo valeat commode sustentari, nisi forte in literis ipsis de hoc⁹ mentio habeatur, aut lo si non potest ri' ei sine scandalo provideri, aequanimiter sustinemus¹², si pro eo preces et mandatum nostrum non duxeris¹³ exsequendum.

CAP. VII.1

Habens pluma ecclesiae alteram eligere et alteram dimittere compellitur.

Idem².

Referente³ I. presbytero⁴ latore praesentium, accepimus, quod, quum⁵ duas haberet ecclesias, archidiaconus tuus ipsum altera *illarum* spoliavit⁶, et cuidam presbytero G.7 nomine assignavit eandem⁸, praedictus autem I., sentiens se in hac parte gravari, ad metropolitanum⁹, videlicet Remensem archiepiscopum appellavit. Quumque *idem* I. de mandato eiusdem archiepiscopi in praedicta¹⁰ ecclesia restitutus fuisset, *mentoratus* G. ad nostram audientiam appellavit. Postea vero praefatus li archidiaconus¹² eundem I. eo, quod ad praesentiam suam vocatus, ut alteram de praedictis *eelesius praenominato* G. concederet, venire contempsit, vinculo excommunicationis adstrinxit. Nos antea ipsum¹³ a sententia, qua tenebatur, facientes absolvi, eundem ad¹⁴ *te duximus remittendum. Quocirca tibi* ¹⁵ mandamus, quatenus, partibus ante praesentiam tuam convocatis, praescripto I. de praedictis¹⁶ ecclesiis una, quam voluerit¹⁷, cum pertinentiis suis relicta, alteram¹⁸ praefato G. 19, si ecclesiam non habet²⁰, non differas assignare; alioquin²¹ ipsam alteri personae idoneae beneficio ecclesiastico carenti incunctanter assignes.

CAP. VIII.1

Praebendae et dignitates non debent dividi, nec etiam permutari.

Idem in concilio Turonensi².

Maioribus ecclesiae³ beneficiis in sua integritate manentibus⁴ indecorum nimis⁵ videtur, ut minorum⁷ clericorum praebendae patiantur sectionem⁸. Idcirco, ut⁹, sicut¹⁰ in magnis¹¹, ita quoque¹² in minimis membris suis firmatam¹³ ecclesia habeat¹⁴ unitatem¹⁵, divisionem praebendarum aut¹⁶ dignitatum permutationem fieri prohibemus.

CAP. IX.1

Receptus in canonicum ex promissione capituli debet, quando facultas se obtulerit, habere praebendam. Vid. cap. 2. de concess. praebend. in VI. cum gloss.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo².

Relatum est -f-auribus nostris, quod, quum dilectas filias noster magister Ia. in ecclesia tua sil per te canonicis institutos, et in choro, capitulo et aliis, quorum communis est usus, plenam, sicut canonicus habeat, potestatem, nondum sibi praebendam iuxta proutissionem tuam assignare curasti, licet post promissum tuum pias praebendae in ipsa ecclesia vacasse dicantur. Quoniam igitur dignum est el omnimodis consentaneum rationi, ut, postquam magister³ I. 4 in ecclesia tua canonicus

Tit. V. Cap. 1. 1) c. 3. *Gane. Pictao. hab. ao. 1078.*; *L. ps. LII. 2.*; Comp. I. c. 1. *h. t. (3, 5.)* 2) *add.*: P. C.: Decrevit: A; *Triad. can. 1. initium est.* 3) *de: exstat. F.*

Cap. II. 1) *Iul. Epitom. Nov. Const. V. c. 23. in ed. Haeneli.*; - *Lips. XXI. 6.*; Comp. I. c. 2. *h. t. (3, 5.)* 2) *dat. XVII. Kal. April. 535.* - Itera ex novellae: P; la corpore canonum ex novellae: Ak; In corpore can. parte V. (II. *das*; - *i. e. Coll. Asas. ded. V. 194.*) ex novata: *Abcl* 3) Nec (non: A) *licet nlli clericis quidem destinare vel creare, millas antea (deest: Aab) ele al.*: Alul, 4) horum: *Aalp* 5) *el.*: *deest: Ab lul.* 6) *ele: PA lul.*

Cap. III. 1) *Oreg. I. Ep. IX. 51.*; Comp. I. c. 3. *h. t. (3, 5.)*; - *cf.*: c. 2. *XVII. qu. 4.* 2) *acr. ao. 599. (7).*; - *Jaf* *e no. 1187.* 3) *quia: Ab.*

Cap. IV. 1) *Restitutum ex Cono. Later. III. hab. ao. 1179. c. 6.*; *Lipa. 4.*; *Caes. XII 8.*; Comp. I. c. 5. *h. t. (3, 5.)* 2) ordinavit: *Ack* 3) *el.*: *deest: A5Q* 4) *add.*: vitae: Q; vitae nec: P 6) *eidem*: PQ 6) clericali: MQ 7) qui ordinatur (ordinetur: Q), exetiterit, qui de sua vel paterna (de pat.: PQ) her.: Coll. *citt.*

Cap. V. 1) *Restitutum ex eod. c. 14.*; - *Lipa. 6.*; *Caes. XII. 16.*; Comp. I. c. 6. *h. t. (3, 5.)* 2) interea: Q; interim: R 3) *iam*: *deest: Aab* 4) *noet. dedal.*: P 6) *eae.*: *deest etiam: POR* 6) *hoe*: *deest: Cona* 7) *emendare*: *AaQ* 8) *praeb.*: *deest: Codd. ed. Coli. citt.* 9) *vagationie*: *Con. cia. 10* et *corten*: AQ 11) *digne*: *deest: POR* 12) *vol.*: *deest: FGRL:3fColl. citt.*; - volumus ecclesiastica beneficia indig. subli.: *Cono.*

Cap. VI. 1) *Restitutum ex App. XXX. 2.*; *Lipa. XXI. 2.*; *Case. XXXI. 2.*; *Bamb. XXI. 2.*; *Comp. I. c. 8. h. t. (3, 5.)* 2) *Londonlensi ep.*: O; - 1159-81. - *Jaf* *e na. 9059.* 3) *eorum*: It 4) *aliquid*: i6, 5) *etiam*:

AabQR 6) pro aliquo recepisti (receptatia: Q): *Coll. citt.* 7) *aliquid*: P 8) *habet: R*; *babel* de quo valet: *Q* 9) de alio beneficio, quod habet (habet: Ach) mentio: *Coll. MI. 10* ut: *II*; aut si nune non: 0 11) *potes...* providere: *FBHIELNAabckOPQR* 13) sustinebimus: *Coll. citt.* 13) *duxorint: R.*

Cap. VII. 1) *Restitutum ex App. XXI. 3.*; *Case. XXXI. 8.*; *Bamb. XXI. 3.*; *Comp. I. c. 9. h. t. (3, 5.)* 2) 1159-81. - *Jaf* *e no. 9238.* 2) *add.*: *noble: Aab*; deferente: 0 4) *presb.*: *deest: R* 5) *dum*: *ib.* 6) *spoliaverit: A I 7* *N.*: O; W.: R 8) *cam*: *Coll. citt.* 9) *ad venerab. fr. nostrum Treverenaem (deest: R) archiep.*: *011*; *ad fratrem nostrum carissimum Rem. archiep.*: A Q 10) *dicta*: O; praescripta: Akl; *in praescriptam ecclesiam: AQR* 11) *praedictus*: 0 12) *archiepiscopus*: OR 13) *ips.*: *deest: Coll. citt.* 14) *ad te*: *deest: Q* 15) *tibi*: *deest: M Coll. citt.* 16) *prae-fatie: AabkQR*; praescriptie: 0 17) *maluerit*: *cont. Bilma.* 18) *alia*: R 19) W.: FR; *Waltero: Abcl* 20) *habeat*: A 21) *Si vero aliam habet ecclesiam (decid: II) ipsam ((teest: 0) alter*: *Coll. citt.*

Cap. VIII. 1) c. 1. *Conc. Taran. hab. ao. 1163.*; - *App. XXX. 4.*; *Case. XXXI. 4.*; *Bamb. XXI. 4.*; *Comp. I. c. 10. h. t. (3, 5.)* 2) *acta*: *residene ait: R* 3) *in ecclesia: O*; *in ecclesiis: QR* 4) *permanentibus: AQR* 5) *noble*: II 6) *el*: A MI; *ut si: Ac* 7) *minores: AQR Cose.* 8) *ro-cipiant sectiones: Cene.* 9) *ut*: *deest: M II* 10) *sic*: *deest: Cose.* 11) *maximis: Al* 12) *quoq.*: *deest: R* 13) *firmam*: *Codd. et Coll. citt. Conc.* 14) *habet: R*; *babeant*: *Cono.* 15) *uaiveritatem*: *Ed. Ron. oper. mead.* 16) *ac*: *Lb*; *et*: ut: 0.

Cap. IX. 1) *Restitutum ex Comp. I. c. 11. l. t. (3, 5.)* 2) 1159-81. - *Jaf* *e no. 8868.* 3) *mag.*: A 4) *Iacobus*: M.

est institutos, et a te habuit 5* in promissis de confrenda sibi prima praebenda, quum in ecclesia ipsa 6 vacaret, ut debeat praebendae integritate gaudere, praesertim quum, simas nobis proponitur, literatus sit et discretus, fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, si idem 1.7 in ecclesia tua est canonicus 8 institutus, et in choro et 9* capitulo et in 10* aliis, quorum usas est communis, potestatem sicut canonicus habet, ei praebendam, si qua de aaztquis in ecclesia ipsa nunc vacat, vel quum ibi primo vacaverit, meted occasione et contradictione cessante secundum promissionem tuam concedas liberaliter et assignes ita, quod de constantia et gravitate possis merito commendari, et nos propter hunc iterato tibi scribere non compellimur, quia non est congruum, ut praebenda careat qui in canonicum noscitur esse receptus.

CAP. X.1

Religiosi redditus ecclesiarum suarum diminueri non possunt respectu portionis, quae debetur rectoribus seu vicariis, nec parochias dividere.

Idem Canonicis regularibus et Monachis Eboracensis dioecesis 2.

Avaritiae, quae est dolorum servitus, -{27 debent radicem studinsius ex stirpare, qui saeculi vanitatibus renunciantes Dominum elegerunt 3 in religionis habitu militare. Intelleximus antea, quod in ecclesiis vestris, de quibus certas pensiones 4 consuevistis percipere 5, portiones vel antiquos redditus minorastis, quos 7 nonnulli clerici ecclesiarum ipsarum olim habuisse noscuntur. Ideoque 8, quoniam hoc ex matrice ovaretiae et cupiditatis procedit 9, quom debetis modis omnibus evitare, Nemitati 10 vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, si quas portiones vel antiquos redditus clericorum 22 debite sine consilio vel consensu archiepiscopi vestri 11, post Traen ipse archiepiscopus habuerit, minuire 12 vel parochias dividere praesumpsistis, eas ad integritatem pristinam revocetis, et 13 rationabiles et antiquas pensiones clericorum, qui delictis altaribus deservire, integras et illibatas servetis, et in ecclesiis de quibus certas eis pensiones soliti 14 estis percipere 15, portiones vel antiquos redditus, quos in illis 16 clerici ante tenzpora 17 ipsius archiepiscopi et postquam adeptas est archiepiscopatus 12 habuerunt 18, nullatenus praesumptione temeraria manua-tis, ne 19 parochias ecclesiarum auctoritate vestra 20 dividere aliquatenus praesumatis.

CAP. XI.1

Possunt praelatus et capitulum praebendae vacanti honestum onus imponere, ad quod praebendarius teneatur.

Idem Praeposito et Capitulo Insulensibus 2.

Significatum est nobis 3, quod cuidam 4 sacerdoti praebendam unam in ecclesia vestra communi [consenso el] voluntate 5 dedistis, ita quidem, quod missam de sancta Maria, nisi corporis infirmitate gravatus sit 6, debeat quotidie celebrare, et 7 ecclesias vestram non nisi cona-manam tam propositi guara capituli consensu 8 possit dimittere, vel 9 cuiquam 10 praebendae illius anniversarium delegare. Quam siquidem institutionem 11 eatenus confirmamus, ut praedictus sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assidue debeat obsequium 12 suum impendere ecclesiae memoratae 13, et, quanto frequentius 4 potest, salva honestate sua

et debita devotione missarum solennia celebrare, nec 15 sibi liceat hoc illi subtrahere, sive causa voluptatis, sive se ad aliam ecclesiam transferendo.

CAP. XII.1

Ad praesentationem religiosorum in eorum ecclesiis nullus debet institui per episcopum, nisi prius el congrua portio redditum assignetur.

Idem Vigoriensi 2* Archiepiscopo.

De monachis autem, qui vicarios parochialium ecclesiarum in lantano gravant, ut hospitalitatem tenere non possint, nec honestare sustentationem laabere, eam 3 caeram 4 et providentiam habeas, quod ad praesentationem 5 monachorum nullum recipias, nisi tantum ei de proventibus 6 ecclesiae coram te 7 fuerit assignatum, ande iura episcopalia possit 3 persolvere 1, et congruam atque sufficientem sustentationem habere. Illis (tutees sacerdotibus quas a te vel praedecessoribus tuis in ecclesiis monachorum cura est animas-une commissa, eam subtrahere poteris, nisi ipsis a molzachis honesta et sufficiens sustentado fuerit assignata.

CAP. XIII.1

Piares dignitates vel personatus in una vel in diversis ecclesiis quis habere non potest.

Idem Salernitano Archiepiscopo 2.

Ad haec 3 licet consuetudo ida non sit consona rationi, secundum quanz si clericus, a Kalendis 1 Martii usque ad Estimulas Novembris decesserit, mium beneficium 4 quod hctbet 5 areno illo percipere, pro seta voluntate lctrgitur; quia tamen in nultis ecclesiis conservatur 6, eanz satis in archiepiscopales, tuo poteris tolerare, praesertim si clericus 12 decessu suo gravetur onere elebitrunz. Et Illud est (mili s rationi contrarium, ut unas clericus in una 0 ecclesia vel in 10* diversis ecclesiis piares dignitates vel personatus 11 obtineat, quum singula officia in ecclesiis 12 assiduitatem exigant personarum.

CAP. XIV.1

Habens plures dignitates alteram dimittere compellitur.

Idem Burdegalensi 2 Archiepiscopo.

Praeterea de 3 archidiacono G., qui in tua et Tolosana ecclesia est 4 archidiaconus constitutus, et 5 in atraque ecclesia 6 regulariter professus 7, collectis illis, quae in archidiaconatu ecclesiae tuae colligere potest, praeter conscientiam tuanz Tolosam regreditur, et ibi per annum vel eo s amplius moratur, prudentiae teme mandamus, quatenus eundem 10 G., si res ita se Isabel, altero, quem 11 maluerit, archidiaconatu occasione et appellatione cessante facias esse contentum.

CAP. XV.1

Si electas ad secundare ecclesiam noluerit dimittere primam, eligentes possunt resilire, et electum non acceptare.

Idem Genuensi 2* Archiepiscopo.

Quum non ignores, quod una ecclesia unus debeat 3 esse sacerdotis, i mirabile gerimus et indignum, si 4 uni personae locuas in pluribus ecclesiis velis concedere, el 5 in episcopales teto inducere consuetudinem ecclesiae Gallicanae, quae, quum unio ad piara recipiat beneficia contra saerorum canonum instituta, non cenzprobatur 6 a nobis, Hect non possit

Tit. V. Cap. IX. 5) habuerit: FOHXLarifaac1 6) tua: A 7) Ia.: A 8) canonicus: A 9) et: deest: FOHKAahcl; et in: AY. 10) in: deest: FGHLk.

Cap. X. 1) Restitutuma ex App. XIII, 1.; Lips. XXIII, 1.; Lyss. XXXV, 1.; ilaneb XXV, 1.; Comp. I. c. 12. h. t. (3, 5.) 2) archiepiscopatus: AFQR; ecclesiae: O; - 1159-81. - Refje no. 8957. 3) elegerint: Aac 4) possessiones: Q; deest: R 5) recipere: Ab; accipere: R u) aliquos: O 7) quos uulli (illi): R; in illis: AaOQ ante tempora ven. fr. n. It. (deest: O) Eboracensis archiep. ap. sed. leg. et (deest: O) etiam postquam est archiepiscopatum adeptus, clerici habuerunt: Coll. cit. 8) lunde: ib. 9) processit: Q 10) universitati: Q 11) praefati: APQR; praedicti: O 12) ninuistis vel parochias divisistis: aQR: i.n miuistris vel por par.: O: vel parochiis dimisistis: P 13) et inde: Arlo 14) solliciti: Ab 15) recipere: Q 16) nulli clerici: Q 17) tempus illius: R 18) habuerunt: PQit 19) nec: ib. 20) nostra: R.

Cap. XI. 1) Restitutum ex App. L, 9.; Comp. I. c. 13. 5. I. (3, 5.) 2) Insul.: Ak; Insulensis: Al; prelopes; et canon. Sulcan. in eod. libro (l. e. Rey. lib. I.): O - 1159-81. - Refje no. 9206. 3) lob.: deest: La3f 4) ecclesiasticam: O 5) adrl.: ecclesiastica auctoritate: Ab 6) sit: deest: FOHLf; AIN 7) qui: A 8) assensu: Cont. Bahue, 9) nec: AO 10) quicquid: Aelbc 11) constitutionem eat. egfirmavimus: O 12) officium: O 13) mera.: deest: AO 14) ferventius: O 15) nec sibi liceat hoc. Mine se ad alate ecclesiam transfereudo, aut voluptatis causa subtrahere: AO.

Cap. XII. 1) Restitutum ex App. XXXVIII, 1.; Lips. XXIII, 21.; Cass. XXXV, 17.; Comp. I. c. 14. h. t. (3, 5.) 2) Wigoriensi episcopo: FOHXAac; Wintoniensi: P; - add.: P. C.: Super eo quod a nobis supra de appell.: O;

P. C.: 1) meminimus: A; P. C.: Meminimus seu monachis sine praebenda receptis: R; P. C.: Meminimus supra de monachis sine prob.: P; - cf. c. 3. Qui der. rol coe. (4, G.) - 1159-81. - Jaffje no. 9207. 3) hane: . . . tene: O 4) et curare: Ab 5) relm'acensationem: >A1; praesumptionem: O 6) do beneficiis ecclesiae (ecclesiasticis): Al; AO 7) cor. te: deest: O 8) possint: FA" 9) solvere: l. 10.

Cap. XIII. 1) Res571. r121e ex orig. ap. Farlati Illytr. sac. III, 196.; App. XXIX, 6.; Caso. XXVII, 5.; Comp. I. c. 7. de test. (3, 22.) 2) Salonitano: R orig.; cadd.: P. C.: Tua nos: ft. quod falsen est 3) boe: FORILA 4) fructum beneficii: Coll. cit. Richt. 5) quem deberet (debet: A): ib. 6) observatur: ib. 7) episcopatu: Riclet. 8) omnino: Coa. citl. pr.: Ab 9) ut: deest: Aec; vero: Ab; inde ab: > t illud (seqq. ap. Ferlat. desideranfur 10) una vel diversis ecclesiis: AB 11) in: exstat: O 12) archidiaconatum et cauturiam aut archidiaconatum et decanatum: A se; archidiaconatum et decanatum (decaniam: R) Al: IR; arch. et canturiam vel decanatum: O 12) ecclesia: II; quia sunt in ecclesiis: O.

Cap. XIV. 1) Restitutum ex App. XXX, 8.; Lips. XII, 5.; Caos. XXII, 5.; Comp. I. c. 4. de exc. p'rael. (5, 27.) 2) Burgal.: P; Burgalensi: R; add.: P. C.: Consuluit supra de spons.: A; - cf. Comp. I. c. 2. Qui mate. accus. (4, 19.); - 1159-51. - Jaffje no. 8858. 3) de: deest: P 4) sit: Coll. cit. 5) et: deest: AabCIPR 6) ecel.: deest: O 7) add.: est: LN 8) eo: deest: Ab 9) significamus ut: Coll. cit. 10) eundem archidiaconum: O 11) quo: PR.

Cap. XV. 1) Restitutum ex Atan. 3. (3, 4.); Comp. rl. c. 1. h. t. (3, 4.) 2) lanuensi: FGHIKLAINBT; episcopo: BabC(pit); - 1159-81. - Jaffje no. 9023. 3) debet: BaIT 4) quod: Bb 5) vel: ib. 6) approbatur: ib.

prae multitudine deliaqueazium enzendcer .i. Quum igitur nuncios illius presbyteri, qui in duabus ecclesiis locum habere contendit⁷, et quidam clerici³ alterius ecclesiae, in qua locuas se habere dicebat, ad nostram praesentiam accesserint⁹ contra eum¹¹, nos attendentes, non esse conveniens .i. el honestan², ut idem presbyter locum¹¹ habeat in duabus ecclesiis, volumus el mandamus, quatenus ipsum n. ilio n² beneficio¹⁴ quod habet, facias¹⁵ manere contentum. Quodsi¹⁶ forte archipresbyter et clerici alterius ecclesiae in eum consenserint¹⁷, eis nunc dissentientibus¹³, cum ipsorum scandalo non debet locum in ipsa ecclesia [cel]¹⁹ quaerere vel habere.

CAP. XVI. r

Ordinato ad sacros per episcopum sine titulo, nemine praesentante, ordinator vel successor compellitur in necessariis providim^c, donec titulum habuerit.

Innocentius III. Zamorensi Episcopo².

Quum secundum³ Apostolum qui altario servit vivere debeat de altari, et qui ad onus eligitur repelli non debeat a mercede, patet a simili, ut clerici vivere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio deputantur, ut ipsa nominis ratio persuadat. Ouum enim l. azi. rno=, quod est sors vel hereditas, clerici appellantur, guia r) in sui ordinatione vel assumuntur in hereditatem Domini, vel assequuntur hereditatem in ipso, ut vere possint psallere cum Propheta, dicente⁶ *: „Dominus pars hereditatis meae,” dignum est, ut ecclesiae stipendiis sustententur, in qua et per quam divinis obsequiis adscribuntur. Licet autem praedecessores nostri ordinationes eorum, qui sine certo titulo promoventur, in iniuriam⁷ ordinationum irritas esse voluerint et inanes, nos tamen, benignius agere cupientes, tam diu per ordinatores vel successores eorum s) provideri⁸ volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur, ne forte clamores clericorum pauperum, gon g in aures¹ I)onizini Sabaoth credimus introire, indrta facie alegligere videamur. Inde est, quod, quum dilectos filias G.¹⁹ lator praesentium a bonae memoriae G. praedecessore tuo, sicut asserit, fuerit ad subdiaconatum¹¹ * nullo praesentante promotus, [nec ullum sit ecclesiasticum beneficium¹, assecutus,] fraternitatis asee per apostolica scripta¹² mandamus, quatenus, si eum hi¹³, quibus examinationem ipsius duximus committendam, te citato legitime, ut per te ipsum vel idoneum responsalem intersis, et tam super idoneitate personae quam etiam super quantitate beneficii proponere tibi liceat quicquid rationabiliter duxeris proponendum, idoneum¹⁴ esse repererint et ecclesiastico beneficio non indignum¹⁵, tam diu ei n) vitae necessaria congrue subministres, donec per te in Zamorensi ecclesia vel in alia fuerit competens¹⁶ beneficium ecclesiasticum assecutus, sciturus pro certo, quod, si per examinationem eorum¹⁷ * fuerit repertus idoneus, et tu el iuxta mandatum nostrum neglexeris providere, quoniam nobis per literas eorum innotuerit, ad id exsequendum te per districtiorem ecclesiasticam compellemus, quia, sicut notamus injusta p)aeicipere, sic, quum iuxta praecipimus, volamus e)fcacate exaudiri. [Dat. Lat. III. Non. April. i 198.]

CAP. XVII. t

Qui hoc ignoranti scienter contulit praebendam, quam non potuit, illa esteta aliara, quam potest, conferre tenetur. H. d. et est singularis dispositio.

Idem Archiepiscopo Senonensi².

Inter cetera, -j- [quibus ad universalis ecclesiae regimen instruimur, ille, cuius gratia, non avertitur noslrzmz, ad eiusdenz regimen nos p)wexit, mirum et n)rrabile nobis suae benignitatis reliquit exem.plum, in ea videlicet, quod sicut de 13. Retro, cuius sumos, licet immeriti, successores, a Domino factum esse videntur,

in firma mundi elegit, ut fornia quaeque con funderei, misericorditer praevideans, quod qui saecularium pondus ante suam vocationem sustineral passionum, fr)agilitatean humanae conditionis expertas, fratribus suis 7alelioS compati sciret el Comnaodtihs 771ise'ea'i, (donz sibi consejos de se haberet evidens iaz sinlilibus argumentum. Hace vero ante aculas no.stros proponentes, postquam dilectas t)liuz noster I'. rle Cassaneta serzem negotii sui nobis expausit, paterna super el(an anati fuimos pietate, cuilcs faCtum, pum ex ceritudine rei, qucan nos, dum alim minori fungerenaur officia, tractaveramzls, in parte pleniaris fidei te.slimnnizmz adiuveret, ad succu-zrenduaz ei et labores ipsius multes relevandos, animi studitraz sallicitioras assumpsimus, ne asiseranzla ipsius afflictio, quae iam ei perplexitati rubians nainabatur, sesteas apastolicaz expertem esse salitae mzericordiae ac renzedi debiti causarettr.) Tibi siq+ddem, satis credimus esse nomas, q)ualiter, Facta resignatione a [dilecto filio] G. 3' (de Bochar) quondam⁴ canonico Laudunensi de praebenda eiusdem ecclesiae, quae per comutationem praebendarum dicto filio H. tunc Siclunensi⁵ canonico a bonae arzeazoriae decano llerazensi auctoritate apostolica assignari debebat, magister P. 6 per [cenerabilenz fratrem nostrum.] Laudunensem episcopum de praebenda fuit⁷ investitus eadem, et tam in choro quam in³ capitulo per decantan et cenzonicos Laurunenses adl)bz7is .solenaitatibu.s zlelritis iuxta Laudunensis ecclesiae consuetudinenz inz:estitus 0. Super quo quum inter magistrum¹⁰ ipsum et dictum H. controversia suborta fuisset, [el appellatia ad sedera apostnlicizm interiecta, Hect idem nczgzi. tter coas maquis labaribus et expensis ad eandem sedean accedens, post diutbazrz expectationenz, citase sub intemperie periczzlasi tempera imminerre ipsaln laerlio multo el diversarian persecutionibus inconzuzodiatz nn affectum fere usque ad extrema dezlts.xil, sulzm negotium contra memoraban Fi. pro sao desiderio canzplevisset, eo s)amerz po.stnzodum causa infirmzitis absente ad instantianz saepafati II. tuale ad apostolicam sedean praesentis] per bonae nreanoriae C. 11 Papatn praedecessorem nostrum 1 de fratrum consilia) omnia retractata fuerunt, siegue ipse magister i" sita spe amaino frustraba [post destitutionem suam sedenz apostolicanz firt iterlm a]hi.e coactus, nullazm sibi videns remediunz superesse, nisi eius rlesolatiioni multiplica sedes t)postolica duceret misericorditer pravedezrlum. Propter hanc igitur et alia multa, quae cazzsam eius favorabilem reddiderunt, nos circe ipsum paternum gerentes affectum, praedictis decano et canonicis Laudwzensis mandando districte praecipimus, ut eundem magistrum, qui per [licitam episcopum in cadera ecclesia institutos fuisse dignoscitur el per ipsos in fratrem adanissus, salvo eo, quod de praefato H. sedes apostolica sententialiter diffznivii, non obstante appellatione arel contrarictioale cztiuslibet, canonicunz lzabeant tam in choro quam in capitulo, et in alh. is, quae ad canonicuaz pertinent, fraterna eum caritate tractontes. Praeterea ipsis firmiter ihibeuzs, ne aliquem in canonicum recipere aliquo modo praesunant, doncc praedictus nzugister praebendae benefrcivan vz praefata ecclesia plenarie sit adeptas. Unde fr)aternitatz tuae per apostoliccz scripta praecipiendo mandamos, quatenus, si menzarati decanos el capitulum mandaban nostrum neglexerint adinaplere, tu eos arl receptivnean eius, prout dictum est, faciendam sublato appellationis obstaculo per dista)ctinnem ecclesiasticam, monitione turnen dilgnti prae-missa, compeliere non ensillas, quoslibet, qui mandato apostolico se duxerint oppanendos, eadenz censura compescens. Noverzsl3 coleas, (luod, quia notamos, ut idem episcopum occasione alicius p)onrissionis 14 sets cuiuslibet auctoritate a)scripti a sede apostoliccz impetrati 15 ad eludendum mandatum nostrum se valeat excusare, Ilu Supra dicto 17* episcopo districte dedimus in praecipulis, ut, donec idem magister in eadem ecclesia fuerit praebendale beneficium assecutus, nulli alu praebendam nodo qualibet assignare praesumat; uod si forte praesumpserit, id irritum decernimus 13 [peazituS] et inane. Decet enim, ut, quia 20 praebendam ei, quam de iure non potuit, assignavit,

Tit. V. Cap. 7) conatur: BT 8) cl. (add.: ecclesiae: Bac) sanen' G. (de asueto G.: Bb; de sancto Willo: Bh) de Raballo (Raballio: lte): BT O) accesserunt: BbcT 10) cont. eum: add. a RaUnr. 11) beneficium: Bbh 12) eum: Bal; deest: Bbcghi 13) 1110: deest: BabT 14) loco et beneti.: BIT; loco beneficique: By 15) faciatis: BayhiT 16) Quia si: Y' 17) tune cona.: Bbh 18) dissentibus: LNBabgleiT; desistentibus: Be 19) vel: deest dias.: T.

Cap. XVI. 1) Reslitulum ex Reg. Bal. 1. 76.; Comp. III. c. 1. h. 1. (3, 5) 2) Poitthost no. 71. 3) I. Cor. IX. 13. 4) igitur: Cagh 5) qui: Cb 6) dic.: deest: FGHIRLaMNCReg.; — cf. Psalm. XVI. 5. 7) in iniurias: LaNeg; ob jnirmit: Lb 8) ipsorum: Reg. 9) providere: CL 10) B.: Cb; Bernardas: Reg. 11) illi subdiaconum: FGILMLN; in officium (officio: C) fuerit subdiaconatus: C Reg. 12) frat. . . . ser.: deest: Cac 13) dilecti filii (add.: A. et 8.: Cb; G. et R.: Cr): C; si cura dilectis filijs I. decano, N. tnatlatoz acholaur et Bella canonicis Zamorensibus, quibus examinationem ipalne duximus committendam, idoneum esse reperorie et ecclesiastico

beneficio non indignum, tamdiu oi etc.: Reg. 14) et si cuna id.: M; quod si ipsum (deest: Cc) idoneum: Cae 15) ei: deest: LGcg 16) compet.: deest: C 17) illorum: FGHLMNC Reg.

Cap. XVII. 1) Restitutum ea Reg. Bal. I. 103.; Comp. III. c. 3. h. t. (3, 5) 2) Poitthost aro. 99. 3) W.: FBKLbNCabzh Reg.; Willb.: I; V.: La; Wilhelmo: 31; Nicolao: Cc 4) in quodam: Reg. 5) Siclunensi: GKCbgh Reg. (Seclia) — in ceit. Codd. nomen corruptum est. 6) debeat: Oh 7) praedictus mag.: Reg.; — add.: de Castanet: Cay: Casteneto: Cb; Canstan.: Cc; Conetanet: Ch 7) fuerit: C 8) in: desoir Cab 9) add.: vol institutus: CL 10) mag.: deest: Reg. 11) Cel.: O: Coelestinum: 12) magistro ipso . . . frustrato (frustrabas: Cb): Caba 13) Atan. 4. (3, 4.): in CL verba: Noveris autem exstant infra post verb. donec (add.: etc.) 14) prohibitionis: F Cb 15) excusare et ipsis distrele praec., ut dones: Cb 16) ipsi distrele praecipimus: Reg. 17) mandatis: FIKLa3ICb 18) praeboudae: Reg. 19) decrevimus: Cbc 20) qui: MCh.

eam, quam de iure potest, assignet, ne praebendam ei21 fraudulenter visus sit22 assignasse23. [Dat. Romae ap. S. Petrunz X. Kal. Ijai. Poni. nostr. A.o. I. 1198.]

CAP. XVIII.

Cassatur electio illius, qui possidet plures dignitates atque praebendas, et idem, si detinetur aliquo vitio hic scripto.

Idem Episcopo2 et Cantori Tornacensibus.

Quum iam dudum [super electione dilecti filii I. de Bethunia ad praeposituram Dacanzensem ad aposolicanz seelenz quae stio perlata fuisset, quoniam super hoc omissa facta fuerat, suppressis nonzinihus rligntatum, quibzbus idem I. dicitur abundare, et post appellationem ad nos interposita a dilecto filio decano et praeposito Suessionensibus confirmado exstitit impetrata, conzuni fuit deliberatione .statutum, quod literae conunzssoriae, tanquanz per subreptionem obtentae, carerent pondere firmitatis, et quod ex ers fuerat subsecutum. Porro dilectis filijs R. Sicliniensis canonici pro se ipso, el R. archidiacono, et magzsero W, canonicis suis, cum literis eorum de rato, et Nicolao eiusdem ecclesiae canonico, qui praedicti I. se nunciunz asserehat, propter hac ad Ronzanam ecclesia» z accedentibus, consequenter dilectunz fratrem nostrum flugozzem ha. S. Martini presbyterum cardinalem derlimus audilorenz, in cuius praesentia multis bine rinde propositis redactis in scriptur, et izobis etianz sub compendio reseratis, quoniam ex altera tantum parte apparuit procurator, reliqua per contumacianz non adstante, non eleuimus super principali negado aliquid definire, quum merita causamos partium assertione pandantur.] Verum quoniam ab ianz dicto R. Siclinensi 3* canonico praefato I. de I3ythinia 5+ quaedam obiecta fuere, quae non decuit sub silencio praeteriri 6, multitudovidelicet tam dignitatum, quam etiam praebendarum ambitionis et avaritiae vitium, cui 7 nondum finem imponens, contra definitionis nostrae tenorem et Lateranensis concilii statuta, ad obtinendam praeposituram Sictunensem 3 se ingerit et ingessit, et quod [in] die intrusionis suae ante confirmationem 9 praesumpserit lo ministrare, sicut et post confirmationem cassatam, quanz a Suessionensibus iudicibzss impetravit [obtentam, nos] per apostolica vahis 11 scripta mandamus, quatenus, si inveneritis praedictum I. habere 12 plures alias dignitates atque praebendas, aut aliquid 13 aliud praemissorum, quod ad cassationem eius sufficiat, inveneritis esse verum, ei super iam dicta praepositura sublatu appellationis obstaculo silentium imponatis, ab impetitione ipsius Sictunensem 14 ecclesiam absolventes, quum multa per patientiam tolerantur, quae, si deducta fuerint in iudicium, exigente iustitia non debeant tolerari.

CAP. XIX.1

Recepto in canonicum, quam cito facultas se obtulerit, debetur praebenda, et interim habebit quotidianas distributiones.

Idem Archiepiscopo et Archidiacono Senonensibus 2.

Dilectus filius T. canonicus Linconiensis 3 in nostra praesentia constitutus proposuit, quod, quum de mandato bonae memoriae C. 4 Papae praedecessoris nostri G'. quonleuzn Linconiensis episcopus quandam praebendam assignavit eidem in ecclesia Linconiensis, et eadem sibi per praelectunz praedecessorenz nostrum fuerit confirmata, quia 5 capitulum Linyonense ipsum ad eandem praebenrlanz recipere contemnebat, ^dilecti fili Clarecallensis et Longicadi abbates auctoritate [praericti] praedecessoris nostri, quum nollet aliquatenus a contradictione cessare, ipsuin supposuerunt 6 ecclesiastico interdicto. Postmodunz autem ad praesentiam nostranz accedens, ad dilectos filias Melundensem et Quinciensem 7 ahhates obtinuit scripta nostra. Sed quum per eos suam non potuisset 8 iustitiam

oblinere, nos venerabili fratri nostro Remensi archiepiscopo, S. Romanae ecclesiae cardinali, tunc episcopo Praenestino, apostolicae sedis legato, sicut asserit, dedimus in mandatis, ul praedictam interdicti sententiam, sicut rationabiliter fuerat promulgata, faceret appellatione postposita firmiter observari. Verum quum idem archiepiscopus negotium prorogaret, et idem post labores multiplices fere de promovendo ipso negotio desperasset, defziens in expensis, Ad instantiam Remensis 9 archiepiscopi, tunc episcopi Praenestinis, apostolicae sedis legati, et auctoritate ipsius 16 talis inter eum 11 T. ex una parte, et venerabilem fratrem nosiranz R. episcopum et dilectos filias canonicos Linconenses ex altera compositio intercessit, quod ipso ab eis 1' per manam praedicti archiepiscopi recepto in canonicum et in fratrem, et concessio sibi stallo in choro et participatione qualibet divinarum, idem fructus praebendae alicuius eiusdem ecclesiae percipere non deberet, nisi loco proximo 13 vacaturae. -i-Licet autenz irzenzoratunz 14 archiepiscopus sincera diligamus in Domino caritate, ipsiusque velimus honori deferre, quia lamen in hzs, quae contra canonicas sanctiones attentari 15 noscuntur, ei deferre nec volumus nec debemus, quo' ab ea illicite factum est in hac parte duximus irritandum, quod licitum 16 factum est approbantes. Quum ergo dictum T. in canonicum recipi et in fz-atrezn canonicis non obviet institutis, et vacaturam expectare praebendam Lateranensi concilio non sit dubium obviare, nos, facto eiusdem legati 17 illicite reprobato, quod est licitum approbantes, quia videtur indignum, ut is, qui receptus est in canonicum, praebendae beneficio defraudetur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus dictos episcopum et canonicos Lingonenses, si verum est quod asseritw', ut ei 13 praebendam, quum se facultas obtulerit, non differant assignare, nzonitione praemissa per censuram ecclesiasticanz appellatione postposita 19 compellatis, facientes eidem portiones quotidianas, quae fiunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. [Dat. Rom. ap. S. Petrum XIII. Kal. Mai. A.o. IX. 1206.]

CAP. XX.1

Non tenet electio, quum ad unam praebendam duo simpliciter eliguntur.

Idem Episcopo Brixienzi2.

Tuae fraternitatis devotio (Et infra: [cf. c. lo. de en, qui cogn. IV. 13.] Praeterea consulisti, Quum saepe contingat, quod ad unam praebendam duo clerici propter nimiam importunitatem petentium eligantur 3, utrum confzmanda sil talis electio, vel patios irritazda; nos igitur attendentes, quod, si duo; unam praebendam tenerent, illud esset contra concilium Turonense 5, quod praebendarum inhibet 6 sectionem, et, si unus illorum ipsam obtineret praebendam, sub expectatione alius contra Lateranensis concilii statuta 7 remaneret, inquisitioni tuae taliter respondemus, quod talis electio de rigore iuris penitus 8 est cassanda. [Ceterum etc. Dat. Ruin, etc. 1206.]

CAP. XXI.

Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in indices, poterit iudex alteruin confirmare, et altera pro bono pacis de preventibus provisione facere. Ista est pulcherrima dispositio, et in Loto corpore itiris non babes cousimilem.

Idem 2.

Nisi essent viri providi et honesti tam ü 3*, qui ordinationem fecerunt, quam illi, circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra super negotio prioratus, ordinationem illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus. Quod 4 ergo post concertationem diutnam ordinatum est circa unum de duobus electis, ut ipse habeat prioratum, hoc ex iurisdictione delegata secundum iustitiam videtur 5 esse

Tit. V. Cap. XVII. 21) illi: FGHKCRcg. 22) fuerit: GY 23) assignare: C.

Cap. XVIII. 1) Literae eiusdem fere tenoris, episcopo, abhati fi. Victoria et magistro P. provinciali canonice S. Marcelli Parisiensibus (dat. Lat. VI. Id. Dec.) inscriptae exstant ap. Brequ. III, 41. quibus quidena in Sor, rapite restituendonsi smms. - Cmp. III. c. 4. h. t. (3. 5.) 2) Ep. archidiacono etc.: C; - scr. ao. 1200. - Potiast no. 1186. 3) Sicliniensis: F; Sidin.: H; Sidun.: La; Siclinen.: GKLb; Orviocen.: Ch; Norvien.: L'ag; Sicliniensis: Gb Reg. 4) Iohanni: GCc 5) Bitiinnia: F; Bithiaua: a; Bituua: HIX; de Byth.: deest: C; ieg.: Bethunia 6) praeterire: Cae: 7) qui: Ch 8) cf. not. 3. 9) add.: suma: C 10) praesumsit: Cbc 11) praeciipiendo: Ch 12) habentem: Ch; habere pinres ecclesias et aliis praepositas et plures: Ch 15) aliquid: GHICgii 14) cf. not. 3.

Cap. XIX. 1) hestitutum ex Reg. Brequ. IX, 57; Comp. III. c. 5. h. I. (3. 5.) 2) Potthast no. 2754. 3) Lingonens.: FGHKIC (pr. Cc; Lincoln.) Rey. per

Islam 4) Cel.: (7; G.: Ch 5) assignaverit: GILa Rey.; assignaret: PC; assignasset: K 6) supposuerit: Cab 7) nomina in C. corrupt. sunt 8) posset: Cabc 9) ad inat. archiep. memorati et (deest: Cg) auct.: C Rey. 10) illius: Cont. Bdhm. 11) eundem: CReg. 12) ab codera capitulo: ib. 13) proximo: FLb; septimae: Rey. 14) praefatum: Cae 15) attentata: Cate 16) licite: ib. 17) fact. ci. leg.: add. a Raym. 18) eidem: C; eidem praebenda . . . non differatur assignari: Rey. 19) remota: G; sublato cuiuslibet contrad. et app. obstaculo compellentes faciat: O Rey. Cap. XX. 1) Restitutum ex Reg. Brequ. VIII, 189; Comp. III. c. 6. h. t. (3. 5.) 2) Potthast so. 2656. 3) eliguntur: Cayh 4) add.: clerici: Ch 5) cf. supra c. 8. h. t. 6) prohibet: Cont. Rolan. 7) cf. c. 2. de cene. eccl. (3. 8.) 8) potius: Reg.

Cap. XXI. 1) Restitutum e Rey. Brequ. IX, 257; Comp. III. c. 7. h. t. (3. 5.) 2) Capitulo Vastinensi: Reg.: - Potthastno. 3003. 3) ii: exstat: G 4) quia: C 5) videatur: Ch; crederetur: Cc.

statutum. Quod antea ordinatum est circa reliquum, ut ipse viginti libras de 6 redditibus capituli, et quadraginta libras de proventibus prioratus percipiat annuatim, hoc secundum providentiam intelligitur esse praeceptum ex arbitraria potestate, quum in delegatos 7 fuerit complurimum, qui, auctoritatem sibi retinendo commissam, se pro bono pacis et utilitatis hoc 8 ordinasse fatentur. Quia igitur haece ordinatio ab omnibus est recepta, possuntque 9 licite prior et capitulum de proventibus suis propter causas praedictas, non quidem ex pactione partium, sed ex iussione iudicium provisionem huiusmodi exhibere, nos eam hoc adhibito 10 moderamine toleramus, ut ad praestationem quadraginta librarum non dignitas prioratus, sed 11 persona prioris maneat onerata, ne forte [c. 1] circa proventus aliqua videatur facta sectio prioratus ita, quod ipso priore defuncto successor ipsius ad praestationem quadraginta librarum minime teneatur. [Dat. Ron. ap. b'. Yetr. VII. Id. Pelolo. IX. 1207.]

CAP XXII.

Canonici privilegiati a Papa super certo numero, si sponte receperunt aliquem supra numerum, contra impetrantes a Papa exceptione numeri uti non possunt.

Idem Valdensi Episcopo et abbati Vatiensi2*.

Pro illorum provisione 3 (El infra:) Pro dilecto filio marlistm P, 4 A trdoen., qui apud apostolicam sedem moram fecisse dignoscitur in 7 zgoren, n. ec adhrre erat conpete 7 s beneficium 'ecclesiasticum. assecutus, licet ad ipsum esset Moneas obtinendum, venerabili fratri 720st1'0 Burdegalensi archiepiscopo li/eris nostris ptecipienro 5 mandavimus, ut magistro P. 6 in aliqua ecclesiarum suarum, ubi ei 7 expedire cognosceret, rUUmi (lilatinue et excusatione po.sipo.sitis, suhlato enillslibet conctredictionis el ap•pellationis obstaculo competens faceret s beneficium assignari, contradictores 9 ecclesiastica clistrictione compescens, qui se ei ducentes super hoc tel:ere oppo7endos. Ip.se autem archiepiscopus, s'icut sois nobis liter'hs izatim.c' vit, attendens praefati m. agis/ri scienfiam et probitatem, el illtnz cognoscens idoneu7n art tale benefrcium obtine7zrhzmz,po.st suscepiionem mandati, nostri, decano et capitulo Xantonensibus auctoritate nostra mandavit, ut ipsum pro reverenda sedis apostolicae admitterent in canonicum et in fratrem, et f'faterna caritate iractarent. Quumque precibus eins el 7nandatis nastris iidem 12 reluctarentur canonici, ac 13 indulgentiam de quadragenario 14* canonicorum numero ei opponerent 15, gocmt a sede apostolica iac.tita7zt se habere, quia irlent IG archiepiscopus mcnifeste cognovit, illos in elusionem 17 mandati nostri el sua indulgentia eis concessa irreverenter abuti, el non tantl n. XL. time esse eclno7licos in eadem ecclesia, sed p'ares consti/il illi ecidenter, praedictum magistrum de praebenda et canoniam's* Xantonensis 19 ecclesiae 20 cunt consensu et (jotantale loa, frater episcopo, et prulentum za'ronum consilio investivit, contradictores vinculo excommunicationis adstringens. (Ei infra:) Quia yero quod per dictum 21 * archiepiscopum de memorato 22 magistro auctoritate nostra provide factum est firmitatem debitan' volumus obtinere, discretioni z;estrecte per apostolica sc7'ipta mandamus el d'istrictius praecipinas, quatenus, si vobis constiterit, praedictos canonicos indulgentiam 23 quam habent de certo canonicorum numero, non servasse, et aliquem ultra constitutum numerum in canonicum auctoritate propria recepisse, quum nobis legem im-

ponere non debeant, quam ipsi negligunt 25 observare, latam in ipsos excommunicationis sententiam a praedicto archiepiscopo tamdiu denuncietis" g * auctoritric 7u,stra sublato cuiu.slihet 21 cantrculictiumis et appellationis obstaculo servandam 2s*, donec saepe dictum magistrum 11 recipiant in canonicum 30 et ea, quae ad canonicatum 31 pertinent, cuna stallo chori et loco capituli ei studeant assignare.

CAP. xxlii.t

on beneficiatus, habens sufficiens patrimonium, ad sacros legitimo promovetur.

Idem Bisuntino Archiepiscopo2.

Tuis quaestionibus respondemus, quod clericos in minoribus ordinibus constitutos, de patrimonialibus bonis habentes unde possint congrue sustentari, etsi i non dum fuerint beneficium ecclesiasticum assecuti, dominado aliud canonicum non obstat, ad superiores poteris ordines promoveri. [11onachi vera etc. (cf. c. 39. de test. II. 20.) Dat. Lat. XI. Kal. 'I pr. Ao. XI. 1208.]

CAP. XXIV..

Absenti potest conferri beneficium alio mediante, nec refert, utrum absens investiat per personam (mediato, vel persona media investiat pro absente. II. d. canuigendo ntrumrlue iutellectum, et est casus uot. et quotitlie practiacatur.

Idem Episcopo Zamorensi2*.

Accedens ad apostolicam sedem dilectos filias E. frute?. Flierosolrincilctm 7nslitatis 1 a nobis ex parte toa quaesiri, utru7u elel-icus ahseu,s gratia sturliorm de eccic)siastico beneficio possit 2ri'cestiri, et u170717, si rapta paella el in alienam, delatc('1 dioecesislt in ecclesiae facie consenserit 5 in raptore)n, mcctrinton.iwn huiir.s'-mori legitinztnv sit hcibendam.. Nos igitur 6 Inquisitioni tulle taliter respondemus, quod et 7 clericus absens per alium, vel alius magis s pro ipso poterit s de beneficio ecclesiastico 10 investiri. El rapta paella etc. (Cf. c. 7, de rapt. V. 1j.)

CAP. XXV.1

Si ad unum canonicatum et praebendam duo suut recepti simpliciter, receptio non tonet, etiam interveniente apostolica auctoritate 11. d. et est notabile cap., gnare tollo semper mente et nota ipsum.

Idem Trecensi Episcopo2.

Dilecto filio nostro P. tit. sanctae Pudentianae 3* presbytero cardinali dilectis 1/. [de flvclon] cellerario Trecensii et R. [de Nna] clerica procuratori tuo audite concessio, idem cellerarius proposuit coram eo, quod 5, quum in nlanibus Remensis archiepiscopi, tunc apostolicae sedis legati, intendendis 0 providere G. nepoti suo in Trecensi ecclesia, praebendam, quam ibi obtinebat, liberaliter resignavit, dictus legatus praefatum G. et eundem cellerarium in canonicos Trecenses instituit, et ambobus capitulum Trecense stallum in choro, et locum in capitulo, et idem archiepiscopus supra dictae praebendae fructus dividendos communiter assignarunt, donec idem G. integrum esset eccle.siae 7 praebendale stipendium assecutus, i in eos, qui contra venire praesumerent, excomalunicationis sententia proutulgata'. Quorum receptionem procurator generalis [bunae minoriae] praedecessoris tui*, in partibus Constantinopolitanis la tunc agentis, postmodum approbavit. Dictus quoque 11 -cellerarius lectionem 12 et evangelium in hebdomada sua [Mostea]

Tit. V. Cap. XXI. 6) de red. ... libras: deest: Reg. oper. nland. 7) delegatis: Cw,gh 8) haec: LReg. 9) possintque CIA 10) habito: Caba 11) sed ... pelarla: deest: FGIIIXLb.

Cap. XXII. 1) Restitutori ex alau. 6. (3, 4.); Comp. III. e. 8. Tl. t. (3, 5.) 2) Vadelensi ep.: F. Vat.; G. Vadenis: IIC; - et abb. Variensi: K; Xantonsi (Xantonensi: Ch; Exaden.: Ce) et abb. Badian. (I3atian.: Qg; et ... Rar.: deest: L2); C. Innoc. in Reg. Exanton. op. et abb. Vacian.: 1 f layenrima eidrie: Sanetonensi ep. et abb. Batianensi (Rm.c); - ser. ao. 1201. - 1'otUrrst vo. 1308. 3) add.: qui apud sedem) apostolicam: 1'rcilleg. 'aspe ad: Quia vero desiderallnr. 4) R.: Ch 5) praec.: deest: tb. 6) ut ei: C 7) ci: deest: Cae 5) ei far.: Cab 9) centrad. et rebelles: LO"; praesuogitum emulo (illorun: eh): (7 10) praedicti: Ch 11) Exanton.: Sancton.: H; Xanton.: I.; Xandon.: Cae 12) iid.: deest: HCyh 13) et: eh; hanc: CC 19) quadagesimo: F.IIC 15) obtineretur: Ula 16) ipse: Ch 17) elusione: IIIc 18) canonica: FGHIK 19) cf. aiot. 11. 20) ccccl.: deest: Cbph 21) praedictum: FGHIKLaNCbCT 22) praedictio: Ch 23) indulg. praedictum: Ch lict. 24) statutum: La; contra institutum (num.: deest): 1' 25) negligant: T 29) nmlcietis: Corld. c'otl. o. U2 27) cuiasl. ... et: deest: T 28) obsetwaudam: FGIIKLNCT' 29) mag.: den.st: Ch 30) can. et in fratre: Ch Richt. 31) canonicum: Ch.

C. ap. XXIII. 1) Rastitanti ex Rev. Ral.XI. 96.; Cwop. III. c. 3. h. i. (3, 5.) 2) Polihast no. 3342. 3) etsi ... assecuti: deest: Cae. Cs p. XXIV. 1) letitxtum ex Alio? 3. (2, 6.); Comp. III. c. 1. de raid. (5, 5.) 2) Latliriu: F. Latonicen.: GHII': Latente; K; Lat.: nll; La.

tanien.: La; Glacouiensi: Cafqh; Cre(nonensi: Ch; Cunononsi: Cc; Glanconiensi: Cd; Uncen.: Ce; Dahon.: '1': - Cracoviensi: iing.ir nmrg.s-ser. ao. 1200. - Potthast uao. 1066. 1) B. liicrosolymitauus hospitalarias: C/t Richt. 4) dilata: llichi. 5) consecut: eta' 0) yero: 1' 7) etsi: eh; (leest: T 0) per ipsum pro ea: Lach 9) potest: C'l 10) eccl.: deest: Cagrlf.

Cap. XXV. 1) lte.stittraa ex Rrg.11al, XIII, 72.; Comp. IV. c. 1. h. t. (3, 2.) 2) llorveo'rrec. ep.:lir; - Darthe no. 3989. 3) Pl'ntlanau: FGIKDabe; Petro: Rey. 4) Senononsi: D ltry. 5) coram eo. quod, quum bou. meut. Guillolmus (G.: 11) Jiemeusis- archiepiscopus, tunc ap. sed. kg., ad Trecen. accc.ssiset ecclesiam, in qua U. uepoti sito praebend: uon 'ipracbenda.s: eh) cnncedere intendebat, (plum india 'Imitas ludri.: tuno: A) vacaret (vacabat, et: Dabryh) ibidem (i(tern: Uhy) dictas cellerarius, non tara el, guaje nabis etiam cupiens in hac parte p'ecise, pr:uchud: un, quaal in ipsa obliebat ecclesia. 111 eius manib: c resignavit; (ni liburalitati chis volons postmoduui grata vicissitudiuc re.spoudere. decapitan (canouicorun: Dh) Trecue, asseusn, pi-ausente queque ven. f. u. Senon. archirpi.copo, tau: praefatum uepotem stntm, quam otiam cellerarium iu c:u,onicos rrecm., instituit, et ambobus idem capitulan' (shdlm in choro et La'uua in capitulo assignauit (cauonici lssignarunt: Ab) quilma bien. Itamml. arebi-episcapus (rectas supra dictae praebondae tale diu dividendos conuuuuer (conmaruit; Dla) assignauit, dono.: praefatus 11. integran, ussed; 1(R-p. 6) intendetis: (ont. RAM. 7) ecc.l.: deest: Me 8) rdd.: ot infra: 11 9) opiscopi Trocen.: An; Couslautini: 11j; Coustantinopolis: 11glr 11) Judo dictas: L Reg. 12) lectiovia: tl'.

legisse dignoscitur, et tam decani quam episcopi electioni et 13 aliorum negotiorum tractatibus sicut canonicus Trecensis interfuit, et domum quandam per capitulum memoratum obtinuit, quae non nisi canonico consueverat assignari. Tuque 15+, quum ad eandem accessisses 16 ecclesiam consecratus, eum 11 cum canonicis aliis ad osculum recepisti, quum *tamet tunc temporis non nisi canonici ad osculum admittantur* 13, et eidem super praedictis non movisti per biennium quaestionem. Propter quod 13 petiit, ut te abs ipsius super hoc 20 molestatione indebita compescere dignemur.

Y'erum dictas R. procurator bias proposuit ex adverso, quod, pila idea cellerarius praebendanz suma in praedicti 11 archiepiscopi Remensis mctnz resignasset, ipse de medietate [jifias nepotena suam, et de medietate] alia 22 dictum cellerarium invetslvzt, [quam adiare detanere praesumit in latan praedictum et gravamen., non peraitens te libere de ipsa disponere, prout ad le dignoscitur pertinere. El licet ad dilectos filias decantan et magistros G. Ctmritm Partisensem et S. Remensem canonicos super hoc nostrae fuerint literae impetratae, cellerarius demum ad nos frustratorie appellavit, ut te posset gravare laboribus et expensis.] Idea queque Procurator tuus 23 proposuit ex adverso" quod, ga.rum in Trecensi ecclesia d'nstatutus ohm fuerit certus canonicorum numerus et capituli juramento f'matus, supra dictas archiepiscopus, qui, etsi legalis fuisset in Teutonia, Zai. Seraonensi lamen provincia eidem non fuil "S of'ciumz legatiam-is iriunchem, instidationena huiusmodi facere non potuit ut legatus, quin immo, etsi legatus in eadem provincia exstisset, ad unicum lamen ius spirituale, quod vacabat ibidem, insimul duos canonicos instituere praedicto legato"6 non licuit contra canonicas sanctiones. Nam si duo unicum 27 praebendam haberent, id esset contra Turonense concilium, quod praebendarum inhibet sectionem. Si yero duobus in canonicos et fratres receptis uni tantum 25 praebenda daretur, sub expectatione alius contra Lateranense concilium remaneret. Praeterea licet in ecclesia, in qua non est certus numerus praebendarum, nulla etiam praebenda vacante in canonicum quis possit assumi, quum intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de novo creatur, et cum electo in canonicum nascitur et desinit cum defuncto, in ecclesia tamen, quae determinatum habet numerum praebendarum, uno duntaxat individuo iure vacante, duo simul" 9 eligi non possunt ad illud eo 31, quod 31 huiusmodi spirituale ius dividi set) communicari nequeat inter eos; quanquam interdum hi, ad quos spectat electio, de communi assensu 32* augmentare valeant numerum praebendarum, quoddam ius spirituale de novo creando, nisi forte statutum aliquod obviaret, quod esset juramento firmatum, vel cui sedis apostolicae confirmatio accessisset, huiusmodi clausula prohibitionis adiecta, ut, si quicquam contra id fieret, non valeret. Propter quod institutionem praefatam nullam fuisse dictus 33 asseruit procurator, quum in Trecensi ecclesia, sicut praenissum est, certus sit praebendarum numerus, quem capitulum vel legatus augmentare minime intenclebat vel ius aliquod de novo creare, [quod ex eo argri proptnebat, quia non fuit unas ad rancanera praebendaa el alias snrplciter institutus, sed ad praebendanz una.cam satpradicto modo vacantem exstiterint ambo recepti. Sed nec Trecense capitulan?, ad quod praehendarum etllctrio nullatenus pertinebat, vel dictas procrirator- praedecessoris tui receptionem latiusmoti approbare potuit, utpote contra canones atteatata. Tibi quoque neguarquanz obfuisse dicebat, quod cellerarivarz praefatuvz ad oscultraz inter canonicos Trecenses adnziseras, val qund aliquando tempore super hoc negotio siluisti, quutrr trine tempris ecclesiae tuae consuetudines, et quae in ea mutas legitime lacta literont, ignorares. Ad latee attem celleretrius sic re.tipondil, quod, quum aterir archiepiscopus in Trecensi capitulo suae legatarias literas legi fecerit, el legatu,s ea tempore ab omnibus itaberetur, ami legal us irz illa provincia firerit, non debebct alterius in dubium revocari, maxime quara tu in praedictis literis, gatas obtinueras contra aura, anem [redurz archiepsenpm legaban duxeris n-omín.andatnz. Idiecit insuper, quod licite liras ad spiritualea fi'atemitatem eligi potest in canonicum et in fratre, rulla clima praebenda vacante, argumentum. ad hoc cuiusdam epistolae decretclis inducens, in qucz legitur, quod,

quum T. clericus, nulla in Lingonensi ecclesia praebenda vacante, ab episcopo et canonicis Lingonensibus supradicti archiepiscopi iudicis delegat a nobis interveniente auctoritate in canonicum receptus fuisset et fratrem ita, quod nullius praebendae fructus perciperet, nisi loco proximo vacaturae, nos attendentes, quod dicta 7. in canonicum et fratrem recipi non occurrebat canonicis institutis, et vacaturam exspectare praebendam Lateranensi concilio non esset Jubilari obviare, illicilo reprobo qund licta eral duximus approbandunz. Ende guata videretur indignum, ut is, qui receptus eral in canonicuzn et iaz fratrem, praebendae beneficio fi'atuleretur, episcopo el canonicis Lingonensibus dedimus iaz mandatis, ut, si res taliter se habe'et, Mear T. praebendam, quitra se facultas offerret, assignare curarent. Allegavit insuper, quod ab apostolica sede frequenter huiusmodi literae impetrarztur, al in ecclesia, in qua certus est numerus praebendarum, nulla praebenda vacante recipiatur quis in canonicum et fi-airear, el eidem praebenda, quam se facultas obtulerit, conferatur. Pera, Hect Turonense concilium sectionean inhibeat prctehendarum, nihilominas lamen Romana ecclesia receptionera eorum, qui ad dimidias praebendas assumpti sunt, iaz canonicos approbando, nonnunquam sectas praebentictis eis prctecipit integrari. Sed ad hoc fui] ex adverso responsan?, quod etsi Romanas Poratif'ex dimidiataa quoad temporales promios praebendam contra conciliaria 2 urimense illi quandoque praecipiat integrari, cui ius spirituale cacaos fireral cura debita irategritate callaban, pro eo lamen, quod ad huiusmodi dimidiam de facto, quum de iure non valeat, est receptus, id mandare minime consuevit, et ex plenitudine pntestatis ad unicum ius spirituale non vacuas aliquem recaji) iuillitate vel recessitate pensata valeat indulgere, sicut de Augustino cantare invenitur, qui novo modo proyctas et consecratus episcopus, incolumi Valerio episcopo ecclesiae ITvpponensis accessit cathedra, non successit. Et sicut de non vacante praebenda, cnncessa lamen et confi.rmata per Roman.trnt Pontificem cuidara clerico in ecclesia Lingonensi et per executorenz ipsius cid eandem etianz non vacantem recepto in praedilegata legitur decretal!, praefcatas lamen arclatēpiscopus, qui, etsi legatus fuisset in provincia, a.bsque irostra saliera licentia specicli contra iuris scripti tenorent cid znzicum ius spirituale, quod vacctbat iaz ecclesia supradictcl, in qua certus eral numerus praebendarum, instillere raot potuit nepotenz et cellerarium sapradictis, giman hoc non soluaamnto Turonensi, sed etiam Lateranensi concilio obviare!, maxime gttum nec novata iris creare intenderet, nec praebendaravz nurzerlnz augmentare, quod inde colligitur, quia resrgnatine cellerari procurata eosdean instituit ad unictm praebendam rctcantem..] Unde nos, lasel aliis intellectis, ante dictum cellerarium, quena praebendam canstitit prius libere resignasse, ad restitutionem eorum, quae ratione praedictae 34 jnstittltonls 33 tenebat, de consilio frab'unL nostrorum sententialiter duximus condemnandum, ei super praebenda ipsa vel eius parte silentium imponentes ita, quod per hoc praedicto 36 G. 37 nullum praedictum generaret, maxime quum res inter alios acta regulariter aliis non obsistat 33 iuxta canonicas el legitimas sanctiones. [Nulli ergo etc. Dat. Romae ap. S. Petr. Kal. Illai, Pon. nost?*. A.o. XIII. 1210.]

CAP. XXVI.

De una praebenda vacante possunt fieri duae, si eius suppetant facultates; alias dividens integrare tenetur.

Idem2.

Vacante quadam praebenda in ecclesia tua, duas ex ea constituens, ad illas de consensu i* capituli tui duos canonicos assumpsisti, quorum altero apud sedera apostolicam viam universae carnis ingresso, praebendam, quam defunctus habuerat 5, quidam clericus nomine Hippolytus fuit auctoritate sedis apostolicae assecutus. Verum quum idem Hippolytus te super integritate 6 praebendae per quasdam nostras literas inquietet, et alias idem ius adversas te se habere proponat, quid facere debeas requisisti 7. Super quo fraternitati (trae sic duximus respondendum, quod 3, quum Turonensis statuta concilii sectionem inhibeant praebendarum, teneris utrique 9 de his, quae vacare contigerit, integrare

Tit. V. Cap. XXV. 13) quam: D 11) consuevit: Da; consueverit: De 10) Tu quoque: bGD Reg. 16) accessisti: D Rev. 17) dictum cellerarium: ib. 183 admittere. ntu et ei: DLF 19) L'nde: D 20) sup. hoo: deest: Dbf 21) praefati: D 22) una: D 23) proposituit procurat. quod: D Rell. 24) ex adv.: deest: Dnb 25) fuerat: D 26) sibi: 1) Reo. 27) uam: LaDbf 28) tautummodo: 1) Reg. 29) insimul: LbT Reg. 30) eo: deest: Dbc 31) quam huiusmodi: Dabcb Reg.; quod quum hui.: Df 32) canscusu: Codd. coll. D Rg. 33) praedictus: 1)

31) supradictae: Reg. 35) investiturae: D Rcy. 36) supradicto: ib. 37) S.: Dgh 38) non noceat: D Reo. Cap. XXVI. 1) Re., titnlaama ex Rep. Ral. XVI, 116.; Coarp. IV. c. 3. h. t. (3, 2.) 2) ep. Luc.: G; V. ep.: Ddf. giet Y. ep.: De; Vratislaviensi ep.: Goaulee ex ipso leg.; — mser. om' it. Reg. Bel.; — Potthast n.0.1817. 3) assonsa: LhPVD Itep. 4) tui: deest: LaDb 5) habuerit: Db; habuit: Df 6) integritate: Dacgr Reg. 7) postulasti per sed. ap. edoceri: 1) Reg. S) quid: deest: D 9) utique: Reg.

praebendam, nisi forte rationabili¹⁰ causa de vacante praebenda supradicta¹¹ duae fuerint¹² constitutae, ac tot sint utriusque proventus, quod per utramque sit utrique provisum in beneficio competenti. [Tu denique etc. Dat. Lat. VI. Id. Ian. Pont. nostr. Ao. XVI. 1214.]

CAP. XXVII.1

Si Papa mandat capitulo, ut aliquem in canonicum recipiant, et praebendam, si qua vacat, conferant, si de mandato scientes alii conferunt, coguntur primum recipere, et de redditibus ecclesiae loco beneficii providere, donec praebendam habeat.

Idem Vercellensi Episcopo².

Dilectus filius G.' clericus, pro quo canonicando in ecclesia Novariensi scripseramus, quod intendebat per lastras literas non ^obienio, contra canonicos eiusdem nobis exposuit⁴ conquerendo, quod, quum pro eo ad Novariense capitulum mandatum apostolicum⁵ misissemus, ut eum in canonicum reciperent et in fratrem, praebendam, si qua tamen⁶ tunc vacabat, conferentes eidem, [;] ipsi non saltim marclatam apostolicum noluerunt adimplere, verum etiam praebendam vacantem, furan mandavimus illi con ferri, aliè praesumpserunt assignare. Unde petebat a nobis, ut quae de ipso inceperamus exsequi dignarentur. Mugiste). autem Gregorius Novariensi ecclesie protractat praponebd econtra, quia ¹, quum ecclesia n/rlla vaccaet praebenda, praedictus clericus ad apostolicam sedem accedens falso in ecclesia ipsa nobis suggestit vacare praebendam, et ad suggestionem falsam super receptitne s sua literas impetravit. Unde, gt.am mendax preceptor carere debeat in petratris penitus, ideIn procuraba- ab ivapetitione ipsius ecclesiam p^ostulabat absolvi. Czuum igitur coram dilecto filio nostro G..S'. Gregorii ad Y'eluan auctem diacono^o cardinali, quem eisdem dedimus cadi-torem, super his diutius liigm-ent⁰, et ident cardinalis quae fuerant lu proposita coram eo nobis retulit diligenter, Fraternitati¹¹ tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si tibi constiterit, quod in Novariensi ecclesia praebenda vacaret tempore, quo super praebenda eiusdem ecclesiae canonicil² nostras literas receperunt, quum eam pez-Lilas alii in elusionem¹³ mandati nostri duxerint conferendam, eundem clericum, si non alibi habet¹⁴ sufficiens beneficium ecclesiasticum, itxa tenorem priaris ni-candati nostri a praedictis clericis in canonicum¹⁵ recipi¹⁶, et sibi¹⁷ de redditibus ipsius ecclesiae singulis annis competentes assignari proventus, donec ei sit in beneficio praebendali¹⁸ p^ovisum.

CAP. XXVIII.1

Ilabens personatum vel beneficium curatum, si secundo tale reeperit, vacat primum; quod si retinere contenderit, etiam secundo privabitur. Hoc primo. Et is, ad quem spectat beneficii curati collatio, licite confert statim, quum institutus aliud recipit, et, si infra sex menses non conferat, devolvitur ad alium collatio, et aliter ponitur. Hoc secundo. Cuna sublimibus vero et literatis personis circa pluralitatem beneficiorn incompatibilimu solea Papa dispensat. Hoc tenlo. Hoc dicit istud cap. titule et famosum.

Idem in concilio generali.

De multa providentia fuit in Lateranensi concilio² prohibitum, ut nullus diversas dignitates ecclesiasticas vel¹³* piltres ecclesias parochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta; alioquin [el] recipiens sic acceptum⁴ amitteret, et largiendi potestate conferens privaretur. Quia vero propter praesumptiones⁵ et quorundam cupiditates nullus hactenus aut rarus de praedicto statuto fructus provenit: nos evidentiis et expressius occurrere cupientes praesenti decreto statuimus, ut, quicumque receperit aliquod beneficium, curam ilabens animarum annexam, si prius tale beneficium habebat⁶, eo sit ipso⁷ iure privatus, et, si forte illud retinere contenderit, eteam alio spoliatur. Is quoque, ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum, et, si ultra sex⁸ menses conferre

distulerit, non solum ad alios⁰ secundum Lateranensis concilii satutum eius collatio¹⁰ devolvatur, verum etiam tantum de suis cogatur proventibus in utilitatem¹¹ ecclesiae¹, cuius est illud beneficium, assignare, quantum a tempore vacationis ipsius ex co n constiterit esse perceptum. Hoc idem¹² personatibus esse¹⁵ decernimus observandum, addentes, ut in eadem ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere praesumat¹⁰, etiamsi curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen et literatas personas, quae maioribus sunt beneficiis honorandae, quum ratio postulaverit, per sedem apostolicam poterit dispensari.

CAP. XXIX.s

Concilium provincial^o a beneficiaren) collatione susceperit eos, qui post secundara correctionem indignis beneficiis conforunt: providet etiam, quia interim beneficia conforat, et illam suspensionem colosal solus Papa, vel solus patriarcha.

Idem in codera.

Grave nimis est et absurdum, quod quidam ecclesiarum praelati quum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis; ande quanta ecclesiis damna proveniant, nema sanae mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, praecipimus, ut praetermissis indignis idoneos assumant, qui Den et ecclesiis velint et valeant gratum inpendere famulatum, fiatque de hoc in principali concilio diligens inquisitio annuatim ita, ut² qui post priman-1 et secundam correctionem³ fuerit repertus culpabilis, a beneficiis conferendis per ipsum concilium suspendatur, instituta in eodem concilio persona provida et honesta, quae suspensi suppleat defectum⁴ in beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quae in his deliquerint, observetur. 14letropolitani vero delictum¹ superioris indicio relinquatur, ex parte concilii nunciandum. Ut autem haec salubres provisio pleniorum consequatur⁵ effectum, huiusmodi suspensionis sententia praeter Romani Pontificis auctoritatem⁶ aut proprii patriarchae minime relaxetur⁷, ut⁵ in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur.

CAP. XXX.1

Rector ecclesiae, non obstante consuetudine episcopi, vel patroni, debet de redditibus ecclesiae sufficientem habere portionem. II. d. usque ad 1. Qui vero. (Qui vero etc.) Privatus est parochialis ecclesia rector in ea non residens, nisi sit annexa dignitati vel praebendae, quo caso debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet, in fraudem rectoribus de ipsius proventus pensionem in beueficiu dad. II. d. Vel sic: non residens in ecclesia parochiali, vel non ponens vicarium, quando est annexa beneficio maiori, privatus est ea. II. d.

Idem in eodem.

Exstirpandae consuetudinis vitium in quibusdam partibus inolevit, quod scilicet parochialium ecclesiarum patroni et aliae quaecumque personae proventus ipsarum sibi [paene] penitus vindicantes, presbyteris earundem² servitiis³ deputatis relinquunt⁴ adeo exiguum portionem, quod⁵ ex ea nequeant congrue sustentari. Nam, ut pro certo didicimus, in⁶ quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sua⁷ sustentatione non obtinent nisi quartam quartae, id est sextam decimam decimarum. Unde fit, ut in his regionibus paene nullus inveniatur sacerdos parochialis, qui ullams⁸ vel modicum habeat peritiam literarum. Ouum igitur os bovis ligat non debeat trituranis, sed qui altario servit de altari vivere debeat, statuimus, ut, consuetudine quolibet episcopi vel patroni, seu cuiuslibet¹⁰ alterius non obstante, portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur. Qui vero parochialem habet¹¹ ecclesiam, non per vicarium, sed per se ipsum illi deseraiat in ordine, quem ipsius ecclesiae cura requirit, nisi forte dignitati vel praebendae parochialis ecclesia¹² sit annexa. In quo casu concedimus, ut¹³ is¹⁴ lt, qui

Tit. V. Cap. XXVI. 10) ex rat.: CK 11) praedictae: Reg. 12) fuerunt: Dac: Iherant: Dbf.

Cap. XXVII. 1) Resitricinnt ex Comp. IV. c. 4. de cmt.s. eccl. (3, 3.) 2) i198-1215.; — PotUmst no. 5020. 3) C.: Dgh 4) proposuit: Codd. coll. D 5) ap.: deest: Dbf 6) tam.: deest: Jlb 7) quod: Db 8) receptionem soma: ib. 9) litigassmlt: Da Richt. 10) fuerunt: DI: fuerint: Dc 11) discretioni: Dbcfgh 12) praeb. iam dicti clerici: D 13) defusionem: Dacgh; elisionem: Lf 14) habeat: Tih; deest: Dg 15) in can.: tdd. a Raym. 16) faeiatis: D; gane seam. onitt.: Dacg 17) eisdem: Dh; eidem: Df 18) praebendario: DIO.

Cap. XXVIII. 1) c. 29. C. Late, IV* hab. ao. 1215.; Comp. IV. c. 4. h. t. (3, 2.) 2) cf. copra c. 5. h. t. 3) et: OHKD Cene. ; aut: ^ 4) receptum: Da; roceptam: Dbd 5) suppressiones: Cone. hJs. 6) obtinebat: Df Coac. 7) ipsa:

Calle. Ifo. 8) tres: Cmt. s. albur.: Da Conc. 10) ei. eoll.: deest: Dbd fgh 11) utilitatibus: Dial 12) illius eccl.: Da L'ac. lls. 13) ex eo: deest: Dbd 14) et in: Dabrigh 15) esse: deest: Df L'msc. 16) praesumant: Dh.

Cap. XXIX. 1) c. 30. etiusd. Case.; Comp. IV. c. 5. 0. t. (3, 2.) 2) quod: (ID Cone. 3) correptionem: JLL Colse. 3Lv. 4) defectos: DO i) consequitur: Dad 6) conscientiam: Iff Conc. lfs. 7) relaxatur: Dial 8) ut in hoc: deest: Dabfh. Cap. XXX. 1) c. 32. ib.; Comp. IV. c. G. h. t. (3, 2.) 2) carne.: Cast. JJs hne. 3) servitio: Df Cene. 4) reliquerint: Db; reliquerunt: Dd 5) ut: D Cene. (3) quod in: Db; deest: 1st 7) sea: deest: done. np. l'fass. 8) ull.: deest: GHKDdgh: uel. vol: deest: Dab 9) alligari: D Cono. lo) cuiuscunque: ib. 11) habito: Jigg L") ecclesiae: ES. Ram oper. aiend. 13) ut: deest: .08 14) is: deest: Dad.

talem habet praebendam vel dignitatem, quum oporteat eum in maiori ecclesia deservire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum et perpetuum habeat¹ s vicarium canonicè institutum, qui, ut praedictum est, congruentem habeat de ipsius 17 ecclesiae proventibus portionem; alioquin illa se sciat auctoritate huius decreti privatum, libere alii l^s conferenda, qui velit et possit quod dictum⁴³ est adimplere. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de proventibus ecclesiae, quae curam habere debet proprii sacerdotis, pensionem alii quasi pro beneficio conferre praesumat.

CAP. XXXI.'

Non debent religiosi ecclesias vel decimas a laicis sine dioecesanorum consensu recipere, excommunicatos vel interdictos ad divina admittere, in ecclesiis queque, quau ad eos non pleno iure pertinent, instituire vel devinire; sed praesceatunt dioecesanis ad eas vivos idoneos.

Idem in eodem.

In Lateranensi concilio noscitur fuisse² prohibitum, ne quilibet regulares ecclesias seu decimas sine episcoporum consensu de mano laica s praesumant accipere, nec excommunicatos vel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad divina. Nos autem id fortius inhibentes, transgressores digna⁴ curavimus⁵. animadversione punire, statuentes nihilominus, quatenus in ecclesiis, quae ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdem concilia statuta episcopis instituendos presbyteros repraesentent, ut illis de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem, institutos vero remove non audeant episcopis inconsultis. Sane adicimus, ut illos repraesentare procurent, quos vel conversatio notos reddit, vel commendat probabile testimonium praelatorum.

CAP. XXXII.'

Absens in theologiae studio fructus beneficiorum suorum percipit in absentia, sed quotidianas distributiones non.

Honorius III. Abbati et Priori sanctae Genovefae².

Licet vobis direxerimus scripta nostra, ut dilecto filio magistro N. Eboracensi⁴ archidiacono, in sacra pagina cupienti studere, proventus suos ecclesiasticos faceretis integre ministrari: nolumus tamen⁵, nec⁶ nostrae inteaationis existit, ut quotidianas illas distributiones⁷, quae tantum residentibus in ecclesiis, et his, qui intersunt horis canonicis, exhibentur, ei tribui faciat.

CAP. XXXIII.1

Propter paupertatem praebendarum ecclesiae cathedralis possunt eis annecti capellae, reservata ipsarum presbyteris congrua portione.

Idem Vesprimensi² Episcopo.

Exposuisti nobis in nostra praesentia constitutis, quod ecclesiae tuae canonici, diminuta ipsorum provisione a tempore concilii generalis, quum eis extunc non fuerint ad eorum sustentationem concessae capellae, sicut ante³ fieri consuevit, de redditibus praebendarum suarum, queme ninais-1 sha exiles, nequeunt sustentari, i propter gtucl piores ipsnreeae eadene ecclesia relicta in ein.wlene 5 clericatets coguntur opprobrium (diorama. se ohsequis mancipa1e. linde lesamilifer suppli- cuisti, ut de capelle: s eisdem pravisunem eorznra1 de nost, a pemeissinne tibi ampliari licher'et. Quia vero per luso statutis derogaretur eiusrlene concilii, quae servari volumus inclrusse, ter in llac porte negerivinf res exaudire. Veruna illoe'uan pauper'lcati paterno cureputentis caffeta, et tibi encara prout expascit (levotiurtis tucae rreeriteou, granan, faces (atinentes, fi-otra-p itan tucre de qua plreaua fieh(c-iam (btiraemle.s.,prcre.sentinna auctoritate emmittinnes", set, Si evidens necessitas vel utilitas exigit, praebendas ecclesiae tuae poteris" de capellis in perpetuum annectendis eisdem, sicut discretione praevia expedere vide-

vis, augmentare, reservata tamen lo" congrua singularum capellarum presbyteris portione. [Nulli ergo ele. Dat. Latén. IV. Kal. Febr. 1225.]

CAP. XXXIV.'

Licet ecclesia ex donatione laici beneficium conferat, tenet illius beneBciū impetratio, de bou mentirme non habita.

Idem Episcopo et Priori et Archidiacono Herfordensibts².

Dilectos filius G. 3 pauper clericus nobis⁴ proposuit, quod, quum decano et capitulo ecclesiae beati Martini Andegavensis preces direxerilnus et praeepta, ut ipsum, quam cito facultas se offerret, in canonicum reclperent et in fratrem, vobis super hoc executoribus sibi datis, vacantibus interim (loabas in ecclesia praefata praebendis, dictas clericus, 2lt mandatum nostTum exsequel'emi circa ipsim, a vobiS clan instantia postulavit. Sed quia ipsorum decani et capituli procurator excipiendo proposuit, no.str'as super leoc literas non valere pro⁵ eo, quod in eis mentio non fiebat, quod praefatus decanos ex donatione regis praebendarum eiusdem ecclesiae collationem haberet, nos mandati nostri executores non esse interloquendo dixistis, et sic illae duae praebendae, quae medio tempore vacaverunt, aliis sunt collatae, Jel dictas clericis occasione huiusmodi, quam vos mcditinse recepisse viclenaiiae, remansa hactenus seta provisinne frustratus, propter qund idean mstram auclientiana appelluvit, appellcatium caras dic'imini c/eltclisse. Noleatte.⁶ agitur, set saepe dicites clericis frustratus a vobis literatean d'ostrarum commodo alientos suspendatur, vobis firmeiter Mandamos, quatenus, occasione huiusmodi, quam reputamus frivola, non obstante, mandatum nostrum ad vos pro ipso directunt taliter sine diffacultate qualibet exsequi procuretis⁶, quod ipse propter hoc ad nos niteaus non a'ecurrat, neo vos possitis de inobedientia reprehendi, quae idolatriae⁷ comparatur.

CAP. XXXV.'

Pueri et alias beueficiati non sunt idonei ad beneficia consequenda. H. d. inhaerendo verbie literae.

Gregorius IX. Argentinensi Episcopo.

Super inordinata ordinatione (El infra:) Quum autem illi sint in ecclesiis idonei reputandi, qui servire possunt et volunt in ipsis, consultationi tuae taliter respondemus, quod pueri et beneficiati, qui non possunt in eadem ecclesia deservire, in ea non debent idonei reputari.

CAP. XXXVI.1

Pro unius p^aebendae integratione alia dividi non debet.

Idem Archiepiscopo et Magistro R. Turonensibus.

Quin causam, quae inter Aurelianensem episcopum et I. de Blesis canonicum sanctae Crucis super integratione praebendae ipsius canonici vertebatur, vobis duxerimus committendam (El infra:) Consultationi vestrae² taliter" respondemus, quod nostrae intentionis non existit, ut pro integratione praebendae supradicti canonici praebenda de novo aliqua scinderetur.

CAP. XXXVII.'

Clerici ignobiles et non eminentis scientiae propter hoc non debent a praebendis repelli, etiam in ecclesia, quae tales admittere non consuevit.

Idem'.

Venerabilis frater noster Portuensis episcopus supplicavit, ut, quum quandam praebendam, quae in Argentinensi³ * ecclesia tamdiu vacaverat, quod donatio eius erat ad sedem apostolicam devoluta, I. clerico contulerit, dum in illis partibns legationis officio fungeretur, suam collationem

T i t. V. Cap. XXX. 15) sturleat hab.: Dfle Coac. t. stud. congr.: e(eest: Uy 16) congruam: LaDbf; dcest: Dle 17) ipsis: Coac. 15) aliis: Da 19) praedictum: D ledl.

Cap. XXXI. 1) r. 61. ib.; — eYUep. IV. c. 7. h. t.(3,2.) ~) cf. C. Latee. III. c. 9. 3) laicali: H11-1; nar.; laicuruue: UL 4) condigna: Df Coeoc. 6) curaLiutus: 1%1iUabdlq

Cap. XXX II. 1) lCstintrenc r.r. Comp. V. c. 1. h. t. (3, d.) 2) 1216-27. l'o(tdrest uo. 7787. 3) 1L: al1(FL: Meco; E 4) libroicis: E 5) non tamun volumus: E 6) quia nec: Ea; quod neo: E6 7) retributiones: E.

Cap. XXXIII. 1) lre.di(releere ea «/lo. ap. Rejo' Cod. dipl. III. 2, 16. 2) Wespriueiusi: oe iq.; — PotlLst seo. 7251. a) autc:u L'orig. 4) njmiam: E.l.c'd didd. 5) eiusd. el.: L' lacGf. (i) supplicasti: E litch. 7) euruu-

dem: EGrel Riclet. is) mandamus: E Ridet. 9) possis eiusdem ecclesiae: E orig. 1U) tasa: deest: C'oebl. coil. E ory.

Cap. XXXIV. 1) itcs(ibdaou (e: COMp. V. c. 5. le. t. (3, 4.) 2) de ller.: F111h-1 Hacluniansi: Eh; 11ar)ou.; l'e: — kg. eeetu- Cirouiw Macluviusibus (St. Malo); — 1216-27.; — Poltbast leo. 7790. 3) 5.; .H: de L'ur.: 1' 4) in nostra proposuit praesentia constitutus: E 5) pro: deesG: Eab 5) exsequamiul: E 7) idolatriae: Ed Riclet.

Cap. XX XV. 1) 1237-31. — L'olleast eo.9629. / Literte sAniles Petragoriconsi ep. et:tbati do Petrosa Cist. orU. (llat. Peros. XVI.Ra1.Aug.Ao.111.) ostant ap. .)Ltaeriquee. Acné. IV, 396.

Cap. XXXVI. 1) 1227 — 34. -1'oilhasl leo. 9630. 2) tuae: 11('ont. lióloR. 3) tal. dee, st: FUL EL.

Cap. XXXVII. 1) 1337-31.; — PufOe(isl ido. 9631. 2) Portucusi op.: E 3) Argentina: hGELee.

benigno prosequeremur affectu 4*. Verum procurator Argentini capituli proposuit ex adverso, quod idem capitulum, hoc audito, consuetudinem allegans antiquam inviolabiliter observatam, iuxta quam nullum, nisi nobilem et liberum⁶, et ab utroque parente illustrem, honestae conversationis ac eminentis scientiae, in suum consortium hactenus admiserant, ne contra hoc fieret, maxime quum nulla tunc praebenda vacaret, antequam monitorias vel exsecutorias literas recepisset, ad sedem apostolicam appellavit. (Et infra:) Nos igitur attendentes, quod non generis, sed virtutum nobilitas vitaeque honestas gratum Deo faciunt et idoneum servitorem, ad cuius regimen non multos secundum carnem nobiles et potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes eo, quod non est personarum acceptio apud ipsum⁷, et vix ad culmina dignitatum, nedum praebendass* viri eminentis scientiae valeant reperiri, exceptiones huiusmodi non duximus admittendas. (Et infra:) Discretionem vestrae mandamus, quatenus, si vobis constiterit, praedictam praebendam vacasse, quando ipsam dicto I. contulit episcopus melioratus, ipsum ad eam recipi faciatis.

CAP. XXXVIII/

Si mandatur provideri in ecclesia, non potest de ecclesia provideri.

Idem.

Quum olim priori sanctae M. 2* dederimus in mandatis, ut G. 3* diacono in aliqua ecclesia civitatis vel dioecesis Lucanae auctoritate apostolica provideret, idem praefatum G. 4* ecclesiae sancti Petri de Vico rectorem auctoritate huiusmodi natus est designare, in qua rector ab eiusdem ecclesiae clericis eligi consuevit, excommunicationis sententiam nihilominus proferens in rebelles. Quum igitur mandatum huiusmodi se ad talia non extendat, nec ad rectoriam vel dignitatem nostra feratur intentio, quum pro simplici beneficio iussio nostra innat: mandamus, quatenus tam institutionem huiusmodi quam excommunicationis sententiam propter hoc latam denuncies non tenere.

TITULUS VI.

DE CLERICO AEGROTANTE VEL DEBILITATO.

CAP. I.1

Clericus infirmus integre percipit fructus beneficij sui.

Gregorius Candido Episcopo Urbevetano2.

Ouum percussio corporalis, [utrum yo purgatione an pro vindicta contingat, Dei in hoc iudicium ignoratur, non debet a nobis addi flagellantis afflictio, ne nos culpae,] quid 3 absit, offensa respiciat. Et quia praesentiu² lator Calumniosos pro hac percussione, quanz sustinet, consueta sibi colmada ab ecclesia vestra asserit negari, idcirco Fraternitatem tuam praecentilius hortamur epistolis, quatenus latorem praesentium⁴ ad percipienda beneficia, quae consueta sunt ab ecclesia tua, aegritudo sua non debeat impedire; quia, si alii eius essent exemplo deterri, forte non posset qui militaret ecclesiae inveniri; sed secundum loci eius ordinem quaecunque 5 ei, si sanos esset, poterant ministrari, de ipsa exiguitate, quae ecclesiae potest accedere, fraternitas tua divini contemplatione ludid praebeat li aegrotanti, [quatenus etc.]

T i t. V. Cap. XXXVII. 4) effectus: FGHKL a N 5) et: tires!: FGHII C 0) et hon.: FN 7) Deum: Fdf 8) ad praeb.: FGHKCont. B(ilm). Cap. XXXVIII. 1) 1227-34.-Pathast no. 963¹. 2) Mariae: Codd. coll. 3) V.: FXIKLa; W.: Glib Jf 4) V.: FHIK; W.: G; Gu.: B²Mn.

Tit. VI. Cap. I. 1) Restitutetur ex Greg. I. Reg. 11, 3.; Iapo. XXI. 5.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 6). 2) ad Candid. ep. de Urbe veteri: AcPReg.; ao. 591. - Jaffé no. 797, 31 usque quod: A 4) quatenus nihil eum ad percipienda (add.: beneficia: AaCl) quae consueta sunt, haec aegritudo debeat impedire, quia diversis in ecclesia militatibus varia, sicut nostri (nostis: ALL), saepe contingit infirmitas, et si hoc fuerint exemplo deterri, nullus de cetero, qui ecclesiae militet (militat: P) poterit inveniri: APReg. 5) quaeque: Reg. 6) praebere non desleat: APReg.

Cap. II. 1) Restitutetur ex App. XXVI, 15.; Lips. XI, 14.; Caso. XXI, 22.; Bamb. XI, 14.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 6). 2) Eug. P. I. Sarensi ep.: O; Lucellensi archiep.: R; Eugen. III. loc. archiep.: P; Locellino S. presbyt.: (J; Eug. P. lo. Cell. S. archiep.: Aabk; Eug. P. locell. archiep.: Ad; ex quibus guiden lectionibus ita vera restituenda est inscriptio: Eugen. P. III. locellino Sarensi op.; -- 1145-53. 3) non: O 4) infirmitatem: II 5) id: O ti) In c.: P 7) aac: deest: Q.

CAP. II.1

Presbyter, cui medietas palmee curo duobus digitis est abscissa, missam non celebrat, sed ceteris sacerdotalibus fungi potest.

Eugenius Papa2.

Presbyterum, cuius duos digitos cum medietate palmae a praedone abscissos esse significasti, missam non permittimus celebrare, quia nec 3 secure propter debilitatem, nec sine scandalo propter deformitatem 4 membri hoc 5 fieri posse confidimus. Ipsum autem ceteris 6 officiis sacerdotalibus 7 fungi minime prohibemus. [P]aeterea etc. (cf. c. i. de apostat. V. 9.)

CAP. III.1

Si rector ecclesiae sit leprosus, dandus est ei coadiutor.

Lucius III.2

De 3 rectoribus ecclesiarum leprae macula usque 4 adeo infectis, quod altari servire non 5 possunt, nec sine magno scandalo eorum 6, qui sani sunt, ecclesias ingredi, hoc volumus te 7 tenere, quod eis dandus est coadiutor, qui curam habeat animarum, et de facultatibus ecclesiae ad sustentationem suam congruam recipiat 3 portionem.

CAP. IV. 1

Si rector ecclesiae sit leprosus, ab administrationis officio removetur; sed de bonis ecclesiae sustentatur.

Clemens III.2

Tua nos duxit fraternitas consulendos: (Et infra: [cf. c. 19. de sent. ere. V. 39.]) De sacerdote vero, qui divino indicio leprae morbo 3 percussus 4* in parochiali ecclesia praelationis officio fungitur, dicimus 5, quod pro scandalo et 6 abominatione 7 populi ab administrationis debet officio removeri, ita quidem, quod iuxta facultates ecclesiae sibi necessaria, quamdiu vixerit, ministrentur.

CAP. V.1

Episcopo, qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadjutor.

Innocentius III. Arelatensi Archiepiscopo2.

Ex parte fuit propositum coram nobis, quod, quum venerabilis frater noster Aurasienis 3 episcopus gravi et incurabili morbo fere ianz per quadriennium laboraverit 4 ita, quoci pastorale officium non potuit, nec potest ullatenus exercere, nobili. c vir de Battcio princeps terrae illius, consules ac cives civitatis eiusdem a te postulant 5 incessanter, ut tam ipsis quam Altrasicensi ecclesiae, quum sis metropolitanus eorum, studeas providere. Verum h quum tu 7 ipsum 3 ad cessionem compellere non l* possis, nec debeas ullo modo, nec afflictio afflictio sit addenda, immo potius sit ipsius miseriae miserendum lo, eo, quod idem II vir l2* bonos exstiterit et honestos, et ecclesiam salubriter sibi commissam gubernaverit l3, quid super his agere debeas, sedem duxisti apostolicam consulendarrf. Nos igitur volentes tam praefato episcopo quam ecclesiae sacie salubriter providere l4*, fraternitati tuae tccliter l5 respondemos et per apostolica scripta mandamus, quatenus illi coadiutorem associates virum providum et honestum, per quem tam episcopo quam populo sibi cotanlisso utiliter lc consulatur. ^Uat. Ilom, ap. Peh. IV. pron. Dec. Pont. nos(r. A.o. VII. 1204.)

Cap. IU. 1) Restitutunt ex App. XXXVII, 4.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 5.) 2) Turon. ep.: 411; Lincoln.: O; - add.: P. C.: Ad aures: A; - cf. c. 5. de resc. (1, 3.); - 1183-84. - Jaffé no. 9578. 3) Super eo vero, quod quaesivisti de rect. eccl.: O 4) usque: deest: O 5) nulla ratione: AO 6) illoruat: Aac; ipsorum: Ab 7) tuam frateruitatem: ib. 8) percipiat: La; recipiant: Akl.

Cap. IV. 1) Restitutetur ex Lun. ap. Bol. III, 384.; Gilb. 2. (3, 4.); Comp. U. c. 2. h. t. (3, 5.) 2) Coelestin. III.: BLh; - 1187-11. - Jarrno. 10238. 3) lepra: Loc. 4) respersus: FG/IKBSa Loc. 5) tibi duximus intimandum: BSa Loc. 4i) veL: Babgld Loc. 7) ubi murruratiene: Loc.

Cap. V. 1) Restitutunt ex Reg. Grego. VII, 166.; Comp. III. c. 1. h. t. (3, 6.) 2) Potthast no. 2335. 3) Aurasitan.: I; Aral.: K; Aroletau.: 31; Aurasicenens.: N; Aurasicen.: Cabch; Aurasicens.: CReg. 4) laboraret: L; laboravit: Ileg. 5) postularunt: Cagch 6) Verumtamen: ib. 7) tu: CeroL: Cand. 8) praedictum episcopum: CReg. 9) nec: FCCangh lieg. 10) miserandum: Cgh 11) ipse: Ch 12) vir: deest: Codd. coll. 13) gubernavit: Ch Reg. 14) provideri: Codd. coll. Cabgh Reg. 15) tal.: deest: Cae 16) salubriter: L' Reg.

CAP. VI.1

Honorius III. Episcopo Aversano2'.

Consultationibus (*El infra:*) Archidiacono autem, quem morbo paralytico laborantem officium linguae asseris amisisse, coadjutor est merito adhibendus 3, *maxime si de ipsius processerit voluntate.*

TITULUS VII.

DE INSTITUTIONIBUS.

CAP. I.1

Numeras clericorum debet institui in ecclesiis collegiatis secundum facultatem ipsarum.

Ex concilio Arelatensi.

Non amplius suscipiantur in monasterio monachorum aut clericorum, seu etiam puellarum, quam 2 quot se regere 3 de bonis ecclesiae absque penuria ecclesiae possint4.

CAP. II.1

Laici in canonicos non possunt institui.

Eugenius2.

In ecclesia vestra certum numerum canonicorum, sicut nobis innotuit, communiter instituere curavistis, *et institutionem vestram religione firmare iuramentum. Ut ille, quia numero diosuccessu tempore 2n diminuto in dubitationem reducit, nunc ipsum numerum de institutione canonicorum supplere possitis, laicis 3 computatis, qui 4 in ecclesia vestra canonice titulo nominantur 5, et 6 statutus numerus sit impletus, ut hanc ambiguitatem a vestris cordibus auferat, nobis videtur, quod, quum 7 laici non debeant 3 in canonicorum numero computari, nec vos debeatis differre 8, quo minus statutum numerum, iuramento praestito roboratum, de aliis clericorum personis idoneis canonicos 11 suppleatis; nec enim alia vestra intentio fuisse potest, quam quod tales ad supplendum numerum, quatenus necesse foret 13, invenire unanimiter curetis 14, per quos Deo in divinis officiis per ecclesiasticos ordines congrue serviatur 15. Id haec 16 yero districtius prohibent, ne de entero laicos in canonicos admittatis.*

CAP. III.1

Institutio beneficiorum spectat ad episcopos vel eorum officiales.

Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo et eius Suffraganeis2.

Ex frequentibus querelis personarum satis manifeste didicimus, in partibus vestris consuetudinem pravam admodum 3 et enormem, el sanctorum Patrum constitutionibus contrariam 4 a multis retro temporibus invaluisse, quod videlicet clerici, caeca cupiditate ducti, ecclesias et ecclesiastica beneficia sine consensu s' episcopi dioecesis 6 vel officialium suorum, qui hoc de jure possunt 7 facere, recipiunt, minus quam s' deceat sollicite cogitantes, quomodo id a 6 Patrum sanctorum est institutionibus 10 alienum et ecclesiasticae contrarium honestati. Unde, quum tu 11, frater archiepiscopo, ex officio tibi commissio 12 tam iniquam consuetudinem de provincia tua velis 13; sicut debes, radicatus exstirpare, tam in 14 clericos illos, qui ecclesias 15 vel ec-

clesiastica beneficia de eetero taliter 16 occupata scienter detinent, quam in eos 17 qui 13 ecclesias vel 18 ecclesiastica beneficia de cetero 20 taliter occupare praesumpserint, sicut ex literis tuis intelleximus, excommunicatlonis sententiam protulisti. Nos itaque eandem sententiam ratam et firmam habentes, et eam 21 auctoritate apostolica confirmantes 22, per apostolica scripta praecipiendo 63 mandamus, quatenus singulis vestris 24, sententiam in suis 25 episcopatibus saltem quater in anno innovantes 26, eam contradictione et appellatione cessante faciatis iniolabiliter observari, clericos 27 ipsos, qui ipsam 28 sententiam incurrunt 29 vel de cetero incurrunt 30, nisi congrue 31 satisfecerint, et a praesumptione sua omnino destiterint, absolvere minime 32 praesumatis.

CAP. IV.1

Ultra facultates non debet quia institui invitia dolida ecclesiae.

Clemens III. 2 Clero Constantinopolitano.

Auctoritate apostolicae sedis debitoque officii nostri contempnimur, viras ecclesiasticos oculo benigniori prospicere, eisque, ne graventur molestiis, pastoralis sollicitudine providere. Hac itaque ratione inducti auctoritate apostolica prohibemus, ne aliquis vestrum a quocunque in civili vel criminali negotio, nisi 3 in foro ecclesiastico impetatur, nec 4 per saecularem personam carceris aut vinculis, nisi ab archiepiscopo suo electus fuerit ex 6 ordine clericali, aliquatenus incipetur, nec absque rationabili et manifeste causa in officio suo, vel jure suo 7 gravamen ab aliquo patiat. Prohibemus etiam, ne vicarias regis seu quaecunque persona vicem saecularis potestatis gerens vobis in donabatur vel 8 alia robas vestris injuriosa praesumatur at inferre; sed tamen in 11, si qua in aliis privilegiis, vobis a regibus vel archiepiscopis pia consideratione concessa, inviolata volumus conservari 10. Statuimus 11 insuper, ut nullus in ecclesiis vestris 12 ultra, quam facultates earum 13 sustineant, vobis instituiatur invitis.

CAP. V.°

Quum in ecclesiis oportet extraneos institui, non debent institui clericis certae originis tantum, sed undecunque sint; dum tamen sint idonei.

Innocentius III. S. Marcelli 2' et S. Susannae cardinali apostolicae sedis legato.

Ad decorem et commodum tam ecclesiae S. Sophiae, quam aliarum ecclesiarum, quae sunt in urbe Constantinopolitana constructae, noscitur pertinere, ut literati viri et morum honestate conspicui, de quibuslibet mundi parabas vertentes, institui debeant in eisdem. Verum Sicut nostris auribus est suggestum, venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha, eorum immemor, quae sibi suggestimus viva voce ac postmodum per scripta 3 mandavimus, si tamen ad ipsum nostrae literae pervenerunt, aliarum 4 nationum clericos spernens, Venetos tantum in Constantinopolitanis ecclesiis 5 satagit collocare, non attendens, quod in omni gente qui facit iustitiam acceptus est Deo, nec sanctuarium Dei convenit iure hereditario possideri. Quocirca discretionis vestrae per apostolica scripta [praecipiendo] 6 mandamus, quatenus moneatis eundem, ut viros religiosos, honestos et literatos, et alias idoneos, undecunque originem duxerint, in praedictis ecclesiis, et maxime in maiori, instituere non postponat; alioquin 7 indignum se reddet 8, ut vos aliarum clericos nationum ad eius obedientiam compellatis; praesertim quum ipsi propter hoc ad nostram duxerint audientiam appellandum. Nec dissimulare

Tit. VI. Cap. VI. 1) Restitutio ex Comp. V. c. un. 5. t. (3, 5.) 2) Aversano: FOH%LaN: - 1216-27. - Potthast no. 7791. 3) coadiutorem posteris adhibere: E.

Tit. VII. Cap. I. 1) c. 8. Conc. Arel. VI. hab. ao. 813. - a. i. b. auct. 1. (3, 5.). Comp. II. c. 1. h. t. (3, 6.) 2) nisi: BbcSa 3) degere (S0: deest): Sa 4) possunt: Sa.

C. ap. II. 1) Restitutio ex Luc. ap. Bal. III. 385. - C. i. l. auct. 3. (3, 5.); Comp. II. c. 2. 5. l. (3, 6.) 2) add.: Papa: FO: Aug.: HBgi; Coelestin. III.: Bb; Idem (i. e. Fagen.): Bh; Idem (Clemens III.) Asturicensi ep.: Luc.; - 1187-91. - Jaffé no. 10199. 3) cura laicis: CbcSa 4) his videlicet qui: Sa 5) numerantur: Bb 6) ut sic: Be; deest: BbSa 7) Quum: add. a Ragua. 8) debent: lib Lsc. 9) diff.: deest: Luc. 10) nostrum: +b. 11) canonicorum: BL 12) nostra: Sa 13) fuerit: Bid. 14) curaretis: BacgLa Loc. 15) serviretur: B; serviretia: Luc. 16) hoc: Ilac; huc: Bb.

C. ap. III. 1) Restitutio ex App. XXVIII. 11. - Lips. VI. 4. j. Cass. XVIII. 4. - Bamb. VI. 4. - Coenp. I. c. 1. h. t. (3, 7.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 8884. 3) adm.: deest: Q 4) omnino: AbQ; deest: Ac 5) suenan: Codd. et Coll. citt. 6) dioecesan: Coll. citt.: add.: sui: 11 7) possint: P 8) qu. de: deest: 9) a: deest: FoffiXAbPQR 10) constitutionibus: Q 11) tu: eleest: MQ 12) commissae tibi sollicitudinis: Coll. citt. 13) vellos... deberes:

14) in: deest: Q 15) ecclesiam: PQ; eccl. vel: deest: R 16) de eet. tal.: deest: O; tal. . . tal.: deest: Q 17) ipsos: Col. eitt. 18) qui: deest: P 19) eccl. vel: deest: R 20) de cet.: deest: O 21) eamque: A OQR 22) consumantur: Q 23) praec.: deest: AacR 24) episcopi: O 25) singulis: Q 26) renovantes: PR 27) nec (ne: tic) cler.: abs. praes.: Cali. citt. 28) istam: R 29) inc. vel do cet.: deest: Q 30) incurrunt: FHIXLbNA1; incurrunt: M 31) si congrue non: O 32) min.: deest: Q.

Cap. IV. 1) Restitutio ex Comp. II. c. 1. de iudic. (2, 1.) 2) Coelestin. III.: M; Idem (1. e. Alex. III.): Bb; deest: Bg: - 1187-91. - Jaffé no. 10205. 3) nia: deest: Bb 4) nec: deest: ib. 5) vel eare. vel vine.: ib. 6) ab: ib. 7) ano: deest: ib. 8) aut: Bb Richt. 9) privilegie: BL 10) conservare: Ba; observari: Bb 11) et atar.: Bb 12) etiam vestr.: ib. 13) add.: ecclesiarum: Bi.

Cap. V. 1) Restitutio ex Reg. Brego. IX. 100.: Comp. III. c. 1. h. t. (3, 7.) 2) P. S. Marcelli: FHIX; P. tit. 8. Marcelli. et B. (deest: O) tit. 8. Suaannae presb. card. etc.: OCacgh Rep.: - Idem (simpliciter): Cb; - Potthast no. 2821. 3) add.: apostolica: Cac 4) alienarum: Cb 5) in ipsis ecclesiis et praecipue in ecclesia 8. Sophiae: C Reg. 6) eundem patriarcham monere ac inducere studentia: eZ. 7) proponentes eidem, quod si monij, vestris (nostris: Caggh) adgnescere (add.: forte: Caggh) non curaverit: ib. 8) red. dat: N; redderet: Cae.

potestis⁹, quin hoc nostris auribus intimetis, ut ex hoc ipso, an verum sit quod super hoc Venetis dicitur promissis, conicere valeamus. *Si qui yero clerici per vos vel alterum lo vestrum sunt in praedictis ecclesiis instituti, appellatione postposita faciatis eos pacifica possessione gaudere, motos sicut iustum fuerit per censuram ecclesiasticam appellatione remota facientes restitui ad easdem* 11 * [Quod si non Dat. etc. Ferentini XI. Kal. Iul. A.o. IX. 1206.]

C A. VI.1

Institutiones et custodiae posant de iure apciall ad non episcopum pertinere, et pendente lito cum diocesano defenditur in possessione. li. d. Vel sic: Si possidet non instintendi lo, ad quem de iure communi non spectat, pendente iudicio proprietatis in possessione defenditur.

Idem Heliensi Episcopo et Archidiacono2 Norvicensi3

Quum venissent ad apostolicam sedem cilecti filii magister Honorius archidiaconus Richemundiae 4, et magister Columbus subdiaconus noster L 5 de Eboraco, et R. Avenel ele procuratores venerabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi, eos in consistorio nostro duximus 7 audiendos. Ex parte8 archiepiscopi memorati fuit propositum, quod institutio personarum et custodia ecclesiarum vacantium ad eum in dioecesi sua spectat 9 tam de iure 10 communi quam den consuetudine generali. Verum quid= praedecessores ipsius quibusdam archidiaconis Richemundiae 12 tam institutionem quam custodiam personaliter commiserunt, eas sibi alicuius 13 tempore retinentes, el 14 libere, .sicut spectabat ad eos, .atentes eisdem ita, quod archiepiscopus, qui Eboracensi ecclesiae modo praest, W. de Chimil. 15, quondam archidiacono Richemundiae, illas ad preces inclitae recordationis Ricardis regis Anglorum de gratia speciali concessit, el eo in episcopum post electo sibi retinuit tanquam suas. [Quumque archidiaconum illum praedicto magistro intenderet assignare, tam ante concessionem, quam in concessionem ipsius expressit, quod tam institutiones sibi quam custodias reservabat. Cui archidiaconus ipse respondit, quod contra Deum ageret el iuri canonico derogare!, si institutiones ecclesiarum sibi usurpare praesumeret, quae salit archiepiscopo competeant. Deinde libertatibus ipsis renuntians, renunciationem suam redegit in scriptis: et ad maiorem cautelam sigilo proprio roboravit, ac tandem quod eis se nultenus immiseret, corporaliter praestitit sacramentum.] Inter alia 17 yero archidiaconus ipse 18 respondit, quod, quum inclitae recordationis primus Henricus rex Angliae 19 apud Carlealum sedem episcopalem velle de novo crear i, quia ex hoc archidiaconatus Richemundiae laedebatur, rex ipse a honae memoriae T. archiepiscopo Eboracensi humiliter postulavit, ut in recompensationem 20 cuiusdam partis, quae subtrahebatur archidiaconatui memorato, ei praedictas concederet dignitates, archiepiscopus autem 21 annuit precibus 22 postulantis et tam institutiones quam custodias, non personaliter archidiacono, qui tunc erat, sed perpetuo de consensu Eboracensis capituli archidiaconatui reali et liberali concessionem donavit. Quum autem archidiaconatus 23 ipse in continua possessione tam istarum quam aliarum etiam libertatum multorum archiepiscoporum, regum 24 et archidiaconorum temporibus 25 existisset, et saepe dictas archiepiscopus sine conditione 26 qualibet concessisset ipsum eidem, post concessionem asseruit, quod ipsum cum omnibus libertatibus suis 27 concesserat, institutionibus et custodiis vacantium ecclesiarum exceptis. Ipse yero [consuetudinem eiusdem archiepiscopi plene noscens, scilicet quod sicut daret de facili, sic poentle re leviter consuevit, ac timens, ne, si negaret expresse, quum 28ndum esset archidiaconus 28* possessionem adeptus, vel impediret 29 i penitus factum eius, vel diutius differretur, respondit; quod non solum de illo, sed de omnibus redditibus

suis faceret quod sibi 30 placeret 31]. [Post modum yero possessionem archidiaconatus ingressus, libere libertatibus ipsis est usus, sicut praedecessores eius facere consueverant. Consequenter yero quum archiepiscopus eum archidiaconatu ipso contra iustitiam spoliasset, nec restitutionem eius potuisset aliquatenus olitineri, nisi per chartam renunciaret libertatibus memoratis, ipse ius suum durare cognoscens, literas renunciationis spoliatus adhuc archiepiscopo ipsi dedil sigillo proprio roboratas; sed illas, sicut est propositum ex adverso, nullatenus abiuravit; immo restitutionis beneficium assecutus, usus est eisdem libertatibus sicut prius, licet idem archiepiscopus ipsum et clericos eius super illis et aliis post appellationem legitime interpositam, multipliciter aggravaret. Linde quum praedictarum concessio libertatum non fuerit sicut personalis personae, sed sicut realis personarii magis facta, non gratia specialiter concedebatur alicui sed ex debito potras cum archidiaconatu pariter tradebantur ad cuius integritatem tanquam in recompensationem dote proculdubio pertinebant. Propter quod, etsi aliquis archiepiscopus eis forsitan usus fuera, dum archidiaconatum in suis manibus retinebat, nullum propter hoc archidiaconatui est praeiulicium generatum, quum irreligantur postmodum in ipsa concessae. Praeterea, quum in Turonensi concilio praebendarum, dignitatum, beneficio 22 sin! inhibitae secciones, el Lateranum concilium, ubi censas nacos imponi prohibet, el veleres augmentari subiungat, „Ne partem reddituu7n aliqui suis usibus appropriare praesumant,“ patet archiepiscopum nec debuisse nec potuisse archidiaconatum suis dignitatibus et libertatibus mutilare. Nec est credendum quod ante concessionem, vel in ipsa concessione actum fuerit, ul praedictas libertates sibi archiepiscopus retineret, quia si alienum sibi sic voluisset forsitan usurpare, commississe videretur simoniacum 24 pravitatem. Renuntiatio autem archidiacono nocere non potuit, quum renunciaverit spoliatus, et bonae memoriae Alexander papa, praedecessor noster, renunciationem huiusmodi asseruerit non valere. Insuper quum, etsi collatio archidiaconatus surreperit ad archiepiscopum memoratum, integritas lamen ad Eboracensis ecclesiae pertinet dignitatem, nec potuisset archiepiscopus vel archidiaconus praeter assensum et absque consilio Eboracensis capituli ipsius archidiaconatus in lantum laedere dignitates vel libertates.] Super haec 32 pars replicavit adversa, quod, etsi 33 renunciatio vel abiuratio archidiaconatui non noceret, per haec 34 lamen esset archidiacono repetendi facultas adempta. Sed archidiaconus libertates illas se non repetere respondebat, quum eis libere, sicut prius, quando iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, uteretur, et earum possessione gauderet 35. Sed contra hoc iterum replicabant 36, quod idem archidiaconus in quadam ecclesia sui archidiaconatus non per archiepiscopum institui postulasset, si 37 lalis institutio pertinebat ad ipsum, et ipse tunc ipsarum libertatum possessione gauderet. Ad quod archidiaconus ipse respondit, quod per archiepiscopum non 38nstitui, sed con firmari potras postulavit, lzel, quod se ipsum institueret, incongruum videretur. Nos igitur, auditis quae fuerant 38 /zinc inde proposita, et plenius intellectis, interlocuti fuimus 39, archidiaconum esse in plena libertatem eiusdem archidiaconatus possessione tuendum, donec probatum legitime fuerit ex adverso, libertates ipsas 40 archidiaconis ab archiepiscopis personaliter 41 fuisse concessas, quum in hoc casu tam ante quam post, et 42 in ipsa etiam concessione archiepiscopus eas retinere sibi 43 potuerit licite tanquam suas, vel donec legitime probatum fuerit, easdem libertates archidiaconum abiurasse. Sed in hoc casu, si concessio illa fuerit 44 realis 45, archiepiscopo nihil iuris vel utilitatis accederet 46*, quia nos vel 47 ad petitionem Eboracensis ecclesiae, vel per nos ipsos super hoc archidiaconatui eidem 43 consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum 49 fuerit legitime [el propositum, et] comprobatum, archidiacono super libertatibus ipsis, si neutrum, archiepiscopo silentium imponatur. [Ideoque districle etc.]

T i t. VII. C a p. V. 9) poteritis: Cab(g Reg. 10) per alt.: C 11) eandem: C.

Cap. VI. 1) Restitutum ex orig. ap. Roger. de Hooeden Cjron. ed. Stubbs IV, 177.; Atan. 3. (3, 61.); Comp. M. c. 3. h. t. (3, 7.) 2) arch. Norhamtoniae: orig.; in Codd. C magna est Lecti. varietas 3) add.: et mag. G. (II. Cb; Hugoni: T) de Geheat (Gehist: Ceg; Gahel: Cb; Gorst.: Ch; Gaurst.: T); CT: — scr. ao. 120L — Potthast no. 1285- 4) Richmund.: Cal 5) I. de Boraco: T; I. de Eb. et R. Av.: (leest: orig. G) et: deest: CT Riel. 7) add: benigne: CabC 8) parte autem: Richt. 9) spectant: FGLLC 10) iurisdictione: Cont. Dohm. 11) es: T orig.: deest: Ca 12) Rich.: deest: C orig. 13) aliorum: CT Richt. 14) et lib. . . . incongr.: deest: T 15) Chimilli: Ca; Chivill; Cb; Civil: C; W. de Chim.: deest: orig. 16) R.: C Richt. 17) Ad baec hoc: C; autem (deest: Caggh) arch.: C orig. 18) Richomundiae: CL 19) Anglorum: Cegh Ridat.; Angli: Ca 20) re-

compensatione: Cb 21) ant.: deest: Ilich. 22) dignitates prec.: Ch 23) archidiaconus: I*7.aNCbg 24) reg.: deest: Cb 25) add.: longis: U.-0 26) contradictione: Cabch 27) suis ubi: FAGR Ridat.; suis illis: Ch 28) archidiaconatus: GXC orig. 29) impediretur: FGRIEC orig. 30) archiepiscopo: C orig. 31) complaceret: Che orig. 32) boc: C Richt. 33) si: ib. 34) super hoc: ib. 35) in orig. sic L. gitor. gauderet, adiecit etiam, quod quum archiepiscopus contra sui constitutionis dignitatem turpiter retinendo mutilaverit, nec super aubsecuta renunciatione, vol etiam, si intercessisset, adiuratione, tanquam suam allegans turpitudinem, contra ipeum possessorem audiri deberet. Nos igitur etc.: orig. 36) replicabatur: Cb 37) sed: Cah 38) fuerunt: C Richt. 39) sumusc Horig. 40) ipeius: orig.; deest: T 41) poro: deest: orig. 42) et: deest: ib. 43) sic: C Richt. 44) fuit: T or(g. 45) add.: non porsonalia: T 46) accedet: FGIX; accedit: LaLNYI accedat: LbC orig. 47) vel: deest: CL orig. 48) cid.: deest: Cacyh lichte, 49) istorum: orig.

CAP. VII.1

Is, ad quem spectat collatio dilguitatum, se ipsum instituere non potest.

**Ideml Episcopo Trecensi et Archidiacono
Parisiensi2.**

uam ad nostram [dudum audientianz pervenisset, quod in ecclesia Peronenis dignitas quaedam, quae custodia vulgariter appellatur, contra staluta Lateranensis concludit per duos atinas et amplios vacavisset, venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo, 'une archidiacono Parisiensi, et dilecto filio decano Sancti Quirzini dedisse recolimus in praecipis, ut, si res taliter se haberet, gravz ad iasus sius dignitatis esset donatio devolvita, ipsi auctoritate nostra sulti eam in suazn custodiam assumentes, insinuarent nobis per suas literas veritatem, ut per eas certiores efrécl dignitatem ipsanz personae idoneae conferremus. Ipsi Itero tam decanum et capitulum quam eliam Matthaem abbatenz Peronenis ecclesiae, qui custodem etiam eiusdem ecclesiae se gerebal, perenzptorie citaverunt. Quumque dictus archiepiscopus, quia die statuta inleresse non poterat, per suas se literas excusasset, supradicti procurator abbatiz decano comparuit memorato, proponens postras literas directas ad illos multiplici ratione suspectas, tum quia in salutatione ipsarum prius positum fuerat nomen archiriacani quanz decani, et notula, quae ad assignationem personae literas impetrantis solet apponi, non erat a tengo scripta, sed in margine potius literarum; tum quia S. litera capitalis in hac dictione „salutem“ nimis erat in lon.gunz a posteriori parte protensa; el quia in eisdeni literis adversarios vel accusatos seu etiam denunciator non eral ex nomine ile.cignatus, quae omnia obviare sedis apostolicae consuetudini proponebat. Idem quoque procurator, allegaos, quod in eodem negotio eral ordine iudiciario procedendum, dilationem cum instantia postulavit, ut dictus abbas posset eidem causae personaliter interesse; obstaculum appellationis obüciens, si eidem postulata dilatio negaretur. Dictas yero decanos, allegationes praedictas tanquam supervacuas vilipendens, dilatione penitus denegata, in suain curam assumpsit custodiara memoratam, idoneis provisoribus tam in exterioribus quam in interiorihus deputatis. Qui ut de veritate negotii nos posset redere certiores, decanum et quosdam canonicos Peronenis ecclesiae coegit super ipso negotio veritati testimonium perhibere; quorum depositiones inclusas sub sigillo proprio ad nosiram praesentiam destinavit. Nos igitur eiusdem processum diligenter recensentes, licet exceptiones quasdam ab abbatibus praedicti procuratore propositas frivolas reputaverimus et inanes, quia lamen secunduin legittimas sanctiones, etsi non cognitio, sed executio demandetur, oportet tamen de veritate precum inquiri, maxime quum illa clattsula, videlicet: „si res ita se habet,“ literis nostris esset inserta, processum eiusdem decani, qui prius custodiam in suam curam accepit quanz inquireret veritatem, duximus irritandum, discretionem vestrae per apostolica scripta mandantes, quatenus abbatem ipsum restituitis ad custodiam: supradictam, quum constet ipsum contra formapi mandati apostolici destitutum, ac deinde secundum eiusdem mandatum tenorem procedere procuretis, illud nihylominus attezidentes, ut, nisi dictas abbas rationabilenz causam ostenderit, quod in eadem ecclesia custodiam simul et abbatiam possit habere, vos, eo destituito, in curam vestram sublato appellationis obstaculo saepedictam custodiam assuinatis, custodientes eandem, donec de ipsa maiusdatum apostolictzm impleatis.] Illud autem nolumus vos ignorare, quod, postquam idem M. fuit abbas effectus 3, praedictam custodiam de iure non potuit obtinere, quia, quum ratione abbatiae ad ipsum pertineat donatio tam custodiarum quam aliarum dignitatum, ac etiam4 praebendarum in ecclesia Patranensi 5, custodiam ipsam recipere non 6 potuit a se ipso, quum inter dantem et accipientem7 debeat esse distinctio personalis; sed nec ab alio, quum ius conferendi alius non haberet. [Día. Viterbii XII. Kal. Iul. A.o. X. 1207.]

TITULUS VIII.

**DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET
ECCLESIAE NON VACANTIS.**

CAP. I.1

Institutus scienter in beneficiaria viventis deponendus est.

Gelasius I, 2 Papa ad Romanos.

Quí in vivorum sacerdotum loco 3 ponuntur, hoc ipso secundum canones sunt ab ecclesiasticacommunione pellendi4, quo 5 se passi sunt successores 6 vivis sacerdotibus adhiberi.

CAP. II.1

Beneficia non vacantia concedi vel promitti non debent, et, quum vacaverint, concedi debent infra sex menses, quibus elapsis de episcopo ad capitulare, et e contra, demum ad proximum superiorem devolvitur collatio.

Ex concilio Lateranensi.

Nulla ecclesiastica ministeria 2, seu etiam beneficia vel3 ecclesiae tribuantur alicui seu promittantur antequamvacent, ne desiderare quis mortem proximi 4 videatur, in cuius locum et beneficium se crediderit5 successurum. Quum enim [id] 6 in 7 ipsis etiam 8 legibus gentilium s inveniantur inhibiti9, turpe [nimis] est et divini plenum animadversione iudicii, si li locum in ecclesia Dei futurae successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam 12 gentiles Nomines condemnare 13 curarunt. Quumvero praebendas ecclesiasticas14 seu quaelibet officia in aliqua ecclesia 15 vacare contigerit, vel si etiam modo 16 vacant, non diu maneant in suspensio17 sed infra 13 sex menses personis, quae digne administrareis valeant, conferantur. Si autem episcopus, ubi ad eum spectat20, conferre distulerit, per capitulum ordineturY1'. Quod si ad capitulum pertinuerit, et infra 22 praescriptum23 terminum hoc non fecerit, episcopus secundum Deum hoc cum religiosorum virorum 24 consilio exsequatur. Vei 25 si omnes forte neglexerint, metropolitanus de 26 ipsis secundum Deum absque illorllm contradictione disponat. [Praetereaetc. (cf. c. 4. de praeb. III. 5.)]

CAP. III.1

Beneficia vacantia conferuntur non obstante appellatione illorum, quibus promissa fuerant ante, quam vacaren/.

Alexander III. Eboracensi Archiepiscopo2.

Relatum est auribus nostris, [quod]3 quidam clerici in benefziis ecclesiasticis C. vel CC. marcarum redditus possidentes, et proponentes primas vacantes ecclesias a monachis vel 4 canonicis vel aliis ius patronatus habentibz sibi fuisse promissas, ne in illis, quum vacant, insituantur alii, vocera appellationis emittunt, ut interim arte aliqua propositum suum valeant adimplere. Consultationi tuae taliter respondemus 5, quod, quum 6 in Lateranensi concilio promissiones factae de ecclesiis non vacantibus sint cassatae, praetextu appellationis eorum, qui iam dictis7 promissionibus innituntur 8, omitti non debet, quin ecclesiae, quum vacaverint, de 9 personis idoneis ordinentur.

CAP. IV.1

Si scribitur ei, ad quem spectat collatio, dato exsecutore ad providendum, per praesentationem literarum collatori factam afflictor praebenda ita, quod collatio alteri facta non tenet. H. d. secundum verum intellectum, Vide cap. Si capitulo eod. tit. in VI.

**Innocentius III. Praeposito i et capitulo
Cameracensibu s.**

Proposuit nobis dilectas filias T. 3 presbyter, quod, quum bonae memoriae C. 4 PapaS* praedecessor noster post preces, qrias vobis pro receptione ipsius in fratrem et assignatione

Tit. VII. Cap. VII. 1) Restitutio ex Reg. Bal. X, 80.; Comp. III. c. 4. h. t. (3, 7.) 2) A. Paris. archid.: Reg.; - Potthast no. 3122. 3) electus: blCb 4) et: deest: Cae 5) Petrovensi: Ch Reg.; in Codd. magna est lectt. tarictas. 6) nequaquam: CReg. 7) recipientem: ChReg.

Tit. VIII. Cap. I. 1) Simfleen ezstare sententiam in ep. Ge'asii I. ad cyp. Dardaniae (ep. 13. - Thiel ep. 26.) inmerito, ut nos gatiuim censemos, contendit Ricletenis. - Comp. I. c. 1. h. t. (3, 8.) c. 2. de aet. (1, 8.) 2) Pelagius: A I. 3) bocona: A I. ac III. abek 4) compellendi: A I. ac III. c; repellendi: A III. 1 5) gnod: Lait; qui: A I. a 6) suco.: deest: A I. akl.

Cap. II. 1) Reetitutum ex ipso C. Lat. IIL (1179.) c. 8.; Lips. c. 4.; Caos. I, 4.; Bamb. c. 3.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 8.) 2) officia min.: Q 3) vel: deest: QR 4) add.: sui: HR 5) creditit: R 6) id: deest etiam: 9 7) in: deest: A I 8) et: deest: 9 9) gent.: deest: 9 10) prohibitum: Come.; case prohib.: G 11) ut: A 12) et: deest: P 13) damnare: OA5 14) ecclesiae: R; vel ecclesias: P 15) ecclesiastica (in al.: deest): 9

16) non: Q 17) suspensione: Abcke 18) intra: Cont. Böhm. 19) ministrare: AIII 20) spectaverint: R; spectaverit: OP; add.: sine rationabili causa: It 21) ordinantur: Codd. col.2. Ac 22) intra: Cont. Böhm.: ultra: R 23) praedictum: O 24) vir.: deest: R 25) aut: AabQ 26) de: deest: Aac.

Cap. III. 1) Restitutio ex App. XLVII, 7.; Lzps. XLVII, 40.; Cati. LI, 36.; Bamb. XLII, 37.; Comp. I. c. 39. de app. (2, 20.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 8937. 3) quod quum: Rae 4) aut: Abe: aut ab: Q 5) Quia igitur consulis, an a dioecetano episcopo huiusmodi (huius: 11) appellationi sit deferendum, praesentibus tibi (deest: Ackl) literis respondemus: Can. c. 6) quum: deest: R 7) praedictis: O 8) nituntur: APR 9) de: deest: APQR.

Cap. IV. 1) Restitutio ex Reg. Bat. I, 127.; Comp. III. c. 1. h. t. (3, 8.); cf. Aran. 2. (3, 4.) 2) add.: et decano: Cli: decano: Iteg.; - Potthast no. 126. 3) Thebaldus: Reg. 4) Coelestinus: NCh Reg. 5) Papa: deest: FOBIA "

praebendae, ad donationem vestram spectantis, in ecclesia vestra proximo vacaturae⁶, eidem facienda porrexerat, mandatum apostolicum vobis destinasset, decano Remensi exsecutore concesso⁷, decanus ipse, vos in executione mandati apostolici contumaces inveniens el rebelles, ipsum de praebenda primo vacatura in ecclesia vestra⁸, quae ad donationem capituli pertinet⁹, auctoritate apostolica investivit, [vobis praecipiens, ut eum in canonicum recipientes et in fratrem, ipsi stallum in choro el tocan' in capitulo conferretis, ecclesiarum vobis introito interdicto, si quid manilabat differretis infra triduum adimplere. Vos autem nec nzandatum eitis exsequi voluistis, nec ab ecclesiarum cessastis ingressu, almo politis in elusionem mandati apostolici causa dilfugi ad eundem decanum appellastis.] Sed 10 quum ipse decanas nort praeventus in negotio ipso ulterius non potuisset procedere, el praebenda, quae ad donationem vestram spectabat, in ecclesia Cameracensi vacasset, eam alii assignastis; [in eundem presbyterum excommunicationis sententiam promulantes, quia literas eiusdem decani sibi in testimonium reservav[er]at.] Idem 11 autem praedecessor noster, quod ab eodem decano factum fuerat ratum volens 12 haberi 13, collationem praebendae factam a vobis penitus irritavit, et eum 14 [presbyterum ab excommunicationis vinculo absolutum] de ipsa manu propria per anulum investivit. Licet autem intentionis nostrae non sit, investitura de vacaturis factas contra canonum instituta ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius 15 dispensare: attendentes tamen, quod idem presbyter non de vacatura, sed de vacante per praedecessorem nostrum fuit 16 investitus, utpote quae post cassationem concessionis a vobis factae intelligebatur vacare, discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus, quatenus, amoto ab ea 17 praebenda quolibet detentore, eam ipsi 18. omni relatione, excusatione el appellatione postpositis, conferatis, et permittitis ab ipso 18 pacifice possideri, ei stallum in choro el locum in capitulo cum plenitudine honoris canonici assignetis 18. [Alioquin etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. 1198.]

C AP. V.1

Semestre ad eligendum seo couferendum a iure praefixum non eurrat legitimo impedito, nec incipit currere, nisi a die notitiae vacationis. 11. d. et est textus lullum allegabilis et quotidianus.

Idem P. sanctae M. 2* in Via lata Diacono cardinali apostolicae sedis Legato.

Quia diversitatem corporum diversitas saepe sequitur animorum, ne plenitudo ecclesiae iurisdictionis in piare dispensata vilesceret, sed in uno potius collata vigeret, apostolicae sedi Dominus in B. Petra universarum ecclesiarum et cunctorum Christi fidelium magisterium contulit el primarium, quae, retentia sibi plenitudine potestatis, ad inplendum laudabilius officium pastoralis, quod omnibus eam constituit 3 debitorum, multas in partem sollicitudinis evocavit, sic 4 suum dispensans onus et honorem in alias, ut nihil sao izzi subtraheret, nec iurisdictionem 5 suam in aliquo minoraret. Quum autem ex susceptae auctoritatis officio singulis 6, tanquam singulorum mater, iusta petentibus iustitiant nec possit nec debeat denegare, quum iustitia et iudicium sit preparatio sedis eius, nos, qui ad eius regimen sumos, Hec enufficientes, assumpti, fratribus et coepiscopis nostris ad nos clamantibus non possumus in iustitia non adesse, aut quod inste postulaverint non audire, ne, si forsitan circa exhibendum eis iustitiam fuerimus inventi remissi, ipsi quoque negligentes inveniuntur in reddendis iuribus subditorum, et commissam [sibi] nostrae sollicitudinis partem ntnus laudabiliter exsequantur, sir, quod absit, nos viderint vel declinare a iure, vel non audire iustitiam postulantem. Hac autem ratione diligenter inducti, venientem ad apostolicam sedem venerabilem frairem nostrum [G.] Eboracensem archiepiscopum benigne recepimus, et multiplices curavimus eius querelas audire. Conquerebatur [autem] inter cetera

Eboracensis archiepiscopus 8, quod, quum ad eum in ecclesia Eboracensi et in aliis suis ecclesiis collatio pertineat praebendarum, tempore suspensionis ipsius et postmodum etiam quidam praeter eius auctoritatem se intruserunt 9 in ipsas, [et in hoc el aliis lo iuri eius non modicum derogarunt 11.]. Quidam etiam in quasdam abbatias diocesis Eboracensis post interpositam ad nos appellationem irreperant, qui ab ea nec con^irzationis munus, nec benedictionis gradum, postularant. Volentes igitur eidem archiepiscopo per tuae snlicitudinis industriam provideri, de fralrum nostrorum consilio discretionis tuae per apostolica scripta [elistic] praecipiendo 12 Mandamus, quatenus eos, qui praebendas vel dignitates ecclesiae Eboracensis vel aliarum ecclesiarum ad donationem eius spectantes praeter auctoritatem acceperunt 13 ipsius 14, ad eas resignandas monitione praemissa 15 inducas, quilla eas non possint salva conscientie detinere. Quodsi monitis tuis acquiescere forte noluerint, eos ad id per excommunicationis sententiam et subtractionem aliorum beneficiorum suorunt non obstante conflatione a sede apostolica obtenta sub forma communi, quae confirmat beneficia et praebendas, sicut iuste et pacifice possidentur, appellatione remota compellas, nisi 16 forte aliqui ea vel ex 17 speciali mandato apostolicae sedis vel auctoritate Lateranensis concilii ab Eboracensi capitulo sint 18 adepti; sic tamen, ut tempus 19 suspensionis in sex mensibus nullatenus computetur, quum illa Lateranensis concilii constitutio contra negligentes tantum et desides fuerit promulgata, et tunc, si voluerit 20, non tamen valuerit archiepiscopus ipse in conferendis praebendis uti propria potestate; a qua etsi fuerit sua culpa suspensus, non tamen ad ipsum 21 capitulum ex illa culpa praebendarum erat donatio devoluta, sed ad illum tempore suspensionis illius 22 praebendarum donatio pertinebat, qui praeter 23 eius desidiarum et negligentiam poterat praebendas donare. Tempus etiam, quo ad apostolicam sedem accessit, et 24 apud illam permansit 25, vel recessit ab illa 26, infra 27 sex menses nullatenus computetur. Semestre autem 28 tempus non a tempore vacationis praebendarum, sed notitiae ipsius archiepiscopi 29 potius et commonitionis ad personam 30 eius a capitulo factae, quum in privilegio, quod a praedecessore nostro ideam r.apitulum dicitur inpetrasse, fiat menta, de conmonitione canonica promittenda, volumus computari. Illud autem omnino frivolum reputamos, si qui forte se dicant ex dorzantine regia quasdam ex illis obtinuisse praebendis, quasi regalis sublimitas tempore suspensionis archiepiscopi praebendas ipsas sua poterit 31 auctoritate conferre. Abbates autem praedictos, si post appellationem [ad nos] legitime 32 interpositam, conflationis el benedictionis beneficiorum suscepunt 33, canonice punjas, ne alii eorum exemplo contra praelatos suos supercilium elationis assumant. [Dat.

IV. Kal. Decem. 1199.]

CAP. VI.1

Non valent literae ad beneficium impetratae, quae do alterius colorata facti possessione non faciunt mentionem. Illoc dicitur eecundum verum et communem intellectum, et est textus multum allegabilis, et haba materiam quotidianam; et fuit decisio multum subtilis.

Idem Basiliensi Episcopo 2 et Abbati S. Mariae.

Outm nostris fuerit olim auribus intimatum, gttod 3 praepositura ecclesiae Lausanensis 1 tempore tanto vacasset 5, ut secundum statuta Lateranensis concilii ad nos esset elusdem 6 donatio devoluta, nos znentes venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filis canonicis Lausanensibus specialem 7 gratiam exhibere, atque 8 de austro eis me'ituzn comparare 9, ipsis per scrip[ta] 10 mandavimus, ut praeposituram ipsam 11 dilecto filio 8. 12 subdiacono austro thesaurario Lausanensi sine quolibet difficultate conferrent 13, quibusdam super hoc exsecutoribus deputatis 11, et, quum in praeposituram assumptus esset ab eis 15, thesaurarium ipsius 1.6 ecclesiae, caias ad eosdem episco-

Tit. VIII. Cap. IV. 6) vacatura: Cout. Bohm. 7) et bon. mem. decanum Remensem exsecutorem concessisset eidem: CReg. 8) ipsa: CG 9) pertinere: MCag Reg.; pertinebat: Cb; pertinont: Ch 10) Et: Reg. 11) Quum antena propter hoc idem prebyter ad eiusdem praedecessoris nostri praecentiam accessisset, sicut ex literis eius nobis innotuit, ipse: C Rqq. 12) nolens: Ch 13) habere: FM Cabc 14) eundem: CReg. 15) super hit: eh 16) fuerat: FHIKL. IfNCRcy.; fuerit: 0 17) cadaena: Reg. 18) eo: Clac 19) assignantes: CReg. Cap. V. 1) Rcattitum ex Reg. Bta. II, 60.; Comp. III. c. 2. h. t. (3, 8.) 2) Ata.: G; blaria: INCh Rey.; — Potthast no. 678. 3) add.: iam: Cb 4) sicut: ib. 5) iurisdicito sua . . . minoretur: Cae 6) tam singul. guata eingul.: Cb 7) si forte: ib. 8) Eb. arch.: add. a Raym. 9) intruserant: Cagh Rey. 10) in alijce: Cbc 11) dorogant: Cabc 12) praec.: deest: Cbc 13) acceperint: Cagh Rey. 14) ipsos: Cb 15) diligentiis moneas et: C Rail. 16) niel forsani aliqui praebendas ipsas vol: ib. 17) ex: exstat: FGIK 18) sunt: CReg. 19) tempora . . . computantur: Cac 20) voluit . . .

valuit: GtILN; voluerint: F 21) suum . . . otitis praeb.: Cb 22) ipsius: FGILaglt Reg. 23) propter: CReg. 24) el: deest: Cbcgh Rey. 25) remansit: LaCb 26) ipsa: Reg. 27) intra: Cont. B'Ime. 28) quoque: CReg. 29) arch.: deest: Cac 30) praesentiam: ib. 31) potuit: C 32) legitimam: Ca; deest: Cae 33) suscepit: Clac. Cap. VI. 1) Restitutum ex Atan. c. 3. (3, 7); Comp. III. c. 3. h. t. (3, 8.) — ap. Gremard Dacm.: relar, d'hi.st. du Yaltais (Lavanne 1875.) I, 143. 2) Basiliensi et Bellicensi epp. etc.: LbCacl: — Augaxini textus reperitur. 3) quod in L'odd. rell. nomina corrupta sunt: — 1201. — Potthast no. 1429. 4) quum ipsa praep.: 1' 5) vaearet: Cb7 quum ipsa praep.: 1' 6) ipsius: ib.; deest: Ce 7) spec.: deest: 1' 8) atque . . . comp.: deest: 1' 9) comparare: Gremaud 10) add.: apostilles: Cb; nostra: L' 11) ips.: deest: 7 12) B.: deest: ib. 13) conferre curaret: CaghT 14) quibusdam . . . deputat.: add. a Itaym. 15) ab eis: deest: T 16) illius: Cae; ips.: . . . spectare: deest: T.

pum et canonicos assignatio proponebatur de iure spectare, personae idoneae assignarent. Ne autem beneficium provisorius apostolica remaneret aliquatenus imperfectum, dilectis filiis Aliae ripae et fons Andreae abbatibus et priori Vallis transversae dedimus in mandatis 18, ut 19, si praefati episcopus et canonici mandatum nostrum negligerent adimplere, ipsi, sublati 29 cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, si niterentur veritate praemissa, illud 21 exsequi non tardarent, eos 22 appellatione remota per districtum ecclesiasticam cohibentes, qui se mandato nostro temere ducerent opponendos. Verum praefati episcopus et canonici literis nostris 23 * receptis praedictam 24 praeposituram non vacare dixerunt, quia 25, licet ille, qui praepositus fuerat, in episcopum fuisset assumptus, ad ipsam tamen praeposituram post consecrationem suam 26 denuo fuerat ab ipsis canonicis 11 * electus, et eam, sicut antea, possidebat. (Quod iam dicti executores dicentes 28 contrarium esse iuri, nisi hinc eis specialiter ab apostolica sede fuisset indultum, quare ipsam praeposituram de iure vacantem auctoritate apostolica, qua videbantur esse fulti 29, praefato thesaurario 30 assignarunt j-corporaliter possidendam 31, ipsis canonicis 32, nisi infra ocio dies eidem, sicut suo praeposito, humiliter obediunt, ecclesiae diadentes ingressum. (Et infra:) In cuius praesentia (puzn praedicta et alia fuissent per nuncium dicti 33 subdiaconi nostri relata, nuncius partis adversae proposuit, quod, postquam dominus suus Sedunensis 34 episcopus, qui praepositus fuerat Lausanensis, fuisset in episcopum consecratus, Lausanense capitulum ei praeposituram illam iterato contulit et concessit habendam, in hoc utilitatem ecclesiae suae 35, necessitatem, nec non antiquam 36 consuetudinem atque decessit. Episcopus Lausanensis videns eum plurimum utilem et necessarium ecclesiae suae, quod a canonicis suis super 1100 fuerat factum approbavit, cum: tanquam praeposito a canonicis et 37 etiam ab ipso thesaurario est honor impensus. Memoratus vero thesaurarius postmodum ad ecclesiam Romanam accedens, et supprimens omnia, quae fuerant tam ab episcopo, quam a canonicis rictis acta, nobis praeposituram illam vacare suggestit. Quare super assignanda sibi praepositura literas impetravit a nobis, quas multis ex causis proponebat esse per veri suppressionem et falsi suggestionem obtentas, pro 38 parte domini sui Sedunensis utilitatem, consuetudinem et necessitatem allegans, quae thesaurarius suppresserat memoratus. (Et infra:) Contra 39 partis adversae nuncius proponebat, et rationibus multis praeposituram illam vacare monstrabat, et vacantem thesaurario Lausanensi auctoritate superioris, ad quam fuerat secundum statuta Lateranensis concilii donatio devoluta, concessam. Ratione etiam 40 insuper monstrare multiplici conabatur, quod dictus Sedunensis episcopus ad praeposituram Lausanensem, a qua ficerat ad regimen episcopatus assumptus, post consecrationem suam eligi minime potuisset, quum super hoc ei sacrorum canonum instituta repugnent 11. Dicebat etiam 42, praeposituram illam alia ratione vacare eo, quod illi, quorum erat donatio, assumpto eo in episcopum, concedere praesumpserunt, quum el secundum statuta concilii praedicti qui receperit debeat quad contra sacros canones accepit amittere, et qui dedit largiendi potestate privari. Ostendebat etiam assertionibus 32, quod pro ipso Sedunensi episcopo utilitas, consuetudo el necessitas, quas nuncius eius in causae suae subsidium allegarat 43, 72-anime faciant, quum haec podas mendicata suffragia quam suae causae vera subsidia videantur 44. Unde nuncius ipse 48 petebat, ut quod a supra dictis iudicibus factum fuerat dignemur auctoritate apostolica confirmare, et ab ipsa praepositura Sedunensem episcopum amovere. Auditor 46 igitur super hoc datus a nobis de mandato nostro decrevit, ut, quod a memoratis exsecutoribus 47 factum fuerat obtentu literarum nostrarum, eo videlicet, quod per falsi suggestionem et veri suppressionem fuerant impetratae, quum praepositura illa non vacaret de facto, quia talis possessio plus habet facti quam iuris, haberetur irritum et inane. Nos vero sententiam cardinalis eiusdem ratam habentes, per apostolica scripta vobis mandamus, quatenus, nisi praedictus Sedunensis episcopus sufficienter ostenderit, quod

vel ex indulgentia sedis apostolicae speciali, vel ex alia justa causa et necessaria sibi 46 post consecrationem suam praepositura concessa fuerit memorata, ipsum ad resignationem ipsius, si sponte noluerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellatis, et deinde Lausanense capitulum ad conferendam eam thesaurario supra dicto ex parte nostra monere diligentius et inducere procuratis.

CAP. VII.

tibi constat beneficiaria collatum per habentem potestatem, per exceptionem abiurationis et renunciationis non debet possessio retardari.

Idem 2 * Archidiacono Richemundiae.

Post electionem et confirmationem venerabilis fratris nostri [Eustachii] episcopi Eliensis vacante archidiaconatu Richemundiae, quem tenuerat 3, Eboracensis archiepiscopus eum tibi propria liberalitate concessit, dans Eboracensi capitulo suis literis in mandatis, ut te in archidiaconum, sicut moris 4 est, recipere procurarent; cujas noluerunt mandato parere propter huiusmodi rationes, quia videlicet bonae memoriae Coelestinus Papa praedecessor noster inter alia, quae decano et capitulo Eboracensi suo privilegio noscitur 5 indulsisse, ordinationem quoque canonicorum seu personarum, sicut ab ipsa fundatione bojer al hactenus observatum, liberam esse decrevit, ut videlicet idonea et honesta persona, cui archiepiscopus ipse vacantem in ecclesia Eboracensi praebendam vel dignitatem duxerit 6 * conferendam, secundum antiquam ipsius ecclesiae consuetudinem, praesentaretur decano et capitulo supra dictis 7, } [receptus autem a capitulo in canonicum per librum et panem, per manum decani deberet in capitulo investiri, postmodum vero in osculo fratrum receptus, de conservanda fidelitate ipsi ecclesiae, libertatibus et consuetudinibus iuri consentaneis pro viribus defendendis, non detegendis seculis capituli, iuramentum consuetum et debitum interponeret, et tunc de mandato decani el capiti, prout moris est, per manum installaretur canonicus,] et Si quis contra consuetudinem huiusmodi 8 antiquam el approbatam in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur. Quodsi archiepiscopus 9 vacantem in ecclesia ipsa praebendam vel personatum infra 10 terminum Lateranensis concilii secundum formam 11 praescriptam, canonica admonitione praemissa, personae idoneae non conferret: liceret decano et capitulo auctoritate apostolica nullius contradictione vel appellatione obstante illud iuxta eiusdem concilii statuta conferre. Quum igitur in literis archiepiscopi directis capitulo de decano 12 * mentio nullatenus haberetur, per cuius manum debebas in capitulo investiri, eius mandato merito exstitit contradictum 13, et illa praeterea ratione, quod, quum ideas praedecessor noster I. de S. Laurentio re cancellaria Eboracensi curavit manu propria per anulum investire, mandans nuncio suo, ipsius nomine stallum in choro el locum in capitulo et processione cum integritate redditum et omnibus ad cancellariam pertinentibus assignari, tu pro eo, quod proventus ipsos in contemplata praesumpsisti mandata apostolici retinere, per decanum et capitulum Eboracensem fuisti excommunicationis laqueo irretitus, unde non eras ad dignitatem interim admittendus. Cui praeterea illa ratio repugnabat, quod ante investituram a capitulo habitam archidiaconali te officio izzgessisti. Unde iuxta privilegia continentiam pro persona non debebas haberi, praesertim quum tibi homicidia, sacrilegia, incendia el alia multa gravia et enormia obicerentur, quae, archidiaconatus ipsum manu armata tibi usurpare contendens, perpetrare mzdame timuisti. I Ipsius igitur institutione propter praemissas rationes et alias a capitulo reprobata 14, Ipsi, ne iuris sui dispendium sustinerent, intelligentes etiam, archidiaconatus ipsius donationem 15 ad eos tam auctoritate Lateranensis concilii quam indulti sibi privilegii devolutam, habito prudentum consilio, dilecto filio R. 16 de sancto Cadmundo 17 * illum unanimiter contulerunt, investientes eundem

T it. VIII. Cap. VI, 17) dilecto filio: Cb 18) praescriptis: Cact 19) quod: T 20) remota appellatione: T: submota . . . contradictione) et appellatione) ob(missa): Oremazid non recta 21) id (si nit. ver. praem.: deest): T 22) eos . . . opponendos: deest: T 23) nostr.: deest: FGHIK 24) praed. . . . yac.: deest: T. 25) quod: T 26) suam: deest: ChT 27) can.: deest: Codd. con. o. CT 28) abbates et prior dixerunt: C 29) suffulti: Ch 30) subdiacono nostro (add.: B.: Cc): a 31) add.: esse: Ch 32) can.: deest: tb. 33) dicti: deest: ib. 34) Sesunensis: Cae; Sesuen.: CL 35) sus: deest: Richt. 36) et antiq.: Cab; nec . . . cons.: deest: Cc 37) et: deest: Cb 38) nuntius pro: ib. 39) Econt. I.: Cae; Econt. vero: Ch 40) et.: deest: Cbc 41) repugnant: Ch Richt. 42) etenim: ib. 43) allegabat: Cb 44) viderentur: Cae 45) etus: Cb 46) Quum igitur haec et multa alia ab atraque parte in eiusdem cardinalis essent praesentia recitata: idem cardinalis allegationibus audita utrimque et munimentis

eorum diligenter inspectis, et ele noble intimatis fideliter, postmodum per sententiam (add.: nostram: Cb) de mandato: O 47) iudeciue: O 48) el: C.

C a p. VII. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. V, 54.; Comp. III. c. 4. I. I. (3, 8.) 2) id. magist. H. (Honorio: O Reg.) etc.: FGHIKCRrg.; — Potthast no. 1692. 3) tennerat, quum id ad v. f. u. Eboracens. archiepiscopi notitiam pervenisset, agentis (add.: iter: eb) tuno in partibus cismarinis eum: Caa. 4) mos: Cab 5) cognoscitur: Cb 6) duceret: Codd. coll. c Reg. 7) supra dict.: add. a Raym. 8) islam: Cb Reg.; ipsam: Cagh 9) opiscops: Cagh 10) intra: Cont. Bohm. 11) add.: canonicam: Cgh 12) decani: Fca Rep.; et decani: Cc; et decano: Cb 13) fuit: Ccgh Reg.; fuera: Cb 14) reprobata: Cb 15) dispositionem: Rey. 16) Rogerio: ib. 17) Edmundo; GHih; Eadmundo: CReg.

de ipso, prout moris 18 est, et solenniter installantes 19. Processu vero temporis praefatus archiepiscopus ab apostolica sede rediens in Normanniam, post resignationem et abiurationem a te factam et receptam ab ipso t0, eidem R. archidiaconatum contulit ante dictum, qui 21 archidiaconatum ipsum tam ratione primae quam secundae concessionis sibi rationabiliter assignatum per sedem apostolicam petiit confirmari. -F Ad cuas obiectiones ex ordine taliter respondebas, quod, licet decani mentia in literis archiepiscopi directis capitulo expresse facta non fuerit, non lamen ob hoc exclusus videri poterat vel debebat, sicut pare proponebat adversa, immo continebatur in capitulo, sicut pare continetur in tolo, cuius decanus pare est honorabais, archiepiscopus vero caput existit 22, nec in uno contingat corpore [non] monstruoso prodigio duo capita inveniri. [Quod autem te excommunicationis sententia lata per decanum et capitulum non ligaverit, multipliciter ostendere satagebas; tum quia fructus cancellariae nequaquam perceperas, quum tantum spiritalium procurator esses ab archiepiscopo constitutus, tum quia nec tu nec alius occasione mandati simplicis, per quod coercitio nemini mandatur, potuit coerceri, praesertim quum illa sententia qualiscunque post appellationem a te interpositam ficerit promulgata. Unde venerabais frater noster Cantuariensis archiepiscopus, tunc apostolicae sedis legatus in Anglia, communicato multorum coepiscoporum et aliorum prudentium virorum consilio pronunciara, le huiusmodi sententia non teneat, sicut ex rescripto ipsius legat ostendere satagebas. Administrationi autem archidiaconatus, quum tempore illo absecus fueras, te minime ingessisti; sed, quum videres postmodum investituram tibi a capitulo contra iustitiam denegari, de mandato superioris archidiaconatus ingressus, coepisti in eo, prout ad tuum pertinebat officium, ministrare. Quod autem homicidia vel alia hu. iusmodi per te illic ficerint perpetrata, va quod archidiaconatum renuntiaveris ata etiani abiuraveris, penitus denegabas, asserens, quod ea tempore, quo pare adversa te renunciasset vel abiurasset dicebat, et sibi archidiaconatum fuisse collatum, archiepiscopus te pro archidiacono et adversarium pro excommunicato habuit pariter el intuso. Unde auctoritate literarum nostrarum, de mandato dilecti filii nostri P. presbyteri cardinalis tunc apostolicae sedis legat coram veneraba, fratre nostro Rothomagensi archiepiscopo el sois coniudicibus in Normannia, et demum coram bonae memorie Lincolniensi episcopo et coniudicibus suis in Anglia idem archiepiscopus super intrusione ipsuni adversarium traxit in causam: nosque receptas attestaciones super ipso negado nemini accepisse.] Adiecasti praeterea, quod, si eliant ea fecisses, per cicerarium lamen tuum tibi non poterant 23 obiici cual effectus. coi potius 24 super ipso archidiaconatu esset silentium imponendum, et, approbata institutione tuct, dbi restitutio facienda, ex confessione partis adversae in iudicio facta el saepius repelita ostendere nitebais. Ipse namque Rogerius a 25 nobis interrogatus in iure, ex quo tempore archidiaconatus Richemundie sibi per capitulum fuera cessignatus, respondeat, quod circa festum Ascensionis proximum trerienne compleretur. Quum igitur ex data literarum nostrarum constaret, tempore illo archiepiscopum apud sedem apostolicam constitutum, et in eis per nos antiquum ius fuera declaratum, ul tempus, quo ad apostolicam sedem accessit, [et] upad illam permansit, vel recessit ab ipsa, non esset infra tempus sex menses computandum: liquido constare dicebas 25 tenapus alud archiepiscopo minime cucurrisse. Sed si dictam quadrienne effluxisset, sicut prioris responsi poenitens ultimo loco 27 proposuit pars adversa, quod ex parte tua de itere non posee fieri dicebatur, quum etiam Cinc urripisset iter ad sedem apostolicam veniendi, licet alud non fuera continue prosecutus, impedimentis multiplicibus retardatus, interpretado rescripti nostri ad tempus etiana huiusmodi pertinebat, cui praelerea 28 preceptio nocere non poterat in exilio consiluto. Factum autem capituli eundem R. non potuit 29 excusare, quoniam, quum 30 institutio tacto per archiepiscopum praecessisset, quod superior ordinaverat capitulum tanquam inferius non poterat reprobare, quin, etsi contra statutum privilegium non 31 fuisset admissus, ipsi lamen, quia nec 32 fuerant executores privilegii constituit, nec poterat sinzul esse iudices el actores, contra te praesertim absente el non conlumacean procedere non valebant. Si quid ergo per ipsos eral contra factum archiepiscopi proponendum, knks-

madi quaestio ad tribunal eral superius deferenda, ut auctoritate finiretur ipsius, pendente proinde institutione tuct facta per ilion, ad quem pertinebat tam iure communi quana auctoritate privilegii ante dicti, per quod collado personatum el praebendarum archiepiscopo reservatur, idem R. non delata in 33 locum vixeris obrepere 34. [Ait enim B. Gregorius 35: „Eum, qui contra iustitiam regulari in archidiaconatum alterius provehi se consensit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponimus; qui si ulterius in loco eodem ministrare praesumpserit, se participatione sacrae communionis noverit esse privatum.“ Hojas ergo auctoritate decreti adversarium tuum asserebas ab archidiaconatus officio, quena mate receperat, deponendum; praesertim, quia illi prinzae irruptioni vehementer, - insisteret, et per institutionem eiusmodi suum niteretur propositum demonstrare, ipsumque archidiaconatum tibi restitui suppliciter postulabas.] Nos igitur 38, auditis hrs et aliis, quae partes in praesentia nostra proponere voluerunt, et plenius intellectis, Quoniam constituit nobis, archidiaconatum praedictum 37 tibi per Eboracensem archiepiscopum [et] primitus fuisse concessum, et quod, institutione facta per ipsum secundum iuris ordinem minime reprobata, archidiaconatus non vacans non potuit 33 nec debuit in alium rite transferri, memorato R., qui contra iustitiae regulam in archidiaconatum alterius provehi se consensit, super eo duximus silentium imponendum, sententialiter decernentes, ut institutio facta per Eboracensem archiepiscopum de te sortiatu effectum. Exinde vero, si super renunciatione, vel abiuratione vel aliquo praemissorum aliquis, qui 39 velit el 40 valeat, adversos te quicquam 41 duxerit proponendum, ordine poterit iudicio experiri. [Nulli ergo etc. Dat. Later. Kal. Iul. 1202.]

CAP. VIII. 1

Recepto iu canonicum tenetur capitulum providere, quam cito facultas se obtulerit.

Idem C. 2 Canonico Tridentino 3'.

Quum super 4 quaestione Tridentinae 54 praebendae, iqua vertebatur inter te ex una parte, et venerabilem fratrem nostrum episcopum et dilectos filios canonicos Terdonenses ex alia, tu et procuratores partis alterius in mostra esset praesertim constituti, vobis dilectum filium, Hug. lit. S. Martinum presbyterum cardinalem concessimus audire. Coram quo pro te fuit taliter allegatum, quod, quum boaz memoriae Odo 1 Terdonensis episcopus, palmas tuas, ab apostolica sede reversos, Terdonenses canonicos attentius rogavisset, ut te reciperent in canonicum et in fratrem, ipsi eius precibus contnuentes hilcrit te receperunt, nulla primae vel secundae [praebendae] habita mentime, quae ab illo tempore usque nunc tota in choro el in capitulo sicut alii canonici habuisti, lechones legisti in ecclesia, et responsoria cantaste, ac per praedictum episcopum tibi fuerant 3 domas in ipsa canonica [nomine canonici] assignatae, gnus lu possedis ac possides ira quiete. Et, quia in eadem ecclesia Terdonensi ex illis canonicis, qui praebendanz 9 in ea non possident, tu pringo institutos fiteris et receptus, et nunc vacet beneficiunt in eadem, humiliter postulabas a nobis, ta Terdonensibus canonicis dare dignearur districtas in mandatis, gtoel vacans beneficium tibi, oneni difficultate tu postpositae, assignarent et facerent pacifica possessione gaudere. Procuratores vero parlo aliter e contrario respondentes, quod, quum in Terdonensi ecclesia certis sil numeras canonicorum institutas et scriptis Romanorum Pontificum confirmatas, caonice 11 constitutionem ipsam observare teneantur praestito iuramento, nos eis 720816 literis dedimus in mandatis, ta dilectum filium S. subdiaconem et capellanum nostrum in canonicum reciperent el in fratrem, eique 12 praebendam, sicut uni ex aliis canonicis, assignarent. Verum quia statutus numeras canonicorum turc in eadem ecclesia plenas eral, mandatur nostrum non potuerunt executioni mandare. Post non mudicum vero tempore 13 praedictus O. quontiam episcopus persuasionebus, minis ac terroribus instrit apud canonicos Terdonenses, ut te reciperent in canonicum ad praebendam proximo vacaturam, eis constante, - promittens, quod eos tam a petitione eivum Terdonensium quam ab executione mandati apostolici, quod ipsi pro eiusdem subdiaconi nostri receptione receperant 13, liberaret, siegue eos circumveniens fraudulenter recipi te fecit ad

11) VIII. Cap. VII, 18) mos: Cabc 19) add.: vel intronizantes: CL 20) episcopo: CL 21) Petebat igitur ab impositione penitus (tua premie: Reg.; 1) pteus prorsus: Cb) absolvi et . . . per sed. ap. confirmari: C Rey. 22) existit: Cb; existat: Cb 23) poterat: Cbc 24) pot. quod: Cbc 25) a nob.: deest: Cb 26) dicebat: Cb 27) loc.: deest: Cb 28) postes: CL 29) poterat: Cabc 30) quum: dual: Cbc 31) non: deest: Cbc 32) non: Cabc 33) in: deest: Cbc 34) arripore: ib. 35) cf. Ep. II, 14, 36) ergo: Cbc 37) praemissum: Cb Reg. 38) potuerit . . . debuerit: Reg. 39) quis qui-

dem: Cbc; quid de iure velit: Cc 40) vel: 0 41) quanti deest: C Illeg. Cap. VIII. 1) Restituentem Reg. Grego. V, 73.; Atan. 4, (3, 7); Comp. III, c. 5, 1e. t. (3, 8.) 2) Clareuionti: C; Clareuionti: Itcg. 3) Terdon.: FCHh; Terdonen.: LNCbcq Reg.; — Potttast no. 1714. 4) pro: CT Reg. 5) Terdonen.: FCHhLNCReg. et sic de Geceps 6) Ilarcelli: Cb 7) 0.: Cb; deest: ata 8) fuerint: Cb 9) praebendas (in ea: (leest): (Z 10) dilatiene: Cbc; add.: appellationis: Cc 11) canonici: Cabc 12) ac ci: ib. 13) suscepauit: Cbc.

praebe. ndanz proximo vacaturam. [Quum aulem dilectos frilius R. tit. S. Ietri ad vincula presbiter cardinalis in Lombardiae partibus legationis officio fctzgeretur, condono subdiaconunz nstrtmz per quendcenz clericum saum. institui fecit ccononicuz ecclie. sirz Perlonensis, ccsgizazs et atallum in choro et toman in capitulo, praesente prctedicto quondcyn episcopo, nec faciente (le receptione toa alriuanz mentionenz. Sed praedicti cananici institutionenz de ipso B. factarz, licet in publico non ostenderent propter insolentianz Cler-icunz, ratono onminzodis habueront. tquumque circo praeritunz Pascha dictus quonrlam episcopus carnis debitum exsolczsset, et praedictus episcopus, qui nunc est, fuisset szd 'ogcrttrs eidenz, qui frerczl archidiaconus ecclesiae Terdortensis, praebendam vacantem idem canonici praedicto subcliacno nostrum unanimiter decreverunt conferri, sicut in enrunz literis perspe.xinzus contineri, et ipsius procuratores capituli praedictam praebendam vacantenz in nostra sibi prcesentia concesserunt. Cnde .nzppliciter petebatur a nobis, ul institutionem tuam, tarzquam contra Lateranensem concilium (attentatam, penitus irritantes, et absolvente.s Terdorr.ensem ecclesianz al) inzpetitione toa, concessione, eidem subdicto nostro factuwn (le praebenda praecedita dignarenzr auctoritate apostolica confirmare.] Nos igitur ex iis, quae literara hinc inde proposita, certiores effecti per cardinalenz praedictunz, concessionem praedicto ¹⁴ subdiacono nostro a canonicis praedictis factam de praebenda praedicta de fratrum. nostrorum consilio ratam Irabenles, eam auctoritate apostolica duxincus confzmarzdanz. Quum autem lg tallo assertinne loa quanz confessione parlis alterius constet, te in freztreni el canonicum Tridentinae ecclesiae fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateranensem concilium pars adversa proponat, quia tamen ¹⁷ probatum non existit, parte ollera penilus)roc negante, nec ipsi canonici videbantur tibi hoc i8 opponere posse de iure, qui se fatentur l: te contra statuta praefati ²⁰ concilii recepisse: sententialiter vl * decernimus, ut tibi, quam cito se facultas obtulerit, praebendale beneficium in Tridentina ecclesia conferatur, quum, ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere praebenda. [Volentes autem etc. Dat. Lat. VII. Id. Iul. 5202.]

CAP. IX.1

Si habens praebendam in eadem ecclesia recipit dignitatem cual praebenda vel alfan, vacat prima. Et quamvis a superiore sibi confirmetur, tamen valet impetradro per anual facta de ipsa, etiam tacito de possessione alterius, quae colorata non est. H. d. secundara verum intellectum. Panorm.

Idem Episcopo et Magistro P. 2 canonico Hildesemensi.

Literas vestras accepimus, per quas nobe's significare curastis, quod, quum pro dilecto filio D. 3 clerico vobis scripsimus l, ut eurn de praebenda vacante 5 sancti Wiscardi 6 Bremensis, quam dicebat ad donationem nostram fuisse iuxta Lateranensis concilii statuta devolutam, curaretis auctoritate apostolica investire, 'si canonici, quibus super hnc scribebamus, hoc 7 exsegi non curarent, Herberto prczeposito et quibusdam canonicis eiusdenz 8 ecclesiae cum ipso Daniele et mcrgistro B. canonico ipsius ecclesiae 9 in vestra propter hoc praesentia constitutis, sic De facto fuit propositum coram nobis lU, quod idem. H. l1 praepositus, quondam simplex [existens] canonicus eiusdem ecclesiae, de ipsa ecclesia in maiori ecclesia lY * in canonicum est electus, et postmodum unius anni ¹³ vel anni spatio evoluta, in ipsa ecclesia sancti Wiscardi ¹⁴ in praepositum est assumptus, priorem praebendam nihilomintis retinens ¹⁵ *, quam in ipsa ecclesia tunc habebat, el super lino partes corzsentiehant, ad invicem haec ita fuisse dicentes. Era etictnz ab una parte propositum, quod ipse praepositus praeter praebendam illam allano praebendam habebat praeposztuae tcnnexam ¹⁶, quam irlenz praepositus et fautores ipsius inficizii sunt esse praebendam. Praeterea fuit allegutum de iure, quod, ex quo idem praepositus de minori ec-

clesia vocatus literal ad maiorem, prior ¹⁷ praebenda de iure inceperat vacare iuxta canonum instituta. Deinde fuit ex parte clerici allegatum, primam fuisse ordinationem eiusdem ecclesiae, ut in ea tredecim e.ssent personae, praepositus scilicet cum duodecim fratribus; quae nullatenus servaretur, nisi diceretur illa praebenda vacare. Sed praepositus allegabat econtra, quod erat fere ex ls consuetudine generali, quod unus in eadem ecclesia plures haberet praebendas, et l' 1 quum archiepiscopus Bremensis praepositum ipsum de praepositura in plena synodo investiret, tam praepositorum illam quam praebendam ei 20 de communi vl canonicorum confirmavit assensu, eos, qui super hoc inquietarent eundem., vinculo excomm.unicatonz adstringen.s. Unde oliiciebatur clerico memoran>, quod propter lurc sententiam excommunicationis incurrisset; sed ipse talen confirmationem intervenisse negabat, quae si etian intervenit, asserebat eam non tenere de iure, quoniam nenzini res illa rationabiliter poterat confzrmari, quae de iure obtineri non potest. Dicebat etiam 22, se propter hoc excommunicationis sententia nunquam ²³ fici.sse ligatum, quum super his exper^oiretur auctoritate maioris. Unde ²¹, quum vobis dubium videretur, utrum, quum aliquis de una praebenda eligatur 24+ ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat ab iudicari ²⁶ eidem, an propter confirmationem huiusmodi, quae superius est expressa, praebenda illa dici debeat non vacare, nos consulere voluistis, priusquam velletis super hoc aliquid diffznire. Quum igitur, si ita est, praebenda illa, etsi non de facto, de iure tamen vacare noscatur 27, discretioni vestrae per apostolica scripta praeciendo mandamus, quatenus jara dictum praepositum, tct ²⁸ * praebendanz illam sine difficultate resignet, manitione praevia per censuram ecclesiasticczm appellatione remota cogatis; quam, quum de facto vacaverit, clerico memorato auctoritate nostra supfultri sublato appellcttonis obstaculo conferre curetis, eum in corporalerz possessionem inducentes ipsius et defendentes inductum; eos autem qui se Uniere duxerint opponendos per districtionem ecclesiasticam conzpscatsz. [Quod si etc. pat. XIV. Kal. lun. 1 205.]

CAP. X.1

In ecclesiis non numeratis vacatio praebendarum seu canonicatum possibilis non est, nec fit ibi devolutio ad superiorem ex negligentia semestri in non providendo ecclesiae de ministris. l1. d. et est casus notabilis.

Idem Episcopo et Archipresbytero 2 Papiensibus.

Ex parte Astensis 3 ecclesiae nostris est auribus intimatum, quod, quum quaedam praebendae in ipsaer quatuor annos, et amplius vacavissent, venerabilis [valer noster] Astensis episcopus canonicos suos m.onuit diligenter, ut ecclesiam 4 ordinarent. Quibus non admittentibus monitionenz ipsius, episcopus quosdam ibidem s instituit. credens, sibi hoc 6 ex Lateranensi concilio licere. Instituti autem scientes 7, non esse firmam institutionem huiusmodi, ad venerabilem fratrent nostrenz Mediolanensem archiepiscopum recurrerunt, qui eosdem in canonicos Astensis ecclesiae ordinavit et in corporalem possessionem praebendarum induxit, capitulo eiusdem ecclesiae praebente assensum 8, tribus tantum exceptis, qui se institutioni huiusmodi opponere curaverunt. i; Tres illi dicebant, electicnem debere cassari; quia nec episcopus nec archiepiscopus supra dictas de concessione Lateranerzsis corzcilii potuerat 10 praefatam ecclesiam ordinare, pitan uterque circa tempus eis indultum a canone in ordincatinn illa negligens fuera el remissus. Pars cero altera dicebat econtra, quod, licet znstitutio episcopi non valeret, archiepiscopi lasren ordinatio de iure valebat, quia ei tenzpres indultum a canana rzisi a tempore, quo illi declaratum fuera!, non correbat, ad gzcod probandum inclucebal multiplices 11 rationes. Ilis auto». propositis, Tandem utraque pars concorditer est confessa, quod in praedicta ecclesia non erant distinctae praebendae, nec canonicorum numerus erat certus. Nos igitur bis et aliis, quae fuerunt 12 utrinque proposita, diligenter atcditis, intelleximus

Tit' VIII. Cap. VIII. 14) praefato: Cal 15) add.: ei: Cabe 16) Verum (mum: CReg. 17) taten: dcst: C 18) hoc: deest: Cabe 19) fatabatur: Reg. 20) praedicti: ib. 21) sententiando: GHKLry9CReg.

Cap. IX. 1) Resti tu tum ex Reg. Bregu. VIII. 61.; Atan. 8. (3, 4.); Comp. Hl. c. 6. ta. t. (3, 8.) 2) op. et mag. H. can. Hild.: C ep., decano et magistro II. canonicis Hildesemensibus; Reg.; — Potlthast uo. 2505. 3) Daniele: Cabqh Rey. 4) scriberemus: 0 5) yac.: add. a Rarlrm. 6) Guiscardi: O; Wicardi: I; Willealdi: Ch; Willealdi: Req.; irz Codd. C nomen corruptuna est. 7) id: Cabe 8) ipsius: Ch 9) loci in nostra: ib. 10) vobis: C Key. 11) Herbertus: ib. 15) in maioris ecclesiae can.: FGHKLDfN; in maioris ecclesiae praepositum: Cacqh Reg. 133 alud vel: deest: Ch 14) cf. aot. 6. 15) detinens: FGHKLCacqh 16) connexam: Ch 17) prima: L'abc 18) de: Itcg. 19) Adiectum eat etiam (autora: Ch; deest: Ch) praebendam 111am ratione alio non vacare, quia quum: C Reg. 20) eidem:

Cabh 21) de com.: add. a Ragnt. 22) enim: Cabe 23) non: ib. 24) Verum: Ch Reg. 25) eligatur: FCabqh Rey. 26) iudicari: Cabch; adiudicari: Illeg. 27) cognoscatur: Ch 28) ut: axstat: FGRIK.

Cap. X. 1) Restititran ex Reg. Brcqu. VII. 90.; Comp. III. c. 7. h. t. (3, 8.) 2) archidiacono: Rey.; — Polthast no. 2240. 3) Aetroniensis: Ch et sic deirceps; Hastenen.: B4hm. ex Cortio. 4) add.: suam: Ch 5) in ecclesia (add.: ipsa: Rey.): C Reg. 6) hoc: deest: FN 7) sentientes: C Reg. S) commensura: Rey. 9) quibus contra institutionem Mara proponere in praesentia nostra volentibus, parti et ecclesiae ipsam defensare paratae (et ecclesiam ipsam defensare paratis: O) dil. fil. (add.: nostr.: ib.) G. S. Vitalis presbyterum card. dedimus auditorem, in calas praesentia tres illi: C Reg. 10) tac in ordinatione illa potuerant (poterant: Ch) Cab 11) multas: ib. 12) fuerant bine indo prop.: Ch.

evidenter, statutum¹³ Lateranensis concilii de beneficiis ultra sex menses vacantibus locura in hoc articulo nullatenus habuisse, *pum*, etsi forte¹⁴ Astensis ecclesia canonicorum pateretur defectum, nullae lamen in ea praebendae vacabant, quum in illa nec sint distinctae praebendae, nec canonicorum numerus diffinitus. Unde institutio per archiepiscopum vel¹⁵ episcopum facta occasione concilii memorati carere debet 16 robore firmitatis. Quia vero¹⁷ totum capitulum, tribus tantum exceptis, praedictorum receptionem approbat et affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectum est et¹⁸ ostensum, discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita diligentius veritate, si Astensis ecclesiae suppetant¹³ facultates, secundum consuetudinem hactenus observatam praedictos clericos sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo pro canonicis faciatis haberi. [Contradictores etc. Dat. Lat. XVII. Kal. Iul. 1204.]

CAP. XI.1

Habens potestatem conferendi potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium, quod vacabit.

Idem Episcopo et capitulo Laudunensi².

Constitutus in praesentia nostra dilectas filias H. 3 subdiaconus [noster] ecclesiae vestrae canonicus a vobis humiliter intimavit, quod tu, frater episcope, potestatem ei⁴ dedisti sacerdotalem conferendi praebendam, quae primo in ecclesia vestra esset vacatura, et bonae memoriae W. Remensis archiepiscopus, tunc apostolicae sedis legatus, vobis, filii⁵ capituli⁶, auctoritate nostra districte praecepit, sicut per literas suas ad vos⁷ directas apparet, quae coram nobis lectae fuerunt, ut, quum praebenda ipsa⁸ in ecclesia vestra vacaret, personam illam, cui vellet idem H.⁹ eam conferre, sine interpositione alterius personae reciperetis ad ipsam¹⁶, et eandem personam curaretis de illa sine diffcultate qualibet investire. Asseruit [etiam] idem subdiaconus, quod, quum esset ad sedem apostolicam accessurus, ipse praeceps appellavit, ne tu, frater episcope, si forte interin aliquanz sceterdotalem contingeret vacare praebendam, eam¹¹ attli¹¹ conferres, nec vos, fili capitulum, reciperetis aliquanz praesentatum ad illam, nisi quem duxerit praefatus subdiaconus praesentandunz. Quocirca discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus personam illam, cui memoratus H. 12 sacerdotalem praebendam, quum contigerit eam¹³ vacare, duxerit canonicis conferendam, sine contradictione qualibet admittatis, et¹⁴ tu interim, frater episcope, praebendam huiusmodi contra formam concessionis tuae conferre alicui non praesumas; *alioquin novetis* IJ, nos dilectis filiis¹⁶ cancellario, et Helvin et Adoe¹⁷ canonicis Parisiensibus in mandatis dedisse, ut vos ad hac per censuram; ecclesiasticanz appellatione remota compellunt, in irritum reducentes, si quid post appellationem a praefato subdiacono ad nos legitime interpositam contra concessionem sibi factam de sacerdotali praebenda noverint attentatum. Quia vero concessionem tales¹⁸, si ad consequentiam traherentur¹⁹, fieri possent²⁰ in fraudem canonicae sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi sive promitti ante, quam vacent, nolumus, quod huiusmodi occasione mandati, quod gratiam continet personalem, fraudem adhibere volentibus licentia concedatur. [Dat. Lat. X. Kal. Iul. tlo. VII, 1204.]

CAP. XII.1

Lateranense concilium de beneficiis ultra sex menses vacantibus ad episcopatum non extenditur.

Idem².

Dilectus filias magister G. 3 canonicus⁴ vester olian nobis⁵ suggestit, quod, bonae memoriae episcopo vestro viam universae carnis ingresso, maior et sanior pars vestri convenerat in eundem, et ipsum aligere in episcopum proponebat; sed

impediente viro nobili comite Cutroneni. 6 non fuit electio celebrata. Postmodum autem idem comes de ipso episcopatu Dladivan capellanum suum investiens vobis iniunxit, lit vel a terna recederetis ipsius, vel eligeretis cunden; 111. pastorem. Quod quum venerabilis frater noster archiepiscopus sanctae Severinae tunc electus audisset, praedictum Guillelmum⁷ ad suam praesentiam accersivit, et asserens, quod propter negligentiam vestram ad ipsum erat eligendi⁸ auctoritas devoluta, in lo episcopum vestrum elegit eundem. [Verum; post quam hoc innotuit comiti supradicto, vos ad suam praesentiam convocatos tamdiu fecit in custodia detineri, donec praefatum Madium communiter elegistis. Qui acceden ad praesentiam dilecti fui nostri Gerardi S. Adriani diaconi cardinalis apostolicae sedis legati, beneficiaria obtinuit confirmationis ab ipso. Sed memoratus Guillelmus postmodum ad cunden; cardipalem profectus, ne illum faceret consecrari audentiam nostram appellavit, et tandem in nostra proposuit praesentiam coarstitutus, quod idem Madius prodidit quoddanz castrara, et mediante pecunia investituranz de mana receperat laicali, ac etianz ante confirmationem obtentam multa bona ecclesiae dilapidando vastarat. linde nos venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Cusentino et I3isianensi et Geneocastrea¹² episcopis dedimus in mandatis, ut vos et alios, quos coptingeret nominari, compellerent super his omnibus dicere veritatem, et, si de praedicto Madio electionem invenirent irregulariter celebratanz, denunciarent eam irritara et inanem, ipsum ad restitutionem rentan ecclesiae mediante iustitia compellentes, ac postanodum inquisita circa electionem praefati (Guillelmi sollicitie veritate, quod iustam esset statuerent appellatione remota. Qui, sic ut in corna litea is perspexivz conineri, (lazar semel et secundo ac tertio perenzptorio kan praenominatunz I11adivan quara et vos, neo, non allane abbates ecclesiae Geruntinae ad suam praesertianz citovissent, dictus I11adius per meases quatuor expectatus nec accessit ad ipsos, nec vos permisit accedere val abbates. Quum adien; propter suspicionem dilapidationis ab episcopatum administratione suspendissent eandem, et ipse n.ihilominus administrare praesumeret, excommunicationis in cien; sententian protaleruni, qua ille contumaciter vilipensa non destitit celebrare. linde gama eis per dicta iuratorum testimonium c.onstititit, quod idem imladius investituranz episcopatus de mana suscepert laicali, et periurium incurrerat, ac proditonen; et homicidia, nec non etiam simoniam arzulultipliciter perpetrara, quod etiam electio eius extorta fuerat, et consecratio noaz solaza post appellationem, verum etiam alias contra catzonen altentala, demunz habito prudentum consilio quod actum de ipso fuerat sententialiter cassaverunt.] Nos igitur [his et aliis, quae super ipso negotio nobis frerupt exposita, diligenter auditis,] attendentes, quod canon Lateranensis concilii, ab Alexandro Papa I- contra negligentes editus, ad archiepiscopatum¹² vel episcopatum non solet extendi, sed ad personatus alios et minora¹³ ecclesiastica beneficia coarctari, electionem huiusmodi¹⁴ [non reata personae, sed] iustitia cassavimus exigente. [Dictan; quogife etc. Dat. ap. S. Germanum VI. Id. Iza. A.o. XI. 1208.]

C A P. XIII.1

Non valet promissio beneficii vacaturi.

Idem Priori Hostiensi² et Superiori s. S. Fridi.

Ex tenore literarum vestrarum accepimus⁴, quod, quum causas⁵, quae inter I. clericum ex una parte, et abbatem et conventum de Bello ex altera, super⁶ provisione vertebatur ipsius (Et infra:) Dictus clericus post litem contestatam⁷ chartam quandam monachorum ipsorum exhibuit coram vobis, continentem expresse, quod primara ecclesiam ad donationem suam spectantem, valentem X. marchas vel XV. assignarent eidem, inatilonzizus per idoneos testes probans, ipsos post promissionem huiusmodi, licet potuerint, nolle szbi, quanquanz super hac admoniti fuerunt⁹, proviclisse; quare dictas abbatenz et

Tit. VIII. Cap. X. 13) statuta: Ch 14) forsan: Cabch Reg. 15) et: Reg. 16) debebat: Rey. 17) tamen: ib. 18) temen: Cac 19) nec: Ch; val: Cc 20) suppetunt: Codd. coti. C Rey.

Cap. XI. 1) Restitutum ex Rey. Brega. VI, 97.; Atan. c. 5. h. t. (3, 7); Comp. In. c. 8. h. t. (3, 8.) 2) Laudan.: Ch; — Potthast no. 2252. 3) Huiusmodi: Reg. 4) ipsi: FOHIKCrch Reg. 5) fili: Ch 6) capitulum: LNC Reg., - capitulum: O 7) nos: Cha 8) eacerdotalis: C Reg. 9) praefatus archidiaconus: ib. 10) eam. ib. 11) nulli: Cabe 12) subdiaconus: O Reg. 13) illam: FGHIC 14) tibi, frater episcope, firmiter inhibentes, ne interim aliquam sacerdotalem praebendam alicui contra: O Reg. 15) novella: Ch 16) add.: festejo: ib. 17) A.: C 18) huiusmodi: Rey. 19) trahantur: Cubgh 20) possunt: Ch 21) hules: Casca Reg. Cap. XII. 1) Istitutum ex Reg. Rat. XI, 107.; Comp. III. c. 9. h. t. (3, 8.) 2) Gerant.: Cabch; Geruntinensi: Cg Reg.; — Potthast no. 3449. 3) W.: FOIK; Guillelmus: Rey.; deest: LaN 4) coneanon.: FM Reg. 5) apostolatus nostro: deest: Fa 6) nomen in C. corruptum est. 7) W.: Ca;

V.: Che 8) add.: iuxta auctoritatem Laten. Conc.: Cb 9) el.: decat: ib. 10) ipsum induxit, ut electioni de se faciendae praeboret assensum, qui seis monitis acquiescens electos exstitit ab eodem, suffraganeorum eius (deest: Oh) interveniente connivencia et consensu: O Reg. 11) ab Al. Pap.: add. a Raym. 12) archiepiscopatus vel episcopatus: FCLdNC Reg. 13) malora: Ch 14) praefati Guillelmi (eiusdem W.: C) qui ab archiepiscopo et suffraganeis eius fuit, ad quos eiectio spectabat, electus: C Rey.

C ap. XIII. 1) Restitutum ex Rey. Bat. XI, 188.; Comp. III. e. 10. h. i. (3, 8.) 2) Ogen: FIKC Reg. 3) subpriori S. Fredeswidae: Cag Rey.; — Potthast no. 3563. 4) intelleximus evidenter: C Ro. 5) causan: FGHIK Reg. 6) super redditu decora marcharum val quindecim, quas idem exigebat ab ipsius, eo videlicet, quod eidem (idem: CL) guarra cito so facultas offerret, in tantum (interim: Ch) se promiserant provisorius, nec promissionem baan: curaverant adimplere, noseitur agitar, vobis duxerimus (duximus: C) coarctandam, dictas: C Reg. 7) lites contestationem: C 8) ei ... assignare promiserant: C Reg. 9) fuerint: Cabe.

monadas ad assignandum sibi reclitnm X. marcharan, ad minus cogi clan tilstantia postulabat. Ad haec antera foil ex adverso responsan, quod ratione proutissionis, zapote factae contra Lateranensis Concilii stalleta, quae probat per charlan' exltbitam ridebatur, eos non poterat convenire; praesertim quum non de aliqua ecclesia, sed de promissione tantum in literis 10 mentio haberetv-. Quum a'gitur, alijs ipsos 11 posse conveniri assea'entibus, alijs ceto in contrariara sententibus, super hoc fitisset bine inde enrana vubis dasas disputatum, vos, quid iuris sit in lote articulo ditbitantes, in negotio ipso ulterites procedere noluistis, donec super luto recipereis nostrae beneplacituan voluntatis, nobis hunl-liter supplicantes 12, ut, quid sil in hac parte agendunt, vos dignaremos per nostras literas reddere certiores. Nos igitur attendentes, quod promissio praedicta non tenet, utpote contra statuta Lateranensis concilii attentata, discreti>ni vestrae per apostolka scripta mandamus, quatenus memoratn clerico super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos abbatem et monachos absolvatis. [Dat. Lat. 11. Id. Dec. Pon. nostr. A.o. 17. 1208.]

CAP. XIV. t

Obligatur praelatns, qui promittit providere quino poterit.

Idem2.

Accedens ad apostolicam sedem dilectos filius R. clericus sua nobis insinuatione monstravit, quod, quum promiseritis 3, vos provisorios eidem in ecclesiastico beneficio, quum possetis, sicut per literas iudicum delegatorum 4 inde confectas liquido apparebat, , vos id hactenus efficere non curastis, allegantes• enraaaa iudicibus nteutoratis, quod(talle promissio vos neitlatenus obligad! 5. quitm videretur cese faca. contra ,statuta Lateranensis concilii, quod promissio iema. iallu'bet beneficii non vacantis. Nos autem considerantes, quod aliud est praelatum promittere beneficii collationem, quum poterit, aliud, quum vacabit, quum in multis casibus se facultas offerre posset, in quibus collatio non esset in expectatione vacaturi beneficii differenda, per r(postolica vobis scripta mandamus, quatenus memorato R. quum poteritis 6, ecclesiasticum beneficium assignetis; [alioquin abbati sancti loctnnis et decano .5'ueSSIONensi dedimaa nostris lteris lia mandatas, ut vos ad id per censurara ecclesiasticam appellatione remota coanpellant.]

CAP. XV.,

Si ad capitulum et praelatum, ut praelatum, potestas conferendi pertinet, de uno ad alteram lapsu temperie non transit; secas, si praelatus intersit. ut canonicus; quia tuuc de capitulo transit ad praelatum, nisi delata committat. H. d. et est textus multum allegabilis.

Idem2.

Postulastis per sedem apostolicam edoceri, ut, quum ad vos et archiepiscopum vestrum simul donatio praebendarum ecclesiae vestrae pertineat, utrum praebendae vacantis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat, si eam infra 3 semestere tempus neglexeritis [pariter] ordinare. Ad quod votas breviter respondemus, quod, si vos et idem archiepiscopus infra 4 ten-Tus praescriptum circa hoc negligentes exstiteritis 5, sicut nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illum potestas devolvitur conferendi, sed secundum statuta Lateranensis concilii ad superiorem transit donatio earundent, nisi forte archiepiscopus, non ut praelatus, sed ut canonicus, vobiscum ius habeat conferendi. Et in hoc casu, quum 6 dolose forsitan impenderit, dolus ei suffragari non debet. [Dat. Lat. IV. Id. Ian. Pon. nostr. A.o. XIV. 1212.]

CAP. XVI.t

Sicut non potest patronas promittere, so praesentaturum allquem ad beneficium vacaturtm, ita nec dare potestatem prasentandi, antequam beneficium vacet.

Honorius III. Episcopo et2 Praeposito capituli3 Cameracensis.

Quum dilecta in Christo filia nobilis mulier Ioanna comitissa Flandrensis, devicta qunrundana precibus importunis, fecerit 4 promissiones illicitas de non vacantibus beneficiis ecclesiarum, in quibus ius obtinet patronatus, et donationes eorum in manibus posuerit alienis, sicut est nostris auribus intianatum, discretioni vestrae mandamus, quatenus, id 5 irritum decernentes, auctoritate riostra inhibeat is eidem, ne similia de cetero attentare praesumat.

TITULUS IX.

NE SEDE VA CANTE ALIC)UID INNOVETUR.

CAP. 1.,

Vacante sede status Chi, mntari non deber.

Innocentius III. Priori et Conventui Glastonensi2.

Novit ille, qui scrutator est cordium et cognitor secretorum, quod, licet bonae raeaatnrae C. 3 Papa praedecessor noster ecclesiam vestram [in sedana] exerexit cathedralem, ipsam Bathoniensi l ecclesiae uniendo, ut 5 idem esset episcopus utriusque, suamgttc 6 cnn.slitttionem noto solu.m per privilegian salan, ventilo enano per alicl scrpt,ta multa c.nrrerit Cnlljirm. are; quia tamen haec unio asserebatur a vobis eses>ennfit.sin, coaquerentibus, cum in grave praedudicium Glastonensis 7 ecclesiae redundare, quum per ipsam dissolveretur religio, et s* fraudaretur eleemosyna, et hospitalitas tolleretur i nos vestris supplicationi ihus inclinan ad relevandum ecclesiae vestrae auxilium coepimus intendere, quantum, decuit. diligenter'. i El qunntana absoa,atn, virehatu", ta .witha praeleces-.sori.s u< Riri evacuaemos in liar parte statutum, quanr. ei, quantum can Deo »08,01771 218, deferre velimus, sima et solomos. atad, quantum cara Dan poterunl 10, nostri nobis deferant successores. imane n 9nanente sic de ceteris di.sposuimus, gttantumcungae bonae minor iae Saaarico P,athnniensa episcopo displiceret, irequenter ob hoc ail sedem apostolicam laboranti, quod status eccle-. ,iete veb*ae vidabattir ira radios relevaos. Unde post diversos tractalus et tlelibercitiones multiplicas, quod per viras providos et honestos atectoritate mandan nostri super hoc exstilit ordinatum ad petitionem eiusdem episcopi, pastquam aliud a nobis non pntuit nblirtere, apn.etalica anden, curar.imus mtnimine robrnare. Vos autem post obitum praefati Bathoniensis episcopi ad nostram praesentiam recurrentes humiliter postulastis, ut 12, quia tempus advenerat, quo 13 sine scandalo ecclesiae vestrae ruina poterat i,a stcituna pristinuna relevad, quum et Bathoniensis ecclesia et Wellensis id ipsum pariter postularet, rex quoque cum regni magnatibus, et quidam episcopi cum multis abbatibus deposcerent illud idem, ut 14* unione penitus dissolista monasterium vestrum reduceremus in statum antiquum 15, sub abbatis regimine gubernandum. Nos attendentes igitur 16 diligentitt.s, quod, episcopali sede vacante, non debet 41 super hoc aliquid innovari, quum non sit qui episcopale ius tueatur, maxime 1s ne plus favisse 1J* personae quam ecclesiae videremur, si quod eo vivente concessimus post obitum eius subito mutaremus, petitionem vestram ex loto absque damno conscientiae ac periculo fa'mae nequivimus exaudire. Ut autem solito more, gotean el 'rabie uniera, et nobis hwaorabilecaaa estis experti, gaadati,n ab Lazo proceduta• ad SUM-M22111, auctoritate vobis praedicta 20* indulgentes 21, ut, quum

Tit. VIII. Cap. XIII. 10) add.: nostris: Clic 11) et ipsis ... convenire: Ch 12) supplicastis: ib. 13) praefati: C Rep.

Cap. XIV. 1) Restituta ex ipso crup. ap. Marten. et Lurand. T/tes. I. 797.; Comp. IV. c. 1. h. t. (3, 3.) 2) ablati et conventui monasterii S. 11 Michaelis de Carasata: Dh; Terraseha: orig. — ap. Potthast nmt iusenintecs. 3) promississetis: Dbf 4) iudicis delegati: FLN; — sicut per literas decani huesitos, et suorum conuudicum super Ose a sed. ap. delegatorum, quilos tenor literarum vestrae promissionis erat insertas, liquido edocbat: 1) orig. 5) obligaverat: Date 6) competens: 1).

C a p. XV. 1) Restituta ex lby. Bol. XIV. 140.; Coap. IV. c. 2. h. t. (3, 3.) 2) Capit. Lltcanon: 6: P. subdiacono sastrae (tteest: Df) praeposito et capitulo Ebrudun. (Ebrudin.: Buey; Ebrudun.: Reo.): D Rey.; — l'ottlast no. 4300. 3) intra: C. Rtiht. 4) cf. uot. 3. 5) negligentes extitistis (easistitis: Lucy, Reg.) circa collationem vaoantiunt praebendarum: D Rey. G) si: Reg.

Cap. XVI. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 1. h. t. (3, 6.) 2) et: deest-HILaV 3) et can.: HIKM; et cantori: LabE; et canonicis: Lb; — 1216-27. — 710. 7792. 4) fecit: Ebc 5) loco vocis id, tegitar: quicquid super hoc ab eadem inveniueritis esse factum contra instilare canonica: E.

Tit. IX. Cap. 1. 1) Restitutum ex Rey. RicT2r. IX. 25.; — Comp. III. c. me. h. t. (3, 9.) 5) Glastoniensi: EX; Clastonensi: C; Glotonea: If; Castomen.: Ctdt; — Potthast no. 2711. 1) Cel.: C; Coelestinus: 1" 4) Bartholom.: Cale per totu ni 5) et: 6'oatt. Balan. (i) suani cenit.: Cae: arld.: etiam: Cnr 7) cf. not. 2. 8) et: dceet: Codd. rail. G'lfgg. 9) de periret: Itcg.: dceet: C 10) poterint: Cae 11) iuvicetn un.: Ch 12) ni: dceet: L't 13) quod: FXIKLb 14) ut: deest: FFLM. l' Cagh Rey.; scilicet: C; add.: invicem: C'b 15) pristiunum: Oh 16) yero: Cagh; ergo: Reg.; cleet: C9 17) deet: Cagh Rey. 18) praesertim: CReg. 19) cavisse: F(tHlhr 20) praesentium: F(i111h/LNC Reg. 21) indulgemus: C Rey.

Bathoniensis ecclesia de praesule fuera ordinata, si *ostendere volueritis, quod ecclesiae vestrae nondum sit ad detrinamentum rei praeiudicium* ²² *vitandum* ²² *plene provisora*, ius vestrum apud sedem apostolicam prosequendi facultatem liberam habebatis; interim autem sub cura prioris idem monasterium *libere* ²³ gubernetur. [Nidli ergo etc. Dat. Rom. ap. S. Pela'. II. Id. Mart. do. II. 1206.1]

CAP. 11.7

Beneficia spectantia ad collationem praelati non possunt conferri per capitulum sede vacante.

Honorius III. Episcopo Calmensi^o et Magistris V. et S. Canonicis Suessanensibus⁴*

Illa devotionis sinceritas *-f-et sincera devotio*, gama dilectas filias maniste, -R. 5 *decanas leanensis ad personam nostram el sedem apostolicam hactenus habuisse dignoscitur, nos inducunt, ut eum pro suae scientiae ac probitatis intuitu geranos in visceribus caritatis, et el denegare no/inaus gatae secuaadune Deum frerint concedenda. Linde nos Ecclesiam sancti Leucini* ⁶ *dar Capita cuan omnibus perfinentiis sois, de qua magistrum R.7 donationis nostrae gratia praecedente praebendae nomine de mandato nostro vealerabilis irater, mster R. Capuanus archiepiscopus investivit, sibi duximus arctorillette cristolieca confirmandam, non obstante concessione per capitulum* ¹ *facta de ipsa ecclesia alu g, seu confirmatione nostra, si qua forte in forma communi apparet lil * obtenta; quum nusquam inveniatur cautum in iure, quod capitulum vacante sede fungatur vice episcopi in collationibus praebendarum. Nec in eodem casu potest dici potestas conferendi praebendas ad capitulum per superioris negligentiam devoluta, quum non fuerit ibi superior, qui eas posset de facto vel de iure conferre. Quocirca desoretioni vestrae aracandaarais, quatenus funden magistrum in corporalem ipsius ecclesiae possessioazem sublatu appellationis obstaculo indaaccatis, et defendatis inductum.*

CAP. III.1

Sede vacante iudicium habitum contra ecclesiam non tenet.

Idem Episcopo Burginensi²*

Constitutis olim coram *once memorice I.3 Papa* praedecessore nostro procuratore ecclesiae sanctae Mariae de Castro forti ⁴ *et bonae memoriae G. Burginensi* ⁵ *episcopo praedecessore tuo, dictus procurator petebat ab eodem episcopo restitutionem taus super libertate libere eligendi sibi praelatum, (pitan etiam super tenis ipsius ecclesiae el cebos aliis, (ladras omnibus pars sea spoliata tuerta, ut dicebat. (Et infra:) Lite igitur coram codean praedecessore nostro super praemissis legitime contestatu, et postuaditum coram iudicibus delegatis, factis confessonibus et receptis teslibus ab eisdean causa fuil ad nos in Striecta remissa. Nos o igitur proci.aralord,u,s partivaat in nosira pruesentia constitulis, garra(super prae naassis curan(nobis diutius li7fgassent, depositiones⁷ testium, qui vacante Burginensi³ * ecclesia et carente legitimo defensore fuerint⁶ * recepti, duximus reprobandas.*

TITULUS X.

DE HIS, QUAE FIUNT A PRAELATO SINE CONSENSU CAPITULI.

CAP. 1.1

Non tenet alienatio rei ecclesiasticae absque approbatione capituli.

Ex concilio apud Valentiam.

Irrita erit episcoporum donado, vel e * vendido vel com-

mutado rei ecclesiasticae absque collaudatione ³ et subscriptione clericorum.

CAP. 11.1

In temporalis alienatione, guaca taca praelatus, taciturnitas capituli habetur pro consensu.

Alexander III. Norvicensi Episcopo².

Continebatur f[in] *lilervis a le nobis tr'ansnissis, quod (pum .super decima (le IV. inter magi.ctrum llubertum et mcagistrum. N. de mandato nosro corone le quaeatio veretterat, eonstitit tibi, quod Isnarra abbaissa S. Jlcnvicae de TY inlviaa pro concemuni volo el rrorcoainei cousensu, c'mveaaha assensum pp-aeslante, declinan(ipscem pr'aedicto II. concessit et Rad. Wintoniensis archidiaconu.s per panera el libran(sibi exinde iinvestiturraa fecit; maniste, -cero N. prObavil cnrcam te idoneis testibus, quod praefata abbaissa pr'aescriplo.nc decimava sibi prius dederat, convenio non conta-advicane, plan(eom praefcato II. dedisset, et quod a dioecessano episcopo eius fuerit concessio confirmaatca. linde, quia nos consulere nluisfa; cui c'nncessinn-i patios sit innitendum,] Consltltatoni tuae taliter respondemus, quod concessio decimae³ ab abbatissa prius facta, si conventu sciente et non contradicente facta est, robur firmum debet habere. Verum si p'n aefctice abbatissa ignorante conventu aut contradicente decimam *suicia* prius praedicto H. 4 concessit, et non post multum temporis ⁵ de assensu conventus eandem decimam dedit eidem ⁶, [quena tilri eam datan(f iisse constat,] secunda concessio debet praeiudicare priori.*

CAP. III.1

Alienatio temporalis fasta sine consensu capituli per ratificationem chis roboratur.

Idem Vigoriensi² Episcopo.

Ouin nos iam pridem, *l-si gene menainimus, tibi per literas nostras inrlulserimus, rat, si Io. praedecessor taus reclamante capitulo ecclesiae traae* ³, *abbati et fratribus de Oseneia* ⁴ *ecclesiam de Peibur* ⁵ *conttltit, ean tila revocare licet. iama dictis f'atribus, sisal ctsseras, [ad te] literas nostras* ⁶ *indulsinaus, ut ipsius ecclesiana ipscam dimitteres paci/ice possidendam, iaamemore.s exsiserites illius scripti, quod super hoc tibi fuerat a nobis indddtum. Licet arima hoc tibi indolserimus, praedentiam tarrae,a tomo anone-mus c el e.rhor'lamiar attenfius, quateants divino intraitie el pro re-cerentia L. Petri⁷ et ?rastra ecclesiam ipsam, si (pro s modo sine gcrii detrimento ecclesiae trate potes ⁵, jcan dictis f'atribus in pace et vicie dinaillas, quia decet proz'aleniram ¹⁰ turna ad Cn772771ad2177a et hnofoelcm d'eligiosoru.nc locoruna intendere, et quid inela pl'aedecessor taus pietatis studio fcit ratuan, et firmona habera. Si aulem emulen, rpsis ece/esiam dimittendam induci ¹¹ forte nnn poteris, non obstmatibus litei'is, quas praedicti frahres super hoc inrpeltraverunt, Ser 113111771 tibi exinde indultura in sua volim-ats s't(lbilitate co7isbstere, quUniam Certum est, de rigore iuris ¹¹ concessionem illam non ¹³ tenere, quam ¹⁴ reclamante capitulo per eundena praedecessorem tuum constat factam fuisse, nisi idena capitulan(coricessionem eam ¹⁵ ratam postmodum habuisset¹⁶.*

CAP. IV.1

I'raelatns cinc concilio capituli iustituere vel dostitnero, vel alia negotia ecclesiae tractare non debet. H. d. cum capitulo sequeuti.

Idem Hierosolymitano Patriarchae².

Novit plenius, sicut crederaus, tuae discretionis prudentia, qualiter tu et fratres tui unum corpus sitis, ita *gridene* ³, quod tu caput, et illi ⁴ membra esse probantur ⁵. Unde non decet te omissis membris aliorum consilio in ecclesiae tuae ne-;otiis uti, quum id non sit dlibium et honestati tuae, et

III, 170.; I, rps. XVI, 13. (ex coas. ap. Valentiam hab. e. L.) Comp. I. c. 1. h. t. (3, 9.) 2) et: 'HILA' 3) conntventia: onj.

Cap. II. 1) Rextilaruna ex app. XLVII. 7. (rocalo i a coustilrimt App. libro mana scriplo Lips. liibl. 1) tul. 1242.) 2) e. 2. h. t. (3, 9.) 2) 1159-81. - Jgtfi no. 9097- 3) dec. ab abb.: (lees* 0 4) N.: O 5) tem;rur: Aak10 Iu nleutorato II.: A0.1lsc.

Cap. III. 1) Restitartumt ex or+g. ap. Gilbert Folia cpp. ed. ((des II, 105.; - Lips. XVI, 20.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 9.) 2) ep.: G; Vigoro.: LV; 1Vigoro.: AS; Alfano cp.: I; - 1163-74. - JaQe no. 8628. 3) tuse ut: A Pflicht. 4) Obserenia: Ab: Osoia: Alr: Osenia: P 5) Braia: 11 llicht: A Breibrea: 3-k; Beibraia: Ab: de Bra: A: Heib'ia: I' 6) hortanmr; ac: moneo et honor: Ab 7) Petri Apostoli: A Richl. 8) quoquo: A Plt'cht. 9) fieri potest: 9ab 10) prudentiam: JPRicht. 11) dimittero forte: 12) canonm^: P 13) non: deest: orig. 14) si ... ipsam: A! ora'g* 15) ipsam: 2. 16) habuissent: FIIIk7.Y.

Cap. IV. 1) Reslatutuara ex App. L, 18.; Comp. I. c. 4. h. t. (3, 9.) 2) 1168. - Jaffé ero. 7613. 3) sliquidetu: Ab 4) fratres lui: 410 5) com-probentur: AabcO; cotnprobantur: Ak.

Tit. IX. Cap. T. 22) evitandam: Cc; dccest: 6723) lib.: (leesl: Cut. ea p. 11. 1) lacstuldemt ex Con.p. V. C. 1. h. t. (3, 7.) 2) Talensi: G'; C'alini: Hli; Calvensi (Calvino): E 3) 1. et V.: CL(1dlld; 1. ctW.: FIII FLbaL*hr. 4) l'p.: Suessen.: %F,ard - S'ccsa; - 1216-27. - Potthusa no. 7794. 5) Rober-tus: Ea 61 Lemtii: FHLdadd; Letii: (+) Loutini: F: Leucii: LS; Georgii: l:G 71 ipsum: E 8) capituli: F. 9) Roberto do Franco, canonice Carmene: E 70) apparet: r.9uld. con. E 11) possit: E.

Cap. 111. 1) liestittatua ex L'omp. V. c. 2. 11. t. (3, 7.) 2) Burgensi: Codd. ron. - - 3latu'ino: (Lamino): Er; Sfaurio: Es; kg.: 11:utritio) ep. nrrgonis: 1*;; - 1216-27. - Potthst no. 7795. 3) lunocontio: G 1) Sed: Flh7bEc; zurio: La; Sodio: Eh; Sorores: Earr Sororum: b%l; lc;l: Surli. 5) cf. oot. 2. - til Prucuratoribus igitur ... nos: E 7) nos diligenter auditis (dcat: Eubd) bine jade propositis, et ratimaibus partium plenius iutelentis reprobatis quibusdam depositionibus testium, qui, vacante Burgen.ecclesia, et carente legitimo defensora fuerunt (fuerint: L'aG) minus iuste resepa, procuratorenr tuum nomine tuo de fr. n. consilio ab impetitione alterius parti sententialiter duximus absolvendum quaestione proprietatis parti utrlilbet reservata: E 8) cf. not. 2. 9) fuerunt: FUHlCont. Dihut.

T11. X. Cap. I. 1) cap. 50. Stalt. cccl. ata. ap. Brw:s I, 145.; Burch.

sanctorum Patrum institutionibus contraire. Innotuit si-
quidem ⁶ auribus nostris, quod tu sine consilio fratrum tuo-
ruin ⁷ abbates et ⁸ abbatissas, et alias ecclesiasticas personas
instituis et destituis, ⁹ non considerans et attendens, quomodo
te non sit dubium ¹⁰ statuta sacrorum canonum transgredi, quoniam in
huiusmodi causis et ¹¹ clericorum et laicorum circa te ¹² commoran-
fuerunt, qui de corpore ipsius ecclesiae non sunt, potius quam
fratrum tuorum consilio uti dicaris. Ideoque id auctoritate
apostolica prohibemus ¹³ (El infra:) Nos enim tales institu-
tiones et destitutiones, si quas amodo feceris, auctoritate
apostolica cassamus, et carere decernimus robore firmitatis.

CAP. V.1

Summatum est supra capitulo proximo.

Idem eidem 2.

Quanto ¹ Tnzaiori dignitate dante Domino praemines, tanto
debet amplius el oportet te in omnibus eam diligentiam el gravi-
laten; habere, quod omnia videaris sine nota et reprehensione
peragere, et laudabiliter iniunctae tibi sollicitudinis officium
dispensare. Audivimus autem, unde mirad sumus, uncut [el]
merito [fir]de] mirari poteramus, quod in concessionibus et con-
firmationibus omissis canonicis ecclesiae tuae consilium clericorum
et laicorum circa te commorantur, qui non sunt de corpore
ecclesiae ipsius, interclunz, iznno saepe requiris, et in eisdem con-
cessionibus ³ el confirmationibus iuxta eorum consilium et colon-
talcos procedis, el in privilegiis etiam, quod tuanz prorsus dedecet
honestatem, ad nzaioienz azcloritatem et certitzzdinem. nomina
fratrum toman, qui absentes fzerint, tanquanz si praesentes
fzissent, facis subscribi. Quia igitur non decet prudentiam tuam
negotia tibi commissae ecclesiae Consiliaz ⁷ fatztem tuorum
posiponere, cum (jaibos (unan [corpus] existere conzprobaris,
Fraternitati tuae per apostolicz scripta praecipiendo mandamus,
quatenus in concessionibus et ¹ confirmationibus et aliis
ecclesiae tuae ⁵ negotiis fratres tuos requiras, el cum eorum
consilio, vel sanioris partis, negotia eadem peragas et
pertractes, et ⁶ quae statuenda sunt ⁷ statuas, et ⁹ errata
corrigas, et evellenda dissipas et evellas. Absentium ¹ e quo-
que fratrum nomina inscribi ¹¹ aligrzatenus non sinas ¹² *, quia
italia munimenta sunt irrita et falsa, et tu exinde quaes-
tionem falsi poteris merito ¹ formidare. Nos enim universa
privilegia in quibus absentium fratrum nomina ipsis igrzozantibus
vel absentibus subscripta sunt, vel amodo descriherztur ¹³ irrita
esse decernimus ¹⁴ fzrmitatis robur habere censemos.

CAP. VI.1

Si ecclesia collegiata babel praesentationem, praesentabit praelatus de
consensu capituli vel maioris partis, nisi do consuetudine vel privilegio
competat soli praelato.

Coelestinus III.2

Ea noscitur ³ f[sedis] ⁴ apostolicae dignitas, eidem ab ipso
Domino in B. Petro concessa, ut, ubi engerit alicuius dubitationis
articulus, ac ipsius oraculum referat, et quod ipsa stauerit re-
spondeazdunr, sine olla debeat ab omnibus laesitatione recipi et
servari. Ex tua siquiderz nobis est parte propositum, quod,
Quum in provincia tua saepe contingat ⁵, quod ⁶ ad ecclesias,
in quibus collegia ius praesentandi ⁷ habere noscuntur,
eorum abbates aut per se aut per literas suas personas
idoneas episcopis dioecesanis praesentantis, et eis praesen-
tatis ⁸ postmodunz et ¹⁰ receptis aliquando ante institutionem,
aliquando post ¹¹ monachi seu alterius ordinis collegia contra-

dicunt ¹² et reclamant. Super quibus aperto tilzi ¹³ quaeris certi-
ficari responso, utrum institutio iam facta vel adhuc facienda
sit praelato ¹⁴ debeat impediri. Ad quae tibi hoc modo re-
spondemus ¹⁵, quod ¹⁶ videlicet in praesentationibus talium
praelatorum ¹⁷ intelligi debet, quod fiant de collegiorum suo-
rum assensu ¹⁸, sine quo non obtinent ¹⁹ aliquatenus firmitatem.
Unde, si ²⁰ constiterit, conventus ²¹ vel maioris et ²² sanioris
partis non adfuisse consensum, institutiones ²³ huiusmodi
convenit evacuari ²⁴ *, nisi ex ²⁵ antiqua et approbata consue-
tudine vel concessa libertate aliqui eorum probaverint, com-
missi sibi collegii non debere in ecclesiarum seu beneficio-
rum collationibus requiri consensum. [Dat. Laterani.]

CAP. VII.1

Tenet donatio, quam do solius dioecosani consensu facit laicus ecclesiae
do decimis, quas ab alia ecclesia habet in feudum ab antiquo, i. e. ante
Lateranense concilium.

Innocentius III. Archipresbytero et Magistro
scholarium ² Bituricensibus.

Quum apostolica sedes, ¹ cid, licet immeriti, praesentemus,
universis per orbem ecclesiis non humana, sed divina institutione
sit praelata, iustum est et conveniens, ut ad eam tanquam ad
magisram et matrem super diversis iuris articulis referantur
dubiae quaestiones, quatenus quae iura constituit, eadem quoque
iura distinguit, n.e quae diversa cernuntur ³ videantur adversa.
Sane, sicut ex literis vestris accepimus, quum ⁴ ex una parte
capitulum S. Stephani et capitulum de Satis, et ex altera
monachi de Platea ⁵ * super decima quadam, quam, a monachis
ipsis petebant, in vestrum compromissum arbitrium, et vos
partibus cozzvocatis cognosceritis ⁶ de causa, dicti ⁷ monachi pro-
ponebant, donationem ⁸ ipsius decimae sibi a quodam milite
factam, et venerabilis fratris ⁹ zozstzi Bituricensis ³ archiepiscopi
dioecosani eius accedente consensu confirmatam fuisse, se-
que auctoritate Hieronymi munitos existere, qui scribens
ad Damasum ¹ ait: „Si aliquando fuerint a laicis male
detenta quae divini iuris esse noscuntur, et in usura trans-
ierint monachorum, episcopo tanteo loci illis ¹¹ praebente
consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate sub-
nixa: ¹² E contrario pars allegabat adversa, consensum epi-
scopi sine cleri consensu mintls sufficere auctoritate Leonis
Papae, dicentis ¹³: „Ne quis episcopus de rebus ecclesiae
quicquam donare vel commutare vel vendere audeat, nisi
forte aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat, et cum
totius cleri consensu atque tractatu id eligat, quod non sit
dubium ecclesiae profuturum.“ Quia vero super ¹⁴ lris auctori-
tatis dubitantes nos ¹⁵ consulere voluistis, hunziler in-
quirentes, utrum, quando decima tenetur ¹⁶ a laico, si con-
feratur ecclesiae, ad confirmandam donationem consensitis
episcopi sine cleri consensu sufficiat, nos devotioni vestrae
taliter respondemus, quod monendus est laicos, qui decimam
detinet, ut eam restituat ecclesiae, ad quam spectat. Qui
si ¹⁷ forte induci ¹⁸ nequiverit, et eam cum ¹⁹ 7 dioecesanis ¹⁸
consensu alteri ecclesiae assignaverit, praesertim religioso
conventui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa.
Auctoritates enim ¹⁶ praemissae, licet diversae ²⁰ sint, non
lamen adversae, quum aliud sit alienare quod ab ecclesia
possidetur, et aliud quod detinetur a laico ad usum ecclesia-
sticllm revocare. In alienatione quoque ²¹ iuxta Leonis
Papae decretum consensus episcopi sine clericorum ²² con-
sensu non sufficit. In revocatione autem iuxta scriptum ²³
Hieronymi sufficit consensus episcopi, quum per utrumque

Tit. X. Cap. IV. 6) enim: G; autora: O 7) add.: canonicorum S.
seplcri: Cant. 8) et: deest: FGHIX 9) et: deest: Abc 10) inde est quod
(add.): discretio tuae: I) auctoritate apostolica prohibemus, ne abbates,
abbatissas, vel alias ecclesiasticas personas sine consilio et assensu prioris
et (quod: O) fratrum tuorum canonicorum S. Sepulcri (S. Sep.: deest: O) in-
stituto vel destituito aliqua ratione do cetero praesumas. Quod si forte,
quod non credimus, contra prohibitionem nostram attentato (tentare: Abc;
praecceptum nostrum veniro: O) praesumpseris, nos talos...et omni(omnino:
Ab) robore decernimus et stabilitato carere: A0.

Cap. V. 1) Restitutaz ex App. L. 19; Comp. I. c. 5. h. t. (3, 9.) 2) add.:
in eodem libro (i. e. Req. lib. XII.): O; — 1170-71. — Jaffé no. 7937.
3) cene, et conatitutionibus canonicis ecclesiae tuae consilio clericorum et
laicorum circa te commorantur iuxta: Ab 4) et: deest: FGHIXa 10
5) oisudom: AO 6) ut: O 7) fuerint: Codd. coll. o. AO 8) statuere: F;
statuens: GHhL; statutes: N 9) et: deest: FGHILN 10) Nec absent.
fr.: AO 11) facias: FOIIIELN; inscribi (scribi: O) facies: AO 12) non
immerito: AO 13) subscribitur: Ab.

Cap. VI. 1) Restitutunz ex Lile. ap. Bal. III, 369; ; Cilb. auct. c. un. (3, 7);
Comp. II. c. un. h. t. (3, 8.) 2) Rothomagensi archiep.: Luc.; — 1191-8. —
Jasé no. 10720. 3) agnosceitur: Luc. 4) verba unciis inclusa desunt
stiam: Sa 5) contingit: Babel 6) ut: Babegi Loe. 7) repraesentandi:

BacSa 8) praesentent: LN; repraesentant: Sa Ene.; repraesentent: Bacghi;
praesentarent: Bb 9) quibus praes.: Ene.; quibus repraesentatis: Bacglei;
quibus praesentatis: Bb; et... praes.: deest: Sa 10) his: Sa 11) postea:
Bacghi 12) contradicant: 8111 13) tibi: deest: BbSa 14) add.: recia-
mationem: Bb; reclamaciones: Sa 15) duximus respondendum: BbSa Latc.
16) quia: Bb 17) add.: vel personarum: Bb 18) consensu: Sa 19) valent
(valeant: Bc) obtinere: BbSa Lrcc. 20) quum: ib. 21) conventum: Su
22) vel: Bacr 23) institutionem: Bb 24) vacuari: FLbDINbSa Ene.
25) ab... probata: Bb 26) aliquis... probaverit: Baci.

Cap. VII. 1) Restitutunz ex Reg. Bal. I, 313; Comp. III. c. 1, h. t. (3, 11.)
2) scholarum: Codd. coll.; archipresb. et mag. scholarum et P. de Vico
canonico S. Austregili (Andreisili: Cag; Antresigili: Ch) Bituric.: C; R.
archipresb. R. mag. scholarum et P. de Vico can. S. Austregisili Bituric.;
Reg.; — Potthast no. 322. 3) indo cern.: Cb 4) quod quum: ib. 5) Pratea:
HILhNCac Reg. 6) cognoscentes: ab; cognosceretis: Ce 7) dicti: add.
a Rattm. 8) quod don.: ab 9) a ven. fr. n. Bituricensi archiep.: Ch B(hm.
10) cf. c. ult. C. XVI. qn. 5. 11) illius: Cale 12) cf. c. 52. C. XII. gn. 2.
13) sedera apostolicam: CReg. 14) possidetur: ib. 15) Quod si: ib.
16) add.: ad hoc: Ocb 17) cum: deest: Ch 18) add.: episcopi: OHCh
19) en.: deest: Bacgh 20) div., non sint (sunt: Reg.) temen adversae: CReg.
21) yero: ib. 22) cleri: Reg. 23) rescriptum: Cagh; responsum: Reg.;
scripturam: CM. Bdhno.

utilitati ecclesiae consulatur. Nam et in Lateranensi concilio est inhibendum, ne quaelibet religiosa persona ecclesias et decimas de manibus ²⁴ laicorum sine consensu episcoporum recipiat, per quod indirecte ²⁵ datur intelligi, c) quod sufficit consensus episcopi, ut licitum ecclesiae sit decimas de manibus ²⁶ recipere laicorum ²⁷. Hoc autem de illis ²⁸ decimis intelligimus, quae laicis ²⁹ in feudum perpetuo sunt concessae. [Dat. Rom. etc. Non. Iza. Pont. nostr. A.o. I. 1198.]

Cap. VIII.1

Non poteat episcopus sine consensu capituli concedere ecclesias aliis ecclesiis, etiam si habeat ius patronatus in ecclesiis concessis.

Idem Metensi Archidiacono.2.

Tua nuper nobis ³ (Et Adfēcisti etiam, utrum episcopo vel electo cum solo archidiacono praeter assensum maioris ecclesiae, quum *el* ab ipsa eligatur episcopus, et archidiaconus assumatur de ipsa ⁴, coenobiis vel ⁵ ecclesiis conventualibus, ad quas ius ⁶ pertinet patronatus, liceat conferre perpetuo vacantes ecclesias baptismales.) Alterius etiam ⁷ quaestionis solutio ex epistola Leonis Papae colligitur evidenter, in qua ⁸ legitur *constitutum*, „ne quis episcopus de rebus ecclesiarum ⁹ quicquam donare vel permutare ¹⁰ vel vendere audeat, nisi forte aliquid ¹¹ horum faciat, ut meliora prospiciat, et totius ¹² cleri tractatu atque consensu id eligat, quod non sit dubium ecclesiae profuturum." Irrita enim episcoporum donatio ¹³*, venditio et commutatio rei ecclesiasticae ¹⁴ erit absque conniventia ¹⁵ et subscriptione clericorum. Per hoc enim ¹⁷ noveris solutam secundo ¹⁸ loco propositam quaestionem, quum concessionem ecclesiarum perpetuas ad alienationes ¹⁹ non sit dubium pertinere.

Cap. IX.1

Episcopus parochiales ecclesias, vel obventiones ipsarum, de consensu patroni sine consensu capituli sui monasterio conferre non potest.

Idem Episcopo Heliensi.2.

Pastoralis officii diligentia (Et infra: [cf. c. 28. de off. iud. del. 1. 29.]) Sollicite Praeterea quaesivisti, quum auctoritate Dionysii ³ fuerit parochiae limitatae, quatenus singularum parochiarum proventus in usus ecclesiae cederent necessarios et stipendia ministrorum, si episcopo liceat sine auctoritate summi Pontificis vel saltem sine ⁴ capituli sui voluntate viris religiosis conferre obventiones alicuius parochialis ecclesiae, sustentatione vicarii reservata. Et quum Lateranensis concilii statuta prohibeant ecclesiis novam imponi vel augeri ⁵ veterem pensionem, postulas edoceri, an episcopus valeat *locis* religiosis consentiente patrono totam ecclesiam, vel de novo conferre aliquam portionem. Ad quod ⁶ breviter respondemus, quod, salva constitutione canonica ⁷ de concedenda piis locis quinquagesima portione, neque primum neque secundum facere potest ⁸ episcopus, nisi de licentia Romani Pontificis, praeter capituli sui voluntatem. [Tua insuper etc. (cf. c. 7. de don. III. 27.) Dat. Rom. ap. S. Pet. XIV. Id. Ian. 1204.]

Cap. X.1

Ad concilia provincialia vocari debent et admitti cathedralium ecclesiarum capitula.

Innocentius III. 2 Archiepiscopo Senonensi et eius Suffraganei.3.

Etsi membra corporis Christi (Et infra:) Provinciae Senonensis capitula cathedralium ecclesiarum ⁸ suam ad nos

querimoniam transmiserunt, quod archiepiscopus Senonensis et eius suffraganei procuratores eorum ⁴ * nuper ad provinciale concilium convocatos ad tractatum eorum admittere noluerunt, j- *licet nonnulla soleant in huiusmodi tractari conciliis, quae ad ipsa noscuntur capitula pertinere, quare nostram audientiam appellarunt. Sane nos, auditis quae ipsorum nuntii super his proponere voluerunt, et intellectis nihilominus literis, quae nobis super eodem curastis negocio destinare, tractatum exinde cum fratribus nostris habuimus diligenter, et litigie concarditer* Visum fuit nobis et *eisdem* fratribus nostris, ut capitula ipsa ad huiusmodi concilia debeant invitari, et eorum nuntii ad tractatum ⁶ admitti, maxime super illis, quae ipsa capitula contingere dignoscuntur.

TITULUS XI.

DE HIS, QUAE FIUNT A MAIORI PARTE CAPITULI.

Cap. I.1

In universitatibus ecclesiasticis praevalet regulariter quod ⁶ *a* maiori parto, nisi minor para rationabiliter contradicat. H. d.

Ex concilio Lateranensi.

Quum in cunctis ecclesiis quod pluribus et sanioribus ² fratribus visum fuerit incunctanter debeat observari, grave nimis est et reprehensione dignissimum ³, quod per quasdam ecclesias ⁴ pauci quandoque non tam de ratione, quam de propria voluntate *ordinationem* ⁵ multorum [et prudentiorum] *impediunt*, et ad ⁶ ordinationem ecclesiasticam procedere non permittunt ⁷. Quocirca praesenti decreto statuimus, ut, nisi ³ a paucioribus et inferioribus aliquid ⁴ rationabiliter ¹⁹ obiectum fuerit ¹¹ et ostensum, appellatione remota praevaleat semper et suum consequatur effectum quod ¹² *a* maiori et saniori ¹³ parte capituli fuerit constitutum. Nec constitutionem nostram ¹⁴ impediat, si ¹⁵ forte aliquis ¹⁶ ad conservandam ¹⁷ ecclesiae suae consuetudinem se iuramento dicat ¹⁹ adstrictum ²⁰; non ²¹ enim iuramenta, sed potius penuria sunt dicenda ²², quae contra utilitatem ecclesiae ²³ * et sanctorum Patrum veniunt ²⁴ instituta. Si quis ²⁵ autem huiusmodi ²⁶ consuetudines, quae nec ratione iuvantur, nec sacris congruunt institutis, iurare ²⁷ praesumpserit ²³, donec dignam ²⁹ egerit ³⁰ poenitentiam, a perceptione sit ³¹ dominici corporis alienus.

Cap. II.1

Canonici non interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet episcopus cura capituli.

Coelestinus III. Claremontensi.2 Episcopo.

Quaesivit ¹ a nobis *tlae* diligencia probitatis, quid observare debeas ³, et apostolicae responsionis auctoritate statuere super eo, quod ecclesiam tuam quidam ex canonicis ⁴ *et* ¹⁴ *et* minimis *qualibet* ⁵ occasione assumpta, vel quia pensio ecclesiae debita, *sicut solitum est*, non redditur, vel *quia nonnunquam* clericus aliquis ¹¹ *et* ¹⁰ parochianus deliquit ⁷*, sine tuo et aliorum canonicorum consensu interdicto supponit ⁸*, *per quod ipsius ecclesiae servitium deperit, et in populo scandalum non modicum generatur. Super quo* ⁹ *Fraternitati tuae taliter* ¹⁹ respondemus, *sicut in similibus consultationibus nos recolimus respondisse, quod* ¹² *videlicet* interdictum in aliqua ecclesia per aliquem vel aliquos ¹² de canonicis tuis ¹³ sine tuo et aliorum

Tit. X. C ap. VII. 24) mann: C 25) direete: Caggh; recte: Ch Reg. 26) manu: OI; decimam de mana: Caggh Reg. 27) laicali: LB 28) hoc auctora de bis: Caco; heme autem de lish: eh; hoc autem etc.: deest: Reg. np. Bal. 29) laie.: deest: C.

Cap. VIII. 1) Restitutam ex Alan. c. 10. (3, 7.); Comp. III. c. 2. h. t. (3, 11.) 2) Prior cap. pars exstat in Comp. III. c. 2. de insta. (3, 7.); - scr. ao. 1201. - Potthast no. 1447. 3) nob.: deest: T Richt. 4) ipsis: Cabgh; illa: Cc; ex ipsa: T 5) aut: T 6) ius: deest: Cabeg 7) autem: Cb; et altarius quaest. sol.: Cc; huiusmodi quidem quaest. . . . exemplo Leon. T 8) quo: T; - cf. c. 52. C. XII. qu. 2. 9) add.: suae: Ch 10) commutare: CT 11) aliquid: ib. 12) cuna totius: LChT 13) don.: deest: FGHLNCT; - cf. supra a. 1. 14) collatae: T 15) consensu: T; consensu vel conniv.: CL 16) subscriptionibus: T 17) ergo: T 18) sec. loco: deest: T 19) alienationem: GCabT.

Cap. IX. 1) Restitutum es Res. Bregal. VII. 169.; Alan. ext. lit. 38.; Comp. III. c. 3. h. t. (3, 11.) 2) Potthast no. 2350. 3) cf. c. 1. C. XIII. gn. 2. 4) absque: FGHLNCT. 5) angere: Cont. Bato. 6) Ad quod: deest: O; - quae: Reg. 7) cf. c. 74. C. XII. qu. 2. 8) potuit: Cont. B*hm.

Cap. X. 1) Restitutum es Comp. V. e. 1. h. t. (3, 8.) 2) Honorius recta: FGHLNCT; - 1216-27. - Potthast no. 7796. 3) capitula cathedralia: E 4) sor.: deest: FRILMN; sitos: G; ipsorum: E 5) tractatu. . . habito: Ed Richt. 6) tractatus: E.

T i t. XI. Cap. I. 1) c. 16. C. Lato. III. (1179.); Lips. c. 25.; Bamb. c. 17.; Cass. XII. 20.; Comp. 1. c. un. 0. t. (3, 10.) 2) senioribus: (4lt Conc. 3) dignara: 16Q ConC. 4) quarundam ecclesiarum: Colte. 5) ordiueu clericorum mult.: Ab 6) ad: deest: Codd. coll. Coll. r.itt. Conc. 7) dimittunt: P 8) ubi non a pauc. inf.: R 9) quid: deest: P 10) rationabile: P; rationabile fuerit ostensum: 0 11) fuer.: relect: R 12) a maioris et sanioris parte concilii: APQR 13) seniori: Cose. 14) islam: Q • iustam; Conc. 15) niel: R 16) aliq.: deest: ib. 17) observandam: 371k; servandam: Aabcl; observandam: P 18) tuae: Q 19) dicit: .Aackl; dixit: Ab 20) add.: esse: Ase 21) nec: Cont. B*Mn. 22) dicimus: P 23) ecclesiasticam: Codd. et Call. ciit. Cono. 24) venerint: LbP 25) quia: deest: Conc. 26) hui. cono. quae ratione iuv. et sacris congr. institutis, irritare praesumpserit: Conc. mendose 27) servare: P 28) praesumpserit: NQ 29) condignam: APR; congruam: Q Cn+e. 30) egerint: Q 31) exsistat: APQR; fiat: Conc.

Cap. II. 1) Restitutum ex Gilb. auct. 2. (3, 8.); Comp. II. c. 2. /a. t. (3, 9.) 2) Claremont.: FIICLb; Gilberto Claremont. (Claremontano: Bi) ep.: BabGsa; tot. lit. desideratur: B; +; - 1191-5. - Jryffé no. 10495. 3) ob-servari debeat: Bb 4) vel: deest: Richt. 5) quilibet: Bi; deest: Itcht. 6) vel: Sa 7) delinquit: FGHLNCT 8) supponit: FGHLNCT 9) hoc: Ba; hoc auctora: Dei Richt. 10) sic diximus respondendum: BSA 11) ut: ib. 12) per aliq.: GBabGsa 13) ex canonicis: BcbiSa; deest: By

iruzum¹⁴ fratrum assensu positum observare non debes 15, nisi talis excessus el kan gravis ea: siterit, propter quod l¹⁴ merito ecclesia silere debeat, nec sustinere li¹⁵, ut 18 praetextu occasionis l¹⁴ huiusmodi riteridiclu¹⁵ ab aliis observetur, anisi taus et aliorum cananicanum 20 consensus accesserit. Sed 21 si quis in bis deliquerit, ecclesiasticae coercitioni subiaceat, quum peccata suos auctores 22 tenere debeant, nec poena sit ulterius protrahenda 23, quam delictum fuerit in excedente repertum.

C A P. III.I

Communis ordinatio ecclesiae per contradictionem et appellationem eius, culos non interest, impediri non debet. H. d. quoad titulum,

Innocentius III. Augustensi Praeposito².

Ex ore sedentis | in throno procedebat gladius bis aculas. Illic est gladius Salomonis, qui secal tal-baque, reddens unicuique quod sizzon est 4. Nos igitur, qui, licet ammeriti, lactan vera Salomonis divina clignatione tenemos, gladium istum izme praderter exserimus, quum quaestiones in auditorio nostro legitime vercilitas mediante iustitia definimos. Ad hoc 5 enim emergentivan quaequestionum pergllexitas e et dificales nncli causarum ad sedem apostolicam referuntur, tat, quema earum media fuerint assertione partiuuz patefacta, prodeat ab apostolica sede sententia derlucens iaz certitudinem dubia, et obscura prodicens in lucen?, ut litigantamo dissensione sopita suunt iustitia tueatur el sequatur aucloreres 7. Inde siquidem fuit, quod Accedentibus ad praesentiam nostram s T. ac dilecto filio nostro B. Augustensi lo canonico pro quaestione, quae inter vos super praepositura Augustensis ecclesiae vertebatur, nos venerabzlean fratrent nostrum [Octavianum] Hostien. episcopum, et dilectunz filiuuz Grat. 11 saractorunt Cosvtae et Damianz diaconum cardinalem culis concessinz auditores, in (portan praesentia ex parte ipsius 12 B. 13 fuit propositum, quod, quina dilectus frlius E. Atzgustensis praepositus fuisset art episcopum Brixientem electus, rogara capitulrmz Augustense, ne aliquem sibi prius eligerent in praepositunz, guano eius esset electio corzfzmata, quumque ipsi eius precibus an n irissent, et idenz electos, eleetioniS 44 Confzrmatione per Szluam metropolitanum obtertia, verzieaos Tibor fuisset de regalibus investitus, B. nziles pater eiusdem 15 ad apostolicam sedem accedens a bonae menzorae C. praedecessore nostro dilectis fzlius decano et capitulo Augustensi lg literas obtinuit destinari, ut infra 17 spatium mensis unius eundem 15 siiblatu appellationis obstaculo eligerent et assumerent in praepositura Augustensem, in signum investiturae annulo ei aureo destinato, et lg quibusdam mandati apostolici exsecutoribus constituit. Decanas autenz et Capitulum memoratum quum audisset 20 quod C. 21 quondam eorum praepositus in episcopum Brixientem electus et " 1 confirmatus fuisset, licet dictas 23 literas recepissent 24, in contemptum tamen eorum 25 assignato prius termino, infra 23 quem ipsi deberent super mandato apostolico respondere, H. 27 tunc Augustensem decanum 25 in praepositum elegerunt. 7 Sed ne eius confranaretur electio, ideno B. cid apostolicae sedis audientiam appellavit. Et licet super locos postsodum a sede aposololica pro dicto II, literae variae ac multiplices entanaverint, in quibus ei videbatzr imponi silentiunz, id lamen tenere non debuit, gaonian absens et irrequisitus non potuit condemnari; et ipse nihilominus postmodum dicto H. super praepositura ipsa, quod per testes probata, quantum potuit contradixit. Literas etiaara apostolicas impetrata, per quas nullis literis obstantibus in possessionem praepositurae anandabatur indaci, Unde quunz, eo ricino ooaiversae carnis ingresso, decanos el capitulum Augustense velleazl in praepositi electione procedere, ne id fieret, ad sedenz apostolicanz ceppellavit. Sed ipsi appellationi nzininte deferentes, exclusis quibusdam canonicis, quibusdamno etiano nona vocatis, te sibi in praeposituan. elegerunt. Quare tuano electionem non ab ouznibus cauoazicis concorditer factam, sed post appellctioaz en ad nos interpositam alentectam, cassari petebat, et se in praepositus confirmad, guano. a dicto praedecessore nostro de praeposituraa, quod per annolzim sili transmissuua ab ipso probare coleta, fuisset printilus irzvestitus. Ad haec ex parte toa, fili praeposite, taliter est responsum, quod id, quod de

B. factum fuerat, ante, guano praedecessor noster pcefat E. electionem ratono haberet, fuisset obtentzm, quod eliam fuzt testibus conzprobatum; sed etsi dicto electo in epise.opum confirmato praedictae literae a sede apostoliea emanasset, azullum lamen los per hoc ei fuerat acgzziunz, quam nec de praepositura investitus fuisset, nec iudices pro eo fuisseazt nzaadatumz apostolicum exsecuti. Hoc autem ex ip.scvzcan literarum tenore probasti, iaz quibus cnlinebatur expresse, quod decanas et capitulan?. Augustense ipsum eligerent el assuanerent in praepositzenz infra mensem, ei quod pro recipienda investitura minutos ei mittebatur. Nano si fuisset per sedem apostolicanz irzvestitus, locura, postmochian electio capital et investitocra exsecutorunz nullatenus lzabuissent. Adieciisti etian, quod, (tuam dictas H. ad. sedenz postmodunz apnstolicinz accessisset, el dicto praedecessori consto-o electionis suae nzodum et causaan contradictionis eiusdenz B. exposuisset ad plenum, dictas praedecessor noster, non obstante investitura ipsi B. facto, electiozrenz confirmara ipsius, asserens, se per falscanz suggestionem fuisse in eo, quod pro ipso B. scriperat, circula-ventano, quina, quod esset infra sac'o Os ordines constitutus, ei non fuisset expressum, immo palias, quod idoneus esset, hi, qui pro eo petebant, ipsi suggerere curavissent. Et licet pro ipso dictis Frisingensi el l'istetensi episcopis et maiori Spirensi praeposito literae fuerint praeseaztatae, in gtzibz is eis in virtute abedientiae mandabottta, ut ipsum in possessionenz praepositurae inducerent coaporalenz, nullis liteavis obstantibz ante vel post a sede (postolica impetratis, dictus lamen praedecessor noster eas noillatenus de conscientia sota enianasse rescripsit, et ipsas decernens vacuas et inanes, si quid auctoritale ipsarum fccctuan fuerat irritara, mandans eisdem iudicibus, ut euno, qui easdes literas impetrada, sub fadeli custodia detinerent, donec ab eo recipere in ananclatis, guajira- super hoc procedere debuissent. Fuit p-aeterea praedictis obiectum, quod, etsi praedictus B. constaret, quod 072191110 falsunt eral, fuisse per sedem apostolicavz iocestisim, et zizvestituranz eius mtniane revocatas, quia lamen dicto II. reverentiaazt praeposito debitan?, quod probasti per testes, exhibuit, et stipendium, sicut celen can onici, percepit ab eo, renunciaverit iuri seto, nec super hoc eral de cetero audiendus. Ceterunz dicto FI. naturae debitum exsolvente, quum decanos el capitulan de consilio venerabilis fratris nostri episcopi Augustensis priana sex hebdonzadctrunz, ac secundo diarunz sex, et deinde tramo diezunz spatium electioni de praeposito celebrandae, ut absentes canonici ad electionem concurrerent, statuissent, et eis postmoduarz convenientibus fuisset de electinne tractatunz, idenz B. non aateae contradiixit, guano ab electione tate se guano alios in minoribus ordizibus constitutos cognovit excludi. Sane quum decanus, perscrutaturus mmniunz roluntates, cilecti fzlai Il ralterii Augustensis eanoanici super electioze ipsa requisisset assensum, ipse, quod cis p-aesenlibus, qui eraat infra sacros ordines stnttuiti, solano non ea:pznzeret intentionem, responda, quon ipsi secundum statuta canonica nec eligi possent, lace iuxta ecclesiae consuetudinerrt in electione vocem aliquam oblinere. Unde quunn capitulum communiter statuisset, eos ad electionem nullatenus adanittendos, dictas B. eidem decano, Ulrico archidiacono et Ea-man. canonico convicia inferens, ad sedem apostolicam appellavit, ipsi, ea' ad nos accederent, per appellationean indicens. Et licet ipse cuico quibusdam canonicis sois de capitulo recessisset, deceno lamen alii numero pino-es et dignitate oradores, quum decena el noveno tantus, qui ius in electione habebant, ad hoc convenissent, attendentes, quod eius non intererat, cuina7zil iuris fuerat in praepositura, te undecimum salva sedis apostolicae gratia, ne videlicet in contemptum apostolicum aliquid committere viderentur, ira praeposituuz elegerunt. Quum igitur ex praedictis constaret, eum ?ice investituazt fuisse per sedem apostolicanz, nec a capitolio vel iudicibus delegatis electum fuisse in praepositum vel assunzp-tuan, el si id etiam constitisset, sufficienter esset ex parte loa probatullo, investiturarz alano, si qua fuerat, fuisse per dictuan praedecessorean nostruarz postmodunz revocatan; et si laec etiaan probatce non essent, sufficeaater esset per testes ostens-una, euna dicto H. a-everentaam intpensis, nec esset conlrarium, quod fuera ex adverso probatum, eta?? praedicto H. semper contra-

Tit. %I. Cap. II. 14) tuor.: deest: Sa 15) nullatenus debeas: B5a 16) quem: Bb 17) etiam sust.: FGH1h¹⁴; sustitueas: B5a 15) quod: Bg; deest: Bb; aut occasione: Bc 19) vel occasione: Bu; occasione: Pa 20) add.: tuorum: BB 21) sed si (mis occasione dederit, vel deliquerit, sive canonem debitum non solverit, vel (sive: Bb) alia commiserat, propter quae irregulariter hactenus ecclesia iusa interdicto supponebatur, ecclesiasticis: B5a 22) actores: LQBi 23) add.: prosequenda vel: Bb. Cap. III. 1) Rest'ndura ex Ryl. Bal. I, 290.; Comp. III. c. 1. 7a. t. (3,12.); — cf. Atan. A. (I. 6.) 2) Sifredo Aug. praep.: Reg.: — Potuitis sro. 302. 3) in throno et infra; relig. usque ad auctor. resznil: Cc; in throno . . . auctorem: deest: Ca 4) Reli74. usque ad Quena ergo: deszmit: T 5) haec

vero: CL 6) prolixitas: ib, 7) add.: et infra: ib. 8) praedecessorem nostrum: Bittm. ex Corr. 9) te: Cagk Req. 10) Atzgustino et sic deiorceps: Ch 11) G.: C 12) praedicti: Clieg. 13) T.: Ch 14) add.: suae: C 15) ipsius B.: CReg. 16) ad dil. filium decanum et capitulum Augusten.: ib. 17) infra: Cnd. Bihon. 15) dictum B. filium eles: CReg. 19) ven. fr. nostris Frisingen. et Eisteten. episcopis et dil. fil. maiori Spiren. (Spirenen.: C) praeposito: B 20) audissent: FGHic Reg. 21) D.: FN; E.: La; quod dictas electos fuisset in episcopum confirmatus: CReg. 22) et: deest: FGHILN 23) decanas . . . suscepisset: Ch 24) suscepissent: Codd. coll. Cagk Reg. 25) earum: C Reg. 26) intra: Cont. Bótmr. 27) II.: deest: () 28) canonici cum: Ch.

dixisse, quum verbis contradicere potuisset et operibus consentire; praesertim quum, etsi testes generaliter dixerint, quod dictus B. semper contradixit, generalitas lamen illa debeat ad competentes horas restringi, ne convincatur falsum dixisse, si generalius intelligatur quod dixerant, et ex bis omnibus sequeretur, quod sua non intererat propter hoc ad sedem apostolicam appellare; concludere, quod nihil eorum, quae facta fuerant, obsesset, quominus toa deberet electio confirmari.] Quum ergo dicti²⁹ cardinales haec et alia, quaecumque fuerant 30 bine inde proposita, nobis et fratribus nostris rēdeliter retulissent, attestationibus, allegationibus³¹ et raizonibus utriusque partis plenius auditis et cognitis, Ouia vero³² legitime constitit, quod praedictus³³ B. de praeposita ipsa³⁴ non fuit aliquatenus investitus, etsi mandatum³⁵ fuit³³ ut de ea investiretur, de qua etiam si investitus fuisset, investitura eius per praedecessorem nostrum³⁷ semel et secundo certa fuit ratione cassata, quae nec³⁸ etiam si cassata fuisset, per hoc, quod saepe dicto H.³⁹ reverentiam exhibuit, quae debetur praeposito, inri suo renunciasse videtur: nos attendentes, sibi de iure non potuisse competere, ut per appellationem ob id interpositam communem ordinationem⁴⁰ ecclesiae impediret, intelligentes etiam, te a maiori parte tam dignitate quam numero eorum, quos eligendi ius⁴¹ constabat habere, electum fuisse canonice in praepositum, de communi fratrum⁴² consilio electionem tuam⁴³ auctoritate apostolica confirmamus, praefato B. super ipsa praepositura silentium imponentes. [Nulli ergo etc. Dat. Romae ap. S. Petr. Y. Kal. ha. 1198.]

CAP. IV.1

Praelatus cum maiori parte capituli contradicente minori statuere potest quod ad necessariam reparationem fabricas quilibet canonicos conferre tenetur.

Idem2.

Ex parte tua nobis 3 fuit, frater archiepiscopo, intimatum, quod ad restaurandam fabricam Rothomagensis ecclesiae tractatum communiter habuistis, te, frater archiepiscopo, postulante, ut quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorum reddituum portionem operi tam pio et necessario deputaret. [— Quia vero super hoc diversae fuerunt⁴ inter vos, fui canonici, et variae coloniales, ne tam laudabile opus ex vestra dissidentia izegligatur, auctoritate praesentium Statuimus 5, ut, si quiss^{*} vestrum tuis, frater archiepiscopo⁷, et maioris et sanioris partis capituli statutis s super hoc constitutionibus duxerit⁹ resistendum, obtineat sententia plurimorum. [Dat. Roni. ap. S. Petr. V. Id. lun. Pon. 1208r. Ao. I. 1198.]

TITULUS XII.

UT ECCLESIASTICA BENEFICIA SINE DEMI-
NUTIONE CONFERANTUR.

CAP. UN.]

Itubrum sufficit pro sumario, vel summa sic secundum Abbatem: Occulta collado bonedicii, licet sit suspecta, bene valet, dummodo alias legitimo fasto probetur. H. d. est cases not.; non Lamen facit ad titulum, nec omnes indistincte hoc tenent, sed maior pare concludit cum boc seminario.

Innocentius III. Mediolanensi Archiepiscopo2.

Ut nostrum prodeat de vultu Dei iudicium, Tet a oculi nostr-i videant aequitatem, regia via debenzus incedere, nec ad sinistram omnino, neque ad dextram declinare, ita magnunt iudicantes lei parvum, quia non est apud petan acceptio personarum. [Ad 4 audientiam sane nostram anultoruin relatione pervenerat, quod cancelaria llerliolanensis ecclesiae vacaverat ultra annum, unde secundum Lateranensis concilii statuta ad nos ipsius erat donatio devoluta. Volantes autem tibi solita dignitate deferre, rogavinus te attentius et mandavimus, ut cancellariam ipsam dilecto filio Henrico de Senara subdiacono nostro, llediolanensis ecclesiae canonico, bene a ud te merito et ad hoc offciunz obtinerzdunt idoneo, benigne con f'rres; el si post recepttoneni

literarum nostrarum gzticquam de ipsa cancellaria contra ius acquisitum nobis ex Lateranensi decreto statueres, decemebanzus illud irritum et inane. Tu vero literis nostris receptis diceris respondisse, sicut ex publico declaratur authenticum, quod cancellariam ipsam alteri non conluleras, quia propter gravantina debitorum proventus, ipsius tibi erant plurimum necessari, literis lamen nostris apertis earunzque tenore perspecto, responderes in crastino quod crederes respondendunz. Porro, sicut ex alio comperimus instrumento, postquam mandad nostri audivisti tenorem, variata locutione dixisti, quod cancellariam ipsam non peteras iuxta inandatum nostrum praefato subdiacono nostro conferre, quia, reservatis libi proventibus, earzdem cancellariam decem znensibus iam elapsis Henrco de Lamp, concesseras. Quumque nobis huiusmodi responsionum varietas ex scriptis innotuisset authenticis, etsi secundum Apostolum omne^{nx} inobedientianz pr'onzpti simus ulcisci, adhuc Lamen tibi deferre volentes, cui et in minori offcio constituti, et promoti, sicut Domino placuit, ad zrzaiora in nzultis et ?manis detulimus, Libi dedintus in mandatis, ut ad praesentiam nostram procuratorenz idoneuin destinaret, qui loo nomine legitime nobis ostenderet, quod dictam cancellariam personae idoneae modo canonico tempore tibi competente donasses; dictes queque II. de Lamp., cui dicebatur facta donado, si vellet, ad praesentiam nostram accederet, suam iustitiam defensusus. Venientes igitur ad apostolatus nostri praesentiam dilecti filii G. proctrator tuus et saeperlictus II. super varietate responsionunz nitebantur te multipliciter excusare, lieet publicis instrumentis lides non facile derogetnr, el seeundunt rertzmafta-can vis potuisset suffacienter ostendi, quod tu id, quod dictum est, mirzinie responderes, etsi forte potuisset, quod aliud respondisses. Produxerunt enties, in nostra praesentia duos testes, qui iurati dixerunt, quod in lanuario nuper praeterito fuit annus, ex quo llediolanensis cancellarius clebitunz universae camis exsolvit, el in sequenti 111aio, quum consanguinei llenrici de Lamp. frequenter apud te ac vehementer instarent, ut cancellariam ipsi conferres, te respondente, quod cancellariae proventibus carere non posses, ad multam tomen instantiam est obtentum, ut cancellar7ae tibi retineres proventus, et ius ipsius praefato conferres Henrico. Quatuor ergo praesentibus, Inter quos duo testes memoran fueruni, in secretiore palatii tui cansera eundem H. sectndun tenorenz praescriptum de cancellaria inexististi per librum, el recepisti fidelitatem ab eo, prohibens universis, ne verbuzn islud cuiquam revelarent. Adiecit autenz unos testium praedictorum, quod, postquam ad te mandatum nostrum pervenerat, et ipse H. iam Bononia rediisset, tu ei solenniter et publice Iradidisti se vidente sigillum, mandona ei, ut cancellarii offciun exerceret; quod et alter testis asseruit de auditu, et idem procurator tuus, quod verum crederet esse, respondit. llenricus quoque confessus est factum, sed solennitatem facti negaliat.] Quia ergo5 post interdictum nostrum ei praesumpsisti Lradere bullam, quum traditionem [ipsam] saltem debuisses differe, donec nostrum consuleres beneplacitum, dilectis fzliis L archidiacono et O. Lento canonice llediolanenszbus dedimus in mandatis etc. (cf. c. 56. de app. II. 28.) [Tolerabanzes s autenz ad tempus, ut negotii merita rzobis plenius innotescerent, investituram, quae dicebatur in occulto facta fuisse per librum, licet ecclesiastica beneficcia mon sisa donatione clandestina conferenda, teste veritate, quae dicit: „ Qui male agit odit lucem.“ Ceterum quia cancellariae officium memoratae spirituale vel annexum sprtr.tuali proponebatur existere, quum cancellarius ex officio suo multa facere debeat, quae spiritalia esse noscuntur, ac per hoc sub lenore praescripto dicebatur non debuisse conferri, quum ab onani specie mala praecipiat Apostolus abstinere; quia etiam praefatus llenricus de Lanzp., Iecet receptus sil in fratrem ad vacaturam praebendanz, ordinarios lamen asserebatur non esse, ac per late cancellariat sibi non debuisse conferri, quae de iure val consuetudine ordinario tantum debet committi, quum nec Mediolanensis archiepiscopi, sed llediolanensis ecclesiae cancellarius esse scribatur, nec vacante sede cancellarii perdat offciun, (nasa nec ipsum sigilunt substituto Pontifice variatur,) iraqusittonem horum duxintus praenominatis I. archidiacono et O. Lento canonice Mediolanensibus commiendan, per apostolica scripta praeciipiendo mandantes, quatenus omni contradictaone et appellatione cessante, Deum ha-Gentes prae oculis, gratia et timbre postpositis, sine personaranz.

XI. Cap. III. 29) Quum ergo episcopus et cardinales praedicti (cardinale praedictus: Cb); C 30) fuerunt: Cb 31) et alleg.: ib. 32) vero: add. a Rayes. 33) praefatus: FIICREY.; dictes: G 34) illa: O 35) add.: vestrum: Cb 36) fuera: Cont. Rrrou, Rey. 37) add.: B. concessio: Cb 38) voro: Cae; si nec: Cb 39) r.; Cb 10) ordinem: Cok 41) potestatem: C 42) uekl.: nostrorum: CA 43) ipsam: Ch.
Cap. IV. 1) Restitid9m erReg. Dttl. I. 259.; Comp. IV. c. efa. h. r. (3. 4.) 2) Valister archiep. Iiontomag.: Rey.; -- Potthrst no, 218. 3) apostollice

auribus: D Rey. 4) fuerint: Dbc 5) duximus etatuenduni: D Rey. 6) qui: GHlbiINDach lte. g. 7) vestrum ipsius archiepiscopi et: D Rey. 8) futtrris: Rey. 9) duxerint: FHkLNReg.; duxerunt: G.
Ti r. XII. Cap. un. 1) P. estitutwa ex Rey. Raf. I. 3C8.; Alois. 8. (5. 1.); Comp. III. c. un. h. t. (3. 10.) 2) Potthast no. 377. 3) et . . . personarum: deest: Cab 4) yerba aricis inclusa desxrt etiam: T 5) ergo: deest: CT C) yerba eaicis inclusa dcsuut diana :L:

acceptatione inquirerent super **praemissis diligentissime veritatem**, et ne veritas celaretur, testes, qui eis **nominaerentur**, si se gratia vel timore subtraherent, per censuram ecclesiasticam compellerent perhibere testimonium veritati, et quod super omnibus invenirent sub literarum suarum testimonio ad sedem apostolicam destinarent, ut per inquisitionem ipsorum sufficienter instructi negotium ipsum melius decidere valeremus. Ipsi vero mandatum apostolicum fideliter exsequentes, convocatis Mediolanensis ecclesiae ordinariis, et per poenam excommunicationis compulsis dicere sub iurisiurandi religione de facto cancellariae, quia noverant, super praemissis articulis veritatem, attestantes suas redactas in scriptis sigillo munitas ad nostram praesentiam transmiserunt. Interdixerunt etiam eidem H. administrationem sigilli, sicut ex literis eorum accepimus, iuxta formam mandati nostri, de consilio sapientum. Quumque saepedictus H. de Lamp. cura patre suo Rogero propter hoc nostro se conspectui praesentasset, copiam allegandi pro se liberam ac benignam in communi concessimus auditorio. Qui per advocatum proposuit, quod delegat praedicti sine inquisitione spoliaverunt eum executione sigilli contra nostri mandati tenorem, quum ipsius sigilli traditum non fuerit facta post secundum mandatum; et ideo primo loco restitutionem sibi fieri postulabat. Formam vero concessionis nitebatur multipliciter excusare, proponens, quod in retentione fructuum simoniacae pravitatis nullatenus intercessit; tum, quia officium cancellariae nec est spirituale, nec annexum spirituali; quia licet cancellarius quaedam agat, quae spiritualia esse noscuntur, sicut ex attestacionibus liquet, ea (amen non agit ex officio cancellarii, sed de mandato archiepi. scopi, sicut ex dictis testium comprobatur; tum etiam, quia nihil mil et vendidit, quum simonia describatur esse studiosa cupiditas vendendi vel emendi spirituale vel spirituali annexum; praesertim quum tu ante traditionem separaveris fructus, et ita quod tuum erat tibi retinueris, non accipiens alium. Se quoque ad obtinendum cancellariam proponebat idoneum, quum de mandato Romani Pontificis silblediolanensis ecclesiae canonicus institutos, vocem habens in capitulo et locum in choro, et tanquam verus et plenus canonicus in tractatibus et contractibus ipsius ecclesiae admittatur. Nec obstat, quod integram praebendam non habet, quum, sicut per dicta testium esi probatura, archidiaconatus eiusdem ecclesiae, de quo nullatenus dubitatur, quia sit dignitas et officium spirituale, quandoque fuerit concessus ei, qui praehendam integram non habebat. Quod autem a sexaginta annis iuxta quorundam testimonium concessa fuit tantum ordinario praebendato de numero viginti canonicorum, qui proprie ordinarii appellantur, sibi nocere non poterat, quum per hoc nullum sit tibi praedictum generatum, quin ei, qui de numero viginti non esset, praesertim canonico, eandem cancellariam potuisses conferre. Illegabal insuper, quod, etsi paccio de retinendis ad tempus proventibus intervenisset, quod ipse lamen negahat, inter te ac parentes ipsius, ipse tomen de praedicta cancellaria pare fuit et simpliciter investitus; et ideo talis paccio sibi non debet obesse, quum parentes nihil tibi pro eo dederint vel promiserint.] Praeterea proponebas 7, quod, quum nullus debeat sine accusatore 9 damnari, nec aliquid circa negotium illud 10 sit actum in forma iudicii, depositiones testium non poterant tibi 11 praedictum generare. Quia vero haec allegatio 12 personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam commissae inquisitionis et ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet suspicetur, quod nos in hoc negotio perperam processerimus; praesertim quum ratio assignanda debeat esse posteris profutura. Quum enim iuris sit explorati, quod actore non probante is, qui convenitur, etiamsi 13 nihil praestiterit, debet absolvi, videri poterat, quod nos tibi, qui conveniebaris a nobis, malitiose vel 14 indiscrete onus probationis super tribus praemissis articulis imposuimus, videlicet ut ostenderes, quod praedictam cancellariam personae idoneae, modo canonico et tempore tibi 15 competenti donasses 16. Porro quum donatio fuisset occulta, et ideo suspicione non careat 17, et 18 elapso iam anno, nullus omnino cancellarius appareret 19, non immerito credebamus 20, quod secundum Lateranensis concilii

statuta ad nos esset ipsius cancellariae donatio devoluta, et ideo potuissimus ipsam sine culpa conferre, **quoniam**, etsi locum Dei teneamus 21 in tenis, non tamen de occultis potuimus 22 divinare. Quia 23 ergo contra illud, quod 24 prima facie inste 25 praesumebatur pro nobis, praesertim quum **responderis** 26 prima vice, quod cancellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probandi 27 concessimus, non fuit gravamen, sed gratia, nec **ex malitia**, sed **ex** 28 benignitate processit. Quod 29 etiam de modo canonico fidem nobis fieri mandavimus, tu causam praestitisti mandato n, qui saepe nobis per literas tuas 31 intimasti et tandem probasti per testes, quod retentis tibi 32 proventibus officium concesseras memoratum. Ex quo non immerito contra 33 talem concessionem fuimus suspicati, quum et 34 proponeretur aperte 35, quod alud ei personae commiseras 36, cut secundum consuetudinem Mediolanensis ecclesiae non debuerat aliquo modo committi. Et 37 ideo nos, qui non tam ex plenitudine potestatis, quam **ex** officii debito possumus 38 et debemus de subditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te maxime causam et occasionem praestante, inquisitionem commissi- mus faciendam. Omnibus ergo 39 diligenter auditis, quaecunque fuerunt in nostro auditorio proponenda, deliberavimus cum fratribus nostris, et in ipsa deliberatione te in tribus praecipue comperimus 40 fuisse culpabilem: circa contrarietatem 41 responsi, quia 42 non solum nobis, qui, licet immeriti, locum lesu Christi tenemus 43 sed nec cuiquam debuisses ex certa scientia 44 contraria respondere; circa carnalitate animi, quia non ex 45 affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum officium et beneficium 46 in persona magis idonea dispensare; et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione vel conventionem 47 quacunque, sub modo vel tenore praescripto 48 concedere nudum officium et tibi retinere proventus, quum et 49 in Lateranensi concilio prohibitum sit, ne quis conferendo ecclesiasticum 50 beneficium partem proventuum suis usibus retinere praesumat, et alibi cautum reperiatur in canone 51, quod ecclesiastica beneficia sine deminutione debent conferri. Unde credimus distinguendum, utrum qui dat spirituale beneficium proventus ipsius ante donationem percipiat 52. Nam si proventus ante donationem non perceperit 53 ipse, sed alius, et **ex** donatione consequatur 54, ut ipse proventus percipiat; non est dubium circa haec 55 intercedere simoniacam pravitatem. Si vero ante donationem perceperit 56 ipse proventus, credimus etiam distinguendum, utrum ante donationem constituat, ut ipsi proventus retineantur 57 ad tempus pro causa iusta et necessaria, an 58 conveniat cum eo, qui accepit 59 beneficium, seu cum mediatore quocunque, ut officio illo 60 concessio retineat ipse sibi proventus. Primum enim membrum credimus esse licitum, secundum autem dicimus non licere, ne viam aperiamus his, qui pravitatem suam satagunt palliare. [Quia vero etc. (cf. c. 9. de off. archid. I. 23.) Dat. Perusii IX. Kal. Oct. 1198.]

TITULUS XIII.

DE REBUS ECCLESIAE ALIENANDIS VEL NON.

CAP. I.

Non potest praelatus res unjas ecclesiae alteri dare, nec invicem res illas commutare, sine ambarum consensu.

Ex concilio Lugdunensi IV.

Non licet 3 episcopo vel 4 abbati terram unius 5 ecclesiae vertere ad aliam, quamvis ambae in eius sint potestate; tamen, si commutare voluerit 6 terras earum 7, cum consensu ambarum 8 partium 9 faciat 10.

Tit. XII. Cap. un. 7) proponebat: CagbTReg. 8) quum: deest: Cagb 9) accusatione: CagbTReg. 10) talud: Reg. 11) sibi: CagbTReg. 12) per hanc ultimam allegationem: Cl' Reg. 13) etsi: CagbT 14) et: T 15) alii: Cag 16) dedisse: T 17) careret: C 18) et: deest: Cag 19) apparat: Cb Cont. Behm. 20) credobatur: Reg. 21) tene- mur: Cagb 22) possumus: FCBIXMCT Reg. 23) Quod: Cgh Reg. 24) Iuod: deest: Cgh 25) fuste: deest: T 26) responderes: FCB; reapondeua: Ch; referre videaris: T 27) reprobandi: T 28) de: ib. 29) quia: Cbch 30) praestiti mandati: Oh 31) toas: adest: Codd. coll.CTReg. 32) tibi: deest: T 33) in: Cont. Brh.n. 34) etiam: T 35) a parte altera: Cb 36) est commissum: T 37) quia, quum nos non: Cagb; Et ideo nos non: Cb; Et ideo nos: Reg.; et sic nos non tan: 38) quia pose.: CagbT Reg.; quod pose.: Ch 39) vero: Cb; igitur: Cc 40) roperi-

mus: T 41) varietatem: Cb 42) quod: T 43) teneamus: Cb 44) con- scientia: Cgh 45) ex: deest: CLaNTCTReg. 46) et ben.: deest: T 47) ex conv.: Ch 48) rescripti: T 49) et: exstat: QHIC; etiam: FCB; deest: CcT 50) ecclesiastica beneficia: T 51) cf. c. 15. C. I. ges. 3. 52) add: an non: T 53) percepit: GHIC Reg.; percipiat: I' 54) consequitur: FGHIC Reg. 55) curia haec: add. a Raam. 56) percipit: T 57) re- tineat: CL; detineat: T 58) aut: Cae Cota. Ball. 59) accipit: FCBTReg. 60) illi: Reg.

Ti t. XIII. Cap. I. 1) Comp. I. c. 1. h. t. (3, 11.); ex Cono. Lugd. c. 5.; Burch. III, 24.; Iro Decr. III, 19.; ex Conc. Lugd.: A 2) liceat: Acl Burch. Iv. 3) nec: A Burch. lo. 4) un.: deest: ib. 5) voluerint: II. 6) eorum: Al 7) amborum: A c 8) part.: deest: LMNColl. citt. 9) faciant: Aakl Btrde.; fiant: Ab; fiat: Iv.

C A P. II.

Principes saeculares **res ecclesiae** donare non possunt, et qui ab eis roci-piunt, excommunicantur, et perdunt omnia, quae ab ecclesia alias legitime obtinebant. 11. d. secundum unum intellectum, qui satis placet.

Ex eodeml.

Qui res ecclesiae petunt a regibus, et horrendae cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur quae obtinent, et a comunione ecclesiae, cuius facultatem auferre 2 cupiunt, excludantur.

CAP. III.1

Rector ecclesiae, qui dat ecclesiae rem duplae aestimationis, servos ecclesiae manumittere potest; **ipse** tamen manumissus et chis posteri erunt sub patrocinio ecclesiae. Ita communiter summatur, tamen non placet Pauorm. id, quod dicitur de aestimatione.

Ex concilio Toletano.

Consensus totius concilii diffinivit 2, ut 3 * sacerdotes", qui aut 5 aliquid 6 * ecclesiae suae 7 relinquunt, aut nihil habentes aliqua *lumen* praedia vel s familias ecclesiis suis acquirunt 9, liceat illis 10 aliquos de familia" eiusdem ecclesiae manumittere iuxta rei collatae modum, quem antiqui canones decreverunt, ita, ut cum peculio et posteritate sua *ingenui* sub patrocinio ecclesiae maneant, utilitates iniunctas sibi iuxta quod poterunt 12 * prosequentes.

CAP. IV.

Si praelatus nil de suo dans ecclesiae servum ecclesiae manumittit, non tener manumissio.

Ex eodeml.

Episcopi, qui nihil ex proprio suo ecclesiae Christi 2 conferunt, *phanc divinam sententiam metuant el* liberos ex famulis 3 ecclesiae ad condemnationem suam facere non praesumant. Impium est enim, ut qui res suas ecclesiae' Christi non attulerit 5 damnum inferat *e!* ius ecclesiae alienare intendat. Tales igitur liberos 6 * successor episcopus absque aliqua oppositione ad ius ecclesiae revocabit, *[quia cae non aequitas, sed improbitas absolvit.]*

CAP. V.1

Res ecclesiae alienari non debent.

Ex concilio apud Silvanectim.

Nulli liceat 2 alienare rem immobilem ecclesiae suae 3, sive *donum sive agrum, sive holgura sive rusticum mancipium vel panes civiles*, 14 neque *creditoribus* specialis s hypothecae titulo obligare. Alienationis autem verbum continet 6 conditionem 7, donationem, venditionem, permutationem et emphyteusim 9 perpetuum contractum. Unde 10 omnes *[omnino]* sacerdotes ab" huiusmodi alienatione abstineant, poenas timentes, quas Leonina constitutio 12 comminatur.

CAP. VI. 1

Alienatio de robis ecclesiae fasta non tenet, et alienatores, **nisi rem** restituunt, excommunicantur, et quilibet clericus potest contradicere, et rem cum fructibus repetere. H. d. et est textus notabilis, et quotidie allegatur.

Symmachus Papas.

Si quis presbyterorum, diaconorum seu defensorum

Tit. XIII. Cap. II. 1) cf. Coec. Acosen. (535.) c. 4.; Com. Meld. (845.) c. 40.; - Comp. I. c. 2. h. t. (3, 11.); Burch. XVI, 36.; leo Den'. XVI, 97.; Lips. XVI, 9. 2) auferri: Aael.

C a p. III. 1) *Restitutum ex c. 69. Cono. Tolet. IV. haL. ao. 633. ap. Bruno 1, 240.; - Comp. I. c. 3. h. t. (3, 11.); Burch. III, 177. (ex C. Tolet. V. c. 69.) Jve Decr. III, 238.; lipa. XVI, 16. (ex C. Tolet. V.) 2) diffiniunt: A la 3) ut: deest: GHK 4) sacerdotibus: Iv. Cont. B'hm. 5) aut: deest: LbN 6) aliq.; deest: FGHIXLa; res anea: Coll. citt. 7) suae: deest: A orla. 8) aut: Abc orig. 9) conquirunt: Coll. citt. arg. 10) eje P; deest: Iv. Cont. Bolina. 11) familiis: Coll. citt. orig. 12) poterint: IJINAacPortg.; poterint: FGH.*

C a p. IV. 1) *Restitutum ex c. 66. el/jwdein Coneri+.* - Comp. I. c. 5. h. t. (3, 11.); Burch. III, 189.; loo licor. III, 249.; - cf. c. 39. C. XII. qu. 2. 1) Christi: deest: Al 3) familiis: Coll. citt. orig. 4) ecclesis: orig. 5) contulerit: Coll. citt.; contritit: orig. 6) libertos: GHXBurch. Iv. orig. 7) conditionem: P; deest: Iv. Iul. sub Symmacho habitovnn constitutocees in can-yendum redactae. 8) subscripsit: P 4) prospexit: GLAAackP; pro:apean: JIAI 5) minorum... curara: Ab! 6) quiequam neglexit: AP

Cap. VI. 1) *Restitutum ex Comp. I. c. 5. h. t. (3, 11.); Lis. XVI, 10. 2) Coec. Iton. III. el VI. sub Symmacho habitovnn constitutocees in can-yendum redactae. 3) subscripsit: P 4) prospexit: GLAAackP; pro:apean: JIAI 5) minorum... curara: Ab! 6) quiequam neglexit: AP*

alienanti praedium ecclesiae subscripserit 3, quo iratus Deus animas percutit anathemate feriat, *servata, quam prae-misimus, in alienationem vindicta*; nisi forte et alienator, *dum repetit*, et qui acceperit celen restitutione sibi prospexerint 4*. Quod si minores animae suae cura remedium oblatum forte neglexerint 6, praeter 7 poenam, super hoc adscriptam, con-fectum exinde documentum viribus, quamvis ab initio nullas habuerit, vacuetur. Sed etiam licet 8 quibuscunque eccle-siasticis personis vocero contradictionis offerre, et 9 ut cum fructibus possint alienata reposcere, et ecclesiastica auctori-tate fulciri. Iuvius autem constitui legem in apostolica tantum volumus sede servari, universis ecclesiis per provincias quae pro-pasito religionis convenire rectores eama viderint 10 more servato.

CAP. VII.1

Terra non fertilis ecclesiae dari potest in emphyteuam ei, celes atedio reductur ad culturam.

Alexander III. Vigoriensi 2 * Episcopo.

Ad aures 3 (*El infra:*) Illas vero terras, quae de silvis ex-stirpatae sunt arabiles factae, eis 4 hereditario iure poteris concedere sub annuo censu tenendas, a quibus *ipsas* suo 5 vel parentum suorum labore constiterit *fitisse* extirpatae; nisi forte tunc 6 aliis possint 7 ad maiorem *tuae* ecclesiae utilitatem cum eodem labore et onere s * conferri.

CAP. VIII.1

Iarana non alienare bata ecclesiae, non potest alienare ea, quae sunt de menea, vel ea, de quibus dubitatur, an sin' de mensa. lelos dicit, uaque ad 9. Possessiones. Abbas. - (Possessiones etc.) Possessiones ecclesiae minus utiles pro utilioribus de consensu capituli potest episcopae permutare vel alienare. 11. d.

Coelestinus III. Ravennatensi Archiepiscopo 2.

Ut super aliqua j- *repositae* quaestionis dubietas apostolicae sedis providentia enodetur, Romana ecclesia, coi licet immeriti praesidemus, singulorum consultationibus consuevit 3 respondere. Sane quaesivisti a nobis, si possessiones sive redditus reg-alium decimationum, et abunde ex 4 certis locis pro-venientes, quos praedecessor tuus *bonae memoriae*, quousque diem clausit extremum, ad manus suas tenuit, et in proprium usum excepit s vel expendit 6 *, nec aliis 7 infeudavit, de mensa suae sint archiepiscopi intelligendi, et 9 de cis, quum ex sacramento fidelitatis teneris 10 apostolicae sedi nihil alienare, contractus alienationis cuiuslibet possit intervenire. Tuae ergo inquisitioni *praesenti pagina* taliter 11 responde-mus, quod, sive intelligantur 12 de mensa sive non, ut non alienentur, consultius existimamus 13 - Possessiones vero, quae ecclesiae tuae minus sunt 14 utiles, pro aliis utilioribus 15 de fratrum tuorum et 16 * sanioris partis capituli consilio et assensu alienandi seu commutandi liberam 17 concedimus facultatem. *[Quaesivisti etc. (cf. c. r. de uso et auct. pall. I. 8.) Dat. 18 Lat. Ao. III. 1193.]*

CAP. IX.1

Canones praedium ecclesiae perpetuo locero non potest.

Idem Exonensi 2 episcopo.

Ad audientiam 3 nostram noveris 4 pervenisse, quod quidam de canonicis Exonensis ecclesiae, quaedam praedia

7) super ea poenarum genera, quae (qua: Ab) superius tenentur adscripta, contra fas, si quod praecceptum (coceptum: Ak; inceptum: P) fuerit (fuit: Ah) documentum, universis viribus sois (deest: AbP), quamvis ab initio nullus (deest: P) vires habuerit, effeotetur (effeetur: A; add.: e, e. evacuabitur: AI): A P 8) liceat: FGHIXA P 9) offerre, et ecclesiastica auctoritate fulciri, ita, ut cum fructibus poeist (possint: A) alienata reposcere: AP 10) non vlderint: Al.

Cap. VII. 1) *Restitutum ex Apppp. XIX, 4.; Casa. XXVII, 3.; Comp. I. c. 7. h. t. (3, 11.) 2) Wigorn.: PICOR; Wig.: IAK; Wigorn.: II: Wigorn.: IN; Wigor.: A I; - 1159-81. - Jaffé no. 9107. 3) toba Ad anes of infra quae solunamodo exstant: Aael ex App. XXIX, 2. ni huac loeam sintat trans-ida. Ak add.: mef i. e. 3fentimitts, quod ex Case. XXVII, 2. (Wigor. ep. P. C.: Meminimus) des/mima videri potest, da ut integra clausula quaeenrla sil in c. 3. Qui eler. (4, 6.) 4) ele: deest: Aak 5) suorum: 0 6) tuno: add. a Rayen. 7) possent: A 8) honore: FRUK. ifAbcOR.*

C a p. VIII. 1) *Restitutum ex Gilb. attet. c. un. (3, 9.); Comp. II. c. 1, h. t. (3, 10.) 2) Ravenuati: BacSa; -Jaffé no. 10442. 3) convelan: Bb 4) de: Sa 5) expendit: Bb 6) vel exp.: deest: Codo. call. o. BS. a 7) add.: aliquebue: Sa 8) aua: deest: BLSa 9) et si obnoxios tonearie de eie: Bb 10) teneatur: FHK; teneatur (tenearis: Bbe) ap. sedi (ab ap. aedo: Bbc) nihilominus causa subiectione contractos possit etc.: B: toneatur posses-siones ecclesiae salvas et indemnes custodire contractus: Sa 11) igit m... duximus respondendum: Bsa 12) intelligatur: BabghSa; intelligitur: Bc 13) aetiamus: Bghi 14) existunt: Bsa 15) illia, quae ipei ecclesiae sunt utiliores: ib. 16) vel: FOHIA/LN 17) tibi libar.: Sea 18) subscr. dedimus ex Lue. ap. Bol. III, 374.*

Cap. IX. 1) *Restituitur/in ex Atan. 1. (3, 9.); Comp. II. c. 2. h. t. (3, 10.) 2) 1191-8. - Jaffé coo. 10690. 3) aurea nostras: Bb 4) noveritis: L'att. Bihnt.*

eiusdem ecclesiae, inconsultis aliis fratribus, in damnum eius 5 et detrimentum eorum, accepta inde pecunia, in perpetuum locaverunt 6. Ideoque 7 fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si verum est quod 8 asseritur, locationes illas legitime revocare procures 9, ita guidem, quod, si eadem 10 praedia non aliter revocari potuerint 11, eos, quos noveris harum locationum auctores, ad 12 susceptam inde pecuniam conductoribus refundendam appellatione remota compellas, ne, si huiusmodi locationes in sua contigerit stabilitate persistere, inde gravis eidem ecclesiae inconzmoditas possit provenire 13.

CAP. X.1

Possessiones, quao sunt de mensa, non possunt alienari. Et ecclesiae consuevan regi per regulares saecularibus clericis conferri non debent. II. d. Ioann. de Imota.

Innocentius III. Archiepiscopo 2 Montis regalis.

Possessiones ad mensam tuam vel caputuli pertinentes, alienare non debes, aut ecclesias, in quibus monachi ministrare consueverunt, clericis vel laicis assignare personis. Ideoque fraternitati time auctoritate praesentiam irribenatis 4, ne possessiones, casalia vel ecclesias, quae non consueverunt in beneficiis assignari, petenti concedas, immo alias ecclesiam S. Clenientis de Alessana, (puant Gerardo Teutonico et s. sepulclari ecclesiana sinailiter de Messana, quam Falconi canonico, et beneficium quod Thomae filio I. Ferrarii in grave paeiudicium ecclesiae tuae diceris contulisse, ad priores usos non differas, appellatione postposita, revocare. [Dat. Romae ap. S. Petr. XI. Kal. Ion. Porit. nostr. A. L. 1198.]

CAP. XI. 1

Restituitur ecclesia contra alienationem, per quam enormiter fuit laesa. H. d. secundum lecturam veriozem.

Idem Episcopo Mauriensi et Praeposito Ulconensi 2.

Ad nostram noveritis 3 audientiam pervenisse, quod, quum Tusiense 4 monasterium depressum esset onere maximo debitorum, dilecti filii abbas et conventus eiusdem villam quandam 5 necessitate coacti E. laico concesserunt in feudum, tali conditione apposita, quod idem laicos LXXX. libras persolveret, pro quibus eadem villa exstiterat obligata, quod idem non distulit effectui mancipare. Unde 7 iqua praedictum 8 monasteriuni est, sicut diceant, enoriniter in hoc laesum ea, quod de redditibus villae praedictae 9 conventus diebus singulis untan ferculunt, et in festis duodecim lectionum 10 pisces vel aliud aequivalens 11 percipere consuevit, nobis humiliter supplicarunt, ut feudum praedictum faceremus ad utilitatem monasterii revocari 12, praesertim quum idem laicus primo anuo de ipsius proventibus ultra summam perceperit 13 rae-taxatam, et per multos postmodum annos sumpserit 1 eius fructus. Quocirca 15 i nos, sic mientes gravaininibus praefati monasterii providere, quod alii 16 non videamur iniuriam irrogare, discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita plenius veritate, si praedictum monasterium propter hoc inveneritis enorme dispendium incurrisse, saepe dictum laicum, ut pecunia, quam pro exoneratione praedicti 17 feudi, seu etiam pro utilitate ipsius monasterii expendisse noscitur, ab eisdem 18 abbate et conventu recepta, quum sibi fructus percepti hactenus sufficere debeant pro labore, praefatum 19 feudum eidem monasterio dimittar liberum et quietum,

Tit. XIII. Cap. IX. 5) ecclesiae: B; deest: T 6) locaverint: LaBaT 7) Unde quoniam id indignum penitus noscitur et iniquum: B T 8) quod ass.: deest: Bb 9) cures: Ba; curesis: BT 10) quodsi tocata praedia non auctor revocare potuerint (revocaverunt: Bb; revocari poterunt: T; poterunt: Bi): BT 11) poterunt: Cont. -ni. 12) susceptam (susceptas: Bb) inde pecuniam refundere conductoribus compellas: BT 13) possit pervenire: Bac; perveniret: lii Richt.

Cap. X. 1) Restituitur ex Reg. Bat. I, 106.; Comp. III. e. 1. 1t. t. (3, 13.) 2) Caro arch. etc.: Ileg.; - Potehast sus. 94. 3) et: Cacqh 4) Ideoque etc.: deest: Cae 5) add.: districtus: Ch 6) et alieui potenti: ib.

C a p. XI. 1) Restitutum ex Reg. Rregu. IX, 56.; Comp. III. c. 2. 11. t. (3, 13.) 2) Mariensi: GK; Ultiensi: FGRK; Viven.: I; episc. Maurianensi, (Maurien.: C) praepos. Ulciensi de decano Heltonensi (Hectorien.: C) Cach; deest: Cg) Taurinensis (Turon.: C) et Dlaurianonsis (Maurion.: Gag; Maurien.: Ch) dioec.: C Reg.; - Idem sinapliciter: Cb; - Potthast no. 2729. 8) noveris: FCb'ont. Bihnt. 4) Cusinense: F; Curienense: I; Cusiens.: LGCabeg; Clusien.: Reg. 5) quae Iaven. (Sanuen.: Ca; Sauna: t7g; Ianen.: Ch; Ianuen.: Ch) vulgariter appellatur: CReg. 6) Ber.: N; Bernardo: C; Bonevardo: Cabgh Reg. 7) Verum: CReg. 8) praefatum: C 9) praefatae: Cbc 10) electionum: Ch Richt. 11) aequipollens: Cae 12) revocare: Cacqh 13) recuperare: Reg. 14) sumis: Chg; suppressis: Ch 15) Nos igitur: Cbc Reg.; Nos ergo: Cagh 16) aliis: Cb 17) dieti: ib. 18) eodem: Ch 19) praedictum: pReg.

monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita, compellatis. [Nullis etc. Dat. Lat. IY, Kal. April. Ao. IX. 1206.]

CAP. XII.1

Alienatio rel ecclesiasticae facta sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu non tenet, licet approbetur per constitutionem laicorum.

Idem in concilio generan.

Quum laicis, quamvis religiosis, disponendi de rebus ecclesiae 2 nulla sit attributa potestas, quos obsequendi 3* manet necessitas, non auctoritas 4 imperandi: dolemus 5, in quibusdam ex illis sic° refrigescere caritatem, quod immunitatem ecclesiasticae libertatis, quam non tantum 7 sancti Patres, sed etiam principes saeculares privilegiis multis munierunt 8, non formidant suis constitutionibus, vel potius destitutionibus 9 impugnare, non solum de alienatione feudorum, ac 11 aliarum possessionum ecclesiarum 12 et usurpatione iurisdictionum, sed etiam de mortuariis, nec non et aliis, quae iuri spirituali annexa videntur, illicite praesumendo. Volentes igitur super bis indemnitatibus 13 consulere ecclesiarum ac tantis 14 gravaminibus providere, constitutiones 11a et 16 venditiones 17 huiusmodi feudorum seu aliorum bonorum ecclesiasticorum 18 sine legitimo personarum ecclesiasticarum assensu praesumptas 19 occasione constitutionis laicae potestatis, quum non constitutio, sed destitutio vel destructio dici possit, nec non usurpatio iurisdictionum 20, sacri approbatione concilii decernimus 21 non tenere, praesumptoribus per censuram ecclesiasticam compellendis 22*.

TITULUS XIV.

DE PRECARIIS.

CAP. I.1

Breve est, nec potest brevius summari.

Ex concilio apud Belvacum 2.

Precariae de quinquennio in quinquennium secundum auctoritatem et antiquam consuetudinem renovantur.

CAP. II.1

Revocat successor precariam per praedecessorem irrationabiliter factam.

Ex concilio Carthaginensi.

De precariis 1, irrationabiliter 3 factis a rectoribus ecclesiarum, se suosque successores poena gravi obligantibus, ut facta ipsorum dissolvere nequeant, praecipimus, ut nemo successor antecessoris sui poena 4 sit obligatus, sed suae providentiae 5 sit concessum, ut, si antecessor eius res ecclesiae irrationabiliter distribuit 6, ab eo ad ius eiusdem ecclesiae revocentur 7.

CAP. III. 1

Concessio precarii extinguatur voluntate concedentis aut ei succedentis; precariae autem concessio non.

Gregorius IX.

Precarium utendum conceditur, quamdiu patitur qui concessit. Solvitur quoque obitu eius, cui concessum est, non etiam concedentis; aut quum ipsum alienari contingit alicui hoc revocare volenti, quia per conventionem huius-

C a p. XII. 1) c. 44. C. Later. IV. hab. 00.1215.; Comp. IV. c. un. h. t. (3, 5) 2) ecclesiasticis: Dbgh Couc. 3) subsequendi: LND Couc. 4) autem: Dgh; - cf. c. 24. C. XVI. git. 7. 5) nos autem dol.: Dhf G) sicut accepimus: Dh 7) nedum: Dh Cotac. 8) conetituerunt: Dbd 9) confictionibus: Lana; confirmationibus: Dbd 10) add.: do venditione seu: Dh 11) et: GDbd 12) ecclesiasticarum: M Canc. 13) indemnitati: COM. 14) a tant.: Conc. Ms. 15) constitutione huiusmodi: Ddli 16) se: Ddud 17) vindicationes: Conc. ap. Maus. 18) ecclesiae: Lb; ecclesiarum: Da; deest: Dh 19) praesumi: Dh 20) inrirdictionis: ib. 21) decrovimue: Dbh 22) eompescendis: FIDdfgh Conc.

Ti t. XIV. Cap. I. 1) c. 22. Cotac. Meter. hab. ao. 845.; - cf. c. G. C. X. qn. 2. et Coll. ib. citt.; Lips. XVI. 8.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 12.) 2) Belvacen.: Fil Bdhm. ex Cont.: Silvan.: F.

C a p. II. 1) c. 10. Conot. Olonn. Lotharii Imp. 825. in Mwi. Germ. Lb. I, 249.; - cf. c. 7. C. X. qu. 2.; Lips. XVI. 7.; Comp. I. c. 2. 0. 1. (3, 12.) 2) add.: queque: A 3) quae a roct. eccl. irrationabiliter fiebant et se (et ee: deest: orig.) suosque succ. poena gravi (gravitar: AkIP) obligabant, ut facta eorum (ipsorum: Aa) nequissimam (ipeius nequiret: orig.) absolvere: AP orig. 4) antecessoris sui poenam (poena: Ab): A I'; poena statuta: orig. 5) prudentiae: Al G) distribuerit: Aal 7) ab eo ad ius ecclesiae tenendae revocentur: orig.

C a p. III. 1) 1227-34. - Potthast no. 9633.

modi non licet rem alienam invito domino possideri. Porro precariae, quae quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium revocandae.

TITULUS XV.

DE COMMODATO.

CAP. UN.1

Commodatarius gratia sui tenetur etiam de levissima culpa, non de casu, nec in tribus casibus hic positus. Et commodatum ante usura completum non revocatur. H. d.

Idem Gregorius IX.2#

Quum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur, licet casus fortuitus, nisi acciderit culpa sua, vel intervenerit pactum, seu in mora fuisset, sibi non debeat imputari. Contra eum quoque recte commodati non agitur, nisi post usum expletum, cuius gratia res fuerat commodata, quum non decipi beneficio nos oporteat, sed iuvari.

TITULUS XVI.

DE DEPOSITO.

CAP. I.1

Ex deposito, facto apud clericum ecclesiae, non tenetur ecclesia, nec in utilitatem ecclesiae sit versata.

Alexander III. Londonensi2 Episcopo.

Gravis illa et odibilis querimonia, quae usque ad nos super deposito tuo tibi hactenus denegato pervenit, -f- *duplici nos anxietate perstringit en, quod tibi in hoc et deesse non possumus, et adesce, prout velles, efficaciter non valemus* 3. Quum enim non constet *nmbi.s*, pecuniam tuam, quam 4 ille vir Belial *itnpia et detestabilis surreptione* furatus est, in ecclesiae utilitatem 5 conversam, non debemus de iure, *nec possuraus* contra canonicos 6 eiusdem ecclesiae praecise intentare iussionis instantiam 7, ut tibi eandem reddant pecuniam 8, personae, *tti dicitur* 9, non ecclesiae commendatam. Quocirca *discretionis iuae consulimus, et internae caritatis diligentia* suademus, ut in *raptorem* illum et *furem* tuam *interim* dirigas actionem, eo, quod, ut audivimus, loculos habet, et 10 ea, quae tibi surrepta sunt, asportavit li. Nam 12 et *nos ipsi* 13 iudicibus 14 dedimus in mandatis, ut illum 15 iniquum sub *duris* quaestionibus ad rationem 16 ponant, et etiam, si 17 oportuerit, vinculis *macerent* alligatum et *affligant*, lit 18 dictam pecuniam reddere compellatur. -j- Ceterum *circa ecclesiam illum* 19 *affictum te habere volumus, ut nil ab ea requiras indebitum*. Si autem 20 cum eis amicaliter poteris de n. reditu perceptione 22 pacisci, noveris id nobis acceptum.

CAP. II.1

Dicit, ad quid tenetur depositarius, et quomodo repetatur depositum.

Gregorius IX.

Bona fides abesse praesumitur, si, rebus tuis salvis existentibus, depositas amisisti. De culpa quoque teneris, si te ipsum deposito obtulisti, vel si aliquid pro custodia recepisses. Pacto yero, culpa vel mora praecedentibus, casus etiam fortuitus imputatur. Sane depositori licuit 2 pro voluntate sua depositum revocare, contra quod compen-

pensationi vel deductioni locus non fui[, ut contractos, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minime referatur, licet compensado admittatur in aliis, si causa, ex qua postulat, sit liquida ita, quod facilem exitum credatur habere.

TITULUS XVII.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

CAP. I.1

Cogit episcopus, ne caries vendatur transeuntibus, quam in mercato venderetur.

Ex concilio apud Valentias2.

Placuit *[nobis et nostris fidelibus]*, ut presbyteri plebes suas 3 admoneant, ut et 4 ipsi hospitales sint 5, *[ut nulli iter facienti mansionem denegent]* et, *[ut omnis occasio rapinae tollatur]*, non 6 carius vendant transeuntibus, quam 7 in 8. mercato vendere possunt s., alioquin 10 ad presbyterum transeuntes hoc referant, ut 11 illius iussu cum humanitate sibi 12 vendant.

CAP. II.1

Fraudans mensuras et pondera triginta diebus in pane et aqua poenitero debet.

Ex concilio Maguntino.

Ut 2 mensurae et pondera fusta fiant, -f- *sicut in divinis legibus sancitum est, et in capitulan dominico* 3 *continetur, et iste sacer conventus statuit, sic 4 omnibus nobis observare placet*. Et Si quis fustas mensuras et fusta pondera causa lucri mutare praesumpserit, XXX. dies in pane et aqua poeniteat.

CAP. III.1

Tenet *venditio, licet venditor* eit deceptus ultradimidiam Watt pretil; potest tamen venditor agere, ut *restitutur* res vel iustum pretium suppleatur, et, si alterum praecise petit, succumbit.

Alexander III. Attrebatensi2 Episcopo.

Quum dilecti filii *nostris* Belvacenses canonici contra *religiosos viros* abbatem et fratres Cariloci 3" proponerent querimoniam 4, quod silvam, quae Nigra vallis dicitur, a quibusdam eorum ignorante capitulo pro sa X. libris, XL. marchas tunc valentem, comparassent, *post multas commissiones tandem causam ipsam venerabili fratri nostro* Morinensi 6 episcopo et *dilecto filio* decano Remensi *sub certa forma* commisimus terminandam, adiciens in *litteris*, quod, si 7 uterque *eiusdem* causae cognitioni interesse nequiret, alter *catatabis sibi vino prtrdentibus et honestis* in eodem negotio procedere non differret. j-Quum itaque *decanos partes ad suam propter hnc praesentiam convocasset, abbas et monachi non ad agendu* 7n vel respondendum, sed ad quaerendum *dilationes nuncios destinavit, a.sserentes, quod ad nos miserant et ad audientiam nosb-am appellaverant. Verum quia in litteris appellatio remota fuerat*. Tandem 8 decanus in illius causae cognitione processit. Et quum ei per testes 9 *canonicorum Belvacensium* constitisset, quod praedicti fratres silvam minus dimidia iusti pretii comparassent, pronunciavit 1f, venditionem non tenere, et silvam *ipsam* Belvacensi ecclesiae adiudicans 11, canonicos in possessionem induxit. j-Nunciis *igitur utriusque partis in nostra pmptr hoc praesentia constitutis, dunt ex parte catlonicnrunt instanter et sollicitae sententiae peteretur auctoritate ct.pstolica confirmari, habita deliberatione con; fratrsus nostris et aliis sapientibus, qui legibus iurati* 12 iudican-t, eandem *sententiam inri contrarianam intellexsnus*. Quia 13 vero in arbitrio

Tit. XV. Cap. un. 1) 1227-34.- l'othast no. 9634. 2) Idem: deest: FGHIK.

Tit. XVI. Cap. I. 1) Restitutio ex App. L. 35.; Lips. LiII. un.; Caso. LiIII. 24.; Bamb. XLVI. un.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 14.) 2) Lugdun. ep.: Ankl; Lugd. archiep.: U; Lundensi: QR; fusc. d. est: P; - 1159-81. - Jaffé no. 9072. 3) valeamus: Ato 4) ut: R; ut vir: O 5) utilitates: Coll. citt. pr. As 6) canones: AkiF; elericos: R 7) iustitiam: It 8) pec.: de. est: Aab 9) dicunt: AbQ 10) et . . . asp.: d. est: O 11) portavit: APQ 12) Nos enim: O 13) ipsis (et nos: deest): Q 14) veucrabilibus fr. n. Senonensi (Xenon.: P; Severo: R) archiep. ap. sed leg. et l'arisiensi episcopo: Con. citt. 15) ill.: de. est: APQR 16) ad rat.: de. est: O 17) si: dr. est: R 18) ut cogatur henos ligatus reddere, quod (quae: O) mate (bono: R) dissolutus ausus est asportare: Coll. citt. 19) illam: Aabe; deest: Q 20) aut. cum eie: deest: Aac 21) de: add. a Rayot. 22) pactinnem: O

C ap. II. 1) 1227-34. - Pothast no. 9635. 2) licet: Cmmt. lldhen. Tit. XVII. Cap. I. 1) Restitutio ex Ctrilmaoani Capp. ap. Vornis palativan (ao. 884.) c. 12. in Alan. Gennn. LL. I. 551.; - Reg. II. 427.; Burch. II. 188.; Ivo Decr. VI. 258.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 15.) 2) Alverniam: CHIaa; Alvernfae: A c; Silvsuum: 11; ad palatium Vornis: Rep.; Arvernna: Ak Burch. leo Decr.; Alumnas: Al 3) mas; deest: Burch. leo; silos par-

rochianos: lley. 4) et ut: FAK; ut ipsi: Aabel Burch. Iro 5) oxeistant: Req. 6) nihil: Coll. citt. org. 7) nisi quantum in mere.: A Ivo; nisi

(manto: Reg. Rurch.: *niel sicut* in mercato accipiunt: orig. 8) in: (lees): FGHIK 9) posei. nt: Al Burch. leo 10) quod si carius vendore voluerint: Con. citt. org. 11) et: Rey. Burch. leo orig. 12) eis: Col. citt. org.

Cap. II. 1) Restitutio ex Rurle. XIX. 148.; Iro Decr. XV. 158.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 15.) 3) Et: Ab 3) domini: Ab; deest: de 4) sicut: Ala 5) ut: Ab 6) XX.: A Rurcl. Ira.

Cap. III. 1) Restitutio: ex Lips. XXXV. 7.; Cass. XLII. 7.; Comp. I. c. 4. Jr. t. (3, 15.) 2) Arelatensi: A; - 1159-81. - Jaffé no. 8835. 3) Karoliloci: FCHIK: HNAR - Chaylis - Caroli: P 4) quer.: deest: FGHIKA PR 5) pro: deest: MNCon. citt.; X. Li. et XL. M.: II 6) Bloriens: LSaki; Morianensi: II 7) quod utrique si . . . noquiverint: R 8) Tand.: add. a Rapa; seg.: dec.: . . . caus.: r. eesl: 11 0) per test.: deest: Codd. con. o. 10) pron.: r. eesl: FGHIKLV Coll. citt. 11) adiudicavit et: Coll. citt. 12) periti: Ab; deest: A c 13) intolleximus, quia (quod: Ab) in arbitrio entptoris ost. (deest: R) si velit supplere, an (aut: A1) venditionem rescindere, quum res mines dimidia iusti pretil comparatur (comparatur: R). Eapropfor eententiam ipsam (deest: Abl) de communi fraturum (add.: noetrorum: P) et (deest: R. praedictorum sapieutium irritantes possessionem: Cali. cid. 3:1*

emptoris est, si velis supplere iustum pretium¹⁴, aut venditionem rescindere, quum res minus dimidia iusti pretii comparatur: sententiam ipsam tanquam iuri contrariam irritantes, possessionem monachis iudicavimus esse reddendam, salva omni quaestione canonicis¹⁵ super deceptione pretii, vel consensu capituli in venditione¹⁶ non habito, et alia causa¹⁷ rationabili, quam canonici contra monachos duxerint proponendam.

CAP. IV.1

Si vir habeat alia bona, unde tutor possit sibi consulere, et consentiente uxore rem propter nuptias denotata uxori venderit, emptorem, qui epatio triginta annorum reos possederit, non potest nxor inquietare super ea, maxime si pretium fuit conversum in communem usum viri et uxoris. **H.d.** secundum intellectum, quena tenet Panorm. et est casus notab. limitas los civile. Secundum lo. Andr. non oportet adlicere: „maxime,” sed omnia Ola tris necessario requiruntur.

Coelestinus III.2

Pervenit ad nos ex insinuatione tua, quod olim P.3 miles A. uxori suae quandam domum in donationem⁴ propter nuptias assignatam, muliere ipsa expressum⁵ dante consensum⁶, B. mulieri vendidit pro certa pecuniae quantitate, i r alant⁷ ex eadem venditione B. matrimonio supra dicto constante NX, annis libere pacificeque possedit. Praenominato vero⁸ milite viam⁹ universae carnis ingresso, relicta¹⁰ eius venire contra hoc¹¹ praesumit, allegans, dictam¹² domum titulo donationis propter nuptias sibi concessam alienari non potuisse¹³, licet eius consensus ipsi noscatur contractui accessisse. Praefata vero B. mulier ex co nititur se tueri, quod triginta¹⁴ annis constante illorum matrimonio domum ipsam bona fide tituloque inсто possedit, et quia in communes usus viri et uxoris illius pretium est conversum, ac¹⁵ factael¹⁶ venditionis tempore, unde sibi praefata mulier¹⁷ utiliter consulere potuisset, in viri facultationibus consistebat. Quia igitur super¹⁸ his non consulere curasti¹⁹, tuae sollicitudini respondemus, praedictam emptricem²⁰, si vera sunt quae praemisimus, praescriptis²¹ occasionebus super ipsa domo non debere ulterius fatigari,

CAP. V.1

Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus, medico constituto pretio, praesumitur pignus, ot non venditio.

Innocentius III. Episcopo Palliensi.2

Ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod, quum R. laicus lator praesentium³ ab M. 4 mutuum recipere voluisset, creditor *Tranensis* 3 dicebat, ne per canonem contra usurarios editum posset in posterum conveniri, domos et olivas ipsius recepit ab eodem titulo emptionis, quum re vera contractus usurarius ageretur, quod patet ex eo, quod creditor, sicut publicum continet insa umentuan, debitori promisit, quod 6t, quodocumque a septennio usque ad novennium daret XLg⁷* uncias Tarenorum, quae 8 vix dimidiam iusti pretii tingebant, domos eius 9 restitueret et olivas. Quia igitur fraus et dolus cuiquam patrocinarı non debent¹⁰, ffitiemitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si res ita se habet, instrumento venditionis¹¹ confecto in fraudem canonis promulgati contra usurarios non obstante, praedictum M. ad restituendas¹² domos et olivas praedictas el, ad quem debent hereditario iure devolvı, quum debitor sit viam universae carnis ingressus, per poenam in Lateranensi concilio contra usurarios promulgatam appellatione remota compellas. [Dat. Lat. IV. Non. Mari. 1203.]

'rit. XVII. Cap. III. 14) iust. pret.: deest: Irc 15) can.: luid. a Mufia. 16) venditionem: Al 16) causa: tleest: ArclP.

Cap. IV. 1) Restitatu, a cz Gilb. asct. c. un. (3, 10.); Comp. II. c. 2. h. t. (3, 11.) 2) 1191-98. -JgQé ito. 10738. 3) Petrus: Baci 4) donationes: B 5) expressim: llyGi 6) assensum donante: Bb; concessum: Bc; ostensurn: 17h 7) quama eadem B. matrimonio: Sa 8) Sed pr.: Bsa 9) iter: Rbcisrt 10) 11dd.: uxor: Be; praedicta A. (sino: deest): Bb 11) contra venditionem (add.: eandem: Sa) de suo consensu solenniter celebratam: rrsi 12) praedictam: By; deest: Bb 13) posee: Bsa 14) trig. . . ips.: adrl. a llt/nl. 15) et etiam quia: BabcgSa; et etiam in: Bit; et quia ctiam: Bi 10) in fact.: Bb 17) add.: praefata: JIsa 18) Unde super his: Ba; Unde quia super his: BbchiSa; Quia super: Bg 19) voluisti: La; cura sit: Ifa 20) praedic t. nmlierem: BIs; praed. B.: By 21) praem. dononu ipsam tobera pacifico possidere. Nec enim (deest: BabSa) credimus, illwn praescriptis ocr. sup. ips. dom. posee ulterius (deest: Bg) fatigari: Bsa.

Cap. V. 1) Restitatu ex Ilcg. Brega. VI. 15.; Alan. 2. (5.8.); Comp. III. e. 1. h. t. (3, 14.) 2) Pallinauensi: C'b; Pollion.: C'gh; Poliniauensi: lley.; Polgmniacensi (Poliyarlo) - Potthast to. 1852. 3) lat. praes.: lces!; Codd. coll. o. C'l Reg. 4) de llar.: Rey. 5) Turonensis: Ca; Trauensis: Cc; Trenensis: T 6) ut: FGHIA Df 7) LX.: FGHIA CabchT Rey.; deest: Cy S) quod: Ca; qui: Ch 9) ci: ChghT Rey.; eorum: Cac 10) debuit: Ch; rlebat: T 11) conditionis: Rey. opte. mena. 12) restituendum: Reg.

CAP. VI.'

Venditor, deceptus ultra dimidiam inati pretil, ligero potest, ut res sibi, reddenti pretium acceptum, restituatur, vel iustum pretinai suppleatur; et In hoc electio eet emptoris. 14. d. secundum Antonium.

Idem Epicopo et Archidiacono Urbinatensibus2*.

Quum causa, quae inter oeconomum monasterii sancti Martini de monte Viterbiensis³ ex parte una, ac F.4 et R. cives Viterbienses⁵ ex altera super casamentis⁶ quondam Tornampartis et terris Densiare⁷ ac salicetis⁸, et molendino, ubi facta est Galcheria, vertebatur, coram nobis fuisset aliquamdiu ventilata, nos, intellectis rationibus utriusque partis, et atestationibus diligenter in.speclis, quum constitisset nobis, monasterium ipsum in praedictarum rerum venditione ultra dimidiam⁹ iusti pretii fuisse deceptum, sententiando decrevimus, ut praefati¹⁰ cives aut recepto pretio possessiones restituerent memoratas, aut supplerent quantum constaret legitimae venditionis tempore justo pretlo defuisse. Quum igitto¹¹ (cf. c. 42. de test. II. zo.)

CAP. V JS.1

Ponit tres casus, in quibus re evicta non tenetnr venditor emptori de ovictione.

Gregorius IX.

Si venditori post institutum contra se iudicium quis omiserit, ut rem venditam sibi defenderet, nunciare, vel contumaciter abfuit tempore sententiae promulgatae, seu per iniuriam sententia lata fuit: de evictione iuxta legitimas sanctiones agere non valebit.

TITULUS XVIII.

DE LOCATO ET CONDUCTO.

CAP. I.1

Excommunicati sunt magistri et acholares Bononienses, qui ante tempus conductionis conducunt hospitium alteram magistrorum vel scholarium sine eorum consensu.

Clemens III.2

Ex rescripto literarum³ piaie recordationis P. quondam Tusculanensis⁴ episcopi nobis innotuit, quod, quum civitatem⁵ Bononiensem tempore suae legationis intrasset⁶, invenit, ibi fuisse a bonae memoriae W. quondam Portuensi episcopo consuetum et sub excommunicatione prohibitum, ne aliqui scholares [aliorum]⁷ hospitium maiorem incedis promissione ducerent, ut ea sibi vel inanis⁸ gloriae studio, quasi polentiores in expensis apparere volentes, vel privatae utilitatis commorlo vindicarent!. Unde ipse sallicita provisione considerans, quod lcuiusmodi conditionis⁹ improbitas et di.scordiae fomitem, el impedimenta non madica pareret¹⁰ sturliorum, praedictam Constitutionem¹¹, factam ab episcopo Portuensi apostolicae sedis legato et a praedicto Tuseulanensi¹² episcopo l3+ postmodum confirmatam, videlicet ut nullus magistrorum sive¹⁴ scholarium super¹⁵ conducendis aliorum hospitii in laesione vel¹⁶ praeiudicium habitantium audeat hospitem convenire, nisi prius constiterit tenupus conductionis elapsus, vel inquilini in hoc suum favorem¹⁷ praestiterint et consensum, quum idem¹⁸ Portuensis sub excommunicatione hoc prohibuerit, et alter sub poena anathematis idem decreverit observandum, ratam esse decernimus¹⁹, et ealn auctoritate apostolica confirmamus, statuantes²⁰, ut a te,

Cap. VI. 1) Restitatu ex Comp. III. c. 2. h. t. (3, 14.) 2) Urbevetan.: FILM; Urbevetea.: llt Urbetano: G; Urbevet.: Ch; Urbeton.: Ca; - cf. ti. ad toser. c. 42. de test. (2, 20.). - srr. ao. 1207. - Potthast no. 3231. 3) Biturbionis: Ca; Biterbiensis: Ch 4) Philippum: Ch 5) cf. vot. 3. (i) aectsmatensis: FHI%LaMcagh 7) Derisiacris: Bb 8) salicis: Cab 9) dimidium: Ch 10) pnedicti: Ch.

Cap. VII. 1) 1227-34. - Potthastltto. 9636.

Tit. XVIII. Cap. I. 1) Restitatu ex Litc. ap. Bal.III. 386.; Cod.IIal.; Galb. atct. c. no. (3, 11.); Comp. II. c. 1. h. t. (3, 12.) 2) Ales. III.: Bb; Coelestin. III.: Sa Lucius III. Bonon. ep. et universis magistr. scholarum: U; - 1188-91. - Jaffé tae. 10285. 3) lit.: deest: Bb 4) Tuseulani: LLIibcULae.; Tuseulani.: LaNBayhi 5) in civitate: Ba; in civitate: Bc 6) intrans: Loc. 7) anomal: deest ctimn: Sa 8) maioris: BbcSa 9) condtionis: BLSa 10) parereut: Chb 11) const., legatioe, qua fundebatur, sedis ap. confirmavit, perpetuis temporibus sub poena decernens anathematis observandam (observandum: BabU Loc.) nt (adrl.: videlicet: Bb) nullus: Coll. citt. 12) Tuseulano: FGHihZb 13) ep.: deest: FGJihLN 14) vel: Bb 15) super ducendis hosp.: Lte. 16) et: Cont. Btl'n. 17) suunt ptlost. placido favore consensum: ULuc. 18) quocirca nos, qui detestabiles versutias, bonae fidei contractibus inimicas, non solum in clericis, sed etiam in quibuslibet morcatoribus condemnamus praedictam (add.: et: Bb) constitutionem a (cuna: Bbh) praefato Portuen. episcopo factam, et demum (deinde: Bb) a jata dicto episcopo Ttseulano confirmatam, ratam eme: BSaULuc. 19) decrecimos; LBabc6Stt 20) studentes: Lac.

frater episcopo, et tuo² quolibet successore hoc²² singulis annis in communi audientia magistrorum atque scholarium recitetur, *el praetaxata pravae conductionis improbitas innovata [per annos singulos]*¹³ excommunicationis sententia ex-primatur²⁴. *IVu. 11* ergo (minimo hominum liceat paginare nostrae co⁷ll.mation^{2s} iacfringere etc.

CAP. II.1

Personas ecclesiasticae tocare possunt proventus decimarum his, cum quibus conditio ecclesiae fit melior, statuto dioecesei contrario non obstante; et eadem ratio est de aliis rebns ecclesiae.

Innocentius III, 2* Abbati et Conventui S. Petri de Pratel. Londoniensis dioecesis.

Vestra nobis relatio declaravit, quod, quum ad firmam frilctus vestrarum dare consueveritis decimarum, - *dioecesei locorum*• *statutu quoddam de huiusmodi decimis* 3 *locandis parochialibus presbyteris erlidentur, per quod u'ilitas vestra non modicum inlpedilur; quctave super hoc apostolicae provisionis r-enledium imploratis.* Dioeceseanorum⁴ episcoporum statuto contrario non obstante vestrarum decimarum proventus illis libere locare potestis, *quibus vobis expedire videritis, et* 5 cum quibus ecclesiae vestrae⁶ conditionem poteritis facere meliorem, ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudum vel alienationem non videatur⁷ extendi.

CAP. III.1

Propter sterilitatem gravera, conductori sine culpa sua contingentem, remittitur pensio pro rata, nisi poosit cum ubertate praecedentis vel sequentis temperie compensata. II. d. usque ad 9. Verum. - (Verum etc.) Ponuntur hic quatuor casos, in quibus inquilinos potest ante tempus conductionis finitas licite expelli. Abbas.

Gregorius IX.

Propter sterilitatem, afficientem magno incommodo conductores, vitio rei sine culpa coloni, seu casu fortuito contingentem, colonis ecclesiae tuae pro rata est pensionas remissio facienda, nisi cum ubertate praecedentis vel subsequenti² anni valeat sterilitas compensata. Verum invito inquilino domum inhabitare vel reficere poteris, si necessitas, quae taten non imminet locationis tempore, id exposcat, remissa sibi pro residuo temporis³ pensione; qui etiam inde rationabiliter amovetur, si perverse ibi fuerit conversatus⁴, vel quum canonem per biennium non solvisset, si⁵ sibi satisfactio celeri non providit.

CAP. IV.1

Emphyteuta ecclesiae meliorationes suas vendere non poteet, nisi serrallo bis, de quibus hic. Et si contra fecerit, vel canonem per bionnium non solverit, nec moram postea celeriter purgaverit, inste potest expelli.

Idem.

Potuit emphyteuta, ecclesia primitus requisita, eique nunciato quantum sibi ab aliis offertur²*, si nolle se emere dixerit, vel a denunciationis tempore duorum mensium spatium sit elapsum, meliorationes et ius sibi competens aliis vendere, qui ab emptione huiusmodi minime prohibentur. Emphyteuta quoque secus praesumendo, vel cessando in solutione canonis per biennium, nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuisset, iuste potuisset expelli, non obstante, quod ei, ut canonem solveret, non exstitit nunciatura, quum in hoc casu dies statuta pro domino interpellat.

¹ tit. XVIII. Cap. 1. 21) tuorum omittant' successorum; *ULue.* 22) praesene pagina: *B5aULic.* 23) per ann. sing.: *deest elcimi: Su 24* reprimi: *Sa.* Cap. II. 1) *Keslittum* ex Comp. V. c. 1. h. 1. (3, 11.) 2) Honorius III.: *Codd. coll. o. E.* abb. et conv. S. Petri de Pratelis (liraetellis: *Ea*; l'ostollis; *Eb*) Lexov. dioec.: *E*; - 126-27. - *Pott/taisteo.* 7802. 3) dec. non: *lid llich.* 4) Nos igitur utilitates vestras nolentes indebito impedire (impedire: *E*) b) auct. vob. piteas. indulgentum, ut statuto huiusmodi non obstante... proventus libere locare possitis: *F*; 5) aut: *Ea*; vol: *Eb* 6) vest.: *deest: Ed* 7) Valeat: *ib.*

Cap. III. 1) 1227-34. - *Polthast so.* 9637. 2) sequenti: CHILLE 3) tempore: *FGHLKLM* 4) versatus: *FCtLdN* 5) si: *deest: Cont. BrLnt.* Cap. IV. 1) 1227-34. - *Polthast no.* 5638. 2) offerretur: *FOHIK*; afferretur: *LEN.*

Tit. XIX. Cap. I. 1) *Rcstiltvltuzs* ex *Aegis. Capa. 11.* 30. (c. 2. *Capa. exe. ex lligelh.* 826.) *Reg. I.* 378.; *Ilurch. III.* 165. (*ancilar est falsac iuSo*)¹; *luo Decr. III.* 184.; *ldps.* 'XVI, 14.; Comp. I. c. 1. 5. 1. (3, 16.) 2) *Imina lal.* Ep. Nov. VII, 2. 3) sancto loco: *Cap. II. 1. 100* 4) e.): *tal Cap. leil. Reg. Barch. Ivo.* 5) *et eo*; *A Reg. Ivl.* 6) do coroca. vol.: *add. a Raüm* 7) si causa... aequalis: *add. ab codeo.* ex *Autd. Sed* permutare *Cod. de SS sea.* (1, 2.) 8) sup. hoc: *deest: Alul. Reg.*

Cap. II. 1) *Restitutunt* ex *Reg. I.* 379.; *Burch. III.* 171.; *loo Derr. III.* 233;

TITULUS XIX.

DE RERUM PERMUTATIONE.

CAP. I.1

Princeps potest rem acclesiae immobilem per permutationem acquirere, data re meliori vol aequali. H. d. et iu hoc, quod dicit, vel aequali, est casas notabilie.

Ex concilio apud Silvan.2

Si princeps voluerit rem immobilem sanctis locis³ praestare, et accipere ab eis⁴ aliam immobilem *rena*, eoque⁵ modo de communi voluntate⁶ permutationem contrahere, liceat ei hoc facere, si *causa* rationabilis id exposcat, et res, quam praestiterit, maior fuerit vel aequalis, *divina* pragmatica sanctione super hoc *ab eo* promulgata.

CAP. II.1

Permutatio rerum ecclesiasticarum, facta in caso non concessio, seu non servato solennitate iuris, est revocando per successorem.

Ex concilio Belvacensi.2

Ut commutationes rerum ecclesiasticarum *valde* 3 *canean-* *tur et subtilissime, si aliquo modo fieri debent, inspiciantur;* quae *auteln.* ab¹ antecessore inconsulte factae sunt *iuxta decretum canonicum Hilarii Papae, vol ab aliis illicite coJn-missae* 5 *sunt,* ab eo, qui successor est, emendentur.

CAP. III.1

Mancia ecclesiae non debent permutad, nisi ad libertatem, vel nisi sint fugitiva. H. d. cum e. sequenti.

Ex concilio apud Silvanectum2*.

Mancia ecclesiastica nisi ad libertatem non convenit³ commutari, videlicet ut mancipia, quae pro ecclesiastico homine⁴ dabuntur, in ecclesiae servitute permaneant, et ecclesiasticus homo, qui commutatur⁵, fruatur⁶ perpetua libertate. Quod⁷ enim semel Deo⁸ consecratum est ad humanos usus *iam* transferri non decet⁹.

CAP. IV.1

Servi ecclesiae cum profanis permutad non poseunt nec alienad, nisi sint **fugitivi.**

Ex eodem2.

Iniustum videtur et impium, ut mancipia, quae fideles *seu 3 fenainae* Deo et sanctis eius pro remedio animae suae consecrarunt, cuiuscunque muneris nancipio⁴ vel commutationis commercio iterum in servitum saecularium⁵ redigantur, quum canonica auctoritas servos tantummodo f> permittat distrahi fugitivos. Et ideo *omnes* ecclesiarii rectores summopere caveant, ne eleemosyna unius alterius peccatum fiat. Et⁷ est absurdum, ut ab⁸ ecclesiastica dignitate servus discedens⁹ humanae sit obnoxius servituti.

CAP. V.1

Praebendae pacto praecedente permutad non possunt; episcopus tomen potest do loco ad locura permutare personas.

Urbanus III.2

Quaesitum est ex parte tua, si commutationes³ fieri valeant praebendarum, quum commutato dignitatum in Turonensi concilio fuerit interdicta. - *ŷ Stent enina quidam, qui praebendae suae cedunt et inri renunciant, ut maiorem praebendam obtineant, vol ex hoc certam sunarnam pecuniae con-* *sequantur.* (i. uod quidem honestan est cmtariunt, et si-moniacana procul dubio continet pranitatena. Generaliter itaque teneas,

Lips. XVI, 12.; *Comp. I. e. 2. le. 1.* (3, 16.) 2) cf. e. 23. (*1. 11eldeas. e. 7. Cone. ad Retrae.*.. 3) valde: *deest: Aac* 4) loco rerbor.: *ab autec.* *Coll. cal. post re' b'.* 5) *Papae levitar;* quae illicite decessor episcopus adr^is, rit 5) commissa: *liey.*

Cap. III. 1) c. 12. *S. In. Karoli rI. ap. Sacos. civil. In mor. S. lledardi hab. ao.* 853. - *Rey. I.* 351.; *Nora.* III, 173.; *Ira Decr. III.* 234.; *Lips.* XVI, 17.; *Comp. I. c. 3. li. t.* (3, 16.) 2) ap. *Silvau.*: *FGHIK*; ap. *Sinacum*: *AP*; *Cartea-* *cum: Barch. Iv.*; ap. *S. Medarduln: Reg.* 3) non possunt: *AP; Nequo* (No: 11. 1 mane... ece 1 gnisquam commutet; *llcg. Bnr. I.* le. ong. 4) boro.: *deest: Rey. Cose.* 5) mutatur: *Ab* 6) servatur: *Ab*; porfuatur: *Rey.* 7) Quod serq.; *rlcetal: orrg.* 8) Domino: *Coll. citt.* 9) debet: *FG; potrl:* *Coll. citt.*

Cap. IV. 1) *Restituduli* ex *Reo. I.* 382.; *Rorch. III.* 174.; *leo* *llccr.* III, 235.; *Lips.* XVI, 18.; *Co>mp. I. c. 3. h. 1.* (3, 16.); - *ŷf. c. 55. c. XII. pi. 2* 2) ex C. ap. *Carisiacum: Reg. -iatrc i <apreasa CuplflL ron e. estat.* 3) vel: *Ab* 4) pretii vel: *Rey.*; pretio vel: *litlreh.* 5) saccularem: *Rey. Bol* *IU can-* *tora: A B* 6) 7) *Sicut enim indee>s cst, ut ex libero servus fiat, sic ni-* *surdum: Reg.* 8) ab.: *<leal: F. 41' Bureh.*; ex: *Fry. le.* 5) decede us: *LLNAbkPbu/cl' lo.*; decideus: *Rey.*

Cap. V. 1) *Restitudun* ex *Gilb. anct. I.* (3, 11.); *Coimp. II. c. I. h. 1.* (2, 13. I 2) 1185-87. - *Taffé os.* 5891. 3) mutatio: *So.*

quod commutationes praebendarum de iure fieri non possunt, praesertim pactione praemissa, quae circa spiritualia vel connexa 4 spiritualibus labem semper continet 5 simoniam. Si autem episcopus causam inspexerit necessariam, licite poterit de uno loco ad 6 alium transferre personas, ut quae uni loco minus sunt utiles alibi se valeant utilius exercere.

CAP. VI.

Ecclesiae iure proprietatis possunt ad invicem permolari, et possessiones earum etiam permolari possunt, et pro minus valentibus pretium supplere.

Clemens III.2

Ad quaestiones solvendas [quae 3 per fratres et coepiscopos nostros sedi apostolicae porriguntur, iuxta officii nostri debitum nos convenit sollicitudinem adhibere.] Intelleximus itaque ex literis tuis, quod duae conventuales ecclesiae sunt 4 in tua dioecesi constitutae, quarum utraque parochialem habet ecclesiam cum possessionibus magis alteri quam sibi vicinam. Illis autem eas desiderantibus permutare n, quum 6 illarum altera respectu meliorum proventuum 7 plus 3 abundet, et ideo 9 suae ecclesiae sibi 10 postulet n addici certam summam pecuniae numeratae, ut sic ad aequalitatem permutationis 12 valeant 13 pervenire, utrum possit 14 id licite fieri 15 exstitit dubitatum 16; quani ob causam seculum apostolicam consulere 17 voluisti. Licet itaque tuae cliseretionis industriam ignorare minime putevz, quid super eodem articulo sit agendum, nihilominus [sic] 18 tuae prudentiae 19 Respondemus, quod, quum de iam dictis parochialibus ecclesiis per se qucat commutatio 20 celebrare, et in permutatione possessionum per se non sit inhibendum, si 21 altera ratione 22 possessionum alteri praeponderet 23, pecuniam posse refundi de ipsarum quoque possessionibus ad invicem, prout visum fuerit expedire, refusa certa 24 pecuniae quantitate, poterit contractus permutationis iniri 25, sic tamen, quod illi contractus nequaquam sibi invicem misceantur.

CAP. VII.

Beneficia sua perduut qui ea propria permulant auctoritate.

Innocentius III. Senonensis Archiepiscopo.2.

Quum olim ad nostram audientiam pervenisset, quod dilecti filii magister 3 S. et B. archidiaconatum et praeposituram ad invicem commutassent 4 magistri 4 eiusdenz [B.] obtentu causan' super hoc bonae menzoriae Dlatiscensib' episcopo duximus delegandam. Quumque idem B. ad praesentiam nostram post 9710 dani accessisset, ut in negotio 7 sine suspitione procederet, obtetzu lipsitz dilectum filium abbatenz Cluniacensem 8 eidem episcopo duximus adiungenduz. Venit quum propier abbatib' absentiam non jizisset a delegatis ipsis pariter in causa processunz, utraque partiunz se 9astro conspectui praesentivil, el audientiam ohtinuit coraza nobis. Et 9 Licet praedictus magister ab initio sponte fuerit 10 de permutatione confessus, idem tamen B. eam 11 inficiabatur omnino 12, assertive proponens, quod et ipse praeposituram sine conditione 13 qualibet resignavit 14, et post liberam resignationem praedicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus; licet magister ipse [0.] 15 proponeret ex adverso, ipsa 2772 secum diutius de permutatione iractasse, et conzplevisse tondem in manibus venerabilis fratris nostri Eduensis episcopi quod tractaverat 16. (Et infra: [cf. c. 33. de off. iud. del. 1. 29.]) Quum ergo 17 nobis tum per publicara famam, tumo per validara praesumptione 28 et probationem etiam manifestara constaret 18, quod ipse B. 19 suum praestiterit 20 pennutationi consensum, praedictus autem magister suum

publice fateretur errorem, et hunc praeposituram, et illum archidiaconatu curavimus spoliare, super hoc diffinitivam contra eos sententiam proferentes. [Tandem vero etc. Dat. Lat. Id. Ian. A.o. V. 1203.]

CAP. VIII.

SI permutatio beneficio 1 Im completa est ex una parte, et por alteram atat, quo minus impleatur, restituitur paro ad suum beneficium, ot secundum hoc contentetur.

Idem Archiepiscopo et Praeposito sancti Andreae Coloniensibus.2.

Quum universorum T fidelium ab 3 ipso Domino Iesu arista pastorales sit nobia cura commissa, sollicitudini nostrae ctignoscitur expedire, ut sic debeamus quoslibet in szis rationibus confovere, quod aliquorunz iura in conspectu ecclesiae dispenclium non sustineant, sed firma et illibata debeant permanere. Intelleximus siquidem dilecto filio G.4 canonico S. Ioannis in Leodio 5 referente, quod, quum ipse et L. 6 clericus ducti quadam animi levitate de permutatione praebendarum suarum inter se tractare coepissent, quam 7 utilitati utriusque imminere credebant, tamen 8 idem 9 L. clericus occasione dictae perznutationis praebenda eiusdem G., quam in ecclesia S. Mlariae Arcimurcensis habuerat, cuidam consanguineo suo assignata, praebendam suam 10 ei, sicut promiserat, noluit resignare n, j- et sic idem G., ut asserit, sua spe remansa omnino frustratus. Quumque super hoc in praesentia venerabilis fratris nostri Leodie.nsi, s episcopi f uisset diutius litigalum, tandem idem 12 L. seden apostolicam appellavit, et, quum dictas G. [ad nostram praesentiam] non sine magno periculo et labore accessisset, idem L. nec venit, nec pro se curavit sufficientem nzittere responsalenz. Quum igitur deceptis, et non decipientibus iura subveniant, fraus 13 * etiam et dolos nemini debeant patrocinium impertiri, licet ipsi per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare, ut tamen simplicitati venia tribuatur, discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus si 14 constiterit, praetaxatum G. taliter fuisse deceptum, amoto a praebenda 15 sua, quanz diu 16 dicitur possedisse, consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eam 17 sublato appellationis obstaculo restitui faciat is eidem et eundem ipsius pacifica possessione gaudere [etc.].

CAP. IX.1

Spirituale cum temporali permutan non poteot.

Gregarios IX. Beton. 2 et Fungin. Abbatibus.

Exhibita nobis [dilectorum filiorum] abbatib' et conventos sancti Martini de Pannonia petito continebat, quod, quum super causa, quae inter ipsos ex una parte, et praepositum Albanensem 3 ex altera super quibusdam decimationibus [et arbitrio quodam super his prolact] vertebatur, [post diversas conimis.szones ad dilectiu. m fzliunn E. subdiaconunz] ad C. capellanum nostrum, tunc in Hungaria commoralltem, nostras literas impetrassent, [denzuz] ipse ac magister M. [archirliaconus de Saswar] in quos utrumque 4 tanquam in arbitros [procurante parte altera] exstitit compromissum, [balitar] arbitrati fuerunt, quod, si dictus 5 praepositus obtineret decem millia solidorum 6 * regalum [quae tenent in Posenio] a carissimo in Clzrislo filio nostro illusiri] rege Hungariae [ab ipso] concedi monasterio memorato 7, [ita quod in eodem loco ponerent eius praefatos abbatem et conventum iao possessionem salium praedictorum] ipsi 8 ab earundem decimationum petitione cessarent. ±[Postmodum yero licet

T i t. XIX. C ap. V. 4) annexa: B 5) continet: FLANBcSa 6) in: Sa 7) uno: Bag; in uno: B(h)Sci.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Loc. ap. Bal. III, 375.; Cod. Hat.; Gilb. aun. 2. (3, 11.); Comp. II. e. 2. h. t. (3, 13.) 2) London. ep.: U; Lugdun. archiep.: Luc. - 1187-91. - Jaffe i.o. 10213. 3) verba uncis inclusa desunt clia(u: Sa 4) sunt: deest: Ball 5) permulan: BaghSa; add.: sibi: Bb 6) (plum: deest: Bb 7) possessionum: Lec. 8) add.: in possessionibus: Bi; verba: plus... ideo: omitt.: Ulnic. 9) et id.: deest: BSA 10) sibi: deest: Bb 11) postulat: Bi 12) permutatione: Bb(h); praemii: Luc. 13) valeat: Bag; valeat perveniri: Lne. 14) posset: Cont. B6hm. 15) fieri: deest: U 16) coepit ab aliquibus dubitari: Coll. cit. 17) consuluit: BbcSaU 18) sic: deest eliani: U; taten: Sa 19) indulgentia: Bac; diligentiae: SaU 20) perunitio: Lec. 21) ut: BaU; ut si: Bega; ubi: Bh Lac. 22) rat: deest: BacSaULuc. 23) praepouderat: Luc. 24) eartae: FUHIBaciU 25) fieri: Lac.; add.: vol non: BL 26) illi: deest: Codd. call. e. BacyhiSa Luc.

Cap. VII. 1) Restitutun ex Reg. Breryii. V. 141.; Alae. c. so. (3, 11.); Comp. III. c. un. h. t. 13, 15.) 2) Potthast no. 1806. 3) magistri: Cagh Reg. 4) permulassent: blC Beg. 5) mag. ... Licet: deest: T 6) Masconensis: Cae 7) negotium (in: deest): Cae 8) Duman.: Cae 9) quia: Cae 10) fuit: Cal 11) eam: deest: T 12) omni.: deest: T 13) contra-

dicione: C 14) resiguarat: ChgleT Reg. 15) G.: deest ajan': T 16) tractaverant: Cc; add.: posuissio: Ch 17) Quumque: I' 18) esse const.: Ch 19) ipse B.: add. a Rayo. 20) praestiterat: Lb Rey.; praestitit: La.

Cap. VIII. 1) Restitutum ex Rey. Bzl. I, 84.; Crlb. auct. 3. (3, 11.); Comp. III. c. 2. de praeb. (3, 5.) 2) et seholastico S. Petri Colon.: O Rey.; - scr. 1198. - Pofihast no. 534. 3) ab... intell.: deest: Sa 4) Gisleborto: Rey. 5) Ledio: Cae 6) Laur.: ^; Lambertus: Sa Rey. 7) quia: add.: et: Ch utilitatem: Csa Reg.; quia utr. indemnem et saivam esse contendebant, tandeos: Su 8) temen: Rey. 9) id.: deest: Ch 10) praebendam S. Bartholomaei (suam: Sa), quatu saepedicto G. ropromiserat, nequaquam voluit: Csa Reg. 11) assignare: Sa 12) id.: deest: Cae 13) fraus... impertiri: deest: 50111K 14) add.: vobis: Cebe 15) ab ipsa Namurensi praebenda: Csa Rey. 16) diu: ilcest: Cric 17) eandem... G. faciat is restitui memorato: Csa Rey.

Cap. IX. 1) Restitutun ex orig. ap. Tejer Cod. dipl. Uny. IQ. 2, 267. 2) De Boccon et Simigiens. abbatibus et priori de Boccon Wesprimiensis dioecesis: orig.: - in Codd. r(omi)na valde corrupta s(nit. - Potthast post no. 9638. - cf. no. 8822. 3) Albensem: GH1; Abig.: G; et capitulum Albonsis ecclesiae: orig. 4) utrumque: orig.; 5) dicti praepositue et capitulum obtinerent: orig. 6) Salium: Codd. coll. orig. 7) cessaret: orig. 8) pars monasterii: orig.

sales tpsos dicto monasterio rex ipse per literas suas concessit; lamen praepositus et capitulum supradicti nec in termino constitit, nec post illum et piores alios expectati pnsessiones ipsorum scribant dederunt eisdem, quamvis iam dictus abbas protestatione praemissa, quod non erat in possessionem indudas ab eis, L. marcas f'i'saticorum pro reditu salium unjas anni, precibus quorundam inductus el compulas quibusdanz minis et terroribus recepisset. Quum.que indulto adhuc ipsis anni spatio inuifilifer, sicut prius, duxerint expectandum; demum post querelas multiplices vocem ad nos appellationis emisit, octavas BB. App. Petri et Pauli proximo praeteritas sibi terminum praefagendo; gol tandem in nostra pccesentia constitutus humiliter supplicavit, ut quum iidem praepositus et capitrtln] conditioni non paruerit, quae in arbitrio continetur, mandaremos, eo non obstante de iam dictis decimationibus eidem monasterio integre responderi.] Quocirca [di.scretioni vestrae per apostolica scripta] mandamus, quatenus, si vobis constiterit de praemissis, quum permutatio de spiritualibus ad temporalia improbetur, praedictum arbitrium, et quicquid secutum est ex eo vel ob id, [abstrae morae dispendio auctoritate nostra, sublato ceppellationis impedimento.] irritum decernatis⁹, [super decimis postmodunz etc. Dat. Reate XIII. Kal. Nov. Av. V, 1231.]

TITULUS xx.

DE FEUDIS.

CAP. I.¹

Si dominus a vasallo recipit feudum in pignus, abstinendo ab eius servitio, non tenetur computare fructus in sortem. II. d. secundum intellectum communem, et est casus singularis, qui alibi non legitur.

Innocentius III. Mariensi² * Episcopo.

Insinuatione tibi³ praesentium declaramus, quod gageria, quam de feudo ecclesiae tuae ab M. 4 dignosceris recepis, bTiffredi fratris eius accedente consensu, a te potest libere detineri⁵ *, fructibus non computatis in sortem, ita videlicet, ut, quam diu fructus illos perceperis⁶ in sortem minime computandos, idem M. 7 a servitio, in quo tibi et ecclesiae tuae pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis. [Dat. Rom. ap. S. Petr. Kal. Mart. Pon. nostr. :9o. IX. 12o6.]

CAP. II.¹

Ponit tres cases, in quibus, non obstante iuramento de non infeudando, potest episcopus antiquum feudum ad ecclesiam reversum novovasallo concedere. H. d. et est casus notabilis, interpretans iurauleutulu de alieundo.

Idem Mediolanensi Archiepiscopo².

Ex parte tua nostro est apostolatui reseratum, quod saepius dubitasti, utrum, quum contingit vasallum tuum decedere, et ad te feudum ipsius reclire, feudum eius alii³ liceat tibi dare, quamvis⁴ iuramento⁵ tenearis adstrictus non infeudare de novo Romano Pontifice inconsulto. Ad haec⁶, si vasallum tuum feudum alienare contingat, an ipsius filium vel consanguineum eiusdem feudi consortem de ipso valeas investire. Alia quoque toa dubitatio continebat, ut⁷, quum feudum alienatum repereris⁹, quod per te facile recuperare non potes, utrum⁹ possis aliquid laico in feudum illud concedere, qui¹⁰ et illud recuperet, et in feudum per"- ecclesiam recognoscat. (Lit infra:) In¹² primo ergo casu feudum decedentis libere, si videris expedire, concedas, atque in secundo filium vel consanguineum alienantis investiens, in tertio fetldum alienatum poteris ei

T it. XIX. C ap. IX. 9) add.; et nullius esse momenti: G.

Tit. XX. Cap. I. 1) Restitutur ex Reg. Breg. Ex. 30.; Comp. III. c. 1. h. t. (3, 16.) 2) Mauriensis: FGBHLLaCabglr; Maurianensis: Ileg.; - Pott-hast no. 2695. 3) tibi : dcest: Cac 4) quam tu (guata de feudo ecclesiae tuam: Cb) apud Argentinam a Nantelmo de Miolauo (nomina ex C. corrupta s+wt): Clrcg. 5) retineri: FGH:IIVCReg. 6) ceperis: Cota. Böknt, 7) Nantelmus: Cc Rey. - iu rell. Codd. aanen corrupt:ox est.

Cap. II. 1) Restitutur ex Reg. Bel. XI. 165.; Comp. III. c. 2. h. t. (3, 16.) 2) add.: S. R. E. cardinnli: C Rey. - Potthastuo. 3525. 3) alius: Coja. Bdhln. 4) plun: Rep. 5) Sacramento: Cae 6) Adbnc: Ch 7) utrum: Rey. 8) reperiens (quum: deest): C6: receperis: G3 9) utr.: deast: Rey. 10) et qui illud: Cb; quod: Clrcg 11) per: dcest: Ch 12) Nos igitur super bis de mento tus scrupululu volentes dubitationis auferre praesentium tibi significatione mandamus (pracs. auctoritate tibi maud.: Cahg; praes. tibi in: Cb), quatenus, si quando praefati casos emergerint, in primo feudum: C Reg. 13) ipsum: Codd. con. o. C Reg.

Tit. XXI. Cap. I. 1) Restitutur ex Cap. Hircucari Reurensis c. 11.; - Ilurch. III. 104.; Iuo iuey. fi. 139.; Comp. I. e. 1. h. t. (3, 17.) 2) olorices: arig. 3) vol: A 4) palijun: Abc 5) vadimonio: Iu.; vadimonium: mlg. 6) Mal , , , urg.: deest: (rjr. 7) urg. sicut Stephanus (Zophorinus: Ab)

licenter concedere, per quem ipsa¹³ * ecclesia valeat re-habere. [Dat. Ferentini X. Kal. Nov. Pon. nostr. Ao. XI. 12o8.]

TITULUS XXI.

DE PIGNORIBUS ET ALIIS CAUTIONIBUS.

CAP. I.

Res ecclesiae pignorara non debent nisi ex necessitate et rationabili causa.

Ex concilio Remensil.

Nullus presbyter² praesumat calicem, vel patenam, aut³ pallant⁴ altaris, vel vestimentum sacerdotale, aut librum ecclesiasticum tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico vel ferninae in vadium⁵ fiare, nisi⁶ iustissima necessitate urgente⁷, [quia tanta est sanetitas sacra ulinisterd etc.]

CAP. 11.1

Liber horno non potest pignorari.

Gregorius III. Exonensi² * Episcopo.

Lator praesentium j[Cosmas Syrus in negotio, quod agebat, clebitunz se contraxisse perliibuit, quod et multis aliis et lacrvnis eius attestantibus verum esse credidituz. Et quia CL. solidos debebat, volui, ut creditores illius Ctm eo aliquid pacisce-rentur,] quoniam et Lex habet, ut horno liber pro debito non teneatur, etsi⁴ res defuerint, quae possint pro debito addici. Creditores ergo etc.

CAP. III.1

Si rector ecclesiae pro facto proprio rem ecclesiae obligavit, cogitur eius heres rem redimere, et ecclesiae restituere.

Alexander III. Episcopo Exoniensi².

Ex praesentium latoris insinuatione accepimus, quod Alexander quondam sacerdos ecclesiae de Offitona³ * calicem [quendam]⁴ argenteum, et medietatem unius breviiarii eiusdem ecclesiae pro sua necessitate pignori obligavit, et ea⁵ morte praeventus minime recollegit. linde quoniam⁶ indignum est, ut eidem ecclesiae res suae, et praesertim quae sacris ministeriis⁷ deputatae sunt, taliter debeant deperire, fraternitati (yac per apostolica sa⁸ipta praeciuyendo mandamus, quatenus, si verum est quod asseritur^s, filium eius Tlalterum, qui ex successione ipsius⁹ patrimoniis ius dicitur obtinere, moneas diligenter et compellas, ut ea «) recolligat et restituat ecclesiae memoratae. Quod si lacere noluerit, eum vinculo analhe⁷ltatts 'no?i di,feras coercere.

CAP. IV.1

Si usurarius erit rem eo pacto, quod post tempus restituat eam venditori, recipiendo aliquid ultra sortem, fructibus tamen in ea computatis, indicatur contractos foeneratitius.

Innocentius III. G. 2 Subdiacono nostro et P.3* Canonico 4 Pisano.

Illo vos credimus scientiae dono vigere, jquod super en, de quo nos consulere voluistis, quid iuris sil liquido cngnoscat. Quia lamen nostro pnsitlastis edoceri responso, ne sub ipsius expectatione responsi, decisio negotii prorogetur, praesentibus vobis literis du.cimus respoudenduna. Sane per vestras literas intimastis nobis, quod, quum causam, quae vertitur inter H.7 et B. filias G. 8 de Cosa⁹ ex una parte lit, et G. filiara Teberti¹¹ et heredes ipsius ex altera super quibusdam terris¹², prae-

papa et martyr Ililarium (ut nostrum sanctum Hil.: -Ab; Hil. sanctum: de) in suis decretalibus docuit: A.

C a p. Ir. 1) Restitutur ex Reg. IV. 45. -Comp. I. c. 2. h. t. (3, 17.) 2) Sanctio (Sancto: F) defensori: FGBHLLaCecr; Sacratio def.: Al; l'antino def.: Rep. - ser. so. 594. - Jo. 950. 3) nullateuus: Ileg. 4) si: A/tl jley. 5) eidem debito: A Rey.

Cap. III. 1) Restituta ex dpp. XXIX. 1.; Caso. XXVII. 1.; Bamb. XIV. 1.; Comp. I. c. 3. 0. t. (3, 17.) 2) 1159-81. - Jaffé vao. 8975. 3) Ou.: (:; Oct.: 111; officio: HLa; Offic.: 31; Officolum: Aub; Ofecolon: 111; Etrecolon.: Ab; Ofecole: Ab; O.ssecoleo: R; dictae Offetolon: O; Off.: 9.4) quend.: Aest etiuuu 9 5) eas: MY; oo: Ab 6) quia: U 7) mystorfi: Aatl deest etiuuu 9 8) asserit: A accl 9) eius ipsius: Og; eius ip.siusdem: It vncudose 10) eas res: G; ens: 11; res ipsas pignorasat recollegit et eas ecclesiae restititist (restaurat: O). (tuod si etc.: Con. cit.

C a p. IV. 1) restitulan: ex Itey.Ireg. VI. 110.; Alox5.8.; Comp. 111. c. 1. 0. t. (3, 17.) 2) Gallaudn: Ceyh; (inalando: Rey. 3) B.: Fhlfly. adl. 1C Rey. 4) canonicis Pisanis: C Rey.; - Potllaast 510. 1957. 5) nostra respon-sione: Cb ti) responsionis: ib. 7) Ilenricum: Reg.; A.: T el sic d. maps 8) Il. et I.: Cc; Guidonis: Cb7; Il. et dil. fil. Guido: Ch; Il. et I. dil. fil. tF.: Cg; Henricum et Iandum filies Guidonis: Ity. 9) Fosa: La; Cassa: Cc; Casa: 7 10) ex una parte et ex altera: add. a Raya. 11) Tiberti: Cab; Roberti: Ccl.

fatis personis pro viginti tribus 13 libris pignori obligatis, vobis duximus 14 committendam, 1-dantes vobis per Hieras nostras in mandatis, ut ipsam G. et heredes ipsius ad restituendas vzeas, el quicquid ultra sortem perceperant ex 15 eisdenz, restitueret 16 canquerentibus 17 per poenam in Lateranensi concilio contra usurarios promulgatam cogere curaretis, vos 13, ut iuxta mandatum nostrum procederetis in negotio memorato, parles citare curastis. Quunzque 10 essent in praesentia restra coazstitutae, 19:20 parte praedictae G. et heredum eius= 1 fuit propositum corran vobz, terras 22, quas iidem Ii. et B. repetebant ab eis, non esse pignori obligatas, sed pure venditas, sicut in instrumento confecto exinde plenius contincbatur 23*. Praefatus vero H. 24 pro se ac fratre suo firmiter asserbat, terras non esse puye venditas, sed pignori obligatas, quum venditioni praedictae talis fuerit adiecta conditio, ut, si a tempore contractus usque ad duos proximos annos praefato T. 26 emptio displiceret, G. pater H. ab inde usque ad annum untan viginti sex 27 libras, perceptis fructibus computatis in ipsis, dare deberet"s, sicut auz eodeuz instrumento asserbat fzrmiter contineri. Verum quia, sicut iu eisdem literis denotas/a 29, ambigitis, utrum pura sit et absoluta venditio 30, an praefatus contractus pignus 31 debeat iudicari, per nostras postulastis literas edocerz. Nos autem consultatoni vestrae trailer respondemus, quod, qualiscunque fuerit intentio contrahentium 32, et 33 ex forma contractus venditio non appareat conditionalis, sed pura, quamvis per conditionem possit resolvi, ex duobus tamen, quae in pacto fuerunt expressa, videlicet, quod fructus percepti deberent > 1 in solvenda pecunia numerari, et quod ultra summam receptam LX. 35 solidi deberent 36 persolvi, contra ipsum enlptorem praesumitur vehementer, praesertim quunl 37 usuras consueverit exercere, fauauenzque u conznaittere usuraraua. [Da]. Ferentzizi V. Non. Iul. 1203.]

CAP. V.1

Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

Idem Episcopo Aquinati2.

Ex literis fraternitatis tuae accepimus, quod, quum causam, quae vertitur inter R. 3 de [sancto] Georgin et A.1 mulierem[de sancto] Germano 5, tibi duximus 6 committendam, ;quum fere per biennium studuisses, ut eodem causa concordia fzniiretur, partibus non acquiescentibus, adscilis zitis prudentibus, praedictae causae mecida riligentius examinatis, idean negotium de prudentunz consilio ad nostram duxisti praesentianz remittentum, ea maxime ratione, quia videtur 7 hoc ad regium iaelicium specialiter pertinere. Si quidem probatum est eviderent, quod pro facinore a malito praedictae mulieris commissio eo fugam petente, tam frater mariti, praefatus 9 videlicet R., quam ipsa mulier, licet minus iuste, ab R. corone Casertano 10 tunc regio 11 capti fuerint, et de ipsius mandato bonorum omnium delinquentis fuit 13 facta distractio, et soluta [est] pecunia mercatori, qui a marito dictae mulieris vulneratus fuerat 14 et rebus propriis spoliatus; per praetlictum auctor? R. illorum bonorum vendito facta fuit, de mandato tamen 15 iustitiarum ante dicti; sed quaedam possessiones illius 16 penes eundem 17 R. mulieris sororum remanserant 18 *, quas idem R. de mandato curiae retinuit, soluta pro eis pecunia praedicto 19 mercatori, quia emptor alius, sicut dicit, propter possessionum minutias non exstabat. Pars yero mulieris pmiter allegaba!, quod, quum dos omnibus creditoribus praefatur, et omnia bona morid eidenz mulieri propter dotem fueriaz obligata, quum mulier in hoc non fuisset culpabilis, dotem suam amittere 2i non debebat; propter quod aestimationem 2" dotis 13 instantius petebat sibi restitui 24, vel in possessiones, quae

mariti fuerant, ex officio delegationis induci, }asserens culpa viri sui nequaquam ei de iure debere sincere. Pars unten viri e contrario respondebat, se non debere [ipsi] super his aliquo mudo 25 respondere, quia nihil voluntate vel auotnritate sua distractum fuerat de bonis mariti mulieris ipsius, sed fiscus ea capi fecerat et mandaverat distrahenda, quod et testunz assertionem probavit. Sane quum pars mulieris diceret, de possessionibus viri sui aliqua renzansisse, quae distracta non fuerant, et ex eis sibi satisfieri postulare!, ab utroque 26 studiosius inquisisti 27; quanta fuisset pecunia, quae soluta fuerat mercatori, el ex r: onfessione tibi consta'tit utriusque, quod de immobilibus usque ad XXIV. uncias auri alienatunz exsiferat, sed praescriptus R. dicebat, se I VIII. "s [uncias] illis XXIV. uizciis addidisse, et XLII. uazciaruaaz ami complev'isse numerum mereatori. Allegaba! quoque pae dictu.s R., quoil., quunz !pingue fz' i'i essent unius pubis, et nones in bonis paternis succederent, (acta aestimatione totius hereditatis non prabenibat ad maritum mulieris ipsius de hereditate paterna quod ultra XXIV. uncias auri valeret. Quia yero ad nos eadem causa revzissa non fui! suffcienter instructa, nec nobis constan, utrtzan X. libras Tarenorum, quas petebat mulier, dedisset in dotem, aut idenz 22 R. aliquid possidea G 10 de bonis, pertinentibus ad fratrem suum, virum mulieris praedictae, nec potuissimus examinalioni causae insistere, tum quia in praesentia toa renunciatum fuerat 31 allegationibus el prabaionibus, sicut dicis, tuna quia adoue! et su ffzcientes ad nostram praesentiam non venerant! responsales: eandem causan! tia duximus examini remileudan; per apostolica [tibi] scripta praeciendi Mandantis 32, quatenus, si tibi constiterit ex his, quae in praesentia tua fuere 33 proposita et probata, quod mulier dicit 34 viro dedisse in dotem, et praedictum R. de bonis fratris aliqua possidere, quum mulieribus 35 favor multus in recuperandis dotibus debeatur, et cautum etiam sit in iure, quod propter maleficium viri mulier remanere non debeat 30 indotata, quum etiam bona viri mulieri sint 37 * pro dote tacite obligata, et 33' cuna suo onere transierint 33 ad quemlibet possidentem; R. praedictum eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus appellatione remota condemnnes, quatenus de bonis fratris sui praefati 40 noscitur possidere. [Dat. Rom. ap. S. Petr. II. Id. Febr. 1205.]

CAP. VI.1

Si creditor vel is, qui ab eo causam babel, tot fructus percepit ex pignore, quod satisfactum est sorti, dobet pignus restitui debitori.

Idem R. 2 de Monte Fortino.

Ouum contra nobilem virum G. 3 civem Anagninum 4 super quibusdam possessionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul 5 pro certa quantitate pecuniae obligaverat, 6 et ipsius 7 creditoris heredes praedicto G. pignoraverant, movisses in nostra praesentia quaestionem, tibi 8 et ei dilectum filizriz P. de Sama. subdiaconum e! capellanunz nostrunz concessimus auditorem. Constitutus igitur in nostra praesentia legitime probavisti, quod possessiones ipsae pignoraz titulo fuerint obligatae, ac ex earum proventibus tantum fuerat tam 1119 ab eodem G. guara ab aliis, qui eas tenuerant, a tempore, quo fuerant obligatae, perceptum, quod fructus sorti poterant adaequari. Nos igitur attendentes, quod in talibus perceptio fructuum in solutione sortis accedat, quum secundum canonicas sanctiones fructus restitui, et in sortem 11 debeant computari, considerantes etiam, quod possessiones ipsae iam extenuassent penitus totum 2 onus et debitum annullassent 13, de coazsilio frairum nostrorum ipsas tibi restituendas esse decrevimus 14 *, et te per nunclum nostrum in possessionem induci fecimus corporalem.

Tit. XXI. Cap. IV. 12) vineis: CTReg. 13) XCIII. Cb: XXVI. Cagch; XXIV.: Hleg. 14) duxerimus: Hleg. 15) ex: Secol: T 16) restituerent: Cbe 17) consequenter: l' 18) vos... curastis: deest: ib. 19) add.: partes: T 20) pro: CTReg. 21) heredum ipsius: Cabcta; heredis ipsius: Cg; heredum suorum: T Reg. 22) vineas: Cagch; tottas et vineas: Ch 23) continetur: Codd. coll. CTReg. 21) B.: CGT; Henricus: Rey. 25) add.: illius: T 20) B.: T 27) XCVI.: Cb: XX.: Cc 28) debuerit: Cala 29) computastis: Ca; continetur: Cc; continebatur: l'; contiuetur recomputetis: Cb 110) entio: l' 31) pignoratitio: T 32) et: deest: ib. 33) apparet: Cuchct Rzg.; appareret: Cg 34) debent: Ch 35) XL.: LaCT Reg. 36) debent: CagchIT Reg.; debeant: (b 37) si: CT 38) fraud. ... usar.: deest: Cuc.

Cap. V. 1) Restitutaora es! L' Tg. Brega. VII, 219.; Comp. III. c. 2. h. t. (3, 17.) 2) Helieusi ep.: Cb; — PotGuast no. 3111. 3) R. Georgii: Cag 4) P.: C Reg. 5) Germani: Ca; Germanani: Cc 6) duxerimus: lac.g. 7) qua: Cl; quod videbatur: Cag 8) pro: deest: Oh 9) praedictus: Hleg. 14) Casertans: Ca; Tassertano: Ce 11) regio: Da' 12) iudiciario: Cyh 13) est: Cc; leest: Cal 14) fuit: Cal 15) tam.: <leest: Cae 16) ill.: deest: CReg.

17) eidem (pen.: leest!): ... sororio: Cb -18) remanserunt: Codd. coll. CTReg. 19) dicto: add. a Raam. 20) inimicitias: Cc; add.: vel inimicitias: Cb 21) add.: ideo: Cb 25) existimat.: FGRI Cc; in aestim.: Cb 23) eras: C Reg. 24) confirmari: Cabgh; assignari: Cc; conferri: Reg. 25) modo: deest: Cb 26) eo: Che 27) inquisita: Cag 28) XXIII. vei XXIV.: Cb 29) quod: Cae 30) possidebat: Cbe 31) fuerit: Che 32) mandantes: CTReg. 33) fnerint: Reg. 34) quantum dicit viro dedisset: Cb Reg. 35) in nml.: Cb 36) debet: Rey. 37) sint: leest!: Codd. coll. o. Cagch Rey. 38) et: leest!: Codd. coll. CTReg. 39) transeant: La; trauerunt: Cabgh 40) praedicti: Rey.

Cap. VI. 1) liestitaut ex Comp. III. c. 3. O. t. (3, 17.) 2) Roberto Cast. s. G. L.: C; — Frontino: Cb; — 1198-1209. — Fotthast no. 3S69. 3) add.: de Ceno: Cb; Deutem: Cc; Deentem: Ch; Dentem: Cg 4) Anagnam: Agarinum. 1f: Anagnien.: La 5) L. de Sale: Cb; Laudono de Sal.: Ccg; Laudan. de Satis: LnCh 6) obligavit: Cb 7) ips.: leest!: Cc; 8) tibi... Sar.: deest: Cb 9) eius: ib. 10) tum... tutn: Codd. coll. Cabgh; turra... et: Ch 11) sortes: Cb 12) tunos: Cah 13) aduihilassent: Cb 14) decernimus: FGICabgh.

CAP. VII.1

Si is, qui sub pacto legis commissoriae pignora rem suam, et iuraverit non contravenire, fuisse impeditus infra diem statutum non redomit, post diem redimere poterit.

Idem.2.

Significante dilecto filio R. 3 cive Pisano nobis innotuit⁴, quod quum domam suam⁵ * c. um hurto G. 6 Pisano civi pro CCL. 7 libris pignori obligasset, ac promississet praestitos juramento, quod, nisi domum ipsam statuto inter eos termino recolligeret¹ -1 ezndem creditorem ulterius super ea¹⁰ minime molestaret, infra¹¹ statutum tempus per certum et fidelem nuncium, prout ei¹² videbatur, creditori pecuniam numeratam remisit, quam idem nuncius, infideliter agens, sicut ei iniunctum fuerat non persolvit, et¹³ postmodum idem¹⁴ R. ab imperatore captus pariter et detentus¹⁵, dicto G. satisfacere non, potuit ut debebat¹⁶. -j-Nunc per Dei gratiam libertat pristinae restitutus, parat¹⁷ s est pecuniam reddere creditori, licet ipse prorsus [earn] recusaret recipere, quia ei non fuit statuto termino persoluita. • Quum igitur pactum legis commissoriae sit in pignoribus improbatum, et praedictus R., quantum in eo fuit, nramenti debitum adimplevit¹⁷, quum per eum, quem certum [el fr(lelem)] nuncium esse¹⁵ sperabat, pecuniam remisit termino statuto¹⁹ *, sed²⁰, dum fuit insl imperiali captione detentus, satisfacere non potuit² creditori, discretioni vestrae praesentim auctoritate mandamus, quatenus, si est ha²³, praedictum creditorem, ut sorte sucl contentus existat, pensionibus praefati pignoris computatis in eam²⁴, et domunz illam²⁵ * et lrorit(m praefato R. omni dilatione postposita resignet, pacto tali vel juramento nequaquam obstante, censura ecclesiastica²⁶ * admonitione praenissa, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, cogatis²⁷. [Dalum Laterani I 198.]

CAP. VIII.1

Usufructuarios cavet, quod fructus rebus immobilibus salva ipsarum substantia, et pecuniam et aestimationem inobitium, quae consumuntur uso, finito usufructu restituit.

Gregorius IX.

Quum constet I. mulierem uxorem Ogerii quoad usumfructum filio suo successisse in bonis, quorum proprietates ad M. mulierem uxorem C. dignoscitur pertinere, mandamus, quatenus eam ad cautionem idoneam exhibendam, quod utatur et fruatur salva rerum substantia rebus immobilibus, quae usu non consumuntur, ad arbitrium boni viri, pecuniam vero, si quam habuit² vel habebit, ac aestimationem³ bonorum, quae consumuntur usu, et in hereditate inventa fuerint⁴, in morte sua dictae mulieri vel heredibus eius restituat, per censuram ecclesiasticam compellatis.

TITULUS XXII.

DE FIDEIUSSORIBUS.

CAP. I.

Breve est, nec potest brevius summari.

Ex concilio Cantuariensi.

Clericus fideiussionibus inserviens abiiciatur.

CAP. II.1

Compellitur clericus servare fideiussorem indemnem per assignationem reddituum suorum.

Lucius III. Eliensi Episcopo et Archidiacono Norvi censi.2.

Pervenit ad nos ex³ transmissi nobis⁴ conquestione⁵ R.G clericis de sancto Albano, quod, quum ipse pro C. 1 et F.s clericis Lundeniensibus ad corlan znstantiam pro altero eorreni⁹ Helia videlicet in sea, el pro altero in septeto aliis marelus argenti mercatoribus Bononiensibus fideiusserit¹⁰, illis¹¹, sicut unos fide, alter juramento prouiserant¹², praescriptam pecuniam non solventibus, coactus est praedictis creditorib(us pro ipsis, sicut inter eas cmavenerat, satisfacere de eadem¹³. Ne igitur supra dictas R. dispendium patiatur unde videtur praenuum meruisse, vererabili fratri zostro I. 14 Bononiensi episcopo dedimus in mandatis, ut super debitis illis instrumenta, quae sunt apud¹⁵ creditores¹¹, inspiciat, et corunl transscripta¹⁷ suo sigillo signata vobis¹⁸ mittere non postponat. Mandamus itaque discretioni vestrae atque praecipimus, quatenus, si ex confessione praedictorum clericorum vel alias legitime vohis rem¹⁹ ita se habere constiterit, moneatis eosdem¹ -, ut memorato R. 21 pecuniam, quam pro eis solvit, dilafiane et appellatiorze cessante restituant, ipsumque servant indemnem; alioquin²² vas, arctinzate ctpusolica freti, de rebus eorum praescripta debita faciat appellatione remota in iutegrum exsolvi²³, et damna etiam²⁴, quae idem R. propter hoc pertulit²⁵, resarciri, aut praedictos redditus sibi²⁶ assignetis tamdiu sine molestia detinendos, donec ipsa damna resarcita fuerint, et debita sine diminutione soluta. Praefatos yero clericos, si religionem fidei et iuramenti sui eos violasse constiterit²⁷, sublato appellationis obstaculo ab²⁵ officio et beneficio suspendatis. Ceterum, quia, etc. (cf. c. 5. de iur. cal. II. 7.) [Dat. 29 ROM. ap. .S'. Petr. I'. Id. Doc.]

CAP. III.1

Per districtilem caonicam compellitur tiebitor a fideiissione absolvere fideiussorem, qui a creditoribus molestatur.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.2.

Constitutus in praesentia³ nostra dilectus filius noster magister S. 4 sua nobis assertione monstravit, quod pro magistro P. Blesensi cancellario tuo tempore Lateranensis concilii ad preces ipsias in quadam summa pecuniae⁵ intercessit, quam⁶ quoniam⁷ usque modo debitor non persolvit, iste se assertit plurimas⁸ a creditoribus Bononiensibus⁹ molestias pertulisse¹¹, et antrilcent¹² debitum plurim. una augmentatum¹¹. Ideoque¹², quia pro nostro volam. tis officio providere, ne qui grati(nz nzeruil poenam sustineat, fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, si legitime tibi de huiusmodi¹³ assertionem constiterit, praefatum debitorem¹⁴, ut eum a praedicta¹⁵ intercessione sine dilatione prorsus absolvat, omni gratia et tincture postposito, rirtliirs appellatione obstante ecclesiastica censura¹⁶ compellas. Quia veta¹⁷ diversa experimenta morborum varia nos compellunt remedia invenire, Praesentium¹⁷ quoque auctoritate inlungimus, ut, si forte debitum vel accessiones¹⁸ ille¹⁹ negaverit, consuetudine, quae est legi contraria, non obstante, iuramentum²⁰ calumniae subire cogatur. Praeterea, quia difficile foret intercessori suos²¹ testes in Angliam ducere, iudicibus

T i t. XXI. C ap. VII. 1) Restitutum, ex Itag. Bal. I, 33.; Comp. IV, c. ult. n. t. (3, 7.) 2) Ilug. coudu et ilarsueto canonicis Pisanis : Reg. : Po(thast no. 37. 3) Roberto: Ducg; Roberto: DO; Rabec: Reg. 4) ad nostram novemrit(noveris: Dfg)audientiam porvenisse: DReg. 5) suam: deest: Cord.col. G) C.alieiano: Dacgh Reg.; C.alieiano: Di 7) CCL11: D Reg. 8) cautione praestita (praestiti: Di) iuramenti: D 9) add.: i. e. redimeret: Dh 10) cuna: Dbg; his: Df; es: Cont. R'lun. 11) qui infra: Di; et intra: Ilh Cmat. Rthmt. 12) ci: deest: FGHIRZNDac 13) C'uumque: Rcy.; deest: D 14) praedictus: D Reg. 15) det. multa pericula sustinuerit (sustinuit: D) et labores nec dicto C.(deest: Df) satisfacero potuerit (potuit: Dry): Il Reg. 16) delata: L'ont. Buhm. 17) adimpleverit: Dacgh Reg. 18) esse: deest: Haba 19) constituto: FGIIIh"La.HB'D Reg. 20) et: Itcy. 21) in: d'esl: Di 22) potuerit: limg. 23) si praemissis veritas suiragatnr: D Reg. 24) eandem: F; ea: II; sortem: D Reg. 25) illud: Codd. coll.; ipsam ecclesiasticam: D Rrg. 26) per censuram ecclesiasticam: (ID Reg. 27) compellatis: D 7lea. Cap. VIII. 1) 1221-34. - l'ottha.it no. 9639. 2) habuerit: Uh" 3) existimationem: (IHIL) 4) fucunt: FHL. Tit. XXII. Cap. I. 1) 11e.x. 111.; G; ex C. Carthag.; A a; - c. 20. Can. Apost. - Rurch. II, 1771.; Dvo(ccr. VI, 264.; Comp. 1. c. 3. h. t. (3, 18). Cap. II. 1) Itcsfihnam cr. Lips. XXVII, 5.; Batel. XXV, 5. A L'ass. XI, IV, 5.; Comp. 1. c. 4. h. t. (3, 18.). - pm'ticula cap. est (n. App. XXIII, 5. 2) et dilecto filio suo aherid, etc.: Q; - cf. not ntl mscr. C. li. de rtm. cal. (2, 7.); - 1181. -- Joffe no. 9427. 3) de: O 4) ncb.: chesl: Q 5) ques-

tionem: F.IIALR 6) Ruberti: Q; Roberti: P 7) E.: FOIII1Z3'; Yleya: R; Helio.: A OPO 8) P.: tE; Philippo: Coll. cid. 9) eor.: denote Aae. 10) fideiussisset: AabckOPQR; fideiussit: A I 11) eis: APQ; ei: II; et eis: O 12) promiserunt: ALQ 13) pecuniam exhibim'o: L'oll. citl.; seq.: Ne igitur... suspend.: wom Exst.: O 14) Iohanni: AO 15) penes: Pl 16) gnus Saben: cred.: Q 17) rescripta: Al(I: respecta: ll 18) nobis: Jbckll 19) add.: istam: ll 20) praedictos clericos: APQR 21) procuratori memorati R.: ih. 22) Si vero id (hoc: A L; deest: Aabcl) ad vestram (nomam: Act) commonitionem non egerit: ih. 23) solvi: ih. 24) el.: deest: ih. 25) pertulerit: AalQ 21) procuratori (procuratoribus: Ah) eius: APQR 27) contingit: R 23) ab: deest. ALII 20) subssr. exslad: R.

Cap. III. 1) lies(i)ntunes.App. XXIII, G.; Lips. XXVII, G.; Rfoib. XXV, 7.; Caso. XLIV, 9.; Comp. I, c. 5. A. t. (3, 18.) 2) 1151-4. - .llooe. lw. 9570. 3) apud nos: AhPQR - 4) Ftephanns: Coll. citr. 5) in XV. marcas (marci.: ALQ) sterlingum cum comunitum et legalium intercessit (intercesserit: O); L'oll. cid. 6) quas: t PQR; - segg. 41871je. ad crrb, compellas: timad: O 7) quia: AL Cont. Rramc. 8) plurimum: J' 9) Lo.: dr.cst: A IQR 10) sustinisse: Q 11) augmentari: A; mitigat, deh atgmentato: R 12) Linde: AakIPQ; Verum: A c; Ver" quod: Ab 13) huius: FYdlh7l 14) P.: A I'Qll 15) praescripta: ib. 16) disinctione: Cudd. col. A I'Ql 15) praesent. (itdd.: tibi: E) significatione: i POI; praes... ut r'l qua, segwotter: Praeterea etc.: 17011 sumi (t: O 18) asserciones denugarent: O 19) praefatus I': APQll 20) sac rumentum: O 21) suor.: dc:st: A ta

Bononiensibus satisfactione idonea a cancellario ipso ²² accepta, quod ad testes audiendos vadat, vel mittat infra ²³ terminum competentem, literis tuis significes, ut eos ²⁴ vice tua recipiant, et ²⁵ examinent ²⁶ et ²⁷ interrogent diligenter, et depositiones eorum transmittentes ²⁷ inclusas significant, quanta fides possit instrumentis vel testibus adhiberi ²⁸. Celerunt si lazo dictus P. citatus praesentant tunc adire vel iudicio stare contenti fuerint infra XXX. dies post hanc litterarum. susceptionem ²⁹ reddas benefacio ³⁰ alienum et redditus eius in debitorum solutionem convertas, quousque fuera ³¹ * creditoribus satisfactum.

CAP. IV. t

Si sine licentia praelati et maioris partis capituli religiosus fideiussor, vel mutuum acceperit, non tenetur ecclesia, et ipse recipiens punitur, nisi mutuum sit versum in utilitatem ecclesiae.

Innocentius III. in concilio generali.

Quod quibusdam religiosis a sede apostolica est prohibitum, volumus et nunciamus ad universos extendi, ne quis videlicet religiosus ² absque maioris partis capituli et abbatis sui licentia pro aliquo fideiubeat, vel ab aliquo ³ pecuniam mutuam ⁴ accipiat ultra summam communi providentia constitutam; alioquin non teneatur conventus pro his aliquatenus respondere, nisi forte in utilitatem damus ipsius manifeste constiterit redundasse s. Et qui contra istud statutum venire praesumpserit, graviore disciplinae subdatur.

CAP. V. I

Ponit tres casus, in quibus fidelissor contra debitorem agit, antequam solvat, ut a fideiussione liberetur.

Gregorius IX.

1. una, pro quo te fideiussorem ² obligasti, si diu in debiti solutione cessavit, aut dissipare bona sua coepit, seu super hoc condemnatus fuisti, iure poteris convenire, ut te a fideiussione debeat liberare.

TITULUS XXIII.

DE SOLUTIONIBUS.

CAP. I. t

Successor in beneficio tenetur solvere debita praedecessoris pro necessitate ecclesiae contracta.

Alexander III. Decano et Capitulo Alorinensibus¹.

Ad hoc in apostolica ² sedis specula sumos, licet inmeriti, Domino disponente constituti, ut aeternam nostrae ³ consilii actiones ad Universas ecclesias extendamus, et nitroso ⁴ consilii et profectibus monino intendamus. Perrenitatem autem audientium nostram ex parte venerabilis fratris episcopi vestri, quod ipse pro ecclesiae vestrae necessitatibus magno silio a flore debitorum praegravatus. Cuius quasi ⁵ et providas et honestas nos obnoxiiat magis, ut vos pro eis reddendis solliciti reddere ⁶ mus. Quia vero decet vos pro utilitate ecclesiae et incremento diligentes et vigiles existere, dignitati vestrae mandamus, quod, si contigerit ⁷ eidem episcopo ante solutionem debitorum, quae pro utilitate et necessitate ecclesiae sibi commissae contra ⁸ 2erit, ea, luce migrare, de relictis, qui spectant ad mensam eius, donec alius loco idos substituatur, eadem debita solvere ⁹ stitueat. Quo substituto episcopo aut eorum debitorum solutionem ammino adducelis, et] Sicut ³ filius debita patris solvere ⁴ tenetur, ita praelatus sui praedecessoris pro ecclesiae necessitate contractas.

CAP. II.

Si praelatus obligat ecclesiam pro alienis debitis, est suspensus ipso facto ab administratione spiritualium et temporalium, et ecclesia non tenetur.

Gregorius IX. universis ecclesiarum Praelatis.

Si quorundam ¹ [praelatorum] praesumptionem (leo et non nainibus exhortandam iuste pensare vellemus, pene ² 710) esset ar-

Tit. XXII. Cap. III. 25) a P.: A PQR 23) intra: Cont. RrLm. 24) illos: PQR 25) et: deest: Q 20) et: (leest: ib. et interr. dil.: deest: 11 27) transmittant ... et sign.: APQli 28) babero: 4Q 29) susceptiones: AS 30) ecclesiastico: Q; a beneficio: PR 31) tuit: R.

Cap. IV. 1) c. 59. Conc. Lat. IV. (1215.) Comp. IV, c. un. h. t. (3, S.) 2) rel.: add. a Rayva. 3) alio: orig. 4) mutuo: LaDfgh orig. 5) expendisse: Conc. Ata.

Cap. V. 1) 1227-34. — Potthast no. 9640. 2) fideiussorie: FCHILA.

Tit. XXIII. Cap. I. 1) Restituitur ex Attp. XXIX. 9.; Comp. I. c. una. h. t. (3, 19.) 2) Moriens.: LbNAa; Moren.: A; Morianensi: ASO; —

liberari dilatio, sed in transgressores celeris vindictae severitas exercenda. Sicut enim ad nos valido et stupendo clamore pervenit, quidam non contenti, quod, propriis conditionibus inhaerentes et quarentes potius quae sua sunt, quata quae Chrisli, commissas ecclesias enormiter dilapidant et consuntant, dum novo alienationis et dilapidationis genere adinvento eas praesumant alienis clebitis (merare: sigilla sua, seu literas sigillatas de contralcendo mutuo quibusdam anticis suis clericis et laicis concedendo, quarum occasione praedictae ecclesiae in tanta obligarunt pecunie gravitate, ad eius solutionem postea contrpelluntur, quod vix aut nunquam liberari possunt ab oliere debito. Volentes igitur L. clesiarum indemnitate paterna sollicitudine providere praesentium auctoritate] Firmiter inhibemus, ne quis praesumat [de cetero] ecclesiam sibi commissam pro alienis gravare debitis, aut literas alicui seu sigilla concedere, quibus possent ² ecclesiae obligari, decementes, si secus [poni non credimus.] fuerit attentatum, ad solutionem talium debitorum ecclesias non teneri. Si quis autem contra praemissa de cetero venire praesumpserit, ab administratione spiritualium et temporalium noverit se suspensum. [Dat. Reate II. Id. Febr. A. V. 1232.]

CAP. III. t

Si clericus non habeat unde satisfaciatur suis creditoribus, non debet excommunicari nec aliter molestari; praestabit tamen cautionem saltem iuramentum de solvendo, quia venerit ad pinguem fortunam.

Idem Decano et I. Canonico Tullensibus.

Odoardus ² clericus proposuit, quod, quum P. clericus, D. laicus et quidam alii ipsum coram officiali archidiaconi Remensis super quibusdam debitis convenissent, idem in eum recognoscentem huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam solvere non valentem, excommunicationis sententiam promulgavit. (El infra:) 1. intendamus, quatenus, si constiterit, quod praedictus Odoardus in totum vel pro parte non possit solvere debita supra dicta ³ *, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, recepta prius ab eo ¹ idonea cautione, ut, si ad pinguem fortunam devenerit, debita praedicta persolvat.

CAP. IV. t

Conquerens se indebite solvisse, hoc probare debet, nisi in casu hic posito.

Idem,

Is, qui conqueritur, indebitam pecuniam se solvisse, probare tenetur, quod indebite sit soluta, nisi eius adversarios solutionem inficiens exinde convincatur. Tunc enim clifitenti onus incumbit probandi, quod debitum recepisset.

TITULUS XXIV.

DE DONATIONIBUS.

CAP. I. t

Potest intelligi duobus modis et secundum prius intellectum ¹ 11. cl.: Liberalis in donando existimat se debere quod donat. Vel sic secundum alium intellectum: Prominentes aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenentur.

Gregorius A. ² Patricio Gallorum.

Prudentes; [viros, sicut esrs, regibus adhaerere, multorum solutaen est. Nao] aun' praesentantem sibi lactan ad animam edilitatem datum intelligat, certa est, quia mercedis causam, ubi utvenit, mna postponeent. (Zuan.to igitur affectu quanta.que det:ntione gloria se vestra in erctis pauperum siucio pietatis impenderit, dilectissimo filio nostro Cundido presbytero renunciante compelmus. Sed quoniam] Hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit ⁴ *, ut debere se quod sponte tribuit eslstimet ⁵ *, et, nisi in beneficiis suis creverit, nihil se ⁶ praestitis putet, [paterna dilectione salutantes gloriae vestrae supra. scriptum presbyterum et patrimonium ecclesiae nostrae

1191-8. — Jaffé re. 9075. 3) add.: hac quum sibi quodammodo nobilitas legem ponit sicut: Ah 4) persolvere: Coll. (itt. 5) carta: Aahcl.

Cap. II. 1) Restituitur ex orig. in Bvllar. lissie. cd. f(anrin. III, 463. no. 30. — Potthast no. 8874. 2) possint: m+j.

Cap. III. 1) 1227-34. — Potthast no. 9641. 2) Odardus: L hIN 3) scripta: FCHILbDIN 4) ipso: ICRlh.

Cap. IV. 1) 1257-34. — Potthast no. 9612. Tit. XXIV. Cap. I. 1) Restituitur ex itreg. I. Rey. XI, 14.; Contp. I. c. 1. h. t. (3, 20.) 2) Asclepidoto: Aabh; Asclepidoto: dc; Asclepidoto: AlRey. 3) Gall.: deest: Rey. — ser. no. 600. — Jaffé no. 1362. 4) ponit: CuiVA bcSI 5) aestimet: CLabel Reg. 6) se: deest: Aub.

fiducialiter commendamus ut ope gratiae ve.strae praemunitum molestias el onera nulla szstineat. szs igitur boni studii in vobis cura proficiat ut utilitates pauperum vobis annulentibus ^{nutriciantur} el sentiamus quod de caritate vestra praesumimus. Atigete favoris vestri praesidia quidj apud 7 nubilium mentes semiplenum bontnt vt'etlrr. quod sine adiectone 'relinquatur.

CAP. II.1

Non valet donatio, quam facit praelatus inconsulto capitulo et in damnum ecclesiae.

Alexander III. Parisiensi 2 Episcopo.

Fraternitatem tuam credimus non latere, quod, quum episcopus et quilibet praelatus *alias ecclesiasticus* ecclesiasticarum rerum sit procurator, non 3 dominus, conditionem ecclesiae meliorare potest, facere vero deterio rem non debet. Accepimus autem, quod *bonae attemot'iae P.* praedecessor tuus graves donationes *el onerosas ecclesiae* in rebus episcopatus *cid quorundam instantia* fecit in detrimentum ecclesiae 4, suis canonicis *catholicis* inconsultis. Unde quoniam donationes huiusmodi de iure non tenent, *auctm'itate apnstolica* indulgemus tibi, ut liceat *tibi* donationes huiusmodi tam a clericis quam a laicis legitime revocare.

CAP. HL.1

In considerando, au valeat donatio fa teta per praelatum, debet attendi
quantitas rea donatae et loca consuetudo. H. d. inhaerendo literae.

Idem Vigoriensi²* Episcopo.

Ceterum, si abbatem time *dioecesis* donationem ³ cum priore et quibusdam de conventu *sun*, vel solum abbatem facere contingerit, et postea conventus pars ¹ reclamaverit, datae rei quantitas, et illius terrae consuetudo, quae tan-len sacris canonibus *mcaafeste* non obviet, est diligentius attendenda, et secundum hoc est ⁰ donum ratum ⁶ vel irritum iudicandum ⁷ - [*'eran' quunt s ctlictiti etc.* (cf. c. 4. de coactd. appos. IV.)]

CAP. IV.,

Ecclesia non vacans in beneficium concedi non potest, sed in proprietatem
sic; de auctoritate tamen episcopi, et sine praeiudicio praelati.

Idem Abbati S. Alberti2.

Consultationibus (Et infra:) *De celen*) si cdiqvis 3 clerici.c
ab ordinario ittlice in ecclesia aliquot institutos ficerit ad repte-
ntctionem illius qui eiusdest ecclesiae credebatur 4 es'se patronos
et postea ius patronatos alios ericerit 5 ira noticio, elencos g'ri
ittstitutts est non debet cti, i ecclesia ipsa propter larc renover-i, si
l'empol'e praesenlaawti.s sscite ille qui cuna praesetarcit ius pettr'o-
natus ecclesiae pos.sitlebct. Si cero 22071, 7 possidebat itts patronatos
sed tantum's credebah-tr'i' esse patronos, (piura rtoia 10 esset, nec
possessionem patronatos helber'et .sectr'zdu na cons'ueledinena angli-
cuna 11 poterit ab ecdem ecclesia retinere). Donationes yero
vel concessiones ecclesiarum 12, si quae fiant privatiss 1a
personis, viventibus illis, qui n ipsas ecclesias possident,
nullius debent esse momenti. Si religiosis fiant locis 13 ab Di
episcopo vel eius auctoritate, ratae debent haberi, ita (midenl,
quod personae, quae iam dictas ecclesias possident, sine
ipsorum 11 assensu eis in vita sua non debeant spoliari itts.

Ti t. XXIV. Cap. I. 7) et ap.: A.
 Cap. II. 1) *Res(im)rua es; Comp. I. e. 2. h. t. (3, 20.)* 2) Papiensi: .! :
 1159-81.- 3) et non: *C'out. Bühn.* 4) cccl. can. *.sui cniþGili: .!b*
 5) fraternitati tuse: A.

Cap. II. 1. *Restititū ex. App. XXIX, 3.; Ilamb. XVII, 7.; c. n. s. XXVII, 2.; Cwmp. I. c. 3. Ir. I. (73, 20) el. e. 2. sic consuel. (1, 3.) 2) A1(1) Vigioren-
sis: FGXII¹LS:100; qd. 1. C. al. mminibus: 1111; Ir. - rg; e. 3. (jiri) el. c.
red roo. (4, 6.) + add.: 1. C. Dliamur: Q: - 1159-81. Jufi' c nū. 920: 1. 3): 1155
don.: A (1. 1) partes restauraverit It 5) hoe est: dcest: Aabó 1 G) retunr:
Al I. 7) jinis el. nomio: A I.*

Cap. IV. 1) *Iheslinlunr* capApp. XV, 20.; *Lips.* 1.11.25.; *llamee.* XLV, b.; *Caso.* I.VIII, 18.; *tomp.* l. c. 23 de *teie par* (3., 33.) 2) Alb.; Al; Albcus; Alb.; *Vibit.*; PR; *cedd.* C.; Ltconsumat; (r; l'. C.: Consulatlionibus; Al'Qu'; ef. 10. d. s. iuct. delcq. (1., 29.); - 1159-81. -) lucia de otero - removey?, vicie cr.stmtt tr L'oll. ete. la[ic]ht. glesseio guo k'r oe,issil) quis? q. 5) vicerit; lb. 6) et ab: llr appellatione: (7) add.: tuse; q. 8)tantunmodo: PR) tradeltatur: ab 10)aiLd.: tensen: (11) anglianam: AGP 12) cccl.: docsl: o 13) a privi: ll Id't ptuat: o 15) arld.: piis: q. 16) ab ep. ve.j. ei. anct.: <dd. n Rayen. 17) ipsarum: lb.labl:lPR 13) privati: R.

Cap. V. 1) *Resilidym cx. Rey. Breve. VIII, 162.; Comp. DI. C. 2. h. t.*
(3, 18.) 2) *l'otautnt no. 2621.* 3) *quid.; lces(L' a) cpisv.opi: Cie*
5) *rutinuenmt: X; retinuerit: Lb; teneuerit: L'unl. Bata.* 6) *recto:*
L'Rev. 7) aibi: drcsl: Cae B assignari: 6'abch 9) mide ab autecussore

cAP, p.1

Non obstante Juramento de non infeudando de novo praelatus integrare potest feudum, si appareat vasallnm in mensura fuisse decoptum.

Innocentius III. Episcopo Florentino².

Per tuas nobis literas proponere procurasti, quod, quum quidam³ nobiles Florentini *el potentes, prompti ad servitium el ilevoli*, tempore schismatis *bonae nentiorae* *lztstttm* episcopum¹ Florentinum in domo sua tenuerint⁵ *contra irreperatm'is sun- rtrrtgtte ffcutorum. 'insztllus*, idem episcopus, sedata schismatis tempestate, de mandato *felicis t'ecordationis* Alexandri Papae *praedecessoris nstrri* quatuor modios terrae in feudum concessit eisde^{ll}, et, *en pOSTmmlain viom ultiversae Camis incressio*, *bonae memnriae* ¹³. successor ipsius, prout est moris, de certoc feudo praefatos nobiles investivit. Verum quum ipsi assignatam *sibi* terram mensurari³ fecissent, non nisi dillos modios inveniunt, feudum ^g integrari cum instantia postulantes. Super quo dubitas eo, quod non sunt in possessione ipsius, ne de novo videaris illud conferre, ; *licet tibi fidelitatem curaverint exhibere, et de quat uolr naorliis• fuerint investid, attetqturam corona petitioni (lacers annztendunt, sedetm duxisti apn- stolicam cnsulendat*. Nos igitur attendentes, quod ecclesialal in actibus suis fraudem¹¹ non debet¹² aliquam adhibere, *f'i latera. itati tate taliter* respondemus, quod feudum ipsum secure poteris¹³ *eisdetr n. oldli/rtr. s* integrare, quum terra illa nomine *n* quatuor modiorum ipsis fuerit¹⁵ assignata, *el iam dictas episcopus gualior prontise'it se daturont*. [Dcct. Pcont. ap. S. Pet r. II. Id. Dec. 1205.]

CAP. VI./

Iu donatiuibus plenissima fit interpretatio, et ob hec clausula onerosa post
 multas donationes apposita proximam donationem tantum respicit. H. *el.*
 et est casus singularis.

Idem R. de Burg.^{2*} et G. Berbur.^{3*} Abbatibus.

Quum dilecti filii abbas et monachi de Nlelios¹ pro-
 posuerint o coram nobis, cluocl nobilis vir Alanus 6 quasdam
 ten-as, ab Gillel^{nto 7} *qun, t.dcm* patre ipsius eorum ecclesiae
le 11achelit in eleelllosynam⁸ assignatas, violenter redigere
 cupiat i¹ in forestan, *jeobis eledis'se 2-eco*fimos in ttecdatis, ut
 ipsunt 11. 11 ab ipsorun⁹ super illis 12 terris indebita ntolेशन
 desstere per censtrctm cccJesialicam appellott¹⁰ne pnstpasitct
 cngeter'is. 1 éru na¹³ 20¹⁴ super causa ipso mcaadatum apostolieum
 inpleretis, diligentius procedentes 'in cau.su 1¹, pc'tibus m praes-
 entice vestra cwtistutts, testes 1'ecipisls /zinc atole, ac 16 super at-
 lestttiorribus corrm 11, ut etiam inslrtrtentis, dio dsptdctionibus
 oc disce/rnatiu¹⁵.Jbus habilis in (trusa apst, u.sgpte ad sedentiae
 c.ithuu puccssissis, [et] causant ipsunt stffictenler insrtictat at
 osretra ctodténlictu renritteris [octavas S. :Inelreae pruxitno
 preteriteris pro termino pt u 7ibus ctsstjnasLs. Parte igilur ctbbatis
 et nt/ntctchurtm ad ipsius terminan(renienle, lauden?, quia pctrs
 adversa diodos exspec-tctla non cenit, super instrumentis 'ianl
 liclz:~, depnstiu nimbms lcs7iunt el partis clllegc(tinnibts ur' iusqu
 con(frcttrihus wrstis tracia/ion inbuimos diligenter, el irrjtuisit
 veritlice diligentius el diseat'nti crtilenler cgttocilos, super ipsa
 ccut.vg sentcdaliana pro laos dicto monasterio esse inlntun.] 17
 ctutena per diligestiaht ves/rum 1' fina< r.catsae imjronatw cden,
 insLvtutenrtat lenore/r, depusiliutes lestiatu, rdlegctiotte's' elicm,
 pri^{ma} en receperatos, sigillurns mstronunt yvunisttne cons'gnalu
 zohis sub bulla totu's/r a i9 rctsitintss intrrct's, et, per clpos/lulu
 culis s'cripta praecipiendo Mandamos 22". quatenus ctretora/ale

tuo, ut **ipsis** *feudum* *integra*/ta, cum instantia postulatur, gti licet bou
aliquando se facturum promiserit: eff'ctui tatuen minime mancipavit.
Ipsi :tuteus, ut tu prafattu feudn ipsis adimplous, as.sit.lue postu:ur set
instauer. At tu aliquatunum clubitans (Inbitas: L'a) eo quod: C *lle*.y.
1) ceelc...iani ... deteste *Cirial*, 11) *add.*: vei doleois. aliquen: C *lle*.y.
12) decet alir'um: C *ab*; debeat: C *c* 1:1) potes: (.' *Mg.* 1:1) nora.: *dccls*: C *lle*.y.
10) fuerat: C *ae*.

(10) *flerat: Cae.*
 1) Cap. VII. 1) *Resilulmdu*, *len Rey*, *Jlr*, *Itl*, VII, 2S.; A Tjō 3. (2, 11); *Crr*.rp. III. c. 3. h. i. (3, 18, 1) 2) *Jledubnrgns*; 4g J1fh. 11.1; 1) *Jledugebungen*: A; Tre-
 bourgen: *La*; *libuRc.u*: *Lb*: *Irfrichn*: 1' *l'uburg*: 3/ 11.. *Cudeburgon*
 (Ledebug: *Clr*; dr, jeh-gug: *Ce*; *tu*; *luburgens*: 1') et *G*. *Jrburgen*. abb.
 et mag. I. rectori ecclie.sae:ae ffic.li:1c *l'ltale*: ('u: *Jlucal*: *C*: *Biscalc*:
 CA): *It*: *Et* *le* *turlweds*, *R*. de *l'trburg*, et *nusg*. I. rectori eccliesiae de
l'illesrae: *Rey*; *q*, *ma* *tiene* *de* *smera* *pea* *sane*, *ni* *icrri* *muirio* *ngae* *veit*:
Pirate: *gritidnt* *srip*:*ant*. *atr*.*apimil*: *Jledburgit*, *l'ryburg*, *monas*.
(pise, *de* *Roxlm*, *gr* *fl*, *rolen*, *l'illeslalf* *(rerlor* *i* *u* *piac*, *sd* *cur*) - *l'othals*
 uo. 2151. 4) *Uurilins*: *La*: 31uths: *Y*, *l'y*: *Metros* (*sine* *Nelross*): *C* *Rey*.
 51) *proposu* *cu* *ru*: *Calen*: *proposu* *bis*: *ru*: 7' 61 *A*: *Lb*: *atb*: *u* *ru*: *Ley*. 7' 1V..
 7 *Cal*: *l'goue*: *C*: *tistut*: 7' 8) *Alcebelim*: ('*a*: *Alatelim*: *Cb*: *c* *v* *(cebelu*: 7'
 1) *elemosina*: *Ceer*: 1u) *enpius* *be* *lon*, *eso* *sup* *bis* (*ipsis*: 2' 11 *y*) *indo*:
bite *u* *olest*: *u* *et*, *vobi*: *C* 70 *R* 11) *Alanu* *ut* *abbatu*: *l'*:
 1) *31*: *85*: *185*: *185*:
 13) *Verme* ... *interclun*: (*leest*: *Y*, 11) *quum*: *C* 15) *causan*: *Lb* *bc*
 16) *ele* *C* 171 *cliorun*: (*Y*: *atb*: *statio* *ci*: ' *ac* 18) *ilustran*: *Lb* 19) *sigillo*
uostro: *C* 210 *viandantes*:
 10) *flerat: Cae.*

nostra suffidit ad sententiam pro ipso monasterio proferendam appellatione postposita 21 *procedatis, contradictories per censuram ecclesiasticam cogentes* 22, *el lucientes quod indicaveritis auctoritate nostra firmiter observari*, quum ex tenore instrumenti evidenter appareat, quod haec fuit mens et intentio donatoris, ut 23 clausula de foresta, quae in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem donationem, quae tam libera et 24 pura fuit, ut immunis esset a vexatione 65 et consuetudine saeculari, sed 26 ad inferiorem concessionem, quae pensionem et determinationem habet insertam, iuxta sanum 27 referri debeat 95 intellectum, quia in contractibus plena, in testamentis plenior, in beneficiis quoque plenissima est interpretatio adhibenda. [Quod si non manes etc. Dra. Anagniae II. Non. Mart. 1204.]

CAP. VII.1

Si episcopus in ecclesia, quam de consensu capituli pio loco co^o cessit, percipiat cortos proventus, illos donasse videtur; alioquin munes proventus prestes cathedralicum cedunt pio loco. Et si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronos donasse ius patronatus.

Idem Episcopo Heliensi2.

Pastoralis officii 3 (Et irrfi-a: [cf. c. 28. de off. iud. del. I. 29.]) Tua insuper nos duxit discretio consulendos, si episcopus, consentiente patrono viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo, hac utatur 4 simplicitate verborum „concedimus vobis illam ecclesiam:“ utrum eo ipso videatur *ecclesia illa* in eorum usus fuisse concessa, vel ius tantummodo patronatus. Nos autem inquisitioni tuae taliter duximus respondendum, quod, si episcopus ecclesiam 5 illis conferat de consensu patroni, profecto patronus quod suum est conferre videtur, ius videlicet patronatus, et episcopus *confert ilLud*, quod *ipse* temporaliter obtinet in eadem, ut, si fructum ecclesiae eiusdem aliquam recipiat 6 portionem, in eorum usus illa portio convertatur. Quodsi ex ipsius proventibus nullam debeat 7 *episcopus* portionem habere, omnes proventus praeter cathedralicum in eorum LISUS credimus convertendos; sed, ut episcopi donatio sit legitima, consensus est sui capituli requirendus. [Explicare etc. (cf. e. 28. de dec. Hl. 30.) Dat. Roja. ap. S. Petr. XIV. Ital. Jan. 1204.]

CAP. VIII. 1

Possunt hospitalarii in praeiudicium suum se et domum suam alteri religiosae domui subicere et donare. Ille dicit secundum intellectum glossae.

Idem Florentino et Fesulano 2 Episcopis3.

Inter dilectos filios hospitalarios sancti sepulcri de P2sis h[ospit]alis *Illerosolimitani ex una parte*, ac fratres hospitalis S. Allucii *Lucanae dioecesis ex altera* super eodem hospitali S. Illuca quae questione suborta, quum iidem hospitalarii super possessorio, quod semel et iterum, ex causis tamen dissimilibus, intentarunt, contrariam sententiam reportassent 1, deinde 5 ad petitorum recurrentes, *per procuratorem summa coram dilecto filio Andrea (subdiacono el capellano nostro, quem sibi et proeuatori pariter alterius auditorem coracessimus*, proponere curarunt, quod, quum G. 7 quondam rector, et fratres s ac patroni eiusdem hospitalis S. Allucii habito communi tractatu deliberassent hospitale ipsum hospitalariis supponere 5 supra dictis, commiserunt 11 in hoc tribus procuratoribus vices suas, communiter statuentes, ut quod per ipsos *super hoc* fieret acceptant. Qui postmodum ad praedictos hospitalarios accedentes cum eisdem taliter statuerunt, ut ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine acciperent 19 assignationem ipsius. Quum autem duos 13 illuc de suis fratribus *propter hoc* transmisissent, ipsi 14 in camera praeelecti rectoras donationem et assignationem hospitalis praedicti tam a prae fato magistro quam a 15 supra dictis procuratoribus et aliis eiusdem domas fratribus receperunt. (Et infra:) Procurator autem partis alterius es adverso respondit, quod praedicta donatio debebat 10 non immerito retractare, quoniam, multis ex fratribus inconsultis, prae-

dicto rectore ac paucioribus fratribus, excommunicatis *nihilominus* et 17 periuris, ac de re litigiosa et in fraudem plebani de Piscia 18, qui super eodem hospitali moverat quaestionem, fuerat celebrata.]Et haec monja proponebat sufficienter esse probata per depositiones *estilano productorum*. Ad haec vero parte altera multipliciter respondente, hinc inde 19 fuit aliquamdiu disputatum. Attendentes Igitur 20 his et alais intellectis, quae coram capellano praedicto partes proponere curaverunt, et apsa- rum attestationibus diligenter inspectis, quod fratres et patroni S. Allucii pro se, immo potius contra se suam turpitudinem allegabant, videlicet peritrim, excommunicattonem et fraudem, non utique contra ipsos, sed ab ipsis commissam, et intelligentes, donationem ab eis praefatis hospitalariis factam puram ac simplicem existisse, quia non deceptoribus, sed deceptis iura subveniunt, unde per ea, quae superius proposita sunt, se contra factum proprium legitime defendere non valebant, quum et 21 quaedam ex ipsis non fuerint comprobata 22, de consilio fratrum nostrorum hospitale praedictum S. Allucii cum pertinentiis suis hospitalariis sancti sepulcri adjudicare curavimus ita, quod per 23 hanc nostrae diffinitionis sententiam dioeceseo episcopo et plebano de Piscia 24 nullum 25 praeiudicium generetur, quum res inter alios acta non debeat aliis praeiudicium generare.

CAP. IX.1

Donatio quinquagesimae vel centesimae, quam facit episcopus cum gravi ecclesiae suae detrimento, potest legitime revocari; nec etiam potest ultra quinquagesimam vel centesimam conferre, etiam cessante laesione ecclesiae, sino auctoritate superiorem.

Idem Episcopo sancti Andreae2.

Apostolicae sedis oraculum (El infra:) [Ceterum] guerra plenissime contingat, quod episcopi successive locis religiosis de relictis, qui pertinent ad eosdem, ultra quinquagesimam conferant portionem ita, quod interdum usque ad tertiam partem vel quartam, interdum vero plus minusve huiusmodi redditus miramur, tua fraternitas nos consuluit, utrum successoribus eorundem ea, quae taliter fuerint ultra quinquagesimam portionem concessa, liceat aliquatenus revocare. Nos igitur Inquisitioni tuae taliter respondemus, quod, licet sit in canone diffinitum, ut, si quis episcoporum in parochia sua monasterium forte construere 3 voluerit, et de rebus ecclesiae 4, cui praesidet, ipsum dotare, non amplius ibidem quam quinquagesimam 5, ecclesiae yero, quam monasticis regulis informare vel s pro suis 7 magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem census ecclesiae, cui praest, debeat elargiri; quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur, ut haec temperamenti aequitas observetur, quod cui tribuit competens subsidium conferat, et cui tollit damna gravia non infligat, ea quidem cautela servata, ut unam tantummodo, quae placuerit ex his duabus, remunerationem assumat, hoc semper est observandum, quod unus episcopus vel alius non solum non debet amplius, sed nec tantum, nec minus cum gravi ecclesiae suae detrimento conferre, sive simul et semel id facere velit, sive pluries successive eidem 3 vel diversis ecclesiis conferendo. I7nde quum 9 grave 19 detrimentum, sive de possessionibus sive de proventibus, vel ad episcopalem mensam vel 11 cathedralem ecclesiam pertinentibus, en quantalibet portione constiterit esse collatum, poterit 12 legitime revocari, nisi praescriptione vel alia exceptione legitima actio huiusmodi excludatur. Nam, etsi prima facie praesumatur, quod collatio quinquagesimae vel centesimae partis grave non inferat detrimentum, quia tamen non solum si saepe, sed etiam, si semel id fiat, ex variis circumstantiis deprehendit 13 potest interdum esse valde damnosum, quod quidem magis potest ex ostensione ipsius facti, quam expressione alicuius statuti cognosci: nec quinquagesima, nec 14 centesima semel aut 15 successive debet cum gravi ecclesiae 18 damno conferri. Si yero in tantum abundet episcopus, ut sine damno ecclesiae suae possit

Tit. XXIV. Cap. VI. 21) non obstante contradictione vel app. cuiuslibet: ib. 22) compescentes: 0 23) quod: 1' 24) et por.: deest: ib. 25) ab omni actione: L6ebT Rey. 26) hoc: Ccg; sed hac: Cbk 27) sane (inxta: deest): T' 28) debeant: Cy.

Cap. VII. 1) Restitutio ex Rey. Bregar. VII. 169.; Comp. III. c. 4. h: t. (3, 18.) 2) Potkast no. 2350. 3) add.: diligentia: C 4) feudo: F; utitur: Cb 5) add.: illam: C. 6) percipiat: C Rey. 7) debet: Cbk.

Cap. VIII. 1) Restitutio ex I. cy. Bal. XI. 270. (in quo lau, e, a integra sois exstat); Comp. III. c. 5. h. t. (3, 18.) 2) Confesulano: F; L'esilano: 31; Felusauo: Rohua; Faesulano: CRCg. 3) asid.: et archipresb. Pistoriensis: CREg. - ser. ao. 1209. - Potthastno. 3672. 4) reportarent: Cbc 5) demum: Erg. 6) A.: Cb; 13.: Cag 7) 13.: L'acir R.; 8) patres: Erg. 9) snpponi: L6 11) concessorut: Cb; compromiserunt: Cgr 11) supradict.: Cb 12) re-

ciperent: GPL31iCREy. 13) fratrem. (fratres: Ch; add.: suum: Cb) M. et 13.: C Rey.; add.: illic propter hoc transmississent idem: Cb 14) iidem: Rey.; deest: Cag 15) a: deest: FxC Rey. 16) debeat: Cacyh 17) ac: C 18) Pisis: L'b; Piscea: Cc. 19) add.: recte: L'r 20) Nos igitur... attendentes: C Rey. 21) etiam: Cl. 22) approbata: ib.; proposita: Cc 23) post: Cb 21) cf. not. 18. 25) add.: indo: Cb. Cap. IX. 1) Restitutio quantum oportuit ex Rey. Bad. X. 1.5.; Comp. III. C. G. h. t. (3, 18.) 2) Potthast no. 3077. 3) constituere: Cb Rey. - cf. c. 74. C. XII. ga. 2. 4) et hoc ex <de: C) rebus ecclesiae, cui praesidit ipso dotare: C Rey. 5) add.: partem: Cont. Bdkm. 6) vel: deest: Cb 7) sois propriis: Cont. 136hm. 8) eidem: LaMChb Rey. 9) est: Cb 10) quod in grave: Rey. 11) vel ad: Cbcy. 12) successor: pot. ... revocare: Cb 13) cempreheudi: 08. 14) val: L'r 15) a: ib. 16) eccl.: deest: CREg.

amplius etiam ¹⁷ quam **per** ¹⁸ quinquagesimam ¹⁹ vel centesimam partem necessitati alterius ecclesiae subvenire, quamvis per se non debeat summam excedere a canone praefinitam, per quam incaute largiri volentibus est occursum: de superioris tamen auctoritate pontificis ²⁰ potest etiam in maiori summa ^{ex eius copia} inopiae alterius ²¹ provideri ²². [Dat. Lat. VIII. Id. Apr. Ay. X. 1207.]

CAP. X.1

Donatio potest per donatorem, non per heredem eius, qui tacuit, ob ingratitudinem donatarii revocari in casibus hic expressis.

Gregorius IX.

Propter eius ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore iuris eam potuit revocare: si forte in ipsum impias manus iniecerit ², aut sibi atroces iniurias, seu grave rerum suarum damnum vel vitae periculum inferre praesumpserit ³; quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores.

TITULUS XXV.

DE PECULIO CLERICORUM.

CAP. I.1

Quaesitum a rectore ecclesiae, tempore promotionis nihil habente, praesumitur de bonis ecclesiae quaesitum.

Ex concilio Arelatensi².

Investigandum est, si nihil patrimonii habens presbyter, quando promotus ³ est ad ecclesiasticum ordinem, postea⁴ emerit praedia, cuius iuris sint ⁵, quoniam ecclesiae, ad quam nihil habens ³ promotus est, esse debent iuxta canonicam auctoritatem.

CAP. II.1

De emptis per praelatum de bonis ecclesiae debet instrumentum contici nomine ecclesiae; alias debet praelatus ab administratione removed.

Ex eodem².

Presbyter, quum dioecesim tenet, de eis ³, quae superemerit ⁴, ad ipsius ⁵ ecclesiae nomen scripturam faciat, aut⁶ ab eius, quam tenuit ⁷, ecclesiae ordinatione discedat.

CAP. III.1

Quaesita per episcopum post consecrationem suam ecclesiae relinquenda sunt.

Ex epistola Pii Papae.

Ut unusquisque presbyter res, quas post dies ² consecrationis acquisierit, propriae ecclesiae relinquat.

CAP. IV.1

Empta per praelatum ex entolnmentis ecclesiae efficiuntur ecclesiae, licet praelatus emerit nomine alieno.

Ex concilio Remensi.

Inquirendum ² est, si quis ³ presbyterorum de reditibus ecclesiae, vel oblationibus, vel⁴ votis fidelium alieno nomine res comparavit ⁵ et ibi structuras fecerit, vel quae ad ecclesiam pertinent ibi⁶ collocaverit; [et mulierum in frequentatione] inibi fieri permiserit, trel quod trrrius est, tales mulieres ibi⁶ et

habuerit, quae beneficium suum exerceant et curaca domus agant et ad eorum loca incongrue recurrerit, frequentaverit vel ntanserit, quoniam contra decreta agitur, a quibus perpetratur, quia sicut in eodem presbyter frequenter veniens manserit. Contra decreta canonum lloc malum agitur, quia, sicut nec suo ⁶, ita nec alieno nomine presbyter [vel⁷ quilibet sub regula] foenus exercere, multo minus fraudem facere de facultatibus⁸ ecclesiasticis debet: quoniam hoc sacrilegium est, et par crimini ⁹ [Ananiae et Sapphirae et] Iudae furis, qui sacras oblationes [quae ¹⁰ ad usus fidelium ac pauperum intuebantur] asportabat et furabatur.

CAP. V.1

Meliorationes, faetae por praelatum in rebus ecclesiae, sunt quae in vita, etiamsi dimittat beneficiaria; sed de his testara non potest. 73. d. secundaria intellectum satis notabilem.

Ex concilio Toletano.

Si quis sane clericorlim agella vel vineolas in terra² ecclesiae sibi fecisse probabitur ³ sustentandae vitae causa, usque ad diem obitus sui possideat; verum post suum de hac luce decessum ⁴ iuxta priorum canonum constitutiones ⁵ ius sltut ecclesiae sanctae restituat, nec testamentario aut b successorio iure cuiquam heredum ⁷ proheredumve relinquat, nisi forsitan cui episcopus pro ⁸ servitiis ac praestatione ecclesiae largiri voluerit.

TITULUS XXVI.

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

CAP. I.1

Episcopus de rebus patrimonialibus testara potest; de rebus vero ecclesiae seu intuitu ecclesiae quaesitis testara non valet.

Gregorius IX. ²+ Antonio ³* Subdiacono.

Quorundam ad nos relatione pervenit, quod I. ⁴ Atellanae civitatis episcopus, dum de hac luce migraret, condito testamento in octo unciiis totius substantiae suae numerum suam ⁵* heredem instituit ⁶, et ⁷ ecclesiam suam in residuis quatuor. Hortamur ergo experientiam trtam, ut sollicite⁸ hoc ⁹ discutias, et, quicquid ¹⁰ ipsum habuisse paterit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi illoc solum, quod eum ante episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Ouicquid yero ecclesiae ¹¹ vel ante ipsius consecrationem fuisse cognoveris, vel in episcopatus ordine praedictum episcopum acquisivisse, in eiusdem ecclesiae dominio conservetur. [ne quisquant exinde aliquid usurpare qualibet occasione praesuntal.]

CAP. II.1

Abbatissa testara non potest, etiamsi nunquam induisset habitum monachalem.

Idem².

Quia ingredientibus ¹ [intonasteriunt coneerterdi gratia ullerius nullct sit testandi licentia, sed res cortan eittsdnt monasteri/ liant, aperta legis defenitiore decretum est.] Gabina³ abbatissa conquesta ⁴ est, S. quondam abbatissam monasterii

Tlt. XXIV. Cap. IX. 17) et.: deest: Ch: quam: deest: (/b 18) iu: Cah Reg.; cleest: Cc 19) quinquagesima... eentesima parte: Cae 20) pont.: cleest: LdINCRg. 21) tutri.: ecclesiae: Ch 22) providere: Cae. Cap. X. 1) 1227-34. - PontleasCno. 9641. 2) iniecit: 11X 3) praesumpsit: BGH hLb.11.V.

Vil. XXV. Cap. I. 1) e. 13. iater cap. Ilneutri Beta. - Rey. 1. 222. (ex C. Remensi); Ilurch. III. 118.; Iso D.er. III. 94.; Lis. XX. 2.; Comp. I. c. 1. 0. t. (3. 21.) 2) ex c. Later: Acta 3) provecctos: 0111KCon. ciet. onf. 1) et post: A1 5) sunt: Ir. 6) de nihil habente: Able Rey. Durele. Ic.; de nihil habentibus: orla

Cap. III. 1) Capil. Ausegisi I. 150. (e. 11. Cap. hagelh. 809.). Rey. I. 221.; - tJ. cona. Carth. III. c. 49. (reta). iu c. 1. C. XII. qu. 3.) c. quo allwptut Rara. 111. 121.; leo Decr. III. 196.; - Leps. XX. 4.; Comp. I. c. 3. h. t. (3. 21.) 2) diem: Res. Dsnch Ir. Cap. IV. 1) Restitluna ex c. 19. iutcr Cap. Hiucuari Remes sis - Rey. T. 223.; fiera. III. 123.; Ivo Decr. III. 90.; Lep. XX. 11.; Comp. I. c. 6. 0. t. (3. 21.) 2) add.: si occasione Intius precedatis capitulo: Rey. 3) aliquis: 011110Coll. cill. 4) et: 0; tic: A Reg. Durch. Ir. orig. 5) comparaverit: 01111KA Rey. Pura. Iv. cril. 6) suo nomine: P 7) verba arices iercinsat: desatat r.lum: Rey. Rurch. le. 8) rebus: Ab 9) paro criminis: Ir.; par crimen: A1 Rey. Ilarcle. or. 10) verba uicis l. l. t. f. asa (lesurti): Coil. cit.

Cap. V. 1) Restitluna ex c. 4. Cose. Tolet. II. (525.) ap. 11rou8 I. 209.; Lips. XX. 12. (corpore canonum p. V. - i. e. Col). Aus. dcd. V. 145. - ex Cene. 7blet.; Comp. I. c. 7. 1+1. (3. 21.) 2) terris: oriy. 3) probatur: ib. 4) discussum: ib. 5) institutiones: A se 6) ac: Aq orig. fra Ilisp. 7) Sabendure pro hereditate rel.: Ab 3) pro: dresl: aacP.

'rit. XXVI. Cap. 1. 1) Resitutenn ex tires. 1. Reg. IX. 77.; lapo. XX. 16.; Comp. I. c. 2. h. t. (3. 22.) 2) IX.: deest: p'GHII 3) Antemio: LAcl flag.; Annuo: P- so. 599. - Jaffé no. 1233. 4) Importunas: Coll. cilt. Rey. 5) oeste: eTStal: G 6) instituerit: Ab Rey. 7) in: Ay.; deest: Aab 8) sollicita inquisitione: Coll. cilt. Rey. 9) Loe: add. a Rgyrie. 10) et quicquid ecclesiae ipsius (illius: 1') coso paterit: Co cilt. Rey. 11) vol ante ecclesiae ipsius (add.: consecrationem: Ak; esso cogn.: A Rey.; vol ante eco'. fuisse cogn.: P.

Cap. II. 1) Restitluna ex coll. Rey. IX. 7.; Comp. I. e. 2. h. t. (3. 22.) - cf. c. 7. C. XIX. ga. 3. 2) Ianuario ep. Caralitano: Reg.; - ser. uo. 598. - Jaffé no. 1163. 3) Ciabiniana: Ackl; Cadimitia: Ab: Quod quum paene omnibus notum sit, in magnam nos Gaviae abbatissae monasterii SS. Gavini et Luxorii insinuatio admirationem perduxit, quod Siricam monasterii sui abbatissam, postquauo regondi suscepit officium, condito test. legata quibusd. asseruit reliquisse. Et dula de sanctitatis vestrae sollicitudine quaereremus, cur res monasterio competentes ab alije pertulerit detineri, cmmunis filies Epiphanius archiepiscopus vester praesens inventas respondit, memnratam abbatissam usque... inelus u monachia vistato uoluisse: Rey. 1) clnesta: (raid.: est: aub) Syriam (add.: monasterii sui: Aub; in causa monasterii sui: Ab) abbatissam: A.

sui, postquam regendi suscepit officium, condito testamento legata quibusdam reliquisset, dicens, eam usque in diem obitus sui non induisse habrunt⁶, sed¹¹¹⁷ vestibus, quibus utuntur loci illius presbyteri⁸, permansisse, sicut et illa, quae ante ipsam fuerat abbatisa, et hoc paene ex consuetudine licuisse. (*Et infra:*) Necessarium⁹ ergo visum est, *tana cuna consiliariis nostris, quant cuva aliis lauzis c.icitatis doctis riris, [uid o esset [agenchr.a.] de lege tractare; qui tractantes respizlerunt* 11, postquam [solenni more] abbatissa ab epzscapo ordinata est et in¹² monasterio per annos plurimos usque ad obitum cl praefuit, vestis quahtamentum ad culpam forte episcopi pertinere¹⁴, qui eam sic esse permisit¹⁵, non tamen potuisse praedictum monasterio irrogare, sed res ipsius eldem loco, ex quo¹⁶ illic ingressa, et¹⁷ abbatissa constituta est, de iure¹⁵ competere. Et ideo⁹ [quia ex dimissis illicite rebus etc.]

CAP. 111.1

Si infra annum a die monitionis non sit executio testamenti per debitum exequi, devolvitur executio ad episcopum.

Idem 2.

Nos quidem \$ [arbitrante, quod ad imminentiā expletionis piarum rerum ipse te tuis satis ardo compellat. Sed ne zelus tuus cuiuslibet interventus renzissionis extollat, de los etiam te specialiter iudicavimus exhortandur.] Pervenit [siquidem] ac nos, S. 3 de hac luce migrantem supremae voluntatis elogio monasterium praecipisse fundari, cuius desiderium⁴ a T. religiosa femina eius herede protrahitur. Quamobrem te⁵ hortamur, ut eam⁶ commoneas, quatenus infra⁷ annum monasterium, quod⁸ iussum est, debeat ordinare, et cuncta secundum voluntatem defuncti sine altercatione construere. Quod si infra⁹ praedictum tempus [aliqua perficere negligentia vol callicitate rlistulerit, ut] sive in loco [eo, quo constitutum fuerat, seu certe, si¹⁰ ibi non potest 11, et ali i placet ordinari, tunc implere neglexerit, tunc per te aedificetur, et omnia per te loco ipsi venerabili sine diminutione qualibet¹² assignentur¹³. Sic eni¹⁴ ante tren2end2m 2udicem itatnt senlen- iit ne renzissionis effirdies, el secundum piissimas leges dilatas defunctorum pias voluntates episcopali decens est studio adimpleri¹⁴

CAP. IV. 1

Debetur legatum, quamvis nudis verbis a testatore sit relictum.

Idem Petro Subdiacono 2.

Indicante (*Et* Cognovimus 3 autem R. 4 referente, quod⁵ moriens uxor Redempti una⁶ concham argenteam nudis verbis iussit vendundari, et suis dari libentis, et scutellam 7 argenteam cuidam monasterio reliquisset⁸; in quibus⁹ iday3zue voluntatem eius per omnia volumus adimpleri¹⁰, pie ez rebus mininos peccatct majara capiamus.]

Tit. XXVI. Cap. II. 5) vestem: A G) mouachicam: Aabch; monasticam: A I 7) eum: A b S) presbyterae: Reg. 9) Ad haec replicabat praedicta Cavinia, hoc paene ex consuetudine licuisse, adeo ut abbatissam, quae ante suprascriptam Siricam fuerat, talibus usam fuisse vestibus allegares. Quena ergo de qualitate vestium nee nos rndciooriter coepissemus ambigere, necessarium visum est: Reg. 10) si quid: A 11) dixit: turt: ib. 15) in: dcest: aad: i in monasterii regimine: Reg. 13) vitae suae transiit: illeg. 14) respicere: ib. 15) permiserit: ib. 16) eo quo: A 17) et: deest: aal 18) manifesto luce: Reg. 19) ideo si litigium oritur inter monasterium et aenodochium cui reliquit praecipimus ut quod legalis snuserit ordo difiniatur: A; haece verba 1.011 st (ut in mdg.

CInli. 117. 1) Restitulaia cod. Reg. IV, 5.; Comp. I. c. 12. h. t. (3, 22.) 2) Iuvario ep. Caralitano: Rey.: - ser. do. 593. - Jenife no. 913. 3) Stephanum: Ase! Raq. 1) cines desiderium Thoodosia religiosa femina ab eius dilatioe protrahitur: a; mūs desiderium Theudusiae honestae felinae beredis cine fertur quod bactenns dilatioa protrahitur: Reg. 5) fraternitatem tuam: Rey. 6) praedictam fennuaur: A; ut maximum de praedicta causa studiunt gerat atque ante nomi vatam fe minam colluoneas: Reg. 7) intra: Cont. Brihuu: iutra annale spatium: Reo. 8) ut: eG. 9) intra: i aut. Borm.: intns praedicti temporis metam: Rey. 10) si: reest: Ak Reg. 11) puterit: Rey. 12) albina: A re 13) et dilatioe intervevite ueglitrit, tunc volumus, ut fraternitatis tuae aedilicetur studio, ordiavata lue umnihus res atque reditus, qui relictis sunt, per te loco ipi venerabili sine immiutione aliqua societur: ib.; slne minutione (diminutione: .lk) aliqua societur: i 11) supplere: aac 1; impleri: al'; episcopali supplebis studio: Rey.

Cap. IV. 1) Resdiutttu, i qurr17ual epoY ait ca' tad. Rey. II, 32.; CO: tp. I. e. 13. la. t. (3, 22.) 2) add.: Siciliae: A Rey.; add.: de diversis causis: Abk, val de diversis easis i: i ipsa ep. agi srquijiecfzn'. - Ser. II o. 592. - Jaffc no. 824. 3) Cognovi: A Rey. 4) Romano: ib. 5) quia: Abk! Rey. 5) iasserit: Abk; dixerit: Rey. 7) scutellam quaeque: i 1 lity. 5) reliquit: i; reliquerit: Rey. 9) impleri: A Rey.

Cap. V. 1) litistitutum ex eod. Rey. VIII, 3.; Cmap. I. e. 14. h. t. (3, 22.) 2) L. G; Dono op.: A abcl; Cono: Al; Dono C. Mcssanensis: Rey.; ser. ao. 597. - Jglic no. 1125. 3) l'austinus: A Rey. 1) questus: .1 (l y. 5) l'cl:

CAP. V.1

Non debetur legatum, quum testator ram non suam, sed ecclesiae legavit. H. d. simpliciter inhaerendo literae.

Idem T. 2 Episcopo.

Filius noster F. 3 [vir elauquentissimus ad nos veniens] conquestus¹ est nobis, quod quondam P. 5 pater suus⁶ aliqua ecclesiae vestrae, sepulturae suae gratia, iuris alieni reliquit⁷. Et quidem⁸ leges saeculi hoc habent, ut heres ad solvendum cogatur, si auctor eius re¹² legaverit alienam. Sed quia lege¹⁰ Dei, non autem lege huius¹¹ saeculi vivimus, valde mihi videtur iniustum, ut res¹² tibi legatae, quae cuiusdam ecclesiae esse perhibentur, a te teneantur, qui aliena restituere debuisti.

CAP. VI.1

Heredi, non adimplenti Masa testatoris, ab episcopo interdicatur res a testatore relicta. H. d. Inhaerendo literae.

Ex concilio Maguntino 2.

Si heredes³ iussa testatoris non adimpleverint⁴, ab episcopo loci illius omnis res, quae eis⁵ relicta est⁶, canonicè interdicatur⁷ cum fructibus et ceteris emolumentis, ut vota defuncti adimpleantur⁸.

CAP. VII.1

De boldo per ecclesiam acquisitis clericis testad non possunt.

Ex concilio Lateranensi.

Quum in officiis caritatis primo loco² illis³ teneamur obnoxii, a quibus beneficium nos cognoscimus⁴ recipisse⁵, econtra⁶ quidam clerici, quum ab ecclesiis suis multa beneficia⁷ perceperint⁸, bona⁹ per eas acquisita in alios transferre praesumunt. Hoc igitur, quia et antiquis canonibus constat inhibuit, nos etiam niltolimus prohibemus¹⁰ [et] indemnitati¹¹ ecclesiarum providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis¹² conferre voluerint, penes¹³ ecclesias eadem bona praecipimus remanere¹⁴. Pz.aeterea etc. (cf. c. t. 1 Ve pz.ael. vices suas V. 4.)

CAP. VIII.1

Moderatum elemosynam de bonis per ecclesiam acquisitis clericis facere possunt, etiam in aegritudine constituti.

Alexander 2 III.

Ad haec³ praesentibus literis tibi innotescat, quod clerici de mobilibus, quae per ecclesiam⁴ sunt adepti, de iure testari⁵ non possunt; viventes tamen et sui compotes moderate valent⁶ aliqua de bonis ipsis non ratione testamenti, sed elemosynae intuitu erogare in aegritudine etiam⁷ constituti.

CAP. IX.1

De bouis propriis vel acquisitis intuitu personae clericis testad possunt, de acquisitis intuitu ecclesiae non.

Idem Vigilensi' Episcopo.

Quia nos -1-tucc duxit prudentia consulendos, utrum clerici

Aabcl; Peltrasiu: Reg. 6) eius: Reg. 7) reliquerit: Altey. 8) Et quidem quid de hac re sacculi babeant, et ipse novit, et nos audivimus, quia liaren ad solvendum cogatur: Reg. 9) aliena: A bel Reg. 10) quia deest: A a) fraternitas vestra (tua: La) lege (add.: vivit: Abk) Dei, non autem lege vivit saeculi: LaA; quia fraternitatem vestram lege Dei, non autem lege saeculi novimus vivere: Reg. 11) hui.: der, st: FIK 12) calix electrinus, et puer, qui cuiusdam ecclesiae in possessione eius positae dioeceseos Consentinae ecclesiae (verba: in . . . eccl. oTnnt. A) perhibetur (add.: esse: A ab) a tua fraternitate (a te: A) teneatur. Quum enim et (ontiti. A) vir reverendissimus Palumbus (Pabulus: Ak; add.: arahidiaconus: A) nunc episcopus, tunc yero (nono . . . vero: onilt. A) ita fuisse testatus est, vos omino (mult. A) eius fidei credere, et restituere (add.: emula: Aak) aliena debuisti: A Reg.

C ap. VI. 1) Ben. Les. Add. III, 87.: Bxcreh. XV, 34.; leo Dem. XVI, 35.; App. XLIII, 5.; Lips. XXXII, 9.; Cass. XLI, 7.; Comp. I. c. 11. h. t. (3, 22.) 2) ex cono. Mar. C. I.: R nldense; ex c. i4lagotieusi e. 1.: P; Moguntino c. 1.: Byur Jr.; lloguntieusi c. 1.: O; Magociensis: il 3) heces iussa testationis non adimpleverit: R 4) impleverit: AGP; compleverint: orlg. 5) Itis: Ase orig.: illis: Ab G) relietae sunt . . . interdicantur: P 7) aut'eratur (can.: deest): ong. S) impleantur: Coll. citt. orig.

O ap. VII. 1) Residido, ex c. 15. Cene. Latee. III. (1179.) Leps. 17.; Cass. VI, ona; Camp. I. c. 4. h. 1. (3, 22.) 2) loco: dcest: omiy. 3) illt: Abl 4) cognovimus: 411 5) accepisse: myG 6) ecclesiae: R; e contrario ecclesiastici: a: isl. 7) bona: R orig. 8) receperunt: Ab 9) taten por eam acq.: R; bona per ecclesias acq.: orig.; bona lamen per ecclesias acq.: .1; bona per ecclesiam acq.: P 10) inHibemus: A 11) Indemnitati igitur: AR; Ind. itaque: erig. 12) alii: AbkIP 13) pen. eandem ecclesiam: il 14) pera/alere: P.

C ap. VIII. 1) Restituta ex App. XXIX, 8.; Comp. I. c. 5. h. t. (3, 22.) 2) Cenomanensi ep.: O; add.: P. C.: Tua nos: A; - cf. c. 1. de cle. per. (1, 22.); - 1159-81. - Jaffc no. 8908. 3) hoo: 0 4) ecclesias: A O 5) restaurari: 0 6) valeant: OH 7) et: deest: Abc.

Cap. IX. 1) Restitutus ex App. XXIX, 5.; Rana. XVII, 3.; Case. XXVII, 3.; Comp. I. c. 6. h. 1. (3, 22.) 2) l'anormitano ep. (archiep.: 0): OR; - 1159-51. - Jaffé no. 9018.

~~De testamentis~~ **Immobilius** ³ rebus possint condere testamentum, Consultationi ⁴ tuae taliter ⁵ respondemus, quod, licet clerici ⁶ de his, quae paternae successionis vel ⁷ cognationis intuitu aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum aut amicorum *suorum*, non habito respectu ad ecclesiam, pervenerunt ⁸ ad ipsos, libere disponere valeant. De his tamen, quae consideratione ⁹ ecclesiae ¹⁰ perceperunt ¹¹, nullum de iure possunt facere testamentum.

C A P. X. 1

Valet testamentum, quod parochianus facit coram presbytero parochiali et duobus testibus, nec valet contraria consuetudo. H. d. inhaerendo verbis literae.

Idem Hostiensis² Episcopo.

Quum esses, *frater episcope*, in nostra praesentia constitutus, *diligenti nobis narratione* proposuisti, talem in tuo episcopatu consuetudinem obtinere ³, quod testamenta, quae fiunt in ultima voluntate *ab iis, qui potestatem habent super alios*, penitus rescinduntur ⁴, nisi cum subscriptione septem vel ⁵ * quinque testium fiant, secundum quod leges humanae decernunt. Quia yero a divina lege et sanctorum Patrum institutis ⁶, et a generali ecclesiae consuetudine id noscitur esse alienum; quum scriptum sit: „In ore duorum vel trium testium ⁷ stet omne verbum,” praescriptam consuetudinem *penitus* improbamus, et testamenta, quae parochiani *vestri* coram presbytero suo et tribus vel duobus ³ aliis personis idoneis in extrema de cetero fecerint voluntate, firma) decernimus permanere *et robur obtinere perpetuae firmitatis*, sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis *praesumptione* *quolibet* huiusmodi rescindere audeat testamenta. [*Præterea quælibet principes etc.*]

CAP. XI. 1

Valet ultima voluntas ad pias causas coram duobus testibus, et est casus singularis.

Idem Iudicibus Velletrensibus².

Relatum est *auribus nostris*, quod, quum ad vestrum examen ³ *aliqua super testamentis* relictis ⁴ ecclesiae causa deducitur, vos *secundum humanam, et non divinam* ⁵ *legem in ea vultis procedere*, et, nisi septem vel ⁶ quinque idonei testes intervenerint ⁷, omnino inde ⁸ postponitis ⁹ iudicare. Tunc *Uculo, quia huiusmodi causae* ¹¹ *de iudiciis ecclesiae, non secundum, leges, sed secundum canones debent tractari, et his* ¹², *divina scriptura testante, duo aut tres idonei testes sufficiunt, discretiani vestre per apostolica scripta* Mandamus, quatenus, quum aliqua causa talis ¹³ ad vestrum fuerit examen deducta, eam ¹⁴ non secundum leges, sed secundum ¹⁵ decretorum statuta tractetis, et tribus aut duobus legitimis testibus requisitis ¹⁶ *[sitis contenti]* quoniam scriptum est: „In ore duorum vel trium testium stat ¹⁷ omne verbum.” [*Dat. Beneventi hal. Ian.*]

CAP. XIII.

De propriis potest testari clericus; in acquisita per ecclesiam, etiamsi sint mobilia, succedit ecclesiae vel successor; potest lamen aliqua servitoribus vel pauperibus elargiri. Si autem defunctus habet plures ecclesias vel beneficia, Set aequae divisio inter illa.

Idem Electo et Capitulo Cassanensibus².

Relatum est auribus nostris, quod, quia statuimus in Lateranensi ³ concilio, ut bona per ecclesiam acquisita ad eam in ⁴ clericorum obitu devolvantur, duhitatis ⁵, an hoc sit de immobilibus tantum, vel de mobilibus sentiendum.

Tit. XXVI. Cap. IX. 3) vel immob.: (7) nisi Richt. 4) cons. tuse: deest: R 5) tal.: deest: t. HIK 6) clen de bis: deest: F; cler.: deest: Coll. cit. 7) et cogn.: 0 8) pervenit: 0 9) de consideratione ecclesiastica: 0 10) add.: suae: Acl 11) perceperint: R.

Cap. X. 1) Restitutum ex App. L. 20.; Comp. I. c. 9. 11. t. (3, 22.) 2) Iubaldo Hostiensis ep. et archiep. (Aol) et canonicis Velletrensibus. (Velletra: A; canon. Welflectur.: 0) 50; add.: in XIII. lib. Reg.: 0; - 1171-2. - Jaffé no. 8158. 3) inolovisse: AO 4) reseindantur: 0 Cmt. Büln. 5) aut: CHINA 6) statutus: AO 7) cf. Matth. XVIII. 16. 8) duobus (pers.: deest): Ab; duobus al: Ac 9) et Hrm.: 0 10) decrevimus: Ab.

Cap. XI. 1) Restitutum ex orig. up. Borgia Istoria della chiesa e all' di Percelli (Nocera 1734.) p. 240. - Comp. I. c. 10. h. t. (3, 22.); App. L. 8. 2) add.: eodem lib. (i. e. leg. lib. I.) 0 Jaffé no. 7793. 3) vestrae discussionis examen: A Orig. 4) rel.: deest: 0; rel. eccl.: deest: m'ig. 5) secundum div.: A 6) aut: 1 7) producti fuerint: Coll. cit. ong. 8) exinde: M. 9) add.: non: 0 10) Verum: Ab 11) causa ... debet: A 12) in bis: Aa; in ipsa: Ab; ibi: Ac 13) super testamentis ecclesiae relictis: Coll. cit. mig. 14) ea: Al 15) sec. cationes iuxta decretorum statuta: 0 16) seq.: deest: Aorig. 17) stet: FOHik m'ig. - cf. Matth. XVIII. 16.; stabit: Aq. fl ap. XII. 1) Reativitnt ex Comp. I. c. 2. h. t. (3, 14.) 2) 1179-81. - Jaffé no. 9333. 3) Lat.: deest: Bag 4) post ... obitum: Bbli 5) debitas: ib.

+Responso quoque nostro quaeritis ⁶ *erloceri, si praescripta bona in usus episcopi vel eius* ⁷, *qui clerico deedenti successerit* ³, *de iure transeant, vel communi ecclesiae utilitati debeant applicari.* *Illis* ⁰ *itaque breviter* Respondemus, quod generaliter bona quaelibet per ecclesiam acquisita ¹⁰ * debent iuxta Lateranense concilium post acquirentis obitum remanere. Nomine autem ecclesiae non solum ¹² episcopus ¹³ vel successor clerici morientis, ubi est collegium clericorum, sed communis congregatio intelligitur ¹⁴, quae rerum illarum debeo5 canonicam distributionem et ¹⁶ curam habere. Ubi autem in loco defuncti ¹⁷ tantum unus est ordinandus, is ea bona, sicut et alia ipsius ¹³ ecclesiae, in Dei ¹⁹ timore dispenset. Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita, *ut duximus*, de iure in alios pro morientis ²⁰ arbitrio transferri non possint ²¹, consuetudinis tamen est non improbandae, ut de his pauperibus, et ²² religiosus locis, et illis ²¹, qui viventi servierant ²⁴, sive consanguinei sint ²⁵ sive alii, aliqua ²⁶ iuxta servitii meritum conferantur ²⁷. Ceterum, quae ex ⁹³ hereditate, vel artificio aut ²⁰ doctrina proveniunt, distribuuntur ³⁰ pro arbitrio decedentis. Quia yero nonnulli in diversis ecclesiis beneficia possident, ita *distingui* ³¹ *videtur* quae habuerant ³¹ per aestimationem ³² congruam inter ipsos

C A P. XIII.:

Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem sumo alterius dispositioni committit, et dicitur testatus ad pias causas. H. d. secundum intellectum notabiliorem.

Innocentius III. Altissiodorensis Episcopo².*.

Ouum tibi de benignitate (*Et infra: [cf. c. 18. de verb. sign. V 40.]*) In secunda vera quaestione ³ dicimus, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositionem ¹ * committit non videtur decedere intestatus. [*Dat. Laterani I202.*]

CAP. XIV. 1

De relictis ecclesiae potest episcopus partem suam, licet aliquid fuerit sibi a testatore relictum; nisi eo modo et non in fraudem fuerit relictum a testatore, quod maneret ea parte contentas, et legatum agnovit.

Idem C. 2 tit. S. Laurentii in Lucina Presbytero cardinali³.

Officii ¹ (*Et infra: [cf. c. 38. de elec. L 6.]*) Secundo quaesivisti, quum quis in testamento relinquat ⁵ episcopo propriam portionem, et alia multa monasteriis vel ecclesiis aliisque *clericis*, utrum episcopus ex illis legitimam possit petere portionem, *paritclens*, an ⁶, quum aliquis ex testamento in *fraudem* ⁷ *zodiacum* constituerit *monasterium*, et alii dimiserit *pro anima sua* ⁸ *idura*, *ajalaminas* possit episcopus *exigere* ⁹ *portionem* ¹⁰ *de aliis a carzone* ¹¹ *constituit* ¹² *7m.* Nos autem *super* ¹³ *lids* Consultationi tuae taliter respondemus, quod, si portionem illam cum conditione legavit episcopo, ut esset ea ¹⁴ sola contentus, et *eam* episcopus acceptavit, quia per hoc aliis renunciasset ¹⁵ videtur, de ceteris non poterit ¹⁶ *exigere* ¹⁷ *portionem*. Quodsi eam ipsi absolute reliquit ¹⁸, portionem sibi debita ¹⁹ poterit nihilominus de ceteris vindicare. Si yero constiterit, quod in fraudem modicum constituit mortuarium, ut in ceteris episcopus portione debita ²² fraudaretur, quia fraus et dolus alicui patrocina non debent ²³, episcopus portionem ex ²⁴ illis poterit exigere a canone constitutam, salvis indulgentiis Romani Pontificis ²⁵, quae quibusdam regularibus sunt concessae. [*l'equisisti etc. cf cap. seg.*]

C) quaeris: Bb 7) eortim: ib.: el: Bc; deest: Ba 8) successerint: Bae; successerunt: Be 9) primo: Be 10) en CLaeghi; eidem ecclesiae: Lb 11) iuxta ... cene.: tleest: B 12) taneen: Bb; deest: Bae 13) ep. in: B telligitur: B 14) int.: deest: B 15) debeat: Bb; debent: Bc 16) aut: B 17) decedentis: ib. 18) eiusdem: Bgh 19) ente Dei: Nbb; in timore Domini: Bgi; eran timore disp.: B 20) decedentis: B 21) possunt: 0 22) et: deest: Baci 23) iis: Be 24) serviunt: Bol 25) fuerint: ll 1e) alioq.: deest: La8 27) conferatur: B 28) ex: deest: ib. 29) vel: llb 30) dividantur: B; distribuuntur: Cmt. Büln. 31) habuerint: Baci; quod habuerint: Bgh; quod habuit: Bis 32) existimationem: Bae 33) ipsas: FCHIKLN: int. ips.: deest: B.

C ap. XIII. 1) Restitutum ex Jkg. Brequ. V, 40.; - Comp. III. c. I. h. t. (3, 19.) 2) Alt. ep.: deest: "HIN; - Posthast no. 1796. 3) quaest.: add. a Ralpn. 4) dispositione: L. t. n. Cb Reg.; dispensationem: Cae; dispensatione:

C a p. XIV. 1) R estay tam ex Rey. Bal. XI, 262.; A tam. 2. (3, 12.); Comp. III. c. 2. h. t. (3, 19.) 2) Cyuttio: Reg. 3) add.: ap. sed legato: 6+ Ileg.: - ser. no. 1209. - Posthast no. 3660. 4) officium: CA 5) reliquerit: (7) 6) antea (ntrum: T) guate quis: CabT 7) fraude: I' 8) illa: Cnd. B'um. 9) abrenuntiasset: T 10) possit: N; potest: 2; non pot.: deest: Cg 11) relinquit: Ch 12) add.: sihi: Lb. V 13) debet: T 14) do: T 15) Romanas ecclesiae: C; Romanorum Pontificum: NChleg.

CAP. XV.1

Relictum episcopo contemplatione personae, non dividitur cura ecclesiae cathedralis; accus, si contemplatione ecclesiae, sive nihil relinquatur ecclesiae sive aliquid, alve coniunctum sive separatim. Si autem soli ecclesiae est factum relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Praesumitur autem relictum contemplatione ecclesiae factum, quando fit ab extraneo habente administrationem, secus, al fiat ab administrationem non habento. Curo ecclesiis vero inferioribus episcopus non dividit sibi relictum, quia non est sibi tanta communio cum ecclesiis inferioribus, sicut cura cathedrali.

Idem2.

Requisisti de his, quae testator pro anima sua legat in ultima voluntate, qualiter sint inter episcopum et ecclesiam³ dividenda. Et quidem regulariter verum est, quod episcopus debet de his secundum diversas consuetudines tertiam vel quartam portionem habere; sed considerandum est diligenter, utrum testator⁴ leget hoc modo: „relinquo, inquit⁵, istud episcopo,” an il.: „relinquo istud ecclesiae;” vel⁷: „relinquo istud episcopo et ecclesiae;” an: „relinquo istud episcopo et relinquo illud⁸ ecclesiae.” In primo casu distinguendum est, utrum relinquatur illud episcopo ab extraneo, an a propinquo. Si ab extraneo, generaliter verum est, quod⁹ praesumitur¹⁰ esse relictum intuitu ecclesiae, non personae. Unde cathedralis ecclesia de illo potest canonicam petere portionem, quemadmodum episcopo competit sua portio, si aliquid ipsi ecclesiae relinquatur. Et hoc utique verum est, nisi testator exprimat, quod velit illud tantum esse episcopi, non ecclesiae. In quo casu servanda est dispositio testatoris; secus autem, si exprimat, quod velit esse illud tantum ecclesiae, non episcopi, quia privata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare. Nec est contrarium, quod in canone¹¹ legitur, videlicet quod pontifices quibus ab extraneis aliquid aut cum ecclesia aut sequestratum¹² dimittitur aut donatur, quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animae suae, non pro commodo sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiae inter facultates ecclesiae computabunt¹³, quoniam hoc est verum, quum testator ita sequestratum¹⁴ legat illud episcopo, quod non exprimit, utrum velit ad episcopum tantum, et non ad ecclesiam pertinere. Si vero relinquatur illud episcopo a propinquo, praesumitur esse relictum non intuitu ecclesiae, sed personae, nisi forte¹⁵ contrarium probaretur, et de isto nihil potest ecclesia petere in vita eius. Quod si relinquatur¹⁶ episcopo et ecclesiae, de illo canonica inter ipsos est divisio facienda. Si vero istud episcopo, et illud ecclesiae relinquatur, sive aequalia sive inaequalia sint relictia, reducenda sunt ad divisionem canonicam¹⁷ inter episcopum et ecclesiam cathedralem, nisi ambo velint esse testatoris dispositione contenti; quam propter ultime voluntatis favorem satis decens est observare, ubi neque fraus intervenit, neque dolus, neque¹⁸ quisquam nimium defraudatur¹⁹ debita portione. Secus autem est, si aliquid legetur episcopo, et aliqua²⁰ capellis vel monasteriis aut aliis piis locis. Nam in hoc casu quod legatur episcopo eius est praecipuum cum ecclesia cathedrali, quemadmodum si cuilibet alii legaretur. Et de illis²¹ quae aliis²² legantur, portionem canonicam nihilominus obtinebit, quoniam non est tanta communio inter episcopum et inter²³ capellas et²⁴ monasteria seu alia pia loca, quanta est inter episcopum²⁵ et ecclesiam cathedralem, cui est spirituali coniugio copulatus. Unde quae acquirit episcopus non illis, sed isti tantum acquirit. Illud autem est generaliter observandum circa eum, qui potest proprium²⁶ possidere, praelationem vel administrationem ecclesiae non habentem, quod si ei aliquid specialiter relinquatur, non solum a propinquo, verum etiam ab extraneo, intelligitur esse relictum non intuitu ecclesiae, sed personae, nisi probatio in contrarium appareret. Et idcirco de illo nec episcopus, nec ecclesia potest in vita eius²⁷ sibi

aliquid vendicare. Et hoc intelligitur esse verum, quum fraus minime procuratur, quae, si detecta fuerit, patrocina non debet. [Significasti praeterea etc. cf. c. 9. de poenil. P. 38.]

CAP. XVI.1

In bonis patris, matris et aviae habet quis debitum loro naturae, in qua gravat: nequit; et filias, rogatus de restituenda hereditate sub conditione, detrahit debitum iure naturae et Trebellianicam, in qua computantur fructus post lito contestationem percepti.

Idem Episcopo Tuscano2.

Raynūtius³ de Clara⁴, duas habens filias, Alterocham videlicet et Adiectam, matrem insuper Cleram, et uxorem nomine Adelasiam⁵, in extremis positus condidit testamentum, Alterochae filiae puberi ultra dotem, quam ei dederat, domum et quandam hortum in eodem testamento relinquens. Adiectae vero impuberi reliquit cetera bona sua, adiiciens, ut Alterocha et soboles, quam gestabat in utero, quum eo tempore praegnans esset, eidem impuberi⁷ succederent, si absque liberis moreretur. Tutoribus insuper, quos Adiectae impuberi filiae dederat, idem testator iniunxit, ut eandem cum omnibus bonis suis³ matrimonio copularent. Mortuo itaque testatore tutores impuberis eam¹⁰ cum omnibus bonis suis, eidem relictis a patre, iure Lombardo cuidarla Petro nomine tradiderunt. Quae, quum per quadriennium cohabitasset eidem, filium ex eo¹¹ suscipiens, tandem sine liberis est defuncta; cuius bona idem P. maritus eius, superstes aliquanto tempore, possedit in pace. Qui, cum alia muliere matrimonium contrahens, et filios suscipiens ex eadem, diem clausit extremum. Postmodum vero¹² inter Alterocham et filium eius Montanellum ex una parte, ac filios eiusdem P.1.; et Raynerium¹⁴ tutorem eorum ex altera super bonis praedictis¹⁵ eiusdem Adiectae suscitata materia quaestionis, coeperunt coram G. iudice Tuscanensi ad invicem litigare, coram quo Alterocha et M. filius eius bona quondam Raynutii¹⁷, patri eiusdem Alteroccae, tanquam ex causa fideicommissi vel substitutionis sibi¹⁵ debita petierunt, Rainerio tutore filiorum praedicti P.¹⁹ ex adverso dicente, quod obstabat illis annalis praescriptio, usucapio pro dote ac longi temporis²⁰ silentium diuturnum. Insuper allegabat²¹, quod de bonis illis tam tertia Clarae, praedicti R. matris testatoris, et tertia Adelasiae uxoris eiusdem, quam etiam quarta per Trebellianum nomine ipsius Adiectae erant ante omnia deducenda. Dictus vero iudex, utriusque partis allegationibus et rationibus diligenter. in.spectis, supra dictum Raynerium tutorem pupillorum in restitutione¹³ bonorum quondam Raynutii condemnavit, tertia Clarae²⁴ primo deducta, quam Adiectae ac viro suo donaverat¹⁵, de qua in substitutione, quam fecit Raynūtius, non videtur aliquatenus cogitasse; deducta quoque tertia Adelasiae, quam ipsa P.26 vendiderat supra dicto. Praecepit etiam idem iudex, de his rebus illas tertias deducendas, de quibus deduci poterant secundum Tuscanam consuetudinem civitatis. Deduci praeterea²⁷ quartam per Trebellianum idem iudex iniunxit¹³, quum etiam quilibet extraneus restitutione gravatus eam deducere potuisset; sed utraque pars ab illa sententia provocavit. (Et infra:) Quum²⁹ autem coram G. diacono cardinali auditore a nobis concessio fuisset diutius litigatum, ipse habito consilio peritorum de mandato nostro sententiam supra dicti Guezii iudicis, videlicet³⁰ in eo, quod dixit³¹, tertiam Clarae, et³² tertiam Adelasiae integraliter deducendas, idem cardinalis pronunciavit iniustam, et ab ea³³ legitime provocatum, diffiniens, sic illas tertias deducendas, ut legitima portio, iure naturae debita Alteroccae, illi salva sit in utraque; ad cuius restitutionem dictum deinde³⁴ Raynerium³⁵ condemnavit. In eo vero, quod quartam partem per Trebellianum idem iudex³⁶ censuit retinendam, sententiam confirmavit eiusdem, ita videlicet, quod fructus, de

Tit. XXVI. Cap. XV. 1) Restat tunc ex Conep. III. c. 3. h. t. (3, 19.), ex qua in ipsa etia Reg. a Baluio restat tunc est. 2) Potthast no. 3660. 3756. 3) ecclesias: O 4) testatus: Ch 5) inq.: deest: Cb 6) aut: Cae 7) an: CL 8) istud: Che 9) quia: LaN 10) praesumatur: FN 11) cf. c. 3. C. XII. qu. 3. 12) sequestratum: Ch 13) computabit: MCgh 14) computabatur: Cb 15) sequestratum: Chb 15) forte: deest: LN 16) reliquitur: Ch 17) add.: faciendam: ib. 18) ne: CoSlt. Bihua. 19) defraudaretur: Cont.; defraudetur: B hna. 20) aliquid: LGCgh 21) bis: HILbJCabq 22) illis: GHILAICabq; his: Ch 23) int.: deest: FOILIKCab 24) vel: FGHICab; dec. st: LNQgla 25) ipsum: LOCO 26) propriam: Chb 27) suae: Ch.

Cap. XVI. 1) Restituitur ex Comp. III. e. 13. de sent. el re iud. (2, 18.) Literae iisdem fere verbis coexistunt, (mas Potthast no. 3173. eadem ac no. 3273 censet. Alteroccae mulieri et Montanello nato eius Dat. Viterb. II. Id. Sept. Ao. X. (1207.) exstat ap. Bol. X. 123. 2) Tuscul.: Lb; Tuscon.: Cg; Tusca nensi: Ch 3) Ranutius: FHLbC, ohch; Rainucius: La; Itarnutius: Cy

4) Clara: FKCac 5) Adalasiam: Lb; Adaliciam: Gag; Adelenam: Cb; Alecinta: Cc 6) maderia: Ch 7) Adiectae: C 8) add.: eidem relictis: ib. 9) itaq.: deest: C 10) ipsi Adiectam C; impub.: deest: Cb 11) et ex eo filia suscepisset: C 12) vero: deest: Rielt. 13) Petri: C 14) Ranerium: LOCO per tota? 15) dictis: CL 16) Gueri: Ca; Genesii: Cb; Gtetti: Cc; Cuezio: Cg; Guezio: C& 17) Ranutii: Cper tota? 18) add.: sententia: co 19) Petri: Caegh 20) add.: spatii: Cae; a longis retro temporibus: Cu 21) allegavit: G; allegabant idem (dicte: Cont.) tutores: C Conl. 22) tut.: deest: O 23) restitutionem: Cag 24) Claree: Cbc 25) donavit: Cb 26) Rainerio: C 27) quoque: C 28) iussit: MCb 29) Quum autem propter hoc partes ad nostram praesentiam accessissent, dil. fil. G. S. Marine in porticu diac. card. illis concessimus auditorem, coram quo, (mutu diutius fuisset: C 30) hui.: deest: GLMNC 31) censuit: M; dieit: Ch 32) ac: Cbc 33) ipsa: C 34) deinde: deest: Cae 35) R.: Cagh 30) Guesius: Ch.

bonis ipso a tempore litis contestatae percepti a⁸⁷ praedicto Petro et filiis eius post modum Adiectae, computentur³³ in ea. Qui si suffecerint ad quartam et fructus eius, eo nomine alia deductio nulla fiat; alioquin iuxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia vero pater Adiectae ipsam in legitima non potuit aggravare, legitimam ipsam, videlicet eius partis, quae sibi³⁹ debebatur ab intestato, deducendam censuit, et etiam⁴⁰ retinendam, ita videlicet, quod deductio fiat tantummodo de his rebus, de quibus secundum Tuscanam⁴¹ consuetudinem civitatis fieri consuevit. In eo autem⁴², quod praenominatus iudex⁴³ condemnavit Raynerium nomine pupillorum suorum ad residui restitutionem Alterochae ac eius filio faciendam, ipsius sententiam confirmavit. Nos igitur, eiusdem cardinalis sententiam exigente iustitia promulgatam ratam habentes, ipsam auctoritate apostolica confirmamus.

CAP. VII. 1

Episcopus compela fideicommissarios seu executores testamenti ad o⁹equendas pias voluntates defunctorum, etiamsi testator hoc interdixisset.

Gregorius IX. Nomon. 2 Episcopo.

Tua nobis fraternitas intimavit, quod nonnulli, tam religiosi quam clerici saeculares et laici, pecuniam et alia bona, quae per manus eorum ex testamentis decedentium debent in usus pios expendi, non dubitant aliis usibus applicare. Quum igitur in omnibus p⁹is voluntatibus sit per locorum episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet etiam a testatoribus id contingeret interdici; mandamus, quatenus executores testamentorum huiusmodi, ut bona ipsa fideliter et plenarie in usus praedictos expendant, monitione praemissa³ compellas.

CAP. XVIII.,

Filii, rogati restituere hereditatem, detrahunt tertiam iure naturae, et quartam Trebellianicam. In quibus potest legata relinquere, heredes instituere, et poenam imponere.

Idem.

Raynaldus Peponis filius, heres ab ipso institutus hoc modo, ut patris suis hereditatem restitueret, si absque filiis masculis moreretur, cum eis mortuo Pepone super quibusdam bonis hereditatis eiusdem in tres arbitros compromisit, quorum duo, mortuo reliquo, prout ex forma compromissa poterant, procedentes, taliter arbitrati fuerunt, quod neutra pars haberet licentiam transferendi quocunque modo in alium res praedictas, nisi in eorum filios masculos ex ipsis legitime descendentes, et quod contra hoc fieret non valeret. Porro dictus R., prolem non habens, condidit testamentum, in quo medietatem partis suae de rebus praedictis quibusdam avunculis suis, aliam vero medietatem et reliqua bona paternam uni ex patris suis et eius filios legavit, adiciens, ut bona, in quibus ex testamento vel ab intestato dicti heredes R. possent succedere, si venient contra legatum dictis avunculis suis debitum, ad ipsos pro determinatis portionibus devenirent. Demum eodem R. naturae debitum persolvente, ac uno ex patris hereditatem adeunte praedictam, quum dicti avunculi adversus eundem patrum ac filios eius coram iudice communis Urbenatensis² moverunt quaestionem, petendo pro rata, quae ipsos contingit, legatum praedictum, et restitui eis, si contra ipsum illi venient, quaecunque occasione testamenti eiusdem R. ad ipsos pervenerant vel poterant pervenisse, praefatus iudex, ab illorum impetitione super legato ipsos absolvens, ad restitutionem aliorum bonorum sententialiter condemnavit eosdeni. A cuius sententia quum ambae partes ad³ nostram audientiam appellassent, petente utraque parte dicti iudicis sententiam infirmam, quatenus contra se fuerat promulgata, et quatenus pro se faciebat, executioni mandata, dilectus filius noster O. sancti Nicolai in carcere Tulliano⁴ diaconus cardinalis lite coram se legitime contestata, quoniam idem R. habebat

in bonis quondam Peponis patris sui tertiam partem debitam iure naturae, in qua gravare nequivit, nec non quartam Trebellianicam, quam quilibet extraneus restitutione gravatus deducere potuisset, propter quod in rebus praedictis avunculis legatis portiones easdem habuit⁵ R. praefatus, easque potuit in ultima voluntate legare, ac per hoc legatum tenuit usque ad tertiam et quartam praefatas, licet ipsas non expresserit in legando, pronunciavit, non obstante praemisso arbitrio, quod nec⁶ legatum teneret, non poterat impedire, iudicem ipsum in eo, quod super hoc dictum patrum in totum absolvit, qui confessus est, se⁷ pro medietate possidere praedicta, perperam iudicasse, condemnavitque ipsum ad restitutionem medietatis tertiae et quartae partis ipsius legati pro rata, quae dictos avunculos de ipso contingit, et in residuo praefati iudicis sententiam confirmavit. Ceterum in eo, quod idem iudex dictum patrum et eius filios totaliter in aliis, quae in secundo articulo petita fuerant, condemnarat⁸, male ipsum pronunciasse decrevit, quia filii eius contra voluntatem testatoris non inveniuntur aliquid commississe, quum nihil de petitis reperti fuerint possidere. Verum in portione, quam patruus habebat in bonis illis ratione quartae et tertiae praedictorum⁹, quas R. habuit in bonis eisdem¹⁰, in quibus eius institutio et legatio ac adiectio poenae tenebat, pro rata eosdem avunculos contingente, de praedicto legato confirmavit sententiam iudicis supra dicti, eodem patruo et eius filiis in residuo absolutis, et salvo nihilominus ei ex iure institutionis beneficio legis Falcidae, in restitutione praefati legati, si infra tempus legitimum voluntati paruerit testatoris, quum inventarium fecerit, et contra voluntatem testatoris lex Falcidia inducatur. Nos itaque, ipsius cardinalis sententiam ratam habentes, eam auctoritate apostolica confirmamus.

CAP. XIX.,

Eauctor testamentarius, qui suscepit filium offensionem, exsequi compellitur.

Idem.

Ioannes clericus et P. laicus, executores ultimae voluntatis O. clerici S. Crucis, qui venerabilibus et piis locis de bonis suis in ultima voluntate legavit, mandans insuper, satisfieri creditoribus per eosdem, post mandatum susceptum per dioecesanum cogi debent testatoris explorare ultimam voluntatem.

CAP. XX. 1

Ponit quaedam legata, in quibus non solvitur canonice portio, nisi fiat in fraudem.

Idem.

De his, quae in ornamentis vel pro eis, seu fabrica, luminariis, anniversario, septimo, vigesimo, tricesimo die², sive aliis ad perpetuum cultum divinum legantur ecclesiis vel reliquis piis locis, canonica portio, dummodo in fraudem non fiat, ut ea episcopus seu parochialis ecclesia debeat defraudari, deduci non debet.

TITULUS XXVII.

DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATO.

CAP. I. 1

Clericus bona propria dare potest cui vult; sed, si decedat intestatus, et non habet consanguineos, succedit ecclesia. H. d. luneta gl.

Ex concilio apud Alten. 2° habito.

Sed [et] hoc ibidem inventum est de episcopis, presbyteris et clericis, ut a¹, si per^o hereditatem vel alio modo intuitu personae aliquid adquisierint, donare eis liceat hanc, cui voluerint, dum vivunt, pro remedio animae suae⁵ ad ecclesiam, quamcunque elegerint⁶ vel consanguineis suis vel amicis. Si autem ante⁷ obierint, quam hoc fecerint⁹, altari, cui

T t t. XXVI. C ap. XVI. 37) a . . . Adj.: deest: C 38) ita comp.: Cric 39) iam dictas Adiectae: C 40) tertiam: Böhm. ez Cont. 41) Tuscanen.: Cb 42) vero: Cbc 43) idem Guezius (Guef'ius: Ca; Genesius: Cb) cond.: C.

C a p. XVII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9644. 2) Novlorn.: FHILSN; Novien.: K; Norvicen.: La — ep. scripta est ad ep. Cnmanum — cf. Tatti Città di Conzo II. 946. 3) praevla: Cont. Bdhm.

Cap. XVIII. 1) 1227-94. — Potthast no. 9645. 2) Urbevotan.: F(3HIXLa; 8) ad: deest: CHIK 4) Tullianensf: HX Cont. B'hm.: Tullians.: O 5) habuirit: FO 6) ne: LN 7) se: deest: GATEEN 8) condemnavit: OHIM 9) praedictarum: "HUIR 10) einsdem: LaN 11) intra: Cont. Böhlm.

Cap. XIX. 1) 1227-34. — Potthast no. 9646.

Cap. XX. 1) 1227-34. — Potthast no. 9647. 2) die: deest: Codd. can.

T i t. XXVII. Cap. I. 1) Restitutum e^o c. 37. Cene. ap. Altheim in Mon. Gema. LL. II. 560.; Burch. I. 227.; Lips. XX. 14.; Comp. I. c. 1. h. t. (3. 23.) 2) Altheim: OHAalP; Alcen.: I; ap. Theum: Ac; Altheim: Bm'ch. 3) ut: deest: Codd. coll. o. APBurch. mig. 4) si hereditatem (add.: prtus: orig.) a domino reveget(an: P) ab alio principe, vel amico sugeou per hereditariam sortem sibi devenerint seo (deest: Aabel) adquisierint (dovenerit vol adquisierunt: Burch.: devenerit, adquisierit: Pr am. suo, eeu quolibet sibi lu proprietatem adquisierint: orig.): Coll. citt. orfg. 5) suse: deest: Ab 6) voluerint: ib. 7) antea: Aac; deest: P 8) firmiter: Coll. citt. orig. 9) perfeceerint: OIIXLMN Coll. citt. orig.

serviunt lo*, omnia perpetuo sanctificentur, et in ius eius^{II} tradantur. [Similiter de presbyteris, qui laicis deserviunt, statutum esse etc.]

CAP. II.1

Si olim servus, presbyter factus, intestatus decedat, eius bona dividuntur eccundum formam hic contentam. II. d. secundum intellectum siugularem, qui hodie etiam tenet.

Ex concilio Triburiensi.

Sancto 2 concilio allatum est, quod quidam laici improbe agunt 3* contra presbyteros suos ita, ut de morientium presbyterorum substantia partes 4 sibi vendicent sicut de 5 propriis servis. Interdicimus itaque *canonicac auctoritate*, ne hoc ulterius fiat; sed, sicut liben facti sunt ad suscipiendum gradum et agendum officium divinum, ita nil ab eis praeter divinum 7 officium exigatur; peculium 8 yero ipsorum dividatur in quatuor partes, quarum una episcopo, altera ecclesiae, tertia pauperibus, quarta parentibus assignetur 9. Et, si non sint lo idonei parentes, episcopus eam recipiat, et in usara ecclesiae diligenter distribuatur. Et si quis contra hoc^{II} facere praesumpserit, anathematizetur.

CAP. III.1

Attingendo duos notabiles et singulares intellectus huius capituli, summatur secundum quemlibet intellectum, et primo sic: Valet testamentum ad pias causas conditum per verba enunciativa, etiam propter aliud prolata, quamquam successio sea testatio veniat ad exclusionem alterius ecclesiae. Vel aliter secundum aliam intellectum et sic: Per unum testem de veritate et per confessionem etiam incidentes factam probatur oblatio, etiam quoad effectum consequendi bona oblata.

Innocentius III. Murnensi 2* Episcopo.

Quum dilectos filius abbas de Brusia 3 ad nostram [amper] praesentiam accessisset 4, et pro causa, quam adversus venerabilem fratrem nostrum episcopum Eduensem 5 habebat, ibidem diutius expectasset, tandem nunciis eitisdenz 6 episcopi supercenit, gtdbus volentibus ad invicem litigare, venerabilent fratrem nostrum I. Viterbiensem episcopum sancti Clementis cardinalezn concessinz auditoenz. Ipsi igitur in eius praesentia constitutis, abbas proposuit ante dictus, quod, quum archipresbyter de Alerio 7 ad participationem orationum monasterio de Brusia 8 pietatis intuitu obtulit 9 se et sua, j- quibzsdanz rebus suis usui suo simplici reservatis, de 10 manu cuiusdam fratris eiusdem coenobii augmeztationem i coronae in signum illius oblationis accepit, et quod hazzc concessionem hoc modo fecisset, et non suo nomine, sed [nomine] 12 monasterii possideret, et monasterio quicquid acquirerebat acquireret, saepe fuit in communi 13 capitulo protestatus, in hac etiam pzbtlice per viginti chinos fere idenz archipresbyter nullo contradicente vel reclamante permansit ita, quod per publicanz sanzazn id omnibus 14 notum fuerat. Nam abbas de Buxeria, qui pro teznore fuerat, et ipsi monada, cebos ipsius 15 non secus, quamz aliis cebos prupriis 16 monasterii, sciente episcopo Eduensi, qui pro tempore eral, et in nullo penilus reclamante publice utebantur 17. Id autenz, quod mente contropoti dictus archipresbyter fecerat inter vivos, et in ultima voluniele mente sanos, licet aeger corpore, con firmavit. Quumque idem abbas et nzonachi res, sic legitime datas, et alias, quas archipresbytero 18 ipsi concesserant ad utendum, ad sztum zmonasteriunz reducere vellent, praedictus episcopus, eis violentianz inferens, non solum res archipresbyteri 19, sed etianz 20 res ipsius monasterii occupavit. Quas quum in 21 bona pace repeterent, ipse, ut rebus illis ei posset grassandi materia plenior 22 indulgeri, sedem 23 apostolicam appellavit, in octavis B. Martini proxime 24 praeteriti suae terminum appellationi praefigens. Econtra praedictz nuncios episcopi allegavit, quod, quando 25 dia elonatio factet fuit 28,

archipresbyter erat positus extra mentem ita, quod, quum interrogatus fuisset a monachis: „vis tu E7 habitum suscipere monachalem?“ et respondisset: „volo,“ slatim interrogatus ab alio: „vis tu esse asinus?“ respondit similiter: „volo.“ Siegue praedicti monachi eum ad suum monasterium deportarunt 28, quod idem nuncius se obtulit probaturum. [Praefatus siquidem abbas, quum ad assertionem partis suae quosdanz testes in continenti produceret, nos ipsos recipi fecimus et diligenter audiri, quorum attestationes quum interloquendo decrevissemus 29 publicari debere, quoniam super illis capitulis pars episcopi nglebat testes producere, super quibus idem abbas testes produxerat, ipsaeque fuissent in publico recitatae, disputatione super attestahonzbus ipsis habita diligenti 30, multa fuere contra dicta testium allegata. Quumque renunciatum fuisset a partibus, dictus cardinalis quaeconque fuerunt hinc inde proposita nobis et fratribus nostris fideliter recitavit.] Quibus auditis et cognitis Sufficenter intelleximus esse probatum, quod dictus archipresbyter, agens in extremis, velut ultimam 31 exprimens voluntatem, asseruit, se et sua monasterio de Buxeria contulisse. Unde, quum requisitus esset, ut conderet testamentum, respondit, se non posse testat, quia se et sua contulerat monasterio suppra 32 dicto. Et licet unus testis solus dixerit 33 se vidisse 34 quando praefatus archipresbyter se et sua obtulit monasterio, quia tamen alii testes dixerunt, se audivisse 35, ipsum archipresbyterum in abbatis praesentia quod praedictum est confitentem et attestantem, non tanquam 36 sufficienter probantes, sed tanquam 37 vehementer adminiculantes assertionem 38 abbatis plurimum adiuabant. Quia yero pars episcopi assererat, se velle probare, quod dictus archipresbyter in extremis laborans tanquam phreneticus alienatus erat 39 mente, unde non valuit quod expressit, nos 40, super izis et aliis, quae fuerunt bine indo proposita, cum fratribus nostris diligenti deliberatione praehabita 41, causam illam 42* tibi sub hac forma duximus committendam, quod, nisi praefatus 43 episcopus legitime probaverit 44, saepe dictum archipresbyterum suae mentis compotem non fuisse, quum ultimam voluntatem expressit, super impetitione monasterii perpetuum ei 45 silentium imponatur, et compellatur restituere 46 monasterio quaecunque de bonis ipsius archipresbyteri vel etiam monasterii occupavit. Si yero legitime probaverit 47, praedicturz archipresbyterum quae super ultima voluntate praemissa sunt alienata mente dixisse, ad faciendam ei nomine parochialis ecclesiae, cuius ipse 48* administrationem gesserat, dum vixisset, restitutionem bonorum, quae ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium condemnatur, quum idem archipresbyter ab intestato decesserit, ipsique monasterio super impetitione episcopi silentium imponatur. [Nzllz s literis etc. Dat. Ro. IV. Non. h. in. 1598.]

TITULUS XXVIII.
DE SEPULTURIS.

CAP. I.

Decedens intestatus sepelitur in sepulcro maiorum, vel ubi eligitur sepultura; parochialis lamen ecclesia habebit canonicam portionem eius, quod reliquum ecclesiae sepulturae. H. d. secundum veriorum intellectum.

Leo III.2

Nos instituta maiorum patrum considerantes, illorczm quoque 3 decreta firmando statuimus, quod sanctissimum est, unumquemque videlicet in maiorum suorum 4 sepulcris iacere 1, ut patriarcharum exitus docet. Nulli tamen negamus 6* propriam eligere sepulturam, et etiam 7 alienam.

Tit. XXVII. Cap. I. 10) servivit, oren. perp. sacrificentur: orig. 11) ei.; deest: Coll. cit.

Cap. II. 1) Yen exstat iu 2vzburiensi imp'esso; -Reg. II, 39.; BurTr. II, 206.; loo Decr. VI, 281.; Lrjrs. XX, 15.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 23.) 2) Sanct.; deest: AacI; U. concilio delatum est: P; Perlutum quae est ad sanctam synodum: Rey. 3) agant: FGTKColl. cit. 4) partem: Aal 5) in: A B 6) can. auct.: deest: Reg. Burck. Iv. 7) Dei: Tleg. 8) de peculiari vero sacerdotum nihil sibi usurpent; sed do duabus partibus faciant presbyteri quod eis visum fuerit, tertiam secundum canonum iussa, quibus serviunt, reliquant ecclesiis: Reg., ap. quent hic est fuis canonis, ita stt guste seyannetm- a Brchardo co" facta esse videantur (cf. Wasserschleben Beitr. p. 172.); de peculio (peculiari: Burch. Iv.; peculiari: P) vero sacerdotum nihil sibi usurpent, sed totum in quatuor dividatur partes, una episcopo, altera (alia: AbPBnrch. Iv.) altari, tertia: AiBrrch. Iv. 9) ass.: deest: AabP Bureh. Iv. 10) sunt: Col? cit. 11) haec: BurJt. Iv.

Cap. III. 1) Restitutum ex Reg. Bal. I, 247.; Aleen. I. (3, 12.); Comp. III. c. un. Je. t. (3, 20.) 2) Nivernensi: FHLLCbgh Reg. - in rell. Codd. nomen corruptura exstat; - add.: et S. Benigni Divionensis et Theodoci abbatibus: Reg. - Potthast II, 252. 3) Buxeria: Cc Rey.; in rell. Codd. Comp. III. et in 2' nomen corruptum est 4) vonisset: T 5) Medun.: Ca: Edun.: Cc;

Ceven.: T 6) ei.; deest: T 7) Alario: Lb; Alerico; Cb; Alitio: Cc Alerio: Cg 8) cf. ntot. 3. 9) obtulisset: CReg. 10) quas de: T 11) ad augm.: ib. 12) nom.: deest etiaut: T 13) comm.: deest: T 14) omn.: deest: T 15) Milis: Cabc 16) proprii: Cabc 17) utebatur: Cab 18) add.: iam dicto: T 19) add.: occupavit: ib. 20) et. quas in bona pace praedict. monasterium multo ante possidebat: ib. 21) monachi (bon. par.: deest): ib. 22) plenius: ib. 23) ad sed.: ib. 24) proximo: CabT 25) antequam: Cabc 26) fuerit: Ca; fuerat: Cc 27) tu: deest: 28) portarunt: T 29) decrevimus: 2' 30) diligenter: T 31) ad ult. (expr.: deest): T 32) saepe: FCfHKCT Reg. 33) dicisset: 2' 34) audisse: Ch 35) vidisse: T 36) quidem: 1' 37) tomen: T 38) intentionem: 2' 39) a: deest: T 40) add.: tomen: Cae 41) habita: ib. 42) ipsam: FZlHk; ipsam vobis: CT Reg. 43) praedictus: :leg. 44) comprobaverit: Cabc9Reg. 45) eis: F; deest: Cag 46) imp. et appellatione cessante restituit: T 47) comprobaverit: C Reg. 48) ipse: deest: LMNCT Rey.

T i t. XXVIII. C a p. I. 1) Restitutum ex App. XLIII, 2.; Lipa. XXIII, 27.; Caos XXXVI, 4.; Bamb. XXVII, 4.; Comp. I. c. 3. O. t. (3, 24.) 2) inscr. ouititur: R; - Jaffé no. 5795-816. 3) quoq.: deest: Aac 4) mor.: deest: A I R 5) iac. ut parochiarum: R; iac. parochiarum: P 6) denegamus: La'abkIOPQR 7) et.: deest: AabekPQR.

Dominus enim et magister alienam elegit⁹, ut propriam, qui sine peccato erat. Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam partem sui iudicii illi ecclesiae iure dare censumus, in qua coelesti pabulo a principio sui exordii quotidie refici consuevit¹⁰, ut iuxta Apostolum [sic] sint consolationum socia¹¹, ut fuerunt¹² et passionum, et sic demum ubicunque libitum fuerit eligat¹³ sepulturam. Aliter ne fiat, auctoritate Domini nostri Iesu Christi, qui per Prophetam locutus est, dicens¹⁴: „Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui¹⁵, et Apostolorum¹⁶ et P. omniumque sanctorum sub¹⁷ anathematis vinculo deestamur et contradicimus¹⁸, quia nec nostrum¹⁹ est, nec alicui tuncquam²⁰ sacerdoti vel fidei laico²¹ licitum, quicunque ratione²² sine manifesta delicti culpa in titulis irferre praeiudicium.

CAP. II.1

Qui convertitur ad monasterium, medietatem bonorum, quae pro anima sua disposuit, tenetur relinquere ecclesiae parochiali.

Leo Papa omnibus fidelibus per Dardaniam constitutis².

Relatum est auribus nostris, j- esse quosdam perverse agentes, qui subvertere nituntur atque dividere conantur ecclesiae unitatem⁷, videlicet abbates et monachi, qui non studio caritatis, sed zelo rapacitatis invigilant et³ docent, atque seducere non cessant⁴ saeculares homines, quos illaqueare possunt, ut res suas atque possessiones sive in morte sive in vita monasteriis suis tradant, et ecclesiis, quibus subiecti esse videntur, et a quibus baptismum, poenitentiam, eucharistiam, nec non patrullam vitae con lacte carnis acceperunt vel accipiunt, niti⁵ de bonis [suis] relinquunt. Hunc denique fontem discordiae nos animadvertendo modis omnibus inhibere volumus, et, ne amplius fiat, omnino prohibemus, considerantes, non esse bonum, si illi, qui olim⁷ fuerunt⁸ socii passionis secundum Apostolum, sint inimici a societate consolationum. El quia dignas est a mercenarius⁹ mercede sua, ideo praecipimus atque Mandamus¹¹, ut¹² quicunque amodo in¹³ monasterio converti voluerit, sive in morte sive in vita omnium rerum¹⁴ et possessionum, quas pro salute animae suae decreverit¹⁵ disponere¹⁶, medietatem ecclesiae, ad¹⁷ quam dignoscitur pertinere, relinquatis, et sic in monasterio, prout libitum fuerit, eundi converiendique habeat licentiam. Quicunque autem huius electi¹⁹ contradicitor²⁰, convulsor²¹ ac temerator exstiterit, gladio anathematis subiaceat. [Dat. Ron. mens. April. die XX. Ind. V.]

CAP. III.

Uhi quia sepulcro maiorum relicto eligit sepulcrum in loco minus religioso, dolo inductus, seo ex contemptu, seo non dimissa ecclesiae suae canonica portione expresse vel tacite, non tenet electio. H. d. salvando istum textum, quantum Seri potes.

Innocentius III. Genuensi²* Archiepiscopo.

Fraternitatem tuam non credimus ignorare, mortuorum sepulcra³ et coemeteria apud illas ecclesias et monasteria ex antiquo esse disposita, in quibus religiosorum fratrum conventus sunt constituti⁴, et orationes atque missarum solennia tam pro vivis quam pro defunctis frequentius celebrantur⁵. Unde ipsorum devotioni et extremas voluntati, qui apud huiusmodi ecclesias sepeliri desiderant, minime contradicendum est. Qui yero relictis antiquis ec-

clesiis et patrum aliorumque parentum suorum sepulcris contra consuetudinem Patrum veteris testamenti, qui cum patribus suis sepulti esse leguntur, ad nova et minus religiosa loca se transferunt, irrationabiliter et contra antiquam institutionem⁶ facere videntur. Unde, si forte P. de Castello contra tam⁷ antiquam et rationabilem consuetudinem aliquid de corpore suo sepeliendo mandavit⁸, hoc non praeiudicat rationi, sed viribus⁹ debet carere, Quocirca per praesentia scripta mandamus¹⁰, et mandando praecipimus, quatenus corpus ipsius P. dilectis feliis nostris monachis sancti Stephani reddi facias it, et cum suis patribus¹² sepeliri.

CAP. IV..

Si quis in aegritudine, de qua decedit, offert se et sua monasterio, ecclesiae parochialis habet inde canonice portionem; secus si ha sanitate.

Alexander III. 2 Episcopo Spalensi³.

De his, qui in⁴ infirmitate vel sanitate cum bonis suis⁵ ad religiosa loca se transferunt⁶, nihil tibi vel ecclesiis⁷, a quibus receperunt⁸ salutis pabula⁹, relinquentes, hoc tuae volumus prudentiae innoscere¹⁰, quod, si in aegritudine ipsa¹¹ ad religionem transeant¹², dummodo de aegritudine illa¹³ decedant, de bonis suis¹⁴ ipsis¹⁵ ecclesiis, a quibus assumpti fuerint, canonice debet portio exhiberi¹⁶. Si yero ad religiosa loca se in sanitate transtulerint¹⁷, de his, quae locis ipsis conferunt¹⁸, cogi non possunt aliquid praescriptis ecclesiis impertiri, quia liberum est eis¹⁹ tunc bona sua, non solum religiosi locis, sed etiam quibuslibet²⁹ privatis conferre per³⁰sonas³¹.

CAP. V.

Qui sepeliunt parochianum alienum, quem sepelire non debent, coguntur restituere corpus, et quae ratione ipsis obtinuerunt. Hoc dicit cum cap. sequenti.

Idem².

Ex parte canonicorum Obragensium³ nobis est intimatum, quod prior de Insula quandam parochianum suum⁴ post appellationem ad nos factam in sua ecclesia sepelivit. lnde, (ponit hoc ecclesiastica disciplina⁵ contrarium esse⁶ dignoscitur, et a rationis tramite penitus⁷ alienum, ut quis falcem mittat in nescia alienam, fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo⁸ Mandamus, quatenus⁹ praefatum priorem monachos et districto compellas, ut¹⁰ memoratis canonicis praedicti parochiani sui corpus restituat, et¹¹ exinde pacifice et amicaliter conveniat cum eisdem¹², aut lū praesentia¹³ nostra se non differat exhibere.

CAP. VI*

Summatum est supr. cap. pros.

Idem Decano² et Magistro R. Ravennatensibus.

Quum liberum sit -i-ile universis institutionibus³ sancionem Patrum, apud religiosa loca in ultima voluntate sibi eligere sepulturan, canonice procul dubio obviat ratinini, qui devotioni extremas⁴ voluntatis decedunt in hac parte contradicere praesumit. Ad audientiam⁵ nostram pervenit ex questione abbatis et fratrum sancti Martini Laudonensis⁶, quod, quum presbyter quidam corpus cuiusdam mulieris, prout in ultima voluntate sua disposuit, ad eandem⁷ ecclesiam sepeliendum deferret, monachi S. Vincentii Laudonensis⁸ corpus ipsius

Tit. XXVIII. Cap. I. 8) add.: noster; GR 9) al. sibi elegit non propr. 0 10) refectus cognoscitur (agnoscitur: Ab): Coll. c. 11) consocii: R; cf. H. Cor. I. 4. 12) fuerant: FGHIKLN; qui fuerant: etiam: Al 13) eundi habeat (habent: ALQR) licentiam: APQR 14) cf. Prov. XXII, 28. 15) posuerunt: R 16) vestri: O 17) sub: deest: A bc 18) prohibe/mis, detestatur et: Al 19) nobis: Ab 20) unq.: deest: AbQ 21) nunquam: Ab 92) rat.: deest: Q; qual. rat.: otes: Abc.

Cap. II. 1) Restituitur ex Ivo Deer. VII, 150.; Lajis. XXIII, 28.; Banab. XXVII, 5.; Caos. XXXVI, 5.; Comp. I. c. 4. h. t. (3, 24.) 2) Leo serv. servorum llei omnibus in Christo fidelibus per totam Italiam: Aug. ex Anselm. V, 51.; Leo IX. (1048-54.): Id. ex Polle. IV, 34. (an Cod. coll. ibi non est repertum.) 3) et doc.: deest: ALQR; invigilanter docent: P 4) conantur (non: deest): AQR 5) nisi ... relinquunt: Ab 6) omnimodo: Ab 7) ol.: deest: ALQ 8) fuerant: AbcPQR 9) est: deest: A b 10) operarias: APQ 11) iubemus: Iv.; atq. m.: deest: R 12) quatenus: FGKP 13) in: deest: A al 14) add.: suarunt: Iv. 15) decrevit: Aab; decernit: Ac 16) disponi: Iv. PQR; deest: Acta 17) qui ipse: Coll. c. 18) relinquere: R 19) add.: decreti vel: R 20) violator: Aac; deest: ASFR 21) evulsor: Ab; conv. ac. tem.: deest: Aac 22) subact. dad. c. vnn Ang. ex Auselmo I. c.

Cap. III. 1) Resitutum ex Comp. I. c. 5. h. t. (3, 24.) 2) Ianuensis: GHKLN; Ravennensis: T; Innoc. II.: Aabkl; — 1130-43. — Jaffé y. o. 5884a. 3) sepulturas: A 4) instituti: Ab 5) celebrantur: ib. 6) constitutionum: LaAb; add.: vel institutionem: A l 7) tam: deest: Ab 8) mandasse dicitur: A 9) et iurib.: Ab; et vir.: A kl 10) add.: tibi: A b 11) faciat: GHKLNA 12) fratribus: Al.

Cap. IV. 1) Restitutum ex App. XLIX, 6.; Lips. XXIII, 24.; Bamb. XXVII, 1.; Cass. XXXVI, 1.; Comp. I. c. 6. h. t. (3, 24.) 2) Lucius III.: O samplince. 3) Spol.: Spaliensi: Lb; — add.: P. C.: Continebatur: O samplince. 4) alfa hadus ep. pars exstat in c. 5. Qui ciet, vel voz: (4, 5.) in Comp. I. — APQR; — Jaffé no. 9160. 4) in: deest: Lb; infirmitate vel in san.: Abk 1159-81. — cum bon. suis: deest: O 6) transtulerunt: AabelPQR; transtulerant: Ak; 9) pabulum: OQ 10) innoscat: O 11) ips.: deest: R 12) transeunt: R 13) ill.: deest: AQ; in aegr. ipsa: O 14) suis: deest: Aac1PQR; AabelOPQR 15) praedictis: O 16) adhihere: F; exhibere: F/boa. suis: deest: O 18) conforma: FHKLNAaIQ; de his ... conf.: 17) transtulerunt: Aac 18) conforma: FHKLNAaIQ; de his ... conf.: deest: O 19) eis: deest: nIQ 20) gaubusmmquo: O; (lees: Aa 21) pers.: deest: Ab.

Cap. V. 1) Restitutum ex Aloa. I. (3, 13.); Comp. II. c. 1. h. t. (3, 15.) 2) Alex. III. Castellano ep. (?): Theiner Recherches p. 46. ex cod. Paris. 1159-81. — Jaffé no. 9035. 3) Ebrigeu.: Lb; Obligenen.: N; Eburgonsis (Ebrugensis: Bel') ecclesiae: BT 4) corma: LIT 5) institutioni: BcT 6) est (diga.: deest: Bb 7) pen.: crol: I' 8) pera.: deest: BbT 9) ut: Bi 10) quatenus: BT 11) aut: Bbh; vel: T 12) Hile: BT 13) praesentiam nostram: BGT.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Alan. 2. (3, 13.) Comp. II. c. 2. h. t. (3, 15.): 2) F. (deest: Bact) decano et magistro R. (M.: Bcgl) Remensi (Remin.: Bcg): BT; 1159-81. — Ja no. 9135. 3) conituit: L' 4) et estrena: Bb' 5) add.: autem: 6) Lond.: BabchT; Laudon.: Bg; Leuden.: Bi 7) eccl. 8. (beati: Bh) Martin.: BT 8) London.: LaBabT; Lauduu.: NBg; Lud.: Bh; Lugdonen.: Be.

violenter rapere et in ecclesia sua⁹ sepelire minime dubitarunt. *Et hvc idem de filio Radulfi Canis praesumpserunt. Super quo litigie vehementer sumus admiratione commoti, quum iidem monachi et sanctorum Patrum institutionibus contrairerit, el privilegia praedecessorum nostrorum el nostra, quae praedicti retires de libera se habere sepultura proponunt, satagunt violare. Jade est, quod fraterzati vestrae lt per¹³ apostolica scripta Mandamus, quatenus, utraque parte ante vos convocata rei veritatem super hoc¹⁴ inquiratis¹⁵, et, si ita esse inveneritis¹⁶, praefatos monachos compellatis¹⁷, ut ossa praefatae mulieris, et beneficia, quae occasione sepulturae ipsius¹⁸ recepisse noscuntur, memoratis fratribus cum integritate restituant, et de cetero talia¹⁹ facere²⁰ non praesumant.*

CAP. VII.1

Multar nupta libere potest sibi eligere sepulturero. — (Iltrum etc.) Petar filies inpuberes, ubi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc habet consuetudo loci. II. d.

Lucius II.1.2

De uxore vero, utrum, quemadmodum et vir, liberara debeat³ habere sepulturam, nobis videtur, quod nulla super hoc inter virum et mulierem sit faciendae distinctio⁴, sed libtrique⁵ in casu isto aequalem esse credimus facultatem, quum electio ista ad eum potius statum pertineat, in quo mulier solvitur a lege viri. Utrum autem pater, quo magis voluerit, minores filios valeat sepelire, non invenimus a sanctis Patribus diffinitum, et propterea terrae consuetudini decernimus⁶ relinquendum.

CAP. VIII.1

Si parochianus ecclesiae cathedralis alibi sepelitur, de ipsius fneralibus seu relictis ecclesiae sepulturae debetur quarta capitulo ecclesiae cathedralis.

Idem Praeposito² et Capitulo Faventinis.

Quum super quodam capitulo, } quod religionis favore [a sede apostolica quibusdam ecclesiis indulgetur, ut videlicet, quum eilique apud eas eligunt sepulturam, Ecclesiis, a quibus mortuorum corpora assumuntur, canonica iustitia reservetur, nonnunquam inier virus ecclesiasticos scandalum suscitetur, interpretationem ipsius iustitiae diversam et variara con fingentes; vobis et ecclesiae vestrae, quae in hoc gravera, sicut accepimus, patitur laesionem, quibusdam religiosiis viris excedentibus, quod eis in praedicto capitulo a sede apostolica est indultum, de clementiae sedis apostolicae et fratrum nostrorum consilio duximus providendum.] Inde siquidem est, quod [vestris iustis postulationibus inclinad] Praesentium auctoritate statuimus, ut, si aliquem parochianorum vestrorum alibi contingerit eligere sepulturam, secundum statuta B. Gregorii de testamento ipsius quarta vobis portio relinquatur. [Ad haec etc. Dat. Veronae XV. Kal. April. 1186—g^A

CAP. IX.1

In quantitate canonicae, quae debetur ecclesiae parochiali, statur loci consuetudini.

Clemens III.2

Certifican voluisti a nobis, quomodo illa clausula, quae in privilegiis nostris solet apponi de salva⁴ iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur, intelligi debeat et exponi. Quum autem super hoc articulo⁵

diversa antecessorum nostrorum manaverint⁶ instituta, Leone iustitiam illam⁷ quandoque⁸ tertiam⁹ partem, quandoque¹⁰ yero mediam¹⁰ parto-71 11, et Urbano 111. 12 quartam fore censentibus¹³, nos tale praebemus in hac varietate responsum, ut, sicut beatus¹⁴ 13ieronimus inquit¹⁵, unaquaeque provincia in suo sensu abundet¹⁶, secundum¹⁷ rationabilem consuetudinem regionis illa iustitia circa medietatem, vel tertiam¹⁸ aut quartam partem¹⁹ pro locorum diversitatibus²⁰ attendatur. [Dat. Laterani Ao. II.]

CAP. %.1

Privilegiati super lure funerandi sepelire possunt blos, qui apud eos elbgunt sepulturam, (mlvendo tamen canonicam portionem ecclesiae parochiali. Si vero albos sepeliunt, tonentur ere quicquid occasione funeris

Innocentius III. Episcopo Claremontensi²* et Abbati Mauriensi.

In nostra praesentia constitutus dilecto filio priore cedeciae Montis Ferrandí, et³ B. procuratore hospitaliariorum Claremontensis dioecesis, venerabilem fratrem nostrum Sabinensem episcopum concessimus auditorem, coram quo idem prior proposuit, quod praedicti hospitalarii quosdam⁴ parochianos suos⁵, quorum duo erant infra⁶ annos legitimos, receperunt ad ecclesiasticam sepulturam, propter quod ecclesia eadem damnum sustinuit plus quam quinque millium solidorum. Quare idem⁷ prior humiliter supplicavit, ut ipsi hospitalariis indicere⁸, ne de cetero taifa in dos praedictum altentarent, et ad resarciendo damna, quae exinde sustinuit, eos compellere dignarentur. Econtra praedictus proposuit procurator, quod tam ex privilegio quam ex⁹ indulgentia speciali licet hospitalariis omnes passim, praeter excommunicatos et interdictos, ad ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri, fideique¹⁰ commissa in ultima voluntate relicta possunt licenter¹¹ accipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiae, de cuius parochia mortuorum corpora assumuntur, praeterquam de equis et armis, quae indulta sunt ipsis¹² in subsidium terrae sanctae, de quibus quartam deducere non tenentur. -f- Quum igitur haec et alia, quae coram episcopo fuerunt proposita, idem nobis fideliter retulisset, auelitis et intellectis attestationibus et allegationibus universis, de fratrurn nostrorum consilio, Talem super his¹³ duximus sententiam proferendam, quod praedicti hospitalarii de cetero non recipiant parochianos ecclesiae supra dictae ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos elegerint sepeliri. Et tunc parochialis ecclesia de oblationibus, lectis et aliis, quae defunctus pro anima sua in ultima dispositione reliquit¹⁴, praeterquam de equis et armis, reclplat quartam partem, et¹⁵ hospitalarii residuum habeant, nisi dolo vel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad dispositionem huiusmodi faciendam; nihilominus ipsis hospitalariis iniungentes, ut de quarta parte¹⁶ trium¹⁶ millium solidorum priori satisfaciant memorato, quum constet, eos¹⁷ a parochianis eius¹⁸ filios solidos recepisse, nec¹⁹ sit sufficienter ostensum, quod eorum oblato vel conversi²⁰ fuissent. 21. Eisdem praeterea duximus iniungendum, quod, nisi probaverint, quod G. 22* parochianus²³ prioris, qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepulturam, universa, quae ipsius intuitu receperunt, priori restituant memorato; aliouduin quartam partem solummodo restituere teneantur. Pro illis vero²⁴, quos constat infra annos legitimos deces-

Ti t. XXVIII. Cap. VI. 9) ad (apud: 1) ecclesiam suam: B¹ 10) contrairerit: B^{ac} T 11) satagerunt: iB. 12) tuse: B^{ac} 13) per. . . script.: deest: Bb 14) his: Bb T 15) inquiras: Be; add.: diligentius: Bb 16) inveneris: Bg; invenietis: B1 17) monere curetis (procures: Bg) et auctoritate nostra districte compellere, ut omnia praefatae mulieris et Sili iusti dicti (praedicti: B1) R. (add.: Canis: Bb) et (deest: By) beneficia: BT 18) ipsorum: ib. 19) similia: FGHKLMB¹ T 20) lac.: deest: GHXLBT.

Cap. VII. 1) Restitutum ex App. L. 63.; Comp. I. c. 7. 12. t. (3, 24.) 2) Urbanos III. ep. Floren.: AbkO; add.: P. C.: Literas: Abk1; cf. c. 3. de cene. lepr. (4, 8.) Literas frater: Arte; — Urbana III. esse videtur, — 1185-87. — Jaffe sto. 9874. 3) debet: Cont. B¹ hnt. 4) sit differentia: 0 5) et in utroque caso: A 6) decrevimus: MAL.

Cap. VIII. 1) Restitutum ex orig. ap. Tonduzzi Hist. di Faenza (ib. 1675.) p. 227. — Comp. I. c. 8. h. t. (3, 24.) 2) Id. (i. e. Urban. III.) praepos. et canonicis Faventin.: A orag. — Jaffe no. 9904. 3) quarta vobis in testamentis portio reservetur: A orig.

Cap. IX. 1) Restitutum ex Bus. ap. Bal. III. 875.; Gilb. auct. c. no. (3, 15.); Comp. II. c. 3. h. t. (3, 15.) 2) Coelestin. III.: Ba; Coelestin. III. abbat et conventui Lirim (1) in H. toro. Reg.: Luc.; — scr. ao. 1192. — Jaffe so. 10403. 3) in: deest: Sa 4) insta: Latc. Bg; ultima: B1; deest: BabSa 5) art.: deest: Sa 6) manaverant: B^{ac} T 7) ipsam: Luc.; allana iust.: Bb; — cf. c. 1. supra eod. 8) aliquando: Coll. citt. 9) in tert.: Lztc. 10) medie. tetera: BbhSa Loc.; — cf. c. 2. supra eod. 11) part.: deest: BIT 12) add.:

Papa: Bb; — cf. supra c. 8. 13) censente: Coll. citt. 14) beat.: deest: B1 15) ait: Bbhi 16) abundat: ib. 17) et sec.: G Roe. 18) tertia aut quarta parte: ib. 19) part.: deest: L31BagSa 20) diversitate: Lnc.

C a p. X. 1) Restitutuz ex Reg. Brequ. IX. 88.; Comp. III. c. 1. h. t. (3, 21.) 2) Claremontensi: FGHKReg.; Ciar. et abbat Manzianensi et mag. Simoni archiep. de Ilernenco Claromont. dioecesis: Reg.; — Pohtast no. 2806. 3) et: deest: Cagh 4) quosd.: add. a Ragsn. 5) anos admittunt ad ecclesiastica sacramenta, et tara excommunicatos quam interdictos, et quosdam albos, videlicet Willelmum de Mazeris, Willelmum Dretturer, Ioannera Bondiner, Durant. de Lavor, et duos pueros, filium scilicet Willelmi de Mazerbis et filium Ioannis de Tentador, infra annos legitimos constitutos: Rey., codeso fere modo: Cg, si nominuz diversitates exceperis, quas recensere operae pretium non duximus. — Ch: nomina illa fere omnia omisit, leg. eulm: W. de Mazerii et fil. I. de Tentador. 6) intra: Cont. Bato. 7) ipse: co 8) interdicere: C 9) ex: deest: Reg. 10) fidei commissa quoque ultima: C Reg. 11) decentar: Cae. 12) eh: ib. 13) sup. bis: add. a Raym. 14) relinquit: Cb Reg. 15) et: deest: C 16) quinque: C Reg. 17) eos: deest: C 18) prioris: C Reg. 19) nisi: Cont. Baten. 20) commissi: C Reg. 21) add.: eisdem: Cgh 22) W.: FHHXLBJIN; V.: GLA; W. Gaustafall.: Cal; W. Gastallus: Cb; W. Gantrafall.: Cc; W. Gaustafall.: Cg; Willelmus Gastasalt.: Reg. 23) par. pr.: add. a Rattm. 24) pro filio vero (deest: C) Willelmi (W.: C) de Mazerbis (Macerbie: C) filio 1011111118 (W.: C) de Vontador; CReg.

sisse, *eisdem iniunximus, ut* quae sepulturae eorum gratia receperunt restituant universa. *Quocirca 25 discretioni vestrae per apostolica scripta mandamos, quatenus quod a vobis est sententialiter dictum, vos appellatione remota per censuram ecclesiasticam firmiter observare.* [Dat. Ferentini II. Id. lun. A.o. IX. 1206.]

CAP. XI.1

Casualiter mortuus privatus non debet ecclesiastica sepultura.

Idem Archiepiscopo Turonensi 2.

Ex parte parentum M. 3 *quondam iuenculae nobis 4 est intimatum, quod, quum in crepusculo noctis nobilis vir N. dominus I. 5* de insula Butardi 6* dioeceseos Turonensis eidem iuenculae posuisset insidias, volens eam 7 opprimere, quam sollicitaverat saepe de stupro, et ipsa gartionibus 8, qui eam 3 rapere nitebantur, super quendam pontem occurreret, tandem ipsa fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens 11, fuit casu submersa. Ipsa vero extracta de amne, dubitaverunt capellani eiusdem loci corpus 12 tradere sepulturae, et tu etiam requisitus dixisti super hoc responsum apostolicum requirendum.* Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, quum illa *iu. vencia* non sponte praecipitaverit se de ponte, sed, *fugiens manus illorum, qui eam, sicut superius est expressum, rapere nitebantur*, casu ceciderit 13, corpus eius tradi facias ecclesiasticae sepulturae, praesertim quum ex honesta causa fugisse noscatur, et cui communicabatur viventi communicandum sit iam 14 defunctae. [Dat. ap. S. Petr. IV. Non, Mart. Ponti f. nostr. A.o. IX. 1206.]

CAP. XII.1

Si ossa excommunicatorum sunt sepulta in ecclesiastico coemeterio, et discerni possunt, debent exhumari et proici; alias secus.

Idem Nidrosiensi 2 Archiepiscopo.

Sacris est canonibus institutum, *et utentian consuetudine approbatum*, ut quibus non communicavimus 3 visis non communicemus defunctis, et ut careant ecclesiastica sepultura qui prius erant 4* ab ecclesiastica unitate praecisi, nec in articulo mortis ecclesiae reconciliati fuerint 5. Unde 6, si contingat interdum, quod vel 7 excommunicatorum corpora per 8 violentiam aliquorum, vel alio casu in coemeterio ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterint, exhumari debent 9 et procul ab ecclesiastica sepultura iactari. Quodsi discerni non poterint 10, expedire non credimus, ut cum excommunicatorum ossibus corpora extumulentur 11 fidelium, quum, licet non obsit iustis sepultura nulla vel vilis, impiis tamen celebris vel speciosa 12* non prosit. [Distinguiamus etc. cf. c. 5. de his, quae vi I. 40.]

CAP. XIII.1

Terra coemeteriata pro sepultura fodienda vendi non debet.

Innocentius III. 2* Episcopo Magalonensi.

Abolendae consuetudinis, immo *abominabilis corruptelae* perversitas 3 apud montem Pessulanum 4, ut dicitur, inolevit, ut videlicet decedentibus non prius permittatur effodi 5 sepultura, quam pro terra, in qua sepeliendi sunt, certum pretium ecclesiae persolvatur. +Quia igitur id longe est a regula pietatis et ab ecclesiae honestate, praesentiam tibi auctoritate Mandamus, quatenus, quum loci dioecesanus existas, inhibeas clericis, ne quicquam omnino praesumant exigere hac de causa, *iniungens laicis, ut laudabilem consuetudinem, erga Dei ecclesiam pia devotione fidelium introductam, observent.*

XXVIII. C ap. X. 25) Quocirca etc.: *exstant solxxnmodo* Cb Rey.

C ap. XI. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. IX, 12; Comp. III. c. 2. h. t. (3, 21.) 2) Potestast no. 2703. 3) Nuethae: Cch; Mechas: Cbg; Nivethae: Rey. 4) costel, auribus: CReg. 5) I.: deest: FGHKCRG. 6) But.: deest: FGHKLLN: Bucardi: LLCh; Bagadis Cb; Burtadi: Cg; Brucardi: Rey. 7) lpsatn: Cb 8) garsonibus: Rey. 9) ipsam: Cb 10) occurrerit: Rey. 11) cecidit et: C Reg. 12) add.: eius: Cb 13) cecidit: Ch; deciderit: BOhm. 14) iam: deest: Ch.

Cap. XII. 1) Restitutum ex Comp. III. c. 3. h. t. (3, 21.) 2) Mir.: G: Nidrosien.: H; Udion.: Lb; Indrosien.: Cal; Nidrosiensis (Drontheim): Cbg; - ser. ao. 1200.; - Potthast uo. 1128. 3) communicamus: LLN: - cf. e. 1. C. XXIV. qu. 2. 4) erant: rleest: FGHK. 5) Cabgh: sutt: Cc 5) fuerunt: OHL6N 6) Verum: Cabcg 7) vel: deest: Cb 8) vel per: Cb 9) deberent: Cc 10) poterint: Cae 11) extumulentur: Cb 12) protiosa: FGLNCh.

Cap. XIII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. un. h. t. (3, 15.) 2) Honorius III.: 6GHIXLN&: - 1216-27. - Potthast no. 7804. 3) vitium: E 4) Pesular. elcut: Ea 5) fiad: Ea 6) ne: Eb 7) canonicos: ib.

nec in fermento haereticae pravitatis illam corrumpere videantur sub praetextu ecclesiasticae puritatis.

CAP. XIV.1

Excommunicatus, qui per suum presbyterum fuit absolutus in morte, in coemeterio sepeliri dehet, et ad satisfaciendum coguntur heredes.

Gregorius IX. Episcopo N.2

Parochiano tuo, qui excommunicatus pro manifestis excessibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manu iniectione in personas ecclesiasticas, ecclesiarum violatione vel incestu fuit, dum ageret in extremis, per presbyterum suum iuxta formam ecclesiae absolutus, non debent coemeterium et alia ecclesiae suffragia denegari, sed eius heredes et propinqui, ad quos bona pervenerunt ipsius, ut pro eodem satisfaciant, censura sunt ecclesiastica compellendi.

TITULUS XXIX.

DE PAROCHIS, ET ALIENIS PAROCHIANIS.

CAP. I.1

Inter episcopum substitutum episcopo haeretico, et ipsum episcopum haereticum reversum et es dispensatione receptum, dividitur episcopatus modo hic expressos.

Ex concilio Africano.

Si episcopus ex Donatistis ad catholicam unitatem est conversus, aequaliter inter se dividant eas 2, quae sic inventae fuerint 3, ubi 4 ambae partes fuerint 5*, id est, ut alia loca ad illum, alia ad alium 6 pertineant, ita, ut ille dividat, qui amplius temporis in episcopatu habet, et minor eligat. Quodsi forte unus fuerit locus, ad *ellm pertineat, cui vicinior invenitur. Quod si ambabus cathedris aequaliter vicinus est*, ad eum pertineat, quem plebs elegerit 7. Sed si s forte antiqui catholici suum [episcopum] voluerint, et illi suum, qui ex Donatistis 8 conversa sunt, plurimorum 10 voluntas paucioribus praefatur. Si autem partes aequales sunt, maioris temporis episcopo deputetur 11. Si autem ita plurima loca inveniuntur, in quibus ambae partes filerint 12*, ut non possint aequaliter dividi, velut si in 13 impari numero fuerint, distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicumque locus remanserit 14, hoc in eo servetur, quod la dictum est, quum de uno loco superius tractaretur.

CAP. II.1

Presbyteri parochiales dominicis diebus et festis parochianos alieno, ad missam admittere non dehent, si ex contempto ad eorum ecclesiam aecedunt.

Ex concilio Manetensi 2*.

Ut dominicis 3 vel festis diebus presbyteri, antequam missam 4 celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi velit missam audire, quem si mvenerint 5, statim ab ecclesia abiciant 6.

CAP. III.

Episcopus parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum aliter iudicare.

Hadrianus Papa.

Nullus episcopus alterius parochianum iudicare praesumat 2, } [retinere, aut ordinare absque eius voluntate vel iudicare, quia, sicut irrita erit eius ordinatio, ita et diiudicatio,

Cap. XIV. 1) 1227-34. - Potthast no. 9648. 2) R.: F: Namoren.: La (Namurensi?) - ep. N. deest: H.

Tit. XXIX. Cap. I. 1) Restat: tun: ex C. Afr. ap. Dion. yls. c. 113.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 25.) 2) ea: deest: Ab 3) fuerunt: FG 4) nisi: Abel c. 1. h. t. (3, 25.) 5) lpsatn: Cb 6) illam: A orig. 7) plures elegorint: Aabcl 8) Quod si: A orig. 9) ex Donati parte: +b. 10) pluvial]]: orig. 11) deputetur: Aabcl; deputantur: Al 12) fuerunt: (2HdNA ot'g. 13) in: add. a Rama. 14) permanserit: Al 15) quod (quo; Ch) superius dic. est, quum . . . loco tract.: A orig.

Cap. II. 1) e. 1. Conc. Nannet. - de epocha huius Cose. cf. Dist. XXIV. c. 5. - Rey. II, 421.; Burch. II, 92.; Leo Decr. II, 122.; Comp. I. e. 2. h. t. (3, 25.) 2) Navet.: F: Navet.: H: Iranet.: A: Navet.: La: ffisuten.: 1.6; Navereo.: N; Manetan.: 11; Nanneten.: Cl Coll. (itt. 3) In dom. vol festio dieb.: Ad; lit dom. vel (et: orig.) festis dieb.: Reg. Burch. IV. orig. 4) missas: LaAbk Rey. Jurel. le. orig. 5) invenerit: Abkl 1 v. 6) elidant.: tac/ Reg. Burch. IV. orig.: elieiatur: Ab; abiciant: 4k; abiciunt: 11017.

Cap. III. 1) Restitutum ex c. 26. int. Capp. Hadriani ap. Hlinschies p. 761. - Ben. Ley. III, 308.; Bureb. II, 39.; loa Lecr. VI, 140.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 25.) 2) audet: Ab.

quonianz censemōs ntdlum alterius iudicis, nisi sui, sententia tened.] Nam qui eum ordinare non potuit, nec indicare rrlctenus 3 potest!.

C. A1^o. IV. I

Fines parochiarum, do quibus constat, vel finibus cohacrentia, praescribi non possunt

Urbanus III.2

Super ea vero, quod apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus et bis, quae finibus cohaerent, non praescribendis 3 statutum per carones esse dignoscitur, sit in parochiarum limitibus, sicut in provincialibus, admittendum, illud vobis respondemus 4, quod bene videtur in utroque servandum, si provinciarum fines legitima probatione vel alias indubitata fide constiterit 5 ecclesiastica ordinatione statutos 6.

CAP. V. t

Si parochiallis sendioecesanus domicilium transfert, primus praelatus iu eo iura episcopalia seu dioecessana sibi non vendicat; decimae tomen praediales illius parochiae sibi debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.

Coelestinus III.2

Significavit nobis venerabilis frater noster Aconensis 3° episcopus, quod, quum post recuperationem Aconensis civitatis ad habrtandum 4 in ea se quam plurimi 5 contulissent, qui ante generale occupationem terrae sanctae in 0 aliis civitatibus regni Hierosolymitani [perpetuam] 7 elegerant mansionem, j- et in ea residentianz fecer) a) t s aliquantam, et adhuc eliam resident 6 in eadem, praelati praedictarum civitatum erra ad solvendum sibi iura ecclesiastica compellunt 10. Quia vero transgredi non debenaus 1° termino. c a patribus constitutos, aut falce))) in messem ?uniere alienan, Fraternitati tuae 19 [per 13 apostolica scripta] mandamus, quatenus praedictorum locorum praefatos, ut sibi nullam in praedictos Aconenses habitatores iurisdictionem usurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant, [monitione 14 praenaissa] distinctione, qua convenit, compellatls 1° ita lamen, quod, si de agris in eorum parochia constitutis fructus percipiunt 16, et 17 in ultramarinis partibus ratione praedictorum is decimae persolvuntur 19, deinceps eis 20 ipsas 21 decimos cum integritate persolvant, dicto vero Aconensi tanquam dioecesano suo cogantur de ceteris respondere. [Quod si non enanos etc. Dat. Lat. X. Kal. Ian. 1 198.

TITULUS XXX.

DE DECIMIS, PRIMITIIS ET OBLATIONIBUS.

CAP. I.

1Sxprimit quatuor genera decimarum, qua) ex veten lege dehchantur.

Hieronymus super Ezechielem.

Decimam partem omnium frugum Leviticae tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis Levitae, hoc est inferiorum ministrorum 2 gradus, decimas dabant sacerdotibus. Erant quoque et aliae decimae, quas unusquisque de populo Israel in suis horreis separabat, ut comederet eas, quum iret in templum in urbe Hierusalem, et in vestibulo templi sacerdotes et Levitas ad convivium

Tit. XXXI. Cap. III 3) nullatenus: ib. 4) potuit: Al.

Cap. IV. 1) Ilestittunt r: xApp. XXXVIII, ult.; Comp. I. c. 4. h. t. (3,25.) 2) de Novo loco et de Viget (Vigore: A; Vigert: Ark; Turgam: O) prioribus; AOrAdd: T. C.; Prout: Auclnd - cf. c. I. de rrol. (2, 14.); Add.: P. C.; Velut: Ab: - 1185-S7. - ap. 11rlfc 80, 9579. 3) praescribere: O 4) duxialas respondendum: A O 5) constituit: Cont. Bülun. 6) statuta. Dat. Benevnt: Ab.

Cap. V. 1) Restitut-un? ex Innoe. III. Rey. ap. Bal. I, 516.; Gilb. aetet. e. rar. (3, 16); Comp. II. c. os. h. I. (3, 16.) 2) Alex. III.; Be; Clemens 111.; Bi; Innocent. III. (cuino esse exinrte ctmr colli, ryl potest, finad a Rainerio L561. 1 S rCprrm) Sidoniensi, Berytensi et Bibliensi epp.: Reg.; scr. 1198. -Pogt-lrast no. 500.; - rtp. laffé exstat ad a. 1187-91, oro. 10190. 3) Aconensis: "Unl Reg. per toluan; Anconitan.: BaciSet 4) iuhabitandum: Reg. 0) quidam: ib.; (uam plur.: Perol: BrbSa 6) et in: Bi 7) perpet.: deest etiam: Sa 8) fuerunt: BbSa 9) residebant: Rae: residueaut: Sa 10) compellant: Bac 11) oportet: BL 12) vestrae: Bbcs'a; vobis: Bghi Reg. 13) per...scr.: deest etiam: Srt 14) atoo. praem.: rcest etitnc: Dlt 15) compellas: Sa 16) percipiant: Bb; perceiverint: Bi 17) et: deest: Ilae.Sa 18) praedictorum: Reg.; add.: praerlictorum: Sa 19) persolvantur: Bcbgh. 20) de ipsis eas: Reo. 21) ips.: rleest: Sa.

Tit. XXX. Cap. I. 1) cf. Hieronipn. sup. Eaclrl. XLVI.-Alaoe. c. 4. (3, 14); Comp. II. c. I. r. t. (3, 17.) 2) ministeriorum: Bb 3) invitarent: Bbegt 4) primitiva (primitiae: BcT) quae... diffinita, derelicta: Babegt 5) afferbant: Bl' (i) add.: voce vol: T 7) Traditionemgne: BacghT; et trad. hanc: Bb 8) Iudaeorum: Bg; adrl.: vol Iudaeor.: Bb 9) a lego: Bb 10) maiorum: Bg; magistro: T 11) quaecunque: Bb; quum: By

invitaret 3. Erant autem et aliae decimae, quas pauperibus recondabant. At yero primitiae 4, quas de frugibus offerebant 5, non erant speciali nomine 6 diffinitae, sed offerentium arbitrio derelictae. Traditionem 7 quoque accepimus Hebraeorum 8, non lege 0 praeeptam, sed arbitrio magistro- rum 10 inolitam, quod qui plurimum, quadragesimam partem dabant sacerdotibus, qui 11 minimum, sexagesimam; mter 12 quadragesimam et sexagesimam licebat quodcunque 13 voluissent offerre 14. Quod 15 igitur 16 in Pentateucho dubium derelictum est, hic specialiter diffinitur propter sacerdotum avaritiam, ne amplius a populo exigant in primitiis offerendis, idest, ut sexagesima paro oratur enrula, quae igitur a terra. Si eninz chorus qui llebraice appellatur gomor 17 et a Septuaginta (licitar gomor, XXX. habet modios tam in aridis speciebus quam ti) liquentibus\$, cophi quoque et batas decima paro est chori. Prae- cipitur quoque, quod 13 ut sexta pass tam 19 chori quam 20 cophi, (para) bati detur sacerdotibus in primitiis offerendis quae de tribus nzodiis facit modium, perspicue supputatlr 21, quam 22 sexagesimam partem primitiarum sacerdotis accipere debent. Haec 23 interim justa literam el Hebraica)) veritatem) et sensisse 24 srf'cial et audisse.

CAP. II. I

Non potest congruo sumari propter varietatem lecturarum.

Paschalis II.2

Novum genus exactionis est, ut clerici a clericis fruyan) decimas vel animalito)) exigant, quum 3 nusquam in lege Domini hoc legamus 4. Non^o enim Levitae a Levitis decimas accepisse vel extorsisse leguntur. Illi profecto clerici 6, qui a clericis spiritualium minsteriorum labores accipiunt, [labo- rum 7 suorum] decimas eis debent.

CAP. III. I

Compositio super decimis non tollitur per privilegium sequens, si de illa mentioneln non facit.

Hadrianus IV. Vigorensi 2* et Herfordensi Episcopis.

Ex multiplici conquestione s V. 4 presbyteri de Cretona5 accepimus, quod, quan ecclesiam de Cretona triginta annis et eo amplias pacifice possedisset, nzozlachi de Brueria 0 decimas universas, quas de terris cultis eadem ecclesia a prima fundatione sui se)) tper percipere conslevit, inb-a hoc quadriennium sibi et ecclesiae penitus .aubtraxerunt, quuni inter abbatem de Brudeia 1*, TV. nomine, de consensu totius conventus, et praedictum presbyterum aagintis annis et eo amplius elapsis talis 9 intercesserit conventio scripto monachorum authen- tico 10 roborata, quod monachi jaro dicto presbytero et ec- clesiae suae in integrvlt de blado 11 et universis leguminibus, quamdiu viveret, decimas 12 persolverent 13, exceptis minutis decimis, quas idem presbyter ob exaltationem ecclesiae mona- donan quietas 14 clamavit; quunzque conventio temporibts Irian cebbatum- praescripti loci servata futsset, idem abbas 15, ad praesentiam nostrar) accedens, a nobis privilegium 16 ob- tinult, in quo))zmasterio suo indultum eot, ut de laboribus, quos propriis manibus aut 17 sumptibus excolunt 16, nulli decirlas solvere 11 tenerentur 20. i Qui quidem 21, reversos ad propria, lctnium apud llenricuzn reger) illustrem Angliae favo- rem 22 ineenit, quod vea tocan) terram istius 23 villae, in qua ec-

12) intra: Ba; et intra: Bi 13) quaecunque: Bb 14) offerri: B; con- ferri: T 15) Quia: Bb 16) enim: La; antena: M 17) gomert: T 18) quod: deest: BbcT 19) tam chori: deest: ib. 20) tam: Bb 21) suspica- tur: ib. 29) quam: deest: Bact 23) hoe: Be; debere hoe: BIT.

C a p. II. 1) Re.stitit r: unt ex App. XIII, 16.; Lips. XXIII, 7.; Banlb. XXV, 3.; Caos. XXXV, 3.; Comp. I. c. 7. le. I. (3, 29.) 2) adrl.: Papa: OH; Pasch. III.: p'V: - 1099-1118. - JgQé so. 4865. 3) quulin: deest: APQ; Nunquanl enim: 011 4) praeeipi legimus aut permitti: 6:oll. citt. 5) Nec: O 6) clec. solvere laborum suorum decimas debent, qui etc.: 0 7) lab. suor.: deest dicto.: 911.

Cap. III. 1) Restitrrtuoz: ex App. XIII, 11.; Lips. XXIII, 16.; Britanb. XXV, 12.; Cass. XXXV, 12.; Comp. I. c. 17. h. t. (3, 26.) 2) W.: deest: FGHIH; Vigornien.: LV; Alex. III. Wing. et I-Ierf. epp.: F; Alex. III. Vigerdefordensi epp.: 9) Idem (i. e. Hadrttarets) } Vigor. et Herfor. ep.: A1Q; Idem } Vigor. et Herford. epp.: AAK; Idem Wigornieusi et Herefordensi epp.: IcO; - 1159-81. - Jglfe ato. 9214. 3) questione: til tackPQR 4) W.: AbkOPR; villelmi: :tacl; } 1'ini: 9 5) Cretonia: Q 6) Butria: Ab 7) Bruderia: FGN; Brudenla: I; Bueria: tac(); Brucna: R; Bruetia: I; Breveria: Al; leg.: Brueria 8) XXX: Abc 9) talis (deest: Ah-) inter- cessisse (iutervnisse: 0) dicatur conventio: COA. citt. 10) adrl.: et sub- scriptione: 9 11) blando: PR 12) dec.: deest: AabclOPQR 13) de- berent persolvere: Con. citt. 14) mon. donavlt: P9 15) ab. illius (eud- dem: Il) loci: Col. cal. 16) add.: scriptum: 0 17) et: 0 18) excolit: AabclOPQR 19) persolvere: ll 20) teneretur: Aabcl; tenetur: Al; teneatur: OP2lt 21) si quid.: AQR 22) add.: gratiam et: AQR 23) ipsius: Ab.

(18) *cap.*: *aem*.³¹
Cap.: VIII. 1) *llcstmittu ex m'ry*, ap. Gilb. Folio. pp. cd, 6711s. II, 109.;
 h.p. XIII., 2; Lips. XXXIII., 2. *ltaruo* XXV., 2; f.'as. XXXV., 2; Comp. I, r. 6.
 It. t. (3, 26.) 2) *Nevolo*: FAI; No.; U: *Novele*: II: Aovo loco: i. Noneno
 h. p. t. Aca; Noblos; abb; Seuh.: Jcl; Nebblusa: I'; Neubla: li;
 Neblosia: 9; *deest*: O; abb. et fratr. de Neubothe: ord.: - 1159-81.
Jaffé: no. 9085. 3) *adcl.*: nostri: IQ 4) *tmaouch*: ll 5) *transmisu*
cil. ol'v. 6) nob: dasi: FY; lllhZr: 7) *questione*; llrl' off'd.
 8) *demonstravermitt*; *labo*lO1Q'l; insinu:tverunt: (*ig. 9) *ex quomo*; II:
 de quibus: 09 m'ig.; de quibus dec_ solebant percipere et ex magna tu ads
 10) *sustentaciuns*: Ffl 11) *Cousucverant*: G; drsst: orig. 12) pe'r P
 ml). 13) a plcr. Incicio: derst: :lo91l 11) nce: NULuSffl; uustr. aun:
 sleet: ll 15) *vestrum*: lt.

duxistis 16", decimas non solvatis 17, *universitati vestrae* 18 *praecipiendo* mandamus, quatenus 19 *eisdem fratribus* de praediis, quae in conduxistis in parochiis suis, de quibus consueverunt 21 decimas percipere, plenarie solvatis 22 *eisdem*, vel cum ipsis *tam pacifice* vel 13 *amicabiliter* componatis 24, *quod nulla inter vos debeat scandalum materia suscitari*, et 25 *videamini ultra, quod* 26 *vobis indultum est, manus extendere.*

CAP. IX.1

Revocatur privilegium, si ex post facto incipit enormiter nocivum esse.

Idem Abbati et Fratribus Dolon.2

Suggestum est *nobis* ex parte vestra³, quod abbas et fratres monasterii 4 de Ursin. 5 decimas a 6 vobis auferre conantur, + *et olla dargna et gravamina vobis irrogare non cessant. Quia cetero non decet honestatem 7 sive religionem monasticam, et cunctis aianibus intendere*, Discretionem vestrae *per apostolica scripta* mandamus 1, *cnnsumimus lo et hortamur*, quatenus cum praedicto abbate et fratribus super ipsis decimis 11, *ante inter vos est controversia, pacifice* componatis 12, *ate pro huiusmodi contentionibus fama vestrae religionis valeat zlenigrari*. Nam quando Romana ecclesia ordini vestro privilegia de decimis dederat 12, ita erant rariae 13 *[et pauperum rinzae]* 11 abbatiae 15 vestri ordinis, quod exinde nulli poterat de iure scandalum suboriri; sed nunc 15 *per gratiam Dei* in tantum augmentatae sunt ac possessionibus ditatae, quod multi viri ecclesiastici de vobis 17 apud nos querelam saepe proponunt 18.

CAP. X.1

Cistercienses, templarii et hospitalarii decimarum praediorum suorum, quae propriis manibus aut sumptibus excolunt, solvere non tenentur; alii vero religiosi non solvunt decimas de hortis et nutria/ende animalium, nec de novalibus, gnae propriis manibus ac sumptibus excolunt.

Idem Terraconensi Archiepiscopo.2

Ex parte tua 3 ad nos noveris pervenisse, quod 4 albi monachi et uigri, et quidam alii religiosi *virii* ecclesiae tuae iurisdictionis reductis 5 decimarum, occasione privilegiorum, quas sibi Romana indulsit 6 ecclesia, spoliare 7 praesumunt. Sane nolumus te s latere, quod *sanctae menzorae* praedecessores nostri fere omnibus religiosiis decimas laborum suorum concesserant 1'. *Sed bonae menzorae* praedecessor noster Hadrianus solis fratribus Cisterciensis ordinis, et templariis et hospitalariis decimas laborum suorum, quos 10 propriis manibus vel sumptibus colunt, indulsit; ceteris yero 11, ut de novalibus suis, quae propriis manibus vel 12 sumptibus excolunt, et de nutrimentis animalium suorum 13, et de hortis suis clemas non persolvant, *coracessit* 11; quem sumus super his imitati. Ouare hi 11* quibus hoc 16 indultum est, hac occasione decimas de aliis rebus ecclesiae suae non *debent*, nec possunt subtrahere, vel sibi aliquid ulterius vendicare.

CAP. XI.1

Privilegium super decimis 1 abortus non extenditur ad terras, quae aliis traduntur excolendae.

Idem 2.

Licet de benignitate sedis apostolicae sit vobis indultum, ut de laboribus *vestris*, quos propriis manibus vel sumptibus

colitis, nemini decimas solvere teneamini; propter hoc tamen non est licitum vobis, *cuiuslibet* decimas de terris vestris 3 subtrahere, quas aliis traditis excolendas 1'. *Rel(tunz est siquidenz auribus nostris, quod, quum terras quasdam quos 5 in decimatione dilecti filii nostri thesaurarii Senonensis 6 lubetis detis rusticis vestris excolendas et 3 exs exinde decimas sicut rlebetis non solvitis 10, nec facitis 11 a rustico ipsis 12 exsolvi. Qrcunz 13 igitur quanto arctius vos et arden vestruz ciligimus, tanto mzmms volum.us efficere 14 quae sunt hon.estati contraria vel obvia rationi, aut 15 ex quibz priuilegiorum nostrorum 16 tenorem transgredi videamini 17, quum privilegium videatur amittere qui pemaissal*" sibi abutitur polestate, fraternitati vestrae 18 mandamos, patearas de tenis illis *gatas in decimatione praedicti thesaurarii propriis manibus non excolitis sed rusticis traditis excolenrias decimos vobis usurpare nullatenus praesumatis, sed eas inprin?, is eidenz thesaurario faciatis cuan integritate 20 persolvi scituri pro cerio, qaoadsi praecceptum nostrum contemp.pserifis nos venerabili frata-i* 1' *rastro arclaeipiscopo Senonensi 21 dedinzus iaz nzadatis, ad gusticos, quibus in decimatione praefati thesaurarii 22 Yerras dederitis 23 excolendas, ad solvendum [inde] decimas eidenz 21 thesaurario appellatione cessante dista.jefe compellat 25.*

CAP. XII.1

Privilegium super decimis laborum etia 1 ea, quae non sunt novalia, comprehendit.

Idem 1'.

Ad audientiam nostram +noveritis pervenisse, quod *gatidaan. vestrum, a dilectis filiis nostris abbate 3 et fratribus [de 4 Pipemello, qui sunt] Cisterciensis ordinis, de laboribus, gatas propriis manibus aut sumptibus excolunt, decimos exigere et extorquere corantur, Illud 5 privilegii capitulum apostolicae sedis prava 6 interpretatione ac malitiosa 7 pervertentes, quo 3 Cisterciensis 8 uldugetur, ne de 16 laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, aliquis clemas ab eis exigit 11. Asserunt enim, quod pro laboribus novalia intelligi debent. + Unde 12 quoniam fratres praescripti ordinis benigntate cpo.stolica favere volumus 13, et, ne tallus contra eos materianz habeat malignandi, vel ipsos 14 contra iustitiam molestari quaanlibet, attentius providere: fraternitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo Mandamus, quatenus 15 non permittatis hoc fieri. Nam, si intelligeremus tantummodo 16 de novalibus, ubi ponimils 17 de laboribus, de novalibus poneremus, sicut in privilegiis quorundam aliorum poninzus.*

CAP. XIII.1

Decimae novalium debentur ecclesiae, in cuius parochia surgunt; si vero non sunt in certa parochia, debentur dioecese; qui potest sibi retinere, vel alteri ecclesiae concedere.

Idem Brixienso 2 Episcopo.

nuoniam a nobis sollicitudo tua requisivit 3, quid de decimis novalium tuae dioecesis 4 tibi sit statuendum, *tuae fraternitati significatione praesentiam* respondemus, ut, si terrae illae, quae arabiles sunt 5, infra 6 certam alicuius ecclesiae parochiam fuerint, tu 7 decimas earum, tua parte retenta, eidem ecclesiae facias assignari; alioquin ipsas secundum discretionem a Deo tibi datam alii ecclesiae

Tit. XXX. Cap. VIII. 16) conductis: FGAIKLMN Coll. citt. orig. 17) non debeatis (deberetis: O orig.) persolvere: Coll. citt. orig. 18) add.: per ap. scripta: Q: vestrae inde praecipimus imand.; deest: orap. 19) ut: AaR; deest: orig. 20) quaecunque: 0 21) consuevistis: ib. 22) persolvatis: N Col. Mil. orig.; eisd.: deest: ib. 23) et: Coll. citt. Richt. 24) conveniatis: Coll. citt. orig. 25) et vos: Col. citt. Richt. 26) guara: ib.

Cap. IX. 1) Restitutum ex App. XIII, 4.; Lips. XXIII, 9.; Bamb. XXV, 5.; Cass. XXXV, 5.; Comp. I. c. 9. h. t. (3, 26.) 2) Dolon.: HILb; Deolen.: N; de Lorengio: AabLP; Longeas: Ac; Dolor.: Ab; de Lorengensi: II; de Lor.: Q; inscr. deest: O; - 1159-81. - Jaffé iw. 9068. 3) tus: O 4) mon.: deest: ib. 5) Ursino: LbA; Ursitum: O; Ursion.: P; Cur.: Q; Nysion.: R. 6) a: deest: R; a vob.: deest: OP 7) add.: veram: Aa; posttrara: Ab; vestram: 11411 8) et: Ab 9) add.: moneado: O; praecipiendo: R; mandando: 9 10) cons. et hort.: deest: R 11) conveniatis: Coll. citt. 12) dederit de decimis domus vestrae: 9; de decimis domas vestrae dederat: R; iudulsit: P 13) ratae: 9; ratae decimae: R 14) et paup.: deest: editan: 911 15) domas: P; ecclesiae: Aa; domas vestrae: O; abb. v. ord.: deest: AabIQ 16) nunc: deest: Ab 17) de fratribus vestris (nostris: AacP): AkIP; de confratribus vestr.: AbQR; de confinibus vestris: 0 18) deponunt: 0.

Cap. X. 1) Restitutum ex App. XIII, 5.; Lips. XXIII, 10.; Bamb. XXV, 6.; Cass. XXXV, 6.; Comp. I. c. 10. h. t. (3, 26.) 2) Perarensi: Aa; Trecenti ep.: AbOPQlt r Tacenti: Ac; Tracien.: Aa; - 1159-81. - Jaffé no. 9176. 3) tuae fraternitatis ad nos: R; time fraternitatis ad audientiam nostram: AOPQ 4) quod quum: Aa c 5) et red.: II 6) iudulsit: Aabcl 7) exsolpiare: P 8) tuam prudentiam: Col. citt. 9) concesserunt: AbkPQR 10) quos ... COL.: add. a Raljm. 11) add.: tantum: Acl 12) et: Coll. citt. 13) olor.: deest: 0 14) indulsit: Ab 15) ii: GHIAacQ; Quia ii: Ala; Quatenus

hi: O 16) quibus indulta^o sunt decimae de itovalibus sois et de nutrimentis suorum animalium et de hortis suis: Coll. citt.

Cap. XI. 1) Restitutum ex App. XIII, 6.; Lips. XXIII, 11.; Ramb. XXV, 7.; Cass. XXXV, 7.; Comp. I. c. 11. h. t. (3, 26.) 2) Id. et fratribus Ramensis eccl.: O; leg.: abbat et frat. Ramenseus (7) eccl. - 1159-81. - Jaffé no. 9124. 3) illis: AbkOPQR 4) ad colendum: 0 5) quas quum: 9 6) Sevensis: R 7) vestr.: deest: 0 8) et: deest: P 9) ei: deest: tt 10) exsolvit: R 11) faciatis: P 12) vestris: Q 13) Quoniam: Abel- R 14) vos (acere: R 15) add.: aliqua: Aa B 16) vostr.: ib. 17) transgrediamini: R 18) concessa: PR 19) add.: per ap. scripta praecipiendo: Aa 20) add.: omni: O 21) Sen.: deest: R 22) add.: vestri: ib. 23) dedistis: ib. 24) eis: A 25) compellent: R.

Cap. XII. 1) Restitutum ex App. XIII, B.; Lips. XXIII, 13.; Bamb. XXV, 9.; Cass. XXXV, 9.; Comp. I. c. 13. h. t. (3, 26.) 2) Conventrensi ep. et officialibus eius: 0 - 1159-81. - Jaffé no. 8924. 3) abb. et: deest: AbkPQR 4) de ... sunt: deest etiam: PQR 5) add.: autem: PR 6) prava quidam: FGRIK; prov. quidem: I 7) malitiose: Aa c 8) quod: 911 9) eisdem fratribus: Coll. citt. 10) ne de (dum: R) labor. aut sumptibus, quos propriis manibus excolunt: APQR 11) exigere audeat (valeat: O): Coll. citt. 12) Verum: Ab 13) asid.: debemus et: ib. 14) illos: ib. 15) quatenus a praedictis (praescriptis: O) fratribus de laboribus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nullatenus decimas exigitis, nec a parochialibus (parochianis: AbO) vestris exigi permittatis, vel quolibet modo extorqueri: Coll. citt. 16) tantum intelligeremus: A; tantum intellexissemus: OPQR 17) poeuimus: LaAa.

Cap. XIII. 1) Restitutum ex App. L, 40.; Lips. XXII, 2.; Comp. I. c. 25. S. I. (3, 96.) 2) Pris.: G; Brusiensi: H; Brisiensi: P; - 1159-81. - Jaffé aro. 8855. 3) requirit: LNAkl 4) dioec. statuendum fuerit: OP 5) fiunt: ib. 6) matra: Aab Cent. Böhm. 7) ut: Aa c 8) ipsa: Corri.

cidra; serainavinms spiriualia etc. " Decimas ¹⁴ vero messium vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia, quam in ea, in qua habitant, quoniam a diversis diversa consuetudo tenetur, tu eligas in hoc casu quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noveris observatum.

CAP. XXII

De omni fructu praedii solvendae sunt decimae.

Clemens III.2

Ex parte dilectorum filiorum nostrorum canonicorum ecclesiae tuae nobis est querela proposita, quod quidam agriculatores, quum simul vel *[in]* diversis temporibus anni in eodem horto vel agro diversa semina sparserint ⁴, non nisi de unius illorum seminum fructibus decimas il li ⁵ persolvunt ⁰, ; quidam ⁷ etiam decimas de agrorum proventus non *crarar* exsolvere, nisi *gitililasdan* [prius] ⁸ deductis expensis, *gitctis* faciant pro illis ad *hm-retan* vel ad caream, deportandis. Quia *intra* per hoc canonicis ipsi: c et ecclesiae Dei non *nzodica* irrogantur *inirrl*, *gratin* Levitis absque expensis *declinas* sit iniunctum. *pe.rsnlv*¹, Mandarnos, quatenus ¹⁰, *ingacisita* diligentius veritate, si noveris, rem taliter se habere, agriculatores illos, ut de omnibus praediorum fructibus, *zullis* subtractis expensis, *sed* *integras* potius decimas et absque diminutione persolvant, ecclesiastica ¹¹ censura omni contradictione et compellatione cessante compellas, et auctoritate nostra distincte inhiberas, ne talia de cetero aliqua cupiditate *seo* praesumptione attentent. [Dat. Laterani An. HL]

CAP. XXII.

Decimae praediales solvendae sunt expensis non deductis.

Coelestinus III.2

Non est in potestate hominum, quum plantant arbores vel aliqua semina terrae mandant, *iquid* eis satio vel plantatio sit redditura, quum iuxta *veatam* Apostoli, ad literam exponerant, areque qui plantant bene ³ aliquid faciat, *peque* qui *i-ijcat*, *sed* *Decis*, qui tribuit incrementum. Audivimus autem, quod *giridam* vestra de vineis, *oliz:etis*, *cannzmellis* ⁴ et *fi^ougibus* non nisi primo deductis expensis seminum laborem et ⁵ *agricz* [l m a e ik:cinzas] curam ecclesiis exlabere. Re vera, sicut sancti Patres in suis tradiderunt scripturis, de vino ⁰, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, et negotiatione ⁷, de ipsa etiam militia, et de venatione, et de omnibus bonis decimae sunt ministris ecclesiae tribuendae; ita ⁹ *rajan*?, ut, qui de bis easolvere neglexerint, ecclesiastica distinctione debeant percilli ¹⁰. *Prater* *egentium* animarum?, *el ex debito* requiruntur ad decimas, *parten*., *ut* *(bocel* *Augustinas*, *revocai* ¹¹ *me:eti* .- Volumus ergo ¹² et districte praecipimus, quatenus, antequam ollas ¹³ deducatis de *Cundis* vestris bonis praedictis ¹⁴ expensas, *salvis* *privilegiis* *Ponzaazae* ecclesiae decimas ecclesiis, ad quas pertinent ¹⁵, cum integritate debita persolvatis.

CAP. XXIII. 1

De redditibus ulolendini ad ventum solvendae sunt decimae.

Idem.2.

Ex transmissa querela *Pertrandis* *Dolensi*. *s' arc:l:idiaconi* rectoris ecclesiae de N. intelleximus, *quod*, quum lib. 4 miles molendinanz quoddam *ad reptan* in terna quadam infra fines parochiae suae, de cuius terrae praeventilius decimas solebat ecclesia percipere memorata, construxit ⁵, de ipsius molendini *olr* *ventionibus* ⁷ decimas ei, *solvere* ⁹ *contz:cadicens*, in salatis staeae periculum ¹⁰ *clitiner* ¹¹ *aiot* *reretur*. nuia *igima* ¹² fidelis horno de omnibus, quae licite potest acquirere ¹³, *sine* *climenuioaze* ¹⁴

Tit. XXX. Cap. XX. 14) Super decimas: P; Super decimis vero messium vel fructibus arborum, si coluerint in alio, paroehia, (patri in ea, in qua habitant, quoniam a diversis diversa consuetudo tenetur, e.ertunt aliquid non duximus respondendum. Tu vero eligas in hoc casu, ex quo vel nullum, vel minis noveris scandalitudo generat: A.

C a p. XXI. 1) *Hestituna* *e:c* *Larc*. ap. *Bal*. III, 375.: *Gilb*. *catct*. 2, (3,17); *Comp*. II. c. 5. h. t. (3, 17.) 2) *Coelestin*. III.: *BSa*; *Coel*. III. *Biterensi* (ley.: *Bitterensi* - *Beaters*) *epi*. in secundo torno illeg.: *Loe*.; - 1193.- *Taffé* no. 10444. 3) in: *deest* *etiati*: *So* 4) *sumperint*, non tanten de illor.: *Luc*. 5) illis: *GTBgi*; eis: *Luc*.; *deest*: *h* - 6) *persolverent*: *Bb*; *exsolvant*: *Aire*. 7) (pui: *Bac* 8) *prius*: *deest* *etiaot*: *Set* 9) *impendi*: *BacSa*; *expendi*: *Bb* 10) *qualiter*: *Luc*. 11) *per* *censurara* *ecclesiasticam*: *Coll*. *citt*.

C a p. XXII. 1) *Restituta* *on* *ez* *Lue*. «p. *Bol*. III, 386.; *Gilb* *attct*. 1, (3,17); *Comp*. II. c. 4. 5. t. (3, 17.) 2) *Alex*. III.: *La*; Idem fidelibus in Vianensi ley.: *Viennensi*) provincia constitutis: *Lirc*.; - 1191-8. - *Tc*ffé no. 10717. 3) plene: *liSa* 4) *carmelis*: *BL* 5) vel: *BSu* 6) vino: *rlcest*: *Ilb* 7) negotio: *BSa* 8) et de: *Bac* 9) et ut: *By*; *cicest*: *Bet* 10) qui his solv.: *Bagl*; (mi eas solv.; *BasSa*; qui has solv.: *Bbh* *Larc*. 11) *compelli*:

decimas erogare tenetur: *discretioni* *vestrae* *per* *apostolica* *scripta* *maclamus*, quatenus H. ¹⁵ militem ¹⁶ ad solutionem decimarum de his ¹⁷, quae de praedicto molendino ad ventum is proveniunt ¹⁸, sine diminutione aliqua *per* *censurare* *ecclesiasticam* *sublato* *appellationis* *obstaculo* *compellatis*.

CAP. XXIV.1

Locator vel conductor possessionum teneatur ad decimos, nisi se immunes ostendant.

Innocentius III. Pistoriensi Episcopo2.

A nobis tua fraternitas requisivit, *j-uluan* *ab* *illis* *declinas* *exigere* *debeas*, qui possessiones elant vel recipiunt *ad* *affictum* ³, *gratin* *alii* *se* *colzertza* *per* *«lios* *excusare*, *quo* *ntinus* *cogantur* *ad* *decintas* *persolvendas*. Ouum igitur quilibet decimasolvere teneatur, nisi a praestatione ipsarum specialiter sit exemptus, fraternitati tuae taliter ⁴ respondemus ⁵, quod a dantibus et recipientibus possessiones ad firmam ⁰ * de fructibus, quos percipiunt, decimae sunt solvendae ⁷, nisi ab eis aliquid ostendatur, quare ab huiusmodi sint s immunes. [Cnm clerica:s etc. cf. c. 9. de *coba*!]. *cler*. III. 2.] *Dat*. *Lat*. IV. *Non*. *Dec*. 1199.]

CAP. XXV.1

Imperialis concessio sub nacungne forma a solutione decimarum oximere non potest. - - (Nec occasione etc.): Decimae novalium non pertinent ad l:ticum, qui decimos habet in t'eudum. H. d.

Idem Vercellensi Episcopo2.

Tua (L't *infra*: [cf. c. prox. seg.]) Porro ³ quum laici nulla sit de spiritualibus concedendi vel disponendi *attributa* facultas, imperialis concessio, quantumcunque generaliter fiat, neminem potest a solutione decimarum eximere, quae divina constitutione debentur. Nec occasione decimationis antiquae, licet in feudum decimae ¹ sint concessae, sunt decimae novalium usurpandae, quum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda. [Quoniam igitur etc. cf. e. prox. seq.]

CAP. XXVI.1

Sine dedtctione sminis et sunrptuitt *rebeant* dominio et colonis decimaureolvere, et non cui voluerint ecclesiae vel pauperibus, sed ecclesiae, cui debentur, nec ah hoc excusantur propter malitiam clericorum.

Idem eidem.

Tua nobis fraternitas intimavit, quod quidam laici *tuae* *dioecesis*, *el* *alii* *pittres* *episcopataunt* *adiacentiaz*, decimas ecclesiis et clericis tuis perversis machinationibus subtrahere moluntur, *el* *conceptae* *perversitatis* *audacian* *non* *curant* *satisfactione* *debita* *emendare*. Ouidam enim ex eis semen et sumptus, qui fiunt ² in agricultura, dicunt primitus deducendos, et de residuo impendendam esse decimam asseverant. Alii vero de portione fructuum, quam a colonis accipiunt³, partem decimae separantes, eam capellis suis, aut aliis clericis *seu* ⁴ *ecclescis*, aut etiam pauperibus conferunt, vel in usos alios pro sua voluntate convertunt. Nonnulli ⁵ etiam⁶ vitam clericorum tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur. ⁷ *Zuidana* *insuper* *asserentes*, *se* *possessiones* *et* *omnia* *jura* *sua* *cum* *omni* *oatere* *et* *districtu* *per* *inzperialem* *conces.sionem* *adeptos*, *decinzas* *sub* *littiusmadi* *genercalitate* *detinere* *praeserunt*. *Occasione* *praeter* *terca* *veteris* *decimationis*, *gzlant* *asserunt* *sibi* *concessaone*, *aliqui* *decimas* *novalium* *sibi* *non* *zetaunt* *usurpare*. Verum, si ad Deum ⁷, a quo cuncta bona procedunt, assertores huiusmodi debitum respectum habent, ius ecclesiasticum diminueri non contenderent, nec decimas, quae tributa sunt egentium animarum, praesumerent detinere. nuum enim Deus, cuius est terra, et plenitudo eius, orbis terrarum, et universi, qui

111 *Lun*. 12) renovari: *Bb* 13) igitur: *BL*. *S'a* *Late*• 14) ult.: *dual*: *GLJaV* *Coll*. *cilt*. 15) concedo: *L'oll*. *cilt*. 16) spectant vel pert.: *Bb*.

Cap. XXIII. 1) *Restitutio* *at* *ex* *Gilb*. *aoet*. 5, (3, 17); *Comp*. II. c. 7. h. t. (3, 17.) 2) 1191-8. - *Jgife* *no*. 10686. 3) *Ba*: *Bcabso* 4) *M*.: (*lees*: *BaSa* 5) construxerit: *Su* 6) mol.: *deest*: *libaa* 7) proveniunt vel obv.: *Bb* 8) ei: *deest*: *Sa* 9) exsolvere: *BaeSra* 10) periculo: *Bb* 11) eas del.: *St* 12) ergo: *Bb* 13) possunt acquiri: *S'a* 14) *mmrnt:rtione*: *BacSa*; *dim*. vel murmur.: *Bb* 15) praedictum: *B* 16) add.: *M*.: *Bb* 17) de obventionib: *BSa* 18) ad vent.: *add*: *a* *Rayut*. 19) *acta*: *sibi*: *Bb*.

Cap. XXIV. 1) *Hestituta* *au* *quantum* *opus* *fuit* *ex* *Reg*. *Bol*. II, 229.; *Comp*. III. c. 1. h. t. (3, 23.) 2) *Polthast* no. 889. 3) *firman*: *Ch* 4) tal.: *deest*: *Ccab* 5) duximus respondendum: *CRey*. 6) *ficium*: *FGHLA*; *ad* *affictum*: *Cael*, *Reg*. 7) *persolverae*: *Ch* 8) sunt: *Cbc*.

Cap. XXV. 1) *Restituta* *ut* *ex* *Reg*. *Bol*. II, 242.; *Comp*. IV. c. 4. h. t. (3, 9.) 2) 1199. - *Pothest* no. 898. 3) Porro ... *rae*: *deest*: *L* 4) *tlec*. sint: *deest*: *Rey*.

Cap. XXVI. 1) *Restituit* *ut* *ex* *Reg*. *Lc*. *C'ilb*. «*Ext*. *extra* *11*, *17*.; *Comp*. III. c. 2. h. t. (3, 23.) 2) fuerint: *Rey*. - 3) recipiunt: *LdYa* 4) *seu* *eccl*: *deest*: *Cae* 5) *add*.: sunt: *Co* 6) et.: *deest*: *Cacyla* *Rey*. 7) *enm*: *C* *Rey*,

CAP. XXXI. t

Laici ecclesias vei decimas donare non possunt, etiamsi sunt reges, nec ex enrum titulo praestatur causa praescribendi.

Idem Vesprimensi 2 * Episcopo.

Dudum 3 adversus fratres Hierosolymitani 4 hospitalis sancti Stephani Albensis 5 te proponente in nostra praesentia quaestionem, quod ipsi decimas, de laboribus rusticorum suorum Vesprimensis ecclesiae debitas 6, non permitterent tibi 7 solvi, + eosde-m s citavimus, praefigentes eis terminunz concilium. generale, quo cum instrumentis et rationibus suis nostro se cnspectui prae-sentarent, tibi respondere parad. Comparantibus igitur te ac ipsis statuto termino coram nobis, dilectum Aium nostrum G. lit. S. Martini presbyterum cardinalem tibi et eis 3 concessimus auditorem, coram quo decimas terrarum 10, quae per rusticos hospitalis Vesprimensis 11 * dioecesis excoluntur, et de Ciroga 12 et de Novacularia 13 ecclesias, quae per ipsos 14 hospitalarios detinentur, eandenz, tanquam ad te spectantes, intentione tua de iure communi fundata petisti. Prior autem hospitalis eiusdenz 11 in praedictis decimis et ecclesiis praescruptionem allegans, proposuit, se tibi non teneri super his aliquatez respondere. Quod quum per auditorem eundenz ad nostram audientiam pervenisset, mandavimus, quod idem prior praescruptionis titulum, quem allegavit 16, probaret, qui tandenz post deliberatione praehabitanz eorum venerabili fratre nostro Albanensi episcopo, qui post recessunz menzorati cardinalis de causa cognovit, inclyta recordationis B. 17 regis ac E. matris ipsius reginae Hungariae privilegia exhibuit 18, qui ecclesiam sancti Stephani, ad 19 quam dictae ecclesiae cum eisdem decimis pertinebant, in perpetuum elemosynam hospitali donationis titulo concesserunt, confirmationis bonae memorias Clementis 20 Papae praedecessoris nostri scriptum 21 exhibens, per quod probare volebat, concessionem praedictam plenum habere vigorem, + et asserens nilomizzus, ipsam a felicitis recordationis Lucio Papa praedecessore nostro postmodum confirmatam. Ceterum ex parte tua fuit propositum ex adverso, quod in decimis et in 22 * ecclesiis a rege et regina 23 donatis praescruptionem non poterat opponere pars adversa, quae nec a donatione ipsorum initium habere poterat, nec a confirmatione praefata tantum effluxit temporis 24, quod possit 25 praescriptio confirmari 26, et sic donationis 27 regis ac reginae allegatus titulus nullus erat; quum sacrilegii crimen incurrat secundam? canonicas sanctiones, qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquod 28 de manu receperit 29 laicali. ; linde si contingat, laicum in donctione ecclesias talin? verbis uti; „do tibi ecclesiam talenz: " nihil aliad concedere izztelligitur, nisi itts • patronatos tanh? In, quod habet in ipsa, prout iza constitutione a nobis edicta rontinetur expresse. Contra confirmationenz atztem ficil hoc 110(10 resl(onsum, quod, quum 30 colafuse ipsa ecclesia S. Stephani cunz onmibus decimis et ecclesiis et aliis, - quae ad eandem pertinent, confirmzetur, ius episcopale non tollitur; quum de illo non exprimala? ibidem, sed tantum debita decz snarum portio, intra 31 parochianz S. Stephani 32 collatarunz, secundaria terrae consuetudineln eisdenz hospitalariis reservetur; praesertim quam petita decimae a te in parochia S. Stephani non consistant, quod de plano confessa est pars adversa. Econtra vero fuit a parte altera replicatum, quod, quum spatio XXX. annorum tacueris, iuri Pro Incite renunciassse videris. Sed et hoc 33 pars tua visa est repeliere allegando, quod XXX. annorum tacuitas non in iure communi, sed in privilegiis noscitur obtinere, unde itere communi, quod habet episcopus in decimis vei ecclesiis 34 secas diocesis, non nisi XL. annorum tacuitate privaba'. Nos igitur his et aliis, quae hinc inde fue(a,Int 35 proposita, plenius intellectis,

quum donatores praedicti conferre non potuerint aliis quae ipsi de iure non poterant possidere, et 36 ex confessione partis adversae liquido nobis constat a?, pedias decimas et ecclesias intra 38 parochiam sancti Stephani non concludi, etiamsi praefata donado teneat, quunz per confirmationem praedicti Clementis super ecclesia 39 sancti Stephani 911 hospitali cum decimis et aliis pertinentibus ad se 41 factam, etiamsi authenticum appareret, iuri episcopali nullatenus derogetur, de fratum nostrorum consilio auctoritate apostolica sententialiter prohibemus, ne fratres hospitalis praesumant ulterius 42 impedire 43, quo minus decimas percipias memoratas, et pacifice possideas in futurum.

CAP. XXXII. t

Domini praediorum cogi possunt, ut praedia dent colenda talibus, a gtiibua sine contradictione ecclesia posan decimas consequi. H. d. usque ad 3. Illae — (Illae etc.) late 3. propter sui brevitate non summatur.

Idem in concilio generali.

In aliquiblis regionibus quaedam permixtae sunt gentes; quae secundum suos ritos decimas de more non solvunt, quamvis censeantur 2 nomine Christiano. His nonnulli domini praediorum ea tribuunt excolenda, ut decimis defraudantes ecclesias, maiores inde redditus assequantur 3. Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitate providere, statuimus, ut ipsi domini 4, talibus personis et taliter sua praedia excolenda committant, quod absque contradictione ecclesiis 5 decimas cum integritate persolvant, et ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam 6 compellantur. Illae quippe decimae necessario solvendae sunt, quae debentur ex lege divina ver loci consuetudine approbata.

CAP. XXXIII. t

Prius solvendae sunt decimae, quam census seo tributa, et, si prius fila solvuntur, portea decimari debent.

Idem in eodem.

Quum non sit in homine, quid 2 semen serenti respondeat 3, quoniam iuxta verbum Apostoli 4, „neque qui plantat, est aliquid, /legue qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus, t0 ipsum 5, qui de mortificato semine plurimum fructum affert, nimis avare quidam in decimis defraudare nituntur, census et tributa, quae interdum 6 indecimate praetereunt 7 de frugibus primitus s deducentes. Quum autem in signum universalis dominii quasi quodam titulo 9 speciali sibi Dominis decimas reservaverit 10, nos, et 11 ecclesiarum dispendiis et animarum periculis obviare volentes, statuimus, ut in praerogativam 12 dominii 13 generalis exactionem tributorum et censuum praecedat solutio decimarum, vel saltem hi, ad quos census vel 14 tributa indecimate pervenerint 15, quoniam res cum onere suo transit, ea 16 per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesiis, quibus de 17 iure debentur.

CAP. XXXIV. r

Cistercienses, templarii et hospitalarii de fructibus possessionum, quas acquisierunt post concilium generale, do quo hic, decimas solvere tenentur, si de illis possessionibus prius solvebantur decimae.

Idem in eodem.

Nuper abbates Cisterciensis ordinis in generali concilio 2 congregati ad communionem nostram provide statuerunt, ne 3 de cetero fratres ipsius ordinis emant possessiones, de quibus decimae debeantur 4 ecclesiis, nisi forte pro 5 monasteriis 6 noviter 7 fundandis s, et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatae, aut emptae pro

Tit. XXX. Cap. XXXI. 1) Restitutuma ex Comp. IV. c. 3.7e. t. (3, 9.) 2) Vesprimiens: CHL. Vesprimiens: LA; Vesprimen: Dh; — ser. ao. 1215.— Potthast no. 5298. 3) Quum dudum: D; Hierosolymitanos: F. Cont. B6hm. 5) Aeven: Db; Abbeu: De 6) deb: deest: Dh 7) tibi: deest: ib. 8) eos: ib. 9) ipsis: Dabc 10) add.: omnium: Dh 11) in Vesp. dioecesi: FCRI 12) Cirogram: b: Cirogam: II; Syrogan: I; Syrogam: A; Sirogran: Lb; Cyroga: I; Cyrogan: Dubch; Cyroga: Dg; Cirograti: Df; Cirographa: Cont. BLhut. 13) Nova curia: D 14) ips: tceest: D 15) ei: deest: DI, 16) allegarat: Dh 17) G: ib. 18) l6lll 13) ostendit: Da; concessionem allegavit: i; cartas exhibuit: Dfg. priv. exh.: deest: Dbc 19) ad quam tuuc temporis, sicut asseruit, (asserunt: Dac) ecclesiae memoratae spectabant, cum dermis et pertinentiis culo concesserunt in perpetuum elemosynam, hospitali donationis titulo assignavit: Dabc; ad quam, sie. ass., tunc temp. ecclesiam hospital' ecclesiae et decimae retinebant, emptiois vel donationis titulo assignaverunt: Df; ad [Juan/ spectabant decimae ruin aliis ecclesiis ad so pertinentibus, tunc temp., sicut asserit, in perpet. elemosynam hospitali donationis titulum assignavit: Dg 20) C: DL; Coelestin: Dacfg 21) transcriptum: Dfh 22) in: exstat: FK 23) a reg.: Dbf 24) tempus: Dh 25) posset: Dfgh 26) consummari: Dh 27) donationi: DI 28) aliquod: LaMhlfg, add.: bene&cium: DA 29) re-

ciperet: Dh 30) quum: deest: DI 31) in parochia: ib. 32) ecclesias S. Step.: DI; Iticht. 33) hacc: Dio; et: deest: DI 34) in ecel.: Dh Richt. 35) fuerant: DI 36) et: deest: ib. 37) constat: Dh Richt. 38) infra: Dbc 29) ecclesiam: DI 40) S.: Cont. Blihmz. 41) a se: LbN 42) alterius: Dh 43) praepedire: Dgh.

Cap. XXXII. 1) c. 53. C. Later. IV. (1215.) — Comp. IV. c. 5. It. t. (3, 9.) 2) eussentur: Dbf 3) exsequi: LaN 4) deinde: DI, 5) ecclesiasticas: Dbc 6) censuras ecclesiasticas: Dh 7) vel ex: Dufgh.

Cap. XXXIII. 1) c. 58. ab.: Comp. IV. c. 7. h. t. (3, 9.) 2) quod: D Req. 3) add.: reddat vei: Illi, 4) I. Car. III, 7. 5) ipsum quidem (udd.: de: BGlun.) mort.: FHK Cat. 11dmt.: ipso quid ... otferente: org. 6) interd.: deest: DI 7) praetereuntur: orig. 8) primitiis: LaN; et primitiis edueentes: orig. 9) iure: Il6 10) reservaret: ib. 11) et: deest: orig. M. 12) praerogativa: La orig. 13) domini: orig. Ms. 14) et: D orig. 15) perveniunt: DI; perveniant: Df 16) eam: D 17) de: deest: org.

Cap. XXXIV. 1) c. JJ. ah.: Comp. IV. c. 7. 8. t. (3, 9.) 2) capitulo: Dlz orig. 3) ut ... non em.: orig. Me. 4) debentur: orig. 5) do: DI; vel: Dg 6) monasterio fundando: orig. Ms. 7) do novo: D orPg. 8) fundatis: Dh; seq.: el: deest; orip. Ms.

monasteriis de novo fundandis 3, committantur 10 aliis 11 excolendae, a quibus ecclesiis decimae persolvantur, ne occasione privilegiorum suorum ecclesiae ulterius praegraventur. **Decernimus** 12 *[ergo,]* ut de alienis terris et amodo acquirendis, etiamsi 13 eas propriis manibus aut sumptibus excolant 14 *, decimas persolvant ecclesiis, quibus ratione praediorum antea solvebantur 15 nisi cura ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum. Et 16 hoc ipsum ad alios regulares, qui gaudent 17 similibus privilegiis, extendi volumus et mandamus, ut ecclesiarum praelati promptiores 18 et efficaciores existant ad exhibendum **eis** de suis malefactoribus iustitiae complementum, eorumque 19 privilegia diligentius et perfectius studeant observare.

CAP. XXXV.1

Gregorius IX.

Interdicimus universis personis ecclesiasticis, ut decimas, detentas 2 a laicis, ad alienas ecclesias pertinentes, in pignus recipere ab eisdem laicis non praesumant.

TITULUS XXXI.

DE REGULARIBUS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

CAP. I.1

Non potest quia ad religionem admitti, nisi voleas et in aetate idoneus.

Ex concilio Maguntino.

Nullus tondeatur, nisi in 2' legitima aetate et spontanea voluntate.

CAP. II.1

Impubea monasterium ingreassa post annum a parentibus revocari non potest. H. d. primo. Pubes per vim ingreassa post annum exire vel a parentibus revocari non potest. H. d. secundo. Abbas Siculus.

Ex eodem.

Si quis ante annos legitimus tonsuratus est sine consensu parentum suorum, *[et]* si parentes ipsius 2 infra 3 annum non se reclamaverint ad principem, aut ad 4' proprium episcopum vel 5 ad missum dominicum; in ipso clericali permaneat. Si vero post legitimis annos per vim clericus factus est, et nec 6 ipse, nec parentes 7 eius infrag annum ad memoratas personas reclamaverint 9, in clericali ita permaneat, sicut is, de quo superius dictum est. *[Si vero praefatae personae etc.]*

CAP. III.1

Clericus saecularis, utens habitu, et nomine monachali, cogitur, ut fiat monachus, vel ab hoc desistat.

Ex concilio Toletano.

Ut 2 clerici, qui se fingunt habitu et a nomine monachos esse, et non sunt, omnimodis corrigantur 4 atque emendentur, ut vel 5 vera monachi sint, vel vera clerici 6.

CAP. IV.1

Novitia, quae sponte se ingerit actibus professorum, per hoc censetur professi. H. d. et ost casus multum notabilis.

Ex concilio Arelatensi 2*.

Vidua, si 3 sponte velum 4 conversionis 5, quamvis non

sacrum 6, sibi imposuerit, et in ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit noli, sanctimoniae 7 habitum ulterius debet 8 habere, licet sacramento firmare 9 velit, eo tenore *el ratione* velamen sibi imposuisse 10, ut iterum deponere posset 11.

CAP. V.:

Monachus ternero ad aliud monasterium transire, vel peculium babero non potest.

Gregorius Anthemio Subdiacono 2.

Ioannes frater f *el coepiscopus noster [directo] per lustunt clericuna [suum capitulari inter alia plura hoc nobis noscitlr intinasse, aliquos monachos monasteriorum in Surrentina dioecesi positorum de monasterio in monasterium, prout eis libuerit, transigrare, et a proprii abbatis regula desiderio rei saecularis abscedere, sed et, quod non licere notunz estecularitati eorum singulos studere.] Propterea 3 [experientiae tuae 4 Praesenti iussione mandamus, ut neque 5 monachum 6 ulterius 7 de monasterio in monasterium temere 8 migrare liceat, nec eorum aliquem peculiare quicquam habere permittas 3. Sed si [quilibet] hoc praesumpserit, in monasterio, in 10' quo ab initio conversatus est, et 11 * sub abbatis sui regula, de qua fugerat 12 [eum] competenti coercitione reddatur, [ne si lantano iniquitatem etc.]*

CAP. VI.1

Ubi est dura congregatio vel religio, requiritur in proficiente plena pubertas, scilicet tempus XVIII. annorum. H. d. habito respecta ad mentem literario, et est textus singularis.

Ex Registro Gregorii 2.

Quia in insulis dura est congregatio monachorum, eticncl pueros in eorum 3 monasteriis ante 4 XVIII. annum suscipi prohibemus. *Vel si qui nunc 5 sunt, tua 6 eos experientia auferat, et in urbem Romananz transmittat. Ioe in Palmaria aliisque 7 insulis te per onznia volunz custodire.*

CAP. VIII

Si Cisterciensis sine licentia sui abbatis ad aliud monasterium transit, ad proprium monasterium regredi cogitur.

Alexander III. Archiepiscopus 2 et alii ecclesiarum Praelatis per Galliam constitutis.

Non est vobis 3 dubium 4 aut incertunz, quonodo fratres religiosi (isterciensis ordinis ea praezineant 4 religione et virtute, quod ex institutione Patrum et 5 praecessorum nostrorum hi, qui in eorum monasteriis professione faciant, sine abbatis sed licentia prohibentua de clastro discedere, et discendenis in aliis monasteriis recipi. Inde est, quod nos eandem institutionem non solean amicum religioni, sed etiam rationi colzsoflam sollicite conservare volentes, Universitati vestrae per apostolica scripta praeciando mandamus, quatenus monachos vel 6 conversos Cisterciensis 7 ordinis post factanz in 8 monasteriis professionem sine licentia abbatum suorum per episcopatus vestros recipi nullatenus permittatis. Et si qui ex eis fuerint, qui sine licentia abbatum suorum de monasterio, in quo professionem fecerint, exire praesumpserint, et commoniti ad sua monasteria celeriter non redierint, eos tono din appellatione remota censura ecclesiastica percellatis, donec ad monasterio, unde exierint 10 regredi compellatis u

Cap. IV. 1) Restitutorum ex c. 25. C. Triban, hab. no. 895.; Comp. I. c. 6. h. t. (3, 27.); - cf. c. 8. C. XXVII. ga. 1. et Coll. ibi cilt. 2) Aurelian. FORMa 3) si quae: A b 4) velamen: A 5) couv.; dcest: A 6) sacramentum: Abc; sanctum: 41 7) sanctimoniale: LaAl; sanctimonialis: JI 8) debebit: orig. 9) confirmare: A 10) impellere: orig. 11) possit: ib.

Cap. V. 1) Restitutum ex Greg. I. Reg. I. 42. Comp. I. c. 7. h. t. (3, 27.) 2) ser. ao. 591. - Jaffé no. 746. 3) Praeterea: dab 4) tibi: A 5) ne quem: Cont. Brhm. 6) monacho: Reg. 7) alterius: Abc 8) tom.: add. a Ratlot. 9) permittat: Abc 10) in: deest: FGHIKAb 11) et: extat: F 12) fuera: Ab; fuerat: Ac.

Cap. VI. 1) Restitutum ex c. 52. I. 52.; Comp. II. c. 7. h. t. (3, 18.) 2) ad Symmachum dofens.; no. 591. - Jaffé no. 756. 3) eisident: Da Reg. 4) ante XVIII. annorum (anni) Bq) tempora (spatia) B1): .8 Rcg. 5) nene: deest: Bb 6) vestra: I v) et in aliis: B.

Cap. VII. 1) Restitutum ex App. XVII. 6; Lips. XXVII. 6.; Caes. XXV. 2.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 27.) 2) archiep., episcopus etc.: a: episcopi, archidiaconis praelatisque alie etc.: It; ep., archid. et al. ecclesiarum praefectis etc.: O; - 1159-81. - Jaffé no. 8916. 3) nobis: LJ; deest: P 4) permancant: Abc 5) et: deest: Ab 6) et: R 7) conscripti: A; praedicti: P; praescripti: 02 8) in: deest: Abc 9) tuuastoriis... quibus: 0 10) exierunt: Ab 11) compellantur: Con. cilt.

T it. XXX. Cap. XXXIV. 9) feudatia: Dh 10) committant oxo-leudas orig. 11) al.: deest: orig. Jls. 12) Deerevimus: IRDbf 13) si: Dabdf orig. Ms. 14) excolunt: FOHIK Cont. Bñhm.; excoluerunt: D orig. 15) debebantur: Dbf 16) Nos ergo etatutum huiusmodi (deest: Dh) retara et gratum habentes: Dlt orig. 17) gaudent: Dh 18) add.: praestantiores vel: Db 19) ut eorum: h.

Cap. XXXV. 1) 122 734. - Potthast no. 9649. 2) retentas: FN. Tit. XXXI. Cap. I. 1) c. 23. Cote. Maguatt. hab. ao. 813.; Comp. I. c. 3.

Cap. II. 1) Restitutum ex Burch. VIII. 3. (ex C. Mogunt., cal Interfuit Carolus Imp. et Ricolphus archiep. in clastro S. Albani); Iv. Dscr. VII. 26.; Lips. XVI. 5.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 27.) 2) ipsi: Call. cilt. 3) intra: Cont. Biittm. 4) ad: deest: FOHIK; ad prop.: deest: Ab 5) aut: A 6) nec... nec: deest: Abc 7) et par... minima reclamaverint: AP; et infra aun. ad supra mem. peraonaa m[nime] reclamavit (reclamaverit: Iv.) Ba ch. Iv. 8) cf. not. 3. 9) add.: minimo: Abc.

Cap. III. 1) Restitutum ex Ansegisi Capit. I. 72. (cf. Capa. 789. c. 76.); Burch. VIII. 7.; Do Deer. VII. 31.; Jldps. XVI. 4. (ex C. Tol. Broc. lib. VIII.) Rana. XVI. 4.; Caes. XXVI. 5. (ex C. Tolet. VIII.); Comp. I. c. 5. h. t. (3, 27.) 2) Et oler.: Iv.; H oler.: PR 3) vol: orig. 4) omnimodis videtur corrigendos atque emendandos esse: orig. 5) velut: Aac 6) canon: el: CoU. cilt. orig.

CAP. VIII.1

Professio, facha ante XIV. armen, non obligat; post XIV. yero, si fit per su.ceptionem habitus professorum, Mimo non obligat, nisi detur por-severantia tridui.

Idem Magistro F. 2 Civitatensi Canonico.

Ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod eremita⁴ de Montefo¹¹. 3 quosdalm pueros *infrz* 4 XIV. annum seduxerunt 5 in tantum, quod quidam illorum, suasionibus eorum 6 assensum praebentes, statim 7 religionis habitum in ipsorum monasteriis suscepunt, quorum unus T. nomine statim poenituit, quod habitum indulsset, -j ial, quod fecerat, *sra*s p^{ct}rentib^{ts} intin^{ar}i, qui ad locua^z ipsun^r mora postposita caccealentes, eun^r extirde i^raxerunt 8. El quien" non stetit^{is} ibi nisi per unan. nactem, aat accepimus, praefati eremita⁴ el quical. alii non permallunt eum quandam puellam ducere in t^zxorena, gnam ipse 0 duravit in 'exoren' accipere, ac 10, sicut dicitur, despoasavit. Quocirca discretioni hule per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, re' "evitale diligenter inquisita cac cognita, si tibi 11 constiterit, quod praefatus T. ante consummationem XIV. anni susceptum habitum deposuerit 13, aut si post XIV. annum habitum ipsum sine probatione suscepit 14, et infra 15 triduum deposuit 16, eum ab impetitione praedictorllm reemeritum vel aliaran' in haC parte 17, oCcaStone 13 et ap^{ell}atione cessante denuncies 19 penitus absolutum, et eam, quam, postquam 20 exivit, iuravit accipere in uxorem, libere 21 posse traducere 22, si alia causa rationabilis non obsistat 23.

CAP. IX.1

Qui recipit habitum professorum, ubi distincti san habitus, compellitur 1bi vol alibi esse religiosos; sed, si recipit habitum novitiornm, potest ad saeculum redire.

Idem Eliensi 2 Episcopo.

Super eo, quod quaesitum fuit 3 a nobis ex parte tea de clericis 4, qui religionis 5 habitum suscepunt 0, et ante 7 professionem ad priorem statum sunt reversi 3, fi^{at}ernitati teae ° taliter respondemus, quod, si austeritatem religionis, ad quam migrasse 10 noscuntur, servare noluerint, ad minorem religionem sunt cogendi transire 11. Nec anplius in ecclesiis saecularibus debent assumi, ne o contra votum suum, quod Domino fecerunt, in animarta, sucaun^r periculum venire probentur o. Verum si ante susceptum hulusmodi 14 habitum in probatione positi recedere voluerint, secundum regulam beati Benedicti non videntur prohiberi ad priorem statum 15 redire, quae videtur 16 praecipere, lit in eadem 17 veste, in qua veniunt 18, reveYtanttlr 19. [Praeterecc etc. cf. c. I. de cene. conl. III. 32.]

CAP. X.1

Canonices regnlaris potest effici ntonachus, si religio, ad quam transit, est strictior sea; alias secus.

Idem Ambianensi 2 Episcopo.

Sane de canonico, qui in ecclesia Aromatensi 3* professionem fecerat, et fugerat ab eadem 4, in monachum a quodam abbate recepto id tuae fraternitati significamus, quod, si locos, ubi nunc permanet, maioris religionis, (luam ec-

clesia Aromatensis 5 exsistat 6, ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permittas; alioquin eum ad priorem ecclesiam redire compellas. [Porro etc. cf. c. 3. de div. IV. 19.]

CAP. XI.1

Minor XIV. annis profitendo non obligatur religioni, nisi Cactus maior roten babuorit.

Idem Belvacensi 2 Episcopo.

Significatum est nobis 3, i et pro cedo monstredum, quod Guiboldus, nondunz incipiens esse XI v. annorum, tinzore magastri, qui eum literis 4 erudiebat, habitan" religionis apud eccle.siam de llesone 5 suscepit, et inde sicut peer infra ann,um exivit 17, el per saeculi vanitates iam sex annis el en amplias vagabundos discurrat. Unde 7, quonanz lzuius rei veritas nobis norz constat, fraternitati tuae 8 per apostolica scripta praecipiendo Mandamus, quatenus rem ipsam diligen.ter inquiras, et, si inveneris, quod G. 11 non fuisset 10 a parentibus oblatum, inec inceperit esse XIV. annorum, quando ad religionem accessit, et infra 11 XIV. annum facti voti poenitens a religione recesserit 12 *, si in saeculo valuerit rensanere, eran ab illo 13 voto professionis, quod 14 fecit, auctoritate pontifican denuncies absolutum 15, et absolutioem das tam ecclesiae de llesone 16 (plan" popote, tuae civitatis studeas publicare. Si autem a parentibus forte fuerit 17 oblatum, seu XIV. annum compieverit 13, quum religionem 1-0 intravit, seu post decimum quartum annum professionem a se prius 20 factam ratam habuerit 21, eum ad eandem vel ad aliam religionem crisis omni districtione transire 22 compellas.

CAP. XII.1

Si filia, minor XII. annis a parentibus monasterio tradita, moler facta sponte veltur, ad saeculum redire non potest.

Clemens III.2

Quum virum j-te prudentenz fore 3 noverinz et discretunz, si in quibus 4 debitas consilium a nobis sollicitudine pastaran requiris, et tibi 5 de iure canonico, quod possumus, respondenz, et prudentiaz tuanz dignis izr. Domino laudibus comendanzus. C'izrastisiquidem tua nobis insinuatinne proponere, Utrum ea, quae infra 6 discretionis annos a parentibus monasterio tradita est, et habitum religionis induens, benedictionem accepit, et exiens postmodum se cuidam militi copulavit, ex quo eticanz 7 pmlem suscepit, ad monasterium redire cogatur, (psum illa se 3 asserat, postquam consentiendi lzabuierit 11 aetalem 10, dissimisse, et benedictio 7sis n24an1as invitan" se suscepisse con-vbenmrat 11. Super lue, 12 Consultationi tuae taliter 13 respondemos 14, quod, quum iuxta concilii Toletani 1J censuram monachum aut paterna devotio aut propria professio 16 faciat, quicquid 17 horum fuerit allegatum, tenebit, revertendi ad saeculum aditu 18 penitus interdicto. Non enim 111 videtur illa monasticae professionis a se posse iugum excutere, quum eam non constet evidenter contradixisse, quum benedictionem accepit 20, quam utique non nisi in aetate discretionis 21 recipiunt quae velantur, praesertim si ratihabitione secuta 22 *, etsi eam quandoque 23 contradixisse constiterit,

'Tit. XXX. Cap. VIII. 1) Restitulum ex App. XXI. 1.; Lips. XVI. 1.; Ra^uad^u XVI. 1.; Ciss. XXVI.1.; Comp. I. c. 8. h. t. (3,27.) 2) Fidantiae: Aaltl; Fidal.: Ab; Fidave: A c; Fidaritio: R; Coser. docel: OPQ; -1159-51. — Jaffé aro. 8919. 3) Montefall.: G; Monte Foliano: AabclPQR; monte Filiano: O J) intra: Q; intra hiennium in tantum seduxerunt: Aab 5) eeduxerunt: \OPQR 6) illorum: I' 7) praeb., ad ecclesiar ipsorum (ecclesiarum filio- 012) accesserunt (accesserint: P). Quos (Qui: 9) quum statim religionis habitum induissent, unas praedictorum pum'orum T. nomine statim poenitens, quod (quia: A) habitum ipsum (deest: A) suscepisset, id quod etc.: Coll. citt. 81 exatraxerunt: 9 9) ipse ... accipit: (leest: Ab; ipse: deest: R; quam a 'cipit ac sic dicit: P; verba ipse cl in uxore: desato): Q 10) et: PQR 11) tibi: deest: QR 12) habit. ipsum: P; hab.... annum: deest: O 13) doposuit: AQ 14) suscepit: 31Ab 15) intra: Coarf. Itillar. 16) praescriptum habitum deposuit: PQ; deposuit: Ab 17) add.: contradicentium: 17 18) et excusatione: 9; add.: et excusat.: 0 19) pronunties: Q; denunciatis: 11 20) postq. exiv.: add. a Ramo. 21) et lib.: AbQ 22) add.: in uxorem: Al 23) impedit: Coll. e. iit.

Cap. IX. 1) Restitutaon ex App. XXI. 2.; Lips. XVI. 2.; Bamb. XVI. 2.; Lkss. XXVI. 3.; Comp. I. c. 9. h. t. (3, 27.) 2) Liern.: :tacl: Helieu.: Al; Ilerrfordensi: OPQR; — 1159-81. — Jaffé aro. 9015. 3) erat: O 4) utrum sacerdotis: Coll. c. iit. 5) religionum: I I ti) suscepint: AabclPQR 7) et antecQuam essent vinculo (religiosis vel: R) professionis astricti: Coll. citt. 8) reversi, permittendi sin((add.: sicut: R) ecclesiās et (vel: rb.) curam animarum batiere et an ala (deest: OPQR) clerici, si monasticum (monachicum: O) habitum ante oblatum professionis (add.: habitara: P) libelluws deseruerint (deseruerunt: AbcP; deseruut: AaO; dr. est: R), ad sacros ordines promoveri et ad gubernationem ecclesiarum (urimarum: O) possint (possunt: OR) assumi: Coll. citt. 9) sanetitati vestrae: 9 10) ingressi: Ab; transisse: O 11) pertransire: AQ 12) r. oc: Ab 13) comproben-tur: A PR 14) hui.: deest: DI Coll. citt. 15) habitum: R 16) sed videtur

regula (ata.: vestra: Al) praecipere: A; sed illa vid. praec.: OR; secundem regulara, quae vid. praec.: P; sed illa iubentur recipere ut in: q 17) in ead.: deest: R 18) venerunt: OPQR 19) redeant: Coll. citt.

Cap. X. 1) Restitutum ex App. L. 29.; Comp. I. e. 10. h. t. (3, 27.) 2) Abitiano ep.: Al; Abian.: lta: — add.: P. C.: Quod sedera: A; — cf. c. 2. de frig. (4, 15); — 1170-1. — Jaffé no. 7935. 3) Aromacensi: FGRIauck; Aromanensi: K; Artoancon.: Ab; Aromanc.: Al; Aroacen.: O; Aromanch.: Būhm. ex Coataale-. 4) eo: A abc 5) cf. arot. 3. 6) exsistit: Codd. col. o.; est: A0.

C'ap. XI. 1) Restitutum ex App. L. 10.; Cass. XXVI. 2.; Comp. I. c. 11. Ir. t. (3, 27.) 2) Benevantonio ep. et R.: R; — 1159-60? — Jaffé no. 7138. 3) nob.: deest: 11 4) literas: Ami 5) Roson.: Ab; Russinis: 0 6) decessit: Ab 7) Verum: ib. 8) vestrae: Abc 9) G.: deest: Coll. citt. 10) fuerit: O 11) intra: Cont. Būhm. 12) recessit: Codd. coll.; et euro infra annum XIV. facti (deest: O) voti poenituerit, et ab ecclesia ipsa (deest: O) recesserit: Coll. citt. 13) ipso: O 14) guata: B 15) absolvas: Coll. citt. 16) Ressona: Ab; Rosee: Ac 17) fuer.: deest: AhOR 38) compleverat: OR; expleverat: Ab 19) ad rel.: R 20) prius: deest: CoR. citt. 21) habuit: OR 22) trans.: deest: Aal.

Cap. XII. 1) Restitutaux ex Luc. arp. Bal. III, 382.; Gilh. cata. 1. (3, 18.); Comp. II. e. 3. 1. t. (3, 18.) 2) app. Jaffé non daevuimrts. 3) fore: deest: Richt. 4) aliquibus: Bb 5) tibi libenter: Lrte. Richt. 6) iutra: Loe. L'ont. Ralln. 7) et: Su 8) se: deis: Bac 9) habuit: Ltac. BcK Rirht. 10) t acultatem: Loc. Bai Rreht. 11) commomoret: Loc. Richt. 12) quo: Bb Loe licht. 13) tal.: deest: RS'a 14) duximus respondendum: Coll. citt. 15) cf. c. 3. C. XX. qu. 1. 16) confessio: Be; add.: vol confessio: Bb 17) et quicq.: Bb; et quod: Loe, 13) habita: Bbg 19) en.: deest: BbSa Loc. 20) acceperit: (Iba 21) nisi aetate discreta: Loc. 22) sequenti: Codd. coll. o. BSA 23) quando: Baghi; deest: Bb.

tuis taliter *ex ordine* respondemus, quod licet tempus probationis ⁶ a sanctis Patribus sit indultum non solum in favorem conversi, sed etiam monasterii, ut et ⁷ ille asperitates istius, et istud ⁸ mores illius valeat ⁹ experiri, (quod utrumque ¹⁰ diligenter est observandum, praesertim quum ab utroque de reliquo facta ¹¹ certa notitia non habetur ¹²), si ¹³ tamen ante tempus probationis regulariter praefinitum is, qui converti desiderat, habitum recipit ¹⁴ et professionem emittit, abbate per se vel per alium professionem recipientem monasticam, et monachalem habitum concedente: uterque renunciare ¹⁵ videtur ei, quod pro se noscitur introductum. Ideoque obligatur *quidem* per professionem emissam pariter et acceptam ad observantiam regularem, et vere monachus est censendus, quia multa fieri prohibentur, quae, si facta fuerint, obtinent roboris ¹⁶ firmitatem. Prohibendum est autem ¹⁷ abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant, et, si contra formam praescriptam quoslibet indiscrete receperint, animadversione sunt debita corrigendi, quum in subsidium fragilitatis humanae spatium probationis sit regulariter institutum. Quum autem *vir etc.* (cf. 13. de conv. coni. IIL 32.) [Dat. Lat. IX. Kal. Dec. 1198.]

CAP. XVII.i

Qui professionem fecit, licet in claustrum nunquam permanserit, sed in saeculo, et suis bonis usus fuerit, ad observantiam regularem compellitur.

Idem Aconensi 2 * Episcopo.

Sicut nobis *ex parte tua* fuit ³ propositum, quidam ⁴ clericus, quum aegritudine nimia ⁵ laboraret, quasi de morte securus, et de ⁶ recuperanda sanitate ⁷ desperans, habitum canonicorum regularem petiit et accepit, *ea* ⁸ in susceptione habitus *exprimens et promittens, quae solent in huiusmodi re promitti*: Sed nec ad ecclesiam transiit ⁹, *vt ipse infirmitate gravatus*, nec bonis suis uti cessavit. Postmodum *yero sospitate suscepta* ¹⁰ post XV. ¹¹ annos et ultra, videntibus et scientibus venerabili fratri nostro episcopo ¹² et dilecto filio priore, et canonicis ecclesiae Nazarensis, a quibus habitum susceperat regularem, -) -tu, licet eo tempore, quo habitum susceperat in ecclesia Nazarensi ¹³, prioris sollicitudinem exerceres, immemor eorum, quae facial fuerant circa ipsum, in Aconensem ¹⁴ eum canonicum ¹⁵ suscepisti. Quia *yero quid super hoc facere debeas per nostras postulas literas edoceri*, Fraternitati tuae taliter respondemus ¹⁶, quod, si regularem habitum se postulante suscepit, et ad observationem religionis canonicae sua se professione ligavit, ad resumendum habitum ecclesiastica est districtio cogendus, quum, quod ¹⁷ tanto tempore extra canoniam ¹⁸ mansit, non in excusationem eius, sed in maioris transgressionis augmentum merito valeat allegari. [Dat. Lat. X. Kal. Ian. 1198.]

CAP. XVIII.i

Potest religiosos zelo sanctioris vitae ad religionem transire strictiorem, petita prius licentia praelati mi, licet non obtenta, etiam si primum monasterium sit privilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius transire non possit. H. d., et est casus notabilis, et quotidie allegatur.

Idem Priori et Conventui Dimoliensi 2.

Licet quibusdam monachis et canonicis, nec non hospitalariis ³ * et templariis a sede apostolica sit indultum, ne, postquam aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locum possit ipsis invitis arctioris etiam religionis obtentu transire, ut unusquisque secundum Apostolum ⁴ in ea vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus; quia tamen, ubi spiritus Dei est, ibi libertas, et qui Dei spiritu aguntur non sunt sub lege, quia ⁵ lex non est posita iusto: ea ratione vide-

tur hoc illis fuisse concessum, ne quis ex temeritate vel levitate in iacturam vel ⁶ iniuriam ⁷ sui ordinis sub praetextu maioris religionis ad alium ordinem ⁸ transvolaret, sicut frequenter a multis constat esse praesumptum, non quidem ut ei transeundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulandam, ut ⁹ non ficta, sed vere ad frugem melioris vitae valeat transmigrare. Talis ergo, postquam a praelato suo transeundi licentiam postulaverit, ex lege privata, quae publicae legi praeiudicat, absolutus, libere potest sanctioris vitae propositum adimplere, non obstante proterva ¹⁰ indiscreti contradictione praelati, quia privilegium meretur amittere qui concessa sibi abutitur potestate; quum etiam ¹¹ Romanus Pontifex, qui supremam in ecclesia obtinet ¹² potestatem, archiepiscopis et episcopis cedendi licentiam ex iusta causa petentibus sine difficultate concedat. Quocirca noverint universi, quibus huiusmodi ¹³ privilegium est concessum, se ad concedendam ¹⁴ licentiam transeundi taliter postulantibus de iure teneri, quia, sicut subditus a praelato cum humilitate et puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiae contemnere videatur, sic profecto praelatus subdito sine difficultate et pravitae qualibet ¹⁵ debet transeundi licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire ¹⁶ divinitus inspiratum. Si yero probabiliter dubitetur, utrum ¹⁷ quis velit ad ordinem arctiorem aut ¹⁸ laxiorem ex caritate, an ex temeritate transire: superioris est iudicium requirendum, ne forte angelus satanae in lucis angelum se transformet: illa semper regula invariabiliter observata, ut nullus [episcopus] absque licentia Romani Pontificis praesumat occasione quacunque ¹⁹ deserere praesulatum, quoniam ²⁰, sicut maius bonum minori bono praepositum, ita communis utilitas speciali utilitati praefertur. Et in hoc casu recte praepositum doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, et labor quieti. Ad quod utique ²¹ designandum unigenitus Dei filius Iesus Christus non de Rachele secundum carnem natus est, sed de Lia, nec legitur eum in domum suam Maria ²² recepisse ²³ *, sed Martha. Unde, quando ²⁴ potest episcopus praeesse pariter et prodesse, non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere. Quum ergo *dilectus filius R.* monachus vester ad fratres Cisterciensis ordinis transmigraverit ²⁵, non ut ordini vestro aliquatenus derogaret, sed ut apud eos vitam duceret arctiorem, *discretionem vestrae per apostolica scripta praeci-*piendo ²⁶ mandamus, quatenus super eo, quod de corde puro ²⁷, et conscientia bona ²⁸ et fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis, quia caritas est fons proprius, cui non communicat alienus. [Dat. Rom. ap. S. Petr. III. Kal. Mai. Ao. IX. 3206.]

CAP. XIX.1

Coniuges religionem profitendo ab invicem devertere possant; aliter si se abiurant et non continent, illicitum est iuramentum.

Idem Praeposito, et 2 * Decano, et Scholastico Demerensibus 3 Coloniensis 4 dioecesis.

Veniens ad apostolicam sedem G. mulier *latrix praesentium* supplicii ⁵ nobis insinuatione monstravit, quod, quum matrimonium cum E. *de Hard.* ⁶ Coloniensis dioeceseos in facie ecclesiae contraxisset, et diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos in ⁷ tantum, ut ⁸, quod deinceps alter non requireret alterum, uterque corporaliter praestitit iuramentum, hanc ⁹ vir ipse divortii causam assignans, quod quamdam ipsius mulieris amitam cognovisset, antequam eam duceret in uxorem. Quod io licet assererent ¹¹ quumplurimi, non *lamen* fuit super hoc ecclesiae facta fides. Quum autem postmodum ad secunda vota convolasset uterque, secundo

Tit. XXXI. Cap. XVI. 6) professionis: Ch 7) en: deest: Ca; et ut: Cbc 8) illud: Cabc Bdht.; deest: Sa 9) valeant: FCC 10) utrumque: Reg. 11) facto.: deest: FIHIXLCSa Reg. 12) haberetur: Cb 13) quia: uSa Reg. 14) recipiat: Ca: receperit: Cb 15) renunciari: Richt. 16) rob.: deest: Codd. coll. CSu Reg. 17) etiam: X; taten: Sa Reg.; deest: FLatV.

Cap. XVII. 1) Restitutum ex Reg. Bal. I, 517.; Qilb. auct. 5. (3, 18.); Comp. III. c. 3. h. t. (3, 24.) 2) Aconensi: HReg.; — Potthast no. 502. 3) est: Cg Reg. 4) quod quid.: Cabc 5) magna: Sa; add.: gravatus: CL 6) de: deest: LNCbSa 7) sospitate: Rep. 8) et ea: Cab 9) transire: F; transit: FI 10) recepta: CbSa 11) XX.: Cae 12) archiepiscopo: CbghSa Reg. 13) Nazarea: Cac: Nazarena: CL 14) Achonensi ecclesia: CGSa 15) in can.: Cb 16) duximus respondendum: CSa Reg. 17) cog. quumque: Cch; cog. quum tant.: Cab 18) canonicam: FGHIKCSa Reg.

Cap. XVIII. 1) Restitutum ex Reg. Brean. IX, 62.; Comp. III. c. 4. h. t. (3, 24.) 2) leg.: Dunelmensibus: Reg. — Darham: — in Codd. coll. nomen corruptum est. — Potthast no. 2763. 3) et hosp.: FQHILCabc 4) l. Cor.

VII, 17. 5) II. Cor. III, 17. 6) et: Caegh Reg. 7) ruinam: Cabe; minara: Cgh 8) ad aliam transv.: Ch 9) quatenus: Cagch Reg. 10) paterna: Reg. oper. mend. 11) et: Cabe 12) penitus obtin.: Cb 13) hoc: MCL 14) concedendum: Cabgh Reg. 15) qual.: deest: Reg. 16) impedit: Gis 17) utr.: deest: Cae 18) an: tHILNC Reg. 19) add.: qualibet vel: Cb 20) quia: ib. 21) utique: deest: ib. 22) Harlem... Martham: Ch 23) excepisse: LaMCRg.; — suscepisse: N 24) quamdiu: Reg. 25) transmigravit: Cb 26) praec.: deest: Cbc 27) bono: eh 28) pura: Cagh.

Cap. XIX. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. VIII, 111.; Comp. III. c. 6. h. t. (3, 24.) 2) et: deest: FIHI 3) De Miren.: aHIN; De Vincorn.: X; Miren. dioecesis: La; de Miten.: Lb; Demiren.: Cagh; Demuren.: Db; Demin.: Cc 4) Coloc.: Cagch; deest: LbN; praepos., decano et scholastico Biturien. (?) Coloniens. dioec.: Reg.; — Potthast no. 2555. 5) simpliciter: Cagch ~ni. 6) Herde: Ca; B. de Ilerd.: Cb; de II.: deest: Cc 7) ips., et sic, suadente humani ganarla inimico: CReg. 8) ut: deest: CHE 9) Rano himen vir ipse causara divortii assignavit (assignavit: Cb): CReg. 10) Sed licet hoc: ib. 11) asseverarent: Reg.

viro viam universae carnis ingresso, *adhuc* priore viro super-
stite, dicta 12 Inulier se fecit in arcto loco ad poenitentiam
agendam includi, *ubi, sex annis in devotione peractis, audiens*
a quibusdam discretis et religiosis personis, quod sic salvari non
posset, ad apostolicana sedem accessit, humiliter postulans et
devote, ut ei dignaretur impendere conciliu[m] salutare. Nos
igitur attendentes, quod illud 13 fuit 14 illicitum iuramentum,
discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus
praefatum virum monitione praevia 15 compellatis 16*, ut ea,*
superdixit, exclusa, praefatam mulierem reci[piat],
auditori postmodum, si quid fuerit quaestionis, et illud appel-
latione remota debito fine decisuri. Si vero contra matrimonium
nihil fuerit [sufficienter] ostensum, et vir saeculo derelicto
maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc
licitiam tribuatis, ut et illa sic possit in suo, sicut de siderat,
proposito permanere 17. [Nullis literis etc. Dat. II. Kal. htl.
1205.]

CAP. XX.]

Qui ad monasterium convertitur sumendo habitum; novitii, potest infra
tempus probationis redire ad saeculum, nisi appareat, eum vitam voluisse
mutare oronino.

Idem Abbati de Affligen. et Magistro R. et G.
Canonicis Traiectensibus2.

Consulti sumos frequenter a multis, utrum is, qui mona-
sterium ingressus est habitum sumendo 3 novitii, si ante
professionem emissam infra 4 tempus probationis exire vo-
luerit, licite possit absque apostasiae nota vel noxa, prae-
sertim cuto ebita morum correctione ad saeculum remeare.
Licet autem super hoc senserint diversi diversa, nos tamen
credimus distinguendum, utrum is, qui convertitur 5, propo-
suerit absolute vitam mutare 6, ut sub habitu 7 regulam omni-
potenti Deo de cetero famuletur, an conditionaliter experiri
observantiam regularem, ut ita demum, si Mira s* annum
sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam, aut, si forte 8
non placuerit, moribus emendatus ad statum revertatur pri-
stinum. In primo casu debet, ut regulariter vivat, ad laxio-
rem saltem regulam pertransire. In secundo potest ad
saeculum, non tamen, ut vivat saeculariter, remeare. Ut
ergo lo quae sit eius intentio plenius agnoscatur, propositum
suum in principio protestetur. *Ilac ergo distinctiōne dligenti*
meditatione pensata, circa dilectum filium Traiectensent elecanice
inquiratis sollicitae quae videritis inquirenda, et statutis canonice
quae statuen[da] la noveritis, [facienfes etc. DaL Lot. Id. Mal.
1204.]

CAP. XXI.]

Qui, infra annum probationis non (acta professione, reddit ad saeculum,
licite potest ad ordines et beneficia promoveri.

Idem 1.

Postulasti (Et infra: [cf. c. 14, de lud. V. 6.]) Tertio quae-
sivisti, utrum illi, qui in annis minoribus constituti novitio-
rum 4 habitum susceperunt 5, et infra 6 annum postmodum
non 7 facta professione ad saeculum sunt reverse, et [ab]
episcopis s suis hoc scientibus ad sacros ordines sunt pro-
moti, sustineri debeant in illis ecclesiis ministrare, in quibus
sunt g ab eisdem episcopis instituti. Nos ergo 10 fraternitati
 tuae taliter 11 respondemus, quod propter hoc non sunt ab
ecclesiis ipsis amovendi, sed in eis possunt libere ministrare,
 nisi prudentia forte suppleverit in illis datam, ut [saltem] transire
 debeant ad regulam laxiorem, quia quum ipsi absque protestatione
 religionis habitum 12 assumendo 13 vilam praesumantur proposuisse
 mutare is. [Dat. Lat. VII. Id. Iun. Pont. nost. A.o. XX. 1212.]

Tit. XXXI. Cap. XIX. 12) praedicta: Car. 13) huiusmodi: Reg. q.
14) fuerit: CL 15) praemissa: GIL IKLGMIV; Virum molire attentius et in-
ducen: procuretis, eum, si necesse fuerit, per distinctionem (cens.: C) eccl.
app. rema. cogentes, ut: C Reg. 16) cogatis: GHKL A 17) remanere: Cgd.
Cap. XX. 1) Restitutum ex Rey. Brego. VII, 66.; Atan. auct. 3. (3, 15.);
Comp. III. c. 7, h. t. (3, 24.) 2) abb. de Affligem et mag. S.. personae eccl.
de Tenis et Gileberto canonice Traiectensi: Reg.; — fu Codd. nonuita car-
rupla armt. — Potthast. no. 2209. 3) assumendo: Rey. 4) intra: Cost.
Rdhm. 5) qui conv.: add. a Raym. 6) add.: in melius: CbTa 7) add.:
hoc: V i 8) infr. aun.: deest: FGHIKCTa Rey. 9) forsitan: O 10) ergo:
decid: eh.

Cap. XXI. 1) Restitutum ex Rey. Dal. XV, 118.; Comp. IV. c. nn. h. t.
(3, 10.) 2) Legionen. ep.: Da; Lingonensi ep.: Rey.; — Potthast MI. 4523.

Corpus iur. can. Ed. Friedberg, T. 11.

CAP. XXII.]

Qui ultra annum portat habitum monachalem in monasterio, ubi suut
habitus indistincti, censetur professus.

Honorius III. Venetensi Episcopo2.

Ex parte tua fuit propositum coram 91obis, quod nonnulli
sunt in dioecesi Venetensi, qui, licet pluribus annis gestaverint
habitum monachalem, professionem tamen monasticam non
fecerunt. Unde, quum super eo, quod habent proprium et
alias irregulariter vivunt, a te vel ab aliis arguuntur, non
erubescunt dicere, se ad carentiam proprii, et ad 3 continen-
tiam, ac alias regulares observantias non teneant, quum habi-
tus non 1 faciat monachum, sed professio pius regularis.
i Quare super bis apostolicum postulasti remedium exhiberi, quina
inordinata vita praeoicatorum huiusmodi non saltan eis pericul-
um, sed etiam scandalum in feral mentibus aliorum. Ideoque
fraternitati tuae mandamus 5, quatenus quoslibet tibi lege
dioecesana subiectos, qui praedicto modo terram duabus
viis ingredi non verentur, ut, postquam per annum gesta-
verint habitum monachalem, regulam quoque secundum
formam ordinis profiteantur et servant, monitione praelatissa,
ecclesiastica censura 6 appellatione remota compellas 7.

CAP. XXIII.]

Infra probationis annum libere quis redit ad saeculum, nisi professionem
fecerit tacite vel expresse, vel appareat, eum vitam mutare voluisse. Hoc
primo. Secundo dicit, quod ad hoc, ut dignoscantur novitii a professis,
debet habitus professorum benedictini locis, ubi habitus non est distinctus.

Gregorius IX.

Statuimus, novitios in probatione positos ante susceptum
religionis habitum, qui dan profitentibus consuevit, vel ante
professionem emissam, ad priorem statum redire posse
libere infra 2 annum, nisi evidenter appareat, quod tales
absolute voluerint vitam mutare et in religione perpetuo
Domino deservire, quum quilibet renunciare valeat ei, quod
pro se noscitur introductum. Nihilominus statuantes ad
omnem ambiguitatem penitus amovendam, quod, quum in
quibusdam locis religionis novitorum habitus non distin-
guatur ab habitu professorum, professionis tempore bene-
dicantur vestes, quae profitentibus conceduntur, ut novitio-
rum habitus 3 a professorum habito discernatur.

CAP. XXIV.]

Religiosa fugitiva annuatim sunt requirendi, et cogeudi, ut st monasterium
revertantur.

Idem.

Ne religiosi, vagandi occasionem habentes, salutis pro-
priae detrimentum incurrant, et sanguis eorum de praelato-
rum manibus requiratur: statuimus, ut praesidentes capitulis
celebrandis secundum statutum concilii generalis, seu patres,
abbates seu priores fugitivos suos 2* et eiectos de ordine
suo requirant sollicitae annuatim. Qui si in monasteriis suis
recipi possunt secundum ordinem regularem, abbates seu
priores eorum monitione praevia per censuram ecclesiasti-
cam 3 compellantur ad receptionem ipsorum, salva ordinis
disciplina. Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctori-
tate nostra provideant, ut apud eadem monasteria in locis
competentibus, si absque grave scandalo fieri poterit, alioquin
in aliis religiosis domibus eiusdem ordinis ad agendam ibi
poenitentiam talibus vitae necessaria ministrentur. Si vero
huiusmodi fugitivos vel eiectos inobedientes invenerint, eos
excommunicent, et tamdiu faciant ab ecclesiarum praelatis
excommunicatis publice nunciari, donec ad mandatum ipso-
rum humiliter revertantur.

3) lo: deest: Di 4) monachorum: ib. 5) suscepit: »fa 6) intra:
Calt, II*hm. 7) non: deest: Dj Reg. 8) ipsis: Db 9) fuerint: Irlj.
10) autem: Db; deest: Dac 11) breviter: D 110. 12) hab.: deest: Db
13) assumant: Da; assumunt: De 14) immutare: Di.
Cap. XXII. 1) Restitutum ex Comp. V. r. 4. h. l. (s. 17.) 2) 1216-27. —
Potthast no. 7811. 3) ad: deest: Ed Ricld. 4) negame/2m: Ebcd 5) terras
vilo ingrediendo duetos inxta Prophetam vae sibi (ne sibi expeditione • • •
acquirant: EL; filii: Fe) et perditionem acquirunt: E 6) per censuras
ecclesiasticas: Fd 7) compellatis: Ea.
Cap. XXIII. 1) 1227-34. — Potthast tra. 9650. 2) letia: Cout. R*hw.
3) hab.: deest: LIfi.
Cap. XXIV. 1) 1227-34. — Potthast no. 9611. 2) sitos: cleest: Codd.cott.
3) ecclesiastica censura: LiH9.

TITULUS XXXII.

DE CONVERSIONE CONIUGATORUM.

CAP. II.

Si vir de tutoria licentia proficitur, et uxor ipsa suspecta nec continentiam vovet, nec religionem ingreditur, episcopo uxori virum restituit. H. d. iuxta literam.

Alexander III. Ubergensi 2 Episcopo.

Praeterea³, utrum laicus uxoratus, qui, praesentibus sacerdotibus et monachis, ignorante episcopo, de 4 licentia et permissione uxoris *suae* in monasterium e. st. ingressus, et forte professionem fecit, uxore in saeculari habitu remanente, nec transeunte ad religionem, aut perpetuam continentiam vovente, ab episcopo suo possit ad eum revocari uxoris, an illa compellenda sit continentiam observare⁰, dicimus, quod, nisi 10 uxor ad religionem transierit, aut 11 perpetuo 11 castitatem servare promiserit, vir 13 [ad eam] potest et debet ab episcopo de 14 monasterio revocari, quia, quum una caro sint effecti¹⁵, non debet una pars in saeculo manere 16, et e contra ad religionem et 17 castitatem transire. Verum tamen uxor commendata est, et propensius exhortanda, ad ad religionem transeat et castitatem servare promittat.

CAP. III.

Ante matrimonium consummatum potest alter coniugum, etiam altero invito, religionem ingredi; sed remanens in saeculo potest ad secunda vota transire.

Idem Salernitano Archiepiscopo 2.

Verum post [illius] 3 consensum legitimum de praesenti licitum est alteri, altero etiam 4 repugnante eligere monasterium, sicut etiam sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt 5, clummodo carnalis 6 commixtio non intervenerit inter eos, et alteri remanenti, si commonitus continentiam servare noluerit 7, licitum est 6 ad secunda vota transire, quia 0, quum 10 non fuissent una caro simul 11 effecti, satis potest unas ad Deum 12 transire, et alter in saeculo remanere.

CAP. III.1

Qui invita exore professionem fecit, et ei postea restituitur, non compellitur mortua exore ad monasterium redire; matrimonium tamen contrahere non debet.

Idem Pisano Archiepiscopo 2.

Quidam intravit monasterium invita s uxore, qua 4 ipsum repetente 5 coactus est ad eam redire 6. Ea 7 mortua quaeris, an ipse cogatur reverti 3 ad monasterium, an aliam possit ducere in uxorem. Consultationi 10. tuae taliter respondemus, quod 11 votum non tenuit, ande ratione voti ad monasterium non tenetur redire; ulterius yero non poterit 12 uxorem accipere. Promisit enim se non exigere debitum 13, quod in eius potestate erat, et ideo quoad hoc 14 votum tenuit. Non reddere autem 15 non erat 16 in eius, sed mulieris potestate. Unde Apostolus: „Vir non habet potestatem sui corporis 17, sed mulier.”

CAP. IV. I

Uxoratus religionem intrare non potest, nisi etiam uxor ingrediatur, vel nisi suspecta non sic, et continentiam promittat. H. d. et est unum cap. de principalioribus tit.

Idem Exonensi- Episcopo.

Quum sis praeditus scientia literarum, ignorare non

potes, nec debes, sanctorum Patrum constitutioni esse contrarium, ut vir, uxore sua⁴ in saeculo remanente, aut uxor⁵, viro eius 6 non assumente religionis habitum, debeat 7 ad religionem transire, quia, quum vir et uxor una caro sint, sicut docet Apostolus, non potest unas ad Delira converti⁸, et alter in saeculo remanere. Inde est, quod auctoritate⁹ apostolica tibi prohibemus, ne in episcopatu tuo virum vello uxorem, nisi uterque ad religionem migraverit, transire permittas, sed, si voluerint ad Deum concert, uterque ad frugentioris vitae iran. seat. Verum si ita uxor senex est et sterilis, quod sine suspitione 11 possit esse in saeculo, dissimulare poteris, ut, ea in saeculo remanente 12 et castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem 13.

CAP. V.1

Coniugatus non est ordinandus ad sacros ordines, nisi uxor continentiam promittat.

Idem Strigoniensi et Colonensi 2 Archiepiscopis.

Coniugatus 1 ad monasterium converti desiderans, prohibetur suscipi, tamen t. x. or eius [similiter] convertatur. Nam, dum emane utrorumque corpus coniugii copulatione sit factum, incongruum est, partem converti, et partem in saeculo remanere; nec recipitur 3 apud Deum illius viri conversio, cuius sequitur coniugalis foederis prostitutio. Quum igitur coetus clericorum longe praezineat 4 coetui monachorum, ita, ut aliquando bonus monachus vix bonum clericum faciat, Nullus coniugatorum est ad sacros ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus, tunc fiat deinceps de carnali copula spirituale coniugium. [Sane etc. cf: c. prox. seg.]

CAP. VI.

Uxoratus in episcopum promoveri non potest, nisi uxor religionem profiteatur.

Idem eisdem 2.

Sane, si coniugati consenserint ordinari, uxoris etiam voluntas prius requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo religione promissa, postquam pariter conversi fuerint ordinentur. Quod si in quibuslibet ecclesiasticis 3 gradibus providenter scienterque 4 curandum est, ut in domo Dei nil sit inordinatum, nihilque praeposterum, multo magis laborandum est, ut in eius promotione, qui super omnes gradus continetur, non erretur⁵. Inde est, quod Fraternitati vestrae 6 auctoritate apostolica prohibemus, ne uxoratum praesumatis in episcopum 7 ordinare, nisi uxor prius professsa continentiam sacrum sibi velamen imponat, et religiosam 3 vestem assumat. Nolumus enim, ut viri promotio uxori relictiae in saeculo fieri perditionis possit occasio.

CAP. VII.1

Sponsa de praesenti, non cognita, quae dicit, se velle religionem ingredi, compellitur infra certum tempus profiteri, vel adhaerere marito.

Idem Brixieni Episcopo.

Ex publico instrumento, quod nobis est praesentatum, et 13 ex tunc literal-ton tenore nobis innouit, quod, quum venerabilis frater [noster O.] 4 Veronensis episcopus de mandato nostro causam matrimonii, quae inter A. 5 virum et M. 6 mulierem vertebatur, suscepisset fine canonum terminandam, auditis ubi itzque partis rationibus et allegationibus, inter eos iudiciali sententia matrimonium approbavit, et eidem mulieri

¹Pit. XXXII. C u p. I. 1) licititud, ou ex App. V, 4.; Lips. LVIII, 4.; Bmnb. L, 3.; Caos. LVII, 5.; Comp. I. c. 1. h. I. (3, 28.) 2) Uigena.: H131; Ugens.: G; Ubergen.: L; Ylerden.: A u; Hylennem.: A b; Yleren.: A l; Ybergen.: A k; Hlabeford.: P; I-lerefordensi: OQR; arl.: P. C.: Super eo quod A; - cf. tit. prox. pruer., c. 9. - 1159-81. - Jaffé no. 9008. 3) seiseitatis: R 4) et de: ib. 5) est: deest: Ab 6) manente: 11 7) com-pellata: ib. 8) add.: observationem continentiae: P; et add.: pertransire: A 9) ad obs. perpetuas continentiae: OQR 10) nisi ubi subest timor incontinentiae: 0 11) vel in conspectu ecclesiae continentiam servare promiserit: ib. 12) perpetuam: G; perpetuae: P 13) vir: deest: OPQR 14) a/non.: PR; deest: OQ 15) ell.: deest: 11 16) remanere: AbPQ 17) dum: Q 18) simul et seq. satis: deest: 0 12) Dominum: OR.

Cap. II. 1) Residid: m ex App. V, 1.; Lips. LVIII, 1.; Banib. L, 1.; Caos. LVII, 1.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 28.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 9119. inv.: deest: R 4) eadem: Coll. cilt. 5) repente: Ed. Ron., oper. rillo 6) transire: Ab 7) Ea. .. mon.: deest: P 8) redire: A0Q11 9) in: deest: A; accipere uxorem: 0.1911 10) Quaestioni: Codd. coll. AOPQ; Quaest. . . . accip.: deest: R 11) quod: deest: AkIP 12) potuit: O Lea j

potest: AabcIOPQ 13) deb.: deest: Aacl 14) quod hoc: add. a Rapnn. 15) aut.: deest: APQ 16) non erat, in ei. potestate, sed in pot. mulieris: :IPQR 17) cf. II. Cor. VII, 4.

Cap. IV. 1) Re.stitutun ex App. V, 5.; Lips. LVIII, 3.; Bando. L, 3.; Cass. LVII, 3.; Comp. I. c. 4. h. t. (3, 28.) 2) Exoniensi: OR; - 1159-81. - Jaffé no. 8963. 3) esse: deest: AabPQR; constitutione contraditum: O; institutioni obviare: Al 4) sea: deest: R 5) mulier: 0 6) suo: La:IPQR; deest: 0 7) non deb.: 0 8) transire: 11 9) cum auct.: R 10) et: Ab; vol et: R 11) susceptione: R 12) permanente: ib. 13) eiusd.: add. a Rapnn.

Cap. V. 1) Restil.hon. ex App. V, 6.; Lips. LVIII, 6.; Bando. L, 6.; Cass. LVII, 7.; Comp. I. c. 5. h. t. (3, 28.) 2) Colocensi: CXLLNAk - recte. - 1159-1181. - Jaffé 110. 9165. 3) recipitur: Q 4) praemittet: AOQR; longe: deest: Q.

Cap. VI. 1) Restilatmn ex App. V, 7.; Lips. LVIII, 7.; Bamb. L, 7.; Cass. LVII, 7.; Comp. I. c. 6. h. t. (3, 28.) 2) eidem: (3A)Q 3) ecclesiae: QR; ecclesiarum: P 4) sollempneque: Abc 5) verba c. 5. §. 2. Dist. LXI. 6) tuae: 011 7) presbyterum: R 8) religioni congruum: 0.

Cap. VII. 1) Restitufunz ex App. V, 8.; Lips. LVIII, 8.; Bamb. L, 8.; Cass. LVII, 7.; Comp. I. c. 7. h. t. (3, 28.) 2) Brisiensi: P; Brisiensi: R - 1159-81. - Jaffé no. 8854. 3) ut: AGQ 4) 0.: deest: QR 5) Agolan-tem: AaP; Agolatium: Ab; Agolatem: A; Agelatem: AIR; Agolechen.: 0; Agl.: Q 6) Mathemiam: Aacl; Math.: Ab; A.: Ak; Matthaeum: 0; Mathiam: P; Mariani: Q; deest: It.

Cap. XI. 1) *Rcela7ntaLcx orj g. ap. LiljvN'aa rlyil*, I, 082.; 002. *mxt.*
 1. (3, 19); Comp. II. c. 3. h. t. (3, 11.) 2) *Clelnens IIIi: rlllLbMS;*
 1101-2.; - *Jgffé lsc*, 10347. 3) *L: IIL: N: S'a* 4) *Scotorum: BLh: lunt-*
ariae: lrg 5) *intimativ: lib* 6) *o voto: BbS'a* 7) *O: BL: En: S'n*
 8) *molo bellor. (add: nima:lillbSa) d'stveritate (asperitate: Sa): llbeSa: n-*
dique: deest: L'b 9) *sp. sua: Bae'Ili lllch.* 10) *sacio: drSt: lbeSa*
 11) *susceperit: lli Bicht.* 12) *de: BSa lllch.* 13) *in uxor: Phi lürl.*
 14) *ex: l'Isa Richt.* 15) *fillum et filiam: Bb* 16) *assensu: Bl* 17) *terrae*
suae: iB: lB 18) *in regn.: dee.st: lli lllch.* 19) *decessuram: BbrRa* 20) *uod*
rex iste quum: Sa: 21) *contristat: Bnbi Richt.* 22) *possit: S'a* 23) *et*
ad: RLs'a 24) *destructiones: Col: cill. Richt.* 25) *ae: ltb* 26) *sale:*
Bao 27) *quatenus: fila* 28) *fuerit: bBbSa* 29) *ac: bLiSn lllch.*

nnbendi profilebatnr, quum inter eas mo tanz faceret, p^aesert-im quum postinzorlunz in facie ecclesie publice regi nupserit, et usque ad ltate, lempira cohabitando 3c) filios ex ea 3l suscepit, eam denuncielis p^aefrlo nronasterio non teneri. Non enint factura, illrrd potes« con8'actum dirzñzere, etsi forte posset mandrmonium contrahendum impedire. De alio vero Fraternitati vestrae mandamus, quatenus, si 33 inveneritis, uxorem regis Sueviae gravi infirmitate depressam continentiam vovisse, et virum eius ad tempus praebuisset consensum, maxime si non idem vir perm:yttra continentiam vovit 34 perpetuam, eandem 3' viro cohabitare faciatis, et 3l utrumque invicem 37 marital affectione tractare.

t'Al'. XII.]

Si alter coniugum altero ignorante religionem prolietur, et propter hoc de monasterio educit y, illo merino a4 monasterio redire non cogitar.

Icial2.

Placet 3 nobis, j el taanz prurlentianz cUmmerlunzu.s, quod irz cuna s rubus sc'dis apostolicae consiliunz regeeris. Licet enim Inncrlitus sis scicntia literum, ad nrcztrenz tocan ecclesiam Romanian irlcirco decote recurris, lit, habita super quo debitas responsivne conligna l, rluam ila sinzilibus fomican salvere debeas evidente., aia ascos :). Par dilectum [auten] filiu n 0. 6 decanum ('alacu, enscol) crpo.stolam noslraznz Sollicitudo tua 3 consuluit, utrum mulier, gtlac", creclens mortuum maritum, habitum religionis assumpsit 11, et eo reverso de monasterio educta fuit 12, post obitum viri sit ad regularem 13 observantiam compeliendo. Super quo discretionis lzuu sic responderemus, quod, licet votum eius usquequaque non tenuerit, eatenus lamen fuit obligatorium, quatenus se poterat 11 obligare 15. Promisit enim intrando 16 monasteriu l se non exacturam carnis debitum, quod erat in potestate ipsius 13, redire yero ad saeculum, in eius potestate non erat, sed in potestate morid. Et ideo, quantum ad ipsam, tenuit votum, quod post viri obitum tenere non desiit 1^, quum ad eum casu 126, a quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur 21. Consultius 22 itaque dicimus et ei congruentius ad salutem, praedecessoris nostri felices nzentoriae A lexerrhi 23 l'cpae vestiia judiciales, ut canitibus saeculi derelictis ad monasterium redeat, ubi bona ducta intentione professionem fecit et habitum religionis accepit 24. Si yero ad hoc induci non poterit 21, ipsam invitam credimus non cogendam.

CAP. XIII.]

Summa ut supra cod. cap. IV. Quum sis.

Innocentius III. l'isano Archiepiscopo 2.

Acl apostolicam sedem (Et infra: [cl: e. 16. de «ego! III. 3 t.) Quum autem vir et uxor una caro sint per^o copulam coniugalem effecti, nec una pars converti possit ad Dominum, et altera in saeculo remanere, profecto non est alter coniugum recipiendus ad observantiam regularem, nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat 4. Sed s et vitam debet mutare, nisi forte sit eius aetatis, ut sine suspicione incontinentiae valeat in saeculo 6 remanere. [Dat. Lat. IX. hal. 7)ec. r 198.]

CAP. XIV.]

l'm religionis professioucm, non per propositulu castitatis servandae in saeculo, dissolvuntur sponsalia de praesenti.

Idem Lugdunensi 2 Archiepiscopo.

Ex parte tua nostris est auribus intimatum, quod, quum quaedam mulier dinecesana tira velum viduitatis coram dtlo-

bus abbatibus assumpsisset, benedictione solenni cum celebratione missae ac litania, sicut debuit, accedente, postinzodunz quidam nobilis proponebat 3, se prius mulierem ipsam mediantibus internunc. 11s per verba de praesenti, artha etiam interposita desponsasse. j Autillo, quod mulier ipsa velum assumpsit 4, misil ad eam, ut desponsationenz fczclam carnalis copula sequeretur. Tu yero, postquam fuit ad fulero audientiam res perlata, inhibere curasti, ne ante discussionem ncpotii se carnaliter commlscerent. Postmodunz autenn s a midiere l;jsa in toa praesentia constittu quaesivisti, ?tirala consensissel in illum, et piare ab illa quaereret separari'. At illa, se in illum consensisse confessa, dixit, quod audierat, eum esse lepra percontum, et ob hoc eius fuerat 6 abominata complexus. j (Quam aulenz postinzoclunz per testes idnneos libi fuerat 7 plerztor fado fides, duod ante susceptionem yeli nretnus inlervcnral inler ipsos per verba de praesenti consensos, sedem duxrsti apostolicam consulendam, utrum veli susceptio impediat matrimoniu—ni inter ipsos. Nos autem 3 inquisitioni u tuae taliter respondemus, quod, etsi 1r possit non inconsulte videri, quod, ex quo matr' monium inter legitimas personas per verba de praesenti contrahitur, illis viventibus in nulo caso possit 11 dissolvi, ut vivente reliquo alter ad secunda vota transmigret, etiamsi unus fidelium, inter quos est ratum coniugium, fieret haereticus, et nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris, nisi forte secos fieret ex revelatione divina, quae superat omnem legem, sicut a quibusdam sanctis legitur esse factum, nos tamen 12 nolentes a praedecessorum nostrorum vestigiis irz hoc articulo subilo declinare, qui respondere consulti, antequam 13 matrimonium sit per carnalem copulam consummatum 14, licere alteri coniugum reliquo etiam inconsulto ad religionem transire, ita, quod reliquus ex tunc legitime poterit alteri copulari, hoc ipsum tibi consulimus observandum in articulo praenotato, quamvis falsa sit causa, per" guano ad susceptionem veli praedicta mulier est inducta, quum sine qualibet tali 16 causa id ipsum religionis obtentu facere potuisset. Porro, licet praedicta mulier videatur in veli susceptione religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria remanere 17, quasi propositum castitatis in saeculo servatura, nihilominus consummandum est matrimonium 13 iam contractum, nisi se voto adstrinxerit 13 ad observantiam regularem, in quo casu compelli potest, ut relicto saeculo religionis propositum exsequatur. [Dat. II. Id. Ion. 1206.]

CAP. XV.]

blaritus, factus ntonachus, a coniuge adulterata revocari non potest.

Idem Rudinensi 2 Episcopo.

Constitutus in praesentia nostra H. 3 Vitdlis 4, lato). prae-sentium., sua 5 nobis confessione monstravit 6, quod, quunz esset in acolythatus ordine constitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesiae duxit uxorem 7. Quam quum carnaliter cognovisset, orta discordia inter eum et amicos puellae, coram te habito diligenti tractatu ipsa 6 fuit cuidam alll V. 11 nomine copulata, et tu memoratum H. usque ad gradum sacerdotii ordinasti, et eidem ecclesiam concessisti. Quum autem eum sua conscientia remorderet, habitum ordinis Cisterciensis assumpsit 11 j ; tandem [IV.] abbati sao onznia praedicta reyelavit, qui clon conlznouit dilirdenter, ni super hoc saluti amnzae suite proe'ide-et. Ideoque fiv ettemeritiae tuae per apostolica scriptcz mandamus, quatenus, si res ita se habet, praedictam mulierem 12, ut a dicto V. 13 recedat, cui per adulterium est coniuncta, nec praedictum 14 monachum impetat 11., quo minus regulare votum valeat adimplere, per*

Tit. XXXII. Cap. XI. 30) cohabitans: BabSz; cohabitationis: De; e.ohabitus ipsi: lli lict. 31) eo: BbeiSa Richt. 32) mato: deest: Sa 33) ita (deest: Be) sollicitie (sollicitor: BabSa) discretio fraternitatis discutiatur, quod si inveneritis eandem (cam: Su) gravi: BSa orig. 34) voverit: II orig. 35) cand.: drest: Bb 36) et: deest: ib. 37) se ad invic.: Sct 38) pertractari: Bb.

Cap. XII. 1) Restitntnn exaifb. alud. 3. (3, 19.); Corop. II. c. 4. h. t. (3, 19.); llnr'3bi crstat in Lnc. III. 390. 2) Coolest. III.: BabciSa; Clemens III.: Bh—1191—S. —JnQe'uo. 10632. 3) Placuit: Luc. 1) responsonem condiguam: Lb 5) cognoscas: Richt. 6) V': Iticht; fil. nostrum S.: Bu 7) Catalaneum: Su; t'atalaunenscm: lltcht. 8) raid.: nos: Cout. Bihne. 9) quae: deest: Lnc. 10) add.: suum: Sa 11) aequitpserit: Baghi; suscepit: Be 12) fuerit: jlrRr'ybi: sit: Loc. 13) voti: BabSa Loe; regulae: ni 14) potuerit: tac. 15) se obl.: B5 16) prom. intrando vel intrando m.: Bbh; prom. instando de tetero seso non: S'a 17) mon. non executural: lhc. 15) eius: ib. 19) desinit: ib. 20) eam causara: ib.; eum statum: BGh; ad causam: . . . a qua: Sa 21) redierit: BS'a Loe. 22) add.: duximus et congruam: Loe. 23) cf. supra c. 3. 21) assumpsit: Bb 25) nequivit: ib. Cap. XIII. 1) Restitutum ex Reg. Bal. 1, 455.; — (ililb. anct. 3. (3, 18.) Comp. III. e. 2. h. t. (3, 25.) 2) Potthast no. 131. 3) per cop. cota.:

deest: Sa 4) compromittat: ib. 5) illegue ((leed: so) vitam queque debet mutare: CSa Reg. 6) in sale.: add. a Raht.

Cap. XIV. 1) Restitutteu ex Reg. Brcqn. VIII. 195.; — Comp. III. c. 1. h. t. (3, 25.) 2) Lundensi: ChReg.; — Potthast no. 2651. 3) qui ces nlen-sibns ante proponebatur (proponebat se: C) mul. eandem (ipsam: O). dese.: C Rey. 4) assulnsit: Ca; assnmsit: Cc 5) aut.: deest: Cae 6) fuerit: Cont. Bihwr. 7) fuerit: C S) aut.: deest: Cae 9) fraternitati: Ch Rey. 10) si: Cab 11) possint: Ch 12) autem: Caegh 13) quod antequam: . . . Hect: Chcggh Rey. 14) confirmatum: Cae 15) propter: Cab 16) tali: deest: Ch 17) permanere: LNCReg. 18) coniugium: Rey. 19) constrinxerit: Ch Reg.

Cap. XV. 1) Restitutunz ex Rail., op. Bol. I. 602.; Comp. III. c. 2. h. 1. (3, 25.); muta. exstat ap. dlan. 5. (4, 1.) 2) Niclinieu.: Oh; Nitiniensi: Rain.; — ser. ao. 1200. — Potthast no. 1031. 3) i-lug.: Cabgh; Hugo: Rain. 4) Vit.: deest: Ch 5) humili: O; humillima . . . insinuatione: Ruin. 6) narravit: Ch 7) in ux.: OH10 8) quumque (qui quum: C) aliquamdiu cohabitassent iusimul, et ipse cato: Coll. ctit. 9) praedicta paella (mulier: Ca): ib. 10) Vitali: ib. 11) et de consilio quorundam religiosorum habitara Cist. ord. assumpsisset, taudem: ib. 12) praed. R.: L'oll. ctit. 13) praefato Vitali: ib. 1-1) praescriptum: Rato. 15) impediatur: Cac.

censuram ecclesiasticam *sublato appellationis obstaculo* cogere non omittas.

CAP. XVI.1

Uxor non potest repetere nlaritum, de ocias licentia religionem intravit, si post ingressum non continuit, licet ad consentiendum seu ad dandam licentiam dolo fuit inducta.

Idem Pictaviensi² Episcopo et Abbati de Boribarden³ Pictaviensis diocesis.

Veniens ad praesentiam nostram *dilectos filius* L. 4 *lator praesentium nobis humiliter* intimavit, quod, quum ohm intrandi monasterium propositum concepisset, pluribus sacerdotibus, *militibus et aliis viris* 5 praesentibus, apud uxorem suam *precibus* instituit, uf super hoc suum impertiretur assensum, *t eisdem presbyteris primitas exoratis, ne praefatae azzulieri exponerent, quod et ipsam oporteret derelirzquere c saeculum, si viro suo daret licentiam ad monasterium convoland.* Quumque *ipsam mulier, ne ab ea discederet, vice mutua precaretur, ipse asserens, quod, nisi ab ea posset super hoc obtinere licentiaziz, non solum ei se inutilem redderet, sed etianz boli mundo,* Ipsa demum 7 tam ipsius quam multorum astantium precibus fletibusque, devicta, caput eius altari supposuit manu sua; qui, ea praesente tonsuratus, ibidem monasterium adiit et finito probationis tempore professionem fecit solenniter monachalem. Illa yero, in saeculo remanens, inhonestos amatores admisit, *Jende idem L. metuens, ne suae continentiae illius incontinentia imputetur, an in monasterio perseverare debeat, a nobis consilium postulara.* Quocirca discretioni vestrae *per apostolica scripta* mandamus, quatenus, si ita est, praedictum L. 9 in monasterio, quod intravit, *absque inquietatione cuiusquanz perseverare libere* permittatis. Licet enim in hoc videatur non modicum deliquisse, quod captiose 10 asseruit, quia, nisi sibi eadem mulier consentiret, tam sibi quam toti mundo se inutilem redderet, et quum 11 presbyteros exoravit, ne praedictae 12 mulieri exponerent, quod eandem relinquere saeculum oporteret, si forte licentiam daret viro; ex quo tamen eadem *nzulier* caput viri altari sponte supposuit, et postmodum, *sicut asseritur,* non continuit 13, super revocatione ipsius non est 14 aliqua tenus audienda; quum ipsius 15 intentio, *si eundenz forte repeteret,* exceptione possit lu commissae fornicationis elidí, maxime quum, antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum. [*Dat. Lat. III. Non. Apr. Ao. XII. 1209.*]

CAP. XVII.1

Uxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profitendi ab ea meto extorta.

Idem2.

Accedens ad praesentiam nostram I. 3 *mulier lacrimabiliter proposuit coram nobis,* quod, quum 4 V. 5 *vir eius Zliensis diocesis eam sibi legitime* 6 matrimonio copulasset, *el per viginti fere annorum spatian eidenz eohabitanz, prolenz suscepisset ex ea,* volens tandem idem vir habitum assumere monachalem 7, postulabat humiliter ab eadem, ut tam pio proposito faveret ipsius; quae propter multa verbera et alias *molestationum* gravamina, quae dictus vir inferebat eidem, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis eius. Quumque idem vir in domo^o de Vader lo Cisterciensis ordinis religionis habitum assumpsisset, mulier *ipsa* in domo 11 monialium, nullo ibi habitu religionis assumpto vel voto conversionis emisso, permansit ibidez, *cui pro labore manuunz suarum eadem moniales vitae necessaria ministrabant.* Processu yero temporis, quum idem vir ad saeculum rediens religionis habitum reliquisset, eadem 12 mulier se instanter ab ipso petiti reassumi, *t ipse illam recipere penitus contradicens, praeter verbercz, quibus saepitcz 13 affecit eandem, sibi plurima convitia el graves iniurias irrogara.* Quocirca discretioni vestrae *per apostolica scripta* mandamus, quatenus, si res ita se habet, *el dicta mulier illius oetatis existit 14, ut de lapsu carnis illius*

medito valeat dubitari, dictum virum, ut eam recipiat, eique affectum exhibeat coniugalem, *mona ione praemissa per censuram ecclesiasticanz appellatione remota cogatis.* [*Nullis literis etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. V. Id. Apr. 1205.*]

CAP. XVIII.1

Uxor professi, quae dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi religionem, si continens est, et non suspecta.

Innocentius III. 2* Episcopo, Decano et Thesaurario Linconiensibus3.

Significavit nobis A. mulier, quod, quum ipsa F. *militi viro suo coram decano S. Ouiriaci Pravinensis, vices* 4 *bonae menzorae P. archiepiscopi Senonensis in hac parte fungente,* licentiam concesserit religionem intrandi, continentiae tamen voto eidem iniuncto, et recepta fide ab ipsa, quod perpetuo contineret, idem decanus post factam professionem a viro praedicto 5 in monasterio, in quo habitum assumpserat monachalem, asseruit, ipsam debere religionem intrare, quoniam id primo non expressisset eidem, et hoc expresso *ipsa illi* licentiam non dedisset, *t ac eam ad hoc per venera- Litem fratrem nostrunz archiepiscopum Senonensem fecit pluries comnzoneri, p-opter quod eadezn de consensu illiciti archiepiscopi nostrum super be consilium implorara.* Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, et est taus aetatis, de qua suspicio haberi non possit, ipsam votum continentiae observantem intrare monasterium compelli non permittatis invitam6.

CAP. XIX.;

Adultera, quam maritos reconciliare non vult, ad agendum poenitentiam in aliquo claustro collocatur.

Gregorius. II..

Gaudemus in Domino (*Lr infra:*) Mulieres yero, quae relicto maritali toro lapsu carnis ceciderunt, si mariti earum, a te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitae conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cura religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam poenitentiam ibi agant.

CAP. SX.r

Si coniugee se ad invicem absolverunt continentiam promittendo, et Merque vel alter eorum religionem proficitur, alter alterum repetere non potest.

Idem I. Moniali monasterii de Plauda2.

Dudum a C. laico mota contra te, quam uxorem suam dicebat, materia quaestionis, R. sanctae M. 3 in Cosmidin4 diaconum card.nalem dedimus auditorem. Coram quo dictus C. conquerendo proponens, quod indebite recusabas eidem, culos uxor eras per consensu de praesenti et carnis copulam subsecutam, matrimonialiter adhaerere, te sibi restitui postulavit. Ad quod fuit responsum, quod ipse pro animae suae remedio pura et spontanea voluntate, praesentibus duobus religiosis sacerdotibus, et adhibitis quinque testibus fide dignis, omni iuri, quod in te habuerat, renunciavit ohnnino, resignando illud in manibus alterius ex sacerdotibus supra dictis, qui in personam ecclesiae resignationem huiusmodi recipere procuravit, et quod idem C. se casitate servaturum promisit, pauperumque hospitalis de Ponte obsequio se devovit, promittens voto solenni omnia et singula supra dicta, et tribuens tibi 5 licentiam ad monasterium transeundi, te versa vice similiter promittente, ac tribuente illi licentiam, et ius quodlibet resignante: sicut haec omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata, mano. B. notarii Aretinensis 7 confectum. Verum praenominatus C. proposuit, quod, caso amisso instrumento praefato, illud in prima persona, quod prius erat in tertia, insertis pluribus in uno, aliter quam in alio fuit ab ipso formatum. la quum tibi iratus fuisset, sicut verba et verbera indicabant, nonclum calore iracundiae quiescente, quidam ipsum deceptorie

T it. XXXII. C ap. XVI. 1) Restitutum ex Reg. Bal. XII, 13. ; - Comp. III. c. 3. h. t. (3, 25.) 2) Pataviens. : C Reg. pr. Cg 3) Bovingardonberg (in Cod. nomen corruptora est) Patav. dioc.: Reg. - Potthast no. 3698. 4) I: GKCb; R.: Cc; W.: LbN; deest: IK 5) add.: bonis: Cb 6) relinqueret; ib. 7) illa deinde: Reg. 8) preceibusque; Reg. oper. mesad. 9) L: deest: K 10) cante: Ch; asid.: se; Cb 11) quod: CL 12) saepe dicta: ib. 13) vixit incontinenter: CReg. 14) esset: aL 15) elite: Reg. 16) posset: C Reg.

Cap. XVII. 1) Restitutum ex Reg. Brega. VIII, 31. ; - Comp. IV. c. un. h. t. (3, 11.) 2) Ellensi op. et arCLidia. de Cantabriga ot prori de Barnoeta Elions. dioc.: Reg. - Potthast no. 2470. 3) Iuliana: Reg. 4) quum: deest: Dfgh 5) W.: llabegh Reg. 6) legitimo: D 7) regularen: ; Reg. 3) aliarum: D Reg. 9) ad domum . . . accedens ibi (ibidem: Dabefg; ibi-

que: Dh) rel.: DReg. 10) Vand.: FLat; Vande: GH; Vanderiis: Lb; Walde: N; Vandon.: Dug; De Vandon.: De; Donad.: Db; Donandon.: By; Vendon.: Db; Wardon.: Rey. 11) transferens se ad domum monialiu: U llog. 12) et ead. mul. . . ab eo peteret: D Reg. I 3) saepe: D 14) existat: D0. Cap. XVIII. 1) Restitutum ex Comp. V. c. un. h. 1. (3, 18.) 2) Ilonorius III.: FGHILlfNErccte. 3) Lingonien.: LaNEa; Lingonens.: Mur; - 1216-27. - Potthast no. 7812. 4) vice: Ea 5) a milite antedicto: h' 5) i.n.vit.: cleest: ES.

Cap. XIX. 1) 1227-34. - PotUxr.st no. 9652. Cap. XX. 1) 1227-34. - Polthust no. 9655. 2) Plonta: FHKH; Roda: I; Planta: La; Flota: Lb; Honda: lt 3) Diarlao: LN 4) Comes: Cont. liana.; leg.: Cosmedin. 5) tibi: deest: Fk; ei: l 6) R.: Lb; 7) Arotini: JAN.

allexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali praedicto cihis ad libitum posset uti, ac proprium retinere, praefato B. sibi nihilominus promittente, quod non solum ardorem, sed etiam appetitum libidinis exstingeret in eodem: propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur, iratus, seductus pariter et illectus 3, et sub spe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset continentiam observare, asseruit a se factum. Sed ad ista respondebatur econtra, quod, an tabellum in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima, dummodo non mutetur substantia veritatis, nihil interesse videtur. Insuper, quamvis aliquando spes memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit^{9*} inductum, eo tamen tempore, quo talia facta fuerunt, pure, simpliciter ac voluntarie, pro amore Dei et remedio animae suae solummodo ad votum et ac¹⁰ alia supra, dicta noscitur processisse. Propter quod a consortio saecularium hominum debet discedere, vitamque mutare, quum se illius aetatis esse proponat, ut sine suspitione incontinentiae non valeat in saeculo remanere. Nos itaque, habito fratrurn nostrorum consilio, te ab impetitione dicti C. sententialiter duximus absolvendam, perpetuum illi super hoc silentium imponentes.

CAP. XX.1

Breve est, sed per alia verba sic potest summari: Post sententiam divortii quoad torum, latam ob fornicationem epiritualem mariti, potest uxor libere religionem intrare.

Idem.

Mulier, quae in fide remansit, potest, nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio ecclesiae separata, ad religionem libere convolare.

TITULUS XXXIII.

DE CONVERSIONE INFIDELIUM.

CAP. I.1

Non potest quia illam habero in uxorem, cuino maritum occidit machinatione ipsius mulieris; secus, si sine machinatione. Et est pulcher et quotidianus casus.

Coelestinus III.2

Laudabilem (*Et infra:*) Ceterum 3 quod Interrogasti 4 de Sarracenis, qui, dum 5 in captivitate essent, quarundam Christianarum 6 viros earum 7 insidiis et machinationibus occiderunt, utrum, quia pasteas per ipsas 9 ad fidem Christianam conversi sunt eas de 1 jure possint 12 accipere 13 in uxores, vel, si duxerint, ipsum coniugium teneat 14 eorundem 15: hic Triburiensis concilii regula 16 contenti sumus, asserentis 17, quod, si in mortem 13 ipsorum 19 vi-orzmi⁰ malitiose fuerint machinatae, licet earum studio ad ecclesiasticam. 21 fidem accesserint, tamen 22 nec eis adhaerere debent, nec sunt 23, si adhaeserint etiam 24, tolerandi. Non cuino 12^{ic} 25 dispensado sine periculo posset admitti, quum tale 26 damnum tali lucro ecclesia compensare 27 non velit. Ad hoc 23* Sarraceni quidam, qui 29 in bello sunt Christianos interfecisse notati, et 30 Christiani similiter Sarracenos, postea vero 31 Sarraceni, ad catholicanz fidem ci gentilitatis errore conversi, uxores eorum quos in 32 belli 33 certamine occiderunt 34, sibi matrimonialiter copularunt, et 35 id ipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conversis ad fidem fecisse noscuntur: quae 12^{ic} 36 postquam ele priorum virorum morte 30 compererint 37* veritatem 38, divortium instanter exposcunt. 19. In his igitur 46 respondeamus, quod, quum tales 11 non procuraverint virorum interi-

tum defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite potest contrahi, et taliter copulati, cuiuscunque sexus existant, divortium post mortem coniugum nequeunt 42 postulare. Idem si quidem iuris erit in sequenti caso, quem proponere studuisti, quum S. Christiano viro propter odium uxoris Christum negante et sibi copulante paganam et ex ea filias procreante Christiana in opprobrium leso Christi relicta, cum 43 assensu archidiaconi sed ad secundas nuptias convolvavit et filias suscepit ex ipsis; non enim 44 videtur nobis, quod si prior maritus redeat ad unitatem ecclesiasticam, cadena a secundo debeat 45 recedere et 46 resignari priori, maxime quum ab eo visa fuerit ecclesiae iudicio discessisse et teste Gregorio contumelia creatoris solvat ius matrimonii circa eum qui relinquitur odio fidei Christianae.

Quod autem mulier 47 possit primo viro qui ad fidem reversos est nolente ad vitam monasticam remeare, vel tunc ille reversus ad eam, eoam ritu gentili sibi coniunxit, et quae propter eum ad fidem nostram cum liberis suis est conversa 48, mortua prima possit habere uxorem 49, et an filii ante conversionem geniti obtentu nuptiarum, quae post conversionem ritu ecclesiastico celebratae fuerant 50, et similiter si filii illius, quae cum licentia archidiaconi sui 51 malito priore vivente sed facto infideli nupsit 52 viro catholico, legitimi sint 53 12^{ic} 54 hendi, taro regula quara doctrina Apostoli, qua dicitur: „si infidelis discedit discedat; non enim frater aut 54 soror subiectus est in huiusmodi servituti 55;“ quam 56 illud decretum memorat, Gregorii: „non est peccatum dimisso propter Deum si alii se copulaverit; infidelis enim discedens et 57 in Deum peccat et in matrimonium;“ 58 12^{ic} 59, quod praecessor noster bonae memoriae Alexander III. ita dixerit 59: „tanta est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti post contractum matrimonium legitimi habeantur.“ Nos in huiusmodi dubitare non sinunt 61, quin in his et liber aditus pateat ad religionem migrare volenti, et ille qui ad fidem revertitur, eam, quae conversa est 61 de funtia prima sibi licite possit copulare, filii etiam in supradicto utroque casu legitimi censeantur. Praeterea etc. [cf. c. 27. de test. II. 20.]

CAP. II.1

Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles assignatur converso.

Gregorius IX. Argentinensi Episcopo 2.

Ex literis tuis accepimus, [perlatanz fuisse ad synodum tuam huiusmodi quaestionem], quod quidam de Iudaicae caecitatis errore ad Christum verum lumen [et viam veritatis] adductus, uxore sua in Iudaismo relicta, in iudicio postulavit instanter, ut eorum filius quadriennis assignaretur eidem, ad fidem catholicam, quam ipse suscepit, perducendus. Ad 3 quod illa respondit, quod, quum puer adhuc infans existat, propter quod magis materno indiget solatio quam paterno, sibi que ante partum onerosus, dolorosus in partu, 4^{ic} 4* post partum laboriosus fuisse noscatur, ac ex hoc legitima coniunctio maris et feminae magis matrimonium quam patrimonium nuncupetur, dictus puer apud eam 5 debet convenientius remanere, i [quam apud patrem ad fidem Christianam de novo perdoctanz tractare debebat, aut saltem neutrius sequi, priusquam ad legitimanz aetatem per veniat. Bine inde multis aliis allegatis: tu autem praedicto puero medio tempore in tua potestate retento, quid tibi faciendum sit in hoc caso nos considerare voluisti.] Quum autem 6 filius in patris potestate consistat, cuius sequitur familiam, et non matris, et in aetate tali quis non debet 7 apud eas s* remanere personas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti vel vitae insidientur 9 illius, et pueri post triennium apud patrem non suspectum ali debeant et morari, materque pueri, si eum remanere

Tit. XXXII. Cap. XX. 8) allectus: G.H 9) proponit: CHUCEN 10) ad: deest:

C ap. XXI. 1) 1227-31. — Polthast no. 9654.

Tit. XXXIII. Cap. I. 1) itestitates ex Larc. ap. Bal. III. 351.: Gilb. aurt. 2.(3,20.) • Comp. II. c. 2. h. t. (3, 20.) 2) ielliana capitis estais Comp. II. e. 3. de coge. sp. (4, 6.); — cf. c. 1. Ut lite peed. (2, 16.); — 1191-8. — Jaffé vio. 10735. 3) ceG: recst: BabSa 4) add.: enim: Sa 5) quum: LEC. 1-) add.: mulierum: Bb 7) eorum: Ebi; — essent Christianorum, quosdam viros earum: Loc. 8) post: Bb 9) per ips.: deest: Luc. 10) fuerint: ib. 11) easdem: BbSa Loc. 12) possunt: Bb 13) ducere in uxorem: Luc. 11) valeat: Sa Luc.: valeatirritari: Bb; an ips. coniug. valeat iterari: Rls 15) eor.: deest: Coll. citt. 16) regulae consentimus: Loc. 17) asierentes: BabhSaLuc. 18) quum mortem: Luc.: in monte: Rh 19) ips.: deest: BcSa late. 20) vir.: deest: Bac 21) Christianam: BL 22) tum: Laec. 23) sunt: deest: ib. 24) et: deest: Babc Loc.: ab ecclesia: Sra 25) hic: deest: Bb 26) tantum: Coll. citt. 27) recompensare: BabcSa 28) hae: FLNB Loc. 29) qui: deest: BbSa 30) et: deest: Loc. 31) vero: deest: ib. 32) in: deest: Coll. citt. 33) bellico: Coll. citt. 34) neci tradiderant: BabhSaLuc.: occiderint: B 35) et: deest: Bb 36) de priori Inerte: Loe. 37) comperitint: Codd. coll. Bgg Larc.: compererint: Bi 38) et

post veritatem: BL 39) deposcunt: Bb 40) Responden. (Respondeo: Lnc.) quoque in his: B.Sa LEC. 41) quod, quum nec Sarraceni. nec Christi- 42) an mortem alterutrorum (alterutrarum: Balo) procurare noscuntur (nos- 43) scantur: Sa), matrimonia (matrimonium: Bacgi) huiusmodi inter praedictas (dictas: Sa; inter huiusm. pers.: Bg; inter huiusm. interdictas pers.: Bb) personas licite possunt (potest: Bacgi) contrahi: Coll. citt. 42) non possunt: BbSa; iure obtinere vel 43) tiara postulare non possunt: Loc. 43) rol. est tamen: Ba 44) en.: recst: Bb Loe. 45) debet: Sa 46) vel: Bb 47) mul.: deest: Sa Lile. 48) reversa: Bb Loc. 49) in ux.: ib. 50) fuerint: ib. 51) suj: deest: Bb 52) nupserit: Sa 53) sunt: Bb 54) vel: ib. 55) servitutibus: Sa 56) quantum ad id mera. Greg. decr.: Be 57) et: deest: ib. 58) rAhil.: deest: So 59) dixit: BabLuc. 60) sinit: Be 61) est ad fidem: ib.

C ap. II. 1) Restitutas ex m'ig. ap. ifart beila Qwec. Germ. III. 536. — indicatua ex Grey. IX. Reg. III. 13.; ap. Ballsrld. p. 367. 2) Potthast No. 8399. 3) asserens quod favore religionis Christianae, et quia puer infra discretio- 4) nis annos erat, potius ipsam et fidem suam, quam matrem et eius errorem sequi deberes: orig. 4) ac: costal: GHILN 5) nutren/ (deb.: deest): orq. 6) yero: orig. 7) debeat: orig. Bala. 8) illas: FGIIIHorig. 3) insidiantur: orig.

contingeret I6 apud cam a*, *Vacile* posset illum adducere ad infidelitatis errorem: [*fraternitati time*] in favorem maxime fidei Christianae respondemus, patri eundem puerum assignandum. [*Dat. Perusii XVII. Kal. Iun. A. H. 1229.*]

TITULUS xxxiv.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

CAP. I.1

Vota possunt eleemosynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente superioris auctoritate, et iusta causa redimendi vel mutandi.

Alexander III. Exonensi 2 Episcopo.

De peregrinationis quoque votis, an eleemosynis redimi 3 possint vel 4 pro necessitate in aliud commutari, tibi 5 * respondemus, quod ab eius, qui praesidet 6, pendet 7 arbitrio, ut consideret diligentius et attendat qualitatem personae, et causam commutationis s, scilicet 3 an ill 10 * ex infirmitate, seu affluentia divitiarum contingat, an alia li * causa probabili peregrinatio, an recompensatio melior fuerit et Deo magis accepta; et secundum hoc debet 12 exinde 13 dispensare.

CAP. II.1

Commutat Papa votum ultramarinum, in his maxime, qui in puerili aetate voverunt.

Idem Norvicensi 2 Episcopo.

Venientis ad nos R. 3 clerici narratione accepimus 4, quod, qui in puerili aetate 5 constitutus fuisset Hierosolymam disposuit^o proficisci 7, cuidam quoque consocio seto, qui nihilominus sepulcrum dominicum proposuerat visitare, fidem dedit, et suam recepit ab eo, quod sibi invicem in via 10 socii li fideles existerent, j-et bonam societatem servarent. Quia 12 utique sollicita mente revolvens, ad nos accessit, ta sibi nostrum super hoc consilium aperiremus. Nos autem ipsum gravi infirmitate laborare, sicut asserit, intelligentes, et, quod in partibus orientis eius allectus partem utilitatis conferret, diligenter attendentes, praesertim quum non sit licitum, clericum 13 infra sacros ordines constitutum arma sumere, vel sanguinis effusione vacare, ipsum 14 a voto, quod in aetate tenera, facilitate potius quam ex arbitrio discretionis promisit, absolvimus, et ad propria remittimus absolutum, ita tamen, quod idem votum eleemosynis redimat 15, et iuxta consilium nostrum 16 toto vitae suae tempore uni pauperum Christi, tam in victu quam in cestita, dummodo ad hoc suae facultates sufficiant, debeat 17 providere.

CAP. III.1

Ex sola conceptione boni explicandi non obligatur quia ad bonum conceptum exsequendum.

Idem Magistro A. de Mandeforde 2.

Literaturam tuam vel prudentiam 3 iam cludum referente fama cognovimus, et saluti tuae tanto attentius considerare volumus et debemus, quanto personarum tuam consideratione tuae 4 honestas conversationis et vitae ferventioris caritatis brachiis amplectimur. Relatum est 5 auribus nostris ex parte tira, quod, Quum ex quadam minutione 7 nimio fuisses mortis pavore perterritus, haec 8 verba tecum protulisti: „non diu hic morabor,” proponens in animo, quod religionis habitum esses aliquando suscepturus. j-Sed propter frequentes in limitates 0, quae pluri-

mum 10 vitae religiosae districtilnem inlpediunt, et quia transeuntibus li * hospitalitatem exhibes, et plura salutaria 12 impendis, quod concepisti olim in animo opere 13 nondum implevisti, ac per hoc dubitas, ne pro 14 fracta fide voti in dist/icto debeas examine conveniri. Tibi igitur 15, licet prudentiam tuam latere non eredas, quid canones in huiusmodi statuam 16, consulenti respondemus breviter quod sentimus, praesentium significatione malantes, quod, si plus non est in voto processum 17, quam praediximus, transgressor is iudicari non poteris, et 19 si non impleas quod dixisti. Monemus autem prudentiam tuam attentius et 20 hortamur quatenus lacias quod tuae salutis amplius Y 1 cognoveris provenire et conditionis tuae minor exSistens memoriter teneas, quod Loth (han mutis timeret ascensum, Segor 22 civitatem parvulam 23 petiit et accepit.

CAP. IV.1

Omne votum mutabile est in votum religionis

Idem 2.

Scripturae j- sacrae 3 * testimonio declaratur, quod spirituales homo propositum non mutat, quum pro salute animae sane utilius aliquid meditatur 4. Indo est, quorū vestris iustis postulationibus inclinati 5, vobis indulgimus, quatenus, si quis o sepulcrum dominicum vel alia 7 sanctorum lintina proposuerit visitare, et infirmitate vel cilia rationabili causa occua-rente ctpud 8 vos habitum religionis assumere alque Deo servire voluerit, libere eos 0 recipere valeatis. Reus fracti voti aliquatenus non habetur 10, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur religionis observantiam commutare.

CAP. V.1

Executio voti ultramarini auctoritate Papae potest ex causa differri.

Innocentius III. Strigonensi Archiepiscopo.

Non est voti dicendus transgressor, qui quod vovit de auctoritate sedis apostolicae, iusta tomen ex causa, distulit 3 adimplere. Sane, significavit nobis carissimus in Christo filius noster Henricus 4 illustris rex Hungariae, quod, quum in regni perturbatione 5 consilium et auxilium tuum sibi senserit hactenus profuisse, utilitati eius non modicum derogaret, si Hierosolymam, sicut ex voto teneris, regno pergeres impato. j Quum igitur nobis imaneat de honore ipsius regis et statu refluū Hungariae sollicitate cogitare, fixatemitcti tnae per apo.stolica scripta mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierosolymam adeundi, quam regnum ipsum fuerit tranquillitati pristinae feciente Domino restitutum, vel^o super hoc receperis ab apostolica sede mandatum. [*Dat. Laterani. 1198.*]

CAP. VI.1

Ecclesia compellit heredem laicum per excommunicationem et bonorum subtractionem ad executionem voti ultramarini, ad quod so obligavit pro defuncto.

Idem Andreae Duci 2.

Licet universis liberum sit arbitrium in vovendo, nec necessitas votis locum habeat, sed voluntas, usque adeo tamen solutio necessaria est post votum, ut sine proprio 3 * salutis dispendio alicui non liceat resilire ab his, quae simul ac solemnitat re promissit. Accepimus siquidem, quod, quum inclgtae recordationis B. quondam rex Hungariae, pater tuus, agens 4 * in extremis, votum, quod voverat Domino, Hierosolymitanam provinciam in forti mano et 5 * brachio extenso, humili

Tit. XXXIII. Cap. II. 10) contigerit: *ib.* 11) ipsam: *FGHIKort.*;
Tit. XXXIV. Cap. I. 1) Restitutum ex App. XXXV, 3.; *Lips. XXXIII. 23.; Bamb. XXVI. un.; Case. XXXIX. 2.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 29.)* 2) tideretur pare eius cap. esse, quod ex App. XXXV, 2.; *referittr c. 30. de sine. (5, 3.; - 1159-81. - Jaffé no. 8980.* 3) restitui: *R* 4) vel aliud (add.: por: *OP*) pro necessitate impleri (adimpleri: *OQ*): *Coll. citt.* 5) tibi: *exstat: O* 6) possidet: *AIR* 7) dependeat: *Abcp*; dependet: *AalOQR* 8) commigrationis: *O 9)* scil.: *deest: R* 10) id: *exstat: O* 11) aut alia: *FGHIKLN*; aut etiam alia: *uf*; et (deest: *AR*) utrum peregrinatio an (aut: *Q*) rae, utilior (menor: *AQIl*) fuerit: *Coll. citt.*, 12) habet: *Ed. Roa. oper. mead.* 13) inde: *AQR*.
C ap. II. 1) Restituim ex App. L, 15.; *Cass. XXXIX. 2.; Comp. I. c. 2. le. t. (3, 29.)* 2) Nomenensis ep.mer.: *Rutendose*; add.: in eodem libro (i. e. lib. VIII. *Reg.*); *O*; - 1166-67. - *Jaffé so. 7578.* 3) *R*.; *deest: O* 4) Audivimus: *AO*; Bene audivimus (retl. omiaiss): *R* 5) puerilitate: al 6) promisiase: *R*; *deest: Aa* 7) se profecturum: *Con. citt.* 8) quag.: *deest: It*; et cuidanr: *O* 9) et fidem ded. et sententiam: *R meudose* 10) in via: *deest: ib.* 11) socii: *deest: O* 12) quod: *Ab* 13) cler.: *deest: ib.* 14) id quod id vol.: *It ueetdose* 15) redimere debeat: *Coll. citt.* 16) nostr.: *deest: Ab*; auxilium vestrum: *R meadose* 17) deb.: *deest: OR*.
C ap. III. 1) Resida film ex Atan, auct. I, (3, 16.); *Comp. II. c. 1. h. t. (3, 21-)* 2) Monte forti: *La*; Nandeforto: *DF*; Mag. M. abbati de Vadeford: *Ba*; mag. M. de Vad. Forden.: *IR*; Mag. M. do Vadeforte: *Bcg*; Mag. Ambrosio de Vad. Por.: *Iu*; *deest: Bbh*; - 1159-81. - *Jaffé no. 9219.* 3) prudeatiam tuam primum revelante fama: *Bb* 4) tuae: *deest: CL* 5) est

autem: *Bi Ilicht*. 6) est siquidem nobis: *Bb* 7) quum ex quadam minutione brachii tui (tibi brachium: *Bb*; brachium tnnm: *Bph*) minuisses (intu-muisset: *BbhTa*), pavone mentis perterritus (territus: *Bbl'a*): *BTa* 8) huiusmodi: *Bb* 9) add.: corporis: *Ta* 10) plerumque vit. distr.: *Bb* 11) add.: indigentibus et: *ib.* 12) solatia: *ib.* 13) magnopere (in an.: *deest*): *Ta* 14) de: *ib.*; *deest: BcTa* 15) Licet autem -- tibi tomen consulti brevior (taliter: *Bb*) respondemus, quod sentimos (tibi duximus respondeudum: *Bah*) praesentium (praesenti: *Bgyhi*): *BTa* 16) constituent: *Bbl* 7) progressus: *BacghiTa* 18) add.: voti: *BL* 19) etiam: *Bbc* 20) attentiusque: *Bb* 21) apertius videris expedire: *ib.* 22) in Seg.: *ib.* 23) parvula et pet. et recep. salutem: *ib.*
C ap. IV. 1) Restituim ex Atan. auct. 2, (3, 16.); *Comp. II. c. 2. h. t. (3, 21.)* 2) universis abbatibus Cisterciens. ord. per Angliam constitutis: *Ruega*; a monachis Cist. ord.: *Bbh*; - 1159-81. - *Jaffé no. 8915.* 3) sae.: *exstat: G* 4) medietur: *Lb* 5) uon indignat indulgum quat.: *ib.* 6) qui: *Bbc* 7) aliorum: *Bb* 8) inter: *ib.* 9) ipsos: *ib.* 10) nec rei voti fracti habeantur aliquatenus, qui temp. (temporalibus: *Bb*) obs. in perpetuam (perpetuum: *Begi*)... noscuntur: *BIm*.
Cap. V. 1) Resetutaut ex Rey. Bal. I, 5.; *Comp. III. c. 1. h. t. (3, 21.)* 2) Strigoniensis: *C Rey.*; - *Posthat* soo. 14. 3) distulerit: *Rey.* 4) 11.: *U* 5) turbatione: *LNCaghy Rey.* 6) et: *Ch*.
C ap. VI. 1) Restituim ex Reg. Bel. I, 10.; *Comp. III. c. 2. h. t. (3, 20.)* 2) A.: *Cg Reg.*; - *Posthat* no. 4. 3) propriae: *G'HLVC Bcg.*; suae: *K* 4) ageret: *OH*; ageret... extremis, et de sus penitus coualescentia desyeraret: *CReg.* 5) et: *exsfut: G* 6) extento: *Cubc*.

lumen corde et humiliato spiritu visitare, sub interminatione maledictionis paternae commiserit⁷ tuae fidei exsequendum, et tu, intellecta pia voluntate parentis, assumpto crucis signaculo, te id impleturum⁸ sine dilatione qualibet promissisti. -j Verunz, endem patre tuo sublato de medio, quum Hierosolymitanum iter te arripere simulasses, assumptae peregrinationis oblitus, quam contra inimicos crucis clirigere debueras, in fratrent itunt et regnum Hungariae convertisti aciem bellalorum, et multa contra serenitatem regiam nalignorum usos consilio commisisti. Nos aulem, quos dichos istis ad pontificatus offzium, licet immeritos, Dominus evocavit, tam paci regni Hungariae, quam tuae volentes salutem consolare, nobilitatem tuam rogamus⁹, mortem et exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta praecipiendo¹⁰ Mandamus, quatenus, postpositis ceteris sollicitudinibus, neque ad festum exaltationis sanctae Crucis proximo venturum debitum acceptae crucis exsolvens, propositum iter arripas et humiliter prosequaris, ne, si onus tibi a patre iniunctum et a te sponte susceptum occasione qualibet detrectaveris¹¹, paternae te reddas successione indignum, et hereditatis emolumento priveris, cuius recusa-veris onera supportare; sciturus, extunc anathematis te vinculo subiaccere, et iure, quod tibi, si dictus rex sine prole decederet, in regno Hungariae competeat ordine geniturae, privandum, et regnum ipsum ad minorem fratrent tuum appellatione postposita devolvendum. [Dat. Lat. IV. Kal. Febr. 1198.]

CAP. VII.r

Commutat Papa votum ultramarinum in vigiliis, orationes et ieiunia, tunc maxime, quum cessat causa, quae induxit ad vovendum; ita etiam quod expensas tiendae in eundo, morando et redeundo, integraliter mittantur in terrae sanctae subsidium.

Idem Trecensi Episcopo2.

Magnae devotionis j iuicticizzan' et sincerae in Christo tuae fidei esse credimus argumencunz, quod, ut novissina tua Domino consecraret, nec senectutis iam, imminens incommoda, nec discrimina viae, nec dubia lides et constans inconstancia pelagi terruerunt, quin pro salute anime tuae, ac libertate Trecensis ecclesiae et devotione terrae nativitatis Domini Hierosolymitanam provinciam dzsponeres visitare. j Ouum enim Trecensis ecclesia, sicut ex tua relatione didicimus, contra libertatem ecclesiasticam indebitis gravaretur angustiis el pressuris, nec per alium, quam per Fl. quondam Campaniae comitem, tunc in ultramarinis partibus constitutum, eidem ecclesiae 3 crederes4 posse de facili subveniri, confusus de liberalitate ipsius, quem, si ad coas accederes, tibi super necessitatibus ecclesiae tuae credebatur humiliter provisurum, praeter consilium carorum 5 tuorum ad ipsum proposuisti accedere, ac in signum peregrinationis et devotionis a terrae orientalis crucem dominicam assumpsisti. ±[Licet autem, ut non vacuus in conspectu Domini appareres, sed aliquos tecum manipulas in orean, Domini cum exultatione deferres, sermones ad populum feceris, ut aliqui iecurrat assumpto crucis signaculo subirent itineris gravitatem, vix unus inter alios apparuit, qui verbum tecum recipere et impleteret. Tu vero, ut laudabile propositum fine clauderes meliori, viam aggressus, gsatns Placentiam pervenisses, super morte ipsius comitis tristes recepisti rumores. Propter famuliam lamen dissimulato timore progressus in Tusciam, quosdam familiares tuos obvius habuisti, qui te volebant irrviknz etiam ab itinere reziccare, asserentes, iter tuum nec tibi nec ultramarinis partibus expedire, quum, Gallicanis onznibus exinde redeuntibus, terra illa defendenda in Teutonicorum manibz remansisset.] Quamvis autem audita morte ipsius comitis immensam tristitiam concepisses, et praecipuam intentionem tuam esse conspiceres 8 iam frustratario, noluisti tamen sine consilio apostolicae sedis, quae disponente Domino cunctum, fzdeliusz rzrater est et magistra, ad propria remeare. Sed ingressus 9 postmodum Urbem, et in nostra praesentia constitutus, intentionis tuae propositum ac statum Trecensis ecclesiae nobis humiliter expressisti, j nostrum el fratrum nostrorum consilium cum devotione requireris. Venerabilis etiam lo frotar noster Senonensis archiepiscopus

metropolitanos tuos stalum Trecensis ecclesiae, ac dispendium, quod ex absentia tua incurrere poterat, semel et iterum per suas nobis literas intimavit, propter quod disposuimus deliberare cum fratribus nostris, an cum eadem Trecensi ecclesia misericordiam faceremus, te ad agendam ipsius sollicitudinem remitteremus, an, sicut tenebaris ex voto, te iter arripere perfcere pateremur, et utrum horum tam salutem tuam quam terrae orientali potius expediret. Et quidem tria praecipue duximus in hoc negotio attendenda, quid liceat, quid deceat, quid expediat: quid liceat secundum aequitatem, quid deceat secundum honestatem, et quid expediat secundum utilitatem. Sane, non videbatur contra votum et tam laudabile propositum licitum¹², ut venires, quum vox clamet prophetica¹³: „Vovete et reddite Domino Deo vestro,” ut primum ad consilium, secundum vero ad imperium referatur, et in evangelio: „Reddite quae sunt Dei Deo.”¹⁴ Votum enim istud non est dubium esse Dei, cui te obligaveras in vovendo. Sed nec decens¹⁵ quomodolibet videbatur, quum sit scriptum in evangelio: „Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens¹⁶ retro, aptus est regno Dei,” et in Genesi uxor Loth, quae retro respexit, in salis statuaz legatur¹⁷ fuisse conversa, et in actibus Apostolorum Anania et Saphira, qui abierunt retrorsum sancto Spiritui mentientes, a¹⁸ conspectu Apostolorum principis mortui scribantur successive delati. Praeterea non videbatur aliquatenus expedire, quum ex absolutione¹⁹ tua, si²⁰ fieret, scandalum posset laicorum mentibus generari, dicentium: „ubi est Deus clericorum?” et hoc exemplo credentium, se ad voti observantiam non teneri, quod viderent per ecclesiarum rectores apostolicae sedis auctoritate deponi, per quod grave dispendium terrae orientali contingeret provenire. Quod enim agitur a praelatis, facile trahitur a subditis in exemplum, iuxta quod Dominus inquit ad Moysen in Levitico 21: „Si sacerdos, qui est unctus, peccaverit, faciet²² delinquere populum.” Verum aetatis vitae 24 senescentis defectus atque canities, quae vix labores et dolores suos tolerare possunt²⁵ etiam in quiete, in contrarium allegabant²⁸, et 27 ecclesiae Trecensis suspiria, cui vinculo pastoralis sollicitudinis es ligatus²⁸, sine cuius assensu votum peregrinationis emitte re forsitan non debueras, f-et dicti metropolitani tui, qui nos, et Trecensis ecclesiae misererentur, solliciti²⁹ invitabat, instantia nos in partem contrariam non modicum inducebant. Ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctum et honestum erat, ex persona voventis minus licitum videbatur, quod, licet pennas habeat, quibus satagat avalare, ita tamen adstrictae sunt nexibus praesidentis³⁶, ttt liberum non habeant³¹ absque ipsius permissione volatum. Quum enim iuxta canonica³² instituta clericis absque sui episcopi licentia peregrinad non debeat, et episcopus non minus, immo potius sedi apostolicae sit adstrictus, videri merito³³ poterat, quod absque eius generali vel speciali licentia votum peregrinationis, qua³¹ te tamdiu absentes, emitte re non deberes. -f- tb7inus etiam votum ipsum³⁵ terrae orientali videbatur expediri, quae plus pugnatorum subsidium, quam clericorum, quos et offcium el dissuetudo reddit imbelles, ministerium³⁶ in instantis³⁷ articuli necessitate requirit. Quamvis enim³⁸ orationibus tuis el aliorum terra illa vehementer indigeat, quia lumen iam impletum est verbum Dei dicentis: „Venit³⁹ hora, et nunc est, quando nec in monte hoc, neque in Hierosolymis adorebitis Patrem,” et infra: „Spiritus est Deus, el eos, qui adorant eum, in spiritu el veritate oportet adorare:” videri poterat, quod non minus in ecclesia tua quam in orientali terra proficeres per orationibus apud Deum in his, quae pro liberatione ipsius iuste ac humiliter postulares. Et utinam cuna Moyses posses in 40 montem ascendere, ut, te manibus extensis⁴¹ orante, Iosue pugnans in solitudine Amalechitis in ore gladii superaret. Credebatur etiam, quod terrae orientali magis accederes⁴², si, quod in tuis et tuorum clericorum procuracionibus fueras impensurus, secundum allicuius religiosi arbitrium transferretur in subsidium bellalorum. Quum igitur in lege veteri, in qua non minus praeceptum Domini obligabat, quam votum hodie obliget⁴³ in ecclesia, primogenita, quae Domino mandabantur⁴⁴ offerri, quaedam Domino redderentur, ut primogenita Levitarum; quaedam

Tit. XXXIV. Cap. VI. 7) cominisit: GHIXLMNCReg. S) te adimplendum: Cbgh 9) rog.: deest: Cae 10) praec.: deest: ib. 11) detrectaus: Cach.

Cap. VII. 1) Restitutu ex Reg. Bat. I. 69.; Comp. III. c. 2. h. l. (3, 26.) 2) Potthast no. 48. 3) affectionibus eiusdem ecclesiae: O Rey. 4) credena: Cb; posses credere: Cc 5) canonicorum: Cb 6) devotionis: CReg. 7) super: Reg. 8) conspiciens: MCh 9) ingrese, igitur: CReg. 10) et: deest: Cae, 11) et: deest: Cae 12) add.: Cb 13) Psalm. LXXV. 12. 14) add.: et quae sunt Caesaris Caesari: Cb 15) decere: Cbgh Reg. 16) cf. Luc. IX. 62. 17) legitur: Che 18) In: Cb; ante conspectum: Cc 19) solu-

tionem: Ch 20) si: deest: Cae 21) Lerik'c. IV. 4. 22) facit: Cb Reg. 23) populos: Cb 24) add.: iam: Cal; in te: La; iam in te: Cbgh Reg. 25) poterit: CReg. 26) allegabatur: Cgh; allegabantur: Reg. 27) et: deest: Reg. 28) alligatus sine ipsius: CReg. 29) usque hac sollicita: Cb 30) add.: praeceptorum: ib. 31) habes: Cae; habeat: Cb 32) sacrorum can. instituta: CReg. — cf. c. 36. D. V. de esus. 33) mer.: deest: CReg. 34) quo: Cb; a qua: Cc 35) illud: Ob 36) et min.: Cae 37) in iuet: deest: Cb 38) en.: deest: ib. 39) Veniet: Cae 40) in: deest: Cae 41) extentis: LZ. 42) accederes: Cb 43) obligat: Rey. 44) mandabatur: LUN.

redimerentur, ut aliarum tribuum; quaedam commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, qui 45 pro 41* ove commutabatur: ex hoc attendentes, quod votum etiam 47 commutari possit 45 in opus aliud pietatis, praesertim quum bonae memoriae Alexander Papa praedecessor noster rotunz peregrinalimtis etiam redimi posse vel 2n alitid com. mecta-i responderit requisitos, non curantes, quod 49 os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedamus a tramite veritatis, quum secundum.

Apostolum gloria nostra sit testi 7 nonium conscientiae nostrae, et scandalum non cumules, praesertim, quia non in tenebris, sed in luce 5° procedimus, de illius auctoritate securi, qui, quum audisset a discipulis 51; „Nonne 52” seis, quia Pharisaei, audito hoc verbo, scandalizati sunt?” respondit: „Sinite illos, caeci sunt, et duces caecorum:” et iuxta Apostolum:

hominibus placent, Christi servus non essem,” tibi pro te et sex famulis tuis de conzntu fratrunz noslrornz, el tan archiepis scoporum, quam episcoporum et aliorum prudentiu 7n consilio, quos per Dei mzssezcordiam multos 53 nobiscum praesentes habuimus, licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, ut omnes expensas, quas fueras in eundo, morando et 54 redeundo facturis, alicui religioso committas, in necessariis usus terrae illius sine diminutione qualibet transferendas. Si enim 55 orientali provinciae, quae plus tunc quam te in articulo necessitatis instantis indiget, teta subventionem pro ficiet, et Trecensi ecclesiae tua praesentia et regimine utiles providemus, ac per hoc animae tuae salubrius consulatur. Laborem etiam laboribus recompenses, sollicitudine instando vigiliis, devotius vacans orationibus, et in 56* ieiunius fortius te exercens 51, ac super grege tuo rigilans sollicitudine pastoralis. Ad hanc autem indulgentiam tibi de benignitate sedis apostolicae faciendam id etiam specialiter nos induxit, quod iter Pitan iam non ridebatur ultranzariuzae provinciae fructuosum, a qua fere omnes Gallici remeant 58, et 59 quum pro sabie anizae tuae ac libertate Trecensi ecclesiae per dictum 60 cornitem assequenda 61 praecipue votum peregrinationis emisseris 62, eo sublato de medio, quia cessavere causae, facilius cessare potuit et effectus. [Nulli ergo etc. Dat. Lat. Id. Mart. 1198.]

CAP. VIII.1

Impedito ad tempus exsequi votum ultramarinum conceditur dilatio; perpetuo varo impedito indicitur redemptio in eo, quod ntas expediat terrae sanctae.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo 2.

Quod super his -j- sedem apostolicanz considerare rrecrevistis 3 quorum exsecutio spectat ad officium postorale, fraternitatem tuam in Domino commendamus, sperantes, girad per respon.siarzenz nostram instructus ea diligentius exsequant.s. Quaesivisti sane de bis, qui pro succursu 4 terrae sanctae signo crucis assumpto, propter infirmitatem vel paupertatem, vel 5 aliam iustam causam votum peregrinationis non possunt utiliter adimplere quid tibi sit faciendum; quum per apostolica scripta sine distinctione 6 receperis in mandatis, ut eos, qui signum crucis assumptum abiecerunt 7* ad resumptionem ipsius et executionem voti per censarant 8 ecclesiasticam appellati ones remota compellas 6, non obstante aliqua indulgentia, si qua forte per surreptionem a praedecessore nostro fuerat impetrata. Nos autem inquisitioni tuae taliter respondemus, quod debiles et inopes magis illuc in defectum, quam ad profectum accedunt, quum isti pugnare non possunt 10, et illi mendicare cogantur, nisi forte sint nobiles et nagnates 11, qui suis secum expensis bellatores adducant 12, vel artifices et agricolae, qui de laboribus suis sibi possint 13* acquirere necessaria et terrae subsidia ministrare; quamvis non multi talium propter brevitate possessionum et paucitatem inhabitantium ibi 14 sint opportuni. Unde credimus distinguendum inter illos, qui temporalem, et eos, qui perpetuam impedi menti causam creduntur habere, quod primis indulgentia est dilatio, secundis autem est redemptio iniungenda, ac rerum facultate pensata, quas 17 possunt aut quas facturi essent expensas, personarum praeterea 15 compensato

labore, in subsidium terrae sanctae transmittant, exsequentes per alios quod per se nequeunt adimplere. Rursus inter illos, qui pro defensione terrae sanctae votum peregrinationis emittunt, et eos, quibus pro satisfactione suorum criminum iter peregrinationis iniungitur, credimus distinguendum, quod 20 circa primos plus terrae sanctae succursus, et circa secundos plus labor itineris secundum intentionem voventis vel poenitentis debet attendi. Unde, si quis hoc modo voventis debet inutilis ad pugnandum, quamvis habilis sit 21 ad eundum, melius est redimere votum quam expensas consumere. Quod et de poenitente 22a qui propter debilitatem non potest iter iniunctae peregrinationis implere 23, sane valet intelligi; non autem de illo, qui, quamvis sit impotens ad bellandum, potens tamen est ad eundum 64. i Super his autem diligens est discretio adhibenda, ne quid prece vel precio, amore vel odio sine occasione quacunque contra salutem animae vel utilitatem terrae getoznodolihet attentetur. Linde per viros religiosos et providos dispelzationem & uiusnmd volunus provicler. De mulieribus autem hoc credimus observandum, ut quae remanere noluerint viros suos sequantur euntes 5*; ceterae vero 26, nisi forte sint divites, quae secum in suis expensis possint ducere bellatores, votum redimant, quod voverunt, altis ad terrae sanctae subsidium singulis secuicluzn proprias facultates diligentes inductis.

CAP. IX.1

Voten: nitramarinum certis casibus redimi et commutari potest, non tamen per alium, quant per Papan; vol cum ipsius speciali mandato. H. d. usgae ad §. Secundo quaesivisti. — (Secundo etc.): Habiles ad eundum, sod inhables ad pugnandum, si sunt strenui consilio, vol milites bellatores possunt secan) doceno, votum ultramarinum non redimunt. H. d. Abbas Siculus. — (Quod autem etc.): tixores possunt sequi viros ultra mare, si volunt; sed non tenentur, nisi et ipsao voverint. H. d. Abbas. — (In tanta etc.): Viri sine consensu uxorum emittere possunt votum ultramarinum. H. d. Abbas Sientas. — (De clericis etc.): Clerici, tanquam inhabeles ad pugnandum, redimunt votum ultramarinum, nisi in certis casibus. H. d. Abbas Siculus.

Idem eidem.

Ex multa tuae sollicitudinis providentia f credimus provenire, quod, (pitan ad consultationes luas multiplices el frequerztes respon.derimus 2 quod sentimos, ex response nosh-a novas elicias quaestiones. Ex consultatione siquidem, quam ad inquisitionem tuam super negotio cruce signatorum olim edidimus, viam invenisti ad alias quaestiones, et utrum, quod in ea dicitur, ius constituat generale, ut passim praelatis quibuslibet idos secundum formal/1 expressam absolvere liceat, qui eorum sunt iurisdictioni commissi, solliciti requisisti. Ad hoc igitur inquisitioni tuae breviter respondemus, quod in consultatione nostra ius commune editur 3, et, licet ad quales, et ad quos tamen specialiter spectet eius executio, nullatenus explicatur: illis autem solummodo ius lioc exsequendum incumbit; qui super hoc mandatum noshmn receperint 4 a sede apostolica speciale. Sic ergo il li est inquisitioni responsum, qua 5 consequenter tua fraternitas requisivit, de quibus religiosis intelligendum hoc 6 esset, quod continebatur circo consultationis nostrae median', in haec verba: „per raros religiosos el pvidos dispensationem huiusmodi volumus provideri;” utrum scilicet ibi 7 religiosi vocentur hi tantum, qui religionis habitum susceperunt, quorum plures idiotae sunt et iuris ignari, (Mal' lamen in consultatione ves6-a dicattz: per religiosos et providos; an episcopi, qui, sicut dignitate praecellunt, sic et 2 religione debent abis praeminere. Nam ad neutros illius executio iuris spectat, nisi per apostolicam sedem eis specialiter delegetur. Secundo quaesivisti, utrum iq quod dicitur: „si quis voventium est inutilis ad pugnandum, quamvis sit habilis ad eundum, melius est, ut redimat votum, quam consumat expensas,” generaliter accipi debeat, ut nobiles etiam li * et 12 magnates, qui sunt consilio strenui, et multos secum possunt trahere 13 bellatores, an minores tantummodo verbum huiusmodi generale comprehendat. Verum, si ad superiora oculum tuae considerationis paulisper extendas, quaestionem istam inventes in serie consultationis nostrae 14 solutam, ubi dicitur, quod

Tit. XXXIV. Cap. VII. 45) quod: CabReg.: quae: Cg 46) pro: deest: FOBIdLbNCg: in.: Cab 47) et.: deest: Cbc 48) posset: Cb 49) quid: Df Reg. 50) luoem: Cal 51) Matiz. XV, 12. 52) Tenue: ex&at: FbSik 53) add.: consequentes: Cl 54) et: deest: ib. 55) et in ... provincia: il. 56) in: deest: OC Rep. 67) exerceas: Cac 58) remeant: ib. 59) et quod quum: el 61) praedictum: il. 61) asequendam: LIN 62) emisum: Ch.

Cap. VIII. 1) Rcsintunt ex Ruin. ap. Bol. I, 599.; Conop. III. c. 4. le. t. (3, 26.) 2) ser. ao. 1200. — Potthast no. 1137. 3) voluntati: C. In succurrem: Ch 5) aut: Cb 6) delatione: it. 7) abiecerant: ib.: abieccrnt: Cc 8) et app.: Cb 9) compeliere: CRaim. 10) possunt: Cabc

11) add.: potentes vel: Cl 12) adducunt: Lb3tCGG Ruin. 13) possunt: (0 11aiu. 14) ibi: deest: Ch 15) Varan: C 16) et: Cc; deest: Ca 17) ad quos: Cfr: sut riese: Cg 18) etiam: Cb 19) recompensata: Coll. cilt. 20) quocirca: Ca Itain. 21) sit: deest: Cbkg Ruin. 22) pnenitentibus: Ch 23) adimplere: ib. 24) consilium: ib. 25) cunt: cxshd: GIL* 20) yero: deest: Ch.

Ca IX. 1) Resilitum ex Aloe. 10. (1, 3.); Comp. III. c. 5. e. I. (3, 26.) 2) respondemus: Cbc 3) inseritur: Cc; commune: tices: Cl 4) cepo: rint: F; acceperint (nostr.: deest): CL 5) quatenus: Cgh 6) hoc: dcect: C 7) viri: Cb 8) nostra: Cbc 9) et: dcect: F6ab 10) utr.: rler.: Ch 11) et.: exslar: F711 12) et: deest: ib. 13) ducere: tb 14) tuse: ib.

debiles et inopes magis in defectum terrae sanctae, quam ad eius profectum accedunt, +quum *hi pugnare nequeant, et ale* nece.sse habeant mendicare, nisi forte sini nobiles et magnates, qui suis secum expensis bellatores adducunt. Et cetera, quae sequuntur. Qui enim debites hic dicuntur, appellantur inferias inutiles ad pugnandum. Linde par exceptio debet intelligi utrobique, quamvis possit aliter responderi, quod non sunt inutiles ad pugnandum, qui, etsi per se¹⁵ pugnare non possunt, maturitate tamen consilii adesse valent IG pugnantis, et personae defectum per alios relevare. + Tertio quoque loco tua fraternitas requisivat, qualiter intelligi debeat quod de nzulieribus subinfertur, ut quae remanere noluerint viras suos sequantur euntes; ceterae yero, nisi sini divites, quae secum in suis expensis possint 17 ducere bellatores, votum redimant, quod voverunt. Hoc enim, quod ultinzo loco 18 dicitur, videtur tantum de ~entibus esse dictan.,. Quod 19 autem superius ponitur: „mulieres 20, quae remanere noluerint 21 etc.,” G2 de illis intelligendum esse videtur, quae se ad peregrinationis propositum nullius voti vinculo adstrinxerunt, +qund sic esse dubium non ex.stitit. Ex eodem quoque verbo dicis videri quibusdam, quod vivis liceat in lino articulo sine uxorum suorum assensu vivere posee, ac perfucere quorl voverunt. Ad hac dicinus, quod In tanta quoque 23 necessitate populi Christiani, ne terrae sanctae impediatur subsidium penitus vel diutius rifferatur, viri praeter uxorum assensum, ut mililent regi regum, huius peregrinationis propositum vovere libere 24 valent 27* et quod voverint 26* libere adimplere. Ut autem consentiant, sunt attentius commoendae. De clericis vero 27 inquisitioni tuae taliter 28 duximus respondendum, quod, quum clericatus officium eos reddat inhabiles ad pllgnanduln, nisi vel consilio strenui, vel officio praedicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati, aut usque adeo divites fuerint et potentes, ut in expensis suis aliquos secum ducere valeant bellatores, magis ab eis expedit 29 redemptionem accipere, quam ad votum illos cogere prosequendum, si necessitas exigit vel utilitas persuadat. Haec 30* autem de voverentibus dicimus, non de his, quibus labor peregrinationis in poenitentia est iniunctus.*

CAP. X.I

Qui vovit religionem ingredi, si voto completo fiat episcopus, renunciare debet, et votum implere, Sic commniter summatur.

Idem2.

Per tuas nobis literas intimasti, te 3 in Gratianopolitana4 ecclesia suscipiendi habitum regularem votum solenniter emisisses, et postea promississe in manibus praelati 5 eiusdem ecclesiae, te infra 6 duos menses, postquam ab apostolica sede rediisses, ad quam ea tempore accedebas, votum, quod emiseras, impleturum. Quumque 7 termino ipso transacto non curasses quod voveras adimplere: tandem existens voti 8 transgressor, vocatus fuisti ad regimen ecclesiae Gebennensis, +super quo a nobis tuae saluti postulas provitleri. Nos igitur tuae discretionis breviter respondendo consulimus, ut 9, si tuam monino sanare desideras consentiam, regimen resignes ecclesiae memoratae, ac reddas Altissimo vota tua, in hoy tibi gradan?, facientes, quod, si capitulum eiusdem Gebennensis ecclesiae te postmodum canonice duxerit eligendum, electionem recipere 10 poteris taliter de te factam. [Dat. Signiae VI. Id. Aug. Pont. nostr. A.o. XVI. 1213.]

CAP. XI/

Praelatns, etiam professus, potest votum ultramarinum emittere, et in suos usus vigesimatn proventuum ecclesiae convertere.

Honorius III. Haresben. 2* et Bengad. 3* Praepositis.

Postulatis a nobis 4, an vobis, professis ordinem regularem, quorum alter cruce signatus est, et reliquos characterem

crucis desiderat insigniri, liceat vigesimam proventuum ecclesiarum vestrarum deputatam succursui terrae sanctae deferre vobiscum, + ut per vas profcciat terrae alias succursui, qui parati estis personas vestras exponere servicio Iesu Christi; praesertim quia a multi exemplo aeoulationis laudabais pravncati5 ad currendum post vos viriliter accingantur, proeliaturi proelium Domini contra gentes. Quia yero liberationi terrae illius totis viribus adepiramus, Discretionis vestrae taliter respondemus6, quod, si ecclesiae vestrae alias per absentiam vestram enormiter non laedantur, et vos utiles fueritis terrae sanctae7 verbo pariter et exemplo, quod conscientiae vestrae duximus relinquendum, dimissis procuratoribus idoneis in ecclesiis vestris, potestis et tenemini votum peregrinationis implere8, et sic potest in usus vestros transire vicesima ecclesiarum vestrarum, terrae sanctae subsidio 9 deputata.

TITULUS XXXV.

DE STATU MONACHORUM ET CANONICORUM REGULARIUM.

CAP. I.I

Dioecesanus non debet molestare monasterio., praeterquam pro causa correctionis, nec eis oblata sibi vendicare.

Gregorius 2 Archiepiscopo 3 Neapolis.

Theodosius +[abbas manasteri S. Martini petitoria nobis insinuatione suggessit, quae habetur in subditis, in domo quondam Martini ex eius voluntate decessorem suum Andream abbatem ~asterias", in qua monachi habitare debeant, construxisse. Et quia id in honorean B. Ietri, Apostolorum principie, et S. Archangeli Michaelis postulat dedicari, dilection.ena tuana praesentibus apicibus duximus arthortandum, quatenus ad praedictum locum, quum postulaverit, ingravanter accedas, venerandae solennia dedicationis impendens. Ft quoties necesse fuera, a presbyteris ecclesiae tuae, in loco sancto deservientibus, celebrentur sacrificia venerando missarum, ita, ut] Alicui monasterio 4 nec tu s, nec presbyteri tui 6, praeter diligentiam disciplinae aliquid molestiae 7 inferatis 8, aut, si quid illic 9 pro diversorum devotione [commoditatis] accesserit, vobis vendicare aestimetis 10* quum monachis ibi 11 servientibus 12 debeat proficere quicquid a fidelibus taliter offerri contingit 13.

CAP. II.I

Monachi non debent poni singuli per parochias. loe primo. Si pro monachatu aliquid detur, receptus a sacris ordinibus prohibetur, et recipiens ab officio suspenditur. Hoc secundo. Monachus, habens peculium sine licentia abbatis, ab altaris communione removetur, et, si decedens, sepultura et fratrum communione privatur. loe tertio. Si pecunia confertur pro habendo aliquod officium in monasterio, dans et recipiens deponuntur. Hoc quarto. In prioratibus conventualibus per electionem instituti non slnt removendi sine causa rationabili, et de causa rationabili tria ponit exempla. H. d. comprehendendo substantiam.

Ex concilio Lateranensi.

Monachi non pretio recipiantur in monasterio, nec 2 peculium 3 permittantur habere, nec 4 singuli per villas et oppida, sive per 5 quascunque parochiales ponantur ecclesias, sed in maiori conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec soli inter saeculares holnines s spiritualium hostium conflictum 7 exspectent, Salomone dicente: „Vae soli! quia, quum 8 ceciderit, non est 9 qui sublevet eum.” Si quis autem exactus pro sua receptione 10 aliquid dederit, ad sacros ordines non ascendat, is yero, qui eum 11 receperit 12, officii sui 13 suspensione 14 mulctetur. Qui 15 yero peculium habuerit, nisi ab abbate fuerit ei 16 pro iniuncta administratione 17 permissum, a communione removeatur altaris, et 18 qui in extremis cum peculio inventus fuerit, et 19 digne non poeni-

Tit. XXXIV. Cap. IX. 15) per se: deest: Caggh 16) valeant: Cb Bdlm. 17) possunt: Cb 18) loco: deest: Cbc 19) sed (secundum: Cb) quod: C 20) mul.: deest: C 21) noluerunt: Lbcabc 22) etc.: deest: Cabgh 23) quoo.: deest: Cabc 24) lib.: deest: Cyh 25) valeant: FlbCbgh 26) voverunt: FGH111Cagbh 27) antera: Cb 28) tal.: deest: ib. 29) est: Cc; deest: Cabgh 30) Roe: Codd. coll. C.

Cap. X. 1) Restitendum ex Reg. Bal. XVI, 93.; Non exstat in Comp. IV. 2) Gebennensis ep.: Rey.; — Potthast no. 4789. 3) quod quum ... emisisses promississes: Reg. 4) nomen in Codd. corrupt. est. 5) episcopi: Reg. 6) intra: Cont. Botala. 7) se term.: Rey. 8) in voti transgressione huiusmodi: ib. 9) quatenus: ib. 10) concedimus, ... ut recipias: ib.

Cap. XI. 1) Restituta ex Comp. V. c. 1. h. t. (3, 19.) 2) Haberiens.: E; Barabarien.: H; Abresbusien.: I; Hartesterrien.: E; Haresberien.: La; Harestit: Lb; Habenens.: N; Halerien.: III; Alesberiens.: Ea; Barell.: Eb; Saresberiens.: Re; Salisberiens.: Ed 3) Beregrad.: F; Bingrad: II; Beregrad: F; Beregrad: X; Teregaden.: M; Bregadens.: Eacd; Brararens.: Eb; Readingens.: Coaictx a Ciraii — 1216-27. — Potthast n.o. 7814.. 4) a nob.: deest: LaN; per nostras literas edoceri: E 5) advocati: Ea 6) per ap. scripta mandamus, quatenus: E 7) Domini: ib. 8) adimplere:

GFEd 9) subsidiis: Eacd.

T i t. XXXV. C ap. I. 1) Restitutum ex Gregor. I. Reg. V, 37.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 30.) L) Gregor. IX.: M; Gregor. IH.: Cont. 3) F. ep. Neap.: A; h'ortunato ap. Neap.: Seg.; Neapolitano: FH; — scr. ao. 595. — Jafte no. 988. 4) in aliquo mon.: A; in eodem mon.: Reg. 5) fraternitas tua: ib. 6) tui: deest: ib. 7) molestiarum: Aabc 8) inferant: A Rey. 9) illis: ML 10) existimetis: GHI; aestimetis: FE; sibi existiment (aestiment) abbi vendicare (vendere) A c): A Reg. 11) in eodem loco: ib.; sibi: Coat. Balan. 12) deservientibus: Aabc 13) quicquid fidelibus offerri (deest: A1) contigerit: A Rey.

Cap. II. 1) liestitutum ex Cene. Later. IH. c. 10. — (1179.); Lips. 13.; Cass. XII, 1. 2.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 30.) 2) non: Ab orig. 3) peculia: Q 4) non: Coll. cilt. ory. 5) ad: oYg.; deest: PQR 6) hom.: deest: Ab 7) conflictionem: orlo. 8) quia si: LNAubcQ; si quum: M; quia... eum: deest: It; — cf. Red. IV, 10. 9) non habet sublevatum: PQ oYg. 10) redemptione: Coat. Bihnl. 11) euro: deest: PQ oig. 12) acceperit: orj. 13) sui: deest: Q 14) privatione: R orig. 15) Si: Q orig. 16) ei: deest: Gab 17) ministratione: Ab 18) etc. (goi: deest): ib.; Qui vero: I' 19) et ... pocn.: deest: ory.

tuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat²⁰ sepulturam; quod etiam²¹ de universis²² religiosis praecipimus observari. Abbas autem, qui diligenter ista non caverit²³, officii sui iacturam se noverit²⁴ incursum. Prioratus quoque²⁵ seu obedientiae²⁶ pretii donatione²⁷ nulli tradantur; alioquin [et] dantes et accipientes²⁸ a ministerio fiant ecclesiastico alieni. Priores autem, quum in ecclesiis conventualibus per²⁹ electionem capitulorum suorum canonice fuerint instituti³⁰, nisi pro manifesta et rationabili causa non mutentur³¹, videlicet si fuerint³² dilapidatores³³, si incontinentes³⁴ vixerint, aut tale aliquid³⁵ egerint, pro quo amovendi merito videantur, aut si etiam³⁶ pro necessitate maioris officii de consilio fratrum fuerint transferendi.

CAP. III.1

Monet Cistercienses, ut servant regulari secundum primaeam institutionem. H. d. primo. Et domas religiosa aggregata Cisterciensibus eorum mores servare tenentur. A. d. secundo.

Alexander III. 2 Abbatibus et Conventibus³ Cisterciensis ordinis.

Recolentes, qualiter haec sancta plantatio, ⁴haec vasis fructifera, haec denique vinea Domini Sabao⁵ On sub primis ordinis patribus pullulavit, et, palmitem longe lateque producentis, ad mortuiter pellenda circumquaque veneno flores prolulit et odores «ruda⁴, pervigili custodia custodiatis entrara in omnibus inhaerere⁵ vestigiis, per quos cooperante Domino in deserto mundi huius /los huiuscentodi plantatus est honestatis. Hi enim mo⁷nasticae f1 ugalitatis contentissimi⁷, optimum ponentes in paupertate principium, todas suficientiae ctssecuti⁸ sunt complementari, ecclesiae cari⁹, episcopis et praelictis accepti¹⁰, atque in conspectu regum ac principum fama et ⁷merita glorias¹. IVunc autem, (rural Dolentes dicimus, quod ¹¹, etsi non ab omnibus, neque ¹⁶ in omnibus, a plerisque tamen et ¹³ in pluribus ab illa sancta institutione¹⁴ dicitur declinatum in tantum, ut ¹⁵ aliqui ex ¹⁶ vobis, primae institutionis obliti penitus vel ignorantes, contra ordinis vestri regulam villas, molendina, ecclesias et altaria possident, fidelitates et hominia benigne ¹⁷* suscipiunt, iustitias et tributarias ¹⁹ tenent, +el onine studium adhibent, ut temersi eorum dilatentur in ieris, quarum conversan() in coelis debet ²⁰ esse. Laeditur hinc ardo penitus et vitatur, nec est mutado dex²¹tenae excelsi, quin itnnao potius de dextera iranseunt ²¹ in sinistrann, qui, quum relicto saeculo sub paupertatis habitu Deo militare clecreverunt, negolus clemuo saecularibus implicauit². Inde est, quod vabis²³ ab iis ²⁴, qui foris sunt, contentiones et litigia susoi(amtun¹, et, abbatibus in causis fbl'ensibus occupatis, plurirtum¹⁵ in commissis donribnza et tepor ordinis et dissolutia nctscitur caritati⁵; amaxime quia in pauperiale caritas plus proficit, et cupirlitatis dedigrata²⁶ conso²tiuln, anisi illct restr²ingatur, hace tepescet²⁷. Ideoque ⁷⁸ sancitunn ac venerabile collegium a²estrura precibus et²⁹ monitis, quibus passu⁷m ls, exhortamur ¹⁰, quatenus domos illae, quae a prima sui origine in ipso ordine sunt fundatae, constitutis el a²dinalis terminis sint contentae; j¹nee velini inordinate ³¹ ad ea manas extendere, quae sine laboribns et periculis multis, et deinc⁷e 3¹ sine crintiraibns et magna con fusione non poterunt relilnere. Si enim relictis originalibus ordinis institutis ad¹ communia volueritis aliorum monasteriorum iura divertere, oportebit et vos communi iure censeri, quia dignum est, ut, si qui similem cum ³³ aliis vitam suscipiunt, similem ³ sentiant in legibus disciplinam. Ceterum domus illae, quae de ³⁵ alfis institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerint ³⁶, vestris omnino se ³⁷ satagant ³⁸ usibus ³⁹ conformare, et¹ relictis possessionibus vel etiam commutatis ⁴¹, quas institutio vestra non recipit⁴², sic se in omnibus religioni

vestrae coaptent, ut ⁴³, quemadmodum gaudent se in sacietatem ordinis, et habitus et observantiae regularis identitatem⁴⁴ assumptas⁴⁵, sic etiam in paupertate⁴⁶ saecularium rerum se laetentur vestris institutionibus conformatas⁴⁷, quatenus⁴⁸ in cle et superno condilori magis amabiles, et mdus aique universae⁴⁹ ecclesiae laerito (lebeant flieri cariores. Sane si super passessonibus ipsis in aliquo de monasteriis vesh¹s Apostolicae setlis auctoritas dispensara a nullo vesirum sumendum est inde⁵⁰ exenrplum quia temerm¹um est el inrlignunl aliquenn sua sibi auctoritate praesumere quo(1 Romana ecclesia dlcui monasterio certa ratione inspecta, singulclribus ⁵¹ rolnit indulgere beneficiis.

CAP. IV. 1

Regularis canonicus, quia non resignavit proprium in more, non debet in coemeterio sepeliri; et, si de facto sepultus fuit, inde debet exhumare, si sine scandalo fieri potest.

Clemens III.2

Super quodam canonico regulam, qui, in articulo monis agens, licet a priore suo communis³ proprium, quod contra regulam latenter habuerat⁴, noluit resignare, et sic diem clausit extremum, et⁵ fuit inter alios fratres traditus sepulturae, pnos duxisti necessario requirendos. Quia cero le ignorare non creditus, quid de talibus in regula beati Augustini habeat⁶ statutum, etuoid id¹⁰ ipsunt in Lateranensi synoda⁷ constat inhibitu maniste, Inquisitioni tuae taliter ³ respondemos, quod ille canonicus non tantum fuit Christiana sepultura privandus, verum etiam, si sine maximo scandalo potit⁹ fieri, de ipsa proici dignus est ecclesia, et extra coemeterium ecclesiae sepeliri, quum, sicut in ipsa synodo ¹⁰ itabetur expressum, nec oblatio pro eo facienda sit, nec inter fratres debeat sepulturam habere. Hoc autem, quum forte contigerit, in similibus est agendum.

CAP. V.1

Cauouicus regularis potest praefici ecclesiae paroechiali etiam saoculari; sed debet habere socium secum sui ordinis, si commode fieri potest.

Innocentius III. V. 2 Plebano sancti Gavinii.

Quod Dei timorem prae oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur¹ evidenter, quum opera, quae facis, testimonium perhibeant veritati. ²hule tuum in Domino propositum com²acodamos. Sane, sicvd fan; dudum amaras nostris insonuit, quondam desiderans ad frugem melioris vitae transire, officium plebani resignans ³, coram fratribus S. Victoris Bononiensis promissionem de tua conversione fecisti, neque professionem solennem emittens, peque habitum religionis assumens; sed nobilis cir, comes Aiber¹tus, et parochiani plebis eiusden⁴, attendentes, te laudabiliter praeuifens, ac de reves, stt tuo eirlene loco icteturam non nwdictan iunminere, desiderinrt ivam hactenits retardarurt, a venerabili fratre nostro Florentino episcopo impetraverunt⁵, ut ministrares ihidem. Hoc etiam dilectas filias noster P. basilicae duodecim Apostolorum presbyter cardinalis, tunc apostolicae sedis legatus, pensata utilitate plebis proponitur annuisse, quod iam dicti comes et parochiani⁶ a nobis ratum haberi suppliciter postularunt; praesertim quum de licentia prioris sancti Victoris Bononiensis noscaris⁷ hactenus id fecisse. Licet autem in Lateranensi concilio de monachis caveatur, ne singuli per villas et oppida, seas per quascunque parochiales ponantur ecclesias, ⁸setl in nlaio¹ colyventu, aut cuco aliquibus f¹atribus maneant, ne soli alter saeculares ltomates spiritualiunt hastiam con flictum exspectent, Salamane dicente: „Tuae sal! quia ⁹, si ceetderit, non est qui subleuet eum;“ quia tamen istud de canonicis regularibus

T. tit. XXXV. Cap. II. 20) recipiat: R orig. 21) et.: deest: Q 22) diversis: on'g. 23) curavorit: LLADR orig.; — fecerit: Ak 24) cognoverit: Q 25) etiam: R 26) obedientia: P 27) datione: AaPort; dictione: Ab 28) recipientes: P? 29) per . . . can.: add. a Raym. 3n) constituti: Cal. cit. m'ig. 31) nequaquam immutator: Ab 32) Merara: Q 33) lapidatores: fñAl 34) nec continenter: orig. 35) aliud: AlclQ 36) et.: deest: R.

Cap. III. 1) Restituitur ex Atan. 8. (3, 14.); Comp. II. c. 2. i. e. (3, 22.) 2) Clemens III.: By 3) collegiis: G; univerto abb. et conversae etc.: BTr — 1159-81. — JaSe no. 8914. 4) eff.: deest: Bb 5) adhaerere: ib. 6) fragilitatis: Ba; add.: tenuitate: T 7) contenti: T 8) consecuti: ib. 9) creatae ecclesiae Clarovallensis: Bb 10) acceptes: 1i. 11) quod: rleest: Bbchi T; quod si non: Bg 12) neque . . . oran.: deest: Bbhe 13) etiam: Bb; deest: Da 14) add.: instructione vel: Bb 15) quod: Bbh' 113) do: Bb 17) ben.: deest: FGIIKBT 18) iustitiarum: Bah 19) tributarios: Babb 20) deberet: T 21) transitur ad: ib. 22) complicit: ttr: Bb 23) quod etiam: ib. 24) his: Ba; al lrs: Bbc 25) et plur.: Bb 26) designatur: Be; deest: Bb 27) tepescat: Bb 28) ideo: Bbc: T 29) et ases!: Bbht Su) canonice decreverunt: T 31) iuord.: deest: Bb 32) de-

muna: Bai Richt. 33) cuna: deest: Bb 34) communem: Bb; communio-nom citan regulsrem sentiant: lib 35) ab: Babel 36) transtulerunt: R'bhct 37) se: deses: Babe 38) satagant: Be Brilua 39) us.: desct: 1, 111K 40) et: deest: BrbcT 41) vel mutatis: Regir; possunt vol ministrantibus, quia (quas: Bb): Bbh 42) recepit: Bb 43) et: Blh 44) in-demnitatis: Be; unitate: 1': deest: Ba 45) assumptos: Babgt 46) pau-citatom: Bu; paucitate: I'giTr paupertatem: Be; de impunitate: Bbh 47) conformatos: Bgh; informatos: 1' 48) quoniati et supetuo: lib 49) universaeque: ib. 50) in: ib. 51) singulis:

Cap. IV. 1) Itelildum: ex Gilb. alref. 2. (3, 22.); Comp. II. c. 6. h. E. (3, T1.) 2) 1187-91. — Jalfé no. 10237. 3) admonitus: bh 4) habuit: Babg 5) quid sicille, (deest: Su) de illo agendum sit, quum nihilominus fuerit: BSa 6) etiam: Sa 7) concilio: Bb 8) praesentibus literis: BSa 9) potuorit: 11BabchiSa 10) add.: Laten: lib.

Cap. V. 1) Restituitur ex Ruin. ap. Bel. I, 596.; Cal. ext. lit. 18.; Comp. III. e. 1. h. I. (3, 27.) 2) VV.: ILb; Ubaldo (Ulluidu: Ca; Vidoni: Cg) piebano S. Gavinii (Germani: Cb): C Ruin.; — ser. ao. J 201. — Potlrastr no. 1329. 3) resignasti: Ch 4) add.: ecclesiae: Sa 5) impetrantes: (Sa O) pepo-las; Colh effu. 7) dinoscaris: ib. 8) vel: Sa 9) quod: lb.

specialiter non cavetur, qui, etsi a sanctorum monachorum consortio non ¹⁰ putentur ¹¹ seiuncti, regulae tamen inserviunt laxiori, et per antiquos canones etiam ¹² monachi possunt ad ecclesiarum parochialium regimen in ¹³ presbyteros ordinari, ex quo debent praedicationis officium, quod privilegiatum est, exercere: sic annuendum duximus postulatis, ut exercens plebani officium, si commodum fieri poterit, unum canonicum regularem tecum habeas ad cautelam, cuius in his, quae Dei sunt et regularis ¹¹ observantiae, tam consortio quam solatio perfruaris.

CAP. VI.

Primo tractat de vestibus monachorum. Secundo de abdicatione proprietatis. Tertio de silentio. Quarto de cibis. Quinto de officiis in genere et in specie.

Idem Abbati et Conventui Sublacensibus2.

Quoniam ad monasterium Sublacense; *personaliter venissemus*: (*El infra*.) Firmiter ³ inhibuimus ⁴, ne quis de cetero monachorum lineis camisiis uteretur. -j-Ad defectum autem hospitalitatis supplendunt mouturant ^{717212LS} molendini, concessit ⁵, ampliara pro (*empnre* concessurus, ita lamen, quod ad necessitatem par. rperunt. subleandam eleenm silna de cellerario con feratur, Nos autem praefatas ecclesias, quae (delicia saecularibus Jueratt itl beneficiunt assignatae, ad istum revocavimus infrntorum, concessionem hospitalis, quae facta fuera) (episcopo Anagnino, irritam decernentes, et stahrentes, ne cuiquant ulteriu., in beneficium concerlan(ur: sed infit) marius disponat de illis ecclesiis, prout ad necessitates infirmorum magis noverit expedire. Prohibemus quoque ⁷ districte in virtute obedientiae sub obstestatione divini iudicii, ne quis de cetero monachorum proprium aliquo modo possideat; sed, si quis aliquid habeat ⁵ proprii, totum in continentem resignet. Si vero post hoc ⁹ proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari monitione ¹⁰ praemissa ¹¹ de monasterio expellatur, nec recipiatur ulterius, nisi poeniteat secundum monasticam disciplinam. Quodsi proprietates apud quemquam inventa fuerit in morte, ipsa ¹² cum eo in signum perditionis extra monasterium in sterquilinio subterretur, secundum quod beatus Gregorius ¹² narrat in Dialogo ¹³ se fecisse. *Abbas lamen et prior frequenter inquirant (el diligenter explore!, ne quis fratrunt proparietatem possit habere*. Unde, si quicquam alicui fuerit specialiter destinatum, non praesumat illud accipere, sed abbati, vel priori vel cellerario assignetur. In oratorio yero, refectorio ¹¹ et dormitorio continuum semper silentium observetur, in claustris quoque ¹⁵ certis horis et locis, secundum antiquam consuetudinem monasterii laudabiliter observatam, sed omento *urdaabilis obserctndant*. In refectorio yero ¹⁶ nullus omnino carne vescatur ¹⁷. Nec in quibusdam solennitatibus, sicut aliquando fieri consuevit, conventus exeat cum abbate, paucis ibi relictis, ut extra refectorium edant carnes; quoniam illis diebus praecipue regularis disciplina sit studiosius observantia. Sed nec extra refectorium, nisi tantum ¹¹ in infirmitorio, esum carnum credat sibi licere, quantum ex ¹⁶ indulgentia possit abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit, advocare, ipsosque secum in camera sua melius et plenius exhibere. Porro debiles et infirmi, qui minutione indigent vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio quae necessaria fuerint sibi tam in carnibus quam in aliis recipiant competenter. Quodsi quis ²⁰ eorum debilis ²¹ fuerit, aut etiam delicatus, ut non possit communibus cibis esse contentus, sic ei provideatur sine scandalo aliorum, ut, si abbas vel prior voluerit in refectorio misericordiam ei ²² facere specialem, cibum aliquem competentem, non ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiam pro sustentatione naturae. Tales autem ad agenda officia monasterii deputentur, qui fideles fuerint ²³ et discreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur; sed, quum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetur. Prior

autem prae ceteris post abbatem potens sit in opere et sermone, ut exemplo vitae verboque doctrinae fratres suos et ²¹ instruere ²⁵ possit in bono, et a malo etiam ²⁶ revocare; zelum religionis habens secundum conscientiam ²⁷ ut delinquentes corripiat et castiget, obedientes vero foveat et confortet. Abbas yero, cui omnes in omnibus reverenter obediunt, quanto frequentius poterit, sit ²⁵ cum fratribus in conventu, vigilem curam et diligentem sollicitudinem gerens de omnibus, ut de officio sibi commissio dignam Deo possit reddere rationem. Quodsi praevaricator ordinis fuerit aut contemptor, seu negligens alit remissus, pro certo se noverit non solum ab officio deponendum, sed et ⁹ alio modo sectum regulam (*graviter*) castigandum: quum offensa non solum propria, verum etiam aliena de suis manibus requiratur. Nec aestimet ³⁵ abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare; quia ³⁶ abdicatio proprietatis, sicut et custodia castitatis, adeo est annexa regulae monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

CAP. VII.

Primo statuit de couiliis regulam provincialibus celebrandis singulis trienniis. Secundo moderatur numerum evectionum et personarum venientium. Tercio disponit de instructoribus et praesidentibus capitulo. Quarto de tempore, quo daret capitulum, et quid ita fieri. Quinto quod observetur quod ibi fiet. Sexto de capitulo sequenti. Septimo de communi vita duenda. Octavo de visitatoribus eligendis et ipsorum officio. Nono extendit ad canones regulares. Decimo providet super discordia visitatorum. Undecimo hortatur dioecesanos ad monasteriorum reformationem. Duodecimo praecipit protervos et scilicet compesci ab offensis monasteriorum. Et haec divisio sufficit pro sumario.

Idem in concilio generali.

In singulis regnis sive provinciis fiat de triennio in triennium, salvo iure dioecesanorum pontificum, commune capitulum abbatum atque priorum, abbates proprios non habentium, qui non ² consueverunt tale capitulum ³ celebrare; ad quod universi conveniant, praepeditionem canonicam non habentes, apud unum de monasteriis ad hoc aptum; hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plus quam sex evectiones et octo personas adducat. Advocent autem ¹ [*caritative*] in huiusmodi ⁵ novitatis primordiis duos Cisterciensis ordinis vicinos abbates ad praestandum sibi consilium et auxilium opportunum, quum sint in huiusmodi capitulis celebrandis ex longae consuetudine plenius informati; qui absque contradictione duos sibi de ipsis ⁶ associant, quos viderint expedire, ac ⁷ ipsi quatuor praesint capitulo universo ita, quod ex hoc nullus eorum sibi auctoritatem praelationis assumat, unde, quum expedierit, provida possit ⁶ deliberatione mutari. Huiusmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue ⁹ iuxta morem Cisterciensis ordinis ³⁰ celebratur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis et observantia regulari. Et ¹¹ quod statutum fuerit illis quatuor approbantibus, [*ab omnibus*] inviolabiliter observetur omni excusatione [*et*] contradictione et ¹² appellatione remotis, proviso nihilominus, ubi sequenti termino debeat capitulum celebrari. Et qui convenerint ¹³ vitam ducant communem, et faciant proportionabiliter ¹⁴ simul omnes communes expensas ita, quod, si non omnes poterunt ¹⁵ in eisdem, saltem plures simul in diversis domibus commorentur. Ordinentur etiam ¹⁶ in eodem capitulo religiosae ac circumspectae personae, quae ¹⁷ singulas abbatias eiusdem regni seu provinciae non solum monachorum, sed etiam monialium, secundum formam sibi praefixam, vice nostra studeant visitare, corrigentes et reformatantes quae correctionis et reformationis officio viderint indigere, ita, quod, si rectorem loci cognoverint ab administratione penitus amovendum ¹⁵, denuncient episcopo proprio, ut illum amovere procuret. Quod si non fecerit, *ipsi* visitatores hoc referant ad apostolicam ²⁰ sedis examen. Hoc ipsum regulares canonicos secundum ordinem suum volumus et praecipimus observare. Si vero in hac novitate quicquam difficultatis

Ti t. XXXV. Cap. V. 10) non: *decst: ib.* 11) putantur: *Cb* 12) eL: *GCet: dasl: Cc* 13) assumi et in: *03* 14) religionis: *Sa*.

Cap. VI. 1) *Rcstiltvve:n ea: Reg.Drega. V.S2. (in quo taneen integran., l(III uted); Atan. 1. (3, 14.); Comp. III. c. 2. h. t. (3, 27.)* 2) *ser. ao. 1202. Potthast no. 1734.* 3) unde firm.: *Cb* 4) inhibemus: *GLb11* 5) concessimus... concessuri: *Cbc* 6) infirmationi: *Ca: infirmarii: Cb: infirmatorii: Cc* 7) otiam: *Q: ergo: C Reg.* 8) babel: *C Reg.* 9) posthaec: *i) 2ltcq. 10) admonitione: CRea. 11) praevia: Cont. lidian. 12) ipso cum ea: lfcg. 13) Dial. IV. 4. 14) vel ref.: CL 15) vero ib. 16) voro: *decst: FGHLhZbCb* 17) vescetur: *Cb* 18) tant.: *deest: Cl: tant. in: deest: CL* 19) ex: *(lees): Cb* 20) quissum: *Cbcq: quisque: Ch* 21) debilitatus: *lleg.* 22) ti: *decut: Cac* 23) sint: *XQBhLa1INCRcg.* 24) et: *deest:**

GLACbc 25) iustituere: *Qgh Reg.* 20) valeat: *Rey.; deest: Cab* 27) Rolen-dan): *25-C Rey.* 28) incipiat: *Cb* 29) etiam: *Cbc* 30) existimet: *FrGECabc* 31) quod: *Ca: quum: Ch*.

Cap. VII. 1) c. 12. *Cona. Lat. IV. (1215.) — Comp. IV. c. S.L. t. (3, 12.)* 2) non: *deest: Fdf* 3) concilium: *Db: talla capitula: La* 4) aut.: *deest: Fdh* 5) huius: *FGXIXDhdfh Conc.* 6) ex ipsis: *Db: de illis: Df: de lps.: deis: 11* 7) at: *LDb* 8) possint: *Df Conc.* 9) continuis: *Dh* 10) ord.: *ttces!: Ddfgh* 11) vel: *Db* 12) *Ca: Dabd* 13) roneniunt: *Cono. .lis.* 14) proportionaliter: *FIKLND Cono. Ms.* 15) potuerint: *Db Conc.* 10) et: *Db* 17) qui: *ib.: quae etiam: Df* 18) admovendum: *FIILda* 19) illi: *Db* 20) ad apost. sedera examinandum: *Conc. afg.*

emerserit, quod per praedictas personas nequeat expediri, ad apostolicae sedis iudicium absque scandalo referatur, ceteris irrefragabiliter observatis 21, quae concordati fuerint 22 deliberatione provisa. Porro dioecesanl episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare, ut, quum ad ea praedicti visitatores accesserint, plus in illis invenient, quod commendatione, quam quod 23 correctione sit dignum, attentissime 24 praecaventes, ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggraventur 25, quia, sicut 6* volunus superiorum iura observari 27*, ita 28* inferiores nolumus 29* injurias sustinere. Ad hoc 30 districte praecipimus tam dioecesanis episcopis 31 quam personis, quae praeerunt capitulis celebrandis, ut per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant 32 advocatos, patronos, vicedominos, rectores et consules, magnates et milites, seu quoslibet alios, ne monasteria praesumant offendere in personis aut 34 rebus, et, si forsitan praefenderint, eos ad sat' factionem 35 compellere non omittant, ut liberius et quietius omnipotenti 36 Deo 37 valeant famulari.

C AP. VIU. I

Primo tractat de correctione monachorum. Secundo de correctione abbatum, tertio visitatorum. Quarto de saecularibus in monasteriis beneficiis. Quinto constitutionem extendit ad moniales. Hoc sufficit pro sumario.

Honorius III. Abbatibus et Monachis in Lombardia et Marchia Tervisina 2 constitutis.

Ea, quae pro religionis honestate } ac religioso) Mi. salute provirae ordinantur, apostolico munimine sunt roboranda, ut suscipiantur devotius et diligentius observentur. Quum ergo per dilectum filiunz abbatem 111 Ontisbelli quaedam capitula nobis fuerint praesentata, quae ad castigandum transgressionem multas et excessus, tios in quibusdam coenobiis invenerat, videbatur pro salute et s honestate vesira laudabiliter statuenda: nos ea examinantes et corrigi fecimus, et praecipimus, ut inviolabiliter observetis 4, quae sigillis venerabilium fratrum nostrorum 11.5 Ostiensis et N. Tusculanensis episcoporum muniri fecimus ad cautelam. Ad haec volumus et praesentium auctoritate praecipimus, ut visitatores ad generale capitulum convocent abbates et priores non habentes abbatibus proprios tara exemplos, quanz non exemplos Lombardiae et 6 Marchiae, qui non consueverunt huiusmodi capitulum celebrare, providentes 7. Uf in ipsa capitulo generant, canonico impedimento sublato, eos, qui contempserunt vel neglexerint convenire, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo censura ecclesiastica compellant, et usque ad salis f CLctionem Condignanz Sententiam, quam in eos rite tulerint, non relaxent, eadem censura facturi quae in eodem capitulo deliberatione provisa fuerint ordinata firmiter observari, reddituri tara ipsi guara visitatores et alii iuxta cuiuslibet ministerium Domino, in curas conspectu nada sunt omnia et aperta, in extremo examine rationem, si nanz nel sollicitudinem et diligentiam, quae circe' correctionem et reformationem ordinis ac visitationem coenobiorum impendenda fuerint, neglexerint adhibere. Porro, quum visitatores, secundum statutum generalis concilii ordinati a generali 8 abbatum capitulo, processerint ad visitationis officium exsequendum, de statu monachorum 9* et observantiis regularibus diligenter inquirant, et tam in spiritualibus quam in 10 temporalibus corrigant et reforment quae viderint corrigenda, ita tamen, quod monachos delinquentes per abbatem loci corrigi faciant, cisque iniungi poenitentiam salutarem iuxta beati Benedicti regulam et apostolica f. nstitutam, non secundum normam pravae consuetudinis, quae quasi pro lege in quibusdam ecclesiis inolevit. Ipsi etiam visitatores monachos, quos contumaces invenerint et rebulles, iuxta modum culpa vice nostra regulari censura percellant absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam vel potentiam amicorum, quin ovem morbidam eiiciant ab ovili, ne inficiat sanas oves. Si vero abbates in corrigendis iuxta visitatorum mandatum et regularia instituta in 11* se ipsis seu 10 monachis

inventi fuerint negligentes, proclamantur et corripiantur, et ita puniantur publice in capitulo generali, quod poena ipsorum sit aliis in exemplum. Quod si abbas diligens non exemptus fuerit a visitatoribus nimis negligens et remissus inventus, id loci dioecesano denuncient sine mora, et per illum detur ei fidelis et providus coadjutor usque ad capitulum generale. Si autem 14 dilapidator inventus fuerit vel alias merito amovendus, per dioecesanum, postquam hoc sibi a visitatoribus denunciatum fuerit, amoveatur absque iudiciorum strepitu a regimine abbatae, ac monasterio provideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec ipsi monasterio fuerit de abbate provisum. Quodsi forsitan episcopus hoc 15 adimplere noluerit vel neglexerit, visitatores vel praesidentes in capitulo generali defectum episcopi apostolicae sedi non differant intimare. Haec eadem circa exemptos abbates fieri praecipimus per visitatores vel praesidentes in capitulo generali, depositione tantum ipsonim sedi apostolicae reservata 16, ita, ut abbate, qui amovendus videbitur, interim per visitatores vel in capitulo praesidentes ab administratione suspensio administrator idoneus monasterio deputetur. Illorum autem excessus et alia, quae visa fuerint intimando, capitulo praesidentes nobis denuncient per fideles nuncios et prudentes, quibus de communi contributione abbatum iuxta cuiuslibet facultatem sufficienter ministrentur expensae. Sequentes autem visitatores perquirant priorum visitatorum vestigia diligenter, et eorum negligentias et excessus referant sequenti capitulo generali, ut iuxta culpam publice debitam poenam portent. Idem etiam de abbatibus praesidentibus generali capitulo praecipimus observari. Praecipimus quoque, ut in nullo monasterio ad praebendas recipiant de cetero abbates et monachi clericos il saeculares, nec hi, qui iam recepti sunt, locum vel vocem in capitulo, dormitorio vel refectorio seu claustro sibi vindicare contendant, seu monachorum coetibus importune, se praesumant miscere 17, sed beneficiis sibi concessis contenti conversentur honeste, opportuna obsequia in monasteriis fideliter impendentes, nihilque ultra in spiritualibus aut temporalibus exigant in ipsis monasteriis vel usurpent. Si qui vero talium a visitatoribus inventi fuerint criminosi, per dioecesanum episcopum 19* in non exemptis, et per visitatores vel praesidentes generali 21 capitulo in exemptis monasteriis beneficiis prientur eisdem. Haec autem omnia et 1a 11 21 in monasteriis, quae non habent abbatibus proprios, sed priores, nec non in monasteriis monialium, quoad articulos abbatissis et monialibus congruentes, praecipimus observari.

TITULUS XXXVI.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS, UT EPISCOPO SINT SUBIECTAE.

C P. I. t

Si dubitatur, in cjas dioecesi basilica conseranda, tilo episcopus conserabit, qti prius in 1110 loco episcopalia exercebat.

Gregorius Victori Archiepiscopo 2 Neapolis.

Nunc autem 3 ad llano asilicam, quae dedicanda est, illud debet disquiri, quis, id e. sf cuius civitatis episcopus 4, antequam basilica, quae nuper firbrir. ata est, fundaretur, baptizaverit incolas, et a ad cuius consignationem sub annua devotione concurrerint 9. Non enim terminis haec 7* aut locis convenit definiri, sed illius (acere dioece. sinr, qui superior continetur, ut constet), conmenzenfes a quo filerint lavacri pegenefiorte prrgati, el ideo, fria' res carissinli, an illis anragibars el oinni circuitione semola haec vos nrrolis (amibaz cnvnenit vestigare, ut ille maxGne ad consecrationem vocetur, cui per hunc modum, quem scripsimus, constat debere permitti.

Tit. XXXV. Cap. VII. 21) servatis: Dab 22) fnetvnt: ib. 23) quod: deest: 016Dbj Conc. Me. 24) attente: Db 25) praegraventur: FLan 26) sic: FOHILNNDbdh 27) servari: FOHIKLND Come. 28) ut: FOHIKLNDabgh Conc. 29) nolimus: O Cene.; volumus: F; volumus: Dfg 30) hanc: FRDbdf 31) ep.: deest: Ub 32) compellant: Nda 33) et magn.: Dabgh 34) ac: Cene.; aut in reb.: Df 35) satisfaciendum: LNDgh 36) ipsi: Da; episcopi: Dbg 37) Domino: 1%gle Conc. Me. Cap. VIII. 1) Restitutio ex Comp. V. e. 4. h. t. (3, 20). 2) Trevisina: INEB; Torvisana: Ea; Tarvisinum: lid; Torvisana: Balan. ex ConE.: — 1216-27. — Pothast fie. 7817. 3) ac: Ea 4) observentur: Eb 5) H.: deest: Eab 6) ac: Ea 7) Praesidentes vero lit ipso: Eab 8) iu gen.:

LDN 9) monasteriorum: FGHTLLNNEabe 10) in: deest: Off 11) in: deest: OHKE 12) suisvo: Eaai 13) l'orro: E 14) Quodsi dil.: b' 15) haec: VEcd: deest: La 16) servata: Ea 17) et mon. et clericis: Lid 18) immiscere: Lbe 19) ep.: dec.sh Coda'. col. o. E 20) in gen.: 1:3a 21) et.: deest: E. Tit. XXXVI. Cap. I. 1) RestiGrhon ex Comp. I. C. 1. la. t. (3, 31.) 2) episcopo: Aakl: ep.: deest: A c: Gregorio VI. nelscribifur rrb (gbelio Ital. Sam'. VI. 59. — evlies tenywr: (1145-46.) ierOr II. rvelrkp. jair. NenPOUL(as. 3) ant.: deest: A 4) ep.: deest: Acta 5) et: (lee: A 6) et: i'it.ect rent: F; concurrerant: E; coneun'erunt: al 7) bor: 1A'111hN: 8) componentes: .lbc.

CAP. 11.1

Nihil 'urja deperit episcopo, In culos dioecesi sita est ecclesia, quam Papa unit ecclesiae altcrius dioecesis. Et est casus quotidianus.

Idem Agapito 2 Abbati.

Quia monasterium, quod in fundo Marciano provinciae Cam aniae situm est, [Uta] hostilitate faciente [a congrega-
tinne³ funelius 4 dicitur desolatum, [ut ne unus exinde monachus,
qui aliquid illuc sollicituelinem vel curan. debeot adhihere, re-
manserit,] illud tuo monasterio cum omnibus rebus sois, vel
quae ei competunt actionibus 5, utileperspeximus 3 * uniendum,
- [ut res eius tenendi vel a detinentibus vindicandi libera tibi sit
et sine aliqua dnbiletate licentia. In quo etiam studii tui sit
monachos deputare, qui illic tempore, quo intervallum de hoste
frerit, et opus Dei celebrare, et decenter debeant deservire. Nec
aliqua alud praesumas excusatione negligere, grtod ideo curae
tuae, ut sollicitutinem illuc debeas adhihere, conn.n+ittitur.] Ipsum
autem monasterium sic tuae nos 7 ordinationi commisisse
cognoscas, ut tamen iurisdictionem illic non episcopus
Surrentinus, in cuius civitate monasterium tuum est situm⁸,
sed Nucerinus⁹, cuius est dioecesis, habeat. Nam sic huius
loci ordinationem disponimus, ut tamen iura sua singulis
episcopis inviolata servemus.

CAP. III.1

Episcopo subsuut omnia loca pia, et ad chis sollicitudinem debent ordinari
ad usura destinatum.

Ex decretis Eugenii Papae.

De xenodochiis et aliis similibus locis per sollicitudinem
episcoporumllm, in quorum dioecesi existunt, ad easdem
utilitates, quibus constituta sunt, ordinentur.

CAP. IV.1

Locos, auctoritate episcopi ad usum hospitalitatis deputatos, est religiosos,
et ad mundanos usos redire non debet.

Urbanus III. Ariminensi 2 Episcopo.

Ad haec 3 -¹ super ea, quod quaesitum est a nobis, utrun'
hospitals domus possit in saecularen' habitum commutari, in-
quisitioni tuae taliter respondemus 4, quod, si locus ille ad
hospitalitatis usum et pauperum provisionem fuerit, sicut
monis est, auctoritate pontificis destinatus, quum sit reli-
giosus, non debet mundanis usibus deputari, sicut de vesti-
bus et jigneis⁵ vasis, et aliis utensilibus ad cultum religionis
per pontificem deputatis, antiqua consuetudo indubitanter
observat 6, et venerabilium Patrum edocent sanctiones.

CAP. V.

Lotus religiosos debet reformara de religiosisduntaxat, non de saecularibus,
nisi in defectum religiosorum.

Innocentius III. Constantinopolitano Patriarchae 2.

Inter quatuor (Et infra: [cf. c. 8. de mai. et ob. L 331])
De monasteriis quoque Graecorum, in saeculares canonicos
convertendis, fraternitati ttete taliter 3 respondemus, quod, Ouamdiu
nlonasteria 4 per regulares viros, sive Graecos sive Latinos,
remanere potuerint 5 ordinata, non sunt 6 ad saeculares
clericos transferenda. Sed si regulares 7 defuerint, propter
eorum defectum in eis saeculares clerici poterunt ordinari.
[Praeterea etc. Dat. Ferentini IV. Non. Aug. A.o. IX. [1206.]

CAP. VI.1

F,cclesia, sita in dioecesi episcopi, tenetur sibi in episcopalibus respondere,
nisi appareant remissa legitime; et potest episcopus remittendo episcopalia
censum sibi retinere.

Idem Abbati et Fratribus Cryptae ferratae 2.

Constitutus in praesentia nostra venerabais frater noster

episcopus Albanensis in ecclesia Castri, quod Pauli dicitur,
in qua ius patronatus monasterio vestro recognoscebat, a
vobis ius episcopale duplici ratione petebat; primo 3, quoniam
sita erat in dioecesi Albanensi, et ideo de iure communi ei
tenebatur in episcopalibus respondere; [secundo, quoniam in
mulas privilegii Ronzanorum Pontificum, distinguuntibus fines
dioecesis Albanensis, inter alias ecclesias 4, in quibus iurisdic-
tionem 5 exercet, haec Albanensi ecclesiae auctoritate apostolica con-
firmatur. Verum oeconomus vester proposuit ex adverso,
quod, etsi 6 ecclesia sita esset 7 in dioecesi Albanensi, et in
privilegio ipsius episcopi non sine subreptionis vilio eius esset
nomen inscriptum, ei tamen non tenebatur in aliquo respon-
dere, quum Albericus, quondam fundator ipsius, de assensu
felicitis recordationis B. Papae praedecessoris nostri monasterio
Cryptae ferratae saepe dictan' ecclesiam contulisset. Praeterea
bonae memoriae Dominicus 9 Lavitanus 10 * episcopus, de quo
non erat contentio alter partes, qui 11 fuerat episcopus Alba-
nensis, universas ecclesias, ad vestrum monasterium perti-
nentes, in dioecesi eius 12 sitas, et quicquid iuris tam in
monasterio vestro Cryptae ferratae, quam in eis habebat, in
emphyteusim sub annua octo denariorum usualium pensione
Tilos aovabas 13 in capite publicum nominat 14 insUmentum
monasterio vestro concessit, ita videlicet, ut liceret abbati
et fratribus eiusrlm monasterii a quocunque vellent episcopo
tam ordinationem 15 clericorum quam consecrationem 16
altarium in monasterio ipso et praedictis ecclesiis obtinere,
in 17 quibus etiam vobis tertiam partem 18 * mortuorum in-
dulsit, et C. 19 Papa praedecessor noster quod ab eo factum
fuerat suo privilegio confirmavit, et ex certa scientia statuit in
perpetuum observandum. Verum, etsi ecclesia ipsa fuisset
aliquando ecclesiae Albanensi subiecta, monasterium lamen 20
vestrum nihilominus legitima se poterat praescriptione tueri,
quum per quadraginta annos ipsam pacifice possedisset,
quod 24 per testes idem nisus est oeconomus comprobare. Ceterum
oeconomus episcopi mem.orati ad obiecta respondeat, quod con-
cessio fundabais Albanensi ecclesiae non nocebat, quum fundator
solum ius patronatus monasterio concesserit memorato, et ipse
super iure patronatus vobis controversiam non moveret; con-
cessionem antelo episcopi Lavitani 2 * non tenere dicebat, ut-
pote continentem simoniacam pravitatem. Ouum enim ter-
tiam partem 23 * mortuorum monasterio concessisset 24
eident, et tam in ordinationibus clericorum quam altarium
consecrationibus indulsisset ei plenariam libertatem, sic vicle-
licet, lit ea 25 possent a quocunque mallerit episcopo sine contra-
dictione cuiuslibet obtinere: non est dubium, quin 26, quum
spiritualia haec exsistant, eo ipso 27, quod super bis recom-
pensationem certae pensionis accepit, commiserit 28 * vitium
simoniae. Unde contractus huiusmodi, velut simoniacus,
nullam obtinet firmitatem. Confirmatio autem apostolicae
sedis fuerat super hoc per subreptionem obtenta, quum in
ea 29 de pensione nulla mentio habeatur 30. (Et infra:) Quum
autem 31 nec insolitum sit, nec novum, ut, quum episcopi
ecclesias aliquas tam in spiritualibus gttan' in tenpor'alibus
concesserint pus locis, aliquid sibi reservent 32 in eis nomine
pensionis, nos quoque, quum vel libertatis privilegium, vel
protectionis praesidium aliquibus ecclesiis indulgemus, gratis
accipiamus 33 censum gratis oblatum, et in literis nostris ad
successorum nostrorum memoriam censum exprimamus et
etiam quantitatem: (Et infra:) 34 * Nos igitur, auditis his el
aliis hinc inde propositis, oeconomum monasterii vestri
oecono mo eiusdem episcopi ecclesiae Lavicanae nomine in
solutionem 35 * pensionis praedictae, iuxta ratam, quae con-
tingit ecclesiam praedictam, et restitutionem subtractae a
quadraginta annis, secundum ratam eandem, per diffinitivam
sententiam condemnallns, et eundem oeconomum vestrum
ab impetitione oeconomii eiusdem episcopi super aliis reddi-

T i t. XXXVI. Cap. II. 1) Istituitur ex Greg. I. Reg. XI. 72. - Lips. XXXIV. 2.; Comp. I. c. 3, h. t. (3, 31.). 2) ser. ao. 601. - Jalfé 140. 1422. 3) verba Mt dio fudt+sa; desaxt: P; et sic in tolo camine 4) penitus : AP 5) actiones: AabckPRcg. 6) prospeximus: GL:IPReg. 7) ita: deest: Al 8) sit.: deest: AabckPRcg. 9) Nucerius: AcP; Incies; Ab; Illicenus: Akl. Cap. III. 1) sannua'ianl c. 24. Couc.Ron+ hab. so. 826.; Lrps. XXXIV.1.; Comp. 1. c. 2. h. t. (3, 31.).

Cap. IV. 1) Restituta ex Comp. I. c. 4. O. t. (3, 31.). 2) Archiepisc.: G: Archim: R; Arcani 1; Armin.: La; Annun.: Al; - add.: P. C.: Licet: Abk - cf. c. 3. de coriug. sere. (4, 9.) - 1185-87. - Jaffi no. 9866. 3) Licet ad ea et infra. Ad liase: Aacl 4) duximus respondendum: A 5) et ligo.: deest: A; ligo.: deest: Ac 6) observare: A.

Cap. V. 1) Restituta ex Reg. Brega. IX. 140.; Comp. III. c. 1.71.1. (3, 28.) 2) Polt-last7lo. 2860. 3) tal.: deest: Cae 4) mon.: deest: CReg. 5) potue-
runt: G; poterunt: Chb 6) sint: Reg.: deest: F 7) add.: in eis: Cc.

Cap. VI. 1) Reat+ tum072 ex Alam. adct.8.(3,20.); Comp. 111. c. 2. h. t. (3, 28.) 2) Feiracen. (Crypt.: dcestr): Cc; - ser. ao. 1201. - Sbrltast no. 1480.

3) primo . . . confirmatur: deest: Ta 4) eccl.: deest: Ch 5) add.: epi-
scopalem: Clic 6) si: GRILCh; etsi . . . Praeterea: deest: Ta 7) erat: GLA
8) henedicti: Ch; 1-1.: Cc 9) dominus: Cnl+; deest: Ch 10) Lavicanus:
FLNCGuhch; Lavicanensis: Cg; Levicensis: Ta 11) quin idem fuera (fuit):
C:Ta 12) eadem: Ch 13) itet legendum esse t(Ivb Richt. coniecit. -
quos ancil (an: Ch; quot annis: Ch; quosdam anni: Cg; in anni capite: Te)
quod: Caben; quotquot almis dandoiim in espite: conieclura Goatsalc>fi
14) nominat: CcTet; nominet: Cq 15) ordinationes: Can 16) con-
secrationes: Ta 17) in . . . etiam quantitatem: deest: ib. 18) part.:
deest: GRILY.abgl+ 19) Item fel. record. Be. (Bo.: Ca; Benedicti: Ch; li.:
Cc): C 20) tomen: exstal: GIX 21) et: Ch 22) Lavican.: F; Levitan.:
1%: Luean.: La; Laucoani: GLN; - cf. sol. 10. 23) part.: deest: Codd.
coll. o. C 24) concessit: Cont. Bñhos. 25) eas: Cc; in ea: Ch 26) quin
idem episcop.: ab 27) quoniam eo ipso: Cagh 28) commisit: FC
29) eadem: Ch Codd. B(711)sl. 30) haberetur: C 31) Praeterea nec in-
solitum est nec novum: C 32) servetur: Ch 33) accipimus . . . ex-
primimos: C 34) Et infra: deest: FGIILK 35) solutione: ib.

mus absolutum, perpetuum³⁶ illi silentium imponentes. *Licet mdem in instrumento concessionis praedicti episcopi Lavici^{ani} expressa fuerit certa poena quant pars 11 mnt actum. non servet. s solveret observanti, quanz lamen ataque pclrs cenisse conti^{ct} illum ex³⁴ confectione pmpri^{ct} convincitur, quum et pars vesfra episcopo subtraxerit pens^oneni. et episcopus procuracionenz³⁶ exegerit ab earlemz ecclesia sicut oeconomus propositit nleinoratus ultramque parten? ab ea redditi^s absolutam.*

CAP. VII.

Episcopus, petens ecclesiam (limad temporalis ot spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso, quod probat esse in sua dioecesi, si non apparat exelnpa; sed in temporalibus succumbit, nisi aliter doceat de iure suo. Et in hoc ultimo est cases notabilis.

Idem Abbati et Conventui Farbensibus^{2*}.

Quum venerabilis frater noster I. [†] Sabinensis episcopus coram dilectis filiis nostris Pogerio [†] lit. sancte Aiaslasiae pre-sirqtero et Pelctgio ⁵ scta)c'tae Luciae ad sepiu solio i'iacmo cardinalibus, quos .sibi el Ricardo procuratorⁱ tvestro ronce.sinos auditores, ecclesiam sancti Angeli de Cauceia ⁷* cum suis pertinentiis et possessionibus petisset, asserens, eam ad se tam in spiritualibus quam in temporalibus pertinere, [primo possessorum el postea petitorum] u)tentanilo, allegavit ante omnia ius commnne: quia, quum constituta ³ sit in dioecesi Sabinensi, ut dicebat, sub ipsius debebat consistere potestate [iuxta cemanicris san.cliones. berim, quam ex e:eslr; firissel parte negada, eandem ecclesiam in praedicta dioecesi constitutam?, ideae]. episcopus ad luv: probando? pr teilegruu bonae meeorite Anastrsii Palme pruedece.soris nnsiri Gorrin? ipsi exhiban, in quo vions Tania^a pro tiabinea.sis episcopal as termino poaitur. el infer alias ecclesias S'abinen.sis ilioece.sis emito» ecclesia S. ringeli numeraba., ac in. praedicto monte ilicito esse construda, hoc idem per publicum instrumentum), quo procirralnr cester utebati .ostenien.s, in quo llicita, quor dicta eclesia sita est in territorio .4abinensi, quau) S'abinen.sis rlioecesis longe amplios quam .ti'abinen.se tervitoriuz extenrlatm. ⁷ In temporalibus quoque ad se dictaria ecclesiam pertinere, idem episcopns nitebatur ostendere per publicum instrumentum, in quo continebatur lG^a expresse, 1. [†] Sabinensem episcopum H. Farbensi ¹ abbati et cluabus personis post ipsum dictam ecclesiam cum suis pertinentiis locavisse pro annua l-iquatuor solidorum Papiensium pensione, in asaum.ptorze beatae l-irginis persolrenda. Sed pars vestra proposuit, instrumento praedicto nullam fidem penitus adhibendam propter superlinearem scripturam et rasuram [in] loco suspecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recensetur. -j-Fua insuper ex episcopi parte propositum, quod, (pum) ab ecclesia S. Angeli nomine mzonasleru vestri 011.1/.) tempore frerit cesta pensio ecclesiae S'abinensi soluta, mcazifeste ligabatur, ad eandem ecclesiam?, a qua lacetto factet iteret, [sttparitarit ecclesictm-] & a proprietrio pertinere. [Praeter ea quienl brome memoriae Lucias Papa praedeces.sor noster iniunxerit Sabinensihu.s, ut tul recaperationem Tanciae, quam eo tempore tenebatis, intenderent, el per eosdem Peto de Bono, tina: Scibinensis episeoparts procurato? tanz Tancia qua) ecclesia S. _ngeli fi)erit re.stituta, et vos eandem ecclesiam postea duxerit.s occupandam, eiusrlenz eral episcopo reslituio faciendi, Sicut ideo) episcopus ea omnia per idoneos testes as,serbat esse 'robalo.] Ad haec erum procuratentre.spondebai praedicta.s, quod, etsi quidcorz testes se culis.se deportar», eccleciaant. S. Angeli pensionen) I (: solidoreum Sabinensi t'piscopo persolvisse, nullum lamen ex hoc monasterio ve.stro poterat praeiadicitmz generori, qua,) non appcn'ecd, pensionen) ipsmn ex parte neona.steriu fuisse solado», et quamganz etim testes asserant, se vidisse -dudes praetct.xatanz pensionen? ex.solo, nm lamen ostendilzu tanto tempore praestita, quod itsgue l5 ad praescriptionem legitima) porrigatur. Pon, sicut act rei proprietatem locatio lacta non sufficit, ita nec solado, nec perceptio pensionis. [Licet eticnn ideas Lucias praedecessor noster suPra-scriptunz n)andatum Seebinensibus deder-tt circuimentus, credens, prout ei suggestum fuerat, ad Sabinensem episcopatum praedictm.

p it. XXXVI. Cap. VI. 343) et perpet. Cb 37) paro: deest: Te 33) et ex: eh; etiam: 7a 39) per procur. l'ec. Cap. VII. 1) Resellaban exRgg. Bal. XII. 93.; Comp. IV. c.1.h. 1. (3.13.) 2) Farfeneib: FRUfr Reg.; Cariae/Is. I; Farsas: Dac; Faces: Dg; Idemsimpliciter: 716; —Pothast no. 3792. 3) losases: Rg. 4) It: D 5) P: D .6) It: D 7) Cantia: XFD; Gantia: Fr Catia: ti; Causa: I; Causa: N; Fascia: Rey. 8) construta: Reg.; eadem ecclesia construta (constituta: DO) Dabc 9) videbatur: Dl 10) continetur: FahhDagch Itcg. 11) Ioannom 8ab. op. Hugoni: D Rep. 12) Farfensi: FRIND Reg.; Farlensi Faviensi: A; Perol: LB; Farsas: Dacg; Valgan.: Dbf Ij3) Ipaum Govaldo -Pasavello (Gonaldo Panatullo: Da; Gonaldo Panaldo:

locum et ecclesiam pertinere, ac Farfenses inonachi propul.sante.s iniuriam ah eisdem. Sabinensihu irrogatam retinere cactverint ecclesiam memm'atam, pmpri^{ct} hm: nurz eral episcopo restituta) facienda,nzaxime quum a ncino contrm'ian). esset sententiam super petitoria ex^{cept}tus, el qui pelit quia(reddihtrus est, dollmi facere tlrignoscatur, sicut in civilibus legibu.s crintinetur. .lledietatem. quoque oblationum specialium quorumrlani dierum idenz episcnpus in carleas sibi ecclesia cendicahctt, quo)» eidenz de plano procuratn vestri mum.asterii recognovit.] Quia igitur l6' l'ije et aliis irtellectis, quae coro)» cardinttlibus supra rliclis pars ataque propanere procuravit, nobis constitit, ecclesiam supra dictam sanc,ti Angeli constitutam esse in dioecesi Sabinensi, de consiGo fitrum izostorum episcopale ius in omnibus spiritualibus eictem episcopo adiudicavimus in eadem l1, illis tantum l3 exceptis, quae per authentica scripta ei dignoscuntur esse stlbracta, j [hoc ad ccortelani expresse, ut mmrlietatem) oblationtmz praetictarunt dierum, gua?», "leal dictan? est, ipsi pncin.citr regonncit ianr ilictis, iri eailom (Teles») pereipial coziaualit.] Quia yero instrumentum praedictum, per quod episcopus .supra dictan ecclesiam intendebat l1 [cibi] quoad temporalia 211 vindicare, ad faciendam el super hoc fidem invalidum esse cognovimus, utpote propter praedicta t2 de iure suspectum: vos ab impetitione Ipsius quoad temporalia eiusdem ecclesiae duximus sententialiter absolvendos, eidem super hoc silentiam? imponentes. [Nulli ergo etc. Dat. i'iterbii II. Non. Atig. A.o. YII. 1209.]

CAP. VIII.

31 onasterium subiectum est episcopo, in cuino dioecesi situm est, uisi probetur exce.ptum. II. d. quoad titulum.

Iciem 2.

()uum dilectus; filius j [1-. .li 'ieizsis decanas nimcius cenerahilis fratis pr.,str'i Auriensu episcipi, el mcigister Rnbertu.s 'monadas Cellae ii recre et ctbbais soi nmcius., ad .sedent apostolicam acce.ssis.sent, nos eia dilecton filia?) P. scini'tae .l1aritte t5t Vio. lata i'iacoztrmt cartlritulen) conces.sinias audilorem, corroa quo firit ex episcnpi pcat'e propositar), (pod, quini idem episcopus abbatemz sihi lege dioecesana subiectum vncrs'et cal silnrlrlit, ipse non. solon non rccessit ad ipsum, imimut etnia) sau)ti l'elri et sancte Colunrbete prioribus et archiepiscopo Cauci jiz Auriensi dioecesi constitutis prohibuit, l'e ad trrsim 'episcopi synorlum accedere attentarent, licet etian vocarent'. (Manque dictas episcapus, zt saltem hmulliler ctbbcdem ad hnum obedientiae revocaret., et vin.ceret in bono malura, ipsi mandasset, al evm ad statiton termina?) in monasterio expectaret, l'icet episcopit.s?Tkic, iuxta quod promiserat, tccessisset, abbatem non reperit, et portas miontsterii claisas invenit, nec ad nuzachos artilus ei est conc,essus. Propter quod abbtetm- su.spendit, et monasterion interdixit. Lerrm) guum nec propter hoc abbtis ipse a sao cantu maciae propnsitu resiTirel, nec latas in se ac nttnnaslerium sententias obsecaret, in ea?) excomontnizationalionis senleentiaml pronaulgacit, quanz dictas episcopi ntocius a nobis peliit confirmari. Ceterunz ?utncits partid adrer.sae petitionen) eius 11071 esse admilitenrlanr proposait, quia, licet nlonasteri?rt instan infra metas A) .iensis deoeccesis sit construdunr, liberan) lamen semper exsttit, et ab omni iurisdictione ac iago Auriens ecclesiae a tempore srae funrlationis exenztum. Praeterea si episcopus aliquant eo, quod yerto non eral, iurisdictionem haberet, quia lamen abbas ab omni graccnnine prits ad seden) apostolictm appellalar, sententiam (rz ea) et ntonaxeritnm poslm?orlunt latan? mullen) idem nuncios oblinera asser'uit firmitaten. Conque.sls est etian) irlen nuncios ex parle capittm Cclloe norac, quorl dictas episcopas abbalenz enluto adeo circ.rml)enit, iluorl coatra immunitatem ipsius ecclesiae ipsi nescientibus ei ohedientiam repromisit.] Nos i'ltar super prcte-rtictis per memorado)cardhiale) inst?u'ti, Quia causa ?psa non poterat in nostra praesentia terminari, utpole quum nuncios monasterii super procuracione vel rathabitione literas non haberet: eam vestro duximus examini committendam, discretioni vestrae per aposto?ca scrilrta mandantes, quatenus, si vobis constiterit, abbatem ipsum ad sedem apostolicam super

Db; Goyallo Panatullo; Dc; Gonaldo Panano; Df; Govaldo Pananeno; Dg) cure suis pertin. iam dictan]. eccl.; L; ipsum Gualclutn Pontianellum, in quo est dicta ecclesia, cum ocie pertin.: Reg. 14) pro annuis IV. sol. l'ap... persolvendis: Dbf 15) quousque: Db 10) igitur: ex.stat: FCH11; liis igitur... quia: D 17) candela: D1, 18) duntaxat: Dnbolrg. 18) praetendebat: D0 20) episcopia: Dg; spiritualia: Zlh 21) faciendum: F.V 22) rasuram... suspectum: Db.

C a p. VIII. 1) Restitit Un ex Rey. 1301. I. GO.; Comp. IV. e. 2. h. 1.1: 1, 13.) 2) Lueensi episcopo, Rebati de Malos, et retro Ioanni arebidacono dsturi censi: Rey.; — Pothast no. 66. 3) dilecti filii: Rey.

Itoc, antequam episcopus in eum suspensionis vel excommunicationis, et in monasterium interdicti sententias tulerit, legitime appellasse, vel monasterium a iurisdictione episcopi eiusdem | cese exemptionem, eo non obstante, quod abbas, ab eo 5, sicut dicitur, circumventus, praeter fratrum suorum assensum ei 6 obedientiam repromisit, quum fraus et dolus ei patrocinar non debeant 7, iudicetis illas sententias cepella-trune remota pendas non tenere; cllioquin faeiatis ect.c per yensonaja ecclesiasticum inuialabiliter it, egite arl scitissactirmenz congruam. obs reari. Quodsi forsan abbas, ipse in exemptionis 3 probatione defecerit, nec legitima se poterit praescriptione 9 tueri, licet probet, se ante praedictas lu sententias appellasse, nihilominus tamen monasterium ipsum iudicetis Auriens subiacere, in cuius est dioecesi fundatum. Similiter, eo in probatione 12 appellationis 13 deficiente, si vobis constiterit de exemptione | vel legitima praescriptione, tam abbatem, quam monasterium ab impetitione eiusdem episcopi et 15 ecclesiae ipsius pendas absolvas, [et faciatis girad decreveritis etc. Dat. Lat.. VII. Kal. Apr. I 198.]

CAP. IX.1

Novam religionem non licet constituere sine auctoritate Romani Pontificia, une in divorcie monasteriis potest qua cese abbas vel Empachas. Sic principaliter summatur, licet plura dicta habeat.

Idem in concilio generan.

Ne nimia religio² diversitas gravem in ecclesiam³ Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cetero novam religionem inveniat 1, sed 5 quicumque ad religionem converti voluerit, unam de approbatis assumat. Similiter qui voluerit religiosam 7 domum de novo fundare, regulam 1 et institutionem accipiat de [religionibus] approbatis 1. Illud 10 etiam prohibemus, ne quis in diversis monasteriis locum monachi habere praesumat, nec unus abbas pluribus monasteriis praesidere.

TITULUS XXXVII.

DE CAPELLIS MONACHORUM ET ALIORUM RELIGIOSORUM.

CAP. I.

Ad curam monasterio subiectan, non monachi, sed saeculares clerici praeficiuntur, et episcopis subsunt.

Urbanus III.1

In ecclesiis, ubi monachi habitant, populus per monachum non regatur; sed capellanus, qui populum regat, ab episcopo per consilium monachorum instituatur 2, ita lamen, ut ex solios episcopi arbitrio tam ordinatio eius 3 quam depositio 4, et totius vitae pendeat conversatio.

CAP. II.1

Si ecclesia non cathedralis iudicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum quoad ea, quae probabit sibi debet praescriptione, val alio legitimo modo. 11. d. secuudum communem et verum intellectum.

Innocentius III. Archipresbytero et Clericis sanctae Caeciliae 2.

Dilectus filius M. syndicus ecclesiae vestrae, in nostr'a praesentia constitutus, ab oeconomio sancti Laurentii de Piscinula in scrutinii, baptismo 6, processinnibus, cut * capitulis et similibus subiectionem postulans, possessorium et petitorium intentabat. Quum enim 5 ecclesia sancti Laurentii sit in parochia vestra sita, debet 6 de iure communi, sicut diera syndicus porporzebat, ecclesiae vestrae in praedictis omnibus subiacere, nisi se possit vel speciali privilegio, vel legitima praesentia tueri, quia 7 nec privilegium exemptionis

habet, nec praescriptionem pro se poterat allegare, quum illa ecclesia sanctae Caeciliae praescripsisset, sicut per testes dicebat legitime comprobatum 9. Praeterea, quum olim coram bonae memorie C. 10 Papa praedecessore nostro super praedictis inter vestram et praedictam ecclesiam 11 ~~questio~~ ^{questio} ~~ven~~ ^{ven} ~~pretur~~ ^{pretur}, M. 12 presbyter eiusdem ecclesiae fuit sponte confessus, quod ecclesiae sanctae Caeciliae scrutinium et baptisma debebat 13, sique ad 14 ~~pruiprietatem~~ ^{pruiprietatem} vestram ~~in~~ ⁱⁿ ~~titiam~~ ^{titiam} recognovit. Quumque pars vestra testes ~~suff~~ ^{suff} ~~icientes~~ ^{icientes} el idoneos, qui se illum diversis temporibus ad capitulum vocasse, ipsumque venisse ~~fimziler~~ ^{fimziler} asserebant, in medium produxisset, eis iurare paratis, praedictus presbyter se vocatum visse ad capitulum est confessus. Unde praedictus praedecessor noster ecclesiam vestram capitulo 15, quo se conquesta fuerat spoliata, salvo jure proprietatis ecclesiae sancti Laurentii revestire curavit, sicut in eius literis continetur. Per hoc 16 ergo et proprietatem quoad scrutinium et baptismam, et possessionem quoad capitulum vester 17 voluit syndicus comprobare. Ad haec 13 " ~~aulerz~~ ^{aulerz} sancti Laurentii oeconomus ex adverso respondit, quod ecclesia illa 19 nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat. Quum enim monasterium monialium fuerit, sicut ex multis scriptis authenticis edocet ur, et generaliter servetur in Urbe, ut nullum monasterium titulo sit 20 subiectum, incongruum videbatur 21, ut regulares saecularibus supponantur. Praeterea usque hodie nos in ea 22 institutionem et destitutionem 23 liberam excercemus, ; quum et bonae memorie C. Papa praedecessor noster dilectum fratrium Df. scriptorem ~~no~~ ^{no} ~~strum~~ ^{strum} ~~archi~~ ^{archi} ~~presbyterum~~ ^{presbyterum} in ea sine contradic^{tion}ne cuiuslibet statuisset. 24 ergo ecclesiam ipsam ~~lilieranz~~ ^{lilieranz} et ~~izl~~ ^{izl} ~~possessione~~ ^{possessione} libertatis exsistere dictus voluit ~~necononuz~~ ^{necononuz} s comprobare. Quum ergo pro eo 2b habeat ius commune, in ea videlicet, et, quod universa ~~nzonasteria~~ ^{nzonasteria} Urbis ad Romanam ecclesiam ~~zu~~ ^{zu} ~~nullo~~ ^{nullo} ~~pertinent~~ ^{pertinent} 26 mediante, ~~affirmanti~~ ^{affirmanti} ~~en~~ ^{en} ~~trarium~~ ^{trarium} fides non est; aliquatenus ~~allihender~~ ^{allihender}, nisi super hoc privilegium ~~indixerit~~ ^{indixerit} speciale. Quod autem dicitur in parochia vestra sita, idem ~~oecono~~ ^{oecono} ~~znus~~ ^{znus} pendas denegavit. Sed etsi 27 hnc verum esset, sufficienter lamen 28 se ~~nter~~ ^{nter} ~~at~~ ^{at} ~~praedicta~~ ^{praedicta} ratione tueri. Confessio autem Df. presbyteri super scrutinio et baptismo eidem 29 ecclesiae praedicare non ~~nter~~ ^{nter} ~~at~~ ^{at}, titulan super bis lis contestata in eiusdem praedecessoris nostri praesentia non fuisset, sicut ex forma petitionis et conclusionis apparet. Hac etiam sententia non fiterat 30 hactenus ecclesia vestra usa, sed eam duxerat usque ad haec tempora supprimendam. (Et infra:) Nos igitur, auditis propositis 31, rationibus et allegationibus, instruentis et attestationibus plenius intellectis, et cuo fratribus nostris deliberato consilio, oeconomum eiusdem ecclesiae sancti Laurentii syndico vestro in baptismo, et 32 scrutinio ei processionibus condemnamus, ita lamen, ut per hoc ecclesiae Romanae nullum praedicium generetur, si quando forte ius suum duxerit prosequendum. In institutione autem et 33 destitutione et capitulo oeconomum ipsum 34 ab impetitione syndici vestri prorsus absolvimus, syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes.

CAP. III.1

In prioratibus monachorum non possunt singuli monachi commorari; etiam si super hoc habeant rescriptum apostolicum, nisi in tilo Hat mentio de Lateranensi concilio.

Honorius III. Episcopo Venetensi 2.

Ex parte tua fuit propositum 1 coram nobis, quod, conquerentibus olim abbate ac convento Rivensi Venetensis 3 dioecesis, quod tu compeliere moliebaris eandem, ut instituerent plures nianachos in quibusdanz sus prioratibus tuae dioecesis, iaz quorum singulis sir 7 yuli niozzachi liactenus steterant, quuna pluribus ficut ~~icetes~~ ^{icetes} non stippetant eorum lcn, nos abbat S. Albini Andegavensis et collegis eius per literas nostras dedimus in mandatis, ut de ipsorum lo Cortm facultatibus inquirentes, in eorum singulis 4

Ti t. XXXVI. Cap. VIII. 4) ipsius (add.: ecclesiae: Dbf) Anronsie (Anriensis): D Rrq. 5) ab episcopo: ib. 6) et: 7) debet: Ub: debeat: Dad.: debent: Rrl, uc. 8) exceptionis: Dbrf 9) exceptione: Dbfgh 10) dictas: Flla. 11) Aurianensi: C1: Auren.: Ib: deest: Dbf 19) in appellatione: Da: et in appellatiouis (co: rlecat): Db: in appellatione vol prob.: De: approbatione: Dg 13) app.: deest: Dabegk 14) exceptione: Dbr 15) et... penit.: den!: NL.

Cap. IX. 1) Restituime ex c. 13.; Ca+c, Lates*. IV. (1215.); Comp. IV. c.3. h. t. (3, 13.) 2) religionis: Caut.: religiosorum: Cm, c. Me. 3) ecclesia: GIKLED Couc. 4) inducat: Dbf 5) homo unan: de appr. ass.: Di, 6) volunt: ib. 7) religiosus: Carc. Ms. 9) firmare: Dh 9) unam de appr.: ib. 10) et illud: Db.

Tit. XXXVII. Cap. I. 1) hum. Urbans II. in omo. Claramont. hab. ao. 1095.; Comp. I. c. 1. (2.: Aack) h. t. (3, 32.) 2) constit.: Ab 3) eius: deest: A 4) et dep.: Ab.

C ap. II. 1) Restiteann ex Comp. III. c. un. h. t. (3, 29.) 2) scr. ao. 1201. — Potthast ato. 1523. 3) in bapt.: CL 4) et: deest: F(III)X C 5) igitur: Ch 6) debeat: ab. 7) verum: C 8) quum ecclesia (ecclesiae: Ch) S. Caeciliae illam praescr.: C 9) probatum: F: esse probatura: Ch: case comprob.: Cc 10) Coolestino: FU 11) praedictas ecclesias: LbA 12) Martinus: Cagh 13) debeat: Col 14) quoad: CL 15) ap.: deest: Cac 16) haec: MCg 17) vestrum: Neri 18) hoc: FCRIh: Cabch 19) sua: Ca: ipsa: Crgh 20) intersit (tit.: deest): Ch 21) videatur (add.: et: Qg) ... patet ecclesiam ipsam liberara exstistisae: C 22) eam: D 23) add.: ecclesiae: ib. 24) Si: ib. 25) ea faciat: ib. 26) pertineant: ib. 27) si: ib. 28) satis: ib. 29) eiusdem: ib. 30) fuit: ib. 31) his ot alije quae fuerant bine inda proposita: C 32) et: deest: as. 33) et: deest: FPHIXCabg 34) quidem ecclesiae S. Lauread: Ch.

Restitutum ex Comp. V. e. 2. h. t. (3, 21.) 2) Veneren.: N; Venetano: La; Venen.: Ea; Nannet.: Et; Vetsensi: Re; — 1210-27. — Potthast ato. 7319. 3) Venen.: Ea; Nannet.: Eb 4) angulorum: Ea

facere pias institui anachas, si ph(rib)(s illorum suf^{ciunt} p^{cultales}; aliogtūn tibi auctoritate praesentium inhiherent, ne alibatean el conventum p^{rele}(lic:tos 17)olestares super instituendis pluribus in eis(lem. nicle dem Abbas et conventus Rivenes 5 Venetensis dioecesis occasione literatlm apostolicae sedis 6 asserunt sibi esse concessum, ut in singulis loc. or^{um} ipsorum prioratibus 7 singuli monachi commorentur, si pluribus non suppetunt s^{} facultates eorundem. Quum autem id obviet Lateranensi concilio, de quo nulla mentio est in literis ante dictis, postulasti nostro edoceri responso, uh^{uan} nostr^e intentioni s^{*} fuerit per hui^{smorli} literas cum ctbbate et 9 convento praedictis contra ipsum concilium dispensare. Nos ergo Fraternitati tuae breviter respondemus, quod !manis huiusmodi literas ab apostolica sede non credimus emanasse. Quodsi per occupationem forsitan emanaverint !!), nolumus per hoc derogari concilio supra dicto.*

CAP. I4*.t

Ordinari^s comi,ollit abbatem, ut monacitus a prioratibus revocet ad claustrum, vel cis socios adiungat.

Idem Burdegalensi 2 Archiepiscopo.

Ad audientiam nostram te significante pervenit, quod nonnulli monachi, lege tibi dioecesisna subiecti, in quibusdam prioratibus habitant solitarii contra statutum generalis concilii. Ideoque fraternitati tue mandamus, quatenus ipsorum monachnrum abbates seu priores, ut vel ipsos ad claustrum revocent, facientes in ipsis ecclesiis deserviri per clericos saeculares, vel alios monachos eisdem associant, cum quibus vitam possint ducere regularem, monitione praemissa per censuram ecclesiasticam 1 appellatimne remota compellas, proviso, glrod ad exemptos lu(cn.ann occasiorle mandad loliusluodi non extendas.

TITULU-S XXXVIII.

DE IURE PATRONATUS.

CAP. 1.1

Si propter discordiam patronolynl ecclesia caret administratore, cessatnr iu ecclesia a divinis, tolluntur reliquiae, et ostia clauduntur, si aliter sine acaudalo ecclesiae provideri non potest. II. d. cum cap. sequenti.

Ex concilio Nlediolanensi2*.

Perlatum 3 est jcol nos 4, quod inter heredes ecclesiae, in rebus propriis constituae, dividimlln', et tanta per eandem diulsionem sin?ultas or'icrlur, Id m?ius 5 altcais (palmo' partes pant, et singulae partes .singulos ltacencll presb71teros, quod .sine discordia' et siurditate ?tallo modo geri6 potes!'. Unde Nobis visum est, quod 7 ecclesia inter heredes patroni dividi non debeat. Et si in contet?iol?em venerint r, et simulatas inter eos surrexerint, propter quas 9 sacerdos suo ibi officio canonice fungi non possit, si 10 aliter provideri non poterit, praecipiatnr ab episcopo cicitatis, ut nullo modo ibi missarum solennia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant, et pari voto atque consilio 11 ecclesia illa sacerdotem canonice habeat, qui libere suum ministerium valeat exercere 12.

CAP. II.1

Summatam est in cap. proximo.

Ex concilio Triburiensi.

Quaecunque ecclesia -ia conplul'ibus coheredibus sil ob- sessa, concordii unanimitate ?indique procuretur, ne propter

aliquas disceptationes 2 servitium Dei mimador, et cura populi irreligiose agatur. Si vera contingat pro a ecclesia dissidere patronos, ut eam nolint sub uno presbytero procurara, et propterea iargia et contenciones tan? inter ipsos guara inter clericos incipiant fr^equentare, quia iuxta Apostolum servos Dei non aporte, litigare, episcopus, si 4 aliter non poterit ipsi consulere, tollat ande reliquias, et sub magna cura honorillie collocet eas, atque eiusdem ecclesiae claudat ostia, et sub sigillo consignet s^ea, ut sacrum mysterium 6* nullus in ea celebret, antequam concordii unanimitate unum omnes eligant presbyterum, qua sacrosancta 7 sit idoneus procurare, et populo Dei Militie, praeesse.

CAP. III.1

Si patroni in praesentando discordant, praefertnr praesentatus a maiori parte, si est idoneus, et, si hoc sine scandalo fieri non potest, vel patroni infra tempus debitum non praesentant, episcopus ordinabit ecclesiam.

Ex concilio Lateranensi.

Quoniam-1 in quibusdam locis fundatores ecclesiarum aut 3 heredes eorum potestate, in qua eos ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur, el, quum. in Dei ecclesi(r tinos debeat cose qai praesit, Ij),si pias sine respecta strbictionis mlirotrur eligere, et, quum una ecclesia una debet esse rectoris, pro sua dissensione 4 plurimos repraesentant: quocirca praesenti decreto statuimus, ut, si forte in plures partes fundatorum se vota dividerint 5, ille praeficiatur ecclesiae, qui maioribus iuvatur meritis c et plurimorum 7 eligitur et approbatus* assensu. Si autem hoc 9 sine scandalo esse nequiverit, ordinet antistes ecclesiam 11, sicut melius eam 12 secuncunl Deum vclerit ordinandam. Et 1:f id ipsum etiam faciat 11: si de iure patronatus quaestio emergerit inter aliquos, et, cui conlpetat 15, infra lc quatuor 17 nlenses non 13 fuerit diffinitum.

C AP. IV.1

Exconnnunicantur patroni laiei, qui elencos institunt et destituunt iit ecclesiis etiam patronatis, vel bona ipsarum aliter admiunstrant. Et clerici, qui instittionem laicorum recipiunt, cmmunio priventur.

Ex eodem.

Praeterea, quia in tantum quorundam laicorum processit audacia, ut, episcoporum auctoritate neglecta, clericos instituant 3 in ecclesiis, et renoveant [etl(rmr, j] qu(III1 vulerint, possessionem 4 quoque atque alia 3 ecclesiastica bona pro sua voluntate plerumque distribuunt 0, et tato ecclesiis ipsers ql(ctno lonlil?es ectr-ctr1 tc(lilil et excu7ionibz gravare praesrmial, ipsos 7, qui amrlin ista pcrresunrpserint, anathematate decernimus 8 feriendos 9. Presbgyter amen' sn'e Clericus 105, qui 11 ecclesias per laicos sine proprii 12 episcopo auctoritate receperit 14, communione privetur, et, si perstiterit, a ministerio ecclesiastico et ordine deponatur. [Sane quia laici etc.]

C AP. V.1

Si patrones laici successive praesentant daos, et secundes instituitur ab episcopo, valet institutio. Illoc dicit priuo. Patronus non potest derivo vel alteri ecclesiae contomo ecclesiam p:ttrouafuu, vel alteri donare.

Alexander III. Eboracensi Archiepiscopo2.

Quod 3 autem consulis, si clericus idoneus ad vacantem ecclesiam praesentatus 4 non fuerit ab episcopo dioecetano admissus, et postmodum alius idoneus praesentatus, et institutus ab episcopo 5 possessionem tenuerit(corporealem, an, primo 7 clerico ecclesiam petente s, debeat posterior renloveri", vel posterior priori 1" praeferrri, clubiunl non est, quin in casu isto 11 melior sit conditlo possldentis, quoniam,

Tit. XXXVII. Cap. III. 5) Rayen.: La: Treveren.: h': Riv. . . dioec.: derst: II 6) huiusmodi literatur: E 7) prior: dccst: E 8) suppetant: (nlEbed 9) ac: Ea 10) eutanarunt: Eab.

Cap. IV. 1) Restituntur ex Comp. V. c. 3. h. t. (3, 21.) 2) Edueg.: Ecd: - 1216-27. - l'ollustat ato. 7820. 3) censuras eccL: Ld.

Tit. XXXVIII. Cap. I. 1) Restituluna ex c. 26. Conc. Cabll. hab. so. 813.; Burrh. III, 43.; leo Decr. III, 46.; Lips. LII, 7.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 33.) 2) Mediomatrlcis: FEA Burch.; Aicd.: OK.- Xe: 1; Mediomatrlcis: le. 3) Relatum: Kdl 4) sanctam synodum: AP 5) de uno altari: ib. 6) ficri: (b. 7) quod buiuscemodi (huinsmodi: A) ecclesiae inter heredes dividi non debeant: Col, citt. 8) ovenierit: Aoc 9) per quas: Col, citt. 101 si . . . potes: tices: L'oll. citt. 11) voto . . . Ona.: dcest: Ase 13) peragere (agere: A stil) poeait: APBr)ch. le. Conc.

Cap. 11. 1) Restituntur ex c. 32. Conc. Trinar. bah. ao. 895.; Ba'ch. III, 224.; leo Decr. ISI, 283.; Lipa. LII, 8.; Comp. I. c. 2. 4.1. (3, 32.) 2) discrepationes: A aP 9) pro ea (eo: Conc.) comparticipes (et participes: Aac) dissidere, ct sub uno (mullo: ly.) presbytero nolle (dcest: ly.) eam procurare: AP P St. ch. Iv. Conc. 4) si . . . conc.: adrlit. a Raya. 5) signet: AP a) ministerium: FOHIGI. Cap. ex c. sacrosanctum: A; sacros. loem: PBurch. le. Calle.

Cap. III. 1) Restituntur ex c. 17. Com. Laten. III. (1179.) Lis. c. 18.;

Corpus Sur. can. Bel. Fridberp. T. II.

Bautb. e. 23.; Caos. XII, 12.; Comp. I. c. 4. h. t. (1, 33.) 2) Quoniam adhuc fundatores: P 3) et: R 4) defensione: aulclP11 Cose. 5) dilruderht: Conc. 6) studis iuv. et meritis: l'il 7) plurimur: PQR tti I'roba.: F(IHIAQR Cose. 9) bou: dcest: 11: si varo et hoy: Q 10) tieri: 11 11) ecclesias . . . eas . . . ordinaudas: l' 12) caen: Cerote Cose. l:1) . . . deest: :lb Cose.: Id etiam raciet (faciat: Q): PQ 11) tac.: dceat: 11 15) competa: AbP: ius competit, s: 11 10) intra: Cosi. Uiihs. 17) tres: :1P11 Cose.: daos: Q 15) nlltj: l'.

Cap. IV. 1) Lle.tint: m e.r. coa. c. 14.; lip.s. e. 8.; L'ahs. XII, 17.: L'0:tp. 1. c. 5. h. t. (3, 33.) 2) quia: drest: A1 3) constituant: l' 1) pos. tssious: P11 Colee. 5) al.: deis.: Abl' (il distributo: 11 7) eos: rol. c'ilt. 8) decrevimus: LbAhl 9) arld.: esse: A 10) add.: autom: l'a%III l:1. Quicunque autem: l'11 11) arld.r sine patronatis obtentu, sice: idio quonconque modo: l'R 12) propria: A1 13) receperint: la: receperinl . . . priventur. . . persitit rint. . . depmmntur: 11; roe. . . tenendam: Cose.

Cap. V. 1) licalilectruu ezApp. X5'. 1.". Lipa. LII, 1.: finad. XLV, 1.; Cass. LIII, 1.; Comp. I. c. 7. h. t. (", 33.) 2) Adcl.: l'. C. Relaten. esse: A; l'. C.: In eminenti: l': P. C. gnod incipit Neminimus: 11: - ry. r. 1. de elec. non resid. (3, 4.) ceca adnol. - 1179-51. - J.rrfr no. Uu: %. 31 Quia: clc. nllQR 4) add. et institutus: 11 5) ipso: Ab (: retiuuerit: P 7) prior: Coll. cdl. 8) toante: R 9) remov. vel (an: 11) post.: dusi: 1) 101 prior: dcest: P 11) hm: o.

antequam praesentatio per l'-' dioecesanum episcopum approbetur, ratum non est quod a patrono fitterat 13 inchoatum. De cetero tuae prudentiae respondemus 14, quod, si laici clericis vel collegiis de concessionibus vel donationibus instrumenta confecerint 15 in haec verba vel similia „concessi vel dedi ecclesiam, et praesenti charta firmavi“, si consensus episcopi non accesserit, nihil agi 16 videtur, quia 17 pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de iure donare.

CAP. VI.,

Comparans vel emane Me patronatos, eo spoliari debet. Vel sic: Qui emit ias patronatos, ut possit praesentare finilla vel nepotem, sea gueto vult, eo privata debet. II. d. et atraque lectio potest sustentata.

Idem Exoniensi Episcopo 2.

Quia clerici quidam 3 vestre iurisdictiois advocatias 4 ecclesiarum, sicut crecepimus, comparant, vel 5 quocunque modo possunt; acquirunt, ut postmodum eorum 7 filii vel nepotes ad easdem ecclesias 3 praesententur, nos, tant pravam vortuadee penitus eradicare volentes, nihilominus praesentium uobis auctoritate mandamus crique praecipimus, ut 7 id arctius inhibere procures, eosdem advocacyibus taliter acquisitis appellatione postposita spoliando.

CAP. VII. I

Ius patronatus, consistens in aliqua univrsitate temporalium, transit ruin ipsa unive, sitate, etiaosi universitas transeat tantum quidam ntiledumium; oled ius patronatus specifice sil acceptum. II. d. et est notabilis cases, et quotidie allegatur.

Idem I-Ierforclensi" Episcopo et Abbati de Forde.

Ex literis I. Salabriensis 3 episcopi accepimus, quod 4 defuncta persona ecclesiae 5 de Laton. 6 G. miles 7, qui villam, in qua ecclesia sita est, a monasterio de Vinton. 8 ad firmam tenebat, ad eandem vacantem G. 9 clericum praedicti episcopo praesentavit 10. Postmodum 11 abbatissa praedicti monasterii, ad episcopum veniens, alium 12 praesentavit eidem 13 ad ecclesiam supra scriptam 14, quo 15 nolente praesentatum ab ea recipere, apud Cantuariensem archiepiscopum graven de episcopo deposuit quaestionem. = Archiepiscopus, quia U28e1911 sibi erat, gtm factum mailitis super praesentatione ptefclta nullius esset nlmnenii, praediclo episcopo in virtute obedientiae iniunxit, quod personam? illant reciperet et in possessionem induceret, quam alibcaissa sibi decreverat praesentandmn. (Et infra:) Mandamus 16, quatenus, si vobis constiterit, quod praefato militi praescripta 17 villa fuerit non excepto iure patronatus ad firmam concessa, vel, antequam de iure patronatus inter abbatissam 18 et militem controversia esset suborta, praefatus G. 19, de Leicester 20 in praescripta ecclesia per episcopum 21 ad praesentationem militis institutus fuisset, ei, dummodo alias 22 sit 23 idoneus, adiudicetis ipsam 24 ecclesiam ita, quod, si abbatissa obtineat adversus militem, illi de temporalibus debeat respondere.

CAP. VIII. I

SI laicos elenco vol religioso loco concedit ecclesiam sine consensu episcopi, non obstante tali concessione, quae non valet, ad ipsam ecclesiam, quae vacaverit, poterit praesentare, et eam alteri ecclesiae de consensu episcopi concedere. H. d. cum cap. Quum laici, et cap. Suggestum, infra eod.

Idem Vintoniensi Episcopo 2.

Illud 3 [vern 4] praetereundum non duximus, super quo te intelleximes (Jubilare, quod, si aliquis laicus episcopo inconsulto ecclesiam non vacantem concedit 5 aticui religiosae domui, et 6 postea, quum vacaverit, ad praesentationem 7 eiusdem laici aliquis clericus ibi fuerit per dioecesanum episcopum institutus, prior concessio secundum 8 institutionem, quo minus habeatur rata et firma, non potest nec debet aliquatenus impedire, quum illa concessio de iure nullius possit esse momenti, tum quia de re non 9 vacante facta est, tum quia laicos sine auctoritate episcopi nemini potest ecclesias ibi dare, licet religioso loco ius patronatus conferendi liberam habeat facultatem. Si vero ius patronatus vacante II ecclesia religioso loco contulerit, et aliquis pasteo sine praesentatione fratrum eiusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius -sectmduin rigorenl iuris est institutio irritanda.

CAP. IX.,

Lstituti in eeclesiis patronatis per novos patronos mutata non possunt, icen vicissitudines ecclesiarum per nos fieri.

Ideal eiclem".

Querimonia 6 "Ipriori: et tiatrlun de Lautri nobis lileris de.slinca ruelirnuts, ge(od R. quondael. 5 Tterfordensrs 6 comes jos, (poni idem prior et futres ecclesia de inc. 7 es's duetione Ig, de Laci frndataris ecclesiae sute, el ipsils R. soceri babero rlebeccatt id, cOrcor bmae ntem.oriae 1. quordam TVJhrtiensis episcopo recognocit. Unde episcopus postea iarr dicto. s przur'em el f'atre.s tullo reclamante aut contraricente exin.(le inresticil, quael deinde quieto et pacifico possederml. Denturt queme irter con7itent pclefcltltmt et C. 21Xoren1 S710721, [r eelius patrimonio ec-Cles'ia illa consislii 11, divortitem per ecc.lesiasicrnt ilalieiue2 celebratunt f'iris.set, eadent C. W. i" Pictaviensi nupsit, qui ecclesiae pre(escriptae Netos nreutorio priori el frat)ibus Subtraxit (maullo, el cas in uses R. sacerdotis eiusdevt laci sine episcopali auctoritate convertit. LZuunaque 13 postmodum, TV. de medio sublato, praefata C. lerdo viro TV. scitcle1 14 de Mediran 15, esset matrimonio copulclta, idom. TV. in ea, qua et W., tenterite persistens, icmt dictunt R. in ecclesia praetaxda contra priorem supra cli(rtam nrtatunere et firverein.cepit 16, dicens, quod praenourinatn crdiscopus 1. [fecit] 17 super ecclesia, quae de UXUR is sllae ailwrcalione exsistit, (han erat in. poteslate illius viri, a quo post-naodunr. separata fuisse dignoscitur, nullam deliere firmitalem habere, praesertiet gilunt pcttrimumum uxoris suae, sicltt asserit, integre sibi restitutum non esset, nisi de ecclesia illa suam posset 18 adimplere voluntatem. Unde, quoniant Absurdum videtur omnino, et ab ecclesia Dei penitus elimihlandum, ut ad singulas patronorum secundum humanam conditionem mutationes ecclesiarum ordinationes mutentur 16, nec quod a suprascripto II. taliter f'fintum fuit calicui silecessor'rlm licuit revocare. f'aternali tate per apostolica scripta praeciipiando mandamus, quaterlus rei veritatem ditigenter et sllldiose inquiras, et si ita inc'eneris esse,

Tit. XXXVIII. Cap. V. 12) a dioecesano episcopo approbaretur: R 13) fuerit: Codd. o. el Coll. citt. 14) literis praesentibus intimamus: CdL citt. 15) concessorint: FGHIKLHAAeOQR: concesserunt: A b k l P 16) actum vel datum: O; dari: PQ; dare: R 17) A laico entes ecclesia donata: (dad: 0)2 non potest: patronatum autem de auctoritate et assensu (consensu: Aab) episcopi cenum est a laico in eosdem (eodem: AbQ; eadem: A L; CULI: .Sc; ecclesia: IfJ iure (de iure: Aab; eodem de iure: Ac) conferri: Coll. citt.

Cap. VI. 1) liestitunt ex App. XV, 4.; Lips. LII, 3.; Bamb. XLV, 2.; C'rrss. LIII, 2.; Comp. I. c. 8, h. t. (3, 33.) 2) Wigorn. ap. Q; Herefordensi op. et abbati de Forde: O; - 1159-81. - Juffe' no. 9020. 3) quid: deest: R 4) advocaciones: APQR: advocacionem: O 5) et: ll 6) possint: Al 7) eor.: deest: Coll. citt. 8) eccl.: deest: I' 9) ne id attentare praesumant, universis ecclesiis (clericis: A90) inirisdictionis vestrao (ard.: ulterius: Al) arctius (attentis: Ak) inhibere curetis, et, si presbyteri ecclesiarum vestrarum advocaciones agniserint, ros advocacyibus taliter acquisitis, app. rem. (ceseate: li) auctoritate apost. spoliatis: Coll. citt.

Cap. VII. 1) Restitutum ex App. XV, 5.; Lips. LII, 4.; B'rcb. XLV, 3.; Cass. LIII, 3.; Comp. I. c. 9, ll. t. (3, 33.) 2) S. basilicae XII. apostolor. presbytero cardinali: O; - 1159-81. - Juffe' o. 9018. 3) Salebreions.: FHIAabcl; Salerbit.: U; Saliberen.: 11; Sarisberien.: La; Salisberien.: V; Saben.: A l; Sarensis: O; Salesbir.: P; Salbenensis: Q; Saleb.: R 4) add.: quum: O 5) ecclesiarum: R; deest: O 6) Latonen.: F; Lant.: G; Lauton: AabklP; Laveron: Ac; Laverchon: O; Lavencon: Q; Latiendo: ll 7) quidam miles: B 8) l'Vinton: F; Vieron: K; l'Vinton: Aal; l'Vinten.: Ab; Witon: AkR; Wilthou: O; V'vinilton: P; Winto: Q 9) W.: FGHIKLLA; Y.: La; Willelhum de Leicester (Leicestra: Ab; Leicester.: Q) AabclQ; IV, de Leicester: Ak; W. de Leicester: O; W. de Leicester.: I; l'Vingulum de Leicester: It 10) praeentabat: OQ 11) Post aliquantum

temporis: C° ll. citt. 12) Willelhum de Norale (Norhale: Ab) aabclQ; SV. de Morablie: Al.; W. de Norhale: O; Wing. de Ngrhale: P; Wi de Vorale: R 13) ei: Coll. citt. 14) supra dicta: GLL: l'N. praescriptam: APQR: praedictam: O 15) Episcopo antera (yero: O) polente (add.: ante: AabP) personara praeputatam ab ea roe., taudem (tum: O) ad ven, fr. n. Cant. archiepiscopum abbatissa accessit et apud cure gravera (deest: OQ) querimonia (querelsum: Q) de episcopo (ipso: O) deposuit: Coll. citt. 16) restitutionem autnm tarta cansam audiat, ita quidem (deest: O) quod: Coll. citt. 17) praefata: R 18) add.: praedictam: lb. 19) V.: FGIAPQ; Y.: HK; l'Vi: ll 20) Leicester: Aac; Leicester: Ab 21) per institutionem episcopi: Coll. citt. 22) aliter: Ab; alias: Q 23) fuerit: O 24) propriam: Ab.

Cap. VIII. 1) Restituta ex App. XV, 6.; Lips. LII, 5.; Bamb. XLV, 4.; Caos. LIII, 4.; Comp. I. c. 10, h. t. (3, 33.) 2) l'Vigorn.: AkOlf; V'igorn.: I'; - 1150-81. - Joffe' iio. 9211. 3) Querimonia . . . destinatum: aotQC 4) Lamth: Ab; Lant.: Ah; Lauch.: O; l'amb.: l' 5) quond.: rl'ecst: l; 6) de Heroforrl.: (l 7) W.: Alr; Wica: O; Wiunea: l'; l'Vig.: Jt 8) de: l'9 sic: l'bo; R. defuncti: Aa; ll. defuncti: Al; ll. dolati: AllQ; ll. de Lasi: R 10) debebat: APQR; debcant: l'itieh. ll) constituit: lb 12) eadem: Q 13) Quum: Ab 14) scil.: misilllicht. 15) Meditan.: AbO; Median.: OR; Meditan.: Ak; Mediente: P 10) coepit: Q 171 (cc.: deest etiam: PQ 18) possit: Richt. 19) debeant mutari: C'olt, l'III.

*prout superius est narratum*²⁶ saepe dictis priori et fratribus, ecclesiam praelibatam omni occasione el appellatione cessante restituas et in pace facias possidere. Et²¹ vicissitudines etiam huiusmodi ecclesiarum ab advocatis vel aliis praesumantur²² sed earum²³ praesumptores usque ad dignam satisfactionem dilatime sublata, vinculo excommunicationis percellas.

CAP. X.

Patronus ecclesiam clerico conferre non potest, et, si contulerit, potest hoc non obstante ad ecclesiam praesentare reotorem.

Idem Eboracensi Archiepiscopo².

Quum laici episcopis nescientibus aut non consentientibus ecclesias clericis concedunt, in quibus habent ius patronatus, et Mostea poenitentia ducti alios ad easdem³ ecclesias episcopis repraesentant⁴, et illi ad eorum praesentationem⁵⁴ in eisdem ecclesiis ab episcopis instituuntur, eorum⁶ debet institutio stare et firmiter observari, qui⁷ auctoritate sunt⁸ episcopi instituti, concessione priori, quae nulla est, omnino evacuata. Non enim licet laicis clericos in ecclesiis praesumptione propria ordinare.

CAP. XI.

Religiosi vindicare vel retinere non possunt ecclesias sibi concessas a laicis bine dioecesani concessu, nisi legitime praescripserint, vel postea dioecesanus consenserit.

Idem² Abbatibus, Prioribus et Clericis³ per archiepiscopatum Eboracensem constitutis.

Cura⁴ pastoralis -) -necessitate constringimur, et auctoritate iniuncti nobis officii provocamur, pro statu ecclesiarum⁵ vigili studio satagere, et, ne contra iuris ordinem alicui conferri valeant, attentiori sollicitudine providere. Inde est, quod universitatibus vestrae per apostolica scripta praecipiendo⁵ Mandamus, quatenus ex donatione laicorum, nisi auctoritas dioecesani episcopi⁶ et consensus⁷ adsit, nullus vestrum aliquas sibi ecclesias vindicare praesumat, vel retinere taliter acquisitas, nisi legitima⁹ fuerit praescriptione munitus, aut¹⁰ dioecesani episcopi¹¹ forte habuerit postea consensum¹². Quum enim laici non possint¹³ in alios nisi ius, quod habent, transferre, nos huiusmodi concessiones viribus eare decernimus¹⁴, et irritas penitus¹⁵ esse censemus.

CAP. XII.1

Si patroni ecclesiae vacantis infra tempus, a iure concessum, non praesentant, episcopus ordinabit ecclesias.

Idem Lingonensi² Episcopo.

Si vero³ aliquando ordinatio alicuius ecclesiae ad tuam institutionem spectat et pro controversia⁴ laicorum de iure patronatus inter se disceptantiū malitiose prorogatur⁵: fas tibi sit de auctoritate nostra appellatione remota⁸ in eadem ecclesia personam idoneam instituere⁷, ita, quod ipsa eadem repraesentetur⁸ ab eo, qui ius eviderit⁹ patronatus.

CAP. XIII.

Si Me patronatus ecclesiae devenit ad exemptos, per hoc in nudo debet laedi ius episcopale.

Idem Hospitalariis².

Quum saeculum reliqueritis³, -1-ut Creatori postro⁴ possitis in arce contemplationis placere, decet vos ab his, quae sunt obvia

rationi, abstinere, vel quae repretensioni subiaceant, aut vestram opinionem^{aut} famant valeant denigrare. Inde est, quod universitatibus vestrae di. strictius per apostolica scripta Prohibemus, ne, quum ratione feudorum emptorum aliterve⁶ adquisitorum, vel etiam alio modo ius patronatus in ecclesiis parochialibus adquisieritis, in eis presbyteros nisi per episcopum⁷ institutis, nec episcopo ius⁷ parochiale minuete⁸ atz auferre aliquatenus praesumatis. Excommunicatos quoque ipsius episcopi⁹ vel clrhidiaconorum⁹ it⁹ lorum contra authentica scripta Romanae ecclesiae ad divina officia in capellis vestris recipere non audeatis.

CAP. XIV.,

Sine consensu patroni non potest quis ecclesiam occupare.

Idem.2

Ex insinuatione dilecti filii nostri O. 3 clericis accepimus, quod, quum ei⁴ frater eius⁵ ius patronatus, quod in quibusdam ecclesiis, in Lincolnensi⁶ el Salisberiensi⁷ episcopatibus constitutis, habebat, liberaliter contulisset, eas⁸ ecclesias quidam presbyteri el alz occasione fratris praedicti O. sine ipsius voluntate et assensu⁹ per violentiam occuparunt, et eas iniuste detinent occupatas. ¹⁰G¹⁰ igitur nostra interesse, ea, quae minus ordinate ab aliquibus subiectis attemptantur, ad rectitudinis tramitem revocare, fraternitati tuae¹¹ per apostolica scripta praecipiendo Mandamus¹², quatenus, rei veritate diligenter inquisita et cognita, si est ita¹³, sicut dictum est, nzenloratos presbyteros ecclesiarum earum¹⁴ detentores¹⁵, ut easdem praedicto clerico restituant, per eum libere et pacifice¹⁶ ordinandas, monitione praemissa compellas. Czuodsi praedicti pesbyteri¹⁷ monitioni tuae acquiescere forte noluerint, tu ipsos excommunicatione, et terras si quas habeat, omni occasione el appellatione cessante interdicto subicias, et in nzenmoratis ecclesiis divina facias cessare officia, quamdiu ab aliquibus praerlictorum auctoritate militum occupatae detinebuntur. Quodsi nec earundem ecclesiarum¹⁸ detent ores¹⁸ resipuerint, ipsos, appellatione cessante, ecclesiastica censura percellas¹⁹.

CAP. XV.1

Non potest patronus ecclesiam sibi retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.

Idem Adonensi² Episcopo.

Consuluit nos tua fraternitas, quid tibi faciendum sit de clericis, qui ecclesias constructas hereditario iure sibi vindicant, nec tibi volunt eximido respondere, et de laicis, qui p-aescriptas ecclesias filiis vel nepotibus suis dare nituntur. Quum autem sanctuarium Dei iure hereditario teneri non possit, el indignum. sit penitus et alisurditnz, ut quilibet atztoritate propria ecclesiam³ occupet, vel taliter occupatas detineat: non⁴ decet aliquatenus sustineri, ut in episcopatu tuo vel clerici ecclesias a parentibus suis fundatas propria auctoritate detineant, aut laici filiis vel aliquibus aliis ecclesias concedant easdem⁶.

CAP. XVI.,

Ius patronatus por se vendi non potest.

Idem.2.

De iure vero³ patronatus in praescripta capella⁴ hoc tuae discretionis mandamus, quatenus⁵, si R. Brito⁶ illud⁷ comparavit⁸, quum inconueniens sit el penitus⁹ inhonesium vendi

Tit. XXXVIII, Cap. IX. 20) dictum: Ab; narratur: O 21) Et seqq. anisit malo Richter. 22) quibuslibet in tua dioecesi fieri de cetero nullo ratione permittas: Coll. cit. 23) corean: R.

Cap. X. 1) Restitutum ex App. XV, 3.; Lips. LII, 13.; Bamb. XLV, 6.; Cass. LIII, 6.; Comp. I. c. 12, h. t. (3, 33.) 2) P. C.: Inter ceteras: P. Intor estas et infra: A.; - 1179-81. - Jaffé no. 9332. 3) eas: Aackl; ipsas: O 4) praesentant: ASO; repraesentent: NA15) repraesentationem: OAacIPQR 6) et eor.: AabclR 7) quia: Ab 8) fuerint: O.

Cap. XI. 1) Restitutum ex App. XV, 9.; Lios. LII, 14.; Bamb. XLV, 7.; Comp. I. c. 13, It. t. (3, 33.) 2) Idem. (i.e. Lucius III.): O simpliciter: - 1159-81. - Jaffé no. 8958. 3) ecclesiis: II 4) Quum: AabcOQ; Quia: E 5) praec.: deest: Aac 6) ep. sui: It. ep. interveniat et cons. adsit: O 7) concessus accesserit: P 8) aliq.: deest: O 9) tonga: Con. c. It. 10) ac: R 11) add.: sui: ib. 12) concessum: P 13) possunt: AQOR 14) decrevimus: Ab 15) pon.: deest: P.

Cap. XII. 1) Istituit ex App. XV, 12.; Lios. LII, 17.; Bamb. XLV, 10.; Caso. LIII, 10.; Comp. I. c. 15, 5. t. (3, 33.) 2) Lundo.: Aal; Lundo.: ib.; London.: Se; Londoniensi: O; Lug.: P; Lundo.: Q; Lundo: Itr Ad.: Y. C.: Ad sures: R (?); - 1159-81. - Jaffé no. 9061. 3) vero: deest: P 4) controversiis: R 5) differtur: APQR 6) nullius appell. vel (et: A10) contradicit, obstante: Coll. cit. 7) constituere: R 8) praesentetur: ib. 9) eicit: Al.

Cap. XIII. 1) Restitutum ex App. XV, 13.; Lips. LII, 18.; Bamb. XLV, 11.; Caso. LIII, 11.; Comp. I. c. 16, h. t. (3, 33.) 2) dilectis Site hosp. et templaria: APQR; inscr. deest: O 3) reliquitis: AbcO; relinquere:

tis: Q 4) vestro: AbcOR 5) et: tac; vel: AbQ 6) aut aliter: FAB 7) add.: ita: O 8) imminuere: akPR 9) add.: vol sacerdotum: Ab 10) digna: Q.

Cap. XIV. 1) Restitutum ex App. XV, 14.; Lips. LII, 19.; Bamb. XLV, 12.; Cass. LIII, 12.; Comp. I. c. 7, h. t. (3, 33.) 2) Id. Ebor. archiep.: C; - 1159-81. - Jaffé no. 9051. 3) C.: OR 4) ef: deest: AabcP 5) suus: SOR; taus: PQ 6) Boicolum: E 7) Salbanensis: Q; Sanen.: O 8) easdem: con. cit. 9) consensu: O 10) Quoniam: Q 11) vestrae: Aac 12) mandamus et mandando praecipimus: 9 13) si ita, sicut dictum est (mal: li) esse (deest: O) inveneritis (inveneris: QIt: cognoveris: O): Cali. cit. 14) earundem: A IPQ 15) detentores (detentatores: A1) moneas, modisquo omnibus inducas ut easdem ecclesias praedicto elenco sine mora et difficultate restituant, libere et pacifico ordinandas, et nullam ei exiude molestiam inferant (ferant: Al) vel gravamen: Coll. cit. 16) et pac.: deest: Coeldr,oll. 17) episcopi: 9 18) detentatores: Q 19) compellas: OPIO.

Cap. XV. 1) Istituit ex App. XV, 15.; Lips. LII, 20.; Bamb. XLV, 13.; Cass. LIII, 13.; Comp. I. c. 18, h. t. (3, 33.) 5) Andronsi: AabelR; Andron.: Ak; Andon.: 9; toser. deest: OP 3) ecclesiam: . . . occupatam: P Rteht. 4) nec (non: Al) te (deest: AP) decet aliquatenus sustinere: Coll. cit. 5) suis: deest: O 6) ipsas: APQ; deest: OR.

Cap. XVI. 1) Restitutum ex App. XLVII, 1.; Lips. LII, 22.; Bamb. XLV, 15.; Caso. LIII, 15.; Comp. I. c. 20, h. t. (3, 33.) -1) Id. Cantuar. archiep.: OPQR: - 1159-81. - Jaffé no. 8866. 3) vero: deest: IIItASO 4) capellae de Stretton: O 5) ut: Coll. cit. 6) praedictus: 4N(III 7) ipsum: AackIPQR 8) comparaverit: I31Ab 9) pes.: deest: O RicAt.

ius patronatus, quod est spirituali annexum 10, contractum illum *sublato appellationis remedio* irritum esse decernas 11, *ipsunūque apostolica auctoritate fretus non differas revocare.*

CAP. XVII.,

Patromie non potest sino episcopi vol Papas consensu etiam loco religioso conferre ecclesia^o decimas vol aliad spirituale.

Idem2.

Nonos laicos decimas, aut ecclesiam 3, aut quicquid ecclesiastici iuris est, sine concessione sui pontificia monasterii⁴ vel canonicos conferat⁵. Et si quis episcopus improbitatis vel⁶ avaritiae causa consentire noluerit, Romano Pontifici nunciatur, et quod offerendum est 7 tunc eius licentia offeratur.

CAP. XVIII.,

Si quia opiscopus in ecclesia alterlus dloecesis est patronus, praesentataa ab eo debet admitti, si est idoneus.

Idem2.

Significasti (*Et infra:*) *Ceterum* Si episcopi post promotionem suam praesentationes 3 personarum ad ecclesias a patronis earum 4 pro ecclesiis sibi commissis adepti fuerint, personae idoneae, quas ad eas vacantes praesentaverint⁵, sunt admittendae.

CAP. XIX.,

Institutos ad praesentationem eius, qui tunc ius patronatus ecclesiae possidebat, removed non debet, licet illud ius ab eo postmodum evincatur; secos, si non possidebat, sed tantum credebatur asee patronas.

Idem abbati S. Alberti2.

Consultationibus (*Et infra: [cf. c. i o. de og: iud. del. I.29.] De cetero* 3 Si aliquis clericus ab ordinario indice in aliqua ecclesia fuerit institutus ad praesentationem 5 illius 6, qui eiusdem ecclesiae 7 credebatur esse patronus, et postea ius patronatus alias evicerit in iudicio, clericus, qui institutus est, non debet ab ipsa ecclesia propter hoc⁹ removeri. Si tempore praesentationis suae ille, quicum praesentavit, ius patronatus ecclesiae possidebat, quum l^o ex hoc ei, qui de iure debet habere, nullum in posterum praedidicium generetur. Si yero tunc 11 non possidebat ius patronatus, sed tantum 12 credebatur esse patronus, quum 13 [tamen] 14 non esset, nec possessionem patronatus haberet: secundum consuetudinem Anglicanam poterit ab eadem ecclesia removeri. *Donationes vero etc. (cf. e. 4. de don. III. 24.)*

CAP. XX.,

Valot secunda concessio ecclesiae, facta altera ecclesiae per episcopum et patronum, non obstante priori, fasta per patronum solum.

Idem Eboracensi Archiepiscopo2.

Suggestum est *auribus nostris*, quod, quum ecclesiae quaedam 3 de 4 assensu domini fundi *et* auctoritate Eboracensis archiepiscopi ecclesiae beati P. 5° Eboracensis concessae et assignatae sint 6 in praebendam, canonici de Novoburgo concessionem illam *attenuare et* irritare nituntur occasione donationis, quam sibi asserunt prius factam fuisse. Unde, licet 7 in donationibus ecclesiarum 8 requirendus y sit et expectandus patronorum consensus, quia 10 tamen ecclesiae ipsae, nisi auctoritas intervenerit pontificalis 11, canonice concedi non possunt: *universitati vestrae* significamus, quod prior concessio, si cum assensu 12 patroni et auctoritate dioecesanii episcopi 13 facta est, aut eius assensus 14 fuerit postea subsecutus, posteriori concessioni praefertur; alio-

quin illa debet praeferrī, quamvis posterius facta sit, quae consensu domini fundi et episcopi auctoritate fulcitur.

CAP. XXI.

Ab officio et beneficio removetur qui monitus non dimittit ecclesiam sine consensu episcopi sibi concessam. H. d. - (*Ad hoc etc.*) Laici, epoliantos ecclesiam, excommunicantur. H. d.

Idem Archiepiscopis et Episcopis 2 per Anglian³ constitutis.

Relatum 4 est nobis 5*, quod nonnulli, *ambitione nimia tracti*, occasione laicae 6 recognitionis vel 7 *potentiae saecularis in saeculari foro*, non 8 requisita episcopi audientia, *patronatus ecclesiarum et beneficia ecclesiastica sibi praesument in vestris parochiis vindicare*. Quoniam igitur huiusmodi^o personae non intrant per ostium, sed aliunde conscendunt 10, ac per hoc indigni sunt pastoris nomine vel 11¹ praerogativa gaudere, *fraternitati vestrae 11 per apostolica scripta praecipiendo mandamus 13 quatenus eos, quos patronatus ecclesiarum vel ecclesiastica beneficia constiterit praedicto modo adeptos, si commoniti praedicta 14 minime resignaverint, nisi praescriptione aut episcopali concessione muniti fuerint, sublato appellationis digtizio ab officio 15 reddatis et beneficio 16 alienos, j^o et si nec sic destiterint, vinculo anathematis innadefo, et usque ad dignam satisfactionem teneatis et teneri faciatis adstrictos*. Ad hoc 17, quoniam quidam laici ecclesias *terris et aliis possessionibus spoliant*, ut sic viros ecclesiasticos faciant coram saeculari iudice litigare, vobis *praesentium auctoritate iniungimus, ut id publice sub interminatione curetis anathematis prohibere*. Si quis autem prohibitionis vestrae 18 contemptor exstiterit, eum, si manifestum fuerit, *appellatione cessante excommunicationi subdatis 19, et usque ad dignam satisfactionem sicut excommunicatum faciatis attentius evitari*.

CAP. XXII.,

Si quaestio iuris patronatus infra sex menses non terminatur a tempore vacationis, libere potest episcopus sine praesentatione ibidem instituere rectorem. II. d. Sed intellige de patronis ecclesiasticis; nam in laicis sufficite quatuor meases.

Idem2.

Eam te decet (*Et infra: [cf. c. 4. de aet. et qual. I. 14.3]* Illas autem ecclesias, de quarum patronatu controversia fuerit, si infra sex menses, postquam vacaverint, non fuerit controversia s terminata, licitum tibi sit de persona idonea *sublato appellationis obstaculo* ordinare. *Ad haec etc. (cf. c. 27. de app. II. 28.)*

CAP. XXIII.

Patronos ius patronatus propria auctoritate alienare non poteet, nec ab ecclesia aliquid temporale exigere, nisi tempore fundationis a dioecoeano illud fuerit sibi reservatum.

Lucius III.2.

Praeterea, quoniam advocati ecclesiarum *in tantam noscuntur insolentiam prorupisse, ut sacerdotes et alios ecclesiasticos viros pro suae voluntatis arbitrio ecclesiis ipsis instituant aique destituant, et ius advocacionis donationis vel emptionis titulo, aliisque pro sua voluntate contractibus eiam 3 in alias transferre praesument, fodrum, albergarias, regium et similia, tanquam a propriis rusticis, ab ipsis ecclesiis extorquentes, et quod ministri ecclesiarum eis inconsultis faciunt iuxta proprium arbitrium in irritum deducentes*, praesenti decreto statuimus 4, eos, sive advocati, sive patroni, vel

Tit. XXXVIII. Cap. XVI. 10) quod...annex.: *add. a Rayn+*. 11) de nuntius manero: APQR; denuntius inanem: 0.

Cap. XVII. 1) *Restitutum ex App. XV, 18.; Lips. LII, 23.; Bantb. XLV, 16.; Caos. LIII, 16.; Comp. I. c. 21. h. t. (3, 33.) 2) 1159-81.* 3) ecclesias: *AM* 4) nec mon. (in mon.: *AI*). . . nec can. offerat: *Coll. citt.* 5) offerat: *FORIK* 6) et: *ALCOPQ*; ae: 11 7) cis: 0.

Cap. XVIII. 1) *Instituit ex App. XV, 19.; Lips. LII, 24.; Bamb. XLV, 17.; Caos. LIII, 17.; Comp. I. c. 22. h. t. (3, 113.) 2) Id. Norvicensi ep.: OPQR; add.: P. C.; Signif.: 11; P. C. Signif.: P: - cf. c. 7. de off. iud. delcp. (1, 29.) (?) - 1159-81. - Jg(lé no. 9095.* 3) repraesentationes: *APQR* 4) ecclesiarum: *Lo!!*. *citt.* 5) ropraesentaverint: *labclPQR*.

Cap. XIX. 1) *Restitutum ex App. XV, 25.; LiPs. LII, 25.; Bamb. XLV, 18.; Cass. LIII, 18.; Cmp. I. c. 23. h. t. (3, 33.) 2) Albani: AabclOQ; <Ubini: PR; add.: P. C.; Inconsultum: O; P. C.: Consultationibus: PR; - 1159-81.* 3) De cat.: *omisit Richt.* 4) quia: 0 5) repraesentationem: *JPQR* 6) ipsius: 0 7) eccl.: *deest: LNAb Cont.* 8) deborot: *AI* 9) propt. hoc: *deest: O* 10) quum . . . generetur: *add. a Raym.* 11) tunni: *deest: Aac* 12) tantummodo: *AbOPQR* 13) et: *Q* 14) tam: *deest diem: PQR*.

Cap. XX. 1) *Restitutum ex App. XV, 23.; Lips. LIT, 27.; Bamb. XLV, 20.; Cass. LIII, 20.; Comp. I. c. 26. h. t. (3, 33.) 2) archidiacon. et capitulo: Q; uetd.: et capitulo AabRP; - 1159-81. - Jaffé no. 8947.* 3) de

Ocbam (Ocha: *Ack*; Ochona: *AI*), *H. (R.: Ab; se: AI)* de Borales (Boroles: *AK*) Sart. (Fart.: *Ack*; Saiter: *At*) et de Land. (Lente: *Ac*; Lad.: *AK*); *A*; de Ochera et de Malessart et de Leinder: *O*; de Ocha II. de Florales Sar. et Land: *P*; de Och. H. de Orale aseria et de Landin.: *Q*; de Oscani H. de Ortalis Sarunt et de Laussender: *R* 4) de: *deest: It* 5) Petri: *IIAQOR*; *Pe.: F* 6) sunt: *PQ* 7) quon. licet: *Coll. citt.* 8) ecclesiae: *AabclR* 9) expetendus: *R* 10) quia: *deest: Coll. citt.* 11) pontificia: *R* 12) consensu: 0 13) ep.: *deest: LMN* 14) consensu: 0.

C a p. XXI. 1) *Restitutum ex App. L, 33. 34.; Lips. LII, 30.; Baneb. XLV, 23.; Caso. LIII, 23.; Comp. Lc. 27. h. t. (3, 33.) 2) Lp.: deest: 11* 3) Galliam: *AAOR*; - 1159-81. - *Jaffé no. 8832.* 4) Perlatum: *Ata* 5) nob.: *deest: FORIXLM*; auribus nostris: *Coil. citt.* 6) occ. laici: 0 7) et: *Aab* 8) nec: 0 9) halas: *R* 10) contendunt: 0 11) ac: 0 12) tome: *Ab* 13) mandamus atque praecipimus: *AacQ* 14) praed.: *deest: Con. MIL* officiis: *OPQR* 16) beneficiis: *AIOPR* 17) haec: *A PR* 18) nostrae: *LLQ* 19) subiiciatis: *R*.

Cap. XXII. 1) *Restitutum ex Lips. XIX, 5.; Bamb. XX, 5.; Cass. XXX, 4.; Comp. I. c. 5. de act. de yuca. (1, 8.) 2) Id. ep. Lue.: a; - 1179-81. - Jaffé no. 9355.* 3) quaestio: *Con. citt.; deest: LN*.

Cap. XXIII. 1) *Restitutum ex Comp. I. c. 29. h. t. (3, 33.) 2) Add.: P. C.; Ad abolendam: A; - cf. e. 9. de haeret. (5, 7.) - 1184. - Jaffé no. 9635.* 3) et.: *deest: AL* 4) subnectimus, et auctoritate ap. *Srmamas: A*

vicedomini, sive custodes, vel guardias habentes, seu quocunque alio nomine censeantur, a gravaminibus ecclesiarum cessare, nihilque in ipsis praeter antiquos et moderatos redditus a locorum episcopis institutos exigere, aut 8, si aliud exegerint, excommunicationi subdantur. Contractus quoque huiusmodi, quos fecerunt lo vel facient in futurum, praesenti constitutione cassamus, et eos vim aliquam decernimus non habere. 11^e autem per appellationis obstaculum aut 12 in his quae de haereticis dicta sunt at in advocatorum coercione 13 quam diximus, praesentium deludat 14 auctoritas decretorum, totius appellationis remediuna in praescriptis capitulis 15 denegamus, nullam penitus audientiam quibuslibet contra haec appellantiibus praebituri.

CAP. XXIV.1

In pluribus successive praesentata a patrono laico, episcopo datur gratificatio; sed in praesentata persona ecclesiastica potiores primo praesentatus, H. d. specialiter, et est unum de principalioribus cap. tituli.

Idem Norvicensi Episcopo 2.

Quum autem 3 advocatus clericum unum idoneum episcopo praesentaverit 4, et postulaverit postmodum, eo non refutato 5, alium aequè idoneum in eadem ecclesia admitti: quis eorum alteri praeferatur, iudicio episcopi credimus relinquendum, si laicus fuerit, cui ius competit praesentandi. Verum si collegium vel ecclesiastica 7 persona praesentationem haberet, qui prior est tempore, iure potior esse videtur 3.

CAP. XXV.1

Ex const>uctione ecclesiae, facta de consensu episcopi, acquiritur tunc Hoc primo. ~~affirmationem~~ eligi praelatum in conventuali ecclesia, sed in capella sic. } hoc secundo. Patrono debetur processione honor, et alimentatur ab ecclesia, si vergat ad inopiam. Roe tertio. Et iste textus est de principalioribus,

Clemens III.2

Nobis fuit (Et infra: [cf. c. 27. de simon. V. 3.]) Praeterea quaevisisti a nobis, si aliquis efficiatur sola ecclesiae constructione patronus, vel si ad electionem plebani sit cum clericis admitteradus, seu ab ipsa repellendus omnino, tametsi de longa consuetudine allegaverit se electioni interesse debere. Inquisitioni tuae 3 tale damus responsum, quod, si quis ecclesiam 4 cum assensu dioecesanii episcopi construxit 5*, ex eo ius patronatus acquirit. Ceterum in conventuali ecclesia non electioni praelati 6 faciendae, sed iam factae honestius 7 patroni postulat assensus 3, nisi patronus aliter 5 de sua iurisdictione obtineat, ut partes suas interponere debeat electioni tractandae. Secus tamen est in capella, in qua unus presbyter ivstituendis a patrono 10 quandoque eligitur, et pro mstitutione habenda loci episcopo praesentatur. Pro fundatione quoque ecclesiae 11 honor processione fundatori 12 servatur, et, si ad inopiam vergat 13, ab ecclesia illi modeste succurritur, sicut in sacris 14 est canonibus institutum 15. [Ad. ultimu7n etc. (cf. c. 27. de simon. V. 3.) Dat. Lat. VIII. Id. Maii.]

CAP. XXVI.1

Patronus ecclesiae vacantis, quanquam sit clericus, ad eam se praesentare non potest.

Innocentius III. Rothomagensi Archiepiscopo 2.

Per nostras 3 postulat 4 literas edoceri, utrum clericus aliquis ad vacantem ecclesiam, in qua ius obtinet patronatus,

se ipsum, si est idoneus, valeat praesentare. Quum igitur nullus se ingerere debeat ecclesiasticae 5 praelationis officii, inquisitioni tuae taliter respondemus, quod nullus se potest ad personatum alicuius ecclesiae praesentare, quantumcunque idoneus sit, et quibuscunque studiis et meritis adiuvetur. [Dat. Ram. III. Id. lun. Pont. nostri A.o. I. 1198.]

CAP. XXVII.1

Si quaestio iuris patronatus inter patronos non diffinitur infra quatuor monees, episcopus ordinabit ecclesiam sine praeludicio eorundem.

Idem Conventrensi 2 Episcopo.

Quum propter discordias laicorum non debeat ecclesiis praeiudicium generari, grave gerimus et indignum, quod, sicut nostro est apostolatus reseratur, occasione dissensionis, quae de iure patronatus vertitur inter eos, ecclesiae plus debito remittent rectoribus viduatae, quod in ipsarum grave dispendium noscitur redundare. Verum quia 3 secundum Apo.stolum instando nos(rct quotidiana est om.nium ecclesiarum sollicitudo continua: volentes his, quae praemisinaus, ex debito pontificalis officii obviare, Fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si de iure patronatus quaestio emerit inter aliquos, et ab eo 4*, cui competit 5, infra 6 quatuor menses non fuerit diffinitum, extunc ecclesiam ipsam aprellatione remota de persona non differas idonea ordinare, ita, quod il li ex hoc non debeat in posterum praeiudicium generari, qui ius evicerit patronatus. [Dat. Lat. III. Id. Ian. 1199.]

CAP. XXVIII.1

Legatus de latero ecclesiam, cuius alta ecclesia est patrona, coliationi soso reservare potest, hec non vacet, et conferre, quum vacat. Hoc primo. Ex duobus, praesentatis a patrono laico, potest superior instituire secundum. Hoc secundo. Et sic illud intellectum iste textus habet duo dieta diversa, licet quoad litteram ambo commisceantur.

Idem Archidiacono et Cancellario Atlassiodorensibus 2.

Quum dilectos filius 3, magister Gualterus de Picerei 4 pro se ipso, et magister Ilago 5 de Fevernaco 0 pro decano cle Alveoli 7 super eccle.sia.ilePeavilla 5 invicem litigarent, utrique 10 dilectum Jilium G. schactae llaiae in porticu iliaconum emrdin.alem concessi 7nus auditorem. In cuino prtesentia idem magister proponenrlo nlon.stravit, quod, Quum olian venerabilis frater master Hostiensis episcopus, tunc 11 sedis apostolicae legatus in partibus Gallicadis, et 11 Guillelmum 13 de Illontibus insignisset clra.ractere clericali, dilecto filio archidiacono Carnotensi mandaverit 14, ut ecclesiam, quam in archidiaconatu suo primo vacare contingeret, donationi suae servaret 15, hibens, ne alicui conferret eandem, de 16 qua G. 17* clerico disposuerat providere, et ecclesia de Berovilla ibi vacasset, idem archidiaconus contra mandatum eiusdem legati ad ipsam G. subdiaconum praesentavit, cuius facto ab eodem legato cassato, ipse praefato G. 16* concessit ecclesiam sic Vacantem, -f [sicut tia ipsius autLentico confineliir. In quo f,ostmodunl tam venerabilis frote, - noster ... episcopus, quain dictas al'chitliaconus Carnotensz quipatronas eral ecclesiuc praebuerunl assensam, qu7namrirtum liter'ae testando: 2ps(1771)l, el sic me-17202' a121S Guillelmus ecclesien njsant per quatuor lere (trinos el ultra tenui, el a decano qui hoe sciebat penriter el cidebal nequam fuit fractus in. cansases.] Vacante vero quadam praebenda in ecclesia sancti Martini 1 t Carnotensl 90 dioecesis,

6) intra: Cont. Bühm.

Cap. XXVIII. 1) Istitutum ex Reg. Breve. II, 2, 869. - exstare Richtertina fugit; - Comp. III. c. 3. Ir. t. (3, 30.) 2) et decaer) Alt. l'arisien.: C; et decano S. Germani Autissiodorensis Pariesibus; Rrg.: - Potthast no. 2725. 3) dilecti filii: Cr Reg. 4) Pisica: C.; Picerei: Crteir l'irchi. 5) 11.: C l'icht. G) Ferinaco: Cae; Fenotnan: C'b; Fernomaco: C'h l'icht. 7) Ameli Cach Richt. 8) pro: C Rirht. 9) B:divill.: Cc: uardeville: Calé Richt. 1(1) illis: Cnegrl Ricld.: doce: Cb 11) legationi: ofirio fungere: C Reg. 12) el: deest: ht. 1:f R': C Rir.Lt. 141 majdavit: C Rrg. 15) reservare curaret: ib. 16) in qua disposum'at eidem Uuilelmo (V.: (.) nullum (non: C) ba5enti beneficiis) providere. Froeu5su deique temperes, quum in modo 0. gnondam decani de (deest: C) Alveoli ecclesia de L'ea villa (Berovilla: Ca; Barovilla: Cc) vacn5set, lime :ebidiacou =s contra mndatum eiusdum lega ti tato ipsam quam (raid.: C) decanatum U. f. sito concessit, qui aliam ecclesiam in codeos diocesis uoscim' (Ju, scebut)r: Che) habero. Quod (luum ud praedicti iecnti uociam perveni. ssel, cos ad suam praesentiam convocavit et de prudentium virorum: (b: prudenti: Ca) consilio archidiaconi facto cassato, antedictum ecclesiae sic vacantum (rubl.: canonic: Cl) praefato Guillelmo (P.: C) concessit: C 11,7. 17) W.: FGHLbV: V.: h'La 18) cl. uot. 17. ts) 31arci: (tic: 3farrhii: Cb: Mauriti: Irg. 20) quae ipsum magistrum G. continebat de iure praenominatus episcopus pia providentia sua movida pietate considerara: quid praebenda ipsa, cui cura non erat animare) alinea magi.s saepo dicto Guillelmo (IV.: Cl congrueret quam ondere: erclasia de Beavilla (Bracavilla: Cc; Barovilla: Cc) quoq pastore assidu indifehat. ecclesiam losan) vacan' tele eidem magistro ad praesentationem illi archidiaconi, Hollo contra: dicento eoneesit et praebendam illam praefato clerico accigaavlt: C Rcy

Ti t. XXXVIII. Cap. XXIII. 5) quolibet: A 6) a praedictorum gravaminum importunitate remare, nihilque in ecclesie, in quibus sibi aliquam de praedictis vindicant potestatem: A 7) aliquos: AL 8) et: Lb3' 9) excommunicationis sententiae subiacere. Contractos etiam, quos de alienatione advocacionis, seu patronatus vel(deest: Ak) fecerint (fecerunt: Ak) hactenus, vol facere in futuro praesumerint: A 10) fecerint: CI li) eaa ... decrevimus: 41 12) ut: 61. 13) cohabitatione: ib. 14) declaratur: ib. 15) capellis: ib.

Cap. XXIV. 1) Restitutio ex App. XV, 8.; Comp. I. c. 30. h. t. (3, 33.) 2) Add.: P. C.: Tua nos: A; - cf. c. 11. de iuricu'. (2, 24.); - 1159-81. - Jaffé no. 9091. 3) aut: deest: 0 4) praesentavit: Aal 5) instituto: 0 6) in iud.: A1 7) religiosa: A0 8) morito videretur: ib. 9) institutus: ib.

Cap. XXV. 1) Restitutio ex bese. ap. Bal. III, 376.; Citb. auct. 2. (3, 24.); Comp. II. c. 2. h. t. (3, 24.) 2) archiep. de S. Marino: Li. ca. 31 In huiusmodi siquidem: Bagl: Ad hoc siquidem: Bbhr Et bine siquidem: Loc. Et hic auquit: Sa; tibi siquidem: Ay 4) eccl. consensu: Loc. 5) construxerit: Codd. coll. o. Coll. cit. 6) plebani: Coll. cit. 7) ut hon.: Luc. 8) consensos: fb. 9) alias: BbSa Loc.; alias vol aliter: Rb 10) unoniam a patr. el. et per inatitunem habendam: Loc. 11) eccl.: deest: FGHLKaL; ipai: BafghlSa: ipse. Bb; ipaa: Loc. 12) fundatorum iure: Sa 13) vergit: Coll. cit. 14) sac.: deest: MBh Luc. 15) constitutum: Coll. cit.

Cap. XXVI. 1) Restitutio ex Reg. Bal. I, 264.; - Gilb. auct. 3. (3, 24.); Comp. III. c. 1. h. t. (3, 30.) 2) Potthast no. 275. 3) veatras: Ch 4) postulasit: Cah 5) ad eccl.: officium: Cb Reo. 6) poasit: ChSa

Cap. XXVII. 1) Restitutio ex Reg. Bal. I, 521.; - 008. auct. 4. (3, 24.); Comp. III. c. 2. h. t. (3, 30.) 2) G. Conv. ep.: Reg.: - Potthast no. 569. 3) quoniant: CabSa 4) ab eo: deest: Codd. coll. CSa Reg. 5) compotas: 011

episcopus dictam ecclesiam ad praesentationem archidiaconi H. clerico, praebendam veroraefato G. assignare curavit. Unde ipse H. 21 supplicabat humiliter] 22, eandem sibi ecclesiam confirmari, utpote quam canonice [sine contradicitione] ac etiam ad praesentationem archidiaconi 23 veri patroni se dicebat adeptum 24, [et adversario suo in. n. poni perpetuum silentium super ea. Quod utique dicti decani procuratnr infratius adiecit (pan?, (pum in ()ball C. quondam decani de Alveoli, de Franconvillez el de Beavilla ecclesiae vacavrs. sen. l. . . Camotensis archidiaconus, ad quem illarum donato pertinebat, G. fratri suo ecclesiam de Beavilla concessit, ac rada de mandato dioecisani episcopi de ipsa corporaliter investit, sicut in litteris tunc episcopi, quam eliaz archidiaconi continetur. Post hanc mitran Guillelmus de Mntibus lifterers szpradicti legat eidem archidiacono praesentavit, in quibus continebatur, eundem legatum sibi retinuisse donationem lados ecclesiae, quam primo contineret iz archidiaconacu Carnoferzsi vacare; et per hoc idem Guillelmus petebat zzi vel alteran illarum ecclesiarum sibi conferret vel donacioni legat reservare! eandem; izri respondeat quod neutrum implere poterat eo, quod uframque i6771 aliis assignarat. Ipse ver() Guillelmus iterato ad eundem legatum accedens et falso suggerens ecclesiam de Beavilla vacare, oblinuit apud ipsum quod dictam ecclesiam de facto sibi concessit et mandarat, zzi institueretur in ea. Quod conzperzns idem G. nc quis eum izz possessione qua turbaret seden aposofolicez, appellavit, et, personaliter ad sedem apostolicam veniens, causam ipsam obtinuit iudicibus delegari, quo postmodum ad propria revertente, praefatus Guillelmus, de iustitia szcz diffidens inri, si quod per eundem legatum in iam dicta ecclesia fuerat consecutczs, in mano remaldad(dicti episcopi Camotensis, et hoc facto, praenominatus archidiaconus nzagisurum G. de Picerel eidem episcopo praesentavit, ipsumque, in praeiudicium praefati G. absentis, de praescripta fecit ecclesia investiri. Quod intelligens idem G. in sui iuris defensionem se pariter et ecclesiam ipsam apostolicae sedis protectioni supposuit, et, a possessione se deiici non pernitens, cid noban audieztiam appellavit; adiciens, ut in statu illo, in quo ime erant, omnia permanerent, et specialiter hac de causa, quia videlicet dictus archidiaconus, de mandato archiepiscopi Camoterzsis, ianz dictum magistrum in corporalem possessionem ecclesiae memoratae valebat inducere, ad nzetropolitanum audientian appellavit; sed idem archidiaconus nihilonzinus, post appellationem huiusmodi, magistrum ipsum in possessionem ipsius cedens inducere, atfenavit. Unde quinz ad querelam ipsius G. venerabili fratri nosiro . . . Senonensi archiepiscopo . . . subdecano el . . . cantori Camotensibus, causam conzm.ississet eandem, praedictus nzagister citatus ab eis, el in eorum praesentia conqlutus noluit respondere; sed, statim appellationem ad sedem apostolicam interponens, contznnaciter recessit ab eis. Illi vez-o, zzhlonzinus procedentes, testes contra ipsum legitimos receperunt per quos fzcit eviderzter o.stezsznrz quod, post appellationem ad Sennnensenz curiam interpositam, irles magister fui! in corporalem eiusdem ecclesiae possessionem indoctos, sicut in eorum litteris legebatur; et sic saepe falsos magister, custode 500 ab ecclesia ipsa depulso, ea foil rationabiliter spoliczszs, quae tandem fuit alterius curae connzissa, qui, non auctoritate dicti mczgisit-i, sed nomine memorati decani, celebrabat in ipsa, recipiebant obventiones eiusdem. Unde, quoniam idem G. taliter se dicebat illanz ecclesiam assecutum, petebat scribi iudicibus, qui elan a praedicti magistri molestatione indebita tuerentur. E contra yero dictus mafistra- replicavit irz illum, dicens penitus falsum esse quod decanos, ad praesentationem veri patroni, et de mandato episcopi, de ipsa fuera ecclesia investitus, praesertim., quum episenzus in sois litteris fateretur cunden > decano? » nec de cura ?Wats ecclesiae nec de ipsa fuisse penitus investitum. Quod autem praefatuzm Guillelmum, de medito decani timentenz, abrenuntiasset inri sao in nzanu Ccmotensi's episcopi pars adversa dicebat, ideo > nagister prorsus e.sse mendaciuzm ci.stuebat, quum., post redituuz eius per tres annos et amplius, ipso vidente ac scierzte, illam ecclesiam. possederit absque lite. Illud vero magister ipse noluit dzffteri, qui videlicet adversarius, ad •enonensem curiam appellasset, ipso gnidem magistro serlem apostolicam provocante, ac znhibente, ne decanos ipsum super iure sun praesermeret molestare. 111 ipse, nihilominus cid metropolitanum accedens memoratzro fecit citad magistrum, qui coram eo statuta die conzparens, litem

noluit contestari, sed appellatione innovata, recessit. Archiepiscopus vero nihilominus causam, sicut etiam adversarios fatebatur, post appellationem iudicibus delegata; unde dicebat idem magister, quod, tan per allegationes szras, quam etiam per ea, quae proposuerat pars adversa, constabat ipsum fuisse post appellationem ad sedem > apostolicam interpositam spoliatum. Ad alud artem, quod adversarias proponebat, post appellationem decczi ad .S'enonensem archiepiscopum interpositam, idem magister fzrerat in eiusdem ecclesiae possessionem inductus; dicebat idem zragister quod, si decanos appellaverat, ne archidiaconus commissam sibi exsecutionem impleret, huiusmodi appellatio nulla erat, goma ab exsecutore non fuerit appellandum, ubi mandati fines excedere non tentabat. Adiecit insuper quod, quum idem decanos nullum in ecclesia ius haberet, sui non intererat appellare, sed, si appellare aliquatenus potuisset, quia idem magister appellationem, quam ille ad metropolitanum znterposzzerat, appellatiozisz ad sede > apostolicam interpositae peremil obiectu, medio tempore non debu?t spolia. i.] E contra procurator decani respondeat, quod, etsi dictas legatus donacioni suae reservam mandaverit primo in archidiaconatu Camotensi ecclesiam vacantem, circa praedictam lamen ecclesiam hoc facere de iure non potuit, quia talis potestas sibi minime cnpetebat 25, quinz praesentatio clerici ad illam ecclesiam non tanquam clerico, sed quasi laico ratione patronatus, non iure archidiaconatus eidem archidiacono pertineret. Unde quum inhibitionem ipsius in hoc idem archidiaconus custodire nime teneretur, alium [quidem] ad eandem ecclesiam de iure potuit praesentare, ac praesentatio dios debet, ex quo de persona 26 idonea facto est, firma censeri 27, [quoniam, et si verum existeret, quod lamen est falsum monio, ius videlicet praesentandi clericum ad ipsam ecclesiam, non archidiaconalis officii, sed temporalis domini ratione, ad memoratum archidiaconum pertinere, nec in hac parte valuisse prohibitionem legati, tanquam, qui non poterat id laico prohibere patrono, ex alia (amen causa, praesentationem archidiaconi factanz de praedicto decano assensu esse irritam? et inanem, quia, quando praesentavit cunden >, iam erat longe ante suspensos per dilectum filium, P. tituli Sancti Marcelli presbyterum, tum Sanctae Mariae in via lata diaconum cardinalem, apostolicae sedis legatum, et duravit illa suspensio laque post reditum praefati episcopi Florentiensis, ad culos interventora idem archidiaconus, in nostra praesentia constitutus, mena/ a vinculo suspensionis absolvi sicut per eiusdem episcopi literas comprobatur. Procurator yero decani subiunxit econtra quod, etsi archidiaconus suspensionis vinculo teneretur, poterat lamen ei, tanquam laico, donato ipsius ecclesiae iure competere patronatus, quo nec per prohibitionem, nec per szspensionem legati potuisset alitigz ratione pivari, praesertim quum archidiaconale tantum ofzcium sibi j'izerit inferdictum.] Nos igitur, his et aliis, quae coranz eodem auditore fuere propirsita nobisque relata fzdeliter per cunden >, diligentius intellectis, attendentes, quod, etsi praefatus archidiaconus memoratum G. 28 tanquam laicus ad illam ecclesiam 9 praesentasset, quia tamen ipse decanos per dioecesanum episcopum 30 * admissus non fuit, sed dictus H. 31 ab eodem archidiacono [postmodum] praesentatus, a dioecesano fuit episcopo institutus, iuxta statutum bonae mezzoriae Alexandri 32 Papae praedecessoris nostri non primus, sed secundus ius est assecutus 33 in ecclesia memorata 34, etsi nzenzoratus archidiaconus praefatum G. 35 tanquam clericus 36 praesentavit, quoniam in eo, quod tanquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati 37, unde, postquam idem legatus donacionem illi 38 ecclesiae sibi decreverat 39 reservandam, ad eam tanquam clericus non potuit quempiam praesentare, praesentationem ipsius 40 minus canonice factam fizisse decernimus 41 * irritam 92 *, et, ea penitzzs non obstante, concessionem eiusdem ecclesiae, factam praenominato H. 43, pronuntiavimus canonicam extitisse, eassantes nihilominus quod per delegatos a supra dicto archiepiscopo Senonensi post appellationem ad nos legitime interpositam exstitit attentatuuz, et adiudicantes eidem magistro praefatam ecclesiam cum fructibus, medio tempore perceptis ex ea 44, plene ac pacifice possidendam, praedicto G. 45 super hoc perpetuum silentium imponendo. [Quocirca discretioni etc. Dat. Ronzae IX. Kal. Apr. A. IX. 1206.]

Tit. XXXVIII. Cap. XXVIII. 21) magister: CReg. 22) supplicavit: GLaCb 23) arch.: deest: CReg. 24) and.: et infra: C 25) pertineb. vel compet.: CL 26) de pers.: deest: Cacr. Ricr.; idonea: Cc 27) udd.: et infra: Cb 28) decanum: CReg. 29) ecel.: deest: Ch 30) ep.: deest: FGNILM 31) sed alius: CReg. 52) cf. supra c. 5. 33) consecutus: Cb Reg. 34) eadem: CReg. 35) decanum: iB. 36) tanq. cler.: deest: Cagh 37) quedam In eo,

tanquam clericus faciebat, idem erat iuris dictionis legati: Ch 38) ipsius: Ca; eiusdem: Cc 39) decrevit: Cb 40) ipsius: deest: Cabch; factam de praedicto decano ad ecclesiam saepedietam irritata fuisse decrevimus: Reg. 41) decrevimus: IXLaCReg. 42) irrit.: deest: GRIFLYC 43) magistro Waltero (W.: Cg; f: Jualtero: Reg.): CReg. 44) ex ea: deest: Cb Reg. 45) decano: CReg.

CAP. XXIX./

Si laicus patronus duos successive praesentet, valet institutio de secundo, non obstante appellatione prius facta per primum; episcopus tamen, qui malitioso primum repulit, eidem in competenti beneficio providere compellitur. Et in ultimo est cases singularis.

Idem Eliensi Episcopo².

Pastoralis officii (*Et infra: [cf. C. 28. de off. iud. del. I. 29.]*) Quum autem saepe cortiragat, patronos ecclesiarum laicos nono novio, nunc al'it, nL ad vacantes ecclesias praesentare, sollicite Postulasti per sedem apostolicam edoceri³, an clericus, ad aliquam ecclesiam a patrono laico praesentatus, si dioecesanus episcopus⁴ ipsum non duxerit admittendum, ex huiusmodi praesentatione aliquid iuris assequatur in illa; et, si forte idem ad sedem apostolicam appellaverit⁵, et post appellationem ab ipso interpositam idem patronus alium curaverit praesentare, ac secundum⁶ instituit⁷ episcopus praesentatum, idem ab ipsa³ ecclesia¹ merito debeat amoveri. Nos igitur bonae mentoriae Alexandri Papae praedecessoris nostri pro sua reverencia vestigiis inhaerentes, qui inter¹⁰ praesentatos a clerico et laico patronis distinguens, inter¹¹ praesentatos a laico conditionem possidentis consuit meliorem¹², dicimus, quod institutio praesentati secundo loco a laico patrono robur obtinet¹³ firmitatis. Verumtamen constituimus, ut episcopus, qui praesentatum idoneum malitiose recusavit admittere, ad providendum eidem in competenti beneficio compellatur, quatenus puniatur in eo, in quo ipsum non est dubium deliquisse. (*Interrogasti etc. (c. f. c. 19. de priv. V. 33.) Dat. Roo. ap. S. Petr. XIV. Kal. Ion. 1204.*)

L'AP. XXX.I

Si ad praesentationem rectoris ad titulum ecclesiae aliquis fuerit ordinator, patronus, qui non conaensit, ad ipsam, quum vacabit, poterit praesentare.

Idem Auriensi² Episcopo.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, ut³, quum rectores parochialium ecclesiarum quandoque quosdam praesentent ad suarum ecclesiarum titulos ordinandos, utrum electio talium ad ipsos rectores pertineat, vel etiam ad patronos; et, si in his patronorum non est requirendus assensus, utrum ius illis salvum maneat⁴ eligendi, ut, quum ipsas ecclesias vacare contigerit, intitulati⁵ huiusmodi non sint aliis praefereendi. Ad quod fraternitati tuae breviter respondemus, quod per intitulationem huiusmodi nullum patronis praeiudicium generatur⁷, quin possint alios ad illas⁸ ecclesias, quum vacaverint, praesentare, nisi de patronorum³ processisset¹⁰ assensu. [*Dat. Lat. II Id. Febr. Pon. nostr. A.o. XI. 1209.*]

CAP. XXXI. /

Patronus etiam clericus ecclesiam vacantem conferre non potest, et, si contulit, potest nihilominus ad litem praesentare.

Gregorius IX. Archiepiscopo Eboracensi.

Transmissae ad nos tuae literae continebant, quod, quum capitulum Eboracense ecclesiam de Gameforde vacantem, in qua ita obtinent patronatus, R. clerico concessissent, ipsi postmodum L. clericum tibi ad eandem ecclesiam praesentarent post appellationem ab eodem R. ad sedem apostolicam interiectam. (*Et infra:*) Consultationi tuae taliter respondemus, quod, quum ex vi iuris patronatus non concessio, sed praesentatio pertineat ad patronum, praesentatum, si ei aliquid non obsistat canonicum, instituere in ipsa ecclesia poteris utpote potiorum.

T i t. XXXVIII. C a p. XXIX. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. VII. 169. ; - Comp. III. c. 4. h. t. (3, 30.) 2) Potthast no. 2350. 3) explicari: Reg. 4) eiva: Lb. 5) appellavit: ib. 6) secundo: CReg. 7) instituerit: FCHIKC Reg. 8) ipso: Cabch 9) eccl.: deest: C Reg. 10) inter... dist.: deest: Ch 11) etiam inter: Cb 12) potiorum: Reg. 13) obtineat: LeM.

Cap. XXX. 1) Restitutum ex Reg. Bel. XI. 258.; L'oap. 111. c. 5.5. t. (3, 30.) 2) L. ep.: O; Curiaensis: I; Aunuensis: X; Aurel.: MN; - Potthast no. 3635. 3) utrum... procuratores: Lb 4) remaneat: C Reg. 5) titulati: Cab 6) sunt: Cab; deest: M 7) generetur: Cab 8) ipsas: C Reg. 9) patroni: Ck 10) processor: Reg.

C a p. XXXI. 1) 1227-34. - Potthast no. 9655. Tit. XXXIX. Cap. I. 1) c. 10. Capital. Ludor. Prf 817. in Man. Ocre. LL. I. 207.; - cf. c. 25. C. XXIII. qm. 8. et L'olt. ib. c. 11. - Lips. XVI. 45.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 34.) 2) alio: orig. 3) attribuitur: ib. 4) de: deest: 0111 5) atrita: MAP ory.

C a p. II. 1) eplatom: CKAb; - Glose. ord. in Rom. XIII. 1.; - Comp. I. e. 2. h. t. (3, 34.)

Cap. III. 1) Reclititton quantum opus fitil ex Creg. I. Rey. II. 28.; Comp. I. c. 4. h. t. (3, 34.) 2) Steph. Castrum: Al; Castorium: 45; Casta-

TITULUS XXXIX.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS ET PROCURATIONIBUS.

CAP. I. I

Ecclesiae fundandae debet pro dote tribus mangue, liber a quolibet servitio temporali; ad ecclesiasticum tamen tenetur. Sed si aliquid confertur ecclesiae ultra mansum, tenetur ecclesia ex eo solvere o pera consueta. II. d. inhaerendo literae.

Ex concilio apud Guarnaciam.

Sancitum est, ut unicuique ecclesiae unus mansus integer absque ullo 2 servitio tributur³. Et presbyteri in eis constituti non de decimis, neque de 4 oblationibus fidelium, non de domibus, neque de areis⁵ vel de hortis iuxta ecclesiam positus, neque de praedicto manso aliquod servitium faciant praeter ecclesiasticum. Et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus suis debitum servitium impendant.

CAP. II.

Solutio tributi arguit subiectionem.

Augustinus super epistola ad Romanos¹.

„Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit.“ (*Et infra:*) Et vos subditi esse debetis. Ideo enim tributa praestatis, quia haec est probatio subiectionis.

CAP. ni.

Non potest episcopus novum censuram imponere monasterio.

Gregorius Stephano Cantori².

Scientes (*Et infra:*) Asseruit a, tent³ praedictus abbas, presbyterum praedictae⁴ Massae novas monasterio illi consuetudines velle imponere, ; quae b ex tempore condal monasterii per triennale⁶ tenapus hactenus non fuerunt, [siquidem si quid Deo illic mtnif Ccentiaegratia a fidelibus -viris oblatorra fuerit, portionem se asserat debere percipere.] Mandantis⁷, quatenus, si ab initio hoc non fuerit⁸, etiam labentibus temporibus ali- quid² noviter non permittas imponi, [maximle («aun exiguae substantiae etc.)]

CAP. IV.,

Caecus et pauper ad collectas non tenentur.

Idem Constantino Episcopo².

Licet multum (*Et infra:* [cf. c. 1. de rest. spol. II. 13.]]) Dixit³ quoque praedictus caecus, quod ad collectas⁴ inter alios civitatis lanuensis habitatores et apse pariter compellatur. [Et mirremur, quorl qui magis mtericordia dignos est, vobis praesentibus praegravetur.] Quod⁵ fieri non permittas, quia eum, quem caecitas sua gravat, inhumanum est nimis in collectione⁶ affligere, cui debuerat ex collectis⁷, si esset [magna] necessitas, misereri.

CAP. V.

Pelona censura debet rationem exprimere.

Pascha¹is II. Comitissae Mathildae².

Pervenit ad nos, ; quod Fraxinorensis abbas Carpensent ecclesiam t fuerit depraedatos, occasione virileitit cuiusdam census, qui, ad quid solvi debeat, ignoratur³. Inquisitioni⁴ tuae taliter respondemus, quod census ignorantiae nec divinis, nec humanis legibus invenitur diffinitus⁵; oportet quippe, ut omnis census ad quid et quando⁶ persolvi debeat praesciatur. Mandamus ergo dilectioni (uae, vi praedam⁷ ipsam Cor'pensi ecclesiae restitui facias, nec deinceps Fraxinorensent³ abbatem aut quentlibet aliorum eam inquietare permittas.

rium: A se; Casterium: Ab; - scr. ao. 592. - Jaffé no. 818. 3) etiam: A 4) supradictae: tb. 5) quod: Ab (i) tricennale: Abc 7) quod diligenter agnoscas (cognoscas: Cab) et si: A; Quod magnitudo tua atudeat diligenter agnosceere et si: Reg. 8) fuit: Ali'Al Rey.; add.: impositum: NAl: 9) aliud... non concedat: Rey.

Cap. IV. 1) Restitutum ex Cregor. Reg. IX. 121.; Comp. I. c. 7. de test. spol. (2, 9.) 2) Constantino ep. Diediolanensi: Rey.; - ser. ao. 599. - Jaffé no. 1283. 3) Dixit etiam: A; Indicavit praeterea superscriptus portitor: Reg. 4) quod conecata facta (add.: Bit: Ab; fact.: deest.: Ic) Abc Reg.; quod ad collocata: 41 5) Quod si ita est, denuo ab eo per ven, libet (add.: quicquam: Ab) exigi non permittat: A c: quod... exigi vestra eanetitas non permittat: Rey. 6) collatione: A Reg. 7) debuit ex collatione: ib.

Cap. V. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 5. h. t. (3, 34.) 2) 1095-1115. - Jaffé no. 4753. 3) ignorat: Ab 4) De quo nimirum, quum nos archiepiscopus rogaret, quod rationabile nobile (deest: Sal) videbatur respondere (respondimus: Ab). Censos enim: A 51 diff.: deest: F0111 ii 6) (morando: ASIA 7) praedictam: Ab 8) Fraximorum: Ab; Fraxeuum: Ac.

CAP. VI.†

Determinat concilium nuntiatu equorum, quos secum ducere possunt praelati visitantes, et prohibet eis tunc uti venationibus, et sumptuosas epulas quaerere. lino primo usque ad vers. Prohibemus. - (Prohibemus etc.: 1 - l'raclati non debent gravare subditos talliis et exactionibus, permittitur canten ex insta causa pelerio ab eis moderatum anilinum. H. d. nsque ad 5. Sane. - (Sane etc.: 1 In effectu dictione, quod numerus equorum status in princ. cap. non debet trahi ad augeudum numeraria, alias solitum. Abbas.

Ex concilio Lateranensi.

Quum Apostolus scilicet ac 2 suos propriis manibus decreverit exhibendos, ut locum praedicandi auferret pseudoapostolis, et illis, quibus praedicabat, non existeret onerosus: grave nimis *el ne, „Letio, e rfi, lno, e esse* 1 dignoscitur, quod quidam praelatorum ita in procuracionibus graves *sues o subrlitis* existant 7, ut *pro h, i, „sn, odi Cauce ipsc* interdum ecclesiastica ornamenta subcliti exponere compellantur, et longi temporis victum brevis hora consumat. Quocirca statuimus, quodul archiepiscopi, parochias visitantes, pro diversitate provinciarum 11, et facultatibus ecclesiarum XL. vel L. evectonum 12 numerum, episcopi 13 autem XX. vel XXX., cardinales (*teten, XXV. nun quam* 14) cedant, archidiaconi vero V. vel 13 VI. 1. IG, decani constituti sub episcopis 17 duobus equis contenti existant. Nec cum canibus venatoriis et 13 avibus proficiant, sed ita procedant, ut non quae sua sunt 19, sed quae lesu Christi quaerere videntur. Nec 20 sumptuosas epulas quaerant 21, sed cura largiatur actione recipiant quod honeste ac competenter illis fuerit ministratum. Prohibemus etiam 22, ne subditos suos 23 talliis et exactionibus episcopi gravare praesumant. Sustinemus autem 24 pro multis necessitatibus, quae aliquoties superveniunt, ut, si manifesta ac 25 rationabilis causa exstiterit, cuil caritate moderatum ab eis valeat auxilium postulare. Uuum enim dicat Apostolus 26: „Non debent fila thesaurizare parentibus, sed parentes filiis:” multum longe a paterna pietate videtur, si praepositi subditis suis graves existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fovere. Archidiaconi vero sive decani nullas exactiones sive 27 tallias in presbyteros seu clericos 25 exercere praesumant. Sane, quod de praedicto numero evectonis secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit observari, in quibus ampliores sunt redditus et ecclesiasticae 28 facultates. In pauperioribus 30 autem locis tantam volumus 29 mensuram, ut ex 32 accessu maiorum minores merito non doleant se gravari. Nec sub tali duigentia illi, qui paucioribus equis uti solebant hactenus, plurium sibi credant potestatem indultam.

CAP. VII.†

Novus census ecclesiis impponi non potest, nec antiquus augeri. II. d. et est de principalibus huius tituli,

Ex eodem 2.

Prohibemus insuper, ne ab abbatibus, vel episcopis vel alas praelatis novi census imponantur ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem 1 reddituum seis usibus appropriare praesumant: sed libertatem 1, quam sibi maiores conservare desiderant, minoribus quogue suis bona voluntate conservent. Si quis vero aliter fecerit 6, irritum quod egerit habeatur.

CAP. VIII.†

Praelatus seu rector ecclesiae non potest, praesertim post mortero, ecclesiae seane, proprio auctoritate constituere censualem.

Alexander 111. Vigoriensi 2* Episcopo.

Praeterea illi, qui, episcopo ignorante, auctoritate sua

pensionem 3 annuam 4 de ecclesiis quadam illusione 5 solverint 6 sive receperint, eis defunctis, nisi ab eis, qui 7 per episcopum vel ministeriales eius auctoritatem instituendi personas habentes ius recipiendi canonem receperint, in receptione pensionis 10 non sunt aliquatenus audiendi; praesertim si pontificis 11 aut alterius, qui 12 de iure id 13 facere potuerit 14, auctoritatem et assensum super hoc 15 non intervenisse constiterit. Non enim simplices lo sacerdotes vel clerici possunt ecclesias, quibus praesent, auctoritate sua 17, praesertim post decessum is suum, efficere censuales.

CAP. IX.1

Breve est, vel per alia verba summatur sic: Episcopus ecclesiae, de manu laici per se ereptae, non potest ob hoc censura imponere.

Idem Carnotensi 2 Episcopo.

Ecclesiis a dem, quas de novo episcopo 3 de manibus laicorum eripiunt, praeter cathedraicum et iura omnia, quae: aliis ecclesiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi 4, quin n. ovis exactionibus decreto nostro prolihemus generaliter anodo ecclesias praegravari 11. [Ad hac etc. cf. c. 8. ele lesione. III. 26.]

CAP. X.1

Nova pedagogia sine consensu principia imponeos, communione privatur.

Idem.

Innovamus (*Et in Ji'a: [cf. c. 2. de (relig. I. 34.)* Nec quisquam alicui 2 novas pedagogiorum 3 exactiones sine 4 auctoritate et consensu regum et pncipum statuere, [aut statdas tenere out veteres cārgneentcre] aliquo modo praesumat. Si quis autem contra hoc fecerit 5, et commonitus non destiterit, donec satisfaciatur 6 communione careat Christiana.

CAP. XI.1

Qui per collusionem conetituit ecclesiam consuelent, illa privabitur.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo et eius Suffraganeis 2.

Quum clerici (*Et infra: [cf. c. 6. de pact. I. 35.]* Ad hoc 3, quia soni clerici quidam, qui cum religiosi vtr2s collusionem facta, citra 4 auctoritatem dioecisani episcopi ecclesias, quas tenent, eis 5 constituunt censuales, ut post decessum eorum eadem ecclesiae per repraesentationem 7 eorum religionis virorum ad filios vel nepotes clericorum ipsorum 3 possint transferri: praesentium auctoritate vobis praecipimus, ut, si qui clericorum vestrorum inventi fuerint facere talia, eos a praescriptis ecclesiis auctoritate apostolica non differatis appellatione postposita 10 remove, ne de sua fraude vel dolo cideantur fructum reportare.

CAP. XII.1

Si collectores gravant ecclesias, privari debent officio.

Idem 12.

Ea, quae de avaritiae 3 (*Et infra: [cf. c. 96. de sim. V. 3.]* IVihiloninus etiam [vobis] praesentium auctoritate iniungimus, ut, quae ecclesias ipsas 4 visi (averitis, secundum quod canones praecipunt visitationis officium exerceatis, nec ecclesias visitatione vestra gravetis, tet eas magis intuitu informationis et correctionis 5,

Tit. XXXIX. Cap. VI. 1) Rcsitnlant ex c. 4. Cona. Later. III. (1179.) Lils. c. 5.; Ruaib. c. 25.; Cass. I. 5. XII. 6. 7.; Comp. I. c. 6. H. t. (3. 34.) 2r et: AbQ 3) et grave: anc. 11 iore: C(mc. 5) fratt'ut et coepiscoporum nostrorum: ib. Call. rlt. (c) sois: ti, tal Ab 7) existunt: SQ Coirc. 8) ips.: deest: Ab 11) constuit: 11 10) ut: 11. lktPli 11) parochiaruu: R 12) evectonis: Cull. r'itl. L'ac. 131 cardinales vero XXV. non excedant, episcopi XX. vel XXX. ucquaquaun cced: utl: Cano. 14) ntttquaun: FGHllAukl: nequaquaun: 15) aut: AntQ 161 VI.: lb 17) ipsi: FGH16arckl Catc. lal 001: Q 19: (ulrl.: quaeant: lt 2:) Ner etc.: deest: POR 21) requir: utt: Ab 22) cuiu: J' 23) silos: dcrst: Il 24) Mimo: ib. 25) et: F.e. HLLIO 26111. (br. XII. 11. 27) vel: lubQ 23) diaconos: Q 28) 1) ecclesiae: (atc. 3u) pauperibus: lb 31) teuero: Q(a, t. 32) in: ll; lb.

Cap. VII. 1) Rrsitulu, u. e. eod. c. 7. - Lip. s. r. 10.; Cass. XII. 111.; Comp. I. e. 7. G. f. (3. 31.) 2) 1'. C.: (2uam in (darst: lo) ecclosiae: 1 3) partes: Ab 1) libertates quas: Catc. 5) rouserv: u: ib. 6) egerit: quod fecerit: lb 11 (onc).

Cap. VIII. 1) Ilentlatuu cc.ipp. XXVIII. 9.; Lips. VI. 1.; Bmeb. VI. 1.; Casa. XVIII. 1.; (amp. I. c. N. h. t. (3. 34.) 2) Vigorn.: Flá; 1 Vigor.: Al; Vigornious: O; Wigornensi: R: add.: P. c.: alotniuntus: IPOit; - cf. c. 3. Qui clrr. vel for. (4. 6.); - 1159-51. - Fjff no. 9193. 3) edil.: suant: Il 1) alitun: Ab 5) collusionem facta solvunt vol recipiunt, eas personis defunctis: Catc. 0) sotvnt: recipitllt: O 7) l: f: Q 5) tales pers.: ib.

9) rec.: deest: ib. 10) canonis: Ab 11) pontificalem: Coll. citi. 12) quod: Al 131 Idem: Ab 14) poterit: F; potuit: %P 15) sup. hoe: addit. a Raya. 16) simpl.: deest: Q 17) auct. propria post dea: 0 13) disceasum (suum: deest): Q.

Cap. IX. 1) Resituluam ex App. II. S.; Lips. XI. 21.; Caso. XXI. 30.; Comp. I. c. 10. A. t. (3. 34.) 2) Cenom: mensi: AabktP: i. escr. deest: 11: - udd.: P. C.: Tua noa: A; - cf. c. 1. de cler. pere. gr. (1. 23.); - 1159-S1. - Jaffé no. 5908. 3) episcopus: eripuit: 0 4) non videmus exactionem alitun (aliquaut: 11: deest: A) iepone: tdaut: (otl. citi. 5) quum: prohihid/mis: Ab 6) praegravare: A.

Cap. X. 1) Resitulant ex c. 22. Caatc. Lieter. III. (1179.) Lips. c. 26.; Cass. XII. 4.; Crnap. I. c. 2. de trectg. (1. 24.) 2) alicubi: Abc 3) pcdatio: ruut: R: petlaticorum: P 4) sine: princ.: deest: P 5) venire prae: sumpserint: Cate. 6) satisfecerint: 61f.

Cap. XI. 1) liestitritum rxApp. XXVIII. S.; Lips. VI. 2.; Bau. b. VI. 2.; C'ns. XVIII. 2.; Comp. I. c. 6. de pact. (1. 26.) 2) 1159-81. - Jcty' é no. 8883. 3) haec: L'oll. citi. 4) circe: R; sine auctoritate: 0 5) ab ois: 11 6) eorumdem eccL: cut 7) praesentationem: 0 8) suorum: Ab; snor. ipsor.: l' 9) eos: deest: 0 10) remota: Oli; sublatio appell. remedio: APQ.

Cap. XII. 1) Restitutao, t ex App. Ir. S.; Lips. I. 7.; Ban. I. 6.; Caso. XIII. d.; Comp. I. c. 15. de sin. (5. 2.) 2) 1159-51. - Jaffé xo. 8243. 3) add.: radies: <.: avaritia: Ac B61117. 1) ips.: deest: Ab 5) correptionis: Attc

ruanz affectal comessationis vi(LeCanini visitar-e. Quum 6 autem propter B. Petri visitationem denariorum collectam per archidiaconatus vestros feceritis, in collectione faciendi praedictas ecclesias vel parochias non gravetis 7 aliter, sive nlagis, quam praedecessores vestri tempore sanctae recordationis Innocentii, Eugenii 8 Romanorum Pontificum fecisse noscuntur. Quod si secus praesumpseritis 9, id, quod videmini habere, auferetur a vobis.

(IAI'. XIII.1

Qui recipit iuramentum de novo cenam imposito ecclesiae persolvendo, compellitur iuramentum absolvere.

Lucius III.2

Significavit nobis T. rector 3 ecclesiae de Fulsig. 4*, quod, quum a dilectis fClus [nostris] abbate et monachis de Castig. 5 ad regimen ipsius 6 ecclesiae fuisset electus, de solvendo eis 7 annuo censu trium 8 marcharum, quas 9 praedecessor eius solverat, praestitit corporaliter sacramentum illi, postmodum 11 venerabilis frater noster R. Wigmoniensis 12 episcopus dioecesanus 13, ne ipsum i 1 censum monachis solveret, nisi prius constaret, quod episcopali auctoritate fuisset 15 impositus, in perCillunl ordinis Sili 10 " et sub inter-111 in alionC anathematis interdixit 17. + L'nde praedictus rector bine per iuramentum meluit, inde 18 tullel 19 ir7obedientiae pCilCulunl ian7ninel'e. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, partibus ante praesentiam a. estram 20 conroccd/s, si 21 praefatum 22 censum 23 a de auctoritate praesulis, et 24 non de novo impositum fuisse constiterit, episcopo auctoritate non/ra praecipias 25, ut prohibitionem sur/nz 26 sine dilatione relaxet. Si vero census sit 27 de novo impositus, sive [de] auctoritate episcopi 28 hoc factum fuerit sive non, cosdem monachos 29, ut clericum a iuramento absolvant, appellatione remota ecclesiastica districtione compellas 30. Pali eninl [fzolinus] nec debemus 31, ut ecclesiae census novi exactione vexentur.

CAP. XIV.1

Archiepiscopus, viatans provinciam, etiam a monasteriis provinciae procurari debet.

Idem Ravennatensi Archiepiscopo 2.

Sopitae 4 iudicio sepius apostolicae quaestiones scripto ad memoriam perpetuam commendantur, ne per oblivione in processu temporis valeant suscitari. L' t autezn sententia maiorenz babeat fimmittidizenn 3, apostolici scripti nzuniline roboratur. Sane, quum inter te et monasteria Bononiae, tam monachorum permil monialiam, super procuracionibus, quas ab eis exegeras, controversia verteretur, a cchu.san vncrabilil fralri atosho 11. alba delzsi 4 episcopo commlsimus azdiendaan 5. Postmoncunz cero dilectos fzlius luiste? abbas sancti Proculi, omnium aliorum procurator, sicut ex literis, quas portavit, apparuit, el ipse in mano episcopi iam dicti data fide frmra'ut, coram nohis el fratribus mstris pro onlnibus aliis monachis, saneti Damiaei el ,sancli Bartholnznaei exceptis, qui super hoc quaes/ionez mini»ze referebant 7, diutius litigavit. 'Verzvn arullci. pro parte snrr. privilegia Rolnazac ecclesiae iel Ravennatis exhibid', nec ostendit, longa 8 consttetudine se mnnitunz. Sed tu ji.mziler procuraciones 9 ipsas in aliis monasteriis tuae provinciae asserens tibi 10 sine contradictione praestari 11, eas praedecessoribus tuis in monasteriis 1= Bononiensibus exhibitas per testes idoneos probavisti. Inde utique fuit, quod, reliberacione can?

Ti t. XXXIX. Cap. XII. 6) Quum antea beati Petri denarintun col. lectionera: A abclPQR: q110111 aut. collectas den. B. Petri: 0 7) grave nullitenus praesumtis: Con. cit. 5) et Fug.: ALQ 9) Quod si te, merit, lte qualibet (aliqua: Ac0) id praesumpseritis attendare: f. a11. cit.

Cap. XIII. 1) Restitutuna e. oral. ap. ulansi XXII. 379. - A. Aoe. 1. (3,17.); Comp. II. c. 1. h. t. (3,25.) 2) Linconiensis (1e9.: Lincolnieus) ep.: Bbb; Balduino ep. Wigorniensis: orig.: -- 1181-84. - JaBe' no. 9577. 3) persona: Bb 4) Dulting: mvg.; in Corla. et Comp. II. nouren corruptora est 5) Glasticiae (ele: rleest): mdg.; Se Coral. et JIT 17011271 corruptam est 6) illius: orig. 7) eis: «el(1. a Bayal. 8) quatuoro orig. 9) quem: BllhiP quos: Bb; quae: Bc 10) iuramentum: Bb orgg. 11) postro: deest: Bb 12) Bathoniensis: B Richt.; Barthol.: 2' 13) in cuius dioecesi ea (ecclesia: BT) ipsa consista: BT orig. 14) ipse: oriy. 15) esset: ib. 16) sui: deest: FGHKLDI: l' oriy. 17) interdicti: oriy. 18) et inde: Baegbi litch. 19) add.: etiam: BG 20) tueror: Bact 21) si vobis: Bb; si tibi: BaegbiT Richt. 22) praescriptum: or-r-g. 23) canonem: Fb'HidZNBubclriT mvg. 24) et: drLst: oriy. 25) praecipiat: Bb 25) suam: rleest: Jlagbi Richt. 27) fuera: orip. 23) episenpali (loe: diese: ib. 29) abbatem (ahateo: Roci) et mou.: BT oral. 10) e.mnpellntis: iig 1111110 volum: Joryhi litrit.

1) ap. XIV. 1) Rrstittudyl wI A lar. 4. (3, 17.); Comp. 71. e. 3. lr. 1. (2, EE.1) 2) Itave. nati: ItabT: --, 1185. -- haré no. 9723. 3) fortitudinem: fia; linuilem: lthc 4) Abhanensi: Ilc; Arimineusi: Be R/cht. G) add.; vel lerminandam: Rb 61 data: drest: 7' 7) ferebant: Bb 5) per longam

frcltribus habita, vidimus, intentionem tuam iure communi et praedecessorum tuorum consuetudine adiuvare. Ea propter, tu 1 s iustis petilioazihus 13 annuente. monasteria supra dicta de Com9ntlni consensu fi-ah-eon Cöndelnnavihlhs 14 ad procuracionem lir secundum facultates eorum tibi tuisque successoribus exhibendatn 16,

CAP. XV.;

Patroni etiani clerici novum espolie ecclesias imponere non p050 110, per. Veterem aligere, et, si supe- hoc iuramenta vel cautlones exegerunt, cogeatur absolviere.

Clemens III.2

Gravis admodum el correptione dignissima ntrper <inercia in aldientia atoslra est proposita, quod salva conacienlia sub dissinzulatione hrcnzisire non pmssumus. Ecclesiasticae 1 personae, quum ecclesias vacare contingit, non aliter qucunqanl ad ipsarum reQimen volunt vocare, nisi ata ' novum censum ecclesüs li illis imponant, aut veterem contra constitutionem concilii Lateranensis augument, ad ipsius solutionem instituendum presbyterunl 6 11 ratol-la quandugre vel lidciusoria cautione cogentes, j gnalxlam 7 eliom partem. sois u.cibus reditllunu uppicure conlend+ort. LSule sclepe enntiazgil, uf, diocesano episcopo e:rcessars hitiusuzorli ignorarte, cel en miuiloie rr-gr/isit0, 11! ec Clesiiis illis induCaml pro mace colmarais ch'bitm' sacerdotes. Qrullnialn lgitur consililrrlioares pmericti" cmuvlii pati nuallullus l' n'que debemos (/liguor'tilrr hilara' violari, DlsCYetionis vestrae per ripostolice scriptu mandanuls alqur pncipri ntus gtlatenus, duum. super Sor reguisiti, parib/ut oil Pr'strnz)11 praesentianl ronroe-alis, quaeetmque C0115 titerit 11 contra constitutionem praedictam 12 super ecclesiis 13 ilGs velt earuln censu cil, aliquihrs a tempore constitutionis huflsmodi 14 attentata, contrerdietione et appellatione ce,ssazte in irritum revocantes, ab augure>nati0ize censuunz ecclesiC1.spentius absolviais et ad stcdun debitum reducalis, et 10 presbyteros, quos super bis iuramenta illicita praestitisse noveritis, congrua satisfactione imposita, faciatis 11 absolvi, eos etiam 15 qui 19 de cetero contra formam canonum super bis venire praesumpserint, sine Cuiuscungtie 20 personar acceptione sublalo apprtlationis obstacvlo canonice punientes.

CAP. XVI. 1

Qui tenetur procurare (catres alienius domus, obligatur ad procurandum omnes, licet illorum numerus mine creverit, sed, si ex hoc gravaretur nimium, per indicis officium sibi providebitur, 11. 0. secundum lecturam magis committuem.

Innocentius III. Abbati et Conventui I;ellae villae 2.

Quanto creatori -; pestm sub religiozlis halitu uilsrltet<esb:s (levados fulnlari, tanto sollicitius nos 3 conreazit prordrrre, nc per inznzoderali oneris graai/alenz aliquatenus possit in 4 vobis monastici profecias mrdinus impediri. Accepimus callen/robis siymrpecinlib:is quod ab ipso domus jmirlettinnis vestrae primordio de fundatoris voluntate processit, ut fratribus sancti Irenaei procuracionem unam annis singulis liberaliter exhiberet 11, quum teneatis al) eis, propter quod huiusmodi procuratin ipsis debeat exhiberi. Verum tunc temporis propter fratrum et servientium 7 paucitatem rlonllan vesiram talio i procuratio non gravabat, quino fines lectim non excederet e%-p(41scrm. Sed nunc in tantum excrevit numerus eorundenl'a, quod ad laeienrlrm procuracioneni vix modo quatuor marchan

consuetudineln: ib. 9) proc.: add. a Yrlrrr. 10) tibi: ur/el. rr lrrymo. 11) 1. raustare; 1.17,12) aliis nato. lb. 13) pustulationibus: il., 14) einn elenmamus: (IRLC 15) procurationibus: fiG7' 16) ad iudicalltas cas (et ad iudicantes eom: BG; et ad iudicantes eas tibi: 1') exhibeuda.e vobis in iu dietis ecetesüs, (cicest: BG) monasteriis (orle.: et 7) universas sententiam (add.: vobis: Rb) guara protulimus, nostra (nostris: 11m) duximms et fr.amnn nostrorum nbscriptionibus roborandam: BT.

Cap. XV. 1) llystitutaax e:rluc. up.lirrl. III, 393.; Comp. 11. e. 1. 11.1. (3, 25.1) 2) decano Cama. Cen. (Camero. 'eisiY'laev: fleflsi 0): -- 1187--91. 3) Igi> os. 10231. 3) Quum entro ecel. personal. e0010sias gmanphres in :lforuensi elioecesi haleant, quom eae vac. rontigerit: 11 Lar. 4) antes: Lue. 5) in ecel.: lllri G) episcopus presb.: 121c. 7) vel .l.umd.: Bn 8) vb. instituunt vel destituunt: ib. 9) praedictas: 11ar 15) non voluul: Bb 11) noveritis: B Lao. 12) praed. ecclesiasticam consuetudinem: Bb 13) ecclesia illa: ldee. 14) el: Rb 15) praedictae: Lry.; 11rrst: L': lmlu: Caul. Baleen. 16) et: derst: Boe 17) facientes: Bola 19) el: drest: So. 191gnn.c...venire noveritis...censura canonica lawint: 17: It Lrr. 20) 011111S-400/11:

Cap. XVI. 1) RratiGrllrm 11r.). Bol. 1. I. a: a.; Cilh. te. 11/teerr.; 2) 11. e. 1. h. t. (3, 17.) 3) l'ollros, ro. 143. 3) vos: Colo' 41 in Comp. 111. c. 1. h. t. (3, 17.) 5) eshiberetis: Cbn' 6) G) tercas set retinto, non toaratis... vnb.: ayes.; So 5) eshiberetis: Cbn' 6) G) tercas set retinto, non toaratis... propio' mies (quod Cabe): CSA lieg. 7) sesilmitiam: (71 sl exhibas: C'Su Rrg. 9) Sed uune tantum (quum: Cubchl ad eserevit (ese rececit: 1'rr: Crevit: Cc) numeros servitorum (servientium: 17e) et (leesl: re) 6'ahvui: 3a ley.

argenti 10* sufficerent, quae pro una *suffzcienter* fieri consuevit. Indulgemus igitur, ut ¹¹ *per apostolicae sollicitudinis curam vobis possit in parte ista gravaminibus provideri, auctoritate vobis praesentium*, ne ultra primam mensuram in procuracione ipsa ¹² sitis ulterius praedictis fratribus obligati, sed expensis illis, quae consueverunt ¹³ sufficere, sint contenti, nisi *forte* facultates ecclesiae in tantum excreverint, quod sine gravamine ampliato fratrum numero ad solvendum debitum procuracionis ¹⁴ extendi possit quantitas expensarum. [Dat. ROM. ap. S. Petr. Non. . Mai. Pont. nostr. Aa. I. 1198.]

CAP. XVII.

Omnes ecclesiae, nisi quae ab hoc per privilegium npostolicum sint exemptae, procurare tenentur legatos sedis apostolicae seu etiam eius nuncios, nec in hoc p.escriptione iuvantur. H. d. usque ad §. Sane. — (Sane etc.) Tractat de modo procuracionis ipsorum legatorum et nuncio- rum. Abbas.

Idem Primicerio et Clero Mediolanensibus-.

unum instantia nostra quotidiana *per sil secundum debitum apostolicae sollicitudinis* ~nitas eccle.siarum sollicitudo continua, quae *ip.sarum negatis pronocendis non passum personaliter inlminere, per f.aires azo,stras ea expedire compelluntur, gatos eo nostro latere destinamos, illas exemplum in hac parte secuti, qui, di.scipuli.* sois in mundum inziersum transmissis, ipse in medio terrae sandera fil³ personaliter operetas. Itinc est, quod, quum *re.trper dilectom filium. P. tit. S. Petri ad Vincula cardinale apo.stolicoe sedis legahem pro negotiis ecclesiae in Loro bardianz duxiant.* s destinrrrdum, el zs, ce.s,slam cirilatem ingre.ssus, procura lianas [a valis] exigeret, quae consueverunt ⁴ apostolicae sedis legatis el nazores exhiberi, ros, non attenrlentes, quod [licitar ab Apostola: „Si vohis spiritualia senzzzaviratus, non e.st magnum, si carnelia vestra metamos,” ne vos ad anos procuracionis arctaret, azisi a eczannici.s aacrior-zs ecclesiae se faceret antea procurari, seden) apustalieanz «pellasli.s, el, sicut idens cardinalis per suas nolns lileras inlmicivit, in ctll.s etiam non vnodicum iniuria.ci fuisti: s. Ipropicr quod d7ecti filiū noslri praeziasitus S. Nacariū et A. cccunions S. Slepluaai, syndici et procuratores re.s,slri, cuaz dilecto filio ahbale S. Vincentii ad sedero apostolicam venientes, ut super his slatueremus ordinem et mensuram, ex parte castra suppliciter posulabant. Licet autenz pro eo, quod praedicto cardinali vel potras sobas in ipso contumaciter resistentes, iuxta verbum doarunnicuaz: „Qui ros recipit me recipit, et qui vos spernif me spernif,” necessarya clenegozls, non pro culis, sed contra vos palios meruerin(: excardiri: quia lamen prteamam af’etiaazeaz, qua nobis propriuan est de Mimarme .sedi.s (lenzentia mi.sereri semper et parcere, offén.si etianz depones-e non valonas; de consilio fratrum nosti-urnnt Postulationi vestrae taliter in larius-modis respondemus), quod, quum omnes ecclesiae legatis et nunciis sedis apostolicae procuraciones impendere teneantur, ab earum praestatione nullam *pror.sus* habere ¹⁰ volumus excusatam, nisi forte per speciale privilegium sedis apostolicae, quod non credimus, sit exempta, etiamsi longissimo tempore procuracionis obsequium non ¹¹ impendunt ¹² *, quum in talibus praescriptio sibi locum nequeat vindicare, quia ¹³ nos a provisione pastoralis sollicitudinis circa omnes ecclesias nunquam omnino cessamus. Sane in his exigendis ¹⁴ eum modum et ordinem volumus observari, ut nulla ¹⁵ ecclesia vel praelatus se indebite praegravari rationabiliter conquadratur. Si yero de communi collecta legatorum et nunciorum nostrorum expensas duxeritis faciendas, quod vobis non duximus inhiendum, ex hoc nobis et nostris nullum praeiudicium volumus generari, quo mines possint a quocunque maluerint procuraciones sibi debitas postulare, ita, gloloc, si exactus ultra suam gravatus fuerit facultatem, sibi ab aliis restauretur. Nunciis tamen nostris in necessariis expensis ¹⁶ * exhibendis pareat quicunque fuerit requisitus *hatntiliter et devote* ¹⁷, ita temen, quod in fraudem nihil penitus attentetur, nec per communes ministros procuracionis obsequium, si noluerint, recipere com-

pellantur. Qui yero contumaciter eis duxerint ¹⁸ resistendum, *omni prorsus appellatione remota* districtione sunt ecclesiastica compellendi ¹⁴. [Super inittis autem etc. Dat. Lat. XII. Kal. Mart. 1199.]

CAP. XVIII.

Si ad unicam mensuram solvi solet quod debetur ex voto, ad illam in posterum solvi debebit; si yero ad diversas, liberabitur solvens etiam ad minorem.

Idem Zamorensi et Salamantino Episcopis2.

Ex parte *venerabilis fratris nostri* Compostellani archiepiscopi fuit propositum *coram nobis*, quod, quum hi, qui vota beati Iacobi continue persolverunt, ad communem terrae suae mensuram, cum qua videlicet emunt et vendunt, ipsa persolverint hactenus et persolvant, quidam, quia ³ * longis *retro* temporibus ab eorum ⁴ solutione cessarunt, nunc ⁵ *, *per vos apostolicae sedis auctoritate ad solutionem eorundem* ⁶ coacti, quandam mensuram exhibent parvissimam et ignotam, ; *nec etiam comzuniibts amibz deputatam* ⁷, et *cid eanclenz vota praedicta persolvere* ⁸ moluntur. Unde *postulaseis a nobis, tct super hoc vos cercos reddere dignemur, utrum hi, qui mensuram agnotam exhibent, ad solvendum vota praescripta* ⁸ sint ad communem terrae suae mensuram, secundum quad illi, qui ea persolverunt lo continue, fecerunt, compellendi. Quum ergo non constet, ad quam mensuram antecessores eorum praedicta ¹¹ vota persolverint ¹², credimus distinguendum, utrum habitatores regionis ipsius, qui ea continue persolverunt, ad unam et eandem mensuram huiusmodi vota persolverint ¹³, an ad varias et diversas. In ¹⁴ primo enim casu ad eandem et illi solvere sunt cogendi. In ¹⁵ secundo volentes solvere ad minorem, non sunt *tutique* cogendi ¹⁶, ut ad maiorem persolvant; quoniam, quum huiusmodi vota gratuita filerint ab initio, benignius sunt a viris ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores *nimiattm* videantur lucris temporalibus inhiare. [Dat. Rom. ap. .S. Petr. X. Kal. Apr. Aa. II*. 5206.]

CAP. XIX.

LCclesiae tenentur episcopo, in cuius dioecesi sunt, respondere de procuracionibus, (marta decimarum et aliis episcopalibus. H. d. quoad titulum.

Idem Caesaraugustensi 2* Episcopo.

Qllum olim ; [ad aua'es nostras tuam querinzoniam destinases, quod te dilectos filias abbas S. Ioannis Pinnatensis quartis decimcurum, Tras in. ecelesiis de Luna et de Taust. debes percipere, multipliciter defraucietret, dilectis filiis praeposita Iaccensi el P. . . Man.tis Arczgonum archirliacono 'l'irasonensi caa.sant ipsaan durxinrus com.mittendanz, in quorum toa pars praesen.tia postitlavit, tul abbas tibi quca'lam omnivan decimarum sine diminutione persalveret, quum consuevisti percipere in ecclesiis anterlictis. Contra quod fluit pro abbate responszum, quvrl, (plum ecclesiae supralictre cal monasterium pertineant pleno itn* e, nihil iuris in eis tibi poteras vendicare. Ex parte autem loa foil praposituna ex adverso, gccod lam quarla decianae, giran) alia iura episcopalia, pertinebant ad te nzultipteiter in ecclesiis manaralis, quum siquidem eadem ecclesiae in toa slazt dioecesi e' onstitulae, de iure coranzmi laan quczrlanz decimae qumrz alia episcopalia vales petera in eisdem. Conlpositionenz gjurque, inter ecclesiaz tuam el Pinnatense monasteriunu anedictnlibz bonoe memos-Lee P. arclziepiscapo Terracnensi el P. comile Parchinonensi intam praponebas, per qucan tibi tauz coen.am quana quartam. decinae ac alia episcopalia in ipsis ecclesiis cuntperere bm ts ad piad pro henchian inslrungenimtz aullrenlicunz praesenlasli, asserens, rprmd auctaritulo honra, mcnraldae A lexandri 'l'apac tertii, pretereece.ssariz nostri, eachur ea.stitit compusitio coazfradata, sicut in eiusdent aulhentica perspicitar coninere. A lianz sinzilter conzposilionenz boazae aneanoriae G. Panrpilonensi episcopo, ut diler_tis filiis 1? de Odien, et D. moanacho sanca lohctnnis mediaalibus intam, pea- quanz debeti tibi querian' asseruisti, firmziter induc.ebas, .super ea publicum e.vhibens inslrumentunz. Ad Incisa

Ti t. XXXIX. Cap. XVI. le) arg.: FUHL.L.I-Cs'a Rey. 11) Ut igitur ergo: so) . . . indulgemus: e'Sa Rey. 12) illa: Cb 13) co'sueverant: L'Sa Rey. 14) procurant: CabchBa Rrg.

Cap. XVII. 1) Reslitunt c.rjlat. E, 565.; (i(b. auct. ezratny.: Comp. III. c. 2. h. 1. (3, 37.) 2) Pntthet uo. 663. 3) est: Cabc. 4) consueverant: Crc 5) dil. fil.: dee.st: Cbc 6) mcruornt: Cal. 7) Post. vest.: add. a Ruma. 8) hoc: Ca: his: Che: deest: h7t 9) duximus respuudem: C'sa lig. 16) haberi: Ul/KbJl. l'Rett. 11) nequaquam: Rrt 12) impenderit: QHIA l.alil L'Sa lag. 13) qunur nos . . . : cesenus: C.*a 14) exsequendis: el. 15) in illa ecclil. nullatenus: ib. 16) exp.: derst: Coctel. con. C'sa l'rey. 17) honeste: bar 15) duxorit: JIC'abca'a Rey. 19) com. pellantur: C(pa-: Cc: compellantur: per ecclesia,ticae districtiois senten-

tianr compeseatar: sus Ray.

Cap. XVIII. 1) Restitruu ex Rey. Brega. IX. 32.; Comp. III. c. 3. h. I. (3, 37.) 2) Potthast. uo. 2724. 3) qui a: FUHIKCRey. 4) canon: Ch 5) ut: ih. 6) earum: ib. 7) arid.: exhibit: Cae 8) solvere: Cabc D) praedicti: ih. 10) persolvunt . . . faciunt: Ch 11) praesel'ipta: Cb Rey. 19) solvel'unt: Ccu/lr 13) persolvant: Cl'tey. 14) si euiur com'mitit' omnes una et caeleul mensura in solutione votorum utantur: ib. 15) quodsi conlunnis (omnis): Cahe.y: dcods: (1) slutitio per mensuras distingllatnr (iustignitur: L') varias et diversas, et Mi volunt: C 1itp, lti) compellendi: ix.

Cap. XIX. 1) Restitrua ce Hcg. l'rega. IX. 143.; Comp. III. c. 1. h. 1. (3, 37.) 2) Caesaraugustano: FI(13'Cabch Rey.: --- Potthast uo. 2564.

quoque intentionem fortius roboranda praescriptionem quadragenariam allegast; assere2s, g2zod, etsi alia defensionis adminicula non haberes, longi temporis spatio percipiendi quartam decimae saepedictae ius tibi fuerat acquisitum. Ex parte vero abbatis fuit ad isla responsum, quod ecclesiae supradictae de iure communi ad Pinnatense monasteriu2n pertinent pleno iure; si quidem illustris memoriae Sancius Aragonu2n rex a sede apostolica indulgentiam nzeruul obtinere, ut, si qua loca in regno suo de novo populari contingeret, vel de Saracenorum manibus liberari, ecclesias construendas in ipsis libere concederet cui vellet. Quu2nque in castrum de Luna habitatores postmodum induxisset, ecclesias de Luna el de Taust. ibidem constrctas monasterio contulit Pinnatensi, ad quae prol2andum instrumenta super dictis confecta dcmationibus producebat. Petrus quoque bonae memoriae Pampilonensis episcopus, in cuius dioecesi praedictae dicebantur Ecclesiae constitutae, cum decimis et aliis iuribus episcopalibus concessit easdem monasterio memorato, sicut in eiusdem episcopi authentico continetur, el ad hoc probandum supradictus abbas testes induxit, quod in Pampilonensi dioecesi sunt eadem ecclesiae constitutae. Proposuit etia2n idem abbas, quod bonae memoriae Garsias praedecessor taus sao monasterio ipsas ecclesias cura omni episcopali iure concessit, praeter consecrationes basilicarum el quaedam alia, quae in authentico exinre confecto plenius conti2entur, propter quae abbas ipse nihil in praedictis ecclesiis te posse de iure petere respondebat. Compositionem praeterea, tan' primara guaru, secundanz, ex tui parte proposita, ea ratione pars monasterii proposuit reprobandum, quia per impressionem el meum principis saecularis utraque composilio exstitit violentier extorta, quod per depositiones testium ostendere nitebatur; allegans 2zihilominus, quod conf2m2atio super tanz illicita compositione oblenta non poterat tibi beneficiu2n defensionis afferre; conf2rm2atione siquidem ius nequaquam acquiritur, sed acquisitum securius conservado.. Contra praescriptionem quadragenariam, quam tu allegare curasti, pars monasterii respondebat, quoniam huiusmodi praescriptio, etiamsi probata fuisset, ex eo vincitur saepius interrupta, quia propter frequentes super illis ecclesiis controversias emergentes infra quadraginta annorum spatia duae compositiones interpositae co2nprobantur. Praeterea, quum sectanduz canonicae sanctiones illicite transigenis vel alienantis tenpora debeant de praescriptione deduci, constat praescriptionem quadragenariam mini2ze consu2namatam, si tempora, quibus post2nodum vixit abbas illieite transigens, subducantur. Ad haec fuit ex parte tua firmiter replicatum, quoniam praedicta ir2dzgentia, quae Sancio regi allegatur indulta, nunguam fuit in iudicio praesentata, sed, etsi fuisset exhibita, vel de ipsa certissir2za Jdes, nullum tibi poterat praeiudiciu2n generare, quum abbas ipse (oram nabis fuera in iure con2essus, quod eadem indulget2za, salvo iure episcopali, fuera praedicto regi concessa, et hoc ipsuv2z asseruit se coram delegatis iudicibus fuisse c2nfessum. Porro, lonationem Pampilonensis episcopi tibi praeiudicare non posse, tua pars proponebat constanter, quum non sit per testes suflcienter ostensum, quod ecclesiae supradictae in eius sint dioecesi constitutae. Contra donationem praedecessoris tui ex toa fuit parte responsum, quod, quinz abbas interrogatus in iure responderit, quod idem praedecessor non liabuerat potestatem illa spiritualia coazferendi, indignu2n est, 2ti illius instruamenti occasione commodum consequatur, quod in iudicio non erubuit impugnare, p2cesertir2z, quum illud authenticuv2z esse minime constitzisset, et n2laxime, quum, postquam donado illa proponitur esse facta, utonasteriu2n ipsum ecclesgae tuae in decimis et aliis episcopalibus iuribus pro illis ecclesiis certum sit per multa tempora respondisse. Sed et super metu, per quem praenominatae compositiones interpnitae proponuntur, tua pars proponebat abbatem ipsum nullat2rsas audiendum. Nam, elsi compositionis tempore metuz adhibuit fuisse constaret, quia lamen postmodum tam decimae guaru aliorum iurium episcopaliu2n spontanea fuit ac libera subsecuta sobajo, coactionis obtentu nequeat se idem abbas rationaliter excusare.] His 3 et aliis, quae coram praedictis iudicibus el curara nobis fuere proposita, plenius intellectis. Quia4 nobis plena fides facta fuit, quod ecclesiae de Luna et de Bes. 5 in tua sunt dioecesi constitutae, non solum per alia, verum etiam per hoc ipsum, quod in instrumentis compositionum continetur expresse, ut abbas sancti7 Ioannis Prilatensis8 tanl de quarta decimarum, circa0 quas tantuv2z asserebat

violentiam esse factam, quam de ceteris episcopalibus rationibus. [circa quas nullam querebatur sibi vinlentiam irrogatam.] tibi debeat respondere: de consilin frat2nz nostrorum abbatem ipsum17 ad integram solutionem quartae omnium decimarum, nullis factis deductionibus, et11 ad praestationem procuratorium, et aliorum episcopaliu2n lur7um12 in praedictis ecclesiis condemnamus. Licet enim ex forma secundae compositionis deductiones essent aliquae faciendae, quia tamen compositionem illam13 idem abbas nullatenus approbavit, sed studuit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficium consequi, cui renunciasset14 tacite videbatur. Absonum erat praeterea, ut negaret, illam ecclesiam in tua dioecesi constitutam, super qua14 instrumenta praedecessoris tui ostendebat in iure monasterio sao fuisse concessa16, per quae17 episcopale ius petebat18 expresse. [Dat. Ferentini II. Non. Aug. Ao. IX. 1206.]

CAP. XX.:

Solveudi aula ceusus ad antiquam monetam, in qua iustituti fuerint, niel hit in alterius molleta° solutione praescriptum. H. d. et est casus not. et multum allegabilis.

Idem Spoletano Episcopo2.

Olinl causam, quam adversus clericos plebis Rupinae super synodatico proponebas, venerabili fratri nostro Tuderino episcopo et collegis suis3 commissum terminandam, coram quibus ex parte tua fuit propositum, quod, quum idem clerici olinz praedecessoribus tuis tres in festo Nativitatis, et tres in festo Resurrectionis dominicae pro synodatico solverint denarios Papienses, nunc tantum tres Lucenses pro singulis denariis Papiensibus persolvebant, quum tamen unus4* denarius Papiensis valeat5 sex Lucenses. Unde petebas, eos ad Papiensium solutionem nostra pro6 en videlicet auctoritate compelli, quum, etsi tu Lucenses ipsos primo auno receperis, semper tamen ius tuum postmodum fueris protestatus. i Verur2z pars clericorum proposuit ex adverso, quod, etsi uliquando praedecessoribus tuis denarii Papienses pro synodatico fuerint persoluti, a XL V annis el infra tanz tibi quanz alas Lucenses exsolverant, siegue partem suanz nitebantur praescriptiorze tzleri. (El infra:) Nos igitur7 Iacobo tuo presbytero adversae partis procuratoribus dilectum fzliun2z nostrum I. Basilicae XII. Apostoloru2n presbyterun2z cardinalem concessimus aud'itoren2z Quibus coram eo nil volentibus aut valentibus de novo proponere, quoniam fuerat renunciatum utrinque, quum ipse gesto o2nnia i2z nostra el fr'anum r2osborun2z praesentia retulisset, intellexim2s per testes tuos fuisse probatum, quod tempore bonae memoriae Lotharii praedecessoris tui, el eliar2z post decessun2z ipsius denarii Papienses fuerant pro synodatico persoluti, et exinde tres Lucenses, quorum duo valebant V. de his, qui hoc tempore sur2z in uso, aliqua2ndiu fuissent8 exhibid. Et quia a tempore Lotharii XXXIII. vel XXXIV. aut XXXV. annorum spatit2n est elapsum, dicta etiam testium partir ac2lversae ir2zspexim2s, per quos voluit comprobare, quod a XL annis et infra tres Lucenses vel tres medalliae in synodaticum solutae fuerant0 pro singulis Papiensibus, quinz Papienses fuissent1 ante persoluti. Confessus quoque literal advocatus ipsius partis in iure, ac eius confessio ir2z scriptis redacta, nec correctae vel revocatae per clericos supra dictos, quod idem clerici llenrici el Lotharii praedecessoru2n tuorum temporibus tres Papienses pro synodaticoz solverent10 bis in auno, et exinde pro singulis Papiensibus tres Lucenses. Quum igitur constet nobis ad plenum per testes utriusque partis, quod Papienses olim pro synodatico solvebantur; quod ex eo etiam ii sequitur12, quod Lucenses soluti sunt postmodum pro eisdem, quum ex dictis testimoniis tuorum, et confessione advocati alterius partis non revocata postmodum appareat evidenter, quod tempore L.13 praedecessoris tui pro synodatico Papiensis fuit14 moneta soluta, quum ex utriusque partis attestationibus habeatur, quod a15 tempore dicti16 L. non nisi triginta sex annorum ad plus tempus effluxerit, et per testes tuos sit legitime comprobatum, quod tres Lucenses, qui pro uno Papiensi post modum ipsius17 L. solvebantur, quinque vel sex valebant ex illis, qui hodie sunt in usu: intelligentes ex hoc, quod per monetae declinationem acciderit, ut usque ad tempus tuum Lucenses dati fiterint pro synoda-

TU. XXXIX. Cap. XIX. 3) add.: igitur: C 4) Quum ... fuerit: C Itaq. 5) saepedictae ecclesiae: ib. 6) slnt: OCabz; deest: DI 7) eant: Ioann. Prel.: deest: ab Reg. 8) Praelatensis: FHIK; Pisten.: La; Placen.: N 9) girat: ... irrogat: deal: Gis 10) Pinnatensem: Cbc Rep.; Praematen.: C 11) Priaceni.: Cg 12) et: deest: Cbc 13) iur.: deest: Reg. 14) ill.: deest: Cbc 15) quam: Cala. Rihm. 16) concessam per quod: Reg. 77) quod: Cbc 18) patebat: LaCeb.

Cap. XX. 1) Itatitulum ex Comp. III. c. 5. h. l. (3, 37.) 3) ser. ao. 1201. — Potthast no. 1207. 3) et dil. filio abbati S. Petri monde Marcani (Martinus Chy): C 4) un.: deest: FOHIKLNcabc; quum duo Papienses valeant sex Lucenses: Ch 5) valebat: FON 6) pro... videl.: deest: CD 7) ergo: Ch 8) fuerint: /8 9) fuerint: Ch Itcht. 10) solverant: ca 11) et.: deest: MCA 12) eequeretur: Cegh; consequeretur: Ca 13) Lotharii: Cper Islam 14) fuerat: Che 15) et a: FGHIK 10) dicta: deest: C 17) Ipa.: deest: ib.

tico, sicut erant in uso, de consilio fratrum atoslrorum procura-
torem adversae partis nomine clericorum plebis praedictae
tibi ad solutionem denarium Papiensium vel aestimatio-
nem is" eorum 13 pro synodatico per diffinitivanl sententiam
condemnarnus.

CAP. XXI.

lipiscopus, remitteus ecclesiae servida, quae sibi. debebat, et statuens, quod
alind servitium non imponatur, procuracionem non htelligitur remisisse.

Idem Priori sancti Stephani2.

(Qu= venerabilis frater noster [M.1 Favensis 3 episcopus,
f el tu in nosb-a esselis praesentit constituli, et de quaestione,
quae inter vos super eccle.sia S. Stephani l'itensis retebatur,
cellelrs ad invicem litigare, dilectuna Nitral Ioannem 1 tit. S.
Prisca pre.scripserunt et Inannem 5 J'. Marica, in Cosvtedino dia-
conum cardinales vobis concessintus E auditores. Coram quibus
allegando oppanere 7 cttctvstis S. quOrl, quunt praedicta ecclesia
S. Steliheini guara adato vt.onialium, quae in ea ridebanlur' sub
religionis habito colicarsari, ?actinia faciente, fuerit g fere ad de-
solationem redacta, filias bonae memoriae (1. 10 Fanelstis episcopus
anoarilate Felicis rerrurrlationis Eugenii Papad praedecessoris
noslri nb ecclesia me7noralia r.r.ntovil, el C(utnrlrics in ipsa instilan
rrgrdrtrs, slaluens, rrt urdo canonicos perpeluis ira ea leutpo7'dais
debeat abservari, di eran 11 ab omni e.cactrone lam suet quam suc-
ressonvt .srton0a et Frarrens ecclesiae prorsus absolvit, retento
sibi et ecclesiae suae uno cerro frito, 'librarori', ab ea annis
.singrdrs exsolrendo. [Et quia praediclus episcopus id super liber-
lala praedicta tmu a felicis memorie Coeleslrxr Papa praedeces-
snre 'astro 'luan', it t,bis clant cort/imicrla 7nultcplciler ag-
grac'abat, ad,osolicron tibi petivisti pati nciniunt suffragari. Pr'ctc-
.lirlus vero episcopus praeposuit e:C adverso, piral pririlegiort
p'uedicli praeclecessoris sui el ecclesiae suae ntlunt praediurura
inJ'rebct, quia eo tempore, quo illud indulsil ecclesiae memo7'atae,
episcopal, " renatciavertit, et habitunt ipsa ecclesia receperat
regularen', et post tres rlies poenitens illud privilegitnt revocavit;
prcroterea tu c1 canonici dlilus ecclesiae non estis privilegio illo
n.o', sed o711711.ct obsequia, sicrrt ante incLrlum pricilegitnt, sic el
post r,nit'ersis srccessoribrs illius episcopi, et sibi praese7'ntint,
ho,spit'is trsgre ad hacc temp'm'a curavisti sine dif'cultate qualibet
erhibere, asserens coa/imiclttiOJ'ent praedicti praerlecessori.s nostri
/tris.se per subreptionem elicitam, el luctenus occultatana; propter
quid, si forsitan aligero laesa eral Fanensis ecclesia, restitutio-
uett. sibi fieri humiliter postulabcal. Ceteru7'ra ad proposita sic re-
sponilere curactsi, quod ipsum privilegium de iure valebat, qu't.
epi.w'opr, dura illu. conce.ssil, 7tUC episcopattri resignaverit, nec
lr(bilrrlr) receperat regulame., et 1p81011, dr' caa(Inicor-til/r sl(artra
itrdnLserrl rolv 0 llate, sicut ex curlew instrumento evidente,' ap-
fio carvi in quo tromina can u tino ruta ecclesiae FClnr'rsi,s stant tab-
.s:ripli, et idem irt praladio l'2ntensi claltaa fuera, sicut irt eo con-
linuau, e.aJ'nressum.] Nos (talen", quum dieti cardinales ea, quae
rtudierod, nobis refulisseat, dicto instrumento diligente,'
irrslecto, re vera Cognovimus, quod praefatus episcopus
spallas 12, quas ab cadera ecclesia tam ipse quam praede-
cessores sin recipere conueverant, ecclesiae praefatae 13 re-
misit, et statuit, quod aliad ei servitium non imponeret, sibi
et ecclesiae suae annuatim triunl librarum cereo pensionis
nomine reservato. Quia ergo 11 visitationi annexa est pro-
curatio, gtrunt mono sois s7ipertdiis debent militare, nec os bovi
alGgnrnhnt sit tritumrti, et episcopus ratione episcopalis 15
iurisdictionis, guara habet in ea, teneatur causa correctionis
ecclesiam visitare praefatam 16, nec intelligatur quasi novum
imponi quod ab ipsa funclatione de communi fuerat iure im-
posrtum, de consilio fratrorr. 7mstrorr.im decernimus 17, (luod
lclem episcopus, quunl ael ipsam ecclesiam causa correctionis
:tccesserit, nlocleratam ab ea procuracionem recipiat l'"* bis
in aeo, sed nihil aliad praeter pensionem el procuraciones
praescriptas 1 leut. episcopus ab eadenl ecclesia exigere i9 vel
extorquere praesumat. [Decemirntus ergo etc. 1)al. A 7ig7itcie
I'. hal. Mart. leo.].]

CAP. XXII.

Ecclesiae de novo couvorsae in procuracionibus et aliis servabutt consue-
tudinem vicinarum.

Idem in Compostellano Archiepiscopo2.

Super eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, ut,
quia fere tota provincia Compostellana de novo est ad iuris-
dictionem ecclesiae tuae conversa, qualiter tibi provinciam
vel partem provinciae visitanti obsequi debeat et servire,
nec non et in procuracionibus providere, te instruere dignare-
mar, tibi laliter duximus respondendum, quod 3 illud ob-
servare tenetur, quod in vicinis provinciis observatur. [Dat.
l'ilerbii X. lial. Ital. Aa. X. 1-207.]

CAP. XXIII.

Praelati tunc sunt procnrandi, quum personaliter visitaut, et debent tunc
servare concilium Lateranense et praedicationi, correctioni et reformationi
vacare. Legati et nuncii apostolici pro his diebus tantum, pro quibus
moi'am trahunt, procurari hanc constitutionem exactum
restituunt duplicatum.

Idem in concilio generali.

Procuraciones, quae ratione visitationis debentur epi-
scopis, vel 2 archidiaconis vel quibuslibet aliis, etiam apo-
stollicae sedis legatis aut nunciis, absque manifesta et neces-
saria causa nullatenus exigantur, nisi quando 3 personaliter
officium visitationis inpendunt. Et tunc 5 evocationis et
personarum mediocritatem observent in Lateranensi concilio
diffinitam 7, hoc adhibito moderamine circa legatos el nuncios
apostolice sedis s*, ut, quum oportuerit eos apud aliquein
locum morara facere necessariam, ne locas ille 3* propter
illos 111 nimuml aggrvetur, procuraciones recipiant moderatas
ab aliis ecclesiis vel personis, quae nondum fuerant 12 de
suis procuracionibus aggravatae, ita, quod numeras procura-
tionum numerum diero), quibus hunlsmodi moram fecerint,
non excedat, et, quum aliqua non suffecerit 12 per se ipsam,
duae vel piales coniungantur in unam 13. Porro visitationis
officium exercentes non quaerant quae sua sunt, sed quae
Iesu Christi, praedicationi et cohortationi 11*, correctioni et
reformationi vacando, ut fructum referant, qui non perit.
Oui autem contra hoc 11 venire tentaverit 16, et quod accepit 17
reddat, et ecclesiae 1s, quam taliter aggravavit, tantundem 19
impendat2'.

CAP. y XIV. 1

Ecclesia, etiaut civitatis, tenetur procurare episcopum visitautem
quanquam ipsum nunquam procuravit.

I-fonorius III. de Tiro 2 et Iosaphat 3 Abbatibus.

Venerabili fratre nostro Cenomanensi episcopo accepi-
mus conquerente 1, quod, quum causa, quae inter ipsum ex
parte una, et abbatem et conventum de Cultura Cenomanensi.s
rlioecesis ex altera super procuracionibus, quas ab eis petit
idem episcopus tam irt capete quam in membris, noscitur agltari,
de co7isensu pcartim vobis fuerit ab apostolica sede commissa,
dicti abbas et conventos ex eo frustrari intentionem eiusdem
episcopi moliuntur, quod eorum monasterium in Ceno-
manensi villa situm esse dignoscitur, et 5 ipsi procuracionem
hactenus non solverunt, i guanrham exenapitionis privilegirar.
72.(ra rrtstendunt, et eidc/ra episcopo compelas it's commune. Volettes
igitrr, ul finis libitbs imponat w'. Discretioni vestrae mandamos,
quatenus, nisi dicti crbbas et conventos aliad rationabile
ostenderint el probaverint, propter quod ipsi episcopo exhibere
1101/ debeant supra dicta, vos eos ad exhibendum eam 6*, sicut
ius dictaverit, itrxta prioru.m rpostolicr7u. nt literc.rum tenoren"
ratiOne praecioa compellatis.

C A1'. XXV.

(hui hui: metropolitano vel legationis visitaL provinciatu, in provinciale:*,
qui sibi proonrationes deuegant, potest forre. sententiam.

Gregorius IX.

Quum nuper archiepiscopus Beneventanus Beneventa-

1'it. XXXIX. Cap. XX. 18) existimationis: FCll h'ac; aestimatio-
vis: lCgh 19) eoruudem: Lsl.

(1a p. XXI. 1) l'icstituit,nn cXr'ir. Brnja. VII. 27.; Com p. I II. e. G. k. i. (3, 37.)
s) add.: Paneusi: Rey.; -Pottl.,tst,w. 2116. 3) P:utisicuis: Cb et sic
dri.,c.ps: l'hariensis: Cc; l'hanensiv: CA; l'aneusiv: Jicg. 4) I: C 5) I: C
tV conuissimus: Cb 7) proponere: Cbc. 5) curavisti: ib. 9) fueras: CL
IO) Catophanensis: r;a; Carbofatiens.: Cb; Carbofarea: Cc 11) eos: Cb
12) vel pensiones vol spall: Cb 13) praedictae: h.g. 11) yero: LaC.Reo.
15)spiritualis: Cltcg. 16)praedictam: Rey. 17)decrevimus: Laccl'pet.
18) accipiat: Codd. coll. O; percipiat: Reg. 19) exigim-e valeat aut etiam
estorquere: Cb Erg.

Cap. XXII. 1) Reslirttatn ox l'leg.Dal. X, 76.; C;oup.III. c. 7. h. t. (li, 37.)
:1 l'oth,4', :2I. 3121. 3) quia: l'log.

C a p. XXIII. 1) c. 33. Co7ic. Lrrct' TV. (1215.); Comp. IV. c. 2. l'. t.(3,18.)
2) vel: drrst: DaLh Cope. 3) quum: Dh. 4) praesentialiter: Coto.
5) Pt tune: dcest: ib. 5) evocationis: Dabrl'" 7) constitutum: Dle 3) ap.
sed.: decsl: FClllR'La31D Colo. 9) ipse: FClllFDj 10) ipsos: DIO
11) fuerunt: 1) Cola. 12) suff-Moret: DI' 13) uuum: Dand 14) exhom-ta-
tionis: FUHIED Co.t.c. 15) hoc: dcest: Colle. ep. 3 l'ans. 16) praesumpserit:
Lb C'otc. 17) acceperat: Cone. 18) ecclesiis, quae tal. aggravautnr:
Co,c. l'fs. 19) add.: de suc: FP 20) rependat: Cono. ap. J'larrs.
Cap. XXIV. 1) Restitutuna ex Comp. V. c. 1. l'. t. (3, 26.) 2) Tiren.:
FHELaV; Ciron.: C; Tucon.: I; Tyron.: LLEac 3) de los: L'; -
1216-27. - Potthast no. 7826. 4) referente: E 5) et ipsi procuraciones
se asserunt episcopo haetenus non solvisse: E 6) ea: FE.
Cap. XXV. 1) 1227-31. - l'othast gte. 9ti5(i).

nam provinciarn visitaret (*El infra:*) Mandamos, quatenus, quum eundem archiepiscopum sive auctoritate propria sive nostra Beneventanam provinciam contingerit visitare, procuraciones, ratione visitationis debitas, iuxta facultates ecclesiarum vestrarum exhibeatis eidem; alioquin sententiam, cluam ipse rite tulerit in" rebelles, ratam habebimus, et faciemus auctore Domino inviolabiliter observari.

CAL'. xXvr.1

Ad autgttam monetalu, rel, si non est iu use, ad eius aostimationom*in solrendao sunt pensiones antiquae.

Idem in.

Quum canonicis maioris ecclesiae cluancianl suuunaln pecuniae pro pensione ecclesiae tuae debitam aliquot annis persolveris, el iidem summam illaln ex integro de meliori moneta exigant sibi solvi, tibi 2* damus nostris literis in mandatis, ut canonicos illos solutione prioris pecuniae, vel, si non sit in uso, aeslinlatione 3 pensionis antiquae facias manere contentos.

CAP. XXVII.

Propter privatum uratorium procuratio ratione visiLationia oye deLetl1r*

Idem 1.

Auctoritate praesentium inhihemus, ne eluis pro co, quod in oratorii, quae in grangus vestris habetis, interdum aliqui vestrum celebrant, procuraciones, quae ratione visitationis debentur, a vobis exigere vel extorquere praesumat.

TITULUS XL.

DE CONSECRATIONE ECCLESIAE VEL ALTARIS.

CAP. 1.1

Amoto altari vel lapide, continente sigillum, recouaerabitur altare, nou autem ecclesia.

Alesander III'

Ad hace, si altare nlotum fuerit, aut lapis ille solunlndolo supra positus 3, qui sigillum continet, confractus, aut etiam t diminutus *essliterit*, debet denuo consecrari. Propter5 hoc yero nequaquam reitērare suam consecrationem ecclesia consuevit, hec id6 quidam canones innuere videantur. l'on7 *lamen id facere prohibetur*.

CAP. 11.'

Iliebus etiam non festis possunt ecclesiae coueclri.

Innocentius III. Tornacensi Episcopo-.

Tua fraternitas ; *requirit fecit 3 altobis, utr,art tibi delicatūortes ecclesiarum kan diebus donainices guata pricatt:s licereil celebrare; super quo* Inquisitioni tuae taliter respondemus5, quod in dioecesi tua licet tibi ecclesiis dedicationem 8 impendere tam diebus dominicis quam privatis. [*Dal. Rumor VII. Id. Febr. A. VII. 12051*]

C A P. III. 1

Habet duo dicta, et primo idem dicit, quod cap. supr. eed. Secuudum dictum dicit, quod oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, et totum fit consecratum.

Idem Nidrosiensis Episcopo2.

Quod in duhiis (*El infra: [c/ c. 3o. de selLl. cxc. V. 39.]*)

Altare vero, in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota vel enormiter fracta

fuerit3, debet non innerito consecrari. Nec negamos, quin oleum non consecratum consecrato possit nlco commisceri. [*Clerici -cm t-tr. 1)ml' al., ririhlrru t: <rslell,alcmt l l. Id. ?)cl. 11,]S.]*

c.1r. l V. ^

ltoeunciliatur ecclesia. l Inac !n'oplin' et vulnera bul l,ineul ibid,m perpe.lt'ala pullnLa ,>1.

Idem Conlpustellano :Art.hiepf; , ■opo_.

i'roposlllsl nobL in. lme<ll'l (pnr<avrJthtr ' ,u.<lrlNrr, ^, il,lJUl, venientibus ad ecclesiam sancti"" l: u: ohi ex di l crsi, reijoni • bus peregrinis, cl volentibus alii, ab aliis 1 per coutentiono-; et risas altaris de nocte custodian vindicare, homicidia contingunt fieri 5"" interdum, et aliquando vulnec;l inferuntur; i'pr oJNrr yr,od lrrunilclr /oslnbra"li", ui nlno r, lN./U. Vllll 01 per reCVnst'raliurtis b,q n/icinul, rliynarr0un' ipxi rrrle.aiur prordrr. Fraternitati luae taliter i' respondeutus, cluocl, mancille ecclesia et altari, ipsa reconciliari poterit per aquam cunl vino el cinere benedict.anl. [101, i it,v'bi' II. A- 120;.]

l:11'. 1'

Piura altaria ecclesia ro, :r^ ^, ^i i. n, pluri bus cl'i c: n' , ,

lclen2.

Ilutnn sis [*El in"/ra: [c/ - Nrrr el <111c'l, pan. 1. 5.]*] Noveris igitur, quod, nbi *ea.po.-cil necessilas, cl plura in ecclesia una altaria et phnes episcopos sinut poteris consecrare.*

t'Ar. vL'

C'orrueule testo parietibus illaeFis, et mensa altaris 11011 0001 miter f+arLa, ne_c a-ltare, nec ecclesia cunaeratnr.

Idem2,

Ligneis aeliticis ecclesiae vestrae c.asu *gnodcarr iryne3* constumptis, parietibus tamen illaesis, ac mensa principalis aitaris in sua extremitate mollicam passa fractnr.am.l,- *gnae per seden, apo.ctolicalr l e,(oc'eri. 3i pl'nplcr hoc ip.,e,rs n/ht'l'is, rel clictr, lnlit,s ecclcs5i,te elcbent' crnlsccntlio irtaru'ari. .A.1 <uu,l Inc|quisitioni tuae taliter duxinuls respondendunl G, quod, quum parietes in sua integritate permanserint, et tabula altaris mota vel enormiter laesa 7 non fuerit, ob causam5 raedictam nec ecclesia, nec altare debet denuo consecrari. ADat: Lat. Non. Oct. l'oJlt. lanó11', lo. XI'. r2 12.]*

CAP. VII.

Polluitur ecclesia cel coemeterium, si e^communt :at!ls in ea. :epe!itu!

Idem Senonensi 2 Episcopo.

Consuluisti 3 (*El infra: [cf c. 14. de foro e'on,l. 11. 2.]*) Coemeteria *cero, in* quibus excommunicatorum corpora sepeliricontingit l *pe,-saonuntiolenti,vta propi,ul tllo,r,n,* reconcilianda erunt aspersione 5 aquae solenniter benedictae, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri 8 consuevit. [*l'roruralianas o,rtena etc. Dat. La'. III. Ital, Mal. PoninosPr-. .lo. .1-r'r. 121 j.]*

CAP. Vnli

Qui fecit occllesiam ronsecrari, tenotur eme dotare. II. d. et L°ne monte luule casera.

Honorius III. 2 Reginae Hungariae.

Ouum, sicut ex relatione dilectorum filionvrt capituli Oradiensis s nobis innotuit', *de,nlonis zelo ,*ceen.ca eorum feceris ecclesiam consecrari, -I-profecto speraturm, f' ,od zelts ille, qui te ad eütsrlent ecclesiae corrsccrrdiola?In ardnur'il, t,t 4lmyne.*

Tit. XXXIX. Cap. XXV. 2) contra: FN.
Cap. XXVI. 1) 1227-31. - Potthas (no. 9657. 2) tibi: deest: FGN11L.V
3) existimatione: Fati.
Cap. XXVII. 1) Id. religiosus quibuslibet: r'; - 1227-31. - Potth« st
• 9658.

Tit. XL. Cap. I. 1) l'tctitutuutex Comp. II. c.m., h.l.(5,20.) 2)ddd:
1'.C.: defuerit: Re; Desinunt(?): Jipi 3) superpositus: Lb Cont.; suppositus: Jlll 4) enormiter: Bi; f'fecal: Babcyh 5) e contrario (oclesia) yero
prupter: Bab(); propt. • . . cous.; (fecal: By 6) il: deest: Bb 7) ec . . .
Serie BL.

Cap. 11. 1) Rcslitutut cr. Rey. Bmgr. 11, 2, 631.; tbi cclslare Rich ter mil
f+ryil; Comp. III. e. 1, h. t. (3, 31.) 1) Compostellano: Cb; - l'othaat
no. 2103. 3) requisivit: C Richt. 4) liceat: iB. 5) tibi breviter responde-
mus: Cb Rey; tibi duxim,u breviter respondeudum: Cacgh 6) dedicationes:
Cabe Rey.

Cap. III. 1) Rcslitutem ex Rey. Bel. I, 381.; Comp. III. c. 2, h. t. (3, 31.)
2) Potthast no. 390. 3) fuer.: deest: nL.

Cap. IV. 1) Restitduut ex Rey. Bal. X, 75.; Comp. III. c. 3, 0. t. (3, 31.)
2) Polthast no. :1123. 31 beatl : FY: HIRLNC Rey. J1 alteris: C Rey. 51 fieri :

decat: Codd. coll. CRey. 6) nos ... postutavil: L'G 7) brevit'r: l'1allhZ.1-
lianento igitur ecclesia et altari, fraternitati teas insinuatim,o pr:teseutio°,
innotescat, quod ipsa reconciliari: CRey.

Cap. V. 1) Restitutmu ex Comp. IV. r. 1. rh. tras 11 (net. p.,g. (1, 11
2) 1195-1215. - Potthast 110. 5031.

Cap. VI. 1) Restitru,ut ex Rgl. Del. XV. 106.; Comp. 1v., .1. 1, l. (3, 14.)
2) Archiep. Ilisuntino Ao. XV. l'rh; uuybiup, et l apit. I:isuutineusib;:

Rey.; - PotUmast rro. 4603. 2) igne: dr.; Dor -71 loc.-ur; nu pl;l
5) debet consecratione: Ub; debet: Lc 61 Ad quod tild Id.;sl; f'i. 8; i

(bine: Hy; tatiter: 11) dnx. resp.: D B,y. 7) frapce il., N) ;ui>a-prar.
dictas: DO; casm praedictnm: Ihg.

Cap. VII. 1) l'extitduut ex l'ryl; Bol. XVI. 26.; Croo p. 1v. 1'. 1. rlc n J.
dic. gS. [3, 15.] - r'u llog rol e. 2. de cop. cct. (:; 11.) - S) Stericn. si :

Rey.; - in Codd. nomen corruptora inulitrlr: - l'olthast ,o. 1722. l'ostn-
lasti: Rey. 4) sepeliuntur: D 119. 51 por aspm'siouem: DF; 6r ticri:

deest: Dar-
Cap. VIII. 1) jlesfitrtran ex Comp. V. c. n.1. h. t. (11, 2:3) 21 rurerenti,•
sima° (cafissimae: Ea) in Cl,rsto 111iae regia. Hong.; J': - 1210-27.

31 Eradiationis: Lclb ■V;u'adicus. 11 iun. quod: 1*.

tri et dotem el confera.,' debeat animare, et quident, Quum non sit ecclesia, nisi de dote provism el fuerit, consecranda, eo liberalius ad dotanciam 5 * *praedictam ecclesiam aperire manus munificentiae tuae debes, quo et /acilius potes id litcere, et ad hoc fortius, tanquam* 9 *ex debito, iam teneris.*

CAP. IX.†

Ecclesia polluta per sacerdotem simplicem reconciliari non potest, etiamsi aqua fuerit per episcopum benedicta.

Gregorius IX. Astoricensi 2 Episcopo.

Agua per episcopum benedicta ecclesiam reconciliari 3 posse per alium episcopum, non negamus, per sacerdotes simplices hoc fieri de cetero prohibentes, non obstante consuetudine provinciae Bracharensis, quae dicenda est potius corruptela; quia, licet episcopos committere valeat quae iurisdictionis existunt, quae ordinis tamen episcopalis sunt non potest inferioris gradus clericis demandare. Quod autem mandantibus episcopis super reconciliationis factum est hactenus per eosdem, misericorditer toleramus. [Ec-
clesiae etc. (cl: e. o. de imm. cccl. III. 4q.) Dat. Lat. XII. Kal. lun. PwN. noofr..lo. III. 1233.1

CAP. X.3

Ecclesia, etiam uou consecrata, si polluitur, reconcilianda est.

Idem eidem.

Si ecclesia non consecrata cuiuscunque semine fuerit aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lavetur, ne divinae laudis [in eta3 organa suspendantur; est tamen, quam citius fieri paterat consecranda. [Dat. Lcd. XII. Kal. Irm. Pon. nn.sh'. .lo. VII. 1233.1

TITULUS XII.

DE CELEBRATIONE MISSARUM, ET SACRAMENTO EUCHARISTIAE ET DIVINIS OFFICIIS.

CAP. I.†

Presbyter teuetur horis flebitis dicere horas canonicas, permittitur lamen sibi ex causa dicen: cas usque ad vespas inclusive. II. d. secundum unum intellectum.

Ex concilio Agathensi.

Presbyter, inane matutinali officio expleto, pensum 2 scrvitutis suae, canendo videlicet 3 primam, tertiam, sextam, nonam vespamque persolvat, ita lamen, ut horis competentibus et, irinatis iuxta possibilitatem aut a se, aut a scholaribus publice compleantur. Deinde peractis horis et 4 infirmis visitatis, si voluerit, excat ad opus rurale ieiunus, ut iterum necessitatibus peregrinorum et 5 hospitem, sive diversorum commeantium, infirmorum quogre atque defunctorum succurrere possit usque ad statutam horam, pro temporis qualitate, el oport+raatcdi... Ex dictis Ben e-
clicti 1: Propheta 7 dicente: „septies in die laudem dixi tibi”; „qui 6 septenarius numerus g a nobis sic impletur, si nlatutun i”), primae, tertiae, sextae, nonae, vesperae e
tempore nostrae servitutis officia persolvamus, quia, sien! Propheta eei: seple, s in die etc. 12 * Nam de nocturnis vigiliis idem ipse Propheta 13 ait: „A media 11 nocte surgebam mi cmlitendum tibi, etc.” Ergo bis temporibls laudes creatori nostro super iudicia suae iustitiae referamus.

CAP. II.1

Propter missam specialem missa de feria dimittonda non est.

Ex concilio Triburiensi'-.†

uidam eliauc laicortun e(1 ntazitoe ma(ronae habent in

consuetudine 4, ut per singulos dies audiant evangelium: „In principio erat verbum,” et 5 missas peculiares, hoc est de sancta Trinitate et 1 de sancto Michael; et ideo sancitum est in eodem concilio, ut ulterius hoc non fiat 7, nisi suo tempore, et nisi 8 aliquis [fidelium] velit propter reverentiam sanctae Trinitatis, non pro alia devotione audire. Sed lo si voluerint 11, ut sibi missae cantentur 12, de eodem die missas audiant pro 13 salute vivorum et etiam 14 defunctorum.

CAP. III.†

Sufficit sacerdoti semel in die celebrare, et excipit duos casos, scilicet necessitatem et festum Nativitatis.

Innocentius III. Vigorensi 2 Episcopo.

Consuluisti inos, uirum presbyter dual missas in eaden die valeat celebrare; super quo tibi Respondemus 3, quod, excepto die Nativitatis dominicae, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare. [Dat. VII. Kal. Febr. 1206.]

CAP. IV.†

In missa contemorationis, licet dicatur propria praefatio, non tatuen dicitur hymnus angelicus, nec symbolum.

Idem Archiepiscopo Bracharensi 2.

Consiliu nrostrum (Et infra: [cf. c. 2. de obs. iei. III. 46.]) Insuper Requisisti, utrum in diebus profestis, in quibus ad honorem S. Spiritus, B. Virginis, et sanctae crucis missam 3 celebrari 4 contingit, hymnus angelicus, symbolum ac praefatio propria debeat decantari, praesertim quum in partibus tuis in honorem 5 B. T'irginis in sabbatorum diebus 917iRsa sollemniter celebratur 6. Ad quod, utique Inquisitioni tuae taliter 7 respondemus, quod apud nos in diebus profestis, quum inissal-um solennia in honorem 8 B. Virginis celebrantur, neque hymnus angelicus, neque symbolum decantatur 9, licet in missa propria praefatio decantetur, ut inter commemorationem et solennitatem differentia ostendatur. Unde 10 „Te Deum laudamus” regularius dimittitur, quam dicatur in laudibus matutinis. [Quartm autena quaesieris etc. Dat. Roto. ap. S. Petr. II. Kal. Mart. Petr. nosir. A.o. VIII. 1206.1

CAP. V.1

Sacerdos post sntnlpaln eucharistiam perfundat, niel aliam missam sit dicturus.

Idem Clericis sancti P. 2 * Magalonensis 3.

Ex parte vestra (Et infra: [cf. c. I. de obs. iei. III. 46.]) Insper postulcastis, quomodo setcerdos id missa perfunderi rebeccal, per literas apostolicas edoceri. Ad quod Postulationi vestrae 1 taliter respondemus, quod semper sacerdos vino perftmdere debet, postquam totum acceperit 5 eucharistiae sacramentum, nisi quum eodem die aliam missam debuerit celebrare; ne, si forte vinum perfusionis acciperet 8, celebrationem aliam impediret. [Dat. Rom. ap. S. Petr. Non. Nov. 1204.]

CAP. VI.1

Si qua verba sunt in canono missae, quae ab Evangelistis dicta non fuerunt, credere debemus, quod a Christo Apostoli, et ab Apostolis eorum Buceseres acceperunt. Et hoc dicit usque ad §. Quaesivisti. (Quaesivisti etc.) In sacramento altaris aqua cum vino traussubstantiatur in sanguinem, H. d. usque ad 5. Tertio loco. Abbas Siculus. -- (Tertio loco etc.) Oratio, (lurte dicitur in secreta in festo sancti Leonis, immutata est, quia ubi dicebatur: „annuo nobis Domine, lit animae famuli tui Leonis baseprosit oblatio.” Itotlie dicitur: „ut intercessione B. Leonis hanc nobis prosit oblatio.” et hanc mutado contingit, quia sancti nostris orationibus non indigent, sed nos sois. II. d. usque ad finem. Abbas.

Idem I.-' quondam Archiepiscopo Lugdunensi.

Ouum Marthae -i-circo Anima satagentis offacio in cura repim.inis pastoralis pro maeori parte renuncians, in domo

Ti t. XI., Cap. VIII. 5) dot: niQum: F1111JAYs/thc. 6) (lasz: ti; r/crsl: JI. Cap. IX., 1) 1*: Pcy. VLL. 119. tijerhn' ap. hrl/netbl. ed. a. 1233. §. 6. -) acr. I(0. 1233. - PntOras(aq. 9203. - Hrit. cap. rAiy(at ta R. 55, de scat, croadm. (5, 39). 3) conciliadi: Refj.
Cap. X. 1) (j. Rypurd.

CaP. I. 1) c. II. Capil. Mamad liutr.ns. e(e. 11. Jhg. Bra- Jr'ri. - hebgv von N'at'at <gt. (a'iaiu. 71ist. XCI. e. 2. el Coll. ibi c'uil(-C.nalr.II. 1. de ss(jl'gg. (5, 22). 2) impeusunt: Ba; in pens.: Be 3) vid.: deest: Ji 1) et: deest: Babe 5) et: deest: Bb 6) adrt.: saucti: Bb: boati: Be 7) cf. Isalht. CIXIII, 1G1. a) quia: LaA' 9) acld.: secretos: Bbc 10) ntatutinae: Lalrrj 11) et: t(cest: GJIABab 19) laudem dixi tibi 12) ntatutinae: Bbc 13) cf. »subo. CXI'III, 62. 14) add.: autent: Jii.
Cap. II. 1) Jlestihdunt c.e c. 10. Ca+c. Sricymrsir'd. (1022); B'amb. XXIX, +om.; Comp. II. c. 2. de sa(jl'uty. (5, 29). 2) Alex. III. ex. C. Tribur.: Bgi 3) et . . . matr.: deest: BLCQ 4) hab. consuotudinem: Bb 5) et . . . deest: Ba; et: deest: Q 6) ata: (o'011'. 7) faciant: Bbcghi 5) nisi: teest: Q 9) pro revcreutia, non pro :dique divinatione. Et si:

Q Nac. 10) et: Bb 11) volucrit: Q 12) eautetur: Ld. Bola. °per. atend.; -- missa cantetur: C'ont. lóhnt. 13) et pro: Rb; vel pro sal. . . . aut pro def.: (am. 14) et defunet.: Bb; vel def.: Bag; se defuact.: Bb; vivorum vel mortum'um: lit.

Cap. III. 1) Hrstiftaeta ex Rey. L'rega. VIII, 201.; Comp. III. c. 1. h. t. (3, 33.) 2) V(i)'igorniensi: FCh Reg.; Vigorin.: A"; Vigoro.: LI'; Vigoricu.: Ce; - Potlri'st'ut. 2618. 3) diximus respondentum: C Rey.

Cap. IV. 1) Jicstittmtaltt ex licg. Breve. IX, :3.; Comp. III. c. 2. h. t. (3, 33.) 9) Jothast so. 2129. 3) miss.: deest: Cubil 4) celebrare: L' 5) honore: C 6) eleebretur: (7) Inqu. . . . tal.; add. a Bajito. 8) honore: C 9) eanitur: Re7. III) Uude etc.: eleest: Ch.

Cap. V. 1) Restittttam ex Reg. Breght. V, 121.; A las. 3, (1, 2.); Camp. III. e. 4. h. t. (3, 33.) 2) Petri: FGHIA'CRep. 3) Magdalon.: Cabrh; Magdaleu.: (f; in Magdalena: Reg.; - Potfthast no. 2319. 4) post. vest.: add. a Rayst. 5) percerperit: CabhT Reg. 6) percerperit: I'.

Cap. VI. 1) Restitutust. ex Reg. Breyu. V, 121.; A latt.I.(6,2.); Comp. III. t. 5. S.I. (3, 33.) 2) Ioanni: Reg.; - lothast no. 1779.

Domini quasi abiectus³ elegeris habitare Can ilh:s, qui pcrtem optimanz elegerunt, sedentes ad pedes Domini Cuml Itarja, (It lege dos iugiter nle(1-itar, Itlplit' dini Lirle Prcllelis prch: bntinenz praeferentes: eanl in te triyere erediuzus ialcllgentiunt scriptural' Ilm, ut non soban j>art'ulis frangere possis patent, sed etiam cibum .sobidn ministrare, ac nudos solcere diftclhnt quactione nnt- T-én/n, quonirt7a in primal? r1 postoloma) a principis apostolicae sedis Inogrsterium reagnoscens, ad ecmt eredis mimbres causas ecclestcae referendas: col7sultcdionibz t'is, Toas. non ob conltotudum utilit'(tis terrenae, quum cic:ilevz non contineazt quactionenz, sed a)ztilaartna pfectuanz, Ir t'idelicet in lucem .prodeant obscurae scripturae, nor;inzus te not'isse libenter, quod nobis inspirat Domiauz respondemos. Ouasivisti siqui(lent, quis formae verborum, quam ipse Christis expressit, quum In corpus et sanguinem suum panem transsubstantiavit et vinum, illud -in canone missae, quo ecclesia utitur generalis, adiecerit, quod nullus Evangelistarum legitur expressisse. Ouum enim in evangelio sic legatur': „Accipiens calicem, gratias agens 7 benedixit, et dedit discipulis suis, dicens: bibite e x hoc omnes; hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis, et pro multis aliis effundetur" in remissionem peccatorum: o in canone missae sermo iste, videlicet „mysterium" fidei, verbis ipsis¹¹ interpositus invenitur. Unde quum non ti Evangelista Christum hoc dixisse testetur, nu>reris n(nr. modicunt el miraris, quocl aliquis asseverare tentaverit, eum aliquid plus dixisse, quam aliquis Evangelistarum asseveret. Verum, si formam ipsius canonis inspicias diligenter, praeter hoc, de quo tua fraternitas requisivit, alia duo, videlicet: „elevatis oculis in coelum" et „aeterni testamenti," poteris in ipso canone reperire, quae in textu evangelico non leguntur. Sane multa tam de verbis quam de¹³ factis dominicis invenimus ab Evangelistis omissa l, quac: Apostoli vel supplevisse verbo, vel facto expressisse leguntur. Paulus enim in actibus Apostolorum sic ait l5: „Meminisse vos oportet Verbi Domini Iesu, qui dixit 1e: heatius est magt: l1 * clare quam accipere." Haec l5 nullus quatuor l' Evangelistarum descripsit. Nullus etiam horum 2'1 expressit, quod Paulus de Christo ad Corinthios scribens ait: „Visus est plus quam quingentis fratribus sinnti, deilde visus est Iacobo- l; novissime autem, tanquam abortivo, visus est et mihi. Ipsi etiam Evangelistae mutuo inter se supplevisse leguntur quae ab eorum aliquo vel aliquibus sunt omissa. Unde quum tres Evangelistae posuerint 22: „hoc" est corpus meum, solus Lucas adiecit: „quod pro vobis tradetur," et quum llatthaeus et Marcus dicant: „pro multis, Lucas dicit: pro vobis." Matthaeus autem: „In remissionem peccatorum," acliunxit l. Ceterum ea, quae adduntur in canone missae, possunt ex aliis locis evangelii comp'robati. Iohannes enim suscltationem Lazari describens 2:1, Iesu sursum oculos levasse asserit 2', et dixisse: „Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti" 7 me." Alibi etianz irlem liciL „Ilucc lurtuus est L'sn.s, et stdrlecdi.s octtlis in ~bou dlezit: >caer, rltzrtficer tliem Inane." Si tunc igitur in coelum oculos levavit acl Patrem, quum ad corpus exanime anilnaln Lazari revocavit 25*, probabilis esse videtur, quod tllnc (oculos levaverit ad Patrem in coelum" u, quum panem et vinum in corpus et sanguinem proprium cominutavit. Ceterum, sicut superius est expressum, quum in textu evangelico „novi testamenti" ponatur, hic interponittr: „et aeterni." Nam vetos testamentum, quod hircorum et vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat: novum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit aeterna. Et ideo testamentum illud fuit venis et transitorium; hnc autem novum est et aeternum. Vel, ut utamur alia ratione, ande iuovum, id est ultimum, esse describitur, inde aeternum, id est perpetuum, comprobatur. Novissimum etenim hominis testamentum immobile perseverat, quia testatoris obitu confirmatur: iuxta quod Apostolus testamentum in morte 3U

asserit confirmatum, alioquin non valet 3t, dura vixerit qui 3- testatur. Praeterea non solum scriptura, sed etiam 33 promissio dicitur testamentum, iuxta quod Apostolus ipse scribit; „Ideo³⁴ novi testamenti mediator est, ut repromissionem³⁵ accipiant qui vocati sunt hereditatis aeternae." Sic ergo intelligi debet quod in ipso canone reperitur: „I-lie est 3G entn3 sanguis Ineus novi et aeterni testamenti," id est 35, novae ac aeternae promissionis, scilicet confirmator, sicut Dominus repromittit 3: „Oui manducat," inquit, „carnem meam, et sanguinem meum bibit, habet vitam aeternam." Ex eo autem verbo, de quo movit tua fraternitas quactionem, videlicet „mysterium" fidei, munimentum erroris quidam trahere putaverunt, dicentes, in sacramento altaris non esse corporis l1 Christi et sanguinis veritatem, sed imaginem tantum, et speciem et figuram, pro eo, quod scriptura mterduo commemorat- l2, id, quod in altari suscipitur, esse sacramentum, et mysterium et exemplum. Sed tales ex eo laqlieum erroris incurrunt, quod nec auctoritates 43 scripturae convenienter intelligunt u, nec sacramenta Dei suscipiunt reverenter, scriptrrets el cir'it(teln Dei poriter rescientes. Si enim ideo, quia figura est sacramentum altaris, veritas esse negatur, ergo nec mors, nec resurrectio Christi, quum figura sit, veritas est credenda, siquidem mortem et resurrectionem Christi similitudinem et imaginem esse Apostolus 11 manifestat: „Christus," inquit, „mortuus est pro delictis nostris, et resurrexit propter nstificationem nostram." Apostolorum etiam princeps l'etrus sic in epistola sua 47 scribit: „Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia eius." Si ergo tuis mors Christi quam eius resurrectio est l1 exemplum, ut et nos, peccato mortui, iustitiae iam 11 vivamus. Ouare, si non fuit 51 * veritas, quia fuit exemplum: ergo nec vere mortuus fuit Christus 52, nec vere a mortuis resurrexit. Sed absq- a fidelium cordibus error iste 51, quum Propheta de ipso 41 testetur, quod vere 5 languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit. Dicitur tamen mysterium fidei, duoniam e! aliud ibi >G creditur cluam cernatur, et aliud cernitur, quam credatur. Cernitur euila species panis et vini, et creditur veritas carnis et sanguinis Christi 51, ac virtus imitatis et caritatis. i Cluo(158 ante); nuy.sferirrt fidei ille'vtr Fle ltoe loco, alibi secuz(lulrt loaanem spiritus et r.ifa ndrcthr.. Ncmt spiritus e,sl naysferirrt itrt(t i/tl(I: „litera nccidif, spiritus atacar. cieif- pcds" lides codea, e. i vit ^sectuzduv. quo(Legitur „Iulus mells e.ifa ricil, pmpter quo(ipse Dominas dicit: Verba, quae 61c(tit's sum r rrbz's, spi; ilus r rifa .wnzl." Distinguendum est tornen subtiliter inter tria, quae sunt in hoc sacramento discreta, videlicet formam, visibilem, veritatem corporis, et virtutem spirituale. Forma est l1 panis el vini, veritas carnis et sanguinis, virtus imitatis et caritatis. l'rimum est sacramentum, et non res. Secundum est sacramentum et res. Tertium est l1 res et non sacramentum. Sed primum est s:l sacramentum gemillae rer. Secundum (uide est G2 sacramentum unius, et alterius res exsistit. Tertium l'ero esto res gemini sacramenti. Cedimos igitur l1, quod formam verborum, sicut in canone reperitur, et a Christo Apostoli, et ab ipsis eorum acceperint d1 successores. Ncm, sida s'peri's e.st expressum, nulla (e t'e,r,bis et iudis dnmincts ab T'angefstis omissi, cf s'ermnuhu.s supplerer-inz. l postoli el operibus et:pre.cserunt. §. i. Ouasivisti etiam, utrum aqua C311 vino in sanguinem convrtatur 67. Super hoc(8 autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enin videtur, quod, quum de latre Christi duo praecipua W fluxerint l1 sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua, in illa l1 duo, vinum et aqua, quae commiscuntur in cauce, divina virtute mutantur, ut in hoc sacramento plene 7-sit veritas et figura. Alii yero tenent, quod aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem, quum in vinum transeat mixta i3 vino, licet physici contrarium asseverent, qui aquara

Tit. XLI. Cap. VI. 3) electos: Cad 4) proveetis: Cid 5) quae sit forma verbortum . . . quum illud in cadeuc miscae: Cb Reg. 6) cf. llatth. XXVI, 27. 7) egit: Reg. 8) fundetur: Cadgli 9) ministerium: Cid 10) lissias: Cle 11) uso: drrst: O ley. 12) coelis: Ca; *e'le's: C1r 13) de: rices: Ceul 14) dimissa: Carh 15) cf. Art. XX, 35. 16) quoniam ipse dixit: C Reg. 17) mah: r.rst(it: FHA. 18) hoc: i'lib 19) l. Coi: XV, 6. 20) eorndem: CM: eorum: Cij 21) et hrc: 0 22) pnsurunt: Crrbd Con? R'inn. 23) llatfjr: XXVI, 2G: llatrc. XIV, 22: lalc. XXII, 19, 24) iniunxit: Ch; adiungit: l'Jec. 26) descriptums: C1tu1. 26) loan. XI, 41. 27) exaudivisti: Lali 28) revocabat: FCHl K Rtl: anima . . . revocabatur: Cadd. 29) coelis: Cadd 30) mortuus: c'v'atq; - cf. Hebr. IX, 17. 31) valeret: Cgh; valere: Reg. 32) quod: cl. 33) cf: Cabl 34) Ideoque: C'ul: - cf. Bebo. IX, lu. 35) remissionem: Cadgh 35) est: deest: COI 37) en: <leest: Rey. 38) id est: deest:

FCHl, 11 Clieq. 39) repromisit: FGILTCb 4(1) ministerium: C 41) corpus: C'ad 42) commemoret: Rey. 431 auctoritateu: (h 44) intelligant: Cwt 45) Dei: deool: Cadh -16) cf. I. Cor. XV, 3. 47) cf. I. Peer. II, 21. 48) srpsit: (b 40) est: rrest: Cad 50) jan: (lees: Cu(lh 51) fuerit: F7i-ic 521 C'hr: rifest: 011 33) ipse: Cudgla 51) ips, propheta de Christo: C'nigh Rey. - rJ. lstr. I, 111, 5. 55) qui yero: LO: sitia varo: 56) ibi: (lees: Re/; ibi . . . aliud: dert: Cah 57) Cbr: (trust: l'IL.I. 58) (Monitor: C'nd 59) forma visibilis, veritas . . . virtus spiritualis: l' h 121. GO) est: dert: ib. 61) est: (lersl: FLY. 12) e.r: ((coi?: L'ly; secu' durt nnius; tertinn est Femini sacramenti et alterius res cxi: -lti: (& 63) tunc . . . usen: (leed: (b 64) est: <hesl: R(g. 65) ergo: (i Gii) nr-ripiunt: La; acceperunt: Cu1. 67) commutatur: Cad OS) hae: ib. 69) praecipue: Cagbh 70) luxerunt: Cah(l Itaq. 71) alix: (71 721 l'leniu-sint: Cy; plene sint: C2d11; plenae sint: Rey. 731 aqua mixta: (alb

a vino per artificium posse asserunt separari. Praeterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed rema- (<ravius peccat qui simulat conficere, et non conReit, quam üle, qui conficit in mortali.

net prioris vini accidentibus circumfusa ita, quod vini saporem assumit. Quod inde convincitur ¹⁴, quia ⁷⁵, si post calices consecrationem aliud vinum mittatur ⁷⁶ in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur; sed accidentibus prioris vini commixtum corpori, quod sub cis latet, undique circumfunditur, non madidans circumfsum. Ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur ⁷⁷ afficere, quia, si aqua pura ⁷⁸ fuerit apposita, vini saporem assuntit. Contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut et subiectum contingit accidentia permutare; cedit quippe natura miraculo, et virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec inconveniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, quum legatur de ipsius latere ⁷⁹ processisse. ⁸⁰ *Il(r)l ruden' est nef-n-ium opinari, quorl qaidrna rlcrr'e praesoznpsrv-nrrt, or/mmr ridelieel in phlerprra Ph03, rli. ;A-run rt dr-l lotera Chrss'i non aguunc, vrrl htaroreNó o-lrlir,oua iumtirorlm- r,lsc'e, non oNendenles, jurel rle lutere (AnLi rlar, tray eron, srtrrmreadr. el gund rara haptizant in lrhlerpnate, sed ju urtraz, irr.rta rrlant Domines protestante; ;IAi; i rinis t'cnacrr,s Jiteril e:r ngrra el A'lriritu sancto, non intrabit in refno))) Dei.* Verum inter opinionis praedictas illa probabilior iudicatur, quae asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressius eluceat ⁸¹ proprietates sacramentali. Nam quum aquae multae sint populi multi, iuxta quod alibi legitur: „lieati, qui seminatis ⁸³ * super munes „I⁸⁴ * aguas:“ ideo vino aqua unitur, ut Christo populus adunetur. Per hoc enim, quod ⁸⁵ al suscepit ipse de rostro, et accepimus ipsi de suo, tan insolubili nexu coniungimur, ut, quod ⁸⁶, est unum culo Paure per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiscum per admirabilem unionem, ac per hoc ipso communiter mediante cuna Patre unum efficimur. „Pater,“ inquit; „sancte, serva eos, in nomine ⁸⁷ Ioan⁸⁸ quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut et nos, non pro his ⁸⁹ aulem roga tantum, sed pro cis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut et ⁹⁰ ipsi in nobis unum sint, et mundus credat, quia tu me misisti.“ ⁹¹ h1 quadam nostra decretali epistola asseris te legisse, §. 2. Tertio ⁹² cero loco fraternitas tua requisivit, quia ⁹³ mutacer ⁹⁴ it, illud essej nefarium opinari, quod quidam dicere praefelfinando, ara quare fuerit' f mutatum, quod in secreta' t) B. sumpserunt, in sacramento videlicet eucharistiae aquam in Leonis secundum ⁹⁵ antiquiores codices continetur, sic videlicet: „Anime nobis, Domine, ut animae famuli tui Leonis haec prosit oblatio:“ quum in modernis ⁹⁶ sacramentariis habebatur: „Annue nobis, quaesurnus, Domine, ut intercessionem B. Leonis haec nobis prosit (pialado).“ Super quo tibi ⁹⁷ con- taldea respondemus, quod, gro; illud ntutucerit, act quando sentire. Sed rebuna loannis. (posioli te nxultum movere falaris, nzulatazna firerit, ignoramus. Scincus lamen, qua fuerit accasiorze dicenlis: „Tres san?, (pa testimonian? dant in letra, spiritus, monino); gHir, quum sacrae scripturae dicat auctoritas, quod iniuriam facit martyri qui orat pro martvre, idem est ratione consimili de aliis sanctis sentaenduni t), quia ⁹⁸ orationibus nostris non indigent pro eo, quod=⁹⁹, quum sint perfecte ¹⁰⁰ beati, omnia eis ad vota succedunt. Sed nos potius orationibus eorum indigemus, quos ¹⁰¹, quum miseri simus, per illam probeta)) girad Christus sil homo, narl vides. Glossa unclique mala nostra ¹⁰² perturbant. Unde, quod in plerisque rzanque super Munf locunz sic habrt: „SpU-itus, id est humana orationibus continetur: „prosit“ virlelzet „vel proficiat buje anima, quann emisit in passione; aqua el sanguis, quae fluxerunt re latere Cl'lrizi,“ quarl, f<eri non posset, si non hczberet veram carnis nalurcn. Sic ergo lam ex texto clown ex glossa proponis, per illanz aquctnn probari, quod Chrisul sil ocrs hmo, el ideo, si dicatur, cluorl illa non exstitit cera aqua, sed aqualicus hunzani eorporis humor, tccnz expositoris gtrznz Apostoli verba intelligibilia tibi esse vtulentur. Sed icto, quorl fclerat vera aqua, sictt non credimus el fatenzur, nec ista, nec illa sufficienter intellgz. Linde nabis jtmniliter supplicastl, quatenls ad generalent utilitatena legenlirm, et nmbulcnz de tira carde tollendctnz, suffzciencr et erider,ter hoc e.,lporzere digncaenu . Nos igitur ad tuae supplicationis instantiam respondemus, quod quidam dixerunt, rum,expiationes vero pro nlediocriter bonis, et propitiationes sed erraverunt, Christum non fuisse verum Deum, sed pro nlediocriter malis, tua cliscretio investiget. De cerero hasrutionibus adiucuri petiozuz airad Detn. (pat. Lctt. III. Kal. Lec. Ao. V. 1202.]

CAP. vILI

Idem Rectoribus Romanae fraternitatis2.

De homine (Et infra:) Qttaesivistis ³ * ezzim4 a nobis, quid de incauto presbytero videatur, qui, quum ⁵ se sciat ⁶ in mortati crimine constitutum, missarum solennia, quae non potest propter necessitatem quamlibet intermittere, propter ⁷ sui facinoris conscientiam dubitat celebrare, aretalsusque grariter e duobus, dunz divinum el:sequi ministerium menta, ne imputo))) illuc expectantenz offendal, et corpus Christi perfccere pe-horrescit, ne sunrens ipsum indigne iudicium sibi manducel et bibetl, peractisque ceteris circumstantiis missam celebrare se fingit, et suppressis verbis, quibus conficitur corpus Christi, panetn et vinum tantummodo pure ⁸ * sumit, ita s credens, per ⁹ 2 id, quod praetendit, populo satisfacere, ut per hoc ¹⁰ 11, quod intendit, Deum non debeat provocare. Quum ergo falsa sint abiicienda remedia, quae veris sunt periculis graviora, licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, ab intitsniodi l' sacramento reverenter debeat abstineret, ac ideo peccet graviten, si se ingerat ¹³ irreverenter ad illud; ¹⁴ gravior ¹⁵ tamen procul dubio videtur offendere, qui sic fraudulenter illud praesumpserit simulare, quum ille cu/perz citando, tiran forcit, in solitos misericordis Dei ¹⁵ manum inciat, iste yero culpanz faciendo, doro vital, non solum Deo, cui non veretur illudere, sed et populo, quem decipit ¹⁶, se adstringat. [Dal. 'arete X. Kccl. Oct. Po-nt. nostr. Aa. 1208.]

GAP. VIII.

Itic improbat opiunionem, quae habet, quod in sacramento altaria aqua convertatur in phlegma, et probat, Christum fuisse verum Deum et verum hominem, et quod de ipsius latere exivit vera aqua.

Idem Ferrariensi Episcopo2.

illud essej nefarium opinari, quod quidam dicere praefelfinando, ara quare fuerit' f mutatum, quod in secreta' t) B. sumpserunt, in sacramento videlicet eucharistiae aquam in Leonis secundum ⁹¹ antiquiores codices continetur, sic videlicet: „Anime nobis, Domine, ut animae famuli tui Leonis haec prosit oblatio:“ quum in modernis ⁹⁶ sacramentariis habebatur: „Annue nobis, quaesurnus, Domine, ut intercessionem B. Leonis haec nobis prosit (pialado).“ Super quo tibi ⁹⁷ con- taldea respondemus, quod, gro; illud ntutucerit, act quando sentire. Sed rebuna loannis. (posioli te nxultum movere falaris, nzulatazna firerit, ignoramus. Scincus lamen, qua fuerit accasiorze dicenlis: „Tres san?, (pa testimonian? dant in letra, spiritus, monino); gHir, quum sacrae scripturae dicat auctoritas, quod iniuriam facit martyri qui orat pro martvre, idem est ratione consimili de aliis sanctis sentaenduni t), quia ⁹⁸ orationibus nostris non indigent pro eo, quod=⁹⁹, quum sint perfecte ¹⁰⁰ beati, omnia eis ad vota succedunt. Sed nos potius orationibus eorum indigemus, quos ¹⁰¹, quum miseri simus, per illam probeta)) girad Christus sil homo, narl vides. Glossa unclique mala nostra ¹⁰² perturbant. Unde, quod in plerisque rzanque super Munf locunz sic habrt: „SpU-itus, id est humana orationibus continetur: „prosit“ virlelzet „vel proficiat buje anima, quann emisit in passione; aqua el sanguis, quae fluxerunt re latere Cl'lrizi,“ quarl, f<eri non posset, si non hczberet veram carnis nalurcn. Sic ergo lam ex texto clown ex glossa proponis, per illanz aquctnn probari, quod Chrisul sil ocrs hmo, el ideo, si dicatur, cluorl illa non exstitit cera aqua, sed aqualicus hunzani eorporis humor, tccnz expositoris gtrznz Apostoli verba intelligibilia tibi esse vtulentur. Sed icto, quorl fclerat vera aqua, sictt non credimus el fatenzur, nec ista, nec illa sufficienter intellgz. Linde nabis jtmniliter supplicastl, quatenls ad generalent utilitatena legenlirm, et nmbulcnz de tira carde tollendctnz, suffzciencr et erider,ter hoc e.,lporzere digncaenu . Nos igitur ad tuae supplicationis instantiam respondemus, quod quidam dixerunt, rum,expiationes vero pro nlediocriter bonis, et propitiationes sed erraverunt, Christum non fuisse verum Deum, sed pro nlediocriter malis, tua cliscretio investiget. De cerero hasrutionibus adiucuri petiozuz airad Detn. (pat. Lctt. III. Kal. Lec. Ao. V. 1202.]

Tit. XII. Cap. VI. 741 eniicitur: ilC(7 lieg. 75) quod: Cabd 7G) nüt-titur: FN 77. videtur: Crol 78) supra: C 791 permutare: C lirr. S0) corpore: L11-1' Co.1.81) a: Cm². Ine.eat: Lbe 53) .seiuinant: FGHk'L3'r' Jle/; — li. Isa. XXXII. 30. St. nutn.: dert: Fe Heg. SS) quod: Cabd SG) loara XVII. 2. u. 57) in ... tuo: d(rst: C'ud 85) etiam: Gal 89) fuit: ib. 90). secreto: Ceda (ntd). 91) secundum: quod atltigüores codic0s (liht: C/) continent, videtice[(ntd). sir: (v1): C'udgh 92) madernioribus: C11ry, • 93) sceüdu: C'lr 5.4) qui: cCq : quur: L1 Cabd : quist: C'ud 94) quod: decat: Cud 95) quod: H; quia: Cb 117) Milita: CL 140. 98) vel: C1cb Rey. 99) L'lrunt lamen: C Reg. 100) 0000: drest: FCrrbyh licy, C ap. VII, 1) RPsitiraho: yxry,ttwt opwl3tit ce Rey. Ital. XI, 146.; Alau.13,

(G. 2.); Comp. III. c. G. h. t. (3, 33.) 2) Posthast no. 3503. 3) Quaesivistis: 1OKLC' 4) enim: deest: Cal 5) se sciens: CReg. 6) pro concientia: ib. 7) purum: FGHKL'CPey. 81 et ita: Cb 9) propter: Cad 10) id: ib. 11) propter ... conscientiam: Cb 12) hoc: Cad 13) ingerit: CRe.g., 14) quamvis: Tcg, oper; intuid. 15) Domini: C; ntan, misericordine: (.4, 11); in: Cutil: dert: Ch 17) decept: Ch.

Cap. VIII. 1) 11FSittatarr ea: Rrg.lhd. XII, 7.; Aloa. 14. (G. 3.); conep.Ilr. C. 7. Ir. t. a, 33.) 2) Yot(hast uo. 3684. 3) fuisse: Coal. Rijan. 4) et: e.istar: (11IK 5) vera: deest: Cal; ndd.: non: Cb (l) yero: decst: Cad 75 Adversus has haereses: C.Kg. 8) 1. Ioan. V. 7.

dant in coelo, Pater, verbum⁹, et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt: 1° per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus Deus. „Et 10 tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, anua et sanguis;” per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus homo. Nam ad esse hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus et anima, ex quorum coniunctione verus homo subsistit. Per hoc autem, quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamaverat 11: „Pater, in manus tuas commendo spiritum meum”, manifeste probatur, quod ipse spiritum habebat, non solum flatum vitalem, sed animam quoque rationalem 12, de qua praedixerat 13: „Tristis est anima mea usque ad mortem,” et 14: „Potestatem habeo ponendi animam meam, et iterum sumendi eam.” Per hoc autem, quod unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo sanguis exivit et aqua, probatur aperte, quod Christus verum corpus habebat. Nam de phantastico corpore, nec sanguis, nec aqua potuisset exire, unde 15 „ille, qui vidit, testimonium quicquid perhibuit, et testimonium eius est verum, quia 16 tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis.” Quod videlicet Christus sit verus homo, ex anima rationali et humana carne 17 subsistens, probatur 18 ex eo, quod spiritum vitalem 19 emisit 20; et de 21° yero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exivit et aqua; rationalis quippe anima non posset vivificare, nisi corpus humanum, ex quibus verus homo consistit. Ceterum sicut fuit verus spiritus et verus sanguis, ita procul dubio vera anua, quum Christus sit veritas, et a veritate omnis fallacia sit penitus aliena. Nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere Salvatoris exivit, ille, qui vidit, et testimonium veritati 22 perhibuit, profecto non „aquam,” sed „phlegma” dixisset. Nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, quum per sacramentum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in anua. Neque per hoc posset yero 23 argumento probari, quod in sacramento eucharistiae admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine profuisset. Sed nec vera fuisset figura, glacie super hac re praecessit in veteri testamento, quando videlicet Moyses virga percussit silicem, et ex ea quidem non phlegma, sed aqua manavit. Restat igitur, ut, qualiscunque fuerit illa aqua, sive naturalis sive miraculosa, sive de novo divina virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta, procul dubio vera fuit 24; quum naturaliter possit et compositum in componentia, et elementatum 25 in elementa resolvi, quemadmodum verus exstitit sudor ipsius, sicut guttae sanguinis decurrentis in terram. Quum 26 autem ad compositionem humani corporis quatuor elementa concurrant, videlicet terra et 27 aqua, aer et ignis, et ad vegetationem eiusdem 28 corporis quatuor humores illis consimiles 29° conveniant 30, videlicet sanguis et cholera, phlegma et melancholia, ut veritatem humani corporis expressius demonstraret, unum ex illis et unum ex istis Ioannes expressit, Maque non potius ex illis et ex 32 istis, quae magis mysterio 33 congruebant, ex elementis 33 aquam, et ex humoribus sanguinem; in quibus duobus duo 34 maxime sacramenta, redemptionis videlicet et regenerationis, elucunt 35. [Dat. III. Non. Mart. A.o. XII. 1209.]

CAP. IX.1

Praecipit praelatie et clericia in virtute obedientiae, ut nocturnum officium et diurnum studioso celebrent et devote.

Idem in concilio generali.

Dolentes referimus, quod non solum quidam minores clerici, verum etiam aliqui ecclesiarum praelati, circa com-

missiones superfluas et 2° fabulationes 3 illicitas, ut de aliis taceamus, fere 3 medietatem noctis expendunt, et somno residuum relinquentes, vix ad diurnum 1 concentum avium excitantur, transcurrento undique 5 continua 6 syncopa matutinum. Sunt et alii, qui missarum solennia vix celebrant quater 7 in anno, et, quod deterius est, interesse contemnunt. Et 8 si quando, dum haec celebrantur, intersint 9, chori silentium fugientes intendunt exterius 10 colloctionibus laicorum, dumque 11 auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Haec igitur et similia sub poena suspensionis penitus inhibemus, districte praecipientes 12 in virtute obedientiae, ut divinum officium nocturnum pariter et diurnum, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pariter 13 et devote.

CAP. X.1

Eucharistia debet munde servari, et in eius elevatione et dolatione populus debet se inclinare; et, quum deferitur ad infirmum, debet de foris in decenti habitu et cum lumine; transgressores vero graviter sunt puniendi.

Honorius III.2

Sane 3, quum olim 1-*[vas aureum, nanna plenum, Christi corpus deitatem praefigurans, in arca foederis auro tecla infra sancta sanctorum fuerit collocatum, ut inunde in loco venerabili servaretur, dolemus plurimum et tristamur, quod in plerisque provinciis sacerdotes sanctiones canonicas, inamo divinitus iudicium contemnentes, sacram eucharistiam incaute custodiunt, et inmundum ac indevote contrectant, quasi nec creatorem timeant, vel recreatorem diligant, alii iudicem omnium expitrescant, quam. Aposolus terribiliter aom7mirrelir7, deterior il lum mereri supplicia, qui filium Dei conculectverit, vel sanguinem testamenti pollutum duxerit, aut spiritui gratiae contumeliam fecerit, quam transgressorem legis 1110saicae, qui mortis sententiam plectebatur.]* Ne igitur de cetero propter incuriam sacerdotum in indevotes divina indignatio gravius exardescat, districte praecipiendo mandamus, quatenus a sacerdotibus eucharistia in loco singulari, mundo etiam et signato semper honorifice collocata, devote ac fideliter conservetur. Sacerdos yero quilibet frequenter doceat plebem suam, ut, quum in celebratione missarum elevatur hostia salutaris, quilibet se 4 reverenter inclinet, idem faciens, quum eam 5 deferat 6° presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu superposito mundo velamine ferat, et referat manifeste ac honorifice ante pectus cum omni reverentia et timore, semper lamen lumine praecedente, quum sit candor lucis aeternae, ut ex hoc apud omnes fides et devotio augeatur. Praelati autem huiusmodi 7 mandati graviter punire non differant transgressores, si et ipsi divinam et nostram volunt 8 effugere ultionem. Vos 9 autem sic observant faciat praedicta, quod non effugiimini vindictae participes, sed coronae. [Dat. Viterbii X. Kal. Dec. Pont. nostr. A.o. IV. 1219.]

CAP. XI.1

In ecclesiis collegiatis debent celebrari duae missae collegialiter, una pro defunctis, alia secundum exigentiam diei, ut pro fasto, si festum occurrit, vel pro feria, et feria.

Idem 2 universis ecclesiarum Praelatis.

Quum creatura non habeat, quid pro meritis respondeat 3 creatori (Et infra:) Quum igitur 4 ecclesia Gallicana, per Dei gradat⁵ tanquam lucerna super candelabrum posita, luceat aliis per 5 exemplum, qui videntes opera eius bona glorificant patrem coelestem, ne, quid absit, tantae negligentiae tenebris obumbretur, et alias consequenter obumbrat: universitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta vobis mandamus 6.

T i t. XLI. Cap. VIII. 9) et verb.: Cfr 10) Vel.: Cadgh 11) Lnc. XXIII. 46. 12) rationabilem: Cont. Briht. 13) dixorat: Cb; - Matth. XXVI. 38. 14) Ioan. X. 18. 15) I. Ioan. V. 7. seq. 16) quod: Cabd 17) et hum. caro.: deest: FGBILC Reg. 18) quod (deest: CL) probatur ex eo, quod spiritum talem vitalem: Ch; deest: Cg) emisit, et (ex: C7): yero corpore, quod indo probatur, quoniam: C 19) talem: M Reg.; - cf. not. 18. 20) emittit: F; emisit: Reg. 21) de: deest: FGBIKLM; ex vero corpore, quod inde probatur: Ol Reg. 22) verian: Reo.; deest: Cb 23) yero: deest: Ch 24) fuerit: CL Reg. 25) elementum: LaCad 26) Quira ante comp.: Ch 27) et: deest: Cad 28) eius: C; deest: Cad 29) similes: B Cb Key. 30) add.: simul: Cb 31) illa quae: Cb Cott. BLmt. 30) ex: deest: Cabd 33) ministerio: LCabd 34) duo: deest: Cad 35) ducerent: ch. C ap. IX. 1) c. 17. Conc. Later. IV. (1215.) - Comp. IV. c. 2. h. t. (8. 15.) - in. UL: c. 1. 2) confabulationes: FGBIKLFD Conc. 3) fere: deest: Df 4) divinum: Da; ad divinum officium ad conc. av.: Dbf g 5) denique: Del 6) continuata: Dabcfh Cone. 7) quat.: deest: Df 8) et si quando hts e. videnter intersunt: Dh 9) intersunt: D Conc. 10) interuene: Df 11) dnuque: llab 12) mandantes Df 13) par.: dosel: Df Cone. Ms.

Cap. X. 1) Restituitur ex orig., quod exstat ap. Liljegrea 5wensk. d.p.l. I. 202. - eadem ep., cuas haec extrema verba sunt, ad universos Antiocheni patriarchatus archiepiscopos episcopos ceterosque praesules directa czstot ap. Rttgn+add. ad a. 1219.; quae integra edita est a. Ifarte:ab Anecdott. I. 857. el a los. Ant. Rieggero Opuse. (Friburg. 1773.) p. 263. - Comp. V. e. 1. h. t. (3. 21.) 2) archiepiscopis et episcopis et . . . ceteris eccl. praelatis per Sueciam constitutis: orig.; - Potthast no. 6166. 3) Sane: deest: liaguuld. 4) se: deest: orig. 5) eucharistiam: Ed; ipsam: orto.: deest: j:abc 6) portat: FGBIKL Eoly g. 7) huius: Eor+j. 8) voluerint: FL«l»; velint: tll 9) Attendat igitur unusquisque ut sic mandatum nostrum iuxta susceptum officium exsequatur quod nemo coronari eius accipiat, vel de suo loco chis candelabrum arnoveri contingat. Sed pollima meratoar coroeari gloria et honore: orig.

Cap. XI. "1) Resituitur es" Comp. V. c. 2. h. t. (3. 21.) - 'alicatar O Rayualdo ex Rey. I. 530, ad a. 1217. 2) archiepiscopis et episcopis (et ep.: deest: Ea) et universis aliis ecclesiarum praelatis (eccl. pr.: deest: fic) et clericis per Franciatn constitutis: E: - 1210-27. - PotN:sl no. 9822. 3) reddat: Ea 4) ergo: Ed Rieht. 5) in: Ea 6) manda: deest: E.

quatenus *universi et singuli provide attendentes, quod servire Deo regnare est*, nullum in vos torporem negligentiae, *sicut hactenus* 7, obrepere permittatis, quo minus et pro anniversariis defunctorum, et pro festo vel feria secundum temporum congruentiam, missal-um solennia 3 conventualiter celebretis, *et faciatis conventualiter celebrari, ut sic quodammodo sine intermissione orantis ab eo mereamini exaudiri, qui adest omnibus in veritate invocantibus nomen suum.* [Dat. Anagninae /E. Non. Iul. 1217.]

CAP. XLII.

In die coenae Domini episcopus tantum in sua ecclesia debet missam celebrare et chrisma conficere.

Idem 2.

Te referente *id2drezmus, quod in die coenae Domini de antiqua teneris consuetudine chrisma conficere in ecclesia Srijromtina, sed, gtaan mane die eiusdem ad Garganicam ecclesiam accedas, ut ibi, proul moris est, recipias peregrinos, ipsius lucif cleros et populus celebrare missam in eadem ecclesia Garganica, priusquam ad Sipontinam redeas, te compellunt, super quo nostrum et apostolicae sedis consilium ion Quum autenz chrisma eo clic mira missarum conficiatur solennia, et cuilibet sacerdoti, quacunque dignitate praefulgeat, unam in die celebrare missam sufficiat, (nam et valde est felix, qui celebrat digne unam): fraternitati tuae mandamus, quatenus die coenae Domini 5 in ecclesia Sipontina duntaxat, in qua teneris chrisma conficere, missarum studeas solennia celebrare.*

CAP. XIII.

In sacrificio altaris plus de vino quam de aqua ponendum est.

Idem Archiepiscopo Ablasensi *-.

Perniciosus *rolde, sicut audivimus*, in tuis partibus inolevit abusus, videlicet, quod in maiori quantitate de 3 aqua ponitur in sacrificio, quam de vino, quum secunclum rationabilem consuetudinem ecclesiae generalis plus in ipso sit de vino quam de aqua ponendum. Ideoque fraternitati tuae [per apostolica scripta] 4 mandamus, quatenus id non (le cetero facias, nec in tua provincia fieri-patiaris. [Dat. Id. Decemb. Ao. V. 1220.]

c AP. XIV. I

Ab officio et beneficio deponitur presbyter, qui sine aqua et igne, vel in pane fermentato vel vase ligneo sacrificat.

Idem Episcopo Brixienso°.

Literas toas recepimus, continentes, quod, quum super excessibus *mcrgistri Illauri* presbyteri ecclesiae sanctae Brigidae 3 Brixienis iuxta debitum officii pastorylis inquireret, confessus est, quod, quum quacumque die hostiam et calicem non haberet, in pane fermentato et in scypho ligneo *arlsicnte* populo missarum solennia celebrare praesumpsit. -j *Quare ipsum supposuisti perpetuo interdicto, consulens, ut in aliqua ecclesia regulam mutare' in nzelius vitanz suya. Postmoduna autem, illo corcla, venerabili fratre nostro llostiensi episcopo, tume apostolicae sedis legato, ut secum. misericorditer cf geret, supplicante, idem, ail celebrationem clininorua, presbterum resliltlerns memorcetum, super suspensione beneficii causan S. Saluctoris el S. Lueae praepositis Brixiensibus delegavit, qui ad beneficiuna restituerunt cunden., Deinde vero reversos (le partibus transnarinis, Intellecto iterum 4, quod praedicta ecclesia per malitiam dicti presbyteri 5 multipliciter laedebatur, inquisitionis officium iterans, ex eius confessionibus invenisti, quod idem sine igne sacrificabat 6 et aqua, j quare, quid de ipso ctgenclum sit, nos6 o petusli edoceri responso. Quum igitur vel ex aperta malitia, vel ex nimia desipientia peccasse pro-*

betur, fraternitati tuae mandamus, quatenus, *si praemissis veritas su ffi agatur*, officio et beneficio sublato appellationis obstaculo perpetuo ipsum privet.

TITULUS XLII.

DE BAPTISMO ET EIUS EFFECTU.

CAP. I. I

Licet puer sir ter morsas in aqua in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti, si non sit dictum: „Ego te baptizo in nomine Patria, etc.“ non est baptizatus.

Alexander III. 2

Si quis *sane* puerum 3 **ter in** aqua 4 immerserit in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti, amen 5, et 6 non dixerit 7: „Ego baptizo te in nomine s Patris, et Filii et Spiritus sancti, amen:“ 3* non le est puer baptizatus.

CAP. H. I

Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, potest baptizari forma hic expresas.

Idem 2.

De quibus dubium 3 est, an baptizati fuerint, baptizantur 4* bis verbis praemissis: „Si baptizatus es 5, non 6 te baptizo 7*, sed, si nondum baptizatus es, ego te baptizo, etc.“ a

CAP. III. I

Sacramentara baptismi atiliter confertur parvulis, Hect, non credant nec intelligant, et remittitur eis peccatum originale. H. d. usque ad §. Verum.- (Verum etc.): Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, remittitur in baptismo etiam non consentienti, ut parvulis; secas de actuali, quia, sicut non committitur sine consensu, ita non relaxatur. Hoc dicit usque ad §. Sed adhuc. Abbas.- (Sed adhuc): Licet in baptismo dimittatur originale peccatum parvulis, qui lamen consentire non possunt, in adultis tamen, amentibus vel dormientibus, qui non consentiunt baptismi, non dimittitur actualia, et itere etiam nec originale. H. d. - (Item etc.): Amentes vel durmientes baptizati, si ante dementia vel dormitionem baptizari volebant, characterem suseipimr, alias secas: coacti vero causa* tive suscipiunt. H. d. usque ad finem.

Innocentius III. Arelatensi Archiepiscopo 2.

Maiores ecclesiae causas, praesertim articulos fidei contingentes, ad Petri sedera referendas intelliget 3 qui eum quaerenti Domino, quem discipuli dicerent ipsum esse, respondisse notabit 4: „Tu es Christus 5 filius Dei vivi,“ et pro eo Dominum exorasse, ne deficiat s fides eius. Quibusdam 7 igitur quaestionibus, quas contra catholicos haereticos moverant 7, nos postulas respondere. Asserunt enim, parvulis inutiliter baptismi conferri, quod nituntur *tam ratione quam auctoritate* probare, illud primo et praecipue inducentes, quod, quum secundum 10 verbum Iacobi Apostoli, dicentis in epistola sua: „Caritas operit multitudinem peccatorum,“ et iuxta illud 11* testimonium veritatis in evangelio de peccatrice, quae ipsius pedes laverat, perhibentis: „Dinnsa sunt el peccata multa, quoniam dilexit multum:“ non nisi per caritatem et in caritate criminal2 dimittantur 11, parvulis, qui nec sentiunt, nec consentiunt, et caritatem non habent, quae sentientibus et consentientibus tantum infunditur, peccatum non dimittitur in baptismo. jEt sic eis baptisntet non confert 14, quia non est talibus conferendum. In evangelio quoque legitur: „Qui crecliderit et baptizatus fuera, salvos erit, qui autem 15 non crediderit, conlenntur bitur; unde pa7vuli, atve l^ fuerint sive 17 non fuerint baptizati, coaufernnabuntur, utpote non crecientes. Ad id autem taliter respondemus, quod baptismi circumcicioni successit 18. Absit enim 19, ut 11 20 illam damnatam haeresim incidamos, quae perperam affirmabat 21, legem cum evangelio,

Tit. XLI. Cap. XI. 7) sic. hact.: deest: lid Richt. s) ipsorrunt: FGLaSlb 9) sol. et: Ed Richt.

c ap. XII. 1) Rcsitatt:n ex Comp. V. c. 4. h. I. (3, 24.) 2) archie.p. Sipontino: 1-: - 1216-27. - Polthast rio. 7824. 3) die praedictio: E.

Cap. XIII. 1) lrestitat:n ex orig. ap. Liljggra+ Saxnsk. (Jipi. I. 215.; - Comp. V. c. 5. Ir. t. (3, 24.); - Iudicator a Raguaido ex Rey. V. 172. ad a. 1220. 2) sal.: HLEabc or+g.; Upsalensis: Ed: - i>e rail. Chdd. nomen carrriptur esd. - Potthast no. 6441. 3) de: deest: lid 4) nec: Eacd w'ig.

C ap. XIV. 1) Restitatt:n ex Comp. V. c. 6. Ir. t. (3, 24.) 2) 1216-27. - Potthast no. 7825. 3) Grigiae: Erc 4) it.: rlest: li 5) magistri: li 6) sacrificare praesumpsit: E.

T it. XLII. C a p. I. 1) Dic. ap. Bal. III. 373.; Corap. II. c. I. Ir. t. (5, 20.) 2) l'outio ep. Claromontensis: Manrique ad a. 1176. e. 6.; - 1159-81. - .lgfje no. 9268. 3) puerum tuno tnerserit, dicendo in nom. etc.: Lar. 4) in aqua: deest: Babgcl 5) amen: deest: ib. 6) si: Lrc. 7) dicit: Ri 8) in nom. . . . amen: deest: Lnc. 9) amen: cleest: GlllBabgch 10) talis immersio non potest dici baptismus: Ene.

Cap. II. 1) Comp. II. r. 2. h. t. (5, 20.) 2) 1159-81. - Jaffeno. 9268. :S) dubitas vel dub.: Ifb 4) baptizentur: FGHKLNB 5) Si . . . es: deest: B 6) ego non: Illa 7) rebaptizo: lit: JILLNB 8) bapt. in nomine Patris et filii et Spiritus sancti, amen: IllBb.

Cap. III. 1) Ilrslitatur ex Atan. 1. (6, 1.); Comp. III. c. 1. h. t. (3, 34.) 2) Irdrsr. deest: C: - ser. ao. 1201. - Potthast no. 1479. 3) intelligit: C pr. eh (intelligeret) - T 4) vocabat: Lce, notavit: LbCh; notabant: Cb; notabat: Cant. ilrhnt. -!%, .Uallh. XVI. 16. u) Cbr.: deest: Oatrlh 6) deficeret: Cdt 7) Illoe (Hace: Cgh) igitur te notasse sollicitie coniecimus evidentem, qui ut haereticus ecclesiam impugnantes menas nostra (deest: Cry) munitus auctoritate repellas, quib. quaeat: C1 8) haer.: deest: ib. 9) movebant: La; moverunt: S; novela: I' 10) quod est sec.: Cadgh; - cf. lccc. V. 20. 11) 1111: drest: FGHKLNCI; - cf. Lic. V. 11. 48. 12) peccata: T 13) dimittuntur: EN 14) confortat: Gb BieHr. 15) yero: I' 16) sive fuer: deest: ib. 17) si: Ib. 18) successerit: (buz'. Bdlron. 19) autem: T 20) in: deest: dad 21) affirmat (perp.: deest): T.

in aquam se ipsum immersit, dicendo: „ego baptizo me in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, amen.” 3 * *Nunc autem quaeris, utral ident Iudaetis, in dezwilone Cliristiane fidei perseverans, rlebeat baptizari. Nos autem fi'aternali fucte taliter* Respondemus, quod, quum inter baptizanteln et baptizatum debeat esse discretio¹, sicut ex 1 erbis Domini colligitur *evidentes*, dicentis Apostolis: „Ite², baptizate omnes gentes in nomine l'atris, et 1 ilu et Spiritus sancti,” memoratus Iudaeus est denuo 7 ab alio baptizandus, ut ostendatur, quod alius est, qui baptizatur, et alius, qui baptizat. Ad quod etiam designandum ipse Christus non a se ipso, sed a Ioanne voluit baptizari, quamvis, si talis continuo decessisset, ad coelestem 8 * patriam protinus evolasset propter sacramenti fidem, etsi non propter fidei sacramentum. In baptismo quippe illa spiritualis generatio celebratur, de qua Veritas ait 9: „Oportet vos nasa denuo, quia, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum coelorum.” 10 Sicut ergo in cantan generatione, qua proles ex viro et femina nascitur, alius est, qui carnaliter gignit, et alius est¹¹, qui carnaliter gignitur, sic et 12 * in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua et Spiritu sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritaliter generet, et alius, qui spiritaliter generetur. Sane, quum corpus exterius, sive quum 13 cor interius baptizatur, oportet, ut utrobique paternitas et filiatio valeat 14 inveniri, quibus baptizans et baptizatus adinvicem referantur 15. [*Secundus auteln etc. (cf. e. y. de big. I. 2 I.) Dat. Ferentini j'. Kal. Sept. Ao. 1206.]*]

CAP. V.a

Ilbi deest verbtun vel elementum aquae, non est baptismi sacramentum.

Idem 141orosiensi 2 * Episcopo.

Non ut apponeres 3 *jlibo scierztien, sicelt credimus, sed ul per orac'tum verbi nasiri tuorunz ignm'antiant subditorum nielius erudires, apostolicum tibi responsum fieri* Postulasti, utrum parvuli sint pro Christianis habendi, quos, in articulo inortis 4 constitutos, propter aquae penuriam et absentiam sacerdotis aliquorum simplicitas in caput et pectus ac inter scapulas pro baptismo salivae conspersione linivit. Respondentis 5, quod, quum in baptismo duo semper, videlicet verbi= et elementum, necessario requirantur 6, iuxta quod de verbo Veritas ait 7: „Euntes in mundum universum praedicat 8 * evangelium omni creaturae, et baptizate omnes gentes in nomine l'atris, et Fili'r et Spiritus sancti,” eadem-clue dicat de elemento: „Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit 10 in regnum coelorum:” dubitare non debes, illos verum non habere bapti'snlum, in quibus non solum utrumque praedictorum, sed eorum alterum est omissum.[*Dut. Ruin. up. S. Petr. Kal. Mart. L'art. rzostr', do. II. 1206.]*^

C:II. V.1.t

Ilaptizatus a Latius t7raeti rebaptizare non dabunt.

Idem in concilio generali.

Licet Graccos [*in*] cliebus nostris ad obedientiam 2 sedis apostolicae revertentes fovere ac honorare velimus, mores ad ritus eorum, in 1 quantum cum Domino possumus, sustinendo: in bis taten illis deferre non volumus 4, nec debemus, quae periculum generant animarum et ecclesiasticae derogant honestati. Postquam enim Graecorum ecclesia cum quibusdanl complicitibus et fautoribus sois ab obedientia sedis apostolicae se subtraxit, in tantum Graeci coeperunt: tbonnari Latinos, quod inter alia, quae in derogationeul5 eorum impie committebant, si quando sacerdotes Latini

super eorum celebrassent altaria, non prius ipsi sacrificabant 6 in ipsis 7, quam ea, tanquam per hoc inquinata, lavisent. Baptizatos etiam a Latinis ipsi Graeci rebaptizare ausu temerario praesumebant, et adhuc, sicut accepimus, quidam hoc agere non verentur. Volentes igitur tantum scandalum ab ecclesia Dei amovere, sacro suadente concilio districte praecipimus, ut talia de cetero non praesumant, conformantes se tanquam filii obedientiae sacrosanctae Romanae ecclesiae matri suae, ut sit unum ovile et unus pastor. Si quis autem tale quid 8 praesumpserit, excommunicationis mucrone percussus ab omni officio et beneficio ecclesiastico⁹ deponatur.

TITULUS XLIII.

DE PRESBYTERO NON BAPTILATO.

CAP. I.1

Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterem non recipit.

Ex concilio apud Compendium.

Si quis presbyter ordinatus dcprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur, et iterum ordinetur⁹.

CAP. II./

Omissio baptismi non nocet credo/Al probabiliter, se esse baptizatum.

Innocentius III. Episcopo Cremonensi 2*.

Apostolicam sedem, *venerabilis fi'ater noster* 3, ut debuisti, consulere decrevisti. (*Et infra:*) Unde inquisitioni tuae taliter¹ respondemus, presbyterum, quem sine unda baptismatis extremum diem clausisse *litis tuis* significasti, quia in sanctae matris ecclesiae fide et Christi nominis confessione perseveravit⁵, ab originali peccato solutum 6, et coelestis patriae gaudiurn esse adeptum, *ex auctoritate sanctorzzyt Patrunz flugustini atque .Im•brnsii* 7 asserimus incunctanter. Lege, *frate!* 8, super octavo⁹ libro Augustini de civitate Dei, ubi 10 inter cetera legitur: „Baptismus invisibiliter ministratur 11, quem non contemptum religionis, sed terminus necessitatis excludit.” Librum 12 etiam 13 B. Ambrosii de obitu Valentiniani idem asserentis revolve. Sopitis igitur quaestionibus doctorum Patrum sententias 14 teneas, et in ecclesia 15 tua iuges preces hostiasque 16 Deo offerri iubeas pro presbytero memorato.

CAP. III. i

Non baptizatus ordinarum non potest, et, si de facto ordinetur, non recipit ordinis characterem, licet credebatur baptizatus.

Idem Ferrariensi Episcopo 2.

Veniens ad apostolicam sedem *dilectus filius* 1.3 lator praesentium nobis exposuit¹, quod, quum *per* 5 *singulos ordines uscpue* ad gradum sacerdotii adscendisset, comperit tandem *pro certo*, quod non fuerit 6 secundum formam evangelii baptizatus, unde nos eum *per cenerabilem fratrem nm'trunt* 7: *Tusctllanunt episcpnunt* rite fecimus baptizari. Quumque> super ordinibus *cor'cedi nobis* fuisset diutius⁹ disputatum, quidam in eam delinaverunt sententiam, ut, quum baptismus sit fundamentum omnium lti * sacramentorum, ante susceptionem baptismi non suscipiatur aliud sacramentum, quoniam, ubi fundamentum non est, superaedificari non potest. Porro eolntra 11 videri posset. Naul quum quis non solum per sacramentum fidei, sed per fidem etiam sacramenti efficiatur procul dubio nmembrum Christi, el qui Christum habet per fidem, etiamsi baptismum non habeat, babel utique fundamentum, praeter quod aliud poni

Tit. XLII. Cap. IV. 3) am.: deest: FG'11111C11cg. 1) differentia: V; distinctio personal.: Lo; add.: personaron; Cb 5) ev.: deest: Cui 6) lte: deat: FGHIALbC Rey.; - cf.: 11<d17z. XXVIII, 19. 7) deuo: deest: C; indo: bitanter: Reg. 5) coel.: dec.: FG'HA'LBnClir11. 9) loan. III, 5. 10) Dei: Cb Reg. 11) est: cxstt: (.; Ocrel: Cud 12) et: cxstcd: 1-Y.1115' 13) cppnn: deest: Clbd 11) valeant: Cbgh Ro. 15) referatm': JaCgh.

Cap. V. 1) Reslilrntm 11w. Gregg. IX, 5.; 11u r. 1. (6, 2.); Gentil. Ilr. r. 3. 1a. l. (3, 31) 2) Nidrosiusu: 1A-Vcgh 111. (11w'olbcm); - iu rcdi. Codd. rnmca: corrapitur tsi; - Polthast 110. 2690. 3) oppouces: Lb. l'; upponcus: cb 11 mart.: deest: Cudg lrg. 5) Qutuut igitur iu bapt.: CRc; 11) requiruntur: fiad 7) 11xclth. XXVIII, 13. 8) praedic.: . . et: rccscl: 110g. 11 10101(1. III, 5. 10) introibit: Cail.

Cap. VI. 1) c. 4. Cojo. Lalcr. IV. (1215.) - Comp. IV. e. un. el. I. (3, 11.) 2) ab obedientia: DL, 3) in: rccst: Dubeig 4) uec vol.: hYIIDralfgh emir.; nolmus: (1 5) derogatione: FOA La 6) sacrificare volebant: 1) llog. 7) illis: Cono. 8) aliquid: Conc. 31s. 9) ecclesiae: Dh.

11'tit. ?;LIII. C ap. I. 1) cf. c.,9.C. l. qu.1. ctCol?, 17.eilt.-11ap.L, 15.;

Lips. XXIV, 3.; Comp. I. c. I. 1z: 1. (5, 35.) 2) add.: ut unums, quiso priva (ipse: O) ordinavit: Ol'ea; Burch.

Cap. II. 1) 11cst/11ztau ex Ljzs. XXIV, 1.; Bannb. XXVIII, 1.; Cae. 4. XXXVII, 1.; Comp. I. c. 2. h. t. (5, 35.) 2) Inoc. 17.: LNPQR: - 1130-13. - JaB6 110. 5883. 3) post.: deest: 11bQ 4) brevier (benc: Ab) respondemos et placido: al' 5) perseveraverit: AQ 6) absolutum: GP 7) Ang., Ambr. et Gregurii: Ab S) frat.: deest: Aub(2 9) octavum: (frat. uctuv. Aug. librno: 1111; super Augustinum VIII. L.: 11; -- c.; .tug. I. c. XIII, 7. 10) ubi: deest: JacO; in quo: 1'; ibi: 11 11) baptismum . . ministratum: 11bQli; - cf. c. 34. 11ist. IV. de cons. 12) vol: 11 13) ct: deest: 11abQ 14) sententiam: L.V' Cont. 15) et eulesiae tuso: Coll. citt. 16) hostiasque (et host.: Ab(d) pro eo (ipso: Al) offerri (offerre: A1Q) iubeas: A(2) iuges pro eo (pr. eo: deest: P) prec. et host. offerre iubeas:

Cap. III. 1) Reslittitaan ex llog. Brequ. IX, 54.; - Comp. III. e., no. h. 1. (5, 22.) 2) 1'otthast no. 2749. 3) 1.: deest: C 4) lacrimabili nobis insinuatione monstravit: C Reg. 5) per: deest: Cad 6) fuorat: Cb Reg. 7) N.: deest: Cad 8) et quum: Caba 9) aliquamdiu: Cb Reg. 10) orna.: deest: FG,111A'Grs 11) econtra . . 12Am.: deest: C Reg.

non potest, quod est Christus Iesus: supraedificare ¹² posse videtur ¹³, sicut salutifera opera, sic et quaelibet ecclesiastica sacramenta, quum illud non sit generaliter verum, neque de novis, neque de veteribus sacramentis, quod baptismus sit fundamentum illorum, quoniam et sacramentum coniugii et *sacramentum etiam* eucharistiae a non baptizatis recipi potest. Praeterea sacramentum ordinis non solum pontificalis, sed sacerdotalis etiam et levitici ex institutione sua praecessit baptismum, per ¹⁴ quod forsitan videtur, quod ante baptismum huiusmodi ordines possent ¹⁵ rite conferri, Inaxime his, qui baptizati esse creduntur. *Quid enim, si forsitan is, qui baptizatus esse caeditur, et non est, in episcopum saltem de facto fuerit consecratus? Eruntne reordinandi <manes, qui ab eo fuerint ordinati? Et quum de pluribus episcopis nesciatur, cum renati fuerint aqua baptismatis, quum hoc nec ipsi reminiscantur, nec alii: dubitatur igitur, an tales sint veraciter in episcopos consecrati? Unde 16 quot et quanta sequantur non solum absona, sed absurda, silendum est potius quam dicendum.* Quia yero in concilio apud Compendium ¹⁷ legitur constitutum ¹⁸, quod, si quis in presbyterum ordinatus cleprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur, et iterum ordinetur: nos circa latorem praesentium in hoc dubitabili casu quod tutius est sequentes, *fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus*, quatenus ipsum per singulos ordines usque ad sacerdotium promovere procures, et permittas, eum in sacerdotio ministrare, quia non intelligitur iteratum quod ambigitur esse facturo. Nec mate de sacramento sentitur, quum illud non religionis contemptus, sed articulus necessitatis excludit. Et certe de illo, qui natus de Christianis parentibus, et ¹⁹ inter Christianos est fideliter conversatus ²⁰, tam violenter praesumit, quod fuerit baptizatus, ut haec praesumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur ²¹. [Dat. Roan. ap. S. Petr. Id. April. Ao. IX. 1206.]

TITULUS XLIV.

DE CUSTODIA EUCHARISTIAE, CHRISMATIS ET ALIORUM SACRAMENTORUM.

C AP. I.

Eucharistia et chrisma debent fideliter sub clavibus custodiri, et contra facientes sunt puniendi.

Innocentius III. in concilio generali.

Statuimus, ut in cunctis ecclesiis chrisma et eucharistia sub fidei custodia clavibus adhibitis conserventur ², ne ³ possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia vel ⁴ nefaria exercenda ⁵. Si yero is, ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur, et, si per eius incuriam aliquid nefandum inde ⁶ contigerit, graviiori subiaceat ultioni.

C AP. II.

Suppellectilia in ecclesiis poni non debent, nisi necessitas urgeat. lino dicit primo. Ecclesiae debent sua vasa et vestimenta mundo tenere. Illo secundo.

Idem in eodeml.

Relinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici ecclesias sic exponunt ² suppellectilibus propriis, et etiam alienis, ut potius domus laicae, quam Dei basilicae videantur, non considerantes, quod Dominus non sinebat ³, ut vas transferretur per templum. Sunt et alii, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii, et vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, nec non et ⁴ ipsa corporalia tam immunda relinquant, quod interdum aliquibus sunt horrore. Quia yero zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne huiusmodi suppellectilia in ecclesiis admit-

tantur, nisi propter ⁵ hostiles incursus, aut incendia repentina, se ¹ alias necessitates urgentes ad eas oporteat ⁶ haberi ⁷ refugium, sic tamen, ¹ ³ necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Praecipimus quoque, ut oratoria ⁸ vasa, corporalia et vestimenta praedicta munda et ¹⁰ nitida conserventur ¹¹. Nimis enim videtur ¹⁴ absurdum in sacris sordes ¹³ negligere, quae dedecere ¹⁴ etiam in profanis.

TITULUS XLV.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

CAP. I.1

sino Papae licentia non licet aliquem venerari pro sancto.

Alexander III.2

Audivimus, quod quidam inter vos *sint, qui*, diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione et ebrietate occisum quasi sanctum more infidelium venerantur, quum vix pro talibus in ebrietatibus ³ peremptis ecclesia permittat orare. Dicit enim Apostolus ⁴: „quod ebriosi *nomines* regnum Dei non possidebunt." Illum ergo *hominem* non praesumatis de cetero colere, quum, etiamsi per eum miracula *plurima* fierent, non liceret vobis ipsum ⁵ pro sancto absque auctoritate Romanae ecclesiae publice venerari.

CAP. II.1

Sauctorum reliquia⁹ veudi non possunt, vel passim ostendi non debent, ne circo illas populus decipi possit.

Innocentius III. in concilio generali.

Quum ex eo, quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales, et eas passim ostendunt, Christianae religioni detractum sit saepius, ne ² in posterum detrahatur ³, praesenti decreto statuimus, ut antiquae reliquiae amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publice venerari praesumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatae. Praelati yero *de cetero* non permittant ⁴ eos ⁵, qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt, variis ⁶ figmentis aut falsis documentis decipi, sicut *[el]* in plerisque locis occasione quaestus fieri consuevit. [Eleenzosynarum. etc. (cf: c. 14. X. de poenit. V. 38.)]

TITULUS XLVI.

DE OBSERVATIONE IEIUNIORUM.

CAP. I.1

Vigilia, occurrens in dominica, ieiunari debet in sabbato, et ieiunanda est vigilia B. Matthiae.

Innocentius III. Clericis S. Petri Magalonensis2.

Ex parte vestra quaesitum fuit a *nobis*, utrum, si Nativitatem Domini, vel Assumptionem beatae Mariae, vel festivitatem alicuius Apostolorum in secunda feria contigerit evenire, die sabbati praecedentis ³ vigilia debeat ieiunari, et utrum in vigilia B. Matthiae Apostoli sit ieiunium iniungendum. Ad quod breviter respondemus ⁴, quod *[el]* die sabbati festivitates praelibatas secundae feriae praecedentis ⁵ et B. Matthiae Apostoli ³ debet vigilia ieiunari. [Insuper etc. (cf. c. j. de celebr. miss. III. 41.) Dat. Roan. ap. b. l'etr. Non. Nov. 1204.]

C AP. II.1

Non capit congruam summationem, et textus in se satis *claras* est, et multa sunt dicta, quae patent per ⁹.

Idem Bracharensi Archiepiscopo2.

Consilium nostrum ³ *super quibusdam articulis requisisti*,

Tit. XLIII. Cap. III. 12) supraedificari posse videntur (videretur: Cthdg; videtur: Ch); c Reg. 13) videretur: L.N. 14) per (propter: Cadgh) quod apparet: C Reg. 15) possunt: GC Reg. 16) Unde quum et hoc tot et tanta seq.: Cad 17) cf. supra c. 1. 181 institutum: Rey. 19) et: deest: FGHKLC 20) conservatus: Rey. 21) probetur: ib.
Ti. XLIV. Cap. I. 1) e. 20. C. hatee. IV. (1215.); - Comp. IV. e. 2. de mam. (3, 17). 2) cousorvetur: FDab; reserventur: Di 3) tu non: Cnte. Ms. 4) et: Din 5) generanda: Dh 6) inde: deest: ib.
Cap. II. 1) c. 19. ib.; - Comp. IV. c. 1. de immu. (3, 17). 2) disponunt: Dh 3) Dom. noluit: Di 4) et: exstat: FOBA; deest: Di 5) per: Di 6) oportet: GN; oportet: La 7) habere: Dh 8) ut in: Di 9) ordinaria: Dh 10) et nit.: deest: Dab 11) serventur: NDbh 12) videretur: Da; videtur: Dh 13) ord.: deest: Dab 14) dedecent: Dh deest: Da.
Tit. XLV. Cap. I. 1) Restitutut ez Atan. atlat. 2. (6, 3.); comp. II.

c. un. h. t. (5, 21.) 2) monachis Gristanis ex nimi, mt raga Baroni et Gnn-eatcau coniect, oa; - 1159 - 81. - Jaffé no. 9260. 3) ebrietate: B it, 4) I. Cor. VI, 10. 5) eum: BabciTu.
Cap. II. 1) c. 62. Cocc. Lretr. IV. (1815.); - Comp. TV. c. 2. h. 1. (3, 17.) 2) et: Bad; deest: Bb; saepius: By C'u. c. 31s. 3) detr.: deest: Budo Conc. dls. 4) ue perm.: Bay: non praesumant use permitt.: Illh 5) lbs B Cono. 6) vanis: Budohe Case.
Tit. XLVI. Cap. I. 1) Resida linc c: E. E. Bnd u. VII, 150.; 11ar. arta. 9. (6, 2.); Comp. III. c. 1. h. t. (3, 35.) 2) Pote) et Magdalon.: Cabn; in illagdalon.: B. g.; - Poitthast no. 2319. 3) praecedenti: N' C' l'p g. 4) duximus respo Idendum: G/kg. 5) praecedenti: Cab. 6) Ap.: deest: Ci.
Cap. II. 1) Restitrtm ex Reo. Brega. IX, 3.; AMI. arret. c. 1. (6, 3.); Comp. Iu. c. 2. !c. t. (3, 35.) 2) Putthast no. 2692. 3) vestrum: Ala; edd.: cui ost: G.

uorum [videlicet] sit in omnibus Apostolorum vigiliis ieiunandum, *ut unum plures 4 asserant, non es. se ieiunandum in omnibus, sed sex laetitia. Utruni etiam ieiunandum sil in Adventu, quum inde sciant diversi diversa, quibuslibet dicentibus, sed paucioribus, ieiunandum es. te tunc tenet, pluribus vero se ad hoc asserentibus non teneri. Utrunq; insuper, si festum illorum, quorum vigiliis ieiunamus, secunda feria celebrari contingat, in praecedenti scabbato sunt vigiliae faciendae 0. Nos autem super hoc Consultationi tuae taliter respondemus, quod apud nos omnium 1 Apostolorum vigiliae sunt in 0 observatione ieiunii celebrandae 10, praeter vigiliis Apostolorum 11 Philippi et Iacobi, et B. Ioannis Evangelistae, quoniam ipsorum 12 solennitas 13 infra 14 solennitatem paschalem, istius autem infra 15 natalem 16 Domini celebratur. Ieiunium etiam apud nos in adventu Domini agitur 17. Sanctorum quoque vigiliae, quorum festivitates oportet secunda feria celebrari, in praecedenti sunt sabbato ieiunandae. De festivitate vero beati Bartholomaei Apostoli 18, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam, tibi petenti consiliunq; respondemus, quod in hoc consuetudinem tuae regionis observes 19. (El infra: [cf. c. 4. de cel. rrar. s. 111. 41. 1]) Quum autem quaesieris, quae sit illis 20 poenitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus, quo tempore 21 tantae famis inedia ingruerat, quod magna pars populi propter inopiam annonae periret, carnes comedere sunt coacti, tibi breviter respondemus, quod in tali articulo illos non credimus puniendos, *quoniam tam urgentes res. sitas exuasit, preces tamen Domino pro illis et cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est, ibi timere 23 culpam 24, ubi culpa minime reperitur. Item de illis, qui propter debilitatem, quoniam in se sentiant, in sabbato inxta lectionem consuetudinem aliarum carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consuevit, quum hoc ab aliis moleste feratur, et oriatur inde 25 illis occasio detrahendi, respondemus 20, quod super hoc consuetudinem tuae regionis facias observari, sic tamen, quod debilibus et infirmis propter hoc periculum non emergat. Praeterea postulas apostolicum responsunq; habere de illis 27, qui in quadragesima vel in 28 aliis ieiuniis solennibus infirmantur, et petunt sibi esum carnis indulgeri, quoniam quidam pronuntiant 29 propter hoc elemosynam se facturos, (pidant vero propter nece. sitatem infirmitatis urgentis hoc a te sibi, quasi ex debito, concedi requirunt. Super quo tibi respondemus 30, quod, quum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, quum urgentes necessitas exigit, supportare potes et debes, ut majas in eis periculum evitentur. [Dat. Rom. ap. S. Petr. IX. Kal. Mart. Pon. nostr. An. 1711. 1206.]**

CAP. III. 1

Si festum Nativitatis occurrit sexta feria, licitum est omnibus carnes comedere, exceptis professis et votentibus.

Honorius III. Pragensi 2 Episcopo.

Explicari per sedem apostolicam postulasti, *Tutrum sit licitum illis, grai nec voto, ree regulari observantia sunt adstricti, carnes comedere, quando in sexta feria dies dominicae Nativitatis occurrit. hoc* Respondemus 3, quod illi, qui nec voto, nec regulari observantia sunt adstricti, in sexta feria, si festum nativitatis dominicae die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam vesci 4 possunt secundum consuetudinem ecclesiae generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere. [Dat. Lat. IV. Kal. Nov. Pon. nostr. Ao. I. 1216.]

Tit. XLVI. Cap. II. 4) quidam: C 5) add.: Domini: Cbc 6) ieiunandae: C 7) fraternitatis tuse: C; tibi: Reg.: colus. tuse: dcest: C 8) omnes unum: Cg; omnes: licg. 9) cum: Cb 10) celebrantur: C Reg. 11) sanctorum: Cb 12) illorum: FClilCReta.; eorum: K 13) festivitates: FGHILaC Reg. 14) intra: Cal. Babia. 15) cf. uot. 14, 16) natale: FCbc 17) et sanet. ..vigilias... ieiunantur: CReg. 16) Ap.: dcest: eh 10) serves: Cyb 20) eis: Cb 21) tempore quo: F611/K; tempore illo, quo: O Iteg. Su) aoc Cb; dcest: Reg. 23) timere pro culpa, ubi mi oboe rep.: ib. 24) pro culpa ubi offensa: CZ 25) in illis: th 26) tale damus tibi responsum: rl Rey. 27) bis: Cb 28) in: (leest: FGHIL 29) promisorint: Cb 30) duximus respondendum: CReg.

Cap. III. 1) Restitutur ex Rey. I. 41., ex quo gfertr' ap. Ra?twald. ad (a. 1218. no. 45.; Comp. V. c. un. h. t. (3, 25.) 2) Pargauen.; F.d; Aug.; Ec: - Potthast no. 0349. 3) tale damus respectum: E Erg. 4) uti: FGHILVB oirg.

T i t. XLVII. Cap. un. 1) Restitutur ex Rey. Bel. I. 63.; Alan. aac. lib. VI. c. 50.; Comp. III. c. mt. h. t. (3, 36.) 2) Armacanen. ep.: Cac;

TITULUS XLVII.

DE PURIFICATIONE POST PARTUM.

CAP. UN. 1

14) ulier post partum etatim potest ingredi ecclesiam, neo tenetur abstinere per quodiques dies secundum legem Mosaicam.

Innocentius III. Armachano 2 Archiepiscopo.

Volens (fraternitas tua per responsum 3 apostolicum edoceri, humiliter a noliis expetiit, utrumq; molieres statim post partum debeant ecclesias ingredi, vel ab earum ingressu per dies aliquot abstinere. Licet autem secundum legem Mosaicam certi dies determinad fuissent, quibus mulieres post partum a templi cessarent ingressu: quia tamen lex per Moysen data est, gratia et veritas per Iesum Christum facta 4 est, nos, sarzinum Patrum vestigiis inhaerentes, inquisitioni tuae taliter respondemus, quod, postquam umbra legis evanuit, et illuxit veritas evangelii, si mulieres, post prolem emissam 6 acturas gratias ecclesias intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec est ecclesiarum eis aditus aliquatenus denegandus, ne 7 poena illis converti videatur in culpa. Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam. [Dat. Laterani. 1198.]

TITULUS XLVIII.

DE ECCLESIIS AEDIFICANDIS VEL REPARANDIS 1.

CAP. I. 1

Liabentes beneficium in ecclesia teneatur contribuere ar] ipsius reparatiuem.

Ex concilio Maguntino.

Quicunque ecclesiasticum beneficium habent, omnino adiuvent ad tecta ecclesiae restauranda 2, vel ipsas ecclesias emendandas, et non oncanz et clecinanz reddant.

CAP. II. 1

Leprosi permitti debent, sine praeiudicio antiquarum parochiarum, habere ecclesias propriam et presbyterum, nec tenentur solvere decimas de hortis vel nutrimentis animalium.

Ex concilio Lateranensi.

Quum dicat Apostolus 2, abundantiorem honorem membris inferioribus 3 deferendunq; 4, e contra quidam, quae sua sunt, non quae lesu Christi, quaerentes, leprosis, qui cum sanis habitare, non possunt vel ad ecclesiam 5 cum aliis convenire, ecclesias el coenaelerta non pervenit 6 habere, nec proprii avari ministerio sacerdotis. Quo 7 quia procul a pietate Christiana 8 esses dignoscitur, de benignitate sedis apostolicae Constitutum, ut ubicunq; tot simul leprosi sub communis vita fuerint congregati, quod s ecclesiam cum coemeterio sibi construere 10, et proprio gaudere valeant 11 presbytero, sine contradictione aliqua permittantur habere. Caveant tamen, ut iniuriosi veteribus ecclesiis de iure parochiali nequaquam existant. Quod enim 12 eis 13 pro 14 pietate conceditur, ad aliorum iniuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de hortis et nutrimentis 15 animalium suorum decimas tribuere non cogantur.

CAP. III. 1

Proptor nimiam distantiam ecclesiae potest nova ecclesia in ipsius parochia aedificari, et corta portio de antiqua sibi deputari.

Alexander III. 2 Eboracensi Archiepiscopo.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod villa,

Armaca. cp.: Cgle: - Potteleast no. 517. 3) resposuionem apostolicam: Cebe 4) patefacta: Cb 5) taliter tibi (deest: C) duximus respondendum: C Rey. 6) enixam: Ccagh Rey. 7) ne poenam illis in culpa convertere videatur: C lle, g.

Tit. XLVIII. 1) volt'ep.: dcest: Gl.

Cap. I. 11 c. 25. Catc. :L-el. VI. (813.); - cf. Ben. Lee. I. 158.; Bnr'ch. III. 30.; Iro Decr. III. 35.; Comp. I. c. 4. h. I. (3, 35.) 2) restituenda: FOIK.lackl

Cap. II. 1) Relitlatua r.c c. 23. Cene. I. au'v. III. (11711.); Le]ts. 24.; Banrb. 21.; Caos. XII. 15.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 35.) 2) cf. I. cor. XII. 23. 3) infirmiori bus: :1(24) exhibendum: Q 5) ecclesias: 1/G) a: aleest: Ab 7) Christian date: Cc 8) set idign.: dcest: :lb 9) qui: adl. citl. oi'vj. 10) constituere: GAabcQ Cene. 11) valent: AA 12) uamque: Caru. 13) eis: deest: Q 14) pro: deest: FC.HIK; ex: LA 15) de nutr.: :lncQ; et de ceteris nutr.: La.

Cap. III. 1) Restitutur ex Rey. XI. 96., 10.; Comp. I. r. 2. h. t. (3, 35.) :?) Lucius III.: P; - 1159-81. - Jaffé no. 8949.

quae dicitur H. ³, tantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, ut *in* tempore hiemali, quum pluviae ⁴ inundant⁵, non possint parochiani sine magna difficultate ipsam ⁶ adire, unde non valent ⁷ congruo tempore ecclesiasticis officiis interesse. Quia igitur dicta ⁸ ecclesia ita dicitur *in* rebus abundare, quod praeter illius villae⁹ proventus minister illius convenienter ¹⁰ valeat sustentationem habere, *fraternitati tuae* ¹¹ *per apostolica scripta* mandamus, quatenus, si res ita se habet, ecclesiam ¹² ibi aedifices, et in ea sacerdotem, sublato appellationis obstaculo, ad praesentationem rectoris ecclesiae maioris cum canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam eiusdem ¹³ villae obventiones ecclesiasticas percepturum, providens ¹⁴ tamen, ut competens in ea honor pro facultate loci matri ecclesiae servetur, quod quidem ¹⁵ fieri posse ¹⁶ videtur, quum eiusdem villae dominus viginti acras terrae frugiferae velit ad usum ¹⁷ sacerdotis conferre. Si vero persona matricis ¹⁹ ecclesiae virum idoneum praesentare distulerit, vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, et virum bonum appellationis cessante diffugio instituire non omittas¹⁶.

CAP. IV./

Rectores ecclesiarum possunt compelli, ut de rebus, qui supersunt, teneantur conferre ad constructionem seu reparationem ecclesiae.

Idem Lexoviensi ² Episcopo.

De his *sane* ³, qui parochiales ecclesias habent ⁴, *fraternitati tuae* ⁵ *taliter* duximus respondendum ⁵, quod ad reparationem et institutionem ⁶ ecclesiarum cogi debent, quum opus fuerit, de bonis, quae sunt ipsius ecclesiae ⁷, si eis supersint ³*, conferre, ut eorum exemplo ceteri invitentur.

CAP. V.1

Saecularis ecclesia sine praedictio clericorum ad statum regularem potest reparari, et collegio, quod nondum est, privilegium non confertur,

Urbanus III.2

Ad audientiam nostram *ianz prirlenz* pervenit, quod tu in ecclesia de *Cologia* ³, de qua in episcopum vocatus et electus fuisti, regulares canonicos desideras ⁴ ordinare, et *cortan institutioni de bonis tibi collatis congrue providere*. Inde siquidem est, quod *tuum nos elesiderium atque propositum nuzltis nodis 5 in Domino laurlihus coinniendantes*, hoc devotioni tuae auctoritate apostolica indulgemus, *ut iuxta* ⁷ *otum tuum canonicos regulares in ecclesia praescripta*, si tibi ⁸ episcopus dioecesanus consenserit in hac parte, *ad honorem Dei el ecclesiae tuae 9 secundum beati Augustini regulam voleas ordinare, et eos ibidem nullius contradictione el lo appellatione obstante instituere*. Verum ¹¹ si clerici saeculares in ea fuerint, qui adhuc superesse noscuntur ¹², volumus eis, dum vixerint, ibi vel alibi necessaria *secundum 13. cmzsrletudb:nes* ¹³ provideri. Licet autem nobis instantius supplicaveris ¹⁴*, ut ecclesiae ¹⁵ praedictae confirmationis privilegium faceremus *de canonicis* ¹⁶, tibi ¹⁷ non possumus de iure deferre, quum nulli canonicis adhuc ibidem existant, quibus privilegium concedatur ¹⁸. *Eis utique, quoniam fuerint instituti, tam in his quam in aliis precum tuarum obtentu in quibus cum Deo poterimus libentius deferemus*.

CAP. VI)

Non obstante iuramento de rebus ecclesiae non alienandis, potest episcopus propter indigentiam novam ecclesiam aedificare.

Coelestinus III.2

Tua nos ³ duxit (*El infra*:) Praeterea, quia occasione iuramenti, quod de rebus ecclesiae non alienandis te asseris praestitisse, in locis tui episcopatus, in quibus populi habitantes oratoriis ⁴ *plu.rimuni* egere ⁵ videntur, ne praetextu novarum ecclesiarum commissa tibi ecclesia destitui videatur, ecclesias formidas ⁶ erigere, fraternitati tuae *proseztium* ⁷ *significacione* mandamus, quatenus illius iuramenti occasione nullatenus praetermittas, quin populo indigenti super basilicarum institutione ³ studeas salubriter providere.

TITULUS XLIX.

DE IMMUNITATE ECCLESiarUM, COEMITERII, ET RERUM, AD EAS PERTINENTIIUM.

CAP. I.1

In domibus ecclesiarum non debet iudex laicus itidicare, nec hospitium quaerere.

Ex synodo Ioannis Papae.

Ut in domibus ecclesiarum neque missus, neque comes, vel iudex publicus, vel minister quasi pro consuetudine placitum ² vel hospitium vindicent, sed in publicis locis ¹ domos constituent, in quibus placitum teneant, et etiam ¹ *secundara antiquara cortsnetuzlinenz* hospitentur.

CAP. II.,

Tempore magnae necessitatis non debet aliquis excusari a murorum seu civitatis custodia. IL d. secundum intellectum Paneroi.

Gregorius Archiepiscopo¹* Tricensi³*.

Pervenit (*Et infra*:) Fraternitas tua nullum *neque* per nostrae vel ecclesiae suae nomen aut *quniliet* alio modo excusari ⁴ a murorum ⁵ vigiliis patiat; sed omnes ad hoc generaliter compellantur, quatenus cunctis vigilantibus melius [*auxiliante Domino*] valeat civitatis custodia procurari ⁷.

CAP. III./

Rusticus, adstrictus ad cultural¹ agrorum ecclesiae, non potest illam deserere. II. d. summando generaliter.

Idem Vitali Defensori Sardiniae².

Indicatum est (*El infra*:) Dictum est nobis *etianz* ³, quod rustici [*possessionis*] *eiusdem* [*Caralitanae*] ecclesiae, rura eius ⁴ deserentes, in privatorum possessionibus culturam laboris ⁵ exhibeant, *ex 6 qua re* ⁷ *lugitur, ut possessiones ecclesiae, proprio in, aliis occupato cultore, depereant, atque ad tributa sua persolcenda idoneae non existant;* quod experientia tua fieri non permittat.

CAP. IV.1

Laici, collectas imponentes clericis vel entias, seu iurisdictionem eorum usurpantes, si moniti non desistant, sunt excommunicati cum suis fautoribus; potest tamen episcopus cum clero eis in necessitate praebere subsidia.

Ex concilio Lateranensi.

Non minus *pro peccato eorum 2, qui faciunt, quanquam pro illorum 3 detrimento, qui sistant, grave nintis esse dynoscitnt*,

XLVIII. Cap. V. 3) N.: Aabc; Eni.: Ab; E.: P

4) add.: aquae: Ab 5) inundaverint: AP 6) eam: ib. 7) valeant: Abc Bdlm. 8) parochialis: A 9) vill.: deest: Ab 10) convenientem: LaNP 11) vestrae: Ab 12) in eadem villa fieri capellam paliarlo, et sac. ibi: P 13) eius: Aach 14) provideas: FOHIKAP 15) quid: deest: Ab 16) posse: deest: FAk 17) usum: FOH 18) presbyteri: A 19) matrici: FN 20) dimittas: P.

Cap. IV. 1) *Restituan* ex App. XXIX. 2.; Lips. XIX. 9.; Cass. XXX. 8.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 35.) 2) Lexon.: FOHILaAbk; Lexonien.: N; Exon.: AaLPR; Id. eid. (i. e. Exoniens. ep.) P. C.: Ad aures supra de sponsis: O; - cf. comp. I. c. 2. de eo gxd gryn. (4, 13.) (Wigorn. ep.), quod *1101* *quadrat*. - P. C.: In literis: P; In literis et infra: A; - cf. c. 9. de off. iud. del. (1, 293) - 1159-81. - Jgffé no. 8181. 3) sane: deest: o; autem: A c 4) teneat: O 5) respondemus: PR 6) et iurisdictionem: Lb:11R; et inst.: deest: LaN 7) ecel.: deest: 0 8) supersunt: PBAOP.

Cap. V. 1) *Resitutian* ex Alas. auct. 2. (3, 2.); Comp. II. c. 4. h. t. (3, 26.) 2) Truden. archiep. et G. (V.) delegato: BubclliTa; - 1185-87. - Jušé no. 9387. 3) Calag.: Ilb t Calogia: 811; Colegia: By 4) velis: Ta 5) usad.: deest: Bi Ricld. 6) hoc: dee.+t: rta 7) seeuudum: Be; iuxta vot. tuum: deest: Dan 8) si tibi in hoc episc. dioec. consentit. (cousenserit: By): BTA 9) tuae: deest: Bb 10) vel: Hlacla 11) linte: Bb 12) coscantur, vol., ut . . . provideuntur (provideatur: BL): BTz 13) consuetudinem: lly: loci consuetudinom: Bb 14) supplicares: FT; licet autem (enim canonici tul vel: Bit) vicini (nuntii vel canonici: Bb) tui nobis instantius supplicarent: BTu 15) quatenus (quod: Bbgh) ecclesiae (in cecl. praes-

scripta: Bbi) praescriptae (add.: nostrae: Bh) iure (iuri: By; dcest: Bh) conteras: B' Ta 16) add.: tuis: BB 17) tuae in hac parte devotioni: BTA 18) indulgeat: ib.

Cap. VI. 1) *Resitutian* ex Atan. 1. (3, 19.); Comp. II. c. 5. h. t. (3, 26.) 2) 1191-8. - JaJé 110.10722. 3) nobis: Bn 4) oratorio: Ilb 5) indigere: BcT 6) fmaides: Hi 7) add.: per ap. scripta: Hii 8) instructione: Buhegi7; constructione: Bh.

Ti t. XLIX. 1) (loen, . . . pert.: deest: III; Cocmeteriis et rebua: C; spectantium: F.

Cz p. I. 1) c. 11. Cap. Lamberte *nepe*? (898.) Atan. Lerm. LL. I. 565.; Comp. I. c. 1. h. t. (1, 36.) 2) nec placitum, nec hosp.: .1 3) cebas: Acá.; vicio: orrj. 4) et.: deest: .1 orrp.

Cap. II. 1) *Resida* Run rx Crgg. I. Rrg. VIII. 18.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 36.) 2) Agnello (Aug.: C; Anguello: 1) op.: FTIFA Illeg. 3) 1' orracineosi: BIKACrl Rey.; - ser. so. 598. - Jgffe 00. 11411. 4) defenit: A Ilig. 5) mur.: deest: Rryl. 6) ad loe: test: A Ilig. 7) provineuri: A.

Cap. III. 1) *Iestimeu* ex cod. IX. 01. 21 ser. as. 5911. - Jaffé alo. 1219. Cz p. I. 1) c. 11. Cap. Lamberte *nepe*? (898.) Atan. Lerm. LL. I. 565.; Comp. I. c. 1. h. t. (1, 36.) 2) nec placitum, nec hosp.: .1 3) cebas: Acá.; vicio: orrj. 4) et.: deest: .1 orrp.

Cap. II. 1) *Resida* Run rx Crgg. I. Rrg. VIII. 18.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 36.) 2) Agnello (Aug.: C; Anguello: 1) op.: FTIFA Illeg. 3) 1' orracineosi: BIKACrl Rey.; - ser. so. 598. - Jgffe 00. 11411. 4) defenit: A Ilig. 5) mur.: deest: Rryl. 6) ad loe: test: A Ilig. 7) provineuri: A.

Cap. IV. 1) *Restitua* ex c. 19. Cose. Luter. 111. (1179.) Lips. c. 7.: Bauab. c. 6.; Caos. III. 1.; Comp. I. c. 4. h. t. (4, 30.) 21 illoruua: Al 3) suorum: Aac.

quoniam In diversis mundi partibus consules civitatum 4 et 5 rectores, nec non et alii, qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt ecclesiis, [et] ita grauibas eas el ez' ebl' Ls exactimbu.e p' c' mnnit, ut deterioris conditionis factura sub' eis sacerdotum videatur 3, quam sub Pharaone fuerit, qui legis divinae notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis servituti 8 subactis k) sacerdotes suos et l) possessiones eorum in pristina libertate dimisit, et l2 eis alimoniam de publico l3 administravit l4 *. Isti vero onera sua fere universa imponunt ecclesiis, et tot angariis eas affligunt, ut eis illud, quod Hieremias l5 deplorat, competere videatur: „Princeps provinciarum facta est sub tributo;” sive quidem fossata, sive l6 expeditiones, seu alia l7 quaelibet sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum et ia clericorum et pauperum Christi usibus deputatis volunt fere cuncta compleri 19. Iurisdictionem 2e etiam et 2l auctoritatem episcoporum et aliorum praelatorum ita evacuant, ut nihil potestatis eis in suis videatur l1 hominibus remansisse. Super quo dolendum [est] pro ecclesiis, cl' lei, cdm elianz es l nihilominus pro ipsis, qui tñ, rein Dei et ecclesia 4iei orclini.s, 'ecerentim videnttr penitus abieci.s. 25. Quocirca sub anathematis districtione 4 fieri: 5 de cetero talia sece, ius prohibemus, nisi episcopus et 6 clerus tantam necessitatem vel 1= utilitatem adspexerint -, ut absque olla 7 exactione 3' • ad relevandas communes utilitates 31 vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment 1 conferenda. Si autem consules aut alii de cetero isla ^ commiserint, et commoniti desistere /b, te noluerint, tam ipsi quam fautores eorum excommunicationi se noverint subiacere, nec [idelinini] communio 34 reddantur, donec 35 satisfactionem fecerint competentem.

C. r1 P. V.1

Causae sanguinis in ecclesia vel coemiteriis agitatae non debent.

Lucius III.2

Quum ecclesia Dei secundum evangelicam veritatem domos orationis esse debeat, non spelunca latronum aut sanguinis forum: saeculares iudices causas, ubi de sanguinis effusione et corporali poena agitur, in ecclesiis vel coemiteriis agitare 4 sub interminatione anathematis prohibemus. Absurdum enim est et crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, ubi est tutela refugii constituta.

CAP. VI.1

Reus criminis, ad ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debe: amplius practextu criuiniis commissi dampnari ad mortem vel ad aliam poenam corporalem; est tam in aliter legitime puniendus. Fallit in duobus casibus hic expressis. H. d. primo. Servus, fugiens ad ecclesiam timore dotnini sui, est domino, de eius impunitate iuranti, restituendus. H. d. secundo.

Innocentius III. illustri Regi Scotiae.2.

Inter alia, :- quae nobis regulis p'videnüa 3 sois literis intima, quid de M'is fieri clebent, qui maleficio perpetrantes confugiunt uel ecclesicni 4, al pro receren tia sucri loci debitas poenas ooleum evitare, snllitice requisivit. Nos ergo 5, suis quaestioni-bis i respondentes, itlxta sacrorum statuta 7 canonum et tractiones legum civilium ita duximus in illiusnindi distinguendum, quod filigens e ad ecclesias aut liber, aut servus existit. Si liben, quantumcunque gravia maleficia perpetraverit, non est violenten ab ecclesia extrahendus, nec inde dampnari l1 debet ad mortem vel ad poenam; sed rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra l2 et vitam. Super hoc l2 * tamen, quod inique fecit l3, est alias l4 legitime

puniendus l5; et hoc verum est l6, nisi publicus latro fuerit, vel l7 nocturnus depopulator l8 agrorum, qui l9, dum itinera frequentata 20 vel el publicas stratas obsidet aggressionis 22 insidiis, pro 23 facinoris magnitud. ne, [quum et communem utilitatem impediatur, el sincere omninn molitur,] ab ecclesia extrahi potest 24, impunitate non praestita, secundum canonicas sanctiones. Si yero servus fuerit, qui confugerit t5 ad ecclesiam, postquam de impunitate sua dominus eius clericis iuramentum praestiterit, ad servitium domini sui redire compellitur 2h et ian invitus; alioquin a domino poterit occupari. Tu ergo, fili carissinie, quum in regno tuo aliquid horum contigerit, iuxta praemissam rlistinctinnen sic procedere studeas quoc honor ecclesiarum et immunitas 27 servetur illaesa et malignandi facultas pravae voluntatis hominibus auferatur. [Dat. Lclterarii l200.]

CAP. VII.1

Clerici non debent neessitatibus seu utilitatibus civitatum seu aliorum locorum, etiam ubi laicorum non snppetunt facultates, subvenire, nisi prius Romanos Pontifex consulatur. Hoc primo. Sententiae et constitutiones, editas a laicis collectantibus ecclesiam, sunt ipso iure irritae, nec ullo tempore convalescunt. Hoc secundo. Rectores, excommunicati ob gravamina praemi, sa, remanent excommunicati, etiam post depositum officium; nihilominus excommunicati sunt successores, nisi satisfecerint infra mensem. Hoc tertio. Hoc dicit ad msorem declarationem et pro novitiis.

Idem in concilio generali.

Adversus consules et 2 rectores civitatum, vel 1* alios, qui ecclesias et ecclesiasticos viros talliis 4 seu collectis et exactionibus aliis 5 aggravare 6 nituntur, volens immunitati ecclesiasticae Lateranense concilium providere, praesumptionem 7 huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit, transgressores 8 et fautores eorum excommunicationi subiacere praecepit 6, donec satisfactionem impenderint competentem. Verum l2, si quando forte episcopus simul cum clericis tantam necessitatem vel l3 utilitatem perspexerit l4, ut absque ulla coactione ad relevandas utilitates vel l5 necessitates communes, ubi l6 laicorum non suppetunt facultates, subsidia dtxerit l1 per ecclesias conferenda, praedicti laici humiliter et devote recipiant l3 cum gratiarum actione l1. Propter imprudentiam 26 tamen quorundam Romanus 21 Pontifex prius consulatur, cuius interest communibus utilitatibus providere. Quia vero nec sic quorundam malitia contra Dei ecclesiam conquievit, adiciimus, ut constitutiones et sententiae, quae a talibus 22 vel de ipsorum mandato fuerint promulgatae, inanes et irritae habeantur, nullo unquam tempore valiturae. Ceterum, quia fraus et dolus alicui patrocinari non debent 23, nullus vano 24 decipiatur errore, ut infra 5 tempus regiminis sustineat anathema, quasi 26 post illud non sit ad satisfactionis 21 debitum compellendus. Nam et ipsum, qui satisfacere recusaverit, et successorem ee ipsius, nisi satisfecerit infra 25 mensem, manere decernimus 3l ecclesiastica censura n conclusum 32, donec satisfecerit competenter, quum succedat in onere qui substituitur in honore.

CAP. VIII.1

Praelati, plus debito a subditis extorquentes, praetextu procuracionia vel alterius servitii impensi legito vel alteri, illud restituent, et tautundem pauperibus erogabunt.

Idem in eodem.

Quia plerique praelati, ut procuracionem aut servitium aliquod impendant legato vel alii, plus extorquent a subditis quam solvant, et in eorum damnis lucra sectantes quaerunt praedam potius quam subsidium in subiectis, id de cetero

Tit. XLIX. Cap. IV. 4) civitates: Aac: civitatis: Akl 5) vel: PQ 0) et: deest: Ab 7) ab: P 8) add.: esse: R 9) servitutibus: Aabel 10) subiectis: QR ronc. i1) et: . . . sor.: deest: Ab 12) vel: Q 13) publica: Actl 14) ministravit: FGHIFL.1r Cbll. cit. Cose. 15) cf. Tbren. I, l. 10) seu etiam: 9 17) al.: d.e.i: Cmc. 15) et: deest: ib. 13) compilat: ib.; complere: 10 20) iurisdictiones: Cree 21) et: deest: Ab 22) add.: peiutus: l1 23) dieciase: ib 21) diffinitione: R 25) ne talia de cetero attentare praesumant: Coll. cit. Conc. 20) vel: QR 27) et: P9 51) iuspexerint: FGHILuSAPO: respiciant: R 29) oauti: II: (lee.s: PQ 30) coactiaue: occasione: Aabrrl 31) ut vel: deest: PUR Curec. 32) ae.s: intent: ; existimant: P 33) id praesumpserint: Conc. 31) communicationis: Ab 35) nisi: l1 Cose.; add.: ex toto: R C a p. V. 1) Abur. 2. (3, 19.); Comp. II. c. 2. h. 1. (3, 27.) 2) 1181-5. - Jrffé no. 9086. 3) nec saec. ind agitare praesuma» t: Di 4) agitat: ihl : trunctae: DL.

Cap. VI. 1) liesittunt ex Reg. Brega. III. 5.; Gilb. attet. ext. lit. 20.; Comp. Itl. c. Un. h. 1. (3, 32.) 2) Constatiae: FHCabgh; Cundas: Cc: Daciae: So: Conactiae: Reg.; - Pottha.st no. 1141. 3) prudentia: Cae 1) ecclesias: C 5) igitur: Cae 0) inquisitionibus: Ch Reg. 7) instituta: Cab Reg. 8) confugiens: o: confugiens (fugiens: Ch) ad sed. vel lib. vel serv.: Clleg. 9) donari: Cg Reg. 10) ad: deest: Ch Reg. 11) et memb.: Cabgh 12) eo: FGHILuZ' 131 gessit: en 14) ai.: deest: C Reg. 1a) col: 11-

ponendum: Ch Reg. 16) est: desoi: Reg. 17) qui: tb. 18) populator: FGHIFL.Cabgh Reg. 19) qui: deest: Cabeg Reg. 20) frequentat: Oh Coci. Dan. 21) aut: Ch; ut: . . . obsidet: Rep. 22) ob transgressionis insidias: Ch 23) pro: . . . magn.: deest: Cae 24) poterit: Reg. 15) confugit: ib. 26) compellatur: LLCbgh Reg. 27) add.: eorum: Ch.

Cap. VII. 1) c. 46. Cose. Later. IV. (1215.); Comp. IV. c. 3. de cese. rcl. (3, 18.) 2) et: deest: Db 3) et: FGHIXD Conc. 4) add.: etiam: Dh 5) et al.: Dh 6) add.: graviter: Dh 7) ecclesiae: Df: ecclesiarum: Dh - cf. supra c. 4. e) praesumptiones: Df: praesumptores: Conc. Jfs. 9) add.: praesumptores: Dabegh 10) praecipiens: Dabeg Cose.; praecipit: pf 11) impondant: Cose. 12) lnde: Dabegh 13) et: Dh 14) prospexerit: I.V: prospexerint: D Catc. ap. .Nams.; inspexerint: Cene. 3fs. 15) et: F/H16L1/Hebrgh Cose. hf. 16) ut: . . . suppotant: Dl: 17) duxerint: FDH16D Coac. 18) suscipiant: Dhj 19) actionibus: Dl: Coi.c. 20) impudentiam: GDh 21) Rom. prius consulat, Pontificem: Cmtc. 22) ab excommunicatis huiusmodi: ib. 23) debet: Dub 24) vario: ah' Coat. 25) intra: Cont. BG1aa. 26) quatenus: Cont. 27) satisfactionem debitam: F Cose. 28) successores: DA 29) cf. ttot. 25. 30) decrevimus: Dctif 31) per ceno. sed.: Db 32) cogendum: Dabg.

Cap. VII.1. 1) r. 34. ib.; Comp. IV. e. 4. ele reao. (3, 18.) 2) exsoivaut: Dh Cose. Jfs.

fieri prohibemus 3. Quod si quis forte praesumpserit, et sic extorta restituat, et tantundem cogatur pauperibus elargiri; superior autem, cui [super hoc] fuerit querela deposita, si negligens fuerit in huiusmodi 4 executione statuti, canonicae • subiaceat ultioni.

CAP. IX.1

Ecclesia non consecrata, in qua divina officia celebrantur, gaudet immunitate.

Gregorius IX. Astoricensi2.

Ecclesiae, in qua divina mysteria3* celebrantur, licet adhuc non existerit consecrata, nullo iure privilegiorum immunitatis adimitur: quia obsequiis divinis dedicata 4 nullius est temerariis ausibus profananda. [Si ecclesia etc. cf. c. 10. de cons. eccl. III. 40. Dat. Lat. XII. Kal. lun. 1233.]

CAP. X.1

Qui sub spe immunitatis in ecclesiis vel coemeteriis delinquant, immunitate non gaudent.

Idem Toletano et Compostellano Archiepiscopis.

Immunitatem ecclesiasticam (Et infra:) Nonnulli, impunitatem suorum excessuum per defensionem ecclesiae obtinere sperantes, homicidia et mutilationes membrorum in ipsis ecclesiis vel earum coemeteriis committere non verentur: qui, nisi per ecclesiam, ad quam confugiunt¹, crederent se defendi, nullatenus fuerant commissuri. (Et infra:) Ouum in eo, in quo delinquit, puniri quis debeat, et frustra legis auxilium invocet qui committit in legem: mandamus, quatenus publice nuncietis, tales non debere gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt 3 se indignos.

TITULUS L.

NE CLERICI VEL MONACHI SAECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

CAP. L.1

Enumerat concilium multa saecularia negotia, a quibus iabet clericos et monachos abstinere. Et sunt XIV., si recte numerentur.

Ex concilio Maguntino.

Multa sunt negotia saecularia, de quibus 2 pauca perstringamus 3, ad quae 4 pertinet omnis carnalis concupiscentia. Quicquid 5 plus iusto appetit homo s, turpe lucrum est. Munera iniusta accipere vel etiam dare. Pro aliquo saeculari quaestu pretio aliquem conducere. Contentiones, vel lites 7, vel rixas amare. In placitis saecularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum. Conductores saecularium rerum aut procuratores esse. Turpis verbi facti esse s ioculatorum, vel iocum saecularem^o diligere. Aleas amare. Ornamentum inconueniens proposito suo quaerere. In deliciis vivere velle. Gulam et ebrietatem sequi. Pondera iniusta vel mensuras habere. Negotium iniustum exercere. Nec tamen iustum negotium est contradicendum propter necessitates diversas, quia legimus, sanctos Apostolos negotiati^o 10 fuisse, et in regula B. Benedicti praecipitur provideri 11, per quorum manus negotia 12 monasterii procurantur. Canes et 13* aves segui ad venandum, et 14 omnibus quibilibet causis superfluis interesse 15. Ecce talia et his similia ministris altaris Domini, nec non et monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apostolus 16: „Nemo, militans Deo, implicat se negotiis saecularibus.”

Tit. XLIX. Cap. VIII. 3) add.: penitus: D 4) hu.us: FGHILH/Dh; deest: Dhf.

Cap. IX. 1) Restitutvnt ex Rey. VII, 119. ap. Raynald. ad aus. 1233. no. 66. 2) scr. ao. 1233. - Potthast no. 9203. 3) ministerio: FGHILN 4) dicata: Rey.

Cap. X. 1) 1227-34. - Potthast no. 9659. 2) fugerint: Cont. Brilon. 3) reddiderunt: F; reddiderint: N.

Tit. L. Cap. I. 1) c. 14. Conc. Ilagont. hab. ao. 813.; Burch. VIII, 90.; Iro Decr. VII, 108.; Comp. I. c. 1. h. t. (3, 37.) 2) de bis tomen: Coll. cit. 3) perstrinximus: Coac. 4) ad quae pertinet (omnis libido, non solum in (deest: Bai'Ch.) immunditia eamnis sed etiam in (deest: Barch.) omni concupiscentia carnali: Bmcb. le. Coas. 5) add.: enim: Aackl 6) bom.: rleest: Al 7) et lit.: Ab Coas.; cont. lit. et rix.: lv.; et lit. et rix.: Burch. 8) esse: deest: Gal 9) saeculare: Al Colle. 10) negotiasse: Aobc Hiera. Ir. 11) praevidere: Coll. cit. Canc. 12) negotia . . . transeant: A; negotium . . . transeat: Baach. lo. Conc. 13) vel: FGHILN 14) et in: Baarch. Ir.; in: Conc. 15) superfluum eses: Coll. cit. Coac. 16) cf. II. Tim. II, 4.

Cap. II. 1) Restitutum ex App. XXVI, 17.; Lips. XI, 16.; Bamb. XI, 16.; Cuas. XXI, 24.; Comp. I. c. 8. h. t. (3, 37.) 2) Lucen.: FGHILN; Lucell. archiep.: Aabcl; Lucen. archiep.: Ak; Iocellino Sarensi archiep.: (ep.: O) OPR; cf. adat. ad c. 2. de der. (mur. (3, 6.) 3) 1145-53. 4) no: A 5) fieri:

Corpus inr. can. IN. Friedberg. T. II.

CAP. II.1

Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum; quocumque contra fecerint, et deprehendantur in fraude, non subveniunt eis ab ecclesia.

Eugenius Papa Lucanensi 2* Episcopo.

Sacerdotibus autem et clericis tuis denuncies publice, ne ministri laicorum fiant, nec 3 in rebus eorum procuratores existant. Quod si postmodum facere 4 praesumpserint, et occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur 6 in 7 fraude, indignum est s eis ab ecclesia subveniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari.

CAP. III.1

Religiosi professi, exeuntes ad audiendas leges vel physicam, nisi infra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt, et in nulla causa patrocinari possunt, et in choro, et in capitulo et ceteris erunt nitimi, et sine dispensatione Papas non promoventur.

Alexander III. in concilio Tironensi.

Non magnopere antiqui hostis invidia¹ in ferna nienbra ecclesiae praecipitare laborat, sed nent¹ nt vzillit ad rlesulerabili² eius, et electos queque n.ilitur supplctmcre, dicente scripta: „Escae eius electi.” IUultorunz siquident casum operan se reputat, 7abi pretiosifls aliquorl 7rlen7bruna ecclesiae 500 fuerit 3 c.alliditate detractuln. Et Inde 4 nimirum est, quod in angelum lucis se more solito transfigurans, sub obtentu languentium 5 fratrum consulendus corporibus et ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, regulares 6 quosdam ad legendas leges et confectiones physicales 7 ponderandas de claustris suis educit. Unde, ne sub occasione scientiae spiritalis viri mundanis rursus actionibus involvantur s, et iaa intel^o inribu.s ex en ipso deticti, ea; quo se aliis pulant in exterioribus prouidere, per praesentis cncilii assenstun statuimus, ut nulli omnino post votum religionis, et 10* post factam in aliquo loco religiosorum professionem ad physicam legesve mundanas legendas 12 permittantur 13 exire. Si yero exierint 11, et ad claustrum suum infra 15 duorum mensium spatium non reclierint, sicut excommunicati ab omnibus evitentur, et in nulla causa, si patrociniū praestare voluerint, audiantur. Reversi autem in choro, capitulo, mensa et 16 ceteris ultimi fratrum [sentper] 17 existant, et, nisi forte ex misericordia sedis apostolicae, totius spem promotionis amittant.

CAP. IV.1

Clericus, generalis procurator vel iustitiarius principis saecularis deponendus est, et, si religiosus est, graviori puniatur.

Idem in concilio Lateranensi.

Sed nec procuraciones 2 villarum aut iurisdictiones etiam 3 saeculares sub aliquibus principibus et 4 saecularibus viris, ut iustitiarius 5 eorum fiat, clericorum quisquam exercere praesumat. Si quis autem adversos haec 6* venire tentaverit, quia contra doctrinam Apostoli 7, dicentis s: „Nemo, militans Deo, implicet 3* se saecularibus negotiis,” saeculariter 16 agit, ab ecclesiastico fiat ministerio alienus, pro eo, quod, officio clericali neglecto fluctibus saeculi, ut potestatibus 11 [saeculi] placeat, se immergit. Districtius autem decernimus 12 puniendum, si religiosorum 13 quisquam aliquid praedictorum ausus fuerit 14 attentare.

CAP. V.1

Clericus, iudicium sanguinis exercens, ab officio et beneficio deponitur, et excommunicatus est habens officium praepositi saecularis, si monitus non desistat.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo2.

Clericis 3, in sacris ordinibus constitutis, ex concilio

aabciPQR; deest: O 6) propriam: 0 7) a laicis capiantur: Coll. cit. 8) in fr.: deest: AOPQR 9) luid.: enim: P.

C a p. III. 1) Restitutum ex c. 8. Con c. Taran. hab. ao. 1163.; app. XXVII, 2.; Lips. XIV, 2.; Batid. XIV, 2.; Cass. XXIV, 2.; Comp. I. c. 2. h. t. (3, 37.) 2) desiderabilia: 40Q 3) fuit: Q 4) Indo: deest: Q; lit.: deest: ! 5) lugentium: Aacl 6) et reg.: Atocl 7) physica: OP 1r 5) implicentur: P 9) nullis: AbkOPH Caac.; nulus: Q 10) ct: deest: FilHCo 11. cit. Cose. 11) rcl.: deest: P 12) perlegendas: R 13) permittatur: ALAOPH; permittant: fl 14) exierit et ita numero sũ+rythm deinceps: OFConc. 15) intra: Con' Rana. 16) ultimis (ultimique: Q; ultimi: Ir) ceteris: pQR; ultimis fratrum: 0 17) semp.: deest cesa.: OPQll.

Cap. IV. 1) c. 12. Cose. Later. III. (1173.); Lp.s. c. 12.; Caos. VII, 2.; Comp. I. c. 3. h. t. (3, 37.); - redel.: P. C.; Clericum: A; - r. c. 1. de postal. (1, 37.) 2) procuratores: AfR 3) et.: deest: P 1 4) vol: Conc. 5) iustitiarii fiant: Ak 1PR 6) hoc: FOHKCall. cit. Cose. 7) add.: est: Cose. 3) II. Tim. II, 4. 9) implicat: FGHIA P Cose. itl) et sacc.: Cose. 11) potentibus: Coll. cit. Cose. 12) decrevimus: 11 Cose. 13) add.: viraran.: ! 14) andeat: Cose.

Cap. V. 1) Restitutum ex App. XXVII, 4.; Lips. XIV, 4.; L'amb. XIV, d.; Cass. XXIV, 4.; Comp. I. c. 6. h. t. (3, 37.) 2) 1159-s. 1. 3) Clerici (Clerici: Aac) qui in sac. ord. suut constituti: Coll. cit.

Toletano 4 iudicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, alit iudicent inferendas 5. Quodsi quis tale quid fecerit, honore privetur et loco. Iubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officium habeat vicecomitis aut praepositi saecularis. (Et infra: [cf. c. 7. de cita et han. III. 1.]) Si quis autem 7 contra hoc s venire praesumpserit, et comonitus emendare noluerit, excommunicationi subiaceat.

CAP. VI.1

Non licet clericis vel monachis in causa negotiari. Illoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere. Hoc secundo. Laicis non debet ecclesia titulo conductionis concedi. Hoc tertio.

Idean Londonensi 2 Episcopo.

Secundum instituta praedecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici causa lucris negotientur, et 3 ne monachi vel a clericis vela laicis suo nomine 4 firmas habeant, neque 5 laici ecclesias ad firmam 6 teneant.

CAP. VII.1

Monachi incorrigibiles de monasterio expelluntur, et reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de monachis eiusdem ordinis reformari non potest.

Idem eidem 2.

Relatum est auribus nostris, quod monachi de H. 3 saeculariter vivunt, et alios exemplo suo corrumpunt 5. Ideoque mandamus 4, quatenus eos ad observantiam monasticarum regularum 7 appellatione remota compellas, vel 3, si tibi restiterint ausu temerario, eis eiectis 9, fratres alterius 10 ordinis, si non potest praescriptum monasterium in suo ordine reformari, in illud inducas, ut labores impiorum iusti edant, et illi tandem 11 rubore perfusi 12 ad sui ordinis observantiam revertantur 13.

CAP. VIII.1

Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, ut desistant a tabellionatus exercitio.

Innocentius III. Esculano 2 Episcopo.

Sicut te accepimus referente, quoniam venerabilis frater noster Hostiensis 3 episcopus olim per luan?, transiens civitatem libi dederit in mandatis, ut presbyteros, diaconos [et subdiaconos,] quos ibidem in cenit passim tabellionatus officium exercentes, excommunicationis vinculo innodares, et eos, qui ab illis publica reciperent instrumenta, tu, licet id feceris, ex mandato [lumen] episcopi dicti 4 dissimulasti postmodum desubdiaconis, illicet qualiter contra ipsos et alios in sacris ordinibus constitutos debere procedere, sedera duceres 5 apostolicam consulendam. (Zuocirca Fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus clericis 6 in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium 7 per beneficiorum [suorum] subtractionem appellatione postposita interdicas. [Dat. Lat. VI. Kal. Dec. Pont. nostr. Ao. XIV. 131 I.]

CAP. LX.1

Clericus nec dicere nec proferre sententiam sanguinis debet, nec quicquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tendatur, vel purgatione vulgaris opere praestare non debet.

Idem in concilio generali.

Sententiam sanguinis nullus clericus dicet aut proferat,

Ti t. L. Cap. L. 4) add.: XL: F; - cf. c. 30. C. XXIII. gat. 8. (cono. Tolet. XI.) 15) faciendas: R 6) quid: deest: LbN; Quod si quid talo quidem: P 7) aut.: deest: Ala 8) hoc: deest: G.

Cap. VI. 1) Restitutuna ex App. XXVII. 3.; Lips. XIV. 3.; Batel. XIV. 3.; Cass. XXIV. 3.; Comp. I. c. 5. h. t. (3. 37.) 2) Lugdon.: H; Lugd.: Ab; Londoniensis: O; London.: Aacfl; Lund.: P; Lundin.: Q; Lundo: II; - 1159-81. 3) et: deest: Ann 4) suo nom.: add. a Ragua. 5) vel; O 6) firmas: FGHIAPQZ.

Cap. VII. 1) Restitutuna ex App. XXVII. 7.; Comp. I. c. 7. 11. t. (3. 37.) 2) Lund.: Ab; Lundun.: Ab; Luodon.: Al; Londoniensis: O; - 1159-81. - Job'e no. 9062. 3) N.: GIIAk; nion. N.: Il: de Nestun.: O 4) suo: deest: Hlh: IO; eorum: G 5) corrumpant: Al 6) Inde est, quod ap. auct. tibi indulgemus, ut eos ad observationem: A0 7) regularem: GLA 8) ut si: A 9) abiectis O 10) Cisterciensis ordinis in praescriptum monast. inducas: A0 11) tam de: Aacfl 12) confusi: Codd. coll. A; suffusi: O 13) convertantur: Ab.

Cap. IX. 1) Restitutuna ex Reg. Bol. XIV. 129.; Comp. IV. c. 1. la. t. (3. 19.) 2) Potthast no. 4337. 3) I. Host.: Db 4) praedicti: D 5) dueens: D 6) cler.: deest: Daf 7) add.: exercitibus: Db.

Cap. IX. 1) c. 18. Gode. Laten. IV. (1215.); Comp. IV. c. 2. la. t. (3. 19.)

sed 2 nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercentur intersit. Si quis autem huiusmodi occasione statuti ecclesiis vel ecclesiasticis personis aliquid praesumpserit inferre dispendium 3, per censuram ecclesiasticam compescatur. Nec quisquam clericus literas dicet aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas, unde in curiis principum haec sollicitudo non clericis, sed laicis committatur. Nullus quoque clericus ruptariis 4 vel ballistariis, aut huiusmodi viris sanguinum 5 praeponat, nec uilam 6 chirurgiae artem 7 subdiaconus, diaconus vel sacerdos exerceat, quae adustionem vel incisionem inducit. Nec quisquam purgationi aquae ferventis vel frigidae seu ferri candentis ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat, salvis nihilominus prohibitionibus, de monomachiis sive duellis antea lo promulgatis.

CAP. X.1

Constitutio Turonensis concilia, puniens religiosos audientes legos vel physicam, est canon latee sententiae, et incidentes in illam debent per ordinarios puniri. Roe primo. Secundo extendit dictara conatitutionem ad habentes dignitates et personatus, et ad presbyteros,

Honorius III.2

Super specula (Et infra: [cf. c. 5. de mag. V. 5.]) Sane, licet fallax sit gratia ceterarum scientiarum, et vana etiam pulchritudo, quum fitraentum electum et vinum yeminans virgines itzxta prophetam sit bonum super omnia et sit pulchritudo: quia lamen regulares quidam, claustrale silentium et legevz Donzizi, animas convertentem et sapientiam (tcciztem parvulis, quanz super aurum et topazion amare debuerant, respuentes, abeunt post vestigiagregum, et illicite se cozzvertunt ad pedissequas amplectendrs, quae plausunz desiderant populoruaz. Contra regionas personas 3., de claustris exeuntes ad audiendum leges vel 4 physicam, felicitis memoriae Alexander 5* praedecessor noster ohm statuit in concilio Turonensi, ut, nisi infra 6 duorum mensium spatiu ad claustrum redierint, sicut excommunicati ab omnibus evitentur, et in nulla causa, si patrocinium praestare voluerint, audiantur. Reversi autem in choro, mensa, capitulo 7 et ceteris ultimi fratrum existant, et, nisi forte ex misericordia sedis apostolicae, totius spem promotionis amittant. Verum, quia nonnulli ex talibus propter quorundam opiniones diversas excusationis aliquid assumebant, nos, volentes, ut tales de cetero ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, districte praecipiendo mandamus, quatenus tam a 9 dioecesanis 10 et capitulis ipsorum, quam etiam 11 a ceteris episcopis, in quorum dioecesi sunt in 12 huiusmodi student 13, tales sublato appellationis obstaculo excommunicati et 14* praedictis poenis obnoxii publice nuncientur. [Quia vero 15 theologiae studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco et funiculis suos faciat longiores, ut 16 sit fides catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat adscendentibus ex adverso: ad archidiaconos, decanos, plebanos, praepositos, cantores et alios clericos personatus habentes, nec non 17 presbyteros, nisi ab his infra 17 spatium praescriptum destiterint, hoc 13 extendi volumus et mandamus 19*, et appellatione postposita firmiter 20 observari. Nam quum sint multi etc. Dat. Viterbii X. Kal. Dec. Pont. nostr. Ao. IV. 1219.]

2) sed: deest: Cono. Dls. 3) gravamen: Dbf 4) rottariis: Cono. 5) sanguinis: Dh 6) il lam: Dfh Cono. 7) partem: Dafgh Conc. 8) aut: Dabd 9) vel ad: Dh 10) ante: Cont. Bohna; - cf. C. Laten. III. c. 20.

Cap. X. 1) Restitutuna ex Comp. V. c. un. h. t. (2. 27.) 2) venerabil. fratrib. M. (deest: Ea) patriarchae (ven. fratri nostro (omiss. sequ. patr.: Ec) Antiochen. et universis archiep. et episcop., ac dilectis fil. ceteris ecclesiarum praelatis in patriarchatu Antiocheno constitutis: Eacd; Idem: simpliciten: Eb; - eadem epistola corlen: die directa est: patriarchae Gradensi et suffrag. eius et dil. fil. ceterarum eccl. praelatis et capitulis in Gradensi provincia constitutis (ed. a Sasigng Zeitschr. f. gesch. R.-IV. VIII. 230. archiep. et epp. et dil. filiis ceteris ecclesiarum praelatis et capitulis per Sweciam constitutis (ed. a Liljegrn Srensk dipl. 1. 199.; - Potthast no. 6165. 2) eyaculara: Saa. Liljegr. 3) de claustr.: deest: FGHI%; contra huiusmodi praesumptores exeuntes: Saa. Liljegr. 4) et: FEB 5) A.: FORJE; a praed. nostro Mina statutu in ftti: F1'; - cf. supr. e. 3. 6) intra: CONJ. Bole a. 7) cap. et mensa: Ea 8) excusationes alignas: E 9) a: deest: Liljegr. 10) dioecesanis episcopis et capitulo: Eed 11) et: Eab 12) in: deest: Ebd 13) atdeant: O L 14) et: exstat: FOBA 15) nos: Liljegr.; - Quia vero etc.: desx: nt in E 16) et: Saa. Liljegr. 17) cf. set. 6. 18) hoc: deest: F; base: Saa. Liljegr. 19) et mand.: deest: Codd. coll. Liljegr. 20) inviolabiliter: Sar. Liljegr.

LIBER OUARTIJS.

TITULUS I.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIIS.

CAP. I.

Matrimonian: solo consensu contrahitur, neo invalidatur, si consuetudo patrias non servetur.

Ex concilio Triburiensil.

De Francia uoLilis quidam homo nobilem² mulierem³ de Saxonia lege Saxonum⁴ duxit in uxorem, tenitque eam⁵ znnitis (nazis, et ex ea filios procre(Irit. Verum quia" non eisdem utuntur legibus Saxones et Francigenae⁷*, causatus est, quod eam non sua⁸, id est Francorum lege desponsaverat), nol acceperit, z;el dotaverat II), dinlissaque illa aliam¹¹ superduxit¹². Diffinivit super hoc sancta synodus, ut ille transgressor evangelicae legis subiiciatur¹⁴ poenitentiae, et a secunda coniuge separetur, et ad priorem redire¹⁵ cogatur.

CAP. II.1

Sponsalia de futuro dissolvuntur, si sponsi se dissolvunt, etiamsi fuerint iurata.

Innocentius III. 2 Exonensi Episcopo.

Praeterea hi, qui de 3 matrimonio contrahendo pure et sine omni conditione⁴ fidem dederunt⁵ [aut] 6 iuramentum fecerint, commonendi sunt et diligenter exhortandi, et modis omnibus inducendi, ut praestitam fidem vel iuramentum lactant⁷, observent, et se, sicut promiserint¹ coniungant. Si autem se adinvicem⁹ admittere noluerint¹⁰; ne forte deterius incie contingat, ut talem scilicet¹¹ ducat¹², quam [semper] odio habet li¹³*: videtur, quod ad instar eorum, qui societatem iuramento vel interpositione fidei contrahunt, et postea eandem sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari.

CAP. III.1

Si maior septennio duxit in uxorem minorem septennio, et eam traduxit ad domara, oritur ex tali contracta publicae honestatis iustitia. II. d. inhaerendo literas. Panorm.

Eugenius Papa2.

Iuvenis ille, qui puellam nondum³ septennem duxit, quamvis actas repugnaret, ex humana tarnen fragilitate forsant⁵ tentavit quod complere non potuit. Quia igitur in bis, quae⁶ dubia sunt, quod certius existimamus⁷ tenere debemus, tum propter honestatem ecclesiae, quia ipsa coniux ipsius fuisse⁸ dicitur, tum propter praedictam dubitationem,

mandamus tibi, quatenus 10* consobrinam ipsius puellae, quam postmodum duxit, dividas ab eodem 11.

CAP. IV.1

Ex sponsalibus, contractis cum r.onsanguinoa, oritur publicae honestatis iustitia.

Alexander III. Papiensi Episcopo2.

Ad audientiam nostri apostolatus pervenit, quod, quum H. 3 Illberictr, Papiensis civis, filiam¹ suam cuidam filiorum L.5 dare vellet uxorem, iuravit, quod, si ille, cui deyonabatur, eam habere caso aliquo interveniente non posset, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eandem mellara matrimonio copularet. Contractis autem a filio priore sponsalibus, quidam, ad ecclesiam accercentes, consanguinitatem inter eos esse iuramentis interpositis firmaverunt. Ideoque prae fatus H. eandem lenxlnuat dore⁶ alteri filio nititur, ut iuravit. Sed quoniam scriptum est, quod sponsam fratris frater habere non potest: discreti tui tuae per apostolica scripta praecipiend⁷ mandamus, quatenus eum suum implere propositum, quod canonicae ratio-ni obvia, non permittas, sed, ut poenitentiam agat de illicito iuramento, monitione praemissa⁸, ecclesiastica districtione⁹ compellas.

CAP. V.1

Si sponsus do futuro ante copulan: ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit: si lamen per eam stetit, quo minas matrimonium perficeretur, sibi poenitentia imponitur.

Idem Panormitano Archiepiscopo2.

De illis autem, qui praestito iuramento promittunt, se aliquas mulieres ducturos, et postea eis incognitis dimittunt terram, se³ ad partes alias⁴ transferentes, hoc tibi⁵ volumus innotescere, quod liberum erit⁶ mulieribus ipsis, si non est amplius in facto processum, ad⁷ alia se vota transferre, recepta tomen de periurio poenitentia, si per eas⁸ steterit, quo minus fuerit⁹ matrimonium consummatum. Si yero etc. (cf. c. 3. de cond. cepp. IV. 3.)

CAP. VI.1

Non omnis violeutia impetlit contraetum uratrimostii. II. d. quorl titulum.

Idem Paduano 2 Episcopo.

De muliere 3 quae est invita tradita viro et detenta, quum inter vim et vim sit differentia, et utrum postea consensu intercesserit, certum⁵ nobis⁶ nihil postea expressisti, nihil certum inde⁶* tibi⁷ possumus respondere. Illos autora etc. (cf. c. 3. de mato. contr. IV. 16.)

*Pi t. I. Cap. I. 1) Su)mmittitiani Cate. Tribtm. hab. so. 895.; - App. XLV. 8.; Lips. LTX. 26. (ex cone. Tribur., cui interfuit res Astulphus); II. n. 3. (4. 1.); Comp. II. c. 1. b. 1. (1. 1.) 2) nob.; fecal: II 3) nntl.: dr. est: lialJhiT; quandum: libo 4) Saxonia: Ba2; Saxouica: Bc; deest: tihb 5) e:un: dr.ril; BaiOl Bictb. 6) quoniam: Bb 7) Franci: F(iHIAI2111'Bubr:glrOl'7; Francig.: Bi 8) sua et non Franc.: Bh; non sus. i. e. non Fr.: Bi 9) desponsaverit: LbOT 10) donavorat: Bb 11) alteram: J)bbT 12) duxit: Cola. citt. 13) lectionis: Bbh 14) subiugatur: P 15) priorem recipero: BrlLcbiT; priorem sumere: P.

C a p. II. 11 L'estiantum: ex app. VI. 33.; L. 43. (in quo lamen priora cap. rcrba tau misi mutila exstuit) Lips. LT. 47.; Bantb. LE. 30. Cass. LVIII. 31.; Comp. I. 0.11. h. t. (-1. 1.) 2) limar. II.: UN: sed Aloxandri III. case dicul: jpp. L. 43.; Cass. et Brunb. (Alex. III. Cassinensi ep.) - Lmocenlii nomen in trune lomum dodnetrib col ez App. VI. 31. - add.: P. C.: Super eo, quod a uabis: App. L. 43.; mute cena, dxo:unodo fideo, nro'cnrur, ad c. 3. de coa.: pir. IV. 11. (Wigorn. ep. Comp. I.) aidentur rejerrri posse, mean ipsume, de quo agitur, cap. Wigorais:sis episcopi nomen prae se feral in App. 31s. - Integrana chu:snlmm exstare (nom ita feliciten) suspicllua est Aery. in c. 1. de am. exc. 1'. 39. el c. 6. de homic. V. 12. - Jaffé no. 8967. 3) in: R: deest: alOPQ 4) contradictione: AabcOPQR 5) dederint: LLAIOR 6) et: Q 7) promiserunt: Aabc 8) Si aut. etc.: deest: OVI. PQR 9) sibi invicem id remittere noluerint: 0 L. 10) noluerunt: A bc 11) sibi: 0 12) dueant... habeaat: Ab 13) habeat: FHILbNAO; Irabobat: b"Ln. 14) per Interpositionem: FIN.

Cap. III. 1) liestilerint ex App. XII. 8.; Lipa. LX. 8.; Bantb. LII. 7.; Casa. LIX. 7.; Comp. I. c. 18. h. t. (4. 1.) 2) Esculapio (Esculapio: II) presbytero (episcopo: I) IPQR; Sed. presb.: O; - 1145-53. - Jafé no. 1585. 3) uedum: N; neodum: Ab 4) repugnet et hura.: Al 5) fors.: deest: (1 6) quae: R 7) aestiuramus: MAOQ; aestimavimus: II; existimavimus: I 8) esse: O 9) dubitetem: A bR 10) ut: FCHIX Coll. citt. 11) eo: Coll. citt. Cap. IV. 1) Restitutum. ex Comp. I. c. 1. h. t. (4. 1.) 2) Alex. III.: AL simplicitate; Al. III. I. Papiensi electo: Ak - sed Alex. III. temporibus : anime I. nao fait Pap. ep. - 1159-81. 3) ftugo: A per tet+na. 4) et F. 11 5) cuidam filio Landacon (Lactacon: II) A 6) dar: Ab 7) praec.: deest: Aac 8) diligenter admoene (moneas: Ak) et eccl.: A 9) add.: appellacione cessanto: Ab.

Cap. V. 1) Bestitutum ex App. VI. 12.; Lips. LIX. 22. Htunb. LI. 11.; C'(ss. LVIII. 12.; Comp. I. c. 4. h. t. (4. 1.) 2) Payen.: aep.: Q: Panorcu.: B(- 1150-81. - Jafé no. 9105. 3) et se... transfertur: Cali. cite. 4) alienas: 0 5) tuae discretioni: AO; tuae prudentiae: li 6) eral: 0 7) ad alia vota transire: AbOQ 8) ces: Q; si per eas non: 10; si propterea steterit: R 0) consummarotur: A; consumwetur: Of42; confirmaren.: B. Cap. VI. 1) Restitutum ex App. VI. 18.; Lips. LIX. 13.; Ilma. I. 1. 17.; Cass. LVIII. 18.; Comp. I. e. 5. h. t. (4. 1.) 2) Pad. ep.: PR: Ebeard: Ab; Eboardo: Ali Eberardo: JcO; Eb.: Q; add.: P. II.: Sollicitudini: AckQ; cf. O. I. e. Sollicitandi: Ab; - 1169-81. - Jafénro. 0284. 3) arld.: vero: 1) quia con.: 0 1.) nob.: deest: IfYO 6) cert. inde: jices!: Faifa. Coll. citt. 7) inquisitioni (exquisitioni: A) tuae: Culi. citl.

CAP. VII.

Si aliqui, apti ad matrimonium, contrahunt per verba obscura, communem verborum intellectum sequi tenentur.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo².

Ex litteris, quas super causa matrimonii cuiusdam iuvenis R. nomine, el Mariae filiae Gileberti³ de sancto Leodegario transmisisti, sollicitudo nobis innotuit, quam in ipsius negotii examine servasti. Quia vero absentibus partibus veritatem nequivimus plenarie indagare, nec causa ipsarum ad te remitti, a quo pars mulieris ad audientium nostrarum noscitur appellasse: eam venerabilibus fratribus nostris Yvintoniensis, Illeforilensi et Bathoniensi episcopis duximus committendum. Mengue fraternitati tuae per apostolica scripta praeiungendo mandamus, quatenus partes citare eorum praesentiarum, (plum ab eis filerint evocatae⁷, et quod ipsi iudicaverint inviolabiliter⁸ observare contradictione et appellacione cessante compellas. De hoc autem, quod circa fratem litterarum consuluisti¹⁰, quid debeat observari, quando inter aliquos sponsalia contrahuntur, nec intelligit alter¹² quod alter¹³ proponit¹⁴, respondemus, quod in inspicendum est iudici, si matrimonium contracturi ad id faciendum sint idonei scientia et aetate. Quo cognito, si alter¹⁶ non intellexerit¹⁷, quod alter¹⁸ proposuit¹⁹, ad communem verbi intelligentiam recurratur²⁶, et cogatur uterque verba prolata in eo²¹, sensu retinere²², quem solent recte intelligentibus generare²³. Quod vero quaesivisti, an clebei appellationi deferri, ubi sub eius praetextu nascitur adulterium vel aliud crimen cunemilencina installationi ante breviter res ponderamus, (puod ubi²⁴ notorium esset adulterium vel aliud crimen committentium²⁵, si appellationi²⁵ superposita deferretur²⁶, deferri nollemus²⁷. Nota, si appellationi²⁵ incestus vel adulterium²⁶ aliquibus ministrare.

Cap. VIII.1

Inter spousam et consanguineos sponsi oritur impedimentum publicae honestatis, impediens et dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

Idem Vigiliensi² Episcopo.

Sponsam autem³ alterius, maxime⁴ si est nubili aetati proxima, nullus consanguineorum aliquo modo⁵ sibi potest matrimonio copulare.

CAP. IX.1

Si vir et mulier invicem promittunt, quod ab eo tempore se pro coniugibus habebunt, contractum est matrimonium de praesenti. I. I. d. eo est casus notabilis.

Idem Abbatibus sancti Eadmundi² et Demetri³.

Ex parte C. mulieris nobis⁵ intimatum est, quod Andreas sibi corone sacerdote quodam⁶ el cliacono, el aliis plerisque tant clericis quas laicis ad hoc convocata⁷, iuramentum praestitit⁷, quod eam ab eo tempore pro coniuge teneret, et ei sicut uxori suae¹ fidem servaret. Ipsa quoque eidem Andreae iuravit, se illum pro marito habituram, et fidem ei tanquam viro proprio servaturam. Quo facto in eadem domo dio cohabitantes¹² sibi liberas procreaverunt. Procedente vero tempore praenominatus¹³ A. contra¹⁴ illam¹⁴ praestitutum reliquit eandem¹⁵ et filios ex ea procreatos, et ab eorum cohabitatione recessit. Quia igitur nemini licet uxorem suam

sine manifesta causa fornicationis dimittere, et tunc eam sibi [vel]¹⁶ reconciliare debet, aut ipsa vivente continere, nec nos sustinere debemus, ut praedictus Andreas iuramentum praestitit religionem infringat, discretionem vestram per apostolica scripta praeiungendo mandamus, quatenus, rei veritate diligentius inquisita, si prout superius dictum est, ita esse inveneritis, eundem¹⁷ Andreas, ut suae salutis consulens, et superinducta, quam habet, prius dimissa, ad uxorem suam redeat, et eam maritali affectione pertractet¹⁸, et reatum suum condigna sategat poenitentia expiare, monitione¹³ praemissa per ecclesiasticam censuram cogatis. Quodsi comminationi vestrae acquiescere forte noluerit vos Luan et superinducta omni occasione et appellatione remota²⁰ excommunicationis vinculo innodetis, et usque ad dignam²¹ satisfactionem²² acceptis ab omnibus²² sicut excommunicatos²³ evitare.

CAP. X.1

Qui iuravit cura aliqua contrahere, si non subest impedimentum, per censuram ecclesiasticam contrahere compellitur.

Idem Pictaviensi Episcopo².

Ex literis venerabilis fratri nostri Silvani³ episcopi accepimus, quod, quum duo nobiles viri sui episcopatus, G.4^{*} scilicet de D4onstra⁵ et B.6 de dcauritanica⁷ filios et filias imberbescentes haberent, et spe pacis inter eos conciliandae⁸ ita inter se convenirent⁹, quod eos¹⁰ ~Luis adinvicem matrimonii copularent¹¹. Et hoc tam patres, quam fui sub iuramento se proles¹² facturos, inter¹³ quos siquidem G. filiam alterius¹⁴, consentiente patre, se semel el iterum iuravit ducere¹⁵ in uxorem. Quo¹⁶ volente ad alia vota migrare, eum episcopus compellere voluit, ut quod iuraverat adimpleret. Ipse ad audientiam nostram appellavit, el, cetera parte¹⁷ nunciat¹⁸ suam¹⁹ ad nos¹⁷ destinante, ipse nec venit, nec responsalenz aliquem pro se transmisit. Quia igitur praedicto G. periculosum¹⁸ est is, contra suum iuramentum venire, fraternitati tuae²⁰ per apostolicam scriptam praeiungendo mandamus, quatenus, quare exinde fueris requisitus, utramque partem ante latan convocet²¹ praesentiarum, et, rationibus hinc inde plenius auditis et agitis²¹ si hoc²² tibi constiterit, eum moneas, et, si non acquieverit monitis, ecclesiastica censura compellas, ut ipsam, nisi rationabilis causa obstiterit, in uxorem recipiat, et maritali affectione pertractet. Si vero rationabilem causam praetendere voluerit, eam²³ eam²³ onz²³ diligentia et studio audias, et fine cctonico²⁴ mmi appellatione cessante decidas. Ceterum si legitime²⁴ iudicio²⁴ dio²⁴ parere²⁵ contentzserit eum²⁶ el patren²¹. 21. si fovere illorum²⁷ in sute zlatitia praesentzserit, excommunicationis vinculo asL²⁸ irzgas et in iota tercia ipsorum²⁸ omzzia divina praeler baptisza²⁹ parvittlorzan el poenitentias naorientitaz pmlicbeas officia celeb²⁹ari.

CAP. XI.1

Per censuram ecclesiasticam pater compellitur restituere filio eius uxorem, quata iniuste detinuit vel detinet.

Idem Archiepiscopis², Episcopis³ et aliis Prae-latis per Angliam constitutis.

Non est vobis, sicut arbitramur, incognitum, qualiter

Tit. I. Cap. VII. 1) Restituciana ex App. VI, 20.; Lips. LIX, 30.; Baach. LI, 18.; Cass. LVIII, 19.; Comp. I. c. 6. la. t. (4, 1.) 2) 1159-81. - Jaffé 910, 8860. 3) Gileberti: Aa; Gisleberti: B; Gumberti: Priclirt. 4) tidd.: tun: PQR 5) W.: Q 6) praesentibus: O; yale; deest: A ccl Richt. 7) convocatae: Ab 8) inv.: deest: Qli 9) App. XLI, 3, 10) consulero voluisti: O 11) quum inter silos: tb. 12) aliter quam: I? 13) alius: I I 14) proposuerit 15) hoc tuum volumus discretionem tenere, quoniam (quomodo: R) inspic.: Coll. cilt. 16) alias: Aa; velaliter: Aa; aliter: Coll. rcll. 17) intellexit: Lb; G 18) quam: 0 19) proposuerit: (. IOIQ; proponit: F: I I 20) recurrant: FQ 21) eo: deest: Codr. coll. : IOI 22) recipere: R; recipere et retinere: P; recipere et temere: Lt 23) jipis emtors: (r 24) nisi: Ab 25) comm. si appellatio iuterponeretur appellationi etc.: I' 26) deferatur si autem notoritur: .lb; detectar: li 27) nolimus: Aa 28) suten: Ab.

Cap. VIII. 1) licititudin ex App. VI, 4.; Lips. LIX, 34.; Bcaub. LI, 21.; (aso. LVIII, 22.; Comp. I. c. 8. k. l. (4, 1.) 2) Wig. ep.: AII'; Vigou.: R; Vigiliens: Al; Vorviceus: Q; iascr. deest: 0; - add.: P. C.; Consuluit: II; Quum sil Romana: AP; Sicut Romana: Q; - cf. c. 10. de siut. (5, 3.) 3) aut.: deest: Itcht. 4) max.: (lees): G Coll. cilt. 5) aliquando: FGHI Coll. cilt.

Cap. IX. 1) Restitudo ex App. VI, 25.; Lips. LIX, 36.; Banb. LI, 43.; Cass. LVIII, 21.; Comp. I. c. 8. h. l. (4, 1.) 21) Cadmundi: P; Edmundi: 011; C: Q 3) Demeifeia: la; De blunesia: Ab; De blesesia: Ac; De blescia: AI; de Ramosia: OPR; D.: Q; - 1159-81. - Julfé sus. 8931. 1) Enivae: I acIQ; Emmac: OPPER 1012/112: E.: LbAbk; N.: It 5) nob.: cas: G.11; auribus nostris: Con. cilt. 6) quod.: deest: Q 7) praestitit: 011 8) ipsam: 0 9) suae: deest: F: Hllh: 111drl 10) eid.: deest: 0 11) praestito iuramento promisit: Coll. cilt. 12) habitantes: Ab 13) praedictus: GQ; praememoratus: Q 14) Andreas: LaaOQ 15) praenominatam Emmam (Emivam: AI); E.: AGP; N.: R); Coll. cilt. 16) vel: deest: cLiutu: PQR 17) eundem... moueatis (admoneatis: QR) studiosius (diligentum: 4j.; Goll. cilt. 18) tractet: J 19) mea: ... cogat.: deest: OPQli

20) cessante: OR 21) condignam: Ab 22) ab (ab: deest: 0) hominibus: 01' 23) cant.: deest: Ab.

Cap. X. 1) liestitutent. ex App. VI, 26.; Lips. LIX, 37.; Banb. LI, 24.; Cass. LVIII, 25.; Comp. I. c. 9. lr. t. (4, 1.) 2) Pictavensi: FHIQ; - 1159-81. - Jaffé no. 9118. 3) Silvanen: Lb; Silvanaten: II; Silv.: deest: Ab; Salven.: Ase; Saluton.: Ah; Salvonon.: Al; Sanxonis: O; Savon.: P; Salveld.: Q; Senonen.: R; leg. vid.: Sanctionen. - Sautes - 4) W.: FI Coa. cilt.; V.: GHh 5) Monstrand.: Aaql; blonetradre: Ab; Dronst.: Al; blonda: O; blonetrandra: P; blolltandra: Q 6) R.: Lb; II.: F7t 7) Ilfaurionia: Q 8) reconciliandae: Ab 9) convenerint: M111; couveurent: O 10) filies et filias: Coll. cilt. 11) sociarent: ib. 12) promiserint: Aal 13) iuter quos quideul G. prioris filius: 0 14) praedicti B. A. (II.: I?) Coll. cilt. 15) recipere: Aaql. OPQR; accipere: Abl 16) Quumque ipso volente ad alia vota (alia vot.: deest: Ab) migrare, eum episcopus sub districtione anathematis compellere voluit, ut secundum quod iuraverat, filiam praedicti B. traduceret in uxorem: Con. cilt. 17) ad nos: deest: Ab 18) periculum: 011 19) existit: AGPQR; existit: O 90) vestrae: A bcQ 21) cognitis: Ase; agnitis: Q 22) si tibi const., quod praefatus G. praestito iuramento Grmasset, quod filiaste memorat B. (II.: QR) duceret in uxorem, eum moneas (commoneatis: R) et auctoritate nostra districtione compellas (compellatis: li), ut ipsam (eam: II), nisi rationabilis causa exstiterit (restitit: P; obstitit: Ab), in ux. etc.: Coll. cilt. 23) cum oran: deest: Ab 24) add.: vel citatus: I I 25) tidd.: ant ad praesentia, ut tuam venire: ib. 26) et oun: Ab 27) elan: Q 25) eorum: .lb 29) baptis-mata: Q.

Cap. XI. 1) liestilena ex orig. ap. Botuluet Rec. XV, 940.; Lips. LIX, 51.; Rantb. LI, 34.; Cass. LVIII, 35.; Comp. I. c. 13. k. t. (4, 1.) 2) venerabil. fratrib. (ven. fr.: deest: Coll. cilt.) archiepiscopis, episcopis (deest: AabQ) et dilectis filijs suis (et... ocie: deest: Con. cilt.) abbatibus et aliis ecclesiarum praclatis et universo clero per Angliam et cismarinam (cismaritanam: A) terram illustris regis Anglorum constitutis: Coll. cilt. orig.: - 1173-4. - J: Te; ny. 8286. 3) et ep.: FIII

Henricus⁴ illustris rex Anglorum pro discordia, quae inter ipsum et filios suos peccatis exigentibus est suborta⁵, uxores eorum [filias videlicet carissimi in Christo fui nostri Ludovici illustris regis Francorinn] detineat, pro quibus sibi restituendis [irlem] rex Francorunz [el fui praedicti regis Angliae et gelterio sui preces sollicitas nobis porrexerunt. Nos itaque/studiosius] attendentes, iustum et honestum esse, ut viri suas petant⁷ uxores, et precibus eiusdem³ [regis Francorum el generorum suorum non solum in his quae ex offzci debito tenenrar efficere, sed etiam] in omnibus, quae a iustitia non discordant, mientes prompto⁹ animo acquiescere, praefatuni regem Angliae¹⁰ studiose satis et attente monuimus, eique dedimtis in ntandatis, ut ad com-
nitionem [venerabilium fratrum nostortnn] archiepiscopitaretz tasiensis¹¹ el episcopi Claremontensis¹², et [dilecti fzlū sui] Carthusiani¹³ prioris, vel loco eius prioris de Monte Dei¹⁴ si ipse adesce non poterit, vel duurum ex his, si tres non poterint interesse, uxores filiis suis i5 infra XL. dies post nositarum¹⁶ literata susceptionem restituere non postponat. Si vero eas infra praescriptum¹⁷ terminum viris suis non restituerit, apostolica auctoritate praecipimus, ut tota provincia, infra quam detinentur, et ad quam iransferentur¹⁸, quamdiu ibi fuerint, (tunee viris suis restituantur, ab onzibus clivinis officiis praeter baptisnta pal-vt-lorum el poenitentia¹⁹ mol-ientium cesset²⁰. Inde est, quod uni-vel-sitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo Mandamus [et mandando praecipz'nus], quatenus eundem²¹ regem Anglorum ad eas restituendas sollicito²² moneatis et exhortationibus inducat, proponentes ei, quod non minzls expedit sibi eas restituere, quam viris suis ipsas¹³ recipere¹⁴. Et, si iuxta man(latum et²⁵ communionem vestram²⁶ filiis suis uxores suas²⁷ infra²⁵ certum²⁹* terminum non restituerit, ex tunc, in quacunque provinciarum vestrarum³⁰ detinentur vel [ad vas] transferuntur³¹, donec ibi fuerint, nulla divina officia praeter baptismum parvulorum et poenitentias morientium celebretis vel permittatis aliquatenus³² celebrari omni [super lris contradictione et] appellatione cessante, scituri pro cerio, quia³³ si qui contra interdictum nostrum, quod non cTeditimus, venire tentaverint, suae tenzeritatis et transgressionis poenanz clebitanz auctore Domino reportaban'.

CAP. XII.1

Dictum unjas, asserentis impedimentum, impedit matrimonium c, ontrahendum non iuratum.

Idem Episcopo sanctae Agathae2.

Praeterea de muliere, quae a viro impetitur³, cuius sanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed⁴, hoc publice confiteri recusat propter metum et potentiam mulieris, *providentiae tuae* taliter⁵ respondemus, ut matrimonium ipsum fieri, nisi iuramentum intervenisset, districte prohibeas, ne deterius inde contingat.

CAP. XIII.1

Si mulier invita cum aliquo contrahat, nec fn eum postes consentiat, tenet matrimonium, si alteri postea nubit. Ita communiter summatur. Et secundum hunc intellectum esset hic casus aportas, quod matrimonium nletu contractum esset ipso iure nullum. Hoc tamen claro non colligitur ex litera.

Idem Procuratori et Canonicis Soranis2.

Veniens ad apostolicam sedem³ Mariota⁴ lettrix praesetzliun supplici nobis insinuatione monstravit, quod, dum esset in adolescentia constituta, quandam adolescentem [E. nomine] adamavit⁵ in tantum, quod uterque *inter se* de

matrimonio contrahendo sub trium personarum testimonio praestititō iuranlentum. Quod parentes mulieris ipsius ignorantes, eam invitam et reclamantem in uxorem clidam⁷ alū tradiderunt³, quem⁹ ita exhorruit, quod se ab eo nullo modo cognosci permisit. Quumque publice fateretur¹⁰, quod a priori viro cognita esset atque iurata, episcopus Soranus¹¹, qui *noie eral, eos ante prae, sentianz suanz fecit refine, et, cognito atque probato*, quod *ita* proxima inter eos esset linea consanguinitatis, quod *insimul non possunt, nec debent iure coniungi*, ipsos¹² ab invicem separavit. Ceterum quum causa ipsa tractaretur, et viro, cui tradita fuerat¹¹ a parentibus, consentire nollet, ipse aliam in⁴ uxorem traduxit, et illa⁵ cuidam viro¹⁶ T. 17 nomine publice in conspectu ecclesiae nupsit. Tandem¹³* quum de illo filium genuisset, pater ipsius¹⁹ T., quarens uccasiumem divortium faciendi, ei opposuit²⁰, quod filium suum non²¹* potuit in virum² habere²³ eo, quod alii¹⁴* , qui *ntenc defunctus est, prius desponsata fuisset*. 1. Quia ver() *assertioni eius fide*, sicut nec²⁵ de/mimos, non adhibuimus, nec h^o y potuinz sub silenliu p aeterire, ea») ad vos duximus remittendam, el dlscretionem²⁶ vesirae per apostolica scripia p-aecipiendo Mandamus²⁷, quatenus, huius rei veritate plenius comperct, si inveneritis, quod praedicta mulier a priori¹ viro indicio ecclesiae fuerit separata, et ab eodem T. sine contradictione ecclesiae in uxorem traducta, et ille²⁰, cui a parentibus³⁰ invita et renitens fuit³¹, copulata, de praesenti vita decessit³², praedictum T.33 monitione praemissa³¹ compellatis³, ut praefatam³⁶ Mariotam³⁷* *posiposita occasiune* recipiat, et sicut *u.r.nreart sitian cliligere* studeat et maritali affectione tractare. Alioquin eum³⁰ et superinductam, et patrem etianz eius⁴⁹⁺, si huic rei restiterint⁴¹* , excommunicationi⁴² subdatis, et usque ad dignan, satisfactionenz senientianz ips(tnt faciatis inviolabiliter observari.

C A P. XIV.1

Si timetur inferri violeutia puellae, de cuius matrimonio agitur, debet iudex sibi providere locum tutum et honestum, donec causa terminetur. II. d. et est textus multum allegabilis.

Idem Papiensi Episcopo2.

Quonl locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est, ut, ubi assensus cuiusquam³ requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem solo consensu⁴ contrahitur, et, ubi de ipso quaeritur, plena debet securitate ille⁵* gaudere, cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit, et sequatur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire. (), tiacirea *fi-atemitati ivae pestaplica scr,ptcz p-aecipie* ule, mandamus, quatenus puellam, de cuius matrimonio *int-* Siderios e et Canes cives tuos quaestio ventilatur¹, in domo, in qua eam *posuisti ita*, quod nihil eam s timere oporteat, facias³ honeste teneri¹⁰, donec praedicta ii causa *fine canonico* terminata fuerit, et¹²* sententia sine contradictione culills- quam valeat executioni mandari.

CAP. XV.1

Sponsalia de futuro, si secuta est copula, non solvuntur per sponsalia de praesenti; alias teneant sponsalia de praesenti, nisi per metum, qui putuisset eadere in constantem viruta, contracta sint.

Idem".

Veniens ad nos G.3* *lator praesentium* sua⁴ nobis relatione monstravit, quod in domo sua mulierem quandam

'I' i t. I. (! ap. S1. 4) 11.: Cali. cill. 5) uburta: aac11'Q; exorta: LE ti) et gen.: AaW:11'Qli IUchl. 7) repelare debeant: orig. 8) eorum: 10lt. ciit. Bicht. 9) prono: ib. 10) Anglorum: ib. pr. Q(dasel) 11) (ian- tianensis et: Coa. mil. 10.Ll. 19) Conventrensis: 1'R; deest: A Qli 13) C'antinnriensis: aPlt Itidet.: et. C. pr.: deest: Q 11) L*li: il Illich.; de utont. Dei: deest: QR; vel ... Dei: deest: Aabc 15) eorum: Cu11. c.Yt. RiLi. 16) harem: P Riel. 17) post praedictum: Coll. cilt. Richt. 18) trans- fermltur: Aack1PQR Illic,ht. 111 poenitentias: AuLQ Su) cessant: ArrCk1PP. l(ieht. 21) cund. gloriosuea: 1'Jt RiRht. 22) sollicitis monitis: PQ 13) eas: dLkl 21) reddere: Q 25) vel: ilL 26) sustraen: P; deest: AIR; iuxta communionem et mandatum nostrum: w'1{g. 27) eorum: oa'2l.; deest: ALP 28) iutra: Caet. Uihar. 29) cert.: dcr.st: FCHIKLHV; con- titutum: Coll. ciit. orig. 30) nostrum: It 31) tr.lasferentur: .16 orig. 32) ab aliis: Oreg.; deest: L'oll. cili. 33) quod: Coil. ritt.

Cap. XII. 1) Picstiteuto, t ett .I pp. L, 30.; Caso. LVII. 1.; eta. 'a. 1. u. 10. 5. L. (4, 1.) 2) add.: ex eodem (i. e. Itregistri) lib. XII.: O; P. C.: De muliere: A; - cf. O. - 1170=71. - ,laffé no. 7934. 3) appetitur: dahekoDo petitur: It; 4) si: (1 5) duxiurs respondendum: AO.

Cap. XIII. 1) Rcsfihfrne cl App. I., 31.; Cass. LVIII. 2.; Comp. r. e. 17. Ir. t. (4, 1.) 2) Soranen.: FM; Saran.: Idc: Soron.: Ab; - add.: ex eod. lib.: O; in XII. lib.: It; - 1170-71. - ,Jaifé no. 7938. 3) ad ap. sodio :lementiam: Coll. cil, (1) Diariocn.; F: Madona; O: Mari etta: 1; Marlotts

da; >faim'ata: .IL; Uat'vita: Ae 5) amavit: It 6) praestiterit: C'01d. lllum. 7) cuid.: deest: tac 8) trachiderant: at(9) quem ... tradux: dresl: L. 10) protiteretur: 10 ti) Sm'ianz: AL 12) eos: .5. 13) fuit: 11 11) in: deest: AacE10 15) ista: (bll. cilt. 16) Mil: AaLc 17) Tholomaeo: A. rbc: deest: AacE10 15) ista: (bll. cilt. 16) Mil: AaLc 17) Tholomaeo: A. rbc: deest: AacE10 3110: rho.: E' 18) Sane: CIIKKAU 11) Hiles: O 20) opponit: 1'tolomao: 3110: rho.: E' 18) Sane: CIIKKAU 11) Hiles: O 20) opponit: A bcr 21) nec: O; non potuerit: 011; non poterit nec debuerit: A 22) pot. de inre habere: Ab 23) accipere: 12 94) ab alio: Ca'il cili.: 25) non: Abc 25) non: Abc 23) frateruitati ict: deest: Abl. ab alio viro: Coll. cilt. .J) *leccesserit: A'1 35) J.: uOr. 1. 27) mandantes: (26) pr'adicto: Cal 29) ille: dr'1.sl: R 30) a par.: deest: U 31) fuerit: LaS; est: C'olf. cilt. .J) *leccesserit: A'1 35) J.: uOr. 1. 34) moneatis et (Estricto (o': u.r.: O) compellacis: Ceil. eilt. 35) cogati.: CK31 36) praedictam: 0 37) Nf.: J'Y IHh.1'dic: mliierem: Lb .IS) alTectt: Coll. cilt. 39) eam sep.: 0 10) ipsius: FOI11(CO11. c'rtI. 11) ru., ticitrt: FLli ILV Cnlt. cill. -f2) excommm'atint+ic rianco (e+r.r.muiirarir e: .J) iunodetis: Coi'. cilt.

Cap. XIV. 1) Reslitaum c.r Lip.: LIS, 56.; c'omp. 1. e. 19. h. 1. (4, 1., 4) 1159-11. 3) cieiusgtto: Cual. Biliu.r. asscusu: Ab 4) ille: drsl: 1'CIJH7.SAP 6) Ciclos: Ab; Clericos: Ce; Sic'licos: Ab; Sic'cns: 7) sub tuo examino fuit ventilata: Col't. ritt. 1) ipsam: AL 9) ad1.: eam Aockl 10) tenero: A 11) praescripta: A'thr 12) fuer. et: FCHIH3f; fuer.: deest: abc; fuer. ut: Coll. rill. Cap. XV. 1) l'fstitutura ce 005. aac1.1. 11. 1.; C0nep. II. c. 2. h. 1. (d. 1.) 2) 1152-81. - JeQ'1 reo. 2506. .; V.: FIBaa; V.: .llth d) supplici: 11cr.

recepit, de qua prolem 5 habuit 6, et 7 cui fidem coram pluribus praestitit, quod eam duceret in uxorem. Interim autem, quum 5 apud domum vicini sui pernoctaverit, eius filia nocte illa secum concubuit, quos 9 pater puellae simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de praesenti desponsare coegit. *Qui nuper in praesentia noster a 10 constitutus nos consulit, cui potius adhaerere deberet. Quia vero negat quod innotuit nūbil, utrum post fidem praestitam jam nunc cognoverit, Ideoque 11 mandamus, quatenus rei veritatem diligenter inquiras, et, si inveniis, quod primam post fidem praestitam cognoverit, ipsam lili qual ea facias remanere; alioquin 12 secundae, nisi nleu 13 coactus, qui posset in virum constantem cadere, eam desponsaverit, adhaerere facias ut 14 tixori.*

CAP. XVI.1

Qui im'avit cum aliqua cotitrabere, si vult religionem ingredi, debet primo contrahere, ut iuramentum servetur, et ante copulam carnalem monasterium ingredi poterit.

Idem Exonensi 2 Episcopo.

Commissum (Et in/a:) Significavit nobis fraternitas tua, quod quidam literatus et alobilis 3, qui 771 ad eum paterna iteredilos decoleeretur, cuidam mulieri nobili de contrahendo matrimonio fidem dedit quibusdā praesentibus, et se cum ea infra 12 biennium per verba de praesenti contracturum, praestito iuramento 5 super sacrosanctis evangelicis firmavit 6; nunc autem privata lege ductus ad frugem melioris vitae transire 7* suspirat, et tuamque super /tac consulens prudentiam, ante ntrmitionem contrarium ad monasticam religionem libitum licite luss'e h'ems'ire suspicatur, quia, si s' contraxisset, ea invita infra 14 (o.s. nenses, iactet velerin, canon 11 na stat(t) 9 nostra Constitutione ituenrda, ad arctioris vitae religionem posset transire. Quia jitar super be toa nos duxit lo fraternitas cnnstzlendns, Fraternitati 12 tuae taliter respondemus, quod tutius est ei, religionem iuramenti servato., prius contrahere, et postea, si elegerit, ad religionem 12 migrare; si tamen post prinanz desponsationem copula non dignoscitur 3 intervenisse carnalis.

CAP. XVII

Qui iuravit cum aliqua contrahere, moneri potius debet, quam compelli, ut c. contrahat. 11. d. inhaerendo literae.

Lucius III. Rapalensi 2 * Episcopo.

Requisivit a nobis tua fraternitas, qua censura mulier compelli debeat, quae, iurisiurandi religione neglecta 3, nubere renuit cui se nupturam interposito iuramento lirmavit. ; Quae 3 iCisli etianz, nlt-a7a2 ea, euus vil' matris toa'taard pollzrt't, ad alia :01 a, quana, anater fieri desideret, viro possit rivate transire. Ad quod 4 tibi breviter respondemus 5, quod »rulier, quae se nupturanz iuravit, quum libera debeant esse de iure matrimonia, monenda est potius quam cogenda, maxime quum coactiones [Tretiu.sanodi] 6 difficiles soleant exitus frequenter habere. lila sane, cuius vir Con anate adzrltervalz et iacestum. coaaaarzi.cit, nec viro suo conitngi carnaliter, nec en rivate cunz alio matrimonium mire tlebebit.

CAP. XVIII.2

litispondeutia super matrimonio non impedit secundum matrimoniara contrahi, si primum erat nullum.

Urbanus III.2

Quum in apostolica -; sede, cui licet inmeriti praesideanus, nt agislerium reaideat Ponis ecclesiasticte disciplinae, dign.ttm est el CnalSn)clnlnb rationi, itt, (»folies circa negotitzan 3 ecclesiae atiguit

dubietatis emerit 4, ad ipsius deliberationis arbitrium recurratur. Intelleximus siquidem, quod, quum inter villicum 5 de N.º et uxorem eius coram te matrimonii quaestio tractaretur, productis testibus et attestationibus eorum diligenti examine 7 discussis, ante publicationem testium a idem villicus 9 reversus ad propria, publice inter se et uxorem suam proposuit sententiam divortii iudicio ecclesiae [esse] promulgatam, et sic, falsitate onzibus suggesta, quamdam aliam mulierem facti nesciam sibi copulare praesumpsit. Postmodum yero super prioris matrimonii quaestione literis a sede apostolica impetratis, delegati indices sententiam divortii protulerunt. Verum o quia villicum et mulierem, quam ille perduxit 11, pendente lite prioris uxoris invicem asseris consensisse, tua nos duxit frater-nitas consulendos, utrum tales sint ad matrimonia admittendi. Nos igitur auctoritate praesentium Consultationi 12 tuae taliter respondemus 13, quod, imposita 14 viro poenitentia competenti, et 15 infra ipsius poenitentiae tempus carnali commercio interdicto, postmodum in maritali copula poterunt 16 remanere. [Super en vero etc. cf. c. 5. de cond. app. IV. 5.]

CAP. XIX.1

Uxor, non certificata de monto viri, contrahere non potest, quamvis ignoret, quid sit de marito, qui longo tempore abfuit.

Clemens III. Caesaraugustensi Episcopo 2.

In praesentia nostra pasitos a nobis quaesivisti 3, quid agendum tibi sit de quibusdā mulieribus in tza dinecesi constitutis, quae, quum viros 4 suos causa captivitatis vel peregrinationis absentes ian ultra septennium praestolatae fuerint, nec certificari possunt de vita vel de morte 5 ipsorum 6, licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem, et 7 pro iuvenili aetate seu fragilitate carnis nequeunt continere, petentes aliis matrimonio copulari. Quum autem dicat Apostolus: „Mulier tam diu alligata est viro, quam diu vir eius vivit,“ Consultationi ergo 8 tuae taliter respondemus, quod, quantocumque annorum numero 9 ita remaneant, viventibus viris suis non possunt ad aliorum consortium canonice convolare, nec tu eas auctoritate ecclesiae 10 permittas contrahere, donec certum nuncium recipiant 11 de morte virorum. [Dat. Laterani.]

CAP. XX.1

Contractus matrimonii cum peccatorio, volente se corrigere, proficit ad remissionem peccatorum.

Idem 2.

Inter opera caritatis, quae ianitanda nobis auctoritate sacrae paginae proponuntur, sicut evangelica testatur 3 auctoritas, non minimum est, errantem ab erroris sui semita revocare, j-ac praesentim mzzlires voluptuose viventes et adrrzittentes indifferenter gazoslibet ad commercium caa-azis, ut coste vivant, ad legitimum tori consortium invitare. Hoc igitur attendentes, auctoritate apostolica Statuimus, ut omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint et duxerint in uxores, quod agunt in remissionem proficiat 4 peccatorum. [Dat. Rom. ap. S. Petr. III. lial. lilaü Pont. nostr. A.o. I. 1198.]

CAP. XXI.1

14 matrimoniam, per vital contractum, cohabitatio spontanea convalescit. H. d. et quotidie allegatur.

Idem 2.

Ad id, quod per tuas literas nobis 3 intimasti de quadam parochiana tua, quam suus vitricus cuidam Teutonico

T i t. I. Cap. XV. 5) Mimo et filiam: ib. 0) babuēt: Set 7) et: decst: Jit 8) fluun de gnadann civitate ad premia remearet . . petvoca-vil, cuius: 1350 9) et quino pater eius (deest: S'er) in ledo eos (ticcs: Buey; viri: Bh) simltl (insimul: Sir) iuvenisset, suum mane iuvitunt ipsum eam desponsaro coegit: Bst 10) nost.: das: Pi Birht. 11) Id.: ders: JIsa 12) Quodsi post datam 1 bien) otitis (ticest: Bu) non cognoverit: lIsa 13) por metum: IV 11) laminan: lIsu.

Cap. XVI. 1) listifuten r'l c'oatp. II. e. 4. h. I. (1. 1) 2) Exenten.: L'yhi: - 1159-81. - In(f'e: m. 8970. 3) add.: vir: 111 4) Ostra: Cont. Bülnh. 5) saet'ametito: Bucy/Jti. 6) coillirmavit: Babe 7) trans.: deest: Codit. coll.; convolare: II 5) etiauss: Bbe 9) instante: lib 10) nos consuluisti consultado/li tuae: ib. 11) consultationi: Be; Frat. . . tal.: de-s: Ru: ita consultationi tuae respondenda: lIsa 12) districtiouem religionis: II 1:3) cognoscitur: Jdt; non fuerit nbscenta: Bb.

Cap. XVII. 1) Bc.stiluhute ex l'pp. XLV. 0.; Lips. 51X, 48.; lIana, 1.1, 31.; cLss. LVIII. 32.; Coh21. 1.c. 12. h. r. (4. I.) 2) I)apulensi: 67111A; Rapulien.: 11; Ruplen.: A; C'apriano: 0; Itapleu.: 0; Tabulen.: II; Rapiven.: Ji; - 1181-5. - Jaffé 9to. 9359. 3) contempta: Laclb 4) quite: Auctl 5) duximus respondendum: al'19 0) hui.: decad eginu; PQli.

Cap. XVIII. 1) licistitLdum ex l'pp. VI, 21.; Comp. I. e. 20. /t. t. (d. 1.) 2) Urb. SI. Cenom.: 0; cid. ley.: Urb. III. Cenoman. ep.: - 1185-87. - .httji no. 9870. 3) negotia: Aabc 4) onergit: ib. 5) cf. infra no. 9. nt lllrcia: .1r17; Entia: .1b; Enea: jr: Urucia: .Ik; lIernlia: 0; Arveja:

Bülnh. ex Conl. 7) examinatione: Auct 8) test.: deest: AO g) iV.: Ak; el nadt rroOntino scribendz un cose ojee Willicus, sioe Willelmus. 10) Ende luehtl 11) superinduxerat: 0 12) sollicitudini: i10 13) duximus respondendum: ili. 11).impos. (interposita: A) ei: 10 15) et: deest: A; b; intra: Cmt. Bülnht. 13) poterit: 1.

Cap. XIX. 1) Bestitutum ex Loc. ap. Bcll. III, 308.; Cm? Ifal.; Comp. II. e. 3.1. t. (4.1.) 2) atld.: ex lib. I. Reg.: B; - 1188. - Jrtffé no. 10130. 3) duxisti necessario requirendum: Coll. eitt. 4) quae quum viros in captivitatem vel alia (deest: U) peregrinationem adductos (abductos: Bfi; deductos: BL); Coll. citt. 5) vita aut (et: Be; an: Dio.) norte: ib. 6) ips.: dresl: ib. pn' Bl. 7) quia tamon (quae quum: Exe.) pro iuvenili aetate seu alta fragilitate carnis humanae (frag. humana: lIb) continere non possunt, aliis expetunt in matrimonio (matrimonium: Bb) copulari: ib. 8) ergo: tleest: 6: JIti'LN Coll. citt. 9) spatio: Bagar 10) in facie ecclesiae: Bmli; ecclesiastica: Bc 11) recipiunt: Bb; habeant: hl); reeeperint: L'larv.

Cap. XX. 1) licstikrtm c'o lItac. III. Rey. ap. Rol. 1, 112.; Cilb. alud. 3. (1.1.); Comp. E. e. 5. G. t. (4.1.) 2) universis Christi fidelibus: O; - Potthast tto. 114. 3) protestatur: See 4) eis prof.: Bar.

Cap. XXI. 1) Bestititranac ex Loc. ap. L'ul. III, 308.; Oilb. cruct. 5. (4.1.); Cod. lIal.: Comp. It. c. 7. h. t. (4.1.) 2) idem eadem: U; SS. Starcelli et Petri presb. cardin.: 5'a; - 1188-91. - Jaffé am. 10250. 3) nob.: deest:

Bugl h'irht.

matrimonialiter copulavit, taliter⁴ respondemus, quod, quamvis undecim annos *adhuc* habens, ab initio invita fuisset ei tradita et renitens, tamen, quia postmodum per annum et dimidium⁵ sibi *ii* cohabitans consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire. Nec de cetero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum, quod non consenserit⁷ * in eundem s, nominaverit⁹ producendos, quum mora tanti temporis huiusmodi probationem excludat. Mandamus igitur *lu*, ut propter hoc non omittas, quo minus *appellatione remota per censuram ecclesiasticam* utrumque compellas ad alterum inarita]i affectione tractandum *ii*, nisi forte vellent *l2* ad religionem pariter convolare, poenitentiar³ eis iniuncta *l4* pro eo, quod ad alienos *l1* et illicitos concubitus uterque transivit *l6*. [Da]. Laterani.]

CAP. XXII.,

Sponsalia de futuro, etiam inrata, solvuntur per secunda sponsalia de praesenti, non autem per secunda de futuro.

Innocentius III. Fernatino 2 * Episcopo.

Sicut ex literis tuae fraternitatis accepimus, quum L. parochianus tuus P. mulierem se ducturum in coniugem, in manus³ patris eiusdem P. iurantis, quod eam sibi traderet in uxorem, proprio firmaverit⁵ iuramento, nec per virum steterit, sed per mulierem potius, quo minus inter eos matrimonialis solennitas sit secuta, quatuor postmodum vel quinque annis elapsis, idem L. E. mulierem per verba de praesenti, ut eius consanguinej asserunt, desponsavit, *j-propter quod fr-cter praedictae I. suan deposuit Uta proe- centia quetionem. Quia vero, quid super his agendum sit, nos7ro postulas responso edoceri*, Postulationi¹ tuae taliter respondemus, quod, si tibi constiterit, quod idem L. P. *l* mulierem per verba de futuro, *E.* yero desponsaverit per verba de praesenti, imposita ei poenitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit, nisi forsitan in iuramento suo certum terminum, infra⁹ quem dictara. P. duceret in uxorem, praefixit *l6*, nec per eum stetit, quin ad statutum terminum matrimonium consummaverit *l1* matrimonium secundo *l2* loco contractum legitimum indices, et ad illuc servandum, *si opus litera, ecclesiastica l1restrictione* compellas etndem *i* : *itt,i forsitan aliud quid obstiterit, quod ipsum debeat impedire*. Quodsi forte per verba de futuro sponsalia *l1* cum utraque contra¹⁵ *l5*, iuramentum primum, sicut licite factum est, ipsum servare compellas, de ¹⁷ secundo ei poenitentiam iniuncturus Quodsi de bis *l11* non constatis ad plenum, tamdiu adhuc cognoscas de causa, donec super bis sufficienter instruaris. *Quod enim ctttestationibus quas cal sedenu apostolicam de.stinasti de concupataditate laabett non f heit ad caasam quito: aertn-a contrahentitma sit illa persona qua mediante jalen paren.tes eortnt computernitas est contracta.* [Dat. Lat. V. lical. Iliartii Pont. nostr. Ao. I. 1198.]

CAP. XXIII.

Mutus et sordos, et omites, qui non prohibentur, matrimonium contrahere possunt.

Idem Arelatensi Episcopo2*.

Quum apud sedem apostolicam, *j r-tti, licet imnteriti, praesidenrus, (oitis ecclesiasticae disciplinae resideat magistratus, (lignum et consanatum est rationi, ut, quontes circa negotia varia el diversa quicquaan dubitationis emergerit, ad ipsius audiciuna recurratur, quae disponente Domino inier onines ecclesias obtinere meruit principatuan*. Sane, consuluisti nos per nuncios *el literas toas*, utrum mutus et sordus alicui possint 3 * matrimonialiter copulari. Ad quod *fi-aternitati tuae* taliter respondemus, quod, quum prohibitorum sit edictuln de matrimonio contrahendo, ut, quicumque⁴ non prohibetur, per consequentiam

admittatur, et sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum⁵, de quorum quarumque⁶ coniunctionibus agitur, videtur, quod, si taus velit contrahere, sibi non possit vel debeat denegari, quum quod verbis non potest signis valeat declarare. [Dat. Som. ap: S. Petr. Id. Iad. 1198.]

CAP. XXIV.,

0¹^ \^ Furiosus matrimonium contrahere non potest.

Idem Vercellensi L'piscopo2.

Dilectus filius R. miles *llexcentrinets* proposuit *coram nobis*, quod *Pufinam* filiam suam cuidam *§ OpiZoni Laat-caveclae7* matrimonialiter copulavit, *ignnans*, quod *Optzn esset 5 furiosus*. *l'nde &uanilt7er pos-trelavil ca noble, att ut(an cirlem quam zpsius /iliae consulere didnarenanr*. Ouum autem *li* eadem mulier cum ipso viro, qui continuo furore laborat *l*, morari non possit, et propter alienationem furoris legitimus non potuerit *s* intervenire consensus⁹, *fiatarlarctti lvare per ctposh-lica sc.r2lta* mandamus, quatenus, *illquisita plenius z:eritate*, si rem novaris ita esse, praefatas personas cures *smb lato appellatiolas di/firgio* ab invicem separare. [Dat. Rom. ap. Petr. V. Kcd. Ion. 1205.]

CAP. XXV.,

Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba requiruntur quoad probationem, et intellige: vel alia signa acquiruntur. II. d. secundum intellectum, quem tenet Panormitanus.

Idem Brixiensti 2 Episcopo.

'huae fraternitati 3 * (El iatfra: [cf: c. lo. de co, qui cmn. IV. 13.] Postulasti *insuper erlocera*; utrum ex solis verbis, et ex quibus matrimonium contrahatur, *quana ab aligntibu.s thbt-tetr spirituctle cort.tradri solis cerbis*. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod matrimonium *4* in veritate contrahitur per legitimum viri et mulieris consensum; sed necessaria sunt, quantum ad ecclesiam, verba consensum exprimentia de praesenti. Nam surdi⁵ * et muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis, et pueri ante annos legitimos per verba sola non contrahunt, quum intelligantur minime consentire. [Dat. Romae etc. 1206.]

CAP. XXVI.,

Si alter contrahentium nitatur verbis dubiis, animo decipiendi mulierem, et eam postmodum cognoscit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali; secus in poenitentiali. II. d. secundum verum et communem intellectum.

Idem12.

Tua nos duxit fraternitas consulendos (Et infra: [cf c. 7. de curis, el aff: IV. 4.] Collseauenter (ratera quaevisisti, [rN] quum quandam mulierem aliter inducere nequisset, ut sibi conuniscere+ ,naliter, nisi desponsasset]* eandem, nulla solenni+ :clhiLaa vel alicuius praesentia, dixit illi: „te Ioannes ionsa': „uum ipse Ioannes nonl vocaretur, sed fitixlt se vocar qlelil, non credells esse coniugium eo, quod ipse n- .aretur hoc nomine 5, nec haberet propositum contra di, sed copulara tantum exsequendi 6 ° carnalem, utru:.. traer praedictos 7 sit matrimoniums celebratum, quum mniier consenserit et *l1 cnsentiat* in eundem, et ille dissensc- t d.,sentiat, nec aliud quicquam egerit, quam [jara] est expressum, nisi quod cognoverit *l1** eandem. S r. quod tibi *l1* respondemus, quod, quum praefatus vir taml' desponsaverit" mulierem in propria *j i* per.. t sub nomine alieno, quo tunc *l5* vocari se finxit, et - sit carnalis copula subsecuta, videtur forte pro ;o praesumendum, nisi tu ille nec proposuit, nec con-

Ti t. I. Cap. XXI. 4) tal.: Seest: GU; tibi tal.: Bah 5) dimidiumve: liLac. 6) ei: Coll. c. 1. h. t. 7) consensit: FGHIKH; consenserat: Ba; consentit: Be 8) eunt: Rsal. Loc. 9) nominavit: U 10) Volumus igitur et mandamus: Coll. c. 1. 11) add.: redice: lirc; contractandum: Bh; remeandum: Loc. 12) velint: Bi 13) poena: Lnc. 14) inficiat: Coll. c. 1. 15) al. et: deest: libh 16) transierit: Loc.

Cap. XXII. 1) Restitutur ex Rey. Bal. I. 29.; Cith. anet. 2. (4, 1.); Couep. III. c. 1. h. t. (4, 1.) 2) Ferentinati: FHN31Ca Rey.; Ferentino: Cc; Sereno: Ch; Peretinati: Ck; Pereut.: Ch; - Polthast no. 24. 3) manu: JJ Rey. 4) ipsi: CReg. 5) finaret: Ca; firmavit: Chc 6) G.: Lelili Rey.; seq. mul.: deest: Cayh 7) fraternitati: C Rey. 8) G.: 31 Rey. 9) intra: Coat. Birlan. 10) praefixerit... steterit: C Ro. 11) cons. secundaria contractum: ih. 12) secundum contr.: Cbe 13) eum: CReg. 14) epon-salitia: Cae Rey. 15) contraxerit: Cbe 16) iur.: Sets: Cb 17) et de secundo el poenitentia iniungatur: Cacyh • 18) coarstet: ib. 19) sufficien-tius: FGHIKLMNC Rey.

Cap. XXIII. 1) Restitutur ex Rey. Bal. I. 333.; Cith. auct. 7. (4, 1.); Comp. III. c. 3. h. t. (4, 1.) 2) archiep.: LbC Reg.; - Polthast ao. 229.

3) possit: FCKC.agh Rey.

Cb 5) eorum: CReg. 6) qua-

rumcunq: l'Ch.

Cap. XXIV. 1) Reside:, Brega. VIII. 168.; Coutp. III. c. 4. I. 1. (4, 1.) 2) Potth'est 2lo. 2634. 3) (ait: dresL+ C Ref. 1) awn. oe C. conup. sutil 5) existeret: C'bc 6) aut.: drs': C' lita. 7) laboraret: Erg. S) potuit: Cardel 9) cono. Quocirca etc.: C R

Cap. XXV. 1) Rstilitaa... : ^X. VIII. 189.; Abri. • 1. (4, 1.); Codd. coll. D Rey. 4) minime: „^ 5) add.: Ioannes: Dh 6) extor-quendi: CHIKLilV'D Rey.; deest: -1, 7) dictos: F; eco: La 8) aliquid matrimonij: Dabcy 9) et cons.: dtst: Lb: 10) cognovit: FL111 FYa5iglR Rey. 11) taliter: FCH111al'; tuno fraternitati: Lb1) Rey. 12) dict.m:

13) desponsavit: Darfh 14) in grepria quidem persona, etsi: Rey. 15) temen: 1) Reg.

sentit 16* illam ducere in uxorem, quod qualiter tibi constiterit non videmus. Nos autem 17, quid iuris sit rescribentes, [hoc] dicimus 18, quod, si res ita se habuerit 19, videlicet, quod elle eam non 20 proposuit 21 ducere in uxorem, nec unquam consensit in praedictam personam E2, non 23 debet ex illo facto coniugium iudicari, quum in eo nec substantia 24 coniugalis contractus, nec [etiam] forma contrahendi coniugium 25 valeat inveniri, quoniam ex altera parte dolus sollummodo adfuit, et defuit omnino consensus, sine quo cetera nequeunt foedus perficere coniugale. [Tertio quaesivisti etc. cf. c. 19. de hom. V. 32. Dat. Lal. Id. Febr. Pont. nostr. A.o. XIV. j212.]

CAP. XXVII. 1

Ad denunciationem nnins honesti viri, qñi defert consanguinitatem, et de fama vei ecandalo docet, impeditur matrimonium contrahendum.

Idem Episcopo Belvacensi2.

Quum in tua diocesi (Et infra: [cf. c. 36. de decim. III. 30.]) Sane, quia contingit interdum, quod, aliquibus volentibus matrimonium contrahere, bannis, ut tuis verbis utamur, in ecclesiis editis secundum consuetudinem ecclesiae Gallicanae, ac nullo contradictore publice comparente, licet fama privatum 3 impedimentum deferat parentelae, quum ex parte contrahentium iuramenta maiorum de sua propinquitate, ut suspicionis tollatur materia, offeruntur 4*, quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi quaesivisti. Ad quod 5 taliter respondemus, quod, si persona gravis, cui fides sit adhibenda 6, tibi 7 denunciaret, quod 8 hi, qui sunt matrimonio copulandi, se propinquitatem contingant, et de fama vel scandalo doceat, aut etiam per te ipsum possis certificari de plano, non solum debes iuramenta parentum sponte oblata non 9 recipere, verum etiam eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti 10 induci nequiverint, compeliere, ut [vel] a tali contractu desistant, vel contra famam huiusmodi secundum tuae discretionis arbitrium iuramenta exhibeant propinquorum. Alioquin, si persona denunciatus non exstiterit talis, ut diximus, vel 11 de fama vel de 12* scandalo non poterit edocere, ad desistendum monere poteris, non compeliere, contrahentes. [Si yero etc. cf. c. 6. Qui matrim. acc. IV. j8. Dat. Lat. IV. Kal. Nov. Pont. nostr. A.o. XV. 1212.]

CAP. XXVlu.1

Mulier, quae negat, se in matrimonium consensisse, non creditur marito probante contrarium; secus, si probat, se consensisse per metum, qui poteat cadere in constantem virutem.

Honorius III. Episcopo Berguensi2.

Consultationi tuae breviter respondemus, quod 3 mulieres 4, quae de more veniunt ad valvas ecclesiae benedictione cum sponsis, et 5 ibi reclamantes affirmant, se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audiri sponis legitime probantibus contrarium non oportet, quum legitimis et idoneis testibus non debeat illarum simplex assertio praevalere. Sane 6 illis, quae benedictione accepta 7* mox a sponsis aufugiunt ante carnis copularam subsecutam, asserentes, se nunquam in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsa verba protulisse consensus, licet animo dissentirent, non statim est audientia deneganda; sed de illato metu est cum diligentia inquirendum; et, si talis metus inveniatur illatus, qui potuit 9 cadere in constantem virum 1s, erunt non immerito audiendae.

C AP. XXIX.1

In matrimoniis et eponsalibus debet esse libertas, ande in ele promissio poenae non obligat.

Gregorius IX.

Gemma mulier nobis exposuit, quod, quum T. filia eius cum C. contraxit 2* matrimonium, B. de Alferio ea occasione, quod inter P. filium suum et praedictam puellam infra3

septennium constitutos sponsalia contracta fuerunt, poenam solvendam a parte, quae contraveniret, in stipulatione appositam, ab epsa 4 nititur extorquere. Quum itaque libera matrimonia esse debeant, et ideo talis stipulatio propter poenae interpositionem sit merito improbanda, mandamus, quatenus, si est ita, eundem B., ut ab extorsione praedictae poenae desistat, ecclesiastica censura compellas.

CAP. XXX.1

Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copularam subsecutam, sed non per nium carnalis copulae tantum. H. d. cum c. fin. infra codera.

Idem Episcopo Cenomanensi.

Is, qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copula subsecuta, etsi in facie ecclesiae ducat aliam et cognoscat, ad primam redire tenetur, quia, licet praesumptum primum matrimonium videatur, contra praesumptionem tamen huiusmodi non est probatio admitenda. Ex quo sequitur, quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum.

CAP. XXXI.1

Sponsalia de praesenti non solvuntur per sequens matrimoneum, etiam carnali copula consummatum; sed sponsalia de futuro etiam inrata solvuntur per sequentia de praesenti.

Idem.

Si inter virum et mulierem legitimus consensus interveniat de praesenti ita, quod unus alterum mutuo consensu, verbis consuetis expresso, recipiat, utroque dicenti: „ego te in meam accipio,” et: „ego te accipio 2s in meum,” vel alia verba consensum exprimentia de praesenti, sive sit iuramentum interpositum sive non: non licet 3* alteri ad alia vota transire. Quod si fecerit, secundum matrimonium de facto contractum, etiamsi sit carnalis copula subsecuta, separari debet, et primum in sua firmitate manere. Verum si inter ipsos accessit tantummodo 4* prolnissio de futuro, utroque decente alteri: „ego te recipiam in meam,” et: 0°ego te in meum,” sive verba similia, si alius mulierem illam per verba de praesenti desponsaverit, etiamsi inter ipsam et primum iuramentum intervenerit, sicut diximus, de futuro: huiusmodi desponsationis intuitu secundum matrimonium non poterit separari, sed eis est de violatione fidei poenitentia iniungenda.

CAP. XXXII.1

Misas ad copularam non facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.

Idem.

Adolescens, qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet saepe nissus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum per verba de praesenti contraxit, non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus, nec praesumptum, quum conatus non habuisset effectum, sed secundam debet habere uxorem.

TITULUS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

CAP. I.1

Pater pro filio impubere sponsalia contrahit, pro pubere vero non, nisi conaentiat.

Hormisda-2 Eusebio Episcopo.

Tua nos 3* requisivit fraternitas de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere 4, si sine voluntate adulti filii facere potest. Ad 5* quod dicimus, si aliquo modo non

Tit. I. Cap. XXVI. 16) consensit: FGHK; consenserit: D 17) tamen: D Reg. 18) dic: deest: D 19) babel: Cont. Beben.; habuit: Dfg 20) nec: Reg. 21) proposerit: LN 22) inter praedictas personas non deberet: Reg. 23) nec: D0 24) add.: erat: Dabefgh 25) coniugii: D Reg.

Cap. XXVII. 1) Restitunt? ex Reg. Bol. XV, 184.; Comp. IV. c. 2. h. t. (4, 1.) 2) Potthast no. 4614. 3) privativa: Dbch Reg. 4) offerantur: FGHKL1NDacfg Reg.; offeratur: Db 5) haec: Reg. 6) add.: morito: D0 7) fratornitati tuae: 0 Reg.; deest: LN 8) et: DI 9) non: deest: Dacfg Rep. 10) monitis: Dach Reg. 11) et: Reg.; deest: DI 12) de: deest: FGLaND Reg.

Cap. XXVIII. 1) Restitutum ex orig. ap. Suhm. Hist. af Danrn. IX, 753.; Comp. V. c. 2. h. t. (4, 1.) 1) Sleswicensi: orto: in Codd. nomen COV-rupte est. - Potthast no. 6106. 3) quod: deest: Ebcd 4) sponsas: orig.

5) et: deest: Eacd; ibique: ong. 6) Sed: oreg. 7) recepta: FGHKLóNEacd; orfg. 8) invenietnr: orig. 9) potuerit: Ead oreg.; possit: Ele 10) vir.: deest: Codd. coll. Eac orfg.

Cap. XXIX. 1) Ros ep.: G; - 1227-34. - Potthast no. 9660. 2) con-traxerit: GHK 3) intra: Cont. Bóln. 4) ab ipsa: Secol: FN.

Cap. XXX. 1) 1227-34. - Potthast no. 9661. Cap. XXXI. 1) 1227-34. - Potthast no. 9662. 2) sec.: deest: 911IK

3) liceat: FHILA 4) tantum: FGHK.

Cap. XXXII. 1) 1227-34. - Potthast no. 9663.

Tit. 11. Cap. I. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 2. h. t. (4, 2.) 2) cf. c. 2. C. XXXI. qu. 2. - capea inserten? 3) nos: deest: Codd. cal.; - Tua sanctitas (fraternitas: Abck) requisivit a nobis, frater venerande: A 4) ducere: A 5) Acl: (leest: FGRIKNAack.

consentit filius, fieri non posse; potest⁶ autem filium nondum adultum, voluntas cum discerni non potest, pater cui vult matrimonio tradere. Et postquam filius pervenerit ad perfectam aetatem, omnino debet hoc adimplere.

CAP. II.1

Impuberes ambo vel alter, nisi pro bono pacis, coniungi non debent.

Nicolaus Papa.

Ubi non est consensus (*El infra*: *Iluius ergo decreti auctoritate* Districtius inhibemus, ne de tetero aliqui, quorum uterque vel alter ad aetatem legibus vel 2 canonibus determinatam non pervenerit, coniungantur, nisi forte aliqua³ urgentissima necessitate interveniente, utpote pro bono pacis, talis coniunctio toleretur.

CAP. III.1

Puberes sunt quoad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere et generare possunt.

Isidorus.

Puberes a pube sunt 2 vocati, id est a pudentia 3 corporis nuncupati: quia 4 haec loca (*une primo* 5 lanuginem ducunt. Ouidam tamen 6 ex annis pubertatem existimant 7, id est, eum esse puberem, qui XIV. annos implevit 8, quamvis tardissime pubescat. Certum 9 autem est, eum puberem esse, qui et 10 ex habitu corporis pubertatem ostendit, et" generare iam potest 12. Et 13 puerperae sunt, quae in 14 annis puerilibus pariunt.

CAP. IV.1

Ex sponsalibus, contractis cum minore septennio, non oritur impedimentum publicae honestatis; secus, si eum maiore vel minore, consentiente post septennium. Et affinitas sequens dissolvit sponsalia praecedentia de futuro.

Alexander III. Herfordensi 2 Episcopo.

Literas tuae fraternitatis accepimus 3*, ex quarum tenore perpendimus, quod, quum 4 quidam *parochiazus tuus A. nomine* esset perfectae aetatis, quandam puellam in cunabulis desponsavit; procedente vero tempore *idenz A.* matrem puellae cognovit, et eam in uxorem accepit 5. 1- *Unde quia* (*Jubilis*, an *huiztsnzorli* *matrimonium sta-e debeat*, a nobis exinde *consilium postulasti*. Super quo Consultationi tuae taliter respondemus 6, quod, si praefatus 7 vir matrem *praefatae* puellae, antequam *petella ipsa* septimum s annum complexset, in uxorem accepit, matrimonium *ipsuan* non dissolvas *sed eundem vinum praefatanz nullierem, sicut taxorem, libere tenere* 10 *permutas*, quum desponsationes 11 huiusmodi nullae sint, quae in cunabulis fiunt 12. Verulli si, postquam *praefata* puella septimum annum complevit, praedictus vir matrem eius accepit taz uxorem, quum sponsalia extunc placere consueverint, inter eos sententiam divortii non differas promulgare, nec ipsum 13 filiam 14 seu matrem *in uxorem* 15 habere permittas.

CAP. V.1

Sponsalia, nulla ex defectu consensus, non creant publicae honestatis iustitiam: sponsalia vero aliqua sic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.

Idem Eboracensi Archiepiscopo 2.

Accessit ad praesentiam nostram *±nobilis vis- TV. filias G. cum literis tuis, ex quarum tenore perpendimus, quod, quinz filiam cuiusdanz nobilis vira, (luan esset minores aetatis, desporz-*

Tit. II. Cap. I. 6) Posse (Posset: A1) antea de filio, nondum adulto, voluntas cuius nondum discerni potest, pater, cui vult, in matrimonio copulare (tradere: Abk; add.: vel tradere: Aac), et postquam filius (oneitt. Ak) pervenerit ad perfectam aetatem, monino serrare et adimplere debet: haec omnibus orthodoxae fidei sancimus, et vobis teunda mandamus: A.

Cap. II. 1) Comp. I. c. 4. h. t. (4, 2.) 2) Capnt+iacert+nn, cuino initialia rerbit exstant: C. XXX. gn. 2. e. 1. 3) et: Aabc 4) aliquando: Aacl.

Cap. III. 1) Isidor. EtIpn. XI, 2.; Lips. LIX, 8.; Bala? LI, 7.; Comp. I. c. 7. h. t. (4, 2.) 2) sunt: deest: AbcF.19; snnt voc.: deest: orig. 3) pudicitia: Ab; pudendis: orig. 4) quod: orig. 5) primum: ALQ 6) autem: APQ orej. 7) aestimant: Q Bala. 8) impleverit: Q Cont.; explevit: AacklQ; expleverit: ALParfg. 9) Certissimum autem eum: orig. 10) etiam: Abe; deest: AaQ 11) ut: AbP 12) possit: APQ orig. 13) Et: deest: Abc; Et. segq.: deest: Q 14) in: deest: AP orig.

Cap. IV. 1) Restituim ex App. XII, 2.; Lips. LX, 2.; tiana, LII, 2.; Casa. LIX, 2.; Comp. I. c. 5. h. t. (4, 2.) 2) »escri: deest: OPQR: - 1159-81. - Jaffé ro. 9009. 3) recepimus: GRIKAbcl; suscepimus: AKOP 4) dum: Q 5) duxit: OPQlt 6) frat. tuse taliter (deest: AkO) duximus respondendum (respondemus: It): Cali. citt. 7) memorabile: Abo R 8) VII. annos habuisset: R 9) impleisset: 0 10) babero (lib.: est): Ab 11) dispensationes: 0 12) factae eunt: t7i. 13) Spasm: LbN 14) son fil.: Aac 15) ux. accipere: PQR.

Corpus mur. can. lül. Friedberg. T. II.

sasset, et postmodum ipsa assensum in hac parte non praebente, antequam ad Jubiles annos pervenisset, celebratum est inier ens divortium. Procedente vero tempore, defuncto patre puellae, mabem eius [praedictus] 3 W. sibi matrimonio copulavit. Quod quidem factum quine sustinere nolles, euarz solcite monuisli, ipsam dimitteret, et quia monitis tisis in hac parte noluit acquiescere, ipsunz excommunicationis vinculo innodasti. I'andenr, accepta ab eo cautione, li stad nostram adire praesentiam, et super hoc siatutum nostrum fzmziter observaret, eundenz mandato nostro absolutum denunciaste, et eunz literis tuis ad praesentiam nostrcznz misisti. óértznz praefatus iV. in nosb'a praesentia cnnstituit. sua nobis assertiane p'oposuil, quorl puellrtarz ipsam, dunz esset iazfra septimunz annum, desponsavit, postea Perol-1, antequam ad nubles annos pervenisset, noluit aliquatenus consentire, ni praefatunz W. iaz virunz acciperet, el ita euan patre sao, in ruins potestate remanserat, el cum praefato TV. adpraesentianz tuam accessit. Et quam ab oae puellae audisses il, et per eczan cognosceres el per pabem eius, quod anenzoratunz IV, iaa virunz nolebat, stalial illum in plena synodo ab huiusmodi despoaesutione publice absoluluaaz denunciasti. Elapsis vero pluribus annis post, 2'norias) etiam 7 patre puellae, carissinuz in C7zrislo filias nosler II. Anglorunz rex nzab'enz suprarlictae 3 puellae memos-ato TV. traelidit in uxorem, quanx idem TV., ut discordia orta inter consanguineos suos el consanguineos 9 anulieri. s opirefur, accepil et solenniter desponsavit, el sine contradicione ecclesiae duxit, et ea: ea libe'os procreavit, el paella fuit alteri viro copulafa. Vemos licet continueateu in literis tuis 10, quod paella ip.scz 11 erall2 minoris aetatis, guando Iuiusneorli desponsatio facta fuit, lamen 13 refert, utruan, (pum 14 esset nzinoris aetatis, [fiteri]) 15 proxiana 16 aetali aptae matrimonio, aut 17 infra septem (tunos 19. Ideoque Fraternitati tuae per apostolica scripta praeciando n mandamus, quatenus, rei veritate inquisita diligentes et cognitit, si tibi constiterit, quod praefafa puella 20 non esset 21 septennis, guando praemeneorato 22 G. 23* desponsata fuit, et postea in eum non consenserit 24, et quod idem G. 25* ab buiusmodi 26 desponsatione per te fuerit absolutus, matrimonium, inter eundem G. 27* et matrem puellae 28 celebratum, praecipias inviolabiliter 20 observad, et eorum 30 prolem denuncies esse legitimara, quia, sicut discretio Osa aloze ignora?, desponsationes et matrimonia n ante septem 32 annos fieri non possunt, praesertinz si consensus postea non accedit 33. Sane, si praefata puella ante [luiusnzodi] 34 desponsationem septimum: 15 annum compleverat u, licet praedictus vir a desponsatione ipsius puellae ipso iure fuerit absolutus, quum 37 ea in Cual consentire noluerit 33, inonestuni tamen videtur 39, ut matrem eius habeat, cuius filia fuit 40* sibi desponsata. Verunz si tibi visunz fuerit, ut eunz matre puelle renzitneal, arc discordia inier utriusque consanguiazeos olinz n exorta naocz (tutela sopita denuo suscitetur 41-1 id Clissinzulare Inleris el aerluazinziler toles-are. Filai autem quos de ipsa suscepN, si ectnz tolerante ecclesicz in uxorenz duxil a successione palernae vel 13 matemaz, hereditatis proziliari non possunt.

CAP. VI.1

Si impubes, desponsata et h'aducta, petit licentiam pubes facta alteri nubendi, non auditur, si vir iurat, se ealn cognovisse; nec auditur, si nondum nubes, sed proxima pubertati probetur cognita. Itt ex sponsalibus, contractis cum impubere maiore septennio, oritur publica honestas.

Ideni Norvicensi 2 Episcopo.

Continuebatur 3 in literis tuis, quod, quum quaeclam puella infra 4 nubles annos cuidam viro in uxorem traclita fuerit 5, et ab ipso traducta, suis pca'eutibrrs as.sereutibus, can;

Cap. V. 1) Restituim ex App. VI, 7.; Lips. LIX, 4.; Ifawb. Cass. LVIII, 5.; Comp. I. c. 0. le. t. (4, 2.) 2) 1159-81. - Pot'f' Do. 5952. 3) praed.: deest: Wats: 0Qll 4) yero: deest: ePoiuz: QR 5) vestrar: Q 6) audisses: . . . cognoscens: (2; et: . . . 9) cogn.: deest: 0 7) et.: d.r.t.: AbcOQlt 8) praedictae: P 9) esoz.: deest: 0 10) ipsi: 01Ql: 11) ips.: deest: PQR; illa: 0 12) esset: P ltich. 13) et non: Q 14) quum: deest: Abel? 15) fuer.: deest: etiam: QR 16) proxime: 1Q/1 17) an: Il 18) septennium: Pltr/r. 19) praec.: drest: Aac 20) pu.: deest: Aabel 21) erat: Q 22) ueemorato: Ab 23) W.: Flb N.47Yl; V.: Cl/161, a 11; Wi: 24) tates: deest: 0 25) humus: FOBA. Abri 26) eorndem proles: . . . 27) ej. real. 23. 25. 28) ipsius pneli.: R 29) immobiliter: AkO 30) septimum annum: C'ali.cili. legitimas: 60ll. cttf. 31) matrimonium: O 32) septimum annum: C'ali.cili. 33) intervenit: AOPQ 34) hui.: deest: elimn: Qlt 35) septem annos: t 36) compleverit: hN.4l; impleverat: . 11 37) quina in ga non . . . volebat: R 38) nolebat: AOPQ 39) esse videt., quod: E 40) fuerat: FAKIY. a.H. Call. citt.; fuerit: LLN 41) ol.: deest: Ab 42) suscitaretur: l' 13) cel mal.: deest: ib.

Cap. VI. 1) Restituim ex app. VI, 10.; Lips. LIX, 20.; Bala. LI, 9.; Osas. LVIII, 10.; Comp. I. c. 8. h. t. (4, 2.) 2) Rormaceusi: le mate: . 1159-81. - Jaffé so. 9090. 3) acta.: autem: Akl 4) intra: Catre. R.Jhae. 5) fuerat: .Aac; fult: R.

legitintae aelatis existere, haec, ad nobiles annos perveniens, alii nubendi licentiam 7 postulavit, asserens, Se a in eundem 1 virum nullatenus consensisse. -{*•Praedictus vero vir econtra propnuit, quod, licet eadem paella nondum forte annum XII. attigisset* 10, *quum ei tradita ftrisset in uxorem, usque adeo tameat aetati fui! proxima, quod ipsam carnali commixtione cognovit. Jade est, rimad, (plum ipsa dicit* 11 *ab enrlent 12 viro se incognitavit, et tu nos cnsulustti, utrum alii possit nubere*, Consultationi tuae hi taliter respondemus, quod, quum in decretis habeatur id expressum, quod, si vir dixerit, quod uxorem suam cognoverit 15, et mulier negaverit, viri standum est veritati, ande praefato viro, qui dicit 16, se mulierem 11 ipsam is cognovisse, fides est adhibenda 19, si id firmaverit iuramento. Si autem 20 fuerit aetati 21 proxima, ut in undecimo vel circa XII. annu, et cum suo assensu *el voluntate parentum* desponsata *et benedicta fuerit*, et cognita ab eodem viro, separari non debet 22, praesertim quum parentes eius 11 ipsam fuisse aetatis legitimae faterentur 21. Si vero puella infra 25 nobiles annos *et (tetad proxima* alicui 26 desponsata fuerit, *benedicta alque tradita*, non hec alicui de consanguinitate ipsius 27+, cui desponsata fuerit 28, eam ducere in uxorem, nec fas est eidem sponso de consanguinitate sponsae 29 sibi aliquam [matrimonio] 3° copulare.

L'AP. VII.1

Si maiores septennio contrahunt sponsalia, neuter ante pubertatem resiliere potest. Iino primo. Et elle, qui primo Lit pubes, alternen expectabit. Hoc neenado. (quod si tempore contractos alter eral piltras, non elle, sed alter l'actus nubes resiliere potest. Iioc tertio.

Idein Bathoniensi 2 Episcopo.

De illis, qui infra 3 annos aptos matrimoniis *contrrdiendis* [ex.cistentes] 4 sponsalia contrahunt, sive uterque sive alter reclamet 5 antequam ad annos matrimoniis *entrectlenlis* aptos pervenerint 6, et postulent 7 separari, non sunt ullatenus audiendi. Si vero alteruter 8 istorum 11 ad annos pubertatis il pervenerit, infra 11-1 eosdem annos altero existente, quum 13 eadem sponsalia contrahuntur; si is, qui minoris aetatis est, quum aci annos illos pervenerit, reciamaverit, nec in alterum voluerit consentire, indicio ecclesiae poterunt 11 ab invicem separari. 1-Iulier 15 autem, quae, postquam annos nobiles attingit 11, ei, qui nondum ad annos aptos matrimoniis *contrahendas* venerat 17, nupsit, quum in eum semel consenserit 18, amplius non poterit 11 *aliqualeazus* dissentire *oel tliisere*, nisi *fin'ie* ipse 20, cui nupsit 11, postquam ad legitimam aetatem 22 pervenerit, in eam 23 suum *amaino* negaverit praestare consensum.

CAP. VIII'

impuberes, sponsalia contrahentes, mito pubertatem separari non debent, sed post pubertatem possunt, si contradienit spousalibus, nisi copula carnalis intervenierit.

Idem eidem 2.

A nobis tua discretio requisivit, utrum jis qui infra 4 annos nobiles matrimonii nomine coniunguntur, vel eorum alteri, antequam ad annos aptos matrimonio 5 perveniant 6, liceat a matrimonio tali discedere. Ad quod *inquisitiva* tuae taliter respondemus, quod pro eo, quod ante nobiles annos conjugalem consensum *de sanetorum Pab'um* non habent *auchnricate*, usque ad legitimam aetatem expectare tenentur,

et tunc aut confinnetur 7 matrimonium, aut, si simul esse noluerint, separentur; nisi *forte* carnalis 8 commixtio ante intervenerit, quum interdum illa tempus anticipare soléat pubertatis. Si *cero* alter eorum ad annos etc. ut supra prox. c.9

C AP. IX.1

Minores, apti ad matrimonium, ex contractu matriutotii obligantur, nisi violentia intercedat.

Idem Genuensi 2* Archiepiscopo 3.

De illis *aldea*?, qui in nlinori aetate desponsantur, -F *tra-Juntar el coniunguntur*, et *processu temporis ilit:ortium* postulant, *ntinorem allegantes aetalean*, *aat vim sibi a parentibus factam*, *hne, inquisitoai* tuae *praeseniibus 4 literis* Respondemus, quod, si ita fuerint aetati proximi, quod potuerint copula carnali coniungi, minoris aetatis intuitu *ab larvicem* separari non debent, si unus in alium visus fuerit consensisse, quum in eis 5 aetatem supplevisse malitia vicleatur. Sed cuiuscunque sint aetatis, se possunt per illatam violentiam excusare, nisi post violentiam consensus accedat. [11hl quoque etc. (cf. e. de praes. II. 23.)]

CAP. X.1

Contractas ante pubertatem, etiam cum nisu carnalis copulae, non facit matrimonium.

Urbanus III. Cenomanensi Episcopo 2.

Attestationes super causa matrimonii, quae inter H. Iuvenem et G. mulierem vertitur, a tua nobis *fr(atemilate transmissus* accepimus, et, ipsis *diligenter* inspectis et *plenius intellectis*, *ananiJé*.ste nobis innotuit, quod praedictus iuvenis nondum cluodecimum 3 annum attigerat, quum praefatam G. 4 accepit 5 uxorem. Et licet nusus fuisset, sicut uterque confessus est, ipsam corrumpere, mulier tamen credit, se virginem evasisse. Verum e ipse, antequam ad annum XIV. pervenisset, a memorata muliere recessit, quem, quum XVII. 7 annos habeat s, eadem pro viro sibi vindicare contendit. *• Sed quum vir XVII. annos hctbeat*, ipsam recipere *cmrlralicit*. Linde, quia, *(tunee nos super causam ipsam consultationi* tuae taliter respondemus, quod, si mulier per icloneos testes probare nequiverit, quod post XIV. annum aetatis suae vel circa finem XIV. anni praedictus iuvenis consensisset in eam, ab ipso 11 iuramento recepto, quod, postquam ad legitimam aetatem pervenit 11, ipsam habere non consensit in 12* uxorem, ab impetitione mulieris eum potes et debes absolvere, et ad alia vota utrique dare licentiam transeundi.

CAP. XL,

Si maior incita contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsam expectare, donec venial ad aetatem adultam.

Idem Pisano Archiepiscopo 2.

Ex literis tuae fraternitatis 3 accepimus, quod puella 4* quaedam anno 5* XII. iurata fuit et desponsata cuidam pilero e IX. vel X. annorum, et tempore procedente de voluntate parentum potius, quam de sua, sicut asserit, ad domum patria *praedicti* pueri adducta 7, ubi nolens et invita, *sicut ab ore ipsius te audisse propnuit*, et *tetan perstasionibats* giunat minis parentum impulsa, moram fecit 8 per annum et am-

Tit. II. Cap. VI. 0) al.: *deest: 1!* 7) diligeutiam: P 8) se: *deest: AacQR* 9) i11um: Q 10) contigisset: Q 11) dixit: Ab 12) eidem (ab: *deest: AacOQR* 13) cono. trate: *udd. ri Raltr*. 14) habetur: O; - *quo'* in denretis habetur: A1; - cf. C. 3. C. XXXIII. (pr. 1. 15) cognovit: Lu. V 10) dixit: Q 17) puellam: b 18) ips.: *deest: Lh*: praefatam: Coll. citl. 19) habenda: O 20) Et si: AOPQ: Et: II 21) fuerit proxima in: (deest: Ol) XI. (duodecimo auno: 0) vol circa: Coll. citl. 22) debebunt: O; potest: Q 23) ipsius: Q; *deest: o* 24) prolitentur: Amkl; fatentur: 9 25) cf. ttot. 4, 20) al. . . . fuerit: rlcrl: 9 27) illins: FGHIKColl. eitt. 28) fuit: FMI' 29) puellae: 0; *puellae* sibi despons-atac: APQR 30) matr.: *deest: AOQII*.

Cap. VII. 1) *Illestimlun* ex App. VI, 29.; Lps. LIX, 40.; Li, 27. Caso. LVIII, 27.; Comp. I. c. 9. h. t. (4, 2.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 8842. 3) intra: Cout. Bihnr. 4) exs.: *deest etianr. PQR* 5) reciament: AbcO 0) perveniunt: O 7) postulet: APQR 8) aliquatenus: 110; *deest: APQR* 9) alter: LaAbR 10) corunt: O 11) matrimoniis contrahendis aptos: Loll. citl. 12) cf. not. 7. 13) cum quo ead.: A1; quum ead.: *deest: o* 14) debent: A1 15) Utrnm antem mal., quae . . . nupsit, ab eo, si quaerat dissidium, debeat separad, consult. tuse tal. resp., quia (quod; ASO) quum etc.: Coll. cal. 10) attigit: ALtkP; attigerit: La?; annos . . . nond.: *deest: o* 17) pervenerit: AlclP; venit: o 18) consensus crit: I! 19) potest... eonsentire: O 20) ipsi P; illi nupsit: O 21) nupsit: Aahl 22) ad annos aptos matrimonii (matrimonio: R) contrahendis (*deest: R*): Coll. citl. 23) ea: A1; eum: OP.

C a p. VIII. 1) *Reslittettou* ex Comp. I. c. 10. I. t. (4, 2.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 8840. 3) ii: A1 4) Ostra: Cont. Bglent. 5) matrimoniis: Ab 6) pervenit: Ladi: 7) confirmet: *fiiale* 8) carnis: FGHI%La3IA 9) *ila in* A; *sed gaionido* *hace capita* *intor se cohaereat*: *atcn2 conici* potest.

Cap. IX. 1) *Restitann* ex App. L, 41.; Lps. LIX, 53.; Cass. LVIII, 37.; Comp. I. c. 12. h. t. (4, 2.) 2) Ianneusi: Codd. c.oll. o.coll. citl. pr.Ak (Ravini.) 3) episcopo: Volt. citl.; - add.: P. C.: Tua fraternitas: Attkl; - cf. c. 4. de spous. daor. (4, 4.); - 1159-81. - Jaffé no. 9031. 4) taliter praes.: A 5) in eis: *edda. a Rulm*.

Cap. X. 1) *Restitluna* ex Comp. I. c. 13. h. t. (4, 2.); - *cap. initvum exslat* *ili cap. 18. de spans*. (4, 1.) 2) 1185-87. - Jaffé no. 9870. 3) XIV.: Ab 4) U1: *deest: A* 5) acceperat: A1 6) Verm, antequam ad annum XIV. pervenisset, et attestationibus ipsam a memorata muliere intellexin uis recessisse, quem eadem mulier instanter hunc repetit, et pro viro: A 7) XVIII.: LLN 8) habebat: d/N 9) Itoc a nobis super tua consultatione habes responsum: A 10) *atta*: iuvene: A b 11) pervenerit: FFI 12) in: *deest: FGIIlaAckl*.

C ap. XI. 1) *Restitutntii* ex Comp. I. c. 14. 5. t. (4, 2.) 2) 1185-7. - Jaffé no. 9882. 3) lit. tuis: GXAk 4) quod quum puella: G; quod quum puella quaedam A, nomine iam (*deest: Ab*) ad annum XII. pervenisset: A 5) annorum: FGHIKDi 0) puero, qui eral in auno IX. vol X. et medio (dimidio: A1) tempore de vol. matria et fratrum: A 7) ducta: Codd. cal. A 8) habuit: A.

plius, et tandem inde recedens⁶, ad domum propriam est regressa. ¶ Conamnita yero a m.atre sua, et a te posimodum, sicut asser-is, ad eum redire penitus contradicit, asserens, quod ~guau' eatir2 voluif, nec vltel in virum habere, sed nuben(li alii pustulaat facultatem⁷. Quum autem¹⁰ i(em dictus puer, sicut tuae literae contiltebant, nondum ad XIV. 11 annum aetatis sucio pervenerit, nec unquam ad eandem puellam carnaliter accessum habuerit, discretioni tuae taliter¹² respondemus, quod, si memos-ata puella per te ad hoc studiose commonita, ut, donec compleat idem puer annum XIV. suae aetatis, expectet, ad commonitionem tuam non duxerit expectandum, ei secundum ea, quae proposita sunt, accipiendi alium virum in ntarituna auctorli(ite nostra liberam¹³ tribuas facultatem. Dat. 14 Verolae.

C AP. XII.1

Sponsalia, contracta eum minore septennio, per cohabitationem mutuam post septennium conualescunt, et inducunt publicas honestatis instalan; solvuntur taten per nlatrimouinn de praesenti.

Clemens III. 1

Duo pueri Guilielmus 3 * et Guilielma 1 * in toa dioecesi, quentaadnaoahnn accepimus, matrimonialiter 5 sunt coniuncti, puero s VI., puella yero VII. annum agente; qui simul per tres annos manserunt. Tunc vero pater puellae, subtrahens eam sponso 7 sito, ipsam 3 alteri, M. 9 nomine, copulavit, cum quo per VII. 10 annos quiete permansit Ipse 11 yero tunc reliquit eanclem 12, quia credebatur, eam alium virum habere, illum scilicet, cui prius fuerat desponsata. Prior 13 autem sponsus, ad annos discretionis perveniens, a P. praedecesore tuo contrahendi cum alia licentiam impetravit, qui 14 quandam nomine S. consobrinam prioris in uxorem accepit, et cum ea per aliquod tempus exsistens, eam tomen, ut ipse fatetur, carnaliter non cognovit, licet se ab eo cognitam asseveret 11. Quum autem pater memoratae Guilielmae 1h * eam 19 vidisset a secundo viro 26 relictam 21, vi praenominatum 22 Guilielmum, cui prius eam 23 desponsaverat, compulsi, ut S. neptem suam omnino dimitteret, et ad Guilielmam staili 11 21 desponsatam rediret: qui postmodum 25 per biennium cohabitavit eidem, aat fertur 2u. Quia igitur in lais quid tibi faciendum 27 sit, postulas edoceri, breviter respondemus, quod d impediente 28 puerili aetate matrimonium 20 inter G. et G. non fuit 36. Et licet idem 31, postquam illa nupsit alii, potuerit aliam ducere in uxorem, tamen, quia dictam 32 S. duxit consobrinam mulieris eiusclen 1 33, sive 34 eam 35 cognoverit sive non, non 36 debet tamen 37 * cum eadem 38 s. propter publicae honestatis iustitiam 311 remanere, nec ac primam 10 habere regressum, quia alteri fuit legitime copulata. (Ist india: 11 Quum vero 42 vir capta sit mulieris, et Guilielmus dicat, se non cognovisse prius S. supra dictam: aliam, si voluerit, poterit ducere in uxorem, el S. viro legitimo copulari 43; post separationem vero 41 pro vitando populi scandalo utrique 15 ad tempus est poenitentia iniungenda. Si vero legitime constaret, Ipsam S. ab eo sive post sive antea cognitam exstistisse, neutri 16 vivente altero dabitur licentia contrahendi. Remanebit ergo Guilielma cum M. 17 * imposita taantel 13 * ipsi 14) M. 50 ad tempus poenitentia competenti, qui pro sua opinione sola Guilielmam, iudicio ecclesiae NOR 5 requisito, pemicioso dillist 52.

Tit. II. Cap. XI. 9) recessit et: A Ll) Verum (Cede: Ase) quia quid super hoc agendum sit a pubis tua fr. requisivit, quum: A II) XIII. aat 12) praesentibus literis: A 13) dure potes libertatem: ib. 11) Dat. Ver.: rccst: A s.

Cap. XII. 1) Istituitur a r. r. Gilb. auct. un. (4, 2); Comp. II. c. un. h. f. (1, 2). 2) Coelst. II. f. FB; episc. Claren. B; it: - 1152-51. - fu IV; uo. 10246. 3) W.: FGIIh7i (pi. Bus VVills.) Su 4) Willelma: FGIIa7iSa 5) fuere per verba de futuro coui. matr.: Bblt 4) Fuer autem, sextum summu agens (VII. ... t: bns: lib), septimureque puella, postquam fltm•unt couluucti, simul per tres: llsn 7) a sp.: Bb 8) W. 761a 0) Mel-dasc-o: Be; Meldaico: Bbh; Mesdaico: BcgSa: i'estaeo: ni 10) VL: lIbSa 11) lile: ib. 12) ean: BabSa 13) Quin) [utela (deest: Bab; yero: BeSa: CZuume: By) U. prior sponsus ad annos disr.retionis postes pervenisset a P. (deest: Bcg) antecessore (praedecess.: ib.) tito (austro: Bh) contr.: lIIsa 11) et: Srt 15) Stephanam: BuggSa prr folleo: Stephanam: lih 101 Ste.phana: BacghSa 17) asseverat: Bb; asserat: Blr 18) Wuil 1: FGIIh7i c sic detnceps 10) sual filiani: BSa 20) add.: Mesdato: lrr; >Ieldaicu: lRdt; 11) Mesdaico: B118o; lIestaco: lli 21) derelictam: libe yhiSa 22) uelra: eudem: lIabSa: cunden: lIsa 23) eandem: BubbSa 21) su.: rccst: lI. 25) qui postmodum cohabitaverunt simul (lis: figSa; add.: volsic: lib) per biennium: BSu 26) refertur: Sa 27) agendum: ib. 28) arid.: primum: Bbcit; primo: B15u 20) matr. perfectum: Sa 30) fuerit: Su 31) W. ipse postquam Wlla. alii nups., alise: potuit accipero: BSa 32) ipsam: Bubbgi; dcesf: Sa 33) cona, prioris: BSa 31) sive consobri-

CAP. XIII. 1

Acensad non potest inatrimonium, quod non est, ut al con, minad septenuio sit contractum; denunciati tamen potest impedimittum, no contrahatur fu posterum.

Innocentius III. C. et P. 2 quondam filii Malebrancae.

Ad dissolvendum quod factum fuerat inter I. 3 filiaos nobilas viri Leonis 4 [de Monumento] et S. f. faliam quondrm lfaathaei 5 [de Turtebraclio] super matrimonio contrahendu, in nostra et li'atrum 71. ostro lynn pl'atesentia fila ex h parte ve.sfra propositam, (pum?, quum dicta paella non (It nn ad septennium pervenisset, cum 7 ipsa nec matrilonitiam contra'ti neo sponsalia potuere. Defuit etiam consanguineoruna. 5 assensus, qui praecipue sunt ils taliblas requirendi. 6 Zuodsi 9 et actas sufficiens exstistisset, et consanf2aineorum interve)tisset assensus, personae tamen non su)lt legitimae cut matrimoniuIt contra'bc-ndunt, linea consma-gtainitatas obstante. Accusatione cero, pro puella le super consanguinitate proposita, ct tam ex parte iaaverlis gcuam ex parte puellae cncsnz guiaaitatis gradibus computatis, garlam e(cam vellet arloneis testibus comprobare, praefatus I. L1 multas exceptiones proposuit, per quas nitebatur vos ab accusatione multipliciter remove. i (Zuum que super exceptioliabus H7rsius 1" fuisset utrinyue 13 diutius. l (asputadam, auditis el intellecti s, quae-ctnagte Jiaerlant bine inde proposita, de colmillo fr-artam nmstrmrwn Interloquendo pronuncianlus 11 *, inter dictos iuvenem et puellam nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contracta, quum constet, puellam nondum ad septennium pervenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, gtum non esset quod posset legitime accusari; denunciari taten poterat consanguinitas, ut interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denunciationem ergo legitime probandam 15 l'e.stuln ohnnium. Sancto l'ti7r, pTOxl9Re lu Cellul'aam, terllun lln1 17 aSSlgllam salvis exceptionibus, non solum propositis, sed etiam proponendis. Ne vero quicquam in puellam internn ls attentetur, auctoritate apostolica interdicimus jirmiter, ne 1J in ipso negotio de novo procedatur ulterius, donec vel a denunciatione cessetur, vel ea 211 probata ordine iudiciario procedatur. Quodsi contra interdictum nostrum in praeiudicium ipsius aliquid 21 fuerit attentatum, id-'* irritum esse decernimus 23 et viribus omnino carere.

CAP. XIV. 1

Si gnis per verba de praesenti contrahit cum impubere, in qua aetatem malitia non supplet, intelligitur non matrimonium, sed sponsalia contraxisse, etiamsi sitbarrhatio intercesserit.

Idem Episcopo Abbatensi 1*.

Tuae nobis exhibitae literae continebant, quod quidam l'ir lubilis filiam suam, circiter XII. annos habentem, cuidam viro nobili desponsavit, qui subarrhavit eandem consensu mutuo accedente. iSed nuptiis aliquidulm prorogatis, potes. puell(te 'vian est ultiversae carlais ilaqresstas. Eo autela rehu.s hum anas exentpto, puellae avultcultas supra dicti(c ipsam) atteri matrimonio copulari, et ille, qui prius, desponsaverat (e otdem, caos ipsirts nm6'e c'onl'ruxil. Taus aeteln pre(edecessor ultendeles, quolt Cirt ea non poter(t perm(tnere, cajas filium legitime desport-saavel(tt, inter enn• divor'tii sL nlerllban promulgara. 1 u.stmOdarlt (autem morfo viro secundo, i'eti s'uprc richim pttaellam dinaler in icco r'elrl, ipsa se terliu L'hp(al(sit, uia viveltte, (pa cfans 3 l'n'inal-tn5) d(tspuras(avat. Ceteruu taut ipsa, quam 5 idean te. (turenurt lItaulilr con's'uleradam, atrasa licite [simul] valentf c'onnrlo-

nam alteram, scil. Willelmac, sive: lIb 35) ipsam: So 30) propter causara publican honestatis cum Stephana remaum'e (m:utere: By) nOn dobet, rice ad VV. regressum (accessum: lI5) babero: B 37) tale: - FG1111'. Set 35) ead.: elerst: Sn 39) propter causan/ adune publ. iust.: ib. 10) wall- bennant: :a 41) 19t infra: dcest: BSa 12) ergo: li: auten: Su 43) despu-sari: lIsh 44) tauten: lIh5et 45) poenu utr. ad tenpns iniuncta fadd.: sit: In: iuniugatur: lig: est iniuugenda: l'p: lIsrt 40) neutro vis'. alteri: Di 47) Alartino: 6'. I': Dlestaco: B(cj. iud. 20.) 18) tatn.: c.e.stat: 49) el: lli 50) ej. K. 20. 51) winime: lIb6Sa 52) dimiserat: lI8a.

Cap. XIII. 1) lieslfltluu ex lrg. Bol. 1, 825.; Comp. III. e. 1. h. l. (4, 2). - CJ. Alaa. 1. (1, 1, 1, 2) Cnnjtdo (Coutardo: C7; Cuumdo: (b) et Petro h uond:un 1118o 71: tlabranche (Malebraucac: (AtcIt): (f. Bu'. -sc.r: no. 1108. - 15, 1(1usl tu) 535. : i) Ioauitum: lrg. 111-: ea: 1.: CL 5) 71.: (6) ex ... restra: dcest: Cl 7) (lo: Bis; 8) luid.: cornu: L'b s) tuod etsi: ib. 1) le) pro pnoll.: rccs(rL'lrj. 11) L.: C: Leo: fleg. 121 ipsis: (fa: dcecl: Ce 1) utr.: deen: L'b 11) pronuntiavinest foil b'l, 41. VC Brg. 15) comprobandum: Qg lnl. 16) proximo: (be 17) pro termino: (i Ref. 18) add.: calmanes: L'bcgh lIcO. 10) ut ... non proc.: (lIfeg- 20) denw-riatione: C laeq. 21) quicquid: Che R 22) illud: F01111X Bey. 23) de-erevimus: L'O: acd.: et inane: L'irg.

Cap. XIV. 1) lIcsthdput r Bel, lis. 1, 325.; Comp. III. e. 1. h. f. (1, 2) 2) .Abbertadeu: F; Albrctaden.: lIcItJe; Alraden.: A'; Albrcteden.: A'; Alb'u:cu.: L'b; Albrctadiensi: Ce; lIalberslade usi: laci': - l'othasf my. 2775. 3) eandem: Cae 4) prim.: detst: L'be 5) qu: un vis: (rbr.

rciri; tu vero, deliberatione habita, respotzdisti; quod, sponso primo vivente, alteri non potuit legitime copulan. Sed quia loa ecclesia postulavit, ut super hoc apostolicam sedem consideres, procedere ulterius t distulisti, nobis humiliter supplicans, ut super hoc tibi rescribere dignareniur. Quia yero per ea, quae superius sunt expressa, nobis pro cerio constare non potuit, cuius aetatis esset puella, quum eidem viro exstitit desponsata, (plum dicatur, quod circiter XII. annos habebat, utrumne8• prudentia tunc in illa suppleret aetatem: fraternitati tuae trilt7er respondemus, quod, si puella tunc nubilus eral aetatis, et inter eam el p-initivi virase legitimus intervenit de praesenti consensu, absque dubio inter eos eral9 legitimum anatrmonium conLractivn, elsi ctancilis conlmixtio non fuera subsecuta. Si vero puelliz nubilus non erat aetatis, quum saepe fatus vir desponsavit eandem, et aetatem in ea prudentia non supplebat, procul dubio inter eos non coniugium, sed sponsaha contracta fuerunt, quamvis ab ipso viro eadem /mella fuerit subarrhata. Quocirca, si iuxta prismas, modum matrimonium cum lbs contraxd: eo vidente non poluit rite cose alio foedus contrahere coniugale; quod si iuxta modum secundunz sponalilia solummodo contracta fuerunt coniugium, quod infer illam el aliun exstitit celebratum, debet legitimase reputari, duinodo aliud canonicuin non obsislat. [Dat. Pum. ap. S. Petr. VI. Id. Dlati Ao. I. I. 1206.]

TITULUS III.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

CAP. I. I

Pro clandestino matrimonio non praesumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi.

Ex concilio Arelatensi2.

Si quis clam desponsaverit aliquam, et mulier vel vir negat huiusmodi3 desponsationem, viro tantum incumbit probatio.

CAP. II. I

Qui matrimonium clandestine contraxerunt, altero negante vel utroque, non apparente legitima exinde probatione, simul cohabitare ab ecclesia non compolluntur; et, si illud publicaverint, tanquam in conspectu ecclesiae facture comprobabitur, nisi rationabilis causa subsit, quae impediatur. II. d. literae inhaerendo.

Alexander III. Belvacensi Episcopo2.

Quod nobis iuxta tua parte significatum est, ut de3 clandestinis matrimoniis dispensare deberemus4, non videmus5, quae dispensatio super his sit cidhibenda6. Si enim matrimonia ita occulte contrahuntur7, quod exinde legitima probatio non appareat8, ii, qui ea contrahunt, ab ecclesia non sunt aliquatenus compellendi. Verum si3 personae contrahentium hoc voluerint publicare, nisi rationabilis el legitima causa praepediat, ab ecclesia recipienda sunt et comprobanda, tanquam a principio in ecclesiae conspectu contracta10. Si qui autora ele. (cf. c. 9. Qui fzlii IV. 17.)

CAP. III. I

Quam matrimonia sunt contrahenda, debent per presbyteros in ecclesia odicta proponi, assignato termino, infra quem qui voluerit impedire impedimentum opponat, et, si probabilis coniectura fuerit de impedimento, iudicatur testimonium, donec de hoc cognoscatur. Hoc primo usque ad §. Si quis. - (Si quia etc.) Si in gradu prohibito matrimonio clandestino vel contra interdictum, de quo supra, contractum fuerit, etiam per ignorantes de impedimento, nati ex illo matrimonio sunt illegitimi. Idein est, si ambo permittes sciunt impedimentum matrimonii Hect in conspectu ecclesiae contrahant. II. d. liame ad 9. Sane. Abbas. - (Sano etc.) Sacerdos, qui contempserit prohibere matrimonia interdicta, et quilibet clericus etiam regularis, qui interfuit, per triennium a beneficio suspenduntur, et, si culpa exegerit, etiam gravius puniuntur; ipei etiam contrahentes contra hoc cap. etiam alias licite puniendi sunt, et idem in calumnioso denunciati. H. d. usque ad 8nem. Abbas.

Innocentius III. in concilio generali.

Quum inhibito copulae coniugalis sit in ultimis tribus

Tit. II. Cap. XIV. 6)ult.: deest: Cbc 7) primo: CReg. 8)utrumve: FOIII Reg.; ntrumque: LN 9) est: Cbc.

Tit. III. Cap. I. 1) Lips. LIX, 8.; Comp. I. c. 2. h. t. (4, 3.) 3) ex C. Agathensi: AP; - capat iucertum. 3) hui.: deest: AP.

Cap. II. 1) Restitutio ex App. L, 17.; Comp. I. c. 3. t. h. (4, 3.) 2) 1159-81. - JaSe no. 8819. 3) utrum in: Aac 4) debeamus: A 5) vidimus: A 6) adh.: deest: Ab 7) contrahantur: 0 8) legitimi testes non appareant: AO 9) Verum lamen (deest: A1) ea, quae sic contrahuntur (contracta sunt: 0) si pers. contr. vol. publ.: ib. 10) contraherentur: AabC10; contrahantur: Ak.

Cap. III. 1) Restitutio ex c. 51. Cono. Later. IV. (1215.); - Comp. IV. c. un. II. t. (4, 2.) 2) observata: Conc. 3) add.: coningis: Db 4) Quia: Dgh 5) ut: deest: Dli 6) per presb.: deest: Db 7) proponatur: LbN Cono. lis. 8) intra: Cont. B hni. 9) apponatur: Db 10) probabiliter: Dbf

gradibus revocata, eam in aliis volumus districte servari2. Unde praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerendo, clandestina coniugia penitus inhihemus, prohibentes etiam, ne quis sacerdos talibus3 interesse praesumat. Quare4 specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut5, quum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros6 publice proponantur7, competentí termino praefinito, ut infra8 illum, qui voluerit et valuerit, legitimum impedimentum opponat9, et ipsi presbyteri nihilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat. Quum autem apparuerit probabilis tu coniectura contra copulam contrahendam, contractus11 interdicatorum expresse, donec, quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis. §. t. Si quis12 vero liuiusmodi13 clandestina vel interdicta coniugia mire praesumpserit in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, quum illi taliter contrahendo non expertes scientiae, vel saltem affectores ignorantiae videantur. Pari modo proles illegitima censeatur, si14 ambo parentes, impedimentum scientes legitimum, praeter omne lo interdictum, etiam in conspectu ecclesiae contrahere praesumpserunt16. §. 2. Sane, si parochialis17 sacerdos tales coniunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam18 regularis, qui eis praesumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si19 culpa qualitas postulaverit. Sed et his, qui taliter praesumpserint etiam in gradu concesso copulari20, condigna poenitentia iniungatur. Si quis autem ad impedendam21 legitimam copulam malitiose22 impedimentum obiecerit, canonice23 non effugiet24 ultionem.

TITULUS IV.

DE SPONSA DUORUM.

CAP. I. I

Contrahens successive per verba de praesenti cum duabus, tenetur adinquare primae. Si autem primo contraxit per verba de futuro, secundo per verba de praesenti, adhaerebit secundae.

Augustinus2 de fide pactionis et consensus.

Duobus modis dicitur fides pactionis et consensus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam ducere. Si aliam duxerit, poenitentiam debet agere de fide mentita; maneat tamen cum illa, quam duxit. Non enim rescindi debet tantum sacramentum. Si autem fecerit fidem consensus, non licet ei3 aliam ducere. Si autem duxerit, dimittit4 ipsam, et adhaerebit uxori priori. Est autem fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidem, quod eam ducet, si permiserit eum5 rem secum habere, vel etiam pro consensu. Fides autem consensus est, quando, etsi6 non stringit7 manum, conde tanien et ore consentit dicere, et mutuo se concedunt unus alii, et mutuo se suscipiunt.

CAP. II. I

Ponit poenitentiam illius, qui altorius sponsam de praesenti sibi accepit in uxorem; nec uquam in uxorem eam habere potest. II. d. iuxta literam.

Ex Brocardo2 libro XXX.

Accepisti illam in3 uxorem tibi, quam alter sibi desponsatam habuerat. Dimitte illam, quia nunquam potest tibi fieri legitima, et XL. dies in pane et aqua, quod carinam vocant, cum septem sequentibus annis poeniteas.

CAP. Hi. I

Sponsalia de praesenti non solvuntur per sequens matrimonium, etiam caruali copula consummatum.

Alexander III. Salernitano Archiepiscopo2.

Licet praeter solitum4 el amplius solito nullis sinus el

11) add.: buiusmodi: DI 12) qui . . . praesumpserint: Dgh Conc. 13) hui.: deest: FConc. Ms. 14) et si: Db 15) commune: Conc. Ms. 16) praesumpserint: Dh Cotic. 17) par. sac. qui: Cotic. 17) alius etiam: Dadgh; alius: Dbf Conc. 19) sicut: Cono. Ms. 20) cop.: deest: DI 21) impediendum: Dgh Conc. 22) malitiosum: FHIXLND Conc. Ala. 23) ecclesiasticam non effugiat (effugiet: Df Louc. ap. Mutis.) ultionem: D Cose. 24) effugiat: B.

Tit. IV. Cap. I. 1) Comp. I. c. 1. h. t. (4, 4.); - cf. c. ?ilt. C. XXVII. ga. 3. 2) Arg.: deest: A1 3) ei: deest: A 4) dimittat: LaAk 5) ei: Ale 6) etiam: Aabc 7) constringit: PC; stringat: A.

Cap. II. 1) Bsrch. XIX, 5.; Lips. LIX, 9.; Comp. I. c. 2. h. t. (4, 4.) 2) ex B. I. XIX.: A 3) in: deest: Ak Burda. 4) quam: LbN.

Cap. III. 1) Restitutio ex App. VI, 8.; Lips. LIX, 5.; Baltib. LI, 5.; Casa. LVIII, 6.; Comp. I. c. 1. h. t. (4, 4.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 9141.

variis³ negotiis praepediti ita⁴, quod non sit nabis facile aliquorum consultationibus respondere, illa lamen speciali gratia, quam ad⁵ personam tuam habemus, et caritale cogimur fraterna, quid sentiamus de bis, super quibus consultit nos prudenct⁶ toa, libi, quantunzunque aliis simia intenti, praesentibus literis aperire. Consultuisti nos siquidem, *117. um, si inter viruta et mulleren?*, praestilo vel non praestito sacramento⁷, legitimus consensus Intervenerit de praesenti, carnali copula non secuta, liceat nlu-lieri alii⁸ nubere, vel, si nupserit alii, et carnalis fuera copula subsecuta, an ab ipso debeat separari. Super lote autem Consultationi⁶ tuae taliter¹⁰ respondemus, quod, si inter¹¹ virum et mulierem legitimus consensus sub ea solennitate, quae fteri solo!, praesente se. ilicet sacerdote aut etiarr notario, sicut etiam in gutbu. sdant locis adkuc observatln⁹, Car-ana idoneis lestibus, interveniat de praesenti, ita quidem, quod unus alterum¹² in suo¹³ * mutuo consensu verbis consuetis expresse¹⁴ recipiat, utroque dicente 11: „ego te accipio¹⁶ in mcam,“ et: „ego te¹⁷ accipio¹⁸ in nleum,“ sive sit iuramentum interpositum¹⁶ sive non, non licet mulieri ahf nubere. Et si nupserit, etiamsi²⁶ carnalis copula sit²¹ secuta²² *, ab eo²³ separad debet, et, ut ad primum²⁴ redeat, ecclesiastica distictione compelli, quamvls alii²⁵ aliter sentian!, el aliter eliam²⁶ a quibusdam praedecessoribus nostris sit aliquando iudicatum. Verunz etc. (cf. c. 2. de conv. coni. III. 32.)

CAP. IV. I

Ei, qui appellat in causa matrimonial, interdici debet, ne aliad matrimonium coutrahat lite pendente, et si contraxerit, debet separad.

Idem Genuensi *- Archiepiscopo.

Tua fraternitas nos consuluit³, quid de lds oyere debeas, geri despon. sant aliquas molieres, et processu temporis, aratequana eas dlitanc vel cognoscant, accipiunt alias in exores. Super quo lrifque consultationi lacte taliter respondemos, quod, si z. *ir et mulier sese recagliunt expresso⁴ consensu de praesenti mutuo, neuter em-ovz⁵ altero. superstite polen! ad alia vota transire, etsi possit ad monasterium transigrare. Venial si inle- ipsos non accessit consensus m. atuu⁶ de praesenti, sed promissio de futuro, videlicet glrod uterque dixit⁷ alteri: „ego te recipiaez in mema,“ el: „ego te inmmam,“ si alias uliere Naxa despnnasaserit ct braduxerit, etianasi inter primos iuramentum firet il, sien! dirimas, de futuro, lurius desponsationis inlritit secundum non poterit matrinaoniuur. separari, sed eis est de riolatione fdei s poen. itentia iniungenda. De his u veris, qui coram te super desponsatione, facta per consensum mutuum de praesenti, controversiam movent¹⁰, et appellatione pendente¹¹, quam ante sententiam vel cognitionem causae ad sedem apostolicam interponunt, accipiunt alias in uxores, hoc arbitramur agendum, ut, si amodo in tali casu duxerint¹² appellandun!, els in ecclesia¹³ publice interdicat¹⁴ aa. ctia. s, ne ante decisionem causae aliud¹⁵ contrahant¹⁶ matrimonium- Et si contra interdictum ecclesiae ita publice¹⁷ factum venire praesumpserint, matrimonium tam praesumptuose contractum poteris irritare. [De illis autem etc. cf. c. 9. de desp. imp. IV. 2.]

CAP. V. I

Qui duas per verba de praesenti desponsat, primam desponsatam habebit in uxorem, etiamsi prias secundam cognoverit: nec valet contraria consuetudo. Et hoc ultimum additur ad cap. Lioet supra miden.

Innocentius III. Mutinensi Episcopo'.

Tuas³ dudum (F, t infra:) De consuetudine⁴, quae diu in

1'it. IV. Cap. III. 3) magnis: A 4) et ita: Ab 5) adversas: Ano 6) dilectio: A 7) iuramento: ib. S) et alii: Ab 9) inquisitioni: Coll. cit. 10) tal.: deca: GAS 11) int.: ... mul.: deest: Cali. cit. 12) alium: 0111 13) suum: GAIQR: suam: fl 14) expresan: GILLJaaY. 11: verbis expressio: O 15) utrinque (utrumque: Aabel) dicendo: AOQR 16) recipio: OII 17) te: dersi: I 18) acc.: deest: FCHITILRA011: recipio: Pg 19) interp.: add. a Rano: 20) et: O: etsi: Q 21) fuerit: OPQli 22) subsecuta: FUGA 1. b: VAacr'IOPOQ 23) ea: A: codean: R 24) primam: Aito 25) add.: quidam: A 26) et.: deest: Q. Cap. IV. 1) Restitunt ex App. L, 41.: Lips. LIX, 52.: Ban+b. LI, 35.: Casi. LVIII, 37. Comp. I. c. 9. h. t. (4, 4.). 2) Ianuensi: Coda. et Coll. cit. - 1159-S1. - Jaffé no. 9031. 3) duxit consulendus: O 4) expresse: Richt. 5) sor.: deest: Q 6) mut.: deest: Ab 7) (Exerit: Ab 8) fid.: deest: -4aPQR: iuramenti: O 9) aliis: Coll. cit. 10) moverit: PR 11) mt post appellationem, quam (deest: O) ante ... interponunt, appellatione (et app.) pendente: Coll. cit. 12) aliqui dux.: O 13) eis ecclesiam: I 14) debes interdicere: APQli 15) aliquid: Ab 16) contrahunt: FX 17) ita pub. fact.: deest: R. Cap. V. 1) Raiaier. ap. Bta. I, 601.: Conip. III. c. ro., Jt. I. (4, 3.) 2) scr. no. 1200. - Pott/rast no. 1238. 3) Ex parte tira recepimus, quod de coas. diu obtinuit: Raia. - videtur lamen cap. initioa es. se c. 13. de sur. (5, 19.) 4) add.: <purgue: Cb 5) si quis inraret (iurasset: Cb ReLe.) aliquam et ultra: FGHICCC Rata. 6) Et iuf.: deest: Raia. 7) teneat

Mutinensi obtinuit civitate, ut, si quis iuraret⁵ * se aliquam ducturum, et citra carnis copulam desponsasset, si consequenter desponsasset aliam et aliam cognovisset, primo cognita adiudicaretur viro, non quae prius exstitit desponsata. (Et infra:)⁶ Ne yero turpis sit pars, quae suo non congruit universo, et ecclesia Mutinensis tenere⁷ debeat humiliter et servare quod beati Petri sedem et suam metropolim sequi viderit et docere: in matrimoniis⁸ de cetero contrahendis illud te volumus observare, ut, postquam inter legitimas personas consensus legitimus⁹ intervenerit de praesenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones, et, si solus defuerit, cetera, etiam cum ipso coitu celebrata, frustrantur, si¹¹ personae iunctae legitime ruin alijo postea de facto contrahant, quod prius de iure factum fuerat¹¹ non poterit irritari.

TITULUS V.

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS IN DESPONSATIONE VEL IN 1+ ALIIS CONTRACTIBUS.

CAP. I. I

Defectus turpis conditionis, in contracta matrimonii appositae, non vitiat matrimoniar, sed vitiatue.

Ex concilio Africano.

Quicumque sub conditionis nomine aliquam desponsaverit², et malo postea relinquere voluerit, dicimus quod frangatur conditio, et desponsatio irrefragabiliter³ teneatur⁴.

CAP. II. I

Servus manumissus ea conditione, ut fiat monachus et monasterio serviat, alias in servitutum redeat, si, hoc acceptato, monachus factus sit, manumittentis voluntatem cogitat observare.

Gregorius Episcopo Spoletano².

Quum sit proprium (Et infra:) [Sed] si finge iniu. ste se excommunicatunz qurs quaerilur, [fi a. temr. las veslra] subli3 indagatiōe cognoscatur. scatur: et 5 i/a causam cogzrifa veritate disponed, 2n [lace inatrsilia dita in insonlis offlicifunent praCaleal,] nec dtsciplinc rigor [ata] fi-cnzi, aut 6 [indiscreta valeal praesrnnptione] dissolai (Et infra:) II. 7 presbyter [nobis] conquestus est, cūaconum quendam manumisisse duo [iuric sni] mancipia sub hac conditione, ut monachi fierent⁵, et in eo monasterio, ubi ipse fuerat⁹, penuarent, adiciens¹¹, ut, si quis contra faceret, servituti iterum [per omnia] subderetur; atque unum ex his hac¹¹ conditione despecta monasterium [temerario aliso] deseruisse, et se inter clericos sociasse. Tu¹¹ ergo, si ita esse reperiis, sic te exhibe, ut nec illi monasterium deserendi sit facultas, et manumittentis voluntas niGil, mrias con. scrt. ata non valeat praeteriri.

C AI'. III. I

Qui iuravit aligilan id uxorem accipere, si centum sibi rinaverit, centran non datis, recipere non tenetur, nisi postea pare consenserit, vel eam cognoverit.

Alexander III. Panormitano Archiepiscopo'.

De jllis³ * (L' t infra:) [cf: c. 5. de .spon-s. IV. t.] Si vero aliquis sub huiusmodi verbis iuramentum alicui mulieri praestiterit⁴: „Ego te in uxorem accipiam⁵, si tantum mihi donaveris,“⁶ reus periurii non habebitur, si eam, nolentem sibi solve re quod iuramento sibi dā petiit, non acceperit⁷

hunlilit et ubserve: C1aia. S) add.: igitur: Ch..) mul.uus: liaia- 10) et si: Cllaiu. 11) fuerit: vb.

Ti t. V. 1) in: deest: f'or. 1111:

Cap. I. 1) .lpp. VI. 5.: Lips. LIX, 44.: Cite p. I. c. 1. h. I. (4, 5); -- rf. e. 7. C. %S.IVII. jn. 5.) 2) desponsavit: O 3) jirntiter: O ubserve- vetur: P.

Cap. II. 1) Ilc. stihrtuut quantum opns ffitit ex Grc g. I. licg. IX. 3^a. 2) - Comp. I. c. 2. 5. I. (4, 5.) 2) Grisanto (Chrysantu: Rey.) ep. Spoletwto: A Rey.: - scr. no. 599. - Affjé no. 1196. 3) sub tal: A 4) col: nosce: .1 5) et ita cognita veritate dispone: .1 e) trae: A 7) II.: suprascriplu, presbyter: A: Quia yero paritir suprascriptus presb. nobis (prestat est: Illeg.: -pro: II., [piad upad Grey<. rst. ley.: V. (Valentinus) 1) dobe: utt (debuisset: Reg.) tieri et in eo (eodm: Ilc q.) mon. ... permnnre: A lccq. 9) fuerit: Ase 10) adiciemum ut si fruis contra farero praesutpisset, iugo servitutis: Rey. 11) hanc conditionem omnino (deest: A) dmpexis, su et: A Ieg. 12) fraternitas vestra et hoc subtili iudagatione discutat, ct si ita reperiit, sic sacerdotali se scelo hac* in re deceter exhibeat, ut free ... et ... aliqua praeteriri excusatione non valeat: Reg.

Cap. III. 1) Restitunt ex App. VI, 12.: Lps. LIS, 23.: Imidt. LI, II.: Criss. LVIII, 12.: Comp. I. c. 4. de spav.s. (4, 1.). 2) 1/59-11. - Jaffé no. 0015. 3) add.: antea: l'GHlg 4) praestitit: LV 5) accipio: O O) dederit: A 7) accepit: JLR.

in uxorein, nisi consensus de praesenti aut carnalis sit inter eos Commixtio 8 subsecuta.

CAP. IV.1

Res, donata ecclesiae sub modo, statim est ecclesiae, nec revocatur modo non servato, nisi hoc in contractu sit expressum. II. d. secundum veriorum intellectum, et est textus munitus notabilis, et valde allegabais. Abbas.

Idem.2.

Verum quum alicui ecclesiae possessio quaelibet 3 interposita conditione donatur 4, a donatore donum postea revocari non potest, nisi 5 forte tali sit conditione collatum, quod, ea cessante, possessio debeat revocari.

CAP. V.1

Contrahens matrimonium sub conditione non improbat non compellitur matrimonium consummare ante conditionis eventum.

Urbanos III.2

Super eo vero, quod a nobis similiter postulasti, utrum ille, qui in quandam mulierem consensit, si pater eius vide-
Hect suum praestaret assensum, sit a ad consummandum matrimonium compellendus, nihilominus respondemus, quod 4, quum consensus liber dice non possit, qui in 5 alieno arbitrio reservatur, ac conditionem ipsam canonica non improbet instituta, quae consonet honeste?, nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum. Nam licet felix minoriae Alexander Papa antecessor no. ster in suis consultaionibus responderit 6 quod sponsalia 7, interposita conditione contracta, conditione ipsa non impleta 5, si consensus de praesenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolvi non debent, sed firmiter observari: nequaquam est nostrae definitioni adversum, quum huiusmodi consensus non 9 sit de praesenti habendus, licet per verba de praesenti evidentiarius exprimat, quilo in alieno arbitrio, non habito, sed habendo, consistit.

CAP. VI.1

Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, et ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, a conditione recedit.

Innocentius III. Masicano 2 * Episcopo.

Per tuas nobis 3 * literas intimasti, quod, quum in praesentia tua quaedam mulier, P. 4 nomine, quendam nomine N.5 postulare in virum, asserens, inter se mutuum de praesenti consensum intervenisse 6 *, et carnalem copulam accessisse, vir ipse, quamvis contracta sponsalia et carnalem 7 * copulam non negaret, asserere turnen, se illam in uxorem ducere non teneri, quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerunt s conditione contracta, si tadelicet pater eius et patruus sponsalibus consentirent, sed ipsi, quam cito noverunt 5, et sponso contradixerunt et sponsae, quod idem vir idoneis nitebatur testibus comprobare. Verum mulier replicabat, quod, licet fides praestita fuerit ab utroque sub conditione praescripta, non tamen sibi fuerat a patre viri vel patruo aliquando contradicendum, et ante tempus contradictionis, expressum a testibus, et postea alud dicebat inter se carnalem copulam accessisse. Idcirco praeterea, quod, Hect ci principio conditione ceteris contraxissent, temporeis tamen processu sine conditionis adiectione pare in matrimonium consenserunt, et hoc asserere se testibus probaturam. Iteceptis acople (estibus otriugoe II, quum attestanties molieras coram te praesentibus duobus examinatorebus faeres publicari, testes 13, quoruna dicta legebantur, illico proclamaverunt, quod ipsi quae legebantur non dixerant, et quae zleposuerant scripti non erant. Sed ab uno exanzinatorum (unc contra eos fitit fntier obicert unt. El ob hoc nzultér postulaba!,

it. V. Cap. III. 8) copula: PQ.

Cap. IV. 1) Restitutum ex app. XXIX, 3.; Cass. XXVII, 2.; Comp. I. c.3. b. t. (-1, 5.); Comp. I. c. I. de esoc. (3, 3.) 2) Wigorn. ep.: ef. e. 3. de don. (3, 24.); - Add.: 1'. C.: Meminimus: A.: - 1159-81. - Jffé no. 9203. 3) qualiter: R 4) donetur: akli 5) nisi etc.: deest: li 6) donata: A I.; collata: A. o.

Cap. V. 1) Ilesditatun ex app. VI, 21.; Comp. I. e. 4, it. t. (i, 5.) 2) Cenomanen. ep.: O; P. C.: Quum in apostolica: Aabc; Qnum sit Romana: Aki; - cf. c. 11. de spoes. (3, 1.); - 1185-87. - Jffé no. 9870. 3) si sit compell.: 0 4) quia quum assensus: 0 5) qui alieno resero. arbitrio ac conditioni, ipsum can. non improbat: 0 6) videatur respondisse: AO 7) desponsalia: O S minino observan.: AO 9) nequaquam: ib. IU) quid ... consistunt; aliam tamen non potest ducere uxorem: O.

Cap. VI. 1) Restitutum ex app. VI, 119.; - 111at. un. (4, 3.); Comp. III. c. I. k. t. (4, 4.) 2) Marsicano: FIHCabeb leg. 3) nob.: exstat: FIK 4) Pacifica: C Reg. 5) Nicolaum: ib. (3); altero: deest: FGHKLA C Reg. 7) carnis: FGHKLP C; contractorum sponsalium et carnis: Reo. 8) fuerant: C Reg. 9) noverit - . . contradixerint: Cagtt 10) postea: FV 11) add.: partis: Cb 12) testes ipsi dixerunt, quod dicta quae (asid.: 101:

ut iidem testes vel ala super iisdem capitulis iterum audirentur. Tu autem, hac novitate commotus, sequentem diem partibus praefixisti, quibus in toa praesentia constitutis, omnes examinatores convocari iussisti, sub interminatione anathematis illos obtestans, ut dicerent, si essent aliae verae attestaciones, quibus obviaverant testes; qui continuo alias attestaciones in medium prodixerunt. Quibus quum per advocatum viri fuisset obiectum, sicut prioribus fuerat a testibus 13 obivium, post allegaciones mtduplices secundae attestaciones a partibus admissae fuerunt 14, et attestaciones 15 viri postea publicatae. Porro mulier ala praecipue articulo insistebat, quod ante renunciationem sponsalium et post idem vir carnaliter eam cognoverat, et ex ea filiam procreaverat; quod proprio nitebatur ostendere juramento. Quia vera super his non solum opiniones varias, sed contrarias acceperunt, ad magisterium sedis apostolicae recurrens, hntiliter postulasti, quid sentiendum sit in talibus edoceri. Nos autem, inspectis attestacionibus, admissis a partibus, quas nobis tuis misisti literis interclusas, Consultationi tuae taliter respondemus, quod, quum liquido constet per confessionem tam viri quam mulieris, quod 16 post contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio est vehementer quidem praesumendum, quia videtur 18* conditione apposita 15 recessisse. Nam etsi probatura sit utrumque 18* per testes, quod, postquam pater et patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mulierem illam carnali coniunctione 21 * cognoverit 12, non est tanten aliquo modo probatum, quod, antequam ipse cognovisset eandem, pater eius et patruus contradicere curavissent. [Dat. Terentini II. Id. lul. 5203.]

CAP. VII.

Si in contractu matrimonii apponitur conditio turpis vel impossibilis, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonii, quia tunc vitiat contractum. H. d. han capitulum notabile et multum allegabile.

Gregorius IX.

Si condiciones contra substantiam coniugii inserantur, puta, si alter dicat alteri: „contraho tecum, si generationem prolis evites," vel: „donec inveniam aliam honore vel facultatibus digniorem," aut: „si pro quaestu adulterandam te tracias," matrimonialis contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu; licet aliae condiciones appositae in matrimonio, si torpes aut impossibiles fuerint, debeant propter eius favorem pro non adiectis haberi.

TITULUS VI.

QUI CLERICI VEL VOVENTES MATRIMONIUM CONTRAHERE POSSUNT.

CAP. I.1

Diaconus vel subdiaconus matrimonium contrahere non possunt et, si contraxerint, etiamsi sint facti irregulares, debent separari.

Alexander III. Remensi Archiepiscopo.2.

De diacono vero, qui in sabbato sancto quendam albina diaconum vulneravit, et uxorem 3 accepit, hoc tuae prudentiae respondemus, quod, si contrito et humiliato corde 5 ad ecclesiam redire voluerit, dimissa illa 11, quam accepit in uxorem, et s absolutione obtenta, iniuncta 5 * sibi poenitentia de utroque excessu, post eant lti peractam dispensative poteris ei diaconatus officium reddere, et, si perfectae vitae et conversationis fuerit, eum 11 in presbyterum ordinare. Subdiaconum 12 autem, sive hominem interfecerit 13 sive non, matrimonium non posse contrahere, sacrorum canonum censura demonstrat. [Pczrochz'ctnos etc. (cj: c. 26. de dec. III. 30.)]

Cc) legebantur ('gnarum lcg dieebantur: Cb) non dixerunt et quae depos.: Cmbc 13) fuera attestantibus: C'ab 14) sunt : Cb 15) cur attestacionibus: Cade 16) magistratura: Cltc 17) quideu: Clt 18) videatur: GHI; videatur: F; videretur: K: videntur: LrrIV 19) interposita: Col? Req. imposita: Cade 20) utrumque: Cb; utrimque: Cc 21) commixtione: FGKLAIVCRef.; eal'naliter (con.: dCest): H 22) cognovit: C Ref.

C a p. VII. 1) 1227-34. - Pot(hast ato. 9664.

T it. VI. Cap. I. 1) Ilesditatun ex App. XXVI, 21.; Lips. XI, 17.; Rana: XI, 17.; Caso. XXI, 25.; Comp. I. c. 1. h. t. (4, 6.) 2) Ren. ep.: P; Remensi ep.: 11 Raye. ep.: Q; deest: O; - cf. c. 26. tie doc. (3, 30.); - 1159-81. - Jffé 00. 9131. 3) mulierem uxoris nomine: Coll. eilt. 4) duximus respondendum: ib. 5) animo: AQIt 6) -data: APR; deest: 0 7) in: deest: FOIII 8) quum non possit, sicut uosti, contrahero matrimonium, ipsum debes recipere, et absolvere (desid. in O) a sententia excommunicationis, (mam pro violenta inioctione manuum (manas: P) noscitur incurrisse, et iniuncta: Coll. citt. 9) iniunctaque: FOBIA' 10) poenitentiam peractam poteris . . . et (add.: etiam: 0) dispensative: Cali. cilt. 11) cual: decid: ib. 12) Subdiaconus: An; Subdiaconi: 11 13) homines interfecit: o.

CAP. II.1

Subdiaconus matrinlonium contrahere non potest.

Idem Cenomanensi Episcopo2.

Ex literarum tuarum tenore accepimus 3* quod F. lator praesentium, in subdiaconatus officio constitutus, quandam sibi in coniugem 5 copulavit. Unde tu, sicut vir providus et cliscretus, quam 6* in uxore 7z duxerat, eundem 7* abjurare fecisti. Super quo facto prudentiam tuam in Domino commendamus, per praesentia tibi scripta mandantes, quatenus, si ad calzonicanz vel monasticum 8* ordinem 8 transire voluerit, et 16 tibi post laudabilem conversationem ipsius visum fuerit, eum ad maiores ordines prolnoveri concedas. Quod si ad religionem se transferre 11* noluerit, eum seque 12 1nsubcliaconatu ministrare, neque ad altiores 13* permittas ordines promoveri; in minoribus tamen 14 ordinibus poterit ministrare.

CAP. III.1

Votum solenne impedit et dirimit matrimonium post contractum; votum simplex tantum impedit contrahendum, sed non dirimit post contractum.

Idem Vigoriensi 2 Episcopo.

Meminimus, -f-nos ex parte tuct quæstionenz lzuzlsmodi audisse, scilicet utrum 3 illi, qui se ad religionenz doran' episcopo devoverunt 4 transitorios, et habitum religionis stiscipiunt, si postmodum uxores duxerint, cogendi sint 5 eas dimittere, et ad ecclesiam, ctti se contulerint 6, redire. Super Imc 7 titigie Respondeamus s quod, si quisquam, qui d se 10 religioni devovit il, et habitu suscepto professionem fecit 12, postmodum 13 sibi aliquam copulaverit, est cogendus ab ea recedere 14, et ad ecclesiam 10, cui se contulit 15, (lebet sine contradictione transire. Verum, si nec 17 habitum suscepit, nec professionem, sed votum solummodo fecit, et se aci religionem transitorium promisit, licet postea matrimonium contraxerit 1J*, non est cogendus ad religionem 19 transire 20, et matrimoniale 21 votum rescindere.

CAP. IV.1

Suseptio habitus professum extra religionem a non habente potestatem incorporandi religioni, impedit in dubio matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. II. d. secunduut intellectionem, quem tenet Panormitanus.

Idem Lucensi Episcopo2.

Consuluit 3 nos tua fraternitas 4, quid faciendum sit de nobili muliere, quae post mortem mariti 5, vestibus pretiosis abiectis, mutavit habitum, et de manu presbyteri velamen assumpsit 6, sed non renunciavit propriis, nec intravit claustrum 7, nec in manu 3 alicuius episcopi, abbatis vel abbatis-sae, aut super altare professa est, vel obedientiam promisit; postmodum yero, elapso anno, gtrino multorum inquæetationes 9 ferre non posset, et lapsus incontinentiae formidaret, abiectionis habitu, cuidam nobili 10 solenniter per a licentiam ecclesie nupsit. Super Izoc itagte Consultationi tuae taliter responclemus, quod 12 sicut simplex votum matrimonium inlepeclit contrahendum, et non dirimit 1a111 13* contractum, ita sine professione susceptus, ne contrahatur impedit, sed contractum 14 nequaquam 15 dissolvit. [De cetero etc. (41 c. 1 I. de ho7riC. 12.)]

Tit. VI. Cap. II. 1) Restitutam ex App. L. 59.; Comp. I. c. 2. h. t. (4, 6.) 2) 1139-81. — Juffé vo. 8900. 3) percepimus: F(r)HIPNA: perpendimus: O 4) 1. rrest: tac 5) coniugium: LaaabeO 6) quem: Fal11L. 11V 7) eandem: p'r. 177: ipsam eandem, (maro : Al 8) non.: deest: F111iLrr-V: regularem: O 9) religionem: I: ord. religionis: 111 10) post septennium poenitentiam, laudabiliter in claustrum peractam, si tibi vel successoris tuo idoneum visum fuerit, cine etc.: 10 11) conferre: G611iLhJVA 12) neq.: deest: Al 13) ulteriores: p'(.HhL:1fa0 11) autem:

Cap. III. 1) Ilastitatroa ex app. VI. 9.; Lips. XVI. 3.; Bamsb. XVI. 3.; (siso. LVIII. 9.; Comp. I. c. 6. h. t. (4, G.) 2) Wigor.: A; Wig.: R; Wigoriensi: O; Vitti'co: P: — 1059-81. — Jgffé 9m. 9016. 3) inter illos: 9 4) releverint: AacQ 5) sunt: Aabc 6) contulerunt: AacQ; contulerunt: Ab 7) quo: Q 8) duximus respondendum: Coll. cilt. 9) qui: dact: 1' 10) se: deest: 9 11) devoverit: 0911 12) fecerit: suscepit vel fecerit: 9 13) et post.: A 1 111 recedere etc. (rell. assyse urt Versun dasrust): 9 15) eam eccl.: A 1G) contulerit: Anb1P; devovit: 11 17) non: Coll. cilt. 18) contraxit: Aab 19) ad ecclesiam: Aabc10PQR; ab ecclesia: A1 90) redire: R 21) matrimonii: Cali- cilt.

Cap. IV. 1) Restitaduns ex App. XLV. d.; Lips. IdX. 50.; Bond. LI. 33.; Cass. LVIII. 34.; Comp. I. c. 7. h. t. (4, 6.) 2) 1159-81. — Jaffé aso. 9070. 35 Sane cons.: 0 4) tua dilectio: 17'r; R; tua discretio: 0 5) viri: 9 6) sumisit: 11 7) claustra: A1 8) man. episcopi aut abb. aut: 0 9) in quietationem: A 10) P. uobili: FLb; add.: 1'. nomine: La 11) ac per: A

CAP. V.1

Votum castitatis praesentis impedit matrimonium contrahendum; ecclesia tamen ex causa matrimonium contrahi quandoque permittit. H. d. inhaerendo literae.

Idem 2.

Veniens ad praesentiam nostram M. 3 eremita sua nobis assertione proposuit, quod I. mulier 4 cuidan-1 viro absentis fide data se nupturam promisit, sed postmodum, audiens plura de severitate 5 el irzhumclnitche ipsius zzri, ei noluit 6 copulari. Quum itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus suis simpliciter continentiae votum promisit 7, non tamen locum aut vestem mutavit. Quo auditio praedictus vir aliam sibi copulavit, et ex ea prolenz suscepit. Nos itaque, attendentes, tutius esse, ut praefata mulier post fidem et votum simpliciter 3 oblatum matrimonium contrahat, quam fornicationis reatum incurrat, fraternitali lacte per apostolica scripta praecipiendo 4 nlandanms, quatenus, si plus non processit 10, nec vestenz aut locunz mutavit, nec professionem fecit, sibi 11 de fide mentita et voto violato congruam 12 satisfactionem indicas 13, et ei, cui Vu1t 14, nubendi in Domino licentiam tribuere non postponas.

CAP. VI.1

Votum simplex impedit sponsalia de futuro, non autem dirimit matrimonium sequeus; secas in voto solenni.

Coelestinus III.2

Rursus quidam, ut dicis, votum castitatis emittens, iuravit, se quandam ducturum postea in uxorem. Unde 3 a fraternitate tua requisiti 4, consultis viris prudentibus, arbitramur, quod, quum simplex votum apud Deum 5 non minus obliget quam solenne, pro eo, quod iuravit temere, poenitentiam agat 6, et votum, quod Deo fecit, studeat observare. Quocirca 7, postquam huiusmodi praestitit 8 iuramentum, ad nuptias iam proprio motu convolasset, quum votum simplex [licet] 4 matrimonium impediat contrahendum, non lamen dirimat iam 10 contractum: nihil ambiguitatis quaestio tua continere 11 videtur. [Ceterum quod etc. cf c. I. de convers. inf III. 33.]

CAP. VII.1

Votum solenne impedit et dirimit matrimonium post contractum.

Innocentius III. Ulisbonensi 2 et Colimbriensi Episcopo.

Insinuante I. 3 nobili muliere nostro est apostolatus reseratum, quod dudum paella et 4 irz annis teneris constituta, III Sclicii accepit in vtrum, qui ab ininricis crucis Christi fuit pclvo 5 post tempore interfectus. Post cuius obitunz a quibusdā claustralius fuit regi Legionensi pro ipsius 6 copula supplicatum. Quod quum ad consanguineorum eius notitiam pervenisset 7, ut maritum acciperet 8 ei sub obstestatione regia suggererunt. Ipsa yero, quod tunc nollet nubere protestans 10, consilium accepit ab eis, quod votum emitteret castitatis, quod 11 in nlanibus cuiusclān de fratribus sancti Augustini fecit, eo acclieo tenore, ut in domo propria cum onnli substantia sua remaneret. Sane in eiusdem orclinis 12 habito biennio post permansit 13, licet id 14 se invitam fecisse asserat et coactam, non 15 tanl meto regio quam parctum.

Post hace eidenz regí quorl fecerat indicavil; quod approbans z etuul, ne gztis ea aviente doman iniraret ipsius, vel exude atéquid asportceret. Interim vero, tempore mOdio elabente, I.

12) sed: 0; rleest: R 13) icen: deest: FGHIA Coll. cs7t. 14) ita sine professione et propriorum renunciatione habitus susceptio: 0 15) consummatum: Coll. cilt. 10) non: 19R.

Cap. V. 1) Restitutans ex App. V. 10.; Lips. LVIII. 13.; Cass. LVII. 11.; Comp. I. c. 8. h. t. (4, 0.) E.) 1159-81. — Jgffé sso 9230. 3) Marcus: Coll. cilt. 4) quaedam mul.: 0 5) senectute: P 6) nulla ratione voluit: Coll. cilt. 7) compromissit: 0 8) simplex: Cell. cilt. 9) praec.: deest: lee 10) processerit: AuchO; Mina non processerit: A0 11) praedictae mulieris: Coll. cilt. 12) condignam: 11 13) inducas: FM 14) voluerit: Ab.

Cap. VI. 1) Restitutans ex Loc. ctp. Rol. III. 381.; A tan. 1. (4, 4.); Comp. II. c. 2. h. t. (4, 0.) E.) 1159-81. — Jgffé sso 9230. 3) Marcus: Coll. cilt. 4) etiam: Cb 5) paulo: Cae 6) relictae: C leg. 7) devenisset: leg. 8) recipere: Cb 9) attestatione: Cb 10) protestante: 6Reg. 11) ille autem: ib. 12) religionis: Cb 13) add.: eadem: Cb; remansit: Cu 14) id: deest: FGH 15) non: deest: Codd. coll. C Reg.

Cap. VII. 1) Restitutans ex Rey. Bal. II. 232.; Casnp. III. c. 1. h. t. (1, 5.) 2) Ulisbulen.: Cabch; — Ulixiboneu.: leg.; — Poisthat no. 881. 31 V.: Rey. 4) etiam: Cb 5) paulo: Cae 6) relictae: C leg. 7) devenisset: leg. 8) recipere: Cb 9) attestatione: Cb 10) protestante: 6Reg. 11) ille autem: ib. 12) religionis: Cb 13) add.: eadem: Cb; remansit: Cu 14) id: deest: FGH 15) non: deest: Codd. coll. C Reg.

curialis, regias literas secuntportan.s, et F. Ferdinandi¹⁶ dictae mulieris elontunt intrantes, ut ipse P. rj saltem eam duceret in uxorem, acceperunt ab ipsa, quod, si eam idem P. duceret, ipsius ntabus intei iret. Post hace vero, dimissis domo et omnebus, quae habebat, in domo cuiusdam Iudaei per tres, in ecclesia yero y. Marine de Veiga per sex latui septmanas, ita, quod exinde propter necessitates humanas etialn egredi non auderet. Tandem se cnactam videns et onialiln: s lestilutam, et attendens nihilominus, quod invita votum emisierit¹⁷, eo dimisso, de parentum consilio P. vlichaeli t» publice fuit matrimonialiter copulata, de quo l3 quatuor sustulit filios tempore procedente. =, Verum, quia solum animae desiderat omnibus anteferre, ac metuens, quod huiusmodi coniunctio licita non existat, quid super his lenere debeat, edoceri responso nostro suppliciter postulara. Nos igitur lll, attendentes, quod in emissionem voti, quod 2l praecessit, nulla vel modica coactio adfuisset, quam patientia et perseverantia sequentis temporis penitus profugavit, et quod sequens coniunctio potius iniqua fuit et violenter extorta, frahrnnitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisila dZl'gentius veritate, si praemissis veritas suffragatur, praefatam mulierem l2 ad male dimissum religionis habitum resumendum¹³ et servandum²⁴ quod vovit monere et²⁵ inducere procuratis, et, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam coércere. [Quod si non ambo etc. Dat. Lat. Kal. Dec. 1199.]

TITULUS VII.

DE EO, QUI DUXIT IN MATRIMONIUM QUAM POLLUIT PER ADULTERIUM.

CAP. 1.1

Si quis vivente uxore centraba cum secunda hoc ignorante, prima morhta ad sui petitionem non separabitur a secunda.

Alexander III. Abbati sancti Albani2.

Propositum est nobis, quod vir quidam O. 3 uxorem4 habens sibi aliam, huiusmodi 5' rei insciam, copulavit, de qua plures filios habuit; sed prima rnotura nititur discedere a secunda, tasserens, quod uxore sua vivente eam non licuit sibi copulare. Licet autem in canonibus 7 habeatur, ut nullus copulet s in y matrimonio quam prius polluerat¹⁰ adulterio, et illam maxime, cui fidem dederat uxore sua 11 vivente, vel quae machinata est in mortem¹² uxoris l3: quia tamen praefata mulier erat l4 inscia, quod ille aliam haberet uxorem viventem, nec dignum est l5, ut praedictus vir, qui scienter contra canones venerat, lucrumio de suo dolo reportet l7: consultationi tuae taliter l8 respondemus, quod, nisi praedicta mulier divortium petat, ad petitionem¹⁹ viri non sunt aliquatenus separandi, quum ex suo delicti vides etur commodu reportare.

CAP. 11.1

Si, vivo prima uxore et non cognita, quia contraxit cum secunda acienter, et eam cognovit, etiam mortua prima secundaria habere non potest; secas, si prima erat non legitima uxor.

Idem Abbati de Fontibus2.

Significavit nobis O. 3 Andegavensis, -I-parochianus Eboracensis ecclesiae, per W. fratrena suum, quod W. de Romar., qui est ex hac luce subtractus, capiens eum tamdiu in vinculis

ferreis et carcere tenuit, donec ipsum jurare co pgit, quod H.4 mulierem duceret in uxorem. Quum autem vincula el carcerem 5 evasisset, aliam in uxorem accepit, de qua filios procreavit. Postea vero idem O. a praefata H. 6 coram venerabili fratre nostro Eboracensi archiepiscopo apo.stolicae sedis legato tractos in eausam, ab ea coactus est iuramento firmare, quod ad ilion', quam sponte in uxorem acceperat, non accederet, donec lis esset iudicio ecclesiastico terminata. Ceterum quia, priusquam tle causa cognosceretur legitime, praenominata H. 1 diem clausit extremum, praedictus O. ad eam 8, de qua filias habuit, reverti non audet. Inde est quod iliscretioni vestrae per apostolica scripta praecipienilo Mandamus, quatenus, rei veritate diligenter quisita et cognita, si vobis constiterit, quod eidem O. tanta vis illata fuerit, ut praedictam H. 9 iuraret in uxorem accipere, et, quod non sponte in primam lo consenserit l1, nec post praestitum iuramentum in ipsam l3 carnaliter cognoverit l4, propter hoc non dimittas l5, quin ad aliam l6, quam postea in uxorem accepit, revertendi liberam appellatione remota tribuas l7 facultatem. Alioquin l8 sibi, ne ad secundam revertatur, sub interminatione anathematis inhibens l9, des ei licentiam ducendi aliam, si voluerit, in uxorem.

CAP. III.1

Non poteat quia cum illa contrahere, quam uxore vivente cognovit, si machinata fuit in mortem uxoris.

Idem Baranensi 2' Episcopo.

Super hoc vera, quod de latore praesentium tuis literis quaesivisti, an liceat alicui 3 cum ea contrahere matrimonium, quam4, alia uxore sua vivente, sibi de facto matrimonio 5 copulavit6, tuae sollicitudini taliter7 respondemus, quod, si adultera est in mortem uxoris 8 aliqui3 machinata, sive iste fidem dederit sive non¹⁰, quod ca n defuncta hanc esset ducturus, secundum canones ab eius consortio perpetuo prohibetur, et haec prohibitio perpetuo est servanda l2.

CAP. IV.1

Qui, vivente uxore, etiam ab eo separata quoad torum, sectndam conaciam duxit uxorem, prima mortua separabitur a secunda; sed curo alia contrahere poterit.

Clemens III.2

Ex literarum tuarum insinuatione accepimus 3, quod T.4 lator praesentium, parochianus tuus, olim uxorem suam, in adulterio deprehensam, de tui antecessoris assensu 6 abiecit, quae postmodum accepit 7 habitum monachalem; sed dictus T., antequam illa decederet, aliam superinduxit8, et cum ea9 XII. annis vixit, et plures suscepit filios ex eadem l0. T Ceterum quia supra dicta n mulier decessit, el quid super secunda copula fieri debeat sedem duxisti apostolicam consulentiam, Fraternalitati tuae igitur l2 de fratrum nostrorum l3 consilio respondemus, quod illos debes sine delatione abinvicem separare; idem yero vir, indicta ei de adulterio poenitentia l4, aliam ducere poterit in uxorem.

CAP. V.1

Qui vivente uxore legitima cum secunda contrahit adultera, etiam prima mortua separabitur a secunda, etiamsi longo tempore el cohabitavit, et filios ex ea suscepit.

Idem2.

Quum haberet uxorem legitimara A. 3 nomine I. 4 lator

Ti t. VI. Cap. VII. 16) Fernandi C 17) emlserat: LbCc; emisit: Ca 18) Michaelis: C Reg. 19) qua: C Reg. 20) ergo: Cac 21) quae: Ch 29) feminam: Cabyh Rey. 23) reassumendum: Cont. Buhm. 24) reservandum: OCa 25) ea: GHlCabe.

1'it. VII. Cap. I. 1) Restitutnm eaApp. VI. 1.; Lips. LIX. 1.; Bamb. LI. 1.; Casa. LVIII. 1.; Comp. I. e. 2. h. t. (4, 7.) 2) Albini: Pli; S. abbati etc.: Q; - 1159-81. 3) V.: ab; U. nomine ux. quam haberet: Q 4) uxorem haberet: A O1R 5) hules: FGHlKAbk10PQR 6) licuerit: AbQ 7) a can.: O 8) copularet: Ab; copulatur matrimonio, quod: O; add.: sibi: Q 9) eam: Q 10) pollula: l1 11) sua: deest: l1 12) morte: Aack 13) viri: R; alterius nx.: Q 11) er.: deest: O 15) casen: Coll. cill. 16) lucra: O 17) reportaret: AbQ 18) tal.: deest: O 19) ad pet.: deest: lt 20) invicem: Coll. cill.

Cap. II. 1) Itstitituran ex App. VI. 13.; Lips. LIX. 24.; Bamb. LI. 19.; Caso. LVIII. 13.; Comp. I. e. 2. h. t. (4, 7.) 2) add.: et magistro Vicario: lacO; Vacado: AbklP; Vagario: It; - 1159-1181. - Jaffé ato. 9002. 3) O.: deest: Q 1) A.: AaQ; Ha.: A bc 5) eareeres: Q 6) cf. arot. 4, 7) cf. th. S) eandem: Ab 9) cf. not. 4, 10) eam: Cali. cill. 11) consensit: Aakf9R 12) sacramentara: O 13) eam: Q 14) cognovit: AabckPR 15) dimittatis: Coll. cill. lo illum: AOPR; eam: Q 17) tribuatis: Coll. cta. 18) Verum si praenominatum (praefatus: P) O. in praefatam (praefata: Ab) H. (Ha.: AublO) oponte consensit, et (vol: Abcl) post praestitum sacramentum, quod ipsam in uxorem acciperet, carnaliter eant (deest: O) cognovit, sibi (deest: O) ne etc.: Cal. cal. 19) inhibetis dantes: ib.

Cap. III. 1) Restitutnm ex App. VI. 16.; Lips. LIX. 29.; Bamb. LI. 16.; Caso. LVIII. 17.; Comp. I. e. 3. lt. t. (4, 7.) 2) Bavarensi: FlAcI; Bavar, archiep.: I; Barvan.: A s; Benariensi: Ab; Belvacensi: O; Brevariensi:

Q; Pavarensi: R; - Add.: P. C.: Quoniam ex multis: A (deest: Ak) PQR; - cf. c. 2. de con. lepr. (4, 8.); - 1159-81. - Jašé no. 8848. 3) sibi: Coll. cift. 4) cum qua: R 5) matrimonium: ib. 6) copulaverit: P 7) duximua respondendum: Cal. cill. 8) alterius: ib. 9) aliqui: deest: Ab 10) sive non: deest: FGHlKColl. cill. 11) eadem: AQ 12) observanda: Coll. cill.

Cap. IV. 1) Restitutnm ex Lec. ap. Bel. III. 369.; Gilb. amct. 1. (4, 5.); Cod. Hal.; Comp. II. c. 1. h. t. (4, 5.) 1) abbati S. Thomae: Luc; Meldensi ep. in cadera litera: U; - 1159-81. - Jafé no. 10247. 3) percipimus: Coll. cill. 4) Tho.: Bu; Thoma.: BQSa1 Lat.; Th.: Bch; Theophilus: Bi 5) de: deest: Coll. cill. 6) consensu: Bbchy1 Lije.; concessu: Sa 7) suscepit: GHlXDI; sed licet illa postmodum habitum suscepit monachalem, praedictus (dictus: ULat.) tamen (quum: Bh) vir: Coll. cill. 8) superduxit: Coll. cill. 9) ea: U; ipsa: Col; rell: 10) ea: BLSU; praedicta: Bac 11) praedicta: BaSaU 12) igit: deest: Coll. cill. 13) nost.: deest: U 14) et de adulterio eidem viro poenitentiam iniungere competentem, peracta yero poenitentia postmodum alia libere poterit in Citirino ducere in uxorem:

Bi; - et . . . competentem, post poenitentiam libere aliam ducere poterit in uxorem: Bh; - et eidem viro de adulterio poenitentiam indicas; postmodum alteram libere poterit in Christo lacere in uxorem: Baeg; - et do adulterio eidem viro poenam iniungere competentem, qui peracta poenitentia, dummodo in Christo, (dumm. . . Chr.: deest: Bb) libere alia ducere poterit in uxorem: BbULvc.; et entena viro de adult. poen. iniung. et tunc libere aliam in Christo ducere poterit ux.: Sa.

Cap. V. 1) Restitutnm ex Late. ap. Bal. III. 389.; Gilb. auct. 2. (4, 5.); Comp. II. c. 2. h. t. (4, 5.) 2) Coelestin. HI.: Mottu' Sa; Lincolnienſi ep.: Iste.; - 1159-81. - Jufféno. 10748. 3) Alitiam: Cali. cite. pr. Bb 4) Ioaunes: G Coll. cill. pr. Bb,

praesentium, cum M. 5 adulterium 6 perpetravit 7, quod ipse tibi publica confessione detexit, sicut nobis tuae literae s demonstrant. Quumque super hoc fuisset in ius vocatus, ipsam M. 9 in izle abiuravit adulteram, et postmodum 10, iuramento posthaliuto et contempto, vivente legitima cum ea 11 matrimonium quaecunque contrahere 12, et ipsi moechae diu 13 cohabitare praesumpsit. Demum 14, praedicta 15 A. 16 de praesenti luce 17 subtracta, nihilominus memoratus I. 18 cum praefata adultera per decennium est moratus 19 de qua etiam decem filios procreavit. Quia igitur consulis, an praedicti 20 Ioannes et illa simul manere possint, vel, si debeant separari, edrum 21 liceat eis ad alias nuptias convolare: Tale ergo 21* damus consultationi tuae responsum, ut separentur omnino, et conzeptenti eis iniuncta poenitentia 23, perpetua continentia indicatur 74, praesertim quum 25 in dies suos ambo processerint=0, et, tamdiu publice" 7 in adulterio et 28 periurio ex certa scientia perdurantes, ecclesiam in 29 gravi scandalo perturbaverint 30*. Nosti enim, quod Leo Papa 31 statuit, ut nullus ducat 31' in matrimonium i3 quam 34 adulterio 35 polluit, et 3e quod hic plus processum fuit 37, quam si fides praestita duntaxat fuisset adulterae, ut defuncta legitima 33 eam duceret in uxorem, quum, eadem etiam 39 prima 40* vivente, quasi 41 matrimonialiter moechae moechus adhaerere praesumpsit 42, et sacramentum suum temere violare. Quod utique connubium, ubi 43 etiam nulla intercessit religio iuramenti 44, tam Gregorius Papa quam Triburiensis synodus 45 detestatur, et utrumque hoc modo coniunctum praecipit 46 publicae poenitentiae subiici 47, ac perpetuo sine ulla 48 spe coniugii permanere 49. Nec 50 certe 51 aliquod eisdem 52 I. et M. adminiculum adferunt 53, ut simul maneant, quod decennio cohabitaverunt 54 adinvicem 55, ac decem filios susceperunt 56, quum multiplicitas prolis ita susceptae magis eorum crimen exaggeret, et diuturnitas temporis 17 peccatum non minuatur, sed augmentet 58. Sollicitudinis tanlen 59 tuae intererit, ut uterque liberis 60 suis procreatis provideat, et secundum quod eis 61 suppetunt facultates, sustentationi eorum necessaria subministret 62.

C AP. VI. I

ai quis mortua uxore contrahit cum ea, quam vivente uxore sine fidei datione cognoverat, tenet matrimonium, dummodo in mortem defunctae neuter fuerit machinatus.

Innocentius III. Episcopo Spoletano 2*.

Significasti nobis 3, quod, quum P. civis Spoletanus quamdam mulierem 4 duxisset legitime in uxorem, ea relicta 5 cuidam meretrici adhaesit, et quum ab eius contubernio ad torum non posset legitimuz retocari, vos in cual excommunicationis sententiam protulistis. Verum quum medio tempore uxor ipsius esset 6 viam universae carnis ingressa, meretricem, cui adhaeserat, desponsavit. Nos igitur inquisitioni tuae sectz dum formata canonicam taliter respondemus, quod, nisi alter eorum in mortem uxoris defunctae fuerit machinatus, vel ea vivente sibi fidem dederit 8 de matrimonio contrahendo, legitimum iudices 9 matrimonium supra dictum 10, excommunicato munus absolutionis, si petierit, iuxta formam ecclesiae impensurus 11. [Dat. Roan. ap. S. Peir. VIII. Kal. Arad 1198.]

Tit. VII. Cap. V. 5) Maxilla: BaleSa; Marsilia: Bc; Manida: Bg; ancilla: Bz i 6) crimen adulterii: Coll. citt. 7) perpetraverit: Luc. 8) add.: destinatae: Bac; ad nos destinatae: So 9) manifeste: Bb; deest: Ba 10) Poatmodum yero: BSA; Postea yero: Loc. 11) eadem: BabcSa 12) contraxit: Ser 13) diutius: Coll. citt. 14) Deinde: GH; Denique: Coll. citt. 15) supradicta: BLSa Luc. 16) Alma: BacglnSa Lnc. 17) vita: Sa 18) Ioannes: Coll. citt. pr. Bb (lv.) 19) commemoratus: Lte. 20) praedicta mulier et vir (ubi: Ba) simul: Bac 21) et utr.: Bb 22) igitur: FGHI; deest: Coll. citt. 23) poena, perpetuae continentiae addicantur: Laac. 24) add.: utrique: Bb 25) quum iam: ib. 26) processerunt: ib.; quum in diebus satis processerunt: Lte. 27) in publico adulterio: BbgSa Luc. 28) et per, et seg. certa: deest: huc. 29) in: deest: BbSa 30) perturbantur: FGHLGNB; perturbantur: Luc. 31) c. 1. C. XXXI. qu. 1. 32) accipiat: Bbh 33) uxorem: Bai 34) adtl.: prius: FBbh 35) per adulterium: Sa 36) et . . . guara: deest: Lata. 37) fuerit: Sa 38) add.: adulteram: Bi 39) et.: deest: Luc. 40) prim.: deest: FGHIKLSa Luc. 41) quod mulieri moechae: Luc. 42) praesumpsit: Bi 43) nisi nulla: Lat. 44) sacramenti: ib. 45) c. 4. 5. C. XXXI. qu. 1. 46) praecipit: Bghi; deest: Sa 47) subiiciens: Su 48) ult.: deest: Bb 49) add.: decernere: Su 50) ntel: Luc. 51) certe: deest: Su 52) eidem: BgSa; idem: Bi; ab codera: Lnc. 53) offerunt: Bacghi; confort: Bb; afferre debent: Sa; afferunt: Lnc. 54) cohabitaverint: Bh Luc. 55) invicem: BghiSa; almul: Luc. 56) anecepit: BabiSa 57) temp.: deest: Luc. 58) augoat: ib. 59) tam.: decat: 1300. 60) lib.: deest: Bu; suis: deest: Corpus itrr. can. Rd. Friedberg, T. 71.

CAP. VIII

Si quis, vivente prima, secundaria huius rei insciam duxerit uxorem, mortua prima licite remanet cum secunda, novo consensu interveniente.

Idem Messanensi 2 Capitulo.

Veniens ad praesentiam nostram G. laicus lator praesentium humili nobis insinuatione monstravit, quod, quum olim in civitate Lemovicensi 3 quamdam sibi matrimonialiter copulasset, el per biennium cohabitasset eidem, ab ea rlemum an. inzi levitate recedens 4 Messanam advenit, ubi M. mulierem, insciam penitus, quod idem G. aliam haberet uxorem, sibi solenniter copulavit, ex qua daos filias dignoscitur 5 suscepisse. Verum quum eidem poenitentia 6 fuisset iniuncta, ut ad legitimam rediret uxorem, et ipse propter hoc in suam patriam rediisset, uxorem suam inveniens carnis debita persolvissit, ad lblessanam rediit civitatem, et supra dictae M. tanquam legitima cohabitavit uxori. ; Nuuc utentz impositanz sibi pro priori exce.ssu poenitezitrm agens luuu. iliter et devote, cohabitandi eirlem N. a nobis licentiaz yxstulcu il. Licet autem praefatus G. vivente uxore legitima praedictam !li. sibi copulare nequiverit in uxorem, quia tomen, uxore defuncta, utpote a lege ipsius solutus, in eandem M. de novo potuit matrimonialiter consentire, dummodo non praestitit fidem adulterae, vel machinatus [non] fuerit in mortem uxoris: [discretioni vestrae per apostolicas scriptas] mandamus, quatenus, si est ita 7, eidem 3 G. ut supra dictae M. affectu adhaereat coniugali, sublato c+ziuslibet contradz.ctionis et appellationis obstaculo licentiam concedatis, non permittentes, eundem super hoc ab allitibus indebile ntolitari.

CAP. VIII. I

Contrahens cum secunda, vivente prima, guau; lamen non cognovit nec ante contractum, nec post, mortua prima potest contrahere con, secunda.

Gregorius IX. Fratri R.

Si quis uxore vivente fide data promisit, aliam se ducturum, vel cum ipsa de facto contraxit, si s nec ante, neo post legitima eius superstitie cognovit eandem, quamvis utrique ipsorum pro eo, quod in hoc graviter deliquerint 3*, sit poenitentia iniungenda, non est tatuen matrimonium, quod cum ea contraxit, post uxoris obitum dirimendum. Ceterum tolerara non debet, si prius vel postea, dura vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluisset.

TITUL U S VIII.

DE CONIUGIO LEPROSORUM.

CAP. I. I

Lepra superveniens non dissolvit matrimonium, nec matrimonii effectum, ideo adinvicem maritali affectione coniuncti se tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vovendam induci.

Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo 2.

Pervenit ad nos, quod, quum hi, qui leprae morbum incurrunt, de consuetudine generali a communione hominum 3 separantur, et extra civitates et vr. Zlas w14 loca solitaria transferantur 5, nec uxores viros, nec vira exores sibs taliter aegrotantes sequuntur, sed sine ipsis manere praesumunt. Quoniam igitur, quum vir et uxor una caro sint, non debetei alter sine altero esse diutius, fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus 7, ut uxores viros, el

Bbc; lib. sttis: decsl: Sa 31) eisdem: Cali. citl. fi?) subministrent: (1Bab:ghSa Lile.

Cap. VI. 1) Restituime ex Reg. Bol. I, 103.; Cilb. oled. 3. (4, 5.); Comp. III. c. 1. O. t. (4, 6.) 2) capitulo Spol.: CC Reg.; — Potthast no. 100. 3) Significasti nobile per literas vestras: C Rey. 4) 31. mullen: Lib>d. Bolos. 5) derelicta: CB 6) fuisset: Cb Rcg. 7) Propter quod a nobis requiritis, quid sil vobis in hoc (tibi: Cb) articulo faciendum. Nos igitur inquisitioni vestrae sec. form. can. respondentes descr.v. per a. s. mandamus, quateuus, nisi: CReg. 8) dederint: ib. 9) indicetis: Reg. 10) illud: C Reg. 11) impensuri: Reg.

Cap. VII. 1) Restitutum ex Reg. Bol. XI, 277.; Comp. III. c. 3. h. 0(4, 6.) 2) Potthast no. 1209. 3) Lemocin.: Lb; Lemonic.: F:VC'arg 41 recessit, quumque per saeculum evagando Messanam advenit, ibidem M.: Clivy. 5) noscitur: Cb 6) in poen. . . iniunctum: Cabch Reg. 7) si praemissis veritas suffragatur: CReg. 8) eundern: Cobe. Cap. VIII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9105. 2) sed: Lb3' 3) deliquerunt: FGBlh.M.

Tit. VIII. Cap. I. 1) Restitvden ex App. XXXVII, 2.; Lips. LXI, 1.; Bamb. LIII, 1.; Caos. LX, 1.; Comp. I. e. 1. O. t. (4, 8.) 2) 1159-81. — Jaffe no. 8861. 3) omnium: Coll. citt. 4) et ad: Q 5) transmittunt: Aac7<1R; transferuntur: Ab 6) debent: Q 7) quatenus si qui sunt (inveniuntur): Q; sint: R) in provincia tua viri vel mulieres qui leprae morbum incurrunt (incurrunt: A5k; incurrerint: P) uxores ut viros et (deest: Ak) viri (vires: Il) ut (deest: A) uxores (add.: suas: O) sequantur: Coll. citt.

vir uxores, qui leprae morbum incurrunt, sequantur, et eis conjugan affectione ministrent, sollicitis exhortationibus inducere non postponas. Si vero ad hoc induci non poterunt, eis arctius ininngas, ut uterque altero vivente continentiam servet. Quodsi id mandatum tuum servare contempserint, vinculo excolllituncatlonis adstrlllgas.

CAP. 111

Couigues propter lepram separandi non sunt n coniugio, et contraLcre pu., sunt matrimouium, et invicem sibi reddere debitam tenentur.

Idem 13afonensi 2 Episcopo.

Duoniam e.r.,)nnl/t.; auctoril(tliln 7.s et praecipue ex evctnJelir((rerilale nemini 3 licet, excepta causa fornicationis, uxorem adorr 5 dimittere: consta), quod, sive mulier lepra percussa fuerit, seo alia 7 gravi infirmitate detenta, non est a viro [rrr.] s propterea separanda, vel etiam lo dimittcnda. Super 11 loe 12 raro, [quo, / (le /atore ('IrI,] (L7 infra: [cf. ('. 3. J)('eo, mri (taxi, I j.;^^ Leprosi 17 autem si continere nolunt 11, et aliiuan 15, quae sibi nubere velit, invenerint 11 liberum est eis 17 ad matrinlonitill collvolare 18. Duo(1s1 virum sive uxorem (1/eh, irrli(1i., leprosum fieri contigit 70, et infirmitus a sallo 2 carnale clebitunl exigit, generali praecepto Apostoli quod exigitur 22 est scilvendum 23, cui 21 praecepto nulla in hoc caso exceptio invenitur.

CAP. 111.1

Spousalia de futuro placeant non compellunt ad contraltendun matrimonium cu,n leproso, lepra post sponsalia supm'veniente.

Urbanos III. Episcopo Florentino"-.

Literas j/i'cciemitatic 11100 debita beniyini/ate .sll.Ocepincus, guibrr.s cerliures de sinccrilot lacte /idei et de00/2On/s e/fecli, ad honorem el connu(dant /0/11/0 Obrn)dantius prarocnt4(7'. Ver)Inc (hiia [re 1)/07] postulasti, utrum, si 3, post/ sponsalia de futuro inter oligua.0 legitimas personas contracta, antequam a s viro mulier traducatur, alter eorum leprae morbum incurrat, alius ad consuimandam copulan/ maritalem compelli debent, re/, se possit ct(1 .secunda rola trun5/erre, /1100 so/licitud/ni respondemus, quod ad eam 7 accipiendam cogi non debet, quom nondum s inter eos matrimonium fuerit" consummatum. [De irle/ cero etc. (c/ : c. 6. Ele rliort. IV. 19.)]

TITULUS IX.

DE CONIUGIO SERVORUM.

CAP. 7.1

berros, co«tradicente domino, matrintoniunl contrahe e potest; sed propter hoc non liberatur a scrritiis domino debitis.

Adrianus 2 * Sancteburgensi 3 * Archiepiscopo.

Digntlm est i el a r0li.,nis tramite 12072 (/iSeo)*/af, glod ea, qnn0 rubiet(rtis in se rirleolrl7 sompr(lunl continele', et arl apostolirue .sr/lis irulir-iurrl. re/erant)n', 411 lude (/er-tsti /Metes in /ubius cerlilndinerrt se gaudeat ineenire, 4a,1 le noscrucur ntctg/sterit(nt /id/is s'mel7i.sse. Jrrct vera /l-(temilas de ser corran conjngii.s, rprae incilt., Ot r'm/rn/iecntribrs rinu)ini.c amtrahanlur, quid iuri deber", ah «postula, 71nst,o, si Gene nemiuiulus, regrrisirit; super quo liGi dnt, in+us 1((liler r'espourlentlu7rt. Sane, iuxta vrbtmt Apostoli, ln'out 111a, lis'erelio r0rognusci, sicttt B in Christo lesa

'rit. VIII. l'ap. I. Slinduc.1:tLoretis: l)/QR 9) iniungatis : Aabc01/Q; indicotis: R lo; et si (i,ulrl.: contra: 01) mandatum nostrum sorvare runtempseriut (veuire jmaesunipserint: (1) eos contradiCl.: et (c. et.): (leest: R) 11.15j). 'Os.s. vincule :uuttltematis eoush/Lrgas (cuustriugatis: A b; astringes: OP) 0101. oil/.

Cap. 11. 1) If,slitrr/rur cc App. XXXVII, 3.; Lip.e. LSI, 2.; Raulb. 1,111, 2.; (ass. 11,2.; /oall. I. e. 2. Ir. t. (1, 8) 2) 13arovens: 1'; Bolland. 11: Livoneu.: 1: 11aio:ru.: Me; Balaran.: ab: Barensi: 1111 1aioauu' ep.: 11: R:u:oniensi ep.: Ot Baiocceusi: O tJIs.: L'avarunsi: 1'R: Banariensi: t.: - 1159-41., 14.; ex. S848. 3) appare neluini licero (lieet: R.): Coll. vil). 41 uxuris: d 51 suam: (leest: Ab 11) sil: p 7) aliqua: 1k101'QR s) saos: no, al, ti(nr: QR 9) propt.: doest: Ab L 10) et.: &(. L: iQil; re! et, li ar.: J.:est: 10 111 Super. ... convolare: (lcst: Ql 12) eo: Ala; 13) Leprosis: 171A10; Leprosos: P; Len.... convol.: (ler-st: 11 14) uo-lacrit: Jlrll; noluerit: P 15) aliquas ... velint: DIN 16) invenerit: La l': invettiat: O 17) eie: deest: FGK,11A; ei: P 17) linar. contrahenrl: :1: matrimonium contrahere: P 19) sine uxore: OPlt. 20) contingit: Abct contingat: AkQl 21) sana: OPQl 22) quod exegerit: Aac1(01't ei quod exegerit: Al; quod exigit: 911 23) persolveudum: A B 24) qui segg.: deest: Q; cuius praecepti (cui praecepto: A) nullam in hoc COSO (has causa: O) iuveimus exceptionem: (oll. Vil).

Cap.III. 1)R...vllluHml c.cApp. L. G3.; Comp. L.c.3.1r.1.(4,3.) 2)1155-7. - 186 no. 9574. 3) si: deest: O 4) postquam ... contracta fuerit: Coll. ciil. 5) a: (teest: Al (:): alter: O 7) accipien(lunl euro: ib. 9) non: AO 9) sit: 0.

Ti t. IX. Cap. I. 1) Restantes; ex app. XLV, 7.: C0nnp. f. c.L h.1.(1,9.)

neque liben, neque servus est, qui a sacramentis ecclesiae7 si(removendus, ita quoque nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi. Et, si contradicentibus donlinis et invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc ecclesiastico iwlcio dissolvenda; debita tamen et consueta servitia non minus debent propriis dominis exhiberi 8.

CAP.IL1

Separatlu' matrimonimu, quando liber ignorauter cura ancilla contraxerit, postea Jloc seicus illant cagnovit.

Alexancier III. Praeposito et Priori Mortariensi2.

Proposuit nobis M. nliulier lata^ox praesentilevc, quod quum v' r eius cum ca diutius permansisset, notam ei servilis^o conditionis obiecit, asserens, eam esse ancillam, quam liberata esse credebat, quum eam duxit in uxorem. j(-luunc (uatenr. 'irL praeseatice lenerccGilis Ji-alis nostr' Asten...sis episcopi huia.,*)nodi aceJotiaun Iractc(etur, mulier, quia ibi gravccri timebat, cal nustrc(m anrlieutiant appellavit. l'zuia i'itur', ianc ea quam, viro stu, (duende, post al%gr.tall.tal(17n ntuant p7r(efatus cil' inL.onrress(c 11/e rec.e.ssil, (14scretinni ve.strae per aposh,lica sca c'p'i(c il4andamus 5, quatenus, gra(nc propter hoc /i(e7-itis requisifi, partes ante resircnc praeseatiam convocelLs, el, veritate super his rliilgenlius ingaisita, si vobis constituit, quod idem vir praefatam13 mulierem, postquam illam audivit esse ancillam, carnaliter cognovit, ipsum monitione praemissa compellatis 7*, ut eam sicut uxorem accipiat el maritali affectione s pertractet. si r' vero aliter fuerit, et sententiam divortii proferri contingat 10, mulieri pecuniam, quam praefato viro pro dote concessit, sima iashmt ft(C'r'il, restitui faciat.

CAP. 111.1

Si c.onsuetudo est in loco, gnod partos conrlitionem patris signatur, natas ex libero et aucilla liber est, et ttt libel' nlat'ulollitlul Calr't:ahit.

Urbanos III. Ariminensi Episcopo2.

Licet 1-ad ea, super quibus nos fctetnri/as tua corlsrtlere Lolul, fe snflicare (n'bilt'C)n.n-1', quia lamen ad maiorem (er'itituli-a)em iu,icium noslri nrc p.o.etorali sollicitifurline requiris: 1208 (a1 turpquisitiones loas noslri debito respondevat(s. Sane, super en, quod ex parte tlt(t fuit propositum s, an mulier possit clivortium postulare, pro eo', quod vir, cum quo suae conclitionis ignara contraxit, servus nlonasterii proponatur, quum econtra idem vir, patrem suum, cuius conditionem secundum leges provinciae sequeretur, tempore mortis pro libero se gessisse, et iam elapso decennio nec patris, nec sao nomine se status controversiam passum, constanter affinnet, videtur nobis ratione temporis et favore libertatis pro parte viri securius lildcallduln. [Ad haec ele. (c/ : c. 4. le rel. dunt. III. 36.)]

CAP. IV.1

Si liber eentraxit cum :utilla ignor:ulter, et, ex quo se.ivit, non consensit, separatur nlatrimonium, et Cunl aliis contrahere poterit.

Innocentius III. 11. 2 Episcopo.

Ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod (lilectls ^l'ivs noster G. titnli sumarte, Illccriae ire(4as Tiberim presbyter cardinalis apostolicae sedis legatus dilecticti filicm nobileo7 vinunc R. militem a moliere quadam propter conditionis separavit errorem. Ideoque fr'((lerccit(tti lurt per apostolica

2) add.: Papa: F111K1.10 3) Salteeburg.: 1; Sadebinel: A'; Sal'hurg.: La; Cantebrigen.: Lb; Sandebrigen.: V; Salceburg.: A ac; Salzeburg.: Al; Salzburg.: :LJ: J: berardo Nagdebungens.: O; sed Mural(b. (n'chiep. en/)aurh(ur, i'rou,c,t 3'11(1, 11011 i'eticular, lauro G:orpore (rutedieli p'tipae ls Lerdmvlrs gnid.o,+ (1117-1121.) jail acp. levar. - 1151-9. - Jaffe. as. 7065. 4) retiuero: A ^) magisteri h'dem: lb 6) sicut: deest: Call. 7) ecclesiasticis sit amovendus: 0 8) prupter hoC (ex bloc: 0) sunt exhibenrl: AO.

Cap. II. 1) Rcsillelraul ex Lips. L1S 45.; Coarp. I. c. 2. h. t. (1, 9.) 2) Augustin. de fide pactionis et consensos: 1; iime est 0. I. (le...puras. 1/001. (4, 4.); - 1159-SI. - J:cpie 1/11. 9083. 3) ill.: drest: AP 4) serv.: deest: 7jil1hL.11A1. 5) aihl.: prlocipi mulo: AL 6) clon praefat: mltlicro, poshlu: 111:1111 aurlvut aucillaun, carnalem h:tbuerit tbaW'it: :taba) consuctudium: 11' 7) cugatis: 61111: ilr;trm mouere euretis et app. rmu. districte compeliere: Al' 8) cura: ib. 9) Si vera aliter fuera, causal[diligentius audiat, et can) sine favore et gratia personarunl snbl. app. rem. infra drlos mensos fine canoniciO turmuetis, ita tamen, quod, si sententia divortii iuter eos data fuerit, mulieri pceuniam: ib. 10) contigerit: 1 G1111.N.

Cap. III. 1) Restitafuvt ex Comp. I. e. 3. lo. 1. (4, 9.) 2) 11S5-S7. -- Jaffe no. 9S26.3) propos. nobis accepimus: A 4) eo praetextit: ib. 5) legem: TGHIKA.

Cap. IV. 1) Resito(te an ex Atan. en. (4, 5.); Comp. III. c. en. h. t. (4, 7.) 2) N.: /KLbN; Raceburen.: Cabc9; Rateburg.: eh; - scr. (10. 1200. - Potthast no. 1352.

.cc.ripta mandamus, quatenus *requiras super bis* (li)igenbls *cerit-
tatell, el*, si tibi constiterit, quod miles *i/se* ignoranter con-
traxit cum ancilla, ita, quod, postquam intellexit condi-
tionem ipsius, nec fato nec verbo consenserit in eanclem,
propter quod per cardinalem eundem ab eius fuerit con-
sortio separatus, contrahendi cum alia liberara ipsi concedas
auctoritate apostolica facultatem.

TITULUS X.

DI: NATIS EX LIPI;RO VP:NThE.

CAP. UN.,

Natos ex liba: a vel liberta liber est.

(=regorius2.

Indecens esse credimus, ut progeniti ex liberta sive
libera s filii ad servitium ret-ahantur. Propterea tibi 7 D/Me-
se/di (RlChu'itclt('l praecipim)U s, ttt lri.v il.vi. (IUC1711ertli.S, s'ic'rl el
tios didicir,us, [eazlo et caris (mino)] diliryenfer ireletarlus, gunlerus,
si documenta milla sint s ab ecclesiaP parte, quae docuementis
huiusmodi debeant obviare, ab eius molestia l') sine aliqua
retractatione compescas candem. Durum est enim, ut, si
alii pro nlercede .sna libertates tribuunt, ab ecclesia, a qua
tuerl debent l-, revocentur, rltcu)l'r erute Cte.]

TITULUS XI.

DL COGNATIONE SPIRITUALI.

CAP. I.1

I'llu Quorutn compatrn, per quornm neutruuo deventum col ad c0u)patm'-
nitateut, licite coutrahunt, uisi consuetudo ropngnet; sepaovntur :tutea], si
per eorunt alteram vol utrnulnue compaternitas est contracta. I l. d. cum
cap. Super 00, infra coel.

Alexander III. Salernitano Archiepiscopo2.

Utrum autem filii aut 3 * filiae ante vel post compaterni-
tatem geniti possint adinvicem i copulari, canones socundum
dlversorlill o locorum consuctldlles i s' contrarii 7 inveniuntur.
Et licet prlnlus canon exincle editus natos post compater-
nitatem adinvicem copulari prohibeat, alter tamen canon
posterius editus prlnlum' videtur corrigere, per quem statu-
tuitur, ut, sive ante sive post compaternitatem geniti suntit',
simul poss11lt i i * coniungi, excepta illa persona duntaxat,
per quam ad compaternitatem venit i s *. Unde lolerchilius
nobis videtur i3, ut secundum i3 posterioriorem canonem debeat
observari: nisi consuetudo ecclesiae, quae scandalum gene-
ret, aliter se habere noscatur.

CAP. II.1

Compaternitas, ariente' vol ignoranter superveniens inter eouiges,
coniugium non dissolvit.

Idem eidem2.

Si vir vel mulier scienter vel ignoranter filium suum de
sacro fonte susceperint 3, an propter hoc ab *innicent* separari
debeant el *cltii copulari, quia nos co)asulere voluis'ti*. Consulta-
tioni tuae taliter 4 respondemus s, quod, quamvis generaliter
sit institutum i, ut debeant separari 7, quidam tamen, Ilulna-
nius et potius sentientes, aliter statuerunt". Ideoque nobis
videtur, quod i0, sive ex ignorantia sive ex malitia id fecerint,

Tit. IX. Cap. V. 3) contraxofit: FHIhZVC; ipsi: dceest: C 5) aCrl.:
tribuas vel: Ch.

T i t. X. Cap. un. 1) Ilo.sdfit:te)n ex Grey. I. Reo. I. 55.; - Comp. I. c. ara.
h. t. (4, 10.) 2) Grog. IX.: E; praeposito Africae: O; Anthmno sub-
diacono: Rev.: - 591. - 110.759. 4) Non soluun etc. et infra:
A.s. Rey. 4) lib. sive: deest: A Rey. 5) add.: moliere: Aube 6) re-
trahentur: Ab 7) expe'ientiae tuae: Rey. 8) sunt: i: Clel; i lley; fuerint:
Ab 9) huius hominis: A Reg. 10) se molestia ... suspendat: Rey.
11) suspendas (caed.: deest): i 12) guara tueri has oportueat: Rey.

it. XI. Cap. I. 1) llesitlatinn ex App. XXXII. 1.; Lijes. LXII. 1.;
lituaL. LIV. 1.; L'uss. LXI. 1.; Comp. I. c. 1. de pact. (1, 11.) 2) ACid.: I'. C.:
Lieet praeter: Aak/P; - cf. c.1. de .spolrs. dcrar. (4, 4.) p- 1179-81. - Jalfit
ce. 9148. 3) aut lil.: deest: FG'HIh:A'; et: APQR; vel: 0 4) simul add.:
5) diversam: P 6) consuetudinem: N: i(PQ 7) cont.: deest: A Olt:
diversi: Q 8) uf. c. 4. 5. C. XXX. qu. 5. 9) priorem: Q 10) sint: O
11) possint: FlhLa.11V.1 s bcQR 12) pervenitnr: FIA"OQ 13) videretur: O
111 ut (quod: 11) sccondum postor. Canonem ante et post (etiam: O) cam-
paternitatem geniti simul (oae11. 11) valeant (possint: 0) uopulari praeter
illu personas, per quam compaternitas eoutrahitur, nisi eons... aliler
FU haheat: Con. clitt.

Cap. I. 1) Restitutam ex App. XXXII. 2.; Lips. LX. 2.; Rumie. LIV. 2.;
Cass. LXI. 2.; Cofip. I. c. 2. I., t. (4, 11.) 2) add.: in eadum op.: OI'Qli;
- c. qnot. ad c. i. supra 3) susceperint: IIO; levaverint: R 4) tal.: Cleest:
i01'Q 5) dttimus respondeulumo AIRI 6) statutum: Ab; constitutum:
Lh0 7) sep.: dceest: iLOQ 5) statuut: OQ; iustituorant; .lk 9) et

non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum
debet subtrahere, nisi ad continentiam servandam possint
incluci: quia i2, si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia
excusare videtur; si ex malitia, eis i:l sua fraus non debet
patrocinari vel dolus.

CAP. 111.1

Filii tLtorinn compatrum, por l' norme uedruun deventum col ad rontpa-
teruitnlem, licite invicem coutrahunt uiatruionium; si lamen subost
cnnsuetudo, impediens et dirimr.ns talia matrimonia, sorvauda ast lnei
cuusuetudo. 11. d. secundum iutclletum magis cumunmem, :dtiugcudo
menten, capituli.

Idem Vigilien; i- P: piscopo.

Super eo, (lucid a nobis tua fraternitas requisivit cle'l
duorunl compatrum filiis, responden nls, quod si tales filii
fuerint, per quorunl alterunl vel utrumque parentes ad com-
paternitatem vnerunt i, eos coniungi bulla ratine susti-
neas', et coniunctos a pontificali auctoritate ab inrit ip. +us ^
non clifferas separare. Ceterum si per neutrum eorum^ ad
conlpaternitatem ventum fuerit, ele bis te volumus consuetu-
clinem tuae illetropolitanas eccaesiae vel aliari n circum-
positarum inquirere et cliligentius imitari, ita yui, lenl, quod,
si eiusdem" ecclesiae consuetudo habeat inter eos non
sustinere coniu; ium licri, nec: factum firmitatis robur Labore,
tu simili modo in ecclesia tibi c_omnlissn coniugium) lulius-
modi fieri non permittas, et, si quos taliter coniunctos i l
invenieris, iuxta earunclem ecclesiarum consletudinenl ipsos
separare ab invicem non omittas. Veru n l si de consuetu-
cline habeatur ii, ut tafia couiugia .s.us'izem, N w 12 el pennittan-
tur, ecclesia tua d' ssinuclarc poteris ita, qucl nec
tuuul viclearis i)n-testare assensunl, quia, sicut
;ltlti(lualll consuetudinenl Circlllnadiacellitl n n ecClesiall
super bis contemnere, sic quoque gravius videtur, si pro-
pter l i * eam huiusmodi coniujiis tuunl inclulges i s assensum,
quin posset sic i i in xeniplunl asstml.

CAP. LV.1

Inte' 'Gayola bapt-iatti c't uxorem levantia, prins ab eo uoguituu, cou't'aliitur
compaternitas effie'ax :i, l matrimonia!' dirimeulum.

Ciclenls 111.2

llartinus i3e-tbam duxit b) a * uxorenl, Tebergant sibi
copulavit Lotharius, qui i i3erthae et Martini filium de sacro
fonte suscepit. L. s vero et i3. sublati de medio, .ll. 6 cum
T. Rl'aefata cOtlit^ axit; (palera a)tobis tult fTCllemlas, 1111Y n t
tales s'lot ab Jre'ieen, selonranlli. Nos autem consultationi tuae
duximus' respondendunl, quod, quum sccondunl verhum
Domini vir et mulier efficiantur" per connubium una caro,
liquidunl est, Teberganl non posse nlatrinlouialiter" copu-
larl Martirio, qui compater eius fuerat, cum quo una caro
ip. «a Teberga noscitur exstittisse. [Super cilio etc. (cf. c. 5. de
eo, rizo cugn. 1 F: 13.) 1)ul. T.alerani.]

CAP. I".1

Compaternitas, per oatecltisnnu contracta, impedit matrimouium contra-
Montuna, sed contr: u' tum non dirimit.

Idem".

Contracto nlatrimonio i iuter P. de Gi'ale et A. ueorenl
sualn, sicrl eius, iC'm I'. 7lobis ('un, tuesliv In11efLCil, Tolla l per
bici n aiz na i osónorl /zubilas'selal i, el filiuR ex ipstt 6 tra: ore 711cnora-

ideo: :19 10) quod: zcesto. ITQll 11) possunt: .ll 12) fluod si: O
13) ci: h'F.1b(2t :leest: Aa Li) deburet: Ab.

Cap. 111. 1) Restit, deat ca Chui. I. r.: i. h. t. (1, 11.) 2) Vig. ep.: .Inr;
Wogo. ep.: .lb; Vigor. ep.: Akl; - 1159-51. - Jai'fe no. 9198. :1) utrum
du0rum compatrum fili, post compaternitatem geuiti, POSSINT i i, aqni 0u (0
copulari, vol, si coniuicti (iuncti: Abel) fuerint, coree' (an coro la: Al):
sit matrimonium reseindendum, ignisitioni tuae tale (huiusmodi: .1 leek)
damus scripto (scriptur: : V:) continente (scriptum: s; Al):
responsum. Si cuico tilii tales fuerint: A 4) venerint: P; devenerit: Ab;
dovencrunt: Jale! 5) permittas: .ll 0) si coniuicti Cuerint: A 7) ips.:
deest: L'khl. 5) Merino: PIE 91 eadeu: h'Liaah'L. 10) boletos:
art; inuctos videris: .ll 11) hnbrelur: Aackl; consuetudinem habereut:
Ab 12) sustineant ... permittant: Jalee 13) tu in eadem ecclesia cum-
iugia (huiusmodi uoni: Al): i 14) propter cae: h'7111111aaS; propterea: .l
15) in(lulbuC:s 17: 11 li) sic: deest: A.

Cap. IV. 1) Ilc.silaGru, ex Loc. ap. Red. III, 308.; (liiL. aar, t. 1. (4, 6*);
Comp. II. c. 1. h. 1. (4, 6.) 2) 1108-91. - n'ijle no. 10281. 3) in: exsial r Cll
41 Lotharius: UabC,gs'a Lec.: et Loth.: ri 5) Lothario et llerlita: L'oll. c111.
0) DGirtius .. Teberga: R. 7) praef.: ar1d. a Ralp. S) add.: taliter: 1)l;
9) effleuiatur: Bhgh Lec. 10) matrimonio: IIV,sa 11) quia: Ill.

Cap. V. 1) RcsGrtterat ex Lee. ap. 11al. III, 350.; G'ill. sud. 2. 0);
Co, l. 11al.: Comp. II. c. 2. h. t. (4, 6.) 2) Surront. (Surront tino Y) arripit:
Lec.; Purl'arehicp.: U; - 118* - 91. - ao. 10231.) i) Ilug:dc: Jlh;
Regali: Bi liichl 4) guod quum: 11b 5) cohnbicssent: Lar. Riehl.
6) ea: BacSil; us.: Coesl: Rae.

tus P. suscepisset⁷, quidam⁸ consanguinei eiusdem A., volentes eam separari a viro⁹, contra¹⁰ matrimonium obiecerunt, asserentes, quod eadem¹¹ A. in primo sacrati¹² satis pabulo filium quondam concubinae¹³ ipsius P. tenuit¹⁴, et quum fuit¹⁵ primos¹⁶ in ecclesia¹⁷ inductus¹⁸; et propter hoc tuam praesentiam adeuntes dicebant, ipsam debere a viro per tuum iudicium separari. Te vero frater aternitas, sicut accepimus, causa non cognita, iis carnale commercium interdixit, prohibens ipsi P. 19, ne debiten²⁰ ah exore requireret. Verum²⁰, si constaret ecclesiae, vera esse quae diximus, non ideo tamen contractum matrimonium solveretur, quae res atque vix contrahendo²¹ matrimonio impedimentum afferret. Ideoque²² discretioni tuae per apostolicam scriptam Mandamus, quatenus²³ praefato P. auctoritate nostra firmiter iniungas²⁴, ut²⁵ memoratam A. sicut uxorem propriam²⁶ maritali²⁷ affectione pertractet, et carnale debitum ab²⁸ ea licenter exigat et persolvat, sive, quod supra dictum est, ipsam A. ante matrimonium contractum cum P., sive postea constiterit hoc²³ egisse; dum³⁹ tamen, si in³¹ fraudem hoc fecerit³² causa matrimonii separandi, poenitentiam³³ pro³¹ praesumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

CAP. VI.1

Inter patrem baptizad et levantem seu tenentem baptizatum contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediendum, et dirimendum matrimonium post contractum.

Innocentius III. Episcopo et Archidiacono Linconiensibus².

Veniens ad apostolicam³ sedem C. 4 Anglicus natiōne nobis exposuit, quod, quorra olim in adolescencia constitutus mulieri cuidam⁴ adhaesisset, quam quidam alius ante cognoverat, de comido matris suae facture est, ul eadem mulier quendaos puerum, quem de alia soleta ipse susceperat, de sacro fcmle levare! ad suspicinnem el infamiam utriusque delendam. Deinde vero, («non in eius anorem vehementius exarderet, absque consilio amicorum eam clanculo desponsavit. t=uumque prolem ex ea procreare non posset, et increpationes a patre seo gravissimas sustineret, quod eam desponsando deliquerat r-evolvens in animo, ipsa dirrissa, causa 07-adonis Hierosolymana est pro fectus. Verum quum irens rediens de partibus transmarinis prolem eam stascepisse de alio invenisset, el noluit atUaerere; sed propter adulterium, quod emisisset taliter videbatur, ea oanino dimissa, ad longinquam se transJérens⁶ regionem, et ad Eugubinam tandem veniens civitulem, quandam ibidem cesa terca competenti⁷ et dote decena sihi matrimonialiter copulara, de qua prolem se confessus est suscepisse. Ea propter discretioni⁸ vestrae per apostolica scripta b4andamus, quatenus super his inquiratis diligentius veritacena, et, si constiterit, H. 9 nulierem praedicti viri filium de sacro fonte levasse, antequam eam desponsasset uxorem¹⁰, vos inter eos divortiuin, appellatione postposita, celebretis¹¹, rei processum nobis per literas vestras fideliter exponentes ul cum secundo legitime commemorari valeat veritate cogulla deeerne-e valeanares. [Dat. ap. eivittcena Castellana VIII. Id. Oct. 1198.]

CAP. VII.1

Si fili duorum compatrum, per quorum alterum devenit ad compater-nitatem, matrimonium contrabant, separantur, et tempore contractus scientes impedimentum illud denunciare tenentur.

Idem Magistro 5. 2 Canonico Herfordensi.

Tua nos duxit discretio consulendos, an natus ante conpaternitatem filiam compatris³ sui vel commatris procedente tempore sibi possit matrimonialiter copulare, et, si curra ea contraxit⁴*, el pluribus annis simul perosanserit, an postea debeant⁵ separad, et⁶ an conscii talis matrimonii

teneantur illud in publico accusare. Super quo discretioni tuae taliter respondemus⁷, quod huiusmodi personae non nlatrimonium contrahere, et, si contraxerint, de iuris rigore possunt ab invicem separad, et, qui contractum sciverint⁸, debent ecclesiae illud nunciare. [Dat. Lat. XV. Kal. Apr. 1202.]

CAP. VIII.1

Inter baptizatum et filium baptizantis oritur cognatio spiritualis, impediens et dirimens matrimoniuin inter eos contrahendum. H. d.

Gregorius IX.

Ex literis vestris accepimus, quod, quum M. 2 mulier coram officiali Cantuariensi Alanum peteret in virum³, et se affidatam ab eo ac carnaliter cognitam per testes idoneos probavisset, dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem A. 4 excipiendo proposuit, quod cam habere non poterat in uxorem pro eo, quod ipsum pater mulieris eiusdem, qui sacerdos exstitit⁵, bdpitlavit. Sed quum idem officialis, exceptione huiusmodi non admissa, diffinitivam tulerit sententiam contra ipsum, et idem ad⁶ sedem apostolicam appellaverit, mandamus, quatenus, si est ita, eundem A. super hoc ab impetitione mulieris absolvatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

TITULUS XII.

DE COGNATIONE LEGALI.

CAP. UN.1

Inter adoptatlm et filium adoptantis non potest durante adoptione consistere matrimonium.

Nicolaus ad consulta Bulgarorum.

Si qua per adoptionem mihi² soror esse coeperit, quam diu³ durat adoptio, sane⁰ inter me et ipsam nuptiae consistere non possunt. [Si ergo etc.]

TITULUS XIII.

DE EO, QUI COGNOVIT CONSANGUINEAM UXORIS SUAE VEL SPONSAE.

CAP. I.

Affinitas, superveniens post matrimonium contractum, non solvit matrimonium, sed exactionem debiti impedit, et crimen ineestus inhabilitat quoad matrimonium contrahendum.

Ex concilio apud Metiam².

Si quis³ cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec a matre debitum petere, nec filiam unquam habere potest uxorem; nec filiastra, nec ille ullo unquam tempore alii se poterunt matrimonio⁴ copulare. Attamen⁵ uxor eius, si ita voluerit et si se continere non potest, si posiea quam cognoverit, quod cum filia vir eras fuit⁶ in adulterio, carnale commercium cum eo non habuerit, potest alii nubere.

CAP. II.1

Affinitas, superveniens per illicitum coitum, dissolvit sponsalia de futuro, sed non matrimonium; et incestuosus contrahere non potest.

Alexander III. Pictaviensi Episcopo².

Veniens ad nos P. praesentium lator nobis fraternitatis lucre literas p'aesentavit, ex quartam tenore perpendimus, quod gaaandam duxerat in exoren², guara, guidam dissuaserunt el per neensens, ex³ quo eam duxerat, carodiler⁴ cognoscere. C'ontigit arden², sino! d'ixil⁵, quod pater⁶ iussit uxorem suam, quae sponsae

Ti t. XI. Cap. V. 7) adrl.: de sacro fmrte: Ilb 8) quia: Lrc. 9) cadd.: sus: Bbc 10) contracto matrimonio: Lrc. 11) eandem: Bb 12) sacri: lfblla: saneti: Lrc. 13) conr.ubina..tenuerit: Luc. 14) tenuerit: Sa 15) fuerit: Bai Lrc. Riclt. 16) primo: Ball. 17) ecclesiam: BcU; add.: Dei; Bb 18) dul: tus: Sa 19) P. dcest: Sa 20) Unde: BabgchSaU: add.: quoulana: tii 21) in contr.: Bb 22) Ideoq.: deest: B.5a 23) ut: U 24) praecipias: ib. 25) quod: Coli. citt. 26) propr.: deast: U 27) recipiat et mar.: Bbh 28) et ab: Lee. 29) hoe: deest: BabgchSaU: ae.: id: Hi 30) Si tomen: BLhU 31) per: Bb 32) fecit: Con. citt.: add.: id: U 33) poeum: Idee. 34) propter suspicionem vel pro: Bb. Cap. I.1. 1) Restituturra ex Reg. Ball. I, 380.; Comp. III. c. 1. O. t. (4, 8.) 2) Lincoln.: FK; ep. Lincoln. et decano de Hunteaon (Hunteduno: C): c. 178. - Puthast 27. o. 3880. 3) praesentium nostram: Cbc Re'. 4) E.: FGLHbJ9-Crac: F.; Larb; (...: Iteg. 5) ab: Cb 6) transtulit: ib. 7) comp.: deest: Cbc 8) fraternitati: Cae 9) primam: C Reg. 10) in ux.: Cbh 11) celebrantes: C Reg. Cap. VII. 1) Ilestitutmn ex Reg. Brega. V, 7.; Alosa. 2. (4, 7.); Comp. III. c. 2. Ir. t. (4, 8.) 2) mag. Simoni (S.: C) de Molun, can. Herfordensi (Herforden: Clr; can. Herf.: deest: Cb): C Rtg.; - Pothust no. 1638. 3) pat*: dcest: FGHhC; filiolam patris sni vel matris: Rey. 4) contraxerit: FGLHhLbClleg. 5) debeat: Ca Rey. 6) Quaesivisti etiam, an: C Reg. 7) duxirurus respondendum: ib. 8) aciverunt: Cabc. Cap. VIII. 1) 1227-34. - Pothast no. 9666. 2) Martha: Bohna. ex Cout. 3) maritum: L7ff 1) Ala.: V 5) exstiterat: Codd. coll. pr. I (6) ad: dcest: FHL. Tit. XII. Cap. un. 1) c. 2. resp. A'icola ad Hnlyaros (866.) - faffé no. 2123. - Comp. I. c. va. la. t. (4, 12.) 2) mihi: deest: orig. 3) quamdiu quidem constat adoptio (adoptionem esse: A I): A orig. 4) sane: deest: Atte. P'it. XIII. Cap. I. 1) c. 2. Capit. Y'cenar. (753.) in Non. (ema. LL. I, 22. :- Brvclr. XIX, 10.; Comp. I. c. 1. h. I. (4, 13.) 2) Merianr: F; Mechan: A. 3) Si quia cura filiastra sua fornicatus fuerit (manet: orr^), nec matera, neo filiam ipsius (ornitt.: A Br -ch.) babero potest: nec illa, nec ille aliis so poterunt (alii se poterit: A) coniungere ullo unquam tempore: A Berch. orig. 1) matrimonialiter: LbN 5) At (aut: ab) vero: A fi) fuerit: Ab. Cap. II. 1) Restituturri ex App. XII, 4.; Lips. LX, 5.; Cass. LIX, 4.; Comp. I. c. 3. h. t. (4, 13.) 2) 1159-81. - Jalé no. 9117. 3) ex: deest: Abc 4) non: Aabc 5) dicit: ib.; diximus: R.

mater erat, in 7 huius ledio iacere, guara diabolo suggerente cognovit. Transado vero mense tam pater guara alii propinqui coegerunt s, ut matrimonium cura sponsa sua consummaret 9, quod facere noluit, donec tecum super hoc loqueretur. To lo vero malita eius confessione ipsum cuna lileris tuis ad sedera apostolicam transmisisti, [consulens ti, si illanz habere debet pro uxore, cuius matrem cognoverat, el quae sibi esset poenitentia iniungenda.] Inquisitioni 12 tuae taliter respondemus 13, quod, si occultum esset huiusmodi peccatum, non posset matrimonium rescindere, quod publice contraxisset. Verum 14 si publicum est, 7 z matrem 15 sponsae suae 16 cognovit 17, et 13 sponsae nunquam carnaliter adhaesit, imponenda est ei 20 poenitentia paulo maior quam pro 21 adulterio, qua peracta 22, vel parte ipsius, poterit ex dispensatione curo alia matrimonium contrahere, et illa alii nubere, el pater sponsae, si vult, potest factual. dissimulare. Ceterum si sponsam cognovit 23 antequam matrem vel post 93, nunquam eam vel aliam 25 potest 26 accipere in uxorem.*

CAP. III. 1

Non separatur matrimonium ad dictum unius, asserentis, affinitatem inter coniuges praecessisse.

Idem.2.

De illo autem, qui uxorem fratris sui, antequam ei matrimonio 3 iungeretur, se proposuit 4 cognovisse 5, hoc tuae prudentiae respondemus, quod, nisi hoc 6 publicum et notorium fuerit aut idoneis testibus comprobatum, praedictum matrimonium occasione 7 illa ipsum 3 impetere 8 non permittas. Super eo vero, quod asseris, Sarz-acenum quandam de nauhere Christicta, quara per quatuordecim annos retinuerat fr. lios suscepisse discretionem tuam cluxinaus respondentlu 7n., quocl taua Saracenius guaro mulier pro tanto excessu gravi sunt anima adversione plendi.

CAP. IV. 1

Incestuosus matrimonium contrahere non debet; sed, si contrahit, tenet. Et tunc tenetur reddere, sed non potest debitum exigere; et non minus tenetur uxori necessaria administrare.

Coelestinus III.2

Transmissae nobis tuae literae demonstrarunt, quod G.3 lator praesentium, uxore sua defuncta, filiam eius, privignam videlicet propriam, copula carnali cognovit; postmodum vero aliam legitimam accipiens in uxorem, non iagn occulte cunl privigna praedicta, sed publice, tanquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem committere non expavit. Quia vero super his consilium requisisti, de consilio fi'ahm nostrorum praesenti pagina respondemus, quod suae legitimae uxori cohabitans, et necessaria subministrans, non 5 cognoscat eam, quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus, et tunc ad ipsam non sine gravi cordis sui dolore accedat; qui etiam pro incestu et adulterio, donec cum ea 6 permanserit, iuxta moderamen tui arbitrii poenitentiam agens, postmodum, si supervixerit ei, perpetuo sine spe coniugii permanebit.

CAP. V. 1

Non separatur matrimonium ad confessionem conjugum, qui dicunt affinitatem processisse, etiamsi rumor viciniae consentiat. Et est casus nulli allegabilis et notabilis.

Idem.2

Super eo 3 vero, quod postulas 4, utrum coniugatus, qui

Tit. XIII. Cap. II. 6) pater sponsae duxit ux.: Aabc 7) quam in huius ledio iacenter, ipse diabolo suadente: ib. 8) asid.: ipsum: H. 9) cum ea eons.: ib. 10) Tu... transmissisti: deest: Aac 11) eons. etc.: deest: claut.: O11 12) Tuis igitur inquisitionibus: A; Tuae igitur inquisitioni: OPR 13) duximus respondendum: Pl. 14) linder: Aur. 15) matti sponsae carnaliter adhaesit, imponenda: 0 16) suse: deest: A111 17) corrupisset: P; cognovisset: II 18) si: FGIALbJ11: 19) non: PR 20) ei: deest: 0 21) de: ib. 22) et oxinde perada poenitentia vel parte ipsius (deest: AbOP) poenitentiae (ips. poen.: deest: II): Cal. cit. 23) cognoverit: :1011 24) postea: PR 25) alteram: :lb; filian: R 26) poterit: OPR.

Cap. III. 1) Resilatur ex GOL. aarr. 4. (4, 7.); Comp. III. c. 2. 8.1. (4, 7.) 2) 1159-51. 3) in matrimonio: La; in matrimonium: N; matrimonialiter: N; matr.: deest: Bb 4) proponit: L'Sa 5) agnovisse: Bi 6) ipsum r'ies praefatum midierem/ carnaliter cognovisse: B'Sa 7) actione: Su 10) impedit: II 9) impedit: II 6) impeti: B1'Sa.

Cap. IV. 1) Restititruva ex Gilb. miel. 1. (4, 7.); Comp. II. c. 0. li.1. (4, 7.) 2) Clemens III.: FABcq; - 1191-8. - Jatje no. 10723. 3) C.: Bdlma. ex Coat. 4) Quia (Quid- Bit) varo super his, quid vobis (tibi: BacSa; quid vob.: deest: Bh) agendum sit, a nobis roquisitis (roquisitis: Su): B'Sa 5) ne: Bbc 6) eadem: BabSa.

Cap. V. 1) Restitralana ex Loc. ap. Bal. III, 368.; Gilb. tuneé. 2. (4, 7.); Comp. II. c. 4. h. I. (4, 7.) 2) P. C.: Martinus Iertam: IacqSa; - cf. c. 4. de cogn. spir. (4, 11.) Clementis III. uonime insigetitru; - 1188-91. - Jaffé no. 10281. 3) ella: BgSa Loc. 4) do quo rescriptum ap. sodio postulasti (postulastla: By); 6oll. citG 5) confitentur: Luc. 6) id: Sa 7) rescribi-

ante contractum matrimonium uxoris suae consanguineam vel propinquam carnali commixtione cognovit, quum id fateatur 5 uterque, et aliqua pars viciniae hoc 6 acclamare dicatur, sit ab uxore sua iudicio ecclesiae separandus, tuae fraternitati respondemus 7, quod, si alijen veritas ordinario iudicia veniz'e s non potuerit o in lucera., propter eorum confessionem tantum lo vel rumorem viciniae separari non debeat, quum et II quandoque nonnulli inter 12 se contra matrimonium velint 13 colludere et 14 ad confessionem incestus facile pro-silirent, si suo iudicio crederent per 15 iudicium ecclesiae concurrendum. Rumor autem viciniae non IG adeo est iudicandus validus, quod, nisi rationabiles et fide dignae probationes accedant, possit 17 bene contractum is matrimonium irritari 18. [Tertio loco etc. (cf. e. 3. de prclesunzpt. II. 23.) Dat. Laterani.]

CAP. VI. 1

Affinitas saperveniens non dissolvit sponsalia de praesenti.

Innocentius III. Praeposito Magdeburgensi".

Discretionem tuam Jin. Domino comnzendamus, quod his, quae dubia reputas vel obscura, sedera consulis apostolicam, lo in eis de cetero ipsius auctoritate procedas. Sane in audientia nostra ex parte tua fuit propositum, quod quidam [vi-] cum muliere quadam legitime per verb^ de praesenti contraxit 3, quam postmodum a se incognitam cuidam consanguineo suo tradidit, in quantum potuit 4 renitentem. Ille vero cum ipsa, licet invita, matrimonii solennia celebravit; sed mulier quam cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, et se priori viro vel priorem sfbio restitui cum instando postulavit. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod et 7 viro pro tam turpi facinore gravis 3 est poenitentia iniungenda, et mulier ipsa propter publicam honestatem est monendag sollicita, ut nec primum repetat, cuius consanguineus eam, licet invitam, cognovit, nec redeat ad secundum, qui non potest propter lo reatum adulterii commisceri; sed in continentia maneat II, donec prior fuerit viam universae carnos ingressus. Quodsi forsitan ad id induci nequiverit, vir prior cogatur redire ad ipsam, et maritali eam affectione tractare 12, quum adulterium ei non possit obicere, qui eam adulterandam tradidit, praesertim invitam. Nam etsi secundum evangelicam veritatem nunquam, nisi propter fornicationis causam, aut vir uxorem, aut uxor possit cllllmttere virum: non tamen semper propter causam eandem vel uxor virum, vel vir dimittere potest 13 uxorem, quum possit exceptione vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, quae post contractum legitime 14 matrimonium inter virum et uxorem inique contrahitur, ei debet officere 15, quae huiusmodi lti iniquitatis particeps non existit 17, quum is suo iure non debeat sine sua culpa privari; quanquam a quodanl praedecessore nostro dicatur in simili casu fuisse distinctum, utrum videlicet incestus ve] adulterium manifestum fuerit, an occultum, aliis asserentibus, inter gradum proximum et 20 remotum esse potius distinguendum.

CAP. VII.

Copula carnalis, habita cum paella soptem annorum, dirimit matrimonium postra contractum cum consanguinea. 11. d. secundum unum intellectum.

Idem Bisuntinensi 2* Archiepiscopo.

Fraternitati tuae 1-super tribus capitulis sedera consulenti

mus: GALHY; tali responso (responsione: BbSu) frat. tuse rescribimus: Coll. cit. 8) inveniri (in luc.: deest): Su 9) patuerit (ven.: deest): Bb; poterit: Bc5a 10) tantummodo: S'a 11) quum onim: Loc. 12) quum inter: Bbgi 13) volent: Bb; volentes: Sa 14) et: deest: Coit. cit. pr. lic 15) per: deest: Bbi; praedudicium concurrendum: Loc. 16) non est momenti usque adeo validi (validus: Bb; valide: Lasc.) iudicaudus: Coll. cit. 17) posttu: L. inNBbg. S'a Loc.; in fib.hoc loco scquitur: praeter hoc qui de matrimonio contrahendo puro et sine condicione fidem dederunt aut iuramentum fecerunt commonetidi sunt et diligentius exlortaudi et modis omnibus inducendi ut fidem praestiam vel iuramentum factum non() observent et sicut promiserunt coniungantur per iudicium ecclesiae concurrendum.

Cap. VI. 1) Ilest'nsiryt ex Ruin. ap. Ital. I. 601.; Gin. miel. exb' lit. c. 10.; Conap. III. e. 1. Ir. t. (4, 9.) 2) praepos. S. Mariae Magdeburg.: 0; abbati et conventui Levin.: S'a; epise. Magdeburg.: IuGa.; - ser. ao. 1200. - PotGast no. 1182. 3) contraxerit: Cal 4) poterit: Ruin. 5) ritus: L'V Claiin. 6) mdd.: virum: Cb; vid prior. sibi: zcol: Cae 7) et: deest: L'V Claiin. 8) quamvis (quam: L'b Ruin.): C J) commonenda: Coll. cit. 10) praeter: G Raia. 11) permaneat: Cb 12) pertractet: ib. 13) valeat: Sa Ruin. 14) legitimus: Refu. 15) obesse: Cb; obicere: Cag; obiei: Ceta 16) bulas: CbcghSu Rno. 17) exstitit: Sta 18) quum suo etc.: Occisos legator in Rey. Brego. VIII, 189.; - cf. c. 10. cid. 19) praedecessorum nostrorum: Sa Rain.; - cf. c. 2. de emasao. g. (4, 11.) 20) vel: Cbgl'sa Ruin.

Cap. VII. 1) Restaran? ex Reg. Brega. VI, 72.; - Comp. III. e. 2. h. 1. (4, 9.) 2) Bisuntino: FHN C Ilrg.; - Potthast no. 1906.

apostolicam, ad cuius consilium est in rebus dubiis a cunctis /ir/dilulis recurrendum, scriptis praesentibus respondemus. In primo Divortii sententiam approbamus 3, quam in eum canonicum promulgasti, qui illam sibi postea copulare praesumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem, contractis sponsalibus, extraordinaria libidine noscitur 4 poluisse. [Presbytero.s etc. cf. c. 6. de cler. exc. V. 27. Dat. Terentini XII. Kal. Iun. d.o. VI. 1203.]

CAP. VIII.

Affinitas, causada ex copula illicita, rumpit sponsalia praecedentia, et privata facultate contrahendi matrimonium.

Idem Episcopo Gerundensi 2.

Ex literis fraternitatis tuae accepimus, quod 3 G. lator earum matrem puellae, quam infra 1 nobiles annos desponsaverat in uxorem, carnaliter saepe 5 cognovit, et post 6 carnali coniunctione puellam tractavit 7 adultam 8. + *lianle ipsius vfi'i animae pruvideri hunziliter postultcti, et 9 uinazra ntulieri ad secundas nuptias ipso 10 vivente liceo(consolare, quitan hoc facu)z publican? et n.otorarrz habeatur.* Nos autem eidem viro poenitentiam iniungi fecimus pro peccato, consultationi tuae taliter 1 a respondentes, quod, si ita res se habet, eis ab invicem penitus separatis, muher alteri viro non nubat, si, postquam novit viram et matris delictum, se carnaliter 11 et 13 non erubuit commisceri 12. Vir etiam et mater mulieris ipsas nunquam debent ad alias nuptias convolare, sed semper continentiam servare tenentur 15, et enorme defiere delictum, quod pro 16 nam nefanda libidine contraxerunt, praesertim si circa personas huiusmodi de lapsu carnis minime timeatur. [Dat. Ferentini XIII. Kal. Iul. 1203.]

CAP. IX.1

Idem quoad titulum dicit, quod decretalis supr. proxima.

Idem Archiepiscopo Magdeburgensi 2.

Veniens ad apostolicam sedem E. 3 laicus, tutor praesentium 1 huraili nobis confessione proposuit 5, quod, quum alba tempore infantiae suae de coasilio amicorum quandam puellam se ducturum iuraverit in uxorem, quam cito ad legitimam pervenisset 6 aetatem, pater puellae, confoederatione huiusmodi ficleiussorum obligatione hinc inde firmata, eum in propria domo recepit, et 7 nutritiv insimul 8 cum puella. Deinde 9 cetero ex conversatione diutina 10, totius domus 11 familiaritate adeptas sorori puellae, cui se iuraverit filium maritum, instilceta yeizeris Seda(c)toris lafmaari carnaliter se conitinxit. Tandem 12 amicorum suorum devictus instantia, quam iuraverat in uxorem accepit, et nuptiis celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat 14, cognoscebat utramque. Verum licet 13 in praesentia tua super hoc fuerit accusatus, convinci tamen non potuit, nec suum voluit confiteri delictum; nunc autem reversos ad cor et 15 poenitens de commissis 16, salutis suae consilium requirit impendi, ne lang 2 uana egualis et nudos, Tribus nullus est intellectus, in animae mate periculo ~ cideatrrr errare. Quin igitur non tantum a malo, sed etiam 17 ab omni specie mali praecipiat Apostolus abstinere 18, firmitatem irae pro ctpostolica scripta mandamus, quatenus, praedicto E. 11 * pro huiusmodi enormitatis excessu iniuncta 20 poenitentia competenti, consolatur ei, monens illum 21 salubriter et inducens, ut de cetero abstineat ab utraque. [Dat. rinrayniae I/II, Id. Oct. 1203.]

CAP. X.1

Affinitas superveniens non dissolvit matrimonium.

Idem Archiepiscopo Strigoniensi 2.

Tuae fraternitatis devotio postulavit per sedem (postolicanz edoceri, utrum is, qui cum sorore legitimae coniugis fornicatur, cum uxore possit postmodum commorari, et 3 exigere debitum act solvere requisitus, vel 5 propter hoc debet matrimonium separari. Nos igitur inquisitioni ifaeae brez iter respondemus, quod uxor, ut a commixtione viri 7 absterneat propter publicam honestatem, et in continentiam maneat, donec vir viam universae carnis ingressus fuerit, diligentius est monenda 8. Quodsi forte commitioni 9 1 parare") recusans talis fuerit, ut de lapsu 11 timeatur ipsius, vir eius poterit et debet, lamen 12 cum Dei 13 timore, debitum ei solvere coniugale, quum affinitas, post matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quae iniquitatis particeps non existit, unde aie sis non debet sine culpa privari, [quanquam (limitar etc. Conszdaisti etc. cf: c. 3, Ut lile non cant. II. 6. Dat. Ronz. etc. 1206.]

CAP. XI.1

Simmatam est supr. capitulo proximo.

Gregorius IX. Episcopo Pictaviensi.

Iordanae mulieris petitio continebat, quod I. laicus cum ipsa, quae nondum decimum aetatis suae annum compleverat, per verba de futuro contraxit, et, ea infra 2 eiusdem anni spatium carnaliter cognita, matrem ipsius sibi matrimonialiter copulare, et 3 ad damnata commixtionis amplexus procedere non expavit. (Et infra:) Quare praefata I. 4 supplicavit, ut, quum carnis stimulis resistere nequeat, sibi, ne iure suo sine sua propria culpa fraudetur, providere salubriter dignemur. Ea propter mandamus, quatenus, si res ita se habet, utrumque ipsorum ad dovendam perpetuam continentiam attente moneas et inducas, et, si ad eam induci nequiverint, memoratum I., iniuncta ei primitus pro commissio incestu poenitentia competenti, ut eidem cohabitaret, et coniugale debitum reddat exactus, ecclesiastica censura compellas.

TITULUS XIV.

DE CONSANGUINITATE ET AFFINITATE.

CAP. I.

Sepal'attu' matrimonium, contractum inter affines primi generis et quarti gradus.

Alexander III. Cassiensi 2 Abbati.

Ex literis tuis ad nos directis accepimus, quod, quum quidam secreto quandam viduam 3 subarrhasset, et 4 carnaliter cognovisset 5, cohocubasset cum ea per annum, mnn(lualdus viruan ntulieris traxit in causcala, p'ropomeaz, quo(1 illant, iaz poteslate sua positam, quasi fomicariam coynovi, sset, time vir et aszalier juramento firmaveruazi, quod ab anuo alter alterius Coptalam maritalena consenserat 6, et de cetera scid vir et na'ad'lei' in Simtal cohobitarunl 7. i2uum autean nec, [juramento [iatn (tictac) 8 mulieris procurator fideos ltrbnet'it, exeyit eam pzablice saabarrhari. Tandem 9 quum vir paratus esset eam in conspectu ecclesiae subarrhare, surrexerunt duo proponentes, quod iste, qui eam subarrhare volebat, priorem virum quarto gradu con-

Tit. XIII. Cap. VII. 3) approbanter: CReg. 4) cognoscitur: Ch. Cap. VIII. 1) lirsliat'nt ex Rey. Rregu. VI, 92.; - Comp. 111. c. 3. la. I. (4, 9.) 2) Iradsnf: Cmyha b'e_irunt: (7); Gerundensi: Reg.; - Potthast neo. 1912. 3) et G. lator o:rm (eu'uudeum Czch) nobis aporta confessione monstravit, quod matera cuiusdam puellae: CReg. 4) iutra: Cout. Re'leua. 5) saepe: decal: Ch 6) postea: F; postmodum: (1Rcg. 7) tractarit: Rey. H) adulterara: Gil 9) et: decst: Cae 10) co: Ch 11) tal.: ele-st: 0111A" 12) se earn.: Ores: Cae 11) Mi: Ch Rey. 1.1) counisecre: CL 15) teneantur: GA' 16) ex: C licg.

Cap. IX. 1) Restita'eocex Reo' l'rcqu. VI, 151.; - Atan. 2. (4, 10.); Comp. III. e. 4. h. t. (4, 9.) 2) Gualburg.: Cag; Gualburg.: Crla: Gtu\$urgensi: Cb; iudici Salernitano: T; Salesburgensi: Rey.; - Potitaez no. 2000. 3) C.: FGRIA'LaCacyh; Cb; Cerradas: Rey. 1) Iat. prnes.: oaltst Richt. 5) monstravit: C'ff,cy. 6) pervenit: Ch Rey. 7) eum: (deest: ^r ipsum: Reo.) nutriens: C'Rey. 8) siurul: C :l) demum: Cq Rey. 10) diurna: . IICA 11) Adveniente autem actate, qua (quia) quod iuraverat poterat adimplere, amici sui, eius excessus ignari, pro adimplendo matrimonio institerunt, qui conacius corunt, quae fecerat, quibusdam ex ipsis quod cual sorore puellae commiscrat enara:lvit. Sed, illis nequaquam credentibus verbis eius, et graviter increpauitibus eme, ipse (ille: C) illo rum devictus (victus: Cayle) concilio quam iuraverat: C' Reg. 12) exhibebat: Cae tieg. 13) add.: ipse: Cae 11) neo: C'h 15) et: exstet: C 16) com. misso: Rey. 17) et.: deest: Cae 10) abstineudum: C'h Rey.; - cf. I. Thess.

V, 22. 19) - cf. izot. 3. 20) arld.: ei: Cyle 21) eum: Ch.

Cap. X. 1) Resta.Yalant ex l'cg. Brega. VIQ. 1S9.; Comp. III. c. 3. de ronsoug. (4, 10.) 2) en. Brixienst: Caeq Rep.; Brien.: eh; - Potthast no. 24156. 3) ac: Cc; deest: C4-4 vel: Ch 5) aut: Ch 6) uto deest: FE; ux. et: Cout.; ut nx. et: Rillnae. 7) eras: Cb Reg. 8) commenda: Che 9) commotionem: OK; ammonitioni: Ch 10) pler.: deest: FClIV 11) add.: carnis: Oh 12) tam.: deest: ib. 13) Domini: Reg.

Cap. XI. 1) 1227-34. - Potthast 120. 9667, 2) intra: Cont. Rahna. 3) ac: (7IMA' 4) Ior.: V.

P i t. XIV. Cap. I. 1) Restita'xena ex App. VI, 32.; Lis. LIX. 46.; Rmab. LI. 29.; Cass. LVIII. 30.; Comp. I. c. 2. h. t. (4, 14.) 2) Cassinen.: A'AaelO: Casuano: A b; Cassin.; LbAk; Cassiaren.: 11; Casinen.: P; - 1159-81. - Jgtf' no. S902. 3) inductam nutliorem: APQR; mulierem viduam: 0 1) et eam: 11 5) cognosceret cohabitans: Ab; cognosceus: Coll. rcll. 6) consenserat: Ac: consenserint: Q 7) cohabitarent: Aac; habitarent: A B 8) iam dict.: deest etiana: Q 8) Quod quum vir publice (deest: APQR) paratus esset facere in conspectu ecclesiae, surrexerunt duo proponentes (pracponentes: 11), praefatae mulieris (mulier: A1; add.: coniugem: Ab) in V.: 0. add.: vel sexto) gradu consanguinitatis (0; adcl.: et primo genere uffinitatis: A1) seso contingere, quia pater istius (ipsius: 11; - illius: lacl; - eius: 0), qui eam subarrhare volebat, priorem virum in IV, gradu consanguinitatis attigerit (attingeret: Q; quia . . . attig.: deest: AL); Goll. cilt.

sanguinitatis attingit. Unus autem ita se audivisse lo iuravit; alius 11 autem noluit id 12 juramento firmare 13. j-*Et ob hoc* 14, licet ille praefatum mulieren subarrhate distulerit, minime tomen ab eius cohabitatione descendit. Processu vero temporis ad instantiam mundualdi p'aeatus [vir] 15 publice matrimonium celebravit, et postmodum cum uxore fere per annum permansit. Nunc autem quaestio prima revixit, et iuraverunt duo coram archiepiscopo Plumbarolae 16, velut 17 dicis, quod 13 primus vir fuit superstiti quinto consanguinitatis gradu coniunctus. Unde, quia diversi diversa sentiunt, quid agendum sil in hoc casa, nostris literis quaeris edoceri. Quocirca discretioni tuae per apostolica scripta praecipiendum mandamus, quatenus utramque partem ante tuam praesentiam convoces, et facias 19 testes coram te jurare, adzuc21 inquiras, a quibus et quando dirlicerint quod testantur. Si vera post molar quaestionem tllilicerint, non est ianz dictum matrivzoniuuz dissolvendunz; similiter nec si ab accusatoribus matrimonii didicerint 22. Inquisita yero diligentius 23 veritate, si per testes circumspicos et omni exceptione maiores inveneris, quod primus vir superstitem 24 quarto gradu consanguinitatis attingit, non differas 25 divortii sententiam promulgare. Aequae enim, ut canones dicunt 26, abstinendum est a consanguineis uxoris, ut 27 propriis, usque ad septimum gradum. Ceterum tuam 28 prudentiam volumus non latere, quod personae idoneae nominandae sunt et gradus distinguendi ab utroque latere [el] 22 computandi; non 3e sunt causae matrimonii tractandae per quoslibet, sed per iudices discretos, qui potestatem habeant 31 iudicandi, et statuta canonum 32 super bis non 33 ignorent.

CAP. II.1

Affinitas superveniens, de qua saltem constat per famam, solvit sponsalia de futuro.

Urbanus III. 2 Burdegalsensi Archiepiscopo.

Super eo, quod iuvenem quandam asseris puellam quandam 3 nondum nubilem fide interposita desponsasse 4, quae, iam 5 facta nubilis, eum 6 repetit, et ille excipit dicens, se non debere eam 7 ducere pro eo, quod, postquam s puellam affidavit eandem 3, carnaliter propinquam ipsius 10 cognovit 11, inquisitioni tuae taliter respondemus 12, quod, si manifestum est 13, eundem 14 iuvenem 15 cognovisse propinquam praedictae 16 puellae, vel 11, si non est manifestum 18, fama 19 tamen loci hoc habet; quum esset sponsa 21 tantummodo 22 de futuro, idem iuvenis ab eius 23 impetitione [polest et] 24 debet 25 absolvi.

CAP. III.1

Si dispensatur eum aliquo, ut possit contrahere in certo gradu alias prohibito, requiritur, quod uterque contrahentium toto gradu distet a stipite, praesertim si hoc habet consuetudo.

Coelestinus III.2

Quod dilectio tua (Et infra:) Quaesivisti, azltenz a nobis 3 utrum is, qui a stipite 4 per descendentem lineam sexto vel septimo gradu distat, possit ei, quae 5 ex altera parte 6 per lineam descendentem ab eodem stipite secundo vel tertio gradu distat, matrimonialiter copulari, propter indulgentiam felicitis memoriae Adriani Papae, tunc Albanensis episcopi, in 7 Noruegiam 3 apostolicae 2 sedis legati lo, qua permissum est hominibus il terrae illius in sexto gradu coniungi. Quod

tibi videtur convenienter posse fieri secundum regulam, a quibusdam doctoribus approbatanz, qua dicitur: quoto gradu quis distat a stipite, et a quolibet, per aliam lineam descendentium ab eodem, quum 13 tamen de consuetudine terrae 14, si quando talis casus emergerit incolae terrae propter proximorem gradum coniunctos separent 15, et impediunt copulari volentes, sicut literarum tuarum series denonstravit 16. Nos itaque 17 sic 13 consttationi tuae respondemus 13, quod indulgentia illa 20 sic est intelligenda, quod 21 uterque coniungendorum distet 22 a stipite sexto gradu, cognatione 23 secundum. canones computata. Si yero alter sexto vel septimo gradu distat 24 a stipite, alter autem 25 secundo vel tertio gradu 16, coniungi non debent. Unde in hac parte consultus duximus 27 multitudini et observatae consuetudini deferendum, quam aliud in dissensionem et scandalum populi statuendum, quadam adhibita novitate.

CAP. IV.1

Infideles, coniuncti in grado prohibito a lege eanonica, post baptismum non separantur.

Innocentius III. Archiepiscopo et capitulo Tirenibus.

De infidelibus ad fidem conversis nos consudere voluistis, utrum, si ante conversionem suam secundum legis veteris instituta vel tralitionen suas circa 3 gradus consanguinitatis, a canone denotatos, coniuncti fuerint, separari debeant post baptismum. Super hoc igitur Consultationi tuae 4 duximus respondendum, quod matrimonium, sic Calle converSio;zem contractum, non est post baptismi lavacrum separandum, quum a Iudaeis Dominas requisitus, si liceret 5 uxorem ex quacunque causa dimittere 6, ipsi respondit 7: „Quos s Deus coniunxit homo non separet,“ per hoc innuens, esse matrimonium inter eos. [Dat. Lat. III Ital. Jan. 1198.]

CAP. V.1

Consanguinei mariti cum consanguineis uxoris licite contrahunt. I-loe primo. In gradibus prohibitis non possunt matrimonia contrahi, etiam si hoc habeat consuetudo. Illoc secundo.

Idem Rosanensi Archiepiscopo2.

Quod super bis -rarticulis, qui libi aliquam dubitationem inducunt, nostrum ducis consilium requirendunz, el ad ea exsequendcl, quae offdciara postulant 3 pastorale, apostolicae sedis procuras auxilium invocare, sollicitudinem lucias dignis in Domino laudibus commendanzus, et posttlationibtlz tras grato animo respondemus. Signifzctslz sigtridenz nobis, quod 2n dioecesi loa pater et filias malrem el fliavz, duo cognati ihcas cognatas, avunculus et nepos dotas sorores ducunt in conitlges 4, et vzaritis et uxor sinzul baptizant puerum alientan. (, zuzdant praelerea Piad clioecesis infra tertitem et septimum gradum consanguinitatis se contingentes, arlinvicem matrimoniuuz contrahunt, hoc sibi licere de antiqua consuetudine asserentes. [(El infra:)] Super eo igitur 5, quod pater et filius cum matre et filia, et duo cognati cum duabus cognatis, avunculus et nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, taliter tibi e duximus respondendum, quod, licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, et omnes consanguinei uxoris sint viri affines, inter consanguineos tamen uxoris et consanguineos 7

T j t. XIV. Cap. I. 10) vidisse: A I 11) alius autem id jurare voluit: O 12) uir: deest etiam: 911 13) affirmare: Ab 14) Ad hoc: Q; lit ad hoc: PR 15) vir: deest etiam: 911 16) Plumbaris: A a; Plauborial: Ab r Plauboris: A c; Plabanolis: 5k; plebario: A l; archiepiscopo plebano: O; 3rehlpresb: P; Bario: P; Bario: 9; arehiep. Labdriol: 11 17) ut: A L Q 18) quod primas vir fuit (fuerit): Q R in quinto gradu consanguinitatis patri (patris: AacQR) praesentis viri: Goll cirt. 19) faciens: A abclPQ 20) et: deest etiam: P911 21) Ad hoc: (2R; hoc: P 22) rdd.: audiant: Q 231 diligenter: Coll. cirt. 24) patrem superstitis in v. vel VI. (IV: f) consanguinitatis (deest: O) attigerit: ib. 25) ditPerens: Q; differatis: K 26) doctet: Q 27) el: FOHly.Lh1ALPQR; ut a: A l: ae: 0 28) tu.: deest: 0 29) et: deest etiam: ti 30) nec: Coll. cirt. 31) habent: Jt 32) Patruin: I' 33) nequagnam: Coll. cirt.

Cap. 11. 1) Restitutuatt ex App. XII, 6.; Laps. LX, 6.; Casa. IIX, 5.; Late. np. Rol. III, 376.; Alaae. 1. (4, 1.); Comp. 11. c. 1. la. t. (4, 8.) 2) Alex. III.: OPR Loc.; add.: P. C.; con.: A c; constituit: Abgh; consuluat: BaiOT Lrac.; - c.f. Comp. I. c. 2. Qni ntr. acc. (4, 19.); - 1159 - 81 - Jntji 9r0, 855T. 3) quuud: deest: OT; puell. quaud.: deest: Bb 4) iurasse: 11Lg1i0PRTlac. 5) dura: O; nuC: PQ Luc. 6) iterum: Loe; virum: Coll. rell. 7) ilam: PR late. 8) postquam cana affidavit: O; postq. illam affidaverat: P; ost mellara affidaverit: II; postq. puellam il lam desponsaverat: Luc. U) eaud.: deest: B T 10) oiusdum: I; chis: Con. rell. 11) cognovet: P 12) rluimus respondendum: PR late. 13) fuerit: Bi 14) omrd. z.: manifest.: deest: Latc. 15) iuv.: P 16) iam dictae: Hlab2: I 7) aut: B T 18) add.r ut eandem juvenem cogzovisat et fama (tum.: deest): BL 19) et id fama loca (add.: non: II) habet: BaqORT Intc.; et fama idem Isabel: B6h; Miura id fama loe' non habet: B; id fama loci

habet: P 20) fuerit: P; fuit: Latc. 21) sponsa sua: BT; sponsio: OPR; desponsatio: Loc. 22) tantum: Coll. cirt. 23) ab impet. puellae: BT Larc.; ab affectione pnell.: R; ab affidatione puellae et impetitione paellas: I'; a puella: 0 24) pot. et.: deest etiam: T 25) debuit: BIS.

Cap. III. 1) Restitunt ex Gilb. auct. un. (4, 8.); Comp. II. c. 2. h. t. (I, 8.) 2) Clemens III.: FLb; - 1191-8. - Ja'e'ao. 10714. 3) aut.: elcst: Be; aut . . . nobis: deest: Bac Richt. 4) ab eodem stipite: Bac 5) qui: Set 6) part.: deest: ili. 7) et in: ib. 8) Norvag.: Bb 9) ap. sed.: add. a IIm'n. 10) legati factura gni: Bb; legato factura: Bb 11) omnibus: BLSa 12) quoto gradu quia distat a stipite, luto distat a quolibet desce Identum: BLSa 13) est: Bble 14) Norvv(v)agiae: Babegi; Norvegiae: BLSa 15) separant, copulari (et cop.: Sa) autotn volentes non permittit iusimul (rtd.: etiam: PI; simul: Ilc) copulari: BSA 16) addet.: nobis: Ilb 17) ergo: Ballhi; vero: BbSa 18) taliter: BL 19) duximus respondendum: BSA 20) il.: deest: BaqhiSa 91) ut: Poi 22) distat: Ilbf 23) a cogn. non secundum legem sed sec.: Bb 24) distet: Bi 25) yero: OHKBbS4t 26) grad.: deest: Sa 27) add.: respondenduul: Bb.

Cap. IV. 1) Ilestiatruu ex Reg. Bal. i. 51.1.; - Comp. III. c. 1. li. t. (4, 10.) 2) Titinen.: Ch; Tyren.: Reg.; - Potthast no. 507. 3) citra: Jt Rey. 4) devotioni vestrae: Clteq. 5) licet: Chghi Reg. 6) relinquere: CL 7) responderit: Rey.; - c.f. Dlar. X, 9. 8) quod: Ch Rey.

Cap. V. 1) Restaurant quantum oportuit ex Rev. Beil. II, 261.- - Atan. 2. (4, 11.); Comp. 111. c. 2. 5. t. (4, 11.) 2) Potthast no. 919.; altera Inaiva cap. pars eastat in c. 9. de M. et O. (1, 33.) 3) expositulant: Ch 4) in con' iuglum. Super quo tibi dnximus respondendum, quod lice ai s' Cuie viři etc.: T 6) tibi: deest: OHKLah/Ch 7) aflines: Ch; i

vir ex eorumdem, scilicet viri et uxoris, coniugio nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos mat-ineonium debeat impediri⁹. (Et *infra*.) Ne autem *infra* l' gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publice inhibere, et praesumptores ecclesiastica districtione punire, non obstante consuetudine, quae dicenda est potius corruptela. [Quin autem etc. Dat. Lat. II. Kal. Ian. 1199.]

CAP. VI.1

Non valet dispensatio, obtenta a Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expressa, nisi portea cam Papa coufirmaret. H. d. secundum verum et communem intellectum.

Idem2.

Quia circa (Et *infra*: [cf. c. 6. de bigam. I. 21.]) Porro de nobili viro N., pro cuius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea, quae ipsum quinto consanguinitatis gradu contingit³, a sede apostolica obtinenda falsa nobis causa fuerat allegata, proles videlicet, quum tamen ante dispensationem obtentam unica filia, quam habeat, viam fuerit universae carnis ingressa, prout tua consultatio continebat, dissimulare poteris, ut remaneat⁴ in copula sic contracta, quum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere. [Tu denique etc. Dat. Signiae V. Non. Oct. Pont. nostr. A.o. XVI. 1213.]

CAP. VII.1

Testes, qui de consanguinitate deponunt, computationem debent a stipite vel germine incipere.

Idem2.

Tua nos duxit fraternitas consulendos, utrum illorum sufficiat testimonium ad matrimonium dirimendum, qui consanguinitatis gradus ab avunculo et nepote, videlicet fratris filio vel sororis, quum de fili-*alibus* vel³ *superioribus* *noterint* *d'el audicerint*, inceperint computare. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod, quum coniugium multum favoris obtineat, testes⁴, qui, ad divortium celebrandum producti⁵, consanguinitatis gradus computant⁶, a⁷ stipite debent incipere, id est a parentibus⁸ vel germanis, et sic per ordinem distinguere gradus, nominibus propriis vel aequipo⁹ lentibus iudiciis designando personas, praesertim quum saepius testimonium perhibeant de auditu. Quod quia minus est validum, non est in⁹ articulo huiusmodi nimium laxanda facultas, quum, qua ratione computationem inciperent a secundo¹⁶*, eadem [ratione] ab ulterioribus incloarent¹¹. [Consequenter etc. (c. f. c. 26. de spons. IV. 1.) Dat. Lat. Id. Febr. Pon! nostr. A.o. XIV. 1212.]

Cap. VIII.,

In secundo et tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quae olim erat in matrimonio contrabando. Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta ex secundis nuptiis, quae olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viri. Iit prohibitio coniugii ultra quartum consanguinitatis et affinitatis gradum non extenditur. H. d. iste textus, gni quotidie allegatur, et est singularis in materia sua.

Idem in concilio generali.

Non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, praesertim quum urgens necessitas vel evidens utilitas id exposcit², quoniam ipse Deus ex his, quae in veteri testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo. Quum ergo prohibitiones³ de coniugio in secundo et tertio affinitatis genere minime contrahendo, et de sobole, suscepta ex secundis nuptiis, cognationi viri non copulanda prioris, et difficultatem frequenter inducant, et aliquando periculum pariant animarum, quum cessante prohibitione cesset effectus: constitutiones super hoc editas sacri approbatione concilii re-

vocantes, praesenti constitutione decernimus⁵, ut sic contrahentes de cetero libere copulentur. Prohibitio quoque copulae coniugalis quartum consanguinitatis et affinitatis gradum de cetero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus iam non potest absque gravi dispendio huiusmodi prohibitio generaliter observare. Quaternarius vero⁶ numerus bene congruit prolihibitioni⁷ coniugii corporalis, de quo dicit Apostolus⁸, quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir, quia quatuor sunt humores in corpore, qui constant⁹* ex quatuor elementis. Quum ergo iam usque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulae sit restricta, eam ita volumus esse perpetuam, non obstantibus constitutionibus¹⁰ super hoc dudum editis vel ab aliis vel a nobis, ut, si quis¹¹ contra prohibitionem huiusmodi praesumpserit copulari, nulla longinquitate¹² defendatur annorum, quum diuturnitas temporum¹³* non minuit¹⁴* peccatum, sed auget¹⁵*, tantoque sunt¹⁶* graviora crimina, quanto diutius¹⁷ infelicem animam detinent alligatam.

CAP. IX.1

Distane a stipite quarto gradu vel ceteriori, cum distante quinto vel ulteriori contrahere potest. II. d. cum glossa.

Gregorius IX.

Vir, qui a stipite quarto gradu, et mulier, quae ex alio latere distat quinto, secundum regularia approbatam, qua dicitur: quoto gradu remotior differt a stipite, et a quolibet per aliam linealū descendendum ex eodem, licite possunt mat-imonialiter copulari.

TITULUS XV.

DE FRIGIDIS ET MALEFICIATIS, ET IMPOTENTIA COEUNDI.

CAP. I.1

Si, manita provocante ad divortium, et se impotentem asserente, nullen hoc idem fatetur, servata solennitate canonica matrimonium indistincte dirimtur. Sed si deceptiatur ecclesia, primum matrimonium reparatur. Si seco moliere agente vir asserat se patenter, nisi per aspectum corporis vel alio indubitato modo convincatur; mulior non auditur. Sed si vir hoo idem contactar vel convincitur, matrimonium separatur, et mulieri contrahendi licentia datur. II. d. secundum Hostiensem.

Ex Brocardico libr. XIX.

Accepisti mulierem et, per aliquod tempus habuisti², per³ mensem aut per tres, aut *postremo* per annum, et⁴ nunc⁵ primum dixisti, te esse frigidae naturae ita, ut non potuisses coire cum il¹ la⁶, nec cum aliqua alia; et si illa, quae uxor tua esse debuit, eadem affirmat, quae tu dicis, et si probari potest per verum⁷ iudicium, ita esse ut dicitis, separari potestis, ea tamen ratione, ut, si tu post aliam acciperis, reus periurii diudiceris, et iterum post peractam poenitentiam priora connubia reparare s debebis⁹*. Illa autem, si prior post annum aut dimidium ad episcopum aut ad eius missum se proclamaverit, dicens¹⁰, quod non cognovisses eam, *el nogal, aliqui; commixtionem inter vos esse*, tu autem contrarium¹¹ affirmas, tibi credendum est eo, quod caput es mulieris, quia, si se proclamare voluit¹², cur talindū tacuit? Cito enim l'j et in parvo tempore scire mulier potuit¹⁴, si secum coire potuisses. Si autem le statim in ipsa novitate, post mensem aut *postrentmt* post duos, ad episcopum aut ad eius missum proclamaverit, dicens: volo esse mater¹⁵, volo filios procreare, et ideo maritum accepi, sed vir¹⁶, quern accepi, frigidae naturae est, et l'7 non potest illa facere, propter quae illum is accepi: si probari potest per

Tit. XIV. Cap. V. S) videlicet: *Rey.* 9) *fiurs ctmoitis*: T 10) intra: Con.; inter: 1177u. — Item (punir in sacris caonilLus gradus sint consanguinitatis distiucti et per eostlem inhibittm, ut nullus infra septimum gradum, se (onait. *Rey.*) consangninitatis (in cons.: (i.) linea contingentem (attigenteul: Cb), sibi audeat matrimonium (in matr.: *Ce Rey.* — matrimonialiter: Gag) copulare, ne infra gradns costletu contrahatur (contrabata: *Cay/e*), debes etc.: U *Rey.*

C ap. VI. 1) *Restituan?*. ex *Rey.* Rol. XVI. 118.; N012 *exstat iat Comp.* III. (Ud IV. 2) arehiep. Lundensi ap. sed. leg.: *Iley.*; — l'ottl+ast 900. 4820. 3) attinoit: F7 u. 4) *rwuaneant*: *Cout. D'Int.*

Cap. VII. 1) *Iteitateweexlieg. Bal. XIV.* 159.; *Coanp. IV.* c. 2. 5. t. (4, 3.) 2) Gebeunensi op.: *Rey.*; — *Pothast* no. 4379. 3) alias slip. vel sorol'ibns: D 4) add.: Id. 1) *I/a* 5) (Id.: sunt: *Cae*; inducti sunt: *DGfgle* 1) computent: *Dfy* 7) quum a: *Df* 8) add.: legitimis: *DI* 9) culo: *DL* 10) secunda: *FCIIIId* 11) possunt inchoare: *Rey.*

Cap. VIII. 1) e. 50. *Conc. Lata. IV.* (1215); — *Comp. IV.* c. 3. *le* t. (4, 3.) 2) ident exposcunt: *Dle*; id exposcant: *Ilf* 3) prohibitiooem: A'D (lbf)

4) ut: *Conc.* 5) decrevimus: *LNabf* 6) eum: *La Cene.* 7) add.: huiusmodi: *Dabf* 8) cf. I. Cm'. VII. 4. 9) quod (add.: et: *FRHNDa*; et hoc: *Db*; etiam: *IiDfg*) constat: *GIlaB& Cano.* 10) consnationibus: *Cene. Ms.* 11) qui . . . praesumpserint . . . defendantur: *Canc.* 12) add.: propinquitate vol: *Df* 13) temporis: *Codd. coll. D* 14) minuut: *FDadgh CQRa.* 15) augcat: *FDdk Cono.*; augment: *Ci* 16) sint.: *ClDadgle Conc.* 17) diuturniora infelices animas . . . alligatas: *Dta* 18) alligata: *Df*; alligatum: *Dg.*

C a p. IX. 1) 1227-34. — *Pottbast* no. 9018.

Ti t. XV. Cap. I. 1) *Restita2izmn cz Burdl. XIX.* e. 114. (ed. A'sersschleLen) — *Covlp. I.* c. 1. *la. t.* (4, 16.) 2) hab. eam: *Baarch.* 3) temp. mensem aut tres aut postremum annum: *ib.* 4) et: *deest: A Batreb.* 5) tuna: *Burcle.* 6) ea: *ib.* 7) rectum: *ib.* 8) renovare: *ib.* 9) debotus: LJLN: 1 Bne-ch. 10) et dicit: *Aack Borde.*; dixit: *Ab*; dicit: *A / I* 11) affirmas, quod uxor tua sit: *A Bu-ch.* 12) voluerit: *Aabel*; voluerat: *Burch.* 13) en.: *add. a Raetut.* 14) poterit: *Al* 15) matrem: *ib.* 16) sed quia vir, quem: *aak Burde.* 17) nec: *Ab*; et: *decst: Ack* 18) istum: *F*; eum: *laeade.*

rectum 19 iudicium, separari potestis, et illa, si vult, nubat in Domino.

CAP. 11.1

Impotens ad copulata est impotens ad contrahendum matrimonium, aie ait impedimentum aetatis sive naturae.

Alexander III. Ambianensi 2 Episcopo.

Ouod sedero ; apostolicam consulis super his, quae tibi (labia exsistunt, gratum gerimus et acceptum., et teta exinde fraternitas non parum cominendanda vi(etur. Ex lua siquidena parle nobis est intimatum, quo(1 quctedanz mulier tui episcopatus cuilam viro nupsit, ignorans 3, quod propter utriusque inguinis rapturaaz genitalia eius essent abscessa, nec ab eo cognita fitiss'et, qui caique modo factus leprosus se pariter et sua rromui reddidi.t infirmum. Ilmulier yero, ad rlonzum paternam reversa, sicut iuvenis alii viro nubere desiderat el coniugali /aedere 4 coniungi. Verum licet Romana ecclesia non consueverit propter naturalem fi-igiditatenz aut 5 propter alia maleficia legitime coniunctos dividere, si tamen consuetudo generalis Gallicanae ecclesiae babel, ut huiusmodi matrimonia dissolvantur 6, nos patienter tolerabimms, si secun(latnz illam consuetudinem eidem mulieri cui voluerit ztuben(li in Domino concesseris facultatenz. Sicut enim puer, qui 7 non potest reddere debitum, non est aptus coniugio: sic qungte qui impotentes sunt minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur. [Sane de canonzco etc. cf. c. 1o. de regla. III. 31.]

C A P. III.1

Naturale impedimentum ad coitum, irreparabile arte medicorum, matrimonium impedit.

Idem 2.

Ex literis tuis accepimus, quod quidam sedecim 3 annorum vel 4 eo amplius quandam annorum tredecim duxit in uxorem, qui 5 quum debitum reddere deberet, et non posset, mulier 6 tam gravem infirmitatem contraxit, ut omnino viro sit facta inutilis, et instrumentum eius sit impeditum ita, quod vir 7 ei commisceri non potest. Respondemus igitur, quod, si vitium illud mulier a natura contraxit, nec ope medicorum poterit adiuvari s viro aliam accipiendi liberara tribuas facultatem. Si vero ex culpa viri hoc provenit, licet non sil tadum indulgeri ei, ut alian accipiat: tomen 10 sub dissilnulatione poteris sustinere, quia 11 ludas 12 est unant 13 fa771g2tunt uxorem habere, quam cu.m nullis peccaz.e.

CAP. IV.1

Contrahens scienter cuna impotenti ad copulata, ab ea non separatur.

Lucius III."

Consultationi tuae, qua nos consuluisti 3, utrum feminae clausae, impotentes commisceri 4 maribus, matrimonium possint 5 contrahere, et, si contraxerint, an 6 * debeat 7 rescindi, taliter d respondemus, quod, licet incredibile videatur, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium, et guantea de huiusmodi expressum cctnonent non babeamos, sacrosancta Romana tamen 9 ecclesia consuevit in consimilibus iudicare, ut quas 10 tanquam uxores habere non possunt habeant ut sorores. tiurumtamen talibus artificio aliquaado consuevit succurri, ut yaleant apte reddere debitum?, et accipere.

CAP. V.1

Si de impotentia coeundi constet, statim matrimoniarum separatur; alias cohabitabant coniuges per triennium. Et si eum septima mana propinquoan iurant, quod dederunt operam carnali copulae, et non potuerunt coniungi: statim separantur. Ita communiter summatur.

Coelestinus III.2

Laudabilem (Et infra: [cf. c. 2. lit lite pend. II. 16.]

Ti t. XV. Cap. I. 19) certum: I; verum: A.

Cap. II. 1) Restitutuni ex App. L, 28.; Comp. I. c. 3. h. t. (4, 16.) 2) Ambien.: I/La; Ambigen.: Ak; Ebin.: 4b; Id. in eodem (i. e. XII. lib. Reg.) Ambieu. ep.: O; - 1170-1. - Jaffé uo. 7935. 3) asserens: lb 4) affectu: A 5) nec: ib. 6) matrimoniaradissolvatnr: ib. 7) quia: Aacl.

Cap. III. 1) Restitutunt ex 005. auct. 2. (4, 11.); Comp. III. c. 1. h. t. (4, 9.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 9249. 3) XV.: Bi 4) vel ... ampl.: dcest: S'a 5) verum: BSA 6) alid.: ex tali consta: Bb 7) quod viro non valeat commisceri. Sed quia nobis (deest: Bh) dubium est, an pro culpa viri infirmitas proveniret (pervenerit: Ab?) super hoo plenum vel cortian) daca responsum non valemus. Quod si (Sed si: BbJS'a: Verur si: Ba) tibi constiterit, quod illud (id: Bb) vitium a natura contraxerit: BSA 9) iuvare: ib. 9) indulgere: BbcSa 10) tam.: deest: Bb 11) ut aliana deuat, quia: Bb 12) add.: ct menas: ib. 13) add.: tantummodo: ib.

Cap. IV. 1) Restitutunt ex Luc. ap. Bal. I(1, 376.; Oilb. auct. 3. (4, 11.); Comp. II. c. 2. 9. t. (4, 9.) 2) Alex. 111. in Registro Vigiliensi ep.: Incc.; - 1159-81. - Jaffé no. 9184. 2) consulere voluisti: La3INBbgSa 4) misceri: S'a Lac. 5) poas.: deest: Loc. 6) en: deest: FIIIA L'hINLac.; utrum: 0/1 a 7) deboant: FXL6N 8) rescindi taliter contractum, resp.: Bbk

Corpus iur. can. lid. Friedberg. T. II.

Sollicite quoque ad ultimum Requisisti, quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis ad experientiam copulae nuptialis 3, in qua si defecerint, separantur. Nos yero, quamris izz antiquis tam canonibus quam legibus super hoc diversa tempora Concedantiór, id lamen in praesenti consultatione sentirnos, ut, si naturaliter frigiditas non potest illa, quanx fluxit, uti pro coniuge, a tempore celebrati coniugii 4, si frigiditas prius probari non possit 5, secundum authenticum legale cohabitentó per triennium 7. Quo elapso, si nec tunc cohabitare voluerint s*, et y iuxta decretum Gregorii 16 mulier, si n per iustum iudicium de viro probare potuerit 12, quod cum ea coire non possit, accipiat alium; si autem ille 13 aliam acceperit, separentur. Ouod si ambo consentiant 14* simul esse, vir eam, etsi non ut 15 uxorem, saltem 16 habeat ut sororem. Si autem 11, quod nunquam se invicem cognoverint, ambo fatentur 13, cum 11* septima mano propinquorum vel vicinorum bonae famae, si propinqui defuerint 20, tactis sacrosanctis evangelis uterque iureiurando dicat, quod nunquam per carnis copulam una caro effecti fuissent 21, et tunc videtur, quod mulier 22 valeat ad secundas nuptias convolare. Verum si ille aliam duxerit, tunc hi, qui iuraverant, rei periuri teneantur, et pernetia poenitentia 23 cogantur ad connubia priora redire. [Denique etc. cf. c. 1. de except. II. 25.]

CAP. VI.1

Propter arctationem mulieris, si apparet, quod praeter divinum miraculum absque periculo corpora, habilis reddi non potest, separatur matrimonium, redintegratur tamen, si postea appareat, occlesiam fuisse deceptam.

Innocentius III. Altissiodorensi 2 Episcopo.

Fraternitatis tuae literas recepimus, continentes, quod 0. 3 mulier cuidam viro matrimonialiter nupsit, cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem per archipresbyterum tuum super hoc fuisses edoctus, tu 4 tamen, volens super lenc habere certitudinem plenioram, quasdam matronas suae parochiae providas et honestas ad tuam praesentiam evocasti, districte illis iniungens sub periculo animarum, ut mulierem ipsam prudenter inspicerent, et perquirent diligenter, utrum idonea esset ad vires amplexus; quae tandem in fide sua tibi asseruere constanter, quod eadem mulier nunquam poterat esse mater aut . coniux, tanquam cui. naturale deerat instrumentum. Unde inter ipsam et virum 5 divortium celebrasti, mulierem ipsam inducens, ut ad religionem aliquam se transferret perpetuam continentiam servatura 10, et viro 7 licentiám tribuisti, ut uxorem duceret in nomine Domiri, quia-pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quod mulier eadem invenit qui seras huiusmodi reseravit, et s abiciens continentiam, quam promisit, el quae aliara viruta/tabuerat, G. 9* latori praesentium supernupsit, pro quibus humiliter supplicasti, ut cuna eis ntisericorditer agerentur. (uamvis igitur semiplene nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiam servaturam, utrum videret simpliciter verbo, an voto solenni, utrumve ad religionem transierit, ut promisit, an contra promissionem simul o* in domo remanserit, et qualiter seras illas fecerit reserari, utrum videlicet artificio medici, an concubitu viri, seo alio quolibet modo: nos tamen 11, perspicaciter attendentes, quod impeccimentum illud non erat perpetuum, quod praeter divinum miraculum per opus humanum absque corporali periculo potuit removeri, sententiam divortii per errorem, licet probabilem, novimus esse prolatam, quum pateat ex postfacto, cjuod ipsa cognoscibilis erat illi, cuius silnili commzscetur, et ideo inter ipsam nazlierent et primum virum

9) mater: Luc.; deest: Bac 10) nt quae non possunt babel ; tanquani uxores, habeantur tanquam sorores: Coll. citi.

Cap. V. 1) Restitutunt ex Luc. ap. Bal. III, 351.; 005. auct. 1. (4, 11.); Comp. II. c. 3. 1. t. (4, 9.) 2) 1191-8. - Iriffé no. 10735. 3) conegali8: LaN 4) contractas: Coll. citi. 5) possit: Cont. Bittum. 6) cohabitant: Rh; cohabitit: Luc. 7) nsque ad triennium: Coll. citi. 8) valnerit: GJlJBGH; coire potuerit: Lar. 9) et: deest: Loc. 11) cf. c. 1. C. XXXIII. qu. 1. 11) si: deest: Sa 12) poterit: BcS'a; non poterit: Bb 13) vir qu. 1. 11) si: deest: Sa 14) consequunt: ICIH6LNbacgisa: aliant: BbJS'a; illa alium: Loc. 15) sed salt.: Bi 17) At vera sentiant: Luc. 15) ut: deest: Bbh late. 15) sed salt.: Bi 17) At vera si quod BS'a: Aut si quid nuquam se invicem confluouit: Liso. nrcndosc. 18) fateantur: Bb 19) cura: dcest: IJI Col? citi. 20) defecerint: Ilb 21) sha: Doc. 22) mul.: deest: B(pe. Bb; itla): Lime. 23) poena: Loe. C ap. VI. 1) lie.st'utot ex Reg. Brcgn. IX, 101.; - L'omp. III. c. len. h. t. (4, 11.) 2) Autissioclor.: Beg.; - Potfhrst no. 2530. 3) v.: Ch Reo.; - in ecd. Coda. nomen cm'tupta m est. 4) voleus ttuncn : C licg. 5) il.: deest: Cac 6) servaturam: Lb.1Cb 7) viro antelo: Cagch; viro yero: Ch Beg. 8) et: deest: C Arg. 9) W.: F(JIIA/LbNC; V.: t.u.: IVillelmo: Itcg.; - el sic deocepers 10) su: ru: rcest: I(IIhL' lit. l. 11) vero: Cagch; autom: Ce.

dicimus matrimonium exstistisse. Quare inter eam 12 et praefatum 13 G. matrimonium non esse censem, cosque praecipimus ab invicem separari. Et si praedicta mulier ad religionem transivit, sicut asserit 14 promississe, primus vir, qui non cognovit eandem, cum ea remaneat, cum qua postmodum ecclesiae auctoritate contraxit; alioquin idem 15 ea dimissa, (pian, postea superduaril, debet ad illam 16 redire, cum qua primo contraxit 17 nisi se voto mulier illa constrinxerit ad continentiam observandam, ut intelligatur per hoc cum praefato G. fornicata fuisse, vol nisi se fornicario modo alii viro miscuerit 18, ut primus 19 vir praetextu fornicationis, qua 771 [inste] cmmisit, eius velit consortium declinare 20. Nain si tantum simplici verbo se promissit continentiam servaturam, et postea in conspectu ecclesiae nupsit memorato G., quamdiu articulus iste dubitabilis erat, praesumi non debet 21, quod fornicaretur cum illo, sed amodo non debet cum illo aliquatenus remanere. Per haec 22 autem quaestionem illam noveris esse solutam, qua quaeritur, utrum ea 23, quae adeo arcta est, ut nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem aut alio sibi modo violentia inferatur, non solummodo levis, sed forte tam gravis, ut ex ea monis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum debeat idonea perhiberi. Siquidem illa, quae viro, cui nupserat, adeo arcta est, ut nunquam ab eo valeat deflorari, si ab eo sit 24 per iudicium ecclesiae separata, et 25 nubat alteri [c]o[e], cui arcta non sit, et per frequentem usum secundi recipiatur etiam apta primo, utrum ad eum 26 redire debeat, cum quo prius 27 foedus inierat coniugale. De talibus autem non est facile iudicandum, quum finale iudicium pendeat ex futuro. Tu ergo, secundum quod superius est rlasbutmr; fci((s quod decrevimus per censuram ecclesiarum (rppclrtiwe postposita s firmziter observare. [Dat. Ferentini 1. Non. Iul. 1. IX. 1206.]

CAP. VII.

Si nxor dicit, virum, eid cohabitavit per triennium, non habere potentiam cooonji, ois 1100 iurautibz c1Un septima manu propinquorum, matrimonium separatur. II. d. inhaerendo verbis literae.

Honorius III.2

Litterae vestrae nobis exhibitae continebant, quod, quum causa matrimonii, quae inter M. mulierem et A.1 eius virum ultrebateu.sis dioecesis vertitur, vobis fuisset a bnaC menu,riae Innocentio Papa praedecessore nostro commissa, dicta M. proposuit, corcu,r voLis, quod, quum kan octo annis elapsis dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, et diu cohabitasset eidem, nungucanz tanaen, hec esset viripotens, ((b 00 eognita fiaercl, sed adhuc integra permanebat, eo, quod praedictus vir eius 2 non habebat potentiam coeundi; quare petebat, inte, eos divortium celebrad. Praedictus yero A. aoihilnaui,cus fatebatur, quod illam nunquam cognoverat, licef ad eras obsequiara se facilierra exhibuerif et paratcam, sed tamen se habere potentiam cognoscendi 6 alias asserebat. Vos vero, ne id forte confiterentur 7 in fraudem, a matronis bonae opinionis, fide dignis ac expertis in opere nuptialis, dictam fecistis inspicere mulierem, quae perhibuerunt testimonium, ipsam adhuc virginem permanere. Postmodum per s presbyterum, de cuius parochia vir praedictus exstistit, fecistis diligenter inquiri, utrum vir ipse aliquam cognovisset, nec per inquisitionem ipsam vobis constare potuit, aliquam esse carnaliter cognitam ab eodem. Moliere autem 6 instantes requirentes divortium, et dicente, quod mater esse volebat, et filios procreare, proponente 11: yero viro, quod paratus eras stare consilio el colum(ri ecclesiae, iniunxistis eisdem, ut 1(tandliter recipere et agere poenitentiam de commissis, et li sic forte placeret Deo, qui matrimonii fuit institutor et auctor, ut opus matrimonii consummarent; qui post piltres terminos, ad contmcaneadum siGi a vobis indultos, ad vestram

reversi praesentiam, consona voce dixerunt, quod non poterant carnaliter commisceri. Propler (lona de ipsm^une consensu causam huitz.smndi apostolico duxzstz.s zaadin relialgaendam. Quocirca 12 enbis iterato per apostolica scripta mandamus, quatenus, si ita est 11, et constiterit vobis, praefatum 11 virum et mulierem infra 3 praedictos annos per continuum triennium insimul habitasse, ipsis cum septima propinquo- rum mano firmantibus iuramento, se contmiseri carnaliter nequissimè, proferatis divortii sententiam inter eos.

TITULUS XVI.

DE MATRIMONIO CONTRACTO CONTRA INTERDICTUM ECCLESIAE.

CAP. I.1

Matrimonies-a, contra interdictum ecclesiae vel indicio facturo seo contractum, prspiter hoc solum non dirimitur, imponi tur lamen poenitentia sic contrahentibus, et separantur, donen cognoscatur de causa interdicti. II. d. in effectu Lotus iste titulus.

Alexander III. Paduano 2 Episcopo.

Litterae, quas tua nobis fraternitas destinavit, expresse cleclarant, quod, quum 3 quidam parochianus taus sororem suam iam nubilem cuidam se daturum in uxorem, ea praesente et consentiente, praestito iuramento firmasset, et illa, non post multos dies dona et munera viri secundum morem terrae sponte suscipiens, ipsum tanquam proprium virum saepe amplexata fuisset, tandem mortuo fratre a proprio viri sui fratre se desponsari 5 permisit, et, quod ab illo G cognita fuisset, mendaciter asseverat. Ouunque ei 7 prohibuisses publice, ne cui illorum vei s alicui se copularet: ipsa, spretis monitis tuis, alii nubere non expavit 11. Demum quum utrumque ante te convocasses, et mulieri praecepisses, ut ad domum matris recliret, ipsa 11 arl nostram audientiam appellavit. Yéruna 2ooniam snllicitudini nostrae li incumbit excessus et enormitates aliorum cnrigere, el ad modelan el etel formara rectitudinis revocare, fi'atemitati tuae per apostolica scripta 12 mandamos, quatenus, si est ita, nt superius est en(arratuna 13, praefatam mulierem, ne mandatum tuum contempt'ble esse videatur, ad domum matris ramal appellacione el excl(salione cessante redire compellas, et, imposita sibi de tanto excessu poenitentia condigna, postquam e(a'q in domo materna per mensem steterit, ad tertium reverti permittas, el legitime sibi coniungi.

CAP. II.

Sponsalia de futuro, cum una etiam contra interdictum ecclesiae contracta, non habent dirimere matrimintin, postea contractum culis alia.

Idem Vigoriensi et Baronensi Episcopis 2.

Ex literis venerabilis fsatris nostri Cantuariensis 3 archiepiscopi 4 apostolicae sedi.s legad ad nos 5 pervenit, quod, quum G. de sancto Leodegario M. filiarum suam absentem cuidan-1 iuveni, R. nomine, desponsasset 9, i postmodum 7, guibusdam ipsius mtdieris consanguinariais procuratibus, aadenorcalta, s. P. cono ea praesenfe per verba praesenhs len(poris cnnb'axil, sicut (licitar, matrimonian, ; fide hin' inde corpore(liter praestilcr, grorl vir mulierem .sice(t uxnean legilinlana rle celero exhiberet, et ipsca reverenier ei sine Cnnh'adiciGme sicut viro legitimo ober&iRET, nihilgtae defrit, aai. <i .snlemlilccs in. J'acie ecelesirre celebranrlu, gu(te propter templa rl(rudr(gesuixae trulc nura poluul <reclui araacipari. Postea orta suspicio, quod praefatus R. ad alia desideraret vota transire, ad examen fuit imm dicti r archiepiscopi causa perlata, (luí sub anathematis interminatione prohibuit, sicut ex literis ipsius accepimrns, ne, antequam de praescripto lo negotio plene collstaret, vir ad secunda vota transiret. Sed ipse, praescripta 1' prohibitionem contempta,

Tit. XV. (2ap. VI. 12) ipsm: C lhcq. 13) praedictum: Rey. 14) sic, ass. prom.: dce*st: Codrl. coll.: - asserit: O Rtl. 15) ipsa: Cb. Ala: lhcq. 10) aliam: (f; istatn: Ch Rev. 17) contraxerat: Che 18) immiscuerit: Cagh: couuniscuit: Cb 14) arld.: idem: Luegh 20) (lectivaret: (7f: valeat declinare: (g 21) deberet: 671 22) hoc: Fq/III XL VC lir-y. 23) illa: Ch Rev. 24) sit: (lceet: F(1111A/LI' C11gg. 25) et: decet: F(1111CC11/r0. 20) ilhun: 11/p. 27) printara: Cb 28) remota: Cie.

C ap. VII. 1) Restitutma (t Comp. V. e. 1. h. t. (4, 3.) 2) L) epise. et nt agistro 13. canoico Amhiaucl.: li: - 1210-27. - PtitLu.tit no. 7532. 3) illathildam: E 4) Albertunt: Ea: AlberiOum: F. brd 5) eius: decsl: OHM (f) coeundi: Laf.b 7) confitOretur: JIL 8) per: decst: FR 0) Ipsis antena viro et nultiore frequenter cotupantibus cotant vobis, lac muliere: E 10) viro autem dicente: 18. 11) si: F. d 12) linde: J - 13) si recolitis res: taliter se habere et vobis constiterit (constitit: Ed) vol adUuc constiterit constituit: RO: E 14) praefatos: FHH'L.N'Enbd 15) intra: Cont. Riahut.

TU. XVI. 1'a p. l. 1) lictstrh1su 65 Comp. I. c. 2. Ir. 1. (4, 17.) 2) 1159-81. - Injfr no. 4110. 3) gnm: dcccst: Anbel; 4) prop: deest: 1) bcl 5) desponsare: aabc (l) no: Abr. 7) flu: 6) L(a; fraternitas tua ei prohibuisset: 1 8) vel alic.: (lceet: Ab 9) formidavit: A 10) ipsi... appellaverunt: 1 11) vestrae: lb 14) ud l.: praccipiendo: tal 13) naruntun: lb 1-1) enm: Abc.

Cap. II. 1) L'stata(teun tx App. VI. 23.; 4)es. Llx. 39.; Bamb. LI. 20.; Caos. LVIII. 26.; Comp. I. c. 3. h. t. (4, 17.) 2) Winton. Rathon et (doto! Aaxbl) Ierford. epp.: AU; Viut. llrs. Bath. epp.: 1' 3) L'enedict. 1': 9; Wint. Garon. Aorford. epp.: 11; - 1174-81. - Julj'e 910. 9309. 3) R. Cant.: 11 4) arcidiaconi: 9 5) ad audimant apostolatus nostri: Coll. 0111. ti) desponsavit: 1' 7) post modicum: 1 8) aId.: yero: AQ: procedente vero tempore: OI'; transacto yero tempore: 11 4) dieti: (lceet: 11 10) scripto: ib. 11) praedieta: (t: la.

filiam V. 12 *Ittildariz nomine in facie ecclesiae sibi solenniter copulavit uxorem. Postmodum vero duabus mulieribus el viro coram rerciriepiscopo constitutis, praefatus R. publice confessus esi, se cum illaria, sicut superius dictuza est, matrinzonium contraxisse, el aliam, scilicet Dlatillam, prava quorundanz suggestione seductum.* 13 *postmo(lum accepsisse. Il2aria vero constanter asseruit, quod paler eius non muvei-at de voluntate eius* 14 *que relanl, adiciens, quod inter ipsazn et praefatunz R., excepta sola fide de contrahendu matrimonio, nulla obligado intercesserat, quam, quia ipse non servaverat* 15 *servare minime ten.ebatur, el ideo, quia eam, quam secundo acceperat, relinquebat* 16 *Qum* 17 *ratem, praefaturrl. R. 27a 18 langtalm proprium vir-unz restituit postularet, el archiepiscopus vellet de matrimonio primo* 49 *cognoscere, ab id maxinle, quia mulieres dicebantelr sese* 211 *consrarguirzitate contingere, ac per hoc tam adulterii quanz incestos* 17 *tinzebator, dicta d M. 22 ad sedero apostulicanz appellationis* 23 *vocem emisit, et festum circumcissionis proxazze praeteritum terminan' appellationi* 24 *praefatxit. Cuius appellationi* V5 *archiepiscopus deferens, eidem Il1arirae sub perictalo anintae et excommunicationis interminatione districtus interdixit, ne cui nuberet, donec causa ipsa coraza no bis, vel coram delegatis ab apostolica sede iudicibus finem debitum sortiretur. Ipsa tamen, de remedio appellationis confisa, cuidarla alii, V. 26 nomine, nihilonzinus nupsit. Et super hoc citata coram arciliepiscopo noluit propter appellationem, pan?, obiecerut, apparere* 21. *Quiaz igitur absentibus partibus non videretur nobis negotiranz Tniendam, ipsunz experientiae vestrae, de qua plene confidirzuz, corzmilertres, praesertium auctoriltzte Mandamus* 18, *quatenus, partibus ante vestranz prrsentiam convocatis, inquiralis diligentius veritatenz, et, si nihil constiterit.* 126, *quod impediat, praeter* 30 *consensum de futuro* 31, *qui inter praefatos* 32 *R. et M. 33 asseritur praecessisse* 31, *secunda matrimonia inviolabiliter observanda sublato appellationis obstaculo* 35 *iudicetis. Licet enim contra interdictum ecclesiae ad secunda vota transire non* 36 *debuerit, non* 37 *est tamen conveniens, ut ob id solun sacramentum coniugii dissolvatur. Alia tamen* 38 *poenitentia* 113 *eis debebit* 40 *imponi, quia* 41 *contra prohibitionem ecclesiae hoc* 42 *fecerunt* 43. [Dat. Non. Febr. 44]

CAP. III.1

Si hi, qui dicebantur consanguinei, contraxerunt contra praeceptum iudicis, debent separari, donec de causa cognoscatur.

Idem Paduano Episcopo2.

De muliere (Et infra: [cf. c. 6. de spons. IV, I.]) Illos autem, qui pro consanguinitate 3 prohibentur coniungi, et post 4* contra interdictum ecclesiae se 5* receperint 6, excommunicationi debes subicere, donec tamdiu separantur, quousque legitime cognoscatur, utrum eorum matrinzonium possit et 7 debeat de iure stare.

TITULUS XVII.

QUI FILII SINT LEGITIMI.

CAP. I.1

Naturalis, ex soluto genitus et soluta, legitimatur per subsequens parentum coniugium, etiam quoad hereditatem.

Alexander III.2

Conquestus est nobis H. 3 *lator praesentium*, quod,

Tit. XVI. Cap. II. 12) Hug. de Spelsteti (Polstebe: Abc; Polstele: Ab; Spolteli: Al; Poletede: OQ; Polst.: P; Posted.: R); Coll. cit. 13) seductum: Q 14) ci.: deest: ib. 15) eervabat: ib. 16) relinquo volebat: ib. 17) Quumque: FORlh' 18) ill.: deest: AbcQ 19) prim.: deest: PQ 20) se: Q 21) dict.: add. a Rayes. 22) illaria: Coll. cit. 23) app.: de, est: tldt 24) adrl.: praefatae: Ab; appellationis: Q 25) App. vero (autem: R): APOQ; Appellationem yero- archiepiscopo: O auendo, se 26) W. Con. cit. 27) comparare: Q 28) add.: terminandum: Q 29) obetierit: O; exstiterit: II 30) propter: ib. 31) de fut.: add. a Rayne. 12) praefatum: Ly Coll. cit. 33) Mariani: ib. 34) processisse: It 35) diffugio: Cal. cal. 36) negnaquam: ib. 37) convoniens (add.: tautem: tabcl) non videtur: ib. 38) enim: O 39) poena: AOPQ 40) debeat: (1: debet: P 41) quod: O; qul: R 42) hoc: deest: Q 43) fecerint: la 44) snbecr.: exstai: O.

Cap. III. 1) Restituan? ex App. VI, 18.; Lips. LIX, 30.; Caos. LVIII, 18.; Comp. I. c. 5. de opone. (4.1.) 2) c. j. atol. ad c. 6. de spons. (4.1.); - 1169-81. - Jgt/é ato. 9284- 3) sauguinitate: R: propter consanguinitatem: O 4) pusteae: FOBAI-Cal. citi. 5) seec: OColl. cit. 6) receperunt: Ab 7) del.: deest: ib.

1) it. XVII. Cap. I. 1) Restituan', ex App. XXXIII, 3.; Lips. I.XIII, 1.; Bmb. LIV, 3.; Cass. LXII, 1.; Comp. I. c. 1. h. t. (4.18.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 9237. 3) Ilbertut: Aa(kl: Albertue: Ab; Horbetus: I; Eber.: O; Honricue: R 4) quum: deest: O 5) acc:epit: 011 6) patr. mol.: add. a Bayal. 7) conatus est: Lbl' 8) quum: Coll. cal. 9) acciperet: Ab 10) Indo est, quod: Con. cit. 11) rei veritate dingent inquelela .a cogulla: ib.; add.: si yo bis constiterit, quod pater memoratae tuulieris

quum 4 quandam mulierem neptem R. in uxorem acceperit 5, praefatus R. patruus mulieris 6 ipsam exheredare conatur 7 eo, quod ante desponsationem matris suae nata fuerit, licet8 postea, pretil dicitur, pater mulieris praefatae matrera ipsius acceperit9 in uxorem. Ideoque lo *fraternitati vestrae per rlpstolica scripta praecipiend*o mandamus, quatenus, si est ita 11, nullius contradictione vel 12 *appellatione obstante*, eam 13 legitimum esse iudicetis, praedicto R. ex nostra el vestra parte inhibentes 11. ne saepe 15 dictae mulieri et heredibus sud hac occasione super hereditate paterna" molestiam inferat vel gravamen. Si autem contra hoc 17 venire praesumpserit, euro *sublrato appellationis remedio* severitate ecclesiastica percellatis 19.

CAP. II.1

Separato matrimonio in facie ecclesiae contracto, filii, geniti vol concepti ante sententiam, sunt legitimi.

Idem2.

Ouum inter 1. 3 Veterem 4 *cancivem vestrum* et T. mulierem divortii sententia canonice sit prolata 5, filii eorum, qui ante senientianz ipsam s nati fuerunt, el die, qui tunc conceptos eral, non debent 7 exinde sustinere iacturam, quum parentes eorum publice et 8 sine contradictione ecclesiae mahinzonium inter se contraxisse noscantur 9. Ideoque U) sancimus, ut filii eorum, quos ipsi ante divortium habuerunt, et qui concepti fuerant 11 ante latam sententiam, non minus habeantur legitimi, et quod in bona paterna hereditario iure succedant, et de 12 parentum facultatibus nutriantur. Quo- circa universitati vestrae per apostolica scrptza manrlamus 11, quatenus praefalos filias memorat I. et praedictae mulieris succedere in bona paterna, el exinde naatr-iri non prolaibe(at)s, nec occasione divortii inier paveztes eorum 14 eis a quoquana molestiam vel gravamina stastineatis 15 inferri.

CAP. III.1

Statur verija viri et mulieris, qui negant aliquem fillum, niel indicit et testibus probetur contrarium.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo2.

Transmissae nobis tuae literae continebant, quod, quum N. 3 *civis ttlus* 4 usque ad iuventutem quandam puerum nutritisset, uxore sua M. 5 tunc 6 non 7 desponsata sibus cohabitante 9, postmodum ipsam, sicut dicitur, legitime desponsavit, et filios sustulit ex eaden 16. Quibus paternam hereditatem petentibus, praedictus itzvenis contradicit 11, gerens 12 se 61ium et heredem, quamvis a vicinia, quae ipsum filium eorum esse 13 credebat 14, spurius 15 diceretur. Praedicti le yero N. 17 et uxor eius 11latildea praefatum iuvenem spurium suum aut legitimum filium esse 18 negabant, sed dicebant, quod eum 19 pietatis intuitu nutritissent. Quunl autem quaestio coram te mota esset 20, et praedictus iuvenis pro eo, quod iuri stare nolebat, vinculo sit excommunicationis adstrictus, quid de hoc agere debeas, nos consulere voluisti. Super hoc itaque Consultationi tuae taliter respondemus 21, quod in tali casu 2' standum est verbo viri et mulieris, nisi certis indiciciis et testihus tibi constiterit, esse filium 23 iuvenem memoratum 24.

matrem ipsius acceperit legitime in uxorem: P 12) contr. vel: deest etiam: Q 13) eato: deest: Col). citi. 14) iubentes: AR 15) supra: Q 16) super hereditatem suam: Sube; super hereditate sua: Con. ref. I. 17) inhibitionem nostram (vostram: el7:1): Coil. cit. 18) eum: deest: il. 19) compollatis: NO.

Cap. II. 1) Restituirena ex App. XXXIII, 5.; Lips. LXIII, 2.; Rautb. LIV, 4.; Cass. LXII, 2.; Comp. I. c. 2. h. t. (4.18.) 2) abbati Fuldensis: 31; canonicis et universo clero et populo Temalano: Calacins ex libr. Hs.; - 1159-81. - Jaffé no. 9262. 3) Iohannem: II 4) viran.: Cona. Irluii. 5) lata: AIQR 6) latero: Ab 7) debet: fi; dberet: Q 8) et: deest: FORO 9) contraxerint: AabcaOP; contraxerunt: :ll:Qll 10) lude Cal. quod attoritate apostolica statuimus: Coll. cit. 11) conceptus fuerat: lh'AOPQ: cono. fuit: H: fuerit: 31; eral: R; concepti fuerint: F 12) et de bonis parentum suorum: Con. cit. 13) add.: praecipiend: Q 14) add.: celolirati: O 15) molestias: rblbQ.

C a p. III. 11 RestiGe t emt ex App. VIII, 11.; La)rs, LXIII, 3.; Ume b. LI V, 5.; Caes. LXII, 3.; Comp. I. c. 3. k. t. (4.1B.) 2) 1159-51. - Jis ua. 9139. 3) Nicolaus: Con. cita.; add.: Sagenitinus: :la: I'uginus: :lb: Sagnet.: AckIP; Sa(cantinus: O; Saguetus: Q; Sagenius: II I) taut: deest: AubQ 6) tune: deest: ib. 7) nondum: O 8) ruin eo: tilda: Coll. cal. 9) habitante: R 10) de ipsa: (:oil. cit. 11) contradixit: Coll. cit. 12) dicens: (r 13) eese: deest: O 14) credobant: O 15) add.: AQP. 16) Praedictus: Con. cit. 17) Acolaa: (t 18) omnino: U praedictus: II 16) Praedictus: Con. cit. 17) Acolaa: (t 18) omnino: U 19) eum: deest: A(ibeklQ11 20) est: AaelOO; seg.: et: deest: 11 21) dux l- tunc respondendum: Set 22) causa: :11 2:1) luid.: corum: O E1) prao. dictara: 6'oll, citi.

CAP. IV.1

Illegitima proles est, quam viro vivente uxor ex adulterio concepit, sive coa adultero sive cum viro moretur.

Idem Exoniensi et 2 Vintoniensi Episcopis, et Abbati Herfordensi3*.

Causam, quae (*Rt infra: cf. c. 17. de off. iud. del. l. 29.*) Si, *partibus ante praesentiam vestram convocatis, legitime vobis constiterit, quod saepe dicta Agatha de Anelina*4* muliere, tempore Alani viri sui, ipsa cum eo tanquam cum viro suo nlorante 5, vel R. 6 patre dictae Agathae, ipsam A. adhuc habente virum, publice tenente, nata fuit 7*, eam non fuisse legitimam eiusdem R. filiam iudicatis, quia non potuit esse uxor, quae viri sui torum maculans, [et]8 alii, dum ille viveret, copulari 9 et cohabitare praesumpsit 10. Ceterum etc. (*cf. c. 3. de dol. et cont. II. i4.*)

CAP. V.,

Quaestio natevetatis, opposita petenti hereditatem coram iudico saeculari, est ad ecclesiasticum iudicem transmittenda. H. d. et est textus multum notabilis et allegabilis.

Idem Exoniensi Episcopo et Abbati Herfordensi2.

Lator praesentium R., +non sine multo 3 discrimine sui corporis ad nostram accedens praesentiam., sucz nobis congalatione proposuit, quod, quum avus suus uxores duas habuerit, de quarum una eius pater processit, de altera Ilug. patruum *auoour* sustulit 4, idean [Ilug.] 5 XL. arras terrae, quae zpsumet potero eiusdem R., contigertent 6, per violentiam detinet, nec eidean R., quē succedere in bonis paternis 7 debet, debitara partem volt exhibere. Oum s autem idem R. H. coram saeculari iudice super hereditate avi eiusdem R. patris dicti H. traxisset in causam, ille sibi praesumpsit obicere, quod pater eius non fuit 9 de legitimo matrimonio natus 10, et ideo de hereditate quondamz avi sui nihil posset 11 [sibi] 12 iure successorio vindicare. Tandem yero, quum super quaestione nativitat- tis coram yenerabili Jiratre 13 nostro Norvicensi episcopo diu tractatum fuisset, ad 13 nostram exstitit audientiam appel- latum. +Sed, ea veniente, altera pars per se vel per aliunz suam nobis exlribere praesentiam contempsit. Ideoque 14, no- lentes causam ipsam diutius proirahi, eam experientiae vestrae committentes, discretionis vestrae per apostolica scripta praeci- piendo mandamos, quatenus utramque partem ante vestrana praesentiam convocetis, ei, rationibus hinc inde plenius auditis et cognitis, ipsam causam super quaestione nativitatis patris eiusdem B. 15 infra 16 duos menses post harum susceptionem literarum sublato appellationis obstaculo terminetis. Si yero infra 15 duos menses praefatus H. non poterit probare legitime quod ei de paterna hereditate 19 obiect 20, extunc saeculari domino, sub cuius iudicio de hereditate causa 21 vertitur intimetis 22, ut pro quaestione nativitatis non dimittat, quin causam super hereditate audiat et decidat 23.

CAP. VI.,

Naturales legitimantur per subeequens parentum coniugium, spurii vero non. H. d. inhaerendo verbis literas, et est capitulum famosum, et quotidie allegatur in utroque foro.

Idem Exoniensi Episcopo2.

Tanta est vis matrimonii 3, ut qui antea sunt geniti 4 post contractum matrimonium legitimi habeantur. Si autem vlr 5 vivente uxore sua aliara cognoverit, et ex ea prolem susceperit, licet post mortem uxoris eandem duxerit, nihilo- minus spurius erit filius, et ab6 hereditate repellendus; praesertlm si in mortem 7 uxoris prioris alteruter s eorum aliquid 9 fuerit machinatus, quoniamz ntarimonium legitimum inier se contrahere non potueruntlo.

CAP. VII.I

De causa civili inter laicos non cognoscit ecclesiae; cognoscit tamen, an quia sit de legitimo matrimonio natos.

Idem Londonensi et Vigoriensi2 Episcopis.

Causam, quae inter R. et F. super eo, quod mater iam dicti R. dicitur non fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dignoscitur, vobis 3 iam pridem commissis terminan- dam. Verum 4 quia in 5 literis nostris inseri fecimus, ut saepe fato 6* R. possessionem [eorum] omnium, quorum possessor exstitit, quando avus suus proficiscendi Hieroso- lymam iter arripuit, ante principalis causae ingressum faceretis 7 appellatione cessante restitui, si eadem 8 possessione fuisset per violentiam spoliatus: nos attendentes, quod ad regem pertinet 9, non ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare, ne videamur iuri el dignitati ca-isszmz in Christo fllii nostri Henrici regis, Anglorum [principal], detrahare, qui, sicut accepimus, nzotus est et turbatus, quod de possessionibus scripsimus, quum ipsarum 19 iudicium ad se asserit 11 per- tinere, volumus et fraternitati vestrae per 12 apostolica scripta praeci- piendo mandamus, quatenus 13 regi possessionum 14 iudicium 15 relinquentes, de causa 16 principali, videlicet utrum maten praedicti R. de legitimo sit 17 matrimonio nata, plenius cognoscatis, et causam 18 huiusmodi secundumz alia- rum literarumz nostrarum tenaz-era, appellatione remota termi- netis; licet incongruum videatur, ut matrimonium geneticis praefati R. impetatur, quod ea vivente non fuit 19, ut dicitur, impetatum.

CAP. VIII.,

Si mulier, per iudicium ecclesiae separata a primo, vivente illo contrahit cum secundo, legitima erit proles, quam ex illo suscepit.

Idem Episcopo et Archidiacono Vincentino2.

Perlatum est ad audientiam nostram, quod, quum H.3 filius quondam Lazari, ad partes 4 Constantinopolitanas 5 transisset, et ibi 6 moram per decennium et amplius faciens, ad L 7 uxorem suam non rediens s*, ipsa 9 apud bonae memo- riae I. quondam Vincentinum 10 episcopum adversus eum 11 querelam deposuit, et quod eum non posset diutius ex- spectare, nihilominus allegavit. Episcopus vero, sicut vlr providus et discretus, parentibus praedicti viri mandavit, ut pro eo mitterent, et ipsum ad propria revocarent. Quum-

Ti t. XVII. Cap. IV. 1) Restitueun ex Lips. LXIH.4.; Bantb: Comp. I. c. 4. h. t. (4, 18.) 2) et: deest: A 3) Fordens.: A Q; de Forde: 1'; - 1159-81. - Jaffé no. 8997. 4) Auelina: HIN Con, ctt.; Auellina: Fa 5) commorante: Coll. ce2t. 6) vel quod R. filius Savarici iam dictara Avolinam matrem ipsius Agathae superstitie secundo viro R. scil. de Wind- sore (Vindeseen: Aabel; Videseen: Ak; Wid.: Q) publice tenuerit eandem. Agatham et (etiam: AabcQ) si de Rodolfo filio Savarici nata fuerit, non fuisse filiarum (omitt. Al) legitimam eiusdem R. Savarici filii, omni exceptione et occasione postposita ap. (et ap.: Al) pronuntiatis: Con. ctt. 7) fuerit: allfA2 8) et: deest: ocan.: Q 9) iungi: Coll. ctt. 10) praesumpserit: AQ.

Cap. V. 1) Restitatemex Lips. LXIII.5.; Bamb. LIV. 7.; CRSS. LXII.4.; Comp. I. c. 5. h. t. (4, 18.) 2) B. Exon. ep.: Coll. MIL: add.: et abbati Fordensi: AP; - 1161 no. 9275. 3) mult.: deest: Ab 4) protulit: Q 5) Hug.: deest etiam: Q 6) contingunt: (j 7) patrio: ib. 8) Quum autem H. (B.: R) coram saeculari iudice super hoc tractus fuisset in causam ei praesumpsit (praesumpserit: Q) obicere: Coll. ctt. 9) fuisset: Codd. coll. AQR: esset: P 10) net.: deest: Aul 11) passit: Cox. B' lum. 12) sibi: deest etiam: Q 13) de mandato ipsius episcopi idem R. (B.: Il) testes produxit; quorum (seqq., nsque ad verb. produxit: desid.: ALPQR) testimonio se probaturum credebatur, quod pater eius de legitimo matrimonio fuerit (fuerat: Al) natos. H. yero: rallo testes adversus eum produxit, sed de termino in terminum causam producere nitebatur, cuius itaque (ontitt.A) tergiversationem considerans ad nostram, sicut asserit (asseris: R), audien- tiam appellavit: Coll. ctt. 14) Nolentes itaque: ib. 15) patr. . . R.: add. a Raym. 16) Ostra: Cont. Bala. 17) remedio: L'oll. ctt. 18) cf. 9e0r. 16. 19) nativitate: AaQ 20) oblecterit: Coll. ctt. 21) causan.: R; causam intravit: A; causa agitur: P; causa est tractanda: Q 22) signi- ficetis: Golf, ctt. 23) diffiuiat: Ab,

Cap. VI. 1) Reslitateum ex App. XXXIII. 1. (in qua integra ep. cxsfat): Lips. LXIII. 6.; Bantb.-LIV. 6.; Casa. LXII. 5.; Comp. I. c. 6. h. t. (4, 18.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 8982. 3) sacramenti: O 4) generati: R 5) Verum quoniam P., ultra quam in literis tuis continetur, nobis significavit, quod pater suus vivente uxore matrem R. tenebat, et eum in adulterio procreasset, et quod in mortem ipsius uxoris mater fuerit machinata, fraterni- tati tuae etc., quatenus inquiras rei veritatem, et si tibi conerit, quod vivente uxore pater praedicti R. matre ipsius publico abusus fuisset, eum spurium et ab hereditate repellendum, praesertim si mater ipsius in mor- tem prioris uxoris fuerit machinata, decernas: O 6) ab: deest: 9 7) morte: A 8) ab alterutra parte eorum aliquid machinatnm fuerit: 18 9) alique: deest: I' 10) poterant: 4b.

Cap. VII. 1) Restitutuun ex App. XXXIII. 4.; Comp. I. c. 7. h. t. (4, 18.) 2) Lauden. (London.: O) et Wig. epp.: A O; - 1159-81. Jaffé no. 9066. - agitar de eadem causa, de qua supra c. 4. 3) experientiae vestrae: A O 4) Undo: Ab 5) ex: Ab; deest: Aac 6) praefato: GHAA 7) feceritis: A b; faciatis: O 8) ab eadem . . . eictas: Abc 9) pertineat non ad ecclesiasticam auctoritatem: O 10) ipse: Ab 11) asserat: A: quum ipsum iudicium, ut asserit, ad se pertineat: O 12) per . . . praec.: deest: Abc 13) quod ei: Ab 14) possessorium: FLBN 15) iura: O 16) factum de causa: O 17) fuerit: A O 18) et eam (add.: vel aliare: O) secundum: A O 19) fuerit: O.

Cap. VIII. 1) Restitutuun ex App. L. 23.; Comp. I. c. 8. h. t. (4, 18.) 2) Vincentino: LoNAO; add.: in XII. lib. Registre: O; - 1170-71. - Jaffé no. 7940. 3) Herm.: Aack; N.: Ab; Iierem.: O 4) partem: Ab 5) transiens ibidem . . . fecit: O 6) ibidem: AO 7) Wuanam (Mariam: Ab) Vivianam: AkO) quondam filiarum Olivardi (Olinaldi: Ab; Olivandi: Ac; Obvandi: Ak; Eutardi: O) AO 8) rodiret: GHINLNA; rediit: O 9) ipsa vero: O 10) cf. not. 2. 11) virtual suum: A O,

que, elapso longi 12 temporis spatio, vir *praedictus* non remearet ad propria, episcopus in conspectu ecclesiae, auditis rationibus 13 mulieris, inter eos sententiam divortii promulgavit, et mulieri, ut alium *virum* duceret 14, plenariam facultatem indulsit. Ideoque 15 *quia huius rei veritas nobis non constat, discretionem vestram per apostolica scripta praecipiendo* mandamus, quatenus rem *ipsam diligenter investigetis, et, si vobis constiterit, quod episcopus inter eos sententiam divortii tulerit* 16, filias *ejus*, quos sustulit 17 de alio 18, ad cuius copulatione 19 auctoritate praedicti episcopi *sine quaestione et contradictivne ecclesiae* migravit, legitimas 29 iudicetis, eos hac occasione ab hereditate non patientes excludi. *Et si quia contra hoc niti voluerit, ei auctoritate apostolica silentium penitus imponatis.*

CAP. IX. 1

Filii, nati ex matrimonio clandestino per ecclesiam approbato, sunt legitimi. H. d. inherendo literae.

Idem Belvacensi Episcopo 2.

Quod nobis (*El infra: [c. f. c. 2. de claud. desp. IV. 3.]*) Si qui autem 3 de clandestino matrimonio, postmodum ab ecclesia comprobato et *rato habito*, generati 4 fuerint, eos legitimos iudices filias et heredes.

CAP. X. 1

Nati ex matrimonio, contracto contra publica^o honestatis iustitiam, illegitimi sunt, et ab hereditate parentum excludendi. Et teno menti hunc casum, quia saepe per ignorantiam accidit.

Coelestinus III. 2 Eboracensi Archiepiscopo.

Referente 3 nobis (*El infra:*) Fraternitati 4 tuae *taliter* 5 respondemus, quod, publicae 6 honestatis iustitia prohibente, matrimonium inter eos contrahi non potuit, et contractum debuit separari, ac per hoc, quum fui nec per ecclesiae permissionem, nec per paternam ignorantiam excusentur, ad successionem bonorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi.

CAP. XI.

Ad docendum prolem illegitimam non sufficit probare impedimentum matrimonii, si fuit in facie ecclesiae contractum.

Idem 2.

Pervenit sane > ad nos ex insinuatione L. 4° viduae, quod, quum inter G. 5 patrem suum, et A. 6 matrem illius 7 matrimonium fuisset legitime s celebratum, et, quamdiu vixeruntⁱ, quiete permanserunt 19, post illorum 11 decessum quidam asserentes, eam de 12 non legitimo 13 matrimonio fuisse susceptam, a paterna hereditate tanquam illegitimam amovere conantur. Mandamus itaque discretinaai *r. estrae per apostolica sca'pta*, quatenus; si est ita 14, dictam viduam auctoritate nostra legitimam nuncietis 15.

CAP. XII. 1

Statur dicto testium, qui probant aliquem legitimum, licet fama viciniac et tractatus parentum habeat contrarium.

Inflo centius III. 2

Per tuas nobis literas intimasti, quod 3 R. 4 ex muliere quetdam, quam secundum opinionem maioris partis viciniac in concubinam habebat, prole suscepta, quandam post 5, et aliam, ea defuncta, duxit in 6 uxorem, et ea, de 7 qua prolem suscepserat, virum sibi alium copulavit. Processu vera

temporis idem R. in praesentia multorum firmavit proprio iuramento, quod eam, quam habere visus fuerat concubinam, prius affidaverat in uxorem, quam ex ea 8 filium genuisset, et postea 9, quum 10⁸ *per sex annos et ultra vixisset, (lum ageret in extremis, eum, quem ex ea n suscepserat, in 12 testamento heredem instituens, legitimum filium appellavit. Quum autem tuae inquisitioni et 13 decisioni fuisset commissum, an filius sic susceptus legitimus esset heres ipsius R. et ad eius patrimonium admittendus, tu praeter 14 id, quod ex quadam decretali 15 bonae memoriae Alexandri Papae praedecessoris nostri standum 16 esse super hoc verbo viri et mulieris credebatur, receptis 17 testibus, a filio eiusdem R. productis, quibus legitime comprobavit, praedictum is R. matrera suam in capella sancti Sergii affidasse, eum 1° ipsius R. heredero esse legitimum iudicasti. Nos autem 20⁸ attendentes, quod plus est quod in veritate agitur, quam quod simulate concipitur, licet iam-1 dictus R., quum, ea dimissa, quam ut 22 concubinam habuerat, ad alia vota transiverit 23⁸, videatur ex ipso facto matrimonium 24, quod inter eos celebratum fuerat, denegasse, quia tamen desponsatio, per testes legitimis comprobata 25, eos nlatrinonialiter fuisse coniunctos ostendit 16, sive desponsatio ipsa fuerit 27 de praesenti, ut per consensum legitimum, per verba 28 de praesenti expressum, copula matrimonii inter eos fuerit 29 celebrata, sive 39 per verba de futuro, carnali copula subsecuta, non tam decretali dicti 31 praedecessoris nostri 32, quae in casu dissimili loquitur, quam inductis probationibus innitentes, te processisse legitime respondemus, sententiam 33 tuam auctoritate apostolica confirmantes, et praeseⁿhs scri^{ti} 34 patrocinio committimus auctoritate apostolica tibi praesentitⁿ. in. iungentes ut sententiam 'paant facias naonétio)ae praema: sct per ce rasuram ecclesiasjicam inviolabiliter observari. [Dat. Reate III. Non. Aug. 1: 195.]*

CAP. XIII. 1

In terris ecclesiae Papa potest libere illegitimos legitimare, in terris vero alienis non, nisi ex causis multum arduis, vel nisi in spiritualibus; tunc tamen indirecto et per quandam consequentiam intelligitur legitimare etiam quoad temporalia. Ioe temen ultimum non est sine scrupulo. H. d. secundum intellectum, qui placet Panorm. et est cap. difficile el moltura faro os um.

Idem nobili viro G. 2 Montis Pessulani 3.

Per venerabilem fratrem nostrum, Arelatensem archiepiscopum, ad sedera apostolicana accedenteⁿt, tua nobis humilitas 4 supplicavit, ut filias tuos legitimacionis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quo minus tibi succederent, natalium obiectio non noceret. Quod autem super hoc apostolica sedes plenam habeat potestatem, ex illo videtur, quod^o, diversis causis inspectis, cum quibusdam minus legitime genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam 6 dispensavit 7 sic ad actus spirituales dios legitimans ut possint g in episcopos promoted. Ex quo 15 verisimilius 11 creditur et probabilius reputatur, ut eos ad actus legitimare valeat saeculares, praesertim si praeter Romanos Pontifices 12 inter homines superiorem ahum non cognoscant 13, qui legitimandi habeat potestatem; quia, quum maior in spiritualibus tam providentia 11 quam auctoritas et idoneitas requiritur, quod in maiori conceditur licitum esse videtur et 11⁸ in minori. Per simile quoque 16 id videtur posse probad, quum eo ipso, quod aliquis ael apicem episcopalis dignitatis attollitur 17, eximitur a patria potestate. Praeterea etiamsi simplex episcopus scienter servum alterius in plesbyterum 18 ordinaret, hec ordinator satisfacere domino

Tit. XVII. Cap. VIII. 12) longo: *ib.* 13) allegationibus: *ib.* 14) traduceret: A 15) Quia igitur: *ALMO* 16) protulerit: *Ab* 17) sustulerit: *Aarklo* 18) de Ricardo (Achardo: O) filio quondam Rad. (12.: *Abk*: A0 19) consortium: *LN* 20) ab hereditate non patiamini excludi, sed eos legitimos iudicatos: *AO*.

Cap. IX. 1) *Restitutum* ex App. L. 17.: *Conep. I. e. 3. de claud. desp.* (4. 3.) 2) 1159-81. - *Jaffé no. 8849.* 3) aut.: *deest: Ab* 4) geniti: 0.

Cap. X. 1) *Restitutum* ex Atan. 1. (4. 12.): *Comp. H. c. 1. Ir. t. (4. 10.)* 2) 1191-8. - *Jaffé no. 10689.* 3) Deferente: *Bi* 4) Tibi: *FGHILNBT* 5) tal.: *exstat: FGHI* 6) si publi.: *Bbh.*

Cap. XI. 1) *Restitutum* ex Atan. c. 4. (4. 12.): *Comp. II. c. 2. 8. I. (4. 10.)* 2) R. archiep.: O; Lincolnienis ep. et abbat T.: *Babd. gIt*: - 1191-8. - *Jaffé no. 10697.* 3) sane: *deest: Bbh* 4) Lucia: *FGHILMNBAcghiP* 5) U.: Da; R.: *BbhI'* 6) L.: *FGM* 7) ipsius: *Bbh* 8) legitimus: *ib.* 9) vixit: *M*; vixerint: *Sa*; vixorant: *ItaLcy*; vixerat: *Bhi* 10) permausorint: *FILMN*; observatum: *B I' 11*) eorum: *BL* 12) eandem: *Babch* 13) de leg.: *Bb* 14) si vera sunt, qua^o praemisimus: *IIT* 15) iudicetis: *GLN*.

Cap. XII. 1) Resti lutun ex Bta. 1, 922. :- *Gi lb. auct. I. (4. 1.)*; *Comp. III. c. 1. h. t. (4. 12.)* 2) Hydruntinensi ep.: *Ch Reg.*; -- *Pothast no. 338.* 3) quod: *deest: Ch* 4) Reo. de Acresia: *Reg.* 5) otiam: *Cb*; post etiam: *Ch*; prius: *jley.* 6) In; *deest: (IHCa Itey,* 7) ex; *ale:* 8) ipsa: *Cb Reg,*

9) et (*eidd.*: P.: *Ch*) gnnm post iuramentum illud per sea: *C Rey.* 10) due.: *FGHILNLN* 11) illa: (*7. Rey.* 12) tilimu legitimumi apneliavit cr- *I. credr. re* instituit in (*deest: Cb*) testamento: (*7. l. r. q.* 13) el dec.: *imr* 14) 14) propter: (*Cb Rey.* 15) el, *supra c. 3.* 16) statutum: *cl* 17) a filio eiusdem R. productos, provide suscepti: *L' liere.* 18) *(irtutt: t+ 19) propter quod eum: C Rey.* 20) igitur: *F(IA La3) C Rey.* 21) *deest: Ca* 22) ut: *deest: 1.11* 23) transivit: *FLNCR. Reg.* 24) *que.* 25) *anp=* matrimonium inter eos celebratum fuerit, deuegasse: *Cl(eg.* 26) *que.* 27) *ostendorit: (b* 28) *t+verbis faorLuru* 29) *que.* 30) *sive* 31) *subsee: t'ecust: C*; sive de tiraur., ut per sequentem carnis copulan; matriurionium iuter ces fuorit celebratur: *Rey.* 31) *diet: deesf: LaCagb* 32) *ntrst: deest: 1711F 33)* et aentrt.... confirmamus: *Cbeq.* 33) conscripti:

Cap. XIII. 1) *liestimEunt ex Rey. th-ogn. C. 125.:- ilad. 2. t-1. t-1. Comp. III. c. 2. h. t. (4. 12.)* 2) AV.: *FGBICabr*; V.: 0; Guilelmo: *nd7.* Domino: *Rey.*; *C'gh Rec.* 3) *Pesulau: IYt*; -- *1'otUrnst* 4) *neblinas: C'Rey.* 5) quo('pum: *il* 6) *ct: etee'ad: i7.* 7) *dis-* pensarit: *Rey.* 8) ipsos: *Cbc* 9) possent: *LLCL Rey.* 10) ex quo: *d...>* 11) similis: *Oh* 12) Romanum pontificem: *D'Rrg.* 13) *coposqru* 14) *agnoscat: Rey.* 15) *prudentiu: li.ey.* 15) etiam: *Vial'h/c: vidualu* 16) *idom queque: 31*; quoquo idem: *Reg.* 17) extollat: *C'(n: nUelt. ct: et* 18) episcopum: *Cbcyh.*

iuxta >mam canonicam teneretur, ordinatus tamen iugum cvaderet servitutis. Videretur ¹ siquidem monstruosum, ut, qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa saeculares actus illegitimus, remaneret. Unde, quam ²⁰ in spiritualibus dispensetur ²¹ *, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id ²² autem in patrimonio beati Petri libere potest apostolica sedes efficere ²³, in quo et ²⁴ summi Pontificis auctoritatem exercet, et summi principis excusquitur potestatem. Quia ergo virleatur ex his legitimande: auctoritas non tan! ⁰⁷⁷² in spirituculilurs sed in tentpar'alibus etiam penes ¹¹⁰⁷ nanain ecclesiain residere, iit super hoc filiis ¹⁷²⁵ gratiam fircrejntis o h tiur et progenitora») luoram nierila, gri semper in deuotione ²⁵ aedis apostricae perstitistis⁰, humiliter ex parte toa »len) archiepiscopus requirebal. Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciam postulandi, quod non lonye petere cogebat R r exemplum, sed in. /airaron petitionis lruismodi quod nos ipsos in causa simili fc'cisse dicebat poterat allegare. Ottum eninz ccavissimirs irz. Cln-islo filias nuster Philippus rex Francorum illustis Crissimam in Christo filiam ozosti-am 1. 21 Fraaacorum²³ reginam illusione dimiserit, et ex alia postmodum superducta puerum suscepit ²⁹ et puellam, et tu similiter exclusa legitima superduxeris aliam, ex qua filios suscepisti: sicut cum filiis regis eiusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate apostolicae sedis dispensandum, praesertim quinz majar id necessitas sumiere', el tu nobis specicidius sis subiectus: sigoridem rex Prancorunz ex inclinata recordationis regina Francorin odien lerjilinzunz szscepit hereden), qui el optat7r et credit7r in regni solio successurus; tu ver)), ex legitima coniuge masculinimz non habes heredeon, qui lihi et in. deuotione nostra et propria hereditate succedal. Iatsuper, quzm rex ipse in spiritualibz nobi.s stbiaciat, tu nobis el³⁰ spiritualibus el in temporalibus es subiectus, quum partem terrae tuae ab ecclesia Magalonensi possideas, gravz ipsa per seifem cpstolicam teniporaliter recognoscit, quare lliagulonensi ecclesia mediante nobis idem archiepiscopus asserebat teniporaliter subiacere. Verum, si veritas diligenter inspicitur, non res similis, sed valde dissimilis invenitur. Nam rex ipse a praedicia regina per bucle niemaricare Remensem ³¹ archiepiscopum, apostolicae sedis legatum, fuit per sententiam separatus; tu vero uxorem tuam a te, sicut dicitur, temeritate propria separasti. Ipse quoque, priusquam ad eum prohibitio de non contrahendo ³² cum altera pervenisset³³, aliam superduxit, ex qua prolem geminam noscitur suscepisse; sed tu in contemptum ecclesiae aliam superinducere attentasti, propter quod ij75a in. te gladiicnz exercuil ecclesiasticae uliionis. Praeterea rex ipse praediciae reginae contra matrimonium impedimentum ³⁵ affinitatis obiecit, et coram praefato archiepiscopo testes induxit, cuius sententia quia cassata fuit solummodo propter iudiciarium ordinem non servatum, nos ei post restitutionem [praefcticie] reginae super hoc alios ³⁶ cognitores duximus deputandos. Tu vero uxori tuae nihil, quod divortium induceret, sicut asseritur³⁷, obiecisti, quum, etsi fides tori sit unum de tribus bonis coniugii, non turnen ipsius violatio coniugale vinculum violasset. De filiis ergo ³⁸ eiusdem regis, utrum legitimi vel ³² illegitimi fuerint, quamdiu pendet¹⁰ quaestio affinitatis obiectae, potes¹¹ non numerito dubitari. Nam si affinitas fuerit¹² comprobata, praedictam reginam non esse regis coniugem apparebit, et per consequens alia videbitur ⁴³ sibi legitime copulata, et filios ei ¹³ legitimos peperisse. De tuis vero, quod sint legitimi n.ati, nec tu ipse ⁴⁵ proponis, nec ulli praesnmittit ratione. Insuper quum rex ipse superioriorem in temporalibus minime recognoscit, sine iuris alterius laesione in eo se iurisdictioni nostrae subiicere potuit et subiecit. In quo fir.sitan videretur ⁴⁶ aliquibus, quod per se ipsum, non tuiquam pater cum filiis, sed tanquam princeps cum subclitis potuit ⁴¹ dispensare. Tu autem nosceris ⁴⁸ aliis subiacere. 'i L nde sine ip.4or1 1m forsani iniuria, nisi ptesclerrent asSensunz nobis, hoc subdere te non ¹⁰ posses, onec eius auctoritatis existis, nt dispensandi super his habeas facultatem⁵⁰.

Ti t. XVII. Cap. XIII. 19) videtur: LaCph 20) quo: Cb 21) dispensatur: Codd. coil.; cum quo in spirit. dispensatur: O Reg. 22) Idem: Cb 23) efficere: Cb 21) et: deest: Ccr; et . . . exereet: deest: Ch 25) prostitutione: C 26) extitisti: Ca: praestitisti: Cb; perstitisti: Cc 27) Ingeburgeu.: lteg. 28) Fraile.: castat: FOBIA' 59) suscepit Cmdt. Buitir. 30) etiam: Cb; deest: Ca 31) Remensis archiepiseopi . . . legati fuit sententiam: Reg. 32) add.: matrimonio: Cb 33) perveniret: Reg. 34) sed: deest: ib. 35) attinatur: ib. 36) vuerab. fr. u. Octavianum (deest: C) Ilostensem ep. et . . . Ii. f. Ioannem (I.: C) tit. S. Priscaes presbyterutn card.: CuitC 37) asseruit: Cb 38) queque: Reg. 39) an: CL Rey. 40) pendebat: Cb 41) potuit: iL 42) fuisset: ib. 43) videretur: Cb Reg.; videtur: Caqh 44) ei: deest: Lb 45) ipso: deest: Cac 46) videtur: LaCabe 47) poterit: C Reg.; poterit: Cb 48) cognoscas: Cb 49) subesset

Rationibus igitur his inducti regi gratiam fecimus requisiti, causam tam ex veteri quam ex novo testamento trahentes, quod non solum in ecclesiae patrimonio, super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem, verum etiam ¹ in aliis regionibus, certis causis inspectis, temporalem iurisdictionem casualiter ⁵² exercemus, non quod alieno inri praefudicare velimus, vel potestatenobis indebilanz usurpare, quum non ignarenz, C'hristi in evangelio respondisse: „Red- (lile quae sunt C'aesaris Caesari, et quae sunt Dei Deo. I'ropter quod postulatus, ut ltereditale divideret inter duas, quis," inquit, „constata*, me ieuicem super vos?" sed ¹³, quia, sicut ⁵⁴ in Deuteronomio continetur; „Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris ⁵⁵, inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et non ⁵⁶ lepram, et iudicium inter portas toas verba¹⁷ videris variari: „surge el ascende ad tacuil), que,» elegerit ⁵⁸ Dominus Deus tuus, venies ⁵⁹ ad sacerdotes Levitici generis, et ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quaresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem, et facies quaecunque ⁶⁰ dixerint, qui praesunt loco, quem elegerit ⁶¹ Dominus, sequerisque ⁶² eorum sententiam nec declinabis ad dexteram vel ¹³ ad sinistram. Oui autem superbiert, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat ⁶⁴ Domino Deo tuo, decreto ⁶⁵ * iudicis morietur, et (alteres malum de Israel." Sane, quum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur [in hoc], ut quod ³⁶ ibi decernitur in novo testamento debeat observad. Locos enim, quem elegit Dominus, apostolica sedes esse cognoscitur sic, quod eanz Donzinus in se ipso [e] lapide angulari ¹⁷ f7ndavit. Ouum enim ⁶⁸ Petrus urbcm fugiens exivisset, volens eum Dominus ad locum, quem elegerat, revocare, interrogatus ab eo: „Domine, quo vadis?" respondit: „venio Rmnam iterum crucifigi," quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reversus. Sunt autem sacerdotes ⁶⁹ Levitici generis fratres nostri, qui nobis iure Levitico in executione sacerdotalis officii coadjuutores existunt. Is vero super eos sacerdotes sive iudex existit, cui Dominus inquit in Petro ¹⁰: „Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcunque solveris super terram erit solutum et in coelis. Ie Eius vicarius, qui est sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, constitutus a Deo iudex vivorum et mortuorum. Tria quippe distinguit ¹¹ iudicia: primum inter sanguinem et sanguinem, per quod criminale intelligitur et civile; ultimum inter lepram et lepram, per quod ecclesiasticum et criminale notatur; medium inter causam et causam, quod ad utrumque refertur, tam ecclesiasticum quam civile, in quibus quum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudicium est sedis apostolicae recurendum, cuius sententiam qui superbiens contempserit observare mori praecipitur el ateferrz malunz de Israel, id est, per excommunicationis sententiam, velut mortuus, a communione fidelium separari. Paulus etiam, ut plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait: „nescitis, quoniam angelos iudicabitis ⁷², quanto magis saecularia?" Porro saecularis officium potestatis interdum et in quibusdam per se, ⁷⁰²⁷ nunqtianz (cutem el in nonnullis per alios exsequi consuevit. Licet igitur cum filiis saepe dicti regis Francorony de quibus, an fuerint legitimi ⁷³ ab initio, dubitatur, duxerimus dispensandum: quia turnen tam lex Mosaica quam canonica sobolem susceptam ex adulterio detestatur, testante Domino, quod manzeres ⁷⁴ et spurii usque in ⁷⁵ decimam generationem in ecclesiam non intrabunt, canone vero vetante tales ad sacros ordines promovet, saecularibus quoque legibus non solum repellentibus eos a successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta: petitioni ⁷⁶ tuae non duximus annuendum, donec, si freri poterit, et culpa levior et ierridiclia liberior ostendatjcr, licet personar luerm specialis delectioozis brachiis anplexemur el in quibus. c7r Deo et honestate possumus specialem tibi velimus gratiam exhibere.

non: Cb 50) add.: liberam: ib. 51) tenentes: Cag Reg. 52) carnaliter: Cuya; carnaliter: lieg. 53) hoc: Cc; deest: Ca 54) sic.: Cbch; deest: Reg.: — cf. Dent. XVII. 8. 55) prospexeris: FGHILNCach 56) non: ncest: Cb 57) verba: deest: Cae 58) eligit: Oh 59) veniens: CReg. 60) quodeunque: Cb 61) quem elegerint (elegit: CReg.) et docuerint te iuxta legem eius: O Reg. 62) sequeris et: Cb 63) nec: Cac 64) ministraverit: Reg. 65) et (etiam: F) decreto: (IHKL)gbC 66) hoc quod: Caba 67) lapidem angularem: Cb 68) ipse: rL. 69) sae.: deest: Caba 70) 3latth. XVI. 18. 71) distinguunt: C lieg. 72) iudicabimus: Cbgh Rey.: — cf. I. Car. VI. 3. 73) add.: vero: Cb 74) Dom.: ilfanter et spurius: CReg. 75) ad: Cesi. Buihra. 76) supersedentibus adhuc duximus petitioni praedictae, (add.: tuae vel: Cb) nec ad praesens super hoc Luis preibus annuendum: C Reg.

CAP. XIV. 1

Si coniugatus, vivente prima, in facie ecclesiae contahit cum secunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles.

Idem H. et R. 2 Canonicis Beneventanis.

Ex tenore literarum vestrarum nobis innotuit 3, quod, quum G. vidua hereditatem R. 4, quondam mariti sui a Landulfo de Granizo el nepotibus suis cum fructibus inde perceptis, in praesentia vestra, qui ex delegatione nostra de causa cognoscebatis eadenz, sibi 0 et pupillo filio suo restitui postularet, pars adversa petitionem eius nitebatur excludere, pro eo, quod eundenz 7 R. maritum ipsius viduae de adulterio genitum asserebat, i proponens, quod dicti Roberti pater, viuerzte uxore legitima, quandam alian, Illctruciane s nomine, superduxit, ex qua praefatum Robertum maritum ipsius viduae generavit. E contra vero pars viduae respondebat, quod, quum praefata Marucia, nesciens, quod dicti Roberti pater alicate haberet uxorem, cum ipso in ecclesiae facie contraxisset, filias 10, quem suscepit ex 11 ea, legitimam debebat haberi, quum non debeant illegitimi reputare qui de adultera conseja non nascuntur. Quumque rliutias super hoc in vestra fuisset praesentia litigatum, et nonnullorum prudentium sententia, quoruna consilijtm requisitis, in hoc invicete discorclaret, sedera duxistis apostolicant consulendanz. Nos igitur, intellectis bis et aliis, quae per vestras nobis literas intimastis, habito cuto fratribus nostris diligente tractatu, Intelligentes, quod pater praedicti R. matrem 12 ipsius in facie ecclesiae, ignaram peritus, quod ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit 13 in uxorem, et dum ipsa 14 coniux ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepit 15 ex eadenz 16, in favorem prolis potius declinamus, memoratum R. quoad hoc legitimum reputantes. Ideaque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus et vos cura legitimum reputetis in ceteris itzxta tenorem literarum nostrarum ratione praevia processuri. [Dat. Ronz. ap. S. Petr. Id. Oct. 1205.]

CAP. XV. i

Proles infidelium, (mi postea convertuntur, legitima est, etiamsi parentes sunt in grada prohibito lege canonica.

Idem Episcopo Tib. 2*

Gaudemus 3 (El in-fr-a: [cf. b. 8. de divort. IV. 19.]) Ceterum prolem, de infidelium 4 coniunctionibus natam, qui secundo, tertio 5 vel ulteriore gradu secundum opinionem illorum 6 matrimoniali contraxerunt affectu, post fidem receptam, utilitate publica suadente, legitimam volumus reputari. [Qui autenz etc. cf. c. 8. de divort. IV 19.]

TITULUS XVIII.

OUI MATRIMONIUM ACCUSARE POSSUNT, VEL CONTRA ILLUD TESTARI.

CAP. I. 1

Quum agitur de foedere matrimonii, reo absente contumaciter, possunt super impedimento matrimonii recipi testes, dummodo sint legitimi; et ad dicta curia fertur sententia.

Alexander III. Parisiensi 2* Episcopo.

Relatum est nobis ex parte toa, quod, quum pater cuiusdam puellae eam cuidam civi Parisiensi 3* nuptui tradidisset, maritus post aliquot 4 annos, quibus cum uxore permansit, propter homicidium, quod commisit, de civitate timore mortis exivit. Nunc autem dicitur el videttr legitime posse

probari, quod pater praedictae puellae ad Christianitatem iuvenem 5 tenuit, el, quod est amplias, eum de sacro fonte levavit; sed literis tuis quaesitus nondum potuit inveniri, licet quinquennium sit transactum 0. iCeterum 7 quia super lloc tua nos dlt.xii fratemitas consulendos, consultationi s tuae taliter 9 respondemos, quod, si iuvenis el paella aliquot annis sine quaestione fzterunt [simtl] 10, qui praescriptum matrimonium nunc accusarzl non vitlentzzr suspicione carere. Ceterum si manifestum est quod asseritur, allt legitimi accusatores et testes appareant onzfzi exceptione majares, postquam iuvenis fuerit cum omni diligentia requisitus, etiamsi nequiverit inveniri, testes recipere poteris 11, et fine canonico iudicium terminare. Tu 12 lamen ita procedas, quod anzorem aliquem aut conzmodum temporcle nequaquam praeponere iustitiae videar'i.s. Sane illi quibus scientibus et tacentibets matrimoniar. est contractum non senil contra ipsunz tderius czudienci.

CAP. I. II. t

Accusatio et testimoniurn in causa matrimoniali personaliter, et non per literas, iieri debet.

Clemens III. 2

A nobis est 3 ex parte ecclesiae vestrae quaesitum 4, utrum aliqui, super accusatione matrimonii nihil voce propria ciepromentes 5, debeant per solano chartulae conscriptionem admitti. Ad hoc respondemus 0, quod in talibus, nisi 7 quantum ad praesumptionem, nullius momenti est conscriptio quoad sententiam s proferendam, nisi alia legitima 0 adminicula 10* suffragentur li. Praelerea, quia et lloc consultationi fuit additum, proinde 12 respondemos, quod, qui sponsalibus interfuerunt el tacere quaesiti, non sunt Mostea recipiendi, si velint 13 contra matrimonium aliqua 14 confrteri, nisi de las aliqua velint dicere quae in veritate postea 15 didicerunt, de quibus qu. um 16 constet 17, eos nihil factae interrogationis tempore cognovisse, qualiter 18 ab his qui accusant matrimoniaste vel aliquid protestantur recipiendum sit sacramentum el post quot annos lial aliqui in accusatione matrimonii audiencia prae. sentibus lleri.s non duximus annectendum 19. Quia 20 forma h'aius 21 sacramenti paene in omnibus patet canonibus diligentes expressa et 22 quia 23 per varietatem castraste el diversjates 24 personarum certa de anzorum spatio bis non possit 25 meta praefigi. [Dat. Laterani.]

CAP. III. /

In causa matrimoniali super consanguinitate et contracta testificari possunt consanguinei et pareutes.

Clemens III. Papa Florentino Episcopo 2*.

Videtur nobis 3, i quod secunda, quam contra prohibitionem ecclesiae cltztit, 7072 sil ztxor, etsi przman non haberet desponsatanz. Nam quod contra interdecian et ordinem ecclesiae factum est, ratone non haberi tanquam inordin. atunt, tasa divinae guar humanae legis auctoritas proa/asnal. Quia igztur ea, guata iir-ordinate superduxit, prohibitione renitente uxor non est, cogendus est caos recipere, guara iuravit el desponsavit, raque ex ea prolevt genuit, ut iuramenti religio non vilipendatur, el fi. des promissa cedinvicem cōservedur, el proles in culta Dei maritata el educeur, el alii exinde occasione peierandi et alias ilecipienti assumere non valeant. Quod autenz parentes, fratres et cognati utriusque sexus in testificatione 5 suorum 6 ad matrimonium coniungendum vol dirimendum admittantur, tam antiqua consuetudine quam legibus approbatur, el tasa divinis guaye humanas legibus sinoa/itcr udprabatur. Ideo enim 7 maxime parentes recipiuntur, et s, si defuerint parentes, proximiores admittuntur, quoniam unusquisque suam genea-

Tit. XVII. Cap. XIV. 1) Resitutunt ex Reg. Rregvt. VIII. 41.; 1 lan. 3. (4, 12.); Comp. Ii. c. 3. h. t. (4, 12.) 2) Dende() et Vitali Collisoavaconi (deest: C) canonicis Beneventanis (canonice Beneventano: Calch.gh): C'teg-; Potthast no. 2593. 3) innotuisse noseatis: C'le. 3. 4) Roberti: C Reg. per totwn 5) Grammos: Cg; Gratiano: Cb 0) sibi: deest: FILM 7) eund.: deest: fiar 8) iVlauriciam: Cae; Mariciam: Cb et sic deinceps 9) eo: Cb; deest: Cc 10) add.: cius: Ch 11) ab: ib. 12) saepo dictam Maruciam (DL: C) C Reg. 13) duxerat: C'le licg. 14) ipsaque (dura: deest): 6L 15) suscepit: Cbryb. neg. 16) eodem: Cabo.

C a p. XV. 1) Ite.stirtunt ex T.ais. ap. Bid. I, 604.; Comp. Ili. c. 4. h. t. (4, 12.) 2) Tibor: h'Rih: V; Tiberiadensi (Tibiadensi: Ch) O liain. - ser. ao. 1201. - l'outhast feo. 1.325. 3) add.: prorsus in Domino: Cb 4) pral. (odd.: illorum: Cc) de buiu.srnodi coniunctionibus natam: Cbc Rutin.; de illorum coniunctionibus natam (deest: Cq) qui sec., tertio vel nitoriore grado in inidilitate vixerint (vixerunt: Ole): C 5) vol tercio: GEN 6) quae 550. op. 'Horma (corma: Rala.) matrimonian emttrahuntur MY. (effectu: Cb): Rajo.

Tit. XVIII. Cap. I. 1) Itestituttronn ex.Conep. I. c. 1. h. t. (4, 19.) 2) Parmensi: FILMNA - PGILII. I. 1 4) aliquos: Al 5) add.: illum: A b 6) lamo dicatur transaotum (elapsm; Al): A 7) Quia igitur: A

8) praesentium signiGcationo mandamos (luid.: tibi: Aa) A 9) tal.: deest: GI 10) simul: deest: Aabc 11) potes: illi; potueris: F; poteritis: Ab 12) ut: Ab.

Cap. II. 1) Restittraan ex Loc. ap. Bol. III. 37(1.; Gilb. acud. 3. (-4, 12.); Comp. II. c. 4. tr. t. (4, 12.) Coelestinus III.: Bhsa; - 1187-91. - JuJ'e fea. 10278. 3) fuit: lib 4) requisitum: Baeghi Lfite. 5) deponentes: ABabh'sa. 6) dieimus: Loc. 7) nisi: deest: Rb 8) sententiae calculum proferendum: Coll. cit. 9) legitime: BIsa Lao. 10) adm.: deest: IUGVBSa Loc. 11) suffragante: Lec. 12) indo: Rae; tibi: Bb; ita: Sa 13) volunt: Dbr velit: Da 14) alind vel aliquid: Rb 15) postmodum: 5'a; postmod. didicerant: Iib 16) (tiara: Sa: llesl: DD 17) eoastat: lib 18) ruld: yero: Su 19) add.: vel respondendum: Dh 20) tum quia: Sa 21) huiusmodi: ib. 22) tum: ib.; deest: 17b 23) tanquam: IOb 24) diversitatem: libe 25) possint: 17b; posset: Rc.

Cap. III. 1) Itestitoffent ex Comp. I. e. 1. de matr. costo. int. (4, 17.) - Paleae f'ontAte hesl' g'iturs exstnt op. Oral. (. 2. C. XXXV. Rn. nus III.: FGRI; Ceel. P. l'orentinae ecclesias: a; ^4s e2yo. oCXCi. 3) nob.: deest: Ab 4) alios: Aac 5) testificatiomm: Able 6) tili vol itliae: A 7) 172 dirimendo enim matr. ideo: 0 8) vol: A bc; elve: al; et ... adra.: deesh dk.

iogiam cum s * testibus et chartis, tum etiam ex recitatione¹⁰ maiorum scire laborat. *Quia igitur aliis melius il sciunt, ideo maxime admittuntur. Similiter recipiuntur in testificatione matrimonii gratia coniungendi.* Qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt, et quorum est interesse, ita, ut, si non interfuerint¹², et consensum non adhibuerint, secundum leges nullum fiat matrimonium? Quod yero legitur: „pater non recipiatur in causa filii, nec filius in causa patris,” ini⁵ criminalibus causis¹³ et contractibus verum est, in matrimonio vero^{1b} coniungendo¹⁶ et coniungendo ex ipsius coniugii praerogativa, et quia favorabilis res est, congrue admittuntur¹¹.

CAP. IV.,

Invita desponsata, postea sponte cognita, contra matrimonium non auditur.

Iclem 2.

Insuper³ adiecisti, quod aliquis, cum quadam innubili puella contraxit, quae, tandem aetatis⁴ metas⁵ attingens⁶, et ab illo pluries cognita, post quatuor⁷ aut quinque⁸ anno.s, a praefato⁹ adate decursos, contra matrimonium proclamavit⁷, asserens, se semper ab initio dissensisse ab illo, et quod dicit per testes probat fama et conversatione praeclaras. In hoc itaque casu sentimus, quod adversas matrimonium audiri non debet³, quae, ante cognitionem⁹ sui¹⁰ legitimam¹¹ annum attingens, quum potuit, minime reclamavit. Sicut enim ante legitimum consensum, qui in duodecimo auno Spectat¹² l^r, *secundaria tus Canonicum* potuit dissentire: sic, postquam legitimo tempore accedente semel etiam copula carnali¹³ consensit, ex ratihabitione sibi super hoc silentium non ambigitur indixisse¹⁴. [*Rursus quidam etc.*, cf. c. 6. *Qui der. vel coy. IV. 6.*]

CAP. V.

Repellitur accusans matrimonium propter quaestum.

Innocentius III. Archiepiscopo, Praeposito et Priori sanctae Mariae de Albanen.² Genuensibus³ *.

Significante M. 4 de Canula 5* *cive lanuensi* nostro est apostolatus declaratum⁵, quod, quum ipse N. 7 duxisset legitime in uxorem, S. mater mulieris ipsius nisa est matrimonium accusare, ut ab eo pecuniam extorqueret. Et licet intellectui suo prava non possint opera respondere, nihilominus *lumen* vult habere pecuniam, ut a *matrimonii eiusdem* [de cetem] accusatione desistat. Quum igitur non sit malitiis hominum indulgendum, *discretionem vestrae per apostolica scripta* mandamus, quatenus, si est ita s, ipsam mulierem ab accusatione ipsius matrimonii repellentes, eidem super hoc silentium⁹ imponatis. [*Tu frater etc. Dat. Lat. XVII. Kal. fut. 1204.*]

CAP. VI.1

Repellitur ab accusatione matrimonii qui denunciationis tempore tacuit, nisi denunciationem probabiliter ignoravit, vel iure de novo didicisse, et quod non obicit illam malitiose.

Idem 2.

Quum in tua dioecesi (*Et infra*: [cf. c. 30. de dec. III. 30.]) Si yero post contractum matrimonium aliquis appareat accusator, quum non prodierit in³ publicum, quando banna⁴ secundum consuetudinem⁵ in ecclesiis edebantur, utrum vox suae debeat accusationis admitti, merito quaeri potest. Super quo⁶ sic duximus distinguendum, quod, si tempore denunciationis praemissae is, qui iam coniunctos impetit,

extra dioecesim exsistebat, vel alias denunciatio non potuit ad eius notitiam pervenire, ut puta, si nimiae infirmitatis fervore laborans sanae mentis patiebatur exsilium, vel in annis *eral* tam teneris constitutus, quod ad comprehensionem talium eius aetas sufficere non valebat, sea alia causa legitima fuerit⁷ impedire, eius accusatio debet audiri. Alioquin, quum rationabiliter praesumatur, quod denunciationem publice factam idem existens in ipsa dioecesi minime ignoravit⁹, tanquam suspectus est procul dubio repellendus, nisi proprio firmarent iuramento, quod postea didicerit ea, quae obiecit^{1e}, et ad hoc ex malitia non procedat¹¹, quia tunc, etiamsi didicisset ab illis¹², qui n denunciationis tempore siluerunt, claudi non debet¹⁴ eidem aditus accusandi, quoniam, etsi ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, iste tamen amoveri nequiret, quum culpabilis non exsistat. [*Vitala auteilt etc. cf. c. 44. de test. II. 22. Dat. Lat. IV. Kal. Nov. Pon. nostr. Aa. XV. 1212.*]

TITULUS XIX.

DE DIVORTIIS.

CAP. I.1

Homicidium **necessarium non** privat spe coniugii, sed machinatio in montera coniugis sic.

Ex concilio apud Wormaciam 2.

Si qua mulier in mortem³ mariti⁴ sui cum aliis *hominibus* consiliata est⁵, et ipse vir aliquem illorum⁶ se defendendo occiderit, et hoc⁷ probare [potest], potest ipse s vir ipsam uxorem dimittere, et post mortem s uxoris, si voluerit, aliam ducere¹⁰. Ipsa autem insidiatrix poenitentiae absque spe coniugii stet¹¹ subiecta.

CAP. II.1

Conjura propter alterius crimen non separantur, nisi spiritusliter fornicentur, et tunc durat coniugium, eta etiam separatis.

Alexander III. 2

Quaesivit a nobis *tuam fraternitas, utrum mulier pro larocinio aut quolibet alio crimine a viro suo debeat separari, et alii nubere, et de viro simili modo quaestionem* 3 *proposuisti, utrum* 4 *pro quolibet flagitio possit a coniuge dividi, et aliara sibi legitime matrimonio copulare.* Nos⁵ itaque taliter respondimus, quod mulier pro furto vel alio crimine viri sui, nisi ipse *caen ad maleficia sua trahere nitatur, et fidei suae religionem corrumpere velit, ab eo separari non debet, nec alii aliqua ratione copulari.* Verum si coniugem suam ad infidelitatis⁶ maleficium traxerit, mulier- a viro recedere poterit et separari, ita, quod ei nubere alii non licebit, quia, licet separantur, semper tamen coniuges erunt. In⁷ viris quoque praesentis sententiae forma servetur.

CAP. III.1

Vir non potest dimittere uxorem sine indicio ecclesiae, etiam propter impedimentum parentelae notorium. Si fama refert impedimentum confugii, etiam nemine opponente, episcopus ex officio suo potest de eo inquirere. Si yero impedimentum est notorium, potest episcopus ex officio suo matrimonium separare.

Idem Ambianensi 2 Episcopis.

Porro de comite Pontini³, qui *filiam B. 4 de sancto Valerico* 5 uxorem suam 6 absque iudicio ecclesiae dimisit

Tit. XVIII. Cap. III, 9) tum *CHIXLNI* 10) etiam exercitatione: *A al* 11) et quia melius quam alii: *Ab* 12) intersit: *Aackl* 13) et in: *Ab* 14) caos.: *deest: A* 15) nec: *Ab* 16) contrahendo: *Abckl* 17) recipiuntur: *A*.

Cap. IV. 1) *Restitutum ex Loc. ap. Bal. III, 331.*; *Gilb. auct. 2.* (4, 12.); *Comp. II. c. 3. h. t.* (4, 12.) 2) *Coelostin. III. P. C. Laudabilem* (Laudabilis: *lil: BbqhSa.*; - cf. c. 2. ut *lite perat.* (2, 16.) *clon adnot.*; - 1191-8. - *Jaffé ao. 10733.* 3) *Idem super adiecisti: Lar.* 1) *add.*: suae: *Bb* 5) *metam: LaSaLoc.* 6) *contingens: Bb* 7) *allegavit asseverans: Coll. citf.* 8) *debeat: Lao.* 9) *coniunctionem: Bb* 10) *matrimonii sui: Bbb* 11) *rogn. sive ante leg. attingens: Lar.* 12) *separatur: Babe*; *eperatur: Bqhi Loc.*; *computatur: Sa* 13) *maritali: Duo.* 14) *induxisse: LMNBcbgh;* *indulxisse: Luc.*

Cap. V. 1) *Restitutum ex lieg. Bregtt. VII, 92.*; - *Atan. 1.* (4, 13.); *Comp. III. c. 3. h. t.* (4, 13.) 2) *Albino: C* 3) *lanuensibus: FOHRLbMNCbh;* *Pavee.*; *Cuy*; *archiep. et praep. S. Mariae de Al bario lanuensibus: Reg.*; - *Pothast no. 2241.* 4) *N.*; *Reg.* 5) *Camilla: FHLbNCbh Reg.*; *in cett. Codd. nomen corruptum est.* 6) *reseratur: LaN*; *nuntiatur: Cb* 7) *34.*; *C*; *mulierem: Cb*; *add.*: mulierem: *Cac* 8) *Si verum est, quod proponitur dictan. (praetatur: C): C Reg.* 9) *perpetuumsit: Ch.*

Cap. VI. 1) *Restitutum ex Reg. Bat. XV, 184.*; - *Comp. IV. c. un. h. t.* (4, 4.) 2) *Belvaceusi ep.: DI Res.*; - *Pothast no. 4614.* 3) *add.*: etiam: *DI*

4) *banal: D Reg.* 5) *add.*: praefatum: *Db* 6) *add.*: merito: *Dh* 7) *fuerat: Req.* 8) *impediri: Dbf* 9) *ignoret: Dabcf;* *ignoraret: Dh* 10) *obiecit: FDF;* *obicit: Reg.* 11) *procedit: LaN* 12) *aliis: Dbf* 13) *quae . . . siluerit: DL* 14) *deberet: Reg.*

Tit. XIX. Cap. I. 1) *Restitutum ex c. 5. Cap. Vermer. (ao. 753.) in Non. Geno. LL. I, 22.*; - *cf. c. 6. CXXXI. qu. 1. et Coll. ib. cit.*; - *Comp. I. c. 1. h. t.* (4, 20.) 2) *Warmac.: FHI;* *Vermerias: A* 3) *notre: FHXL;* *mulier mortem: A orig.* 4) *vir: orig.* 5) *consiliavit: ib.* 6) *ipsius hominem: ib.* 7) *si: A* 8) *ille: orig.*; *ipse vir eam roana esse consilii, potest, ut nobis videtur, ipsam: A* 9) *post mart. ux.: add. a Baya.* 10) *accipiat: orig.* 11) *maneat: A orig.* 12) *subacta: orig.*

Cap. II. 1) *Restitutum ex App. L, 22.*; *Comp. I. c. 2. h. t.* (4, 20.); *Idem in codena lib. (i. e. XIV. lib. Reg.): O; initium est in c. 14. de verb. sign. (5, 40.) 2) 1172-73. - Jaffé no. 8191.* 3) *quaestio: deest: Ab* 4) *et utr.: Aab* 5) *Nos itaq. taliter duximus respondendum: A; Nos it.: deest: O; ubi capitis abutium ntutilizma refertur.* 6) *intld.: deest: A: ad err. trax. et ad maleficium: O* 7) *Viris queque praesens sententia servetur: O.*

Cap. III. 1) *Restitutum ex App. L, 29.*; *Comp. I. r. 3. h. t.* (4, 20.) 2) *Idem in eodem (i. e. XII. lib. Regesti): O; add.: P. C.; quod sedera; A; - cf. c. 2. de frigid. (4, 15.); - 1170-71. - Jaffé no. 7935.* 3) *Poutivi: O* 4) *Bern.: A; Bernardi: O* 5) *Wilo: Ab* 6) *ux. s.: deest: A.*

in quo dicitur, quod „contumelia creatoris solvit I⁶ ius nlatrimonii circa eum, qui relinquitur." Si yero alter fidelium coniugum vel labatur in haeresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc casu is, qui relinquitur, vivente altero possit ad secundas nuptias convolare, licet I¹ in hoc casu maior appareat contumelia creatoris. Nan¹ etsi I² matrimonium verum *gafidenz* inter infideles existat, non tamen est ratum. Inter fideles autem verum quidem et ratum existit I³, quia sacramentum fidei, quod semel est I⁴ admissum, nunquam amittitur; sed I⁵ * ratum efficit I⁶ coniugii sacramentum, ut ipsum in coniugibus illo durante I⁷ perduret. Nec obstat, quod a quibusdam forsitan obicitur, quod fidelis relictus I⁹ non debeat iure I⁹ suo sine culpa² privari, quum in multis casibus hoc contingat, ut si alter coniugum incidatur I²¹. Per hanc autem I²² responsionem quorundam malitiae obviatur, qui in odium coniugum I²³, vel quando sibi invicem displicerent, si I²⁴ eas possent in tali casu dimittere, simularent haeresim, ut ab ipsa nubentibus coniugibus resiliunt. Per hanc ipsam responsionem illa solvitur quaestio, qua quaeritur, utrum ad eum, qui *[vel]* ab haeresi vel infidelitate I²⁵ revertitur, is, qui permansit I²⁷ in fide, redire cogatur. *[Dat. Lat. Kal. I¹¹ca¹ 1199.]*

CAP. VIII.1

Pagani, iuncti I^o grado prohibiti lego canonicis tantum, conversi ad fidem non separantur. Hoc primo. Si paganus prius paret uxores babeat, post fidei, susceptam adhaerebit primas. Hinc secundo. Et, si repudiata uxore cum secunda contraxerit, etiam post baptismum: dicitur secundam, et adhaerebit primas repudiatae, etiamsi repudiata con: alio contraxisset; secos is fornicata fuisset. Ille tertio.

Iclen¹ Tiberiadensi Episcopis².

Gaudemus in Domino i¹ el in potentia virtutis ipsius, el Patri luminaria, a quo est mune data optima¹ et mune don u n perJicium, liberes gratiarum exsolvimus actiunes, quod, sicut nobis fcais literis intimasti, aliebaas istis novissialis ille, qui non volt nzo¹ena peccatoris, sed ut convertitor³ et vivat, zat⁴ ad Ch¹ristianam venirent Jidena, multorum paganorum na⁵ cordibus inspiravit. Utrum I⁶ pagani uxores accipientes in secundo vel tertio, vel ulteriori gradu sibi coniunctas, sic coniuncti debeant post conversionem suam insimul remanere, vel ab invicem separari, edoceri per scriptum I⁷ apostolicum postulasti. Super quo fraternitati tuae taliter I⁸ respondemus, quo d, quum sacramentum coniugii apud fideles et I⁹ infideles existat, quemadmodum ostendit Apostolus I¹¹, dicens: „Si quis frater infidelem habet uxorem, et haec consentit habitare cum eo I¹², non illam dimittat," et in praemissis gradibus a paganis quoad eos matrimonium I¹² licite I¹³ sit contractum, qui constitutionibus I¹⁴ canonicis non arctantur, („quid enim ad nos," secundum Apostolum I¹⁵ eundem, „de his, quae I¹⁶ foris sunt, indicare?") in favorem praesertim Christianae religionis et fidei, a cuius perceptione per uxores, se deserere timentes, viri possunt I¹⁷ facile revocari, fideles huiusmodi matrimonialiter copulati libere possunt et licite remanere coniuncti, quum per sacramentum baptismi non solvantur coniugia, sed crimina dimittantur. Quia I¹⁸ vero pagani circa plures insimul feminas affectum dividunt coniugalem, utrum post conversionem omnes, vel quam I¹⁹ ex omnibus retinere valeant, non immerito dubitatur. i- Quia cero *icam* patriarchae guaru alir: iusti viri ante legem pariter el post legem nullas uxores insinual habuisse leguntur, nec contrarium apparet in evangelio vel lege praeceptum, neque pagani subiciuntur canonicis institutis post iaveratis, quemadmodum est pruencissann: -videtur, quod mune etica⁷n iuxta ritum suena licite contrahant. Clarla diversis, quorum coniunctiones legitimae onda sacri bcp¹tismatas non dissolvit, et ita patriarcharum exemplo ad lidem Christi cainversi pa²gaci con-

uigiorum pluralitate gaudebunt. Verum absonum hoc videtur et inimicum fidei Christianae, quum ab initio una costa in unam feminam sit conversa, et scriptura divina I¹⁰ testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo In carne una; non dixit: „tres vel plures," sed: „duo," nec I²¹ dixit: „adhaerebit uxoris," sed: „uxori." i Linde Lamech, qui plures simul I²² exores legitur habuisse, reprehenditur in scripturis eo, quod zpse primas reprobanrlam bigazraiae specienz introduxit. Licet auto? de bis non I²³ucaesieris, volentes tancen laso te quam (dios super I²⁴eliane reddere certiores, et quod vemos praevaleat falsitatz, sine dubitatione qualibet prolestantur, quod Nec ulli I²⁵ unquam licuit I²⁶ insimul plures uxores habere, nisi cui fuit I²⁷ divina revelatione concessum, quae mos quandoque, interdum etiam fas censetur, per quam, sicut Iacob a mendacio, Israelitae a furto et I²⁸ Samson ab homicidio, sic et I²⁹ patriarchae et alii viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse uxores, ab adulterio excusantur. Sane vericlica I²⁸ haec sententia probatur etiam I²⁹ de n³⁰ testimonio veritatis, testantis in evangelio I³¹: „Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem I³², et aliam duxerit, moechatur." Si I³³ ergo, uxore dimissa, duci et I³⁴ alia de iure non potest I³², fortius et I³⁶ ipsa retenta; per quod evidenter apparet, pluralitatem I³⁷ in utroque sexu, quum non ad imparia iudicentur, circa matrimonium reprobandam. Ceterum etc. (cf. c. 15. Qui fil. sint leg. II: 17.) Qui I³⁸ autem I³⁹ secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, quum tale repudium veritas in evangelio reprobaverit, nunquam ea vivente licite poterit aliam, etiam ad fidem Christi conversos, habere, nisi post conversionem ipsius illa renuat cohabitare I⁴⁰ * Cum ipso, aut etiamsi consentiat, non tamen absque contumelia creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum. In quo casu restitutionem petenti, quamvis de iniusta I⁴¹ spoliacione constaret, restitutio negaretur, quia secundum Apostolum I⁴² frater aut soror non est in I⁴³ huiusmodi subiecto servituti. Quodsi conversum ad fidem et illa conversa sequatur, antequam propter causas praedictas legitimam illi ducat uxorem, eam recipere compelletur I⁴⁴. Quamvis I⁴⁵ quoque secundum evangelicam veritatem qui cluxerit dimissam I¹¹⁰ Oechatur I⁴⁶, non tamen dimissus poterit Oblicere I⁴¹ fornicationem dimissae pro eo, quod nupsit I⁴⁵ alii post repudium, nisi alias fuerit fornicata.

CAP. IX.1

Non licet relictam fratris in uxorem accipere, et de facto docta separanda esa, nisi autor ecclesia dispenset.

Idem Livoniensi Episcopo, et eis, qui cum ipso sunt fratribus².

Deus I³, qui ecclesiam suam (El infra: [cf. c. 11. de vita el Un. III. t.]) Ouia vero ira *matrimoniales* contrahendis dispar est ritus I⁴ in Livoniensium ecclesia de novo ad fidem catholicam conversorum a nostro, quum in consanguinitate vol affanitate distinctionem canonicam non attendant, el relictas fratrona I⁵ indistincte sibi conslaeverint copulare: ne I⁶ propter laoc a bono proposito retrahantur⁷, gatum nec quidam eorum I⁸ voluerint credere, nisi relicdas fratrum eo.s paterenani⁹ retinere, nec vos eos, nisi tales dimitterent, recuperare volueritis ad baptismum, propter novitatena el infirmitatem gentis eiusdem concedimus, ut matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur; si tamen, fratribus decedentibus sine prole, ut semen defuncti iuxta legem Mosaicam suscitarent, cum talibus contraxerunt; ne tales sibi de cetero, postquam ad fidem venerint, copulati I¹⁰, prohibentes. i[11t hace] sanctae naemorae beati Gregorii papae, praedecessoris nostri, vestigiis I¹¹ adlaaerentes, ne

I¹it. XIX. Cap. VII. 10) solvat: CL 11) sed licet: Cb 12) Namque si: ib. 13) consistit: Cal 14) est: deest: Cagh Rey, 15) sed: deest: GHlh¹JICReg. 16) efficitur: KSCe 17) perdurante: C. h 18) derelictus: ib. 19) de iuro: Cabeg 25) add.: sua: CV; 21) add.: in haerosim: ib. 22) aut.: deest: Cae 23) coniugii: JICL 24) etsi: Gag 25) ab infid.: Cb 26) remansit: JICag.

Cap. VIII. 1) Restituitur: c. c. Iian. ap. Bal. I, GUD.; Comp. III. c. 2. 0. t. (1, 14.) 2) ser. ao. 1201. - Polthast no. 1325. 3) add.: magis: Cb 4) quod: cal; quod ut: Ce 5) pag.: Turde omisa Ilicla. 6) Et quoniam uxores acceperunt., coniunctas utrum: C Itair. 7) rescriptum: Itain. 8) tal.: nersl: Cb 9) lid. et: tleesl: Ruin. 10) L Cor. VII. 13. 11) illo: Ruin. 12) matr.: deest: C Rala. 13) legitime: (1731 14) in const.: Ruin. 13) I. Coi. V. 12. 16) qui: FGHlh¹C Itain. 17) possent: Cactl Rctia. 18) lit quoniam: C Rala. 19) aliquam: Cc; alignant de: t. b 20) dila. XIX. 5. 31) non: Cqib 22) insinul: ab: rleest: Cae 23) quod nulli: C Raln. 24) licuerit: C 25) fuerit: Cb 25) et: deest: C abpl 27) sic et (deest:

CL) illi (isti: Rato.) ab adulterio (adulteriis: Qq) excusantur: C Rala. 28) iuridica: Cla Itavt. 29) et: Cal 30) de: deest: Corcl. et Coll. cttl 31) Dlatrl: XI¹o, 9. 32) causam fornicationis: Chh 33) Sic: Culi. mill. pr. Gis 34) et: deest: Cbc 35) potuit: ab 36) etiam: FRctin.; enim: Cuel11t. 37) add.: simul: Cb 38) Quod: Fea 39) vero: C 40) habitare: Codd. n Cnll. vil. 41) insta: \Cab 42) I. Cor. VII. 15. 43) in: deest: co17t. Rrluri. 14) compellitur: Ck 45) Et quamvis: C Rr¹iu. (lli) no: Oresl: Cabqg Ruin. 47) opponere: CL Ruin. 481 nupserit: C Itair.

Cap. IX. 1) Restituta ex cudg. ap. Rumie licit. Ilic05. I. 15.; Itain. up. Bat. I. 604.; rllma. un. (4, 6.); Cosap. III. e. 3. 0. t. (4, 14.) 2) Pnttrast ao. 1325. 3) Is: HhLag¹ 4) ritus Livenorm (Livonionisum: C) de novo: FrHlh¹CT oriq.; ritus eorunt a nostro: R¹o In. 5) edil.: uxoris: I¹ no: Oresl: mrrg. mole 7) vid.: haetenus: Che; sicut hactenus: 7¹ S) Moran): Ch 9) pateremur: Ruin. Iliclt. 10) oopulemur: Cl¹; copal. prohib.; liais can onis: T 11) inhaerentes: Cm.

populus Livoniensis a bono, quod coepit, austeriora metuendo
 recedat, ut in quarta et ulterius generatione nratrimonium 12 con-
 iralant, donec in fide plenius solidentur, cum eis auctoritate
 apostolica d. spensamus; non ea intentione concedentes 13c elzsis
 ot, postquanz firma radice in fide fuerint solidad, talibus con-
 iungantur; nam secundunz apostoli verbum, dicentis: „lac dedi
 vobis polen? , non escam,“ illis 13 modo, non posteris tenrpnribzts
 tenenda concessimus, ne, quod absit, exuratur bonum, quod adhuc
 infirma est radice plantatum, sed fzm-etur 14 podes et usque ad
 perfectionem fideliter conservetur. Quoni autem sacramentunz
 coniugii apud fideles et infideles existat, quantdam-oclnz apostolus
 protestatur: „Si quis, inquit, frater infzdelenz habita 15 uxorem
 et hanc consentit habitare cum en, non eanz 16 dimittet;“ et a
 paganis, qui constitzdinnibus apononicis non arctantur (quid enim
 ad nos secundem eundenz. apostolunz de iis, qui foris seo, indi-
 care), in secundo elerdo grade quoad eos licite contrahatur:
 in favoree Clzristianae religinez et fidei a cejas receptione 17 per
 exores se deseri timentes, viri possunt 18 facile revocari, fdeles,
 iez illoc grade in infidelitate sibi matrimonialiter cnpulati, libere
 possunt et facile renutnere coniuncti, quunz 19 per sacramentum
 baptisnzais non dissolcantur coniugia sed crimina dimittantur.
 Ceterunz etc. [cf. c. 7. de pnenit. V. 38. Dat. XIII. Kal. Itai.
 Aa. IV. 1301.]

TITULUS XX.

DE DONATIONIBUS INTER VIRUM ET UXOREM,
ET DE DOTE POST DIVORTIUM P.ESTITUENDA.

CAP. I.1

Separato licite matrimonio dos restituenda est.

Ex concilio habito apud Wormaciam2*.

Mulieres ⁷vero, quum pro aliqua ³licita causa ⁴a propriis viris fuerint separatae, totam dotem praecipimus sibi reddi ⁵, *quam in die nuptiali receperunt* ⁶et post expletunz annum ⁷accipiant ⁸alium virum ⁹, si voluerint; similiter ^{et} ¹⁰vir uxorem.

CAP. II.1

Soluta matrimonio cogitur vir dotem restituere, et bona dividere, quae communiter oīs obvenērunt.

Urbanus III. Decano, Cantori et Capitulo
Lexonensibus².

Significavit *nobis* P. 3 mulier, quod H. 4 quem loco viri tenebat, divortio inter eos solenniter celebrato, dotem suam illicite detinet et reddere contradicit, possessiones etiam, quae ipsis, dum simul viverent, cuiuscunque contractus titulo communiter obvenirent, ea 5 prorsus exclusa sibi nititur vindicare. Ideoque 6 *discretionem tuam per apostolica scripta mandamus*, quatenus, si ita est⁷, et non est aliud quod obstat, ipsi illis ad restitutionem dotis, et ad divisionem eorum, quae olim communiter habuerunt, distinctione ecclesiastica compellatis.

CAP. III.1

1) legatus ad causam matrimonii, si feral sententiam divortii, pronunciare debet dotem restitui. Et est casus multum allegabilis.

Clemens III.2

De prudentia vestra *valde* miramur, quod, quum vobis
causam matrimonii 3, quae vertebatur inter H. 4 *Pisoneen*

civem et M. 5 *mulleren'* commissemus *canonice* terminandum¹¹*, et⁷ vos, consanguinitatem inter eos *in sexto veis septimo gradu* inveniētes, sententiam divortii tulissetis, de dote, quam a viro mulier repetebat, quicquam statuere distulistis¹. Quia igitur *secundum iura* vos, qui lo de matrimonio principaliter cognovistis, et de dote, quae est causa incidens, accessorie cognoscere valuistis et sententialiter diffinire, *discretioni vestrae per apostolica scripta* mandamus, quatenus praedictum H. 11 monitione praemissa¹² cogatis, ut praedictae b'I. 13 totam dotem *suam*, sicut canonicum fuerit¹⁴, restituere non moretur.

CAP. IV.1

Ifulier, propter adulterium a viro separata, perdit dotem.

Clemens III.2*

Plerumque ꝑ accirrit, ut proponis, quod in parochia tua mulieres a viris suis causa fornicationis recedunt, et sic usque ad m-tem ipsorum pemtence noscuntur; ipsis yero defunctis, (plum a consanguineis, ad gens hereditates enren ꝓ perveniunt)ꝑ, (loten sllanz cum dotalitio suo repetunt ꝓ, eis audientiam. denegant, et nolunt restituere quod resporcutꝑ 6, oh harte causan, quia ea ipso se indignas fecisse putantur s, quod a viris suis causa fornizati-onis duxerint recelerundz. [Praeterea 0 etc. cf. c. 2. de dilat. II. 8.] Quia igitur quid agendum sit icz edrogete casu apostolico responso desirleras erloceri,] in hoc¹⁰ itaque ll respndemnts¹² quod, Si mulier ꝓ ob causam lt suae fornicationis indicio ꝑ ecclesiae aut propria voluntate¹⁶ a viro⁵⁰ 50o recesserit¹⁷, nec reconciliata¹⁸ postea sit ly eidem, eo²⁰ defuncto dotem vel dotalitium suu971 repeteꝑ 21 non valebit²². [In secundo etc. (cf. c. 2. de dilat. II. 8.) Dat. Luf. A.o. III. II 9o.]

CAP. V.º

Cogitur mulier ex officio iudicis, donata sibi a viro propter nuptias pro
conservatione illiciti matrimonii relaxare, si talle donatio praestet impe-
dimentum disolutioni talle matrimonii. H. d. secundum intellectum, qui
plus placet Panormitano.

Innocentius III. Compostellano Archiepiscopo et
universis² Episcopis in regno Legionensi con-
Stitliti5.

Etsi necesse sit 3 -1/-fut scandala veniant, rae lamen est h.omini illi, per quem scandalunz venia. Quot enicn turbationes et scandala diebu,s nostris orbi supervenerunt universo, India plus experimur in facto, quanz scriptum reperzimus in. libro. Necesse est ^{crit.lem} ut veniant scandalct, non solum scilicet inevitabile, sed el utile: quoniam in quo deficit malas pmpficiat bonos, et aurr.zv. in fornace probatur. hzter cetera yero, in quibus scandalizatur hodie popedus Christianus, praecipuum est persecutio paganorenza, quae tan' in oriente quam in occidente peccatis exigentibus invaluit ultra modem; contra quanz utrobique sinaile quodammodo putaverez:nt remedio? 2' invenire; sed quia Deum ante suum non proposuere conspectum, quod inventunz est icz. remediunz in periculunz est convee-sum. Sane in oriente una duobus fuit incestuose coni-unctct, in occidente yero emito sibi duas praesz. Nupsiit iungere per incestunz. L't incestui quidenz in oriente commisso non solum consensus, sed et auctoritas clericorum ibi consistentium intercessit. Sed in detestabili copula in occidente contracta, Hect non absque qzorundam ecclesiasticoz:emt viro7um assensu fuerit for-siticia; cattenitcta, auctoritas lamen ecclesiastica nullatenus eizter-venit. Volens clutem Deus majas peccatum vindicare celerius, et a similibus alios detertere, tacio Conradunz quondam marchzonem,

Tit. XIX. Cap. IX. 12) matrimonia: *Cbc* 13) illi: *Ca* 14) confirmetur: *Cb* 15) habuerit: *ib.* 16) illam: *Cac* 17) percipio: *C*
18) possent: *Cac* 19) et quum: *Cb.*

Tit. XX. Cap. I. 1) *Rastfirteon ex App. L. 46.; Lips. LXV, 3.; Bamb. L'I.1. 3.; Cass. LXIV, 3.; Comp. I. c. 1. h. t. (4. 20.) 2) Warmmacia: F.017111 - Caput trecretuunt; - ex c. hab. ap. Guarmatia: A; Gwarmatiaur c. 4.: R; Garmaria: Q; ap. Guarm. c. 3.: P; Warmmacia c. 4.: 0 3) bae val *OI'*; Uae vel aliqua: *lt* 4) ratione: A (pr. Ab: quaestione) *PQR* 5) recipere (sibi: *deest*): *Coll. cit.* 6) receperat: Ab 7) exitum anni: *ib.* 8) recipient: *ll* 9) alias viros: A 10) et: *deest*: Ab*

Cap. II. 11 *Restituta* ex Comp. I. c. 3. h. t. (4, 21.); in *Agbr deest*, *sed* in *Ag posteriori* u: *inn ad enarg.* es/ *adsr, rprtuot.* 2) dec., eant., et capieior Lexorixi (Lexorum: *Aa* - Lexovienensis?) *Aabel*, - 1185-87; - *la*-*je* no. 9877. 3) *Ihu*: *Aubcl*; *Pby*: *A*: 4) *Gm*. Wgnaco: *Aa*; *Gm*. Gacturo: *Ac*; *Gm*. W: *Ac*; *Gm*. Gacturo: *Al* 5) eas eolus mullere prorsus: *A* 6) Ideo: *Bac* 7) el veraces ost quod proponitur: *ib*. 8) praudictum *W*: (*Gm*: *Al*: *A*.

C ap. III. 1) *Restitutum ex Gilb. alza*. 4. (4,13.) ; *Comp. II. c. I. h. t.* (4, 14.)
G'oolostin. III: *LbBbla*: Innoc. III.: *Sa*: - 1187-91. - ,Taffé no. 10220.

3) matrimoniale: *B* 4) I3.: *BSa* 5) Em.: *Bc*; *G.*: *Babh*; *I.*: *Sa*;
deest *By* 6) terminandam: *FBabcSa*: determinandam: *Bh* 7) *et*: *deest*:
BlrSa 8) *et*: *BaSa* 9) noluitis: *Bbh*; distulisti: *Be* 10) qui: *deest*:
7Jn; quidem: *Di* 11) *n*: *BSa* 12) moneatis attentius et app. cess-
(rem.): *DI*: app. re. cese.: *BeSa* cogatis: *BSa* 13) mulieri: *ib.* 14) *est*: *Bbg*

(*rem.*: *DL*, app. *lec.*: *ds*)
 Cap. IV. 1) *Restitutum* *lec.*: *Lue*, ap. *Bal.* III, 370.; ('e7b, aact. 3, 4. (13.)
 2) *Coelestin.* III.; *FGHIIHBSA*: *Coel.* III.
Comp. II, c. 4. h. t. (4. 14.)
 abbati *Vizeliacensi* (*ley.*: *Vizeliacensi* *Veseldi*) in III, lib. Itcg.: *Loc.*:
 11993. -7affé no. 10445. 3) *eor.*: *dcest*: *BL* 4) *devenit*: *BacSa* 5) *re*
quirtult: *so* 6) *deposc.*: *Bc*: *quod rep.*: *dcest*: *Lea*, *Bicht*. 7) *eam*:
Lec. Richt. 8) *noscentur*: *Bl*: 9) *erba ene cis barirasa desmt diem* *r Sa*
 10) *primo*: *Loc. Richt.* 11) *taliter*: 12) *dicimus*: *Bhesr* 13) *hace*
mul.: *Ba*; *aliqua nml.*: *libla* 14) *ho liana caos. for.*: *libh*; *causa for.*
seise: *Loc.* 15) *per iudicium*: *BacSa Loc.*; *non iud. eccl. sed*: *Lbh*
 16) *levitate*: *Loc.* 17) *recedit*: *Coll. cit.* 18) *reconciliata est*: *Babgr*
reconciliatur: *BO*; *reconciliatur*: *Loc.* 19) *fuerit*: *Sa* 20) *ipso*: *Bbc*:
illo: *Sa* 21) *requirere vel rep.*: *BO* 22) *non potest*: *Hbagh*; *furo non*
notes: *BbhSa Loc.*

Cap. V. I) *lestifidemi ex Reg. Bal. II, 75.- - Comp. III. c.1. h. t.* (1, 15.1
2) et nuiv. episc. Lingon. constitutis: *Cabcg; -Potthast* So. 716. 3) fuerit: Cb

qui . . . reginac Illerosolymitcræ prius adhaeserat per incestum, gladio, Talen Ille nric+na quondam Campaniae comitem, qui ei et in vulpr quodcinnmorlo et in poena successit, praecipitio, utrumque vera morte impræri.s pcrevat. Nondum autem in huius iniquiz-latis auctores in occidente suam exercuit ultionenz. Sed quanti longauin+i+r.c s+stiucl, tanto fb rstan severius vindicabit. Licet (tuteen apostolica sedes quod super hoc fuerat in oriente commis-sum propter molifican tenporis et persecutionem urgentena dds-simulare sit risa, ad cindicandm lamē quod in occidente fuerat atzetatum rigore emunzicæ di.strictianz s est u.s.a. Nam queme ad bonate nrenroicce C'oolestini Papæ praedecessoris noslri audien-ticnz pervauissel, quod rex Legionensis filian) carissimi in avisto f(i r) nost, i /ortuqalliac regis illustis incestuose sibi prae-s+npnsperal copula, ican regem ipsum. Portugalliae (raen in-c.estuose co'n.iurdo.s exconemrznCatgOn.is senten.cia innodavit, et Legionerrse ac Portugalliae regrcz sententiae supposuit inte-dicti, lnde quod illeritine factum fizeral est penicts reococat. Yenna dichas res Legionensis ad deteriora nrcancm extendens, sicut is, de quo dicit scriptura: „Yae homini illi, qui post se irahit peccatum quasi longam vestem; et inepius, ganen vener-it in profuntunz vitiomnm, contemnit,“ f(i a90 carissznzi in Clnsfo flío no.stri regis illr. 'stis Caslella, meptemz videlicet propiczm, anapudenler sibi contra interdictun+ ecclesiae copulare praesum.psit. Quod quume r+1 iurshranl nolitiana perverzisset, dilectmz felium fralrenz liannmrium, viretm scientia el religione pariter reverendim, Deo et l+oninibns obfentu scientiae el honestatis acaeptum, tia l-Isipania. duximus cleslinandum., ut insta verburra propheticum dis-solrerel colligcctiones inpietatbz; solveret fasciculos deprimentes; Tu* per Dei gratiam ab omni meazere manas excussit ita, ut pool legilm ile ipso possit vere referri: „Non fu.it qui litaverit Abrczhum.“ lise igitur (plum in. Hispaniam pervenisset, dictu-m regent Legionensenr. senrel et icerum ex parte nostra commonui cliligenter, ut ci tane delesiabili el nefanda copula resili-ret, tan-terras collrgationibus dissolutis, quae fuerant pro ilesa copula consumnane rontractae. Sed gum apud eum nihil prorsus mon.itis profecisset, certum ei diem assigrazzt et toman, et queme ipsma eli+az ultra lemmzixum exspectasset, in eum se contumaciter absententenz justa fñmnam mandati nostri exconzmunicationis .senb-r+lium promulgara, el regnum Legionense interdicto general-i cutz+c6+sit. In memoraban yero regenr. (. 'astellae vel terranz suam, r mlo pror,ess+it, queme ilrenz res se nzandatis eius exparzeret, et grrorl reciperet filiam suam, si sibi redderetur, proponeret as-ertire_ nuod uirum+ ex animo fecerit, ille plenius rzovit, qui scrutator est cordiuna et cognitor secretorum. Nuper aviene arerzrahile.c fratre.s *osirvi Toleta.nus archiepiscopus el episcopus Palenlinus ex parte ipsius regis Castellae, el ex parte Legionensis werrerabilis fivaier Zamorensis episcopus.s, ad sedem apostolicam accedentes, postulaban!, ut caen eodem. rege Legionensi el filia dirri regzs Castellae deberemr., super tara incestuosa copula dis-pensare ; propler gzzo(l, nisi specialis illa gratia, quam ad derolionem dici regis Castellae habemus, m.otunz moscri arrimi temperassef, in ipsos ila eetrasse'm.e.s Severitatem ecclesiasticanz e: rre., ere, quod nealli de velero tenzporibus nostris ad nos rehr-dulas mies ct damnatas petitiones q%errent ; quum ipsi etiam noverint, quod id ab codeen praedecessore nostro saepi:us postula-bim. fuerit, el ab co izrhibilunz, non izr lulliznz. Tandenz cero ire-felliclerz les ard+iepi.scopea.s el episcopi memorad, quod non solum indrt(gentiam. super Itoc a r+obis, sed wix eliam possent cl nobis crudientianz impetrare, inierdich.an in terram regis Legionensis prolutum tandem a nobis postulavere rentiity asserente.s, quod ex co triples m'i regno periculum ab haereticis, Surracertis el Ch-rstianz elicim imnzinebat. Ab hcterelieis: quia, quum per ioter-dictnn ipsum clar.rsa essent i+z par'libus illis ora pastorum, non polerarat fdeles per eos contra /aereticos azstreni, el ad resisen-(han ei.s aliquidtenus informari; unde, cuvt ex hoc, teari quia res Legionensis ab ecclesia se asserens aggrav attarz, eis minime re-sistebal, invalescebanl contra fideles haeretici, el in reuno ipso haereses voriae pullullabanl. A barracereis: quoniam, geum per exlirmlaciones el renrissiones ecclesiae lHispaniarznt. populus Can-suevissel ad expugnatoriaem pagctnorrae induci, cessanie prae-dicatorunz q%oicio populi eticaz devotio tepesebeclt, quia., grzum se cum principe suo quoad intca+dictum eidene vuleret poenae sub-iectuz, a culpa, crzi vel tacendo ennsenserat, forte se non credebat immunem, propler quod minus oirca debellcztione Sarracenonunz fervebat, ne decederet in peccato. A catholicis: quia, quunz clerici laici.s spiritualia ministrare non possent, laici clericis temporalia subtrcedeabazt, oblationes, primicias el decimos de-

tinentes, unde, quum clerici ex deis pro nzaiari parte in partibus illis consueverint sustentari, eis subtractis non solum mendicare, sed fodere, el servire Iudaeis in ecclesia et totius Christianitatis opprobrium cogeabantur. Yidebatua' autem dafficile petitioni eorum annuere, et sententianz ex animo, ordine et causa latam canonicè sine satisfaccione congrua retasare. Ex animo siquidem: quia, sicut Deu.s perizibet testimonium conscientiae nostrae, ad hoc non nisi iastitiae el honestatis obcentu processimus, quum ex contrario podas contra nos oriri praesumptio potuisset, si tam detestabile facinus duxissemus in patientia tolerandum.. Ex ordine: quia dictas frater R. post comnzonitiones et dilatianes legitimas, tan'lem districtione percussit ecclesiastica contumacem. Ex causa: exemplo, divino videlicet el humano. Divino: quia, queme David ira populi numeratione peccasset, Domirzuz in populum vasa sed f'aroris effudit, unde ideen David dia7sse legitur, peccatunz Domino confitendo: „Ego sum qui peccavi, ego qui inique egi. Isti, qui oyes sunt, quid fecerant? Auferatur, obsecro, facies lua, Domine, a polnzlo leo.“ Humano: quum iam dictas praedecessor noster (ut non longe petantur exenzpla) in praedictos Portugalliae el Legionensem reges et regna ipsorum praedictas sententias enraye)* promulgare. Esset insuper res mali exempli, quia, si forsant in alia regna similenz non coniingeret promulgare sententiam, sirzilis a nobis gratia peteretur., quanz si fbsrtan negaremus, apurl nos esse videretur acceptio personarum. Ex Ion: etiam de nobis posset apud aliquo.s oriri suspicia, praese anentibus forte quibusdanz, quod ad id moveremur ex causa latenti. Idee(igitur ex causis praentissi.s non videretur dicta petilio admittenda, quia !amen ubi est multitudo in causa, detrahendum est aliquid severitafi, ul maioribus nzalis sanandis caritas sincera subveniat, in eo ad petitionem praedictorum archiepiscopi et episcoporum gratiam de comnzuni fratrum nostrorum consilio duximus faciendam, ex quo videbantzr impedimenta expressa superius provenire. Re-laxavimus ergo non in ionrzz, sed in una parte solunznzodo inter-clictum, nec perpetuo, sed ad tempus, quamdiu scilicet nobis placuerit et viderimus expedire, ul 7»obemus interim spiritus, si ex Deo sint, et an (sicut iidem arc7iepi.scopus et episcopi as-severant) sperata inde etitilis sequeretur; sic videlicet, at in refino ipso divina celebrentur officia, sed decedenlium compara sepulturae ecclesiasticae non trezdaotur. In quo lamen clericis gratiam facimzeis specialem, in eo ridelir.et, ui in coemeterio eccle-sicztico cessaate solerznitafe solita tumulentur. Quod dice! ali- quibus posset absonum forte videri, ut officio restituto sepultura ecclesiastica denegetur, quia, iuxta canonicas sanctiones, cui conzmunicavintus vivo conzmunicare deberemus el mortuo: recte lamen intelligentibus nihil ex ho y incongruitatis occrrrit, quunz iusta Lateranensis instituta cancelli decedentes ex torneaneentis, etsi per poenitentiam reconcilien.tur ecclesiae, Christiana lamen sepultura privenleu, l/l atque non remitiere poenam, sed com-muta-re potius videamur, dictum regem Legionensem el nzenzora-taen /vicien regis Castellae cce onznes principales eorum consiliarios et fautores excomniunicationis curavimzrs sententia innodare, naa.rdzarzes, uf ad gecanzcurzrue civitatena, oppz7ium vel villana de-venerint, nullus ibiderre eis praesentibus divina praesumal officia celebrare. Dicto autem rege Castellae el carissimae irz Christo filiae nostrae reginae uxori eies dabimus in mandafis, uf, quod stent mandatis nostris, iuratorianz exhibeanl carrtionenz, el vel eS-primccmt in iuramento, quod ad dissalvendam tam illegitimanz enjaulan). 'lent operan?, efficcem, vel id nos eis faciemus praeslito iuramento mandari; nec credimus, quad super hoc se aliquatenus ex,hibeant contumaces, quum, quod starent mandatis ecclesiae, ire mcazibus praedicti fi-atris R. (sicut ex literis eius 'lem regis appa-ret) firmziter promississent, et inpendissent causana suffecientem ad copulan+ huiusmodi conseronmandam. Quod si forsant (quod nene credim.) mandcdis nostris reoluerint obedire, et prin-cipales eorurr corziliarios el fautores excomunicari mandabi-mus, el quocunque devemerirz, divina prohz+bebimus officia cele-brari, ut sic saltene ad mcazdatam ecclesiae revercantur, iur.tct quad legitur Psalmista: „Imple facies eorizm ignominia, el quaerent nomen tuum, Domine.“] Quia vero castra quaedam, quae idena rex Legionensis dictae filiae regis Castellae in dotem tradidisse proponitur ita, ut, si eam aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent 4 in ius eius, impedimentum prae-stare videntur 5 huiusmodi copulae dissolvendae, quumu castra ipsa non tam ob turpem 7, quam ob nullam potius causam sint data, utpote, quum inter eos matrimonium non exsistat, et ideo nec dos, nec donatio propter nuptiass*: ne 0 ad commodum ei cedat l'i quod debet in poenam eius

Tit. XX. Cap. V. 4) concederent: ch
y) nec: Cablr 10) concedat: Ch.

5) videretur: Cnh

c) Unde quum: Cag

7) add.: penitus: Cb

8) dotem: FQKLaatNC Reg.

potius¹¹ retorqueri, castra¹² ipsa restitui volumus, et ad id puellam ipsam per excommunicationis sententiam coarctari, auctoritate apostolica decernentes, ut, si ex tam incestuosa et damnata copula proles est vel fuerit quaecunque suscepta, spuria et illegitima penatacs habeatur, quae secundum statutum legitima in bonis paternis nulla prorsus occasione succedat¹³. Quod si nec [sic] praedictis¹⁴ rex Legionensis et filia regi.s Castellae a se invicem auxilia mandatum apostolicum discedere maturaverint¹⁵ in eos distractionem curabimus gravissimam exercere quam ad cautelam praesentibus non duximus literis explicandam. [Ideoque fraternitati etc. Dat. Lat. VIII. Kal. Iun. 1199.]

CAP. VI.

Usufructuarias, douans sine consensu domini rem ipsam uxori propter nuptias, non transfert in eam plus iuris quam ipse habebat; idem de eo, qui sub conditione adimento habet rem in hereditatem vel in feudum.

Idem Archidiacono S. Andreae de Scotia².

Nuper a³ nobis tua discretio requisivit, si aliqua terra data fuerit alicui non in hereditatem vel⁴ feudum, sed tantum sibi, quoad vixerit, possidenda, et ipse⁵ postmodum tertiam partem⁶ uxori suae in dotem concesserit, t. utrum eo⁷ defuncto praefatam dotem uxor⁸, dum vixerit, habere debeat et tenere, quum ecclesia dotes protegere teneatur viduarum. Postulasti praeterea nostris literis edoceri, si qua terra data fuerit alicui et heredi, quem de uxore legitima procrearet⁹, in hereditatem vel feudum, et¹⁰ ipse, uxori suae quadam parte¹¹ ipsius in dotem concessa, decesserit postmodum sine prole, an ipsa mulier dotem eandem de iure posset¹² habere, et¹³ *utroque* ecclesia pro ipsa stare debeat in hoc casa, an viro defuncto terra illa sine onere in bona redire debeat concedentis. Nos autem consultationi¹⁴ tuae taliter respondemos¹⁵, quod, quum regulariter nullus plus iuris in alium transferre possit¹⁶, quam eum constet¹⁷ habere, vir, cui terra praedicto modo conceditur, non potest uxori¹⁸ relinquere quod ei non licuit¹⁹, nisi quoad vixerit, possidere. Nec licet uxori suae partem illius²⁰ terrae in donationem propter nuptias ex viri concessione tenere, nisi forte donationi²¹ illius ille, ad quem spectat²² dominium illius terrae, voluerit consentire. Quod autem de prima consultatione dicimus, hoc respondemos etiam de secunda. Nam licet ecclesia in causis viduarum se favorabilem²³ debeat²⁴ exhibere, contra iustitiam tamen non est eis²⁵ favor ecclesiasticus concedendus. Illud yero te nolumus ignorare, quod uxor dare dicitur viro dotem, vir autem uxori donationem facere propter nuptias secundum legitimas sanctiones.

CAP. VII.

agens pro dote, non omnino excluditur ex eo, quod vergat ad inopiam, nec praecise cogitur satisfacere ultra facultatem propriam; sed dos sibi assignatur sub cautione, quam praestare potest. Et si per illam cautionem non esset sufficienter provisum consumptioni dotis, deponetur dos apud mercatorem, ut de honesto lucro vir sustineat onera matrimonii. H. d. secundum intellectum, quem tenet Panorm. inhaerendo verbis literae, et est casus notabilis et quotidianus.

Idem Archiepiscopo et Archidiacono Genuensibus².

Per vestras nobis literas intimastis, quod, quum magistrum R. super quadam summa pecuniae Ianuensis monetariae pro I-I. 4 paupere, labore praesentium, auctoritate nostra curaveritis convenire, quam idem H. pro dote uxoris suae⁵ requirebat ab eo, dictus⁶ R. exceptionem opposuit contra ipsum, quod videlicet uxorem suam a se repulerat, et quod tacita veritate super hoc nostras literas impetraverat; quia⁷, quum super eadem dote iam alia vice coram vestrae civitatis consulibus quaestio mota esset, ipsi iuxta consuetudinem terrae pronunciaverunt, ut, quoniam idem H. ad

Tit. XX. Cap. V. 11) pot.: deest: Cb 12) add.: temen: ib. 13) euec-
cedit: C 14) praedictus: C 15) maturont: Cae; add.: non: C.

Cap. VI. 1) Restitutum ex Atan. c. un. (4, 14.); Comp. III. c. 2, h. t. (4, 15.).
2) Sictia: Cb; ser. ao. 1200. - Potthast no. 1139. 3) Super hoc quod a: T
4) non in: Ob 5) add.: publice: ib. 6) add.: ipsius: ib. 7) viro: C
8) ux.: deest: Cagb ^ 9) procreavit: Cetr 10) at: Caggh; aut vir: Cb
11) quadam partem ipsius terrae in dotem concessit (dot. eandem concess-
serit: Cc) et decesserit: 0 12) possit: FGHIM; petre possit: O 13) utrum
etiam: Cb 14) dismetroni: Cb 15) duximus respondendum: t: abgh
16) debeat: 017) conat: LaCb 18) add.: suae: Cb 19) quod non
licuerit: Ch 20) ipsius: Ob 21) donatione: Cag 22) spectabat: Ca6gh;
apectabit: Cc 23) favorabiliorem: Ch 24) debet: Cag 25) el: Cb.

Cap. VII. 1) Restitutum ex Reg. Bregu. IX, 13.; - Comp. III. c. 3, h. t.
(4, 15.) 2) Ianuens.: FGHIMLN; archiep. Ianuens.: Cabch; archiep. et
archidiacon. Ianuna.: Ch Reg. i - Potthast no. 2706, 3) Ricardum Ianuensem

inopiam vergere videbatur, dos illa non assignaretur eidem, nisi cautionem idoneam de ipsa non peritura praestaret; unde vos, coinmunicato prudentum virorum consilio, ei y, ut de salvanda dote caveret et uxorem suam reciperet, praec-
cepistis, et, donec illa posset facere, dos ipsa reponeretur, si
vellet, in secretario ecclesiae Ianuensis. Quod quum implere non
posset, ad instantiam eius nobis laec rescribere curavistis.
Quum ergo satis possit¹¹ ei¹² modicum credi dotis, cui
creditum est corpus uxoris, discretioni vestrae per apostolica
scripta mandamos, quatenus dotem assignari faciatis eidem
sub ea quam potest¹³ cautione praestare, vel saltem alicui
mercatori committi, ut de parte honesti lucris dictus vir onera
possit matrimonii sustentare, ne¹⁴ occasione dotis detentae
uxor⁴⁵ a viro dimissa, seu vir, qui dimisit uxorem, adulterii
reatum incurrat. [Dai. lioso.. ap. .5. Petr. VIII. Id. Mart.
Pont. alostr. Ao. IX. 1206.]

CAP. VIII.1

Hace decretalis satis se ipsam summat.

Gregorios IX.

Donatio, quae constante matrimonio inter coniuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, et pauperior alter efficitur, firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur; quae tamen penitus evanescit, si revocetur ab eo tacite vel expresse, vel qui donatum accepit prius debitum naturae persolvat. Sane soluto matrimonio, sicut dos ad mulierem, sic et donatio propter nuptias redit ad virum, nisi de consuetudine secos obtineat, vel ex pacto de lucranda dote vel² donatione propter nuptias, quod acquale sit³, quum hinc inde contrarium inducatur.

TITULUS XXI.

DE SECUNDIS NUPTIIS.

CAP. I.1

Secundae nuptiae non benedicuntur, et benediceus puniendus est.

Alexander III.2

Capellanum niAilominas, quem³ benedictionem cum secunda tibi constiterit celebrasse, ab officio beneficioque suspensum cum literarum tuarum testimonio appellataone cessante ad⁴ sedem apostolicam nullatenus destinare postponas. [Dat. Laterani.]

CAP. II.1

Dubitaus de morte coniugis, nisi prius certificetur, contrahere non debet, et, si contraxit, reddat, sed non exigit debitum/. Et si postmodum sciat primam/ vivero, rlimittat secundam. Abbas Sicius.

Lucius III. universis Christianis in captivitate Sarl'acenoruin pOsItls2.

Dominus ac redemptor noster (Et infra:) Sane, super matrimoniiis, quae quidam ex vobis nondum habita obeuntis coniugis certitudine contraxerunt³, id vobis auctoritate clpistolica respondemus, ut nullus ex vobis amodo ad secundas nuptias migrare praesumat, donec ei firma certitudine constet, quod ab hac vita migraverit coniux eius. Si yero aliquis vel aliqua id hactenus non servavit, et de morte prioris coniugis adhuc sibi existimat dubitandum: ei, quae sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod a se tamen noverit nullatenus exigendum. Uuodsi post hoc de prioris coniugis vita constiterit, relictis adulterinis illicitisque complexibus ad priorem sine (labio coniugem revertatur.

civem ad persolvendas VIII, libras Ianuensis monetariae Hugoni pauperi latori praesentium: Cb Reg. 4) Hng.: Cper totum; ilugoni: Ireg. 5) suae: deest: Ch. 6) idem: CReg. 7) Ricoardus: Re. 8) quod: La; deest: Ca 9) praecipistis, ut idem Hug. uxorem tuam reciperet, et iuxta torra' consuetudinem de salvando dote caveret, et donec: C Reg. 10) illud: Ob 11) posset: ib. 12) ei: deest: Cb Reg. 13) poterit: Reg. 14) neo: Cb B^hm. 15) asid.: cedente: Cb.

Cap. VIII. 1) 1227-34. 2) et: FGHIM Cont. Buhm. 3) sit tomen, hinc: Cont. B^hm.

T it. XXI. Cap. I. 1) Restitutum ex Luc. up. Ifal. III, 370. - Gibb. muct. un. (4, 14.). Comp. II. c. un. h. t. (4, 15.) 2) cf. c. 5. de die. (4, 15.) ruin adnot. - 1159-81. - Jaffé no. 9250. 3) qui: Bbh 4) apud: Luc.

Cap. II. 1) Ytestitutum ex Comp. I. c. 3. 1.1, (4, 22.) 2) 1181-5, - Jaffé no. 9685. 3) contraxerant: Cb.

CAP. III. t

Sí onus ex coniugihus fult alias benedictus, non debent conluges de novo benedici.

Urbanus III. 2 Vigiliensí Epí.scopo.

Vir autem vel mulier, ad bigamiam transiens, non debet a presbytero benedici, quia, quín alia vice benedicti sint³, eorum benedictio iterare non debet.

CAP. IV. t

Mulier, nubens infra annum lugubrem, infamiam non incurrit. H. d. cm": sequenti Abbas Siculus.

Idem Exonensi 2 Episcopo.

Super illa vero quaestione, qua quaesitum est, an scilicet mulier possit sine infamia nubere³ infra⁴ tempus luctus secundum leges diffinitum, sollicitudini tuae respondemus⁵, quod⁶, quum Apostolus dicat: ⁷ „mulier, viro suo⁸ mortuo, soluta est a lege viri sui"³ et „in Domino nubat

cui voluerit"¹⁰ per licentiam^{1t} et auctoritatem Apostoli eius¹² infamia aboletur.

CAP. V.

Summatur ut praecedene.

Innocentius III. P. 2 nobili mulieri.

Quum secundum Apostolum mulier, mortuo viro suo^{3*}, ab eius sit lege soluta, et nubendi cui vult, tantum⁴ in Domino, liberam habeat facultatem: non debet legalis infamiae sustinere iacturam, quae, licet post viri obitum infra⁵ tempus luctus, scilicet unius anni spatitum, nubat, concessa sibi⁶ tamen ab Apostolo utitur potestate, quum in his praesertim saeculares leges non dedignentur⁷ sacros canones imitan. Quum agitar ad secunda disponas vota fransire, sciens, gttod⁸ nubere melius est (pam uri, tutor" in Domino proplisum comntendamus, et ne id tibi veZ ci qui te duxerit in iacturam vel in famiam ab aliquo inaputetur auctoritate⁹ praesentium expressius inleibemus, quum concessam¹⁰ tibi ab apostolo nubendi tantum in Domino liberam habeas facultatem..

T i t. XX. C a p. III. 1) Restitutum ex App. IS, 1. • Lips. LXIV, 1.: Banab. LVI, 1.; Cass. LXIV, 2.; Comp. I. c. 1. h. t. (4, 22.) 2) Id. Wig. ep.: A a; Id. Vigiliensí ep.: AbclOR; Id. Wigilen. ep.: Ak; Idem Wiliensi ep.: lⁿl; — add.: P. C.: Quum sit Romana: P: — cf. o. 10. de sivr. (5, 3.), finad sub Alexandri III. n(naine in bao quoque Grey, collectione refertur. Urbani III. nomen ex C. 2. de don. int. sir. et ux. IV, 20., quod in quibusdam. iisque posterioribus Comp. I. corlicibus provine antecedit, fn huno locant translatura est; — 1159-81. — Jaffé no. 9186. 3) sunt: A al; benedicta fuerit: R.

Cap. IV. 1) Restatufum ex App. IX, 2.; Lips. LXIV, 2.; Banab. LVI, 2.; Comp. I. c. 2. 6. l. (4, 22.) 2) Exoniensi: OP; add.: P. C.: In literis: AkIP; —

cf. e. 9. de off. rid. del. (1, 29.); — 1159-81. — Jtffé no. 8968. 3) ahí nub.: GAL 4) Mira: Cont. Brilon. 5) add.: taliter: Ab 6) quia: Q 7) dicít: AacQ; quod Ap. dicit: R; — cf. Ronr. VII, 2.: I. Cor. VII, 39. 8) suo: deest: O 9) sui: deest: A akOP 10) vult: AIR; vult tantum in Domino; P 11) sententiam: O 12) ei.: deest: O.

C a p. V. 1) Re.stitutum ex Atan. un. (4, 15.); Comp. III. c. un. h. t. (4, 16.) 2) Nalani muliori: La; — ser. no. 1201. — Potthast no. 1339. 3) suo: deest: FGHIXdfCT; — cf. loc. cit. ad cap. IV, not. 7. 4) tant. . . . Dom.: deest: T 5) intra: Cont. B^hhm. 6) sibi: deest: I' 7) dedignantur: CL 8) quia: T 9) add.: tibi: CG 10) concessa: Cae.

LIBER QUINTUS.

TITULUS I.

DE ACCUSATIONIBUS, INQUISITIONIBUS ET DENUNCIATIONIBUS.

CAP. I.1

De persona aecusatoris prius quaerendum est in ludido.

Felix Papa2.

Si legitimus 3 non fuerit accusator, non fatigetur accusatus, [quia sacerdotes ad sacrificandum vacare debent etc.]

CAP. II.1

A denunciatione repellitur is, qui non praemonuit.

Idem Ep iscopis per Gallialn constitutis2.

Si quis episcopus ab illis accusationibus, qui recipiendi sunt, accusatus fuerit, postquam ipse ab eis caritative conventus fuerit, ut ipsam causam emendet s, et eam corrigere noluerit: non olim, sed nunc4 ad summos primates causae eius canonice deferantur 5, [qui in congruo loco intra ipsanz provinciam etc.]

CAP. III.1

Criminatio praelati debet tractari coram illis, quorum interest.

Gregorius Duci 2 Campaniae.

Illa praepositorum (Et infra:) Si yero aliquis est 3 de monasterio praedicti abbatis, qui possit aliquid4 dicere, quod ad culpam reatumque eius pertineat: 5 nos [hoc non negligi, sed magis una quidem.] cum eis, quorum interest, causam [omnino] districte [et sollicite] volumus perscrutari, ut vel6 condemnatur, vel absolvatur. [Si autem Hullas inveniri potuerit etc.]

CAP. IV.°

Qui de aliquo crimine accusatur vel denunciatur, interim promoveri non potest.

Idem Constantiae 2 Augustae.

Omnipotens Deus: (Et infra:) [Alia vero perversa illius, scilicet mula coorporalia, quae cognovi, ved quia cum pecuniis est electos, vel quia excommunicatus missam facere praesumpsit, propter Deum irrequisita praeterire non possum. Sed opto et Dominum deprecor, quatenus nihil in eo pro his, quae dicta sunt, caleta inveniri, et sine periculo aninzae meae causa ipsius terminetur. Prius lamen, quanz haec cognoscantur, serenissimus dominus discurrente iussione praecepit, ut eune venientem cum honore suscipianz. Et] Valde grave est, ut vir, de quo tanta et 3 talia nunciantur, quum ante requiri et discuti debeant4, honoretur. [Et si episcoporum causae etc.]

CAP. V.1

Episcopus per exceptionem criminis illam ab accusatione sua repeliere non potest, quem ante a sua familiaritate neglexerit separare.

Paschalis Papa.

Nulli episcoporum ab accusatione sua repeliere liceat, quos, antequam se ab eis impetendum 2 cognosceret, a sua communi familiaritate neglexerit separare.

CAP. VI.1

Absolutus de eerto erimine, de eodem iterum accusari non potest.

Ex concilio Maguntino.

De his criminibus, de quibus 2 absolutus est accusatus, non potest accusatio replicari.

CAP. VII.1

Cohabitanes inimicis accusati ab accusatione repelluntur.

Stephanus Papa2.

Repellantur [etiam] ab accusatione 3 cohabitanes 4 inimicis, [et obuses laici,] quia infestationes 5 blasphemiae affectio solet amicitiae 6 incitare. [Nec illi in vestra suscipiendi sunt accusatione etc.]

CAP. VIII.1

Pouit poenitentiam accusatoris calumniosi, quum sequitur inde moro vel nlembrī debilitatio.

Ex Brocardico libro XLIV.2

Accusasti aliquem, et per tuam accusationem occisos est: nisi pro pace hoc 3 feceris, XL. dies in pane et aqua, quod carina 4 vocatur, cum septem sequentibus annis poeniteas 5*. Si autem per tuam delaturam debilitatus est: per" tres debes quadragesimas 7 [per legitimas ferias] poenitere.

CAP. IX./

Super notorio proeedit iudex nemine accusatue.

Augustinus super Genesi 2 de morte Abel.

Evidentia patratī sceleris non indiget clamore accusatoris.

CAP. X.1

Laici vel inimici clericos acensare non possunt.

Alexander III. Gaitano 2* Electo.

Quum P. 3 Manconella presbyter ex una parte, et Bonus presbyter et I. Bonus Cocti laicus frater eius ex altera, in nostra essent praesentia constituti, eundem L 4, quia laicus erat, in iam dicti P. accusationem non 5 duximus admittent-

T i t. I. C a p. I. 1) ex Pseudo-Felici II. ep. I. 0.18. ap. HincA/as p. 488. - Dura. I. 169.; leo licor. V, 279.; Lips. XLII, 3.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 1.) 2) Jaffé no. CLVIII. 3) legitimi non fuerint accusatores: Coll. citt. orag. 4) episcopis: ib.

Cap. 11. 1) Restitutunt er, Pseudo-Felici I. ep. II. no. IX. ap. Hincschius p. 201. - Burch. I, 174.; leo Dea: V, 292.; Lips. XLII, 4.; Comp. I. c. 8. h. t. (5, 1.) 2) Jagé no. Cf. 3) emondare debeat: orig. 4) tuno: AabckP Hure', lo. ortg. 5) causa ... deferatur: Coll. citt. (Mi g.

Cap. III. 1) Restitutum quantum opus est ex Creg. I. Reg. X, 11.; - Comp. I. c. 3. h. t. (5, 1.) 2) Godisealco duci: Rey.; iaa Codd. nomen corruptora est. - ser. ao. 600. - Jgffé uo. 1294. 3) est, qui de praedicti monasterii ubate possit aliquid dicere: Reg. 4) quid: Aac; deest: Ab 5) peritot: Aabc ti) ut aut feriat vindi.ctae culpabilem, aut absolvat vritas innocentem: Reg.

Cap. IV. 1) Restitutum quaoatune opus fuit ex areg. I. Reg. V, 21. - Comp. I. c. 6. h. t. (5, 1.) 2) Coustantluae: Reg.; - ser. ao. 594. - Jaffé no. 973. 3) ac: Ab 4) dobeat: A Reg.

C a p. V. 1) Capta tiacerunt; - cf. c. 14. C. III. qu. 5.; - Lips. XLII, 4.; Comp. I. c. 3. k. t. (5, 1.) 2) impotendos cognoscerent ... neglexerint: A.

Cap. VI. 1) 8. 1. Tit. VI. B. Lib. I. Sent. Paul. (ed. Amdts); - c.f. Bened. Lee: III, 163.1. - Jurel. XVI, 4.; leo Den: XVI, 291.; Comp. I. c. 4. h. t. (5, 1.)

2) quibus (de quib.: Iv.) absolutas est ab eo, qui accusavit: Iv. Paul. 3) refricari: Hm ch. Iv. Paul.

Cap. VII. 1) Restitutum ex Pseudo-Stephanus I. ep. 2, no. VII. - ap. Hincschius p. 154. - Ivo Peor. VI, 327.; Comp. I. c. 7. h. t. (5, 1.) 2) lašé no. XCV. 3) ab ace.: add. a Rarnp. 4) habitantes: Iv. 5) infestationem: Col. p'tt. arg. 6) inimicitiae: Iv.

C a p. VIII. 1) Restitutunt ex Burdo. lib. XIX, c. 27. (ed. Ittterschlbeor) Lips. XLII, 6.; Comp. I. c. 9. 3. t. (5, 1.) 2) LXIII.: LbN 3) hoc fec.: deest: FOHhZh.HNA Burch. 4) earinam vocat: 3P Burch. 5) poen.: deest: FOHRLIY: poenitere debes: aPBurch. 6) per: deest: APBurch. 7) add.: super: Al; similiter: Ak; sub poenitentia: P.

Cap. IX. 1) ex gloss. interno. ad c. 4. Gen. - Comp. I. c. 11. h. t. (5, 1.) 2) Genesiu: Aab.

Cap. X. 1) Restitut2us ex App. L, 14.; Comp. I. c. 12. h. t. (1, 5.) 2) Gaetano: F; Cale.: He Galo: I: Gel.: X; Galet.: La; Galoret.: V: Gaetano: LbAabC; Galetano: Al; Guitarro: Ak; Gaiaconsi electo lib. VIII. Itteg.: O: - Gaita - 1166-7. - Jajjé no. 7577. 3) Quum P. (Petrus: O) Mauconella (Mancovecla: O) et Bonita Cocci(Cocti: Ab; Cael: O) presbyteri et Ioannes Bouus Coca (Coacti: Ab; Cocci: O) laicas in nostra etc.: AO 4) Ioannem: O 5) nequaquam: AO.

dtlm 6. Quumque praefatus B. 7 eundem P. super crimine simoniae constantius accusaret, nos eum, quia 8 in 9 testimonium illius 10 causae adductus fuerat 11, et quia 12 praedictus I. frater eius ipsum P. coram te prius accusaverat, ab accusatione 13 repulimus, praesertim quinta frater P. memoratur 14 B. antea de causa consimili accusasset 15. Unde 16 quoniam unus post alterum praedictum P. 17 instanti vicissitudine accusabant 13*, neutrum ad eius accusationem admisimus, sed utrique IJ presbytero 20 de obiectis criminibus purgationem duximus Indicendam 11. Ideoque discretionem clac per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus uterque illorum cum tribus sacerdotibus faciat se purgare. Jurgatores etc. (cf: e. 7. de purg. can. V. 34*)

CAP. XI.1

Monachus acensare potest abbatem, et de bonis monasteriis expensas lito necessarias habebit.

Idem Vigoriensi 2 Episcopo.

Ex parte tua Thuiusnaodi quaestio nobis fuit 3 propnsita, utrum monachi in accusatione abbatum suorum aliquatenus sint admittendi 1. Super quo caique Prudentiae tuae taliter 5 respondemus, quod monachi, nisi alia matri fe. sta et rationabilis causa impediatur 6*, eo, quod 7 de obedientia et subiectione abbatis esse noscuntur 8 ab eius accusatione sunt nullatenus 9* repeliendi: licet alios accusare non possint. Quibus siquidem, quum proprium non habeant, de rebus monasterii expensae debent necessariae, donec causa debitum finem accipiat 16, ministrara. [De confirmationibus etc. (cf: e. a. de confina. II. 30.)]

CAP. XII.1

Presbyter ebriosus, missam celebrans non praemissa digestionem, ecclesia privad debet. I. d. ut conveniat omnibus lectoris.

Idem*.

Si constiterit, quod saepe dicto D. praescripta ecclesia non i perpetuo concessa, sed ad tempus fuerit 5 commendata, et 6 de violentia, et quod in taberna pernoverit 3, ita, quod altera die, nulla praemissa dormitione 1, missam cantasset: (Et infra:) Sed etiana 11 Si de hoc rationabiliter convictus 11 fuerit in iudicio ante 14 episcopum l. el archiepiscopum suum, sive lo accusatus, vel ad rationem positus sine coactione cortan pluribus fuerit 11 confessus, ei nullius appellatione obstatte 11 super eadem ecclesia perpetuum silentium imponatis, ipsum 19 ab impetitione B. desistere compellentes. Ceterum si eidem 1). fuit 21 ecclesia ip. sa. l.* canonicè concessa et tradita, et postea de crimine aliquo non fuit 23* convictus, propter quod de jure debeat 24* spoliari, vel post 25 appellationem, sicut aliquando allegavit, ecclesia illa fuerit spoliatus: ipsam ei faciatis 11 restituti et in pace dimitti.

CAP. XIII.1

Inimicus etiam a voluntaria exceptione repellitur.

Idem2.

Meminimus iam pridenu tibi 3 praecipiendo mandasse, ut dilectre filiae nostrae C. 4 abbatissae monasterii S. 7, achariae, cuius electionem confirmavimus, munus benedictionis impendere 5 procurares 6. Sed quia H. 7 pro s altera parte mi nostrae catti prae. sentiam accessit 9, a. 10 te exinde ad nostram audientiam appellavit, proponens, quod de simonia accu-

saret eandem 11, et 12 ideo mandatum nostrum distulisti effectui mancipare. Quia yero te non decet 13 in hac parte appellationi eiusdem H. deferre, quum non liceat laicis contra clericos aut 14 monachos testianonium ferre, et quum idem FI. illius 15 manifestus fuerit inimicus, et contra eam testimonium tulerit: nos, si bene meminimus, eandem abbatissam 16 benedicti mandavimts, et adhuc appellatione rentora per 17 apostolica scripta mandamus, quatenus, quum 13 inde fueris requisitus, praefatae abbatissae contradictione 19 et appellaione cessante munus benedictionis non differas impartiri 20.

CAP. XIV.1

Dicens, se aliquem accusaturum coram indice, ante inscriptionem potest sine poena desistere, et non acensare; sed el desistenti silentium imponitur in perpetuum. Et secundum hoc summarius Tate textus est notabilia. Abbas.

Innocentius III. Archiepiscopo Bisuntino2.

Licet in beato Petro i Apostolorum principe ligandi atque solvendi nobis a Domino sit attributa facultas, quam in subditos 3 iuxta suorum exigentiam nrmritorum exercere libere debeamus: exemplo lamen illius, qui omnes salvat, et neminem vult perire, libentius ad solvendum intendimus quam 4 ligandunt, etsi nonnullae sint culpa, in quibus est culpa relaxare vindictam. Sane, quum olim ex literis B. 5* decanl sancti Stephani, et T. I. et M. 6 canonicorum ecclesiae Bisuntinae ad apostolicam sedis audientiam pervenisset, te varia crimina commisisse, ac ab eis fuisses per easdem literas super periurio, crlmme simoniae et incestus 7* delatus: felix recordationis Clemens* Papa praedecessor noster, servata iudiciaria gravitate, tibi certum terminum assignavit, quo responsurus obiectis apostolico te conspectui praesentares. Quum autem tu iuxta tenorem factae tibi citationis ad sedem apostolicam accessisses, te el dilectis filiis 1. et O. archidiaconis apud sedem apostolicam constitutis, expectavinaus aliquocñadiu, si qui forsitan contra te procederent, et quae de te literis 9 intimaverant proponerent inscribendo. C. eterum quino nec ullus 10* appareret, qui te ita 11* impeteret de praedictis, ne aliquid de contingentibus omittere 12 videremur, ab 1. et O. archidiaconis in nostra et fratrum nostrorum praesentia constitutis quae-sivimus diligenter, si quid super praemissis adversos te pro se vel pro 14* aliis proponere vellent, et quod scripserant legitime demonstrarent 11*. Ipsi autem, quod non proposito accusandi hacc scripserant, respondenlt; sed quia tu super quibusdam incorrigibilis videbaris, quaedam de te apostolicac sedi duxerant 11 intimanda; sed nuncius, qui pro literis accesserat 17 impetrandis, mandati formam excessit 18. Nos igitur, famae tuae consulere cupientes, dictis canonicis contra te super praedictis silentium duximus imponendum, ne te de cetero eis super his 19 acensare liceat vel etiam 20 infamare, illius sequentes exemplum, qui quina mulieri deisset: „nemo 21 te condemnavi 92, nxulier ?” et 21 illa: „aaenlo, Domine, „nec ego, „i-nquit, „te condem. nctbo; vade iam 24, amplias noli peccare.” Quia yero praedicti canonici citra 25 vinculum inscriptionis desistere voluerunt, eis de iuris permissione id non duximus imputandum. Ne autem in absolute tua minus 26 canonicè procedere videamur, quamvis potius in odore bonae opinionis coepiscoporum nostrorum, (panaeorum infamia delectemur: venerccbili fratri nostro Cabilonensi episcopo et dilecto filio abbati de Firmite inquisitionem famae tuae duximus committendam. [Dat. Romae etc. IV. Id. Iun. 1198.]

it. I. Cap. XI. 6) admisimus: Alirid° 7) Bonus: A 8) quojajara: A bc J) aci: Al 10) ül.: deest: 0 11) fi/U: 00 12) et quia froten ente, 1. scilicet iam dictum 1'. eoram te prius (deest: Aal) accusaverat: A0 13) ab are.: deest: 0 14) 73onum Cocci (Coci): A0 15) accusabat: LrtAO 16) Yerma: 0 17) 1': do-si: Aaclo 18) accusabat: LaAO 19) utrisque: A 20) presb.: deest: 10 21) inducendam: il 22) Inde siquidem (deest: Ai) est, quod... m:uxlasnu, quatenus utrumque illorum se cum tribus sacerdotibus facias infra XXX. dios post harna susceptionem lite artu purgare: 00.

Cap. XI. 1) Iestihntem ex App. L. 16.; Cwap. I. C. 13. h. t. (5, 1.) 2) 11'igorniensi ep. in XII. libro Registri: 0; - 1170-1. Jc Iré-no. 7941. 3) est: Ab 4) audiendi: Abc. 5) utique: Ac; de-est: ib 6) praepediatur: FHILbyA 7) quod menacbi: Aab 5) abbatiss snnt: 0 9) non sunt ullatenus: FOIL10 10) recipiat: 11b0.

C ap. XII. 1) Iteditant ex Atan. 1. (5, 1.); - Comp. li. e. 1. O. t. (5, 1.) 2) Coelestiu. iil.: B; ixsc., deest: L'gh: - 1191-4. -- Jgré eto. 10732. 3) Ameli: G. I.: A; A. Bid. 4) non fuit: Bb 5) fuit: T; deest: Bb 6) etc. et infirs: BT 7) violentia: Btryhi 5) pernoverat: 1' 9) prae: T 10) dormitione: Bae 1' 11) Sed et: deest: Bb 12) con icto: 7 13) fuer.: de-est: Baid 11) apud: BabgT 15) 1112121: decat: 1' 16) sive: deest: B*ibchi; sama sive aee. ad rat.: By 17) fuit: 1' 18) cessante (null.: duca): Bb : sine ullius appellationis ohstaculo: 1' 19) etipsmn... cmnpellatis: 11' 25) (A.: FOIL1h7.: 11A'BT 21) fuerit: Jaa'tibghi 22) ipsa: exstat: IYIHIG' 23) fuerit: FGHUCBbegh 24) debuit: h'JJBnbgbiT; de-berit: Oh' 21) si: libh r'G) Pciais: 11bBaga;

Cap. XIII. 1) Restitutovra ex Latc. ap. Bol. III, 350.; Gilb.cetct.znt.(5,1.); Contp. II. c. 2. li. t. (5, 1.) 2) Ates. III.: B; Idem Catelano ep.: Lao.; - 1159-81. - Jagé 120.8903. 3) nos tibi: Sa 4) Cassiotae: Babc,giSa; Casiotae: Bh 5) itnpenderes: BacyiSc; impendentes: Bbh 6) proc.: deest: Loa. 7) Ilennicus: Bda S) qui pro: Bb 9) add.: ne eam consedere.: Bb 10) et te: BcrSa; deest: Ba Loc. 11) eam: Coll. citt. 12) et: deest: S'a 13) decebat: ib. 14) et: Babo; monachosque: Sa 15) memoratae Cassiotae (C.: liar.): Cal. citt. 16) in abbat.: Bb 17) p. ap. ser.: deest: BbeSa 18) si: Sa 19) cont.rad. ... ceso.: deest: Bb; et app.: deest: S4t 20) impertiri: BSA.

Cap. XIV. 1) Restitutueo ex Itog. Bol. I, 277.; - Atoo 2. (5,1.); Colnp.111. c. 1. h. t. (5, 1.) 2) Potthastno. 273. 3) subiectos: Ca: subditis: Ch: snbictis: Cc 4) quam ad: Cab 5) G.: Codd. cal. Cag Rey. 6) N.: C'abk; Gerarcli cantoris S. Stephani, Ioannis Salinensis, T. le t-rai, lo, de Waresca, O. Faverniacensis archidiaconi et Norandini subdiaconi nostri cauniorum: Rey. 7) incesto: FGHII'LNChcgh Rey. 8) C.: FHIII Cabey; Cae.: Ch; Caelestinus: G Rey. 9) per literas: Ch 10) unas: Codd. coll. O: unas etiam: C'icg. 11) ita: deest: FOHIK Rey. 12) praetermittere: Ch 13) a praedictis I. et O.: Cagh; praedictis archidiaconis vocatis ad praesentiam nostram ot in nostra etc.: Cbc Rey. 14) pro: deest: FOI1lh'Cagh Rey. 15) demonstrare: FOHIK Rey. 16) duxerit: Ch 17) accessit: CRe.g. 18) praesumpsit excedere : ib. 19) ipsis: ib. 20) et.: deest: Ch 21) quis: Ca; sed quis: Cc 22) accusabat: Ch 23) at: Ch 24) et: Ca; et iam: Cbc 25) circa: PBi:hnt. 26) nimio procedere: Cbrgh Rey.

CAP. XV.1

Ad prosequendam accusationem criminalem non admittitur procurator, licet posset allegare causas absentiae, seu alias exceptiones, non tangentes crimen propositum: et qui furavit stare mandato alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si virtute iuramenti sibi fuit iniunctum, ut non accusaret. H. d. et ad hoy solet allegari, et in hoc est valde vulgatum.

Idem Sancteburgensi 2 } Archiepiscopo.

Veniens [olian] ad sedem apostolicam dilectos filias A. Pragensem canonicum contra venerabilem fratrem nostrum Pragensem episcopum inter alia³ proposuit coram nobis, quod, quum esset filius sacerdotis, in ecclesiam fuerat⁴ Pragensem intrusus, et contra eiusdem ecclesiae privilegium, imperiali ei liberalitate⁵ concessum el per sedem, apostolicam. con firanatum, homagium⁶ dilecto filio nobili viro duci Bohemiae praestitisset, et⁷ regalia receperisset ab eo, sic subiiciens Pragensem ecclesiam servituti. [Proposuit etiam, quod atroxem evidentes haberet, ale quia filias generavit; (poni sigillum ctdultea inuian confinxit; quod sil ebriosus, fornicator, publicas lri. sirio, ita gtwd quadam vive como duobus ioculatoribus contra tres (dios histriones certan, ine inito, enormiter faait laesus in naso, et eo fere, sicut apparet hodie, ntutilatus, et anos reliquorum trium aoculatorum, contra gat. os deca tabal, qui ibidem interit, ab ea cred-et ur interfectus. Ad hoc subvazxit ialeart. A., quod thesauro ecclesiae Pragensis usque ad mille marcas per eom malo distracio, c. nrasiliarizs ipsius ducis usque ad quinquaginta villas et amplias conferre non tinuit in grave Pragensis ecclesiae detrimentum, el ipsi duci nobile quoddam castrum dedil, quod eidens ecclesiae pielatis intuitu faeral ab O. quandana Pohenaias duce collatum.] Unde praedictum episcopum ad festum Resurrectionis dominicas proximo praeteritana peremptorie^o nos meminimus citavisse. Idem yero episcopus ad suam excusationem viarum discrimina, consecrationem chrismatis imminet¹⁰, et quod filius nobilis viri Bohemiae principis esset per ipsum baptizandus tuno temporis, per nuncios et literas allegavit. Licet autem excusationes huiusmodi, sicut erant, frivolae aes timantes¹¹ * ipsum reputavimus¹² * contumacem, nec procuratores eius in causa possemus recipere³ criminali: eis tamen dilectos filios nostros G. saacti Angeli et II. saacti Eustachii diaconos cardinales concessimtis auditores, ut, si possent, illum¹¹ aliquatenus excusarent. Ouumque praedictus A. coram eis repetisset obiecta, ei fuit ex adverso responsum, quod, quum olim super hoc ad venerabilem fratrem nostrum. Magdeburgensem¹⁵ archiepiscopum literae fuerint impetratae, idem A., qui contra episcopum solos ogebat, in obiectorum se videns probatione deficere, depositis¹ testibus et pedibus nudis ad pedes eius se humiliter prosternerens, veniam postulavit, et, quod adversus eum calumniose processerat, est confessus. Ceterum quum super hoc man- (lato¹⁶ stare eiusdem archiepiscopi iuravisset, ipse praecipit eidem sub debito praestiti iuramenti, ut contra eundem episcopum de cetero proponere talia non auderet. Quum igitur¹⁷ nobis ex ipsius ly A. confessione constaret, ipsum iuramentum huiusmodi¹⁵ praestitisse, ac tale recepisse mandatum: super impetitione dicti episcopi silentium ei duximus imponendum, propter CoritumaClam tamen eidem²⁰ episcopo citationem et purgationem propter infamiam indicentes.

CAP. XVI.1

Denunciator criminis non se inscribi, quia ad correctionem tendit; secusator autem inscribit, quia tendit ad poenam; excipiens vero inscribit ad poenam extraordinariam, si per exceptionem deicitur ab obtento, alias secos. Hoe primo. Secundo dicitur, quod, dum discutitur de crimine per modum exceptionis, potest intervenire procurator.

Idem Priori sancti Fridiani et Magistro

13. Canonico Pisano².

Super his, de quibus nos consulere voluistis, inquisitioni vestrae breviter respondemus, quod tribus modis valet

crimen opponi, denunciando, excipiendo et accusando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur³, non est inscriptio necessaria; sed, quum in modum accusationis obicitur⁴*, oportet inscribi, quoniam ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem est denunciatio faciend. Ouum autem excipiendo⁵ fuerit crimen obiectum, distinguendum est, quare opponatur, et quando. Si autem^o obicitur, ut ab accusatione vel testificatione aliquis repellatur, non est inscribi necesse. Sed quum opponitur, ut quis a promotione officii⁷ vel beneficii excludatur, si ante confirmationem obicitur, non cogitur quisquam inscribere, quia crimen, hoc modo probatum, impedit promovendum, sed non deicit iam promotum. Post confirmationem yero, quum scilicet ordinandus³ fuerit aliquis aut etiam consecrandus, quia etiam^g * ab obtinendo repellit, et deicit ab obtento, ad extraordinariam quidem poenam secundum arbitrium iudicis discreti, citra vinculum lamen inscriptionis, est excipiens adstringendus, si defecerit in probando, pro eo, quod, crimine sic probato, perdit quod per electionem et confirmationem ei fuerat acquisitum: sed ob hoc prius habita¹¹¹ non amittit. Licet enim agatur de crimine, non est tamen huiusmodi quaestio¹¹ criminalis, unde per procuratorem potest late tractari¹². Ad hoc etc. (cf. c. 8. de poenis V. 37.) [Dat. Lat. HL Id. Febr. Pont. nostr. Aq. V. 1203.]

CAP. XVII.1

Generales inquisitores, si non servaverint debitum inquisitionis ordinet, prudentes et cante se corrigere debent. Hlo y primo. Secundo ponit formam iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisitis.

Idem Versellensi 2 * Episcopo et Abbati de Tileto³.

Qualiter et quando debeat praelatus procedere ad inquirendum. et puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi el veteris testamenti colligitur evidentes, ex quibus super hoc pascio. proc'esservat canonicae sanctiones. Legittm' enci, in evangelio, quod villiczes ille⁴ qui diffamatus erat apud dominum, suum, quasi d's. sipasset bona ipsius, audivit ab dio: „quid haec⁵ aluno de te? reside cationes, illicationis loas?: iam enim non poteris villicare.“ Et in Genesi Dominas ait: „descendam el virlebo, atrasa clamorea, qui cenit ad ale, opere compleverint.“ Ex quibus auctoritatibus ananifeste probclur, quod“ non solum, guasa subditus, verum etiam, quum, 1 praelatus exceda, si pea clamorea et famoso excessus eius ad aues superiores perrenit, non quidena a malevolis et maledicis, sed a providis et honestis, nec semel taniuna, sed saepe, quod clamor in. nuit et diffamatio manajestat, debet coma ecclesiae senioribus ven- itatem di7agentius .perscrutaci, al si rei poposcerit qualitas, canonica districtio caalpana feral delinquentis, non tatuen \$ sit idem \$ actor et iudex, sed, quasi deferente fama vel denuraciataate l'i clamore, officii sus' debilitat ex. sequatur. Licet avien, hoc sit diligentes' 11 observanduan in subditis, diligentius lamen est observctnduna in praelatis, qui quasi s'ignun, sunt 1V posili ad sagittant. El quia non passunt omnibus complacere, quum ex officio teneantur non soban m'guere, sed etiam increpare, quia clima interdum snspentlere, nonnaanquam cero ligare: 13 frequenter odioso multaron, incurrun et insidias patiuntt'. Et ideo sancti Patres provide statu- n'usat, ut accusatio praelatorum non fucile alianlatur¹¹, ne con- etssis colunuals carraca aedi/iciuna, nisi diligens aalabeat' u' cautela, per quaan. non soban fctlsae, sed clima¹⁵ malignae crtsninationis lc, u(a praecittdatur. Vemos, ita voluerunt provide praelatis, aa.e criminarentur inius'te, tu' taneme caverent, cae delinquerent insolentler, contra utrunque ntorbun, in-venientes congruana medicina?, ut videlicet caccurata crimeinalis, qucte a'l dignitationem capitis, id est ad degradationem, ailtcn' (lilun', nisi legitima praecedat inquisitio 10: n. ullcatenus admittatn'. Sed (plum saper excessibus sois quisquam fuera infamatus, ut in tctnttanu.

Tit. I. Cap. XV. 1) Epistola iisdent foro serbia concepto (Capitula Pragensi, Dat. Lat. III. Non. Itlaii, 1202.) exstat ap. Bregaa. V. 29.; — Potthast 510. 1672. — qua quideat ad hoc cap. restituetudum 1451 sumus. — Alan. 5. (5, 1.); Comp. III. e. 2. h. t. (5, 1.) 2) in Codd. nomen corruptum est: — Baburg.: Cb; Saleburg.: Be; Saleburg.: T 3) int. al.: deest: Cb Rey. 4) fuerit: Rey. 5) libertate: Che 6) hominim: ib. 7) ne: Cac 8) beati Martini proxime tuto tuturuta . . . citavisse, sed tandeni ad petitionem ipsius usque ad testen Itesurroctionis dominicas tuno primo venturum ipsi datus dnxi- nus inducias prorogandas: Rey. 9) peremptorio: 0 10) inuenient: Oh 11) existant-mutes: B'atLNCagb 12) reputavimus: Ld' Cagb Rey. 13) ad- >tintare: Ch Rey. 14) ipsum: Cb 15) Mardeburgen.: Os 16) maudatis: Rry. 17) Nos igitur intellectis per cardinales eosdem bine indo proposita, <muta nobis: O licy. 18) expressius ipeius: C 19) hui.: deest: Cgh 20) oid.: deest: C licy.

C a p. XVI. 1) Restitutum ex Rey. Brega. V. 153.; Aloe. 4. (5, 1.); Comp. III. c. 8. h. 1. ((i. 1.) 2) Polahastaa. 1821. 3) add.: ad denuciationem: (4) obicit: exstat: 0 5) in tnodu exceptionis: C 6) enim: 6b Rey. 7) add.: sut: 0, 11 8) promovendus: Cagb 9) et: deest: FCI (lh' Lb' L1': et: LaC. abc 10) habitual: Oh 11) causa: Cio Hcg. 12) add.: quae ad diminutionem capitis et degradationem iutenditur. Nisi legitima praocedit inquisitio nullatenus admittatur: Ch. Cap. XVII. 1) Itesittdant ex Rey. Urcyu. VIII. 200.; Comp. i. l. c. l. le. t. (5, 1.) 2) Vercellensi: Foll'lh'LaNCRey. 3) Cileto: 671; Cileto: 1; Tuico: Ca; 'Ilyto: Cbc; Tincio: Cy; Cileto: Oh; add.: et presbytero Alberto Mantuano: Rry.; — Potthast no. 2V72. 4) illo: deest: CL 5) est hor. gn0d: C 6) quod: ilest: Cb 7) quui: alest: ib. 8) tal: 511550: o Cabo 91 id.: (f. est: 10) nuuc imite: Cb 11) dB.: rtest: Cae 12) 8010 pos.: deest: CL 13) QxeUalmoUocatione ib. 14) admittetur: Cite 15) et: Cb; deest: (V 16) iuscriptio: t'bt.

iam clamare adscenderit, quod diutius sine scandalo dissimulari non possit, nec sine periculo tolerari: absque dubitationis servitio ad inquirendum et puniendum eius excessus non ex odii limite, sed ex caritatis procedatur affectu, qualenus, si gravis fuerit excessus, es si non degradetur ab ordine, ab administratione tomen amoveatur omnino, quod est secundum evangelicam veritatem¹⁷ a villicatimne villicum amoveri, qui non potest villicationis suae dignam reddere rationem. Si 18 circa venerabilem fratrem nostrum Novariensem episcopum debitum inquisitionis ordinem observastis, intentionem et discretionem vestram in Domino commendamus. Si vero qualibet occasione praetermisistis eundem, ne levi¹⁹ compendio ad grave dispendium ceterarum, adhuc²⁰ ipsum ardeant tempore opportuno volumus observari, ne inde nascantur iniuriae, unde iura nascuntur. Ideoque niamdamus²¹, quatenus ad conscientiae vestrae iudicium recurrentes, si forte contra praescriptum ordinem tanquam homines excessistis, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis, ut aliorum corrigatis errores, quoniam²² apud iudicem districtum²³, in qua mensura mensi ut fueritis, remetietur vobis, ita videlicet, ut inveniatis occasionem aliquam congruentem, per quam, vestra vilescat auctoritas, quanto cautius et prudentius poteritis²³, supersedeatis ad praesens, quoniam ex his, quae inordinate sunt acta, non potest ordinabiliter agi. Si vero praescriptum ordinem custodistis, volumus et mandamus; quatenus, omni gratia et timore postpositis, Deum solum habentes prae oculis, via regia incedentes, sine personarum acceptione in hoc negotio procedatis iuxta formam, quam vobis²⁶ in aliis literis duximus exprimendam, nec transgrediamini aliquem huiusmodi contra legem, sed Deum putatis supra ut omnem hominem. mutatis. Formam vero iuramenti, quam a clericis Novariensibus super inquisitione facienda in hoc negotio recepistis, in similibus volumus observari, ut videlicet iurent clericus, quod super his, quae sciunt vel credunt esse²⁸ in sua ecclesia reformanda tam in capite quam in membris, exceptis occultis criminibus, meram et plenam dicant. iniquis et veritatem. (El infra:) Constitutiones vero, quas oil correctionem excessuum, et reformationem morum vos non 31 tunc fecistis, quano innovasse cognovistis, adprobantes, valentes, oil es faciatis a clericis laetabilitate exercere, praecipientes ex parte nostra praefatis, etc. (cl: c. 17. de iudic. II. 1.) [Dat. 117. Kal. Febr. 1206.]

CAP. XVIIII.

Si is, contra quem inquiritur, iuravit respondere tantum ad interrogata, post confessionem auditur voleas probare excusationes, quae confessionem non perimunt, sed exponunt; secus si iuraverit, plenam et meram veritatem dicere.

Idem Archiepiscopo Arelatensi et Vallis magnae Abbati².

Oum dilecti filii Cisterciensis abbas et P. et R. monachi % Fontis frigidii, apostolicam sedis legati, ad ecclesiam Agathensem accessissent, ut in ea legationis officium exercerent, quia de venerabili fratre nostro Agathensi episcopo per frequentem clamorem multa sibi fuerant insinuata sinistra, voluerunt descendere ad videre, si clamorem opere complevisset; ideoque tunc episcopum quena canonicos iuramentum vinculo acclinxerant, ut super statu ecclesiae sibi recerent veritatem. [Qui depositiones corone redactas in scriptis, quoniam idem episcopus appellasset, eidem nostram praesentiant deservientes, praefigentes eidem episcopo terminum: cunctis, quoniam nostro se conspectui praesentaret, mandatum christolicum receperunt. Idem autem episcopus ad praesentiam nostram accedens, postquam confessionem suas et calidius depositiones audivit, seises est se multipliciter excusare, suas nabis excusationes in scriptis assignans. Nos igitur, habito cum fratribus nostris consilio diligenti, praefatum episcopum ab administratione Agathensis ecclesiae cunctis suspendendum pro

eo, quod in quibusdam eum culpabilem deprehendimus, et confessiones ipsius contra mino prima facie faciebant, reddentes nobis eum de iure suspectum, quoniam nondum suas excusationes probaverit, quatenus tamen se probaturum fermiter promittebat.]

Quia verum nobis non constitit, sub qua forma⁷ episcopus cum canonicis Agathensibus coram dictis legatis praestiterit iuramentum, utrum videlicet ita iuraverit, ut super statu ecclesiae plenam et meram¹⁰ diceret veritatem, an ita, ut ad inquisita veraciter responderet: discretionem vestrae per apostolica scripta [praecipiendo] mandamus, quatenus eidem legatis ex parte nostra in virtute obedientiae districto mandetis, ut, sub qua forma iuramentum praestiterit¹¹ ubi studeant fideliter intimare. Et si secundum responsonem eorum sub secunda forma iuraverit, aut ipse cursant vobis sufficienter probaverit, se sub illa forma iurasse, aut¹³ per depositiones testium, quos produxit¹⁴ apud sedem apostolicam constitutas, quas vobis sub bulla nostra animum iulere, luscas, aut etiam aliorum: quum depositiones illae non¹⁵ fuerint publicatae, nec ipse productioni testium renunciare curaverit, quoniam secundum tandem non teneretur¹⁶ ex debito iuramenti nisi ad quaesita¹⁷ solummodo respondere, vos excusationes illas: quas vobis sub bulla nostra rati ad interclusas, diligenter audire curetis. Et si eas probaverit evidenter, quum excusationes huiusmodi confessiones eius¹⁵ non perimant, sed exponant, quae tales sunt, ut et²¹ ad bonum et²² malum valeant retorqueri, et ideo iudicari debent²³ ex causa: eum²⁴ sublati appellacionis obstaculo penitus absolutis, quum²⁵, etsi repertus sit culpabilis in quibusdam, ex labore tamen et pudore punitus, quos propter²⁶ hanc causam incurrit, huiusmodi levis culpa leviter²⁸ ei valeat²³ indulgeri. Quodsi excusationes illas super dilapidatione, naufragio et simonia sufficienter²⁹ probare nequiverit, aut³⁰ sub prima forma iuraverit³¹, quum³² secundum eandem nec³³ veritatem tacere, nec admiscere debuerit³⁴ falsitatem: vos, non obstantibus excusationibus illis, quas de novo proposuit coram nobis, quum in confessionibus suis nullam omnino de illis fecerit³⁵ mentionem, quamvis firmiter asseruerit, quod³⁶ plures ex illis legatis praedictis exposuit, quos ipsi scribere non curaverunt, quum hoc³⁷ per se probare non posset, tanquam qui solus examinabatur ab illis, eum sublata cuiuscunque³⁸ canonica adiciois et christolice³⁹ obstaculo ab administratione Agathensis ecclesiae remove curatis³⁹, [fidentes eidem ecclesiae cunctis consilio legatorum ipsorum de persona idonea per electionem canonicam provideri etc. Dat. VIII. Kal. Iun. Ao. VIII. 1205.]

CAP. XIX.

De veritate criminum non inquiritur, nisi prius constet de infamia, et tunc non iudicari vel periri, sed idonei viri ad proseguendam inquisitionem et ad testimonium admittuntur, et, non probato crimine, indicitur infamatis purgatio.

Idem Archiepiscopo Terraconensi² et Abbati sanctae Mariae de Populeto et Archidiacono Barchinonensi³.

Quum oporteat episcoporum⁴ [-[secundum Apostolum] habere unum testimonium et ab iis, qui sunt iustus, et ab iis, qui sunt foris, et secundum legem divinum indumentum ipsius re coeque bis (insolo et bysso retorta debeat esse contextura, si aliquando MIMO?) sinister contra episcopum aliquem ad apostolicas aureas ascendit, ex sollicitudine officii pastoralis tenemur descendere, ac videre, utrum² clamorem opere corasumaverit.] Sane, venientibus ad apostolicam sedem dilectis fratribus G. Grossi et I. 5 canonicis Vicensibus et⁷ multa gracia et enormia contra venerabilem fratrem nostrum Vicensem episcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debebamus sub dissimulatione transire, vobis, frater archiepiscope et⁸ frater archidiacone, inquisitionem illorum⁹ duximus committen-

Tit. I. Cap. XVII. 17) sententiam: Cb. 18) Hunc igitur ordinem (cadd. quem: Cqgh) si ... observastis: CReg. 19) per leve eorum: Cbe 20) hunc: FGHIJCLIT (Cag 21) Et ideo devotionem (discretionem: C) vestram rogamus, attentius et monemus, observantes in Christo Iesu, qui venturas est indicare vivos et mortuos: t. Reg. . 22) add.: si: Ch 23) districtissimum: La Reg. 24) in qua emensi: Reg. 25) poteritis: Cb Reg. 26) vobis: deest: Cb 27) contra: ib. 28) esse: deest: FGRIAC Reg. 29) dicerent: Cae; dicent: Cb 30) inquisitionis: Cgh 31) non: deest: Cb.

Cap. XVIII. 1) Restitutum ex Reg. Breque, VIII, 76: — Comp. III. c. 5. h. t. (5, 1.) 2) archiep. Arel. et Vallis magnae et S. Willelmi abbatibus Agath. et Lodovicensis diocesis: Reg.; — Posthast no. 2510. 3) mon.: deest: C 4) a sede ap.: Cont. B' hut. 5) voluit: Cb 6) nobis: deest: Ch 7) quia forma coram praedictis legatis praestitit (praestiterit: Cc; add.: episcopus: Ch) iun: C Reg. 8) iuraverit: Reg. 9) iuravit: Cal 10) veram: CL

11) forma iuraverit: ib. 12) nobis studeat: ib.; vobis: deest: Cae 13) aut: deest: CReg. 14) produxerit: Ca; produxerat: Cc 15) nondum: FLA CReg. 16) tenetur: LaCah 17) inquisita: Codd. coll. CReg. 18) illas: CReg. 19) illas: ib. 20) exprimat (sed exp.: deest): Cali 21) et: deest: Gbe 22) vel ad: Cb 23) debent Cb 24) ut eum: ib. 25) qu.: deest: ib. 26) per: Cae 27) leniter: Cb 28) valet: ib.; debeat: Reg. 29) suff.: deest: Cae 30) add.: st: Ch 31) iuravit: Caggh Reg. 32) quod: FGclm quia: Cae Reg. 33) nec: deest: Caggh 34) debuit: O Reg. 35) faceret: Cqgh; add.: roznem iudicibus: Cb 36) asseruit: Cb 37) hanc: Reg. — 38) cui: deest: CL 39) renotatis: C: omnino removeatis: Reg. Cap. XIX. 1) Restitutum ex Reg. Breque, IX, 160; Comp. III. c. 6. h. i. (5, 1.) 2) Terracon.: Ch 3) add.: Terracon. diocesis: Reg.; — Fotticost xo. 2876. 4) episcopum: Cbc 5) (I. de Monte regali: CReg. 6) Yicent.: FG 7) et: deest: Cal 8) ac: Cal 9) eorum: GRIX Cae.

dam, illius imitantes vestigia, qui, quum haberet villicum, et ille diffamatus fuisset apud eundem, quazalo dissipasset bona ipsius, cum ea posuit rationem. Verum dictus 11 episcopus, antequam ad ipsum vestra 12 citatio pervenisset, ad praesentiam nostram accedens proposuit coram nobis, quod illi, qui enormia illa de ipso nobis suggererant, typo malitiae potius quam iustitiae zelo ducti, nobis huiusmodi intimarunt 13, quum ipsi eius sint inimici manifesti 14, et cum eius hostibus conversentur, consanguineosque suos ac complices intendant ad testificandum producere contra ipsum, qui ad denunciandum seu 15 testificandum 16 aduerti non debent aliqua ratione, utpote iuramenti praestiti transgressores, et aliis criminibus irretiti 17. **¶** Ne vera per leve compendium ad grave dispendium veniatur. Discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quod 18, nisi super praedictis 19 famam ipsius laesam esse noveritis, vos ad inquisitionem illorum non subito procedatis. Quodsi 20 ad inquisitionem fuerit procedendum, praedictos vel alios, quos ipsius esse constiterit inimicos, nec 21 ad proseguendam 22 inquisitionem, nec ad perhibendum testimonium contra ipsum episcopum admittatis; sed per viros idoneos super his, quae gesta 23 sunt, inquiratis diligentius 24 veritatem, et, si nihil grave probatum fuerit contra ipsum, vos purgationem canonicam indicatis eidem 25. *[Quod si aliquis etc. Dat. Ferentini Kal. Sept. A.o. IX. 2206.]*

CAP. XX.1

A denunciatione repellitur publicas concubinaris, excommunicatus et conspirator, et is, qui non praemonuit.

Idem 2.

Quum dilectus filius 3 *(Lst infra:)* Inquiratis super praemissis diligentius 4 veritatem, et si vobis constiterit, praedictos, quorum 5 nomine sunt excessus huiusmodi de episcopo nuntiati, publice concubinaris tunc fuisse, propter quod in eos fuit 6 excommunicationis sententia promulgata, vel praefatum episcopum de iam dictis excessibus non fuisse praemonitum ab eisdem, vel ipsos conspirasse in 7 eum, a denunciatione ipsa penitus 8 repellatis eosdem. Alioquin audiat 10 quae fuerunt 11 * hinc inde proposita, eidem episcopo auctoritate nostra nihilominus prohibentes, ne super his, super 12 quibus ad audientiam nostram fuerit 13 legitime appellatum, praefatos clericos indebite gravare 14 praesumat, donec causa supra dicta 15 iuxta formam mandati nostri fuerit terminata.

CAP. XXI.1

Crimen, probatum per modum inquisitionis, regulariter poena ordinaria non punitur; sed, si impedit ordiis executionem, fit depositio, sicut in accusatione. Et si impedit tantum beneficii retentionem, fit privatio a beneficio, ne poterit iudex hanc poenale moderat. H. d. usque ad §. Tertiae, secundum verum intellectum, non bene declaratum per scribentes.

(§. 1.) Contra non infamatum super veritate criminis inquiri non debet, etiamsi libellus famosus contra eum oblati fuorit in secreto; ne super principali creditur testi, qui iuratus dicit se illius, contra quem inquiritur, inimicum. Idem, si hoc dicit ante iuramentum, nisi praesumatur hoc dixisse ille fraudem. H. d. usque ad 5. Quaesivisti. — (5. 2.) Non punitur quis de crimine, de quo non constat, nisi per famam et testiolum credulitatem, et per dicta paucorum non debet quis apud iudicem infamatus reputari. H. d. usque ad finem.

Idem Episcopo Gebennensi et N. Valentinensi 2.

Inquisitionis negotium, gtlam de venerabili fratre nostro episcopo et canonicis Valentinensibus 3 vobis commissum terminandam 4 *, j-sine conscientiae scrupulo exsequi cupientes, apostolice petitis oraculo erloceri, utrum eorum publicanda sint dicta et nomina, quos interrogari contingit, prout de testibus 5 publicis causis fieri consuevit; an sola dicta eorumdem 6 publican sufficiat, nominibus tacitis, quum idem episcopus et canonici

7 manifeste sciant, qui fuerint inquisiti; et 2 *(tr 1m)* contra dicta eadem debeant exceptiones seu replicationes admitti, quum contra personas dicentium admittantur. Ad quod breviter respondemus, non solum dicta, sed etiam ipsa s nomina, ut quid a quo sit dictum appareat, publicanda, et exceptiones seu replicationes legitimae admittendas, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionem vero exclusionem deponendi falsum 7 audacia praebatur. Secundo quaesivisti s, quid [a] vobis sit statuendum, si contra quempiam per inquisitionem probatum fuerit tale crimen, quod deponeret accusatum criminaliter et convictum. In quo quidem duximus distinguendum, utrum 9 sit tale videlicet crimen, quod ordinis executionem suscepti aut retentionem 10 beneficii etiam post peractam poenitentiam impediret, puta si 11 homicidium commisisset, vel adeptos esset ordinem aut beneficium vitio simoniae. Quo caso erit, sicut in accusationis iudicio, procedendum; alioquin secundum personae merita et qualitatem excessus poenam poterit iudicantis discretio moderari. §. I. Tertiae dubitationis articulus continebat, utrum, quum duo vel plures iurati affirmant, aliquem 12 * crimen aliquod eisdem videntibus commississe, de quo lamen aliqua infamia non laborat 13, aliquam 14

poenam infligere debeatis, et utrum ad petitionem quorundam, quasdam cedulas vobis occulte tradentium infamationem episcopi 15 continentes, sit ad inquisitionem eorum, quae in ipsis continentur cedulis, procedendum; et an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui, post iuramentum interrogati secreto, utrum sint eorum, de quibus inquiritur, inimici, respondent, quod non diligunt illos, vel directe inimicos se asserunt eorumdem, aut etiam ante iuramentum id publice confitentur, nullas tamen 16 * inirrecitiarum causas probabiles ostendentes. Ad haec 17 autem pariter 13 * respondemus, nullum esse pro crimine, super quo aliqua non laborat infamia, seu clamosa insinuatio non processerit 13 *, propter dicta huiusmodi puniendum, quin immo 20 super hoc depositiones contra cum recipi non debere, quum inquisitio fieri debeat solummodo super illis, de quibus clamores aliqui praecesserunt 16. Nec ad petitionem eorum, qui libellum infamationis porrigunt in occulto, procedendum est 22 ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam 23, aut etiam adversus eos, contra quos fit inquisitio, fides 24 adhibenda est dictis eorum 15, qui post iuramentum vel ante, tacite vel expresse, inimicos se asserunt eorumdem, nisi forsitan ante iuramentum in fraudem id facere praesumantur 26. j. 2. Quaesivisti 21 etiam, quid statui debeat, si nihil per certam scientiam, sed tantum per famam, et eorum, qui fuerint inquisiti, credulitatem iuratum contigerit inventum; et 29 utrum 31 aliquis super eo crimine reputat debeat infamatus, de quo ipsum duo vel tres vel 31 * etiam 32 plures dixerint infamatum, licet de ipso nihil sinistri 33 in publico 34 audiat. Ad quod est nostra responsio, quod propter famam et deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depositionis sententiam procedendum; sed infamato canonica poterit indici 35 purgatio secundum arbitrium iudicantis, qui propter dicta paucorum eum infamatum reputare 31, non debet, cuius apud bonos et graves laesa opinio non existit. *[Tu tenique etc. Dat. Lat. XIII. Kal. Ian. Pont. nostr. Ao. XV. 1212.]*

CAP. XXIII

Si is, de cuius elimine in indicio constat, petit restitutionem propter iudicarium ordinem non servatum, non est audiendus, sed cum, tauquam notorium criminis, debet superior de aovo privare. H. d. et est casus valde notabilis secundum hunc intellectum.

Idem Episcopo et Decano Sylvanectensibus 2.

Ad petitionem Galterii 3 quondam Corbiensis abbatis

Tit. I. Cap. XIX. 10) quod: *Cae 11)* Unde praedictus: *Ch 12)* nostra: *Caegh 13)* unciarunt: *Cabegh Reg.:* nunciaverint: *Ch 14)* manifestissime: *Cch Reg.:* manifestissimi: *Cab:* manifeste: *Qq 15)* vol: *Ch 16)* ad test: *62qh 17)* add.: et infra: *C5 18)* quatenus: *Codd. con. C Reg. 19)* super h3s (lis: *Ch*), quae nobis sunt proposita contra ipsum, famam eius (ipsius: *C*): *C Reg. 20)* Quod etai: *Caegh (seg.:* ad inqu.: *deest: Reg. 21)* non: *C Reg. 22)* proseguendum: *Cgh Reg. 23)* suggesta: *C*; nobis suggesta: *C flag. 24)* sollicite: *Cbch Reg. 25)* ei: *Cae.*

Cap. XX. 1) *Restitutunt ex Alan. 7. (5. 1.); Comp. IV. c. 1. h. 1. (5. 1.)* 21 Id. abbatibus: *M*; -- 1198-1216, 8) dilecti fili: *GLaNT 4)* dil.: *deest: 1'* 5) quorum nomino sunt huiusmodi de praed. episcopo nuntiata: *D'1'* 6) fuerit: *T 7)* in eum: *deest: Dar, 8)* pon.: *deest: Ilacfh Richt.* 9) coa.: *Dbcl'; deest: Da 10)* auditus: *D 11)* fuerint: *Codd. con. D*; fuera: *T 12)* pro: *DabT 13)* fuit: *D 14)* molestare: *Dbf 15)* praedicta: *l'beT.*

Cap. XXI. 1) *Restitutum ex Reg. Bta. XV. 191.; Comp. IV. c. 2. h. t. (5. 1.)* 2) Gibenn.: *FIUK*; ep. Geb.: *Debe g*; ep. Sabenien. ut Vienen. vol Aatoste: *Dh*; op. (s)hormonal et Viennensis sacristae: *Itey.* — *Pothast u(1. 4628.* 3) Volontine: *Date 4)* faciendum: *LMDbclgh Reg. 5)* eorum: *Di*

6) ipsa: *deest: Dar 7)* falsi: *Db 8)* quaesivisti: *Dubefl 9)* utruum tale videlicet crimen (add.: quod deponeret accusatum criminaliter: *DO)* eontingat (contingit: *Ilabegh*; contingerit: *Df)* adversus aliquem inveiri: *D Rey. 10)* receptionem: *Db 11)* si: *deest: ib. 12)* aliq.: *deest: FG11K*; *D Rey. 13)* labore: *Conl. Ilöhm-alium: Dabch Rey.*; aliud crimen aliquem: *Il/g 14)* aut: *Uh 15)* add.: etiam: *Db 16)* tuse.: *deest: Cudd- col.* 17) quod: *F*; boc: *Dbh 18)* aut, par.: *exstat: 11 19)* praecessit: *LMDh 20)* quum humo dep. eorum: *Dhf 21)* praecessit: *Dfg 22)* eso.; *Rey. 23)* faciendum: *Uh 24)* fideo.; ... adserint: *Dabeg 25)* illorum: *Rey. 26)* praesumant: *Db 27)* Quaesivisti praeterea: *Dh Rey. 28)* fuerunt: *DO 29)* et: *deest: Dbc. Rey. 30)* utrumque: *Rey. 31)* aut: *FGHIKdab. 32)* et.: *ticest: Rey. 33)* sinietrum: *Dbfgh Rey. 34)* etiam (add.: in: *Dh)* publi.: *Dfh 35)* induci: *14*; 36) reputat: *Db.*

Cap. XXII. 1) *Ilestitvetat ex Reg. Bta. XIII. 1.; — Comp. IV. c. 3. h. t. (5. 1.)* 2) Silvauen.: *DO*; Silvimectensi ep. et abbati Latiniacensi *Yarl-sieusis dioecesis et decano Sylvanectensi: Rey. 3)* Gualtori: *F00Y*; Gualtori: *I.b*; Galteril: *La Dfgh*; 1) *Eqtori: Da Rey. 4)* Carbon.: *D*; Corboionsis: *Beg.*

dilectis filiis magistro scholarum el Magistris 5 R. de Coazon s et P. canonicis Noviomensibus 7 eiusdem loci a nobis dudum correctione commissa 8, ipsi bis ad idem monasterium accedentes, quibusdam correctis ibidem nonnulla, quae statuenda fuerant, stalueunt, inquisitionis instantiam quorundam impediens molida retardando, ad quorum conluenaciam reprimendam saeculari intendebant brachium invocare. Verum dilectus filius noster G.º sanctae Mariae in porticu diaconus cardinalis, tunc 10 apostolicae sedis legatus, interim ad ideam veniens anonasteriuaaz, supra dicto G. 11 praesente, nec reclamante, super statu monasterii memorat coepit inquirere diligenter. Et quum inquisitione finita eum 12 Parlslus 13 evocasset, propositurum contra inquisitionem eandem si quid rationabiliter duceret proponendum: idem W. praesentiam eius adiens allegavit, quod in monasterii correctione procedere non valebat, quae praedictis iudicibus prius fuerat auctoritate nostra commissa, et cardinalem 14 ipsum ex iustis causis se asserens habere suspectum, vocem ad nos appellationis emisit; quem 15 cardinalis, inspectis bis, quae probata fuerant contra eum, de ~sitio peritoruaaz amovit a regimine abbatae, dando fratribus eiusdem loci liberam facultatem alium eligendi, qui cilectunz flivaaz Ioannez abbatem Corbeiensem, tunc priorem de Argelotio 11, virum providum el honestum, elegerunt concorditer in abbatem. 12 Qzrtzm (nitran dictes W. postmodum ad sedem apostolicam accessisset, asserens se per ccerdinale ipsum quorundanz fctlsis suggestin. ibzsz eircunzventzm ab abbata sine rationabili causa renataam, nos eiusdem coenobii iranquillitati paterna sollicitudine providere violentes, venerabilibus patribus azosbi. s archiepiscopo Remensi et A irebatensi episcopo Pedimos in nzandctis, nl ael compositionem inier eundem W. et substitutum ei darent studium el operam efcacem., aliogazaa tam per iam dictunz legatuaaz (pican per alias iazquirea~aat diligentius veritatem, el eaa'z nobis usque ad feslum sancti Remigii proxinz nene ven. izn' unz fzdeliter izztinzctrent, ut per cortan relationem certiores effecti pmeclerenzus in eodem azegotio, prout procedendum aritius viderenzus. Qui quien super reformatione pacis proficere aaequissent, sicut ex literas eorta n accepimus, processerunt ad iazquirendunz super praemissis nznibus veritatem., testibus ab ? drague parle receptis, et ea, quae tam per se quam per cardinalis inquisitionem invenerant, nobis sub s: gillis propriis transniserunt. Iluper ataran praefatis 11. atque L in mnstra propter hoc praesentia constarais, idem gatod a legato post appellationem ad nos interpositanz factu-nz fuerat peda revocari, allegans, quod, quum correctio monasterii fuerit iudicibus aazeanorais iniuncta, el ipsi, quibusdam correctis el nonnullis statutis ibidem, aliorum correctionem ex causa duxerint rationabili digerendam, caa'dirzalis interim de iure non potuit procedere ad eandem, quum qerterale mandaban non deroget speciali. Arl quod fuit ex adverso responsum, quod grane YV. praesente nec reclamante ad inquisitioneaz processerit carliazali. s, idem LV. videtur Izoc taite coseaasisse, ?t inquisitione facie corrigeret cardinalis quae corrigenda videret. Contra quod ideam W. taliter proponebat, gazod, licet statim, ut coepit inquirere cardinalis, non duxerit reclamandum credens eum nolle procedere contra ipsum, sed absque sui gravanzzine aliquid in ecclesia utiliter ordinare, postquam lamen evocatus ab ipsn cognovit, quod adversas eum procedere intendebat, eius declinavit examen, ad nostranz audientiaaz appellanro. Proposan izzsuper pars adversa, quod, quum praedicti iudices mnississent izz monasterii correctione procedere, ac periculunz traheret ad se mora, cardinalis ipse, ad quem spectabat ex iniuncto sihi legalionis officio cura eizsz, cal rebrmationenz ipsius loci interponere polen partes ratas. Quum eninz secundum iuris civilis azzctoritatem iaz illis etiam casibus, in quibus solennis ordo iudiciarius observatur, in criminali causa ultra biennium a contestatione litis non sit eius instantia protrahenda, et nos quoque, coazsulti, quamdiu delegalus a nobis, qui senlenizam tulerat, iv a'isic: tionean. secan interponere catea", ut seaztentiae pareaban, respondisse ?oscatur, quod usque ad atacan integrum iurisdictionem sibi Cnm. isSam (z. 1 exsequendum sententiam valeat exercere, dictis iudicibus differendibus iaz. correctione procedere, quum iam deceaz el septem essen menses elapsi, ex quo noscuntur mandatznz aposolicum recepisse, ac de criminibus, licet non criminaliter ageretur, correctioni non immeritin cardinalis insistere potuit memoratae. Sed ad Izoc altera pars respzmzdil, quod hoc colorem

excusationis haberet, si praedicti iudices a legato commonili ad correctionem procedere neglexissent. In quo casu eorum forte defectus per diligeantiam potuisset legat suppleri, siczzt de metropolitano in canonibus legitur, quod tunc demum potest ea facere, quae ad suffraganeos pertnent, quum illa suffraganei negligunt adimplere.] His igitur el aliis, quae utraque pars proponere curavit 17, auditis 18, [inquisitione utraque, cardinalis vzdelicet et archiepiscopi et episcopi praedictorum, diligenter inspecta, intelleximus ex depositionibus iuratorum, quod, quum tempore promotionis ipsius W. acto millium librarum debitum monasterium gravaretur, et non multo tempore post idem debitum tzsque ad duo millia librarum fuea'it diminutum, nunc lamen usque ad sex millium librarum sumanaan excrevit; quum, sicut prius contigerit, de proventibus monasterii debitum potius diminui debuerit quam augeri, nisi rectoris incuria obslisset. Et quamvis ad excusationem suam proposuerit idem YV., quod propter expensas factas in causa, quam contra Cluniacense monasterium habuit, in qua quandam prioratum evicii, idena fueras debitum augmentatum, fuit lamen ei ex adverso responsum, quod propter expensas illas debitum interim augmentari non debuit, quum propter hoc possessiones quasdam eiusdem obligaverit prioratus, maxinze quinz in eiusdem prosecutione negotii vix expensae fuerint mille librae. Adiecit etiam rlictus VV., quod occasione cuiusdam domus, guara in villa Corbeiae de azovo construxerat, debitum supradictum excrevit. Ad quod pars adversa respondeat, quod ex proventibus monasterii expensas huiusmodi facere potuit absque onere debitorum, praesertim quum propter hoc non modicum auxilium a burgezibus fzerit eidem impensum. Praeterea quum ex confessione ipsius constiterit, quod in capitulo praestiterat iuramentum, ne debitum de novo contraheret, ac postea coniraxerit debitum contra iuramentum proprium veniendo, sicut testes deponunt, argui de peritaje videbatur. Ad quod idem W. Izoc modo respondeat, quod, etsi primo huiusmodi praestiterit iuramentum, postea taanen quoddam factura fuit in capitulo constitutzmz, per quod iuramentum ipsum existiit relaxatzm. Sed contra hnc pars altera a'eplicavit, quia, quum non coazstiterit, quod per tale statum revocatum fuera iuramentunz, et appareret eundem W. azoaa solummodo iuramentum de debito non contrahendo praestasse, sed venisse pastero contra illud, manifeste liquebat, ipsum reatum periuri incurrisse. Sed el ipsius insu ffcientia el negligencia dissoluta videbantur anani feste prohari. Et quanquam aliqui testium eum, quantum in se, dixerint esse bonum, nulli lamen deposuerunt expresse, quod utilis esset eius provisio monasterio saepedicto.] Quum igitur 19 nobis de talibus fuerit sufficiens in tali negotio facta fides, propter quae praefatus G. 2º erat merito amovendus, etsi restituendus foret propter iudicarium ordinem non servatum, ob causas lamen praedictas ipsum providimus manere privatum regimine abbatae, supra 21 dictum priorem, quem pro eo, quod, praefato G. 22 propter iuris ordinem non servatum quodammodo inordinate remoto, intelleximus 13 ob eandem causam per consequentiam minus legitime substitutum, per sententiam amoventes. Quem quia non propter personae vitium vel scientiae 24 defectum, sed propter iuris solennitatem, sicut praenatissimum est, praetermissam amovimus, ipsum postmodum restituimus in abbatem, [el memorato W. etc. Dat. Lat. VII. Kal. Mart. Pont. nostr. Ao. XIII. 1210.]

CAP. XXIII.

Agenti possessorio adipiscendae in beneficialibus non obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus; et infamatus, accusatore non probante vel non apparente, indicitur purgatio, in qua si defecerit, punitur ut convictus.

Idem2.

Accedens ad praesentiam nostram G. nepos quondam H. subdiaconi nostri, sea nobis conquestione 3 monstravit, quod, quum idem H. 4 apud sedem apostolicam viam universae carnis ingressus fuisset, praebendam, quam decedens habuerat in ecclesia Crelnonensi, ei duxilinus conferendam, j-venerabili fratri nostro H. episcopo et dilectis fzliis capitulo Crenzonensi zniungenles, ut eum in fratrea recipere, et tezm stallum in choro quam locum in capitulo, et praebendanz eandenz ipsi sine rllfcultabe aliqua assignarent; tibi etiam, fzli aa'chidiacone, et dilectis fzliis 5 praeposito S. A gathae dedimus in mandatis,

Tit. 1. Cap. XXII. 5) magistro: Dbc B) nomen in Codd. D conuptean est. 7) Novien.: Dacg; Novenion.: Dfh 8) praemissa: Db 9) Guala: Reg. 10) nunc: Dh 11) Gual.: FGHN; Galterio: IV; Walterio: Dacgh; Waltero: Df Reg. 12) praedictum W. (Walterum): Bfi; Walterum: Reg.; D Res. 13) Parisiis: LN 14) cardinalis: Dh 15) Porro cardinalis... ipsum amovit: D Reg. 18) Argentario: Dh 17) proposuit: D 18) intellectis: ib. 19) ergo: Reg.; deest: D 20) W.: D Reg. 21) Ioannem nihilominus

supradictum: ib. 22) W.: MD Reg. 23) intellegimus: M; intellexerimus: Di 24) se.: deest: GMD Reg.

Cap. XXIII. 1) Restitutenn ex Comp. IV. c. 3. de conc. praeb. (3, 3.) 2) add.: in Registro: Dacgh; — scr. ao. 1215. — Poithast no. 5018. 3) quaestione: Dac; add.: insinuatione vel: Db 4) dil. fil. noster H. subdiac.: D 5) fil.: deest: Dac

alt, si episcopus et canonici mandaban apostoliti:um nuat iaplerent, vos illeld sublatu appellcttionis o bstaculo exseguu curcarelis, contra dictores per censuram ecclesicsticctnt appellatione remota contpescenles. Qia m? qu(e h t et ident praepositu.s, sicut ex liters eestris etcepciaus, aonutSseis episcopttzrt et canonicos Cremon.enses cid vtandatum apostolicua exsequendat, ipsi asseruerunt, nostras literas per veré suppa.e.ssione-m. (i) Mentas, (luan?, Vicente adlrrc subdiacono praedicto, fflitcti cuiusdant nobilis civis Crenlonensis iaz canonicunt recepissert, el proartisissent pmximant o caturauit. Idiecertnl etiant, quod ante receptionem liter(trunt noslr.amnt ?zunchan salan, ad seden? apostoliecm destinaron!, el ideo, ate proeederetis ulterius, ad audientiant nostrc(art appellcarzt. Iuvenis dictan, cui per episcopunz et canonicos cuiden? frerat praebenda concessc, d'uxit cid aradnienicu? nostram p'oclaaarz(luu. Linde vos non processistis ullerius, sed quae acta firercnl per restras nobis literas inlimastis. Petebat igittr azremoratts 7 G., ui ex co, quod canonicé contra Lateranense conciliu? fecerant?, impedire non paterunt noslrcae concessionis efféctiva, sed praebendam ipsant fiterentctis eunt pacifice? i possidere. (bate si fiaisset etiram iccenti memrcitn enalcessa, debelrcd tomen nnsrl-a C,concessin, gircie pa-aecesserat, praevaleat. l'crunz [dilectos] filias Bonos lochnzneslo praedictorum c.a.onicorum et eplLscopi nuncios l'oposuit, quod, priusgatanz ad (tos auarulcdum apostolicrm emclazasset, praebearzctmt ipsant iuveni conr.esserant mentora?), el subitnxit, quod dictas O. super homicidio el peruriu iazfan?ia publica l'aborabai 11. linde non solann cichritrendus non eral ad Creannmz..sean eccle.sicmtl-', sed eüicertus potius etiaat, si faisset admissus. l'piscopus quoque per sitas nobis literas intimavtt, quod, quina pro endent G. literas apostolicas recepissel, ei consuluit, uf, si coazscienclia salva posset, saltea?, de perjurio et homicidio se purgare!, azisi contra cata appareat legitianus acenscdtr; sed ipse pr'rgalionem, praestare noluit, nec offerre. Nos igitur, altendenles, (oo(1 13 filias nobilis nzen?irai, sicut episcopi et eanonicomnz L'reanonczsirmr, et exsecutorunt noslraravn litercte afestahantur, fui! —ira Letteraria?se conciliunt ad proxiacant cacalurant arinussus, id postnodaa acceperunt 14 non vacantem, timan, priusyuaz r. de auorte subdia-cmzi 15 [ad] Cretnnant cerirs nuncios pervenire putrasse, praedictam praebendam concesserinnas mearaa-ato G., discretionis vest'ae per" apo.stnlica scripta Mandanms, quatenus quid de praem.isso iurene flitcan. e.st (lerturecietis irritala el inane, ac, nisi praefatus III G. super obiectis eidem in modum exceptlotlls crlminibus, videlicet perjurio et homicidio, publice fuerit infamatus, concessionem nostram sibi factam executioni mandetis. Deinde 17, si legitimus accusator apparuerit, audiat quae fuerint hinc inde proposita, et, si praedicta crimina vel eorum aliquod legitime probatum 18 fuerit contra.™ eum, ipsi super eadem praebenda perpetuum silentium appellcttinne posiposdet% imponatis. Quod .si probare nequiverint, eenu..sibl auctoritale apostolict rnfirmitis. Si yero contra eran legitimus non apparuerit accusator, et 21 ipse super praedictis criminibus dignoscitur respersus infamia 22, purgationem ei canonicam indicatis; in qua si forte defecerit, perpetuam imponatis ei silentium. Si autem, purgationem 21« praestlterit-5, contradictores ab eius molestia compescentes 26, eos, qui eum nisi sunt impedire, in expensis ipsi legitimis condemnetis 7.

CAP. XXIV.1

Superior contra subditum, maxime praelatum, de his tantum inquit super quibus praecessit infamia, et tunc vocabit euro, et tradet sibi capitula et nomina, et testium dieta publicabit, et ipsius legitimas exceptiones admittet, et, probato gravi crimine, cuto ab administratione removebit. In regularibus vero praelatis ad unguem servandus non est hic urdo. Ibi quanquam in hac summatione medica videatur agi differentia inter praelatos et subditos, contra quos inquiritur, lamen facienda est, ut pateo iu litera.

Idem] in concilio generali.

Qualiter et quando debeat praelatus procedere ad in-

quirendum et puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus veteris et novi testamenti colligitur evidenter, ex quibus postea processerunt 1 canonicac sanctiones, sicut 0111111 aperte distinximus 5, et 11 nunc sacri approbatione concilii confirmamus. Legitur enim in evangelio, quod villicus ille, qui cliffamatus erat apud clominum suum, quasi 7 dissi-passet bona ipsius 11, audit ab illo: „Quid? hoc audio de te? recicle rationem villicationis tuae, iam enim non poteris amplius 111* villicare." Et 11 in Genesi Dominus ait: „Ie-scendam et viclebo, utrum clamorem, qui venit aci me, opere compleverint." Ex quibus auctoritatibus manifeste probatur 12, quod non solum quum subclitus, verum etiam quum praelatus excedit, si per clamorem et famam 13 ad aures superioris pervenerit, non quidem a malevolis et maledicis 11, sed a providis et honestis, nec semel tantum, sed saepe, quod clamor 111 inuit et diffamatio manifestat, debet coram ecclesiae senioribus veritatem diligentius perscrutari, ut, si rei posocerit 111 qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam idem 17 sit accusator 1s' et iudex, sed quasi 11 denunciante fama vel deferente clamare officii sui debitum exsequatur. Licet autem hoc sit observancium in subditis, diligentius 16 taten est observandum in praelatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non pos-sunt omnibus complacere, quum ex officio suo 21* teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare: frequenter odium multorum incurrunt et insidias patiuntur. Et ideo sancti Patres provide statuerunt, lit accusatio praelatorum non faene admittatur, ne concussis columnis corruat aedificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per guara non solu in falsae, sed etiam 12 malignae criminationi 23 ianua praecludatur. Verum ita voluerunt providere praelatis, ne crimina-rentur iniuste, ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter, contra morbum utrumque invenientes medicinara congruam, videlicet ut criminalis accusatio, quae 21 ad diminutionem capitis, id est degradationem, intenditur 25, nisi legitima 6 praecedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed quum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ita ut 27 iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo clissimulari non possit vel sine periculo tolerari: absque dubitationis scriptio ad inquirendum et puniendum eius excessus, non ex odii fomite, sed caritatis procedatur affectu, quatenus 2s, si fuerit gravis excessus, etsi non degradetur ab ordine, ab aciminatione tamen amoveatur omnino, ciliar! est secundum sententiam evangelicam a villicatione villicum anloveri, qui non potest villicationis suae dignam reddere rationem. Debet igitur esse praesens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit 21*, et exponencia sunt ei 31 illa 31 capitula, de quibus fuel-it inquiren-clunl, ut facultateul habeat defendendi se ipsum. Et non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, ut quid et 32 a quo sit dictum appareat, publicanda, nec non exceptiones et replications legitima admittendae, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionem yero exclusionem deponendi falsum audacia praebetur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet praelatus assurgere, quanto dampnabilis eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi 33 tribus modis possit 11 procedi, per accusationem videlicet, dem uclationem et inquisitionem 111 isporun] 35: ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compendium ad grave dispendium veniatur, sicut accusationem legitima debet praecedere inscriptio, sic et denunciationem caritativa monitio 36: et inquisitionem clamosa insinuatio praevenire, illo semper adhibito modera-mine, ut iuxta forman-1 iudicii sententiae quoque forma dictetur. 1-Iunc tamen entinen-1 circa regulares personas non creclimns usquequoque scrvandunl, quae 3f, quum causa

T it. I. Cap. XXIII. Yi) praebeudam proximo: III, 7) adrl.: elen-cos: ib. • 8) focermlt; ib. 9) pacifica possessione gaudere (e lnp: decal): 10) loantiss: ib. 11) laborat: th. 12) praebendam: ib.: derst: De 13) quod si: pgr. 14) acceperint: Dabc. 15) «cid.: ipsiun: Dax 16) pro-fatus elencos super pl'adctetis (dictis: Db) el'linibus publice literit infama-tus concessionem nostram iMinuta.: per censor- eccl. app. real. exacu-tioni rtfandetis: D 17) letunat: *GDEOK 18) fueriot probata-ipsi: Dl 19) eunt, eam: dcozt: Db 20) ap'p'pgstp.: deest: ib. 21) si: D 22) fama: 1 23) imponere curetis: 11 24) purg.: d'sest: (*HICLLJIV; eam: La; ipsam: D 25) praest.: (hect: Lao 26) compesCatis et eos, qui nisi: D 27) con-dominantes: FHK 17

C ap. XXIV. 1) e. s. 'Colle. Lgter. IV. * (1215.) -.- Comp. IV. c.4. h. t. (5, 1.) 2) quomodo: Cene. ap. -Itav.: s) auctoritato: Licet 4) super hoc proces-eerant: Db 5) rj. attrpat c. 171., ex quo haca Co?ic, Lat. verbo desranpla surti.

6) ita et: Db 7) quia: Dh 8) Milis: Di; sita: (Utr...Js. 9) Lar. XVI, 2. 10) ampl.: deest: FGHh/LnD Couc. 11) lit: dce, sl: 11h; - Cf. (Teus. XVIII, 21. 12) comprobatur: Cate. 13) odd.: cius: Iib; et fan.: dcat: De 14) snspcctis: D0 15) elinn:atio: 111, 10) poposcit: Dtrbh 17) id.: deest: DuLlg (Soc. 15) actor: Codd. coll. o. Dallo Couc. 19) quia: Dh 20) diligenter: DLe 21) suo: leest: Fr/107. 171 Couc. 22) et: Dubd 23) criminationis: D Con. J1.. 24) per qu:uu: Di/ 25) teuditur: ib.: iteudit: Couc. :lls. 20) legitime: Db 27) ut interim. (in t:ttum: lld) iam: Dbd 28) quare: FM; namvis: Jt u:it: h' 39) abseautat: F11:Vdablg .u) ci: drsa: F(11L/h'Dubdq Cozc. La. 31) illi: ULdy Couc. :lls.; doro: D1 32) et: (crol: D: vel: Couc. 11+. 33) etiam: Db 34) possit: Dabh 35) cernit: (Sur. :lf) admouitio; Dsl r'ne. 37) qui: Do!.

requirit, facilius et liberior a suis possunt³³ administrationibus amoveri.

CAP. XXV.,

Metropolitani ad correctionem excessuum et reformationem morum singulis annis facere debent provinciale concilium, in quo statuere debent personas idoneas per singulati dioeceses, quae sollicite investigent, et in sequenti concilio referant corrigenda. B]t episcopi debent facere synodos episcopales singulis annis, et publicare agitata in provinciali concilio, et hanc negligentes ab executione officii suspenduntur. H. d.

Idem in eodem.

Sicut olim a sanctis Patribus noscitur institutum, metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis provincialia non omittant concilia celebrare, in quibus de corrigendis excessibus et moribus reformationis, praesertim in clero, diligentem habeant curo Dei timore tractatum, canonicas regulas², et³* maxime, quae statutae⁴ sunt in hoc generali concilio, relegendes, ut eas faciant observari, debitam poenam transgressoribus infligendo s. Ut autem id valeat⁵ efficacius adimpleri, per singulas dioeceses statuatur⁷ personas idoneas, providas videlicet et honestas, quae per totum annum simpliciter et de plano absque ulla iurisdictione sollicite investigent quae correctione vel reformatione sunt³ digna, et ea fideliter perferant ad metropolitanum et suffraganeos et alios s⁸ in concilio subsequenti, ut super⁹ his et aliis, prout utilitati et honestati congruerit¹⁰ *, provida deliberatione procedant, et quae¹² statuerint faciant observari, publicaturi¹³ ea¹⁴ in episcopaliibus synodis annuatim per singulas dioeceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutarium neglexerit adimplere, a sui¹⁵ executione officii suspendatur, [donec per superioris arbitrium eius relaxetur.]

CAP. XXVI.1

Sententiae excommunicationum, suspensionum vel interdicti, latae post denunciationem per abbatem denunciatum vel alium pro ipso in monachos denunciantes vel adhaerentes eisdem, relaxantur. Spoliati restituuntur, et iuramenta de tacenda veritate relaxantur, dicta testium denunciant traduntur, et expensae de bonis monasterii monachis denunciatis ministrantur; et propter hoc ab obedientia abbas non eximuntur, sine tamen litis praeiudicio.

Gregorius IX. Archiepiscopo et Priori sanctae Mariae Rothomagensis.

Olim I. V. 2* et P. ordinis Tyronensis (*El infra*.) Ne igitur reformatio monasterii valeat retardari, mandamus, quatenus, relaxatis excommunicationum seu suspensionum sententiis, si quas idem abbas protulerit vel per quoscunque indices promulgare fecit post inceptum negotium in eos et adhaerentes eisdem, ac eis restitutis, quos idem abbas negotio ipso pendente contra iustitiam spoliavit, in negotio de plano et absque iudiciorum strepitu procedentes, quum talibus maxime in hoc casu non deceat Dei servos involvi, inquiratis quae circa personas et observantias regulares videritis inquirenda, corrigentes et reformantes tam in capite quam in membris quae correctionis et reformationis officio noveritis indigere, iuramentis, si qua de tacenda veritate abbas extorserat, relaxatis, proviso, ut negotio ipso pendente praefati monachi eidem abbati obediant et intendunt, ita tamen, quod per hoc prosecutionem negotii non valeat impediri. Si vero testes contra eundem abbatem producti fuerint, dictorum ipsorum ei copiam faciat³. Praedictis autem monachis expensas, factas propter hoc, et tribus vel quatuor ex istis, vel aliis, quos idoneos ad dictum negotium prosecutionem duxeritis assumendos, faciat³ de bonis eiusdem monasterii, et⁴* faciendas expensas ad prosecutionem ipsius negotii necessarias, computatis, si qua propter hoc receperunt, de bonis monasterii, quum proprio non habeant, ministrari. Contradictores etc.

Tit. I. Cap. XXIV. 38) possint: Cont. B^hsn.

Cap. XXV. 1) c. 6. Gene. eiusd. - comp. IV. c. 5. Ir. t. (5, 1.) 2) causas: Cnse. 31. S. 3) et: exstat: FGHIX 4) statuta: CLa Cene. Vs.; constitutae: I 5) iniungenda: Db 6) valeant: . . . adimplere: Dtt 7) constituent: Jls 8) sint: LaalDb Coic. 9) et ad al.: GHIDabdg; deest: Df Dono, Jls. 10) similiter: Dh 11) congruit: CLNNDabgh 12) quod: Dab Conc. 31s. 13) publicantes: Cono. 14) ea quae: NDb 15) a sois beneficiis et ex.: Coic.

Cap. XXVI. 1) 1227-34. - Potthast no. 9669. 2) W.: FGILaV 3) dari fan.: Coat. Barna. 4) et: deest: FHXLN.

Cap. XXVII. 1) Restituitur ex origin. ap. Deutinger Beytrige a. Cesch. d. Erabasth. nitinchen u. Freysin g (allnchen 1851.) II, 9. 2) Episcopo Pjstetensi et... de Aldeayero et de Salem abbatibus Pataviana. et Constant. dioecesis. Reg. - Potthast no. 7837. 3) quidam orig. 4) Frisingenses:

CAP. XXVIII

Contra praelatum, denunciatum do dilapidatione, fit commissio super veritate ingnenda, et pondente negotio debet sibi interdicti potestas alienandi.

Idem Episcopo Cister. 2, de Alde. et de Salen. Abbatibus.

Praelatorum excessus T[tanto suni severius corrigendi, (planto plures enrunt corrupunur exemplo, si remcnerent incorrecta: Sane dilecti filii C. [C. E. II.] et quatuor³ alii canonici Fnsigienses 4+ [bonae menloriae I!. papae praedecessori nosta'o] denunciando monstrarunt, quod [venerabilis fialer no.eter] Frisigiensis 5" episcopus bona sui episcopatus, quem, ut dicunt, fuit minus canonice assecutus, adeo graviter dilapidat et consumit, quod, nisi celeriter adhibeatur remedium, episcopatus idem per eum ad irreparabile dissolutionis 7* opprobrium deducetur, nec solummodo rerum, verum etiam famae suae prodigus et salutis, vitam ducit enormiter dissolutam. ; Icalco ut inficiationi das continentiae non sil locos, gttuara maufeste cohabitata'eonis indicio coan.probeta-, alias quod modesta pontificalis gravitatis ahiecta se dictis et factis sic levem ctc irreprehensiLilen exhibet, tii Ojos vita eis sil in laqueunt et in scandalum, gatibus esse deberet hoalestcttis excm.pltiam. Quia igitur hace. sub dissinallatione transire nec colonias nec debemos, sequentes forniani literaruni, quas dictus praedecessor noster super hoc providerat tlestin.candas.] Discretionis vestrae [per ctpostolica scriptcaj mandamus, quatenus personaliter accedentes ad locum inquiratis sollicite veritatem, et eam fideliter conscribentes sub sigillis vestris nobis transmittatis inclusam, eidem 3 episcopo terminum assignantes, quo nostro se conspectui [personaliter] repraesentet pro meritis recepturus, potestate vendendi, dandi g, infeudandi seu quomodolibet alienandi bona ipsius ecclesiae interim eidem [episcopo] penitus interdicta. [Quod si etc. Dat. Late,.. F. Ectl. IFai. rla. I. 1227.]

TITULUS II.

DE CALUINIATORIBUS.

CAP. I.1

Subdiaconus, calumnioso accusans diaconum, subdiaconatu privatur, et publico verberibus castigatur, et in exsilium mittitur.

Gregorius Anthemio Subdiacono2.

Quum fortius punienda sint crimina, quae insontibus et maxime sacris hominibus inferuntur, quam sitis culpabiles (mines, qui in causa Ioannis diaconi resedistis, attendite 3, ut H' larium4, criminatore ipsius, nulla ex diffinitione vestra poena conveniens 5* castigaret. ' [1]ec illul ad expcasiona vestrana crerlatis esse Hoz-tetan, (pool v(bi.s, quasi ipdicare volentibus, solos fi-ater et coepiscopus noster l'aschasius dicitur distulisse. A rana si zetas in vobis rectituliaais viguas.set, facilius uati a multis rationrebiliter suaderi, quam naulti ab uno poterant sine causa differri. Quia ergo tantae nequitiae malum sine digna non debet ultione transire, iubelnuse eundem H. prius subdiaconatus, quo indignus fungitur, privan officio, et verberibus publice castigatum in exsilium deportan, llt 'unjnas poena nzulionunt possit esse correctio etc.

CAP. II.1

Denunciator, in probatione criminum deociens, ab officio et beneficio suspenditur, canee innocentiam suam purget.

Innocentius III. Zamorensi, Segobiensi 2 et Abulensi Episcopis.

Quum dilectus filius, magister scholarium Palentinus 3, ad sedem apostolicam accessisset, et nobis de suo 4* episcopo

FGH orig. 5) cf. not. 4. 6) irreparabilie: Codd. coll. orig. 7) desolationis: FGHIXLLMNorig. 8) eundem episcopum ad nostrant praesentiam, quatuor mensium post citationem vestram sibi tersa.: Orig. 9) obligandi: ario.

Tit. II. Cap. I. 1) Restitutio ex Grey. I. Rey. XI, 71.; Block. II, 201.; Lips. XLII, 5.; Comp. I. e. 2. de acetis. (5, 1.) 2) udd.: Campal/bu: Reg.; - SO'. ao. 601. - Jaffé sa. 1421. 3) attende: 4 Bsrrejr. Reg. 4) illarum: P; Hilarum: Butch. Rey. 5) veniens: FGH, II Goll. cilt. Reo. 6) supra-scriptum (deest: AP) fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri (admonere: AP), ut eundem (eum: Pr Hilarum IHilarum: A) . . . privet officis atquo verberibus publ. cast. facial in ex. deportari: Coll. cilt. Reg.

Cap. II. 1) Restitutum ex leg. Bal. X, 58.; - Contp.III. c. 7. de accus. (5, 1.) 2) Secobiensis: Rey. - nomina in Codd. corrupta surit. - Potthast sa. 3100. 3) Palatinus: Cacc; l'alentinae ecclesiae: lieq. 4) sus: deest F; de ven, fr. nostro Palentiuo episcopo suo (deest: C): O Reg.

excessus varios nunciasset, venerabili fratri nostro quondam episcopo Legionensi, nunc ⁵ archiepiscopo Compostellano, el dilectis filiis de Valle bona, et de D7ataplana ⁶ abbatibus dioecesis Palentinae examinationem commisimus excessuum obsectorum. [Qui super simonia iluplici, dilapidatione, abanlutione incitlentium in cannem sententiae promulgatae, quodque appellationibus ad nos interpositis deferre coniemneret, nec non quod in manibus suis ultra tempus in concilio Lateranensi constitutum vacante tenuerit dignitatem, et quod furtim quoddam subtraxerit instrumenta, in quo a iure canonicorum iura episcopalia distinguuntur, el quibusdam aliis, inquisita per testes plenius veritate, inquisitionem ipsam cum clepositis: onibus testiuuz nobis fzdeliter transmiserunt Quum autem processum negotii et dicta testium exammnverimus diligenter, nec intelligere potuerimus, probatum esse sufficienter aliquid de praedictis, eundem episcopum de consilio fratrum nostrorum absolvendum decernimus ⁷ ab obiectis, vobis s per apostolica scripta mandantes, quatenus memoratum magistrum scholarum ⁹, donec canonice suam purgaverit innocentiam, scilicet quod non calumniandi animo ad huiusmodi crimina proponenda processit ¹⁰, ab officio et beneficio suspendatis, ut ceteri, simili poena perterriti, ad infamiam suorum facile non prosiliant praelatorum. [Quod si non munes etc. Dat. Latee. V. Id. Maii Ao. T. 1207.]

TITULUS III.

DE SIMONIA, ET NE ALIQUID PRO SPIRITUALIBUS EXIGATUR VEL PROMITTATUR.

CAP. I.

l'piscopus pro ordine ab eo conferendo, vel ministri vel notarii nihil temporale exigere debent.

Gregorius generali synodo praesidens.

In ordinando ¹ episcopo pontifex manan imponit; evangelicam yero lectionem minister legit: con firmationis aute-m dios epistolam notarius scribit. Sicut autem non debet ² episcopus manum, quam imponit, ita nec minister vel notarius in ordinatione eius vocem suam vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur ³ vel usu pallii, seu chartis atque pastellis ⁴, eum ⁵, qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus ⁶. [Ex quibus praedictis robas etc.]

CAP. II.

Deponendus est qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia sua, se postea intrudendo

Ex concilio Maguntinensi.

Qui alium presbyterum in ecclesia ² legitime ordinatum per pecuniam expulerit, eamque sibi taliter vindicaverit, omnino ³ deponatur ⁴.

CAP. III.

Quilibet catholicus admittit ad accusandum de crimine simoniae.

Deodatus Papae.

Si Dominus et magister omnium, qui sine peccato fuit, accusandi licentiam uni dedit ³, ⁴ guardo nragis unius assertionem convincendus ⁴ est, qui Simonis ⁵ labe dignoscitur esse pollutus? Non igitur in tali quilibet catholicus est respuendus, sed, ut veritatem asserat ad propalandam ⁶ simoniacam rabiem, magnis est precibus exorandus ⁷.

¹ri. t. II. (3ap. II. 5) add.: antem: Cb; tunc: Cc ⁶ nomea tot, Cae corrupt. est 7) decrevimus: GXLacbh Rev. 8) vob.: deest: Cabch 9) scholarium: FHBóhna ex Cont.: scholasticum: CL 10) procusserit: La Reg.

¹it. III. Cap. I. 1) Restitutio: ex Cene. Rom. hab. sub Orce. 1. cd. iie App. Opp. Gregor. I. ed. Maur.; - cf. c. 3.4. C. I. qn. 2.; - Lips. I. 10.; Comp. I. c. 1. 5. t. (5, 2.) 2) docet episcopum (debet episcopus: Ab; pontificem: ori.g.) manum . . . vendere, ita minister vel notarius non debet in ordinatione uiue vocem suam vel calamum venumdare: Coll. cit. Reg. 3) Yero vel pallio: onco. 4) patellis: Al; pastello: Rey. 5) eundem, qui ordinandus vel ordinatus est: orig. 6) prohibeo: ib.

C a p. II. 1) Exstat in Cose. Terso. III. c. 15. Cmic. II. reg. sub Rhab. (847.) e. 12.; in ep. hab. ad Herib. c. 19. - Reg. 1, 349.; Barch. III. 110.; leo Decr. III. 86.; Comp. 1, c. 2. h. t. (5, 2.) 2) ad ecclesiam: Reg. Ba3rch. leo Conc. i) (minio: LH; omnimodo: N; omnimodis: A 4) Quicunque presbyter per pretium ecclesiam fuerit adeptus, omnibus modis deponatur, quoniam contra ecclesiasticae regulam disciplinaria agora dignoscitur qui alium etc.: Rey. Jurel. Ivo Coser.

Cap. III. 1) Iteitutum ex Lips. I. 11.; Cuss. XIII. 11.; Comp. I. c. 3. h. t. (5, 2.) 2) Paschalis 11.: P 3) dederit: Aac 4) corrigendus: Ab 5) Biutoniae: A 6) penendam; FGH3fA; repellendam: X; compelleudam: L; depelleudam: PR 7) exhortandus: Abc.

Cap. IV. 1) Siunplem ex ep. Grey. I. in Rey. VI. 3, ad Bfaxintunt - cf. c.

CAP. IV.

Simoniacus pendente accnsatione ab administratione divinarum prohibetur.

Idem".

Accusatum simoniacum necesse habuimus ¹ sumnzopere per scripta austro prohibere, ne missarum solennia celebraret ³, donec quid esset, verius constitisset ⁴.

CAP. V.

Idem dicit, quod praecedens, nisi quod illud cap. loquitur in accnsatione, istud in inquisitione, et illud loquitur de simoniaco in genere, istud declarat de ordine.

Idem2.

Quotiens ¹ contra ecclesiasticanz quid gestum dicitur disciplinara, ne nos ante Deum culpa ex dissimulatione redarguat, irrequisitanz hoc relinquere non audeamus. Pervenit itaque ad nos, quod per simoniacam haeresim fueris ³ ordinatus. Sed et alia ⁴ de te multa hic dicta sunt, de quibus unum quam maxime ⁵ fuit, Propterea ⁶ necesse habuimus, te per scripta postra prohibere, ne missarum solennia celebrare debuisses, donec quid ⁷ Sit a verius discernereamus ⁹.

CAP. VI.

Simoniacus est deponendus.

Lucius Papa2.

Sicut eninz simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos vincit, ita sine dilatione mox, ut chis signa per aliquam personam claruerint, de ecclesia Dei debet eliminari atque repelli ³ *. Petrus enim primas pastor ecclesiae non alciuius liominis attestatione sed sancti spiritus inspiratione Simonis interiora recognoscens sine aliqua ⁴ audiencia terribili eum et repentina morte mulctavit.

CAP. VII.

Simoniacum accnsare potest servus, meretrix et criminosi.

Deodatus2*.

Tanta est labes huius criminis, quod etiam servi adversus ³ dominos, et quilibet criminosi admittuntur ad accusationem ⁴. Item omnis peccator missam cantare potest, praeter simoniacum, quem etiam ⁵ quilibet, ut ab ordine male accepto removeatur, accusare potest, vel etiam meretrix.

CAP. VIII.

Simoniacum est pretium recipere pro ingressu religionis, pro prioratibus vel capellis concedendis, et pro praelatis instituendis, pro concedenda sepultura, pro chrismate, pro oleo sancto, pro benedictionibus nubentium, vel alio sacramentis; neo valet consuetudo in contrarium. H. d. cura sequenti.

Alexander III. in concilio Turonensi.

Non satis ¹ utiliter ² a populo ³ avaritia redarguitur ⁵, si ab his, qui in clero constituti videntur, et praecipue qui ⁶ contempto saeculo ⁶ nomen religiosorum profztentur ⁷ [el] ⁷ regulanz ⁸, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, ne ab iis ⁹, qui ad religionem transire volunt ¹⁰, aliqua pecunia requiratur. Nec ¹¹ prioratus vel capellaniae ¹² quae libet ¹³ monachorum aut clericorum annua li distractione vendantur ¹⁵. Nec ab

praxiane s quer+., - Silvestre tribunal' in c. 11. C. II. gn. 5. - Li(as. I. 13.; Comp. I. c. 4. h. t. (5, 2.) 2) Adeodatus: P; - scr. as. 545. - Jaffe no. 1013. 3) celebrare debuisset: AabclP; celebrasset: A I 4) potuissimus addiscere: Coll. cilt.

Cap. V. 1) Resditut: ex Greg. I. Ref. VI. 3.; Lips. I. 14., Comp. I. c. 5. h. t. (5, 2.) 2) cf. cap. antecedeais 3) fuisses: P 4) talia: Aac 5) maximum: Aabc 6) propter quod: Aakl Reg. 7) quicquid: I' 8) esset: AP Reg. 9) disceremus: it.t; addisceremus: P; potuissimue addiscere: Reg.

Cap. VI. 1) Lps. I. 15. - Comp. I. c. G. h. t. (5, 2.) 2) Ex dictis Iulii P. (?); I' 3) propelli: FOIL IXLNaackl 4) aliq.: deest: dbP.

Cap. VII. 1) Lips. I. 10.; Banab. I. 9.; Cass. XIII. 10.; Comp. I. c. 16. h. t. (5, 2.) 2) Deuseddit: HClbMAPQ; add: Papa: FG; insc. deest: I' 3) apud: I' 4) accusationes: Q 5) et: deest: Q.

Cap. VIII. 1) Restitutum ex c. 6. Conc. Taran. (1163.); App. II. 10.; Lips. 1, 9.; Banab. I. 8.; Cass. XIII. 9.; Comp. I. c. 7.11. t. (5, 2.) 2) inutiliter: AbrQR; Quia non . . . util.: 0 3) in populo Dei: I' 4) av.: deest: QR 5) redarguimur: Alt 6) cont. saec.: deest: etitneu QR 7) et: deest etiam: ib. 8) regula . . . non servetur (servatur: AabQR): : IPQR 9) ipsls: Aarkl(1 10) volerint: L'onc. 11) ne: QR; neve: Q; et no: Cmic. 12) capollanla: Q 13) quilibet: Ab; quilibot: ac; cuilibet: Q 14) decimae detractio: Conc. 15) veuundentur: A1Qlt; veudatur: G.

co, cui regimen ipsarum conunititur, pro¹⁶ earum conmlsione ullum pretium exigatur. [loe autem simoniacum esse sancionan l'atrtnt cructnrilax A lamfeste declara. Unde quisquis contra hoc¹¹ decretum attentare praesumpserit, tam ille¹⁵, qui dederit, quam ille¹ qui receperit vel consenscrit²⁰ partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quoque²¹, et= chrismatis² et olei²³ receptione=4* nulla cuiusquam²⁵ pretii exactio² attentetur²⁷, nec sub obtentu cuiusquam^{VI} consuetudinis reatum suum quis²⁹ tueatur, quia diuturnitas temporis non diminuit³* peccata³¹*, sed augeat.

CAP. IX.,

Sumatur est supra in cap. precedenti.

Ex concilio Lateranensi.

Quum in ecclesiae corpore -: onania debeant ex corl7ate 2 trctctmri, it ("mol yralis receptiva est gratis imperan: hori•ibile3 nimis est, quo(' in quibusdam ecclesiis locum venalitas perhibetur habere ita, ut pro episcopis vel 4 abbatibus seu quibuscunque personis ecclesiasticis ponendis in seden' ', sive introducendis presbyteris in ecclesiam 6, nec non et' pro sepulturis et exsequiis mortuorum, et benedictionibus nubentium, seu aliis sacralentis' aliquid requiratur' " el nMz po,ssit iUe, qui intliget, isla percipere, nLct manan, impide curare,* laryitoris. Yutant autem¹¹ plures, ex hoc .sibi licere, quia legem¹¹ mortis¹³ de longa invaluisse¹⁴ consuetudine arbitrantur, non satis, quia ctpiditctte ecrecat' srint, attendentes, quod tanto¹ . graviora sunt crimina, quanlo diutius infelicem animan' tenuerunt¹ alligatam. Ne initur haec¹⁷ de cetero fiant, vel¹⁸ pro personis ecclesiasticis deducendis in¹⁹ seden; 2", vel sacerdotibus instituendis, aut scpliendis mortuis, seu²¹ benedicendis nubentibus, seu aliis sac'l'amentis conferendis seu collatis²²* aliquid exigatur, districtius prohibemus²³. Si quis auteni contra hoc venire praesumpserit, portionem cum Giezi se noverit habiturum, cmtl's litclajn r:raclivne huf,ls zm nleris ultilah;r. [l'mhihemrrs etc. cf. c. 7. de cens. III. 39.]

CAP. X.

Pro eccieciarum tousecariuue nihil est praete,r procuratunent exigendum.

Idem Vigiliensi 2 Episcopo.

Quum sit Romana; ecclesia, coi licet inmleriti ptesirleznus, moler ecclesien unl (Jan (7a et nlaylsb•rl, coJinrcn ex debito •suscehti regiminis, pnuu nobis Dominas tlerlerit i, respnrlere con,sultalioadb,cs. silapLnu,ulu, arl tltbtiae quae.stiones apostolieae sedis pro-Menda "'datos cn.ndentm-. (lutu'siei.sti antelo, frote,- episcopo, trame fi,aleraeilctli rescriti, ?fiman pro ecclesiotrovn. consecratinne garicquar pracler pmcurationezu. habere 4 (Iebcas. L'l⁵ nos Consultationi tuae taliter respondemus, quod nihil pro ecclesiarum conuacatione potes vel debes praeter procuratorem exigere, Sed prom'ttione n/underatdm, quo fin tlposlola's citat: „lilenlo cogita: sois stipendiis militare," ab (ma.dem ecclesia exagere potes.

Tit. III. Cap. VIII. 16) ex ear. como: . pretiunt exigant: O 17) hoc le cetero: O Cono. 18) tauto ille quam rpiu consenserit inonsensit: .ta): 4a9./t; tau, ille (deest: Cope.) qui dederit (dedil: al) quam qui receporit (recepit et qui consensit: 4f) partem se cum Simone (secum simonitw: AS) non (ne: Al) dubitot habiturum: .JhrtlOPCoue. 19) illo: tleest: l'f, 20) vel qui (decat: 31Y) consensit: LaJIX 21) Tilden.: 0 22) ef: deest: Cope. 23) add.: sacri: l' 24) percoptione: Codit. ctColl. cilt. Cono. 25) cuiusque: Al; cuiuscunquo: ll 26) cmptio: ll 27) infundat: AOQii; iuteredat: P t'o,c. 28) huins: O; allicuius: Come. 29) aliquis: (l; qui,qu:un: (onc. 3u) minuit: G'1116C'oll. c.(t. Cono. 31) peccatuut: FAk01'

Cap. IX. 1) llesititltm ex c. 7. Cope. Laler. III. (1179.) Lips. 10.; .Uaprb. 4.; Caso. XII. 9.; Comp. I. e. 8. h. t. (5,2.) 2) deb. acquanimitate: Q 3) horrendum: AL 4) et: P 5) cede: (ull. cr'tt. L'op.c. G) ecclesia: l' 7) et: add. a llaapp. 5) uilicis: l' 9) ud.l.: ecclesiasticis: l' 10) exigitur: (une. 11) aut: deest: ib. 12) lu;c: :II 13) moris: l'1 14) vallllse . . . mo,lrautur: 11 15) (dd.: ma:is: l' 16) teuuorint: FelJlr.,VA(eQll Cono. .Jetinueriut: A; detinent: La,l'll: retinuerit: l'61, 11) hoy . . . fiat: Abcl:10Y111 Catr.; hoc: rleest: lit 18) et vel: Lb.V Cono.; et ut: R 19Q ad: Coll. oil. P. 20) prld.: apostolicu: Al prole 21) seu etiam (et: Ac); ALRQ; seu etiam ben. nmb., seu et.: '6'ope. 22) couf. sea. con.: tleest: Codd. coll. Coll. cilt. Cono. 93) inihemus: l.,n3l Con. cilt. Cupe.

Cap. X. 1) lLslitlenpA pp. 11, 4.; lalrs. I. 1.; ll,npb. 1, 1.; 65100. XIII. 1.; Comp. I. c. 9. h. t. (5,2.) 2) Wig.: Aa; Vig.: l' - 1159-81. - .Jaffc no. 9155. 3) ministraverit: .Iac 4) exigere: Ab 5) Et . . . modera-tant: dcacl: O.

U ap. XI. 1) Restitiplm ex lpp. Ir, 13.; l,rps. I. 2.; Taapb. I. 2.; Miss. XIII. 2.; Comp. I. c. 10. O. t. (5,2.) 2) Pol. ep.: O: -1159-81. - .Juiré lo. 91711. 3) att.: doro!: .1) gnond: doce!: ASrQR 5) Exoniensi: A112R 6) accepisse: Ah 7) et: deest: ib. 8) Exonensis: J116A12J1; Sorieusi: 0 9) beneliciu: FURIA: Coll. Ml. 10) conscutirent: /tac

CAP. XI.'

Convictas de simonia deponendus est- idem in infamato, qui se purgare 1100 potest.

Idem Toletano 2 Archiepiscopo.

De hoc autem 3, (proa 2-ex el principes sui el Bernardo guondam 4 Oxomensis episcno pecuniant recepisse 6 dicuntur, trl eius electioni praestarent assensum, et 7 quod irlent episcopo Oxomensis 3' archidiacono beneficia 9* certi relliu.s, et cuidam clerico ante clectionem suam prioratum dicitur promississe, ut merque illorum, archirliacoazers cidelicet el clerlcus consentiret il' eidem ti, ht; tuae prudentiae¹² respondemus¹³, quod si¹⁴ manifestum est, eundem archidiaconum etli' clericum oh causam illam teult iniquant et clelestabilnc promissa¹⁶ recepisse¹⁷, aut¹⁸ .sl exinde confessi fuerunt¹¹¹* in iure, vel legitime convicti²⁰, ab altaris ministerio sunt²¹ perpetuo deponendi. Si vero id manifestum est²², nec tamen inde²³ convicti vel confessi fuerint, sed²⁴ tantum¹⁵ publica²¹ laborant infamia, eis canonica purgatio debet indici²¹. In qua si defecerint, tanquam²⁵ auctores²⁹ tanti sunt sceleris puniendi¹⁰. Regem autem et principes eius sollicite limonero debes³² et riligenter inducere, ut, si qua receperint³³ a praefato episcopo, ut eius electioni praestarent³⁴ assensum, ecclesiae Oxomensis³⁵* sine diminutione³⁶ restituant, quum ea sine gravi suae salutis periculo retinere non possint.

CAP. XII.:

Siutioniacum ese pro temperan obsequio benefician, ecclesiastictuu mittere.

idem Eboracensis Archiepiscopo 2.

Qutun essent in nostra praesentia constituti R. clericus de Ponte fracto 3, et nobilis vir V. 4* [147.5 filius Godrici pro controversia, gotee vertebatur inter eos super quadant ecclesia, gaant idem P. asserebat a praefato milite sibi dactm fuisse,] quia idem 6 V. 7* moram diutius facere non poterat 5, in .eces.sci sun clilecttm titilan 7en4111777. nlagistruzn Illilntezn ntenciant ttorit pro se in causa illa sufficientem constituit responsalem. Quumque 9 ab ore praefati R. intellexerimus, quod memoratus¹⁰ miles promiserat el dare¹¹ ecclesiam praescriptam, si quoddam negotium eiusdem militis in nostra posset praesentia¹² pronovere, ac¹⁰¹ per hoc promissionei ipsam continere simoniacam pravitatem, eidem R. super eadem ecclesia silentium duximus imponendum. Ideogtte fraternitali laue per apostolica scripta praeciipiend nlandamus, quale-nus memoratum mili(em occasione praedictae cntroversiae a praenominctn R. vel aliis super praedicta¹⁴ ecclesia yravari milla ratione per•nilitas.

CAP. XIII.'

Notorios sine n'iacus in beneficio ab irlo deponitur; idem in infamato, qui se purgare non potest.

Idem Cistrensi 2 Episcopo.

Insinuatum est auribus nostris, quod, dum episcopatus tibi commissus vacares, in ecclesiis tul episcopatus 3 plurimi sint clerici 4 instilutis, qui per simoniam habere dicuntur

11) ei: A; electioni: R; elan electioni: OPQ 12) patertituti: O 13) duximus respondendm: Coa. cilt. 14) quod si operis evidientia manifesta aestimatur ita, quod uotorum est: O 15) vel cler. eius: 9 16) promissam rem: AUPQ; promissas res: l' 17) suscepisse: Ab; accepisse: Al 18) et: dad 19) fuerint: Codd. el Coll. cilt. 20) convinci poterunt (poterint: Al): aPQR; possunt ab aliquibts convinci: 0 21) sint: R 22) sil: F; non est: IR 23) inde: deest: FG'HLA PQR; nec inde: 0 24) et (tant.: deest): 9 25) turnen: AOPR 26) postea: 4kl 27) induci: Ab; iniungi: ll 28) quasi: lb 29) actores: FOHllLbaacl 30) add.: et deponendi: R 31) suos: Coa. cilt. 32) debet: R 33) receperant: Ab 34) praebere: ll 35) Exoniensi: HJIA l;Q; Exoniien.: PR; Cremonensi: O; deest: Abcl 30) add.: omni: Ab.

Cap. XII. 1) Reslttatunt ex App. II, 14.; Lips. I. 3.; llan'b. I. 3.; Caso. XIII. 1.; Comp. I. c. 11. O. t. (5,2.) 2) add.: scilicet legato: 0; - 1159-81. - Jgrlr no. 8948. 3) sancto: Ab 4) W.: FOHIN Coll. cilt.; V.: 5) verba uncls ipclus,t desxnt otimn: PQR 6) id. V.: das!: A1QR; praedictus W. quiao: O 7) IV.: FO1110: V.: K 8) potorant: A alt 9) Quumque causao cognitionem dileuissit til. nostt. 'AL presbytero (tdd.: et P) tit. S. Lucirte et W. (Vi.: :Ia6cl; onntt.: P) tituli (onrit.: APQR) S. Nicolai iu cancro Tulliano diacono (diaconis: A) cardinalibus. (cartinali: APQR) cotrtmisissetms, ipsi utramque partem ante suam p'acensionam convocaverunt et . . . intollexerunt: Coll. cilt. 10) praefatus: :1501 11) dure: <lees!: Aal 12) curia: Coa. cilt. 13) inde (add.: et: O) quum id nobile per eosdem cardinales innotuisset, nos (deest: O) intelligentes, promissionem ipsam (illanl: 09) simoniacam pravitatem continere, eidem R. super eadem ecclesia (super ecclesiis: O) silentium imposuimus: 6'011. cilt. 14) praoscripta: AQ11: se'ipta: 0.

Cap. XIII. 1) llesitiplon ea App. II, 15.; Lipa. I. 4.; Htanb. I. 4.; Caso. XIII. 3.; Comp. I. c. 12. h. t. (5,2.) 2) Atestrensi: Ab; Cestrensi: 0; - 1159-81. - Jaffé no. 8910. 3) ceca. eius: Cotl. cilt. 4) oler.: ices!: AaO; pinirmi: ll 5) constituti: Al'dli.

ingressum, et infamia inde ⁶ respergi ⁷. Unde, quoniam in-
(lignum est ^s, ut in tala crimine vel tanz larpi ^{suspicionem} renraneont,
fraternitati ^{nae} per apostolica scripta praecipiendo mandamos,
quatenus, si qui fuerint ⁹, quos in praedictis ecclesiis
publicum et notorium est simoniace intrasse, eos *appellatione*
cessante amoveas ab ecclesiis taliter acquisitis. Illis autem,
quorum crimen non **est** publicum et notorium, si publica
laborant infamia, cum quinta vel sexta mano sui ordinis,
infra XL. dies post hartan susceptionem lite, arum, purgationem
indicas, in qua si defecerint, beneficiis huiusmodi ¹/ eccle-
siarum perpetuo prives eosdem ¹¹, *provisurus attentias, m*
tales personas ad eorum ptn-gationem recipias, de quibus veri-
simile sil, quod non debeant alicuius obtentia (leierare.

CAP. XIV.:

Simoniace est pretio vel favore celare peccatorem, vel reconciliare non
poenitentem, vol digne poenitentem a reconciliatione renlovere.

Idem2.

Nemo presbyterorum xenitmi vel emolumentum quod-
libet temporale ³, nmo spirituale detrimentum, a quocun-
que publice peccante vel ⁴ incestuoso accipiat, ut episcopo ⁵
vel ministris eius peccatum illius celet ^h, nec ⁷ pro respectu
cuiusque ^s personae ^{ata} consanguinitatis aut familiaritatis,
alienis communicans peccatis, hoc episcopo ³ innoscere
detrectet. Nec quemquam ¹¹ poenitentem vel minus digne
poenitentem, gratia vel fosare ad reconciliationem adducat,
et testimonium ¹¹ reconciliationis ferat eiclen ¹², vel ^{1a} quo-
cunque livore *[alimt gneitlibell]* ¹⁴ digne ¹⁵ poenitentem a
reconciliatione removeat, quia simoniace est utrumque ¹³ⁱ.

CAP. XV.:

Icclesia emi vel redimi non potest. 11. d. gnoad literam.

Idem Vigoriensi Episcopo et Priori de Acra2.

Ouerelam monachorum de Acra ³ *nmbi.c tr(zsmisanz* re-
cepimus, quod, quum ^s ipsi quoddam ¹¹ manerium, (*prod.*
dicitr Vella, cum pertinentiis sois, et ⁷ ecclesiam de Genen.s
a monachis de Cardonio ³ * sub annuo censu ⁰ quindcimill
librarum fuissent adepti, et inde chartam ab ipsis monachis
habuissent, *quidanz* prior eorum, capitulo inconsulto, prae-
scriptum manerium ¹² et *ecclesiam* et chartam ¹³ monachis 1-1
de Carlonio ¹⁵ accepta pecunia ¹⁰ resignavit. Unde quia ¹¹
prae-fati monachi de Acra ¹⁸ se conqueruntur iniuste gravatos,
et nobis imminet corrigendum, si quid ¹¹ minas rat-iata Liler
attentalr, caussem ipsam experientiae vestrae conuinitrns, prae-
sentium vobis auctoritate mandamos ²⁰, quatenus, partibus ²¹
ante veshrant ²² praesentianz convocatis, quae bine inde *proposita*
fuerint diligentius audiat, et praescriptam ²³ causanl *stilla*
appellationis remedio concordia vel indicio terminetis, scituri ²¹,
quod, sicut emi non potuit, ita nec redimi ecclesia memorata.
Si yero monachi de Cardonio ⁵ " legitime citati ad vestram
praesentiam accedere et indicio vestro ²⁶ stare contem-
perint, vos ²⁷ ipsos ²⁸ monachos de Acra ²⁹ in possessionem
eorum, de quibus ³⁰ controversia vertitur, *cntradictione* et
appellatione cessante inducat ³¹, nec permittatis eos ³² exinde
absque ordine iudicario molestari. *Si yero uterque vestrum*
bis exsequendis interesse non poterit, alter nibuntinus ex-
sequatur ³³.

TI t. III. Cap. XIII. 6) inde: deest: 0 7) respersi: 0 8) indigne
videtur: A b 9) si qui fuerint in praedictis ecclesiis (clericis: A Q) quos
publicum hit et notorium: Coll. cal. 10) ecclesiarum, ibi eommissarum: ib.
11) eosd.: deest: ib.

Cap. XIV. 1) Rc'stikdum ex Capil. Hinemari Rera. c. 13.; Rey. I. 215.;
Att+cb. XIX. 100.; Lips. I. 0.; B1 r+b. I. 5.; Cass. XIII. 6.; Comp. I. c. 13. h. t.
(5. 2.) 2) Atezan dri nomine primo jloe copal insignilnva est a Bxa'e Garda
3) temp.: deest: P; immo ... detr.: deest: Ab 4) et: Ab 5) nobis vel
min. nostris: wly. 6) reticet: Rey. Btoic. orig. 7) vel: R 8) cuius-
quam: 111af: cuiusque: GLA PR 9) noble: o'ry. 10) nec a quocunque
poenitente aut gratiam, aut favorem aut mucus suscipere praesumat, ut
minus digne poenitentem ad reconciliationem adducat: Hincos; nec a
guoquar poenitente aut gratia, aut favore aut munus suscipere praesumat,
aut minus digne poenitentem ad reconciliat. adducat: Reg. Bt(YC3, nec a
queque: // (aliquo queque: 4c) poenitente (aliquem causa poenitentiae: Aa;
quemquam poenitentem: Q) aut gratia aut favore vel minus digne poeniten-
tem (poenitentiae: P) ad recouc. adducat (fetal: Aa): APQR 11) testamen-
tum: P 12) ci: Cnll. rilt. orrg. 13) et: Reg. orig.; vel quoque: R 14) al.
yueml.: deest! etran: PQR 15) dignius: Rey. Burch. mYg. 16) utr.: deest:
PR; quia lloe simoniacum et Deo et bominibus abominabile (contrarium:
Rey. lincch.) ost: Rep. Biv'eh. erry.

Cap. XV. 1) Restitidum ex App. II, 12.; Lips. I. 7.; Bamb. I. 6.; Cass.
XIII. 7.; Comp. I. c. 14. le. t. (5. 2.) 2) Patria: IK; Pat: H; Patera: LGN;
deest: La; ven. fratri nostro Vigoren (Wigorum: Ab; Wig.: I) ep. et dil.
10. de l'atea (Pardoia: A; Patitera: Ab; Parentela: 9) priori: AabelQ;
luscir, deest: Ab; ven. fr. R. et Wigomonsi (R. W.: I) episcopo et dil. 11.
priori do Panteia: Oil; R. Vlg. ep. ot do Pantera priori: P; - 1163-79. -
Jaffé no. 8629. 3) Area: Ab; Atra: O; Agra: P; aera: R 4) accepimus:

Corpus iur. can. F.d. Friedberg, T. II.

CAP. XVI.:

Pro chrismate ab ecclesiis pecunia exigí non dehet, etiamsi hoc habeat
consuetudo.

Idem2.

Ea, quae de avaritiae ⁱ et cupiditatt:s radice procedunt, el
in speciem simoniace prae:itatis erumpunt, penitus stnrt exstir-
panda, et quae de spints et tribulic 7n'ocedunl, [alee apostolici
nto(lerantiz ns.crnll resecmrda. Audivimus entent, quod num-
mos pro chrismate ab ecclesiis (tusa temerario extorquetis3,
quos dicer•.cis »ominibus nunc cathedraticunl, aliquando
paschalem praestationem t, interdunl cero episcopalenl con-
suetuclinem appellatis. (Oluá yero hoc•.l simoniace esse
cognoscitur 6, el periculum general ccnruarum, per crpo..•tolica
scripta r.nbis 7 mandalun el ~tanda s lraecip&nns, quatenus
ab ecclesiis sub praetextu alicuius consuetudinis vel praela-
tionis praescriptos denarios ultet-ius nullatenus exigatis, pro
certo scituri, quod, si hoc at-r. u lrrwrerario p'aesumperitis,
periculum ordinis et dignitatis (•extrac poteritis non inmerito
tormidare. IVihilovlinus Ctiata. ele. (el: e. 12. de ecos. III. 39.)

CAP. XVII.

Pro habendis spit'itualibus hon:agiunt fhcete simoniactur: est.

Idem".

Ex diligenti tua relatione nobig innotuit, q uod 1-1.3*
Calltllariellsls archidiaconils te InKlll. < prnll(ssinnihmLS a(lc'a'il,
el qummtlanz In(npzorma c'iorv'nn conunntinne ae .cullicitndine
induxit, ut ei homagium ¹ * faceres et fidelitatem praestares,
ita gnvlenr, quod ipse tibi beneficiunl ecclesiasticum annis
singulis exhiberet s. Unde, gltonialn huiusmodi obligatio
illicita satis. et contra tuae salutis, nec non et suae pro-
fectum exsistit, sienl Out disrrclin neq±arluocot ignorot: surper
absolvi a nobis instantius el swplieiter postulasti, adiciens,
quod ab eo deinceps nihil onulino de beneficio acciperes'i
constituto. Ouocirca nos, tuam ict hcte parte petitionenl
honestam et favorabilem attendentes, te a praefati archi-
diaconi homagio ⁷ * et fidelitate, praesertim quinn haec
taliter praestita divinis et humanis legibus contraire noscan-
tur s, es: beati l'clri et »ostra etia»z uactoritcde absolvinus ita,
quod ab digno episcopo vel ¹ sacerdote discreto poeniten-
tiam inde condignam recipias, el Deo s'ecundu»z eias cozzsilivuz
studeas reconcilinri. Verum nc aliqua propter hoc nota vel
infamia possis ¹¹ respergi, absolutionis nostrae literas tibi
duxilnus indulgendas, quibus contra latrantium morsus
tutus et praemunitus exsistas, et gllas ii in testimoniunl in-
dulgentiae nostrae valeas demonstrare.

CAP. XVIII.:

Ordinatio vel consecratio non consetur simoniaca, [ice ordinatori aliquid
donatum fuerit non ex pacto.

Ideen Strigoniensi Archiepiscopo2.

Etsi quaestiones toas de fervore religionis exurgere, et
ex iotimae decotionis afjeclu, quent circo nos el ecclesianz babee,
ad nos perferri ³ nullatenus ignoremus, non lamen tibi est in
his ultra, quam oporteat, clubitandum, quum leges humanae
dicant, quod quidam tenui religione contenti ¹ sacramenta
etiam necessaria et legitima exhibere contemnunt, tenuem

APQR Coll. citt.. i) dum: Ase 6) (mondan, mannium (mausum: J): Olt
7) ad: AbR 8) Gano num: tabkIQ: Cauoutuu: IcP; Gadonnm: O de-
caminuln: R 9) Cadamo: FIKAckP; Cadamo: (JILaD; Cadonio: Adll;
Cadomo: Ab: Gadonio: Q; Quadonio: 9 10) canoas: C 11) XXV.; li
12) mannium: O; mansum: ti 13) curiam: 9 11) mon.: add. a Ragn+.
15) cf.:rot. 9. 16) persona: (I 17) lndeque: O 18) cf. uot. 3. 18) quod: Ab
20) mandantes: coa. crYt. 21) partes ... couvocantes: I 22) nostram
23) praedietam: OP 24) provisuri, quod sicut mni non potterunt (potuerint:
Abcll; poterunt: Q+ add.: iura: O) ita (decat: O) etiam (lles: ;1;it) nec
redirni. Si yero: Ro!! .citt. 25) cf. nol. 9. 26) nostro: 9; drest: O
27) et vos: al 25) cf. uot. 3. 29) praedictos: Cull. cirtl. 30) (pta: aac
31) inducere minime (deest: O) ditteratis (fcstinetis: O): (.oil. cirtt. 32) ipsos:
ib. 33) esseggtetur: Ab.

Cap. XVI. 1) lilestitidun ex Lips. I. 8.; 13mnb. I. 7.; Cass. XIII. 8.;
Comp. I. c. 15. h. t. (5. 2.) 2) 1159-81. - Jgll'e no. 9243. 3) extorquetur: I
4) procuracionem: R 5) boc: sud. a Raya? 6) dignoscitur: LaAbd
7) praecipiendo: Ab; deest: Amor 8) maut.: lles!; 9; et ... praecip.:
deest: Ab.

Cap. XVII. 1) Rrsitidum ex Comp. I. e. 15. Ir. t. (5. 2.) 9) Barre (Bar.:
Ab; Breare: Al) Ricardo: A; - 1159-81. - Jaffé no. 9245. 3) G.: Corid.
Cap. A 4) hominum: Oll. 1h: 5) exhibere eloboret: A ti) reciperes: Il
7) homino: aHIKLaA 8) noscmltur: YAZ, 9) sive: A b 10) iu posteruul
poeies: LaAb 11) (uasi: A mld.

Cap. XVIII. 1) Restitidun ex App. L. 1.; Comp. I. e. 20. h. 1. (5. 2.)
2) ep. 4kl; inscr. deest: O; - 1160 - JaQ'e no. 7553. 3) proferre: Jr: ad
noatram cognitionem parterre (protore: Aa): A 1) eont.: deest: Abc
5) tenuom enim religionem vecant: A0.

religionem vocantes, quae in talibus haesitat 6, ubi non est aliquatenus haesitandum. *Un* Ysalmista dicit: 7 „Trepida- yerna [timare] ubi non erat timor.“* In hoc itaque 3, quod, *dilectos [feli+cs noster] P. tituli .S. Lari+entii in Damaso pres- byter cardinalis, tunc vera S. Etrstachii rliaconus el apostolicae sedis legatus, pro electione tua, et, ut pallium tibi traderet*, ad partes illas accessit, et 16 dilectos filios noster 9lbanusil frater tuus, cuius praesciens necessitatem, ei 12 equum unum, te penitars ignorante, transmisit, quoniam per mare veniens nullas aut paucas secum equitaturas adduxit 10, te nullo modo timere oportet, quum in accipiendis vel dandis muneribus tria sunt 14+ maxime attendenda, persona*

dantis et accipientis 16 qualitas, quantitas 77 muneris, et donationis tempus. Qualitas personarum, ut a quo et cui, videlicet, an a paupere diviti, vel e converso 1s, sive a divite locupletati datum fuerit, *sollicite cansidea+enru.s.* Aestimatio 11 muneris et donationis tempus, si 20 magni vel minoris pretii res data existat, et an instante necessitate seu alio tempore conferatur, *diligentius 21 inspiciatuzus. Clicibu.s siquidem 22 studiosius inquisitis, in prae.scripta qu.aestione liza sil repreuensione 23 (lignum invenituzus, quod sollicitudini tuae in segrentibus anrznrlr.stius appaa+ebit.* Si ergo 21 praedictorum cardinalis et fratris tui personam 27 et qualitatem *recta consideratione* pensamus, non fuit magnum, ab eodem fratre tuo cardinali equum unum transmitti, quem etiam ioculatori non petenti vir tantos et tam abundans forte 20 donaret. Verum si temporis necessitatem perpendimus, non alia intentione hoc constat factum fuisse, quam ut cardinali subveniretur in articulo praenotato 27. : (*»tare super hoc in conscientia tea nullus unquanz debet scrupelos rlabitationis emergere, plum res dala modici pretil quantum ad persmzczm dantis el+’s accipientis exstiterit, nec allerulea+ eoruvz aliganid in mente uabuierit ^’^, guarl tibt possit vel debeat guanzlibet vel amelico laesionem inferre, etsi ante electionis examiaaatioaaenz et pallii recelrtion.enz, quean 30 le nolente et podios ignorante sil factum, erpuz nccessitate instante transmissus fuerit el collatus, nec eliam. ?es tanti pretil reputetur, quae acc+n:pienis ani+nem m.actum macere debeat, aut ab lianestatis proposito ad aliad declinare.* Quod autem scriptum est 31 : „Beatos, qui excutit manos suas ab omni munere,“ de 3.2 illis donfS dictum est, quae accipientis animam allicere vel pervertere 33+ solent, quoniam, si ipsa etiam 34 persona electi offerat ordinatori 35 vel consecratori suo electuarium, *medicinas aut de optimo vino sive de aliis huiusmodi, quae modici pretii fuerint, et quae voluntatem recipientis inclinare vel movere non debeant, non tamen ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in bis delinquere vel donantem 36, [nisi isla zater- venirent ex pacto etc.]*

CAP. XIX.,

Abbas et maiores de convento, si pro receptione monachi receperunt pecuniam ex pacto, ab officio et beneficio suspenduntur, et taliter recepto pecunia restituitur, et in aliud mouasterium ita receptus transfertur.

Idem2.

Veniens ad nos F. 3 presbyter *simplici4 rzoliis relationeh* proposuit, quod abbas et fratres sancti R. noluerunt eum in monachum recipere, quousque illis 6 *pro monachzatl* triginta solidos 7 dare convenit 3; conventionem autem facta .statinz sequenti die eum 9 monasticum habitum induerunt, et 19 iidem monachi 11 triginta solidos, abbas vero decem 12, et familia 13 duodecim pro pasto, asserentes, hoc esse de consuetudine monasterii, postularunt. Quoniam ergo 14 *a+ei veritcs nobis non c’onstat, et factum huiusmodi perniciosum* 15

videtur, *fa+ceteraaitatz Note per apostolica scripta* mandamos 16, quatenus *rei veritatenz diligenter inquiras, et, si ita esse in- veneris, abbatem et monachos ad restituendam pecuniam praefato 17 F. tam indigne acceptam, instantes 18 amonecs, el culo asnal districtione compellas, et, abbatem et maiores per- sonas monasterii pro tantae pravitatis excessu ab officii executione 19 suspendens, praecipias 20 dicto F., ut in alio monasterio in habito monastico 21 Domino 22 studeat deservire.*

CAP. XX.°

Siordinaudus praesentatori suoaliquid dedil ex pacto, simonincum est; nou tamen denuntitur, si est occultum.

Idem2.

Ex tuae fraternitatis literis, et ex 3 confessione sacer- dotis praesentium latoris accepimus, quod, quum ad sacer- dotii 4 ordinem *[assunzendtm]* 5 non aliter voluisset eum" eius archidiaconus praesentare, sex 7 solidos solvit eidem archidiacono, et sic *postanodum* 8 ordinem 9 ipsum per eum praesentatus accepit. Unde *super eo* 10, *de quonostrnn constltzunz postula.sti, tibi 11 sic 12- duximus respondendum, ut 13, si hoc non est publicum, sed secretum, eundem sacerdotem secreto convenias, monens, eu,n 14 sine olla tumen coactione, propensius et 15 inducens, ut ordinem alicuius religionis assumat, et perpetuo ab officio absteineat, quod [ita]* 16 illicite acquisivit. *Si vero ad religionis ordinenz assunzenrlunz 17 inducere cunt forte non poteris, studeas ci ad susteaztatioate nz sacan aliquod beneficiarz eccl.e.sias7icczz constituere, ad hac, id a sacer- dolia debeat in perpetcamz abstinere.* Alioquin non erit tutum, quum 13 sit secretus eius 1+ excessus, ipsum invitum ab ca- dena officio coercere 20. Cui timen ?' secretara poeniten- tiam 22, secundum quod tibi visum fuerit, iniungere 23 non postponas.

CAP. XXI.°

Breve est, nec potest brevius suinari.

Idem2.

Ad nostram ;naveris *audientianz pervent'sse 3, nade, si ve7' naa est, plurimum delatiram ger el adversos vas iure moventur, quod 7it ecclesiis, iat 7e.Stra ialrisdictione canstintdis, vicarios, nisi ab eis extorta pecunia, nulla ratione ministrare perantittis 4, el personas ecclesiai+uan quctsi suyos el censuarios singulis aaaaais iaadebilis exacll.onibus gravare praesumitis, extorquenrlo ab cis pecun.iarz et procurrzioares, eas clicersis nominibus aliquando arexilinnz episcopi, interdum eiasrletn epi.scapi et Zestras Ca.a- saetndines azuacnpante-s. Quas si vobis forte relelere contra- elicunt 5, Vos eczsdem personas et ecclesiarann. 6 vicarios ab officia srrpcvxdilis, el in coral'. ecclesiis divina prohibetis officia cele- brari 7, el inter celercz denarios clrrismatis pro voluntate rastra ab eis iaa vestrae saletis pericululo extarquere praesum.itz, huiusnodi exactionem, ut cana liberius videamini exigere, quandogae consu- elrulin.em episcopalena, quandaque .srynorialrlr, quan^rloque pascuales denarios appellantes s. (Et infic+z:) Quia vero noat decet vos ita viliter elericos 0 el inlzone.ste tractare, Discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus 10, quatenus ab eis pro ministerio ecclesiastico exercendo, sive 11 pro vicariis assignandis, seo pro chrismate nullatenus pecuniam exigatis, el eos indebitis exactionibtes aut proczlrationibus de cetera gravare, vel personas ear4tm, aut + ecclesias sine ananifesta ratione el @ationabili causa na.dlatenus interdicto supponere praesaranati.s, cllioquin si guando ad nos exhale iterata hl gaerela pervenerit 14, vos graviten puniemus.*

Ti t. V. Cap. XVIII. 6) haesitant: La; qui in talibus haesitant: Al 7) dixit: Ab 8) autem: A O 9) defferret: ib. 10) et: dec.st: ib. 11) Alano: :fab 18) eidem cardinali: AO 13) adduxerat: ib. 14) sint: QBII(AO 15) pers. soil. dantis et recipientis, et tnnoris quantitas, (ualitas personarum et don. tempus: Al 16) recipientis: AO 17) et quant.: A' 18) e contrario: AKI; an e converso: U 19) aestimationem (existimatio- nem: :fe) . . . tempus attendimus: AO 20) si: deest: Arre'. 21) diligenter: Ab 22) siquidem: de.est: ib. 23) reprehensibile :abc24) enim: :fo 25) personarum qualitate: LaAO 26) forte: aad. a Ra7lut. 27) in tali articulo subv.: AO 28) vel: A 29) habita: A 30) et: Abc 31) Esa. XXXIII, 15. 32) vel de: Ab 33) invertre: Codd. coll. AO 34) et.: deest: (laK 35) vel ordin.: 0 36) dautem: AU.

Cap. XIX. 1) li.estirent ex Loc. ap. Bal. III, 378.; Cod. Hal.: Cilb. miel. 1. (2, 1.); Comp. II. c. 1. h. t. (5, 2.) 2) Gregorio Tridentino ep.: i' Latc.; — 1159-81. — JgffE aro. 9218. 3) Fr.: Lec. 4) supplicii: U 5) assertione: Loc. Richt. 6) ille: Bb 7) libras: BU Luc. 8) cou- venerit: Coati. lllan. 9) cuan: deest: Ltrc. 10) idem vero: B; ideui: 73abrglt; et desusan: Lao. 11) mon. capituli: Ba Loc. lllcht. 12) XL.: Coll. ciil. 13) familiae: Baci 14) igitur: U; Sed quoniam: Sa 15) xdl.: esse: FLAbB 16) praecipiendo mand.: Bu Loc. 12iclt. 17) a praef.: Bb 18) constanter: Lec. lllcht. 19) ab officio saerdotali suspendas: Coll. ciil.

20) praedicti autem F. praecipias: BSA; et nobis rei veritate significes, praedicto F. (add.: autem: U) etc.: U Luc. 31) monachico: Bb 32) Deo: Sa.

Cap. XX. 1) Itestilatur ex App. XXXV, 2.; Loc. ap. Bal. III, 378.; Coa. Hal.: 006. aatc. 5. (2, 1.); Comp. II. c. 2. h. t. (5, 2.) 2) Exoniensi: U Latc.; — 1159-81. — Jaffé no. 8975. 3) ex: deest: BaO Luc. 4) sacies'. riotis: Baci7ti Lae. 5) ass.: doest etiant: Sa U6) eu,n: reest: U 7) Y.: Con. cill. 8) postea: /iJti9) «dirimistum': 0; per ordin.: Lar 10) codeso negotio: Bb 11) tibi: deest: (l 12) taliter: 135; deest: l' 1:1) quod: Bb 14) illum: Bb; deest: Bac 15) et: deest: Ba Lao. 16) ita: deest etiant: 5aU 17) observandunt: BrbSU 18) quina secutus: Lye. mendozo 19) cine: deest: Coll. ciil. pr. B5 20) cohibere: Lac. 21) Sed tantum: Bb Loc.; Sed tamen: BeghiOSA 22) poenam Ltc. 23) illi infung.: Bb.

Cap. XXI. 1) Restilatt.a,t ex Atan. 1. (5, 2.); Comp. II. c. 3. h. t. (5, 2.) 2) Herofordensi archidiacono (ep.: Bbh): Baci7t; ep. et arehid. Heref.: Atv. in margine, f7aod placet: — 1159-51. — Jgffé no. 5021. 3) add.: et infra: Pb 4) permittis: ib. 5) cm.tendunt: BbcT 6) eornm: ille 7) celebrare: ib. 8) appellatis: ib. 9) arld.: viros: ib. 10) add.: praecipiendo: 2' 11) sicut: ille 12) vel: ab. 13) it.: deest: Bac 14) perv. etc.: Bael'.

C7 AP. XXII.

ClInn sitoniace ol'dittato, gni sinenlliac.us non est, dispensari pntest.

Lucius III.2

De sinloniace ^{ae, eo} ordinatis i,rttrct *pustulatin7lenl tua7n* certum tibi non possumus ciare responsum, nisi plenius cognoscanns 3, qualiter fuerint 1 ordinati, quum quidam, licet secundum quandam speciem simoniae, utpote ipsi5 ignorantibus *arclinatis*, simoniace ordinentur, possunt /amen, quia simoniaci non sunt, in suis ordinibus remanere.

CAP. XXIII.1

Si contradieens electo pro pecunia, de voluntate elocti tradita, a contradictione cessat, electos postea conlirmatus est simoniacus, et beneficio renunciare tonetur.

Idem'1'.

111atthaeus3 carclinalis secreta nobis insinuatione monstravit, quod, quum fuisses ad ecclesiae tuae regimen de voluntate maioris partis fratrum electus, *quia*, paucis tibi4 c:ontradictentibus, *PM ralebas debita pace gaudere*, quidam amicus tuus 5 de conscientia tua et voluntate, turbata 6 *lamen*, ei, qui magister7 discordiae videbatur, certae quantitatis munus exsolvit, et sic, *quam prius sustinebas*, contradicito conquevit y. Nunc autem clubitas, quod non sis 9. labe•' simoniae prorsus immunis, donec in administratione volueris remanere 10. Quia igitur *per iana dictum cardinalem «pastulicase(lis consilimñ requisisti 11*, quid tibi sit faciendum 12*:* respondens 13, quod multum tibi consulis, si administrationem *praedictam* celeriter ac sponte dimittas 11, illius verbi *ecan.gelici* memor existens 11: „Nihil prodest honlini, si univserum mundum lucretur, animae yero suae 11c detrimentum patiatur."

CAP. XXIV.3

Pro absolvemin excoñunicatn pretiuiul aliquod exigi non dehet.

Idem1'.

Ad aures nostras pervenisse noveris 1, quod, quum C..1* de Senevilla propter pecuniam, quam debebat, vinculo fuisset excommunicationis adstrictus, creditoribus satisfecit,, sed, excommunicatoribus decenl libras pro absolutione quae-rentibus, non valuit absolutionis beneficium 1* obtinere. Quoniam igitur indignum est et ecclesiasticae rationi con-Urium s., ut absolutionis beneficium redimatur, discretioni vestrae *per: ctpostolica scriptca* mandamus, quatenus, si praefatus C. debitum solvit, *pro que, fuerat in per sententiana* 92 07n1-*natos*, ipsum, *nalll. ius appellafuine obstante gratis* faciatis du-*,toritate apostolica* absolvi, si 11 excommunicatores id non fecerint requisiti.

CAI'. XXV.1

Monachi, per sinuuiam recepti, si sunt sinu+niaci, ad aretiora mtmasteria I rausfet'untñ alias post renunciationem in eidenn vel in aliis u, onasteriis civadcut crdinis potō, nut colloc-ari.

Clemens III.1

De regularibus canonicis sic monachis nos consulere voluisti 3 qui per simoniam ingressum'1 ipsis scientibus *el n, achinantibus*, habuerunt 5. Inde 6, quum super hoc auctoritates multae reperiantur 7 expressae, non aliud, quam statutum est, respondemus, ut locum, quem'1 taliter adepti sunt, omnino dimittant, et solitudines 9 seu alia monasteria

Ti t. III. Cap. XXII. 1) *Llcstint, rvi ex Comp.* 1. e. 18. h. t. (5, 2.) 2) Spalaton.: Aa; Spalaton.: *Abel; Ic/ff.*; Spelatrensi F. C.: Super eo quod: 1. - cf. c. 2. de *bil, non ord.* (1, 21.); - 1181-5. 3) noscorelnus: 1 4) fuerunt: *Alud*; sunt: *Al'* 5) ips.: *d test*: A. Cap. XXIII. 1) *Restit, tinn ex Jpp.* XL, 4.; *Lips.* 1, 5.; *Cass.* XIII, 4.; *Comp. I. c. 21. h. t.* (5, 1.) 2) P'uronensi archiep.: O; - 1181-85. 3) Presbyter cardinalis sua: 0 d) tibi: *it ead*: Con. cilt. 5) *tu.*: *lc'rst*: 0 6) perturbata: AOB 7) magia discordare: 17 5) quievit: O 9) a labe: *lc'est*: 0 10) permanee: 17. 11) qnaesivisti: *Lbdd. r Coll. cilt.* 19) quid... fac.: *deest*: *FGHIK Coll. cilt.* 13) praesentim tibi significatione maudatus (monatramus: O): *Coll. oil.* 14) dimittis: *ib.* 15) ill.: *ticest*: 0 16) *Muila* XVI, 26. 17) suae: *lc'est*: O.

Cap. XXIV. 1) *Restituttia ex Alan.* 2. (5, 2.); *Comp. If. c. 4. h. 1.* (5, 2.) 2) 1181-5. - *Jaffé*, *eo.* 9674. 3) cognoveris: *Bb*; agnoveris: *'Begi'* 7' 4) *G.*: *Codd. coll. BT*: *et sic deiaceps* 5) Sonevilla: *F*; San.: *H*; Senella: *7a*: Sevevilla: *Bi* 6) et creditoribus satisfecisset: *B5h* 7) Gratiam: *FB7'* 8) non consentaneum: *Bbh* 9) per. sc.: *deest*: *Bb* 10) fuit: *Babe* 11) si (et si l'fi) excommunicatores requisiti id ei noluerint exhibere: *BT*.

Cap. XXV. 1) *Restituttia ex I. v. c. ap. Bol.* III, 378.: *Cod. Hal.*; *Gill.* 01. let. 4. (5, 1.). *Comp. II. e. 7. h. 1.* (5, 9, 2) Idem (i. e. Coelestin. III.): *BIS*; Idean (Innoc. III.): *C'*; Clemens III. (Idem i. e. Luciva III.): *U*; Caesari- ngustano ep.: *Ii L. t. c.* - 1187-91. - *Jgii* *et os.* 11) 200. 3) voluisti: *B Cox.* *Bogili.* 4) iugressus (ips.: *deest*): *Sa* 5) *muel.*: honorem: *ib.* 6) *Verum*: *Bbh* *LSa Lne.* 7) inveniatur: *F*; inveniuntur: *Bi* 8) qui: *Lit.* *Bbh* *LSa Lne.* 9) sollicitudines: *Fba7, Luc.*; solitudinot: *Bi* 10) districtione: 71 11) add.: albos: *Su* 12) ipeos: *Bb* 13) reduces: *Lac.* 14) poterunt: *FOLA. HU*;

districtiora 11' adeant, in quibus tam execrabilem excessum sine intensionis deplorant. Si autem ignorantibus ipsis pecunia 11 data fuerit, cogas eos aci renunciandum loco eidem, et postmodum in ipsunl 1--' rehlcere 13, si ibi absque scanda]o potuerint 11 remanere, vel in alio 15, gui li sit de ordine ipso, ad serviendum Deo 17 poteris collocare.

CAP. XXVI.

Si (mis, canonicatui l'em.ncians, ad (Jumo per sim011 iam 1,R,n0ranter as- sumptus fuerat, postea de # ovo assumatur ad illm: non potest ex prima receptiove sibi aliduid venditare.

Idem2.

Ex insinuatione tua nobis innotuit, quod pater tuus interveniente pecunia olim 3 tibi praebendae beneficium acquisivit, quumque ad annos discretionis pos/mochan per- veniens 4, accepisses dominicae crucis signum, *super e:ressu poenitentia ductus* dictam praebendam in manu 5 praepositi et fratrum libere resignaste. Sed iidem s *praepositus e!* *limtres*, tibi compatientes, de novo 7 te in suum canonicum 8 elegerunt, ita videlicet, quod per • 1 electionem 16 istam 11 postremum locum in choro et in aliis *loci*, obtineres. -; *Ceteru7n, quia ra nobis h, milite7 reg7(isi0ti, 7AT7m1. iaxta priore, L receptionena luunt locu77l recuperare 7aleas 12: til, i 11* Respondemus 14, ut indul- gentia 15, quam fratres tui misericorditer tibi fecisses noscun- tur, contentus existens, ratione primae receptionis 16 nihil audeas in ipsa ecclesia vindicare.

CAP. XXVII.1

Electio simoniaca est cassanda, si propter hoc electoribus protnissa fuit pecunia, quamvis electos ignoret; nisi hoc factum fuerit in fraudem electi. 11. d. primo. Unas electo, reprobo per vitium si, noniae, non dispensat episcopus. 11. d. secundo. Abbas.

Coelestinus III.2

Nobis fuit ex parte tua *cinn magna riligentia* intimatum 3, quod, quum quatuor essent a capitulo constituti, qui debe- bant l quenclam eligere in plebanum, amici eius 5, de cuius electione spes lj habebatur, uni vel omnibus eligentiunl pron- liserunt, se pecuniari solutores, eo tamen ignorante, qui, huiusmodi promissione 7 interveniente postmodum est electus. (*Et infra:*) s Quia igitur super hoc consulere nos voluisti, consultationi 9 tuae breviter respondemus, quod, nisi *fm-te* constaret, illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium ipsius 10, qui eligendus erat, id 11 malitiose fecisse, quamvis ipse promissionis conscius non fuera, eius 12 tomen electio, tanquam simoniaca pravitare praesumpta, estenitus reprobanda. (*L't infiu:* [c: c. 25. de *jure patr. III.* 38.]) Ad ultimum *super hoc*, quod in fine con- sultationis tuae invenimus, hoc 13 duximus respondendum, duod aliqui 11 in *plebicum, se, a presbyterum* 15*, .*heu* ecclesiae cuiuslibet li praelatum electas, et, ut 17 dictum est, per pravi- tatem simoniacam, reprobatus, ab episcopo suo dispensa- tionem aliquam obtinere de iure non potest 13. - [*Jat. Lat. VIII. Id. IIai.*]

CAP. XXVIII.1

Qui dat praelato pecuniam, ne ipsum in iure suo de facto molestet, ulam reptcit, si praelatus promissa non servot. 11. d. inhaerendo literae.

Idean Linconiensis 2 Episcopo et Priori de Ponte fraeto3.

Dilectas filius mostee R. praepositus nobis exposuit4,

poterunt: *KBhSa* 15) albino: *Bap Ltte.*; vel in al.: *deest*: *Bh*; aut eos in albino quod: *lii* 1(i) quod: *llh* 17) Tico: *deest*: *huc*.

Cap. XXVI. 1) *Besitub, nn ex Lun. ap. Bah.* III, 389.; *Gilb. auct.* 2. (1, 5.); *Comp. II. e. 2. de ren. nu.* (1, 5.) 2) 1187-91. - *Jaffé* no. 10257. 3) ol.: *real*: *Lnc.* 4) porvenisti (venisti: *Bg*) . . . accipies (recipies: *Bh*): *Coll. cilt.* 5) mana: *ices*: *Luc.* 6) idem: *ilgGi L. c.* 7) (Muno: *BbaSa* 5) flmtrem et can. receperunt: *Lb* 9) secundan: *BSa* 10) donationem vel el.: *Bb* 11) ipsum: *tate* 12) (lobas vel val.: *Bb* 11) discretioni tinte: *BcnSt* 14) duximus respondendum: *Loft. cilt.* 15) indulgentiae: *laegh*; quod indulgentiam: *ib* 16) redemptionis: *Lac*.

Cap. XXVII. 1) *Restit, to.*, ex *Loe. ap. Bal.* III, 376.; *Gilb. ami.* 6. (5, 2.); *Camp. II. c. 1. 1. 1.* (5, 2.) 2) Clemens 111.: *LbbBgh*; Clem. 111. archiep. de S. Marino: *Lac.*; - 1188-90. - *Jaffé* no. 10160. 3) propositum: *B*: significatum: *Ligo* 4) debcaut: *Lile* 5) illius: *Lile* 6) res: *ab* 7) promisso: *BL* 8) et inf.: *icrol: Co7L cilt.* 9) sollicitudini: *ib* 10) eius: *Su*; illius: *Luc.* 11) id: *deest*: *Bh*; ac: *Sa* 12) temen electio hulul- modi, tanquam simoniaca, por pravitatem huiusmodi acquisita, est: *Babi*: quum el. tanq. etc.: *Bh*; tatuen el., tanquam simoniaca pravitare hui. sequi: *llq; tamo, el.*, tanquam simoniaco per pravitat. huiusmodi acquisita: *H.*, *Luc.* 13) hoc tibi: *haBb* 14) quutu aliq.: *Bb* 15) seu preso: *deest*: *Bbc* 16) quemlibet: (oil. cilt. 17) ut: *deest*: *Bb* et si est per pravitatum repro- batus: *Loe.* 18) debet: *Luc*.

Cap. XXVIII. 1) *Restitutu, ex Aian.* 3. (5, 2.); *Comp. II. c. 10. 2. 1.* (5, 9.) 2) London.: *F11*; London.: *La* 3) franco: *rH*; ferrato: *IF*; Lincon. op. et priori de Ponte fracto: *Bbh*; add.: et archidiacono de Marin. (Martin.: *By*; Moratun.: *T*): *BetiT*; - 1191-8. - *Jaffé* no. 10698. 4) patefecit: *BT*.

quod, quoniam I{boraccensis archidiaconus 5 eum nutritis gravaminibus e! roritis e irritatis afficere non cessaret, promissit ei certani quantitatem pecuniae se daturum, ut ab ipsius desisteret lacione; verum dictus 7 archidiaconus 8 post receptionem pecuniae 9 Na, sicut propositis, in pace 10 duntisil, ell super dignitatibus et beneficis ejus 10*, ab eius molestiis non quievit. Ideoque discretioni vestrae per apostolicam scriptam mandamus 12, quatenus, si res ita se habet, archidiaconum 13 restituere quod accepit, si eum contra promissionem suam venisse constiterit, archidiaconum 14 appellatione remota compellatis, 15 prohibeatis etiam ipsi archidiaconum 16 ex parte noscitur disicere 17, are pendente lile' precepit Rmt ipstnt vol: aras Ir; molestare yirar stti, tal, et, si forit, Ic' reril, per restraat sollicitudinem corrigetur.

CAP. XXIX.*

Pro benedictionibus nubentium et exsequiis mortuorum nihil exigi debet.

Innocentius III. Abbati de Iugo Dei et Priori de Silla2*.

Suam nobis riler. ti illi parochiani de Villa franca quemoniam destinarunt 3, quod Dexasi, cs i capellanes eorum pro exsequiis mortuorum et benedictionibus 8 nubentium ininus licite pecuniam ab eis exigit et extorquet. i 11 roc/si 12 rapirilati cits aran /ara satisfacti N7n, lte p70.053.111 104210ra7M Cn7-fmra .sep7elil'i, re/ beltedio:io 7tu.hentiant c'lebl'al'i, /iCli(0t eis impedimenta /i-andrclnrrr oppnl7i]. Oitia iplrit e; aellane3 trtiunr, dt.sacrurnt cam" obviai instilatis, Discretioni vestrae per apostolicam scriptam mandamus, quatenus dictum i capellannum, ut a tanta praesumptione desistat, et etiam pro excessu satisfaciat competenter, moneatis attentas et efficaciter inlrrrualis, sibi 7, si c'esiris nroMttonibls s obedire noluerit, poenam canonice clpellatione remota infligentes. [Da! . etc. ll: Kal. It . 119f+1

CAP. XXX.,

Si per accusationem constat, ulunacntm siuloniace futesa reeceptum, receptus et recipiens deponatur. Si vero per inquisitionem, receptus in aeternis ruonascrum dtrudatur; recipienti yero et maioribus poena condigna imponitur, et interim ab exsecutiunc erdimnml sacrorum suspenduatur.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo2.

Dilectos finos ntpti. ler A. 3 nuncios tuos pro parte toa proposuit', quocum quom Cantuariensem dioecesim secundaria p7rctelece. s3ura71t lra71177t CouStre(t7ille)n. visitaos 5, '7(lacte cal' ifendct Sur(cur'i(pas, e! .10(10 03 cpaae seC.anrld7n 1)enn t. rldPris sil-arorada, in monasteriis el C(olal'cis roa/arabas, et religiosis locis pullulasse repereris simoniacam pravitatem, ita, quod' in eis multo pretio sunt recepti, qui potius gratis recipi debuissent, inno etiam ad religionis observantiam invitari. Dttbtas igitur, an 7, quia inultitudo reperitur' in causa, severitati sit aliquid detrahendum, an in tales exercere debeas rigal-eal cano7ictie r' disr,iplinue. Nos igilar inquisitioni tuae taliter respondemos, quod, si adversos eos, qui labe 11 fuerint huiusmodi maculati, accusatio coram te fuerit canonice instituta, postquam crimen ordine fuerit iudiciario comprobatum, tam in dantes quam in 12 recipientes canonicae severitatis exerceas ultionem. Ouodsi de 13 hoc tibi per solam inquisitionem constiterit, eos, qui per simoniacam pravitatem in locis talibus sunt recepti, ah illis amotos ad agenda poenitentiam ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem et ld * abbatissis, prioribus, praelatis quibuslibet et officialibus eorundem iniungas poenitentiam coro-

petentem, et, donec illam 15 peregerint, eos a sacrorum ordinum executione suspendas 16, iniungens 17 episcopis tuis, ut hanc formam per suas dioeceses studant observare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum.

CAP. XXXI.*

Abbas contra testes, qui deposuerunt contra rum de simonia in iudicium, inquisitionis, exepere, potest, quod sunt inimici et cunspiratores; alias vero exceptiones criminum opponere non potest.

Idem Priori sancti Victoris, Inagistris 2 I. Bono-niensi et I. Modicensi Canonicis.

Licet Heli summus sacerdos in se ipso bonos existeret, quia tamen fluoruro excessus efficaciter non corripuit, et in se pariter, et in ipsis animadversionis divinae vindictam accepit 3, dum, filiis chis in bello peremptis, ipse de sella coruens fractis 4 cervicibus expiravit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus tanto diligentius debet praelatus asurgere, quanta damnabilis eorum offensas desereret incorrectas 5. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis procedi 6 possit, per accusationem videlicet, denunciationem et inquisitionem ipsorum: ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima 7 praecedere debet inscriptio, sic et denunciationem caritativa correctio, et inquisitionem clamosa debet 8 insinuatio praevinire. „Descendam," inquit Dominus, „et videbo, otrora clamorem, qui venit ad me, opere compleverint." Tulle enim clamor pervenit ad praelatum, quum per publicara famam aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur' excessus, .et tunc debet descendere 10 et videre, id est, mittere et inquirere, utrum clamorem, qui venit il *, veritas comitetur. Nam iuxta canonicas sanctiones, si quid de quocunque clerico ad aures praelati pervenerit, quod eum inste possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam euro 11 res accendere debet incognita, sed coram ecclesiae 13 senioribus cliligenter est veritas perscrutanda, ut, si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis; non tanquam sit idem ipse accusator et iudex, sed, quasi fama 11 deferente vel denunciante clamare, sui officii debitum exsequatur, eo semper adhibito moderamine, ut iuxta iudicii formam sententiae quoqueis forma dictetur. nuum igitur de abbate Pomposiano 16 ea nobis frequenter insinuata fuissent, quae ab honestate regulari nimium dissonabant, monachis 17 ad praesentiam nostram accedentibus, quidam ex ipsis nobis ipsum de simonia, periurio, dilapidatione ac insufficientia detulerunt. Contra quos quum idem abbas exciperet 18, quod denunciationem huiusmodi fraterna correctio secundum regulam evangelicam non praecesserat, et h) iidem constanter assererent, quod correctionem huiusmodi praemisissent: licet ad probandum hoc 19 duorum 20 monachorum iuramenta 21 fuissent exhibita, quia Lamen super hoc ipsi 23 * nondum 22 contendere desistebant 25: nos, ut praediximus, frequentibus 26 clamoribus excitati, ex officio nostro volumus 27 inquirere de praemissis, omnes nullino monachos, qui val curn ipso, vel contra ipsum <Matera accesserant, iuramenti vinculo adstringentes, ut de propositis plenam 28, quam scirent, exponerent 29 veritatem. Quorum depositiones in scripturis 30 * redactae quum publicatae fuissent, super illis coeperunt multipliciter disputare. Quia yero tum 31 -ex assertionem nlonachorum, tum ex ipsius 32

Ti t. bII. Cap. XXVIII. 5) ven. fr. noster G. liboraensis archiep. (archidiaconus: Bh); R, cidetar Ar,nae onni,i,u do rtrCbidiacaoa seruo exso. 6) var.: deest: BbrL 7) dictus: dclst: id. 8) archiepiscopus: L bghi 9) rice: B1 10) suis: Codd Coll. L1 11) molestatio: llt 12) add.: praecipiendo: 7 13) archiepiscopus: Bhy 14) veniro: hl 15) rdt: dclst: hL 16) servos sino (ipsius): 17: i6.

Cap. XXIX. 1) Restitua, u; licq. 110l. 1, 220; Comp. 111, e. 1. 1. r. 1. (5, 2.) 2) Sill: FGHih; 8cill.: Cb; Scillin.: Rey.; — 1'olthrrsl no. 231. 3) transierunt: Cb 1) 13: Ca; dileutus fil. R.; Cb; L.; Cc 5) beudictione: Che 0) praeliotu: Ch 7) (Zuodsi forte . . nolucrit, ipsi rem. poenam (add.: canonice: C) infligatis: CRry. 5) anunitionibus: Ca; monitis: Cb.

Cap. XXX. 1) Res(i)ntun et Rah., rrp. ha(1, 551; Aloa. 3. (5, 1.); Comp. lll. e. 2. h. t. (5, 2.) 2) ser. do. 1201. — Jo(thast t.0. 1103. 3) Audreas: Ralo. 4) fecit in audientia nostra proponi: Coll. cit(t. 5) visitas: La11CrgATrtiu. 6) ut . . sint (sunt: Ballet): C'oll. cit. 7) arma: ib. 5) quum : 7 9) reperiat: ur: Bah. 10) ecclesiasticae: 7 11) adcl.: simoniae: Cb 12) in: deest: Che 13) de: deest: T 14) et: deest: FGHIXCagcl, Ruin. 15) can: T 16) manere suspensum: Cb 17) Studeas noten)ousnib per Can.dioec. (provinciam: 6' Raru. 18) sub intennatione anathematis, auctoritate etiam tra riora quam toa, districtius inlibere, ne talla praesumant ulterius attentare, sed illud duntaxat gratanter accipiant, quod sine taxatio>e fuerit gratis oblatum, iniungens episcopis

tuis (mn,tl. Raiu.), ut Sano ipsam formam] per sotas dioeceses studeant observare: Coll.

Cap. XXXI. 1) i'e'silil, lant tr, Rey. Bol. li, 2611.; Alai., este. lit. 23.; Comp. lll. r. 3. h. l. (5, 2.) 2) et mag.: C; priori S. Victoris, magistris L. L'ouonics. et iJberto Jlodioen. r.anoicis: Rey.; — Poilba.st aro. 888. 3) accepit: (d 4) contractis: Che Rey. 5) incorruptas: F'ill; correctio-nem enrile megligoret: procedere: licq. 7) legitiman: Chek 8) Ceo. XVIII. 21. : 1) referautnr: Cb 10) dese. i. e. videre et inquirere: Ch 11) qui ven.: 1011116C Rell. 12) eatn: deest: FCB 13) add.: suae: Cab 11) l:Ut: d,est: Ch Irl) (pwq: deest: 1'GHlhS 10) Pompos.: lLaCac,g; Ponpos.: Fh; Pomposiave.: Cb 17) inquisitioni corlan viris discretis (pruclentibus: Rrg.) cou,misimus faciendam. (lui (plum tuinime processissent, nd iteratum saepe clamorean de communi f. n. con s. citavimus ad praesentiam Illustran) abbatem et monachos, ut, per nos ipsos causa morid plenam inquisita, plagan' ipsam mellas curaremos. Eis ((Intuir: C/r) igitur ad praesentiam nostratn accedentibus quidam ex monachis nobis ipsum abbatem de simonia, periurio, dilapidatione ac insufficientia detulerunt: C Rey. 18) ident abbas exceptit: Ch 19) et: deest: ib. 20) id: tl 21) duor.: deest: Cyle 22) iuramentum fuisset exhibitum: Ch 23) ipso: FGHJLh3ISC Reg. 24) necdum: Cb Rey. 25) desinabant: CL 26) frequentius: ib. 27) uutluimus: ib. 28) plene: Cabgh Rey.; plenius: Cc 20) expirerent: Cle 30) scriptis: deest: FGHIXC Reg. 31) tara... quam: L6 32) ips.: deest; FpH7iclfGRcy.

abbatis confessione cognovimus, quod idem abbas non modicam summam pecuniae, relictam a praecedessore suo, totam expendat, et in alia summa maioris monasterium obligat, nos eum *ru. rta c. iudicatas el legitimas satactiones propter has et alias praes. nplones quasi* de dilapidatione suspectum³¹; *ab* administratione abbatis duximus suspendendum. Et quia *per testes* simonia multis modis contra ipsum abbatem videbatur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus *utrizgue* fuit multipliciter disputatum, *hls* asserentibus in crimine simoniae, sicut *et I* in crimine laesae maiestatis, omnes indifferenter, tam infames quam criminosos, non solum ad accusandum, sed etiam ad testificandum admittendos, quum ad instar publici criminis et laesae maiestatis procedat accusatio simoniae, *rrctllis super hnc: el leyilrus cl c(eumibrs tllgellis)*; alii e contrario respondentibus, quod, licet haec duo crimina quantum ad accusationem quasi paria iudicentur, differunt³⁴ tamen in multis; quum *el 35* alia poena pro uno, et alia pro altero inferatur, et inter personas accusatorum et testium sit utigite distinguendum, quum non per accusatores, sed per *tl ** testes crimina comprobentur, *utllis rtil, ilominos super fine el ratorizbms el argumerzts in(lacrs)*. Ne vero vel innocentiae puritas confusa *ss* succunberet, vel simoniae pravitas effugeret impunita, nos, aequitate pensata, *nec onuat. s. eceptint's contra testes opposilas rlu. l'imi(s trinitenda. s. rtec repellentlas dreximus universas, sed* illas duntaxat exceptiones oppositas *3** probandas admittimus, quae *rle* probatae non de zelo iustitiae, sed de malignitatis fomite procedere viderentur, *conspiratones scilicet et initicli(ts capitales, ceteras <tutela obiectiones opposit(s ut arinherii pr'opl(') intntctrltatent lNn(re., *is simoniae, cul cuins comparctrlottentz nrmia crimina gactsi pro rrlrilo repulartur, rlr(c:iraus repellendas, guoriam el si /ident /estria debilitaren) ir., uligr., non lanaen ecacu(trent el: loto, praeserlinl plana (alia conligeril adminicula saff i' crfari. [I]c) Tal. 1 f Non. I)ec. I 199.]*

CAP. XXXII.

13oe capituluui est glossa placodentis capituli. Naut teudit ad declarationem illius, an et (liando testes criminosi aduittatur in (l'imillo .silnoni:w, et in elrecto idem dicit quod praecitens.

Idem 2.

Per tuas nobis *3 ** literas intimasti, te *ph* 'intunt dubitare super quadam epistola decretali, quam nos asseris edidisse de testibus admittendis contra simoniacam pravitatem. Noveris igitur *inuncianter*, quod nos. ¹ illam epistolam 5, quae sic incipit: „Quamvis ad abolendam,“ nequaquam edidimus, sed aliam ⁶, quae sic incipit: „Licet Ilii,“ nos edidisse fatemur. Ad cuius intelligentiam creclimus clistinguendum, utrum is, contra quem agitur de simonia; ⁷ t pravitatem, denunciatur simpliciter ⁷, aut ^{5 *} criminaliter accusatur, et utrum agatur secundum iuris rigorem, ⁸ un⁹ secundum temperantiam aequitatis ¹¹. Item utrum ipse sit regularis, qui iam renunciaverit ¹¹ mundo, an saecularis, qui adhuc in mundo existit ¹², et an ¹³ inferioris gradus, an al excellentioris sit dignitatis. Ad haec ¹⁵, utrum ante fuisset clarae opinionis et bonae famae, an graviter infamatus et valde suspectus, et utrum de facili possit puniri, an sine scandalo nequeat condemnari. Praeterea utrum testes sint honesti, an criminosi, et an ¹⁷; *iart* sint emendati de crimine, an acilluc in crimine perseverent. Rursus si ¹¹ crimina sint eadem vel minora, an paria vel maiora; utrumve testes ex zelo iustitiae, an ex malignitatis fomite deposuisse credantur. Denique utrum ad pravitatem ¹⁵ simoniacam detegendam sola dicta testium inclucantur, an alia etiam adminicula suffragentur. ¹ -Iaec omnia sunt ad intelligentiam illius epistolae distinguenda, *sical ex serie ipsius potes! perpendere diligens i, ulaycttor*. Ille quidem ¹⁹ Pomposianus abbas, qui iam *prldenl renun-*

"TTT, III. DI: SIMONIA etc., c. 32. i3.

ciavit mundo, erat de simonia, periurio, dilapidatione ac insufficientia graviter infamatus. Ouumque per monachos, qui iuraverant perhibere testimonium ventati, simonia multis modis *[contra rpsurt abbatent]* videretur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspirationes videlicet *el* inimicitias capitales, furtum et adulterium, ut eos a testimonio removeret. Nos vero, ne innocentiae puritas confusa succumberet, vel simoniae pravitas effugeret impunita, illas duntaxat exceptiones probandas admittimus, quibus *fonke* probatis testes non *[de; zelo iustitiae, sed <le malignitatis fomite processisse constaret, ut conspirationes et inimicitias capitales. Ceteras autem exceptiones [op-po, sitas, l* ut furti ²⁰ et ²¹ * adulterii, propter immanitatem haeresis simoniacae, ad cuius comparisonem cetera criuina quasi pro nihilo reputantur, duximus repellendas, quoniam, etsi probatae ³² fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuarent ex toto, aliis adminiculis suffragantibus; praesertim quum testes *ele* crimine *kan]* fuerint emenclati. Tales igitur contra talem ³¹ taliter duximus admittendos, non ³⁴ secundum rigorem iuris, sed secundum temperantiam aequitatis, quum ageretur non *cl'iminaliter*, ut deponeretur ab ordine, sed *eviliter*, ut ab administratione amoc'eretur²⁵, tanquam immeritus et damnosus. Et utique tales praelati ex levioribus causis possunt ³¹ ab administrationibus ¹ amoveri, *maxinte per sUll717u111 Pontilicet, n ai pute. slatem haba nora soltannorlo iudicctnrli, sed *5 etiarz rrsponetuli*, sicut quorundam religiosorum approbata consuetudo deposcit. Iinde praedictus abbas, non exspectata sententia, quasi male conscius sibi cessit.

CAP. XXXIII.

Non imputatur electo confirmatio, si eo prohibente pro potes confirmationo pecunia data fuit.

Idem Abbati Iemblacensi 3.

Sicut nobis tuis literis intimasti, quum in Iemblacensi³ ecclesia fueris *a jenero nttrrits (tetale, monachus fiactr. ts ibi(lent, bi rretezte matura fuisti tandem 1* promotus ad regimen ecclesiae Florentis ⁵; verum, abbate Iemblacensi ⁰ post sublato de mech⁰, ipsa ⁷, quae te prius *laru uaur* filiolum habuerat, *iasciant el abseilert in patrem el paslnrena* per electionem canonicam te vocavit ⁵. Et quia⁹ pastore carebat Leodiensis ¹⁰ ecclesia cathedralis, *pntstquum per dies aliquo! moran< /eceras in eCeslia Genrhlace, si, ad Coloniensem ecclesiam, quae tua est metropolis, proficiscens, ipsius auctoritate in Iemblacensi ¹¹ ecclesia interim ministrasti. Ceterum postquam in Leodiensi ecclesia fuit episcopus institutus, is, a te requisitus, electionem de te factam noluit confirmare, alirul ¹³ non prletendens, nrsi rlr(o, j tle un; unri toro h'artsalalts 'Meras ad nraivreut. Verum quum haec tibi heri pro extorquenda pecunia comperisses, sub interminatione anathematismis vetuisti ¹³, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur ¹⁴. Sed iv quidam de fratribus, te inconsulto et ignorante contra excommunicationis a te factae sententiam vertentes, promiserunt pecuniam, et etiam exsolverunt, *s'ieut tibi posnrorhurr es I reclattu, et sic ab episcopo invitatus, institutionem ab ea accepisti libere, quentadn lodum postulabas ¹⁶. Super Lis ergo nos, inri! tau, /discrelin eon. culen, los, .si propter proorissionem ioco, pe/ca c. l prohibant, quena, a, lruutlnt csi pruem. is s' tnu, tihf puc(di muerica in/tya/ur, cel, si de prvrris/siore, nrric libi cricritu, ht cuna frajrihus, clui /eenural eanz, debeas poerriter'c, gua nrlractrare 11uluer is sintoutac'te p'az'itati, pa/clrtts pro grey.' I)om. ini sttbire laboreuz, r'el, qu(/uats le conscienlia nora accrtscel, a stescepjo reyintine, si decrez. er' inu! .s, obstinare. Quamvis autem sectmdum sacrorum canon= instituta etiam parvuli, qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur, quia tamen longe diversum est non praebere consensum ¹⁷ et expresse ¹⁵**

¹ Pit. III. Cap. XXXI. 33) «del.: habentes: FLA. 31) disseutiunt: (lb 35) et: deest: Cae 36) referatur: Ch 37) per: ileest: FCHICCh Reg.; vol: Ch 38) confuso: C5 39) exc. opp.: ad. l. a Karpt. 40) et: deest: Cae. Cap. XXXII. 1) Restitutam ex Reg. Rrebat. VI, 241.; Conap. III. e. 4. h. 1. (5, 2.) 2) utagistro Roberto (de Courcon); - scr. ao. 1204. - Potllrast Ie0. 2134. 3) nob.: deest: FG111FLA' 4) nos: deest: Cb 5) cf. c. 13. de. sim. (5, 2.) in Comp. II. 6) cf. cap. prez. (lateral. 7) eviliter: Ch 8) an: Cadd. culi. Cllleg. O) an: FRICReg. 10) agatnr: Cb 11) renune. iavit: Lne. 12) consistit: Ch Reg. 13) utrum: C Reg. 14) aut: C5 15) hoc: (dl11A6'a; adhue: FLA: V 113) utrum: C Reg. 17) utrum: Il. 18) haeresim: Reg. 13) namque: Chq 20) furtum adulterium: Ch 21) et: deest: FGHIC 22) probationes: 0 23) tales: Cae. 24) sed non: Cae; nec: Ch 25) rornoveretur: aCb 26) possent: Cae 27) administratione: C'h 28) vorum: C;

(lap. XXXIII. 1) Rctsi Gttane r.; Ilrg. Rol. II, 172.; Alas. 10. (5, 1.); Comp. III. c. 5. h. 1. (5, 2.) 2) CFemblaens: G. 119; in Codr. noatnt corrupt. csi; - Poltha. st 9to. 830. 3) cf. n01. 2. 1) consequenter: C Rey. 5) Plorine. nsis; CHA'A Caglr Reg.; - 1. L. call. noue: d rorapl. csl 11) cf. uot. 2. 7) Clirablaceus (Cerublaceus: Lnd.) eelr. sia: C lbg. S1 no mivavit: Ch Reg.; revocavit: C/r; deest: (-q 9) (pronit: m: l'01116 '10) r+ou, r ia C'eld. Corrupt. ezstat 11) cf. not. 3. 12) add.: tamen: Ch 13) pro' hibuisti: C5 14. 1) conferretur: 216'5 15) 1: quum quidam de fratribus, timore Dei prae oculis non habentes, interventu muuuntur ad ipsius abbat is regimai aspirarent, seniores in ecclesia, quod malura humillem, non nisi malo posset deprimi praevidentes, te inconstulo et penitus ignorante, contra excommunicationis a te factae sententia: mr venicut us promiserunt pecuniam et etim exsalverunt (porsoh'orunt: l:h: e llig. 16) aestimahas: Ch Rep.; destinabas: C 17) adct.: cspressuru: (h 19) espressim: (7111LaCh; Cspressunt: Cg.

aliquid prohibere: taliter duximus la respondendum, quoniam ex eo, quod contra prohibitionem et voluntatem tuam, a qua postmodum minime recessisti, aliquis te penitus ignorante promisit pecuniam et exsolvit, praesertim quum is 21 nulla sit 21 tibi consanguinitas 21 coniunctus, nihil debet 21 tibi ad 21 poenam vel culpan], sicut 25 credinlus, imputari, nisi forte postea consenseris pecuniam solvendo promissam, aut etil? reddendo solum; alioquin contingeret, quod alicuius factum, insidias inimico parantis, ei damnosum existeret, cui penitus displiceret, et sic 26 aliquis de fraude sua commodum reportaret. Illos autem, qui dederunt pecuniam vel etiam receperunt, in tantum constat esse culpabiles, quod, si excessus eorum esset ecclesiae manifestus, quae non iudicat de occultis, poena essent canonica feriendi. [Dat. Lctt. II. Id. AuJ. 1199.]

CAP. XXXIV. r

Si clericus cum pacto confert ecclesiae bona sua, ut in ipsa recipiatur in canonicum, ut illa sibi retineat pro praebenda, simonia committitur; secus, si hoc fiat sine pacto.

Idem Decano Belvacensi".

Tua nos duxit discretio consulendos, si quis alicui ecclesiae de bonis suis (paulan? obtulerit, peleas, al in ritet sua sibi liceo! ecut?l. Lona in ip.sa ecclesia pro prebenda lenere, cm bona recipi debeat sic oblato, et idem elencos rrszrari rclleal-1 tbr /manieran eirs/cC'clesiae alts/l ne ritio si?toatie. Nos igitur Devotioni tuae taliter respondemus, quod, si quis clericus cum 5 conditione vel pacto G largiatur aut offerat bona sua, ut illa postmodum pro praebenda retineat, et al in canonicum admittatur, hulusnolci oblato vel receptio fieri non poterit 7 sine vitio simoniae, quum in talibus omnis 8 pactio aut conventio cessare debeat 9 iuxta canonicas sanctiones. Si vero pure ac sine pacto lo vel 11 conditione qualibet offerat alit?ut 1" bona .sna, rogans humiliter, ut in canonicum admittatur, et u! 13 bona sua 14 retinere 16 sibi liceat pro praebenda, et clerici eiusdem ecclesiae pure consentiant: huiusmodi receptio prora/ da/do lo fieri poterit 17 absque ls scrupulo sinoniace pravitatis. Licet autem taliter duximus 21 o respondendum, quia 21 nobis datum est de manifestis tantummodo indicare: si tamen is, qui talem donationem facit, ea 22 intentione ducatur, ut per 23 temporalia bona, quae offert, spiritualia valeat adipisci, et clerici, qui euro in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri: sine dubio talo ille 24 quam isti apud districtum iudicem, qui scrutator est cordium et cognitor secretorum, culpabiles iudicantur. [Dat. Ilom. ap. b'. Petr. III. Non. Dec. A o. X 1207.]

CAP. XXXV. ?

Non debet quis ordinem recipere ab eo, quum credit simoniaco; sed ministrare potest in illis, (mol prius ab isto recela.

Idem Priori Cantuariensi2.

Per toas nobis literas intimasti, quod, quum 8. 3* in quadam domo Cartusienensis ordinis suscepisset habitum monachalem, te ntiaco suete proLatzimi.s completo, a dioecetano episcopo fuit in subdiaconum ordinatus; sed postmodum didicisti ex relatione quorundam, quod, licet idean episcopus alias a;ir esset honestas, multoties lamen commiserat vitium simoniae, propter quod idem l monachus, e*elre?renti dotare tmbdas, in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab coctel-vi episcopo ad superiores ordines promoveri. -j L'ndc, yuum eirlenz cre?rwn exire azon liceet, nec prtefactus episcopus rpsrun c:el quentyrretnz alicm suae dioecesis ab alio episcopo permtia/ nrdinmi, post o/asti per sedem epistolicc?c erloceri, quid r ana. praelirio?morucho in ol'rline ion? .sns(ep'to el suscil)iearlie superio riblt.s si! Tiendan?. Nos i;itur o* respondemos, id idem

anonachus in ordine sic suscepto secure ministret; sed contra conscientiam ad superiores ordines non adscendat, ne forte aedificet ad gehennam; hec ex eo, quod conscientiam nimis habuerit 7 scrupulosam, in difficultatens huiusmodi sit collapsus, quam utique non evadet, nisi deponat errorem.

CAP. XXXVI. l

Pro chrismate vel investitura ecclesiarum nihil exigí debet nec excusatus consuetudo vel nominis variatio.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo2.

In tantum peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca pravitatis depravavit, jlit in extermiunz canonicae sanctionis et [in] elusionem quodammodo diuini iurlicis, lucris turpibus i?hiaaztes, ac dicentes in cmrde suo: non est Deus, sinzonianz sub honesto nomine pallient 3, quasi ?rada!, ar),?tine culpa trans feratur et poena. Venal? nec Dms sectndunz Apostoluat irridetta", nec tales ti'ianmtis sectatores, etsi le?tporalenz in praesenli fin-san eludan!, in futuro poenam cffilgierzt 4 scampitema?r, galunt nec hudestan noartinis 5 crianinis nralitiaan palliabit, nec ros palerit aLolere realzan. Sane pervenit ad audientiam nostram, quod, quum olim quidam suffraganei tui pro chrismate 6 colara canonicas sanctiones certam consuevernt 7 accipere pecuniae quantitatem, non s* metuentes poenam canonicam, et correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendae solutionis anticipant 8, recipientes in media quadragesima quod 10 recipere consueverit post Pascha, et, ut causam recipiendi 11 dissimulent, nomen denariorum variant e'-'', denarios, quos prius chrismales, secundo paschales dicebant, consuetudinem mediae quadragesimae nuncupantes. ; (2rrirlaaaa vera /lec te?tpus solutinnis, arec solz;eazrinnu?z nonten 13 in aligar) caria-171174 t:eterem per om'n.ia consueturliarenr i7nitantCS. t)uun 14 vero expressius exprimat venditionis speciem, qui prius recipit 5 pretium, quam rem conferat pretiosam, gama" qui (entizas recipiendae 17 ?tercedis dissintulan(lo rlistulerit, et rlis.sintulctcerit di/lerendo, licet atrampe in talibus periculosuan existat, et 18 gratis sit gratia conferenda, ne 19 ipsum conti?gclt et re?z et nomen ga-aliae devzereri: fraternitati tuae per ctposolica scripta mandamus el 21 rlistricte praecipintns, quatenus auctoritate >mstra fretus et ttict, taliter excessus corrigas supra dictos, suffraganeos tuos et officiales eorum institutioaze" praeanissa per censuranz eccleszisticanz subltcto appellation.i.s obslaculo a tam illieita exactione compescens, quod ad nos de celen!: super hoc querimoaia ileferri non possit, aliorlm 22 culpa tibi oh tuam negligentiam non imputetur ad poenam. Eadem queque allclorilcte su f iltus Pravam etiam 23 iliam consuetudinem de tua provincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarum investitura archidiaconi marcham argenti, minores vero decani vaccam albam sibi dari postulunt, vel certam solvi pecuniae quanti tatem. [Dcat. Lcat. VI. lial. Ial. I 199.]

CAP. XXXVII.

Ordinatus in subdiaconum, qui prins praesentatori suo promisit, quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vol ad superiores ordines adscendere sine dispensatione non potest, etiamsi peccare non crederit.

Idem2.

Per tuas nobis literas intimasti, quod, quum D. lator praesentium vellet in subdiaconum 3 ordinari, et certum titulum non haberet, quendam presbyterum exoravit, ut ipsum ad ecclesiae suae titulum praesentaret. Quod quum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, quod nunquam, si praesentaret cunden], in ecclesia sua aliquam peteret portionem, et sic ad praesentationem 4 eius o* exstitit ordinatus, nec, rtt asserit, se in hoc illicitum egisse aliquid intellexit ^, j L'nde, (tillanz pasimndu?a rellet in diaconvtn promiseri, episcopo cnaalmonent e, cae quis, interCenie'nte prumissione alignet, nrdin[ttts rccedereL• idenz d'ecordrlrls promissinnis istias u saSt'eptione

Ti t. III. Cap. XXXIII. 19) tibi dux.: Cb 2u) lucio aliquis ex bis: Cle 21) esset: CL Rey. 22) consanguinitatis linea: CG 2:3) dobet: dec.t. Rey. 24) quoad poenam et. (vel: Cg) cnlpau: e 25) sic.: d(c.t. lity. 26) ut: Cb.

Cap. XXXIV. 1) Restituantr ex Ro: y. Dad. X, Im9; — comp. III. e. G. le. i. (5, 2.) 2) Belnensi: — Dentme — Rey. — Potltras! no. 3238. 3) aliquis: C'ac; add.: clericus: C'b 1) debcat: (A 5) cum: deest: A ta G) partione: C'r 7) potuit: Larll 8) siso.: deest: coy SJ) del.leant: Cagb Rey. 101 pactione: CL 11) et: L'llrCabelr 12) alicui: Ca: dcst: Cbc 13) ut: dcst: Cbc 14) ipsa: CRGq. 18) add.: in vita sua: Lb 10) absque conditione vel aliqua pactione: iB. 17) potuit: La: poterat: N 18) sine: 6b 19) Nos: ib. 20) duxerimus: LNCbg Rey. 21) quod: Cb; quod quia: ea 22) tali: Cb 23) propter: eh 24) illi quauw iste: Ch.

Cap. XXXV. 1) Restitutio ex Comp. 111: c. 7. lr. t. (5, 2.) 2) Cartusien.: LNCgch; ep. Cartus.: Ca 9; — 1198—1209. — Pathast no. 3870. 3) G.:

b'GNHJZLVC 4) id.: decsl: C 5) permittit: Cab .0) Baque: Code'l. volt. C 7) habuit: Cgh.

Cap. XXXVI. 1) Restitutio ex Rey. Dal. II, 104; — Comp. 111. e. 1. de eac. 10ael. (5, 14.) 2) I'olilrast os. 75U. 3) palliaut: Cabc 4) non effu!; ib. 5) nouine: Cb 6) adrl.: ecclesiae: elle 7) consueverant: C.JISC 8) non: deest: 1,01111, VC Rey. 9) anticipet: Cagla 10) illud quod: Clie 11) accipieudi: (begh Rey. 12) non/. etisuu variann: C Rrrj. 13) numerum: Cb: numerum nummorum: Ca t solutioem horum nwnnmorum: L'e 14) Quia ... expriaet: C Rey. 15) porcipit: Rey. 16) quamquuu: Cb 17) recipiendi: ib. 15) miura: C Rey. 19) lec: C'b IU) et ... praec.: dcst: che 21) monitione: C 22) nec (ne: Che) al. culpa tibi ob tuae negligentiae meritum imputcoA C Rcg. 23) et: deest: ib. ap. XXXVII. 1) Jstituitzran ex Comp. IV. o. 1. h. t. (5, 2.) 2) 1198—1215. — Millas! +w. 5021. 3) subdiaconatus ordinem promoveri: Dhj 4) repraesentationem: pX 5) ipsius: GHh'Dubr.; illius: F e) intel. lexcrit: FDb.

ordinis diaconat(s) cessavit, hoc libi hunzililer confz.tens, el per le posN(lans edocer, jdrzrz, ex promissioz.c huin.snludi reos e.sset, el aua licerel eidem in suscepto cliaconatrrs ordine ministrare, el ad nrdines adscendere ultiores, fraternita.s tza dnxit apostolicae sedis orcar.ulum requirendunz. Nos igitur 7 inquisitioni tuae taliter respondemus, quod, nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatllln, nec ad orcline.s superiores aclscendere, nec in suscepto debet ordine s se.cundum rzjorenz cam.onir,um ministrare.

CAP. XXXVIII.,

Simoniam est dare pecuniam pro vicariato, vol pro alia ailministratione rerum spiritualium sea ecclesiasticarum habenda, et dantes et recipientes ab illa ecclesia sunt eiiciendi. II. d. hoc c. per odia verba, lir.et sic breve.

Icienl2.

Consulere (*Et infra:*) Quicunque vicedominatum vel aliam ecclesiasticarum || rerum administrationem per pecuniam obtinere⁴ voluerint¹, tam ementes quam vendentes cum Simone *mag*o percelluntur⁶, et ab illa ecclesia, in cuius contumeliam dare pecuniam⁷ et accipere voluerunt⁸, in ste excluduntur⁹.

CAI'. XXXIX.1

Simoniacum est aliquid exigere pro consecratione episcoporum et benedictionibus abbatum et ordinationibus clericorum, nec exensat consueturlo.

Idem in concilio generali.

Sicut pro certo didicinms, in plerisque locis [el] a plerisque⁻ personis, quasi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones et extorsiones turpes et pravae pro consecrationibus episcoporum, benedictionibus abbatum et ordinibus clericorum, estque taxatum, quantum sit isti vel illi, quantumve³ alteri vel alii persolvendum, et ad cumulum damnationis maioris quidam cupiclitatem⁴ et pravitatem huiusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore observatam. Tantum igitur abolere volentes abusum⁵, consuetudinem huiusmodi⁶, quae magis dicenda est corruptela, penitus reprobamus, firmiter statuantes, ut pro bis sive conferendis sive collatis nemo aliquid quocunque⁷ praetextu exigere aut¹ extorquere praesumat; alioquin et qui receperit, et qui dederit huiusmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi et Simone¹ condenuntur.

CAP. XL. i

Inteligiosi pretio recepti una rntn recipimetibns de monasterio expelluntur, et in aretoribns utonasteris ad agendum pocuiteuti:mi l etrudunt. Sed recepti ante istud concilium ponebantur sic recepti in aliis locis eiusdem ordinis, nisi multando sit in causa, ita tamen, ejuod rotuulcient primae receptioni, et do novo recipiuntur.

Iclem in codera.

Quoniam simoniaca labes adeo⁻ plerasque moniales infecit, ut vix aliquas sine pretio recipiant in sorores, pauperatates praetextu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cetero fiat, penitus prohibemus, statuantes, ut quaecunque³ de cetero talem commiserint³ pravitatem, tam recipientes^{*} quam recepta, sive sit subdita sive praelata, sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur⁶, in locum arctioris regulae ad agendam perpetuam⁷ poenitentiam retrudendati. De his autem, quae ante hoc synodale statutum taliter⁹ sunt receptae, ita duximus providendum, ut remotae de monasteriis, quae perperam sunt ingressae, in aliis locis eiusdem ordinis collocentur. Ouodsi forte propter nimiam multitudinem alibi nequiverint connode collocari, ne damnabiliter [forte] in saeculo¹¹¹ evagentur, recipiantur in eisdem monasteriis dispensative de novo, mutatis prioribus locis, et inferioribus assignatis. Hoc It etiam l2 circa l3 monachos vel¹⁴ alios regulares decernimus lJ observandum. Verum, ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, praecipimus, ut dioecesanl episcopi singulis annis hocl; faciant per suas cfioeceses publicari.

CAP. XLI.1

Episcopi nihil exigere debent, ut permittant in ecclesiis sibi subiectis clericos institui, enonachos prefigeri, vel mortitos sepeliri; alioquin exacta restituentur duplicata.

Idem in eodem.

Audivimus de quibusdam episcopis, decedentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subiiciunt. nec patiuntur alios in eisdem institui, donec ipsis certa summa pecuniae persolvatur. Praeterea quum miles aut clericus domttm religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiamsi nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt et malitias, donec aliquid muneris manos contingat eorum. Ouunl igitur non solum a malo, sed *Miran* ab omni specie mali sit secundum Apostolum² abstinentium, exactiones huiusmodi penitus inhihemus. Quod si quis transgressor exstiterit, exacta duplicata restituat, in utilitatem³ locorum, in quorum fuerint soluta-| dispendium, fideliter convertenda.

CAP. XLII.,

Sacramenta sunt libere conferenda; cogit tamen ordinarius laicos observare laudabiles consuetudines.

Iclem in eodem.

Ad apostolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam clerici pro exsequiis mortuorum, et benedictionibus² * nubentium et similibus pecuniam exigunt et extorquent, et, si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtra yero quidam l3 laici laudabilem consuetudinem erga sanctam ecclesiam, pia devotione fidelium introductam, ex fermento haereticae pravitatis nituntur infringere sub praetextu canonicae pietatis. Qua propter super his pravas⁴ exactiones fieri prohibemus, et pias consuetudines praecipimus observari, statuantes, ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta; sed per episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

CAP. XLIII.

Prohibe! abbas l'istercienses soleuiter iustallari, et pouit forman: obedientiae, quam praest:ult sois episcopis.

Ilonorius III. universis Abbatibus et Fratribus Cisterciensis ordinis2.

Ne Dei ecclesiam l3, 'i; pican lcrvit proprio sanpuiaze lesas Clu'i.stus, mamila f, editalas coinquinet, ruga duplicata's deformel, cupidilertes spurctict, ontnixmz vaalorum radix, et enalitat's denominas, qrcasi ruga sub praetextu consaetzulizzis contracta, elioairaandcae sub penitus ab earlem., ul dispensatio malsterionum Dei, el ipsa nrJsterica gratis crcepta, Giezica pravilale pror.sats crbolitrl, caritcde gratuita cozaferaalur; quae enzere vel⁴ cerniere quam deslelabile qucmve periculosum exsislat, liquido potest perperml ex eo, quod lJominrns vendentes et orientes oyes el boyes eieeil de templo, el cadledrers venrlentiuna el enaent-ium eolumbas-evertil. In eieictainz denique vendentlzn et ezmntimra l5, facino ris inqe, rinarlis ?arrisque exprilratut detestado, el in cathedranua eversione nrorastratur, cui poenae subiaceant lri, qui praesunt, a:endentis Dei dona et ecclesiastica sacramenta. lit hzuusnm di iqiRar facinos, [quod] quos coinquinat aequal ti, praelatos et subrilitos l50ab possit inficere !piropo modo, azclorilate aprlsColica districlirs inhiGemus, ne lmis arcltr:episcopus vel episcopus, arda-dictcou.us vel o fjficialis ipsorzma a quoqueun, in cabbatem electo, pro benedictione, seu installatione vel l'epiciendca pro fessione al. els7, sub consueturlini.s praetexlu cuiusgtaana palafredlon seo aliad quic-gzacnz, quoculaque nomine censeatur, exagere vel extorquere praesumcat. Yobis etiana sub praetextu huiusmodi exacta taliter interdiznzus ne praestetis, (plum non solzgnz a malo, sed mani s specie meali sit cabstinendum. Installationis quoque solennitates in9 electis abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes, adiciimus,

it. III. Cap. XXXVII. 7) igit. r.rstrtlJ/ 8) ord.; dcest: 7lfq.
Cap. XXXVIII. 1) Comp. IV. c. 2. h. t. (5, ".) 2) 1198-1215, - Palitaz/ jo. 5037. ") ecclesiasticam (rer.; dcest: 11 4) administrare: Dqlh 5) vulnera: Duhr, 6) porcellantur; Fl1:Jluf 7) pee.; dcest: Db 8) voluerint: Dbrgh 9) excludantur; FGh:lfVDb; exch.datur; Df.
Cap. XXXIX. 1) e. 63. Conc. Latee. IV. (1915.); - Comp. IV. c. 3. b. t. (5, 2.) 2) plurimis: Conc. 3) quant.... alteri: deest: lb; quant. ... (5, 2.) 4) lntipudum: Dab d C'nc. 5) absnrdum: Dje. 6) Intius-cetnodi: Ddh 7) quoquall: Uh 8) an: Conc. 9) add.: mago: Dh.
O ap. XL. 1) c. 64. ib.; - Comp. IV. c. 4. h. t. (5, 2.) 2) ad.; d:est: Dh 3) quicunque: Dh 4) eomiserit: Dh Cono. 5) recipiene: GL:ID Coc. 6) expellu,tm: Db 7) perpetuo: Cono. Ms. 8) dotrudenda: FA 'La 9) tal: deest: Dbd 10) udlr.; hoc: Df; in saca.; dcest: Dabdh 11) Aaec: Dub

10) autora: NDb 13) etiam circa: IJL 14) et: FGIIA7f3Drl Conc. 15) de. erevimus: Dbf 16) id: l)b; add.: statutum: FG.

C ^ p. XLI. 1) c. 65. ib. - Comp. IV. c. 5. le. t. (5, 2.) 2) l. 2hrss. V. 22. 3) utilitates: Dfgle Cclcc. 4) solutae: LbVDfj 5) tid.; d:est: Val.

Cap. XLII. 1) c. 66. ib.; - Comp. IV. c. c. l.e. t. (5, 2.) 2) benedictione: FYJHUilfVD Coc. 3) quod: Dl. 4) Quapr. has pravas: Dh j Quapr. et pravas exactiones super his: Df Cono.

Cap. XLIII. 1) lieslratism ex ipsa ep., garae (lieet non sine mendis) ex Rep. Ilou, edita est a Manriga. Ann. Cist. IV, 228.; - Comp. V. c. 1. h. t.15, 1.) 2) scr. no. 1924. - Potthast no. 7939. 3) ecclesia: FLA 4) sou: Ea 5) et een.; deest: ib. 6) et aeq.: Eab 7) eo: Ea 8) a.; lia; ab omn.: El. 9) lu vestr.: deest: E.

ut archiepiscopi et episcopi ea sint forma professionis contenti, quae ab origine vestri ordinis noscitur instituta, quae talis est III : „Ego frater abbas Cisterciensis ordinis subiectionem et reverentiam et obedientiam a sanctis Patribus constitutam secundum regulam sancti Benedicti, tibi, domine episcopo, tuisque successoribus canonice substituentis, et sanctae seculi apostolicae I' salvo ordine meo perpetuo me exhibiturum proillito."

CAP. XLIV.

Recepto in c:ntonium debetur praehmnia Ot reditus, constetudine non obstante, quod non servaverit pravam consuetudinem de aliglo temporalis dando ipsis c:nonicis.

Gregorius IX. l'riori 5. Thomae Esculanil.

Iacobus c:ulonius Esculanus exposuit, quod, quum ipse in ecclesia Aprutiniensi sit receptus in canonicum et in fratrem, canonici eiusdem ecclesiae 3* partem proventuum ac praebendam sibi assignare recusant, quandam consuetudinem praetendentes, quod prandium habere debeant a canonico recepto de novo. Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, dictas canonicos, ut tali consuetudine non obstante sibi, sicut uni ex aliis, in proventibus et praebenda provideant, appellatione remota compellas.

CAP. XLV.

Quordinavit aliquem sub promissione de non petendo ab ipso provisionem, ordinator per triennium a collatione, praesentator vero ab executione ordinum etiam per triennium suspensi sunt; ordinatus vero ab ordine perpetuo sit suspensus, et solui per .sedem apostolicam cuto eis dispensatm.

Idem.

Si culis ordinaverit seu ad ordinem praesentaverit aliquem, promissionem vel iuramentum ab illo 2 recipiens, quod super provisione sua non inquietet eundem, ordinator a collatione, praesentator vero ab executione ordinum per triennium, et ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensationem super hoc per sedem apostolicam obtinere meruerint, noverint se suspensos.

CAP. XLVI.

liabet duo dieta: secundum ibi, „et ad resignationes." Et propter brevitatem et varietatem lectionum aliter non sutoinatur.

Idem.

Mandato nostro recepto, ut qual monachis, qui per simoniam dato aliquo locura in monasteriis sunt adepti, secundum constitutionem generalis concilii dispensares (F.1 infra:) Consultationi tuae breviter respondentes, dicimus, mandatum apostolicum etiam ad abbates extendi, et ad resignationes* spiritualium et temporalium, quae millo pacto, sed affectu animi praecedente utrinque taliter acquiruntur, in quo casu delinquentibus sufficit per solam poenitentiam suo satisfacere Creatori, eos pro simonia huiusmodi non teneri.

TITULUS IV.

NE PRAELATI VICES SUAS VEL ECCLESIAS SUB ANNUO CENSU CONCEDANT.

CAP. I.

Qui dar pecan iam, ut episcopal eul vel spirituale i urisdictionem exerceat, officio suo privatur, et sic conferens illud amplius emferre non poterit, et canonice punietur. Hoc dielt cuto sequentibus.

Alexander III. in concilio Lateranensi'.

Praeterea, quoniam quiclam in quibusdam partibus sub

pretio statuuntur³, qui decani vocantur, et pro certa pecuniae quantitate episcopalem iurisdictionem exercent, praesenti decreto statulimus⁴, ut, qui de cetero hoc⁵ praesumpserit⁶, officio suo privetur, et episcopus conferendi hoc officium potestatem⁷ amittat.

CAP. II.

Summatum est supra cap. proximo.

Idem in concilio Turonensi.

Quoniam in quibusdam partibus² decani quidam vel archipresbyteri ad agendas vices episcoporum seu archidiaconorum³, et terminandas causas ecclesiasticas sub annuo pretio statuuntur⁴, quod ad sacerdotum gravamen et subversionem⁵ iudiciorum non est dubium redundare: id ulterius fieri *[[istrictius]]* c prohibemus. Quodsi⁷ quis de cetero fecerit, *nostra auctoritate* removeatur a clero. Episcopus autem⁸, qui *in sua dioecesi* hoc sustinuerit, et ecclesiasticam⁹ iurisdictionem sua patitur¹⁰ dissimulatione perverti, districtione canonica percussatur¹¹.

CAP. III.

Iegimen ecclesiae sub annuo censo committi non debet.

Idem in eodem".

Quoniam enormis quaedam³ consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum Patrum institutiones invaluit, ut sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuuntur, ne id fiat, modis omnibus prohibemus, quia, dum sacerdotium sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad aeternae retributionis praemium consideratio non habetur.

CAP. IV.

Fructus ecclesiarum sub annuo censu concedi possunt.

Idem Exoniensi Episcopo'.

Querelam magistri G. 3* recepimus, gliod⁴, quum ecclesiam de Chephalai⁵ a G. 6 persona eiusdem ecclesiae ad annum censum⁷ tenendam per septennium suscepisset, ipse *sibi*, antequam eam per unius anni spatium tenuisset, auferre praesumpsit⁸, quanquam *ulent* G. 9 praestita *[sibi]llu* fide firmaverit, quod usque ad statutum¹¹ terminum nullam ei exinde molestiam vel gravamen inferret. Ideoque *Ji'aternitati* IV *futre per apostolica sta-ipta praecipienllo* mandamus, quatenus, si tili constiterit ita esse, *uppellatiune rentoia* eum¹³ districte compellas, ut praefatam ecclesiam dicto¹⁴ G. 15* restituat, et usque ad terminum *Inter eos* constitutum, secundum quod inter se convenerint¹¹, ipsum¹⁷ eandem permittat pacifice possidere.

TITULUS V.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCENDI.

CAP. I.

Ecclesia cathedralis providere debet magistro de beneficio, qui clericos eiusdem ecclesiae et alios pauperes gratis doceat, et vendens licentiam docendi, aut intericiens idoneum ad docendum, beneficio privatur.

Ex concilio Lateranensi.

Quoniam ecclesia Dei *et in his, quae spectant ad subsidiarion corporis, et in iis, quae ad profectum proveniunt* *ant7n* *1natr*, *indiyenlibts*, sicut *piamater*, providere tenetur; ne pauperibus, qui parentum opibus iuvare non possunt, legendi et proficiendi oportunitas subtrahatur, per unamquamque cathedralem ecclesiam magistrum, qui clericos eiusdem ecclesiae et scholares

Ti t. 111. C ap. XLIII. 10) cuius tenorem ad maiorem evidentiatur hule abstrae paginae duximus iuserendunt: E li) et: *ast: L'ub 12) ap. deost: E.

Cap. XLIV. 1) Esculanen.: 1100n. ex Coatin; 1227-34. - Pottbast un. 9670. 2) Apruta: O: Apruticia: li; Aprivin.: La 3) eccl.: daest: 1%11f.b.1".

Cap. XLV. 1) 1227-31. - 1'otitwl no.9671. 2)co: a; ab. i11.: deest: 31. Cap. XLVI. 1) 1227-31. - 1'otitwl no.9672. 2)resignationonl: F01111i.11.

Pit. IV. Cap. I. 1) 1' 15. Come. Laler. III. (1179.); Lips. e. 17.; L'ns. VI. 1.; Comp. J.C. 1. l. I. (5, 3.) 2) _ddd.: P. C.: Qnlln in officii.; A; - cf. e. 7. de test. (3, "G.) :t) constitumltur: Aa: statuatur: l' : J) decrevimus: E 5) id: FUE (.ouc.: 6'Hii:1FP 6) praesumpserit . . . priven-tur: P 7) potestate inivetr: R.

Cap. II. 1) RestititGini e.c.c. 7. Cotic. Tnroa. bab. ao. 1103.; App. II. 1.; Ltjts. 11. 1.; Ramb. II. 1.; Cuss. XIV. 1.; Comp. I. c. 2. It. t. (5, 3.) 2) episcopatibus: C'ocac., 3) archiepiscoporum: O: ep. sen. archiep. vel arctid.: P 4) constituantur: C'ouc. 5) ad sube.: A0QR 0) distr.: deest etiata: PQB 7) Quodsi t'acere praesumpserit quisquam: (.v011r. S) queque: lb. 9) eccl.1., sfastica iudici:t: Cudd. t (Co't. cil(. C'ono. 10) patiat: O 11) plectatnr: Eme.

Cap. 111. 1) c. 5. Colic. ciud. - App. ii. 2.; Lips. 11. 1.; 11wnb. 11. 2.; Caso. XIV. d.; Comp. 1. c. 3. It. t. (5, 3.) 9) Idem in T'uron. (eodem: E) concilio residens (deest: l') ait: Coll. cilt. 3) quoad: deest: P 4) institutionem: O; constitutiones: E.

Uap. IV. 1) Iteslitutur: exApp. XXV/III. I.; Lips: II. 3.; Liailib. II. 3.; Cass. XIV. 3.; Comp. 1. e. 4. O. t. (5, 3.) 2) 1150-81. - JajJe no. 8974. 3) W.: (H1 A01; Vini: Q; deest: R; V.: F11 *1) qui: 0 5) Coparola: E; Celr.; p: Popelai: H: Polai: J: Cepalay: h; Capla: La; Copla: Lb; Capalay: N; Capelai: Jf: Foreicia: AcccklQ; Ferelera: :lb; Ferleia: O; Ponlas-a: P; Forelegia: 11 6) Cl.: deest: If 7) add.: persolvendum: Ab S) praesumpserit: Abri11) 9) G.: deest: Ab 10) sibi: deest etiam: PQli II) constitutum: La Call, cr'lt. 12) tibi AQ 13) eunt: deest: AacOPQll 11) praefato: 1%1 PQR; praedicto: 0 15) cf. not. 2. 16) eonvenit: E: eos conveuit: 0; se convenerunt: AklPR 17) ips.: deest: Coll. cilt. 1) permittant: R.

1'it. V. Cap. I. 1) 15. C'Une. Lata. III. (1179.); Lips. c. 11.; C'uss. X. 1. 2.; Comp. I. e. 1. 0. t. (5, 1.)

pauperes gratis doceat 2. competens aliquod beneficium praebeatur 3, } quo docentur necessitas subleuetur, et discibulis via patet ad doctrinam. In alii.s quoque restituitur ualor ecclesiis seu anonicleris, si retroctis temporibus czigrid in eis arh hoc fuerit deputcdunz. Pro licentia yero docendi nullus omnino pretium exigit, vel sub 5 obtento alicuius consuetudinis ab eis 6, qui docent, aliquid quaerat, nec (lacere quemquam 7, qui sit idoneus, petita 8 licentia interdicat. Qui autem il contra hoc venire praesumpserit, ab 10 ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe il esse videtur, ut in ecclesia Dei fructum sui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum 12 vendit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nititur impidire.

CAP. III.

Pro licentia docendi nihil exigi debet vel promitti, et exactum restitui et promissum remitti debet; et, negligente inferiore praelato ad magistrum constituendum, supplebit hoc superior.

Alexander III. Vintoniensi 2 Episcopo.

Prohibeas attentius de celen), ne in parochia tua pro licentia docendi aliquos 3 exigatur aliquid aut etiam promittatur. Si quid yero postea 4 solum fuerit vel promissum, remitti 5 promissum facias et restitui appellatione cessante solum, sciens 6, quod scriptum est: „Gratis' acceptis, gratis date." Sane, si quis occasione lurius prohibitionis distulerit magistros y in locis congruis instituere, tibi 10 liceat de concessionem nostra, omni contradictione et appellatione postposita, ibi il aliorum instructioni i' praeficere viros providos, honestos et discretos.

CAP. III.1

Pro licentia docendi pecunia exigi non debet, etiamsi hoc habeat consuetudo.

Idem 2.

Quanto Gallicana ecclesia; maiorunz personarum scientia el honestate praeferat, el 3 cautius nititur evitare 4 quae confundere videantur ecclesiasticam honestatem, tanto vehemenciori Dignos ces esse 5 animadversione censemus, qui nomen magistri 6 scholarum 7 et dignitatem assumunt in ecclesiis vesiris, et sine certo) pretio ecclesiasticis viris docendi alios licentiam non impendunt 19. Ouum autem haec illi prava el enomais consuetudo a 12 cupiditatis radice processerit (3, et decorem admodum ecclesiasticae honestatis 14 confundat, providendunz vobis 15 est si(m)mopere satagendum., ut consuetudo ipsa de ecclesiis vestris 16 [penitus] 17 exstirpetur, quinc vobis praecipue et specialiter a [scribatur, si quid in ecclesiis eisrlem laude dignum inveniatur vel reprehensione notandum. [Nos is quoque, qui, licet immeriti, dispensante clementia conditoris suprema fungimur potestate, tantae cupiditatis et repacilalis vilium nolentes inemendatunz relinquit, fraternitati vestrae per apo.stolica scripta] mandamus 19, quatenus 20, consuetudine ipsa de vestris ecclesiis exstirpata, sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis, districtae praecipientes, ut, quicumque viri idonei et literati voluerint vi regere studia literaria, sine 22 molestia et exactione qualibet 23 scholas regere permittantur 24, [ne 25 scientia de cetero pretio videatur] exponi, q[ui]tae .sin.gulis gratis debet impendi.] Si qui yero huiusmodi prohibitionis 20 vel praecepti exstiterint transgressores,

eos auctoritate nostra et vestra officiis et dignitatibus spoliatis. Porro, si [hoc] 97 iuxta mandatum p[ro]stratum corrigere neglexeritis, negligentianz ve.stram graven habebimus et n[on]olestet el ad ea cor[re]genda 28 manan extendere compellenun. 99, ita quod si voluerint 36 in huius 31 rapacitatis proposito persistere non valebunt. [Dat. Tuseuli XIII. Kal. 11 ov.]

CAP. IV.1

In qualibet cathedrali ecclesia, vel alia, in facultatibus sufficienti, debet a praelato vel capitulo unes magister eligi, cui reductus unius praebendae debent assignari; in metropolitana yero ecclesia etiam debet theologus. Et si ad grammaticum et theologum non sufficit, provideat ipsi theologo ex reductibus suae ecclesiae, et grammatico facial provideri in aliqua ecclesiarum suae civitatis vel dioecesis.

Innocentius III. in concilio generali.

Quia nonnullis propter inopiam et legendi studium et opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi concilio pia fuit constitutione 2 provisum, ut per unamquamque cathedralem ecclesiam magistrum, qui eiusdem ecclesiae clericos aliosque scholares pauperes gratis instrueret, aliquod competens beneficium praebere, quo et docentis relevaretur necessitas, et via pateret discibulis ad doctrinam. Verum, quoniam 3 in multis ecclesiis id 4 minime observatur 5, nos, praecictum roborantes statutum, adiicimus, ut non solum in 6 qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt 7 facultates, constituatur magister idoneus, a praelato cura capituli, seu maiori et saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum [el aliarunz] gratis in grammatica facultate ac aliis instruat iuxta posse. Sane metropolis 8 ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes et alios in sacra pagina doceat, et in his praesertim informet, quae ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet magistrorum a capitulo unius praebendae proventus, et pro theologo 9 a metropolitano tantunclem; non quod propter hoc efficiatur canonicus, sed tanl diu reductus ipsos 10 percipiat, quamdiu persistit in docendo. Quodsi forte dell duobus 12 ecclesia metropolis 13 * gravetur, theologo iuxta modum praedictum ipsa provideat, grammatico yero in alia ecclesia suae civitatis sive dioecesis, quae sufficere valeat, facial provideri.

CAP. V.1

Praelati et capitula ad studia theologiae acholares Osciles transmittere tenentur, qui in absentia reductus praebendarum suarum et beneficiorum per quinquennium integraliter percipiant. Et si proprii reductus ad sustentationem studii eis non sufficiunt, debet praelatus can) capitulo eis providere: magistri vero, donec docuerint, integre percipiunt fructus beneficiorum suorum.

Honorius III.2

Super specula 3 [Dumini Hec immeriti consti(uli), done diligente- multo int[itu] contemplarun] statim ecclesiae generali.s, dolentes plurimum el tristantur 4, quod, (p[er] atine sint regiones ad zrressem Animara el operari sinl 5 perpauci, plerique ztiles, qui tenentur custodire Domini vineczt, d[er]zri(nl sonada)), sulnz, neque z-Jizancit nimitun excre.scenclit in mc utipulos cul com-bu[er]endu colligunt, gtramvis ea iugiter supersenrinet inimicus. Quumque lectens 7 el parvulus deficiat irz plateis, ria col qui firangct panem parvu[r]s, aut propinel sitientibus aquan sapientiae salut[er]is, eo, quod nodica est in tarro scientia Dontu., quia plurimi vara

T i t. V. Cap. I. 2) doc.; R 3) tribuatur: AbP; assignatur: O 4) ex: .l 11 sub; deest: Ab 6) his: ib. 7) quempiam: O 8) expetita: APR 9) yero: Aabc 10) ab: deest: P 11) quidem: OPR 12) vendit licentiam docendi, ecclesiarium profectum nititur impidire: O.

Cap. II. 1) Restititun ex App. II, 17.; Lsps. III, 1.; Bamb. II, 4.; Caes. XV, 1.; Comp. I. c. 2. It. t. (5, 4.) 2) London.: O non recte; - P. C.: Nuncios (N.: Q): A; - Tj. c. 6. de dec. (3, 30); - 1150-81. - Jaffe no. 9228* 3) ab aliquo: Aabc 4) post prohibitionem tuam: Coll. ciitt. 5) prom. restitui lacias app. cese. sciens: F; prom. remitti sol. (et sol.: Ab) lacias app. cese. restitui: AQ; promissum remitti, solum reddi lacias app. cese.: O; remitti sol. lacias app. cess. vel restitui: It (i) sciens, quod gratis . . . scriptum case: // 7) Quod gratis: O; - cf. Matth. X, 8. 11) alicui: Coll. ciitt. 9) add.: congruus: O 10) ibidem tibi: R 11) ibidem: Coll. ciitt. 12) institutione: P 13) viros providos et discretos: IIRLLMN 14) coll. ciitt.; vir. honestos et discretos: F6; vir. provid. et hon.: La.

Cap. III. 1) Restititun ex ipsa ep. ed. a Jfartenio vett. Script. II, 853.; - App. II, 18.; Lsps. III, 2.; liamb. II, 5.; Case. XV, 2.; Comp. c. 3. h. t. (5, 4.) 2) archiep. per Galliam (Gallicana: R) constituta: POR: fratrib. et epp. per regnum l'ancorum constituit; orig.; - 1170-2. - Jaffe no. 7993. 3) eo cant.: Cali. ciitt. 4) curare: AOPF; vitare: R 5) esse: deest: Coll. ciitt. 6) dignum admiratione videtur, quod illi: ong. 6) magisterii: orej. 7) eucharium: Ab Cont. 8) et: deest: orig. 9) cortio: rleest: t 10) im- pediat: A 11) huiusmodi: ofig. 12) de: ib. 13) processit: dar; processissit: A b 14) libortis: P; unitatis: Aac; dignitatis: R 15) nobis: 46q 16) nostris: ib. 17) pen.: deest etiact: OIQR 18) verba necio

Cerpue iur. cata. Ed. Friedberg. T. II.

inclusa (lesna t atan.: ib. 19) mauct....exstirp.: deest: Coll. crtt. 20) m:uul., quatenus sub anathematis (sub allane/o, ergo: Coll. ciitt. l internatiotle prohibeme (deest: A l p]o c-uretis, ne qui dignitate (dignitatem: AP]i) lila (deest: Coll. ciitt.) si dignitas dici potest, fungentes- (tingentea: A l) pro (deest: 11) praestanda licentia docendi alise ab aliquo amado (deest: P: sub aliquo modo: O) extorquere quicquam audoant, vel extorquere (exigere aliquid quid: Q: praesumant: Coll. ciitt.) sed sis districtae praecipatis (p-a- cipimus: Q): Coll. ciitt. orfg. 21) volunt: AocPQlt 22) Luis feo: deest: O) sine mol. . . t'egere patiantur: Col? ciitt. 23) (ualicuoque: ib. 24) patiantur: Coll. ciitt. 25) verba necio inrl+tsrr dcsunt: ib. 20) Si yero vestrae (nostrae: ab]PQR) prohibitionis vel praecepti (praeceptionis val prohibitionis: le: Col). ciitt. arig. 27) Loe: dmst dreurr: II: eos: QIZ 28) can. corrigendam: Coll. ciitt. 29) compellimun Q 30) veliut: A 31) huiusmodi: AOPQ.

v ap. IV. 1) c. 11. Conc. Ledo'. IV. (1215.); Comp. IV. e. En. h. t. (5, 3*) 2) institutione: Coec. 3) quia: FDF 1) id: rleest: DI: 5) observaretur: Dag 6) quaelibet cathedralis ecclesia: Uh; in catLeds: Dab 7) potm:nt: La; poterunt: NDg; poterunt: Dh 8) metropolitana: Iube (uar: 9) pro theol.: adrl. a Ralm, 10) illos: Dabgh 11) Can.: »ab 12) udd.: alerieis: La; magistris: Nco,sc. alr: Nans. 13) metropolitana: FDbac Cose.

Cap. V.1) Restituitun: es ipsa cp. ap. Liljegn. 1. 1, 11tr9. Saripny in Zisc/o. f. p[re]cie. F- 11'ssenc/c. V III, 250.; - Comp. V. c. nn. h. l. (5, 2.) 2) de ix scr. cf. adre. ad e. 10. iee cler' rpl ntop. (3, 50.); - l'ultha (5, 6165. 3) speculam: san. 4) testamur: Lilj. mdo 5) sive: il. unfe 6) somnum: ib. 7) tactat, s: ib.

luxores 8 filii accepta non modica portione substantiae leso Christi conparant sibi de ipsa siliquis vacuas et sonoras, quae Ron satiant⁹, et arpara liaurint¹⁰ Cutn stitula Samcnztanorum¹⁰ de puteo vel torrente aquar¹⁰ on fidelium, qui sitim hydropici non rehr>:ant, sed irritant. Tales equidem horquen conclusum, cui non communicat alienus, ubi fons est, et puteum¹¹ aquarum viventium deserentes, ac fodientes sibi cisternas, quae aquam non praevalent continere, quasi non iuvenientes pasqua fastidito manna, dum suspirant ad Aegypti olera¹¹ et pepones, curzmt ad scientias lucrativas, statuantes in terram setos (culos declinare. l: igitur per increpationes validas tanquam per patris verbera filii aberrantes ad matris ubera revocati veluti pulli aquilarum qucant expeditius (tricotare, ac innffense atque libentius velint et valeant currere in odorem fragrantis gratiae leso Christi ad horienduna aquas vivas¹³ in gaudio de fontibus Salvatoris, quosdcon obices canaovere cupimos huie itineri obsistentes, et necessaria Traerla': annectere bis, quae ab antecessoribus nostris edita sunt ab olim ad propagationem propaginis vitae verae.] Quum itaque te singuli.s provinc.iis puellae spec.iosce, ac virgines pro rege Issuem, qui beatitud. (licitar, per calcillas quaeri debeant, et rriduci ad cnc'ena el znoenia civitatis, et per manum Ageei mundum v+uliebrenr accrijere, necessarioruna virlelicet fulcimenta, Volumus et mandamus, ut statutum, [editan] in concilio generali¹⁴ de magistris theologis¹⁵ per singulas metropoles statuendis, inviolabiliter observetur, statuantes¹⁶ insuper de consilio fratru na n. etrorum, ac districte praecajiendo mandantes, ut, quia super hoc propter raritatem magistrorum se possent forsitan aliqui excusare, ab ecclesiarum praelatis et capitulis ad theologicae¹⁷ professionis studium aliqui docibiles destinentur, qui, quum docti fuerint, in Dei ecclesia velut splendor fulgeant firmamenti, ex quibus postmodum copia possit haberi doctorum, qui, velut stellae, in perpetuas aeternitates mansuri ad iustitiam valeant plurimos erudire, quibus, si proprii proventus ecclesiastici non sufficiunt, praedicti necessaria subministrant. Docentes vero in theologica facultate, dum in scholis docuerint, et studentes in ipsa integre per annos quinque, percipiant de licentia sedis apostolicae proventus praebendarum et beneficiorum suorum, non obstante aliqua alia¹³* consuetudine vel statuto, quum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes. Illoc autem incoucusse volumus observari¹⁵, fmitter rhsponentes, quod ferian-trn²⁰ poena debita transgressores. ^Sane licet etc. (cf. c. to. Ne cler. vel nzora. III. so.) Dat. T iterbii PII. Kal. DeC. P0721. nostri 110. IY. 1219.]

TITULUS VI.

DE IUDAEIS, SARRACENIS, ET EORUM SERVIS.

CAP. I.1

Si servus, a Iudaeo emptus, causa mercimonii factus est vel fieri desiderat Christianus, pro XII. solidie redimitur.

Ex concilio Matensi2*.

Praesenti concilio Deo auctore sancimus, ut nullum Christianum mancipium Iudaeo deinceps serviat, sed datis XII. solidis pro quolibet bono mancipio, ipsum mancipium quicumque Christianorum, seu ad ingenuitatem seu ad servitium, licentiam habeat redimendi. Et si Christianus fieri desiderat, et non permittitur, idem fiat³, quia nefas est quem Christus Dnnainus redemit blasphemum Christi in servitutis⁴ vinculis detinere⁵.

CAP. II.1

Iudaeus Christianum in servum habere non potest, in adscriptitium vero potest.

Gregorius 2 Episcopo Lucensi.

Multorum ad nos } [relatiane pervenit, a Iudaeis, in

Lunensi civitate degentibus, in servitium Christiana detineri mancipia. Quae res nabis tanto visa est asperior, quante) a fratermitate toa patientia operosior. Oportebat quippe te respectu loci tui, atque Christianae religionis intuitu, nullam relinquere occasianena, ut superstitiani Iudaicae simplices animae non tam suasianibus, quam putesatias jure quadammodo deservirent. Quamobrem hm-tamur fratermitatem tuam, ut secundum piissimarunz legunz tramitem.] Nulli Iudaeo liceat Christianum mancipium in suo dominio retinere: sed, si qui apud³ eos inveniuntur, libertas eis [tritionis auxilio ex legum sanctione] servetur. Hi vero, qui in possessionibus eorum sunt, licet [et] ipsi⁴ legum districtione sint liberi, tamen⁶, quia colendis terris eorum diutius adhaeserunt, utpote conditione⁷* loci debentes, ad⁸ colenda rura remaneant, consuetas⁹ pensiones praedictis viris praebentes. Cuncta etiam¹⁰, quae de colonis vel originariis jura praecipunt, peragant, et¹¹ nihil eis extra hoc oneris [amplias] indicatur¹². Quodsi quisquam Iudaeorum¹³ aliquem de his vel ad alium transferre¹⁴ locura, vel ad aliud¹⁵ obsequium retinere voluerit: ipse sibi imputet lfi, qui ius colonarium temeritate sua, et ius¹⁷ domini sibi iuris severitate damnavit. [In his ergo onanibus ita te volznnus sollerler impendi etc.]

CAP. III.1

Iudaei antiquas synagogas retinere possunt, novas exigere non possunt.

Idem Genuensi Episcopo2*.

Iudaei de civitate [ve.stra huc venientes questi nabis sunt, quod synagogam e.runa, quae Caralis sita est, Petrus, qui ex eor-um superstitione ad Christianae fidei cultum Deo volente perductus est, adhibitis sibi quibusdam ^indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est dominico in ilesa festivitate paschali, eum gravi scandalo sine vesira occupaverit voluntate; dique imaginen(illic genitricis Dei Dominique nostri, et venerandani crzem, et bjrrum albura, quo de faite resurgens indutus fuerat, pasuisset. De qua re et faliorzam nostrorum Eupaterii gloriosi magistri maZitum, atque magniff(cipul. in Domino praesidis, aliorumque nobilium civitatis vestrae ad nos haec earlenz scripta attestantia incurrerunt. Qui etiam adiecerunt, a vabis hoc praesensum, et praedictuna Petrum, ne hoc aunderet, fuisse prohibitum. Quad cognoscentes (minino laudavimus, quia, sicut venera bonum decuit sacerdotena, nil tirad, unrla justa esset reprehensio, voluistis. Sed quia) per hoc, quod minime³ vos [in] his, quae prave⁴ acta suni, miscuistis⁵, displicere vabis quod factum⁶ est demonstrastis, [considerantes hac de re vestrae voluntatis intentum, ac magis iudicium, his hortamur, affatibus, ut sublata exinde cano ea, qua dignant, est, veneratorze imagine at ue cruce, tlebeatis quod vaolenter ablatum est reformare, quia] Sicut legalis diffinitio Iudaeos novas non patitur erigere synagogas: ita [quoque] eos sine inquietudine veteres habere permittit⁷. [Ne ergo supradictus Petrus vel alii etc.]

CAP. IV.1

In die Veneris sancto non licet Iudaeis tenere ostia vel fenestras apenas.

Alexander III.2

Quia super his, unde nos³ in literis Luis de Iudaeis scripsisti, certum⁴ canonem non habemus, fraternitati luce significatione praesentium intimamus, quod clero teto in unzan pariter convocato, Generaliter tara nostra guano tua auctoritate interdicas⁵, ut Iudaei ostia vel fenestras in die Parasceves aperta⁶* non habeant, sed clausa⁷ teneant tota die. Illancipia quo que Christiana nulla cum eis habitare pernaittas, sed generaliter cunctis edicas, rae aliquis Christianorum in cavant(servitio audeat canzmorari, ne forte ex ipsonum conversatione ad Iudaism.i perfzdiam convertantur. [De terris vero etc. (cf. c. 16. de decim. III. 30.)]

Tit. V. Cap. V. 8) illusores: *ib.* 9) sanant: *sZ.* 10) Samaritana: *ib.* 11) puteus: *ib.* 12) allea: *ib.* 13) viveas: *fb.* 14) stat. concilii generalis: *MEO* 15) theologeis: *PR* 16) decernentes: *E* orig. 17) theologiae: *Ebcd* 18) contraria: *Codd. coll.* *E* orig. 19) servari: *Lilje gr.* 20) feriamus: *El Lilje gr.*

T i t. VI. C a p. I. 1) Restitutum ex Lips. LV. 8.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 5.) 2) Marticensi: *F.* Maticensi: *IXi;* Matit.: *H.* Vaticensi: *P.*; - *est* c. 16. *Coxc. Haticonsens. hab.* ao. 581. - *cf.* c. 18. *Dist. LIV. cunt adatot.* 3) similiter faciat: *AP* 4) serv.: *deest: ib.* 5) retinere: *O;* tenere: *Abc.*

Cap. II. 1) Restitutum ex Greg. I. Reg. IV, 21.; Comp. I. e. 2. h. t. (5, 5.) 2) Greg. Venautio ep. Luc.: *A Rey.*; - *ser.* ao. 594. - *JaSe* no. 928. 3) penes: *Reg.* 4) Mi: *Ab* 5) sunt: *sU.* 6) tara.: *deest: AM* 7) conditionem: *FI Reg.* 8) ad coleada quae consueverant rura permaneat: *Reg.* 9) pensiones pro vide praebant: *Reg.*; perro. eorum quae consueverant pens.: *A b;* quas consueverant pensiones praedictis viril praebant: *Aackl* 10) et cuncta: *Reg.*; *deest: A* 11) et: *deest: A;* extra quod nihil eis: *Reg.* 12) indicetur: *Aackl* 13) Ind. al.: *add. a Rapnt.* 14) migrare: *ib.* 15) vel in (ad: *Ab.*) obs.: *A;* vel in obsequio: *Reg.*; *add.* suam: *Aabe* 16) reputet: *Aabc* 17) ale vero: *A Reo,*

Cap. III. 1) Restitutum ex Grey. I. Reg. IX, 6.; Comp. I. c. 4. h. t. (5, 5.) 2) Ianuensi: *FURIA.* Ianuario op.: *Abkl;* Ian. ep. Calaritano: *Reg.*; - *Ser.* ao. 598. - *Jaffé* no. 1102. 3) non: *Abc;* *deest: Aa* 4) *add.*: in vestra etiam civitate: *A* 5) miscueritist *Ab* 6) actnm demonstreretis: *ib.* 7) permittant: *La;* permittat: *Lb.*

Cap. IV. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 7. h. t. (5, 5.) 2) Ianuenei ep.: *M;* *ley.* tamen: *Maseiliensi ep.*; - *cf.* c. 16. *de dec.* (3, 80.); - 1169-81. - *Jale* aro. 9040. 3) noble: *Ab* 4) sacrum: *Ab* 5) interdiciamus: *F;* indicas: *Aackl;* edicas: *AK* 6) apenas: *FA* 7) sed eas per totam diem claudant: *A.*

gratiarum actione, servata temporum qualitate iuxta canonicas sanctiones, uti liceat, qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur. Insuper indulgemus, ut quicumque religiosi seu clerici, idonei ad annunciandum gentibus evangelicam veritatem, requisita et habita praelatorum suorum licentia, tibi 3 voluerint 9 adhaerere, id absque contradictione qualibet 10 liberam exsequendi habeant auctoritate apostolica facultatem.

CAP. XL.

Pro redimendis captivis licet ire Alexandriam iurantibus, quod nihil defrent anxiliū seu subsidii extra redemptionis articulum. Portan, vel mittent, etiam post treugas mercede prohibitas, excommunicatus est, et pacis appellatione non veniunt treugae.

Idem2.

Significavit nobis tua fraternitas, quomodo 3 aliqui civium tuorum in Alexandriam valeant proficisci pro recuperandis concivibus suis, qui illic in captivitate tenentur. Hoc arbitramur licite posse fieri, dummodo nihil in 4 mercibus suis 5 vel alio modo secum illuc 6 deferant, unde possit Sarracenis, excepto redemptionis articulo, aliquod commodum aut 7 subsidium provenire, quod etiam coram te prius furamento firmabunt. Illi quoque qui post treugam in transmarinis partibus factam cum commercio Alexandriam adiverint 3, si tulerint 10 merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis vinculum non evadunt, sicut nec illi 10, qui, in personis propriis non euntes, merces 11 eis per nuncios destinarunt. Ad ultimum 12 illos, qui iuraverunt, se amplius in terram Sarracenorum cum mercibus non ituros, nisi pax esset inter Christianos et ipsos, et post treugam factam venerunt 13 illuc, conditio illa de pace aut 14 treuga 15 habenda ab excommunicationis vinculo non absolvit 16,

CAP. Xli.

];xcommunicati sunt, qui cura Sarracenis tempore guerree aliquod habent commercium, vel eis praestant subsidium.

Idem2.

Quod olim praeceptum fuit (*Et infra:*) Sane, licet hoc fuerit in concilio Lateranensi districte inhibuit 3, nos tamen de consilio fratrum nostrorum 4 omnes illos excommunicationi supponimus, qui iam amplius cum Sarracenis mercimoniis habuerint 6, vel per se vel per alios navibus, seu quocunque alio ingenio, eis aliqua rerum subsidia seu consilia, quamdiu inter nos 3 et illos guerra duraverit, duxerint impendenda 10. Vestrae igitur discretioni mandamus 10 atque districte praecipimus, quatenus nec per vos 11, nec per vestras 12 naves, nec alio quocunque modo aut 13 ingenio, eis mercimonia, consilia 14 vel alia subsidia transmittatis, ne, si forte aliqui in sua malitia indurati secus agere praesumpserint, non 15 solum ipso iure incidant in excommunicationem illam, verum etiam illi 16 iram Dei viventis incurrant.

CAP. XIII.1

Iudaei nutrices vel servientes Christianos babero non debent; contra facientibus interdicitur Christianorum commercium.

Innocentius III. Archiepiscopo Senonensi et Episcopo Parisiensi2.

Etsi Iudaeos, quos propria culpa submisit perpetuae servituti, quum Dominum crucifixerint, (fuera sui prophetae praedixerunt 3 ad redemptionem Israel in carne venturum, pietas Christiana receptet, et sustineat cohabitationem illorum 4, quos etiam propter eorum perfidiam Sarraceni, qui fidem catholicam persequuntur, nec credunt in crucifixum ab illis, sustinere non possunt, sed potius a suis finibus expulerunt, in nos vehementius exclamantes 5, eo, quod sustineantur a nobis, qui ab ipso 6

crucis patibulo condemnatum Redemptorem nostrum veraciter confitemur, ingrati tamen nobis esse 7 non debent, ut reddant 8 Christianis pro 9 gratia contumeliam et de familiaritate contemptum, qui, tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi, nobis illam retributionem impendant, quam, iuxta vulgare proverbium, mus in pera, serpens in gremio, et ignis in sinu suis consueverunt hospitibus exhibere. Accepimus lo autem, quod Iudaei faciunt Christianas filiorum suorum nutrices, et, quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare, quum in die Resurrectionis dominicae illas recipere corpus et sanguinem 11 Iesu Christi contingit, per triduum, antequam eos lactent, lac effundere faciunt in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia et inaudita committunt, propter quae fidelibus est verendum, ne divinam indignationem incurrant, quum eos perpetrare patiuntur indigne 12 quae fidei nostrae confusionem inducunt. Rogavimus igitur carissimum in Christo filium nostrum Philippum regem Francorum illustrem, mandavimus etiam 13 nobili viro 14 duci Burgundiae, et comitissae Trecenti, ut taliter repriment Iudaeorum excessus, ne cervicem, perpetuae servitutis iugo submissam, praesument erigere contra reverentiam fidei Christianae. Inhibemus 15 ergo districte, ne de cetero nutrices vel servientes habeant Christianos 16, ne filii liberae filii famulentur ancillae, sed tanquam servi a Domino reprobati, in cuius mortem nequiter coniurant 17, se saltem per effectum operis recognoscant servos illorum, quos Christi mors liberos, et illos servos effecit. Quia 16 quum iara coeperint rodere more mutis, et pungere sicut serpentes 19, verendum est, ne ignis, receptatus in sinu, corrosa consumat. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus praedictum regem et alios ad hoc ex parte nostra ita diligenter monere ac efficaciter inducere procuretis, quod Iudaei perfidi de cetero nullatenus insolescant, sed sub timbre servili praetendunt semper verecundiam culpa suae, ac 20 reverentur honorem fidei Christianae. Si vero Iudaei nutrices et servientes non dimiserint 21 Christianos, vos, auctoritate nostra suffulti, sub excommunicationis poena inhibeatis districte omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere. [Dat. Id. Iul. 1205.]

CAP. XIV.1

Iudaeus, qui percusserit clericum, temporaliter punitur, et, si de facto puniri non poteat, interdicitur aibi Christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam paeo.

Idem2.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, qualiter contra Iudaeum procedere debeas, qui manus iniecit in quandam clericum 3 violentas. Ad quod fraternitati tuae breviter respondemus, quod, si dictus Iudaeus tuae iurisdictionis existit, ipsum poena pecuniaria punias, vel alia, secundum quod convenit, temporali, faciens laeso 4 satisfactionem congruam exhiberi; alioquin eius dominum moneas et inducas, ut passo iniuriam et ecclesiae ab eo satisfieri faciat competentem. Quod si dominus eius id neglexerit adimplere, tu Christianis omnibus 5 per censuram ecclesiasticam interdicis, ne cum ipso Iudaeo, antequam satisfaciatur 6, praesumant commercia exercere. Consequenter etc. Tercio quaesivisti etc. [cf. C. zi. de regul. III. 31. Dat. Lat. VII. Id. Iun. Pont. nostr. A.o. XV. 1212.]

CAP. XV.1

Iudaei et Sarraceni utriusque sexus debent in terna Chrietianorum uti habito, per quem a Christianis discernantur, et in die Passionis Domini non debent in publicum progredi, nec in contumeliam Creatoris presilire.

Idem in concilio generali.

In nonnullis provinciis a Christianis Iudaeos sibi Sarra-

Ti t. VI. Cap. X. 5) quae: MBac O) viri (add.: seu: Bi) monachi: liSa Infc. 7) annunciant: Bgh; nuiciandam: Luc. 8) ubi: BbhSa; si: Luc. 9) volunt his adhi.: Sa 10) contrarietate aliqua: Luc.

Cap. XI. 1) Restitutum ex Clib. auct. 3. (5, 3); Comp. U. c. 5. h. t. (5, 4.) 2) 1187-91. — Jaffé no. 10252. 3) quod quum: Bb; quando: Be; utrum: Sa 4) in: exstat: FGX/K 5) sois: deest: BSA u) illic: LLBghi 7) vel: GBbSa 8) adiverunt: LLBghiSa 9) detulerunt: FQSIKBbcSa; dotulerunt: Bghi 10) similiter et illi: Bi 11) merces (add.: illicitas: Bb) eo (eos: Bb) per alios (aliquos: BL) destinarunt: BSA 12) add.: yero: LnBb 13) ieverunt: Sa 14) vel: ib. 15) de treuga: Bach 16) absolvuntur: Bb; absolvitur: 114.

Cap. XII. 1) Restitutum ex Alan. 2. (5, 4); Comp. II. c. 6. h. t. (5, 4.) 2) 1187-91. — Jaffé no. 10270. 5) prohibitum: Bb 4) nost.: deest: T 5) commercium: Bb 6) habuerunt: Bdkm. Cont. 7) al.: deest: Bb 8) vos: FIKLaMNBabgi 9) impenderunt: BT 10) add.: per ap. accripta: Bb 11) add.: lusus: ib. 12) vest.: deest: ib. 13) vel: BbT 14) vel cons.: Bb 15) et non: 85. 16) ipsi: BLT.

Cap. XIII. 1) Restitutum ex Reg. Bregas. VIII, 121.; Comp. III. c. xtn. h. t. (5, 3.) 2) Potthast no. 2565. 3) praedixerant: Cb 4) eorum: lb. 5) proclamante: Cae 6) ipeis: Cb 7) exsistere non deberent: Cb Rey. 8) redderent: C; rependerent: Reg. 9) de: CReg. 10) Accepimus autem, quod Iudaei, quos gratia principum in suis terris admisit, facti sunt (fecit: C) adeo insolentes, ut illos committant excessus in contumeliam fidei Christianae, quos non tentara dicere, sed etiam nefandum est cogitare. Faciunt enim Christianas filiorum suorum (deest: Ch) nutrices, quum (et quum: C) in die etc.: CReg. 11) et sang.: deest: Reg. 12) impune: Cbc Reg. 13) et: Cb 14) M.: deest: Cae 15) inhibentes districtius: CReg. 16) Christianas: LN 17) commiserant: Cb 18) Quia: Cae 19) serpente: Cb 20) et: Ca; se sic: Cb 21) dimiserunt: LbCh.

Cap. XIV. 1) Restitutum ex Reg. Bad. XV, 118.; — ndn exstat in Comp. IV. 2) ep. Lingonensi: Reg.; — Potthast no. 4523. 3) preabyterum: Reg. 4) percusso: ib. 5) orlan.: deest: Codd. coll. Reg. 6) satisfecerit: LN.

Cap. XV. 1) c. 68. Conc. Lat. IV. (1215.); — Comp. IV. c. 1. h. t. (5, 4.)

cenos habitus distinguit diversitas; sed in quibusdam sic quaedam inolevit confusio, ut nulla differentia discernantur. Unde contingit interdum, quod per errorem Christiani Iudaeorum seu Sarracenorum, et Iudaei seu Sarraceni Christianorum mulieribus commiscantur. Ne igitur tam damnatae commixtionis excessus per velamen 2 erroris huiusmodi ulterioris 3⁺ excusationispossint 4 habere diffugium: statui-
mus, ut tales utriusque sexus in omni Christianorum provin-
cia et omni 5 tempore qualitate habitus publice ab aliis
populis distinguantur 6. [quum etiam per Moysen hoc ipsum
lertatur eis inintinciu7n.] In diebus autem lamentationis 7 et
dominicæ Passionis in publicum 8 minime prodeant, eo,
quod nonnulli ex ipsis talibus diebus, sicut accepimus, et 9
ornatius non erubescunt 10 incedere, ac Christianis, quin
sacratissimæ passionis melioriam exhibentes lamentationis
signa praetendunt, illudere non formidant. Illud autem di-
strictissime inhibemus, ne in contumeliam Creatoris 12 pro-
silire 13 aliquatenus 14 praesumant. Et 15 quoniam illius dis-
simulare non debemus opprobrium, qui probra nostra
delevit: praecipimus praesumptores huiusmodi per prin-
cipes saeculares condignae anilnadversionis adiectione com-
pesci, ne crucifixum pro nobis aliquatenus 16 blasphemare
praesumant.

CAP. XVI.1

Praeponeus Iudaeum vel paganum publicis officiis, per conciliari provin-
ciale corripitur, et praeposito denegatur Christianorum commercium, donec,
deposuerit officitum, et in usus Christianorum pauperum restituet in da
quaesita secundum episcopi providentiam.

Idem in eodem.

Quum sit nimis absurdum, ut blasphemus 2 Christi 3 in
Christianos vim 4 potestatis exercent, quod super hoc Tole-
tanum 5 concilium provide statuit, nos 6 propter transgresso-
rum audaciam in hoc generali concilio innovamus, pro-
hibentes, ne Iudaei publicis officiis praeferantur, quoniam
sub tali praetextu Christianis plurimum sunt infesti. Si quis
autem eis officium tale commiserit 8, per provinciale con-
cilium, quod singulis annis praecipimus celebrari, monitione
praemissa districtione, qua convenit, compescatur. Officiali
vero huiusmodi tamdiu Christianorum communio in 8 com-
merciis et aliis denegetur, donec in usus pauperum Christia-
norum secundum providentiam dioecesanæ episcopi con-
vertatur quicquid fuerit a Christianis 10 adeptus 11 occasione
officii sic suscepti, et officium cum pudore dimittat, quod
irreverenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad paganos.

CAP. XVII.1

(:oncilium generale repetit concilium Lateranense supra eod. Ita, et addit
poenam satisfactionis, tempore absolutionis impendendam.

Idem in eodem.

Ad liberandam terram sanctam (Et infra:) Excolnuni-
camus praeterea et anathematizamus illos falsos et impios
Christianos, qui contra ipsum 2 Christum et populum Chri-
stianum Sarracenis arma, ferrum et ligamina 3 deferunt
galearum; eos etiam, qui galeas eis vendunt vel naves, qui-
que 4 in piraticis Sarracenorum navibus curam gubernationis
exercent, vel in machinis aut quibuslibet aliis aliquid eis
impendunt consilium vel auxilium in dispendium terrae
sanctae; ipsosque rerum suarum privatione mulctari, et
capientium servos fore censemus, praecipientes, ut per
omnes urbes maritimas diebus dominicis et festivis huius-
modi sententia publice innovetur. Et talibus gremium non
aperiatur ecclesiae, nisi totum, quod ex commercio tan 15
damnato 11 perceperint, et tantundem de suo 7 in subsidium
terrae sanctae 8 transmiserint, ut aequo iudicio in quo de-
liquerint puniantur. Quodsi forte solvendo non fuerint, sic

alias reatus talium castigetur, quod in poena ipsorum aliis
interdicatur audacia similia praesumendi.

CAP. XVIII.:

Iudaei vel pagani publicis officiis praeficiendi non sunt, et, si eis regalia iura
vendantur, ad ea colligenda praeficiendus est Christianus non suspectus.

Gregorius IX. Astoricensi et Lucensi Episcopis.

Ex speciali, quem erga illustrem regem Portugalliae
gerimus, caritatis affectu (Et infra:) Mandamus, quatenus
regem ipsum sollicitè inducat, ne in officiis publicis Iudaeos
Christianis praeficiat, sicut in generali concilio continetur,
et, si forte reditus suos Iudaeis vendiderit vel paganis,
Christianum tunc deputet de gravaminibus inferendis clericis
et ecclesiis non suspectum, per quem Iudaei sive Sarraceni
sine Christianorum iniuria iura regalia consequantur,

CAP. XIX.:

Se ipsum summat.

Idem.

Nulli Iudaeo baptizatum vel baptizari volentem emere
liceat vel in suo servitio retinere. Quodsi quem, nondum
ad fidem conversum, causa mercimonii emerit, et post-
modum factus sit vel fieri desideret Christianus, datis pro
eo XII. solidis ab illius servitio protinus subtrahatur. Si
autem infra 2 tres menses ipsum venalem non exposuerit,
vel ad sibi serviendum emerit eundem, nec ipse vendere,
nec alius audeat comparare, sed nullo dato pretio perduca-
tur ad praemia libertatis.

TITULUS VII.
DE HAERETICIS.

CAP. I.1

Infidelis est, qui non habet certitudinem Sdei, et infideli non est credendum
in praedictum alterius.

Stephanus Papa 2 omnibus Episcopis.

Dubius in fide infidelis est, nec eis omnino credendum
est 3, qui fidem veritatis ignorant, [nec rectae conversationis
vitanz ducunt etc.]

CAP. II.1

Errare in fide convincitur, qui alise errantes, quum potes:, ab errore non
revocat.

Leo Papa 2.

Qui alios, quum potest 3, ab errore non revocat, se
ipsum errare demonstrat. [Dat. XII. Kal. Aug. Calepio et
Ardabure vv. CC. Cass. 447.]

CAP. III.1

Haereticus perseverans aeternaliter damnatur; cui nec prodest baptismus,
nec eleemosyna, vel martyrium, vel aliud quodcumque bonum, quoad hoc,
ut consequatur vitam aeternam.

Augustinus de fide catholica 2.

Firmissime tene et nullatenus dubites, omnem haereti-
cum vel 3 scismaticum, yuana vis oculus eleerantinas feciat, z el
etiam pro Christo sanguinem fundat, cum diabolo et angelis
eius aeterni ignis incendio participandum, nisi ante finem
lauius vitae catholicae fuerit incorporatus et redintegratus
ecclesiae. (El post pauca:) Omni enim honlini, qui ecclesiae
catholicae non tenet unitatem, neque baptismus, nectic
eleemosyna quantumlibet copiosa, neque mora pro rlcu,:::: -
Christi suscepta proficere poterit ad salutem.

Tit. VI. Cap. XV. 2) velam entera: Df Conc. 3) ulterius: OHIXLNDf
Conc.; deest: Dabdh 4) possit: FMDdth 5) in omni: Dabcf 6) disti-
guatur: Dba 7) lamentationem: Df Conc. Ms. 8) publica minime pro-
deant (procedentes: Dh): Dabdh 9) et: deest: Conc. 10) erubescant:
deest: Dba 11) quia: Ub: (ptae: Df 12) Redemptoris: D Conc. 13) resili-
re: OKDb 14) alii: deest: Dbd 15) Quare: Con c. Ms. 16) batenus: Dab.
»ab 17) alii: deest: Dbd 18) Quare: Con c. Ms. 19) blasphemii:
Cap. XVI. 1) c. 69. eiusd. - Comp. IV. e. 2. h. t. (5, 4.) 2) blasphemii:
exoreant: Dh 3) Chr.: deest: Dab 4) iura: Dle 5) cf. c. 14. Dist. LIV.
6) nos: deest: Dbdh 7) et hoc: Die: in hoc capitulo: C.nc. ap. Mano.
8) add.: concesserit vol: Dh 9) etiam in: DL 10) a Chr.: deest: Fdf
11) ademptum: Uh.
Cap. XVII. 1) Fixstai in consta. de expeditione pro recuperanda jorro
muela, quae promulgata est in Conc. Latee. IV. ao. 1215. et edita a Maussio
Ibm. XXII. - non reperitur in Comp. IV. 2) Iesum: F: deest: L

3) lignamina IN Mees. 4) quicumque: ChZb 5) tare: deest:
damnaudo: La; damnosio: Ir; substantia tam damnata: ors'g. 7) sea: :5.
8) praedictae: ib.
Cap. XVIII. 1) 1227-34. - Pottleast no. 5673.
Cap. :iIX. 1) 1227-34. - l'otthast no. 9674. 2) intra: Cont. D'larl.
Tit. VII. Cap. I. 1) Rxstai in Pseudo-S.: (Ii ep. I. c. 3. ap. LL: schius
p. 107.; Burch. I. 14-4.; leo Decr. V. 257.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 6.1) 3) Papa:
deest: Aac: - Jaffé no. XXVIII. 3) coso: orig.
Cap. II. 1) Leodis 1. ep. 15. in Reo. ed. Baila. Comp. I. C. 2. O. i. (5, 6)
2) Toribio Arustieensi ep.; deest: Terrible Asturicensi: Rey.: - Jaffé rco. 194.
3) quum pot.: add. a Rgym.
Cap. III. 1) Sumtune est, uerbis hic illic mualis ex Fulgentii libro de fide
ad Petenn diaconum, quem Afriyustini vulgo dicunt: - Comp. I. c. 3. h. t. (5, G.)
2) cath.: deest: 4ackl 3) A.: La; et etiam: Lb.

CAP. IV.1

Damnato auctore damnantur eius scripturae et libri et opera.

Gregorius Anastasio 2 Antiocheno.

Fraternitatis 3 tuae (El infra:) [Praeterea, dum de sancto-
17,722 co71CiliUrtq custodia toa fraternitas loqueretur, sanctam
Ephesinam synodum priam se custodire pro fessa est. Sed quia
ex annotatione haeretici codicis, qui ad me ex regia urbe Ircms-
nissus est, aguan per hac, quod quaedanz capitula catholica clon
haereticis /ierant reprehensa, quia quidam illaaaz Ephesinctm
primctm syuodlvzi in eadem urbe existimant, (loas quondam ab
Jlaereticis 'radian- esse conposita, omnino necesse est, ul caritas
cestra emulen' synoah non apud S. A. lexandrinanz atque Antiochenaan
ecclesialn requirat, el qualiter in veritate habeatur inernal; vcl,
si placet, hzile dirigintlas, quae ah antiquitate servato in scrinzis
habemos.] 111a enim syazodus, quae sub imagine primas Ephesinae
/acta est, quaedam in se oblata 4 capitula asserit 5 approbata,
quae sunt Coelestii atque Pelagii praedicamenta. El Quum
Coelestinus 6 atque 7 Pelagius in Ephesina s synodo sint
damnati, quomodo poterunt 9 illa capitula recipi, quorum
damnantur 10 auctores?

CAP. V.1

Episcopus, instituens hereden: haeticum consanguineum, vel extraneum,
vel paganum, etiam post mortem excommunicatus miciattu'. Il. d. secu-
dum communem et veriorum intellectum, et, set faciat ad tit., potest
intelligi, quod ex hoc praesumatur haeticus.

Ex concilio Africano.

Si quis episcopus heredes instituerit 2 extraneos a con-
sanguinitate sua, vel haeticos, etiam consanguineos, aut
paganos pertulerit 3, saltem post mortem ei 4 anathema di-
catur, atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo
recitetur. [Nec excusari possit, si intestatus decesserit etc.]

CAP. VI.1

Loquitur de eadem materia cum praecedenti, et extenditur, quod ibi dictum
fuit de episcopo, ad presbyteros et alios clericos.

Ex eodem.

In eos, qui catholici Claristiani non sunt, etiamsi con-
sanguinei fuerint 2, per donationes s reman suarum episcopi vel
presbyteri 4 nihil conferant. Denique 5 hoc, quod de epis-
copis et presbyteris dictum 6 est, debet 7 de reliquis quoque
clericis exaudiri.

CAP. VII.1

Christus fuit verus Deus et verus homo, sentiens oppositum haeticus est
et excommunicatus.

Alexander III. Rernensi 2 Archiepiscopo.

Quum Christus perfectus 3 Deus et 4 perfectus sit 5 harno,
minim est, qua temeritate quisquam arlet 6 dicere, quod Clristus
non sit aliquid secundum quorl 7 homo. Ne autenz tanta possit in
ecclesia Deis suboriri abusio vel 8 error induci, [fraternitati
vesirae] per apostolica scripta mandamus, quatenus convocatis
magistris 10 Parisiensivan 11 et Penensium et aliaruan circumpasi-
tarum 12 etvitalum, auctoritate nos 7ra sub anathemate inter-
dicat, ne quis de cetero audeat dicere, Christum non esse
aliquid secundum quod harno, quia, sicut 13 Christus verus
est Deus, ita verus est 14 harno, ex 15 anima rationali et
humana carne subsistens. [Dat. Vestae XII. Kal. 1 [Iaii. 1177.]

CAP. VIII.1

Haeretici, receptatores et fautores eorum excommunicati snnt, et doce-
dentes in hoc peccato, in coemeterio ecclesiae sepeliri non debent, nec pro
eis orari.

Ex concilio Lateranensi.

Sicut ait beatus Leo, +licet ecclesiastica disciplina, sacer-

dotali contenta indicio, encientas effugiat uniones: catholicorum
tanlen principunt constitutionibus aditzvatur, ut saepe quaerant
homines salutare revzerlivan, duna corporale metaterint 2 super se
supplicium evenire. Ea propter, Quia in ti'asconia, Albigeo 3 et
partibus Tolosanis 4, et aliis locis ita haeticorum, quos alii
Catharos, alii Publicanos, alii Patarenos 5, et ahi aliis nomi-
nibus vocant, invaluit damnanda 6 perversitas, ut iam non in
occtdo, sicut alibi, neglritanz sumir exerceanl, sed errorem suuarz
publice manifestent 7, et ad consensum suuna sinzplices attrahant
et infirmos, [el] eos, et defensores et receptatores s * eorum
anathemati decernimus 9 subiaccere, et sub anathemate pro-
hibemus, ne quis cos to in domo vel in terra sua tenere vel
fovere, aut negotiationem 11 cum eis exercere praesumat.
Si autem in hoc peccato decesserit 12, neque 13 sub privilegio
ruin nostrorum quibuscunque 14 indultorum obtentu, neque
sub alia quacunque occasione [ata] oblatio pro co 15 fiat, aut
inter Christianos 16 accipiat 17 sepulturam. [De Eraban-
lionibus etc.]

CAP. IX.1

Haereticis, malo sentiens vel malo docens de sacramentis ecclesiae, ex-
communicatus est, et convictus, nisi se eorrexerit et errorem abiuraverit,
si elencos est, clegradetur, et curiao saeculari tradatur, per gnam etiam
laicus puniatur. Eadem etiam est poena suspectis de haeresi, si se non
correxerunt, et relapsis omnino audientia denegatur. Saeculares principes,
qui iurare nohnt de ecclisia contra haeticos defendenda, excommuni-
cantur, et terrae eorum supponuntur interdicto: civitates yero ipsorum
resistentes aliarum commercio et episcopali dignitate privantur; exempti
yero subsunt ordinariis super his, quae contra haeticos instituuntur,

Lucius III.2

Ab abolendam; diversarum 3 Ircteresium pravitate, come
in plerisque mundi partibus nrodermis coepit temporibus palletlare,
vigor debei ecclesiasticus excitari, cui nintinum imperialis fortitu-
dinis suffragan.te potentia, et haeticorum proterz;itas in ipsis
falsitatis suae conctibus elidatur, et catholicae simplicitas veri-
tatis in ecclesia sancta resplendens, eam ubique demonstrel ab
onzazi execratione 4 falsortam dogn'ratuan expicdam. Ideoque nos
carissiani filii nostrilizderici 5, ilustris Roalianonuan inperatoris 6
semper Augusti praesentia pariler el vigore su ff tlti, de conmutat
frata um nostrorum consilio, nec non alionan patriarcharum, ar-
chiepisoportam multorumque 7 priazcipunz, qui de diversis partibus
imperii convenerunt, contra ipsos haeticos, quibus diversa capi-
tulas diversaa-um inditilz professio falsitattnz, praesentis decreti
generan sanctione consurgimus, et omnenz lzaeresian., quocunque
nomine censeatur, per lacios coazsiitutionis seriem aucloritate
apostolica condem.nantus. Imprimis ergo Catharos el Pctarinos^a
et eos, qui se Ilunzilialos vel Pcmperes de Lugduno falso nomine
meaztiu-niur, Passatginos, Iosephinos lil Jrnaldasta.s perpetuo
decernimus anathenzati subiaccere. Et ruoniam nonnulli, sub
specie pietatis virtutuan eius, Pala quod ait Apostolzts, denegantes,
auctoritatem sibi vend-u:ant praedicandi: quum idem Apostolos
dicat: „quoanodo praedicabunt, nisi mittcantur" (1)enes, qui vel
prohibiti, vel non missi, praeter azictoriatenz, ab apostolica sede
vel ab Il episcopo loci suscepant, publice vel pricam 12 prae-
dicare praesumpseriaz, el Universos, qui de sacramento
corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi, vel de
baptismate, seu de 13 * peccatorum confessione 14, matri-
monio 15 vel reliquis ecclesiasticis sacramentis aliter sentire
aut o docere non metuunt, quanti sacrosancta Romana ec-
clesia praedicat et observat, et generaliter, quoscunque
eadem Romana ecclesia vel singuli episcopi per dioeces
suas cum consilio clericorum, vel clerici ipsi 17 sede vacante
cum consilio, si oportuerit, vicinorum episcoporum haere-
ticos iudicaverint, paz vinculo perpetui 15 anathematis inno-
damus. -{ -Receptores el defensores eorum, cunetosque pariter,
qui praedictis haeticis cid fovendam in. eis lzaeresis pravitate
patrocinvan praestiter-int aliquod vel favorean, sine consolati, sine

Tit. VII. Cap. IV. 1) Restitutunt quantum opus esset aidebatter, ex
Crea. 1. Reg. IX, 49.; - Comp. I. c. 4. h. t. (5, 6.) 2) add.: episcopo: Rey.; -
51)9. - Jaffé no. 1209. 3) fraternitati: NAI 4) allata: Ate 5) dixit: Aabc
6) Coelestinus: Reg. 7) et: Aubc 8) ea: A Reg. 9) poterant: 75.
10) damnabantur: tb.

Cap. V. 1) e. 82. Conc. Afr. in Cort. Dionts. - Comp. I. c. 8. h. t. (5, 6.)
2) iust.: deest: A orig. 3) praetulerit: F; protulerit: H; ecclesiae prae-
tulerit: orig. 4) eius: LaN.

Cap. VI. 1) c. 22. ib.; - Comp. I. c. 9. h. t. (5, 6.) 2) sunt: Al
3) donationem: Aac 4) clerici: A orig. 5) Penique etc.: non exatant
ia orig. 6) disputatum: A 7) de rel... exaudiendum est: ib.

Cap. VII. 1) Restituntur ex ipsa ep. ap. Datchesoie Hist. des card. Francais
II, 133.; - App. XLIX, 20.; Comp. I. c. 5. h. t. (5, 6.) 2) Willelm. Reta.
archiep.: orig.; - Jaffé no. 8467. 3) add.: sit: O110 4) et: deest: FAZ ong.
5) sit: deest: Ab(r) 6) audeat: A; praesumat: 0 7) quod est: A lltcht.
8) Dei dici: Richt. 9) et: A 10) add.: scholarum: A0 11) Parisina
et Remis, nec non et al.: A; Parisieusis et Remousis: 0 12) circum-

scriptarum: _lb; deest: 0 13) sicut verus Deus: orig. 14) est: deest: A0
15) et: 0.

Cap. VIII. 1) Restitutna ex e. 27. Conc. Later. III. (1179.); Ljls. 3.;
Caos. I, 3.; Comp. I. c. 6. h. t. (5, 6.) 2) nreunt: A no; metuant: Ab
3) rlonan in A corrlptiora est 4) Telosiani: P 5) Paterinos: APR;
Patrinos: Coaic. 6) damnata: Conc. 7) manifestant: A abc 8) receptores:
F1719 Cozz. cit. Corlc. 9) decrevimus: LNA abcll 10) ipsos: PR; deest:
Aac 11) uegotiationes: 1 12) decesserit: Coll. oil. cose. 13) non:
R Conc. 14) cuicungno: P; cuilibet: Cone. 15) eis: Coll. cit. Conc.
16) alios: R 17) recipiat: O; accipiant: APR; recipiant: Conc.

Cap. IX. 1) Restitutinn ex Conip. I. c. 11. h. t. (5, 6.) 2) edita est haec
constit. in Corle. Verenensi (1184.); - cf. Papi 69'it. ir+ Baron. ad h. a.; - Jaffé
no. 9635. 3) diversorum baeresim: Ab 4) exsecutione: ib. 5) Fr.:
deest: ib. 6) imp. et: Al Richt. 7) multorum: Ab 8) voeabula: ib.
9) Patarenos: Richt. 10) et Ioseph.: Al Richt. 11) ab: deest: ib. 12) pri-
vate: Aac 13) de: deest: FOHIKA 14) remissione: Al 15) aut de
matr.: A 16) vel: FAS 17) episcopi: A 18) perpetuo: ON; perpetua; I

credentes, sine perfecti, seu quibuscunque supeaslitiosis nominibus nuncupentur, simili rectorum sententiae subiacerent. Quia vero peccatis exigentibus quandoque contingit, et severitas ecclesiasticarum disciplinarum contra bis, qui zurratearum eius non intelligunt, contemnatur. Praesenti nihilominus ordinatione sancimus 19. ut, quicumque manifeste fuerint in haeresi 20 deprehensi, si clericus est vel cuiuslibet religionis obumbratione fucatus 21, totius 22 ecclesiastici ordinis praerogativa nudetur, et sic omni 23 pariter officio et beneficio spoliatus ecclesiastico, saecularis relinquitur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendus, nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicae unitatem sponte recurrere, et errorem suum ad arbitrium episcopi regionis publice consenserit abjurare, et satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, quem albina praerogativa tenet, nisi per privata culpa resperserit, nisi, prout dictum est, abiurata haeresi et satisfactione exhibita confestim ad fidem confugerit orthodoxam, saecularis iudicis arbitrio relinquitur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem. (Et infirmitas) 24 Qui vero inventi fuerint sola ecclesiae suspicionem notabiles, nisi ad arbitrium episcopi iuxta considerationem suspicionis qualitateque personae propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, suntil sententiae subiacebunt. Illos quoque 25, qui post abiurationem erroris, vel, postquam se, ut diximus, proprii antistitis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abiurata haeresim recidisse, saeculari indicio sine ulla penitus audientia decernimus 26 relinquendos, = bonis damnatorum clericorum ecclesiis, quibus deserviebant, secundum sanctiones legitimas applicandis. Sane praedictorum excommunicationis sententiarum, cui aures haereticos praecipimus subiacere, ab omnibus patriarchis, archiepiscopis et episcopis 17 in praecipuis fidei, stititibus, et Tardes solennitates inter se celum quacumque 28 occationem, ad gloriam Dei et reprehensionem haereticorum praevitatis decernunt innovari, auctoritate apostolica statuentes, et ita, si quis de ordine episcoporum in his negligens fuerit vel desiriosus inventus, per triennale = spatium ab episcopo (li) Irabeatur cunctis 31 et admittitratione suspensus. Relicet 31 de episcopali consilio el suggestionem culmini impervialis el principian eius altiecentus, ul quilibet archiepiscopus (s) cel episcopus per se, cel archidiaconus 32, suum, aut per alias honestas idoneasque personas, bis vel semel ar azuzo prop-ictuz pm'ochiaut, m qua lanza fuera haereticos habitare, circunaeat, et ibi tres vel plures boni lectionum viros, vel eticant, si experire virlebitur, totana cicaiant jurare compellat, quid, si quis iladent haereticos seierit vel (dignos occultata contrivientula celebrantes, seu a cononurri eou'er.scatorze 'Odiar' • ita el moribus dissidentes, eos episcopo cel m-clzidiacorto studeat indicare. Episcopus atetenz vel 33 co'ckidiaconus ad praesentiam suam convoca accr(s)tos, qta, nisi se ad eorum arbitrium iuxta patricae corzstetruinera ab (h)iedo reatu purgetverint, vel, si post pztrgationem exhibitam in pristitum relapsi fuerint perfidiam, episcopus 34 iudicio pzazimant. It' gr'i cero ex eis, iuraliarzenz superstitione darrtrabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso haeretici iurlicentur, et poersis, quae praerogatae sunt, percelluntur. Statuimus insuper, ut comites, barones 34, rectores et 35 consites civitatum et aliorum locorum, iuxta commonitionem archiepiscoporum et episcoporum, praestito corporaliter iuramento promittant, quod irz omnibus praedictis fideliter 36 et efficaciter, quum ab eis exinde fuerint requisiti, ecclesiam contra haereticos et eorum complices adiuvant et studebunt bona fide iuxta officium et posse suum ecclesiasticum simul et iurperialia. ctatrttr circo ea, quae diximus, executiori mandare. Si vero id 37 observare noluerint, honore, quem obtinent, spolientur et ad alios nullatenus assumantur, eis 13 nihilominus excommunicatione li' andis, et terris ipsorum interdicto ecclesiae supponendis. Civitas autem, quae his decretalibus institutis duxerit resistendum, vel contra commonitionem 39 episcopi in mire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio crt-itarum, et episcopali se noverit dignitate privandam. -; (Irrrre. < etiam fuitore. c htereticonuz (cazquam perpetua inf'aria cmtednatos, ab atz:ocatione el testimonio et alas publicis o'fficii.s rlecentintus. ||| repellentos. Si qui vero fuerint, qui a lege dioecesanac iurisdictionis exentpti, soli subiaceant sedis apostolicae potestati, nihilominus in bis, quae superius sunt

contra haereticos instituta, archiepiscoporum vel episcoporum subeant iudicium, et eis in hac parte, tanquam a sede apostolica delegatis, non obstantibus libertatis suae privilegiis, obsequantur 41. [Pr'aeterea etc. (cf. c. 23. de iure patr. III. 38.)]

CAP. x.1

Bona haereticorum confiscantur, et in terris ecclesiae applicantur fisco ecclesiae, in terris imperii iudicis saecularis fisco, et procedit, etiam si catholicos habent filios.

Innocentius III.2

Vergentis in senium saeculi corruptelam +non soluz sapiunt elemento corrupta, sed etiam 3 dignissima creaturarum ad imaginem" el similitudinerrz condita Creatoris 4, praelata privilegio dignitatis volztribus coeli el bestiis universae terrae testatur, nec taniuna eo quasi deficiente ian defcct 5, sed el infzct et inficitur scabra rubagine vetustatis. Peccat enim ad extremum honzo nriserriaruz, et, qui non potcit in sui et mundi creatione in paradiso persistere, circa sui et orbis dissolutionem degenerat, et predi suae redemptionis circa fines saeculorum oblitus, dum variis ac vanis gzaestionum se nexibus ingerit, se ipsum laqueis suae fraudis innectit, el incidit in foveam, quara paravit 6. Ecce etenim., ininzco homine messi dominicae supereminante semen itenim., segetes in zizania pullulant, vel palias polluntur, trili-Cuan arescit, el evanescit in paleas, in flore linea et culpes in fr-uctu denzolari vineae Domini moluntur. Nova siquidem sub novo testamento Achnr progenies de spoliis Ierichn lingulam 7 auream palliolumque furatur, [et] A byron, Dathan et Chore soboles s detestanda novis thuribulis fermentatum thymiaarza novis colunt altaribus adnlere, dum nox nocti scientianz indicat, dunz caecus praebet caeco ducatum, dum haereses pullulant, el quenz divinae reddil laereditatis expertem, suae constituit haereticus haeresis el damncationis hereden?. sunt caupones, qui aquanz vino commisit, et virus draconis iaa aureo calice Babylonis propinant, habetres, secundum Apostolum, specienz pietatis, virtuem autem eius penitus abnegantes. Licet autenz contra culpes Izuiusntodi parvulas, species quidem t'urbenles diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipsum, diversa praedecessorvz nostrorum temporihz emanaverint instituta: nondzcm tante usque adeo pestis potiza mortificari mortifera, quin, sicut cancer, amplius serperet in occulto, et iant ara aperto suae virus iniquitatis effundat, dum pcciliata specie religiones et multas decipit simplices, et quosdam seducit astutos, f'actus ntogister erroris, qui non facial discipulum veritatis. Ne attem nos, qui, licet circa borato undecimctnz inter operarios, ivanto verias super operarios vineae Domad Sabaofh sumus ca patrefctmilia evangelico deputati, et quibus ex off'cio pastoralis sunt ores Christi comtoissae, nec capere culpes demolientes vineam Domini, nec arcere lapos ab ovibus videamur, el ob hoc nzerito vocari possimus canes 77777 non valentes lcatrare, ac perdamur curo malis agricolis et arzerceario conzparemur: contra defensores, receptatores, fautores el crecientes haereticorum: aliquid severius duximus statuendum, zil, qui per se ad rriarz rectitudinis revocant non possunt, in suis lamen" de fensoribus, recepttoribus el fautoribets, ac eticnz crerlerzibus confitridanttr, ei, quino se vident ad omnibz 10 evitari, reconciliari desiderant omnium ranitati. De conz muni ergo fr'atrum nostronuz cansan', assensu quoque archiepiscoporum el episcoporum apud sedem stolicam existentium, districtius ininitibemus, ne quis haereticos receptare quomodolibet vel alefensare 11, ata rPsis fcwere vel 11 credere quoquo modo praesumat, praesenti decreto firmaler statuentes, ut, si quis aliquid hurtan 13 lacere praesumpserel, nisi primo secundove comanzzius ca szta super hnc curaverzt p-aesumptione cessare, ipso iure sit factus infamas, nec ad publica offictca vel consilia civitcdum, nec ciril eligendos aliquos ad Jia:usmodi, nec ad testi-aonaziam adaraitatur 14. Sil etiana intestabilis, nec ad hereditatis .successionevt. accedal. Nullzas praeterea ipsi cogatur super quocumple rzegotio respondere. Quodsi forte iudex existit-zt, eius senlentict nullam obtinecat famitatenz, nec causae aliaque ad eius audientiam perferantur. Si fuera advocatus, eius patrocinium nullcatertzus admittalazur. Si tabellio, instrumenta con fecla per ipsaa't ?miaz sirrt perzilus monzenti, sed cum aticlore damnto dauantiar. hz stitilibus etictrz idenz praecipiruts observari. Si vero 15 clericus

ponatur: A 39) conmmicatione: Ab 40) decrevimus: ib. 41) ob* serventur: Aube; consequenter: ik.

Cap. X. 1) IlcstiatrGnn ex Rey. Pat. II, 1.; — Cilb. nrtet. un. (5. 4.): Comp. III. c. j. h. t. (5. 4.) 2) clero et populo Vitorbiensi: lley.; — YofUant vie. 643. 3) et: ("ab 4) eondituri: L'ibc 5) defecit: Cabc U) (cid: Cbc 7) regulam: Cb 8) sobolesrlue detestata: ib. 9) salten: Che 10) hotiul- bus: Cb 11) defendere: Ce; defeudere audoat: Cb 12) aut: Cub 13) eorum: L'abc 14) admittantur: Cb 15) ergo: Cbc.

Tit. VII. Cap. IX. 19) dect'evimus: Ab 20) supradictis orroribus: A 21) fuscatus: h'611/ riditca: 22) et tot.: A I RAI. M. 23) eommti: A b 24) Et inf. ap. soluiet. bvgor. Ggu., Gu'z: Son.: Qui vero .. snbiacebunt: tices: rilFL3i 25) autut: A 26) dourvimus: JaaB 27) op.: dcrst: Jac rilFL3i 28) quant.: dcscl: Ab 29) tricnnale: ib. 30) auctoritate: ib. 31) Lec: 32) per archid.: Ab 33) set: A no 34) et liaron.: ib. 35) et: dcscl: Ante le) fortitor: A I 37) id: ncsst: Ab 38) nihilominus excoimunica- tione ligandi, et termo (terracleab: ab) ipsorum iutdicti soutentia sup*

fuert, ab omni officio el beneficio deponatur, ut, in quo maior est culpa, graviter exerceatur ¹⁶ vindicta. b'i gris audem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati ¹⁷ i, contempserit evitare, anathematis se noverit sententiam inezavrsse. In terris Yero, temporalis nostrae iurisdictioni subiectis, bona haeticorum is statuimus publicari, et in aliis idem praecipimus fieri per potestates et principes saeculares, quos ¹⁹ ad id ²⁰ exsequendum, si forte negligentes exstiterint, per censuram ecclesiasticam appellatione remota" **1** compelli volumus • et mandamus. Nec ²² ad eos bona eorum ²³ ulterius revertantur, nisi eis, ad cor revertentibus ²¹ et abnegantibus haeticorum consortium, misereri aliquis voluerit, ut temporalis saltem poena corripiat quem spiritualis non corrigit disciplina. **Q**t. Im enim securum legitimas sanctiones, reis laesae maiestatis punitis capite, bona conscentur eorum, filius suis ²⁵ vita solummodo ex misericordia conservata ²⁰: quanto magis, qui aberrantes ²⁷ in fide Domini ²⁸ Dei filium Iesum Christum ²⁹ offendunt, a capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent clivitione praecidi, et bonis temporalibus spoliari, quum longe sit gravius aeternam quam temporalem laedere nlaestatem? Nec huiusmodi severitatis censuram orthodoxorum etiam exheredati filiorum quasi cuiusdam miserationis praetextu debet ullatenus impedire, quum in multis casibus etiam ³⁰ secundum divinum iudicium filii pro patribus ³¹ temporaliter puniantur, et iuxta canonicas sanctiones quandoque feratur ultio non solum in auctores ³² scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum. [Decernimus ergo etc. Dat. Lat. VIII. Kal. Apr. Punt. nostr. A.o. II. 1 1999.]

CAP. XI.

Advocati vel notarii, haeticis vel eorum defensoribus faventes, aut sub sis litigantibus, patrocinantes, et pro eis instrumenta scribentes, infames sunt, et ab illo officio suspensi.

Idem".

Si adversus nos ³ terra consurgeret ⁴ iniquitates vestras coeli sidera revelare, et manifestarent vestra sedera toti mundo, Id non solaza himines, sed ipsa etiam elenaenica co., iurarent in vestrum excidium el ruinam, et a terrae facie vos delerent, non parentes sexui val aetcati, eai essetis curacas gentibus in oppoliuna semptemurr, ratio de vobis sumi non posset sufficiens sive digna. Vos enim nec Deuna timetis, nec homiraent fhm. idatis, nec discaratis Inter prophanam et sanetum, sed ponios lucera (enebros, et tenebras lucera, et dicitis malum bontana, et binuna malum; vos fanuim borlan?, quae anpinguat osan, et nomen bonum, quod multis diviliis antefertur, procurare eontemnit, el de infamia non curatis, quina sitis attritae frontis et inapudibundam frontera assumpseritis meretricis. Cumputuistis nam. que in. peccatis, sicut amenta irr stercore sito, ut fumas ac finus ptatrefactiunis vestrae aan). fere circunaedentes regiones infecerit, ac ipsum Duminum, tat credimus, ad nauseara provocaverit. In pecca(is quidem excellitis universos, ftacti perfidiores Iudaeis et cr. adeliures pagaazis. Iudaeis siquidem semel Duminum crucis patibulo affixerunt, sed vos, in menabris sois iugiter cracifr. gentes eundem, opprobriis ipsum et contumeliis laceratis, et, quum illi credant, licet sub caecitate peccati, Deum Pairem irraia visibilia et irayjsibilia condidisse, plerique vestrum a Lucifern visibilja credunt esse cindita et creata. Pagani furebant in perimendis Christianorum corporibus et moctandis, sed vos necare intenditis totum hominem, animas fadelium latente., Christo subripientes et utrumque huminem pariter perimentes: Verum, nec asta, nec illi C'hristum Domina cognoverunt, propter quod habere videntur excusationem aliquam in peccatis, sed vos, tanquam iClu Effrem intendentes circuye, Chrsti fuistis caractere insynita, et adhuc in publico Christiana vultis pro fessione censer, corde tomen abeuntes retrorsum ac recedentes a fide, conversi eslis in arcum perversum, haeticorumque laqueis irretiti, ac eorum pravis rlogmatibus deformad. linde, vere in vobis verbum propheticum est impletuna: „Iarniae nudaverunt manamos, lactaverunt catulos suos." Potati enim estis non vino compunetionis, sed felle draconis, vobis ab huereticis propinalo in alaco canee l. abglonis. Iarra enim inrmdaverunt aquae, opertaeruniqua capita

vestra peccata denaersa in barathrum vitiorum. Zara absorbit vos profundum, et urget super vos Os suum puteus infernalis. In lacum desperationis siquidem inciristis, quum contemnatu resurgere a profundo. linde, naerito formidamus, ne in filios diffidentiae veniat ira Dei, et jmn exacuat sicut fulgur gladium suum, et ayat de vobis iurliciuna manas sua, nec in die furoris existat misericordia e surte naenaor. Nos aulem, vestris miseris compatiendes, imminenti ruinae vestrae occurrere volumus et viam patulam exterminii vestri praecurere, si valemus, pasantes Deum precibus, et Abrahcae vestigia imitantes, qui a Domino, vidente subvertere Sodomam el Gomorrhham, multiplic7tis arite? cessionibus impetravit, gund pro decem justis non perderet universos. Experiri siquidem vilunrus, urum inter vos aliqui ideles renranserint, qui ante Baal san genua non curaverint, et, Ninavitarum exemplo sacco et cinere prosternan, iram Domini nailigent el fin-orem, ut pcaratur nultis pro paucis, nec sintal pe-reant universi. Si quis igitur Dei est, arliungat se nobis, nana gestare solomos glerdiuua Planees, et anirradversinraem dloaicanana imitan, ac e. u. m. ~hunda punire daemonibus irura nlanles, ut auxiliante Domino eliminenla, de tempto perfidi et indigni, et fermentan' haeticae pravitas de massaa conspersiois dominicae salubriter expurgetur. Ideoque per apostolica vobi.s scripta manrlamus el districte praecipimus, quateraus, quum quidam vestri concies falii Belial in odium Christi et contemptuna apostolicae sealis et nostrum, post inlaibitionem a nobis lactan?, quosrlana credentes l'atarenorum jn consules cligere attentaverint, ipsum etiana haeresiarcham, videlicet I. Tinios perditionis fcluna, qui exigentibus iniquitatibus suis de mandato nostrum iam dudum vinculo existit excomnunicationis adstrictus, et adTauc in contumacia sita perdura!, canerarium instituire non timentes, in electos rpsos ed electores pariter ac euraa conaplices viriliter insurgatis, resistentes eis magnanimiter et potente?, ac eosdena acriter expugnantes, et, ne valeant radicar'i firma radies, primos ipsorum concitas frustrare ac contundere laborets. Ut arden., evulsis rradicibus stipes areseat percales el siccetur, sub inrerrotinatione anathematis districius inhiliem.us, ne aliquis el jurare tanquam consulibus vel rectoribus vel alio modo pri:sumat. Dios vera, qui eis aliquo iuramento tementur arls[ric. ti, vel qui eis jurare post electionem huiusmodi praesumpserunt, quum pulla esse debeat participado Christi ad Delicti, vel zmis ad terlebras, et fadelis apostatae, qui /idea violavit lemere creatoris, tenere fradem nullo modo teneatur, qu-una laoc cautum in canonibus habeatur, eis a tali iuramenti eluximus absolvendos. Licet autem a nobis el praelecessoribus nostris contra hcaeticos multa sint edita el statuta, nec 4 habeatis aliquam excusationem in peccatis, quasi aratiquorum fiteritis obliiti manclatruna, et Quia plus timeri solet quod specialiter iniungitur, quam quod generaliter imperatur: vobis 5 advocatis et scriniariis firmiter inhihemus, ne praefatis haeticis 6, dual fuerint in sua contumacia et errare, Paterinis vel 7 credentibus, fautoribus veP defensoribus 9 eorundem, ullo tempore in aliquo praestetis auxilium, consilium vel favorem, nec eis 10 in causis vel in 11 factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine vestrum patrocinium praebatis, et pro ipsis publica instrumenta cundere vel aliqua scripta facere nullatenus attentetis. Quodsi forte contra fucere praesumpseritis, ab officio vestro suspensos perpetuae 12 vos decernimus infamiae subiacere. Ceterum ne iudices et scriniarii yui consenserunt praefatis electis 13 in huiusmodi pruesumptione temeraria sociari de sua nequitia glorientur 14, quum privilegium mereatur 15 omittire, qui permissa sibi abutifur potestate, eos ab o fficio suo iudicamus esse suspensos, decementes irritum et inane quicquid per ipsos e! 10 electos t7 praedictos factura fuerit vel statutum. [Sententias autem etc. Dalum etc. 1205.]

CAP. XII.

Laici non praedicent, nec occulta conventicula faciant, nec sacerdotes reprehendant.

Idem universis Christi fidelibus, tam in urbe • Metensi quam in eius dioecesi constitutis.

Quum ex iniuncto +nobis apostolatus officio facti simas, secundara Apostolum, sapientibus et insipientibus debitores, pro

Tit. VII. Cap. X. 16) habeatur: Co 17) add.: vel separati: th. 18) eorum: C Reg. 18) qui: CM> 20) id faclendum. vel: FG 21) postposita: O5 22) quatenus use: G; ut nec: Buhn. ex Cox: 23) ipsorum: Cab Reg. 24) redeuntibus: C'bc Reg. 25) ipsorum, cortan (eorum, ipsorum: Cg) filius: C'ble Reg. 26) reservata: F; servata: Cb 27) observantes: Cb 28) Deum: Reg. 29) Chr.: deest: FGHILN 30) et: Cb 31) parentibus: Cbc 32) actores: l'GhmdLs'Cy.

C. ap. XI. 1) Restitutvna ex l'leg. Grego. VIII, 85.; Comp. III. c. 2. l. e. (5, 4) 2) illi regi Arragoniac mate: universo populo Viterbiensi spiritum con-

eilu enioris: Rey.; — Potthast no, 2532. 3) vos: FGHILMNCak Rey. 4) ne: Cabe 5) vob.: add. a Rarl. 6) electas: Rey. 7) et non: Cb 8) et: Cbcgh Rey.; deest: Ca 9) defensoribus: Reg. 10) nec eje in aliquibus causis, vel factis vel aliis (aliquibus: Ch; val ... al.: deest: eg) litigantibus: CReg. 11) in: deest: FGHILK 12) perpetuo: Cbcgh Reg. 13) haeticis: Cabe 14) malicia gloriantur: Cb 15) meretur: Cae 16) et: deest: Cb 17) haeticos: Cab.

Cap. XII. 1) Restitutvna ex Rey. Bal. II, 141.; Altea. extr. lit. 54.; Comp. III. c. 3. h. t. (5, 4.) 2) Potthast no. 780.

universorum salute nos apartet esse sollicitos; ut et malos retrahamus a vitiiis, el bonos in virtutibus foveamus: Tunc nitem opus est cliscrctione maior, quum vada sub specie virtutum acculte subintrant, el angelus Satanae se in anielum bicis simulat et transformal. Sane, signifizcavit nobis venerabilis frater noster episcopas Dletensis per literas suas, quod tam in dioecesi quam urbe 117etensi laicorum el nzulierum multitudo, non modico tracia quodammodo desiderio scripturarum, evangelia, epistolae Pauli, Psalterium, 119nralja, Iob et piales alias libros sibi fecit in gallico sermone transferri, translationi Icuismodi adeo lilreuter, utinczm aictem et prudenter, intendens, rtt secretis quaestionibus 3 talio inter se laici et midieres eructare praesumant el sibi invicem praedicare; qui etiam eorum aspernarztur consortium, qui se similibus non inzmiscunt, et a se reputant alienas qui aures et arrimos talibus non apporunt. Quos quum aliqui parocltalium sacerdotum super his corripere volztissent, psi [eis] 4 in faciem restituerunt, corzantes rationes inducere de scripturis, quod non ab iris debcrent 5 aliquatenus prohiberi. Quidam etiam ex eis simplicitaterrz sacerdotunz snorum fastidiunt., et, quum ipsis per eos verbunz salutis proponitur, se melius habere in libellis 6 suis, et prudentius se posse irl eloqui, submurmurant in acculto. Licet autem desiderium intelligendi divinas scripturas, et secundum eas studilim adhortandi, reprehendendum non sit, sed potius commendandum: in eo tamen apparent quidam laici7 merito arguendi, quod .tales occulta, conventicula sua8 celebrant, officium praedicationis Christi'r' sibi usurpant, sacerdotuln simplicitateln eludunt, et eorum consortium aspernantur, qui talibus non inhaerent li. Deus enim lux vera, quae 11 omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, in tantum odit opera tenebrarum, ut Apostolos suos in mundum universum praedicaturos L evangelium omni creaturae missurus, eis praeceperit 13, aperte dicens 14: „Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine15, et, quod in aure auditis 16, praedicate super tecta,“ i per hoc nzanifeste denuncians, quod evangelica praedicatio non in occultis conventiculis, sicut haeretici faciunt, sed in ecclesiis iuxta moren17 catholicum est publice proponenda. Nam iusta testimonium veritatis omnis, qui male agit, odit lucem, et ad lucera non venit, ne eius opera arguantur. Qui ctutem facit veritaterr, cenit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia irlz Deo sunt facta. Propter quod, quinz ponti fex interrogasset Iesunz de discipulis suis, el de doctrina das, respondi: „Ego palanz locutus sum mundo, ego senzper flocui 18 in synagoga et in templo, in ri quo manes Iudaei conveniunt, et in acetato locutus sum nihil.“ Porro, si quis obicit, quod iusta praeceptum dominicum non est 20 sanctum dandunz canibus, neque margaritae mittendae sunt ante porcos, quum el ipse Christus non omnibus quidem, sed solis Apostolis dixerit: „Y obz:is data est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis:“ intelligat, canes el parcos non eos esse, qui sanctunz gralanter accipiunt et margaritas libenter acceptant 11, sed illos, qui sanctum dilacerant et margaritas contemntint, quales sunt, qui evangelica verba el ecclesiastica sacramenta non ut catholici venerantit, sed abominantur pollas ca haeretici, oblatrantes semper el blasphemantes, quos Paulus Apostolus post primara et secundara commonitionem docet esse vitandos. Arcana vero 22 fidei sacramenta non sunt passim omnibus exponenda, quum non passim ab omnibus passim intelligi, sed eis tantum, qui ea fideli possunt nzt concipere intellectu; propter quod simplicinribus inquit Apostolus: „Quasi parvulis in Chrislo lac potum. dedi vobis, non escam;“ maiorum est enim solidas cibis, sicut aliis ipse dicebat: „Sapientiam loquimrzt inter perfectos, inter vos autem nihil iudicavi me scire, nisi Iesum Christunz, et hunc aocufixunz.“ „anta est enim divinae scripturae profztnclitas, ret non solaza simplices et illiterati, sed etiam prudentes et docti non plene suffzcient ad ipsius23 telligentiam indagandanz. Propter quod dicit scriptura: „Quia nulli defecerunt scrulantes scrtztinio.“ (lude recle fui] olim in lege divina statutum, ul bestia, quae monstra tetigerii, lapidetur, ne videlicet simplex aliquis et indoctas praesumat ad sublvritatem scripturae sacrae pertingere, vel etiam alir's praedicare. Scriptum est enim: „Altiora te ne quaesieris.“ Propter quod dicit Apostolus: „Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere

ad snbrietatem.“ Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia yero membra non eundem actum habent, ita multi24* sunt ordines in ecclesia, sed non omnes idem habent officium, quia secundum Apostolum 25 „alios quidenz Dominas dedit apostolos, alios prophetas, alios autem doctores, etc.“ Quum igitur doctorum ordo sit quasi praecipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter praedicationis officium usurpare. Nam secundum Apostolum 26: „quomodo praedicabunt, nisi mittantur?“ et veritas ipsa praecepit Apostolis 27: „Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.“ (hlosi forte quis argue respondeat, quia tales invisibiliiter mittuntur 25 a Deo**i, etsi non30 visibiliter mittantur ab homine, quum invisibilis.missio multo sit dignior cluarn visibilis, et divina longe melior quam humana, ande Ioannes 73aptista nmo legitur missus a Johanne, sed a Deo, sicrtt Evangelista testatur: „Quia fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes.“ potest el debet ntique rationabiliter:11 respondet, quod 12, (pum/ interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nude tantum asserere, quod ipse sit missus a Deo, quum hoc glililibt haereticis asseveret 33: sed oportet, quod st adstruat illam invisibilem missionem per 15 operationem miraculi, vel per ilo scripturae testimonium speciale. Unte, quum Dominas vellet mittere Moysen in Aegyptlm ad filias Israel, ut crederent 57 ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ci signum, ut converteret virgam in colubrum, et ea/abran' in virgam iterum refomaret. Ioannes quoque Baptista speciale lr suae missionis testimonium protulit de scriptura, dicens 39 „sanctatibus et Levitis, tpi nzt:ssi firer ant ad znterrgaredum, quis41 esset, et quare baptizandi o ficiun assumrsset 41 t. „Ego l= vox clamantis in deserto, dirigite viam 48 Domino, sicut aita4 Esaias Propheta.“ i Non est ergo credendunz ei, qui dicit sv missum a Deo, quum non sit missus ab Ihomine, nisi de se speciale proferat testimoniara de scripturis, vcl evidens nziraculum operelaz. Nam et 43 de hi.s, qui missi leguntur a Deo, Evangelista testatur, quod ipsi pro-fecti praedicabant 46 ubique, Domino cooperante el ser222ane7n confr:r: rirrante sequentibu3 Signas. Licet autem scientia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum propheticum 47 „labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem exquirunt'15 ex ore eius:“ non est tamen simplicihus sacerdotibus etiam a scholasticis detrahendum, quum in eis sacerdotale officium49 debeat honorari, propter quod Dominus in lege praecepit50: „Diis non detrahes,“ sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis et officii dignitatem deorum nomine nuncupantur. i Iuxta quod alibi rlicit de serzvr, valente upa d. dominY m. remaner'e, ut dominas offer' Ctt caos d'us. Quum. ermm iuxta verbzan Apostoli servus sao domino stet aut codal, proferi() sacerdos ab episcopo, cuius correctioni est subiectus, deber' la mansuetudinis spirtzu castigan, non autem a populo, cuius e.st correctioni praepositus, in spirtu superbiae reperlzrzd, pum iuxta praeceptum rlorm'nicum polen el mate? non debeant malerici, sed palias honoran'. e de spirituali patre multo frntius debet intelligi (pian?, camert). Nec quisquam suae praesumptionis audaciam illo 51 defendat exemplo, quod asina52 legitur reprehendisse Prophetam, vel quod Dominus 53 ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? EtJ4, si male locutus sum, testimonium perhibe de malo;“ quum aliad sit fratrem in se peccantem occulte corripere, quod ulique quisque tenetur efficere secundum regulara evangelicam (in quo casu sane potest intelligi, quod Balaam fuit correptus 55 ab asina), et aliad est 56 patrem 57 suum etiam delinquentem reprehendere manifeste, ac praecipue fcatum pro simplici appellare, quod utique nulli licet secundan' evangelicam veritatem bs: „nam qui etiam dicit 54 fratri o, fatue, reas erit gehennae ignis“ 01. Rursus aliud est, quod praelatus sponte o2, de sua confisus innocentia, subditorum se accusationi supponit, in quo casa praemisum Domini verbum debet intelligi; et aliad est o, quod subditus non tam animo reprehendendi o, quam detrahendi exurgit temerarias in praelatum, quum ei o5 potius incumbat 011 necessitas

Tit. VII. Cap. XII. 3) conventionibus: Cbc 4) et: Cb; deest: Cae 5) debent: Cb 6) ti) libris: ib. 7) quid. laici: add. a Rrmt. 8) sea: deat: Cae 9) Clie: deest: Codd. coll. O Reg. 10) add.: immicent vel: Cb 11) quia: ib. 12) praedicantes: ib. 13) praecepit: LNCabc: praeceperat: Ch 14) Matlr. X, 27, 15) luce: FGIIIXMca 16) audistie: Ch 17) add.: evangelium: Cl 18) docebam: Ch 19) te: deest: ib. 20) el: Ob 21) acc.: deest: ib. 22) quoquo: Ca: mtim: Cc 23) illiue: Ch 24) mult.: deest: FGIIIXMca 25) Ephes. IV, 11. 26) lima. X, 15. 27) Matrh. IX, 38. 28) mittantur: Ch 29) a Deo . . . mitt.: deest: Ccg 30) et non invisibiliter ab homine: Ch 31) ratlone praevia: C Reg. 32) qui 33) asseveret: LLN; asseveraret: Bt 34) ut: Cbc leg. 35) vel

per: Cbc 36) per: alees: FGH 37) crederetur: Cagh Reg. 38) spec.: deest: Cb; spee.... scriptura: Ch 39) respondens: C Reg. ; — cf. loa. I, 23; Esa. XL, 3. 40) quisnam: Cbc 41) add.: sibi: Ch 42) sed ego: eh. 43) viso Domini: Ch 44) dicit: ib. 45) et: deest: ib. 46) prae: deaverunt: Cbc 47) Mutad. II, 7. 48) requirunt: Cbc 49) myterium: deest: Cbc 50) Ecod. XXII, 28. 51) out illo: Ch 52) Vas: XXII. 53) loa. Ch 54) Et ... malo: deest: FGIIIXMca 55) correctus: (Ira. O) Rey. VIII, 46. 56) Et ... malo: deest: FGIIIXMca 57) fratrem: Cgh 58) Malth. V, 22. 59) dixerit: Cl Rey. deest: Cag 60) add.: sao: Cbc 61) ign.: deest: Rey. 62) si: punto: Ch 63) est: deest: FGIIIXMca 64) corripiendi: Rey. 65) esse: Rey. i: 0) maueat: eta. /ly.

obsequendi. Quodsi forte necessitas postularet ⁶⁷, ut sacerdos tanquam inutilis et ^{es} indignus a cura gregis debeat removeri: agendum est ordinate apud episcopum, ad cuius officium tam institutio quam destitutio sacerdotum noscitur pertinere. Illrt(1 rtulela, r0Uuam de .stqlercilio PJuafsaeroram procelens, debel nh omrribts aspermetri, quod tanquam ipsi sni xiul iu.slz, teteros asper'nantur qua 71L et hactentis ab initio nascentis eccle.sicte omit faerinl viri saneti, qui nec tales firi.sse /rgtrDa' nec lalibrs t'dhaesi.s.se, qusur de nno tales sure.xisse le,rtmitur: qui contenti sint doceri polius guata docere, ad illus' /' /in'sitan pertinebtti quibrs Dominus ail 70 : „A'oiite faeri pin, es ulttgrslri." Nos ergo 71, /ilü, quia paterno vos affectu liligiurtris' ne sub prtete.clu veritatis in /i,veam decidadis erroris et .sub .epiecie virUltrm in taglteum vitionura unive'sitalent vestram rogrrarous «deudos, monemu.c 72 e(exhrant in Domino in re-nr.i.ssonent robs 11err:alorua titiwrgenes, gttalenu.s aG üs gula: .superi.us rephen.sibiLirc derolayinnt.s, linguac 73 et aninam r-re-corieli.s, /rvhem ealhoicn et re:Pu/MIL etclesicts'ictttt nhservtntles, aae vos cerbts ftallctibus ciruoueniri vtl etitart circuanvenire corlingat: quia ni.ssi correctiunen r.r.o.strana et arlitionianem paleruttm receperit: huttillier et rlevote, nos post oleuna in/indeum et r.inuna severilalerit ecclesia.slicam apponenles; 2tt qui nolue'inl nberlire spoolctnei, disemal aequiescere vel invili. [Dalltr. Luteran.i 11 99.]

C A P. XIII.

lixcomruunicati son ttu rico haeretici, quibuscunque nomiubts nominentrr. II. d. usque ad 5. Damuati. - 5. 1. D:unatti de Imeresi per saecularem iudiceu puniuntur, et bona laicorum haeticorum confiscantur, et elerico ut bona applicatur eccle.sis, ubi beneficiat erat. II. d. usque ad i. (Iui autum. Abbas Siculus. - §. 2. Si suspectus de baeresi so non purgat, ad trbtriunt superie is excommunicatur, et existens per anilina in excom-nuicOtoue, ut h:tereticus, damuatur. II. d. usque ad 5. Iloncautur. Abbtts Sientas. - 5. 3. YOtet:ttes saecnlares perpetuae vel temporales iur:c tenentur universos haerclicos ab ecclesia dauatous pro viribus exterminare, et temporalis domines, non putgans ttraut sn0lu h:tere,ticis, excomuunicatv. lit si perstiterit itt exemnnuicatione per :umuul, aiunaiatur l'apao, qui lideles e lns t: juramento absolver, et chis terral tidelibus expouat, salvo iure principalis doanini; nisi et ipse sit in culpa. H. d. usque, ad 5. (Alt0lici. Abbas Siculus. - 5. 4. Cruce signati ad exterrinationem lute, ticnrm, ;;ulent privilegio celleos5e cruce signatis in subsidium terrae 00501110. II. d. usque :id §. Cretiantes. Abbtts. - §.5. Ibi ponitur poena credentiuut, receptorum et defendentiu ltaet:ic:os, primo laico/aun, secundo clericorum ut, usque nd 7. Quia. Aboa.s. - 5. G. Nenes debet sibi officium ptedic:indi assunU:re, nisi super Loe sibi a Pire vel a sede apostolice vel a diocesaueo episcopo licentia colteedatnr; alias exco5 imuicatur, et, nisi resilit, alia punta impOnitur. II. tl. usque ad 7. Atticuius. Abbtts. - §. 7. eArcltiepiscopi ot episcopi, iuferiortm auotum provincia, et dioceeses suspectas babeutes de hacresi, saltent semel in anuo per se v/ por anos idoneus visileut; iui e.tiaul debent, si hoc expe.lire videbilit, exigere iuranleutn ab illis de viciuia ad rovelandos humr.tir.os et 5000110 com'onticula celebrantes, quos revelatos relapsos canonicc Inudeut, et penitentes Miura, ut lutoretit i coudeumueut. H. d. U9que ad 7. Volnutus. Abbas. -- : 8. lipiscopns negligens in Imeresi persegttentla, a dignitate episcopali est ranovetdm<, et alius idoneus est surragaudus. I-1. d. usque ad fincan A libas Sieullis.

Idem in concilio generali.

Excomnuicamus itaque 2 et anathematizamus omnem haeresim, extollentem se acversus hanc sanctam, orthodoxam et 3 eatllolicam fidem, quam superius exposuimus, c'onclemnantes haeticos universos, quibuscunque nominibus conseantur, facies quidem diversas habentes, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipsum. j. 1. Damnati vero praesentibus saecularibus potestatibus aut eorum ballivis 5 relinquantur animadversione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus clegraclatis, ita, quod bona huiusmodi dainnatorum, si laici fuerint, confiscantur: si vero cicrici, applicantur ecclesiis, a quibus stipendia receperunt'. j. 3. Qui autem inventi fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem 7 suspicionis qualitatemque personae propriam innocentiam 8 congrua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriantur, et usque ad satisfactionem condignam° ab omni-

bus evitentur, ita, quod, si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut haeretici condemnentur ¹⁰. §.3. Moneantur autem et inducantur, et, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur saeculares potestates, quibuscunque ¹² fungantur officüs, ut, sicut reputari cupiunt et haberi fideles, ita pro defensione fidei praestent publice iuramentum, quod terris suae iuris-dictioni subiectis universos haeticos, ab ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studebunt ¹³, ita ¹⁴, quod amado, quodocunque quis fuerit in potestatem sive perpetuam ¹⁵ sive temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum ¹⁶ iuramento firmare ¹⁷. Si yero dominus temporalis, requisitus et monitus ab ecclesia, suam terram purgare neglexerit ab ¹⁸ haeretica foeditate, per metropolitanum et ¹³ ceteros comprovinciales episcopos excommunicationis ¹⁹ vinculo innodetur, et, si satisfacere contempserit, infra ²⁰ annum significetur hoc summo Pontifici, ut ex tunc ipse vasallos ab eius fidelitate denunciaret absolutos ²¹, et terram exponat catholicis occupandam, qui eam, exterminatis haeticis, absque ulla contradictione possideant, et in fidei puritate conservent, salvo iure domini principalis, dummodo super hoc ipse ²² nullum praestet obstaculum, nec aliquod ²³ inplenditum opponat, cadens nihilominus lege servata ²⁴ circa eos, qui non habent dominos principales. j.4. Catholici yero, qui, crucis assumpto ²⁵ character, ad haeticorum exterminum ²⁶ se accinxerint ²¹, illa gaudeant incligentia, ilioque ²⁸ sancto '9* privilegio sint ³⁰ munid, quae a accedentibus in terrae sanctae subsidium conceduntur. §. 5. Credentes ³² praeterea, receptatores ³³, defensores et fautores haeticorum excommunicationi ³⁴ decernimus ³⁵ sibi iacere, firmiter statuentes, ut, postquam ³⁶ quls 'π * tahura fuerit excommunicatione notatüs ³⁸, si satisfacere contempserit infra ³⁹ annum, ex tunc ipso iure sit factus ⁴¹ infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad ⁴¹ huiusmodi, nec ad testimonium admittatur ⁴² * Sit etiam intestabilis, ut nec ⁴³ testandi ⁴⁴ liberara habeat facultatem ⁴⁵ nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus praeterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis ⁴⁶ respondere cogatur. Quodsi forte iudex exstiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causae aliquae ad eius audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur; si ⁴⁷ tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius sint momenti, sed cura auctore ⁴⁸ clamnato damnentur. Et in similibus ⁴⁹ idem praecipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio et beneficio deponatur ⁵¹, ut, in quo maior est culpa, gravior exerceatur ⁵¹ vindicta. Si qui autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, evitare contempserint, excommunicationis sententia usque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sane, clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec cos Christianae praesumant tradere sepulturae, nec eleemosynas aut ⁵² oblationes corni-1 percipiant ⁵³, alioquin suo priventur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto ⁵⁴ sedis apostolicae speciali. Similiter quilibet ⁵⁵ regulares, quibus etiam ⁵⁶ hoc infligatur, ut corran privilegia in illa dioecesi non serventur, in qua tales excessus praesumpserint perpetrare. j. 6. Quia yero nonnulli sub specie pietatis virtutem eius ⁵⁷, iuxta quod Apostolus ait, abnegantes, auctoritatem sibi vendicant praedicandi, quum idem Apostolus dicat ⁵⁸ : „Quomodo praedicabunt, nisi mittantur?" omnes, qui prohibid, vel non missi, praeter auctoritatem ab apostolica sede ⁵⁹ vel catholico ⁶⁰ episcopo loci susceptam ⁶¹, publice vel privatim praedicationis officium usurpare praesumpserint, excommunicationis ⁶² vinculo innocuntur, et nisi quam citius ⁶³ resipuerint, alia competenti poena plectentur ⁶⁴ *. §. 7. Adiciamus insuper ⁶⁵ GS,

Tit. VII. Cap. xli. 67) postule: ft: 160byhley. G8) out: Cliey. 69) alios: C6c 70) loa. III. 1. 71) igitur: Lb 72) monolitos ... exhortantes: ib.: met.: drest: Cc 73) et ling.: Oh. Cap. %III. 1) c. 3. Conc. Litt. IV. (1215); - Comp. IV. c. 2. h. 1. (5, 5) 2) igitur: llyh; deest: Df Cune. 3) et: deest: FCIIIh-Dabc Cose. 4) et coud.: Ub 5) bailius: La C'mtc. Ms.; bailivis: Cosco. ap. Maus. 6) per-ceperunt: Dödfyte Carat. 7) consilerationes: Cose. 8) ignorautiam: Dabrlh; innocentia congruam purgatione: Dbf 9) congruam: Dh 10) damnentur: ib. 11) saeculi: Coral. culi. J. 12) cuinseunq: officii et 13) Umdc. Jls. 13) atudeaut: Cose. Ms. 14) ita quident: DL 15) spiritualcul: Conc. IIs. 16) cum: Dle 17) servare: Daby 18) et prov.: llnbflit; ot comprov.: lylr Cose. IIs. 19) et ext.: Dh 20) intra: Cont. Bando. 21) esse abs.: Dabgh 22) ipse: deest: FDF 23) aligno: D/I; 011(11: Df 24) observata: Dtb 25) sumpto: ib. 26) extermi-nationis: Db 27) attraxerint: Dora; adstrinxerint: L6Db 28) illo (poque: Dabdy; quarum privilegio stntt munid: lth 29) sanct.: (lees:

Coral. con. II Cone. 31Is. 30) stuit: lth 31) quod ... conceditur: Cono. 32) add.: yero: Cono. ag. ;lmtsi 33) receptores: Carrc. 34) excom-niunio: Jlh 35) decrevitu: Dhf; disceimimus: Cose. 11.s. 36) ut priusquam quilibet tau non fuerit excommtione notatus, satisltcere: Da 37) quilibet: Coral. coll. 11 Cono. :IS) notadus: LV; excommunicationis: DL 39) iutra: Cuu.t. &/as. 40) fact.: deest: 1)h 41) ad: deest: Df; deilelta est in. Come. Ms.: ad hui.: doest: 1)6 42) admittantur: PLh.17hbdgh Conc. Ms. 43) no: Calle. Ms. 44) teatment: Db; testamcuti faciendi: lId 45) factio-nen: Dbfyh Cono. IIs. 46) alü: Cont. 11.s. 47) si: deest: Dh 48) artero.: LbrhDhf 49) subiectis: Colae. IIs. 50) nspondatur: ll 51) habeatur: Dabdh 52) nec: F Cono. Ms. 53) accipiant: Df Cose. 54) indulgentia: FDF 55) uult.: etiam: Dabd 56) et.: (test: Ira 57) et: Df. Tira III. 5. 58) Ilora. X. 5. 59) auct. apostolicae sedis: llb 60) a cath.: llb; ab aliquen ep.: Df 61) subseeutam: Dabnit 62) excommuuionis: lls 63) quantocius: Coral. coll. llandgh Com. - 64) plectantur: G'HaVllhdgh Cmec.; muletontttr: F' 65) itaque: Mg; tomen: lth,

ut quilibet archiepiscopus vel episcopus per se aut per⁶U* archidiaconum suum, aut ⁵⁷ alias honestas ¹⁸ idoneasque personas, bis aut saltein ⁶¹ semel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit haereticos habitare, circumeat, et ibi tres vel plures boni testimonii viros, vel etiam, si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat, quod, si quos ⁷⁰ ibidem haereticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita et moribus dissidentes, eos episcopo studeat ⁷¹ indicare. Ipse autem episcopus ad praesentiam suam convocet accusatos, qui, nisi se ab obiecto reatu purgaverint, vel, si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi ⁷² perfidiam, canonice puniantur. Si qui ⁷³ yero ex eis, iuramenti religionem ⁷⁴ obstinatione ⁷⁵ damnabili respicientes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tanquam haeretici reputentur ⁷⁶ - §. 8. Volumus igitur ⁷⁷ et mandamos, et in virtute obedientiae districtae ⁷⁸ praecipimus, ut ad haec efficaciter ⁷⁹ exsequenda episcopi per dioeceses suas diligenter invigilent, si canonicam velint ⁸⁰ effugere ultionem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua dioecesi haereticae sⁱ pravitatis fermento negligens fuerit vel rernissus, quum id certis indiciis apparuerit, ab ³²* episcopali officio deponatur, et in locum ipsius alter substituat^{ur} idoneus, qui velit et possit haeticam confundere pravitatem.

CAP. XIV.!

Laici, cuiuscunque professionis sint, praedicare non rlebent.

Gregorius IX. Archiepiscopo Mediolanensi.

Sicut in uno corpore (*El infra:*) Quum igitur nonnulli laici praedicare praesumant, et verendum nimis ²* exsistat, ne vitia sub specie virtutum occulte subintrent, nos, attendentes, quod doctorum ordo est in ecclesia Dei ³* quasi praecipuus, mandamus, quatenus, quum alios Dominus apostolos dederit, alios prophetas, alios yero doctores, interdicat laicis universis, cuiuscunque ordinis censeantur, usurpare ⁴* officium praedicandi.

CAP. XV.1

Hoc cap. usque ad §. Si qui autem. habetur in c. Excommulicamus. supr. eod. tit. in princ., uude summa et declar., prout ibi fuit dictum. - t. 1. Si in haeresi deprehensi nolunt redire ad fidem, detrudendi sunt in perpetuo careere ad poenitentiam peragendam, et credentes erroribus haeticorum haeretici sunt. II. d.

Idem.

Excommunicamus et anathematizamus universos haereticos, Catharos ², Patarenos ⁴, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos ⁴, Arnaldistas, Speronistas, et alios, quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem habentes diversas, sed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipsum. Dammati yero per ecclesiam saeculari indicio relinquantur, animadversione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis. §. 1. Si qui autem de praedictis, postquam fuerint deprehensi, redire noluerint ad agendam condignam poenitentiam, in perpetuo carcere detrudantur, credentes autem eorum erroribus haereticos similiter iudicamus.

CAP. XVI.1

Librantur ab omni obligatione qui haeticis teneantur adstricti.

Idem.

Absolutos se noverint a debito fidelitatis hominii et

totius obsequii, quicumque lapsis manifeste in haeresim aliquo pacto, quacunq^{ue} firmitate vallato, tenebantur adstricti.

TITULUS VIII.

DE SCHISMATICIS ET ORDINATIS AB EIS.

CAP. I.!

Irritae sunt ordinationes, beneficiorum collationes, et ecclesiasticarum rerum alienationes per schismaticos factae, et a dignitate et ordine suspelluntur qui schisma teure iurant.

Ex concilio Lateranensi.

Quod a praedecessore nostro -j felici.s *menlnriae Papa Innocentio fcactunl est innotantes*, ordinationes ab Octaviano ² et ³ Guidone ⁴ haeresiarchis, *nec 7m7a el loanne b'tricneils*, (*jai eos secutus est*, factas, et ab ordinatis ab eis, irritas esse censem^{us}, adici^{entes} etialn, ut, [*si*] qui dignitates ⁵ ecclesiasticas seu beneficia per dictos ⁶ schismaticos acceperunt ⁷, careant impetratis. Alienationes quoque *sine invasiones*, quae s per eosdem schismaticos, seu qu.ae ¹) per laicoslo factae sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, et ad ecclesias ¹¹ sine omni ¹² onere revertantur. Si quis autem contraire praesumpserit, excommunicationi se noverit subiaccere. Illos yero ¹³, qui sponte iuramentum de tenendo ^{1,1} schismate praestiterint ¹⁵, a sacris ordinibus et dignitatibus decernim^{us} ¹⁶ manere ¹⁷ suspensos.

CAP. II.1

Ordinatus a schismatico ab officio est repellendus, nisi probet secunl dispeusatum per habentem potestatem.

Innocentius III. Bisuntino Archiepiscopo².

Fraternitati tuae (*El infra: [c. f. r. 7. de eo, qui coya. IV. 03.]*) Priorem *quoque*, quem a schismatico asseris ordinatum, ab officio poteris repeliere incunctanter, nisi legitime probaverit secum fuisse misericorditer dispensatum et ab ea persona, quae ³ super hoc potestatem habuerit ⁴ dispensandi. [*Dat. Ferentini XII. Kal. lun. 1203.]*

TITULUS IX.

DE APOSTATIS ET REITERANTIBUS BAPTISMA.

CAP. I.1

Clericus, qui dimisso habitu et tonsura iunisoet se enormitatibus, perdit privilegium canonis: Si quis suadente, linde eum deprehendentes non incldm^{us} In calloneln. S'El: exc0111r1In111Catlo13en1.

Alexander III.2

Praeterea clericis, qui, relicto ordine clericali ¹* et habitu suo ¹, in apostasia tanquam laici conversantur ⁵, si in criminibus comprehensi ⁶ teneantur, per censuram r ecclesiasticam s non praecipimus liberari. *Tales enint nater apostatas nuncerdnds .sco,clol-unt Pata-une slatuta declarantl. [Sacerdotibus etc. c.]*, c. 2. *Xc der. ael ajan. III. so.]*

CAP. II.1

Si crimen acolythi, qui rebaptizanti praebeuit ministerium, est occultum, promoveri potest; si publicum, non, nisi cura eo religionem intrante dispensetur.

Ideni Abbati S. Genovefae².

Ex literarum tuarum tenore perpendimus, quod quidam, aegritudine longa confectus, insano ³ sortilegarum mulierum

T it. VII. C ap. XIII. 66) per: deest: FOHXDabph 67) vel: OHI 68) al. idoneas pers.: Dh; vel idoneas personas honestas: Cdcn.- al. honest. pers.: F; hon. et idon.: O 69) salt.: (lees): FDf 70) quis: D done. 71) studeant: FhiNDf 72) lapsi: Dh 73) quis: Lcu7f 74) iurisdictionem: Dnbll; iurationem: Ddf Conc. hls.; iuramentum: D11 75) superstitionem: Dd; superstitione: Df 76) reputantur: Db 77) ig.: deest: Dh 78) dist.: deest: 1)abq 79) fideliter: 1f; deest: Db 80) voluerint: ILDbf Col1c.; volunt: FOHKNDadgh 81) haeticorum: Db 82) et ab: FOHKLbfNConc. ap. hGnts. Cap. XIV. 1) 1227-34.- Poli/das/no. 9675. 2) nim.: deest: FOHXLN 3) Dei: dcest: Codd. con. o. 4) us.: dcest: ib. Cap. XV. 1) Integra constitazio exstat ap. Ita/plald. ad a. 1229. §. 37.; - Potthast no. 9676. cf. 8995. 2) Gazaros: LLN 3) Paterinos: La ocio.: Iatharenos: Lb Con). H'm. 4) Tosephinos: La; Tossepinos: Drihnz. ex Con). : Iosephinos: Lb: - ia or/g. dcest. Cap. XVI. 1) 1257-34.- Potthast no. 9677. Ti t. VIII. C ap. I. 1) Restitutunl ex e. 2. Cene. Latcr. III. (1179.): - Lips. c. 27.; Cass. XII. 5.; Comp. I. c. 2. h. 1. (5. 7.) 2) Gtoviano: FI 3) er: deest: APR 4) Wldono: P: - cf. e. al1t. Cose. Lat. II. hah. no. 1139. 5) digu., bou benef. ecclesiastica: Il 6) praedictos: APl1 6'olic. 7) ae-

ceperint: AabclP; acceperant: R; receperunt: Conc. 8) quao: deest: P 9) gime: deest: Ab 10) alios: P 11) ecclesiam: AbclPll Come. 15) add.: cinc: AcklPR Cene. 13) antem: Aabc 14) detinendo: P 15) praestiterunt: G'HitaklP 16) decrevimus: P Conc. 17) esse: R. Cap. II. 1) Iestihdigni cz Rcg. Dregx. VI. 72.; Alas.: 1. (5. 5.); Comp. IH. c. 40r. h. 1. (5. 5.) 2) Potthast no. 1906. 3) (mi) Itcg. 4) habeat: F; habet: cgh. Tit. IX. Cap. I. 1) Iestitizdlein ex: lpp. XXVI. 16.; Lips. X I. 15.; Damb. XI. 14.; Caos. XXI. 23.; Comp. I. 0. 2. h. 1. (5. 8.) 2) .Idd.: 1'. C.: Presbyterum: A ac; Presbyterum quino: Ab: de vera iuscr. (Paugen. III. locellino Sarensi ep.) cf. adn. ad c. 9. de der. rzcgr. (3. 6.) 3) oler.: ticest: Codd- et Coll. citt. 4) adrl.: lapsi: o 5) vorsantur: o 6) luprohousi: FAb0 7) iustitiam: aabclPQll 8) apostolicam: R. Cap. II. 1) Restitutunl ex App. XXVI. 1.: LI os. XI. 1.; Case. XXI. 1.; Comp. I. c. 3. 1z. t. (5. 8.) 2) Xenopheae: R: bmscr. de. si: O; - 1159-81. Jaljc no. 9004. 3) accipit (cepit: O) consilium a sortilegio (sacrilégio: 11) mulieribts, ut (quod: A), si sanari vollet, sit iterum permitturct baptizari (rebaptizari: R), qui insano credus cansino, ut san., per reiterationem (iterationonl; Ak0) iniuriam fecit sacramento: Colt. cit. 50*

credens consilio, ut sanaretur, per iterationem fecit iniuriam baptismatis sacramento. *Adstttt autem ltuie sacrilegio ad-jaceas quidam bonae, ul videtur, indole:s, acolythus, frater carnalis tZlius: 1717000 boptismus asserit iteratus, et 4 ministerium in respoderido exlilruit presbytero baptizanti, et cooperator exstitit rei nefandae.* Quia ergo tua nos duxit prudentia⁵ consulendos, qualiter puniri debeat *vel purgari* acolythus, quem *clima* minor actas et intentio fraternae salutis *corporeae* excusare videtur *da tuantulum*, discretioni⁶ tuae praesentibus literis respondemos, quod, *quanavis multum non videatur poena plectmdrta*, ad superiores *tamen* 7 ordines promoveri, si publicum est quod proponitur, non valebit, nisi ad religionem⁸ transire vohlerit, ut favore religionis ipsius⁹ circa eum valeat ul dispensari. Si yero occultum est, promoveri poterit, et excessum suum dignis poenitentiae fructibus expiare.

CAP. Mi

Infamatus de apostasia compellitur se purgare.

Innocentius III.2

Tuae fraternitati 3* (*El infra: [(cf. c. 3. de cler. per. L. 22.) illi quoque, quos fama publica monachis asserit vel canonicos regulares, in saeculari habitu incedentes se saeculares monachos menticator, ele quibus, quum probari non possit, quod vitam religiosam sint profes.ri, responsum apostolicum expetisti, utrum ad partes remitti debeant cismarinas, et episcoporum illorum et abbatum monasteriorum illorum, in quibus dicuntur regularem habitumc assumptis. se, literis doceant, se non esse monachos vel canonicos regulares, vel debeant potius in saeculari habitu tolerari. Illos aulem etc. (cf. c. 3. de elec. peregr. I. 22.)*) Super secundo *cero* articulo inquisitioni tuae duximus respondendum, quod 4 clerici, qui sunt de apostasiae crimine infamati, qui a videlicet abiecerunt habitum clericalem, non sunt in saeculari habitu tolerandi, sed per distractionem ecclesiasticam coercendi, donec deficient probatione, ad infamiam abolendam purificationem canonicam curaverint exhibere. [*Quaesivisti etc. Llat. liom. ap. S. Petr. IL Kal. Febr. A.o. IX. 1207.*]

CAP. IV.1

Ilapizati alterius sectae vel fidei ritus dimittere compelluntur.

Idem in concilio generali.

Quidam, sicut accepimus, qui ad sacri undam baptismatis voluntarii accesserunt, veterem hominem omnino non exuunt, ut novo 2 perfectius induantur 3, quum 4, prioris ritus reliquias retinentes, Christianae religionis decorem tal commixtione confundant. Quum autem 5 maledictus sit homo, qui terram duabus viis ingreditur, et indui veste 6 non debeat lino lanaque contexta: statuimus, ut per praelatos ecclesiarum lalis 7 observantia veteris ritos omnimode 8 compescatur, ut, quos Christianae religioni liberae voluntatis arbitrium obtulit¹, salutiferae coactionis necessitas in eius observatione conservet; quum minus malum existat viam Domini non agnoscere, quam post agilitan-1 retroire.

CAP. V. 1

Ipstatate in arc. erari et afligi possunt, ut habitum reassmant.

I-lonorius III. Archiepiscopo Turonensi2.

A nobis expctiit 3 toa fraternitas edoceri, quid de apostatis sit agendum, quum in custodia detinentur, qui 4 minis vel blanditiis nullatenus possunt induci, ut abiectum monacha/cm habitum reassmant. Ad quod tibi breviter respondemos, quod tales, si volueris, poteris 5* sub gravi custodia rarrerare 6, ita, quod solummodo vita sibi misera reservetur,

donec a suae praesumptionis nequitia resipiscant. [*Dat. Romae II. Non. Mai. 1218.*]

CAP. vi.t

Monachus, in apoatasla ordinatus, non potest sino dispensatione Papao iu suscepto ordine ministrare.

Idem Archiepiscopo Lugdunensi2.

Consultationi 3 tuae breviter respondemus, quod monachus, aliquem sacrum ordinem in apostasia reclpiens, quantumlibet suo fuerit reconciliatus abbati, et receperit poenitentiam, absque *lamen* dispensatione Romani Pontificis ministrare non poterit 4* in ordine, sic suscepto. [*Irquisitimi etc. (cf. c. 7. de usu et auct. pall. I. 8.) [Dat. Reate IV. (III.) Id. Aug. 1225.]*]

TITULUS X.

DE HIS, QUI FILIOS OCCIDERUNT.

CAP. I:1

Mulier, occidens sponte filium, debet perpetuo in monasterio poenitere; si tamen timetur de innocentia, datar ul saltan. non denegatur sibi licentia nubendi.

Alexander III. Tornacensi Episcopou.

Veniens ad nos M. 3 mulier *latrix praesentium* lacrimabili nobis confessione monstravit, quod, quum de quodam filio genuisset, et ille sibi saepe 4 turgido vultu impropersasset, quod filius eius non esset, ipsa, iracundiae calore *et fur-ore aacimi* ducta, eundum filium interfecit. + *Quo conrperto comes Flandrensis eam 5 totant terram usque ad septennium abiurare coegit, nisi de nostra licentia remaneret. Quumque se nostro ad-spectui; praesentasset, et, quod crucem suscepisset Hierosolymam profectica, nobis assertionem sua proposuisset: nos eam, quia in partibus illis praesentia sua non posset esse utilis, sed damnosa, ab Hierosolymitano itinere revocantes, ipsam fraternitati laue duxinaus remittendam, praesentium tibi auctoritate Mandamu eam 8 mulierem labores inducere, ut ad aliquod monasterium tui episcopatus transeat, in quo 9 peccata sua perpetua poenitentia deploret. Si autem repugnante carnis fragilitate ad hoc induci noluerit, ei licentiam in Domino nubendi tribuas, quia tutius nobis videtur, ut in Domino nubat et uni soli, quam 1° inhoneste multos admittat.*

CAP. Mi

Mulier, occidens Miura, propter hoc a viro separari non debet; sed ella poenitentia sibi imponitur.

Lucius III. Parisiensi Episcopo2.

Intelleximus ex literis *tu. is*, quod 3, quanz M. mulier *labia; praesentium. m* filiam parvam 4 *haeret*, furore accensa diabolico tandenc *ipsaan*, suggerente *ea*, qui de fidelium perditione laetatur, *leiali* vulnere iugulavit, propter quod dominus terrae maritum eius et 5* ipsam 6 compulsi abjurare. Quia yero il lam alios habere filios intimasti, unde circa *ipsius 8 exsilium* debeat dispensari: nos, de discretionem *toa* plenam fiduciam obtinentes, eran *tuae duximus prudentiae remittendant, pez- apostolica scripta* mandamus 8, quatenus ita super hoc provideas, quod 9 sui sceleris poenam luat, et saluti eius ac 10 filiorum *ipsius* per tuam providentiam in Domino consulatur, et 11, non obstante *proposito* iuramento, quod a viro 12 dictus dominus proponitur extorsisse, eam, sicut 13 expedire videris, eidem 14 viro *[sun] el cebos suis* restituas ita, quod filias suos libere possit et pacifice gubernare.

Cap. VI. 1) *Irticyra cp. edata cst a Raya. cx Reo. Y. 16.; ad a. 1225.; - Comp. V. c. 3. h. t. (5, 5.)* 2) *Lundensi: Eabd orza. - Potthast -to. 7455.* 3) *Ad aliara vero consult. Mana: org. 4) potest: FGHITiLaHERey.*

Ti t. X. Cap. I. 1) *Restitutum ex i pp. L. 12.; Comp. I. r. 1. h. t. (5, 9.)* 2) *add.: in eodem libro (i. e. Reg. lib. I.): O; - 1159-60- (?) Jaffé no. 7141.* 3) *M.: deest: 0 4) saepe: deest: Ab 5) cara a teta terra. . . exsulare: Ab: eam: deest: Aa 6) emispctui: A 7) mandantes: A0 8) praedictam: 20 9) et ibi: ib. 10) (luam multis adhaerent: ib.*

Cap. II. 1) *Restitetzrm ex App. L. 25.; Comp. I. c. 2. h. t. (5, 9.)* 2) *Papiensi: E; - iLSI - 5. - Jaffé no. 9072.* 3) *quod M. latrx diabolico furore accensa quandam filiam suam multotiens animo perimendi aggressa, tandear etc.: 0 4) parvulam: Ab 5) en deest: FGFJIXLNA abc; eius ipsam coogit abiurare: O e) al.: deest: Al; illam (illum et illam: 0) babero filios pariter: AbekO 7) illius: Abc 8) mandantes: A0; add.: tibi: Ale 9) ut: GO 10) ut: A abc 11) nec: AabekO 12) ab ipso: A ac; ab episcopo: Ab; ab ipsa: AM; ab ea: 0 11) si: 0 14) cid.: deest: A0.*

Ti t. IX. Cap. 11. 1) qui: *Ab; deest: A te 5) fraternitas: II; II 8) dilectioni: O; ob guau, rmu discret.: Aok 7) tam.: deast: Abc 8) a religiono: II 9) illius: O 10) dobeat: Coll. ctt.*

C a p. III. 1) *Itcll inde m ex Rey. Ibregu. IX, 25-1.; Conap. Itl. c. un. h. t. (5, 6.)* 2) *Ilhierosolymit: no patriarchao ap. sed. leg.; Re.g.; - PofOuant no. 2991.* 3) *fraternitatis: W1 LIMO ltc . . . 1) quoniam: CbReg. 5) quod... abiccoriut: Rey.*

Cap. IV. 1) *C. 70. Couc. Lid. IV. (1215.); - Comp. IV. c. 3. de lnd. (5, 4.)* 2) *novata: llabrl%g.Come. 5) indant: Catc. 4) xact prioris reliquias initio red/lentes: lln 5) priori: Daeg 5) add.: scriptum sit: Cont.; - rj. J.rcl. III, 28.; Ilcuf. XXII, 11. 6) vestitur ... coutextam: FII; vestis: l)bdjh Cuxc.; oestes: Dag 7) tali: Db; ab: 11d; tales ab obs.... cumpescatritu: DI Cinc. 8) omnino: Dabd 9) obtinuit: ib.*

Cap. V. 1) *R:etaluluur ex ipsa ep. ap. Li (regrie. Smeusk. dipl. I, 195.; - Comp. V. e. 2. h. t. (5, 5.)* 2) *Tyrensi: Eabd; Tyrensi: Ec; Lundensi: orig.; - Polthast no. 5770. 3) petiit: E; expetit: Hh'd 4) eo quod: E orig. fr) potes: FtrlllJLNLcd orfj.; potest: Ea 6) coarctare: Ony.*

CAP. III.1

Se eummat, ponene poenitentiam parentum, circa (mos pueri reperiuntur oppresi.

Idem2.

De infantibus autem, qui mortui reperiuntur cum patre et matre, et non apparet, utrum a patre, vel a matre oppressus³ sit ipse, vel suffocatus, vel⁴ propria morte defunctus, non⁵ debent inde securi esse parentes, nec⁶ etiam⁷ sine poena; sed talen consideratio debet esse pietatis, ubi non voluntas s, sed eventus mortis causa fuerit⁸. Si autem eos non latet, ipsos¹⁰ interfectores esse, scire debent, se graviter deliquisse, quoti fncyritano *11 concilio probatur*. Quidam autem poenitentiam trium annorum iudicant¹² esse debere¹³, quorum unum peragant in pane et aqua.

TITULUS XI.

DE INFANTIBUS ET LANGUIDIS EXPOSITIS.

CAP. UN.1

Infans, expositus a patre vel alio, eo consentiente vel ratum habente, hoc ipso a patria potestate liberatur. Idem in servo et liberto, qui ob praedictam causam liberantur a dominica potestate. Et idem iuris est in praedictis languidis cuiuscunque aetatis sic expositis, vel si eis alimenta denegantur; hi temen, quae praedictis alimenta praestiterint, nullum ius in eis acquirunt.

Gregorius IX.

Si a patre, sive ab alio, sciente ipso aut ratum, habente, relegato pietatis officio infans expositus exstitit²*: hoc ipso a potestate fuit patria liberatus. Nam et hoc³* casu in ingenuitate libertus, et servus in libertatem eripitur, quod et de praedictis cuiuscunque aetatis languidis, si expositi fuerint, vel si alicui eorum alimenta impie denegari⁴* contigerit, est dicendum. Sane, qui hos suscipiunt, non possunt propter hoc in eorum personis ius aliquod vindicare.

TITULUS XII.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO VEL CASUALI.

CAP. I.1

Homicida incorrigibilis debet deponi, et tradi curiae saeculari, ut moriatur.

In Exodo.

Si quis per industriara occiderit proximum suum et per insidias, ab altari meo evelles²* eum, ut moriatur.

CAP. II.1

Ponit poenitentiam occidentis latronem, quum se poterat aliter liberare; si vero aliter liberare se non poterat, non tenetur agere poenitentiam, nisi ad cautolam.

Ex poenitentiali Romano.

Interfecisti furem aut latronem, ubi² comprehendi poterat absque occisione³, et lamen interfeci⁴, sti; quia ad imaginem Dei creatus es¹, el in nomine eius baptizatus et sanguine eius redeaptus est, per⁵ XL. dies non intres in ecclesiam, et⁶0, lanea veste indutus, ab⁷ escis et potibus, qui interdicti sunt, et a toro, a⁸ gladio et ab equitatu, illos supra dictos dies te abstineas. In tertia⁹ autem et quinta feria et in sabbato aliquo genere leguminum, vel oleribus, et pomis, et¹⁰ parvis pisciculis cum mediocri cerevisia utere et temperate. Si autem sine odii meditatione te tuaque liberando huiusmodi¹¹

diaboli membra interfecisti: secundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei, si aliquid ieiunare volueris, bonum est tibi, et elemosynam¹² fac largiter. Si presbyter eadem fecerit, non deponatur¹³; tamen¹⁴, quamdiu vivit, poenitentiam agat.

CAP. III.1

Non occiditur fur diurnus sine culpa, sed nocturnus sic.

Augustinus super Exodo2.

„Si [ataran] perfodiens inventus fuerit fur, et percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum³*. Si autem oriatur¹ sol super eum: reos erit⁵, [el monte morietur].” Intelligitur ergo, [tilo()] non pertinere ad eum homicidium⁶, si fur nocturnus occi(datur)⁷; si autem diurnus fuerit⁸*, ad homicidium pertinere. Hoc est enim, quod ait: „si oriatur⁹* sol super eum, etc.”¹⁰ quia poterat¹¹ discernere, quod ad furandum, non ad occidendum venisset, et ideo non debet¹² occidi. Hoc etiam in¹³ antiquis legibus saecularibus¹⁴, quibus ista *tameme* est antiquior, invenitur, impune scilicet¹⁵ > occidi nocturnum furem quoquo modo¹⁶. diurnum autem¹⁷, si se [cuml] telo defencerit. Iam enim plus est guaro fur.

CAP. IV.,

Sub generali pollicitatione sets permissio, etiam huata, non veuit illicitum.

Hiero11ylus.

Cum iuramento pollicitus est Herodes saltatrici ciare quodcunque postulasset ab eo; si ob iusiurandum fecisse se dicat³, si patrio matrisve⁴ interitum postulasset, facturus esset⁵, an non? Quod ergo in suis⁶ repudiaturus fuit⁷, contemnere dehuit [el] in propheta.

CAP. V.

Homicida est, qui facit vel dat sortilegio, vel veuena sterilitatis.

Ex concilio Guarmaciensi.

Si aliquis causa explendae libidinis vel odii meditatione² homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit³ generare, aut concipere, vel nasci soboles⁴, ut homicida teneatur.

CAP. VI.,

In poenitentia imponenda iudex debet attendere circumstantias, ex quibus augeatur vel minuitur delictum. Hoc dicit usque ad §. Illi autem. - §. I. Soriano homicidam animo occidendi, licet non apponat manum, si tomen ex sua causa mors secuta est, tenetur fere pari poas clon homicida. Hoc dicit usque ad §. Illi etiam. Abbas Sic. - 0. 2. Qui sociat homicidam tantum animo prohibendi ne impediatur, tenetur pauto minori poema. 1-1. d. u. que ad 5. Qui veto. - 5. 3. Incit: s alium ad ho uridicium, mitius puitur quam homicida, secus autem, si incitavit ad eertenu honticidium. Nam, co secuto, tenetur ut homicida. II. d. usquo ad §. Illi rluoque. -- §. 4. Custodientes sarcinas occidentin nt, scic,ntes, eos osse sicarios, non sunt immunes a poena homicidii. H. d. usque ad S. laos insuper. Abbas - §. 5. Ciccupans bona occisi, non per hoc tenetur de homicidio, et non sufficit occupanti, quod eroget illa pauperibus, quino poterit restituere eis, quorum constat fuisse. II. d. usgne ad §. Illis praeterea. Abbas. - 5. 6. Participantes interfectoribus in excomrnturiae.iune, diversimode puniuntur Mita modula participationis. H. rt. usque ad 3. Clrcicos. Abbas. - 5. 7. In isto §. usque ad fin. puitur poenitentia clericorum, praestantum praedictae morti auxilium, consilium vel favorem. Hoc dicit. Abbas 6icnlus.

Alexander III. Exoniensi² Episcopo.

Sicut (lignum) est et¹ 011191.1 rationi ennsentaneln1, frlv.rr; et² difficiles quae.sliones cut examen itpostolicae sedis cleféri, ita etiaui nobis ex ministerio susceptae snlleetudinis imaiinet, ea.scntent gltae-stiones, prout nobis Dominas derlerit, solwer'e, et sing'ulis ca nobis consil'iu'n postulantiibus respondere, ut proviientia Rovlaraae ecclesiae, quae ubique terrarum obtinet Do7nino disponente princi-

Tit. X. Cap. III. 1) licstihltuee ex Comp. II. c. sea. h. t. (5, 5.)
2) Alex. III. B; - 1159-51. - Jalfé no. 9263. 3) oppressi sint ipsi vel suffocati vel . . . defuncti: Bbh 4) aut: Bao 5) non tatuati: Bb 6) nec: deest: Ilbf 7) et.: deest: 11 8) non est vol.: LaBf: non solum vol.: Lb 9) bit MBth 10) pueror'tuu ipso: fbf. 11) adtl.: in: Bb 12) in. dicant: GBi; sibi iudicant: Bbh 13) dandm: Db.
Tit. XI. Cap. un. 1) 1227-34. - Potthasi no. 9677. 2) exstiterit: FGILBN 3) in hoc: FGHLN 4) negari: FGKZN.
Ti. t. XII. Cap. I. 1) Eocad. XXI, 14.; Comp. I. c. 1. h. t. (6, 10.) 2) avenas: FGAb; avelles: HKAk.
Cap. II. 1) Restitunt ex Burch. XIX, 26. (in cd. IPcesserschleben); - Lips. VIII, 9.; Comp. I. c. 4. tr. t. (5, 10.); - cf. c. 32. C. XIII. oto. 2. 2) et temen: AB 3) occasione: Betch.; occasione: Cod. Bu'ch. akl 4) est: deca: But'ch. 5) per: deest: AbcklPJerle. 6) et: deest: APBu'ch. 7) et ab: Al 8) et: GAb; et a: Aac 9) In IV. autem et VI. fer.: Abck 10) vel: Elude. 11) hui.: deest: AbcklP Burch. 12) elemosinas: Bacth. 13) deponetur: P 14) talo.: deest: Aal.
Cap. III. 1) Besliltum ex Aug. I. c. quaeat. 84.; leo Pece. X, 53.; Lips. VIII, 10.; Comp. I. c. 5. 5. t. (5, 10.) 2) Exodum: Glla 3) Imp.: deca:

FGHIK Coll. r.ifi. orig. 4) oriatur: AncklP; oritur: Ir. 5) est: A. ore:g. 6) ad leom.: AkIPlv. oriy. 7) occiditur, si autem diurnus, pertinere: Coll. c.itt. orig. 8) fuer.: deest: LGHIKrf. mol. 7. 9) oriatur: OlIK Coll. c.itt. 10) etc.: deest: Iv. orig. 11) poterat quippe: fh. 12) deberet: lb Iv. a:g. 13) in: deest: P 14) i. e. XII. Tal.: - cf. J. 4. 4. 1. Ilig. ad leg. A. gna. 15) scil.: deest: Ir. orig. 16) quomodo: Al le. 17) ata.: deest: C: Ir.
Cap. IV. 1) Hieronlpln. in c. 14. XII, 73.; Comp. I. C. 6. te. t. (5, 10.) 2) potshilareto, el. XHil 6.; 6aLerti. pr. AL (dixit): ori. 3) matrisque: 17u Ir.; si nutriti nri. 4) eral: Ir.; fuerat: cnp. 6) in se: aig. 7) tuerta: F; fuisset: 11; deest: G.
Cap. V. 1) Capnt incestuoso - Rrg. II, 88.; Burch. XVII, 57. (in-scriptaet est arctor) Comp. I. c. 13. h. t. (5, 10.) 2) med., ut non ex eo soboles nascatur: Coll. c.itt. 3) posset: Aacl 4) val nasc. sobol.: add. a Raya.
Cap. VI. 1) Restitunt ex orig. ap. Gilbert FolioI epp. ed. G'iles II, SO.; - App. XXXV, 1.; Lips. X, 1.; Bamb. X, un.; Comp. I. c. 7. h. t. (5, 10.) 2) Exonensi: OlK: Bartholarnao Ex. cp.: Aabcl; B. Ex.: -4kQ Dril.; - 1171-3. - Jalfé teo. 9187.

pattv>a quaestiones solvantur, et removeatur in 3 his amlúglita.s de
cndvibtrs .cingulorunt. Licet auteni super quaestionibus, quas
luibis toa discretio solvendts direxit, te non dubitenius" provirunt
et c.ircunt.spec.tunt existere: c.ogimxn' lamen ex 5 servitú(is 6 mini-
sterio ivata discretinn et providetititai nstraiu tibi exinde re-
spondere. Sane, quum vir literatas et sapiens et discretus et 7
in his plurimulú eaerctirtus existas s., plenius nosti, quod in
excessibus singulorun non solum 10 quantitas et qualitas
delicti, sed actas, scientia et sexus 12 atque conditio delin-
quentis 13 sunt attendenda, et 11 non solum secundum prae-
dicta, sed secuncluni locum et tempus, quo delictum com-
mittitur, unicuique poenitentia 15 debet indici 10, quum, sicut
tu ipse non ignoras, idem excessus magis sít in uno quam in
alio punienclus 17. §. 1. Ii 11 18 autem, qui animo occidendi,
feriendi aut capiendo illun sanctum et reverendum virum
quondam 19 Cantuariensem archiepiscopum citra nlanuuni
injectionem se fatentur venisse, si de illa captione mors eius
sectas fuisset, pari poenitentia 20, vel fere pari existerent*
punienci. §. 2. Et Illi etiam 21, qui non, ut ferirent, sed, ut
percussoribus opem ferrent, si forte 50 per aliorum violentiam
impedirentur, paulo minori debent poena mulctari, quia,
quum scriptum s,t 23: „qui potuit hominem liberare a morte,
et non liberavit, eum 24 occidit," constat 25 [ipsos] 26 ab homi-
cidii reatu imlunes non esse, qui occisoribus opem contra
alias praestare venerunt 27, nec 28 caret scrupulo societatis
occultae, qui, [quum possit,] 2J manifesto 39 facinori desinit
obviare. §. 3. vui vero 31 se asserunt animum regis inflam-
masse ad odium, unde forte homicidium fuit 32 secutum 33,
[satis] 31 dure et aspere, sed non ita severe sunt puniendi,
nisi forte regem ipsum ad illud 35 homicidium suis suggestio-
nibus 16 provocassent. §. 4. Hi 137 quoque non sunt 53 a*
culpa liberi, nec a poena 39 debent esse immunes, qui, licet
fuerint illius iitigtute machinationis ignari, tamen eis 41, quos
sicarios esse sciebant, vel in sarcinis 41 custodiendis mini-
sterium praebuerunt. §. 5. Eos insuper 12, qui dicuntur 43
illius sancti viri et suorum post mortem 4 eius spolia occu-
passe, si nihil aliud in tanto facinore conuniserunt, a poena
mortis eis arbitramur esse 45 immunes; sed, quae occupa-
runt 41, eis, quorum fuerunt 45, tenentur in integrum re-
stituere, si habent 49 in facultatibus 51, unde possint ea 51
reddere. Et ipsis ex hoc 52 tamen 53 moderata est poeni-
tentia 51 iniungenda sJ, quia, licet quaedam 1 56 ex bis, quae 57
occupaverunt", fateantur 5J se pauperibus erogasse (J, non
tanlen aliena 61, quum ipsa potuissent eis, quorum fuerint 67,*
restituere, debuerunt 63 pauperibus erogare 64. §. 6. Illis 5
praeterea 66, qui sola excommunicatorum participatione se
reos esse 67 cognoscunt, considerata temporis mora 68, quo"
in eadem nequitia perdurarunt 70, et inquisito etiam, si eis
timore 71 vel 72 affectione communicaverint scienter vel igno-
ranter, secundum fine est poenitentia; 3 indicenda. Clericos

autem, quos constat armatos interfuisse 71 tanto facinori, et
illos etiam 75 clericos, qui consilium illud dederunt, ut 76
sanctus vir caperetur, perpetuo non solum ab 17 alistas mini-
sterio 78 deponendos esse censemus, sed ita etiam, quod in
ecclesiis 79 nullo unquam tempore [ipsi] 80 lectiones legant,
vel 81 responsoria in choro separatim 82 cantent; sed in
psalmis apud Deun 1 83 de commissio satagan veniam im-
petrare s'. Insuper autem clerici ipsi in districto 85 claustrum
monachorum vel 86 canonicorum regularium 87, si 88 fieri
potest, sunt recludendi sii, ita goidem, quod usque 90 ad
septennium vel 91 quinquennium debeant 92 ab ecclesiis
introitu coerceri 93 - [Super eo cero etc.]

CAP. VII.,

Imuicidium casuale imputatur ni, qui dabat operari rei licitae, si non
adhibuit diligentiam, quam debuit.

Idem 2.

Presbyterum 3 autem [cclittm,] qui quendam puerum in-
tuitu disciplinae percussit in espite etulneraait, quum post
paucos dies, sicut lctsseris, exspirasset, tam 5 ab omni altaris
ministerio debes perpetuo remove, quam 6 ab officio sacer-
dotali deponere, si ex ipsa percussione interii, vel aliam in-
firmittatem mcurrerit 7*, de qua s noscitur exspirasse.

CAP. VIII. 5

Iromicidium casuale imputatur ci, qui dabat operam rei illicitae vel etiam
licitae, secundum alim intolletctum, si non adhibuit omnem diligetiam,
guara debuit.

Idem Cusentinensi 2* Archiepiscopo.

Continebatur in literis tuis 3, quod, quum" diaconus,
praesentium lator 5, et quidam alii clerici a vineis ecclesiae
opere consumir-lato redirent, leviandi 6 laboris gratia quen-
dam ludum imitati 7 sunt s viator-tun, pmúcientes baculos suos
in longuni; studebant enint iacere in directum, et alter alterius
fustem 9 ferire. Cuius 10 ludi, sicut asserunt, solet 11 esse
conditio, ut, qui alterius baculum percuteret 12, quasi victor 13,
pro equo alio 14, cuius bacultis percussus est 15, uteretur; sed
praefati clerici, equitandi licentia non atentes, sola erant 16
iactione 17* contenti, ^ut, aunt alacrius ad baculos saos concur-
rerent, lclborem itineris non sentirent. nuidam autem laicus 18,
sicut praedic(us) clíaconus asserit, dum baculum eiusdem diaco-
ni percussisset 20, incautus 21 in eum equitaturus insiliit, et
sic a 32 falce illius 23 diaconi, qua erat accinctus 21, mortale
vulnus accepit, de quo post dies octo exspiravit. Ideoque 25
mandamus, quatenus eundem diaconum 26 sine licentia
Romani 27 Pontificis ad superiorem gradum 28 non 26 adscen-
dere 30, vel 31 in diaconatus officio nulo unquam tempore
ministrare permittas 32, sed eum dispensative 33 ministrare in
subdiaconatus officio patiaris 34.

Tit. XII. Cap. VI. 3) in his: *deest: Ab 4) dubitamus: A ac 5) ex:*
deest: ib. 6) susceptae (suscepto: Aa) Coll. cilt. I(icht. 7) et . . .
exercit.: rleest: Ab; discret. in his ae plur.: Ac 8) sis: Coll. cilt. orig. 9)
quia: ib. 10) tantum: Q; non sol. del. qualit., sed quantitas et actas: O
11) et scient.: Coll. cilt. Richt. 12) sonso: O 13) delinq.: deest: Coll.
cilt. orig. 14) Quia (girare: O) non solana secundura qualitatem et quan-
tatatem facinoris, sed eecundum ea, quae praediximus (diximus: Abo) et
seemtd.: Coll. c. it. orig. 15) poena: I' 10) iniungi: o 17) ridd.: et
infra: OP Richt. 18) Illi autem qui animo occidendi illum sanctum et
reverendum virum (Thomam: O) Cantuariensem quondam archiepiscopum
aut feriendi ata capiendo si (nt: O) de lila captione mors eius (ilius: ab;
ei: O) subsecuta fuisset circa vol citra (citra: OP; et citra: alQ) mauuunl
injectionem se fatentur venisse, pari poena (poenitentia: AckQ) vel foro pari
(pariter: P; vel f. p.: deest: O) pnuendi sHnt (s.: deest: ac orig.): Coll. cilt.
orig. 19) Tho. (T.: (:) quond.: FO 20) poena: FCHlh; I' 21) et:
deest: P; et alii: O 22) si forte violentia (violentiam: Aal) quam quidam
moliri (deest: Q) debebat, impedirent, (non impedirent: Q) paulo minori
poena mulctari (debet mulct.: Q): A Q orig.: si forte, violentia, quino
guidam amoliri debebat, impediretur, paulo minoci pocos mulctari: (f;
si forte violentiam quidem debebat impedire, paulo maiori poena
nniletari: I' 23) sicut scriptum est: O 24) intuir: orig. 25) odr.:
quoque: o 26) eos: OP; deest: Q 27) ferre venerint: o 28) tiuntpt.
ex c. c. 55. C. II. gN. 7. 29) quum poss.: diest etiuta: Q 30) ntanifeste:
orig. :31) Illi vero: Coll. cilt. orig. 32) fuerit: FOLLA 33) subsecutum:
Cali. cilt. orig. 34) sat.: deest etiam: 9 :15) ipsuni: O 36) seis sugg.:
deest: ib. 37) 110: Coll. cilt. m7g 38) fuerunt: h' (Hh7,NAaciO orig.;*
fuerint: Abk; Illi vero qui non fuerunt: P 39) reato: o 40) tomen si
cos (rleest: Al) sicarios esse siebant (noverunt: .10) in (qui in: Aael)
aarcinis: APQ orig.; sicariis tamen, si cos sicarios etc.: o 41) sarc. vol in
armis eortnn: O Riell. 42) vero: APQ orig.: Illa vero: o 43) dicunt:
Aackl; se dicunt: orig. 44) per mortero spolia: O; post mart. spol.: a<
45) esse: rleest: (1 46) qui: Ab 47) occupaverant: A: sed haec, quae
occupaverant, tenentur eis in integrum restituere, quibus oblata fuerunt: O
18) fuerant: P 49) habeant: A0 50) add.: sois: Lb; tantum: I'Q
51) ca: deest: 9 52) ex bine: O 53) tantum: 9 54) poena: AbJ; .
deest: Q 55) indicenda: ANY orig.; infundenda: 9 56) quidam: LANA Q orig.
57) ea qua: A orig. 58) occupaverat: LAL 50) fatentur: Cali. cilt. omde.
60) in elemosynam erog.: O Richt. 61) alienas res, quum ipsas: G'oll. cilt.

ora... 62) fuerunt: GHIL31NAaekIPQ 63) deb. erogaste (Et infra: P
64) add.: et infra: 9; cf. col. 63. 65) I11i: LN; Illi vero: AO orig.
61) etiam: F; vero: Q 67) case: deest: I' 68) quantitate: oriL: quali-
tate: O 69) in quo: Ad; dFest: Ac : quae in: 9; seq. in: rleest: P 70) per-
durant: Abl; perduraverint: 09: add.: ignoranter: o 71) si amere: O
72) et: Ab 73) poena ind. (Et infra: PQ 14) arm. esse et interfuisse: O
75) et.: (lees: AbQ 76) id.: deest clima: OPQ Rica. 77) ab: tices: P
78) officio: O 79) arrl.: illis: I' 80) ips.: deest etinno: OPQ Richt.
81) non responsoria cantent: I'Q: nec responsoria ten antiphonas cantare
in choro: o 32) sep.: deest: Al 83) Dominum: OPQ 84) implorare:
AL101Q orig. 95) obstructo: o 86) vel can.: rleest: :lb 87) reg.:
rleest: O; can. reg. per quinquennium debela ab eccl. introitu coerceri: P
98) si . . . sept.: deest: 9 89) reducendi: Lbdv: includendi: o 90) ipsi
in: (I 01) per: Q 92) debent: 9 93) cohib'eri: O.

Cap. VII. 1) RCStit4ltnit ex App. XXVI, 1.; hips: XI, 7.; Cass. XXI, 11.;
Comp. I. c. 8. h. t. (5, 10.) 2) n-issu col Salemit. arclaeip.: — cf. c. 3. de spons.
rhuor. (4, 1.), gaod cap. iutG'na col, el c. 1. de coy. att. (1, 20) gaod proxime
praeendit: — 1159-81. — Jgrl' é se. 9116. ,.) Presbyter: I 4) ut: Ab
51) tan: ileest: Golf. cilt. 6) enraque: ib. 7) incurrit: FGLdL31V. ILR
8) do qua: rleest: A; per quam: I'.

Cap. VIII. 1) Rcsitlaia, r ex App. XXVI, 12.; Lips. XI, 13.; Raamb.
XI, 12.; Cass. XXI, 17.; Comp. I. e. 9. h. t. (5.10.) 2) Cusentio: 7aebckOPQ—
Cosced 1 — Eesenontuiat: R; Cunsontuiat: AL: — 1159-81. — Jrtffi no. 8921.
3) curas nobis tus devotio (f' aternitas: Ab) rlestinavit: Golf. cal. 4) quum:
deest: 31AebcOTQ 5) lator iste (rleest: 01i) et gtitud alerici, qui rogati
ad vinecs ecclesiae putandas (putandos: R) ,erreixerant, (perrexerint: R)
circa (et quum circa: O) — dum circos: P — quum circa: Qlt) vespas opere
cono ummato (rdrd.: quum: al) rudirent (rodio rint: O): Coll. cilt. 6) loniendi:
Ab; levandi: o 7) initiati: P 8) sant: rleest: Q 9) baculum: R
10) Huins autem ludi: (01. i. cilt. 11) talis solet: 9: talis cond. est: O
12) perusserit: ll 13) victo: o 11) eo: (dall. cilt. 15) esset: Au0 L'iclt.
16) suut: I' 17) iactione: F, ILLXLA C*ackOQR 18) alacrius: R 19) quum:
I' Cout. BG7n* 20) praedicti cliaconi percussit: O 21) incaute: O; in-
cautius: ll 22) ca: drst: Ab 23) ipsius: (oll. cilt. 24) adstrictus: I' 25)
Indo est, quod commoneauas (ratera, tamen atque mand.: Coll. cilt.
20) euud. diac.: deest: I' 27) summi: o 28) grat.: deest: 11 29) non:
deest: Golf. cilt. 30) suscipere: A 31) et: P 32) perm.: . . . ministrare:
deest: I' 33) curo dispensatione: lbo 34) permittas: Aabel.

CAP. IX.1

Homicidium casual^o non imputatur ei, qui non fuit in culpa.

Idem Exoniensi Episcopo2*.

Lator praesentium P. clericus 3 nobis *viva vote* proposuit, quod, quum 4 quadam die casu 5 cum quodam clerico luderet, contigit 6, quod ille proiecit istum 7 ad terram, cuius cultellus 8, quem ad latas suum 9 habebat, in alteram incidit 10, et fortuito 11 * casu 12 occubuit vulneratus. Ideoque 13 mandamus, quatenus, *rei veritate comperta*, si ita res se habuit 14, et alia justa causa non impedit, praedictum 15 P. 16 libere permittas 17 ad sacros ordines promoveri.

CAP. X.1

Is, ex cuius opera illicita sequitur homicidium, irregularis efficitur.

Idem abbati S. Benedicti de Vebia2.

Suscepimus literas tuas, per 3 quas cognovimus, quod, quum 4 lator praesentium in custodia 5 cuiusdam domus cum altero fratre maneret, ingredienti de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in s personis affligere, et denudare 7 vestimentis propriis praesumpserunt. In quos isti 3 resumptis 5 viribus insurgentes, ligaverunt illos, et detinere usque ad notitiam capituli voluerunt. Ouunl autem 10 iste, rem ad tuam audientiam perlaturus 11, ligatos eos in fratribus sui 12 custodia dimisisset 13, et fures se solvere 14 niterentur, frater illos 15, ne ipse ab eis 16 interimeretur, occidit. Verum 17 quoniam expediebat potius post tunicam *etia.BZ* 13 relinquere pallium, et rerum sustinere lacturam, guau-1 pro conservandis 19 vilibus rebus et transitoriis tam acriter in alias 20 exardescere: absteineat iste 21 humiliter ab altaris ministerio 22, et uterque peccatum suum, *quibus monis ad arbitrium tuum putuerit*, studeat expiare. Constat enim 23, eos contra *regularem* 24 mansuetudinem *el ecclesiasticam disciplinam* ex utriusque ope 25 interemptos.

CAP. XI.:

Dans causam homicidio irregularis est.

Idem Lucensi Episcopo2.

De cetero noveris, quod diaconus, *quem literatunz et honestate praelitum asseris*, qui homicidium s causam dedisse videtur, *sicut ex (cubre literarunz perpendinzus*, non vicietur 4 ad sacerdotium promovendus.

CAP. XII.]

Homicidium casuale imputatur ei, qui dedit operara rei licitae, si non adhibuit diligontiam, quam dobit.

Cleinens III.2

Ad audientiam apostolatus nostri *[ex parte vestra]* 3 pervenit, quod, quum 1 quidam presbyter, volens corrigere quandam de familia sua, en5 cingulo, quo cingi solebat, ipsum 6 verberare tentaret 7 *, contigit s, quod cultellus de vagina, quae cingulo adhaerebat, elapsus, eum in dorsog aliquantulum vulneravit; postmodum yero, quum ille vulneratus aliquamdiu vixisset, et *iazn* convalesceret a vulnere, alia r)* graviori, ut dicitur 11, infirmitate percussus, *cirnz2 sana mente ac devotione debita* viam est 13 universae carnis in-

gressus. Quia yero, utrum occasione vulneris decessisset, dubium habetur 14: *eodem presbytero ab omni nfficio beneficio-que 15 suspenso, quid super izoe vohis esset agendum, apostolicam Sede77z Consilui2s 16. Nr.Inc 17 ilaque vestrae 18 discretioni duximus respondendum, quod, quum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos 19 convenit iniungere presbytero memorato, ut 20 de eetero in sacris ordinibus non ministret; iniuncta 21 tamen [ei] 22 poenitentia congruenti, sibi 23 poteritis 24 * concedere, ut in minoribus ordinibus ministrare sit contentas. Si yero vohis legitime constiterit, quod ille 25 ex alia infirmitate obierit, de vestra 6 licentia poterit, sicut erat solitus, divina officia ministrare 27*.* [Dat. Laterani.]

CAP. XIII.1

Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operara rei licitae, nec fuit in culpa.

Innocentius III. Episcopo Lingonensi2.

Dilectus filias A. capellanus, irz *nostra* *raesentia constitutus, sutenobis confessione* proposuit 3, quo, quum quadam corporis molestia gravaretur *fia, quod et 4 cibi et sonzni desiderium raptum videretur ab en*, ut 5 comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum, quem nutriebat 6, adscendit. Qui quum bene 7 non pareret habenis, sed praeter sessoris arbitrium *.suiss* 8 saltibus lasciviret, ipse, ut eius refrenare impetum, *el freno vim intulit, equumque 1 calcaribus stimulavit. Quumque fracto freno equus, quasi proprio arbitrio relictus, curreret festinanter, el quaedam mulier, veniens ex obliquo et infantulum baiulans, obviavit, in quam equus irruens, procul abiecto sessore, puerum praedictum oppressit, et capellanus ipse ex repentino caso vix nznrtis periculum ecitacit, sed ad ultinzulzr convalescens 10 postmodum divina celebrare non praes(z)trpsit. Ideoque 11, quia nobis non constitit de praemissis, fi*aternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus super bis *iazgzzirac diligentius veritatem, et si est ita 12, quum idem capellanus nec voluntate nec actu homicidium perpetravit 13 **, nec dedit 14 * operara illicitae rei, non impedias, quo minus divina possit officia celebrare. [Dat. Lat. VI. Id. Nov. 1200.]*

CAP. XIV.1

Summatur ut supr. cap. pros.

Idem Metensi Episcopo2.

Ex literis tuae fraternitatis accepimus, quod, quum lator praesentium H. presbyter foenum vellet de curru deponere, perticam superius allegatam, *quunz nenzizenz circa currunt videret*, proiecit in terram, et, quum foeno insisteret deponendo, quidam 4, *prope ipsttm accedens*, puerum quandam iuxta currum reperit semivivum, in quo praeter modicum livoris in fronte nihil inveniri 5 potuit laesionis. Nos autem ab codera quaesivimus sacerdote, si, priusquam iaceret 6 perticam, circumspexisset 7 * solliciti, an esset aliquis circas currum; qui, quod diligenter circumspexit 9 *, asseruit, sed, quod vidisset aliquem, denegavit. Ad te igitur remittentes eundem, *fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus*, quatenus, si res ita se habet, nisi contra 10 eundem *presbyteru7n* grave scandalum sit exortum, vel tanta labore infamia,

Tit. IX. Cap. IX. 1) RestrTttln cXApp.XXVI,11.; Lips. XI, 12.; Bamb. XI, 13.; Caos XXI, 18.; Comp. I. c. 10. h. t. (5, 10.) 2) Exonen.: FGHK; B. Exon. ep. (et ep.): 13) et abbati: A(j); capitulo Burdegalensi: R; Bullen. III. capitulo Burdegal.: I, quod placed.; - 1161-8. - Jg(fé no. 9273. 3) P. oler.: dcest: Cnll. cilt. 4) guano: deest: Ate 5) casu: rilest: P 6) ludere entigit, tilo proiecit: Il 7) illum: ab0 8) et enit.: COL. cilt. 9) secum: Ah; deest: (1 10) incidere: 11 11) fortuita: FAacPQ 12) casu: deest: EO111 hl* Coll. cilt. 13) lundeti itaque (igitur: O) ad vos dusimus remittentAuul, discretioni vestrae (tuae: Aa) per ap. ser. (p. a. scr.: dcest: O) mandrurtes (mand:unns; 11), qnatonus (quod O) rei etc.: Coll. cilt. 14) habuerit: L311.11' 11) (liaran: O11IK 16) D.: Arbel0; diaconuon: AkQ11 17) portitatis: Coll. cite.

C ap. X. 1) Iestihun nt ex App. 1., 27.; Caos. XXI, 19.; Comp. I. c. 11. h. t. (1, 10.) 2) \.: F. Velaba: H; Nobeia: Ih:ibk; Nebia: Aul; Vebia: Ac; Id. In coleo (i. c. XII. lib. Heg. abb. S. Ben. de Vebia: O; Nabaria: R; - 1170-1. - Jatje no. 7939. 3) et copla. ex earum t'nore: Cal. cilt. 4) dum Il.: MAubc .r) rustodiam: ll ti) el in: lb 7) laudare: Eb. 8) illi: Ab 9) praesumptis iuribus: R lo) (humillan: 0 11) prolaturts: R 12) sui: treta 11 1:1) dim., fures se absolvet^o nit.: ib. 14) absolvere: Abc 15) ipsos: 41 16) illis: 0 17) lunde: Coll. cilt. 18) et: -4a; deest: Abc 19) coas. robes transitoris opere tant.... in aliquos: Rmendose 20) aliquos: Acto 21) isto: dcrst: LaR 22) obsequio: Aabcl; officio et peccatuve ... ad arbitrium tnan potiorint uterque studeat expiare: R mendose 23) equidm: 411 24) rationem et: loe; rationem: Ab 25) opere: FGIII A MitA.

Cap. XI. 1) Restit+dmn ex Comp. I. c. 12. h. t. (5, 10.) et c. 7. Qui clec. 1) tos. (4, 6.) 2) add.: P. C.: Consuluit: A V.; - cf. c. 4. Qui clec. vel uot. (4, 6.) 1 - 1169-81. - Jutfe no. 9070. 3) homicidii: A IV. 4) est: LblAt IV.

C a p. XII. 1) Restituan ex Lnc. ap. Bel. IH. 368.; Gill. auci. 1. (5, 5.); Comp. II. c. 1. h. t. (5, 6.) 2) Idean Nuicnen. ep.: F; Abserenti (?) ep. et abbati do Bergis (?): Luc.: - 1187-91. - Jatfe no. 10189. 3) os. illum dcest etiam: Su 4) quum: deest: Bh Lac. 5) eo: deest: Sa 8) illud verb. tentavit et (dcest: Boj) contigit: Cdl. cal. 7) tentasset: Codd. coll. S) contigit: FGH 9) add.: eno: Bi 10) al.: deest: FGHIA 7. a3IV Coll. cilt. 11) creditur: Lic.; add.: vel videtur: Bb 12) cura: derst: Bac 13) sit: t13 14) habebatur: BbhiSa Luc. 15) et beneficio: Bac 16) consulo v'lustis: Luc. Richt. 17) nos: BbSa 18) tuae: Coe. Bühr. r vestrao discretlonis induetriae: Coll. cilt. 19) nos: LalfVBabSa 20) no . . . ministrare (administrare: Luc.): accedat: BcSa Loc.; ut., non nudeat: Baq; ut: . . . non praesumat: Ili 21) et eidem iniuncta poen.: Cmr. B*km. 28) el: dcest etiat: Sa 23) sibi: drest: FGHIA Zi.V BacSa; ei: Bbhi Luc. 24) potoria: FGHKBa; potestis: Loc. 25) ille: dcest: La Coll. nYt. 26) nostra: BabSa 27) celebrare: FColl. oitt.

C ap. XIII. 1) Restitute ex Reo. Breg. II, 19.; Gilb. auct. Ele. tit. 25.; Comp. III. c. 1. h. t. (5, 7.) 2) Lincolnensi: Cbc Rey.; - Potthaf no. 1158. 3) monstravit: C Rey. 4) et deest: Cbc 5) Id: deest: Cb 6) nutritur: Cbcgh Reg. 7) plene: Cubgh Rey.; dcest: Cc S) in: 0 9) et equina; Cbc 10) convalluit et: Cb 11) Quia vero: C Reo. 12) si rem inveneris taliter proecessisse: ib. 13) perpetraverit: F C Rey. 14) cederit F Cagb Rey.

Cap. XIV. 1) Restitulum ex Rey. Itreg. III, 34.; Alas. ex. tif. 25.; Contp. III. c. 2. h. t. (5, 7.) 2) Brotranno Met. ep.: Rey.; - Potthaf no. 1167. 3) P. E; N. Cab; E. Cc 4) quid.: deest: GH Cont. 5) invenit: Cabgh Reg.; Invenit (pot.: deest): Cc 6) deiceret: C (pr. Cb: doleerat): Cabgh Reg.; 7) circumspexit: GHIAZ.H.iCacyh: circumapexorit: F 8) Justa: Rey. 9) circumspexisst: GHIAZ.H.iCacyh: inspesit: E; circumspepserit: Lb 10) circe: t7y Cottf. B*hm.

quod deficiente accusatore oporteat eidem 11 canonicam purgationem indici, ipsum libere permittas exsequi officium sacerdotis. [Dat. Lat. VIII. Kal. Dec. Ao. IIL 1200.]

CAP. XV.!

Summatum etiam, ut supr. eod. cap. Dilectus.

Idem Bisuntino Archiepiscopo².

Ex literis tuae fraternitatis accepimus, quod quidam monachus *pucio tuae dioecesis* ad deponendum ³ de campanili campanam subversiens, quia quoddam ⁴ lignum *caszt* corruit, ipso movente in ⁶ * ecclesia sub campanili quendam puerum ⁷ oppressit et occidit. *linde a nobis humiliter postulabas, quid tibi esset super hoc ftrc, iendum, peteas* ⁸. *Id clon ipso vrisericorditer dispen.setur*. Quocirca *fi*aternitati trae per apostolica scripta* mandamus, quatenus, si monachus ipse rem necessariam agebat et uniera, et ^a in loco, per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem exsistere, vel etiam illuc de consuetudine venire, quando lignum movisse dignoscitur, satis poterit, praesertim in monasterio, ad altiores ordines promoveri. *Ndctt. Ront. ap. S. l'etG-. Non. Apr. IX. 1206.]*

CAP. XVI.!

Summatum, ut supo. cod. cap. Dilectus.

Idem episcopo Paduano².

Significasti nobis ³ * *per literas toas*, quod, quum F.4 clericus *cam arch-presbytera sancti hklantii* ⁵ equitaret, equus, cui insidebat, tam se quam ipsum proiecit in aquam. Unde clericus ipsum graviter calcaribus stimulavit; equus yero, ut ⁶ *litem-un tuarum rerhis utatur*, quum existeret bucea durus, praeter voluntatem sessoris ruptus in cursum, *et male parcos hcehenis*, quendam mulierem, quam obviam habuit, ex improvviso pedibus interfecit. Oumque nos ab eodem clerico fecissemus inquiri, utrum equi vitium prius scivisset: illud asseruit se ignorasse. Ideoque ¹ *frateratitati tuae per apostolica scripta* mandamus, quatenus *inquiras super his* ⁸ *diligentius zeritatem*, et, si ita est ², *ad maiorem cautelam iniungas* eidem *elerico poenitentiam competentem*, qua peracta non ¹⁶ impediatur, quo minus et ¹ * in susceptis ministret ordinibus, et ad maiores valeat promoveri.

CAP. XVII.!

Non censetur homicida is, qui prohibente et causam non dante a consanguineis homicidium committitur.

Id em ⁹

Petrus, diaconus et monachus sancti Ioannis de Puna³*, sua nobis insinuatione monstravit, quod, quum ipsum⁴ quondam ⁵ in saeculari habitu *constitutum*, in ecclesia de Rigelo beneficium *qunddcm* obtinentem, abbas illius ⁷ ecclesiae eodem beneficio spoliasset, cognati et amici eius⁸ *abbati saepius supplicarunt, ut bene ficiun restitueret sibi mentora*. *10M. j quo nolente ipsurum. precibus acquiescere*, irati plurimum et commoti, nocte quadam in domo diaconi convenerunt, et coena facta dicebant, quod vindictam volebant sumere de abbate. Inhibiti autem expresse ab eodem diacono, ne abbatem occiderent, aut aliquid facerent, unde ordinis sui ¹⁰ discrimen incurreret ¹¹ et animae detrimentum, nihilominus irruerunt in eum, et plagis impositis abierunt, semivivo relicto, qui n post dies aliquot exspiravit ¹¹ . *Ab illo autem tempore usque lrodie praedictus diaconus, de eo, quod contigerat, tristis effectus, ab administratione cessavit, et, nondum expleto biennio, habituna induit monachalem. Unde a nobis suppliciter petiit educeri, utrum posset in officio diaconi ministrare,*

Tit. XII. Cap. XIV. 11) ei: *Cabe*.

Cap. XV. 1) *Restituime ex Rey. Brequ. IX. 42.; - Comp. III. c. 3. h. t. (5, 7.)* 2) *inscro*: GC; Halberstadensi ep.: *Reg.*; - *Pothast* no. 2737. 3) *deponendum*: *GIK Cabc* 4) *quodd.*: *deest*: *GHICK Rep.* 5) *momento*: *Cgh* 6) in ... campanili: *deest*: *FGHIX* 7) *puerulum*: *Rey.* 8) et *pet.*: *Cb* 9) et: *deest*: *FG*.

Cap. XVI. 1) *Restitutum ex Raiot. ap. Bol. I, 594.; Alam. 4. (5, 6.); Comp. III. c. 4. h. t. (5, 7.)* 2) *ser. ao. 1201.; - Pothast* no. 1328. 3) *nob.*: *deest*: *FGHIXLN* 4) *R.*: *F*; *S.*: *I*; *H.*: *CbcT* 5) *Fidiatii*: *T* 6) *ut ...* *ut: deest*: *7* 7) *Ideo*: *zG*. 8) *sup. bis*: *tleest*: *ib.* 9) *si rem invenieris taliter processisse*: *Cali. cett.* 10) *nequaquam*: *ib.* 11) et: *exstat*: *FGHIK*; etiam: *Cb*.

C a p. XVII. 1) *Restitunt!* ex *Rey. Bal. I, 323.; Comp. IV. c. 1. h. t. (5, 6.)* 2) *Oscensi et Tirasonensi epp.*: *Rey.*; - *Pothast* no. 339. 3) *Pina*: *FK*; *Pinna*: *Cbc* *Reo.*; in *rell. Codd. nomen corruptora. est.* 4) *illum*: *Rey.* 5) *adhuc*: *ib.*; *deest*: *Dcbfgh* 6) *Rigulo*: *FGHIX Dab* *Rey.*; in *rell. Codd. nomen corrupte an est.* 7) *ipsius*: *Daba* 8) *ipsius*: *Dfgh* *Rey.* 9) *ei*: *Dbf* *Rey.* 10) *sni*: *deest*: *DI* 11) *incurreret*: *Cont. Buhm.* 12) *unde*:

et, si hoc el liceret, an posset ad maiorem ordinem promoveri. Liceo autem, si praemissis ventas suffragatur, praefatus diaconus super abbatibus interitu non videatur ¹⁴ *esse culpabilis; quia Lamen bonarum mentium est, ibi culpan agnoscere, ubi culpa non est, quod* ¹⁵ *ab administratione offcui se propia voluntate suspendit, vel habitum induit regularem, sibi non ad peccatum adscribimus, sed ad meritum reputamus. Quocirca fraternitali vestrae* ¹⁶ *per apnstolica scripta* mandarnos, quatenus, si praemissa noveris ¹⁷ veritate subnixa, saepe dicto ¹⁸ diacono non solum in diaconatos officio ministrare, sed etiam ad ordinem presbyteratus adscendere ¹⁹, si aliud canonicum non obstiterit ²⁰, liberam ²¹ concedas ²² auctoritate apostolica facultatem, praesertim si super hoc non fuerit respersus ²³ infamia; quum el non debeat imputari, quod contra prohibitionem eius expressam, eo causam vel occasionem non dante, ausu sacrilego fuit ²⁴ ab ipsius ²⁵ consanguineis attentatum, *[divina scriptura testante, quod anima, quae peccaverit, ipso morietur etc. Dat. Reate II. Non. Aug. Pon.t, nostr. Ao. I. 11981]*

CAP. XVIII.!

Irregularis censetur, qui alium letaliter percussit, licet ab ala fuerit extinctus; idem, si apparet, an letaliter, si etiam percussus ab atila obiit, non et apparet, ex culos vulnere decesserit. Idem est, el percussor non letaliter, si animum occidendi habuit, et ex aliorum vulneribus percussus exspiravit. H. d. notabiliter. Abbas.

Idem Abbati S. Trinitatis de Meldemberg.2

Significasti nobis *per literas tuas*, quod, quum quidam maleficus, ingressus ecclesiam de Bletkeio ³, *Dei tinaore posthabito* ⁴ eucharistiam cum altarium ⁵ ornamentis et libris ecclesiasticis extra *[ipsam]* ecclesiam asportasset, *dilectus falus* L. ⁶ * *presbyter latan praesentium ecclesiae [tuae]* canonicus regularis, *quena in praefata ecclesia de Bleiseio institueras capellanuna*, praefatum iniquitatis filium fossorio arrepto percussit ⁷. Sed, si ad mortem fuit ⁸ ictus huiusmodi, tu et ipse penitus ignoratis; quem ⁹ parochiani ecclesiae videntes ornamenta ecclesiae asportantem, arreptis gladiis et fustibus in eodem loco protinus occiderunt. ¹⁰ Praefatus yero *Laurentius de sua salute praecogitans, evoluto auno sub titulo confessionis tibi rei ordinem revelavit, pro quo nobis humiliter supplicasti, ttt cum eo misericorditer oyere rignaremur. Licet autem contineatur in canone, quod, si quatuor homines aut quinque val plures contra xanum huntinem rixati fuerint, et ab eis 10 mortuus fuerit vulneratus, quictnque illnuna et plagam imposuerit, homicida secundum statuta* ¹¹ *canonum iudicetur; quia lamen in alio canone dicitur de presbytero, qui dicticonu equitatem percussit, el ipse, cadens ex equo, cervice fracta interiit: quodsi non ad naortem percussus est, incaute agenti presbytero est poenitentia indicenda, ata, quod diquando tempore a missaruna suspensos solennius, denuo* ¹² *ad sacerdotale o ffcium reveratur, quodsi veraciter qualicumq percussiane presbyteri mortuus est diaconus, nulla hic* ¹³ *rolione more sacerdotis permittendus est ministrare, etiamsi voluntatem non haliuit occidendi. Nos in praemisso casu credimus distinguendum, utrum constare possit, quod praefatus* ¹⁴ *sacerdos non inflixit* ¹⁵ *percussionem letalem, de qua videlicet, si aliorum non fuisset vulnera subsecuta* ¹⁶, percussus minime interisisset, et si ¹⁷ percussor voluntatem non habuerit ¹⁸ occidendi, neque ¹⁹ ipsius studio, consilio ²⁰ vel mandato processerint ²¹ * alii contra illum. Et quidem, si hoc ita se habet, quod forsitan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset ² percussio ab eodem inflicta tam modica et tam levis, in ea parte corporis, in qua quis ¹³ de levi ¹⁴ percuti non solet ad mortem, ut peritorum iudicio medicorum talis percussio assereretur ¹⁵ non fuisse letalis, quum de ceteris credendum sit ipsi *sacerdoti*, qui non accusatur ¹⁶ vel denunciatur ab aliquo, sed per se ipsum, *de sua salaste sollicitus, consilium appetit* ¹⁷ *salutare,*

D Reg. 13) spiritum exhalavit: Reg. 14) videtur: D; videtur: Dc 15) quod: deest: DO 16) tuae: ib. 17) noveritis: Df Rey. 18) saepe dictum diaconum: D Reg. 19) accedere: Dacfh 20) obsistat: GM 21) libere: 10 22) coucedatis: Rey. 23) add.: aimiliter: D 24) propositis: Dacfh; proponis: D; proponitur: Rey. 25) eius: Dh; deest: Dabifg Rey.

Cap. XVIII. 1) *Restitutzana ex Rey. Bal. XII, 59.; Comp. IV. c. 2. h. t. (5, 6.)* 2) *Mal.*: *FHIK*; iSlaloleone: *Rey.*; - in *cett. Codd. et Codd. D nomen corruptum est*; - *Pothust* no. 3757. 3) *I3riseis*: *D*; et *sic deiaceps*. 4) *postposito*: *ib.* 5) *ecclesiae*: *Dbf* 6) *Laurentius*: *GD Rey.*; *Lau.*: *11K* 7) *perussit*: *DO* 8) *fuerit*: *F Rep.* 9) *Quum autem parochiani ecclesiae memoratae, praedictum nlaeficum ornamenta viderent (audirent; DO) eccl. asportantem ipsum arreptis*: *D Reg.* 10) *his*: *D* 11) *instituta*: *Da* 12) *add.*: *is.*: *Dac* 13) *hic*: *deest*: *Dcb* 14) *praedictus*: *FGDb*; *probat*: *Df* 15) *influxerit*: *FG* 16) *secuta*: *DO* 17) *quodsi*: *D*; *quodque*: *Rey.* 18) *habuit*: *1114 Reg.* 19) *ne*: *Db* 20) *vel cons.*: *Ndfh* 21) *processerunt*: *GHIKLMNDagh* *Rey.* 22) *apparuerit*: *Dbf* 23) *quia*: *deest*: *D* 24) *leviter*: *Rey.* 25) *asseretur*: *Df*; *asseretur*: *Dg* 26) *accusatus vel denuciatus*: *Rey.* 27) *expetit*: *ib.*

post poenitentiam^{us} ad cautelam iniunctam in sacerdotali poterit^{us} officio ministrare, maxime iō religionis accedente favore, quum sit canonicus regularis, et sine omni scandalo possit sacerdotalē officium celebrare³¹. Iuocelsi discerni non possit, ex cuius ictu percussus interit: in² hoc dubio tanquam homicida clebet³ haberi sacerdos, etsi forte homicida non sit, a sacerdotali officio abstinere debet, quum in hoc caso cessare sit tutius quam temere celebrare, pro ea, quocumque in altero nullum, in reliquo yero magnum periculum timeatur. ¶ 1 *frrun autelu de illi.. 3l sil sinrile seralienrllm, quo, un unas. sed quis onnvin, > nescilur. Im/nicidimn perpeh. æ. il. 4i iorsan ad r'cipk'nlh, wscrores Ordines praeselrlentur, r't'mn nlnares sin/ paritr rellelendi, quata desreivti non po. c. it, pa' dcbeca, t crlpalrile. c licarr: ditiqns inrestiyator arlr'e'rtal. T'alareis bic casus si l tab illo cable dice x. u. v.* Si vero, queniadmodum perhibetur, sacerdos iste prius ab illo percussus sacrilego, niox eum cum ligone in capite percussit, quamvis vim vi repeliere omnes leges et oninla iura perniittant: quia lamen id clebet fieri cum moderamine inculpatae tutelae, non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriarum propulsandam: non videtur idem sacerdos a paella humiditū penitus excusari, li, tūni ratione instrumenti, cum¹ quo ipse percussit, quod, quum grave sit, non solet levem plagam niferre, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis letaliter^{us} solet iaei, *nra r'ne gurint secundrutz zurlgarprorerllt'nt asserctur, gtm d 3l, que' fiad(primo, ferit taugendo, gtri ji; rit secando, jerit tlole, in. T'nde, llenstltis onniib us, ei credihl e. rpedire, ut cunt hu, illitate abseinent a sacerdotali officio e. iseguerulo. [Da]. Viterbü Kal. Jul. Pon, 1(051). -lo. XII. 1_09.]*

UAI'. XIX. t

Religiosos, chirurgiam exorcens, si ex ea more sequitur, irremnlaris est; etiamsi sit peritos et diligens, et hoc fecerit causa pietatis; sed^{us} eo post satisfactionem misericorditer dispensari: potest. II. d. usgne ad §. Ad ultimum. - §. 1. Qui iudici saecellari dedit intersignia furis, a quo fuit vuineratus, irregularis nou est, licet ille postmodum occidatur. Abbas Siculus.

Idem².

Tua nos duxit fraternitas consulendos (*l' in ora: cf. le cono. et aff: II'. li..*) Tertin Ouaesivisti *per seticnt apostolican % explicari*, quod sit de quodam monacho sentiendum I, qui, credens, se quamdam mulieri a gutturi tomare curare, ut chirurgicus⁵ cum ferro tumorem illum aperuit, et, quum tumor 2Ue aliquantulum resedisset, *monadas* ipse 6 mulieri praecepit, ne se vento exponeret villa modo, ne forte ventus, subintrans 7 gutturi apertionem, sibi causam mortis inferret; sed mulier, eius mandato contempto, dum messes colligerets, venta se exposuit incaute, et sic per apertionem gutturis⁸ sanguis inultus 11 effluxit, et mulier diem ultimum¹² sic finiyit, *quae toven confis. cti a esl, gruNI, quia cesto e: elrosuit s' c' nteipscon, [ipsa] sibi dederat causan, n mu' tis;* utrum videlicet, quum praedictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotalē officium exercere. Nos igitur fraternitati tuae li¹³ tulitea. li¹⁴ respondemos, quod, licet ipse 15 monachus multum 16¹⁷ deliquera alfenuni officium usurpando, quod sibi minime congruebat, si tamen causa pietatis, et non cupiditatis id egerit 17, et peritus erat in exercitio chirurgiae, omnemque studuit, quam debuit, diligentiam adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium eius accidit, adeo reprobandus 15, quod non es post satisfactionem condignam cum ea misericorditer agi possit, ut divina valeat celebrare; alioquin interdicenda²⁰ est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore. §. 1. Ad¹ ultimum Lit ex parte tua propositum [*con. crrtt nobis.*] quod quidam scholaris, metuens, ne latrones in hospitio suo 22 essent, *parvo assumrpto gladio, ul lynenz quaereret, de strato consurgens 23, yu'ari venisset ad ostiorl,*

ignm- os reperit ibi furem, qui, *cunz seholari incipielz s colluclari 21,* non solum ipsum scholare prostravit ad terram, sed etiam paenc ad modum vulneravit eundem. ; Schnla)is ven), *pro- vocatrt, s ab illn, cinr. vi in contiment repcllens, e: torto 21 latrami 26 gl'nrlin, eunrlent serrado imis nrOderanehte 27 reperc, rrsit, qui per- territrls firgmu, grranr titu=* potuit, anatu)ar. *izt.* Mane itaque luel'scente, scholares latronem quaesiverunt eundem, quemd., vllneratum inventuni, potestati Vincentiae 31 * tradiderunt, coram quo constanter negavit, quod praemissa minime perpetravlt 2. lnde praeftas³³ potestas ad eundem schola- rem .erros nuncios destinavit, ut exponeret, si qua sciret de fure praedicto, vel tracleret intersgnia 31 *; qui cultruni S5, quem latroni abstulcrat, et sotulares³⁷ ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat sibi, ne pedum stre- plus audiretur, nunciis tradidit memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. l'otestas igitur, receptis talibus latronem ipsuni, " apparitoribus sois tradidit puniendum, qui sibi auiputaverunt virilia, et oculos ertlel'unt; latro yero se ttcl quoddtu c. uruobi, alt tnat5ltitil, et iLi per irbhnnn ira et dolore conimotus nec potuni sunipsit, nec cibus, et sic de medio est sublattls 1". Linde per nostrum oraculum postulas edoceri, utrum praefatus scholaris ad sacros valeat ordines promoveri. Nos igitur inquisitioni tinte taliter respondemos 11, quod, si praefatus scholaris dignis meritis adiuvar, propter praescriptum eventum a susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus. [Dat. La'. Id. lebr. Pon- atoslr. O. -S7 f. 131A.]

CAP. XX.'

Qui dat cansan, abortioli, homicida est, si conceptum erat vivificattm animal rationale: alias secos.

Idem Priori et Fratribus Carthusiensibtlz2.

Sicut ex literarum vestrarum tenore accepimus¹ quuni4 quidam presbyter vestri ordinis, qui prius fuerat 5 niger monachus, quamdam mulierem praegnantem, curo qua contraxerat consuetudinē inonestam, et quae asserabat, se concepisse ex co, per zonam arripuerit 7, quasi ludens, ipsa ad² uliar po, etnmchmt per hoc 5 sic se asseruit¹ esse laesam, quod occas, one huiusmodi abortivit; propter quod ideni presbyter, proborum virorum USOS consilio, se ipsum cluxit ab altaris ministerio sequestranduni. ; r, 1 ure. arohis lau, rilit, -supplieastis, rrt cwit en cuere ani. cericOrrliler diynarenlur. Nos yero devotioni vestrae 1nlnuatlone praesentium responde- mus, quod, si nondum erat vivificabas conceptos, ministrare poterit; alioquin debet 11 ab altaris officio¹¹ abstinere. [Dad. fut. II: Non. Oef. Pon'. æn. cil. . lo. YII. 121i.]

CAP. XXLI

Non imputatur clerico, civiliter insti gan: petenti de laico, si iudex in laicm exercet vindictani sanguinis.

Idem S. 2 Episcopo.

Postulasti: (*Ist infra: [cJ: c. 1.1. de Jin. comp. II. 2.]* Quaesivisti praeterea 3, utruni contra quosdam, contempta excommunicationis sententia debitas ecclesiis decirlas subtrahentes, tibi regiani implorare liceat potestatem, quum ad 4 solutionem ipsaruni 5 vix absque sanguinis effusione valeant coarctari. Ad quod¹ hretiter respondemos, quod, si, te huiusmodi 7 querinoniam 5 simpliciter deponente, re- c, cui ad bonorum lamiera, vinciciant¹ vero nialor. ini¹ gladius est conunissus, in eosdem rebelles traditani sil¹¹ exercuerit potestatem, eorum erit duritiae aut nialitiae 12° ininputandum. [Coenleterict etc. cf: c. 7. de coas. eref. Hl. .1. Da]. Lat. IIZ. Iial. Illui. Pon. nash. . to. XVI. 1313.]

Tit. XII. Cap. XVIII. 2: 11 tuld.: ci: Lb: eidem: Oh 29)posset: Rey. 30) max.: deest: Il Rey. 31) ministrare: LN: escercore: DLL: l' r. l. 32) sed in: D6 33) deb. haberi: tuve sae.: I): hom. haberi ipse sac.: 31) bis: Db 35) excusatus: Oh: excusaudus: Rey. 36) letaliter: Dice 37) (uad: dersi: 11b.

Cap. XIX. 1) Hestitit, ttan ex Rey. Dal. XIV. 159.: -- Comp. IV. e. 3. 0. t. (5. G.) 2) (glebonnonsi ep.: Rey.: - l'ottGast no. 4379. 3) apostolica: (5. G.) 4) facienda: l, D1 5) ut (Air.: dee. si: Mf (1) ille: sodio responso: 11 6) facienda: l, D1 7) intrans: D0 3) colligerentur: 11L 9) oorporis: tb. 10) sau- guinis multum: DL 11) extremam: 11L Rq. 12) sic: deest: O Rey. 13) tibi: lieg. 14) tal, - l' sirt: 11J 15) ille: 711.1 16) mult.: decid: FOIII11LN Dacgh Reg. 17) egi: U Itry. 18) culpan: l' r. 19) quum: (5. G.) 20) interdicta: L: Vlljgl 21) In DO loe es: 11lliena 9101 c. nouas: l'eg. 22) Ideni Vicent. ep. 23) in donto sua: DA 23) surrexit et: l' r. 24) l'actad: 11ab: 25) extracto: DLc 26) latrones: Dan 27) endino vel mod.: DL 28) tptantoeluz: D6: 29) citius: De 29) miel.: arripere: 110 30) qui: LaND 31) Vicontinae: OL: Vicentiae: Nelleg. 32) perpetraverat.

Veruut: Rey. . 33) praefata: conl. liLld. 3-11 iutersigna: l'Ullh7_17% 35) cultellum: Lu Rey.: cultruit quod: 11 30) ipse: Lb/ u. 371 subcl. l'ares: flor 351 intm: signis: FO11. lhy. N1 37) iris: dersi: 15g. .1. lq) sub- tractos: 1) Rey. 11) duximts responde: 11L

Cap. XX. 1) l'csllld-n ex Rey. Bol. XIV. 1117.: -- Comp. IV. c. d. l' r. i. (5. G.) 2) l'outlast no. 4312. 3) penepimus: Ub: noLis innohtit: li. 4) perpendimus: 15 y. -1) quod yuum: 111' 5) iit luit: DL (li ab 05: Lmo 7) arripuit: Lb. l'75r: atrrttxt: Dbf 5) ex e1 a: Unbeple l'5. 91 a acrit foro l: sum: D Rey. 1(1) debebit: lit poterit: W. 111 ministerio Jfh.

Cap. XXI. 1) l'clstlitan cz Rey. Bel. XVI. Sri.: r' r'ip. 11". c. t. r. r' f. i. i. comp. (i. .) 2) Slesvicu> i ep.: 09- i - cl. u. i. ene c. 11. 3) fui. et. r' r' f. i. i. (2. 2.) - l'atLast no. 1732. 3) pariter: 11L 4) yuoadc ib. 5) ips: u. n. 6) quae tibi duximus respondendum: 15g. 7) de huinsm.: l' 1711A7 R' r. S) querioutoua: D Rey. 9) ttudent vind.: 110 10) uutlefarutuu: 11u4A. l: et nmlofactorum vindictatu: Rey. 11) sibi: d051: Db 12) aut: 11L: <letal: FO7111kLV1) l'leg.

CAP. XXII.1

Homocidium casuale non imputatur ei, qui non occidit, nec fuit in culpa, etiam si ad cautelam veniam postulaverit.

Honorius III. Episcopo Eboracensi2.

Exhibita nobis *humilis* L3 clerici confessio patefecit, quod, quum in puerili esset constitutus 4 aetate, cum quibusdam coetaneis suis ludens, et insequens unum ex illis, lapidem post eum non animo *quidem* laedendi, sed timorem incutiendi proiecit; qui, licet ex proiecto lapide percussus non fuerit, neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens, et capta offensus, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam, qui *aestivo tempore s campesribus* laboribus et sudoribus ipsum exposuit, *post XL. dierum spatium* exspiravit. Quia yero dictus clericus, ut mitigaretur dolor patris defuncti, *tanquam puer inscius ab amicis inditctus*, veniam super hoc postulavit ab ipso, tu eum *hac occasione* a sacrorum ordinum susceptione repellis, quanquam idem defuncti pater, in extremis laborans, tibi et *arefidiaco* tuo, *nec non* presbytero G, cui suam aperuit conscientiam, confessus fuerit, et praestito firmarent iuramento, nihil ipsum in monte filii sui, prout sibi *'riene* constiterat¹, commisisse. Quare idem clericus *tam suppliciter quam /mnuliter* postulavit a nobis, ut, quum 3 de illius obitu laesam non habeat conscientiam, dignaremur agere misericorditer 8 cum eodem. Quocirca *fi-atemittit* tuae *per apostolica scripta* mandamus, quatenus, *inquisita super his sollicitate veritate*, si constiterit ita esse, ipsum propter hoc a receptione sacrorum ordinum non repellas.

CAP. XXIII.1

Homocidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitae, nec fuit in culpa.

Idem Episcopo et Capitulo Venetensibus2.

Ioannes sacerdos humili nobis insinuatione monstravit, quod, quum *die quadam* pulsaret campanas, ut signo dato conveniret populus fidelium ad divina, cadens tintinnabulum percussit quendam *Manentera* puerum coram eo, qui, *Hec vulneratus in capite per meri. Sent curara receperit merlicorum*, *post i)ntensent lamen*, quum 3 vulnus esset mortale, decessit. *linde nobis huinuliter supplicazit, ut ntisericorditer agentes Cn711*, ipso, *pemaitterentus sibi easequi libere 4 officium sacerdotis*. Nos igitur attendentes, quod dicto sacerdoti, qui dabat operam rei licitae, nihil potuit imputari, si casus omnes fortuitos non praevидit, discretioni vestrae mandamus, quatenus, si *vobis 5* constiterit, *rent* ita esse, dictum sacerdotem, *si aliad canonicum non obsistit*, sacerdotale officium sublato cuiuslibet *appellationis obstaculo* exsequi permittatis.

CAP. X.1 IV.1

Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei catholicae, si quemquam percussit, et do interfectione ipsum remordet conscientia, a ministerio altaris abstinere debet.

Idem Pelagio 2 Presbytero.

Petitio tua nobis exhibita continebat, quod, quum inimic⁴ dominicae crucis ac blasphemi nomina Christiani castrum quoddam, in quo morabar, graviter invasissent, exeuntibus inde 3 habitatoribus tam clericis quam laicis contra eos, ad invicem 4 * confligentibus, hinc inde occisi quam plurimi exstiterunt. Unde, quum pro s co, quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas 6 incurrisse, *nobis supplicasti, ut, quid oyerere debeas, tibi scribere clignarentur*. Quocirca *discretionem* *toas* mandamus, quatenus, si de interfectione cuiusquam in illo conflictu tua conscien-

tia te remordet, a ministerio altaris abstineas reverenter, quum sit consultius in huiusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare.

CAP. XXV.°

Idem dicit, quod cap. Ioannes supr. eod., et tantum ponit diversitatem in facto.

Gregorius IX.

Quidam, ut asseris, ad aedificationem ecclesiae, in adiutorium a presbytero evocatus, ruens cum laqueari, quod idem presbyter solvere nitebatur, hac occasione rebus est humanis emptus. (*Et infra:*) Attendentes igitur, quod sacerdos ipse² dabat operam licitae rei, studuit etiam, quam debuit, diligentia adhibere, circumstantibus quibus periculum imminerebat, ita tempestive et alta voce praemonitis, quod et intelligere et fugere potuerunt, inquisitioni tuae taliter respondemus, quod ob hanc causam, vel quia omnes casus fortuitos, qui praevideri non possunt, forsitan non praevидit, non debet quoad officium vel beneficium impediri.

TITULUS XIII.

DE TORNEAMENTIS.

CAP. I.1

Torneamentum fieri non debet, et vulnerato in ola conceditur poenitentia; sed, si moritur, denegatur ei sepultura ecclesiastica, si accessit animo pugnandi; secus, si accessit alia causa, ut puta ut debita sibi exigeret. Hoc dicit cum cap. sequ.

Ex concilio Lateranensi2.

Felices memoriae *I'apae* Innocentii et Eugenii praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, detestabiles illas 3 nundinas vel ferias, quas vulgo 4 torneamenta vocant, in quibus milites ex conducto convenire 5 solent, et ad ostentationem virium suarum et audaciae 6 temere congregari 7 *, unde mortes hominum et animarum pericula saepe proveniunt, fieri prohibemus. Quodsi quis eorum ibis mortuus fuerit, quamvis ei poscenti poenitentia 9 non negetur 10, ecclesiastica tamen careat sepultura.

CAP. II.1

Idem dicit, quod in superiori cap.

Alexander III. Anatensi 2 Episcopo.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod, quum quidam ad locura, deputatum torneamenti, causa requirerent *sua debita* *ja quibusdam militibus, quos eo 3 venturos putabat*, accessisset, *accidit, ut 4 violenten et inconsiderate ab equo, in quo sedebat, super etism cadente compressus 5 a1 mortuus est, sed prius duntinicum corpus suscepit, et sacri olei unctione 7 perunctus s est. linde pro ea, quod in 6 torneamento io mortem accepit 11, a sepultura fidelium 12 prohibetur*. Nos vera attendentes, quod his tantum, *sicut credimus*, ecclesiastica sepultura debeat 13 interdici, qui, ad torneamenta animo id faciendi tantum accedentes, decedunt ibidem, fraternitati tuae mandamus, quatenus, si tibi constiterit, quod *prae-fatus 14* I. ad praedictum torneamentum non animo ludendi, sed 15 percipiendi credita, pervenisset, licet ibi fortuito casa obierit, corpus eius dispensatione 16 ecclesiasticae 17 * tradi facias sepulturae, maxime si dominicum corpus suscepit, et sacri olei fuerit 18 unctione perunctus.

Tit. XII. Cap. XXII. 1) *Resistat* 7n ex *Comp. V. c. 1. h. t. (5, 6)* 2) Ebricensi: *F*; Ebricensi: *Ir-Eabc*: Eblac.: *H*; Ebroicensi: *Fd* - 1216-27. - Potthast 710. 7837. 3) Ioannis: *Ebcd* 4) const.: *deest*: *Ea* 5) ex tunc: *Ed Richt*. 6) et presb.: *Ea* 7) constiterit: *Lb*; constiterit: *Et* 8) nt quum de scientia et vita laudabili commendetur, nec de illius: *E* 9) misericordiam: *Fad*.

C ap. XXIII. 1) *Restitutum* ex *Comp. V. c. 3. h. t. (5, 6)* 2) 1216-27. - Potthast no. 7839. 3) quia .. erat: *Ebcd* 4) lib.: *deest*: *Ed Richt*. 5) vob.: *deest*: *Ea*.

Cap. XXIV. 1) *Restitutum* ex *Comp. V. c. 4. h. t. (5, 6)* 2) Pel. dicto Serotino presb.: *Ea*; Pel. Serot.: *Ec*; Pel. Scrotino: *Ed*; - 1216-27. - Potthast no. 7840. 3) exinde: *Rabo* 4) et invic.: *FGHIEab* 5) pro: *deest*: *Eab* 6) nletuis: *ib*.

Cap. XXV. 1) 1227-34. 2) ipse: *deest*: *FG*.

Tit. XIII. Cap. I. 1) c. 20. *Conc. Laten. III. (1179.) Lips. c. 28;*

Bamb. c. 15; *Cass. IV, fo 8.*; *Comp. I. c. 1. h. t. (5, 11)* 2) cf. c. 12. *Cono. Rem. hab. ao. 1131.*, c. 14. *cosco. Later. II. hab. ao. 1139.*, *quā reperitus est in Conc. Rem. sub Eugenio III. ao. 1148.* 3) ill.: *deest*: *R* 4) vulgus ... vocal: *ib*. 5) venire: *PiR Conc.* 6) audaciam: *MP* 7) congregiuntur: *FII Coll. citl. Cono. S* 8) ibidem: *Coll. citl. Cono.* 9) venia: *Conc.* 10) add.: *nec eucharistia: PR.*

C ap. II. 1) *Restitutum* ex *Atan. c. Mi. (5, 7.)*; *Comp. H. e.x.w.s.h. t. (5, 7.)* 2) Avaren.: *F/C*; Anaren.: *I*; Aveten.: *H*; Anarn.: *Bes*; Alban.: *Bb*; Avaro.: *Be*; Abarien.: *Bgi*; Albaten.: *Bis*; Ambianen.: *Aatg. in marg.*; Abainen.: *T*; - 1159-31. - *Jap' no. 8823.* 3) ibi conventuros: *Bb*; asee: *Be* 4) quod: *BacT* 5) oppressus: *Bac* 6) et: *deest*: *Bb* 7) perunctione: *Bi Rséht*. 8) inunctus: *Bac* 9) in: *deest*: *Bb* 10) torneamenti: *Bac* 11) a: *deest*: *BU Richt*. 12) ei fidel.: *Bi Richt*. 13) debet: *C Böhm.* 14) praedictus: *Rb* 15) add.: *animo: Bt* 16) dispensative: *Bbft* 17) ecclesiae: *FGHIXMBacg* 18) fuit: *MBg*.

TITULUS XIV.

DE CLERICIS PUGNANTIBUS IN DUELLO.

CAP. I.1

Clericus, iniecia duellum, sive obtulerit sive susceperit, deponendus est; poterit tamen episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilado membri non sit indo secuta.

Alexander III.2

Porro, si clericus alicui sponte duellum obtulerit, vel, si oblatum susceperit et subierit, sive victor sive victus fuerit, de rigore iuris est merito deponendus. Sed, quantumque eius in hoc gravis sit et enormis excessus, evadere potest depositionis sententiam, si cum ipso suus episcopus duxerit misericorditer dispensandum; dummodo ex ipso delicto homicidium vel membrorum diminutio non fuerit subsecuta.

CAP. II.1

Irregularis est clericus, non solera si ipso interficit per se, sed etiam si pugil, ab eo datas, adversarium occidat; nec excusat consuetudo. Poterit tamen cura eo circa beneficiaria habendum dispensat.

Coelestinus III.2

Henricus presbyter lator praesentium nobis humiliter intimavit, quod, quum laicum quendam super furto in saeculari placito convenisset, ipse, quia testes sui defece- runt, pugilem secundum pravam terrae consuetudinem introduxit, qui reum usque adeo ictibus gladii vulneravit, quod coactus est nocte proxima exspirare. Quia igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatem tuam responsione huiusmodi removemus, quod tales pugiles homicidae verit' existunt, nec praedictus sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnaverit, debet in sacris ordinibus ministrare, sic ut etiam tradunt sacrorum canonum instituta. Homicidium autem tam factio quam praepcepto, sive consilio aut defensione non est dubium perpetrari; poterit tamen cum eo circa habendum beneficium misericorditer dispensari.

TITULUS XV.

DE SAGITTARIIS.

CAP. UN.1

Excommunicandus est sagittarius et ballistarius contra Christianos. Hoc dicit.

Innocentius III.2

Artem autem illam mortiferam et [Deo] odibilem ballistariorum et sagittariorum adversus Christianos et catholicos exerceri de cetero sub anathemate prohibemus.

TITULUS XVI.

DE ADULTERIIS ET STUPRO.

CAP. I.1

Stuprans virginem tenetur eam dotare et ducere in uxorem, et, si non vult cum ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. H. d. cura cap. sequenti.

In Exodo.

Si seduxerit quis virginem nondum desponsatam,

dormieritque cum ea, dotabit eam, et habebit uxorem. Si vero pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.

CAP. II.1

Summatum est supra capitulo proximo.

Gregorius Sipontino Episcopo.

Pervenit ad nos, quod Felix nepos luns quandam virginem, quod nefas est dici, stupro decepit. Quod si verum est, quamvis esset de lege poena plectendus, nos tamen, aliquatenus legis duritiam mollientes, hoc modo disponimus, ut aut quam stupravit uxorem habeat, aut, si renuendum putaverit, disirictius ac corporaliter castigatus excommunicatusque, in monasterio, in quo agat poenitentiam, retrudatur, de quo ei nulla sit egrediendi sine praeeptione licentia. Itaigitur, fralemas toa ut haec compleantur studeat etc.]

CAP. III.1

Manitas, retinens adultera coningentem poenitentiam, particeps est delicti; secos, si egit poenitentiam; non tamen debet eam saopo recipere.

Ex concilio Arelatensi 2*.

Si vir sciens, uxorem suam deliquisse, quae non egerit poenitentiam, sed permancet in fornicatione, vixerit cum illa: vir reus era et eius peccati particeps. Quod si mulier dimissa egerit poenitentiam, et voluerit ad virum suum reverti, debet, sed non saepe, recipere peccatricem, quae poenitentiam egit.

CAP. IV.1

Maritis propter suspicionem potest accusare uxorem de adulterio, et iu accusando praefertur ceteris.

Ex concilio Parisiensi 2.

Maritis sane etiam suspicione uxores accusare permissum est, et ipsi plus ceteris de adulterio et accusare possunt et defendere.

L'AP. V.1

Ad solara mulieris confessionem, asserentis, se cotnmislsso adulterinm cum sacerdote, non debet sacerdos puniri, sed sibi infatnato petest indici purgatio; guara si praestiterit, absolvitur, deficiens yero suspeuditur ab otificio.

Alexander III.1

Significasti nobis, quendam presbyterum cum alterius coniuge instinc. tu diabolico infra ecclesiam frequenter, sicu. t asseris, dormivisse, quae utique se et illum culdam sacerdoti huiusmodi delictum confessos fuisse, publice tibi detexit, et hoc ipsum idem sacerdos, nomen adulteri celans, in praesentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, quum, negante adultero, mulier in confessione persistat, ab apostolica sede consilium requisisti. Ideoque mandamus, quatenus condignam poenitentiam praefatae imponens adultera, ecclesiam praelibatam per aspersionem aquae benedictae reconciliare procures. Praedicto autem sacerdote, ne contra Apostolum infirmorum corda mala fama ipsius percutiant, et ne vituperetur ministerium nostrum, neque securiores presbyteri existentes in pec-

Tic. XIV. Cap. I. 1) Restitutum ex App. XXVI, 5.; Lips. XI, 5.; Bamb. XI, 5.; Cass. XXI, 9.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 13.) 2) Add.: P. C.: Licet praeter: Aackl; Licet praeter solitum: A6Q; - cf. c. 4. de spots. duoi-. (4, 6.) Salemitano archiep.: - 1159-81. - Jaffé no. 9146. 3) et: O 4) exstiterit: GQR 5) in hac parte: Coll. cit.; seq. grav.: deest: R 6) poterit: GR 7) ilio: 0 8) memb.: deest: 11 9) sit: Coll. cit.

Cap. II. 1) Restitutum ex Gilb. auct. 1. (5, 6.); Comp. II. c. un. 8.1. (5, 8.) 2) Clemeus III.: LbN; - 1191-8. - Jaffé no. 10724. 3) Ulricus: Sa 4) ad nos clan literis tuis humiliter accedens intimavit (add.: nobis: Ba); BTa 5) quum: deest: Bac 6) calado: BbegSa 7) sed ipse: Babe 8) induxit: Bagq; conduxit: BbhSa; indixit: B i 9) ict.: deest: La3IN 1U) ad ambiguitatem huiusmodi taliter (deest: Bh) respondemus: BIS 11) vere: Ba; iure: Be; inde: Sa 12) aliquis: BabchiSa 13) ipso: BacgSa 14) pugnaverat: Bac 15) Nata sicut: BgSa 16) et.: deest: BISa 17) atatura: Bac 18) etiam: Codd. coll.; deest: BSA 19) potuit: F; poteris ... dispensare: BSA.

Tit. XV. Cap. I. 1) Restitutum ex c. 29. Conc. Later. II. hab. sub Innocentio II. 1139.; Comp. I. c. un. h. t. (5, 19.) 2) Innoc. II.: aakl 3) aut.: deest: Aac.

Tit. XVI. Cap. I. 1) Exod. XXII, 16. seg. - Comp. I. c. 1. h. t. (5, 13.) 2) necdum: GHXLNarcl Vulgat.; nedum: Ak 3) yero: rilest: A Vulgat. Cap. II. 1) Restitutum ex Grey. I. Reg. III, 43.; Lips. LIX, 13.; Comp. I. c. 2. h. t. (b, 13.) 2) Falla Sipontino ep.: Aac Reg.; Folia op.: Ab; - ser. c. 593. - Jaffé no. 882. 3) Eugarii (Eugenii: Ab); Eugarii: P) diaconi tul filiam: AP; Pervenit autora ad nos, quod suprascriptus Felix Evangelii

diaconi tui SI.: Reg. 4) deceperit: ib. 5) tara.: deest: Aac 6) (Inri- tiara: Aabc 7) huiusmodi disponendo i. e.: AP; huiusmodi disponendo praecipimus: Reg. 8) et: dale 9) monasterium: lteo. Cott. 10) ubi peragat: Rog. 11) ei: exstat: FGIIIC 12) nost.: exstat: F.

Cap. III. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 3. h. t. (5, 13.) o) Aurelian.: FGHIXA; est tranen desumptum ex libro, qui dicitur Pastor, cf. e. 7. C. XXXIV. qit. 1. 2. 3) sciverit ux. religimse, et non egerit (egit: Ab) poen. mulior.: 1. 4) et vixerit: 174k; vixeritque: G; et vixit: daba 5) ea: 11 6) su.: deest: dkl.

Cap. IV. 1) Suniptant est ex interpr. ad c. 2. Cod. Theod. IX, 7.; - c.; Reg. II, 144.; Bnrch. XVI, 57.; Lips. XXII, 7.; Coslp. I. c. 5. h. t. (5, 13.); m Aabc; deest 2) ex Cene, Paris.; Burch.: Ales. III. Parisieusi ep.: Al omnido mate 3) igitur: F; sutura: 31; deest: 11 4) ex sola susp.: Al 5) et: deest: ib.

Cap. V. 1) Restitutum ex App. L, 21.; Caos. XXI, 7.; Comp. I. c. 6. h. t. (5, 13.) 2) Carnotensi ep., in XIV. libr. iteg. Pars illius cap.: Queso saerosancta Romana (9); O: Introvenensi (Conventrensi?) ep. iu registre XIV.: 11; - 1172-3. - Jaffé no. 8190. 3) in ecclesiae: FIBO 4) adul- terii: 16 5) dicitur deposuisse (proposuisse: Aab); AB 6) super (de: li) quibus: ab. 7) Nos (Illos: II) igitur (ergo: O) iuxta sanctor. l'atruu quibet volumnus: Coll. cit. 8) nt: ib. 9) dignam: dlt 10) por aspersio- nem aqueo (add.: benedictae: Ab) sanetificando reconciliet: AO; per as ersuonem atque ssnetificando: li 11) percutiatur: LaN 12) non: 11 13* ne: dbR.

catum licentius prolabantur, cum 14 vicinis quinque 15* presbyteris, quos se nolle peierare 16 cognoveris 17, iuxta arbitrium tuum purgationem indicas. Quem is, si purgare se poterit 18, in officio suo 20 ministrare 21 permittas; alioquin 22 ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

CAP. VI.1

Conflux conlugem de adulterio impetere non potest, si et ipse adulterium r. omnis misse convincatur.

Innocentius III. Turonensi Archiepiscopo 2.

Intelleximus *taza per literas venerabilis fratris nostri Ictaviertis. s. episcopi, quart. per ea, quae coram dilecto filio Andrea subdiacono et capellano nostro, super hoc auditore concessa* 3, *proposita pro paribus existimant*, quod, quum S. laicus II. 4 uxorem suam a maritali consortio sine causa rationabili depulisset, *ident episcopi diocesanum eorum, auclens, mulierem eandem cum quodam adultero fornicari, eam et illum* 5 vinculo excommunicationis adstrinxit, quae, tandem adulterum 6 abiurans, absolutione recepta coram episcopo memorato praedictum virum sibi restitui postulavit. At ille, *huiusmodi obiciens ei adulterium, de quo proleam genarisse dicebat eandem*, et quod ab ipso non expulsa, sed spontanea recessisset, restitutionem sui proposuit *ei esse minime faciendam; quod mulierem memorata prorsus inficiens, replicavit* 7 in ipsum, quod fuerat fornicatus, *et de fabricatioe snblem procrearet, propter quod talis exceptione etiam pntaret contra ipsam. Quia autem, utriusque parti probandi haec facultate concessa, praefata mulier per quosdam testes eiusdem ziri cultueria probacisset, (»tos r. ipse dicebat tanquam Minas idoneos reprobandos, tarrtirt ab ea fittat ad nostram hrtesenli<aat appellcduan.. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, nisi tibi constiterit, vel per evidential rei, vel per 3 confessionem legitimarum mulieris, quod adultera sponte 18* fuisset adulteri etiam, quod vir dicitur commisisse, probatione cessante, ipsum recipere compellas eandem. Quod si praedicto modo de mulieris fornicatione constiterit, nisi testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, quum matrimonii ius in utroque laesum 10* consistat, et paria delicta mutua compensatione tollantur: nihilominus 11 eum cogas, ut eam recipiat, et maritali affectione pertractet; alioquin mulieri praedictae silentium imponere non postponas. [Dat. Lat. VI. Kal. A.o. XI. 1208.]*

CAP. VII.:

Non debet separari matrimonium quoad torum propter adulterium, quando ambo coniuges fuerunt adniterati.

Idem Episcopo Ambianensi 2.

Tua fraternitas requisivit a nobis, utrum, aliquo denegante uxori suae in adulterio deprehensa debitum coniugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulterium manifeste, *an uxore agente poenitentiam* (1e 3 commzitsa et 4 reniant humiliter postulante, vir cogi debeat, ut eandem maritali affectione pertractet 5. Super quo tibi a taliter 7* respondemus, quod, cum paria 3 crimina compensatione mutua deleantur, vir huiusmodi fornicationis 9 obtentu suae uxoris nequit 10 consortium declinare. [Dat. Anagniae id. htn. A.o. XI. 1208.]

Tit. XVI. Cap. V. 1.1) cum: *deest: AB 15) quinque: deest: FGHKAR 16) deicerare: PI 17) noveris: . . . purgationis indices: R 18) Qui: aakl; Quod: O 19) potuerit: Aackl 20) suo: deest: R 21) add.: ipsum: O 22) Si vero non potuerit (poterit: O), ipsum (deest: 11) ab officio suo suspendere nulla ratione pntspous: Coll. cilt.*

C a p. VI. 1) *Icstituit: ex Reg. Bol. XI, 70.; Comp. III. c. 1. h. t. (5, 8.) 2) Potitua 81 no. 1381. 3) auditoribus concessis: Cile 4) Helizabeth: Reg.; Elisabeth: :tac: Elizabeth: A; in :tac nomen corrupitnt cst. 5) eum: Cbc F) eum qui dicebatur eius adulter: Cleg. 7) replicabat: Cbc 8) per: Ltest: GK 9) sponte: deest: FGHK; quod taliter adulterata fuisset: CReg. 10) loes.: deest: FliKLJnClleg. 11) add.: tamen: Cbc.*

Cap. VII. 1) *Restituit: ex Reg. Bal. XI, 101.; Comp. III. c. 2. It. t. (5, 8.) 2) Polthast no. 3142. :1) et de: C'b 4i et: deest: Cae 5) ap. Ricltt. superfluo modo add.: F. t infra, quvva tanteia nata desideretur. 6) tibi: deest: Fea 7) tal.: cxstat: h' 8) quod comparia: Pd. Rant. opo'. mend. 9) de forn.: Ch 10) nequit: Cebe.*

Tit. XVII. 1) de rapt. praedonibus et: FliJ 2) eccl.: deest: FI.

Cap. I. 1) *Ilslititum ex Ltys. VIII, 7.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 14.) 2) jmano ex Capa. Rep. Fr.: -c. j. ?lit. C. VI. qu. 3. et Coll. ib. cilt. 3) infra: Aabc 4) habuerint: Ab 5) ibi: deest: A; et ibi: deest: P 6) ab ill.*

TITULUS XVII.

DE RAPTORIBUS 1, INCENDIARIIS ET VIOLATORIBUS ECCLESiarUM 2.

CAP. I.1

Rationo rapinae sortitur quis forum non sui iudicis, et ab eo poterit puniri proprio iudice suffragante.

Ex concilio Meldensi 2.

De illis autem, qui intra 3 parochiam beneficium aut iteritalem habent 4, et alterius episcopi parocldani sunt, et de loco ad locum iter faciunt, et ibi 5 rapinas et depredationes peragunt, placuit, ut al) illius loci praelato 6 excommunicentur, nec ante ex 7 parochia illa s* exeant, quam digne quae perpetrarunt emendent; quorum excommunicatio seniori corono et proprio episcopo significanda est, ne 0 eos recipiat 10, antequam illuc redeant, ubi rapinam fecerint 11*, et omnia plene 12 emendent.

CAP. II.1

14 fanifestus raptor vel ecclesiae violator, si restituit vel de restitendocavet, in vita et in morte ad poenitentiam et ad sepulturam admittitur. Si vero noluit cavere, quum posset, et in morte non potest, clerici oculos sepulturae interesse non debent, et clerici, interessentes vel iniungentes poenitentiam contra hanc dispositionem, deponuntur ab officio et beneficio.

Eugenius III. 2

Super eo vero 3, - quod de raptoribus et 4 ecclesiis a una violatoribus, (ligue presTytera's, f'ui poeaaientiam eis iniungere vel corlan (b)iatlones contra statattlan nostram scscipere attentctae:erin, a nobis comamuni deliberatime statntnni in concilio cuan fratribu nostris stcttuimus aaa constitutaone ipsa, sancem-trnt Patrono, vestigia subsequeutes, auctoritate Dei et bectoratnt Apostolorum Petri et Pauli pariter confirmamus, Statuimus 5 ut quicumque ex bis 6 raptoribus, qui in Urbe suggerente diabolo violenter surrexerint 6 in rapinam 7, sive in 8 ecclesiarum violatione 3 manifeste fuerit deprehensus 10, nisi prius ablata restituat, si poterit, vel emendandi 11 firmam et plenam securitatem fecerit, poenitentiae beneficium ei penitus denegetur. Si vero usque ab obitum, quod cbsit, in contumacia sua duraverit, et in extremis positus remedium poenitentiae humiliter postulaverit, si emendationem 12 vel emendandi securitatem praestiterit, ac fedeiussores, qui ablata restituere debeant, idoneos dederit: ei 13 poenitentia et sepultura ecclesiastica concedantur 14*. Qui autem in sanitate 15 obstinata mentel6 non poenituerit vel emendaverit, et in morte securitatem ac fi.deiussores, sicut diximus, praestare nequiverit, solennitas poenitentiae 17 quidem parum prodesse videtur 13, sicut credimus; sed de peccato contrito 19 viaticum non negetur 20, ita tamen, ut nullus clericorum sepulturae illius 21 ultersit, nec eius eleemosynam praesumat accipere. Quod si qui presbyterorum vel clericorum contra hoc 22 in vita vel in morte poenitentias 23 dare, aut sepulturae illorum interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentaverint 24, seu 25 huiusmodi 26 rapinae participes inventi fuerint: ordinis sui damnum irrecuperabiliter 27 patiantur, et ecclesiastico beneficio careant.

CAP. III.1

Excommunicari debent qui capiunt vel spoliant fideles, ex insta causa navigantee. H. d. primo. Excommunicati sunt spoliantes naufragium patientes, nisi ablata restituant. Roe secundo.

Ex concilio Lateranensi 2.

Excommunicationi 3 quoque subdantur, qui Romanos

loci prael.: add. a Raym. 7) de: P 8) fila: cleest: F Coll. cilt. 9) nec: FGIaak 10) recipient: Col? cilt. 11) fecerunt: FGHIL, IIN Coll. cilt. pr. Ab 12) pleniter: Coll. cilt.

C a p. II. 1) *Restituunt ex App. X XXIV, 1.; Lips. VIII, 1.; Bamb. VIII, 1.; Cass. XX, 1.; Comp. I. c. 5. h. t. (5, 14.) 2) Eugen. III (deest: R) universo clero: Coll. cilt.; - 1145-53. - Jaffé no. 6686. 3) vero: deest: Coll. cilt. 4) et: deest: AbQ 5) Statuentes: Coll. cilt. 6) subtraxerint: A; subreperint: Ak; subreperit: P 7) rapina: AOPQ 8) in: deest: Aab Conl. Bdlna. 9) violationem: GHIR 10) deprehensus est vel amodo fuerit: Coll. cilt. 11) emendandam: R; seg.: firmata et: deest: 0 12) emendationis: P 13) eis: It 14) concedatur: GLaL Coll. cilt. 15) add.: constituti: R 16) mente poenituerint vel emendaverint... nequiverint: ib. 17) poenitentia: AabckPQ: poenitentiam: AIR 18) videatur: A rctP 19) de pece. cont.: deest: Coll. cilt. 20) add.: ei: Ab; denegatur: La: denegetur eis: R 21) eius: R 22) contra statuta nostra: APQItr contra statutum nostrum: 0 23) poenitentiam: Aackl 24) tentaverit: GN; attentaverit: LaAacklP 25) ei: Aal 26) bitios: II 27) add.: et rationaliter: P*

C a p. III. 1) c. 24. Conc. Later. III. (1179.); - Lips. c. 12.; Cass. XII, 14.; Comp. I. c. 2. h. t. (5, 14.) 2) Add.: P. C.: Ita (deest: A) quorundam: A; - cf. e. 6. de Iud. (5, 6.) 3) Excommunicationis quoque poenae: Coll. cilt. Cone.

aut alios Christianos, pro negotiatione vel aliis 4 honestis causis navigio vectos, aut capere aut rebus suis spoliare 5 praesumunt 6. Illi etiam, qui Christianos naufragium 7 patientes, quibus secundum regulam fidei auxilio esse tenentur, damnata s cupiditate spoliant 19 rebus suis, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se noverint subiicere.

CAP. IV.1

Ex principia delegatione possunt praelati de raptu et aliis criminibus indicare; poenam temen sanguinis infligere non possunt.

Alexander III. Panormitano Archiepiscopo 2.

In archiepiscopatu tuo *dic. ilur contingere* quandoque, quod Sarraceni mulieres Christianas et pueros rapiunt, et eis abuti praesumunt, et quosdam etiam, [*quod auditu est terribile,*] interdum occidere non verentur 3. Quum autem excessus huiusmodi *carissimus in avisto filius noster, illustris rex Siciliae I-Villelnzus* tibi et aliis episcopis 4 commiserit 5 puniendos, *quid de Sarracenis agendum sit, qui fuerint in tanz nefario scelere intercepti, tua nos duxil prudentia consilios.* Super quo *utique* 6 Consultationi tuae taliter respondemus, quod tales 7, in iurisdictione tua existentes, pecuniaria poteris poena mulctare, et etiam flagellis afficere s ea [*lamen*] moderatione adhibita, quod flagella in vindictam sanguinis transire minime videantur. Si vero ita fuerit s *super hoc gravis Sarracenorum* excessus, quod mortem vel detractionem 16 membrorum debeant sustinere, vindictam *ipsam exercendam* reserves regiae potestati.

CAP. V.r

Incendiarias ecclesiae, in morte poeniteus et absolutas, in coemeterio eepelitur, et heredes c'ompelluntur ad satisfaciendum iuxta facultatem tuncuncti. 1 loe dicit.

Idem Claremontensi 2 Episcopo.

In 3 literis tuis, *quas I. lator praesentium exhibuit* 4, continebatur, quod, quum H. 5 multis fuisset criminibus irretitus, qui ecclesiarum incendium 6 diabolo instigante commiserat, tandem in *ultima aegritudine* constitutus, *se confessus esi peccatorenz, et, accepta poenitentia* de commissis, per manum 7 capellani sui fuit a sententia anathematis absolutus, sed moriens ecclesiasticam sepulturam habere nequivit. Quapropter, si ita res se 8 habet, *fraternitati tuae per apostolice scripta praecipiendo* mandamus, ut 11 corpus eiusdem p'tris I. *supra dicti* appellatione cessante facias in 10 coemeterio sepeliri, et heredes eius moneas et compellas, ut his, quibus ille 11 per incendium vel alio modo damna contra iustitiam irrogaverat 12, iuxta facultates suas condigne 1a satisfaciant, ut sic a peccato valeat 14 liberari.

CAP. VI.1

Raptus non dicitur, ubi volens pro matrimonio abducitur; raptor lamen cum rapta matrimoniarum contrahere potest, et post consummationem matrimonii alter sine consensu alterius religionem ingrodi non potest. II. d. cum cap. sequenti.

Lucius III. Burgensi 9 Episcopo.

Quum causam 3, quae inter E. militem latorem praesentium et uxorem eius vertitur 4, [tuae *commistissemus experientiae terznanantanz, E. miles repetens. mulleren' legitime sibi nupeisse, per probationes canonicas 5 constante*] se asseruit 11 pr 1. baturunz. *Femina velo proposuit, quod duntinorunz el parentu)a suorumz suggestione alterz viro trazlila, ab dilas militis amore tlivertit, qui a parentibus eam prius rapuerat* 3, illa lamen volente, ut dicitur, et postmodum, priusquam eam cognosceret, desponsavit, *deinde inclusa est in monasterionz monia.liunz, ubi eliam detinetur.*

Unde, quoniam super his prudentia loa duxil seden apostolicam consulendam, significatione praesentium tibi Respondemus, quod, quum ibi raptus dicatur 9 admitti, ubi nil ante de nuptiis agitur, iste raptor dici non debet, quum habuerit mulieris assensum, et prius eam desponsaverit, quam cognoverit; licet parentes *forsitan* reclamarent, a 19 quibus eam dicitur, rapuisse. Praeterea quum post matrimonium, carnis commixtione 11 perfectum, teste Apostolo 12 uxor sui corporis potestatem non habeat 13, sed maritus, et e converso: si praecessisset matrimonium vel ex probationibus viri *canonicis*, vel ex 14 mulieris confessione Claruerit 1 postmodum 16 sine assensu viri non potuit ipsa 17 monasteriu 11 ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non 13 ergo pro eo, quod post matrimonium consummatum rapta per vim 19 in 20 monasterio fuerit, viri 21 poterit consortium declinare; maxime si 22 probari nequeat, virum, ut mulier profiteretur 23, continentiam assensisse.

CAP. VII.1

Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, ubi dabitur libera facultas in contrahendo.

Innocentius III. Episcopo Saronensi"-.

Accedens ad apostolicam sedem (*El infra: [cf. c. 24. de praeb. Ill. 5.]*) Rapta puella legitime contrahet 3 cum raptore, si prior dissensio transeat postmodum in consensum, et quod ante displicuit tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitima sint personae.

TITULUS XVII.

DE FURTIS.

CAP. I.

In Exodol.

Qui furatur hominem, et vendiderit eum, convictus noxae morte moriatur.

CAP. II.1

Pu 11 bus et latronibus iu peccato obuentibus sacramenta ecclesiae deuganda sunt; secos, si in morte eos poenituit.

Ex concilio Triburiensi.

Fures et latrones si in furando vel 2 depraedando 3 occidunt, visum est, pro eis non esse 4 orandum. Sed a si comprehensi aut vulnerati presbytero vel diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus 6.

CAP. III.

Conmittit furtum ex necessitate non multare urgente, peccat, sed non graviter; undo imponenda est el levis poenitentia. H. d. secundum communem intellectum.

Ex poenitentiali Theodori.

Si quis 2 propter necessitatem famis aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem vel pecus, poeniteat hebdomadas tres 3, et 4, si reddiderit, non cogatur ieiunare.

CAP. IV.1

Non indir.ans furum propter lucrum, quod ab eo consequitur, reus peccati est.

Hieronymus super Parabolas.

„Qui cum fure partitur, occidit 2 animam suam.“ Non fur solum, sed ille reus tenetur, qui, furti conscius, quaerente possessore non indicat.

Tit. XVII. Cap. III. 4) pro al.: 1. 5) exspoliare: ib. 6) praesumant: Ab 7) naufragia: Corle. 8) esse: deest: P 9) damnanda: Coll. cit. Conc. 10) spoliare (exspoliare: R) praetendit: ib.

Cap. IV. 1) Restitutio ex App. L. 48.; Comp. I. c. 3. h. t. (5, 14.) 2) 1159-81. - Jaffé no. 9106. 3) occidunt: AbclO 4) personis ecclesiasticis, quae pontificali sunt praedictae (supereminet: O) dignitate: AO 5) commisit: O 6) utiq.: deest: Aac 7) quod, si tales in iurisdictione tua aunt, vel in posterum (sint vel postmodum: O) fuerint intercepti, eos pecuniaria: A O 8) affligere: LaM 9) fuerint ... graves: O 10) truncationem: NO.

Cap. V. 1) Restitutio ex App. XXXIV. 2.; Lips. VIII. 2.; Bamb. VIII. 2.; Cass. XX. 2.; Comp. I. c. 6. h. t. (5, 14.) 2) Claremontino: AOFY; Claremontino: R; - 1159-81. - Jaffé no. 8920. 3) In: deest: OQ 4) detulit: Aac 5) pater eles: Con. cit. 6) qui (quae: Al) per appositionem ignis 7) ecclesiarum excludit (incondum: OR) diabolo instigante (suggerente: O) commiserat: Coll. cit. 7) auctoritate: Q 8) se: deest: R 9) quatenus: G Coll. cit. pr. Ab (quaten. ut) 10) in: deest: P 11) ille: deest: Al 12) irrogaverit: AbclR; irrogavit: AkOP; intulit: Q 13) dignes: Q 14) valeant: tb.

Cap. VI. 1) Restitutio ex App. L. 34.; Comp. I. c. 4. O. t. (5, 14.) P) Nonhebergensis: Ana; Herbegenei; Ab; Noesbergen.; Ak; Nebenen.;

O; - Numburgensi? - 1181-5. - Jaffé no. 9668. 3) causa: LN Cort. 4) est: O 5) probationem canonicam: Ab 6) asserit: Abc 7) quoque: Aab 8) rapuit: Aabc 9) dicitur: A 10) a ... rap.: add. a Raym.

11) permixtione: O 12) I. Cor. VII. 4. 13) habet: O 14) ex: deest: GHAB 15) declaruit: Al 16) post matrimonium: Rohm. ex Ceut. 17) femina: A (pr. Ab: deest): O 18) Nec: Aac 19) virum: O 20) de: LaAO 21) oius: AO 22) dummodo: ib. 23) proficetur: Aac.

Cap. VII. 1) Comp. III. c. un. h. t. (5, 9.) 2) Laten.: GHK; Cremonensi: CL; Cunon.: Cc; Glucun.: Cgh - Cracoviensi? - cf. e. 24. de praeb. (3, 5.); - su. ao. 1200. - Polthast no. 1066. 3) contraheret: LaV.

Tit. XVIII. Cap. I. 1) Exod. XXI. 16.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 26.) Cap. II. 1) cf. c. 31. C. XIII. qu. 2. et Coll. ibi cit. - App. XXXIV. 2. (ex C. Turma.); Comp. I. c. 4. h. t. (5, 26.) 2) et: GHK. 10 3) praedando: O 4) esae: deest: AO 5) et: O: deest: A 6) denegamus: AkO.

Cap. III. 1) Ikp. II. 445.; Burch. XI. 56.; Ico Decr. XIII. 52.; Comp. I. c. 5. h. t. (5, 26.) 2) Si quis per necessitatem (pro necessitate: Al) furatus fuerit cibaria vel vestem, vol pecus per (propter: Ab Burch.) famem aut per (deest: Ak Burch.) nuditatem: Coll. cit. 3) IV.: Rey. 4) et: deest: FGHK Coll. cit.

Cap. IV. 1) Glose, ordiu. ie Proc. XXIX. 24.; Comp. I. c. 6. h. t. (5, 26.) 2) odit: Ala Vulg.

CAP. V.1

Fur occultus potest post restitutionem et poenitentiam ad sacros ordines promoveri.

Alexander III. Cremonensi Episcopo2.

Ex literis tuis, si Lene meminimus, auribus nostris innotuit, et dilecti falli I. subdiaconi nostri diligens velado paleteen, quod B. lator praesentium calicem quendam in ecclesia minus caute dimissum3 rapiens, longo tempore detinere praesumpsit.

L'ostea4 lamen poenitentiae ductus presbytero in confessione excessuna suum lumiliter et reverenter aperuit, et ecclesiae iuxta eiusdem presbyteri consilium, prout (lignum fui!, exinde satisfecit. linde quoniam propter hoc ipsum tuae fraternitatis discretio dubitat (ndailare, prudentiae lute per apostolica scripta praecipulo Mandamos, quatenus, si praedictus B. sponte5 confessus fuerit huiusmodi praesumptionis excessum, et exinde ecclesiae, cuius calix fuerat e, satisfecerit7*, nec est super hoc nota vel infamia manifesta respersus, post peractam poenitentiam aut congruam partem poenitentiae, dummodo, alias idoneum ipsum esse cognoscas, ad sacros ordines non dubites promovere.

TITULUS XIX.

DE USURIS.

CAP. I.1

Usura est lucrificare fructus rei pignorate; fallit in caso hic excepto.

Alexander III. in concilio Turonensi.

Plures clericorum2, -i-et, quod moerentes dicimus, eorum quoque, qui praesens saeculum professione vocis et habitu reliquerunt duna communes usuras, quasi manifestius danznatas, exhorrent, inmodata pecunia indigentibus, possessiones eorum in pignus accipiunt, et provenientes fructus percipiunt ultra sortem. Idcirco Generalis concilii decrevit3 auctoritas, ut nullus amodo constitutus in clero vel hoc vel aliud genus usurae exercere praesumat. Et si quis4 [hactenus] alicuius possessionem5 data pecunia sub hac specie vel conditione e* in7 pignus acceperit8, si sortem suam0 deductis expensis de fructibus10 iam perceperit11, absolute12 possessionem restituat debitori. Si autem aliquid minus habet13, eo recepto14, possessio libere ad dominum revertatur17. Quodsi post huiusmodi constitutum16 in clero quisquam exstiterit, qui detestandis17 usurarum lucris insistat, ecclesiastici officii18 periculum patiatur18, nisi forte ecclesiae beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo20 de manu laici21 videatur.

CAP. II. i

Idem in effectu dicit cum praecedenti cap., sed addit tacita idem esse in laicia. Nana in praecedenti espite tantum fuit facta mentio de clericis.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo et eius Suffraganeis 2.

Quoniam non solum viris ecclesiasticis, sed etiam quibuslibet aliis periculosum est usurarum lucris intendere, auctoritate tibi praesentium duximus iniungendum, ut eos3, qui de possessionibus vel arboribus, quas tenere in pignore noscuntur, sortem suam deductis expensis inde jaras receperunt, ad eadem pignora restituenda sine usurarum4 exactione5 ecclesiastica districtione compellas.

CAP. III.1

Manifesti usurarii ad communionem altaris et ecclesiasticam sepulturam et oblationem offerendam admitti non possunt, ot clerici, contra hoc facientes, puniantur, ut hfc dicitur.

Idem in concilio Lateranensi.

Quia in omnibus fere locis ita crimen2 usurarum invaluit, ut multi3, aliis negotiis praetermissis, quasi licite usuras exerceant, et qualiter utriusque testamenti pagina condemnentur4, nequaquam5 attendant: ideo6* constituimus7, quod8* usurarii manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec9 Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, sed nec oblationes10 eorum quisquam11 accipiat t'-. Qui autem acceperit, ve113* Christianae tradiderit sepulturae, et ea, quae acceperit14, reddere compellatur, et, donec ad arbitrium episcopi sui i5 satisfaciatur, ab officii sui maneat executione suspensus.

CAP. IV.1

Potest intelligi dupliciter, primo in mutante, secundo recipiente usuras, et secundum primum intellectum hoc dicit: Etiam pro opere peo non hec usuras recipere, quando per receptionem datur causa usurae committendae. II. d. Vel sic et clarius: Non hec inducere quum ad exercendum usuras etiam pro peo opere. Et isla lectura colligitur ex decisa.

Idem Panormitano Archiepiscopo2.

Super eo vero3, quod a nobis tus dilectio4 postulavit, utrum possit in recipienda pecunia ad usuram dispensatio fieri, ut pauperes, qui in Sarracenorum captivitate lenentur, per eandem possint pecuniam liberare, praesentibus tibi literis5 Respondemus°, quod, quum usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam7 posse fieri non videmus, quia, quum scriptura sacra prohibeat, 'el pro alterius vita mentira, multo magis prohibendus est quis, ne etiam0 pro1° redimenda vita captivi usurarum crimine involvatur.

CAP. V.1

Usurarii, qui sunt solvendo, coguntur per poeas Lateranensis concita usuras restituere, etiam quas ante concilium receperunt; et facultatibus non exstantibus debent possessiones, emplee ex pecunia foanobri, vendi, et debentibus reelpere satisfieri.

Idem Salernitano" Archiepiscopo.

Quum tu, sicut asseris, manifestos usurarios, scilicet qui in illo peccato decesserint, iuxta decretum nostrum, quod3 nuper in concilio4 promulgatum est, communionem altaris et ecclesiasticae praeceperis sepultura privandos, donec reddant5 quod tam prave receperant6: quidam eorum dicunt, ad solvendas percepias usuras proprias non sufficere facultates. A lu ver() promittunt, [se] partes usua-anum, quas habent prae manibus, reddituros; sed usuras alias, quas exlorsent, pita de his possessiones comparatae sunt, el -tan faliis vel parentihaas traditae, se non posse reddere confitentur. fllei vero ad excusandas excusationes in peccatis impudent7 affirmant, illas duntaxat usuras restituendas, quae sunt post interdictum nostrum receptae, nec aliquos ad solvendas8 usuras, quas ante irzterdictuna nostrum receperant, debere compelli. Super his fraternitati tuae taliter respondemus°, quod, sive ante sive post interdictum nostrum10 usuras extorserint11, cogendi12 sunt per poenam13, quam statuimus in concilio, eas his, a quibus extorserunt14, vel eorum heredibus restituere, vel, his non superstitibus, pauperibus erogare; dummodo in facultatibus habeant15, unde lpsis16* possint eas restituere, quum iuxta verbum17 B. Augustini non remittatur18* pecca-

'Pit. XVIII. Cap. V. 1) Restitutaam ex Comp. T. c. 7. h. t. (5, 18.) 2) 1159-81. - Jnffé no. 8925. 3) dimissum juvenil. quena Hect avaritiae rupludatit rapuerit, et insipienter longo tempore detinuerit: A 4) Postea: deest: Ab 5) spontanea voluntate sui animi: A 6) fuerit: NAAekl; fuit: Ab 7) satisfecit: GHIRAbbc.

I' i t. XIX. C ap. I. 1) Restitutaam ex App. XVI, 3.; Laus. IX, 2.; Bomb. IX, 2.; lpp. XVI, 9.; Lips. IX, 5.; Banab. IX, 5.; Caos. XX, 8.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 15.) 2) clericos: R 3) decernit: AcklPConc. 4) aliquis: AacIO 1) possessiones: P 6) vel cond.: deest: FGHISLa7INCo11. ciit. 7) in: deest: Aabc 8) accepit: Aac 9) su.: deest: 0 10) de fr.: deest: P 11) percepit: Con'. Brihm. 12) absolutam: PR 13) habet: Ab 14) porcepto: Ab; eo rec., quod deest, possessionem ei resignet: 0 15) convertatur: Q 16) constituta: A Conc.; post hace (hoc: It) constitutus: PR; Si autem quis in clero exstiterit: 0 17) de det.: R; det. sibi: O 18) beneficii: 0 19) incurrat: PQR 20) hoc m.: deest: 0 21) laicali: O; laica: Conc.

Cap. II. 1) Restitutum ex App. XVI, 3.; Laus. IX, 2.; Bomb. IX, 2.; Caos. XX, 5.; Comp. I. c. 4. h. t. (5, 15.) 2) 1159-81. - Jnffé no. 8886. 3) ut liceat tibi elencos tuos ... compellere: Coll. ciit. 4) us.: deest: AR1PR 5) dilutione: R; add.: aliqua; Q.

Cap. III. 1) e. 25. Cene. Lat. III. (1179.); - Lips. c. 16.; Bamb. c. 12.;

Caos. IX, 1.; Comp. I. c. 2. h. t. (5, 15.) 2) tantum tts. iuolevit: Cone. 3) multis: A I 4) condemnentur: AalPR 5) non: AacPR Cene. 6) ideoque: FHXP 7) statuimus: FLAQ 8) ut: Codd. et Coll. ciit. Cono. 9) ce: Q 10) oblationem: Cose. 11) quispiam: Al 12) recipiat: R 13) aut: FGHIAQ; et: P; aut eos: Cose. 14) accepit: AabcQ 15) dioecesiani: R.

Cap. IV. 1) Restitutaam ex App. XVI, 1.; LePs. IX, 1.; Banab. IX, 1.; Cass. XX, 4.; Comp. I. c. 3. h. t. (5, 15.) 2) 1159-51. - Jaffé no. 9104. 3) vero: deest: AbQ 4) discretio: Ab 5) lit.: deest: AbQ 6) duximus respondendum: Coll. ciit. 7) aliquam non videnus (videamus: R) adhibendum: Coll. ciit. 8) prohibendum est, ne quis: 0 9) et.: deest: Coll. ciit. 10) in: 0.

Cap. V. 1) Restitutaam ex App. XVI, 5.; Lips. IX, 5.; Banab. IX, 3.; Caos. XX, 6.; Comp. I. c. 5. h. t. (5, 15.) 2) Saluistauo archiepiscob.: R; 1159-SI. - Jaffé no. 9114. 3) quod et seg. est: deest: AbO 4) concilii: Q 5) reddatur: APQR 6) receperint: O 7) imprudenter: AklPR 8) absolvi: Q 9) discretionis luxu (vostre: Ab) duximus respondendum: Coll. ciit. 10) nost.: deest: P 11) receperunt: Or extorserit: (2 12) cog.: deest: I' 13) sunt poena: Ab; sub poena: OPQR 14) extorserint: AOQR; extorserant: P 15) habent: R 16) ipsas restit. possint: Codd. et Coll. ciit. 17) verba: R; - cf. c. 1. O. XIV. gaa. 6, 18) remittitur: EH Coll. ciit.; dimittatur: G.

[vera] ad remittendas Christianis 4 usuras per vos, filii 5 principes et potestates 6 compelli praecipimus saeculares. Et 7, donec eis remiserint, ab universis Christi fidelibus tam 8 in mercimoniis quam in 9 aliis per excommunicationis sententiam eis iubemus communionem omnimodam denegad. [Ab hoc igitur opere nullus omnino se subtrahat etc. Dat. ReateX VIII. Kal. Sept. 11 g8.]

CAP. XIII.t

Non obstante iuramento de non repetendis usuris, per debitorem praestito, potest iudex ex officio suo usurarium ad restituendas usuras compellere.

Idem Mutinensi Episcopo2.

Tuas 3 dudum recepimus quaestiones 4, quod quidam usurarii tuae dioecesis eos, quibus dant pecuniam ad usuram, praestare faciunt iuramentum, quod usuras non repetat, et super his, quas solverint 5, nullam moveant quaestlonem6. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus 7, ut usurarios ipsos monitione praemissa per 3 censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas, ante usurarum solutionem ab earum exactione desistere, vel restituere ipsas, postquam fuerint persolutae, ne de dolo et fraude sua contingat eos commodum reportare, qui ad hoc praestari ficiunt iuramentum, quod super usuris non valeant molestari.

CAP. XIV.t

Non auditur naurarius repetens usuras, nisi prius restituat extortae.

Idem2.

Quia [igitur] 3 frustra legis auxilium invocat qui committit in legem: statuimus4, ut, si quis usurarius a nobis literas impetraverit super restituendis usuris, vel fructibus computandis in sortem, nisi prius ipse restituerit usuras, quas ab aliis noscitur recepisse, auctoritate literarum ipsarum 5 nullatenus audiatur. [Dat. Romae V. Kal. Ian. 1205.]

CAP. XV.1

Convictus de usuraria pravitare per formata et alia argumenta, potest manifestari usurarius, et tanquam manifestus usurarius compesci secundum dispositionem Lateranensis concilii.

Idem Altissiodorensi 2 Episcopo.

Quum in dioecesi tua sint quam plurimi usurarii, de quibus minime dubitatur, quin sint usurarii manifesti, contra quos propter timorem principian et potentum 3, qui tuentur eosdem, nullus accusator apparet 4, nec iidem sunt 5 per sententiam condemnati, qualiter procedere raleas contra ipsos, oraculum duxisti serlis apostolicae requirendum. Nos autem Fraternitati tuae taliter respondemus, quod, licet contra eos 6 non appareat accusator, si tamen aliis argumentis illos constiterit esse usurarios manifestos, in eos poenam in Lateranensi concilio contra usurarios editam libere poteris exercere. [Dat. Lat. XVII. Kal. lun. A.o. X. 1207.]

CAP. XVI.1

Maritus, recipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare. II, d. est casus singularis, et alibi non probatur.

Idem2.

Salubriter (Et infra:) Sane generum ad fructus possessione, quae sibi a socero sunt pro numerata dote pignori obligatae, computandos in sortem non credimus compellendum, quum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonii supportanda.

Tit. XIX. Cap. XII. 4) ipsis: ib. 6) vos 81.: deest: Cb; 91.: deest: Cc. 6) potestatem saecularem: Reg. 7) Et quia: Cb 8) tam etiam: Ch 9) in: deest: Reg.

Cap. XIII. 1) itestitutina ex Rata. ap. Bal. I, 584.; Ffilb. App. 11.; Comp. III. c. 3. h. t. (5, 10.) 2) Viennensi et Burdegalensi epp.: Sa; - ser. ds. 1200. - Potthast so. 1070. 3) Tusa (Duas: Cc) ex parte tua: C; Dudum ex parte tua: S Itana. 4) quaestionem: Rain. 5) solverant: S 6) add.: et infra: Cbc 7) duximus respondendum: S 8) et per: Rain.

Cap. XIV. 1) Restitutum ex Reg. ap. Bregn. II, 2, 710.; - ibd exstare Richterham fugit. - Alas. ext. tit. 39.; Comp. III. c. 4. h. t. (5, 10.) 2) archidiacono et abbati 8. Faustui maioris Brixiansibus: Reg.; - Potthast so. 12521. 3) implorat: Reg. 4) discretioni vestrae por ap. ser. mandamus, quatenus, si vobis constiterit praefatum Vitalem usuras aliquando recepisse, nisi restitendi eas competentem praestiterit cautionem, el super hoc, sublato cuiuslibet contradictione et appellationis obstaculo, silentium imponat, ut ab ipsarum iniquitatione desistat, eundem por censuram ecclesiasticam compescentes: Reg. 5) nostrarum: MCC; deest: Cb.

C a p. XV. 1) Restitutum ex Reg. ap. Bal. X, 61.; Comp. III. c. 5. h. (5, 10.) 2) Altissiodoren.; C; Autiasiodoren.: Reg.; - Potthast no. 3105.; - cf. c. 12.

CAP. XVII.1

Repetena usuras non auditur, nisi reatituat extortas per se, vel+per altum, a gnocunque causara habeat.

Idem Episcopo Bononiensi2.

Michael laicus suam nobis querimoniam destinavit, quod M. 3 et quidam alii Bononienses cives multa extorserunt ab eo 4, et aatre suo, cuius heres exstitit 5, nomine usurarum. (Et infra: ^ Attentius provisurus, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodem, nisi dictus conquerens restituerit vel adhuc restituat, si quas aliquando ipse vel pater eius extorsit usuras.

CAP. XVIII.1

Etiamindaei compellendi sunt ad restituendas usuras extortas aChristianis, et ad solvendas decimas vel oblationes de eorum possessionibus.

Idem in concilio generali.

Quanto amplius Christiana religio ab exactione compescitur 2 usurarum, tanto gravius super his Iudaeorum perfidia insolescit, ita, quod brevi tempore Christianorum exhauriunt 3 facultates. Volentes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne a Iudaeis 4 Immaniter 5 aggraventur, synodali decreto statuimus, ut, si de cetero quocunque 6 praetextu Iudaei a Christianis graves immoderatasve 7 usuras extorserint 3, Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter. Unde Christiani 8, si opus fuera, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita 10 compellantur ab eorum commercis abstinere. Principibus autem iniungimus 11, ut propter hoc 12 non sint Christianis infesti, sed potius a tanto gravamine studeant cohibere 13 Iudaeos. Hac 14 eadem poena Iudaeos decernimus 15 compellendos ad satisfaciendum ecclesiis, pro decimis et oblationibus debitis, quas a Christianis 16 de domibus et possessionibus aliis percipere consueverant 17, antequam ad Iudaeos quocunque 18 titulo devenissent, ut sic ecclesiae conserventur indemnes.

CAP. XIX.1

Usurarius est, qui a debitore recipit aliquid ultra sortem, etiamsi suscipiat in se periculum. H. d. primo. Non est usurarius emptor rei minus insto pretio, el tune verisimiliter dubitetur, an tempore solutionis plus vel minus sit res valitura. H. d. secundo. Propter dubium excusatur is, qui ex eo, quod differt solutionem pretil, vendit rem plus, quam valeat, si non erat eam alias venditurus. Hoc dicit tertio.

Gregorius IX. Fratri R.

Naviganti vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniae quantitatem, pro 2 eo, quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ille quoque, qui dat X. solidos, ut alio tempore totidem sibi grani, vini vel olei mensurae reddantur, quae licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus solutionis tempore fuerint valiturae, verisimiliter dubitatur, non debet ex hoc usurarius reputad. Ratione huius dubii etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum vel alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem; si tamen ea tempore contractos non fuerat venditurus.

TITULUS XX.

DE CRIMINE FALSI.

CAP. I.1

Testis falsidicue tres laedit, Deum, iudicem et partem, et falsos est non solum, qui monadura dicit, sed etiam, qui veritatem occultat.

Augustinus2.

Falsidicus testis tribus personis est obnoxius, primum3

de der. non resid. (3, 4.) 3) potestatum: Ch 4) appareat: Cagh; non appareat aliquis: Cbc Reg. 5) sint: QMCbc 6) ipeos: Cbc Reg.

Cap. XVI. 1) Comp. IV. c. 1. h. t. (5, 7.) 2) el. Ydrotoneen.: Dacg; Ydrotroth.: Df + el. V. de Octonon.: Dh; - ley.: Hydruntino? - (Itrasto. - 1198-1215. - Potthast no. 5038.

Cap. XVII. 1) Comp. IV. c. 2. h. t. (5, 7.) 2) 1198-1215. - Potthast no. 5039. 3) N.: Dio 4) codera: xZ.; add.: bona: Db 5) exaistit: Dfgh.

Cap. XVIII. 1) c. 67. Cono. Later. IV. (1215.); - Comp. IV. c. 3. h. t. (5, 7.) 2) compellitur: Dacgh 3) exhauriuntur: Bis 4) a lud.: deest: Dc.gh 5) tenaelter: D 6) quoquam: Dh; quoc. praedicti: Dg 7) et immod.: D Cono. 8) extorserunt: Dh 9) Christ. quoque: Cose. 10) remota: Db 11) Praecipimus autem ad iniungim.: Dabchg; intungim. principibus: Df 12) haec: Cont. Bdhm. 13) prohibere: Dh 14) Ac: Cono. 15) decrevimus: LaMDbf 16) quae Christianis de domibus aliis: Dh 17) consueverunt: Dabcf; consaeverint: Dh 18) quoquo: Dh.

C a p. XIX. 1) 1227-34. 2) pro: deest: Cont. Bohm.

T i t. XX. Cap. I. 1) Immo Isidoraas cf. c. 80. C. XI. qn. 3. 2) Comp. I. c. 2. h. t. (Eug.: Al) (5, 16.) 3) primo: FM.

Deo, cuius praesentiam contemnit; deinde 4 iudici, quem mentiendo fallit; postremo innocenti, quarn falso testimonio laedit. Uterque reos est, et qui veritatem occultat, et qui mendacium dicit, quia et 5 ille prodesse non vult, et iste nocere desiderat.

CAP. II.1

Sententia, lata per falsas literas, non debet executioni mandari.

Lucius III. Vigoriensi 2 Episcopo.

Super eo yero, quod sententiam auctoritate literarum falsarum latam noluit executioni mandare, tuam *pinimum* prudentiam commendamus, mandantes, ut quoties aliqua scripta sub nomine nostro destinata 3 redarguenda videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem, et quod per ipsas mandatum fuerit non observes, sed eum, qui praesentaverit, retineri facias diligenter 4.

CAP. nI.1

Clericus, falsans sigillum principis, deponitur. Item ei character imprimatur, et in exsilium mittitur.

Urbanus III.2

Ad audientiam nostram te significante pervenit, quod, quum quosdam *perversos* clericos, qui falsaverant 3 sigillum *ecny.sinzit* in Cloristo fili nostri Philippi regis illustris Francorum, carcerali custodiae mancipaveris, - *requir* faciendum *sit* libi de ipsis, (1 sede cposinlica duxi.sti consilium 5 inga.tiendunt 6. Unde nos Fraternitati tuae de fratrum nostrorum consilio taliter 7 respondemos, ut eis nec membrum auferri, nec poenam infligi facias corporalem 3, per quam periculum mortis possint incurrere; sed eis prius a suis propriis 8 ordinibus degradatis, in signum maleficii characterem aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoscantur lo, et provinciam ipsam eos abiurare compellens 11, abire permittas.

CAP. IV.1

Exsistens in curia literas apostolicas non recipiat, nisi de manibus Papae, val oficalium ab ipso deputatorum; personae tamen solennes per nuncios recipere poterunt, de manibus tomen praedictorum. Contra faciens, si laicos est, excommunicationi subiacet; si clericus, ab officio et beneficio deponitur. Illoc dicit usquo ad 8. Adicientes. - 8. 1. Per excommunicationis poenam providet contra non resignantes, nec destruentes literas falsas infra XX. dies; et absolutio Papae reservatur, et contra factum non tenet. II. d. Abbas.

Innocentius III.2

Dura saepe mandata *jlet institutiones interdum iniquas a sede apostolica emanare multi arguunt el mirantur, et in hoc el culpam inzonunt, in quo sinc.eilas eticts culpa prorsus ignara per innocentiam excusatur. Nos etenian circa majara negolia f'requentius occupati, et curan' universorum ex officio nosiro gerentes, per quod sumos amibis debitores, quum omnibus apud nos instantibus in continenti satisfacere non possimus, quidam en, quod a iu.slitiae semita aberrantes aut ultra, quam permitia honestas, suae petitionis licentiam extendentes, exaucliri non possunt, in motuoz propriae voluntatis irrumpznt, et ad sua ingenia fitilistatis el artes perditionis cum anime exquisita malitia recurrentes, per falsae astutiam speciei candorem puritatis apostolicae denigrare ac depravare nituntur. Ex cuius falsitatz ingenio qu>1 el quanta mala proveniant, (uRtm per eanz et innocentes duandoque damnentur, et rei ab obiectis crim.inibus absolvantur, nec non et apostolicae sedis laedatur auctoritas, ipsa rei evidens ntatitea protestatur. Licet auteaaa letiusmodi falsitas aligaa(m(lia pn,rstil cl772 operibus taeabr(anum cabsonnri, lrtmen, quia per eant bealis Apostolis speciatim infir:rtur injuria, ille, a quo in persona eoztm Romana ecclesia anetoritatem super ecelesitis universis accepil, tolde et bulla nostra, per quctm totius negotia C/trislaazilatis aqitail 07, eapit7072 ipsarum chctractere prtesignatur, pemieniz lanti sceleris non patitur in tantano praeiudiczuaz eorum diarios occultari.] Accidit 3 eninz nuper in Urbe, quod quidaaz, falsitatis astutiam pemiciosius exercentes, in sois fuere inquitatibus deprehensi, ita, (pool bullas I 1111 sub nomine nostro, quam bnnae memoriae Coelestini Papae praedecessoz'is nostri, quas falso confirxerant, et quam piares literas bullis signatas inveneraamus apud*

eos, [ipsozque captos a]]auc in carcere detinemus.] Nos atetem, seanper honori Pomanae ecclesiae el utilitati ontnium paterna volentes sollicitudine providere, de communi fratrualz nosrorum cansilio Statuimus, et sub excommunicationis poena et suspensionis ordinis et beneficii districtius inhihemusy ne quis apud sedem apostolicam tle calero literas nostras nisi a nobis, vel de manibus illorum recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati. Si yero persona3 tantae auctoritatis exstiterit, ut ipsam 4 deceat per nuncium literas nostras recipere, nuncium ipsum ad cancellariam nostram vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem literas apostolicas iuxta formam praescriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor exstiterit, si laicos fuerit, excommunicationi subiacet; si clericus 5, officii et beneficii sui suspensione damnetur. ; [Verttm quia, sicut a falsariis ipsis accepimus, 1c1711. ad partes z'estrar, quata ad caleras regiones per literas transmissas ab eis sacie iniquitalis fal.sz•ias znultipliczter est diffusa, frcatemitatis veslrae per apostolica scripta ntandamus el districte praecipimz, qualenus provinciale concilium. evocetis, in quo solenni(er et generaliter slatuatis, ut per singulas parochias poliitice propanatur, (pool, si quis a sede apostolicz literas inzpetraverit, qu(ta-uan tenor possit asse .spspectus, el eis uti voluerit, ul statutam poenam evadat, primo fcat collatio ole falsa bulla cum vera, et si eam invenerit falsilate ootandcm, episcopo rlioecetano, abbati vel archidiacono loci easlem literas iton differat praesentare, qui veritate camperla illum, qui tales literas reportavit, si laicas fuera, excommunicationi subiciat; si clericus, eum ab officio benefacioque suspendat.] §. i. Ad hace Ad-iicientes 6 statuimus, ut generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innovara, quod, si quis falsas literas se habere cognoscit, infra 7 viginti s dies literas illas aut destruat, aut resignet, si poenam excommunicationis voluerit evadere; quam, nisi forsam in mortis articulo, sine speciali mandato nostro a quoquam3* nolumus relaxari. Nec, etiamsi praesumpta fuerit contra hoc absolutio, quicquam habeat firmitatis, ne forte post tempora nostra falsitas inierinz occultata cut= quam valeat praeiudicium generare. [Ceterunz etc. pat. Pomae ap. S'. Petr. XIV. Kal. Jan. Pon. nostr. Ao. I. 1198.]

CAP. V.1

Ponit novem modos falsandi literas papales.

Idem Archiepiscopo 2 et Canonicis Mediolanen sibus.

Licet ad regimen 4-apostolicae .sedis, quae dante Domino universanum ecclesiarum nzaler est et magistra, in.sufficien/es nos vita et scientia reputemos, quantum lamen nobis Dominas in sola vriserctione concessit, ab ils proposuimus abstaere, per quae nobis possit merito derogare; quanquam ex inftmitatis huaazanae defecto non sic formam perfectionis recipere et ira onznibtzs imitat possin.ecs4, quin aliquid (dignando aaa nostris spbrelat operibus, quod minis circumspectae provirientiae ralea, imputaris; quod amen loaz ex industria val scientia6 ceda, sed interdum ex ignoraaazia vel niania occupatione contingit. Ib'yni-jicastis siquillen z nolres per literas ve.siras, quad, quata quaelanz vobis fui.ssent literae praes'entatae, per quas vobis districte praecipere videbamur, ut I. de Ciutlian. clercltmt ecclesiae vesir-ae irz canonicum reciperetis el ficalrem, nac aliquem alium ^{1a1 caso} Czzm vocaretis, donec ipse prcehendcte benefici,arz plenarie fiiu'sset adeptas, earum tenoa'e diltgenfer in.specto z'tx ecz creclidistis de nostra conscienlia processzsse, val, si eticem proce.s.senzrtz, per nimiam fitisse impartunitatem nbezctzts.] C'eternm. (plum easdem literas, sicut viri providi el discreti ad nosram reatiseetis7 praeseaziam, ut ex 8 eartm inspezione plenius noscerenrus, viran' ex nostra conscientia processissent, plus in eis inveazhnu.s, quata vestrag fuissel diserelio suspicata. Nam licet in slila di,lanitizis el forma scripturae aliquidulum coeparinns (Jubilare, bullan., tamen veram invenimus, gon(I prinzum nos in veheveutem admirationenz induxil, quum literas ipscts sc.iretns de azoshra caa-scienlia nullatenus emanasse. Rallara igitur hinc indo diligenlius

Tit. XX. Cap. I. 4) inde: Cont. Rühn.: 5) et; deest: Fl.

Cap. II. 1) *Ilestitalum* ex Oib. App. 21.; Comp. II. c. 4. de sent. et re iad. (2, 18). 2) add.: P. C.: Ex literis (?); R.: 1181-5. - Jaffé no. 9679. 3) impetrata: Di: deest: Bao 4) dil.: deest: BabghS.

C. ap. III. 1) *Restitutu* ex Oib. anct. 2. (5, 7.); Comp. II. c. 2. h. t. (5, 9.) 2) 1185-87. - Jaffé no. 9889. 3) falsaverunt: *Dae-Sa* 4) dilecti: Bac 5) cons.: deest: Sa 6) regulreodum: *Babe* 7) tal.: deest: *RSa* 8) corp.: deest: *Uhsa* 9) prop.: deest: *Su* 10) agnoseantur: *IlabcSa* 11) compellat et: *11Sa*.

Cap. IV. 1) *Restitui* ex Rey. *Ral*. I, 235.; Comp. III. c. 1. h. I. (5, 11.)

Corpus Jar. can. Ed. Friedberg. T. II.

2) W. Remen. archiep. S. Sabinae cardinali et suffraganeis eius: *Reo.*: - *Potihast* no. 202. 3) aliquis: *Ch*; deest: *F* 4) ipsum: *Caepli*; cuino (G Reg. 5) add.: fuerit: *Ch* 0) add.: etiam: *FO* 7) nitre: Cont. *11tilnn*. 8) XXX.: *F*; XV.: *Cabch Reg.* 9) quocunque: *FC Reg.*

Cap. V. 1) *Restitutum* ex Rey. *Ital*. I, 349.; *Cilb. anet. ext. lit* c. 28.; Comp. III. c. 2. h. t. (5, 11.) 2) archiep. et archipresb. et can. 111ed: *Cis*; archipr. et can. Med.: *Cy*; archidiacon., archipr. etc.: *eh Rey.*; - *Potihast* no. 305. 3) inspiraverit *ot*: *Cb*; deest: *Cc* 4) possumus: *lbc* 5) computari: *Cae* 6) consensentia: *Cabe* 7) remisistis: *Ca*; remisistis: *Cc* 8) ex: deest: *CL* 9) nostra: *Cb*; iu eis 'matra: *Cae*.

intimides, in superiori parte, quae filo arhaeret, eam aliquantulum l. lamenten' reperimus. Et rurn, filum ex parte lumenli sine violentia qualibet cdbquctnrtruna cadtrc'hz ficissataus, bulla in filo altero ¹⁰ remanente, filian ex parte alta ¹¹ fui(ab ipsa sine qualibet rdifficullate crrvrlsum, in c'uius sumnilate adiare etianz incisionis indicium apparebat. Per quod liyuir in deprehenrlimus, bullan, dprma ex aliis literis extraclam f'iss'e, ac illis per vitirvn falsitatis insertan?, .sicul ex literis ipsi.s plenius agnoscet?, tinas ad maiorem rendudittetm vobas dtrxi7nn.s renüllendas. [Qudm igilur tantas excessus relinqui non debeat ctiqluctlenu.s impunitus, diseretioni t'estrege per apostolica scripta ozcaadamus et districte praecipianus, j'aaenus dictritrn l., nisi infra XX. clics post harum susceptionem a vobis commanilhcs arl prcte.sentiaca nosfram cum testimonio liter: .aam. ra.strarata?. .satis facluracs accesserit, exime ab omni eccl.e.sia.stiro beneficio el clericali officio, sublato cuiuslibet contradiclianis et appellationis ob.staculo, s.suspendatzs, val, si beneficio carel, anal.hematis e lnn. .sen.tentia inmodelis, quum ab hete culpa non de .sil credendus inznntrns, quina nec per fratres, nec per consanguíneos nostras nos, licet scitepius rogatos, poluisset macere, ul super hoc nostras cobis literas mitteremus. Ex quo j'vaudem auctoris, etsi principalis falsarius ipse non fuerit, suflcienter agnoscere potuisset, praesertim quum eo tempore praesens fuisse dicatur, quo contra falsarios de com.muni fratrum consilio politice cnnstittlfr.us inter cetera., sub poena excomntunicatiois lrrvailer inhihentes, ne (luís literas apostolczcas nisi de mana nostra sel bltllalaris mista* reciperet, illis duntaxat excepti.s, quibz propler diguitatis excellentiam indldsimu.s, ut per nuncios /aleles el natos id //san possent effi.cere.] Ut autem varietates latitismorli falsitatis circa nostras literas ll., quas hactenus depreltendinaus, vos ipsi de ce'era deprehendere valeatis, eas ls vobis praesentibus literis duximus exprimendas. Prima species falsitatis haec est, ut falsa bulla falsis ll literis apponatur. Secunda, ut filum de vera bulla extrahatur ex loto, et per aliud filum immissum falsis literis inseratur. Tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur, incisum, cum vera bulla falsis literis immittatur l5, sub l6 eadem plicatura cum filo similis canapis restauratum. Quarta, quunl ¹⁷ a superiori parte bullae altera pars fili sub plumbo rescinditur, et per idem filum literis falsis inserta reducitur infra ls plumbum. Quinta, quum literis bullatis et redditis, in eis aliquid per rasuram tenuem immutatur l6. Sexta2u, quum scriptura literarum, quibus fuerat apposita vera bulla, cum aqua vel vino universaliter abolita seu deleta, eadem charta cum calce el aliis iuxta consuetum artificium dealbata de novo rescribitur. Septima, quum chartae, cui fuerat apposita vera bulla, totaliter abolita vel abrasae, alia subtilissima charta eiusdem quantitatis scripta cum tenacissimo glutino coniungitur 2l. Los etiam a crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem nostram22 scienter literas nostras non23 de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos 24 quoque, qui, accedentes ad bullam 2j, falsas literas caute proficiunt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed hae duae species falsitatis non possunt facile26 comprehendi27, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturae, vel qualitate chartae falsitas cognoscatur. In ceteris autem diligens indagator falsitatenl poterit tlligentitrls intueri, vel in adiunctione florum, vel in collatione bullae, vel motione vel obtusione, praesertim si 23 bulla non sit aequalis, sed alicubi 29 magis sil tumida, et 30 alibi magis depressa. [Si vero etc. Dat. Spoleti II. Non. Sept. 1198.]

CAP. VI.

Palsae sunt litrae papales, in quibus episcopus vocatur filius, val inferior frater, val uní scribitur in plurali.

Idea Attinacensi 2 Episcopo.

Quam gravi poenae subiaceant, ; [qui literas apostolicas

falsare iton timent, et veras a nobis inpetratas literas oCtltlante's, fcl'isi.s tili literis non verentlrlr, fl'atemilatem tuani credimus non latera.] Ad anulientiam siquidean nostram ex literis cca 'issisti iaz Christo fili nostri Wulcani Diocliae regis illhstris, nec non et tenore literarum tuarum, quas dilecto filio Ioanni capellano nnsn o, ctiplul Durachium direxisti, noveris pervenisse, quod quunt Dominicas, quondam Suacensi.s episcopus, (pi coram eorlen, capellano el dilecto filio S. subdiacono nostro, 'une in partibu.s illis gerentibus legatinni.s officium, fuerat de homicidio accusatus, et in concilio apud Antivcaun, pontificalem resignaverat dignitatem., ad nostram olio, pr-aeen.tiam accessisset, a nobis rediens quasdain tiUi literas praesentavit, [quas de verbo ad verbun, literis ian, dicto capellano austro ex parte iVa directis perspeximus contineri,] quibus asserebat sibi a4 nobis pontificale officium restitutum. g'u cero, literis illis fident adhibens, venerabilem fi'cdrem nostruan?, quem in Suace?tem episcopunt eleclum diceris canonice consecrasse, ab eadean ecclesia renzovisti, pz'aefcaco Dominico occasione literarawn falsarum in ipsa ecclesia reslituto. Praef2ctus arden? rex, sicut sois nobis literis intianavit, non credens, literas illas ex 6 nostra conscientiet emanasse, tam ipsum Dominir,un, quam praefatum episcopum, nostro praecipit conspectui prae.sentar i, hlntiliter peleas rescripto apostolico edace'i, quicquiel7 ele ipso dateremus negotio .statuendum 8. Nos yero literas, quae tibi sub nostro nomine praesentatae fuerunt, diligentius intuentes, in eis tam in continentia quam in dictamine v,anife.ste deprehendimus falsitatem. Ac'i in hoc fuimus non modicum, admirati, quia |l tu tales literas a nobis credideras emanasse, quum praesertim scire debeas, apostolicam sedem consuetudinem in suis literis hanc tenere, ut universos patriarchas, archiepiscopos et episcopos „fratres," ll ceteros autem, „sile reges sznt sive principes vel alios laotnines cuiuscunque ordinis l2, „finos" in nostris literis appellemus. Et quum uni tantum personae nostrae l3 literae diriguntur l4, nunquam ei loquimur in plurali, ut l5 „vos" sive „vester" et l6 his similia in ipsis literis apponamus l7. In falsis autem literis, tibi l8 praesentatis, in salutatione, „dilectus in Christo filius" vocabaris, quum in oninibus literis, quas aliquando tibi transmissimus, te videre potueris l9 a nobis „fratrem venerabilem" 20 appellatum. Propter quod sic te esse volumus in consimilibus circumspectuin, ut per falsas literas denuo nequeas circumveniri vel falli, sed sic literas apostolicas studeas diligentius intueri tam 2l in bulla, filo et 22 charta, quam in 23 stilo, quod veras pro falsis, vel 24 falsas pro veris literis 2j modo aliquo non admittas. [Scire nam-que etc. Dat. Lat. Non. Dec. Pont. nostr. A.o. IIL 'zoo.]

CAP. VII.

Qui per se, val per alias literas Papae falsant, excommunicati sunt cum sois fautoribus, et clerici officiis et beneficiis privati sunt, et degradandi et tradendi curias saeculari, per guara laieus legitime punitur. Qui yero falsis literis utitur, si clerericus est, officio et beneficio privatur; si laicos, excommunicatus est. II. d.

Idem2.

Ad falsariorum confundendam 3 malitiam iam alia vice recnlimus apostolicas literas destinasse, in quibts falsitatis modos, ne quis se possit4 per ignorantiaat excusare, meminimus plenius distinxisse. Quia yero nonnunquam evenit, Id falsas literas exltibentes, postquam super his fuerint redarguti, ad excusationem suam dicant, se huiusmodi literas per alios impetrasse. De communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, ut, qui literis nostris uti voluerint, eas primo s diligenter examinent, quoniam, si falsis literis se usos dixerint ignoranter6 eorum sera poenitentia evitare nequibit7 poenas inferius annotatas s. Nos enim omnes falsarios literarum nostrarum l, qui per se vel per alios alium vitium falsitatis exercent, cum fautoribus et defensoribus suis anathematis vinculo decernimus ll innodatos, statuentes, ut clerici, qui

T i t. XX. C ap. V. 10) alt.: dcest: Cb 11) alta: ib. 12) circo lit. 11.: dcest: O Rev. 13) eas: dec.st: ea 14) fals.: dcest: C Rey. 15) inmutatur: La; inseratur: 31; immittitur: Cb 16) et sub ... restauratur: Ch 17) quae: Cali 18) iutra: Cenit. Brilaa. 19) immittatur: Lb Cabh 20) Sexta ... couiung.: deest: O Reg. 21) couiuit: Lb l'IN 22) praemissam: 0 Rep. 23) nisi: ib. 24) Dos: ib. 25) bullas: ib. 26) de faeil: CNb 27) depreheurl: C Rey. 28) quum: FM 29) et alibi: LDN 30) et: deest: Cb; et alicubi: Cont. Bihna.

Cap. VI. 1) liestial-toa ex Rey. Ba'equ. III, 37.; Alma. ext. lit. c. 26.; Comp. III. c. 3. h. t. (5, 11.) 2) Antivaren.: (g Rey.; in ceti. Codd. aaoiien corruptas?, cstrt — Potthast no. 1184. 3) atonüsa eia Codd. Ccorraapta sur 4) a ... pontif.: deest: Cb 5) G.: Cabe; deest: Tricht. 6) de: Clie 7) quid ... faciendum: Cb 8) Nos vero rescriptum (scriptum: Ch) literario falsarum diligentiis: C Rey. 9) ht: Cb 10) quod: Rey. 11) add.: appellet: Cb 12) add.: sial: Cabgh Rey. 13) apostolieae: Cc Rey.; deest: Cb

14) dirigantur: Rey. 15) sive: Rey. 16) vel: ib. 17) apponatur: 18) tibi: deest: CG.; 19) poteris: FCbc 20) add.: nostrum: Cb 21) tam in bulla guasa (add.: in: Cbc) filo, tati etiam (deest: Cc) in charla quam in etilo: Rey. 22) tam in: F; aut: X 23) in: deest: OI 24) et: ClCb Rey. 25) lit.: deest: FUHKC jley.

Cap. VII. 1) Restitxtam, ex Itain. ap. Bol. I, 574.; Cilb. aact. 5. (5, 7.); Comp. III. c. 4. h. t. (5, 11.) 2) Decretum eiusdem in constitutione Lateranensis palatii promulgatum: Raen.; — scr. ao. 1201. — Potthast so. 1276. 3) confutandam: LLCabyh Itain. 4) posset: Cbsa 5) prius: C Rain.; dil.: deest: Ch; ut qui per lit. nost. voluerint experiri antequam ad iudicium procedant exam.: Sa 6) add.: post huiusmodi nostrae constitutionis notitiam: Sia 7) nequit: Cb 8) denotatas: Cbc Ruin.; poen. falsaris deputatas: Sa 9) lit. nost.: deest: CylSa Ruin.; falsar. et eos qui falsis literis scienter utuntur cura faut.: Sa 10) per: deest: Cac 11) decrevi. mus: LCL Ruin.

falsarii fuerint deprehensi, omnibus 12 officiis et beneficiis ecclesiasticis perpetuo sint privati, ita, quod, qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint 13 degradati, saeculari potestati tradantur secundum constitutiones legitimas 14 puniendi, per quam et laici, qui fuerint de falsitate convicti, legitime puniantur 15. Qui 16 vero sub nomine nostro literis falsis utuntur, si clerici fuerint, officiis et beneficiis ecclesiasticis spolientur; si laici, tamdiu maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter, ita tamen, ut in istis 17 malitia gravius Iguana negligentia puniatur 18, quod et is de his, qui falsas literas impetrant, statuimus observandum.

CAP. VIII.

Non praesumitur quis falsare literas de simplici iustitia, nec punitur, si, hoc cumperto, testiterit illis uti.

Idem 2.

Accedens [ad praeseatizantem nos] D. an. P. presbyter latoa p-aesenliunz sua nobis insinuatione moaz. strevit, quod, quum olim arzissus ab archipresbitero et clericis de Ctsali noaio pro quibusdum causis, super quibus a te se fatebatur indebite praegravari, ad nostram praesentiam accessisset, nec posset pro eo, quod tunc teanporis nos earatus irrefirantale gravi, suas literas oñtinere, nznrcmz apud setlent apostolicam faciendo post paucos dies contigit ipsum etiam in firmare. Dunt aten? esset in lecto ctegritullinis constitutus, accessit ad eum gtidemz clericus de Casali novo, A...o nomine, qui tunc tenporis aazorabat in Urbe, et sub spe ellectionis et gratie pmnisit e-i se quas a nobis postulabat literas oldentunz; qui credidit verbo eius, et expensas tribuit, quas pro literis ipsis se expensarunz praefatus clericus proponebat. Tandem ad eum quidam cuanmissionis literas ad venerabilem Jicctrenz nostrum Tranensenz archiepiscopum et dilectum filium abbatem de Coronata portavit, quas praedictus presbyter credens veras esse et de nostra conscientia emanasse, ad iudices detulit delegatos. Quunzque in praesentia ipsorum indicum iu literas argueres falsitatis, et sacerdos ipse et alii clerici de Casali novo ects veras esse proponerent, tu easden literas sub sigillo p-aedictorum iudicum ad nostram praesentiam direxisti, quas ufique falsas esse deprehendimus maazifeste, pro quo tibi per scriptum nostra mandavimus, ut illum, qui praefectas literas impetravit, officio beneficioque suspensum ad nostram praesentiam dirigeres puniendum. Verum quum sacerdotem praedictum sea redderet conscientia innocentem, postquam tu eum officio et beneficio suspendisti, ad nostram festinanter accessit praesentiam ad suam innocentiam excusandam. Sed quoniam? tu eum moram faceret longiorem, et a nobis nizericorcliam postulat, praefatae falsitatis omnimodam ignorantiam proponendo, ipsum tamen cum literis nostris ad te ditxianus reanittendum, tui misericordiam iazveniat, quam precatur. Inde est, quod? Fraternitati tuae per apostolicum scriptum mandamus, quatenus, si literae apostolicae 3, in quibus falsitas fuerit 4 deprehensa, de simplici iustitia formam habeant 5, quum praesumi non debeat, quod pro talibus literis, quae possunt facile 6 a quibuslibet obtineri, fraudem quis 8 commiserit falsitatis, [ab ipso presbytero canonica purgatione recepto, quod conscius non fuerit falsitatis,] nec literis [illis] usus est, postquam eas falsas esses cognovit, si tu, ei [divinae pietatis intuitu] officium beneficiumque restituens 11, ipsum super hoc ulterius non molestes, [quia sicut iustum est etc.]

CAP. IX.

Propter paucarum literarum rasuram in loco non suspecto rescriptum non probatur falsum.

Idem 2.

Ex continentia 3 j. [literarum dilectorum filiorum abbatis sanctae crucis de YValtham et magistri Simonis de Svelle nobis innotuit, quod, goteen oliarz quaestio, quae vertebatur inter dilectos /dios 111. Phil. de Ludeleve ex una parte, Robertum et Vincentium

clericos ex altera super ecclesia de Streton, ipsis et quondam abbati de Straford. a bonete anemoriae C. Papa praedecessore nostro conzmissa fitisset, codean abbate pariter et praedicto Vinceazio de hac luce subtractis, praenominati duo indices iusta tenorean rescripti apostolici procedentes, attestaciones et cdelegationes utriusque partis diligenter audierunt; et tandem, (pm m renunciatum eis ab utraque parte fitisset, et secundum ctlegota di ffznitiva esset sententia pronzulgandct contra nzagistrum P., adversa pars literas apostolicas arquit falsitatis, et eas esse falsas sub periculo causae se firmiter ctsseruit probaturam, sibi legem imphens, vi a causa caderet, nisi probata evidentius falsitatem, et, ne ulterius iudices in causa procederent, sedero apostolicczm cappellavit. Saepedicto autem Plul, exhibente illum, per (pene literas impetravit, et firmitea- prominente, quod eas veras esse probaret, memoratus R. ab eisden iull-icibus requisitos, ut aliquanz nofam expa-inzeret falsitatis, propter quau' falsas esse literas proponebat, nzlul aliad specificetre voleen, nist gculd eas falsas dixit, et asseruit a cancellariet nostra nullatenus eamatasse. Supradicti vero iudices, ab ipso P. izzratoria cautione recepto, quod accusationem falsitatis prosequeretur, sicut superius est expavessum, sequentenz diem post dominican, qua cantaba' „Lactare Hiertsalem, i proxinz praeteritam, ad prosequendum coraaz nobis appellacionem interpositam enyigue parti terminuarz pvaefzzerunt. Ceterum praefatus Robertus in termino praetaxato ad praesentiam nosiraaz accedens, super falsitate literarum cte processu negotii veritate suppressa (set dicitur) a nobis cal praedictos iudices literas impetravit, et azilcil prorsats de falsitatis accusatione proponens, a sede apostolice furtive aecessit.] Verum nos literas ipsas, quae redargutae fuerant falsitatis, diligenter intuentes, nullum in eis falsitatis signum vel suspicionis invenimus, nisi paucarum literarum rasuras, quae nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debuerunt. Unde 1 [discretionem vestrae per apostolica scrizata mandamos, quatenus inquiratis super his diligetiztis veritatezn, et,] si vobis constiterit, ianz dictas literas a nobis fuisse veritate tacita iazpetratas, et praedictum R. 5 obligasse se sub periculo causae, quod literas 6 filis 7 falsas esse probaret, quum [inier ipsuat et adversarium sumo quaestio personcalis cagatto, et] quilibet ad renunciandum s iuri suo liberam habeat facultatem, ipsi 12. super dictas * ecclesio silentium imponatis. [Aliogitiaz pararas convocatis etc. Dat. Lat. 1111. ital. No v. 1198.]

TITULUS XXI.

DE SORTILEGIIS.

CAP. I.1

Sortilegio pro futuris invenieudis vel divinationibus faciendis prohibentur, et contra facientibus poeua imponitur.

Ex poenitentiali Theodori.

In tabulis 2 vel codicibus 3 aut alio 4 sorte furta 5 non sunt requirenda, aut nullus in psalterio vel in evangelio vel in aliis rebus sortiri, nec divinationes aliquas in aliquibus rebus quis 6 observare praesumat. Qui autem contra 7 fecerit, quadraginta dies poeniteat.

C A P. II.1

Presbyter, qui per inspeetionem astrolabii furia requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita communiter summatur; sed in veritate haec summatio non est indistincte vera, quia acrius potest puiri.

Alexander III. Grandensi 2 * Patriarchae.

Ex tuarum tenore literarum accepimus, quod V. 3 presbyter, latnr praesentiuiz, iuveizili levitate usos, cum quodam infami ad privatum locum immundum spiritui invocaturus accessit. Unde tu eum, quia propter hoc infamiam laborabat 4, et facinus publicum et azotortuz eral, ab officio et beneficio ecclesiastico suspendisti. Ipse autem corone nobis viva voce pro-

Tit. XX. Cap. VII. 13) omnib... excrueur.; deest: Rata. 13) postq. el seg. fuerint: deest: RnH+; per iud. ec. cl.: deest: Sa 14) canonicos: ib. 15) puniuntur: Cap: puniuntur: VSA; fimo caouis: Sa 16) Qui ... utuntur: deest: C 17) aliis: Caefh 18) puniuntur: Cac 19) etiam: Cc; deest: Ch.

Cap. VIII. 1) Restitutua ex Rey. Ral. I. 456.; Alan. I. (5, 9.); Comp. IV. c. 1. h. t. (5, 8.) 2) Idem in Registro: Dgh; Sipontino archiep.: Rey.; - ser. no. 1118. - Poithast no. 532. 3) praefatae: Dabcfh Rep.; praedictae: Dh 4) fuerat: FIMDbh; rail: Ileg. 5) habuerunt: Rey. 6) de facili: Dbfph Re. 7) detineri: Ilh 8) quis: deest: D Reg. 9) coso: deest: Dabcfh 10) cognoverit: Ilb; deest: Il 11) restituit et eme: Il Rey.

Cap. IX. 1) Itehtitaa ex Rey. Ral. I. 404.; Aleta. 2. (5, 9.); Comp. IV. r. 2. h. t. (5, 8.) 1) Iclum iu Rog. ep. lun.; Dh; Itt. in Reg. ep. Ronen.: Dg;

Id. ep. Remen.: Df; ep. Roffensi, archidiacono Bathor. iensi et mag. W. de sancta fide canonice Wellen.; Rey.; - Fottleat vo. 395. 3) conscientia: Leal 4) Ideoque: Rey. 5) saepedictum Robertum: Ib. 6) lit.: Cerote Il 7) priores: Rep. 8) abrenunciandi: Dbfh Rey.; abrenunciando: Darg 9) praedicta: FD Rey.

Tit. XXI. Cap. I. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 1. h. t. (5, 17.) 2) add.: yero: Ab; talibus: Ed. ROM. oper. meced. 3) in cod.: A abcl 4) ant al.: deest: A 5) futura: fiaba 6) quis et deest: A 7) cunt.: deest: Jkl; SI fecisti ... poeniteas: Ab; Quod ac fecerit: Aac.

Cap. II. 1) Restitutum ex App. L. 6.; Comp. I. e. 3. te. t. (5, 17.) 2) Grandensi: FHLLA O; add.: in eodem (i. e. secundo Rey.) libro; O; - 1159-81. - Jafé no. 9007. 3) W.; Ab 4) laborat: Anbc.

posuit, quod non ea intentione, ut vocaret ⁷* daemoniums, ierat, sed ut inspectione ⁰ astrolabii furtum cuiusdam cedessae posset recuperari ¹⁰ⁿ. Verum ^{1x}, licet hoc ex bono zelo et ex ¹² simplicitate se fecisse proponat: id tamen gravissimum fuit, et non modicum inde maculam peccati ¹³ contraxit ¹¹. ; Sed quoniam tutius est in dexteram quane [in] sio:gra>r, et in misericordiane quam ire severitatem declinare, ipsron fraternitati tuae duximu.c remittendum. Mandamus ¹⁵, quatenus ¹⁰ sibi infra ocio (des post harum susceptinnem litera-19(11t ecclesiam cune tweiversis ablatis restituas, et talem ei pro expiatione illius delicti poenitentiam ¹⁷ imponas, quod per annum et amplias, si tibi visum fuerit, ita lamen, quod Giernium non exceda!, eum ab altaris ministerio ¹⁸ praecipias abstinere, et extunc ¹¹ liberum sit ei exercere officium sacerdotis ²⁰.

CAP. III.,

Non soium electio per sarros fieri non debet, sed etiam electiones compromissariorum per sortes assumi non debent.

Honorius III. Capitulo Lucanensi'.

Ecclesia vestra nuper episcopo destituta, sicut comperimus, vos ³, convenientes in unum, ut de futuri tractaretis electione pontificis, circa modum electionis diversos incipientes habere tractatus, unum tandem elegistis ex vobis per sortem, qui tres auctoritate vestra elegit, per quos vice omnium Lucanensi provideretur ecclesiae de pastore; quorum duo tertium, magistrum R. ⁴ scilicet, elegerunt, quod expresse licebat eisdem secundum traditam a vobis omnibus potestate in. Procuratoribus igitur vestris super bis in nostra praesentia constitutis, nos, tali examinato processu, licet nota non careat, quin immo multa reprehensione sit dignum, quod sors in talibus intervenit; ; propter praerogativam tanzen morunr. et literaturam magistri R. canonicis vestri, in quem vota ecclesiae vestrae praeficienduna episcopunz concurrerunt, el affectionem, quam ad eandem habemus ecclesietna, electionem celebratam de ipso ad gratiam confirmationis admittimus ⁶, sortis usura in electionibus ⁷ perpetua prohibitione damnantes.

TITULUS XXII.

DE COLLISIONE DETEGENDAI*.

CAP. I. i

Accusatoro desistente ab accusatione, potest ludes ex officio suo inquirere super crimine illato.

Gregorius universis Episcopis de Corinθο2.

Scripta fraternitatis vestrae relegentes agnovimus³, quod hi, qui contra Hadrianum episcopum ¹ aliqua dixerant, modo cum eodem episcopo in amicitiam convenissent; ; et magna nuhis ml prtesens facto est de comm. mitote Metida. Sed, quoniane ea, quae dicta sunt, indiscussa numere non patinetr, sedis nostrae diaconum ad ea investiganda dirigimos. Quia vero ⁵ nuntiati facinoris qualitas nos vehementer impellit, ut ea, quae audivimus, dissimulare nullatenus ⁶ debeamus, praesertim quum accusatores et accusatum inter se fecisse gratiam indicaveritis ⁷, hoc nobis necesse est subtilius⁹ perscrutari, ne g forte non ex caritate, sed ex praemio eorum sit concordia comparata.

CAP. U.,

Desistente accusatore et accusato ludes prosequitur.

Idem.

Crimina semel audita Gregorius indiscussa nullo modo praeteribat², etiamsi accusatus cum accusatore in gratiam rediisset.

it. XXI. Cap. H. 5) non tomen: FLt 6) quod: 11 7) invocaret: FCHTh7.IIAO 8) daemonem: 0 9) per inspectioem: ib. 10) recuperare: LaNA 0 11) Unde: Aal 12) ex: deest: Ab 13) pece.: deest: 0 11) contraxisset: Al 15) monentes atque mandantes: d0 16) ut: Aal 17) poenam: FIKJfNAal: 18) ministratone: A; administratone: 0 19) exinde: 0 20) sacerdotale: A0.

Cap. III. 1) Restitutur e.r obnpt. V. e. un. h. t. (5, 0.) 2) 1216-27. - Potthast no. 7813. 3) vos: deest: E 4) Iticardum: Eacd 5) concanonici: Ed Richt. 6) admissim: GLA 7) talibus: E.

Tit. XXII. 1) det.: deest: FGIIKLaIIY.

O ap. I. 1) Restitutur ex Greg. Reg. III, 39.; App. XLVIII, 2.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 18.) 2) ser, ao. 593. - Jaffé no. 879. 3) cognovimus: Ab 4) fratrem et coepiscopum nostrum (vestrum): Ab) AO Reg. 5) varo: deest: ib.; seq. ulule.; deest: 0 6) non debemus: 0 7) iudicatis: Ab; iudicatis: 0; indicatis: AackIReg. 8) subtiliter: NO 9) ne forte eorum (Moruna: Aal) comparata concordia, quod absit, non ex caritate, sed ex praemio facta (sed praemio facta esse: 0) conetiterit: AO; ne fertaese eorum sit comparata

CAP. IIr. t

Colludena In causa beneficiorum privan debet beneficio.

Alexander III. Norvicensi² Episcopo.

Audivimus³, in episcopatu tuo et in aliis episcopatibus Angliae usque adeo clericorum malitiam excrevisse, utl interdum, inter se collusionem facta super beneficiis, quae possident, se sustineant⁵* ab aliis molestari, et postea, ut quaestioni cedatur, et iidem clerici beneficia quiete possideant, quasi nomine transactionis solvant aliis de ipse.s6" beneficiis annuam pensionem, ut post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est inter eosdene clericos collusio facta, ius sibi valeant vindicare. Unde, [quia] quid sit tibi exinde faciendum, nos consulere voluisti, fraternitati luyr per apostolica scripta praecipiendo mandamos, quatenus, si quos clericos ⁷ tuae iurisdictionis per^o collusionem huiusmodi fraudem legitime tibi constiterit commississe, eos beneficiis, super quibus collusum fuerit ⁰, non differas appellatione remota perpetuo spoliare, quia satis esset indignum et absonum, si fraus et dolus, quae in praedictum iudicium ¹⁰ et aliorum nituntur committere, in eorum non redundarentli incommodum et iacturam.

CAP. IV. I

Absolutio de criminibus illatis, per collusionem facto., non impedit facultatem iterum accusandi et inquirendi de illis criminibus.

Gregorius IX. Barensi² Archiepiscopo et Fratri Ioseph Monacho Florentino.

In tantum clamor, qui adscendit contra Acherontinum archiepiscopum, invalescit, quod dissimulare ipsum ulterius sine scandalo non valemus, nec sine periculo tolerare. (Et infra:) Licet autem sedes apostolica frequentibus clamoribus excitata inglesitionem quorundam excessuum suorum duxerit committendam, propter tergiversationes tamen ipsius, ut dicitur, eodem cum inquisitoribus et examinitoribus colludente, nec non corruptis testibus et inquisitoribus ac examinitoribus supra dictes, non solum praedicti excessus remanserunt hactenus incorrecti, verum etiam peiora prioribus committere non expavit. (Et infra:) Discretionis vestrae mandamus, quatenus, si de huiusmodi collusionem ac corruptionem constiterit, ex integro super praemissis et aliis, alioquin super novis duntaxat inquiratis, quae videritis inquirenda.

TITULUS XXIII.

DE DELICTIS PUERORUM.

CAP. I. t

Impuberes praeter vitium carnis delinquere possunt; puniuntur tamen nritius quam adulti.

Gregorius2.

Pueris grandiusculis peccatum nolunt attribuire quidam, nisi ab annis XIV., quum pubescere coeperint. Quod merito crederemus, si nulla essent peccata, nisi quae membris genitalibus admittuntur ³*. Quis vero audeat affirmare, furta, mendacia et periuria non esse peccata? At his plena est puerilis actas; quamvis in eis non ita, ut in maioribus, puniendi videantur.

CAP. II. I

Puer non debet ita severe puniri, sicut maior, nec pater ex delicto filii impuberis tenetur.

Alexander III. Hermonensi² Episcopo.

Referente s nobis H. ⁴ latore praesentiuene intelleximus ⁵,

concordia, quae si, quod absit, non ex caritate, sed ex proemio facto constiterit, maiori hoc enondatione plectendum est: lieg.

Cap. II. 1) Ioanines Diacort. in vita Greg. IV, 32.; Comp. I. c.2. h. t. (5, 18.) 2) praeteriebatur: Al.

Cap. III. 1) Iteintitum ex App. XXVIII, 12.; Lips. VI, 5.; Bamb. VI, 5.; Ca.ss. XVIII, 5.; Comp. I. c. 3. h. t. (5, 18.) 2) Norvicense: R; - 1159-81. - Jaffé no. 9090. 3) Audimus: R 4) quod: 0 5) sustinent: FGHIK Coll. vid. 6) ips.: exstat: FOHIK 7) cloricorum: Coll. citt. 8) iur. tuse collusionem huius fraudis: 0 9) fuit: Q; collusi fuerint: 0 10) tuae iurisdictionis: 0 11) redundaret: GAabcQ.

Cap. IV. 1) 1227-34. - Potthast ante no. 9679. 2) Barrensi: F; Batrensi: H; Baron.: K; Varen.: Lb.

Tit. XXIII. Cap. I. 1) Comp. I. c. 1. h. t. (5, 20.) 2) Greg. IX.: LaⁿJ; Augustin.: Abel; Eugen.: Al; 3) et: deest: GA.

Cap. II. 1) Restitutur ex Comp. I. c. 2. h. t. (5, 20.) 2) Hermonieu.: A; - 1159-81. - Jaffé no. 9022. 3) Deferente: Al 4) Haide: Aa; Ilalde: Ab; Heide: Ac; Aldo: Al 5) ad audentiam ap. sed. pervenit: A

sui in poenae subdatur inferius annotatae, videlicet, ut septem diebus dominicis prae foribus ecclesiae in manifesto, dum aguntur missarum solennia, blasphemus existens, ultimo illorum die dominico pallium et calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, septemque praecedentibus sextis 4 feriis in pane ieiunet et aqua, ecclesiam nullatenus ingressurus. Quolibet quoque praedictorum dierum tres, si poterit, alioquin duos reficiat pauperes sive unum. Et, si nec ad hoc eius suppetant facultates, id in poenam aliam commutetur; cui etiam, si renuerit recipere ac peragere poenitentiam supra dictam, ecclesiae interdicatur ingressus, et in obitu ecclesiastica careat sepultura. Per tenor: item praeterea potestatem, coactione, si necesse fuerit, episcopi dioecesiani adhita contra eum, blasphemus, si dives fuerit, quadraginta solidorum, alioquin triginta sive viginti, et, si ad id non sufficiat, quinque solidorum usualis monetaria poena mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturum; quod etiam inter alia communitatum statuta ponatur.

TITULUS XXVII.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO, DEPOSITO VEL INTERDICTO MINISTRANTE.

CAP. I.1

Clericus, depositus celebrans, excommunicatur.

Ex canone Apostolorum.

Si quis episcopus, presbyter 2 vel 3 * diaconus, depositus iuste pro 4 certis criminibus, ausus fuerit attractare 5 * ministerium sibi dudum commissum: hic ab ecclesia penitus abscindatur 6 *.

CAP. II.1

negratus vel suspensus celebrans, et inonitus non desistens, excommunicatur; et, si nec sic desistat, per eacuiarem potestatem ad requisitionem ecclesiae exilio damatur.

Ex concilio Antiocheno 2.

Si quis presbyter aut alius clericus 3 ab episcopo suo fuerit degradatus, aut ab 1 officio pro certis criminibus suspensus, et ipse per contemptum et superbia aliquid de ministerio sibi interdicto agere praesumpserit, et postea ab episcopo 500 5 correptus c in incepta 7 praesumptione perduraverit: hic s * modis omnibus s excommunicetur et ab ecclesia expellatur Et quicumque cum eo communicaverit, similiter se sciat esse excommunicatum. Similiter de clericis, laicis vel feminis excommunicatis observandum est. Quocumque aliquis ista omnia contempserit, et episcopus minime emendare potuerit, regis iudicio ad 11 requisitionem ecclesiae exilio damnetur.

CAP. III.1

Interdictus et excommunicatus celebrans, monitus non desistens, deponitur.

Alexander III. Londonensi 2 Episcopo.

Clerici autem, si 3 qui a sois, aut etiam de mandato Romani 4 Pontificis ab alienis episcopis 5 interdicti vel excommunicati [fuerint, et] 0 ante absolutionem divina officia celebraverint, nisi moniti 7 sine dilatione redierint, perpetuae depositionis sententiam pro ausu tantae temeritatis incurrant.

CAP. IV.1

Excommunicati vel interdicti celebrantes depoueri debent, nisi propter multitudinem mitigetur mensura.

Idem Toletano Archiepiscopo 2.

Labores praesentium, cunctis tuis literis ad nostram accedentes praesentiam, saepe nobis 3 excessum plenius intimarunt, scilicet,

quod tam ipsi quam multi alii, postquam interdicti vel 4 excommunicati fuerunt 5, divina praesumpserunt 6 officia celebrare. i- Quoniam vero cum eis marinar?, multitudinem in hoc peccasse dicebant, nec nobis, quis eorum magis vel minus deliquerit, innotescere potuit 7, negoliuna ipsunt tuae discretionis arbitrio duximus renziltendanz. Fraternitati tuae per apostolica scripta praecipiente 8 mandamus 9, quatenus, rei veritate diligentius inquisita, si XL. solummodo vel pauciores in his deliquisse constiterit, omnes in perpetuum ab officio sacerdotali deponas. Si vero multitudinem magnam in hoc peccasse cognoveris, eos, quos magis causaliter delicti esse constiterit, perpetua depositione condemnes, et alios, qui non tantum deliquerunt 10, ab officio ad tempus suspendas, et omnibus poenitentiam secundum discretionem tibi a Deo datam iniungas.

CAP. V.1

Si habens notitiam excommunicationis per solam famam celebrat, debet de rigor deponi, licet cum eo possit misericorditer dispensari. II. d. et est casus notabilis.

Innocentius III. Herbipolensi Capitulo 1.

Illud Dominus in beato Petro, [cui licet insatiffacientes in apostolatibus successibus us dignitate, singularis praerogative privilegiaant. ecclesiae Romane concessit, ut tanaversorum fidelium capitulum mater existat ita ut alienum si a corpore illo de quo ait apostolus: „omnes vnum corpus sumus in Christo“ naenzbrum quod in eius non perslilit unitate, nec ad aliud ovile pertineat, de quo in evangelio legitur: „filius unus ovile el unos pastor“, qui matrem eam non habuerit et magistrant, nos quoque, qui ad eius regitiam Deo disponente sumus vncati, etsi olla stemus am-pares el viera is inaequales primis praedecessoribus nostris, qui pro ecclesia suas animas posuerunt, ex eodena lamen privilegio pari cum eodem fungimur potestate, quoniam legimus dictum a domino: „quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in codo et quodcumque solveris super terram era solutum et in codo“ licet autem apostolica sedes imperfectionem humanam et iniunctam sibi oneris gravitatem attendens, multos in soriem creditae sibi sollicitudinis evocaverit, sibi tunc retina plenitudinem potestatis, multa suae solios potestati reservans quae praeter specialerum auctoritatem ipsius, nec de iure debent nec possunt impune ab aliquibus dispensari, zapote cessiones el tranc. elationes episcoporum et alia quaedam, quae quum nota sint, nobis non optas est literis explicare.] Venerabilis frater noster [Conradus] quoniam Hildesemensis episcopus, inaperialis aulae cancellarius, non catterens, quod multa sunt, quae praeter specialerum actoritatem apostolicae sedis de iure non possent nec deberent impune ab aliquibus attentari, zapote cessiones el translationes episcoporum et alia, quae nota sunt vobis, licentia non solum non obtemperat, sed nec etiam postulata, ecclesia Hildesemensi relicta Herbipolensem ecclesiam occupavit 5, et sic in literis quas nobis destinavit. . . Herbipolensem se praesumpsit cappellare]. Unde nos, praesumptionem ipsius debita volentes anihladversione punire, venerabili fratri nostro Magdeburgensi episcopo et aliis quibusdam in Teutonia constitutis dedimus in mandatis, ut, quum factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium, nisi dictus episcopus infra 7 XX. dies post suspensionem literarum, quas super hoc ipsi direximus, ab Herbipolensis ecclesiae administratione cessaret, eum excommunicatum publice nunciaret, et excommunicationem eius facerent talis campanis et candelis accensis festis diebus et dominicis innovari, quod Magdeburgensis studuit adimplere. [Licet autem in manifestis non esset urdo iudicialius requirendum et ipse confessus de . . . videretur, quous literis ad nos directis se praesumpserit Herbipolensem episcopum (Talare, ad vincendam onem nzalitanz, eidem den. uo non praentissca salutatione, utandavinaus ut ora-ni occasione cessante, si apud nos vellet gratum invenire, mandatzant apostolicam adimpleret: Tetan ipse zzhilo-

Tit. XXVI. Cap. II. 4) sex: *Fili Corat.* 5) car.: *dcest: Lad*.

Tit. XXVII. Cap. I. 1) c. 29. Car.: *Ap. Lips.* XI, 32.; *Conap. I.* c. 1. h. t. (5, 23.) 2) aut presb.: *AP orig.* 3) aut: *FGIJKAL orig.* 4) super: *orig.* 5) attractare: *GKL3A orig.*; tractare: *M* 6) abscondatur: *p. GIIA abc.*

Cap. II. 1) *Restitutanea ex Lips.* XI, 31.; *Comp. I.* c. 2. h. t. (5, 23.) 2) homo c. 9. *Cap. Y.* ap. *lirnis pala*. (*Mor.* GGD: *AL.* I, 25.) in *compendis: redactan.* - *fpsaar: Coue. Antiocla.* vide ap. *Griat.* e. ti. C. XI. pl. 3. 3) aut al. cl.: *add. a Rayos.* 1) ab: *dcest: AP* 5) suo: *doest: A1* 6) correctos: *lsLb* 7) in coepta: *A1IP* 8) hic: *exstat: FGRlk* 9) omnimodis: *GAP; omuimodo: F* 10) iropellatur: *Ab* 11) ad requ. eccl.: *add. a Rayos.*

Cap. III. 1) *lietitiaat: ex App. XXVI.* 10.; *Lps.* XI, 10.; *Ban. b.* XI, 10.; *Case.* XXI, 15.; *Comp. I.* c. 3. l. t. (5, 23.) 2) *Murgon.* ep.: *Ab; Lurgo:* A; *C;* *Turonen.* ep.: *Aal;* *Id.* eidem (i. e. *Livonierasi ep.*); *C;* *Cantuariensi archiep.*; *P;* *idea eidem* (i. e. *F. Lunon.* ep.): *Q;* *Cantear.* archiep. et cine suf-

fraganeis: *T;* - *add.: P. C.* - *Relatum* (5): *APR;* - 1159-81. - *Jag* 7 0.8871. 3) si: *aleest: LbN* 4) domini papas: *Ab* 5) ep.: *deest: I* 6) fuer. el: *dcest etiam:* 9 7) ad adnitionem vestram (nostrani: 4) <: .l: ad com-monit. vestr. nostr.: *P;* *OT;* ad communionem nostram: *Q.*

Cap. IV. 1) *Restituime ex App. L.* 51.; *Comp. I.* c. 4. h. t. (5, 23.) 2) 1159-51. - *Jaffé* no. 9171. 3) nob.: *<leest: FGHJIAI* 4) et: *Abc* 5) fuerint: *A;* fuerant: *0* 6) praesumpserunt: *A* 7) potuerit: *Ab* 8) praec.: *dcest: Aar.* 9) mientes: *00* 10) deliquerint: *Cov. t. Bt lra.*

Cap. V. 1) *Restituerua ex arg. ap. Schaxnat Vindem.* I, 185.; *Carrp. III.* c. 1. h. t. (5, 12.) 2) *Dilectis* Chis II. electo et capit. I-Hildesheimensi: *arg.* - *Pothast* no. 1002. 3) quod . . . vobis: *dcest: arg.* 4) possunt . . . debent: *Ch* 5) cf. e. 3. *transl. ep.* (1, 7) 6) archiepiscopo: *atCagh orig.* 7) intra: *Cma# Bdhna.* 8) *add.:* excommunicaret et: *Ch* 9) unciarent: *Cagh orig.* 10) id quod: *orig.*

minus in sua contumacia perduraret et posteaquam alius in Hildesheimensi ecclesia de mandato nostro electus et cum firmatus fuerat, se praesunzeret Hildesheimensem episcopum appellare, ne apostolica sedes dissimulare videretur, ipsum excommunicatum inter missarum solennia nunticavimus et mandavimus ab omnibus evitari: ceterum, ipse tandem temeritate propria recognoscens, primo coram iam dicto archiepiscopo et multis principibus Alcamanniae, secundo coram venerabili fratre nostro C. II° Ioguntino archiepiscopo, episcopo, abinensi, et multis principibus iuramento firmavit, quod mandatis apostolicis obediret, et exinde nec viarum vitans discrimina, nec incommoda, temporis impatiens, ad Apostolicam sedem accessit et sponte suum confessionem excessum, in nulla contritione cordis et magna humilitate corporis, absolutionis beneficiam postulavit. Nos cautum, eius sequentes exemplum, qui non vult mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat, quod ipse pacto quilibet et tenore iuravit, quod universa mandata nostra bona fide reciperet et servata quaecumque dicerentur ipsi, super his, pro quibus fuerat excommunicatus per nos data per nuntium nostrum seu per laterales iniungendo: postmodum autem fecimus ei absolutionis beneficium exhiberi. Ipse vero episcopus tunc, in nostra postmodum praesentia constitutus, etsi suum recognoscere et confiteretur excessum, et non iudicium, sed misericordiam postularet . . . [atque] . . . sui excusationem induxit; sic tamen, ut nec finem humilitatis excederet, neque usulae adeo rationibus minueretur in lucis, quin semper danantem et quoniam fecerat, et se ipsum. evictis. . . . ipontane accusaret; virilebatr callen¹² tribus specialibus claviculis. Primo videlicet in eo quod praeter specialem auctoritatem nostram ab ecclesia Hildesheimensi ad Herbipolensem rite actum, quod iure non potuit, transire praesumpsit, ac postquam alias in Hildesheimensi ecclesia electos et confirmatos de mandato nostro fideles, se ipsum Hildesheimensem episcopum nominavit. Secundo in ea videlicet, quod postquam dictas carechiepiscopus a (agrebunensis) in eum de mandato nostro sententiam excommunicationis pronuntiavit, divina praesumptio officia in sollemni curia celebrare, et postquam se non ita excommunicatum a nobis, sibi fecit scilicet celebrare et communioni frequenter se ingessit. Tertium, quod si ab Herbipolensis ecclesiae se simulavit administratione cessare, nunciam tamen plene recessit ab ea? quippe quum interrogatus a nobis con-fissus fuisset ad hunc temporalia detinere: verum idem episcopus super primo capitulo se voluit liberaliter excusare, (piam ad Herbipolensem ecclesiam ex speciali apostolica auctoritate transivisset, quum bonae memoriae Celestini papae praedecessor noster, et draxerit indigentiam licentiam ad aliam ecclesiam transire, sed verba ipse. . . . indulgentiae ac vim eorum diligenter attendentes ea causam non habuit transeundi, priusquam per eum postulatio examinata fuisset cujus fuerat facere, ne quid forte per impressionem ferret, aze quid ageretur per significationem pravitatem, ne quid attentare contra canonicas sanctiones posset, quod ex timore indulgentiae satis patet, in qua subiumitur circa lineam: dummodo canonicis non obviet statutis: praeterea etsi videretur et indulgentiam izzivitatem maiorem sumeret dignitatem, concessum tamen ipsi non foret, ut ad parit dignitatem ecclesiam se transferret, quum indulgentiae maior existat episcopo ut ad parit ecclesiam transeat magis . . . nunquam invenitur dispensatum, constat autem Hildesheimensem et Herbipolensem ecclesias quantum ad dignitatem pertinere, esse pares, quia). Itaque suffraganea sit ecclesiae Illoguntinae; nam licet Herbipolensis sit in temporalibus abundantior, Hildesheimensis tamen in spiritualibus nobilior perhibetur. Hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, quod, quum dictas Magdeburgensis non esset ordinarius iudex eius, non licet crederetur quod monitione non praemissa auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam in eum aliquam promulgare. Unde, quum nec ante factum monitorias, nec post tractum literas ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si divina officia quantumcunque solenniter celebravit, praesertim quum ei non nisi per famam de sententia contra eum prolata constaret. -f (Zuod cautez, postquam se non excommunicatum a

nobis, divina sibi fecerit officia celebrari, et fidelium communioni se ingesserat frequenter, id non in contemptum sedis apostolicae vel tanti etiam sacramenta, sed spe veniae assensit se fecisse, ne videlicet induresceret amplius, vel daretur eius animum proterviret, si nunquam divinis officiis interesset; licet in dichas salenibus se nunquam celebrationi rivinorum ingesserit, sed cum paucis in angula alicuius ecclesiae arcille non festivis dichos divina sibi fecerat inleralum officia celebrari. Licet autem in hoc non videatur omnino culpabilis existisse, quia tamen in dubio via est tutior eligenda, etsi de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamen potius se abstinere, quam sacramenta ecclesiastica pertractare. Illud autem, quod sub spe veniae divina sibi fecit, postquam se a nobis excommunicatum noverat, celebrari, et communionem

se ingessit, potius contra eum facere credimus, quam pro eo, quum sub illa fiducia poenitentiae non debuerit deliquisse, et excommunicato non vitare multo magis, quam non vitare periculosum existat; non vitare siquidem, quum in eo sit, excommunicatus sine delicto non potest, sed, quum ex aliis pendeat, sine suo delicto poterit non vitari. [Dum] illos autem et oppida Herbipolensis ecclesiae in utilitatem ipsius se assensit tenuisse ne si ad alienas manus foret devenisset, non esset quia ea postmodum liberata; sed quam spiritualia sibi tenaporibus digniora et obediencia melior quanta ratione auscultare melius garanter acilipena arietem offerre, non debuerat idem episcopus pro temporalis commodo Herbipolensis ecclesiae, irrobentiae notari, incurrere et apostolicis iussionibus contraire. Atque clientelae, quod non culi donrinaas mortem peccatoris, ne viderentur apostolicae seria benedictionis immemores cum eodem episcopo misericordiam in quibusdam clucimus faciendam; sed quorundam idez in donrinaas misericors . . . si una sine altera tenecdar, gzerum et quaedam sial culpa, in quibus secundum canonicas sanctiones culpa est relaxare vindictam, temperavimus ergo et per disciplinam misericordiam et per misericordiam disciplinam, ut sic commissos ab eodem episcopo pravitatem excessum, ne ipsum cogere de ventia despenare; ipsum igitur sub nostra et fratrum nostrorum praesentia, in publico consistorio constitutum, sapientes canonicos sanctiones, quibus est cautum, et qui ad maiorem plebem se traxerint, et ea ecclesia pelli debeant alieno et eare proprio, ut nec illis praesideant gms per superbiam spernunt, nec illis quos per avaritiam concupiscunt, tamen Herbipolensi piam Hildesheimensi episcopo tu per sententiam curavimus spoliare. Cum ea 49 misericordiam facientes, poenam, quam canon infligit his, qui post excommunicationem divina praesumpserint officia celebrare, vel qui se celebrationi ingesserint divinatorum, ei non cluximus infligendam. [Itaque] clavimus ergo etc. Dat. Lat. V. Id. elpr. A. o. II. 1200.]

CAP. VI.

Excommunicatus celebraas a beneficio deponitur.

Idem Bisuntino Archiepiscopo 2.

Fraternitati tuae (Et infra: [cf. c. 6, de ea, qui cogit. IV. 13.]) Presbyteros autem et alios clericos cluocesi tuae, qui pro suis excessibus a te nexibus anathematis canonice Innotati praesumpserunt vel praesumunt officia celebrare divina, rationabiliter poteris omnibus beneficiis ecclesiasticis spoliare. [Fratrenz etc. Dat. Perentini XII. Iul. lun. A. o. VI. 1203.]

CAP. VII.

Collatio beneficii excommunicato facta non tenet, et scienter talibus conferens beneficiorum collationem suspenditur. — (Quaesivisti etc.) Celebrans in loco interdicto, si est clericus saecularis, beneficiis privatur; si monachus, in arctius monasterium detruditur. II. d.

Idem Decano et Priori Coloniensibus.

Postulastis per sedem apostolicam edoceri (Et infra:) Consequenter etiam quaesivisti, utrum clerici, qui, dum essent

[It. XXVII. C. ap. V. 11) quum: orig. 12) cognosceret: LaC 13) vel: Cb 14) tamal: adiecit: (add.: inter alia: Cb; etiam: Cc); idem opiscopus: Che orig. 15) summa excusationem: LaC orig. 16) allegans: Cb orig. 17) cl.: deest: orq. 18) nec: Cgla orig. 19) credidit: Cb; credebatur: (irrit. 20) admonitione: O 21) in eum: deest: ora. 22) commonebat: C orig. 23) ab eo: deest: orig. 24) receperat: Cb orig. 25) sed: MCac 26) quacuquo solennitate: ore. 27) praes.: . . . constaret: deest: ib. 28) fociat: Cb; fecerat: Cla Richt. 29) ingessit: Cb 30) sub epc: ib. 31) presternetur: Cc; add.: diutius vel prosteretur: Cb; floret: orig. 32) et: CRicht. 33) enim: orig. 34) in primo capitulo: O orig. 215) otiamet: orig. 36) tam.: rleest: ib. 37) si: deest: FGHXMC orig. 118) a nobile scivit: orig. 39) oratione se ingessit: Ch 40) iniecit: Cu; ingessorit: Cc «Mit» 41) sub: deest: Cah 42) debuerat: A ta 43) ex-

communicatos: NO 44) dum: Cb 45) in eo: deest: orig. 46) add.: suo: Cb 47) in: Che 48) peracto: Cb orig. 49) non vit. Et ita cuna eo: Cagh; In eo cum ipso: Cb orig. 50) quod poen.: Cb; deest: orig. 51) inri.: deest: FHIN Cagh; imponit: G; infringit: orig. 52) praesumpserunt: orig. 53) qui: deest: Cah Richt.

Cap. VI. 1) Illestatum ex Reg. Brequ. VI. 72.; Atan. 2. (5, 10.); Comp. III. c. 2. h. t. (5, 12.) 2) Posthat no. 1906. 3) Fratrenitatis: LbCh 4) nex: Reg. 5) off.: deest: ib. 6) potes: Cb Reg. 7) denudare: Cb; privatos denunciare: Reg.

C. ap. VII. 1) Restitutum quantum expedire videbatur ex Reg. Bol. X, 62.; Comp. III. c. 3. h. t. (5, 12.) 2) maiori decano etc.: O Reg.; — l'ottlaust no. 3101.

excommunicationis vinculo inuoluit, ecclesiastica beneficia sunt rulepti, eadem, iustitiam absolutiois beneficiaria obfiterentur, licite aaleant reti, cre, postulantes u, hilominus [per seden] (Tostol/reat e, rlicari,] qua pocnu currii-] (lebeant abbates el abbatassae, el alit eRle.sial'ivaa praclati, gn'scientel- clericis excommunicationi s, bier'tis ecclesiasticis beneficia conuulerunt 4. Ad quae 5 Consultationi vestrae respondemus, quod, quum excommunicationis communicari non debeat, clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea retinere licite, nisi forsitan cum eis fuera misericorditer dispensatum, quum ea 7 non fuerint canonice consecuti 8. IIIi yero, qui scienter illas beneficia talibus contulerint, tamdiu debent illa beneficiorum collatione suspendi, donec super hoc veniam consequi mereantur, ut puniantur in hoc, in quo delinquere praesumpserunt. Ouasivistis 1 praeterea ls, qualiter puniri debeant clerici 10 monachi vel 11 moniales ecclesiarum conventualium, qui post latam interdicti 16 sententiam in locis suppositis interdicto praesumpserunt hactenus, et adhuc etiam non ventur divina officia celebrare, quamvis propter hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc 11 breviter respondemus, quod clerici, qui talia praesumpserunt, sunt ecclesiasticis beneficiis spoliandi; monachi vero vel moniales in arctioribus monasteriis ad peragendam poenitentiam detrudendi 12, [In.super etc. .Dert. Lid. Id. ?Ilaii Ao. T. 1207.]

CAP. VIII.,

Valer collatio benefic.ii el fasta , qui prius fui(excommunicatus, sed absolutus tempore collati nms.

Idem Decano= et Subdiacono Pictaviensibus et D'agistro P. Canonico Petragoricensi.

Tropnsuit alim con-am nobis 2 dilectos fil. +trs magister P. ^ l;uul' cicricus z'nerchbili.s f'cdris nosrvi eplscopti hucstiliens, cluod rlier'bl filio G. sanctae Mariae in portico diacono carciinali in partibus illis apostolicae sedis legationis fungente officio, quiclam de 1 Lemovicensibus canonicis eis humiliter supplicarunt, ut eorum ecclesiam (i, quae debito fradidahatrl clericorlilll SCI-vltio, ordinaret, pro se ac nlaglStro eodenl scriptura liastro preces supplicarunt. Ipse ver, LenkYVic:ensem 7 Ci'l'itatem in_ressus, canonicos inferpusilis "recibos monuit, ut illos recipere in socios' et in fratres, niacinie quum praebenda V. vel 14, ab ultima ipsius ecclesiae ordinatione vacassent, quibus 1 post petitas et concessas delibera tionis inducias non curantibus respondere, de praebenda Leniot-icen, i c:ordinalis praedictus eosdem clericos C/I rrra i;ruhctreL ips'n'm e:rcam-7rinnicNnrl hnr: h'utt,ru'v' (u'sliti. +.ee, nuu po, stpaltere7! rlrml rlr /nc/nrlt/or rrl! reroCare, 9 rri, manhr(fnu aposfofic,in crxse-tpumle,+ rlrriosque pnr:is receptis r,etl'v'c et con f.s.cionib,r, el (tlierJr(tiu,rihrr: inlc/er,G'., rm,drvn cnst nu sw//u'ienler instl'ocfumi. ad nasl'nR9 rrvni.,r, nml r.C(ilncN. t.fuum L) antelo dictus magister et Lemovicensis poenitentiarius in nostra fuissent praesentia constituti, ei acta iudicii 12 inspicere fecerint diligenter, per poenitentiv-ii testes intellexitulus %acl(1nl fidrut. 13 quocul fit Lemovicensis episcopus pluribus manis, antequam idem ir

magister investitus fuerit 16, et clericos et burgenses castri Lemovicensis et 17 eundem P. nominatim, quem eorum dicebant is * consiliarium et fautorem, vinculo excommunicationis adstrinxit. Per testes yero magistri P. probabatur n *, quod 20, etsi dictus episcopus in burgenses et eorum fautores tam clericos quam laicos Lemovicenses excommunicationis sententiam protulisset, eos tamen 21 per tres annos absolvit 22, antequam 23 dictus magister fuerit investitus, quibusdam presbyteris tisque ad ceriunt fempus in excommunicatione retentis, qui contra sententiam interdici praesumpse-cntt celebrare, et quod 21 idem episcopus dicto magistro communicavit postea in ecclesia et in mensa. Quia vero 25 b'orla mandati no.stri tenorem saepe dictum 26 magistrum 27 P. investiturae 23 suae tempore a praefato 29 episcopo exstitisse excommunicatum, dictus poenitentiarius, sicut obtulerat, non probavit, quum ex adverso de absolute et communione 30 dicti episcopi fuerit facta fides: quod per dictum legatum, de memorato magistro P. factum est, de f,atrwn nasiirorum cansihil per diffinitivam sententiam duximus approbandum. [Quocirca etc. Dat. Lat. VI. pial. Febr. A.o. YIII. 1210.]

CAP. IX.1

Suspensos vel excommunicatos ignorantes celebrando Hulla indiget dispensatione respectu irregularitatis; alias secos.

Gregorius IX. I. et I.' Canonicis Pragenses.

Apostolicae sedis (El infra:) Verum, quia tempore suspensionis ignari celebrastis divina, vos reddit ignorantia probabais excusatos. Ceterum, si forte ignorantia crassa et supina aut erronea fuerit, propter quod dispensationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate apostolica indulgemus. [Dat. Z. pial. Illri. 1227.]

CAP. X.1

I;xunununacatas miuori c.elebrans non est irregularis, sed peccat, et potest eligere C, et ea, rinae snnt iurisdictionis, exercere, licet non eligi; et, si confort .sacramenta, Hect peacet, taten collado tenet et sttum habet effectum.

I d e m.

Si celebrat minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet, nullius tamen 2 notam irregularitatis incurrit, nec eligere prolibetur, vel ea, quae ratione iurisdictionis sibi competunt, exercere. Si tamen scienter talis electos fuerit, cine electio est irritanda pro eo, quod ad susceptionem corulu eligitur, a quorum perceptione a sanctis Patribus est privatus. I'eccat autem conferencio ecclesiastica sacramenta; sed ab eo collata virtutis non caret effectum, quum non vicleatur a collatione, sed participatione sacramentorum, quae in sola consista perceptione, renlotus; dulmmodo non in contemptum ecclesiasticae disciplinae, viclelicet contra prohibitionem superioris, conluniois excommunicatorum pertinaciter se ingessert, in quo casu est anathemate feriendus.

it. XXVII. Cap. b'tl. i) curripi: (ribo 11 cautulorin: Cbe; 5)qued: Gilali ter resp.: Fil111111W: vobis tlatordttxaunterrespondend: C' Rvg. 71 ipsu i'v'el'ill'r' lLg. assoout: FICAE 11p. .0 ipsu: Un. 11e9. 10) contulm-ut: LbCd 'il'i de,berent: (A 13) gnacisvisti: Gas 12) consequenter nu :nu: (c.1: couseilletlee' de ...tenis) ex l'vllnlllilllillimato millast'ante guaeisvisti. 1'notmreu rinaliter: (Ar 1.1) vel: CnA; ant eles. vel ntou.: Cc 15) nec non crian: (et: (i): URrg. 16) interd.: dexf: (or 17) quod: kcg. 1A) rctrlucndi: Che ll.rll.: rclucndi: (L: ndd.: sunt: (nA. (a p. VIII. 1) h:st7HLHnr:er Comp. IV. c. Ml. S. i. (5, 6.) -- h'icriplart es, suppr bou in Crly de il. l'rc moduta ad wag,l'e-lravn Noilul-cronac.Lemnrivrs'.IX. 11-41. nmr. 1211. (Hil. S.Hi. 201. 2) Ueratio Ct subdurauo Pictaven'i ot mag. Anlerico do Lnucoavado caunico i'etragerimeusi: - Cnrid. I) nomina Cnrrupbr smrl: - Pullbnst ill. 4171.S) ces. 101.5.: drl. +1: 1-1'11111111; cor:nU dil. filie YOLigio IP: DI sanctae Lamine ad septa sulis diaconu r'ardivali, gaba saba e' paeueteuta:uau Letnor-iceni (noun,r i,a pcyj r'or,vrp. c.4) concessimus aminoren: 1) Rey. 1. c. 1) de (etuova: Fil111111) 5) ei: thest: IIAJ i) eet in tUnne oeclesia, qu:w debito fr:uttlabattit' (futtldabatur: llar) servitao cleticupruut (uloricus: Jn,O camnico3 ideesi: Dr) ordinaret (can. ord.: drst: tlq: 1 1 7) nolnc,rCORMj: c. +f: 11 N1 u.vtuicos: Illa 9) (mi, n'uitauae ipsa devute suscepta deliberationis inducias petiermt, post quas priu) o ta -seconde, 11011 cur:utitbns responden: (respuium dare: UL) dl: (add.: duabus: DL) praebendis Lenlevicen. (redil.: ecclesiae: 1)6j cardin:da s: 1 1 10)Qua: hoc loco ojuasiur snot ex rp. cit. licet cognosr'i, rdir rscce, iGr stallum iu churo et loctum itl capitulo vobis praeciptions assignari, quod qu'undam impediende manda non existit exsecutoini mandatum. lunde cum). iustautia pustulasti ut quod a legato factum fuerat faceremus iuiirmit:tem debitan/ obtinere. Verltm Poeniteutaarius propo.snit ex adverso quod :urtequaz legatus praebel'las cantldissut quidem, Lemoviceuse capitulu ab Silfo grava" uc appell:avit, tan' episcnpa, casu multotun

eanmticormu Leutovicensium, qui erant in exereit contra haereticos absentiam allegand. Assermt insuper facultates ecclesiae diminutas et vos sufficienter in alias ecclesiis praebendatos, propenens te t'ore simoniacum et ingrato in Lemovioensi ec'clesiae, as en tempore quo fueras de praebenda Lenlovicensis ct:cicsiae anvestitlls, excomlnnncatun ab codera episconn exstitissu. 11as :urteul ct aliis per Cardinalis relationem atditis, (plum convenissetnus postulodum o.nudcnl Poonitentiarium per DOS ipsos, per respon-siones ipsius patera esse frivela, praeter id, quod de sententia excommunicationis contra te preposuerat intelleximus evidentes. Linde venerabili fe'atra nostro ar.hiepiscopt Ct dilectis liliis magistro 111. Canonice Bittriceusti et 11. (ell:lcario sanefi l'rontouis Petr:igomiceensis dedimus in mandati.e, nt nazi lbeuiteuti:uius infra mensem post comunionem eorum te legitime a saepufatu episcopn tempore investatnae tuae excommunicatinn fuasse prub'et, qnnd per daettun legatun de te factura exstiterat sttblato appellatiuiis obatacuto cuntirmarnt. 11) Qunm autem propter }loe tam (decsir llb) saepedietus magister quam poenitentiarius (alai: Df; add.: mete uratus: Da) in nostra etc.: 13 13) ipsa: D 13) int. sententiatn: De: fact. lid.: dert: 1A 14) caldo: W. frater noster: Dd 15) P.: Dc: deest: DA; idea ma:; P.: Da 11) Moral: F: esset: Db 17) contra: Illt 18) dicobat: l'(11111Allabu 19) probatur: Filr'lbtl 20) qui: Dac 21) tau1. aute: Dbc 22) absolverit: Dnelr 23) quarn magister: Dlc 21) idem quoque: F; quandoque: Dabc 25) His igitur et aliis, quae utraque pars proposuit (add.: cosen). uobas: Dlj) intellectis, quia (et qu.: Di) iuxta: D 26) suprascriptam: Dh 27) mag.: deest: Daf 28) investitum suo: DA 29) praedicto: DL; a: (lees: Db 30) comntuticacione: Dacgle; excont-u)nicacione: DA.

Cap. IX. 1) Pottdrst post 910. 9011. cf. no. 7882. 2) I. et L.: La-V; -- uliuz i'ri9nas ep. parlnt ride 191 e. 9. de e.recept. (2, 25.)

Cap. X. 1) 1227- -Jf. - Poitlmst970. 9079. 2) tato.: drCsl: L'add. rol/.

T IT' UL U S XXVIII.
DE CLERICO I NON ORDINATO MINISTRANTE.

CAP. I. I

Clericus, ministrans in pertinentibus ad ordinem, quem non habet, deponendus est, et amplius non ordinandus.

Hormisda Papa.

Si quis baptizaverit² aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus¹, propter temeritatem abiiciatur de⁴ ecclesia, et nunquam ordinetur.

CAP. II. I

Diaconus, missam celebraos, ad sacerdotium non promovetur, et a diaconatu suspenditur ad tempus; sed in beneficio poterit ad tempus dispensari.

Urbanus III. Legionensi= Episcopo.

Ex literis tuae fraternitatis innotuit nobis, quod I. diaconus praesentium latr., *inlelas ante tempus in presbyterum ordinari, ces. ceruit, se propter ordinationem tam gradan), sacerdotalem adeptus, et, quum non imposuisses ei manum, missarum celebrationem usurpare praesumpsit* 6. ; *postmodum in vera Domino inspirante rediit ad se ipsum, et propria) recog)oscens excessum, in tanto sibi periculo consuli humiliter postulata Quia igitur super hinc Ola nos eluxit fraternitas consulendos, litera) praesentibus Consultationi time s* respondemus* 9, quod¹⁰ ad sacerdotis¹¹ officium non poterit promoveri; a diaconatu quoque¹² biennio vel triennio pro¹⁶ tua maneat provisione suspensus. De beneficio autem misericorditer agatur cum eo¹⁴, ne sustentatione privatus ad saeculi negotia l. revertatur. Ut autem securius ei possis hanc misericordiam facere, de agenda imposita poenitentia diligentem¹⁶ circa eum curam non desinas exhibere. Salubrius autem sibi absque dubio providebit, si ad regularem vitam se duxerit transferendum.

TITULUS XXIX.

DE CLERICO PER SALTUM PROMOTO.

CAP. UV. I

Qui ignoranter per saltum de subdiacono fit presbyter. post poenitentiam in diaconum ordinatur, et postes potest secum in sacerdotio dispensari.

Innocentius III. iiononiensi'- Episcopo.

Tuae nobis praesentatae literae continebant, quod, sicut ex relatione quorundam bonorum virorum³ P. presbyter lator praesentium, diaconatos ordine praetermissos, se fecit ad sacerdotii ordinem⁴ promoveri, quumque super hoc ab ipso quaevis diligenter veritatem, ipso tibi quoque³ secreto humiliter confessus est, se pro certo nescire, si res taliter se haberet, sed, ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conversatus, credebatur assertioni eorum, eo, quod ipse tempore, quo ordines inferiores suscepit⁶, infra annos discretionis fuerat constitutus. ; I'u *egata. ipsum col apostolicam sedera transmittens, a nobis leumiliter supplicasti, ut clac ea misericorditer agere dignaremur. Nos igitur, eius misericordiae dolentes, fraternitati lacte per apostolica scripta Mandamus, quatenus condignam poenitentiam pro huiusmodi negligentia iniungas eidem; qua s peracta, quia non intelligitur iteratum quod factum esse nescitur, ipsum in diaconum ordinare procures, et sic de misericordia eundem ministrare*

permittas in ordine⁹ sacerdotis. [Dat. ROM. ap. s. Petr. KII. Kal. Febr. 1205.]

TITULUS XXX.

DE LO, OUI FURTIVE ORDINEM
SUS CEPIT. I

CAP. I. I

Qui furtive recipit ordinem, si contra hoc facientes lata erat excommunicatio, sine dispensatione Papae in sic suscepto ministrare vel ad superioreum adcondere non potest; sed, si excommunicatio lata non erat, episcopus et abbas poterunt dispensare. II. d. cum duobus serlaentibus.

Alexander III. Lingoniensi² Episcopo.

Veniens ad nos³ P. lator praesentium nobis exposuit, se⁴ antiqui hostis cersutia circumrr;entlu furtive diaconatus ordinem suscepisse. Unde fraternitati tuae⁵ respondemus, quod, si forte non fuit a te, vel ab aliquo archidiaconorum vel praelatorum tuorum⁷ sub anathematis interminatione prohibitus, tu ipse in promotione ipsius⁵ ad sacerdotale officium condigna⁹ satisfactione imposita¹¹, nisi alia¹¹ impediant, pro arbitrio tuo dispenses¹². Si yero interminatio anathematis super hoc facta est, moneas¹³ eum, sicut el nos f(c'in)ll.s, ut in¹¹ aliquo monasterio¹⁵ sen canoniam¹¹ habituli suscipiat regularem; cui¹⁷ iuxta arinlo)itir n relrl, ex quo in habito illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conversatus, poteris misericorditer¹⁸ providere; alioquin nulla ratione concedimus, eum ad sacerdotalem ordinem promoveri¹.

f. Al. 11. I

Sttmmtatt est supra capitulo proximo.

Coelestinus III. 2

Qucum H. lator praesentium, sicut nobis sua quaestione⁴ monstravit, ad tuam ordinationis caust⁵ praesentiam accessisset, iuxta consuetudinem patriae sibi quatuor minores orfines contulisti; quibus non contentus, subdiaconatum etiam⁷ [eodenr 3 die, inter (dios lateas te irzcrin, et rliacnutam] temerario ausu recepit. Quia yero idem clericus in hoc¹ facto multum excessit, manclamus, quatenus eum¹ in minoribus duntaxat¹¹ ordinibus¹⁵ celebrare¹³ permittas. Si yero doillum l'eliglonls intraverit, et vlta et mores elus exegerint: abbas cuas, si voluerit¹⁴, [clava] in aliis clo!l en¹ poterit ordinibus dispensare.

CAP. 111. I

Sununatul est supra capitulo primo.

Idem".

Innotuit nobis ex tenore tuarum¹ literarum, quod G. clericus Ictor praesentium et alii duo de dioecesi tua ad G. quondam Seguntinum %* episcopum, ut⁴ ordines⁵ ab eo reciperent, accesserunt⁶; quumque⁷ ab eodem episcopo sub excommunicationis sententia fuisset inhibitus, ne quis⁸ se ad duos ordines suscipiendos ingereret, praedicti clerici nihilominus subdiaconatus et diaconatus ordinem clandestine⁹ suscepunt. [Quia igitur, quid tibi faciendu 711 slt, pral¹ los lora nos (luxit fi'ater)itels conculcados, Consultationi¹¹ time taliter respondemus, quod tulter¹⁴ ordinati in susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare non debent. Verum tanlen, si ad religionem aliquam voluerunt¹¹ se transferre, et¹⁴ peracta

T it. XXVIII. 1) cler.: deest: FXZMfi; presbytero: l.
Cap. I. 1) Lips. XXXII, 6.; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 24.) 2) bapt. ...
aliquod: deest: Ab 3) inordinatus: ib. 4) ab: A.
Cap. II. 1) Restitutant ex App. L, 82.; Cass. XXI, 1.; Comp. I. c. 2. b. t. (5, 24.) 2) 1185-87. - Jaffé no. 9876. 3) I.: deest: OR 4) tu.: deest: Ab 5) imposuisset illi: R 6) usurpavit: A 7) cognoscens: Ab 8) cons. tuae: deest: C Coll. cit. 9) taliter resp.: Fk Cem. Böhm. 10) quod: deest: R 11) sacerdotii: rb. 12) queque: deest: ib. 13) pro tu. luan.: deest: ib. 14) cum oo: deest: Al 15) negotium: Aabcr 16) diligenter: LaAal.
Pit. XXIX. Cap. un. 1) Restitutant ex Reg. Brega. VII, 192. : Comp. III. C. UU. h. t. (5, 13.) 2) Olomue.: CH: V Reg.; cia cett. Codd. nomen corrupt. ese: - Potthast no. 2381. 3) acceperas: Cc llla acceperis: Cb 4) gradum: Cb Rey. 5) quoq.: deest: C Reg. 6) suscepit: Reg. 7) iuan.: Coa. Büln. 8) ea: Cag; et ea: Ch Rey.; ut et ea: Cb 9) ordines: Ed. Roui. oper. vñnd.
Tit. XXX. 1) recepit: FM.
Cap. I. 1) Restitutant ex App. XXVI, 9.; Lips. XI, 9.; BamL. XI, 9.; Caso. XXI, 14.; Coup. I. c. 101. h. t. (5, 25.) 2) Liucononensi: A: F. Linon. ep.: P, F. Lenovensi. Livonensi: O; F. Lunon.: Q: - 1159-81. - Jaffé no. 9053. 3) ad nos: deest: APQR; in Al capitis initium est: Lator praesentium nobis exposuit. 4) quod ... suscepit (suscepit: R): Coll. cit. 5) frat. tuse: deest: Codd. con.; - Undo ita (tibi: O) duximus respondendum: Coll. cit. 6) fuerit: FCX Coll. cit. 7) nostrorum: R 8) Mies: P 9) coi] condigna: Al 10) interposita: R 11) aligna: Coll. cit. 12) dis-

pensa: I' 13) commoneas: AUPQ; admoneas: J7i bl) in: leest: l' 15) monast. monasticum seu canonicum habitum suscipiaut rel: ularem: R mende 16) canonica: FCHXAIPQ; regulari concites: - AbcG 17) (mi: AackIPQR; quid: Ab; add.: si: Q 18) add.: ei: 3IQR 19) prolunvendum: APQ.
Cap. II. 1) Restitutant ex Lac. ap. IlaI, III, 554.; (101. uact. 1. 102. Comp. II. c. 1. h. t. (5, 12.) 2) Clemens III: Bglai; idem fi. i. (1-ul. 11i. Turonensi ep. in codera lib.: Lar.: - 1187-91. - hoye no. 10233. 4) tu.: Bgh 4) quaestioae: BabehSa Lec. 51 tempore: Lur. d) tus iraternitas iuxta consuetudinem patriae illi (ei: BoSa Loc.) qua. min. ord. centelle (contulerit: 1305) quibus nullatenus contentos: Bsa Lec. 7) et: deest: Coll. eitt. 8) yernaecio inclusa dcsua diem: Se 9) ipsu: 11re; i to: Bghl. Sa Lar. 10) ipsum: Sa 11) dunt.: dces: coll. rñl. 19) oraje.: deest: Sa 13) ministrare: FHCalt. cit. 14) si vol.: dces: IJbela Lm. 15) cum eo: deest: Bac.
Op. III. 1) Restantes: ex Cilb. anct. 2. (5, 111.); Cod. Ha.: Comp. II. c. 2. h. t. (5, 15.) 2) Clemens III. i. Ixon. ep.: l.; ser. as. - 11s7 - II. -- Jaffi no. 10228. 3) Saguntiu.: FLabcgi: decet: Sre 41 ut ... re.: (rest: Bagi 5) ordinandi: Su 6) accedentes: B; dcc.; 11g: acr. es. issu nu ti. 7) accedens, 1 (Bh) fräisset districte (deest: 47) polibitums (inibituum' fina B ne: BSAU 8) aliquis: Bb 9) clanculo: Babchd4u; clandestino: I; 10) super: U 11) tibi auctoritate apostolica (praesentim: B61rsal.; 11sal) 12) tal.: rastel: A.; sic: U; tal.: deest: llac; tal. ord.: drst: 13) volucrint: FYIHJA-BSAU 14) et: caci: C.

CAP. VII.1

Excommunicatio, lata contra subditum, quia non paret contra privilegium sibi a superiori concessum, non tenet.

Clemens III.2

Quum ad quorundam *j-nalitianx* *coercendam in concilio fuerit Lateranensi multa deliberatione statulunz, ut archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, archipresbyteri etiam 3 et decani certum evectionis numerunz et personarunz in ecclesiarum visitationibz s non excedani: quia, sicut audivimus, quidam ex praedictis personis id in ecclesiis vestris nequaquam observant, super hoc commoditati vestrae attentius duximus salubriter providendum. Ideoque discretioni vestrae apostolica⁴ auctoritate concedimus, ut, si ecclesiarum praelati 5 numerum evectionis 6 et personarum in Lateranensi 7 concilio constitutum³, quum ecclesias 9 visitant, excedere forte praesumpserint, et pro illis procuracionem 10 exegerint, liberum sit vobis 11 auctoritate apostolica denegare, et, si propter 12 hoc in ecclesias vestras vel clericos 13 vestros aliquam sententiam promulgaverint 14, ipsam auctoritate apostolica decernimus 15 non tenere. [Nulli ergo etc. Dat. Rom. ap. S. Petrum.]*

CAP. VIII.1

Praelatus inferior citra episcopum non potest suam ecclesiam vel sibi subiectam alteri unire sine episcopi consensu, etiam metropolitani auctoritate interveniente. H. d. ot est casus multum allegabilis.

Coelestinus III. 2 Faustino Episcopo.

Sicut unire episcopatus atque potestati subiicere³ alienae, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur: ita episcopi⁴ est ecclesiarum suae dioecesis unjo et subiectio earundem. Quum itaque, sicut nobis innotuit, prior Granclensis 5 monasterium suum, quod est in tua dioecesi, et de tuo debet ordinari consensu, monasterio de Accato e, tuo assensu minime requisito, subiecerit sive unierit, *f i aternitati* 7 *ivae per apostolica scripta mandamus cuque s indulgentis, ut, quod fecit super hoc te inconsulto, tibi liceat auctoritate nostra, sicut iustum fuerit, infirmare, non obstante assensu vel confirmatione, quam metropolitanus interposuisse proponit, quum in dioecesi sui suffi-aganei absque ipsius 11 assensu lo non debeat aliquid huiusmodi contra constitutiones canonicas attentare, nos quoque id decernimus 12, prout <licitan est, irritandum, statuentes etc.*

CAP. IX.1

Suspendi debet clericus, qui de suo crimine publica gloriatur.

Innocentius III. Archiepresbytero sancti Andreae de Pal.1."

Quam sit grave crimen in clericis, quum malefecerint, gloriari et in rebus pessimis exultare, nullus sanae mentis ignorat. Accepimus sane, quod non sine dolore referimus, quod, quum R. Deserien. 3 13.4 filiam suam cuidam I. 5 nomine tradiderit 6 in uxorem, P. 7 diaconus ecclesiae S. Petri, filius A. 8 sacerdotis, non erubuit publice confiteri 9, se mulierem 11 praedictam 12 carnaliter cognovisse; unde factum est, quod praedictus vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoque 12 tibi per apostolica scripta mandamus, quatenus, si tibi constiterit de praemissis, onenz contradictione el appellatione cessante praefatum clericum ab officio et beneficio suspendere non postonas, compellens virum, ut uxorem suam recipiat, eique, sicut iustum est, officium exhibeat maritale. ^Dat. IV. Id. Maii Pons. atosta. Ao. I. 3398.]

Tit. XXXI. Cap. VII. 1) Restititduna ex Lat. ap. Bal. III. 371.; Colnp. II. c. 3. It. I. (5, 14.); - eadna exstat fit Reg. I anoeut. III. ap. Bal. I. 1. 10. 2) omni- bus minoribus ecclesiarum praelatis: F; Coel. III. abbatu et conventui Vercellensi: Loc.; abb. et couv. Virziliacensi (leg.: Vizelincensi - l'esellall); tiq. Inroc.; quac usor. a. Loe. edito'e in ca911, quo allatti col otodran radetto Iransmuttla cese; - 1191-8. - Jaffe ua. 10716. - 1198.; Potthast no. 155. 3) et.: tices: Ir 4) praesentiuul: Buc!Jbi Late.; auct. praes. mandamus et ap. auctoritate concedimus: lib 5) praenominatae (supra nominatae: Bli) petsonae: JI 6) evectionam: CUNA 7) Lat.: deesd: Bao Loc. 8) statu- tum: LaRb; - cf. e. li. de com. (3, 39.) 9) eas: Lar. lo) prodigan/ proc.: lPoj 11) vob.: dc.rsl: Loe. 12) per: ib. 13) in clier.: Bb 14) pro- mulgaverunt: ib. 15) decrevimus: LIJBb; denuneiotis: Bb.

Cap. VIII. 1) Restititum ex Comp. II. c. 4. h. t. (5, 14.) 2) C1eulens III: J.a.1'; Baverensi: G; l'aven.: Bb; Faventino: Bcgl; revendo: 71h; - 1191--8. - Jq(r' no. 10693. 3) subdce: Rbrj 4) episcoporum: Bac; etiam episcoporum: Bb 5) (lauden.: Bbh; Graden.: Coat. R(illu; 0) Atorato: MY; Itet:titto: 111E; Amisto: L; Acacerato: Lb; Acacerato: Ba; Tic.: lib; Patito: lic; Aterutu: Ilg; Ticecrano: Bb; Cerat.: lli 7) uudo frat.: Bbb 8) mand. atquo: der.ol: lib 9) sui episcopi: ll 10) c071- sensu: Babe 11) decrevimus: LuBb.

Cap. IX. 1) Restititum ex Rey. Bol. I, 143.; Comp. III. c. 6. b. t. (5, 14.)

CAP. X.1

Clericus, auctoritatem vel consilium directo vel indirecte homicidio pro- stans, irregularis efficitur.

Idem Episcopo Hiponensi² et Abbati de Tileto², Visitatoribus Lombardiae.

Ex literis vestris accepimus, quod, quum ad Albiganen- sem⁴ ecclesiam una cum venerabili fratre nostro Pisano archiepiscopo, tunc episcopo Vercellensi, accessissetis visi- tationis officium impleturi, Albiganensis episcopus inter cetera, quae proposita fuerant contra ipsum, hoc vnbs⁵ ore proprio est confessus, quod, quum quidam in villa quadam, ad eilts⁶ iurisdictionem spectante, infamaretur de furto, et idem illud inficiaretur omnino, offerens, quod candentis ferri iudicio se purgaret⁷, et s ut suspensio puniretur, si deficeret in eodem, dictus episcopus requisivit a iudice, quid super hoc videretur eidem. Et quum iudex respondisset, ut fieret, sicut fur ipse⁹ dixerat, ferrum candens in ipsius praesentia episcopi est allatum. Qllo quum accepisset fur ille, combustus est; unde iudex pavefactus¹⁰, quid sibi super hoc videretur, consuluit episcopum memoratum. Qui n re- spondit, quod, si fur idem sic evaderet, malum esset; quan- quam per literas, quas idenz episcopus nobis modo direxit, af- firmet, se verbis talibus usum fuisse: „Auditis, quantus est clamor populi, omnes dicunt, [quod] malum est 12, si sic 13 evaserit 14 impunitus." Et sic episcopus et iudex villam ipsam cum multitudine sunt ingressi 15, in quorum praesentia praedictus fur est auctoritate ipsius 11 episcopi suspensos; propter quod ipsum cono literis vestris ad sedem apostoli- cam destinastis. Sed idem in praesentia nostra c'onstitutu.s nihil unquam super bis proposuit coram nobis, nec literas vestras vidimus, licet idem se nobis illas asserat praesen- tasse. Quin immo statim. 17 *, quum dictus archiepiscopus ad sedem apostolicam accessit 18, qui nobis huiusmodi 10 rei seriem plenarie indicavit, idem episcopus a nostra discessit praesentia, et perquisitus non potuit inveniri. Nos autem super bis cum fratribus nostris deliberavimz dzlgenter, et, quia 20 idem episcopus non solum in iudicio candentis ferri, veruin etiam in furis suspensio graviter noscitur deliquisse, quum his non tantum auctoritatem praestiterit 21, verum etiam praesentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus 22. Quum igitur pontificale officium sine altaris³ ministerio non valeat adimpleri, dz:seretionl vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, ut episco- patui cedat, moneatis eundem; alioquin ipsum auctoritate apostolica ab Albiganensi⁴ ecclesia sublato appellationis nb- staculo amoventes, faciatis eidem per electionem canonicam de persona idonea provideri, [contradictores etc. Dat. Lat. Id. Dec. Pont. nostr. A.o. XI. 1208.]

CAP. XI.1

Collatio beneficii facta indigno ocellata cassari debet, et conferens secundo ante cassationem primae collationis privar. debet ea rice potestate conferendi.

Idem Archiepiscopo et maioris monasterii et sancti Iuliani Abbatibus Turonensibus².

Inter dilectos filios B. et P. 3 canonicos Pictavenses super succentoria Pictavensis ecclesiae quaestione suborta, eorunz utroque 4 fecmzter asserente, succentoriam ipsam se per Picta- vensem cantorem, ad quem eius donatio pertinebat, canonicis assecutum, [praedictus hocardus propter hoc ad sedem (postu- licaaz veniens, coram dilecto filio nostro Guata sanctae tllariae

2) Pal.: F; Pallian.; Cabcg Rey.; - Potthast no. 164. 3) R. de Serton.: II; Serton: Ca; 12. de Serton.: FIt; Scrran.: I; Sethene: Cb; Sarcono: Ce; Sctone: Qqla; Iticicus de Gerrono: Rey. 4) ri.: Cbch Itcg. 5) Iohanni: 6) tradiderat: NCabc 7) Petrus: lley. 5) Alberti: Ca; clees: Cbr Rey. 6) profiteri: Cbe 10) feminam: CRey. 11) supradictatu: CG 12) (lua- proptol: LRey.

Cap. X. 1) lilestitatmt ex Rey. Bal. XI, 157.; Comp. III. c. 3. h. I. (5, 14.) 2) Ilipor.: C; Ifyporjensi: Che REY.; it reté. Cadd. nomen craratpttun cst 3) Tilieto: Che Rey.; it rell. Coild. nomen c'orr'uptoa col; - Potthast no. 3061. 4) nomea in C'odd. cotUpt, est 5) nobis: (b 11) ipsius: Cio Re'g. 71 ex- cusaret se vol purgaret: L'abcle 8) adiciendo ut: Cleg. 9) ipsone: CReg. 10) expavofactus: ib. 11) add.: sil!; L'uyh 12) osse: CB 13) sic: deest: Rey. 14) evaderet: LaCb 15) egressi: ICY/b Reg. 10) ips.: deest: Cb 17) stat.: exstat: FOBIA 18) accessisset: lICh 19) Indos: Che Rey. 20) quitan: Cugh 21) praestitit. - exhibuit: (b 22) reputavi- mus: LCabeg 23) atlat.: etiaut: Ch 24) Abugen.: C.

Cap. XI. 1) l'estititmt c.c Itcg. Bal. XI, 264.; - Comp. III. e. 1. It. t. (5, 14.); - deesl: Cc 2) so'. as. 121)9.; - Potthast no. 3662. 3) l'. Chut.: Cucyl; P. Choot: C7th; Jlocardum et Petrum Coeth: Rey. 4) corna Merque coram nobis finiuiter asserobot: t'.

in Porticu diacono cardinali, quem sibi et procuratori praedicti l'ehi dedintus audirent, cfflmctm sibi succentoriam ipsam canonic fuisse collatam, adiecit, quod, etsi cantor eam ntemorato l'Oro alias Canonice contitlisset, donado lamen ipsa propter inrlgnilantem personae consequi non debebat effectum, quum irlem l'elrus esset publicas aleator el' usurarios manifestus. Licet (alteza post alit. rationes multas non snlu in ad hoc, sed etianz ad princirjctle probmzdtm praefittus Bocardits induxerit quosdam testes, quia lamen tara ipse gr.zmrz pars adversa super principali el iricidentihus piltres testes producere intenrebat, dilectis filijs decano cl emzfuri sancla C I, ad; gundis Pietarensis et Toarensi decano C CasrUn ipsnm cmmisnirL4 pm; cr.tmonico te'ntinancanz, alestalliones pcedietas eis sub mda iao.etra fmrsmilenles inclusas. l'uram gribu.s pmo 'c porvi'rs ronsttrdis, (pum iam tlictus llocardas testes .wms reetj) p' shtLurt, fttit ex adverso responsnz, g(oit rnrrol alimnas ardicrrds, (((pote qui per dilectos fltits areltij tre.sjrltc-mt,^nm.,%, lrrzn sehola.retvz, et vmaqtstrum P. Parvum. ccnzonicum PilhicerrR's, ivdie? s elegatos ct nobis, serzterzta eral excommnzrcctiois prO en, gttd ad 9nandatum eoronz lllu'onenz elericunz in ertruuricun Parjenserrz admitiere recusaba! (liatmque. postnrxrdm nieto lincrrdr's super ahsolatione siga literas eortmdenz &alicum lrrct-sentosses, ctdGersa par'S cas coepit ctguere falsita(ts ea, grurd clatt.srJa finolis earrmt tam ia incczusti colore qrtam irr. lifarar4Un firma a scrjtittura religita discordaba!, alle^ans emulen) B. (m juara reato ar'ntimtis jrl.sifati.s ab in.tentinne stla pmitr.s re^elleteelunt. Porro post conientiones nr.ultiplices el' elir.rsa.s indices ipsi l'r'e vnlurrate p<rtituz lestes tara super principlal' van.. ziuide'ntibus receperurzt. Sed eodem 13. pnstrzocltm ad nustrcnrl nudientem appellentf, iudices ipsi partes cunt cdesta.tio.rribus et actis prOvriis corrigitcdis ad nostram praese.nttinn rentiserrul. Partes itaque propler hnc nuper apud sedenz apnstoGrum c.nns(iutae cw'carr, dilecto filio nastro (Varan tituli sruec it 71 o 00110/ r 1.21(111(1 pr csbrltero cardinali, guem ipsis deuta<t,m.rs mulNoren, at i tmutulu lrlqar urrt. J Nos igitur, attestat-ionibus utriusqu% partis diligenter inspectis, invenimus evidente., esse probatura, eundem l'. publicum aleatorem esse ar, usurariuni manifestara; utpote qui undecim denarios pro duodecim publice niutuacerat' in ludo. Unde, licet ad palliandum tantae praesumptionis excessum proposuerit l' idem Prtrrs, quod hoc fecerat iuxta consuetudinem Gallicorum clericorum, qua' fere universi clerici mutant sic frequenter et ludunt: nos tamen, qui ex officii nostri debito pestes huiusulodi exstirpare proponimus, atque ludas voluptuosos, occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis lv materiam clevenitur il, penitus improbamus, excusationem praedictam, quae per pravam consuetudinem, quae 12 corruptela dicenda est podas l3, palliatur, frivolum reputantes, quin in illis magis plectibilis sit offensa, per eluos ad excusandas excusationes in culpis delinquendi auctoritas usurpatur, quod circa eundem l'. de succentoria praedicta factura esse dignoscitur, propter indignitatem et l' vilitatem l5 ipsius duximus irritandum, quum personis vilibus et inclignis portae dignitatis patere non debeant iuxta legitimas sanctiones. Praeterea contra praefatum B. fuit manifeste per testes l6* probatura, quod de conscientia iudicum lrrctictormr Btiuricensunz ultima clausula inserta non fuerat :n 17 literis eorundem, sicut in ipsorum depositionibus exprimitur evidenter;—Roberfus quoque diaconzts, ad hoc probmdtrrrr testis intructus, illitit item cleposuit, el adiecit, quod, <pitam de-heret l3 casdénz literas sigillare, [lilas] diligenter inspezit, nec ea/tem clausrllunr appo.sitant. (unc inverzit. Unde pars altera proponebat, quod, quum praedictus B. scienter uslls fuerit literis sic falsatis, debebat l3* merito tanquam falsarias omnino repelli. Veruin nos, attendentes, quod, etsi constaret cvüleratis.sime, quod dicta clausula literis illis fuisset apposita praeter conscientiam iudicum praedictorum 20', quia tamen fides nobis facta non fuit, quod dictus B. illam clausulam apposuerit, vel procuraverit, ut ab alio 2l poneretur, vel cilaiil=", quod scienter usus fuerit literis sic falsatis, ab huiusmodi falsitatis obiectu eundem duximus absolvendum; maxime (plum, postquam sibi hoc obiectum fuit 23, praeci:rmiserit 24 penitus uti eis. }[Ad Iraec per testes Bocardi super r,r-ritc'ipali negotio productos fhit satis sufficierzter osterzsunz, quod

quinta feria el, ut loquamur expressius, die Iovis post festivilatē sancti Michaelis, biennio iam elapso, succenem'za sibi conce,ssa fuera! supradicta; sed per confessonem eiusdem apparuit, quod idenz feslunz eodenz auno die Iovis fuera! celebratunz, siegue fuit per consequentiam comprobatum, quod octavo die post festum ipsum eidenn B. dicta donado facto f i,tit. Celerum per sex testes, cantorem scilicet, Oliverimz, W. Gerru, P. Agnellzmz, L Marinula, l'. de tlTarcui, quos sup'adictus P. ad probandum, quod donado silri facla praecesserat, introtluxit, exstitt manifeste probatum, quod anteriori tempore sibi fuera! succentoria saepedicta coliciu, quatm Oliverius, IV. y! l. manifeste dicant, quod secunda vol lerd, el cantor, quod lerd vel quarle die post dictara festum, el P. (poni in heblmctlla post idem festum ezdem Potro donado facto f itit. l' érum per testes, quos Bocardus md reprobationem testinnt jan? dictorrcnz induxit Oliverius et lVillemits fizerunt tanquanz manifesti fbrzicari reprobad. Cantar quagtte per nullas testes convinciur esse periurus, quia, gr.zum iuratus ctixerit, quod Bocctrdo succentoriam nunquam (federal supradictant, per multos testes probatura est ex aderso, quod ip.sis praesentibus cndtor irzvestivit eudent. Insuper P. Agnellus deposuisse dignoscilur super negntio principali, lzct pars Petri, dicens ipsum onzphibologice fuisse locutura, nsterzdere rtisct fuera, quod idenz tesbs super prirzicipali dixerit alud ide,m, quod Oliverius el lVillemzuz. Duo cero rescibti, scilicet l. Marinos et P. de llarcai, renzansertnt, qui rzduverznt rationabiliter l'reprobari, quia, licet dixerit pars l'ocardi, quod ipsius l'. testimonio lides leaherzda non eral, quoniam in causa Peiri literal procurator, quod ex eo nitebutn adstruere, quia testes eiusdenz Bocardi dixerant, quod idem l. literas Petri portaverat, quaesierat testes, el quaedam lzuiusntine fecerot, quia tarrzter nobis nota constitit, quod etusderrz P. fzerit procurator, cizts testimonio l'idem eetzsuius adhziendum. Sed et zllru l'rivoluaz reputavimus, quod proposuit eadem pars Bocctrli, vitlelicet, quia, quunz Petrus de rllarcai dixerit, quod lzebdonzadu post praedictunz feslunz saepedicto Petro donado facta f itit, innuztur, quod donationem ipsius B., quae octavo die post idem festum facta literal, eadem Petri donatio mininte praecessisset. Nata, quum hebdomada vel septimana nequaquactna ultra diem septinzum extiendatur, apparet, quia donado, quae fizcta fizerat irz hebdomada vel eticurt septinzana, cteriori vilque teapore fuit facla quanz illa, quae facta litit postmodum in octavo. J Quum igitur per depositiones sczltern duorum testium, fui rzu l'utenus reprob fizet-urt.25, nobis constiterit evidenter, quod concessio P. facta praecesserit, quanquam propter indignitatem eiusdem P. meruerit 20 reprobari, concessionem postmodum 27 B.28 factam irritam decernimus" 3 et inanem. Quia yero cantor 30 ad Diem ipsius succerztoriae donado speciare proponitur, ut de ipsius perjurio tacezmus, adeo3l- inconstanter se habuit in hoc facto, ut, sicut praemissuz est, prima donatione non reprobata secundam facere attentaverit 32, et dignum sit, ut in ea quis puniatur, in quo visus est deliquisse, in hoc eius duximus varietatis inconstantiam puniendam; ut concedendi succentoriam ipsam hac 33 vice nullam habeat facultatem, praesentium vobis auctoritate mandantes concedimus 34*, quatenus eandem, auctoritate nostra suffulti, sublato appellationis obstaculo personae idoneae assignetis, [contradictores etc.]

CAP. XII.i

Cognoscere de causa matrimoniali, item poenitentias publicas et indulgentias concedere spectat ad dignitatem episcopalem; mde inferior praelatus de his se intromittere non dehet, nisi ei competat de iure speciali.

Idem in concilio generali.

Accedentibus ad nos de diversis mundi partibus episcoporum querelis, intelleximus graves et grandes quorundam abbatum excessus, qui, suis finibus non contenti, manus ad ea, quae sunt episcopalis dignitatis, extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, iniungendo publicas poenitentias, concedendo etiam 2 indulgentiarum literas, et similia praesumendo, unde contingit interdum, quod vilescit 3 episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his 4 et episcoporum dignitati et abbatum providere saluti, praesenti decreto firmiter prohibemus, lie quis abbatum ad tafia se praesumat extendere, si proprium voluerit periculum

l'it. XXXI. Cap. XI. 5) Qui quum nobile quae audierat fideliter retulisset, nos utriusque etc.: Reg. (i) mutaret: FCb; mutavit: Gil 7) proposuerat: CL 8) fecerit: FGn 9) secundum guarā: Cabe Reg.; quoniam: Cg 10) add.: etiam: Ch 11) pervenit: Cb 12) esse: Cb; dast: Cal 7 13) add.: quam consuetudo (pali.: dect): Cb 14) so: Cb 15) inutilitatem: Ch 16) per test.: deest: Codd. con. C Reg. 17) in: deest: lileg. 18) debuerit: Cb 19) debeat: FGHLCC 20) praed.: deest: Codd. coll. 21) ab illo vel alio: CL 22) et.: deest: GOL 23) fuerit: Cb

24) praetormisit: C 25) fuerant . . . constitit: CL 26) meruit: Bóhm. ex Cout. 27) postro.: deest: Reg. 28) Boceando: Cabch; Boccardo: Cg 29) decrevimus: CL Reg. 30) actor: Ch 31) add.: lamen: C 32) attentaret: 31NCbgh 33) in hac: Cb 34) conced.: deest: Codd. coli. o. C Reg. delendum est.

Cap. XII. l) c. 60. Cene. Later. IV. (1215.); — Comp. IV. c. un. h. t. (5, 10.) 2) et.: deest: Dbd Conc. ,Hs. 3) evilescit: Db 4) ot in his: Dh,

evitare; nisi forsā quisquam eorum speciali concessione vel alia legitima causa super huiusmodi valeat se tueri.

Cap. XIII.'

Ad revelandum peccatorem, sive peccatum in poenitentia confessum, sacerdos compelli non potest.

Honorius III. P. tit. sanctae Pudientianae 2 Presbytero cardinali, Vicario nostro.

Dilectus filius Ioannes, sancti Thamae de Parione 3 presbyter, exposuit corant nobis conquerendo 4*, quod rectores fraternitatis Urbis ipsum ad revelandum fures, et id, quod super quodam furto sibi tanquam sacerdoti fuerat revelatum, vel ad satisfaciendum exinde danlūm passo arcare nitentes, in eum, nisi alterum praemissorum iaztra acto dies efficeret 5, tulerunt sententiam interdicti. Quia igitur perniciosum esset, praedictum presbyterum sibi taliter credita revelare, ac iterum iniqua, cogi ad id, quod non rapuit, exsoivendum, discretioni tuae per apostolicā scripta mandamus, quatenus praefatos rectores coram te conveniens, iniungas eisdem, ut a memorati presbyteri super hoc gravamine penitus conquiescant.

CAP. XIV.1

Privati bontines regulariter nequeunt constituere collegium et habere signa collegii, nisi eis aliter concedatur.

Idem Praeposito R. et I. Archidiacono Suessionensibus 2.

Dilecta in Christo filia abbatissa Iotrensis 3 nobis insinuare curavit, quod, quum presbyteri et clerici Iotrensis ecclesiae Meldensis dioecesis non conserverint proprium habere sigillum, nec sint unū corpus ita, quod capitulum appellaretur 4*, nihilominus tamen contra voluntatem ipsius abbatisae, quae ipsorum caput est et patrona, sigillum habere contendunt; in ipsius 5 praetenditū et gretvamen; quare id eis a nobis pella inhiberi. Quia yero nobis non constitit de praenissis, Discretioni vestrae mandamus, quatenus, inquisita super bis cb'igeniū veritate, si vobis constiterit ita esse 6 dictis presbyteris et clericis auctoritate nostra inhibeat expressē, ne praesumant vel de novo fabricare sigillum, vel uti eo, si forte noviter fuerit fabricatum 7, ipsos si contra prohibitionē nostratū centre praesumptperint, cz praesumptptiozē hūititnodi per censuras ecclesiasticas appellatione postposita cont.pescentes.

CAP. XV.'

aui contra iuramentum negat praelatum dominū suum, vel coram indice saeculari de ipso courhterit vel ipstun invadit, rloponi debet.

Idem S. Auberti 2 Archidiacono, Abbati 1 de Annona 4 Praeposito Cameracensi.

Gravem et dolore non vacuam, ꝑ cte boli clero contumelienū cūcūleis circunt fertam recepintus questionent, quod, quanz venerabais frater noster Antbianensis episcopus quoddctn beneficima vacans, quod aliare dicitur de Pillesco 3, cuidant iclone, prout ad se speetcre credebat, cabsente tamen 6 Ambianensi archidiacono contulisset, ident archidiaconts, stipattis caterva lhanascri fratri sui et quorandcana aliortm, accedens ad episcopum memoratum, et p-roponeras, quod ei iniuriatus fuera(super hoc, iat.etitit apud ezint, 'id sirtē causae cognitione a beneficio ipso prorsus amoveretur ab episcopo institutos. (El Discretioni vestrae mandamus, quatenus, si vobis constiterit, archidiaconum saepe dictam semel et secundo contra fidem homagii praestiti ac debitam reverentiam episcopum suum esse dominum negasse 7, vel in foro saeculari 5 deposuisse contra eum super rebus spiritualibus quaestionem, aut tam inasoribus 3 episcopi et sociorum eius, quam fratri eius vello complicitibus suis causara vel consllium praebuisse, ipsum, tanquam membrum putridum, ne san contantinet alias corruptela, ab Ambianensi ecclesia perpetuo abscindatis 11 et remoeatis omnino, beneficia sua 12 facientes personis idoneis

Tit. XXXI. Cap. XII. 5) bis: Dh.

Cap. XIII. 1) l'hestittana ex Comp. V. c. 1. h. t. (5, 10.) 2) Prudentia: Flh'; Prudentia: Eu: — 1216-27. — Potthast 120. 7811. 3) Paitione: Jsa; Partic.: EL 4) conq.: deest: FaHXLNE 5) effectm'it: L'rlbc.

Cap. XIV. 1) Restitutam ex Comp. V. e. 2. h. t. (5, 10.) 2) 1216-27. — l'othast no. 7845. 3) Iotrensis: H 4) appellentur: CHILa7fNEa; appolletur: FIBf:brd 5) cinH: Ea 6) rem taliter se habere: Eabc 7) fabricarunt: Led.

Cap. XV. 1) Restitutwa ex Comp. V. c. MI. de mvy. can. (5, 13.) 2) Alberti: FHELaNL'cd; Ariberti: Lb; Auberti: Ea 3) Abb.: alcest: EH; archidiacono o LNL' 4) teg.: l'3aunouia — Hahn'it: — 1116-27. — l'othast

per illos, ad quos donatio eoztnt pertinet, assignari; alioqu)z, quia contra eum 13 publica fmnet luborat, et 7Nant'eslrite praesunzptiones ctpparetz, purgettionell el .supa* praemissis emannicant cuna ntazcu clemca etusdenz dignitati. s el ardiais eiusclem provinciae itzclatis. Quod si forte tctli purgatione de/cerit in/i-a tentpus praefagendum a vobis ipsunt cuiuslibet cont'adictioz cis el appellatiunis impedimento sublatt 14 officio beneficioqte privetis, /acientes nihilonairtus sicut superius est ezprassunt beneficia, quae idem ca'cltdiaconus detinet personis idoneis assignari.

CAP. XVI.1

Ponit XV. gt:i.vatnina, illata religiosis, a quibus praecepit praelatos abstinere.

Gregorius IX. universis ecclesiarum Praelatis.

Nimis iniqua (Et infra:) Quum religiosi viri, abnegantes salubriter semet ipsos, elegerint in paupertate Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil habentes, et omnia possidentes: non desunt plerique tam ecclesiarum praelati quam alii, qui, caeca cupulitate seducti, propriae aviditatis subtrahi reputantes quicquid praedictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. Volunt namque contra regulam a sede apostolica approbatam et sui ordinis instituta ipsis invitatis eorum confessiones audire, ac eis iniungere poenitentias, et eucharistiam exhibere; nec volunt, ut corpus Christi in eorum oratoriis reservetur. Et fratres ipsorum defunctos apud ecclesias suas compellunt sepeliri, et eorum exsequias celebrari, et, si quis decedentium fratrum alibi quam in suis ecclesiis eligat 2* sepulturam, funus primo ad ecclesias suas deferri cogunt, ut oblatio suis usibus cedat. Nec sustinentes, eos habere campanam, vel coemeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare divina. Volunt quoque in domibus eorum certum numerum fratrum, sacerdotum clericorum et laicorum, nec non cereorum, lampadarum et ornamentorum pro voluntate sua taxare, ac residuum cereorum, quando noviter apponuntur exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quod 3* novi sacerdotes eorum alibi quam in ecclesiis suis celebrant primas missas, eos nihilominus compellentes, ut in quotidianis missis, quas in suis locis et altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant et reservent; quicquid etiam eis, dum celebrant missarum solennia, intra dorum suarum ambitum pia fidelium devotione donatur, ab ipsis extorquere oblationis nomine contententes, quod eisdem tam in ornamentis altaris quam in libris ecclesiasticis absolute confertur, vendicant perperam iuri suo. Quocirca mandamus, quatenus universi et singuli a praenotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo. [X 1 I. Kal. Sept. 1231.]

CAP. XVII.'

Ponit XII. gravativa Praedicatorum et llinornt, a quibus praecepit proemios abstinere.

Idem universis ecclesiarum Praelatis.

Nimis prava (Et infra:) Quum quidam viri religiosi, ut puta fratres Praedicatores et Minores, quorum ordinem et regulam sedes apostolica noscitur approbasse, in artissima paupertate Christo pauperi famulantur: plerique praelati et alii eos ad synodos suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subiacere. Nec bis contenti, capitula et scrutinia in locis fratrum pro bis corrigendis facturas se comminant, fidelitatem iuramento firmatam ab eorum ministris et custodibus exigentes. Eis quoque, ut tam extra civitates quam intra eunl eis processionaliter veniant, ex levi causa mandantes, excommunicationis sententiam fulminant in benefactores ipsorum, et id ipsum fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amovere, nisi eis obediant in omnibus supra dictis. Ad hoc, ne fratres ad honorabiliores civitates et villas, ubi religiosi ac honeste valeant commorari, a populis devote vocati accedere audeant inhihentes, tanl in accedentes fratres quanl

no. 7850, 5) Vinos: Ea; de Vill.: rlecst: ES 6) Thoma: Ea 7) denegasse: LNE 8) saecul. super rebus spiritualibus deposuisse contra episcopum quaestioem (deest: ES) attendendo (iutendendo: EL), quod sibi responderet (respondet: Ebc) ibidem, ut invasionis (invnsionis: ES) episcopi et sociorum eius, quamt M. (ratee eius cum cuwplicitibus eius fecit, caus:Ul: 10 9) iuvatori: Cont. l'uilon, 10) cur: Ft. 11a2LV 11) absconditis: FGHHb 12) ben., quae idem detinet: F: 1:1) cont. cuto: deest: lid l'lichi. 14) non obstante: ES.

Cap. XVI. 1) l'othaast no. 5786a. 2) cligit: FCH7.a: elegerit: 11, l'lf 3) ut: FgH1 LDl'c'.

Cap. XVII. 1) 1127-31,

in receptatores eorum praesumunt excommunicationis sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, nec non de habitaculis fratrum, sicut de Iudaeorum domibus, contendunt redditus extorquere, asserendo, quod, nisi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui solverentur; et, ut ipsos suae subdant totaliter ditioni², eisdem ministros et custodes volunt praeficere pro suae arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus universi et singuli a praenotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

CAP. XVIII.

Non serrano *interdictum*, suspensas est ab officio et beneficio, et omni iurisdictione. II. d. secundum verum intellectum.

Idem Archiepiscopo Bracarensi.

Tanta est clavis Petri (*El infra*.) Ad confusionem P. episcopi quondam Colubriensis non potest in memoriam non venire, quantum in nos et ecclesiam Romanam deliquerit, despexerit Petri claves, et ecclesiasticam laeserit potestatem, quum non solum interdicti sententiam, quam servaverat ab initio, temere violavit², verum etiam induxit alios, immo compulit, non servare, et quos inducere monitis et flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti sententiam nulla potuit ratione, post atroces iniurias, amissionem bonorum, spoliationem parentum, dignitatibus, praebendis et beneficiis spoliatus, coegit miserabiliter exsulare, ea suis in hac parte fautoribus non absque praesumptione temeraria conferendo, quae omnia idem episcopus in nostra et fratrum nostrorum praesentia publice recognovit. Licet autem memoratus episcopus in manibus nostris spontanea cesserit voluntate: nolentes tamen, ut hi, qui huiusmodi sententiam interdicti non sunt veriti temeritate propria violare, ac recipere dignitates, praebendas ac³ beneficia aliorum, qui absque culpa et sine causa rationabili eis fuerant spoliati, severitatem effugiant canonicae ultionis, ne facti perversitas transeat praesumptoribus in exemplum, auctoritate Dei omnipotentis omnem institutionem, destitutionem, collationem praebendarum, beneficiorum ac dignitatum praesumptas per eundem episcopum, et excommunicationis seu interdicti sententias, in quoscunque hac occasione prolatas ab eo post interdicti violationem eiusdem, decernimus irritas et inanes. Quia yero, ubi magis exceditur, ibi est severius vindicandum, mandamus, quatenus omnibus, quos praedictus⁴ episcopus in supra dicta beneficia, praebendas et dignitates intrusit, non solum a beneficiis ipsis, praebendis et dignitatibus, verum etiam ab aliis beneficiis, si qua obtinent, et ecclesiis prorsus amotis, tam praesumptores eosdem, quam omnes alios, qui praefatum interdictum damnabiliter violaverunt, suspendas⁵ auctoritate apostolica⁶ ab officio et beneficio. Illos quoque, quos in personas et res praedictorum canonicorum, praelatorum et clericorum manus temerarias constitit extendisse, ad nostram venire compellas praesentiam, pro meritis sententiam⁷ recepturos, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

TITULUS XXXII.

DE NOVI OPERIS NUNCIATIONE.

CAP. I.

Etiā ecclesia aedificata post nunciationem novi operis destruenda est expensis construuntis. H. de cuna sequenti.

Lucius III. Paduano Episcopo².

Intelleximus ex literis tuis, quod, quum causa, quae vertitur inter dilectos filios nostros, priorem S. Cypriani de Venetia et clericos de Rodigio³ super capella, quae in praedictum baptismalis ecclesiae de Costa ab eisdem clericis est⁴ constructa, sicut nobis eiusdem prioris relatio demonstravit, fraternitati tuae a sede apostolica delegata fuisset, fine canonico terminanda, partibus ad⁵ tuam praesentiam convocatis,

per testes su ctenner libé innotuit, quod praefata ecclesia de Rodigio⁶ eandem capellam post appellationem ad nos factam, el denunciationem⁷ novi operis aedificare coeperat⁸, et ob hoc praefalus prior in iudicio postulabat, quicquid in saepe dicta capella post appellationem ad nos faclam, el post⁹ denunciationem novi operis factum fuerat, penitus devzolari. Super quo discretioni tuae dubium videbatur, utrum ad haec canonico proceili liossel iudicio, [el], quum nihil de nunciatioe novi operis sil in canonibus definitum, duxisti sedem apostolicam consulendam. Quia yero, sicut Izumanae¹⁰ leges non dedignantur sacros canones imitari, ita et sacrorum statuta¹¹ canonum prinnon principum constitutionibus adiuvantur, fraternitati tuae praesentibus literis mandamus¹², quatenus diligenter considerans, quod¹³ post denunciationem novi operis, sive iure sive iniuria aliquid construat¹⁴, de legalibus debet constitutionibus demoliri. Et quia nulla ecclesia in praedictum est alterius construenda¹⁵, adscitis tibi viris prudentibus negotiuln ipsum, secundum legem et canonum statuta appellatione non differas terminare. Islam quum te credamus in utroque iure peritum: securius duximus, causam per tuam sollicitudinem terminari qui per dicta partium et terminis et fines locorum plenius poteris cognoscere veritatem, quanz aliquid a nobis ignorantibus qualitatent negotii defzniri.

CAP. II.1

Summatum est supra capitulo primo.

Innocentius III. Cantuariensi² Archiepiscopo.

Quum ex iniuncto -(nobis apostolalu.s offzcio locum eius licet immerja teneamus, quz iuxta verbum propheticum liberavit pauperenz a potente el inopem, cid non eral adjuutor, diligenti studio satagere nos oportet, ne minores a maioribus opprimantur, sed^{1a} praelati sic exercean acceptam iurisdictionenz in subditos, ut prodesse probentur potius quant praeesse. Ilac ergo secundum officii nostri debitara attezidentes,] districta [duchan] libé iussione mandavimus, ut in negotio capellae de Lamhee iuxta formam in literis apostolicis cnprehensam ab oppressione mnachoruan Cantuariensium mnino cessares. [Super quo venientes ad praesentiam nostram dilecti filii B. de Boxleia et W. de Ponte Roberti abbates, nuncii tui, faternitatem tuam nitebantur multipliciter excusare. In primis siquidem proponentes, quod, quum bonae memoriae Thenbaldus Cantuariensis archiepiscopus et gloriosus Thomas successor ipsius, ccttendentes, quod nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus, el nolentes monachos Cantuarienses relicis divinis officiis ad negotia saecularia se transferre, ad honorem protomartyrzs Stephani aedificandi ecclesiam voluntatem et propositum habuissent, et in ea saeculares clericos ordinandi, de suis proventibus et ecclesiis eis redditibus assignandis, per quos tam apud apostolicanz sedera guata apud curias saeculares sua possent negotict expedire, laudabile primi propositum obitus festinatus, secundi longum exilium impedit, sicut in literis venerabilis fratris nostri I. qundam Lugdunensis archiepiscopi plenius continebatur expressum, quae in nostra el fratrum nostrorum fuerunt praesentia recitatae. Iis bonae memoriae Balduinus Cantuarzensis archiepiscopus ita proposito ut offzcio, voluntate ut dignitate succedens, prope suburbium civitatis Cantuariensés quasi per stadia tria vol quatuor ad honorenz praefati protomartyris et beati Thomae construere coepit ecclesiam, felices recordationis Urbana Papas praedecessoz is nostri super hoc indulgentia primitas impetrata. Gúius sibi fctit auctoritate concessum, ut in honoren ipsorum martyrum et aedificare posset ecclesiam, et de personis idoneis ordinare, quibus in ecclesiasticis beneficiis canonice provideret; sic lamen, quod ecclesiae debitis obsequiis et necessariis stipendiis nzinime fraudarentur. Et licet idem Urbanus adversos dictara B. praedecessorem tuum super demolitione operis suas saepius literas destinasset, quia in eis non faciebat de concessa iam indulgentia mentioazem., ei dicebant per rescripta frequentia nullatenus derogatum, quae praeterea proponebant el per falsi suggestionem el veritate tacita impetrata, et ad ipsius archiepiscopi notitiaz minime devenisse. Unde, si eis non paruerat, de iure non poterat reprehendi. Rescriptum quoque sanctae memoriae Gregorii Papae praedecessoris nostri pro se paréter producebant, qui, quum per literas indulserit generales,

Ti t. XXXI. Cap. XVII. 2) iurisdictioni: FHX.

Cap. XVIII. 1) 1227-34. — Potthast no. 9680. 2) violaverit: FM 3) et: CHI 4) dictus: FOHIK 5) suspensos: FHLN 6) auct. ap.: deest: FOHIKLN 7) sent.: deest: LMN.

Ti t. XXXII. Cap. I. 1) Restitntun ex Comp. II. c. 3. de eecd. aedif. (3, 26.) 2) 1181-5. — Tajé no. 9673, 2) Rogito; O; Redigo: LbBi;

Rudigio: N; Rodico: Bab; Radico: Bc; Rogico: Bg; Rotigo: Bis 4) fuit: Babe 5) ante: Bbc 6) cf. not. 3. 7) post den.: Bi 8) inceperat: Bbc 9) post: deest: Bab 10) hum.: deest: Bac 11) instituta: Bbh 12) respondens: B 13) quod si: Bb 14) conetituatur: MBai; construitur: Bh 15) debet construi: B.

C ap. II. 1) Restitutum ex Reg. Bad. I, 432.; Comp. III. c. un. ti. t. (5, 15.) 2) Huberto Cant. archiep.: Reg.; — Potthast 110, 440.

ut rescripta, quae a tribus mensibus ante obitum praedicti Urbani praedecessores sui fuerant impetrata, eandem firmitatem haberent, non obstante obitu nandandorum, quam obtinere, si tunc viveret, debuissent, negotia, quae ipsum archiepiscopum et eius clericos contingebant, sub praemissa noluit generaliter concludi, per quod nimirum rescriptum praedecessoris sui dicebant literis derogatum, ¹has adversus archiepiscopum direxerat ad instantiam monachorum. Quibus segzcidem literis, et etiam bonae memoriae Clementis successoris sui, qui eitis in hac parte fecerat imitator, per factam tunc temporis amicabilem compositionem de partium voluntate inter archiepiscopum et monachos memoratos per carissimum in Christo filium nostrum R. Anglorum regem illustrem, et venerabilem fratrem nostrum Waltherum Rothomagensis archiepiscopum, et quosdam episcopos et abbates, dicebant penitus derogatum. Quum enim tempore praefati B. Cantuariensis archiepiscopi praemissi rex, archiepiscopus et episcopi et abbates Cantuariensis accessissent, in eos fecit tamen de constructione ipsius ecclesiae quam institutione prioris et quibusdam aliis quaestionibus a partibus compromissum. Ipsi autem diligente deliberatione praemissa pariter izdicarunt, quod ipse archiepiscopus rationabiliter aedificaverit ecclesiam memoratam. Ipse tamen pro bono pacis concessit ad praedicti regis instantiam et etiam aliorum, quod canonicorum collegium ad locum transferret aliam, quem eligeret conceptent. Per haec ergo compositionem clerti nuncii tui renunciassent dicebant monachos rescriptis praecedentibus a sede apostolica impetratis, quum exinde dictus archiepiscopus loco priore dimisso, ubi aedificare non potuerat sine scandalum monachorum, ad locum de Lanthee per quinquaginta miliaria distantem a civilitate Cantuariensis, sanem propositum transulisset, ubi et ecclesiam, sicut prius fecerat, aedificare coepit ad honorem narrant praedictorum, ut sic propter nivziant locorum distantiam nulla remaneret monachis materia conquerendi. Cui postea tu succedens, quod ab ipso minus factum fecerat perficere voluisti, et quod ipsum tibi licere ex rescripto liferarum bonae memoriae Coelestini Papae praedecessoris nostri ostendere nitebantur, qui anno pontificatus sui septimo et extremo ad omnem inter ecclesias Cantuariensem et de Lanthee discordiam sapiendam, et ne canonici de Lanthee facultatem haberent contra cathedralem ecclesiam inszrgendi, disponendi de ipsa ecclesia de Lanthee inferias et exterius, non obstantibus literis ad venerabilem fratrem nostrum Cicerentensem episcopum et dilectos filios de Waltham et de Rectingis abbates obitens, cancelli libi liberam facultatem. Per has ergo literas praecedentia scripta sua, quae bis videbantur adversa, dicebant penitus revocata. Intentionem ergo suam probare dicti tui nuncii .satagebant per laudabile propositum Theobaldi et gloriosi Thomae martyris pontificum, praemissorum, et per Urbani, Gregorii et Coelestini Romanorum Pontificum indulgentias et rescripto, et praemissae compositionem factam de partium voluntate. Verum praemissis rationibus ex parte monachorum factis ex ordine taliter obviatur, quod de occultis hominum voluntatibus, quas sibi tantum Dominus reservavit, qui nenes el corda scrualur, a nobis indicari non poterat nec debebat, nec ipse valebant ad talia respondere, quae proponere in izdicio nihil aliud erat, quam de secretis cordium divinare. Sane per indulgentiam Urbani Praepae praedecessoris nostri, de qua praemissum, iuri suo izc nullo dicebant penitus derogatum, quia canonica beneficiorum assignatio per raem Cantuariensis archiepiscopum servabatur, qui iuxta constitutionem canonicam sine tractatu et assensu monachorum pmedere non valebat, qui nedum quod ipsius factum in hac parte consenserit, verum etiam contradixerit expresse, sicut sequentia docuerunt, et adhuc in eodem proposito perseverant. Eis ergo contradicentibus, superioris fecerit audacium expectationem. Ideo etiam ea latione ostendere mitebantur, quia iicte sanctiones legitimas, si quando alicui conceditur beneficium principite, puta libera factio testamenti, nihil videtur aliud indulgeri, quam et modo testetur legitimo, et etiam consueo. Ille (parque, qui, izt in loco publico aedificare posset, a principe sznaliter impetrorit, aedificare caen alterius incommode non valebit, nisi el lunc ipsum a principe pntitit fiterit et concessum. Per sequentes etavo ipsius Urbani literas executorias, quibus opus ipsum maledictum On haberi voluit et profanum, casserebant ptescriptae intulgentiae derogatum, quae sise conaen eodem Urbano fuerat ostensis, proponebant eem penitus abrogatam, quatenus non obstante demolito ipsius ecclesiae fuerit demandata, sive faerit praetermissa, sibi debuit inputari, quatenus cure civili elianz civeatur, quoniam sub pte:czrt insO. utentorum postea repertorum lites non debeant restaurari. Itl ipsznt per literas pae necordationis (Yementis Papae praedecessoris nostri probare vulebant, tez cuius praesentia nunciis pcarti.rvt constarais, geuuen dictas B. praedecessoris tuis opus maledictum et profanum vuluisset contuticiter el

perinaciter consummare, ad exemplum Urbani Papae praedecessoris sui praefato archiepiscopo de ~sidofratrum districtae praecepti ~fuerat in ecclesia nominata curaret sine cilatione qualibet demoliri, quod de instituendis canonicis et aliis fuerat perperam attentatum, in irritum penitus revocato, ubi, sise ommissa fuerit praemissa indulgentia, vel etiam allegata, comma non poterat ratione praemissa propositum impedire. Per ipsam vero compositionem, de qua praemissum, tanquam regio metce violentem extortant, partem sucio in nudo gravari posse dicebant. Quum enim dictus Clemens Papa praedecessor noster pro sedanda discordia inter archiepiscopum et monachos Cantuarienses exorta bonae memoriae Iohannem Anagninura trate temporis tel. sancti Ilzarc presbyterum cardinalem, apostolicam sedis legatum, postea vero episcopum Praenestinum, in Angliam specialiter destinasset, postquam illuc transfretus erat, factum fuit dicto B. Cantuariensi archiepiscopo procurante, quod apud portum Doveriae contra voluntatem ~ per dies plurimos teneretur, quod in graveer ecclesiae Romanae iniuriam redundavit, nec ante permissus fuit Cantuariam pro~cisse, quam per dictum regem Anglorum, qui eodem tempore roen episcopos suis Cantuariam venerat, in pace, quam fecerunt caen archiepiscopo, monachi vim passi fuerant, et compulsi sunt omnia sustinere. Qzcod ideo quum prope positus audisset, el postea praesens apud Cantuariam cognovisset, scripto mandare curavit, ut rei veritas omnibus innotesceret, eh quod factum fecerit non generaret p~ceiudicium iustitiae monachorum, el, si archiepiscopus ipse vel aliquis de successoribus eius scripturaz super forma pacis quandoque pro ferret, scinetur ab omnibus, eanz fratribus iant dictae ecclesiae nec consentientibus nec scientibus fiesse confecta, nec sibi exhibitam postulanti, qui ad causam fuerat a suenno Pontifice destinatus. Inde vel rent gestanz confirmare debuerat, si iustitiae concordaret, vel, si aliter facta fuerat, infzrmare. Sic ergo cognoscens intercessisse illi facto valentia manifestata, auctoritate, qua fungebatur, apostolicam statuit, quod nec concordia sic facta valerit, neque compreezio violentem extortce, neque scriptum aliquod sic conceptum, et quod ipsis nmachis in posterum praedictum non afferret, quoniam onzia eo praesente ac contradicente fuerint adimpleta, sicut iet suis literis patentibus coztinetur, quas coram nobis fecimus recitari. Post haec, quum bonae memoriae Coelestini Papae praedecessor noster omnia, quae per memoratum B. archiepiscopum circa monachos vi vel meta acta fuerant, auctoritate apostolica in irritum revocaret, ezoenatiem ea, quae legaba Romanae ecclesiae praesente et contradicente contra mandatum sedis apostolicae facha proponebantur, szcut in authentico eiusdena legati, I. videlicet Anagnini quondam presbyteri cardinalis ob causam ipsaert in Angliam destinad, continebantur expressa, viribus carere decrevit, et quaecunque contra ius monachorum vel tenorem privilegiorum apostolicae sedis idem archiepiscopus impetrarat. Insuper statuerz, ul nullus hominum quae male gesserat ad consequentiam traheret, nec ea, quae a sede apostolica obtinuerat tacita veritate, iurz monachorum vel privilegias albo unquam tene, pone in aliquo praedictum generarent; quenzadmodum nobis el fratribus nostris ex ipsorum constitutoz entia literarum. Ex ipsa quoque maiore lucis distantia sibi assererebant monachi nzaiu praedictum generalato, quia, gamo in eorum defectum, .sicut a luus nunciis dicebatur, saeculares clerici fiterint evocad, vti possent per eos vicinos Cantuariensis ecclesiae negotia nonachis absecutibus p~curari, quae ipsis procul pasitis et captaba eonut absentia sine monachorum conscientia tractarentur et eis penitus inconsultis, unde Cantuariensis ecclesia dispendium incurreret et iacturum. Sic er o per hoc nihil eis accessit, cadera contradicentis causa nzazente. Ultimara gecco rescriptum dicti Coelestini Papae praedecessoris nostri carere viribus asserabant, ulpote per suppressionem vitalis surreptum, quoniam in eu ~nulla febat enlaro ntarlorum, quae ab Urbano Papa et Clemente processerant, nec eliant confirmationes alias, quam ipsenz super cassatione compositionis praedictae concessit; el praesentint, quoniam rescriptum illud indulsse dictara eo tempore, quo eunc irzfrmitas ctdnzodum praegravabat. Ad fiendandaz sane intentionem sumir. praedictorum Urbani, Clementis el Coelestini Romanorum Pontificum rescripta, nec nart el nostrum post ella, jalo/1 monachi proclucebant, quibus urgerzissimz nandabatur, ut, quicquid de praefecta capea fuerat attentatum, haberetur irritum et inane. Quum autem quae praemissum in costra i-ah-tanque nostrorum praesentia prudenter essent a euazets allegata: nos, qui terrapz accepimus aresGtan iudicandi, volentes illius aestigis inhaerere, apud quem non est acceptio persanaruc, cuius locura licet iuligrei tertemz 4 in tenis, et ita via regia prodenlen incedere 5, Vi non declinemos ad dextram vel sznzirant,

praedecessores quoque nosb'os nban.um, Clenzentem 7 et etiam Coelestinum crecientes amplius inaitando.s in glis maxine, quae deliberatione praevia staturunt, de cmmuni frab'um nostrorum consilio Fraternitati tuae per apostolica .scripta mandamus el in virtute obedentiae distriete praecijlinrus, quatenus, omrzi contradictione et exrczatione et appellatone cessantibus, infra XXX. (lies post receptinnem praesentiuyn quicquid aedificatum est in ecclesia de Lamech" post 9 novi operis nunciationem, expensis tuis facias penitus demoliri, (eo non obstante, si etiam absens [ab ecclesia tua] exstiteris, quum lo cautum slt etianz legitima sanctione, ut, si is, cui opus novum fuerat nunciatum, ante remissionem aedificaverit, deinde agere coeperit, ius sibi esse ita aedificatum habere, sibi debeat actio denegari.) reducens prorsus in irritum quicquid de instituendis ibi 11 canonicis et aliis ad ipsam ecclesiam pertinentibus a te vel a 12" praedecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum redditibus ad statum pristinum 13 revocatis, quos ab obligatione praestiti iuramenti, pro eo, quod ibidem instituti fuerunt 14, auctoritate nostra per te denunciar) praecipimus absolutos. Quum enim amodo non teneat 15 principale, quicquid ex eo 16 vel ob id secutum est, sub praemissa districione decernimus 17, irritandum, -(sicut sancztum est traditione 18 canonice el civili. [Clericos praeterea, qui in capella ipsa post inhibitiones apostolicas divina officia celebraverunt, sicut nos per alia scripta nostra nrandavinzus, tam.dic- habes pro suspensis, quousque super hoc salisfecerint com-petenler, et universa, quae praedictorum monachorum sunt a(tentaicz gravamen, exeniorum, videlicet et ecclesiamz et alium irzvasione, quae ante appellationem habuerant, non differas dictis monachis resignare; ac de cetero circa .slalom monasterii contra prohibitionem nosira72z Indas occasione negotii 72072 praesumas aliquid innovare. Si vero (qund 72072 credinz) praecipimus rzostrum, sicut praemissum est, vel contempseris vel distuleris ctdimplere, a pontifican offzclo ex tunc noveris te suspensum, et pro contempla mandata apostolici ad na.s(rnn) venit te vnlum praesentanz resp0nsuruz. Venerabilibz quoque fratribus nostris Carztuariensis ecclesiae saffraganeis de consilio fratrum nostrorum in virtute obedientiae distriete praecipiendo nzandanz, gzcatentrs, tzisi tu infra praemissum tenzpus mandaban nostrum duxeris ad effectum, ipsi nullam tibi impendant obedientiam vel reverentiam, quia iustum est, quod ei non oliediatur a subditis, qui suo contemnit obedire praelato. Quod si forte nec sic te poterinzrs ad 7roman obedientiae revocare, propter quod maluz nunquanz comnzitti(ur bonuz autem debet saepius intemzitti, znaiorem tibi aninzadversionevz noveris imminere, quum ferro sint ab.scindenda vulnera, quae fomentortezn non sentiunt m.edicinam. Sane super praemissis, in quibus salva conscientia non poteramus alio modo procedere, fraternitatem tuam rogamos ncllatenus contristad, quia (teste Ieo) non ex indignatione aliqua pr-oesserun(, sed quia, quinz simus, licet insc ffzcientes, in sede iustitiae constituti, unde iura sua sedare tenenzur singulis illibecta, f)-aterfritati tuae, quam sincerius czznplexamw-, quinz te inter fratres et coepiscopos nostris hnnorabile membrum el in domo Donziczi columnam immobilenz habeanzres, non potuimus sine gravi offensa creatoris deferre. Nec nobis in hac parte potes aliquid imputare, quum secundum trczditionem cano72icam, quando 9209e nisi peccando alicrri cnsuli potest, trcnc aes7inucre debet homo, quid faciat non habere. In ipsis etiam legibus saecularibus invenitur, ut quae facto laedunt pietatem, ae.stimationem, verecundiam nostram, et generaliter quae bonis ~ibas adverscentur-, nec posse nos facere sil credendum.] Super eo quoque non sufficimus admirari, quod, quum dicta ecclesia iarrz drudum quasi lapis offensionis juerat et petra scandali, pro qua nos et praedecessores nostri adversos te (uosque praedecessores ita gravito' sumos nzoti, et Viri religiosi pariter el prudentes, monachi Cantuarienses, qui omnia dimiserunt pro Christo, tot 13 laboribus el doloribus, tot timoribus et periculis personas et res non dubitaverunt 20 frequenter exponere, quod procul dubio tam illi quam isti, tzt dictum est, non fecissent, nisi cognoscerent praemissa respicere in grave Cantuariensis ecclesiae detrimentum, ut de aliis

omittamus, tu saltem pro vitando tam gravi scandalo proximorum ab huiusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti, quum sacrae scripturae testimonio 24 debueras 22 didicisse, quod, Hec opera illa, quae sine mortali peccato omitti23 non possunt, non sunt 14" pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quae sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamen, quae sine mortali peccato committi possunt pariter et dimittit, sit pro scandalo tollendo cessandum, et eis etiam pro vitando scandalo insistendum. Unde Apostolus dicit 25 : „Si scandalizatur 16 frater, non comedam 21 carnes 13" in aeternum," et Dominus in evangelio contra eos, qui scandali praestant materiam: „Vae," inquit 25, „homini illi, per quem scandalum venit 30"; melius est ei, ut suspendatur mola asinaria ad collum eius, et demergatur in profundum." 31 Et licet maiorum scandalum sit vitandum, vitandum 32 est etiam 33 scandalum pusillorum, iuxta testimonium veritatis 34, „qui scandalizaverit," inquit, „unum de pusillis istis nzinimis, qui in me credunt, etc." Finis ergo his, quae praenzissa sunt, de cetero taliter a te 35 imponatur, quod praeteritae contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiae valeat non innzerito expiar). [Dat. Lat. Kal. Dec. Pont. nostr.

I. IIg8.]

CAP. III. t

In optione est nunciantis novum opus, an intra tres menses de praeiudicio suo debeat ostendere, et interim cessatur ab opere; an vero recepta cantiene de opere demoliendo statim aedificari permittat. II.d. cum sequ.

Honorius III.2

Significantibus canonicis sanctae Opportunae Parisiensis innotuit nobis, quod, quum super eo, quod N. 3 Rufos civis Parisiensis in quadam platea ecclesiae suae, infra 4 claustrum ipsorum sita, eis prohibentibus in suum aedificabat praeiudicium et gravamen, deposuerunt 5 coram officiali Parisiensis archidiaconi 6 quaestionem, eis offerentibus in continenti probare praeiudicium et plateam ad suam ecclesiam pertinere, ac petentibus insuper, ut 7 non obstante, quod dictus N. cautionem de demoliendo opere offerebat, aedificium prohiberi. Ets* quia idem officialis interloquendo decrevitll, probationes eorum admittendas esse, ac ab opere interim quiescendum, idem N. ad Senonensem ecclesiam 10* provocavit. Sed quum Senonensis officialis, Nicolai praeclicti cognatus, eademl interlocutoria pro suae duntaxat voluntatis arbitrio revocata, decreverit, ad opus sub cautione de demoliendo ipso 11, non admissis eorum probationibus, procedendum, praedicti canonici nostram audientiam appellarunt, funde petebant, ut ipsarum probationes recipi, ac prohiberi aedificium mandaremos. Ideoque discretioni vesirae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, revocato in irritum 12 quicquid post appellationem huiusmodi temere inveneritis attentatum, jsuper hoc quod iustenz fuerit appellatione postposita statualis, facientes etc.

CAP. IV.1

Summatum est supra capitulo proximo.

Gregorius IX.

Is, cui opus novum te nunciasset proponis, non obstante cautione, quae offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure aedificatum existat, tenetur te per trium mensium spatium exspectare, iuris tui praeiudicium probare volentem.

TITULUS XXXIII.

DE PRIVILEGIIS ET EXCESSIBUS PRIVILEGIATORUM.

CAP. I. t

Episcopalis dignitas non debet tribu), nisi locis insignibus et populosis.

Leo Papal.

Episcopalia gubernacula non nisi maioribus populis et

Tit. XXXII. Cap. II. 7) et Clem.: Ci 8) Lamoch.: F; Lemech.: HI; Lame: O; Lemech.: Lb; 3) felchen.: La; b) eleth.: N; eccl. memoratae: C Rey.; — de cad. sal. de Larribec agitar 112 c. 52. de app. (2, 28.) 9) post . . . nuno.: add. a Rathe. 10) Quum autem: C'le 11) ibidem: C Rey. 12) a: exstair FOI 13) add.: mil debitum: Cbc 14) fuerant: C'be 15) teneretur: Cb 16) ab eo: Caghl 17) decrevimus: Cb 18) in trad.: ib. 19) ut tot: Cb 50) dubitaverit: FLCC; du bitaverant: N 21) testamento: Cb 22) debueris: Cbc 23) committi: Cae: dimitti: LbCbytt Reg. 24) sint: (IHCh Rey. 25) dic.: deest: Lrcr; — I. Cmr VIII. 13. 26) scandalizetur: Reg. 27) manducarem: Cbc; comederem: jley. 28) carnero: 6HjXC Rey. 29) Matti XVIII. 7. 30) venit etc. (nrel. . . . profund.: deest): FOHI/ 11) add.: maris: C 32) praecipue tomen vit. est: C'ic Rey. 33) et; Cb;

dcest: Cc 34) Math. XVIII. G. 35) a te: deest: C.

Cap. III. 1) Res(italune ex Comp. V. c. 1. h. J. (5, 11.) 2) decano praepos. maioris eccl. et mag. Michaeli canonice S. Nicolai Ambian. (deest: Ec): Eacd; Idem: Eb; — 1210-27. — Poltirast 120. 7846. 3) Nicolaus: Eacd 4) intra: Re Richt. 5) deposuerint: NEhd 6) Par, et archidiacono: Ed 7) ut: deest: E 8) Et: deest: FORJE. 9) decreverit: E 10) curiam: LbE 11) opere: FM 12) in irrit.: deest: FC'HIXLN; in statum debitum: E.

C a p. IV. 1) 1227-34.

T i t. XXXIII. C a p. I. 1) Restitut2n ex Re. Leolri I. ap. Ball. ep. 12. ; Comp. I. c. 1. h. t. (5, 28.); — cf. Dist. LXXX. c. 4. et. CoR. citt. 2) ep. Africae proviciuae Mauritaniae Caesariensis: Reg.; — Jajjé no. 188.

frequentioribus civitatibus 3 praesidere oportet 4, ne, quod, sanctorum patrum divinitus inspirata decreta vetuerunt, viculis et possessionibus vel obscuro el solitariis municipiis trahatur sacrosanctae fastidium, et honor, cui debent excellentiora committi, ipsa 5 sui numerositate vilescent. [Quod nunc etc. Dat. IV. Id. Aug. 446.]

CAP. 11. 1

Non obstante privilegio foil potest laicos ecclesiae malefactor per ecclesiam puniri.

Gregorius P. Subdiacono 2.

Sicut 3 in iudiciis laicorum privilegia turbare nolumus 4, ita eis praeiudicantibus nobis 5 moderata volumus auctoritate resistere. Violentos itaque 6 laicos coercere non contra legem 7 est agere, sed legi facere 3 subsidium. [Quia igitur Deus dedit etc.]

CAP. III. 1

Religiosi etiam exempti ecclesias et decimas non debent a laicis recipere, sine consensu dioecesanorum. Illos dicit usque ad 9. I. xcommunicatos. - 9. 1. Excommunicati et interdicti omnino non debent admitti ad divina, etiam per religiosos exemptos. II. d. usque ad 9. In ecclesiis. Abbas Siculus. - 9. 2. Religiosi etiam exempti in ecclesiis, non pertinetibus ad eos, pleno iure non instituunt nec destituunt inconsultis episcopis; sed rationem exigunt in temporalibus ab institutis. H. d. usque ad 9. Quodsi. - §. 3. Hospitalarii et Templarii semel in anno celebrant in ecclesia, posita in loco interdicto; ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum. II. d. usque ad 9. De confratribus. Albas. - §. 4. Confratres exemptorum, seu ipsorum oblato, qui in totum non se transtulerunt, indicat possunt ab ordinariis locorum. II. d. usque ad fin. Albas Siculus.

Alexander III. in concilio Lateranensi.

Quum et 2 plantare sacram religionem, et plantatam fovere modis omnibus clebeamus, nusquam 3 * hoc melius exsequimur 4, quam si nutrire ea 5, quae recta sunt, et corrigere, quae profectum virtutis 6 impediunt, commissa nobis a Deo auctoritate curemus. Fratrum autem et coepiscoporum nostrorum vehementi conquestione comperimus, quod fratres Templi et Hospitalis, et 7 alii (Tanque religiosi s, indulta sibi ab apostolica sede 9 privilegia excedentes, contra episcopalem auctoritatem multa praesumunt 10, quae et 11 scandalum faciunt 12 populo 13 Dei et grave pariant periculum animarum. 1 Propiusuerant enim, quod ecclesias recipiant 14 de manibus laicorum, excommunicatos et interdictos ad ecclesiastica sacramenta et sepultas-as adtractant in ecclesiis 15 suis praeter edram conscientiam, et 16 instituant et amoreant sacerdotes, et fratribus corcino ad eleemosynas quaerendos eunibus, (FI una indullum sit eis, ut in eorum adorata semel annu aperzilent ecclesiae atque in eis divina celebrantur officia, piales ex eis, de una sive diversis dnmibus ad interdictum locum saepius accedentes, indulgentia privilegiorum 17 in celebrandis officiis et sepeliendis 18 maquis abutuntur, et tunc mur-tuos apud interdictas ecclesias sepelire praesumunt. Occasione quoque fraternitatis, (frias in pluribus locis faciunt, rubor episcopalis auctoritatis enervant, ilion contra eorum sententiam sub privilegiorum aliquorum obtentia mnrre cunetos intendunt, qui ad corone fraternitatem voluerint se conferre. In hrs costean, quia non tam de maiorum conscientia vel consilio, quasa de minorum, indiscretione [quorundam] 18 excedit, et removenda ea 19, in quibus excedit, et quae dubitatinem facistol decrevimus 20 decictranda. Ecclesias 21 igitur 22 et decimas de 23 manu laicorum sine consensu episcoporum tam idos quam etiam 24 quoscunque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis eham, quascunque 25 contra tenorem 26 istum aliquo 27 tempore receperunt. §. 1. Excommunicatos quoque 23 et nominatim interdictos tam ab illis

quam ab aliis omnibus 23 iuxta episcoporum 30 sententiam statuimus evitandos. §. 2. In ecclesiis vero 31 suis, quae ad eos pleno iure non pertinent, instituendos presbyteros episcopos 32 repraesentent 33; ut eis quidem de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam 34 inconsultis episcopis non audeant remove. §. 3. Quodsi 35 Templarii vel 36 Hospitalarii 37 ad ecclesias 35 venerint interdictam, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, nec tunc 38 ibi sepeliantur 46 corpora defunctorum. §. 4. De confratribus 41 autem hoc construimus 47, ut, si non se praedictis 43 fratribus omnino reddiderint, sed 44 in proprietatibus suis omnimodo 45 * duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum 46 suorum 47 sententia nullatenus eximantur, sed potestatem suam in eos, sicut in alios parochianos suos exerceant, quum pro suis fuerint excessibus corrigendi. Quod autem de praedictis fratribus dictum est, ab 43 aliis quoque religiosis, qui praesumptione sua episcoporum percipiuntur iura, et contra canonicas eorum sententias et tenorem 41 privilegiorum nostrorum venire praesumunt, praecipimus obsequiari. Si enim 51 contra instatitum 52 hoc venerint, et ecclesiae, in quibus ista praesumpserint, subiaceant interdicto, et quod egerint irritum habeatur el -vactum.

CAP. IV. 1

Suis privilegiis privandus est qui alienis derogat.

Idem Archiepiscopis et Episcopis 2, ad quos literae istae pervenerint.

Dilecti 3 filii nostri fratres Hospitalis Hierosolymitani transmissa nobis conquestione 1 monstrant, quod vos eis 5 de malefactoribus suis iustitiam facere 6 non vultis 7, privilegia ipsorum 8 recipere 3 * contententes 10, nec ipsos eleemosynas quaerere in vestris parochiis, aut fratres 11 eorum 12 sepelire aliquatenus pezzitellis 13. Quum igitur idem fratres multi, * Sunt libertatibus et privilegiis a Ponaanis pmentibus praenoxio quae 14 * rostris temporibus 15 infrangantur 16 sudamos sustinere, fi * aternitati vestrae per apostolicis scripta praecipiendo 17 * taradanzas, quatenus Laos dictis fratribus ira lais, quae sibi ab ecclesia Romana noscuntur indulta fuisse, nullant prorsus molestent faciat, nec ect sibi contradicere vel denegare aliquatenus attentis. Si crain de vobis ira veritate de cetero talia puterint, s eomperire 18, Pro certo sciatis, quod nos concessa vobis privilegia decurtabimus 17, quum nostris et ecclesiae Romanae scriptis authenticis obviare minime timeatis.

CAP. V. 1

Etiam privilegiati non possunt admittere excommunicatos ad sepulturam, et, si arlmscirint, debeat indo eos eicere, et, si non fecerint, episcopus supplebit.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo 2.

Ad haec 3 + in beatorum Apostolorum principis sede. Domino disponente quanquam immeriti sumas constitui, sil plantare debeamus quae ad virtutum 5 spectant 6 decorem, el evellere et eradicare curemos quae obvia statz ratiort et pro fectum ianpediunt salutis. Intelleximus sane, quod Hospitalarii nominatim excommunicatos contra prohibitiones episcoporum ecclesiasticas praesumunt iradere sepulturae, non cogitantes, quant grave sit aliis 7 in inerte cmmunicare, quos, dura viverent, ecclesia a rato sino pro cortan excessibus segregari s. lnde s, quoniam huiusmodi praesumptionem et teinerzatem nolumus nec ilebemus alalatenus tolerare, fi-ater-, tibi 10 * per apostolica scripta Mandamus, quatenus 11 Hospitalarii praecipias, ut, si quos in excommuni-

Tit. XXXIII. Cap. I. 3) in civ.: Aac 4) oporteat: Rey. 5) ipse: Aisle. Cap. II. 1) Grey: I. Reg. III. 5.; - Comp. I. c. 2. Ir. t. (5, 28.) 2) Potro subdiacono: Aabcl Rey.; add.: Campaniae: Rey.; - scr. ao. 592. - Jaffé no. 844. 3) Sic: Al 4) non cupimus: Rey. 5) nob.: deest: A (Jy. Ab) Rey. 6) uamgne: Ab Rey.; seg. laicos: deest: Al 7) leges: Rey. 8) ferre: ib. Cap. III. 1) Restituitur ex c. 9. Cona. Later. III. (1179.); Lips. e. 22.; Rantb. c. 10.; Cass. XII. 13.; Comp. I. c. 3. h. t. (5, 28.) 2) et: deest: P 1) nunquam: GH. II Coll. citl. Coile. 4) exsequitur: 11; exsequimur: LaN Cono. 5) ea: deest: Conr. 6) veritatis: AbQ Conc. 7) et: deest: Coile. 8) religiosae professionis: Coll. cito. Camc. 9) auctoritate: R 10) praesumant: R 11) etiam: FK; deest: P 12) generant: Come. 13) la pop.: AQ 14) recipient: AacQ 15) add.: cunctis: Aac 16) et: deest: ib. 17) add.: nostrorum: A6cQ 18) quor.: deest etiam: Q 19) add.: omnia: Ab 20) decerimus: ALQ 21) Jcelosiam: Aabcl 22) sane: AOPR Cono. autem: Q 23) quia de: R 24) ot: deest: Conc. 25) quae: Conc. 26) moreno: P 27) moderno: Coll. citl. pr. A6; Coile. 28) queque: deest: Cadi. citl. Cnte. 29) hominibus: AP 30) add.: suortnn: R 31) yero: deest: Con. cal. Coile. 32) opiscopo: ... ut ei: P 93) praesentent: Conc. 34) vero: A/Q; autem: R Cene. 35) Si yero: aad Cene. 36) sou: AabQ 37) vol Hosp.: deest: P 38) ad ecclesiasticum ... iaterdictum: Corec.

uteitdose 39) temen: PQ 40) sepeliant: AQ 41) fraternitatibus: Coll. citl. Cont. 42) statimur: Al Conc. 43) saepedictis: Q 44) si: Q 45) amaino: FGHA; deest: QR Conc. 46) ep.: deest: 9 47) eorum: P; deest: A Cate. 48) de: Conc. 49) praecipiant: Aal; percipiunt: Ac; subripunt: R; praeripiunt: P Conc. 50) tenores: Abel 51) autem: Goll. citl. Cate. 52) praecopum: ... venerit: R. Cap. IV. 1) Restituitur ex App. XLIV. 6.; Lis. XII. 1.; Bantb. XIII. 1.; Cass. XXIII. 1.; Comp. I. c. 4. lo. t. (5, 28.) 2) venerabil. fratribus archiepiscopis et episcopis (et op.: deest: AabclQR; areit. et ep.: deest: P; add.: et estonio: O), ad quos etc.: CalZ, citl.; - 1159-81. - Jaffé no. 9025. 3) Dilectissimi: 11 4) insinuatione: Ab 5) eisdem: Al 6) ex/libere: O 7) volitis et priv.: R 8) corum OR 9) inspicere: FColZ. cal.; respicere: CihFL31N 10) contemnitis: APQR 11) confratres: AbQ 12) ipsorum: AabQ 13) parmititit: Q 14) in: A6Q 15) infr.: deest: Ab 16) nomino: Q 17) decimidos: 0 Illestittatum ex orfg. ay. Gilb. Foliol. epp. ed. Goleis II, 64.; App. XXI. 5.; Lips. XII. 3.; Bantb. XIII. 3.; Caso. XXII. 3.; Comp. I. e. 6. 8. t. (5, 28.) 2) R. Cant. archiep.: Q - Jaffé no. 8356. 3) lioc: Coll. c. iit. 8. t. (5, 28.) 4) eathedra: Coll. citl. Rfcht. 5) divinum: il. 6) spectent: Q 7) eis: A/Q; istis: O 8) segregat: O Richt. 9) Verum: Aac 10) fratimitati tuao: Coll. citl. Richt. 11) praecipiendo mand.: ib.

catione defunctos in coemeteriis ecclesiarum¹² sepelierint¹³, cos extra coemeteria ipsa penitus eiiciant. Quodsi¹⁴ facere noluerint, tu hoc ipsum de his, quos in excommunicatione defunctos esse tibi constiterit, auctoritate nosh'a remoto appellationis obstaculo exsequaris¹⁵. [Praeterea de bis etc. - Dat. Ferentini X Kal. April. 1175.]

CAP. VI.

Contra privilegium ecclesiae praescribitur epatio XXX. annorum, hodie vero XL. ut infra eod. Accedentibus.

Idem Abbati et Monachis S. Andreae Cisterciensis ordinis².

Si de terra, quam habetis in parochia canonicorum de l'auto³, per XXX. annos eis decimas persolvistis, eas sibi de cetero [et] integre [aliquo] sine ntolc.stcttione⁴ occasinne et appellatione pntposita persolvatis, et⁵ quas noscim.ini sub-trox:sse integre restituitis. Licet enim privilegioru Romanae ecclesiae beneficio⁶ fratribus Cisterciensis ordinis⁷ indulgenti fuerit⁸, quod de laboribus suis nullas g decimas vel primitiis persolvere¹⁰ debeant: de¹¹ privilegio tamen [a] nobis¹ indulto tanto tempore vobis¹³ detraherel4volulstls, quum liberum sit unicuique¹⁵ suo iuri renunciare¹⁶, coque modo non potestis¹⁷ vos in hac parte tueri. [Sane nisi nos vos et ordinem ve.etrum adeo dilir/erentus, etc.]

CAP. VII.

De privilegiis non est iudicandum, nisi coram tenore inspeeto, et secundaria eoutiucutiam eorum ab oninibus subditis sunt servanda.

Idem Ambianensi² Episcopo.

Porro, quamvis³ Templarii et Hospitalarij multa sint libertatis praerogativa donan⁴, non dubitamus, quin aliam libertatem habeant in locis, in quibus, antequam pervenissent ad eos, fuerant habitatores, quod totum ex inspectione privilegiorum⁵ plenius advertere potes⁶, et secundum quod invenieris, ita observes. Sic enim⁷ eos volumus privilegiorum suorum servare⁸ tenorem, quod eorum metas transgredi minime videantur.

CAP. VIII.

Per snlutioem census, (rae fit Rommtae ecclesiae, 1101 probatur exemptio a iurisdictione episcoporum.

Idem I. 2 apostolicae sedis Legato.

Recepimus³ literas, quas de ecclesiis⁴ censalibus episcopatus venerabilis fratris nostri A'lvicariensis⁵ episcopi direxisti, el ex ectrunz tenore perpendinsus, qualiter ad iura asostra servanda vigrl existis. Ceterum diligentiam tuam volumus non latere, quod, sicut non omnes, qui⁶ specialiter beati Petri iuris existunt⁷, annuatim apostolicae sedi⁸ censura exsolvunt, ita non⁹ omnes nostri censuales ab episcoporum subiectione habentur immunes. Inspicienda sunt ergo ipsa-ruin ecclesiarum privilegia, et ipsorum tenor est diligentius attendendus, ut, si fuerit deprehensum, quod ecclesia¹¹, quae censura solvit, specialiter B. Petri iuris existat¹¹, et ad indicitun perceptae libertatis census annuus conferatur, non numerito poterit specialis praerogativa gaudere. Si vero ad indicium is perceptae protectionis census persolvitur, non ex hoc iuri dioecesanis episcopi¹⁴ aliquid videtur^{1b} esse subtractum ig. (bufan igitur constet, presbitteruna S. I'etri praefato episcopo¹⁷ obedientiana proanississe in ordinatione sua, sicut in iure

confessus asseruit, nolumus, quod eum ved altquos tuearis, quia sicut iustitias nostras volumus a fratribus et coepiscopis nostris reservari ls, ita eorum iura nos convenit illibala LJ custodireL11.

CAP. IX.1

Privilegium, unq concessum, non potest ad anuro extendi propter ideutitatem rationis. II. d. et solet quotidie allegad.

Idem.

Sane (El infra:) Temerarium est et indignum, aliquem sibi sua auctoritate praestumere, quod Romana ecclesia alicui, certa ratione inspecta, singularibus voltit beneficiis indulgere.

CAP. X.1

In oratorii privatis eampanae publicae teneri non possunt etiam per religiosos. H. d. et tene menti hinc textuut, qui quotidie allegatir et est in usu.

Coelestinus III. Abulensi² Episcopo.

Patentibus³ literis nostris¹ certificari decideras⁵, utrum Templariis, Hospitalariis¹ et aliis, oratoria in domibus suis habentibus, liceat campanas in eis⁷ ponere⁵ publiceque pulsare. Respondemus autem consultationi tuae⁹ quana fctcis, et dicinzls, quod non licet eis hoc agere¹⁰; quin potius per te per censuram n- ecclesiasticam appellatione remota coerc^andi sunt, ut ita sint suo iure contente, quod iustitiam non impediunt aliorum.

CAP. XI.1

In tota provincia exhortationis officio pdvant¹ Hospitalarii, qui mittunt pro elemosynis cruce falso signatos, et, si missi sunt laici, excommunicantur; si sunt clerici, ab officio et beneficio suspenduntur. Et eadem suspensioe puniuntur qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant; et suspensi per episcopos exemptos absolvi non possunt; et fratres privilegiatorum, qui ad eos se omnino non traserunt, privilegiati non sunt.

Innocentius III. Archiepiscopo Lugdunensi².

Tuarum nos tenor edocuit literarum, quod³ fratres Hospitalis sancti Ioannis laicos et illiteratos mittunt pro elemosynis colligendis, j quas populus ex devotione pro4 sustentatione pauperuna praefato loco mtlere consuevit. Quia ver() non sufficiunt per se loca onzaaia circunxire, sibi clericos, sacerdotes, laicos etiam rudes, non religiosos, sed in nequitis exercitatos assuntunt, eortsm pectoribus crucis characferen imponentes. Quumque⁷ gulae et ebrietati deserviant, se cuide inhonestos in aliis ostendentes, clerum el populum gravite? scandalizant, quinz ipsi laici prioratulnz fiantantur nfficiis, et tam clericis qua7n sacerdotibus praepontantur, el non .solana episcopis inobedientes existunt, verian etianz quasticlnl imm.unities, tanquam ab apostolica sede sibi indultas, praesumunt sibi tensare vindicare. Quum enim in quadam ecclesia baptismali, eis a praedecessore tuo collata, quidam eorum⁶, nuper percutieras vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiam sanguinis effusione foedasset⁷, usque ad reconciliationem divina ibidem interdixisti officia celebrari; sed nihilominus ipsi in ea divina officia⁵ celebrarunt. Sacerdotes insuper, uncfecunque venientes ad eos, de quorum etia11,0 cosversatione el 10 ordinatione fluida certitudo prorsus habetur, ad divinuz of'cium sibi celebrancum recipiunt, episcoporum assensu animine requisito. Alios¹¹ vero presbyteros ab officio suspensos per episcopos suos pro suorum exsgentia meritoruan, ndem, quunl sint laici, ad divina¹² officia restituunt exsequenda. Quosdam ls praeterea, qui curo uxoris suis in domibus

T i t, XXXIII. C ap. V. 12) quatenus praedictos fratres moneas et (as: AackIOPR) hortaris (adhortaris: P), et dio (deest: O) ex parto nostra praecipias: Coli. citi. orig. 13) ecci.: deest: O 14) sepelierunt: l'rl11-4b 15) catrl.: ipsi: R. 16) obsequaris: II.

Cap. VI. 1) Istituitunt ex org. ap. Gilbrc Lrol-sol epp. ed. Giles II, 105.; App. XXXVIII, 4.; Comp. F. c. 9. h. I. (5, 28.) 2) Cist. ord.: deest: AO org.: - 115:1-81. -Jrl('f6 910.8827. 3) Plantones 7: in parochia de N. (V.: A) iaut per XXX. auuos declinas oanonicis de Plautio persolvistis: A; infra parochiatu (in parochia: O) de 13retewello XXX. annis (jan/ per XXX. auuos: O) vel eo amplius declinas sine reclamatiouo aliqua solveritis, et hoe auuo eas caunonicis dePlacio(1'lanio: O)post app. ad nos factam contra iustitiaut subtraxistis (subtraxeritis: O): O orig. 4) et sine molest. ose.: O 5) et . . . restit: deest: Abc 6) ben.: deest: org. 7) Cistercieusibus: Codd. coll.; de Cister.: A 5) sit.: 11 indulsit, ut: orig. 9) nulli: AO orig. 10) pers.: deest: orig. 11) ex: Aackl: a: Ab; ex quo: ovig. 12) tam. vobis: AacklO llich. 13) vob.: deest: Actcl: nobis: A b 14) subtrahere: O 15) cuique: orig. 16) abrenunciare: Acta 17) eodeno privilegio tune pot.: O.

Cap. VII. 1) Comp. I. c. 10. h. I. (5, 25.) 2) Add.: P. C.: Quod scdem: A; - cf. c. 2. de frig. (4, 2.): - 1170-71. - Jaff6 no. 7935. 3) quoniam: AJO 4) dotati: I.N 5) suor.: exstal: GHIA' 6) poteris: Itac/ 7) Sic enim etc.: desrupta suitt pasecis innotualis ex Comp. I. c. 7. lt. t. 8) conservare: FGHLAn; observare: LLDi.

Cap. VIII. 1) Resdittvnn ex Atoo. «oct. app. 9. - Comp. II. c. 1. It. t. (5, 14.) 9) 1159-81. -Jali'e 910.9101. 3) accepimts: Bab 4) adrl.: voftris: Tu 5) Wangin.: 73b 6) quae: Al 7) add.: defensores: BGh S) sodio: GBF 9) nec: Bi 10) ab eccl.: Buey: eccl. illa: Bh 11) existit: GlfIti 12) iudicium: NBg 131 per.: cdesl: Rae. 14) ep.: deest: 7) 115) intelligitur: Bbh 16) esse: deest: L'tia 17) add.: dioecessano: Bb 15) add.: nobis: Bb; conservari: L'ca 19) add.: integra et: Bb 20) servare: Bc.

C ap. IX. 1) Incassatut loc c. in (tul. Comp. gttascisunt.

Cap. X. 1) Restitultnt ex Alac. App. X, 45.; Coig. U. c. 2. L. t. (5, 14.) 2) Irbul.: Lb; Albanensi ep.: Bb; Ambulen.: Ili; - 1191-S. - Jalt, no. 10671. 3) praesentibus: Bag; parentibus: Bh 4) nost.: ticesl: BbcP 5) postulas: Bbh 6).et Hosp.: I' 7) eisdem: Bagl'; eis dispintero: Bb 8) opponere et: Bb 9) tuae: deest: P 10) facere: Iti 11) censura ecclesiastica: L'aT.

Cap. XI. 1) Re.stitvnt ex Reo. Bal. I, 450.; Gilb. att. App. IX, 29.; Comp. III. c. I. Ir. t. (5, 16.) 2) Lundon.: LuCag; Lidon.: Ch; Luudensi: Reg.; - Pothast gto. 468. 3) quod fratres . . . laici et illiterati ad partes illas mittuntur: C Rey. 4) et: Ol 5) Siegue: ib. 6) eor.: deest: G'Rey. 7) defoedasset: Ch 8) off.: deest: ib. 9) et.: deest: C'b 10) ac: Cae 31) et al.: nf; al. etiam: CD Reg. 12) di:v.: deest: Codd. coll. Cagh Rey. 13) Quidam praeterea cano ux. sitie . . . comm., quos (illos quidem: O) eo: 9.

propriis commorantur, eo, quod eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare contendunt, ut aliquibus secundum legem 11 terrae de sibi obiectis respondere minime teneantur. Verum, quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate 15, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamos, quatenus, si quos clericos, seu sacerdotes aut t'i laicos a dictis 17 fratribus pro colligendis elemosynis cruce falso 18 signatos inveneris, his, a quibus ipsos missos esse 1'. I constiterit, per totam provinciam tuam nostra fretas ~Inri-tate exhortationis huiusmodi officium interdicas, missos etiam, si laici fuerint, excommunicationis mucrone percillas, si clerici vel presbyteri fuerint, ab officio beneficioque 2v suspendas, nullo prorsus privilegii beneficio vel appellationis remedio 21 praevalente. Eos yero, quos in praedicta ecclesia, lege tibi dioecessana subiecta 22, post interdictum tuum divina celebrare 23* cognoveris, eadem 24 poena suspensionis involvens, in ea 25, donec reconciliata fuerit, quemadmodum sacra praecipitur instituta, officia non permittas celebrari 26 divina; presbyteros etiam, suspensos ab episcopis suis, et per praedictos 27* fratres ad officia sua temere restitutos, in eandem sententiam suspensionis nostra fretus auctoritate reducas. Illos 23 yero, quos ad respondendum aliis secundum legem terrae pro praemissa causa asserunt 28 non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum sublato appellationis impedimento compellas. [Dat. Lat. Y. Id. Dec. 1198.]

CAP. XII.

Contenta in instrumento perduto probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, et quod erat sine vitio. II. d. et non est alibi casus ita clarus.

Idem Abbati et Conventui S. Petri Eugubini 2.

(Quum olim essemus apud Perusium 3 constituti, et 4 tu, fili abbas, privilegium bonae memoriae Lucii Papae praedecessoris nostri nobis humiliter 5* praesentans, postulaveris innovari: propter contradictionem venerabilis fratris no. seri 11lcarci Eugubini episcopi, qui tunc temporis supervenit, asserentis hoc in suum praeiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum. j[(Zuunzque alter vestrum de altero in illustro auditorio quereatur, veazerabili fratri nostro. I. ssinat episcopo causam sub ea fima conamissimis caudiendecnt, u: vos el iart (licitan episcopoz etaret col concordia,, revoeare; ealiogxaz audiret urinque proposita, et (nimia irr. scr'iptis re'digen,s, nobis proce.ssuna negotii fideliter reseruet. (Zui ti man indulta vobis a sede apostolica privilegia inspexisset, intellecto, quod nzonasteriunz vestru' ad llomanam ecclesiam specialiter pertineret, in causa non duxit adterius, sicut accepimus, procedendr.am. Consequenter yero ad renerabilenz ji'atrent nnsarun2 Callensent episcopal?' et dilectur Pitau Ar. abbateri, sarzetiae 111ar'iae Yallis pntis ad postlatationenz praefati episcopi L'tagubini literae rostrete filemunt super rraluis qtaeas.stioribus destinatae. Sed quia pendente iudicio lolacannes morteh.ras privilegia, charlas alias el 1ltesaanum maracater.ii aestri rapid, te, abbas, col nosiram oportuit praesertientz ilerwrt laborare, ubi literas impeh'asti, quod per excmn,municat-ionis sententiana, qui de antissione privilegii scirent cdiquiri, cogere nter dicere veritatem.. Sed quoad Tn neque sic antissa potacitzi privilegia reperire, ad nos denuo es reversus. j Te igitur cm, testibus tuis et praefati episcopi Eugubini procuratoribus in nostra praesentia constitutis, dilecto filio nostro 13.6* basilicae XII. Apostolorum presbytero cardinali dedimus in mandatis, ut super amissione ac tenore privilegiorum testes reciperet diligenter, quos duceres 7 producendos 5, qui mandata nostri diligens exsecutor praesentibus praefatis procaratnribas fideliter redegit in scriptis depositiones X. testium iurato-ruin, quorum depositionibus publicatis item dicti procuratores ad producendos testes episcopi, per quos inductos a parte adversa repellerent, inducias postularunt; quas praefixa termino peremptorio sub eo tenore illis duximus concedendas, ut apud sedera apostolicam probarent quae vellent, ubi ill

onus probationis pars altera subiisset. (El iltfr'a:) 1g Nos Yero, tam per depositiones testium quam per assertiones quorundam fratrum nostrorum liquido cognoscentes, talem dicti privilegii fuisse tenorem, quod videlicet coenobiun vestrum 11 nullo mediante ac Romanam ecclesiam pertineret, et quod non liceret alicui episcopo eidem monasterio et eius ecclesiis excommunicatfonem indicere, ut fratres, illic Domino servientes, ab omnium 12 potestate liberi, Romanae ecclesiae libertatis gratia potirentur, et quod nulla in eis 13 mentio dioecesis episcopi habebatur, illud etiam nihilontinu.s ecclitenter, et plerique de nostris ji'aribus, tempore illo pcrtesen-tibaas, recolebctnt, quum tu, fili abbas, tempore brame mentoriae Coelestini praedecessoris nostri ad ipsius praesentiam accessisses, ipse, inspectis ecclesiae tuae privilegiis, te, hec excommunicatus ab Eugubino episcopo dicereris, tanquam non ligatum admisit ad osculum, quod praesumitur non fecisse, nisi monasterium vestrum cognovisset 14 ad Romanam ecclesiam specialiter pertinere, de comnzrtati fatrum nostrorum consilio prontazicndunz decernimus 15*, privilegium illud bonae memoriae Lucii Papae [praelecessoris nostri] quod sine reprehensione bullae, chartae vel literae apparebat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testium et assertiones fratrum nostrorum noscitur 16 exstitisse. [Decernimus ergo etc. Dat. Lclt.II. hal. Itaz. 1199.]

C.ii'. XIII.1

Introvatio privilegiorum novum ins non tribnit, sed atignuni conservat. II. d. filmad titnium.

Iclem Cathalanensi 2 Electo et Abbati trium Fontitim.

Ex parte abbatissae ac sororum Iotrensis 3 ecclesiae nostris exstitit 4 aariblls intimatum, quod venerabilis f'ater noster Veldensis episcopus commissionis occasione cuiusdam 5, per literas 11* ad indices delegatos obtentae, in qua nulla mentio habebatur de ipsarum privilegiis, quae illas et earum ecclesias 7, clerum et populum Iotrensiem 5 ad apostolicam sedera nullo mediante spectare declarant 1, quorum ipse non erat ignarus, eas 11 incepit graviter molestare, obedientiam ab ipsis ac a clero et populo Iotrensi 11, qui seconcitant privilegii sedis apostolicae garulent cimsirtilli libertale, subiectionem omnimodam irupenrlendam sibi requirundo 1". j[L'nde, qutnr ab eisderit iudicibus cilarentur, ipsae naa, contestando litem, sede.cepiendo potius contra eos, nossibi specialit in iudicio domino, esse dixeruat, et se milla, 9 obedientictnt episcopo 11lelalensi debere, quia, qutnz venerabilis fr'ater noster U. lloslieu.sis episcopus, tmz apostol'ira-te sedis lecjatus, ecrtnt pncilegis riliger,ter irzspectis, cogzorerit momesterinm emunz ad bis et proprietanz sedis apostolicae pertinere, ipsi abbatissae, (liare 111111c temporis nociter eral electa, vice no.ertt ana1,11s bearedictioni.s inaperzclit, et obedientianz nobis et ecclesiae Pomcmue f'at ab ea specialiter repronztiti, reltuircas ab ea propter ho'y el accipierris sacramenttam. j Vertlm, quum indices el a.s.sessores eorann ipsas valde gravarent [in eu, quod negarent 11lterationem eiusalent ad exhibenda privilegia libertatis, quum procv'atores ec,um illis juramentan., off'errnt, se turle privilegia non ludiere, nec procuraban dolo fiasse, ("nominas eadem ad coran pretesentiant detuLLs-sent et ipsi eis breves inducias dore nollent,] ad appellationis beneficium convolarunt, fi contra balices expientes eosdent, luan quia eos casserebant esse .staspectos, el praesertim ipsttrrt Parisiensent episcpum, qui contra dilectum fillartt abbatem S. Genovefiae consimilem causam habebat, el ideo ipsarz credeban[dita» .setzerztiaz nolle dare, qucerz vellet ab alin pro se illaz; taara quia, q' man ctbsque coniu dice sua vohrisset prius znterlocutoriartz promulgare, procuratoribus abbatissae dicentibus, se relle coniu dicem eius esse praesertent, responderat illis, cono in radio profecturunt eisdem, quia, (pum ille veazirel, nihil faceret, nisi quod z'ell el

TU. XXXIII. Cap. XI. 14) ut aliis secundum leges terrae: C. Rey. 1fi) libertate: l'leg. 16) seu: Cb 17) praedictis: C. Reg. 18) falsa: Cb 19) n'ame: Cb Rrg. 20) et ben. ecclesiastico: Ob 21) refugio: Cb 22) subiectis: Cgh 23) celebratio: GHICagch Rey. 24) eiaudem: C. Rey. 25) eadem: Cb 26) celebrare: Cagtr 27) dietos: FCh Reg. 28) Alios: C. Rey. 29) asseris: Ogh. C. ap. XII. 1) Restitutum ex Reg. Ral. II, 79.; Atan. 2. (2, 11.); Comp. III. r. 2. h. t. (5, 16.) 2) Egubeni: F; Egubini: GCabcg; Rainerio (R.): Cab abbat etc.: Cab Reg.; — Yotlieust rto. 720. 3) l'erusinum: Cgh 4) tu... repraesentans et postulans illud suppliciter innovari, quod propter contr... assorentis (assorens: c,h) hoc in suum praco- redundare etc.: C' Rey. 5) hum.; deest: FGHIX 6) 0.: F(FHILNeugh; Paud.; itey.; deest: ECU 7) utraque pare duceret C'b 8) prod. (Et infra:) iilandati etc.: C 9) nisi:

10) Cebruna quoniam infra datum (certum): Ca) terminum et receptum in (qui prod. ... datas fuerit: Cb) producendis testibus defeecerunt, nos lamen (ut: Cb; deest: Cc): CRey. 11) ipsum: C. Rey. 12) omni: Rayo. ex Cont. 113) eo: CbCrey. 14) tuum recognovisses: Cb 15) decrevinus: Flh/LaC 16) praemisimus exstitisse: CRey. C. ap. XIII. 1) Restitutum ex Reg. Rreryn. V, 137.; Comp. III. c. 3. h. I. (5, 16.) 2) Cathalaunensi: Reg.; — Pottreastvo. 1803. :1) (7)rens.: Ch 4) fuit: C. Reg. 5) cui. ad ven. fr. n. l'arisiansup ep. et dil. fil. abb. do Latuivaco (in C nomen compti. cal) a nobis obtento: CRey. 6) per lit.: deest: FGHIXZN 7) ecclesiam: Cabch Rey.; ecelesiarian: Cg 8) villas Iotrensis: Rey. 9) declararent: Cb 10) eos: Cont. R(Mme. 11) villao Iotrensis: CRey. 12) requirere: ib.

ipse; tum quia illis postmodum rationabiles inducias denegabant; turra quia occasione lterarum illarum non debeant in causa procedere pro eo, quod Aleldensis episcopus per literas illas obedientia debuit, quam abbatissa soli Pontifici Romano tenetur impendere, ab ipsa, clero et populo Iotrensibus sibi requirebat inpendi, valen per privilegia ecclesiae Ronzanae constaret, illi eos in aliquo non teneri, el de pr-iollegiis sois nulla in eisdenz literas mentio haberetur. Sed iudices ipsi, appellationi 13 non 14 deferentes, nec fragilitati sexos compatiientes earum, in abbatissam excommunicationis 15, et 10 in clerum et in populum Iotrensem 17 interdicti sententias protulerunt. Sane, quum nuncii 18 Iotrensis ecclesiae praedicta et alia multa in nostra praesentia retulissent, quibus eas et sitos contra libertatem, eis 20 concessam, granillos aiebant 20, privilegium 21 nobis apostolicum ostenderunt, per quod ecclesiam Iotrensem constabat ad Romanam ecclesiam specialiter pertinere. Nos autem, eosdem 22 nuncios propter appellationem praedictam diutius detinentes, quia tandem nullus apparuit 23 idoneus responsalis, qui partem defensaret adversam, licet postmodum quidam simplex nuncios super hoc nobis praedictorum Parisiensis episcopi et Latiniacensis 14 abbatissae literas praesentasset: privilegium apostolicum sedis ecclesiae Iotrensis concessum duximus innovandum, ita tamen, ut per innovationem ipsius eicem ecclesiae non 25 plus iuris accrescat, quam per privilegia praedecessorum nostrorum obtinuit 26, quum per hoc non novum ei concedere, sed antiquum ius conservare 27 velimus. [Quia yero etc. Dat. Lat. IV. Id. Ian. Ao. V. 1203.]

CAP. xiv. 1

Ecclesia, utens duplici privilegio exemptionis, Hec succumbat ex uno potest nihilominus ex alio se iuvare et obtinere; neo tenetur exemptus promittere obedientiam dioecessano; vigore tamen exemptionis non potest sine licentia dioecessani ecclesiam construere in loco non exempto; et, si exemptus de facto in loco non exempto construit ecclesiam, cedit inri episcopi.

Idem Colubriensi Episcopo 2.

Ouum olim ad apostolicam sedem accessisses, et propter quaestiones 3, quas adversus dilectos filios priorem et canonicos monasterii 4 sanctae Crucis habebas, pro s quibus ad audientiam 6 nostram fuerat appellatum, moram feceris longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit responsalis, eisdem 7 certum terminum duximus praefigendum, in quo venirent vel mitterent super privilegiis omnibus et libertatibus, quae a Romanis Pontificibus 3 vel ab 17. 9 quondam Colubriensi episcopo se habere dicebant, et super aliis quaestionibus, adversos eos a Colubriensi ecclesia intentatis, diffinitivam sententiam recepturi. ; Ut aoen, veritas facilaus apparet, authentica et originalia cum bullis sois nobis osque ad eundem terminum sub eadem distinctione piocepimus exhiberi; Interim autem utrique parti liceret coram dilectis filiis tui

Alcobacia et de Serra 11* abbatibus, et F. 11lenenle monacho Alcobaciae, quibus sub cenia forma causa prius fuerat delegata, et testes utrinque producti, proponere ac probare, si quid aliud proponendum duceret 12 ac probandum. •; [Praedictum (tuteen tema eis peremptorium curavimus assignare, ad quem si venire vel mittere forte contingerent, nos nahiloncirz, quantum possemus de iure in eodem negotio proceclere curaremos. Eisdenz quoque iudicibus dedienus in mandatis, ut, si de pcarium voluntate procederent, receptis aliis testibus, si quos super privilegiis, libertatibus et aliis articulis, ducerent produendos, usque ad delinitivctrrz sententiam producentes, gesta menda sub sigillis sois ad sedenz apostolicam destinarent. Qccumque postmodum ad sedeen apostolicam accessisses, superverzerunt duo canonici S. Crucis, gati raec lateras habebant de rato, nec procuratores ad hanc causam fuerant destinad. Linde, nos, partem S. Crucis contumacerrz repratantes, ut eral, utpole quae non idoneos responsales ad causam, sed ad nos qualesquales nrmios descincarant, attestationes receptas a iudicibus delegatis itcessimus aperiri, tct tanclem, si nobis de meritis causae liqueret, sententiam proferre mu.s. Yéruza, tu, animum carissimae irz Clarisco fzliá nosti Portzcgallerzsis regis illustris, qui contra te fuerit ex hoc motus, placatmn reddere tibi volens, convenisti cunc. p cae-

dictis canonicis in hac forma, ut videlicet venerabili fratri postro... Zamorensi episcopo, et dilectis filias . . . Zamorensi et Auriensi decanis, tazn super principali quam zncidenti sublato appellationis obstaculo, causa conzmitteretur eadem terminanda, sic tuneen, tct pars Sanctae Crucis infra quadraginta dies post suscepcionerz literarum nostrarum, super articulis illis, in quibus tu in eius absentia produxeras testes tuos, instrumenta producere posset et testes. Aliter autem, non liceret eisden attestationes calumniari receptas vel excipere, quasi fuisset in hac causa, lile non con/estala processunz. Nos ergo, dictis episcopo et decanis praecipiendod edimus in mandatis, ut si pars Sanctae Crucis razcn vellet habere quod a dictis canonicis eral actora, receptis testibus el instrumentis ipsius super capitulis supradictis, si tomen infra quadraginta dies post suscepcionem literarum nostrarum ea ducerent exhibenda, in tuis attestationibus publicatis secundum formara praedictam, in causam procederent, et eam, appellatione posposita, sine debito temzinaient. Quod si foz-san ratum nolent habere quod a praedictis canonicis eral actum quum coma contumacia non intelligeretur purgata, sed docta, irz eos tanquam in contumacis procederent el receptis attestationibus diligenter inspectis, causam?, ipsam, appellatione remota, deciderent, et serz-tentiam quam ferrent executioni mandarent. Quia cero causa hace extra regnum eral Portugallense tractanda, parabas primo competentem terminum sub edicto curarent peremptorio assignare, ne propter reno locorum et distantiam personarum laborare diodos cogereris. Quod si partem S. Crucis pe- alios citare non possent, canonicos eius in regno Legionensi manentes, ad citationis ei literas praesentandas, monitione praemissa per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compeliere procurarent; nullis literas veritati el iecstiliae praedudicantibus, sf quae apparet in sede apostolica impetratce. Quod si non omnes izs exsequendis interesse valerent, epzscopus nz7iltonzinus exsequeret ea cum altero aliorurz. Patribz ad certum terminum convocatis, et convenientibus ad eu.ndem, praedicti episcopo et decanos Zamorenses, quoniam Auriensis decanos non poterat interesse, a priora S. Crucis quaerere curaverunt, an ratum haberet quod fuerat a canonicis sois actem; quibzcs foil ex ipsius parte responsunz, gicod locos interrogationi non erat, quum parada esset inz continenii probare, rescriptum nostrum per precum mendacia impetratem. Nam, quum Colin, brensis decanos ad praedictos de Seira ccbbaeen el dilectum /iltum P. Froildiz, monachum Alcobaliae, contra monaslerizcnz Sanctae Crucis undecinz comnzissionazm literas reportasset, licet pars ecclesiae Sanctae Crucis primo inducias obtinuerit postulatam, quia secundo lamen non poluit pro sarzgulis comnzissionibus singulas inducias obtinere, quamvis appellatio esset liter-is nostis propter hoc lamen ad nostram aodientiam appellavit. Tundeen vero, purs ipsa et Calimbriensis decanos in praedictur regenz Portugallensenz . . . de Costa, el . . . de Rimaran, priores, et praedictos iudices compromittere curayerent, duobus caulis pene nomine obligatis utrizgue; siegue prior appellationi renunticavit com assensu suar-icm literas nostris rentarziante decano. Utrunque praeterea duodecim, canozgici iuraverunt super loto negotio perhibere testimoniunz verdad. Receptis igitur testibus et depastitionibus eorurz redactis in scriptum, rex noluit interesse, sed comnaisit praedictis . . . de Costa et de Rimarcenes prioribus vices suas et proposuit partibus ul per Romanam ecclesiam val per alios p'osequerentzr ius suma, quoz 72 (1172 ad cunz causa hzcicasmodi non speciebat. Tu vero, coranz praedictis episcopo et decano 'damorensibus proponebas, nec renunliationem Colincbrfensis decaei, qui non cid renunliandue sed agendunz podas datos fuerat procurator, nec compronzissanz etanz tenuisse, 72CNZ quia iudices esse arbitri non debebant, tcsn quoniam de rabies ecclesiasticis fuerat in lcaiczem conzponzissum, Pan ejiam quia ideen sibi alios subrogavit, quum, de hoc arz conzpromissione tractaturi penitus non /icisset. Yenunz, pcn.s S. Crucis proposuit ex adverso, quod tenuerat con,proncisum, quia nos pronuntiassse passe agi de ipsius poe, na dicebat, adiciens ratam te zenuntiationenz hcauisse decani, el quod, loen szcpp'esso, praedictas literas incpelrcatas, quas non potuisses clliquatenus obtinere, si super hoc nobis exposuisses plenius veritcatenz. Et licet pars (Jadeen quatuor testes induxerit, qui simpliciter et absoluto daxe- rent, reUum te leabuisse quod factum fuerat a decano, sex tamerz

Tit. XXXIII. Cap. XIII. 13) appollationem: Reg. 14) minime: Cabe 15) add.: sententiam: Ca; vinculum: Ch 16) et: deest: Cabeg lieg. 17) villae Iotrensis: C Reg. 18) iam nuncii: Rihmr. ex Cont. 19) sibi: Cbc 20) dicebant: rL. 21) privilegia apostolica . . . per quae: FN 22) eos (nene.: deest): C Reg. 23) comparuit: CL 24) nonaen in C corruptum est 25) nihil: Calgh Reg.: uihilominue: Ce 26) obtinuerint: F; obtinuerit: Ca 27) observare: Cb.

Cap. XIV. 1) Restitatuom ex Rey. 73reget. VI, 109.; Comp. III. c. 4. t. h. (5, 10.) 2) Colimbriensi: aV Reg. per totsm — Coimbra — Potthast no. 1951.

3) super quaestionibus: Reg. 4) ecclesiae: iL.; deest: C 5) super: L7 0) praesentiam: Cbe 7) eisden (eidem: Cbti) priori et fratribus in virtute obedientiaio districte praccipimus, ut usque ad festum SS. proximum tulle (nune: Lq; deest: CL) futurum per se vel sufficientes (per suff.: (7); per sufficientem consensalem: Cb) et idoneos responsales ad nostram praesentiam accederent super privilegiis: C Reg. 8) Romano pontifice: A Cbc 9) a bonae mem.: Ch 10) tuis: deest: CReg. 11) Serta: FGHLdN; Loira: Reg.; — iza Codd. raaAen correaptaa est 12) ducerent: C Reg.

testes, quos tu induxeras, deponere c. uraverunt huiusmodi rati habitationem te non simpliciter sed conditionaliter expressisse • si videlicet secundum attestaciones con fecas negotium finiretur. Ceterum, Ioannes Caesar, canonicus Sanctae Crucis, fuerat testis indoctos, et luchad Petri et alii, quos tu induxeras, deposuere, iurati, quod nos omnem huius negotii veritatem feceramus per primos indices delegatos inquiri, et ad nos universa referri siegue pronuntiaveramus, ontribus dingenter inspectis, non imple(liri tuetm propositum per obiecta. Idem queque Ioannes, et I I I Michael Petri, • utrum renuntiationem decani ratuut habueris requisiti, dixerunt, se de hoc penitus reikil scire; sed contra hos jilit ex parte Sanctae Crucis obiectum, eos sibi contrarios existisse, (pum pr'ius dixissent se nobis totam veritatem negotii retulisse ac secundo quid de val' habitatione, quae crol quasi praecyrna par) v huiltis raegotti, 11071 fecerant irraentiorient. Tu vero dicebas, quod te • sti, quent pa.rs Sanctae Crucis induxerat, creterullm eral rterito contra eam. Indices igitur, attenrlentes in lileris nostris appellationem filisse prohibitam, nec existisse conrlitionem, sub qua valuar iuraverit le rlixercas, quod factum literal ca decano, ce quod nos inspecta folios negotii • erifate, pronuntiaveramrls, causan't, tratar n011 debere per ea, r/ uae cartonici Sanctae Crucis obiecerant, t, irmpediri, cmnsicervites eticam, quod pus .ti'antae Crucis praedictum Immann, </tent ipsa produxerat, et gni indices ipsos super iis, gt(ae corean nobis acta faercarat, irstruebat, plerzius reprobasset, interloctali san/ de ptulerati concilio, pn'ocessum negotii, rjuod eis fuerat delegatum, inpec, liri de iure n.071 posse orcas-show. oppositae falsilrY tis. heizrde, (/110111 velleria in p'rlc7pctli procedere, prior Saro(ac Crucis multiplicas veeuscalionrt causas opposui, quas quia iu(llices frivola, s repulantes cgr-bnifer'e, roluenun, prior, orani c(cu.srae stiae defensione neglecta, se cmrd, unaciter absentctit; sed el nos recttsationes pracrGcta.s ea post7lm11n1rl rcdinne invalidas reputctimrns, r111011 covitumctict parlis Sarclac Crucijs non Ida diminuta se11. ancla. j Iudices autem l i sufficienter actum esse de causa crecientes, crltestcttionibus ei rationibus rltiusque partis dilr/enlet inspectis, monasterium sanctae Crucis in expensis, quas per quadriennium occasione huiusmodi negotii iuraveras te fecisse, el (ptae quizrquagittta marcarum a117i summant attingunt, tibi de prudentum l5 concilio damnaunt 10, infirmantes sua sententia libertatem, quam dictus 11 M. Colubriensis episcopus in enorme delrimenlum. Colubriensis ecclesiae contulerat monasterio S. Crucis, canonicorum assensu per prtecone7n episcopi el portarium regis extorto. Praeterea, quia 18 idem >A'I. praedecessor tuus fuerat-il canonicus regularis, et duo millia Marabatinorum n *, quae acquisierat in episcopum iam promotus, monasterio dederat memorato, [monasterium] ipsum ad restitutionem eorum iudices condemnarunt. Insuper 111711 decimos (p ana ecclesiae omnes, quas de mana regis rel alior7n, luicorum sine clerir: o-rlivr, monasterium 'meter episcopi Colubriensis assensum receperat, et gmis /n Lutreu. 22 vCl all/s locis, irr. allestationibls comprehens'is, propria auctoritate fundarat^, [seilicet copellant Sctaacli Iounnis in suburbio Colimbriensi constructum, ecclesium de Toaveiro de Lauri, ccll, de Mira, de Sorenes, Sancti Fii.cclurdi, lleraveind Saracti Martini de Agencia, eccle:iula de lllortedi, de Travancila, Scenclae ilfarinae in Sena, .Saneli lioinavri cu7n utroque ita'e, ecclesiam, Sancti .Sebrastiani- el omnes ecc'lesias irr castro Seirene et terminis e'cts fiudatcrs, herediifaces (lam ine in crlles'ationibus culpnhrehrlcrls pmpiclatls iure, virelilefices heredilates de L(tvaea Ctrrit ecclesia san de i,uctr'c:hms, de Cas'sair'a, de Eimedi, de Sancto Verissimo, de Cctbi7na, j quia pars sanctae Crucis nec praescriptione, nec defensione alia 24 probationibus contra se factis obstiterat, iudicarunt in ius Colubriensis ecclesiae cum fructibus medii temporis revocari, -,-, l, duo corporei nuntumrtum, qtlil exconvnu.nicelli de, cessercalt, de coemeterio monasterii extranculari mandantc.s, el a monasterio perritas cintoveri. Decever'urat etiam partes pcarmc/i, iaru7u Sancli Iacobi, et S. Iustae, quae de mandato regio praeier auctmratfent eccles'iae rivisae fiterant et capellae .Sancli Incvznis arlictae, ad slatuat integrilatis primae reduci, el eaep/ lap1 .Anciti loctmnt: cjuatutur ad las parochiale pertinet Colirrebiensis ecclesiae iurr.sdactiml suppani, partem de zoras decedentiurrl, secumrlum terraza c,orastzeludinem, ecclesiis illis restituertdunl esse cen'sentes, a quibus ?mentes ecclesiastica perceperunt sacramento. Iudicarunt insup'r viraeam, quam quimdam Dominicos Rozocida in praestimonio ab ecclesia Colimbriensi tenuerat, el (oritu/erat monasterio Sanctae Crucis, ad has Colimbriensis ecclesiae revocari, ipsctmque Colimbriensent

ecclesiam ad ius pssessionis restitui, ad quam, sicut fuerat-testibus. comprobatur, szngtilis diebus Dominicis are consueverant ctnonici Sanctae Crur.ls, sim. iliter decementes, ut pro domibus Portae Novae, ira quibus olim parochie ait.s ecclesia Cmlimbriensis hctbebai, ntonasterivrat Sanctae Crucis tantundem iuris loen alio compelenti, quantum, in p'aedic'tis domil_m, s. eceles'it Colinebiensis camiserat, recomperasset. Vemal, ecclescm de Cpuaios, quant praerliclus 11L Colimbriensis epi.scopus, rle cantmrr, nruunt suorunt a5- sensu concessercti monasterio Sanctae . Crucis, monasterio ipsi • acliudicare ctu'arur, l. l'rlent de Pavea villa, Hect nomine Colino, -biensis ecclesiae rle pecurizcr. l L quoidant prioris ips'ius, eulpa • filerij, et poShmolruut eidert testamentum relicta, quia tu tarima, (plum ipscau pos.s'irlerel, munas'lerium occnpasti, salvo iOre proprietctlis Colimbriensis ecclesiae, utmna'lerio reslihti deceroriet, relit'ictur vero partem z:illae'ipsitt.s' (juran l'e/crv/ias F. mli)ll. Cmr-Merca monasterio .S. Cruci., uduclucitcs ips'i 7,lmn(l's'terim pleno itu'e; praetcrett, tres casales in Sancto lort,ntnm. „tilen gl1 lce.sti. „l'rt proprietutis ecclesiau Colb,tlrv^rtis, monasterio r'r'Fithli re1,50-erant i/3stun (1 pelillr'ute rhto, lrcimac 9norlioniur, /vnuvrlr q. 103 petiver'cas, absml, reratcs. j Tande.n cero, gru, ut la el par.s cdl, l a propler hrre ad .sede, rt ap' .auticum cevisschs, procurar, ir ml.r: c-sterii sanctae Crucis poposuit, ^elt1.%ntiam non -i valore tenere. Quodsi alias etiam sententia memorata teneat=, quia tamen monasterium fui indt.'fensun), sic, lt ilrsl i'ndices per cuas literas pmlestczunl = ^ - exhibitia fucrant r:uram eis privilegia libertatis, ne delictum= • 1: lersonae in danur.r:l ecclesiae redundaret, delrei Ttt ad e alibitunetn pris'ilegir: rum suorum admitti, quod sibi concedi tic, olitabel: i. Anitate sedis apostolicae postu^las. it. Nos i: i: it. r: . dieridentes_ 1 est: <_t_ privilegia non soluinnco pro liberCate nl^ naster. ri l . lciei: rnt, sed etiani 30 exprimebant ius nostrum et ec-lesi: _e itomanae iustitiam tuebantur; ne in nos monasterii lac'sio redundaret, ad privilegia exhibenda partem eitJs de gratia Pusimos mittendain. j C't codera ple0iu.s .l, l' l, mcessu lulir, aaa pss cnn1., • intelligere veritaem.: ycslu umoiu. . i. , rt cctict fueran' coral/ n, rbls, utrinr/ta nobis ictssilhus e: chilieri. [l'ropu, rtiij rjilur tuouaslerii proearatur, guo^ pr'terlicl l5 .11. (.olimb'ri'nsis, spi.scaptis, nrmul-sler, 0 SCrracite Crucis cunt jamc./oi.Y, lrcu'ncrlmrv cl coa fl'r'i:] s'nis, ab omni eprscopali i(tre cl e.i. r tcoae /lenatrr rontf. rsr-ral libe, r'iateut et conc.essimenz s'tcun itt scripl'r r r- l'eyer'at, (1 Unolo: ?-br'ien.siuurrt cairo, ticumm, rluoniarrr ip boa (as'ensiuu /o aestr: arrl, srlbscriptiunibus r o/mYU(d. QUO: . i ldr: ue. nli cortc: s'ir, per Se, fnt, v r11 filSSCI lli? (l/ir/r per ennfimedimne, lt fau, - r1 /i. i. rcr'mr'r' (t-101)do .l. pcpcte, prcte, lece.s'soris i losl, 1, rpti cou, rer roviC: e- /irltra stuttre aspo; coleo e: e cer'ict Sele11/a i'0i, /nnrN, +tt 1 v, r, i: rrt, /enorem eirts cap're., .serit, sed usus /ilcrit varbis c'ias', r01, r, u, r1 <rl f iener ut petrlae finditrlrli., • gama ^ . Oele, lrlrlt l5 el lm. . . , tper rumian.; lir, ?rtt imitalus, el c. onc. e.ss2oilem Ulcun. .icrd i. '1 . ,li., •, --erut, co-njmtavil. 1 era0t, etd hor lai e. % loa . i, r, r: / . : : : r, (mor' praerlicla concessio non, tenebrl, un'f g. a. r . i'rlrlcs Crru:rol; non potieral ecclasticma Saam 10111 r911, rrtler . a ef. .itt pro'cnr, tarl gquact17 loalictmrum resselr's l1s per /n'0' s. e. irr. <^ /l, r, ut l' . ^ . . l consensut stutrr. fiticil'cts 1ra;ler11, usw. r: c: berr lllr, rlm. hUlrrrr sttu . . libertan exstifiase, .s' l'brejrr l1s fuera], el' /acv . lca, i' rrt lon? . tios (afam regis eG: lo'i' ltr Rltim' r, rrt' lrvrr. l j . ros14ptiultem rN'rat, el epi.scupi 'mueco e. rslilurp: cenxnticla, rün' rretru). Insuper, wat plena 7iutera de corre'c'ssint; . conSlar., . eral illi scr'iplo cr'edelubrm, 1/110, 1 pars mmonr.5/r-rü pruesculribul, rjzt, nr, üclcl quod rlepostterapat r'larllnrt testes, pagina c'onc'ess'ionis r/l'us, rpt(an dljclt(ua féccrrll, in. a11) Un1 /ind: s filisset cdn'asa, c'l sing. j ccfntontieorrrir, (jai snbsc.rp. serard mana proprio .snbscr'ip, wss(, t; ira scripto artem p'uOr' fuera' nobis e: clribit, m, mulla rasara s'imitas ctpica'eret, et tuticrrsa snbsc.rptimnes. uderu ess'elli 10111111 cma- .ieriplacr. dree nocebat j'nnr l praedir'us . llerc(aziler, praedecessor laosler, con'es'sionent lrrrtirsmorll contimrrat, ut asas fulv'al verbis eins, quoniam, etsi lreborim' consejos f'renil erul lurren litctamnt 1gn(arus ulpotc qut non trocer(tl e'r, lor'io0 1 / ur'se r-cnmrrclm cttss, nsuum., et c'ortces'sionem eiusrleut paginara Lfri'ial' (na. Cele-ruin, /3015 alterca replicavil, quor. si nec (, 01c(ress10 h. niusntocli r'ec confir'malio lenrlsset, potcar /amen per privilegia de vera el releve monasterii libertate constu'e, gltran bmncte meou, rirte Innv-cantiles papa praedecessor nosler i1 lnd. it. 1; . Pelri faldean pro-teeti0nemque sasceperit, et, gutmt illud exprimt c, ensuale srl, itga: ad iudicium a'ttent perceptae halas a fontana ecelesia liberlatts, daos bz'antios annis singulis nobis rlosrlrisque successoribus persolvat. Ioe antena felices recurralimnis Lucas, Engertius el

Tit. XXXIII. Cap. xlv. 13) yero: ('be; ergo: lig- 11) instanti (osen: deost): (2; ((da: instruati: l'c 15) add. r virorm: C'abe 16) oon-donnarunt: Cbc Rey: 17) diotus: deest: C'arh; praedictus Col. op.: era: Rey: 18) quod: Cb 11) pram. tu.: add. a Ra/na. 20) etiam fu.: eh 21) hlara-

bullo or.: FC4/ lllg.: iu reli. Coa. sntcr corruptora cal BY: f, O, ai, e tiF Codr. cm r'uptuna est 23) fundavit: Cb; arid.: et infra: C'a -1) al.: d. dst: tt. v. 25) non tenere: FGflh' l' Cileg. 96) teucut: L'agb 27) tuarsat: lig. YS) protestantur: C'abe 29) debitan: C'h 30) et.: dcest: L'ag: 71, lrrg.

ArA'ianus suis prjvilegijs expresserunt, licet Lr.rcji el T'ugenii aobis non filerint authenticca praesentata. C'ntra hoc autem, taa frater episcopo, propnebas, quod dicti praedecessores nostri ?ultima penitus praerlcto monasterio concesserant libertatem, sed illud locum sub pmtectatne receperant, de libe'itale non habita mentime, aiti ubi dicitur: ad iudicium aq'tem perceptae hatius a sede apostolica libertatis; quod ecclesiae time nocere non poterat, si subtiliter pen-saretur. Quinz eni771 hnc prommnen „huos" ibi ad aculara nihil demm.stret, sed ad intellectum pailas demonstratio-nena lacere dignoscatur, ne peregrinas sil pendas in.fellectus, si a .sperinribus non forazetur, a'iciclar In'onomez ipsum denaonstra-tionem quasi lacere relalivam, ac pmlctionem el con/rss,edianem, de quibu.s in parte superiori lit merad, atonuiat libertatem, guau, -ras libertas gauledaa cam con%ruaatioae pariter conferatr *, ut rillelicet, ia,7et In'ae.dicli A.lexmulri .senten.tzant, praeter auvrti-tatem apostolicae sedis .super illLs non possit aligais evenit, quae ipsi fuerint per sedua apo.stolictaaz confirmala, siegue quod in privilegia legitur, iaatelligi possit de huiusmodi libe'itafe. Qatod aaten z debet esse sensus, ex privilegii.s ipsis patel, quien et Innocentius rhoecesan'i episcopi revereniant exprimal esse salvan, cl Lucias el Tugenius post p'otectionem indultara el confirmado-71071 qtaratnulat ecclesiecran eccl' .essam, iaLS sanum episcopo dines-cata conservent. Porro, pars altera proposuil ex adverso, quod si praedictus Innocent'jas ., pmlctione9n" nominare tolza:ssL't peregrino vocablo „libertatem," ubi „libertatis" posara, „pro-tectionis" ponere potuisset. Nec nocel quod de pronomine dem-on.ctrativo proponitur, guara antigratuals 7llcas duntaxat ecclesias mspciale protectionem., propriaque tutelam czpistolica sedes reerjmret, quas speciales el proprias repatctbat. Unde, quitan 11771 per primalm capltaltina, ubi mo7zasterluna in B. Petri tutela pro-tectioneque suscipitur, guan, per gucterlara alia quae segatadla, libertas monasterio ipsi noscatur indulta, libertatem ipsaan, intel-lectiaa majas, guau, expressam, ad iratellctuna prononant demou-.strativimz. ostendit. Absit eni777-, at apostolica sedes voluisse leona-sierran' circumvenire credatur, aal censan?, ab en .sub nomine libertatis acciperet, el libertatem ei vel nldlan., vel semple71mn, ul es! ex adverso proposituna, iaadugerei. Nec des!, sed pa'odest potaus, quod saepedictus Innocentius doee.esani episcopi reveren-ticana volad esse scivam, quu771 ex ea quod expresse apsi reveren-tiam reser:avit, intelligatur, cetera denegasse. In hoc autem recerentiaa ci volud exhiberi, ut sicut successores ill'us Ron,ani pontiffes, quod obscure dictan, fuerat, interpretari volentes, ill sois priv'ilegijs expresserunt, chrisnaa, oleus1 sanctum, consecra-tiones aharium, el queredam alia na privilegiais eisdene ez:pressa, ranoniet S. Crucis ab episcopo dioecessano suscipiant, si catholicus f irea u el gratiam atque communionem apostolicae sedis habuerit, et ea gratis, el absque alta pravi'ate voluerja exhibere. Nec nocet similiter, si Lucias el Eugenius, connumeratis quibusdan, eccle-sii.s, ius dicesan'i episcopi dixerint esse salvan?, gaum liar non G,llellexerint de capite, sed de membris, sicut el Adrianus dioece-.sanis episcopis eannican'i iustitiana reseruacit, quorl intlligi de capite non valeret, guata conste! nullaan ecclesiarum plures cpiscopos dioecesanos hcabere. Alexander au.lem, et successores ipsius, ul pen'itus super be rubitatiois serupulum an,overent, nnn fecerunt, nisi de auctorltate sedis apostolicae, mentionem. Ceterum., si nec lot, et tanta su fficerent, sola praescriptia Sancicae Crucis ecclesiaeaa Rlebat. Nos igitur, jis et aliis audilis et tellecti.c quae fueran] hin] infle proptisla, J Distinguentes ita-que 3l inter libertatem, per praedictum episcopum ecclesiae ipsi concessam, el libertatem, guaro ei longe ante tempus ipsius episcopi apostolica sedes indulsit, sicza! patet ex privi-legii.s ante clicti.s, quia nobis constitit eiaidenter, extortum fuisse in episcopi concessione canonicorum assensum, et conces-sionis paginam in aliquot lineis habuisse rasuras 32, et sub-scriptiones singulas fuisse singulis subscribentium manibus adnotatas, scriptum autem, quod nobis ezhbitum fuerat, nec 33 rasuram praetendere, nec esse :il variis subscription-um 35 manibus variatum, sed a primo ad ultimum eadem pollas manu conscriptum, libertatem, ab ipso episcopo concessam per eXtOrSlonem' 36 *, irritam deceY111muS" 7 et inanem. (Itla vero evidenter agnovimus 33 ex privilegiis, ante dictos 3v praedecessores nostros ecclesiae sanctae Crucis libertatis privilegiuni h0 indulsisse, et n quod in ea possessione tamdiu fuerat libertatis, quod aliis etiam cessantibus praescripsisset!": libertatem ei a praedecessoribus nostris indultam

auctoritate apostolica 43 confirmamus, tibi super hoc silen-tium imponentes. Super"" hoc autem in nullo sententiae delegatorum iudicum derogamus, quum ipsi de hac non cognoverint libertate. jPost latee c'cro, proczator eccl'esiae Sanctiae Crucis propasad coram nobis, quod plum inclytae rerin-ductionis . . dux l'ortugallensis, universas ecclesias, gime vel fundalae iam ercent, vel fundandae in pnstertm in castro Leri'en, ae eius territorio, el universa jora eccl'esia.etica eirlea71 ecclesiae caees.sis.sel, confecto super bac publico instrumento, quod ipse, dicebat usitato tenme vocaliuln testanaentuna, et team Is'racarensas aarchiepaissenus, metropolitanas pro'viacice, qucan2 Cnlimbriensis episcopozs, concessionem haziusnzndi .subscripsisset, delta-fati iudices, non basceijs privilegijs S. Crucis, licet super ezsdene ecclesiis eis causa non fuera specialiter delegala, contra ecclesiam S. Crucis natnquan, sententiana protulerunt. El licet C'nlimbriensis episco-pus, azl diaece.sauus subsca'ipseavil concessioni praedictae, quia Ulixbanensem civitatenz, ad cuails dioecesian pertine'e noseuatur, detinebant tune tempoa'is .S'caraceni, ea lamen per indu.strictm (lucis ipsius redrlita quondmn Christianis, Ulixbonensz episcopoz, relaat venus dioecescnus, ilnn.ationem . . . ducis privilegia proprio con fm,arit; quod praedictas Abdanu.s papa diligentes crtenden.s, amrzes ecclesias tel'm in ca.sh'r, Leiren, quara territorio das sitas, cum onnibus pertinentiis cal casdem, .cicut charla ducis ipsius et praedicti epi.scopi confirmxdio couthrebat, ecclesiae S. Crucis sao clu.r.it privilegio confarmcanrlas. Peru., pro parte tuca fel'i pro-posituna ex adverso, quod concessio (lucis non tenuit, timan laicas ecclesiastica jura el praesertina spiritraalia, confen'endi non ha-buerit potestatem. IVec vale, quod Prachaa'easds archie:piscopoz et episcopoz Colivabriensis in ducis charla subscrip.sisse dicza.lur, quum nec chanta lima publica sil mana, confi:eta nec illoa zlara si'gillica depenilant ex eadem, quare frdent pendas rlenreretur. Nec bocel etiana, gota/ praedictus Arlrianat.s papa pa'adicia ecclesias cu771 petinentiis suis, juxta quod ,aa charla ducis ipsius el con firma-tiene Z.tixbnneusis episcolmi cantinela, ., confenataat'it ecclesiae S. Crucis, quum crediderit, duceua ipsuua ius patronatats el tem-poralia, el episcopoztam, tcanquam rhoecae.sanum, spiritua.le cmces-sis.se. Coaastcat antera ex coaafi:ssione partis cclerius el ex tenore privileginrura praedichrrama Alexaradri et Coeleslini, praedeces-sorum, nostrum, praedicicas ecclesias ad Colinabrieaasem dioecesim pertinere, quum eis el quibusdan aliis navnea'catis in enum priu-ilegijs subvagalar, gane manes in episcopatu Colimbriensi coai-sislu.rli. Urade g171n1 par.s altera pro se iis privilegiais uteretan', et illa etiam inapetravit, ea nec debebat in hoc, nec poterat repro-bare. Propterea, privilegian?, Adrihni norum fos non contulerat monasterio, sed habitan, con farmarat; linde, coacessi.n (taxis ipsius, qucae prius eral anealictic, non susceperat ex ipsius con/r-matione valorem, Adversas laee cRlfe771, paa's altera replicad!, quod tcnrliaa ecclesias ipsas el ecclesiam S. Ioannis positara 17a civitatis Coliaabriensis .suburbio possederat ecclesia S. Crucis, quod praescriptioae legitima pofer'at se tueri, gzarisa etiana ex illo tempore, quo Arla'ianus easdem el ecclesias confirmara', et qua ipsi bona fide illas potueran.t possidere, usque cal tempus litis conce-ptae, f ili.ssent quadregintc c177,77i et aliquot m.enses elapsi. C-'on-st1271 ergo nobis onanibus diligeafer inspectis, ex forma quoque sentenfaae iudicum praerlctorum, quod moaasteraam S. Crucis, saepedicti ducis tem.pore, praerlctarum ecieicictracna fuerat pos-sessionem adeptusa, quau ipse o7nnes ecclesias, quas mo77aslea'iv'a de naanaa regis receperat, c'trl jlas C'olivabriensis ecclesiae praee-pevit revocad, el receptin ad posses.sionena pertinere mnsatur. Constad etiea7ra ex forma petitionis lacte, gni era tlbi restitai postu-labas, ipsaan atildo: eusdenz ecclesias possirlea'c. 4Gailiter (lancine cmn.stitut, ipsam eas medic, 1.e771pore possedissee, (1.c quarl cfiana a tempore praerlcti Arlriani, qua eas confirmara! eidem, .spatiazm quadregiata annoran firerat, tempm'e motcte litis, elapsuut, et licet ctsseralenit prars altera in .indicio coram nobis, banae meroa-ria.e G. Sancti Angeli diacanama cardir,aleur, tunc apnsolicae sedis legatunr, libi super his onnibus iaapossuisse silentiur, siegue virleretur quod lis contestcda frterit corana eo, laurea, tuna ex deposi-tionibus testirvrt nobis plene jUd'cerdas patefacta, videlicet (punrl nec lis contestala /itissel, n.ec sententica promulgada, quum, in-sped:lis privilegijs pontifican' lionzanoa1na, super Iris noluerit le audf'ie. Quina ergo longe talle quarlaginta anuas, el posimodum medio tempnre, monasterium S. Crucis praedictas canslet eccle-sias possedissee, ac aauaze elicara possidere, nec ex adverso inter-ruptio .sit probara, lan praedictas eciesicts r1e Leireva, quina ecclesiam S. Ioanra's Colimbriensis, de fratrancz nosiroaen con-

Ti t. XXXIII. Cap. XIV. 31) Nos igitur has et aliis auditis et intellectis, ext.: deest: FGIIh7,sCReg. 37) decrevimus: Cbe 38) cognovimus: quae fuerant hinc ande proposita, distinguentes etc.: O Reg. 32) rasurara: Cbe Reg. 39) dietis: FGHIKO Reg. 40) privilegia: FLA 41) atque fleg. 33) invenimus nec: Cb 34) esse: deest: C Reg. 35) subscriptionis: (quod: deest: Cbe 42) praescripsisset: Cb 43) nostra confirmavi: Cagh; manibus et subscriptionibus: Cbc; subscribentium: Reg. 36) per mus: 6'b 44) Per.: FGHIKLN Cacyh; In: Reg.

silio, adiudicanz monasterio S. Crucis, super eis tibi silentium imponentes. In hoc quoque non derogamus iudicibus delegatis, quum coram eis exhibitum non fuerit privilegium Adriani, odias auctoritate canonici S. Crucis se credere potuerunt, et bonae fidei possessores, nec alia etiam instrumenta. Super ea vero, quod vix quinquaginta maris auri expensarunt nomine, ac Cluobus milibus aureorum, quos saepe dictus Ill. Colinzbricensis episcopus contulerat ecclesiae S. Crucis, tibi eandem ecclesiam condempnauerunt, de voluntate partium coram sententiam taliter curavimus moderari, Id de quinquaginta maris auri, vixinti, et de duorum in illibus a reorunz, orille monasterium tibi solvere teneantur. Quumque libertatem, a praedecessoribus nostris indulgentiam monasterio, confirmemus, ad ius professionis, quod est contrarium libertati, monasterium decernimus non teneri, non derogantes iudicibus delegatis, quibus libertatis privilegia non fuerant praesentata. Ceterum super eo, quod iurlem iudices decreverunt, ut pro donzibus portae novae, iur quibus parochiale ius ecclesiae Colubriensis itabuerat, inonasterium tandem recompensare eidem in loco alio competenti, quantum araiserat in domibus memoratis, onzino corviginz 13 sententiam, qucum tulerunt, ad id censentes monasterium non teneri. In ceteris autem latam a praedictis iudicibus 50 sententiam tarr pro Columbricensi ecclesia qucum monasterio S. Crucis auctoritate apostolica confirmamus. [Nulli ergo etc. Dat. Ferezztini VI. Kal. Iul. 1203.]

CAP. XV.1

Contra privilegia ecclesiae minori spatio gnadraginta annorum non praescribitur. II. d. secundum verum intellectum.

Idem Episcopo et Magistro G. Lemovicensis2.

Accidentibus ad praesentiam nostram dilectis illis metgistro Zacharia abbas et conventus Naugiensis¹ ex una parte, et fratre Petro Templariorum de Tocen. ex altera procuratoribus, dilectum fidei in I. stzbdieonzzm el capellanum nostrum dediznus 6 czzditorum, coram quo procurator abbas et monachorum proposuit, quod, quum clecimas terrarum de Sarcole⁷ dio quiete s possederint, antequam ad Templarium potestatem et dominium pervenissent, et etiam postquam Templarii terras acquisiere⁹ praedictas, decimas earundem per XL. annos et amplius pacifice possedissent¹⁰, nunc eis ipsas¹¹ clecimas subtrahere non verentur, -; irt aliis eisdem graves injurias irrogantes, [el licet super his nostras literas impetrarint, et interdum in cnbitros fuerit comporzzissum, 7enzplarioranz impediende malitia nequiverunt hactenus suanz justitiam, obtinere. Ex adverso vero Tenzplariorum proposuit procurator, quod, quia⁷ jzrioilegus Romanorum Pontificum sirt nzunnti, ne de levis, quas propriis nranibus vel sumptibus excoluzt, decimas solvere teneantur, pzedicli abbas et morzaczi ipsos super hoc indebite molestare non cessant, in aliis eis iniuriosi plurimanz existentes. Czuumrlue causara, quae inter ipsos et pruefatos monachos super decimis ipsis veritur, vererabilibus fratribus nostris Biturcensi archiepiscopo et episcopo Clezromoniensi duxerimus comzittenranz, dura coanz illis quaeestio tractaretur, quidanz nzonachi adzibita sibi multitudine amzatonunz, temas ipsorum violentem intrantes, de segetibus cortan pro suaevoluntati arbitrio asportant, igne restitunt comburentes. IZues igit, r et aliis, quae coram praedicto capellano fuere proposita, plenius intellectis (Iui02 de ipsis nobis 13 non potuit faeri¹⁴ plena fides Discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita plenius veritate, si abbas et monachi sufficienter ostenderint¹⁵, quod a Templariis decimas de terris praedictis per XL. annos continua perceperint sine lite, vos ad praestationem et ecinczarum ipsarum¹⁶ Templarios appellatione postposita compellatis. Quum enim tanto tempore contra indulta privilegia decimas solverint¹¹, eis ls renunciassent tacite praesumuntur. Quodsi¹⁹ firte²⁶ in probatione defecerint, ab ipsorum impetitione²¹ Templarios absolvatis, ipsis super hoc appellatione postposita silentium perpetuum imponentes²²;

super aliis aucterit audiatz quae Une indo duxerint proponenda, et quod iustum fuerit cippellatione postposita statuatis, facientes quod decreveritis per censuram, ecclesiasticanz frmiter observan. [Dat. Ferezztini Kal. Iul. Ao. IX. 1206.]

CAP. XVI.1

Exemptus ratione cortan rei vol certi loci non ceusetur exemptus respectu ulterius rei vol loci. II. d. et est textus notabilis et multum allegabilis.

Idem Episcopo Lingonensi2.

Quum capella nobilis viri ducis Burgundiae³ gaudere dicatur huiusmodi privilegio, quod nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorum eiusdem capellae⁴ suspensionis vel excommunicationis aut etiam interdicti sententias⁵ audeat promulgare, decanos Christianitatis el quidam alii capellae supra dictae canonici, qui parochiales ecclesias a te tenent, occasione privilegii praehabiti in his etiam, quarum⁶ iurisdictione ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut⁷ quantumcunque graviter interclum s excedant, tuae⁹ correctioni recusant et sententiae subiucere. Unde a nobis rloceri¹⁶ lcumiliter postulaste, quaciter tibi sit erga rebelles liuiusmodi pmcedendunz. Ouocirca fiate mitati tuae praesentium¹¹ auctoritate mandamus, quatenus, in quantum exempti sunt eiusdem ratione capellae, apostolicis privilegiis deferat reverenter; sed, in quantum ratione parochialium ecclesiarum vel alias¹² iurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitum in eosdem libere prosequar. [Dat. flora.ap. S. Par. XI V. Kal. Mart. Ao. IX. 1206.]

CAP. XVII.1

Per exemptionem, coucessam monasterio, capellae sibi subiectae non censentur exemptae.

Idem Abbati et Fratribus Evasensis² coenobii.

Ex ore sedentis in throno procedit gladius bis acutus, quoniam ex ore Romani Pontificis, qui praesidet apostolicae sedi, rectissima debet exire sententia, quae³ contra iustitiam nulli parcat, sed reddat unicuique quod suum est. Quum igitur inter vos et venerabilenz fratrem nostrum Vigoriensem¹⁴ episcopum super monasterii vestri subiectione ac libertate controversia verteretur, el nos eandem⁵ terminandanz commissemus iudicibus delegatis: causanz⁶ emulen, sufficienzter instruetana ad nostram praesentiam renzserunt, certanz partibus terminant, praefigentes, quo con, instrumntum el attestalionibzsz nostro se conspectui praesentarent sententiam recepturae⁷. Partibus igitur in no.stra praesentia per procuratores idoneos constitutis, auzlientanz praebuinzus liberan⁸ et benignam. Et quidenz monasterii vestri proposuit procurator, quod idem monasterium ab ipsa sui fundatione liberum exstitit et exemptum; ad hoc s probandum privilegia praedecessorum nostrorum inducens, unum Constantini⁹ et alterum Alexandri, nec non indulgentias Clementis et Coelestini, quorum usum continuum a longis retro temporibus per depositiones testium ostendere nitebatur¹⁰. fi [bz primo siquidem privilegio Constantini continebatur expressitanz, quod sanctae recortlatonis Egwinus, Vigomiensis episcopus, ad apostolicam sedem, accerlens, visiones, quandam, qua se beata Maria mani festavit eidezt, praefato praedecessori nostro reverentes¹ exposuit, et tunc tenzporis Anglorum reges Kenredus el Offiz, Cum quibus jan, dictus episcopus Apostolorum limina visitavit, in loco visionis ostensae de bonis sois plurinza beneficia in praesentia eiusdenz praedecessoris nostri regia liberalitate dnnarunt, quae ipse auctoritate apostolica conpanavit, quatenus in codeas loco nrozaczorunz, congregado secundaz, beati Benericti regulan, quae niazus in illis partibus tunc vigeat, ad divini nonzinis constitueretur honoren, unde praefatus Pontifex Brithwalcbz Britanniarunz prinzati per apostolica scripta mandavit, ut coadunato concilio constituet el ovale, divinitus ostensunz, apostolica auctoritate munitunz, et regia liberalitate donatan, sibi el successoribus sois, nmemorato Egwino episcopo assisiente, curcenz cazimaruni eiusdem ecclesiae praecipue iniungendo,

¹ i t. XXXIII. C a p. XIV. 45) Quum antea: C Reg. 46) praedecessore nostro: C 47) decrevimus: Nube Reg. 48) tantundem ruris: Cb luid.: videlicet: Cc 49) corrigentes et: Cb 50) iud.: deest: Cb
Cap. XV. 1) Restrindva ex Ileg. Brego. IX. 111.; Comp. III. c. 5. h. 1. (1, 16, 2) el. et tnaq. uidoni arehidiacono Lemovicensibus et abbati Illiensi Lemovicensis dioeceseos: Itey.; Lemov.; corruptum col in Codd.; — Potthast no. 2834. 3) dilecti filii: C 4) fauciensis: Rey.; in Codd. l'ouaue corrupt. est 5) Torrella: Reg.; vosen in Codd. corrupt. est 6) add.: C Reg. 7) Sancoll.: Reg.; vosen in Codd. corrupt. est 8) in quiete: C Reg. 9) acquisierint: Cb 10) percipissent: Cb Ileg. 11) add.: etiam: Cb 12) quod: Cb 13) nob.: deest: Cb 14) exhiberi: ib. 15) ostenderunt: Cb; ostendunt: Cc 16) ipsorum: Rey. 17) solverunt: Cb 18) ipsis: t'bc Ileg. 19) Si yero: Che Reg.; Quod etsi: L'gbr; Qul etsi: Ca 20) forte:

deest: Cb 21) petitione: Cb 22) imponentis: Cb
Cap. XVI. 1) Restitutum ex Reg. Ileg. IX. 265.; Comp. III. c. 6. h. 1. (15, 16) 2) Potthast no. 3012. 3) Divionensis: Rey.; in Coctel. C nomen corrupt. est 4) ecclesiae sive capellae: Cb 5) sententiam: C Reg. 6) quorum: Cb Ileg. 7) ut: deest: Cb 8) interdictum: Ileg. 9) quod interdum tuae: Che 10) edoceri: Cb 11) por ap. scriptu: Cb 12) alia: Cbch Reg.; allana: Ca
Cap. XVII. 1) Restituae ex Reg. Ileg. VIII. 204.; Comp. III. c. 7. h. 1. (5, 16.) 2) Evasin.: FHILuCaie; Eveshamen: Cb Reg.; — Potthast no. 2660. 3) qua: Cb 4) Wigornensem: Cb Reg. 5) eam: Cb; udd.: ipsam: 641 6) ipsi eausam: Cb 7) rocepturi: ib. 8) quod: Che 9) duo vrdelet Constantini, unum Innocentii et alterum Ales.: C Reg. 10) nitebantur: NL'gh; videbatur: Cb.

uf ab omni pervasorum impuLsu et tyrannorum incurso potestate sibi tradita defensare; si quid vero sinistrae parlis intibi commperiretur arti {, eiusdem primatis aurbis patios deferretur, guau per alicuius occultam sententia?n locos salidos depravaretur inu.sle. Ip.sunz ergo tocan quoniam antedicti reges libertate donarunt, e.t' denz praedecessnr noster apostolicae sedis auc/aritaie donaral, ut nudos crziusc.unque ordinis homo quad ipse const2uerat depravare el diminuere attentaret. In secundo vera privilegio eiusdem Constantirzi Papae perspeximus confinen', (perol ipse prae-fato priman per npostotica scr'pta manrlavit, ul ecclesias Dei per liritannicaln constadas pmtegeret et foveret, lotee gaaas eamm, quae ntape?ime rolar a venerabili giro Tglvirao episcopa apostolica el regia auctoritate l'iterat' constituta, ditiani eitas praecipue setbzmmitebat, eat eam ab moni adversaria-onz, innpugnatione liberan in perpe(uunz reddere procurare), cnn.stituens, u! idem locos sub •monarclzia propizi abrlalis ab nntni tgrannica exactione sil libra-, et (tullas cuiuscunque ardini.s homo aGg?rid ibi gravamen inferre prae.sunrat. llbbas auto)) serte/171112 aucloritaterz cananica?n, vel de ipso monasterio, vel de parodia TVictiorun a fratribus elz:ga-tru*, qui libere ac canonicè .sine (digna exactione in vadean ecclesia bencyclius, ob rea'erem(ian-venerctrilis L'gte^ini, qui, episcopali; sede dimissit in codeo(monasterio factus e.st abbas, annoal in celebracione snlmmarla mtsBarrim ulatitr, prGnuveque loCitr?mt. Senl-per abtineat post prme.ezmlez 1 l'ic(iortant. Tx horunz ergo privile-yinum capihzlis nronosteri rzes(ri procmY dor n.ilebcatur oslenclere, qmplr ipsen) nromma: leriuz a. prima srri fmmictioame ab azud episcn-pedi itirsdicimle fuii prrsos.s exenr plum ; tunr, quia (licitar apó-. .stolica molan el regia aur%nrilezcle cons(nzclunz, ?iunde' 1210 11)91 ad apo.^dalice?) si?lenm ^riz spiritalitihz iu rY'giaua CnramQn1 im lempo-ralihz im?lelttf/121r pC1'linei'e, quum. Snnmlat PartifCcx 91017 carzue-veril alirj ouil monasteldumn u(sua carr.stlaatr(m' aaadmrlitlie mandare, q?n,rd ht fitrdo sibi clo(a)o l'iterit eorzs(ruc-nrltnt; t)m, quia /oactmnt ilzstznr, quent reyes donas.se diemnzltr revlia liberalitate, el ipse zlonavit, rot, 'sicui dnmzavertrnt can libertate, quantum ad tenpuralia, sic el l.sle; quantetm ad spir'ilmut&a/nlelligatur liberatie danasse, (prennm ad dios ?it^que lemparal'ia el (il1- z5(1)01 spiriluctiva pertinebent: hin! ekian), epua Curamrz (mimaran eiusdem ecclesiae praelptte rziunxit Britan7iar21111 pri)mdli, quamm el dilrtini Cites prae.cipuc zleitur-subumissis, nt, si gridd ibi ori'elur sinisiri, per jnnios corripetur industrian el caufelcnml, mute viciela' correctio-nena ilisit laci el solunzmoda Camnzssmsse, siegue ad alircm min.ime perli)ere: tram, gimia p-cmefANnn locom sub mnnarclria praprii alzbedis numere decrecit, jante, (paro mnnarchia interprelettr ?micos principitrs, cidrato-, quod ah-l-as ipsius (oci solos in eadem loco pr?retpxalem obtinet polestatem. G.luoa! caa.ltem verba' privile-giaron? ip.sos'ua intelligi /ebeant tali modo, sequentia privilegia manifestas declarare videntur; nato in privilegio felicis nmenoriac Innoceztii conductor, ne aliquis episcopus. s /n ipso abbatia z-cl capelli.s ipsimz.s .synodintz vel capadura, ordinationes vel misscas publicas, nisi iizvitalus ab abbale n'l' /iratrilitus ip.sius loci, celebrare pracrnat, el, quum abbas in eoderrz monasterio faaeril electos, absque omni exactione a gtae.unque maluerit episcopo in •ipsa hemzedicatur ecclesia, (tu?nmoda ca/holicus fuerit el gratiam babeat apostolicae sedis. idem Oían, Inrtocen(iu.s, Constantini vestigiis inhaerendo ilecrevit, uf solunt?norlo penes ubbcz(em ipsius laci todos danos el ecclesiae aliorunzque locorum ad ea?mdenz ecclesiam pertinene.tiunt pastoralis cura consistat, e! coz-miden' ordinalio in ipsis tantam potestate pemzaneat, sicua est hacenu.s observatum. In privilegio yero Alexanalri Papae perspir,ilum' contineri, ut clu isnm, nleum sancione, con.secrat.iones altar'itnz, ordizatiames clericorum,qui ad sacros l'iterint ordines promovendi, a quacunque •nzaluerint episcopo, communionem et gradan apostolicae sedis hálrente, fratres ipsius laci stascipiani, stcdiata, ut Wigomienses eptscopi aliquid ah eis iniusie non exigant, sed iis tantum cantenti permaneam2l, quae antecessores enulo antecessoribus sois Constat ratioliabilifer.impendisse. In fine cero seabiungitur, „ul salva sil apostolicae sedis .auctorita.s, nec, dicitan^, „quod dioecesaní epi-scopi cataoniceis silvez ius(i,ia, (quum) &! monasteri{s nonexentptis secundan approhatanz eeele.sicae Romcarecie cansad udimez dince-suno episcopo canouica iuslifa conser-vetur. /nahtlgeniis aatem bonae nemoriae Clentemris ef Coelestini patente?. Immsuitttr, ruod idem coenobimn azi t'ia'isvlictiozemu, beca Petri nulli pertineat mediante, guau, hoc in proaentio praemittentes, sic inferetrl con-

sequenter: „Ilac itaque ratione inducti, usum chiroihecarnm et annuli, dalmaticae, tunicae, sandaliortm e! mitrae tibi duximus concedenduna." Per id ergo, quod pastoralis cura totius domos et ecclesiae penes abbatem solummodo decemitur permanere, illud idcirco idatur ab Innocentio, quod fuerat a Constantino statutum, ut videlicet itrem locos sub nmonarchia propria abbas libe' existat; unde, gezezna pastora/1:s cura folios damos el ecclesiae penes abba-tem. solummodo debeat permmanere, patet profecto, quod episcopus pastoralenz ibi curam exercere non debet, quum el abbas mllms loci absque omni exactione infra suam ecclesiam debea! benedici. Linde nec pro fessio, nec obedientia debe! ab illo requiri. Quia vera quaedam ml pastoraletn sollicitudinem perlinentia per se ipsum abbas exercere non potest, ut nihil ei desit, quod pertineat are pleni-tudinem libertatis, conceditur illi ab Alexandro, ut ecclesiastica .sacramenta libere percipiat a quuncunq; maluerit episcopo, cam-munionem el gradan(apostolicae .sedis habente. Per id autem, quod iúemn locas asseritur ad iurisdictionem beati Petri solummodu pertinere, sicut innuitur in indulgenliis Clemmentis et C'oelestini, vi-cletw' irlo? mani f'istius declaratum, quodConstantinus Papa locuaz ipsum (licitar libetale donasse, toldan eioideln Britanniarum primati ianquam 500 vicario •el legato com.miltens. Porro ion. privilegio Constantini quiddam contineri persplettur 12, per quod idem coenobium videtur ad iurisdictionem episcopi pertinere, videlicet, quod abbas eiusdem monrtsterii 17 prnmam locum post Vigonensem Il praesulem semper obtineat 15. Unde, quum locura ipsum obtinere non possit in generan concilio neque in provinciali, quoniam absonum esset, ut abbas primos 15 post illum•super alios episcopos resideret: relinquitur ergo 17 *, quod locurll illum 18 in episcopali synodo intelligatur l' habere, quare tenetur ad synodum eplscopalem accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere ac servare. In privilegio yero Alexandri papae quiddam aliud continetur, per quod dioecesanusepiscopus in eodem coenobio iuris-dictionem suam, etsi non in omnibus, in quibusdam tamen retinuisse 21 videtur: quum in illo dicatur, quod 21 Vigorien-sis 22 episcopi ab eiusdem loci fratribus aliquid iniuste non exigant, sed his tantum contenti permaneant, quae praede-cessores eorum-1 antecessoribus sois constat rationabiliter impendisse. linde constat, gtlod abbatas episcopis aliqua23 de sois exhibere tenentcir.24. Nos igitur, his et aliis diligen-ter auditis el perspicaciler intelledLs, quum a neutra parte per testes sit probata praescriptio, .e coln?netmmi frcllun nosicirlum consilio sententialiter diftinimts"^^, quod Evasense= coeno-bium librum est in capite, tanquam ah episcopali iuris-dictione =a prorsus exemptum, et 8 soli Romano Pontifici ! Romanae ecclesiae subiectum, tutela tamen ipsius Cantua-riensi archiepiscopo reservata. In membris autem 29. videlicet illis, quae non probantur exempta, dioecesano episcopo ipsum subiacere decernimus w, propter quod abbas ad syno-dum eius debet accedere, primumque locura post Vigorlen-sem 31 episcopum obtinere. Pro ipsis quoque membris, iat diaci-mus, non exemptis, idem abbas .tenetur Vigoriensi episcopo exhibere reverentiam, obsequium et honorem, quibz Vigoriensis episcopus sibi competenter exhibitus debet manere 33_ contentos. [Quia vero etc. Dal. XV. Kal. Febr. 1206.]

CAP. XVIII.1

Receptus sub protectione Papae per libe non cousetur exemptus.
Hoc dicit.

Idem Ausonensi 2 Episcopo.

Ex parte toa fuit quaesitum a nobis, utrum clerici et3 laici, qui literas protectionis ostendunt, in quibus personae suae-1 expresso l nomine cum omnibus rebus sois sub apo-stolica protectione consistere declarantur, a iurisdictione episcopi dioecesani. sint exempti. Nos autem tibi e super hoc* taliter respondemos, quod per literas huiusmodi, (loas quantunque aliquibus personaliter indulgenzus, ab episcoporum suorunl potestate minime subtrahuntur. [Dat. Rom. ap. S. Petr. Id. Dec. 1204.]

Ti t. XXXIII. Cap. XVII. 11) de: Che 12) prospicitur: LalICQC
13) non.: deest: ara(14) Victionum: Rey.; in Codd. nomen czn npt. est
15) obtineat: Caylr 16) primum: Cabe 17) ergo: deest: Codd. coll. Ca
18) istum: CL Itcg. 19) intelligit *: Chic 20) tenuisse (tara.: deest): CL
21) quod: deest: IIIh7,D': ut: CbgIm Rey. 22) Wigornienzes: C Rey.
23) alias de suis rationibus: L'bc Itcy. 04) tonereutur: ffrimn. ez Cmlmt.
25) tiifinivintz: Clr 26) ej. serpu 27) luce: CL 28) et:

deest: Chic Rey. 29) set.: deest: Ch 30) decrevimus: LaLbc 31) Wigor-nieusum el sic deinceps: C Reg. 32) ((cid.: tatten: Cb 33) rema-nere: Reg.

Cap. XVIII. 1) Res/iutaenn ex Rey. Bregu. VII, 177.: Comp. III. e. 8. h. t. (5. 16.) 2) Potk.ast no. 2342. 3) val: Chic Rey. 4) personas cuas ... declaratlrlr (declarant: Cb): Chic Rey. 5) ex uemine : C Rey. e) inquisi-tioni tuae: ib. 7) sup. hoc: deest: FCXlk.

CAP. XIX./

Religiosi, quibus a Papa concessum est, ut ecclesias eis subiectas possint in proprios usos convertere, non auctoritate propria, sed a dioecesano loci possessionem illarum ecclesiarum recipere debent, uisi in privilegio aliud exprimatur.

Idem Elidensi 2 * Episcopo.

Pastoralis officii (Et infra: [cf. c. 28. de off. iud. del. 1.29.]) Interrogasti praeerea utrum viris 3 religiosis, quibus a sede apostolica est indultum, ut ecclesias suas in proprios usos possint convertere, decedentibus personis earum 4, liceat auctoritate propria possessionem earundem ecclesiarum intrare, vel per dioecesanum episcopum 5* in ipsa 6 sint potius inducendi. Ad quod utique respondemus, quod, nisi forte in 7 indulgentia summi Pontificis id contineatur expressum, suo episcopo inconsulto in possessionem ipsarum eis non est licitum introire 8, quia per indulgentiam huiusmodi episcopali iuri non credimus derogari. [Sollicite etc. (cf. c. g. de litis, quae fiunt III. 13.) Dat. Pona. ap. S. Petri]. XIV. Kal. Ican. 1204.]

CAP. XX.1

Si is propter cuius delictum positum est interdictum, illud non servat, alii nihilominus servare tenentur; secus, si ille non servat, in cuius favorem latum fuit.

Idem Episcopo et Capitulo Tripolitanis 2.

Petiistis per sedem apostolicam edoceri, utrum, quum propter 3 Hospitalarios vel 4 Templarios civitas vestra generali supponitur interdicto, eisdem 5 non servantibus, vos illud teneamini observare. Ad quod sic duximus respondendum, quod illorum excessus vobis non praebet licentiam excedendi. Sed si praefati 6 Hospitalarii vel Templarii privilegiorum suorum fines excesserint, violando ternero interdictum, quod pro eis 7* fuerat 8 promulgatum: ne ipsi videantur de aliorum fletu ridere, vos in poenam praesumptionis eorum 9, quamdiu ipsi violaverint interdictum 10, de nostra licentia celebretis. [Dat. Signiae XIV. Kal. Oct. Pont. nostr. Ao. XV. 1212.]

CAP. XXI./

Privilegium cel3cessum monasterio, ut eius /nonachi excommunicari non possint, intelligitur de monachis, existentibus in monasterio, vel in ecclesiis sibi subiectis utroque iure. Roe dicit, et est casus quotidianus.

Idem 2.

Quoniam, sicut nobis per tuas literas i/ati)nasti, per confessionem constat partis adversae, quod Nepesinus 3 episcopus ius episcopale percipit in ecclesia sancti 13 lasii de Flagen. 4*, ac per hoc ardeas ecclesia non pertinet ad monasterium pleno 5 iure: credimus, quod, non obstante illo capitulo privilegii, quod ipsi monasterio est indultum, ut nullus episcopus ecclesias utroque iure 6 subiectas interdicto supponere, vel monachum seu 7 clericum eiusdem monasterii synodare vel excommunicare praesumat, praefatus episcopus possit interdicere dictam ecclesiam, et excommunicare monachum seu 9 clericum vestrum ad eius regimen deputatum, quum alterutrum de iure fuerit 16 faciendum; quoniam illud capitulum esse intelligendum videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus, vel ad ecclesias destinatis, utroque iure sibi subiectas.

CAP. XXII./

Episcopus, remittens alicui ecclesiae decimas episcopales indefinito relosisee videtur non solum praeteritas, sed et futuras. Et est casus notabilis.

Idem Londonensi 2 Archiepiscopo, apostolicae sedis Legato.

Quia circa (Et infra: [cf. c. 6. de big. I. 21.]) Subsequenter etialla Ouavesivisti, utrum monachi omnium Sanctorum u privilegium bonae memoriae E. 4 praedecessoris tui 5 super episco-

palibus decimis retinendis indultum, extendere valeant ad possessiones acquisitas 6, et postmodum 7 acquirendas. Super quo tale damus tuae fraternitati responsum, quod, si decimarum illarum remissio facta exstitit 8 secundum canonicas sanctiones, praedecessor tuus indefinite decimas episcopales monasterio remittendo, quum nihil exceperit et poterit* exceperit, ac in beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque substantia diverso iure censeri, intellexisse videtur non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri. [Sane etc. Porro etc. (cf. c. 6. de cons. et. aff. IV. 14.) Dat. Signiae V. Non. Oct. Pont. nostr. Ao. XVI. 1213.]

CAP. XXIII.1

Ponit concilium ordinem quatuor patriarchalium sedium, usque Servato., ubi ponit tria privilegia ipsarum. Primum, quia dant pallium. Secundum ibi: Dominicae, quia ante se crucem deferri faciunt, praeterquam in casibus, hic exceptis. Tertium ibi: In omnibus, quia ad ipsos appellatur. Et in hoc protestatur ibi: Salvis.

Idem in concilio generali.

Antigua patriarchalium sedium privilegia renovantes, sancta 2 universali synodo approbante sancimus, ut post Romanam ecclesiam, quae disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium et magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana 3 quartum locum obtineant 4, servata 5 cuilibet propria dignitate ita, quod, postquam antistites earum 6 a Romano Pontifice receperint 7 pallium, quod est plenitudinis officii 8 pontificalis 9 insigne, praestito sibi fidelitatis et obedientiae iuramento, licenter et ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem canonicam, et pro Romana ecclesia sponsione 10 obedientiae ab eisdem. Dominicae vero crucis vexillum ante se faciant ubique n deferri, nisi in urbe Romana, et ubicunque 12 summus Pontifex praesens 11 exstiterit, aut eius legatus, utens insigniis apostolicae dignitatis. In omnibus autem provinciis, eorumdem iurisdictioni subiectis, ad eos, quum necesse fuerit, provocetur, salvis appellationibus ad sedem apostolicam interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum.

CAP. XXIV.1

Privilegium religiosis concessum, ut possint sepelire confratres suos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus, qui, licet maneant in saeculo, obtulerunt se tamen ordini, mutato habitu saeculari, vel de illis, qui bona sua eis dederunt usufructu retento. Roe primo. Privilegium religiosis concessum, quo eis, venientibus ad locura interdictum, semel in anno aperiantur ecclesiae, ut celebrentur in eis divina, intelligitur, quod una tantum sola ecclesia aperiatur in loco. Roo secundo.

Idem in eodem.

Ut privilegia, quae quibusdam religiosis [personis] Romana concessit ecclesia, permaneant inconcussa 2, quaedam in eisdem duximus declaranda, ne minus sane intellecta pertrahantur 3 ad abusum, propter quem possint 4 merito revocari, quia privilegium meretur amittere qui penmissa sibi abutitur potestate. Sane quibusdam regularibus apostolica sedes indulsit, ut his, qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsitan ecclesiae, ad quas pertinent, a divinis officiis fuerint interdictae, ipsosque mori cont/gerit 5, sepultura ecclesiastica non negetur, excommunicati vel nominatim fuerint interdicti; suos quoque confratres, quos ecclesiarum praelati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc 6 autem de illis confratribus 7 intelligimus, vel qui adhuc manent in saeculo eorum ordini sunt obliti, mutato habitu saeculari, vel eis, qui bona sua dederunt 8 inter vivos, retento sibi, quamdiu 11 in hoc saeculo vixerint, usufructu; qui tamen 19 sepeliuntur

Tit. XXXIII. Cap. XIX. 1) Restitutum ex Reg. I. al. XVI. 118.; - Comp. IV. c. 5. h. t. c. 9. h. t. (5, 16.) 2) Elyensi: FRIE; Heliensi: CReg.; - Potthast no. 2350. 3) vid religiosi: FLANC 4) ecclesiarum: LaCh 5) ep.: deest: FHIKLN C Reg. 6) ipsas: Cc; ipsam: Cb Reg. 7) in: deest: Caca 8) intrare: Cb. Cap. XX. 1) Restitutio ex Reg. Bol. XV. 162.; Comp. IV. c. 3. h. t. (5, 12.) 2) Potthast no. 4598. 3) per: Da 4) et: ib.; dceat: Dg 5) add.: ipsam: Da 6) praedicti: ib. 7) illi: FGHKD Reg. 8) fuerit: Rey. 9) illorum: FGRIICD 10) interdicta: Dbf. Cap. XXI. 1) Restitutio ex Comp. IV. c. 4. 5. 1. (5, 12.) 2) 1198-1215. Potthast no. 5041. 3) Nepesinus: GHKDa; Nefesinus: I; Vespesinus: 7)bj; Napessinus: Dg 4) Illasca: F* Plaiano: GH; l'laiano: I; Elimino: Iacgh; Stanno: Di; Stanno: Df 5) de plano: Db G) sibi: ib. 7) vol: h; vicarium: vol: Dh 8) aut: l'Hi 9) sen oler. vest.: deest: 1) 10) fuerat: l'bcfy.

Cap. XXII. 1) Restitutio ex Reg. I. al. XVI. 118.; - Comp. IV. c. 5. h. t. (5, 12.) 2) Lugdun.: Dabeg; Lundun: Df; Londin.: Dle; L'Inden9i: l'it g.; - Potthast 910. 4820. 3) mon. de H.: Dh. 4) G.: D 5) nostri tuis super hoc: Dh 6) postmodum acq.: Dbf 7) et in posterum: Reg. 8) fuerit: F; exsistit: Dach 9) potuerit: FGHKA poterat: D Reg. Cap. XXIII. 1) c. 5. Com. Lat. IV. (121.i.); - Cciny IV. c. G. h. I. (5, 12.) 2) sacra: Conc. 3) et Hior.: FGHK 4) obtineat: Dbfgh 5) reservata: Cene. Ms. 6) eorum: Dabfg Cone.; deest: Dh 7) acceptorut: l'lf: re: ceperunt: Dh 8) off.: deest: Conc. Ms. 9) pastoralis: Dabfh 10) di: positionem: Dab 11) ubicunque: Df 12) ubi: Dh 13) fuerit: Jb. Cap. XXIV. 1) c. 57. ib.; - Comp. IV. c. 7. h. t. (5, 12.) 2) lucen. vula: Core. 3) protrahantur: Dh 4) quae: Dala 5) contingat: Con. 6) Haec: Dh 7) fratribus: Dabgh 8) dedorunt: D Goce. 9) hoc: deest: ib. 10) nunc: Dh.

apud ipsorum regularium vel aliorum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturam ¹¹, ne, si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis dissolvatur pariter et vilescent ecclesiastica disciplina; certam tamen et ipsi remissionem obtineant, ab apostolica sibi sede concessam. Illud etiam, quod huiusmodi regularibus est indultum, ut, si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates sive conecatas, in quibuslibet civitatem, castellum ¹² vel vicum advenierint, si forte locus ille a divinis oficiis sit interdictus, in eorum iucundo adventu semel in anno aperiatur ecclesiae, ¹³ exclusis excommunicatis divina ibidem ¹⁴ officia celebrentur, sic intelligi volumus, quod in eadem civitate, aut ¹⁵ castro aut ¹⁶ villa una tantum ecclesia eiusdem ordinis fratribus semel, ut dictum est, aperiatur in anno; quia, licet pluraliter dictum sit, quod in eorum iucundo adventu ecclesiae aperiatur, non tamen ad ecclesias eiusdem loci ¹⁷ divisim, sed praedictorum locorum coniunctum sano referendum est intellectum, ne, si hoc modo singulas eiusdem loci visitarent ecclesias, nimium vilipendi contingeret ¹³ sententiam interdicti. Qui vero contra dedarationes praedictas ¹⁹ quicquam sibi usurpare praesumpserint, gravi subiaceant ultioni ²¹.

CAP. XXV.,

Tempore generalis interdicti episcopi non prohibiti, qui non fuerunt culpabiles interdicti, *clan*: cel/ obrare possunt, et hodie istud non est privilegium episcoporum, sed iris commune, ut in c. fin. de seut. excomm. in VI. et ibi plene habetur an et querido et qualiter possit celebrari tempore interdicti.

Idem in eodem.

Quod nonnullis est religiosis indultum, in favorem pontificalis officii ad episcopos extendentes ² concedimus, ut, quum commune terrae interdictum fuerit, excommunicatis et interdictis exclusis possint ¹ quandoque ianuis clausis et suppressa voce et ¹ * non pulsatis campanis divina celebrare officia ⁵, nisi et ⁶ hoc ipsum ⁷ eis ⁸ expresse fuerit interdictum. Verum hoc illis ⁶ concedimus, qui causam aliquam non praestiterint interdicto, nec quicquam doli vel ¹⁰ * fraudis ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes ¹¹.

CAP. XXVI.,

Privilegia non sunt violanda etiam indirecto. II. d. generaliter.

Honorius III. Archiepiscopis et Episcopis, in quorum dioecesis monasteria et prioratus Cluniacensi ² monasterio subiecta consistunt.

Quanto amplius (*Et infra*: Sane dilecti filii abbas et conventus Cluniacensis gravem nobis querimoniam obtulerunt, quod quidam vestrum et vestrorum officiales, quum in eos et sui ordinis monachos non possint excommunicationis et interdicti proferre sententias eo, quod super hoc apostolicae sedis privilegiis sunt ³ muniti, in eos, qui molunt in molendinis vel coquunt in furnis eorum, quicquid ⁴ vendendo seu emendo aut alias eis communicant, sententias proferunt memoratas, et sic apostolicorum privilegiorum non vim et potestatem, sed sola verba servantes, dicti ordinis monachos quodauzmoclo excommunicant, cum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud etiam evenit inconveniens, ut ipsi monachi, quantum ad hoc, iudicentur indicio Iudaeorum, et qui eis communicant in praedictis nullorell excoillnllnllnllnllnllnem incurrant, quam etiam excommunicatis communicando fuerint ⁵ * incursuri. Nolentes igitur haec crebris ad nos clamoribus iam perlata ulterius sub dissimulatione transire, vobis universis et singulis mandamus, quatenus huiusmodi sententias in fraudem privilegiorum nostrorum de cetero non feratis, quia, si super hoc ad nos denuo clamor ascenderit, non poterimus conniventibus oculis pertransire, quin

promulgatores talium sententiarum severitate debita castigemus.

CAP. XXVII. 1

Qui in habite et tonsura et ceteris ut laici conversantur, deprehensi in maleficiis se pro clericis non defendunt. Ita communiter summatur.

Idem V. ² * quondam Anglorum Reginae illustri.

Ex parte tua fuit propositum *coram nobis*, quod nonnulli literati, quos nec habitus nec tonsura clericos profitetur, in terra tuae iurisdictioni subiecta degentes, quum deprehenduntur in aliquibus forisfactis, ut iurisdictionem tuam eludant et debitam pro delictis ultionem evadant, assumunt seu etiam resumunt tonsuram abiectam seu habitum clericalem, licet ante pro laicis ab omnibus haberentur, *et sic coram delicta renascent intpunita*. Ne igitur tonsura vel habitu sic resumpto malitia foveatur, si tuam iurisdictionem exerceas in huiusmodi delinquentes, qui ³ sine tonsura et habitu in delicto fuerint deprehensi, aequanimiter duximus ⁴ tolerandum, quin malitiis hominum indulgeri non debeat, sed potius obviari.

CAP. XXVIII. 1

Parisiis et in locis vicinis tus civile legi non debet.

Idem.2

Super specula ³ (*Et infra*: [cf. c. 5. de mag. V. 5.]) Sane, hec sancta ecclesia legum saecularium non respuat famulatum, quae *satis* aequitatis et iustitiae vestigia imitantur: quia tamen in Francia et nonnullis provinciis laici Romanorum imperatorum legibus non utuntur, et occurrunt raro ecclesiasticae causae tales, quae non possint ⁴ * statutis canonicis expediri ⁵, ut plenius sacrae paginae insistantur, *et discipuli Ilesei liberius jareta Clccenta plenissima resirleant ut columbae, dum in ianuis scalas non invenerint, ad quas divaricare cateant* (pedes suos, Firmiter interdicimus et districtus inhibemus, ne Parisius ⁶, ver in civitatibus seu aliis locis vicinis quisquam docere vel audire ius civile praesumat. Et qui contra fecerit, non solum a causarum patrocinii interim excludatur, verum etiam per episcopum loci *appellatione postposito* excommunicationis vinculo innodetur. [*Vos ateten, fratres et filia; sic diligentius praescripta servetis et faciatis slacdiosins ab aliis observare, quod veri anaici sponsi possitis merito comprobari, etc. Dat. Viterbil Itcal. Dec. Pont. nostr. Ao. I V. 1219.*]

CAP. XXIX.,

Ianovatio privilegii ius novum non inducit, sed vetes consercat.

Idem Episcopo Baiocensi.2.

Quia intentionis nostrae non exstitit, ut per innovationem, *pian?*, fecimats caiusdam scripti neconcesteri ⁸. Stephani Cado-naensis ³, *ruod in registra boncae memoriae lilexanrlri Papae praedeccessoris nostri reperimus contineri, derogaretur inri ecclesiae Baiocensis*: Quum innovatio nec ius novum conferat, nec etiam tollat vetus, te in eo statu esse volumus, in quo tempore impetratae innovationis dignosceris exstitisse. Ceterum nullum per hoc intendimus iuri, alias eidem monasterio competenti, praeiudiciunl generari.

CAP. XXX.,

Privilegiati, ut ubique possint curo altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia praelatorum.

Idem.

In bis, quae ad cultum divinum facere dignoscuntur, non maligna, sed benigna esset potius interpretatio facienda. Unde mirara compellimur, quod, quum fratribus Praedicatoribus et a Minoribus duximus ¹ * indulgendum, ut, ubicunque fuerint, sine parochialis iuris praeiudicio cum altari valeant viatico celebrare, quidam, *sicut nuper fecit propositum*

Tit. XXXIII. Cap. XXIV. 1) sepulturas: FGLa 12) sive cast.: G; vel cast.: Dh 13) et: DI 14) ibi: FCHIKDgh Cono.; sibi: Dabdf 15) vel: G 11i) vel: (illabD 17) loci, quas visitarent, sed praedictorum coniunctum referendum est intellectus: Dh 18) contigerit: LGDF 19) praescriptas: Df Cono. 20) disciplinas: D Cono. bis.

Cap. XXV. 1) c. 58. ele.; - Comp. IV. e. S. h. t. (5, 12.) 2) extendere: ?Dale; extendendum: Df 3) celebrent: Coste. lfs. 4) et: deest: LLND Gene. 5) off: deest: Dfg 6) et: deest: D Conc. 7) quandoque: DI 8) illis: Dh 9) illi: . . . praestiterit: ib. 10) doli vel: deest: FGHKI:ND Cono. 11) contrahentes: DI; traheutes: Dadg; distrahentes: Df Colee. lis.; protrahentes: Dle.

Cap. XXVI. 1) Restitutio ex Comp. V. c. 1. n. I. (5, 12.) 2) Dum.: H; Dense.: Fe: Dunise: Ed per totum; - 1216-27. - Potthast 910. 7847. 3) sint: Ed 4) quique: E 5) fuerant: FGHId7bf..

C al). XXVII. 1) Restituime ex Comp. V. c. 2. h. t. (5, 12.) 2) B.: GEbd - i. e. Derengariae; W.: IK; deest: En; - cf. c. 9. de oler. con. (3, 3.): 1216-27. - Potthast no. 7848. 3) quum: E 4) ducimus: Eacd.

Cap. XXVIII. 1) Restitutivne ex orag. ed. a Sanignl in Ztschr. f. ge.sch. R.-ll'ssensch. VIII, 230.; Liljegren Steusk dpl. I, 199.; Comp. V. c. 3. le. t. (5, 12.) 2) inser. rideas in adrtot. ad e. 10. ve oler. vol ntau. (3, 50.); - Potthast no. 6165. 3) Speculam: Sur. 4) possunt: FGHKI:ND; possent: Sub 5) expedire: Sar. 6) Parisiis: Ed. Sao. 7) et: Ed.

Cap. XXIX. 1) Restitutuna ex Comp. V. e. 5. h. t. (5, 12.) 2) Lino.: F; Linc.: O; Baion.: X; Baiacensi: La; - 1216-27. - Potthast no. 7849. 3) Cadoniensis: Ea; Cadon.: Eb.

C ap. XXX. 1) Restitutun ex Comp. V. e. 6. le. t. (5, 14.) 2) ep. Parisiensi: E; - Potthast no. 7467. 3) Praed. et: deest: E 4) duxerimus: ENE.

Dei evangelia iurabunt⁵⁴, quod ipsi credunt, eum verum iurasse. [Nos itaque etc. (cf. c. 17. C. II. qu. 5.)]

CAP. VI.1

Episcopus parochianum suum infamatum compellit ad se purgandum, nisi ab eo legitimo appellaverit.

Alexander III. Genuensi 2• Episcopo.

Nos 3 inter alios *praeminemus* *suprema*, licet *immeriti*, *dignitate*, ut *quae dubia* *sint* *debeamus declarare*, et *singulorum c.* *onsultationibus*, quantum nobis *Domina ministraverit* 4, *solicite respondere*, ut *quaestiones sub examine* *Rorrlante ecclesiae terminentur*, *quae inter alias ecclesiae* *s* *disponente Domino obtinet principalum*. Cñde, Quia nos tua fraternitas consulere voluit, utrum episcopus parochianum suum, publica fama eunt ac, c., sante, ad purgationem cogere possit, consultationi tuae taliter respondemus, quod, si de aliquo crimine publica laborat infamia, accusatore et testibus deficientibus ad purgationem est per ipsum 5 episcopum compellendus, nisi forte super ipso ad superiorem iudicem duxerit appellandum. Sane, si appellaverit, eius parebit indicio, ad cuius examen causam voluerit 7 per appellationem transferre.

CAP. VII.1

Compurgatores debent eses honesti, et noturni labore eum, quem pmgant, nec debent a iudice vel alio impediri, et deficientes iu purgatione puiitur ut convictos.

Idem Gaetanensi 2• Electro.

Quum 3 P. Manconella 5 presbyter (Et infra: [cf. c. ro. de accus. V. 1.]) Purgatores yero illius honestatis et opinionis esse volumus, quod verisimile sit, eos nolle amore vel odio seu obtentu pecuniae deierare 6. Ut autem idonei appareant, necesse est, ut eius, quem purgare debent, vitam et conversationem agnoscant 7. Deficientem vero s in purgatione omni officio et beneficio ecclesiastico privare procures, tibi omnibus modis praecavens, quod, si qui 9 purgando » in sua voluerint 11 purgatione assistere, nullam eis malevolentiam vel indignationem ostendas, nec eos aliquo modo impediās, vel ab aliis, quantum in te est, impediri perinitas.

CAP. VIII.1

Absolutio, facta secundara purgationem vulgarem, non tenet, et ea non obstante potest indici de novo purgatio, et admittitur accusatio.

Lucius III.2

Ex tuarum intelleximus continentia literarum, quod, quum H. presbyterum latorem praesentium, quia infamabatur de homicidio, communicato fratrū consilio 2n 3 episcopatu Oto, a sacerdotali officio suspendisses, bonae memoriae praedecessoris 4 tui literas tulit in medium, quibus apparuit 5, eum iudicio aquae frigidae suam innocentiam purgavisse, et episcopum suis eum 6 literis absolvisse, scholaris etiam, qui homicidium instigante diabolo perpetraverat, immunem se 7 ipsum a crimine, tactis sacrosanctis evangeliiis, affirmavit. Quia 3 vero peregrina iudicia sunt inhibita, purgationem, quam praestitit, sufficere non putantes, fraternitati vae per apostolica scripla mandamus, quatenus, si accusatores idonei non » apparuerint 11, qui eum de homicidio convincere possint, ut cum septima aut quinta manu sui ordinis, sicut expedire cognoveris, per purgationem canonicam innocentiam suam ostendat, sibi 12 iniungas; quam quum praestiterit, suspensionem sine mora et difficultate relaxes, et eum testimonii boni virum 13 » annuncians, ab infamia homicidii nullius contradictione vel appellatione obstante auctoritate nostra freas absolvas. Is agiten?, qui infamatur, sese inanañnem a crimine

homicida praeslito iuramento firmaba, el purgatores, quod eum credant verum iurltsse, iurare debebunt.

C.A.P. IX.1

Sufficit, quod compurgator sil tolerantur ab ecclesia bonae farnae, nec de crimine suspectus condemnatus.

Idem Vintoniensi 2 Episcopo.

Constitutus in praesentia nostra P. diaconus *de Bochan* 3 sua nobis assertione ntonstravit (El infra:) Praeterea illud nobis non modicam admirationem inducit 4, quod purgationem oblatam recipere 5 noluisti, nisi prius commendasses nomina singulorum, qui *jañ*, dictum P. purgare volebant, et de nationibus 8 et ceteris 7 circumstantiis s prius inquireret diligenter, tanquam g esses ordinationes 10 facturus: utinam sic discuteret ordinandos! Sane in purgationibus faciendis, quum satis sit illis 11, qui pro purgando exhibent iuramentum, secundum 12 propriam conscientiam et opinionem iurare, quod purgandus a crimine sit immunis, vel quod bonum 13 exhibuit iuramentum, si purgatores ab ecclesia tolerantur, et sint 14 bonae famae in suis ordinibus ministrantes, nec in 15 iudicio pro crimine 16 condemnati: procul dubio sunt 17 absque ullius 13 indagine admittendi.

CAP. X.1

Propter magnitudinem criminis infamatus snspendi potest, nedum ab officio, sed etiam a beneficio, donec se purgaverit, loe primo. Et augetur propt. cr hoc numeras compurgatorum. Hoc secundo. Ex causa interdum post purgationem praestitam suspenditur quis ad tempus. Roe tertio. Et deficientes in purgatione punitur convictus. 1-100 quarto.

Innocentius III. Senonensi Archiepiscopo 2.

Inter sollicitudines nostras illa debet esse praecipua, ut capiamus vulpeculas, } *quae moluntur* 3 *vineam Domani demoliri*, *species quidam habentes diversas*, sed *caudas ad invicem colligatas*, *quia de vanitate conveniunt in id ipsum*. Illi sunt namque *caupones*, qui *aquam vino commiscent*, qui *virus draconis in aureo calce Babylonis propinant*, qui *iuxta verbum prophetiunt arcum rem amaram intendunt*, ut *sagittent innoxios in oculis*, *quorum error serpit ut cancer ita*, quod, nisi *botrus in flore laedatur*, fructum non solum *amarum*, sed etiam *pestiferum germinaba*. Hos Apostolus egregias praedicator in epistola suca propheto sermone describit, et docet omnibus modas evitandos, contra quos sacerdotes tubis argenteis clangere debent, ut conclamante 4 populo, arca foederis praecedente, muri corruant Hiericho, quae jam fuerat perpetuo anathemate contlemnata, ita, quod, si quis ex ea vel regulara auream furari praesumpserit, cuna Achor filio Charmi lapidibus obruatur. [Tu ergo sicut vir provitulus et discretas veri pasloris adimple offitctm, el super grege tibi com- mis.so pare ac plene sollicitudinem pastoralena exeres, dum et legem Christi zelaris, et haereticorum impugnans errorem, alt fautores ipsorum exseris gladium canonicae ultionis. Vigilans enim vigilas super grege tuo, ne relicto veri pastoris ovil, quod est unum, oves aberrant, post vestigia gregum, qui non sunt ex eo, tenlere abeuntes; vel ne lupas eas rapzat, et dispergat, quas veritas in eodem ovil sub uno pastore fedei catholicae caunivit. Inter praecipuos quidem vineae domini Sabaoth agricolas deu/gualas vulpeculas, quas descripsimus, non pateris eius speciem denlojri: sed eas vel capere podas salagis vel fugare. Sane, sieia ex literis tuae fraternitatis accepimus, quum ad preces venerabais fratris nostri Alti ssiodorensis episcopi ad villana, quae Chantas (licitar, accessisses, praesentibus eodem et venerabilibus fratribus nostris Nivernensi et Meldensi episcopis in unum fecisii eiusdem villae populum congregara, ubi de haereticis et eorum dogmatibus inquisitione diligenti habita, inter alios, quos super haeretica pravitate reperisti publice infamatos, decanum Nive nensem communi

T i t. XXXIV. Cap. V. 33) Dei: deest: Aabel 34) iur. similiter, quod ipsi crelerunt, quod verum iuravit: A; quod ipsi credunt verum esse quod ipse iuraverat: Q; quod, si ipsi credunt, hoc verum est, quod ipso iuravit: P.

Cap. VI. 1) Itestilu(en ex Comp. r. c. 7. h. t. (5, 29.); - idem refertur ib. ir. r. A. de off. el pat. pracl. (1, 23.) 2) Gen. ep.: deest: FOHIX; Euriensi: .Anldr; Gaurc: Ab; sed a: o. 4. cit. ley.: Ianuensi ep.: - 1159-81. - Jaffé w. 9532. 3) Ideo: :1; ley.: Nos ideo 4) monstravit: Atal 5) dioecesanum: A 6) super ipsa causa: A 7) voluit: Aackl.

Cap. VII. 1) Ilesluteura ex App. L, 14.; Comp. I. c. 12. de accus. (5, 1.) adu. e. 10. de ar. c. (5, 1.); - 1166-67. - Jaffé no. 9577. 3) t.(urnque: Ab 4) l'etrus: FO; deest: Ab 5) Mancorella: A c; Man. rovela: O 6) Merare: O 6'mat. R/Ihm. 7) noscant: O 8) Quodsi uterque Rieran vel alter in purgatione defecerit (defecerint: A), tu deficientem umni off. . . prives: AO 9) qui: deest: O 10) memorato P. (5, 29.) 11) voluorit: O.

Cap. VIII 1) Restitutum ex App. L, 50.; Comp. I. e. 5. h. 1. (5, 29.)

2) Curense (ley.: Curiensi) ep. in Reg.: O; - 1184-5. - Jaffé no. 9662. 3) in . . . off.: deest: Ab 4) postmodum praed.: FLA 5) apparuorit: Aac 6) illum: O 7) se: deest: A b 8) Quia yero, quum peregrina indioia a (deest: Al) a aeris canonibus sint inhibenda, purgationem . . . non putamus: A; Quia vero, quum per. iud. a sacris canonibus sint inhibita, purg., quam praestiterunt, sufficere non putamus: O 9) add.: praecipiendo: Ab 10) minime: ib. 11) inventi fuorint: :11 12) eidem: F; deest: A 13) virum: deest: FOHIXL6NAO; viri: La.

Cap. IX. 1) Restitutum ex App. VIII, 21.; Comp. I. c. 6. h. t. (5, 29.) 2) Luc. M. simpliciter: O; - 1181-5. - Jaffé no. 9680. 3) Botha: :1a: Boccam: Ab; Botha: A c 4) adducit: O 5) accipere: O 6) maioribus: O 7) de ceter.: A 8) supradicti.s: A; deest: O 9) et tanq.: A b 10) ordinationem: Aabel 11) ut illi: O; sit illi, qui purgando exhibet: Aabel 12) si secundum . . . iurant (iurat: A b; iuraverint: O): AO 13) et bou.: AO 14) sunt: Aackl 15) in: deest: Aac; vel: Ab 16) criminibus: Ab 17) slnt: LaAk 18) ulla: O.

Cap. X. 1) Restitutum ex Reg. Bal. II, 63.; Comp. III. c. 1, h. t. (5, 17.) 2) Pontha9r no. 693. 3) demoluntur: Ca; volunt: Cbc 4) cum clamarte: Cb,

diticisti opinione gretzari, el in co el per etto non moclicuto fuisse scaradalum catolicurttm anintis declaraban. lnde propter vehementem infamianz el grave scanilalunt ipsuna ab o officio et beneficio ,rtspettrlisti, ttpud rlltssiodorum ci diem oertutn assignans, quo tuo se conspectui praesentret ab obiecto crimine defensurum. (zu, mtgne statuto termino ad tuant praesentiant accessisset, praesentibus dictis Al(issiorlorensi el NicemenSi episcopis, ac pluribus in ?drogue iure peritis, guum certus accusator contra eum minitne conapareref, tu ex officio tito testes tam pro ipso quant contra ipsum recipi ac diligente, examinaré feeisti, et attestatiores etitnt publicari. (boutique postnodunt non ad cuncesszm ei dieta tito se conslreccitti praesentasset, goma facultatem ei liberara indltstss.e.ii' iñ testes ac. en ruin dieta dicendi ac proponendi sitas ita tterluurt rttionies, qttibsdarrt propositis probationibus et allegationibus tattidem reutoac'icttrs, sdrelentiant postulavit. Tu vea'o cutta venerabilibts /i/crtribus nosiris Trecenst ac dictis tlhissiodorensi et Nirtetaeusi episcopis secetlerrr in ununt, inspectis atieslaliotzibus d%ligwtter el ctdhibtto plur-ittm consilio sapienturt, quia crimen contra euto liquido probaban non eral, ipsum non tluxisti de lrcet,eresi condentmandatr. Verum quo'niant ex diclis 'estilan Mulla eral praesumptio contra etilo, utpote guum esset ntcenzfeste l'obattm, cuto fectoiilartideart haereticatunt non soban latbuisse, sed etiatn caplasse scienter, qutun publica etiam laboraret infamia, el (anima suscitaban esset scaradallunt contra (listan, quod non posset canonica purgatione deleri, nec ipsum ctbsolcere, nec put'gcttiotitnt, rptam nbtaderat ab initio el tznac ctia a offerebat, recipere zoluisti, sed ipsum Ctan. literis Luis ad sedem duxisti apostolicant deslntadunt, intelligens, quod ex concessa nobis plenitudine potedatis (jira poenarrt carlotictatr, dispensare possinur, et ultra eran rigorem sererilctts curtiere. C'e.tetrao el postnaodunc eia nostra praesen(ia cutastinto Crr'lttrfY nrrCirt cludiCnitiatn "in consistorio nost'o couces.eimus, tibi se mcdupliciter nissus est excusare, illud praeser-lim ctlegentis, quid, gtt'iran non apparente ac,usalore legitimo tñt'gatiunena offerr'Cl, testes contra Crtm non fuerant dliglatentrs adrtittendi.) Licet ergo ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum usque ad purgationem canonicam doceat suspendendos, quia tomen eum etiam a beneficio propter immanitatem criminis suspendisti, nolumus improbare; nec illud etiam improbamus, quod, licet contra eum nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo ta len, fama publica deferente, voluisti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem 7 vulgatam s infamiam, grave scandalum, el vehementem suspicionem ex testium dictis obortam, quae contra eundetn decanum facere videbantur, quum propter eorum quodlibet a ei esset purgatio indicenda ior, et servantes iustitiam 11 el mollientes, rigorem, ele consilio /)atruttr nostrorum, 'treatiepisporunt [et] 12 episcoporum apud sedent apo.stolicam ec:csistentium, purgationem ei quartae decimae manos sui ordinis duximus indicendam 13. Ipsum igitur ad te Ctun lilicris apostolicis remittentes, ut ibi purgetur, ubi noscitur infamatus, fraternitati t.rae per apos(olica scripla nlandamus, quatenus, accitis r1 teCuln dicto Nivernensi 15 et •enerabili /i'atre noslro Parisiensi episcopis, indictam ci a nobis purgationem 16 accipias, ita tamen, ut, qui ad eius purgationem processerim comprobendam, sint fide catholici et vita probati, qui conversationem et vitam ipsius non taro moderno tempore noverint quam transacto; purgatione vero recepta 17 bneficiu is ei restituere non postponas, ne engaita- itt cleri opprobricon mendicare. bn poenam autem familiaritatis illius, quam cum haereticis scienter t' habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspendit, donec scandalum sopiatur, ita tamen, ut publice familiaritatem haereticorum abiuret. Praecipias insuper ei 18 districte, ut in praedicta et aliis villis circumpositis profiteatur et praedicet fidem catholicam, ac confundat et detestetur haereticam pravitatem, sic deinceps vitam suam bonis adornans operibus, ut infamia convertatur in bonam famam vl *, et omne scandalum et suspicio de catholicorum mentibus deleatur. Ouodsi forsan in purgatione

defecerit, eum ecclesiasticae disciplinae mucrone percellas, et ab officio et beneficio depositum ad agendam poenitentiam in arctum monasterium detrudere 22 non omittas. [Ual. Lal. Non. Maii. 1n99.]

CAP. XL1

Breve est, nec potest aliter summari.

Idem Abbati sancti Dionysii et Presbytero S. Martini2.

num dilectos (Et infra:) Illud autem vos attendere voltunus et mandamos, ut tales ad purgationem Inriusntudi acmittantur personae, quae vicinae sint 3 et honestae. [Qrtod si non 'mates etc. Dat. Lar 1.1. lical. A y. 1202.]

CAP. XII.1

Si infamia ortulu non babel ex probabilibus conicoturis, non est de necessi, tate indicenda purgatio; potest tamen indici ad instautiam purgandi,

Idem".

Quum in iuventute sua (Et infra: [c. f. c. 15. de praesrnnpl. II. 23.]) Quia vero pater filium, quem cliligit, corripit, nos 3 t7uinqueecclesiensi episcopo per literas nostras ad maiorem cautelam iniunxinlus, ut ab illius familiaritate cessando aird, Deum et homines taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non possit 4 * haberi. Sed inimicus horno, rescriptum literarum illarant e surripiens, apud ptedictlm regem et regni magnates ipsum nequiter publicavit, ut sic ident eln, copts deberet amplius infamad, gama rider-etur esse nobis incredit ilis et su.speclus. Unde nos, tardara" aemulorum nequitiam attendentes, hec pulsad fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen adversos ipsum 7 potuimus commoveri, scientes, quod dictum unius s * facile sequitur multitudo. Ubi vero idem episcopus ad Strigonienscnl 1 metropolim exstitit postulatus, quidam, qui super ipsa postulatione adversabantur eidem, ut promotionem ipsius facilius impediarent, illius criminationis carbones reaccenclere sunt moliti. Unde quidam procurator ipsius, irt nos'lu praesentia constitutos, de consilio guor-tadarrt amicorum suorum, qui super hoc bonum qaideot zelum habebant, sed non secundum scientiam tu, coepit a turbis in praesentia frvduna nostrortu culn instantia postulare, quatenus eidem episcopo purgationem canonicam faceremus indici, ut suam innocentiam clelnonstraret. Nos autenl, postulationenl huiusmodi miaus providimn, imlNn rrtiais inapruclant reputantes, procuratorenl ipsum ab ea saepe volumus revocare, rizan quia suelte latos epr'senpus non videbctur apud bonos el graves de illo r'ootize infamatus, gmm coepiscopi sui 11, super iun; ex mandato apus'tolicu r cgtisili; lx ad dattile lestimoni'uttr de ipso nubis curace-r'zf per'tiberr, tatur quia lal'as infamatio videbalttr ab iaiu,ticis el aentulr; ,process'isse, sir,ut superius est exprestttu. [hule gttttit ante acto cita eras nutrmmlabilis appar'et'et' , et lutu.sw.ortl fiticunt.s incredibile z'idere-trr 13 : non creilebctnrts, ei purgatiolert uliqumr otodot indicendam. Ceterum, quia procuratur instabat, compulsi fuimus, non iuris necessitate, sed inylortunitate petentis, ut per vos ei purgationem canonicam clun duobu; [ej, is'copis et tribus] abbatibus mandaremos indici, quaunvis (Jatca, 'procurulort fuerimus protestati, quod ex alia Truque causa talio petito minus provide tuno Gcbat, quia i'idtdire(Strigoniensis ecclesiae suffraganei vis co tempore purgantem eundem, cluil-1 in facto postulationis contradicebant eidem, et sutTrai;alei Colocensis ecclesiae ipsum nininle tunc purgant, quia inter eum et Colocensem archiepiscopitunc plele Striguliensi metropoli contentio vertebatur. Ilnde, duunl non sinl alu pontifices in Hun;aria, =rito videbatur, yuod per cltisse:opos regni sui non posset in illo articulo se purgare. (1'.,k:ret' ad. Dat. Terentini Non. lzl. llu. /-^, I 30.1

T it. XXXIV. Cap. X. 5) Nos igitur literarum scimrtiam et bonestatem. m.orum in te (vitae: Cyle; et vitae: Ce; deest: Cb) pariter atteudentes, licet ocll: C Tieg. 6) suspendendos, quod (quos: C) tamen etiam eum (quum: C) a beneficio propter immanitatem criminis, ut credimus, suspendisti, nolumus improbare, neo Oled etiam propter causara improbamus (reprobamus: Cbc) eandem, quod, licet nullus contra eum legitimus accusator appareat, (appareret: Ca) ad detegendam (legendam: Clrtantea (decat: Ca) humo (huiusmodi: C) mortiferac pestis, Mammo pestiferae monis (pestiferi morbi: O) radicem, ex afflicto tuo, fama: iitia. 7) a te: ea 8) valga rom: Cbe 5) quaelibet: Cbe 10) iniungonda: th. 11) iust: deest: C Tieg. 12) etiaut: Ca; ar'd: etiam: (k; et ep.: deest: Cb 13) inducendam: Cae 19) ascitis: C 18) Aa Codd. 10mea Corrupt. est 16) add: (fius: Cb 17) accepta: ib. 18) beneficia: en 10) sciunt: 6h 20) ipsi: C lieg. 21; in famam: L'GILNCuegh lieg.; in fama: 11A' 22) retrudere: C'bfht lieg.

Cap. XI. 1) ItCstintlmrr yruu.(u., rg., r. f. i. C) (Rrg. Brujo. V. 12.; Comp. 111. c. 2. 1. l. 1. (5. 17.) 2) abf), o. /i., nys. el priori 5.]Lurtini do Campis et Iovino (l.: C) mag. srilOLA'. anclian.: (c 11., r.; -- l'ottLasl uo. 16 18. 3) suut : l'adG.

Cap. XII. 1) l(calit+dtur ev: firm. il., vr'l. j. S, 11.; r' r., p. 171. c. :7. h. t. (1. 17.) 2) Cenadiensi ep. et abbati de. l'il., d., r. 1.; r. r. -- 15. th., st. a., l., u., :^, 3) nos eundem episcopum: per iteras noshra.; r., rripiunl u. :coa'ri 14 OnL.; 11.1.) 4) iniungontes eidem ad tiraia'cur cauht, u.; (1'1., o. 11. porsrt.: 1111(LB'a/h, 5) aliaron: do. 6) tantum: r'm 7) aru: 'V, 1) uu.: a... Rep. 5) aliaron: do. 6) tantum: r'm 7) aru: 'V, 1) uu.: a... FOKlh; C; quod theile dominen. sc., luitur^ umliuid, 1.; a. 77 uo., u.: m Codd. C corraptr, r(st 10) emtscenti: fltu: (thr 11) tui: l'., : il., : r'; 12) estitisset: Ch; appareat: l'c 13) rstitisse videtur; cl; 11) quia' G' liey.

CAP. XIII.s

Compurgator iurat de credulitate.

Idem Tyronensi 2 Archiepiscopo.

De testibus (Et infra: [cP c. 29. de test. II. z.o.]) Illi vero³, qui ad purgandam alicuius infamiam⁴ inducuntur, id solum tenentur juramento firmare, quod veritatem credunt⁵ eum juramento dicere, qui purgatur. [Dat. Lat. IV. Non. Ion.

199•]

CAP. XIV.,

Infamatus super defecto natalium non debet promoveri, nisi prius so purget.

Idem Florentino Episcopo².

Accedens ad praesentiam nostram dilectos filias T. 3 diaconos, parochianos tuos, humili nobis insinuatione monstravit, quod, quum a suis aemulis diceretur⁴, quod esset filius sacerdotis, tu eum⁵ nec promovere ad presbyteratus ordinem roluisti, nec permisisti ab alio promovet, quamquam vel id vel aliud probatum non fuerit contra ipsum. Quocirca firmiter tuiac per apostolica scripta mandamus, quatenus, si diaconus ipse publice fuerit huiusmodi nota respersus, et de ipsa⁷ tibi legitime constare non poterit, purgatione ab ipso recepta, drommodo aliud canonicum non obsistat⁸, ipsum non differas propter hoc ad sacerdotis officium promovet, quia, etsi non sit nota delicti, est tamen nota defectus impediens islo ad sacros ordines promovendum¹¹. [Dat. Roen. ap. S. Pele-. VIII., Id. Pelee. A.o. IX. 1207.]

CAP. XV.r

Super notorio crimine non est indicenda purgatio, et, pendente causa super criminibus coram l'apae delegato, purgatio ab ordinario super eis recepta non tenet.

Idem Abbati Eugen. et Scholastico Mutinensi².

Ouum dilectis filiis H. presbytero et G. procuratori O. clerici constitutis in praesentia nostra dilectum filium T. subdiaconum el capellanum nostrum concessimus⁴ auditorem, idem procurator proposuit corone eo, quod, quum dictus presbyter super incestus crimine fuisset publice infamatus, bonae memoriae Constantiensis episcopus, ordinarius iudex, el⁵ purgationem indixit; qui, quum se purgare nequisset, ab ipso⁶ fuit in plena synoda suis ecclesiis sententialiter destitutus, quas ipse nihilominus detinuit aliquamdiu per violentiam occupatas. Quumque postmodum idem presbyter cuiusdam consanguinei sui uxorem adductam⁷ in domo publice detineret, ad petitionem⁷⁷, plebani de Heniso⁸, et quorundam aliorum clericorum Constantiensis dioecesis⁹ iudicibus lo nostras dicimus sub lene forma literas destinasse, ut videlicet, si dictus 11 presbyter super crimine adulterii et incestus coram ipsis se purgare non posset, ipsum poena debita castigarent. Qui, juxta mandata nostri tenorem in negotio proceclentes, quum constitisset eisdem, quod idem presbyter pro eo, quod in purgatione defecerat, ab episcopo memorato fuerat in synodo condemnatus, ipsum, utpote contumacem, praedictis ecclesiis per sententiam privaverunt¹², maxime quum de incestu¹³ et adulterii crimine, tanquam de notorio¹⁴, rrianifeste liqueret eisdem, dilecto filio abbati sancti Galli, ad quem illarum ecclesiarum donatio pertinebat, potes tatem liberam concedentes, ecclesias illas¹⁵ personis aliis conferendi, qui eas postea supra dicto O. 1° clerico assignavit. Verunt ideem presbyter ad sedem apostolicam unieres, et falso se ctsserens praetermisso iuris ordine spoliata, ad abbatem de S. Petri et silos conuictos alteri parti unino suspectos nostras literas reportavit. Qui eidem O. literarum ipsarum copia denegata et probationem ipsas super literarum falsitate admittere recusantes, iuris ordine praetermisso post appellationem ad nos legitime interpositam restitutionis sententiam pro eodem presbytero

protulerunt, quod se loco et tempore probaturum per legitimos testes proponebat. Dictus yero presbyter inter¹⁷ cetera ex adverso respondit, quod, [licet super praemissis criminibus ab inimicis fuisset aemulis infamatus et a Constantiensi capitulo propter hoc eidem indicta purgatio, ipsam lamen nullus recipere voluit, licet eam paratus fuerit infra praefixum sibi terminum exhibere, addiciens, quod] processus iudicum praedictorum debebat¹⁸ merito retractari, quum lite non contestata et post appellationem ad nos interpositam procedere praesumpserint¹⁹ contra eum. [Praeterea dictas presbyter proposuit conquerendo, quod, quum a praedicto O. et complicitis suis praedictis ecclesiis fuisset per violentiam spoliatus, et ad supradictum abbatem de domo sancti Petri ac conuictos suos primo, el secundo ad electum Constantiensem restitutionis literis impetratis, per utrosque restitutionis meruerit beneficium obtinere, idem O. eum non est rertus saepius spoliare. lnde Tetan propter hoc ipse cum complicitibus suis excommunicationis sententia innodatus in sua contumacia perduraret, praedicto electo et conuictibus suis dedimus in praecceptis, ut auctoritate nostra suffulti districtius inhiherent, ne in locis, in quibus idem excommunicati praesentes existerent, divina officia dicerentur, el eosdem tandiu appellatione cessante suspenderent a divinis, donec saepedicto presbytero de danenis et iniuriis irrogatis satisfacerent competenter, vel responsuri de tanto contemptu nostro se conspectui praesentarent. Sed ipsi ad appellationis difugium convolantes, contra prohibitionem ipsorum iudicum divina celebrant interdicti, nec ad nostram praesentiam responsalem transmittere curaverunt.] Adiciens⁶¹ quod ad abolendam (meneen infamiam purgationem indictam¹¹ ab electo Constantiensi²² curaverit exhibere, saepe dicti tomen aemuli eum non desinunt infamare. Unde nobis humiliter supplicavit, ut ab illorum petitionibus¹³ absolutum²⁴, faceremus ipsi praedictarum ecclesiarum pacifica possessione gaudere, fillos legitime ponentes, qui excommunicati el interdicti divina praesumpserunt officia celebrare. Ad haec procurator adiecit, quod dicta purgatio ibi ab electo recepto absente parte altera et penitus ignorante, quod etiam se asseruit probaturum. His igitur et aliis, quae fuerunt coram capellano praedicto proposita, plenius²⁵ intellectis licet literae illae, quae ad praedictos²⁶ iudices impetratae dicuntur, vel ipsarum transcriptum ostensum²⁷ non fuerit coram nobis, quia²³ tamen ex tenore relationis ipsorum²⁹, quam dictas procurator exhibuit, ac si³⁰ literae ipsae ostensae fuissent, nobis constitit evidenter, iudices ipsos praetermisso iuris ordine processisse: tam processum eorum, quam concessionem³¹ ecclesiarum a praedicto abbate de mandato ipsorum factam, auctoritate apostolica retractamus, praesertim quum relationis ipsius series repugnantia contineat et adversa. Dicitur enim³², quod crimen eiusdem presbyteri usque adeo publicum fuerat³³ et notorium, quod nullus inficiationi³⁴ locus penitus exsistebat, utpote cuius universae³⁵ vicinae populus testis erat, et tamen³⁶ ibidem³⁷ praemittitur³⁸, quod eidem presbytero terminum peremptorium praefixerunt, in quo, si posset, super infamia praedictorum criminum canonice se purgaret; quum nimirum, si crimen notorium exsistebat, non erat caique illi indicenda purgatio, sed in eum condemnationis sententia promulganda. [Restitutionis quoque sententiam pro eodem presbytero a diversis iudicibus latae duximus approbandam, praesentium vubis auxilium manclantes, quatenus eundem presbyterum in corporalem possessionem praedictarum ecclesiarum suhlato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo inducat et defendatis inductum; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescenles, el Pacientes eirem presbytero tam te fructibus medio tempore perceptis ex ecclesiis nemoralis, quam de daninis et iniuriis irrogatis satisfeceri competentes. Meta vero restitutione plenaria, si legitimus apparerit contradictor, qui possit et velit legitime comprobare, quod idem presbyter, pro eo, quod in legitime indida sibi patrigatione defeca, condemnates fui a praedicto episcopo el scapedictis ecclesiis spoliatus, vos

1° tit. XXXIV. Cap. XIII. 1) Restitutio illeg. licit. l. 513.; Comp. III. c. 4. h. t. (5, 17.) 2) Tyrensis: FHCgh Ilcg.; in cett. Codd. nomen corrupt. est; — Potthast no. 554. 3) autem: Cb 4) arld.; imioceutiam vel: Cb 5) crodant: FIIIXLGNcagh Reg.

C ap. XIV. 1) Restitutio ex Ilcg. Brega. IX, 256.; Comp. III. c. 5. h. t. (5, 17.) 2) Potthast reo. 3001. 3) N.: el.; dcest: Cc; F.; Reg. 4) dicebaten Cbc 5) ipsum: FRIhCbc Illeg. 6) postea: Cbc 7) ipso: ib. 8) obstat: Cb; obsterit: Cc 9) licet: C7ncReg. 10) impidieras: Cb 11) promoveri: Illeg.

Ca p. XV. 1) ResG⁷uittre ex Reg. Bat. X, 188.; Comp. III. c. 6. h. t. (5, 17.) 2) abbati Argueci et Conrado de Wlde Constantiensis dioecesis, et mag. Conrado scholastico Curienis: Reg.; in Codd. Cinscr. corrupt. est; — Potthast no. 3268. 3) procuratore Cc. clericis: Cb 4) commissimus: Cag; concessimus: Cbc; concessimus: Reg⁷ 5) eidem: C Reg. 6) ab episcopo: La; ab eodem episcopo: C Reg. 7) inductam: Cbc 8) Iserisio:

lieg.; eie GkC aeouewa eo7.1ept. cst 9) dioec.: deest: Cb 10) dil. fil. de Scennis (Sto. N.: Cb) et de Ustrou (nomen in Codd. C corrupt. est) decanis: C Reg. 11) praedictus: Ca Reg. 12) spoliaverunt: Cb; privaverant: Cg 13) incestu: C Reg. 14) notorio manifesto requireret: Cb; notorio et manifesto: Cr. 15) ipsas: Cbc Reg. 16) O.: deest: Reg. 17) int. cet.: deest: ib. 18) debeat: Cagb 19) praesumpserunt: Cabc; praesumpserant: Cg 20) Adi. insuper, quod licet idem presbyter: C; Licet autem idem presbyter: Reg. 21) indictam sibi (deest: C) ab eodem electo, non tanquam delegato set ordinario curaverit exhibere: C Reg. 22) eodem: Cabc 23) impetitionibus: ib. 24) solut.: Cbc 25) add.: auditis ec: Cbc 26) de Scennis et de Ustrou, decanos: Reg. 27) quia non fuit ostens.: Cb 28) quia: deest: ib. 29) ipsarum: Cb 30) ae si etiam: QUIKLN; si (sed: Cb) etiam: C Reg. 31) concessionem .. factas: Cbc 32) etenim: Cb 33) erat: C; fuerit: TCh 34) inficiationis: C Reg. 35) universos Cle Reg. 36) quum: Cb 37) illud praetermittitur: Caegh 38) praetermittitur: Cb

eidem super ecclesiis ipsis perpetuum silentium imponatis, facientes eisdenz, per eos ad quos pertinet, de personis idoneis canonice provideri.] Si yero nullus apparuerit legitimus accusator, et ipsum inveneritis apud bonos et graves super praedictis criminibus vel ipsorum altero infarnatum, purgationem el canonicam indicatis, non obstante, quod coram ³⁹ praedicto electo dicitur se purgasse; quum, iudicio pendente coram iudicibus delegatis, non debuerit ⁴⁰ ordinarius purgationem indicere infamato. [In qua purgatione etc. Dat. Rom. ap. S. Petr. IV. Id. Ian. A.o. X. 1208.]

CAP. XVI.1

Non sufficit praelato, de criminibus infamato, jurare, quum se purgat, quod sit iminunis ab illia criminibus; sed jurare debet, quod post suam promotionem illa crimina non commisit.

Idem2.

Accepimus ³ literas, quibus nobis ⁴ * intimare curastis, quod apostolico mandato super indicenda purgatione *venerabili fratri nostro archiepiscopo Bisuntino recepto* ⁵, ipsum citastis ut decuit; qui ad diem praefixum comparuit coram vobis, iuramentum purgationis offerens sub hac forma, videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat. [†] [Quumque vos diceretis, hanc non esse *fzlmzcan* canonicam, et super hac *fizisset* aliquamdlz dispztatum, ipse tandem ad nos vocean appellationis emisit, cid de prudentunz virozlnz consilin detulisti.s.] Ipse yero ad praesentiam nostram accedens humiliter supplicavit, ut saltem super purgatione incontinentiae dignaremur temperare rigorem, quia non deberet asserere, quod a nativitate sua nunquam passus fuerit lapsus carnis. Porro, quum ab eo non credatur exactum fuisse huiusmodi iuramentum, potius forte praesumimus, quod alia de causa volebat sub praescripta ⁶ forma jurare, videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam, dimissis per poenitentiam, iam esset immunis ab illis. Sed hoc jurare non parvae temeritatis existeret, quum beatus lob dicat ⁷: „Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat anima mea,” [†] [et Salomon: „Quis potest dicere, mundum est cor meos et puras sunz a peccato?” lnde Psalmista dicebat: „Delicia quis intelligit, ab oculis inunda me, Domine,” Apostolo attestante: „Nihil mihi conscius sum, non tomen in *loc* iustificatus sum.”] Ideoque praescriptam purgationis fonnam, secundum quam idem archiepiscopus obtulit se purgare, reprobamus, utpote indiscretam, temerariam et ineptam, iniungentes eidem, ut, si voluerit et potuerit secundum hanc formam se purgare, secundum sanum intellectum, quem ei duximus exprimendum, videlicet quod illa crimina graviora, id est simoniam, venditionem iustitiae atque incontinentiam, de quibus infamatus exsistit ⁸, iuret se minime commisisse, postquam ad archiepiscopalem promotus est dignitatem; et compurgatores sic iurent, quod credunt, eum verum iurasse. Quo facto, vos illum dimittatis in pace. Alioquin etc. [Dat. Lat. IV. Non. Ian. Pont. nostr. A.o. XVI. 1214]

TITULUS XXXV.

DE PURGATIONE VULGARI.

CAP. I.1

Duella et aliae purgationes vulgares prohibita sunt, quia por eos multoties condemnatur absolvendae, et Dens tentari videtur. H. d. totus titulus.

Coelestinus III.2

Cura suscepti regiminis mos inducit, ut fratrum nostrorzan debeamus consultationibus responzlerre, et ab eis, quantum humana pernzittit fragilitas, dubitationis scrupulum amputare. Inde ³ est, quod, Quum tua fraternitas duxerit sedem apostolicam consulendam, utrum super ecclesiarum possessioni-

bus ⁴ duella debeant sustineri, tuae duximus sollicitudini respondendum, quod in ⁵ eo casu, vel in ⁶ aliis etiam hoc ⁷ non debes aliquatenus tolerare. [Dat. Rom. ap. S. Petr.]

CAP. II.1

Summatum est supr. cap. proximo.

Innocentius III. Priori S. Sergii ² Spoletani ³.

Significantibus V. ⁴ laico et fratribus eius ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod, quum quidam eos super furti crimine accusaret, cum eo *praeter terrae con.sueludinenz* coacti sunt Mire duellum, in quo, aliis peccatis suis praepedientibus, ceciderunt, propter quod *post appellationem ad nos interposztam* per consules Spoletanos banjo fuerunt propriis spo-Ijati. Nunc yero furtum apud alios est inventum, et, quod ipsi fuerint ⁵ innocentes, est faciente ⁶ Domino revelatum. Unde consulibus ipsis ⁷ dedimus in mandatis, ut ablata [eis] restituant universa. Ideoque discretioni tuae *s per apostoliccz, scripta nzandamus, quatenus si ipsi mandatum nostrum neglexerint adimplere, tu ⁹ partibus convocatis et auditis hinc baile propositis quod iustum fuera appellatione remota decerneres* ¹¹, faciens quod decreveris *per censuran ecclesianz frmiter observari etc.* [Dat. Lat. XI. Kal. Apr. 1203.]

CAP. III.1

Summatum est supra cap. 1.

Honorius III.

Dilecti filii noviter in Livonia baptizati gravem ad nos quermomiam destinarunt, quod fratres Templariorum *ordineln in Livonia pzoftentes*, et alii *quidazn advocati et iudices*, qui temporalem in eis ² potestatem exercent, si guando de aliquo alio ³ crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium subire compellunt, quibus, si qua exinde sequatur adustio, civilem poenam infligunt, *qua re conversis et convertendis scetndaluut incutiunt et terrorem*. Quum igitur huiusmodi iudicium *seczuzdum legitimas el canonicas sanctiones* sit penitus interdictum, utpote, in quo Deus tentari videtur: mandamus, quatenus dictas fratres et alios, ut ab huiusmodi conversorum gravamine omnino desistant, *monitione praemissa* per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas ^{1*}.

TITULUS XXXVI.

DE INIURIIS ET DAMNO DATO.

CAP. I.1

Proptor eius breviteratem non summat.

In Exodo2.

Si rixati fuerint homines, et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lecto ³, *si surrexerit et ambulaverit foris super baculunz suum: innocens erit*, qui percusserit, *ita lamen*, ut operas eius et impensas in medicos restituat.

CAP. II.1

Breve est, et ideo non summat.

Ibidem2.

Si qui aperuerit cisternam, et foderit, et non operuerit ealnz, cecideritque bos vel asinus in eam ³: dominus ⁴ cister-nae reddet ⁵ pretium iumentorum; quod autem *nrortuuln* est, ipsius erit.

CAP. III.1

Breve est, et ideo non summat.

Ibidem2.

Si bos alienus *bovem alterius vulneraverit, et ille mortuus fuerit, vendent ³ bovem vivuzn, et dividen! pretium; cadaver* *tutean*

Tit. XXXIV. Cap. XV.39) sub: ib. 40) debuit: ib.

Cap. XVI. 1) *Restitutyn ex Reg. Bal. XVI.158.; Non exstat in Comp. IV. 2) Lingonensi ep. et abb. Morimundensi Cistere. ordin. Lingon. dioecesis. Reg.; - Potthast no. 4869. 3) Recepmus: Reo. 4) nob. deest: FGR'IXLN 5) susepto ad diem etc.: Reg. 6) scripta: FH 7) lob. IX, 21. 8) oxstitit: FCont. B* lum.*

Tit. XXXV. Cap. I. 1) *Restintum ex Luc. ap. Bal. ni.* 370.; Gin). una. 2. (5, 6). • Cod. Bol.: Comp. II. c. un. It. t. (5, 16). 2) Clemens III.: II; Vamensi (P) ep.: Loc.; - 1191-8. 3) liinc: Dai Luc. Richt. 4) praesentationibns: Col! . citt. 5) nec in eo: Sca 6) nec etiam in: BLSa 7) hoc: deest: BbhC; in Lato. hanc extr. cap. paritcaela ita se habet: quod quia in eo caso, neo etiam in aliis nu, uomachias debeas aliquatonus tolerare, quum eas caer' repellant capones et a Christi debeant fidelibus, quantum in te fuerit, oumino exetirpari.

Cap. II. 1) *Restitum ex Reg. Bregtt. VI, 26.; Atan. aaect. 4. (5, 13.);*

Comp. M. c. un. Ie, I. (5, 18.) 2) Ioannis: Cb; Gregorii: Ileg. 3) Spol.: deest: FIII; Serg. Spol.: deest: Cc; - Potthast no. 1865. 4) W. IICa; Guill.: F 5) fuerant: Ca; fuerunt: Cb 6) favente: Cte 7) ips.: deest: Cb 8) vestrae: Cac 9) tu: deest: Cbc 10) dota/raes: Cbc.

Cap. III. 1) *Restitutavn ex Comp. V. c. un. h. I. (5, 13.); - Indica/a). (ex Reg. VII. 220.) a Raynaldo ad ao. 1222.; eisdem fere serbio repetita est a Gregoio IX. (Dat. Lat. VI. Id. Sept. Pmat. ao. VI. 1232.). (cf. dlmn)ique Ano. (Vol. IV. 448. - - scr. ao. 1222. - Potthast no. 6910. 2) eos: Ed 3) al.: deest: FGIHJCLNE 4) cogatis: FEacd. - compellatis: BEL.*

Tit. XXXVI. Cap. I. 1) *Restitatuue ex Comp. I. c. 1. h. I. (5, 31.) 2) Exod. XXI. 18. scq. 3) lectulo: In/g. 4) ib. 33. seg. 3) cande:u: ei; ea: AJ 4) et dom: Ab 5) reddat: Ab; reddtit: ak. Cap. III. 1) *Restituime ex Comp. I. c. 4. h. t. (5, 31.) 2) .b. 35. seg. 3) veudet . . . dividet: Ab.**

nlortui. inter re drspertievit. Si autem .sciebat, quad bos5 corrupeta fuerit6 ab heri et nudiustertius, et non custodivit eum dominus suus: reddet bovem pro boye, et cadaver integrum accipiet.*

CAP. IV. i

Ibidem2.

Si laeserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit iumentum suum, ut depascat 3 aliena: *quicquid optinzum habuerit in agro roo vel cinco"*, pro damno aestimationem 5 restituet.

CAP. V. r

Breve est, et non summatur.

Ibidem2.

Si egressus ignis *invenerit spinas* 3, et comprehenderit acervos frugum sive stantes segetes in agrie, reddet damnum qui ignem succenderit.

CAP. VI. t

Breve est, et quasi idem ruin praecedenti.

Ex poenitentiali Romano.

Si quis domum vel aream cuiusquam 2* incenderit voluntarie, sublata et 3* incensa omnia restituat, et tres annos poeniteat.

CAP. VII. 1

Saecularis potestas, quae clericum bannivit, condemnari debet per indicem ecclesiasticum secundum aestimationem iniuriae in expensis et damnie. lit hodie adde poenam in Clem. 1. de poenie.

Honorius III. Episcopo Bononiensi2.

Olim scribentibus nobis *venerabili fratri nostra*, episcopo Mutinensi, ut, *accedens personaliter Florentiam*, potestatem, consiliarios et populum civitatis Florentinae 3 *moneret efficaciter et induceret* ad satisfaciendum de damnis 4 et iniuriis, irrogatis *venerabili fratri nostro* episcopo et ecclesiis Fesulanis, et, *si necesse foret*, censura ecclesiastica coarctaret, idem *Mutinensis, mandatum nostrum quoad monitionem diligentius executus, datis induciis* testes, lite non contestata, recepit. Ouare nos, eius processu, *quoniam ad receptionem testium lite non contestata processerat*, penitus 5 revocato, commune Florentinum, quia banniverat *eundem* episcopum Fesulanum contra Deum et ecclesiasticam 6 libertatem, propter iniuriam banni, et 7* expensas, et damna tal occasione secuta, taxatione iuramento praemissa, in mille libris usualis monetae praedicto episcopo *Fesulano* sententialiter duximus condemnandum.

CAP. VIII. r

Qui iurat statutum super non repetendis damnis, Loe non obstante, expensas repetere poterit. H. d. vel sic; Statutum super damnis non repetendis ad expensas non extenditur.

Gregorius IX.2

In nostra et fratrum nostrorum praesentia proposuistis 3*, quod ohm cives Brixienenses pro restaurationibus 4 damnorum illatorum ad invicem, quae propter multas civiles discordias incurrerant, plurimum aggravati, statutum *[per venerabilem fratrem nostrum patriarchanz Antiochenum, tunc Brixiensem electum]* editum, *[videlicet]* de non petendo vel recipiendo in posterum restorationes 5 huiusmodi acolnmmi, generaliter approbarunt et firmarunt etiam iuramento. + *[Nuper yero non sine nostro labore el sollicitudine procurasti, quod super discordia, quae graviten vives ipsos exayitczl, consules el consilium praecise ac absolute iurarunt, se mandatis tuis omnibus parituros, gnenz tamen, nisi per commune Brixienne damna passis saltem in expensis, quas huiusmodi occasione fecerunt, provideri contingat, perfecte sopire non potes quin sustineal recidivum. Super quo apostolicum (postulas ti) remedium adhiberi.]* Quum igitur

aliud sit damnonum restauratio quam satisfactio expensarum, et ideo in iuramento exhibito super damnorum articulo intelligi non debeat, quod factum expensarum fuera comprehensum: *[fraternitati tuae per apostolica scripta]* mandamus, quatenus, iuramento non obstante praedicto, auctoritate nostra provideas, quod dictum commune pro bono concordiae ad expensarum satisfactionem aliquid 6* contribuat iuxta tuae discretionis arbitrium, a te, sicut expedierit, moderandum. *[Dat. Lat. XV. Kal. Apr. Pont. nostr. Ao. IV. 1230.]*

CAP. IX. 1

Ilabet plura dicta, et se summatur.

Idem.

Si culpa tua datum est damnum vel injuria irrogata, seu aliis irrogantibus opem forte tulisti, aut haec imperitia tua sive negligentia evenerunt: jure super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti, ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere vel iacturam. Quodsi animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionem teneris, nisi ea dando passis damnum velis liberare te ipsum; quod tamen ad liberationem non proficit, si fera animaba, vel quae consueverunt 2 nocere, fuissent, et quam debueras non curasti diligentiam adhibere. Sane, licet qui occasionem damni dat damnum videatur dedisse: secus est tamen in illo dicendum, qui, ut non accideret, de contingentibus nil omisit.

TITULUS XXXVII.

DE POENIS.

CAP. I.

Toties punieudus est criminosus, quoties delictum iterat.

Ex concilio Toletano1.

Ea, quae frequenti praevericatione iterantur, frequenti sententia condemnentur.

CAP. 11. 1

Interficiens presbyterum puniendus est, et poenae para ecclesiae, cui praefuit, alia para pro eius anima distribuitur.

Ex concilio Triburiensi2.

Presbyteri interfecti compositio episcopo, ad cuius parochiam pertinet, solvatur, ita *videlicet*, ut medietatem *werigeldi episcopus* eius utilitatibus ecclesiae, cui praefuit, tribuat, et alteram *medietatem* in eius eleemosynam 3 iuste dispertiat, quia nullus *nobis* eius heres proximior videtur, guarā *ille*, qui ipsum Domino sociavit.

CAP. 111. 1

Non debent praelati pro crimineis sustinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis causa ex cupiditate poenam pecuniariam imponere.

Alexander III. Cantuariensi2 Archiepiscopo.

Licet iuxta Apostolum + *arguere, obsecrare et increpare debeamus, sic lamen debemus excessus corrigere singulorum, et probemur, non quae nostra sunt, sed quae 3 lesu Christi quaerere, et in correctione 4 facienda videamur modestiam el maturitatem servare*. Accepimus autem, quod archidiaconi Conventrensis 5 episcopus pro corrigendis 6 excessibus et criminibus puniendis a clericis et laicis poenam pecuniariam 7 exigunt, *et 8 in examinatione ignis el aquae triginta denarios a viro et muliere quaerere praesumunt*, et pro annua exactione pecuniae 6* personas quandoque suspendunt, *[el] 10 ecclesias interdunt*, a vicariis *quoque duodecim denarios*, ut eos 11 in ecclesiis cantare permittant, exigere non formidant, et alia agunt, quae

Tit. XXXIV. Cap. III. 4) mortuum: *Abc* 5) boa: *deest*: *Ab* 6) esset: *FGHILNA* flag. ; fuisse: *X*.

Cap. IV. 1) *Restitueam* ex *Comp. I. c. 5. h. t.* (5, 31.) 2) ib. *XXII. 5.* 3) *de* pascatur: *Aa* *Valg.*; depascantur: *Ab*; pascatur: *Ac* 4) in vin.: *Abc* 5) existimatiouem: *01IK*; pro damniaestimatiou(existimatione): *Ab*: *A* *Vedg.*

Cap. V. 1) *Restitutuna* ex *Comp. I. c. 6. h. t.* (5, 31.) 2) ib. *XXII. 6.* 3) spicas: *Aac*.

Cap. VI. 1) *Restitutum* ex *Comp. I. c. 7. te. t.* (5, 31.); - cf. *Reg. II. 444.* 2) cuiuscunque: *GAac*; cuiusque: *LNAK* 3) vel: *FORIXNA*.

Cap. VII. 1) *Restitueam* ex *Comp. V. c. un. h. t.* (5, 11.); - *Similis exstat* ep. ap. *Ughellum Ital. Sacr. III. 249.*; (VI. *Id. laia. A. VIII.*) venerab. fratri ep. l'aventino et dil. filiis abbati Nonantulae Mutinensis sen nullius dioecesis, et mag. Tancredo can. Bononiensi 2) 1216-27. - *Pothast 9eo. 7851.* 3) eiusdem: *Raid*; *deest*: *Re* 4) damno . . . Injuria irrogata: *Ea* 5) pen.: *deest*: *E* 6) ecclesiae: *Fd* 7) et: *deest*: *FOHIXLNEac*; ut: *Al*; in: *Fd*.

Cap. VIII. 1) *Restituea* ex *orig. a* *Manojo* in *App. ad Misc. Bal. III. 399.* 2) ep. Brixienis: *ori. 7.*; - *Pothast* ito. 8681. 3) proposuisti: *GHIX*; fuit ex tua parto propositum: *orig.* 4) Brix. restorationibus ciarian.: ib., idon sine mendo 5) restauratores: ib. 6) al.: *deest*: *FQIIIILN* *orig.*

Cap. IX. 1) 1227-34. - *Pothast* no. 9684. 2) conueverint: *LN*. Ti t. XXXVII. Cap. I. 1) *Comp. I. c. 1. h. t.* (5, 32.); - *Non exstat* *ia Tollataiis*.

Cap. II. 1) *Restitutum* ex *Comp. I. c. 2. k. t.* (5, 32.) 2) *Imo* ex *Ben. Lee. I. 186.*; ap. *Ansegis. IV. 146. ead Mon. Oerm. L5. I. 313.*; - cf. c. 26. *C. XVII. qu. 4. et Coll. ib. c. 3.* 3) eleemosyna: *A*.

Cap. III. 1) *Restitutum* ex *App. II. 3.*; *Leps. TV. 1.*; *Bamb. III. 1.*; *Cass. XVI. 1.*; *Comp. I. c. 3. te. t.* (5, 32.) 2) *R. Cant. Aep.: OPR.*; - 1174-51. - *Jaffé* no. 9313. 3) quae: *deest*: *Ab* 4) correptione: ib. 5) Conventrensis: 0 6) corr.: *deest*: *Coll. c. 7.* 7) pecuniarum exigant: 0 8) et: *deest*: 0 9) pec.: *deest*: *FGHIXLN*; personas: 0 10) et: *deest* etiam: 0 11) ut in ecclesiis eorum: 0.

canonum obviat institutis, et de radice cupiditatis et avaritiae prodire videntur. *-i* Quia igitur sollicitudine *to.cn.ar:* 12 incumbit pctorali (lilientic) *providere, ne ab ecclesia. sicut, is per-* *-zis time prlcincite aigni (l agatur), (rural reprehensio) ti subiaceat,* *vel ecclesiasticaa7t honestatent (lenigrel: fi'ater) tifclti ttiae per apo-* *stolice scripta praecipiendo mandamus, quatenus archidiacono-* *nis 13 praedicti episcopatus ex parte nostra et tua hoc 11 dis-* *trictius 17 interdicas; si autem contra pro ribilionem fuatit* *nasa temerario venire praesumpserint, eos omni nccasin) te et* *appellatione cessante 1 e ecclesiastica censura 18 compellas,* *el .sententiat ipsanti i (sguc ad difnunt s (disjti) t'onem Alelas iricio-* *labiter obsercc.i.*

CAP. IV.1

Victus condemnatur victori praesenti in expensis, etiam in cattis pecunia-
Mis, et mtunt castuu excipit.

Idem in concilio 2 Turonensi.

Calunulianl et audaciam temere litigantium condemnando in expensis 3, et alio 1 multiplici remedio sanctio imperialis compescit. Quoniam igitur 5 sacris institutis consonare dignoscitur, praecipimus, ut de cetero in causis pecuniariisti victus victori in expensis e condemnatur, nisi 3 link, sicut can-
tam(est, sententia° pro absente feratur.

LAP. 1'1

Clericus, causara set' operara praebens I,ello, depunenins est.

Innocentius III. I'idrosiensis 2 * Arclicpiscopo.

011od in dubiis (L't in/i a: [cj: c. 30. de sea'. ese. V. 39.]) Quia vero tam sacerdotes, qui gubernant naves acl pugnara, quam qui personaliter exercent pagnlej* conflictum, et hi, qui alios incitant ad pugnanclum 4, omnes quident Cnormiter peccant, de rigore canonico eos credimus deponendos. [ni praalerecl etc. (cf: r'. 8. (le rentanc. 1. 9.) Dat. ap. cfc. Cetslellct-
ltant VI. Id. Oet. 1198.]

CAP. VI.1

Clericus pro magno cociere ab eo commissio deponi debet, et in monasterio detrudi ad agendam poenitentiam.

Idem Londonensi= P:piscopo3.

Tuae discretionis prudentiam (Et infra:) Ad illud prae-
lere(, quod a nobis tertio requisisti, qualiter clerici in latrocinii vel aliis 4 magnis sceleribus deprehensi puniri 5 debeant, respondemus, quod a suis ordinibus degradati detrudi clebent 6 in arctis monasteriis ad poenitentiam peragendam. [C'eterum etc. Dut. Lat. VI. Id. Nov. l'unt. rtostr: .lo. V. 1202.]

CAP. VII.1

Si Merque cunthrahentinn veuit contra contrachutt: Merque potest exigere poenam, adinvicem promissam ex conventionne.

Idem Abbati et Fratribus Cryptae ferratae`-.

Constitutus in praesentia nostra (Et in fi-a: [ej: c. 6. de rol. dom. III. 36.]) Licet autem in 3 instrumento co,ccessiunis praericti4 episcopi Lavitani 5 expressa fuerit certa poena, quam pars contractum non servans solveret observanti, quum tamen utraque pars venisset contra illum ex 6 confessione propria convincatur, quum et pars vestra subtraxerit episcopo pensionem, et episcopus procuracionem exegerit ab eadem ecclesia, sicut oeconomus proposuit memoratus: utramque partem ab ea reddimus absolutam.

1'it. XXXVII. Cap. III. 12) vestrae: Q 13) archidiacono: II 14) hoc: deest: Coll. citl. 15) districte inhiibes, ne pro excessibus corrigendis aut criminibus puniendis a clericis vel (add.: a: R) laicis poenam pecuniariam, uec (ne: II) pro examinatione (examine: A) ignis vel (et: AL0) aquae denarios amplius exigere audeant, vel alia, quae dicta sunt, quomodolibet exercere: eael. 16) nostram: Aac: deest: Ab 17) remota: 0 18) districtione: 0 19) percellas: InbclOQR.

Cap. IV. 1) Exstat talar carones (c. 9.) Cono. Taran. (1163.) post sftia-
turivativ reeus cd. tt Jluvisio XXI, 1183.; App. III.2.; Lzps. XL. 4.; Cosenp. I. c. 5. h. t. (5. 32.) 2) in cono. Tur.: deest: A(D; ex C. Tolet.: I 3) expensas: 430P Cono. 4) et alia multiplicia iuris remedia: P 5) add.: hoc: I' 7) expensas: Aad. 8) (I. uodsi antera solvendo non fuerit, eum episeopi sui arbitrio puniendum relinquimus: P 9) sententiam forat: Aac.

Cap. V. 1) Reslittetlost ex Rey. Ral. I. 381.; Gilb. auct. 3. (5. 6.); Comp. III. c. 3. de uit. et hos; oler. (3. 1.) 2) Lundensi: FhCb; Luudun.: III; Lnndon.: Laagh 3) archiep.: LA'C; Lugdunensi archiep.: Rey.: -- l'ottl'zast no. 390. 3) pugn.: exstat: F 4) impugmmllum (ad: eieest): Ca; pugnab: Cale.

Cap. VI. 1) Restiintox quantum aportad, ex Rey. Draga. V. 101.; (onp. III. c. 3. de uit. et hos; oler. (3. 1.) 2) Lundensi: FhCb; Luudun.: III; Lnndon.: Laagh 3) archiep.: LA'C; Lugdunensi archiep.: Rey.: -- l'ottl'zast no. 1752. 4) in al.: Creb 5) teneri: (L l:) retrudi debent: Rey.

CAL'. VIII.1

Si testis propter vacillationem incarceration, infamiam non incurra.

Idem Priori S. Fridiani et Magistro 13. Canonico Pisano2.

Super his, de quibus nos consulere voluistis 3 (Et infra: [c.f.: c. 16. de ave. V. f.]) [fid leoc nosse vos r.nitnta(.s, (piral super negotio, pro quo vesirets nobLe literas destlaa.etts, in prtesentia frterat causa cnepia.] Clericus autem 4, qui pro eo, duod variaverat et vacillaverat coram vobis 5*, de mandato nostro captus est et detentus, infamiam non incurra. (.eterunt etc. (c.f.: e. 8. de test. cog. 11. 21.) [Dcct. Lat. III. Id. Febr. Pon. no, str. tia. V. 1203.]

CAP. IX..

Obligatus ad cortan, quantitatem, corta die sub poena solvendam, si partem infra terminum solvit, ad poenam integran, non tonctur.

Idem Spoletano Episcopo2.

Suam 3 ad nos (s. 1 e1 A. rectores clericorum plebalos sancti Fortunati querimoniam transmiserunt, quod, quum tibi essent in XL. libris 5 per quociclam arbitrium condemnati, essetque ip)sis poena XXX. librarum apposita, nisi eas tibi solvrent in termino constituto 6, tandem XXXIII. libris 7 in ipso termino persolutis, occasione septem residuarum libra-
ruta per" quasdam nostras 10 literas, veritate tacita impetra-
tas, obtinuisti eos in praefatis XXX. libris tibi per dilectum filium 11 Paulina, szbdiaco)tm nostrum, delegatum iudicem condemnari. Quia igitur te non clecet in tantum pontificalis modestiae oblivisci, ut inhonestis quaestibus 12 anhelando desideres cum aliena iactura ditari, fraternitati trate per apostolica scripia mandamus [e1 dis'riete praecipimts.] quatenus pr(tediclarunt septem 13 librarum solutione contentus, super poena XXX. librarum memoratos rectores de cetero non" molestes, .sicut per dilectum filium 14 tostr'svrt G. 4. Nicolai rrt car'ere Tullimnn (licitecoreunt cardinalent fitt senteu.tialitely (Uf/int-
ima. [Dat. Rota. ap. b'. Petr. I. Id. I(t..lo. IX. 1207.]

CAL'.X.1

Occidentes praelatmn privantur beuefir.us et feudis, quae baLent ab eccl'esia, etti praeerat praelatus ille, nec eis vel hereditibus restituentur, use alia de novo concedi debent. Et hodie in occidente, capiente vol liamiente episcopum auctae sutil similes peenae, de quibus in c'terit. Si quis suadente cod. tit.

Idem2.

Ad aures nostri apostolatus pervenit, quod, quum 3 quidalll parochiani tui ausu diabolico bonae 1 * memoriae I. iptolnk(m Vincentinum 5 episcopum praelecessorem tuum nequiter peremissent, feuda et beneficia, quae illi a Vincentina6 ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerant cuna multa deliberatione sublata. Quia igitur maiori [clima] sunt animadversione plectendi 7, nos, boncte mtenorite Coelestini Palme praedecessoris nostri restigis irtraerentes, tam tibi quam successoribus tuis auctoritate apostolica 3 prohibemus" ne ipsis aut hereditibus eorum beneficia praedicta restituantur [rltetr(i(s), seu 10 de novo eis 11 alia quaelibet conferantur. [5'i g'ras autent etc. Dat. Lat. XII. Kal. dpr. n98.]

CAP. XI.'

Prorumpens contra indicen, arbitrio supioris pmtitur.

Idem2.

Dilectos filias Alcobas, electus % sancti P. 4 ad Montes, ad apu.siolictnt seden] accedens, graven(i querellam coletra dilectos /dios u1 ,shisniens('nt' abbcttent et I. ar'cisinliacmrunt [Cathalara(en-

Cap. VII. 1) Restitutuuz ex Atan. aact. 8. (3,20.); (o.,21. III. e.2. de rel. dosis. (3. 28.) 2) sor. ao. 1201. - l'ottl'ast no. 1480. 3) in: deest: (L 4) praedictae: ib. 5) Lavicani: F071h7.:CL'a 6) et ex: (b. ..

Cap. VIII. 1) lleslittent ex lag. Breve. V. 153.; cf. :lean. 4. (5. 1.); Comp. III. c. 3. de acNs. (5. 1.) 2) l'aitrest /lo. 1821. 3) voluisti: (A 4) yero: Cb; tomen: Cc 5) nobis: CIIIA'C Rey.

Cap. IX. 1) Restituent ex l'leg. Breva IX. 212.; Couzp. 111. c. 2. Ne cler. s'el usan. (3. 38.) 2) Potthust aao. 2977. :1) Tuam: (abc 4) T.: C'b 5) libras: Rey. 6) statuto: FLL 7) praetaxatas XL. libras: C'Reg. 8) add.: constituta: CL 2)a uobis quasdam literas veritatio tacita iuspe-
trasti, quibus obtinuisti: C'Rey. 10) nost.: deest: 0 111 111 add.: nostrum: CL 12) quaestionibus: Cae 13) sept.: deest: C' 14) molestare non praesmnas: C'tey.

Cap. X. 1) l'lestittutou ex l'leg. Ral. 1. 57.; Comp. IV. c. 1. h. t. (5. 13.) 2) Vicentino ep.: Lb Reg.; -- Potthast no. 60. 3) quum: deest: 11h. 1) bou. meto.: deest: FG'IIKLN 5) Vicentinum; Reg. 6) Vicentina: iL. 7) add.: vel pnneudi: DL 8) auct. ap.: deest: Dabcfjg Rey. 9) praecipimus: Dalc 10) sed nec: Dh 11) eis: deest: D.

Cap. XI. 1) Reslittutnn ex l'leg. l'ul. XIII. 196. * C'onep. IV. c. 1. de pros. (2. 6.) 2) ep. et Gervasio arebidiaco. Sueslioncnsi, et abbati Vallis clame Cist. ordi-
riis, Laudunensis dioecesis: Rey.; -- Potthastno. 4164. 3) clericus: Da; dera: L'f 4) l'etri: Dbfgh lag. 5) udd.: u.: Dab; :zoutets in Cudd. currupl. est.

senz] exposuil, asserens, eos [adversus ipsum] in causa sua, quae fizit illis commissa, perperam processisse. Quumque dilectus filius T. clericus culis literis eorundem, continenlibus causae processum, ad nostram praesentiam accessisset, ei idem Iacobus nileretur processum o ipsum multipliciter improbare, relationem eorum 7 in uibusdam asserens esse falsam, nos, quia praefatus clericus non habebat nisi cid contradicendum vel inpetrandum mandatum, ad nziorenz cautelam processum ipsum nec confzrmcndum duximus nec cassandum, [per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus partibus convocatz et auditis lene inde propositis, si praefatos rudices inueneritis rationabiliter processisse, ipsorum confirmetis processum, el faciatis illum per censuram; ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo fmziter observari. Alioquin eo, si euit iustum fuera, ir-r-ilito, zuxta formam priorum literam?, in causa procedatis eadem, facientes quod decreveritis fzrmitem debitam obtrrere. Si quos autem ex nzonacris propter hoc inueneritis excomzunicationis vinculo innodatos, secundum formam ecclesiae absolvatis, iniungentes eisdem quod de iure fuerit iniungendum.] Quia yero saepe conti-ngit, quia contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens veranz non potest negationenz probare, quanz negantiz fucilan per rerunz naturanz nulla sit directa probatio: ne falseas veritatz praeiudiet aut iniquitas praeualeat aequitalz; necessarium videtur et aequunz, ut, gtzum quis legitirram exceptionerrz propone, illam probare perales vel ad declinandunz iudiciznz vel ad intentionenz alterius elidendam, si forsan verbo vel facto ab eta recesserit, vel eam non probaverit infra terminum conpetentem a iudice praefzgendunz, modestus jodes non ante proclat, quanz super hoc instrumentorum vel testium cautelam arlhibeat opportunam, per guata, si necesse fuera, possit de veritate constare, ut 9, si contra relationenz seu processum ipszús fuerit suborta contentio, huiusmodi probationibus ipsius iudicis possit assertio roborari, quatenus 10, hoc 11 adTzibito moderamine, sic honestis et discretis defeatur iudicibus, quod per improvido.s el ziziquos innocentiuiz iustitia non laedatur. Et, Ne iudicialis evanescat 12 auctoritas, quum de litigatoris improbitate constiterit, adversus assertionem iudicis temere prorumpentis, iuxta superioris arbitrium digna poterit animadversione puniri. [Testes autem etc. Dat. .Let. Non. Ian. A.o. XIII. Izll.]

CAP. XII.'

Patroni, advocati vel vicedomini, vendicantes sibi in ecclesiis plus guara iura permittant, per censuram ecclesiasticam compescuntur, et, si occidunt praelatum vel clericum ecclesiae per se vel per alios, perdunt quod habent ab ecclesia, et eorum posteri usque ad quartam generationem non admittuntur ad clerum, nec in religionibus praeficiuntur.

Idem in concilio generali.

In quibusdam provinciis ecclesiarum 2 patroni et advocati seu 3 vicedomini se in tantam insolentiam 4 erexerunt 5, quod non solum, quum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt et malitias, verum etiam de possessionibus aliisque 6 bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare 7 praesumunt, et, quod horrendum est dicere, in necem praelatorum prorumpere non formidant. Quuln igitur quod ad defensionis subsidium est inventum ad depressionis dispendium non debeat retorqueri, prohibemus expresse, ne patroni vel advocati seu vicedomini super praemissis de cetero plus usurpent, quam reperiatur 8 in iure permissum 9, et, si contra praesumpserint, per 10 severitatem canonicam districtissime compescantur 11. Sacri nihilominus concilii approbatione 12 statuimus, quatenus 13, si patroni, vel advocati, aut feudatarii, seu vicedomini aut 14 alii beneficiati 15 alicuius ecclesiae rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiae per se vel per 16 alios occidere vel mutilare ausu nefando praesumpserint, patroni ius patronatus, advocati advocatiam, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum, et 17 beneficiati 18 beneficium prorsus amittant. Et ne minus vindictae quam excessus memoria prorogetur, non solum de praemissis nihil perveniat ad heredes, sed etiam usque ad quartam generationem posteri-

tates 19 talium in clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicuius praelationis assequantur honorem, nisi 10 cum eis fuerit misericorditer 21 dispensatum.

CAP. XIII./

Domino excommunicato maneat, subditi fidelitatem non debent, et, si tongo tempore in ea perstiterit et monitus non paruerit ecclesiae, ab eius debito absolvuntur.

Honorius III. Praeposito, Archidiacono et H.2 Canonico Suessionensibus.

Gravem dilectorum filiorum capituli Lund. 3 recepimus quaestionem, quod, quum nobilis vir comes Registrensis 4 pro multis iniuriis, quas irrogarat eisdem, per iudices a sede apostolica delegatos excommunicationis vinculo fuerit innodatus, idem, iam per duos annos et amplius in excommunicatione persistens, iuri parere pertinaciter renuit, claves ecclesiae in suae salutis dispendium el plurimorum scandalum contemnendo. Licet igitur huiusmodi pertinacia non careat scrupulo haereticae pravitatis: volentes tamen nobilitati parcere comitis supra dicti, si forsan ad cor revertens a suo respiscat errore, discretionis vestrae mandamus, quatenus, si comes 5 praedictus 6 a vobis diligenter communitus, infra quindecim dies post commonitionem vestram 7 non paruerit plene iuri, vos excomzunicationis sententiam latam in eum, siete rationabiliter est profeta, facientes saque ad condignam 8 satisfactionem inviolabiliter observari, et totam terram ipsius ac loca, in quites idem comes fuera commoratus, supponentes ecclesiastico interdicto, ecclesias, in quibus aliquod 9 ius habere dignoscitur, ab eius debito sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo absolventes n, fideles ipsius, quamdiu in excomzunicatione perstiterit, ab eius 11 fidelitatis iuramento 12 denunciatis penitus absolutos. Quodsi forsan nec sic tribual ei vexatio intellectum poterit non immerito formidare, ne sua pertinacia eum in haeresis impingal infamiam, quam quum no-luerit forte de facili non poterit evitare.

TITULUS XXXVIII.

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

CAP. I.

Pro manifesto peccato poenitentia publica imponi debet.

Alexander Papal.

Manifesta peccata non sunt occulta correctione s purganda.

CAP. II.

Penit poenitentiam occidentis presbyterum.

Ex concilio Maguntinensi 2.

Qui presbyterum occiderit, XII. annorum poenitentia ei secundum canones imponatur, +aut, si negaverit, si liber est, cum LXXII. jurel, si autem servez, super duodecim vomeres ferventes se expurget. Convictus noxa usque ad ultimum tempus vitae suae militiae cingulo careat, et absque spe coniugii maneat.

CAP. III.

Consideratis circumstantiis arbitraria poenitentia indicenda est ei, qui raedura excessit se defendendo.

Alexander III. Mediolanensi Archiepiscopo et Suffraganeis 2*.

Significavit nobis vir nobilis P., quod F. 3 dicto imperatori, quum ohm rediret ab Urbe, castrum Vernicae 4 negavit 5. (Et infra:) Unde contigit 6, quod, IV. castris destructis, plus quam duo millia domorum destructa 7 fuerunt 8* et multi homines interfecti, et 9 alia mala ibi commissa dicuntur, quae longum esset per singula enarrare.

Tit. XXXVII. Cap. XI. 6) add.: in quibusdam: DL 7) episcoporum: Dale 8) quod: Dale 9) vel: Dbc 10) quamvis: DL 11) huiusmodi: Dabc 12) vilescat: Reg.

Cap. XII- 1) c. 45. Cmzc. Lat. IV. (1215); Comp. IV. c. 2. h. t. (5, 13) 2) et eccl.: Dl 3) et: ib. 4) solertiam: Dad 5) add.: et audaciam: Dl 6) et alii: FDaird 7) ord.: deest: FGHKLbND Cmzc. 8) reperit: LLD Coree. 9) expressum: Dh 10) canonica districtioue: Cene. dis. 11) com. pellantur: Dab; compelluntur: Df 12) provisione: Colnc. Ms. 13) quod: Iaa 14) sett: GHhDac 15) beneficiarii: Dabfg 16) per: deest: ib. 17) vel: Dfh; deest: Dabdg L'onc. 18) beneficiarii: Db; beneficii: Df 19) posteritatis... assumat: Cmzc. ils. 20) nisi etc.: deest: Dio 21) luid.: deest: FGHIXD Cene. IIs.

Cap. XIII. 1) Restit+zunz ex Comp. V. c. 2. h. t. (5, 15) 2) add.: de

Parisino : E; 121G-27. - Potthast no. 7852. 3) Laudan.: FGIKLE 4) leg.: Registrctensis (Rhetel): Eacd 5) com.: deest: Ea 6) supra dictus: Böh'n. ex Cont. 7) nostram: Ed 8) dignam: Ed Richt. 9) aliquid iuris: Fd 10) absolviatis: Eab 12) eiusdem: RIFE 12) fidelitate (bar.: deest): GHKLE.

Ti t. XXXVIII. Cap. I. 1) Ep. Pseudo Gregor. 1. ad Felicem Messau. ep., In Reg. ed. Mau. XIV. 17.; Cnnp. 1. c. 1. h. t. (5, 33.) 2) Calixtus P. FGHKLaa: - Jaffé ozo. CXXXIV. 3) correptione: Aad.

C a p. II. 1) Res titutum ex Comp. I. c. 2. de purg. uulg. (5, 30.) - cf. c. 24. C. XVII. qu. 4. et Coll. ib. citt. 2) Can. 24. Cone. illog. hab. ao. 847.

Cap. III. 1) Restitutum ex Comp. I. c. 2. h. t. (5, 33.) 2) et suff.: deest: FGHKLNA; - 1160-76. - Jaffé ozo. 8485. 3) nob.: deest: Aabt 4) Verrucae: Aabel; Ventean: Al 5) negaverit: Ab 6) contingit: Abc 7) destructae: A B 8) fuerint: FRIA.

Quoniam igitur praefatus P. Deo exinde reconciliari desiderat, et poenitentiam dignam suscipere, firmitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem super hinc consilium detis, et ¹Isi poenitentiam, secundum quod visum fuerit, misericorditer imponatis, attendentes, quod pro libertate sua et pro ecclesiae devotione hoc ¹⁰ fecit. Quarell in his debetis ¹² talem discretionem habere ¹³, ut alii et ipse idem pro austeritate poenitentiae a servitio ecclesiae nullatenus retardentur, nec aliquod salutis periculum ^{merito} debeant ¹⁴ formidare.

CAP. IV.1

Indulgentiae, quae conceduntur per praelatos non subditis, non prosunt, nisi proprii indices hoc concedant.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi².

Quod autem consuluisti, utrum remissiones, quae fiunt in dedicationibus ecclesiarum aut conferentibus ad aedificationem pontium, aliis prosint, quam his, qui remittentibus subsunt, hoc volumus tuane fraternitatem ³ [Cmtiter] tenere, quod, quum a non suo iudice ligari nullus valeat vel absolvi, remissiones praedictas prodesse illis tantummodo arbitramur, quibus, ut prosint⁴, proprii iudices ⁵ specialiter indulerunt. *Et in hinc eam intelligas quaestionem solutam, in qua quaurilur, ull'tml iS, g2ri excomnunicato comnunicat, a sao episcopo vel excontnunicctti absolutionis gratiamdebeat implorare.*

CAP. V.1

Non est vere poenitens qui peccandi animum non deponit; lamen recipitur eius confessio.

Idem Belvacensi² Episcopo.

Quod³ quidam, sicut⁴ asseris, ad confessionem de criminibus veniunt⁵, et, quamvis confiteri velint, se tamen asserunt abstinere⁶ non posse, consultationi tuae taliter respondemus, quod eorum confessionem recipere⁷ debes, et eis de criminibus consilium exhibere, quia s, licet non sit vera huiusmodi⁹ poenitentia, admittenda est tamen eo¹¹ eorum¹² confessio, et crebris et salubribus¹² monitis poenitentia est¹³ indicenda.

CAP. VI.1

Qui ex poenitentiadebet certa dio in pane et aqua ieiunare, potest deficiente pane aliis cibariis uti.

Idem Triburiensi Archiepiscopo².

Licet tam veteris quam novi testamenti pagina (Et infra: [cf. c. 3. de fer. II. 9.]) Si autem illi, qui aliquos dies in pane et aqua ex iniuncta sibi poenitentia tenentur peragere, panem, quo vescantur, non habent: leguminibus aut³ piscibus aut⁴ aliis cibariis reficiantur, si necessitas id⁵ exposcat⁹*, discretionem⁷ tamen adhibita, quod his non ad⁸ delicias, sed ad necessariam solummodo sustentationem utantur.

CAP. VII.1

Sacerdoti Graeco procuranti, vel studioso negligentis oppressionem filiorum, non imponitur poenitentia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, et aliter in secreto agere poenitentiam; sed, si delictum est publicum, debet publice agere poenitentiam.

Clemens III.2

Quaesitum est a nobis, utrum sacerdotibus Graecis, quibus legitimo matrimonio licet uti, poenitentia publica sit imponenda, si eam sibi postulent pro filiis oppressis iniungi. Huic igitur consultationi tuae³ taliter respondemus, quod⁴, si ipsis procurantibus vel studioso negligentibus filii in lectis reperiuntur⁵ oppressi, ab officio altaris debent⁶ perpetuo abstinere, et eis gravior quam laicis, non tamen publica, nisi in publicum id veniat, poenitentia debet imponi;

Tit. XXXV. Tit. III. 9) alia etiam multa ibidem: A 10)hoe: deest: A 11) quia: A 12) debeat: NAackl; debeas: A b 13) adhibere: A 14) debeat: Aac.

Cap. IV. 1) Restitutio ex App. XXXV, 4.; Comp. I. c. 3. h. t. (5, 33.) 2) add.: P. C.: Nos (deest: Al) in eminenti: A; - Comp. I. c. 36. de app. (2, 20.); - Jaffé no. 8877. 3) discretionom: O 4) prodessent: Lbdabc0; prodesset: Akl 5) pastores: 0.

Cap. V. 1) Restitutio ex Alas. auct. 4. (5, 14.); Comp. II. c. 1. 0.1. (5, 17.) 2) Belven. ep.: Bg; deest: Bh; - 1159-81. - Jaffé no. 8847. 3) Clerici: Itab h 4) ut: Tu 5) conveniunt: Di 6) sustinere: BgTa 7) accipere: B'La 8) et: ih. 9) hui.: deest: ib. 10) enim: Lb; deest: BiTa 11) eor.: deest: Di 12) salutaribus: ib. 13) est: exstat: OHIK.

Cap. VI. 1) Restitutio ex Aleo. 3. (2, 3.); Comp. II. c. 3. de feris (2, 3.) - ap. Attg. col. c. 2. 2) archidiacono: F; Ribueriensi archiep. et eius suffraganeis: Bc; add.: et eius suffraganeis: BbT; - cf. not. ad c. 3. de fer. (2, 9.); - 1159-81. - Jaffé no. 9178. 3) et: Bbh 4) vol: B62 5) id: deest: BT 6) exposcit: FGHIKLN; exegerit: BT 7) moderata lamen (deest: Bg) discretionem habita: ib. 8) ad: deest: FBh.

Cap. VII. 1) Restitutio ex Loc. ap. Bel. III, 370.; Cod. Hal.; Gilb. auct. 2. (5, 13.); Comp. II. c. 3. h. t. (5, 17.) - it. Ang. c. 2. (3) Alex. I.H.: Bi; Coel. III.: Bbh; Clemens JSl. Augustensi ep. in eod. lib.: U; -

qui lamen non soban a sacrorum ordinum executione cessabunt, verum etiam, si sunt infra ipsos, ad eos⁷ minime assumantur⁸. Verum etiam⁹, si ex incuria le ipsorum¹¹ mortui inventiantur in cunis, et ilhid¹² fuerit occultum, eis poenitentia¹³ pro arbitrio poenitentiarii imponatur, et¹⁴ in terrorem aliorum ad tempus abstineant a celebratione missarum. [Dat. Laterani.]

CAP. VIII. 1

Sacrosdos poenitentiam arbitrari debet secundum quantitatem excessus, poenitentis contritionem, et alias circumstantias. H. d. quoad titulum.

Innocentius III. Livoniensi Episcopo, et eis, qui cum ipso sunt, Fratribus².

Deus, qui ecclesiam suam (Et infra: [cf. c. II, de cita et hon. cler. II. 1.]) Ceterum, quum poenitentia non tam secundum quantitatem excessus, quam poenitentis contritionem per³ discreti sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensaba qualitate personae super fornicatione, adulterio, homicidio, periurio⁴ et aliis criminibus, consideratis circumstantiis omnibus et praesertim novitate Livoniensis⁵ ecclesiae, competentem poenitentiam delinquentibus imponisó, prout saluti eorum videritis expedire. Apostoli autem⁷ vestigiis inhaerentes, dicentis³, ut praediximus: „lac vobis potum dedi, non escaen,^{oo} paulatim eos instruat in fide, confessionis forinam, orationem dominicam et symbolum illos⁹) sollicite lo edocentes. Interim tamen corporis et sanguinis Domini¹¹ sacramentum renatis fonte baptismatis consuetis festivitibus et in mortis articulo tribuatis. [Dat. XIII. Kal. Mai. A. IV. 1201.]

CAP. IX.1

Auditur mulieris confessio, quae sibi partum alicum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, nec illud manto vult detegere.

Idem sancti² Laurentii in Lucina Presbytero cardinali apostolicae sedis Legato.

Officii (Et infra: [cf. c. 38. de elect. L. 6.]) Significasti³ praeterea, quandam mulierem in poenitentia tibi⁴ fuisse confessam, quod timens, ne viri possessio devolveretur ad alios, inducia cetiusdana consilio ceneflae mulieris, quarundam herbarum quotidie succum potavit⁵, et sic venter eius intumuit, et inde gravidam se ostendens, tandem sibi partum supposuit alienum; timensque maritum, non vult facinus⁶ ipsi detegere, qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur per nostras postulas literas edoceri, letruln ei hac fraude durante sit poenitentia iniungenda: inquisitioni tuae taliter respondemus, quod, sicut Inulieri, quae ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est poenitentia deneganda, ita nec illi debet poenitentia denegare, maxime si per alios⁷ intelligas³ alienos, ad quos timeat possessionem viri devolvi⁹; sed competens satisfactio per discretum sacerdotem ei debet iniungi. Postremo etc. (cf. c. 42. de sent. excomm. V. 39.)

CAP. X.º

Abbatissa moniales benedicere, confessiones audire et publico praedicare non potest.

Idem Valentino²* et Burgensi Episcopis, et Abbati de N. Cisterciensis ordinis.

Nova quaedam nuper, de quibus miramur non moelicum, nostris sunt³ auribus entlnata, quod abbatissae videhet, in 73urgensi et in Palentinensi thioecesibus constitutae, moniales proprias benedicunt, ipsarunl quoque confessiones 5 in criminibus audiunt, et legentes evangelium praesumunt

1188-91. - Jafféno. 10282. 3) tuse: deest: BabghiSa Loc. 4) quia: U 5) reperiantur: F; inveniantur: O 6) debeat: GlicaghiSa 7) eosdem: Di 8) assumuntur: ib.; assumuntur: Bc 9) et: deest: BbSaU 10) extra iniuriat: Bi; ex vicinia: Bh 11) ips.: deest: Coll. cilt. 12) istud: Db; deest: Sa 13) peona: Duo. 14) tomen: Sa.

Cap. VIII. 1) Restitutio ex Rain. ap. Bal. I, 604.; Comp. III. c. 1. h. l. (5, 20.) 2) Potitstno. 1323. 3) et: Cabcg Dais.; et discretionem sacerdotis arbitrio: Ch 4) per: deest: FGHIKLN Rajo. 5) Livionen.: Cagh 6) iniungatis: Che Raio. 7) yero: Cbc 8) I. Cor. III, 2. 9) ipsos: C; ipsum: Raia. 10) sollicitus: Ccgh Dais. 11) Christl: Ch; dominici: Rain.

Cap. IX. 1) Restitutio ex Reg. Bal. XI, 262.; Comp. III. c. 2. 0. 1. (5, 20.) 2) E. tit. S. Latir.: Ch; C. tit. etc.: Cagc; Cynthio tit. S. Laur. etc.: Reg.; - ser. ao. 1209. - Potthast no. 3660. 3) add.: noble: Cbc; deest: Cae 4) tibi: deest: Cap Reg. 5) portabat: Cabcg 0) fac. illud: C 7) illos (per: deest): Ca; add.: hoc verbum: Cbc 8) intelligat: LaCa 9) dovolverdam: Cbc.

Cap. X. 1) liestautun, ex Reg. Bal. XIII, 187.; Comp. IV. c. 1. h. t. (5, 14.) 2) Palentino: FK; Palentino (Placent.: Dacfg) et Burgensi episcopis et abbati de Morimundo (nomen in Codd. D corruptum est) Cister. ordinis: D Reg. PF.DL (idem simpliciter) - Potthast no. 4143. 3) tuonmt: DO 4) ipsarumque: D Reg. 5) conf. criminalium: Babel Reg.; criminales: Ilgh.

publice praedicare. Quum igitur id absonum sit pariter et absurdum, *[nec a nobis aliquoties st(stinet)h(m), J] t-iscretioni cesirae per r(postolica scripla mandamus, quatenus, ne id de cetero fiat, auctoritate curetis apostolica firmiter inhibere, quia, lacet beatissima virgo Maria dignior et excellentior fuerit Apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominas claves regni coelorum commisit. [Dat. Lat. III. Id. Der. A.o. XIII. I 210*

CAP. XI.

Tempore generalis interdicti conceditur poenitentia et viaticum morientibus. Hoc primo. Clerici, qui scrvarunt interdictum, possunt cum silentio in coemeterio sepeliri. Hoc secundo. In conventualibus ecclesiis caeteris biui vol trini possunt horas submissa voce dicere. Hoc tertio. Cruce signatis et peregrinis tempore interdicti poenitentia concedi potest. Ille quoque.

Idem.

Quotid in te 2 (Is'1 itafia:) l'erum quoniam a quibus(lam icllexim)c (Iubitr'di, viran, quunt 3 clericis ?)el l(ticls dandum sit viaticum in ex/rentis, (tn eliam'1 inunctw" i)tpen(len(la, el caa7 cunt nlits .ti/acramentis indulgentia sit (lecedentibls sepultura; 4+lu7n (tiant s in eo7aventualibts eCcleSiis demissa voce, iannis clausis, exclusis, (licita possint officio celebrari; sit)klilC7' an suRCipienlibus Si(fntitt crucis et sancionan limina risicntibus poenitentia inintenda: (pitbigttilctem huiusntndi le doblentitmt cordibus rolnntus amputare. In illo enint verbo, per quod poenitentiam morientibus non negamus; viaticum etiam, quod vere poenitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipsum clima decedentibus denegetur. Licet autem per generale interdictum denegetur omnibus tam unctio quam ecclesiastica sepultura, concedimus tamen ex gratia, ut clerici decedentes, qui tamen lo servaverint l' interdictum, in coemeterio ecclesiae sine campanarum pulsatione, cessantibus solennitatibus omnibus, cum silentio tumulentur. Et in conventualibus ecclesiis bini et bini, vel simul tres, horas canonicas valeant legere, non cantare l2*, ianuis clausis, interdictis et exCominulicatis lll exclusis, et voce ita demissa, quod l' exterrilis audiri non possint; quum et regularibus secundum privilegiunt l5 sedis apostolicae sit indultum, ut, quum generale interdictum terrae fuerit, liceat eis, ianuis clausis, ext:ommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce celebrare divina. Recipientibus autem signum crucis non negamus, quo minus eis l6 ob reverentiam crucifixi poenitentia, quum postlaverint, iniungatur, quod et aliis peregrinas potest miser corditer indulgeri.

CAP. XII.

Famosum est et multum allegabile, et hoc dicit. Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri proprio sacerdoti, vel de eius licentia alteri, et eucharistiae sacramentum ad nctius in Pascha recipere. Ist sacerdos, revelans confessionem, deponendus est, et in monasterio ad agendum perpetua poenitentia relinendus.

Idem in concilio generali.

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solos peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti 2, et iniunctam sibi poenitentiam propriis viribus i studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minas in Pascha eucharistiae sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinendum; alioquin et vivens ab ingressu ecclesiae arceatur, et moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiae publicetur, ne quisquam ignorantiae 5* caecitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit instare de causa sua conlitteri peccata, licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote, quum aliter ipse illum l non possit absolvere 7* vel g ligare. Sacerdos autem sit discretus et cautus, ut il more periti medici superfundat l0 vinum et oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati, quibus l l

prudenter intelligat, quale debeat ei l2 praehere l' consilium, et cuiusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum l' * aegrotum. Caveat autem l' omnino tti, ne verbo aut signo aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem. Sed, si prudentiori consilio Indiguerit, illud absque talli expressione l7 personae ls cante requirat, quoniam, qui peccatum in lll poenitentiali indicio sibi detectum praesumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus 20, verum etiam ad agendam perpetuam poenitentiam in arctum monasterium detrlclefildtlll' l.

CAP. XIII.

Medie], vocati ad intimes, dobmnt ante omnia iudt:ere intirnnnt ad conl'e.s.sionetu, nec quicquam persuar(m'e pro salute corporis, tendmts in sufrir arum periculum.

Idem in eodem.

Quum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente 2 Domino languido, quena sanaverat: , Vade, et amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat," praesenti decreto statuimus, et districte praecipimus medicis corporum, ut, quum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant et 3 inducant, ut medicos adlocvent animarum, ut, postquam fuerit infirmo l de spiritali sable provisum, ad corporalis" medicinae remedium salubrius procedatur, quum causa cessante cesset 7 effectus". l-Ioc quidem inter alia huic causanl cleclit edicto, quod quiclam, in aegritudinibus lecto iacentes, quunt eis a medicis suadetur°, l, ut de animarum salute clisponant, in desperationis articulo t incident, unde facilitas mortis periculum incurrit. Si quis autem medicorum huius lll nostrae constitutionis, postquam per praelatos locorum l fuerit publicata, transgressor extiterit, taindiu ab ingressu ecclesiae arceatur, donec pro transgressione huiusmodi l' satisfecerit competenter. Ceterum l3, quin anima sil multo pretiosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid aegroti l * suadeat, quod in periculum animae convertatur.

CAP. XIV.

Tleemosynarn quaeitores sine apostolicis vol dioecesanorumliteris admitti non debent, nec tunc propouant ulty, id, quod in ipsis literis Continetur. Hoc primo. lit debent esse modesti, et a locis et expensis incougruis abstinere. Illec, secundo. In dedicatione basilicae ultra annum, et in ntuiversario dedicationis, et in literis indulgentialnm, concessis ah alio giran-l a Papa, ultra XL. dies remissio excedere non debet. II. d, usgne ad llll.

Idem in eodem.

Quum ex eo (El infra: lcf c. 2. de reliq. el ven. sanct. III. 45*) Eleemosynarum quoque quaeitores, quorum quiclam se"- alios mentiendo abusiones nonnullas in ii sua praedicatione proponunt, admitti, nisi apostolicas vel dioecesiani episcopi literas veras exhibeant, prohibemus, et tunc praeter id, quod in ipsis continebitur l literis, nihil populo proponere permittantur. Formain yero, quum comtunitur talibus 6 apostolica sedes indulget, duximus exprimendam, ut secundum eam dioecesiani episcopi 7 suas literas moderentur. Ea siquidem talis est: „Quoniam, ut ait Apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi il, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit vel mallan, oportet nos diem messonis l' extremae misericordiae operibus praeverire, ac aeternorum intuitu seminare in terris, quod redente Domino cum multiplicato fructu colligere l' debeamus l2 in coelis,firmam spem fiduciamque rectam l3*tenentes, quoniam quil.(pae seminatur paret et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet vitam aeternam. Quum igitur ad sustentationem fratrui et egenorunt l' ad tale confluentium hospitale propriae non suppetant facultates, universitatem vestram monemus et exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis l7 iniungimus peccatorum, quatenus lll de bonis vobis a Deo collatis pias l9

Tit. XXXVIII. Cap. X. 6) id: (15(81: ijb).
Cap. XI. 1) Resitutum ex Comp. IV. c. 3. 5. l. (5, 11.) — 119S-1216; 2) autem: MI; re: Dle 3) quunt: deest: Dab 4) et: Db; dr01: Das 5) uncti: Dab 6) imponenda: Db 7) an: deest: Das 8) et: deest: Dab 9) sit: deest: Das 10) duro: Lb; quina: Db 11) servaverunt: LLDgh 12) legere putius quam cantare: FGHKL'D 13) et exc.: deest: DaUfh 14) ut: Ub 15) privilegia: Mi 16) cum ois: DacgG.
Cap. XII l)c.21. Conc.Lat. IV. (1215);— CoAp. IV. c.3. b.t. (5,11.)— ap. astg. r. 2. 2)ore: Db 3) pro viribus: Dandjg Corm.; pro virili: Dh 4) eles: FGHKLVD Coas. 5) ex ign.: GHh7,Nll 6) ille ipse: Cmtc. ap. Mitos.; ille ipsum: Lorec.,Is. D 7) soter: FtiHKLND Cono. 8) nec: Dabgh.: l) et: Db 10) similiter inL: Uh 11) per quas: D Conc. 11) illi: 13) exhibere: Cene. 11) sanandum: B'GhILCND Conc. 15) ergo: Dab 16) omm studao: Uh 17) vol expositione ea vise: Lb 18) pers.: deest:

Dabgh 19) in: deest: Da 20) decreviums: Dufb 21) retrudeumad: Dabh.

Cap. XIII. 1) Cap. 12. ib.; Comp. IV. c. 4. 5. l. (5, 1-4.) 2) loa. V. 11. 3) et ind.: dosel: Db 4) inf.: deest: 1440 5) speeiali: Jyft animarum: Dbhg (:) corporale: Dh 7) cessat: Dgg 8) adtl.: es: Dhl 9) suaderetur: Db 101 bu.: deest: NDle 11) eccles-iaruut: La: laicurum: Dll: deest: Dh 12) hu.: deest: 7IDb 13) autem: Dab 14) aegro: Codd. coll. Dade

Cap. XIV. 1) c. 02. ib.; Comp. IV. c. 5. /e. t. (5, 14.) 2) se: (lccsl: Dbf 3) etiam: Db 4) continehatur: ab 5) atld.: omnibus: Dabdyh 6) tal.: deest: DI) 7) ep.: deest: Dtrgr 8) II. Cor. V. 10. 9) iudicis: Dab 10) ultionis: Dab 11) recolligere: h'GHh-Df 12) valeamus: Db 13) rect.: dtest: Codd. coll. D Cene. 14) II. Cor. IX. 6. 15)et eg.: deest: Mi 16) hortatur: LDb 17) vob.: deest: Db 18) quod: Dh 19) aliquas: Dag.

eleemosynas et grata eis caritatis subsidia erogetis, ut per subventionem vestram²⁹ ipsorum²¹ inopiae consulatur, et²² vos per haec bona et [per] alia, quae Domino inspirante feceritis, ad aeterna possitis gaudia²³ pervenire." Qui autem ad quaerendas eleemosynas destinantur, modesti sint et diScreti²⁴, nec²⁵ in tabernis aut in²⁶ aliis locis incongruis²⁷ hospitentur, nec Mutes faciant aut sumptuosas²³ expensas, caventes omnino²⁹, ne falsae religionis habitum gestent³⁰. Ad haec, quia per indiscretas et superfluas indulgentias, quas quidam ecclesiarum praelati facere non verentur, et claves ecclesiae contemnuntur, et poenitentialis satisfactio enervatur³¹, decernimus³², ut, quum dedicatur³³ basilica, non extendatur indulgentia ultra annum, sive ab uno solo³⁴ sive a pluribus episcopis dedicetur, ac deinde³⁵ in anniversano dedicationis tempore XL. dies de iniunctis poenitentibus³⁸ indulta remissio non excedat. (Et infra³⁷.) Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literis³³ praecipimus moderari, quae pro quibuscumque casibus aliquoties conceduntur, quum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit observare.

CAP. XV.1

Archiepiscopus Infra provinciam suam potest concedere indulgentias secundum formam concilii generalis. 13. d. et loquitur do cap. praeced. in fine.

Honorius III.2

Nostro postulasti certificare responso, utrum per tuam provinciam possis concedere remissionis literas generales. Nos igitur fraternitati tuae breviter respondemus, quod per provinciam tuam libere potes huiusmodi concedere literas, ita tamen, quod statutum generalis concilii non excedas.

CAP. XVI.1

Episcopus et alii, de genere es in litera, possunt sine licentia superiorum sibi eligere providum confessorum.

Gregorius IX.

Ne pro dilatione poenitentiae periculum imminet animarum, permittimus episcopis et aliis superioribus, nec non minoribus praelatis exemptis, ut etiam praeter sin superioris licentiam providum et discretum sibi possint eligere confessorem.

TITULUS XXXIX.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

CAP. I.

Impubes, qui clericum percussit, ab episcopo absolvi potest, et qui ioco vel causa disciplinae percussit clericum, etiamsi sit maior, excommunicatus non est; qui vero ex odio, sic, et per Papam absolvitur.

Alexander III. Senonensi Archiepiscopo.

Super eo vero³, quod a nobis consilium postulasti, utrum scilicet, si se iazvicem percusserint in plena vel minori aetate, clerici aut religiosi in claustris, secundum consuetudinem illorum, quod statutum est, ut illi, qui iaz clericos violentas minus irascunt, mihi tantum ad apostolicam sedem absolvendi, debeant pro sua absolutio⁷ ad eandem sedem venire, inquisitione tuae taliter respondemus, quod, si clerici infra puberes annos se⁴ ad invicem, aut unus alterum⁵ percusserint⁶, non sunt ad apostolicam sedem mittendi, quia eos aetas excusat⁷. Nec etiam clerici, si sunt⁵ plenae aetatis, et⁴ non de odio, vel de lo

invidia, vel de illi indignatione, sed levitate iocosa se ad invicem percutere contingat. 12, neque magister 13, si scholarem clericum 14 intuitu disciplinae vel correctionis 15 percusserit 16, quia non potest in ipsis iniectio manuum 17 violenta notari. Ceterum si ex 18 odio ioclem scholares vel saeculares 19 clerici sese percusserint, pro sua absolutione debent ad apostolicam sedem venire.

CAP. 13.1

Monachos, se ad invicem percutientes, absolvit abbas. Idem in canonicis regularibus; et, abbas discretionem deficientem, recurrit ad episcopum.

Idem eidem 2.

Monachi vero et canonici regulares³, quocumque modo se⁴ in claustris percusserint, non sunt⁵ ad apostolicam sedem mittendi, sed secundum providentiam et discretionem sui⁷ abbatis disciplinae subdantur, et, si discretio abbatis non sufficit³ ad eorum correctionem⁹, est¹⁹ providentia dioecesanis episcopi adhibenda.

CAP. III.1

Ostiarine, qui clericum percussit non graviter, ab episcopo absolvi potest 13oc primo. Officialis, deliberato iniunctis manum in clericum, per lapam absolvitur. Illoc secundo. Qui repeliendo vim vi clericum percussit, excommunicatus non est. Illoc tertio. Qui percussit clericum, turpiter inventa cum propinqua, excommunicatus non est; sed cum remota, et dicitur propinqua, ut in litera.

Idem eidem 2.

Si vero alius alicuius potestatis³ ostiarius, sub praetextu sui officii malignatus, clericum laeserit, ab episcopo suo potest absolvi, nisi forte eundem clericum graviter vulneraverit⁵. Officialis vero pro iniectio manuum⁷ in clericum non³ potest sine mandato Romani Pontificis absolutionis beneficium promereri, quia nulli laico super clericum tanta datur auctoritas⁹, nisi forte turbam arcendo¹⁰ irruentem, non ex deliberatione, sed fortuito casu clericum laedat¹¹. Si vero¹² clericum, vim sibi inferentem, vi quis¹³ repellat vel laedat, non debet propter hoc ad sedem apostolicam transmitti, si¹⁴ in continentem vim vi repellat, quum vim vi repeliere omnes leges omniaque iura permittant. Nec ille compellendus est ad sedem apostolicam venire, qui in clericum, cum uxore, matre [cel] 11 sorore vel filia propria 15 turpiter inventum, manus iniecit violentas. Ceterum, si [et 17n] in stupro vel adulterio¹⁷, quod committit cum ea, quae ipsum ita proxima¹⁸ consanguinitatis linea non contingit¹⁹, cepit, aut [alias] in eum²⁰ violentas manus iniecit²¹, non erit a sententia illius²² excommunicationis immunis.

CAP. IV.1

Qui percussit clericum, ignorans probabiliter clericum, excommunicatus non est; ignorans tamen probare debet per iuramentum, et, si hoc praestare recusat, pro excommunicatione haberi 10101.

Idem 2.

Si vero aliquis³ in clericum nutrientem comam, ignorans, quod clericus fuerit, manus iniecit violentas, propter hoc non debet apostolice praesentari conspectui, nec⁴ etiam excommunicatione notari, dummodo ipsum esse clericum ignoraverit⁵, vel⁶, si hoc dubium fuerit, propria manu duntaxat⁷ praestiterit iuramentum³, quod⁹ eum esse clericum ignorasset. Ab illo autem, si^{1b} praestare noluerit iuramentum, quia¹¹ violentas manus constat eum in clericum iniecis, sicut ab excommunicato, donec de mandato summi Pontificis absolvatur, convenit abstinere¹².

QR 19) saec.: decst: La; vel saec.: deest: ALPQ; vel oler. saec.: deest: O.

Cap. II. 1) Restitutur ex App. XIV, 10.; Lips. VII, 10.; Rantb. VII, 8.; Cass. XIX, 10.; Comp. I. c. 3. h. t. (5, 34.) 2) Item: Aab; Idem: dr.k; Id. eid. ead. ep.: P; id. eidem in ead. ep.: Ir; Id. eidem in ead. op.: OQ; - cf. cap. raalecedens. 3) saeculares: O 4) seso: Q 5) add.: super illoc: O 6) eadom: 11QR 7) sui: decst: O 8) sufficiat: OPQ 9) correptionem: <ac 10) erit: O.

Cap. III. 1) Restitutur ex App. XIV, 9. 10.; Lips. VII, 11.; Reunr. VI, 9.; Cass. XIX, 11.; Comp. I. c. 4. h. t. (5, 34.) 2) Item: Aackl; Idem: Ab; Idem in eodem cap. (ead. epist.: OQR); OIQR; cf. cap. actecedeas. 3) potontis: O 4) officio: ib. 5) vulneravit: 1kl 6) vero: decst: Coll. citt. 7) manus: PR 8) non: deest: A1 9) potestas: O 10) nimis are: 1111 11) laeserit: O 12) forte: O 13) quis: decst: Coll. citt. 14) sed si: ^ 15) vel: decst etiam: Q 16) sus: AbQ * sua propria: Aackl 17) adulterio, quando ca, cuna quia stuprum vel adulterium committitur, ipsum: Coll. citt. 18) prox.: deest: R 19) contigerit: O 20) in eum: deest: R 21) iniecit: dl 22) ille: O.

Cap. IV. 1) Restitutur ex App. XIV, 1.; Lips. VII, 1.; Ramo. VII, 1.; Cass. XIX, 1.; Comp. I. c. 5. h. t. (5, 34.) 2) Item: A; Batbonieusi, Exconiensis epp.: R; Bathou. et Exon. epp.: O; Barthololnaeo Exon. ep. P. C.; Sicut dignum: P, gtedt abet. - cf. e. supra cap. 1. acot. 2. 3) quis: Ab 4) neo: . . . notari: deest: ib. 5) ignoravit: LaLaacklPQ 6) et: O; deest: Pt 7) praestare voluerit: 10PQ * propria manu duntaxat debet praestare, et si voluerit iuramentum. Ab illo: It mmdoe 5) sacramentum: Q 9) quod eum clericum ignorabat (ignoravit: a15: A; latee verba desunt: 11 omnia jalee segg.: desunt; OQ 10) si . . . iur.: deest: PR 11) quod: F; quem (seg.: eum: deest); PR 13) abstinere: E.

Tit. XXXVIII. Cap. XIV. 20) nostram: Dfq 21) temporera: Dk 22) ut: Di 23) felicitatis gaudia: Coacc. IIs. 24) et dis.: deest: Di 25) in tab. . . non hospitentur: ib. 26) in: cicet: GHIDf; in al.: decst: Conc. IIs. 27) inhonestis: llubgh 28) superfluas: Di 29) ora.: decst: Dbg 30) portent: Di 31) evanesceit: ib. 32) decrevimus: Dbf 33) consecratur: Di 34) sol.: decst: F; add.: episcopo: Df 35) delnum: Dagh 36) poen.: deest: Dabgh 37) nihil desiderata: neo tameat hace verba, omisa a Manejo, 1cicienda ml ilnum.; lcyendama eainc est, ad oratio beae procedut, cene Conc. IIs.: Et infra hunc quode dierum numerum etc. - Et infra. Ad hunc: Dh 38) literas: T D Coacc. 39) causis: llCmcc.; decst: Db.

Cap. XV. 1) Comp. V. c. un. h. t. (5, 17.) 2) abbati et conventui de Pratellis - ete Praeacx - (Praxellis: 1d; St. Petri de Pyell.: Ec) Lexovien. (Lexon.: Fk) dioec.: l- Reicienda lamen esl hace caputis iasc.; eteuinz iawt ad abbatem, Inocoo aacec prueinciacat habere acepad a S. Poni. fratris nomine appellari ounces lues ni, sed ad episcpnucc rieleter directum fuisse. - 1216-27. Pollhast no. 7853.

Cap. XVI. 1) 1227-34. - l'othast ao. 9685.

Tit. XXXIX. Cap. I. 1) Restitucate ex App. XIV, 7.; Lips. VII, 9.; Rantb. VII, 7.; Cass. XIX, 9.; Comp. I. c. 2. h. t. (5, 34.) 2) Exon. (add.: Rantb. VII, 7.; S.: Ac) ep. P. C.: (add.: quod incipit: 8); Sicut dignum: Coll. citt. B - cf. c. 6. de hacnic. (5, 12.); - 1159-81. - Ggffe no. 8987. 3) vero: deest: O 4) seso: Coll. citt. 5) alium: QR 6) percussit: G Colf. citt. 7) excusavit: O 8) add.: etiam: Acta; deest: Ab; emt: OPQ 9) si: O 10) do: deest: Abc 11) de: deest: 1ac 1.2) contigerit: R; so invicem percusserint: O 13) magistrum: A; magistri: OQ 14) cler.: deest: Q 15) correptionis: A; et ontiso seq.: pare.; 11 16) percusserint: OQ 17) manas: O 18) ex: deest:

C AP. V.

Iercutiens rleriet:m vel religiosnnl exronmtunicatu> est, noc ab aliu rinam a lapa ahsrrlvitur, ln'acterqualn in nwrts arlrlulu.

Id e n12.

Non dubium est rrrbis, sierr/ rcditrrrs, Tl inrer/mu, rhtod3 hi tui violentas manos in clericos vel l cailonicos, aut cuiuslibet religionis CONVERSOS iniiciunt, ex ronstitutione" concilii (I sententiam excommunicationis incurrunt, nec nisi in articulo mortis sine Romano Pontifice absolutionis possunt beneficium impetrare.

C.1 P. VI. 1

)tulieres. gane inc.irlr.runt in caunncm: 5i (mis sttadente, absolvuntalralr ep:copr.. Idem in porsoni, quar, 11011 >nnf. ati inris, Vol stwt deliratae, de l'ubus dubiurrtr, n on pessus c.o.tlrlrludh; areedePe ad rnviam. l'rt h. 4. lmpie ad S. 1111. ...; 1. Jland: uts c.lericum perr.uti, exeunmtuicatus est, sicut lmrutiens.

I(1e1112.

iMulieres ycl elirurr aliae personae, quae sui iuris non sunt, ab episcopo dioecesano absolvi possunt 4, si manus in clerisunl iniercint violentas. De bis yero, qui magnae sunt potentiae, et ita delirati, cl nod laborenn 5 veniendi ad seden apostolicam ne(11 1eilllt susllncre, si ntrfnus violentas iniecer'int in rlrvt're,,s, respondenn)s", quod status personae prius et veri tt, negotii est intimanda Romano Pontifici et secundum onsilium chis tales 7 erunt de commissio scelere corrigendis.

Jlli vero, qui non per se ipsos 9, sed eorum it) auctoritate ^el 11 mandato alii violenter 12 iniiciunt 13 manus in clericos, act seden) a lloStoliCa117 sunt arrrrei e.2'cuSaimee CessantC nittendi, (plum is conlmittat vere, cuius auctoritate vel mandato 11 clelictum cennnlliti probatur.

CAP. VIII

I:x conuunicalt:s per iniectionem manu un: in clerictw:, licet incultas, a l.solvitur per solum Papan'.

Iden12.

Porro, si aliqui violentas manus in fratres suos 3* in-ucunt i, et ducti poenitentia, non convicti, sed privatim, mera as'ser'ls, a te venialn postulant, eos monere debes propensi+rs et inducere, ut bis, quos laeserunt, congrue 5 satisfaciant, et apostolico se conspectui repraesentent f, quunl a te vel ah 7 alio s rlaolibet sine speciali mandato Romani l'ontificis absolvi non possintf.

CAP. VIII.1

Etiam privilegian tenentur citare exconnnnicatu l11:, et per iniectionem manu u:l in clericum excommntlicati stnt.

Iden12.

Nulli autem trxaiochi Tenrpluri se possunt privilegio apostolicae seciis tueri, quo minus excommunicatos vitare debeant, et pro violenta manuum iniectione in clericos sicut excol11111 lullcati vltarl11.

CAP. IX. 1

Percutieras monae.hun: vol conversu)n religio.snnl debut denunciara excommuicatus, et citad, dorteae fuerit por Papan absolutus.

Idem Episcopis 2 et aliis Praelatisper Galliam collstltitld s.

I'arochiauos antem vestros, si qui in monachos vel con-versos praefati ordinis violentas manus iniecerint, sublato appellationis remedio d secunclunl tenorem generalis decreti

l'it. XXXIX. Cap. V. 1) lirlslalmu c.r: Comp.Lr.G.le. 1.(5,34.) 1) abbatlns, priori bus et aliis erres:uticis viris per l.boracensem episcopatuu: constitutis: A r- 1159-81. -> Jafir, 1e0. 81155. 3) quo/nodo: Arrbelt; quia: Al 11 vel: r(r.r.c.:d A 5) iltstiltutione: r'lr.: -rf. c. 29. C. XVII. r'lr.4. 61 consilul: .l6l:

C1:r p. VI. 1) lirlc1611(1u c.r_lpp. XIV, 2.; Lipa. VII, 2.; nana. VII, 2.; CSe,s. IX, 2.; Comp. l. e. 7. lr. l. (s. 31.1 2)11. 1:0011. ep.: A; P,arholomaeo Exon. op.: l'rl: liatl:ouien. cp.: O: L':u:thonien. ep.: L.; - rt: snlu'a c. l. pul. 2.: - 1159-81. - uo. 5813. 31 dioecesis: Q 1) non posa.: .rnb(1'Qll 5) quod t:n1tm11 (magnum: r) laborenn l'cgtitult (negteant: l'rel,C1: nequicirint: (lt sustinere: l'ol), cAt. t) tale (lames petitioui tuae rh(s:l: 1:11 ruspnswu: b. 7) tal.: dmsl: 0 8) puuendi: i., 9) qui 1100 ni1). 12) a)imeorinn: An: aliorunn: Ar: illorunn: :l6l'QR 111 eL: FL'u)/. rilt. 1) violentas: ILV: violentan: Q 13) iniiciuntur: Cl'll'i (S) val ni:uul.: dras4: Cr'll. rlt.

I'ap. VII. 111i(427rltH vt (r,App. XIV, 3.; LipB. VII, 4.; llana. VII, 3.; Cn.s. XIX, ::.: Comp. f.,. h. 1. (5, 84.) 2) l:p. I., et abbati: G; Can.: con,uluit nos Eborac. arcillen.: Q: Fborac. archiep.: A, jtlod 50ll rlrreplral- ab bati de Nexibttts (1: abh. de Xeus: I' : - 1159-81. - Jec1pé 91o. 9241. 31 flos: L'Con.cit). 4) iniererunt: It; mithmt: 0 5) add.: prino: R 61 prauseutunt: -l10 71 atb: r:shrl; F7111111." 8) aliquo sine: 0 9) posunt: : j u,rl.

Cap. VIII. 1) Reslittuuue a:l'pp. XiV, 4.; Ljrs. VII, 5.; Panel. VII, 4.; C're.sa. XIX, 5.; Comp. l. e. 10. lr. l. (n. 34.) 2) Add.: l'. C.; Significasti (7): A: l:xon. ep.: (I: - 1150-51. - no. 8972. ;3) exconuunicatos vitare: O.

excolnmunicatos publice nuncietis 4, ipsosque faciatis sicut excommnunicatos arctius 5 evitari fi, donec laesis 7 congrue satisfaciant, et curo literis vestris apostolico se conspectui repraesentens.

CAP. X.1

I'unitur forma pracepti, coma sub virtute iuramenti fieri dubet illi, qui pro violenta manuul iniectione iu clericuut excommuicatus absoluitur.

Idem Genuensi 2 Archiepiscopo.

Ex tenore literarum tuarum nobis innotuit, quod B canonictis S. llat'iQe (le l'inei.s in quendam subdiaconum manos iniecit d violentas. (LT i)r:fra:) Mandamos itaque4 l'r'alr")"nitCstr1110c", quaterl s, recepto ab co cannlrta lClraliento, quod tu debeat mandato parere, ipsunl vice nostra a sententia, qua tenetur, absolvas, sibi que 5 in virtute iura-nlnti praecipias, ne de cetero in clericum, monachum, Uaspitalardune vel alicuius religionis conversum manos iniiciat7 violentas, nisi se defendendo, aut des mandato suorum fecerit praelatorum 0, vel nisi super eum praelationis ministerium aut magisterium habeat, aut curo ipso in eadem ecclesia socios esse noscatur111.

CAP. XI.1

Excommnlicatnnt pro percussione clerici absolvit episcopops, si sine periculo Papara adire uquit; debuit lamen sibi mandare, quod adeat Papan: impedimento eessantc.

Idem Cenomanensi 2 Episcopo.

De cetero noveris, quod, si quis 3 pro violenta manuum iniectione in clericum est o vinculo excommunicationis adstrictus 5, si habens fi capitales inimicitias, vel alias instas excusationes 7, quibus ab itinere rationabiliter excusetur, ita, quod sine periculo apostolico se nequeat l conspectui praesentare, hec dioecesano episcopo, recepto l0 juramento secundum morem ecclesiae sibi 11 absolutionis gratiam irapertiri. Sed est illi sub iuramenti debito iniungendumi'-l, bit, quam citius opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem l3 adeat, mandatum apostolicum l4 suscepturus.

CAP. XII.

Qnum Papa absoltionem excommunicati (elegat, mandat recipi eautionem de pareado mandatis ecclesiae.

Urbanus III. Senonensi 2 Archiepiscopo.

Ad haec autena 3, quum [nonnmrgzrarla] inter [aliquos] parochianos tuos, i vel inter eos et altos controversia corone delc,qatis iudicibus agitetur, .soepius a iu.dicibus ip.sis, ut crs.ser'ls, curtoricde apostolr:ca tibi4 inztnzgilur, u't alteram partirrtra, forte perrere ie"ficin 5 cnr:tenMZenlenz, l'el ob alianz causan(rationalitlent ecclesiastica districtione permittas. Illi vero, gr<z subiacere canmrz-nicctioen.2 maredarr.ltu', ad <dios indices literas ab apostolica sede inzpetrant, a guz7rrs nrgzilonzintz estretorziatc crpostollca illi nrctndot'ar, ut eos, qui de prioz-una iu/licz <n nzandato exeauaarlun:cati fuerant, habeas absolutos. Super quo tata discrefo dubitit, quid 1zb'z zn (l'it:ersifate huiusanod'i sil agetaduna. Ad.giroil breitters respondemus, quod, si literae, ad secundas indices inzpetratae, tacita 'ce.ritate obte)ztae nota fuerint, eos oil mandaban eorun absolutos habere debes; praecipuc g wum. Romana ecclesia absoltionem sententiae delegatorum iudicum nequaquam consuevit 7 aliis delegare, nisi in literis commissionis contineatur5* expresse l * de sufficienti cautione praestanda ab bis, qui absolvi debent, quod iudicio ecclesiae debeant illi obedjre.

Cap. IX. 1) Restilrrtm i're,:l'pp. XIV, 11.; Lips. VII, 12.; lhan., VII, 10.; Cass. XIX, 19.; donen. 1. e. 14. lr. t.)5, 31.) 2) arc'lliepiscop. ep. etc.: A; episc., (add.: et: l1) archidiaeonis et aliis praelatis pe: Galliam (Angliam : J1) constitutis: OPQli; -- 1159-S1. - J'aejfe ar.o. S831. 3) appeilatoue remota: li 1) excovu. denuncietis: AOQR: publice . . . arenes: dcest; l' 5) arel.: dr'csf: Au,c1Q: cautitis: 0 6) vitari: A, 7) done9 eis, quis l'esorint: Coll. cit. 8) praesentett: 0.

Cap. X. 1) Restitutarr ex Comp. l. c. 15. h. t. (i, 34.) 9) Iannensi : Codd. coll. A; episcopo: :11: - 1159-81. - Jallo lno. 9029.' 3) iniocierit : ,11Aabed: ingesserit: La 411 <lcoque: G; dcest: L.V; Migue: A b 5) sibi: .ib 0) quod: Anrb'p; quia: .17 7) non iniic.: Aacb'f; non mittat: .1, S) de: rlr:r:al: LA' 9) rrrdd.: surrmr: .-l're * 10) socios fum-it: A.

C a p. XI. 1) lfestihrrhau ex r1pp. XIV, 13.; Lrjrs. VII, 13.; Rimel., VI, 11.; Casa. XIX, 13.; Couep. l. c. 16. h. t. (5, 31.) 2) Cenoniensi P. C.: Tus: l'; Cenm:itnensi: li; P. C.: gnod (udel: sic) Q incipit' : .: Q11; P. C.: Tua nos: .1: - c'l. c. 1. tic (der. peregr. (1, 22.); - 1159-81. - Jglje no. 8904. 3) laicas: Coll. cit. 4) est: (lees): Aabl 5) affectus: P 6) habet: j 7) causas: OPR: excusationis causas: (2 8) si sine per: l': *nt sine per.: 4 9) nequeant: Arr; nequiverint: II 10) accepto (1 11) sibi: OrientaColl. cite. 19) indilgendum: A 13) arld.: adcnndi: aebel 14) eitts: d.

Cap. XII. 1) Rc.stittrearr ex App. L. O1.; Comp. l. c. 8. de d'script. (1, 2.) 2) Cenomanensi (Ceno'mesh AS)'ep. l'. C.: (num in apostolica: A: - cf. e. 11. de opone. (4, 1.); - 1185-87. - .lQ(fé reo. 9886. 3) aut.: Ores: Alee 4) tibi: dcest: Abc. 11) in iud.: Am 13) pariter: A bc 7) consueverit: aO 8) cont.: dcest: FGHIh"La"A; Labeaur; 31 9) expresse: FGHIa o,c1; sit expressum; AS 10) debent: Al.

CAP. XIII.,

Excommunicatus per canonem: „ Si quis suadento," sit dives vol pauper,
per Papam absolvendus est vol eius legatum; fallit in mullere, sive infirmo
vol mutilato, (luí per episcopum absolví possunt.

Clemens III.2

Ea noscitur (*Et infra:*) Quod utique fraterrzilas tua diligentem atterzdens, centi/eara leuznilitr postulatvrl rle Jtis 3, qui violentas manas in clericis (aliqua temeritate iniucunt, nec eis sapientum factrictes, 7.rit ad seden apostolicanz eadeant laborare, qunmodo hos scilicet⁴ po.ssit salubriter provideri. Super quo Consultationi tuae 5 taliter 6 cluximus respondendum, quod 7 mulieres, tinas sexus fragilitas impedit s. senes et 9 valetudinarii, seu aliorum 10 membrorum destitutionibus impediti, licet ad apostolicam sedem non veniant 17, ab episcopis 12 valeant 13 saltis remediun accipere, et ex coruyn o fficio fidelium communioni restitui, satisfacto 14 iuxta facultates his, quibus per eos constiterit iniurias iuxrogatas; alios autem, sive pauperes sive divites, sedi apostolicae vel legato eius, ut beneficium absolutionis obtineant, necesse est praesentari. Si yero huiusmodi infirmitatis tempore timore mortis beneficium fuerit absolutionis inclultum, juramento 16 praestito 17* iniungatur eisdem 18, ut, postquam sanitati fuerint restituti 19, aci Romanam ecclesiam vel eius legatum accedant, manclatum apostolicum super talibts 2] recepturi.

CAP. XIV.1

Ante deuuuciatiouein vitandus est excommnicatus pro violenta maltuum
inieetioue in cicrieos, nisi sit iucultus. Iec primo. Intcrficiens clerieum,
qui, contelopto r.lericali habitu, se enormitatibus innniscuit, excommunica-
tus non est. Iroe secundo.

Idem2.

Outum non ab homine (*El infra:*) A nobis itaque *fir* ex parte ~~100~~ q' uaesitum, an tenearis abstinere ca contriunione illirrs, *f*ai pro (catenaria n[all]uan iniectione 3 tra .serate h[ic]tin in cidit, antequam excommunicacione publice raun.cietur, incidm[us] 5 in ccazonene lance sententiae iraterfioctores cler[ic]orum (rat[us] presbyterum rwn illortma, qui, tibiecto st[re]pti ordinis ministerio, in publicis bellis vel etiati prael[er] bella se honticidius pollure non vereretur, gluna in comessatiunibns, et in s ebrietatibus, atque rapinis et alijs enormitatibus aequae sunt 9, ut laici, wcl deteratis debacchantes. In. secunda igitur ¹¹¹ Consultatione ¹¹ * taliter respondemus ¹², quod a communione illius ¹³, qui pro ¹¹ sacrilega manu[m] iniectione in ¹⁵ clericum in ¹⁶ edictum eacommunicationis incidit, licet denunciatus non sit, (*ulhac* ¹⁷ debes ¹⁸ abstinere, nisi forte id tibi soli pateret. In quo casu ip[s]tm privatum Itl tantummodo evitabis, quamdiu ab ecclesia toleratur, ut saltem verecundiae rubore suffusus ²⁰ pro latenti excessu t[illier] ²¹ satisfacere compellatur. In articulo yero secundae questionis respondemus ²², quod occisores clericorum aut presbyterorum, qui, ut (*licitan est*, contempto clericali habitu tyrannidi ²⁴ et enormitati se inverecunde inunscunt ²⁵, in odium clericalis excessus, et ²⁵ terrorem atque correcti[n]em ²⁷ similium, canone ²⁸ latae sententiae ^{ICZICI} ¹¹¹ⁱⁿⁱ ^{17le} coercentur ²⁹; iniungatur tamen eis poenitentia compentens aliquantulum asporior, quam si omnino in laicos talia ³⁰ commisissent. Practerea ³¹, quia cremo ³² desperandus est, dum fuerit iu. m.ortali cor-pnr^e constituas, pacta id quod diff[er]itur, caliquando concilio postno[du]m maturiore perficiantur. Ad idtimum gause quod cortsuluisti rbo.s, si de iure communi tibi liceo! ³², cac saf= f i aganets Luis, illus, qui pro temeraria naanata iniectione ex-communicationis sententia percellunt S3, absolvere, Jcu it: 34 naani-festius resportendenatts, (patri ubservata exceptiune yctor arzdavz

qu(ite 35 *in decretalibus dlexandri* *HL* continetur³⁶ hoc nenrni
liceat, nisi apostolica sedis gaudeat privilegio speciali. *Veauz-*
lamen ?mientes illis, qui in talo renzotis partibus tue provincii
corramorantur, rlispensazione provirle e paerna: frettemitati tue
praeseratis latens inadalgemus, id illos 37, qui taliter excon-
municati sunt ipso izn'e, si corpor2litz rnpotentia, uli pattpertas
ene iarpedicat, <ul caliqua inevitabilis, et nzanifista necessitas, dunt-
modo sati <sfaciant izn'3s, ciclos offenderunt 39 el (diquana *Tiran*
poderantem, ad correctionem sui, ceterorum ulue terrorre a
sententia excorr2r2ranicationis auctoritate apostolica fnetu.s ab-
salvas, si lamen ex percussione 40 Inuitr smudi laesio corporalis
enomis dui more non ltera subsecut4. Vinziurra in bis omnibus,
si quis sanctorum patrum Wanda diligenter perscmhdur, rzhil
nnvuna nos respondisse reperiet, sed fjad ad catiquan col quasi
(platican mama sollicitudinis izrovass'e

CAP. -I'V.1

Ante absolutionem emmunicandum non est exconu7licato, licet iuraverit
parece mandatis ecclesiae, vel composucrit cnm oft8nso. Illoc lijen prieto.
Infamato de excommunicatimle communiucandum non c.st, nisi se purgot,
vel ad cattellam absolvatur. II. d. secundo.

Iclem2.

Quum desideres 3, *quid in(a)firmetas observare debeat*
staper 4 leis, quae d(b)ietateua contirrent, apostolicae sedis resr, r(ri)pti 1
pleniuse loceri: nos, gleib, licetintaneriti, exsusceplo 7 adn(r)istrat
tionis officio consultationibus s respondere cogina.rrr.si n(ig)lormr,
interrogationnm tu(tr)urra nudos praesereti rescripto entrem n(ul)r
mus, et 170771 ira hoc prudertianz, contu(e)ar(r)ezrs, gui (plum iuri,
canonici peratiana habetas, et pruden(ur)z, consiliu perfu(r)ca, ar
ntaiorenz icamen evidenticna ei f(b)u(n)ac(a)ra celeris praefigend(a)
scac(r)osantiae Pomancu ecclesiae n(ici)r(h)s toar consulta requirs, in
quo spiritturz consiliu et f(r)u(n)lurlinis, sicut Vir discretos et pruten(s)
te habere nstenrlis. J Fuit autem primae quaestionis tenor
huiusmodi, utrum alicui excommunicato, qui mandato eccle-
siae stare iuravit, et ante absolutionem episcopus ei com-
munionem reddidit, sit conunicandum ab aliis, et an
episcopus id % facere debeat. Cui s(r)nt & lena quaestioni
taliter respondemus 12, quod, quum cautio iuratoria, quam
hocie qui excommunicat(ri) sunt praestant, potius ad cautelam
ex consuetudine ecclesiae, guara ex rigore canonum sit 13
inducta 14, neque momenti tam validi reputur, quoc(ri)us 15
nisi absolutionis beneficium subsequatur, ille, qui exCommuni-
catur 16, clebeat communioni aliorum restitui, praesertim
quum ex eo iuramento absolutionem consecutus non sit, et
constet, eum excommunicatum fuisse, et verum sit, absolu-
tum non esse, nec 17 episcopus nec alii debent conunicare
eic(em), nisi fuerit secundum formam ecclesiae 17 post iura-
mentum praestitum absolutus, quia *ser.undum 11 postulant*
cationes et 1 abian.i staiz(1)la Pontificis, qui exa conunicatio
scienter CommLnicaverit 11, est co(n)nlratiorae pr(r)ir;andrrs, i(a)rm
iu:ctca Isiduri statuta 21 excommunicacionis poenla contrahit 21
cum eodem Y2. Secundae quaestioni, sustenta 23 ccanrmr; et
praecipu C pFae 9(r)en(r)iele ille, 2' ar(r)h' i III. praedea e'ssor(i)S nUS(r)
segaen(es)'1, hunc finem duximus imponendum, quod 2', si
publica fama est, aliquem verberasse clericum, nec epi-
scopus, nec alias communicare sibi debet, nisi 27 ad arbi-
trium episcopi de hoc se purgavcrit, vel ad n(r)airrent cautelam
absolutionis beneficium consequatur' s. "1(r)cto loco tua dis-
cretio requisivit 25, si clericus, verberatus ab atinan, grrerimo-
n(i)a(m. 30) ap(n)rl suma episcnptalt illeposuerit 11, et testes pl(or)UCrrr
par'alrrs fuit 30, ei 33 episcopo med(1)llte 31 cum 51lo verbaeione
composuerit, et ille reconciliatus sibi fuerit, an per hoc is

Tit. XXXIX. Cap. XIII. 1) *Hestilatrosa ex (lib. auct. i, (5) 14.)*; *Comp. li. e. i. b. l. (5, 15.)* 2) *Coel. 111. Bnhrcl. - 1187-91. Jaffé 75. 10256. 3) is; 11u; et (le) eis; 11u; 4) scilicet: BacSa* 9) *etiam: Sa* 10) *alū: Bi Bict.* 11) *venerint: IlacgiSa*; *valeant: 111e* 12) *tutti. sois: Babl* 13) *val. dlersd. 11l*; *possuut: Cu*; *moiant: let. 115&u* 14) *satisfacione tamnn fama* 15) *r4d; satis3acturi: Srt* 16) *adrl. oorum: A*; *sujo: Bb/* 16) *per iura- 111eln1nA*; *F9J111N7f*; *iramenGu11*; *IlAbachySa* 17) *praest. deest: Fan 16, 11N11.Sa* 18) *eis: BabcSa* 19) *saneti fuerint: Bb* 20) *ap.: deest: IlAbpSa*

neest: naprnsa

Cap. XIV. 1) Tiesilintn,lt exG't' b. raurt. 3 (5, 1-1); Cod. Hal.; Comp. II.
c. 3. It. t. (5, 11); ----- cap. partriqlua Quom ratio ab homine, Et infra.
7n secunda ---- cor'npollat') cstat bu Loc. arg. Btl. I. l. 373. 2) Nidrosieusii
(V id ros : . ate.) ai'chiop.: U Luc. -- th'oabctio, -- 1127-91. -- Jlgfje 19o, 10274.
3) aryl.: in cloriciun; Bb 4) an: decest: 11 5) inciderut: lib 6) ite:
Bbi lückt. 7) propter: Sa 8) in: dceat: saU 9) sint: Sa 10) ita:
U : dceat: lb 11) Consultationi tuae: ahI/C * 12) ita sentimos: Lelc: U
13) eius: lisa Loc. 14) per sacriq; manu manuum extensitlenm: Ltuc: 15)
bler.: de.esla ,Yail Loc. 16) interdicitur: itai; sentiamim (in: dceat): Bbc
17) ob hoc: BLsa; ab eo: Be 18) debeas: Coll. cit. 19) private: Bbsal
Lae* 20) confusus: a; porfusus: j3tLuc. 91) alnter: ll 22) tale l'esp.
ut: Bb; resprnlstn tale praebemus ut: 11tcsSulf 23) add.: ministerio
lalcali: U 24) commiscen: BsaJ 25) ut: neest: 111101 20) ad: Bb;

dee.st: *Be'S'a* 27) correptionem: *Babel*: 28) de (*dersl*: *ljlrl* rigor): 1,an4n1ur:
 1100; can.: *deest*: *Be*: canonic: *lil* 29) coarce: utque: *Iacra* c.n.1,ut 1100:
Bb: cearetur: *SrtU* 30) *al.f.*: idom.: *Ya* 31) Propter: *ah*. 321 et, *lilr*:
 33) percellitur: *Su* 31) hoc: *lil*: hinc: *Sa* 35) (mi: *Jsb* 36) con-
 tineretur: *l105a* 37) ces: *lilb* 3,5) illis: ib. 30) oll'mulrur: *lir*.
 40) persecution: *ib*.

40) persecution: *ib*.
 Cap. XV. 1) *hlestidentl ex &c. ap. 11al. III. 369.; Cal. ami. 3. 5. 14. 1.*
L'od. Hal.; Comp. II. c. 4. 0. t. (5. 18.) 2) *Aquileieu. si putriarbac. I. 'Lar.*
 — 1127-91. — *Jgrf'ie. no. 10197.* 3) *crdd.: queque: 110* 4) *et super: Sa:*
 5) *super: U 0 qui: deest: Sa' 7)* pro suscepto: *tac: es suscep't: Sa:*
 8) *verba antr't; ud. cles'nit etiatu: Sa'* 9) *reddit: S'o* fme. *S'rL 11) Mal:*
 12) *cluximus respondendum: Coll. cill.* 13) *est: 1' 14) Minen: La*
 15) *ut: Coll. cit. 16)* *excomunicatus est: Ltrc.* 17) *non potest episcopus,*
neo debet ei communionem reddere (time: llaagi), ncc alii ejudei (at illi:
debm't: l'bd) conlunijcare: Coll. vill. 18) *ecclesiasticu: uo: i/r. 19) r7. c. ll.*
LC XI. u. c. 20) *Isidoru statim: Lac. lliclirt. 21)* *contrata: 11uol. 22) co:*
liSa Lac. 23) *instituta: Bb 24) ridd: vestigio: ib. 25)* *quia: 11uol' 26) tu,*
alii (utrlr.: aliiqui: Bu) ci conos.: debelt' Coa. cill. 25) ujsi *Lar.*
llicht. 28) *accepter: 6011. (l'ic. 29)* *quaesivit: N 30) adrl.: sume: (*
31) *deposuit: libelo 391 fuit: Luc. Bielra. 33) et: (test: lita 34) uo: di:utte*
et communicaute ei, (mi Clarianr (ipsun. LIB: v) verbenztit. uo: uicabiliter
emn ea composuit (coeposuerit: Bid), et recou.iliatus ci fuit ('fuerit: llyf/sal,
an ei conotuljuit: utdun bi ab aliis. Super quo taliter resp: PM7. cal.

debeat ad aliorum communionem admitti. Super quo tibi breviter respondemus, quod, licet ille, qui violentas manus iniecit, ei, quem laesit, satisfecisse taliter³⁵ videatur, ecclesiae tamen, quam³⁶ offendit³⁷, ex hoc non satisfecisse dignoscitur³⁸, et³⁹, nisi forma ecclesiae⁴⁰, quae pro absolutione talium, ut *supra dictum est* 41, introducta est, observetur, non est communicandum eidem⁴². *Ultimae praeterea quae-sionis (arnes perplexionis 43 resolvimus, quod in pari stilo criminis conquadatur, qui clericum captivum nt detinet 44, licet violentas manns in ipsa⁴⁵ non iniecit e. st 46 vitandus, nec est communioni fraternae reddendus, nisi iuxta formam ecclesiae fuerit ut supradictum est, absolutus.*

CAP. XVI.:

Sacerdos, eiiciens regularem de ecclesia, officia divina turbantem, excommunicatus non est.

Idem 2.

Veniens ad sedem apostolicam I. 3 latores praesentium sua⁴ nobis assertionem *proposita* 5 monstravit, quod, quum matutina officia celebraret, quaedam monialis, ecclesiam *ip. sant* ingrediens, cum alio clerico ludendo impedimentum praestabat⁶, quo minus Deo divinum⁷ posset obsequium exhibere⁸; unde minoratus sacerdos commotus, ut liberius⁹ posset circa¹⁰ divinorum celebrationem vacare, manibus in eam appositis, ut¹¹ extra ecclesiam poneret¹², quum nollet exire, in¹³ trahendo ipsam coegit eandem¹⁴ extra¹⁵ * ecclesiam residere. Sed tu illum propter hoc tanquam excommunicatum evitasti¹⁶*, et facis ab aliis evitari. Ideoque *per apostolica tibi scripta* mandamus, quatenus¹⁷, si res ita se habet, eum de cetero non evites¹⁵, quum ex hoc ipsum excommunicatum nullatenus videamus.

CAP. XVII.:

Excommunicati pro levi manu iniectione in clericum possunt per episcopum absolvi. H. d. secundum communem lectionem, et est textus singularis.

Idem 2.

Pervenit ad nos (*Et infra: [cf. c. 5. de test. cog. II. 21.]*) *Illos autem, qui valetudine praepediti pro absolutionis beneficio ad sedem apostolicam nequeunt laborare, recepto ab eis, sicut monis est, juramento, potes absolvere ita, quod scititati pristinae restituti apostolico se conspectui repraesentent. Sexui vero femineo, et 3 pueris ac senibus super hoc satis te credimus posse libere dispensare. [Ecclesiam 4 insuper, quae sanguinis vel seminis sunt effusione pollutae, civitatis clericis convocatis cum processione et aquae benedictae aspersione, prout in ordinario habetur scriptum, poteris emundare.] De his etiam absolvendis 5, qui clericis non enormem, sed modicam et 7 levem iniuriam irrogarunt s, tuae fraternitatis arbitrio duximus committendum 9.*

CAP. XVIII.:

Clericus, qui scienter et oponte participat excommunicato in divinis officiis, excommunicatus est excommunicatione maiori, et tantum absolvendus per Papam. H. d. secundum Panorm.

Idem 2.

Significavit nobis (*Et infra:*) Verum clericos [illos]³, qui scienter et sponte participaverunt excommunicatis a nobis, et ipsos in officiis receperunt, eadem excommunicationis¹ sententia cum ipsis non dubitamus involvi; quos etiam pro

beneficio absolutionis s habendo ad nos volumus cum literarum tuarum insinuatione remitti.

CAP. XIX.1

Excommunicatus pro iniectione manuum in clericum, vel incendiarias post publicationem a solo Papa absolvitur.

Idem 2.

Tua nos duxit fraternitas consulendos, {-un ji *Boli sita ad sedem apostolicam destinandi, qui in latee sententiae canonene incidentes, manos in clericos invenerunt 3 violentas, et utrum non possint ab eadem sententia, nisi per Romanum Pontificem liberari. Unde 5* Fraternitati tuae taliter⁶ respondemus, quod non solumⁱⁱ, qui in clericos temerarias manus iniiciunt⁷, sed etiam incendiarii, ex quo sunt per ecclesiae s sententiam publicati, pro absolutionis beneficio ad apostolicam sedem sunt mittendi⁹, et non nisi per Romanum Pontificem absolviendi. *Illi vero, qui ecclesiastica beneficia de manibus praesumpunt 10 laeioitum accipere, non consueverunt pro tali excessu ad sedem apostolicam laborare. [De sacerdote etc. cf. c. 4. de der. aegr. III. 6.]*

CAP. XX.:

Legati de latere absolvere possunt excommunicatos pro iniectione manuum in clericos.

Idem 2.

Ad eminentiam sedis apostolicae i *est recurrendum 3, quoties articulus dubitationis emergit, ut tanto quis promptiori 4 conscientia recipiat et observet quod super re dubia sibi fuerit 5 ci sede apostolica responsum, quanto praerogativa dignitatis illius 6 certiori noscitur ipsius 7 sententia veritatis robotata s, quae in B. Potro Apostolorum principe prae aliis omnibus amplitudinem praelationis accepit. Sicut autem ex parte tua 9 nostris est auribus intimatum, tibi exstat¹⁶ dubium, utrum absolutionis beneficium assequantur qui pro iniectione manuum in clericos vel alias religiosas personas excommunicatione incurrerunt 11, et 12 a legatis cardinalibus, qui a latere Romani Pontificis destinantur pro tempore, absoluntur 13, quum iidem 14 legati mandatum sibi super hoc non ostendant expressum 15. Super quo id 16 a te ac tuis suffraganeis volumus observari, ut eos habeas 17 absque omni ls haesitationis 19 scrupulo absolutos, quos constiterit a talibus beneficium fuisse absolutionis adeptos 20. [Dat. Laterani.]*

C A P. XXI. t

Generalis excommunicatio non ligat, nisi subditos proferentis.

Idem 2.

A nobis fuit ex parte tua quaesitum, utrum³, si quis ita pronunciaverit: „quiscumque furtum fecerit, excommunicatus sit:“ haec⁴ generalis clausula⁵ ad ipsius excommunicatoris e subditos referatur⁷, an generaliter extendatur ad omnes, qui non sunt de iurisdictione illius⁶. Ad quod utique dicimus, quod hac sententia non nisi subditi obligantur, nisi forte plus⁹ ei 10 contulerit maior et largior 11 auctoritas delegantis.

CAP. XXII.1

Qui cum effractione spoliaret ecclesias, excommunicati sunt, et per Papan tantum post denunciationem absoluntur.

Idem 1.

Conquesti sunt nobis *dilecti filii* Reginenses³ * eanonici,

Tit. XXXIX. Cap. XV. 35) tal.: *deest: a71.* 36) gratiam: *Late.* 37) laesit: *Bbit* 38) videtur: *Sa* 39) et: *deest: Coll. cit.* 40) ecclesia. stica: *ib.* 41) diximus: *Luc. Nlicht.* 42) ei: *BacSa; deest: Bbit;* non est comm. eidem: *deest: ULuc.* 43) perplexitatem (omn.: *deest:* *U* 44) adaequatur: *Bb;* conquadantur: *Sa* 45) retinet: *BbcSa* 46) in ips.: *deest: U* 47) ut is qui violentas manus iniecit, non est communioni fraternae reddendos, nisi: *Sa;* non est comm. frat. reddendus, nisi: *U.*

Cap. XVI. 1) *Itestitutum ex Ltac. ap. Bal. III, 369; Gilb. auct. 5. (5,14); Comp. II. c. 5. h. t. (5, 18.)* 2) 1187-91. - *Jatre uo. 10273.* 3) *I: deest: 31; L.: Bi;* Iacobus: *Bi Luc.*; et infra. *Ac lator: Sa* 4) sua: *deest: Ltac.* 5) prop.: *deest: Bb* 6) parabat: *Luc.; add.: ei: Sa* 7) dominical: *Bb;* divina officia celebrare: *Bc* 8) *add.: exercere vel: Bb* 9) melius: *Bb* 10) cura: *N;* cura divinorum celebrationi officiorum vacare: *Lb* 11) ut eam: *La: fBb;* ut ipsam: *S'a* 12) apponeret: *Li;* propelleret: *Sa* 13) vi: *li* 14) eand.: *deest: Bb* 15) intra: *GBBacgh; Sa Loc.; (lees: Bb* 16) vitasti: *PGIBXLColl. citi.* 17) quod: *Loc.* 18) vites: *Sa* 19) nullatenus videamus (iudicamus: *Bi*) detinere: *BSa;* videal. us aliquatenus non teneri: *Luc.*

Cap. XVII. 1) *Itestitutum ex Ltac. ap. Manrique; Annao. Cist. III, 223; Lile. ap. Bol. III, 374; Gilb. auct. 6. (5, 14.); Comp. II. c. 6. h. t. (5, 18.)* 2) 1187-91. - *Jaffé no. 10272.* 3) *ac: BacSa* 4) *verba unci in clausula destila etiana: So* 5) abs.: *add. a Raym.* 6) qui non fratri enormem iniuriarum irrogant, tuse fr. arb. duximus relinquendum: *Late.* 7) vel: *BbcSa* 8) irrogaverunt: *La orig.* 9) committendum: *Bah;* relinquendum: *orig.*

Cap. XVIII. 1) *Restitutum ex Ltac. ap. 73al. III, 377; Gilb. auct. 7. (5,14); Comp. II. c. 7. h. t. (5, 18.)* 2) *Coelstinus Anconitano ep. in III. libr. Reg.: Luc.; - 1193. - Jaffé no. 10447.* 3) ill.: *deest etiana: Sa* 4) exc.: *add. a Raym.* 5) *add.: suae: BabSa* 6) transmitti: *Coll. citi.*

Cap. XIX. 1) *Restitutum ex Ltac. ap. Bal. III, 384; Oib. auca. c. 8. (5, 14.); Comp. II. c. 8. It. t. (5, 18.)* 2) 1187-91. - *Jaffé no. 10238.*

3) iniiciunt: *Sa* 4) non: *(lees: ib.* 5) Linde: *deest: Bb* 6) breviter: *BSa; deest: Loc.* 7) mittunt: *Lat.* 8) ecclesiasticam: *Coll. citi.* 9) destinandi: *ib.* 10) praesumpserunt: *Sa.*

C a p. XX. 1) *Restitutum ex Ltac. ap. Bal. III, 369; Gilb. auct. 9. (5,14); Cod. Bol.; Comp. II. c. 9. h. t. (5, 18.)* 2) *Coel. III: BbitU; Coel. III. Rothomagensi archiep.: Lile. - 1191-8. - Ja: (é ato. 10707.* 3) *add.: vel reverentium: Bb* 4) propensiori: *Sa* 5) fuit: *Bb* 6) ipsius: *ib.* 7) in ips.: *Sa* 8) comprobata: *Ba;* reprobata: *Be* 9) fraternitatis tuse: *Coll. citi.* 10) exstitit: *Cont. B61m.;* dubium tibi (*tale: Bb*) exstat (exstitit: *Bi*), utrum ii sint pro absolutis habendi (pro absolutionis habendi beneficio: *Bi;* hi sunt qui absolutionis adepti beneficium: *Bg*) qui quon (omni. *Babe Lile.*) pro iniectione (proiectione: *Bh*) manuum in clericos vel alias religiosas personas excommunicatione incurrerunt (incurrerint: *Bi;* incurrerunt et: *Luc.*), a legat. cardinalibus, qui a latere Rom. Pont. destinantur, sunt (fuerint: *Bi;* tritit. *Babe;* sint: *Late.*) pro tempore absoluti: *Coll. citi.* 11) incurrunt: *3FU* 12) et: *tices!* *U* 13) absoluti: *U* 14) huiusmodi: *Sa;* his: *Lec.* 15) manifestum: *Ba;* deest: *S'a* 16) id: *deest: Pa* 17) habeatis: *CM. cit.* 18) monis: *Luc.* 19) haesitatione et scrupulo: *U* 20) accipisse: *U.*

Cap. XXI. 1) *Restitutum ex Ltac. ap. Bal. III, 377; Gilb. auct. 13. (5,14); Comp. II. c. 10. h. t. (5, 18.)* 2) *Coel. III: Luc.; Clero. III- (Idem i. e. Coel. III: Bb)* Rothomagensi decano: *Bbh;* - 1193. - *Jaffé no. 10446.* 3) ut: *deest: ffiluc.* 4) huiusmodi: *Sa* 5) sententia: *Luc.* 6) excommunicationis: *BbhSa* 7) restringatur: *ib. Luc.* 8) ipsius: *Bit loto.* 9) postes: *BacgiSa* 10) ei: *(lees: BacSa* 11) amplior: *La;* longior: *Bb.*

C a p. XXII. 1) *Restitutum ex Ltac. extr. 50.; Comp. II. c. 11. h. t. (5, 18.)* 2) *Alex. III: Bb;* 1191-8. - *Jaffé no. 10706.* 3) *Regini: LNBacT per totum; Regimon.: Bi.*

quod I. de Malafrena et 4* eius sequaces *ecclesiam de Viliaco* 5 et alias quasdam ecclesias Regimensis e* episcopatus violenter confrugerunt 7*, easque spoliare minime dubitarunt, et quosdam homines Reginae ecclesiae deprædari nullatenus dubitaverunt 8. Quoniam igitur haec 9 gravia sunt, nec clausis debent oculis praeteriri 10; mandamus, quatenus, si est ita, memoratos sacrilegos, *publice accensis candelis, appellatione cessante* excommunicatos nunciatis 11r, et faciatis 12 sicut excommunicatos arctius evitari, donec passis iniuriam congrue satisfaciant, et 13 damna pro eis 14* data resarciant, et cum literis vestris ref veritatem continentibus apostolico se conspectui 15 repraesentent.

CAP. XXIII.1

Percutiens vel etiam interficiens clericum, se, dimiseo clericali habita, saevia enormitatis immiscentem, non tenetur ire pro abeolitione ad sedem apostolicam. Ita generaliter summari potest.

Idem2.

Perpendimus ex literis tuis, quod quidam sacerdos *tuæ dioecesis* pro eo, quod se filium regis falso 3 nominare praesumpsit, et, armis acceptis 4, [in provincia] 5 seditionem fecit et guerram, a dilecto filio 6 B. 7 comite per visos iussus 8 est fugi; qui postea eius mandato traditus patibulo expiravit. - Quia igitur 9 iam ipsum comitem quam alios huius facti participes velle super hoc satisfacere intimasti, praesenti pagina Fraternitati 10 tuæ duximus respondendum, quod, si memoratus sacerdos tali modo excessit, et arma ferens non propulsando 11, sed inferendo iniuriam fuit occisus, non videtur nobis, quod interfectores eius 12 propter hoc 13 ad obtinendam absolutionem apostolicam sedem adire cogantur; tu vero, qui merita personarum bene 14 nosti, poenitentiam eis competentem iniungas. [Ceterum etc. cf. Comp. II. c. 4. de vot. III. 21.]

CAP. XXZV.1

Iudex ecclesiasticus, faciens percuti clericum per laicum, etiam cansa disciplinae, excommunicatus est, et ipse, et verberana pro absolutione tenentur ire ad Papam.

Idem2.

Universitatis vestrae consultationem accepimus 3, quare nos 5* requisistis, utrum ille laicus incidat 6 in excommunicationis edictum, qui ad iussionem abbatis, in cuius servitio commoratur, in clericum, aut 7 monachum, aut conversum temerarias manus praesumit 8 iniicere 9, maxime ubi causa non subest, propter quam 10 debeat 11 verberari. Nobis autem videtur, quod, nisi causa regularis disciplinae hoc faciat 12 abbas in 13 propria persona, vel, si 14 necessitas urget, per clericum vel monachum fieri iubeat, tam 15 qui tales verberari 16 praecipit 17, quam illi, qui verberant, etiam 18 causa subesset, excommunicationis sententiam, donec ad apostolicam sedem veniant, nequaquam evadunt 19,

CAP. XXV.1

Clericus, ut laicus incedere, tertio monitus non respiciens, perdit privilegium clericali.

Idem2.

In audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio 3, utrum clerici, qui arma militata relleto 4 habitu clericali gestare nullatenus erubescunt 5, si eis 6 fuerit iniuria

corporalis illata, vel se a captione 7 redemerint, illa clerico-rum debeant 8 immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum iniectione, facta in clericum, excommunicatus quis ipso jure notatur 9. Ad haec 10 tibi 11 breviter respondemus, quod, quum 12 frustra ecclesiae imploret 13 auxilium 14, qui committit in ipsam, et lex saecularium principum huic responso satis efficax 15 afferat 16 argumentum, qua 17 manifeste cautum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarum agere, si in veste meretricali 18 fuerit deprehensa, huiusmodi clerici, si fuerint 19 a praelatis suis tertio commoniti, et 20 militaria 21 noluerint arma deponere, de privilegio clericorum 22 subsidium aliquod 23 habere non debent.

CAP. XXVI.1

Excommunicatus propter iniectionem manuum in clericum, impeditus ire ad curiam, potest ab inferiore absolvi; sed impedimento ceciderit tenetur curiam visitare, suscepturus mandatum apostolicum.

Idem2.

Quod de 3 his etiam, in 4 quibus non dubitas, et quid de his ipsis observari debeat plurimum agnovisti, sedis apostolicae responsa requiris, tanto fraternitatem tuam magis in Domino commendamus 5, quanto in his, quae sacrorum canonum institutionibus 6 sunt expressa, auctoritate nostra procedere desideras et disponis 7. Sane, requisivii a nobis fraternitas tua, utrum [is,] qui se confitetur in latae sententiae canonem incidisse, nec ad hoc potest induci, ut ad sedem apostolicam veniam absolvens, ab episcopo vel etiam a simplici presbytero absolutionis beneficium possit vel debeat promereri, et utrum presbyteris bigamis vel viduarum maritis, eorum 9 uxoris viam universae carnis ingressis, missarum liceat sollemniter celebrare. Verum, licet, quid de his observare 10 debeat, sacris 11 canonibus sit definitum, hoc lamen Fraternitati tuae ad praesens duximus respondendum, quod is, qui asserit, se 12 in canonem latae sententiae incidisse, non aliter 13, quam per sedem apostolicam vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere, nisi forte in mortis sit 14* articulo constitutus, vel paupertate, aut 15 infirmitate vel senectute tanta gravetur 16, quod ad ecclesiam Romanam laborem subire non valeat veniendi, vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur. Ceterum ab his 17 in 18 forma sacramenti exigi consuevit, ut resumptis viribus et opportunitate concessa Romanam ecclesiam in propria persona debeant 19 visitare. [De presbyteris etc. cf. c. 3. de bigam. non ord. L 21.]

CAP. XXVII.1

Ligar pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens absolutionem expressa una causa seu excommunicatione, non habetur pro absoluto quoad aliam.

Innocentius III. Archiepiscopo, Decano et Prae-centori Lugdunensibus 2.

Quum pro causa, quae inter dilectos filias G. et F.3 Cabilonensis ecclesiae archidiaconos vertebatur 4, eis dilectum filium G. sancti Hadriani diaconum cardinalem concessimus 5* auditorem, procurator 8 G. archidiaconi inter alia allegavit, quod, quum F. 7 archidiaconus in succentorem Cabilonensis ecclesiae, diaconatus fungentem officio, in communi dormitorio manus iniicisset temere violentas, et sum traxisset 8 verberando per claustrum, tu, frater archiepiscopo, euro ob vio-

Tit. XXXIX. Cap. XXII. 4) et L. (W.: Bg; Wo.: Bbf; N.: T) fil. Canalea (Canalea: Ba; Chanaba: Bc; Calvaca: Btl; de Canalea: Bg) et eor. seq.: BT 5) Milfat: Bt 6) Regini: GBt cf. not. 3. 7) fregerunt: Babcf 8) timuerunt: Bbt 9) haec: deest: Bab 10) transiri: Bb; pertransiri: T 11) denuncietis: LabT 12) add.: eos: Bb; eosque: 1' 13) add.: illata: Bt 14) pro eis: deest: Codd. coll. BT 15) ap. sedis conspectui: LGBt.

C a p. XXIII. 1) ResGutunt ex Luc. ap. Bal. III, 385.; Gtlt. auct. c. 3. (5, 13.); Cod. Hal.; Comp. II. c. 12. h. t. (5, 18.) 2) Coelest. III.: Babegis; Id. (i. e. Alex. III.): Bb; Clemons M. Allocens (Baiocensi) ep. electo: Luc.; - 1187-91.-Jaffé no. 10194. 3) fal.: add. a Raym. 4) arropie: Luc. 5) in prov.: deest etiam Sa 6) add.: nostro: Bb 7) G.: L.; A.: Bb; II.: BbgiSa/Luc. 8) primo missus: U 9) ergo: Sa 10) Frat. t.: deest: Sa/Luc. 11) non propulsando iniuriarum sed eam inferendo: Coil. citt. pr. Bb; (non propulsando iniuriarum sed inferenda) 12) efuadem: BbgiSa/Luc. 13) haec: Luc. 14) melius nosti eis aliam poenam competentem adiungas (iniungas: BbSa/Luc.): BbSa/Luc.

C a p. XXV. 1) Restitutum ex Loc. ap. Bal. III, 373.; Gtlt. auct. 10. (5, 14.); Cod. Hal.; Comp. II. c. 13. h. t. (5, 18.) 2) Coelest. III.: B; Coel. III. capit. Bisiuco: Luc.; capitulo Bisuntino: U; - 1191-8. - Jaffé no. 10676. 3) recipimus: FG 4) quod: Luc. 6) nos: deest: FGHIKLN; a nobis requirit (requisistis: Bol); Coll. citt. 6) inciderit: BbSa/Luc 7) vel: U 8) praemere: Bb; praesumpsit: Bb 9) mittere: Luc. 10) quare: Luc. 11) debet: Ba; debet: BcSa debent: Bgi; non debent: U; debeant: Luc. 12) facit: Luc. 13) et tunc in pr.: Blh 14) ubi eum Bi 15) add.: filo: Mbb 16) verberare: BbSa/Luc 17) praecipit: LbBb 18) quae si: U 19) evadant: FBsA; evadent: U.

C a p. XXV. 1) Restitutum ex Loc. ap. Bal. III, 373.; Gtlt. auct. 11. (5, 14.); Cod. Mal.; Comp. II. c. 14. h. t. (5, 18.) 2) Coelest. III.: Bghi; Clemons III.

praeposito Fallo.: Lux.; - 1187-91. - Jaffé no. 10208. 3) quaestio: Sa 4) etiam (et) relicto: Coll. citt. 5) erubescant: Bb 6) ei: Di 7) capto: ULt. 8) debent: Bac 9) existat: Bb; notetur: Loc. 10) hoc: BabSa/Loc. 11) igitur: BLSa; brev.: deest: Bb 12) tenet: Bb; add.: legis vel: Bb 13) invocatur: Labghi/Luc.; invocet: BbSa; implorat: Ba 14) suffragium: U/Luc. 15) efficacia... argumenta, quo: Luc. 16) conferat: Ba; offerat: BLghtSa; - cf. I. 15. §. 5. Dig. de siec. 17) quia: Bac; in qua: Bbh 18) meretricia: Luc. 19) fuer.: deest: Sa 20) et: deest: BaSa 21) mil.: deest: Luc. 22) add.: eorum: IR; alteram: BbSa; illorum: Bg 23) sube. al.: deest: Loc.

C a p. XXVI. 1) IZstitutum ex Luc. ap. Bal. III, 380.; Gtlt. auct. 1' L. (5, 14.); Comp. II. c. 15. h. t. (5, 18.) 2) Coelest. III.: B; Coel. III. Brugna (Brugnatensis - Brugnat) op.: Luc.; - 1191-8. - Jaffé no. 10677. 3) super: Bb 4) do: Sa 5) collaudamus: Luc. Richt. 6) constituiti: Bb; Bac 7) dieponae: Bb 8) et: BacSa 9) et eor.: Bb 10) servari: Ba; observari: Bb 11) satis lu: BL 12) se: deest: Luc. 13) non nisi per sed. ap. absolutionis potest beneficiaria promereri (obtinere: Bu): BbSa 14) sit: extat: FGHIK; fuerit: Bb 15) vel: BacSa 16) gravatur: H; gravaretr: Coda. Bdm. 17) ab bis: denote Sa 18) huiusmodi: Bb; add.: huiusmodi: Bb 19) debeat: BLSa/Luc.

C a p. XXVII. 1) Integrum exstat in c. 6. de pronu. (1, 38.), ad quod lectores (uno) ablegare liceat. - Gtlt. auct. extr. 31.; Comp. III. c. 1. h. t. (5, 21.) 2) Lauden.: Cah; Laudan.: Cg; Spirensi, Argentinensi et Varennatu. epp.: Cc; idem simpliciter: Cb; - 1198. - Poithast no. 549. 3) add.: canonicos: Cb 4) verbeis, procuratore utriusque partis ad noetram audientiam accessissent, non eis dil. fil.: C 5) concessimus: FGC Reg. 6) corran quo proc.: C 7) F.: deest: CL 8) traxit: Cb.

lentam manuum iniectionem et violationem⁹ immunitatis ecclesiae fecisti excommunicatum publice nunciari¹⁰. (Et infra:) Nos igitur, causam ipsam vestro examini committentes, Discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si vobis constiterit, dictum F. archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, et expressisse tantum alteram in literis, quas super absolutione sua a sede apostolica impetravit¹¹, ipsum tanquam excommunicatum satisfacere ecclesiae suae pro¹² altera, monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. [Praedictas yero etc. Expensas etc. (c. f. c. 6. de proc. L 38.)]

CAP. XXVIII.

Excommunicato, decedenti jo excommunicatione, quantumcunque contritus decesserit, non est communicandum ante absolutionem, nec pro eo orandura, licet sit quoad Deum absolutus. Sed si constat ecclesiae de contritione praecedenti, absolvetur etiam post mortem ab eo, a quo vivos fuerat absolvendus; et heredes eius compelluntur per ecclesiam ad satisfaciendum pro eo.

Idem Abbati S. Andreae 2.

A nobis est saepe quaesitum, utrum, si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint poenitentiae manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur ecclesiasticae³ unitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus, et utrum pro tali recipienda sit⁴ elemosyna, et a fidelibus sit orandum. Ut autem quod intendimus per suppositionem exempli apertius exprimamus, quidam presbyter et canonicus regularis, sicut per litteras nobis intimasti, quinz publica laboraret infamia, quod ad quandam coniugataz accederet, maritus mulieris et consanguinei eius in eum manus iniecerunt tentare violentas; propter quod per episcopum denunciati sunt excommunicationis sententiae subiacere. Verum ipsi, postmodum ad eundem episcopum accedentes, praestito in manibus eius, quod parerent indicio ecclesiae, corporaliter iuramento, in mandatis⁵ receperunt ab ipso, quod propter hoc apostolico se conspectui praesentarent. Quumque unus illorum⁶ se ad iter accingeret veniendi⁷, a quibusdam suis aemulis est peremptus, et extra coemeterium ecclesiae tumulatus. El Hect contra interfectores amici el consanguinei interfecti graviter sint⁸ commoti, eis tamen orationem traherent remitterent el offensanz, dummodo interfecti cadaver traderetur ecclesiasticae sepulturae. Yderetur igitur forsitan in hoc casu quibusdam, quod, quum sacramentum non necessitatis articulus, sez⁹ contemptus religionis excludat, et iudicium ecclesiae divinum [possit et] debeat iudicium imitari, quum in¹⁰ interfecto praedicto manifesta poenitentiae signa praecesserint, et propter hoc absolutus¹¹ apud Deum esse credatur, absolutus etiam ab ecclesia sit habendus; sed e contrario, quum ex sola culpa ligetur quis quoad Deum apud triumphantem ecclesiam, ex sola yero sententia ligetur quoad Iominem apud ecclesiam nzilantem, quando¹² vinculum culpae remittitur, absolvetur¹³ apud Deum, sed apud Iomines non absolvetur, nisi quando¹⁴ vinculum sententiae relzaxatur; alioquin ecclesiae absolutio nullatenus necessaria videretur, si in sola cordis contritione praeter sacerdotale officium rigor relaxaretur¹⁵ ecclesiasticae disciplinae. Nos igitur consultationi tuae de communi fratrum nostrorum consilio breviter¹⁶ respondemus, quod iudicium Dei veritati, quae non¹⁷ fallit, nec fallitur, semper innititur; iudicium autem ecclesiae nonnunquam opinionem sequitur¹⁸, quam et fallere saepe¹⁹ contingit et falli. Propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum apud ecclesiam sit solutus, et qui liber est apud Deum ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud Deum, in culpae remissione dissolvitur; illud autem, quo ligatus est apud ecclesiam, quum sententia remittitur, relaxatur²⁰, quod in suscitatione Lazari sermo evangelicus manifestat, quem prius Dominus suscitavit, et Apostolis praecepit postmodum solvere suscitatum. Unde, quantumcunque se quis²¹ iuramento praestito, quod ecclesiastica mandato pareret, humiliare curaverit,

quantacunque²² poenitentiae signa praecesserint²³, tamen morte praeventus absolutionis²⁴ non potuerit²⁵ ficiam obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisset²⁶. Potest tamen et debet ei ecclesiae beneficio subveniri, [scilicet] ut, si de ipsius viventis poenitentia per evidentiis²⁷ signa constiterit, defuncto etiam²⁸ absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat, quod ecclesiae legitur attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere et ligare sub terra sepultos, et quod legitur, „Non²⁹ communicetur mortuo, cui non est communicatum et vivo,“ quum³⁰, etsi communicatum non fuerit, communicandum tamen fuisset, quem non contemptum religionis, sed necessitatis articulus impedit, et in certis casibus a canonibus denotatis ligasse legatur³¹ ecclesia Iriortuos et solvisse. Ut autem in uno pariter et eodem³² negotio et³³ servemus rigorem, et mansuetudinem ostendamus: statuimus, ut illius mortui absolutio a sede apostolica requiratur, qui, quum viveret, ab ea³⁴ fuerat absolvendus; aliorum autem absolutionem ex praemissa causa³⁵ ceteris indulgemus, a quibus, dum³⁶ viverent, fuerant absolventi. Absolutionis autem forma servetur, ut fiat cura poenitentiali psalmo, et tam oratione dominica quam alta consueta. Heredes quoque³⁷ ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si monitione³⁸ praemissa noluerint, per distractionem ecclesiasticam compellantur. [Dat. Lat. II. Non. Maii 1: 199.]

CAP. XXIX.

Detinens clericeum in custodia vel vinculis sine laesione, excommunicatus est. H. d. primo. Communicans excommunicato eiectionem in crimine excommunicatus est, et, nisi difficultas impediatur, absolvi debet ab excommunicatore cum iuramento. Communicans vero extra crimen reconciliari potest per simplicem sacerdotem sine iuramento. H. d. usque ad finem.

Idem Wratislaviensi Episcopo 2.

Nuper a nobis tua discretio³ requisivit, quid de illis laicis sit faciendum⁴, qui clericos violententer, sine laesione tamen, in custodia detinent publica vel privata, vel etiam detrudunt in vincula, utrum in canonem latae sententiae incidant, tzt ipso facto sint excommunicationis vinculo innodati, sicut illi, qui manus iniiciunt in clericos temere violentas; et utrum, qui nominatim excommunicatis scienter communicant, absolvi ab excommunicatione possint per confessionem a simplici sacerdote, vel episcopi seu archiepiscopi⁶ sit ab eis absolutio expetenda⁷, et, si post adunam poenitentiam cum ihis vaheas dispensare s, qui, etsi bigami de itere non sunt⁹, de facto saltem bigami nuncupantur eo, quod in sacris ordinibus constituti more nuptiali secundas in contubernium sibi mulieres adiunxerunt. Nos igitur inquisitioni tuae taliter ex ordine respondemus¹⁰, quod in primo consultationis II articulo non credimus laicos poenam excommunicationis evadere, quamvis per¹² eorum factum corporalis laesio non fuerit subsequuta, citra¹³ quam violentia saepius circa clericos nequitur perpetratur¹⁴. In secunda vero quaestione credimus distinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat¹⁷, scienter in crimine communicet¹⁰ criminoso, ei consilium impendendo, auxilium vel favorem, aut alias in oratione vel osculo, aut¹⁷ orando secum, aut etiam comedendo¹⁸. In primo quidem articulo, quum talis [et] communicet crimini¹⁹, et participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum²⁰ delinquere, qui damnavit, ab eo vel ejus superiore merito delicti tunc erit absolutio requirenda, quum iuxta canonicas sanctiones facientem²⁴ et consentientem par poena constringat. In secundo yero casu a suo episcopo vel a²² proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere. Quamvis enim²³ et tunc non iudicis, sed iuris sententia excommunicato communicans sit ligatus, quia tamen conditor canonis²⁴ eius absolutionem²⁵ sibi²⁶ specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi²⁷. Is autem, qui iuxta primum modum

Tit. XXXIX. Cap. XXVII. 9) et violentiam vel viol.: Ch 10) ipse vero . . . impetravit: C — cf. c. 6. de proc. (1, 38.) 11) obtinuit: Cb 12) ex: Cb.

C ap. XXVIII. 1) Istitutum ex Reg. Bal. II, 61.; Gilb. auct. 15. (5, 14.); Comp. III. c. 2. h. t. (5, 21.) 2) Potthast no. 690. 3) add.: disciplinae: Cgh 4) sit: deest: FGH 5) mandato: Cbc 6) eorum: Ch 7) add.: ad sedem ap.: ib. 8) sunt . . . permiserunt eie, quod: ib. 9) non: Ca; deest: CL 10) in: deest: Cbc 11) absol. . . . credat: deest: Cae 12) quandoque: CL 13) abs.: deest: ib. 14) forte quando: Cb 15) relaxetur: Cae 16) taliter: GILaCb; de . . . consil.: deest: Cb 17) neo: C7i 18) persequitur: Cb Reg.; praecipitur: Cc 19) semper: Ch 20) et rel.: Cb 21) praedictus: Cb Reg.; dictus: Cg; dictus vir: Ch; saepedictus: Ca 22) quantumcunque: LaCbgh; quando in eo: Cc; quantaecunque: Reg. 23) add.: in eo: Cb 24) quia: CReg. 25) potuit: ib. 26) tam.: deest: Cag 27) sic ut quum: CReg. 28) antena: Cb 29) I: FGHILNCabeg; — cf. c. 12. de sepulta (3, 28.)

30) quum, etsi excommunicato non fuerit (non facile erit: Cg) communicandum, tamen jllj fuisset: Cgh 31) legitur: Cae 32) jn eod.: Cagh 33) et: deest: Cbc 34) ab ap. sede: C Reg. 35) cana: Ch 36) quum: Cae 37) lamen: Cabeg Reg.; tantum: Ch 38) commotione: C Reg.

Cap. XXIX. 1) Restitutum ex Reg. Bai. II, 66.: Gilb. auct. 16. (5, 14.); Comp. III. c. 3. t. h. (5, 21.) 2) nomen lu Codd. C corruptum est: — Potthast no. 700. 3) fraternitas: Cbc 4) sentiendum: Cb Reg. 5) in ipso: Cbc 6) archipresbyteri: Reg. 7) exspectanda: MNCg 8) valeat dispensari: Cae 9) sint: Cae. 10) diximus respondendum: C Reg. 11) add. i tuao: BL 12) per: deest: GHILMC Reg. 13) circ: Lb 14) perpetravit: ib. 15) scienter comm.: LNC Reg. 16) cuiusque comm.: Cb 17) vel: Cbc 18) in edendo: Oh 19) in crimine: Cb 20) illum: Cb. 21) facientes et consentientes: Cgh Reg. 22) a: deest: FGHISergh Reg. 23) en.: deest: C 24) canonum: Reg. 25) solutionem: ib. 26) qui: Ch; deest: Cag 27) relaxari: Bb; religandi: Cc.

excommunicato communicat, cum iuramento debet absolvi; qui vero iuxta secundum modum lile *participat*, reconciliari poterit sine juratoria cautione. Verum, si difficile sit ex aliqua justa causa, quod ad ipsum excommunicatorem absolvendus accedat; concedimus indulgendo, ut, praestita iuxta formam ecclesiae cautione, quod excommunicatoris mandato parebit, a suo absolvatur episcopo vel proprio sacerdote. [Tertius etc. cf. c. 4. de big. non. ord. I. 21. Dat. Lat. Z VII. K al. Ion. 1199.]

CAP. XXX. 1

Iuramentum excommunicati de stando mandatis ecclesiae non habet vim absolutionis. 1-1. d. prius. Excommunicato nullus communicare teetur praeter personas exceptas; alias communicans excommunicatus incurrit minorem, et est excommunicatus nisi iunior, nisi ille esset excommunicatus cum participibus suis, qui tunc esset excommunicatus maiori.

Idem Strigonensi Archiepiscopo'.

Quod in dubiis i nostro postulas certificari rescripto, ut iuxta illud, litae illicretio-nis arbitrium modereris, ti-atemitem tuam (triquis in Domino laudibus emmearzandus. Sane consiliis tuos loqfrateraitas, iutruna aliare, in quo exconzunicatus divina celebrare praesaampsit, recoatsecrari debeat, el) an sil cummunicolunt excommzunicato, qui, quod staret mandato ecclesiae, iaratoriam praestitit cantionean, sed nondum 3 absolutionis beneficium? es't adeptas, et si excommunicato communicare aliqui 4, et qui eliani teneantur. Qdaesivil etiam 5, quae poena lis fuerit 172-2ungenda, qui excommunicatis nolentes 6 comtunicant vel inviti, et quid de presbyteris sit agencian?, qui gubernant naves ad pugnan?, et 7 pugnant!, et iis, iui alias iazcitnt, sed non palgaant. Ad haec autem 5 fi-atemitati tuae taliter Respondemus, quod excommunicato 8, licet, quod stet mandato ecclesiae, iuramento firmaverit, communicari non debet, donec per ecclesiam fuerit absolutus; alioquin post iuramentum non esset absolutio necessaria. Utrum autem, si absolutionis beneficium, tali x'el saltin? vn?orte communicare sit licitan?, quia nainze per tuas literas requisisti, ad praesens non duximus respondendum. Nullus autem scienter monino nominatim excommunicato communicare tenetur, nisi quaedam personae, quae per illud Gregorii Papae capitulum: „Quoniam multas 10,“ specialiter excusantur. Illi autem, qui nominatim excommunicatis praesumptuose participant, praeter personas a 1 dicto canone annotatas 12, nisi ab eorum participatione commoniti forte destiterint, excommunicationis vinculo sunt innodandi 13; secus autem, si scienter eb 14 communicant, qui cum participibus suis est vinculo excommunicationis sententialiter 15 innodatus 16. Tunc enim et ipsi sententiam excommunicationis incurrunt. [Quia vera etc. (cf. c. S. de poen. V. 37.) Dat. cap. civ. Casiellcanam VI. Id. Oct. 198.]

c AP. XXXI./

Excommunicato communicare tenetur qui prius orant ei obligati ad obsequium familiare; alii vero non tenentur de necessitate, hec interdum possint de necessitate urgente.

Idem Doctoribus decretorum² Bononiensibus³.

Inter alia d, quae venerabilis fi-aier nosler Strigoniensis⁵ archiepiscopus dudara apostolatu nostro proponi fecit ltuasiliter excolendo, illud etiam, si bene meminimus, inquisivit⁶, utrunz exco7nnzun'Catu cmnzunicare g7lis, et qui etia7n- teneantur 7; cui⁸ Nos 9 super illo recolimus articulo respondisse, quod nullus omnino nominatim excommunicato scienter communicate tenetur, nisi quaedam personae, quae per illud Gregorii Papae capitulum: „Quoniam multos lo,“ specialiter excusantur. Verum ex hac illustra responsione magna quibosdam 11, sicut accepimus, orta 12 est occasio disputandi, alius concedentibus, quod excommunicato communicare tenen-

tur 13 personae in praedicto capitulo nominatae, praesertim quite prius ad communionem eorum ex debito tenebantur, aliis asserentibus, eos 14 excomm<unicatis> communicare licite posse, si velint, non tamen ad hoc ex 15 necessitate teneri. Ut igitur, unde bis prodiit, interpretatio quoque procedat, ambiguitatem huiusmodi taliter duximus absolvendam, quod, quum quaedam personae, in praemisso capitulo priusitl denotatae 11, illis 18, in quos lata fuerit 18 * excommunicationis sententia subsequenter 20, ante prolationem ipsius obsequio tenerentur 21 familiariter 22 adhaerere, neque postmodum 23 ad contrarium 24 teneantur, quum adhuc ipsunz debitum duret, beneficio canonis id agente, a 25 priore non sunt 26 obnoxietate solutae, sed ad familiarem tenentur obsequium, et ita per consequens 27 ad communionem quogue tenentur, sine qua illud nequeunt exhibere. Illud 28 autem non ad omnes personas capituli credimus referendum, ut videlicet obnoxietati huiusmodi sint subiectae, quum viatores, pene-grini et mercatores a communione talium personarum, nisi articulis necessitatis imminet, debeant abstinere, ut in fine 20 colligitur manifeste, sed ad illas duntaxat, quae talibus arctior tenentur obnoxietate constrictae, quibus tamen 30 in his, pro quibus sunt excommunicatione notatae, ut 31 in criminibus, communicare non debent 32, sed ab eis penitus abstinere. linde prudenter 13 in praenissca coaz7allcatione respandemus, 71072 31 Omnes personas, sed quasdan, quae per illat Ga-egorii Papae 35 capitulum 36 specialiter excusantur, ad coanunionenz huiusmodi praemisso modo leneri 37, utru7n atatenz et 18 illae personae propter auctoritatem facinoris severius 35 puniendi a cananione laliuna per excaanunicationis sententiam debeant aliquando prolaiberi quia quaesiluna non exstitit, responsan? non fui.

CAP. XXXII./

Si excommunicatus pro n/anum iniectione scienter recipit ordines, si est clericus saecularis, deponendus est; si regularis, executione ordinis est suspensus. Qui, ignorans ius vel facturo, sic excommunicatus recipit ordines, si est clericus saecularis, dispensat et un eo solus Papa; si regularis, dispensat albas, si ignorantia est probabilis, et factum non est gravo.

Idem¹.

Quum illorum 3 absolutio, qui pro violenta manuum iniectione in clericos labem excommunicationis incurrunt, praeterquam in quibusdam casibus, a praedecessore nostro¹ exceptis, sedi duntaxat apostolicae reservetur 5: nonnulli, ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi ecclesiasticos ordines accipere 6 non formidant. Quid autem 7 de his 8 fieri debeat, apostolicum saepius oraculum imploratur. Circa quos credimus, sicut reperitur 17a subditis, distinguendum, quod tales vel sciunt, excommunicationis se vinculo 9 irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latae 10 sententiae canonem inciderunt, vel factum quidem scientes, iuris ignari nesciunt exinde 11 se teneri. Primos, si fuerint saeculares clerici 12*, a susceptis 13 ordinibus censem in perpetuum deponendos; in reliquis casibus tam archiepiscopi quam episcopi absque nlandato sedis apostolicae speciali dispensandi facultatem se noverint non habere, quibus etiam 14 est absolutio talium interdicta, quoniam 15 maiora intelligant illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen huiusmodi 17 Romani Pontificis auribus intimari, ut ab eo secunchun rigorem vel aequitatem responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. Qui si 18 * claustrales huiusmodi fuerint, licet a bonae mentriricae prcerleessore 19astro 19 Alexandro Papa fuerit constitutlm¹⁰, quod monachi et canonici regulares, quocunque 1 modo se in claustro percusserint, non sunt 22 ad apostolicam sedem mittendi 23, sed secunchun discretionem el providentiam sui 21 abbatis disciplinae subdantur, et, si abbas discretio ad eorum correctionem 25 non sufficit, pro-

T i t. XXXIX. C a p. XXX. 1) Restitute naa ex Reg. Dal. I. 381.; cf. G'lib. ant. 17. (5. 14.); Comp. III. c. 9. Id. t. (5. 21.) 2) Nidrosiensis archiep.: Reg.: - Polthust so. 390. 3) non: Caba 4) aliquis: Cb 5) et: tb. 6) volentes: Che 7) et pugn.: dcest: Cb 8) aut.: dcest: Cbe 9) nec excessu, . . . comm. debet: a+: quod nec allane, in quo exewumunicatus celebrat, dobet, nisi, iud intervoniati, consecrari, nec exc. . . cou un. debet: Rcg. 10) multi Cb; - cf. r., 103. C. XI. gno. 3. 11) a: dcest: FGHIXCRrg. 12) releuotatas: Rcy. 13) innodati: Cadu; g 14) eis: Cb 15) sent.: dcest: ib. 16) sunt . . . innodati: Ch.

Cap. XXXI. 1) Reslitateint ex Radbl. ap. Red. I. 359.; G'lib. dpp. 13.; Cuiqa. III. e. 4. h. t. (5. 21.) 2) dect.: deest: LaIt 3) Bononiae: NCh; archidiai. et canon. I3on.: S'; - ser. as. 1200. - Fotthast so. 1107. 4) ea: S u 5) Stiigonensis: FCH; Androsiensis: Ca; Mendiosien.: Ch; Nidrosien.: Cby Rain. 6) requisivit: Ruin. Ried. 7) debeat (et qui et: dcest: b' 8) et quidem: B 9) Nos: deest: C Raga. 10) nulli: Cbg; - cf. c. 101. C. XI. qu. 3. 11) quidem: Ch 12) exorta: Cb Ruin. 13) tencantur: y 14) eis: Cb 15) ex: drest: ib. 16) prius: dcest: C6S 17) nominatae: 5 18) val: Cgb 19) fuerat: 11Cl/IXLb?if; fan; L6cSRaioa. 20) subs.: deest:

21) tenebantur: ib. 22) et fant.: Caabry 23) eis postro.: S 24) contraria: Can; necessaria: Ch 25) ab huiusmodi: S; dcest: Raja. 26) sint: Cagh 27) consequentiam: Coll. cit. 28) id: CabS 29) sicut eiusdem capitis (c.anonis: Ragn.) serie: SRaia. 30) tutti: dcestr M. 31) videlicet: M. 32) rlebeaut: RaOr. 33) prudentia tuae: S: 14) quod non: ib. 35) l'ap.: det. str Jacuu. Richt 36) add.: quoniam multos, ut supradictum est: 5 37) udd.: volumus: S 38) et: deest: 8 39) scv. pan.: *este ib. Cap. XXXII. 1) Restitutum ex Raix. ap. Ital. I. 592.; G'lib. asef. 14. (5. 14.); Comp. III. c. 5. k. I. (5. 21.) 2) eiusdem: Itaira; - ser. as. 1201.: Potthast se. 1326. 3) adr.: sit: Sa. 4) praedecessoribus nostris: Com. ell. 5) reservata: Sa 6) recipere: ib. 7) aut.: %leest: ib. 8) Imiustnodi: S Ruin. 9) vinculis: C; sententia: Raja. 10) labiruthum . . . canous: Sa 11) inde: Raia. 12) clm': deest: Cmad. el Cola. sal. 13) surreptis: ChRdaie. 14) et: deest: Cagfia 15) et: Fallt h'La71:la:ain. quum et: 14 10) intelligimur: CucSa 17) haec: Cbe tiar. 18) tiuol sit: 6'otld. col'. RabcSa 19) praed. n.: deest: ab 20) iustituhmi: Cbn'ar el'. c. 2. supra 21) si quocunq.: ('b 22) sint: CSa liain. 23) remitteudi: Che 24) sui: leesf: lisio. 25) correptionem: ib.

videntia est dioecisani episcopi adhibenda; et alibi dicitur²⁶, quod de saeculo fugientes, qui religionis habitum in monasterio receperunt²⁷, et inter tetera postmodum confitentur, se tale commisisse delictum, per²⁸ quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrerunt, sine licentia Romani Pontificis abbas non potest nec debet eos²⁹ absolvere, quamvis praesumptionem delinquentium debita possit animadversione punire: nos tamen³⁰ in religionis favorem, et³¹ ut evagandi materia subtrahatur, maiorem³² eis gratiam exhibere volentes, eorum³³ praelatis³⁴, quod etiam³⁵ talibus absolutiois beneficium impertiri valeant, indulgemus, nisi³⁶ excessus ipsorum³⁶ exstiterit adeo³⁷ difficilis et enormis, utpote si ad mutilationem membri vel effusionem sanguinis est processum, aut in episcopum aut³⁸ abbatem³⁹ violenta⁴⁰ sit⁴¹ manus iniecta, quum excessus tales et similes nequeant sine scandalo praeteriri. Si yero claustralis aliquis in religiosam personam⁴² alterius claustris manus iniecerit violentas, per abbatem proprium, et eius, qui passus est iniuriam, absolvatur⁴³. Quodsi clericum percusserit saecularem, non nisi per apostolicam sedem, ut scandalum evitetur, absolutionis gratiam poterit promereri. Si autem et hos⁴⁴ ad ordines promoveri contingat, iuxta praemissam distinctionem⁴⁵, qui scienter in contemptum ecclesiasticae disciplinae se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis et⁴⁶ officii decernimus⁴⁷ manere suspensos. Circa reliquos yero, facti memoriam vel iuris peritiam non habentes, monasteriorum utilitate pensata, post Inlunctam⁴⁸ regularem⁴⁹ poenitentiam et peractam abbatem⁵⁰ ipsorum⁵¹ poterunt dispensare, nisi grave fuerit et notabile factum, aut is, qui fecit, adultus fuerit et discretus, ut violenter et valide contra oblivionem vel ignorantiam praesumatur. Praecipimus autem abbatibus, ut formar istam diligenter observent, ne privilegium mereatur⁵² amittere, qui sibi permissa abutitur potestate.

CAP. XXXIII.1

ilfoialis, percussus monialem seu conversum, vel clericum saecularem, incida in excommunicationem, et ab episcopo loci absolvi potest.

Idem Pistoriensi Episcopo².

De monialibus tua a nobis fraternitas requisivit, per quem eis sit beneficium absolutionis impendendum, si vel in se invicem vel conversos³ vel conversas⁴ suas, aut clericos etiam, in suis monasteriis servientes, manus iniecerint temere violentas. Super hoc⁵ igitur tuae consultationi taliter respondemus, ut auctoritate nostra per episcopum, in cuius dioecesi earum monasteria fuerint, absolvantur. [Dat. Lat. III. Kal. Mart. 1202.]

CAP. XXXIV.1

Contractus etiam, qui sine communione explicari non potest, non dissolvitur, seu impeditur per excommunicationem, supervenientem in eum, qui tonetur aliquid praestare non excommunicato.

Idem universis² Crucesignatis.

Si vere +vos puenitet de commissio, et plene proponitis satisfacere de peccato, Deu'n vobis credimus, immo novimus, iam placatum. Si ergo Veneti³ ad satisfactionem induci⁴ et absolutiois beneficium meruerint⁵ obtinere, secure cum eis navigare poteritis, el praelium⁶ Domini praeliari. Quodsi Veneti⁷ forte nec satisfacere voluerint, nec absolvi, ⁷cipote qui non dolere, sed getudere dicuntur porsus⁸ de commissio: vobis permitimus, ut cum ipsis usque ma a terram Sarracenorum vel Iliosolymitanam provinciam, iuxta quod inter vos convenit et ipsos, vel honeste convenerit, navigio transeat, quanto minus poteritis, cum dolore tamen et amaritudine cordis, et sub spe veniae communicantes eisdem. Quum enim iam¹⁰ a vobis maiorem nauli receperint quantitatem, nec ad eam possint¹¹ restituendam induci aut etiam coarctari: si aliter fieret, videremini vos damnum ex poenitentia¹², ipsi vero¹³

praemium ex contumacia reportare, quum ad hoc debitum exsolvendum ipsi vobis maneant obligati, et ab excommunicationis exigí possit et recipi quod debetur. Est autem cautum¹⁴ in iure, quod, si quisquam per terram haereticorum aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere poterit ah eisdeln. Praeterea, si paterfamilias domus excommunicationis sententia fuera innodatus, a participatione illius¹⁵ familia excusatur. Licet ergo dux Venetorum dominus navium tanquam paterfamilias domus in excommunicatione persistat, vos tamen, tanquam ipsius familiam¹⁶, dum in navibus eius fueritis, ipsius excommunicatione non continget¹⁷, et excusabiles eratis apud Deum, si in excommunicatorum navibus existentes cum dolore cordis sub spe poenitentiae [excommunicatis] communicaveritis ipsis, in quibus eorum communionem¹⁸ non potueritis¹⁹ evitare. [Verum etc.]

CAP. XXXV.1

Praelatus potest et debet clerico, subiectum incorrigibilem, incarceratione, et laici citra metum excommunicationis de praelatorum licentia impere possunt clericos, ot ad iudicium ducere.

Idem Londonensi² Episcopo.

Ut famae tuae + consulctis et saluti, et sic malorum atulaciam comprimas, 111³ ab eis lionorum innocentium tuearis, super lasnos humiliter consulis, quae o ffiuina pastorale contingunt, ut de nostra responsione securus iniunctae fibi sollicitudinis debitum laudabilis exsequaris. Sane consulisti⁴ nos, utrum clerici graviter excedentes, qui tute non possunt s monasteriis ad agenda⁶ poenitentiam depiltari, quoniam, quum non poeniteant de commissis, opportunitate fugiendi captata carcerem fugerent claustris, et prioribus se sceleribus scelestius⁷ immiscerent, a te vel aliis praelatis suis arctae possint custodiae mancipari, + et utrum laici, si clericos in magnis sceleribus deprehendant, in canonem incident latan sententiae, quum nec comprehendere, nec ad indices trahere ipsos possint, nisi manus in eos iniecerint violentas. Ad primunt igitur Respondemus, quod, quum praelati excessus corrigere debeant subditorum, et publicae utilitatis⁸ intersit, ne crimina remaneant impunita, et a per impunitatis audaciam fiant¹⁰ qui nequam fuerant nequiores, non solum possunt, sed debent etiam superiores clericos, postquam fuerint de crimine canonice condemnati, sub arcta custodia detinere, qui, quum sint incorrigibiles, nec in monasteriis valeant custodiri, ad similia vel peiora facile¹¹ laberentur. Laici yero citra excommunicationis sententiam capere clericos, et ad iudicium trahere possunt¹², si oporteat, etiam violenter, dum tamen id de mandato faciant praelatorum, quorum illi sunt iurisdictioni subiecti, et quorum est corrigere criminosos, quum hoc non ipsi, sed illi, et¹³* quorum auctoritate id faciunt, facere videantur; dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio vel rebellio otius exigit¹⁴ clericorum. [Dat. Anagniae IV. Id. Dec. 1203.][^]

CAP. XXXVI.1

Excommunicatus est qui in clericum, etiam voleunt, manus iniecerit violentas, etiamsi hoc facial in satisfactionem praecedentis injuriam. H. d. et est casas notabilis.

Idem Bracharensi² Archiepiscopo.

Contingit interdum in partibus tuis, et de consuecline regionis habetur, sicut lita nobis fraternitas intimavit, quod clerici, si quem offendant, et satisfacere velint offenso, secundum morem patriae, quem inter se laici iatn observant, corpora sua sponte supponunt XXX. vel XL. seo pluribus aut paucioribus percussionibus fustum, +quas fi-quenter non coacti suscipiunt, sed volentes, non solum de aliorum³ clericorum manibus, sed etiam laicorum. Unde nos hunzilliter consulebctis, utrum huiusmodi perctssores in canonem inculant sententiae promulgatae. Nos autem fraternitati tuae super hoc⁴ taliter re-

Tit. XXXIX. Cap. XXXII. 26) dicat: Coll. citt. 27) susceperunt: Sa 28) per: deest: ib.; propter: LN 29) eos: deest: CbSa Rajo. 30) antea: Cb 31) et: deest: FX Coll. citt. 32) uberiorum: Sa Raiaa. 33) atque eor.: FGsa 34) abbatibus: Con. citt. 35) in: Cb 36) eorum: Cbc; istorum: Sa 37) adeo: deest: Sa 38) vel: CbSa 39) in abb.: Ca Rain. Richt. 40) violenter: Ch 41) sit: ezstaz: GH 42) in religiosum alt.: Ch 43) absolvantur: Cb 44) et hos: deest: Sa 45) distinctionem: Cae Ralo, 46) et of.: deest: cb; ord. et: deest: Sa R(lin. 47) decrevimus: LNCabeg. 48) add.: sibi: IICLSa 40) et reg.: Cg; deest: Ch 50) etiam abb.: Sa 51) eorum: Che 52) mereantur... abusi fuerint: CbSa Rala.

Cap. XXXIII. 1) Restitutum ex Reg. Breget. V, 1.; Atan. ext. tit. 51.; Comp. III. c. 6. O. t. (5, 21.) 2) Potthast no. 1620. 3) in conv.: LLCb 4) in conv.: CL 5) quo: FGLA.

Cap. XXXIV. 1) Restitutum ex Reg. Bregn. VI, 102.; Atan. exl. tit. 45.; Comp. III. c. 7. h. t. (5, 21.) 2) un.: deest: Reg.; — Potthast no. 1947. 3) add.: vouientes: CL 4) inducti: ib. 5) meruerunt: ib. 6) in proelio:

ib.; proelio: Cc 7) Ven.: add. a Raye. 8) ot: Ca; potius: Cbc 9) cura eis quousque in: Cb 10) iam: deest: 31Cbc 11) possunt: Ca; possent: Ce 12) add.: incurriesse: Cah 13) tamen: Ca; autem: Cbc 14) (,)uum cautum est: Cb 15) ipsius: Cagh Reg. 16) familia: Cabgh Rey. 17) contingit: LLNCh 18) communicationem: Cbc Bdhm. ex Cola. 19) nequiveritis: ele Rey.

Cap. XXXV. 1) Restitutum ex Regat. VI, 183.; Atan. ext. tit. 43.; Comp. III. c. S. h. t. (5, 21.) 2) Lugdun.: F; L. G.; London.: HNCagh; Londensi archiep.: Reg.; — Potthast 2038. 3) et ut: CL 4) nos tua fraternitas duxit consulendos: C Reg. 5) possent: Cubgh Reg. 6) agendum: Cma. Binan. 7) scel.: deest: F; celoribus: Cgh 8) auctoritatis: Reg. 9) et ne: N; et quod: Ch 10) faciant: Ch 11) de facili: C lnt. 12) poterunt: Che Reg.; possint: Ca 13) et: deest: FGHIC 14) exegrlt: Chg Reg.

Cap. XXXVI. 1) Restitutum ex Reg. Breve. IX, 4.; Atan. ext. lit. 52.; Comp. III. c. 10. h. t. (5, 21.) 2) Potthast no. 2693. 3) illorum: Cb 4) hacc; Ch; sup. hoc: deest: Ca.

spondemus 5, quod huiusmodi manus iniectio, etsi non violenta, tamen injuriosa videtur, quum ille canon non tam in favorem clerici ordinati, quam 6 in favorem ordinis clericalis fuerit promulgatus. Ideo et volumus 7 et mandamus, ut id de cetero prohibeas attentari *per provinciam s'racharerasem*. Si quis autem clericus post prohibitionem huiusmodi sponte se subiecerit *[talé puena, vel laicas in ezinc talena poenanc irziecerit]* excommunicetur *uterque*, proviso, ut 8 clericus iniuriam passo sine injuria clericali satisfaciatur competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari. *[Dat. Inut. ap. S. l'et r. VII Kal. I/art. Pont. nostr. A.o. IX. 1206.]*

CAP. XXXVII.'

Servus excommunicatus pro iniectioe manuum in clericum, tenetur pro absolutioe ire ad sedem apostolicam. Sed, si ex eo dominas, qui non fuit in culpa, grave damnum patitur, vel servus hoc faciat in eius fraudem, absolvi potest ab episcopo, si laesio non fila enormis.

Idem Lugdunensi 2 Archiepiscopo.

Relatum est nobis, quod, quum aliqui servi *tu. ae pro-* *z'irrciae* propter iniectionem manarum in clericum violentam in canone incidunt sententiae promulgatae, allegantibus dominis eorundem, quod carere mancipiis suis nolunt, venire ad sedem apostolicam absolviendi non curant, per occasionem huiusmodi eludentes ecclesiasticam disciplinam. Quocirca *fraternitati tuae* 3 *per apostolica scripta* mandamus, quatenus eos venire compellas ad sedem apostolicam absolvendos, quum plus sit Deo quam homini deferendum; nisi fecerint hoc in fraudem, ut subtrahant se obsequio 4 dominorum, aut ipsi 5 domini 6 propter hoc sine culpa sua grave damnum incurrant 7. Tunc enim 8 in utrolibet casu poteris eos ex indulgentia nostrae provisionis 10 absolvere, quum nimis sint ab apostolica sede remoti, sed in recompensationem 11 laboris, quem in itinere sustinerent, alia 12 eis satisfactio iniungatur, dummodo non sit tam 13 gravis et enormis excessus, ut propter vitandum scandalum et tollendum exemplum huiusmodi servi ad servum servorum Dei venire debeant absolviendi. *[Dat. Ruin. ctp. S. Petr. Id. 11z. A.o. VIII. 1206.]*

CAP. XXXVIII.'

Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, Hec eam postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.

Idem Strigoniensi 2 Archiepiscopo.

Sacris est canonibus institutum *(El infra: lcf. c. 12. de sepia. III. 28.)* Licet *autem* is, qui voluntarius excommunicatis illis conunicaverat, qui cum omnibus fautoribus et participibus suis excommunicationis sententia sunt adstricti, ad cor *postmortum* rediens, de mandato ecclesiae excommunicatos 3, quos prius 1 foverat, expugnaverit 5: non tamen prius, quam absolutionis gratiam perceperit 6, habendus est absolutus, nec, si occumbat in huiusmodi 7 bello, sunt absolutiones 8 vel oblationes recipiendae pro eo, vel orationes Domino porrigendae, nisi quum de ipsius viventis poenitentia per evidentia signa constiterit, et 9 iuxta cuiusdam 11 constitutionis nostrae tenorem defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.

CAP. XXXIX.'

bemol excommunicatus debet vitari semper ut excommunicatus, nisi legitime probet, se fuisse absolutum.

Idem Assuntinensi 2 Episcopo.

Sicut nobis 3 *litteris int'inaasti, quilla c'tiquos time* *diocesis cler7cos vel laicos, culpis suis exigentibus, eaxonlncun-* *cationi supponis, ipsi, postmodum ad te, nulla satisfactioe prae-* *missa, sine testimonialibus litteris redeuntes, dicunt, se absolutionis* *beneficium accepisse; quibus si credi debeat 4 in hac parte, per* *nos instrui, suppliciter postulasti, quum propter causam h'aus-* *nodici, sicut dicis, t'caae sententiae a subditis contemnantur. Nolentes* *ataque ncalit'is homiaaam indulgere, Fraternitati tuae taliter* 5

respondennjs, quod, nisi excommunicati a te super absolutione sua literas nostras, vel illius, cui vices nostras in hac parte commisimus, reportaverint 6, aut alio modo legitime de illorum absolutione tibi constiterit, tu, cornla 7 *ctbsolutioni /ale non habita*, ipsos pro excommunicatis ut prius habeas et facias evitari. *[Dat. Lat. II. Id. Aug. 1199.]*

CAP. XI.'

Si excommunicatas ab episcopo metropolitano appellat, ab eo absolvi potest; metropolitano tamen, voleos suo suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere, quando propter m'uilem excessum fuit excommunicatus. Et ante absolutionem non auditor volens probare, se aliast excommunica-

Idem Senonensi Archiepiscopo/.

Per tuas literas - *inobis quod*, quum *venerabais*, *frater noster duttssiodorensis* 3 *ejliscopus in dilectunt filémrt* 4 *dutssiodorensem archipresbyterum excommunicationis sententiam* *pronaqlassel, archipresbyter tuo se conspueit p'cte, sentavit, el,* *quod sta'tet mandato ecclesiae, sr.rfficientenc obtulit cautionem,* *petens humiliter, ut absolutionis ei beneficium exlrihres tu cero,* *voleos episcopo -noratodeferre, ipsunc saepius m' n'uisfi, xz1* *absolceret cerchipresbyterna. S'ed quia monilis rzon p'ca'eb(lt, eoi-* *communicatum absolvere c'ztravisti, quem episcopus pro absoluto* *non ltabet, ulpote qui proponit, quod ad te illeus absolatio non* *spectabat. Onde quaeris, quid in similihis de cetero .su /meudliunt.* Videtur enim aliquibus, quod, quum ad metropolitani per appellationem quaestio non deferretur, excommunicatus autem vocem non habeat appellandi, utpote ab ecclesia separatus, sive appellaverit sive non, metropolitano ei non debet 6 absolutionis beneficium exhibere. Venial ex verbis cuiusdam epistolae 7, quam dicunt scholastici *clecretalenz, el a /ltonct m.emoriae Alexandro Papa praedecessorae nostro emanasse* proponunt 8, habetur 9, quod, si ante appellationem in aliquem excommunicationis sententia fuerit promulgata, metropolitana, ante litis ingressum ab eo iuramento recepto secundae ecclesiae consuetudinem debet ipsum absolvere, nisi voluerit episcopo dioecesano deferre, ipsumque 11 ad eum

absolvendum. Ubi etiam consequenter inferitur, quod nec excommunicati sunt audiendi, priusquam filerint absoluti, nec sunt ad illos, a quibus appellaverant, remittendi. In Sardicensi 12 autem concilio reperitur, ut is, qui ab episcopo est abiectus 13 finitimos episcopos interpellat, et causa eius audiat et diligentius pertractetur; episcopus autem, qui iuste vel iniuste abiectus eundem, patienter accipiat 11, ut discutiatur negotium, quatenus vel probetur cine a pluribus sententia, vel etiam 15 emendetur, prius tamen, quam omnia diligenter ac *firtel'iter* examinata fuerint, millas ante causael; cognitionem communioni eum sociare praesumat, qui fuerat communione privatus. Nos igitur credimus distinguendum, utrum quis 17 proponat, se post appellationem legitimam 18 interpositam excommunicatione iuisse 19 notatum 20, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem fuisse 21 patentem expressum; in quibus casibus ad probationem eorum, etiamsi absolutionem non petat, debet admitti; sed donec de ipsis constiterit, in alas 22 evitari debet 23, quamquam apostolica sedes etiam tales consueverit absolvere ad cautelam. Verum 24 in aliis, nisi gratiam absolutionis in iploret, non debet audiri, ne sententiam ecclesiasticam contemnere videatur, et per hoc amplias ex suo 25 contemptu ligetur. Quodsi absolutionis beneficiaria humiliter postulaverit, metropolitano eum debet absolvere, nisi sao duxerit suffraganeo deferendum; cui tamen si suffraganeus 26 absolutionis beneficium iuxta 27 c formara ecclesiae noluerit eslibere, ipse nihilominus illum 27 absolvat; cautione *propt' quod* suo debeat parere mandato, ac deinceps causam audiat, et quod canonicum fuerit iustitia mediante decernat. 28 hiodsi, forsitan episcopus subditum suum propter inaufestam excommunicasset excessum, metropolitano non debet ipsum 29

Tit. XXXIX. Cap. XXXVI. 5) duximus respondendum: Cagh; tal.: dceet: Cb 6) quam etiam: Cb 7) Et ideo vol.: FGHIO 8) sponte subiera: Cagh 9) quod: Oib dceet: Cj.

Cap. XXXVII. 1) Restitutio ex Reg. Brega. IX, 11.; Comp. III. c. 11. h. t. (5, 21.) 2) Lundun.: F; London.: Cgh; Lundensi: lieg.: - Potthast no. 2653. 3) discretioni vestrae (tuae): Cb; Caba 4) ab ob.: Caggle 5) ipsi: eh 6) dom.: add. a Italini. 7) moverint: Cct; incurrint: Cbg Reg.; incurrent: Ch 8) en.: dceet: FGHIO; et: C Reg. 9) utroque: Ya. 10) permissionis: C Reg. 11) recompensatione: CC 12) alia de satisfactio- nom iniungat: C Reg. 13) tam: dceet: Cae 14) Dei: dceet: C.

Cap. XXXVIII. 1) Restitutio ex Comp. III. c. 12. h. t. (5, 21.) 2) Nidrosiensis: GBIChcg recte; - cf. c. 12. de sepul. (3, 28.); e. 5. de lis quae vi (1, 40.); - ser. ao. 1200. - Potthast no. 1128. 3) illis: C 4) prius dceet: Codd. coll. Gt 5) expugnaret: C 6) receperit: Cb; acceperit: Cc 7) hui.: dceet: C 8) abs. vel: dceet: Coda. colt. 0 9) et: (leest: C 10) cf. supra c. 28.

Cap. XXXIX. 11) Restitutio ex Reg. Bol. II, 16C.; A la!, uuci. 3. (5, 15.); Comp. III. c. 13. h. t. (5, 21.) 12) Assisinati (Assisinati: ItCagil): ItT., r.: - Putthast no. 3387. 13) tuis: dceet: Cb 14) tubitos: ib. 15) tal.: de (ld.: FUI 501 16) reportaverunt: LCh; reportabatur: C, r 17) illorum:

Cap. XL. 1) Restitutio ex lieg. lirr7u. V, 157.; a7zu. Comp. III. c. 14. 5. t. (5, 21.) 2) l'olthrest 1 + o. 1830. 3) Altisi, ler.: C at sic deinceps 4) dii.: il.: dceet: Cm. 5) saepe: [tr e] l'ebat: fi. 7) cf. Colo p. II. c. 1. de off. iud. (ud. b) proposcrit: (ir P) haberetur: (m 10) ipsum: Cb 11) ilion.: Reg. 12) rj. e. 14. C. XI. pa. 3. 13) ol.: 4us LbCh 14) recipiat: libe 15) pluri bus: Clh 16) causa o: dceet: C. ocl' L. 17) quis: dceet: C' lieg. 18) legitime: l' illiC l'irg. 19) ceteris: (L. 23) tub.: Cagh 20) inunda/don: CL 11) esse: Che Reg. 22) ceteris: (L. 23) tub.: darsl: FGHIOCRcg. 24) lunde: Cc; cidd.: etiaur: Cb 25) et propter h., amplius in suo: Ch 26) secundum: Czc 27) ipsttm: GC; cual: 13; r: cset: 11 28) doman: LGC 29) cual: Cbc lieg.

absolvere, nisi suffraganeus requisitus malitiose sibi absolutionis beneficium denegaret. [Dat. Lat. XIII. licet. Mart. Pott. msh. v. 1203.]

C'At. XLI. 1

Si Papa suis lteris excommunicationm salutata, non propter bou eum absoluit.

Idem2.

Si aliquando forte contigerit 3*, quod eis't, qui auctoritate apostolica sunt excommunicationi subiecti, nostrae literae cum salutationis alloquio destinentur 5, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata, quum per ignorantiam vel e negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per 7e subreptionem contingat huiusmodi literas impetrari, sicte u uper an l'acentius deitur contigisse. Qui quinz sirte propter inigtitaten, gta7rz in J) eunz el eius 8 ecclesiam courtniserunt, exennznznicationis vinculo iazazoolati, se quasi absolutos per latiusntuali literas, l'ilas eis pro Tenzplctris aaisise rlicinaar, glorianttr, g,KtinC2s non Si7712a8 memores talium liteaa917at p'lum Mf) eis icnz excumaat2(nicaliS e.2'bilitae f(lerint, for.Saa9z t090e0 Inritts fueron., ivtpeeraae. Qtinc:ireeaa fl'aternitati 111 vesh'ae per apostolica s'ed'ipla mandam2t.S, qucien7is ens, sieut exennmnicatns n'etitts 11 ecieeais, (tunee a saU1 recipiscmdt errare, in .Sint'ilibu.S si quctm.tlo forte contigerit sinzile itulicium observantes. [Dat. Roan. ap. S. Pelr. IX. Kal. 1 fat't. 1205.]

CAP. XLII.,

Excommunicatus a pluribus praelatis ob plures causas non est conunitioni restituendus, licet de una causa velit satisfacere, et, si impetratur absolutio tacitis aliis causis, non valet absolutio.

Idem C. 2 sancti Laurentii in Lucina Presbytero cardinali apostolicae sedis Legato.

Officii (El infra: [cf. c. 38, de elect. I. 6.]) Postremo quaevisivi, utrum is, qui propter plures excessus a pluribus praelatis, ius in ipsum habentibus, excommnlicationis est vinculo innodatus, et uni praelatorum de uno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absolvendus, de quo satisfacere vult eidem, et, quum de alio non satisfecerit 3, alii absotutus valeat nunciari. j-Qttira 7eru super hoz: in.ter sczolasticns du'ersae sunl senteneiae dicersoruatt: nos ad praesezs, n.2dli praei2tdicare volen-tes, itl solamntoalo tibi Super hoc articulo respondemus, quod suprimenti veritatem absolutio subrepta non prodest, et veritatem intelligens absolutionem huluSlnodl exhibere non debet.

CAP. XLIII.1

Excommunicatis et interdictis praedicari potest licite verbturn Dei. Iioc primo. Et tempore generalis interdicti concedi potest baptismus et chrismatio in fronte, et poenitentia morientium. H. O. secundo.

Idem Ferrariensi Episcopo2.

Responso nostro postulas edoceri, an 3, quum Ferrarienses cives excommunicationis et interdicti sententis sint4 ligati, liceat tibi viros et mulieres semel in hebdomada vel in mense apud aliquam ecclesiam convocare, quibus praedices verbum Dei, et eosdem ad correctionem inducas. Super quo fiatrazilcati bate taliter respondemus 5, quod sine scrupulo conscientiae hoc facere poteris, quum videris expedire, dummodo contra formam interdicti nullum eis divinum officium celebretur. Praeterea quaevisivi, quum Ferrariensis civitas sit interdicto et excommnicalioazi supposita, et ideo sint ibidem, praeter baptismum parvulorum et poenitentiae morientium, universa sacramenta ecclesiastica7 interdicta, an liceat tibi baptizatos 'meros in frontibus consignare. Super quo tibi taliter respondemus'1, quod, sicut baptizari possunt pueri, sic et 10 baptizati ad confirmationem in frontibus a te possunt sacro chrismate deliniri u,

CAP. XLIV.t

Si coniux scit pro certo inq,edimentum matrimonii, non debet reddere debitum, sed potius excommunicatio l era pati; si autem lene credat ex causa probabili et discreta, potest reddere debitum, non ateten] exigere; sed si ox levi et temeraria causa, deposita conscientia potest reddere et exigere.

Idem2.

Inquisitioni tuae breuiter respondentes 3 credimus distinguendum, utrum alter coniugum pro certo sciat impedimentum coniugii, propter quod sine mortali peccato non valeat4 carnale commercium exercere, quamvis illud apud ecclesiam probare non possit, an impedimentum lin.fu.sntodi non sciat pro certo, sed credat. In 5 primo icultte ii casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operare mortale. In secundo yero caso distinguimus, utrum habeat conscientiam huiusmodi ex credulitate levi et temeraria, an probabili et discreta; et quidem 7 ad sui pastoris consilium, conscientia levis et temerariae credulitatis explosa, licite potest non solum reddere, sed exigere debitum coniugalc. Verum quum conscientia pulsata animum ex credulitate probabili et discreta, quamvis non evidenti et manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro vel contra legem coniugii, vel contra iudicium conscientiae committat offensam. Tu ergo iuxta s responzionenz pretescripla9nal super illo procedas articulo, de quo nos consulere noluisti.

CAP. XLV.1

Per dimissionem habitus et tonsura° non perdit clericus ante trinam monitionem privilegium clericale.

Idem2.

Contingit interdum, -F [quod, du,nz elejyd charactere insignili ad turpia lucra diaertunt, ee saecularibus se negotiis inznlsceztz, clericale nomen at.bonzinabile reddunt cordibus inftmorrar..] Sane, sicut accepimus, insinuante nobili viro comite Flandrensi [ac nobili nzuliere 11 faUrldca relicta quondaan Phil-ippi Flandrensis conzitis,] in dioecesi tua quidam existunt, qui nec in modo tonsurae, nec in vestimentorum 4 forma, nec in qualitate negotiorum de clerico quicquam ostendunt, ad poenae subterfugium se clericos exhibentes. Ouum enim 5* super excessibus, quos saeculari luxu committunt, ad publica jodidapertrahuntur, circumcisis crinibus, ut possint circumvenire vindictam, se pro clericis repraesentant, clericalis fori privilegium labii allegantes, qui factis paulo ante negaverant clericatura i[du-mque repentina tonsura poenas eludazt, lizas intonsi pea'versis actihus merueruat, per inzputatis fedtctiam nutritur i2z eis audacia delinquendi, el, dtanz impune delinqaataz, quibusdanz effcivazeur iaz sca9z.dalunz et olais in exemplum.] Verumc, quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium invocat qui comittit in legem: volumus et mandamus, ut tales, si tertio a te commoniti se ipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres 7, quae pro clericorum tutela et laicorum violentia coercenda dignoscitur s instituta. [Po denique etc. Dat. Lcat. V. Id. Ian. Pon. nosta'. A.o. XV. 1213.1

CAP. XLVL1

Ab excommuicati denunelatione repellitur qui non praemonuit, et el colnmunicavit

I d e m 2.

In praesentia 3 dilecti filii (Et • iaz fra:) Nec canonici suo decano excommunicationem possunt 4 obicere, quum super hoc nec commonitus 5, nec impetitus 6 fuerit, neque ipsi 7 propter hoc eum duxerint evitandum, sed episcopus in mensa, et canonici communicaverint s* ei 4 etiani in divinis.

Tit. XXXIX. Cap. XLI. 1) Restitatanm ex Reg. Dregac. VII. 224.; Atan. 2. (1,1.) 2) Comp. III. c. 2. de resc. (1,2.) 2) Universis Christi fidelibus per Lombardiana constitutis: C Itcg.; - Potthast no. 2421. 3) eontingit.: FGILRLaNCabgReg.; contingat: Lh31Ch 4) ab eis: Ch 5) obtinentur: C 6) ant: Ch 7) per cxsfat: FG 8) in eius: Ch 9) etiamsi: Ch 10) universati: Ch 11) acld.: vel cautius: ib.

Cap. XLII. 1) Restitut ex Reg. Rat. XI. 262.; 1lan. aact. 3. (5,21.) Comp. III. c. 15. h. 1. (5,21.) 2) Cynthio: Reg.; - ser. ao. 1209. - l'othast 2to. 3660. 3) satisfaciati: Ch.

Cap. XLIII. 1) llesitafu2n ex Reg. Pat. XI. 207.; Codpn.III. c. 16. h. t. (5,21.) 2) sar. 00. 1209. - l'othastno. 3660. 3) an: deest: Cag 4) sunt: Che; fuerint vel sunt: Ca 5) duximus respondendum: Ch 6) poenitentiam: Cbe 7) ecclesiae: Ch 8) tal.: deest: Cbc 9) duximus respondendum: C Reg. 10) et: deest: Ch; et bapt.: deest: Cc 11) liniri: Ch.

C ap. XLIV. 1) Restitutian ex Reg. Ral. XI. 269.; c0711)1. III. c. 17. h. t. (5,21.) 2) enser. el subscr. desicl. in Reg. r- ser. 00.1209.- Potthost no. 3668. 3) respondeo: Cah. *1) possunt: C'abge; posset: Ch; pessit: Reg. 5) In quo utique: Cgh 6) utique: Ca 7) Si quidem: Ch 8) secundum: Che 9) praedictam: Ch.

Cap. XLV. 1) Restituaom ex Reg. Dal. XV. 202.; - Non exstat in Cwopil. III. oat IV. 2) Morinensi ep.: l'eg.; - Potthast 2to. 4(41. 3) insinuantibus: Rey. 4) vestium: ib. 5) en.: deest: FGILh-L.1; autem: I; quia quum: Rey. 6) Unde: iB. ^ 7) expertes: ib. 8) noscitur: eh.

C ap. XLVI. 1) Restitatan ez Comp. IV. e. 2. 0. t. (5,15.) 2) 1189-1215. - Potthst no. 5033. 3) No: Dfgh 4) possint: Dabgch 5) monitus: Dh 6) requisitus: tb.; impeditus: Dg 7) ipso... duxerit: D0 8) communicaverint: (1XhfDacg 9) ei: deest: FDg; sibi: Df.

CAP. XLVII./

Excommunicatus est +Iolose permittens clerieum percuti, ex quo poterat prohibere, et non prohibuit.

Idem2.

Quantaes praesulnptionis et temeritatis 3* existat in rectoris ecclesiae 4 manus iniicere violentas, -f-in evangelio Donatus protestatur, qui se in nntinisteriis suis affligi asserit, et in 5 Apostolorum principe alibi perhibuit se iterum crucifrgi. Illoc etiaut poenae guatitas manifeste declarat, quum excommunicationis sententia in ipso actu feriat delinquentes, si non soban in fratres et coepiscopos nostros, sed 6 etiam in minoris ordinis clericos violentiam praesumpserint operari. Ne autem solos violentiae huiusmodi 7 auctores aliquorum praesumptio existimet s esse 9 puniendos lo, facientes et consentientes pari poena plectendos catholica 11* condemnat auctoritas 12, eos etiam 13 delinquentibus favere interpretans 14, qui, quum possint, manifestum facinori 15 desinunt obviare. [(Quod bonae naenoriae C. Papa praedecessor noster hactenus diligenter attenrlens, auctores et fautores captionis el detentionis venerabais frivris nostri Salemitani archiepiscopi excomnunicationis nunciasset vinculo inmodatos etc.].

CAP. XLVIII./

Praelatus excommunicare non debet subditum, nisi competente monitione praemissa, et ex causa manifesta et rationabili; et contra facienti imponitur poena hic expressa. Item puniuntur subditus, qui falso conquirent, se excommunicatum iniuste, et subieit, quid iuris, si praelatus, dicens se errasse, vult excommunicatum absolvere, et adversarios appellat, ne absolvatur.

Idem in concilio generali.

Sacro approbante concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti admonitione 2 praemissa, et 3 personis praesentibus idoneis, per quas 4, si necesse fuerit, possit probari monitio, promulgare praesumat. Quod 5 si 0 contra praesumpserint 7 etiam iusta fuerit excommunicationis sententia, ingressum ecclesiae per mensem unum sibi noverit interdictum, alia nihilominus poena mulctandus, si visum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta et rationabili causa procedat. Ad quam si taliter forte processerit, et requisitos humiliter processum huiusmodi non curaverit s absque gravamine revocare, gravatus apud superiorem 8 deponat de iniusta excommunicatione querelam, qui, si lo absque periculo morae potest, ad excommunicatorem illum cum suo mandato remittat, infra 11 competentem terminumabsolvendum; alioquin ipse 12 per se, vel per alium, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta munus ei absolutionis impendat. Quumque adversos excommunicatorem de iniusta excommunicatione constituerit, excommunicator condemnatur ad interesse excommunicato; alias nihilominus, si culpae qualitas postulaverit, superioris arbitrio puniendus, quum non levis sit culpa tantam infligere poenam insonti, nlsi forsitan erraverit ex causa probabili, maxime si laudabilis opinionis existat. Verum, si contra excommunicationis sententiam nihil 13 rationabile fuerit a conquerente probatum, idem et 14 super iniusta excommunicationis 15 molestia per poenam ad interesse 16, vel alias 17 secundum superioris arbitrium condemnatur 18* nisi forsitan et 19 ipsum probabilis error excuset; et 20 super eo, pro quo fuerit iusta 21 excommunicatione ligatus 22, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel 23 in pristinam reducat 24 sententiam usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observandam. si yero iudex, suum recognoscens errorem, paratus sit talem revocare sententiam, et is, pro quo latafuerat 25, ne absque satisfactione revocet illam, appellet: 26 appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sil error, de 27 quo meritó debeat 28 dubitari; et tunc, sufficienti cautione recepta, quod

coram eo, ad quem appellatum exstiterit 29, vel delegato ah ipso iuri parebit 30, excommunicatum absolvat. Sicque poenae praescriptae 31 minime subiacebit, cavens 32 omnino, ne voluntate perversa in alterius praedudicium mentiat errorum, si distictionis canonicae vult effugere ultionem 33.

C AP. XLIX./

Excommnunicat haereticos et quosunque violatores ecclesiasticae libertatis.

Honorius III. Episcopo Bononiensi2.

Noverit fraternitas tua, i quod nos [nuper] in basilica principis Apostolorum, praesente carissimo in Christo filio nostro 1*rederico allusbi 12onlanonum imperatore semper 3 Augusto [et rege Siciliae], in celebratione missarum, postquam capaz, eius-1 imposuimus 5 inzerpi diadema, de collilio fratrum nostrorum accensis candelis Excommunicamls 6 ex parte Dei omnipotentis, tuctoritate quoque [beatorum] Apostolorum Petri el Pauli et nosira, omnes haereticos utriusque sexos, quocunque nomine censeantur, et fautores et 7* receptatores et defensores eorum, nec non et qui de cetero servari fecerillt statuta edita et consuetudines vel potius abusiones, introductas contra ecclesiae libertatem, et nisi ea de capitularibus suis s infra 9 duos menses post huiusmodi publicationem sententiae fecerint amoveri. Item excommunicamus 10 statuarios 11 et scriptores statutorum ipsorum, nec non potestates, consules, rectores 12 et consiliarios locorum, ubi de cetero huiusmodi statuta et 13 consuetudines editae fuerint vel servatae, nec non et illos, qui secundum ea 14 praesumpserint iudicare, vel in publicara forman-1 scribere iudicata. [Dat. Lat. II. Non. Ian. Pont. nostr. A.o. V. 1221.]

CAP. L. I

Fratres hospitalis Hierosolymitani, excommunicati pro iniectione manuum in clericum seu confratrem, absolvi possunt per corma priorum, nisi excessus fuerit difficilis et enormis.

Idem Magistro et Fratribus hospitalis Hierosolymitani2.

Canonica 3 constitutione cavetur, quod monachi et canonici regulares, quocunque modo se in clauastro percusserint, non sunt ad apostolicam sedem mittendi, sed secundum discretionem et providentiam sui abbatis disciplinae subdantur. Quodsi abbas discretio ad eorum correctionem non sufficiat 4* providentia est dioecesani episcopi adhibenda, nisi excessus difficilis fuerit et enormis, propter quem merito ad ecclesiam Romanam sit recursus habendus. Nos ergo, vestris supplicationibus inclinad, ad vos statutum huiusmodi duximus extendendum, auctoritate praedicta 5* statuantes, ut in tali casu, nisi maioris sit providentia requirenda, per priorem vestrum, qui, sicut audivimus, presbyter esse debet, fratribus vestris absolutionis beneficium impendatur.

CAP. LI. I

Excommunicatus 601 suspenssts absolvi non debet, nisi prius iuramento praestito; si lamen sine acaudalo iuramentum haberi non potest, poterit fieri absolutio per manualet promissionem.

Idem tituli 2 sanctae Praxedis Presbytero cardinali apostolicae sedis Legato.

Super eo, quod monachi Graeci et Eremitae, propter inobedientiam 3 sententia 4 suspensionis et excommunicationis ligati, nolunt ad mandatum ecclesiae nisi per manl-alem promissionem redire, hoc tibi duximus respondendum, quod, si nullatenus possunt induci ad praestandum iuxta formam ecclesiae iuramentum, ipsos hac vice cum promissione poteris recipere manuali, quum interdum 5, consideratis locorum et temporum qualitatibus severitati sit aliquid detrahendum.

Tit. XXXIX. Cap. XLVII. 1) RestitutuntexReg.Bat. I,24.; Comp. IV. c. 3. h. t. (5, 15.) 2) Spirensi, Argentinseni et Wormaciensi epp.: Reg.; — ser. ao. 1198. — 1 othast no. 24. 3) et tem.: deest: Codd. cal. 4) ecclesi- rum: Dh 5) in: deest: DO 6) et Db: etiam: deest: Dac 7) huius: Reg. 8) aestimet: (r1K; credat: Din; credit: Reg. 9) esse: deest: Dbc 10) punitis: Ifg Reg. 11) canonica: FJfDf Reg.; add.: vel canonica: DL 12) sententia: Reg. 13) ele Dh 14) interpretatur: BGht. ex Cont. 15) crimini: D.

Cap. XLVIII. 1) c. 47. CenC. Late. IV. (1215.); Comp. IV. c. 5. h. t. (5, 15.) 2) monitione: FCotc.; monitione: LHM; communionem: DO 3) et: drest: Dhf 4) quos: Dh 5) Quia: Dahfgh 6) raid.: antena: Dh 7) praesumpserit: (1111i 8), timue; it: Dh 9) add.: iudicem: MD 10) quod si: Dghl Conc. 11) intra: Cont. Bohm. 12) vel: DO 13) nisi: DO 14) et: deest: DO Cone. Ms.; etiam: Dd. 15) oxeontmunicatores: LaMN; conquectionis: Conc.; 10) rdd.: puniatur: N; compellatur: Db 17) alises: D.; ad aliara: Conc: Ns.; 18) cond.: deest: FGHKLD Conc. Ms. 19) vel: DL

20) et: deest: Dh 21) iusto: Dabf 22) fuerat excommunicatus: DO/ 23) ut vel: Db 24) redigatur: Dbf 25) fuerit: LINDO 20) Si autem app.: Db 27) ut de: ib. 28) possit: MCoar.; valeat: Dd; debeat vel valeat: Dabfgh. 29) exstitit: LL Dahfgh Conc. 30) pareat: Conc. Ms. 31) subscrip- ptas: DL: 32) caveat lamen omuino: ib. 33) disciplinara: Conc. Ifs.

C ap. XLIX. 1) Restitutum ex ipso or.g. ed. a Rayn. ad a. 1220. : Concep. V. c. 2. In. t. de coas? (1, 1.) 2) Potthast no. 0469. 3) et semper: Eab 4) suo: c. 2. 1n. t. de coas? (1, 1.) 5) imponi: Ea 6) oxxommunicavimus: Eovg. 7) ot: deest: FGLNEorg. 8) suis: deest: Ecd 9) letra: Cont. Brilm. 10) excomnunicavimus: Ecd orig. 11) statuarios: Eabz o'g. 12) et rect.: Ed 13) vol: E o'g. 14) add.: cap.: Bale; capitularia: Ed.

C ap. L. 1) Restitutunt ex Comp. V. c. 1. h. t. (5, 18.) 2) 1216-27. — Potthast no. 7851. 3) cf. supra c. 2. 4) sufficit: FOI t'au 5) praesentibus: CIIIKE. Cap. LI. 1) Restitutum ex Comp. V. c. 2. A. t. (5, 18.) 2) II. titulo: Ed; tit.: deest: Ec; — 1216-27. — Potthast no. 7855. 3) iuob. suam: Ed Rscld. 4) vinculo: Bit 5) undiquo: ib.

CAP. LIII.†

tēaum de riribus tententia dubifatur, potest rluis absolvi ad eautelam iuranwute praestito.

Idem Bituricensi et Carnotensi Decanis et Subdiacono' Arelatensi3*.

Venerabli fratre nostro Cenomanensi episcopo et dilecto fclr IL t ccmziciz Y'ur,retensi, procuratore zencrabilis frah'is nostri Turonensis archiepiscopi, in nostra praesentia constituti pro quadam suspensionis sententia, in praefatum episcopum ab eodem archiepiscopo promulgata, nos, «nrlitis et mltelcti.s quae super laor: fuerunt ab ets proposita coram nobis, quia partes dissentiebant in facto ihr, qund de illo plene constare non pzoitul, sententiam ipsam rle grectic relaxavimus ad cautelam, ipso episcopo in praesentia dicti procuratoris praestante corporaliter iuramentum, quod parebit mandatis, quae idem archiepiscopus sibi propter hoc fecerit, si constiterit, ipsum eptscopurr in eo, pro quo fuit lata praedicta sententia 5, culpabilem exstistisse.

CAP. LIII.†

l:xxmnmicantnr ofGciales locorum, in quibus sunt statuta contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea doleri fecerint; et statutarii feudis ecclesiae sunt privati.

Idem Episcopo Senensi2.

Gravem venerabilis fratris nostri Pisani archiepiscopi recepinus quaestionem, quod li. G. et quidam ctiaz cives Pisani, cleputati a potestate ac populo ad statuta civitatis edenda, tanquam perce>rse sopiant, talio in derogationem apostolicae sedis et subvrsionem ecclesiasticae libertatis eclere praesumpserunt, quod, si quis clericus vel laicus contra quemcunque laicum l'isani districtus ad iudicem ecclesiasticum literas apostolicas impetraverit, in mille solidis, nisi luziu.sutodi renunciarerit literis, condemnatur, nec reductus possessionum suarum reddantur eidem, vel agri excolantur illius l, sed banno potius subiaceant l potestatis, -- quae nallum cul regirren citatLc suscipiet, nisi Anc se iurareli seroatu-mma 5; el liaec et quaelibel (lija potestas, qucte pro tempore fuera, successores snos tarare facie' supra dicta. Statuerunt illi praeterca, ut clerici suis sumptibus castrum Ripae fractae faciant custodiri. Quod si renuerint, contra eos potestas procedere teneatur, t iva,Ya quod dictcccerit ennszliuna cicitatis, quae ovania i.~ qui nune pn'aest ciuitati praedieiae, obserccdurum se firmiter inreixrando fi.mccrri. Ideoque 6, l'pitan tole(ciritaS Mana, quae alias familia Dei timore ctbiecil, tctnd infecta icon errore vel ink'ioi proxinut prae.eunzrdur, et tan' slatutarios quam potestatem ceadem rto(t sil rluhium propter hoc excom.valaicalioris sententiant pracler notant infaualoe inc,urrisse: fraternitati tuae mandamus, quatenus 7 in consiliarios et officiales civitatis ipsius, nisi statuta ipsa de capitularibus suis s* deleri fecerint, et idonee, sicut exigit res, caveri, quod similia de cetero non debeant attentare, excommmicationis sententiam promulgare procures. Ceterum, quoniam idem statutiarii multa de bonis ecclesiasticis tenere dicantur in fcdum, ipsos fore nihilominus privatos feudis huiusmodi nunciare procures.

CAP. LIV.†

Alloquens excommuniatnm in tendentibus ad salutem animae, otiamsi ;lfa verba intmpottt, oxcomnunicatio non est. - §. 1. Praedicatores, praesertim tpti alias sustentari non possunt, ab excommunicatione et detentibus bona aliena elemosynam recipere possunt. *loc dic. - 0. 2. Ponit quosdam castas, in quibus perentens clericum excommunicatus non est.

Gregorius IX.

(Quoniam voluntate ac proposito maleficia distinguantur, excommunicationis sententiam non incurrit qui excommunicato in bis, quae ad absolutionem vel alias ad salutem animae pertinent, in locutione participat, licet etiam alia verba incidenter, ut apud eum magis proficiat, interponat. j. I. Praedicatores quoque, qui penes excommunicatos vel altos alienarum rerum detentores in praedicationibus et confessionibus quasi gerunt causam vel curam 2* eorum, ad quos res ipsae spectare noscuntur, elemosynas licite possunt ab illis recipere, praesertim si alias non valeant in illo

loco sustentationem habere. §. 2. Si qui yero ratione officii, quod in ecclesia obtinent, aut etiam alii clerici seniores zelo devotionis pucros vel adolescentes, in minoribus ordinibus constitutos, turbantes divinum officium, et hi, qui obtentu praelationis vel magisterii subditos et scholares correctionis causa leviter forte percusserint, excommunicationis sententiam non incurrunt. Quod et de his dicendum est, qui aliquos de familia sua vel propinquos inferiorum graduum simili modo, ut cohibeantur a suis insolentibus, et scientia bonisque moribus informetur, duxerint corrigendos.

CAP. LV.†

Communicans excommunicato in crimine damnabili incida in excommn, nicationem maiorem.

Idem Astoricensi Episcopo2.

Si concubinae publicae clericorum ecclesiasticae censurae restrictione notentur, eosdem concubinos non est dubium sententia maioris excommunicationis involvi, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis 3. [Aqua etc. (cf. c. 9. de cons. eccl. III. 40.) Dat. Lat. XII. Kal. Iun. Ponit. nostr. do. VII. 1233.]

CAP. LVI.†

Excommunicatus minen potest ab excommunicatione aliquem absolvere.

Idem.

Duobus collata potestas, ut a minori excommunicatione, si in ipsam inciderint, invicem se absolvant, utroque ligato vinculo excommunicationis huiusmodi, non exspirat.

CAP. LVII.†

Pernittitur ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus bis, quae exprimuntur in texto.

Idem.

Permittimus ecclesiarum ministris sernel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, ianuis clausis, excommunicatis et interdictis exclusis, missarum solennia celebrare causa conficiendi corpus Domini, quod decedentibus in poenitentia non negatur.

CAP. LVIII.†

Satisfaciens clerico, quemo verberavit, non potest propter hoc ah episcopo absolvi, nisi in certis casibus lue expressis.

Idem.

Quamvis incidens in canonem latae sententiae propter violentara manuum iniectionem iuxta proprias facultates eis satisfaci.at, quibus iniurias irrogavit: non tamen taliter, quam per sedem apostolicam vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere, nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia aut inopia, puerili vel senili aetate, fragilitate sexus seu alia corporis impotentia, sive quolibet impedimento canonico retrahatur, quo minus Romanum Pontificem possit adire, vel nisi iuris beneficio a labore huiusmodi excusetur. Ceterum quibusdam praedictorum, vicelicer qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris, sub debito iuramenti, quod secundum ecclesiae formam praestare tenentur, consuevit iniungi, ut impedimento cessante ad apostolicam sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepturi.

G A P. LIX. †

Excommuicatio simpliciter lata intelligitur de maiori. 11. d. et est textus uotabilis, et quotidie allegatur.

Ideml.

Si quoniam sub hac forma verborum: „Illum excommunico," vel simili, a iudice suo excommunicari contingat, dicendum est, eum non tantum minori, quae a perceptione sacramentorum, sed etiam maiori excommunicatione, quae a communione fidelium separat, esse ligatum.

C A P. LX. †

]eucficium, indultum ratione minoris aetatis, postquam coepit babero locura, non exstinguitnr, Hect minor pervenerit ad maiorem aetatem.

I c em.

Pueris, qui in canonem inciderunt sententiae promulgatae, sive ante sive post pubertatem postulent, se absolvi,

Tit. XXXIX. Cap. LII. 1) Rcltitutu+n ex Com p. V. c. 4. le. t. (i. 18.) 2) subdecano: illEed 3) Aurelian.: FIIKLdIEacd; - 1210-27. - Potthast os. 75A.G. 4) Herberto: Isir 5) sout.: drest; Ed.

Cap. LIII. 1) utastitutna ce Comp. V. c. 5. le. t. (5. 10.) 2) 1213(27. - l'othnst no. 7897. 3) ipsius: E 4) subiaccat: LNEa 5) facturum: Ed laicid. G) Qumt antera etc.: E 7) rpmtenus cos excommunicatos publico m leles, et facias ab omibz arietis, evitari, donec. absolutionis beneficium per sede.m apostolicam tnearenttr, contra consiliarios et officiales evitatis ipius, nisi statuta ipsade capitularibusdelcri fecerint, et idonee, sicut exigit (cxi:::d: Ee) res, caveri (eaverint: Ea), (pool de cetero non debeant attentare,

similiter processurus: l/ S) sois: /10001: FGHJN 9) statoarii: Ea. Cap. LIV. 1) 1227-34. - Potthast aro. 9086. 2) vel enr.: deest: FGHJLKN.

Cap. LV. 1) lotoe*. cd. cst a Raynaldo arl a. 1234.; ex Rey. VII. 119. 2) Potthast no. 9203. 3) criminoso: 0119. Cap. LVI. 1) 1227-34. - Potthast no. 9087. Cap. LVII. 1) 1227-34. - Potthast rio. 9688. Cap. LVIII. 1) 1227-34. - Potthast ro. 9689. Cap. LIX. 1) 1227-34. - Potthast ue. 9690. Cap. LX. 1) 1227- 31. - Potthast no. 9091.

potest dioecesanus episcopus absolutionis beneficium im
pertiri, quum propter defectum aetatis, in qua fuit commissus
excessus, rigor sit mansuetudine temperandus.

TITULUS XL.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

CAP. I.

Novalo est terra noviter ad culturam redacta.

Hieronymus I super Osee.

„Innovate novale." Novale est ager nunc primum
praecisus.

CAP. II.1

Appellatione patris veniunt in lata significatione omnes descendentes.

Idem super Danielelem.

„Nam et² rex Nabuchodonosor, pater tuus," id est,
proavus, more scripturae, quae avos³ et deinceps patres
appellat.

CAP. III.1

Non dicitur natus qui statim decessit.

Idem in Parabolis.

„Nam et ego unigenitus fui² coram matre mea." Quare
unigenitum se *corana natre* nominat, quem fratrem uterinum
praecessisse scriptura testatur, nisi quia ille moX, natos sine
nomine, quasi nunquam esset, de vita decessit?

CAP. IV.1

Dictio „antequam" non semper implicat.

Iclem super iMatthaeum.

Quod dicitur: „antequam convenirent," non sequitur,
ut postea convenirent²; sed scriptura quod factum non sit
ostendit.

CAP. V.

Primogenitus dicitur qui primo nascitur, etiamsi nullus sequatur euro.

Idem in eodem.

„Ioseph non cognovit Mariam²*, donec peperit filium
suum primogenitum." Ex hoc loco quidam perversissime
suspiciantur, et alios filios Mariam habuisse, *dicentes, primo-*
ge't. iftail non dici, nisi (pi) habeat et fratres, quum hic mos divi-
narum scripturarum sit, ut primogenitum non c'unt, vocent,
quem fratres sequuntur³, sed euro, qui primo natus fuit.

CAP. VI.1

Verba sutil intelligenda non secundum quod sonant, sed secundum mentem
proferentis.

Hilarius.

Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi,
quia non sermoni res, sed rei est sermo subiectus.

CAP. VII.1

Non vitiatur facturo, vario modo narratum, ubi idem in substantia
concluditur.

Augustinus super Matthaeum.

Nihil obstat narrandi diversitas, ubi eadem dicuntur²,
maxime quum quisque³ evangelistarum eo ordine credat⁴
se dicere⁵, quo Deus voluit.

CAP. VIII.1

Sensum, non verba considerare debemus.

Gregorius².

Propterea, si prolixam epistolam meam ad interpretan-

dum accipere te³ fortasse contigerit, rogo, non verbum ex
verbo, sed sensum ex sensu transferri⁴, quia plerumque,
dum proprietas verborum attenditur⁵, sensus veritatis amit-
titur.

CAP. IX.1

Dicit, quis proprio sit praepositus.

Isldor¹Is2.

Quamvis omnes, qui praesunt³, praepositi rite vocen-
tur⁴, usus tamen obtinuit, eos vocari praepositos, qui quan-
dam prioratus curam super alias gerunt.

CAP. X.

Non recipit congruam sImmationem.

Idem in libro Etymologiarum.

Forus est exercendarum litium locus, a fando dictus,
sive a Foroneo rege, qui primus Graecis legem dedit. Qui'
locos et p>orostra vocatur ab eo, gtm1 3 ex bello Ptenr.'co c.<plis
navibus C'artlicigirtcaziunt 'rostra ablata4 sttat, et in foro Romano
praefixa, nt essent husos insigne" rictoriae. Constat autem
forus⁶ causa, lege et iudicio⁷. Causa a caso, quo venitis,
dicitur⁸ G*. Est enim materia et origo negotii, necdum dis-
cussionis examine patefacta, quae, dum proponitur, causa
est; dum discutitur, iudicium *[est]*; dum finitur, iustitia.
Vocatur^{11a} autem¹¹ iudicium quasi iurisdictione, et iustitia
quasi iuris status. Iudicium autem prius inquisitio voca-
batur, unde et¹² auctores iudiciorum *et* praepositos quae-
stores vel quaesitores vocamus¹³. Negotium *[autent]* multa
significat, modo actum alicuius rel, curas" cont¹⁴ariun¹ est
Otilln, modo actionem causae, quod¹⁵ est iurgium litls, et
dictum est¹⁶ negotium *quasi nec ativan*, id est sine otio. Ne-
gotium autem in causis, negotiatio in commerciis dicitur, ubi
aliquid datur, ut maiora lucentur. Iurgium dicitur¹⁷ quasi
iuris garrum, eo, quod hi, qui causara dicunt, iure
disceptant¹⁸. Lis autem¹³ a contentione limitis pritis nomen
sumpsit, de qua Virgilius¹¹. „Limes erat pasitos, litem ut
discerneret agris²¹*." Causa²² aut²³ argumento, aut proba-
tione constat. Argumentum nunquam testibus, nunquam
tabulis dat probationem, sed sola investigatione invenit
veritatem, unde et²¹ dictum est²⁵ argumentum, quasi²⁶
argute inventum. Probatio autem testibus et fide tabularum
constat. In omni quoque²⁷ negotio hae²⁸ personae quae-
runtur: iudex, accusator, reos et tres testes. Iudex ctictus²-
quasi ius dicens populo, sive quod iure disceptet. Iure
autem disceptare est lute iudicare. Non est ergo³⁰ iudex,
si non est in eo iustitia. Accusator vocatus³¹ est³² quasi
causator³³*, quia³⁴ ad causam vocat eum, quem appellat.
Reus a re, quae³⁵ petitur, nuncupatur³⁶, quia, quamvis con-
scius sceleris non sit, reus tamen dicitur, quamdiu in³⁷ iudi-
cium pro re aliqua petitur. Testes antiquitus superstites
dicebantur eo, quod super causae statu³⁸ us proferebantur;
nunc parte ablata nominis testes vocantur³⁹. Testes autem
considerantur conditione, *natura et vita. Conditione, si
liber, non servus. Nam saepe servus meto dominantis testi-
monium supprimit veritatis. Natura, si vir, non femina. Nam
varium et mutabile testimonium⁴⁰ et semper femina pro-
ducit⁴¹. Vita, si innocens et integer actu. Nam, si vita
bona defuerit, fide carebit⁴². Non enim potest iustitia Cuni
scelerato homine⁴³ habere commerciun¹ t i. *Duo stnzt [siculent]*
genera testitnt, ata <licencio 'id, (pan' 'viderunt, (tul prolerettrlo id,
gnud tnlliaetrott. Duobltis autem nttdis testes delitigattat, (puttaat
ant falsa pruanntalt, aut vera silentio tegtutt41.

2) Item (Item) Isidorus de praepositis: *Arbe* :3) praesit: al 4) vocau-
tur: A 5) gerant: Al.

Cap. X. 1) *Itcitittrini ex Isid. Elip: XVIII, 15. (El. itt Liudemumr'*

Corp. Gramm. Lat. Tom. III.)-Comp. I. c. 10. h. t. (5, 36.) 2) haec loca: Aab

3) qui : Al 4) allata: ib. 5) in signo: *Qabc* 6) forum: ab 7) iudice: o'ig.

8) qui : Al 9) dic: *deest: FGHILN*; vocata: A mg. 10) vocatum:

5) evenit: *ib.* 9) dic: *deest: FGHILN* 12) et: *deest: F orig.* 13) nomina/une: *orig.*

14) cui: *ib.* 15) quo: 45 orig. 16) est: *deest: aackl o'ig.* 17) dicten:

18) disceptet: *ib.* 19) aut: *deest: A orig.* 20) Ave. XII, 898.

21) agri: *FGHIKLh41 orig.* 22) add.: autem: A 23) ant: *ticest: Ab*

24) et: *deest: Aac*; unde: *A*; *deest: 0'ig.* 28) sex: A odg.

deest: FGHILN; id est: *A*. 27) autem: A; *deest: 0'ig.* 28) sex: A odg.

29) add.: est: *GLbAl* 30) autora: A *oil*. 31) dicitur: *Ab*; vocatur: *Orig.*

32) est: *deest: Aackl* 33) adcausator: *FGKLN* *abel orig.*; accueator: *11*; ad

34) cui: *ib.* 35) qua: *orig.* 36) nuucupatus: *A arkl* 37) in:

38) test: *deest: FGHILN* 39) inatura: A *orig.* 39) vocari: *orig.*

40) comm.: *deest: ib.* 45) satagunt: *Aab.*

41) prod.: *deest: A orig.*; - cf. Piry.

42) non creditur: *Aubed* 43) bom.: *deest: Al ong.*

44) comm.: *deest: ib.* 45) satagunt: *Aab.*

T it. XL. C ap. I. 1) *Gloss. interlin. ad Ose. X, 12.; Comp. I. c. 14.*

h. I. (5, 36.)

Cap. II. 1) *Gloss. interlht. ad Dan. V, 11.; Comp. I. e. I. h. t. (5, 36.)*

2) et: *deest: Al* 3) add.: et: *Ab.*

Cap. III. 1) *Glos. ord. in Proe' IV, 3.; Comp. I. e. 2. h. t. (5, 36.)*

2) Quia: *Al.*

Cap. IV. 1) *Ifier. itt Mat/i. I, 1S.; Comp. I. 3. h. t. (5, 36.)* 5) con-

venerint: *Ab Hier.*

Cap. V. 1) *Restittrnt>t exHier. ad Mafth. I, 25.; Comp. I. c. 4. h. t. (5, 36.)*

2) Mar.: *deest: FHIAackl*; eam: *IC 3* sequantur: *Al o'ig.* 4) sit: *A orig.*

Can. VI. 1) *Hilar. lib. IV. de Trin.; Comp. I. c. 5. It. t. (5, 36.)*

Cap. VII. 1) *Simile est in lib. II. c. 21. de consensu Ecangelistamm;*

Comp. I. c. 6. h. t. (5, 36.) 2) ut eadem dicantur: *Al* 3) quia: *La*; quia:

quie: *Ab* 4) credit: *A* 5) debere ira *Aabel.*

C a p. VIII. 1) *Greg. L Reg. I 29.; Comp. I. c. 7. h. t. (5, 36.)* 2) Aristobolo

oxpraefecto et autigrapho: *Reg.*; - scr. ao. 591. - *Jale no. 732.*

3) te: *deest: A Reg.* 4) transferro: *ib.* 5) intendit: *Ab.*

Cap. IX. 1) *Simile est cap. Isid. Etgut. X, 206.; Comp. I. c. 8. h. t. (5, 36.)*

CAP. XLr

Dicit, quid sit pactum, et ande dicatur.

Idem.

Pactunl dicitur inter partes exace conveniens scriptura, legibus ac moribus comprobata: pacēdictum pactum, quasi ex pace factum.

CAP. XII.1

Iric Iidorus ponit etymologiam iuris, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

Idem in eodem.

Ius dictum est 2 a iure 3 possidendo. Hoc enim iure possidetur, quod fuste, hoc inste, quod bene; quod autem male possidetur, alienum est. Male autem possidet, qui 4 ve15 suis n male utitur, vel aliena praesumit.

CAP. XIII.1

Quicquid fidelis offert ecclesiae, oblationis nomine continetur, et a saecularibus possideri non debet.

Paschalis II. 2 * Canonicis sancti Martini.

Causa Carpensis plebis (*El infra:*) Ceterum primitiae, decimae et 3 oblationes in solis ecclesiarum bonis praecipue numerantur. Oblationes vero dicimus, quaecunque de propriis et licitis rebus ecclesiae a fidelibus offeruntur. Quicunque igitur eas per *nzaz:0711 vel* potestatem saecularem obtinet, procul cludio contra Deum 1 et contra sanctorum Patrum nititur sanctiones 5; quin immo et qui accipit, et qui tradit, raptor et sacrilegus iudicatur.

CAP. XIV.1

Solus sacerdos potest sacramentum extremae unctionis infirmo conferre. H. d. - §. 1. In auno bissexti servari debet loci consuetudo cima diem 8. Jilithiae festaudum, du'a tanlm vigilia continuetur festo. Hoe dicit.

Alexander III.2

Quaesivit a nobis fraternitas tua, -1-uto'zrm. sacerdos uno clerico praeserite inirmzem debeat inungere 3, et qua die4 festone beati il'ltlziae in czanno bissexti debeat observczr'i, praesertim. quzzm quidaaz inter vigiliam et Pstunz velint diem inle')-ponere, [et zdrum nzuliez etc. cf. c. 2. de cliv. 1 19.] Nos itaque 5 tibi taliter 6 duximus respondendulū, quod 7 sacerdos uno praesente clerico et etiam solus potest infirmum ungere3. §. r. Festum vero 4 beati Matthiae iuxta consuetudinem 13 ecclesiasticam vigilia eatenus praecedat, ut nec pro 7 bissexto, nec pro 11 * quolibet alio modo inter se et solennitatem aliam diem admittat, in qua utique vigilia, nisi venerit 12 in dominica die 11 *, ieiunium celebretur 14. Ipsum autem festum sive fiat in praecedenti 15 * die sive 1r in sequenti, qui duo quasi pro uno reputantur, nullus error, sed consuetudo ecclesiae teneatur. ^Qund autēnz mulier' pro P(rto etc. cf: c. 2. de die. II: 19.)

CAP. XV.1

Per verbum: „statuo et praecipio,” diffinitiva sententia ferri potest.

Coelestinus III.2

In his, quae 3 ambiguitatem continent, -Fad 4 seden? cipo-
• stolicam ex debito recursos lzabetur6, ad quaan re vera, tanquam matrem et caput ornat' iunz ecclesiarum, majores el difficiiores: quae aetiones, sicut 7 ab czrtiquis Patribus constite(lunz est s et moribus utentizrm recte approbatum, usquequaque conferri debent) 3. Innotuit sigreidein apostolatui nostro, quod, quum de controversia, quae inter magistrum M. 10 et conversos hospitalis sancti 11 Simpliciani 12 super codera hospitali xzaberetur13, in praesentia venerabilis fratris nstri O. Mediolanensis archi-

episcopi quaestio 14 verteretur, ipse arclliepiscopus post cognitionem causae in prolatione sententiae his verbis non fuit usus, ut *secunduva ius civile diceret: „talem partem condemnno, ve1 15 talem absolvo,”* sed pronunciavit ita: „statuo et praecipio,” 1 ne 40 de calero, et reliqua 17. quae expressiuz 118 continentnr in instrumento 13. Quorziam tgzur 21, sieut 21 ex 1'elctione zllieitil frlū nosiri Cynthii 2' S. Laurentii in. 11 Lucina, el Ioannis S. 24 Priscaes presbyterum caz'dinedi van didicimus, quos cid hoc cancessimus auditores, super hac fuit prolatione 21 sententiae clubitatum 2f: Attendentes 17 igitur 23, quod 29 hoc verbum „statuo” secundum legenz reno perfectanl significat 30, et cum effectu, non verbotenus accipitur 31, item quoc132 seeunclum Gregorlum duod 33 praecipitur Imperator, et quod imperator necesse est heri, et 34 aliquando, si 35 non fiat, poenam habet, considerantes 30 nihilominus, quod iuxta 17 eundeni Gregorium non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem el intentionem, quum 38 non intentio verbis, sed verba intentioni debeant deservire 32, interpretamur 40 in praesenti 41 articulo cle 12 fratriuva nostrorumnz consilio 11, procuratoribus utritlsigte partis praesentibus, et 44 diffinimus, quod praefati archiepiscopi verba, tali 45 forma prolata, perpetuo valiturae sententiae obtineant firmitatem. Nos itaque 46 sententiam ipszczn licel crppellationis nbstetczlo hucusgz(e fuerit impedita, praesenti pctgañcz seelis apostolicae c:on firmaznus, el huius 47 scripti patrocinio communimus statuantes el auctoritate apostolica praecipientes z(t ipsius hnsptialis praefati 43 /'atres abbati eiusque concessoribzszs obediant in perpetuan tanqu(m praelatis suis et clominis sic1(t archiepiscopus ipse praecipit.

CAP. XVI.1

Beneficium principis latissimo interpretari debet.

Innocentius IIL Patriarchae Grandensi2.

Olim tibi scripsisse recolimus, ut, si *dilectos filias archiepiscob. nte'3* et canonici Paduani, quibus super hoc scripta nostra direximus, dilecto filio magistro G. canonico Paduano, praebendam, quae tantum residentibus de communi confertur, sicut um ex aliis de communibus proventibus et manualia beneficia om. ni dilatione postposita non 4 conferrent, tu eos ad id appellatione cessante compeliere procurares 5. Quia6 yero, sicut nostro apostolatui reseratum est, quidam mandatum nostrum interpretari aliter, guara deceat, moluntur, quum beneficia principum 7 sint interpretanda largissime: volente.s a mandato nostro dubiefatem auferre, 71010 quaestionis scrupulunz reservare, ut quae mandam.us 3 diligentius et liberius exsequaris, nostrum tibi in en aperiendum duximus intellectum, videlicet, quod praebendam, quae tantum residentibus in victu et vestitu de communi confertur, ipsi magistro G. plene, sicut uni ex aliis residentibus, iniunximus conferendam. Quocirca fraternitcili tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus iaz negotio ipso malitosant irzterpretationenz aliquam non attendens, sic, quod dr praefcto magistro tibi praecipimus, sublato c'uiuslibet corztr'adictiozszs et appellationis obstetczculo exsequi studeas diligenter.

CAP. XVII.1

Generale dicitur interdictum, quod fertur nedum in provinciam, sed iu villam vil castrum.

Iclem Colubriensi 2 et aliis Episcopis in regno Portugaliae 3 constitutis.

Quum in partibus vestris peccatis exigentibus saepe contingat diversa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium revocari, glium illi, qui ab ecclesia Romana decoran

Tit. XL. Cap. XI. 1) Isig1. ib. 9: 2d.; Comp. I. c. 11. h. 1. (5, 36.)

Cap. X II. 1) Isid. 15. 25.; Comp. I. c. 12. h. 1. (5, 36.) 9) est: <leest>: Ah; dict. est: donst: a'ziz: 3) inste: A W: I azj. 4) quod: Al 5) vel: itero! Ab 6) sua: arg.

Cap. XIII. 1) Jies(tntrwn ex Comp. I. c. 13. 2. 1. (5, 16.); deest fa Ab 2) 11: deest: FCHJA-; Pascbasius: Ar - 1099-1151. -Jage no. 4863. 3) et; (lees/: A 1) ominum: F:ll 5) institutimos: A.

Cap. XIV. 1) Bestitulazr ex App. L. 22.; Comp. I. e. 9. le. t. (5, 36.) 2) Idem in eodem (i. e. Carnot. ep. in XIV. lib. illeg. pars iliuz cap.: Quin sacrosancta Romana); 0, 7109-4 de bese 9et rider9'; - 1179-73. -JuIt é no. \$191. 3) uugero: Aac 4) et quando: A 5) r'tigite: Ancle • 6) tal.: dersl: .ibl 7) quod: deest: A 8) iniungere: Ab0 9) yero: deest: Aac 10) regular: 0 11) pro: deest: hGJILA O. 12) eveniat: 0 13) die: e:stat: 14 1.1) celebrat: 0 15) praesenti: GIMA() . 16) vel: A.

Cap. XV. 1) IestitGde91 ex Alas. auct. ext. LrY. 80.; Comp. II. c. 919. h. t. (5, 23.) 2) 1196-7. - Jaffé so. 1(1023. 3) quae in se: lila Jrtcht. 4) ad . . . dobt: deest: Ta 5) merito (ex: deest): Bb 6) baben debet: ib. . 7) sic: deisl: libe 8) est: deest: Bb 9) deboro: Babe 10) 1.: 11: Mieh: 11) 119: Elath.: 112r: Iriclo.: Bcg: II.: Ble 11) sanct. . . itospit: Ueest: Ta 12) Simplicii: F: Spoliciani: BLh .13) babebatur: Rb; deest: Ta 14) qu:

deest: Ba; conteutio: Bbhr concertatio: BclTa 15) et: 11Ta 16) nt: Ta 17) cetera: BbTa 18) expressis: Ta 19) registro: Bb; seutentia: 1'a 20) ergo: Rae 21) sic.: deest: Bb 22) Vientii tune: Te; etletici canonil tit.: Ba; tit.: Bis: 23) diaconi (Lue.: deest: ib. 24) add.: tunc: ib. 25) in prol.: ib. • 26) dub.: nos: Ib: B. icht. 27) intendentes: Bb 28) ig.: (Phi. « 1ia) Im. 29) quod quum: Bblr 30) signific: Bb 31) accipiat: Ta 32) quia: Bb: g:lees: Bite 33) quod: deest: Ta: 14) alioquin: BbeyhTa; -cf. Crat. ad c. 9rd. C. XIV. yu. 1. 35) si . . . liat: deest: Ta. 36) cons.: deest: ib. 37) quavis secundum: ib. 38) quia intentio non debet verba inservire (doservire: Bc; per verbum definid: 1'a) sed verba iutionem: Era 30) deserviat: 116 40) et seczuidu'n iutionem verba interpretantur: Blh 41) «dd.: gulden): Bb 42) et: Ik; et de: 71b; ex: Be 43) consensu: Bb 44) et: deest: Babera 45) sub tali: Bc/a; taliter (form.: deest): Bb'1a 40) litigae: Tu 47) hniusmodi: 2'a 48) praelati (frat.: deest): ib.

Cap. XVI. 1) lic:slitatura ex Comp. III. c. 6. de rescript. (1, 2.) 2) Gradenzi: Gayrecta; -scr. ao. 1200. - Potthast 910. 1027. 3) add.: vester: (1'b 4) add.: el: Cb 5) compeliere: Cabe 6) Verum quia: Cabch 7) principalia: C6c 8) nlandavihnns: Ch.

Cap. XVII. 1) Bestitulunl ex Beg. Bol. 1, 554.; Comp. III. c. 1. h. t. (5, 23.) 2) Culiu'briensi: Rey. 3) Legion: Cb; - Potthast so. 592.

privilegio meruerunt⁴, videlicet, ut, quum generale interdictum terrae fuerit, liceat eis, ianuis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare, interdicto particulari se asserant non arctari, dicentes⁵ *illud* interdictum generale duntaxat, quum⁶ regnum vel saltem provincia tota subiicitur interdicto. *T* *Propier gveod et iustitia saepiils deperit, et praelatoruna centeniiae contenznuntur, quum in aliis provinciis interdictis divina celebrent, et, suspensis organis aliorum, ipsi pulsatis campanis el aperlis ianuis quoslibet passim recipiant ad divirzā.* Quum autem⁷ in privilegiis de regno vel provincia nil expresse dicatur, nomine terrae non solum regnum vel provinciam intelligi volumus, verum etiam villam et castrum, ut et in his locum habeat quod⁹ de generali dicitur interdicto, videlicet *tU, quia:: villa vel castrum generali suLūcitur interdicto, praescripta privilegii forma debeat observari.* [Dat. Lat. VII. Id. Febr. 1199.]

CAP. XVIII.1

Privilegiaria contra consuetudinem, ituf communi obviam, iarge est interpretandum. II. d. secundaria intellectum abbatis atitiqui, et est cante not. socnndum tuve intellectum.

Idem Altissiodorensi² Episcopo.

Quum tibi de benignitate sedis apostolicae sit indultum, quod ordinatio rerum clericorum ab intestato decedentium libere in tua potestate ac dispositione permancat, volens² *o2n7le7l nzaterianz scandalu remove, quod atiplando inter te et tuos 3 est subortanz super duobus, nos consulere voluisti, primo, an appellatio vocabuli clericorum tam ad canonicos quam ad non canonicos extendatur; -j-Secundo, an illis 4, glri voluntate et dispositione alterius suarz Carlnititrrrl ultimavoluntatem, nil per se penitus ordinantes nec determinantes, quid 5 cui loco vel persanae cmzferri debeat, dicantur decedere infestanz. Prvrzae igitrr Consultationi tuae taliter 6* respondemos, quod appellatio clericorum non solum alios, sed etiam canonicos comprehendit⁷. *In secunda etc. (cf. c. 13. de testan.: III. 26.)* [Dat. Lat. 1202.]

CAP. XIX.1

Iurans obedire praelato et ecclesiae, non clero dioeceseo, sed capitulo ecclesiae cathedralis obedire tenetur.

Idem Praeposito² et Capitulo Placentino.

Quum clerici Placentini iuramentum praestant³ sub¹ hac forma verborum: „Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero et obediens sanctae Placentinae ecclesiae, et domino meo, episcopo Placentino, (⁴ *per vestras nos literas consulere voluistis 5, utrum intelligi debeat clerus totius dioecesis, an capitulum tantum ecclesiae cathedralis.* Nos igitur *discretioni vestrae praesenti pagina taliter 6* respondemos, quod per ecclesiam Placentinam vocabulum in forma iuramenti praescripti non debeat⁷ intelligi totius dioecesis clerus; et, si capitulum intelligatur ecclesiae cathedralis, is tamen, qui praestat huiusmodi iuramentum, episcopo, tanquam capiti, principaliter obligatur. [Dat. I. entini VI. Non. Jul. 1203.]

CAP. XX.1

Appellatione ecclesiasticae censura, comprehenditur excommunicatio, suspensio et interdictum.

Idem Priori S. Fridiani² Lucani.

Quaerenti, quid per censuram ecclesiasticam debeat intelligi, quum huiusmodi clausulam in nostris literis apponimus, respondemus, quod per eam non solum interdicti, sed suspensionis et excommunicationis sententia valeat⁴ intelligi, nisi⁵ iudex discretos, rerum et personarum circumstantiis mdagatis, ferat quam magis viderit expedire.

Tit. XL. Cap. XVII. 4) meruerint: Cagh 5) asserentes: CReg. fi) quando: *ib.* 7) Ne autem diversa interpretatio discordiae causan: inter vos ulterius et odii fomitem valeat ministrare (admin.: Cah), vel quod interdictum dici debeat generale, amodo in dubium revocetur, significatione vobis praesentium intimamus, quod quum in priv.: C Reg. • 8) privilegio: GLACq; privilegio: ah 3) add.: et: Cagh.

Cap. XVIII. 1) Reslitenem ex Reg. Bregar. y, 40; Gilb. aact: ext. tit. 14.; Comp. III. c. 2. h. t. (5, 23.) 2) Autissiodorensi: Reg.; - Potthast no. 1790. 3) add.: canonicos: Cbc 4) illi: Cag 5) quid: deest: CL 6) tal.: deest: P011IX; tuae (add.: taliter: Cb) duxim's respondendum: C Reg. 7) comprehendat: Cgh.

Cap. XIX. 1) Restitutanz ex Reg. Breve. VI, 106.; Alan. arct. ext. tft. c. 1. de rescrit. in lib. VI.; Comp. III. c. 3. h. t. (5, 23.) 2) archidiarono praep. etc.: Reg.; - Potthast no. 1150. 3) praestent; HILN.VCabc llog.; praestiterint: p 4) in: Cl 5) voluisti: FLACac 6) tal.: deest: C Reg. 7) debeat: LaMNC Reg. 8) taus: Ch.

Cap. XX. 1) Comp. III. c. 4. h. t. (5, 23.) 2) Ilamen corraopt. est in PHI: - scr. aa. 1138-1205. - Potthast no. 3865. 3) vol: Cb 4) valeat: FGHIXCbc 5) ut: FGHIXLa11NO.

Cap. XXI. 1) Restitutum ex Reg. Bal. X, 110.; Comp. I]l. c. 5. h. t. (5, 23.) 2) Potthast 120. 3164. 3) super hoc: Ch 4) novalis: O Reg. 5) ex arb.:

CAP. XXI.1

In privilegiis de decimis novalium non solvondis illud appellatur uovale, de cuius cultura non est memoria, et quod prius modicum vel nullum fructum afferbat.

Idem Caesaraugustano Episcopo².

Quid per³ „novale“⁴ vocabulum intelligi debeat, a nazis tua fraternitas requisivit. Licet autem quidam dixerint, quod novale sit terra praecisa, quae anno cessat, aliis asserentibus, quod ex silva, quae arboribus⁵ exstirpatis ad cultum redigitur, fieri⁶ novale dicatur, quarum utraque interpretatio ex crvilibus legibis colligitur⁷: Nos igitur³ inquisitioni tuae *tdliter* respondemos, quod eam credimus praedecessorum nostrorum intentionem fuisse, quum pus locis indulgentiam de novalibus concesserunt, ut novale intellexerint agrum, de novo ad cultum redactum, de quo non exstat memoria, quod aliquando cultus fuisset. Sed nec de quolibet tali novali credimus eis indulgentiam fore concessam⁹, nisi de illo duntaxat, cuius decimam io religiosius potest conventus absque gravi detrimento parochialis ecclesiae detinerell, quum talis sit saepe locus incultus, de quo parochialis ecclesia magnos percipit decimarum ratione proventus. [Dat. Viterzii XI. Kal. Sept. .olo. X. 130j.]

CAP. XXII.1

Si ecclesia, subiecta episcopo, uuitur alteri, vel gobernando committitur, salvo iure matricis ecclesiae: per matricem acclesiati intelligitur cathedralis, et non Romana.

Idem Abbati F. et B.^o Monachis Alcobaciae.

Venerabili fratri nostro Colubriensi³ episcopo didicimus conquirente, quod, quum fratres sanctae Crucis monasterium de Argarii⁴ sub protectione sua nuper receperint, quod sois praedecessoribus episcopalia iura consueverat ab antiquis⁵ temporibus exhibere, nunc d quodam de canonicis sois sine suo consensu ibi facto priore, occasione cuiusdam privilegii, a borzae menuriae C. 7 Papa praerlec.c.sore nostro veritate tacita impetrati, eidem episcopo *debitan;* obedienciam denegat exhibere, inde sumpta s occasione, quod per matricem ecclesiam non cathedralem intelligit³*, sed Romanam. +CZuia *cero non est nosirae iraterrimis, ut iota fra,trum nostroru temporibz rzoStr^ois [inrlebite] nrintraat,* causan: ipsavn vobis *rluamms comm.itterzdam.* Ideoque¹⁰ *per apustolica scripta* mandamos, quatenus, si aliud vobis non occurrerit, propter quod dictus prior non debeat dioeceseo episcopo respondere¹¹, vos eum ad eam praestantiam eldem, sicut praedecessores sui praedecessoribus episcopi praestiterunt, per censuram ecclesiasticam compellatis, non obstante privilegio in praeiudicium Colubriensis ecclesiae per subreptionem obtento. Nos enim per matricem ecclesiam cathedralem intelligi volumus, non Romanam. [(luod si non munes etc. Dat. Romae 111. Kal. Itaz. 1198.)]

CAP. XXII.1

Excommunicatus vel interdictus pro contumacia vel offensa dubia absoluitur cautione praestita de staudo inri. Si vero fuit excommunicatus vel interdictus pro manifesta (Mensa, tunc prius debet sati; facere, antequam absolvatur. Et dicitur msuifesta, do qua constat per c.confessionem vel probatio nem legitimam vel rei evidenciam. li. d. enur cap. seria.

Idem Abbati sanctae Genovefae, Decano et Cancellario Parisiensibus².

Ex³ parte in Christo dilectae filiae nobilis mulieris comitissae Blesensis, I-ad⁴ *nostz-amz prae.senlirtm destinan, sibi postularum alulierziam exlti.beri, td aurlrerrzuz rzlbnias, (pus ci et mas infert ecclesia Camotensis, quibus el dilecto /dio S. de Bera 5 canonico Carrotensi, qui pro ipsa stabat ecclesia, dilecto): feliuurz*

I.eg. 6) fieri nov. dic.: deest: ib. 7) arld.: quihu,rlam aliis aliter intelligitibus super hoc seden' ap: consulere voluisti: C'bc 8) tamen: Codd. eoll. Cagh. Reg.; autem: Cc. 9) concessisse: C'bc 10) declinas: C Reg. 11) retinere: *Rey.*

Cap. XXII. 1) Restant: ex leg. Rrd. I, 222.; Comp. III. e. 6. h. t. (5, 23.) 2) P.: FH1hC; abbati de Alcobacia, fratri Menendi et P. Exod. monachis Alcobaciae: Rrg.; - Potthast no. 230. 3) Colimbriensi: Reg. 1) Argani: Reo.; nomen in Cadd. cnrapt. col 5) add.: retro: Ch 6) numero: Cgh 7) Coelest.: GNCh; Clemente: C Reg. 8) praesumpta: CL 9) intelligunt; I(Cnbg Reg. 1) intelligitur: FII 10) c: omittit, per ap. ser. mandantes: C Reg. 11) respondere, eum ad praestandam dicto episcopo debitara praestiterunt, app. ren: per ceno. cedet. compellatis. Nos enim per matricem ecclesiam cathedralem intelligere volumus, non Romanam, non obstante privilegio, in praeiudicium Colimbriensis (Colubrien: C) ecclesiae por subreptionem obtento flag.

Cap. XXIII. 1) Restitutum ex Reg. Brega. II, 2, 674. - ibi exstare Richtereum fuga. - Comp. III. c. 7. h. t. (5, 23.) 1) Polthast no. 2467. 3) Dilecti filii W. et Simon clerici ex: Reg. 4) nttncii ad: CRicht. 5) in Cadd. C et ap. Richt. nomen conviplt. est.

P. tit. S. Inastasiae presbyterum carnalenz dedi l'arts au(litorenz. In cuius l'rracsenfia Proposuerunt nuncii comitissae, quod, quum ipsius comitissae praepositus de l'limitate de villa Nolisli quen(larn l'atronem cepent l. gtti furtanz commiserat, et iustitia fuerit inde facta, latro fuit a comitissae bullais per capitulum Carnotense post factam iustitiam requisitus, quia ewn' in terra sua captum fuisse dicebant, jasserentibus bullais e ~~capitulum~~ ipsum fuisse captum j l) terra, in qua i-as capiendi (carones el alios malefactores habet eadem noanissit, (pandem vir eiusdem, autequant signaculum erucis assumeret, e-at in possessione im'is llnrs, nt in loco illo l', irt quo captas ab ipso capitulo rlicebatur, latr'is(ru, (li iurisdictionem haberet; quod erant probare pm-ali. Verum quum super hoc de parendo iuri comitissa cautionem offerret, canonici Carnotenses nihilominus terram eum fecerunt interdicto supponi, quod relaxare noluerunt, nisi prius solveretur emenda. C'onsequenter venerabilis frote). nO.slt.r Carinlmis episcopus super hoc C'raquatus, et per literas metropolitani sri n) l'Rtus dilir/enter, +at terrant canitissae (e taliter crsbob;erei, sct.al de iure putaret et debebat, idem, a capitulo iam licto p.vJrl, l'rtS, bnt; facere realsrrcil. Dicebant ¹¹ enim, hoc in Carnotensis ecclesiae priti-ilegiis l2 contineri, quod nemini liceat e.tcommunicatis re nominatim interdictis pro canoni:is Carnotensibus absque congrua satisfactione absolutionis l'neficiunt indulgere. j Videntes auteira mezcle
./,1017 d(d'r mediaria absclti 1201) poterant, ul deberent, kan .s7 1, l'r h1) l' gacum alijs causis, Inter covtilissam et capitulum t'z'it'is, melrupmlitini l3 audientinu appellat'err,ntt, lcanz ipsmr rORatissaro lpaac lerrnn el /milicos ipsius sub eius protectione ulren.tcc. [Interim c'tectmrs rle Cas l'Y0(lurzi comitissae praepositi- p'uln.r. Caslnudu+ri conreOit al res hondas ctairlscnn, quas .reperclt, redd, re m' recreiere procurare'. Q'tri 1;0107, eras perales essel recedrcrc, decanos, prius l'ite-is quibsdan. inspeclis, (uas ex y,arl' capitulo C'amnlens's receperat, 1)0117?!, ut praclrost'us ipse res illas re:redere/ sed r-ddaret absolute; quod praepositus nolens r-pl're, re jas in hoy Co774li) sce perirel decano inhihan re ultra procelleret, (7 002 7ne7'op(rl'it' ciudien.tiant vncenz appellacionis (naist, te'ra7n contidisse el ballicus ipsius sub prutectione porzens e'as d'l'm, el diem cappcl'aliuni prae/irlens. Decanos cero, in r, uslnl'raa rasfelliom Ccrstridit, sima praepositus fecerat, 7'e- y114 responso vi dato con.vun'li, cappl/avil, prmmileus can ipso l'laeprnsilu super hoc ecclesiae slare mandato. Decanos aatriu, (s'le-eni 211al l'adonata n capitulo v'cepis.se, castran dial in rrsprre sulposail L(teril'clo. Pln'fib)rs jlaque (t metropolitano rital's ea .a. iill.s pr'c'te.sentia consiliutis pruar(dor eOmifissere icen dirLte' 1) m'psa pruposilrt rarl'lrre'elnlu, qua/ capitulan' Comalcala uno citalcan, qcl reciaj.s'tant. in aligar), edite). agora-rabel. (/1011 terram (das pro guulibel causa, ea nullafetuzs requisito, interdicto sueltas saponcbat. Conquastus est et jar7., (proa gnain 11)7 17. l'c'l'ei(a,' hrt'iri pro c'uas'is cilcatrlaa' exlptluti r,u/am ((Maniaial l'ic1; responsan, p'u cuyantr'ira capitulospfm'le'e .:J yac(case'it)n Eimr'l'ctis in inste /reril snppus'l'm) interdicto, 111. 711 1101ebcvt de r'r l'rj parando srff'iclielfenz, jaran 0f'.e7'c'bai recil're: eatrlumcrt r'rl'mt ctj'crant esset probare »mala, (leed iuu'e saO Usa fris_set. CS,nqurrebcOtlrr insapcl, (/11011 Caslrcrrarhat post appellationrrrr. /ilerat intervliciant el l'robcliumem idemeam 0f'erebal, quo' in capier'rlis Tebas irmt dictis erre suca usa faera.l r,lnrliss'a, j'00 iure 'alde/iCet im caius possessione e vir e'al ipsias ocmpure crucis as'svnnptue. (73(0)0), guara ct metropolitano l'CCCpfi faculrt super hoc T'a-risirs' g'ridant le.ste.s et contilissae l'roc'luah, r'ipsills p'oludarecl inscl'le., 211 terram cab.'solveret, suffileo(l i (r'Nt'ulne recepto, proctaraor capl'rllr l'ricebat cerna, l'rrrod' metropolitano re./ alii le-raar) a.bsolvere non licebat, jan) 1110ti pr'cil'r'gir.' lenOrem crl/eg(n1s, rolens super' /aoct testes pro- (Int're, .sic'la pr'oloxera conrl'i.s'a. a. Die ?pilar otio (Tal Nolicrerm parlibu., 'assilplat0, vrt prudacer'ent lestes el privile-giara exlribca'en! Metropolitana's', g'ltan partes esser'l in die prae/iae hraesette.s, ln'r'ir'er;io dilil'ente' iuspect0 testes 15 hinc infle recpil, gaibrt.s crG of'h'ali nre'l'upolilcaai ln exaniam: ipsius, et l1 die pn't;bus nermal et.ssignafo, JrOeatrafro cOutilis.sae eum tn-s'lartla postulaba' prahficari c'descl'lorzes raeaplas, ex ab l'7n1 lanli 11e 2:l47'i pl'r'endn sofficiozterl'lgOger's r'rtrtiOner, 11.1 l'elaxare'l senteztia interdicti .'. Sed In'ucza-atur capituli e contrario allegabal, gnoll jan) dcl'i p'feil'gu' ra/orze ab ipso l'J le'T'a 2U 71011,

poterat nec debebat absolvi, nisi prius capitulo facto fuisset muenda, interpretando verbant illud, quod in privilegio continebat, videlicet, „satisfactione congrua,“ pro emenda. Litigato igitur diutius super huiusmodi clausula, interlocutus est metropolitanus kam, dictas, se velle huiusmodi expositionem apostolicam excamini re.servare l1, et super hoc diem portibus assignavit. j[Voluit t'rrrrn. cognoscere per se, vel officialem suum, appellationis retine praedictae, utrumque iniussu, an iure castra illa interdicta fuisset. Instante itaque procuratore comitissae praefatae, ul, cautiorre recepto el (allegationibus publicatis, relaxaretur senletia t'z're-pl'(aeditus J'mon can proCaratore capituli, ut alios testes prodiceret ad probandum iustum esse quod fecerant, inducias postulavit, quibus concessis eidem, conlittissae procurator ipsius, in die partibus super hoc assignato instante, sima saepius fecerat, allestationes p'ful publicari el itzferdici relaxari sententiam, rauliane recepto. Pequisitus autem procurator capituli urrl l'na vellet per probat'onein ostendere, quod super hoc capitulan, fecerat, es.se iUSTAam, cora711 officialibus naetropolitani ia7n (7icti, constanter asse'uit, nec (alt'utd se velle probare, nec etiam audire eum attestaciones partis adversae, sed ne fercam absolverent appellat'or, octavas beati Martini proximo praeteritas suae te'm'rrern. appellationi praefrens. Oficiales, si (piden' tetendentes non esse cappellat'oni l'ratit.asnodi deferet'rlunt, cautione recepta osgoe ad Cienf117r marcas cle inri parando, terral' absolvere icen. dictan). Praefcaus jgilur Si7non, glurr) procuraturis literas non haberet, dilectis /il'is, abbate 8(7)011 Ioan'nts de Veleta el /nema, arclaidiacono Dro<:ensi, fideiussoribus assignatis, t'n Gen(117), marearan poena damnari/is, si, quod ipse faceret, capitulan retan habere o;z vellet, econtra p'oposunl, asserens, (pac' gulam castra praedicta pro Camotensi capitulo interdicta /7issent, cortan metropolitano pro ipso capitulo fuera/ allegafurrz, quod illias clausulae 7'cti'one, quae supraos est expressit, terraza interdiefecnz pro ips'is absolvere non poterat, nec debebat, propter quod claaatiticae interpretatione eiusdem dislriclionis apostolicae reservare!, sed, voleas cognoscere eumque iuste an iniussu latan /irer-it interdictum, diem partibus assignavit. T'erunt, (111111) idem in proclncl' esset ad sedem apostolicam vetiendi, per procura-toren(capieali, ((legiste' L officialis ipsius, ?itera, super negotiis clatis ad ipsuna ilepulme't ad audilorem., tctnquam suspensas est l-ec:usatas, propfc+r naanifestas causas, (1105 ipsj metropolitano non esse crelebat ignotas, sed metropolitano ipsuna non reventovit prolus a causa, in)o ei archi(liavo1 l'ul l'aduensem adiunxit, tatrc de alio a'liungenilo non habita meatione, praesentibus portibus, arc:hidiacorrque praesente <te per focitumifateva praebente con-sesum). l'ostmoclom yero, idem metropolitana loco archidiaconi, sima aparte altera dicebatur. Gaufridum, canonicen (Seaonensen) adiunxit, si archidiaconos interesse non posset. linde procurator capituli v'l'ens praefatum 7nagise l1772, qui fuerat recusaras, et c'iotam. Gcao/r'ipum giren) loco arc7tidiaconi neseiebal achanchan, ul (le causa cognoscere, residentes, asserelit, se absente arc7tidi-cono respondere vel proponere 72,011 teneri, el procedere sine ipso volentibus contra dixit, vocera appellationis aP sedem c'ipostolicam inleponens- (Manque legitime non constaret!, i/rana Garf-idaut loco archi(liaconi salbslilitum, per que()) etkan; 11)agise-i .l. suppres.sa suspicio non j'iaisset, nec a'chidiaconam jnter'sC non posse canonic me/asian existeret, ipsi, L'idelice! m'le'gSC L el dictas Gaufrklzas, appellafio7ze contemplo, relcr,r,a-rinat sententiam irzterdicti, cautione recepta, contra lelOren) pa i)'legij ecclesiae Camntensis, in praeiudiciunz interpretationis, cuius Pies assignata pendebat. Linde, ideu Sin7ora rluidquid per eos super hoc fact1(n'eral, c7ebe'e dicebct irritum recocar'i. J'rocuratores aulen comitissae ian) dictae petebant sibi (luid sil satisfactio congrua, col qualite' intelligenda sil pe' interpretationem apostolicam aperiri, ("aun) huius occasione vocabuli canonici Carnoleases quando el quomodo volu)zt, conz'issae te'ralr, eiusdem interdicto sttponn't, nec t'elint s'erztentianc relaxari, donec procedat duenda. Insnper et jam, licet ips(t comilis.sa sil pruesens in villa, (luan) ips' t' Watt supponere interdicto, 1107) era lamen 2OCata per eos nec c'icatrl legll'me, j11)700, rluum place(ejs, vocanl praepsitum., vel aliquem de bcallivis, illi ((fices): r'ut tu. /Ocies ita, vel nos terram inter7ia,li sententiae supprae7nus; el quum ex parte comitissae proponatur ab ejs, noc, quod ipsi pnstulmzt, cad iur'isdiclionenz comitissae spectare, el se

Ti t. XI., Cap. XXIII. G) i. (Cudd. C d ag. Riel+2+id71C1r aam'raplu+ii c.g. 7) ceperat: (7u) 8) fuerat: (L.; fuit: L.1'; sententiae: Cag 9) quia capitulum ... dicebat: C. l'icg. 10) illo: (Ices: 05 11) Verum quina (dec.si: C)g) super boe de (deci: G) parendo (parendi: Cheh) illi suffieieitlen c'attiuoual offerrent. (miel: 11711111 eomitissae: Cb6) canonici Carnotenses nihilominus turrum eiusdem comitissae fecerant per... De-nrenem (xor,lca in Ccor'raap. cst) arclidiacouam, interdicto supponi, gli

postmodum requisiti, ut ab eis sufficienti contine recepta inri parendi, terram absolverent, eanl recipere noluerunt, nisi prius solveretur elnenda (solvent emendam: Cbc): C 11) diebat enim capitulam: C Rcy. 121 privilegio: 00(lh 13) metropolitano: C R6ch. 14) Dietrop. autem: Ch l'lich. 15) testihus ... recepjis: CL 11) met: decst: Cal(Riclrl. 17) in (ips.: dust): eh 18) interdictum (sena.: daest): ib. 19) ipsa: CRic1+1. 30) sententia: (b1/ 21) reservari: Ch Liu:HL

afferunt ecclesiae stare mandato, ipsi terram nihilominus interdicunt, ac, si quando super hoc aliquis ex parte comitissae pro querela capituli a iudice ordinario est citatus, non permittunt, quod ipse respondeat, nisi in capitulo Camotensi, unde procuratores ipsi super gravaminibus istis et aliis eidem comitissae postulabant iustitiam exhiberi. Nos igitur, his et aliis quae coram ipso cardinale fuere proposita, diligentes auditis, quia nobis non cunctis utrum legitima fuerit appellatio, discretionis vestrae per apostolica scripta manclamus, quatenus, partibus convocatis et testibus utrinque receptis, gzlunz nondum sit productioni testium renuntiatiun hinc inde causara ipsam sufficienter examinare curetis, eanzgtte, sublato appellationis obstaculo, fine canonico terminare. Si vero capitulum factual ipsius b'zmonis valoru habere noluerit, vos fideiussores praedictos ad poenaln nominatim, auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo, condemnatis et faciatis quod siatueritis per censuram ecclesiasticam fruiiter observari, reducentes in irritum quidquid contra ipsanz comitissam, postquam ipsius nuntii iter arripuerunt ad sedera apostolicam veniendi, ex parte capituli perperam fuerit attentatum.] Ad intelligendum autem clausulam privilegii memorati credimus distinguendum, utrum²² in aliquem interdicti vel excommunicationis sententia sit prolata pro²³ contumacia tantum, quia scilicet²⁴ citatus stare noluit iuri; vel etiam pro offensa, quia videlicet iussus noluit maleficium emendare. In primo casu credimus congrue satisfieri, ut huiusmodi sententia relaxetur, si prius²⁵ sufficiens standi iuri cautio tribuatur; in secundo yero casu²⁶ *, si offensa est manifesta, non credimus satisfieri congrue, ut²⁷ relaxetur sententia, nisi prius sufficiens praestetur emenda. Si yero dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eandem, si parendi mandato ecclesiae²³ * competens satisfactio²⁹ praebetur^{3U}. [Quod si etc. Dat. Romae Kal. April. A. VIII. 1205.]

CAP. XXIV.1

Summatum est supr. cap. proximo; vel die: manifestum dicitur, quod per confessionem vel probationem legitimam vel evidentiam rei conetat.

Idem Comitissae Blesensi2.

Quum olim pro canonicis Carnotensibus quoddam capitulum contra te fuerit³ allegatum, quod dicebant⁴ in ecclesiae suae privilegii contineri, ut videlicet nemini liceat excommunicatis vel nominatim interdictis pro canonicis Carnotensibus absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere, et quoniam fuit in questionem deductum, quae foret congrua satisfactio, ad intelligendum clausulam illant neminiuzus distinxisse, utrum in aliquenz esset interdicti vel excommunicationis sententia promulgata pro contumacia tantum, quia videlicet citatus noluit stare iuri, vel etiam pro offensa, quia videlicet iussus noluit anale ficiuvz emenilare, in primo casu credentes congruo satisfieri, ut huiusmodi relaxaretur sententia, si sufficiens standi iuri cautio praebetur, in secundo vero, si manifesta foret Offensa, dicentes, nequaquam satisfieri congrue, ut relaxaretur sententia, nisi prius sufficiens exhiberetur emenda, et si forsitan esset citata, sufficere reputantes ad relaxandam eandem, si parendi mandato congruens satisfactio praebetur.] Quia yero, dum ansam solvimus, nondum dicimur ligavisse, propter hoc, quod, eisdem canonicis, velut asseris, proponentibus, illam offensam esse manifestam, non quae iudici, nec⁶ quae alii, sed quae sibi tantummodo manifesta videtur⁷: maior ex illa dictione, videlicet: „manifesta,” scrupulus quaestionis emerit, tuis humzilibus precibus inclinad offensam illam nos rescribimus intelligere manifestam, quae vei s per confessionem, vel probationem legitime⁹ nota fuerit, aut [etiauz] evidential^{*} rei, quae nulla possit¹¹ tergiversatione celari. [Dat. Lat. VIII. Kal. Iun. A.o. X. 1207.]

Tit. XL. Cap. XXIII. 22) si: Cb 23) ex: C 24) videlicet: Cb 25) prius: deest: C Reg. 26) caso: exstot: O 27) ut huiusmodi: CalutRicht. 28) eccl.: deest: Codd. coll. C Reg. 29) satisfactio: 11 Ch 30) praestetur: Cb. Cap. XXIV. 1) Restitutum ex Reg. Ual. X. 66.; Comp. III. c. S. h. t. (5, 23.) 2) add.: nobili mulieri: Rey.; — Potthast no. 3110. 3) fuerat: Cagh 4) dicebatur: Cb Reg.; dicebat: Cgh 5) per: Reg. 6) non: Cabgh Reg.; neque (quae: deest): Cc 7) videtur: Ccyh; videtur: Cc; videretur: Lh 8) velut: Cl 9) legitimara: C Reg. 10) evidentiam: Feabcy Rey. 11) posset: Ca; poterit: Che. Cap. XXV. 1) Resitutum ex Comp. M. c. 10. h. t. (5, 23.) 2) Decretalis, eisdem fere oerim's concepta, (abbati et conventui S. Benin') exstat ap. Hol. XII. 33.; Ret ne: daoti tanteo, cose inscr., quae hnt capiti est praefi: a. ex res patet, quae post illam ep. legitur: Scriptum est episcopo et cantori Atoobatensi et abbat de monte S. Eligii Atrebatensis In modum executionis usque: assumi. Quocirca electionem etc.—Potthast no. 3718, 3) Alciac.: FRI; Altie.: G; — et sic deinceps; Altiac.: C; leg.: Silvini Alciacensis — duxi-le-Chateau. 4) ipso: Cb 5) eccl.: deest: e 6) confirmationem

CAP. XXV.,

Verba privilegiorum debent intelligi, ut aliquid asserant, et non remaneat ambiguitas, et ideo verba: „secundum” et „iuxta,” videantur appposita causativo, non conditionabiliter. II. d. Panorm.

Idem Episcopo et Cantori Atrebatensibus2.

Abbate sancti Silvani Alciatensis³ * olim viam universae carnis ingresso, quum eiusdem loci monachi elegissent quendam de ipsius⁴ ecclesiae⁵ gremio in abbatem, et elusdezn confirmationem electionis a brame memoriae 1470riensi episcopo nequiverant aliquatenus obtinere, per procuratorem suma eam a sede apostolica petierunt. Ceterum procurator monasterii sancti Bertini proposuit ex adverso, quod, quum secundum approbatam consuetudinem et privilegia⁷ Romanorum Pontificum⁵ abbates Alciatenses⁹ debeant de monasterio sancti Bertini semper assumi, huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnam et contra si)* privilegium¹¹ sedis apostolicae attentata, et Alciatenses monachi debeant¹² de iure compelli, ut de monasterio sancti¹³ Bertini personara idoneam sibi eligerent¹⁴ in abbatem. (El in fra:) Nos igitur¹, depositionibz testium, coram delegatis a nobis iudicibus¹⁰ productorum, diligenter inspectis, invenimus, su fficienter esse probatum, quod a XL. annis et infra monachi Alciatenses abbatem sibi de S. Bertini monasterio elegerunt; et itct, quorl infra praescripti tem.poris spatium de praefato coenohio septeno fiterunt in Alcia.censes abbates assumpti. (El infra:) Et quum quadam vice Guarinum¹⁷ Alciatensem monachum elegissent, eius electio robur habere non potuit, donec apud monasterium S. Bertini professione facta, post aliquantum temporis, quando scilicet ls eiusdem loci abbati et conventui placuit, in Alciatensem exstitit abbatem assumptus. Ex privilegiis¹⁹ quoque Romanorum Pontificum monasterio sancii Bertini concessis argui poterat²⁰ evidenter, Alciatensem abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum. Nam²¹ privilegio^{2Y} felicitis recordationis²³ Paschalis Papae praedecessoris nosiri huiusmodi capitulum apparet insertum: „Subrogationem abbatis penes monasterium sancti Silvani apud Alciatenses⁹⁴ monachos⁹⁵ * iuxta praeteriti temporis morem in vestra semper concedimus dispositione persistere,” cuino verbis bonae memoriae Innocentius Papa praedecessor noster prorsus inhaesit²⁶. In privilegio etiam²⁷ Calixti secundi Papae²⁸ huiusmodi capitulum invenitur: „Porro iuxta donlini praedecessoris nosiri sanctae memoriae Paschalis Papae decretum abbatis²⁹ subrogationem penes Alciaten. 30 * non aliunde quam de vestro monasterio fieri apostolica auctoritate decernimus.”³¹ Ad hoc autem pars adversa respondit, quod, si etiam³² evidente, per depositiones³³ lastimo probaretur, quod mfra³⁴ praedicti temporis spatium de monasterio sancti Bertini semper fuerit abbas³⁵ Alciatensis assumptus, ex hoc lamen nullum Alciacensi monachis praediciuz parabatur³⁶, quonz hoc non ex necessitate aliqua factura fuerit, sed ex libera voluntate. (El infra:) Sed dici non³⁷ poterat, quod ex eo consuetudo aliqua quasi contradictio iudicio fuerit introducta, quum³⁸ in memorati Guarini electione pro bono pacis extra iudicium processum taliter dignoscatur. (El infra:) Praeterea, quum Paschalis Papa subrogationem abbatis sancti Silvani monasterio³⁹ S. Bertini iuxta morem praeteriti temporis duxerit concedendam, nec de le more praeteriti temporis seu consuetudine fiat fides: per eius privilegium et similia nullum super hoc Alciatensl monasterio¹¹ poterat praediciuz generari. Contra quod fuit ex adverso responsum, quod haec determinatio, „secundum praeteriti temporis morem,” et causalis^{1V}, et conditionalis potest intelligi, et tam ad personale quam ad impersonale verbum referri. Si enim impersonale¹³ verbum determinet, conditionalis¹⁴ intelligitur, et talis est sensus: „Concedimus sub-

ipsius: ib. 7) privilegium: FLN 8) Romani Pont.: Riim, ex Cont. 9) fi. Silvani electi: Cb: S. Silvani: Cc 10) cont.: deest: FGILRCa 11) privilegia: GLaClgh 12) debebant: LLbCa 13) beati: CVI 14) elegant: hfCb 15) yero: Che 16) iud.: deest: L L 17) Garinum: hHh'r Garinum: GLbCg: Garrulum: Ca; Gairium: Lb: O.: Ccr Gamium: Lh 18) videlicet: Clie 19) privilegio: FN 20) poterit: Cgh 21) Nimirum: O 22) in priv.: EN 23) bonae memoriae: Cb 24) Alciacum: Fa 25) non.: deest: Codd. coll. e 26) adbaesit: Clie 27) quoque: Cb 28) sidd.: subrogatione abbatis: Ch 29) add.: S. Silvani: Cl 30) Alciacum: OII 31) decrevimus: LaCh 32) et.: deest: O 33) depositionem: Clie 34) iuxta praeteriti temporis moro spatium: Oto 35) abb.: deest: Ch 36) sporabatur: CL 37) nec dici: O 38) si (quod: Ce) de praedicto monasterio exstitit in memorati Garini (Gatini: Cg) electivos processum, quum illud pro bono pacis factura extra iudicium dignoscatur: C 39) monasteri: F; de mon.: MN; in mon.: Ch 40) do: deest: L onl. Rihut. - 41) add.: S. Bertini: Cl 42) casualis: Ch 43) tantum personale: Cb; tantum Impers.: Cc 41) conditionaliter: Cabe; condicionalo: Cg

rogationem abbatis sancti Silvani¹⁵ apud Alciatense monasterium⁴⁶ in vestra semper dispositione consistere, secundum praeteriti temporis morem; id est: si mos praeteriti temporis talis fuerit⁴⁷ *. Si vero verbum determinet personale, causaliter¹ debet intelligi, ut sit sensus: „Concedimus secundum praeteriti temporis morem, id est: quia mos praeteriti temporis sic obtinuit, surrogationem, *vi(licet) abbas .4. b'lrinr!*“ copad Alicruni in resfra sentper disporitione rr,psistere. 1-lic autem sensus rector esse videtur, quia, quum privilegium sit lex privata, et lex non debeat⁵⁰ * esse obscura vel¹ captiosa, sed certa et manifesta, nec⁵² esset privata, nisi aliquid specialiter indulgeret, profecto sic intelligentia sunt illa verba, ut res, de qua agitur, valere possit potius quam perire, maxime quum supra dictus C.53* Papa, qui eiclem Paschali e vincino successit, verbis aequioribus usos, determinationem illam prorsus amoverit, ut ambiguitas tolleretur, et, quocumque dicebatur in concessione l'asc.halis, ut⁵¹ videlicet surrogatio abbatis sancti Silvani⁵⁵ apud Alciaten. 56* in dispositione abbatis et fratrum sancti liertini semper existeret, ipse mutaverit, decernens, surrogationem ipsius⁵⁷ abbatis non ahonde quam de monasterio sancti Bertini faciendam, ut electio ad ius co7n7nurle posset ex una q(idenam parte reduci. Tadem⁵⁵ compre verba sic esse interpret(mcbrr, s'((bscquens cons(Ctudo deelarot, gime perhihetur esse59 /cq(nu opina-1o interl(res. His igitur et aliis, ml candena causara shertantibus, diligenter auditis et perspicaciter intellectis, de r'nnsilio('f'iatru717 nastroa7lnd monasterio sancti Bertini adiuclivinus huiusmodi dignitatem, ut, quoties 6'-1' in Alciatensi monasterio abbatis electio imlninet faciendaa, Alciatenses monachi de coenobio S. Bertini personam idoneam sibi eligant in abbatem, ita videlicet, ut tam diu monasterium ipsunl bao honoris debeat praeogativa gaudere, donec ibidem vigerit observantia regularis, ut idoneae personae inventiantur in illo, dui l3* possint in abbatem fl assumi. [(juoejrc.c), electionem etc. Dat. Lat. II. Jial.)laui Pont. 710S. Ir. .177. XII. 1209.]

CAP. XXVI.1

Dicit, qui dicuntur hae,retici manifesti. Secundo, quae siut pedagia, tuidagia et salinaria interdicta. '1'ertio dicitur, quoniodo intelligitur pr.ceceptuui, facturo laico, quod de se conquerentibus iu ecclesiastico foro respondeat. H. d.

Iclenl Comiti Tholosano2.

Super quibusclam mandatorum articulis, 17,'bi a bonae 9nen7oriae)llilone, notario postro, tulle ten7poris apostolica sedas leg(ito, factorum, upad quosda9n dabitatone suborta, tua devotio 3 nostulavit a nobis, qui sinhl dicendi haeretici manifesti. Super quo tibi duximus 5 respondendum, illos in hoc caso intelligendos esse'i manifestos haereticos, qui contra fidem catholicaui publice praedicant, aut 7 profitentur, seu cfeleclunt eorum* errorem, vel cl(i coram praelatis suis convicti sunt vel g confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hacretica pravitate; quorum bona propria confiscantur l(, et ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur ll *. Praeterea, quum pedagia, guidagia [et] salinaria l2 tibi legatus interdixerit memoratus: auctoritate apostolica l3 duximus declarandunl, illa esse pedagia, salinaria l1 [et] guidagia interdicta l1, quae non apparent imperatorum, vel regum lu, vel Lateranensis l7 concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine a tempore, cuius non exstat memoria, introducta. (lit infra:) l5 Ouum l1 autell l1 l1 * a legato receperis in mandatis, ut de te iudicentibus secundum suum, vel alterius legati, vel 2l iudicis ordinarii, vel piano] delegati arbitrium iustitiam exhiberes: hoc taliter intelligendum esse censemus, ut in omni causa, quae ratione personarum vel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet 22, ac super universis

capitulis, quae pro pace servanda sunt per jan, dictum legatum statuta, vel auctoritate apostolica statuenda, item viduis, pupillis 23, orphanis et personis miserabilibus tenearis in iudicio ecclesiastico respondere. [Volunu(s insuper etc. cf. Comp. IV. c. I. de cens. IV: 18, Dat. Laterani. X. lital. Febr.(?) 1210.]

CAP. XXVII.1

Clericus traditur curiae saeculari, quia degradatur saeculari potestnto praesente, cui denunciatur, ut in sumo totum, filio recipiat. II. d. usquo ad 9. Pro illo. - 4. 1. Iste §. non facit ad titulum, sed ponit gratinen secundum quosdam.

Idem Episcopo Parisiensi2.

Novinnls expedire,ut : verbum illud, quod [et] in antiquis canonibus, et in nostro (porque decreto contra falsarios edito 1 continetur, videlicet ut clericus, per ecclesiasticum iudicem degradatus, saeculari tradatur curiae puniendus, apertius exponamus. Quum enim 5 quidam antecessorum 6 nostro-ruin, super hoc consulti, diversa responderint 7, et quorundam), sit opinio a pluribus approbata, ut clericus, qui propter hoc vel aliud flagitium grave, non solum damnabile, sed clamnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio clericali saeculari foro per consequentiam applicetur, quum ab ecclesiastico foro 5 fuerit proiectus; eius 9 est li' degradatio celebranda saeculari potestate praesente, ac pronuncian- dunl¹¹ est l = eiclem l3, quum fuerit celebrata l1, ut in suum forum recipiat l5 degradatum, et sic intelligitur tradi curiae saeculari; pro quo tamen debet ecclesia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum circa eum sententia¹⁶ moderetur. §. i. Pro illo vero falsario l7 scelerato, quem ad nlandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duxinlus consulendum is, ut in perpetuum carcerem ad agendam poenitentiam ipsum¹⁹ includas, pane doloris et aqua angustiae sustentandum, ut commissa defleat, et flenda ulterius non committat. [Dat. Lctt, XIV. lital. Mart. Ponl. nosir. do. XI. 1209.]

Cap. XXVIII.1

Si Papa indulget reo, qui propter absontiamactoris possessionem recuperara non potest, quod el lapsus auni non noceat: intelligitur haec indulgentia secundum ius cm-ti-mune.

Honorius III. Archiepiscopo Turonensi2*.

Dilecto filio Iacobo Barba 3, i procu-ratore ecclesiae sancti lllirrci ele l'vrietis, oliva n-obis ltuurililer supplicante, ut, giiumi paratu.s esset tibi iustitiae plenitudinent exlubere super ecclesia sancti)Larci de Tyro el rebus aliis, de quibus inter te el Venetos, (C vicariuni Y énetoruna quaestio mota fuit, possessionena ipsius ecclesiae, quae per felices me7no9-iae I. Propano praedecessorena nostrum tibi fuit causa cu.stodiae assignata, sibi restitui facerenaus, Quia, te pro causa necessaria tunc absente, possessio l1, tibi tradita causa custodiae, restitui parti adversae non potuit: nos eidem indulsimus, ut sibi lapsus temporis non obsisteret, quo minus possessionem ipsam recuperare valeret. Quoniam vero tantum temporis ante concessionem ipsius indulgentiae dicitur effluxisse, quod tibi sufficere posset 5 ad verae possessionis effectum secundum statuta concilii 6 generalis, Tet, si forte temimos ipsana] ante praedictana indulge9r.lia9n non effluerit 5, videtur, quod cadena ad verano possessionem vianl tibi praecludat, gn11911 simpliciter contineatur in ipsa, quod de cetero ipsi proci(ratori lapsus temporis non obsistat, quo 7ninus possessionem recuperare valeat meino9atam: nos, r1ir097191a fuit 2713'en6o, inri dicti procurabais et ipsius s ecclesiae sine tela et ecclesiae tuae injuria subvenire. Auctoritate praesentium declaramus, quod nostrae intentionis non fuit per ipsam indulgentiam ius perimere, quod tibi competit l0* ex possessione praeterita, vel post reditum tuum competierit l1 ex futura. Sibi enim imputare poterit pars adversa, si negligens fuerit l2 in sua

Tit. XL. Cap. XXV. 45) Silcini: (gh 46) mon.: dcast: Cabgli 47) fuit: l (7)itCagh 45) impersonale casualiter: Cb 49) Silvani: Cbh 50) debet: F.IIC 51) et: CL 52) non: Clic 53) Calixtus: CC 54) ut: cterst: C4gh 55) Rilvini: Cgh 56) Aleiaenui: rr ele: FoDih 57) illius: L' 55) Ea: Cbc 59) osos: deest: ih. 60) opt.: rleest: Ifchl. 61) add.: communi: (bc 62) quotiescungne: Cebe 63) mute: FC1j1h7A.C 64) abates: CVbyh.

Cap. XXVI. 1) IestituRon ex Itcg. Bel. XII, 155.; Contr. IV. c. 1, h. 1. (5, 16.) 2) nobili viro (i. c. Rayulundo) comiti Tolsano Rey.: - Potflrast xo. 3556. 3) add.: explicari: lth 4) sunt: Dnc 5) add.: taliter: Dbf 6) cose dLcst: Dctegh Rey. 7) et: DGf 5) sor.: clec st: l'UULihSD lleg.: 9) aut: Dbc 10) conlisseutnr: llnl. 11) puniantur: LGIAibefg L'eq. 12) sainadas: DD Rey.; salinarias: Drefg 13) praesontim: 1) Rey. 14) cf. oul. 12. 15) int.: dcest: Db 16) regio: ib.17) ante Lat. concilii' concessionem: Rey.: - cf. e. 21. Colte. Latee. III. 10) Nihil desiderat: hrr. Luce segm. haboite + in Comp. IV. e. ti. dr fa., comp. (2, 2.) 19) Rursus giuar, ab eadem acceperis (receperis: II) in maud.: D Itcg. 20) out.: dcest:

FCHIX31 21) sen: Dbc 22) pertinoat: FDb; pertiuent: De; pertineaut: Df 23) et pup.: ljb.

Cap. XXVII. 1) RestitutiVa ex Reg. Red. XI, 257.; Comp. IV. c. 2, h. 1. (5, 16.) 2) Potthost no. 3656. 3) et: Dh; dcest: Db 4) ed.: deest: Db; (f. c. 7. de criai. fals. (5, 20.) 5) ot: D Rey. 6) praedecessorum: Lb Reg. 7) respondunt: F; responderunt: Dbl 8) iudicio: Db 9) cuius: Db 10) est: dcc.st: Dacg; ot eiusd. degr. est: Df; eius enim est: Dli; cuius ntique est: Ifeg. 11) praenunciandum: D Reg. 12) est: dcest: Dac 13) ei: D Reo 14) celebrando: Dnfggh Rey. 15) accipiat: Reg. 16) ser. teutiam: l/ Rcg. 17) add.: elerico: Dh 15) respondoudum: Dbf 19) ips.: de.est: Dabrg; eum: Dh.

Cap. XXVIII. 1) Raslitufnni ex Comp. V. c. 1, de, co 3jai mili'. (2, 8.) 2) Tiren.: l11L'c: l'yren.: F. abd.; - 1216-27. - Potthost no. 7751. 3) Barbo: E 4) et assignari non poterat (potuorit: Eb) possessio postulat: L' 5) possit: l'd ti) Calle. Lctt. IV. c. 40. 7) ips. tantum: lNlRieht. 5) efluxorat: Ea; efluxit: Eb 9) ipsi: Ed lichi 10) competeat: E.C.HIXL3IE 11) competierat: LbEd 12) fuit: lid.

iustitia prosequenda, quum, absentiae tuae impedimento cessante, conveniendi te habuit ¹³ * facultatem.

CAP. XXIX.,

OLLationis nomine intelligitur quicquid offertur ecclesiae quocunque modo, in missa vel extra, et in ecclesia vel extra.

Idem Priori et Clericis ² sanctorum ³ Ioannis et Pauli Tudertinis.

Ouum inter vos dudum ex parte una, et abbatem sancti p. 4 * de Monte Spoletanae[^] dioecesis ex altera super tertia parte oblationum *et possessionum* capellae sancti Hilarii, *et cellaru. m ipsius et quibusdam cllics corant bonae ntenzorae fingelo, sancti Andreae diacono cardinali, tunc sobdiacono et capellaalo fellicis recordationis L Pape praetecessoris nostri, ab eorlent praedecessore partibus aeditore conc,esso, gtl aestio verteretur, et d a vobis probatum fuerit, per XL. annos et amplius tertiam partem oblationum eiusdem capellae vestram ecclesiam recepisse a clericis institutis per abbatem de Monte, tuisque, filii prior, eandem tertiam te commississe aliquando colligendzrii 1: bonae memoriae I. Papi praedecessor noster ipsam tertiam ecclesiae vestrae ad iudicandis, statuit, ut tibi, prior⁵, liceret per eosdem clericos, sicut fuerat consuetum, parteul colligere memoratam, prout in e-iusdem praedecessoris lreia is perspeximtlis contineri. Verum, quia postmodum sacerdos praedictae capellae, asserens, oblationum nomine minime contineri ea, quae ipsi capellae in festivitate omnium sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam⁴, seu ad domum sacerdotis eiusdem intuitu defunctorum, nec non, quae in cimilini ia ponuntur, quod de altari suscipit, et facit per ecclesiam infiaudenz ab aliquo deportari⁴, et quae ante crucem, et in missa Trinitatis, et ea, quae pro desponsatis clantur i¹* et lampades cum oleo, quae praedictae capellae ab aliquibus offeruntur, vel ¹³ quae dantur¹⁴ nuncio, qui ad recipienda talia per praefata capellae parochiam destinatur, cf cle his omnibus vobis tertiam partem ¹³ * denegans exhibere, de aliis, nomine tertiae partis ¹* persolvendis, pro rata vestram ¹⁷ * ecclesiam contingentis, retinere nitebatur ad expensas, capellae ipsius necessariae faciendas: dictus praedecessor, ut omnis materia. scanrali tolleretur, tam, de omnibus supra dictis, *quam oblationibus aliisque* absque subtractione aliqua integre persolvi voluit et mandavit tertiam portionem. At capellan praedictae capellae, t^oolentes adkuc alteraas defensionis fomitem suscitare, ac dcentes, primitias et decimas, vel ea, quae offeruntur pro missis mortuorum sacerdotibus, et ¹⁵ quae pro septimis, et tricesimis, et anniversariis, panes ¹* et alia, quae infra²⁰ hebdomadam offeruntur, et mortuorum iudicia oblationum nomine minime contineri, de his omnibus tertiam partem solvere vobis nolunt. Volumus igitur ²¹ et mandamos, ut per vestrum clericum, a vobis in eadem ecclesia institutum, de ²¹ omnibus supra dictis ²³ et ile aliis oblationibus, quocunque titulo ael ecclesiam ipsam pervenerint, sine diminutione aliqua integre tertia vobis portio persolvatur.*

CAP. XXX.,

Lis dicitur mota, gnum fuerit contestata.

Idem Episcopo F. et B. ² Bertrandi.

Ex parte vestra fuit propositum *cOram nobis*, quod *dzlecli jilil* praepositus et canonici Aretinenses ³ sententiam, quam *fellicis menzorae* L 4 Papa praedecessor noster super *ecclesia* 5 saacti Gregorii, quibusdam *terri.s et parte molendinoruvi Cuprene^ acCastri saxi* et molendino,posito supra *pontem* 7 de Calianen.4, ac aliis rliiversis articulis [^]in eadem sententia comprel[^]ensis, inter vos *et co,^uln canonica^nz* pronuulgavit, *per inter;^reiatinnena sini-shant* in recidivae quaestionis scrupulum reducere molientes, asserunt, capitulum illud^o * eiusdem sententiae, quo dicitur, ne canonica ipsa impediatur, quo minus monasterium vestrum

molendinum praefatum de Calianen. ¹^ reaedificare valeat in eo statu, in quo fuisse dignoscitur tempore motae litis, esse referendum ad tempus, quo lapillus in denunciatione ¹¹ novi operis iactus fuit; vobis e contrario ¹²* asserentibus, illud esse intelligendum de tempore, quo lis super hoc inter vos et praefatum canollilcam exstitit contestata. Quare *ltomlile stlpplicastis, ul alte.cctionezrl ltuioislnodi per interpretationeau. capituli snpra dicti decidere dignareanur*. [^]Mos igitur ¹³. considerata eaclem sententia *diliyc,ter*, quod in praefato capitulo dicitur de tempore motae litis, interpretamur esse referendum ad tempus, quo litis contestatio facta fuit.

CAP. XXXLI

Constitutio legati, de solvenda tertia mortuorum episcopo, intelligi debet de lris mortuariis, in quibus de iure comutuni dehetur.

Iclem Praelatis¹ universitatis rrancigenarum Constantinopolitanae.

Ex parte vestra fuit propositum *coram nobis*, quod venerabilis *frctter noster* patriarcha vester, occasione constitutionis cuiusdam, quam *oc:nerabilis /ialer noster* Albinensis³* episcopos,tunc *apostolictexerlis* legatus in partibusRomaniae, super legatis edidit defunctorum, et dilectus filius ¹ I. tit. sanctae I¹raxedis presbyter cardinalis, duhn ibidem legationis fungeretur officio, innovavit, cle quibusdam, quae vobis et ecclesiis vestris legantur a decedentibus, tertiam *in,lebite a* vobis exigit portionem. Quum igitur ipsi[^], sicut ex eorum interpretatione accepimus, non intellexerint ¹, quod de bis, quae in ornamentis ecclesiasticis, vel ad fabricam ecclesiae, reparatione indigentis ⁷, aut ad ecclesiae luminaria, nec non et⁵ * cle his, quae pro anniversario, septimo, tricesimo ac vicesimo faciendis, vel de his, quae personis specialiter, nisi forsam id fiat ecclesiae ratione¹, a quocunque legantur, aliqua deberet solvi portio ecclesiae cathedrali: nos, interpretationem eorum ¹⁰ ratam habentes, secundum ipsam constitutionem praefatam praecipimus observari, firmiter inhibentes, ne in praedictis aliquid fraudulenter in praeiudicium catleldralis ecclesiae procuretur.

CAP. XXXII.1

In privilegiode percipiendis fructibus beneficiorum appellatio beneficiorum etiam maiora beneficia comprehendit, rluando privilegium est coucessum episcopo pro honesta et favorabili causa. li. d. cum suppletiono l'anormitani.

Idem Episcopo Tolonensi²*.

Tua nobis fraternitas intimavit, quod, quuln tibi pro relevatione oneris debitorum, *quo preteris*, duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum, quae interim in dioecesi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere, quidam, apostolicae gratiae privilegium sinistra interpretatione restringere molientes, asserunt, praebendas et maiora beneficia nequaquam beneficiorum nomine contineri, *;- super quo il7terpretationevt apostnlicavz postnlasti*. Nos igitur, *hlterprehv,t illoismodi seratentiane reprobantes*, auctoritate praesentiuul declaramus, quod in hoc casu ³ praebenclae ac alia beneficia generali beneficiorum nomine continentur.

CAP. XXXIII.,

Verbum moderatiouis diminutionem continet, non aagmentam.

Gregorius IX. Decano et Sacristae ¹:ngo2*.

Transmissae nobis literae continebant, quod, significan-tibus episcopo et capitulo Xantonensi, quod quadragenarius canonicoruml nunlerus, institutus in corunl ecclesia, non poterat observari, pro co, quia non sufficebant ecclesiae facultates, vobis dedimus In mandatis, ut canonicorum⁷ et praebenciarum nunierun⁷ iuxta facultates ecclesiae moderantes, statueretis eundem ihnliter observara. Vos vero invenistis, praedictae ecclesiae facultates a tempore statuti

Tit. XL. Cap. XXVIII. 13) habnm:it: Codd. eoll. E.

Cap. XXIX. 1) llestitnGun ex Comp. V. c. i. b. 1. (5, 19.) 2) et cler.; deest: FSI 3) sancti: Fg: — 1216—7. — ^ l'ol(lutsl no. 7858. 4) l'etri: FCIII6LNE 5) Spolentin.: Ea 0) et eidm constituit auditore, a vobis probatura fuisse: 11 7) colligeitdam: pr.aedecessm: praefatus ipsam tertiu ecclesia sanctorum Ioannis at Patli ad iudicandis: Jf 8) priori: L 1 9) illa: Ea 10) ciminli: Eabc Conf. Jlgant, uon recle 11) baialari: Isube 12) e.aui-tur: F6711JLlAVli; cantatrr: Lb 13) vel: de.est: h'a 14) datur: Lit 15) part.: deest: l'CRJf 16) part.: ticest: FCIIIMZ 17) rata part: vestram (vestrae: L): FG111%NE 18) et: deest: E: 19) palmos: GXJELNE 20) iutra: Cmel. Jldlm. 21) Ut igitur huiusmodi soandalurum materia tolles pnllulentuun radicitus evell:ctur, vol. et mana.: H 22) tam de ... quamo: Eabc 23) scriptis: FH.

Cap. XXX. 1) Restituaia ex Caap. V. e. 2. r. f. (L, 19.) 2) P.: FHIA: add.: arehidiacono Caesaraugustau.: E; ^- - nram iudXCr. ero ipso lllmoiti liey.

ed. L'ironPus: abbat et eonventui uwnasterii S. Plorae Aretinae: — ^ 1216— 27. — PoltGast ^no. 75;19.3) Aretini: N.V 4) Ilulocentins: L.1' 5) eccllu-simn: lita 0) Cuprene: Ed llich. 7) lDollILJra: ib. 8) Caliaun.: i:q Caliam.: lJl; 1' aliau: lic; Cali:uro: iud ^ 7) aliud: h'a 1u)ty, nol.8. 11) denuciatiouem: LF:cd 12) et converso: b71111h^La.VF,abc 18) ^crgo: ^-m. Uap. XXXI. 1) Jlrstintnu, ^ ee L'ontp. V. c. 3. l' r. i. (5, 19.) 2) yraelati, + et capitulas uiversitatis (univrsis: j:b) Coustantinopolitanae (Coustantiuo-polis: Fic): F;: — 121(i—27. — PoltGast rso. 7560. :3) Albaueusis: NCR(lh.7.1f: 4) traten: li<l'ule 5) episcopus et c:n:dinales praedicti: F: 61 in tellexornnt: Eab 7) iudigentr.m capell:utiam: Ea S) et: uslat: t111111 9) rumanao: fia: ratione ecclesiae: /sb 10) caruw: fan. Cap. XXXII. 1) llestitnam ex Cmp. V. e. 1. r. f. (5, 1b.) 1' l'ullonsi recte: JFE: — 121(i—27. — Poltllasl no. 78(i1. 3) in h. casa: ata: a lArIpa. Cap. XXXIII. 1) 12:17---:Sd: — PolUrast no. 9tiJ2. 2) l'ugolisw: r^mta: lA^A: Anyonlro^e.

numeri adeo excrevisse, quod absque mutilatione praebendarum maior haberi posset numerus in eadem: quare quae-sistis, an per „Inoderationis" verbum, literis nostris appositum, eundem numerum augmentare vel minuere deberetis. Quocirca mandamus, quatenus, si veteres non sunt minutae praebendae, quum moderatio locura non habeat, ipsarum et canonicorum numerum dimittatis in eodem statu, in quo hactenus dignoscitur exstitisse, in utilitatem eiusdem ecclesiae convertentes augmentum suorum reddituum, donec duxerimus aliter disponendum.

TITULUS XLI.

DE REGULIS IURIS.

CAP. I.1

Non potest brevius summari.

Ioannes Chrysostomus2.

Omnis res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.

CAP. 11.1

Dubia in meliorem partem interpretan debent.

Beda in Homiliis2.

„Estote misericordes, etc." Hoc loco nihil aliud nobis praecipi existimo 3*, nisi ut ea facta, quae dubium est quo animo fiant, in meliorem 4 interpretemur. Quod enim scriptum est 0: „Ex fructibus eorum cognoscetis eos," de manifestis dictum est, quae non possunt bono animo fieri, ut stuprum 6, blasphemiae, furta, ebrietates 7 et similia, de quibus nobis permittitur iudicare.

CAP. 111.1

Propter scandalum evitandum ventas non est omitenda.

Idem.

„Qui scandalizaverit 2 etc." Utilius scandalum nasci permittitur 3, quam veritas relinquatur.

CAP. IV.1

Propter necessitatem illicitum efficitur licitum.

Ideen super Marcum2.

Quod non est licitum lege, necessitas facit licitum. Nam et sabbatu custodiri praecceptum est; Maccabaei talasen sine culpa sua 3* in sabbato pugnabant 4*; sic et hodie, si quis ieiunium frerit aegrotus, reus voti non habetur 6.

CAP. V.

Illicite factum obligationem inducit.

Gregorius VII.1

Quod latenter 2, aut per vim, vel alias illicite introductum est, nulla debet stabilitate subsistere 3.

Tit. XLI. Cap. I. 1) *Comp. I. c. 1. h. t. (5, 37.)* 2) *Immo auctor operis iuperfecti - cf. c. 4. C. XVII. qu. 2.; inscr.: deest: Al.*

Cap. II. 1) *Comp. I. c. 7. h. t. (5, 37.)* 2) *Beda in Loc. VI, 36. 3) aestimo: FGHK 4) add.: partem: A abc 5) Math. VII, 20. 6) seeuti sunt stnpra: orig. 7) ebriotas: Al; vel ebrietas: orig.*

Cap. III. 1) *Beda in Marc. IX, 41.; Comp. I. c. 9. h. t. (5, 37.)* 2) scandalizatur: Al 3) permittitur: ib.

Cap. IV. 1) *Gloss. ord. in Marc. II, 27.; ex Beda; Comp. I. c. 12. h. t. (5, 37.)* 2) *Matthae.: LaM* 3) *sua: deest: FGHK* 4) *pugnant: FGHK; pugarunt: N* 5) *reus voti: deest: Al* 6) *tenetur: A.*

Cap. V. 1) *mano Greg. 5.4. Reg. III, 56. Ioleanni ep. Ravennati ser. ao. 593. - Jaffé no. 896. - Comp. i. c. 4. h. t. (5, 37.)* 2) *Quod latenter per vim et illicite: A* 3) *Unde quod latenter Subintroductum est: Reg.* 3) *persistere: Rey.*

Cap. VI. 1) *Grey. I. Rey. I, 6.; Comp. I. c. 5. h. t. (5, 37.)* 2) *Narsae patricio: Reg.; Codd. corrupt. est. - scr. ao. 590. - Jaffé no. 709. 3) eaus.: deest: A abek Reg.* 4) *questibus: Reg.*

CAP. VI.1

Tormenta, iudiclis non praecedentibus, inferenda non sunt.

Idem Variensi 2 Episcopo.

Quum in contemplatione: (*Et infra:*) In ipso causae 3 initio non est a quaestionibus 4 inchoandum.

CAP. VII.1

Sacrilegus est offendens rem vel personam ecclesiasticam.

Stephanus Papa 2.

Quae multoties 3 *f usurpantur necesse est 4 saepius repli-centur et prohibeantur. Nam* Quicquid in sacratis Deo rebus et episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputatur 5, quia sacra sunt, et a quoquam 6 violan non debent.

CAP. VIII.1

Qui facit Editor guaro debet, facere non dicitnr.

Augustinus 2.

Qui ex timore facit praecceptum, aliter quam debeat facit, et ideo iam non facit.

CAP. IX.1

Committens unum peccatum, reas est omnium quoad vitam aeternam.

Idem in libro de poenitentia 2.

Defleat 2 peccator, quia, offendens in uno 3 factus est omnium [*per ingratitudinem*] reus.

CAP. X.1

Ignorantia non excusat praelatnm in peccatis subditorum. H. d. quoad mysticum et moralem intellectum.

Gregorius in Registro 2.

Quamvis causae *f [consideraio me movet, ad scribendum lamen et caritas impellit, quia et semel et bis sanctissimo fratri meo domino Ioanni scripsi, sed non eius epistolas recepi. Alter enim saecularis mili sub eius nomine loquebatur, quae, si epistolae eius fuerunt, ego vigilans non fui, qui longe de eo aliter credidi quam inveni. De causa enim reverendissimi vira Ioannis presbyteri scripseram, atque de quaestionibus monachorum Isauriae, quorum unus, et in sacerdotio positus, in ecclesia vestra fustibus caesus est, et rescripsit mihi, sicut ex nomine epistolae agnosco, sanctissima fraternitas tua, quia nescierit, de qua causa scriberem. Ad quod rescriptum vehementer obstupui, mecum tacitus revolvens, si verum dicit.] Quid esse deterius potest, quam ut agantur talia contra servos Dei, et ipse nesciat, qui praesto est? Non 3 enint potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, et pastor nescit. [Si autem scivit sanctitas vestra etc.]*

CAP. XI.1

Pro spiritualibus homagium non praestatur.

Lucius III.2

Indignum est 3 et a Romanae ecclesiae consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis o homagium compellatur.

C ap. VII. 1) *Restitutum ex Pseudo Steph. I. ep. 2. no. 5. ap. Hinschius p. 184. - Comp. I. c. 8. h. t. (5, 37.)* 2) *JaS'e no. XCV. - :9:acr. deest: Ala* 3) *totiens: orig.* 4) *est ut: A Richt.* 5) *reputabitur: orig.* 6) *a quoq.: deest: Aacl;* quia quae sacra sunt a quoquam viol.: Ak.

Cap. VIII. 1) *Comp. I. c. 10. h. t. (5, 37.)* 2) *Eugenius P.: LN;* - *Caput incertum.*

Cap. IX. 1) *Restitutum ex August. in lib. de vera et falsa poesa. c. 14. - Comp. I. c. 11. h. t. (5, 37.)* 2) *Defleat etiam quoniam: orig.* 3) *add.: praeccepto: A.*

Cap. X. 1) *Restitutum ex Grey. I. Reg. III, 53.; Comp. I. c. 14. h. t. (5, 37.)* 2) *Ioanni ep. Constantinop.: Reg.; ser. ao. 593. - Jaffé no. 893.* 3) *Quae: Rey.*

Cap. XI. 1) *Alan. 1. (5, 11.); Comp. II. c. 2. de exc. prael. (5, 13.); Comp. I. c. 13. h. t. (5, 37.)* 2) *decano Bidea et abbati de Fi.: Ba;* Eborac. archiep. et London. decano et abb. de Filien.: *Bi;* Eborac. archiep. et decano London. et abb. de Fi.: *BgT;* *jasen. deest: Bh;* - 1181-5. - *Jaffé no. 9669.* 3) *add.: siquidem: BT* 4) *quisquam: Baghit.*

LIBER SEXTUS

DECRETALIUM

D. BONIFACII PAPAE VIII.

SUAE INTEGRITATI RESTITUTUS.

LIBER SEXTUS

DE CRE TALIU M

DOMINI BONIFACII PAPAE VIII.

BONIFACIUS,

Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis doctoribus et scholaribus universis Bononfae'
commorantibus salutem et apostolicam benedictionem.

Sacrosanctae Romanae ecclesiae, quam imperscrutabilis divinae providentiae altitudo universis dispositione incommutabili praetulit ecclesiis et totius orbis praecipuum obtinere voluit magistratum, regimini praesidentes, curis sollicitamur continuis, et assidua meditatione urgemur, ut iuxta creditae nobis dispensationis officium subditorum commodis, in quorum prosperitate utique prosperamur, iugi, quantum nobis ex alto concessum fuerit, sollicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum quiete labores, et noctes quandoque transimus insomnes, ut scandala removeamus ab ipsis, et, quas humana natura, novas semper deproperans edere formas, lites quotidie invenire conatur, nunc antiquorum declaratione, nunc vero novorum editione iurium, prout nobis est possibile, reprimamus. Sane, quum post volumen decretalium, a felicitis recordationis Gregorio Papa IX. praedecessore nostro tam provide quam utiliter compilatum, nonnullae ab eo et ab aliis Romanis Pontificibus successive super diversis dicerentur articulis editae decretales, de quarum aliquibus, an decretales existerent, earumque auctoribus ?¹ dubitabatur sollicite in iudiciis et in scholis: nos, ad apicem summi pontificatus superna dispositione vocati, super hoc cum instantia requisiti a multis, ambiguitatem et incertitudinem huiusmodi, dispendium pluribus afferentem, omnino tollere, ac elucidare, quae de decretalibus ipsis teneri, quaeve deberent in posterum refutari, gratia suffragante divina pro utilitate publica desiderabiliter affectantes, per venerabiles fratres nostros Guilielmum archiepiscopum Ebrudunensem³, et Berengarium episcopum Biterensem⁴, ac dilectum filium magistrum Richardum de Senis, sanctae Romanae ecclesiae vicecancellarium, iuris utriusque doctorerrl, decretales huiusmodi diligentius fecimus recenseri, et tandem, pluribus ex ipsis, quum vel temporales, aut sibi ipsis vel aliis iuribus contrariae, seu omnino superfluae viderentur, penitus resecatis, reliquas, quibusdam ex eis abbreviatis, et aliquibus in toto vel in parte

i) Tolosae: *Cod. Berol. lat. fol. No. 9.*; Paduac: *FCod. Lips.* 973.; Aurelian: *Cod. Cassel. Ms. iur. fol. 13.* *Cod. Francof.* 29.; in Romana curia: *D*; — cf. *Decrel. Bonif. VIII.* dil. filiis et scholaribus universitatis Salamantiae commorantibus: Cum nuper Deo nobis auxilium praebente Romae apud S. Petrum V. Nonas Martii Pontif. n. a. IV. ex nonnullis decretalibus praedecessorum nostrorum Rom. pontificum, atque nostris librum, quem annumeratum quinque voluminis nuncupari, edidcrimus tam ad utilitatem studentium quam ad expediendarum litium compendiosum remedium, universitati vestrae p. ap. scr. mandamos, quatenus prompto animo,

sunnnaque ope et alacri studio etiam, quem sub bulla nostra inclusum vobis transmittimus, suscipientes eo utamini in iudiciis et in scholis, ut et studiosi per ipsum a voce magis-tra efficiantur cruditiones et celeriores iudicia terminum sortiantur. Dat. Reate IX. Kal. Oct. P. N. A. IV. ap. *La Fuente Wat. eccl. de España (Madrid 1873.)* 4, 572. — Dat. Romae ap. S. Petrum V. Non. Mart. Pont. N. A. IV. — 3. *die Mart.* 1298. — *Pothast no.* 24632. a) actoribus: *ABCDE* 3) Ebrudun.: *ACDE*; Ebrudun.: *B*; Ebrndren.: *F* 4) Bycen. : *F*; *deest: B* 5) in: *deest: ABE*.

mutatis, multisque correctionibus, detractionibus et additionibus, prout expedire vidimus, factis in ipsis, in unum librum cum nonnullis nostris constitutionibus, in quibus ad correctionem morum subditorumque quietem multa statuuntur salubria, fructus uberes Deo propitio in domo Domini allatura, et⁶ plurima in iudiciis et extra frequentata dubia deciduntur, redigi mandavimus, et sub debitis titulis collocari. Quem librum, quinque libris aliis⁷ dicti voluminis decretalium adnectendum, sextum censuimus nuncupari, ut idem volumen senarium, qui numerus est perfectus, librorum illo adiuncto numerum comprehendens, perfectam in rebus agendis formam tribuat et in moribus disciplinam. Nec sine causa morem praedecessorum nostrorum⁸, qui, quum constitutiones aliquas promulgabant noviter, eas mandabant sub antiquarum serie situari, omisimus in hac parte servare. Haec⁹ enim fecimus, ne infinitos libros destrui, et alios non sine maximis dispendiis, laboribus et expensis de novo fieri oporteret. Universitati vestrae igitur per apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cum multa maturitate digestum, quem sub bulla nostra vobis transmittimus¹⁰, prompto suscipientes affectu, eo utamini de cetero in iudiciis et in scholis, nullas alias praeter illas, quae inseruntur aut specialiter reservantur in eo, decretales aut constitutiones, a quibuscunque nostris praedecessoribus Romanis Pontificibus post¹¹ editionem dicti voluminis promulgatas, recepturi ulterius¹² aut pro decretalibus habituri.

6) quum: A
deest: ib.

7) al.: deest: A
12) ult. . . . habit.: deest: ib.

8) nostr.: deest: A

9) Hoc: ABDEG

10) transmisimus: A

11) post . . . vol.:

SEXTI DECRETALIU

LIBER PRIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE SUMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA.

CAP. UN.

Spiritus sanctus aeternaliter a Patre et Filio tanquam ab uno principio et unica spiratione procedit. Ioann. Andr.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensia.

Fideli ac devota professione fatemur, quod Spiritus sanctus aeternaliter ex Patre et Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio, non duobus spirationibus, sed unica spiratione procedit. Hoc professus est hactenus, praedicavit et docuit, hoc firmiter tenet et praedicat, profitetur et docet sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fidelium et magistra; hoc habet orthodoxorum Patrum atque doctorum Latinorum pariter et Graecorum incommutabilis et vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis praemissae veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi: nos, huiusmodi erroribus viam praeccludere cupientes, hoc a sacro approbante concilio damnamus et reprobamus omnes, qui negare praesumpserint, aeternaliter Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, sive etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus sanctus ex Patre et Filio tanquam ex duobus principiis, et non tanquam ex uno procedat.

TITULUS II.

DE CONSTITUTIONIBUS.

CAP. I.

Nova constitutio principalis tollit primam contrariam, quamvis id non exprimat; speciales consuetudines et statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Licet Romanus Pontifex, qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere, constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur: quia tamen locorum specialium¹ et personarum singularium consuetudines et statuta, quum sint facti et in facto consistent, potest probabiliter ignorare: ipsis, dum tamen sint rationabilia, per constitutionem a se noviter editam, nisi expresse caveatur in ipsa, non intelligitur in aliquo derogare.

CAP. II.

Duo sunt dicta: primum, quod statuta ordinariarum non ligant probabiliter ignorantes; secundum, quod statuta episcopi extra suam dioecesim subditum non ligant. Ioann. Andr.

Idem.

Ut animarum periculis obviatur, sententiis per statuta

Tit. I. Cap. un. a) *Conc. Lugd. II. c. 1. (1274.); Comp. I., un. b) ex duab.: He* c) et: *deest: Had* d) hoc: *deest: Habcdf.*

Tit. III. Cap. I. a) *cf. Summa Monac. 4. in M.: ipso iure non valet, quod fit per literas ab excommunicato impetratas.*

Cap. II, a) c. 1. *C. Lugdun. I. (1245.) — In Bulla Innocentii*

quorumcunque ordinariarum prolatis ligant nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina. Statuto episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur, subditi eius, furtum extra ipsius dioecesim committentes, minime ligant noscuntur, quum extra territorium ius dicenti non pareatur impune.

TITULUS III.

DE RESCRIPTIS.

CAP. I.

Rescriptum, impetratum ab excommunicato, est ipso iure nullum, et galiquid inde secutum est, nisi in causa excommunicationis vel appellationis.

Gregorius IX. a

Ipso iure rescriptum, vel processus per ipsum habitus, non valeat, si ab excommunicato super alio quam excommunicationis vel appellationis articulo fuerit impetratum.

CAP. II.

Per clausulam: Quidam alii, possunt soli quatuor conveniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioann. Andr.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensia.

Quum in multis iuris articulis infinitas reproberetur, provide duximus statuendum, ut per illam^b generalem clausulam: „Quidam alii,” quae frequenter in literis nostris inseritur, ultra tres vel quatuor in iudicium non trahantur, quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator, ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit libere variare¹.

CAP. III.

Si actor contra reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diversos, non valent literae, nec processus earum, et reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo, conveniente vel reconveniente actorem, eodem durante iudicio. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Dispensia litium aequitatis compendio volentes^b quia possumus industria coarctare, statutum felices recordationis Gregorii Papae IX. e praedecessoris nostri^d super hoc editum ampliantes, decernimus, ut, si quis contra actum plures personales movere voluerit quaestiones, non ad diversos iudices, sed ad eosdem super omnibus huiusmodi quaestionibus literas studeat impetrare. Qui vero contrarium fecerit, omni¹ commodo careat literarum, nec processus habitus valeat per easdem, reo², si eum per ipsas citaverit vel³ fatigaverit, in expensis legitimas condemnandus. Reus quoque, si eodem durante iudicio actorem sibi obnoxium duxerit⁴, reconventionis beneficio vel conventionis, si contra eum literas impetrare maluerit, de iure suo debet

Ad expediendos s. — in *Comp. h. t. c. 1.* b) ill.: *deest: labcdf.*

Cap. III. a) c. 8. *C. Lugd. 1245. — In Bulla Innoc. Ad expd. 3. — in Comp. in fine huius tit.* b) voluntate: *le* c) Innoc. P. III.: *le; — est lamen retinenda vulgaris lecho, cf. c. ult. X. de resc. (I, 3.) et Ioann. e. lndre. ad li. 1.* d) praed. n.: *deest: Iacd e)* ad: *deest: labcd.*

Tit. I. Cap. un. 1) et: *desst: DHabdf.* et praed.: *deest: G.*
Tit. II. Cap. I. 1) apee.: *deest: ABDEFG.*
III, Cap. U. 1) variari: *ABCDGf.*

Cap. III. 1) omnium: *AEGlacd* 2) alias reo: *ABDEFGlabcd.*
alias vero reo: *Off* 3) cit. val: *deest: ABCDEFlabde* .1) dixerit:
Codd. coll. 155.

apud eosdem indices experiri, nisi eos ut suspectos poterit recusare, simili poena, si contra hoc e" fecerit, puniendus.

CAP. IV.

Receptus per literas facultatis, si ad recipientes spectabat receptio, ipsorum, et non Papas auctoritate intelligitur esse receptus, nisi in litorie aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos, tunc apostolica auctoritate dicitur receptus. Ioanu. Andr.

Bonifacius VIII.a

Quum aliquibus recipiendi aliquem in canonicum alicuius ecclesiae, non obstantibus eiusdem ecclesiae privilegiis, consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione apostolica vel quacunque firmitate alia roboratis, per nostras literas concedimus facultatem: si canonicorum receptio alias in ipsa ecclesia non spectat ad eos, quibus huiusmodi literae diriguntur, sed ex earum viribus recipiunt potestatem: is, qui recipitur, auctoritate apostolica dignoscitur esse receptus. Si vero canonicorum receptio alias pertineat ad eosdem, non apostolica, sed recipientium censetur auctoritate receptus, nisi, quod eum auctoritate nostra recipere, in nostris literis caveretur expresse.

CAP. V.

Rescriptum papale, quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum usque ad beneplacitum Papae, extinguatur mortuo Papa; secas, si ibi dicatur: „usque ad beneplacitum apostolicae sedis.“ Nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis, prius non canonice detentis. 13. d. Ioann. Andr.

Idem a.

Si gratiose tibi a Romano Pontifice concedatur, ut beneficia, quae tempore tuae promotionis obtinebas 1*, posses usque ad suae voluntatis beneplacitum retinere: huiusmodi gratia per eius obitum, per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur, eo ipso expirat. Secos autem, si usque ad apostolicae sedis beneplacitum gratia concedatur praedicta. Tunc enim, quia sedes ipsa non moritur, durabit perpetuo, nisi a successore fuerit revocata. Praetextu vero talis concessionis, quae debet, quum sit ambitiosa, restringi, ea solum beneficia, quae canonice obtines, potes licite retinere.

CAP. VI.

Vacatio per mortem et vacatio per renunciationem subtiliter diversa, et ideo in literis, ad beneficia impetratis, uno expresse, non venire reliquum.

Idem.

Susceptum ab apostolica sede mandatum, ut, ab aliquo beneficii, quod obtinet, resignatione recepta, ipsum alteri conferas et assignes, adimplere non potes, si ille, antequam resignet, rebus eximatur humanis, quum non per resignatio-

nem vacaverit, sed per mortem; nisi ele intentione mandantis aliud appareret expresse. Si duo super eodem beneficio literas impetrent, primo eorum 1, per illius obitum, qui tenebat, secundo vero, per cessionem eiusdem ipsum proponente vacare: secundus, quum beneficium ipsum cessione, non morte vacaverit, debet primo in ipsius assecutione praeferrari.

CAP. VII.

Licet ignorans, beneficiaria sibi collatam, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valent literas; alterum tamen eligit, si de iuro simul teneri non possint. Ioann. Andr.

Idem.

Gratia, quam super beneficio a sede apostolica te impetrasse proponis, vitiosa reputari non debet, quamvis de alio beneficio, ab episcopo tuo antea tibi absenti et igitur collato, nullam, quum tempore impetrationis nescires, feceris mentionem. Utrumque tamen, si talia sint beneficia, quae simul nequeant de iure teneri, habere non potes; sed eligas quod ex eis malueris retinere.

CAP. VnI.

Si restituatur quis ad gratiam revocatum, sine alterius praeiudicio intelligitur restitutus; unde alteri, ante restitutionem impetranti, praeferrari non debet. Ioanu. Andr.

Idem.

Quamvis is, cuius gratia, per quam mandabatur in certa ecclesia provideri sibi, beneficium proxime vacaturo, per nos fuerat revocata a, restituatur a nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post revocationem, et ante restitutionem praedictas similis in eadem ecclesia gratia facta fuit i, nisi de 1" hoc expresse dixerimus, anteferrari debet, quum talis restitutio, ubi aliud non exprimitur, intelligatur fieri sine iuris praeiudicio alieni.

CAP. IX.

In literis ad beneficia impetratis inspicitur tempus datae. Inde per illos beneficia curatum obtinere non poterit, qui, licet nunc sit maior, illo tempore minor erat. Ioann. Andr.

Idem.

Si eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura vel sine cura mandavimus provideri, ad obtinendum curatum beneficium idoneam non habebas aetatem: tibi, licet nunc legitima effectus sis aetatis, auctoritate literarum huiusmodi, quum tempore datae ipsarum adhuc non esses idoneus, de beneficio curam animarum habente nequaquam poterit provideri. Beneficium autem sine cura, quum ad ipsum sufficientem tunc aetatem haberes, per eas licite poteris obtinere.

Ti t. III. Cap. IV. a) h'uit tracta de extravaganti Alex., quae incipiebat: *Contingit: Ioan. Andr.* — *Haec extravagans exstat: L. fol. 79. no. 3. et IL: Contingit interdum pro quibusdam 1 sub bac forma vel simili nostras literas emanare, „ut non obstante iuramento 2, privilegio, vel statuto, si de voluntate procedat capituli seu etiam praelatorum, recipiantur in ecclesiis in canonicos et in fratres.“* Verum quia a multis 3 multotiens haesitant, an 4 tales auctoritate sedis apostolicae 5 seo illorum, qui receperunt 6 eosdem in 7 eisdem ecclesiis, intelligantur 8 admissi: nos ambiguitates 9 huiusmodi taliter duximus declarandas, ut, si ad illos, quibus sic 10 nostrae literae diriguntur; alias 11 spectat canonicorum receptio in ecclesiis memoratis, tales non nostra sed auctoritate recipientium censeantur recepti. Si vero non ad ipsos recipiendos huiusmodi spectat receptio 12, sed ex iuribus literarum nostrarum recipiunt 13 potestatem, hii 14 non sua sed duntaxat apost. auctoritate recepti canonici reputentur. Dat. Anagninae XV. Kal. Sept. P. N. A. I. (1255.)

Cap. V. a) Ilabuit .. ortum hae decretalis ab extravag. Clementis quae incipiebat: Ut petitioni tuae congrite satisfaciatur.

Urbanus autem contrarium responderat ... in sua extrav. quae incipiebat. Significasti nobis. *Ioan. Antlr.* — *Haec Urb. IV. (1261-4.) decretalis ad Ven. frat. S. Andreae ep. directa, exstat: L. no. LXVII. cf. ib. no. LXXVIII.: Significasti nobis, quod fel.*

rec. Alex. PP, praed. n. tibi quaedam beneficia ecclesiastica, quae promotionis tempore obtinebas usque ad certum tempus primo, ac eo elapso quod ea usque „ad suae voluntatis beneplacitum“ retinere posses, postmodum per literas apost. duxit de speciali gratia concedendum. Quare a nobis instanter postulan fecisti, ut, quum, dicto praedecessore nostro viam universae carnis ingresso, nonnulli clerici sunt ad beneficia huiusmodi per patronos eorum, ut asserunt, praesentati, et propter hoc inter te ex parte tua et clericos ipsos ex altera super eisdem beneficiis quaestiones multiplices oriantur, providere super hoc, utrum huiusmodi concessio ipsius praedecessoris n. facta usque ad ipsius beneplacitum per eius obitum expiraverit, nostro declarationis «aculo curaremus. Nos itaque concessionem eandem expirasse per modum ipsius praedecessoris nostri auct. praes. declaramus.

Cap. VIII. a) Tenorem huius revocatoriae constitutionis non habenns, sed de ipsa fit mentio infra de praebend. c. penult. et antepenult. et de concessione praebendae c. ult. Revocatoria illarum Nicolai incipiebat: Pridem ad apicem (*Dudum circa promotionis meae principiari ad apicem* — *Lat. VI. Id. April. A. I. 1295. Potthast vao. 24063.* — in *Codd. L. no. XCI.; Ilc Bonif. VIII. no. 2.)* Illarum Coelestini: Olim Coelestinus etc. dudum. (*VI. Id. April. A. I. 1295. Potthast no. 24060.* — in *Codd. L. no. XC.; He Bonif. VIII. no. 1.)* — *Ioann. Andr.*

1) aliquibus: 5 2) numero: 1. 3) Unde in illis: L 4) deest: L 5) auct. apostolica: L 6) recipiunt: M 7) in eisdem: deest: II 8) intelliguntur: iEf 9) ambiguitatem ... declarandum: M 10) sic: deest: L 11) al.: deest: L 12) rec.: deest: L 13) recipiant: M 14) et quum hi: M.

CAP. X.

Gratia generalis non praeiudicat speciali, et debet facere multum de praecedenti privilegio, consuetudine vel statuto. II. d. 7. c. m. cl.

Idem.

Si propter tua debita persolvenda fructus beneficiorum primi anni, quae in tua vacabunt dioecesi, tibi, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, privilegiis vel statutis, per quae nostra impediri posset¹ concessio, usque ad quinquennium de speciali gratia concedimus²; intentionis nostrae nequaquam existit, si³ fructus huiusmodi, ecclesiae tuae fabricae vel alteri usui, seu cuicumque singulari⁴ personae de speciali consuetudine, privilegio vel statuto forsitan debeantur, quod eis per concessionem ipsam, nisi hoc expresse caveatur in ea, praeiudicium aliquod generetur.

CAP. XI.

Causam ab apostolica sede vel eius legato conuniti debet dignitatem obtinentibus vel canonicatum ecclesiae cathedralis. Nec tractari debent, nisi in civitatibus vel locis insignibus. H. d. dique ad 5. Quum vero. — 5. 1. Actore et reo eiusdem dioecesis existentibus, causa cummitti non debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus Lamen non trabetur ultra unam diaetam, et, nisi in cluobus ultimis casibus impetrans per iuramentum¹ fidem fecerit de illis, repellitur a iudice, A in expensis condonabitur. Hoc dicit usque ad 5. Quum autem. Dominicus. — 5. 3. Actor contra reum diversas dioecesis debet impetrare delegatum vel in dioecesi rol, vel in alia non proprio, nec ultra unam) diaetam distante. Domiucius. — 5. 3. Delegatus extra locura commissiouis nec partes citare, nec causara cognoscere potest sine expresso partium consensu, nec: subdelegare locas vel personis aliis, quam hin expressis. Ioanu. Andr. — 5. 4. Delegatus nihil debet a partibus recipere, nisi esenlentum et poculentum libere oblatas; (piad paucis possit consumi diebus, vel moderatas expensas, si non sunt pauperes, quando pro necessitate vel utilitate, non malitiose, extra domicilium pergores. Dominicus. — 5. 5. Delegatus, nisi indigeat, non assumat assessorem; alias de suo illi provideat. Si eget, non suspocunt partibus assumet, can moderato salario a partibus solvendo. — 5. 6. Delegatus taxare debet salarium notariorum, nec participare debet cuan ipsivel assessoribus in salario. Dom. — 5. 7. Delegatus, recipiens aliquid contra prohibitionem hules capitula, tenetur restituere, non obstante dautis remissione. Ioanu. Andr. — g. S. Delegatus non debet votare testes, nisi statu causae requirente, et producents illis administrare debet expensas in veniendo, stando et redeundo. Dominicus. — 5. 9. (testa contra hanc decretalem stutt ipso iure nulla. II. d. et non dividitur.

Idem.

Statutum, quod circa iudices a sede apostolica deputandos nuper edidimus¹, quum quaedam contenta in eo, quae pro communi utilitate credebantur inducta, sicut experientia docuit, tendere (lignoscantur ad noxam, sanctione praesenti, guara irrefragabiliter observari mandamus, suadente utilitate in melius duximus reformandum. Sancimus igitur, ut nullis, nisi dignitate praeditis, aut personatum obtinentibus seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causae auctoritate literarum sedis apostolicae vel legatorum eiusdem de cetero committantur, nec audiantur alibi, quam in civitatibus vel locis insignibus, ubi possit commode copia peritorum haberi. §. r. Quum yero eiusdem civitatis seu dioecesis fuerit actor et reus, extra f.p.sas causa non committatur, nec conveniatur aliquis eorundem, nisi ab episcopo contra aliquem de sua dioecesi, vel ab aliquo contra eum, aut contra eius capitulum, seu contra universitatem civitatis, villae aut castrum fuerit actio dirigenda, vel nisi actor, eandem civitatem seu dioecsim intrare non audens, aut sui adversarii potentiam merito perhorrescens, eum infra ipsas nequeat convenire secure. In his quippe casibus extra dictas civitatem et dioecsim possit contra praedictos causa committi.; nullus tamen eorum ultra unam diaetam a fine suae dioecesis valeat conveniri. Sed et² in duobus ultimis casibus, nisi impetrans de praedicto³ timore, quem in literis commissionibus exprimere teneatur, primo fidem iudici faciat saltem per proprium iuramentum, iudex ipse nullatenus in causa procedat, sed partes a sua iurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet. §. 2. Quum autem actor⁴ et reus civitatum et dioecesium fuerint diversarum, si actor in civitate vel dioecesi rei iudicem habere recuset, ipsum non in sua, sed in alia⁵ civitate vel dioecesi libere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem; dummodo locus, ad quem euro traxerit, ultra unam diaetam, sicut in casu alio praemittitur,

Tit. III. Cap. XI. a) Loquitur de decretali sua extrava-etiam decretalem Innoc. IV. eo. tit. Praesenti, quam hodie non gant, quae incipiebat: Statuimus. — cf. C. 15. (I. 14.) Reformat I habemus, et decr. s. codera: Nonnulli; Iotni). I. Iullr.

Tit. III. Cap. X. 1) possit: 40 —) concedamus: ABCG 3) ut si: AB 4) alteri sing.: A.
Cap. XI. 1) vel: AC S) ot: deest: BCD S) dicto: A CO 4) idem: act.: A CDG 5) aliona: A II) vol: A CE 7) quicquam: 41 Y I S) regat: A

minime sit remotus. §. 3. In nullo quoque casuum praedictorum iudex extra civitatem seu dioecsim, in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de causa sibi commissa cognoscat, nisi ad id expressus accesserit earundem assensus; neque alibi, quam infra illas, et personis duntaxat designatis superius committat quomodolibet vices suas. §. 4. Insuper, ut gratis et cum omni puritate iudicium coram ipso procedat, nullum munus vel quicquid⁷ aliud, nisi forsitan esculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus, vel nisi, quum ipsum propter causam sibi commissam contigerit extra sum domicilium proficisci, moderatas expensas recipere ab eisdem partibus qualitercunque praesumat, provisorius attente, quod in ipsis expensis modum nequaquam excedat, nec plus ab una parte quam ab alia exigit, quum commune gerat⁸ negotium utriusque; quodque, ubi causae sibi commissae utilitas vel necessitas non exegerit, occasionem propter habendas expensas proficiscendi extra domicilium non assumat; sed et, ubi notabiliter fuerint pauperes litigantes, etiam pro expensis nil prorsus exigit ale eisdem. §. 3. Assessorem autem, ut quandoque faciunt aliqui fraudulenter, nisi eo indigeat, quod conscientiae relinquatur eiusdem, sibi nequaquam adiungat; alioquin de suo proprio providere teneatur eidem. Si autem indigeat: ipsum neutri parti suspectum assumens, ei de competenti salario, provi(le moderando ab eo, faciat a partibus commn)iter provideri. §. 6. Notarium yero vel notarios, in causa sibi commissae scribentes, qui ut plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt, ut ad ipsius spectat officium, prudenter refrenet, nec cura ipsis aut cum assessore praefato lucrum participet ullo modo. §. 7. Si quid autem contra constitutionem) praesentem receperit, ad ipsius restitutionem integram) teneatur, nulla eorum, quibus restitutio facienda fuerit, remissione ullatenus profutura eidem. §. 8. Pro lerendo quoque testimonio, praetextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum a iudicibus vocari procurant, ut eos laboribus et expensis fatigent, aut extorqueant aliquid ab eisdem, nullum ullatenus convocet, nisi quando conditio et s status causae requirent ic. Sed nec tunc, nisi a producente, competentes vocato pro testimonio veniendo, stando, et redeundo faciat ministrari expensas. §. 9. Quicquid autem contra praemissa vel eorum aliquod contigerit attentari, sit ipso iure irritum et inane.

CAP. XII.

Sola praeiudicatio praesentatio et receptio in canonicum secundi impetrautis in eadem ecclesia, non excludit primum impetrantem a praebenda vacante tempore suae receptionis, vol post a vacante ante sumo receptionem vel praesentationem; et hoc, si per processum executoris vel interpositionem: decreti pro primo impetrante affecta exstiterat, nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. II. d. Dominicus.

Idem.

Tibi, qui gradan) in Biturensi i * ecclesia impetrasti a nobis, certo exsecutore concesso, qui te in canonicum recipi faceret, et de praebenda tibi, si qua in eadem ecclesia tunc vacabat, alioquin de vacatura proxime= provideret, alitis, similem gratiam post tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius quam tu suas literas praesentaverit, et in canonicum sit receptus, in praebenda tempore tuae receptionis, vel etiam post vacante, ex quo alteri ante tuam receptionem collata non exstitit, anteferi non debet. Idem quoque, si ante receptionem tuam in canonicum vacavisset praebenda per processum tui executoris, qui ei, ad quem praebendae collatio pertinebat, notificaverat, quod eam volebat per huiusmodi potestatem conferre, aut interdixerat, ne conferret eandem, seu illam suae reservaverat collationi, praesertim cura interpositione decreti affecta³; tunc entro tibi et non alteri debet praebenda huiusmodi assignari. Quinimmo si ante receptionem et praesentationem etiam tuam praebenda vacavit⁴, idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta decretum a nobis fuerit irritum) et inane quod contra ipsam contingeret⁵ attentari. In praedictis itaque casibus debes tu praebendam vacantem potius

9) vol: A 10) requireret: AD: requirant; D II) vocatis: cne.
Cap. XII. 1) litterensi: ABCDE; — Bcrrrs — lriceren, tii: F: Ritere.
ven.: 0 0) proximo: BCDE6 3) sit alr.: 1 1) vacavim: AL: Buln.
5) contigerit: FG.

(Iuan, impetrator ultimus obtinere; dum tamen dolus tibi non possit vel notabilis negligentia imputad.

CAP. xm.

Si primo sub conditione provideri mandatur, et secundus, pura impetrans, priusquam veniat conditio, a Papav el exsecutore suo canonicatum obtineat: in assecutione praebeudae primo praefertur. Ioanu. Andr.

Idem.

Si pro te alicui directa fuerint scripta nostra, ut tibi de canonicatu et praebeuda ecclesiae Brtorensis l*, si ad id accederet episcopi et capituli ecclesiae praelibatae assensus, auctoritate apostolica provideret: alter, postmodum impetrans, qui ex collatione apostolicae sedis vel exsecutoris super hoc deputati provisione, priusquam episcopi et capituli praedictorum assensus" • ad provisionem tibi accederet faciendam, canonicatum obtinuit Biturensen³*, licet tu, interveniente postea praedictorum assensu, dicti prioris mandad auctoritate in canonicum ipsius ecclesiae sis receptus, in praebeuda vacante tibi merito antefertur.

CAP. XIV.

Haec est solennis decretalis, et per Ioannem Andream snbtilliter glossata, et potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes non apparet prioritas. Haec decretalis duo membra distinguit, et in secundo subdistinguit. Et partes patent secundum Ioannem Andream, licet glossa prima latius summet.

Idem.

Duobus super provisione simili l, sibi facienda in eadem ecclesia, literas a nobis obtinentibus una die, certis eis exsecutoribus deputatis, si non appareat, quis primo impetraverit ex eisdem, is eorum, cui canonicatum contulimus, est in praebeuda praeferendus alteri, qui a nobis canonicatum non exstitit 2 assecutus, licet prius quam alius eis, ad quos spectat canonicorum receptio et collatio praebeudarum, suas praesentaverit 3 literas, et ab eis in canonicum sit receptus. Si yero neutri eorum vel utrique canonicatum contulimus, tunc, ex quo in gratia sunt aequales, is, qui primo praesentaverit, erit potior in praebeuda. Quodsi forsan ambo simul in praesentando concurrant 4, hi, ad quos, ut praemittitur, spectat canonicorum receptio et collatio praebeandarum, vel eorum maior pars, ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur. Quo electo, alius omnino careat impetratis, nisi ex tenore literarum ipsius expresse appareat, quod utrique ipsorum voluerimus providere.

CAP. XV.

Omnes indulgentiae concessae a Bonifacio, vel suis praedecessoribus, clericis, de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorum in absenda, sunt revocatae. Et profitetur Papa, se tilas in posterum non daturum. Ioann. Andr.

Idem.

Quia per ambitiosam importunitatem petentium tam nos quam nonnulli praedecessores nostri Romani Pontifices indulgentias perpetuas multis concessimus de percipiendis fructibus beneficiorum suorum, distributionibus quotidianis duntaxat exceptis, sive in scholis essent, sive in ecclesiarum suarum altera residerent, aut in Romana curia moram traherent, seu alio certo loco, vel etiam ubicunque, ex quo insolentiae oriuntur vagandi, et dissolutionis praeparatur materia, minuitur cultus divinus, quem desideramus augeri, et officium plerumque, propter quod beneficium ecclesiasticum datur, olmittitur: nos volentes emendare praeterita, et quantum possumus adversus futura cayere, omnes huiusmodi et similes indulgentias, personis, non ecclesiis vel dignitatibus datas, penitus revocamus, et earum concessionem nostris volumus exsulare temporibus. Quodque nobis licere non patimur, nostris sucesoribus indicamus.

Tit. III. Cap. XIII. 1) Biterens.: *ABCDEO*; Bycerens.: *F*; — cf. cap. XII. supra no. 1. 2) consensus: *BODE* 3) cf. not. 1. sed in *O* legit.: Bituricens.

Cap. XIV. 1) simili: *deest*; *AB* 2) fuerit: *A* 3) praesentaret: *Y*; praesentavit: *G* 4) concurrunt: *A*.

TITULUS IV.

DE CONSUECUDINE.

CAP. I.

Praetextu consuetudinis etiam iuratae, vel quantocunque tempore observatae, non potest quia nisi unicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium, simul cum canonice *el* praebeuda in aliqua ecclesia aboque dispensatione sedis apostolicae obtinero, vel iam obtenta tonere: et contra praesumptum irritum est omnino. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Consuetudinem, quam in vestra ecclesia servatam asseritis tanto tempore, quod in contrarium memoria non existit, videlicet, quod ipsius ecclesiae canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel praeposituras seu administrationes, alit duo officia vel eorum alterum cum reliquo insimul et praebeudam possint in ea licite absque dispensatione sedis apostolicae obtinere, corruptelam, quum sacris sit inimica canonibus et de ambitionis radice processerit, merito reputantes, eam auctoritate apostolica reprobamus, vosque ad ipsius observantiam, etiamsi iuramento firmata exstiterit, (quum iuramentum iniquitatis vinculum non existat), decernimus non teneri, statuentes, ut, (quum unum officium vix digne valeat aliquis adimplere), nulli liceat de cetero, nisi unicum personatum, vel dignitatem, aut praeposituram, sive administrationem vel officium perpetuum*, quocunque nomine censeantur 2, cum praebeuda insimul absque dispensatione dictae sedis in eadem ecclesia obtinere, vel iam obtenta tenere. Quodsi a quoquam secus praesumptum fuerit, irritum sit omnino 3.

CAP. II.

Non valet consuetudo, quod ab officiali episcopi ad episcopum appelletur. Ioann. Andr.

Idem.

Non putamus illam consuetudinem, quantocunque tempore de facto servatam, consonam rationi, quod ab officiali episcopi ad eundem episcopum valeat appellari: ne ab eodem ad se ipsum, quum sit idem auditorum utriusque, appellatio interposita videatur.

CAP. III.

Valet consuetudo praescripta, quod episcopns in inquirendo, maniendo, et corrigendo subditorum excessus sui capituli consilium requirere non teneatur. Ioann. Andr.

Idem.

Non est, dum l tamen alias sit praescripta canonice, consuetudo, quam allegat episcopus, reprobanda, quod in inquirendis, puniendis et corrigendis subditorum excessibus consilium sui capituli requirere minime teneatur.

CAP. IV.

Per rescriptum apostolicum, quo de praebeuda primo vacatura mandabatur alicui provideri, laudabilis illius ecclesiae consuetudo non tollitur. Bine est, quod, si ibi est consuetudo, quod antiquiores canonici vacantes praebeudas possint optare gradatim, illonon obstante mandato, poterit antiquior vacantem optare praebeudam, et, expectatis per *XX*. dies optare volentibus, easescutor de non opiata providdebit eidem. Si autora praebeudam vacantem in curia Papa conferrot, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioanu. Andr.

Idem.

Quum tua in ecclesia, in qua consuetudo habetur, quod antiquiores canonici gradatim meliores, si voluerint, possint, quum vacant, per se vel per alios optare praebeudas, provideri mandamus alicui de praebeuda, nulli alii de lure debita, proximo inibi vacatura: huiusmodi non obstante mandato poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare, quum praebeuda vacabit, et illa, quae optata non fuerit, si nulli sit debita, erit illi, pro quo scripsimus, conferenda. In praebeendis yero l apud sedem apostolicam vacantibus, quum de ipsis per Romanum Pontificem ordinatur, locus praedictae consuetudini non existit. Ne autem praetextu eiusdem consuetudinis provisiones, auctoritate apostolica faciendae, ultra debitum differantur: statuiamus, ut exsecutores, super ipsis provisionibus deputati,

Tit. IV. Cap. I. 1) perpetuo: *ADG*; perpetua: *CE* 2) ceneatur: *A* 3) irritum decernentes: *A*.

Cap. III. 1) quum: *A*.

Cap. IV. 1) yero: *deest*; *A*.

optare volentes per viginti dies duntaxat expectent, quibus elapsis libere in non optatis ad exsequenda sibi mandata procedant, praefata consuetudine non obstante.

TITULUS V.

DE POSTULATIONE PRAELATORUM.

CAP. UN.

Si quis eligat postulando, vel postulandulo, vel in postulandum, vel postulet engerido, vel eligendu, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat: „Elige et postulo, prout melius de iure valere potest,” idem: nisi probabiliter dubitaretur, mihi esset eligendus vel postulandus. Et tunc consensus tempore eligat alteram viam, electionis scilicet vel postulationis; qua electa ad alteram redire non poterit. II. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Perpetuo prohibemus edicto, ne sub aliqua ex his formis, quas perniciose curiositas adinvenit: „Ligo postulando,” et 1^a: „Postulo eligendo,” aut: „Eligo postulandum,” seu: „Postulo eligendum,” quum nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis, quin sibi potius invicem adversentur, aut sub illis verbis²: „Eligo in postulandum,” vel: „Postulo in eligendum,” quum rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones vel postulationes de cetero procedatur, si secus actum fuerit, eo ipso irritum decernentes. Sub ea etiam forma: „Eligo et postulo, prout potest melius de iure valere,” quum incertitudinem contineat, quemquam postulari vel eligi prohibemus, statuantes, quod contra factum fuerit viribus omnino carere, nisi quando probabiliter dubitatur, utrum quis sit eligendus, vel potius postulandus. Quo casu is, qui sic postulatus fuerit aut³ electus, consensus tempore viam⁴ electionis vel postulationis, ne in incerto vagetur, eligere necessario teneatur, redeundi ad aliam, postquam unam elegerit, sibi licentia penitus interdicta.

TITULUS VI.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

CAP. I.

Si aliquid opponatur contra provisionem, electionem vel postulationem, factam ad personatum, dignitatem vel canonicam, in personam vel formam, et ab hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans et defendens, et quorum interest, a die objectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Ioann. Andr. — §. 1. Si pare altera, expectata per XX. dies post adventum alterius, non venerit, in negotio procedatur. Ioann. Andr. — §. 2. Non probans, quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis; non probans, quod obiicit in personam, est a beneficiis triennio suspensus, et perpetuo privatus, si se interim ad fila miscuerit. Bao poenae locura non habent, si legitime pateat, eum calumnioso non fuisse. Ioann. Andr.

Innocentius IV. in concilio generali Lugdunensi a.

Statuimus, ut, si quis electionem, postulationem vel provisionem factam impugnat², in formam obiiciens aliquid vel¹ personam, et propter hoc ad nos appellari contingente, tam is, qui opponit, quara qui defendit, et generaliter omnes, quorum interest, et quos causa contingit, per se vel per procuratores³ ad causam instructos ad sedem apostolicam a die objectionis iter arripiant infra⁴ mensem. §. I. Sed si pars alia⁵ non venerit, per viginti dies post adventum

Tit. VI. Cap. I. a) In Bulla Innoc. Ad exped. no. 4. Comp. h. t. c. I. b) vel in: Ice e) contingat: Iabcde d) proc. idoneos ad caus. sufficienter instruct.: If e) intra: Iaf f) fuit: If g) canonicus: If h) adiciunt: Ia; adieciunt: Id; adiciunt etiam: Ihce i) probavit: If k) opposuit: ib. j) illis: Ibde; tunc illis: Iabf m) argumentis: If n) manifesta excusat: ib. Cap II. a) c. 3. Conc. Lugd. I. (1245.) — In Bulla Innoc. Ad exped. no. 5.; Comp. c. 2. k. l. b) votis: If. Cap. III. a) C. 2. Conc. Lugd. II. (1274.) Comp. c. I. 2. h. t. b) accomode: If; in Codd. distingui nequit, utrum accomode an accomode legatur. e) Papa IV.: He; sed cf. c. 6. de elect. (I. 6.); Schulte yero, Die Decretalen zwisch. den Decr. p. 730.: Alex. IV. legendum esse censet, qui his verbis decretalem

i) occurrere: L.

Tit. V. Cap. un. 1) vel: ABOEF; bou: 2) verb.: deest: Codd. coti. s) et: ABEQ; vela CDF 4) vel viam el., vel viam port.; A(J. Tit. VI. 1) et... pot.: deest: ACD.

Corpus iur. can. Ed. Friedberg. T. II.

alterius expectata, in electionis negotio, non obstante cuiusquam absentia, sicut de iure fuerit¹, procedatur. Haec autem in dignitatibus, personatibus et canonicis observari volumus et mandamus. j. 2. Adicientes² i, ut, qui plene non probaverit³ quod in formam opponit⁴, ad expensas, quas propter hoc pars altera se fecisse docuerit, condemnentur. Qui vero in probatione defecerit eius, quod obiicit in personam, a beneficiis ecclesiasticis triennio noverit se suspensum. Ad quae, si infra illud tempus propria temetate se ingesserit, eis⁵ ipso iure perpetuo sit privatus, nullam super hoc de misericordia spem aut fiduciam habiturus, nisi manifestissimis constiterit documentis⁶, quod ipsum a calumniae vitio causa probabilis et sufficiens excusaretur.

CAP. II.

Vota conditionalia et alternativa et incerta in electionibus reprobaunt, et habentur pro non adiectis, et rociunt in pnes consentientes. Ioann. Andr.

Idem i.

In electionibus et postulationibus, ac scrutiniis, ex quibus ius oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa vel incerta penitus reprobamus, statuantes, ut, huiusmodi votis pro non adiectis¹ habitis, ex puris consensibus celebretur electio, voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice in alios residente².

CAP. III.

Ponitur causa constitutionis et iuris veteris conservatio. Ioann. Andr. — 5. 1. Ponitur, quemado debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in civitate, in qua cum sua curia residebat. — 5. 2. Quid iuris, quando moritur Romanos Pontifex extra civitatem, in qua erat curia. — 5. 3. Dat executores huic iniri cum poenis. Ioann. Andr. — 5. 4. Obtestatur cardinales, ut in electione Romani Pontificis deponant onulem privatum affectum, et cassat omnia pacta, obligationes, et iuramenta, quae data vel facta essent do aliquo eligendo. — 5. 5. Monet omnes fideles, ut statim, audita summi Pontificis morte, eius celebrent exsequias, et quotidie orent pro vigili, concordii et utili provisione Romanae ecclesiae; praelati autem in suis praedicationibus ipsos subditos ad bes hortentur, et eis frequentiaui orationum et observantiam ieiuniorum indicant. Ioann. Andr.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensi.

Ubi periculum maius intenditur, ibi procul dubio est plenius consulendum. Quam gravibus autem sit onusta dispendiis, quot et quantis sit plena periculis ecclesiae Romanae proluxa vocatio, exacti consideratio temporis edocet, et considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant. Hinc nos evidens evoca¹ ratio, ut, dum reformatis etiam minoribus nostra sollerter vacat intentio, ea, quae periculosiora sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommode² relinquamus. Ideoque omnia, quae pro vitanda discordia in electione Romani Pontificis a nostris sunt praedecessoribus, et praecipue a felicis recordationis Alexandro Papa III. c salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censentes, (nihil enim detrudere illis intendimus, sed quod experientia deesse probavit praesenti constitutione supplere). §. I. Hoc a sacro concilio approbante statuimus, ut, si eundem Pontificem in civitate, in qua cum sua curia residebat, diem claudere contingat extremum, cardinales, qui fuerint in civitate ipsa praesentes, absentes expectare decem diebus tantummodo teneantur. Quibus elapsis, sive absentes venerint sive non, extunc omnes conveniant in palatio, in quo idem Pontifex habitabat, contenti singuli singulis tantummodo servientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus

sequentem reservationem fuisse arbitratur: (ex stat. L. VIII.):

Quia frequenter in electione s. Yont. columna dei viventis tribulationum malleis est concussa et sagena summi piscatoris intrinsecus agitata, merito ac utiliter providimus occurrere¹, ut dispendium pestis horribilis pati non valeat recidivam. Statuimus ergo, ut defuncto s. Roan. sed. antistite ac citas corpore trafilto sepulturam, cardinales, qui in codera loco fuerint, cessante schismate sive violentia laicorum, pontificem eligant, nullis absentibus fratribus expectatis. Siquis autem ex cardinalibus a loco, in quo s. pont. obiit, electione instante discessit, eligendi potestate se ipsum illa vise privabit, et is universalis pastor et episcopus habeatur, a duabus qui partibus praesentium fratrum eligitur, electo in duabus partibus murire [minime] computato. d) hoc: deest: libe

Cap. I. 1) gen.: deest: BCDEF 2) impugnet: A J) alijla: BDEFolbcd; aliquando: A 4) hoc: DEOS 5) add.: et: A. Cap. II. 1) et: Coda. colt. Iabcdef 2) residente: Dldf; excidontu; lbc.

patens necessitas id suggerit l indulgeri, duos habere per-
mititulus, eisdem 2 * electionis arbitrio reservato. In eodem
autem palatio unum conclave, nullo intermedio pariete seu
alio velamine, omnes inhabitent e in communi, quod, reser-
van) liberm ad secretam cameram aditu", ita claudatur
undiq: c, ut nullus illuc p) * intrare valeat vel exire. Nulli
ad eosdem cardinales aditus pateat, vel facultas secrete
loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admit-
tant, nisi cos, qui de voluntate omnium cardinalium inibi
praesentium pro his tantum, quae ad electionis instantis
negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit, ipsis
cardinalibus vel eorum alicui nuncium mittere vel scrip-
tituram; qui vero contra e fecerit, scripturam n'ittendo vel
nuncium, aut cum aliquo ipsorum secrete loquendo, ipso
facto seilicet excommunicationis incurrat. In conclavi
tamen praedicto ali qua fenestra competens dimittatur, per
quam eisdem cardinalibus ad victum commode necessaria
ministrentur; sed per eam nulli ad ipsos patere possit in-
gressus. Verum si, (quod absit,) infra tres chies, post-
quam, ut preleclitur, conclave praefatum, iidem cardinales
intraverint, non fuerit ipsi ecclesiae de pastore provisum,
per spatium quinque dierum immediate sequentium singulis
clicus t:un in prandio quain in cocna uno solo ferculo sint
contenti; quibus provisione non facta decursis, extunc tan-
timrxlo panis, vinum et aqua ministrentur eisdem, donec
eadem provisio subsequatur. Provisionis quoque huius-
modi penclente negotio, elicti cardinales nihil de camera
l'apae recipiant h, Den de aliis eiclem ecclesiae tempore
vacationis obvientibus undecunque; sed ea omnia ipsa
vacatione durante sub eius, cuius fidei el diligentiae camera
carien' est commissa, custodia maneant, per eum dispositioni
futuri Pontificis reservanda. Cui autem aliquid receperint 7,
teneantur extunc a receptione i quorumlibet redituum ad
eos * spectantiuro abstinere, donec de receptis taliter plena-
riam satisfactionem inipenclant. Iiclem quoque cardinales
accelerantiae provisioni sic vacent attentius, quod se nequa-
quam de alio negotio intromittant, nisi forsitan necessitas
adeo urgens incideret, quod eos oporteret de terra ipsius
ecclesiae defendenda vel eius parte aliqua providere, vel
nisi aliquid tam grande et l- tam evidens periculum immine-
ret, quod omnibus et singulis cardinalibus praesentibus con-
corditer videretur illi celeriter occurrendum. Sane, si aliquis
ex t praedictis cardinalibus conclave praedictum, ut supra
exprinitur, non intraverit, aut intrans absque manifesta
causa infirmitatis exierit: ipso minime requisito, nec in
eiusdem electionis negotio ulterius admittendo, per alios ad
eligendum summum l) * Pontificem libere procedatur. Si
vero infirmitate superveniente idem conclave ex eis aliquem
exire contingat, ipsa etiam infirmitate durante poterit, eius
sutfragio non requisito, ad electionem 10 * procedi. Sed si
ad alios post sanitatem sibi reclditam seu ante 11 redire
voluerit, vel etiam si alii absentes, quos per decena dies
di:imu.s e exspectandos, supervenerint re integra, videlicet
antequam eiclem ecclesiae sit de pastore provisum: in eodem
negotio u' illo statu, in quo ipsum invenerint, admittantur,
praemissa tam de clausura, quam de servientibus, cibo ac
potu et reliqua 12 (Aum aliis servaturi. §. 2. Porro, si quando
Romanum PontisScem extra civitatem praeclictam, in qua
erat cum sua curia residens, contigerit ab hac luce migrare,
teneantur cardinales in civitate, in cuius territorio seu
districtu idem Pontifex obiit, convenire, nisi sit forsitan
interdicta, vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebel-
lione persistat. Quo 18 casu in alia viciniore convenient,
quae similiter nec interdicto subiaceat, nec sit, ut praedicitur,
aperte rebellis. In hac etiam civitate taro quoad ex-
spectationem absentium, quam quoad habitationem com-
munem, clausuram i) et cetera omnia in domo episcopali,
vel alia qualibet eisdem cardinalibus deputanda, eaclen' 15

observentur, quae superius, obeunte dicto Pontifice in ea, in
qua cum sua curia residebat, sunt expressa. §. 3. Prae-
terea, quia panul' cal iura concludere, nisi sit, qui eadem tuca-
tur, aduciendo sancimus, ut domni 16 * alique rectores et
officiales civitatis illius, in qua Romani Pontificis electio
fuerit celebranda, auctoritate nostra, et o eiusdem adproba-
tione concilii potestate sibi tradita, praemissa omnia et
singula plene ac inviolabiliter sine fraude ac dolo aliquo
faciant observari, nec cardinales ultra, quam praemittitur,
arctare praesumant. Super his autem taliter observandis
statim, audito summi Pontificis obitu, coram clero et populo
universo', civitatis ipsius, ad hoc specialiter convocandis,
praestent corporaliter iuramentum. Quodsi <r praelissa
diligenter non observaverint, aut fraudem in eis vel circa ea
commiserint, cuiuscunque sint praeeminentiae, conclitionis
aut status, omni cessante privilegio eo ipso sententiam ex-
communicationis incurrant r, et perpetuo sint infames, nec
unquam eis portae dignitatis pateant, nec ad aliquid publi-
cum officium admittantur. Ipsos insuper feudis et bonis
ceteris, quae ab eadem Romana ecclesia 17 * vel quibuslibet
aliis ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse privatos,
ita, quod ad ecclesias ipsas plene ac libere revertantur,
administratorum s earundem ecclesiarum arbitrio sine con-
tradictione aliqua disponenda. Civitas yero praedicta non
solum sit interdicto supposita, sed et 15 pontificali dignitate
privata. §. 4. Ceterum quia, quum arbitrium vel inordina-
tus captivat affectus 19, vel ad certum aliquem 20 * obliga-
tionis cuiusque" 1 necessitas adigit, cessat electio, dura
libertas admittitur 22 eligendi: cardinales eosdem obscures
per viscera misericordiae Dei nostri, per adspersionem sui
pretiosi sanguinis obtestamur, ut pensantes attentius, quid
eis imminet, quum agitur de creatione vicarii Iesu Christi,
successoris Petri, rectoris universalis ecclesiae, gregis
dominici directoria, omni privatae affectionis inordinatione
deposita, et cuiuslibet pactionis, conventionis 23, obligationis
necessitate, nec non conducti 24 et intendimenti contempla-
tione cessantibus, non in se reciprocent considerationis
intuitum vel in suos, non quae sua sunt quaerant, non cor-
modis privatis intendant, sed, nullo arctante ipsorum in
eligendo iudicium nisi Deo, puris et liberis mentibus, nuda
electionis conscientia, utilitatem publicam libere prosequan-
tur, omni conatu et sollicitudine, prout possibilitas patitur,
id acturi tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur utilis
et pernecessaria totius nmndi provisio, idoneo celeriter
eiclem ecclesiae sponso dato. Qui autem secos egerint,
divinae subiaceant ultioni, eorum culpa, nisi gravi propter
hoc peracta poenitentia, nullatenus abolenda. Et nos nihilo-
minus pachones, conventiones, obligationes'-l's *, conducta VO*
et intendimenta omnia, sive iuramenti sive cuiuslibet alterius
fuerint 21 * vinculo firmitatis annexa'-l'b *, cassamus, irrita-
llus 29 et viribus decernimus omnino carere ita t, quodso*,
nullus ad illa observancia quomodolibet sit adstrictus, nec
quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non
servatae, sed non indignae laudis titulum potius mereatur,
quum lex etiam humana testetur, Deo magia transgressiones
huiusmodi, quam iurisiurandi observationes acceptas. §. 5.
Quia vero fidelibus non est tam de sollicita quantumcunque
inventionem fidenclum, quam de instantia orationis humilis et
devotae sperancium: huic acclitimus sanctioni, ut in omnibus
civitatis ceterisque locis insignibus, ubi primum cle-
memorati Pontificia obitu certitudo claruerit, a clero et
populo, solennibus pro eo exsequiis celebrada, singulis
diebus, donec de ipsius ecclesiae provisione indubitanter 31 *
rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundantur ad
Dominum, apud eum devotis orationibus insistatur, ut ipse,
qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem
cardinalium corda in eligendo concordia, quod provisio
celer, concors et utilis, prout animartum salus exigit et totius

'i'11. VI. Cap. III. e) habitent: *Ilbcrf* 1) contrarium:
libe g) prnetlictuus: *IIgeif li*) percipiant: /fue i) percellione:
Itubdf j) et: *deest: Ilbde* 1) de: *Ilubcdf* in) contigrit: *llae*
n) duximus: *Hube* o) el: *deest: llac* p) un.: *deest: Ilbctf*

q) Quodsi forte in praemissis vel cirro ea frandeui commiserint, aut
ipsa <iligenier non observaverint: *Iibcdf* r) excommuicationis
sint vinculo innoclati: *Ilbc<lf* s) ministroruui: *Ha*; administra-
tiene: *lle* t) ita: *deest: Ilf*

T i t. yI. Cap. III. 1) suggesserit: :1 2) eiusdem: *ACDEFGHbcd*
3) servato: *Glfabcj*; couervato: *lfd* 4) libere: *C(He* 5) aditus: *dChe*
6) iliac: *lfCflad*; *deest: IIib* 7) recipient: *l*; perceperit: *He* 8) ipsos:
AlICDF, GHbcd 9) et substitueudm Pont.: dC; et ad substit.: *Has*; et
substituendum: *EOHf* 10) ad el.: *deest: Cudd. coll. Haberte* 11) antea:
Cllbcdj; set: ante: *deest: He* 13) add.: *tatuem: lllln* 13) in quo: *CHO*
11) et clan.: *lllnc* 15) nec 11011 el: *wcu(pic al ia e;uleu: omnia obs.*

Dile 15) dominas: *BCDEFGHabcdf* 17) eccl.: *deest: dBDEFC'Habcf*
18) etiam: *ADF* 19) effectus: *E(1 20) aliquid: Codd. coll. Hbcdj* 21) cuius-
cunque: *CGHe* 22) admittitur: *BO* 23) et conv.: *DHa*; coniunctionis: *G*
21) conditi: *Dile*; conducti: *O* 25) obl.: *deest: Codd. coll.* 25) condita:
LlIClbc 27) sint: *AlfCDF* 26) innexa: *ACDEFGHbc* 29) et irrita
BD11(tc 30) ut: Al, CllEFHabcrlc 31) indubitatus: *Dllabedf*.

orbis requirit utilitas, ex ipsorum unanimitate sequatur. Et ne tam salubre praesentis sanctionis edictum ignorantiae negligi praetextu contingat: districte praecipimus, ut patriarchae, archiepiscopi, episcopi et alii ecclesiarum praelati, ceterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, clerum et populum, propter hoc specialiter frequentius congregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri, et felici exitu tanti negotii frequentanda³² sollerter hortentur, et ipsis eadem auctoritate non solum orationum frequentiam, sed³³ observantiam, prout circumstantiae pensandae suaserint, ieiuniorum indicare.

CAP. IV.

Appellantes contra electiones, postulationes vel provisiones, omnia, quae nbiieere intouduut contra personara vel forman), tenentur exprimere, et jurare, quod isla credunt vera cese, et ca se posse probare. Super non expressis ipsi, ves adhaerentes eis, non audientur, nisi de novo emorgant ves perveuiant, vel superveniunt probandi facultas, super quo jurare debembit. Statutum lunocontii, editum contra non probantes quae objiciuntur iu personara vel forman,, in suo robore couservatur. Ioann. Audr.

Iclem in eoclema.

Ut circa electiones, postulationes et provisiones ecclesiasticas viam malitiis, prout est possibile, praeludamus, ne l' cliutius periculose vacent ecclesiae, vel personatum, dignitatum et aliorum ecclesiasticorum beneficiorum provisio differatur: edicto perpetuo providemus, ut, si quando aliqui electionibus, postulationibus vel provisionibus^e se opponunt, proponendo aliqua contra electionis, postulationis seu provisionis formara, aut personas eligentium vel electi, sive illius, cui erat provisio facienda sive s* facta, et propter hoc contigerit appellari: appellantes in instrumento publico seu literis super appellatione confectis omnia et singula exprimant, quae in formanl intendunt obicere vel personas, coram personis authenticis aut persona², quae super hoc testimonium perhibeant³ veritati, corporali praestito iuramento, quod credunt ea, quae sic exprimunt esse vera, et se posse probare. Alioquin tam opposentes, quam tempore appellationis interpositae vel postmodum adhaerentes eisdem, obiciendi aliqua, quae non fuerint⁴ in huiusmodi literis vel instrumentis expressa, potestatem sibi noverint interdictam; nisi aliquid postea forsan emergerit, vel super antiquis supervenerit probandi facultas, aut aliqua antiqua in opposentium notitiam de novo pervenerint⁵, quae appellantes appellationis tempore emissae verisimiliter ignorare potuerint⁶, et etiam ignorarint. Super huiusmodi autem ignorantia et superveniente facultate probandi fidem per proprium praestandum corporaliter faciant iuramentum, hoc d aduciendo in iuramento eodem, quod ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sane, quae felicitis recordationis Innocentius Papa IV. contra non plene probantes ea, quae in formarfa vel personam obiecerant, statuit⁷, in suo volumus robore permanere.

CAP. V.

Pslectus ante confirmationem administrare non debet per se vel per alium in totutn vel in partem sub quocunque colore; qui contra fecerint, ipso iure privati sunt iure es electione quaesito. Ioann. Audr.

Idem in eodem.

Avaritiae caccitas et damnandae ambitionis improbitas aliquorum animos occupantes, eos in illam temeritatem impellunt, ut quae sibi a iure interdicta noverint exquisitis fraudibus usurpare conentur. Nonnulli siquidem ad regimen^h ecclesiarum electi, quia eis iure prohibente non licet se ante confirmationem electionis, celebratae de ipsis, administrationi^c ecclesiarum, ad quas vocantur, ingerere, ipsam sibi l tanquam procuratoribus seu oeconomis com-

mitti procurant. Ouum hacine non sit malitiis hominum indulgendum, nos, latius providere volentes, hac generali constitutione sancimus, ut nutras de cetero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur, sub oeconomatus vel procurationis nomine, aut alio de novo quaesito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis²* se immiscere praesumat, omnes illos, qui secus fecerint, iure, si quod eis per electionem quaesitum fuerit, decernentes eo ipso privatos.

C A P. VI.

Pligeutes, quam cito commodè possunt, electionem electo praesentent. Electos infra mensem consentiat; alias privatus est iure quaesito, nisi conclitio personae ipsum eSCUet. Post consensum confirmationem petat infra tres menses; alias electio viribus vacuetur. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Guam sit ecclesiis¹ ipsarum dispendiosa vacatio, quam periculosa etiam esse soleat animabus, non solum iura testantur, sed etiam²* magistra rerum efficac experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hoc perpetuo decreto statuimus, ut, si quando fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata, electores electionem ipsam, quam citius commodè poterunt¹, electo praesentare, ac petere consensum ipsius procurata*, electus vero illum adhibere infra mensem a tempore praesentationis huiusmodi teneatur. Quem si electos ipse t* ultra praestare distulerit: iure, si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum, extunc se noverit eo ipso privatum; nisi forsan ea sit electae personae conditio, ut electioni de set celebratae absque superioris sui licentia ex prohibitione seu quavis provisione sedis apostolicae consentire non possit. Quo casu idem electus seu electores ipsius consentendi licentiam ab eius superiore cum ea⁶ celeritate, quam superioris ipsius praesentia vel absentia permiserit, petere studeant et habere; alioquin, si, lapso tempore, pro¹ eiusdem superioris praesentia vel absentia, ut praemittitur, moderando, huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat, electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem. Ceterum quivis electos infra tres menses post consensum, electioni de se celebratae praestitum, confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quodsi insto impedimento cessante infra huiusmodi trimestre tempus omiserit: electio eadem eo ipso viribus vacuetur.

CAP. VII.

Si non sequatur electio, non est quis ex consensu, in scrutinio scientior habito in indignum, eligendi potestate privatus. Illoc dicit Ioann. Andr.

Idem in eodem.

Perpetuo s* sanctionis oraculo declaratnus, quod scienter in electionibus nominantes ijulignum, propter suffragium in scrutinio praestitum, nisi adeo in eo perstiterint, quod ex votis eorum communis electio subsequatur; nequaquam eligendi potestate priventur²*; licet pro eo, quod indignum nominando scienter contra conscientias suas agunt, et divinam vindictam et³ apostolicae ultionis metum, quem guatitas facti suaserit, possint non immerito formidare.

CAP. VIII.

Ililgens, vel electioni consentiens, contra electum, nisi ex nova causa, vel noviter ei pandit), se nequit opponere vel renunciare. Ioann. Andr.

Idem in eodem.

Nulli licere decernimus, postquam in scrutinio nominaverit aliquem, et electio fuera subsecuta, vel postquam

Tit. VI. Cap. III. u) et ep.: *Hac* v) inducant: *Hae*.

Cap. IV. a) c. 3. *ib.*; in *Comp. c. 2. ll. t.* b) nec: *Ilf* e) *add.*: huiusmodi: *Hae* d) haec: *Hae*.

Cap. V. a) c. 4. *ib.*; *ata* *Comp. C. 3. l. t. cf. decret. Alexandri IV.*, *quam invenies infra ad c. 14. eod.* b) *regnum:* *Iide* c) *administrationem:* *ib.*

Ti t. VI. Cap. III. 32) frequentando: C; frequentia: *He* 33) sed et: *ACFGHf*.

Cap. IV. 1) vel: *ABCDEHabe* 2) alia pers.: *Be* 3) porhibeat: *Dilas* 4) fuerunt: *Dile* 5) supervenerint: *O*; provenerint: *G* 6) potuerunt: *...* ignorarunt: *G*; poterunt: *HM* 7) *cf. copra c. 1.*

Cap. V. 1) sibi: *deest:* A 2) *llli:* *ABCDEGHabe*; *deest:* F.

Cap. VI. a) e. 5. *ib.*; in *Comp. e. 4. Ti. l.* b) potuerunt: *Iib*; potuerint: *Ilcrlc* c) propter (per: *Ile*) praesentiam vel aLsentiam: *Hde*.

Cap. VII. a) c. 6. *ib.*; in *Contpil. e. 5. ll. t.*

Cap. VIII. a) c. 7. *ib.*; in *Compil. c. 6. le. t.*

Cap. VI. 1) in ecclesiis: A; ecclesiarum: *He* 2) et: *BCDEFllab* 3) *proc.*: *deest: ABDEFHabe* 4) ipse: *deest: Coda. coll.*; ipsi: *lllf 5) electionem:* *CHe* 6) *ea:* *deest: B*; cum *ea:* *deest: He*.

Cap. VII. 1) Perpetuas: *ABCDGHBacdf*; praecipuas: *He* 2) privatur: *Codd. cott. Habacdef* 3) et: *(lees!:* *Dile* 4) motum: *Codd. con. Ilberic*; divina() ultionis motum: *He*.

praestiterit electioni de ipso ab aliis celebratae consensum, illum super electione ipsa h, nisi ex causis postea emergentibus, impugnare, vel nisi el morum ipsius antea celata de novo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis vitii vel defectus, quae verisimiliter ignorare potuerit, veritas reueletur. De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

CAP. IX.

Contra electum a duplo maiori parte, vol electores ipsius, nil a reliqua parte potest opponi, quod votum extenuet; sed id bono opponitur, quod votum annullat. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Si quando contigerit, duabus electionibus celebratis partem alteram eligentium duplo maiorem numero inveniri, contra electores, qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationem zeli, meriti vel auctoritatis ipsorum, reliquis vel electo ab eis aliquid opponendi omnem praesenti decreto interdiximus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet 2 ipso iure: id eis non intelligimus interdictum.

CAP. X.

Appellatio iudicialis vel extra devolvit causas electionum episcoporum et superiorum ad Papam, si in scriptis et ex causa probabili fuerit intincta; alias non. Et ab ea possunt partes sino pravitato recodare, priusquam Papas praesentata fuerit. Et an in recosen intervenerit pravititas, inferiores indices ante omnia debent inquirere. Quam si repererint, de causa non cognoscent, sed statuent partibus terminum, in quo cum actis et munimentis se apostolico conspectui repraesentent. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Quamvis constitutio felices recordationis Alexandri Papae IV. b praedecessoris nostri causas electionum episcoporum, seu super electionibus episcoporum exortas, non immerito maioribus causis adnumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet devolvi asserat e ad apostolicae sedis examen; nos tamen, et temerariam appellantium 1 audaciam et effrenatam appellationum frequentiam refrenare volentes, hac generali constitutione duximus providendum, ut, si extra iudicium in praedictis electionibus, vel in aliis dignitatibus 2 episcopatu maioribus celebratis, expressa causa manifeste frivola contigerit appellari, per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium

Tit. VI. Cap. VIII. b) illa: *Had.*

Cap. IX. a) c. 8. *ib.*; in *Compil.* c. 7. h. 1.

Cap. X. a) c. 9. *ib.*; in *Compil.* c. 8. h. 1. b) constituit. quae incipiebat: Dilecti filii . . . hodie non habemus: *Ioann.* 1 >dr. — Sed exstat in *L. fol. 79. c. VII.* : Alex. IV. Dil. Fil. procuratores priores et conv. Eliensis ecclesiae . . . subpriorem ipsius in episcopum et pastorem eiusdem concorditer elegerunt, dicti yero prior et conv. electionem huiusmodi Sanctuarianensi archiepiscopo loci metropolitani per procuratores legit. praesentarunt, ipsam potentes ab eo huyniliter confirmari *et infra*. Ceterum, archiep. ad caaminationem negotii procedente procuratores regis Angliae coram codera archiep. comparentes nomine regis ipsius excipiendo proposuerunt, quod eadem electio non expectatis precibus regis, et defuncti episcopi corpore, quod secundum morem patriae de Hispania, ubi decessit ipse episcopus, portatum fuerat in Angliam, nondum sepulturae traclito exstiterat celebrata, dictusque subprior, quum esset monachus, non debuit eligi sed potius postulari *et infra*. Sed idem archiep. interloquendo pronuntiavit: „non obstantibus ex praedicti regis parte propositis, fore in huiusmodi negotio proceclendun. " Propter quod ipsius regis procuratores ad sedero apost. appellaverunt, quorum appellationi archiep. ipse non deferens ad examinationem personae ipsius electi processit *et infra*. Venuu examiata ipsius electi persona procuratores ipsius regis appellationes factas ab eis super hoc coram dicto archiep. innovantes, ne idem in negotio ipso procederet, iterum appellarunt. Et procuratoreo, quorum dicti prioris et convcuttulis appellationem huiusmodi ob eius sedis reverentiam acceptantes petierunt, dictum negotium ad examen praefatae sedis remitti, et ne in eo idem archiep. procederet nihilominus, appellavit *et infra*. Unde dicti procuratores allegantes, ad nos fore per appellationes praemissas eiusdem electionis negotium devolutum, quicquid post appellationes huiusmodi per eundem archiep. attentatum fuerat, cessari seu nuntiari cassum et

devolvatur. Sed quum in electionum earundem negotiis in iudicio vel extra iudicium appellatur in scriptis ex causa probabili, quae probata deberet legitima reputare: ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferantur. Ceterum in praemissis omnibus casibus liceat partibus ab huiusmodi appellationibus, nulla tamen interveniente pravitata, recedere, antequam praefatae sedi fuerint praesentatae. Inferiores autem iudices, quorum erat ipsarum causarum cognitio appellatione cessante, an in hoc pravititas intercesserit ante omnia diligenter inquirant, et, si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus intromittant, sed praefigant dictis partibus terminum peremptorium competentem, in quo cum omnibus actis et munimentis suis apostolico se conspectui repraesentent.

CAP. XI.

Si inter reliqua, quao obiiciuntur promovendo ad dignitatem, obiicitur evidena defectus scientiae vel personae, illud ante omnia examinad debet. Et si reperietur falsum, opponens a prosecutione negotii repellitur, et punitur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Si forte inter cetera, quae obiiciuntur electo aut 1 postulato, seu alias promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiae vel alium personae defectum opponi contingat: in discussione obiectorum illum statimur ordinem incommutabiliter observandum, ut promovendus super defectu ipso ante omnia subiiciatur examini, cuius eventus examinandis aliis aut dabit initium 2, aut negabit. Ceterum si praemissi examinis exitus huiusmodi 3 oppositiones docuerit veritate destitui: opposcentes omnino 4 a prosecutione causae, in qua talia obiecerunt, excludimus, et perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium, quae obiecerant, defecissent.

CAP. XII.

Qui gravaverit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias seu bona, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur, eligere noluit, ipso facto excommunicatus est. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Sciant cuncti, qui elencos vel quaslibet alias 1 personas ecclesiasticas, ad quos in aliquibus ecclesiis, monasteriis aut aliis piis locis spectat electio, pro eo, quod rogati seu alias

irritum petient, et electionem huiusmodi confirmari. Quia quum in causis maioribus, inter quas electionum episcoporum causae merito numerantur, ad examen praefatae sedis per appellationem quaelibet negotia devolvantur, idem archiep. post appell. praed. negotio ab examine ipsius exempto nihil rite super hoc potuit attentare, propter quod quicquid postmodum fecerat, cassum debeat et irritum revocari. Sed procurator ipsius archiep. ex adverso dicens respondit, ipsum archiep. non obstantibus praedictis appellationibus, etiam si de ipsis constaret, iuste cassasse praed. electionem et ad provisionem de alio legitime processisse, quia nulla appellatio, sicut ipsa dicebat, nisi fiat ex causa probabili, quae si foret probeta, deberet legitima reputari, facit ad nos devolvi sive remitti negotium aut impedit officium cognoscentis, nisi duntaxat in certis causis, ut est causa fidei et consimiles, quarum discussio sed. ap. specialiter reservantur, inter quas electionum episcoporum causae a iure non videntur includi *et infra*. Auditis itaque hinc inde propositis et plenius intellectis ad removendam omnem ambiguitatem de cetero super huiusmodi articulo quaestionis, nolentes in hac parte ulterius dubitari: de f. n. cons. declaramus, decernimus et censemus, causas electionum episcoporum seu de electionibus episcoporum. existere de maioribus et inter ipsas annumerari debere, quod est etiam a nostris praedecessoribus observatum; ac electionis praed. negotium fuisse ad eandem sedem per appellat. lutusmodi devolutum. Unde quicquid post appellationes praed. fuit per eundem archiep. attentatum sive cassando electionem praedictam, aut ipsi ecclesiae de alio providendo, quod sibi nulla [ratione] licuit, etiamsi rite cassasset electionem eandem, quum solum in caso negligentiae ad eum, qui proximus dignoscitur, huiusmodi provisio devolvatur, cassamus et irritamos omnino, vel potius cassari et irritum nuntiamus. " c) afferat: *Ilf.*

Cap. XI. a) c. 10. *ib.*; *Corrpil.* c. 11. h. 1.

Cap. XII. a) c. 11. *ib.*; *Compil.* c. 12. h. 1.

Tit. VI. Cap. IX. 1) voluerit: *DF*; volant: *He* 2) reddent: *O*; reddent: *ll*).

Cap. X. 1) appellationum: *Bllb* 2) do dignit.: *CFGHccbcf*; dignit.: *ckcst*; *He* 3) illis: *CHctb*; *dccst*: *Hc*.

Cap. XI. 1) aut: *deest*: *C*; aut postul.: *deest*: *A* 2) nuntium: (*He* 3) hui.: *deest*; *ADEF 4*) oran.: *deest*: *ABDEFGHd*.

Cap. XII. 1) al.: *deest*: *AB*.

inducti eum, pro quo rogabantur sive inducebantur, eligere noluerint^h, vel consanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cetera, beneficiis sive aliis bonis suis per se vel per alios spoliando seu alias iniuste persequendo gravare praesumpserint, se ipso facto excommunicationis sententia innodatos.

CAP. XIII.

Primo punit usurpantes de novo custodiamvacantium ecclesiarum. Secundo punit clericos et monachos, hoc fieri procurantes. Tordo punit clericos, ^{se} talibus non oppovvutes. Quarto ponit, qualiter debeant se babero babontes talem custodianⁱ ab antiquo. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Generali constitutione sancimus, universos et singulos, qui, regalia, custodiara sive guardiam, advocacionis seu ^b defensionis titulum in ecclesiis, monasteriis seu ^e quibuslibet aliis pus locis de novo usurpare conantes, bona ecclesiarum, monasteriorum aut locorum ipsorum vacantium occupare praesumunt¹, quantaecunque ² dignitatis honore praeferant, clericos etiam ecclesiarum, monachos monasteriorum, et personas ceteras locorum eorundem, qui hoc ^d fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententiae decernimus ³ subiaccere. Illos yero clericos, qui se, ut deberent ⁴*, talia facientibus non opponunt, de proventibus ecclesiarum seu locorum ipsorum pro tempore, quo praemissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus. nui autem ab ipsarum ecclesiarum ceterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi vendicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, et suos ministros in eis sollicitate faciant abstinere, quod ea, quae non pertinent ad fructus sive redditus, provenientes vacationis tempore, non usurpent, nec bona cetera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent.

CAP. XIV.

Parochialis ecclesia nomini conferatur qui non sit idoneus scientia, moribus et aetate, et, si conferatur non attingenti XXV. annum, non valet collatio. Ite autem, cui talis ecclesia collata fuerit, teetur personaliter residere, et infra annum sacerdos fieri; si autem prometas non fuerit elapso auno, ¹ rivattis est ipso iure. Super residentia antera praclatus eius ad tempus poterit dispensare. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Licet canon, a felix recordationis Alexandro Papa III.11, praedecessore nostro editus inter cetera statuerit, ut nullus

Tit. VI. Cap. XII. b) noluerunt: *Hbdf*.

Cap. XIII. a) c. 12. *ib.*; *Compil. c. 1i. It. t.* b) vel: *Hac* c) vel: *ib.* d) hanc: *Hf*:

Cap. XIV. a) c. 13. *ib.*; *Comp. c. 12. It. t.* b) *Alexandri III. decretalem invenis c. 7. X. de elect. (1, 6.)*; *Alexandri IV. in L. no. u., cuius textum, non omnibus tanten mendis egentem hoc loco, quena iam in not. ad c. 5. supra h. t. eius mentionem fecerim appono*: Quia ohm pltrimi cathedrallium ecclesiarum electi assumpti consecrationem suam non absque ecclesiarum suarum periculo suscipere differebant, nos sub cuius cura ecclesiae ipsae consistunt, attendentes ¹, quod grave dispendium eaeclcm patiebantur ecclesiae in enrisque, ac volentes ipsarum indemnitatibus ap. sollicitudine praecavere, terminum VI. mensium extunc omnibus ecclesiarum ipsarum electis de f. n. concilio duximus statuendum, infra quem consecrationis monos suscipere reverenter; alioquin nisi forent legitimo impedimento detenti ab administratione spiritualium et temporalium noscerent se suspensos. Quocum si deinde non suscepto consecrationis munere ultra praedictum terminum retinerent ecclesias aliis sex mensibus viduatas providendi sibi de aliis haberent auctoritate postra liberara facultatem, non obstante aliqua indulgentia chis quocunque [modo] vel sub quacunque forma verbum concessa per guaru adversus statutum huiusmodi possent in aliquo se tueri. Verum quia poshnodum nonnullis electorum ipsorum ad importunara et pertinacem instantiam eorundem per ap. scripta indulsumus, ut statuto non obstante praedicto alias consecrationis munus usque ad dicta tempora snsciperunt numere teneantur [sic], nos, considerantes, quod ex talibus indulgentiis non modicum in temporalibus et spiritualibus eadem incurunt ecclesiae laesione, magnumque in populis scandalum generatnr quum eieclcm electis ea quae ad officium pastorale pertinent exercere nequeuntibus cura et ³ saltes animarum ipsarum negligi penitus videatur, ac

7) accedentes: L 2) ut: L 3) eos: L 4) ac: L 5) ecclesiae: A

Tit. VI. Cap. XIII. 1) praesumpserint: *GHa*; praesumant: *He* 2) quantaecunque: *A t t* 3) dec.: *deest*; *ADEFHbafj*; docrevimus: C 4) dohent: *CHabdfj*.

regimen ecclesiae parochialis suscipiat, nisi XXV. annum aetatis attigerit, ac scientia et moribus commendandus existat, quodque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit praefixo a canonibus tempore in presbyterum ordinatus, a regiminis eiusdem amoveatur officio, et alii conferatur; quia tamen in observatione canonis memorati se multi exhibent negligentes: nos, periculosam illorum negligentiam volentes iuris executione suppleri, praesenti decreto statuimus, ut nullus ad regimen parochialis ecclesiae assumatur, nisi sit idoneus moribus, scientia et aetate, decementes, collationes de parochialibus ecclesiis his, qui non attigerint^e XXV. annum, de cetero faciendas viribus omnino carero. Is etiam, qui ad huiusmodi regimen assumatur, ut gregis sibi crediti ² diligentius curam gerere possit, in parochiali ecclesia, cuius rector exstiterit, residere personaliter teneatur, et infra annum, a sibi conunissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoveri. Quodsi infra idem tempus promotus non fuerit, ecclesia sibi commissa, Hulla etiam praemissa monitione, sit praesentis constitutionis auctoritate privatus. Super residentia yero, ut praemittitur facienda, possit ordinarios gratiam dispensationis ^d ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcite.

CAP. XV.

Parochialis ecclesia non commendetur, nisi constituto in aetate legitima et sacerdotio; et tali non nisi una: et illa tuoc (Ternura, quena necessitis vel utilitas exigit. Talis autem commenda ultra sex meases non duret. Quocⁱ contra praedicta factura fuerit, est irritum ipso iure. Ioanu. Andr.

Idem in eodema.

Nemo deinceps parochialem ecclesiam alicui, non constituto in aetate legitima et sacerdotio, commendare praesumat, nec tali etiam nisi unam, et ¹ evidenti necessitate vel utilitate ipsius ecclesiae suadente. Huiusmodi autem commendam, ut praemittitur, rite factam, declaramus ultra semestris ^h temporis spatium non durare, statuentes, quicquid secos de commendis ecclesiarum parochialium actum fuerit, esse irritum ipso iure.

CAP. XVI.

Iaac decretalis fuit multum utilis suo tempore, antequam Papa reservaret sibi provisiones episcopatum. Glossa prima ponit summarium, et secunda divisionem. Dominicus.

Nícolaus III.a

Cupientes ecclesiarum vacationibus periculosos occur-

nolentes, quod ecclesiae ipsae hac 4 occasione vicluitatis suae tempora longiora deplorant, onus huiusmodi inclugentias, quibuscunque ecclesiis seu procuratoribus aut administratoribus cathedrallium ecclesiarum sea tasque ad cedilla tempus sive perpetuo aut usque ad nostrum beneplacitum concessas a nobis, de f. n. c. auctoritate ap. revocamus, cassamus ac etiam irritamos cadera auctoritate sub poena suspensionis ab administratione temporalium et spiritualium, quam eo ipso incurrent si praeceptum huiusmodi ueglexerint adimplere, praecipientes eisdem, tet talibus seo gttibuscuncue alije apostolicis indulgentiis cttiuscuncque tenorio existant nequaquam obstantibus intra VI. menses ex tuno consecrationis nonius insta praedictum statuti tenorem suscipere, sublata qualibet exceptione(?)5 procurant, et nihilominus eisdem ecclesiis auctoritate praedicta privemus eosdem, nisi ⁶ infra VI. menses scgnenles se fecerint in pontifices consecrari, sic quod ⁷ ex time capd.ulis, collegiis et conventibus, ad ⁸cielos in eieclcm ecclesiis pastonim spectat electio, providendi sibi de aliis libera sil de vestra provisione facultas. Circa illos vero, qui contra ileteclum acatjs vel ordinum non electi sed procuratores aut administratores ecclesiarum huiusmodi nuncupant, sic duximus statuendum, nl, si infra Xvinnln annuū aetatis suae fuerint instituti, stalim postalum huiusmodi actatam peregerint, se faciant ad omnes s. ol-dines statuti tempuribus promoveri. Quodsi non fecerint, sint eo ipso a spirituali et temporalis administratione suspensi; ac deinde, si consecrlt jonis mauile peracto XXVmo aetatis suae anno [non] susceperint, decernimus, ipsos eisdem ecclesiis auctoritate praesentium privatus. Nulli cet. c) attingunt: *Habf*; attingunt: *lle*: ^{el} dispensatione: *Hacd*!; dispensationem: *Hb* c) exposcet: *Il*:

Cap. XV. a) C. 14. *ib.*; in *Comp. C. VII. h. I.* b) trimestris: *Hac*.

Cap. XVI. a) Decretalis isla est obscura dictamine, et quia

C ap. XIV. 1) Alex. P. IV.: *EGHe* 2) traditi: *AIfc*.
Cap. XV. 1) ot: *deest*: *Flu*.

rere, ac malignantium subterfugiis obviare, iam provis remediis alia, quae patenter ipsa rerum experientia ad earum expeditionem indicavit utilia, remedia experta subiungimus, et, quod felicitis recordationis Gregorius Papa X. praedecessor noster de electionibus praesentandis electis, eth ipsorum electorum petendo ac adhibendo consensu salubriter statuit, in suo robore cum infra scripti temporis moderatione in praesentandis electionibus permanere volentes; sed, quod de trimestri tempore post consensum ad petendas confirmationes instituit, quoad illas, quae petuntur vel peti debent a sede apostolica, temperantes, quum interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigit, aliquorum distantia prolixius tempus exposcat: hac generali et in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut omnes electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quorum electionum confirmationes vel infirmationes ad ipsius sedis examen deducit immediata subiectio, vel appellatio interiecta devolvit, infra unum mensem post consensum vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, si eam debito tempore non contigerit ^e praesentari, ad sedem ipsam iter arripiant, et ² extunc, sive infra praescriptum tempus ³ iter arriperint sive non, absque fraude, quam cito poterunt commode, locorum considerata distantia, petiti suarum electionum confirmationes vel prosecuturi electiones suas ^d. quibus poterunt modis licitis, comparere cum omnibus actis, iuribus et munimentis suis, et ¹ processus suos contingentibus coram nobis personaliter teneantur. Quodsi per viginti dies post lapsum ex qualitate locorum moderandi temporis expectati, sive eligentes sive opposites venerint sive non, personaliter comparere, et suarum electionum confirmationem, vel persecutionem seu ^e executionem petere nulla iusta causa interveniente contempserint, de qua infra praedictos viginti dies proposita infra quindecim dies post tempus huiusmodi coram nobis vel alio seu aliis deputando vel deputandis a nobis, si admittenda videbitur, teneantur apud sedem ipsam facere plenam fidem, nisi vele infra eosdem viginti dies, seu praedictos quindecim, eo casu tantum, quum ad praedictam causam propositam, ut praedicatur, et admissam probandam concessi fuerint, talia et tam verisimilia proponi contingeret, quae iudicio praesidentis electos ipsos ab infra scripta poena merito excusarent, et propter quae ^G forsitan videretur eidem ad praedictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum comparitionem excusandam aliquam instara causam proponi contigerit vel admitti, nisi tunc infra idem tempus, iusto impedimento cessante, per procuratorem ad praemissa omnia sufficienter instructum, et nihilominus, ipsa causa cessante, ut praemittitur, se personaliter praesentaverint: electiones de ipsis factas eo ipso viribus vacantes, ipsos omni iure, si quod eis per electionem huiusmodi quaesitum esset, decernimus esse privatos. Electos yero, qui se sine actis, iuribus et munimentis suis, et processus suos contingentibus personaliter vel per procuratorem, ut praemittitur, praesentaverint, ea ⁷ volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi eo casu poena percipi, ut pro exhibendis illis alibi, quam apud sedem ipsam, nisi ex iusta causa, non possint dilationem aliam obtinere. Ad haec, ut diligens inquisitio super electionibus, et ^s eligentibus, et electis ac aliis praemissa contingentibus, plena informatio possit haberi, (quam informationem per procuratores, qui ut plurimum constituuntur absentes et processus ignari, cursus causarum non sentit de facili provenire, de ipsis electoribus duae personae ad minus, super negotio ipso, ut de electis praemittitur, sufficienter instructae, quando electionem concordem esse contigerit, infra idem tempus per capitulum expensis ¹⁴ bonorum ad praelatum ipsius ecclesiae, de cuius electione agitur, pertinentium, si sint discreta, aliquo communium vel

per ipsum capitulum aliunde provisorum, si de ipsis discretis vel communibus tunc haberi non possint, ad omnia instructae ¹⁰ plenarie transmittantur. Si vero in discordia electio vel electiones ipsae processerint: tunc: duae personae ad minus de parte qualibet, (quum sint plures,) vel de parte electi, (quum electio una processerit,) et ¹¹ necessarii et moderatis expensis electorum. Quas si electi exhibere contempserint, nisi forsitan ipsos facultatum impotentia pro qualitate negotii excusaret, omni iure ipsis ex tali electione quaesito priventur. Et quando unicuique electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt ¹²: eo casu tam opponens duam opposites huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis oppositis, expensis ¹³ ipsorum opponentium propriis ¹⁴, plene (ut dictum est,) cum actis et munimentis instructae ¹⁵ compareant, ut per praemissas personas vel negotium plenarie instrui, vel sedes eadem valeat informari, an, ecclesiarum utilitate pensata et aliis inspectis circumstantiis, super habendis aliquibus probationibus se quibuscumque aliis sit alibi facienda commissio, vel aequitate suadente partes ¹⁰ potius apud sedem ipsam in probationibus et aliis sint tractandae. Ceterum si eligentes electiones ipsas, concorditer vel in discordia celebratas, infra octo dies, postquam commode poterunt, electis praesentare distulerint: ipsos, qui culpabiles in hoc exstiterint, quoad se a processu prosecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis suis quae in ipsa ecclesia, de cuius electione agitur, obtinent, per triennium continuum extunc inchoandum volumus eo ipso fore suspensos; ad quae si infra illud tempus se propria meritate vel alio ¹⁷ quaesito colore ingesserint, illis ipso iure perpetuo sint privati. Vel si personas instructas, ut praemittitur, (etiamsi opposites vel electi mittere vel venire, seu expensas ministrare contempnant, destinare nelexerint, (nisi eos capituli vel contradicentium paucitas, seu auniusta et probabilis causa evidenter excuset, in quo casu procuratorem sufficienter instructum mittere, et nihilominus cessante causa dictas personas dirigere teneantur,) et a totali quoad se prosecutione processus, et a proventuum beneficio ruin, quae in ecclesia ipsa obtinent, per triennium continuum perceptione priventur; oppositis vel opponentium, quum unicuique electus, contumacia simili poena plectenda. Nihilominus tamen in praemissis casibus, quibus eligentes vel opposites quoad se processus prosecutione privantur, electis super ¹⁴ hoc in prosecutione sui iuris nullum praedictum generetur. Denique, quum ad postulationem concordem vel discordem procedi contigerit, et aliqui, patientes in ordinibus vel aetate defectum, vel his similes postulentur, (non qui, aliis ecclesiis alligati, liberum non habent ¹⁹ sine nostra permissione volatum, circa quos taliter alligatos nihil de veteris iuris observantia immutamus,) postulat huiusmodi et postulant eosdem ea moderata restrictione perstringimus, ut, (eo salvo, quod postulati huiusmodi nec sois postulationibus praestare consensum, nec, ut de electis dictum est, exhibere expensas aliquibus teneantur, sed postulant ipsi concorditer vel discorditer expensas ipsas personis talibus subministrent,) postulat in veniendo, si non dissenserint, et postulant in mittendo personas instructas, ut in concordem vel discordem electione, per omnia, ut supra praemittitur, modum era tiopraemissa constringat, et negligentes statuta ibidem similis poena percipiant; nec per hoc, quod de postulatis pro celeri ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsae minus dependere intelligantur a gratia, quam antea dependebant. Porro in singulis casibus supra dictis, in recuperandis vel reddendis expensis eligentium, electorum, postulantium et etiam postulati, illud servari decernimus, quod iustum fuerit seu aequitas canonum iudicabit.

I3otiifacius VIII. dum esset notarius Nicolai fiut dictator ipStiis: ideo eam per compilatores huius libri mutari el clarius dictat noluit: Ioann. fl ndr. --Decrei dat. liomae ap. S. Petr. Id. Dec. P. (1278.) exstat integra cum glossa Garszae in Codd. Hcd L;

inde a *coco* confirmationes: in, *Iib*, et *usgire ad verba*: *co* caso quo ad personal. in *Klol*. 312 a. *b*) et: *deest*: *IicdK c*) contingeret: *Hbek d*) suas: *deest*: *IicK e*) vel: *ib*. f) quo: *deest*: *Hbc g*) tunc: *deest*: *Hbcd*.

¹ tit. VI. Cap. XVI. 1) ipsarum: CC 2) et: *deest*: AE 3) mens: AHbcdk 4) et: *deest*: DG 5) vel: *deest*: CC 6) quod: Codd. coll. Cbck 7) eos: Cl; 8) et: *deest*: Codd. coll. I7cd 9) in exp. de bonis ... pertinentibus, alioquin de communibus vel per ips. cap. abunde provis: Codd. coll. Hbnd 10) iustituti: Codd. coll. Hcd 11) in: *IBDEFHbcd*

12) opp. in expensis (impensis: *G*) ipsorum (add.: opponentium plene: *O*) propriis eo casu tam opponens quam opposites huiusmodi: Codd. coll. *libcd* 13) in exp.: *ABCIIEFHbcd* 14) propr.: *deest*: Codd. coll. *Hbcd* 15) instructi: *ACG* 16) part. ipsae: *AC* 17) aliquo ... iniecerint: *A* 18) per: (*odd. coli.* 19) habeant: *ib*. *Hcd*,

GAP. XVII.

Glossa prima dividit, et summat totum textura. Vide cam. Dominicus.

Idema.

Fundamenta militantis ecclesiae in montibus sanctis Propheta rememorans, per montes Apostolos et praedicatores patenter insinuat, quibus tota huiusmodi h aedificii fabrica confidenter innititur. Qui firmas bases ecclesiae super fundamento, praeter quod memo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur, ut ventas, quae antea legis et Prophetarum praeconio vehebatur, per apostolicam tubam in salutem universitatis exiret, sicut scriptum est l : „In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum.” Huius autem muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, ut in beato Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso, quasi quedam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hunc enim, in consortium individuae unitatis assumptum, id, quod ipse erat, Dominus voluit nominari, dicendo 2 : „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam,” ut aeterni templi structura, Deo aedificante constructa, mirabili munere gratiae Dei in l'etri consisteret firmitate, cui Salvatoris nostri miranda provisio beatum Paulum in apostolatu 3 gentium per dexteram societatis adiunxit. Isti sunt, per quos evangelium Romae resplenduit. Isti sunt eis patres verique pastores. Isti sunt, qui una dic e pro merito, uno loco pro gloria sub uno persecutore pro parili virtute compassi, Urbem ipsam glorioso cruore martyrii Christo Domino consecrarunt. Isti sunt, qui illam in hanc gloriam provexerunt, ut sit gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis et regia, per sacram heati Petri sedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipsa mater ecclesia in congregatione et d pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsi adiuta spiritualibus semper proficeret incrementis: non absque miraculo factum esse concipitur, ut occasionaliter Constantini monarchae a Deo provisae e, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas, quamdam quasi adiceret ipsi ecclesiae firmitatem, qui quarto die sui baptismatis una cum omnibus satrapis et universo senatu, optimatibus etiam et cuncto populo, in persona beati Silvestri, sibi Romanam concedendo urbem relinquens, ab eo et successoribus eius per pragmaticum constitutum disponendam esse, decernens in ipsa Urbe utriusque potestatis monarchiam Romanis Pontificibus, declararet, non iustum arbitrans, ut, ubi sacerdotii f principatum et Christianae religionis caput imperator coelestis instituit, illic imperator terrenus habeat potestatem; quin magis ipsa Petri sedes, in Romano iam proprio } solio collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur, nec ulli subesset homini, quae ore s divino cunctis dignoscitur esse praelata. Decet namque ipsi Romano Pontifici per fratres suos, sacrosanctae Romanae ecclesiae cardinales, qui sibi in executione officii sacerdotalis coadiutores assistant, libera provenire consilia. Decet ipsius nullo modo vacillare iudicia, ut fratres ipsos nullus saecularis potestatis metus extorqueat, nullus temporalis favor absorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos a ven consilii soliditate removeat, quin, quum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscunque negotiis contingeret eorum peti consilia in 5 consulendo, per omnia libere eidem Romano Pontifici in omnibus, quae pro tempore imminet 6, libere consulant et assistant, ipsaque Romani Pontificis vicarii Dei quae suis temporis 7* occurrerit s* electio, et eorumdem cardinalium, quum expedierit*, facienda promotio, in omni libertate procedant. Digne itaque ad Urbem ipsam eiusque regimen aciem nostrae considerationis extendimus, ut felici ducto regimine praeservetur a noxiis, et optatis semper proficiat incrementis. Numquid obduxit oblivio, quae Urbi, quae incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina regimina? Numquid

non haec destructio moenium, deformatio h proveniens ex ruinis luce clarius manifestant? Numquid non haec fidelium contrectata deposita? Numquid non haec ipsa veneranda Dei templa praesidentis manu sacrilega diebus nostris nefarie violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius Urbis retroactis temporibus incorrupta constantia sub regentis eo tempore nefando subversa est 10* regimine, ipsamquell* Urbem, speculum fidei, tanta respersit infamia, ut a matre sua Romana ecclesia filia praedilecta deviare compulsa, quondam Conradinum, qui de venenosa radice Frederici quondam Romani imperatoris, colubri tortuosi, iusto ipsius ecclesiae iudicio reprobati, prodiisse videbatur in regulum, quae ad exterminium Romanae matris ecclesiae manifestis indicibus una cum suis fautoribus adspirabat, et 12* in contemptum Dei et 13* suae matris, ac ipsius Urbis opprobrium patenter reciperet 14*, recepto faveret, constituens se per haec 15* tam patentis hostis suae matris ecclesiae filiam adiutricem? Roo ipsi Romanae t praestiterunt senatores incogniti, hoc 1 praesides improvisi, ut gloriosa civitas redederet in gloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suaeque constantiae antiquata soliditas linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officii nostri debitum circa huiusmodi tam periculosos eventus ad libranl moderaminis erigentes, tantae subversionis occasiones ita salubris remedii appositione praecidimus, ne illorum, qui ipsam rempublicam laudabiliter hactenus gubernaverunt, videamur gloriaria sugillare vel menta, quae illis apud infallibilem 16 et scientem omnia retributorem de iam perlatis quaesita laboribus salva persistunt. lit ergo 01 circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cura discretionem sollertia, per quam ipsi Romanae ecclesiae plena libertas, quae in omnibus et per omnia sibi debetur, optata proveniat, vitentur iam experta pericula, et Romanus 17* populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem 18* pacis, in tabernaculis f, ducia et temporalium regule opulenta: de fratrum nostrorum consilio hac irrefragabili et in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut, quodcumque et quotiescunque senatoris electio vel alterius, quocunque nomine censeatur, qui quocunque modo vel 19 quocunque titulo ipsius Urbis debeat praeesse regimini, in posterum imminet, nullus imperator seo rex Ronlanorum, aut alius imperator, vel rex, princeps, marchio, dux, comes aut baro, vel quicunque 20* alterius notabilis praeeminentiae, potentiae seo potestatis, excellentiae vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos eorum ad tempus vel in perpetuum, seu quivis alius ultra annale spatium quovis modo, colore vel causa, per se vel 21* aliam personam quomodolibet submittebam, in senatorem, capitaneum, patricium aut rectorem, vel ad eiusdem Urbis regimen seu officium nominetur, eligatur seu alias etiam assumatur absque licentia sedis apostolicae specialis, per ipsius sedis literas concessionem licentiae huiusmodi specialiter exprimentes. Quodsi secus factum fuerit, nominationem, electionem et assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas ac carere omni robore firmitatis, et non solum nominatores, electores et assumptores, verum etiam nominati n, electi et assumpti, si huiusmodi nominationi, clectioni seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes et obediens eisdem, et in hoc omnes 22*, dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis vel assumptis auxilium, consilium vel favorem publice vel occulte, cuiuscunque ctignitatis vel 23* praeeminentiae, conditionis aut status extiterint, co ipso sententiam excommunicationis incurrant, ac nihilominus ipsos nominatos, electos seu assumptos, si contra constitutionem praesentem praedictis nominationi, electioni vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis gesserint, et eorum posteros in perpetuum omnibus feudis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratos et honoribus, quae in praedicta seu aliis tenent ecclesiis, censemose

Ti t. VI. Cap. XVII. a) Exstat (ex Reo Vatic.) in Bitllar. Icoinan. Ed. Taur. IV, 42. no. 2. et in Cod. Ilc; — Iott&ast no. 21362. — Dat. Viterbii xv. Kal. AirJ. A. I. (1278.) b) huius: Ile oriJ. c) die: deest: orig. d) ac: Ile oriJ_ e) praevisa: OriJ.

f) sacerdotis: ib. g) acre: ib. h) et deL: ib. i) Romanorum: ib.: deest: Zlc k) Romae: Ilc oriJ. l) hacc: orig. in) igitur: Hc oriJ. n) ipsi nom. el. aut: ib.

it. VI. Uap. XVII. 1) Psan. xviii, 9. 2) Matth. XVI, 18. 3) apostolatum: Dlio 4) propr.: deest: Codd coll. 5) in: deest: A; in cmts.: deest: C G) ominent: A; imminet: Q 7) temporibus: ABCDEF 8) occurrit: Codd. coll. 11c; occur: ORO. 9) expedit: ABCDEF 10) ost: deest: ACDEFGHe orig. 11) ipaam: IL. 12) et: deest: Codd. coll.

13) et: deest: ABDEF 13) exeiporet: Codrl. con. Hc orrg. 15) hoc: ABDyI orig.; super hoc: Re lo) inefabilem: A CDG 17) Ronianorum: ABCDFCHr. orto. 18) pulchritudine: Codd. coll. orig. 19) vel: deest: ACDF; orig. 20) qui: Codd. coll. 11c; quis: orig. 21) vel por: ACDEFo orig. 22) onin.: deest: ABCDEF; menino: 0 23) vel: deest: Coda. coll. Re ory.

privatos ita, quod illi, ad quos eorum collatio, concessio seu dispositio pertinet, resumendi ea aut tunc retinendi, concedendi seu conferendi aliis, seu de ipsis etiam disponendi, prout ad eos pertinet, liberam habcant potestatem. Et ne taliter nominati, electi vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari: nos quaelibet mandata, praeccepta, ordinationes et statuta, quae fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, et quicquid penitus in contractibus et obligationibus seu quibuscunque aliis Urbis nomine vel tanquam senatores, capitanei, patricii aut rectores vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus exnunciamus. Iudices vero et tabelliones, qui super his aut eorum aliquibus contra praesentis constitutionis edictum patrocinari vel instrumenta conficere forte praesumpserint, iudicatus et tabellionatus officiis se noverint esse privatos. Contemptores quoque seu violatores praemissorum, vel aliquorum vel aliquorum eorum, ab huiusmodi excommunicationis sententia, praeterquam in mortis articulo, absolvi non possint, nisi per Romanum Pontificem, vel de ipsius petita et obtenta licentia speciali, non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus et statutis quacunque firmitate vallatis, quae in praemissis omnibus nolumus aliquibus vel alicui suffragari, sed omnia quoad illa decernimus non tenere. Ut autem cives Romanorum, qui ex ipsa Urbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quivis alii, qui in ipsa eiusve territorio non advenae, sed continui habitatores exstiterant, quoad honores ipsius Urbis aut regimen gratiosis functionibus potantur: non intendimus, quod praesens constitutio tales excludat, quin ad illud in annum duntaxat, vel ad aliud tempus brevius nominari ad ipsius regimen et officium eligi valeant ac assumi, etiamsi praedictorum principum et aliorum fratres, filii vel nepotes exsistant, aut etiamsi extra Urbem et ipsius territorium sub nomine comitatus, baroniae seu cuiuscunque alterius tituli in hominibus vel locis aliquibus iurisdictionem seu potestatem aliquam temporalem vel perpetuam obtineant; dummodo praedicta iurisdictionem vel potestatem, extra Urbem et territorium praefata consistens, non tantae praerogativae vel notabilis potentatus exsistat, quod eam obtinentes eius occasione vel causa cum aliis, exclusis a dicto Urbis regimine, ut praemittitur, praesentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

CAP. XVIII.

Canonice cathedralis ecclesiae ipso iure vel per sententiam, praeterquam in casu negligentiae, eligendi potestate privatis, ad Papam ius devolvitur eligendi; in inferioribus ecclesiis semper ad proximum superiorem devolvitur, H. d.

Bonifacius VIII. a

Ouanquam in casu negligentiae sit statutum a iure, ut

Tit. VI. Cap. XVII. o) in quibuscunque: ib.

Cap. XVIII. a) Et primū dictū huius decretalis fuit sunitum ex decretan Alexandri: Dilecti in fine: Ioann. Anrl.— cf. supra c. to. h. t. fol. b.— *Renovavit decretalenc Marintes IV. ap. Theiner. Mon. Itlly. 350. — Poithast no. 21917. — Venerabilibus fratribus Archiepiscopo Colocensi et Batiensi, ac . . . Sirmiensi et Chanadiensi episcopis, salutem etc.* Sicut dilecti filii Thomas electos et capitulum Waradiensis nobis significare curant, vacante dudum Waradiensi ecclesia per translationem venerabilis nostri fratris Lodomeri archiepiscopi Strigoniensis, tunc Waradiensis episcopi, ad ecclesiam Strigoniensem, idem capitulum dictum Thomam, tunc Praepositum ecclesiae sancti Michaelis de Castroferreo Iauriensis dioecesis, in eonim episcopum canonice ac concorditer elegerunt, et tibi, frater archiepiscopo, tunc electo Colocensi et Batiensi, loci metropolitani, electione Intius presentata, illant confirmad cum instantia petierunt: sed venerabilis frater noster Philippus episcopus Firmanus, in illius partibus apostolicae sedis legatus, asserens, quod iclem Thomas praeposituram ipsius ecclesiae de Castroferreo post generale concilium Lugdunense fuerat assecutus, et iuxta tenorem constitutionis in ipso concilio editae per felicis recordationis Gregorium papam X., praedecessorem nostrum, orcinem presbiteratus non receperat infra annum, propter quod erat inhabilis ad huiusmodi confirmationis beneficium obtinendum, iuhibuisse tibi dicitur, ne dictam electionem aliquatenus con-

ecclesia cathedrali vacante, si per eos, ad quos spectat, non fuera electio de praelato infra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum devolvatur: hoc tomen non est ad casum aliuni extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia vel ipso iure, (uum eligunt scienter indignum, vel per sententiam, quum formam traditionem in generali concilio non observant, eligendi potestate priventur: non' ad dictam superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem devolvitur. Secos autem in inferioribus ecclesiis est censendum.

CAP. XIX.

Constitutione Ut circo non satisfacit appellans, qui disiunctive ita'avit, se credere opposita esse vera, vol quite sufficere deberent ex eis. Ioann. Andr.

Idem.

Is, qui contra electionis formam vel electi personam aliqua obiciens ad sedem apostolicam appellavit, corporali a se praestito iuramento, quod illa, quae in appellatione sua expresserat, vel ea, quae de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, et se posse probare, non est super obiectis vel expressis huiusmodi audiendus, quum non simpliciter, sicuti tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis Gregorii Papae X. * praedecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi, iuraverit, expressa eadem sea obiecta se credere vera esse, et se posse probare, sed indeterminate illa, vel ea, quae deberent sufficere de eisdem.

CAP. XX.

Qui contra certam personam, ne eligatur, appellat, constitutionem: Ut circa servare tenetur. Ioann. Andr.

Idem.

Oui contra certam et nominatam personam, ne ab aliis eligatur, ad sedem apostolicam, antequam fiat electio, duxerit appellandum, debet per omnia in appellando servare formam constitutionis felicis recordationis Gregorii Papae X. 1* praedecessoris nostri: Ut circa, editae in concilio Lugdunensi, ac si electione iam facta euro contingeret appellare; alioquin non observans poenae constitutionis eiusdem se noverit subiacere.

CAP. XXI.

Si compromissum est in plures, ut eligant, per unam facienda est electionis prouocatio, sicut quando proceditur per formam: scrutinii; aliter electio facto non tenet. Ioann. Audr.

Idem.

Sicut, quum per formam scrutinii ad electionem proceditur, est per unum pronunciando et facienda communis electio secundum canonica instituta: sic et per unum debet fieri, quum per formam proceditur compromissi; quamvis in arbitris compromissariis lex humana innuat, quod ab eis

firmare, siegue praetextu inhibitionis huiusmodi dicta Waradiensis ecclesia vacationis incommoda compellitur experiri. Quum itaque, sicut asseritur, dicta ecclesia de Castroferreo non parochialis, sed collegiata exsistat, ita quod ad praeposituram ipsani se dicta constitutio, quae tantum de parochialibus ecclesiis et assumptis ad ipsarum regimen logtitur, non exteulit, pro parte dictorum electi et capituli fuit nobis humiliter supplicatum, ut providere super hoc de benignitate sedis apostolicae curaremus: Nos autem praedictae Waradiensi ecclesiae, ne niteriori vacationi subiaceat, paterna volentes sollicitudine providere, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamos, quatenus veris existentibus supradictis, tu, praedictae archiepiscopo, culis eonun altero, si omnes hiis exsequendis nequiveritis interesse, iuquisita de modo electionis ac studiis eligentium, ac electi meritis diligentius veritate, si dictara electione in inveneritis alias de persona idonea canonice celebratam, auctoritate nostra confirmetis eandem, facientes a sois subclitis eiclem electo reverentiam et obsequentiam debitam exhiberi, ac nihilominus tu, praefate archiepiscopo, adiunctis tibi duobus vel tribus episcopis gratiam et communionem apostolicae sedis habentibus, praelicito electo munus consecrationis impelidas. Alioquin cacleni electione rite cassata, ex tunc celebrando electio praedictae Waradiensis ecclesiae ad eos, ad quos de iure pertinet, devolvatur. Datum, apud Arbenivelerem XIV. Kal. Iulii Pontificatus nostri Anno Secundo.

Tit. VI. Cap. XVII. 24) aut: *deest: Codd. coli. orl* 25) extunc: ACF 26) Romani: *ABhFC* // *orej.* 27) extiterint: *ABCI* FG; exsistunt: *D* 23) ad: *deest: ABCGHI* ory. 29) eam: *deest: Codd. coll.*

Cap. XVIII. 1) nec: CC; 2) devolvatur: B.

Cap. XIX. 1) X.: *deest: Codd. coll.* — cf. *sup.* c. 4. 2) gen.: *deest Codd. coll.* 3) ead.: *deest: IILFC.*

Cap. XX. 1) X.: *deest: Codd. coll.* — cf. *seip.* c. 4.

omnibus sit pronuntiatio facienda. Alioquin a pluribus compromissariis facta silnul electio eo ipso viribus non subsistat!*

CAP. XXII.

Decretalis supra eodem, Licet canon, in collegiatis parochialibus ecclesiis et assumptis ad ipsarum regimen locum non habet. Ioann. Andr.

Idem.

Statutum felices recordationis Gregorii Papae X. 1* praedecessoris nostri de his, qui ad parochialium ecclesiarum regimen assumuntur, promovendis ad sacerdotium infra annum, alioquin eisdem ecclesiis sint privati, quod, quum sit poenale, restringi potius convenit quam laxari, declaramus a ad collegiatis ecclesiis, etiamsi alias parochiales exstiterint, et assumptos 2* ad earum regimen non extendi, sed antiqua iura servari debere potius in eisdem.

CAP. XXIII.

Si compromissarius secundum) traditam sibi metam, scrutatis et in scriptis redactis voluntatibus singulorum, illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures aliorum comparatione consenserint: non tamen electio, quum praeter formas concilii fuerit celebrata. Ioann. Andr.

Idem.

Si cui l eligendi potestas data fuerit sub bac forma, ut ipse, secreto et sigillatim votis singulorum de capitulo exquisitis et in scriptis redactis, illum eligat, in quem plures de capitulo partium comparatione minorum consenserint, hec consentientes maiorem partem totius capituli non attingant, ipseque, facto huiusmodi scrutinio et in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam eum, in quem non maior pars, sed plures de dicto capitulo, quam in quemquam alium direxerant vota sua, duxerit eligendum: talis electio, quum praeter formas, quas generale concilium servari statuit in electionibus celebrandis decernens eas, si aliter fierent, non valere, fuerit attentata, robur non obtinet firmitatis.

CAP. XXIV.

Ex vocatione, quocunque modo facta in discordia de religioso mendicante ad praclaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius, nec consentire poterit otiam de praelati licentia. Idem de vocatione, facta a minori parte numero ad quamlibet praelationem de religioso non mendiicante, et secas factual irritant) decernit. Et ponit istud cap. omisa speciale in mendicantibus. Ioann. Andr.

Idem a.

Ouorundam oculos sic vitium ambitionis excaecat, quod quasi suae professionis irmemores, qua, contemptis honoribus, abiectis divitiis spretisque deliciis arbitrium proprium] > subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt ad aratrum mano missa, clum praecipitanter ruunt in litigiorum anfractus, et causarum strepitibus se involvunt, et extra administrationes proprii ordinis solum praelaturae conscendere moluntur, electionibus, postulationibus seu provisionibus cle se in discordia celebratis improvide praestando consensum, praebendi assensum a suo superiore nonnunquam extorta licentia potius, quam obtenta, ex quo animarum et ecclesiarum dispendia noscimus piovenisse, et provectura nlaiaora in antea verisimiliter formidamus. Volentes igitur huic pesti salubri remedio obviare, praesenti constitutione sancimus, ut nulli c religioso Prædicatorum, Minorum, Eremitarum sancti Augustini, aut t quorumlibet mendicantium ordinum ex t electione, postulatione, provisione seu vocatione ad aliquam extra administrationem!)* sui ordinis praclaturam, in discordia de se facta, ius de cetero acquiratur; nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, provisioni aut vocationi quoquo modo valeat consentire, etiamsi nlagistri aut ministri vel prioris generalium eorumdem ad id accesserit licentia vel consensus.

T it. VI. C; ap. XXII. a) Illoc olim fuerat clianl declaratum per quamdam extravagantes» Alex. (et Martini) . . . quae cipebat: 1) illecti.: Ioan. Andr. — cl. supra ad c. lo. el c. 18. h.t. c. ap. XXIV. a) Dat. 1 V. Kal. April. A. III. 1297. ap. — hVarrling Anua/. 111 inur. V, 583, no. 28. — Potthast no. 24491. ea: stat etiam in 11c b) arbitrio proprio subiugato: orig. c) nullus religiosos: iL, d) nec non ct: iG. e) ex . . . ipsi: deest: ib.

* T it. VI. Cap. XXI. 1) subsista: ADFG.

o a p. XXII. 1) X.: deest: Codd. coll.; — cf. supra c. 14. 2) ad ase.: ACR. Cap. XXIII. 1) alicul: CO.

Corpus iur. can. Ed. Friedtcrgr. T. II.

Circa religiosos quoque alios, cuiuscunque conditionis vel status existant, volumus hoc servari, ut nec ipsi electionibus; provisionibus aut vocationibus, a minori parte numero ad praelationes quaslibet de se factis, (quae hoc ipso, quod a minori parte processerint, nullum prorsus tribuant ius eisdem,) suum audeant praestare consensum, etiamsi super hoc assentis 3 vel licentia suorum intervenerit praelatorum. Nos enim, quicquid contra praemissa vel eorum aliquod a quoquam contigerit attentari, omnino decernimus irritum et inane.

CAP. XXV.

Non potest electos tinas cicitionen prosequi, peleado confirmationem ex illis, etiamsi protestetur se contentum altera, per (luan) consequi possit seas intentionis effectum. Necesse ergo babel alterara eligere, qua electa ad alteram redire non poterit. Ioanu. Andr.

Idem.

Ut quis duas electiones, de se in aliqua ecclesia celebratas, prosequatur insimul, et confirmationem petat ex eis, quum non nisi ex una ipsarum valeat ius habere, rationi consonum non putamus l, etiamsi se contentum esse velle altera, per quam suae intentionis consequi possit effectum, in initio protestetur. Oportet 2 ergo 3 eum, ne cum ipsius ecclesiae vel sui adversarii, si quem habet, discrimine in incerto vagetur, eligere, quam prosequi velit ex illis, et confirmationem petere tantummodo ex eadem, regressum ad aliar, cui per electionem alterius renunciare, sibi que ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum 4*.

CAP. XXVI.

Si electas non consentit, vel post consensum renunciat, vel moritur, vel propter occultum sui vitium electio cassatur, eligentes ad eligendumoxunc integram tempus habebunt, nisi circo id egerint fraudulenter. Ioann. Airar.

Idem.

Si electio ex eo non sortiatur effectum, quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat iuri suo, aut forte diem clauduit extremum, seu propter occultum eius vitium irritatur: electores, qui iam fecerant quod spectabat ad ipsos, infra iuris terminum eligendo, habebunt a dissensu, renunciatione, monte vel irritatione praedictis, ac si vacatio nova esset, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam, dummodo nil fraudulenter egerint in praemissis.

CAP. XXVII.

Si religiosos, non obtenta licentia, consenti electioni de se factae extra suum monasterium: non valet consensus, et irrita est electio. — 5. 1. Solas superior sine convento fiare potest sus religioso consentiendi et transeundi licentiam. II. d.

Idem.

Si religiosus, cuius arbitrium non ex sua, quum velle vel nolle non habeat, sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit et cuius imperio se subiecit, voluntatedependet, electioni, de se ad praelationem aliquam extra suum monasterium vel suam ecclesiam celebratae, sui superioris, qui dare ipsam valeat, non petita licentia et obtenta, praesumpserit consentire: consensus sic praestitus non teneat, et in poenam praesumptionis illius electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino. j. 1. Ouia yero, lltur religiosis consentiendi electionibus de se factis, et ad praelationes, ad quas electi fuerint, transeundi a sois superioribus sine fratrum consilio licentia dari possit, (uum iura super hoc sint varia, dubitatur interdum: nos ad huiusmodi dubitationem tollendam, et ut ordinationes ecclesiarum ac monasteriorum, in quibus tales electi exstiterint, celerius et facilius valeant expediri, decernimus, ut iidem superiores, suis irrequisitis conventibus, electis lltusmodi consentiendi et transeundi liberam dare valeant facultatem).

f) electioni, postulados-li, provisioni, seu vocationi de se factae in discordia, ad aliquam extra sui ordinis administrationis praelatanu praebere possit assensum, etiamsi magistri, ministri, seu prioris, generalium sttorum ordinum aut inferiorum suorum licentia vel assensus, accedret, absque licentia sed. ap. speciali, faciente plenam et expressam de constitutione huiusmodi ntionem decernentes irritas» etc.: o!ig.

Cap. XXIV. 1) et: deest: Codd. coll. orig. 2) administratiouos: ACDEI 3) consensus: .10 Cap. XXV. 1) putantes: AI; 2) oportet: BDEC 3) ergo: deest: aC 4) habitas: AIICFO.

CAP. XXVIII.

Monarbus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus; ad dignitatem autem episcopalem et in saeculari et in regulat ecclesia talio eligi poterit.

Ideni.

Nullus religiosus ad abbatiam seu praclaturam suae vel alterius religionis de cetero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expresse professus. 1) uodsi secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. Ad dignitatem vero episcopalem, ac guar 1* novitii eliguntur interdum, talem in saecularibus vel regularibus ecclesiis eligi minime prohibemus.

CAP. XXIX.

Forma electionis, toadita per decretalem supra eod. Quina dilectus, non est sablata per seguc.3 concilium Quia propter. II. d. Ioann. Ando.

Ideln.

()tiran expecliat concordare iura iuribus, et eorum correctiones, si sustineri valeant, evitari: decretalem felicitis recordationis Innocentii Papae III. praedecessoris nostri, quae innuit sub ea forma posse in electionibus licite compromitti, ut compromissarii, secreto et sigillatim voluntatibus omnium inquisitis, illum, in quem major et sanior pars capituli consenserit, eligere teneantur, declarans abrogat: un non esse per subsecutum concilium generale; immo potest in ipsis electionibus ut prius procedi licite per eandem.

CAP. XXX.

Accedeus ad sedem apostolicam pro instruendo negotio electionis per decretalem Cimientes, cundo hao de causa, stuido et redcundo integre, pacten gnotidianas distributiones, percipit fructus beneliorum, quos percipere posset in ipsa ecclesia residencia. Ioann. Anclo.

Ideni.

Quum non deceat alicui suum officium esse clamnosum, statuimus, ut ii qui iuxta constitutionem felicitis recordationis Nicolai Papae tertii praedecessoris nostri super hoc editam ad apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia instructuri, quum tales, ecclesiarum suarum prosequentes utilitatem, censeri debeant residentes, fructus beneficiorum suorum, quae obtinent in illis ecclesiis, quarum negotia prosequuntur, et etiam aliorum, quos recipere vel possent recipere in ipsis ecclesiis residendo, integre, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, recipiant, ad sedem propterea veniendo eandem, ibidem hac de causa morando, et ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesiis residerent, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum suarum 2* contrariis, seu privilegiis quibuscunque, per quae praemissorum effectus posset quomodolibet impediri.

CAP. XXXI.

Is, qui oppovit evidentem defectum scientiae vel personae contra prenovendum ad aliquam dignitatem, poeuire non potest. Causan reddit. Ioann. Ando.

Idem.

Ab eo, qui contra effectum vel postulatam seu promovendum ad aliquam dignitatem inter cetera, quae obiicit, evidentem, notorium seu manifestum scientiae vel alium personae defectum opponit, ipsius defectus oppositio vel eius qualitas nequeunt postea revocari. Quum enim opponens, si quod de defectu 1 opposuit huiusmodi destitui veritate contingat, a prosecutione causae debeat omnino excludi, et puniri perinde, ac si in probatione omnium, quae obiecerat, defecisset, iustum est, ut, postquam ad oppositionem eandem procedit, nequeat in praeiudicium eius, contra quem opposuit, ulterius poenitere.

Tit. VI. Cap. XXXIV. a) *Zfanc decretalem Bonif. VIII. iterunt pttblicavit X. hui. Dlai. A. IV. (1298.) in 117on. Boic. XXXVIII, 19o. — Potthast no. 24634.*

CAP. XXXII.

Canonicus impubes, ad electionem non vocatus, non agit do contemptu. — §. 1. Non profossi cura professis, vel conversi laici cum clericis electioni interesse non debent. II. d.

Idem.

Ex eo, quod ad electionem episcopi, quae, te in pupillari constituto aetate, in tua ecclesia exstltit, celebrata, cum ceteris eiusdem ecclesiae canonicis non fuisti admissus, de contemptu conqueri aut electionem eandem impugnare non potes, quum tam iuris quam rationis existat, ut tales, quum 1 discretione careant, ad praestandum in electione suffragium nullatenus admittantur. §. 1. In ecclesiis quoque regularibus vel monasteriis hi, qui non sunt tacite vel expresse professi, non debent cum professis, vel conversi laici cum clericis electionibus interesse.

CAP. XXXIII.

Si ab cleetione cathedralis vel regularis ecclesiae inscriptis ex causa probabili appelletur ad Papam, ea pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. II. equirit decretali9 Cupientes non solum, quod electus veniat, sed quod usque ad finem negotii prosequatur, et habet locura etiam, quum appellatur a conermatione vel provisione. Ioann. Ando.

Idem.

Si, postquam ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata fuerit in scriptis ex causa probabili, quae probata deberet legitima reputata, ad sedem apostolicam appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmata contingat: huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit canonice ab appellatione ipsa recessum, quum sit ab eo, qui non potuit, de facto praesumpta, nullam obtinebit 1* roboris firmitatem. Si vero electus, qui iuxta constitutionem felicitis recordationis Nicolai Papae tertii praedecessoris nostri ad dictam sedem venerat pro electionis suae negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum: eius electio auctoritate constitutionis ipsius, quae non solum ut quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit, quod usque ad finem negotii prosequatur, eo ipso viribus evacuetur 2* omnino. Quum autem ab electionis confirmatione vel facta provisione per eundem, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat devoluta eligendi potestas, ad sedem appellatur eandem: constitutionem praedictam in veniendo et 3* mittendo et aliis, quae perstringuntur in ea, convenit observare.

CAP. XXXIV.

Dispensare possunt episcopi et superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod usque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoveri; ad subdiaconatum tamen debent proenovari infra annum; alias sunt privati. Et, illo durante septennio, debet in illis ecclesiis idoneus poni vicarius, de fructibus ecclesiae sustinendus. Elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoveri.

Idem a.

Quum ex eo, quod felicitis recordationis Gregorius Papa X. 1* praedecessor noster statuit in concilio Lugdunensi, ut ad regimen parochialium ecclesiarum assumpti se ad sacerdotium promoveri faciant infra annum a sibi commissi regiminis tempore connumerandum 2*, et personaliter resideant in eisdem, alioquin, si infra idem tempus promoti non fuerint, huiusmodi ecclesiis absque monitione alia sint privati, nonnullis extunc parochiales ecclesias recusantibus acceptare, legendi et 3 proficiendi, quum eis facultates non suppetant, nec ab ecclesiarum praelatis de aliis beneficiis in plerisque mundi partibus interdum provideatur eisdem, opportunitas sit sublata in grande universalis ecclesiae, quae ad sui regimen viris literatis permaxime noscitur indigere, dispendium et iacturam: nos, super boa multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, ut fructum in Dei ecclesia suo tempore afferre valeant opportunum, utiliter providere, praesenti constitutione sancimus, ut episcopi eorumque superiores cum his,

Ti t. VI. Cap. XXVIII. 1) *add.*: etiam: Codd. coll. Cap. XXIX. 1) *cf. c. 32. X. ele elect.* (1, 6.) Cap. XXX. 1) *lidie*; BE 2) ipsarum: Codd. coll. Cap. XXXI. 1) quod defectum: AB.

Cap. XXXII. 1) qui ... carent: A. Cap. XXXIII. 1) obtinet: Codd. con. 2) vacuatur: 4BCE; vaeuetur: DFQ 3) et: deest: ACDEF; in: G. Cap. XXXIV. 1) X.: deest: Codd. colo. Mon. Boic.; — *cf. supra c. 14.* 2) numerandum: ACDEFG Mon. Boic. 3) ac: Mon. Boje.

quae in utilitatem dictarum ecclesiarum expendi vel futuris deberent successoribus fideiiter reservari, occupant, inter se dividunt, surripiunt, dilapidant, dissipant et consumunt in eorum grave dispendium et iacturam: nos, ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitate praevidere volentes, decernimus, ut hi, qui praemissa de cetero praesumpserint, eo ipso sint et tamdiu maneat ab officio et beneficiis quibusque suspensi, donec pice restituerint quicquid de bonis perceperint supra dictis, non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, constitutionibus³ vel statutis, iuramento, confirmatione sedis apostolicae aut alia quacunque firmitate vallatis, quae omnia quoad hoc auctoritate apostolica revocamus, cassamus et irritamus, ac nullius inaneceps volumus esse firmitatis.

CAP. XLI.

Decretalis la circo sohan in extriudicialibus appellatimaibus locum habet; in iudicialibus autem antiqua iura servanda sunt. II. d. Ioann. Andr.

Idein.

Constitutio felicitis recordationis Gregorii Papae I praedecessoris nostri edita in concilio Lugdunensi, formam exprimens, secundum quam ab iis, qui in electionibus, postulationibus aut provisionibus se opponunt, debeat appellari, locum sibi non vendicat, nisi solum, quum in eis extra iudicium appellatur. Ouando vero in iudiciis in huiusmodi negotiis appellari constituitur, anteriora itura, quum per eam innutata non fuerint, observari oportet.

CAP. XLII.

Habens plenam administrationem cathedralis ecclesiae in spiritualibus et temporalibus, intridicialia exercere potest, sacramentalia non, nisi episcopus fuerit. II. d. Dom.

Idein.

Is, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiae plena et libera in spiritualibus et temporalibus a sede apostolica, cui soli hoc competit, est commissa, potest, alienatione bonorum immobilium duntaxat excepta, omnia, quae iurisdictionis episcopalis existunt, et quae potest electus exsequi confirmatus, libere exercere. Illa quippe, quae ministerium consecrationis exposcunt, nisi fuerit episcopus, per Ellos faciat episcopos expediri.

CAP. XLIII.

Monialis non eligit, nisi peregerit duodecimum annum, et sit tacita vel expresse professus, nec eligitur, nisi peregerit tricesimum annum, et fuerit expresse professus. Hoc dicitur prima pars usque ibi: Sane. Ioann. Andr. — §. 1. Non obstante contradictione vel appellatione quacunque, electa a duobus partibus numero, quum per scrutinium proceditur, examinatione praemissa per officium praesidentis confirmatur et benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam actus extraneos se divertant, eligentes possunt accedere ad illam, quae maiorem partem conventus numero habet. Et si per accessum ad duas partes pervenerint, sicut in primo caso, continuabitur et benedicitur; non tamen admittitur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, quum abbatissa fuerit benedicta et possessionem adeptam. Item de obiectionibus contra electam a maiori parte conventus, quae tamen duas partes nec a principio, nec per accessum habet, ante confirmationem sine strepitu et figura iudicii inquiretur. Ipsa tamen, alienatione bonorum et monialium receptione sibi interdictis, interim ministrabit. Item a minori parte electa nullum ius acquiritur, nec aliae possunt accedere ad eam, nec ibi fit collatio, nisi numeri ad numerum. II. d. — §. 2. Uleetae per compromissum benedictio impenditur, non obstante minoris partis contradictione; sed, si maior fidei obponat, libere administrabit, nec confirmabitur. Si autem ei se opponat par in duplo maior, non administrabit, nec confirmabitur, sed expectabit litem eventum. II. d. — §. 3. Si ab opponentibus in casibus praemissis appellatur, constitutio ut circa servabitur, sed moniales ad sedem apostolicam personaliter non veniunt, sed procuratores secundum constitutionem cupientes mittunt. I. d. Ioann. Andr. — §. 4. Ponentes vel nutientes discordiam in electione monialium ipso furo sunt excommunicati. II. d. Ioann. Andr. — §. 5. Haec constitutio lucum babel in monialibus regulariter viventibus, et in canonicis regulatis, hoc excepto, quod non debeant nisi professae eligere vel eligi. Quod non potest sibi vindicare totum in canonicis secularibus; per hoc tamen Papa non approbat statum dictarum canonicarum saecularium. II. d. Ioann. Andr. — §. 6. Iura, de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non sunt mutata. II. d.

Idein.

Indemnitate monasteriorum monialium, quae frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia in spiritualibus et temporalibus dispendia patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes, statuimus, ut, quum in eis fuerit electio facienda, nulla monialis, nisi duodecimum annum peregerit, et professus fuerit tacite vel expresse, ad

eligendum cum aliis admittatur. Nec in abbatissam aut priorissam, ubi per priorissam monasterium gubernatur, de cetero eligatur aliqua, nisi tricesimum annum compleverit, et expresse professus fuerit ordinem regularem. 5. I. Sane, si ad electionem per formam scrutinii procedatur, et, votis in diversa divisis, electiones per plures in discordia celebrari contingat, ea, quae a duobus partibus numero fuerit celebrata, exceptione seu contradictione aut appellatione quacunque partis alterius non obstante, per superiorem, prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione praemissa, si alias inventa fuerit canonica, confirmetur, et confirmatae electae, si abbatissa exstiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum a partibus fuerit celebrata duabus: tunc, non obstante, quod sit publicatum scrutinium et ad electionem processum, possint moniales, quae in alia vel in alias direxerant vota sua, licite per consensum, antequam ad actus divertant extraneos, omni pravitate cessante ad illam accedere, quae ab aliis maiorem partem conventus numero facientibus est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes perveniri poterit illis, quae antea in eam consenserant, computatis, confirmetur et benedicatur, re si duas partes ab initio habuisset, ut in casu proximo est praemissum. Verum si quae fuerint moniales, quae, postquam in praemissis casibus talis confirmata et benedicta exstiterit ac possessionem suae administrationis fuerit assecuta, voluerint in modum denunciationis vel accusationis, ut a dignitate deiciatur adepta, proponere aliquid contra ipsam: eis per praedicta proponendi minime sit sublata facultas. Si vero ad illam, quae a maiori parte, ut praemittitur, est electa, noluerint illae accedere in illas, vel si accesserint, non tot tamen, quod cum aliis prius in eam consentientibus faciant duas partes tunc super obiectibus partis alterius, si qui fuerint, et super aliis, quae in tali negotio sunt ex officio inquirenda, plene sine strepitu iudicii et figura per superiorem inquirenda primitus, antequam confirmetur eadem electio vel etiam infirmetur. Sed interim praesentis constitutionis auctoritate in spiritualibus et temporalibus libere administret, sic tamen, quod de rebus monasterii nil penitus alienet, nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo. Si qua vero a minori parte conventus numero nominata fuerit vel electa, ex nominatione vel electione huiusmodi, quas eo ipso, quod pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere, ipsi usque aliquod quomodolibet non quaeratur, nec ad eam ab aliis per consensum in hoc caso valeat accessus haberi. Ut autem, quum per praedictam formam proceditur, facilius in huiusmodi monialium electionibus ad concordiam veniatur: decernimus, ut non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem. §. 2. Ceterum si per formam compromissi fuerit in electione processum, et electae pars aliqua se opponat: si minor, ipsius, ut in forma scrutinii statuitur, confirmetur electio, et eidem benedictio impendatur, partis eiusdem contradictione vel exceptione aut appellatione qualibet non obstante; sed per hoc denunciandi vel accusandi eam postmodum sibi via minime sit praecclusa. Si maior: eius, donec de obiectis et aliis, ut in eadem forma scrutinii praemittitur, fuerit inquisitum, confirmatio vel infirmitas differatur; sed interim, ut praedicitur, libere administret, nisi forsitan pars opponentium easterit duplo maior. Tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litem eventum potius expectare. §. 3. Porro si in huiusmodi electionum negotiis contigerit, in illis duntaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta praemissa fuerint admittendae, ad sedem apostolicam appellari: appellantes formam constitutionis felicitis recordationis Gregorii Papae praedecessoris nostri editae in concilio Lugdunensi diligentius servare teneantur. Sed quum eas propter sexus verecundiam suaeque conditionis statum non deceat, nec ipsi expediat publico coetui demonstrari aut extra sua monasteria evagari: nolumus, quod electae vel etiam eligentes aut appellantes, seu hae, contra quas appellatum fuerit, ad eandem sedem personaliter veniant quoquo modo; sed procuratores sufficienter instructos iuxta constitutionem pie memoriae Nicolai Papae tertii praedecessoris nostri ad sedem ipsam transmittant, per eos electionum ac appellationum et postulationum suarum prosecuturam

Tit. VI. Cap. XL. 3) const.: *deest: ABCDEF.*

Cap. XLI. 1) cf. *soya c. 4.* 2) in: *deest: Codd. coi.*

4) contigerit: A.

Cap. XLIII. 1) per: *deest: Coda. coll.*

2) el.: *deest: AB*

3) in:

I. *deest: ABEII'*

II. si quae: AB

12) cf. *ib. c. 16.*

4) ac ... voluerint: *mnisit Ricleterats*

6) exclusa: A

10) et post.: *deest: Oodd. role.*

5) obiectionibus ...

7) obiectionibus: ABDO

8) cf. *suen c. 4.*

negotia, prout iustitia suadebit, poenam in dicta constitutione contentam ipso iure, si hoc non fecerint, incursum. §. 4. Postremo hi, quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus moniales easdem deinceps contigerit evocari, ab his prorsus absteineant, per quae inter eas super faciendis ipsis electionibus oriri possit discordia vel exorta nutrid; alias co ipso excommunicationis sententiae se noverint subiaccere. fi. 5. Supra dicta siquidem nedum in monasteriis, in quibus sunt moniales, viventes sub aliqua de religionibus approbatis, sed etiam in illis ¹¹ ubi sunt iuxta quaruncumque provinciarum consuetudinem mulieres, quae nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed vivunt ut in saecularibus ecclesiis canonici saeculares, volumus per omnia observari, eo, quod supra dicitur, duntaxat excepto, ut non eligantur nec eligant non professae, quia in ipsis hoc locum sibi nequeat vindicare; per hoc tamen earum statum, ordinem seu regulam nolumus nec intendimus approbare. §. 6. Ad haec licet praemissa, quae in multis a jure communi discrepare noscuntur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasteriis faciendas ex certis causis rationabilibus ¹² specialiter duxerimus statuenda, intentionis tamen nostrae nequaquam exstitit ¹³, ut per illa quoad electiones in aliis virorum monasteriis vel quibusvis ecclesiis celebrandas ¹⁴ aliquid immutetur; sed iura praecedentia in sua omnino renlancant ¹⁵ firmitate.

CAP. XLIV.

Si ordinarios, post recessum appellationis interiectae ad curiam, in causis electionum episcopatum non inquisito, an pravitas intervenierit, procedit, confirmat vel consecrat: praedicta non tenent, et ipse ab episcoporum confirmatione et consecratione suspensus est per animo]. H. d. Dominicos de sancto Cieminiano.

Idem.

Provida consideratione generale i concilium Lugdunense concessit, ut ab appellationibus, in indicio vel extra iudicium ad sedem apostolicam in electionum episcoporum et eorum superiorum negotiis interiectis, per quas ad sedem ipsam cadera negotia deferuntur, partes milla interveniente pravitate recedere valeant, antequam ipsi sedi apostolicae ² appellationes eadem fuerint repraesentatae ³, sed inferiores indices, quorum est appellatione cessante negotiorum cognitio eorundem, si ⁴ in hoc pravitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant, et, si eam intercessisse repperint, se non intromittant ullatenus de eisdem, sed praefigant ipsis partibus peremptorium terminum competentem, quo cum actis et munimentis suis apostolico se conspectui repraesentent. Verum quum nonnulli, concessione huiusmodi abutentes, suam, inquisitione praefata omnia, cognitionem in eisdem negotiis interponant, ad confirmandas electiones et consecrandos electos temere procedendo: nos, super hoc expressius providere volentes, confirmationes et consecrationes huiusmodi, et quoscunque processum alios, quos inquisitione praemissa non habita contigerit de cetero in talibus negotiis attentari, decernimus nullius penitus existere firmitatis, et confirmantes et ⁷ consecrantes eosdem, (ut in eo, in quo peccaverint, puniantur,) ab episcoporum confirmatione ac consecratione per annum continuum ipso iure fore suspensos.

CAP. XLV.

Si Papa sibi provisionem ecclesiae cathedralis reservavit, inLibuit et decrevit, non est vitata olectio, quae praecesserat; omnia tamen, quae reservationem segauntur, carent effectu. Ioann. Andr.

Idema.

Si eo tempore, quo provisionem alicuius ecclesiae cathedralis ex quavis causa dispositioni set: ordinationi sedis apostolicae reservamus, inhibentes, ne ad electionem vel

provisionem faciendam in ea quomodolibet procedatur, et decernentes, si secus super hoc a quoquam scienter vel ignoranter attentatum exstiterit, irritum et inane, iam ad electionem forsitan sit processum in ipsa: praesenti constitutione sancimus, quod, licet reservatio, inhibido et decretum huiusmodi non afficiant electionem vel alia, quae praecedunt, afficiunt tamen, ut effectu careant ea, quae postmodum subsequuntur.

CAP. XLVI.

Absens pinres procuratores ad actum electionis Jaro potest in solidum, et non alitor; et in altero admittondo ponit tres grados. 11. d. usque ad §. Porro. Dominicos. — §. 2. Procurator, ad eligendum constitutus, unen' nomine suo, et unten nomine domina sui eligere non potest, nisi a doatio de corta persona speciale mandatum habera. 11. d. — §. 3. Canonices abseus, hec nullus de capitulo eius procurator esse velit, et ipso procuratorem, qua non sil de capitulo, nolente capitulo deputare non possit, votum per literas exprimere non potest, quum cuiuslibet votum sil secreto et sigillatim in scrutinio exprimeudu. 11. d.

Ideen.

Si quis iusto impedimento detentus in electionis negotio nequeat commode ¹ interesse, potest nedum uni, prout dicitur in concilio' generali, sed et pluribus committere vices suas, dum tamen eorum cuilibet det in solidum potestatem; et erit tunc melior conditio occupantis. Verum si ambo concurrant insimul et postulent se admitti, audiri eos non expedit, quia possent vota sua dirigere in diversos, sicque res non haberet exitum, et quod ab eis hoc casu fieri non valeret. Sed si admittatur duntaxat, quem capitulum vel pars maior elegerit, vel, si concordare nequeant, is, qui primo in ¹ instrumento vel literis procurationis exstiterit nominatus. §. i. Si autem nullus ipsorum in solidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem ipsorum aliquis non debebit admitti, sibi imputet, qui sic eos constituit indiscrete. §. 2. Porro, quum unus est procurator simpliciter constitutus, si is unum suo, et alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit, nihil agit, nisi de certa eligenda persona sibi dominas dederit speciale mandatum. Tunc enim in illam eius, et in aliam suo nomine licite poterit consentire. §. 3. Absens quoque, licet nullus de collegio velit esse procurator eiusdem, nec ipso nolente capitulo extraneum valeat deputare, non poterit aliquatenus per literas exprimere votum suum, quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secrete et sigillatim tantummodo exprimendum.

CAP. XLVII.

Si apparet coilectus, vel se opponens ei, qui confirmationem petit: tilo vocabitur nominativum; alias fiet in ecclesia crida generalis, quod se confirmationivolentes opponere veniant peremptorioassignato: alitercoulirmatio fasta non tonel. Ioannu. Ando.

Idem.

Quoniam, electione non in concordia celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet, consuevit interdum suae confirmationis celeritate, praefrens cupiditatem propriam iuri et inordinatum effectum etiam aequitati, competitorum aliquando, ubi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electas est unicus, supplantare, dum, nullis vocatis et non discussis negotio, per repentinam confirmationem cito contra doctrinam Apostoli imponit manas electo: nos, volentes huic morbo et fraudibus obviare, praesentis constitutione sancimus, confirmationes tales viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas et inanes. Vocationem autem huiusmodi nominativum, ubi est coilectus vel apparet oppositor, alias generaliter in ecclesia, in qua electio ¹ facta est, ut, si qui sint, qui se velint opponere, compareant assignato peremptorio termino competenti, faciendam esse censemus, quae, etiamsi electio in concordia celebrata fuerit, volumus observari.

audivit de electione facta de dom. Sclata praedicto satis gratum habuit: sed ah astantibus iuris peritis quacsivil, an ad ipsum, an ad archiep. ipsius electionis spectaret couGrmatu, quod hin determinat: Glossa.

Tit. VI. Cap. XLIII. 11) et (sed: G') in illis etiam: DCEQ 12) et ABCDEF G) ac: E; decat: E 7) ac: ADX.
rat.: Codd. cuti. 13) oxisit: (b. 14) eolebrandis: AR 15) manean: UUh. Cap. XLVI. 1) colmo.: degst: AHICUEF @) rj. c. 12. Y. de eitel. (1, 5).
Cap. XLIV. 1) gen.: deest: AO — cf. supra c. 10. ") ap.: deest: 3) in: deest: AC
Codd. Cal. 3) praosontatae: ib. 4) au: BCDEFQ: quae: a 5) ac: Cap. XLVII. 1) el.: oUi. a BiLlro.

TITULUS VII. DE RENUNCIATIONE.

C A P. I.

gomanus Pontifex potest libere papatui renunciare. II. d. secundum Zonz.

Bonifacius VIII.

nuoniam aliqui curiosi, disceptantes de his, quae non multum expediunt, et piltra sapere quam oporteat contra doctrinam Apostoli temere appetentes, in dubitationem sollicitari, an Romanus Pontifex, maxime quum se insufficientem agnoscit ad regendam universalem ecclesiam et summi pontificatus onera supportanda, renunciare valeat papatui eiusque oneri et honori, deducere minus provide videbantur: Coelestinus Papa quintus praedecessor noster, dum eiusdem ecclesiae regimini praesidebat, volens super hoc haesitationis cuiuslibet materiam amputare, deliberatione habita cum suis fratribus ecclesiae Romanae cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, de nostro et ipsorum omnium concordii consilio et assensu auctoritate apostolica statuit et decrevit, Romanum Pontificem posse libere resignare. Nos igitur, ne statutum huiusmodi per temporis cursum oblivioni dar, aut dubitationem eandem in recidivam disceptationem ulterius deduci contingat, ipsum inter constitutiones alias ac perpetuam rei memoriam de fratribus nostrorum consilio duximus redigendum.

C A P. II.

Si in fraudem expectantis primam vacaturam, quum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat: non tenetur expectans illam recipere; immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem. Et si illi renuncianti illa pinguis postes conferatur, hoo ipso probata Bit fraudis, et carebit atraque.

Idem.

Si, te praebendam vel dignitatem in aliqua ecclesia proximo vacaturam auctoritate apostolica expectante, aliquis praebendam seu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, ut, illa primo sic vacante praeccludatur tibi via per consequens ad obtinendum praebendam vel dignitatem aliam pinguiorem, quae per mortem alicuius vel alias in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximo vacatura: per renunciationem huiusmodi, dummodo

Tit. VIII. Cap. I. a) *haec decret. In 920c. IV. dilect. fil. universitati magistrorum scolarium Parisiis commemorantibus directa est Lugdun. XI. Kal. Illci. P. A. III. 1245. — Potihasst no. 12062. --- in Comp. c. i. h. t. — in Bulla Innoc. Ad exped. no. 6. 1) ipsi: *Iac* e) can.: *deest*: *If* d) possit: *Iac*.*

Cap. II. a) *Inn. IV. bulla baronibus communitatibus, consiliis tate civitatum quam castrorum et aliorum locorum, ac universis militibus et populis per regnum Portugalliae constitutis directa exstat (exleg. Vatic. jinL'ullar. Pons. ed. Taur. III, 516. — Potihasst no. 1175 1. — Berger no. 1589. — in Comp. ja. t. c. 2. — in Bulla Ad exped. no. 7. — Dat. Lugd. IX. Kal. Avg. III. 1245. b) hoc loco desiderantur etiam in Comp. cit. seqq.:* exultamus in Domino gaudio, quum christianae professionis regna sic salubri diriguuntur statu, quod ecclesiae, ac alia loca cultui et obsequio deputata divinis, et personae ecclesiasticae, caeterique fideles ipsorum pacis tranquillitate laetantur, fides in eis catholica maiori continue robore convalescit, servatur inibi iustitia, et audacia cunctis ibidem interdicatur. Vehementi autem dolore turbamur, si quando regna ipsa, quod ahsit, procurante humani generis inimico, scincluntur discordiis, circa fidei cultum remisso devotionis ardore tepescunt, iustitiam negligunt, et in se ipsis permittunt illicita herpetrari. linde multa sollicitudine magnoque studio procurare nos convenit, ut christianorum regna, quae in statu sunt prospero, incommutabiliter in dio regantur, et quae periculoso muere digmoscuntur, reformatione laudabili reparentur. Sane quum carissimus in Christo filius noster . . . Portugalliae rex illustris a puerilia sua, clarae memoriae patre suo viam universae carnis ingresso, regni Portugalliae gubernatione suscepta, ecclesias et monasteria existentia in eodem, pravo usas consilio, in gravem Dei offensam et conculcationem cedestasticae libertatis, multimodis exactionibus et oppressionibus per se, suosque immaniter afflixisset, et ab aliis pro ipsorum libito libere permisisset affligi; tandem quibusdam ecclesiarum praelatis citusdem regid apud Romanos Pontifices praedecessores nostros (inercias

de praemissa fraude appareat saltem per aliquas probabiles coniecturas, ut, quia dictae renunciationis tempore is, qui praebendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate gravi detinebatur, vel aliquid aliud imminerebat, propter quod illius praebenda seu dignitas vacare in proximo probabltiter credebatur, nullum tibi volumus obstaculum interponi, quo minus, praebenda vel dignitate praedicta sic fraudulenter renunciata omisa, possis dictam pinguiorem, quum eam vel alian' si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate praefata libere petere veluti tibi debitam, et habere. Ceterum si praedicto renunciante huiusmodi praebenda vel dignitas pinguior forsitan conferatur, eo ipso dicta fraus intelligatur case probaba, et idem renunciens habita omnino careat et ambita.

TITULUS VIII.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA I'RAELATORUM.

CAP. I.

Iurisdictio suffraganci excommunicati ad metropolitatum non devolvitur. Ioann. Andr.

Innocentius IV.°

Romana ecclesia (El *infra*.) Edictum vero per Remensem provinciam publicatum, ut a subditis episcoporum ipsius provinciae pro audiendis et terminandis eorum causis libere ad Remensem curiam accedatur, penitus revocamus, quia, etiamsi i tenerentur iidem episcopi pro suis culpis vinculo excommunicationis adstricti, non taten ex culpis ipsis, quum id non inveniatur a iure concessum, ad Remensem archiepiscopum iurisdictio devolveretur eorum. Sed alia forte pro illis b poena ipsis canonica e posset d infligi.

CAP. II.

Si ille, qui praeest, est negligens et remissus, debet superior illi daro idoneum coadiutorem. II. d. Ioann. Andr.

Idem Baronibus et Comitibus l* regni
Porttggalliae.

Grandi non immerito b (El *infra*.) Mandamus, quatenus

multiplices super his deponentibus contra euro, felices recordationis Gregorius Papa praedecessor noster post huiusmodi (pierdas et acimonitiones frequentes regi propter hoc faetas eidem, ac expectationes diutinas, nec non et interdicti ac excommunicationis sententias oh ipsius contumacia= in ettm, et praefatuni regnum auctoritate apostolica prolntlgatas, clique observatas ibicem super certis praedictae libertatis articulis, et quibusdam aliis ah eo et sois imposterum observandis, et satisfactione impenclenda monasteriis et Ecclesiis de damnis ac iniuriis per ipsum et suos irrogatis eisdem, ac ipsorum defensione duxit salubriter providendum, certis executoribus, qui cono ad hoc ecclesiastica censura compellerent, deputatis. Sed idem, receptis apostolicarum provisionum literis, licet promiserit per suas patentes literas, quod arteulos contentos in earunclen provisionum literis et observaret et faceret a suis subclitis observari; postmoclum tomen non solum praefatis monasteriis et ecclesiis de praemissis damnis et iniuriis satisfacere, vel ea defensare neglexit; sed etiaru, nt accepimus, ecclesias et monasteria ipsa per se, suosque portarios et meyrinos collectis, procurationibus ac exactionibus indebitis intolerabiliter aggravavit et aggravat incesanter, ac circa ntalefactomim regni eiusdem insolentiam reprimendam sic negligens invenitur, quod in eodem regno bona tam ecclesiastica, guata mundana per raptos, praedones, invasores, incendiarios, publicos sacrilegos et detestabiles homicidas abbatum videlicet, priorum et aliorum religiosorum et clericorum saecularium, ac laiconum etiam occisores, deperire propter saecularis defectum iustitiae digmoscuntur. linde quia sic in codera regno a quibuslibet suis subditis impune cletinquitur, barones, alique ipsius regid nobiles et ignobiles, sumpto ex hoc delinquendi ausu, matrimonia contrabere in gradu prohibito, bona ecclesiastica rapere, ac alia quam plura mala olim a bonae memoriae Ioature Sabinen. episcopo tunc in partibus illis Apostolicae Sedis legato, sub anathematis interminatione prohibita committere non verentur, et taro ipsi, quam plures alii de regno praefato diversarum excommunicationum

Tit. VII. Cap. I. 1) ipsam: *CG*.Tit. VIII. Cap. I. 1) etiametel: *ABO*; si etiam: *Iabcd*.Cap. II. 1) communitatibus: *BDF orc'g*; comitatibus: *Ia*.

dilectum filiunl nobilenl² virum, comitenl² e voloniensem³ praefati regis Portugalliaetl² fratrem rie¹ devotione, probi-
tate ac circumspectione multipliciter commendatum, qui
eidem regi, si absque legitimo dececeret filio, iure regni
succederet, quique examinatae e dilectionis affectu, quo vos
et praedictum regnum prosequitur, magnanimitate ac
potentia sibi plurimunl suffragantibus, regnum ipsum ma-
turius f reformaturus firma credulitate speratur, praesertim
qLILIII ad CLIralll CC aCInIriI Stratlonelll g e neralem et liberam
regni eiusdem, tam 5 * pros saepe dicti regis quam ipsius
regni utilitate, si provide attendatur, ac ad defensionem
ecclesiarunl, monasteriorunl aliorunlque piorunl locorum
regni praefati, et personarunl ecclesiasticarunl tara religio-
sarum quam saecularium, nec non vicuarum, orphanorum et
ceterorum ibidem degentium, ac deperditorum inibi re-
cuperationem⁶ salubriter, ut lt in Domino confidimus, sit
assumptus: quum ad vos accesserit, (fidelitate, homagio,
juramento seu pacto, si aliquibus forte praefato regi vel
cuicunque alii personae tenemini l, aut etiam ipsius regis
prohibitione, dummodo personam eius et vitam, ac legitimi
sui filii, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter con-
servetis clebitum^k eis exhibentes honorem, nequaquam
obstantibus,) in civitatibus, castris, villis et munitio-
nibus regni praedicti cum omnibus suis recipere, ac eius disposi-
tioni, ordinationi et mandatis universaliter singuli et sin-
gulariter universi per omnia et in omnibus intendere⁷ absque
difficultate qualibet procuretis, impendentes sibi contra
quoslibet repugnantes ac etiam violentos consilium, auxiliuul
et favorem, de redditibus, proventibus onnibusque praefati l
regni iuribus sine diminutione aliqua plenarie respondendo,
ut de illis dicto regi, secundum quod suam decet excellen-
tiaml, sibi^m ac suis et praefati regni necessitatibus pro
temporeⁿ ac negotiorum emergentium qualitate valeat pro-
videre. Alioquin venerabilibus fratribus nostris o Bracharensi
archiepiscopo et episcopo Colimbriensi damus nostris literis
in praeceptis 4, ut vos ad id monjtione praemissaP per cen-
suram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Per
hoc autem non intencinlus memorato regi vel ipsius legitimo
filio, si quem habuerit t, praedictum regnum adirneri; sed
potius sibi et eidem regno destructioni exposito, ac vobis

innoclati laqueis per devia desperationis errantes in conten-:ptum
clavium divinis se officiis irreverenter ingertnt, et ecclesiasticis
sacramentis, ac in subversionem catholicae fidei piltres eorum de
ipsius articulis auctoritates tam novi, quam veteris testauenti
temere, non sine fermento pravtatis haereticas, in sualum et aliorum
animarum periculum exponendo, eo dissimulante, non metuunt
disputare: et nonnulli de regno ipso ecclesiarum et monasteriorum
patroni, ac alii asserentes se patronos, quum non sint, locorum
ipsorum et ab eis illegitime geniti, in bonis dictanun ecclesiarum
et eorundem monasteriorum enuleliter debacchantes, ecclesias ipsas
et monasterio eacleni ad tantam inopiam reclegetunt, quod eis
nequeuntibus proprios sustentare ministros, quin tino aliquibus ex
ipsis servitorum solatio destitutis, et aliorum claustris, rectoriis,
ceterisque officinis, equolum stabulis et postribulis quarumlibet
personarum vilium deputatis, divini nominis, et religionis cultus
exinde penitus est sublatus bonis illonun omnibus in direptionem
expositis et in praedam. Ceterum castra, villas, possessiones et
alia jura regaba, ideal rex propter ipsius desidiām, caique cordis
imbecillitatem deperire permittens, ac passim et illicite malignorum
acquiescens consiliis, alienans tam ecclesiasticarum, quam saecula-
rinum personarum nobilium et ignobilium occisiones nefarias, dura
religioni non parcutit, nec sexui, vel aetati, rapinas, incestus,
raptusque monialium et saecularium mulierum, rusticonum ac
negotiatorum tormenta gravia, quae ipsi a nonnullis regni praefati
pro extorquenda ab ipsis pecunia infligLntur; ecclesiarum et cime-
tiorum violationes et incendia, fractiones treuguarum et alia
enormia, quae a sibi subiectis libere committuntur, scienter tolerat,
quin potius tot, tantisque malis, dlun ea praeterit impunita, con-
sentire videtur, et pandit aditum ad peiora. Terras insuper et alia
christianorum bona in confino Saracenotum posita non defendens,
ea infidelibus devastando, seu etiam occupaucla ex animi pusillanimi-
tate relinquit. Et licet a supradictis praelatis, ut ad corrigenda
praemissa, pluraque alia nefanda, quorum seriosa narratio fastidium
generaret, arcleuter, ut tenetur, assurgeret, monitus fuerit diligenter,

ipsis in vita ipsius¹⁰ * regis per sollicitudinem et providen-
tiam comitis consulere supra dicti.

CAP. III.

Episcopo a paganis vol a schismaticis capto, non archiepiscopus, sed
capitel¹¹¹¹¹ administrat, nisi Papa, quam cito hoc fieri poterit, super hoc per
capitulum consueundus, aliter ordiaret. Ioann. Ambr.

Bonifacius VIII.

Si episcopus a paganis aut schismaticis capiatur, non
archiepiscopus, sed capitulum, ac si sedes per mortem
vacaret illius, in spiritualibus et temporalibus ministrare
debebit, donec eum hbertati restitui, vel per seden' apostoli-
cam, (cuius interest ecclesiarum providere necessitatibus,)
super hoc per ipsum capitulum quam cito conlnode poterit
consulendam, aliucul caplgerit ordinari.

CAP. IV.

Lcelesia cathedrali vacante soles Papo visitatorem deputat, nisi archi-
episcopus propter negligentiam vol 001010111 capituli administratione
cum causae cognitione deputaret. Illo dicit Dominicos. — §. 1. Visitator
ecclesiae vacantis, ab inferiore a Papa deputatus, temporalia et spiritualia
administrat, excepto beneficiarum collatis ad episcopur pertinente.
H. d. Dominicos.

Ideni.

Ecclesiae cathedrali vacanti visitator ab alio quam a
Romano Pontifice deputari non potest, nisi forte capitulum
in spiritualibus et temporalibus negligenter aut perperam
administret. Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam
vel malitiam capituli, eo vocato, causaeque super hoc cogni-
tione praemissa, visitatorem seo administratorem ciclem
ecclesiae licite poterit deputare. §. I. Huiusmodi quoque
visitator, quanquam spiritualium et temporalium aclmlrlstrat-
ionem legitimam censeatur habere, beneficia timen, quae
ad collationem pertinent episcopi, conferre non potest, si ab
alio quam a Romano Pontifice fuerit deputatus.

idem lamen, comas monitionibus obauditis, id efficere non curavit;
propter quod nos episcoporum, abbatum, priorum et aliorum tam
religiosorum, quam saecularium regni eiusclem coqueutionibus et
clamosis insinuationibus excitant, regem ipsum per postras literas,
nt praemissa corrigeret roganlrunl duximus ademe, et hortandum
venerabilibus fratribus nostris Colimbrien., ac Portugallen. episcopis;
ac priori praeclicto Colimbrien., nililominus per alias literas in-
iungentes, ut cuas ad hoc ex parte nostra monentes attente, ac
efficaciter inducentes, qualiter super hoc faciendum cluceret, et de
ipsorum cura eum in hac parte processu nos in concilio certificare
curarent. Quum igitur per dictes Colimbrien. et Portugallen. eiusclem
concilii tempore apucl Sederā Apostolicam constitutos, ac ipsorum
dicti prioris literas, quod praefatum regem super bis diligenter
monuerint, et tamper eosclem, quam per altos ficlecligos, nec non nml-
torum virorum ecclesiasticorum, commnuuitatuul, baronum, milihnn,
ac etiam nobilium dominorum literas, quod praemissa nullatenus
emendantur, sed potius de die in diem graviora propter eius clesiciam
et negligentiam praesumuntur, gnoclque in subversionem regni prac-
fati vassalli eiusclem regis, congregata multitudo armatorum,
castra ipsius noviter expugnare omniaque occurrentia invadere, de-
vastare, praedari, et alia mala, eo hace ex tempore nimio tolerante
committere, divino timore posthabito, non formidant, nobis satis
liquido innotescat: Cupientes regnurn ipsum tot tribulationum
adversitate depressum, maxime quum sit Itomanae Ecclesiae cen-
suale, alicuius prudentis et providi diligentia et industria relevan,
universitatem vestram de fratruul nostrorum consilio monenuts,
rogamos et hortatnur attente per apostolica vobis scripta clistrice
praecipiendi mandantes in remissionem vestrolum peccaminunl
iniungendo, quatenus c) N. vicecomitem: If; vicecomitem: Id
(vir. : rleest) d) Port.: deest: oriJ. e) ex innatae: ib. f) mat.:
(vir. : rleest) d) Port.: deest: If g) pro: deest: If h) ut: ileest: ladf or<g.
deest: If or<d. i) teneamini: If k) deb.: deest: ib. l) saepe fati: ladf orig.
ni) et sibi: Jade orig. n) temporum: lad () rig. o) venerabili
fratri nostro: If p) modo praemisso (?): orig.

Tit. VIII. Cap. II. 2) noh. vir.: deest: GIf 3) Bononiens.: ADGIf 4) de: dec.st: AGlc 5) mandatis: FGIf; praec. vel In inandat.: D; tit. praecoptis: 1;
Balas.: F; Bolouinous.: E; Bolom.: la 6) recuperationem: ADCDlc 7) attendere: ladf orig.
miaus: Codd. coll. lad orig. 8) mandatis: FGIf; praec. vel In inandat.: D; tit. praecoptis: 1;
Balas.: F; Bolouinous.: E; Bolom.: la 4) de: dec.st: AGlc 5) mandatis: FGIf; praec. vel In inandat.: D; tit. praecoptis: 1;
miaus: Codd. coll. lad orig. 6) recuperationem: ADCDlc 7) attendere: ladf orig.

TITULUS IX.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM ET
OUALITATE ORDINANDORUM¹ *.

CAP. I.

Episcopus Italia^o ultramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia Palme, vel per patentes literas episcopi sui, continentes inslam causara, quare telit vel non possit illuut ordinare. Si secos factunt fuerit, ordinal²: modem³. puuna condigna, et ordinatus manebit suspeu sus ita, quod etiam a pecnileutiariis l'apee sine ipsius speciali licentia absolvi non poterit. Ioann. Andr.

Clemens IV. a

Saepe contingit, quod nonnulli clerici, vinculo excommunicationis adstrcti, aut apostatae, set' irregulares, vel alias orclinum sacrorum susceptione indigni, suanl patriam, in qua de bis habetur notitia, fugientes, se in rcmotis partibus faciunt ad huiusnloci ordines promoveri. Nos igitur, volentes animarum ipsorum periculis obviare, statuimus, ut nullus episcopus³ Italicae de cetero aliquem ultramontanum clericum orclmare praesumat, nisi a nobis speciale licentiam habeat, vel ab episcopo, de cuius dioecesi traxit originem ordinandus, vel in cuius dioecesi beneficiatus existit, per elus patentes literas, causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit aut nequeat ordinare. Eos vero, quos contra praemissa contigerit orclinari, manere volt unus absque spe dispensationis super hoc a sede apostolica obtinendae suspensos, ac ordinantes poenitentia l condigna puniri, omnibus nostris poenitentiaris inhibentes districte, ne absque licentia nostra speciali cliri taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant literas, per gtlas cum ipsis debeat dispensari.

CAP. II.

(lui scienter ordinarant clericum alicnm, per annm a collectione ordinum sunt snspensi, et, postquam suspensio fuerit maniesta, poterunt subditi sine ipsortuu licentia a viciuis episcopis ordinari. Ioann. Andr.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensia.

Eos, qui clericos parochiae alienae absque superioris ordinandorum licentia scienter, seu affectata ignorantia vel quocunque alio figmento quaesito praesumpserint ordinare, per amum a collatione orclinum decernimus esse suspensos, his, quae iura statuunt contra taliter ordinatos, in suo robore cluraturis. Clericis quoque parochiae taliter suspensorum, postquam eorum suspensio fuerit manifesta, absque ipsorum etial i licentia interim recipiendi ordines ab aliis vicinis episcopis, alias tamen canonice, liberam concedimus facultatem.

CAP. III.

Episcopus originis, domicilia, vel ecclesiastici beneficii commendatitias ad ordines dare potest, inferiores praelati non, nisi ex privilegio; nec officiales episcoporum; sed ū, cpi habent administrationem spiritualium, illas Lene concedunt. — §. 1. Possunt episcopi ordinare priores prioratum nos exemptorum, et ipsorum socios, quamdiu morantur in illis, hec indo non fuerint oriundi. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Quum nullus clericum parochiae alienae praeter su-

perioris ipsius licentiam debeat ordinare: superior intelligitur in hoc casu episcopus, de cuius dioecesi est is, qui ad orclines promoveri desiderat, oriundus, seu in cuius dioecesi beneficium obtinet ecclesiasticum, seu habet, (licet alibi natos fuerit,) domicilium in eadem. Inferiores quoque praelati, religiosi vel alii, nisi eis, quod suos clericos aut subditos possint a quo voluerint episcopo facere ordinari, a sede apostolica specialiter sit indultum, vel officialis episcopi, quum ad hoc se ipsius officium non extendat, hutusmoch nequeunt licentiam impartiri. Episcopo autem in remotis agente, ipsius in spiritualibus vicarios generalis, vel, sede vacante, capituhun, seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi. j. r. Religiosi yero, a suis superioribts in non exemptis prioratibus deputati, priores et eorum socii possunt a locorum choccesallis, gilamdiu morantur in ipsis pnoratibus, ordinari licite, licet non sint de eorum l dioecesibus oriundi.

CAP. IV.

Episcopus seu alias inferior primara tonsuram infanti non confort, litio religionem intret, nec liomini illiterato, neo bomini alterius dioecesis absque su! praelati licentia; neo etiam coniugato, nisi religionem intret, aut ad sacros ordines promovatur legitimo; alias contra faciens puuitur, ttt hie. 11. d. henz.

Idenz.

Nullus episcopus vel quivis alius infanti, nisi forte religionem intraret, seu illiterato, sed nec absque sui superioris licentia homini dioecesis alienae, clericalem praesumat conferre tonsuram, nec etiam coniugato, nisi volenti religionem intrare aut ad sacros ordines promoveri, prout est sacris canonibus diffinitum. Qui vero contra fecerit, ut in eo l *, in quo peccaverit, puniatur, per unum annum a collatione clericalis tonsurae duntaxat noverit se suspensum.

TITULUS X.

DE AETATE ET OUALITATE ET ORDINE
PRAEFICIENDORUM.

CAP. UN.

Episcopus dispensat cum maiore XX. annis in dignitatibus et personatibts non cnratis, si aliad non obstat. II. d. Dominicos.

Bonifacius VIII.

Permittimus, ut episcopi cum iis, qui XX. annum compleverint, quod dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, possint, si aliud non obstat l * canonicum, libere dispensare.

dioecesi ordinandus huiusmodi originem traxit, vel in cuius dioecesi beneficiatus existit 5 per chis patentes literas cattsanl rationabilem continentes qua re illum ordinare nolterit vel non valeat relnisi-tus. Ordinatos atteut contra huiusmodi prohibitionem 7 uostram sine spe alicuius dispensationis obtinenclae super hoc a sede ap.5 esse volumus, et ordinantes poena condigna puniri. Practerea prohibemus etiam et 9. inhibendo praccipimus omnibus poenitentiaris nostris, ne contra huittsnodi inhibitionis et statuti nostri tenorem cum ordinatis a non suis episcopis dispensare absque consensientia nostra speciali praesumaut vel traelere sohechtas sois sigillis signatas per (lilas cum illis debes! clispensari.

Cap. II. a) e r5. C. Lugd. II. 1275.: i3a Comp. c. un. k. t. b) vol etiam: Ha; et.: deesi: IIGc.

1) alit: L 2) sacra: Hc71.-3 add.: ulterius: L 4) ultramarinis: HcR ap.: //eh' 9) etiam et: deest: He; pron. et: h".

9) existit: % G) valuerit: L 7) inhibitionem: L 5) ad sedera

'lit. IX. 1) et qua'. ord.: deest: Codd. col].

Cap. I. 1) poena; A.

Cap. III, 1) ipsorum: CDEF(i.

Cap. IV. 1) in eo: deest: Codd. col].

Ti t. X. Cap. un. 1) obsistat: ABCDF.

TITULUS XII.
DE OFFICIO VICARII.

U A T. I.
non illigitur uatidispcusant u.pisenpi in ut inoribusordfuibus etbenefieio
sino cura; tLutnnrlo sit tale, in gne alias dispensare irossint. In aliis
dispensatio l'apac ruquirftu'. lo:mu..lutlr. — g. 1. Si d;spunsatum fpta+it
(am albino, lioorl 11011 nbstatit ello defertu possit;ul cnratuta benefieimn
promoved, practextu flius d;spusatiouis non potecit dno beneficia insimul
obtiuer. lo:unt. Audr.

Innocentius VII.

Is, qui defectum patitur natalium, ex dispensatione
episcopi licite potest, si el aliud canonicum non obstat, ad
ordines promovet minores, et obtinere beneficium, cui cura
non imminet animarum; dummodo sit tale, super quo per
ipsum episcopum valeat dispensare. Ad ordines quoque
maiores, vel beneficia curam animarum habentia, super
quibus nequit episcopus dispensare, sine dispensatione
sedis apostolicae promovet non potest. §. 1. Ille yero, cui
quo per sedera dispensatur eandem, ut, praemisso non
obstante defecto, valeat ad beneficium, etiamsi curam ani-
marum habeat, promovet, nequit praetextu dispensationis
huiusmodi, (quam exorbitantem a iure oportet velut odiosam
restringi,) nisi unicum beneficium obtinere.

Cap. I.

Si ille, cuius defectus originis in curato beneficio fuerit dispensatus,
non tamen, ut tacito, super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatus,
non tamen, ut tacito, super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatus.

Idem.

Si is, cum quo fuit per seculum apostolicam dispensatus,
ut, non obstante defectu natalium, quem patitur, ad omnes
ordines promovet valeat, et obtinere beneficium, etiamsi
curam habeat animarum, dispensationem aliam, tacito de
praedicto defecto, postmodum obtineat a sede praefata, ut
duo aut plura beneficia similem curam habentia possit
recipere, si ei alias canonice conferantur, et ea simul licite
retinere: talis dispensatio, quum non sit verisimile, sedem
ipsam cum illo, praedictum patiente defectum, voluisse, si
hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum
huiusmodi dispensare, veluti per subreptionem obventa
nullius penitus est momenti.

TITULUS XII.

DE PIGALIS.

Cap. UN.

Ille, cuius defectus originis in curato beneficio fuerit dispensatus,
non tamen, ut tacito, super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatus.

Gregorius X. in concilio generali Lugdunensia.

Altercationis antiquae dubium presentis declarationis
oraculo decedentes, bigamos omni privilegio clericali de-
claramus esse nudatos, et coercionem, non saecularis ad-
dictos, consuetudine contraria non obstante. Ipsi quoque
sub anathemate prohibentis deferre tonsuram vel habitu
clericalem.

Cit. X. II. Cap. T. a) c. 6. Gnt. c. Lurpd. I 1. 1274. — it
Comp. e. 1. h. t.

Tit. XIII. Cap. I. a) el: abt. tul c. i. de strpt. ne II.
(i. 8.); — 172 Uontitl, e. tln. it. t. L) ultstrineal: L. i. astringat:
Ib: adstrin;ant: If:

Tit. XIV. Cap. I. a) In Comp. e. i. h. I. I. rael)la in
ltac decretali contenta relletreit 13otsef'ctcias VIII. in bulla stiel,

Tit. XI. Cap. I. 1) le cum quo est per episcopum dispensatus, ut
non obstante defectu (cum patitur a talia non possit ad ordinem... anitarino
licito promoveri ad lila si el afiud canonicum non obstat: 1C 2) nuld:
dignitates aut personatus: al... : 1) esur... hab.: dosis AUCDE.

Corpus lar. can. F.d. b5'iedbery. T. II.

TITULUS XII.
DE OFFICIO VICARII.

C A P. I.

Successor officialis ex nonnunicati ex conntmfeatus non est, nisi in eritine
(am puto cuwmnicet, illa autem, quau exereet: illo excommuicatu
ntanente non valet, si iurisdictione solum ab eo recepto hoc faet. lo:utn.
Andr.

Innocentius IV. a

Romana ecclesia (l' in ret:) Ouum Remensis archiepi-
scopus in officialem alicuius suffragani sui excommunicationis
sententiam ex aliqua rationabili causa profert, idos,
quod vices ipsius gerunt, propter hoc excommunicationis
vinculo non adstrimgitur, quum non conununicent ob id
officiali eidem in crimine, qui ecclesiasticae censurae restric-
tione pro eo, quod soma exercent officium, non arctantur.
La tamen, quae ipsi gerendo huiusmodi vices agunt, co-
taliter excommunicato nlanente, si iurisdictionem tantum
recipiunt ab eo, non tamen possunt obtinere vigorem.

CAI. II.

Ex genet'ali colmo iss10uo p on potest officialis lis qiti celo, carrfget'e, deponen',
et puniru sul,dituruul uxcsstis. luan 0. audr.

L'onifacius VIII.

Licet in officialem episcopi per comissionem officii,
generaliter sibi factam, causaron cognitio transferatur,
potestatem tamen includendi, corrigendi aut puniendi aliquo-
rum excessus, seu aliquos a suis beneficiis, officiis i* vel ad-
ministrationibus anioendi, transcribi nolumus in eundem,
nisi sibi specialiter hanc committantur.

Cap. III.

Ex generan commissione officialis beneficia conferre non potest.
loaun. Andr.

Iclem.

Quum iu generali concessione nequaquam illa veniant,
quae non esset quis verisimiliter in specie concessurus, nec
regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam
libera est concessa: officialis aut vicarius geileralls episcopi
beneficia conferre non possunt, nisi beneficiorum collatio
ipsis specialiter sit commissa.

TITULUS XIV.

DE OFFICIO ET POTESTATE IUDICIS
DELEGATI.

Cap. I.

(Jonservator a manifestis defcudit inittitris, et iudicialiut indaginem non
exercot.

Innocentius IV. 1a

Statuimus, ut conservatores, quos plerumque concedi-
mus, a manifestis iniuriis et violentiis defendere possint quos
eis conuittitinus defendendos. Nec ad alia, quae iudiciali
inclaginent exigunt, suam possint extendere potestatem.

Cap. II.

In coactionibus et poenis pontificali dignitati deferuntur.

Alexander IV. a

Quia pontificali dignitate praeditis ob reverentiam sacri
officii, quod exercent, plurimum deferri convenit, et cos
plus aliis honorari decet, ut e. quum a iudicibus vel con-
servatoribus a sede apostolica deputatis contra eos ad
coactiones aliquas sive poenas fuerit procedendum, grados

eis (lent t'erbis incipiente dclt. VI. Id. 19pri. A. I. (1295.), 'plum.
l'outluts no. 24060. inuuerilo eandent (1c nostra)n e.c.ce censet. — In
Bulla Innoc. IV. Ad exped. no. 3. b) valevt: lcebcd.

Cap. II. a) Illec decretalis exlctet in Co(la. l' Ilcl. il
b) plertunqte: Ilcl. 11 e) ntique ut: iG. j itariuc ttt (quuw: elee.st): l'
(1) correptiones: l'; correctiones: DI e) poenitentias: l/c

Tit. XII. Cap. un. 1) coerecinni: AUCPT 2) additos: AUCI)SCHbr.
Ti t. XIII. Cap. 1. 1) illo: Clabed 2) fumen: Ct: totaiiter:
Cap. II. 1) o@': deest: Cndd. coll. 2) coutmittatur:
Tit. XIV. Cap. I. 1) add.: fu generali conc. Lugduu.; ARO.

et modestia in huiusmodi processu servetur ita, quod, eis quadam condigna reverentia supportatis, ingressus primo f ipsis ecclesiae vel sacerdotale interdicitur mimsterium, ac cleinde l ab officio stispendantur², et subsequenter aggravetan-d censura ecclesiastica contra eos; nisi forte aliter fieri suaserit nimia contumaciae protervitas sive culpa h.

CAP. III.

Delegado precedente cure duobus subdelegatis non in totum, ad Papare, non ad condelegatos, appellari debet. II. d. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Si duo ex tribus, a sede apostolica delegatis, duobus aliis non in totum subdelegaverint vices suas, ipsique subdelegan cum delegato tertio in causa processerint delegata, si appellatur l¹ ab ipsis, non ad condelegatos, sedad primum delegantenl tantummodo appellari debebit.

CAP. IF.

Tres casos pon it, in quibus suspiciōis cansa corma arbitris non frutan¹. l'riulu., gnum recttsatnr Un un ex de.legatis, datis cmm ulausula: „(WUOd si 11011 011t11e5.“ Secundas, quonl recusatnr delegatus episcop². Tertius, muna recusatnr officialis. Ioann. Andr.

Idem.

Si contra tmum ex duobus iudicibus, cuni illa clausula: „quod si ambo interesse non possunt, alter eorum in causa procedat,“ a sede apostolica delegatis, suspiciōis causa legitima proponatur: causa ipsa suspiciōis coram non recusato coniudice, ad quem ex vi praeclitae clausulae debet ipsius causae cognitio pertinere, probari et ab eo expediri debebit. Ubi veto non est dicta clausula in rescripto, clebet super hoc ad arbitras recursus haberi. Ouum antera ipse l³ delegatus episcopi recusatur, recusationis causa coram episcopo est probanda. Idem est, si officialis recusetur eiuscleni, hect ad ipsum ab eodem officiali nequeat appellari.

C .IP. V.

11istiuguit. tria tempera ad sciendum, an iudex suspectns roulluitero possit; quia aut 11011 est pruposita recusatio: et tunc in tolmo per e111111 fasta commis.cio tenr; aat C9t prOpnSita, 3Cd nouQnm pronuuciatnm 5111100 ea; et tunc volean: recusittore committre potest, alias non; aut ianl prootnuuittuu est, i1111111 c55c S11speat1111; et tn11e, etia111 VolCn11 rCl'tsatDre, colnnlitterC lleu11. Ioann. Ando.

Icleni.

Iudex ab apostolica sede dates, quamvis legitime recusari valeat ut suspectus, potest licite vices suas committere, antequam recusatio contra ipsum proponatur. Et si in totum commiserit, recusari ulterius, aut facta per eum commissio impugnari nequibit; quod possct, si sibi de iurisdictione aliquicl reservasset. Post recusationem quoque propositam committere, nisi de recusatoris procedat assensu, non potest: sed eo volente hoc potest, etiamsi iam recusatio eadem sit probata, clummoclo pronunciatum non fuerit super ea. L:xtunc cnim, quum oninino iudex esse clesierit, milla etiani cum illius assensu potest fieri commissio per eundeni.

CAP. VI.

Dclegatus sitbdelegans, etiam in tetina, re integra causaul rcassumere poterit. II. d. Io:nn1. Andr.

Idein.

Quamvis alicui vices tuas in causa tibi a sede apostolica clelegata in totum commisisse noscaris: si tamen, antequam ille iurisdictione uses fuerit, commissio huiusmodi per te revocetur ab ipso, vel eum rebus eximi contingat humanis, causani ipsam resumere poteris, quum iurisdictione, ex quo ipsa usos non exstitit, non censeatur in eum efficaciter transivisse.

CAP. VII.

Si delegatus subdcicgavit; „quoties abosset,“ vol „donee revocaret,“ et mortuus sit re non integra, subdelegatus procedit. Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquicl iurisdictionis reservavit, appull:n'q debet, otiam post senteutiaa. I l. d. Io. Ando.

Icleni.

Si delegatus, quoties eum abesse contigerit, tibi coui-

Tit. XIV. Cap. II. f) proprio: 31 g) aggraventur: Hc it) add.: Dat. Laten : 111.

Ti t. XIV. Cap. II. 1)dennum: 111 2)suspendatur: ALAI.
Cap. 111. 1) appellotur: Codd. coll.
Cap. IV. 1) ipso: deest: Coda. oil.

miserit vices suas, poteris, eo rebus humanis exempto, quum et tunc censeatur abesse, commissum tibi negotium, dum tamen illo vivente iurisdictione uti coepers, libere diffinire. Idem poteris, quando tibi vices etiam l¹ sub ea forma commisit: „dante eas duceret revocandas.“ Nant talis commissio, per quam censetur etiam sententiae prolatio, nisi antea fuerit revocata, committi, nequaquam morte committentis exspirat, ex quo res integra non exsistit. Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec revocet, vel qui exsecutionem sententiae tantum, aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reservat, non ad delegantem primum appellari debebit, etiamsi post sententiam fuerit appellanduni 2.

CAP. VIII.

Plurium delegatorum in solidum quilibet cognoseit. Et uno cognoscente aliū, uisi ex causa, se non illtromittnt. Et porpetuatio unius perpetuat quoad manes. II. d. Zeuz.

I d e i i i.

Quum plures sub illa forma: „ut omnes, aut duo, vel unes cornln mandatum apostolicum exsequantur,“ autl¹* alia consimili iudices vel exsecutores a sede apostolica deputari contingit: ipsorum quilibet iniunctum potest libere acimplere mandatum. Porro, uno eorum negotium inchoante commissum, alii ncquibunt se ulterius intromittere de eodem, nisi vel infirmitate vel alia iusta causa filma contingeret iinpediri, aut si nollet, vel malitiose in eo procedere recusaret. Iurisdictione vero perpetuata mandatore vivente, per unum, en caso, quo potest, ex iudicibus delegatis perpetuata intelligitur quod onnies.

CAP. IX.

Exsecutor, super gratia fasta datos a Papa, mortno Papa etiam re integra gratial exsequitur. Ioauo. Ando.

Idem.

Si super gratia, cuiquam ab apostolica sede facta, ex secutores fuerint cicputati, aequum esse censemus, ut, sicut ipsa gratia, Hect nondum sit in eius exsecutione processum, corte non perimitur concedentis, sic nec etiam re integra perimatur exsecutoribus data potestas, quam, veluti gratiae praedictae accessoriam, naturam sequi congruit principalis; ne gradara eandem vel recldi quandoque omnino inutilem, ver ipsius effectum in tempus longius cura illius dispendio, coi facta exstitit, differri contingat.

CAP. X. I

11nos casos poltit, quibils ile subdelegato non in totu11 appellatnr ad primuul delegatuul, scilicet quum delegatus exconlmuicats vol nlortuus est. Altos casas poltit infra cod. e. Si a subdelegato. Ioann. Ando.

Idem.

Si is, cui causa, hect proprio nomine non expresso, a sede fuerat l² apostolica delegata, subclelegaverit non in totum vices suas alicui: a subdelegato huiusmocli, si delegatum ipsum excommunicari aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante ad sedera ipsam, ne absolutionem vel successorem expectando illius praeiudicari litigantibus vel causa plus debito prorogari valeat, volumus appellari.

CAP. X' I.

Ab arbitris turis appellatur ad Papam. Ioanli. Andr.

Idem.

Ab arbitris, qui secuncluni formm iuris, ut de proposita contra iudiceu-t suspiciōis causa cognoscant, vel qui, quum de revocatione ambigitur literarum, iudicibus nequeuntibus in unam sententiam concordare, ad concertationem huiusmodi sopiendam a partibus eliguntur, est, si gravaverint, ad seclcm apostolicani appellandum.

CAP. XII.

Exsecutor datas a Papa, ut provicleat personae, snbdclogat, si detur, nt provideat ecclesiae; non exprossa persona, non sulldclegat, nisi babeat speoiale maudatum. II. d. et causan]. redclit. Ioann. Andr.

Idenia.

Is, cui ab apostolica sede committitur certae personae

Cap. XII. a) Sumpta fuit de extravaganti quae incipibat: Quaesivit a nobis: Ioan. And. — Est Inlaoc. IV., quae ea:stat:

Cap. VII. 1) et.: deest: Codd. coll. 2) appellatuu: CQ.
Cap. VIII. 1) scu: ACDEF.
Cap. X. 1) deest: A 2) fuerit; Ca.

provisio de beneficio in certa ecclesia, dioecesi vel provincia faciendi, potest alii committere licite vices suas. Sed si non expressa certa persona committatur eidem, ut alicui personae idoneae de certa ecclesia vel beneficio debeat providere, quia circa eligendam personam eius industria tunc videtur electa, provisionem sibi commissam alteri demandare non potest, nisi forma commissionis habeat, ut per se vel per alium id valeat expedire 2.

CAP. XIII.

is, cui aliquid corto loco *expediendum* committitur, ex insta causa illud expedire poterit extra locum. II. d. Ioann. Andr.

Idem.

Statuimus, ut is, per quem ab apostolica sede certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur, si propter potentiam vel malitiam illius, contra quem inquiri debet sive procedi, seu fautorum eiusdem non possit hoc exsequi eo loco secure, ne ipse colmmodum ex dolo vel fraude reportet, ad id exsequendum locum alium eligat idoneum et securum. Ideo faciat, si alia rationabilis causa subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commode quod mandatur, ne tali praetextu impediri contingat mandatum apostolicum vel differri.

HcL — cf. Boli. Ad exped. .No. 15. — directa ad archiep. Trezerens. (78ecensent: im.merito He) Quaesivit a nobis tua fraternitas ntrull hi qui [bus] in civitate vel dioecesi seo provincia ecclesiae l cuiusquam provisio in beneficio ab ap. sede committitur, subdelegare valeant ah vices suas et an subdelegatis facta provisio valeat in illo caso. Ad duo(1 2 tibi breviter respondemos, quod delegatam 3 a nobis sub forma praescripta 4 executionem mnnclati sibi iniuncti subdelegare non possunt nisi in literis commissionis ut pro se vel per alium id faciant contineatur expresse, nec huiusmodi tenet subdelegatum provisio, si per eonim, quorum interest, exceptionem et appellationem legitimam fuerit obviatum.

Tit. XIV. Cap. XV. a) Quaedam ex istis sumpta fuerunt de extravaganti Alexandri, quae incipiebant: Quia de conservatoribus: *Ioan. Andr. — Exstat (ex Rey. Y. at.) in Bullar. Rom. . ed. Taur. III, 632. et L. dat. Later. X. Kal. April. A. II. (1256.) — Pottlast no. 16301. — Quia de conservatoribus, quos plerumque Apostolica Sedes ex consueta benignitate conceclit, et ipsorum potestate ac processibus pluma referuntur aequitati et modestiae non amica, circa quae festinunt Apostolicae providentiae consilium convenit adlberi, (lignum duxius super bis attenta sollicitudine cogitare, ac ad arcendum pro conuuni connoclo et quicte talium inlnoclerantias et excessus opportuna remedia invenire. Statuimus itaque de fratrum nostrorum consilio, quod deinceps soli episcopi, abbates et canonici cathedralium ecclesiarum, maxime hi, qui sunt in ipsis ecclesiis dignitatibus praediti, et nullac aliae personae ecclesiasticae conservatores existant. Quodque ulterius inter aliquos reciproca non interveniat conservatio, nec ulli sibi mutuo praesidium conservationis impendant, ita quod illdus deputati sibi conservatoris esse valeat conservator; et guum huiusmodi conservatores a manifestis solum iniuriis et violentiis eos, ad quonun tuitionem deputati sunt, possint defendere, nec ad alia, quae iudicalem indaginem exigunt, suam valeant extendere potestatem, clecernimus, quod si de his quam manifestis scienter se inlromiserint, potestatem vel iurisdictionem aliquam exercendo, eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi. Pars antelo, (uae id procuraverit, expensas alteri propter hoc factas restituere teneatur. Statuimus insuper, quod pulla ecclesiastica, saecularisve persona, exceptis regibus et regis quantum ad regna sua, qui sicut dignitatis altitudine praeminent, sic praerogativa gratiae ipsos convenit anteferr, conservatorem habeat, dui sub sua iurisdictione, vol de ipsius dominio el districtu ecclesiastico vel temporali consistat. Si yero aliqui tales habentur, tam ipsi, quam omnes alii conservatores buscunque deputati personis, nisi sint episcopi vel abbates, aut ecclesiarum cathedralium canonici, sint et habentur, elapso auno, penitus revocati, ita quod ex tunc de huiusmodi conservatione nullatenus se intromittere valeant, nec ullam super hoc habeant, vel retineant potestatem. Nulli ergo onulino hominu etc. *De conservatoribus cluoque, .statuerat Bonifacius VIII. Bulla dat. VI. Id. April. P. A. I. (1295.), quae exstat in He L no. LXXXII. et XCII. et in**

CAP. XIV.

Quando a subdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam denogatur etiam delegatum habere iurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. II. d. Ioann. Andr.

Idem.

Si a subdelegato, cui delegatus non in totum commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram se proposrtam, quod, antequam per eum vel per ipsum 2 delegatum in aliquo processum fuisset, delegans viam fuerat universae carnis ingressus, admittit recusavit: non ad delegatum, quum iurisdictionem negetur habere, sed ad delegantem potius appellari debebit. Idem fiet in aliis casibus, in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur; alias, si appellari deberet ad ipsum, esset appellans, qui sic fateri videretur, eundem iurisdictionem habere, quod ante negaverat, contrarius sibi ipsi.

CAP. XV.

Ponit hic, qui possint esse emissores, et nbi cognoscere, et an et quibus possint delegare, et quantum duret eorum potestas, et de expensis tatium. II. d. Cenz.

Idema.

Hac constitutione perpetuo valitura sancimus, ut con-

Bullar. Rom. ed. Tata. IV, 128.: Statuimus, ut conservatores, qui ab Apostolica Sede concecluntur interrum, ut aliquos a manifestis iniuriis et molestiis tueantur, sint in alicuius civitatis ecclesia cathedrali canonici, val eligilitatem aliquam seu personatum in civitate vel dioecesi eius obtinentes, extra guara siquidem civitatem vel aligitos ad iudicium evocare non valeant, nec etiam procedere contra illos, qui de civitate vel dioecesi non fuerint supradictis, vcl infra civitatem eandem dumtaxat de conmissis sibi negotiis sive causis possint cognoscere: aliis tamen nequeant committere vices suas, nisi expresse hoc eis ex literarum conservatoriarum beneficio compotera dignoscatur. Citationes tamen el denuntiationes sententiarum, (mas iidem personaliter tulerint, possint tantum infra civitatem vel dioecesim praedictam facere per se vel aliuu, seu ciliis, qui de civitate vel dioecesi fuerint mentoratis; duodgac conservatorum ipsorum, quoad non cepta negotia, ipso iure esspiret officium post obitum concedentis; ubi yero huiusmodi civitas minime haberetur, seu clestnuta fortasse existerat, et in cito dioecesi locos reperiretur lligilis, in loco ipso de huiusmodi negotio cognoscatur, et totalis processus habeatur in ipso. Quina autem per capitulum cathedralis ecclesiae alicuius civitatis, vel singulares personas ipsius aut per innudiatum superiorem cornil], utpote patriarcham, primatem, archiepiscopum vel episcopum, quisquam se diceret molestari, ttinc illi taliter proponenti, ipsogne volente, poterunt conservatores concedi h], qui in ipsa ecclesia cathedrali canonicatum habcant vd personatum sen dignitatem in civitate vel dioecesi praclibatis; vel, si nahieril impetrator, sibi concedantur conservatores, qui canonicatum habeant in cathedrali ecclesia civitatis, vel personatum seu dignitatem, in cadent civitate vel eius dioecesi, litora, contra quos, qui de civitatibus seu dioecesibus praedictis non fuerint, vel extra civitatem, in cuius cathedrali ecclesia canonicatum, vel in qua seu cuius dioecesi dignitatem aut personatum obtinent, possint de negotiis sibi conmissis cognoscere vel ferre sententiam contra ene. Adiciimus insuper statutionem huiusmodi, ut indices, qui in literis de simplici iustitia RORCCdillur, sial lu alicuius civitati, < ecclesia cathedrali canonici, vel peisouatum .seu dfgnitateni in cadejo civitate vcl his dioecesi obtinentes: extra quanl civitatem vcl dioecesim aliquos acl iudicium evocare non valcant, nec procedere contra illos, qui de civitate val dioecesi non fuerint supradictis, infra quam etiam civitatem dumtaxat de commissis sibi negotiis sive causis personaliter posSint cognO.scL're, ac vices suas quoad cogilitonocill catliaruin tallan conmissarum eisdem, val prolaciones interlocutoriarum val diffinitivarum sententiarum, aut ipsarum executiones committere nequeant, nisi bis, qui in eiusdem civitatis cathedrali ecclesia canonicatum, vcl in ipsa civitate vcl dioecesi dignitatem obtinent, seo etiam personatum, sed nec alia media causae, articulos vcl miniseria certa minora committere liceat, nisi personis civitatis vcl dioecesis eaurdem. Iumun antera contra capitulum cathedralis ecclesiae alicuius civitatis, vel singulares personas ipsius, aut contra immediatum superiorem ipsonum, utpote patriarcham, primatem,

1) eccl.: deest; He 2) quao talior brev.: L 3) delegati.: Ha 4) praedicta: L

Tit. XIV. Cap. XII. 1) alicul ecclesiae do persona idonea, vol alicuf personan idoneae: A 2) providero: CD; expediri : C
Cap. XIV. 1) **commiserit** B1 2) dictan': ACD

servatores, qui aliquibus, ut a manifestis iniuriis et violentiis tucantur cosdem, plcrumque a sede apostolica conceduntur, de cetero denotar' non possint, nisi episcopi vel eorum superiores, aut abbates, seu dignitates vel persollatus in cathedralibus vel colicgiatis ecclesiis obtinentes, nullusque deputati sibi conservatoris esse valcat conservator. Nec aliquis, (regibus et reginis, qui, sicut dignitatis altitudinc praeeminent, sic praerogativa gratiae ipsos convenit antefferri, duntaxat exceptis,) deinceps conservatorem habeat cuni, qui sub ipsius iurisdictione, dominio vel districtu ecclesiastico vel temporali consistat l. Conservatores autem huiusmodi extra civitates seo dioeceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos ultra unam diaetam a fine dioecesium corundem trahere non praesumant. Nices quoque suas, (citationibus et sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exccCrC,) nulli committere possint, nisi hoc els compeflert ex beneficio literarum; sed nec tune, nisi intra e * civitates seo dioeceses, in quibus deputati fuerint, et personis tantum, quae superius sunt expressae. Ut autem conservatores limites sibi traditae potestatis, quos frequenter excedunt, nletu pocnae diligenter observent: decernimus, lit, si de aliis quam de manifestis iniuriis et violentiis scienter se intro- tiserint, seo ad alia, quae iudicalem inclaginem exigunt, snalll extenclelrlt potestatelli, eo ipso per tllu111 annum al) officio sint suspensi. Pars yero, quae hoc fieri procurabit11, sententlal,1 CxcOmlltlnicatt011ls incurrat, a qua llo11 pOSSIt ab- solvi, nisi ei, quem sic fatigavit indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis. Officium autem quorumcunque conservatorum ipso more quoad non coepta 4 negotia per obitum concedentis volumus expirare. Circa munera yero et expensas, assssores ac 5 notarios, et personas testimonii causa vocandas, illa praecipimus in huiusmodi conservato- ribus per omnia observari, quae in delegatis iudicibus con- stitutio a nobis super bis edita observancia decrevit li *. Quic- cluicl autem contra praemissa vel eorum aliquod attentari contigerit, omnino decernimts Irritlm et inane.

1'ITUL i7S XV.

D 1: OFFICIO LEGATI.

CAP. I.

Legati non cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia con- ferre non pussunt, sed legati cardinales hoc bene pascual. Ioann. Andr.

Innocentius IV.a

Officii nostri debitum remediis invigilat subditorum*, quia, clunl eorum executimus onera, clum scandala remove- mus, nos in corten] quiete quiescimus et fovemur in pace.

archiepiscopum vel episcopum huiusmodi literae de simpliei iustitia impetrantur, expresse hnperatore volente, conceda poterunt indices talium literarum, qui in ipsa caltheali ecclesia canonicatum hal,ent, vel personalum seo dignitatem in eisdem civitate seo dioecesi; vel, si maluerit impeirator, concedantur indices, qui canonicatuut habeant in cathedrali ecclesia civitatis, vel personatu., sen diuinitatem in eadem civitate vel eius dioecesi vicinis, continuis sen conterminis civitati vel dioecesi illorum, contra quos, ut prae- nrittatur, tales iudices impetrantur: in hoc etiam caso nullus extra dictas civitates vel dioeceses ad iudiciunt evocetur, rice procedatur contra eos, qui non fuerint de civitatibus vel dioecsisibus memoraba. 'De causas, auctoritate et negotiis sibi commissis in civitate, in cuius ecclesia cathec-ali canonicatum, vel in qua, seo cuius dtoc'cesi, personatum vel dignitatem obtinent, duntaxat cognoscant; nec quo1 cognitioucnr de negotiis et causis ipsis prolationeut iuter- lncutoriarum vel diffinitivarum sententiarum vil exsecutionem ipsa- rum possint alii, vel aliis committere vices suas, qui in eitlsclcm civitatis cathedrali ecclesia canonicatum, vel clignitatem seu perso- natum in civitate ac dioecési non obtinent supradictis, sed nec alia media causae, articulos vel i ministeria corto minora committant nisi personis civitatis et dioecesis eanuleln. Decernimts quoque, ut ipso iure sit irritum et inane si quid contra praemissa contigerit attentari. Nnlli ergo onmino homium etc.

Ti t. XV. Cap. I. a) ap. Mansi XXIII, 643. 653. —

Ti t. XIV. Cap. XV. 1) consistit: AC 2) infra: ABCDEF 3) pro- curabat, ipso facto: A; procurar: C 4) incepta: A 5) et: A; decst: C li) decernit: ABLEG.

Proinde`-` praesenti decreto statuimus, ut ecclesiae Romanae legati, quantumcunque plenam legationem obtineant, sive a nobis missi fuerint sive suarum praetextu ecclesiarum lega- tionis sibi vendicent dignitalem, ex ipsius legationis numere conferenci beneficia nullairr habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. (htod 3 * in fra- tribus nostris legatione fungentibus nolumus observari, quia sicut honoris praerogativa laetantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

CAP. II.

f.egatus babel ordinarianr, unde per modum Papan non expirat chis .dlcijut. JI. d. Ioann. Andr.

Clemens IV. S. tit. sanctae Caeciliae Presbytero cardinali apostolicae sedis Legatoa.

Legatos, quibus in certis provinciis committitur lega- tionis officium, ut ibidem evellant et i * dissipent, aedificent atcpte plantent, provinciarum sibi commissarum ad instar. proconsulum ceterorumque praesidum, quibus certae sunt decretae provinciae moderandae, ordinarios reputantes, praesenti declaramos edicto, commissum tibi a praedeces- sore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum expirasse.

CAP. III.

Finite legatione expir:ut reservatiocis legaturunl, et manis processns habitas super illis, nisi tune illa beneficia jala vacantia siut cullata. Demur dicitur, fluod, pon de nte una sua reservatiocno in oeclesia colle:data, vol de beneficio spuctante ad collationem alicatas, legatus in utulmu oe.clesia vol beneficio spectante ad collationeui eiusdeut, aliara facere non potest, et, quod fit contra praedicta, irritara decoran. losan. Andr.

Bonifacius VIII.

Praesenti declaramos edicto, reservationes quorunlcun- que beneficiorum, ab apostolicae sedis legato suae legationis auctoritate factas, et decreta interposita super ipsis, nec non denunciationes, inhibitiones et processus quoslibet, per eum vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas, (dummodo ad collationem eorundem beneficiorum iam van- cantium minime sit processum,) eo ipso, quod illius l finitur legatio, viribus penitus vacuari, nec executores eosdem posse ulterius beneficia taliter reservata conferre. Ceterum reservationes huiusmodi, per quas interdum praelati et ec- clesiae nimium onerantur, restringere cupientes, prohibe- mus, ne, postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reservationem aliquam duxerit faciendam, aliam illa pendente faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam, postquam alibi reservaverit aliquod beneficium, ad collationem per- tinens cuiuscunque, aliud, quod ad illius collationem per- tineat,quandiu reservatio pendet alterius, sibi quoquo modo reservet. Quicquid autem contra praemissa contigerit at- tentari, eo ipso viribus non subsistat.

Poithast no. 15121. — 1243-53. — Conap. C. un. h. t. — in Pulla Ad exped. no. lo. b) ipsonun: IaLc.

Cap. II. a) Extravagans fui einsclcm Clementis et incipiebat: Ex parte: Inann. An.cb*. — Dal. Perusii v. Id. llpril. I'. A. I. (1265.) ap. Dlcetene Aner.cl, II, 121. — Potthast no. 19089. — Clemens episcopus servus servorum Dei dilecto S. tituli S. Caeciliae presbytero carlinali apostolicae scelis legato salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod quoni felicitis recordationis Urbanus papa praedecessor noster tibi tam in regno Franciae, quam in quibusdam aliis partibus plenae lega- boina officium duxerit comntitencium, nonnulli clubitationem solli- citam excitantes, dubitare se asserunt, an commissum tibi IUUius- modi legationis officium post eiusdeul praedecessoris (libitum clslraverit, vel illits fuerit potius monte finitum. Quare humiliter petehatur a nobis, ut dubitationem huitsnrodi nostrae declarationis oraculo sopiremus. Nos igitur legatos quibus in provinciis certis, ut inibi evellant et dissipent, aedificent et plantent, committitur, legationis officium, ad instar proconsulum ceteronuuque provincia- ruin praesicluns, quocunque speciali nomine censeatur, quibns certae sunt cleeretae provinciae, quarum illis mocleratin demanclatttr, ordinariam genere dignitatem, et provinciantm sibi conunissartun ordinarios reputantes, praesenti declaramos edicto, praefatunl lega- tionis officium a dicto tibi praeclecessore commissum, nequaquam per ipsius obitum expirasse.

Ti. XV. Cap. I. 1) subietorum: ABDEFGIbf 2) Provide: CDle; Indo: le 3) add.: tatuen: Clabef. Cap. H. 1) et: ceersi: Codd. coa. Cap. III. 1) ipsius: D; per illius obitum: C.

CAP. IV.

Cathedrales, vel regulares vel collegiatas ecclesias legati reservare vel conferre non possunt. Idem in dignitatibus ecclesiasticis cathedralium, quae sunt antiquiores post episcopum, si ipsarum praesentibus per electionem, aut assumi; et contra hoc factum est irritum. — 5. I. Ilicegatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficiorum, et postea illud conferat, et contra factum vel faciemus. — 11. d. Ioann. Andr.

Idem.

Deliberatione provida duximus inhibendum, ne aliquis apostolicae sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares aut collegiatas ecclesias, seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui praeficiuntur eisdem, majores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis assumi, suae ordinationi, collationi, provisioni, electioni aut dispositioni quomodocunque reservet, nec de ipsis ordinandis, conferendis vel disponendis se aliquatenus intromittat, neque aliquid, quo minus hi, ad quos pertinuerit, eligere aut postulare libere valeant, quum vacabunt, obstatum quomodolibet interponat, decernentes, quicquid contra hoc actum exstiterit, eo ipso irritum et inane. §. 1. Prohibemus insuper, ne legatus ipse in genere aut in specie cuicumque concedat, ut ab his, qui, beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis, quum per hoc aperiri posset via contra Lateranensem conciliium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari, et quicquid ex ea vel ob causam exstiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem, volentes non solum ad futura, sed etiam ad praeterita et adhuc pendencia negotia hoc extendi.

CAP. V.

Collatio legali per taciturnitatem prioris beneficii vitatur. Hoc dicit Zenz.

Idem.

Collatio beneficii, per legatum sedis apostolicae tibi facta, nullius momenti existit, si in ea non fuerit habitamentum de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITULUS XVI.

DE OFFICIO ORDINARI.

CAP. I.

Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in dioecesi suffraganeorum suorum etiam pro futuris causis per appellationem devolveudis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat; et tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquam fuerit appellatum. — 5. I. Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeum oxcommuniare, suspendere aut interdicare non potest, propter ordinis (melius dixisset: „officii“) episcopalis reverentiam. IL d. iu summa Ioann. Andr.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensi a.

Romana ecclesia (*El infra*) Prohibemus quoque, ne Remensis archiepiscopus in dioecesis suffraganeorum suorum foraneos officiales constituat, quia, quum metropolitani, ne suorum suffraganeorum ingrediantur dioeceses, ut in eis auctoritate propria iudicent, disponant aliquid aliud agant, canonica prohibeant instituta, nequaquam hoc possunt in his per alios exercere. Nec pro eo, quod causas per appellationem delatas ad ipsos possint in suffraganeorum suorum dioecesis delegare, similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem, qui eorum vice, quum appellatur ad ipsos, citationes vel inhibitiones faciant, seu compescant in hac parte rebelles; quia in causis per appellationem devolutis, ad ipsos iam iurisdictionem obtinere noscuntur, propter quod licite possunt super illis committere vires suas. Non sic autem in aliis, in quibus nondum existit appellatum, et idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris causis appellationum et inhibitionibus faciendis, nisi

Tit. XVI. Cap. I. a) *Decret. Innoc. IV.*, de qua cf. quae adnoi. ad c. I. de suppl. negl. (1, 8) — in *Comp. c. un. h. t.* — *Bulla Innoc.*: Ad expcd. no. II. b) in: *deest*: If c) Sed (nec pro eo: *deesi*): *Labo* d) appellatur: *Lace* e) vel susp.: *Tabce*.

Tit. XIV. Cap. I. 1) *g*: c. 2, de cara. praeb. (3, 8.)

Cap. V. 1) existat: A; exetitit; CDFG' 3) fuit: CDEFC'

Tit. XVI. Cap. I. 1) in conc. Lugd.: 2) etropo-
litaui: *aloe* 3) possunt: *Clac* 4) prohibitiones: *Clao*

alij Remensis ecclesia circa talium officialium institutionem de consuetudine obtineat specialia. A quibus, etiam si de consuetudine huiusmodi possunt in Remensi provincia constitui, inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus. j. 1. Officiales autem Remensis archiepiscopi, quamvis in sua provincia vel circa illam exstiterit, in suffraganeos interdicti, suspensionis vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc ideal ab officialibus aliorum metropolitanoorum circa ipsorum suffraganeos, quibus ob reverentiam pontificalis officii deferri volumus in hac parte, praecipimus observari.

CAP. n.

Canonici, qui a divinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare voluit, causam suae cessationis exprimant in instrumento publico vel patentibus literis suo vel alio authentico sigillo munitis, et exhibeant illud val lillas illi, contra juramentum. Hm: praetermissio, vid expressa causa non inventa legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant, et quod percipere debent non percipiant, et satisfaciant iniuriis illi, contra quod cessant. Causa legitima inventa, tamen ille al interesse canonicis, et ad eam tantum quantitatem ecclesiae, superioris taxandam arbitrio. Ultimo reuocabatur consuetudo, qua imagines sautorum in dicta cessatione spinis et urticis supponebantur. Et statuitur, contrarium facientes graviter puniendos. Ioann. Andr.

Gregorius X. in generalem concilio Lugdunensia.

Si canonici a divinis cessare voluerint, prout in ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine vel alias vencliant: antequam ad cessationem huiusmodi quoquo modo procedant, in instrumento publico, vel patentibus literis sigillorum suorum aut alterius authentici munimine roboratis, cessationis ipsius causam exprimant, et illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent, scituri, quod, si hoc praetermissio cessaverint, vel causa, quam expresserint, non fuerit inventa canonica, omnia, quae de quibuscunque proventibus illius ecclesiae, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituant. Illa vero, quae pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi ecclesiae cedere, ac nihilominus ei, contra quem cessaverint, de damnis et iniuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa cadera canonica fuerit iudicata, is, qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis et ecclesiae, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam et in divini cultus augmentum convertendam, superioris arbitrio condemnatur. Ceterum detestabilem abusum horrendae adeo inordinis illorum, qui crucis, beatae Mariae virginis aliorumque sanctorum imagines seu statuas irreverenti alio tractantes, cas in aggravationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram, et urticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquot tale feri de cetero districtius prohibemus, statuantes, ut in eos, qui contra fecerint, ultix procedat dura sententia, quae delinquentes sic punit graviter, quod alios a simili praeumptione compescat.

CAP. III.

Statuit Papa, quod habentes plures dignitates, vel alia beneficia cursum animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuemus dispensationes, quas si non ostenderint, perinde procedatur, ar, si nullas habuerint. Et si ostenderint, et sufficientes, non amplius molestantur, proviso, ne in praedictis beneficiis cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem apostolicam recurratur. Aliis pluribus beneficiis obtinuit aliis non confirmatur beneficiaria, nisi ostensa dispensatione sufficienti; et tunc ita denum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum diis retinere, vel si prioribus renu, si in tunc collatio facta non tendat.

Idem a.

Ordinarii locorum subditos suos, plures dignitates vel ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu personatum aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis est annexa, districtie compellant dispensationes, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus seu digni-

Cap. II. a) C. 17. C. Lugd. II. (1274.); — *Comp. c. I. h. t.*
b) cessaverint: *libe* c) inhibemus: *Bah*.
Cap. III. a) c. 18. *ib.* — *Comp. c. 2. h. t.*

deest: ABCDEFIabce 6) add.: suos: *alaba* 7) vol: : C; vol em
deest: CaAp, 11. 1) perceperint: *ACHbrlj* 2) restituant: *Cllo* 3) Mar.:
aliorumvvo: *CHabef* 5) aggravatione: *AC G* el:
deest: Cldd! col.l.wllabedj

tates canonice tenere *se* asserunt, infra tempus, pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ex-/libere. Quod si forte insto impedimento cessante nullam dispensationem infra idem tempus contigerit exhiberi: ecclesiae beneficia, personatus seu dignitates, quae sine dispensatione aliqua eo ipso illicite detineri constaba, per eos, ad quos eorum *c* collatio pertinet, libere personis idoneis conferantur. Ceterum si dispensatio exhibita sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis huiusmodi, quae canonice obtinet, molestetur. Provideat tamen ordinarios, qualiter nec animarum cura in eisdem ecclesiis, personatibus seu dignitatibus negligatur, nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si yero de dispensationis exhibitae sufficientia dubitetur, super hoc erit ad sedem apostolicam recurrendum, cuius est aestimare *1**, quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis insuper personatibus, dignitatibus et aliis beneficiis, curam habentibus animarum annexam, iidem ordinarii diligentiam illam observent, ut personatum, dignitatem vel aliud *2** beneficium, similem curam habens animarum *3**, alicui plura similia obtinenti non ante conferre praesumant, quam eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur. Qua etiam ostensa ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quod is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem vel beneficium retinere libere *d* valeat culn obtentis, vel si ea, quae sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter autem de personatibus, dignitatibus et beneficiis talibus facta collatio nullius penitus sit momenti.

CAP. IV.

Praecipit Papa, ne praelati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum et personarum superioribus inquirentibus manifestent, nec ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationibus aut aliis poenis adstringant. Decernit autem, quod contra factum fuerit, irritum et inane, et sententias, iuramenta, promissiones vel poenis non ligare, et praesumptores praecipit poena condigna a superioribus eisdem puniri. Ioann. Ande.

Bonifacius VIII.a

Quia plerique praelati non sine multa *1* temeritatis audacia suis subditis aliquando interdicunt, ne ipsorum superioribus aut apostolicae sedis legatis, vel inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum et reformandum in eorum ecclesiis, monasteriis sive locis a sede deputatis eadem, vel aliis quibuscunque personis, per quas ad notitiam praedictorum valeat pervenire, statum ecclesiarum, monasteriorum seu iocorum suorum, personarum et rerum ipsorum insinuent vel exponant, in ipsos, si secus egerint excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententias proferentes, cosque ad hoc celandum iuramentis, promissionibus et obligationibus aliisque* poenis nihilominus adstringentes: nos, huic malitiae, ne tali praetextu in ecclesiis, monasteriis et locis eisdem inquisitio, correctio seu reformado, quoniam faciendae fuerint, valeant impediri, occurrere cupientes, praedicta et eorum quodlibet attentari de cetero districtius inhibemus, decementes auctoritate apostolica, quicquid contra praesentem inhibitionem attentatum exstiterit, nullius penitus existere firmitatis, nec quemquam sententiis, iuramentis, promissionibus, obligationibus vel poenis huiusmodi obligari quomodolibet vel adstringi. Praesumptores autem eosdem, ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita, a superi-

oribus vel legatis seu inquisitoribus memoratis animadversione condigna praecipimus castigari.

CAP. V.

Iurisdictio, archiepiscopo attributa in una dioecesi, sibi in alia non prodost. H. d. Zenz.

Idem.

Ut litigantes relevantur a laboribus et expensis, statui-mus, ne archiepiscopus causas, quae per appellationem vel alias iure metropolitico deferuntur ad ipsum, alibi, quam in sua propria civitate vel dioecesi, aut in eis, in quibus appellatum exstitit, vel causae ipsae consistere dignoscuntur, audiat vel etiam audiendas committat, nisi sibi aliud de consuetudine competat in hac parte.

CAP. VI.

Si episcopus, quum potest, suam dioecesim visitat per alium, habet illi in necessariis providere; visitati autem in vidualibus providebunt ipsi vicario visitanti, et non episcopo. II. d. Ioann. Andr.

Idem.

Si episcopus suam dioecesim, ubi ei a iure permittitur, faciat per alium visitari, licet ipse illi habeat in aliis necessariis providere: hi tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas vidualium visitanti, quum secundum Apostolum non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. Idem tamen episcopus, quum personaliter non visitat *2**, nil prorsus ab his, qui per illum, quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit aut debebit.

CAP. VII.

In quolibet loco dioecesis non exempto per se et per alium potest episcopus pro tribunali sedere, et libere exsequi quae ad ipsius spectant officium. Ioann. Andr.

Idem.

Oum episcopus in tota sua dioecesi iurisdictionem ordinariam noscatur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius dioecesis non exempto per se vel per alium possit pro tribunali sedere, causas ad ecclesiasticum forum spectantes audire, personas ecclesiasticas, quum earum excessus exegerint, capere ac in carceri deputare, nec non et cetera, quae ad ipsius spectant officium, libere exercere.

CAP. VIII.

Canonici, qui a divinis cesare possint, quum cesare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio faciendae, cum gribus de cessatione deliberabunt. Et si deliberant cessare, requirunt prius eum, contra quem cessant, ut irrogatam offensam emendet. Quod si fecerit, non cessabunt; alioquin cessare poterunt, ita, quod a cessatione infra mensem utraque paro, et cessans et contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos, nisi interim intetvenerit concordia inter ipsos. lit continuatis diaetis, quam cito poterunt, se coram Papa praesentent, ut, ntraque parte praesente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium, et culpabiles puniat, et, si pars cessans praedicta non servet, cessatio non servetur. Ioann. Andr.

Idem a.

Quamvis super cessationibus a divinis, quae a capitulis, conventibus sive collegiis saecularium vel regularium ecclesiarum multoties sine causa rationabili attentantur, manifesta satis a felix recordationis Innocentio III. ¹ et Gregorio x. praedecessoribus nostris manaverint instituta, quia tamen

Tit. XVI. Cap. IIT. b) exhibere: *Had* c) eorndem: *libe*; earundem: *Z-hl* d) licite: *Hbcd* f.

Cap. IV. a) I-lac decretalis olim erat extravagans et incipiebat: *Ad audientiam: Ioann. Ande.* — *exstat: HCLDL Alex.* . . . Ad perpet. rei memor. et infra. Ad audientiam nostram pervenit, quod nonnulli abbates et alii religiosi praelationis gerentes officium de l regno Franciae subditis suis inhibent *2*, ne statum monasteriorum suorum, personarum et *3* rerum corundem clieoesanis suis vel aliis per quos ad notitiam eorum pervenire possit *4* insinuent vel exponant, in ipsos, si secus egerint excommunicationis sententiam proferentes. Ex quo evenit, quod quum ipsi dioecesani eadem

monasteria visitent¹, illonim statum scire non possunt. Propter quod multaj in eis tanl in capite, quain in membris quae correctione ac reformatione indigerent *7* remaneant *5* incorrecta. Nos ergo contra tanl detestabiles ac perniciosas lo astucias providere volentes, decernimus habito II fratrurn nostrorum consilio, quod ipsi *12* clieoesani sententias quas huiusmodi religiosi praelati in *13* subditos suos, sive monasteriorum suorum subiectos praeclata occasione protulerint, quum iidem dioecesani visitationem fecerint, non immerito valeant revocare. Dat. XVII. Kal. April. P. N. A. II. (1256.)

Cap. VIII. a) *Dat. II. Non. April. A. II. (1296.)* — *Pothasi no. 24310.*

1) de rogn. Franc.: *deest: L* 2) iuhibeat: *He* 3) vel: *ib.* 4) perveniat: *ib.*; perveniant: *L* 5) visitant: *L*; inferant: *M* 6) mult.: *deest: ilc* 7) indigent: *L* 8) remanent: *DI* o) Contra huiusmodi ergo: *LM* 10) et periculosos: *Re* 11) hab. . . cono.: *deest: L* 12) iidem: *M* 13) in suorum monasteriis (monasteriorum: *L*) personas et (*deest: I*) subditos, in quibus iidem dioecesani visitationem habent, hac occasione (*deest: L*) protulerint, valeant revocare: *Lil*.

Tit. XVI. Cap. III. 1) extimare: *ACEFGHab* 2) aliquod: *BCEGHbde* 3) an.: *nges!; ABDEGHbcd*.

Cap. IV. 1) multae: *BDEF* 2) aliis atque: *Codd. coll.*

Cap. VI. 1) I. Cor. IX. 11. 2) visitet: *ABDEFG*.
Cap. VII. 1) aut: *CEF*; cap. aut: *deest: B*.

Cap. VIII. 1) IV.: *CE— cf. c. 13. X. 5. t. (1, 31.)* 2) cf. *sttp. c. 2.*

post illa est plerumque compertum, cessationes easdem irrationabiliter esse factas: nos, ad tam perniciosum evitandum abusum, eadem statuta cum infra scripta moderatione in suo volentes robore perdurare, de fratrum nostrorum consilio districtius inhiibentibus, ne a saeculari vel regulari capitulo, collegio seu conventu ecclesiae cuiuscunque cessationes ipsae, nisi vocatis omnibus, (prout sunt pro electionis negotio evocandi,) et deliberatione habita diligenti, ac episcopo ahoque quocunque clerico sive laico, (cuiuscunque dignitatis, praeeminentiae, conditionis aut status exsistat,) propter cuius miuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post praedictas vocationem et deliberationem de cessando habitam requisito, quod irrogatam iniuriam vel offensam emendet, aliquatenus attententur, neque tunc etiam, si emendam inde habuerint, vel per eos steterit, quo minus habeant competentem. Si autem, praemissis servatis, capitulum, collegium vel conventus alicuius ecclesiae ad cessationem eandem duxerint procedendum: extunc infra unius mensis spatium pars utraque, videlicet illi, qui cessant, et illi etiam, propter quorum factum a divinis cessatur, (nisi superveniente concordia inter eos cessatio illa cesset,) iter arripiant per se vel per procuratores idoneos cum munimentis et actis ad negotium ipsum spectantibus ad sedem apostolicam veniendi, et continuatis diaetis, quam cito commode poterint, se apostolico conspectui repraesentent, ut, partibus praesentibus, aut una praesente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud sedem eandem, pars, quae culpabilis inventa fuerit in praemissis, praeter alias poenas a dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, poena docente cognoscat, quantum excesserit, quae cessationi factae rationabiliter causam dedit, vel quae sine rationabili et manifesta causa cessavit. Parte insuper a divinis cessante supra scripta tara in cessando quam in veniendo sive mittendo ad sedem apostolicam non servante, non servetur cessatio; sed ea non obstante ut prius in ipsa ecclesia celebretur.

CAP. IX.

Primo ponit constitutionem de bonis diguitatum vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio vel custodia pertinet nisi de speciali iure id eis competat; et contra facientibus poenam imponit. Secundo ostendit, de quibus bonis intelligatur, quare de speciali iure id alicui competit. Tercio decretalem Quia saepe, supra eodem libro de elect., dicit non esse conectara. Ioann. Andr.

Idem.

Praesenti prohibemus edicto, ne episcopi vel eorum superiores, aut abbates seu quivis alii regulares vel saeculares praelati, aut ecclesiasticae quaecunque personae, vacantibus dignitatibus, personatibus, prioratibus vel ecclesiis quibuscunque sibi subiectis, seu ad collationem, ordinationem, praesentationem vel custodiam pertinentibus eorundem, bona morientibus eorum rectoribus vel ministris in ipsis inventa, sive vacationis ipsorum tempore obvenientia, quae in utilitatem eorundem expendi vel futuris debent successoribus fideliter reservari, occupare, aut in usus suos convertere quoquo modo praesumant, et contra facientibus privilegio vel consuetudine iam praescripta legitime, seu alia causa rationabili hoc eisdem competere clignoscatur. Alioquin episcopi et cetera superiores ab ingressu ecclesiae, ceteri vero ab officio et beneficio tamdiu eo ipso noverint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de praedictis. Porro, ubi ex privilegio vel consuetudine, seu alia de causa rationabili sibi aliquis praedictorum asservit bona competere supra dicta: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quae soluti debitis, si qua sint, et bis, quae fuerint necessaria pro servitoribus et ministris, ac incumbendis oneribus usque ad novos redditus supportantibus, congrue reservatis, ex ipsis reperta fuerint superesse. Sane constitutionem¹*, quam superius specialiter edidimus contra capitula, collegia, conventus²* seu singulares personas, bona cathedralium vel regularium aut collegiarum ecclesiarum vacantium occupantes, per constitutionem praesentem, quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus et ecclesiis aliis locum habere censemus, nolumus in aliquo derogari.

Tit. XVIII. Cap. III. a) *scr. do.* 1296. — *Pothast no.* 24447.

Tit. XVI. Cap. IX. 1) *corma:* CC 2) *constitutioni:* ACDE; —
cf. sup., c. 40, *de el.* (1, 6.) 3) *t conv.:* ACDEF.

TITULUS XVII. DE MAIORITATE ET OBL. DI?NTIA.

CAP. UN.

Capitulum, vel is, ad quem administratio pertinet, vacante sede cessat absolvet, quos absolvet² posset episcopus, si viveret; nisi a sede apostolica id fieri interdictum. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Lpiscopali sede vacante potest capitulum, seu is, ad quem episcopalis iurisdictio tunc temporis noscitur pertinere, lis, quibus posset episcopus, si viveret, ab excommunicationis sententia, sive iuris sive hominis fuerit, absolutionis beneficii impertiri, nisi ei fuerit a sede apostolica specialiter interdicta potestas.

TITULUS XVIII. DE PACTIS.

Il A P. I.

Imnachi, habentes libera a sede apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis alig:ibus vel e'rtis parochianis ecclesiae alicuius, servare compelluntur pactum, nec filios sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, quum per pactum privilegio renunciaverint. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Pactum cum rectore parochialis ecclesiae factura a vobis, ne aliquos vel certos ipsius ecclesiae parochianos recipiat ad ecclesiasticam sepulturam, omnino servare debetis, finanguara sepultura libera sit monasterio vestro ab apostolica sede indulta, et illi apud vos elegerint sepeliri: quum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.

CAP. II.

Pactum, factura patri a filia, duro tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iuraverit id ipsa filia, omnino servare tenebitur. Ioann. Andr.

Idem.

Quamvis pactum, patri factum a filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbetur lex civilis: si tamen iuramento non vi nec dolo praestito firmatum fuerit ab eadem, omnino servari debet, quum non vergat in aeternae salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

CAP. III.

Pacta, finita per fratres Praedicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarum super parochialibus iuribus, si facta sunt per priores vel guardianes de conventuum ipsorum locorum consensu, licet auctoritas sedis apostolicae non intervenerit, vel licentia prioris vel ministri generalis, aut magistri vel provincialis ministri, vel capituli provincialis, servanda sunt, dummodo alias sint licita et honesta.

Il. d. Ioan. Andr.

Idem a.

Quia ex eo, quod fratres Praedicatores et Minores et alii mendicantes, compositiones et pacta, cum praelatis, capitulis, rectoribus et personis ecclesiarum, civitatum, castro-ruan, villarum et locorum, in quibus dormis seu habitationes eorum existunt, super iuribus parochialibus vel aliis quibuscunque articulis ab eis vel eorum antecessoribus inita sive facta, servare recusant, et ea eo praetextu infringere moluntur, quia magistri aut ministri vel prioris generalium seu provincialium eorundem non adfuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia vel provincialia capitula existerunt, multa in diversis mundi partibus insurgunt scandala, et ipsorum fratrum, (quos decet puritatem omnimodam in suis observare actionibus¹*, et ab his abstinere propensius, per quae possit aliis exempli perniciet generari,) famae detrahitur plurimum et honori: nos, his occurrere paternae sollicitudinis studio intendentes, praesenti decreto sancimus, compositiones et pacta huiusmodi, cum praelatis, capitulis et rectoribus et personis praedictis ab ipsorum fratrum conventualibus prioribus seu s guardianis facta vel approbata de suorum conventuum consilio et assensu, (dum tamen alias sint licita et honesta,) debere ab ipsis fratribus in locis,

Tit. XVIII. Cap. III. 1) *actibus:* ACDEF 3) *el:* deest: 6DEF 1 3) *ot:* AE.

in quibus fuerint facta, perpetuo inviolabiliter observari, non obstante, quod magistri vel ministri aut prioris generalium seu provincialium praedictorum non intervenerit; in eisdem assensus, nec ab ipsorum generalibus vel provincialibus capitulis exstiterint approbata, seu quod sedes apostolica in bis, quae per praedictos fratres Minores facta fuerint, auctoritatem suam non praestiterit vel assensum.

TITULUS XIX. DE PROCURATORIBUS.

CAP. I.

Laicas potest case procurator ad agendum et defendendum in causis spiritalibus. — §. 1. Procurator post litem contestatam potest dare aliam Procuratorem, ante non, nisi dates fuerit in rem suam, vel a domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam. — §. 2. Procurator ad negotia potest (tare anula procuratorem libere et etiam quodcumque. II. d.

Bonifacius VIII.

Non indiscrete iudex censetur egisse, procuratorem laicum ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus admittendo, quum regulariter, qui non prohibetur expresse ad exercendum procuratoris officium, idoneus debeat reputari. §. i. Licet autem a procuratore post litem contestatam ab eo possit, quum dominus sit litis effectus, dari alius procurator: antea tamen non potest, nisi in rem suam sit datos, vel a domino substituendi alium, etiam certa¹ non expressa persona, sibi fuerit concessa potestas. §. 2. Procurator yero datus ad negotia potest libere quodcumque alium deputare.

CAP. II.

Procurator ante litem contestatam etiam sine causa revocare potest, post litem contestatam non sine rationabili causa; dominas lamen bene potest adesse causae eum ipso procuratore, maxime si de collusionem timeat.

Idem.

Quamvis procurator possit ante litem contestatam etiam sine causa libere a domino revocare: postea tamen ipso nolente nequit, nisi eum cum l¹ domino inimicum fieri, vel suspectum, aut adversario affinitate coniungi, vel eius heredem fieri², seu ingredi religionem, aut in longum³ peregrinari, vel aegritudine aut vinculas detineri contingat, seu alia rationabilis causa subsit, propter quam sit merito revocandus. Verum, quanquam, nisi ut praemittitur, revocare non possit: dominus lamen suae causae una cum eodem procuratore, maxime si de collusionem timeat, minime prohibetur adesse.

CAP. III.

Procurator, habens mandatum substituendi, substitutum a se post mandatum susceptum, etiamsi eo non sit usus, revocare non potest, nisi et potestatem habuit revocandi. Si autem erat procurator ad plures causas, et in altera substituit: in aliis remanet procurator. Ioann. Andr.

Idem.

Is, qui a procuratore, super hoc a domino potestatem habente, procurator existit substitutus, non potest post mandatum susceptum, etiamsi eo usus non fuerit, (licet in delegato sedis apostolicae vices suas alteri committente alii censetur,) ulterius revocari ab illo, nisi revocandi potestas concessa fuisset eidem. Verum si, quum ad plures vel ad omnes causas generaliter constitutus fuisset, in una tantum substituerit earundem: in aliis nequaquam prohibetur procuratoris officium exercere.

CAP. IV.

Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum, nisi culo aliqua illorum specificatione vel libera potestate. H. d. Zenz.

Idem.

Qui l ad agendum et defendendum, ac generaliter ad omnia, etiamsi mandatum exigant speciale, constituitur procurator, ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet. Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati fuissent adiecta clausula generali: tunc ad non expressos etiam admittitur. Procurator quoque absque speciali mandato iuramentum de-

ferre, transigere vel pacisci non potest, nisi ei bonorum vel causae administratio libere³ sit concessa⁴.

CAP. V.

Mandatum generale ad negotia etiam ad iudicia se extendit. — 3. 1. Potest filius familias esse procurator etiam aboque patris consensu, Zenz. — 3. 2. Maior annis XXV. ad iudicia, maior XVII. ad negotia deputari potest procurator. II. d. Zenz.

Idem.

Qui generaliter constituitur l ad negotia procurator, agere ac experiri potest, exceptis his casibus, qui mandatum exigunt speciale. §. 1. Nudum yero ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filius familias absque patris² assensu fieri procurator. §. 2. Licet autem quis post XVII. annum procurator ad negotia licite deputetur: ad iudicia tamen, nisi maior XXV. annis fuerit, deputari nequit.

CAP. VI.

Ex duobus procuratoribus, simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet. Si vero in solidum: qui primo contestatur litem, admittitur altero totaliter excluso, nisi adiectum fuerit, quod non sil melior conditio occupantis. Quo caso, altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur. H. d. — 3. 1. Procurator datos in solidum, qui occupaverat negotium ex impedimento exclusus, non reassumit, nisi altero impedito. H. d. Dominicos. — 3. 2. In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus, simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum, qui solus prosequi poterit, neo alius admittitur, etsi primo legitime excluso. II. d. Dominicos.

Idem.

Si duo procuratores simul, non adiecto: „in solidum,“ deputentur: unus sine altero non debet admitti. Secus, si sint in solidum constituti; sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem negotium primitus occupavit. Post occupationem autem huiusmodi alter se intromittere nequit ulterius, quum ille litis dominus sit effectus; nisi dictum in constitutione fuisset, quod non fieret melior conditio occupantis¹. Tunc enim, si eum, qui² occupavit, infirmari, mori, absentari vel alias impediri contingat, aut si prosequi forte nolit, potest alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio³ non fuerit alius substitutus. Nam si sit, is praeferrari debet eidem. §. 1. Ceterum ubi millo substituto alter suscipit negotium prosequendum: is, qui occupavit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequit, nisi forsitan illum contingeret impediri. §. 2. Sane, in electionum, postulationum¹ provisionum et aliorum spiritualium negotiorum causis, quum talia celeritatem expeditionem exigere dignoscantur, volumus specialiter observari, ut, si plures procuratores simul in eis fuerint non in solidum deputati, iudex, ne propter eorum concursum negotia eadem intricari contingat, icloneiorem ex ipsis eligere valeat, et ille solummodo prosequatur, habeatque, quicquid cum illo sic electo factum exstiterit, plenam roboris firmitatem; nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censu illius post occupationem, factam ab alio, superius admittendum.

CAP. VII.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum, poenitere potest, quamdiu constituens in eadem perseveraverit voluntate.

Idem.

Licet is, qui procurator constituitur ab absente, dixerit, praesentatui sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obstante, quamdiu constituens ille eadem perstiterit voluntate, ipsum acceptare poterit, quodcumque placebit.

CAP. VIII.

Dominus, dans procuratorem, quoties contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur revocare; secus, si simpliciter, nisi expresse protestatur, quod ipsum revocare non intendit, vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioann. Andr.

Idem.

Si quem sub ea forma: „quoties te abesse contigerit,“ constitueris l procuratorem ad causam: non ideo, licet tractes eam postmodum per te ipsum, procuratorem ipsum dignosceris revocare, quin immo procurator idem procuratoris assilmet officium, quodcumque te contigerit absentare².

Cap. IV. 1) Quia: AEF 2) alia oran.: CG 3) libera: ABDEG; deest: C 4) commissa: BCG.

Cap. V. 1) Generaliter constitutus: A 2) add.: sui: A.

Cap. VI. 1) possidentis: A 2) qui quum: BD 3) illo: ABCDEF.

Cap. VII. 1) constituas: B; constitues: Q 2) absentari: CDG.

Tit. XVIII. Cap. IX. 4) interfuerit: A 5) dicte: AG.

Tit. XIX. Cap. I. 1) circe non expressas personas: A.

Cap. II. 1) cum: deest: Coda. call. 2) effiei: ABCDEF 3) add.: locum: A.

Secus, si simpliciter a te fuerit constitutus. Tunc enim, sive ante litem contestatam sive post ad causam ipsam venias, non ut ipsi procuratori assistas, sed ut causam tractes eandem, tractando ipsam eum revocare censeris; nisi dicas expresse, quod ipsum vis in officio procuratoris hoc non obstante manere, vel nisi, quod non animo revocandi hoc facias, ex aliquibus appareat coniecturis, ut, si forsitan aliquis immineat articulus, in quo tu melius nosti veritatem, aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitan se absentet, seu quicquid aliud accadat, propter quod ipsi causae tua sit praesentia opportuna.

CAP. IX.

Tria dicit, primo, quod procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum; secundo, quod talis procurator non substituit, nisi ad hoc mandatum habeat; tertio, quod, si talis procurator revocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioann. Andr.

Idem.

Procurator non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quamvis alias is, qui constituitur ad negotia procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu, propter magnum quod ex facto tam arduo posset periculum imminere, non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sane si procurator, antequam contraxerit, a domino fuerit revocatus, contractum postmodum in matrimonium ab eodem, licet tam ipse quam ea, cum qua contraxerit ¹, revocationem huiusmodi penitus ignorarent, nullius momenti existit, quum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequivit.

TITULUS XX.

DE IIS, QUAE VI METUSVE CAUSA FIUNT.

CAP. UN.

Excommunicationis, suspensionis vel interdicti absolutio vel revocatio per vim extorta non tenet, et extorquens excommunicatus est ipso iure. Ioann. Andr.

Gregorius X. in concilio generali Lugdunensia.

Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quacunque revocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti, per vim vel metum extorta, praesentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuumus. Ne autem sine vindicta violentiae crescat audacia, eos, qui absolutionem seu revocationem huiusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiae decernimus subiacere.

TITULUS XXI.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

CAP. I.

Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc snadeat. Ioann. Andr.

Gregorius IX. a

Ecclesia, quae ad retractandam sententiam vel con-

tractum per beneficium restitutionis in integrum postulat se admitti, si quadriennii spatium ^b post sit lapsum ¹, et negligenter omiserit, non est ad beneficium huiusmodi admittenda, nisi praevaricationis vel fraudis manifeste ^c probetur super hoc ^d intervenisse commentum, aut ^e alia rationabilis causa subsit, quae superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

CAP. II.

¹Ecclesia contra confessionem, qua laesa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum, postes non, nisi per viam iuris communis. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Si adversus confessionem in iudicio a se factam laesa ecclesia beneficium restitutionis in integrum infra quadriennium, ab ipsius confessionis tempore computandum, petere negligenter omittat: non est, nisi aliquid rationabile appareat, quod aliud suaserit faciendum, ad hoc petendum ulterius admittenda. Ubi yero per viam communem revocationis erroris, quem in facto praetendit, vult adversus suam confessionem ecclesia se iuvare: hoc quandocunque poterit, donec negotium sit finitum.

TITULUS XXII.

DE ARBITRIS.

CAP. I.

Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia; si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

Bonifacius VIII.

Si ex tribus arbitris te duo in X., et tertius in V. condemnent, debet sententia praevalere duorum; licet, quum untes in XV., alius in X., tertius yero in V. pronunciant, illius, qui dixit de summa minori, (quum in illa omnes concordantes existant,) sententia efficax censeatur.

CAP. II.

Si ex tribus arbitris unus nolit examinando vel diffiniendo negotio interesse: duo procedere poterint, se si ille praesens esset. Circa indices autem antiqua auctoritas serventur. Ioann. Andr.

Idem.

Ut quaestionibus, quae plerumque propter arbitrorum voluntariam seu malitiosam absentiam remanent indecisae, finis celerius imponatur, statuimus, ut, si ex ¹ tribus arbitris a partibus electis eorum aliquis, ab aliis legitime requisitus, ad examinandum vel diffiniendum una cum eis negotium, super quo in ipsos existit compromissum, non curaverit, cessante impedimento legitimo, convenire, duo praesentes, penes quos, licet lex civiles aliud innuere videatur, totalem eo casu remanere decernimus ² potestatem, possint, malitiosa seu voluntaria illius ³ absentia non obstante, dictum examinare negotium et libere diffinire, sicut possent illo praesente, nec volente cum eis in unam sententiam concordare; ut sic ipsius absentia, praesentia repleta divina, eum reputari faciat pro praesente. Circa iudices yero antiqua auctoritas nolumus immutari ⁴.

Tit. XX. Cap. un. a) c. 20. *Conc. Lugd. II. (1274.)* — *Comp. c. un. h. t.*

Tit. XXI. Cap. I. a) Olim extravagabatur decretalis ista: et quidam intulabant eam Alexandro, alii Gregor. IX.: et eius fuit, ut hic vides: excepto fine, qui supperadditus fuit: *Ioann. Andr.* — *Esstat in L. c. XVI.* — cf. *3ull. Innoc. IV. Ad exped. n. 13.*

Tit. XIX. Cap. IX. 1) contraxit: *BCDEFG.*
Tit. XXI. Cap. I. 1) elapsus: *BOLEE.*

b) post quadriennium spatium: *L* c) man.: *deest: L* d) sup. hoc *deest: ib.* e) aut *seqq.: desunt: ib.* — cf. *G'luss. ad: aut olla:* possibile est, quod isla verba fuerunt Gregorii; lamen in extravaganti sua, qua utebamur, non erant: unde credo quod addita fuerint per Bonifacium.

Tit. XXII. Cap. II. 1) ut si a partibus tribus arbitris: *Codd. colé.*
2) volumus: *A;* deerevimus: *C* 3) ipsius: *BC* 4) immutare: *A.*

FINIS LIBRI PRIMI.

SENTI DECRETALI U VI LIBER SECUNDUS.

TITULUS PRIMUS.

DE IUDICIIS.

CAP. T.

Iudex delegatus, non habens ad bou speciale mandatum a Papa, non potest compellere partem, ut personaliter coram eo comp:uroat, nisi ex rationabili causa. Ioann. Andr.

Innocentius IV. in generali l * concilio Lugdunensi a.

Iuris esse anibiguum non videtur, iudicem delegatum, qtl a sede apostolica mandatum ad hoc non receperit² speciale, iubere non posse alterutram partium coram set, personaliter in iudicio comparere, nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda, vel pro d juramento calumniae faciendo, vel alias e juris necessitas partes coram eo f exegerit personaliter praesentari.

CAP. II.

Mulleres personaliter ad iudicium quacunque causa, in iure non expressa, iuvitae traten das non suut; sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, iudex expensis producentis interdmn ibit, interdum mittet; et iudex fraudulenter vadens excommnicatus est. Mulleres religiosas, etiam volentes, extra monasterium sumn ex aliqua causa personaliter ad iudicium tralti non possunt. Quod contra praedicta fit, est irritum. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII. °

Mulieres, quas vagan non convenit, nec virorum coetibus immisceri, auctoritate literarum sedis apostolicae, vel legatorum ipsius, aut alia quacunque ^b ad iudicium personaliter evocari vel trahi invitas causa ferendi testimonium, aut ala qualibet, quae in iure non exprimitur, prohibemus. Sed quum necessarium fuerit testimonium earundem, iudex, in expensis partis producentis easdem, tabellionem aut aliam personam idoneam ad eas transmittat, vel, si forte talis casus occurrerit c, quo iure prohibente receptio testium alteri conuniti non possit, iudex l * tunc² * propter hoc personaliter ad illas d accedat³, aut, si⁴ taus sit personae iudicantis conditio, quod id 5. per ipsum non debeat fieri vel non possit c, mittat ad eas, proviso, quod casus huiusmodi, (videlicet ut iudex vadat personaliter,) non fingatur, nec fraus interveniat in hac parte. Alioquin factor huiusmodi vel fraudator ipso facto sententiarn excommunicationis incurrat. §. 1. Ceterum feminae religiosae, praesertim quae f debent sub clausura moran, extra suum monasterium vel clausuram non vocentur ad iudicium vel g trahantur ex quavis causa personaliter, etiamsi ad hoc voluntas accederet ll earundem. Decernimus i quoque, ut k ipso iure sit irritum et inane, si quid contra praemissa contigerit attentari.

Lib. II. Tit. I. Cap. T. a) c. 5. *Conc. Lugd. I.* (1245.) — C'otnp. C. tal. h. t. — cf. *Pull. Ad expediend. no. 12.* b) ipso: *lab(l* e) Si yero (Sive: *lb*) pro: *labd* d) pro: *deest: labd* e) vol al. : *ileest: Ictcdf;* vel nisi iure necessitas: *Ie* f) sibi: *Iucd.* Cap. II. a) Isla decretalis extravagans erat, quia edita ante compilationem huius VI. libri: *Ioann. Andr. — Esstat: ap. Cotton Ilist. Angl. p. 279. et in Codd. Ilc L. no. LXXXIII. — Dat. Luter. VI. Id. April. A. I.* (1295.) — *Potthasi no. 24064.*

Li b. II. Tit. I. Cap. I. 1) gen.: *deest: Codd. con.* 2) recepit: *Ale; recipit: labcd.*

Ca p. II. 1) praefatus iudex: *AL oreg.* 2) tunc: *deest: A; tuna . . .* hoc: *deest: L ar'g.* 3) <ahf.: lisa alias hoc nou posset: *A* 4) si lamen

C A P. IH.

Maior XIV. annis per se et per procuratorem potest agere, et defendero causan, spiritualem; minor XIV. per se non agit, sed per proeuratorem vel per curatorem, datum auctoritate ordinarii ecclesiastici iudicis, et etiam delegati ad causas illas. L'iliusfamilias sine patris assensu agit causam spifitualem. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Si annum quartum decimum tuae peregristi aetatis, in beneficialibus et aliis causis spiritualibus, nec non et dependentibus ab eisdem, ac si maior XXV. annis exsisteres, acl agendum et defendendum per te vel per procuratorem, quem ad hoc constituendum decreveris, admitti debebis. Si yero infra XIV. annum exsistas, per te agere aut l defendere non poteris super ipsis; sed vel per tuum episcopum vel per² officialem eiusdem tibi curator dabitur ad lites huiusmodi exercendas, aut tu ipse, si maior infante fueris, cum auctoritate alterius 3 eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam apostolicae sedis et subdelegatus ab eo tibi, si non habeas, curatorem dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem praestare, ad illas causas vel lites duntaxat, quae coram ipsis fuerint ventilandae⁴. In huiusmodi quoque litibus sive causis, quanquam in potestate patris exsistas, nec alias absque ipsius assensu in iudicio regulariter esse possis, eius, quum de his se intromittere non habeat, nequaquam requiri debet assensus.

TITULUS II.

DE FORO COMPETENTI.

C A P. I.

Archiepiscopus, omisso appellationis articulo, vel per viam querelae, de causa subditorum, suffraganeis etiam ipsis consequentibus, non cognoscit. II. d. usquo ad 5. Neque. — §. 1. Archiepiscopus subditos suffraganei non potest compellere causas, delegatas ab eo, snscipere, suas sententias et praecepta exsequi, vel testimonia in causis ad eos devolutis (erre nisi consuetudo aliud disponat. H. d. Dominicus. — 5. 2. Archiepiscopus contra officiales vel praelatos suffraganeorum, consuetudine aliud non disponente, et contra subditos ipsorum, pro salariis advoeatorum et procuratorum causarum fori archiepiscopi, iudex competens non est. II. d. — g. 3. Archiepiscopus non compellet invitos contrahentes aliarum dioecesium in sua propria coram se respondere, nisi ibi inveniantur. Sed si citad nolunt comparere, vel malitiose se occultant, ne citentur: in bonis ipsorum cuan dioecesis potest missionem (acere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. II. d. — §. -1. Non potest arebiepiscopus suos clericos mittore in dioecesis suffraganei, ut coram eis fiant contractos, vel iam facti approbentur. Nec, si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super lites, nec excommunicaue sut2raganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. II. d. ad fineza. secundum I)on:inicum.

Innocentius IV. a

Romana ecclesia (*El infra:*) Nec appellationis articulo

b) add.: ordinaria setl etiaui delegata vel subdelegata: *L orig.* e) occurrit: *071: 9.* d) eas: *2b.* e) pussit. Ila temen quod casus, seu causa, seis conditio non fingatur huiusmodi, nec fraus: *L orig.* f) plum debeant: *o(-ig.* g) vel trah.: *deest: ib.* h) accedat: *ib.* i) decrevimus: *ib.* 1<) ut: *Jeest: ib.*

Tit. II. Cap. I. a) cf. *adnot. ad e. r. de suppl. négl.* (I, 8.) — *Comp. c. un. It. 1. In Bulla Initoc. IV. Ad exped. no. 13.*

(aut: *deest*): *A*; nisi (aut: *dcest*) *A orig.* L) cond. per gaam (*add.*: praedietes: *A*) id non dec.: *At1B orlo.*

Cap. 111. 1) vel: *A*; *et: F' 2*) per: *dcest*; :1G 3) *add.*: vel iudicis: *A* 4) ventilatae: *A.*

praetermisso, nec alias etiam, quum minime appellatum exstiterit^b, Remensis archiepiscopus vel eius officialis¹ de causis clericorum tanquam indices, licet in ipsos iidem clerici de facto consentiant, absque dioecesanorum suorum voluntate cognoscant. §. 1. Neque suffraganeorum Remensis ecclesiae subditos ipsorum delegationem suscipere, vel sententias et praecepta exsequi, aut in causis, per appellationem devolutis ad eos, testimonium, nisi aliud in his tribus² de consuetudine obtineant³, perhibere compellant. §. 2. Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales, aut archidiaconos, archipresbyteros et c. alios inferiores praelatos, suffraganeis eisdem subiectos, dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat, nec subditos suffraganeorum ipsorum super salariis advocatorum et procuratorum in causis, quae in Remensi ventilantur curia, cogant querelantibus in sua praesentia respondere. §. 3. Contrahentes yero aliarum diocesum super contractibus, initis in Remensi dioecesi ab eisdem, nisi inveniantur ibidem, trahere coram se non debent invitos, licet in possessionem bonorum, quae ibi habent, etiam quum alibi copiam sui faciant⁴*, si eorum auctoritate citati comparere contemnant, possint⁵ missionem facere contra eos, vel, si forte malitiose se ipsos occultent, ne^d citatio perveniat ad eosdem, decernere faciendam in possessionem bonorum, quae in alia etiam dioecesi obtinere noscuntur; sed tunc loci dioecesanus ad denunciationem ipsorum faciet huiusmodi missionem. §. 4. Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum⁶* dioeceses pro ineundis vel recognoscendis⁷ contractibus coram ipsis, nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi iuri stare. Neque potest archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales et subditos pro eo, quod vocati ab ipso nolunt^e querelantibus in sua praesentia respondere, ecclesiasticam exercere censuram.

CAP. II.

Iudex saecularis, qui vult clericum compellere ad debita etiam liquida solvenda, per ecclesiasticum indicem desistere compellatur. Ioann. Andr.

Bonifacius VIIIa.

Saeculares iudices, qui, licet ipsis nulla competat iurisdic-tio in hac parte, personas ecclesiasticas ad solvendum debita, super quibus coram eis contra ipsas earum exhibentur literae vel probationes aliae inducuntur, damnabili praesumptione compellunt, a temeritate huiusmodi per locorum ordinarios censura ecclesiastica decernimus compescendos.

CAP. III.

Iuramentum iuramenti laicus, ut **illud** servet, coram iudice ecclesiastico convenitur.

Idema.

Quum C. laicus, pro quo solvisti certam pecuniae quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio nomine obligaveras, te servare recuset indemnem, contra iuramentum a se praestitum temere veniendo: ipsum coram ecclesiastico iudice, ad cuius forum ratione iuramenti causae huiusmodi cognitio noscitur pertinere, de iure poteris convenire, ut ipsum monitione praemissa per censuram ecclesiasticam, quod te super praedictis, ut tenetur, servet indemnem, praevia ratione compellat.

TITULUS III.

DE LITIS CONTESTATIONE.

CAP. I.

Peremptoria litis contestationem non impedit, nisi sit de re semel finita. Juana. Andr.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensia.

Exceptionis peremptoriae seu defensionis cuiuslibet

Tit. II. Cap. I. b) existit: *lb*; exstitit: *le* c) aut: *la*; aliosque: *lbcd* d) nec: *lac* e) noluerint: *la*; nollent: *lb*.

Cap. II. a) Fuit tracta de fine decretalis, quae incipiebat: **Quia non contingit**: *Ioann. Andr.* — *Sed isla verba non sunt initium extravagantis, quae incipit: Quia nonnulli; Attamen in media epistola exstant, ita ut Schultio accedere non possimus, qui Andreae verba mutata, atque pro: „quia non;“ „quia nonnulli“ legi velit. — Exstat decret. dat. Later. V. Kal. April.*

¹ Tit. II. Cap. I. 1) officiales: *BDEQlce* 2) tribus: *E|* 3) ob- 6) suorum: *ABEFtilabf* 7) cognoscendis: *ABla*
tinoat: *AFQ* 4) faciunt: *Clabdcf* 5) posest: *A*; posesunt: *Iaf*; poteet: *le* | ² Tit. III. Cap. I. 1) quod: *deest: ABCFcl* ² fuisse: *ACFGlabcd*
³ b3^

principalis cognitionem negotii contingentis ante litem contestatam obiectus, nisi de re iudicata, transacta^b seu finita excipiat litigator, litis contestationem non impediat, nec retardet, licet dicat obiector, quod¹* rescriptum non fuisset²* obtentum, si quae sunt impetranti oppo-;³ fuissent exposita deleganti.

CAP. H.

Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Si, oblato ab actore libello, ex parte rei exceptio peremptoria proponatur: nequaquam per hoc litis contestatio intelligitur esse facta; immo, ea non obstante, nisi sit de illis exceptionibus, quae litis contestationem impediunt, fieri oportebit eanlem.

TITULUS IV.

DE IURAMENTO CALUMNIAE.

CAP. I.

Non est de substantia, quod statim post litem contestatam iuretur de calumnia. Ioann. Andr. — §. 1. Non annullatur processus, licet tacita omittatur calumnias iuramentum. H. d. — §. 2. Praecipit, quod in spiritualibus simul de calumnia et de veritate iuretur. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Si de calumnia seu de^l veritate dicenda in primo litis exordio non iuretur, ut debet: poterit postmodum in qualibet parte litis iurari, quum huiusmodi iuramenta praestari ab initio de substantia ordinis iudiciarii non exsistat. §. Propter omissum quoque tacite in tota causa calumniae iuramentum iudicialis processus, alias factus legitime, non est nullus nec etiam annullandus. §. 2. Quainvis in causis spiritualibus, in quibus debet de veritate dicenda iurari, canones non indicant alicui calumniae iuramentum: nos tamen, quia frequenter calumniari videmus in ipsis, utile reputamus, quod simu^l, sicut plerique observant, tam de veritate dicenda quam de calumnia, ut via praecludatur calumniis, iurari debeat in eisdem.

CAP. II.

In causa appellationis iuran debet de calumnia et veritate dicenda. — §. 1. Procurator, deputatus post iuramentum calumniae, iurabit de calumnia. H. d. — §. 2. Iudex, quoties sibi videtur, exigit iuramentum malitiae, etiamsi de calumnia vel veritate iuratum sit. Ioann. Andr.

Idem.

In appellationis causa, quanquam in principali iuratum fuerit, praestari iubemus calumniae iuramentum, et idem in iuramento de veritate dicenda volumus observari. §. 1. Procuratores quoque, qui post iuramentum calumniae deputantur, teneri volumus, ut calumnia vitetur ab ipsis, ad subeundum huiusmodi iuramentum, etiamsi a suis dominis, quid ponere aut respondere seu agere debeant, sint instructi. §. 2. In omnibus autem causis, nedum ante, sed etiam postquam lis fuerit contestata, sive de veritate sive de calumnia sit iuratum in ipsis, potest iudex a partibus exigere iuramentum malitiae, quoties viderit expedire.

CAP. III.

Procurator, habens speciale mandatum, iurat de calumnia. Ioann. Andr.

Idem.

Nullam tibi iudex iniuriam fecisse censetur, qui procuratorem tui adversarii constitutum ad causam, habentem super hoc speciale mandatum, admisit ad praestandum in ea calumniae iuramentum.

A. II. (1256.) *ap. Le Paige Bibl. Praemonstrat.* II, 674. — *Pothast no.* 16308. — *et infra in not. ad c. 1.* (3, 23.)

Cap. III. a) Tracta fuit haec decretalis de extravag. Clementis, quae incipiebat: Sua nobis nobilis vir Henricus eo. tit. *Ioann. Andr.* — *Haec decret. in Codd. coll. non invenitur.*

Tit. III. Cap. I. a) c. 6. *Conc. Lugd. I.* (1245.) — *Comp. c. un. h. t. Bulla Ad exped. no.* 19. b) vel traes. vel (seu): *Id*; *Iabcd*.

TITULUS V.

DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

CAP. I.

In civilibus non admittitur spoliationis exceptio, fasta ab alio quam ab actore. In criminalibus admittitur facta a tordo, dunnuo sit de tota substantia vel materia parte. Exceptio probat debet infra quindecim dice; alias tit condemnatio expensarum. Ioann. Andr. — g. 1. Excipiens de spoliatione fasta a tertio, infra certum tempus a indice statuonduin debet restitutionem ptere; alias accusabitur exceptioe non obstante. Ioann. Andr. — -. Agenti super robos ecclesiasticis non obstat exceptio spoliationis privatarum rerum vol e converso. Ioann. Andr.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensia.

Frequens et assidua nos querela circumstrepit, quod spoliationis exceptio, nonnunquam in iudiciis calumniose proposita, causas ecclesiasticas impedit et perturbat t. Dum enim exceptioni insistitur, appellationes interponi contingit, et sic intermittitur et plerumque perimitur causae cognitio principalis. Et propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietemallis praeparemus, finem litibus cupientes imponi et calumniae materiam amputare", statuimus, ut in civilibus negotiis spoliationis obiectu, quae ab alio quam ab j' actore facta proponitur, iudex in principali procedere non postponat. Sed si in civilibus ab actore e, in criminalibus autem se spoliatus reus asserat a quocunque: infra quindecim dierum spatium post diem, in quo proponitur, quod asserit d comprobabit e; alioquin in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, iudiciali taxatione praehabita condemnatur, alias, si iudici aequum visum fuerit, puniendus. Illum autem spoliatus intelligi volumus in f hoc casu, quum criminaliter accusatur, qui tota sua substantia vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat. Et secundum hoc loqui canones sano credendum est 3 intellectu, quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus. Habet enim spoliatus privilegium, ut non possit exui iam nudatus. §. 1. Solet autem 4 inter scholasticos dubitari, si spoliatus g a tertio de spoliatione contra suum accusatorem 5 excipiat, an ei tempus a indice debeat indulgeri, infra quod restitutionem imploret, ne forte sic velit existere 6 ut omnem accusationem eludat 7; quod satis aequitati et inri consonum aestimamus s'. Quodsi h infra tempus indultum restitutionem non petierit, et causam, quum potuerit, non ducat 8 ad finem: non obstante spoliationis exceptione deinceps poterit accusari. §. 2. Ad hoc sancimus 10, ut rerum privatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis 11, vel e contrario, nullatenus opponatur.

CAP. II.

Ecclesia, quae petit restitutionem decimarum, quas se dicit infra parochiam alterius posuisset, non auditur, nisi probet possessionem legitimam. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Ad decimas, quas canonici sancti Nicolai se asserunt infra parochiam ecclesiae B. clerici possedisse aliquamdiu, et eis per eundem clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi evidenter docuerint, quod earum possessionem legitime assecuti fuissent t, quia eas occupasse iniuste verisimiliter praesumuntur, quum proveniant ex praediis infra alienam 2 parochiam constitutis, sitque manifestum, nisi aliud ostendatur, eas de iure communi ad eandem ecclesiam pertinere.

Tit. V. Cap. I. a) *Comp. c. un. h. t. In Bulla Ad exped. no. 15.* b) ab: *deest: labcd* c) ab actore facto, proponat, in crim. aut si se: *If* d) assentit: *labcd* e) comprobaverit: *If* f) in: *(leest: lcd* g) exspoliatus a tertio de exspoliatione contra suum actorem: *If* h) Et si: *labcdf*.

Tit. V. Cap. I. 1) conturbat: *BEFO* 2) amputari: *A lacd* 3) est: *deest: Alf* 4) onim: *ACFR* 5) actorem: *ABGldcf* 6) pereistere: *A*; insistere: *C* 7) elidat: *AB* 8) oxstimamus: *ABEFlabcd* et iur.: *deest: labcd* 9) producat: *C*; perducatur: *labcdf* 10) statuimus: *elc* 11) add.: rebus: *BD*

TITULUS VI.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

CAP. I.

Actor contumax condemnatur in expensis, nec citatur ulterius ad suam petitionem reus, nisi caveat de veniendo et comparando.

Innocentius IV 1a.

Actor, qui ad terminum venire, ad quem citan adversarium fecerat, non curavit, venienti reo in expensis propter hoc factis legitime condemnatur, ad citationem aliam minime admittendus, nisi sufficienter caverit, quod in termino fideliter debeat comparere.

CAP. II.

Iudex appellanem et recedentem citatio ultioris non tenetur, si vult in causa proceder, nisi forsitan appellationi renunciaret. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Eum, qui a tua interlocutoria vel gravamine l, quod per te sibi proponit illatum, a tua praesentia recedit appellans, quum protestari videatur hoc ipso, se nolle coram te de cetero litigare, citare ad alia, quae postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam, nisi sponte appellationi suae renunciaret, non teneris; nec ideo minus, quod in eius absentia processeris 2, tuus processus validus reputari debet.

TITULUS VII.

DE EO, QUI MITTITUR IN POSSESSIONEM CAUSA REI SERVANDAE.

CAP. UN.

Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit miedo in possessionem, sed ad sententiam lite non contestata proceditur.

Innocentius IV 1a.

Eum, qui super dignitate, personatu vel beneficio ecclesiastico obtinendis cum aliquo litigat possessore, ob partis adversae contumaciam causae b rei servandae in ipsorum possessionem statuimus non mittendum, ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus; sed liceat in hoc casu, contumacis absentiam divina replente praesentia, etiam lite non contestata, diligenter examinato negotio, ipsum fine debito terminare.

TITULUS VIII.

UT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR.

CAP. I.

Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciaret vel a prosecutione causas excludatur, si lite pendente cura reliquo fuerit alia electio facie, non tenet.

Bonifacius VIII.

Dispendiis, quae propter electiones diversas ecclesiae patiuntur interdum, occurrere cupientes, statuimus, ut, si, aliquibus apud sedem apostolicam vel alibi litigantibus super electionibus de se in discordia celebratis, aliquem ipsorum mori, vel suo iuri renunciare, aut a prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi, ad electionem aliam, lite super electione superstitis electi pendente, nullatenus procedatur; alias attentata contra hoc electio ipso iure viribus non subsistat.

Tit. VI. Cap. I. a) c. 7. *Conc. Lugd. I. (1245.) — Comp. c. un. h. t. — Bulla Ad exped. no. 16.*

Tit. VII. Cap. nn. a) c. 9. *Conc. Lugd. I. (1245.) — Comp. c. un. h. t. — Bulla Ad expediendos no. 17.* b) causa rei servandae ipsius: *labcd*.

Cap. II. 1) fuerint: *AC* 2) dictam: *A*.

Tit. VI. Cap. I. 1) *add.: in* Cone. Lugdunensf: *CEFG*.

Cap. II. 1) a gravata: *ACIJE* 2) *add.: ad* sententiam: *A*

Tit. VII. Cap. un. 1) *add.: in* Conc. Lugd.: Codd. coll.

CAP. 11.

Si bonefictatus, contra quem super beneficio litigatur, cedit vel decedit, si altos, lito pendente cum superstitie, fuerit electus, non valet electio. Si vero aliqui, quorum intersit, ad defensionem litis velint admitti, in eo statu, in quo erat causa, admittuntur. Ioann. Andr.

Idem.

Si ii, contra quos super dignitatibus, personatibus vel aliis ecclesiasticis beneficiis, quae possident, litigatur, lite pendente cedant, vel forte decedant, ne propter novos adversarios, qui malitiose interdum petitoribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispendium prorogari contingat: statui-mus, ut dignitates, personatus vel beneficia huiusmodi, donec contra superstities lis finita fuerit, aliis nullatenus conferan-tur, nec ad ea eligatur quispiam vel etiam praesentetur. Quodsi secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. Sane si ad defensionem ipsius litis aljqui, quorum intererit, petie-rint se admitti, eos in illo statu, in quo ipsam invenerint, decernimus admittendos.

TITULUS IX.
DE CONFESSIS.

CAP. I.

Super facto negativo, per partem improbabili, si iudici videbitur, est admittenda positio. Dominicus.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensia.

Statuimus, ut positiones negativas, quae probari non possunt nisi per confessionem adversarii, indices admittere possint, si aequitate suadente viderint expedire.

CAP. II.

Si reus iussus positionibus respondere recusat, vel si contumaciter recedit, habebuntur pro confessatis; secus, si prius, quam sic iussus esset, contumax fuerat. Nam tunc procedetur contra eum tanquam contra contumacem. Ioann. Andr.

Bonifacius VIIIa.

Si post praestitum veritatis aut calumniae iuramentum reus vel procurator ipsius, positionibus ab adversario sibi factis interrogatus iussusque a iudice respondere, absque rationabili causa recuset, aut nolit, seu contumaciter se absentet: haberi debet super jis, de quibus in eisdem positionibus interrogatus exstitit, pro confesso. Verum si, ante-quam respondere sic iussus fuerit, eum contumaciter absen-tari contingat: tunc pro confesso non debet haberi; sed est alias contra eum, tanquam contra contumacem, prout ratio dictaverit, procedendum.

Tit. IX. Cap. I. a) c. ro. *Conc. Lugd. I.* (1245.) — *Comp. c. un. h. t.* — *Bulla* Ad expediendos no. 18.

Cap. II. a) Tracta fuit haec decretalis de extravag. Alexandri, quae incipiebat: Retulisti, alias: *Decretis filio. Ioann. Andr.* — *Exstat L. no. XX.* Retulisti coram nobis et fratribus nostris, quod in causa, quae inter dil. filium mag. A. de Carentio civem romanum ex una parte et . . . s. Martini in valle de Spernen de collo rob. etc. super quadam pecuniae summa in qua idem magister eo sibi com-munitur iuramento super hoc praestito teneri asserit ex altera verti-tur, facta legitime contestatione (?) litis coram te, partibus a nobis auditore concessio, dictus magister praestito ab ipso et a procuratore priortm ipsorum calumniae iuramento petiit positionibus suis a procuratore in iudicio responderi. Sed djetus (?) I procurator in-terrogatus ab ipso magistro et a te iussus respondere positionibus eisdem in indicio contumaciter recusavit, ac tandem² contumax a indicio ipso recessit. Propter quod memoratus magister postulabat dictum procuratorem haberi super ipsis positionibus pro confesso et eundem sibi ad solutionem huiusmodi pecuniae praedictorum prio-rum nomine sententialiter condemnari. Tu yero, licet reus prae-stare renuens huiusmodi iuramentum haberi de iure tan canonicoguardo civili debeat pro confesso, tamen quia non reperiebis, iure cautum expresse quod eadem poena sit rei recusantis post tale iura-

1) ratio: L 2) eandem: L 3) iniurot et: L.

T tt. R. 1) et attestat.: *deest*: ABCDC.

C ap. I. 1) Greg. X.: *AF* 2) in Conc. Lugd.: *deest*: *Codd. cotl.*
3) actores: *AFP*.

TITULUS X.

DE TESTIBUS ET ATTESTATIONIBUSI.

C A P. I.

Socios in crimine simoniae admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, et agatur civiliter; alias non. Ioann. Andr.

Gregorius IX. I in concilio Lugdunensi"*.a.

Mediatores, per quos scelus simoniae plerumque com-mittitur, ad testimoniun contra sceleris eiusdem auctores³* in detestationem criminis admittuntur, si non agatur crimi-naliter, sed civiliter, et emolumentum exinde non fuerintl+assecuti.

CAP. 51.

Ponit modum remissionis curiae, et dat modum iurandi super positionibus, et dicit, per quem iurari deboat; dat modum respondendi, et modum testes probatorios reprobaudi, et reprobatos iterum reprobarsdi H. d. Ioann. Andr.

Idema.

Praesentium I' auctoritate mandamus, quatenus in causa, quae inter abbatem et conventum S. Nicolai Andegavensis ex una parte, et priorem et conventum de Paldigenl*. Lyconensis 2* dioecesis ex altera super eo, quod iidem abbas et conventus se ab ipsis priore et conventu e de l'aldigen, possessione d subiectionis eiusdem prioratus asserunt spo-hatos, et super irritanda quadam compositione olim Mita inter partes, et rebus aliis vertitur, ab eisdem abbate et priore nomine suo f. et in animas conventuum eorundem, vel g maioris et sanioris partis ipsorum I', recepto iuramento de veritate dicenda, iniungas dictis abbati et priori, ut tam ponendo quam respondendo dicant veritatem, quam super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis ipsi sciunt, et per illos 3 intelligunt, in quorum animas iuraverunt. Trae-terea i sigillatim super quolibet articulo in qualibet positione contento facias a partibus sufficienter adinvicem responderi, nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione recepta. Sine iuramento autem a syndico utriusque partis, quid sciat de huiusmodi positionibus vel credat, inquiras. Testes etiam, quos super articulis sub eadem bulla trans-missis pars dictorum prioris et conventos duxerit producen-dos ad reprobandos testes partis alterius in causa principali productos, (quorum nomina in eisdem articulis continentur.) usque k ad Kalendas Novembris proximo futuri examines secundum partis adversae interrogatoria, quae tibi sub eadem bulla transmittimus l, diligenter, primo tamen in per-sonarla m cuiuslibet testis, a praedictis abbate et conventu producti, facta sigillatim specificatione criminum, et aliorum obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum. Si yero dicti abbas et conventus aliquos testes coram te produxerint,

mentum positionibus respondere, super hoc procedere prius guara circa hunc articulum certum careas oraculo [nostro edoctus sis?] dubitasti. Nos igitur tuam in hac parte clubitatem declaratione provida de fratrum ipsorum consensu ammonemus, quocul si reus praestito calumniae iuramento positionibus ab adversario sibi factis requisitus et interrogatus ab eo, iussusque a indice respondere con-tumaciter in iure 3 recuset, L*aberi debet super his, quihus interroga-tus est pro confesso.

Tit. X. Cap. I. a) Ista decretalis et sequens fuerant Gregorii et deberent esse in antiqua compilatione ultimae in h. t.: *Ioann. Andr.* — *Exstat: L; Publicata f ieiit ah Innoc. IV., ita ut in Bulla eiusdem Ad expediend. no. 27. Cius mentir) haberetur b) fuerant: L.*

Cap. II. a) *Hace Gregorii IX. Bulla directa ad Potleo-magens. archiepiscopum, data Latee. Kal. April. A. XII. (1239.), ab Innocentio IV., Bullae Romana ecclesia inserta firit — cf. ad cap. sequ. — cf. eiusdene Ball. Ad expediend os no. 20. — Comp. C. 2. le. t. b) add.: tibi: labd c) conventus: lac d) possessionem: Ia (sibi: deest): c; conv. de possessione: If e) se ass.: Iad f) et nom -mimas secas el com.: If g) et vel: Id la) eiusdem: loe i) Postes: lbrl f k) usgue . . . fut. : deesf: lalid l) transmisimus: laLc m) persona (add.: eadem: lac): labcf;*

Cap. II. 1) Spaldigen: *liCDGILd*; Spaladigen: *A*; *Spaling.*: *F*; Spag-digen: *Ia*; Spadigal: *Ic*; Spalingo: *Ij* 2) Linconionsis: *14rd*;
Lind.: *A*; Lincom.: *F*; Lynconicas.: *Ij* 3) atices: *A*; se lpsos: *Iu*;
ipsoe: *Ibcd*.

contra testes ab eisdem priore et conventu producendos, iuxta articulos, quos ipsi abbas et conventus tibi super reprobatione testium productorum prioris et conventus in eadem causa⁴* produxerint, recipere, ac eos usque ad Kalendas Februarii proximo futuri diligenter examinare procures, simili specificatione n crimimim et aliorum, quae contra testes eorundem prioris et conventus obiecta fuerint, observata; prius tomen praestito iuramento * a procuratore dictorum P abbatis et conventus, quod q ad hoc ex malitia non procedant⁵.

CAP. III.

Advocatus vel procurator principalis causae in causa appellationis testificare non potest; iuramentum autem, praesumptione faciente pro appellante, sibi deferri non debet, niel iudici videatur. Dominicus.

Innocentius IV. in generali concilio
Lugdunensi.

Romana ecclesia (*Et infra:*) In appellationis causa isa, qui appellantis procurator vel advocatus in priori indicio fuerat c, non recipiatur in testem. Neque indistincte ipsi appellanti, praesumptione faciente pro eo, deferatur etiam iuramentum, sed tunc, quum inspectis personarum et ipsius causae circumstantiis id fuerit faciendum.

TITULUS XI.

DE IUREIURANDO.

CAP. I.

Praelati, canonici, rectores et officiales locorum, qui iurant statuta et consuetudines loci vel ecclesiae servare, praetextu talio iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia vel obviantia ecclesiasticae libertati, nec ad ea debet intentio sua referri. Ioann. Andr.

NicoIaus IIIa.

Contingit in nonnullis ecclesiis de carum consuetudine observari, quod nec l * ipsarum praelati, quum primo ad ecclesias ipsas accedunt*, admittuntur, nec canonici, quum de recipiendis ibidem novas canonicis agitur, aliter recipiuntur in ipsis, nisi iurent statuta et consuetudines ipsarum ecclesiarum scripta et non scripta inviolabiliter observare. Inter laicos etiam in multis civitatibus, castris et terris in suis potestatibus, rectoribus vel 3 * officialibus assumendis consuetudinis morbus irrepsit, quod potestates 4, rectores et officiales huiusmodi ad potestarias, rectorias et officia eadem, nisi prius servaturos se statuta ipsorum locorum clausa iuraverint, nullatenus admittantur. Ouia yero in statutis et consuetudinibus supra dictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, vel obviantia ecclesiasticae libertati, ne sub tali generalitate iurandi sic iurantibus peccandi occasio praebeatur, quum iuramentum non fuerit, ut esset iniquitatis vinculum, institutum: hac generali constitutione animarum periculis obsistere cupientes, praecipimus 5, a quibuscunque, scientibus contineri in praedictis consuetudinibus et statutis illicita, impossibilia vel libertati ecclesiasticae obviantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus non praestari. Et talia iuramenta, ea intentione facienda vel facta, ut etiam illicita vel impossibilia, seu ecclesiasticae libertati obviantia observentur, quum etiam sub tali intentione praestari non possint absque divina maiestatis offensa, decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus seu libertati

Tit. X. Cap. II. n) conspecificatione: *Iabcd* o) sacramento: *If* p) dict.: *deest: loe* q) quod: *deesi: Ir* r) *add.*: Ceterum nobis sub sigillo tuo dicta praedictorum testium in scriptis redacta una cura praefatis positionibus et responsionibus transmittas usque ad Kalendas Aprilis primo futuri, (luenl procuratoribus partium in vestra praesentia constitutis peremplorium tenninum duximus praefigendum in quo sufficienter instructae cuna omnibus rationibus privilegiis et munimentis suis per se vol (*add.*: per: *Ibc*) procuratores idoneos compareant coram nobis iustam Domino dante sententiam recepturam: *Iabcd*.

Cap. III. a) *cf c. i. de suppl. negl.* (t, 8.) — *Comp. c. 1. h. t. Bulla* Ad exped. no. 59. b) *causis: Iab; seq. is: deest: la* c) fuerit: *If* d) Ad hoc quia in quadam epistola

Ti t. II. Cap. X. 4) causa: *deest: CDEFlabcdf* 6) procedent: *d;* procedet: *Iacd*; procedat: *Ib*.

Cap. III. 1) in ... Lugd.: *deesi: Codd. coll.*
Tit. XI. Cap. I. 1) nec: *deest: Codd. coll. orig.* 2) *aec.*, vel quum do recipiendis ibidem novis canonicis agitur, nec praelati admittuntur, nec

ecclesiasticae obviantibus non servanda; quin potius pro animarum salute, si sub forma praedicta vel simili aliquos, ignorantes praedicta illicita seu impossibilia, vel libertati ecclesiasticae obviantia, furare contigerit, ad observancia duntaxat licita, possibilia et non obviantia libertati ecclesiasticae iurantium referri debet intentio. Declaramus quoque iuramenta, sub huiusmodi generalitate qualitercunque et sub qualicunque verborum forma praestita vel praestanda, ad licita, possibilia et libertati ecclesiasticae non obviantia tantum extendi, ipsosque iurantes ad alia per praestationem iuramenti huiusmodi non teneri.

CAP. II.

Per ecclesiasticum iudicem ordinarium loca compellitur iudex saecularis ecclesiastica censura, ius canonicum, quod ad provisionem animarum statutum est, servare.

Bonifacius VIIIa.

Licet mulieres, quae alienationibus dotum et donationum propter nuptias consentiunt, non contravenire proprio iuramento firmantes, servare iuramentum huiusmodi non vi nec dolo praestitum de iure canonico teneantur: quia tamen quidam indices saeculares eas contra praefatas alienationes audiunt, quamvis eis constet legitime de huiusmodi iuramento: nos, animarum periculis obviare volentes, eosdem iudices ad servandum hoc ius canonicum per locorum ordinarios censura ecclesiastica decernimus compellendos.

CAP. III.

Iaetus, post sacramentum ponens vel respondens contraria directe, nisi rationabiliter excusetur, velut periurum a confirmato te repellitur. Idem, si hoc fecerit procurator, ipso mandante, vel ratum habente vel non revocante. II. d. Ioann. Andr.

Idem.

Quum in positionibus super electionis tuae negotio post iuratmentum in causa praestitum a te datis, seu responsionibus, quas ad positiones tui adversarii fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta: tibi tanquam periuro, nisi iusta causa et rationabilis te excuset, super ipsa electione perpetuum silentium imponi debet. Idem fiet, si, te expresse mandante, vel etiam ex postfacto sciente ac ratum habente, seu non revocante, positiones aut responsiones huiusmodi contrarias tuo nomine tuas fecerit procurator.

TITULUS XII.

DE EXCEPTIONIBUS.

CAP. I.

Sex sunt dicta hufas decretalis. Primo ponit arengara et ius antiquum, et constitutionis causam. Secundo dicit, quod reus, qui contra auctorem de excommunicatione excipit, ut ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem et nomen excommunicatoris exprimere, et cum infra orto dios probare; alias iudex procedet in causa, et illum in expensis condemnabit. Tercio statuit, quod si iterum obiciatur et probetur eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur; sed quae acta sunt valebunt. Quarto, quod ultra duas vices haec exceptio non opponatur, nisi ex causa. Quinto, quod, si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publico excommunicatum, reo non opponente, ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioann. Andr.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensi.

Pia consideratione statuit mater ecclesia, quod maioris

felicis recordationis Gregorii P. IX. praedec. n. quaedam invenimus declarata ipsius tenorem ecclesiae v. transmittimus sub titulo de testibus anectendum, quae talis est: Greg. Ep. serv. serv. dei, ven. fratri nostro archiep. Rothomag. salutem et ap. benedictionem etc. (*sequitur caput antedecens*): *Id.*

Tit. XI. a) *Dat. Romae XV. Kal. April. A. III.* (1280.) ap. *Leaerkus L'rkundenb. d. Bisth. Lübeck I, 267. IlcL — Pottlast no. 25692.*

Cap. II. a) Fuit tracta haec decretalis per compositores hojas libri de extravagante, quae incipiebat: Quia vero contingit: *Ioann. 11ndr. — cf. cal c. 2. (z, 2.) supra.*

Ti t. XII. Cap. I. a) *Compil. c. un: h. t. — Bulla* Ad exped. no. 21.

canonici aliter recipiuntur in ipsis: a7/. 3) *et: AB* orig. 4) potestas: *AG* 5) praec. ut: *AC* 6) quacunque: *AEG.*

Cap. II. 1) nec: *AG*

Cap. III. 1) *et: O*; eciente ant contra dicente vol: *B*

excommunicationis exceptio, in quacunque parte iudiciorum opposita, lites differat, et repellat agentes, ut ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur, communionis¹ periculum evitetur, contumaciae vitium reprimatur, et excommunicati, dum a communibus actibus excluduntur, rubore suffusi ad humilitatis gratiam et reconciliationis affectum facilius inclinentur. Sed hominum sucerescente² malitia quod provisum est ad remedium tendit ad noxam. Dum enim in causis ecclesiasticis frequentius haec exceptio per malitiam opponitur³, contingit interdum⁴ differri negotia, et partes fatigari laboribus et expensis. Proinde⁵, quia morbus iste quasi communis irrepsit, dignum duximus communem adhibere niedelam. Si quis igitur excommunicationem opponit⁶, speciem illius⁷ et nomen excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicam notionem, quam infra octo dierum spatiurn, (die, in quo proponitur, minime computato,) probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probaverit, iudex in causa procedere non omittat, reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, praehabita taxatione condemnans. Si vero postmodum, instantia durante iudicii et probationis⁸ copia succedente, de eadem excommunicatione vel alia excipiat iterum et probetur: actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutiois gratiam obtinere, iis, quae praecesserunt, nihilominus⁹ in suo robore duraturis; proviso, quod¹⁰ ultra duas vices haec non opponatur¹¹ exceptio, praeterquam si excommunicatio nova emeruerit, vel evidens et prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur, executionem impedit; sed sententia, quae praecessit, non minus robur debitum obtinebit, eo tamen salvo, ut, si actor excommunicatus sit publice, et hoc iudex noverit, quandocunque, etsi¹² de hoc reus non excipiat, iudex ex¹³ officio suo actorem repeliere non postponat.

c A P. II.

Iti exceptio rei iudicatae per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro saeculari, et e converso. Ioann. Andr.

Bonifacius VIIIa.

Quum quidam saeculares iudices, dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata, in casu, quo¹ ad eum pertinet cognitio de consuetudine vel de iure,

Ti t. XII. Cap. I. b) int. : *deest: labcd* e) ipsius: *ietl*
d) probandi: *I* e) nihil.: *deest: If* f) proponatur: *labd*
g) ex: *deest: If*.

C:ap. II. a) Prima pars fuit surta ex decret. Alex. IV. Quia nonnulli: *Ioann. Andr.* — cf: *supra ad c. 2. (2, 2.)*

Ti t. XIII. Cap. I. a) Tracia fuit haec decretalis de quadam extrav. Gregorii quae incipiebat Venerabiliuni de qua facit mentionem Bernardus s. de praescr. si diligenti in ult. gl. in fine, ad cuius declarationem etiam emanavit, et eorui quae ibi notant moderni: *Ioann. Imdr.*; — *exstet in Conapil. Inane. IV. et Cod. L.; directa fuit*: Cancellario Parisiensi et collegis suis; Id; Venerabiliuni f. n. Rotliomagensis archiepiscopi et Lexon. l episcopi procuratoribus in riostra praesentia constitutis praefati archiepiscopi procurator libellum obtulit in hunc modum. l'etit Rothoniagensis archiepiscopus ut, (quoni ecclesia S. Candidi Rothomagensis supra Secanato= et parochia eiusdem ecclesiae in ecclesia de villa, et tota parochia seu parochiae eiusdem villae et ecclesiae seo prioratus S. Nicolai in foresta de Londa et 3 decima eiusdeni forestae, ac declina ecclesiae de Beliraco 4 villa ac parochia eiusdeni loci nec non et praedicta foresta de Londa 5 et Assancámca 6 infra fines suae dioecesis sint sita, et in eiusdeni dispositione ac potestate de iure consistant 7 ac episcopus Lexon. in eisdem decimarum perceptione[m] et alia iura episcopalia de facto, quamvis de iure non possit, usurpet, quatenus eidem archiepiscopo et eius stccessoribus in praedictis omnem dispositionem et ordinationem, institutionem et destitutionem el eas lege sibi dioecesana subiectas iudicetis, et per sententiam declaretis, et pronuntietis ad dictum efiiscopum et eius

recusent excipientes audire in derogationem iurisdictionis ecclesiasticae et contemptum: decernimus, ut per censurara ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi, et ad admittendum exceptionem eandem, ubi alias de iure debet admitti, a locorum ordinariis compellantur. Similiter ecclesiastici iudices, si coram ipsis excipiat de re per saecularem iudicern iudicata, exceptionem ipsam admittant in iis, quae animarum periculum non inducunt, per superiores suos, nisi fecerint, animadversione debita castigandi.

TITULUS XIII.

DE PRAESCRIPTIONIBUS.

CAP. I.

De praescriptionibus sufficit bona fides, ubi ius commune vel praesumptio non est contra praescribentem; alias debe; allegara titulus et probari, nisi sil praescriptio, cuius contrarii non exstat memoria. II. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIIIa.

Episcopum, qui ecclesias et decimas, quas ab eo repetis, proponit, (hcet in tua sin; constitutae dioecesi,) se legitime praescripsisse, allegare oportet, (quum ius commune contra ipsum faciat,) huiusmodi praescriptionis titulum et probare. Nam licet¹ el, qui rem praescribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium ius commune, vel contra eum praesumptio non habeatur², sufficiat bona fides; ubi tomen est el ius commune contrarium, vel habetur praesumptio contra ipsum: bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat praescribendi; nisi tanta temporis allegetur praescriptio, cuius contrarii memoria non existat.

CAP. II.

Privatus ipso iure vol per sententiam bonis, quae tonel a Romana vol aliis ecclesias, tila minori spatio centum annorum contra Romanam, val quadraginta contra alias non praescribit. Filu antelo haereticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanain et alias ecclesias praescriban; spatio quadraginta annorum, et idem in extraneis. Ioanu Andr.

Idein.

Si qui, exigentibus culpis vel excessibus ab eisdem commissis, bonis, quae a Romana vel ab aliis tenent ecclesiis, sint per sententiam vel ipso iure privati: statuimus, ut in

successores in praedictis nullum ius de cetero pertinere, et quocul idem ep. Lexon. satisfacial de perceptis ab eo in eisdem locis occasione vel nomine iuriuni episeopalium omnia quae extimat quingentas marcas atgeuti s etc. l'rocutor yero Lex. ep. salvo quod nec 9 Lex. capitulara, nec rectores nec clericos ecclesiarum ipsarum in praedictis clefenclere, nec eortmi ius in iudicium cleclueere intendebat litem contestando, respondit, quod dicta ecclesiae ac parochiae decimae el omnia supradicta de quibus agitur in dioecesi Rothoinageusi consistunt, nec debent lli ficri, gtae a parte ipsius archiepiscopi petebantur, quoni Lex. episcopus et eius ecclesiae super praedictis et singulis praeniissotumi praescriptione legitinia munialur, exceptis ecclesia el parochia de Rancallo II super quibus dicti episcopi procurator cedit liti. Quumque super his dil. fil. mag. R. St. yustachii diaconum cv'dinalem dederimus auditorem et in eius praesentia procuratores ipsi aliquamdiu¹² litigarent, tandeni praefati archiepiscopi procurator contra praescriptionem a parte altera praepositatn protestatus est, quod si praescriptionem ipsam probari contingret ab episcopo supradicto de interruptione ipsius loco et tentpare congruis sibi salvuii esset, si vellet docere. Unde quum de iis quae tam coram nobis quam coram auditore proposita fuerant non potuerit fieri plena fides, causam candea de consensu procuratorum ipsorum¹³ vobis cluximus committencalam, mandantes, quatenus partibus convocatis et titulo praescriptionis ipsius a praefato episcopo prius expresso et probato causam ipsam si de partium processerit voluntate fine canonico terminetis. Alioquin ipsani ad nos remittatis sufficienter instructam praefigentes parlibus etc. usque recepturae provisione ne lite pendente ab aliqua partium etc.

1) Legonen.: L 2) Secanna: *id; Se: L; deest: le* 3) *et: deest: lbd* 4) Ballinac.o: *Ir; Balbaaato: L* 5) Longa: *le; Lunda: L* 6) Asar-
** mea: *L; Asarnatico: -lb; Assarnatico: Id* 7) *exeistat: le* 8) *arg.: deest: lcd* 9) *nec: deestr 'be* 10) *debet: lbc* 11) Villiaco: *lc; Ravi-*
callo: *lb* 12) *aliquantulum: L* 13) *partium: lc.*

Tit. XII. Cap. I. 1) *add.: et: AHCDFQIf*; ut excommunicationis: A; excommuniois: *If* 2) *erescente: Ole* 3) *proponitur: C; opponatur: labcdf* 4) *Provido: BC* 5) *oppouat: BClabd; propouat: le* 6) *ut: ABGlcebcd* 7) *etiamsi: BElb*
Cap. 11. 1) in quo: *Codd. coll.*

Tit. XIII. Cap. I. 1) licet In praescribendis rebus ecclesiasticis, quae possideri iure communi, neo praesumptio contra possessorem habed sufficlat bona lides, in bis temen quae de litro couWUni possideri nequeunt val contra possessorem praesumptio habed bona lides non sufficit etc.: 5
2) habetur: BCEFO.

apprehendendis vel occupandis postea quodcumque bonis elsclem nullus, licet legos humanae super hoc alia tempora statuere videantur, ipsis ecclesiis temporis lapsus obsistat, nisi contra ipsam Romanam ecclesiam centenaria, vel contra ecclesias alias quadragenaria praescriptio legitime sit completa. Si post mortem haereticorum, qui, dum viverent, catholici putabantur, bona ipsorum a catholicis eorum filiis vel nepotibus aut extraneis quibuscunque spatio XL. annorum fuerint bona fide possessa: sancimus, eos super bonis huiusmodi, etiamsi ad Romanam pervenire deberent ecclesiam, in hoc casu non esse ulterius molestandos, quanquam

111. quorum bona fuerant l, nunc detegantur haeretici existisse.

TITULUS XIV.

DE SENTENTIA ET RE IUDICATA.

CAP. I.

Iudex, qui contra iustitiam et contra conscientiam aliquid in ludio fecerit in gravamen partis legeratam vel per sordos, cendemandus est parti laesae in aestimationem litis, et per annum est suspensus, et perpetuo, si medio tempore ingerat se divinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Ioann. Andr.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensia.

uum aeterni tribunal iudicis illum reum non habeat, quem iniuste iudex condemnat, testante Propheta l : „nec l' damnabit eum, quum iudicabitur illi:“ caveant ecclesiastici indices et prudenter attendant, ut in causarum processibus nil vindicet odium vel e favor usurpet, timor exsulet, praemium aut expectatio praemii iustitiam non evertat 2, sed stateram gestent in manibus, lances appendant aequo libramine, ut in omnibus, quae in causis agenda fuerint, praesertim in concipiendis sententiis et ferendis, prae oculis habeant solum Deum, illius irritantes exemplum, qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominum referebat, ut secundum eius imperium iudicaret. Si quis autem iudex ecclesiasticus, ordinarius aut 3 etiam delegatus, famae suae prodigus et proprii persecutor honoris, contra conscientiam et contra iustitiam in gravamen partis alterius in iudicio quicquam fecerit per gratiam vel per sordos, ab executione officii per annum noverit se suspensum, ad aestimationem 4» litis parti, quam laeserit, nihilominus condemnandus, sciturus, quod, si suspensione durante damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet secundum canonicas sanctiones, a qua 5* non nisi per summum Pontificem poterit liberari, salvis aliis constitutionibus, quae iudicibus male iudicantibus poenas ingerunt e et infligunt. Dignum est enim, ut qui in tot praesumit f offendere poena multiplici castigetur.

Tit. XIV. Cap. 1. a) *Comp. c. 1. h. t. Bulla Ad exped.* no. 22. b) non: II c) nihil: *Ibed* d) sedem apostolicam: I e) congerunt: *Iabed* f) praesumit: *Iabd*; praesumerit: *Ief*.

Cap. II. a) *Hace decretalis integra exstat Bollar. Ront. ed. Talo-. III, sro., dat. L. gd. XVI. lial. ling. A. III. (1245.)—Putthcrst 110. 11133, Berge. no. 1367. — In Comp. C. 2. lt. t. (sed deest: Ibc) — Bull. Ad exped. no. 23. h) Hoc loco etiam in Com. pil. desiderantur: apicem, licet indigni, dignatione divinae maiestatis a Snllipil, onutium christianorum curam vigili sedulaque solertia gerere, ac intimae considerationis oculo, singulorum facta et dicta discernere, et providae deliberationis statera librare debemus, ut quos iusti rigor examinis dignos ostenderit, congruis attollamus, et evehamus favoribus: (pos autem reos et culpabiles invenerimus, poenis debito pro gravitate culpae afficiamus, et deprimamus; appendentes semper meritum praemium aequa lance, retribuendo ctique insta qualitatem operis, sive boni, sive mali, poenae vel gratiae quantilatem. c) quum din bellorum diuturna connotio: *orig.* d) prov. et regiones graviter afflixisset: *ib.* e) nos toto cupientes otenlis affectu tranelluillatcm et pacem ecclesiae sanctae Dei ac t;ncraliter cuncto populi) christiauo restitlere ac reducere ad praeciputnn principem saecularem (resta saec.: *deest: Id.*): *Id.* orig. 1) ac: *ortj.* g) et: (*leest ib.* h) *add.*: jmetros: *Id. orig.**

Tit. XIII. Cap. II. 1) fuerunt: DEF; fuerint: G. Ti t. XIV. Cap. 1. 1) cf. *I'saint. XXXVI, 33.* 2) subvertat: BC 3) vol: *iti.* 4) existimatimur: *Alit' Iabed* 5) quo: *codof. coll. Iabed.* Cap. II. 1) Fredericun: *ACF; F. ladi;* Federicum: *If* 2) acto-

CAP. II.

Papa imperatorem deponere potest ex causis legitimis. II. d. secundum Paulum.

Iclem, sacro praesente concilio, ad memoriam sempiternama.

Ad apostolicae dignitatis (*El infra:*)^b Sane, quum.. dura guerrarum commotio nonnullas professionis Christianae provincias^d diutius adflxisset, nos e ad Fridericum l, praecipuum principem saecularem, huiusmodi dissensionis et f tribulationis auctorem²*, a felicitis recordationis Gregorio Papa IX. 3* praedecessore nostro pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciales nuncios et g magnae auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres h P. Albanensem i et H. 4 Sabinensem k episcopos, ac dilectum l filium Guilielmum m basilicae XII. Apostolorum presbyterum cardinalem n, qui salutem zelabantur ipsius, duximus destinandos, facientes sibi proponi per ipsos, quod nos et fratres nostri, quantum in nobis erat, pacem per omnia seculum habere e, nec non cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem et tranquillitatem dare ac mundo etiam universo. Et quia praelatorum, clericorum omniumque aliorum, quos detinebat captivos, et omnium tam clericorum quam laicorum, quos ceperati' in galeis, restitutio poterat esse pacis plurimum inductiva: eum r, ut illos restitueret, quum s hoc idem tam ipse quam sui nuncii, antequam ad apostolatus vocati essemus officium, promississent, rogari et peti ab ipso fecimus per eosdem, ac proponi insuper, quod iidem pro nobis parati erant audire et tractare pacem, ac t etiam audire satisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excommunicationis adstrictus, et offerre o* praeterea, quod, si ecclesia eum in aliquo contra debitum laeserat, quod n non credebatur, parata erat corrigere ac in statum debitum reformare. Et, si diceret ipse, quodv in nullo contra iustitiam laeserat ecclesiam, vel quod nos etjm W contra iustitiam laesissemus, parati eramus vocare reges, praelatos et principes tam ecclesiasticos quam saeculares ad aliquem tutum locum, ubi per . se vel per o solennes nuncios convenirent 7. Eratque parata ecclesia de Y consilio concilii sibi satisfacere, si eum laesisset in aliquo, ac revocare sententiam z, si quam contra ipsum iniuste tulisset, et cum aa omni mansuetudine et misericordia, (quantum cum Deo et honore suo fieri poterat,) recipere bb de iniuriis et offensis ipsi ecclesiae suisque per eum irrogatis satisfactionem ab eo a* volebat, et c omnes dd amicos suos sibi adhaerentes in pace ponere, plenaeque securitatis gaudere, ut nunquam hac occasione possent ee aliquid subire discrimen. Sed, licet sic apud eum pro pace paternis monitis et precum curarem ff insistere lenitate: idem tamen, Pharaonis imitatur iustitiam, et obturans more aspidis aures suas, preces huiusmodi et manita elata obstinatione ac obstinata elatione gg despexit hh; propter quod, non valentes ii absque

i) *add.*: tunc autem temporis Rothomagensis archiep.: *orig.* k) *add.*: nunc, quondam vero Mutinensem: *ib.* l) *add.*: nostrum: *ib.* m) W. : Id n) *add.*: tunc abbatem S. Facundi: *orig.* o) habere (sec.: *deest*) nitimur, ut cum omnibus parati sumus, optabamus pacem sibi: *ib.* p) cesserat: *ib.* q) *add.*: et reconciliationis: *ib.* r) illum ut eos: *ib.* s) et quum: *ib.* t) ac: *deest:* u) *add.*: jamen: *ib.* v) quod . . . vel: *deest: ib.* w) illum: *ib.* x) simul per: *ib.* y) etiam de: *ib.* z) *add.*: excommunicationis: *ib.* aa) eum: *ib.* bb) *add.*: tractare et : ili, cc) etiam: *Id. orig.* cid) ecclesia omnes: *orig.* ee) posset aliquid in posterum subire discrimen aut periclitum: *ib.* ff) curaverimus: *ib.* gg) *add.*: et superbia: *ib.* hh) *hoc loco etiam in Comp. desideratur:* ac contempsit, et licet processu temporis in die Coenae Domini proximo nuper praeterito praecedente coram nobis et fratribus nostris cardinalibus, praesentibus carissimis in Christo filio nostro Constantino imperatore illustri, coetu quoque non modico praelatorum, et de senioribus, ac sanioribus senatoribus, populoque romano, et maxima multitudine alionlm, qui eodem clie propter solemnitatem ipsius de diversis mundi partibus ab apostolicam sedem convenerunt, quod staret mandatis nostris et ecclesiae per nobilem virum comitem Tolosanum, ac magistros Petnm de Vineia, et Thaddaeum de Suessa curiae suae indices, et procuratores suos

remo ADEF 3) IX.: *deest: ABCDEFIadlf orig.* 4) G.: *ABCF; F. C;* Walan.: *la; W. ldi orig.* 5) offerri: *Ceda. coll. lad oreq.* 6) per: *deest: talad* 7) conveiret: *ACDEFG* 8) ipso: *Codo. coll. laa;* ipso recipere. Volebat: *orig.*

gravi offensa Christi>k eius iniquitates amplius tolerare, cogitur urgente nos consensientia, iuste tñ animadvertere in eundem. Et mm, ut ad praesens de ceteris eius sceleribusn taceamus, quatuor gravissima, quae nulla possunt tergiversatione celari, commisit. Deieravit enim multoties, pacem quondam inter ecclesiam et imperium reformatam temere violando e0. (El infra:) Perpetravitt PP sacrilegium, capi

speciale super hoc ab ipso manclatum habentes, praestiterit iuramentum; post madura tamen, quod iuraverat non implevit. fjuinuno ea intentione ipsum praestitisse iuramentum probabiliter creditur, sicut ex factis scfluentibus colligitur evidenter, ut eidem ecclesiae, ac nobis illuccler potitts, quam pareret; quum auno et amplios iam elapso, nec ad ipsitts ecclesiae gremium revocari potucrit, nec sibi de illatis ei damnis et iniuriis curaverit satisfacere, licet super jloc exstiterit requisitus: orig. ü) add.: nec etiam valentes: *ib. 1:1:*) Ieso Christi . . . iniq. et scclera: *ib. 11*) iuste: (*lees!:* *ib. mm*) Et: (*lee.st:* *Idf. nn*) *aid.*: et iniquitatibus: orig. oo) violavit: orig. (*Zuuna p,ulla desiderentur, verba:* Et infra *de-leuda son!*. pp) add.: etiam: *Id. orig.* qq) et *ltoc loco nulla tlesunt;* et infra *xttiqae del. est. rr*) *h.oc loco et in Co7r1l/il. desiderant* 'quae sequuntur': Flora siquidem eum connnississe periodo., satis patet; nam olim quum in Sicilia partibus commorabatur, priusquam esset ad imperii dignitatem electos coram bonae memoriae G

Sancti Theodori diacono cardinali Apostolice Sedis legato, felicitis recordationis Innocentio Papae praedecessmī nostro et successoribus eius, ecclesiaeque Romanae pro concessione regni Siciliae ab eadem ecclesia sibi facta, fidelitatis praestitit iuramentum, et sicut dicitur, illud idem, postquam 'ad eandem dignitatem electos exstitit, et venit ad urbem coram eodem Innocentio, suisque fratribus cardinalibus, et aliis multis praesentibus, ligium homagium in eius faciēis manibus, innovavit. Deinde quum in Alemannia esset eidem Innocentio Papae et, ipso defuncto, bon. mem. Honorio Papae praedecessori nostro, et eius successoribus, ac ipsi ecclesiae Romanae praesentibus imperii principibus, ac nobilibus, iuravit honores, iura et possessiones Romanae ecclesiae pro posse suo servare ac protegere bona fide; et quod quaecumque ad manos suas devenirent, sine difficultate restituere procuraret, nominatis expresse dictis possessionibus in huiusmodi iuramento, quod postmodum confirmavit, coronam imperii iam adeptos, horum trium iuramentonun temerarios exstitit violator, et transgressor, non sine proditiōis nota, et laesae crimine maiestatis. Nam contra praefatum praedecessorem nostrum Gregorium, et fratres snos cardinales commonitorias literas eisdem fratribus destinare, ac dictum Gregorium apud fratres ipsos, sicut apparet per literas ab eodem tunc directas eisdem, et etiam prout fertur, per universum fere orbem terrarum multipliciter diffamare praesumpsit; ac venerabilem fratrem nostrum Othonem Portuensem tunc Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconum cardinalem, et bon. mem. Iacobun Praenestinum episcopum Apostolicae Sedis legatos, nobilia, et magna ecclesiae Romanae membra personaliter capi fecit, et bonis omnibus spoliatis, ac per diversa loca non semel ignominioso deductos et clerttntluctos, carceribus mancipari. I'rivilegium insuper, quod B. Petro, et successoribus chis in ipso tradidit Donninas Iesus Christus, videlicet: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis, et quocumque solveris super terram, erit solutum et in caelis; in quo auctoritas et potestas Romanae ecclesiae consistit, pro viribus diminuere, vel ipsi ecclesiae auferre satagit, scribens se praefati Gregorii Papae praedecessoris nostri non vereri tlatin ab eo excommunicatiōis sententiam in ipsum; et non solum contemptis clavibus ecclesiae non servandam, verum etiam per se, ac officiales sitos, illi illam et alias exconuunicationis vel interdicti sentuntias, quas idem unutino cuntempnit, cogendo et compeliendo alias non servare. Puscessiunes quoque praefatae ecclesiae Romanae, videlicet, illarehiam, ducalum Beneventauum, culos moros et turres tlirui fecit, ac alias, quas in Tusciae et Lomhardiae partibus, et quilibet aliis obtineat locis, paucis exceptis, occupare non metuens, cas delinct athuc occupatas. Et tangttam ei non sufficeret, quott matnfeste contra iuramenta ptnemissa praesumendo taba vcnicbat, per se, vid per suos officiales, earmndem possessionum humilles deicrar compulsi, ipsos a iuramcutis fidelitatis, quibus tenebantur ratiunc ecclesiae, de facto, quum de iure non posset, absolvens, et faciēis eusdem fidelitatem nihilominus abjurare praedictam, sibi quē fidelitatis huiusmodi iuramenta praestare. I'acis vero ipsum violatorem existere plane constat : quia quum olim tempore pacis inter ipsum, et ecclesiam reformatae iurasset coram bonae litem. 1. . . de abbatibus Villa, episcopo Sabinensi, et

faciens cardinales sanctae Romanae ecclesiae, ac aliaruln ecclesiarum praelatos et clericos religiosos et saeculares, venientes ad concilium, quod idem praedecessor noster *t" duxerat convocandum gt. (*Et infra:*) De haeresi quoque non dubiis et levibus, sed difficilibus et evidētibz argumentis suspectus habetur rr. (*Et infra:*) Praeter haec llt regnum Siciliae, quod est speciale patrimonium B. Petri, et llt * idem

magistro Thomasio tunc temporis S. Sabivae presbytero cardinali, praesentibus cum molde aliis praelatis, principibus, et baronibus, quott staret, et pareret praecise absqne silla conditione omnibus mandatis ecclesiae super his, pro gaibus erat vinculo exconuunicationis astrictos, causis excomtunicationis expressis per (rdinem coram eo. Tulle temporis ctiam omnibus Theutoniae hominibus, regni Siciliae, ac quibuslibet aliis cuiuscumque conditionis, aut status, qui ecclesiae contra cum adhaeserant, omnem remittens offei.smn et poenam, et quod in nullo tempore offenderet, vel offendi faceret ipsos, pro eo quod ecclesiae astiterant, praestari in anima sua per comitem Acerarum faciēis iuramentum; postmodum pacem et iuramenta huiusmodi nequaquam erubescens iretirit peririis, 11011 servavit. Nonnullos cribo etiam ex ipsis hominibus praedictis tant nobiles, quam alios postea capi et incarcerari fecit, et eis bonis sois omnihus spoliatis, uxm/cs cortan et filios caplivari, ac insuper temas ecclesiae contra prmissionem, guaro idem I. Sabinensi episcopo et Thomasio cardinali fecerat, irreverenter invasit: ipsi extunc in eundem praesentem, si allo modo praedictis articulis, aut conditionibus contraveuiret, excommunicationis sententiam promulgavermt. EL quum idem, apostolica auctoritate sibi commissi, ipsi manclassent, ut nec per se, nec per alium impecliret, quin postulaciones, electiones, et confirmationes ecclesiarum et timnasteriorum in regno praefato libere de cetero fierent, secundum statutum concilii generalis, et quod nullus cleinceps in eodem regno viris cede-siasticis, ae bonis, aut rebus eorum imponeret tallias vel collectas, quodque nullus ibidem clericos, vel persona ecclesiastica de cetero in civili vel criminali causa conveniretur coram iudice saeculari, nisi super feudis quaestio civilis haberetur, ac Templariis, Hospitallariis, et aliis personis ecclesiasticis de damnis et iniuriis irrogatis eisdem satisfaceret competenter, ipse mandatum huiusmodi adimplere contempsit. Liqueat namque undeim, aut phures archiepiscopales, et multas episcopales sedes, abbatias quoque et alias ecclesias nd praesens in regno vacare praeclictio, casque procurante ipso, sicut aperte patet, fuisse diutius praelatorum regimine destitutas in grave ipsarum praeiudicium et periculum animarum multarum. Et licet forte in aliquibus eiusdem regni ecclesiis electiones sint a capitulis celebratae, quia tamen per illa eadem familiares clerici sunt electi, probabilis potest argumento concludi, quod facultatem non habent liberam eligendi. Ecclesiarum autem ipsius regni non solum facultates et bona fecit, prout voluit, occupari; sed et cruces, calices, thuribula, et alios sacros earun thesauros, et ponnos sericos velut cultos divini conteniptor, auferri, hect, ut dicitur, ipsis ecclesiis, exacto lamen prins pro eis certo pretio, in parte fuerint restituti. Clerici quippe collectis et talliis nultipliciter aliligitur, non solum trahntur ad iudicium saeculare, sed, ut asseritur, coguntur subire duella, incarcerantur, occichuntur et patibulis cruciantur, in confusionem et opprobrium ordinis clericalis. Praefatis autem Templaniis, I-Iospitalariis, et personis ecclesiasticis, non est de damnis illatis eisdem, et iniuriis satisfactum. Euni quoque certum est sacrilegii esse perpetratores: nam quum praefati l'ortuensis et Praenestinus episcopi, et quamplures ecclesiarum praelati, et clerici, tam religiosi, guaro saeculares ad Apostolicain Seden-1, pro celebrando concilio, quod prius ipse petiverat convocari, per inane venirent, viis omnibus terrae ipsius, de mandato eius onunio praeclnsis, idem destinato llensiu filio suo cum multitudine galeiarum, et per alias quamplures longe ante serio praeparatas in partibus Tusciae maritimis insidiis positos contra eos, ut gravius posset virus vomefe praeconceptum, ipsos ausu sacnilego capi fecit, quibusdam praelatorum ipsorum, el aliis j n jmiusmodi captione submersis, nonntllis etiam interemptis, et aliquibus hostili insecutione fugatis; reliquis atttem horas spoliatis omnibus, el de loco ad locenni in regno Siciliae opprobriose deductis, et circumchtctis, ac ibidem diris carceribus mancipatis, quortun aliqui macerati squaloribus et inedia pressi miserabiliter defecerunt. Ilerito insuper contra cum de haerctica luavilate auspicio est exorta, quum postquam excommunicationis sententiann a praefatis I. Sabinensi episcopo et Thomasio cardinali prolata incurrerit, el praedictus Gregorius Papa ipsum anathematis vinculo innodaverit, ac post ecclesiae Romanae carclinalitn, praelatorum et cicricorum, ac aliorum etivu diversae e

*Pat. XIV. Cap. II. t.) nos.; decat: 111C11F100> Loc: DIVIdf.

Corpus lar. une. Vid. Friedtary. 1: II.

11) (leed: It o,0.; (leed et: :IC

princeps ab apostolica sede tenebat in feudum, iam adstant: un in clericis et laicis exinanitionem servitutemque rede; it, quod, eis pacne pcnis nihil habentibus, et omnibus exinde fere probis eiectionis¹, illos, qui remanserunt ibidem, sub servili quasi conditione vivere, ac Romanam ecclesiam, cuius sunt homines principaliter et vasalli, offendere multipliciter et hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi, quod mille illi quidem fartorum annuum pensioneni, in qua pro eodem regno ipsi ecclesiae Romanae tenetur, per novena annos et amplius solvere praetermisit. Nos itaque, super praemissis et quam pluribus aliis eius² nefandis³, excessibus cuna fratribus nostris⁴ et sancto concilio deliberatione praehabita diligentius⁵, quum Iesu Christi vices, licet innerit, teclamos in terris, nobisque in 13. Petri persona sit dictum 13: „Quodcumque ligaveris super terram, ligatum erit et in coelis:“ minoratum principem, qui se imperio et regnis, onlnique⁶ honore et clignitate reddidit tam inclignum, quique propter suas iniquitates a Deo⁷ hi>, ne regnet vel imperet, est abiectus, suis ligatum peccatis et abiectum, omnique honore ac dignitate privatum a Domino ostendimus, denunciamus⁸ et nihilomni sententiando privamus, omnes d'itd, qui ci iuramento fidelitatisce tenentur acstricti, a iuramento huiusmodi perpetuo absolves fit, auctoritate apostolica firmiter⁹ inhibendo, ne quisquam de cetero sibi tanquam imperatori vel regi pareat et hi¹⁰ intendat, discernendo illi, quoslibet, qui ei iii demceps velut imperatori vel regi consilium vel auxilium praestiterint seo favorem, ipso facto excommunicationis sententiae¹¹ subiacce. Illi autem, ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant libere ldd, successorem. De praefato 16* Siciliae regno providere curabimus cum eorundeln {ratrlllll nostrOrulll ill consilio, sicut viderinlus 17 expidire.

c AP. III.

Qui petit rem cert: uucansa expressa, si illam causam non probat, suceumbit; licet aliara probeat, maxime postmodum emergentem. Ioan. Andr.

Idem Praeceptoris hospitalis S. Ioannis t Hierosolymitani in Hispania, et Commendatori ac Fratribus domos de Curvaria 2 hospitalis eiusdema.

Abbate sane (*Et infra:*) Abbas de Bonefac. 3 pro se et convento suo proponens, locurn de Rosellis esse praedicti monasterii iure domini vel quasi, et cum suis finibus ex largitione regis Aragoniae 5* ad ipsum monasterium pertinere, petiit adiudicari eidem monasterio locum ipsum, et

vos exinde amoveri. Allegabatur autem pro parte vestra, quod facta vobis donatio de praedictis valida exsistebat, quonvis illa sub Sarracenorum tunc exsisterent potestate, quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, vide- lictet si ad manus fidelium devenirent. In quo casu concessio poterat et debebat habere vigorem, quia ipsi donationi rerum clonatarum natura vel qualitas non obstabat, et salubre ac laudabile quiclem erat spectare 0 ac praestplari tempus, quo illa Christianorum dominio subdercentur; quare mox, quum pervenerunt ad ipsos, fuerunt ad vos totaliter devoluta. b'ltum quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel praedicto monasterio Populeti ab eodem rege facta donatio fuisset; quia etsi liquebat praedicta monasterio Populeti ab ipso rege, ac ab illo abbati et conventui de Bonefac. fuisse collata, non tamen ob hoc constabat, dictum regem ipsi monasterio de Bonefac. illa¹ donasse vel mandasse donari. Nec pro eo, quod voluit et statuit, ut aedificaretur ibi monasterium, poterat et debebat intelligi, cura praedicta vel eorum aliqua construendo monasterio donavisse, quum illa potius sita videretur 7* intentio, ut, quia praefatum monasterium Populeti tot et tantorum bonorum largitione ditabat, abbas et conventos ipsius pro sua suorumque salute monasterium construere tenerentur; praesertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Praemissa vero concessio, facta monasterio de Bonefac. ab abbate et convento monasterii Populeti, nullum prorsus ei videbatur afferre suffragium, pro eo potissime, quod post litera contestatam et processum iudicii facta fuerat, sicut ciare patebat ex instrumento praefato. Unde quum ius, si quod in praedictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi competeat, in iudicio 3* minime deduxisset, quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit: pronunciari utique super petitis 9 non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quod, quum rex ipse sua probitate ac studio ab infidelibus loca conquiverit supra dicta, donatio avi vel patris ipsius, prius facta de illis, quum ad cultum fidei pervenirent, regem eundem quoad haec 10, sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit, quum sua propria facta essent, et viderentur ab aliis bonis hereditariis separata. Porro, praefata concessio, facta monasterio de Bonefac. a monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium causaeque processum intervenerit, prodesse tamen et valere debebat, quum pro actore, quod de iure suo ex causa idonea, quamvis supervenienti, appareat, satis sufficere videatur satisque esse, si, prout servatur in reo, intersit ipsius tempore sententiae proferendae. Sed ad

partibus ad Sedem Apostolicam venientium captionem claves ecclesiae contempserit et contemnat, sibi faciens celebrat, vel potius quantum in eo est, profanad divina: et constanter asseruit, nt snperlo5 est narratum, in se praefati Gregorii Papae sententias excommunicationis non vceri. Praeterea coniunctus Saracenis amichis detestabili, nuncios et mullera pluries destinavit eisdem, et ab eis vicissim cum honorificentia et hilaritate recepit, ipsonimque ritos amplectitur, illos in quotidianis eius obsequiis notabiliter secum tenens: eorumdem etiam more uxorihus, quas habuit, de stirpe regia descendentes, ennuhos praecepit, quos, ut dicitur, serio ipso castrad fecerat, non enibuit deputare custodes. Et quod execrabilis est, ollum existens in partibus transmarinis, facta compositione quadam, bao verius collusionem cum Soldano Mahometi Decline, in templo Domini diebus ac noctibus publice proclamad permisit. Et nuper nuncios Soldani Babiloniae postquam idem Soldanus Terrae Sanctae, ac christianis habitatoribus elus per se ac ecos damna gravissima, et inaestimabiles injurias irrogarat, fecit per regnum suum Siciliae cuca laudibus ad eiusdem Soldani extollentiam, sicut fertur, honorifice suscipi, et magnifice procurad. Aliorum quoque infidelium perniciosus et horrendis obsequiis contra fideles abutens, et illis, qui damnabiliter vilipendentes et contenmentes Apostolicam Sedera ab unitate ecclesiae discesserunt, procurans affinitate ac amicitia copular!, clarae menloriae ducem Bavariae specialem ecclesiae Romanae devotum fecit, sicut pro certo asseritur, christiana religione despecta, per assassinos occidi: et Battacio, Dei et ecclesiae inimico, a communione fidelium per excommunicationis sententiam cum adiutoribus, consiliatoribus, et

fautoribus suis solemniter separato, filiam suam traduxit in uxorem: catholicorum vero principum actus et mores respuens, neglecta salutis suae etiam integritate, pietatis operibus non intendit, girinimo ut de sois nefariis dissolutionibus sileamus, quum didicerit tantum opprimere, non coral oppressos iniuriis relevare, mano eius, ut decet principem christianum, ad eleemosynas non extensa, quum destructioni ecclesiarum destitit, et religiosas, ac ecclesiasticas iugi attriverit afflictione et persecutione personas: nec enlm ecclesias, nec ulla monasteria, nec hospitalia, seo alia pia loca cernitur usplam construxisse aut fundasse. Num igitur haec non levia, sed efficacia sunt argumenta de suspitione haeresis contra eum? Quum tamen haeticorum vocabulo eos ius civile contineri asserat, et latis adversos eos sententiis clebere succumbere, qui vel levi argumento, ac iudicio catholicae religionis et tramite detecti fuerint, deviare. ss) in: orig. tt) add.: et expulsus: *ib.* uu) ei.: *deest: ib.* vv) nef. et execrandis exc. et Ragitiis: *ib.* ww) add.: cardinalibus: *ib.* xx) sacro: *Iad.*: sacrosancto: orig. yy) matura et diligenti, quum Domini nostri: *ib.* zz) add.: et cet.: *ib.* aaa) omni. denique hon. ac: *ib.* bbb) iniq. atque scelera ... Deo abiectum (ne . . . et: *deest*): *ib.* ccc) ac den.: *ib.* ddd) omnesque: *ib.* eee) add.: aliquo modo ten. adstr. vol obligati: *ib.* fff) absolvimus et liberamos: *ib.* ggg) add.: et strictius: *ib.* hhh) vel: *Iad.*: vel quomodolibet parere intendat: orig. iii) ei.: *deest: Id. orig.* Ickk) libere alium in eius locura: orig. lll) add.: cardinalium: *ib.*

Cap. III. a) Comp. e. 3. h. 1. sor. 1243-53. — Potthast no. 15123.; — in *Ibc.*: *deest* b) consisterent: *Iad* e) illa: *deest: laf.*

Ti t. XIV. Cap. II. 12) millo squifatorum: *CD oro.*: squifantor.: *B;* squofator.: *F* praefatorum: *E;* quingentorum: *A* 13) *dffat.* XVI. 19. 14) et dec.: *ABCDE3* 15) vinculo: *Blad* orig. 18) add.: veto: *A. arta.* 17) videbimus: *Ola.*
Cap. III. 1) S. Ioann.: *deest: ARDE* 2) Curatum: *C;* Curavia: *If*

3) Benofac.: *Ola;* Benefau.: *B;* Bonifam.: *C;* Bufara.: *D;* Bufan.: *E;* Bonafone: *If* 4) Roscellis: *ADolad;* Rosceldevallis: *BC;* Roncinvallis: *E* 5) Aragonum: *ACDEFGladf* 6) exspectare: *ABlf* 7) add.: fuisse: *Abld* 8) iudicium: *ACDEFOladf* 9) praedictis: *C;* praedictis vel petit.: *B* 10) huc: *A;* hoc: *Dlad.*

haec pars vestra respondit, quod, quum tam supra dicti avi donatio quam locorum acquisitio praemissorum fuerint nomine regni factae, memoratus rex donationem servare huiusmodi tenebatur. Ceterum praedicta monasterii Populeti concessio monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte, quia, quum quis egit ex aliqua certa et speciali causa, et postea sive alia, sive similis ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in indicio devenisse, quum iudex tunc prospicere ac attendere debeat diligenter, an ex ea omnino eadem, quae prius expressa existit, utpote, quae tunc etiam competet, actoris intentio sit fundata. Secus autem, quum vel petiit in genere, nullius certae vel specialis causae faciens mentionem, videlicet quia generaliter forte proposuit, aliquem obnoxium esse sibi, vel ad se iure domini vel quasi rem aliquam pertinere. Tunc enim hoc praecipue est inspiciendum iudici, an sufficienter vel minime de iure vel intentione constet actoris. Unde, si de hoc ex causa, etiam postmodum accidenti, liqueat: potest et debet iudex, etiamsi appareat minus in principio fore actum, suum exinde animum informare, quoniam, etsi petiitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit et tenuit iudicium subsecutum, nec illius acta vel gesta propterea minus valida exstiterunt, nec etiam iudex ipse, cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium posset cum libera conscientia et securo. Non prodesset etiam multum reo, si tunc forte in ipsum ex huiusmodi supervenienti causa condemnatio non ferretur, quum, mox alio instituto iudicio, foret ex illa merito conlemnandus. Unde, etsi actori suam ex supervenienti causa intentionem sufficiat fundavisse, quum egit aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est, si certam et specialem in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem prorsus, quam prius expressit, tunc etiam competenti causa fundarit. Quare quum memoratus abbas monasterii de Bonefac. proposuerit; saepe fatum locum de Rosell. cum suis terminis ad ipsum monasterium ex praedicti regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem rege concessione docuerit, ostenderit autem, donationem quondam factam illi de his ab abbate et conventa. monasterii Populeti, quae nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam ante facta: nullum profecto commodum ex ea reportare debebat. Praefatus igitur cardinalis, praemissis omnibus et aliis, quae hinc inde fuerunt proposita, diligenter auditis, ac utriusque partis meritis aequa iustitiae lance discussis, prudenter attendit, id, quod praedicti abbas et conventus de Bonefac. proposuerunt, intentionem videlicet actoris, ex iis, quae post litem contestationem accidunt, posse fundari, eaque debere in iudicium devenire, tunc locum habere, sicut congrue allegatum est supra, videlicet quando ex certa et expressa causa specialiter non est actum. Ex iis enim, quae post inchoatum iudicium eveniunt, quando causa fuit exposita specialiter, nec debet nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari, quia, quum certae causae facta est mentio, utpote donationis vel venditionis aut alterius specialis, oportet ut ceptie iudicii tempus attendi, ut liquido cognoscatur, an tunc interfuerit actores, propter illa, quae specialem comitantur causam et necessario adesse debent, veluti locus et tempus, et huiusmodi, quae sunt sollicite attendenda, et sine quibus causa vacua et invalida censeretur. Sed quum est in genere absque alicuius causae declaratione petiitum, non sic oportet accepti iudicii tempus inspicere, quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitantia in hoc casu. Et licet aliquibus curiosis, qui de iis, quae non multum expediunt, saepe disceptant, aliter forsitan appareat, quando actum est causa aliqua non expressa: utilius tamen videtur negotia tali expediti compendio, quam per quandam exactam subtilitatem longo dispendio prorogari, praesertim quum nonnulla pro utilitate communi contra iuris asperitatem ex aequitatis mansuetudine

tolerari noscantur. Unde idem cardinalis, considerans, quod ipsi abbas et conventus de Bonefac. non probaverunt, largitionem super his regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur, ab huiusmodi eorum delictis abbas et conventus impetitione de mandato nostro, praehabito fratrum nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absolvendos. Nos igitur, cardinalis eiusdem sententiam ratam habentes, cana auctoritate apostolica confirmamus.

CAP. IV.

Si ex piad bus iudici bus vel arbitris unos, aliis praesentibus mandantibus, per verba pluralis numen foral smrtentiam, tenet sententia; uleccio antelo Pronunciando e.st per verba singularia. II. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Quum ab uno arbitrorum vel iudicum, aliis praesentibus et mandantibus, scripta sententia recitatur: habetur perincle, ac si simul esset ab omnibus recitata. Oportet lamen, ut is, qui recitat, non utatur verbis singularis numeri, sed pluralis, ut dicat: „nos, tales indices vel arbitri, pronunciamus seu statuimus in hunc modum,” licet secus in electione servetur, in qua, ut censeatur evicentius unica et conuunis, est ab uno vice omnium, sive per compromissum sive per scrutinium procedatur, electionis pronuntiatio per verba singularis numeri facienda.

CAP. V.

Ponit tres casus nullitatis sententiae, et a primo muno casum excipit. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Etsi sententia diffinitiva, postquam scripta fuerit, debeat a indice, non ab alio, de scripti recitatione proferri, alias nec nomen sententiae mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse: episcopo tamen, quem propter clignitatis praerogativam ampliori convenit honore fulgere, sententiam ab eo ferendam licebit ad instar illustrium personarum per alium recitare. Sententia, quam scriptam ecli a indice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipso stando, non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti.

TITULUS XV.

DE APPELLATIONIBUS.

CAP. I.

Appellans ad Puposo in indicio vel extra, appellm'o debet in scriptis, et causare expri:ere, et apostoloa petere. Si vult et petit appellatus, principales persouae per se vel per procuratores, iustructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus a sententia (Infinitiva iuterpositis nil mutatur. Domino uhrigne contra Oacienti iwpoouitir peona. Ioann. Andr.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensia.

Cordi nobis est lites mintiere et a laboribus relevare subiectos. Sancimus igitur, ut, si quis in indicio vel extra super interlocutoria vel gravamine aliquo ad nos cluxerit appellancium, causam appellationis in scriptis assignare cleproperet, petat apostolos, lino ei" praecipimus exhiberi; in quibus appellationis causam d exprimat, et cur appellatio non sit acmissa, vel si appellationi forsitan ex superioris reverentia sit delatum. Post hoc appellatori secundum locoruin distantiam, personarum et negotii qualitatem tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus et t petlerit, principales personae g per se, vel per procuratores insruuctos cum mandato ad agencium et h cunl rationibus et neunimer.:is ad causam spectantibus, accedant ad sedem apostolicam sic parati, ut, si nobis visten fuerit expeclire, finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso k, procedatur in negotio principali, quantum cle iur' poterit et debebit, bis, quae in appellationibus a diffinitivis sententis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. quoclsi appellator quac praemissa sunt non observet: reputahitur non appellans, et

Tit. XIV. Cap. III. (1) altera: Irlf e) in suam petitionem: ladf. f) proposuit: Iad.; proponit: If g) accepli: ladf. Tit. XV. Cap. I. a) Comp. h. t. c. i. In Bullo Ad ex-

p ecl. n. 0. 25. b) al.: dee.cl: I e) ci.: deosl: Ieu: (1) adil.: iudex: lbed f) appellans: Ice f) et 101.: 2leesl: Irthd g) pers.: (leesl: letlic,d 1e) et eum: deest: Irabrle f) de: (leesl: labede J,) commissio: Icd.; omisso: Ie.

Ti t. XIV. Cap. III. 11) hoc: BODE 12) iudicium: BCDEFCHIadf col'. Iadf 20) specialiter: d1! 21) dignoscatur: C: agnoscatur: J. i 13) ea: deest: Codd. col'. 14) egerit: B; agit: If 15) subiunxit: BEFCHIadf 02) causa: ABBCDECladbf 23) leg.: deest: Codd. con. lada 21) coriuu 10) su.: deest: ADEFCIad 17) et tunc: ACDECIad 18) litem contesta- CJa; ab his eorum abbas: If. tan: .1CDEFC; post litem contra accidit: ladi la) vid.: deest: Codd.

ad prioris iudicis redibit examen, in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempserit hoc statutum: in cum tanquam in contumacem tam in expensis quam in causa, quantum a iure permittitur, procedatur at. Iustum est equidem, ut in eum iura insurgant, qui ius et l' iudicem et partem eludit.

CAP. II.

Iudex, qui recusatur, etatuit competens tempus arbitris ad finiendam causam; quo elapso, si finita non fuerit, in principali procedit. Ioanu. Andr.

Idemla.

Legitima suspitionis causa contra iudicem assignata, et arbitris a partibus secundum formam iuris electis, qui de ipsa connoſcant, saepe contingit, quod, ipsis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat¹⁾ ad decisionem ipsius negotii, ut tenentur²⁾ iudex proferat ecommuniſcationis sententiam contra ipsos³⁾, quam ipsi tuui propter odium, tum propter favorem partium diutius vilipendunt; quare, causa ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo huiusmodi necessariam acclibere medelam, statuimus, ut ipsis arbitris per iudicem competens terminus praefigatur, infra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo vel alter eorum⁴⁾ eiusdeui suspitionis negotium terminare procurent; alioquin iudex extunc in principali negotio procedere non omittat.

CAP. III.

Pe officiales episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur. - 5. 1. De subdito episcopi ad ipsum, non ad archiepiscopum appellatur, nisi aliud esset de consuetudine. H. d. - §. 2. Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interpositae non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa. - 5. 3. Si negetur, per appellationem negotium devolutum, non inhiſbit archiepiscopus indici/ principalis causae procedere, nisi prius de devolutione constiterit. H. d. - 5. 1. Si dicitur, ex iniusta causa appellatum, archiepiscopus inhiſbere non potest, nisi, prius, recepta appellatione ut probabili, iucipiat cognoscere de causae veritate. H. d. - 5. 5. Lieet dicatur appellatum a diffinitiva in casa prehibito a lue, ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere coeperit, potest inhiſbero, ne sententia executioni mandetur. 1-1. el. - 5. (3. Archiepiscopus in tertiam personam, post inhiſbitionem sumam in causa per appellationem delata ad ipsum, aliquid innovare, iurisdictionem exercere non potest. H. d. - C. 7. Archiepiscopus appellatam in aliis causis a iurisdictione episcopi non potest eximere. - 3. 8. Ab episcopis in causis, quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari, nisi specialeius aliud inducat. H. d. 5. 9. Censuranecclesiasticam, in appellatam prolatam per episcopum, archiepiscopus revocare non potest, nisi partibus vocatis, et de causa legitime cognito. H. d. - 5. 10. Ex quo archiepiscopus pronunciaverit, mole appellatum ante sententiam: statim debet causam ad suffraganeum remittere. Hoc dicit.

Idemla.

Romana ecclesia (*Et infra:*) Quum suffraganeorum Remensis ecclesiae, suorumque officialium, qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus eorum¹⁾ vices suppicudo cognoscunt, unum et idem consistorium sive auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos, ne ab eisdem ad se ipsos interponi appellatio vicleatur, sed de iure ad Reniensem est curiam appellandum.

I. Ab archidiacono h yero aliisque inferioribus praelatis, suffraganeis subiectis eisdem, et eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, et non ad eandem curiam omissis dictis suffraganeis appellari, nisi aliud Remensi ecclesiae de consuetudine competat in hac parte. §. 2. Quum autem ad praefatam curiam ab eorundem²⁾ suffraganeorum vel suorum officialium audientia fuerit appellatum, Remensis archiepiscopus, qui pro tempore fuerit, vel officialis e ipsius nullatenus in appellationis causa interpositae ante diffinitivam sententiam citent partes, nec etiam aliis il lam⁴⁾ committant, appellationis eiusdem causa probabili seu legitima non expressa. §. 3. Si yero vocatis partibus, vel nullatenus, aut non infra decem dies post interlocutorium vel diffinitivam

sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, siegue non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum vel⁵⁾ eius officialem d devolutum negotium proponatur: iidem, nisi prius ipsis constiterit, causam ipsam e ad eos totaliter⁶⁾ fuisse f delatam, prohibere, ne in causa⁷⁾ illa, vel ne ad executionem procedatur sententiae, non praesumant. §. 4. Quodsi obiiciatur ex iniusta causa seu minus legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, et s ex eo non esse appellationem hurusmodi admittendam: nequeunt praedicti archiepiscopus vel g eius officialis⁹⁾ prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta, velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi, an sit vera. §. 5. Si autem post sententiam in casibus a iure prohibitis, (utpote a sententia super nianifesto et notorio crimine, vel de quo quis in iure confessus extitit, promulgata, vel conslnrlh-bus) id appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur, postquam cognoscere coeperint, utrum sit recipienda vel¹⁾ non appellatio ab eo interposita, inhiſbere. §. 6. In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellantem et appellatum controversia vertitur, aliquid post eorum inhiſbitionem attentat¹⁾ non valet²⁾ occasione huiusmodi iurisdictionem aliquam vindicare. §. 7. Quum vero is, qui ad Remensem curiam super aliqua causa vocera appellationis emittit, nihilominus in causis aliis ordinarii sui iurisdictioni subiiciatur³⁾: Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius¹³⁾ nequaquam iurisdictionem ipsam¹⁴⁾ in aliis¹⁴⁾ impediunt, ut¹⁵⁾ ab eiusdem ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellantem. §. 8. Debet autem ad eos ab episcopis praefatae provinciae super causis, in quibus temporalem iurisdictionem exercent, nisi forte de consuetudine aut privilegio sive iure alio speciali sit appellandum ad alium, appellari. §. 9. Sententias quoque Interdicti, vel m suspensionis seu excommunicationis, in appellantem ab eo, a quo appellatum proponitur, promulgatas, nullatenus, nisi vocatis partibus et de appellatione legitime cognito, revocant ad denunciandum esse nullas. §. so. Quum autem ad Remensem archiepiscopum ab audientia suffraganei sui super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum: idem archiepiscopus, postquam de appellatione coglito constiterit, eam minus ratlonabilelii extitisse, causam¹⁷⁾ ad eundem suffraganeum remittere non postonat.

CAP. IV.

Si iudex requisitus uon tradit apostolos, et postes, procedit in causa, non valet processus, nisi renunciatum fuisset appellationi. Ioann. Ande.

Idemla.

Ut super appellatione ac eius causa instructio faciliore valeat in processu haberi: districte praecipimus, quod ille, a quo appellatur, apostolos appellanti iuxta tenorem constitutionis nostrae super hoc editae tribuat requisitos. Si yero non exhibuerit, extunc, si forte in causa procedat, nisi appellationi renunciatum fuerit, eius invalidus et irritus sit processus.

CAP. V.

mdcx appellationis inigae appellanteur ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, et in expensis condemnare, et hoc, si principalis iudex non detulerat appellationi; sed, si detulit, nou fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis a diffinitiva antiqua iura servantur. Ioann. Andr.

Clemens IV.

Quum appellationibus frivolis nec iustitia deferat, nec sit a iudice deferendum, si iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente: superior, de ipsa cognoscens, causam ad priorem iudicem iuxta sanctiones canonicas sine difficultate

Tit. XV. Cap. I. I) in: *deest: Iabcde* m) procedetur: *ib*.

Cap. II. a) e. 55. *Conc. Lugd. I. (5245.) in Comp. c. 2. h. t. - Bulla Ad expe d. no. 26.* b) procedant: *Iacd* c) ipsoruni: *Iabc,d*.

Cap. III. a) cf. *adnot, ad c. 5. de suppl. negl. (i, 8.)* -

Tit. XV. Cap. I. 1) et: *deest: CDEF(I)abcde*.

Cap. II. 1) *add.*: in eodem: *ACDEF*; in Cono. Lugd.: *I3* 2) tenetur: *Clbcf* 3) eos: *Clabcdf*.

Cap. III. 1) *add.*: in eodem: *OH* 2) eorundem: *iBCDEF(I)abcde*; colma' deinceps: *IO* 3) corma: *DO* 4) eam: *Clabcdo* 5) seu: *dC(I)abcde*

Compil. c. 3. 7l. t. ; Bulla Ad ex pe d. no. 27. b) archidiacono: *Iabcd* c) oficiales: *Iabcde* d) oficiales: *Icde* e) eam: *Iabcde*. f) fore: *ib*. g) et (ei.: *deest*): *Iabcd*. h) attentet: *Iabc* i) subiaceat *Iabcde*.

Cap. IV. a) *Decretalis sumta est ex ea, quae incipiens: Venerabilibus fratribus invenitur infra ad e. 7. (5. II.)*

6) taliter: *ABCDEF(I)abcde* 7) causa: *deest: Codd. coll. Iabcde* 8) ac: *BC(Ic* 9) oficiales: *BC(I)abcde* 10) similibus: *ACDE* 11) asir *DCDF(I)abcde*; aut: *4Q* 12) valent: *ABCDF(I)abcde*; valoret: *F#* 13) oius: *AC*; sino oficiales: *Iabcde* 14) illis: *Clbcde* 15) aut: *BCE(I)abcde*; vel: *A ac: Id* 16) vol: *deest: Clace* 17) n,dd.: *ipsam: BCE(I)abcde*.

remittat, eadem die condemnationem faciens expensarum. Si vero iudex admittat eandem, licet tam appellatio quam ipsius iudicis delatio a superiore valeant l. refutad: quia tamen iudex ipse, quantum in se fuit, a se iurisdictionem abdicavit eandem, appellationi deferens minus inste, totius causae decisio in superioris est potestate transfusa, nec est illi causa de necessitate ulterius remittenda, salvis iis quae super appellationibus post sententiam interpositis sunt statilta.

CAP. VI.

Si appellans infra XXX. dies instanter non petit apostolos, appellationi renunciat. Si iudex, modo debito requisitus, illos non tradit, sed postea procedit: non valet eius processus. Ioani. Andr.

Bonifacius VIII.

Ab eo, qui appellat, infra triginta dies instanter apostoli peti debent, et eidem infra dictum tempus a indice exhiben; alias praesumitur appellationi suae renunciare appellans, si eos infra ideam tempus petere praetermittat, etiamsi vadat aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam. Illud autem, quod felicis recordationis Innocentius Papa IV. praedecessor noster statuendum decrevit, ut, si is, a quo appellatur, apostolos appellanti non tribuat requisitus, extunc, si forte in causa procedat, nisi appellationi renunciatum fuerit, eius invalidus sit processus, tunc demum obtinet, quum iudex, super hoc cura debita instantia loco et tempore congruo l. requisitus, eos expresse denegat, vel infra praemissum tempus malitiose aut negligenter illi tradere praetermittit.

CAP. VII.

Innovata per indicem post diffinitivam sententiam, a qua appellatum exstitit, revocantur statim per iudicem appellationis, etiamsi ante appellationem fecerint innovata. Attentata vero post appellationem ante diffinitivam, non revocantur, nisi primo de veritate constiterit, nisi post inhibitionem debito modo tactom attentata fuissent. Ioann. Andr.

Idema.

Non solum innovata post appellationem, a diffinitiva sententia interiectam, debent semper, exceptis casibus, in quibus aura post sententiam prohibent appellare, ante omnia per appellationis iudicem penitus revocad: sed etiam l. * ea omnia, quae medio tempore inter sententiam et appellationem, quae postmodum infra decendium interponitur ab eadem, contingit l. * innovata, ac si post appellationem eandem innovata fuissent. Iila yero, quae post appellationem interpositam ante diffinitivam sententiam innovantur, donec appellationis causara veram esse constiterit, revocara non debent: nisi iudex appellationis, postquam sibi constiterit, per appellationem emissam ex probabili causa fore ad se negotium devolutum, inhibeat canonice iudici, a quo appellatum exstitit, ne procedat. Tunc enim, quicquid post inhibitionem huiusmodi fuerit innovatum, est licet causa eadem non sit vera, per eundem appellationis iudicem ante omnia in statum pristinum reducendum.

CAP. VIII.

Qui appellat extra indicium, infra decem dies, ex quo seivit gravamen, appellare debet; postea per remedium iuris comunis audictur, sed non por appellationis remedium. Ioann. Andr.

Idem.

Concertationi antiquae finem imponere praesenti constitutione volentes, statuimus, ut ab electionibus, postulationibus, provisionibus et quibuslibet extrajudicialibus acti-

bus, in quibus potest appellatio interponi, quisquis ex eis, gravatum se reputans, per appellationis beneficium gravamen illatum desideraverit revocad, infra decem dies, postquam sciverit, si velit, appellet; post decendium yero eidem aditus non pateat appellandi. Sed si per contradictionem debitorum vel alia iuris remedia petierit revocan gravamen: ei, dummodo medio tempore his non consenserit, lapsus decendii non obsistat.

CAP. IX.

Valet appellatio in scriptis porrecta, Hect coram indice non legatur. Io dicit Zenzel.

Idem.

Appellatio, quam in scriptis iudici, a quo appellare volebas, te porrexisse propoms, non potest ex eo, quod coram ipso l. lecta non fuerit, rationabiliter impugnara.

C. Al', X.

Iudex a quo compeliere non potest appellantem a gravamine, ipsius veritatem probare, Hect citare potest ad ipsius revocationem audiendam; quia tarta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. II. d. Zenz.

Idem.

Si a iudice, a quo propter gravamen, quod tibi proponis illatum, appellas, ad docendum, te fore gravatum, et ad audientiam revocationem eiusdem gravaminis, si de ipso docueris, tibi terminus praefigatur: nec coram eo, (quum ipse per se id videre habeat,) hoc docere, nec etiam tanquam coram iudice, (quum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdiction,) comparere teneris, nisi ad hoc solum, ut revocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam; alias, si non comparueris, et ipse in termino gravamen revocaverit cum effectu, poterit extunc libere in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset.

CAP. XI.

A collatione capituli ad episcopum appellatur, si nt cauenicus iuterfuit, secus, si ut praelatus. II. d. Dominicus.

Idem.

A collatione beneficii, quum communiter per episcopum et capitulum in tuum praeiudicium factam esse proponis, non ad ipsum episcopum, si in ea ut praelatus interfuerit, sed ad superiorum te oportuit appellare; alias, si ut canonicus interfuerit in ea, potuisti appellare licite ad eundem.

CAP. XII.

Per appellationem interpositam a diffinitiva revocara potest interlocutoria, principali negotio praeiudicans; alias non. Ioann. Andr.

Idem.

Licet ab interlocutoria, per quam pacti vel praescriptionis, aut alia principali negotio praeiudicans vel iudicium nullum reddens exceptio est repulsa, non fuerit appellatum, si tamen a diffinitiva quae postmodum etiam ultra decendium promulgatur, appellari contingat: potest in appellationis causa ipsum gravamen, per interlocutoriam eandem illatum l. licite per appellationis iudicem emendari. Ubi vero interlocutoria super eo profertur, quod non parat praeiudicium negotio principali, vel iudicium nullum reddit, nisi fuerit appellatum ab ipsa: per appellationem, a diffinitiva postea interiectam, gravamen illatum nequaquam poterit revocara.

Tit. XV. Cap. VII. a) *Illecebre decretalis ex ea quae incipiens Venerabilibus fratribus iai.;enitur infra ad c. 7. (5, rr.) sunata esse videtur.*

Tit. XV. Cap. V. 1) valeat: BO.

Cap. VI. 1) congruo: BC.

Cap. VII. 1) et: ACDEF 2) contingerit: Coda. con.

Cap. IX. 1) interfuit: CDEFO.

Cap. XII. 1) ill.: deest: de.

SEXTI DECRETALIU LIBLR TERTIUS.

TITULUS I.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORU*vi*.

CAP. UN.

clericus, ioculatoriam artero per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit privilegium clericale. Ioann. Ande.

Bonifacius VIII.

Clerici, qui, clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, se ioculatores seu goliardos faciunt aut bufones, *si* per annum artero illam ignominiosam exercuerint, ipso iure, si autem tempore breviori, et tertio moniti non respuerint, careant omni privilegio clericali.

TITULUS II.

DE CLERICIS CONIUGATIS.

CAP. I.

Si clericus coningatus ferat liabutum et tonsuram, clericali privilegio gaudeat; alias non. Ioann. Ande.

Bonifacius VIII.

Clerici, qui cum unicis et virginibus contraxerunt, si tonsuram et vestes deferant clericales, privilegium retineant | * canonis ab Innocentio Papa II. praedecessore nostro editi in favorem totius ordinis clericalis. Et quum iuxta Parisiense concilium nullus clericus distringi aut condemnari debeat a iudice saeculari: praesenti declaramos edicto, huiusmodi clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis trahi non posse criminaliter aut civiliter ad iudicium saeculare, nec ab ipsis saecularibus iudicibus eos clebere personaliter ? * vel etiam pecunialiter, (ne per unam **li**ianl conceclatur eisdem iuicicibus quod per aliam denegatur,) ullatenus condemnari. In ceteris autem, vel nisi, ut praemittitur, tonsuram rel **§** * vestes deferant clericales, etiam in praemissis eos gaudere nolumus privilegio clericali.

TITULUS III.

DL CLERICIS NON RESIDENTIBUS IN ECCLESIA VEL PRAEBENDA.

CAP. UN.

Distrib» tienes quotidianae solo prac.entibus, rini irte sunt divinis, dan deb.rt, cunsu et tina no non obs.mtl e. Et ppd aliter illas receperunt, non faciunt illas snn, et ideen do .lstril,utioull us, Mune llu.utur pro anniversariis deiunctorunu. Ioauu. Ande.

Bonifacius VIII.

Consuetudinem, gime in quibusdam partibus inolevit, qua canonici et alii beneficiati, seu clerici cathedraliunl et aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones quotidianas, quae alias manualia beneficia seu victualia nun-

cupantur, et tantum residentibus tribuuntur, qualitercunque l in civitatibus seu aliis locis, in quibus ipsae consistunt ecclesiae, sint praesentes, licet divinis officiis non intersint, ex integro percipiunt 2, ac si continue in 3 * ipsis ecclesiis in eisdem officiis deservirent, penitus improbant: statuimus, ut distributiones ipsae quotidianae, in quibuscunque rebus consistant, canonicis ac aliis beneficiatis, et clericis ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis in ipsis ecclesiis affuerint, tribuantur iuxta ecclesiae cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam seu etiam faciendam. nui yero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit, (exceptis illis, quos infirmitas, seu iusta et rationabilis corporalis necessitas, aut evidens ecclesiae utilitas excusaret,) rerum sic receptorum dominium non acquirat, nec faciat eas suas, immo ad omnium restitutionem, quae contra huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneatur. De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis idem decernimus observandum.

TITULUS IV.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

CAP. I.

Ad praesentationem religiosorum, etiam exomptorum, non (lobera in cerio-silo ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, unde incumbencia opra subire possint, et congrue sustentari; nec valet contraria consuetudo. Ioato. Ande.

Clemens III. alias quartusr*a.

Suscepti regiminis nos 2 * cura sollicitat, ut utilitatibus subiectorum in illis praecipue, per quas animarum saluti consulitur, nunc novorum editione iurium, nunc antiquorum innovatione solícite providere curemos. Sane fuit olim per sedem apostolicam provide constitutum, ut dioecesani locorum ad praesentationem religiosorum nullum ad aliquam ecclesiam recipiant h, nisi tantum ei e de proventibus ipsius ecclesiae coram eis fuerit assignatum, unde iura episcopalia possint solvere, et congruam sustentationem habere. Ventila, sicut nobis querela multorum frequens insinuat, religiosi exempti de proventibus parochialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu d rectorum praesentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim, quod rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commodè sustentad, et e episcopalia iura persoh,ere s * ac alia incumbencia eis onera supportare, propter quod saepe contingit, quod non Jllvellulltur personae idoneae f quae huiusmodi ecclesias velint recipere, sicque frequenter mlllus ldllels conferuntur, ex quo pericula imminent animarunl. Nos itaque, volentes super hoc salubre remedium adhiberi, praesenti decreto statuimus et mandamus, constitutionem huiusmodi quoad omnes patronos ecclesiarum religiosos tam exemptos quam non exemptos et alios inviolabiliter observad, consuetudine g contraria non obstante.

Lib. III. Tit. IV. Cap. I. a) *Ilaec decreticilis exstat: costl.: cice.st: ib. c)ct: deest: ib. f) id.: deest: g) coas....*
Ilcl:L. no. 71. b) accipiant: Iie.li. c) cis: ('odr. coll. d) seu... obst.: deest: Codd. coll.

Lib. III. Tit. II. Cap. I. 1) retinent: ACD⁺FC⁺ 2) persou, vol: *hccs: Codd. (01.*
deest: Cord. oil. 3) ct: Ir,ILL⁺F. 1⁺it. IV. Cap. I. 1) Clent. IV.: *Cmtd. coll.* 2) nos: *(lees: ABDEF⁺*
T i t. III. Cap. un. 1) et dual.: *IJD* 2) percipiant: *BOLO* 3) in: *3) solverc: CC+dJ, roll. Heckl. 1) adhibere: i6.*

CAP. II.

Beneficia vacantia in curia albis quatuor Papa conferre non potest; quod si fecerit, irrita est collatio. Ioanu. Andr.

Idema.

Licet ecclesiarum, personatum, dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere ita, quod non solum ipsa, quum vacant, potest de iure conferre, verum etiam ius in ipsis ¹ * tribuere vacaturis ² *: collationem tamen ecclesiarum, personatum, dignitatum ³ et beneficiorum apud sedem apostolicam vacantium specialius ceteris antiqua consuetudo Romanis Pontificibus reservavit. Nos itaque, laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinem, et eam auctoritate apostolica approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inviolabiliter observari, eadem auctoritate statuimus, ut ecclesias, dignitates, personatus et beneficia, quae apud sedem ipsam deinceps vacare contigerint, aliquis praeter Romanum Pontificem, quacunque super hoc sit auctoritate munitus, sive iure ordinariae potestatis ipsorum electio, provisio seu collatio ad eum pertineat, sive literas super aliquorum provisione generales vel etiam speciales sub quacunque forma verborum ⁴ receperit, (nisi ei sit super conferendis eisdem in curia Romana vacantibus specialis et expressa ab ipso Pontifice summo ⁵ auctoritas attributa,) conferre alicui seu aliquibus non praesumat. Nos enim, si secus actum seu attentatum fuera, decernimus irritum et inane.

CAP. III.

Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra mensem a die vacationis: illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Ioann. Andr.

Gregorius X. in concilio generali Lugdunensia.

Statutum felicis recordationis Clementis Papae ¹ praedecessoris nostri de dignitatibus et beneficiis in curia Romana vacantibus nequaquam per alium quam per Romanum Pontificem conferendis decernimus ² taliter moderandum, ut ³ ii, ad quos eorumdem beneficiorum et dignitatum spectat collatio, statuto non obstante praedicto, demum post mensem a die, quo dignitates seu beneficia ipsa vacaverint, numerandum, ea conferre valeant tantummodo per se ipsos vel, ipsis agentibus in remotis, per suos vicarios generales, in eorum dioecesibus existentes, quibus id canonice sit commissum.

CAP. IV.

In beneficiis vel impetrationibus ad beneficia per provisionem usque ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias civitatis vel dioecesis non comprehenditur cathedralis; sed per ecclesias provinciae metropolitanae et cathedrales reliquae includuntur. Ioann. Andr.

Bonifacius VIIIa.

Quamvis plenissima ¹ sit alias in beneficiis interpretatio facienda: literae tamen super obtinendis beneficiis impetratae debent, quum sint ambitiosae, restringi. Et ideo, si alicui usque ad certam summam provideri mandamus ² ei non in pensione, sed in beneficiis ecclesiasticis tantum volumus provideri, nisi de pensione in nostris literis mentio habeatur expressa. Quamquam sub nomine ecclesiarum civitatis comprehendatur alias ecclesia cathedralis: quum

tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum civitatis vel dioecesis provideri, ad cathedralem ecclesiam, quam propter ipsius honorem sub hac generalitate nolumus hoc casu includi, se manclatum huiusmodi non extendit. Secus autem ³ *, quum mandamus in aliqua ecclesiarum provinciae provideri. Tunc enim et metropolitana et ceterae cathedrales ecclesiae includuntur sub tali mandato, quum uberius hoc casu, quam alio, impetranti gratiam facere videamur.

CAP. V.

impetranti beneficium saeculare providetur de beneficio per saeculares clericos vaque ad praescriptionem legitimam possessore. Iiso primo. Clerico saeculari, prioratus ⁴ impetranti simpliat, non p'ovidetur de consuelo per religiosos gubernari. II. d. secundo. Domiu.

Idem.

Ouum de beneficio ecclesiastico, consueto clericis saecularibus assignari, provideri mandatur, ele illo debet intelligi, quod tanto tempore ab uno vel pluribus saecularibus clericis, institutis in eo rectoribus, existit continue ac pacifice gubernatum, ut praescriptio legitima sit completa, etiamsi ante vel post religiosi quandoque ministraverint ¹ in eodem. Ovando vero scribitur, ut provideatur de aliquo priorato alicui elenco saeculari: provideri non potest de prioratu, qui per religiosos insta modum praemissum est solitus gubernari, nisi hoc in literis caveatur expresse.

CAP. VI.

Ilabere personatum etiam cura, et praebendam, cui annexa col parochialis ecclesia, non est contra conciliu gonorale. Ioann. Andr.

Idem.

Super eo, quod praebendas, quibus parochiales ecclesiae sunt annexae, in quibus spirituale iurisdictionem secundum ecclesiae vestrae consuetudinem approbatam, et sic secundum aliquorum interpretationem curam anilnat un habetis, simul cum personatibus, quorum aliquibus cura imminet animarum, in eadem ecclesia obtinetis, vobis, qui hu hoc generali concilio non obviet, dispensatio necessaria non existit.

CAP. VII.

In impetratione beneficiorum inspicitur data, non praescriptio vel recopilatio. Ioann. Andr.

Idem.

Eum, cui canonicatus alicui ecclesiae a sede apostolica est collatus, licet nondum sit in ea receptus, decernimus in assecutione praebendae justa suae provisionis ordinem omnibus praefendum, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis gratia est concessa; licet isti primo suas literas praesentaverint, et primo recepti fuerint in eadem.

CAP. VIII.

Per literas apostolicas, non facientes de defecto ordiuis mentionem, potest impetranti de curato beneficio provideri; ad ordines tutuca se faciet proximis temporibus promovet. Ioanu. Andr.

Idema.

Si pro clericis pauperibus vel aliis nostras literas, ut eis de beneficiis provideas, etiamsi animarum cura sit annexa

lacten intentionis nostrae non est, ut, si quando sunt providendo alicui super certa summa pecuniae scripta nostra dirigimus, debeat ei, pro quo scribitur, [non] in pensione alirlua, sed in ecclesiasticis solummodo beneficiis provideri, auctoritate praesentiuut ¹ Sucintos statuenduni, ut nullus per literas apost. super cuiuscunqte p'visione inipetratas seu etiam impetrandas nd providendum in quavis provisione ² cuiuscunqte compelli possit, nisi expressam literae ipsae de pensione fecerint mentionem.

Cap. VIII. a) Tracta fuit de extravagante, quae incipiebat: Venerabilibus fratribus alias: Super provisione, et fuit Alexandri: Ioan. Ando. — *Qin'n decretalis in Codd. coll. non becenatur; oerba sunt tntctellotacetis (in Corl. II) afferre no Lis liceat:* Super p'ovisione receptis in minoribus ordinibus ad beneficium per literas ap. al, ello non col rmoven: lus propter hoc quod in literis de minoribus ordinibus mentio non fiebat, dunmaodo in proximis IV. temporibus ad ordines protilevatuf.

Cap. II. a) *linee decret. dat. Perusii VI. Iirlt. Sept. A. I. (1265.) invenitur Railar. Iont. ed. Tatto. III., 743. (ex.*

Ilc7^aJ. — Potthast no. 19326. b) et digniL: L. c) apostolicam:

(1) vrb.: *deest: Codd. cnll. orig. e) stun.: deest: ib.*

Cap. III. a) c. 21: *Cono. Lugd. II. (1274.); — Comp. c. 1. A. t. h) add.: IV. : H.*

Cap. IV. a) *Fuit t'retct de extrae. (Innoc. IV.) lirevi responso et c.: Licet in beneficiis. Ioan. Ame. — Gtraque exstat: He L.; — cf. Ball.: Ad expediendos no. 36. J5. Iun. IV. Episcopo et capitulo sa'con. — lirevi responso brevi 1 vobis quaestione scscitantibus e declaramos, quod, (luum mandamos: „alicui clericali de competenti ecclesiastico beneficio praebendali vel alio in aliqua ecclesiarum civitatis h vol dioecesis provideri, 10 ad cathedralem ecclesiam, de qua expres. sunt non fuit, se nostra intentio non extendit. Llene: Licet in lueficiis plenissiuia sil iuterpretatio facienda iuxta cauonicas sanctiones, quia*

- 1) brev. *deest: He* 2) suscantibus: *ib.* 3) el.: *deest: ib.* 4) civitatum: *ib.* 5) si: *deest: ib.* 6) ap.: *L* 7) pensione cuiusquam: *Ilr.*

TU. IV. Cap. II. 1) ad ea: *ACDI5F*; ad ear-: *Ti*; ad ipsa: *G' 2) vacaturu: Codr. coll. Cap. III. 1) docrevimus: CHdj*

Cap. IV. 1) plenissima: *ADEFI* 2) mandemus: *CDEFY*; 3) est: *JICDEFY7*.
Cap. V. 1) n: iuietraveruut: *AC*

eisdem, recipere te contingat: ipsis, (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defecto ordinum in eisdem literis mentio habeatur,) poteris de beneficiis curam habentibus licite providere, nec praetextu dicti defectus tua poterit provisto unpugnari. Oportebit tamen, ut ipsi ad ordines, quos requirunt collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis a iure temporibus promoveri.

C A P. I%.

Mandato alterius super provisione faciendi per Papam impleto, provisio auctoritate Papae inteiligitur esse facta. II. d. sectndum Zeuz.

Idema.

Si eum, super cuius provisione apostolicae sedis legatus in certa ecclesia suas literas, quibus obtemperatum non fuerat, destinarat mandum auctoritate nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi et in fratrem, sibi que provideri de praebenda iuxta ipsius legati continentiam literarum: talis receptus huiusmodi nostri auctoritate mandati non legati, sed nostra intelligitur² auctoritate receptus, et ideo est in assecutione praebendae omnibus, post eum eadem auctoritate receptis, in dicta ecclesia praefendus.

CAP. X.

Mandatum, alternativo paires collatores inciudeus, verificatur¹ in primo vacante, insimul yero vacantibus orlo scripturae servatur. Ioe dicit secundum Dominicm.

Idema.

Mandato riostra sub ea forma tibi directo, ut alicui provideas de beneficio, ad collationem tuam vel alterius pertinente, de beneficio, quod primo vacabit, sive ad tuam sive ad illius collationem pertinuerit, ei, pro quo scribitur, providere debebis. Si yero plura beneficia ad tuam et illius collationem forsans spectantia simul vacent: tunc scripturae ordinem servare habebis, ut illi solum provideas de illo beneficio, quod ad te noscitur pertinere.

Tit. IV. Cap. IX. a) Tracta fuit de extravag., quae incipiebat: Dilectus filius Io(lat. Ancbr. — *exsted in Cod. L:* Dilectus filius mag. L. scolasticus Treverensis capellanus noster, in riostra proposuit praesentia constitutus, quod, quoni dfl. fil. noster E., tunc s. Sabinae presbyter cardinalis, tunc in partibus Alamanniae apost. sedis legatus, super receptione ac provisione sua in ecclesia tletensi decaniae eiusdem ecclesiae deprecatorias literas destinasset, quia ipsi eundem magistrum pro huiusmodi literis recipere non curarunt, fel. rec. Innoc. Papa praed. n. abbati montsterii s. Martini Treverensis sois literis dedit in mandatis, „ut eundem magistrum auctoritate sua in eadem ecclesia per se vel per alium recipique de praebenda provideri faceret iuxta ipsius legati continentiam literarum, contrariis et cet. “ Cuius auctoritate mandan noluinatts nlagister canonice receptus exhtitit in eadem ecclesia in canonicum et in fratrem. Et licet per constitutionem nostram quia receptiones praebendas expectantium vacaturas in ecclesiis, quatuor duntaxat exceptis, decernimus irritas et inanes, ipsius magistri receptio, quia non erat de hufas quaternario numero, cassata fuisset, nos tamen eum postmodum exigentibus suae probitatis meritis, ad ius pristinum, quod eidem ex receptione huiusmodi competeat in ipsa ecclesia, per lit. cusir. restituimus de gratia speciali. Verum quidam, qui post ipsun auctoritate literarum sedis apost., aliqui vero, qui ante ipsum per literas legati sedis eiusdem in ecclesia praedicta fuere recepti, inaltiose asserentes, non per literas ipsius praedecessoris sed auctoritate legati praedicti receptus potius exstitit in ecclesia memorata, occasione huius contendunt, ipsum in assecutione praebendae indebitae praevenire in eiusdem praeiudicium non moticmn et gravamen. (2uocirca discret. t. p. ap. ser. mandamos, si est ita, et aliud rationabile non obsistat, cunclem cappellanum per te vel per alium omnibus sic receptis in assecutione praebendae facias anteferri. Contrariis etc.

CAP. XI.

Si clericus, cui mandabatur provideri de praebenda prime vacante, negligit petera praebendam sibi debitam, oxatineta est gratia. Si autora sibi collatus fuerit canonicatus, tunc habebit praebendam, gaam nullus est ibi oxpectana auctoritate apostolica. Ioann. Andr.

Idem.

Si clericus, pro quo a sede apostolica recepisti mandatum, ut ei de praebenda proximo vacatura in certa ecclesia provideres, eumque postea in canonicum ipsius ecclesiae recipi faceres et in fratrem, praebendam sibi debitam, quando vacat, petere negligenter omittat: aliam postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit praetextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris providere, quum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit exstincta. Verum si praefatus clericus fuisset auctoritate apostolica effectus ab initio canonicus in ecclesia praelibata, tunc, quum remanserit in ea canonicus dicta negligentia non obstante, ac per consequens ratione canonicatus sit in alia praebenda, nulli alii de iure debita, ceteris praefendus, petere poterit praebendam aliam, proximo vacaturam, dummodo non sint aliqui eadem auctoritate praebendas in ipsa ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te, quum mandatum non suscepis super illa, sed per eum, ad quem spectat in eadem ecclesia praebendarum collatio, provideri debet; alias facta de praebenda huiusmodi alteri collatio in illius praeiudicium eo ipso viribus non subsistat.

CAP. XII.

Receptus auctoritate Papae etiam ad mandatum alterius, praefendus est alfa in praebenda. H. d. secundum Zenz.

Idem.

Hi, qui auctoritate apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in praebendarum assecutione ceteris anteferri, legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea in eadem. Eum quoque, qui ad mandatum legati vel alterius, auctoritate apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis, recipitur, auctoritate apostolica receptum esse dubium non existit.

Cap. X. a) Haec decretalis satis plane tracta fuit de extravaganti Alex. IV., quae incipiebat: S u a n o b i s k a n. Andr. — *in L no. XXXIV.* Sua nobis dilecti filii capitulum ecclesiae S. Frontionis Petrocoricensis l petitione monstrarunt, quod quum nos ven. f. n. epo. Petrocoricensi sub ea forma literarum de qua pro pauperibus clericis eorum dioecesis scribere consuevimus innumeris dederimus literis in mandatis ut provideat 2 Martino pauperi elenco eiusdem dioecesis de beneficio ecclesiastico cum cura vel sine cura si quid ad collationem ipsius pertinebat, alioquin de alio ad cuiuscunque collationem spectat in Petrocoricen. civitate vel dioecesi personae vel per alium prout videretur: contra tamen formam dictarum literarum³ Camerius archidiaconus Petrocoric. cui dictus episcopus commisit super hoc totaliter vices suas, non exspectato, quod privatione⁴ vel alio modo ad providendum eidem clerico de aliquo beneficio spectante ad collationem ipsius episcopi, qui plura huiusmodi beneficia obtinebat, se facultas offerret, eidem elenco de canonicatu eiusdem eccl. s. Frontionis, in qua non ad praefatum episcopum sed ad dictum duntaxat capitulum ac canonicos a institutio et praebendarum collatio pertinet, eis invitis providit, auctoritate huiusmodi literarum in contradictores et rebelles excommunicationis sententia promulgata, in ipsonim⁶ non modicum praeiudicium et gravamen. Quare pro eorum parte humiliter petebatur a nobis, ut quum ex forma clitarum literarum intentionis nostrae fuisse appareat, quod idem episcopus si haberet aliquod beneficium ad suam collationem pertinens etiam si non vacaret, eidem clerico providere non posset de aliquo beneficio ad alterius collationem [pertinente] et sententias supra dictas, (?) providere super hoc paterna sollicitudine curarenms. Ideoque discretioni tiras p. ap. scr. mandamos, quatenus, si tibi constiterit, ita esse, collationem et sententias supra dictas nuntias esse nullas, clericum ipsum amoveas a canonicatu et ecclesia memorado. Contra etc.

1) sic legcaadam est. — Perigui:x — 2) suba in L legare non potui 3) sic legenduva esse coniecit*im, gatum codicis verba sensu destitua sint 4) priva-
tionem: L 5) canonicorum: L 5) ipsius quum: L

C A P. XIII.

Si post gratianl, mihi antara aPapa de canonicatu et praebenda, Bononienses canouici, bac ignorantes et ignoranti pi.aebendam conterunt postvacantem: non tonot collatio. II. d. Ioun. Audr.

Idem.

Si, postquam canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus, et de praebenda nulli alii de iure debita, inibi proxime 1* vacatura, mandavimus provideri, hi, ad quos i.n ea spectat collatio praebendarum, praebendam, quae vacabit 2* ibi postmodum, motu proprio, ignorantes tibi gratiam factam, alii duxerint conferendam: talis collatio in tuum praedudicium attentata nullam obtinet firmitatem. Nam eo ipso, quod canonicus auctoritate apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum praebendam proximo vacaturam ibidem tibi acquisitum existit, eandemque 3*, quam cito vacavit, ex quo nulli alii debebatur, iuste petere potuisti, et ideo a praedictis, licet ignorantibus, alteri conferri nequivit.

CAP. XIV.

Si Papa det lic.eutiam legato suo recipiendi auctoritate apostolica resignatiules beneciorum legationis suae, libere in manibus suis t'actas, et illa beneficia confereudi; secundo Papa, de praedicta potestate non habita inentione, eanouicatum et praebendam, si vacat, vel quam primo vacaverit iu aliqua ecclesia legationis, mihi cunforat; tertio canonicus ipsius ecclesiae reuuciet, et legatus etiam, ignoraus collationem mihi factam, confort tibi praebendam praedictam: non tonel collatio legati, sed mihi illa praebenda debetur. Iloo dicit Ioann. Audr.

Idem.

Dudum venerabili fratri nostro S. episcopo Praenestino 1, quem ad partes destinavimus Gallicanas, recipiendi auctoritate nostra resignationem ab obtinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent libere in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis conferendi per nostras literas potestate concessa, nos postmodum, de concessione huiusmodi non habita mentione, Nicolao de Bonifac. 2, camerario dilecti filii nostri N. tituli sancto Laurentii in Damaso presbyteri cardinalis, canonicatum Lexoniensis 3 ecclesiae, quae in partibus illis 4 existit, et praebendam nulli alii de iure debitam, si qua tunc vacabat in dicta ecclesia, contulimus, et sibi providimus de eisdem. Si vero nulla talis praebenda vacabat ibidem: nos praebendam, proximo inibi vacaturam, conferendam dicto camerario, quum vacaret, donationi apostolicae duximus reservandam, decernentes extunc irritum et inane, si secus super hoc a quoquam contingeret attentari, certis sibi ad hoc executoriis deputatis. Quumque postmodum Nicolaus Vasalli clericus canonicatum et praebendam, quos in dicta Lexoniensi ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manibus resignasset, et 5 dictae potestatis praetextu eos idem episcopus, collationis, provisionis, reservationis et decreti praedictorum forsitan ignarus, Guilielmo Vasalli presbytero contulisset, dicti executores, collatione non obstante praedicta literarum nostrarum auctoritate praebendam eandem dicto camerario, velut sibi debitam, contulerunt, quem dictus presbyter, praetextu 6 collationis per dictum episcopum sibi factae, quod praebendam ipsam pacifice possidere valeat, non permittit; propter quod idem camerarius nobis supplicavit humiliter, ut providere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur, attendentes, quod, etsi memorato episcopo praedictam concessimus 7 potestatem, penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadem potestas etiam in praedictis, propter quod nostra, qui eandem praeeoccupavimus potestatem, potior debet esse conditio, praesertim quod secundum canonicas et legitimas sanctiones per speciem generi derogatur, quanquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat; considerantes quoque, quod nos, exposito nobis de potestate praedicta, nihilominus literas gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa, quia foret absurdum, si tam lata 9* nostra impediretur potestas, et si in omnibus provisionum nostrarum literis, quas concederemus in partibus supra dictis, oporteret nos de saepe dicta potestate specialem 10* facere mentionem, et quod decretum nostrum praedictum, maxime hic, ubi iam dictus camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexoniensis effectus 11* canonicus, statim ignorantes ligaverat, quum super incerto non esset editum, nec ex alieno penderet arbitrio vel voluntate cuiusvis, qui ac-

ceptandi potestatem haberet, et idcirco per illud etiam expressisse videmur, ne alius posset conferre, et potestatem praedictam, quantum ad praesentem speciem, revocasse, quae in hoc caso, ubi de lucro dicti G. tantum agitur, et non de praedudicio episcopi memorati, ab ignorante potuit revocari, nec post revocationem huiusmodi ius, per eum in abulia etiam ignorantem in re revocata transferri, ad instar etiam servi calendario praepositi, qui post mortem domini praepositoris mutatas pecunias accipientis non facit, licet inter contrahentes mors domini praepositum revocans fuerit ignorata, et domini, qui peculium, quod proprio servo concesserat, statim perimit, quum in eo suam mutaverit voluntatem: discretionem vestrae mandamus, quatenus praefatum presbyterum monitione praemissa per censuram ecclesiasticam compellatis, ut, collatione de canonicatu et praebenda praedictis per dictum episcopum sibi facta, quae nulla existit, non obstante, dicto camerario praebendam ipsam omnino dimittat, et eum super ea deinceps nullatenus inquietet.

CAP. XV.

Secundas, qui impetravit dignitatem et praebendam, praefertur priori, qui solum praebendam impetraverat, si prachenda dubitasti est aunexa; alias non. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Quia saepe dubitatur a multis, si canonicatus alicuius ecclesiae sit collatus a sede apostolica successive duobus, fueritque mandatum primo de praebenda, secundo yero de praebenda et dignitate, personatu vel officio, quum se facultas obtulerit, provideri, quis ipsorum in praebenda, quae cum dignitate, personatu vel officio vacat ibi, postmodum debeat de iure praeferrri: nos, dubitationem huiusmodi sopire volentes, praesenti declaramus edicto, primum, quum sit tempore anterior, cui per mandatum secundum praedudicari, aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet, praeferrendum esse in dicta praebenda, nisi vacanti dignitati, personatui vel officio sit annexa. Nam si esset annexa, secundus, cui debetur dignitas, personatus vel officium, praeferrretur in ipsa.

CAP. XVI.

blandatum provideri de dignitatibus vel beneficiis aliis ecclesiasticis, curat: non includi, non expressa cura. H. d. usque ad t. — 5.1. In beneficii provisione modus electivus non includitur, si alii modi providendi exprimantur. H. d. — 5. 2. Beneficia litera, unum modum exprimentes, alios non includunt. II, d. — §. 3. 11 landatnm, simpliiter des includens, alteram solana non adstringit, et e converso directuut uni duos non afficit. H. d. Dom.

Idem.

Quum in illis, quibus beneficia curam animarum habentia committuntur, maior quam in iis, qui ad alia promoventur, idoneitas requiratur: intentionis nostrae nequaquam existit, ut, quum aliquibus de ecclesiis, personatibus, dignitatibus vel aliis beneficiis quibuscunque de animarum cura mentione non habita provideri mandamus, ipsis de iis, quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat provideri. §. 1. Illis yero, pro quibus scribimus, ut provideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiamsi curam habeant animarum, ad collationem, provisionem, praesentationem vel dispositionem spectantibus quorumcunque, provideri nequibit de praelaturis, personatibus vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionem ii, qui eis habent praefici, assumuntur. §. 2. Quum autem irriter collationem, praesentationem et institutionem differentia magna esse noscatur: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante oroveri mandetur, de illo, quod ad eius praesentationem vel institutionem pertinet, provideri non poterit, nec etiam e converso. Expresso enim uno casum praedictorum, mandatum super hoc factum, quod debet de sui natura restringi, ad alios extendi non debet. §. 3. Si yero de beneficio ad aliquorum collationem vel praesentationem spectante, non adiecto: „communiter vel divisim,” provisio iniungitur faciendi: in beneficio, quod ad collationem vel praesentationem alterius ipsorum tantum pertinet, adimpleri non potest; sicuti, si de beneficio, spectante ad collationem unius, provisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret.

'1'it. IV. Cap. XIII. 1) proximo: :iCDEF2) vacavit: ABDEFU; vacaverit: C 3) (aunque: Corlo. coda
Cap. XIV. 1) Penestrino: CDEO; Polestrino: E 2) Buten: A; B ^- fun: 1'; Beuefca; DO; Bonificia: II 3)-ley.: Lexoviensis 4) ipsls:

ACDFH 5) et ... praet.: deesf: <le G) occasione: DEFC: occasione
set pnetextu: d 7) concesserimus: CUF'': O) so 'raes.: iUEF(d B) lxl:
ACDEFii 10) cu': deest: :SCDEYYI; Pactos: 1-:

CAP. XVII.

beneficiu[m] multo cohabitata ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminas multo datus ad consuetudinem esset elapsus, et tunc etiam post terminum, antequam alteri conferatur, potero consentire. Ioan[n]es. Andr.

Idem.

Si tibi absenti per tuum episcopum conferatur beneficium, licet per collationem huiusmodi, donec eam ratam habueris, ius in ipso beneficio, ut tuum dici valeat, non acquiras: ipse tamen episcopus vel quicumque alius de ipso beneficio, nisi consentire recuses, in personam alterius ordinare nequibit. Quodsi fecerit, eius ordinatio, facta de beneficio non libero, viribus non subsistet. Sed si episcopus, notificata tibi collatione, ad consentiendum terminum competentem assignet: nisi consenseris, poterit, eo lapsa, beneficium libere cui viderit expedire conferre. Antequam tamen ipsum contulerit, tuum poteris, non obstante, quod lapsus sit terminus, praestare consensum¹*, et extunc de ipso non poterit aliter ordinari.

CAP. XVIII.

(Mi vi vol injusto occupat secundum beneficium curatum, privatus est primo. Qui autem beneficium curatum aliquod occupat, est ipso iure inivatus iure, quod ius illo vel ad illud habebat. II. d. Inane. Ando.)

Idem.

Eum, qui beneficium, cui animarum cura imminet, vi occupat, seu se scienter iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore privatum beneficio, duod cum cura simili primitus obtinebat. Non enim decet, ut stultus melioris quam peritus conditionis existat, vel quod invasor eo, qui iuste ingreditur, privilegio gaudeat potiori. Insuper ut violenti, qui auctoritate, vel verius temeritate, propria occupare dignitates, personatus aut alia quaecunque ecclesiastica beneficia non verentur, etsi non virtutis amore, poenae saltem, formidine a suae temeritatis audacia refrenentur: eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus et beneficiis occupatis taliter, vel ad ea ipsis forsitan competeat, an[te] l[ite]m t[er]minat.

CAP. XIX.

Habeas pute[m] t[ame]n apostolicam personam il[le] si: una de beneficio providendi, alias beueliciato stitffioientor providet'e non poterit, nisi in literis hoc expruat, et t[ame]n anima simplex obtinenti providebit. Si yero conceditur, nt prov[ide]at beneficia obtinenti: ad duo tautun[te]n refertur, et contra factu[m] est nullum. H. d. Dominicus.

Idem.

Is, cui conceditur, ut auctoritate apostolica possit uni personae idoneae in sua vel alia ecclesia providere, alicui, aliud beneficium sufficiens obtinenti, providere non potest, nisi primo ille beneficium, quod obtinet, omnino dimittat, vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quod alias beneficiatae valeat providere personae. Tunc enim providere poterit unicum duntaxat beneficium obtinenti, dum tamen illi cura non immineat animarum. Si yero concessum fuerit, ut providere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere: huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine cura restringi. Provisio quoque facta contra praemissa eo ipso viribus non subsistat².*

CAP. XX.

Si quis ignorans recipiat beneficiaria, prius reservatum vel alteri collatum per Papan, si, ex quo scivit, illud sine difficultate dimittit, recipiat priora beneficia, propter illud dimissa, alias non. Ioann[es]. Andr.

Idem.

Si beneficia, quae per sedem apostolicam conferuntur aut decreto interposito reservantur, interdum contingat ab iis, ad quos alias pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collatione[m] vel reservationem ignorantibus de facto conferri, et beneficia, quae illi tenebant antea et i¹* post praedictorum ademptionem clmissa per eos aliis assignari: ne talis ignorantia eis, quum sint sine culpa, praeiudicialis existat, statuimus, ut, si ipsi, de collatione seu reservatione praedicta postea certiores effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia, sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora, collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante, libere revertantur; altoquin redeundi ad ea, si difficultatem adhiberint in aliis dimittendis, sit ipsis penitus interdicta facultas. Eundem

quoque modum iⁿ dimittendo recepta et recuperando dimissa quoad omnes alios, qui forsitan occasione praedicta sua dimiserint beneficia, et dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus observandum.

CAP. XXI.

Taciturnitas beneficii, etiam modici, vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quae, etiam legitime super duobus obtenta, ad duo prima recepto refertur. Item provisio alicui (acta de beneficio, non obstante, quod aliud habeat, dispensationem super utroque retinendo non inducit.

H. d. secundum Zenz.

Idem.

Non potest dispensatio super pluralitate beneficiortim concessa impetranti prodesse, qui aliquod, quantumcunque modicum, beneficium subicit in eadem. Illud autem apostolicae sedis indultum, ut quis duo beneficia curam animarum habentia, si alias canonice conferantur eidem, possit recipere ac simul licite retinere, intelligitur de duobus primis beneficiis, quae cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundem. Quum vero tibi, non obstante, quod aliud beneficium obtinere noscaris, a sede praedicta³* de aliquo beneficio provideri contingit: per hoc tecum, ut primum beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum. Hoc enim solum praedicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia iudicari.

CAP. XXII.

Dilaclatum legati super faciendi provisione, per Papan confirmatn, papalis gratia est conseuda. Zenzel.

Idem.

Si apostolicae sedis legatus, volens tibi suae legationis auctoritate in certa ecclesia providere, canonicatum et praebendam nulli alii de iure debitos, proximo in ipsa ecclesia vacaturos, collationi suae reservet, et decernat irritum et inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis, qui eos tibi conferant, quum vacabunt, executoribus per suas literas deputatis; nosque postmodum, plena de i¹ his facta narratione, quod ab ipso legato factual exstitit ratum et gratum habentes, id auctoritate apostolica confirmamus, et 2 eisdem executoribus vel aliis nostris damus literis in mandatis, ut in huiusmodi provisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam literarum: certum est, quod, quum ipsa provisio ipsius legati³* post impertitam a nobis auctoritatem nostra censeatur effecta, omnibus, quibus postea mandavimus in eadem ecclesia providere, etiamsi canonicatum ipsius ecclesiae duxerimus conferendum eisdem, de iure praeferrere debebis in praebenda postmodum inibi vacatura.

CAP. XXIII.

Obstat taciturnitas obtenti beneficii, licet modici, nisi constet, provisionem factam proprio motu Papae; qui demum intelligitur, si hoc in litera exprimat. II. d. Zenz.

Idem.

Si motu proprio alicui, aliquod beneficium obtinenti, conferamus aliud, de illo non habita mentione: non ob hoc gratiam huiusmodi, quae de nostra mera liberalitate processit, invalidam volumus reputari. Secus, si ad petitionem illius, vel alterius pro eodens oblatam gratiam huiusmodi faciamus. Tunc enim, quantumcunque modicum beneficium taceatur in ea, ipsam veluti subreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censeatur, quum hoc expresse cautum fuerit in eadem.

CAP. XXIV.

Collatin, facta motu proprio Papae, p[er]nibus beneficiis in eadem ecclesia vacantibus afmo), intelligituo facta de pinguiori; sed, si beneficia sunt aequalia, ad una spectat electio, cui gratia est concessa. Collado yero, facto ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur. Si sint aequalia, eligit qui alias conferebat. Quo negligente alius eligit, et etiam contra. Itoc dicit secundum Zenz.

Idem.

Si, pluribus sillita in aliqua ecclesia vacantibus dignitatibus vel praebendis, nos de hac vacatione incerti dignitatem vel praebendam, si qua nulli alii de iure debita in ipsa vacat ecclesia, cuiquam in genere conferamus: gratiam

t. IV. Cap. XVII. 1) assensum: Cotl[d], coll.
Cap. XIX. 1) subsistet: d[i]lig
Cap. XX. 1) et: decaf: (load. culi.

Cap. XXI. 1) praefata: ABCDF; apostolica: 6'
Cap. XXII. 1) super: AC 2) vol: ABE 3) ipsius leg.: deest: coda. coll.)..

huiusmodi, si motu proprio eam fecerimus, ut tunc fiat interpretatio plenissima in eadem, referri volumus ad dignitatem vel praebendam, quae inter illas maioris censeturessevaloris; seu si sint forsan aequales, ad eam, quam is, cui conferimus, infra decendiurn post habitara de dicta vacatione notitiam duxerit eligendam. Si yero ad petitionem alterius ipsa gratia fuerit per nos facta: eam, (ut hoc casu, prout ruri congruit, restringatur,) ad illam, quae minoris valoris existit, seu, si sit aequalitas in eisdem, ad eam, guaro is, ad quem ipsarum spectat collatio, infra dictum tempus elegerit, postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. Alterutro quoque ipsorum, prout ad eum pertinet, infra tempus debitum eligere negligente, ad alium extunc electio libere devolvatur.

CAP. XXV.

Non debetur exspectanti praebenda, quae per episcopi praebendarii mortero vaeat. I-I. d. secundum Zenz.

Idem.

Ouum in ecclesia tua, quae XII. canonicorum et XIII. praebendarum habet numerum, consuetudinem esse proponas, ut episcopus, qui est pro tempore, vocem habeat in capitulo tanquam canonicus, licet canonicus non existat, et unam de dictis praebendis sicut unus canonicus obtineat in eadem: certum est, eum, cui auctoritate apostolica provideri mandatur, de praebenda, nulli alii de iure debita, proximo in ipsa ecclesia vacatura, praebendam, quam per mortem episcopi vacare confina, (ne contra dictam consuetudinem, cui per praefatum mandatum non intelligitur derogari, futurus episcopus praebenda careat, et dictus canonicorum numerus ampliatur,) habere non posse, sed exspectare debere s, quousque vacet alia, oportebit eundem.

CAP. XXVI.

Per adptioneu secundi beneficii curati, enius fructus altei ex causa percipit, non vacat primum. Ioanu. Audr.

Idem.

Si, tibi concessio a nobis, ut fructus beneficiorum, quae usque ad certum tempus in tua vacabunt cliecesi, percipere valeas pro solvendis debitis, quibus est tua ecclesia onerata, beneficium vacans postmodum, curam habens animarum annexam, alicui simile beneficium obtinenti te conferre contingat: aequum est, ut, quamdiu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari vacare.

CAP. XXVII.

Quum mandatur alicui non sacerdotalis, vol integra, vel ce'ti valoris conferid plebenda: sacerdotalis dimidia vel miuoris valoris illi otiam volenti conferid non poterit.

Idem.

Cui de non sacerdotali praebenda provideri mandatur, sibi etiam volenti sacei dotalis auctoritate mandata huiusmodi conferri nequibit. Similiter, si in ecclesia, in qua integrae ac diindiae praebendae habentur, mandetur integra conferri praebenda, quamquam ille, pro quo scriptum existit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit provideri. Idem, quum 1 iniungitur provideri 2 alicui de praebenda certi valoris, ut s in praebenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non possit i adimpleri 5. Non enim huiusmodi mandata, (quorum fines diligenter servari oportet,) debent ad casus alios, quam expressos, extendi.

CAP. XXVIII.

Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum consimile, eius possessore irrequisito, conferri potest, non auctora eius possessio dari. Secundum/ Zenz.

Iclein.

Licet episcopus beneficium, quod cuna animarum cura tenebas, postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem, possit alteri de iure conferre: illum tamen, cui contulerit, non debebit, te non vocato, quum tibi forsan ius possit competere s retinendi, in possessionem ipsius inducere corporalem.

CAP. XXIX.

Sacerdotalis praebenda per simplex mandatum de providendo non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. II. d. secundum Zenz. et istud summarium potest adaptari utrique lectioni, pesitae in torda glossa. Domini.

Idem.

Ei1, cui provideri mandatur simpliciter de praebenda proximo vacatura, sacerdotalis praebenda conferri non potest, si nondum in aetate tali existat, quod possit ad sacerdotium promoveri; sed aliara exspectare debet.

CAP. XXX.

Ex mandato sedis apostolica exspectatus ex carta causa, ea deficiente beneficium putero impeditur. II. d. secundum Zenz.

Idem.

Si pauper clericus, cui, quum beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio nlxta suae probitatis merita per episcopum providere, aliud, antequam sit provisum eidem, beneficium fuerit assecutus: providere sibi episcopus, quum cesset causa mandati, de cetero non tenetur.

CAP. XXXI.

Ubi de prioritare beueficii pluribus collati non constat: primo possessio deinde maior praerogativa praefertur. II. d. secundum Zenz.

Idem.

Si a sede apostolica vel legato ipsius uni, et ab ordinario alteri eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat, quae collatio fuerit primo facta: erit potior conditio possidentis. Si yero neuter possideat: is, cui sedes ipsa contulit vel legatus, propter conferentis ampliorem praerogativam erit alteri praefertendus.

CAP. XXXII.

Religiosus babeos prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secuudum sine licentia Papae: ipso iure varal primum. (Quod si statui non dimiserit: efficitur ineligibilis, et privatur utroque. Eadem est poena in iis, gni habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum ceciderint et alterum dimiserint. II. d. usque ad §. Prohibemus. Ioanu. §. 1. Prioratus ecclesiae vel administrationes unjas monasterii, solitae per ipsius mouaeLos gubernari, absque sello apostolicae licentia ultraius mntasterii monachis non committantur, nec commissa dimittantur. I pi contra fecerint, sint privati potostato ordinandi praedicta ea rice, et defertr ad dioecesauum in non exemptis, et ad Papam in exeuptis. Recipientes val detinentes, alias: eligentes, sunt ineligibiles ipso inca. Ir. d.

Idein.

Ouum singula officia sint singulis committenda personis, et dissolutionis ac evagationis materia sit religiosis prae ceteris auferenda: praesenti prohibenus edicto, ne ah qui monachi vel religiosi alii pluribus prioratibus vel ecclesiis, cliralli habentibils animarum, etiamsi eadem cura non per ipsos, sed per presbyteros, ad eorum praesentationem per episcopos institutos, habeat exerceri, absque sedis apostolicae auctoritate praesens praesumant, nisi forte unus ex eis ab alio dependeat, vel adinvicem sint annexi; statuentes, ut, quicumque ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens alium receperit; primum, quo sit ipso iure privatus, statim omnino dimittere teneatur, per euro, ad quem pertinuerit, libere alteri conferendum. Quod nisi fecerit, ex tunc eo ipso efficiatur ineligibilis, et tanquam ambitiosus ab utroque penitus repellatur. Circa eos autem, qui plures prioratus vel ecclesias huiusmodi nunc detinent, providenius, ut infra mensem, postquam praesens constitutio pervenerit ad eos, dens, unum ex ipsis, quem retinere voluerint, reliquis dimissis eligere teneantur, alioquin extunc poenis subiaceant supra dictis. j. r. Prohibemus insuper, ne prioratus vel ecclesiae, aut administrationes seu officia unius monasterii, consueta per eiusdem monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis eiusdem alterius monasterii monachis gubernanda, nec hactentis commissa dimittantur eisdem; sed per eos, ad quos pertinent, libere ordinentur, quum illis non liceat habere locum in diversis monasteriis, quorum unum ah alio non dependet, nec aliorum monasteriorum, nisi canonice transferantur ad ipsa, prioratus, ecclesias, administrationes vel officia gubernare. Qui yero contra prohibitionem praesentem praedicta de cetero alienis nionachis commiserint, vel dinuserint iam commissa, ea vice ordinandi de ipsis sint potestate privati,

Cap. XXV. 1) tus competeret: 1; posset competere: P.
Cap. XXIX. 1) Si: DFG.

'1'it. IV. Cap. XXV. 1) deb.; deesf: CF.
Cap. XXVII. 1) quina varo: A C; et (pum): G 2) ut provideatur:
Alie a) ut ... valor.: dees6: ABCD 1) poterit: ACD 5) impleri: EFG

et de eis per dioecesanos, si exempta non fuerint, alioquin per secim apostolicam ordinentur. Ii autem, que ea suscipere vel suscepta praesumpserint detinere, reddantur ineligibiles ipso iure.

C. AT. XXXIII.

Contemptum possunt proserini, si ad receptionem vel collationem absentes mnnarij vol eauouiri non vocentur; nisi enim suotudo habeat, eos non vocni. 11. d. „eruudani Zesr..

Idem.

Quoni in ecclesiis canonicorum receptio aut praebendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda: absentes canonici, si commode fieri valeat, sunt vocandi; nisi consuetudo habeat, eos ad talia non vocari. Alioquin, quod in eorum absentia fieri contigerit, eis instantibus irritum clebebit.

CAP. XXXIV.

Beneficia morientium etiam in loco vicino carian Romanas per duas diaetas legales, vel sede ipsa vacante, ibi. causara, domicilium vel originem, non habentium, vel etiam habentium, sed curialium, et ibi causa Romanae enriar „norantim, ver trauslata cu'ia san, sequentim, et in itinere decedentium, vel in loco, ande recessit elida, in quo renianserant infirmi, conferri nequetut per alitum, quam per l'apara. II. d. soouu nm Zona.

Idem.

Praesenti declaramus edicto, statutum felicitis recordationis Clementis Papae praedecessoris nostri de beneficiis apud sedem apostolicam vacantibus, per alium quam per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficiis, quae legati aut nuncii sedis eiusdem vel quivis alii ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipsa, obtinere noscuntur, si eos in locis vicinis ipsi curiae mori contingat, quemadmodum si in loco, ubi eadem curia residet, morerentur. Idem est, si aliquis curialis, (etiam ecclesia Romana vacante,) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis seu alia quavis causa ad locum curiae vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat; dummodo ibi, etiamsi erat ad ipsam curiam reversurus, eius domicilium seu domus propria non existat. Loca vero intelligantur vicina eidem curiae in praemissis, quae remota ultra duas diaetas legales, quas hoc casu sic specialiter volumus computari, a loco, ubi moratur ipsa curia, non existunt. Sane, si quis in loco, ubi degit curia, suae originis domum habens, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub praedicto non aliter includantur² statuto, quam si curialis esset antea, et ibidem occasione curiae moraretur. Porro, quum curiam de loco ad locum transferri contingit, si curiales, in itinere, (dum curiam sequuntur eandem,) vel in loco, unde ³ recedit ipsa curia, forsitan remanentes infirmi, rebus inibi eximantur humanis: praemissum statutum, quantumcunque locus ubi clecedunt, ab ipsa curia sit remotus, ad illorum beneficia se extendit.

CAP. XXXV.

Mora Papae tollit, ne parochiales ecclesiae in curia vacare dicantur. H. d. secundum Zenz.

Idem.

Si apostolica sede vacante aliquas parochiales ecclesias vacare de cetero contigerit, apud ipsam: statuimus, ut de eis, ne ipsarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre, per eos, ad quos pertinet, possit libere ordinari, constitutione felicitis recordationis Clementis Papae praedecessoris nostri de beneficiis, apud sedem ipsam vacantibus, per alium guara per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia quavis contraria super hoc edita non obstante. Idem volumus et de illis, quae ibidem ipso Romano Pontifice vivente vacabunt, si de ipsis per eum ante ipsius obitum non fuerit ordinatum.

Ti t. IV. Cap. XXXII. 1) ordinetur: *Codd. coll.*

Cap. XXXIV. 1) secedens causa cessante ad ipsam curiam reversurus in huiusmodi: AG; sec. causa cessante in huiusmodi: E 2) includuntur: DEG 3) ubi: BC

Cap. XXXV. 1) contigerit: BE

CAP. XXXVI.

Gratia alioqui concessa, ut providere possit personis idoneis in cortaealosia, personis non expressis, non exspirat re integra obitu concedentis; sectas, si personas ossent expressas. Ioann. Andr.

Idem.

Si cui, nulla personarum facta expressione, sit gratiose concessa facultas, ut auctoritate apostolica possit aliquibus personis idoneis in certa ecclesia providere, vel beneficia, quorum collatio est ad sedem apostolicam legitime devoluta, conferre, contradictores eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi concessio, qualn, quum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram, non exspirat etiam re integra per obitum concedentis. Secus, si super provisione certae personae facienda sit data potestas eidem non ob suam, sed eius, cui provideri mandatur, gratiam vel favorem; illa quidem exspirat omnino, si concedens re integra moriatur.

CAP. XXXVII.

Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines elencos promovet, eis tenetur providere. Dans licentiam promoventi vel etiam promovendis, eis, promotis ad sacros sine titulo, providere touebitur. II. d. Zenz.

Idem.

• Si episcopus, cui nullis personis expressis in genere commisisti, ut vice tua ordines in tua dioecesi celebraret, ad sacros ordines promoveret quempiam titulum non habentem: ei, quum in culpa fuerit taliter ordinando eundem, tenebitur vitae necessaria ministrare, donec sibi per eum vel alium de competenti beneficio sit provisum. Si vero cortas commisisti^{*2} eidein ordinare personas: tu, qui praevidere hoc casu, an haberent titulum, debuisti, taliter ordinato ad praedicta, clonec per te beneficiatus fuerit, obligatus existis. Eis autem, quibus dioecesanis datur licentia, ut possint a quo voluerint episcopo ad omnes sacros ordines promoveri, non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam, quum eam dare non debeant titulum non habenti, ad praemissa, si titulum non habeant, obligantur.

CAP. XXXVIII.

Si primo loco Papa dat licentiam conforendi beneficia corto modo vacantia, vol ad Papara devoluta, secundo aliquod de bis conferat specialiter, vel conferri mandet: species generi derogat ita, quod secundo beneficium debetur. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Qualnvis tibi nuper in genere potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum cedentium vel decedentium auctoritate nostra personis idoneis conferendi: canonicatum tamen et praebendam, quos in tua ecclesia, in qua post praedictam gratiam tibi factam mandavimus cuidam specialiter provideri, obtinebat quidam ex iisdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes, quum illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primae generali gratiae tibi factae derogat posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem. Simili ratione, si post facultatem tibi concessam a nobis conferendi beneficia tuae dioecesis, quorum collatio est ad sedem apostolicam devoluta, nos eorum aliquod, antequam tu conferas, conferamus specialiter alicui vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio canonica est censenda.

CAP. XXXIX.

Revocatio gratiae non tollit ius quaesitum, sed quaerendum, niel tus annexionis aliud inducat; nec tamen tollit ius quaerendum, annexum iuri digniori, quam quaesito. II. d. secundum Zenz.

Idem.

Si is, cui de canonicatu, praebenda et dignitate, personatu vel officio per felices recordationis Nicolai vel Coelestini praedecessorum nostrorum literas gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostrae revocatoriae tempore canonicatum et praebendam, dignitati, personatu vel officio alicui non annexam, erat adeptus: licet dignitatem, personatum seu officium inibi expectaret, propter expectationem huiusmodi privatus non intelligitur iure, quod in canonicatu et praebenda fuerat canonice assecutus; ius

Cap. XXXVII. 1) per al.: ACDE E) commississes: ACDEFG; com-misisset: B 3) providere: AD

Cap. XXXVIII. 1) dietam: CD

Cap. XXXIX. 1) et praeb.: F; et de praeb.: D

tamen, quod ad dignitatem, personatum vel officium compete-
bat eidem, iuxta verba dictae revocationis^a intelligitur
revocatum. Non sic autem, si canonicatum cum dignitate,
personatu aut officio, conferri tantum canonico consuetis^{2*},
fuerat assecutus sub expectatione praebendae; quum ius
magis dignum, quod iste in dignitate, personatu seu officio
huiusmodi iam habebat³, ius minus dignum canonicatus re-
tineat, cuius canonicatus ratione ius eidem salvum remanet⁴,
ad praebendam nulli alii debita), apostolica ante ipsum
auctoritate recepto. Sed et si episcopi vel alterius cuius-
conque collatione vel provisione adeptus fuerat⁵ in eadem
ecclesia dignitatem, personatum sive officium, conferri
tantum canonico consueta⁷, praefatus, qui canonicatui
auctoritate apostolica iam habebat⁹, idem erit censendum.

CAP. XL.

Obest revocatio gratino praebendam expectanti et clecreti interpositio
etiam ignoranti. H. d. /onz.

Idem.

Quodam per literas felicis recordationis Nicolai Papae
praedecessoris nostri canonicatum sub expectatione vaca-
turae praebendae in certa ecclesia obtinente, successor eius
Coelestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam
fecit, quem omnibus, etiam ante ipsum auctoritate apostolica
vel quavis alia in ecclesia ipsa receptis, voluit antefieri, cum
interpositione decreti. Priusquam tamen ad primum et eius
executores secundae gratiae notitia pervenisset: vacans
praebenda eidem primo per suos fuit executores collata.
Post huiusmodi autem¹ et ante factam secundo collationem
ipsius praebendae, nostra constitutio revocatoria emanavit.
Et quoniam quis eorum ius habeat in praebenda huiusmodi
dubitatur: nos neutrum illorum habere ius decernimus in
eadem. Prima enim collatio, post et contra decretum a
dicto Coelestino interpositum facta, licet ab ignorantibus et
etiam ignorantibus, non obtinet firmitatem. Ius vero, quod
secundo ad praebendam, non in praebenda huiusmodi com-
petebat, quum nostram revocationem eius collatio non prae-
cesserit, per eam penitus est sublatum.

CAP. XLI.

Mandatum de providendo de beneficio, ad collationem capituli pertinente,
non tangit ius singularis cautionis. Ilar dicit secundum Zenz.

Idem.

Mandatum apostolicum tibi directum, ut T. I clerico de
beneficio spectante ad collationem Narbonensis capituli
provides, beneficia eiusdem capituli, sive dentur in com-
muni per ipsum, sive per canonicos eiusdem ecclesiae
singulares vice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipsius de
consuetudine vel statuto, merito comprehendit. Ad beneficia
tamen ratione dignitatum, personatum vel officiorum,
quae nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia,
ad eorundem³ collationem spectantia¹, mandatum huius-
modi minime se extendit. Idem esse censem, si ratione
praebendarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum
beneficiorum singulariter pertinere noscatur, nisi contineatur
forsitan in mandato, quod eidem clerico provideas de bene-
ficio ad collationem Narbonensis capituli pertinente com-
muniter vel divisim. Tunc enim de beneficiis, quae ad
ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi prae-
bendarum poteris providere.

Tit. IV. Cap. XXXIX. a) Exstat in Class. ad roe.:
verba: Omnes collationes, provisiones, reservationes, super cano-
nicatibus, dignitatibus, personatibus, praehendis, officiis, portu-
ibus, praestimoniis, ecclesiis parochialibus, ruralibus, vel alijis; nec
non super quibuscunque beneficiis ecclesiasticis vacaturis cum cura
vel sine cura, in quibus non sit fos quaesitum in re licet ad rem
per dictum antecessorem nostrum seu eius auctoritate (actas, con-
cessas seu concessas, et ea quae ab ipso super his vel circo. ea

Tit. IV. Cap. XXXIX. 2) consueto: ACDE(7 3) habeat: ADF.
4) remaneat: DE; rotineat: D 5) Et: D; decet: A 6) fuerit: A71
7) consuetum: AC 8) habeat: DE
Cap. XL. 1) Post quum collationem et: A
Cap. XLI. 1) T. I: derst: AD 2) praebend: u'm vel n'f6c.: O; offic.
praebendarum ex antiqua consuetudine, iustitulatione seu acquisitione ad

TITULUS V.

DE CLERICO AEGROTANTE VEL
DEBILITATO¹.*

CAP. UN.

Datio coadiutorum episcoporum et superiorum est de maioribus
causis, et spocatur ad salmo Pap:nn. Potest tamwr episcopus, seuio vel
infirmiato perpetua impeditus, de consensu capituli sui vol mai oris parti.
sibi auctoritate apostolica Inclino ve] dnos coadjutores as:umm'o, et, si
dentens fuera, capitulm ant ritmo partes ipsius boo fa.cit utt. Serl si
episcopus contradicit, tunr, nil innovabit capitulum, sed opiscepi et c.eclasia
conditionom, gnam cito poterit, intimaba Papas. Et coadjutores illi
sumptus moderatos habebunt do proventibus praelatorum ipsorum,
Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.a

Pastoralis officii debitum exsequentes declaramus atque
statuimus, coadiutorum episcoporum et superiorum prae-
latorum dationem intelligendam esse de causis maioribus,
et referendum ad sedem apostolicam, ac ab ea, consuetudine
non obstante contraria, tantummodo postulandam. Verum
ne hoc praetextu ecclesiae existentes praecipue in remotis
dispendia patiantur: nos, earum in hac parte indemnitate
praecavere volentes, hac generali constitutione sancimus, ut
episcopus, senio aut valetudine corporali gravatus, vel
etiam¹ * alias adeo impeditus² perpetuo, ut officium suum
nequeat exercere, possit de sui consilio et assensu capituli,
vel maioris partis ipsius, unum vel duos auctoritate apo-
stolica coadjutores assumere ad dictum officium exsequen-
dum. Si vero episcopus demens fuerit, et quid velit aut
nolit exprimere nesciat vel non possit: tulle eius capitulum
vel duae ipsius partes eadem auctoritate unum aut duos
coadiutores assumant idoneos, qui eius officium exsequantur.
Si autem episcopus, senio aut incurabili morbo gravatus, vel
perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem officii
redclatur inutilis, et coadiutorem assumere vel habere
noluerit, licet a capitulo requisitus proprio, se illius non in-
digere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per capitulum
innovetur, sed hoc caso et etiam proximo iclem³ capitulum
episcopi et ecclesiae suae conditionem et statum, ac facti
circumstantias universas, quam cito poterit, fideliter et expli-
cite referat¹ * ad notitia¹ dictae sedis, recepturi humiliter et
efficaciter impleturi quocumque super hoc per seculum ipsam
contigerit ordinari. Praesenti quoque adncinms sanctioni, ut
coadiutores huiusmodi de proventibus praelatorum, in
quorum assumuntur⁵ auxilium, stunptus recipiant modera-
tos, ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis praelato-
rum ipsorum vel ecclesiarum suarum quomodolibet faci-
enda penitus abstinentes, rationem non solum in clistricto
examine, sed et praelatis eisdem, si sanae mentis exstiterint,
ac capitulis eorum, seu etiam ipsorum praelatorum suc-
cessoribus, si hoc antea non fecerint, plenariam recituri.
Ceterum quod de episcopis praemittitur ad superiores etiam
praelatos esse volumus et intelligimus referendum.

TIT. VI.

DE INSTITUTIONIBUS.

CAP. I.

Capitulum sedo vacante licet beneficia ad episcopi collationem spectantia
cantores non possit, lamen ad lila praesentatos inatituro pote, t. 11. d. Zeur..

Bonifacius VIII.

Etsi capitulari sede vacante beneficia, quae ad colla-
tionem episcopi pertinent, conferre non possit: praesen-

quomodo libet processerunt, ap. auctoritate in fratrum n. p. lcsentia
VI. Kal. Ianuarii, quum adntc (sicut praemittitur) essemus itieapoli,
ntnino cassavinns, irril.avinnts et vaeuavinlus; cassas irril as t:t
vacuas nunciavinuts, minios etiam decrevimus frirc frmitatis: cl
quo(" calcine secus a quoquau scienler vel iguoranter contiyrerit at-
tentari: etc.

Tit. V. Cap. un. a) Dat. Ronlae Non. ilpril. A. II.
(1296.); — Pott7ucst 22-o. 24311.

canoues pertinent: O; c; uot. 4. 3) emano: AC 4) add.: ex antiqua
consuetudine, institutione seu acquisitione singul: riter: .1
T. it. V. 1) vol deb.: derst: .11t11JP
Cap. un. 1) et.: <lees.: Codd. coll. 2) impecit: A u 3) id.: (1t1t:
CDHFO 4) deferat: Codrl. coll. 5) assumuntur: A (Dli

tatos tatuen a patronis potest admittere, si sint idonei, et eos instituere in beneficiis, ad quae fuerint praesentati, licet ad episcopum, si superesset, admissio et institutio huiusmodi pertineret.

CAP. II.

Non ropellit praesentatum defectos sacrorum ordinum. II. d. Zenz.

Iclem in eodeml+.

Si is, ad quem rectoris praesentatio in aliqua parochiali ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in sacris praesentet ad eam: Ipsum, dummodo alias sit idoneus, et infra tempus a iure statutum ad ordines, quos ipsius ecclesiae cura requirit, valeat promoveri, decernimus admittendum.

TITULUS VII.

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET ECCLESIAE NON VACANTIS.

C A P. I.

Si mandetur alicui providi de dignitate vacatura, guara duxerit acceptand:tm, et vacat dignitas, quam anta acceptionem ordinarius confort: tenot ipsitis coll:dio, etiamsi exsecutor impetrantis ante acceptionem fr,cerit reservationetn, inibititmetr et processus super prima vacante. Ioann. Anar.

Innocentius IV. dilecto filio Andreae Capellano nostro a.

Quia cunctis (*Et infra:*) Proponebatur itaque pro parte tus, quod, quum praedicta praepositura, dum vacabat, tibi per eum, qui conferre potuit ipsam, collata fuisset, collatio huiusmodi canonica exsistebat, maxime l quum nulla per priorem ipsum, quae illam impedire posset 2, inhibito praecessisset. Dicebat autem pars altera, quod, quum praemissae literae sede Carnotensi vacante fuissent in capitulo publicatae, ac praefatus episcopus tunc de capitulo ipso esset, ibique praesens existeret, ignorare non potuit mandatum apostolicum super conferenda memorato D. praebenda vel dignitate sine cura, quam ipse duceret acceptandam, quum primo in ecclesia ipsa 3 praedicta⁴ vacaret alii fuisse 5 directum, et sic per consequens facultatenl sibi esse sublatam conferendi huiusmodi dignitatem. Propter quod videbatur, quod nec per se, nec per alium praefatam 6, praeposituram, curam non habentem animarum annexam, quae primo post mandatum ipsum 7 in ecclesia praedicta vacavit, potuerit s alicui personae conferre; praesertim quum iam dictus prior, eodem publicato mandato, mox praefato D. praebendam vel dignitatem, curam huiusmodi 8 non habentem, quam primo in eadem ecclesia vacare contingeret, contulisset, nec alias etiam, prout 11 allegabatur, prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui a sede apostolica concedatur, quod excommunicari non possit, licet id forsitan suus ignoret episcopus: non tomen propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter, si alicui conferendi praebendam aliquam tribuatur a sede apostolica potestas, ex hoc ipso videtur, quod sit episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. Nec obstat, si forte obiceretur, quod lex seu constitutio et 1² mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem, aut nisi post tempus, infra quod ignorare minime debuissent; quia in privilegiis et indulgentiis seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quod ad illorum, quibus conceduntur, notitiam perveniant, ut patet, quum indulgetur alicui, quod excommunicari non possit, sicut superius est expressum. Et quidem, quum tribuitur alicui potestas conferendi praebendam, videtur procul dubio ei concedi aliquid speciale. Adiciebatur insuper, quod, quum sententia statim arctet 13 etiam ignorantem, quoniam, si contra praelatum aliquem absentem depositionis sententia proferatur, con-

tractus, quos iniit ignoranter postea ut praelatus, nullum robur obtinent firmitatis, et 14 in supra dictis literis Irritum decernimus et inane quicquid super huiusmodi praebenda vel dignitate contra nostrum contigerit 15 * attentari mandatum, collatio, quam idem episcopus post tale nostrum decretum, sive illud ignoraverit sive non, de praefata praepositura per se vel per alium fecerat, non valebat. Ex parte yero tua exstitit replicatum, quod haec de illis privilegiis et indulgentiis aequitate suadente debent intelligi, quae vim suam habent mox, quum ad illos 16, quibus conceduntur, perveniunt; ex quorum tenore liquido nosci potest, quod talis circa ea fuerit intentio concedentis, utpote quum alicui conceditur, quod excommunicari non possit. Ex hoc enim evidenter apparet, aliis ipsum 17 * excommunicandi ademptam esse penitus facultatem. Non sic autem, si alicui conferendi praebendam, sive certam sive incertam, tribuatur potestas. Non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, ut per hoc ei, ad cuius donationem praebenda ipsa pertinet, conferendi possibilitas adimatur, nisi prius ille sibi notiñcet, quod eam velit per huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam 18 is notificaverit, talem potestatem fore sibi concessam, vacuum decernat et irritum, si secus de ipsa praesumat; quia, quum illi non amplior detur potestas, quam ipse b Romanus Pontifex habeat in hac parte, sicut per eam, quam obtinet ipse Romanus Pontifex, facultas conferendi beneficiuin vel praebendam, nisi suam 19 insinuet voluntatem, alicui non auferitur, similiter et per eam, quae taliter illi ab ipso conceditur, ei, ad quem ipsius praebendae spectat collatio, priusquam insinuet ille sibi, quod eam velit concedere, vel etiam conferat, si forte vacet, potestas non tollitur conferendi, nisi forsitan, quod ipsam conferre non possit, exprimatur in concessionem huiusmodi potestatis. Tunc enim, licet talem concessionem fortassis ignoret, sua tamen collatio, si postmodum praebendam ipsam conferat, nihil valet, quum satis super hoc concedentis intentio agnoscat, sicut quum indulgetur alicui, quod excommunicari non valeat, ut in superioribus est praemisum. Subiunctum etiam exstitit, quod, quum memorato priori per praefatas literas mandassemus, ut memorato c D. praebendam vel dignitatem sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret in ecclesia praedicta, conferret, idem prior providendi ci de praebenda vel dignitate ipsa, nisi post acceptionem ipsius, non habebat aliquam potestatem. Unde, quum saepe dicta praepositura fuerit tibi, antequam illam idem D. acceptaret, praefati episcopi auctoritate collata: huiusmodi collatio talismandati nostripraetextu, etiamsi prius illudepiscopus ipse scivisset, non poteratvacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad praebendam seu dignitatem, quam praedictus D. acceptaret, referri debebat; alioquin super incerto fuisset editum, nec aliquem adstrinxisset. Sed exstitit ex adverso responsum, quod, etsi praefatus prior iam dicto D. praebendam vel dignitatem huiusmodi, quum vacaret, ante huiusmodi 20 acceptionem conferre nequiret, idem tamen D. praebendam vel dignitatenl talem licite posset et libere acceptare. Ouare praedictus 21 * episcopus praefatam 22 * praeposituram, quum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandem, cuiquam conferre non potuit; quin imino ipsius collatio, quum idem D. praeposituram ipsam postmodum acceptaverit, irritari debebat 23, et concessio per iam dictum archipresbyterum sibi facta debet d stabilis permanere; sicut, quum legatur alicui unus ex servis, quem elegerit vel optaverit, et heres ante optionem 24 * vel electionem illius manumittit aliquem vel alienat ex illis: profecto manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille legato, si legatarius eum duxerit eligendum. E contra yero pro parte tua e propositum exstitit, quod id in ultimis voluntatibus tenet, nec praemissa in legatis futuris, quemadmodum in exstantibus habent locum, quia nec etiam ad optandum seu eligendum ex illis, sicut ex istis potest ter-

Ti t. VII. Cap. I. a) *Decret. Innoc. IV. ser. 1243-53. — Poldiast no. 15124. — Comp. c. i. lt. t.; — 13u11.:* Ad exped.

no. 28. b) ipse: *deest: lado* c) nomí.nato: *Iad* ci) de illa (stab. : *deest*): *Iad* e) pro te: *Iade* f) id: *deest: laf*

Tit. VI. Cap. II. 1) in eod.: *deest: Codd. colt.*

Tit. VII. Cap. I. 1) ot mas.: AC 2) impedivit: B; imp. poterat: Jade 3) ips.: *deest: ACDG* 4) praed.: *deest: CDEFlct* 5) fuisset: BE 6) per praef.: BEF 7) apostolicum: C; *deest: B* 8) potuit: *ACDFGle* 9) D: *deest: AB* 10) animarum: G; ipsius animaron.: A 11) ut: *BCEFFrlade* 12) vel: *ACD* 13) arctet: *ACFG* 14) sic etiam continetur

et: A 15) contingeret: *ABCEFGlade* 16) illorum . . . notitiam: *BFldef* 17) eum *ACDFlade* 18) ipsi: *ACGldef*; ei: BF 19) add.: super hoz: A; in hoc: *Iadef* 20) ipsius: *Giad* 21) praefatus: *ACDFGlade* 22) praedictam: *ABCEFGlad* 23) debebit: A; *debeat: Dlf* 24) optationem: *ABCDEF*,

minus assignari, et gravis inesset conditio, quoddamque incongruum videretur, si, quando mandaretur alicui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua provincia, quam primo illud vacare contingeret, provideri, oporteret²⁵ ipsum²⁶ in singulis beneficiis postmodum inibi vacantibus, prorogata non absque periculo forsitan ipsorum collatione, requiri. Unde quum saepe²⁷ praefato²³ priori fuisset iniunctum, ut dicto g D. praebendam vel dignitatem²⁹ *, quam acceptandam duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare h. sibi auctoritate apostolica conferret, et ita eidem D. circa futuras sive vacaturas praebendas vel dignitates tales ipsius ecclesiae optio data esset: non poterat per hoc memorati episcopi in illis³⁰, quando vacarent, collatio impediri, nisi forsitan quum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D., priusquam eam conferret episcopus, acceptaret, vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his primam, vel ea omissa, ex aliqua causa ulteriorem duceret acceptandam; quia taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret. Nos itaque, tam tuis quam praefati D. rationibus plenius intellectis, quia saepe dictam praeposituram ad te novimus pertinere, ipsam tibi, habito fratrum nostrorum consilio, adiudicare curavimus, ipsi³¹ * D. super ea perpetuum silentium imponentes.

CAP. E.

Omnis promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Detestanda iniquorum perversitas, abstinere nesciens a vetitis, nec gaudere debito concessis, digne plerumque officium excitat praesidentis ad ea, quae iusta fuerant

Tit. VII. Cap. I. g) iam dicto: *Iadef* h) ibi vac.: *Id*; ibi Yac. auct.: *Iae*.

Cap. III. a) Fuit tracta haec decret. de decretan extravag. eod. tit., quae incipiebat: *Licet*, alias: *Audivimus*, et versus: *Licet in genere additus est: Ioan. 14ndr. — Z; xstat ira Ilc L. no. XXXII. M. — Da7. Neapol. Non. A. I. (1255).*

Alexander IV. ven. frat. univ. patr. archiepp. epp. et dil. filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis et aliis ecclesiarum praelatis, nec non capitulis, conventibus et collegiis eorundem salutem etc. Licet ad compescendas futurae successionis expectationes alienae mortis votum damnabile producentes Lateranensis Concilii deliberatio circumspecta providerit 1, ut dignitates et beneficia ecclesiastica non conferantur aut 2 permittantur antequam vacent, nihilominus tamen ad elusionem provisionis huiusmodi semper suos modos humana cupiditas adinvenit, quibus ad privatum commodum illa 3 quae intuitu salutis publicae sunt prohibita repe: tuntur 4 ac laeditur ecclesiasticae honestatis integritas et calumnian saepissime patitur liberalis benignitas ap. pietatis. Audivimus siquidem 5, quod a felic. record. I. Papa praedec. nostro in praemissa frequentia procacis importunitatis, quam sibi necessitas universalis ecclesiae ac pertinax laicorum 6 malicia ingerere videbatur, nonnulli praelati et rectores seu clerici 7 vestrarum civitatum et dioeceseum super provisione sua de personatibus, dignitatibus, praebendis seu beneficiis ecclesiasticis earundem civitatum et dioeceseum curam habentibus et non habentibus animarum ad cuiuscunque collationem spectantibus quae 9 ducerent acceptanda literis apostolicis ad executores sibi propitios hactenus impetratis, eorum aliqui decem, aliqui pauciores dignitates, personatus et alia beneficia ecclesiastica expressis eorum nominibus coram deputatis sibi executoribus vel personis aliis acceptantes post acceptationem huiusmodi per praedictos executores sive subdelegatos eorum illis ad quos earundem ecclesiarum aut personatum aut dignitatum vel beneficiorum ipsorum electio, praesentatio aut collatio pertineret antequam vacent faciunt inhiberi, quod ad electionem, seu praesentationem, seu collationem cuiuscunque aut quot 10 ex praedictis personatibus, dignitatibus, ecclesiasticis 11 seu beneficiis ecclesiasticis

consideratione concessa, quum in abusum ea vergere circumspicit, discretionem praeviam revocanda. Sane, licet olim fuerit canonica constitutio decretum, quod 1 * hi, qui promittunt aliquibus de beneficiis ecclesiasticis, quum poterunt², vel quum facultas se obtulerit providere, promissiones suas facultate se offerente debeant adimplere; quia tamen, sicut experientia docuit, per promissiones huiusmodi, quae per importunitatem nimiam, per quam non concedenda multoties conceduntur, et per 3 * ambitionem improbam ut plurimum extorquentur, aperitur via sub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter contra Lateranense 1 concilium beneficia vacatura, mortis alicuae votum ingeritur, et ecclesiis, ac praelatis et personis ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur: nos, Inanis huiusmodi et animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdem, et alias quascunque, sub quovis modo aut forma verborum de cetero faciendas, per quas directe vel indirecte aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate apostolica penitus reprobamus et omnino viribus vacuumus, decernentes, per eas vel ipsarum alicui ad providendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

CAP. III.

Ilabens literas apostolicae sedis super primo beneficio, dignitate vel praebenda, quod duxerit acceptandum, tortura acceptare non potest; sed primum, quod vacabit, vel ex causa secundum, vel ulterius poterit acceptare. Reservationes, processus et decreta, contra hoc facto., non valent. Ioann. Audr.

Idema.

Ne captandae alienae mortis occasio ex benignitate gratiarum sedis apostolicae tribuatur: declarandum duximus, quod is, cui ab eadem sede, ut ei provideatur de prae-

viu¹³ vacare contigerit, non procedat et reservan huiusmodi personalit¹⁴ dignitatem ecclesiasticam vel beneficiaria corundem¹⁵ executorum aut subdelegatorum clonationi sive provisioni impetratori vel procuratori suo oio nomine quum vacaverit conferendum, aut censi¹⁰ nihilominus irritum et inane si quid contra ipsorum executorum seu subdelegatorum inhibitionem, collationem seu provisionem fuera attemptatum. Et insuper ii omnes qui praedictae inhibitioni sive provisioni se opponunt in scriptis 17 excommunicationis sententiam promulgan et eos renunciar faciunt solemniter excommunicationis vinculo innocatos. Propter quod aliqui ex praedictarum ecclesiarum rectoribus vel in ipsis dignitates aut personab¹⁸, seu beneficia obtinentes per tales acceptatores

mortem¹⁹ metunt provocari. Nos igitur intendentes, quod nimis periculosum sit, seu per acceptationes 20 factas de viventium personatibus, seu dignitatibus, aut praebendis, vel beneficiis caligata suggeri voluta desiderandi modum alterius, cui specialiter se crediderit successurum, quae quidem non traditae ab antiquitatis concilio sed introductae ab ingenio novitatis 21, (hm) facultatem adipiscendi praeveniunt, nobis violentur 22, maxime in praelationibus personatibus 23 sets dignitatibus aut praebendis vel aliis beneficiis ecclesiasticis assequendis 24, ambitum 25 notabilem cantinero, huiusmodi acceptationes super non vacantibus certis et expressis personatibus seu dignitatibus aut ecclesiis sive beneficiis ecclesiasticis vel etiam, quod est vehementius improbandum, super archiepiscopatibus, episcopatibus, abbatibus et prioratibus, hactenus quolibet modo factas et reservationes ac prohibitiones secutas 26 ex ipsis, etiamsi per sedero praedictam fuerint confirmatae, nisi forte acceptatores huiusmodi dignitates vel personatus sets beneficia priusquam vacaverint acceptata et reservata pro ipsis per collationes, institutiones postmodum factas de vacantibus fuerint 27 iam adepti, vel dum vacarent ex collatione ius eis fuera acquisitum, auctoritate praesentium irritantur decernentes ex ipsis Hallan). canonicis ecclesiis orationibus seu provisionibus vel collationibus iam factis vel in posterum faciendis obstaculum provenire. Ceterum ut voluntas nostra super his plenius et evicentius agnoscat, volumus quod non obstantibus acceptationibus et aliis processibus supra dictis, quos

1) provideret: *HcL* 2) nec: *L* 3) *sha.*: *3f* 4) reputantur: *ib.* 5) quidem: *He*; *decsk*: *til* 6) dierum: *h* 7) *ard.*: *ecclesiastlm*: *lle*.
8) nostrorum: *3f* 9) qui ducunt acceptandam: *3f* 10) coll. alicuius quae vel gnam aut cm: *3f* 11) ecclesiasticis: *L* 12) *arel.*: *decsk*: *L71*
13) quam primum: *L* 14) persouatum: *L* 15) eorum delegatorum seu subdelegatorum¹⁶ donationem seu provisionem: *He* 16) conferenda ec
doena: *L* 17) *add.*: *extunc*: *He* 18) *add.*: *habentis*: *L* 19) acceptationes: *IlcL* 20) *add.*: *praedictas*: *He* 21) *pravitatis*: *3f* 22) *nubilaut*
videatur: *He*; praeveniunt indecenter: *3f* 23) *pers.*: *deest*: *IlcL* 24) *assequentes*: *3f*; *assequendum*: *He*; *exsequendis*: *E* 25) *ambitus*: *Hc*; *sel.*:
totab.: *deest*: *HcL*; *fortasse legend.*: *ambitus notam* 26) *secuturas*: *E* 27) *sint*: *L*

191. VII. Cap. I. 25) oportet: *Gla*; oportere: *Id* 20) eum: *BIS* collatis, quum (quando: *Id*) vacaret, (vacarent: *la*) alignatm¹⁹ imp.: *ludi*
p.: *deest*: *Elf* 28) *fato*: *CDfId*; *fato*: *AU*; dicto: *la* 23) *add.*:
011rSID i *Alf*; sine cura: *lada* 30) in *Mis* aliquateuus: *Dle*; in illis
31) *memm.*: *atUCdhGmla*; ipso: *E* 2) *potucrint*: *1D*; *poterint*: *11* 3) *per*:
dcst: *dCDRFY*; et *ambitiona* impruba: *Il* 1) *tf.*: *c. 2. X. h. t.*

herida, dignitate, vel personatu aut alio beneficio in aliqua provincia, dioecesi vel ecclesia, quem seu quod duxerit acceptandum, certis sibi super hoc exsecutoribus deputatis, gratia noscitur esse facta, licet in genere primum personatum, dignitatem, praebendam seu beneficium, in eadem provincia, dioecesi vel ecclesia vacaturum, aut secundum, seu ulterius, si rationabilis causa subsit, valeat acceptare, certum tamen et expressum, priusquam vacet, acceptare non potest. Quodsi fecerit, etiamsi per exsecutores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerit reservatio, inhibito, varique processus ac sententiae promulgatae: tan-1 acceptatio ipsa quam processus viribus careant, nec aliquam obtineant roboris firmitatem. Immo, nisi acceptator ille dignitatem, praebendam, personatum seu beneficium a, taliter acceptatum et reservatum 3 per collationem vel institutionem postmodum factam de vacanti, iam 4 adeptus, vel ei ius in ipso fuerit acquisitum: per eum, ad quem eiusdem personatus, dignitatis, praebendae aut beneficii 5 collatio seu provisio pertinet, dictis acceptatione ac exsecutorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus, de illo vacanti libere poterit alii provideri.

CAP. IV.

Siue speciali mandato non inhibet exsecutor generaliter collationem beneficiorum provinciae, specialiter vero reservat primum, et inhibet ulterius non sine mandato; neo tunc tenet collatio contra fasta. II. d. Dominicos.

Idem a.

Exsecutor, super provisione alicuius a sede apostolica per generales literas in aliqua provincia deputatus, praelatis et aliis, ad quos beneficiorum in eadem provincia spectat collatio, ne ad provisionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo scribitur, sit provisum, non potest generaliter inhibere, nisi expresse in ipsis literis facultas huiusmodi inhibitionis concedatur. Potest tamen reservationem et eisdem inhibitionem facere specialem de primo, vel, si hoc illi ex beneficio competat literarum, de secundo vel ulteriori beneficio inibi vacaturo, eidem clerico conferendo. Quod autem contra talen' reservationem et inhibitionem ab eo, ad quem beneficii reservati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

CAP. V.

Si mandetur capitulo, ut me recipiant in canonicum, et praebendam conferant, quum id pertineret ad eos, dato exsecutore ad providendum: per solara praesentationem factam capitulo affecta est praebenda, et exsecutor, negligente capitulo infra terminum per eum statutum me recipere et praebendam conferre, non vocato capitulo id exsequi poterit. Ioann. Andr.

Idem.

Si capitulo alicuius ecclesiae, quum ad ipsum canonicorum receptio ac praebendarum collatio pertinebat, ut te in canonicum reciperet, et tibi de praebenda, si tunc vacaret, inibi provideret, vel quum se facultas offerret, ac exsecutori, qui eodem capitulo negligente mandatum apostolicum exsequatur, directa fuerint scripta nostra: per solam illorum praesentationem capitulo ipsi factam absque alia etiam exsecutoris insinuatione, inhibitione seu reservatione, beneficium, pro quo tibi conferendo scriptum exstiterat, adeo est affectum, quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem. Immo si capitulum infra terminum competentem, sibi ab exsecutore praefixum, mandatum apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit, non duxerit adimplendum: extunc in ipsum exsecutorem potestas provisionis huiusmodi transferatur, et exsecutor ipse canonicatum in continenti poterit tibi dare, ac praebendam, etiam sine alia capituli vocatione vel monitione, si vacat, vel quum obtulerit se facultas.

penitus in irritum revocamus, huiusmodi ecclesiae quum vacaverint ordinentur per eos ad quos pertinent, et personatus ac dignitates et beneficia libere conferantur. Quocirca universitati v. per ap. scr. mandamus, quatenus praesentem constitutionem vestris subditis publicantes, eam faciat inviolabiliter observari et ordinationes vel collationes aut provisiones ecclesiasticas vel canonice factas vel in

CAP. VI.

Si Boli ordinario, vel soli exsecutori ad compellendum, vel ordinario ot tali exsecutori sit scriptum: per praesentationem talle mandan non afflictor praebenda, nisi in literis esset decretum, aut exsecutor ille inelnuasset et interdixisset; maxime quum decreto vel ratione mandad iam esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus vol ipsorum altero affecta ost praebenda ita, quod collatio altiori fasta non tenet. Ioann. Andr.

Idem.

Si soli ordinario pro te beneficiando, exsecutore non dato, vel ordinario et exsecutori, ut eum ad faciendum quod mandatur compellat, aut soli exsecutori, ut tibi faciat de canonicatu et praebenda vel alio beneficio in certa ecclesia, dioecesi seu provincia provideri, mandatum apostolicum sit directum: per talis praesentationem mandati, ordinario ipsi factam, licet, si contra faciat, puniendus existat, ei tamen potestas sic non adimitur conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: nisi nos in gratia tibi facta decrevissemus irritum et inane quod fieret contra ipsam, aut exsecutor, huiusmodi ordinario suam insinuans potestatem, ne alteri conferret beneficium, de quo tibi est secundum tenorem huiusmodi mandati apostolici providendum, interdixisset eidem, praesertim cum interpositione decreti, vel, nisi tu iuxta dictum mandatum esses in canonicum iam receptus. Tunc enim praebendae collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet.

CAP. VII.

Si tres expectantes sunt in una ecclesia, unos auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacii, tertius eiusdem auctoritate cum praerogativa, ut praeferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacii: praebendas hi consequuntur hoc ordine, quia primam habebit secundus, secundam, tertie, tertiam primas; quod probatur argumento legali. Ioann. Andr.

Idem.

Auctoritate Martini Papae praedecessoris nostri quodam 1* ad praebendam primo in Parmensi ecclesia vacaturam, nulli alii de iure debitam, in eiusdem ecclesiae canonicum recepto, et, alio a nobis in eadem ecclesia similem gratiam adepti secundo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicum et in fratrem recipitur cum praerogativa gratiae, quod omnibus praedecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostra, receptis in assecutione praebendae debeat anteferri. Post haec 2 autem quaedam vacavit 3 praebenda in ecclesia memorata; quaeritur, quis eorum alteri praeferatur, et secundum quem ordinem praebendas assequi debeant tres praedicti? Quum igitur ex tenore gratiae tertio a nobis concessae appareat evidenter, nos voluisse primo tertium, et secundum tertio anteferri: decernimus, quod primam secundus, secundam tertius, et tertiam primus debet 4 obtinere praebendam; alias forma mandati minime servaretur. Licet enim ex persona sua secundus primam obtinere non posset: ex persona tamen tertii, qui primum superat, illam habet, sicut contingit in successione illius, qui ab intestato relictis patre in adoptiva familia constituto, matre atque fratre decedit, in qua successione pater ex se matrem excludit; sed, quoniam talem patrem agnatus, materque vincit agnatum, mater patri non ex semetipsa, sed agnati persona in successione huiusmodi antefertur.

CAP. VIII.

Revocatoria gratiarum includit receptos in canonicos, praebendam distinctam expectantes, etiamsi percipiebant distributiones quotidianas; secus si praebendam distinctam non expectant, sed augmentum portionis. Includit habentes ius ad vacaturam, si nondum est deventum ad collationem. H. d. secundam Domin.

Idem.

Quoniam ex constitutione nostra, per quam paulo post promotionem nostram ad summi Pontificatus apicem omnes collationes, provisiones, reservationes et concessionem, super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, praebendis,

posterum faciendas praetextu acceptationum vel reservationum vel prohibitionum huiusmodi non permittatis nostra vel quavis auctoritate convelli. Contra etc.

Tit. VII. Cap. IV. a) Fuit tracta haec decretalis de extravag., quae incipiebat eod. tit. Si cut ex parte, et § potest tamen additus fuit: Ioann. Andr.; in Codd. coll. inventa non est.

Cap. VI. 1) conferat: BDF

Tit. VII. Cap. III. 1) etsi: AE 2) ben. acceptat. et reserv.: A 3) add.: priusquam vacaverit: AC 4) fuerit iam adept. vel pro ipso de vacante ex collatione: A 5) add.: electio: 16. 6) add.: fasta de non vacante expresso tamen et certo beneficio: A

Cap. V. 1) poterat: ACTO

Cap. VII. 1) quondam: B; gnidam est receptus, et alius (secundus: A) est adeptus, tertius vero: ACG 2) hoc: BC; Quum vera nono quaed.: A 3) vacat: CDEF; vacaret: A; vacarat al. vacat: G 4) debebat: Ca

Cap. VIII. 1) dign.: deest: BE

officiis, portionibus, praestimoniis, ecclesiis parochialibus, ruralibus, et aliis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine censerentur, ac etiam super canonicatibus sub exspectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum, in quibus ius non esset quae situm in re, licet ad rem, a felici recordationis Nicolao Papa² IV. et Coelestino V. praedecessoribus nostris factas sive concessas, auctoritate apostolica in fratrum nostrorum praesentia omnino cassavimus, irritavimus et vacuavimus, cassas, irritas et vacuas nunciavimus, et nullius fore decrevimus³ firmitatis, multae dubitationes insurgunt, ut, unde praefatae constitutionis revocatoria processit editio, interpretatio eius quoque procedat: praesenti declarandum dudum sanctione, quod in illis⁴, qui editionis tempore supra dictae ultra statutum numerum erant⁵ per eosdem praedecessores canonici sub exspectatione praebendarum vel etiam portionum⁶, eadem constitutio locum habet. Si autem huiusmodi recepti ultra numerum distributiones, et alia, ut canonici de numero existentes, sic tempore dictae revocationis habebant, quod per cessionem vel decessum illorum, qui erant intra numerum, ex vigore prioris gratiae nil⁷ amplius assequi exspectabant, nisi distributionum seu partium suarum augmentum, quum forsitan esset ecclesia, in qua canonicorum, non autem portionum numerus vel praebendarum distinctio habebatur, s, quantoque inter pauciores cuiusvis ecclesiae dividuntur, proventus, tanto maiores fieri possunt singulorum percipientium portiones: ad istos vel eos, qui per literas facultatis dictorum praedecessorum nostrorum in aliquarum ecclesiarum canonicos erant recepti, licet praebendas vel alia beneficia exspectarent, constitutionem certum est non extendi praefatam. In illis yero, qui ultra numerum auctoritate praefata in aliquarum ecclesiarum canonicos iam recepti, quantum ad capitulum et ad chorum ac distributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem iuris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, praebendas, portiones vel alia beneficia, quae dantur tantum existentibus de numero, exspectabant, constitutionem praefatam locum habere, ratione huiusmodi exspectationis dubium non existit. Sane in iis, qui super canonicatibus, praebendis et dignitatibus, parochialibus vel aliis ecclesiis seu beneficiis quibuscunque a dictis praedecessoribus nostris literas impetraverunt, etiamsi per executores illorum factae fuerint reservationes, decreti interpositiones variique processus, et, etiamsi eadem beneficia tunc vacabant, et per impetrantes petita fuerat ab executoribus, quod eis illa conferrent, non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant factae, locum habet constitutio supra dicta, ut omnes huiusmodi gratiae, quarum ratione tunc non erat ad collationem processum, et sic per consequens ius in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum, intelligantur penitus revocatae.

TITULUS VIII.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

CAP. UN.

Collatione communiter ad episcopum et capitulum pertinente, uno ipsorum effecto inhabili, alter confort. H. d. usque ad §. Quum yero, secundum Dominicum. — §. 1. Collatione spectante ari episcopum de consilio vel assensu capituli, illo existente inhabili, nisi sit in mora, non confort capitulum. Hoc dicit. — §. 2. Habens conferre cum condijio episcopi, sine illo confort, nort et remota absentia interveniente. H. d. Dom. meus.

Bonifacius VIII.

Si ad episcopum et capitulum communiter pertineat collatio praebendarum, mortuo episcopo vel a beneficiorum collatione suspensio, poterit capitulum vacantes conferre

Tit. IX. Cap. I. a) *Decret. Innoc. IV. ser. 1243-53.* — *Pothast no. 15125.* — *m. Comp. c. 1. h. t.* — *Bulla Ad exped. No. 29.* — *rectori ecclesiae Halgleton ap. Mansi*

Tit. VII. Cap. VIII. 2) Pap.: *deest: ABDG* 3) *decernimus: ABE*
4) *adrl.: canonicis: A* 5) *add.: assecuti: db* 6) *hoc loco in A quae-*
dam ineemuntur, quae, quina nullis nimenti esse oideantur, azoque angndis
eDeam, omittenda easo censalibus. 7) *vel amplius guara habent: A* 8) *li-*
beatur: AB.

¶ it. VIII. C ap. un. 1) *pertineret: A; pertinet: CD*

Corpus iur. can. Ed. Friedberg. T. II.

praebendas, etiamsi episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi ut praelatus. Idem poterit episcopus, si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari. §. I. Quum vero ad solum episcopum praebendarum spectat collatio cum consilio sui capituli vel assensu: defuncto episcopo vel suspensio, nisi episcopus in petenda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora, capitulum se non potest intromittere de eisdem. §. 2. Ubi yero de speciali alicuius ecclesiae consuetudine vel statuto beneficiorum collatio ad aliquem cum consilio episcopi noscitur pertinere: sublato episcopo de medio, quum consilium nequeat tunc peti ab eo, non erit propter hoc vacantis beneficii collatio differenda, nec etiam, si egerit in remotis ita, quod non possit ipsius praesentia in brevi haberi, quia in petendo vel exspectando eius consilio posset vacanti beneficii periculum imminere.

TITULUS IX.

DE REBUS ECCLESIAE NON I ALIENANDIS.

CAP. I.

Perpetua alienatio, facta de rebus ecclesiae vacantis non praecedendo tractatu et sine iusta causa, non valet. Ioann. Andr.

Innocentius IV. a

Dudum (*Et infra:*) Dictus vero archidiaconus ex adverso respondit, illas decimas illi ecclesiae restitui non debere, proferens in medium ordinationem quandam episcopi Dulmensis¹ de consensu capituli sui factam, inter alia continentem, quod idem episcopus, attendens, proventus archidiaconatus Dulmensis adeo fore tenues et exiles, quod non sufficiebant ad eius onera supportanda, praefatas decimas archidiaconatui memorato concessit. (*Et infra:*) Quia yero² in concessione huiusmodi praedicta ecclesia, quum e vacaret, legitimo caruit defensore, qui sibi prius ab eodem episcopo debuerat deputari; quia etiam tractatus solennis et diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis et alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem et concessionem ipsam³, praesertim quum evidens necessitas, quare fieri deberet, vel utilitas non valere, dictas decimas ipsi ecclesiae, tanquam pertinentes ad eam, sententialiter adiudicare curantes.

CAP. II.

Primo prohibet submissionem ecclesiarum, suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis absque consensu capituli et licentia Papae. Secundo cassat contractas, quacunque firmitate vallatas, contra hoc de cetero facientes. Tertio punit praelatos contra facientes, et olorices non contradicentes, et laicos, qui ipsos praelatos ad hoc compulerunt vel compellunt. Quarto praecipit, laicos per tales contractus, eo casu, quo valent, ultra debitum non usurpare, et poeum apponit. II. d. Ioann. Andr.

Gregorius X. I in concilio generali Lugdunensia.

Hoc consultissimo prohibemus edicto, universos et singulos praelatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia seu iura ipsarum laicis submittere, subicere h seu supponere absque capituli sui consensu et apostolicae sedis licentia speciali, non concedendo bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu alias alienando in forma et casibus a iure permissis, sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tanquam a superioribus se tenere, seu ab ipsis eadem advocando, prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur „avover“, vel ipsos patronos vel advocatos ecclesiarum seu bonorum ipsarum⁴ perpetuo aut ad tempus non modicum statuendo. Contractus autem omnes, etiam iuramenti, poenae vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos, quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia et

b) ipsius: *Iaf* e) quum yac.: *cleest: ib* d) et dil.: *deest: la; et: deest: lf*

Cap. H. a) e. 22. *Conc. Lugd. II. (1274.)*; — *in Comp. c. 1. h. t.* b) *subiacere: Hab* c) seu: *Babe*

Tit. I. 1) *vol non: BE*
Cap. I. 1) *Iunelmensis: ABDEF; Duneliensis: C — et sic deinceps.*
2) *Quia yero: deest: Codd. cal. I* 2) *ipsius: Gla*
3) *Cap. II. 1) X.: daael: ACD* 2) *gen.: deest: ACDG* 3) *add.: advo-*
cari i. o.: A; anoyer: B; evocare: D; avover: EF; avocr.: G; avecen.: lie
4) *limonera: CEHbde.*

consensu contingerit celebrari, et quicquid ex eis secutum fuerit, decernimus adeo viribus omnino carero, ut nec ius aliquod tribuant, nec praescribendi etiam causam parent. Et nihilominus praelatos, qui secus fecerint 5, ipso facto ab officio et administratione, clericos etiam i, qui, scientes contra inhibitionem praedictam aliquid esse praesumptum, id superiori denunciare neglexerint, a perceptione beneficii, quae in ecclesia obtinent sic gravata, triennio statuimus esse suspensos. Laici yero, qui praelatos vel capitula ecclesiarum seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus compulerunt, nisi post competentem monitionem, (remissa submissione, quam per vim vel metum exegerant), ecclesias et bona ecclesiastica eis subuiissa taliter in sua libertate climittant; illi yero e, qui de cetero praelatos, vel personas easdem ad talia facienda compulerint, cuiuscunque sint conditionis aut status, excommunicationis sint sententia innodati. Ex contractibus praeterea super praemissis, (huiusmodi licentia et consensu interuenientibus,) hactenus mitis, vel quos in futurum iniri contingerit seu occasione illorum, laici ultra id, quod ex natura contractuum ipsorum vel adhibita in illis il lege permittitur, aliquid non usurpent. Oui yero secus egerint, nisi legitime moniti ab huiusmodi usurpatione destiterint, restituendo etiam ea ii, quae taliter usurparunt, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, et extunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto libere procedatur.

TITULUS X.

DE RERUM PERMUTATIONE.

CAP. UN.

Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Tosan. Andr.

Bonifacius VIII. Biterensi Episcopo¹

Licet in tua dioecesi aliqui auctoritate apostolica beneficia proximo vacatura exspectent: illos tamen, qui, secun-

dum formam iuris sua beneficia in eadem dioecesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes, libere ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant, nolumus occasione praemissa, (aequitatem praefidentes in hac parte rigori,) circa faciendam permutatlonem beneficiorum huiusmodi, (quae alias minime resignassent,) ullatenus 2 impediri.

TITULUS XI.

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

CAP. I.

In fideicommissariis substitutionibus locura babel quartarum deductio; in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueiant verbis et personis institutis. Iesna. Andr.

Bonifacius VIII.a

Si pater, filium et filiam habens impubes et uxorem, filiam in re certa, filium yero in ceteris bonis suis universalem heredera instituit, et uxori aliqua in suo testamento legavit, adiiciens, ut, si decederet filia sine liberis, eidem filio, et, si ipse absque liberis obiret, filius praefatae filiae moreretur, Christi pauperes instituendo heredes, si utrumque sine liberis mori contingeret filiorum: testatore mortuo, ac deinde filio, subsequenter et filia superstite matre defunctis ante tempora pubertatis, absque deductione Trebellianicae sive partis iure naturae debita facienda, ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Praemissae namque substitutiones, factae de filio ad filiam, et e contra, et de illis ad pauperes, directae debent intelligi pupillares, quoniam in substitutionibus semper sit interpretatio facienda, (dummodo, sicut in casu proposito, earum verbis et personis conveniat institutis,) ut substitutio directa intelligatur potius quam obliqua, quanquam directa interdum ad fideicommissum ex causa trahatur¹. Licet autem filius testamento suo matrem portione iure naturae debita privare non possit: pater Lamen in testamento, quod filio impuberi

Tit. IX. Cap. II. d) et: Ilb; yero: Ilde e) etiam: II f) continget: Ilberl g) add: eis: Hbde h) eis: Hac.

Tit. XI. Cap. I. a) Tracia fuit haec decret. de extrav. Innoc. IV., quae incipiebat: Io an. Frangi pñ ni: _roan. dndr.— L'zstect: Ic Jbl. 354. sqq. et secundaria notiliana data in Neues l'reh. VI. 231. in Real bibliot. de Sa-a, Lorenzo a. IV. 18.

(I)olianus Fraiapane Petrun et (S)ophiam Pijos habens inipulieres l ... et uxorem nobilcm niulieren 2 ... nomine Sarracnam condidit testantuni filiam in ceda quantitate pecunia, filium vero hereden/ instituens in ceteris bonis sois. Uxori autem usuni-fructuni quorundaidi bonorum suorum sub certo tenore reliqu(er)it adiciens inter alia, ut si filia decederet sine liberis moreretur filio, ac ipse fijos, si absque liberis decederet, eidem filiac moreretur, instituendo pauperes sihi heredes si utrumclue sine liberis mori contingerit filiortun, dil. fil. n. I. St. Nicolai in Cancere Tulliano diacouo cardinale(ni) et fratre(m) Thoma(m) priore(m) fratrum praedicatorum St. Sahinae de Urbe huius testanient executoribus constitutis. Morbo itagne testator ac deinde filio et postmodum filia nominata defunctis ante tempora puliertatis exsecutores ipsi coram nobis a procuratore (Tictac nobilis eius nomine bona omnia testatoris eiusdem et praefatae filiae in quibus conipreleuebantur el ipsius filii bona eidem filiae praemortui tanquam ex testamento ipso pauperibus debita petierunt. Sed procurator ipse respondit, quod 11011 ni; ex causa fideicommissi, prout innubant testantenti verba, peti polerant bona ipsa, qua re primo de illis ratione ipsius fui et tertia iure nalU rae debita ct quarta trebellianica deduci debebant el nihilominus ele toto residuo ratione filiae similiter erat deducio facienda, quoniam illa substitutio quae de filio et filia facta fuit his videlicet verbis: „si alter sine liberis decederet citen nioreretttr" nec directa nec ptpillarls substitutio dici poterat sed ad fideicommissum erat potius referenda, ut talis scilicet fterit intellectus, quod si ille vel illa decederet sine liberis succederet ei maten ab intestato et ipsa tanuluam Hijas llenes liereditatetu ex fideicommissio restitueret

substitutis (al.: substituit) praedictis tamen tertia et quarta lude subductis. Nam nec ipsuni verbum „moreretur" directam innuebat substitutionem immo nec etiam videbatur sapere indirectam, quum verba quae directam substitutionem exprimunt, sicut sunt: „heres ei esto" vel: „sit ei heres," vel quae innuunt indirectam sicut est: „rogo ut restituas" non consonet vel concordet. Sed quia non videbatur illa fuisse testatoris intentio, quod mors unius sic in alterius cederet cletrimentuin debebat saltem trahi praemissum verbum ad substitutionem indirectae vel fideicommissariae intellectum. Nam et ex illis verbis: „si filius vel filia decederet sine liberis" apparebat, testatorem substitutionem utrique puberi facere voluisse. Unde ad fideicommissum debebat substitutio talis trahi et non ipsum de substitutione alia, guara de pauperibus fecerat testator si filii sui sine liberis morerentur, dictus posuit procurator. Allegabat instiper, quod quuni testator ipse pauperes sibi instituerit heredes, si filii eius sine liberis morerentur, viclebatur per hoc fecisse sibi et non voluisse filiis facere testamentum, nec obstabat, quod ad pias causas hace ultima substitutio facta fuit. Quare etiam de his quae taliter reliquuutur quarta per Trebellianum cleducitur, nisi forsā heres malitiose clifferat 3 solulionem huiusmodi relictorum, in quo casa compellitur relicta illa integre solvere aliquo non deducto etsi aliquis priusquam clisponat cle rebus sois inter Pijos nonasterium ingrediatur de relius uihiloniinus pasten dividere (potest?) inter illos nec potest eos sua portione legitima defraudare, quia ct illum qui exheredato filio ecclesiam sihi lacere vult heredem Augustinus censuit respueuclum. Pro parte vero eorundem exsecutoruñ e contra proposituui existit, quod prima substitutio, videlicet: „si fijos vel filia sine liberis decederet alteri moreretur" directa pupillaris substitutio exsistebat ut secunclum rectum et propriuni verbortun sensuni talis exstiterit testatoris intentio, quod unos moreretur alteri, hoc est quod quasi luctuosam hereditatēni alii directe ac inmediate relinqueret, quod non potuisset case, si praefati fui praenortui herclitas ad sororem eius matre ipsa media pervenisset, quia sic

1) lioc loco lacu;ui cot. 5 el lioc loco 11001611 oinissnm col. 3) in margine addit.: homiuf.

^ f t. IX. Cap. II. ti) egerint: L'Ultohol'e G) ea: deest: C'odd. coll. Jfabcdj.

t. X. Cap. un. 1) Bit. ep.; dcst: CDEFQ 2) nullatenus: ABD.

Tit. XI. Cap. I. 1) trahatur, el ea quae pupillari substitutioni ratione couenit(!) semper sunt ad pupillarem trahouda, si ante tempore pubertatis filius moriatur: A.

facit, potest. Nain testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius est censendum.

C A P. II.

Superior habet consortire religionis, deputatis exsecutoribus. Roe clicit, secundum Zenz. — §. 1. Pluribus exsecutoribus datis, uno moriste, vel in remotis existente, vel exsequi noleute, unas officium exsecutionis exercerebatur, ne impediatur testatoris voluntas; nisi aliud per testatorem clisponeretur. II. d. seeundum Zenz.

Idem.

Religiosus, exsecutor ab aliquo in sua voluntate ultima deputatus, non potest, quoniam velle vel nolle non habeat, huiusmodi officium suscipere vel exsequi, nisi a superiore suo petita super hoc licentia et obtenta. §. I. Sane, pluribus a testatore simpliciter exsecutoribus deputatis, uno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exsequi forte nolente, ne voluntatem testatoris impediatur vel nimium differri contingat, poterit alius, nisi testator aliud expresserit, officium exsecutionis iniunctae libere adimplere.

TITULUS XII.

DE SEPULTURIS.

CAP. I.

Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda, sepeliendus est quis, ubi alias eras de iure sepeliendus, et alias sepultus sum omnibus sepulturae obventibus restitendus est; alias poena incurritur hic contenta. II. d. secundum Zeuz.

Bonifacius VIII.

Animarum periculis et scandalis, quae frequenter ex his proveniunt, obviare volentes, universis religionis et saecularibus clericis, cuiuscunque status vel conditionis existant, in virtute sanctae obedientiae ac sub interminatione maledictionis aeternae districtissime prohibemus, ne aliquos ad

vovendum, iurandum, vel fide interposita seu alias promittendum inducant, ut apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam ulterius non immutent. Nos enim, si secus actum fuerit, clectionem talem decernimus nullius penitus exsistere firmitatis, statuentes, ut hi, qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias ullatenus sepeliri, nec alibi, ne contra votum, iuramentum aut pronuntium huiusmodi a se factura materiam habeant veniendi, possint eligere sepulturam; sed, contradictione quacunque cessante, sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent. Si vero iidem religiosi vel clerici praedictos in suis ecclesiis vel coemeteriis praesumpserint sepelire: ad restitutionem tam sepulchrorum corporum, si petantur, quam etiam omnium, quae occasione sepulturae illorum pervenerint quomodolibet ad eosdem, infra clectionem integraliter faciendam ipsos obligatos esse censemus. t) uamnis fecerint, ecclesiae ipsae, apud quas sepulti fuerint, nec non et coemeteria earundem extunc eo ipso sint et tamdiu maneant ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium praedictorum.

CAP. II.

Ecclesiae dimissae non debetur canonica portio, sed parochiali, et pluribus, si sunt plures. — §. 1. In loco etiam minas religioso potest nora eligi sepultura. II. d. seeundum Zeuz.

Idem.

Quum quis, cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri, ea dimissa eligit alibi sepulturam: canonica portio dimissae non debetur ecclesiae, sed illi duntaxat, in qua ille officia consuevit audire divina, et ecclesiastica recipere sacramenta. num ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans aequaliter in utroque, in loco tertio eligitur sepultura, domiciliorum ecclesiae habebunt inter se dividere canonicam portionem. §. I. Si quis, antiqua dimissa,

matri potius fuisset mortuus quam sorori quicquid in extraneo substituto quod nil aliud de bonis ipsius filii debuisset percipere clarius apparet. Nau) secundum hoc minus de hereditate tali substituto, et matri amplius remansisset, quia de XII uncis deduxisset ipsa VII, V ipsi remanentibus substitutae. Nec quoque consentaneum est et placidum, ut de alia via iis recta eligatur potius guano obliqua, unde et in omnibus substitutionibus facienda est semper interpretatio, dummodo earum verbis et personis institutio conveniat, quod accipiantur vel intelligantur potius ut directae. Nec in casu praesenti erat aliqui, ex quo daretur intelligi, quod per matrem, de qua testator mentionem non fecerat nec praesumebatur aliquatenus cogitasse quod ipsius filii hereditas ad hanc sororem debuisset pervenire, quum directe transire potuerit ad eandem ipso filio in aetate mortuo pupillari, neque verba illa „si absque liberis clececleret" ad fideicommissum substitutionem huiusmodi haberi pertinebant; quin immo iure civili super testamento certis testimoniis (?) prodito patebat aperte, quod intelligenda esset talis substitutio pupillaris, ut iste tunc fuisset intellectus: si filius vel filia decederet sine liberis in pupillari aetate, quia videlicet in ea folios penitus habere non posset existeret alter heres, quamquam si filius ipse factus pubes sine liberis decessisset debuisset hereditas quasi per fideicommissum restitui substitutae. Nam quum verba quae specialiter vulgarem substitutionem innuunt sicut haec: „si ille mihi heres non fuerit, ille alius sit mihi heres" trahantur et extendantur ad pupillarem dummodo filii actas existentis in potestate patris testantis minime refragetur: ergo illa quae pupillari substitutioni recte conveniunt sicut est in substitutione impuberis facta filio semper ad pupillarem sunt potius referenda, dummodo infra pubertatem, immo pupillarem aetatem filias moriantur, quamvis interdum et ad fideicommissum ex causa trahantur, nec videbatur inconveniens, quod verba per quae directa vel pupillaris substitutio intelligitur, sicut quum dicitur: „si filius vel filia decesserit sine liberis moriatur tali vel talen sibi substituo" ad indirectam vel fideicommissariam traherentur. Nam haec verba „sine liberis" certam non designant aetatem, quum et ante pubertatem et post filius vel filia sine liberis mori possit. Et verbum illud: „moriatur" sive „restituatur" ad fideicommissum convenienter aptantur, et quoniam haec in substitutione, quae a milite si contingat et non invenitur iure prohibitum quando fieri debeat in substitutionibus aliorum, quin immo id ipsum suadet ratio et in illis praesertim, quum favendum sit voluntatibus testatorum, licet nonnulli famosi doctores contrarium venscribunt et astruxerunt, quibus tamen in hoc

caso, [quum] non ratione naturali nec pronuntio gatis sanctionibus eorum fulciatur opinio non videbatur aliquatenus adhaerendum. l'ropositum) insuper existit, quod [quum] in huiusmodi substitutionibus voluntas consideranda esset principaliter testatoris, satis praesumi poterat, quod praefatus Iohannes in bonis suis filian) uxori voluerit anteferre, maxime grumo eo casu, [si] viclelicet ipsa sola filia rentaneret superstes, legata eidem uxori multum in testamento adauxcrit, et amplius etiam si Merque filionum sine liberis moreretur. Circa ultimum quoque substitutionem qua idem Iohannes sibi pauperes heredes instituit si absque liberis uterque decederet lilionum propositum existit illud idem, quod nequaquam esset ad fideicommissum talio substitutio pertrahenda. fiam licet filius in suo testamento matrem portionem sibi iure naturae in bonis illius debita privare non possit et pater tamen in testamento quod filio impuberi facit, potest, quia huiusmodi pupillare testamentum paternum vel paro paterni ceo - setur. Et si quis filiis suis impuberibus existentibus in potestate constituit heredibus pauperes vel alios sibi, si filii intra pubertatem vel sine liberis moriantur, heredes instituit et illos eisdem filiis et pro cinto substituisse videtur. Adiciebatur etiam, quod quum iclem Iohannes in bonis suis pauperes sibi constitueret heredes, si citra filii absque liberis morerentur et sic ad pias causas bona huiusmodi reliquisset, debebant de iure ad pauperes ipsos sine deductione aliqua pervenire. Ilhul autem quod positum existit, quod quis etiam post ingressum monasterium debeat inter folios suos dividere, ideo fuit statutum a iure, ne sic ingrediens meto vel suggestionem indoctos filios bonis suis totaliter defraudare(t). Sermo vero Augustinus extendebatur ad filios, non utique ad parentes, nec memoratus Iohannes sotos per hoc exheredasse filios viclebatur, quum et instituere ipsos sibi et eis pauperes, sicut ipso de iure licuit, heredes substituere curavisset. Quamquam) et idem A ug. sicut praedictus sermo continet ad ius poli et non fori respectum) habuerit in hac parte, nec oportebat praefatae nobilis iure poli vel pietatis obtentu aliquid euogari, quum ex legatis, ex dote inter alias provinciae nobiles plurimum abundaret. Nos igitur praemissis omnibus intellectis praefata et nobilem et memoratum ipsius procwntoreu) cites nomine ad praedictionum bonorum omnium quae fuenuit praefati Iohannis et eius filiae, in quibus et bona supradicti filii intelligimus comprehendere, restitutionem eisdem exsecutoribus absque deductione qualibet sive tertiae iure naturae debita sive quartae Trebellianicae integre faciendam de f. n. c. sententialiter condemnamus. Nulli ergo etc. nostrae sententiae etc.

novanl, etiam in loco minus religioso, elegerit sepulturam: electionem huiusmodi, licet iura super hoc videantur esse diversa, nequaquam volumus impugnare.

CAP. III.

Translatio porsonae, ad certum locura facta ad tempns, ecclesiae ius sepulturae non aufert. II. d. secundan. Zenz. — §. 1. Mallar mortua, quae pluribus nupsit, cum viro ultimo sopolitur. Illoe dieit.

Idem.

Is, qui habet l^o domicilium in civitate vel castro, quandoque ad villam ruralem se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadem, si non electa sepultura decedat ibidem, non in ecclesia dictae villae, sed in sua parochiali, vel in ea potius, in qua maiorum ipsius ab antiquo sepultura exstitit, sepeliri debet, dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari. §. I. Mulier autem, quae plures viros habuit successive, si sepulturam non eligat, est cum viro ultimo, cuius domicilium retinet et honorem, tumulanda.

CAP. IV.

Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam: nubes autem cligit per se ipsum. Et hoc dicit secundum Zenz. quoad titulara, sed non quoad textum. lnde posset addi: et pro anima non legat sine assensu patriae bona non castrensia. Domin.

Idem in eodeml*.

Licet pater minores filios, qui nequeunt, antequam ad annos pubertatis perveniant, eligere sepulturam, possit, si consuetudo terrae id habeat, quo voluerit sepelire: hoc tamen non potest, ubi consuetudo huiusmodi non habetur, sed sunt cum suis maioribus vel in parochiali ecclesia tumulandi. Quamvis autem filiusfamilias absque patris assensu sibi possit libere eligere sepulturam: pro anima tamen sua praeter ipsius assensum, nisi peculium castrense aut quasi castrense habeat, aliquid iudicare non potest.

CAP. V.

Seligiosi, nisi multum remoti a monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. H. d. secundum intellectum Zenz.*

Idem in eodeml*.

Religiosi, nisi a propriis monasteriis adeo forsitan sint

remoti, quod ad ea, quum moriuntur, commode portari non possint, nequeunt, quum velle vel nolle non habeant, sibi eligere sepulturam: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

TITULUS XIII.

DE DECIMIS, PRIMITIIS I * ET OBLATIONIBUS.

CAP. I.

Populus, ut ecclesiis iura debita persolvat, est in praedicationibus et aliis exhortandus. H. d. secundum Zenz.

Gregorius IX. a fratribus Praedicatoribus et Minoribus.

Discretionem vestrae mandamus districtius inhibentes, ne talia, quae audientes a decimarum seu aliarum rerum ecclesiis debitarum solutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium, in sermonibus vestris vel alibi proponere de cetero praesumatis. Immo verbo et opere informetis eosdem, ut ad solutionem praedictorum promptae voluntatis animo sint intenti.

CAP. II.

Privilegiaria, decimas novalium concedens, non includit decimas novalium, per alios possosas tempore impetrationis, et loca tantum includit, ubi percipiebantur antiqua, et ad portionem antiqua. H. d. usque ad 5. Statuimus secundum Domin. — 5. 1. Privilegium decimarum novalium, limitatum ad mensuram antiquam, non potest ultra dimidium includere; fallit in Cisteriensibus et Carthusiensibus. H. d. — 5. 2. Privilegiati super decimis recipiendis ecclesiis parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis onoribus supportandis. H. d. Dominicas. — 5. 3. Decimae, per laicos ante Lateranense concilium in feudum receptae a religiosis, per eos recognitae in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi sine dioecesanorum consensu. Illoc dicit. Dominicas. — 5. 4. Dioecesani compellunt religiosos exemptos solvere decimas parochialibus ecclesiis, si non agatur de rebis exemptis. Hoc dicit. Dominicas. — 5. 5. Religiosi etiam exempti de possessionibus acquisitis et acquirendis ecclesiis parochialibus solvere debent decimas, si privilegiati non sunt. H. d. Dominicas. — 5. 6. Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, novae supervenientes in eodem loco non percipiunt. H. d. Dom.

Alexander IV. a

Statuto b perpetuo declaramus, quod indultum illud apo-

Tit. XIII. Cap. I. a) Decretalis est Gregorii IX. decisa de extravag. sua, quae incipiebat: Gravamen (leg.: gravem) nobis: Ioann. Andr. — Exstaf: Ic L. no. XIV. Id.: Greg. IX. fratribus praedicatoribus. Gravem nobis ven. frater l noster² archiepiscopus pisanus et capitulum pisauum conquestionem monstraverunt, quod vos in praedicationibus vestris, et alias 3, quod vix credimus, coram laicis et clericis publice asserendo 4 proponitis, quod nemo tenetur decimas solvere ex praecepto, propter quod laicorum clui erant in eanum solutione s remissi, tanto plus refriguit 6 caritas, quod vix aut nunquam in civitate pisana aliquid solverint nomine decimanum, sicque 7, devotione fidelium minuta, insurgunt errores 8, proveniunt pericula animarum et ecclesiis, quibus debentur decimae, detrimentum non modicum generatur. Quum igitur vestram non deceat honestatem proferre talia, per pian mentes fidelium a honis operibus retrahantur, et unde fructum boni debent 3 operis reportare detrimentum animatum afferant: discretionem vestrae mandamus vobis iu districtius inhibentes, ne talia vel his similia, quae animos 11 auclientium corrumpant, proponere 12 de cetero praesumatis, immo verbo et opere informetis eosdem, ut ad solutionem tara clemarum quam etiam aliorum, quae deo debentur, promptae 13 voluntatis animo 11 sint attenti.

Cap. II. a) Ponebatur ohm hace decretalis ut dicit Archid. sub tit. de statu mon. et incipiebat: Quum personae. Gu li. allegat: Quia personae, qui fere totam hanc decretalem posuit in Spec. de dec. vers. in summa. — Ioann. Andr. — Decretalis Alex. IV. dat. Lat. X. Kal. April. A. III. (1256.) exstat (ex lieg. Yat.) in Bull. Rom. ed. Taur. I II. 630.; -- 11L L.220. XLIII. — PotOaast no. 16300. — Compilatores lib. VI. initium otniscunt, quod tale est: Quia personae religiosae tam exemptae quam aliae de reglo Franciae plura dicuntur praesumere quae ipsis infamiam pariunt et aliis inferunt laesionem, convenit taliter in hac

parte per ap. sed. diligentiam provideri, quod eadem personae his, quae ad eos pertinent, servata semper religionis honestate, contentae, sic in se ipsis debitam in omnibus custodiant modestiam, quod alios scandalis vel clispendiis non conturbent. Intelleximus namque quod abbates cum prioribus, quos in suis instituunt prioratibus, ante vel post institutionem conveniunt, ut eisdem abbatibus aliqua summa pecuniae vel certa de [proventibus] eorundem prioratum portio persolvatur. Siegue ipsi prioribus huiusmodi pecuniam vel portionem seu annuam forte pensionem impositam, sive redditum solventibus praefatis abbatibus, consueta hospitalitas et elcmosinae solitae in eisdem prioratibus subtrahuntur, ac diminuitur in illis numeras servitorum, nec non eorundem prioratum negotia minus sollicitate procurantur, quum contingat ex hoc minus idoneos in illis institui vel ordinari priores: Nonnulli etiam religiosi exempti praetextu quarunulam indulgentiarum seu privilegiorum apostol(ic)orum eis post constitutionem a fel. record. Innocentio Papa IV. praedec. a. circa exemptos editam concessorum venire vel agere seu praesumere contra constitutionem assenurtur eanclem. Quamplures insuper, sicut fertur, occasione privilegiorum exemptionis, quae habent vel habere se dicunt, libertatis suae limites excedentes privilegia ipsa, ne sciatur ad gnae et in quantum se illotum vires extendunt, ordinariis locorum ostendere vel eorum facere copiam contradicunt. Et quum nonnullis religiosis a sede ap. sit inclultum, ut novalium decimas pro ea portione, quae veteres illos contingunt percipere valeant et habere; ipsi sicut accepimus praetextu indulgentiae huiusmodi omnes interclum decimas vel maiorem earum partem de novalibus, quemadmodum illas de veteribus consueverunt habere, percipiunt ad praeterita, praesentia et futura novalia eandem indulgentiam extendentes. Intelleximus etiam, quod quum religiosis generaliter sit a iure prohibitum, ne decimas de mana laicorum recipere sine consensu episcoporum praesumant, plurimi eorum et

1) dilectas filias: Id 2) add.: H.: lcd, riuuen lamen eius :zetninis archiep. Pis. Go:gorii tempore non existeret 3) alii: L 4) asserentes: L
5) laici quaerant primo in solut.: L 6) refrigescit: L 7) add.: quod: L 8) immergunt errores animar. per.: L 9) deb.: deest: ib. 10) vob.:
deest: le 11) animas: L 12) prop.: deest: le 13) provide: le; provido: 5 14) anima: le; deest: L

stolicum, quod c plerisque conceditur, ut novailum decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt, ad illas novalium decimas, quas tempore illo, quo impetratum vel obtentum exstitit hoc indultum, alii possidebant, ^c uum de hoc in ipso mentio nulla fiat, nullatenus se extendit, nec ad alias etiam, nisi in his tantum locis, ubi veteres tunc, quando dictum indultum impetratum fuit, ipsi ^d impetratores habebant, et pro ea solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebant antiquas. §. 1. Statuimus praeterea, quod idem indultum, obtentum ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, ultra medietatem decimarum novalium nullatenus extendatur; quia non est verisimile; si tunc de plena et integra perceptione veterum fuisset expressum, quod apostolica sedes pariter et similiter novalium decimas, in tam grave parochialium ecclesiarum dispendium indulsisset, quodque ratione talis indulti, sive impetrati iam sive impetrandi deinceps, non possit ^l in novalibus, quae a modo fient, vindicari et ^g acquiri vel percipi plus quam medietas decimarum ipsorum novalium^l, etiamsi amplius in veteribus habebatur^l, quum non sit dicendum asperum, sed pium potius et benignum, si super decimis futurorum novalium contrak parochialium ecclesiarum gravamen^l, quod ex distinctione indulti huiusmodi possit ² * accidere, taliter obviatur ^{nt}. Religiosos tamen Cisterciensis et Carthusiensis ordinum statuto et declaratione huiusmodi, quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarum novalium, comprehendi nolumus vel constringi ⁿ. §. 2. Ubi autem per huiusmodi concessionem decimarum parochiales ecclesias adeo gravari contingit, quod earum rectores de ipsarum redditibus congrue sustentata, et commode iura episcopalia exhibere non possunt: provideatur per ^o locorum ordinarios et ordinetur taliter, quod eisdem rectoribus tantum de illarum relinquantur proventibus, quod exinde competentem sustentationem habere, et episcopalia iura solvere valeant aliaque onera debita supportare. §. 3. Sane, quamvis forte a religiosis exemptis et aliis fiant infeudationes de decimis detentis a laicis ^p, et iidem laici, quod illas ab ipsis religiosis in feudum teneant, recognoscant: non tamen licet religiosis eisdem post

talem infeudationem vel recognitionem, sic de facto praesumptam, huiusmodi decimas de manibus laicorum apsororum acquirere, vel recipere absque dioecesanorum episcoporum assensu. Illas autem decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quae ante Lateranense concilium ipsis laicis in feudum perpetuo fuere concessae. §. 4. ^q Dioecesani yero parochialium ecclesiarum ad requisitionem rectorum earundem de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eos habere continget³, quae quidem alias ad ipsas spectaverunt ecclesias, nisi de rebus exemptis agatur, exhibeant iustitiae complementum. §. 5. Ceterum iidem religiosi, tam exempti quam non exempti, de terris et possessionibus acquisitis hactenus et a modo acquirendis decimas integre solvant ^r illis ecclesiis, quibus eadem possessiones et ter-rae prius fuerant decimales, nisi super hoc speciali iure vel privilegio sint munid. §. 6. Nec pro eo, quod forte in aliquibus parochiis omnes maiores decimas seu partem illarum acquirunt ^l de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione, si de novo postmodum fiant novalia, in eisdem petere vel percipere novalium decimas eorundem⁵, nisi ⁶ * rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

TITULUS XIV.

DE REGULARIBUS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

CAP. I.

Si minor XIV. annis ingreditur religionem, in XV. auno liber exit, nisi in ipso XV. auno professionem fecerit, vel habitara professorum receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius a se factam. Si autem per totum XV. aunum portavit habitum, ubi non est distinctus: intelligitur professus, nisi tanta sit indistinctio, quod viveutes cum eis simili habite induantur. Si maior XIV. annis ingreditur, si portat habitum per annum: quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus. Ioann. Andr. — §. 1. Hic declarat, qui sunt habitus distincti. bloc dic.

Innocentius IV. a

Is, qui monasterium ante XIV. annum, ut monachus

praesertim exempti ad fraudis ingenia se vertentes machinantur cum laicis detinentibus decimas et dolose procurant, ut fiant infeudationes de ipsis et iidem laici se illas ab eisdem religiosis tenere in feudum recognoscant, quatenus sic ad religiosos ipsos eadem decimae absque consensu episcoporum valeant pervenire. Si quando etiam terras quae parochialibus ecclesiis fiant decimales, acquirunt, nolunt postea de illis decimas vel decimam integre, sed aut nihil, aut solum trigesimam vel quaelagesimam exhibere. Quum yero maiores decimas, sive omnes, sive illarum partem acquirunt, vel consequuntur a laicis, si postmodum novalia ibi fiant, satagunt ex illis habere decimas, pro ea parte, qua huiusmodi maiores percipiunt, licet ipsi laici nihil omnino petere vel exigere possent de decimis novalium eorundem. Volentes itaque contra haec ap. diligentia, sicut expedit, providere: statuimus de fr. n. cons., ut pure ac munde secundum Deum fiat concessio seil collatio prioratum ita quod precii clatione, vel sub pactione nulli tradantur, sed in eorum concessione penitus ista cessent, prohibentes ne in fraudem ipsis prioratibus quum eos vacare contingit fiat alicuius oneris impositio ad tempus vel perpetuo duratura, nec etiam postquam in eis priores fuerint instituti, dictis prioratibus vel ipsis prioribus aliqua per abbates, sive perpetua, sive temporalia in pensionibus, vel quibuscunque aliis praestationibus onera imponantur, per quae in illis cultus divinus circa numerum servituum aut consueta hospitalitas minuat, vel per quae ipsi prioratus seu priores reddantur ad solvendum commode iura episcopalia et prosequendum, ut convenit, eorundem iura prioratum impotentes. Quod si secus praesumptum fuerit praesumptores huiusmodi non exempti per locorum ordinarios arceantur, et si prioratus fuerit alterius dioecesis quam monasterii cui subest, circa prioratum ipsum in his dioecesanis eius provideat, corrigat, ordinet et disponet et ad illius dentantiationem dioecesanus monasterii abbatem eius cohibeat in praemissis. Tales yero praesumptores exempti compescantur per illos, quos ad hoc duxerimus deputandos, quum velimus hac vice cortas, prudentes et discretas personas per singulas statuere provincias, quae vice nostra de his circa exeariptos de plano cum attentione inquirant, revocantes penitus sic praesumpta, et ipsos exemptos in talibus coercentes. Si yero abbates exempti

fuerint, prioratus autem non exempti, dicti abbates per ipsas personas constituendas a nobis, clenuntiantibus dioecesanis eorundem prioratum compescantur. Statuimus insuper, ut praemissa constitutio ab eodem praedecessore nostro circa exemptos edita, vicelicit, quod ipsi exempti quantumcunque gaudeant libertate nihilominus tamen ratione delicti, sive contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinariis conveniri, et illi quoad haec suam in ipsos iurisdictionem prout iuxta exigit exercere plenarie in hoc e. aliis, quae ipsa constitutio continet, observetur non obstantibus quibuslibet privilegiis sive indulgentiis apostolicis contra eam postmodum impetratis. Decernimus quoque, ut si hi, qui se assuerunt per privilegia, vel indulgentias ap. sedis exemptos, de quorum sua exemptione seu libertate non constat, vel qui videlicet in exemptionis seu libertatis possessione per longa tempora non fuerint, a locorum ordinariis requisiti huiusmodi privilegia vel indulgentias, quibus dicunt se fore munitos, saltem quoad illos articulos super quibus quaestio vel controversia fuerit, ipsis ordinariis in loco congruo et securo, vel aliquibus prudentibus viris, omni suspitione carentibus, ad hoc per dictos ordinarios deputatis, non exhibuerunt vel ostenderint, et iidem ordinarii sua iurisdictione usi fuerint contra eos, nequaquam tunc ipsi ordinarii hac occasione per conservatores a Sede illis deputatos eadem molestia valeant, aut aliquatenus impediri, quin immo sententiae, vel processus conservatorum ipsorum quae, vel qui prolatae seu habiti fuerint contra eosdem ordinarios, in hoc casu omnino non teneant nullumque robur habeant vel vigorem. b) Ad haec statuto: *orig.* - c) quo: *ib.* d) ipsis: *ib.* e) nec: *ab.* f) *add.*: nec credibile: *ib.* g) *et*: *deest*: *ib.* h) nov.: *deest*: *ib.* i) habeatur: *ib.* k) imo: *ib.* l) gravamini quod ex distensione: *ib.* m) obviatur: *ib.* n) astringi: *ib.* o) per . . . ord.: *deest*: *ib.* p) *hoc loco in 117 inseritur*: absque dioecesanorum episcoporum assensu fieri omnino non possunt, nec lioet ipsis religiosis huiusmodi decimas post infeudationem factam ab eis vel recognitionem huiusmodi ab ipso principio (piando videlicet facta fuit eorumdem dioecesanorum intervenisse assensus — §. 4.: *deest*: *orig.* • r) persolvant: *ib.*

Tit. XIV. Cap. I. a) Guil. in Spec. eod. tit. vers.: et scias dicebat', harte decretalem fuisse Gregorii IX.; sed fuit

Ty t. XIII. Cap. II. 1) *asid.*: ultorius: *dC orig.*
6) *asid.*: alia: *Codd. coll. orig.*

2) possot: *dBCEDE* i orig.

3) contigerit: *CM*

4) acquirat: *DG*

5) earundem: *ABC*

efficiatur, ingreditur, nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consuevit, seu professionem a se prius factam ratam expresse habeat, libere potest infra sequentem 1^a annum ad saeculum reulcare. Quodsi per totum sequentem annum in monasterio permanserit, ubi professorum et novitiorum sunt habitus indistincti: professionem per hoc fecisse, vel, si quam prius fecerat, ratam habuisse videtur, nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quod et professi et novitii, ac etiam alii, communem vitam cum eis ducentes, simili penitus habito induantur. Oui yero post quartum decimum annum habitum religionis assumpserit, si per annum illum gestaverit, extunc religionem assumptam praesumitur veraciter esse professus, ubi professi a novitiis dissimilitudine habitus minime distinguuntur, etiamsi alii, degentes cum eis, similibus vestibus contantur; quoniam, quum iam hic ad discretionis annos pervenerit, quid agat agnoscit, et 2^a ideo susceptum discretionis tempore ordinem, postquam hunc anni probaverit spatio, intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem-1, quum eorum, quae tunc agit, plenum non habeat intellectum. §. 1. Distinctos quoque seu dissimiles intelligimus esse habitus, sive novitiis sive professis dissimiles vestes dentur, sive benedicantur, quum profitentibus conceduntur, sive etiam aliquid aliud fiat, per quod novitiorum a professorum habitu discernatur.

CAP. II.

Prædicatores et Minores infra annum probationis quemquam ad sui ordinis professionem recipere non possunt. Quodsi fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, et ipsi a receptione professionis aliorum sunt suspensi, et puniendi poena, quae pro gravioribus culpis eis consuavit infligi. Ioann. Andr.

Alexander IV. 1^a fratribus Praedicatoribus et Minoribus.

Non solum b (*Et infra:*) Licet e zelum animarum habentes eas lucrari Domino sollicitè cupiat, quia tamen decet et expeclit, ut conscientiae puritati non desit iudicium rationis, ne, unde spiritualis profectus quaeritur, salutis d ctispensium subsequatur: vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiae et e sub poena excommunicationis auctoritate praesentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maxime in subsidium fragilitatis humanae regulariter institutos, quemquam ad professionem vestri ordinis seu renunciationem 2 in 3^a saeculo f faciendam recipere, nec constitutum infra huiusmodi annum aliquatenus impedire, quo minus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat, vel, nisi, maior tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut evidenter constet, illum vitam voluisse mutare, quod tamen non praesumitur, nisi clara probatione vel competentibus indiciis ostendatur, omnino ad saeculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, praesumatis. Quodsi forte contra hanc nostram prohibitionem quemquam g recipere praesumpseritis decernimus, eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro esse ordini alligatum, vosque a receptione quorum-

libet ad professionem h eiusdem i ordinis fore ipso facto5 suspensos, et insuper poenae subiiciendos, quae fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi gravioribus consuevit.

CAP. III.

Deeretalis Non solum extenditur ad omnes Mendicantes; in aliis vero professio expressa religioni, eui fit, tacita autem generaliter obligat infra annum. II. cl. secundum: Zeuz.

Bonifacius VIII.

Constitutionem Innocentianam, quae prohibet conversorum professionem recipi ante annum probationis elapsum, pia memoriae Alexander Papa IV. praedecessor noster ad fratrum Praedicatorum et Minorum ordines duntaxat declaravit extendi. Unde nos, pari 1 similitudine rationis inducti, declarationem eandem ad aliorum Mendicantium ordines prorogamus. In aliis autem religionibus professio expresse vel tacite fieri potest licite infra annum. Sed expresse emissa, etiam saeculari habitu non mutato, illi religioni praecise obligat, quam profitens est professus. Tacite 2 vero facta infra probationis annum per suspensionem habitus, qui profitentibus tantum datur, non 1111 specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat, si aetatis aptae sit, si sciens et voluntarius, ac triduo perseveret.

CAP. IV.

Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis, exceptis casibus bis expressis, non est altera conferendum; interim tamen debet per alium beneficio deserviri, assignata eidem substituto congrua portione, unde vivere possit. II. d. Ioann. de Fan.

Idem Parisiensi Capitulo.

Beneficium illius, qui religionem ingreditur, non est infra probationis annum alicui conferendum, nisi ad id ipsius accedat assensus, aut constet, quod vitam voluerit absolute mutare, vel professionem expressam fecerit, seu scienter habitum receperit professorum. Sed interim eidem beneficio per alium deserviri debet, assignata sibi congrua de ipsius proventibus portione.

CAP. y.

Secundum votum solenne religionis derogat priori simplici. 11. d. Ioann. de Fan.

Idem.

Qui post votum, a se de certa religione intranda emissum, religionem aliam etiam laxiorem ingreditur et profitetur in ipsa, potest, voto non obstante priori, cui tanquam simplici per secundum solenne noscitur derogatum, manere 1^a licite in eadem, pro voto tamen non completo erit eidem poenitentia imponenda.

CAP. VI.

Vacante monasterio conventus novum recipit monachum, si communiter ad abbatem et eos spectat; si ad abbatem solum, secus. H. d. Dominicus.

Idem.

Si ad solum abbatem pertineat creatio monachorum:

Innoc. IV., ut hic apparet: *Iban. Andr.* — *humo re vera est Gregorii IX., quum neque in Conipilrione existat neque in Bulla hi. nocenii il d exped. eius mentio hctheatr.*; — *L no. XL., I.*

Tit. XIV. Cap. II. a) *Decret. est Innoc. IV. dat. ap. Civitat. Castell. XV. Pal. htl. fl. I. (rz44.) ap., llansi ConCil. XXIII., 565. — Potdast no. 11416. — Berger no. 743. — Comp. c. un. h. t. — Bulla: Ad exped. no. 38. b) Hoc loco etiam in Comp. seqq. omitta sunt:* in favorem: conversi, sed tiani monasterii, probationis tempus a sanctis patribus est indultum, ut ille asperitates illius, et istud mores illius valeat experiri. In regula quoque B. Benedicti praecipitur, nt ad conversionem noviter venientibus non facilis tribuatur ingressus, sed, sicut docet Apostolus, an sit ex Deo: piritus comprobetur, et dura et aspera, per quae itur ad Dominum, exponantur. Postea in eadem regula subiungitur, ut dicatur: Ecce lex sub qua militare des. cleras; si cam observare potes, inyrederet; alioquin, libes venisti, liber discedas. Insuper felices recorrelationis Gregorius papa praecleessor noster statuit, ut positi in probatione novitii ante susceptum religionis habitum, qui clari profitentibus consuevit, seo ante professionem emissam, ad statum

pristinum redire possint libere infra annum. Et ad omnem ambiguitatem penitus amovendam, quum in quibusdam locis religiosis novitiorum habitus non distinguatur ab liaban professonn, professionis tempore bencclicantur vestes quae profitentibus concecluntur, ut novitiorum ac professorum habitus discernatur. c) *add.*: igitur: orig. d) hule salutis: *Iae f orig.* e) et: (*lees*): *Iae f orig.* f) saeculi faciendam recipere praesumatis, nec institutum (constitutum: *Iabe*) in probatione novitiorum (novitium: orig.) aliquatenus impedire, quominus Oltra eundem probationis annum ad aliaui religionem, quam malucrit, transeat, sicut de sua processerit voluntate (*add.*: libera: *Ia*) non obstante statuto contrario, si quod a vobis est editum, quod irritum decernimus et inane, va alignibus literis a sede ap. impetratis seu etiam (*cleest*: *I*) impetrandis, quae de praemissis expressam non fecerint mentionem. Quocls i etc.: *Iabef orig.* g) quemcunque: orig. h) a professione: *Iae*; et professione: *I* i) eras: *lime*.

Cap. III. a) eius declarationem hodie non habemus: *loan. And.*

Tit. XIV. Cap. I. 1) ipsum sequentem: *Codd. coll.* 2) ac: *ABIIIEF* ipso: *AD*; ipso iure: *If*
Cap. II. 1) Idem: *Codd. coll.* 2) ad ren.: *ACDGLaf* 3) in: *dcest*
Coda. coll. l orig. 4) hanc huiusmodi: *B*; huiusmodi: *lar orig.* 5) eo

Cap. III. 1) parlo: *ACP*; autem par.: *BO* 2) tacita: *ACr*
Cap. V. 1) remanere: *Codd. coll.*

eo defuncto nequibit novus monachus a conventu creari; alias poterit, si eorum creatio spectat l* insimul ad utrumque.

TITULUS XV.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

CAP. UN.

Votum, solennisatum per susceptionem aacri ordinis vel por professionem. factam alicui de religionibus per sedem apostolicam approbatis, dirimit matrimonium post contractum; alias solum impedit, et non dirimit. II. d. secundum Zena.

Bonifacius VIII. Biterensi l Episcopo.

Quod votum debeat dici solenne ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti. Nos igitur, attendentes, quod voti solennitas ex sola constitutione ecclesiae est inventa, matrimonii yero vinculum ab ipso ecclesiae capite rerum omnium conditore, ipsum in paradiso et in statu innocentiae instituente, unionem et indissolubilitatem acceperit l*: praesentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solenne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solennisatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam vel tacitam, factam alicui de religionibus per sedem apostolicam approbatis. Reliqua yero vota, etsi quandoque matrimonium impediunt contrahendum, et quanto manifestius³ sunt emissa, tanto propter plurium scandalum et exemplum durior poenitentia transgressoribus debeat, non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

TITULUS XVI.

DE STATU REGULARIUM.

CAP. UN.

Mortiales, tacite vel expresse professae, clausuras monasterii exire non possunt, nec alii ad illas iurare, nisi causa legitima et superioris licentia interveniat. II. d. — 5. 1. In monasterio non Mendicantium tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari; et ultra non valet receptio. 73oc dicit Dominicus. — §. 2. Abbatissae, principibus saecularibus ad fidelitatis sacramentaria praestandum adstrictae, si non possunt per procuratorem curare, personaliter exeundo monasterium iurabunt, absque dilatione ad monasterium rediturae. Domin. — §. 3. Compelluntur domini temporales per censuram ecclesiasticam, ut in suis curiis admittant abbatissas per procuratores litigare; ecclesiastici vero in temporalibus et spiritualibus earum procuratores admittere debent. Domin. — 5. 4. Ordinarii locorum, in subiectis monasteriis propria, in exemptis apostolica auctoritate clausuram procurare debent; nec est propter hoc in aliis casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. 73. d. Dominicos.

Bonifacius VIII.

Periculoso et detestabili quarundam monialium statui, (quae, honestatis laxatis habentis et monachali modestia sexusque verecundia impudenter abiectis, extra stla monasteria nonnunquam per habitacula saecularium personarum discurrunt, et frequenter infra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravamen l*, offensam, in religionis opprobrium et scandalum plurimorum.) providere salubriter cupientes, praesenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura sancimus, universas et singulas moniales, praesentes atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero permanere clausura ita, quod nulli earum, religionem tacite vel expresse professae, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa, (nisi forte tanto et tali morbo eviderent earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari.) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas; nullique aliquatenus inhonestae personae nec etiam honestae, (nisi rationabilis et manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia,) ingressus vel accessus pateat ad easdem, ut sic a publicis et mundanis conspectibus separatae omnino servire Deo valeant liberius, et, lasciviendi opportunitate sublata eidem corda sua et corpora in omni sanctilnonia diligentius custodire. §. i. Sane, ut hoc salutare² statutum commodius valeat observari, districtius in-

hibemus, ne in monasteriis ordinum non Mendicantium aliquae recipiantur de cetero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari, si secus actum fuerit, irritum decernentes. §. 2. Verum quando abbatissa vel priorissa cuiusvis monasterii pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino temporali, sibi debebit homagium vel fidelitatis sacramentum praestare, (nisi, quod per procuratorem illud praestet, possit efficere apud eum,) de monasterio cum honesta et decenti societate exire poterit eo casu licenter, homagio facto, quam primum commodè poterit, seu fidelitatis praestito sacramento ad ipsum monasterium e vestigio reversura, sic, quod in fraudem residentiae sive morae claustralis nihil fiat omnino. §. 3. Porro, ne moniales causam seu occasionem habeant evagandi, principes saeculares ac alias dominas temporales rogamus, requirimus et obsecramus per viscera misericordiae Iesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quod abbatissas ipsas et priorissas ac moniales quascunque, monasteriorum suorum curam, administrationem negotiave gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus seo curiis litigare permittant, ne pro constituendis procuratoribus, qui atornati in aliquibus partibus nuncupantur, seu aliis huiusmodi easdem oporteat evagari. Si qui yero contra praesumpserint, exhortationi huiusmodi rationabili atque sanctae obtemperare nolentes, quum sit iuri contrarium, quod mulieres, praesertim religiosas, per se ipsas litigare cogantur, etsi* a via deviet honestatis et periculum antmarum mducat, ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem et aliis praelatis superioribus et i inferioribus quibuscunque iniungimus, quod et ipsi causas seta negotia, quae praefatae moniales habebunt agere coram ipsis aut in curiis eorundem, sive sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant et tractari. §. 4. Et quoniam parum esset condene iura, nisi essent qui ea executioni debitae demandarent: patriarchis, primatibus, archiepiscopis et episcopis universis districtè in virtute sanctae obedientiae sub obstestatione divini iudicii et interminatione maledictionis aeternae praecipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in civitate ac dioecesi propria in monasteriis monialium sibi ordinario iure subiectis sua, in lis yero, quae ad Romanam immediate spectant ecclesiam, sedis apostolicae auctoritate, abbates vero et alii, tam exempti quam non exempti praelati ecclesiarum, monasteriorum et ordinum quorumcunque, in monasteriis huiusmodi sibi subiectis de clausura convenienti, ubi non est, ipsorum monasteriorum⁶ expensis et fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent, diligentius facienda, et de ipsis monialibus includendis quam primum commodè poterunt providere procurent, si divinae ac nostrae indignationis voluerint acrimoniam evitare, contraditores atque rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, invocato⁷ ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarii locorum quoad alia nullam sibi credant iurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

TITULUS XVII.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

CAP. UN.

Non licet novum ordinem vel religionem, tutt habitum novae religionis creare et assumere. Et revocati sunt ordines Mendicantium, per Papan/ non approbati, creati post concilium. Dominicos. — 5. 1. Religiosi mendicantes, per Papan post concilium approbati et instituti non possunt aliquid ad professionem recipere, dorman vel locura de aovo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis praedicare, confessiones eorum audire, vol ad sepulturam admittere. Et contra factura non tenet, et contra faciens excommunicatus est. II. d. Dominicas. — §. 2. Revocatio ordinum Mendicantium Praedicatorum, Minorum, Eremitanorum et Carmelitas non comprehendit. Illoc dicit Dominicos. — §. 3. Existens de ordinibus revocatis non collegialiter, sed singulariter ad alias ordines transire potest. 11. d. Dominie.

Gregarios X. in concilio generali Lugdunensi t.

Religionum diversitatem nimiam, ne confusionem in-

ai. ¹ IV. (1298.) *dentco publicavit hisce ;erbis*: Tetterem cuino- dura constitutionis editae a fel. rec. Gregorio l'. X. praed. n. in

Tit. XVII. Cap. I. a) c. 23. *Cone. Lugd. II. (1274.)*; — in Comp. c. r, h. t.; *Haaae Decretalem Bonif. VIII. III. Non.*

Tit. XIV. CnVI. 1) e ectet; *Codd. coll.*

Tit. XV. Cap un. 1) Biturcensis; A; Biteir.; C; Biturcensis F 2) ac-
oeptic ABCIFQ; accipit: D 3) solonius et man.; dC

Tit. XVI. Cap. I. 1) gravem offensam rel.; *Codd. cal.* 2) salubre;
CD 3) et: deest: dBCDEI 4) et inf.; *tices*: A 5) bol.; :100 0) add.;
quae elandttntur: A 7) Et incoe.: AC

duceret, generale concilium l consulta prohibitione vetavit2*. Sed quia non solum importuna petentium inhiatio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verum etiam h aliquorum praesumptuosa temeritas diversorum ordinum, praecipue Mendicantium, quorum nondum approbationis meruerunt principium, effrenatam quasi multitudinem adinvenit: repetita constitutione districtius inhibentes, ne aliquis de cetero novum ordinem ad religionem adinveniat 3* vel habitum novae religionis assumat, cunctas 4 affatim religiones et ordines mendicantes, post dictum concilium adinventos, qui nullam confirmationem sedis apostolicae meruerunt, perpetuae prohibitioni subiicimus, et quatenus processerant revocamus. §. t. Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tomen concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio sive regula5* quaelibet interdicit, sed per quaestum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas, modo decernimus subsistere e infra scripto, ut videlicet d professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere, si velint, quod nullum deinceps ad eorum professionem admittant, ne de novo domum vel e aliquem locum acquirant, nec donlus seu loca, quae habent, alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis apostolicae reservamus, in terrae sanctae subsidium, vel pauperum vels* alios píos usus per locorum ordinarios, vel eos, quibus sedes ipsa commiserit, convertenda. Si yero secus praesumptum fuerit: nec personarum receptio, nec domorum vel locorum acquisitio aut ipsorum ceterorumque bonorum alienatio valeat, et nihilominus contrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinum f omnino interdiciamus quoad extraneos praedicationis et audiendae confessionis officium aut etiam sepulturam. j, z. Sane ad Praedicatorum et Minorum ordines, quos evidens ex eis utilitas ecclesiae universali proveniens g perhibet approbatos, praesentem non patimur constitutionem extendi. Ceterum Eremitarum sancti Augustini et Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum concilium generale praecessit, in solido statu h volumus permanere. §. 3. Ad= haec personis ordinum, ad quos constitutio praesens extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam cedimus generalem ita, quod nullus ordo ad alium, vel conventus ad conventum se ac loca sua totaliter transferat, sedis eiusdem super hoc permissione specialiter non obtenta.

TITULUS XVIII.

DE CAPELLIS MONACHORUM.

CAP. UN.

Instituti in ecclesiis monachorum ad curato populi per episcopum ad ipsorum praesentationem, per eundem, si causa subsit, suut destituendi. H. d. Dominicos.

Bonifacius VIII.

Presbyteri, qui ad curam populi per monachos in eorum ecclesiis praesentantur episcopis, et instituuntur ab ipsis, quum clebeant esse perpetui, consuetudine vel statuto quovis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt ecclesiis nisi per episcopos et ex causa rationabili amoveri.

TITULUS XIX.

DE IURE PATRONATUS.

CAP. UN.

Donatio iuris patronatus laici, facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu episcopi tenet; non tamen praeiudicat inri episcopi. H. d. Dominio. — 3. 1. Laicos quadrimestre tempus habet ad praesentandun, ecclesia yero semestre, licet a laico acquisiverit ius patronatus. Use dicit Dominicos.

Bonifacius VIII.

Si laicus ius patronatus ecclesiae sibi competens eidem

vel alteri ecclesiae seu loco religioso duxerit conferendum: huiusmodi collatio, quamvis absque assensu episcopi facta fuerit, efficax est censenda, per praefatam tamen collationem iuri episcopi, qui eidem assensum non praebuit, nolumus in aliquo derogare. §. r. Verum licet patronus laicus ad praesentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat: ecclesia tamen vel monasterium, cm facta est a laico iuris patronatus collatio, tempus habet semestre, et omnino, quantum ad praesentationem pertinet, non ut patronus laicus, sed ut patronus debet ecclesiasticus reputare.

TITULUS XX.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS ET PRO CURATIONIBUS.

CAP. I.

Archiepiscopus, volens provinciam visitare, prius debet visitare ecclesiam, civitatem et dioecesim propriam, elencos et laicos earundem. §. d. Dominicos. — 5. 1. Visitata sua dioecesi archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum et populum provincias, procuracionem a visitatis recipiendo. H. d. Domin. — 3. 2. Archiepiscopus, post inceptam visitationem in una dioecesi, transiens ad aliam, ad primam redire non potest, nisi do novo reitet in teta provincia. Dominio. — 3. 3. Expedita visitatione non reitet illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorum, et diffinitione in scriptis prius facta; debet tamen reincipere ah il lis, qui in prima non fuerat visitati. H. d. Dominicos. — §. 4. Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministro- rum, et de pertinentibus ad divinnm officium, absque iuramento; infamatos ordinarii dentnciat, et notoria crimina puniat. H. d. Domin. — §. 5. Visitor non in pecunia, sed vidualibus recipit procuracionem moderatam; nec familia sua aliquid recipere potest etiam praetextu officii, nec ipse neo sui aliquid momio, etiam oblatum, recipient. H. d. Dominicos. — §. 6. Forma visitationis praemissa servari debet in episcopis et aliis praelatis inferiorihis, regularium consuetudinibus exceptis. H. d. Dominicos.

Innocentius IV.a

Romana ecclesia (Et infra:) Statuimus, ut quilibet archiepiscopus, suae volens visitare provinciam, prius ecclesiae suae capituluem ac civitatem et dioecesim propriam plene visitare procuret, nec sit solum erga maiorem, sed etiam minorum ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiam populorum visitationem intentus. Et si commode vel absque difficultate accedere ad unamquamque non poterit, de pluribus locis ad unum congruum clericos et laicos studeat convocare, ne in illis visitatio postponatur. j. r. Deinde liceat ei per totam provinciam vel eius partem visitationis officium exercere, civitates et b dioeceses, suffraganeos l suos c et eorum subditos, cathedralium et aliarum ecclesiarum capitula et2* monasteria, ecclesias et alia religiosa et pia loca, cleros 3* et populos libere visitando, ac procuraciones alocis tantum recipere visitatis. §.2.Ex quo tamen aliquam de ipsis dioecesibus visitare coeperit d, nunquam postea, sive totam sive partem eius visitaverit, revertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquae d ipsius provinciae dioeceses in toto vel in parte, quas secure visitare poterit, et sua denuo f fuerint visitatae. Ouodsi forte eadem6 dioecesis vel aliqua ibi ecclesia plus aliis indiguerit visitari: tunc, aliarumvisitatione intermissa, redeat ad eandem, si aloci dioecesan requisitus exstiterit, vel de omnium aut maioris partis episcoporum eiusdem provinciae processerit consilio et assensu, ad quod iidem se pronos exhibeant, ne animarum profectus alf. quatenus negligatur. Si yero malitiose in his difficultatem adhibuerint, archiepiscopus licentiam super hoc a sede apostolica postulet confidenter. §. 3. Postquam autem semel omnes provinciae suae dioeceses visitaverit, licitum sit ei postea, prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio, et ipsius diffinitione super hoc habita coram eis, (quae in scriptis redigi volumus, ut possint aliis esse nota,) visitationem per eandem reiterare provinciam iuxta modum superius annotatum, etiamsi non interveniat in hoc suffraganeorum ipsorum7 assensus, illam semper providentiam adhibendo, ut in posterioribus visitationibus illas ecclesias

gen. Cono. Lugcluu. cum quibusclam mutilationibus et cletractionibus per nos nuper IZomae ap. S. Petrnll V. Non. Martii P. N. A. IV. in eadem constitutione factis, praesentibus fecimus adnotari — ap. l^{le}je> Cod. dipl. Un^{ar}. V I., 2., 157. — Potthast no. 24675. — L) et: **Hab** o) subsidere: Hb(l; subiicere: He d) vid.: deest: G

e) aut: **Habed** f) ord.: **deest**: **Had** g) prov.: **deest**: **Ilac** h) manere concedimos: **H** i) §. 3. in **Hnon** exstat.

T i t. XX. Cap. I. a) cf. **adn.** ad c. I. de suppl. negl. (r, 8.); — in **Comp. c. ttn.** h. t. **Ball.**: Ad e x p e d. no. 31. b) et: **deest**: **labcd** c) suos: **deest**: **ib.** d) rel.: **deest**: **ib.** e) **asid.**: ab eo: **L**

ruin saluti et eorum statui expedire viclerimus providere: AH 9) hoc: 17DE it. XX. Cap. I. 1) snilYagancorum suornm: AC 2) et: **deest**: ('odd. coil. **labcd** 3) clericos: **Albu!** 4) ooeipit: **Me** 5) **ttdd.**: ab eo: eodem procuret: A U) in eadem dioecesi: A 7) suorum: <IL

Tit. XVII. Cap. I. 1) cf. e. 12. Co+c. Late-r. IV. 2) vitavit: ACEFGflbcd :7) iuveuiat: Cudd. coll. **llabedf** 4) cunctos ... religiosos: 13DFG 5) add.: vol eenstitutiones: **CNabde** 6) aut: **CHal**: d 7) ac: Codd. coll. **fiat clic** 8) (vid.: dones de ipsis fuerit aliter ordivatum. Iutencilusas siquidem taus de isla gnam de reliquis etiam non mendicantibus ordinibus, prout anima-

cosque clericos⁸ et populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati, nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum. §. 4. Sane huiusmodi impensurus officium proposito verbo Dei quaerat de vita et conversatione ministrantium in ecclesiis et locis aliis divino cultui deputatis, ac ceteris, quae ad officium ipsum spectant, absque coactione et exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita, nunc levia, nunc aspera, iuxta datam sibi a Deo prudentiam^s * diligenter intendens. Quodsi de aliquibus orta fuerit infamia contra eos ordinarii ipsorum, ut super his solenniter inquirant, denunciet, si viderit expedit. Notoria yero crimina, quae examinatione non egeant i^s *, quum super his merito notat possit ordinariorum negligentia eorumdem, libere corrigat, poenam pro illis debitam¹ infligendo. §. 5. Procuraciones autem recipiat, secundum quod est in canonibus constitutum; nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officii aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum¹¹ * nomine, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caveat insuper, ne ipse vel quisquam suorum aliquod munus, quodcumque sit et qualitercumque offeratur, praesumat recipere, ut non quae sua sunt videatur quaerere, sed quae Iesu II Christi. Quodsi fuerit contra praesumptum, recipiens maledictionem incurrat, a qua nunquam, nisi duplum restituat, liberetur. Volumus enim in his fraudem quamlibet penitus evitari. §. 6. Hanc autem visitandi formam ab universis, etiam I3 episcopis aliisque praelatis, ordinario iure suos subiectos I4 visitantibus, plene observari praecipimus, salvis super hoc rationabilibus et approbatis religiosorum consuetudinibus et regularibus institutis.

CAP. II.

Quia decretalis Innocentii IV. supra proximo non bene servabatur in illo capitulo, quo praeceperat, procuraciones in victualibus, non in pecunia recipi, et non recipi muera, nec etiam procuraciones in victualibus a locis non visitatis; illam confirmat, peonas adiiciens. Ioann. Andr.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensia.

Exigit I perversorum audacia, ut non simus sola delictorum prohibitionem contenti, sed etiam poenam delinquentibus imponamus. Constitutionem 2 itaque felicitis recordationis Innocentii Papae IV. praedecessoris nostri, editam super non recipiendis in pecunia procuracionibus, ac super receptione munerum visitantibus eorumque familiaribus³ * interdicta, quam multorum fertur temeritas praeterire, volentes inviolabiliter observari, eam decernimus^b poenae adiectione iuvandam, statuentes, ut universi et singuli, qui ob procuracionem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam a volente recipere, vel 4 alias constitutionem ipsam recipiendo munera, sive, visitationis officio non impenso, procuracionem in victualibus, aut aliquid aliud, procuracione^s occasione violare praesumpserint, duplum eius, quod receperint, ecclesiae, a qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur. Alioquin extunc patriarchae, archiepiscopi, episcopi^d duplum ipsum ultra⁵ praedictum tempus restituere diferentes, ingressum sibi ecclesiae sentiant^s * interdictum; inferiores yero ab officio et beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo huiusmodi gravatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura.

CAP. III.

Visitor recipere potest procuracionem in pecunia, volentibus visitatis; sed una die ultra unam procuracionem non recipiet, si plura visitaverit loca. II. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

Felicitis recordationis Gregorius X. praedecessor noster prohibuit in concilio Lugdunensi, ne aliqui ob procuracionem sibi ratione visitationis debitam exigere pecu-

nia praesumerent, vel etiam recipere avolente. Verum quoniam rerum experientia nos instruxit, ex hoc tam personis visitantibus quam locis et ecclesiis visitatis multa incommodorum dispendia provenire: concedimus, ut patriarchae archiepiscopi, episcopi et alii, quibus ex officio competit visitare, a volentibus ecclesiarum et locorum visitorum rectoribus seu personis pecuniam licite recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus, quibus visitationis officium personaliter exercebunt, adiicientes, quod non liceat visitanti nisi unam procuracionem recipere una die, sive unum locum solum visitaverit sive plura, etiamsi locus quilibet visitatis ab illo sufficeret ad proclrationem integram persolvendam; quum eidem sufficere debeat, ut temporalia metat a locis personaliter visitatis pro diebus, quibus eius spiritualia subministrat. Cetera yero, in eiusdem praedecessoris constitutione contenta, in suo volumus robore perdurare.

CAP. IV.

Si universitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit eolvere pedagiam, vel guidagiam, vel exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excommunicati, et universitas interdicta, nec prodest contraria consuetudo. Cien., ult. hoc. addit, quod dioecesaui, quibus constat, aliquos has eentias incidere, illos publicare debent, et ipsas sententias facere observare. eod. tit. Praesenti Ioann. Andr.

Idem.

Quamquam pedagogiorum exactiones tam iure canonico quam civili regulariter merito sint damnatae: tanto tamen districtius, ne ab ecclesiis et personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto, si id fiat, maioris inde 2 transgressionis reatus incurritur, et offensa evidenter comprobatur. Quum igitur ecclesiae, ecclesiasticaeque personae ac res ipsarum non solum iure humano, quin immo et divino, a saecularium personarum exactionibus sint iniunctae: constitutionem felicitis recordationis Alexandri Papae IV. praedecessoris nostri a, qui statuit, ecclesias et personas ecclesiasticas ad pedagiam et guidagiam penitus non teneri, nec ad exhibendum vel solvendum talia pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi deferunt vel deferri faciunt seu transmittunt, volentes propter multorum insolentiam et abusum poenae adminiculo adjuvare, adiciamus districtius inhibendo, (contraria consuetudine quorumcumque, quae dicenda est corruptela verius, non obstante,) ut nec collegium nec universitas, nec aliqua etiam singularis persona, cuiuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, a praefatis ecclesiis aut personis pro personis ipsis aut rebus praedictis talia exigat³ vel extorqueat per se vel per alium, suo nomine vel etiam alieno, aut easdem huiusmodi persolvendam compellat. Qui yero contra fecerint, si personae fuerint singulares, excommunicationis, si autem collegium vel universitas civitatis, castri seu loci alterius cuiuscunque, ipsa civitas, castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant, nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenarie restituerint, et de transgressionem satisfecerint competenter.

CAP. V.

Archiepiscopus visitare potest provinciam ae etiam iterare, licet suffraganei non sint negligentes, et tunc confessiones omnium audire, absolvere, et poenitentias imponere. H. d. Domin.

Idem.

Perpetuo declaramus edicto, archiepiscopum posse secundum tenorem constitutionis felicitis recordationis Innocentii Papae IV. praedecessoris nostri super hoc editae suam provinciam visitare libere, licet non sint eius suffraganei negligentes, et iterare visitationem eandem, ac procuraciones I a locis recipere visitatis, consuetudine, si qua forsitan ab ipsis suffraganeis vel ab aliis allegetur, praemissis contraria non obstante. Potest etiam idem archiepiscopus,

L no. XLVI.: Demum visitationem ab archiepiscopis per suam provinciam secundum tenorem constitutionis super hoc a nobis editae decernimus iterandam, non obstante consuetudine, quae super ipsius iteratione visitationis [a] suffraganeis allegatur.

Tit. XX. Cap. II. a) c.24. Conc.Lugd.II. (1274.) — in Comp. h. t. c. 1. h) decrevimus: Hd f c) al.: deest: Had d) et ep.: Ib. Cap. IV. a) est decret.: Quia nonnulli cf. ad c. 3. (5, 2.) Cap. V. a) cf. Decretal. Gregorii X., cuita pars exstat in

Tit. XX. Cap. I. 8) clericos: ADlef 9) providentiam: AClade 10) egeat: Cldc: indiguit: A: egerint: Iabc 11) eorum: Alabede 12) Iesu: deest: Codd. coll. 13) et: A: et.: deest: Df 14) subditos: ABFlabde Cap. II. 1) Ex nmltorum: A 2) cf. supra c. 1. 3) familiis: Codd.

coll. Had: famulis: Dbce 4) aut: ACBFHabcd 1) infra: A lfe 6) sent.: deest: Codd. coll. Hab: selant: Hde Cap. IV. 1) id: deest: AD: aliad: C 2) tamen: A: deest: C 3) exigua extorqueant... compellant: AD Cap. V. 1) et procuracionem: C

dum visitat, confessiones subditorum suffraganeorum audire, ac absolvere confitentes, et ipsis poenitentias iniungere salutare.

TITULUS XXI.

DE CONSECRATIONE ECCLESIAE VEL ALTARIS.

CAP. UN.

Polluta ecclesia pollutum est coemeterium illi contiguum, sed non remotum. Pollutio coemeterii ecclesiam non polluit, licet contigua existat. Polluto uno coemeterio aliud illi contiguum pollutum non est, Hec per portam de uno in aliud detur ingressus. Hoc dicit. Dominicus.

Bonifacius VIII.

Si ecclesiam pollui sanguinis aut seminis effusione contingat: ipsius coemeterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum. Unde, antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri; secus, si remotum fuerit ab eadem. Non sic quoque in casu converso sentimus, ut videhct polluto coemeterio, quamvis ecclesiae contiguo, debeat ecclesia reputari polluta, ne minus dignum l. maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur. Non unum, sed plura coemeteria esse noscuntur, quae, quamvis sibi cohaerentia, pariete tamen medio seiunguntur². Ideoque, violato eorum altero, alterum, licet de uno ad aliud per portam intermediari habeatur accessus, non propter hoc reputabitur violatum.

TITULUS XXII.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

CAP. UN.

Festa duodocim Apostolorum, quatuor Evangelistarum, et quatuor poctorum et Confessorum ecclesiae, scilicet Gregorii, Augustini, Ambrosii et Hieronymi, sub officio duplici debent solenniter celebrari. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Gloriosus Deus in sanctis suis et in maiestate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentiae l, nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recti censura iudicii coelestia pariter et terrena disponit, etsi cunctos eius ministros magnificet, altis decoret honoribus, et coelestis efficiat beatitudinis possessores illos tamen, ut dignis digna rependat, potioribus attollit insigniis dignitatum, et praemiorum uberiori retributione prosequitur, quos digniores agnoscit, et commendat ingentior excellentia meritorum. Sic et alma mater ecclesia, eius sacra vestigia prosequens, et exemplo ducta laudabili, licet universos in regnis coelestibus constitutos studiis honorare sollicitis, et sonoris efferre praconiis non desistat, gloriosissimos tamen Christianae fidei principes, athletas Dei electos, iustos saeculi iudices, lumina vera mundi, videlicet Christi redemptoris Apostolos numero duodeno contentos, qui, viventes in carne, praedictam ecclesiam suo pretioso sanguine plantaverunt, ipsam erigendo sublimiter et disciplinis sanctissimis dirigendo, reverendissimos etiam patres virosque clarissimos quatuor Evangelistas Domini, per quorum diligentissima et fidelissima studia eidem ecclesiae sacra evangelia illuxerunt, egregios quoque ipsius Doctores ecclesiae, beatos Gregorium, qui meritis inclutus sedis apostolicae curam gessit, Augustinum et Ambrosium, venerandos antistites, ac Hieronymum, sacerdotii praeditum titulo, eximios confessores summis attollere vocibus, laudibus personare praecipuis, et specialibus disponit honoribus

Tit. XXIII. Cap. I. a) Scire debes, quod Alex. IV., cuius fuit haec decretalis providit contra septem gravamina, quae laici inferebant ecclesiis et clericis. Et quod hic habetur, fuit primum. De secundo formata fuit decret.: Quamquam supra de censib., quae longe plenius providet. Tertium fuit omisum ex causa: continebat enim quod de legatis ecclesiae, vel ad pias causas, vel pro morte oblati nil posset diminui per communitates occasione alicuius impositionis factae post mortem testatoris vel infirmitatis de qua decessit in fraudem. Quartum habetur infra de sent. excom.: Decernimus. De quinto formata fuit decret. Quum quidam supra de except. eo. lib. De sexto decret.: Lf. cet supra eodem de iuref. ur. De septimo decreta. 2. supra de foro competentis: Io. Andr.

Tit. %II. Cap. un. 1) providentiae: A 2) praelucida: Codd. codd. 3) et: deest: AC

venerari. Horum quippe doctorum perlucida²¹ et salutaria documenta praedictam illustrarunt ecclesiam, decorarunt virtutibus, et³ moribus informarunt. Per ipsos praeterea, quasi luminosas ardentisque lucernas super candelabrum in domo Domini positas, errorum tenebris profugatis, totius corpus ecclesiae tanquam sidus irradiat matutinum. Eorum etiam foecunda facundia, coelestis irrigui gratia influente, scripturarum aenigmata reserat, solvit nodos, obscura dilucidat, dubiaque declarat; profundis quoque ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius ecclesiae fabrica, velut gemmis vernantibus, rutilat, et verborum elegantia singulari gloriosius sublimata coruscat. Ideoque circumspicienda prudentia dictae sedis, quae, actibus intenta salubribus et operibus exposita pietatis, libenter et sollerter exsequitur quae sunt Dei, praemissa sollicitè digneque considerans, et debita meditatione perlustrans, ad divini nominis honorem et gloriam, exaltationem catholicae fidei, salutemque fidelium, merito censuit riteque providit, Apostolos, Evangelistas et Confessores eosdem in universali ecclesiae honorificentiae potioris impendiis attollendos, ut ab ea tanto propensius honorari se sentiant, quanto ipsam prae ceteris excellentius illustrarunt. Nos itaque, piis ducti consilii dignis studiis excitati, nonnullos praedecessores nostros Romanorum Pontificum, qui, specialis devotionis prosequentes affectum, aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinaverunt officio celebranda, imitari sollicitè intendentes, eorundem Apostolorum, Evangelistarum et Confessorum festivitates praecipuas de fratrum nostrorum consilio et assensu sub officio duplici per universas orbis ecclesias volumus, statuimus et praecipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solenniter celebrari.

TITULUS XXIII.

DE IMMUNITATE ECCLESiarUM, COEMETERIORUM ET ALIORUM I LOCORUM RELIGIOSORUM.

CAP. I.

Saeculares potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus aequisitis vel aquirendis exigere non praesumant, nec eas compelli ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum. H. d. Ioann. Andr.

Alexander IV. a

Ouia nonnulli, habentes temporale dominium, vel potestatis gerentes officium saecularis, libertatem et immunitatem ecclesiasticam laedere ac minuere tanquam honoris et privilegii ecclesiarum invidi moluntur: expedit, quod per diligentia et auctoritatem sedis apostolicae, quae curam habet ecclesiarum omnium et tutelam, contra talium ausus et conamina opportunum remedium apponatur, ut ecclesiae ipsae in plenitudine iuris sui et libertatis integritate lactentur, ac detestabilis malignorum audacia et insolentium l nefaria temeritas propulsetur. Sane intelleximus, quod in regno Franciae communiae, scabini seu b consules et alii domini temporales, et ii, qui iurisdictionem in ipsis communis, civitatibus c, castris et villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio iustitiae saecularis, molesti sunt nimium ecclesiis super pluribus et infesti, etd inter cetera nituntur e et student, ut illis f collectas et 2' tallias et alia huiusmodi eadem ecclesiae praetextu bonorum, quae acquisiverunt, tribuant et persolvant, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita g. Volentes itaque super his omnibus, prout expedit, sollicitè providere, totque temerariis

dat. Lat. V. Kal. April. A. II. (1257.) ap. Le Paige Bibliothec. Praemonstrai. (Paris 1633.) II. 674. — Potiast no. 16308. — Codd. ML no. LXXXIX. b) seu . . . temp.: deest: orig. e) civit . . . vill. : deest: ib. d) et . . . cet. : deest: ib. e) nit. enim: ib. f) vel: ib. g) hoc loco seqq. omiserunt libri VI. Compilatores: Domini insuper saeculares exigunt et extorquent l ab earum praelatis et aliis personis ecclesiasticis, religiosis et saecularibus pedagia et guionagia, quum per illarum districtum eos transire vel res ipsorum deferri contingit. Et quum aliqui ecclesiis et aliis piis locis vel personis aliquibus in suis testamentis legant de bonis propriis aliqua vel relinquunt seu restitui praecipiant acquisita minas licite vel obtenta, non permittunt dictae

Tit. 1) alior.: doma: DTF
Cap. I. 1) incolectium: Cfd 2) et: deest: ADForrg.

ausibus congruis praesidiis obviare, auctoritate apostolica praehabita cum fratribus nostris diligenti deliberatione decernimus³, non licere praefatis communiis, scabinis, et iis, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent vel iustitiam temporalem⁴ exercent^h, tallias, vel collectas seu exactiones quascunque ecclesiis vel i personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, praediis vel quibuscunque possessionibus, ab eisdem ecclesiis vel k personis ecclesiasticis legitime hactenus acquisitis vel in posterum acquirendis, etiamsi ipsae ecclesiae vel l personae vel res huiusmodi sint infra illorum districtum vel territorium constitutae. Nec etiam liceat m illis, ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum acquisita iam, vel quae deinceps acquirant, aliquatenus coarctare n.

CAP. II.

In ecclesiis dato humili ingresas debet orationibus insisti, exclusis clamoribus et seditioibus, conciliis universitatibus laicorum, et eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negotiationibus, et nundinis ac iudiciis saecularibus, et maxime criminalibus. H. d. usque ad §. Ordinarii. Dominicus. — §. 1. Locorum ordinarii exsequi debent iij contenta; et sententiae, in ecclesiis habitae, sunt nullae, et contra factentes puniri debent. H. d. Dominicos.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensia.

Decet domum Domini sanctitudo, decet, ut, cuius in pace factus est locus, eius cultus sit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad ecclesias humilis et devotus ingressus, sit in eis queta conversatio, Deo grata, inspicientibus placita¹, quae considerantes non solum instruat, sed et² reficiat. Convenientes ibidem nomen illud, quod est super omne nomen, a quo aliud sub coelo non est datum hominibus, in quo salvos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu Christi, c(ui saluum faciet) b populum suum a peccatis eorum, exhibitione reverentiae specialis attollant, et, quod generaliter scribitur, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in se ipsi s implentes, praecipue dum aguntur missarum sacra ministeria³, gloriosum illud nomen quodcumque 4 recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testentur 5*. Attendantur e in locis eisdem e intentis praecordiis sacra solennia, devotis⁷

communia vel universitatis legata huiusmodi libere exhiben nec taliter habita reddi, nisi prius de his certa iuxta earum libitum pro solutione debitorum ipsorum quibus suas civitates vel municipia teneri asservit portio deducatur. Indices etiam saeculares excommunicatos admittunt in iudiciis ad agendum, patrocinandum et testificandum, non recipientes in hoc excommunicationis exceptionem, si forsitan opponatur. Et si excipiantur coram eis de re iudicata vel de sententia lata per ecclesiasticum iudicem, quum causara aliquant sic decisa ad ipsorum auditorium vel examen deduci contingit, exceptionem huiusmodi non admittunt. Mulierem queque, quae suam alienavit dotem et non venire contra iuravit, audiunt, dotem ipsam postmodum coram eis repetentem, quamvis legitime constet, de huiusmodi juramento. Priores autem et abbates aliasque personas ecclesiasticas ad solutionem debitorum super quibus forte ostendunt et exhibent litterae dictonlm priorum, abbatum et personarum ipsarum signatae sigillis damnabili praesumptione compellunt. Volentes etc. cf. supra c. 1. (3,23.) 11) ex. ipsoque non posse tall.: orig. i) aut: ib. k) et: ib. l) et: ib. m) licere: ib. n) coarctare. Decernimus insuper dictas ecclesias et personas ecclesiasticas ad pedagia et guionagia penitus non teneri nec ad exhibendum vel solvendum talia pro rehus suis propriis quas non causa negotjandi deferunt seu deferri faciunt vel transmittunt. Statuimus quoque, nil omnino ex his quae testator legat, vel relinquit seu etiam restituat praecipit de illicite acquisitis fore diminuendum vel subtrahendum aut deducendum praetextu alicuius impositionis et post testatoris obitum vel etiam ante dum aegritudinis lecto decumbit in fraudem sibi factae ab universitate, seu communia, vel eisdem nomine pro debitis seu quibuscumque negotiis eiusdem universitatis vel communiae aut alias iuxta suae libitum voluntatis. Si qui vero contra praemissa vel aliquid eorum praesumpserint per dioecesanos et ordinarios locorum a praesumptione huiusmodi censura ecclesiastica compescantur. Statuimus etiam, quod iudices saeculares censura simili per ecclesiasticos indices trina monit. one praemissa excommunicatos ab agendo,

orationibus insistatur 8*. Nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota convenit celebrad, seditioem excitet, conclamationem moveat impetumve committat. Cessent in locis s* illis universitatum et societatum quarumlibet concilia, conciones et publica parlamenta. Cessent vana et multo fortius foeda et profana colloquia, cessent 10 confabulationes quaelibet. Sint postremo quaecunque alia, quaed divinum possunt turbare n officium, aut oculos divinae maiestatis offendere 12, ab ipsis prorsus extranea, ne, ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in ecclesiis earumque coemeteriis negotiationes 13, et praecipue nundinarum ac fori cuiuscunque tumultus. Omnis in eis saecularium iudiciorum strepitus conquiescat. Nulla inibi causa per laicos, criminalis maxime, agitur; sint loca eadem a laicorum cognitionibus aliena. §. 1. Ordinarii locorum hoc 14 faciant observad, suadenda suadeant, interdita huius canonis auctoritate compescant, ad hoc alios 15 etiam in ecclesiis ipsis magis assiduos et ad praemissa idoneos deputando. Et nihilominus processus iudicum saecularium, ac specialiter prolatae sententiae in eisdem locis omni carcant robore firmitatis. Qui yero praemissas 16 inhibitiones animo petulanti contempserint, praeter processum ordinariorum et deputandorum ab ipsis, divinae ultionis et nostrae poterunt acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum a similibus firmato proposito deliberaverint abstinere.

CAP. III.

Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallia et onera imponebant, et excessus clericorum, qui talibus consentiebant. — §. 1. Praecipit, personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiis nulli laicis solvere debere abequo licentia apostolicae sedis, sub quocunque colore uautui, subventionis, doni vel alio quolibet, ut etiam ipsi laici tallias non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum; singulares contra facientes excommunicant. 2. Universitates iuterdicunt. Quae poenae locum habeant in prmissionibus, factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum solvantur vel recipiantur, et ab his sententiis solus Papa absolvit, praeterquam in monis articulo. 13oe dicit. — §. 2. Omnia privilegia derogantia hule constitutioni cassat et irritat.

Bonifacius VIII.a

Clericis laicos infestos oppido tradit antiquitas, quod et

patrocinando et testificando in suis curiis et iudiciis repeliere compellantur, quodque ipsi iudices saeculares exceptionem rei iudicatae per ecclesiasticum iudicem de qua quidem re ad ipsum iudicem ecclesiasticum cognitio pertinet de consuetudine vel de iure coram ipsis propositam recipere, nisi ubi secundum iura debet admitti, nec non et ecclesiastici iudices quum de re iudicata per saecularem iudicem excipitur, coram eis exceptionem huiusmodi teneantur admittere in iis quae inri canonice non repugnent, et ad hoc dicta saeculares nisi moniti a tal' gravamine vel iniquitate desistant, quum in derogationem et contemptum iurisdictionis ecclesiasticae jd praesumere dignoscantur, per ordinarios locorum et ipsi ordinarii per superiores suos censura ecclesiastica coartentur. Quia vero contingit interdum, quod constante matrimonio mulieres alienationibus super rabos dotalibus et donatis propter nuptias consentiunt ne contra ulterius veniant proprio juramento firmando et soluto processu temporis matrimonio contravenire nituntur, declaratum est iure canonico, quod licet mulieris consensus in talibus non videatur obligatorios secundum legitimas sanctiones, nec lamen Cali praetextu viam cont'ngat periuriis aperiri, molieres ipsae servare debent huiusmodi iuramenta sine vi et dolo sponte praestita, quum in alterius praeiudicium non redundent, nec non observata vergant in dispendium salutis aeternae. Propter quod decernimus praefatos indices saeculares ad observandum hoc los canonicum per censuram ecclesiasticam fore cogendos. Qui etiam ne personas ecclesiasticas ad solutionem debitorum, etiamsi dictarum personarum litterae seu quaecunque aliae probationes super debitis ipsis exhibeantur et appareant, arctare praesumant, quum nullam in illos quantum ad hoc iurisdictionem habeant censura simili compescantur. Nulli ergo etc.

Cap. II. a) c. 25. Conc. Lfigd. II. (1274.) — in C.omp. e. un. h. t.: b) facit: Hbd; fecit: Hf c) ipsis: Habdf; ipsis eisd.: He d) quae: deest: Hbe

Cap. III. a) Dat. Romae VI. Kal. Mart. A. II. (1296.); ap. Böhmer Cod. diplom. Moeno franco furt. I., 298. Ilc L

Tit. XXIII. Cap. I. 3) decrevimus: BC 4) saecularem: CDEForig. Cap. II. 1) pintada: CDEFSabef 2) etiam: ACD; deest: E 3) miste: r1a: CDFlladef; solennia: A; solennia al. miateria: B 4) add.: misterio.: AP 5) (r'ld.; Aoctant corpore, el id patiatu facultas; AXe 6) Atton-

dant: AC 7) add.: animis: Allbdef 8) intenduntur: AAabf 9) loc.: deest: ABCDEFXabef 10) add.: In Mis etiam: A 11) perturbare: A 12) poseunt off.: aZ 13) add.: quaelibet: ab. 14) hace: ACEFBJ 15) al.: deest: CHa 16) praedictas: A

praesentium experimenta temporum manifeste declarant, dum sois finibus non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quam sit eis in clericos ecclesiasticasve personas et bona interdicta potestas, ecclesiarum praelatis, ecclesiis, ecclesiasticisque personis regularibus et saecularibus imponunt onera gravia, ipsosque talliant, et eis collectas imponunt, ab ipsis suorum proventuum vel bonorum dimidiam decimam, seu vicesimam, vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt et extorquent, cosque moliantur multifarie subiicere servituti, suaeque submittere ditioni, et, (quod dolenter l referimus,) nonnulli ecclesiarum praelati ecclesiasticaeque personae, trepidantes ubi trepidanduin non est, transitoriam pacem quaerentes, plus timentes maiestatem temporalem offendere quam aeternam, talium abusibus non tam temerarie quam improvide acquiescunt, sedis apostolicae auctoritate seu licentia non obtenta.

r. Nos igitur, talibus iniquis actibus obviare volentes, de fratribus nostrorum consilio apostolica auctoritate statuimus, quod, quicumque praelati ecclesiasticaeque personae, religiosae vel saeculares quorumcunque ordinum, conditionis seu status b, conctas vel tallias, decimam, vicesimam seu centesimam suorum 2 et ecclesiarum proventuum vel bonorum laicis solverint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem aut quotam ipsorum proventuum vel bonorum aestimationis 3 vel valona ipsorum, sub adiutorii, mutui, subventionis, subsidii vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo vel quaesito colore absque auctoritate sedis eiusdem, nec non imperatores, reges seu principes, duces, comites vel barones, potestates, capitanei, vel 4 * officiales vel rectores, quocunque nomine censeantur, civitatum, castrorum seu quorumcunque locorum, constitutorum ubilibet, et quivis alii cuiuscunque praeseminentiae, conditionis et status, qui talia imposuerint, exegerint vel receperint, aut 5 apud aedes sacras deposita 6 ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum ubilibet arrestaverint, saisiverint seu occupare praesumpserint, vel arrestad, saisiri aut occupari manda verint, aut occupata, saisita seu c arrestata receperint, nec non omnes, qui scienter dederint in praedictis auxilium, consilium vel favorem publice vel occulte, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Universitates quoque, quae in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto, praelatis et personis ecclesiasticis supra dictis in virtute obedientiae, et sub depositionis poena districtae mandantes, ut talibus absque expressa licentia dictae sedis nullatenus acquiescant, quodque praetextu cuiuscunque obligationis 7, promissionis et confessionis 8, factarum hactenus vel faciendarum in antea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio seu praeceptum ad notitiam ipsorum pervenerint, nil solvant, nec supra dicti saeculares quoquo modo recipiant. Et si solverint, vel praedicti receperint, excommunicationis 3 sententiam incidant ipso facto. A supra dictis autem excommunicationum 8 et interdicti sententiis nullus absolvi valeat, praeterquam in mortis articulo, absque sedis apostolicae auctoritate et licentia speciali, quum nostrae intentionis existat, tam horrendum saecularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire. §. 2. Non obstantibus quibuscunque privilegiis, sub quibuscunque tenoribus, formis seu modis aut verborum conceptione, concessis imperatoribus, regibus et aliis supra dictis, quae contra praemissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

CAP. IV.

Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, quae ad forum ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent, literas a sede apostolica impetrata, vel super ipsis coram ordinariis vel delegatis ecclesiasticis litigari!.

Ioann. Andr.

Idem.

Quoniam, ut intelleximus, quorundam iustitiariorum,

ballivorum iudicumve saecularium ac temporalium dominorum in quibusdam partibus praesumptuosa temeritas sic excrevit, ut in terris eorum sive districtibus literas apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotiis seu quaestionibus, quae ratione 1 personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine ad forum ecclesiasticum 2 pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios rudres vel apostolicas literas iustitiae complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium saeculare, vel a lite 3, causa seu quaestione desistere compelluntur 4: nos, iustitiam nostram et ecclesiae sponsae nostrae nolentes negligere, qui alios in sua iustitia confoveamus, statuimus districtius inhibendo 5 *, ne quis imperatores literarum nostrarum, vel alios in foro 6 * ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes seu litigare volentes, sive ambae partes hoc voluerint sive una, super causis ecclesiasticis, sive quae ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum vel rerum, de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per 7 se vel per alium ad desistendum, vel in foro saeculari de quaestionibus huiusmodi litigandum per eorundem 8 iudicum ecclesiasticorum vel impetrantium aut litigantium, seu volentium litigare, aut propinquorum ipsorum seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem, modisve aliis quibuscunque compellat, seu compelli faciat vel procuret, nec per se aliosve impediatur, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis, delegatis seu ordinariis querelantes de causis, quae, ut praemissum est, ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere, nec ad praedicta facienda det auxilium, consilium vel favorem. Si quis vero contra praesumpserit 8: excommunicationis se ipso facto noverit subiicere, a qua, nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita vel iurisdictio usurpata, quam parti, quae turbata in prosecutione fuerit sui iuris, de rursum a, damnis, expensis 10 et interesse prius per eundem integre fuerit satis factum, nullatenus absolvatur.

CAP. V.

Dominii temporales, prohibentes subditis, ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. H. d. Dom.

Idem.

Eos, qui, temporale dominium obtinentes, suis subditis, ne praelatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladam molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere praesumant, aliquando interdicunt, quum talia in derogationem libertatis ecclesiasticae praesumantur, eo ipso excommunicationis sententiae decernimus subiicere.

TITULUS XXIV.

DE CLERICI VEL MONACHI SAECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

CAP. I.

Capitulum super Specala, prohibens audientiam logum vel plyphicae, non includit parochiales ecclesias habentes, nisi sint plebaniae, habentes sub se capellas, in quibus clerica perpetuo instituantur. H. d. Domin.

Bonifacius VIII.

Statutum felices recordationis Honorii Papae III. 1 praedecessoris nostri, quod decanis, archidiaconis, praepositis, plebanis, cantoribus et aliis clericis, habentibus personatus, audire leges vel physicam interdictum, ad eos, qui parochiales ecclesias obtinere noscuntur, pia 2 memoriae Clementis Papae IV. a praedecessoris nostri vestigiis inhaerentes, declaramus praesentis constitutionis oraculo ratione ecclesiarum huiusmodi non extendi, nisi eadem ecclesiae fuerint plebaniae sub se capellas habentes, in quibus instituantur

no. LXXXIX. Cod. Monac. lat. no. 5540. fol. 2 v. Potthast no. 24291. b) statuum: Cod. Mon. orig. e) vel: orig.

Tit. XXIV. Cap. I. a) quam non habemus, ... et incipie-

T it. XXIII. Cap. ME. 1) dolentes: ADF 2) snarum: AC 3) existationie: AEF 4) vel: deest: ADEF Cod. Monac. cit. oreo. 5) ant: deest: AF 6) depositas: C; depositara: F 7) oblationis: DE Cod. Monac. cit. orig. 8) concessfonis: ADEF Cod. Alonac. cit. 9) add.: in: ACDEF Cod. Nonas.

C ap. IV. 1) rat. . . rer.: deest BCDEF 2) ecclesiae pertinere noacuntar: A 3) vol alfuqa: iG. 4) compellantur: AC 5) diatr. inhib.;

bat: Habito cum fratribus nostris. — Ioann. Andr. In Cod. L. no. XLIX. exstat seqq. Gregorii IX. Const., quara Clemens solummodo renovasse videtur: Habito [cuna] fratribus nostris con-

deest: ABOBE? 6) ad forum ecclesiasticum recurrentes super causis quae ad idem form (deleg. . . rerum: deest): Codd. con. 7) per . . . al.: deest: DEB 8) ipsorum: AC 9) add.: quantaecunque praeseminentiae frerit, conditionia aut status, etiamsi imperiali aut regali sen gnacui ne alia ecclesiastica vel saeculari praeferat dignitate: A 10) et exp.: AEF

T it. XXIV. Cap. I. 1) 1V.: C; — cf. e. 10. X Ne oler. ved. mon. (3, 50.) 2) ad instar pise: A.

clerici perpetui, nequeunt ab ipsis absque causa rationabili religiosos, habitu suo dimisso, leges ¹ vel physicam audientes amoveri.

CAP. II.

Excommunicatus est ipso facto religiosus, professus, habitum temeraria dimittens, vel ad quaecunque studia accedene, non obtenta licentia praelati et conventus. Doctores, scienter docentes, vel in echona retinentea ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationem incurrunt. H. d. Dominicue.

Idem a.

Ut periculosa religiosis evagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cetero aliquis, quamcunque religionem tacite vel expresse professus, in scholis vel alibi temere habitum religionis suae dimittat, nec accedat ad quaevis studia literarum, nisi a suo praelato cum consilio sui conventus vel maioris partis eiusdem sibi eundi ad studium licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator exstiterit: excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Doctores quoque sive magistri, qui

silio interloquendo declaramus, quod illi, qui habent simplices curas animarum, non tenentur illa constitutione *Super specula*, vocamus autem simplices curas ecclesias parochiales, nisi sit plebania. Plebaniam intelligimus ecclesiam habentem sub se

scienter docere, aut in scholis suis praesumpserint retinere, simili eo ipso sint sententia innodati.

CAP. III.

Clericus, in loco temporalis iurisdictionis suae super delicto ibi commisso delogans, ut veritate inquisita iustitiam exsequatur, irregularis non efficitur, licet poena sanguinis inferatur. H. d. Domin.

Idem.

Episcopus seu quicumque ¹ alius praelatus vel clericus, iurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio aut alio maleficio, ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, ballivo suo aut alii cuicumque iniungat, ut super hoc veritatem inquirens iustitiae debitum exsequatur, irregularis censi non debet, quamvis ipse ballivus vel alias contra malefactores ad poenam sanguinis processerit iustitia mediante. Nam licet clericis causas sanguinis agitare non liceat: eas tamen, quum iurisdictionem obtinent ² temporalem, debent et possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.

diversas capellas, in quibus sunt clerici habentes iris in illis capellis, et qui non possunt ab illis sine sua culpa removeri.

Cap. II. a) tracta fuit de extrav.: Gravis et dolo re non vacua: *loan. Andr.*

Tit. XXIV. Cap. II. 1) legem: *CE* 2) *add.*: excommunicationis: *A*

Cap. III. 1) quilibet: *A* 2) obtineant: *D*.

PINIS LIBRI TERTII.

SEXTI DECRETALI UVI

LIBER OUARTUS.

TITULUS I.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIIS.

CAP. UN.

Sponsalia pura et certa, ex consensu. valida, licet alias nulla iuducunt publicara honestatem, quae habet dirimere sequentia sponsalia, sed nou praecedentia. — 5. 1. Publicara honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis eventum. H. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Ex sponsalibus puris et certis, etiamsi consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis aut alia quavis ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum et dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad praecedentia dissolvendum, impedimentum iustitiae publicae honestatis. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cum aliqua muliere contYaxit ¹, et postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex priorum sponsaliorum vigore, quibus per publicae honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minime derogatur, ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus. 1. Ille yero, qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditlone contraxit, si postmodum ante cond-

tionis eventum cum alia, prioris consanguinea, per verba contraxerit ² de praesenti, cum secunda remanere debebit, quum ex sponsalibus conditionaiibus ante conditionem exstantem, sicuti consensum non habentibus et incertis, nulla publicae honestatis iustitia oriatur.

TITULUS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

CAP. UN.

Sponsalia amborum infantum, vel alterius tantum, per supervenientiam materia aetatis non validantur uec publicam honestatein inducunt, nisi fuerint ratificata tacite vel expresse. H. d. usque ad 5. Idem queque. Domin. — §. 1. Sponsalia, per verba de praesenti contracta inter impuberem et puberem, vel inter impuberes, non proximos pubertati, valent ut sponsalia de futuro; neo in matrimouium transeunt ex sola porseverantia aotatis, nisi autor approbentur; inducunt tamen publicara honestatem. H. d. Dom. — §- 2. Sponsalia pro absentibus filie non tenent, nisi ipsis praesentibus, vel nisi approbaverint tacite vel expresse ex postfacto. II. d. Domín.

Bonifacius VIIIa.

Si infantes ad invicem, vel unus maior septennfio, et alter minor, sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis, nisi

Lib. IV. Tit. II. Cap. I. a) *Tracia esse videiur ex decretali Innoc. IV., quae ep. Noi (Noviomensi?) directa exstat L I* et, quum diutius cohabitasset eidem, suscepto ex eo filio Th. no. L. et He: Quondam ¹ Thomas de Lexingham mulierem ¹ nomine, et bonorum herede relicto ³ diem clausit extremum. Nunc

1) Qutdam: *L* 2) *ab*: *L* 8) rellecto . . . Th.: *decal*: *L*

Lib. IV. Tit. I. Cap. un. 1) contraxerit: *ABD* 2) contrahit: *CEF*

per cohabitationem eoruni mutuam, seu alias verbo vel facto ipsorum liquido appareat¹, eosdem in eadem voluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmodi, quae ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime convalescunt, et ideo, quum sint nulla, ratione defectus consensus publicae honestatis iustitiam non inducunt. §. I. Idem quoque, si pubes et impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, et in quibus aetatem malitia non supplebat, per verba contraxerint de praesenti. Sponsalia enim illa, quae iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro, licet verba consensum exprimentia de praesenti haberent, et matrimonium contrahere intenderent contrahentes, per adven- tum pubertatis in matrimonium non transeunt de praesenti. NCC lllatrlllloniunl, quod ut matrimonium aetate non tenuit prohibente, per lapsum dicti temporis convalescit, nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum alium² con- ti-alientes eosdem cum eiusdem perseverantia voluntatis ad pubertatis tempora pervenisse constiterit evidenter; per clictuln tamen contractum, qui valuit, ut potuit, non sicuti agebatur, publicae honestatis iustitia est inducta. §. 2. Porro ex sponsalibus, quae parentes pro filiis puberibus vel im- puberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse con- senserint vel tacite, ut s³ si praesentes fuerint, nec contra- dixerint, obligantur, et ex-⁴ eis oritur iustitia publicae honestatis. Et est idem, si filii, tempore sponsaliorum ab- sentes, et etiam ignorantes, eadem sponsalia post scientes ratificaverunt tacite vel expresse⁵; alias ex sponsalibus, con- tractis a parcntibus pro filiis, nec ipsi filii obligantur, nec publicae honestatis iustitia inde surgit.

TITULUS III.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

CAP. I.

Inter baptizatum et levanten, filies et uxorem levantis, ante carnaliter⁶ itam, et snscipientem et patrem et matrem suscepit, et similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. H. d. usque ad §. Ex con- firmatione. Domin. — §. 1. Confirmado frontis inducit spiritualem cognationem, sicut baptisma. H. d. Domin.

Bonifacius VIII.

Nedum inter baptizatum et illum, qui eum suscepit¹ * de

autem Hugo laicus, eiusdem Th. superstitis patruus ipsum ab hereditate paterna conatur excludere hac causa⁴ ut sibi debitam vendicare asserens: praefatum Th. memoratae C., quam antea G. ipsius germanus quondam desponsaverat, licet copulati non fuerint⁵, non exstistisse maritum, impediende iustitia publicae honestatis, ac per hoc eululeni Th. filiuni eius legitimum non fuisse. Verum codeni Th. 6, qui se gerit pro herede legitimo proponente, quod ex desponsatione praedicta, utpote nulla, quum tempore huius nondum esset C. septennis, inter patentes suos contrahi non potuit impe- dimentum huius honestatis, et ipse de matrimonio in oculis eccle- siac celebrato nec⁷, duni idem Th. viveret impetito progenitus⁸, per favoris patrociniuni, quo prolis causa matrimonium iuvatur, debet leyitimts iudicari. E⁹ contra patruo respondente, quod prae- sumendum¹⁰ eral, Cassanclram tempore quo Guilelmus¹¹ despen- satione eandem aetatis fuisse legitimae, nisi contrarium probaretur, et

4) ac etiam: Hc 5) copula defuerit: ib. 6) C: L 7) neo idem T. dum viveret imperito: ib. 8) primogenito lamen per facinoris causam, quod praedicta causa itivatur: Hc; imperito per favoris patroc., quo prolis causa matrimonii debeat legitimum indicari: L 9) Et e: L 10) prae- menda erat C.: A 11) germanus: A 12) ponens: L 13) probatur: L 14) tenere: A 15) taliter: L 16) matre, dum sacpe dicti patri sui coniux legitima pistares procreatur: L 17) Guil.: deest: L 18) conv.: deest: ib. 19) per matrimonium: ib. 20) T.: ib. 21) in favorem et heres legitimus iudicari: ib.

T it. II. C ap. un. 1) ips. constiterit evidenter: A 2) alium do prae- ilitis: ib. 3) vel: A EF 4) ex: deest: A 5) add.: per modum aliquem suprascriptum: AC

baptismo, ac inter eundem baptizatum et suscipientis filios et uxorem, ante susceptionem carnaliter cognitam ab eodem, immo etiam inter suscipientem, patremque baptizati et matrem, cognationem spirituales in baptismo contrahi iure constat, quae cognatio et contrahendum matrimonium im- pedit, et dirimit post contractum. Et eadem, quae de susci- piente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda. §. I. Ex² confirmatione quoque seo frontis chrismatione³ spiri- tualis cognatio eisdem modis contrahitur, matrimonia simi- liter impediens contrahenda, et dirimens post contracta.

CAP. H.

Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium, sed non dirimit. Ioann. Andr.

Idem.

Per catechismum, qui praecedit baptismum, sacramen- torum fundamentum et ianuam reliquorum, cognatio spiri- tualis contrahitur, per quam contrahendum matrimonium impeditur, ut ex praedecessoris nostri Clementis Papae 111.1 decretali colligitur evidenter. Dicendo enim, quod talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur, quod afferat. Nam quod vix fit, fieri tamen dubium non exsistit. Per illam tamen cognationem matrimonium, post eam² contractum minime separatur.

CAP. III.

Unus tantum intervenire debet in levatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis; tamen, si plures interveniunt, cognationem con- trahunt spirituales. Et ex aliis sacramentis cognatio non contrahitur. H. d. Domin.

Idem.

nuamvis non plures, quam unus vir, vel una mulier ac- cedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem iuxta sacrorum canonum instituta: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur matrimonia¹ contra- henda impediens, et etiam post contracta dissolvens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idem iudicium est habendum. Ex datione vero aliorum sacramentorum cogna- tio spiritualis nequaquam oritur, quae matrimonium impedi- at vel dissolvat.

hoc se offerente nihilominus probaturum testes super sua assertione pars¹² produxit utraque. Sed cuius aetatis mulier ipsa desponsa- tionis illius tempore fuerit non probaverunt¹³. Tuae fraternitati, quid de hac controversia teneri¹⁴ debeat literatorie sciscitanti breviter¹⁵ respondemus, quod ad repellendum Th. ab hereditate paterna, quam possidet ex matre¹⁶ Th. saepedicti quum patris sui legitime putaretur procreatus, non solum probari oportuit, quod illa C., quando Guilelmus¹⁷ desponsavit eandem septennis exstitit, vel post septennium desponsatio per heneplacitum convaluerit¹³ inter sponso, verum etiam, quod Th. hoc non ignorans eam sibi postmodum¹⁹ copulavit; unde horum et praesertim eius, quod praefatus Hugo²⁰ se super aetatem mulieris praedf.ctae ostensurum obtulerit, probatione cessante in favorem²¹ prolis nominatus Th. clebet praefati patris filius heres legitimus iudicari.

Tit. III. Cap. I. 1) suscepit: ABCDEF 2) De: A 3) chrismate: AD Cap. II. 1) cf. c. 5. X. (4, 11.) 2) postea: ACD.

SEXTI DECRETALIU ~vi

LIBER QUINTUS.

TITULUS I.

DE ACCUSATIONIBUS, INQUISITIONIBUS ET DENUNCIATIONIBUS.

CAP. I.

Ex confesaione coram delegato, inquirente super certis criminibus deputato, facta, punitur confitens, Hect dicat, se prius diffamatum non fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. H. d. Domin.

Bonifacius VIII.

Postquam coram eo, qui contra te super certis criminibus inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisti confessus: frustra confessionem tuam, quo minus puniaris ex ea prout iustitia suadebit, eo praetextu impugnare contendis, quod super eisdem criminibus non fueras antea diffamatus, vel quod per eundem inquisitorem capitula, super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt.

CAP. II.

Valet inquisitio, facta super veritate criminum, omissa inquisitione infamiae, si reas praesens tacuil. H. d. secundas» Ioann. Andr.

Id enl.

Si is, cui contra te commissa fuerat simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te praesente, nec reclamante, aut l quicquam super hoc excipiente, infamiae inquisitione omissa, ad veritatem eorundem criminum inquirendam: processum huiusmodi ex eo, quod non fuit de infamia primitus inquisitum, ulterius impugnare nequibis.

TITULUS II.

DE HAERETICIS.

CAP. I.

Propter crimen haeresis clericum, in gnbnsclumue sacris ordinibus constitutum, solas eius episcopus degradare poterit. H. d. Dmnin.

Gregorius IX. Remensi Archiepiscopo et suis¹* Suffraganeis.

Quoniam episcoporum numerus, ad degradationem clericorum a canonibus constitutus, non potest de facili convenire: concedimus, ut sacerdotem vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum, quum pro haeresi fuerit curiae saeculari relinquendus, aut perpetuo immuranclus², convocatis abbatibus, aliisque praelatis et religiosi personis ac literatis suae dioecesis, de quibus expedire videbitur, suus solus possit episcopum degradare.

CAP. II.

Excmnnruuicationem incurrit sepeliens scienter haereticos, ve/ corsas receptatores, defensores vel fautores: nec absolvitur, nisi eximmet coram corpora: locas vero privatur sepultura. I-1. d. saque ad §. Inhibemus. Ilomin. — §. 1. Excommunicari debent laici, publice vel occulte disputantes de fide. II. d. Domin. — §. 2. Non valet promotio haereticorum, eis oredeutum, fautorum, receptatorum, et defensorum coram, noc filiorum suorum usque ad secundam generationem ad beneficia ecclesiastica vel officia publica. H. d. Doxuinic. — §. 3. Privad sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces haereticorum, et inabiles efficiuntur ad alia obtiunda, si scienter talla receperunt, H. d. Domin. — §. 4. Ntlla est emaucipatio filiorum vol subditorum per haereticos facta, etiamsi postea vitium detegatur. H. d. Dominicas.

Alexander IV. a

Quicumque haereticos, credentes, receptatores, defensores vel fautores eorum scienter praesumpserint ecclesia-

sticae tradere sepulturae, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiae se noverint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulent, et proiciant huiusmodi corpora damnatorum, et locus ille perpetua careat sepultura. j. I. Inhibemus quoque, ne cuiquam laicae personae liceat publice vel privatim de fide catholica disputare. Oui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. ^§. 2. Haeretici r.uttem, credentes, receptatores, defensores et fautores eorum, ipso-rumque filii usque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium publicum admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum et inane. §. 3. Ad haec quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus et quaecunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc privamus taliter acquisitis, volentes, quod tales et habitis careant perpetuo, et, si receperunt illa scienter, ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur. §. 4. Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam huiusmodi apparuerint 1 ante ipsam a via veritatis ad haereticas superstitionis invium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris, quum dignum sit, ut propter tanti atrocitatem delicti filii esse in parentum haereticorum desierint potestate.

CAP. III. I.

Fili et heredes petentium in infirmitate sua haereticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quod non sana mente vel perdita Joquela susceperint, si constat, quod erant sanae mentis, vel prius suspecti vel diffamati erant de haeresi: alias admittuntur, scilicet per testes fide dignos, non suspectos. Hm: draft Dominicas.

Idem Inquisitoribus haereticas pravitatis=.

Filii vel heredes illorum, qui, dum in aegritudinis lecto decumberent, petierunt haereticos consolatos 3, ut ab eis per manos impositionem consolationem reciperent secundum pessimam consuetudinem eorundem, siegue viam fuerint universae carnis ingressi, ad probancium, quod ipsi defuncti consolationem illam, immo verius desolationem, non sanae mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam, (quum tomen moris sit, ut dicitur, apud eos, quod nullum taliter- consolentur, qui non sit sanae mentis, et memoriam habeat ordinatam,) admitti non debent 4, si, dura vivebant, diffamati erant de haeresi ver) suspecti, aut legitime constitit, quod sanae mentis existentes huiusmodi haereticos petierunt. Alioquin admitti poterunt praedicti filii vel heredes ad probandum praemissa, non tamen per uxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, et specialiter fidei zelatores.

CAP. IV.

Relapsi in haeresim sunt tradendi curiae saeculari, licet poouiteat eos, et ad fidem redeant; non tatus denegatur eis sacramenta poeniteutiace et eucharistiae. H. d. Domiu.

Idem eisdem.

Super eo, quod scriptum legitur: „Ecclesia nulli claudit gremium redeunti," quoclique hi, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprii antistitis examinatione purgaverint, si deprehensi fuerint in abiurata haeresim recidis, saeculari decernuntur iudicio sine cilla penitus audientia relinquendi, quum scripturae huiusmodi vidcantur sibi i.nvicem adversari, quid tenendum sit per seden edoceri apostolicam postulastis. Nos itaque inquisitioni vestrac de

Cap. III. a) Decurtata est de narratione facti, el incipiebat oial: Ex parte et Pie, filii, Hect heredes non sint: Ioan. Andr.

Cap. III. 1) in A hoc loco excial lit.: de schisutafcis, dr(udc terme lit. curo raton.; de inquisitori bus haereticorum 2) inquis. etc.; dt c.fr. 11i 3) consolatos: AEF 4) add.: quum in pullo sic decedendo debeu t rolo-vari: A 5) et: AD c) add.: praedictos curo consolatos: .1; consolaturos: C

Lib. V. Tit. II. Cap. I. a) Incipiebat: Et si contra, et bene de medietate decurtata est: Ioan. lindr.

Cap. II. a) ser. 1254-61. Potthast no. 18115.

Lib. V. Tit. I. Cap. II. 1) nec: C 2) add.: quem tacito approbasse ceuseris: A

Ttt. II. Cap. I. 1) eius: ACIE 2) immutandus: AB

Cap. II. 1) apparuerint: EF

fratrum nostrorum consilio respondemus, quod taliter deprehensis, etiamsi 1, (ut dictum est,) sine ulla penitus audientia relinquenti sint 2 iudicio saeculari, si tamen postmodum poeniteant, et poenitentiae signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita sacramenta poenitentiae ac 3 eucharistiae deneganda.

CAP. V.

Excommunicati participes et socii criminis admittuntur in testes contra haereticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. H. d. Dom.

Idem eisdema.

In fidei favorem concedimus, ut in negotio inquisitionis haereticarum pravitatis excommunicati et participes vel socii criminis ad testimonium admittantur, praesertim in probationum aliarum defectum, contra haereticos, credentes, fautores, receptatores et defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis, et 1 ex numero testium aut personarum tam deponentium, quam eorum, contra quos deponitur, qualitate, ac aliis circumstantiis sic testificantes falsa non dicere praesumantur.

CAP. VI.

Ordinarii vel eorum delegati, et inquisitores sine poena excommunicationis facere habent executionem iustitiae contra haereticos per habentes jurisdictionem saecularem in loco, licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideant. H. d. Dominicus.

Idem eisdema.

Praesidentes regimini alicuius regni, provinciae sive loci, licet excommunicati, vel de facto tantum, et non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariam vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum haereticarum pravitatis, non valentium sine morae dispendio vel negotii periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiam exsequi, possunt et debent contra haereticos, credentes, fautores, receptatores et defensores eorum iustitiam et suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen praesidentibus praelibatis vel officialibus eorum propterea 1 in aliis casibus intelligatur concessum aliquod vel permissum.

CAP. VII.

Excommunicatus propter contumaciam non respondendi super haeresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur ut haereticus. H. d. Dom.

Idem eisdema.

Quum contumacia, in causa praesertim fidei, suspicioni praesumptionem adiiciat, vehementem; si suspectus de haeresi, vocatus a vobis, ut de fide respondeat, excommunicationis vinculo pro eo, quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat, per vos fuerit innodatus, quam si per annum animo sustineat' pertinaci, extunc velut haereticus condemnatur.

CAP. VIII.

Abiurans in indicio haeresim propter vehementem praesumptionem, si iterato labitur, licet non fuisset probatum plene, relapsus dicitur; secus, si levis eral praesumptio. H. d. usque ad §. Eum vero. Dominicus. — §. 1. Culpabilis in uno articulo haeresis, generaliter postea abjurando relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum separatim. H. d. Dominus. — §. 2. (Qui post aburationem haeresis, de qua convictus fuerat, vel postea convincitur, facto vel verbo haereticis communicat in rebus toleratis, relapsus dicitur. H. d. Dominus. — §. 3. Testis, in causa haeresis falsum deponens, licet perius ait, probat dicendo contrarium; dum tamen ex iudiciis constet, dictum non corruptionem, sed veritatem continere. H. d. — §. 5. Inquisitores, sopor haeresi deputati, non se intromittant de divinationibus vel sortilegiis, non sapientibus haeresim manifestam. H. d. Dominus. — §. 5. Inquisitores haeresis de quaestionibus usurarum se intromittere non possunt. H. d. — §. 6. Inquisitores possunt compelli heredes fautorum haereticorum, qui tamen haeretici non erant, ad implendum poenitentiam iniunctam jo bonis temporalibus; secus, si mortui sint, antequam fuerit poenitentia iniuncta. 11. d. Dom. — §. 7. Post mortem haeretici declarari potest, eum haeticum fuisse, ad finem confiscandi. Dom. — §. 8. Clerici, instruantes testes, non inquisitores veritatem investigent, puniri possunt per eos; et religiosi gravius puniuntur. Hoc dicit Dominicus.

Idem eisdem.

Accusatus de haeresi vel suspectus, contra quem de hoc

Tit. II. Cap. V. a) Decurtata est de narratione facti, quae olim incipiebat: Consuluit: Ioan. tindr.

Ti t. II. Cap. IV. 1) etiam: A 2) sunt: ib. 3) ant: ib.

Cap. V. 1) et: deest: AE

Cap. VI. 1) propt.: deest: A

Cap. VII. 1) si: deest: BDEF 2) sustinuerit: BC

crimine magna et vehemens suspicio orta erat, si haeresim in iudicio abiuravit, et postea committit in ipsa, censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abillationem suam haeresis crimen plene probatum non fuerit contra ipsum. Si autem levis et modica suspicio 1 illa fuerit 2, quamquam ex hoc sit gravius puniendus: non tamen debet in haeresim relapsorum poena puniri. §. 1. Eum vero, qui in una haeresis specie vel secta commisit, aut in uno fidei articulo seu ecclesiae sacramento erravit, et postmodum haeresim simpliciter vel generaliter abiuravit, si extunc in aliam 3 etiam haeresis speciem sive sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus ut relapsum in haeresim iudicari. §. 2. Ille quoque, de cuius lapsu in haeresim ante abiurationem constiterat 4, vel nunc constat, si post illam haereticos receptet, deducat, visitet sive associet, aut dona vel munera eis donet vel mittat, seu favorem eis impendat, qui excusari non possit etiam sine adoratione, (ut verbis vestris utamur,) merito debet iudicari relapsus, quum illum ex approbati a se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse. §. 3. Licet vero periuri a testimonio etiam post poenitentiam repellantur, si tamen ii, qui, coram inquisitoribus iurantes tam de se quam de aliis super facto haeresis dicere veritatem, eam celando deierunt 5, et postmodum velint corrigere dictum suum, contra se ac alios suos complices deponendo: quum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicibus apparuerit, tales non animi levitate, aut odii fomite, seu corruptione pecuniae, sed zelo fidei orthodoxae dictum suum velle corrigere, ac modo quae prius tacebant revelare: in favorem fidei, nisi aliud obsistat 7, stari debet tam contra se quam contra reliquos attestantibus eorundem. §. 4. Sane, quum negotium fidei, (quod summe privilegiatum existit), per occupationes alias non debeat impediri: pestis inquisitorum haereticarum, a sede apostolica deputati, de divinationibus aut sortilegiis, nisi haeresim sapienter manifeste, intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos. §. 5. De quaestionibus praeterea usurarum, motis etiam contra illos, quibus restitutionem usurarum in poenitentia pro haeresis crimine iniunxerunt, ac si illi se et sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesiae obligaverint, intromittere se non possunt, ne per causas huiusmodi offendiculum negotio fidei praeparetur. §. 6. Si vero pro his, quae in haeresi, receptando vel defendendo haereticos, seu eis favendo, non tamen existens haereticus, quis commiserit 10, sub obligatione bonorum suorum inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam ab eis poenitentiam et complendam, et, ea licet iniuncta, non tamen peracta, decessit; si per huiusmodi poenitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis eius temporalibus exsequendum, ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent heredes vel alii, ad quos cum suo onere bona huiusmodi devenerunt. Porro, si propter huiusmodi haereticorum receptionem, defensionem seu favorem quis ad faciendam poenitentiam, quam inquisitores ipsi iniungere vellent, bona sua obligaverit 10 eisdem, et, antequam ei poenitentia iniungeretur, decesserit: eius heredibus non est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. §. 7. In eo vero casu, quo heredes ad successionem non debent ob haeresim sus auctoris 11 admitti, non obstante, quod auctore 12 ipso vivente hoc non fuerit, interveniente ipsius morte, per sententiam declaratum, ad confiscationem 13 bonorum post mortem eiusdem nihilominus procedatur. §. 8. Sacerdotes insuper et alii clerici, qui negotium inquisitionis instruendo citatos haereticos vel eorum credentes de celanda veritate vel dicenda falsitate, seu eos indebite liberando inventi fuerint impedire, quum non sit dubium, eos ipsa 14 facere in favorem haereticarum pravitatis, per inquisitores a talibus compesci possunt, et poena debita castigari tam per captionem personarum quam alias, prout culpa exegerit delinquentis. Religiosi etiam sunt immurationis poena vel alia gravius puniendi quam saeculares, si inventi fuerint in haeresi, vel consimilibus deliquisse.

Cap. VI. a) Decurtata est de narratione facti, quae incipiebat: Quaesivistis: Ioan. Andr.

Cap. VII. a) Olim incipiebat: Consultationf. Ioan. Andr.

Cap. VIII. 1) praesumptio vel susp.: C 2) erat: A; fuit: BCEF 3) alia . . . specie . . . secta: BDEF 4) constiterit: A 5) deieraverint: 6) quo: ib. 7) obsisteret: ACF 8) et: AF. 9) commisit: ABCDEF 10) obligaverint eisd. sed.: A; obligant: F 11) actoris: 4, JE 12) satero: ABDF. 13) occupationem: BF. 14) ipsos ea: ABCDF.

CAP. IX.

Non valent statuta, per quao inquisitoris haeresis officium impeditur, vel retardatur.

Urbanus IV.

Statutum civitatis, castri, villae vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis haereticae pravitatis directe vel indirecte, ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri vel quomodolibet retardari, nullius exsistere firmitatis, ipsiusque civitatis vel loci dominum, potestatem, capitaneum, consules vel rectores, per quem vel quos 1 eadem civitas seu 2 locus regitur, quocunque nomine censeantur, ad statutum huiusmodi loci dioecisano vel eius vicario, aut inquisitori seu inquisitoribus labis praefatae sine morae dispendio exhibendum, et, si tale inventum fuerit, revocandum omnino, vel saltem eatenus moderandum, quod per illud inquisitionis processum non impediatur 3 vel aliquatenus retardentur, per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

CAP. X.

Officium inquisitoris haeresis morte concedentis non expirat, etiam quoad negotia prius non coepta vel exorta. H. d.

Clemens IV. Inquisitoribus haereticae pravitatis.

Ne aliqui dubitationem sollicitam excitantes, in dubium revocent, an officium inquisitionis haereticae pravitatis, sollicitudini vestrae intra certos limites ab apostolica sede commissum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit: praesenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quoad negotia vivente mandatore incepta, immo etiam quoad integra et non coepta, et quod plus est, quantum ad ea, quae tunc nequaquam emergerant, in favorem fidei post committentis obitum perdurare.

CAP. XI.

Informat inquisitores ad Delire, ut eius timorem hominum metui anteponan, in procedendo simul vel separatim contra haereticos et suos fautores, et etiam in eos absolvendo, quum vere redierint. — §. 1. Instruit inquisitores in modo examinationis testium; et in personis, quao testificata scribere debeant. H. d.-3. 2. Instruit inquisitores circa personas per quas impediri posset vel differri inquisitionis negotium. H. d.

Idem eisdem.

Ut officium inquisitionis contra haereticos in provincia, in qua vobis idem officium est commissum, auctoritate apostolica possitis efficacius adimplere: discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus ubique in praefata provincia simul vel separatim aut singulariter, prout negotii utilitas suadebit, contra haereticos, credentes, receptatores, fautores et defensores eorum, nec non contra infamatos de haeresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas, hominum metu divino timori postposito, procedatis. Si vero aliquis ex praedictis, haeretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiae unitatem: ei iuxta formam ecclesiae absolutorum beneficium impendatis, et iniungatis eidem quod iniungi talibus consuevit, proviso sollerter, ne simulata conversione redeant fraudulenter, et vos 1, immo se ipsos, fallentes sub agni specie lupum gerant. I. Verum, quia in tam gravi crimine cum multa oportet cautela procedi, ut in reos sine

ullo proferatur errore durae ac dignae severitas ultionis: volumus et mandamus, ut in examinatione testium, quas recipi super crimine praedicto ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas et 2 discretas personas, in quarum praesentia per publicara, si commode potestis habere, personara, aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem depositiones testium conscribantur 3. Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium, et ad faciendum omnia, quae in commissio vobis officio ad scriniarii seu tabellionis officium pertinent, teneri districte praecipimus, quum per vos 4 fuerint requisiti, omnes et singulos vestri ordinis fratres, qui, dum essent in saeculo, tabellionatus 5 officium habuisse aut 6 exercuisse noscuntur, et illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione praefati negotii fidei fuit ab apostolica sede commissum et in posterum committetur, concedentes huiusmodi fratribus, nec non et aliis religiosis quibuslibet, qui similiter, dum essent in saeculo, tabellionatus 7 officium habuerunt 3 et exercuerunt, quibusvis etiam clericis saecularibus officium ipsum habentibus, etiam si iidem fratres religiosi et clerici sint in sacris ordinibus constituti, exercendi libere officium ipsum quoad praemissa, non obstante statuto aliquo contrario canonis vel ordinis quocunque vallato munimine, potestatem 9. §. 2. Compescendi praeterea monitione praenissa per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, praedicatores quaestuarios, (ubi contigerit pro inquisitionis seu fidei negotio congregationem fieri, vel alias eidem negotio quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri,) a praedicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet, (quorum interest tantum caritativa subsidia suppliciter lo petere, ac indulgentiam, si forte habent, exponere,) liberam vobis et singulis vestrum concedimus auctoritate praesentium facultatem. Denique, ut circa praemissa plene vobis et singulis vestrum coercionis expedita et inviolabilis adsit auctoritas, volumus, ut ea omnia viriliter exsequamini, si opus fuerit, invocato auxilio brachii saecularis, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstantibus aliquibus privilegiis vel indulgentiis quibuscunque personis cuiusvis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus vel universitatibus civitatum et locorum specialiter vel generaliter sub quacunque verborum expressione vel forma a memorata sede concessis, vel in posterum concedendis, quum ex huiusmodi vel aliis privilegiis vel 11 indulgentiis nullum vobis 12 in tantae pietatis negotio velimus 13 obstaculum interponi, et constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Statuimus, insuper, ut potestas, capitaneus, seu rector vel consules, seu quivis alii, qui civitati praesunt vel loco alteri ad praesens, aut praeerunt 14 in futurum, ad requisitionem dioecesanorum vel vicariorum suorum, seu inquisitorum haereticae pravitatis, iurent praecise attendere inviolabiliter et 15 observare 16 ac facere a suis subditis observari toto tempore sui regiminis in terris suae iurisdictioni regiminive subiectis constitutiones contra haereticos, credentes, receptatores, fautores et defensores eorum, ipsorumque filios et nepotes a sede apostolica promulgatas ac etiam approbatas, quas 17 qui iurare noluerit et servare, ut infamis, et tanquam haereticorum fautor ac de fide suspectus officio et honore sui regiminis spoliatur, nec ulterius potestas, capitaneus, consul vel rector habeatur in aliquo, aut de cetero in 18 aliquam dignitatem vel officium publicum ulterius assumatur, et quae ut potestas, ballivus, consul vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

Tit. II. Cap. X. a) decret. dat. Perusii P. A. I. (5265.) exstat ap. Sbaralea Bull. Franciscan. III., 39. — Potthast no. 19379. — directa: fratribus ordin. minorum inquisitoribus haeret. pravit. auct. sed, ap. deputatis et in posterum deputandis. b) add.: forsan: orig. c) an processus per vos, seu alios fratres vestri ordinis, quibus officium contra respersos haeretica pravitate, infra certos limites exstitit ab ap. sede commissum in casibus aliquibus habitis qui post Romani pontificis obitum cuius auctoritate vobis idem est commissum emergerunt, et in nonnullis alius, in quibus licet antea emergerent, vivente tamen codera Romano

pontifice per vos vel alios inquisitores praedictos non fuerat aliquo modo processum, robur obtinent firmitatis, tenore praesentium in favorem fidei declaramus, decernimus et etiam statuimus, huiusmodi processibus per vos et alios inquisitores praedictos taliter habitis nequaquam obstare, quod tempore Romani pontificis, cuius auctoritate huiusmodi officii erat facta commissio, non fuerint inchoati; et ne de cetero similem dubitationem moveri contingat, hoc idem in similibus habendis in posterum praetextu commissionum factarum hactenus et faciendarum a nobis vel nostris successoribus decernimus et statuimus observari. Nulli ergo. etc.

Tit. II. Cap. IX. 1) per quos: AD 2) vel: BCP 3) Impediatur: O 4) retardetur: F
Cap. X. 1) infra: ACDE
Cap. XI. 1) nos: AB 2) ac: /la 3) describantur: A 4) add.: vol por deputatos ad hoc a vobis: ib. 5) add.: bujes: A. 6) se: ACDE;

ot: F 7) dieti tab.: AB 8) habuerint... esorcuerint: ABF 9) plenariam facultatem: A 10) humiliter: C; simpliciter: E 11) ot: AB 12) nobis: AB 13) volumus: ABD 14) praefuorint: ACDEF; add.: pro tempero: A 15) et: deest: BE 16) servare: CDF 17) quao: AUCUF 18) ad: ACDEF

CAP. XII.

Comprehendit ista decretalis plura utilia pro expediendo officio inquisitionum. Dat enim ele potestatem committendi citationes et sententiarum deunnciationes. Dat potestatem vocandi peritos, ciernen et populum, ut eis assistant. Dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in alia provinciam se transtulerunt. Dat potestatem repetendi libros et processus, commutandi et mitigandi poenas, privandi et privatos nunciandi officiis et houoribus haereticos, fautores et defensores eorum, ita filmen, quod hoc fiat de dioecesanorum, vel, in eorum absentia, vicariorum suorum consilio, nisi iidem scienter talibua beneficia contulissent. H. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII. Inquisitoribus' haereticae pravitatis.

Ut commissi vobis officii debitum utilius et uberius ² exsequamini, sanctae memoriae Innocentii, Alexandri et Clementis praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, vobis et vestrum singulis cominittendi citationes et denunciationes sententiarum, quas in quoslibet haereticos, credentes, receptatores, defensores et fautores eorum tuleritis; advocandi quoque, prout expedierit, peritos quoslibet, ut vobis assistant et in huiusmodi ferendis sententiis praebent consilium opportunum, ac eis, quod super his vobis ³ humiliter pareant, in virtute obedientiae iniungendi; convocandi etiam clerum et populum civitatum, castrorum aliorumque locorum, prout dicto negotio fidei videritis expedire, et contra illos, quos in provincia ⁴, in qua vobis inquisitionis officium est commissum, haeresis ⁵ * crimen constiterit commisisse, (licet ad alias partes se transferendos duxerint,) procedendi; nec non faciendi a quibuslibet assignari vobis libros, seu quaternos et alia scripta, in quibus inquisitiones factae, ac processus per quoscumque auctoritate sedis apostolicae vel legatorum eius habitati contra haereticos continentur; et illorum, qui, vestris mandatis obedientes humiliter, stant ⁶ propter haeresim in carcere vel muro reclusi, poenam una cum praelatis, quorum iurisdictioni subsunt, mitigandi vel mutandi, quum videritis expedire; privandi praeterea vel privatos ⁷ nunciandi dignitatibus ac aliis beneficiis ecclesiasticis de dioecesanorum, vel, eis absentibus, vicariorum suorum consilio, et officiis publicis ac honoribus quibuscunque eosdein haereticos, credentes, receptatores et defensores ipsorum; eorumque filios et nepotes ⁹, plenam concedimus facultatem. Sunt autem dioecesani in privando tales vel nunciando privatos beneficiis et ¹⁰ * huiusmodi requirendi, nisi forte constaret legitime, quod iidem scienter huiusmodi personis eadem beneficia contulissent. Tunc enim eos in his reduirendos non esse censemus, sed potius a suo iudice puniendos.

CAP. XIII.

Christiani, ad Iudaismum transmites et redeuntes, haeretici reputantur. H. d. secundum Sena.

Idem.

Contra Christianos, qui ad ritum transierint vel redierint Iudaeorum, etiamsi huiusmodi redeuntes, dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen absolute aut praecise coacti, baptizati fuerunt ², erit ³ tanquam contra haereticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos seu Iudaeos convicti, et, sicut contra fautores, receptatores et defensores haeticorum, sic" contra fautores, receptatores et defensores talium est ⁵ procedendum.

CAP. XIV.

Non confiscantur dotes uxorum innocentium propter haeresim maritorum. H. d. secundum Zonz.

Idem.

Decrevit felix recordationis Innocentius Papa IV., quod propter haeresim maritorum uxorum catholicarum dotes non debeant confiscari. Quod intelligendum fore censemus, nisi forte mulieres ipsae cum viris matrimonialia contraxissent, quos haereticos tunc sciebant.

CAP. XV.

Filii haeticorum usque ad secundara lineam paternam, ad primam yero maternam, sunt inhabiles ad beueficium ecclesiasticum vel officium saeculare, si patres ante mortem ecclesiae reincorporati non fuerint. II. d. secundum Dom.

Idem.

Statutum felix recordationis Innocentii' et Alexandri

praedecessorum nostrorum, ne videlicet haeretici, credentes, receptatores, defensores et fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem, ad aliquod beneficium ecclesiasticum seu publicum officium admittantur, quod, si secus actum fuerit, sit irritum et inane, primum et secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus; per maternam yero ad primum duntaxat volumus hoc extendi. Hoc sane de filiis et nepotibus haeticorum ², credentium et aliorum huiusmodi, qui tales esse vel tales etiam ³ decessisse probantur, intellegendum esse videtur, non autem illorum, quos emendatos esse constiterit et reincorporatos ecclesiae unitati, et pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiae poenitentiam recepisse, quam ipsi vel iam perfecrerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistent, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.

CAP. XVI.

Inquisitor Papae super haeresi sine epeciali mandato non inquit contra episcopum, sed, si eum culpabilem sciverit, nuntiabit Papae. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Inquisitores haereticae pravitatis, ab apostolica sede seu alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra episcopos nequeunt, aut eius praetextu procedere contra eos, nisi in literis commissionis apostolicae, quod hoc possint, contineatur expresse. Si tamen inquisitores ipsi episcopos vel alios superiores praelatos sciverint vel invenerint circa crimen haeseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos exsistere vel suspectos: id tenebuntur sedi apostolicae nunciare.

CAP. XVII.

Non derogatur ordinariis super proeessu haeticorum, Hect Papa generaliter alteri deleget. Et super codera facto episcopus et inquisitor possunt procedere communiter vel divisim, vel proferre sententiam; in qua si discordant, debent Papae referre. Et episcopi, qualitercunque proceedant, debent servare modum inquisitoribus impositum. H. d. Domin.

Idem.

Per hoc, quod negotium haereticae pravitatis alicui vel aliquibus ab apostolica sede generaliter in aliqua provincia, civitate vel dioecesi delegatur, dioecesanis episcopis, quin et ipsi auctoritate ordinaria vel delegata, si habent, in eodem procedere valeant, nolunus derogari. Verum, ut dictum inquisitionis negotium efficacius, melius utiliusque procedat, concedimus, quod per episcopos ipsos et per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel divisim. Et si divisim processerint, teneantur sibi invicem communicare processus, ut per hoc possit melius veritas inveniri. Et nisi hoc casu inquisitores in sententiae prolatione dioecesanis vel econtra duxerint deferendum, per utrosque simul sententia proferatur. In qua ferenda si non convenerint, per utrosque negotium sufficienter instructum ad sedem apostolicam remittatur. Sive autem ordinaria sive delegata episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum observent, quem inquisitores possunt et debent per iura comunia, vel per speciales concessionem seu ordinationes sedis apostolicae observare.

CAP. XVIII.

Episcopis et inquisitoribus haeresis non resistant, sed omnino pareant domini temporales, et de eo erimine non cognoseant; alias, prout dicitur hic, puniuntur. H. d. secundum Zenz.

Idem.

Ut inquisitionis negotium contra haeticam pravitatem ad Dei gloriam et augmentum fidei nostris temporibus prosperetur, leges quasdam, per Federicum ohm Romanorum imperatorem, tunc in devotione Romanae persistentem ecclesiae, promulgatas, quatenus Dei et ecclesiae sanctae suae honorem promovent, et haeticorum exterminium prosequuntur, et statutis canonicis non obsistunt, approbantes et observari volentes, universos' saeculi potestates et dominos temporales, ac provinciarum, terrarum, civitatum aliorumque locorum rectores, quibuscunque dignitatibus vel officiis aut nominibus censeantur, requirimus et moneamus, ut, sicut reputari cupiunt et haberi fideles, ita pro

T i t. II. C a p. XII. 1) Inq. . . . prav.: deest: A 2) ulterius : ib. 8) vob.: deest: CDEF; sup. . . . vob.: deest: B 4) add.: praedicta: A 5) haereeos: A CDEF; add.: in: A C 6) statim: A 7) add.: potius: ACD 8) eorum ipsorumque: A 9) hoc loco repetauntur in A verba supra exstantia: personatibus . . . quibuscunque. 10) et: deest: ACDEF
Cap. Xrii. 1) sed: A CDF; seu: E 2) fuerint: BCE; add.: aut dum

erant infantes baptizati fuerunt: A 3) est: AC 4) sic: deest: ACF 5) est: deest: CDEF

Cap. XV. 1) cf. c. 10. X. de haeret. (5, 7.) et supra eod. c. 2. 2) add.: dicatorum: A 3) et: A

Cap. XVIII. 1) universas : A

defensione fidei dioecesanis episcopis et inquisitoribus haereticae pravitatis, a sede apostolica deputatis aut in posterum deputandis, pareant, et intendant in haereticorum, credentium, fautorum, receptatorum et defensorum ipsorum investigatione, captione ac custodia diligenti, quum ab eis fuerint requisiti, et ut praefatas personas pestiferas in potestatem seu carcerem episcoporum aut inquisitorum dictorum³, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandaverint, infra eorundem dominorum potestatem⁴ vel rectorum districtum ducant vel duci faciant sine mora, ubi per viros catholicos a praefatis episcopis seu inquisitoribus⁵, vel eorum aliquo deputatos sub arcta et diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per ecclesiae iudicium terminetur, utque de haeresi a dioecesano episcopo vel inquisitore seu inquisitoribus condemnatos praefati potestates, domini⁶ temporales sive rectores, vel eorum officiales seu nuncii sibi relictos statim recipiant⁷ indilate animadversione debita puniendos, non obstantibus appellationibus seu proclamationibus praedictorum nequitiae filiorum, quum tam secundum ordinationem praedecessorum nostrorum, quam secundum legem imperialem appellationis et proclamationis beneficium expresse sit haeticis et credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus et defensoribus interdictum. Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis temporalibus et rectoribus eorundemque⁸ officialibus supra dictis, ne ipsi de hoc crimine, quum mere sit ecclesiasticum, quoquo modo⁹ cognoscant vel iudicent, sive captos pro eodem crimine absque dictorum episcoporum sive inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia vel mandato a carcere¹⁰ liberent, aut executionem, sibi pro huiusmodi crimine a dioecesano vel inquisitoribus seu inquisitore iniunctam, prompte, prout ad suum spectat officium, facere seu adimplere detrectent, vel alias dioecesanorum¹¹ * aut¹² inquisitorum iudicium, sententiam seu processum directe vel indirecte impedire praesumant. Si quis yero de praedictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus seu ballivis, contra praedicta fecerit, aut praefato fidei negotio, saepe fatis dioecesano episcopo vel inquisitoribus incumbenti, se opponere forte praesumpserit¹³ vel ipsum aliquatenus impedire, nec non et qui scienter in praedictis dederit auxilium consilium vel favorem: excommunicationis se noverit mucrone percussus. Quamvis si per annum animo sustinuerit pertinaci: extunc velut haereticus condemnatur.

CAP. XIX.

Bona haeticorum ipso iure sunt confiscata, quod probatur triplici argumento legant. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum saecularem, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Ioann. Andr.

Idem.

Quum, secundum leges civiles, nefarias, naturae contrarias, incestas¹ nuptias contrahentes eo ipso suarum dominium rerum perdant² *, et mulier, humanam legem transgrediens, et, praesertim parentibus suis non consentientibus, raptoris nuptias eligens, bona omnia, quae per legem sibi obveniant a raptore ac aliis consortibus raptus³, ipso iure amittit, certoque casu deferantur in fiscum, ac etiam illicitas species transvehens, aut rerum vectarum professionem omittens earundem specierum et rerum proprietate⁴ hoc ipso privetur, et fisco rerum et specierum dictarum proprietate acquiratur: bona haeticorum, qui gravius, horribilius ac detestabilius quam praedicti delinquant, ipso iure de fratrum nostrorum consilio decemimus⁵ confiscata. Confiscationis tamen huiusmodi executio vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per principes aut alios dominos temporales iuxta Gregorii Papae praedecessoris nostri declarationem, antequam per episcopum loci, vel aliam personam ecclesiasticam, quae super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

Tit. III. a) *Decretalis edita fuit in die ascensionis Domini extracta esse videtur ex alia eodem die publicata, quae exstat ap. a Bonifacio P. A. III. (1297.) — Potthast no. 2452o. — quae Raynald. Ano. ad a 1297. no. XXXV.*

TU. II. Cap. XVIII. 2) seu: AC 3) praedictorum: **ABCD** 4) potestatem: **ACD**; **add.**: vol: A 5) **add.**: ecclesiasticus: A 6) aut dom.: ib. 7) recipere tenentur: C 8) eorumque: **ABF** 9) aliquatenus: A 10) captione vel carcere: **ABC** 11) dioecesanum: **ABCDEF** 12) val: **ABCF** 13) praenuntiaverint: AE
Cap. XIX. 1) et incest.: **ACDF** perdat **BCDES**
rept.: AC 4) proprietatem ipso amittit: C; p iUreA 5) declaramus

CAP. XX.

In causa haeresis proceditur simpliciter et de plano, et dicta testium et accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. i.l.d. secundum Zenz.

Idem.

Statuta quaedam felices recordationis Innocentii, Alexandri et Clementis praedecessorum nostrorum, quibusdam declaratis et additis, recensentes, concedimus, quod in inquisitionis haereticae pravitatis negotio procedi possit simpliciter et de plano, et absque advocatorum ac iudiciorum streptu et figura. Iubemus tamen, quod, si accusatoribus vel testibus in causa haeresis intervenientibus seu deponentibus propter potentiam personarum, contra quas inquiritur, videant episcopus vel inquisitores grave periculum imminere, si contingat fieri publicationem nominum eorundem, ipsorum nomina³ non publice, sed secreto coram dioecesano episcopo, vel, eo absente, ipsius vicario, quando inquisitores procedunt, quando yero procedit episcopus, coram inquisitoribus, si haberi commode possit¹ copia eorundem, ac nihilominus, sive episcopus sive inquisitores processerint, aliquibus aliis personis providis et honestis iurisque peritis, quas ad hoc vocari, et eis per totum processum, super quo deliberandum est, seriose manifestari ac integraliter explicari, et de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationem procedi volumus, exprimantur, sicque, (non obstante, quod illis, contra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum⁵ non fuerint publicata,) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem. Et ut eorundem⁶ accusatorum et testium periculis efficacius occurratur, et cautius in⁷ inquisitionis negotio procedatur: praesentis constitutionis auctoritate permittimus³, quod episcopus vel inquisitores secretum possint indicare illis, quibus, (ut praemisum est), processum huiusmodi explicabunt, et in eos, si arcana consilii seu processus, sibi sub secreto ab eisdem episcopo vel inquisitoribus patefacta, praeter eorum licentiam alii⁸ patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant, (si eis expedire videbitur,) promulgare, sic tamen, quod inquisitores episcopum, vel episcopum⁹ inquisitores non excommunicent hac de causa, sed ipsi ex iniuncto ex nunc¹⁰ a nobis sub virtute sanctae obediendae districto¹¹ praecepto ad secretum huiusmodi teneantur. Cessante yero periculo supra dicto, accusatorum et testium nomina, prout in aliis sit iudiciis, publicentur¹². Ceterum in his omnibus praecipimus¹³ tam episcopos quam inquisitores puram et providam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, ubi est securitas, periculum esse dicant, nec in eorum¹⁴ discrimen securitatem asserant, ubi tale periculum immineret, super hoc eorundem conscientias onerantes. Constitutiones yero, ordinationes et mandata alia praedecessorum nostrorum, in¹⁵ negotio haereticae pravitatis facta, concessa seu etiam ad consulta responsa, quae constitutionibus supra scriptis, super eadem editis pravitatem, non obviat, in suo volumus robore permanere.

TITULUS III.
DE SCHISMATICIS.

CAP. UN.

In prima parte ponit arengam usque ad vers. Iacobum videlicet, in qua dicit, quod Columnenses Iacobus et Petrus, olim cardinales et filii Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati, noluerunt ad corredire, sed in profundum malorum descendentes sua aggravabant denota; quare varias poenas tulit in eos, quas ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit poenas, quas protulit in ipsos Iacobum et Petrum, usque ad vers. Contra natos. Ibi tordo ponit poenas, quas tulit contra filios et posteros dicti Ioannis, neque ad vers. Omnino. Ibi quarto imponit poenas illis, qui de cetero deliberate dictos Iacobum et Petrum cardinalibus habuerint, val dio vel praedictis natis Ioannis favorem praebuerint, usque ad vers. Haec et alia. Ibi quinto et ultimo ratificat, innovat et confirmat praedicta, et ea praecipit inviolabiliter observari, et iubet similes excessus pueri similibus poenis in posterum. II. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.3

Ad succidendos infructuosos palmites pestiferos et

foro commissi sen confiscata: AC
Cap. XX. 1) et: **deest**: AB 2) in: **deest**: BDE 3) **add.**: exprimentur: A 4) posset... eorum: A 5) cortina: ABCE 6) eorum: CE 7) in: **deest**: ADE 8) concedimus: A 9) episcopos non: ib. 10) tunc: BO 11) **districte**: **ACDF**; **deest**: B 12) **add.**: no por inocentes et malos condemnari contingat forsitan innocentes et bonos: A 13) **asid.**: volumus et: ib. 14) eorundem: AC 15) super: ib.

nocivos, quos, quasi ficus fatua, domus de Columna produxit, nescientes in semitis iustitiae dirigere gressus suos, ad cor reverti, et agere poenitentiae dignos fructus, licet diutius expectatos, (Iacobum videlicet de Columna, et Petrum nepotem ipsius, olim sanctae Romanae ecclesiae cardinales, et filios quondam Ioannis de Columna, fratris dicti Iacobi, et patris Petri praefati posteros, et I fautores et sequaces eorum,) in virtute Altissimi exsurgentes, spiritua-liter et temporaliter contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis 2 Iacobo et Petro, descendantibus in profundum malorum, et molientibus inconsutilem tunicam Domini, sanctae videlicet ecclesiae scindere unitatem, et ut gladium acuentibus linguas suas, et prorumpentibus non tam in verba biasplemiae 3 * et schismatica, quam insana, quae in scriptis redacta sub sigillis, quibus, antequam essent depositi, utebantur, per Urbem et diversa mundi climata destinaverunt, aestimantes 4 loquacitatem facundiam, et maledicere conscientiae bonae signum, et conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem lacerare convicii praesumpserunt. Quorum dicta licet possemus superiori assertionem convincere, et luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare responsum, ut contrita eorum rabies auctoritate sonora praesidentis in supremo iudicii solio frangeretur, et patens veritas per se ipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret. Processus tamen contra ipsos et alios fecimus successive varios, diversisque temporibus spirituales et temporales poenas et sententias continentes et muletas. Quorum, (quia totum tenorem constitutionis 5 * in praesenti inserere longum esset,) ex eis quaedam compendiose collata 6 * huic nostrae constitutioni duximus inserenda ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum, videlicet: quod ex causis, quae rationabiliter nos moverunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum et Petrum a cardinalatibus eiusdem ecclesiae et ab omni cardinalatus commodo et honore, ipsosque iudicavimus schismaticos et blasphemos, et tanquam haereticos puniendos, expositis personae eorum a fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus et praelaturis perpetuo privantes eosdem, et reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus et immobilibus, iuribus et iurisdictionibus publicatis. Contra natos insuper et posteros dicti Ioannis spiritualiter et temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis et iuribus publicatis et confiscatis, ipsisque 7 posteris dicti Ioannis, per masculinam et femininam lineam descendantibus, indignis perpetuo redditus ad cardinalatus honorem et quaelibet officia, beneficia et ministeria in ecclesia memorata vel eius curia, alibi yero usque ad quartam generationem. Omnem personam, praesentem et futuram, cuiuscunque fuerit prae-eminentiae *, conditionis, dignitatis aut status ecclesiastici vel mundani, (etiāsi foret sanctae Romanae ecclesiae cardinalis,) quae ipsos Iacobum et Petrum, vel eorum alterum scierit et deliberate pro cardinalibus habuerit et tenuerit, aut ad cardinalatum admiserit, seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominaverit, assumpserit vel receperit, seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium vel favorem, excommunicationis sententia duximus innodandum, a qua absque expressa licentia Romani Pontificis non possit absolveri, nec etiam per collegium apostolicae sedis eadem sede vacante. Eamque praelatione, dignitate, statu et honore ecclesiasticis omnino privamus, nihilominus omnes, qui dictis Iacobo et Petro alias et natis dicti Ioannis favorem praebuerint vel auxilium in rebellionem vel schismate persistentibus, excommunicationis sententia innodantes. Haec et alia, per nos facta in praedictis nostris processibus, et in literis nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuo valitura ratificamus, confirmamus et etiam innovamus, eandemque 10 de novo facimus de fratrum nostrorum con-

silio praedictorum. Et ut dictorum malitia non inveniat successorem, et punitae transgressionis exemplar retrahat alios ab offensa, ac in oblivionem veritas veniens non vagetur incerta: statuimus atque decrevimus, ut et ipsa inviolabiliter observentur, et quod similes excessus et culpa poenis similibus in posterum puniantur.

TITULUS IV. DE HOMICIDIO.

CAP. I.

Per assassinos faciens vel tantum mandante aliquem interfici, tanquam ab omnibus diffidatus absque alicuius prolatione sententias incurrit excommunicationis et depositionis ab officio et beneficio. H. d. secundum Zenz.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensia.

Pro humani redemptione generis de summis coelorum ad ima mundi descendens, et mortem tandem subiens temporalem Dei Filius Iesus Christus, ne gregem sui pretio sanguinis gloriosi redemptum, adscensus post resurrectionem ad Patrem, absque pastore desereret, ipsius curam B. Petro Apostolo, ut suae stabilitate fidei ceteros in Christiana religione firmaret eorumque mentes ad salutis opera suae accenderet devotionis ardore, commisit. Unde nos, eiusdem Apostoli effecti disponente Domino, licet immeriti, successores, et ipsius redemptoris locum in terris, quanquam indigne, tenentes, circa gregis eiusdem custodiam solliciti excitati vigiliis et animarum salutis iugis attentione cogitationis intendere submovendo noxia et agendo profutura debemus, ut, excusso 1 a nobis negligentiae somno, nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas 2 Deo lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus. §. I. Quum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate detestandaque saevitia mortem sitiunt aliorum, ut ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurent etiam animarum, nisi eos exuberans gratia divina praevenierit 3, ut sint armis spiritualibus praemuniti, ac omnis potestas tribuatur a Domino ad iustitiam rectumque iudicium exercendum: nos, tanto periculo volentes occurrere animarum, et tam nefarias praesumptiones 4 * ecclesiasticae animadversionis mucrone ferire, ut metus poenae meta huiusmodi praesumptionis existat, praesertim quum nonnulli magnates, taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinatorum domino impetrare, siegue ab eo non absque Christianae dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam: §. z. Sacri approbatione concilii statuimus, ut, quicumque princeps, praelatus seu quaevis alia ecclesiastica saecularisve persona quempiam Christianorum per dictos 5 * assassinos interfici fecerit vel etiam mandaverit, (quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur,) aut eos receptaverit vel defenderit seu occultaverit, excommunicationis et depositionis a dignitate, honore, ordine, officio et beneficio incurrat sententias ipso facto, et illas 6 * libere aliis per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur. Sit 7 * etiam cum suis bonis mundanis omnibus tanquam Christianae religionis aemulus a toto Christiano populo perpetuo 8 diffidatus, et, postquam probabilibus comiserit argumentis 9, aliquem scelus tam execrabile comiserit, nullatenus alia excommunicationis vel depositionis seu diffidationis adversus eum sententia requiratur.

CAP. II.

Sine poena irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram indice saeculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur poena sanguinis, expresse protestando, quod ad poenam sanguinis non intendunt. H. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Praelatis vel clericis quibuscunque, qui, de laicis suis malefactoribus querelam penes saecularem iudicem 1 deponentes, petunt emendam sibi fieri, et provideri, ne contra eos talia de cetero praesumantur, protestando expresse,

Tit. IV. Cap. I. a) *Compil. c. un. le. t. — In Bulla: Ad exped. no. 32.* b) *corporalem: Id; deest: Ic* e) *accessionem: Ia; accessione: le; accensione: ILd.*

Tit. III. Cap. un. 1) et: *deest: ADEF* 2) diet.: *deest: O* 8) blasphemia: *ACDF* 4) extimantes: *ACDE* 5) constitutioni praeconi: *ABCDEF* 6) collecta: *16.* 7) ipsis: *ACD* 8) eminentiae: *ABCDEF* 9) aut: *ACF* 10) eadem: *C;* eademque: *DEF*

Tit. IV. Cap. I. 1) excluso: *ABIC* 2) *add.*: ipsas: *ACILEf* 8) prae-

venerint: *ABRE* 4) nefarios praesumptores: *ACDI* 5) praedictos: *ABODEFI* 6) lata: *elude* 7) sic: *ABlabc* 8) perp.: *deest: BE* 9) documentas: *Ala*

Cap. II. 1) saeculares indices: *A.*

quod ad vindictam seu poenam sanguinis non intendunt, imputari non debet, quamvis alias in tali casu de iure debeat poena sanguinis irrogari, si iudex mortem illis inferat iustitia exigente. Alioquin si praelati aut 2 clerici propter metum huiusmodi, quia iudex ad poenam sanguinis posset procedere, de suis malefactoribus taliter conqueri non auderent: daretur plerisque materia trucidandi eosdem, et ipsorum bona libere depraedandi.

CAP. nI.

Mandanti aliquem verberari? secuta moro imputatur. H. d. secundum Zonz.

Idem.

Is, qui mandat aliquem verberari, licet expresse inibeat, ne occidat ullatenus vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius, fines mandati excedens, mutilet vel occidat, quum mandando in culpa fuerit, et, hoc evenire posse, debuerit cogitare.

TITULUS V. DE USURIS.

CAP. I.

Primo innovat et observari praecipit Lateranense concilium contra usurarios editum, usque ad vers. Et quia, ubi praecipit omnibus dominio et universitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exereendum fœnus, vel conductas habere, et quod aliquis eis ad Loe domos non locet, usque ad vers. Qui vero, ubi imponit poenam clericis contra facientibus, usque ad versic. Ceterum, ubi imponit poenam laicis, et hoc facit usque in Suero. Ioann. Andr.

Gregorius X. in generan concilio Lugdunensia.

Usurarum voraginem, quae animas devorat et facultates exhaurit, compescere cupientes, constitutionem Lateranensis I concilii contra usurarios editam sub divinae maledictionis interminatione praecipimus inviolabiliter observari. Et quia, quo minor foeneratoribus aderit foenerandi commoditas, eo magis adimetur fœnus exercendi libertas: hac generali constitutione sancimus, ut nec collegium, nec alia universitas vel singularis persona, cuiuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, alienigenas et alios non oriundos de terris ipsorum, publice foenebrem pecuniam exercentes aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere vel conductas habere, aut alias habitare permittant, sed huiusmodi usurarios manifestos omnes infra tres menses de terris suis expellant, nunquam aliquos tales de cetero admissuri. Nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui yero contra¹ fecerint, si personae fuerint ecclesiasticae, patriarchae, archiepiscopi, episcopi³ suspensionis, minores vero personae singulares excommunicationis, si autem collegium seu alia universitas, interdicti sententiam ipso facto se noverint incursum. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato: terrae ipsorum, quamdiu in eis iidem usurarii commorantur, extunc ecclesiastico subiaceant interdicto. Ceterum si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu omni cessante privilegio per censuram ecclesiasticam compescantur.

CAP. II.

Manifestis usurariis, licet mandaverint usuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat, vel secundum formam huius decreti idonee caveatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem Lateranensis concilii poenam incurrunt. Testamonta ipsorum aliter facta non valent, neo debet eis aliquis interesse, vel eos absolvere vel ad confessionem admitttere. H. d. Ioann. Andr.

Idem¹a.

Quamquam usurarii manifesti de usuris, quas receperant, satisfieri expressa quantitate vel indistincte in ultima voluntate mandaverint: nihilominus tamen eis ecclesiastica sepultura denegetur, donec de usuris ipsis fuerit, (prout patiuntur facultates eorum,) plenarie satisfactum, vel illis, quibus facienda est restitutio, si praesto sint ipsi, aut aliis², qui eis possint acquirere, vel, eis absentibus, loci ordinario

Tit. V. Cap. I. a) c. 26. Corle. *Lugd. II.* (1274.) — Comp. c. II. h. l. b) sint: *Hac.*

Cap. II. a) c. 27. *ib.* — Comp. c. 2. h. t.

TU. IV. Cap. II. 2) vel: AC

Tit. V. Cap. I. 1) C. Lat. III c. 25. 2) contrarium: CH 3) ep.: deest: BDHe

Cap. II. 1) add.: in sedera: ABCDDF 2) alfil: ACDEHbcdef 3) pro. vide: AF; proindo: Bf a) huiusmodi iudicio

aut eius vices gerenti, sive rectori parochiae, in qua testator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipsa parochia, (quibus quidem ordinario, vicario et rectori praedicto modo cautionem huiusmodi eorum nomine liceat praesentis constitutionis auctoritate recipere, ita, quod illis perinde 3 actio acquiratur,) aut servo publico de ipsius ordinarii mandato idonee de restitutione facienda sit cautum. Ceterum si receptorum usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione praedicta exprimi volumus, alioquin aliam recipientis cautionem huiusmodi 1 arbitrio moderandam; ipse tamen scienter non minorem, quam verisimiliter creditur, moderetur, et, si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos et alios, qui manifestos usurarios contra praesentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittiere sepulturam, poenae Lateranensis concilii⁵ contra usurarios promulgatae statuimus subiaccere. Nullus manifestorum usurariorum testamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, sive ipsos absolvat, nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum praestent, ut praemittitur, idoneam cautionem. §. I. Testamenta quoque manifestorum usurariorum aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.

TITULUS VI.

DE EXCESSIBUS PRAELATORUM ET SUBDITORUM.

CAP. UN.

Mendicantes non possunt acquirere nova loca ad habitandum vel antiqua alienare vel mutare absque speciali licentia Papae, quae de has prohibitive faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro oremetica vita ducenda cessat prohibitio. H. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII. a

Quum ex eo, quod Praedicatores, Minores, et religiosi alii mendicantes, in civitatibus, castris, villis aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de novo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diversa scandala quandoque proveniant, et frequentes clamores ad sedera apostolicam perferantur: nos, super hoc providere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis vel aliqui de praedictis, quibuscunque super hoc privilegiis muniti existant, (quae ipsis contra tenorem constitutionis praesentis nullatenus volumus suffragari,) in aliqua civitate, castro, villa seu loco quocunque ad habitandum domos vel loca quaecunque de novo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cuiusvis alienationis titulo quocunque 1 in alios 2 transferre praesumant absque sedis apostolicae licentia speciali, plenam et expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem; si secus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint eremiticam 3 seu solitariam eligendam, de maiorum suorum licentia, quin cellas, mansiones seu habitacula iii eremo h⁴, sive locis, ubi non sit hominum habitatio de propinquo, possint acquirere ac mutare, non intelligimus interdictum.

TITULUS VII. DE PRIVILEGIIS.

CAP. I.

Exempti vel privilegiati, ut non teneantur nisi sub certo indice respondere, ratione delicti, contractos aut rei, si haec sint! Hita vel sita in loco non exempto, conveniuntur cerero ordinario: sed ratione domicilia non.— §. 1. Monasterio privilegiato, ut eius monachi a quocunque interdici, suspendi vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum iurisdic¹o (lucrad illa, nisi hila monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinariis, quia tunc, etiam licet utrobique sint monachi, ordinarii etiam quoad praedicta illos iudicant, gnamdiu ibi manent. Hoc dicit.

Innocentius IV. in 1^a concilio generali
Lugdunen si 3.

Volentes libertatem, quam nonnullis apostolica sedes

Tit. VI. Cap. un. a) scr. ao. 1296. — Potthast no. 24446.
Tit. VII. Cap. I. a) Comp. c. un. h. t. — Bulla Ad exped. no. 33.

de restitutione facienda eit cantara: A 5) in Lateranenf concilio: ACDEFH; cf. C. Lat. III. c. 25.

Tit. VI. Cap. un. 1) quomodocunque: D 2) alias transf. personae: A 3) eremitam: AB 4) eremic: ABCDF.

Tit. VII. Cap. I. 1) in ... Lugd.: deest: ABCDSF.

privilegio exemptionis indulget, sic integram observari b, ut et²* illam alii non infringant, et ipsi eius limites non excedant, declaratione irrefragabili diffinimus, quod 3, quantumcunque⁴ sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, sive contractas, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite possunt⁵* coram locorum ordinariis conveniri, et illi quoad hoc⁶ suam in ipsos iurisdictionem, prout ius exigit, exercere. Numquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? Non utique, quia nec coram ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec ubi domicilium habent, si alibi delinquant, vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum praetextu locorum dioecesiani, (si, ubi d deliquerunt⁷, vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conveniantur,) remittendi eos illuc, vel ipsis, ut illic respondeant, iniungendi habeant aliquam potestatem, salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica praecipit instituta. Et id ipsum decernimus circa illos, quibus, ut non nisi sub uno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere, apostolico privilegio est concessum. §. 1. In eos autem, quibus, ne interdicti, suspendi vel excommunicari a quoquam valeant, a sede apostolica est indultum, sicut sunt religiosi quam plures, in quorum privilegiis continetur, ne quisquam episcopus vel archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro ulla causa ullo loco interdiceret, suspendere vel excommunicare praesumat, iidem ordinarii iurisdictionem suam^{io}* quantum ad ista, ubicunque illi fuerint, penitus exercere non possint li*: nisi forsitan ipsi monachi ad monasteriorum suorum prioratus ordinariis eisdem subiectos, ut vel gerant eorum l²* regimen, vel in eis tanquam proprii locorum ipsorum monachi resideant, fuerint destinati. Tunc enim, etsi libere possint ad eadem monasteria revocari, ac tam illorum quam ipsorum prioratum monachi reputentur, quum non sit incongruens, aliquem utrobique's* locum habere monachicum, unum alteri subesse monasterio, vel ab ipso^e noscitur dependere, ratione tamen eorundem prioratum dicti ordinarii sua iurisdictione in ipsis etiam quoad praemissa, quamdiu morantur in illis, licite uti possunt.

CAP. II.

Curia Romana habet studium generale et eius privilegia. H. d. Ioann. Andr.

Idem a.

Quin de diversis mundi partibus multi confluant ad

sedem apostolicam quasi matrem: nos, ad communem tan ipsorum quam aliorum omnium b commodum et profectum paterna sollicitudine intendentes, ut sit eis mora huiusmodi fructuosa, providimus, quod ibidem de cetero regatur e et vigeat studium iuris divini et humani, canonici videlicet et civilis. Unde volumus et statuimus, ut studentes in scholis ipsis penes sedem eandem talibus privilegiis omnino, libertatibus et immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, ubi generale regitur studium, ac recipiant integre proventus suos ecclesiasticos sicut illi.

CAP. M.

Dicit, quomodo intelligatur privilegium, quod habent quidam abbates de populo benedicendo, et quibus possint abbates conferre tonsuram. Ioann. Andr.

Alexander IV. a

Abbates, quos apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali privilegio insignivit, in ecclesiis, quae ad eos pertinet pleno iure, quando in eis divina officia celebrant, possunt post missarum solennia et vespertinas ac matutinas laudes benedictionem solennem super populum elargiri b. Alibi autem publice, aut per vias, civitates, castra et villas, populis et plebibus benedictionem facere c vel impertiri non valeant, nisi hoc eis expressoⁱ* apostolico privilegio sit concessum. Nec eis licitum sit d, aliis quam monasteriorum suorum conversis, et qui e ad illa convolaverint, et in quos ecclesiasticam et quasi episcopalem iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis id competat ex pleno praefatae sedis indulto f.

CAP. IV.

Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellae sine dioecesanorum licentia construere non possunt, nec in exemptis sine licentia Papae. Neo possunt exempti amere causas proprias suorum liberorum hominum in se, etiam si illi sint sub censuales. Ioannea Andreae.

Idema.

Auctoritate sedis apostolicae de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria vel capellas in locis non exemptis sine dioecesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non praesumant, neque in sic constructis, nec tempore interdicti, (casibus expressis in iure duntaxat exceptis,) celebrent vel faciant celebrari divina. Quod si talia praesumpserint: ab his per locorum ipsorum ordinarios compescantur, et, si quas propter hoc exemptorum ipsorum conservatores in eos sententias protulerint, illas penitus

Ti t. VII. Cap. II. b) conservari: *Ibcd* def 'c) si: *Ibd* d) deliquerint ... contraxerint: *loe* e) alio: *Iad*; illo: *Ic*.

Cap. II. a) ser. 1243--53. — *Pothast no. 15128. Exsial: L et in Cod. Gratianopolit. no. 515. — cf. Schulte Itegallic. p. 382. b) add.: apud sedem commorantium: Cod. Grat. ci. c) regat. studium litterarum, quamvis inter alia ipsius beneficia, quibus rebusciuntur assidue ipsius scientiae suae uberibus spiritualiter satientur. Unde cum tam in theologiae facultate quam in utroque iure, cananeo et civili, certis ad hoc statutis scholis ordinarie ubi doceatur; volumus et statuimus ut studentes . . . sint muniti percipientes integre prov. suo. eccl. sicut alii: *ib*.*

Cap. III. a) *Tracia est ex Extravag. Alex. IV.: Quia nonnulli quae exstat: L no. LIII 11c111* Quia nonnulli abbates, quos ap. sedes spiritualibus privilegiis insignivit tam in exhibitione benedictionis super populum, quam aliis pluribus feruntur excedere, per quae multos non modicum scandalizant, Nos turbationis et offensionis in hac parte materia tollere cupientes duximus declarandum, quod ipsi abbates, qui apostolica super his habent privilegia in suis ecclesiis quando in eis divina officia celebrant etc. *ui in textu supra*. b) largiri: *211* c) impedire: *He* d) est licitum: *HC1211*; ipsis: *111* e) bis qui: *M* f) *add.: vel consuetudine iam praescripta: IloL117*

Cap. IV. a) *tracia est ex Alex. IV. decretali* Licet regularis, quae exstat: *integra in Cod. D7 et fragmentum in C'od. L no. LIV. — Pothast no. 58557. innierio putat nostram decretalem qualis in lib. VI. exstat ab Alex. emanasse. — dat. est*

Lat. a II. (1256.) Ad perpetuam rei memoriam. Licet regularis ordinis professores illos praesertim quos maioris libertatis ap. sedes privilegiis honoravit congruis attollere favoribus et illibata ipsorum conservare privilegia intendamus, sic tamen eos suis iuribus volumus manere contentos, quod privilegionum suorum limites observantes iura non occupent vel impendant aliorum. Sane intelleximus, quod templarii et hospitalarii et alii religiosi privilegio exemptionis gaudentes de regno Franciae hospites suos, qui dati eorum ordini vel oblati dicuntur, vel qui aliquando census etiam modicum eis solvunt, per se ac per conservatores sibi a sede apost. deputatos, privilegiorum suorum praetextu, defendunt, ne ii, quum deliquerint, a suis ordinariis ecclesiasticis, sicut alii laici pro furtis videlicet, adulteriis, et aliis criminibus, quorum ad ordinarios ipsos spectat correptio, puniantur. Capellas autem et oratoria sine consensu et auctoritate dioecesanorum constituunt, nec non et interdicti ac suspensionis sententias, quas ordinarii proferunt in personas et loca sibi subiecta damnabiliter contemnentes faciunt in locis eisdem a capellanis in oratoriis sibi subiectis divina temeritate propria celebrant, quamquam quod hoc ipsis liceat ap. privilegio vel indulgentia non ostendant. Causas quoque suorum hominum assumentes illos quos ipsi hominibus iniuriari asserunt super huiusmodi iniuriis, licet sint iidem omnes liberi, conveniunt, et in causam nomine suo trahunt. Iidem etiam exempti et alii quam plures religiosi pro certis peccatis certas poenas statuunt infligendas ex quo interdum evenit quod dum tales poenae delinquentibus infliguntur eorum peccata, quae occulta fuerant, in notitiam veniunt aliorum.

'Tit. VII. C ap. I. 2) contra: *Clacf*; *deest: AB* 3) ut: *Cfa* 4) quantum: *CM* 5) possint: *A Fta* 6) haec: *EBRIA* 7) delinquant: *AC* 8) ipsos: *L* 9) in filo: *Cle* 10) Guam: *deest: Clacdef* 11) possunt:

BCDIacdf 12) illorum: *ADFlacd* 13) sic utr.: *BCDEFIac*
Cap. III. 1) expresso: *ACDEFHcL.Df*

revocamus. Inhibemus insuper 1, ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant, nisi super his licentiam vel privilegium habeant sedis apostolicae speciale. Causas quoque sive lites proprias suorum hominum liberorum, quae videlicet tantum ad ipsos homines pertinent, iidem exempti suo nomine, sive ut actores sive ut defensores, aliquatenus non assumant, etiamsi sint ipsi dicti homines censuales; quum id nequaquam licitum sit eisdem.

CAP. V.

Privilegium Papae, quod quis excommunicari, suspendi vel interdicti non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum, nisi tale privilegium sit concessum regibus, reginis vel ipsorum filiis, vel religioso loco vel ordini.

H. d. Ioann. Andr.

Clemens IV. a

Ne aliqui, de indultis apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestant, et ordinariorum iurisdictionem contemnunt pariter et eludant: omnes indulgentias et privilegia, quibuscunque singularibus personis ecclesiasticis vel saecularibus 1, cuiuscunque sint praeeminentiae, dignitatis, conditionis aut status, quod interdicti a quocunque vel excommunicari non possint, nec terrae vel ecclesiae ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa, (illis, per quae regibus et reginis eorumque filiis, nec non et religiosis quibuscunque,

non personarum tantum 2, sed ordinum privilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas huiusmodi conceditur, duntaxat exceptis,) de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum sententias et processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

CAP. VI.

Inferiores praelati, quites per privilegiaria conceditur usus mitras, j sanct exempti, in provincialibus et episcopalibus conciliis uti possunt mitris aurifrisiatis, non habentibus laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis et planis utantur; in aliis locis utantur, ut indulta permittunt.

Ide

apostolicae sedis benignitas, quae nonnullis abbatibus aliisque praelatis, quibus non competit ex propria dignitate, concessit in ecclesiarum suarum gloriaria et honore, quod mitra et aliis pontificalibus uti possint, provideat, ne inde scandala oriantur, sic tamen, quod ipsi privilegiati suorum privilegiorum non frustrentur effectum, et ex maiori ac decore maiori ornatu maiorem appareat dignitatem: de fratrum nostrorum consilio praesenti decreto statuimus, ut abbates et alii, quibus mitrae usus est ab eadem sede concessus, exempti quidem in provincialibus conciliis et episcopalibus synodis, quibus nonnulli eorum interesse tenentur, mitris tantummodo aurifrisiatis, (non tamen aureas vel argenteas laminas aut 1 gemmas haben-

Volentes itaque talium praesumptionibus congruis prout nostrae incumbit sollicitudini remediis obviare ap. auct. d. c. f. n. statuimus, quod huiusmodi hospites vel homines, qui dati vel oblati dicuntur, vel qui praefatis exemptis aliquem censum solvunt, si non se eisdem exemptis omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur, et potestatem suam in eos ipsi episcopi, sicut in alios parochianos suos, exerceant, quum pro suis fuerint excessibus corrigendi, nec ob hoc exemptorum ipsorum conservatores quicquam contra eosdem episcopos valeant attentare. Oratoria vero vel capellas sine 1 dioecesanorum locorum ipsorum licentia iidem exempti construere non praesumant, neque in sic constructis neque in locis non exemptis, quum ab ordinariis fuerint interdicta, celebrent vel faciant celebrare divina. Quod si talia praesumpserint, ab his per locorum ipsorum ordinariorum compescantur, et, si quas propter hoc exemptionem ipsorum conservatores sententias protulerint in contrarium, illas penitus revocamus. Inhibemus autem, ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant, nisi super his licentiam sedis apostolicae habeant vel ipsius privilegium speciale. Causas quoque sive lites proprias suorum liberorum hominum, quae videlicet ad ipsos tantum homines pertinent, iidem exempti suo nomine, sive ut actores, sive ut defensores, veluti suas aliquatenus non assumant, etiamsi sint ipsi dicti homines censuales, quum id nequaquam licitum sit eisdem. Pro peccato vero incognito et occulto cena poena nullatenus statuatur, ut quasi per eam satisfactionem possit quoquo modo peccatum ipsum percipi, cognosci(?) 4 vel adverti. Nulli ergo etc.

Cap. V. a) *Extracta est ex decret. Clem. IV. quae dat. est Viterbii Idib. Aug. A. II. (1266.) Exstat: HcL no. LXXIV. K. Bullar. Roman. ed. Taur. III., 764. (ex Rey. Val.) — Poithast no. 19797.* Sedes Apostolica interdum, quae benigno concesserat, utilitate suadente, consultius revocat: per hoc non tantum in suis actibus varia, quam providentiae suae remedia subditi varietati et necessitati coaptans. Probat hoc praesentis necessitas sanctionis, quae illorum compescit audaciam, qui ad sui iuris defensionem contra injuriosos immunitate per ipsius sedis indulta muniti, quod ad tuitionem eis concessum fuerat in aliorum molestias et iniurias convertentes, suis indulgentiis ac privilegiis multipliciter abutuntur. Sicut enim ad nos frequens querela pervenit pro eo, quod sedes eadem personis diversis tam ecclesiasticis, religiosis et aliis, quam etiam laicis quibusdam sine praefinitione temporis, aliis vero ad tempus sub formis variis indulsisse dicitur, quod interdicti a quocunque, vel excommunicari non possint, nec terrae ipsorum ecclesiastico interdicto supponi; personae ipsae de indultis huiusmodi confidentes, alios fidentius in suo iure molestant, et asserentes, quod nec locorum ordinarii possunt in ipsos excommunicationis vel interdicti ferre sententiam, etiam ipsorum ordinariorum iurisdictionem contemnunt pariter et eludunt, siegue personarum

ipsarum excessus remanent incorrecti et nervus disrumpitur cede-siasticae disciplinae. Nos itaque intendentes in hoc salubre remedium adhibere, omnes indulgentias et privilegia huiusmodi quibuscunque singularibus personis ecclesiasticis vel saecularibus cuiuscunque sint praeeminentiae, dignitatis, conditionis, aut status sub quacunque verborum forma concessa, illis, per quae regibus et reginis, eorumve filiis, nec non et religiosis quibusdam non personarum tantum, sed ordinum vel locorum privilegiatorum in loc ratione huiusmodi immunitas conceditur duntaxat exceptis, de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum sententias et processus, edicto perpetuo prohibemus extendi, et si forsitan quoad sententias et processus huiusmodi aliqua concessa inveniantur expresse, ad instar felicitis recordationis Alexandri Papae praedecessoris nostri, ea in quantum per ipsa ordinariorum iudicum iurisdic-tio tangitur, penitus revocamus, nihilominus locorum dioecesanis et quibuscunque aliis ordinariis iudicibus, ut in snos subditos, prout ad eos pertinet, indulgentiis et privilegiis ipsis nequaquam obstantibus, iurisdictionem suam et censuram ecclesiasticam exercere libere valeant, concedentes.

Cap. VI. a) *Tracia est ex Decret. efusd., quae data est Viterbii XIX. Kal. Sept. A. II. (1266.) Exstat: HcL Bullar. Rom. ed. Taur. (ex Rey. Vatio.) III., 764. — Potthast no. 19801.* Exigit nostri officii debitum, ut inter subditos scandali submovere materiam sollicite studeamus, praesertim ne a Sede Apostolica Regis ministra pacificiurbationis et discordiarum occasio tribui videatur. Sane sicut tam facti experientia, guara frequens nos clamor instruxit, ex eo quod eiusdem sedis benignitas attendens provide, quod ecclesiarum est decor et gloria praelatorum decoras ornatus, et illarum maiori eninet ex eorum honore maiori; nonnullis abbatibus et praelatis aliis, quibus id ex propria dignitate non competit, concessit, in ecclesiarum suarum gloriaria et honorem, ut mitra et aliis pontificalibus uterentur, ipsis in provincialibus conciliis et episcopalibus synodis mitra utentibus, dum eos archiepiscopis et episcopis habitus parilitas sic omnino parificat, ut ab illis non possint eius diversitate discerni, archiepiscopos et episcopos ipsos frequenter scandalizari contingit, ac inter eos abbates et alios, Iutiusmodi praerogativa gaudentes, scandala suboriri. Nos itaque volentes in hoc sic salubriter providere, quod abbates, et alii huiusmodi concessione muniti, ab archiepiscopis et episcopis discerni valeant, nec tamen privilegiorum suorum frustrentur effectum, de fratrum nostrorum consilio praesenti decreto statuimus, ut abbates et alii, quibus mitrae usus est ab eadem sede concessus, exempti quidem, in conciliis et synodis memoratis, quibus nonnulli ex eis interesse tenentur, mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamen aureas vel argenteas laminas aut gemmas habentibus, uti possint; non exempti vero simplicibus albis et planis utantur. In aliis vero locis exemptis et non exemptis mitris uti liceat, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt. Nulli ergo etc.

1) sine . . . negus: *deeat: L* 2) ord. . . ipsorum: *deest: O* 3) *vel. atas: deest: M* 4) coniti: *M*

Tit. VII. Cap. IV. 1) autem: *AD*.
Cap. VI. i) *vel: A*; et: *C&*

Cap. V. 1) *vol singularibus saec.: A* 2) *tant.: deest: AD*

tibus,) uti possint, non exempti yero simplicibus et albis ac2 planis utantur; in aliis vero locis exemptis et non exemptis mitris liceat illis uti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt.

CAP. VII.

In prima parte demonstrat, quid iuris, quum quia solo privilegio se dicit exemptum. In secunda, ibi: Si autem, quid iuris, quum super hoc praescriptionem allegat. In tertia, ibi: Quodsi tales, quid iuris, quum allegat utrumque. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.a

Quum personae ecclesiasticae tam religiosas quam saeculares plura praesumant, quae ipsis infamiam pariunt, et aliis inferunt laesionem, praetextu exemptionis vel libertatis, quam asserunt se habere, ordinariarum correctiones et ordinationes subterfugientes, ac eorum forum sive iudicium declinantes: nos, volentes super hoc de salubri remedio providere, statuimus, ut hi, qui se asserunt per privilegia seu indulgentias apostolicae sedis exemptos, a locorum ordinariis requisiti huiusmodi privilegia vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos, ipsis ordinariis in loco congruo et securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspitione carentibus, ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminum competentem, pro facti qualitate ipsorum ordinariarum vel delegatorum suorum arbitrio moderandam, iusto impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter exhibere, nec non de articulis, de quibus controversia fuerit, transcriptum tradere teneantur. Si autem ad fundandam intentionem suam super huiusmodi libertate solummodo praescriptionem canonicam duxerint opponendam: eisdem ordinariis vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis de praescriptione huiusmodi facere debent fidem. Quodsi tales privilegio et praescriptione asserant se munitos: privilegium quidem ipsum exhibeant, ut in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si privilegium exhibitum non ad plenum per se sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobendam, sed tale est, quod saltem causam praebeat praescribendi: coram personis praedictis annorum XL. praescriptionem teneantur probare, praescriptionisque probatione pendente, licet ordinariarum intentio de iure communi fundetur, tamen, quia de privilegio, quod saltem causam praescribendi praebet, faciunt fidem, in libertatis vel exemptionis possessione non violenta, non clandestina, nec concessa precario, de qua fidem coram eisdem fecerint, non turbentur. Si yero privilegium per se sufficiens, quando solo privilegio se defendunt, vel saltem tale, quod praescriptioni canonicae causam praestet, quum praescriptionem allegant, non exhibuerint, ut est dictum: quum de iure communi ordinariarum intentio sit fundata, sua iurisdictione uti possint in eosdem libere, donec de praescriptione canonica, ut praemisum est, fecerint plenam fidem.

CAP. VIII.

Interdictum est ingressum ecclesiae regularibus vel saecularibus, quamvis exemptis, qui scienter celebrant vel celebrari faciunt divina in civitatibus vel locis interdictis, nisi secundum permissionem iuris, vel qui excommunicatos vel interdictos publico ad divina officia, sacramenta vel sepulturam admittunt. II. d. Ioann. Andr.

Idem.

Episcoporum et aliorum praelatorum querelis frequentibus et querulosis clamoribus excitati, praesenti decreto duximus statuendum, ne aliqui saeculares aut regulares, quantumcunque exemptionis seu libertatis sedis apostolicae privilegiis communiti, cuiuscunque ordinis, religionis, status vel conditionis existant, scienter celebrent vel faciant celebrari divina in civitatibus, castris, villis, (nisi quatenus eis a iure conceditur,) seu locis aliis interdictis ab ordinariis sive delegatis iudicibus vel a iure, aut excommunicatis publice vel interdictos ad divina officia seu ecclesiastica sacramenta vel ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui yero contra praesumpserint, praeter alias poenas a iure

statutas ingressum ecclesiae sibi noverint interdictum, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, satisfecerint competenter.

CAP. IX.

Primo ponit, quando eximitur ecclesia, quid importet. Secundo, quando ipsius canonici. Tertio, quando clerici. Et isla ordinate declarat, in qualibet partium affirmative et negativo loquendo, secundum Ioann. Andr.

Idema.

Per exemptionem ecclesiae concessam ipsa ecclesia et ipsius monachi vel canonici, clerici etiam et conversi perpetuoque oblatis, non autem ecclesiae eiusdem presbyter, qui parochianorum curam habet, quoad ea, quae ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani etiam intelliguntur exempti. Verum si canonici alicuius ecclesiae eximantur, ipsi soli canonici, non autem ecclesia vel alii eius clerici sunt exempti. Si autem clerici cuiusvis ecclesiae eximantur, tunc tam canonici quam alii clerici eximuntur, non tamen ecclesia, nisi aliud in exemptionis privilegio exprimitur.

CAP. X.

Formas privilegiorum ponit haec decretalis, quarum quaedam exemptionem conferunt, quaedam non. Ioann. Andr.

Idem.

Si Papa in aliquo privilegio vel scriptura, non facta principaliter super donatione i vel sententia exemptionis seu etiam libertatis, aliquam ecclesiam ad ius et proprietatem Romanae ecclesiae pertinere, vel consimilia verba narret: non propterea illius ecclesiae exemptio est probata, nisi de libertate aliter doceatur. Si autem ecclesiae vel monasterio exemptionis privilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando, (quum de ipsius exemptionis negotio ageretur,) asserat, ipsam ecclesiam fore exemptam, aut eam iuris beati Petri existere, sive ad ius et proprietatem Romanae ecclesiae, vel ad Romanam ecclesiam specialiter, aut sine medio, vel etiam simpliciter pertinere: per hoc plene debet exempta huiusmodi ecclesia iudicari. Quum enim iure communi omnes ecclesiae per orbem diffusae ad Romanam ecclesiam pertineant, si id alicui concedatur ecclesiae, vel de ea per sententiam iudicetur: ex hoc ipsius comprobatur exemptio, ut privilegii nihil alias allatura concessio ei, cui conceditur, et sententia nullum aliter datura subsidium ecclesiae, pro qua fertur, praerogativam, quum verba aliquid operari debeant, conferat gratiae specialis. Et est idem, si privilegium contineat, vel ipse Papa per modum exprimat supra scriptum, quod ecclesia sit libera, seta quod potatur Romana ecclesiae libertate, vel quod in hoc praerogativa gaudeat speciali; aut si dicat indiffinitum, quod ecclesiae Romanae annuum censum solvat ad perceptae indicium libertatis, sive quod ipsam ecclesiam eximit ab ordinariis potestate, vel quod non audeat illic episcopus cathedram collocare, aut imperandi seu ordinationem quamvis levissimam faciendi exercere aliquam potestatem. Similiter, si aliqui recipiantur in proprios et speciales subiectos, censentur exempti. Non sic, si in proprios et speciales filios Romanae ecclesiae sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt. Si vero dicatur simpliciter, quod aliqua ecclesia Romanae ecclesiae annuum censum solvat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem dicimus, si circa aliqua per privilegium concedatur libertas, et clausula de censu annuo persolvendo sequatur, ut si aliquibus, quod ab alio quam a Papa seu eius legato excommunicari, suspendi aut interdicti non possint, vel aliquid aliud specialiter a sede apostolica sit indultum, vel etiam dicatur, quod in speciales Romanae ecclesiae filios sint assumpti, et sequatur in privilegio, quod ecclesiae Romanae ad indicium libertatis perceptae annuum censum solvant. His enim et consimilibus casibus sic in certis privilegiati articulis ordinariarum iurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti. Licet

si autem iudex.: — Ioann. Andr. cf. supra ad. c. 2. (2. 13.)

Cap. IX. a) Fuit sumta ex extrav. Innoc., quae incipiebat: Ad perpetuam: Ioan. Andr.

Tit. VII. Cap. VI. 2) et: AD

Cap. VII. 1) et: BF 2) asserunt: C

Cap. VIII. 1) ad ecel.: AC 2) contempserint: AE; contempserant: C

Cap. IX. 1) et: deest: DF

Cap. X. 1) datione: CDEF 2) propter hoc: dC 3) ant. Romanus pontifex ocel.: C 4) add.: et ipsius iuris et proprietatis existant: AC 5) ecel. per speciale privilegium vel id: C 6) gratiam specialem: A. 7) sive: AC 8) indicium: CD Ed. Itom. oper. mend.

autem sic diversos privilegiorum, quibus ecclesiae ac monasteria eximuntur, tenores ad litum materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen aliis exemptionum, si reperiantur, seu aliarum libertatum modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

CAP. XI.

Privilegiati, ut tempore interdicti celebrare possint divina clausis ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc privilegiata, familiares suos admittit; secus in familia conventus taliter privilegiati. Hoc privilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. II. d. Dominicus.

Idem.

Licet vobis concessum existat, ut interdicti tempore, ianuis clausis, excommunicatis et interdictis exclusis, voce submissa divina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos, etiamsi abunde venerint, nisi super hoc privilegiati existant, recipere nulla ratione debetis. Oum conceditur singulari personae, ut modo praemisso tempore interdicti celebrare valeat vel audire divina: eius familiares domestici ad audiendum cum ea et celebrandum sibi divinum officium licite admittuntur¹. Non sic autem in familiaribus alicuius conventus seu collegii est censendum. Illi enim, nisi privilegiati fuerint, admitti non debent. Illiusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cuius causa seu culpa, dolo vel fraude, fuit sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata exstitit, praebuit consilium, auxilium vel favorem.

CAP. XII.

Episcopi time altari viatico celebrare possunt et sibi facere celebrata, ita tamen, quod non violent interdictum. II. d. Ioann. Andr.

Idem.

Quoniam episcopi eorumque superiores se habent diversis ex causis a suis ecclesiis et dioecesium absentare frequenter, nec semper possunt commode ad ecclesias accedere pro missa celebranda vel audienda in ipsis, sinel qua eos transire non decet absque causa rationabili ullam diem²: praesenti constitutione indulgemus eisdem, ut altare possint habere viaticum, et in eo celebrare ac facere celebrari, ubicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire divina.

TITULUS VIII.

DE INIURIIS ET DAMNO DATO.

CAP. UN.

Repressalio contra personas ecclesiasticas concedi vel concessae extendi non debent; contra Patientes, nisi revocent infra mensem, singulares sinit excommunicationi, universitates interdictas. Ioann. Andr.

Gregorius X. in concilio generali Lugdunensia.

Etsi pignorationes, quas vulgaris elocutio repressalias nominat, in quibus alius pro alio praegravatur, tanquam graves legibus et aequitati naturali contrariae civili sint constitutione prohibita, ut tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius^b inhihentur: eas concedi contra personas praedictas seu bona ipsorum¹*, aut quantumcunque generaliter praetextu cuiusvis consuetudinis, quau² potius reputamus absum fore²*, concessas, ad illas extendi praesenti decreto districtius inhihemus. Illi autem, qui contra fecerint, adversos personas easdem pignorationes seu repressalias concedendo, vel extendendo ad eas, nisi praesumptionem huiusmodi revocaverint a concessionis vel extensionis tempore infra mensem, si personae singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant, si vero universitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

Tit. VIII. Cap. un. a) c. 28. C. Lugd. II. (1274.); Comp. c. un. le. f. b) specialiter: Rae

Tit. VII. Cap. XI. 1) ndmittantur: AC

Cap. XII. 1) sine ... diem: rleest: A 2) olla die: F

TU. VIII. Cap. un. 1) ipsarum: ACDEF(71)abcde 2) forte: BCEFITdf Codd. con.

Corpus iur. can. Tul. Friedberg. T. II.

TITULUS IX.

DE POENIS.

CAP. I.

De veteri furo poterit archiepiscopus, quom in provincia sua in iurisdictionem suam exsequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nunciis et familiae suae, si per id sua iurdictio impeditur; alias non, nisi consuetudo amplius tribuat. Sed hodie tales iniurias tunc punit, etiamsi iurisdictione in non impodiant. H. d.

Innocentius IV. a

Romana ecclesia (*El infra*): Licet autem Remensi archiepiscopo suam provinciam visitanti eos, qui tunc sibi, vel suae familiae, aut aliis, quos propter hoc per eandem provinciam¹ dirigunt, et etiam, quando concilium convocat, eos, qui nunciis suis, quos pro illo vel alias per provinciam ipsam sua debita iurisdictione utendo transmittit, iniuriari praesumunt, si hac occasione sua in bis impediatur iurdictio, pro injuria huiusmodi, (dummodo existat notoria,) propria auctoritate punire, nisi amplius ei de Remensis ecclesiae consuetudine competere dignoscatur. Sibi etiam et metropolitanis aliis in suis provinciis, dum sic in illis iurisdictionem exercent, puniendi manifestas et notorias offensas tunc eisdem illatas vel suis, etiamsi exinde impediri iurisdictionem huiusmodi non contingat, libera sit de nostra speciali concessione facultas.

CAP. II.

Docet liase decretalis, quibus assisteutibus fieri debeat degradatio, do quibus vestibus, ornamentis, libris et instrumentis in degradatione tati expoliatio, et quibus verbis utatur ipse degradans. Ioann. Andr.

Iionifacius VIII. Bitterensi l Episcopo.

Degradatio qualiter fieri debeat, a nobis tua fraternitas requisivit. Super quo tibi taliter respondemus, quod verbalis degradatio seo depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est a proprio episcopo, sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus certo episcoporum numero diffinito canonibus, facienda, quamquam proprii episcopi sententia sine abortan episcoporum praesentia sufficiat in degradatione cornil), qui minores dinitaxat ordines receperunt. Actualis vero sive sollemnis coelestis militiae militis, id est clerici, degradado, quom ad eam fuera procedendum, fiet ut exauctorizatio eius, qui militiae deservit armatae, cui militaria detrahuntur insignia, siegue a militia remotus castris reicitur, privatus consortio et privilegio militari. Clericus igitur degradandus, ves tibus sacris indutus, in rnanibus habens librui, vas, vel aliad instrumentuin seu ornamentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet² in officio suo sollemniter ministrare, ad episcopi praesentiam adducatur, cui episcopus publice singula, sive sint vestes, calix, liber, seu quaevis alia, quae illi iuxta morera ordinandorum clericorum in sua ordinatione ab episcopo fuerint tradita seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento³, quod datum vel traditum fuerat ultimo, inchoando, et descendendo gradatim degradationem continet usque ad primam vestem, quae datur¹* in collatione tonsurae. Tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsurae seu clericatus vestigium remaneat in codem. Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi uti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quae in collatione ordinum sunt prolata, dicenclo presbytero haec vel similia verba in remotione planetae: „Auferimus tibi vestem sacerdotalem, et te honore sacerdotali privamus." Siegue in remotione reliquorum insignium similibus verbis utens, in ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infra scripto vel alio simili modo pronunciet sive dicat: „Auctoritate Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, et deponimus, degradamus, spoliamus et exuimus te omni ordine, beneficio et privilegio clericali."

Tit. IX. Cap. I. a) cf. c. e. de suppl. negl. (1, S.); — 134 Comp. c. un. h. I.; — Bulla: Ad expe d. no. 34.

Tit. IX. Cap. I. 1) sic: BD; deest: E

Cap. II. i) Bit. ep.: deest: CEG; Biterinensi: D; Bitericensi: F; lituric.: A 2) deberent: Be 3) vestito vel ordine: A 4) traditur:

CAP. III.

Quamvis inventio carceris fuerit ad custodiam, tamen potest quia puniri poena carceris perpetuo et ad tempus. Ioann. Andr.

Idem.

Quamvis ad reorum custodiam, non ad poenam carcer specialiter deputatus esse noscatur: nos tamen non improbamus, si subiectos tibi clericos confessos de criminibus seu convictos, eorum excessibus et personis, ceterisque circumstantiis provida deliberatione pensatis, in perpetuum vel ad tempus, prout videris expedire, carceri mancipes ad poenitentiam peragendam.

CAP. IV.

Poenam, alicui imposita et his posteris, non extenditur ad postores lineae femineae, nisi aliud in iure vel sententia sit expressum. IL d. Zenz.

Idem.

Ubicunque alicui et eius filiis seu posteris usque in certam generationem poena imponitur ab homine vel a iure: poena ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam, non per femininam lineam descendere dignoscuntur, nisi aliud in iure vel sententia sit expressum.

CAP. V.

Primo punit iosequentes, percontantes aut capientes cardinales, et eius criminis socios. Secundo eorum filias et nepotes. Tertio ipsis insectatoribus poenam addit. Quarto, quam satisfactionem, quam absolventur, facere debeant, et quid per absolutionem consequantur. Quinto de nudis consiliariis vel simpliciter faventibus huic crimini. Sexto ad collaterales permittit poenas extendi. Septimo ponit de insequentibus clericis vel religiosos, familiares Papae vel cardinalium. Octavo ponit de occidentibus cardinales. Nono dicit, potestates saeculares nihilominus poenis legalibus contra tales uti debere, et hanc constitutionem etiam facere observare, et contra facientibus poenam imponit. Ioann. Andr.

Idem.

Felicitis recordationis Honorii Papae III. praedecessoris nostri vestigiis inhaerentes, quibusdam additis et detractis, de communi fratrum nostrorum consilio hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut, si quis deinceps in hoc sacrilegii genus irreperit, quod sanctae Romanae ecclesiae cardinalem fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit vel factum ratum habuerit, aut consilium dederit vel favorem, aut postea receptaverit vel defensaverit scienter eundem, sicut reus criminis laesae maiestatis perpetuo sit infamis, diffidatus nihilominus et bannitus. Sit intestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur, quatenus ab omni successione repulsus, publica repulsa confusus, minus inveniatur suae malitiae successorem. Fiant habitationes eius deserta, et, ut non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius aedificia in ruinam, et, ut perpetuae notam infamiae perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur. Nullus ei debita reddere, nullus responclere in iudicio teneatur. Quicquid etiam in bonis invenitur ipsius, fisci vel reipublicae dominio applicetur, ut ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur et sua. Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale vel temporale ab aliquis ecclesiis obtinet: sit eis ipso iure privatus, quae sic libere ad ecclesias revertantur, quod ecclesiarum rectores de ipsis pro sua voluntate disponent. Quodsi quis praedictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam descendentes, beneficium seu beneficiatus quovis beneficio, etiamsi pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem: sint eis ipso iure privati, spe promotionis omnino sublata. Nulli praeterea talium filiorum atque nepotum, ex virili sexu descendentiurn ab eisdem alicuius aperiatur ianua dignitatis aut honoris ecclesiastici vel mundani, seu alicuius loci regimen sit ascensus. Sit eis postulandi negata facultas; sit notariae iudicatus et quodlibet alicuius officium seu ministerium publicum interdictum. In iudiciis eorum assertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inveniatur, ut ad testimonium prorsus reddantur indigni. Sit eis ad ordines ascensus

inhibitus, sit ad beneficium vel officium ecclesiasticum denegatus accessus. Et, ut magis famosa sit eorum infamia, ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur eisdem super aliquo praemissorum, omni spe dispensationis adempta. Praesenti nihilominus adiciamus sanctioni, ut ex insecutione praedicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, et tam insecutor quam alii supra dicti tanti mali participes, quam diu in sua contumacia perdurant, singulis diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, nec non civitatum et dioecesium vicinarum excommunicati publice denuncientur, nec ab alio quam a Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constituti. Quum autem fuerint absolventi, primo sufficienter et idonee caveant, quod inferendae poenae parebunt, et auxiliante Domino poenitentiam peragent iniungendam; deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus dominicis et sollemnibus incendant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, et ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur, ituri postmodum ultra mare, et ibidem acturi poenitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reversuri absque sedis apostolicae licentia speciali. Verumquum talis gratiam reconciliationis meruerit: beneficio absolutionis obtento indulgeatur ei licentia, ut suam et suorum iniuriam prosequatur, et debitorum illorum, quae contracta fuerint, de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittendum, quod, si quis fuerit in praemissis nudo consilio aut simplici favore culpabilis, iudex in talem poenam metiatur ex culpa, ut secundum quod excessus exegerit vindicta pcedat. Ceterum, quia dignum est, ut nefandi ratione flagitii ultionis severitas amplius extendatur, et propter enormitatem culpae plagarum modus exuberet, nec poenis solitis contentetur: statuimus, ut ad collaterales, fratres videlicet, nepotes et pronepotes talium possit extendere poenas in huiusmodi nostra constitutione contentas circumspectio Romani Pontificis, prout circumstantiae rationabiles suadebunt. Praemissis etiam dignum censuimus annexendum, ut, si quisquam aliquo praedictorum excessum quemquam de clericis vel religiosi nostrae familiae vel cardinalium afficere forte praesumpserit, proportionetur poena delicto ita, quod, vindicta ex aequo excessui respondente, ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariae formidine ultionis, quas Dei vel nostra seu fratrum nostrorum reverentia non coercet. Si quis vero per se vel per alium occiderit cardinalem, (quod absit,) vel dederit causam mortis: ultra, quam praemissa contineant, sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor ultionis insiliat, quod contra vitae subsidium mortis solatium invocet, vivens poenae, non culpae, vindictae speculum, non offensae. Per hoc quoque saecularibus potestatibus non adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quas adversus sacrilegos catholici principes ediderunt. Ouis enim locus regimini poterit esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana ecclesia, quae omnium ecclesiarum disponente Domino caput est et magistra, casibus istis subiicitur? si eius filii speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem ecclesiae filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, et confusio tam aspera non moveret? Porro, si filius est, dolebit, si fidelis, matre fidei laesa laedetur. Quapropter si princeps, senator, consul, potestas vel alius dominus sive rector contra praesumptores praedictos praesentis constitutionis tenorem non fecerit observari: tam ipse quam officiales ipsius infra mensem, postquam res ad notitiam eorum pervenerint, ipso sententiam excommunicationis incurrant. Civitas vero quaevis alia praeter Urbem, quae talia facienti vel facientibus seu praesumentibus in his consilium vel auxilium dederit aliter favorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit, et facultas ei adfuerit, non duxerit puniendos, pontificali et supra sit eo ipso dignitate privata, et nihilominus remaneat interdicta.

Ti. IX. Cap. IV. 1) ad: ADF

Cap. V. 1) receperit: A 2) vol: ADEF 3) et: AG; deest: B 4) non ascendat: AG 5) ei: ABOBO 6) notorie: ACEG 7) eius: AG 8) iudignua. 81t el: iiz. 9) negatus: ABCDEF 10) oius: A. BDG 11) ei:

ABG; pat.: deest: A 12) eidem: da 13) perdurabunt: A; perdnarunt: D 14) nunciantur: ABCDEF; nunciantur: G 15) ferentes: ACG 16) eidem: A; eia: H 17) excessu: Ed. Bom. op. melad. 18) qui: A; cui: G.

TITULUS X.

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

CAP. I.

Quaestores non citant aliquos. Hec oca monere possint, et in concedendis indulgentiis non excedant archiepiscopi statutum concilii generalis.
H. d. Zenz.

Innocentius IV. in 1^a concilio Lugdunensia.

Romana ecclesia (*El infra:*) Quaestoribus autem fabricae Remensis ecclesiae Remensis archiepiscopus sive eius officiales citandi suffraganeorum ipsius ecclesiae subditos, quos iidem quaestores sibi resistere aut nolle parere dixerint, ut super hoc compareant coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem. Super benigna yero ipsorum receptione ac subventionem ipsi fabricae facienda possunt eosdem suffraganeos et alios Christi fideles Remensis provinciae caritative monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Relnensis archiepiscopus statutum concilii generalis.

CAP. H.

Concessio generalis confessoris non tangit opiscopo specialiter reservata, nec obtentu consuetudinis potest quia sibi eligere confessorem. H. d. Zenz.

Bonifacius VIII.

Si episcopus suo subdito concesserit, ut sibi possit idoneum eligere confessorem: ille, quem is eligerit, in casibus, qui eidem episcopo specialiter reservantur, nullam habet penitus potestatem, quum in generali concessione illa non veniant, quae non esset quis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis praeter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere vel ligare.

CAP. III.

Decretalis Quum ex eo in pluribus episcopis indulgentibus locura habet.
H. d. Zenz.

Idem.

Indulgentiae, quae ab uno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus vel aliis quibuscunque casibus conceduntur, vires non obtinent, si statutum excesserint concilii generalis.

TITULUS XI.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS ET INTERDICTI.

CAP. I.

Iudex, qui excommunicat, suspendit vel interdicat, in scriptis hoc faciat, et causam conscribat, et requisitus exemplum sententiae tradat infra mensem. Qui contra fecerit, per mensem ab ingressu ecclesiae et divinis est suspensus, et relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, et condemnabitur lator in expensis et alias poena condigna. Si sic suspensi celebrant, ut prius, sunt irregulares, neo absolventur ab alio quam a Papa.
H. d. Ioann. Andr.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensia.

Quum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen I is, in quem lata fuerit, non contemnat: caute provideat iudex ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis fuerit²* et medentis. Quisquis igitur excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, et causam excommunicationisb expresse conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum yero huiusmodi scripturae teneatur excommunicato tradere infra mensem, si fuerit requisitus; super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum vel literas testimoniales confici sigillo authentico consignatas.

Tit. X. Cap. I. a) *ef. c. i. de suppl. negl.* (1, 8.); — in *Comp. e. un. h. t.*; *Bulla*: Ad exped. no. 35.

Tit. XI. Cap. I. a) *Comp. c. 1. h. t.*; — *Bull.*: Ad exped. no. 36. b) *exc.*: *deest*: I c) *exsistat*: *labcd*

Tit. X. Cap. I. 1) in conc. Lugd.: *deest*: ABCDEF
Tit. XI. Cap. I. 1) dummodo: AG 2) est: *Cocel. rail. I* 3) off.: *labcd*
decal: ADEFlabdcf 4) aetorum: A; auctorem: lb 5) ad omne: AC4
6) excommunicationis: AC 7) et int.: *omisa*: *Iticbt*. 8) contigerit: *monitionem*: BCGlabcd; amonitionem: A 3) lata: C; promulgata: *Cadd. coB. labdcf*

Si quis autem iudicum huiusmodi constitutionis temerarius exstiterit⁶ violator: per mensem unum ab ingressu ecclesiae et divinis officiis³* noverit se suspensum. Superior yero, ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans, latorem⁴ excommunicato ad expensas et omne⁵ interesse condemnet, et alias puniat animadversione condigna, ut poena docente discant indices, quam grave sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et haec eadem in suspensionis et interdicti⁷ sententiis volumus observari. Caveant autem ecclesiarum praelati et iudices universi, ne praedictam poenam suspensionis incurrant; quoniam, si contingeret⁸* eos sic suspensos divina officia exsequi sicut prius, irregularitatem non effugient iuxta canonicas sanctiones, super qua non nisi per summum Pontificem poterit dispensari.

CAP. II.

Qui petit absolvi ad cautelam, doceno, excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absolvetur cuiuscunque contradictione non obstante, nisi dicatur et probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat, se excommunicatum post appellationem, probatione pendente in iudiciis evitabitur, extra iudicium vero non. II. d. Ioann. Andr.

Idem in eodemla.

Solet a nonnullis in dubium revocari, an, quum aliquis per superiorem absolvi postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam, sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi, et an ante absolutionem huiusmodi is^b, qui se offert in indicio probaturum, se post appellationem legitimam excommunicatione innodatum²*, vel intolerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum, sit in ceteris, excepto probationis illius³ articulo, evitandus? In prima igitur dubitatione sic statuimus observandum, ut petenti absolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator vel adversarius se opponat; nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum indulgebatur sic dicenti, ut, si probaverit quod opponit, non relaxetur sententia; nisi prius sufficiens praestetur elnenda, vel competens cantil.; de parendo inri, si offensa dubia proponatur. In secunda yero quaestione statuimus, ut is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo in ceteris, quae ut actor in iudiciis attentaverit, interim evitetur. Extra iudicium yero in officiis, postulationibus, et electionibus ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

CAP. III.

Excommunicatio, lata in participantes excommunicatis in locutione et similibus, canonica monitione non praemissa non tenet. Ioann. Andr.

Idem a in eodem.

Statuimus, ut nullus iudicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione et aliis^b, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem¹* canonicam excommunicare maiori excommunicatione praesumat, salvis constitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine praesumunt participare damnato. Quodsi ex locutione et aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat: poterit iudex post monitionem²* canonicam huiusmodi participantes consimili damnare censura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata³ non teneat⁴, et proferentes poenam legitimam poterunt formidare.

CAP. IV.

Episcopi nullam interdicti vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expressi. H. d. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Quia periculosum est episcopis et eorum superioribus propter executionem pontificaba officii, quod frequenter

Cap. II. a) *Comp. e. 2. Ia. t.* — *Bulla*: Ad exped. no. 37.

b) is: *deest*: I.

Cap. III. a) *c. 12. C. Lugd. I.* (1245.); — *Comp. e. 3. h. t.*; *Bulla*: Ad exped. no. 38. b) in al.: *labde*.

Cap. IV. a) *Comp. C. 4. h. t.*; *Bulla*: Ad exped. no. 39.

Cap. II. 1) in eod.: *deest*: C 2) nodatum: *Codd. con. le*; notatum:

3) illi: *deest*: Oie

Cap. III. 1) commonitionem: *CT*; amonitionem: *ABO* 2) com. monitionem: *BCGlabcd*; amonitionem: *A* 3) lata: *C*; promulgata: *labdcf* 4) tenet: *BD*.

incumbit, ut in aliquo casu interdicti vel suspensionis incurrant sententiam i ipso facto, nos deliberatione provida duximus statuendum, ut episcopi et alii superiores praelati nullius constitutionis occasione, sententiae sive mandati, praedictam incurrant sententiam ullatenus ipso iure, nisi in ipsis de episcopis c expressa mentio habeatur.

CAP. V.

Linias decrelalis quinque sunt dicta: primum, quod archiepiscopus sententias, latas a subditis suorum suffraganeorum, nisi i/oe habeat de consuetudine, non relaxet. Secundum, quod generalis sententia archiepiscopi ligat tautum subditos. Tertium, quod pro praeteritis vel praesentibus culpis, monitio non praemissa, ab eis lata sententia est injusta. IZnartum, i/ quod pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent, nisi mora, culpa, vel offensa vel alia instat causa subsit. Quintum, quod in universitate vel collegium non foratur excommunicationis sententia, sed in illos, qui culpabiles exstiterunt. Ioann. Andr.

Idem^a.

Romana ecclesia (*Et infra*: Ceterum interdicti, suspensionis vel" excommunicationis sententias, latas ab officialibus archidiaconorum, seo quibuslibet aliis iurisdictionem habentibus, suffraganeorum Remensis ecclesiae subditis, Remensis archiepiscopus et eius officiales omissis ipsis excommunicatoribus non relaxent, salva contraria super hoc consuetudine, si quam habent. Porro excommunicationum sententiae, a Relnensi archiepiscopo suisque officialibus generaliter promulgatae, subiectos eiusdem iurisdictioni archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie nec in genere pro culpis et offensis praeteritis vel praesentibus excommunicationum sententias absque competenti monitione praemissa pronuntiant, et, si contra praesumpserint, injustas noverint esse illas. Caveant etiam, ne tales sententias excommunicationis: " sive specialiter sive generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel 4* etiam pro iam commissis sub hac forma: „si de illis infra tale tempus minime satisfecerint," proferre praesumant, nisi mora in exhibenda satisfactio, vel culpa seu offensa praecesserit 5*, quibus merito ad iniungendam satisfactioem huiusmodi et taliter prohibenda sibi inducantur, aut alia rationabilis, quam in ipsis sententiis exprimant, causa subsit. In universitatem vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, quum nonnumquam contingeret innoxios e huiusmodi sententia irretiri; sed in illos duntaxat de collegio vel universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur.

CAP. VI.

Praulatus contra potentiam temporalem etiam spiritali gladio, scilicet ecclesiastica censura, se tueri potest. H. d. Ioann. Andr.

Idem in eodemla.

Dilecto filio decano Aurelianensi 2 (*Et infra*: Praeterea

c it. VII. Cap. IV. b) sententias: Icd c) add.: et superioribus: Ictbdef.

Cap. V. a) cf. c. 1. de suppl. negl. (1, 8.); — Comp. c. 5. Ir. t.; Bulla Ad ex p e d.: no. 40. b) add.: yero: Icd c) add.: ctiam: I.

Cap. VI. a) Comp. c. 6. h. t.; Bulla Ad exped. no. 41.; Cregorius IX. cancellario Paris. et collegis suis: Id; — fratri Ioanni I. enionic. (Lenu, vicensi?) de ordine fratrum minorum poenitentiario: IJ; — 1243-5 | • — Pottlia. st no. 15126. — dixit Illost. quod lotee decret. dirigebatur cuidan: fratri Minori et poenitentiario l'apae, ilui legatus erat in illis partibus et vocabatur frater Ioannes I. eniovicenis, qui super hoc Papan consuluerat, an decano liceret in roque gladio se tueri. Juana. iIndr. b) et: Iadef

Cap. VII. a) Alias incipit: Caeterilui, et sic can allegat Io. Monachiis; Dicunt Io. Mo. et Archid., quod inter arcliepiscopuni Rothomag. et eius stffragancos grandis fuit quaestio coi: iam Innoc. IV., et ut dicunt ex registro patere Dicit autem Archid. se de libro domini Inno. quasdam glossas habuisse . . . Per hoc patet, quod Guil. in Specul. de comp. iud. ad §. sequitur in fine malo dicebat hanc decretalem fuisse Alex. IV.: Ioctn. Ilncrl. —

T i t. YI. C a p. IV. 1) add.: huic etiam adiciamus sanctioni, ut illud, quod in constitutione solet a nonnullis a nobis hactenus promulgata, fuerat constitutum, ut (deest: Ibd) (plum aliquis se oirert in indicio probaturus so post appellationem legitimam excommunicationis sententia innodatum pendente probationis articulo in Es quae extra iudiciu agitantur electionibus, postulacionibus, officiis ac aliis legitimis actibus non debeat evitar!, quod ad episcoporum et archiepiscoporum sententias nullatenus extendatur. Sed illud obtineat in futurum, quod elite in talibus exstitit obser-

quum omnes leges omniaque iura vim vi repellere, crinctisque sese defensare permittant: licuit utique ipsi decano, si praedictus ballivus eum bonis suis mundanis iniuriose spoliare, vel ea violenter occupare praesumpserit 3, ut superius est expressum, contra illius violentiam iniuriam- qlle4* se tueri. Et quoniam adversus eius nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat: potuit se etiam spiritaliter, gladio videlicet utendo cedestastico, defensare, ac recurrere propter hoc ad arma spiritualia, quae sunt ecclesiae propria, et pro suo munime5* illis uti; praesertim quum dictus ballivus post latas in eum ab eodem decano 6 ex aliis causis excommunicationis sententias, sicut idem decanus asseruit, ipsum tanquam exinde provocatus, sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem, et propter hoc postmodum ipse decanus sententiam tulerit 7 interdicti, tanquam spiritali se mucrone defendens contra illius iniuriam et violentiam, sibi ab eodem occasione praedictarum sententiarum et in ipsarum contemptum Matan-1. Et quidem quum liceat cuilibet suo vicino vel i proximo pro repellenda ipsius iniuria suum impetiri auxilium, immo, si potest et negligit 8, videatur iniuriantem fovere, ac esse particeps eius culpa: licuit i profecto ipsi decano proprio sibi subvenire subsidio, et suamet temporalem initiriam sua propria spiritali defensione t. l. feri, siegue utrumque quodammodo gladium, et 9 temporalem et ecclesiasticum, alterum videlicet altero adiuvere, maxime quia hi duo gladii consueverunt exigente necessitate sibi ab invicem suffragari, et in iuvamen alterius subventionem mutua frequentius exerceri.

CAP. VII.

Excommunicatos a subditis suffraganeorum archiepiscopi non possunt absolvere, sed excommunicatos a sutraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. II. d. Ioann. Andr. — §. 1. Archiepiscopus in casibus, in quibus iurisdictionem habet, ante cognitionem causam absolvit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia; et contumacia° praesumptae et manifestae ponit exempla. II. d. Ioann. Andr. — §. 2. Excommunicatio, lata post appellationem interpositam ex causa probabilis, non statim pronunciat nulla; sed fieri potest relaxatio ad eantelam, etiani antequam incipiat de veritate causae cognoscere. Idem, si dicatur lata per intolerabilem errorem, et in contrarium error filo probabiliter defendatur. Ioann. Andr. — §. 3. Si certum est, excommunicationem esse instata, fit remissio; si certum est eam iniustam, non fit. Si est dubium, fieri potest relaxatio, sed lionestius; est remittere; tenet tamen relaxatio, ubi archiepiscopus est iudex, Hect non fiat remissio. H. d. Ioann. Andr. — §. 4. Archiepiscopus in casibus, in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere potest. H. d. Ioann. Andr. — 3.5. Summatur supra in §. Sed si ex causa, ibi videas. — §. 6. Summaturum habet supra in §. Sed si ex causa, ibi vide.

Idema.

Venerabilibus (*Et infra*: Ceterum Rothomagensi b archiepiscopo vel eius officiali non licet excommunicatis ab archidiaconis 1 vel aliis subditis suffraganeorum ipsius archiepiscopi, (quum nec excommunicantium, nec excommunicatorum

Dat. est Anagninae V. Id. Iul. A. XII. (1254.) et exstat ap. Sbaralea Bullar. F'anciscan. I, 748. — Potthast no. 15454. — Venerabilibus fratribus nostris . . . Rothomagensi archiep. ex parte una, et S'igien., ac . . . Constantien. episcopis per se, ac aliis Rothomagensis ecclesiae suffraganeis ex altera in nostra praesentia constitutis, iidem episcopi proponere curaverunt, glocl clictus archiepiscopus, eiusque officialis appellationes ab archidiaconis et aliis qui iurisdictioni ecclesiasticae praesunt, sufl'raganeonun ipsonim subciitis ad Rothomagensem curiam, omissis eiusdem silffraganeis, interiectas aclniitntnt, quamquam ad Rothomagen. ecclesiae de iure vel consuetudine minime pertinere noscatur, «e in appellationum causis, quas ab ipsis suffraganeis, eonunque officialibus ad eandem curiam ante cliffiuitivam sententiam interponi contingit, citationes faciunt, et causas ctiam ipsas quanloque conimittunt, causa probabilis seu legitima non expressa. Et licet fraponatur interdum a) interlocutoria vel diffiuitiva in illatellils foro ad ipsam curiam, vel non infra clecendum appellatum, aut aliquel aliuel simile; nihilominus lamen ipsi, priusquam eis liceat, causan ael eos taliter fore delatam, nihibent; ne in illa sive ne ad executionem sententiae proceclatur; et id ipsum faciunt, si obiciatur ex iniustas;

vatum: Cl

Cap. V. 1) «cid.: in eodem: ACF 2) at: CD 3) exc.: deest: Codd. cal. I 4) nec: ABlaLcd 5) praecesserint: ACDI

Cap. VI. 1) in eod.: deest: FG 2) Arelatensis: C; Aurilien.: If 3) praesumpsit: Glade 4) violentam iniuriam: Codd. coll. Id 5) sua munitione: Cladef 1) ab coa. dec.: deest: ABDEFCr 7) tulerat: Clf; tulit: D 8) negligat: Clf 9) et: deest: CGlae

Cap. VII. 1) archidiacono: ADDFG

pro suo interesse super injusta excommunicatione querelam: audire utique debent eum. Secus autem, si conqueratur de ipso, ut relaxetur huiusmodi sententia, contra se ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed eum²*, pro quo est sententia lata, spectat. Attamen c si suffraganeus vel extra iudicium pro suorum defensione iurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio, inquirendum videlicet vel simile quid agendo, aliquem excommunicet: in hoc casu conveniendus est ipse suffraganeus coram archiepiscopo vel eius officiali, quia ipsius interest defendere causam suam. §. r. Porro archiepiscopus vel eius officiales excommunicatos a suffraganeis semper, antequam audire causam incipiant, in casibus, in quibus eis iurisdictio competit, iuxta ecclesiae formam debent absolvere, utpote si post diffinitivam fuerit excommunicationis sententia promulgata c, et ad eos³* fuerit appellatum, exceptis casibus, in quibus iura prohibent post sententiam appellare. Similiter, si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, et super hoc querimoniam ille proponat: est ille⁴* primitus iuxta formam ecclesiae absolvendus, nisi suffraganeus probaturum se offerat, quod pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodavit. Idem est etiam, si quemquam pro praesumpta contumacia, videlicet quia citatus praefixo⁵ sibi termino non comparuit, excommunicatione constringat; quia, si sic ligatus proposita querimonia petat ab archiepiscopo se absolvi, sive quando suffraganeus ex suo processit officio, sive quando est ad ipsum archi-

episcopum ante sententiam diffinitivam appellatum, et ab adversario proponatur, quod absolvendus non sit, nec pando ei debeat rudicr aditus, nisi prius expensas restituat, et iudicio sibi exhibeat cautionem, ipseque respondeat, quod recte contumax reputari non debet pro eo, quod h in tinere captus vel etiam⁶* alio i impedimento detentus in termino comparere nequivit, tunc protinus sibi iuxta formam ecclesiae beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem, si se contumacem confiteatur, vel alias de contumacia sua constet, quia forte praedixerat in iudicio, quod minime compareret. Tunc enim, quum manifestak sit contumacia, et manifesta reputetur offensa, non est ei, nisi primo expensarum satisfactione ac de stando iudicio cautione praestita, absolutio impendenda. Et hoc ipsum est in similibus observandum, sicut si aliquis ad certum locum citetur, et ille proponat, ipsum non esse sibi tutum, et iudex postea in eum, quia non probavit hoc, nec⁷ comparuit, sententiam excommunicationis promulget. Nam tunc, si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, et ante omnia se ab eo petat absolvi, quum probare coram eo velit, ipsum locum non existere sibi tutum, in hoc est procul dubio audiendus, quum praesumpta solummodo eius m contumacia videatur. Sed si iudex pronunciasset, locum illum esse idoneum et securum, et ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc, nisi post latam interlocutoriam infra decendum provocasset, nullatenus audiri debet³*. §. 2. Sed si n ex causa legitima seu probabili quis appellet, puta quia locus non est tutus, et post appellationem huius-

quam allegat super appellationibus, quae a sententiis archidiaconorum, eonunque officialium, et aliorum, qui praefatis subsunt suffraganeis ad ipsius curiam omissis eisdem suffraganeis emittuntur, nec esse praedictos archidiaconos, et alios, ut intersint probationi huiusmodi evocandos: quia non refert quantum ad ipsos, nec interest eorum experiri, vel contendere, ad quem sit ab ipsorum sententiis appellandum. Decernimus insuper, quod archiepiscopus, vel eius officialis in appellationum causis, quas ab eisdem suffraganeis, eorumque officialibus ad ipsos ante diffinitivam sententiam interponi contigit, nullatenus citent partes, nec committant etiam aliis causas ipsas appellationum causis probabilibus, seu legitimis non expressis. Qttorl si vocatis partibus, vel nullatenus, aut non infra X. dies post interlocutoriam, vel diffinitivam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, siegue non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum, vel eius officialem devolutum negotium proponatur, dem, nisi prius ipsis constiterit, causam ad eos fore delatam, prohibere, ne in illa, vel ne ad executionem procedatur sententiae, non attemptent. Si autem obiiciatur ex inittsta causa, seu minas legitima, ante sententiam appellationem interpositam existisse, ac ex eo, non esse appellationem huiusmodi admittendam; nequaquam archiepiscopus, vel eius officialis prohibeat, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili cognoscere incipiat de causa huiusmodi, an sit vera; sed ut probatio super appellatione² ac eius causa facilius et promptius esse possit, districte praecepimus, quod is, a quo appellatur, apostolos appellanti secttn chun tenorem constitutionis nostrae super hoc editae tribuat requisitos; quos si non exhibuerit, ex tunc si forte in causa processerit, nisi appellationi renunciatum fuerit, eius invalidus, et irritus sit processus. Nec pro remedio appellantium, quia videlicet sive ante, sive post appellationem sint excommunicati, etiamsi iusta et admitenda sil appellatio, nihilominus capiantur prius; archiepiscopus, vel eius officialis, ne procedatur, audeat inhibere, quia sufficit iuris suffra;Ium in hac parte; nam post appellationem interpositam, nihil est penitus innovandum; et si secus forsitan praesumatur, debet per iudicem appellationis ante omnia revocari; et hoc utique semper est faciendum, quum post appellationem a diffinitiva sententia interpositam aliquid innovatur; exceptis casibus, in quibus etiam post sententiam a iure appellatio prohibetur. Quum vero immutatur aliquid post appellationem ante sententiam interiectam; si hoc factum est, postquam iudex appellationis ei, a quo appellatum est, inhibuit, ne procederet; ex quo sibi constitit, negotium ad eum per appellationem ex probabili causa interpositam fore delatum; revocandum est protinus, licet forte causa huiusmodi non sit vera; alias autem non nisi postquam appellationis causara constiterit veram esse. In alios autem suffraganeorum subditos, qui circa rem, de

qua inter appellatam et appellatum controversia vertitur, agunt aliquid, vel attemptant, archiepiscopus, vel eius officialis occasione huiusmodi iurisdictionem aliquam non vendicent, nec assumant. Sententias vero interdicti, suspensionis, seu excommunicationis in appellatam prolatae ab eo, a quo appellatum proponitur, nullatenus ipsi non vocatis partibus, et de appellatione non cognito revocent, aut denuncient esse nullas; nisi post inhibitionem rite factam ab eis, ne procederet ulterius, exstiterint promulgatae. Nec de causis clericorum tanquam iudices, hec ipsi clerici forte consentiant, absque dioecesanorum suorum voluntate cognoscant, nisi clericus cum laico contendat; sitque ipse actor, laicus vero reus. Super eo autem, quod archiepiscopus proponit sibi, et eius officiali de consuetudine antiqua competere cogere subditos suffraganeorum suorum ad exsequendum sententias et praecepta eius, suique officialis, ac ad perhibendum testimonium in causis per appellationem devolutis ad ipsos; decernimus, eundem archiepiscopum ad probandam huiusmodi consuetudinem admittendum. In officiales quoque suffraganeorum respondere coram archiepiscopo, vel eius officiali super delicto commissio ab eo in iudicio recusantes, idem archiepiscopus, vel officialis suos animadvertere non praesumat; quia de huiusmodi eius maleficio, vel delicto, seu quasi commissio coram suo iudice debet agi; nec ei propter malam sententiam, seu iniquum iudicium forum alicuius iudicis quis sortitur. Suffraganeus autem si requisitus ab eo, qui gravatum se asserit, sive laesum de sui officialis dolo, vel maleficio inquirere, seu cognoscere, ac illum ad emendam cogere negligat, potest coram ipso archiepiscopo, vel eius officiali ratione huius maleficii conveniri. Sed si prius coram suffraganeo de hoc suis conveniatur officialis, non potest postmodum praetextu illius maleficii ad iudicium suffraganeus ipse trahi, sive illum absolvat, quia de delicto eiusdem non est saepius inquirendum, sive ipsum condemnet, quum in bonis illius sit ad executionem sententiae demandando: potest tamen ab ipso suffraganeo, si minus in te absolverit, appellari. Quod si agatur ad revocationem sententiae latae ab officiali pro iuribus suffraganei, cuius officialis existit; non ipse officialis, sed potius idem suffraganeus defendere huiusmodi causam debet; sicut si ab ipso officiali pro alia persona extranea sententia lata esset. Unde in hoc casu ipse suffraganeus, pro cuius iuribus est prolata sententia, quum sua sit causa, coram archiepiscopo in iudicio est trahendus. b) ipsi: orig. c) At: **ib.** d) et... officialis: **ib.** e) prolata: **ib.** f) fu.: **deesi: ib.** g) app. quoniam priusquam incipiat de appellationis causa cognosci, absolvi debet appellans: **ib.** h) scilicet quod: **ib.** i) alias: **ib.** k) man. contum. manif.: **ib.** l) ipse... illud... iud. praeterea: **i& m) ipsius: ib.** n) et si: **ib.**

2) cf. stipra c. 4. de appellat. (2, 15.)

T i t. %I. Cap. VII. 2) ad eum: ABCDEF 3) ipsos: BCDEF orig. coll. org. 7) vol non: C; non: A 8) deberet: BEF orig.

4) ipse: B oreg.

5) est praef.: 13; in praef.: orig.

6) et, : deest: Codd.

modi excommunicatione ligetur, ac deinde constet superiori, quod ad ipsum ex tali causa exstitit provocatum: non tamen illico pronunciare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eum ⁿ ad cautelam iuxta formam ecclesiae relaxare. §. 3. Sane, si certum ^{estn}, excommunicationis sententiam esse iustam, velut quum propter manifestum excessum est in aliquem promulgata: superior iudex, nisiq^{ue} periculum sit in mora, excommunicatum ad excommunicationem prorsus remittere debet ^r, nec debet eum absolvere, nisi excommunicator requisitus malitiose illi absolutionis beneficium deneget exhibere. Si yero constet, huiusmodi sententiam esse iniustam: nequaquam remittendus est ad suum excommunicatorem excommunicatus, sed debet sine difficultate aliqua mox absolvi. Ouodsi dubitetur, utrum justa sit vel injusta: superior, nisi excommunicatori deferat, relaxare iuxta formam ecclesiae potest illam, quamquam honestius et convenientius agat, si ei deferat in hoc casu. Ubi autem superiori competit de excommunicatione cognoscere: absolutio seu relaxatio, quam ipse fecerit, tenet, licet forsitan sit iniusta, quoniam, etsi contra ius litigatoris, non tamen contra ius constitutionis absoluit. §. 4. Denique a subditis suffraganei ^s emendas pecuniarias potest archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos ^t excommunicationis vinculo innodare. §. 5. Potest quoque archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam ecclesiae nonnunquam impendere ad cautelam, utpote si asseritur ^a, in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi praecepti vel mandati aperte ^{fn} ea contineri, quod communiter vel in suo genere est peccatum, veluti si dicat forte aliquis, se a suffraganeo excommunicatum fuisse pro eo, quod eleemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est ^v, aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est et pravam, et suffraganeus ipse asserat, quod pro digna^o et rationabili causa, vel pro conservandaa ^{vel s}* exsequenda iustitia hoc illi prohibuisset vel etiam iniunxisset. Nam tunc archiepiscopus ad cautelam absolvere potest eum. §. G. Similiter, si aliquis ^y proponat ^z se ante diffinitivam sententiam in indicio vel extra post appellationem ex causa legitima interpositam vinculo excommunicationis adstrictum: potest archiepiscopus, postquam sibi de hoc constiterit, etiam priusquam incipiat de veritate causae appellationis cognoscere, absolutionis beneficium adcautelam iuxta formam ecclesiae impertiri ^{aa}.

CAP. VIII.

Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum, repeliere excommunicatos ab actibus iudicariis sibi prohibitis. H. d. Ioann. Andr.

Alexander IV. a

Decernimus, ut iudices saeculares per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudiciis, canonica monitione praemissa, repeliere excommunicatos ab agendo, patrocinando et testificando in suis curiis et iudiciis compellantur.

C A P. IX.

Non valet excommunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quae babel dierum intervalla, nisi necessitas facti aliud suadeat. II. d. Ioann. Andr.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensia.

Constitutionem felicitis recordationis Innocentii Papae IV. i praedecessoris nostri, quae prohibet, participantes excommunicatis ea participatione, quae solam minorem excommunicationem inducit, monitione canonica non praemissa maiori excommunicatione ligari, decernens, promulgatam

Tit. XI. Cap. VII. o) eam: 27). p) sil: ib. q) add.: forte: ib. r) deb.: deest: ib. s) suffraganeorum: ib. t) illas: ib. u) asseratur: ib. v) add.: sive pium: ib. w) condigna: ib. x) servanda: ib. y) quis: ib. z) apponebat: ib. aa) Demum visitationem etc.: ib.

Cap. VIII. a) haec decretalis fuit pars illius: quia nonnulli: Ioan. Andr. — cf. c. I. supra (3, 22): Hoc fugit Potthast qui nostram decretalem, tamquam fragmeratum deperditae inseruit

Tit. XI. Cap. VII. 9) et: ADFOrig.
Cap. IX. 1) cf. supra c. 8. 2) decrevimus: Clic 3) promulgentur: BCP
Cap. X. 1) sunt: Codd. coll. H 2) aententiao: elle 3) sua: BC

aliter excommunicationis sententiam non tenere, ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum declarantes, decernimus ², ita dendum esse monitionem canonicam in hoc caso, si aliis rite servatis eos, qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas, ut canonice promulgetur³ excommunicationis sententia, statuunt iura praemitti, iudices, sive monitionibus tribus utantur sive una pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla, nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda.

CAP. X.

Relaxatio ad cautelam in generali interdicto non habet locum. II. d. 11omin.

Idem in eodema.

Praesenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam, quoad interdicti sententias, in civitates, castra vel quaelibet alia loca sive ^L terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

CAP. XI.

Primo excommunicat certis limitationibus (imites licentiam offendendi in personis vel robis suis vel suorum, exercentes contra aliquos ecclesiasticam censuram, vel exerceri facientes, vel illam servantes. Secundo ibi: Eadmm, poenam prorogat ad uteutem, vel motu proprio id agentem. Tercio ibi: Qui autein, poenam aggravat. H. d. Ioann. Andr.

Idem in eodema.

Quicumque pro eo, quod in reges, principes, barones, nobiles, ballivos vel quoslibet ministros eorum, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu alias in personis aut bonis suis vel suorum gravandi eos, qui tales sententias protulerunt, sive quorum sint ^l* occasione prolatae, vel easdem sententias observantes, se taliter excommunicatis communicare nolentes, (nisi licentiam ipsam re integra revocaverint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiae ² sit processum, nisi bona in ipsa ³ fuerint ^h infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa,) eo ^l* ipso sententiam excommunicationis incurrant ^c. Eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint praedicta licentia data uti, vel aliquod ^d pl^a aemissorum, ad quae committenda ad licentiam prohibuimus ⁵, alias committere suo^o motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, extunc ab ea non possint nisi per easdem apostolicam absolutionis beneficium obtinere.

CAP. XII.

Si malefactor, captus a indice laico, dicit se clericum: huius rei cognitio ad indicem ecclesiasticam spectat. h) si notorio, vel publica fama vel communi aestimatione habetur pro clerico: statim fit remissio. Idem, si prius se gerebat pro clerico, et modo deprehensus fuit in habitu clericali¹. Si autem prius se gerat pro laico, licet modo in clericali¹ habita dr. preheusus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum; sed interim contra eum iudex in nullo procedet. H. d. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Si iudex laicos malefactorem captum detineat, et is, se clericum dicens, ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum ² tanquam suum clericum repetat, iudex illum inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi, an scilicet sit gni repetitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum, quia de re ecclesiastica et spirituali, vocato tamen iudice saeculari, vel alio, cuius interest, cognitio pertinet. Et si notorium fuerit, quod idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi privilegio gaudere debeat³, statim absque alia cognitione, vel fama publica de hoc exstiterit, aut ipse pro elenco communiter habebatur: in continenti etiam ante cognitionem ^l de clericatu ecclesiasticae curiae debet reddi. Idem esse censemus, si reus

sub no. 18188.

Cap. IX. a) c. 29. Conc. Lugrl. II. (1274.); — Comp. c. 1. h. t.

Cap. X. a) c. 30. ib.; — Comp. e. 2. 7. t. b) sive . . al.: deest: Hab.

Cap. XI. a) c. 31. ib.; — Comp. c. 3. h. l. b) sint: Ilb⁹ e) in . . . sent. incident: Habdf; incident: He d) aliquid: Ilabd/ e) sua mano: Ha; per se ipsos: Hd; deest: He

4) ipso facto: CH 5) prohibemus: Dalle; proh. al.: decsl: A 5) vol: C; al. com.: deest: l)
Cap. XII. 1) so romitt.: A 2) lpeala: A; illum: C 9) debobat: A; atat. . . cogn.: deest: AC 4) cogn. etiam: AC

ipsc, ante deprehensionem pro laico publice se non gerens, deprehensus fuit⁵ in habitu clericali, tonsuram videlicet et vestes deferens clericales. Nam talem debemus clericum, donec constet de contrario, reputare; sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit, si dicatur ab alio libertinus, legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate non ipse, sed adversarius adstringatur. Iustum est enim, ut ipse talis quem gestat ex habitu, quousque appareat aliud, praesumatur, qualis is a esse, cuius fert habitum, comprobatur. Ex stigmatibus namque, consueto fabricensibus imprimi, latitans fabricensis agnoscitur, et custodes aquarum, quos hydrophylacas nominant, quae eis infigi solet adnotatione signati, manifesti sunt omnibus, et angariarum nomine non tenentur. Isque status alicuius esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur. Non sic autem volumus observari, si ante deprehensionem pro laico publice se gerebat, ac 7 pro tali communiter habebatur⁵; quamvis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali. Tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat propter praesumptionem, quae adversus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus procedenti⁸; contra eum tamen interim quivis processus iudicis penitus conquiescat.

C A P. XIII.

Non tenet suspensio vel interdictum, lata in participantibus non praemissa monitione canonice.. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Statutum Gregorii Papae X. factum ad declarationem constitutionis Innocentianae, quae prohibet, participantibus excommunicatis ea participatione, quae solum in minorem inducit, maiore excommunicatione ligari monitione canonica non praemissa, in suspensionis et interdicti sententis, quae pro huiusmodi participatione plerumque ab ordinariis vel delegatis iudicibus promulgantur, praecipimus inviolabiliter observari, decernentes, easdem sententias non tenere aliter promulgatas.

CAP. XIV.

Per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem excommunicationis post eam lata non convalescit¹ sed poterit tunc denunciari, et debet litari, donec de sententiae nullitate docuerit. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Licet excommunicationis sententia, post appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis, appellationem suam minime prosequentis, non ratificetur nec etiam convalescat: excommunicatus tamen nominatim, vel specialiter et expresse, qui post appellationem legitimam¹ c: + communicationis sententiam assertit in se latam, si appellationem eandem infra tempus, ad ipsam prosequendam ab homine vel a iure statutum, non fuerit, ut debuit, persecutus, lapso eodem tempore² excommunicatus³ publice nunciari, et nedom in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus evitari, ac i a legitimis actibus removeri debet, quousque, duod post appellationem legitimam excommunicatus fuerit⁵, vel alias de ipsius sententiae docuerit nullitate.

CAP. XV.

Praelatus, capi facies et includens, etiam per laicos, clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est, neo etiam ipsi capientes. Secundo dicitur, si talis dat fideiussorem de parendo iniri: detineri non debet, nisi fusta causa id suadeat. H. d. Ioann. Andr.

Idem Bonifacius VIII.!

Si clericos tuae iurisdictioni subiectos propter commissos excessus etiam per laicos capi facias, et eos, ne fugiant², in carcere³ poena debita postea castigandos includas: te vel capientes eosdem, licet nondum appareat incorrigibiles illos¹ esse, nulla credimus excommunicatione nodari⁵, quum in bis, nisi alias ex proposito excedatur⁶ in ipsis, temeritas vel injuria nequeat deprehendi⁷. Eosdem quoque clericos, si de parendo iuri tibi fideiussoriam dederint cautionem, detinere non debes, nisi excessus enormitas vel alia causa rationabilis eos stiaserit detinendos.

CAP. XVI.

Interdicto clero non est interdictus populus, nec e converso. Interdicta civitate propter delictum domini civis non interdicti extra ipsam audiunt divina. Interdicto populo singulares de populo intelliguntur interdicti. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Si sententia interdicti proferatur in clerum: non intelligitur, nisi aliud sit expressum in ea, interdictus populus, nec etiam e converso. Unde tino interdicto ipsorum alius licite admittitur ad divina. Ceterum quum propter delictum domini vel rectoris est civitas interdicta, cives eiusdem, qui culpabiles non existunt, (dummodo et ipsi propter dominum vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti,) possunt extra ipsam licite interesse divinis. Quum yero, alicuius terrae populus interdicto notatur¹: singulares ex eo personae, quas interdictas esse constat, ne sententia effecttt careat, quum divinorum auditio et sacramentorum perceptio populo ut universis non competant², non debent alicubi, (casibus expressis a³ iure duntaxat exceptis,) audire divina vel ecclesiastica recipere sacramenta.

CAP. XVII.

Interdicta civitate suburbia et continentia aedificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia capella contigua et coemeterium contiguum dicitur interdictum. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Si civitas castrum aut villa subiiciantur ecclesiastico interdicto: illorum i suburbia et continentia aedificia eo ipso intelligi volumus interdicta. Nam, licet praedicta videantur alias murorum ambitu terminari: hoc tamen casu, ne vilipendi valeat sententia interdicti, (quod fieret, si posset in ipsorum suburbiis vel continentibus aedificiis licite celebrari ut prius,) expedit interpretationem fieri latiore. Ratione quoque simili, si sit ecclesia interdicto supposita² vel subiecta, nec³ in capella eius celebrari, nec in coemeterio ipsius eidem ecclesiae contiguis poterit sepeliri; secus, si ei contigua non existant.

CAP. XVIII.

Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel praesente excommunicato maiori excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Domin. - 3.1. Scienter celebrans in loco interdicto in casibus non permissis, irregularis et ineligibleis est. H. d. Domin.

Idem.

Is, qui in ecclesia sanguinis aut seminis effusione polluta, vel qui praesentibus maiori excommunicatione nodatis scienter celebrare praesumit¹, licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen, (quum id² non sit expressum in iure), laqueum non incurrit. §. 1. Is yero, qui scienter in loco celebrat supposito interdicto, (nisi super hoc privilegiatus existat, aut a iure sit concessum eidem,) irregularitatem incurrit, a qua nequit per alium, quam per Romanum Pontificem liberari, et adeo efficitur³ ineligibleis, quod nec ad eligendum cum¹ 4 aliis debet admitti.

CAP. XIX.

Tempore interdicti chrisma die coenae Domini confici potest. Roe dicit.

Idem.

Quoniam in baptismo et confirmatione, quae nedom pueris, sed et adultis propter morae periculum exhiberi possunt licite tempore interdicti, chrismatis utimur unctione: posse, licet terra interdicta existat, chrisma die coenae Domini confici, dubium non existit.

CAP. XX.

Suspensus ab ingressu ecclesiae, in ea divina celebrans, est irregularis, et moriens impenitens suspensione illa durante, caret ecclesiastica sepultura. Et suspensio ab ingressu ecclesiae vel officio per appellationem sequentem non suspenditur. H. d. Dom.

Idem.

Is, cui est ecclesiae interdictus ingressus, quum sibi per consequens censeatur in ipsa divinorum celebratio interdicta, irregularis efficitur, si contra interdictum huiusmodi

Tit. XI. Cap. XII. 5) fuerit: ACG ti) is: dcest: ADG 7) et: AC 9) habeatur: A 9) praecedente: A
Cap. XIII. 1) solare: ACDF: sola minore: G: — cf. supra c. 9. cl 3.
Cap. XIV. 1) personaliter: A 2) termino: ACC 3) exc. poterit: IIC 4) et: AC 5) add.: absolutos: A
Cap. XV. 1) Bonif. VIII.: deest: ACDEF 2) effugiant: A 3) cal. corola: DG 1) ces: AC 5) ligar: A G) extendatur: iL. 7) repraebeudi: AC

Cap. XVI. 1) nodatur: ABOBE 2) competat: ACD 3) in: ACDG
Cap. XVII. 1) eorum: C; add.: minorum: A 2) supp. vel: deest: Codd. cott. 3) nec in capella nec in coemeterio ipsi (ipsius: C) ecclesiae contiguis celebrari! (add.: nisi prout a Juro permittitur: C) potuit vol etiam (deest: A) sepeliri: ACQ
Cap. XVIII. 1) praesumpserit: AD 2) hoc: A CQ 3) sit: A; fit: C; deest: DF 4) est cum aliis admittendus: A

divinis in ea se ingerat, in suo agens officio sicut prius. Talis quoque, si hoc interdicto durante decedat, non debet in ecclesia vel coemeterio ecclesiastico, nisi poenituerit, sepeliri. Sane, sicut excommunicatio, sic ab officio vel ab ingressu ecclesiae lata suspensio aut ipsius effectus per appellationem sequentem minime suspenduntur.

CAP. X.II.

Religiosum clericum verberantem absolvit episcopus eo caso, quo absolveret clericum. II. d. Domin. — C. 1. Verberans novitatem religionis excommunicationem incurrit.

Idem.

Religioso, qui manus violentas in clericum saecularem iniecit, (ne hoc praetextu habeat materiam evagandi,) poterit ab episcopo eo casu absolutionis beneficium exhiberi, quo saeculari clerico posset, si alium clericum percussisset. §. I. Quamvis autem is, qui religionem ingreditur, religiosus censi cum effectu non possit, donec sit tacite vel expresse professus: si quis tamen violentas manus in eum iniiciat, excommunicationis latae a canone vinculum non evadit.

CAP. XXII.

Absolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo, a quo alias non poterat, si cessante impedimento se non praesentat, quum commode potest, ei, a quo alias absolvi debebat, reedit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui praesentare, si hoc non faciat. Ioanu. Andr.

Idem.

Eos, qui a sententia canonis vel hominis, quum ad illum, a quo alias de iure fuerant absolviendi, nequeunt propter imminens mortis articulum aut aliud impedimentum legitimum pro absolutionis beneficium habere recursum, ab alio absolviuntur, si, cessante postea periculo vel impedimento huiusmodi, se illi, a quo his cessantibus absolvi debebant, quam cito commode poterunt, contempserint praesentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi et satisfacturi, prout iustitia suadebit, decernimus, (ne sic censurae illudant ecclesiasticae,) in eandem sententiam 1 recidere ipso iure. Idem statuimus de his, quibus, quum a sede apostolica vel a²* legatis ipsius absolutionis beneficium a quibusvis sententiis consequuntur, iniungitur, ut ordinariorum suorum vel aliorum quorumlibet, suscepturi poenitentiam ab eis delin, se conspectui repraesentent, et passis iniuriam, seu his, quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem, si haec, quum primum commode poterunt, non curaverint adimplere.

CAP. XXIII.

Si percussionem, in clericum sine meo mandato, tatuen nomine me factam, ratam habeam: excommunicatus culo; secus, si meo nomine non sit facta. Ioann. Andr.

Idem.

Quum quis absque tuo mandato manus iniicit 1 in clericum tuo nomine violentas, si hoc ratum habueris: excommunicationem latam a canone incunctanter incurris, quum rati habitio retrotrahatur, et mandato debeat comparari. Si yero iniectio eadem tuo nomine non sit facta: tunc, licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis ullius vinculo innodaris, quum quis ratum habere nequeat quod eius nomine non est gestum.

Tit. XI. Cap. XXIV. 1) .Denuo a Bonif VI¹ I. p¹llicata est Kal. lun. A. IV. (1298.) in Cod. Ltbec. 1, 611. — Pottlitz no. 24688.

CAP. XXIV.

Tempore interdicti etiam sani ad poenitentiam admittuntur, nisi sint excommunicati, qui non nisi in monis articulo admittuntur, vel nisi causam dederint interdicto, qui non admittuntur, nisi satisfecerint vel caveant, prout possunt. Item illo tempore missae et alia divina officia sub peona distributionum sicut prius in ecclesiis celebrantur ianu clausis, plano sine excommunicatis et interdictis, et sonitu compasarent). Et quater in anno alto cuto campanis et ianu ap¹is celebrare possunt, et exclusis excomm¹/tui cati iuterlictes admittere, ita tatuen, quod Id, proptor quortmt excessuut laten/ est, non appropinquent altari. In ceteris scrvandum est interdictum. It ruvocata sunt privilegia ultra id quibuscunque concessa. II. d.Ioann. Andr.

Icle nIn.

Alma maten ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat et consulte, quae suaculente subiectorum utilitate postmodum consultius ac rationabiliter revocat in meliusve commutat. Sane a nostris dudum fuit praedecessoribus constitutum, ut in terris seu locis, ecclesiastico suppositis interdicto, nulla, certis casibus et sacramentis exceptis, divina celebrentur officia, vel ministrentur ecclesiastica sacramenta. Quia vero ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indevotio populi, pullulant haereses, et infinita pericula animarum insurgunt, ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti conceclimus, quod tempore interdicti, ab homine vel a iure prolati, non tantummodo morientes, sed etiam 1 viventes, tam sani etiam quam infirmi, ad poenitentiam, (quae propter pronitatem 2 et facilitatem hominum ad peccandum summe necessaria est,) licite admittantur; dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti, praeterquam in mortis articulo, nolumus ad eandem. II 1 is etiam 3, propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, praebuerunt auxilium, consilium vel favorem, nisi de ipso delicto, (si sint tales, quod id facere valeant), prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionem praestare iuraverint, quod, quum poterunt, satisfacient, et ad satisfactionem huiusmodi per eum vel per b¹ eos, qui facere ipsam debent et possunt, praestandam, dabunt consilium et auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt, non est poenitentiae beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quoad istos vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt, (ubi civitas vel locos alius, seu universitas interdicti existunt,) facienda est relaxatio interdicti, sed est eis solummodo iniungenda poenitentia salutaris. Adiciamus praeterea, quod singulis diebus in ecclesiis et monasteriis missae celebrentur, et alia dicantur divina officia sicut prius, submissa tamen voce et 6 ianu clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis, et campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici quam clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianae illis, qui horis intersunt canonicis, tribuuntur 7, si ad officia non venerint supra dicta, distributiones easdem amittant, sicut interdicto perderent non exstante s, si divinis officiis non adessent. In festivitibus vero Natalis Domini, Paschae, ac Pentecostes et s Assumptionis Virginis gloriosae campanae pulsantur, et ianu apertis alta voce divina officia solenniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed 10 interdictis 11 admissis; quibus ob reverentiam dictarum solennitatum, et ut ipsi ad humilitatis gratiam et reconciliationis affectum facilius inclinentur, praefatis diebus participationem permittimus divinarum, sic tamen, quod illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. Ceteris, quae circa observationem interdictorum a nostris sunt praedecessoribus instituta, in suo robore duraturis, non obstantibus quibusvis 12 privilegiis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, saecularibus vel regularibus, exemptis et non exemptis, sub quavis forma vel expressione verborum ab apostolica sede concessis, quae contra tenorem praesentis constitutionis nullis 13 volumus suffragari, quum

TIt. XII. Cap. XX. 1) ab: deest: AC

Cap. XXII. 1) cadera sententia: A 2) a: deest: Codd. con.

Cap. XXIII. 1) iniecit: AilCF; mittit: (7

Cap. XXIV. 1) et: Cod. Lib. 2) pravitatem: PC 3) et. quor.

Corpus iur. can. Ed. Frieribery. T. II.

culpa dolo vel fraude: A 4) caut. inratori: un praestaverint: A 5) per: deest: Codd. coll. Cod. Lib. 6) et: reest: L'od. Lib. 7) distribuuntur ... praedicta: A8) obstante: Cod. Lib. 9) et: deest: JG 10) et: CF 11) add.: qui (add.: divinis: L') voluerint interosso: 1L' 12) quibuscunque privilegiis quibuscunque ecclesiis: A13) nulli: ACFq Cod. Lib.

quibuslibet tam saecularibus quam regularibus sufficere debeat, ut tempore interdicti modo praemisso diebus cecidrent supra dictis.

TITULUS XII. DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

CAP. I.

Declarat Sic Innocentius, quid significet verbum privilegia: „recepimus vos in proprios filios ecclesiae Romanae,” et quis locue dicatur esse desertas. II. d. Ioann. Andr.

Innocentius IV. a

Veniens (*Rt infra*): Per illa verba privilegii: „In speciales et proprios ecclesiae Romanae filios vos recepimus”, (netos fratres exemptos non intelligi, et ipsos ex illo in proprios eiusdem ecclesiae filios fuisse receptos, quod ab alio quam a Romano Pontifice vel legato ab eius latere clementinatio interdicti vel excommunicari a quoquam non valeant, declaramus. Illum locum desertum in praemissis intelligimus, qui non habitatus penitus neque cultus fuerit vel ultra memoriam hominum (secundum indulgentiam Lucii) est sub Sarracenorum potestate detentus, censentes, ecclesias, in talibus desertis locis a fratribus ipsis constructas seu etiam construendas, in eo plena libertate gaudere, ut secundum indulgentiam Lucii nihil ab ipsis legis diocesanae nomine valeat per episcopos exigere; quae

(secundum privilegium Alexandri) non possunt interdicto seu excommunicationi supponi; quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita a sede apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi episcopis praesententur, ut ab eis curam recipiant animarum, quum plebes episcopis sint subiectae. Ceterum dicti fratres decimas de laboribus et novalibus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, auto* aliis bonis sibi a Deo praestitis, conventibus clericorum ordinis sui, a quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur, cum integritate persolvant, salva moderatione concilii generalis, in aliis eorum possessionibus jure communi seu quolibet alio ecclesiis parochialibus et dioecesanis episcopo reservato. Per declarationem autem huiusmodi nolumus defensionibus aliis seu iuribus partium derogari.

CAP. II.

Declarat manifestum et evidens esse synonyma, et idem significare quoad casum decret. de elect. Si forte. Ioann. Andr.—§. 1. Declarat conspiratores et coniuratores, qui iuraverunt et statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papae, donec possent resistere. Ioann. Andr.—5. 2. Statutum de non recipiendo etique ad Papae mandatum multis ex causis est detestabile et illicitum. H. d.

Nicolaus III. a

Constitutionem felicitis recordationis Gregorii Papae praedecessoris nostri editam in concilio Lugdunensi, ut, si forte inter cetera, quae obiciuntur electo, aut postulato seu

Tit. XII. Cap. I. a) scr. 1243-53. — Potthast no. 15127. — Comp. c. un. & t. Bulla Ad cS pe d. 120. 42.

cap. II. a) 15-clefc est ex reeret. Nicolai II I. (Dat. Romae a)., 1. elrrm X. Kal. April. A. III. — 1230.) ad Decanum illatise nensem; e: r: stat: llc et L no. LXX XV. : Obiurationum et conspirationum horrenda praesumptio excusatione non labitur, quin detecta letiitime t canonicè puniatur. Sane causa, quae super electione de te celebrata, in Matisconensi ecclesia tunc vacante, coram dil. III. n. s. Marine in Cosmedin diacono cardinali partibus: ulilore concesso, recitata fuerat, tandente in nostrum consistorium introducta, tu super quibusdam manifestis defectibus, quos in visu, auditu et aliis corporis sensibus, nec non in memoria et etiam intellectu te pati altera 3 pro opponere ante omnia iuxta formam felicitis recordationis Gregorii papae X. p. nostri editae in concilio Lugdunensi examini subiecti postulasti, eadem parte renitente ac dicente inter cetera, quod, quum dicta constitutio non de manifestorum sed evidentium clefctuum oppositione loquatur, in caso praedicto, in quo non evidentes, sed manifesti defectos oppositi fuerant, nequaquam illi locura puterat vindicare, quum manifestum et evidens non idem per omnia dici possint sed clistingui soleat 4 inter ea, et evidenter et manifestum cum quacumque intentione dicere videatur. Nos vero de j: n. cutis., ad 5 intentionem constitutionis illius manifestum et evidens idem supponere declarantes, praesertim quum nonnulla iura sic ea velut synonyma reputent, quod idem statuunt in utroque, quia te per quosdam ex ipsis fratribus super eisdem examinato defectibus huiusmodi oppositio compta est (?) destitui veritate 6, oppositae a totius eiusdem causae persecutione duximus excludendos. Ceterum nobis postmodum ex officio nostro cuiusdam exceptionis oppositae tunc examinalioni vacantibus, quaedam ceciltla coram nul, i; et eisdem fratribus exhibita existit, curas series perhibeat, te ac Matisconense capitulum ad hoc pulsata campana more solito convocatum ordinasse statuissse solemmniter et firmasse, „quod de feuderetis candem ec, clesiam et vos ipsos contra omnes impetrantes canonicam ipsius ecclesiae usque ad ius quantum poteritis ad iudiciu domini papae, ut hufus statuti verbis utamur vel specialis nianclati 7 ipsius, et hacc defensio fiet communibus expensis capituli et ecclesiae procuratorio sigillato sigillo capituli et aliis literis ad hoc necessariis sigillandis sigillo praedicto, et quamdiu fuerit aliquis de canonicis eiusdem 5 ecclesiae, qui defensionem lmiusmodi et oppositionem velit subire, nlo do 3 praedicto alii canonici non poterunt nec debent aliquem impetranter recipere in canonicum, nec habebunt cuna pro canonico in capitulo vel extra.” Tu quoque, an

praedicta vera essent, interrogatus a nobis tanquam veritatis amicus humiliter es confessus, illa, prout continebat cedula eadem, acta esse, te quoque ordinationem et statutum huiusmodi proprio iuramento firmasse. Porro quamquam aliqui dictum statutum propter verba illa „usque ad ius quantum de iure poterimus” tolerabile reputarent, lamen in contrarium dicebatur statutum ipsum utpote conspirationem et coniurationem contra ecclesiae Romanae auctoritatem et libertatem manifeste continens, non tam tolerabile quam detestabile ac prorsus illicitum, nec per verba praedicta in statuto ipso ad velamen iniquitatis etiam excusandas excusationes 6 in praedictis adiecta posse aliquatenus excusari, quum per ipsa eadem verba capitulo praedicto et singulis eius personis libertatem 11 obedientiam eidem ecclesiae Romanae debitam exhibendi saltem usque ad sententialem et pontificis romani iudicium seu speciale mandatum liquido appareat interdicti. Haec enim verba illa „usque ad ius” patenter insinuant, praesertim 12 iuxta vulgare modum loquendi regionis in 13 qua statutum dicitur promulgatum. Sic enim apud illius incolas, qui super aliqua contentione seu controversia se offerunt ius paratos actionem dicere 14 intelliguntur „offerre se paratos sententiam observare sic et secundum legem praetor- (ptor),” dum aliquid 15 etiam inique 16 decernit rus reddere dicitur, relatione facta 17 non ad id, quod fecit 18, sed quod facere debuisset. Arguebatur, insuper idem statutum multipliciter alias reprobum et merito reprobancium. Nam quum eidem Matiscon. ecclesiae promptum futurorum gravaminum discrimen ingerit 21 et contra legitimas sanctiones laudabile votum exorantium lites excludit, bonam fidem agnoscere prohibet, et adigit ad peccandum, si quidem ex iliorum verborum generalitate videlicet „contra omnes impetrantes,” defensionis nomine quaesito 21 colore iniustam etiam controversiam movere compellit; et quidem est absurdus. Uno quovis ex praedictis canonicis forsitan ex perversitate propria vel ex odio seu alias volente in controversia etiam iniuste mota persistere, non solum in persecutione ipsius eadem ecclesia Matiscon. gravamen et dispendium expensarum incurrit sed et ceteri canonici, qui forte 22 dictante conscientia huic controversiae cedere ac mandatis 23 vellent apost. obedire, ad persistendum in illa 24 saltem ipso 25 facto et ad inobedientiam per idem statutum contra conscientiam invitantur 26. Itaque nos cum eisdem fratribus deliberatione praehabita de ipsorum consilio praedictum statutum contra eandem eccl., ipsius rom. eccl. auctoritatem et libertatem, conspirationis et coniurationis labe non vacuum et te ipsum in statuendo 27 et jurando praedicta conspiratorem et coniuratorem non immerito reputantes, consjderantes

1) legitima: L 2) Q: h 3) altera . . . felic.: deest: L 4) sol.: deest: L 5) quod ad . . . supponetur: L 6) brevitate: L 7) utemini . . . specialis mandato: L 8) praedictae: L 9) membro: L 10) excusationis (et. excusandas: deest): ib. 11) lib. et: ib. 12) patet ex insinuatione praesenti: ib. 13) in qua . . . apud: deest: ab. 14) attendere: Be 15) aliquis: L 16) iniqua: He 17) relationem factam: L 18) facit: ib. 19) et idem: ib. 20) ingressit: ib. 21) qua ficto: ib. 22) fecit: ib. 23) maud. dom. papae: ib. 24) in illa: deest: ib. 25) in ipsa: ib. 26) coarctantur: ib. 27) ipsum statuendum: ib.

Tit. XII. Cap. I. 1) a: deest: ADIade 2) loc.: deest: ADIe 3) vel: deest: Clad 4) istis: Clf; nostris: D 5) quae: deest: Clde; quoniam: ti; quia: lf 6) et: ABCDEIadef 7) collatis: CC

alias promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiae vel alium personae defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur, et, si opponentem inventum fuerit destitui veritate, a causae illius prosecutione totaliter sit exclusus, et alias puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset, in illo, qui manifestum defectum in visu, auditu et aliis corporis sensibus, nec non et in memoria, et etiam intellectu opponit electo, locum habere, ac quoad intentionem constitutionis ipsius manifestum et evidens idem supponere declaramus. §. I. Ceterum canonicos cuiusvis ecclesiae, qui statutum fecerunt sollemniter et iuramento firmarunt, quod ecclesiam suam et se ipsos contra omnes impetrantes 2 canonicatum ipsius ecclesiae defenderent usque ad ius vel sententiam, quantum possent, ad iudicium domini Papae, vel specialis mandati eiusdem et quod communibus expensis ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret, et quod, quamdiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesiae defensionem huiusmodi et oppositionem vellet praedicto 3 modo subire, alii canonici non possent nec deberent recipere in 4 canonicum, nec habere pro canonico in capitulo vel extra capitulum impetranter, conspiratores et coniuratores contra sanctam Romanam ecclesiam, ac libertatem, obedientiam et auctoritatem ipsius decernimus, et eosdem tanquam conspiratores ac 5 coniuratores secundum sanctiones canonicas puniendos. §. 2. Statutum quoque ipsum, quod capitulo praelibato et singulis eius personis libertatem, obedientiam eidem ecclesiae Romanae debitam exhibendi saltem usque ad sententiam et Pontificum Romanum 6 iudicium seu speciale mandatum liquido interdicat, promptum futurorum gravaminum et expensarum discrimen ingerens contra legitimas sanctiones, laudabile votum execrantium lites vetat, iniustam litem movere compellit, iniquae controversiae seu liti cedendo, bonam fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, et adigit 7 ad peccandum, conspiracy et coniurationem continere contra libertatem et auctoritatem sedis apostolicae manifeste, ac alias detestabile prorsusque illicitum reputamus.

CAP. III.1

Constitutio amplissima, paene cunctas declarans haesitationes, quae circa divi Francisci regulam contingere possunt; praesertim an fratres Minores, quos Cordigeros vocant, illius regulae professores, sint ad omnia evangelii consilia obligati. Et utrum aliquid proprium habere, et pecuniam recipere, legataque sibi relicta agnoscere valeant, cum multis aliis ambiguitatibus, hic luculentissime resolutis.

Idema.

Exiit 2, qui seminat, seminare semen suum, de sinu patris in mundum, veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Iesus Christus, verbum evangelicum saturus in singulos probos et reprobos, insipientes et ignaros, studiosos et desides, et iuxta Prophetam colonus futuros in terra, semen suum, doctrinam evangelicam, sine delectu 3 dispersit in munes, qui, omnia tracturus ad se, omnes salvare venerat,

insuper, quod adeo sacri canones huiusmodi criminum astutiam persequuntur, quod praesumptores ipsorum non solum infames, sed a proprio gradu abiciendos esse decernunt, ne tantus 28 a te praesumptus excessus sub impunitate praeteritis alios ad similia praesumenda suo pernicioso invitaret 29 exemplo, electionem eandem de te, ut praemittitur, celebratam, iustitia exigente, cassandam duximus, cassam et irritam nunciandam arbitrium nobis reservantes expressum, praemissum processum contra te habitum vel ex tam grandis consideratione reatus per executionem iuris quoad gradum decanatus et alia beneficia tua exaggerando rigore vel pensata 30 tua praemissa humili confessione aliisque circumstantiis mansuetudine temperandi. Tu 31 yero humilitate debita cassationem reservationum huiusmodi acquiescens tibi postea circa statutum et formam necnon praedicta decanatum et beneficia per nos sedis ap. misericordia provideri cum instantia supplicasti et petisti. Licet ante processum cuius iustitiae censura suggesserit facultatem tamen ipsius duritiam quam adconsiderans(?) facti qualitas provocat maxime, quum sicut praemittitur

qui tandem se ipsum Deo Patri pro salute omnium in redemptionis humanae pretium immolavit. Licet autem hoc semen, in singulos communicativa Dei caritate dispersum, aliud ceciderit secus viam, super corda scilicet daemonum suggestionibus pervia, aliud supra petram, corda scilicet nulla fidei vomere penetrata, aliud inter spinas, corda scilicet hominum 5 divitiarum sollicitudinibus lacerata, et ideo unum pravis affectibus conculcatum, aliud aridum, quia gratiae carebat humore, reliquum yero legitur inordinatis sollicitudinibus suffocatum: aliud tamen mite cor et docile, terra bona, suscepit, hocu et Minorum fratrum mitis et docilis in paupertate ac humilitate per alium Christi confessorem Franciscum radicata religio, qui, ex illo yero semine germinans, germen illud per regulam sparsit in filios, quos sibi et Deo per suum ministerium in observatione 7 evangelii generavit. Isti sunt filii, qui, docente Iacobo 8, verbum, aeternum Dei filium, insitum humanae naturae in horto virginalis uteri, potens salvare animas, in mansuetudine suscepit. Hi sunt illius sanctae regulae professores, quae evangelico fundatur eloquio, vitae Christi roboratur exemplo fundatoris 9 militantis ecclesiae, Apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Haec est apud Deum et Patrem munda et immaculata religio, quae, descendens a patre luminum, per eius filium exemplariter et verbaliter Apostolis tradita, et deinde 10 per Spiritum sanctum beato Francisco et eum sequentibus inspirata, totius in se quasi continet testimonium Trinitatis. Hae est, cui, attestante Paulo Apostolo 11, nemo de cetero clebet esse molestos, quam Christus stigmatibus suae passionis confirmavit, volens institutorem ipsius passionis suae signis notabiliter insigniri. Sed nec sic contra fratres ipsos Minores et regulam hostis antiqui cessavit astutia, quin potius contra eos nitens supereminare zizaniam 12, interdum aemulatores, agitados invidia, iracundia et indiscreta inscitia 13, concitavit, mordentes fratres, et eorum regulam quasi illicitam, inobservabilem et discriminis caninis latratibus lacerantes, non attendentes hanc sanctam regulam, ut praedicitur, praeceptis ac monitis salutaribus institutam, apostolicis observationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, et etiam 14 per sedem apostolicam confirmatam, tot divinis testimonis communitam, quae credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris, in observantia huius regulae agentibus 15 et finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita et miraculis fecit adscribi. Ac novissime quasi diebus istis per pia memoriae Gregorium Papam nonnulli 16 praedecessorem nostrum approbatam esse, ex evidenti utilitate, quam de ipsa consequitur universalis ecclesia, in generali Lugdunensi concilio declaratur 17. Nec nos minus attendimus, immo profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius ceteri catholicae fidei professores, quia 18 ipse Deus, ordinem praedictum et eius observatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio 19 praeservavit,

arbitrium, quod virum alias clarae fama Illonstae conversationis et vitae ac praefatam confessionem tuam humilem attendentes ac considerantes attentius, quod maluisti, sicut catholicum virum decet et ecclesiasticae personae congruit, veritatem conlendo in causa praedicta succumbere guano episcopalem cathedram cono remorsu conscientiae obtinere, tuis supplicationibus annuendo poenam omnem propter Inusmodi coniurationem et conspiracy debitoram tibi de gratia speciali remittimus omnem infamiam, et cuiusquam vocis macula quam exinde traxisti de potestate plenitudine abolentes te integrarlo restituimus devotioni tuae volumus ut praemissis non obstantibus decanatum et beneficia licite ac libere possis sicut ante idem statutum poteras retinere, nec pro illo in ipsis decanato et beneficiis vel alias tibi aliquod pari praeiudicium aut interponi possit obstaculum misericorditer concedentes. Nulli ergo, etc.

Ti t. XII. Cap. III. a) dat. Surriani XIX. Kal. Sept. A. II. (1279.) ap. Sbaralea Bollar. Francisc. III, 404. — Poll-hast no. 21628.

28) defnunt neo antes.: ib. sensu carent.

29) invitare: ib.

30) praenotata: ib.

31) seqq. solutnntodo ezstm, t in 71c, aebi verba: Licet . . . arbitrium onuii

Ti f. XII. Cap. II. 1) praeterea hab.: A 2) impetratoria: A 3) sub 5) hora.: deest: ib. 6) hae: y. 7) observantia: ib. 8) Iacob. I, 21. lato: A 4) eum in: A; atque in: C 5) et: ACF 6) Pontificia Ro- 9) fundatorum: Star. 10) denum: ib. 11) .tp.: deest: tb.; — (ha. 12) zizaniam: ib. 13) iustitia: ib. 14) et.: deest: ib. 15) de- 16) decimum: ib. 17) exatit declaratum: ib. 18) (luod: ib. 19) praesidio: ib.

Cap. III. 1) deest: ADEFQ; — in A addit.: Require ubi babes alibi cura regula 2) LIC. VIII, 5. 3) diSerantla: Sbar. 4) lamen: ib.

quod nec ipsos fluctus tempestuosos allisit, nec animos in ordine ipso de gentium constravit²¹, quin potius in vigore regulari crescant, et amplius in suorum observantia mandatorum. Verumtamen, ut ordo praedictus, quibuslibet praeceptis anfractibus, distincta et pura vigeat claritate, et, sicut²² fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati providebant, dilectis filiis generali et nonnullis aliis provincialibus eiusdem ordinis ministris, qui in capitulo ipso convenerant, in nostra praesentia constitutis, quum ad plenam observationem regulae eiusdem in vigore spiritus eorum fervere noscatur intentio: visum est nobis, ut inordacibus huiusmodi mordendi vias praecluderemus, aliqua, quae in ipsa regula videri poterant dubia, declarare, nonnulla, per praedecessores nostros etiam declarata, pleniori claritate disserere, in aliquibus etiam regulam ipsam contingitibus puritati eorundem conscientiae providere. Nos autem, qui a teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros ereximus in illis succedendo²⁴, cum aliquibus eiusdem confessoris sociis, quibus eius vita et conversatio nota erat²⁵, super ipsa regula et sancta ipsius beati Francisci intentione frequent collatione tractavimus. Et tandem cardinalis, ac postmodum eiusdem ordinis per praedictam²⁶ sedem gubernator et²⁷ protector et corrector effecti, conditiones praedicti ordinis ex imminenti nobis cura palpavimus in apostolatus officio, tam de pia intentione confessoris praedicti, quam de bis, quae regulam ipsam et eius observantiam contingunt, ex²⁸ praedictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem praefatum convertimus cogitatus, et tam ea, quae per eosdem praedecessores²⁶ approbata et declarata esse noscuntur, quam etiam³⁰ ipsam regulam et eam contingentia maturitate plena³¹ discussimus, nonnulla in praesenti serie statimus, declaravimus, certis approbavimus, approbata confirmavimus³², edidimus et concessimus, plura etiam ordinando serius et clarius, quae infra scriptis articulis plenius exprimuntur. In primis, quia, sicut intelleximus, ab aliquibus haesitatur, an fratres eiusdem ordinis tam ac consilia quam ad praecepta evangelii teneantur, tum quia in regulae praedictae principio habetur: „Regula et vita Minorum fratrum hanc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, et in castitate;” tum ex eo, quod in eadem regula continetur sic: „finito vero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper et regulam observare;” tum etiam, quia in fine ipsius regulae continentur haec verba: „paupertatem, et humilitatem, ac sanctum evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promissimus, observemus.” Hec felix recordationis Gregorius Papa IX. praedecessor noster hunc articulum et nonnullos alios eiusdem regulae declaraverit, quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres et regulam inordinatos vel³³ mordaces insultus, et multorum postea emergentium casuum considerandos eventus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, et in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur³⁴: nos, obscuritatem ac insufficientiam huiusmodi praefatae³⁵ interpretationis declaratione amovere volentes, et cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eiscentis de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare, dicimus, quod, quum in principio regulae non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: „Regula et vita Minorum fratrum hanc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, et in castitate;” quae tria eadem regula multum arete prosequitur, et nihilominus alia nonnulla subnectit praeciipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, et sub aliis verbis ad aliquem modorum reducibilibus praedictorum, de intentione regulae liquere valeat³⁶ apertius, ut illud, quod in professione quasi absolute subnecti videtur: „promittentes vitam istam semper et regulam observare;” et quod in fine subiungitur³⁷: „et sanctum evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promissimus, observemus;” totum ad ipsius regulae modificatum, vel determinatum seu specificatum principium reducat, videlicet ad observantiam evangelii, ut praedicitur, per ipsam regulam in illis³⁸ tribus

modificatam, vel determinatam seu specificatam; quum non sit verisimile, ipsum³³ sanctum verbum, ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione seu specificatione prolatum, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in stii⁴⁰ repetitione data sibi per eum modificatione⁴⁴ seu specificatione sine certa causa carere, et utriusque iuris argumenta nos doceant, ea, quae in principio ad medium et ad finem, illa yero, quae in medio, ad finem atque principium, et ea⁴², quae in fine, ad utrumque vel eorum alterum saepe referri. Et dato, quod absolute diceretur: „omnino promitto sanctum evangelium observare;” quum⁴³ professor huiusmodi intenderet se ad omnem⁴⁴ consiliorum observantiam obligare, (quod vix aut nunquam posset ad literam observare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur): clare videtur, promissionem huiusmodi et⁴⁵ alium intellectu in absque intentione promittentis non debere perstringi, nisi ut observantia evangelii sic⁴⁰, sicut tradita reperitur a Christo, videlicet quod praecepta ut praecepta, et consilia ut consilia a promittentibus observentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit, quum aliqua evangelica consilia indicat⁴⁷ ut consilia sub verbis monitionis, exhortationis et consilii, nonnulla yero sub prohibitione ac verbo praecepti. Per quod patet, quod non fuit loquentis intentio, quod fratres ex professione huiusmodi⁴⁸ regulae ad omnia consilia⁴⁹ sicut ad praecepta evangelica tenerentur, sed solum ad illa consilia, quae in cadera regula praeceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis aequipollentibus sunt expressa. Unde nos ad fratrium eiusdem ordinis conscientias plenarie serenandas declaramus, quod ex professione eiusdem regulae fratres ipsi ad ea tantum evangelica observanda consilia sunt adstricti, quae in ipsa regula praeceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis aequipollentibus exprimuntur. Ad nonnulla yero alia⁵¹ per evangelium data consilia eo magis secundu in exigentiam sui status tenentur plus quam ceteri Christiani, quo per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quae in ipsa regula continentur, tam praecepta, quam consilia, quam cetera, ex voto professionis huiusmodi non aliter tenentur, quam eo modo, quo in regula ipsa traduntur, ut scilicet teneantur ad eorum observantiam, quae in eadem regula ipsis sub verbis obligatoriis indicuntur. Ceterorum yero observantiam, quae sub verbis monitionis, exhortationis, informatiis, et⁵² instructoriis, seu quibuscunque aliis continentur, eatenus magis concedit de bono et aequo eos prosequi, quo imitatores tanti patris effecti⁵³ Christi semitas elegerunt⁵⁴. Porro, quum ipsa regula expresse contineat, quod fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locura, nec aliquam rem, sitque declaratum per eundem praedecessorem nostrum⁵⁵ Gregorium IX. et nonnullos alios, hoc servare⁵⁶ debere tam in speciali quam etiam in communi, quam sic arctam abdicationem venenosis obtreccionibus aliquorum insensata damnaverit⁵⁷ astutia: ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur, dicimus, quod abdicatione proprietatis huiusmodi omnium rerum non⁵⁸ tam in speciali, quam etiam in communi propter Deum meritoria est et sancta, quam et Christus, viam perfectionis ostendens, verbo docuit et exemplo firnavit, quamque primi fundatores militantis ecclesiae, prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfecte vivere, per doctrinae ac vitae exempla in eos⁵⁹ derivarunt. Nec his quisquam putet obsistere, quod interdum dicitur, Christum loculos habuisse. Nam sic Iesus⁶⁰ Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod, interdum infirmorum imperfectionibus condescendens; et viam perfectionis extolleret, et imperfectorum infirmas semitas non damnet, sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis, sic et in nonnullis aliis infirma humanae carnis assumens, (prout evangelica testatur historia,) non tantum carne, sed et⁶¹ mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quod in suis operibus perfectus existens, in

TI t. XII. Cap. III. 20) ipso: *deest: ib.* 21) consternavit: *ib.* 22) sic ut (et: *deest: ib.* 23) praeccludere (ut: *deest: ib.* 24) succrescendo: *ib.* 25) erant: *ib.* 26) dictare: *ib.* 27) et: *deest: ib.* 28) ex . . . inform.: *dcest: ib.* 29) add.: nostros: *ib.* 30) et: *ib.* 31) plena: *dcest: ib.* 32) firmavimus: *ib.* 33) inord. vel: *ib.* 34) videbatur: *ib.* 35) porfectae: *ib.* 36) valet: *ib.* 37) subnectitur: *ib.* 38) ipsis: *ib.* 39) ipsi:

deest: ib. 40) sua: *ib.* 41) add.: vel determinatione: *ib.* 42) ea: *deest: ib.* 43) nisi: *ib.* 44) omnium: *ib.* 45) ad: *x2.* 46) ait: *ib.* 47) inducat: *ib.* 48) huius: *ib.* 49) cona.: *deest: 2.* 50) reg.: *deest: ib.* 51) alia: *deest: ib.* 52) et instr.: *deest: ib.* 53) eff.: *deest: ib.* 54) add.: arctius: *ib.* 55) noat.: *deest: ib.* 56) servari: *ib.* 57) depravavit: *ib.* 58) non: *deest: ib.* 59) in ipsorum alveos: *L.* 60) ipse: *ib.* 61) et: *deest: ib.*

nostris factus humilis, in propriis permansit⁶² excelsus. Sic et summae caritatis di[n]atione ad actus quosdam nostrae imperfectioni conformes inciucitur, quod a summae perfectionis rectitudine non curvatur. Igitur namque Christus et docuit opera perfectionis, egit infirma, sicut interdum et⁶³ in fuga patet et loculis: sed utrumque perfecte perfectus existens, ut perfectis et imperfectis se viam salutis ostenderet, qui utrosque salvare venerat, qui tandem mori voluit pro utrisque. Nec quicquam ex his insurgat erroneum⁶⁵, quod taliter propter Deum proprietatem onulium^{ult} abdicantes, tanquam homicidae sui vel tentatores Dei, vivendi discrimini se committant. Sic enim se ipsos committant⁶⁷ divinae providentiae in yivenclo, ut viam non contemnunt provisiones humanae: quin vel de his iij, quae offeruntur liberaliter, vel de his, quae menclicantur humiliter, vel de his, quae conquiruntur per laborium, sustententur; qui triplex vivendi modus in regula providetur expresse. Profecto, si iuxta promissum Salvatoris nunquam deficiet fides ecclesiae: per consequens nec opera misericordiae subtrahentur, ex quo Christi pauperibus onuiis ratio diffidit cuiuslibet videtur esse sublata. Ia quidem, ubi, (quod non est aliquatenus praesumenclum,) haec cuncta deficerent, sicut nec ceteris, sic nec ipsis fratribus iure poli in extremae necessitatis articulo ad providendum sustentationi naturae yia, omnibus extrema necessitate detentis concessa, praeccluditur, quum ab omni lege extrema necessitas sit exempta⁶⁹, nec talem abdicationem proprietatis omnimoclae⁷⁰ renunciationem usus rerum cutquam vicleatur inducere. Nam quum in rebus temporalibus sit considerare praecipuum proprietatem, possessionem, usumfructum, ius utendi, et simplicem facti usum, et ultimo tanquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quae a se usum necessariae sustentationis excludat. Verum concedens fuit ei professioni, quite sponte devovit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, et rerum sibi concessarum necessario usu fore contentam. Nec per⁷¹ hoc, quod proprietatem usus et rei cuiusque⁷² dominium a se abdicasse videtur, simplici usui omnis rei renunciassse i3 convincitur, qui, inquam, usus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum⁷¹, in utendo praeberet utentibus nihil iuris, quin immo necessarium rerum tam ad vitae sustentationem quam ad officiorum sui status executionem, (excepto, quod de pecunia infra subiungitur,) moderatus usus, sed⁷⁵ secundum eorum regulara et veritatem omnimoclam concessus est fratribus, quibus rebus fratres licite uti possent⁷⁶, durante concedentis licentia, et iuxta id¹⁷, quod in praesenti serie continetur. Nec his obviare dignoscitur, quod civilis providentia in humanis rebus humane constituit, videlicet non posse usum vel usumfructum⁷⁸ a dominio perpetuo separari, quocl⁷¹, ne dominium dominis semper absceclente usu redderetur inutile, temporalem utilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decrevit. Retentio namque domini talium rerum, cum concessione usus facta pauperibus, non est infructuosa domino, quum sit meritoria ad aeterna et professioni pauperum opportuna; quae tanto sibi censetur utilior, quanto commutat temporalia pro aeternis. Profecto non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio, quin immo contrarium in ipsa⁰⁰ conscripsit, contrarium vivendo servavit, quum et ipse temporalibus ad necessitatem usus fuerit, et in pluribus locis in regula usum talem licere fratribus manifestet. Dicit namque in regula, quod¹ clerici faciant divinum officium, ex quo habere poterunt breviora, ex hoc patenter insinuans, quod fratres sui habituri essent usum breviorum et librorum, qui sunt ad clivinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quod ministri et custodes pro necessitatibus infirmorum et aliis fratribus induendis per amicos spiritales sollicitam curam gerant secundum loca et tempora et frigidas regiones, sicut eorum⁶² necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium evitandum, dicit, quod de mercede laboris pro se et suis fratribus

corporis necessaria recipiant. In alio quoque capitulo continetur, quod fratres vadant pro eleemosynis¹ confidenter. Habetur etiam in eadem regula, quod in praedicatione, dultilly¹ fratres faciunt, sint examinata et casta cor[ta] elequia ad utilitatem et aedificationem populi, annuclando cis vitia et virtutes, poenam et gloriam¹. Sed constans est, quod haec praesupponunt^s scientiam, scientia requirit studium, exercitium yero studii convenienter haberi non potest sine usa librorum. Ex quibus omnibus satis claret, ex regula ad victum, vestitum, divinum cultum et sapientiale studium necessarium⁷ rerum usum fratribus esse concessum. Pateet itaque sane intelligentibus ex praedictis, regulam quoad abdicationem huiusmodi non solum observabilem, possibilem et liritam, sed meritoriam et perfectam, et eo magis meritum-iam, quo per ipsam professores ipsius magis a temporalibus propter Deum, sicut praedicatur, elongantur. Ad haec quum fratres psi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint celara in communi, et quum aliquid propter Dcnm ipsis offertur, conceditur yel donatur, ea, si secas non exprimat, offerentis, concerclentis vel donantis ye „ credatur intentum, ut reja huiusmodi oblatam, concessam vel donatam perfecte concedat, donec¹ auferat, a se abeliceat, ac in ;dios transferre cupiat propter Deum, nec sit persona, in gufan loco Dei congruentius huiusmodi rei dominante tranferat, quam sedes praefata vel persona Romani Pontificis Christi yicarii, qui pater col omnium et fratrum linoruni nihilominus specialis: ne talium rerum sub incerto vicleatur esse dominium, (Iuum patri filias suo modo, servus domino, el monachus nionasterio res sibi oblatas, concessas yet donatas argnir, int: omnium utensilium et librorum, ac eorum mobilium praesentium et futurorum, quae et quorum usunifi^{uctum} i scilicet ordinibus iij ved fratribus ipsis licet habere, proprietatem et dominium, quod et¹ felices recordationis bnnocentius Papa IV. praecessor noster fecisse ditinoscit, in nos et Romanam ecclesiam plene et libere pertinere praesenti constitutione in perpetuum valituuti sancimus. I'raeterca loca, empta de eleemosynis diversis, et oblata scu concessa fratribus sub quacunque forma verborum, (licet fratres sibi cayere debeant, quocet huiusniocli ga verbis stand suo incompetentibus non utaniui,) a diversis seu pro indiviso possidentibus, sea cedas partes in ipsis locis habentil^{is}, in quibus ipsi possidentes pro indiviso, seu certas partes habentes nihil sibi in oblatione seu concessione huiusmodi reservarint, similiter et¹ in tus et clominium ac proprietatem nostram et ecclesiae praedictae eadem auctoritate suscipimus. Loca yero seu domos, pro habitatione fratrum i singulari persona vel collegio, yel¹ ipsis fratribus ex integro concedenda seu etiam offerenda, si talio de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit, perse¹ arante t:ntam voluntate concedentis inhabitent, ac illa libere, praeter ecclesiam et oratoria ad ecclesiam clestinata, et cocinerium, quae tam ad praesentia quam ad¹ futura in ius et proprietatem nostram et praedictae Romanae ecclesiae simili modo et auctoritate recipimus, mutata concenctis voluntate ac ipsis fratribus patefacta dimittant. Ia quorum locorum dominio scu proprietate nihil nobis vel praefat^{ie} Romanae ecclesiae retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro seu ipsius Romanae ecclesiae recipiantur assensu. Et si in eisdem locis reservaverit clominium sibi in concedendo conceclens: praeter inhabitationem fratrum speciale¹ dominium in ius ecclesiae saepe dicte non transeat, sed potius plene libertan maneat¹ concedente. Insuper nec utensilia, nec alia praeter eorum¹ usual adnecessitatem et officiorum sui status executionem¹⁰¹, (non enim onuiiui rerum usum habere debent, ut cluctum est,) adullam superfluitatem¹⁶², divitias seu copiam, quae deroget paupertati, vel ad iij3 thesaurizationem, vel eo animo, ut ea distrahant sive vendant, recipiant, nec sub colore providentiae in futurum, nec alia occasione: quin immo in omnibus appu-car in eis quoad dominum omnimocla abdicatio et in asa necessitas. I-Ioc¹⁰⁴ autem secundum exigentiam personaron et locorum ministri et custodes simul el separatin in ius ad-

Tit. %II. Cap. III. (32) relmansit: ib. 63) et. et: ib. 64) et: e(ees): ib. 65) erronee: ib. 66) omni: dcest: ib. 67) eontmittunt: ib. 68) bis . . . his: ib. 69) excepto: ib. 70) omnimode: ib. 71) propter: ib. 72) cuiuscuque: ib. 73) renunclatunl esse: ib. 74) tantuunodo: ib. 75) sed: (ttest: ib. 76) possunt: ib. 77) id: dcest: ib. 78) novum fruct.: ib. 7:1) gttao: ib. 80) ea: ib. 81) quod: dcest: ib. 83) eleemosyna: ib. 84) guara (fratr.: dcest: ib. 85) glor:

unen brevitate sermonis: ib. 86) supponunt: ib. 87) necessarium: ib. 88) verisimile fuisse: ib. 89) donet ot ofl8rat: ib. 70) nsuur tacti: ib. 91) ordini: ib. 92) Mista: ib. 93) in hui: ib. 91) et: 95) vol: dcest: ib. 91) ad: t(eest: ib. 97) ad: de: s(: iTr. OS) tale: il. 99) rcmanceat: ib. 100) quorWn (praet.: dcest: ib. 101) dd.: Hect habere: ib. 1102) add.: habore: ib. 101) sapiat: it. 103) Hacc: d.

ministrationibus et custodiis cura discretione disponant, quum de talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, et nonnullae aliae circumstantiae plus minusve ac aliter provideri requirant; ista tamen sic faciant, quoci semper in eis et eorum actibus paupertas sancta reluc_eat, prout ipsis ex eorum regula invenitur indicta. Ceterum quum in eadem regula sit sub praecepti restrictione prohibitum, ne fratres recipiant per se vel per alios denarios vel pecuniam ullo modo, idque fratres in perpetuum servare cupiant, et velut iniunctum necesse habeant adimplere, ne ipsorum puritas in huiusmodi observatione praecepti maculetur in aliquo 105, et ne fratrum conscientiae aliquibus aculeis stimulentur: articulum istum propter detrahentium morsas profundius, quare nostri praedecessores fecerint, assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes, dicimus in prinlis, quod fratres ipsi a nlutis contrahendis abstineant, quum eis mutuum contrahere, ipsorum statu considerato, non liceat. Possint tamen ipsi pro 106 satisfactione faciendam, pro eorum necessitatibus, quae pro tempore occurrerint, (cessantibus eleemosynis, de quibus satisfieri commode tunc non posset,) citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere, quocumque per eleemosynas et alios amicos fratrum ad solutionem huiusmodi faciendam intendant 107 fideliter laborare. Quo casa procuretur a fratribus, quod ille, qui dabit eleemosynam, per se vel per alium, non nominandum ab ipsis, si fieri poterit, sed ab eo potius iuxta suum beneplacitum assumendum, huiusmodi satisfactionem faciat in totum vel in partem, prout sibi Dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc noliet facere, vel non posset, vel quia 108 recessus enis immineat, aut quia, quibus hoc velit committere, notitiam non habet fidelium personarum, seu quacunque alia occasione vel causa: declaramus et dicimus, quod in millo regulae puritas infringitur, aut quomodolibet ipsis observantia maculatur, si fratres ipsi alicuius vel aliquorum sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare aut etiam praesentare, cui vel quibus, si eleemosynam facienti placuit 104, committi possit executio praedictorum, ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infra scriptis, ita tamen, quod penes ipsum dantem dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniae, cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam semper usque ad conversionem ipsius in deputatam, plene, libere ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec administrationem seu dispensationem, nec contra personam nominatam vel non nominatam ab eis, cuiuscunque conditionis existat, in iudicio vel extra actionem, persecutionem 116 aut aliquod aliucui ius intentent 111, qualitercunque persona praedicta in commissione huiusmodi 112 se habeas. Liceat tamen fratribus suas necessitates insinuare, ac specificare vel exponere personae praedictae, ac eam rogare, quod solvat. Possint etiam personam condempnata exhortari ac inducere, quod fideliter in re commissam se habeat, et animae suae saluti in commissam sibi executione provideat, ita tamen 113 quod ab omni eiusdem pecuniae administratione, seu dispensatione, et contra praedictam personam actione seu 114 persecutione, (ut praedictum est,) fratres abstineant omni modo. Si vero personam huiusmodi nominatam vel non nominatam a fratribus, (quo minus per se possit exsequi quod praedicitur,) contigerit per absentiam, infirmitatem, voluntatem seu locorum distantiam, ad quae ipse noliet accedere, in quibus esset solutio 115 seu satisfactio faciendam, vel per occasionem aliam impediri: liceat fratribus cum conscientiae puritate quandam 116 aliam personam subrogandam ad praemissa in nominando et aliis, (si ad primam dantem non possint vel nolint 117 habere recursum,) cum ista persona facere, sicut supra proxime declaravimus 118 eis licere cum prima 119. Duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis, (tu: clictum est,) communius et generalius videtur posse in praedictorum executione sufficere, quum praedicta satisfactio praesumatur posse celeriter expediri. Si tamen 120, (ut interdum dictum est,) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio faciendam, et conditiones seu circum-

stantias alias casus emergeret, in quo videretur plurimum personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negotii qualitatem, (servato modo praedicto,) plures personas assumere, nominare seu praesentare ad istud ministerium exsequendum. Et quia oportet et expedit fratribus necessitatibus, non solum illis 121, pro quibus iam esset solutio seu satisfactio faciendam, (ut superius 122 proxime dictum est,) sed etiam 123 in imminentibus, sive tales necessitates ingruentes immineant, quae brevi tempore expediri valeant, sive tales, (licet paucae comparative,) quarum provisio ex 124 sui conditione necessario tractum temporis habet 125, ut in libris scribendis, ecclesiis seu aedificiis ad usum habitationis ipsorum 126 construendis, libris et pannis in locis remotis emendis, et aliis similibus, si quae occurrerint, cum moderamine supra dicto salubriter provideri: sic 127 in istis necessitatibus ciare distinguimus, sic in eis fratres posse tate et salva 128 conscientia procedere declaramus, videlicet ut 129 ingruenti vel imminente necessitate, quae 130 brevi tempore, vel quae interdum ex aliquibus circumstantiis non sic brevi, (ut supra in proximo casu dictum est,) valeat expediri, tam quoad dantem eleemosynam, quam quoad nominatum vel substitutum in omnibus et per omnia, (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus praeteritis faciendae supra proxime declaravimus,) 131 procedatur. In ea vero necessitate, quantumcunque praesentialiter ingruenti, quae tamen ex 132 qualitate sui, (ut praedicitur,) tantum temporis habet annexum, quia in eo casu verisimile est, quod tum 133 ratione distantiae locorum, quae 134 expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireretur, tum 135 etiam circumstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata frequenter casus acciderent, in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oporteret, quod per diversas manus et personas transiret pecunia necessitatis huiusmodi deputata, quarum omnium personarum impossibile quasi esset, dominari principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem, seu etiam substitutum ab eo, et tertium etiam ab ipso substituto, (si casus talis accideret,) postea subrogatum, habere notitiam: declaramus et dicimus, quod in hoc articulo, praeter dictos duos modos in necessitatibus praeteritis et ingruentibus, quae possint brevi tempore, vel interdum non brevi, (ut supra exprimitur,) expediri, (ut praediximus,) observandos, ad observandam 136 ipsius regulae ac professorum eius omnimodam puritatem. Quodsi praesto sit eleemosynae huiusmodi largitor, vel eius nunciis, qui possit hoc facere et 137 velit: expresse illi praedicatur 138 a fratribus, quod sibi placeat, ut, (dominio talis pecuniae cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam penes ipsum semper usque ad conversionem ipsius in rem deputatam libere remanente, ut in aliis duobus casibus superius dictum est,) per quorumcunque manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, sive personas ab eo 139 vel a fratribus nominatas, totum suo consensu, voluntate ac auctoritate procedat: quo assensum suum praebente praedictis 140 secare fratres re emptam vel acquisitam de illa pecunia per quemcunque iuxta modum adnotatum superius uti possint. Ad maiorem autem praedictorum omnium claritatem hac in perpetuam valitura provisionis serie declaramus, quod fratres, (praefatis modis, ut praedicitur, circa pecuniam in supportandis eorum praeteritis et ingruentibus necessitatibus observatis,) non intelligantur nec dici possint 141 per se vel per interpositam personam pecuniam recipere contra regulara vel professionis sui ordinis puritatem, quum manifeste pateat ex praemissis 142, ipsos fratres non solum a reptione, proprietate, dominio sive usa ipsius pecuniae, verum etiam a contrectatione qualibet ipsius, et ab ea pecunia 143 penitus alienos. In eo vero casa, quando, (antequam ipsa pecunia 144 in licitum rei habendae vel utendae commercium sit conversa,) concedentem pecuniam mori contigerit, si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quod persona deputata pecuniam ipsam in necessarium usum fratrum expenderet, quicquid de ipso concedente vivendo vel moriendo contingeret, sive concedens huiusmodi heredem reliquerit sive

Ti t. XII. Cap. III. 105) al. vel fratr.: ib. 100) pro: deest: ib. 107) intendunt: deest: ib. 108) quod: ib. 109) placuerit: ib. 110) prosecutione: ib. 111) ira: deest: ib. 112) huius: ab. 113) tam: deest: ib. 114) et prosecutione: ib. 115) sol. faciendam vel occasione alia praedicti: ib. 110) quantum ad unum: ib. 117) nolent: ib. 118) deefaramus: ib. 119) eum prima: deest: ib. 120) tam interdum propter: ib. 121) ill.: deest: ib. 122) supra: ib. 123) et: ib. 124) ex ...

cond.: deest: ib. 125) habeat: ib. 126) eorum: ib. 127) sicut: ib. 124) sana: ib. 129) ut in: ib. 130) quam ... vel quatuor: deest: ib. 131) declaramus: ib. 132) ex: deest: ib. 133) tunc: ib. 134) quam: ib. 135) tunc: ib. 136) conservandam: ib. 137) et vel: deest: ib. 138) praedicitur: ib. 139) eodem: ib. 140) dietis: ib. 141) possunt: ib. 142) praedictis praedictis fratr.: ib. 143) pec.: deest: ib. 144) pec.: deest: ib.

non, possint fratres ad personam deputatam, (non obstante concedentis morte vel heredis contradictione,) pro ipsa¹⁴⁵ pecunia expendenda recurrere, • sicut poterant ad ipsum dominum concedentem. Quia vero puritatem ipsius ordinis intima cordis affectione zelamus, quum in praedictis casibus ad determinatam necessitatem, (ut praedicitur,) per aliquem pecuniam concedi contigerit: concedens pecuniam rogari possit a fratribus, quod, si quid de pecunia ipsa, (habita necessitate determinata) supererit, consentiat ipse concedens, quod residuum praefatae pecuniae in res alias pro aliis ipsorum fratrum praedictis necessitatibus convertatur; quo non consentiente praedictis, ipsum residuum, si quod fuerit, restituatur eidem. Caveant tamen fratres, quod sollicite se coaptent, ut non plus scienter concedi consentiant, quam verisimiliter aestimari possit, rem necessariam, pro qua pecunia ipsa conceditur, valituram. Et quia¹⁴⁶ praedictorum seriosa expositione a dante vel recipiente¹⁴⁷ de facili possit¹⁴⁸ errari, ut clarius utilitatem, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hinc inde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu a sane intelligente percipitur, praesentis ac in aeternum valiturae constitutionis serie lucidamus¹⁴⁹, volentes illum ad communem deduci notitiam, videlicet quod semper, quando pecunia fratribus ipsis mittitur vel offertur, (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimatur,) praedictis modis prorsus obligata¹⁵⁰ intelligatur et missa. Non enim verisimile est, aliquem elemosynae suae sine expressione modum illum¹⁵¹ praefigere, per quem et donans merito, vel illi, quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi provideri¹⁵², vel effectum doni vel suae conscientiae puritate fraudentur. Ad haec, quia fratribus ipsis interdum in ultimis voluntatibus sub diversis modis nonnulla legantur, nec expresse, quid de his agendum sit, in regula vel praedecessorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterum, providendo legantibus et fratribus conscientibus praecavendo declaramus, ordinamus et dicimus, quod, si testator modum, secundum quem fratribus, (eorum conditione inspecta,) recipere non liceret, exprimat in legando, ut si legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo servaret, a tali legato et eius receptione per omnem modum fratres absteaneant. Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit, ut, si diceret: „lego pecuniam pro fratribus necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam et similia ad hoc, quod per certam personam vel personas idoneas distrahantur, et pecunia, de rebus ipsis accepta, in aedificia vel alia fratrum necessaria convertatur¹⁵³,” aut in legando similibus modis vel verbis utatur: in hoc casu illud in omnibus et per omnia, (consideratis eorum necessitatibus et moderaminibus supra dictis,) quantum ad fratres servari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniariis elemosynis declaratum. Ad quise legata solvenda tam heredes testatorum quam executores se liberales exhibeant¹⁵⁴, et etiam praelati et saeculares, quibus de iure vel¹⁵⁵ consuetudine provisio ista competet, quum expedierit, se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam et nos etiam per modos licitos et fratrum regulae congruos intendimus providere, quod¹⁵⁶ heredum cupiditas legitimis ictibus feriatur, ne¹⁵⁷ pia defunctorum destituatur intentio, ac ipsi fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur: in hoc legato, sic indeterminate relicto, in omnibus et per omnia intelligi ac servari volumus et in perpetuum praesenti constitutione iubemus, quod supra in pecunia seu elemosyna, fratribus indeterminate oblata vel missa volumus ac expressimus observari, videlicet, ut sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum, ita, quod nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relictii fraudentur. Quia¹⁵⁸ vero libros et alia mobilia, quibus tara ordo quam fratres utuntur, quorum¹⁵⁹ dominium, (quum non sint domini aliorum,) ad praefatam ecclesiam specialiter spectare dignoscitur¹⁶⁰, interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari: fratrum utilitatibus et¹⁶¹ eorum con-

scientiis providere volentes, eadem auctoritate concedimus, ut commutatio talium rerum, et ad eas res, quarum usum fratribus licet habere, de generalium¹⁶² et provincialium ministrorum in suis administrationibus coniunctum vel divisim auctoritate procedat, quibus etiam de dispositione usos talium rerum concedimus ordinare. Si vero res huiusmodi aestimato pretio vendi contingat, quum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam, regula prohibente non liceat: ordinamus et volumus, quod talis pecunia seu pretium recipiatur et expendatur in rem licitam, cuius usum fratribus licet habere, per procuratorem, a praefata sede vel a cardinali gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum, iuxta modum in superioribus necessitatibus praeteritis et ingruentibus ordinatum. De vilibus autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex praesenti nostra concessione fratribus (pietatis seu devotionis intuitu, vel pro¹⁶³ alia honesta et rationabili causa,) obtenta super hoc prius superiorum suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali vel in¹⁶⁴ provincialibus capitulis tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus et earum valore, quam praefata licentia, scilicet, a quibus et qualiter sit habenda, exstiterit ordinatum, intra et extra ordinem aliis elargiri. Licet autem contineatur in regula, quod fratres habeant unam tunicam cum caputis, et aliam sine caputis, et videri possit illa fuisse instituentis intentio, quod necessitate cessante pluribus non utantur: declaramus, quod possint fratres de licentia ministrorum et custodum coniunctim et divisim in administrationibus sibi commissis, quum eis videbitur, (pensatis necessitatibus et aliis circumstantiis, quae secundum Deum et regulam attendendae videntur,) uti pluribus, nec per hoc videantur a regula deviare, quum etiam in ipsa dicatur expresse, quod ministri et custodes de infirmorum necessitatibus et fratribus iuduendis sollicitam curam gerant secundum loca et tempora et frigiditas regiones. Et quamquam praedicta regula contineat, quod de fratribus iuduendis et necessitatibus infirmorum ministrum tantum et custodes sollicitam curam gerant, et dicho illa: „tantum” adeo¹⁶⁵ ministros et custodes in hac cura perstringere videatur¹⁶⁶, quod ab ea ceteros prima facie excludat¹⁶⁷: quia tamen sollicite considerare nos convenit et tempus regulae institutae, quo fratres isti illis ad comparisonem praesentium numero pauci erant, et forsani ministri et¹⁶⁹ custodes videbantur tunc ad ista procurantia posse sufficere, ac nihilominus multiplicationes fratrum et moderni temporis qualitatem, nec sit verisimile, beatum Franciscum Institutorem regulae vel ipsis ministris et custodibus impossibilitatis iugum voluisse praefigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quod ipsi ministri et custodes possint per alios huiusmodi¹⁷⁰ curae sollicitudinem exercere. Debent etiam et alii fratres curam huiusmodi¹⁷¹, quae praefatis ministris et custodibus praecipue incumbit ex hac¹⁷² regula, quum sibi ab illis commissum fuerit, gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quod fratres, quibus gratiam declat Dominus laborandi, laborent fideliter et devote, ita, quod, excluso otio animae inimico, sanctae orationis et devotionis spiritum non extinguant. Quia vero ex verbo isto fratres ipsos¹⁷³ de otiositate vitae et de regulae transgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos, morsus huiusmodi nefarios reprimentes, declaramus, quod, consideratis verbis praedictis et forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuisse intentio, quod vacantes stuclo vel diti in officiis et ministeriis exsequendis manuali labori seu operationi subiceret, vel ad hoc illos arctaret, quum exemplo Christi et multorum sanctorum Yatrui labor iste spirituales tanto illi praeponderet, quanto quae sunt animae corporalibus praeferuntur. Ad alios vero, qui se in praedictis spiritualibus operibus non exercent, nisi tales aliorum fratrum licitis servitiis occupentur, (ne otiose vivant,) verba praedicta declarantur extendi, nisi et tales tam excellentis et notabilis contemplationis et orationis existerent, quod merito propter hoc non essent a tanto bono¹⁷⁴ pro huiusmodi exercitio subtrahendi. Fratres enim quicumque¹⁷⁵ studio vel divinis ministeriis non vacantes, sed aliorum fratrum stuclo vel aliis

Ti t. XII. Cap. III. 145) illa: *ib.* 146) quia in: *ib.* 147) vel a: *s7*. 148) possot: *ib.* 149) iucidamus: *Richt.* 150) oblata: *Sbar.* 151) raedura vello: *O.* 152) providere: *O.* 153) convertantur: *ib.* 154) exhib. quum praol. ot otiam: *ib.* 155) vol de: *ib.* 156) quod et: *ib.* 157) noc: *ib.* 158) dominium librorum et aliorum mobilium: *ib.* 159) quae lamen (quor.

dom.: *deest*; *ib.* 160) digo. quao libros al mobilia: *ib.* 161) vel: *rl.* 162) generalie: *ib.* 168) pro: *dcest*: *ib.* 16-4) in: *deest*: *ib.* 163) *stc*: 166) *vict.*: *deest*: *ib.* 167) occludere videatur: *ib.* 168) ipsi: *ib.* 160) ac: *cl.* 170) huius: *ib.* 171) buius: *ib.* 172) hac: *deest*: *ib.* 178) ips.: *deest*: *ib.* 174) bono et pio exere.: *ib.* 175) quantumcunquo: *ib.*

divinis officiis et ministeriis vacantium servitiis inhaerentes tantum ¹¹¹ pro servitiis eisdem cum ipsis, quibus serviunt, sustentant neerunt; quod adstruit illa aequa lege ¹⁷⁷, qua strcnuus puⁿator ille David ¹¹ iuste clecrevit, videlicet quod descendenticnn ad praelium et remanentiunl ad sarcinas portio aequaretur. Ieruni quia expresse continetur in re^laula, quod fratres non praedicent in episcopatu alicuius episcopi, quonl al) eo illis fuerit contradicendum: nos, in hoc et deferentes regulae, et nihilominus auctoritatem apostolicae plenitudinis conservantes, dieinnls, quodpraedictumverbutn ad literam, sicut regula ipsa protulit, observetur, nisi per seden) apostolicam circa hoc pro utilitate populi Christiani sit Concessum Vel ordinata aliud, vel in posterum concedatur seo etiam ordinetur. Et quia in eodem capitulo regulae inlnmediate subiungitur, quocl nullus fratruni populo penotus ¹⁷ⁱ audeat praeficare, nisi a ministro generali fuerit examinatus et etiam approbatus, ac ^{1a}u ab eo praedicationis officium sibi sit iⁱ concessum: nos, et statum praeteritum ipsius ordinis in paucitate sui, et modernunl in ampliatio fi-atruni numero, ac utilitateni aninlruni, (ut concedet,) advrtentes, concedimos, nedum generalem ^{P2} examinare et appribare f^ratres praedicatos in populis, ac illis concedere licentiam praedicandi, quatenus personae idoneitatmn et praedicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regula continetur, vnos etiam provinciales minstre hoc possint in c^opitulis provincialibus cuna definitoribus, quod etiam hodie observad dicitur et in fratrum privilegiis contineri; quanl quidenl licentiam praefati niinistri revocare et ¹⁵ } suspendere valcant et arcare, sicut et calando id eis videlitti r expedire. Sed quoniam in desideris nostris hoc geri Uu, u t ad Dei eloriam salus proficiat animarum, ac dicto ¹⁸¹ ordini, per quem iugiter ad amorem divinum affectio Christianae religionis accenditur, nreritunl ¹⁵ et numerus augeatur: concedimus et praesenti strtuto firmamus, licere non se,lunl generali, sed etiam proi-incialibus minstre personas fue-tenles a saeculo in fratres recipere, quae ministrorum prnrncialinni licentia per ipsu ni generalem, (sicut expedire vid un l., possit arctari. yero provincialilun ministrorunr ex ofhcio vicariae licentiam halle sibi noverint interdiciam, nisi per ministros eosdenl, (quibus hoc posse conlittere vicariis et aliis licere decernimus,) hoc ipsis vicariis specialiter conmlittatur. Caveant tomen ipsi provinciales, quod hoc non indiscrete, non passim, sed sic considerate committant, illos, quibus hoc conlmitteri contigerit, hdeibus consiliis fulciant, quo ^{1a7} omnia discrete procedant. Nec indifferenter onlnes ad niittantur ad ordineml, sed illi tantuni, qrl, suffragantibus cis literatura, idoneitate vel aliis circumstantiis, possint miles esse ordini, sibiue per vitae merina», ac iⁱ aiis proficere per exempitn. Insuper dubitantibus l^r:ttribus praeuicti ordinis, an pro eo, quod in regula clicitur, ut, da:cdente t^oncrali ministro, a provincialibus nlinistris et custexlibus^in capitulo pentecostes fiat electio successoris, onnniun custoduni multiltdlneinl oporteat ad generale e,tpituli nn convenire, aut ¹¹⁷, (ut oninia cum nlaiori tranquillita te tractentur,) sufficere possit, ut aliqui de singulis provinciis, qui voceo-1 habeant aliorum, intersint, taliter responciunus, ut scilicet singularuni provinciarum custodes lennlll ex se CollStltuant, clueill curo Silo proviiciali ministro pro se ipsis oil capitulum clirgant, voces aut ¹¹¹ vices suas conu nittentes eidem. (l uoc1 etiam constituerint per se ipsos, sLltuntunl hui usmocli (Inxiulus approbandurl,quod idem praedecessor noster ¹¹¹ Gregorius IX. in casu huiusmodi dicitur respondisse. l)enicluc, quia continetur in regula supra dicta, quod fr.ttres non ingrecliantur monasteria monacharum, praecter illos, quibus a sede praedicta ¹⁴² concessa fuerit licentia speci:elis: quamquanl hoc de nonasteriis paupertinl nionialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse creclerint, quonl eorum sedes praefata curara habeat specialeni, et intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tenipore regulae datae, vivente alhuc ¹³. Francisco, per provinciales ministros fuisse credatur in generali capitulo cleclaratus: iidem fratres certificad nihilomtnus postulaverunt i¹¹, an hoc de omnibus generaliter, quum regula nullum excipiat, an de illis soltr ¹¹¹¹: l nloeiasterlis lilonlahulll praedictaruni debeat intelli,(i. Nos litigue generaliter id esse

prohibitum de quarumlibet coenobiis monialium respondennls, et nomine monasterii volumus ¹¹⁵ claustrum, domos et officia interiora intelligi, pro eo, quod ad alia loca, ubi homines saeculares conveniunt, possunt fratres illi ¹⁹⁶ causa praedicationis vel elemosynae petendae accedere, ^{iis197}, quibus id a superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum, exceptis ¹⁰⁸, seu pro praedictarum monasteriis inclusarum, ad quae nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali, quod etiam ipsum ¹⁹⁹ idem praedecessor noster ²⁰⁰ Gregorius IX. in eo casu dicitur respondisse. Ceterum sanctae memoriae confessor Christi Franciscus mandasse ¹¹¹ clicitur circa ultimuln vitae suae, (cuius mandatum ipsius dicitur testamentum,) quod verba ipsius regulae non glossentur, et, (ut verbis ntamur eisdem ²¹².) quod sic vel sic intelligi debeat ¹¹¹, non dicatur, adiciens quod fratres millo modo literas aliquas ab apostolica sede petant, et alia ²⁰⁴ quaedam interserens, quac non possent sine multa difficultate servari, propter quod fratres haesitantes, an tenerentur ad observantiam testamenti praeclicti, dubitationem huiusmodi per euncleni praedecessorem nostrum ²¹¹ Gregorium IX. peteerunt de ipsorum conscientia amoveri, qui, (sicut asseritur,) attendens periculum animarum, et difficultates, quas propter hoc possent incurrere, clubictatem de ipsoruml conscuentus ¹¹⁶ =oyendo, dixit, fratres ipsos ad ipsius mandati observantiam non teneri, quod sine consensu fratrum, et maxime ministrorum, quos universos tangebatur, obligare nequivit, nec successorem suum quomodolibet obligavit, quum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa praesentem articulum nihil duxinuts innovandum. Ad hoc ²¹⁷ a nonnullis praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius regulae et ipsam regulam ²¹⁸ contingentia diversas literas intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium praedictorum contra regulam ipsam et fratres ggievit insultus, nec per ipsas literas statui fratrum providere ²⁰ in multis, in quibus de novo vel aliter necessario providendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicavit. Nos itaque, ne literarum huiusmodi et praesentis constitutionis cliversetas vel intellectus adversitas en praedictorum observatione fratrum aninlos perturbaret, et ut plenius, clarius et certius eorum statui et observantiae praed.ctae regtlae consulatur in omnibus et singulis illis articules, quos constitutio ipsa continet, quamquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in aliis literis apostolicis supra dictis: hanc nostram constitutionem, declarationem seu ordinationeml tantum a fratribus ipsis praecise ac inviolabiliter decernimus perpetuis tenporibus observanciam. Quum igitur ex praeclictis et aliis, per nos cuni multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancto., perfecta et observabais, nec ulli patens cliscrimini eviclenter appareat: illa' ¹¹¹ et omnia supra scripta per nos statuta.,ordinaca, concessa, clisposita, decreta, declarata etiam et suppleta, de apostolicae potestatis plenitudine approbamus, confirmanlur et volumus existere perpetuae firmitatis, in virtute obedientiae districte praecipientes, quod haece constitutio sicut ceterae constitutiones vel decretales epistolae legatur in scholis. Et quia sub colore liciti ¹¹⁰nnleih contra fratres ipsos et regulam in legendo, exponendo ltque glossandó possent dirunl ²¹¹ virus suae iniquitltis effundere, ac ipsius ²¹² constitutionis intellectum ipsum in ²¹³ diversas et adversas sententias producentes suis adinventionibus depravare, et opinionum diversitas ac distortio ²¹¹ intellectus mteltorum pios animos posset involvere, et a religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detrahentium vitanda perversitas cogit nos viam ipsis ad praedicta praeclridere, et certum procedencli-modem hanc constitutionem legentibus praefinire. Itaque sub poena exconununicationis et privationis officii ac beneficii districte praecipimus, ut praesens constitutio, quum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad literam, concordantiae, contrarietates sets diversae vel ²¹⁵ .adversae opiniones a lectoribus seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossae non fiant, nisi forsant, per quas verbum vel verbi sensus, seu constructio, vel ipsa constructio quasi grammaticaliter ad literam vel intelligibilium exponatur. Nec intellectus ipsius per legenteml

Ti t. xI(. IJ ap. 11(. 176) taut... . servil.: dcscl: ib. 177) lego sancitum <Piar: ib. 175) f. I Gg. : eo. 171) pon : (ets: ib. 180) et: lü. 151) si: decal: ib. 182) (ved nedgu generalis : ib. 153) ae: ib. 18-11 dietus arde: Ni. 135) merito . . numero: ib. 136) siegue: ib. 137) quod: ib. 183) et: ib. 189) an : ib. 1110) ac: 1:1) nost.: dcscl: ib. 192) apotolic: a: ib. 193) w(i.: se: ib. 191) solis (i11.: dcscl: ib. 195) volu-

mus: ib. 196) illue: ib. 197).iis: deest: ib. 198) exc. semper praed.: 199) ipse: ib. 200) nost.: (lead: ib. 201) fratribus mand.: ib. 202) elesdura: ib. 203) debeant: ib. 204) aliqua: ib. 205) nostr.: deest: ib. 200) cordibus: ib. 207) baec: ib. 208) reg. eam ac: ib. 209) providetur: ib. 210) illar.: ib. 211) (lir.: deest: ib. 212) ips.: deest: ib. 213) in: rlecst: ib. 214) distortio: i71. 215) ct: ib.

depravetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud, quam litera ipsa sonat. Et ne secundum²¹⁶ praedicta contra detractores huiusmodi oporteat ulterius laborare: universis ac singulis cuiuscunque praeininentiae, conditionis aut status, districte praecipimus, ne contra praedictam regulam et statum fratrum praedictorum, seu contra praemissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta²¹⁷, declarata, suppleta, approbata, et etiam confirmata, dogmatizent; scribant, deterrinent, praedicent, seu prave loquantur publice vel occulte. Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emergerit, ad²¹⁸ culmen praedictae sedis apostolicae deducatur, ut ex auctoritate apostolica sua in hoc manifestetur intentio, cui soli concessum est in his statuta concedere²¹⁹ et edita²²⁰ declarare. Glossantes vero in scriptis constitutionem ipsam aliter, quam eo modo, quem²²¹ diximus, doctores vero²²² insuper et lectores, dum docent in publico, ex certa scientia et deliberate intellectum constitutionis huiusmodi depravantes, facientes quoque commentum, scripturas seu libellos, ac²²³ ex certa scientia et deliberate determinantes in scholis, seu praedicantes contra praedicta, vel aliqua seu aliquod praedictorum, (non obstantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis aut literis apostolicis, quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel saecularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quae noluntur aliquibus in praemissis quomodolibet suffragari,) excommunicationis sententiae, quam nunc in ipsos proferimus, se noverint subiacere, a qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolvi. Insuper tam istos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quam alios, (si qui fuerint,) contra praemissa vel eorum aliquod venientes, ad²²⁴ sedis memoratae volumus deduci notitiam, ut, quos provisos modis aequitatis non arcet a vetitis, compescat rigor apostolicae ultionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, ordinationis, concessionis, dispositionis, approbationis, confirmationis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Siriani²⁵ XVIII. Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

CAP. IV.

Exemptis cellis alicuius monasterii, quid appellatio cellae significet, hic ostendit. Ioann. Andr.

Bonifacius VIII.

Privilegium monasterio tuo concessum, ut monachi sive fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus habitantes ab alio qualn a Papa vel eius legato excommunicari aut¹ suspendi, vel ipsae cellae interdictio supponi non possint², non³ fratres in prioratibus, ecclesiis seu capellis eiusdem monasterii commorantes, aut ipsos prioratus, ecclesias vel capellas ab ordinariis iurisdictione in aliquo⁴, sed residentes tantum in cellis, et cellas ipsas, (hoc est loca secreta et solitaria, quae ab hominum separata convicto sunt ad contemplandum et Deo vacandum specialiter deputata,) defendat.

CAP. V.

Privilegiato aliquo, ut possit conferre beneficia clericorum suorum, quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit. Ios. Andr.

Idem.

Sicut nobis significare curasti, tibi gratiose concessimus, ut beneficia clericorum tuorum cedentium vel decedentium possis conferre, quodque iidem clerici praebendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesiis personaliter residerent. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: brevi respondemus oraculo¹, quod illos in his et similibus casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quaesiti propterea, vel recepti, sine fraude et² fictione quahbet vere tui clerici familiares existunt, et in tuis expensis continue domestici commensales, etiamsi quos³* ex illis aliquando pro tuis gerendis negotiis abesse contingat.

Tit. XII. ea p. III. 216) sedera praedictam: ib. 217) et declar., suppl. et: ib. 218) hac ad: iG. 219) eondere: ib. 220) condita: 221) quo: ib. 222) ve-ro- deest: ib. 223) el: ib. 224) ad nostram et: iL. 225) Suriani XIX.: ib.

DE REGULIS IURIS.

Bonifacius VIII.

Regula I.

Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri.

Idem. Regula II.

Possessor malae fidei ullo tempore non praescribit.

Idem. Reg. III.

Sine possessione praescriptio non procedit.

Idem. Reg. IV.

Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Idem. Reg. V.

Peccati venia non datur, nisi correcto.

Idem. Reg. VI.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Idem. Reg. VII.

Privilegium personale personarum sequitur, et extinguitur cum persona.

Idem. Reg. VIII.

Semel malus semper praesumitur esse malus.

Idem. Reg. IX.

Ratum quis habere non potest quod ipsius nomine non est gestum.

Idem. Reg. X.

Ratihabitionem retrotrahi, et mandato non est dubium comparari.

Idem. Reg. XI.

Quum sunt¹ partium iura obscura, reo favendum est patios quam actori.

Idem. Reg. XII.

In iudiciis non est acceptio personarum habenda.

Idem. Reg. XIII.

Ignorantia facti, non iuris, excusat.

Idem. Reg. XIV.

Quum quis in ius succedit alterius: iustam ignorantiae causam censetur habere.

Idem. Reg. XV.

Odia restringi, et favores convenit ampliari.

Idem. Reg. XVI.

Decet concessum a principe beneficium esse mansurum.

Idem. Reg. XVII.

Indultum a iure beneficium non est alicui auferendum.

Idem. Reg. XVIII.

Non firmatur tracto temporis quod de iure ab initio non subsistit.

Idem. Reg. XIX.

Non est sine culpa, qui rei, quae ad euro non pertinet, se immiscet.

Idem. Reg. XX.

Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

Idem. Reg. XXI.

Quod semel placuit amplius displicere non potest.

Idem. Reg. XXII.

Non debet aliquis alterius odio praegravari.

Idem. Reg. XXIII.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

Idem. Reg. XXIV.

Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, quum habeat parere necesse.

Idem. Reg. XXV.

Mora sua cuiuslibet est nociva.

Idem. Reg. XXVI.

Ea, quae fiunt a iudice, si ad eius non spectant² officiuni, viribus non subsistunt.

Idem. Reg. XXVII.

Scienti et consentienti non fit injuria neque dolus.

Idem. Reg. XXVIII.

Quae a iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

Idem. Reg. XXIX.

Quod omnes tangit debet ab omnibus approbari.

Idem. Reg. XXX.

In obscuris niimum est sequendum.

Cap. IV. 1) aut etiam: A 2) possunt; A 3) non: der: st: AC 4) udd.: non defeu: lunt: AC Cap. V. 1) edil.: praesenti: A 2) vel: AD 5) alluius: fudd. rott. De regul. iur. 1) sint: A71(1 2) aspectat: AD

Idem. Reg. XXXI.
Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.
Idem. Reg. XXXII.
Non licet actori quod reo licitum non existit.
Idem. Reg. XXXIII.
Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.
Idem. Reg. XXXIV.
Generi per speciem derogatur.
Idem. Reg. XXXV.
Plus semper in se continet quod est minus.
Idem. Reg. XXXVI.
Pro possessore habetur qui dolo desiit possidere.
Idem. Reg. XXXVII.
Utile non debet per inutile vitari.
Idem. Reg. XXXVIII.
Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisis existit impugnare.
Idem. Reg. XXXIX.
Quum quid prohibetur, prohibentur omnia, quae sequuntur ex illo.
Idem. Reg. XL.
Pluralis locutio duorum numero est contenta.
Idem. Reg. XLI.
Imputara non debet ei, per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.
Idem. Reg. XLII.
Accessorium naturam sequi congruit principalis.
Idem. Reg. XLIII.
Qui tacet, consentire videtur.
Idem. Reg. XLIV.
Is, qui tacet, non fatetur; sed nec utique negare videtur.
Idem. Reg. XLV.
Inspicimus in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.
Idem. Reg. XLVI.
Is, qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, uti debebit.
Idem. Reg. XLVII.
Praesumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.
Idem. Reg. XLVIII.
Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel iactura.
Idem. Reg. XLIX.
In poenis benignior est interpretatio facienda.
Idem. Reg. L.
Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.
Idem. Reg. LI.
Semel Deo dicatum⁵ non est ad usus humanos ulterius transferendum.
Idem. Reg. LII.
Non praestat impediendum quod de iure non sortitur effectum.
Idem. Reg. LIII.
Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.
Idem. Reg. LIV.
Qui prior est⁶ tempore potior est iure⁷.
Idem. Reg. LV.
Qui sentit onus, sentire debet commodum, et e contra.
Idem. Reg. LVI.
In re communi potior est conditio prohibentis.
Idem. Reg. LVII.
Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.
Idem. Reg. LVIII.
Non est obligatorium contra bonos mores praestitum iuramentum.
Idem. Reg. LIX.
Dolo facit, qui petit quod restituere oportet eundem.
Idem. Reg. LX.
Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.
Idem. Reg. LXI.
Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

Idem. Reg. LXII.
Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.
Idem. Reg. LXIII.
Exceptionem obiciens non videtur de intentione adversarii confiten.
Idem. Reg. LXIV.
Quae contra ius fiunt debent utique pro infectis haberi.
Idem. Reg. LXV.
In pari delicto vel causa potior est conditio possidentis.
Idem. Reg. LXVI.
Quum non⁹ stat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur: haberi debet perinde, ac si impleta fuisset.
Idem. Reg. LXVII.
Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.
Idem. Reg. LXVIII.
Potest quis lo per alium, quod potest facere per se ipsum.
Idem. Reg. LXIX.
In malis promissis fidem non expedit observari.
Idem. Reg. LXX.
In alternativis debitoris est electio, et sufficit alterum adimpleri.
Idem. Reg. LXXI.
Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus.
Idem. Reg. LXXII.
Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat il per se ipsum.
Idem. Reg. LXXIII.
Factum legitime retractad non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit is inchoari.
Idem. Reg. LXXIV.
Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.
Idem. Reg. LXXV.
Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se praestitam servare recusat.
Idem. Reg. LXXVI.
Delictum personae non debet in detrimentum ecclesiae redundare.
Idem. Reg. LXXVII.
Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore.
Idem. Reg. LXXVIII.
In argumentum trahi nequeunt, quae propter necessitatem aliquando sunt concessa.
Idem. Reg. LXXIX.
Nemo potest plus iuris transferre in alium, quam sibi competere dinoscatur.
Idem. Reg. LXXX.
In toto partem non est dubium contineri.
Idem. Reg. LXXXI.
In generali concessione non veniunt ea¹³, quae quis non esset verisimiliter in specie censurus.
Idem. Reg. LXXXII.
Qui contra iura mercatur, bonam fidem praesumitur non habere.
Idem. Reg. LXXXIII.
Bonafides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur.
Idem. Reg. LXXXIV.
Quum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.
Idem. Reg. LXXXV.
Contractus ex conventionem legem accipere dinoscuntur.
Idem. Reg. LXXXVI.
Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis¹⁴, imputare.
Idem. Reg. LXXXVII.
Infamibus portae non pateant dignitatum.
Idem. Reg. LXXXVIII.
Certum est, quod is committit in legem, qui, legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.
Data¹⁵ Romae apud sanctum Petrum, V. Nonas Martii, Pontificatus nostri anno quarto.

De regul. iur. 3) SI quia: ADO; ... antecedit: AD 4) hoc loco inseritur in A: generi per speciem derogatur. Plus aemper in se continet, quod est minus 5) dedicatum : ACEFO 6) est in: AB & 7) In lora: A 8) Nemo: A

9) non: deest: CDR 10) quia facere: A 11) faceret: ARO 12) pos-
att: A 13) ea: deest: BCD & F 14) ait: Codd. coll. 15) Datum: F;
Actum: E; Dat. etc. deaant: ABC

CLEMENTIS PAPAE V.

CONSTITUTIONES.

PROOEMIUM.

Ioannes .Episcopus servus servorum Dei, daZectis filiis doctoribus et sclaolaribus univenls Bononiae l commorantibus, salutem et apostdicarn benedictionem.

Quoniam nulla iuris sanctio, quantumcunque perpenso digesta consilio, ad humanae naturae varietatem et machinationes eius ínopinales sufficit, nec ad decisionem lucidam suae nodosae ambiguitatis attingit, eo praesertim, quod vix aliquid adeo certum clarumque statuitur, quin ex causis emergentibus, quibus iura iam posita mederi non possint', in dubium revocetur; quia etiam ab adolescentia viri proclivis ad malum sensualitas humana declinat, per quod morum subversio in clero et populo frequenter obrepit: necessaria est superioris auctoritas, ut tam per determinationis opportunaе suffragium tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat et obscura succidat, quam per cultoris providi sarculum extirpet vitia, virtutes inserat, corrigat excessus moresque reformet. Haec } sane felicitis recordationis Cl e m e n s Papa V. praedecessor noster prudenter attendens, et provide cupiens deformatorum reformationi prospicere, solvere difficilia, ac sanctiones quaestionibus et negotiis imminentibus consonas promulgare, dudum nedum in concilio Viennensi, quin etiam ante et post ipsum concilium constitutiones plurimas edidit, in quibus multa útilia statuit atque salubria, et nonnulla dubia in iudiciis et extra frequentata decedit. Et licet eas, collectas in unum volumen^{4*} et sub congruis titulis collocatas, mittere decrevisset et dare in commune subiectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac sortis humanae conditio, quae ipsum de medio sustulit, in causa fuerunt, quare suum in hac parte propositum non implevit. Nos etiam, qui, sicut eidem, licet immeriti, in apostolatus officio

x) Parisiis: *F Cod. Berol. no. 190. 4to; Cod. Lips. 980.*; Avinion.: *AC Berol. 9. fol.; Regimont. Aac. 21.*; — in *BO Bulla deest, et exstat bulla ipsius Clementis V., de qua videas in Prolegomenis pag. LX. Haec bulla invenitur una cum riostra in F* 2) possunt: *ACEFH* 3) hoc: *AC* 4) vol.: *deest: AEFH*

Domino permittente successimus, sic et⁵ in affectus plenitudine in his, quae compendium universi concernunt, successisse debemus, tot grandibus agendis et arduis fuimus a nostrae promotionis exordio circumsepti, quod tam ex hoc quam ex causis rationabilibus aliis, quas sub⁶* silentio providimus committendas, praedictas vobis communicare constitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc igitur opportunitate captata illas vobis sub bulla nostra transmittimus, universitati vestrae per apostolica scripta mandantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis et studio alacri, eis, sic vobis manifestatis et cognitis, usuri de cetero in iudiciis et in scholis. **Data Avinione VIII. 7° Kal. Novembris** Pontificatus nostri anno secundo.

5) *et; deest: AC* 6) *sub; deest: AEFH* 7) *VIII.; deest: ib.*

LIBER PRIMUS.

TITULUS I.

DE SUMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA.

CAP. N.

Fatetur concilium, unicum Dei Filiara, in essentia Dei aeternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de virgino, et in eo passum, et jata mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Evangelista Ioannes. Hoc dicit, — §. I. Reprobatur et haereticam iudicat doctrinam, quae habet, quod substantia animae rationalis seu intellectivae vere et per se humani corporis non sit forma. Ioann. Andr.—§. 2. Asserens, confitendum unum baptisma sicut unum Deum et unam fidem, approbat opinionem, quae habet per illud conferri etiam parvulis quoad habitum informantem gratiam et virtutes. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Fidei catholicae fundamento, praeter quod teste 2 Apostolo nemo potest aliud ponere, firmiter inhaerentes, aperte cum sancta matre ecclesia confitemur, unigenitum Dei Filium in his omnibus, in quibus Deus Pater existit, una cum Patre aeternaliter subsistentem, partes nostrae naturae simul unitas, (ex quibus ipse in se verus Deus existens fieret verus horto,) humanum videlicet corpus passibile, et animam intellectivam seu rationalem, ipsam corpus vere per se et essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore in virginali thalamo, ad unitatem suae hypostasis et personae. Et quod in hac assumpta natura ipsum Dei verbum pro omnium operanda salute non solum affigi cruci et in ea mori voluit, sed etiam, emissio iam spiritu, perforans lancea sustinuit latus suum, ut, exinde profluentibus undis aquae et sanguinis, formaretur unica et immaculata ac virgo sancta mater ecclesia, coniux Christi, sicut de latere primi hominis soporati Eva sibi in coniugium est formata, ut sic certae figurae primi et veteris Adae, qui secundum Apostolum³ est forma futuri, in nostro novissimo Adam, id est Christo, veritas responderet⁴. Haec est, inquam, veritas, illius praegrans aquilae vallata testimonio, quam Propheta vidit Ezechiel⁵ animalibus ceteris evangelicis transvolantem, beati Ioannis videlicet Apostoli et Evangelistae, qui, sacramenti huius rem gestam narrans et ordinem, in evangelio suo dixit⁶: „Ad Iesum autem quum venissent, ut viderent eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit⁷ sanguis et aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit, et verum est testimonium eius, et ille scit, quia vera dicit, ut et vos credatis." Nos igitur, ad tam praeclarum testimonium ac sanctorum Patrum et doctorum communem sententiam apostolicae considerationis, (ad quam duntaxat haec s declarare pertinet,) aciem convertentes sacro approbante concilio declaramus, praedictum Apostolum et Evangelistam Ioannem rectum in praemissis factae rei ordinem tenuisse, narrando, quod Christo iam mortuo unum militum lancea latus eius aperuit⁸. §. I. Porro doctrinam omnem¹⁰ seu positionem¹¹, temere asserentem aut vertentem in dubium, quod substantia animae rationalis seu intellectivae vere ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam ac veritati catholicae fidei inimicam praedicto sacro approbante concilio reprobamus, diffinientes, ut cunctis nota sit fidei sinceram veritatem, ac praeccludatur universis erroribus aditus, ne subintrent, quod quisquis deinceps asserere, defendere seu tenere pertmaciter praesumpserit, quod anima rationalis

seu intellectiva non sit forma corporis humani per se et essentialiter, tanquam haereticus sit censendus. j. 2. Ad hoc baptisma unicum baptizatos omnes in Christo regenerans est, (sicut unus Deus ac fides unica,) ab omnibus fideliter confitendum, quod celebratum in aqua in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti, credimus esse tam adultis quam parvulis communiter perfectum remedium ad salutem. j. 3. Verum, quia, quantum ad effectum baptismi in parvulis, reperiuntur doctores quidam theologi opiniones contrarias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri, alii e contra asserentibus, quod et culpa eisdem¹ in baptismo remittitur¹³, et¹⁴ virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad usum: nos autem¹⁵*, attendentes generalem efficaciam mortis Christi, (quae per baptisma applicatur¹⁶ pariter omnibus baptizatis,) opinionem secundam, (quae dicit, tanl parvulis quam adultis conferri in baptismo informantem gratiam et virtutes,) tanquam probabilior, et dictis sanctorum ac doctorum modernorum theologiae magis consonam et concordem, sacro approbante concilio duximus¹⁷ eligendam.

TITULUS II.

DE RESCRIPTIS.

CAP. I.

„Iam praelatus pro membris suis, etiamsi suut de mensa, raen conveuire non potest per rescriptum apostolicum, nisi ubi possent administratores membrorum. Contra faciens in expensis et interesse punitur, et processus est irritus. Iuana. Andr.

Clelnens V. in concilio Viennensi.

Abbates aut alii religiosi, quibuslibet administrationibus praesidentes, occasione prioratum seu aliorum locorum subditorum eisdem nullum auctoritate sedis apostolicae literarum vel legatorum ipsius quomodolibet valeant convenire, nisi ubi et coram quibus prioratum et locorum ipsorum prioribus aut aliis gubernatoribus hoc liceret. Nec occasione locorum ad mensas pertinentium eorundem aliud ipsis super hoc liceat, quam si loca ipsa sic² praemissa speciales sub eis gubernatores haberent. Si quis autem aliquem contra haec³* vexare praesumpserit: in expensis sibi et interesse per iudicem, coram quo vexatio fiet huiusmodi, condemnatur, omnisque processus contra praemissa habitus sit irritus ipso iure⁴.

CAP. R.

Principalis officialis episcopi et prior conventualis, licet obedientiaris, delegata possunt a Papa, officialis vero foraneus val prior claustralis non. Ioann. Andr.

Idem in l eodem.

Etsi principalis officialis episcopi, aut religiosus conventualem obtinens prioratum, (quamvis ad prioratum eundem prior non consueverit per electionem assumi,) a sede apostolica vel legato eiusdem dari valeat delegatus: in officiali tamen foraneo, aut religioso monasterii sub² priore claustrali, nequaquam hoc volumus observari.

Lib. I. Tit. I. Cap. un. 1) iuscr. decst: E; iuscriptioue. s ubi uoque desnut: 11 2) tostaute: Bel) 3) Roa. y. 14. 4) respondetur: A r respondetur al. responderet: H 5) Eacch. I. 6) han. XIX. 33 ag. 7) exiverunt: A 8) hoc: ABCDII 9) add.: textura vero b. Matthaei apostoli et evangelistae, qui in aliquibus libris antiquis dicitur inveniri, et sub alio ordine hoc narrare, dicimus per anticipationem debere intelligi et exponi: AIIIEFG; — cf. Ioan. Ande. ad c. Aperiat: Sequebatur in constitutione concilii etiam correctae et in audimdia publicata, ut dixi in prooemio, quod textus i4latthaei, qui dicebatur in quibusdam libris antiquis sub alio ordine hoc narrare per anticipationem intelligi et exponi debebat.

lit hoc removit Ioannes forte ex eo, quod ille textus in Matthaeo commuiter non habetur. cf. Prolegmu. p. LXII. 10) communem: BII 11) praepositionem: II; expositionem: I) 12) ipsis: Codd. col. 13) remittatur: AB 14) ac virt. et: IBCDEFG 15) aut.: deest: ABCEFOR 16) add.: alias ampliatur: B 17) dicimur: FOFO Ti t. II. Cap. I. 1) in c. Vienn.: deest: Be 2) sicut: ABCF 3) hor: Codd. col? 4) add.: nls ad id expressus perduro accedat asacusus: A uDF: — cf. Ed. Rom. in margine Cap. II. 1) in eod.: deest: CF 2) sive: C; dee.: B

CAP. III.

13reuius non potest summari.

Idem in codera¹.

Auditor, in Romana curia deputatus a nobis, de beneficio, quod pronunciabit alicui de iure fore debitum, poterit sibi absque commissione alia, ut evitetur ²* circuitus, providere.

CAP. IV.

Exspectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod exspectat, de iure teueri non potest. Ioann. Andr.

Ideml.

Gratiae, ut de dignitate vel beneficio curato tibi provideatur, renunciare videris, si ante adeptionem eiusdem :iliud beneficium pacifice assequaris, quod simul de iure cum dignitate vel beneficio, virtute dictae gratiae tibi debito, refiri non posses, licet illud resignaveris aut ² sis resignare paratus.

CAP. V.

Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium], post datan] in substantia creatum. II. d. Io. de Imol.

Idem.

Literas nostras, super conferendo tibi beneficio vacaturo directas, ad beneficium, post datan ipsarum creatum, statuimus non extendi.

TITULUS III.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

CAP. I.

Iteligiosus eligi non potest ad praelaturam non episcopalom alterius religionis rei habitas; si contra fiat, est irritum. H. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Quum rationi non congruat, ut homines disparis professionis vel habitus simul in eisdem monasteriis socientur: prohibenlus, ne religiosos aliquis in abbatem vel praelatum alterius religionis vel habitus de cetero eligatur. Quodsi secos actum exstiterit: sit eo ipso irritum et inane. Per hoc autem, quin religiosos in episcopum saecularis vel cuiuslibet regularis ecclesiae licite possit eligi, non intendimus prohibere.

CAP. II.

Cootus cardinalium sede vacante iurisdictionem papalem non exercet, nisi in quantum permittit concilium Lugdunense; neo illud vel eius partem alterare potest. Ioann. Andr. — g. 1. Ufficium camerarii vel poenitentiario-rwn l'apae durnt ce mortuo. Qni si deficiant, poterit coetus cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Ioann. Andr. — 3. 2. lletminat, dioer,esim intoiligi id, quod in concilio dicitur de territorio et districtu. Statuit, moriente Papa extra curiam, ipsius olectieam fieri debere in loco, nbi eral causaron, et literarum ruidientia, Hect suspensa; nisi prius ordinatum esset de curia transferentia. Ioann. Andr. — q. 3. Providet easui, quo contingeret cardinales omnes exire conclave. — 3. 4. Statuit, cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis vel interdicti ab electione non repellii. Ioann. Andr. — 3. 5. Electos et alios, qui multare vel ire tenentur ad curiam, adstringit ad id sede vacante. II. d. Ioanu. Andr.

Idem.

Ne Romani electioni Pontificis indeterminata opinionum diversitas aliquid possit obstaculum vel dilationem afferre: nos, inter cetera praecipue attendentes, quod lex superioris per inferiorem tolli non potest, opinionem adstruere, sicuti accepimus satagentem, quod constitutio felicitis recordationis Gregorii Papae X. praedecessoris nostri, circa electionem praefatam edita in concilio Lugdunensi ², per coetum cardinalium Romanae ecclesiae ipsa vacante modificari possit, corrigi vel immutari ³*, aut quicquam ei detrahi sive addi, vel dispensari quomodolibet circa ipsam seu aliquam eius partem, aut eidem etiam renunciari per eum, tanquam veritati non consonam de fratrum nostrorum consilio reprobarnos, irritum nihilominus et inane decernentes, quicquid potestatis aut iurisdictionis, ad Romanum, dura vivit, Pontificem pertinentis, (nisi quatenus in constitutione praedicta permittitur,) coetus ipse duxerit eadem vacante ecclesia exercendum. §. I. Lo tamen proviso, quod, si eiusdem ecclesiae camerarium, aut maiorem vel aliquos alios ex

poenitentiariis, (quorum officium per obitum eiusdem Pontificis nolumus exspirare,) per mortem vel alias deficere quovis modo contingat, valeat idem coetus ad ⁴ tempus vacationis huiusmodi pro numero deficientium, vel ampliori etiam, quantum ad poenitentiarios, si hoc eidem coetui concorditer expedire videbitur, alios subrogare. §. 2. Sane, quum iuxta constitutionem praedictam, Papa extra civitatem, in qua cum sua erat curia, moriente, in civitate, in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter successoris electio celebranda: districtus seu territorii nomine dioecesim hoc casu intelligendam fore censemus, eo tamen adiecto, quod, si, in certo loco causarum et literarum apostolicarum audientia remanente, Papam alibi mori contingat, non ibi, sed ubi praedicta fuerit audientia, memorata electio celebretur, etiamsi eadem audientia tempore mortis huius vacare noscatur; nisi forsitan ante mortem eandem ordinatum esset per Papam de curia transferenda, quo casu servetur provisio constitutionis praedictae. §. 3. Porro, si Romano non electo Pontifice cardinales omnes simul vel successive (quod absit) exire contingeret ⁵ conclave deputatum eisdem: hi, ad quos pertinet executio constitutionis praedictae, illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis aut nota debilitas excusationem non dabit, idem conclave, quam cito poterunt, reintrare compellant, poenas in dicta constitutione contentas, nisi hoc fecerint, incursum. Cardinales autem huiusmodi conclave reintrantes ad electionem iam dictam procedant, et alias constitutionem praefatam observent secundum statum, in quo erant in eodem conclavi, quando ipsum, ut praemittitur, exiverunt. §. 4. Ceterum, ut circa electionem praedictam eo magis vitentur dissensiones et schismata, quo minor eligentibus aderit dissidentium facultas: decernimus, ut nullus cardinalium ⁶ cuiuslibet excommunicationis suspensionis aut interdicti praetextu a dicta valeat electione repelli, iuribus aliis circa electionem eandem hactenus editis plene in suo robore duraturis. §. 5. Verum, quia tam ex provisio remediis quam ex orationibus ad Deum super huius ⁷ negotio effundendis, quod brevier huiusmodi celebretur electio, praesumendum est probabiliter et sperandum: statuimus, ut electi et alii, qui ex quacunque causa ad sedem apostolicam venire vel mittere sunt adstricti, ad ipsam, quum vacat, ac si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

CAP. III.

Primo ponit formam, secundum quam appellans appellationem intimat appellato, ut per ipsam causa beneficialis ad enriara devolvatur. Secundo providet, quum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit habed. Tertio providet, quum per metum appellati vel suorum intimatio freri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alias casus. II. d. Ioann. Andr.

Ideml.

Causam electionis, postulationis seu provisionis per appellationem, ab ipsa vel occasione ipsius ad sedem apostolicam emissam, tunc demum ad sedem eandem devolvi censemus, quum in appellati aut procuratoris eiusdem, in ipsa causa specialiter constituti, praesentia interposita fuerit, aut eorum alteri infra mensem ab interpositione ipsius, vel saltem post lapsum eiusdem mensis, (quam cito commode fieri poterit,) legitime intimata, porrecto ² videlicet sibi sub scriptura authentica vel perfectio illius tenore, et copia modo consimili, si petita fuerint ³*, inde facta. Quodsi forsitan appellatum abesse, et procuratorem talen' non inveniri contingat: in domo, quam ipse appellatus habitare communiter consuevit, vel (si domos eadem in remotis existant,) in ecclesia cathedrali, in cuius civitate vel dioecesi consistit beneficium, et nihilominus utroque casu in ecclesia vel beneficio, de quo agitur, volumus appellationem huiusmodi publican, ac de ipsa, quandocunque petitum fuerit, copiam modo praemisso fieri appellato. Verum, si propter appellati aut suorum metum vel potentiam intimatio fieri nequeat, (ut praefertur:) appellationem eandem in loco aliquo ⁴ publico sic solenniter volumus publicari, quod ad appellati seu ⁵ eius procuratoris notitiam possit verisimiliter pervenire. Intimatio vero aliter facta omni careat iuris effectum. Nec causa per appellationem eandem ad sedem censeatur devoluta praedictam, nisi ad appellatum eius plena et certa

Tit. II. Cap. III. 1) in eod.: deest: CEF0 2) vitetur: Codd. coll.

Cap. IV. 1) add.: in eueut: Aa 2) vei: BD

Tit. III. Cap. I. 1) in . . . Vien.: deest: F

Cap. 11. 1) et ciut: All 1) c. 3. p. t. in Vltio (1, G.) 3) inuturi:

Codd. coll. 4) quantum ad: AB 5) eontigerit: ABCDEFC 6) ex cardinalibus: BCDEFGH 7) hoc ciut: BCDEH; huiusve: F

Cap. III. 1) add.: in eodem: A 2) porrecta: BD 3) fuerit: Codd. coll. 4) alio: BC 5) vel: i6.

notitia infra tempus praedictum aliter pervenisset. Idem quoque in aliis δ casibus observari volumus, in quibus reuirtitur intirnatio facienda.

CAP. IV.

Decretalis ITt circa locura non habet, gllum appellans ius snum val ecclesiae directe prosequitur, sed goma in formara vol personas opponit erimina vol defectus; quornm circumstantias si non specificat, super illis non auditor, etiamsi iuret, irlas didicisse de novo. Neo etiam in cadera causa super illis auditor alias non appellans, et prosequens commune, non proprium interesse; potest taten assistere appellanti. Appellans, qui non servat formam, etiamsi appellatioui ronuneiat, per viam querelae non prosequitur obiecta, nec etiam alfa, nisi in casibus exceptis. Ouissio formas hec appellanlem a probatione repellnt: non tomen intirnat probationem, super bis legitime factam adversarii confessione vol aliter. II. d. Ioann. Andr.

Idemi.

Constitutionem „Ut clrcra," editam in concilio I-ug-dunensi 2, locum decernimus non habere, guando quae opponuntur directe respiciunt ius ecclesiae vel opponentis personae, sed tantum ubi per competitorum vel oppositorem quemlibet appellanlem in formam aut personas 3 defectus vel crimina opponuntur. Ceterum quum circa crimina vel defectus debitarum circumstantiarum specificationem praedictus omittit 4 appellans, non est postmodum in prosecutione negotii super his audiendus, etiamsi circumstantias huiusmodi vel probationes earum per iuramentum asserat ad se pervenisse de novo. Sane, si quis, cuius interest, ab electione, postulatione 5 vel δ provisione duxerit appellanclum, opponendo crimina vel defectus, forma dictae constitutionis omissa: eodem postmodum appellationem huiusmodi prosequente, alius superveniens non appellans contra appellatum in eadem causa principaliter achnitti non debet pro interesse communi eosdem articulos prosequendo, licet appellanti possit assistere, ne colludat; non tamen ei propter hoc prosecutionem interesse proprii denegamus. Insuper, si appellans ab electione, postulatione 7 vel provisione per viam querelae simplicis causam agat, vel eam appellato agente defendat: repellitur ab obiectibus 8 in appellatione sua expressis et aliis, nisi constiterit, ipsum formam servasse praedictam, praeterquam in casibus in constitutione praemissa exceptis, etiamsi appellationem suam non prosequatur, nec exhibeat, et illa 9 se asserat nolle uti, dum tamen de ipsa coram indice fiat fides, quia per ipsam ius repellendi eundem adversario est quaesitum. Illis yero constitutionis formae omissio, licet appellanlem ab obiectibus in formam electionis vel personas eligentium vel electi propositis vel lo 1 proponendis et eorum facienda probatione repellat; probationem tamen factam super his per adversarii confessionem, vel alias legitime, non infirmat.

CAP. V.

Sine speciali licencia Papas nullus providere potest ecclesiae cathedrali, clero carenti et populo Christiano. Iteligiosus per praelatum licentiarum non debet, ut tala provisioni consentiat. Consentiens, etiamsi fuerit consecratus, priori praelato subiacet, nec iu episcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promovetur. Quae contra fient irrita decernit. Ioanu. Andr.

Id e ml.

In plerisque ecclesiis nedum (quod dolentes referimus) praesidio facultatum privatis, sed et clero 2 carentibus et populo Christiano, multos frequenter et religiosos praesertim improvida superiorum provisio ad pontificatus assumit honorem, qui nec, ut expediret, prodesse, nec praesesse, ut deceret, valentes, instabilitate vagationis et mendicitatis opprobrio serenitatem pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igitur contra temeritatem tam facientium, quam ut frequentius recipientium provisiones huiusmodi providere, de consilio fratrum nostrorum statuimus, ut nullus de cetero, quantacunque dignitate praepollens, nisi speciali super hoc auctoritate sedis apostolicac fulciatur, de pastore provideat cathedrali ecclesiae, sihi qualitercunque subiectae, quae clero 3 careat et subditis Christianis, nullusque religiosus a suo unquam quod provisioni tali consentiat, licentietur praelato. Quodsi licentiatius etiam huiusmodi provisioni consenserit, et in episcopum se fecerit aut permiserit consecrari: in episcopali nullatenus recipiatur

honore, sed in tantae ambitionis poenam sub religionis aut monasterii sui praelato semper sic degat humilis iaceatque prostratus, quod nullus eidem in religione sua vel extra ad gradum honoris vel administrationis cuiuslibet sit adscensus. Nos enim, quicquid contra praemissa ver aliquid praemissorum contigerit attentari, irritum esse clecernimus 4 et inane, contraria quacunque consuetudine non obstante. Sane circa praefatas ecclesias praemissa sic specialiter providencia decernimus 5, quod circa provisionem quarumlibet aliaruin facultatem superiorum nec coarctare intendimus, nec ultra iuris communis limites ampliare.

CAP. VI.

Capitulml Quorundam quoad discordiam et minoritatem numera, intelligitur quoad voces facti, non secundum iuris fictionem. II. d. Ioann. Andr.

Idem.

Quod circa religiosorum electiones super discordia et minoritate numera Bonifaciana constitutione cavetur, de discordia et numera minoritate, quae in facto, non in fictione ver iuris effectum consistunt 1, debere intelligi declaramus.

CAP. VII.

Emolumentum ex iurisdictione, sigillo curiae val alias pertuens ad praelatum cathedralis ecclesiae val collegiatae, ea vacante, non obstante consuetudine, deductis expensis reservandum est successoribus, nisi tunc certae dignitati competat iurisdictione cura ipsius emolumento. Ioann. Ande.

Idem.

Statutum I super bonis, a praelatis catlledralium regularium et collegiatarum ecclesiarum dimissis, aut obvenientibus tempore vagationis earum, futuris successoribus fideliter reservandis editara, locura declaramus habere in omni emolumento, quod provenit ex iurisdictione, et sigillo curiae ecclesiasticae vel saecularis aut alias undecunque, quod ad praelatos, ecclesiis non vacantibus, pertineret, consuetudine qualibet contraria non obstante, ata tamen, quod in istis et similibus 2 rationabiles deducantur expensae. Ceterum ad singulares personas, ad quas ratione dignitatum, quas obtinent, itlrisdictio cum saos emolumento devolvitur sede vacante, de consuetudine, privilegio ver iure alio speciali nolumus praesentem constitutionem extendi.

CAP. VIII.

Concessio licentiae generalis, religioso do consentiendo electioni facta vel ficndac, non valet. imano. de Imol.

Idem.

Ouum concessa religioso a superiore suo licentia, ut electioni vel provisioni, si quam de ipso contigerit fieri, suum dare possit assensum, atnbitionis vitio viam paret: nullius eam exsistere volumus firmitatis.

TITULUS IV.

DE RENUNCIATIONE.

CAP. UN.

Renunciatio dignitatis vel beneficii, facta per procuratorem ad liso constitutum, tonei, licet prius proenator fuerit rvecatas, ipso lamen et superiori, cui fiebatcessio, ignorante; nisi pernuilitiam ipsorumavol ahormo revocatio ipsis fuerit oecultata. Ioami. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Quum illusio et variatio in personis ecclesiasticis maxime sint vitandae, praesenti constitutoe sancimus, ut, si quis ad cedendum pontifican aut alii cuilibet dignitati vel beneficio procuratorem sponte ac libere constituerit, et ipsum ignorantem postmodum duxerit quomodolibet revocandum, teneat cessio facta per cum, antequam ad ipsius vel illius, in cuius manibus cessio fuerat facienda, notrttam revocatio huiusmodi sit deducta; nisi forte per ipsos aut alios malitiose factuni fuerit, duo minus ad eos vel eorum alterum ante cessionem potuerit revocatio pervenisse.

1 It. III. Cap. 111. 6) al. iudicialibus (add.: actis) et appellationibus et aliis: Al

Uap. IV. 1) add.: in ceden: F 2) c. 4. h. t. in Vltio (1, 6.) 3) in pers.: IJCD 4) omittat: A; omittat: II 5) add.: vel: A; deest: D 6) li) vol: deest: 71E; seu: F 7) post: deest: DF 8) obiectio-nibus: DCU 9) ille: AD 10) et: ADCDEF

Corpus Sur. can. Ed. FrYedberg. T. II.

Cap. V. 1) add.: in codera: FII 2) titulo: A 3) titulo: ib. 4) decrevimus: A7I 5) decrevimus: ib.

Cap. VI. 1) consistant: ABD

Cap. VII. 1) cf. c. 40. h. t. la Vilo (1, 6.) 2) in silo: At.D

Tit. IV. Cap. un. 1) Idem: A; in O. Viena: deest: DhYi

TITULUS V.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRAELATORUM.

CAP. UN.

Si praelati regulares non conferunt infra **ser** menses prioratus, administrationes et ecclesias vacantes, quae non sunt de mensa, sed solent speciales lice-t obedientiariorum rectores habere: dioecesani auctoritate sua, vel apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per praelatos fuerant conferenda. Neo permittunt, illa applicari mensis praelatorum, vel pensionibus gravari. Declarantur etiam decret. libr. VI. de offic. ordin. Praesenti, et de praebend. Quum singula in talibus prioratibus et ecclesiis locum habere. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Quia regulares praelati prioratus, ecclesias, administrationes aut quaevis alia beneficia, ad eorum dispositionem spectantia, quum vacant, interdum committere negligunt vel conferre infra tempus in Lateranensi concilio constitutum: dioecesani locorum in non exemptis sua, in exemptis yero apostolica auctoritate negligentiam super hoc suppleant eorundem, prioratus, ecclesias, administrationes et beneficia huiusmodi, illa videlicet, quae consueverunt per saeculares clericos gubernari, saecularibus clericis, alia yero, quae religiosi duntaxat committi sunt solita vel conferri, religiosi monasteriorum, quorum praelati huiusmodi negligentes fuerint, conferendo. Eadem quoque auctoritate dioecesani suffulti nullo modo permittant, quod iidem praelati prioratus, ecclesias 2, administrationes aut beneficia huiusmodi applicent mensis suis, pensionesve novas eis imponant, aut veteres augeant, sive quae 3 ipsis de novo impositae, sive auctae solvantur. Praemissa yero de prioratibus, ecclesiis 4, administrationibus et beneficiis intelligimus, quae non sunt de mensa praelatorum ipsorum, sed speciales priores, administratores seu rectores consueverunt habere, licet priores seu administratores huiusmodi libere possint ad claustrum, quum oportuerit, revocari. In quibus etiam constitutionem 5 Bonifacii Papae VIII. praedecessoris nostri, bona beneficiorum vacantium occupari a praelatis vel aliis prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiusmodi et ecclesiis illud Bonifacii eiusdem statutum 6, quod religiosum quemcunque pluribus praeesse prohibet prioratibus aut ecclesiis curam animarum habentibus, etiamsi cura ipsa non per eum, sed per alium habeat exerceri, locum sibi censuimus vendicare, licet etiam eisdem prioratibus cura non imminet supra dicta.

TITULUS VI.

DE AETATE ET QUALITATE, ET I ORDINE PRAEFICIENDORUM.

CAP. I.

Dioecesani servare debent, et a suis subditis servari facere iura, loquentia de qualitate personarum praeficiendarum ecclesiis. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Quum ecclesiae quibus praeficiuntur personae minus idoneae scientia, moribus vel aetate, gravia propter hoc, ut 2 * docet experientia, nonnunquam perferant in spiritualibus et temporalibus detrimenta: nos, volentes per locorum dioecesanos, quibus ratione officii hoc competit, praecipue super hoc diligentius praecaveri, eis districte iniungimus, ut ipsi statuta canonica, quae super praeficiendis personis in huiusmodi ecclesiis hactenus emanarunt, diligentius per se ipsos observent, et faciant a suis subditis inviolabiliter observari, si divinam offensam et sedis apostolicae debitam vitare voluerint ultionem.

CAP. II.

In capitulo cathedralis ecclesiae vel collegiatae vocem non habet, qui non est subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est urdo, post annum, nisi prius, impedimento cessante, promoveatur ad illum, in capitulo vocera non habet, donec fuerit ordinatus, et interim perdit distributionem diam. Ioann. Andr.

Idem 1.

Ut ii, qui divinis in cathedralibus vel collegiatis sae-

cularibus ecclesiis, sunt mancipati officii, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos 2 sacros ordines propensius inducantur: statuimus, ut nullus de cetero in huiusmodi ecclesiis vocem in capitulo habeat, (etiamsi hoc sibi ab aliis libere concedatur,) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus. Illi yero, qui dignitates, personatus, officia vel praebendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacifice nunc obtinent in eisdem ecclesiis, vel obtinuerint in futurum, nisi, iusto impedimento cessante, ad huiusmodi ordines se promoveri fecerint infra annum, extunc, donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earundem. Ipsisque distributionum, quae dantur his, qui certis horis intersunt, pars dimidia subtrahatur, non obstantibus quibuslibet 3 consuetudinibus vel statutis, poenis aliis, quae contra tales, promoveri ad ordines recusantes, statuuntur in iure, nihilominus in suo robore permansuris.

CAP. III.

In XVIII. anno ad subdiaconatum, in XX. ad diaconatum in XXV. ad presbyteratum potest quis libere promoveri. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Generalem ecclesiae observantiam volentes antiquis iuribus in hac parte praeferri, decernimus I, ut, alio non obstante impedimento 2* canonico, possit quis libere in decimo octavo ad subdiaconatum, in vigesimo ad diaconatum, et in vigesimo quinto aetatis suae anno ad presbyteratus ordines promoveri.

TITULUS VII.

DE OFFICIO VICARII.

CAP. UN.

Iura, loquentia de ecclesiis curatis, locura habent quoad tria in vicariis perpetuis ecclesiarum parochialium. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Quae de ecclesiis, curam animarum habentibus, per receptionem aliarum similium amittendis 2, ac de ipsarum rectoribus promovendis ad sacerdotium, et de 1* eorum aetate a iure statuta noscuntur, in perpetuis ecclesiarum parochialium vicariis et assumptis ad eas volumus observari.

TITULUS VIII.

DE OFFICIO ET POTESTATE IUDICIS DELEGATI.

CAP. UN.

Iudex ad receptionem testium in civili, et exsecutor ad providendum certae personae, cognitione praemissa a Papa deputati, licite subdelegant.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Iudices super receptione testium in causa civili, nec non exsecutores ad providendum aliquibus, si per inquisitionem sollertem eos esse vitae laudabilis et conversationis honestae repererint, a sede apostolica deputati, aliis possint committere licite vices suas.

TITULUS IX.

DE OFFICIO IUDICIS I ORDINARI.

CAP. I.

Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quod metè poenae ipsi arceantur, et alii pertimescant. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Ut clericorum audacia, qui, praetextu privilegii clericalis ordinis 2* impunitatem excessuum obtinere sperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per quae nimirum diffamatur ecclesia, et scandala gravia in populo generantur, potissime quum talia per episcopos, ad quos horum spectat correctio, deferantur 3 ut plurimum incorrecta, propensius

Tit. V. Cap. un. 1) Idem: A; in Cono. Vienn.: *deest*: E 2) et: A13; *deest*: C 3) quod: B 4) et: AB 5) c. 9. in Vltio de off. ord. (1, 16.) 6) c. 32. de praeg. 16. (3, 4.)

T i t. VI. 1) et . . . praef.: *deest*: B; et ord.: *deest*: F

C ap. I. 1) Idem: A; in C. Vienn.: *deest*: 0 2) prout: *Codd. coll.*

C ap. II. 1) *add.*: in eodem: EH 2) recipiendos: AC; recipiendum: B; suscipiendum: F 3) quibuscunque: AB

Cap. III. 1) decrevimus: AE 2) imped.: *deest*: *Codd. coll.*

Tit. VII. Cap. un. 1) Idem: AC; in C. Vien.: *deest*: E 2) dimit-tendis: AB 3) do: *deest*: *Codd. coll.*

Tit. VIII. Cap. un. 1) iud.: *deest*: A; in C. Vienn.: *deest*: CDEFC

Tit. IX. 1) iud.: *deest*: CDF

Cap. I. 1) Idem: F; Idem in codeso: A; in Conc. Vieu.: *deest*: C 2) pro: *deest*: ABCEFaH 3) deserantur: CDEFaH; differantur: B

compescatur⁴: eisdem episcopis districte iniungimus, quatenus sic circa correctionem clericorum huiusmodi vigilanter intendant, et diligenter sui officii debitum exsequantur, quod et ⁵ iidem clerici metu poenae a suis arceantur insolentiis, et alii, eorum exemplo perterriti, prosilire ad similia merito pertimescant.

CAP. H.

Valet collatio beneficii, fiada a collatore quolibet cutre legatnm apostolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat fa, col fit. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Etsi ab apostolicae sedis ² legato de beneficio collatio beneficium aliud obtinenti non valeat, nisi de illo, quod obtinet, facta fuerit mentio specialis: in aliis tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus hoc nolumus ³ observan.

TITULUS X.

DE PROCURATORIBUS.

CAP. I.

Qui solana sine protestatione recipiat instrumentum val literas enae procuratoris, quibus constituens pro ipso cavebat, super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Instrumento vel literis, quibus te aliquis in causis suis procuratorem constituens pro te debito modo cavit, simpliciter, nulla facta protestatione, a te scienter receptis, non potes postea recusare defensionem illius; immo cogi poteris ipsum defendere in omnibus causis et negotiis, ad quae praedicta instrumenta seu literae se extendunt, quum per haec ² ad omnia tuum praestitisse videaris assensum.

CAP. H.

Procurator, babeas mandatum iuranda et omnia faciendi, gasa requirunt speciale mandatum, contra efectum val provisnm opponere non potest crimina val defectus. Ioann. Andr.

Idem.

Non potest procurator, ad agendum vel e' defendendum, iurandumque de calumnia et ventate ² dicenda, et generaliter ad omnia³ alia, quae speciale mandatum exigunt, consti-

tutus, nisi aliud super hoc in mandatis habeat, opponere in personam electi seu ⁴ eius, cui est provisio facienda vel facta, crimina vel defectus, quum sub generalitate tali graviora non veniant vel maiora, quam in ipso procuratorio sint expressa.

CAP. III.

Religiosus etiam pro conreligioso, niel pro consorte eiusdem litis, non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere nec substituere, licet hoc habeat in mandatis. Ioann. Andr.

Idem.

Religiosus procurator, etsi ¹ per alium religiosum sui vel alterius monasterii fuerit ² constitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia procuratoris officium suscipere, nisi pro suo in eadem lite consorte: ita non potest alium procuratorem constituere seu substituere, etiamsi per constituentem hoc sibi expresse fuerit commissum.

CAP. IV.

Per obitum rectoris ecclesiae revocatur procurator, ab eo pro ecclesia constitutus, etiam quoad negotia iam coepta.

Idem.

Procuratorem, a praelato, rectore vel alio quolibet pro ecclesia sua vel beneficio constitutum, per mortem constituentis revocan censemus etiam quoad negotia iam incepta, et causas, in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem huiusmodi contestata.

TITULUS XI.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

CAP. UN.

Ecclesia, probans se laesam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, et infra quadriennium a tempore laesionis.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Ab ecclesia adversus lapsum temporis, in quo se laesam affirmat, in integrum restitutio peti potest, et causa restitutionis huiusmodi finiri debet infra quadriennium continuum a tempore laesionis, etiamsi minus quadriennio tempus laesionis exsistat. Sed non fiet ² restitutio, nisi ad tantum tempus, quantum se laesam fore probabit.

Tit. IX. Cap. I. 4) compeantur: AFO 5) et: decst: Codd. coll.

Cap. H. 1) add.: in eodem: AH, Clem. V. in Conc. Vien.: D 2) apo- 4) vel: :11SC

stofica sede: BF 3) volumus: AB

Tit. X. Cap. I. 1) Idem: A; inscr.: deest: CEFO 2) hoc: Codd. coll.

Cap. H. 1) et: Codd. col. 2) de ver.: DF' 3) omn.: decst: ACOCEE'

Cap. III. 1) etiamsi: BCDE'FO

2) fuer.: decst: B170

Tit. M. Cap. uu. 1) in U. Vienn.: decst: EF; iusa.: decst: A 2) fiat: JXII

FINI3 LIBRI PRIDI.

LIBER SECUNDUS.

TITULUS I. DE IUDICII S.

CAP. I.

Constitutio Bonifacii, quae habet, quod citationes, etiam extra dios solennes publico factae de mandato l'apae, in andientia literaru in apostolicarum vel papali palatio, affixae ianuis maioris ecclesiae loci, in quo Papa cum curia sua degit, arcent citatum, ac si ad mnn personaliter dovonissent, restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio pervenire, vol quorum domicilium tute non potest adiri. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Dudum Bonfacius 2 Papa VIII. praedecessor noster constituit, ut citationes, auctoritate apostolica de personis quibuscunque ac etiam undecunque ad instar edictorum in albo praetoris propositorum, etiam extra clics solennes, in quibus Romani Pontifices processus consueverunt facere generales, ipso Papa specialiter et ex certa scientia id mandante factae, in apostolicarum audientia publica literarum vel in papali palatio, publice postmodum maioris ecclesiae loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residebit, ianuis affixae, sic valeant atque arcent citatos post lapsum terminum l, quem, considerata distantia locorum, citationibus ipsis apponi convenit s* competentem, ac si ad eos personaliter devenissent. Quia vero statutum ipsum rationabiliter editum 6 prop ter malitiam temporis tunc instantis nonnullis nimis rigorosum videtur: nos, rigorem ipsum mansuetudine temperantes, idem statutum 7 et praefatum modum citandi restringimus aci illos tantum, et in illis locum volumus sibi vindicare, qui faciunt, impediunt s vel procurant per se vel per alios quoquo modo, ne ad eos possit citatio pervenire 1, vel quorum domicilia sive loca non possunt 11 tute libereve adiri. Porro ei, quod circa citationes absentium tam diebus solennibus quam aliis ecclesia Romana diversis ex causis interclum tl facere consuevit, per praesentem constitutionem seu moderationem in nullo volumus derogari.

CAP. II.

In causis etiam pender/ti/gis beneficialibus, declinaran), matrimonialibus, et usurarum, et ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter et do plano absque iudiciorum strepitu et figura. Ioann. Andr.

Idem I.

Dispendiosam prorogationem litium, quam interdum ex subtili ordinis iudiciarii observatione causarum docet experientia provenire, restringere in subscriptis casibus cupientes, statuimus, ut in causis super electionibus, postulationibus vel provisionibus, aut super dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus, vel praebendis seo quibusvis beneficiis ecclesiasticis, aut super decimis, ad quarum etiam praestationem possunt, qui tenentur ad eas, praemoniti censura ecclesiastica coerceri, nec non super matrimoniis vel usuris, et eas quoquo modo tangentibus -, ventilandis, procedi valeat de cetero simpliciter et de plano, ac sine strepitu iudicii et figura, volentes non solum ad futura negotia, sed ad praesentia, et adhuc etiam per appellationem pendentia hoc extendi.

TITULUS li. DE FORO COMPETENTI.

CAP. UN.

Concedit concilium cesto casu episcopis expulsis a suis sedibus, quod .n lodo aliarum dioecesium servata forma, quam limitat, possint procedere contra expulsores, consiliarios et fautores, et inter subrilos ius dicere. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil,

namvis sacris canonibus sit generaliter interdictum, ne quis episcopus iurisdictionem in dioecesi exerceat aliena: nos tamen episcopis, qui, a suis sedibus protervia fmpiorum expulsi, non audent propter metum persequendum in suis civitatibus vel dioecesibus aut earum parte aliqua residere, nec iurisdictionem ad se spectantem per se vel per alium inibi exercere, ne injuria, in eorum expulsionem ipsorum irrogata ecclesiis, hoc praetextu remaneat impunita, duximus indulgendum, ut in dioecesibus alienis, in civitatibus videlicet vel locis insignibus sois ecclesiis vicinioribus, in quibus poterunt secure morari et iurisdictionem suam libere exercere, possint contra suos expulsores et eorum in hac parte consiliarios et fautores, (dunmodo civitates vel 2 loca huiusmodi eisdem expulsoribus, consiliariis et fautoribus sint secura, et ipsi personaliter vel ad domum, si hoc tute fieri valeat, alioquin publice in ecclesia cathedrali loci vel domicilii eorundem citati fuerint,) libere procedere, prout iustitia suadebit. Si vero dicti episcopi ausi non fuerint huiusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios aut fautores dicto modo citare, vel ipsi malitiose impedimentum praestiterint, ne potuerint sic citari: licitum sit eisdem episcopis, ut expulsores, consiliarios et fautores eosdem diebus aliquibus dominicis vel festivis, quum populus convenerit ad divina, ut sic facta citatio ad eos pervenire verisimiliter praesumatur, citent vel citari faciant publice in ecclesiis civitatum vel locorum insignium praedictorum, et procedant deinde contra ipsos 3, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti coram eisdem episcopis noluerint comparere, ac si citati legitime alias exstitissent. Eisdem etiam episcopis indulgemus, ut inter suos subditos, (ne ob defectum iustitiae dispendium aliquod patiantur,) possint in dioecesibus alienis, in quibus moram traxerint, (dummodo per se vel per alium hoc in sois propriis dioecesibus facere non audeant vel non possint) iurisdictionem suam omnimodam exercere, ita tamen, quod subditi, qui expulsores vel eorum fautores aut consiliarii non fuerint, ultra duas diaetas a fine suae dioecesis non trahantur. Volumus insuper, ut ante omnia a dioecesanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in praemissis, quam si obtinere nequiverint, procedant nihilominus, prout superius est expressum. Sane, si praedicti episcopi asseruerint, se non fuisse ausos praefatos expulsores, consiliarios vel fautores personaliter vel ad domum, aut publice, ut praemittitur, in eorum ecclesia cathedrali citare, vel ipsos malitiose praestitisse impedimentum, ne per eos potuerint sic citari, aut quod in suis dioecesibus iurisdictionem per se vel per alium contra ipsos exercere nequeunt vel non audent: stari super his volumus assertionibus eorundem, ipsis districtius iniungentes sub interminatione divini iudicii, ne circa praemissa contra conscientiam quicquam mendaciter aut dolose 5 asserant vel confingant. Eo-

Lib. II. Tit. I. Cap. I. 1) in C. Viena.: deest: T.F; inscr.: deest: A; hace decretalis ime ante Clemenuras editas er.lraegahatur.; Exstat fi: Corl. licgior. 1771. Cod. Casscl. 31s. ira . fol. 13. 2) Reolendae memoriae Bonif.: Cod. Rr.g. Cass.; — cf. c. 1. de dol. et cout. in Extrae, como.: (2, 3.) 3) add.: praedecessores nostri: Cod. Caso. 4) termini: ACEIH 5) consuevit: BCD Codd. 111 y. Cass. 6) add.: est: Cod. Reg. 7) constitutionem

eandem: Cod. Cass. 8) aut imp.: ABC 9) perveniret (poss.: deest): Cod. Cass. 10) possint: iG. 11) processus interd.: ACD 12) add.: Dat. Lugd. ut supra (ut sup.: deest: Cod Caos): Codd. Rey. Caso. C ap. II. 1) add.: in C. Vienuensi: EC 5) contingentibus: A Tit. II. Cap. un. 1) Ideal: A; iuser: deest: F; inC.Vienn.: deest: CD 2) et; DEC 3) eos: AC 4) aut: iL. 5) malitiose: ABC

rundem autem episcoporum sententias et processus, quos in praemissis casibus in aliis ⁶ dioecesibus duxerint faciendos, denuncient seu denunciari faciant per suas dioeceses convicini episcopi, quum ab eis fuerint requisiti. Per praemissa quoque nullum ex transcurso temporis quancunque, vel alias quoquo modo locorum dioecesanis, vel aliis quibuscunque, iurisdictionem habentibus in locis praemissis, in quibus praedicti ⁷ episcopi sic expulsi iurisdictionem, (ut praedicatur,) exercebunt, praeiudicium generetur.

TITULUS III.

DE CAUSA POSSESSIONIS ET PROPRIETATISi.

CAP. UN.

In causa beneficiana, delata etiam per appellationem ad curiam, utraque para potest petitorium et possessorium intentare. Et ante causas conclusionem potest apoliatus, suspensio petitorio suo vol adversaria, possessorium prosequi. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Causa beneficii per appellationem ad sedem apostolicam legitime devoluta, tam appellanti quam appellato licere decernimus ² nedum petitorium, sed et possessorium intentare, et in spoliantis odium ante causae conclusionem suspendere petitorium, a se et ab adversario intentatum, in solo possessorio procedendo.

TITULUS IV.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

CAP. UN.

Appellans ante diffinitivam, etiam a diffinitiva, lata oo absente, citate vel non, appellare potest, nisi prima appellatio fuerit frivola manifeste, quo caso non appellat tanquam manifestus contumax. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Si ante diffinitivam sententiam a iudice quis appellando recedat, et iudex, suae appellationi non deferens, eo citato, vel etiam non citato, ulterius in causa procedens, contra ipsum etiam absentem sententiam diffinitivam promulget; poterit idem appellans a dicta sententia infra tempus debitum appellare: nisi eius prima appellatio esset frivola manifeste.

TITULUS V.

UT LITE PENDENTE NIL INNOVETUR.

CAP. I.

Si duo litigantes super beneficio moriantur, ave uterque in curia, vel solos possidens, vel neutro possidente, alter tantum, altero alibi moriente: ad Papam, et an conversis casibus ad ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficoso pertinebat. Si autem alter tantum moritur, si superstes, vel alias, culos intersit, litem prosequitur: ex futuro eventu apparebit, ad quem collatio spectat. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Si duobus in Romana curia super beneficio sibi collato litigantibus, in eadem curia mori contingat utrumque: collationem huiusmodi beneficii ad Romanum Pontificem, si yero extra dictam curiam, ad ordinarium decernimus ² pertinere, nisi forsitan alius ab eis in dicto beneficio ius haberet. Quodsi unum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat, si moriens in curia beneficium possidebat: ad Romanum Pontificem, si yero alius, ad ordinarium pertineat collatio supra dicta. Neutro autem ipsorum beneficium possidente, erit Romanus Pontifex propter auctoritatis praerogativam in collatione huiusmodi praeferendus. Si yero alter tantummodo, sive possessor sive petitor, decedat, si superstes, vel alius, cuius intersit, causam nihilominus prosequatur, (quum interim beneficium de iure conferri non possit,) ad quem collatio eius pertineat, futurus declarabit eventus. Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum: pertinebit ad Papam, si ille in curia, vel ad ordinarium, si extra

curiam sit defunctus. Quodsi ad neutrum illud spectasse constiterit: ad ordinarium collatio pertinebit, salva tafnen in praemissis omnibus Romani Pontificis potestate, ad quem ecclesiarum, personatum, dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plena et libera dispositio ex suae potestatis plenitudine noscitur pertinere.

CAP. II.

Lis dicitur pondere quoad hoc, ut nihil debeat innovari, quum citatio legitime porvenit ad partem, vel per eam stetit, quo minus porveniret, cure tata expressione, quod potuit instrui super quo conveniatur. Ioann. Andr.

Idem.

Quum, lite pendente nihil debeat innovari, litem quoad hoc pendere censemus, postquam a indice competenti in ea citatio emanavit, et ad partem citatam pervenit, vel per eam factum fuit, quo minus ad eius notitiam perveniret; dum tamen in citatione praedicta talia sint expressa, per quae plene possit instrui, super quibus in indicio conveniatur.

TITULUS VI.

DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM ET FRUCTUUM.

CAP. UN.

Si super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio vel possessorio una diffinitiva fertur in curia, etiamsi nulla foro dicatur, ipsius beneficii sequestratio per loa ordinarium fieri debet, guara impediens, vel sequestratos fructus occupans, excommunicatus est. LJt si col de litigantibus, cadit a iure suo, ot repicit pendencia. Ioann. Ando.

Idem.

Ad compescendas litigantium malitias diffinimus, ut una contra possessorem diffinitiva sententia super beneficio apud sedem apostolicam duntaxat in petitorio vel possessorio promulgata, beneficium ipsum, etiamsi dignitas vel personatus existat, et curam habeat animarum, a possessore huiusmodi, (dum tamen triennio pacifice antea ab eo possessum non fuerit,) per loci ordinarium, apud aliquam personam idoneam sequestretur, quae, plenam de ipso et debitan-1 curam gerens, id, quod de fructibus ipsius, (debitis eiusdem supportatis oneribus,) superesse contigerit ², illi restituat, qui finalem in causa victoriam obtinebit. Si quis autem sequestrationem huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo praesumpserit occupare: excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: a qua, (nisi impedimento prius amoto, et occupatis per eum fructibus restitutis,) nullatenus absolvatur. Et nihilominus, si de litigantibus fuerit, a iure, (si quod in huiusmodi beneficio, vel ad ipsum forsitan competeat eidem,) hoc ipso se noverit cecidisse, praemissis nedum circa futura, sed etiam ³ circa per appellationem pendencia negotia ⁵ observandis, non obstante, si contra praefatam sententiam de nullitate forsitan opponatur.

TITULUS VII.

DE PROBATIONIBUS.

CAP. UN.

Verba literarum apostolicarum, quibus Papa proprium facturo narrat, pleno probant, si super illis gratia vel intentio Papae fundatur. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Literis nostris, quibus nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostrae vel sedi ² apostolicae reservasse, aut resignationem beneficii alicuius recepisse, vel ³ recipiendi potestatem alii i commississe, vel aliquem ⁵ excommunicasse seu suspendisse, seu ⁶ aliquem capellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia similia, super quibus gratia vel intentio nostra fundatur, fecisse narramus, censem super sic narratis fidem plenariam adhibendam, volentes ad praeterita et pendencia, etiam ⁷ per appellationem, negotia hoc extendi.

Tit. II. Cap. un. 6) alienis: *Codd. coll.* 7) dicti: *ABC* 8) praemittitur: *ABCEO*; praediximus al. dicitur: *H*
Tat. III. 1) petitoria: *A*
Cap. I. 1) Idem: *A*; in C. Violan.: *deest: DEO* 2) decrevimus: *ABO*
Tit. IV. Cap. un. 1) Idem: *A*; in Conc. Vien.: *deest: CEFC*
Tit. V. Cap. I. 1) Idem: *A*; in C. Vien.: *deest: DUO* 2) decrevimus: *AIL*

Tit. VI. Cap. un. 1) Clemens V.: *CDEFO*; *add.*: in Cono. Vieu.: *CDII*
2) contingit: *BC* 9) et: *ABCDEFI* 4) *add.*: etiam: *ACFO* 5) uel: *deest: Codd. coli.*

Tit. VII. Cap. un. 1) in C. Vionn.: *deest: UEFO* 2) sodio: *IIICEF011*
3) seu: *ACDEFO*; aut: *R* 4) alicui: *ABCF* 5) *add.*: nos: *CDEFG* (3) *sea*
... falsee: *deest: ABDEFOH* 7) et.: *deest: CD*; otiamsi: *E*

TITULUS VIII.

DE TESTIBUS.

CAP. I.

Por testes Christianos convinci possunt Iudaei et Sarraceni, non obstantibus contrariis privilegiis regum et principum: quibus si utantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Quum Iudaei quidam et Sarraceni, sicut accepimus, quod super civilibus aut criminalibus convinci per Christianos non possint, se privilegiis regum et principum tueantur; quia id nedum inri contrarium, sed et Christianae religioni opprobriosum est quamplurimum² et adversum, reges eosdem et principes in Domino exhortamur, ne concedant huiusmodi de cetero privilegia, vel servant³ aut servare⁴ permittant etiam iam concessa. Quodsi Iudaei aut Sarraceni privilegiis talibus uti praesumpserint: Christianorum communio eis subtrahatur sic, quod Christiani ab eorum abstinere communione censura ecclesiastica, si opus fuerit, compellantur.

CAP. II.

Publicatis attestationibus testes produci non possunt etiam in causa appellationis, super eisdem articulis vel directe contrariis. Ioann. Andr.

Idem.

Testibus rite receptis et eorum attestationibus publicatis sicut non licet super eisdem vel directo contrariis articulis alios¹ ven eosdem testes in principali causa producere, sic non debet in appellationis causa licere; quum non minus in appellationibus-, quam in principali causa subornatio sit timenda.

TITULUS IX.

DE IUREIURANDO.

CAP. UN.

Iuramenta, quae Romanae ecclesiae praestant Romani principes, fidelitatis exsistunt. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Romani, principes, orthodoxae fidei professores, sacrosanctam Romanam² ecclesiam, cuius caput est Christus redemptor noster, ac Romanum Pontificem eiusdem redemptoris vicarium, fervore fidei et clarae devotionis promptitudine venerantes, eidem³ Romano Pontifici, a quo approbationem personae ad imperialis celsitudinis apicem assumendae, nec non unctionem, consecrationem et imperii⁴ coronam accipiunt, sua⁵ submittere capita non reputant indignum⁶, seque illi et eidem ecclesiae, quae a Graecis imperium transtulit in Germanos, et a qua ad certos eorum principes ius et potestas eligendi regem, in⁷ imperatorem postmodum praeveniens, pervenit, adstringere vinculo iuramenti, prout tam mos observationis antiquae temporibus novissimis renovatae⁸, quam forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Dudum sane inter quondam Henricum imperatorem, tunc Romanorum regem, et carissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliae regem gravi⁹ discordia fuscitata, nos multis grandibusque periculis, quae exinde proventura verisimiliter timebantur, intendentes celeri opportuno remedio obviare, quibusdam ex fratribus nostris sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, existentibus tunc in Urbe pro reformanda pace et solidanda concordia inter reges eosdem, literas nostras sub certa forma duximus destinandas, inter alia inserentes in eis, quod, quum ipsi reges eiusdem ecclesiae specialissimi filii sibi iuramento fidelitatis et alias multipliciter essent adstricti, ipsius ecclesiae debeant¹⁰ esse promptissimi defensores. Dictis autem literis in notitiam dicti Henrici,

ad imperium iam promoti, **sien**^{*} deductis, idem Henricus, ab eisdem cardinalibus requisitus, ut super contentis in illis suum propositum responderet, quasi moleste tulisset, quod de iuramento fidelitatis huiusmodi per eum praestito In dictis literis mentio haberetur¹², non familiariter, nec secrete, ut tractandae pacis qualitas exigeret, sed multis tabellionibus accersitis et requisitis ab eo, quod de responsionibus suis conficerent publica instrumenta, inter cetera publice, praesente multitudine hominum copiosa, respondit, se non fore cuiquam ad iuramentum fidelitatis adstrictum, et quod nunquam fecerit¹³ iuramentum, propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus, et quod ipse nesciebat, quod antecessores sui Romani¹⁴ imperatores unquam iuramentum huiusmodi praestitissent, simulans¹⁵ se Immemorem iuramentorum, quae¹⁶ nobis ante coronationem suam praestiterat, et post coronationem¹⁷ etiam innovarat. Nos itaque attendentes, quod huiusmodi responsio, si sub dissimulatione pertranseat vel silentio pallietur, posset in magnum et evidens praedicium Romanae ecclesiae redundare, dignum admodum et opportunum fore prospeximus, ut de iuramentis huiusmodi constitutioni praesenti aliqua breviter annectamus¹⁸. Dictus namque Henricus quam¹⁹ primum fuit in regem Romanorum electus, solennes ad nos nuncios destinavit, dans eis per suas patentes literas plenum et speciale mandatum, exponendi nobis pro eo devotionem ipsius et reverentiam filialem, quam ad nos et Romanam ecclesiam sincero gerere se dicebat affectu, nec non petendi et impetrandi a nobis favorem et gratiam consuetos, offerendi quoque nobis²⁰ et praestandi pro eo et in ipsius animam debitae nobis et eidem ecclesiae fidelitatis et cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petendi a nobis per nostras sibi²¹ manus impendi unctionem, consecrationem²², et Romani imperii diadema. Praefatis itaque nunciis in nostra et fratrum nostrorum praesentia constitutis, ac secundum dicti tenorem mandati²³ Avenione, ubi tunc eramus cum nostra curia residentes, in publico consistorio, in quo erat praelatorum, et aliorum tam clericorum quam laicorum non modica multitudo, praemissis per eos coram nobis expositis, supplicando²⁴ petitis humiliter et oblati, nos, eodem mandato et decreto electionis eiusdem Henrici ex parte principum tam ecclesiasticorum quam saecularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuncios praesentatis, plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaque nobis de electione huiusmodi concordi et legitima plena fide, examinata quoque persona ipsius Henrici, prout absentia patiebatur eiusdem²⁵, et de ipsius fide²⁶, probitate et²¹ aliis, quae in persona imperatoris sunt merito requirenda, cum pluribus praelatis et aliis magnae auctoritatis viris, qui eiusdem Henrici mores²³, conditionem et statum plenius noverant, inquisito²³, eiusque³⁰ persona, cuius³¹ etiam nos et fratres nostri aliqualem prius³² notitiam habebamus, propter quod facilius transivimus in examinatione huiusmodi³³, idonea reputata, ipsum nominavimus, denunciavimus et declaravimus regem Romanorum, ipsius approbantes personam, eumque sufficientem et habilem declarantes ad suscipiendam³⁴ imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes unctionem, consecrationem imperii-que Romani coronam sibi per manus nostras debere concedi, et subsequenter a praefatis nunciis, sufficiens ad³⁵ hoc ab eo, (ut praemittitur,) mandatum habentibus, secundum formam, in decretis³⁶, quae incipit: „Tibi domino” comprehensam, fidelitatis recepimus iuramentum. Postque³⁷ idem Henricus consecrationis et coronationis suae tempore aliud eisdem cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis et coronationis insignia miseramus ad Urbem, illud nostro nomine recipientibus, iuramentum praestitit corporale, quod in libro pontificali Romano praestandum Pontifici³⁸ per imperatorem coronationis suae

Tit. VIII. Cap. I. 1) Id.: A; in C. Vion.: deest: C 2) plitrimum: AIIIDFGH 3) consorvent: AD 4) servari: ABCDF•FG
Cap. II. 1) aliquos: A; aliquos alios: F 2) appellationis: BCEFOII
Tit. IX. Cap. un. 1) in C. Vieun.: deest: IIEF(;; inscr. rleest: A; — Ille fterclalcnt Inebliuarit Ckntans XIV. die Mart. :1.1314. — cf. Balance Ile gesta Impere pap.347., et pene ies Inrolegoncaus p. LX. de lene decrcclali et alia e. 2. (2. 11.) d'sserui. dffa nostrae decretalis forma exslat ap. Dünnpfes Acta éseperii (B/9-01. 1132.) II, 237 sqq., cuins collationem in polis segg. -invenies. 2) Romani: lue9e.t.3) eideue . . . accipiunt: deest: Dünnp. 4) unct. et consecr. impm'ii: BF 5) sua sibi: IIueueig. 6) ind. ac eidem Ron. Pontifici a quo approbationeru personae ad Imperialis Celsitudinis apicem assumendae neo non motionem, consecrationem et Imperii coronara accipiunt se astringere: ib. 7) et in: BD 8) renovasse: AF; renovare: D

9) gravis esset: B 10) debebant: ACDGH 11) din: deest: Codd. coll. Dünnp. 12) habobatur: ib. 13) fecerat: ib. 14) Romanorum: ACEGH 15) fingens: —es. 16) iuramenti quod: ib. 17) add.: suam: BEFO 18) amitemus: Dinme. 19) quum: AB 20) nob: deest: Dünner. 21) sibi: deest: ib. 22) add.: et coronationom: A 23) mand. per ces: Benin. 24) et suppl.: IICDEFG; deest: Peines. 25) ipsius et inquisito: D'nt. 26) fide et: ACD 27) ac: ABCDEFG Dünnp. 28) personare mores: Dünnp. 29) iuquis. . . personam: deest: ib.; inquisito do: BCD 30) eius: D: eiusdem: B 31) et cui.: Dvnn. 32) pri.: deest: ib. 33) praedicta, idoneaque reportia ipsumque: ib. 34) suscipiendum: el). 35) ad hoc: deest: lb. 36) ej. c. 33. Dist. LXIII. 37) Postque . . . Verum: deest: D'nn. 38) Pont.: deest: BCDEFG

tempore continetur, cuius tenor dignoscitur esse talis: „Ego Henricus Romanorum rex, annuente Domino futurus imperator, promitto, spondeo et polliceor atque iuro coram Deo et beato Petro, me de cetero protectorem, procuratorem 35 * et defensorem fore summi Pontificis et huius sanctae Romanae ecclesiae in omnibus necessitatibus et utilitatibus suis, custodiendo et conservando » possessiones 41, honores et iura eius, quantum divino suffultus adiutorio fuero, secundum scire et posse meum, recta et pura fide. Sic me Deus adiuvet et haec 42 sancta Dei evangelia!” Ceterum, quin iuramenta huiusmodi fidelitatis existant, a retro Romanis principibus non fuit hactenus haesitatum; immo tam quondam Albertus rex Romanorum, immediatus praedecessor memorati Henrici, Bonifacio Papae VIII. praedecessori nostro tempore approbationis eiusdem Alberti, quam Rodolphus pater ipsius, et alii praedecessores eiusdem Romanorum reges diversis nostris praedecessoribus iuramentum fidelitatis et obedientiae praestiterunt. Idemque Bonifacius memoratum Albertum, iuramentum huiusmodi ab eo recepto, de fratrurn suorum consilio, praesente praelatorum et aliorum multitudine copiosa, auctoritate apostolica recepit in specialem 43 suum filium et ecclesiae memoratae, ipsumque in regem Romanorum assumpsit, in imperatorem postmodum promovendum 44. Verum quia saepe fatus Henricus, qui in 45 * proximis diebus fuit de hac luce subtractus, non virtutem et mentem, sed nudum 46 * verborum insectans corticem, sensumque confundens, iuramenta restringendo praedicta curiose videbatur asserere, ut praefertur, illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: novo morbo curiositatis huius 47 luculentae veritatis antidotum praesentis declarationis oraculo providimus apponendum 48. Quia ergo 49 * capitulis iuramento 50 fidelitatis contentis sollicita meditatione pensatis, ipsa capitula in praefatis imperatoris iuramentis 51 quantum ad effectum, mentem et virtutem ipsorum, non est dubium contineri: nos, praemissis et aliis rationibus, ne quis, in Romanum assumptus principem vel in posterum assumendus, an iuramenta huiusmodi, per dictum Henricum imperatorem praestita, et per successores ipsius in futurum praestanda, fidelitatis existant 52, in dubitationem deducere 53 audeat, vel super his contrarium adstruere veritatem, auctoritate apostolica de fratrurn nostrorum consilio 54 declaramus, illa iuramenta praedicta 55 * fidelitatis existere et 56 * censi debere. Porro 57 praeter iuramenta praedicta idem Henricus, suorum 58 inhaerens praedecessorum vestigiis, priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub testimonio suarum patrum literarum in manibus dilecti fui. Ioannis de Mollianis 59, scholastici ecclesiae Tullensis, capellani nostri, ad hoc specialiter per nos missi, nostro et praefatae ecclesiae nomine recipientis promissit, et 60 tactis sacrosanctis evangelii iuramento firmavit, quod eandem ecclesiam et fidem catholicam pura fide totisque viribus conservaret reverenter et etiam 61 defensaret, omnemque haeresim, schisma et haereticos quoslibet, fautores, receptatores et defensores ipsorum exterminaret pro posse, ac nunquam cum Sarraceno, pagano, schismatico seu alio quolibet communionem catholicae fidei non habente, aut cum aliquo alio praefatae ecclesiae inimico vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, unionem quamlibet seu 62 * parentelam aut confoederationem iniret, sed tam nostram quam successorum nostrorum personas, honorem et statum manuteneret, defenderet 63 et conservaret contra omnes homines, cuiuscunque existerent prae-

minentiae, dignitatis vel 64 * status. Eidem etiam 65 * adiucens iuramento, quod manuteneret semper atque servaret privilegia omnia, per praedecessores suos reges ac imperatores Romanos praefatae Romanae 66 et 67 aliis quibuslibet 68 ecclesiis quocunque concessa tempore, et continentiae cuiuscunque. Ipsaque omnia, et specialiter ac 69 praecipue per clarae memoriae Constantinum, Carolum 70, Henricum, Ottonem IV., Fridericum II. atque Rodolphum 71 * praedecessores ipsius, super concessione, recognitione, advocacy 72, adnotatione 73 *, quitatione et 74 libera dimissione terrarum et provinciarum Romanae ecclesiae ubilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expressit 75, sedi apostolicae Romanisque Pontificibus super 76 * quocunque tenore concessa recognovit, confirmavit, et ex certa scientia innovavit, ac etiam de novo concessit. Et terras ipsas atque 77 provincias recognovit ad ius et proprietatem ipsius ecclesiae plenissime pertinere, casque nihilominus ex abundanti de novo ecclesiae saepe fatae donavit, sub praedicto 78 se obligans iuramento, quod ipsas aliquamve 73 ipsarum partem nullo unquam tempore occuparet, seu, quantum in eo esset, ab alio 80 permetteret occupari; nec in eis aut aliqua parte ipsarum iura aliqua, possessiones aut tenetas haberet seu quomodolibet possideret, nec in eis etiam 81 potestariae seu cuiusvis capitaniae 82 *, aut iurisdictionem quancunque per se vel per BS alium exerceret, quodque, ut princeps catholicus et 84 saepe dictae ecclesiae advocatus atque defensor, ipsam iuvaret, et consiliis et auxiliis illi assisteret opportunis contra quoscunque inobedientes et rebelles eidem, et praecipue contra occupantes seu turbantes 85 terras praedictas seu provincias, vel partem quamlibet earundem. Sub eodem etiam iuramento promissit, quod tara ipsam Romanam ecclesiam, quam alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona, iura, praefatos et SG ministros ecclesiarum ipsarum manuteneret, conservaret atque 37 * defenderet suo posse, et quod 88 ecclesiae Romanae vasallos contra iustitiam nullatenus offensurus, devotos ac fideles ecclesiae, etiam in imperio constitutos, benigne tractaret, nec eos opprimeret contra iustitiam, aut, (quantum in eo esset,) per alium opprimi sustineret, sed in suis potius iuribus et iustitiis conservaret. Hoc 80 quoque iuramentum et 90 etiam primum 01, pro eo nobis per suos nuncios, (ut praemittitur,) praestitum, receptis suae coronationis insigniis innovavit, prout in patentibus, ante coronationem ipsam 02, eius regio magno sigillo, et aliis post coronationem eandem, eius imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis, (quas in archivis Rom. ecclesiae reponi, et diligenter conservari fecimus,) 93 plenius continetur.

TITULUS X. DE EXCEPTIONIBUS.

CAP. UN.

Exceptio excommunicationis opponitur dilatorio quoadocunquo, peremptorio non obstante. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Excommunicationis exceptio dilatorie 2 in qualibet parte litis opponi potest, termino peremptorio per iudicem assignato ad proponendum exceptiones declinatorias et dilatorias non obstante; servata tamen constitutione felicitis recordationis Innocentii Papae IV. edita circa hoc in concilio Lugdunensi 3.

Tit. IX. Cap. un. 39) proc.: deest: ABCDEFG 40) sorvando: ACF 41) posa. et: BD 42) haec: deest: BD 43) spirituale: BD 44) add.: Licet antera an iuramentum fidelitatis existat, a retro Rom. principibus non fuerit hactenus hesitatum: quia temen idem H. Rom. Imperator qui diebus proximis fuit de hac luce subtractus non veritatem et mentem, sed nuda/ proprietatem verborum insectans sensumque confunden, et iuramentum restringendo praedictum curiose videbatur esserero ut prefertur, illud ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi, novo morbo curiositatis: Dinn. 45) in: deest: Codd. coll. 46) uduum: ib. 47) huiusmodi: BO Dō»n. 48) opponendum: Dinn. 49) igitur: ABCDEFO Dinn. 50) in iur.: Dono. 51) iuramento ... ipsius et sic deinceps ena-na. singnt.: ib. 52) rationabiliter dici possit: ib. 53) ducere: ib. 54) cou. unanimi et concordi declar. et etiam diffinimus: ib. 55) praed.: deest: Codd. coll. D'n. 56) ac: ABCDEFO Dinn. 57) Porro: deest: Mino. 58) suor. . . vestig.: rleest: ib. 59) iSolillano: A; 3folauis: BO; Moll.: D; Molianis: EF 60) et: rleest: Dinn. 61) et: deest: BD 62) seu: deest: Codd. coll. D'n. 63) et def.: Dinn. 64) aut: ACDEFO Dinn.; seo: B 65) et: deest: Codd. coll. Dinn. 66) Romanorum: A B 67) et: deest: Dinn. 68) quibuscunque: ib. 69) et: A B 70) Car.: deest: Dinn. 71) Radulphum: ABCDEFO 72) auctatione: Dinn.; deest: CEE 73) adnot.: deest: ABCDEFO Dinn. 74) ac: ADF 75) expresse: A; expresse sedique: D'tan. 76) sub: Codd. con. Ddt. 77) et: BD Dinn. 78) supradicto: Dinn. 79) alignam vol: BCDFO

80) aliquo: AB St) et.: deest: BH 89) add.: officium: Codo. coll. D'ooda. 83) por: deest: BCF 84) et: deest: BDEG 85) perturbantes: B Dúos. 86) et: deest: D'f>17a. 87) ac: ABOBO Dú>m. 88) et quod: dcc.vt: Dlan. 89) Dúe ab hoc loco vsque ad fine>n legitur ap. Dóa>n. Postremo antela idem de consecrationis et coronationis suae tempore aliud eisdem Cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis et coronationis insignia miseramus ad urbem, illud nostro nomine recipientibus corpornllter praestitit iuramentum, quod in pontifican Romas praestandnm perimporatorem coronationis suae tempore continetur, ac post coronationem eandem Iuramenta predicta nihilominus innovavit, prout in patentibus ante su: w coronationis insignia eius regio sigillo magno et aliis post coronationem huiusmodi eius imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis. in quibus et etiam in aliis prescriptis literis suis Nos suum domimnn nominabat. quas in Archivis Romanae ecclesiae reponi et diligenterconsorvari fecimus, plenius continetur. Patet igitur ex predictis missis, dictum quondam H. Imperatorcin Romanorum non benedixisso, qui respondendo dictis Cardinalibus, ut superius est expressum, post nobis et ecclelaiae Remanse preetita iuramenta predicta dixit se sacramentum fidelitatis nunquam alcul praestitisse. 90) et: deest: AB 91) minuta: A OS; prius: B 92) ips.: deest: AD 93) facimus: AF

Tit. X. Cap. un. 1) in ... Visen.: deest: O; iuser.: deest: A 2) dilatoride: Ed. Ron.: oper. naend. 3) cf. c. 1. de exc. in Vilo. (2, 12.)

TITULUS XI.

DE SENTENTIA ET RE IUDICATA.

CAP. I.

Qui tres sententias contrarias in quavis causa reportavit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta; et respicit etiam pendencia. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio V^o annensil.

Ut calumniis litigantium occurratur, is, qui in beneficiis vel alia quavis causa tres contra se in petitorio vel possessorio sententias reportavit, ad agendum¹ de nullitate ipsarum vel alicuius ex eis nullatenus admittatur, donec huiusmodi sententiae plenarie fuerint executioni mandatae. Similiter si ille, contra quem tres sententiae diffinitivae latae fuerint, ab interlocutoria vel gravamine ante prolationem ipsarum vel carum alicuius se appellasse, et causarum appellationis huiusmodi adhuc pendere proponat: sententiarum¹ 3 praedictarum executionem tali praetextu nolumus impediri. quae ad causas qualitercunque etiam per appellationem penclentes duximus extendenda.

CAP. II.

Sententia lata contra citatum, extra citantis territorium existentem, nulla est ipso iure. 11. d. Ioann. Andr.

1° c. II.

Pastoralis cura sollicitudinis, nobis divinitus super cunctas Christiani populi nationes iniuncta, nos invigilare remediis subiectorum, corundem¹ periculis obviare et scandala¹ remove compela. Sane, quum iam dudum inter quonclam Henricum inlperatorem Ronlanuul³, et carissimum in Clv-isto⁹ filium nostrum Robertum Siciliae regem d¹ gravis fuisset materia turbationis exorta, asserente cleincie¹¹ * imperatore praedicto, quod cum quibusdam ipsius subditis rex conioedationes et conspirationes fecerat in ipsius maiestatis offensam, quodque tractaverat et ordinaverat, ut civitates quaedam, sub 7 * imperii et inperatoris eiusdem obeclentia consistentes, contra eum et imperium rebellarent, gentesque, sui s¹ ipsius fultae subsidio, nonnullas alias mperu¹ civitates et castra, (lude violenter eieclis ipsius imperatoris officialibus,) occuparunt¹⁸ *, et pro ipso rege occupata tenebant, ac alias 1e etiam in Urbe 11 et alibi in imperii et imperatoris eiusdem contemptum, et 12 * suae maiestatis iniuriam et reipublicae detrimentum multa gravia fuerunt 13 * per regem eundem ac malitian¹ et instigationem ipsius tanl a suis stipendiariis quam a subditis imperatoris commissa: prachabitis per imperatorem eundem quibusdam processibus contra eum, absentem tamen, quamvis legitime, (iuxta imperatoris assertionem) citatum, ac, quod supra dicta erant notoria, per 1111periale1n interlocutoriam declarato

ipse, regem affirmans propter praemissa laesae maiestatis criminis reuul esse, in eum 15 * peremptorie (ut dixit) et sttfficienter citatum, sed comparere conturnaciter recusandn, tanquanl rebellem, proclitorem et hostem imperii, ac reuul criminis supra dicti, privationis omnium dil;nitatun, quocunque comprehensarum titulo, et quibus se intitulabat rex ipse, auctoritatum quoque, honorum, provinciarum, terrarum, bonorum, illrurum et iurisd7ct1o1111 tam perpetuorum quam temporalium,) et, si quando veniret in suanl et imperii fortiam, mutilationis etiam capitis sententiam promulgavit, onnem 17 supplendo defectum, si quis forsitan fuerat 75 ex solennitate iuris omissus 11 in processibus mcmoratis, praemissa, (ut asseruit,) faciens exigente iustitia et de inlperiali etfanl 20 potestate. Verum quia huiusmodi sententia, quae non a discretione matre virtutum, sed a noverca iustitiae, voluntaria scilicet iudicantis praecipitatione, processit, partus forsitan se 21 deteriores haberet, si ipsius sententiae 22 * inefficacia in publicum praecone iustitia

non prodiret: nos, circa eam tali uti provisione volentes, quae 33, (detectis ipsius defectibus,) seminataper eam exstinguat pericula, et in ratione reddenda 14 sit posteris profutura, ipsam subiiciendam esse providimus limae 25 iustitiae, ac rectae libramini 26 rationis. Eiusdem igitur causis et continentia, nec non conditione illorum, a quo et in quem lata fuit, diligenti et 27 debita consideratione 25 pensatis, patenter 29 ex eis illius adstruitur evidentia nullitatis, et manifeste arguitur temeritas 39 promulgantis. Notorium quippe ac indubitatum existit, quod 31 grandis exercitus tempore dictorum processuum et sententiae, continue 32 imperatori assistens, regem ipsum et suos prosequeretur odio capitali, Pisanaque 33 civitas, in qua lata fuit memorata sententia, regem capitali habebat odio notorio et antiquo. Esto igitur, quod 33 rex ipse alias ad praemissa fuisset legitime per imperatorem citatus: numquid venire debuit ad iudicem 35, exercitu feroci ae 36 grandi 37, ipsique citato, (ut praemittitur,) odioso stipatum 152 Numquid etiam debuit comparere in loco admodum populoso, multum potenti, ac praefato in eum odio provocato? nuis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur consistorii talis subire iudicium, et 33 * se in hostium sinu reponere, ac 41 ad mortem per violentam iniuriam, non per iustitiam inferendam 41, ultroneum se offerre? Haec quidem iure timentur, haec de more vitantur, haec humana 42 * fugit 43 ratio, haec abhorret natura. Desiperet igitur, qui citationem huiusmodi saperet arctasse citatum. Ut illud, tanquam notissimum, nullatenus omittamus, quod regem 41, extra districtum perü, in 45 regno scilicet Siciliae, notorie ac continue tempore supra dicto morantem, citare non potuit imperator, nec citatio, si quam forsitan de ipso infra imperii fines fecit, citatum extra imperium constitutum arctavit. Nos quoque, regis ordinarius iudex, quod ad imperatoris iudicium citaremus vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam fuimus requisiti. Immo, licet ad nos et curiam nostram temporibus illis rumores frequenter 47 de curia imperatoris venirent, et iuxta eum etiam quidam ex fratribus nostris essent: prius tamen dictae sententiae promulgatio, quam aliquid de processibus antecedentibus, ad audientiam nostram pervenit 15 *. Denique licet rex ipse terras aliquas ab imperatore tenere dicatur in feudum: non tamen in eis, sed in regno praefato domicilium suum fovebat. Unde imperator in ipsius personam nullam 49 * ratione terrarum huiusmodi, nisi ex natura feudorum, debitam superioritatem habebat. Ouodsi punitio criminis, infra districtum imperialem commissi, ad imperatorem forsitan pertinuisse asseratur 51: verum est quidem, si 51 in eodem districtu fuisset inventus delinquens, vel ad illum de more remissus 52. Dicine ergo 53 sententia meruit, quae a iudice, qui per regem tute adiri non potuit, et in loco notorie 54, (ut praefertur,) non tuto, in 55 absentem, nec citatum legitime, ac inauditum per consequens et indefensum, non maturo fuit indicio, sed praecipitio, et de tanto praesertim crimine promulgata? Rursus non est silentio relinquendum, quod ipse rex noster sd et ecclesiae Romanae ratione regni praedicti notorie subditus, homoque ligius et vasallus, ac in eodem regno, non, ut praemittitur, in imperio, certum, continuum et notorium suum 57 habens domicilium, ac s¹ originem inde trahens, imperatori eo modo non subfuit 5g, quod in etnia crimen laesae maiestatis commiserit 60, quantumlibet omnia in sententia supra dicta contenta veritatem indubium continerent. Siegue nedum non 61 iure, immo nec iuris 62 colore tulit imperator sententianl suprau³ dictam in regem ex causa, quae 61 veritatis subsistentiam non habebat. Propter quam etiam, quatenus 65 in eo fuit, regem eundem privando regale et regia dignitate, ac terris etiam aliis et 66 iurisdictionibus perpetuis et temporalibus, quae sub eo nullatenus vel ab eo, sed a nobis et 67 sub nobis tenebat, nec non procedendons

'Tit. Sl. Cap. I. 1) Iden.; A; in . . . Vien.: decs); DFG 2) add.: vol excipieudmnn: .IBC117' 3) add.: ipsarum: II; ipsarum vel: A

Cap. II. 1) add.: in codea: AG; — Inacc decrclal,v publicatit fsit corleo: die el ao r. r.s. (2, t.); ci,rs g.,oy, re alirl forma easal up. Ijü,t,üpes Acta 11, 241. 2) scandalis: 1/ r.a. 3) Jtmuaorurum: D Dünur. 4) in Chtt: decest: ABF 5) add.: illustrem: DCF 6) denuum: Codil. volt. Dii,u.. 7) sub: tleest: :IDeE71 Cima; in: B 5) suae: ABCDIsFG 9) occupant: ABCGGII 1) Jn,r.; ocrup: u'ent: 1, F 10) al.: de, 'st: ABCI': 11) Urb. ... alibi: tleest: pon - 12i et: ducat: C'odd. coll. 13) fuerant: :IDCDIIF11 Dii,ro. 14) declarata: 1!! 15) ipsum: AfiCDkFG hri,u., 16) et: dcest: D' a, t. 17) mueleque: i III 18) fuerit: ACI' 19) ommissa: ACIf 20) et.: dees: IJüaa. 21) se: dcest: ib. 22) sent.: ticest: Codil. coll. 23) quod: Iiso. 24) redrendum: ib. 25) legitimae: 10" 26) recto (rectae: B) libramine: BC 17) :se: BCFDrAta. 2.4) liberatione: Dii,u.. 29) ovidenter: ib. 30) lidquitas: ib. 31) quod imper,ttor praedictos ad regara inimicitias capitales

habebat, gnodque gratuito exCrcitus: ib. 32) cont.: dcest: ib. 33) Pisana queque: ACI)Ib' 34) Sed esto quod: Dii,a. 35) tautem et talem suuu: capitaleut uotorie iuimicunt: Dii,.... 36) et: BF; deesi: Dii,aa. 37) add.: et pariter odioso stipatuu.: Dii,aa. 38) constipatunt: :101) 39) qt: dcrst: ABCDEFG Dii,.... 40) et: B; deest: A7; 41) refrendam: Dii,.... 42) hum.: leest: ACEPO HDii,c... 43) refugit: ABCDIsF(1 D,iB,, 44) reg.: deest: Dii,a. 45) et in: iB. 46) fuisscmus: A C 47) frequentes: Dii,t,... 45) vena: ACD73F0ll; veniret: II 49) nu 11a: ACFDG,tor 50) dicatur: Driux. 51) quo d si: A B C 52) demissus: Dos,, 53) igitur: PD 51) notorio: :1G'D 55) a capitali nostro inimico in: Uii,n. 56) nobis: BDCI; nostrle: C 57) su.: leest: O Dii,m. 55) ac . . . commiserit: lees: Iliü,a 59) sufficit: CDFr11; sufficuit: B 60) commiserat: Idll 61) non: lees!: hii,a. 02) cui iuris: II Dii,ua. 63) saepe: ABCDh'G Dii,nt. 64) tam pise (ex causa: dcest): Dii,u.. 65) quantum: AMI; quaten. quantum: I) 66) ac: .IBC; reest: H 67) et . . . no1,: decat: Dii,a.. 68) proc. ... pertineret: lees.; ib.

contra regem eundem ex illis, quae per ipsius stipendiarios ac nonnullos imperatoris eiusdem o subiectos ⁷⁰ per malitiam et instigationem regis ipsius contra eum fuisse commissam in Urbe dicebat, quum, etsi illa fuissent ibidem re vera commissae, punitio tamen eorum in regem, veluti extra districtum imperii commissorum, ad imperatorem nullatenus pertineret, inhibendo etiam ⁷¹ in eadem sententia sub magnarum appositione poenarum, quarum aliquas ⁷² sibi applicari mandavit, ne quis dicto regi praesumeret in suis respondere debitis, in ⁷³ ipsiusve familiaritate vel servitio remanere, aut eidem contra ipsum imperatorem quovis modo impendere consilium, auxilium vel favorem, quum debitores, servitores et auxiliares huiusmodi extra imperium et ⁷⁴ in regno constituti praedicto ⁷⁵ nullatenus imperatori subessent, nec ex committendis in regno eodem dictis possent poenis adstringi vel ⁷⁶ * aliquoliter condemnari per ipsum, absolvendo quocumque ⁷⁷ ab omni fidelitate, obligatione, servitio, promissione ac pacto provincias omnes, civitates et castra et loca ⁷⁸ *, ipsiusque vasallos, et feudatarios, et ⁷⁹ alios quoslibet eidem regi quomodolibet obligatos, quum includerentur in absolute huiusmodi terrae et personae nobis et ecclesiae Romanae subiectae, propriae terminos potestatis excessit, in messem nostram ⁸⁰ mittens ⁸¹ * perperam suam falcem. Ceterum defectus suppletio, circa processus adhibita supra dictos, non tantum valet ad iustificationem ipsorum et sententiae supra dictae, quantum ad eorum suggillationem et notam: quum nullam super praemissis potestatem haberet ⁸² imperator in regem, sibi alias, quam ut praefertur, non subditum, non citatum legitime aut remissum, et extra districtum ipsius continue ac notorie consistentem. Nec praedicta suppletio circa subditum etiam ad ea potuisset ⁸³ de ratione referri, per quae de crimine, praesertim sic gravi delato defensionis, (quae a iure provenit naturali,) facultas adimi valuisset, quum illa imperatori tollere non licuerit, quae iuris naturalis existunt. Ut igitur, sicut ⁸⁴ memorata sententia iuris caret effectu, sic auctoritate et nomine rei careat iudicatae, ut nec ⁸⁵ in opinione communi aut vulgi labiis nomen habere sententiae mereatur, ut etiam in magnum iustitiae ac pacis obsequium scandalosis occurratur periculis, quae cum nostra et ⁸⁶ ecclesiae, provinciarum multarum, regnorum et gentium turbatione non modica possent occasione ipsius pro tempore suboriri: nos tam ⁸⁷ ex superioritate, quam ad imperium non est dubium nos habere, quam ex potestate, in qua vacante imperio imperatori succedimus, et nihilominus ex illius plenitudine potestatis, quam Christus Rex regum et Dominus dominantium nobis, licet immeritis, in persona beati Petri concessit, sententiam et processus omnes praedictos, et quicquid ex eis secutum ⁸⁸ est vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio declaramus fuisse ac ⁸⁹ S9 esse omnino irritos et inanes, nullumque debere aut debuisse sortiri effectum seu ⁹⁰ nocumentum, vel notam afferre cuicumque, vel ⁹¹ J1 quomodolibet attulisse. Ipsosque nihilominus, quatenus ⁹² processerunt de facto, et quicquid ex ⁹³ eis secutum est, vel ob eos, vel in posterum sequi posset, in irritum revocamus ⁹⁴ 94.

TITULUS XII.

DE APPELLATIONIBUS.

C A P. I.

Valet appellatio coram maiore parte plurimum iudicium: sed appellato est appellatio, delatio et termini praefixio intimanda. Ioann. Audr.

Clement V. in concilio Viennensi.

Si a iudicibus duobus aut pluribus fuerit appellandum, quia forte de facili eorum praesentia simul haberi non posset, liceat coram ipsis vel maiori parte ipsorum appellare,

Tit. XI. Cap. II. 69) ipsius: B; derst: D 70) subditos: IBC 71) et.: derst: Dünn. 72) atinas aliq.: ab. 73) in: decst: ib. 74) otiam: AC 75) praod. ac de ipso et in aliis diversis non subditi imperatori existentes nullatenus imperatori subessent: Dünn. 76) vel ... condem.: deest: BCDEFOLF; val ... ipsum: decst: A Drivat. 77) quemque: D* ant. 78) et loc.: deest: Codd. coll. Drinu. 79) ac: IIGm. 80) add.: propriam: AB; nrd.: et aliorum etiam caguen et principum quorum cubertos sua secundum pr:missa nitebatur arcare censura immittendos: Dünn. 81) immittens: ABCDEFG 82) itabec: ABC 83) posset: ABCDG* 84) sic.: deest: Ldun. 85) non: lb. 86) eta decat: AEFODünn. 87) lamen: Dünn. 88) secuturum: ib. 89) ac coso: deest: ib. 90) aut: ib. 91) non: F; aut debuisso sortiri: B; aut dpbuisso (quom.: decst): Dünn. 92) quantum: Dünnl.

Corpus lar. can. Ea. Fvirdberg. T. II.

et apostolos petere separatim, valebitque appellatio talis, ac si simul fuisset in eorum praesentia ab omnibus appellatum; est tamen appellato ² ignoranti appellationis, nec non delationis eorum et termini praefixionis, si subsecutae fuerint, intimatio legitime facienda.

C A P. II.

Sufficit, apostolos peti uno contextu inapias et instanter. Ad quos realpicudos si iudex certum terminum statuatur, appellans, illos non petens in termino, appellationi renunciat. Idem, gnm iudex statuit terminum iuris incertum, infra quem appellans illos debite non petivit, vel oblatos recipere renuit. — §. 1. Ponit tres causas, quibus appellans, non habens apostolos, appellationem prosequi potest. H. d. Ioan». Audr.

I d e m.

Quamvis rigor iuris exposcat, eum, qui appellat, debere petere apostolos congruo loco et tempore saepius et instanter: nos tamen, antiquam et communem observantiam litigantium sequi, et aequitatem rigori praeferre volentes, decernimus ¹ sufficere, quod per appellantem simul uno contextu apostoli instanter et saepius postulentur. Verum si iudex, a quo appellatur, certum terminum ad recipiendos apostolos appellanti assignet, et appellans in assignato sibi ³ termino non compareat coram eo, nec petat apostolos sibi tradi: appellationi suae renunciassae videtur. Similiter, si iudex appellanti responderit, infra iuris terminum apostolos se daturum; appellationi suae renunciassae appellans intelligitur, nisi infra dictum terminum congruo loco et tempore instanter et saepius saltem uno contextu petat apostolos ab eodem iudice sibi dari, vel si recipere ¹ recusat ⁵ oblatos. §. I. Ouodsi iudex in termino, ad dandum apostolos praefixo per eum, ipsos appellanti petenti non dederit, aut si, dum peterentur apostoli ⁶, responderit, se daturum eosdem, nullo termino certo sibi ⁷ praefixo, vel infra iuris terminum se eos asseruerit ⁸ * velle dare, et postea per appellantem congruo loco et tempore saepius et instanter uno contextu etiam requisitos, eos non curaverit infra eundem terminum exhibere: appellationem suam extunc prosequi possit appellans, ac si expresse fuissent eidem apostoli denegati.

C A P. III.

Appellans prosequi et finire tenetur appellationem extraiudicalem Infra annum a die interpositae appellationis vel illati gravaminis; quo non tacto, impedimento insto ceceante, appellatio est deserta. II. d.

I d e m.

Sicut appellationem iudicalem, sic et extraiudicalem infra annum a die interpositionis ipsius, vel a die illati gravaminis, ubi a futuro gravamine appellatur ¹, prosequi et finire tenetur appellans. Ouod si iusto impedimento cessante non fecerit: debet eius appellatio deserta censi.

C A P. IV.

Tempus, ad prosequendam appellationem ab homine vel a iure praegxunty non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu, nisi, periculo imminente ex mora, iudex aliad decernat.

I d e m.

Quamdiu appellationis prosecutio per compromissum vel alias de partium expresso consensu differtur; tempus, ad prosequendum eandem ab homine vel a iure praefixum, currere nolumus appellanti, nisi forte iudex, videns, ex dilatione periculum imminere, praeciperet in illa procedi.

C A P. V.

Ante diffinitivam appellanti non licet prosequi causas, in appellatione nominatim non expressas, nec processus primi iudicis iustificari vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

I d e m.

Appellanti ab interlocutoria vel a gravamine iudicis,

93) ob eos secut. est in irrit. etc.: iB. 94) iu B eddit.: publicatmn fuit hoc decretum per papam in comido Carpentoraten. dioce. in consistorio publico dio XIV. mensis. II artii et die XIX. eiusdem mensis Carpentorati in asdentia publica publicatuan.

Ti t. XII. Cap. I. 1) Idem: A; in Cene. Viena.: decst: 01) 0 2) app et: Ii? 3) secutae: AC; secuti: B

Cap. II. 1) decrevimus: A B 2) reeipieu lan.: A13FG 3) sibi: dr(sl: Codd. coll. 4) recipere Ed. hora. upar. me ud. 5) ro enser: Iudd. rol.

6) ap.: deesl: DF 7) sibi: deudo Codd. col? 9) asseruit: a51lf*Yf

Cap. III. 1) appeiletur: Ii?

Cap. IV. 1) add.: in codeso: A71

Cap. V. 1) uda.: in codeso: Fl

non licet alias causas prosequi, quam in appellatione sua nominatim duntaxat expressas, nec processus primi iudicis ex novis aut de novo probandis iustificari potest vel etiam impuānari, sed tantum ex illis, quae acta fuerunt vel exhibita coram ipso.

CAP. VI.

Proseutio appellationis desertae non impedit, quin sententia censeatur in rolo iudicatam transivisse. II. d. Ioann. Andr.

Ideen.

Si appellationem, per negligentiam appellantis desertara, appellans ipse culo appellato, aut appellatus etiam per se et principaliter prosequatur: non ideo minus in rem

iudicatam censebitur transivisse sententia, a qua fuerat appellatum.

CAP. VII.

A peremptoria, repulsa ex alfo, quena propter ineptitudinem, secundo appellans et succumbens non auditor super ea in appellatione a diffinitiva. H. d. Ioann. Andr.

Ideml.

Quum a repulsione exceptionis peremptoriae secundo appellans succumbit, non est in causa appellationis, postmodum a diffinitiva emissae, audiendus ulterius super ea, nisi tunc rite proposita ex eo prius repulsa fuisset, quia proponebatur inepte.

'i'ft. xII. Cap. VII. 1) *Mil.*: in codem: *CF.FFI*

FL?ILS LIBRI SE CUNDI.

LIBLR TERTIUS,

TITULUS I.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

CAP. I.

Punit clericos coniugatos et alios, personaliter et publico carnificum et tabernariorum officium exercentes, qui, per dioecesanos nominatim et tertio moniti, illud officium non diuittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam dioecesanos contra illos clericos, qui saeculares actas exercent. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Dioecesanis locorum districte praecipimus, ut clericos, carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publice et personaliter exercentes, nominatim et tertio moneant, ut sic ab huiusmodi officiis infra convenientem terminum, monentium ipsorum arbitrio moderandum, desistant, et ² quod ipsa nullo unquam tempore reassumant. Qui si taliter moniti ab his non destiterint, aut ipsa, ut praemissum est, exercendo resumpserint quodcumque: coniugati omnino, non coniugati vero in rebus, et si omnino incedant ut laici, in personis privilegium clericale, quamdiu praemissis institerint, eo ipso amittant. Adversus yero alios clericos, negotiationibus vel commerciis saecularibus, vel officiis non convenientibus clericali proposito publice insistentes, vel arma portantes, sic canonica servare studeant instituta, quod et ³ illi ab excessibus compescantur huiusmodi, et ipsi de damnabili circa haec ⁴ negligentia nequeant reprehendi.

CAP. II.

Praemisso exordio, punit primo clericos beneficiatos, utentes publico virgata vel partita veste. Secundo, subdiaconos et diaconos. Tercio, omnes elencos, tonsurara publico cima Cali veste portantes. Quarto, babentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, et sacerdotes et religiosos, publico portantes talem vestem et infulam. Quinto punit omnes praedictos, utentes tabardo notabiliter brevi, integre foderato. Sexto cercas cnligas clericis interdicat. Iosan. Andr.

Ideml.

Quoniai, qui abiectis vestibus, proprio congruentibus ordini, alias assumere et in publico portare rationabili causa cessante praesumit, professorum illius ordinis praerogativa se reddit indignum: praesenti constitutione sancimus, quod, quicumque elencos virgata vel partita veste publice utetur, nisi causa rationabilis subsit, si beneficiatus exstiterit, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinet, sit eo ipso ² suspensus. Si yero beneficiatus non fuerit, in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium constitutus: per idem tempus reddatur eo ipso ³ inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus de clericis aliis ⁴ vestem talem simul et tonsuram publice deferentibus clericalem. Dignitatem yero, personatum seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat ⁵ animarum, nec non ceteri in sacerdotio constituti, ac ⁶ religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci morum intrinsecam honestatem ostendere, si, (praeterquam ex causa rationabili,) publice vestem ferant huiusmodi, aut infulam

seu pileum lineuln publice portent in capite, sint eo ipso beneficiati videlicet a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinent, suspensi per annum. Ceteri yero sacerdotes et religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcumque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Sed et tales et ceteri quicumque clerici, utentes epitogio seu tabardo foderato ⁷ usque ad oram, et ita brevi, quod vestis inferior notabiliter videatur, epitogium ipsum saeculares clerici et religiosi administrationem habentes teneantur infra mensem dare pauperibus. Ceteri vero religiosi, administrationem non habentes, infra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios usus aliquos convertendum; alioquin beneficiati stlspensionis, ceteri yero inhabilitatis poenas praedictas per idem tempus se noverint incurrisse. Huic insuper adiicimus sanctioni, ut clerici, praesertim beneficiati, caligis scacatis, rubeis aut viridibus publice non utantur.

TITULUS II.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

CAP. I.

Clausula, inserta literis gratiosis super dignitate concessis, per quam providi mandatur, no animarum cura, si dignitati imminet, negligatur, val per quam inhihetur, electionem tieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, val ad quam quis per electionem assumitur. II. d. Iosan. Andr.

Clernens V. 111 concilio Viennensil.

Si dignitatem habenti de alia provideri mandemus ² dispensantes cum eo, ut simul utramque valeat retinere, de animarum cura, quae illis vel alteri earum imminet, non habita mentione: gratia huiusmodi velut subreptitia nullius penitus est momenti, quanquam confectis super ea literis sit insertum, quod animarum cura, si dignitatibus ipsis vel alteri earum immineat, nullatenus negligatur. Ad hoc ³ si alicui providi mandemus ⁴ de dignitate, ad cuiuscunque vel quorumcunque collationem, provisionem seu quamvis dispositionem aliam in certa ecclesia pertinente, quam infra mensem duxerit acceptandam, inhibentes illi vel illis, ad quorum collationem, provisionem seu electionem dignitates in ipsa ecclesia pertinere noscuntur, ne interim ad collationem ipsarum seu provisionem procedant, vel quemquam eligant ad easdem de dignitate, ad quam consuevit quis per electionem assumi: impetranti non poterit provideri, quum in caessione gratiae, (ad quam non augendam, sed exsequendam debent quae de inhibitione sequuntur referri,) nullam de electione fecerimus mentionem.

CAP. II.

Literas super provisione clericorum non includunt hospitalia et loca similia, et habentia aura spiritualia, nisi ⁴ exprimatur. II. d. Ioan. Ande^l.

Ideml.

Per literas, a sede apostolica vel legatis ² ipsius super

Lib. III. Tit. I. Cap. I. 1) inscr. deest: AB; in Cene, Vienn.: daest: F 2) et: deest: ABCDEF 3) etiam: DF; dcest: B 4) boc: ABCDF

Cap. II. 1) add.: In codera: EQ 8) Bit ipao facto: ABCIJEf4 3) eo

ipso: dcest: AC 4) et al.: ABCr 5) ilumina: t G) aut: AQ 7) forrato: Codd. con. pr. 0 (estrato)

Tit. II. Cap. I. 1) Idem: A; in C. Vieiw.: deest: EFG 2) mandamus: A0; mandavimus: BE :i) hace: En! 4) mandamos: AB

Cap. II. 1) add.: in cod.: F 2) legal(); ABC

provisione quorumlibet clericorum directas, de xenodochiis, leprosariis, eleemosynariis seu hospitalibus, etiamsi ecclesias vel capellas, decimas, aut ³ alia spiritalia iura noscantur habere, nulli posse decernimus ⁴ provideri, nisi hoc in apostolicis literis caveatur ⁵ expresse.

CAP. III.

Quo casu vacat una dignitas per receptionem alterius, vacant etiam plures.

Idem.

Si plures obtinens dignitates aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habens acceptet, dispensatione super hoc legitime¹ non obtenta: eius possessione adepta pacifice dignitates, quas prius habebat, ipso facto vacare censemur, sicut, si dignitatem unicam obtinenti alia similis conferretur ², eius pacifica possessione habita prima de iure vacaret.

CAP. IV.

Valet provisio, facta proprio motu Papae, tacentis beneficia provisi, quaecunque sint et quoeunque. II. d. Ioann. Andr.

Idem'.

Si Romanus Pontifex de beneficio alicui motu proprio provideat, de beneficiis, quae obtinet, non habita mentione: provisionem seu gratiam huiusmodi fore validam declaramus, qualiacunque fuerint beneficia, dignitates aut personatus, cum cura vel sine cura, et in numero quocunque, quae is habebat, quum sibi provisio facta fuit.

CAP. V.

Is, qui spectantes beneficium ad collationem episcopi, devolutum ad illius capitulum, obtinere non poterit, devolutum tamen ad episcopum vel etiam ad Papam ex cuiuscunque negligentia, poterit obtinere.

Idem'.

Si de beneficio, ad cuiuscunque episcopi collationem spectante, alicui conferendo scribamur: sibi illud ² conferri non poterit, cuius collatio ex negligentia ipsius episcopi ad eiusdem capitulum devoluta existit ³, licet provideri sibi possit de illo etiam ⁴*, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli vel alterius cuiuscunque, sive ad nos ex ipsius episcopi et aliorum, in hoc eadem succedentium, negligentia collatio fuerit devoluta.

CAP. VI.

Adeptos in ecclesia dignitatem, habentem praebendam annexam, perdidit primam praebendam, quam habebat in illa. II. d. Ioann. Andr.

Idem.

Si iuxta nostri formam mandati canonicatum et praebendam ecclesiae Rutinensis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam, ibidem expectet: archidiaconatum inibi post vacantem, non obstante, quod certa sit sibi annexa praebenda, poterit acceptare, primaque praebenda hoc ipso vacabit, quod secundam cum archidiaconatu praedicto pacifice fuerit assecutus.

TITULUS III.

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE I ET 2
ECCLESIAE NON VACANTIS.

CAP. UN.

Decretum conditionale ante conditionis eventum non afficit potestatem ordinarii vel alterius collatoris, secus, quando acceptationi beneficii tempus adducitur con decreto. Ii qui beneficium vacans ab exsecutore petit vel rocepit, illud intelligitur acceptasse; quo vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficii publico seitur.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Quum ei, quem in scientia reputamus idoneum, si per

inquisitionem exsecutoris sibi deputati a nobis **repertus fuerit esse** vitae laudabilis et conversationis honestae, de beneficio certi valoris alicui ² provideri mandamus, adiacientes, quod de beneficio minoris valoris possit eidem, si voluerit, provideri, ac extunc ³ etiam inane decernentes et irritum, si secus a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari: quia decretum huiusmodi in eventum duntaxat praedictarum conditionum suum sortitur effectum, antequam exstet prima conditio, beneficium praetaxati valoris, et etiam minoris, priusquam suam impetrans super valore huiusmodi voluntatem declaret, conferri libere poterit per ordinarium, aut alium exsecutorem a nobis ad providendum de tali beneficio deputatum. Secus autem fore censemur, quum decreto apposito alicui provideri mandamus ⁴ de beneficio, quod infra mensem a vacationis ipsius notitia duxerit acceptandum, ut appositio mensis eiusdem aliquid afferat ⁵ impetranti. Quin ⁶ etiam beneficium, quod acceptare poterat, petendo sibi per suum exsecutorem conferri, aut recipiendo sibi praesenti collatum, ipsum ex hoc acceptare, et collationem taliter ⁷ sibi factam valere censemur. Ceterum, ut tam diuturnis vacationibus, quam fraudibus et litibus occurratur, praedictae vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, **ex quo ipsa vacatio in loco vel ecclesia huiusmodi beneficii publice nota erit.** Imputet quidem sibi, si hoc casu, quo de ipsius commodo agitur, id, quod per se vel per ³ altum scire potuerit, ignoravit.

TITULUS IV.

DE REBUS ECCLESIAE NON ALIENANDIS.

CAP. I.

Religiosus, qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, redditus vel possessiones administrationis, cui praest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant, nec valet concessio. Duos casus excipit. II. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Monasteriorum et aliarum administrationum regularium dispendiis occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto, ne quis religiosus, monasterio, prioratu, ecclesiae seu administrationi cuius ² praesidens, iura, redditus aut possessiones eiusdem, alicui ad vitam eius seu aliud certum tempus, pecunia etiam inde recepta, quovis modo concedat, nisi necessitas aut utilitas monasterii, prioratus, ecclesiae aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, conventus sui, aut, si conventum non habeat, praelati proprii assensu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem contra hoc fecerit ³: poenam suspensionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur. Verum praemissa ⁴ ad locationes vel etiam reddituum aut fructuum venditiones, ad tempus modicum faciendas, declaramus ullatenus ⁵ non extendi.

CAP. II.

Episcopus miro potest ecclesiam alteri, vel loco religioso donare, etiam non vocato rectoro vel defensore. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Si una ecclesia alteri ecclesiae ¹*, seu dignitati alicui vel praebendae per episcopum, suo consentiente capitulo, uniatur, aut religioso loco donetur: ex eo, quod rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, defensor ei super hoc datus non existit, nequaquam id poterit impugnare. Quodsi episcopus, sui etiam capituli accedente consensu, mensae suae vel ipsi capitulo aliquam duxerit ecclesiam uniendam: hoc irritum esse decernimus ² et inane, contraria quavis consuetudine non obstante ³.

Cap. un. 1) in C. Vienn.: *deest: EFO; insn. decst: A* 2) alicubi: *DEF; deest: C* 3) ex nunc: *Codd. coll.* 4) mandamus: *A* 5) inferat: *AB* 6) Quod: *A*; quem: *CGH*; quoniam: *D* 7) totaliter: *A*; eandem: *H* 8) per: *deest: ABCGH*

Tit. IV. Cap. I. 1) in C. Vien.: *deest: DF; inscr. decst: A* 2) cuiusvis: *AB* 3) attentaverint: *ABC* 4) Praemissa lamen: *AB*; Praem. tantum: *C* 5) nullatenus: *CDF*

Cap. II. 1) occi.: *deest: Codd. coll.* 2) decrevimus: *ABE* 3) *add.*: uisi ad id superioris sui consensus accedat: *A*

Tit. II. Cap. II. 3) seu: *AC* 4) decrevimus: *AEC* 5) *ca* yere-
tur: *AC*

Cap. III. 1) legitima: *ACDEH; deest: B* 2) conferatur: *D*; confere-
tur: *F*; conferm': *H*

Cap. IV. 1) *add.*: in eodem: *F*
Cap. V. 1) *add.*: in eodem: *F* 2) id: *AC*; idem: *F*; *deest: D* 3) ex-
stitit: *ABDG* 4) ot.: *deest: Codd. red.*

Cap. VI. 1) Ituthen.: *ACOG*; Ruchen.: *BE*; Turonens.: *F*
Tit. III. 1) praebendarum rell. *desunt: D* 2) vel: *AB*

TITULUS V.

DE RERUM PERMUTATIONE.

CAP. UN.

Collatio de beneficiis, causa permutationis vacantibus, feota a1Gs quam permutantibus, non tonet. II. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Ne concessione iuris utentibus praesertim circa spiritalia illudatur, si qua9s beneficia, ex causa permutationis ab aliquibus resignata, aliis quam ipsis permutare voleritibus conferantur: nullius hoc esse volumus firmitatis.

TITULUS VI.

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

CAP. UN.

Ordinarias loci rationem exigit a religiosis, etiam exemptis, de testamentorum executionibus, gnns gesserunt, et, si circe id deliquerint, illos punit.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Religiosis, etiam exemptis, deputatis ad executionem cuiuslibet ultimae voluntatis, circa ipsius executionis officium, (quod utique non possunt, nisi a superiore suo petita super hoc licentia et obtenta, suscipere,) volentes praescindere ¹ materiam delinquendi, praesentis constitutionis auctoritate statuimus, quod tales, etiamsi praelationis fungantur officio, lecorum ordinariis debitam reddere, ipsique ordinarii ab eisdem absque dolo, fraude seu negligentia de susceptae executionis officio teneantur exigere rationem, illos, quos circa id deliquisse reppererint, in aliorum exemplum poena debita, quocunque non obstante privilegio, punituri.

TITULUS VII.

DE SEPULTURIS.

CAP. I.

Excommunicati sunt etiam exempti, qui in casibus non parmissis defunetos sepeliunt in coemeteriis tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excommunicatos publico, nominatim interdictos, vel manifestos usurarios. Ioanu. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Eos, qui propriae temeritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clavium ecclesiae, in coemeteriis interdicti tempore, in casibus non concessis a iure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos, vel usurarios manifestos scienter sepelire praesumunt, decernimus ² ipso facto excommunicationis sententiae subiacere, a qua nullatenus absolvantur, nisi prius acl arbitrium dioecesiani episcopi eis, quibus per praemissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa praemissa exemptionis vel quovis alio privilegio, sub quacunque forma verborum concesso, aliquo modo suffragante.

CAP. II.

Pare, quae titulum reepicit, hoc intendit: Praedicatores et Minores in locis suis libere sepeliunt Olas, qui hoc libere elegerint: de funeralibus temen, et quibuscunque obventionibus et relictis, etiam de quibus alias debetur caonica, quartam et non ultra solvent ecclesiae parochiali. H. d. Ioanu. Andr.

Idem in eodem.

Dudum a Bonifacio Papa VIII. praedecessore nostro infra scripta edita decretali, Benedictus Papa XI. praede-

cessor noster aliara illius revocatoriam promulgavit, quae quia, ut probavit effectus, nedum pacis ab auctore l ipsius speratae fructum non attulit, quin immo discordiae, pro qua sedanda processerat, fomentum non modicum ministravit, nos, eam omni.no cassantes, aliam a praefato Bonifacio editam sacro instante et approbante concilio innovamus, subiicientes tenorem illius, qui dignoscitur esse taus:

„Bonifacius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam2.

Super cathedram praeeminentiae pastoralis divina disponente clementia3 constituti, etsi multis et arduis, quae in amplum Ilomanae curiae alveum unclique confluunt quasi torrens, praegravemur negotiis, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur: circa id tamen ferventibus votis intendimus, vacamos instantius, ac 4 operosae studium sollicitudinis impertimur, ut ad divini nominis gloriam, exaltationem catholicae fidei, et profectum fideiui animarum, (praecis radicis dissidiorum vepribus, et litigiorum anfractibus omnino subductis,) inter ecclesiarum antistites ad curam et regimen gregis dominici deputatos, ceterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, fervor caritatis exaestu, invalescat concordiae unitas, animorum identitas 5 perseveret. Scimus enim, et ex evidenti facti colligimus, quod non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor, nec ignoramus, quod dissensiones et scandala pravis actibus aditum praeparant, rancores 6 et odia suscitant, et 7 illicitis moribus austum praebent. Ab olim siquidem inter praelatos et rectores, seu sacerdotes ac elencos parochialium ecclesiarum per diversas mundi provincias constitutos ex una parte, et Praedicatorum et Minorum ordinum fratres ex altera, (pacis aemulo, satore zizaniae procurante,) gravis et periculosa discordia exstitit suscitata super praedicationibus fideiui populi faciendis, eorum confessionibus audiendis, poenitentis iniungendis eisdem, et i tuinulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias sive lo loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem, pu patris more laudabili moleste ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactae considerationis 11 examen, ac infra pectoris 12 claustra sollicite revolventes, quam sit plena periculis, quam onusta dispendiis, quamque in divinae maiestatis conspectu reddatur exosa discordia supra dicta, et propterea intendentes paternae sollicitudinis studio illam prorsus evellere, ac omnimode submovere, nullis unquam futuris temporibus favente 13 Domino suscitandam, grandi quoque desiderio cupientes, ut huiusmodi negotium, quoc potissime insidet cordi nostro, finem salubrem et celerem 14 per apostolicae solertiace studium consequatur, cliligenti cunl fratribus nostris dcliberatione praehabita super eo, ad honorem Dei et 15 exaltationem catholicae fidei, quietum statum partium praedictarum, ac salutis animar= fidelium incrementum, de ipsorum fratrum consilio auctoritate apostolica statuimus et lii* ordinamus, ut clictorum ordinum fratres in ecclesiis et locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant clero et populo praedicare ac proponere verbum Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum praelati praedicare voluerint, vel coram se facere solenniter praedicari, in qua praedicare cessabunt, praeterquam si aliud de praelatorum ipsorum voluntate processerit ac 17 licentia speciali. In studiis autem generalibus, ubi sermones ad clerum ex more 18 fieri solent diebus illis, quibus it' praedicari solenniter consuevit, ad tunera etiam mortuorum, et in festis specialibus sive peculiaribus eorumdem fratrum, possunt iidem fratres et liceat eis libere praedicare, nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in praedictis locis 20 Dei verbum proponi, episcopus vel praelatus superior clerum ad se generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione vel causa urgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autem 21 * parochialibus fratres illi 5. nullatenus audeant ve 123 debeant praedicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres praedicti a parochialibus sacerdotibus invitati fuerint 21 * vel vocati, et de ipsorum beneplacito et assensu, seu

Tit. V. Cap. un. 1) in C. Vienn.: deest: FG 2) qua : deest: AUDEFGH

Tit. VI. Cap. un. 1) praescidere: AB

Ti t. VII. Cap. I. 1) Idem in eodem: A; in C. Vienn.: deest: DF 2) decrevimus: ABE

Cap. II. 1) actoro: ACEFGH 2) Data est hac Bulla — Quac etim in F, xlrany. comal. e. 1. (3, 6.) reperitur — Latee. XII. Xal. Mart. A. VI. (1300.) l'othast no. 24913. — entra ap. Liljeyreu S'ioeusk di711. II, 2, 312. — Cod. Monac. 329. — a ute .I signatus cal. — deest: A: Istam prius vidistis et habuistis — sed in eodem Coa, post Cleueeuitas reper Hur — D: prout ex

presse reperitur in fine sexti inter extravagantes Bonifacii Papae VIII. —

3) providentia (disp.: deest): L7j. 4) et: AI 5) et animarum indenn

pnitas: Lilj. E) add.: et: DI; lites: lalj. 7) et: deest: A CDF, Flrj.: susc.

illicitis: I 8) add.: parte: AD 9) ac: Idlj. 1e) vol: F; aire loca:

deest: dl 11) cogitationis: A 12) pectorum: Lilj. 13) auctore: ACI Lilj.

14) celebrem: AF 15) et: AFF III Lilj. 16) et etiam: Fi Lilj.

17) et: ADJ 18) ex more: deest: Lilj. 19) in quib.: iG. 20l : seis

studiis: .II Lilj. 21) yero: A6 I Lilj. 22) ipso: .II Lilj. 23) :lec: ADL Fil

24) fortassis existant: CI Lilj.: furt. exstitorit: D

petita licentia fuera et obtenta, nisi ²⁵ episcopus vel praelatus superior per eosdem fratres praedicari manlaret. Statuimus etiam et ordinamus auctoritate praedicta, ut in singulis civitatibus et dioecesisibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, vel in civitatibus et ²⁶ dioecesisibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, magistri, priores provinciales praedicatorum aut eorumvicarii et generales ²⁷ et ²⁸ provinciales ministri et ctslodesMinorum ordinu in praedictorum, ad praesentiam praelatorum eorundem locorum se conferant per se vel per ²⁹ fratres, quos ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter petiuri, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint, in eorum civitatibus et dioecesisibus confessiones subditorum suorum confiten sibi ³⁰ volentium auclire libere valeant, et huiusmodi confitentibus, (prout secundum Deum expedire cognoverint,) poenitentias imponere salutare, atque eisdem ³¹ absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia et beneplacito eorundem. Ac cleinde praefati magistri, priores ³², provinciales et ³³ ministri ordinum praedictorum eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vita ³⁴ probatas, discretas, modestas atque peritas ad tam salubre ministerium et officium exsequendum, quas sic ab ipsis electas repraesentent vel faciant praesentari praelatis, ut de eorum ³⁵ licentia, gratia et beneplacito in civitatibus et dioecesisibus eorundem huiusmodi personae sic electae ³⁶ confessiones confiten sibi ³⁷ volentium audiant ³⁸, imponant poenitentias salutare, eto beneficium absolutionis in posterum impendant, prout superius est expressum, extra civitates et dioeceses, in quibus fuerint deputatae, per quas eas ³⁹ volumus et non per provincias deputari, confessiones nullatenus auditurae. Numerus autem personarum, assumendarum ad huiusmodi officium exercendum, esse debet, prout universitas ⁴¹ cleri et populi :lc f2 multitud() vel paucitas exigit eorundem. Et si iidem praelati petitam licentiam confessionum huiusmodi audientiarum concesserint, illam praefati magistri, ministri ⁴³ et ⁴⁴ alii cum gratiarum recipiant actione, dictaeque personae sic electae commissum sibi officium exsequantur. Quodsi forte iam dicti praelati quemquam ex clictis ⁴⁵ fratribus, praesentatis eisclen, ad huiusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto loco ipsius similiter eisdem praesentandus praelatis possit et debeat alius subrogat. Si yero iidem praelati praefatis fratribus, ad confessiones, (ut praemittitur,) audiencias electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint ⁴⁶: nos exnunc ipsis, ut confessiones sibi confiten volentium libere liciteque audire valeant, et eisdem ⁴⁷ poenitentias imponere salutare, atque eisdenrh beneficium absolutionis impedid, gratiose concediulus de plenitudine apostolicae potestatis. l'er huiusmodi autem concessionem ⁴⁸ nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ⁴⁹, ad id taliter > l deputatis, potestatem in hoc & impendere amplioren ⁵³, quam in eo curatis vel ⁵⁴ parochialibus sacerdotibus est a iure concessa, nisi forsitan eis ecclesiarum praelati ubiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent facienciam. Huiusmodi quoque statuto et ordinationibus ⁵⁵ nostris adiciimus, ut fratres dictorum ⁵⁶ ordinum in ecclesiis vel ⁵⁷ locis suis ⁵⁸ ubilibet constitutis liberam, (ut sequitur,) habeant sepulturam, videlicet, quod omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis et ecclesiis memoratis. Verum ne parochiales ecclesiae et ipsarum curad sive rectores, qui ministrare habent ⁵⁹ ecclesiastica sacramenta, quibus ⁶⁰ noscitur de iure competere, praedicare seu proponere verbum Dei, et confessiones audire fidelium, debitis et necessariis beneficiis defraudentur, quum operariis mercedis exhibido clebeatur: auctoritate apostolica ci- constituimus ⁶¹ et ordinamus eadem, ut dictorum ⁶² orclinum ⁶³ fratres de obventionibus omnibus talli funeralibus ⁶⁴ * quam quibuscunque et quomoclocunque relictis, distincte vel indistincte, ad quoscunque certos vel determinatos usus, de quibus etiam quanta sive canonica portio dad sive exigi non consuevit vel non debet de iure,

nec non de datis vel qualitercunque donatis in morte seu ⁶⁵ mortis articulo in ⁶⁷ infirmitate donantis vel ⁶⁸ dantis, de qua decesserit ⁶⁹, quomodocunque directe vel indirecte fratribus ipsis vel aliis pro eisdem, quartam partem, (quam auctoritate apostolica taxamus et etiam limitamus,) parochialibus sacerdotibus et ecclesiarum rectoribus seu curatis largiri integre teneantur, facturi et curaturi, quod nec alii, nec ⁷⁰ alii, a quibus quarta ⁷¹ huiusmodi minime deberetur ⁷², ad ipsorum fratrum utilitatem vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod ⁷³ in morte vel ab infirmis huiusmodi dandum vel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundem ⁷⁴ dantium vel donantium sanitate sibi dad vel donari procurent. In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare, ut, si, (quod absit,) per fratres ipsos dolo vel fraude gliticquam in hac parte agi fortasse contigerit, (praeter id, quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus et curatis teneri volumus,) etiam districta ratio in extremi iudicii examine requiratur ab eis ⁷⁵. Ultra portionem autem huiusmodi nihil valeant parochiales ⁷⁶ rectores, curati et ⁷⁷ praelati exigere supra dicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad ⁷⁸ id a quoquam possint aliquid ⁷⁹ coerceri. Nos etenim ⁸⁰, (ut in cunctis aequaliter et pacifice favente Domino procedatur,) universa privilegia, gratias, indulgentias, verbo seu scripto sub quacunque forma vel expressione seu conceptione verborum a nobis vel praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicunque ordinum praedictorum concessa, nec non consuetudines, conventiones, statuta et pacta, in quantum sunt praemissis vel alicui praemissorum contraria, ea tiw penitus revocamus, vacuumus, cassamus et irritamus, quin immo cassa, vacua et irrita nunciamus, et decernimus ⁸¹ nullius prorsus existere firmitatis. Ceterum universos ecclesiarum praelatos, cuiuscunque praeeminentiae, status vel ⁸² dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales et curatos sive rectores praedictos, praesentium tenore rogamus et hortamur attente, nihilominusque eis districte praecipiendo mandamus ⁸³ *, quatenus, pro divina et apostolicae sedis reverentia praedictos ordines et professores eorum habentes affectu benevolo dominendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graves, duos aut asperos, sed potius favorabiles, propitios ac ⁸⁴ benignos piaeque munificencia liberales se s' studeant exhibere, sic eos in praedicationis officio et propositionibus verbi Dei, ac in ⁸⁵ omnibus aliis supra dictis tanquam cooperatores eorum idoneos et laborum suorum participes prompta benignitate recipiant ⁸⁶ * ac affectuose admittere non omittant, ut proinde illis aeternae beatitudinis praemium augeatur, et animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quod, si secus ab eis ⁸⁷ agi fortasse contigerit in hac parte, apostolicae sedis benignitas, quae ordines et professores cosdem ubere favore prosequitur et gerit in visceribus caritatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem aequanimiter pati posset, quin super hoc provisionis opportuna remedium adhiberet, ipsosque nihilominus coelestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minime praeteriret."

'ITULUS VIII.

DE DECIMIS, I'RIMITIIS, ET OILATIONIUSI*.

CAP. I.

Ponit quatuor casas, in quibus religiosi, gravantes vel fraudantes ecclesias circo decimos cis debitas, si requisiti per illos, quorum testeros!, non desistant! infra mensem, vel de usurpatis vel retentis infra daos menses non fecerint macadam, suspensi sunt ab officiis, adnistratioribus et beneficiis, et tedia non habentes sena excomunicati. Secunditis, tertius et guantes casas ibi: Seu qui. Ioanu. Audr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Religiosi quicunque, qui novalium aut alias clecimas

TI t. VII. Cap. II. 25) sive: *Lib.* 26) et in: *II*: vel: *Lilj.*; *deest*: A 27) generalie minister: *ALiljedr.*; generales ministri: *CI* 28) ac: *I*; aut: *CI* 29) per: *deest*: *AI Lib.* 30) si: *deest*: *I Lilj.* 31) eis: *iB.* 32) ac prior: *LRj.* 33) et: *deest*: *ACDIFFH*; *add.*: ac provinciales ministri: *Lilj.* 34) vitae probatae: *I Lib.*; vitae probabilis: *A* 35) ipsorum: *ACDEFI Lilj.* 36) olecti: *Lilj.* 37) sill: *deest*: *ADI Lib.* 38) aud. et: *AC* 39) ac: *DI Lilj.* 40) eas: *deest*: *ACI Lilj.* 41) numerositas: *Lib.* 42) aut: *ib.* 43) et min.: *CD* 44) ac: *CDI Lilj.* 45) huiusmodi: *Codd. coll. Lilj.* 46) reusarent: *Lib.* 47) *deest*: *ACLaTj.* 48) eis: *Adj.* 49) concessiones: *AI* 50) ips.: *deest*: *Lilj.* 51) totaliter: *ib.* 52) in loc: *deest*: *ib.* 53) pleniorum: *ib.* 54) seu: *ACDEFI Lilj.* 55) m: *id* 56) praelatorum: *AI* 57) et: *ALilj.* 58) corum: *CDF.*; ipsorum: *I* 59) habent: *Lilj.* 60) quibusve: *Codd. coll. Lilj.* 61) ap.: *deest*: *II Lilj.* 62) sta-

luimos: *AI Lib.* 63) praedictorum: *CI Lilj.* 64) *add.*: et minorum: *I* 65) de fun.: *CHIEFILidj.* 66) vol: *Lib.* 67) aut: *A Lilj.*; vol: *I*; *deest*: *CD* 68) seu: *Lilj.* 69) decesserant: *ib.*; decesserint: *d* 70) vol: *DI Lib.* 71) *add.*: paro: *AI* 72) delectar: *Lilj.* 73) quoque: *ib.* 74) eorum: *ib.* 75) eisdem: *ACI Lib.* 76) *add.*: sacerdotes: *41 Lddj.* ot roct.: *Lilj.* 77) vol: *D*: *deest*: *A* 78) aliquatenus: *I Lilj.* 79) autem: *Lilj.* 80) *ea*: *deest*: *AIIFL Lilj.* 81) tlec.: *deest*: *Codd. coll. Lilj.* 82) vel: *deest*: *Lilj.* 83) *ea*: *deest*: *acI Lib.* 84) et: *AI Lib.* 85) se: *Codd. con. AI Lilj.* 86) in: *deest*: *CI* 87) recipere: *Codrl. coll. Lib.* 88) ipsis: *-Lidj.* 89) con-

I't. VIII. 1) pris, et obl.: *deest*: *Codd. coll.*

Cap. I. 1) Idem: *A*; in: *Viena.*; *deest*: *D*

ecclesiis debitas, ad eos ex aliqua causa legitima non spectantes, appropriare sibi praesumpserint, aut exquisitis fraudibus sive coloribus usurpare, seu, qui de animalibus familiarium et pastorum suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus immiscentium, seu, qui de animalibus, quae in fraudem ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipsis tenenda, seu, qui de terris, quas tradunt aliis excolendas, decimam solvi ecclesiis non permiserint aut prohibuerint, nisi post requisitionem, per eos, quorum intererit, super hoc eis factam, a praemissis destiterint infra mensem, aut si de iis, quae contra praemissa usurpare² vel retinere praesumpserint, infra illos menses damnificatis ecclesiis emendam non fecerint competentem, sint, et tandiu maneant ab officiis, administrationibus et beneficiis suis suspensi, donec destiterint et satisfecerint, ut superius est expressum. Quodsi religiosi huiusmodi administrationes vel beneficia non habeant³: eo casu, quo alii supra dicti suspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem condignam nullatenus absolendi, privilegiis non obstantibus quibuscunque. Ceterum praemissa extendi nolumus ad animalia, quae per religiosorum ipsorum donatos seu oblatos tenentur, dum tamen illi religiosi eisdem cum effectu donaverint aut obtulerint se et sua.

CAP. II.

Decima beneficiorum alieui concessa sibi debetur secundum taxationem et de moneta currante, nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta divinis officiis deputata. H. d. Ioann. Andr.

Idem in eodem.

Si beneficiorum decima cuiusvis simpliciter concedatur ad tempus: secundum taxationem decimae, in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam¹, et ad monetam currentem communiter ipsa decima levad poterit et debet. Nec per collectores, levatores sive exactores ipsius decimae, ecclesiarum calices, libros et alia ornamenta, divinis officiis deputata, ex causa pignoris vel distractionis capi vel² recipi volumus, nec distrahi seu quomodolibet occupari.

TITULUS IX.

DE REGULARIBUS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

CAP. I.

Professi ordinum mendicantium, etiam licite transeutos ad non mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocera in capitulo, etiamsi alii de capitulo id concedant, nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus vel ancla, etiam tanquam vicarii, neo pro se vel aliis animarum curam gerere; et irritat contra factum. Ultimo ponit casum exceptum. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Ut professores cuiusvis paupertatis ordinis eo libentius in qua² vocati sunt vocatione persistere, transeuntesque ad non mendicantium ordinem in eodem conversad quietius studeant, quo in ipsis discordiarum et schismatum productiva ambitio reprimetur³: sacro concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate apostolica transibunt in posterum, quive hactenus transiverunt, quamvis nunc prioratus, administrationes vel officia, aut curam animarum vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere, etiamsi hoc sibi ab aliis libere concedatur, ad prioratus quoque, administrationes aut quaecunque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros vel locum⁴ aliorum tenentes, quodque⁵ animarum curam et regimen nec pro se possint, nec pro aliis exercere. Quicquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure, quovis privilegio non obstante. Ad illorum autem mendicantium ordines, quos apostolica sedes eo modo subsistere voluit, ut eorum professoribus ita in illa remanere liceret, quod nullum extunc admitterent ad professionem eorum, quibusque concessit licentiam generalem ad approbatos alios ordines transeundi, praesentem nolumus constitutionem extendi.

C A P. II.

Pubes, per annum deferens habitum novitiorum, non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professus. Ioann. Andr.

Idem.

Eos, qui deinceps in discretionis constituti aetate novitiorum habitum in aliqua religione per annum portaverint, hoc ipso religionem illam decernimus¹ esse professos, nisi huiusmodi habitus in colore, scissura vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum.

TITULUS X.

DE STATU MONACHORUM VEL i CANONICORUM REGULARIUM.

CAP. I.

Praemittit exordium breve, in quo constitutionis causam¹ ponit, et generale interdictum monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis et lectisterniis. — §. 1. Specialiter providet circa vestes habitui proximas, almutias, cuputia, calmente, zonas, cultellos, calcaria, sellas et frenos ipsorum, et ultimo circa habitum superiorem. Ioann. Andr. — §. 2. Providet circa monachorum confessionem, communionem, expositionem regulae, et instructionem novitiorum. Ioann. Andr. — §. 3. Providet circa venationes et aucupationes monachorum. Ioann. Andr. — §. 4. Punit certos praedictorum transgressores, omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regulae. Ioann. Andr. — §. 5. Providet contra professos, euntes ad curias principum, vel alias vagantes, vel infra septa monasterii arma tenentes. Ioann. Andr. — §. 6. Providet circa monachorum solitudines. Ioann. Andr. — §. 7. Providet de priorum aetate, et ipsorum sacerdotio, professione et habitatione. Ioann. Andr. — §. 8. Providet de monachorum ordinatione et ipsorum doctrina. Ioann. Andr. — §. 9. ConBrmat et innovat decretalem supra eodem: Quum ad monasterium. et cap. In singulis. H. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi².

Ne in agro dominico, sacra videlicet monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepat, aut vitiosum quicquam³ perniciose⁴ in segetem coalescat, sed ut in illa potius flores honoris et honestatis fructus in ubertate succrescant: eis in vestibus inordinatum omnem seu exquisitum ornatum aut cultum, nec non in cibis et potibus, equitaturis et lectisterniis quemvis notabilem interdicentes excessum §. I. Statuimus, ut superior vestis ipsorum habitui proxima nigri, brum aut albi coloris existat iuxta morem, apud eos servari solitum in regione, qua degunt. Nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quaeratur quod pretiosius et subtilius, sed quod utilius valet⁶ inveniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitum et non scissa⁷, nec longitudine nimia aut brevitate notanda, largas etiam manicas habeat⁵ usque ad pugnum protensas, non consutitias vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cuna capitiis habitus, quem gestaverint, sint contenti, iuxta tamen dispositionem abbatis scissis⁸ super humeros et honestis capitiis uti possint¹⁰. In vestibus sendatum pro foderturis¹¹ non portent. Estivalibus largis aut botis altis pro calceamentis utantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum sella, clavorum ornato decorata superfluo vel nimis alias sumptuosas, sive cum freno ferraturam ad ornatum habente equitare praesumat. Rursus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim monachorum aut supra, infra septa monasterii abbas, prior aut alius praesidens portet flocum de panno pro flocis aut cucullis¹² in ipso monasterio consueto, monachi vero alii in monasteriis, in quibus flocos soliti sunt portare, debent etiam uti eis. In aliis autem monasteriis et infra domas et alios prioratus, ubi non est tanta congregatio monachorum, cucullas clausas deferant et honestas. Quum vero abbates, priores aut alios praesidentes et monachos alios¹³ extra monasterium proficisci continget¹⁴, flocum, cucullam aut capara clausam habeant, et subts capam, si eam portaverint, cucullam deferant, aut, si maluerint, scapulare. Quum autem ad serviendum in divinis officiis albis vel sacris vestibus induentur, aut quum occupabuntur in operibus, uti eis liceat scapulari. Verum ne ex diversa acceptione¹⁵ l¹, guara in diversis regionibus huiusmodi vocabula, flocus videlicet et cuculla, dicuntur habere,

Ti t. VIII. Cap. I. 2) us.: *deesi*; BFH 3) habebunt: A
Cap. II. 1) consueta: BB(J 2) eeu: ABCDEFO
Tit. IX. Cap. I. 1) *iasn'*; *deest*: AF; in...Vien.: *decst*: B 2) *quo*:
A B 3) reprimatur: ABC; reprimatur: *↗* 4) loca: ABCOJJ; locorum: F
5) quameuque: 80
C ap. II. 1) decrevimus: ABEF

Ti t. X. Cap. I. 1) et: FOJJ 2) Idem: A 3) quicquid: AO 4) perniciosum: Codd. coll. 5) vest. et: ABO 6) valeat: Codd. con. 7) fissa: ABCEFGH; tiza: B 8) babeara: iIC 9) fissis: CBE011 30) possunt: ABHH 11) foraturis: ADF011; folaturis: CE; foractnrrie: II 12) coctid- 1am: BC(I; consnetam: CV; consuetum: 11 13) al.: *decst*: AS 14) contigerit: C; contingut: S; contingeret: H 15) accoptatione: BBF

haesitandi circa praemissa materia relinquatur: cucullae nomine habitum longum et amplum, sed manicas non habentem, nomine vero floci habitum, qui longas et amplas habet ¹⁶ manicas, nos intelligere declaramus. §. 2. Sane singulis mensibus tam in monasteriis quam extra sublata occasione quacunque ad confessionem saltem semel accedant omnes et singuli monachi, et in prima dominica mensis cuiuslibet in monasteriis semper communicent, nisi ex causa forte, quam abbati, priori aut poenitentiariis monasteriorum ¹⁷ non differant intimare, eorumque iudicio vel abstineant vel accedant. Regula quoque quum in capitulo legitur, ab illo, qui praeest ipsi capitulo, vel alio, cui hoc ipse iniunxerit, propter iuniores vulgariter exponatur. Novitiis etiam fidelis deputetur instructor tam in divinis officiis quam in observantia regulan. §. 3. Porro a venationibus et aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis interesse, aut canes vel aves venaticos per se vel alios tenere praesumant, nec a familiaribus secum morantibus teneri permittant, nisi saltus, vivaria vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cunicilli vel ferae aliae forsitan essent, quo casu hoc eis permittitur, dum tamen infra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi praesentiam exhibeant personalem. §. 4. Si quis antea praemissorum tenelarius exstiterit violator, regulam subiaceat disciplinae, et nihilominus, si sotulares non corrigatis et altos aut caputia, (ut praefertur,) non fissa portare praesumpserit ¹⁹, siquidem abbas vel prior, non habens abbatem proprium, fuerit ²⁰: per alium se noverit a beneficiorum collatione suspensus, si vero alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sil per annum suspensus. Quodsi nullam habeat, eo ipso per annum recludatur inhabilis ad administrationem et ecclesiasticum beneficium obtinendum. Si qui vero eorum venationi aut aucupationi clamave, vel alias cum canibus aut avibus ex proposito interfuerint: iuxta praemissam personarum distinctionem ²¹ dictarum suspensionis et inhabilitatis poenas per biennium ipso facto incurant. Abbate autem vel priore a collatione, (ut praemittitur,) beneficiorum suspensio, ad priorem claustralem cum consilio et assensu conventus vel maioris partis ipsius eorumdem beneficiorum collatio devolvatur. §. 5. Quia vero nonnulli monachorum ipsorum, (sicut accepimus,) suavi iugo observantiae regularis abiecto, interdum, propriis relictis monasteriis, se in eis secure morari non posse fingentes, vel alio colore quaesito, per curias principum evagando discurrunt, et, nisi a praelatis eorum petita pensio vel subventio assignetur eisdem, conspirantes in illos, cisque proditorem vel alia gravia imponentes, eos capi et incarcerari, ipsorumque monasteria comburi procurant, et interdum monasteriorum ipsorum bona in totum vel in partem non modicum occupare praesumunt: nos, eorum in hac parte reprohis ausibus obviare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi aut regulares canonici, administrationem aliquam non habentes, ad curias principum absque speciali praelatorum suorum licentia se conferre praesumant. Quodsi, ut suis praelatis aut monasteriis damnum aliquod inferant, ad dictas curias se conferre praesumpserint: excommunicationis sententiam eos incurere volumus ipso facto, praelatis eorum districte nihilominus iniungentes, ut ipsos a praedictarum curiarum accessu, et aliis quibuslibet vagationibus et discursu diligenter compescere, ac ²² super hoc non parentes eisdem severe corrigere non omittant. Praefatae quoque sententiae monachos infra septa monasteriorum sine licentia abbatum suorum arma tenentes decernimus subiacere. §. 6. Ad haec ²³, praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, perpetuo prohibemus edicto, ne monachi singuli in singulis sibi commissis administrationibus vel prioratibus habitare praesumant. Sed si proventus prioratuum seu administrationum huiusmodi duobus forte non suppetant, iidem prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddantur, locis aliis vicinioribus ad eorum monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officiis, aut inter se invicem, prout erit commodius, cum consilio et assensu. abbatum per locorum

ipsorum ordinarios uniantur, monachis locorum, quae aliis uniuntur prioribus, ad claustrum primitus revocandis, et clericis ²⁴ servituris ²⁵ ibidem, de locorum ipsorum proventibus provisione debita facienda. §. 7. Ceterum prioratus conventuales alicui, nisi XXV. annum attigerit, alii vero curam animarum habentes, etsi cura ipsa per saeculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam, nisi XX. annum peregerit, conferri nequeant aut committi. Oui autem prioratus istos vel illos ²⁶ habuerint, infra annum, computandum a tempore collationis seu commissionis sibi factae de eis, et possessionis eorum adeptae, vel infra vigesimum quintum aetatis suae annum, si ante annum ipsum non conventuales prioratus eis commissi fuerint aut collati, se faciant ad sacerdotium promoveri. Quod si cessante rationabili causa non fecerint: eo ipso, nulla etiam monitione praemissa, praedictis prioratibus sint privati, qui ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. Sane prioratus aliquis sive administratio committi alicui vel conferri non possit, nisi expresse professus fuerit ordinem monachalem, neque prioratus aut administrationes extra monasteria obtinentes permittantur in monasteriis, sed teneantur in ipsis prioratibus seu administrationibus, (quacunque non obstante consuetudine,) residere, nisi ex studiorum vel alia causa rationabili ad tempus forte ah huiusmodi residentia excusentur. §. 8. Ad ampliationem autem cultus divini, statuimus, quod monachi quilibet ad monitionem abbatis se faciant ad omnes ordines sacros excusatione cessante legitima promoveri. Rursus, ut ipsis monachis proficiendi in scientia via opportuna non desit, in singulis ipsorum monasteriis, quibus ad hoc suppetunt ²⁷ facultates, idoneus teneatur magister, qui eos in primitivis scientiis instruat diligenter. §. 9. Praemissa igitur omnia, et ea nihilominus, quae felices recordationis Innocentius Papa III. ²⁸ praedecessor noster circa statum monachorum ipsorum pro uberiori cultu observantiae regularis quoad usum camisiarum, abdicationem proprietatis, silentium et esum carniarum, ac de eorum capitulis de triennio in triennium celebrandis, et etiam quoad quaelibet alia statuit, quae omnia innovamus et approbamus, expresse volumus et statuimus firmiter observari.

CAP. II.

honiales, quao nulli subsunt nisi Papae, et canonici saeculares, per ordinarios et alia exempta per anos praelatos debent annis singulis visitari. Et ponit numerum personarum, visitationi interesse debentium. Fl. d. Ioann. Andr.

Idem in eodem.

Attendentes, quod, ubi gubernaculum disciplinae conternitur, restat, ut religio naufragetur, providendum censuimus esse praecipue, ne per contemptum huiusmodi in his, quae se Christo voto celebri desponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, et divinam merito possit offendere maiestatem. Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, ut singula monialium monasteria per ordinarios, exempta videlicet, quae ita sedi apostolicae quod nulli alii subiecta noscuntur, apostolica, non exempta vero ordinaria auctoritate, ac exempta alia per alios ¹, quibus subsunt, annis singulis debeant visitari. Visitatores autem huiusmodi sollicitudinis studium diligenter impendant, ut moniales ipsae, (quarum nonnullas dolentes audivimus in subscriptis excedere,) pannis sericis, variorum foderaturis ², sandaliis, comatis et cornutis crinibus, scacatis et virgatis caputiolis non utantur, non choreas, non festa saecularium prosequantur, non die nocteve per vicos et plateas incedant, aut voluptuosas alias vitam ducant, easque sollicitius retrahant ab insolentiis quibuslibet et mundi huius illecebris, ac inducant easdem ad impendendum in monasteriis suis devotum et debitum virtutum domino famulatum. Ad quae omnia observanda moniales easdem, (non obstantibus exemptionibus et privilegiis quibuscumque, quibus tamen quoad alia nolimus praedictum generari,) per illos ³, de quibus supra dictum est, compelli iubemus remediis opportunis. Statuimus insuper, ut quaevis ad regimen abbatiarum

Ty t. X. Cap. I. 16) habeat ABCDG; habent: E 17) monasterii: ABOBE 18) propria: ACDG 19) praesumpserint: ABCr 20) fuerit: deest: BC 21) distinctionem: EF; add.: distinctionem alias: B; add.: diffinitionem alias: H 22) aut: AG; sic: C 23) hoc: FE 24) ecclesiis: BC 25) serviendis: B; sorvientibus: C 26) altos: BD 27) snppctent:

CDFGH; suppetant: B 23) 111.: deest: Codd. coa.; IV.: Ed. Boin., op me., d.; — cf. c. 6. 7. X. h. t. (3, 35.)

Cap. II. 1) aliquos: A; illos: C 2) forraturis: BDFCH; folraturis: CE 3) eos: AC

assumptae, in mbnasteriis, in quibus abbatissae sunt solitae benedici, infra annum a suae confirmationis ter-upare computandum munus benedictionis suscipiant, alioquin a iure suo, (nisi subsit causa rationabilis,) prorsus se noverint cecidisse, per illos, ad quos id pertinet, provisione de abbatissis monasteriis ipsis canonice facienda. Illas quoque mulieres quae vulgo dicuntur canonicae saeculares, et, ut saeculares canonice, vitam ducunt, non renunciantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorum ordinarios, si exemptae non fuerint, sua, si yero exemptae fuerint, apostolica auctoritate praecipimus visitari, per hoc tamen non intendentes earum statum, regulam seu ordinem approbare. Ipsos autem visitatores notariis duobus, et personis duabus suae ecclesiae, quatuorque viris aliis honestis utique et maturis praecipimus in ea, quam visitando facient, inquisitione fore contentos. Si qui yero visitatores ipsos in praemissis impedire praesumpserint, seu aliquo praemissorum, nisi moniti resipiscant, ipso facto excommunicationis sententiam se noverint incursum, privilegiis, statutis et consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

TITULUS XI.

DE RELIGIOSIS DOMIL'US, UT EPISCOPI SINT SUBIECTAE.

CAP. I.

Mulleres, statum Beguinarum sectantes, et de novo assumentes, ac religiosis, in hoc dantes consilium vel favorem, ipso facto sunt excommunicati; status tamen poenitentialis per hoc non interdicatur, secundum Paulum.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Ouum de quibusdam mulieribus, Beguinabus vulgariter nunciepat, (quae, quum nulli promittant obedientiam, nec propriis renunciant, neque profiteantur aliquam regulam approbatam, religiosae nequaquam existunt, quanquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant, et adhaereant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio earundem,) nobis fide digna relatione insinuatam exstiterit, quod earum aliquae, quasi perductae in mentis insaniam, de summa Trinitate ac divina essentia disputent et praedicent, ac circa fidei articulos et ecclesiastica sacramenta opiniones catholicae fidei contrarias introducant, et, multos super his decipientes simplices, eos in errores diversos inducant, aliaque quam plura periculum animarum parientia sub quodam velamine sanctitatis faciant et committant: nos, tam ex his quam ex aliis, de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbante concilio perpetuo duximus prohibendum et a Dei ecclesia penitus abolendum, eisdem et aliis mulieribus quibuscunque sub poenaexcommunicationis, guarra in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto, iniungentes expresse, ne statum huiusmodi, dudum forte ab ipsis assumptum, quoquo modo sectentur ulterius, vel ipsum aliquatenus de novo assumant. Praedictis vero religiosis, per quos eaeclem molieres in huiusmodi Beguinagii statu foveri, et ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excommunicationis poena, quam eo ipso, quod l secos egerint, se noverint incursum, districtius inhibemus, ne mulieres aliquas, praedictum statum (ut praemittitur) duclum assumptum sectantes, aut ipsum de novo forsitan assumentes quomodocunque admittant, ipsis super co sectando vel assumendo praeibentes ullo modo consilium, auxilium vel favorem, nullo contra praemissa privilegio valituro. Sane per praedicta prohibere nequaquam intendimus, quin, si fuerint fideles aliquae molieres, quae promissa continentia vel etiam non promissa, honeste in suis conversantes hospitii, poenitentiam agere voluerint et virtutum Domino in humilitatis spiritu deservire, hoc eisdem liceat, prout Dominus ipsis inspirabit.

c AP. Ir.

Ponons constitutionis causara statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, et cogi rectores cortito ad conservationem loeorum et suorum iurium, et ad hospitalitatem tenenrlam, statuens per locorum ordinarios :mitpleri defectum vel negliTentiam collatorum, etiruu circo exempta. Ioann. Andr.-5.1. Praecipit, hospitalia in beneficiara non concedi, nisi in duobus casibus, et reprobant contrariare consuetndinem, submittent.s. (males cose debeant, quibus admiuistratio ipsa conunittitur, et de ipsorum iuramentq inventario et rateorte reddenda, et derretirla apponit. Ioannit. tndr. — 5. 5. Declarat, constitutionem non extendi ad loospitalia religiosorum et mltitaidean ordinum. II. d. — §. 3. Conservat antiquas consuetudines tallara locorum circa divina efficia et sacramenta. Ioann. :ludr.

Idem I.

Quia contingit interdum, quod xenodochiorum, lcpro-sariorum, eleeniosynariorum seu hospitalium rectores, locorum ipsorum cura postposita, bona, rc+s et = iura ipsorum interdum ab occupatorum et usurpatorum manibus excutere negligunt, quin mimo ca coliahi et deperdi, domos et teclificia ruinis deformara permittunt, et, non attento, quod loca ipsa ad hoc fundata et ficlelium erogationibus (huata fuerunt), ut pauperes infectique lepra recipereantur inibi el ex proventibus sustentarentur illorum, id rer.uunt inhumaniter facere, provemus eosdem in usos suos danugabiliter convertentes, quum tamcn ea, quite ad certu ut osuno largitione sunt cicstinata ficlelium, ad illum debeant, non ad i alium, (salva gteidem seclis apostolicae auctoritate,) converti: nos, incuriam et abusum huiusmocli detestantes, itoc sacro concilio approbante sancimus, ut hi, ad quos id de iure vel statuto in ipsorum fundacione locorum appositum, aut ex consuetudine praescripta legitime, vel privilegio sedis apostolicae pertinet, loca ipsa studeant in praedictis onulibus salttbriter reformare, ac5 occupata, deperdita et alienata indebite in statum reduci debitum faciant, et ad ipsarum miserabiliuni personarum receptioneni el sustentationem debitara iuxta facultates et proventus locorum ipsorum rectores praedictos compeliere non omittant. In quo si forte conuniserint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum iniungimus, ut, etianisi pia loca praedicta exemptionis privilegio munita consistant, per se ipsos vel alios impleant omnia praemissa et singula, et rectores eosdem utique NON exemptos propria, exemptos vero et alios privilegiatos apostolica ad id auctoritate conipellant, contradictores, cuiuscunque status aut conditionis existant, ac praebentes eisdem circo praemissa consilium, auxilium vel favorem, per censuram eccleslasticam et aliis iuris remediis compescendo, nulluni Lamen per hoc exemptionibus seu privilegiis ipsis quoad alia praciudicium generando. j. i. Ut autem praemissa promptus observentur, nullus ex locis ipsis saecularibus clerice in beneficium conferatur, etiamsi de consuetudine, (quani reprobamos penitus,) bou fuerit observatum, nisi in illorum fundacione secos constitutum fuerit, seu per electionem sit de rectore locis i^ huiusmodi providendum. Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis et boni testimonii committatur, qui sciant, velint et valeant loca ipsa, bona eorum ac jura milite,-regere, et eorum proventts et redditus in personarum usum miserabilitum fideliter dispensare, et quos in usus alios bona praedicta convertere praesumptio verisimilis non existat, in quibus sub obstestatione divini culicicii illorum, ad cirios dictorum locorum commissio pertinet, conscienteas oneranius. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committetur, ad instar tutorum et curatorum iuramentum praestare, ac de locorum ipsorum boros inventaria conficere, et ordinariis seu aliis, quibus subsunt loca huiusmocli, vel deputandis ab eis, annis singulis de administrtione sua teneantur reddere rationem. Quodsi secan; a quoquam fuerit attentatum, collatione)n, provisionem seu ordinationem ipsam carere ciccerninius omni robore finnitatis. §. 2. Praemissa yero ad hospitalia nilitaria ordinum ata religiosorm etiam aliorum extendi minime volun uts, quorum tanien hospitalium rectoribus in sanctae obedientiae virtute mandamos, ut in illis secunclunl suorum ordinui stituta et antiquas observantias providere pauperibus, et hospitalitatem debitara in illis tenere procurent, ad quod per superiores eorum arcta7 districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in praenussis. j. 3. Ceterum nostrae intentionis existit, quod, si qua' sint

r i t. Xi. 1) episcnpis: A11; ut . . . subj.: dcest: CF
Cap. I. 1) st: ADO

Cap. U. 11 add.: in codera: AFC 5) ac: 9/ 1) fuerint: H10;
4) ad: dcest- HGC11 5) et: A; aut: ā (:) loci: R1)F,bC 7) ecr.lc,iactica: .10
8) civae: IID

hospitalia, altare vel altaria et cœmeterium ab antiquo habentia, et presbyteros celebrantes et sacramenta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales rectores consueverint in illis exercere præclissimam, antiquam consuetudinem servetur quoad exercenda et ministranda prædicta supra dicta.

TITULUS XII.

DE IURE PATRONATUS.

CAP. I.

praesentatis ad ecclesias per patronos ecclesiarum, in quibus ipsi non r. mseruerunt (nimirum nua supporta, non nssuueu in intra terminum empetenlet congrua portio: dioecesis: nta cata assignare debebit: (1110) locum non MIMA, quando opera sunt per patronos supportaula. II. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Ut constitutio 2, quae ad ecclesiam aliquam quenivis etiam ad exemptorum praesentationem admittere, consu cut chile non obstante contraria prohibet, nisi praesentato de proveni- tibus eiusdem ecclesiae talis coram dioecese portio fuerit assignata, in quo iura possit episcopalia solvere, et sustentationem] habere congruam, sicut expedit, observetur, ipsam declarare ac quaecliam accipere consulta huiusmodi sacri concilii approbatione providimus, dioecesis sub obestadone divini iudicii districtius inhibentes, ne praesentatum aliquem per quancunque personam ecclesiasticam, ius praesentandi ad ecclesiam aliquam habentem, admittant, nisi intra certum terminum competentem, per dioecesanos ipsos praesentantibus praefigendum, ipsi praesentato fuerit coram eis, ut praescribitur, congrua de proveniunt ecclesiae portio assignata. (Quam si forsitan iudem praesentantes intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum corum noceat praesentato, statuimus, ut extunc dioecesanis debeant praesentatum, (nisi aliud canonicum obsistat,) admittere, et in poen: uii praesentantium ad dioecesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi devolvatur. Iraccipimus autem cluocresanis eisdem sub ipsius obestatione divini iudicii, ipsorumque conscientias oneramus, quod ndotationem portionis i ipsius debite faciant, nec odio vel favore vel alias in pluri vel minori circa illam scienter excedant. Sane in prioratum vel aliorum tanl re yularium quau saecularium locorum ecclesiis, in quibus religiosi vel alii, ad quos eorumsi reditus pertinere noscuntur, praeclecta consueverunt onera silpportare, praemissa nullatenus observentur, sed onera omni: i, quae ecclesiarum ipsarum perpetuis presbyteris aut vicariis incumbant, si dicta eis assignatio facta esset, religiosi et alii supra dicti plene subire, ac presbyteros seu vicarios ipsos decenter tractare, nec non sustentationem eis praestare sufficientem et congruam tencantur. Ad quae oninia integraliter acimplenda, et nihilominus ad observationem dehitam assignationis per dioecesanum in caso alio (ut praemittitur) faciendae, religiosos praedictos et alios quoslibet a dioecese eisclenl ecclesiastica volumus censura compelli, non obstantibus exemptionibus aut aliis quibuslibet privilegiis, consuetudinibus vel statutis, quae c-irca praemissa vel eorum aliquod religiosi ipsi aut aliis in millo volumus suffragari.

CAP. II.

Io Mores heredes unius ex pln'ibus patronis tratsit ins patronatos per stirpes, II. d. Ioan». Ande.

Ideml.

Flores ab uno ex patronis ecclesiae relictis heredes vocem duntaxat unius habebunt in praesentatione rectoris. Et, ut facilius provideatur ecclesiis, non inconvenientis reputamus, patronos ipsos inter se posse libere convenire de rectore ab eis alternis vicibus praesentando; quibus etiam ex eadem causa permitimus, ut piltres ad vacantem ecclesiam possint eo modo praesentare personas, quod una ex eis eligi per episcopum valeat et admitti.

TITULUS XIII.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS ET PROCURATIONIBUS.

CAP. I.

Religiosi subire tenentur opera, quae inuembant ecclesiis, per eos ante hoc conciliant acquisitis, nisi privilegio, exemptione vel alia instata causa iuventur; quae privilegia vel exemptiones non inuant in ecclesiis post concilium acquirendis. II. d. Ioanu. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Quum sit naturae consonum, illos non recusare onera, qui rerum communum conplectuntur: hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut religiosi quicunque pro monasteriis et ecclesiis, quae ad eos quocunque sunt titulo clevoluta, procuraciones legatorum sedis apostolicae, ac iura episcopalia et alia praestari pro ipsis, antequam ad eos pervenissent, solita, prompte solvere studeant, nisi forsitan sedis apostolicae privilegio, exemptione vel alia causa legitima ab his se valeant excusare. Privilegia vero seu exemptiones huiusmodi ad monasteria seu ecclesias, quae ad eos obvenire coitilget in posterum, volumus non extendi.

CAP. II.

Ponit quodan gr:avanti: t, gnac praelati inferebant exemptis, praecipue Cisterciensibus, et illa fieri prohibet, statuens, quod episcopi, pul in mottastoriis Cisterciensis ordiuis caritative procurant, sint contenti cibariis, lime per illos sibi ministrantur. Si vero proeurantur ex debito, ipsis vleutibus carnes ministrandebela extra septa monasterii, vel saient extra portant, qnac dicitur regularis. Ipsoru llt otiau elemosynarii fragmenta mensarum possult panperibus erogare. II. d. Ioann. A11dr.

Idem.

Ad nostrum, quod dolentes referimus, pervenit auditum, quod ecclesiarum praelati, ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes, licet ab eis caritative recipiantur, et eis curialiter necessaria ministrentur, cibis tamen regularibus non contenti contra privilegia dicti ordinis carnes petunt, et, si eis non ministrentur, auferunt violenter, et licet in locis eisdem fiant elemosynae competenter, ipsi tamen praelati ipsos religiosos invitit alias cleenlos)-nas faciunt, etiam in aliquibus locis, in quibus procuraciones non habent de consuetudine vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis, licet ferris non egeant, et coci Leorum sui officii ratione pecuniam exigunt et extorquent, nec compositiones, super procuracionibus inter praelatos ipsos et eos irritas, eis servant. Ipsi etiam in recipiendis procuracionibus ita graves exsistunt, quod, ipsis in corum monasteriis et ecclesiis procuratores recipientibus, longi temporis victum brevis hora consumit, et, dum procuraciones recipiunt, canes venaticos, falcones et accipitres secum habent, et nisi voluntas satisfiat eorum, valvae monasteriorum seu ecclesiarum per violentiam saepe franguntur, et ornamenta ecclesiae exportantur, pluresque procuraciones recipiunt una die sedis apostolicae privilegio non suffulti, interclum in pecunia numerata, visitationis etiam officio non impenso, et occasione dictarum procuracionum iidenl praelati ab ipsis frequenter exigunt quae illis solvere non tencntur, intolerabilia eisdem gravamina cumulantes. Sunt et nonnulli, qui procuraciones nunciorum apostolicae sedis aliaque extraordinaria onera exemptis et aliis religiosiis pro maiori parte imponunt, ut se ac presbyteros liberent saeculares, religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minime assumentes. In multis etiam aliis praefati praelati exempta monasteria et ipsorum ecclesias utroque illis iure subiectas monasterium in procuracionibus recipiendis et oneribus insolitis imponendis. Nos igitur, super his volentes de opportuno remedio providere, sacri approbatione concilii duximus statuendum, ut, si episcopi non causa visitationis, sed caritative hospitalitatis ad monasteria venerint supra dicta, victualia gratiose recipiant, quae caritatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsi autem episcopis ad monasteria venientibus supra dicta, et procuraciones ibiclenl recipientibus, sibi debitas de iure communi, consuetudine, privilegio vel iure alio speciali, in domibus ipsorum monasteriorum, extra tamen septa ipsorum exsistentibus, si quae fuerint ad hoc aptae, alioquin intra septa ipsa, non tamen

Ti t. M. (1a p. 11. 5) cuuvener, tnt: jli; CFI'

g'it. 111. Cap. I. 1) hielat: 1) 2) cf. e. 1. de p'a/b. dtt Vltio (3. 1.)

1) (ubt.: eidetn: Codd. con. 4) pcnsiouis: 11c: 5) nnc: 11C G) carum:

1) Mil.: nubla pastione del consuotudino in contrarinm lthabita

valitura: AG'1); hoc sc Editores lltouatlt in tu(o mana srripto iercllissC iu

Am'gilt(ci/ilimlis testador.

Cap. It. 1) add.: in codera: Ah' 2) alterius: ACI' 3) ab: AD

Tit. XIII. Cap. I. 11 commodio: llich.

Cap. 11. 1) eg. equi: AH; eg. coci: D(i 2) satisfaciati: 1/ILF, F a) per-

petuo: G; optimo: 11

intra portara, quam regularem appellant, carniū pro congruentia temporis, si voluerit, (privilegio non obstante quocunque,) cibaria ministrentur. Nec inconueniens reputamus, si fragmenta, quae de mensis ipsorum episcoporum et suorum familiarium colliguntur, per ipsorum episcoporum elemosynarios ibidem pauperibus erogentur. Ab aliis autem gravaminibus expressis superius praelati diligenter abstineant, si Dei et apostolicae sedis indignationem voluerint evitare.

CAP. III.

Dioecesani, quibus hoc constat, illos, qui exigendo a clericis pedagum vel guidagium excommunicati sunt vel interdicti, publicare debent. Ioann. Audr.

Idem in eodeml.

Praesenti constitutione iubemus, ut locorum dioecesani contra eos, qui ab ecclesiis vel personis ecclesiasticis pro earum rebus propriis, quas non negotiandi causa deferunt, aut deferri faciunt vel transmittunt, pedagum vel guiclagia suo vel alieno nomine exigunt vel extorquent in animarum suarum periculum, et eorum, a quibus ea exigunt, praediudicium et gravamen, excommunicationis et interdicti sententias a iure prolatas, postquam de his ipsis constiterit, omnino publicent, vel a suis subditis tamdiu faciant publicas, donec illi sic exacta restituerint, et de transgressione liuiusmodi satisfecerint coinpetenter.

TITULUS XIV.

DE CELEBRATIONE MISSARUM, ET ALIIS DIVINIS OFFICIIS.

CAP. I.

Praelati, ad quos spectat correctio, et, illis negligentibus, superiores ipsorum debent esse solliciti, ut horis debitis in cathedralibus, regularibus et collegiatis ecclesiis alio horae canonicae devoto psallantur, et quod in ecclesiis alijs celebratur convenienter et debite diuinum officium et nacturum, principaliter hoc intendit. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Gravi nimirum turbatione et movemur, quod ex nonnullorum rectorum negligentia, quae, dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consuevit in subditis, plerique ecclesiarum ministri, modestia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo sacrificium laudis, fructum laborum suorum, in puritate conscientiae et animi devotione deberent, horas canonicas dicere seu psallere transcurrentes, syncopando, extranea quidem et plerumque vana, profana et inhonesta intermiscendo colloquia, tarde ad chorum conveniendo, seu ecclesiam ipsam absque rationabili causa ante finem officii exeundo frequenter, aves interdum portando, seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos, ac, quasi nihil praetendentes de clericali militia, in corona, vestibus et tonsura divina etiam celebrare aut eis interesse nimis indevote praesumunt. Nonnulli etiam tam clerici quam laici, praesertim in festorum certorum vigiliis, dum in ecclesiis deberent orationi insistere, non verentur in ipsis earumque coemeteriis choreas facere dissolutas, et interdum canere cantilenas, ac multas insolentias perpetrare, ex quibus ecclesiarum et coemeteriorum violationes, inhonesta, variaque delicta quandoque sequuntur, et ecclesiasticum plerumque perturbatur officium in divina maiestatis offensam et adstantium scandalum populorum. In multis insuper ecclesiis cum vasis, vestimentis et ceteris ornamentis ad divinum cultum necessariis, indecentibus utique, pensatis carum facultatibus, deservitur. Ne igitur transgressiones invalescant huiusmodi, aliisque veniant in exemplum: sacri concilii approbatione hoc fieri prohibentes, sancimus, ut illi, ad quos id pertinet, et in eorum, si utique exempti non sint, negligentiam vel defectum, locorum ordinarii, si vero exempti fuerint aut alias circa hoc in privilegiis, superiores ipsorum, omni negligentia vel incuria penitus relegata, circa reformanda praemissa et eorum singula corrigenda, nec non ut

in cathedralibus, regularibus et collegiatis ecclesiis horis debitis devote psallatur, in aliis vero convenienter et debite celebretur divinum diurnum et nocturnum officium, si Dei et apostolicae sedis indignationem evitare voluerint, sollicitam curent diligentiam adhibere, contradictores per censuram ecclesiasticam, (dummodo ad eos illam exercere pertineat,) aliisque opportunis remediis compescendo, facientes, prout ad eos spectat in his et aliis, quae ad divinum cultum et morum reformationem pertinent, ac ecclesiarum et coemeteriorum respiciunt honestatem, sacrorum statuta canonum, ad quae scienda diligens curent adhibere stultum, irrefragabiliter obsequari.

CAP. II.

Clerici etiam religiosi, domestici et commensales cardinalium vel episcoporum, se possunt in divinis officiis coaptare. 11. d. Ioann. Audr.

Idem in eodeml.

Dignum prorsus et congruum arbitantes, quod clerici tamen religiosi quam alii cardinalium sacrosanctae Romanae ecclesiae ac quorumcunque pontificum gratiam et communionem apostolicae sedis habentium commensales domestici, se possint ipsis in divinis officiis coaptare, ut illud, quod iidem cardinales seu pontifices dicent officium, licite dicere valeant, nec ad dicendum aliquid aliud teneantur, sacri approbatione concilii indulgemus.

TITULUS XV.

DE BAPTISMO ET EIUS EFFECTU.

CAP. UN.

In fontibus ecclesiarum, non in privatis domibus, debet baptisma concedi: duos casus excipit, et transgressores puniri praecipit. Ioann. Audr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Praesenti prohibemus edicto, ne quis de cetero in aulis vel cameris aut aliis privatis domibus, sed duntaxat in ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquos, (nisi regum vel principum, quibus valeat in hoc casu deferri, libenter exstiterint, aut talis necessitas emergerit, propter quam nequeat ad ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi,) audeat baptizare. Qui autem secus praesumpserit, aut suam in hoc praesentiam exhibuerit, taliter per episcopum suum castigetur, quod alii attentare similia non praesumant.

TITULUS XVI.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

CAP. UN.

Restum corporis Christi celebrari debet feria quinta post octavam Pentecostes, et certae iudaeae concilium illud, qui in festo vel iutra octavam Pentecostes officio vel bonis iuterunt. 11. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Si Dominum in sanctis eius laudare iubemur, (lignum profecto, iustum et salutare nobis existit, ut sibi in sui, quo nos quotidie spiritualiter reficit, memoriam corporis laudes festivae venerationis, et gratias referamus. Hac igitur consideratione inducti constitutionem, a honore memoriae Urbani Papa IV. praedecessore illustro super hoc editam de fratrum nostrorum consilio districte praecipimus observari, cuius tenor sequitur in haec verba.

Urbanus episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis et aliis ecclesiarum praelatis etc.

Transiturus de hoc mundo ad Patrem Salvator noster, Domini Iesu Christi, quum tempus suae passionis in-

Cap. III. 1) in eod.: *deest*: AEG 2) extorta: BU
Tit. XIV. 1) et ... off.: *deest*: DO
Cap. I. 1) Idem: A; Vien.: *deest*: E; in... Vien.: *reest*: 1) 2) perturbatione: AB 3) ipsamque: ABCEFC 4) hanc: BG 5) add.: pariter: ADCD
Cap. II. 1) *inscr. deest*: D; in cod.: *deest*: C 2) sacro approbante concilio: ADU

Tit. XV. Cap. un. 1) *inscr. deest*: A 2) praesumpserint: DCC; ... exhibuerint: DC 2) opiscopos 6nos castigentur: B
Tit. XVI. Cap. un. 1) *inscr. deest*: 1; in ... Vieses.: *derst*: (vi) 2) ep.: *deest*: 4C 3) sabstern et ap. benedictionem: AB. Berrn. Lrb. II. dat. est. III. Id. Any. A. III. (1214.) — Pothasf no. 13098. 18909. 4) hoc: *derst*: Codd. coll. — loco loco Jolinn c. cecidit in N (asgne ad e. 3. 15.9.1)

staret, sunlpta cocan in memorianr tñorlis suae instituit
[imantan-1 et magnifican] sui corporis et sanguinis sacramen-
tara, corpus in cibum, et sanguinem in poclturl tribuendo.
N'am, c|uoties hunc panera manducamus et calicua bibimus,
mortem l)omini annuncians; In institutione quidem huius
sacramentis dicit ipse Apostolis 5 : „hoc facite in meam com-
memorationem,“ ut praecipuum et insigne memoriale sui
amoris exinlū, quo nos dilexit, esset nobis hoc praeclsum
et venerabile sacramentuni. Memoriale, inquam, mirabile
ac stupendum, clelectabile, suave, tutissimum, ac super omnia
prtiosum, in quo innovata sunt signa et mirabilia immutata,
in quo habetur omne delectamentum, et omnis saporis
suavitas, ipsaque dulcedo l)omini degustatur, in quo utique
vitae suffra 7 ium consequimur et salutis. Hoc est memoriale
dulcissimū, memoriale sacratissimū, memoriale salvifi-
cunr, in duo gratia redemptionis nostrae recensemus
memoriā; un, in quo a malo retrahimur et in bono conforta-
ma, et ad virtutum et gradarū proficimus incrementa, in
quo profecto proficimus ipsius corporali praesentia Salva-
toris. Alia namque, quorum memoriam agimus, spiritu
menteq; conplectimur, sed non propter hoc realem eorum
praesentiam obtinemus. In hac vera l sacramentali Christi
commemoratione Iesus Christus praesens sub alfa quidem
9c.rm;t, in propria vero substantia est nobiscum. Adscen-
surus cana in coelum dicit l)ostolis et eorum sequacibus 7 :
„Ecce ego vobiscum sum omnibus dichas usque ad con-
sunationem saeculi,“ benigna ipsos promissione con-
fortans, quo(remaneret et esset cura eis ctiam praesentia
corporali. O digna et nunquam intermittenda memoria, in
qua mortem nostram recollimus mortuam, nostrumque in-
ternan], interise, ac lignum vivificū ligno crucis affixum
fractura nobis attulisse salutis! Hacc est commemoratio
gloriosa, quae fidelium animos replet gaudio salutari, et
cura infusione laetitiae devotionis lacrimas subministrat.
Exsultant nimirum nostram memorando liberationem, et
recalcado passionem cloninicam, per quam liberati sumas,
vix lacrimas continemus. In hac itaque sacratissima com-
memoratione adsunt nobis suavitatis gaudium simul et
lacrimae, quia et in ea congaudemus lacrimantes, et
laetitiam lacrimantem. Nam et cor, ingenti perfusum
gauchō, dulces per oculos stillat guttas. O divini amoris
imincnsitas, divinae pietatis superabundantia, divinae
aflluētia largitatis! l)ecleat enim nobis Dominas omnia,
quac s ° subicit sub pedibus nostris, et super" universas
ten-ac crcaturas contulit nobis dominii principatum. Ex
ministris etiam spirituum superiorum nolilitat et sublimat
hominis dignitatem. Administratorii namque sunt omnes
in ministerium, propter eos, qui hereditatem salutis
capiunt lo, destinati. Et guara tam copiosa fuerit erga nos
cuius nmihcencia, voleas adhuc ipse in nobis suam exuber-
antem caritatem praecipua liberalitate nlonstrare, semet
ipsum nobis exhibuit, et transcendens onnaem plenitudinem
largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se
in cibum. O singularis et admiranda liberalitas, ubi donator
venit in donan, et datum est idem penitus cum datore!
t)uam larga et prodiga largitas, duum tribuit quis se ipsum!
l)edit nobis se in pabulum, ut, quia per mortem
homo corrucrat, et per cibum ipse relevaretur ad vitam.
Cecidit homo per cibum ligni mortiferum, relevatus est
homo per cibua ligni vitalis. In illo pendit esca mortis;
in isto pendit vitae alinlctum. Illius esca meruit laesio-
nem; istius gustas intulit sanitatem. Gustas sauciavit,
et gustas sanavit. Vide, quia, ande vainas est ortum, prodiit
et medela, et, nade mors subiit, exinde vita evenit. De illo
siquidem gusta ciicitu r 11 : „Ouaunque die comederis, morte
raoricris;“ de isto yero legitur „si quis comederit ex hoc
pane, vivet in aeternum.“ l)ic est cibis, qui plene reficit,
vere nutrit summeque impinguat, non corpus, sed cor, non
cantera, sed animara, non ventrem, sed mentem. l)omini
ergo, qui spirituali alimonia indigebat, Salvator ipse miscri-
cors de nobiliori et potentiori huius mundi alimento pro
animae refectione pia dispositione providit. Decens quoque
liberalitas cxstitit, et conveniens rs operatio pietatis, ut
verbaun Dei aeternum, quod rationabilis creaturae cibus est

et refectio, factum caro, se rationabili ¹¹ creaturae carni el
corpori homini videlicet, in edulium largiretur. l'anem
enim an elorum manducavit horno, et ideo Salvator aitib:
„Caro nra vere est cibus.“ Hic panis sumitur, sed vere
l)on consumitur, manducatur, sed non transmutatur, quia in
edentem minime transformatur, sed, si ¹⁶ digne recipitur,
sibi recipiens conformatur. O excellentissimum sacramen-
tum! O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum,
praecipuis inagnificandum laudibus, dignis praeconiis ex-
altandum, cunctis honorandum stucilis, devotis prosequen-
clm obsequiis et sinceris mentibus retinendum! O memo-
riale nobilissimum intimis commendandum praecordiis,
firmiter animo alligandum, diligenter ¹⁷ reservandum in
cordis utero et meditatione, ac celebratione sedula recen-
sendum! Huius memorialis continuam debemus celebrare
memoriam, ut illius, cujas ipsum fore memoriale cognosci-
mus ty, semper memores existamus, quia, cojos clonum vel
munas frequentius adspicitur, huius memoria strictius ¹⁹
retinetur. Licet igitur hoc memoriale sacramentum in quoti-
dianis missarum solenniis frequentetur: conveniens tomen
arbitramur et dignum, ut de ipso semel saltem in anno ad
confundendam specialiter haereticorum perfidiam et in-
saniam memoria solennior et celebrior habeatur. In die
namque coenae Domini, quo die ipse" Christus hoc instituit
sacramentum, universalis ecclesia pro poenitentium recon-
ciliatione, sacri confectione chrismatis, adimplentione man-
dati, circa lotionem pedum et aliis phu-imum occupata, plene
vacare non potest celebrationi huius maximi sacramenti.
Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum veneramus,
ipsa observat ecclesia, ut, (quamvis in letaniis et missis ²¹
ac aliis etiam ipsorum memoriam saepius renovemus,) nihilo-
minus lamen ipsorum natalitia certis diebus per annum
solennius recolat", festa propter hoc eisdem diebus spe-
cialia celebrando. Et quia in his festis circa solennitatis
debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupa-
tionem, aut alias ex humana fragilitate omittitur: statuit ipsa
mater ecclesia certam diem, in qua generaliter omnium san-
ctorum commemoratio fieret, ut in hac ipsorum celebratione
communi quicquid f.n propriis ipsorum festivitatibus omis-
sum existeret solveretur. Potissime igitur exsequendum est
erga hoc vivificum sacramentum corporis et sanguinis Iestl
Christi, qui est sanctorum omnium gloria et corona, ut festi-
vitate ac celebritate praefulgeat speciali, quatenus in eo
quod in aliis missarum officiis circa solennitatem est forsitan
praetermissum devota diligentia suppleatur, et fideles, festi-
vitate ipsa instante, Ultra se praeterita memorantes, id, quod
in ipsis missarum solearais, saecularibus forsitan agendis im-
pliciti, aut alias ex negligentia vel fragilitate humana minas
plene gesserunt, tunc attente in humilitate spiritus et animi
puritate restaurent. Intelleximus antea olim, dum in minori
essemus officio constituti, quod fuerat quibusdam catholicis
divinitus revelatum, festum huiusmodi generaliter in ecclesia
celebrandum. Nos itaque ad corroborationem et exaltatio-
nem catholicae fidei, digne ac rationabiliter duximus statuen-
dum, ut de tanto sacramento praeter quotidianam memo-
riam, quam de ipso facit ecclesia, solennior el specialior
annuatim memoria celebretur, certum ad hoc designantes et
describentes diem, videlicet feriara quintara proximam post
octavam Pentecostes ²³, ut in ²¹ ipsa quinta feria devotae
turbae frdeliul propter hoc ad ecclesias ²⁵ affectuose con-
currant, et tam clerici quam populi gaudentes in cantica
lauculul surgant. 'func enim omnium^ corda et vota, ora et
labia hymnos persolvant laetitiae salutaris. Tunc psallat
fides, spes tripudlet, exsultet caritas, devotio plaudat, iubilet
chorus, puntas iucuncletur. Tuno sentiuli alacri animo
pronaque voluntate conveniant, sua studia laudabiliter ex-
sequendo, tanti festi solennia celebrantes. Et atinarla ad
Christi servitium sic eius fideles ardor inflammet, ut per
hace ²¹ et alia proficientibus ipsis meritorum cumulis apud
cum, qui sese" dedit pro eis in pretium, tribuitque se ipsis
in pabulum, tanclem post huius vitae decursum eis se in
praemium largiatur. lcleoque universitatem vestram mone-
mus et hortamur in Domino, et per apostolica scripta in
virtute sanctae obedientiae districte praecipiendo manda-
mas, in remissionem ²⁸ peccaminum iniungentes, quatenus

¹ l'it. XVI. Cap. un. 5.14, e. XXII, 19. (:) ergo: A; igitur: O 7 l)l(tol.
XXVIII, :o. S) quia subicit onuiia: l)71C1"U;R P) iusuper: AD lo) en-
pittad: A11 11) R < r. l)l, 17. 121 iut. VI, 52. 13) non ittemcomitens: Al;
11) rationali: IIL'G 1J) l)on. VI, S l. 1G) si: dr,r,5 l: l)l, 17) et dil.: l)C

15) cognovimts: 7IDS 19) districtius: ARCO 20) Iesus: D 21) in
miss.: d71013+1 22) recula: A B C 23) add.: proximo seautem: tDCD
3,1) in: d<cs: Je 25) ecclesiam: <1C 26) Loe: BE 27) oe: DCIIIIF
28) ad: yoLis: l)CII

tam excelsum et tantum gloriosum festum praedicta quinta feria singulis annis devote ac solenniter celebretis, et faciatis studiose per universas ecclesias civitatum vestrarum et dioecesium celebrari, subditos vestros in dominica, dictam quintana feriam proxime 29 praecedente, salutaribus monitis sollicite per vos et per alios exhortantes, ut per veram et puram confessionem, eleemosynarum largitionem, attentas et sedulas orationes, et alia devotionis et pietatis opera taliter se studeant praeparare, quod huius pretiosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum suscipere reverenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim, Christi fideles ad colendum tantum festum et celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui matutinali officio festi eiusdem in ecclesia, in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum, qui yero missae, totidem, qui autem in primis ipsius festi vespers interfuerint, similiter centum, qui yero in secundis, totidem, illis vero, qui primae, tertiae et 50 sextae, nonae 31 ac completorii officii interfuerint, pro qualibet horarum ipsarum quadraginta, illis autem, qui per octavas illius festi matutinalibus, vespertinis, missae ac praedictarum horarum officiis interfuerint, centum dies singulis octavarum ipsarum diebus, de omnipotentis Dei misericordia, ac 3^a beatorum Apostolorum 33 eius 34 Petri et Pauli auctoritate confisi, de iniunctis sibi poenitentibus relaxamus.

Tit. XVI. Cap. un. 29) proximo: CE; decst: B 30) e.to decst: ABC 31) et nonae: ABCD 32) et: ABCF 33) Ap.: decst: AL' 34) eius: decst: .ICF

Tit. XVII. Cap. un. 1) Hae Clementis decret. dat. Lngd. hdl. Febr. A. 1306. ezstat (cf. Ral'nald ad a. cit. so. 1.) in Cod. Regina. 1771. et Cassel. als. it.r. 13.; — in c. Visan.: decst: E 2) Pastorales cura sollicitudinis super cunctas Christiani populi nationes vigilare remediis subiectionum, eorum-

dem periculis obviare et scandala remove compellit. Sane quoniam ex felicis recordationis Bonifacii Papae VIII. praedecessoris etc.: Codd. Illeg. Caes.; c. 3. le. t. in Vltio (3, 24.) 3) et: decst: Codd. Reg. Caes. 4) ac (et: 11) omnia et singula contenta in iis: AD 5) ob: decst: coa. Rey.; quod ob: Cod. Caes. 6) oas: decst: Cod. Reg. 7) seu: Cod. Cass. 3) super: ib. 9) ac: ABE; aut: F 10) generalibus: II Cod. Caso. 11) quae: decst: Cod. Reg.

FINIS LIBRI TBRTII.

LIBER QUARTUS.

TITULUS UNICUS.

DE CONSANGUINITATE ET AFFINITATE.

CAP. UN.

Scienter contrahens matrimoniarum in grada consanguinitatis vel affinitatis prohibito vel qual moniali, excommunicatus est ipso iure, et publicari debet et vitari. Idem profeseo et professa, vel constituto in sacris. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Eos, qui, divino timore postposito, in suarum periculum animarum scienter in gradibus consanguinitatis et 2^a affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus

contrahere matrimonialiter non verentur, nec non religiosos et moniales ac clericos in sacris ordinibus constitutos, matrimonia contrahentes, refrenare metu poenae ah huiusmodi 3 temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiae ipso facto 4 decernimus subiacere, praecipientes ecclesiarum praelatis, ut illos, quos eis constitit taliter contraxisse, excommunicatos publice tamdiu nuncient, seu a suis subditis faciant nunciarl, donec, suum humiliter recognoscentes errorem, separentur abinvicem et 5^a absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per praedicta quoque iuribus, quae sic contrahentibus alias poenas imponunt, in nullo volumus derogari.

Lib. IV. Tit. un. Cap. un. 1) Idem in eodem: A 2) vel: Codd. coll. 3) add.: eorum: BF 4) decrevimus: AE 5) add.: tam ipsi quam celebrantee praedicti: ACD; — Seo Editores Romas! se a „vetusto codice manu scripto“ inueaisse in margine indicant.

FINIS LIBRI QUARTI.

LIBER QUINTUS.

TITULUS I.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR PRO LICENTIA DOCENDI.

CAP. I.

In studiis Romanae curiae, Parisiensi, Oxoniensi, Bononiensi et Salamantino, debent esse magistri catholici, acholas regentes in linguis Hebraica, Arabia: et Chaldaea, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuatur, per quos hic debeat de stipendiis et sumptibus provideri.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Inter sollicitudines nostris humeris incumbentes perpeti cura revolvimus, ut errantes in viam veritatis inducere, ipsosque lucrificare Deo sua nobis cooperante gratia valeamus, hoc est, quod profecto desideranter exquirimus, ad id nostrae mentis sedulo destinamus affectum, ac circa illud diligenti studio et studiosa diligentia vigilamus. Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrum desiderium assequendum divinarum eloquiorum sit expositio congrua, ipsorumque fidelis praedicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin et haec promi noscantur inaniter vacuaeque redire, si auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideoque illius, cuius vicem in terris, licet immeriti, gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per universum mundum ad evangelizandum Apostolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus utuntur infideles praecipue, abundare sanctam affectamus ecclesiam, qui infideles ipsos sciant et valeant sacris institutis instruere. Christicolarumque collegio per doctrinam Christianae fidei ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. Ut igitur peritia linguarum huiusmodi possit habilitate per instructionis efficaciam obtineri: hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus, ubicunque Romanam curiam residere contigerit, nec non in Parisiensi et Oxoniensi, Bononiensi et Salamantino studiis providimus erigendas, statuentes, ut in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici, sufficientem habentes hebraicae, arabicae et chaldaicae linguarum notitiam, duo videlicet unusquisque linguae periti, qui scholas regant inibi, et libros de linguis ipsis in latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicito doceant, earumque peritiam studiosa in illos instructione transfundant, ut instructi et edocti sufficienter in linguis huiusmodi fructum speratum possint Deo auctore producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus per sedem apostolicam, in studiis per Parisiensem per regem Franciae, in Oxoniensi Angliae, in Scotiae, Hiberniae ac Walliae, in Bononiensi per Italiam, in Salamantino per Hispaniae praefatos, monasteria, capitula, conventus, collegia exempta et non exempta, et ecclesiarum rectores in stipendiis competentibus et sumptibus volumus provideri, collationibus onere singulis iuxta facultatum exigentiam imponendo, privilegiis et exemptionibus quibuscunque contrarii nequaquam obstantibus, quibus tamen nolumus quoad alia praedictum generari.

CAP. H.

Is, ad quem spectat magisterium vel doctoratum tribuere, prius a doctoribus recipiat iuramentum, quod in sollemnitate sua non expendet ultra summam trium millium Turonensium argenteorum. (Quod si non fecerit, etiamsi sit episcopus, per sex menses a collatione magisterii est suspensus. H. d. Ioann. Andr.)

Idem.

Quum sit nimis absurdum, ut quis cum vanitate et im-

peritia ad honorem adscendat peritiae literarum: non sine turbatione miramur, illum apud scholasticos invaluisse abusum, quod plerique eorum, qui in quavis scientia ad doctoratum vel magisterii assumuntur honorem, quum sua solenniter principia faciunt, aut sui recipiunt insignia doctoratus, circa cibos, vestes et alia sic in expensis excedunt, quod et ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui plerumque remaneant et gravati, et ceteri, qui vel nolunt vel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequenter a receptione honoris huiusmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno super his remedio providere, illis, ad quos ubilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districte praecipimus, ut quoscunque, ab eis de cetero dictum recipientes honorem, iuramento prius adstringant, ne ultra tria millia Turonensium argenteorum in solennitate circa huiusmodi doctoratum aut magisterium quomodolibet adhibenda expendant, ipsosque nihilominus, nisi forsantabilis conditionis exstiterint, ut infra summam praedictam huiusmodi moderentur expensae, efficaciter exhortantes, ac si hoc illorum congruere statui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quod certos, infra summam praefatam taxandos ab ipsis, expensarum terminos non excedant. Si quis autem, pontificali etiam dignitate praefulgens, non recepto prius iuramento praefato honorem cuique tribuerit supra dictum: a collatione magisterii seu doctoratus cuiuslibet per sex menses sequentes eo ipso noverit se suspensum.

TITULUS II.

DE IUDALIS ET SARRACENIS.

CAP. UN.

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab invocatione publica nominis Machometi, et a peregrinatione, quam facere solent ad sepulcrum ipsius. H. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Cedit quidem in offensam divini nominis et opprobrium fidei Christianae, quod in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum eorum, interdum vero permixtim cum Christianis habitant Sarraceni, sacerdotes eorum, Zabazala vulgariter nuncupati, in templis seu mesquitis suis, ad quae iidem Sarraceni conveniunt, ut ibidem adorent perfidum Machometum, diebus singulis certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen, Christianis et Sarracenis audientibus, alta voce invocant et extollunt, ac ibidem verba quaedam in illius honorem publice profitentur; ad locum insuper, ubi olim quidam sepultus exstitit Sarracenus, quem ut sanctum Sarraceni alii venerantur et colunt, magna Sarracenorum earundem partium et etiam aliarum confluit publice multitudo, ex quibus nostrae fidei non modicum detrahitur, et grave in cordibus fidelium scandalum generatur. Quum autem haec divinae maiestatis displicentia non sint ullatenus toleranda: sacro approbante concilio, ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus, universis et singulis principibus catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morantur et fiunt praedicta, sub obtestatione divini iudicii obnoxii iniungentes, quatenus ipsi, tanquam veri catholici et Christianae fidei seduli zelatores, opprobrium, quod tam ipsis quam ceteris Christicolis per praemissa ingeritur, debita consideratione pensantes, ipsum, (ut proinde aeternae beatitudinis praemium assequantur,) de terris suis omnino auferant, et a suis subditis auferri procurent, inhibendo expresse, ne praefata invocatio seu professio nominis ipsius

Cap. H. 1) et vest.: EH 2) huiusmodi dict.: DCD 3) praedictam: BE 4) cuiquam: Codd. coll.

Tit. II. Cap. un. 1) Idem in eodem: A 2) quibusdam: BE 3) ibi: ABCIH; deest: EH 4) hoc: A; deest: D 5) haec div. maiestati: BCDEFI 6) obnoxii: Codd. coll.

Lib. V. Tit. I. 1) et...doc.: deest: ADEF; m.Lr.: deest: E

Cap. I. 1) Idem: A 2) sedulos affectus: AD 3) ac: A CD 4) continget: Codd. coll. 5) et: deest: ib. 6) Exoniensi: BCDF 7) add.: graecae: ACD, gttod Edit. Roes. se in retetst. cod. iureidisse testuntur. 8) regentibus: Codd. coll. 9) Exon.: CDF 10) per Augliae: BCDEFH 11) et: deest: ABC

sacrilegi Machometi publice, aut peregrinatio praelibata ab aliquo in eorum existente dominio audeat attentari de cetero vel quomodolibet sustineri. Hi vero, qui secus praesumpserint, taliter ob divinam reverentiam castigentur ab ipsis, quod alii, eorum exemplo perterriti, a praesumptione simili arceantur.

TITULUS III. DE HAERETICIS.

C A P. I.

Praemittit constitutionis causam. Ioann. Andr. — §. 1. Ponit constitutionem de officio inquisitionis, exercendo per dioecanos et inquisitores, primo poneos quinque, quae potest alter sine altero, secundo, tria, quae non potest, et decretum apponit, subnitiens, quomodo impeditus vel interesse nolens committit alii vel consentit. Ioann. Andr. — §. 2. 1. rovidet circa muros vel carceres haereticorum, ipsorum claves, custodes, et custodum ministros. Ioann. Andr. — §. 3. Ponit im:2mentum custodum, tministrorum suorum, et notariorum et ahorma officialium. Ioann. Andr. — §. 4. Punit episcopos, inquisitores et eorum substitutos, qui faciundo vel omittendo delinquant in officio. H. d. — §. 5. Confirmat antiqua inra, Itiue conetitutioni non obvia. Ioamt. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Multorum querela sedis apostolicae pulsavit auditum, quod nonnulli inquisitores, per sedem eandem contra pravitatem haereticam deputati, metas sibi traditas excedentes sic interdum extendunt² suae potestatis officium, ut, quod in augmentum fidei per circumspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est provisum, dum sub pietatis specie gravantur innoxii, cedat in fidelium detrimentum. j. i. l'ropter quod ad Dei gloriara et augmentum eiusdem fidei, ut negotium inquisitionis huiusmodi eo prosperetur felicius, quo deinceps eiusdem labis indago solennius, diligentius et cautius peragetur, ipsum tam per dioecanos episcopos, quatn per inquisitores a sede apostolica deputatos, (omni carnali amore, odio vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis decernimus³ exerceri, sic, quod quilibet de praedictis sine alio citare possit, et arrestare sive capere, ac tutae custodiae mancipare, ponendo etiam in compedibus vel manicis ferreis, si ei visum fuerit faciendum, super quo ipsius conscientiam oneramus, nec non inquirere contra ellos, de quibus pro huiusmodi negotio secundum Deum et iustitiam viderit expedire. Duro tamen tradere carceri sive arcto, qui magis ad poenam guaira ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo⁴ dioecetano aut eius officiali⁵, vel⁶ episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui ad invicem copiam habere valeant, intra⁷ octo dicrum spatium, postquam se invicem requisierint, non valebit, et, si secus praesumptum fuerit, nullum sit et irritum ipso iure. Verum si episcopus vel eius⁸ capituli sede vacante delegatus cum inquisitore, aut⁹ inquisitor cum altero eorundem propter praemissa nequeat aut nolit personaliter convenire: possit episcopus, vel eius seu capituli sede vacante delegatus inquisitori, et inquisitor episcopo vel eius delegato, seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus, super illis committere le vices suas, vel suum significare per literas consilium et consensum. j. 2. Sane, quia circa custodian¹ carcerum haereticorum, qui muri in quibusdam partibus vulgariter nuncupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: nos, volentes super hoc providere, statuimus, ut quilibet talis carcer vel murus, quem de cetero episcopo et inquisitori praedictis volumus fore communem, duos custodes habeat¹¹ principales, discretos¹², industrios et fideles, unum, quem volet episcopus et providebit eidem, alium¹³, de quo voluerit inquisitor, cui etiam providebit, et quilibet praedictorum custodum sub se alium bonum et tidum poterit habere ministrum. In quolibet etiam conclavi eiusdem carceris sive muri erunt duae claves diversae, quarum unam¹⁴ UNOS, aliam¹⁵ n * alius tenebit praedictorum custodum, et eam cum officio nlinistrandi, quae incarcerationis fuerint ministranda, suo poterit committere vel subdelegare ministro. §. 3. Porro coram episcopo vel capitulo sede vacante et inquisitore praedictis vel substitutis ab eis custo-

des supra dicti, antequam suum officium exsequantur, iurabunt ad sancta Dei evangelia corporaliter a se tacta, quod in custodia immuratorum et aliorum, pro crimine supra dicto in sua custodia positorum et ponendorum, omnem diligentiam et sollicitudinem, quam poterunt, fideliter adhibebunt. Et quod alicui incarcerationi nihil unus in secreto loquatur¹⁶, quin hoc audiat alter custos. Et quod provisionem, guarā incarcerationi recipiunt ex ordinatione communi, et illud, quod a parentibus et amicis vel aliis personis fidelibus offeretur eisdem, (nisi episcopi et inquisitoris vel suorum commissariorum ordinatio refragetur,) ipsis fideliter et absque diminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramentum et coram eisdem personis ministri custodum, priusquam suum exerceant officium, exhibebunt¹⁷. Et quia saepe contingit episcopos proprios habere carceres, sibi et dictis inquisitoribus non conunnes: volumus et districte praecipimus, ut custodes ad incarcerationum pro dicto crimine custodiara per episcopos vel sede vacante per capitulum deputant¹⁸, et eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis praestent simile iuramentum. Notarii quoque inquisitionis coram episcopo et inquisitore vel substitutis ab eis iurabunt, suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis personis, necessariis ad praecitatum officium exsequendum. j. 4. Verum quia nimis est grave, ad exterminationem pravitatis praedictae non agere, quod ipsius contagiosa enormitas agendum requirit, grave est quoque et darnnatione dignissimum malitiose insontibus eandem imponere pravitatem: episcopo et inquisitori praedictis¹⁹ ac aliis, ad dicti executionem officii substituendis ab eis, in virtute sanctae obedientiae et sub interminatione maledictionis aeternae praecipimus, ut sic discrete²⁰ et prompte contra suspectos vel diffamatos de huiusmodi pravitate procedant, (quod malitiose aut fraudulenter tantam labem, seu quod ipsos in executione officii inquisitoras impediatur, falso alicui non imponent. Quodsi odii, gratiae vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu contra iustitiam et conscientiam suam omiserint contra quemquam procedere, ubi fuerit procedendum super huiusmodi pravitate, aut obtentu eodem, pravitatem ipsam vel impedimentum officii sui alicui imponendo, euln super hoc praesumpserint quoquo modo vexare: praeter alias poenas, pro qualitate culpa imponendas eisdem, episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alii vero excommunicationis sententias=²¹ eo ipso incurrant. A gua quicquid excommunicationis sententia, qui, eandem²² iuraverint²³, nisi per Romanum Pontificem nequeant, praeterquam in mortis articulo, et tunc satisfactione praemissa absolutionis beneficium obtinere, nullo in hac parte privilegio sufragante.

5. Alia sane, quae circa praemissum inquisitionis officium a nostris sunt praeelecessoribus instituta, quatenus praesenti decreto non obviara, sacri approbatione concilii roborata in sua volumus firmitate manere.

C A P. II.

Primo ponos constitutionis causam, l' eterninat actatem inqur>itornut. Secundo ptnit inquisitores, qui praetextu officii pecuni>uu idicitis modis extorpen, vel ob ddirtnw ebericorut ecclesiarum bona coulicieit. Tertio praecipit noGtrus, officialibus et sociis, ut boe. l'acicutis ropchrwl>utt e6 snporioribus dcunuciet, si probare possunt. tuarto prohibet inquisitoribus :ibu5nlu aruturum, et circa 11111autiacCm vol qualitateut officialiuni. II. d. Ioann..^ndr.

Idem in eodem.

Nolentes splendorem solitum negotii fidei per actos indiscretos et improbos quorumvis inquisitorum haereticae pravitatis quasi tenebrosi fumi caligine obfuscari, hoc sacro concilio approbante statuimus, nullis extunc²⁴, nisi qui quardagesimum aetatis annum attigerint²⁵, officium inqurstruonis praedictae committi inquisitoribus, et tanl ipsorum quam episcoporum seu capitulorum sede vacante super hoc deputatis conlmmissariis quibuscunque districtius iniungentes²⁶, ne praetextu officii inquisitionis quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant, nec scienter attentent ecclesiarum bona ob clericorum delictum praedicti occasione officii fisco etiam²⁷ ecclesiae applicare. Quodsi secus in bis vel eorunl altero fecerint: excommunicationis sententiae eos²⁸ subiacere decernimus²⁹ ipso facto, a qua non possint

¹ tit. III. Cap. I. 1) O+wr, rhusl: A 2) exccidunt: PD 3) deerevimus: AB 4) ep.: de, 81: CUKF 5) aut ei. uff.: dcast: lt; off.: rrrs: AD Gj edil.: vicario: PC 7) infra: IICUHF a) officialis: F; rdd.: seu: l' r, d. r, ll. ii) et: A B 10) arld.: liccat: /tan 11) babeant: RU 19) discr. ct: ARIY 13) ot aliuui: PC 11) et al.: Codd. colf. 15) lognitnr: 110;

loquatur: E 1G) vel: BU 17) adhibebunt: 41ICF 18) praefatis: Al/h'1' 1:7, distriete: 11C 20) sententiam: 11t' 21) iuctrrmr: l'f Cap. II. 1) in c11d.: rlr r.d.: :ICU11 2) ex nm: BUEY 3) attigior: iIDF d' iuhibentes 5011 iniungentu.: RU 5) et: l'liUh' G) ipsos: 111C 7) deerevimus: .IIIC

absolvi, praeterquam in mortis articulo, donec illis, a quibus extorserint, plene satisfecerint de pecunia sic extorta, nullis privilegiis, pactis aut remissionibus super hoc valituris. Notarii vero et officiales dicti officii, nec non fratres et socii inquisitorum et commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios secrete noverint talia commisisse, si indignationem Dei et apostolicae sedis vitare voluerint et offensam, ipsos graviter arguere et corrigere studeant in secreto. Quodsi taliter ea sciverint, ut ea probare valeant, si sit opus; haec 9 praelatis inquisitorum et commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nunciare sollicito debeant, qui eundem praelati inquisitores et commissarios praedictos reos inde repertos ab officiis amovere, et amotos alias punire debite seu corrigere teneantur. Praelatis autem inquisitorum id negligentibus agere, praemissa omnia nunciari per praedictos locorum ordinarios volumus, quibus, ut ea in apostolicae sedis notitiam perferant 10, in virtute sanctae obedientiae stricte praecipimus et mandamus. Porro inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, ut nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, nec officiales nisi sibi necessarios habeant tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exsequenda.

CAP. III.

Damnat sectam Beguardorum et Beguinarum Alemanniae, et octo ipsius errores, excitans dioecesanorum et inquisitorum officium contra illos. H. d. Ioann. Andr.

Idem in eodeni 1.

Ad nostrum, qui desideranter in votis gerimus, ut fides catholica nostris prosperetur temporibus, et pravitas haeretica de finibus fidelium exstirpetur, non sine displicentia grandi pervenit auditum, quod secta quaedam abominabilis quorundam hominum malignorum, qui Beguardi^{1*}, et quarundam infidelium mulierum, quae Beguinae vulgariter appellantur, in regno Alemanniae procurante satore malorum operum, damnabiliter insurrexit, tenens et asserens doctrina sua sacrilega et perversa inferius designatos errores. Primo videlicet, quod homo in vita praesenti tantum et talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur³ penitus impeccabilis, et amplius in gratia proficere non valebit. Nam, ut dicunt, si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri. Secundo, quod ieiunare non oportet hominem, nec⁴ orare, postquam graclum perfectionis huiusmodi fuera assecutus, quia tunc sensualitas est ita perfecte spiritui et rationi subiecta, quod horno potest libere corpori concedere quicquid placet. Tertio, quod illi, qui sunt in praedicto gradu perfectionis et spiritu libertatis, non sunt humanae subiecti⁵ obedientiae, nec ad aliqua praecepta ecclesiae obligantur, quia, ut asserunt, ubi spiritus Domini, ibi libertas. Quarto, quod horno potest ita finale beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in praesenti assequi, sicut caro in vita obtinebit beata. Quinto, quod quaelibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine gloriae, ipsam elevante ad Deum videndum, et eo beate fruendum. Sexto, quod se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, et perfecta anima licentiat a se virtutes. Septimo, quod mulieris osculum, (quum ad hoc natura non inclinet,) est mortale peccatum, actus autem carnalis, quum ad hoc natura inclinet, peccatum non est, maxime quum tentatur exercens. Octavo, quod in elevatione corporis Iesu Christi non debent assurgere, nec eidem reverentiam exhibere, asserentes, quod esset imperfectionis eisdem, si a puritate et altitudine suae contemplationis tantum descenderent, quod circa ministerium seo sacramentum eucharistiae, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitare. Nonnulla etiam alia sub simulata quaclam sanctitatis specie dicunt, faciunt et committunt, quae oculos divinae maiestatis offendunt, et grave in se continent periculum animarum. Quum autem ex debito commissi nobis officii huiusmodi sectam detestabilem et praemissos ipsius execrandos errores, ne propagentur ulterius, et per eos corcla fidelium damnabiliter corrumpantur, exstirpare ab ecclesia catholica necessario habeamus:

nos sacro approbante concilio sectam ipsam cum praemissis erroribus damnamus et reprobamus omnino, inhibentes districtius, ne quis ipsos de cetero teneat, approbet¹ ver' defendat. Eos autem, qui secus egerint, animadversione canonica decernimus⁵ puniendos. Porro dioecesani et illarum partium inquisitores haereticae pravitatis, in quibus Beguardi 9 et Beguinae huiusmodi commorantur, suum officium circa eos diligenter exercent, inquirentes de vita et conversatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei et ecclesiae sacramentis. In illos vero, quos culpabiles repperint, nisi abiuratis sponte praedicti erroribus poenituerint, et satisfactionem exhibuerint competentem, debitam exercent ultionem.

TITULUS IV.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO VEL CASUALI.

CAP. UN.

Furiosus, infans vol dormiens hominem mutilans vel occidens non efficitur irregularis, nec etiam ille, qui, aliter mortem vitare nequens, suum inyasorem occidit vel mutilat. II. d.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Si furiosus, aut infans seu dormiens hominem mutilet vel occidat: nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui, mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem.

TITULUS V.

DE USURIS.

CAP. UN.

Officiales communitatum, facientes, distantes vol scribentes statuta super usuris solvendis, non repetendis, vol non restitendis, vel iudicantes secundum illa, vel non detentes illa, si possunt, infra tres menses de libris communitatum, vol illa servantes, excommunicati sunt. Ioann. Andr. — 5. 1. Foeveratores in causis usurarum edere coguntur libros rationum suarum, Ioann. Andr. — S. 2. Pertinaciter asserens, exercere usuras non esse peccatum, haeticus est. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Ex gravi ad nos insinuatione pervenit, quod quorundam communitates locorum in offensam Dei et proximi, ac contra iura divina pariter et humana usurariam approbantes quodammodo pravitatem, per statuta sua iuramento quandoque firmata¹ usuras exigi et solvi nedum concedunt, sed ad solvendas³ eas⁴ debitoribus scienter compellunt, ac iuxta ipsorum continentiam statutorum gravia imponendo, plerumque usuras repetentibus onera, aliisque⁵ utendo super his diversis coloribus et fraudibus exquisitis, repetitionem impeclunt earundem. Nos igitur, perniciosus his ausibus obviare volentes, sacro approbante concilio statuimus, ut, quicumque communitatum ipsarum potestates, capitanei, rectores, consules, ilid.ices, consiliarii aut alii quivis officiales statuta huiusmodi de cetero facere, scribere vel dictare, aut quod solvantur usurae, vel¹ quod solutae, quum repetuntur⁷, non restituantur plene ac³ libere, scienter indicare praesumpserint, sententiam excommunicationis incurrant, eandem etiam sententiam incursum, nisi statuta huiusmodi 9 haecenus edita de libris communitatum ipsarum, (si super hoc potestatem habuerint,) infra tres menses deleverint^w, aut si ipsa statuta sive consuetudines, effectum eorum habentes, quoquo modo praesumpserint observare. §. r. Ceterum, quia foeneratores sic ut plurimum contractus usurarios occulte ineunt et dolose, quod vix convinci possunt de usuraria pravitate: ad exhibendum, quum de usuris agetur, suarum codices rationum censura ipsos clecernimus¹¹ ecclesiastica compellendos. §. 2. Sane, si quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare praesumat, exercere usuras non esse peccatum: decernimus, eum velut haeticum puniendum, locorum nihilominus orclnariis et haeticiae pravitatis inquisitoribus districtius iniungentes, ut contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos invenerint aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de haeresi procedere non omittant.

Tit. III. Cap. II. S) praedictos: AC 9) boc: ARCE 10) perforant: D; proferant: 0

Cap. III. 1) in sed.: dccc: ACDL711 2) Pegardi: 01111111; Becharidi: A redditur: iD 4) vel: Codd. coll. 5) subiectae: 10 0) et app.: ib. 7) et: 1;7.; son: 0 S) dacevinms: A H 9) c7, supra 1201. 2.

iTit. IV. Cap. un. 1) et: Alt%

Tit. V. Cap. un. 1) iuscr. decst: A: in ... Vien.: deest: D 2) confirmata: 1;r affirmata: L' 3) solvendum: A11(JDIdFC1 4-) easdmn: Codd. cal. 9) aliasque: Dr1 G) aut: ib. 7) repetetur: .111CDEF; repetatur: ü S) et: iCl1 9) add.: sive consuetudines: 11 10) non del.: 710' 111 delevimus: Ali1*

TITULUS VI. DE EXCESSIBUS PRAELATORUM.

CAP. UN.

Providerat Gregorius IX. contra XXVII. gravamina, quae praelati religiosos infirebant, eod. tit. c. Nimis 1. et 2. Roe yero concilium providot contra XXX., a quibus praelatos cessare praecipit, et per suos subditos cessare facere, iubens ipsorum privilegia et iura servari. II. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Frequens et assidua nos quorundam religiosorum querela circumstrepit, quod plerique episcopi, et eorum superiores, ac ceteri ecclesiarum praelati ipsorum religiosorum quietem iniuste in subsequentibus multipliciter inquietant. Quidam enim exemptos capiunt et incarcerationem in casibus non concessis a iure. Quidam per gravium interminationem poenarum impediunt, ne debentes exemptis decimas seu redditus illos solvant eisdem, neve aliqui missas eorum audiant. Molentes in molendinis, et coquentes in furnis eorum, servientes quoque et vasallos et 2* domesticos eorundem, vel alios qualitercunque contrahentes et participantes cum ipsis suspendunt, interdiciunt et excommunicant absque causa rationabili pro libito voluntatis, bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes. Eta appellationibus, quas praedicti 4* exempti ob praedicta vel alia gravamina rationabiliter interponunt quandoque, minime deferentes, appellantes occasione appellationum huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt et carceri mancipant. Quidam praeterea capellanos in ecclesiis, pleno iure spectantibus ad eosdem, licet nulla causa subsit legitima, celebrare non sinunt, nec ministrare parochianis ecclesiastica sacramenta. Nonnulli etiam indebite abbates, monachos et conversos exemptos 5, nec non et clericos ipsis pleno iure subiectos, si eis non pareant in his etiam, in quibus non tenentur eisdem, inconsulta facilitate suspendunt, excommunicant, capiunt et incarcerationem, ac loca et ecclesias interdiciunt ipsorum. In exigendo insuper ab ipsis exemptis ipsorumque subditis subsidia caritatis excedunt nimium contra eos. Et insolitas ac indebitas ipsis contra iura exactiones imponunt. Novos census et indebita onera parochialibus imponunt ecclesiis, in quibus exempti ius obtinent patronatus. Processus iuste factos, seu sententias iuste latae a delegatis sedis apostolicae vel a conservatoribus pro exemptis publican seu executioni mandant a suis subditis non permittunt. Tabellionibus publicis inhibent, ne instrumentaificent, et iudicibus, ne iustitiam faciant, ac iurisperitis, ne consilium vel auxilium praebeant in causis seu negotiis eorundem. Praesentatos per exemptos ad ordines vel beneficia, quorum praesentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, nisi praesentantes ponant 6 obedientiam in salutatione literarum, quas pro huiusmodi praesentatione transmittunt. Ecclesiis quoque vacantibus, in quibus monasteria ius obtinent patronatus, repulsis personis idoneis praesentatis ad eas, personas instituunt inhabiles et indignas. Quidam etiam ecclesias curam animarum habentes, ad mensam abbatum spectantes, quarum fructus quandoque clericis saecularibus tradunt seu concedunt ad firmam, clericis ipsis decedentibus suis conferunt clericis, quanquam ipsae propter hoc ecclesiae in veritate non vacent. Nonnulli quoque in ecclesiis monachorum iura ipsorum iniuste sibi appropriant, et de ipsorum redditibus ut volunt ordinant ita, quod rectoribus earum non remanet unde valeant sustentari. Quidam cum armis et erecto vexillo molendina et alia bona contra iustitiam destruunt exemptorum, quae etiam tanto tempore possederunt 7, quod de contrario memoria non existit. Mittunt quoque frequenter ad monasteria suarum civitatum et dioecesium suos consanguineos et nepotes, et interdum animalia sua cum custodibus, ut eis de bonis monasteriorum debeat providi. Abbates insuper et priores monasteriorum 8 frequenter compellunt, ut suis consanguineis et nepotibus monasteriorum suorum seu prioratuum possessiones concedant in perpetuum vel ad tempus, quas quidem concessionem vel pensiones 9 nos nullas esse volumus ipso iure. Eosdem quoque abbates et priores quandoque compellunt ad praesentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, et 10 ad monachandum interdum suos familiares, consanguineos vel nepotes. Frequenter etiam

permittunt et tacite consentiunt, quod in suo dominio temporali per milites, vasallos et ipsorum temporales officiales monasteriorum bona mobilia et immobilia per violentiam occupentur in casibus non permissis a iure, et aliae variae iniuriae personis ecclesiasticis et monasteriorum hominibus irrogentur. Praeterea interdum iniuste abbates 11, priores ac 12 alios beneficiatos beneficiis suis privant, ut sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno praetextu privilegii, quod asserunt se habere, quod usque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primum anni. Quibus non contenti equos, boyes, thesaurum et alia bona monasteriorum et beneficiorum vacantium illicite occupant, quae essent futuris successoribus reservanda. Quidam militibus et aliis potentibus dignitatum suarum redditus et proventus vendunt ad tempus, ut per ipsos exempti vicini fortius opprimantur. Nonnulli etiam indebite monasteria dirimunt. Alii domos et hospitalia et alia bona monasteriorum mobilia et immobilia frequenter occupant et detinent occupata. Pluries quoque sine causa iusta impediunt, ne exempti loca sua valeant reparare. Quidam 13 statuta faciunt, per quae derogatur privilegiis exemptorum. Et generaliter quam plures praelati religionis, praesertim exemptis et privilegiatis, in personis et rebus suis ac iuribus spiritualibus et temporalibus graves inferunt contra iustitiam et eorum privilegia iniurias et iacturas. Verum quia una est regularium et saecularium praelatorum, et subditorum exemptorum et non exemptorum universalis ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, quorum omnium unus est Dominus, una fides et unum baptisma: decet, ut omnes, qui eiusdem sunt corporis, unus etiam sint voluntatis, et sicut fratres adinvicem vinculo caritatis sint adstricti. Decet igitur, ut et praelati, et alii tanquam exempti quam non exempti suis iuribus sint contenti, et alter in alterius iniuriam non prosiliat seu iacturam. Universis itaque praelatis ecclesiarum praesentis sanctionis edicto districte praecipiendo mandamus, quatenus ipsi, a praedictis gravaminibus omnino cessantes et cessare suos subditos facientes, viros religiosos exemptos, privilegiatos et non exemptos, mendicantes et non mendicantes, caritative tractent et foveant, et sua iura et privilegia inviolabiliter eis servant. Et quoniam plures solet timeri quod specialiter, quam quod generaliter inhibetur: eisdem praelatis districtissime inhibemus, ut abbates, priores et alios religiosos, ne ad sua generalia vel 14* provincialia vadant capitula, impedire quomodolibet non praesumant.

TITULUS VII.

DE PRIVILEGIIS ET EXCESSIBUS PRIVILEGIATORUM.

CAP. I.

Ponit sex casus, in quibus religiosos excommunicat, et absolutionem cui Papae reservat, et privilegiis et exemptionibus non obstantibus, eos per ordinarios locorum denunciari praecipit. Ioann. Andr. — §. 3. Ponit septem culpas religiosorum, a quibus res praecipit abstinere sub certis poenis, quas eis imponi iubet, et quas praelatis ipsorum imponit, si non satisfecerint. Ioann. Andr. — §. 2. Ponit moderationem circa daos primos casus. R. d. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Religiosi, qui clericis aut laicis sacramentum unctionis extremae vel eucharistiae ministrare, matrimonium solennizare, non habita super his parochialis presbyteri licentia speciali, aut qui excommunicatos a canone, praeterquam in casibus a iure expressis vel per privilegia sedis apostolicae concessis eisdem, vel a sententiis per statuta provincialia aut synodalia proinulgatis, seu, (ut verbis eorum utamur,) a poena et culpa 1* absolvere quemquam praesumpserint, excommunicationis incurant sententiam ipso facto, per sedem apostolicam duntaxat absolvendi, quos etiam locorum ordinarii, (postquam de hoc eis constiterit,) excommunicatos faciant publice nunciari, donec de absolutione ipsorum 2 eis fuerit facta fides, nullo religiosus eisdem super hoc exemptionis vel alio privilegio suffragante. §. i. Quibus etiam in virtute sanctae obedienciae, et sub interminatione maledictionis aeternae districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarum praelatis detrahant, aut etiam retrahant

Tit. VI. Cap. un. 1) *inscr. deest*: A; Vienn.; *deest*: E 2) *ac*: ACDEFO 3) *Et deest*: AB 4) *praed.*: ABCDFsFO 5) *et ea*: AB G) *pouunt*: BE; *imponant*: (i 7) *possederant*: B0 8) *mon.*: *deest*: Cbdd. coll. 9) *vel pena*: *deest*: ib. 10) *et*: *deest*: DO 11) *abb.*: *decal*:

Corpus iur. can. Ed FriedSerg. T. II.

ADEFf; *add.*: ot: BCC 12) *et*: AFG 13) *add.*: (tiam): IBC(i 14) *ot*: Codd. coll.

Tit. VII. Cap. I. 1) a culpa: ABCEOB 2) *corum*: At; DEF

laicos ab ecclesiarum suarum frequentia vel accessu, seu indulgentis pronunciant indiscretas, neve, quum confectio-
nibus^{3*} testamentorum intererunt, a restitutionibus debitis aut legatis matricibus ecclesiis faciendis retrahant testa-
tores, nec legata, vel debita, aut male ablata incerta sibi aut aliis singularibus sui ordinis fratribus vel conventibus in aliorum praeiudicium fieri seu erogar. procurent, nec etiam in casibus sedi apostolicae aut locorum ordinariis reservatis quemquam absolvere, aut personas ecclesiasticas, praesertim coram iudicibus delegatis a nob.s suam contra eos iustitiam prosequentes vexare indebite, aut 4 ad loca plura et prae-
sertim multum remota convenire praesumant. Si qui yero praemissa vel aliquid de praemissis attentare praesumpse-
rint: per duos menses subiaceant poenis illis, quae secundum eorum regulam vel statuta pro gravibus criminibus seu culpis eis consueverunt imponi, super quibus absque mani-
festa necessitate cuan eis non valeat dispensari. Ceterum praclati eorum, nisi de bis, quae occasione praemissorum excessu in ad eos quoquo modo pervenerint, ecclesiis aut personis ecclesiasticis damnificatis vel laesis satisfactionem plenariam exhibuerint infra mensem, postquam super hoc fuerint requisiti, suspensionis sententiam usque ad satis-
factionem debitam eo ipso incurrant, non obstantibus prae-
missis^{3*} statutis aut quibuslibet⁰ privilegiis, cuiuscunque tenoris existant. §. 2. Sane, religiosi illis, quibus est ab apostolica sede concessum, ut familiaribus suis domesticis, aut pauperibus, in hospitalibus suis degentibus, sacramenta possint ecclesiastica ministrare, nullum ex praemissis volumus quoad hoc praeiudicium generari.

CAP. II.

Archiepiscopi per loca exempta provincia^o sube faciunt crticem ante se deferri, ipsi etiam ut diocessani ibi benedicunt, audiunt divina, et illa celebrant et faciunt celebrari, per hoc tamen exemptis vel privilegiatis in aliis nullum fit praeiudicium. Ioann. Ando.

Idem in eodeinl.

Archiepiscopo, per quaevis loca exempta suae provinciae facienti transitum, aut ad ea forsitan declinanti, ut crucem ante se libere portari faciat, benedicat populo, divina officia privatim vel publice ibidem audiat, et ea etiam in pontificalibus celebret et faciat in sua praesentia sine pontificalibus celebrari, quovis privilegio contrario non obstante, sacro approbante concilio praesentis constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus episcopo, ut in locis eisdem suae dioecesis possit populo benedicere, audire divina officia, et ea etiam celebrare et in sua praesentia facere celebrari, sic tamen, quod praetextu concessio-
nis huiusmodi in locis ipsis exemptis vel circa hoc privilegiatis nullam aliam iurisdictionem idem archiepiscopus vel episcopus exerceat², nec personis exemptis vel privilegiatis molestiam inferat^s, vel gravamen, nullumque exemptioni vel privilegiis eorundem aliud 4 praeiudicium generetur, nec ipsis archiepiscopo vel episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur.

TITULUS VIII.

DE POENIS.

CAP. I.

Percutiens episcopum, capiens, et banniens, vel hac mandans, vel ratificans, socios, consiliarios, fautor et defensor, cum suis posteris, obritas in hoc delinquens, et eius officiales, poenis variis per concilium puniuntur. Ioann. Ando. — 5. 1. Excusat rigorem, dicens, quod graviore poenae, cleberont impoui. Ioann. Ando. — 5. 2. Repetit ius antiquum: de absolutis in mortis articulo, qui sanati reincident, si non satisfaciant. Ioann. Ando.

Clemens V. in concilio Viennensil.

Si quis suadente diabolo in hoc sacrilegii genus pro-
ruperit, quod quemvis pontificem iniurirose vel temere per-
cussit, aut 2 ceperit seu banniverit, vel haec 3 mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit aut favorem, seu scienter defensaverit eundem: in illis casibus de praedictis, in quibus excommunicationem per iam editos canones non subiret, sit huius nostrae constitutionis auctoritate, non ob-
stante quacunque consuetudine, quam reputamus appro-

bante sacro concilio potius corruptelam, anathematis mu-
rone percussus, a quo nequeat, nisi per summum Pontificem, praeterquam in articulo mortis, absolvi. A feudis insuper, locationibus, officiis et beneficiis spiritualibus sive tempora-
libus, quae ab ecclesia, cui sic offensus praestepiscopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandem ecclesiam libere re-
vertantur. Ipsius filii, per masculinam descendentes lineam usque ad generationem secundam, omni spe dispensationis ad-
dem ta, reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in civitate et dioecesi, in 4 quibus idem episcopus praesidet, obtinenda. Terra quoque ipsius, (dum tamen ultra unam dioecesim non contineat,) usque ad condignam^{5*} satisfactionem eiusdem, nec non locus aut loca^{6*}, in quibus captus episcopus detinebitur, quamdiu detentio ipsa in eis-
dem duraverit, ecclesiastico subiaceant interdicto. Quodsi terra eiusdem duas dioeceses vel ultra contineat: dioecesis domicilii principalis ipsius, et illa etiam, in qua fuerit de-
lictum commissum, si sua sit, et duae aliae, quae sub ipso sint eidem loco magis vicinae, interdicto subiaceant supra dicto. Et quia eo maior erit ipsius confusio, quo sua fuerit culpa patentior: quousque dignam satisfactionem prae-
stiterit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, nec non civitatem et dioecesum vicinarum ecclesias, quibus-
libet diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et can-
delis accensis excommunicatus publice nuncietur. Et quum absolvendus fuerit, sufficienter et idonee caveat, quod in-
ferendae poenae parebit, et auxiliante Domino poenitentiam peraget iniungendam. Civitas autem, quae praemissa vel eorum aliquid in episcopum suum commiserit, interdicto, donec satisfecerit, subiaceat memorato. Potestas yero, consiliarii, ballivi⁷, scabini, advocati, consules, rectores et officiales ipsius quocunque nomine censeantur, in praemissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis senten-
tiae, a qua, (nisi ut praemittitur,) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint subiecti. Quae omnia tanto magis in episcoporum interfectoribus sunt servanda, quanto in eos severior, quam in praefatos poena debet exsurgere, et gravioris indignationis aculeus desaevisse. §. t. Nec super haec^{s*} quisquam miretur, quod praemissa perpetrantibus poenas non inferimus graviore. Licet enim, (quod dicere pudet,) haec⁹, pro dolor! frequenter occurrant, multisque grassantibus opus esset exemplo, et ex dignitate offensi poenam metiri deceat offendentis; episcopi enim dicuntur sanctissimi, Christi legati existunt, spirituales sunt patres, nostrique fratres et coepiscopi, columnae comprobantur ecclesiae, quare gravem oportet esse poenam culpae violentis dignitatem tantae praeminentiae adaequandam: volumus tamen ad praesens in poenarum exaggeratione temperare rigorem, ad poenas alias processuri, si protervitatem delinquentium hoc exposcere videamus. §. 2. Sane, si quis in aliquo casuum praedictorum lo fuerit ab excommunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi, postquam pristinae restitutus fuerit sanitati, quam cito commodum poterit, conspectui Romani Pontificis se praesentare curaverit, eius mandatum humiliter recepturus, prout iustitia suadebit: in eandem excommunicationis sententiam reincident^{11*} ipso facto. Quamvis enim super hoc satis plene in iure alibi sit provisum: ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia iuris se satagat excusare, hoc expresse praemissis duximus adnectendum.

CAP. II.

Procurantes capi viros ecclesiasticos, ut renuncient beneficiis, vel ut citati non vadant ad carian:, praeter poenam excommunicationis, quam per capones antiquos incurran!, si sint praelati, a perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores yero beneficiis sunt privati. Eandem poenam incurrunt ipsi citati, qui so capi procuran!. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiamsi per praelatos recepta fuerit vel ratificata. I3. d. Ioann. Audr.

Idem.

Multorum ad nos gravis querela deduxit, quod nonnulli, obtinentes temporale dominium, viros saepe ecclesiasticos capere, captosque, donec sua resignent beneficia, atit ne citati ad apostolicam sedem ab homine vel a iure venire ad ipsam¹ valeant, ausu detinere sacrilego non verentur, citatos eosdem in exitu eorum² districtum ut plurimum capientes.

Tit. VII. Cap. I. 3) factionibus: Codd. coll. 4) ac: BG; deest: O 4) in: deest: BOBEO 5) dignam: Codd. coll. 6) add.: alia: ABCDEFH 5) in praem.: Codd. coll. 6) add.: alio: BCFG 7) ballivi: ABCFG 8) hoc: Codd. coll. 9) hoc: AFG; ... occurrat: F 6) Cap. II. 1) in eod.: deest: ACDH 2) exerceant: BODE 3) inferant: 10) delictorum vol praed.: II 11) recidat: Codd. coll. BCDE011 4) alias: AC 5) Cap. II. 1) ad ips.: deest: AD 2) suorum: Codd. coll. Tit. VIII. Cap. I. 1) ixscr. deest: A 2) ac: AOH 3) hoc: BCFH

Considerantes igitur, quantum ex his tam nostro et apostolicae sedis honore, quam personarum ecclesiasticarum quieto et prospero statui non sine damnanda exempli pernicie derogetur, sacro approbante concilio statuimus, ut praeter sententiam canonis, quam facientes et fieri procurantes praemissas §* incurrere dignoscuntur, procurantes ipsi, personae ecclesiasticae existentes, a perceptione fructuum ecclesiarum suarum, si fuerint praelati, triennio sint suspensi. Quodsi inferiores exstiterint, eo ipso obtentis beneficis sint privati, illis poenam incursuris eandem, qui, ne citati, ut praemittitur, ad sedem apostolicam veniant, sed ut se obtentu⁴ huiusmodi a veniendo excusent, a potestate saeculari se capi, ut⁵ interdum contigisse audivimus, procurarint⁶. Sane resignationes beneficiorum, modo supra dicto⁷ extortas, (licet a resignantium ipsorum praelatis receptae aut ratae habitae fuerint,) nullius omnino decernimus s⁸ esse firmitatis, locorum ordinariis iniungentes, ut, postquam eis constiterit, aliquos sibi subiectos poenam et sententiam incurrere praemissas, ipsas publicare non differant, executionique debitae, prout ad eos pertinuerit⁹, demandare.

CAP. III.

Excommunicat religiosos mendicantes transgressores constitutionis Bonifacii de excessu. praelat. cap. unic. libr. VI. Item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, ut retrahant a solitudo decimarum, quarum solutionem certis diebus et in confessionibus suadere teentur sub certis poenis, quas incurrunt, nisi sint tales, quorum monasteriis vel ecclesiis competit percipere decimas. Ioann. Andr. — Excommunicat violatores decret. de sepult. libr. VI. et absolutiones Papas reservat. H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Cupientes eos, quos ad observantiam iurium virtutum praemia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione poenarum, quam adiendarum de novo formidine a temerariis ausibus refrenare, transgressores constitutionis l, quae religiosos mendicantibus domos ad habitandum vel loca quaecunque de novo recipere, recepta hucusque¹ mutare, vel ea² transferre in alios cuiusvis alienationis titulo interdicit, illos etiam religiosos, qui aliqua, ut audientes a decimarum ecclesiis debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis vel alibi proferre praesumunt, excommunicationis subiaccere sententiae decernimus l ipso facto. Et quia, nisi fiat, quod bonum est, a malo abstinere non sufficit: religiosos omnibus iniungimus sub obstinatione divini iudicii et⁵ interminatione maledictionis aeternae, ut, quoties populo praedicabunt in prima dominica, quarta et ultima quadragesimae, et in festis Ascensionis dominicae, Pentecostes, Nativitatis beati Ioannis baptistae, Assumptionis et Nativitatis beatissimae virginis Mariae⁶ matris Dei, audientes expresse studeant informare, si ab ecclesiarum rectoribus, vel vicariis aut loca tenentibus eorundem requisiti fuerint, nec non et his, quorum confessiones audient, conscientiam facere, quod decimasolvere non omittant. Quodsi forte in praedicationibus hoc ipsum supra dictis diebus suadere scierint omiserint: per superiores eorum graviter arguantur. Quibus etiam superioribus in virtute sanctae obedientiae districte praecipimus, ut contra taliter omittentes statuta poenalia faciant, secundum quae sic acriter puniant transgressores, quod poena eorum sit ceteris in exemplum, constitutione bonae memoriae Gregorii Papae X.⁷ praedecessoris nostri circa haec edita in seo nihilominus robore duratura. Qui vero scierint postposuerint contentibus conscientiam facere de solvendis huiusmodi decimis, ab officio praedicationis tamdiu maneant ipso facto suspensi, donec contentibus ipsis, si hoc ipsum sibi dicendi commodum facultatem habuerint, conscientiam fecerint, exinde excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si praedicare praesumpserint, praedicta negligentia, ut praemittitur, non purgata; ad religiosos tamen monasteriorum vel rectores s⁸ ecclesiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi. Sane, temerarios violatores constitutionis ti illius, quae religiosis et clericis saecularibus prohibet, ne aliequos ad vovendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut sepulturam apud eorum ecclesias eligant, vel iam electam ulterius non immutent, similem sententiam, (poena in dicta constitutione contenta

in suo perdurante robore,) incurrere volumus ipso facto, ab alio quam a sede apostolica, praeterquam in mortis articulo, nullatenus absolvendos, nullis privilegiis aut statutis, cuius, cunque tenoris existant lll, super bis valituris.

TITULUS IX.

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

CAP. I.

Danmatis ad modum lioe petentibus poenitentia concedi debet, neo valet contraria consuetudo. Secundo locum ordinarios ad hoc exsequendum exenta ibi: „locorum.“ II. d. Ioan. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Quoniam secundum statuta canonica ultimo cleputantibus supplicio negari, si petant, non debet poenitentiae sacramentum: absumn damnablem in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iustitiam omnes et dominas temporales, ut ab huiusmodi desistant abuse, hortamur in Domino et obsecramus per viscera misericordiae Iesu Christi, locorum ordinariis nihilominus iniungentes, ut eos ad hoc, quum primum commode poterunt, diligenter monere, et, si necesse fuerit, ecclesiastica censura compellere non omittant.

CAP. II.

Repetit concilium generale de quaestoribus non admittendis sine literis apostolicis vel dioecesanorum, et addit, per dioecanos literas apostolicas prius examinad. II. d. Ioann. Andr. — §. 1. l'ont octo repressibiles casus quaestorum, quos fieri prohibea, et contraria privilegia revocat. Ioann. Andr. — §. 2. Deliqueutes quaestores per episcopos puniri praecipit, non obstantibus privilegiis. II. d. Ioann. Andr.

Ideml.

Abusionibus, quas nonnulli elemosynarum quaestores in suis proponunt praedicationibus, ut simplices decipiant et aurum subtile vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eisdem, quum in animarum cedat¹ periculum et scandalum plurimorum, viam, prout est nobis possibile, praeccludere cupientes, iuxta statuta j² concilii generalis duximus prohibendum districte, ne quaestores aliqui, nisi apostolicas vel dioecesiani episcopi literas exhibuerint, quomodolibet admittantur, nec permittantur, quum solum ipsis competat indulgentias sihi concessas insinuare populo, et caritativa postulare subsidia suppliciter ab eodem, ullatenus ipsi populo praedicare, nec aliud exponere, quam quod in literis continebitur supra dictis. Literas quoque apostolicas dioecesiani episcopi, ne quid fraudis committi valeat per easdem, antequam admittant, quaestores ipsos examinet diligenter. §. I. Ad haec⁴ quum aliqui ex huiusmodi quaestoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatum, non sine multa temeritatis audacia et deceptione multiplici animarum indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super votis dispensent⁵, a periuriis, homicidiis et peccatis aliis sibi confitentes absolvant, male ablata incerta, data sibi aliqua pecuniae quantitate, remittant, tertiam aut quartam partem de poenitentibus iniunctis⁶ relaxent, animas tres vel plures parentum vel amicorum illorum, qui elemosynas eis conferunt, de purgatorio, (ut asserunt mendaciter,) extrahant, et ad gaudia paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum quaestores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, et aliqui ex ipsis eos a poena et a⁷ culpa, (ut eorum verbis utantur,) absolvant: nos, abusus huiusmodi, per quos censura vilescit ecclesiastica et clavium ecclesiae auctoritas ducitur³ in contemptum, omnimode aboleri volentes, ea per quoscunque quaestores fieri vel attentari de cetero districtius inhibemus, omnia et singula privilegia, si qua super praemissis vel eorum aliquo sint⁸ aliquibus locis, ordinibus vel personis quaestorum huiusmodi quoniodocunque¹⁰ concessa, ne ipsorum praetextu sit eis materia talit⁹ ulterius praesumendi, auctoritate apostolica quantum ad praemissa penitus revocantes. §. 2. Quaestores autem, qui deinceps in praemissis vel aliquo praenilissorum deli querint, vel alias etiam quibuscunque se is privilegiis abusi fuerint, sic per locorum episcopos puniri volumus, Hollo

Tit. X. Cap. L 3) praemissa: Codd. coll. 4) sub oblata: O. 5) ut: (lees): JD 6) procurarunt: A CDF 7) modo praeciuto: BDEF 8) decrevimus: IE 9) pertinuerint: BCH
C ap. 111. 1) c. len. de ere. l. Paol. in Vito (5, 6.) 2) auno usque: AEFH
1) eco: E; deest: A -1) deerevimus: A s 5) sub: BG; et int.: deest: A
ti) Mar.: deest: Codd. coll. 7) IX.; vede: ABCDEG; — cf. c. 1. de dec. fu Vito

(3, 13.) 8) rect.: deest: Codd. coll. 9) c. 1. de sepult. in Vito (3, 12.)
10) add.: in contrarium: BCDG
Tit. IX. Cap. II. 1) add.: in eodem: AE' 2) eedant: IMDEFG
3) otatutim: Codd. coll.; — cf. P. 1.1. X. 5. t. (5, 38.) 4) ndd.: antelo: dBC
5) dispensant: BE 8) adrl.: poousisque aliis: JJ 7) a: deryt: AB i: de-
ducitur: 000d. coll. P) sive: AB 10) quouquomodo: BGI;
7J*

prorsus cisdem quacstoribus in hac parte privilegio suffragane, quod a sois temerariis ausibus, qui ubique, (ut communis habet assertio,) nimium excreverunt, poenae formidine propensius compescantur.

TITULUS X.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS ET INTERDICTI.

CAP. I.

licet religiosi, etiam exempti, violenter interdictam, positum per sedem apostolicam: unum vel ordinario re loci, vel generalis congregationis d'vinorum, factam per provinciale concilio, vel am, qui hoc possit, servato unum per cathedralem: et, ratiorem ecclesiam loca excommunicationis sunt ipso facto, non obstantibus privilegiis, conventionibus, consuetudinibus et statutis; et respicit penitentiam. II. r. Ioann. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Ex frequentibus praelatorum querelis accepimus, et nos ipsi experientia certa probavimus in minoribus constituti, quod plerumque religiosi, nunc patenter excusationibus fucatis et frivolis innitentes, nunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis aliis exquisitis, non absque damno cathedralium et parochialium ecclesiarum et scandalorum plurimorum dirumpendo nervum ecclesiasticae disciplinae, civitatum, terrarum et aliorum locorum generalia interdicta praesumptione damnable violare praesumunt. Nos igitur, in sancta Dei ecclesia, c. li. disponente Domino praesidemus, quae quidem unica est, et unum Deum praedicat atque colit, unam fidem firmiter et simpliciter confitetur, uniformitatem, (quantum commode possumus,) conservare volentes, circa interdictorum observantiam praedictorum, auctoritate sedis apostolicae vel a locorum ordinariis positorum, de fructu una nostrorum consilio districte praecipiendo mandamus, quatenus religiosi quicunque tam exempti quam non exempti, cuiuscunque ordinis et conditionis existant, quum cathedralem vel matricem, seu parochialem loci ecclesiam illa viderint aut sciverint observare, (non obstantibus quibuscunque appellationibus, antea etiam ad eandem sedem, vel alium seu alios interdictis, et aliis obiectibus quibuscunque,) absque dolo et fraude, cum moderatione tamen decretalis, „Alma 6.ºº inviolabiliter conservent 7.ºº, alioquin non servantes excommunicationis sententiae hoc ipso volumus subiacere. Quod etiam 8.ºº in interdictis et in cessationibus a divinis, indictis per provincialium conciliorum statuta vel ipsorum auctoritate, quum maius sit provinciale concilium quam singularis praelati provinciae, ac iudicium integrum, quod plurimorum sententiis comprobatur, volumus observari. In cessationibus vero generalibus a divinis civitatum, terrarum et aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine vel aliis capitula, collegia vel conventus saecularium aut regularium ecclesiarum sibi vindicant, (quia ipsos hoc unico lumine ad repellendas iniurias eis factas privare nolumus nec debemus,) idem intelligimus observandum. Ipsi vero sint diligenter attenti, ut statuta Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum super his edita diligenter observent. Porro 10 hanc sanctionem adpendentia 11 trahimus, non obstantibus privilegiis, conventionibus, statutis et consuetudinibus quibuscunque, quae contra praemissa seu 12 aliquod praemissorum religiosi ipsis in nullo volumus suffragari.

CAP. II.

si homines temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare divina, vel qui per praedictos faciunt tunc ad illa audienda populum evocant, vel prohibent, ne publico excommunicationi vel interdicti, super hoc per titulos, qui missas celebrant, munus, ecclesias exeant, et ipsi nominatim moniti, qui non exeant, excommunicati sunt, et per l'apam absolvendi. II. d. Joann. Andr.

Idem.

Gravis ad nos praelatorum querela perduxit, quod non

biles quidam et domini temporales, terris eorum ecclesiastico suppositis interdicto, nedum in locorum suorum capellis, sed et in collegiatis et aliis insignium locorum ecclesiis missas et alia divina officia publice et sollemniter faciant celebrare, ad officia eadem celebranda nunc hos, nunc illos vocantes, et interdum, (quod est deterius,) compellentes, hisque non contenti excessibus per campanarum non solum pulsationem, sed et voce praedictorum populos etiam interdictos, ut interdicti non obstante sententia ad audiendas missas huiusmodi veniant, faciunt evocari. Nonnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis, ne, licet excommunicationis vel interdicti sententia publice sint innodati de ecclesiis, dum in ipsis missarum celebrantur sollemnia, instantibus etiam 4 celebrantibus exeant, praecipere non verentur, ex quo frequenter contingit, quod non sine Dei offensa clerique ac populi scandalo ipsa missarum sollemnia remanent inexplata. Ne igitur excessus sic graves excedentium impunitate trahantur ab aliis in exemplum: praesumptores praefatos, qui locis 5 interdicto suppositis quemquam de cetero divina celebrare officia quomodolibet cogere, aut qui modo praedicto ad officia eadem audienda aliquos, excommunicationis praesertim vel interdicti ligatos sententia, evocare, seu qui, ne excommunicati publice aut interdicti de ecclesiis, dum in ipsis missarum aguntur sollemnia, a celebrantibus moniti, ut exeant, prohibere, nec non excommunicatos publice et interdictos, qui in ipsis ecclesiis, nominatim a celebrantibus ut exeant moniti, remanere praesumpserint, excommunicationis sententia, a qua per sedem duntaxat apostolicam possint absolvi, sacro approbante concilio innodamus.

CAP. III.

Fratres Minores, si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesiis ad divina fratres et sorores tertii ordinis, excommunicati sunt, nec privilegia iuvant, H. d. Ioann. Andr.

Idem.

Quum ex eo, quod religiosi viri fratres Minores in suis recipiunt ecclesiis ad audienda divina officia tempore interdicti fratres et sorores, de ordine tertio, quem B. Franciscus instituit, existentes, qui continentibus seu de poenitentia nuncupantur, scandalum aliorum, qui ab his excluduntur, mentibus generetur, censura vilescat ecclesiastica, et minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur: eisdem fratribus Minoribus districtius inhibemus, ne de cetero aliquem vel aliquos praedictorum, (etiamsi super hoc hi vel illi privilegiis quibuscunque muniti exstiterint, quae ipsis in nullo prorsus quoad hoc volumus suffragari,) ad divina in suis ecclesiis tempore interdicti quoquo modo admittant. Quod si fecerint, eo ipso excommunicationis sententiae se noverint subiacere, a qua per alium, quam per Romanum Pontificem, vel satisfactione praemissa per locorum episcopos, (quos auctoritate apostolica fungi volumus in hac parte,) absolutionis beneficium nequeant obtinere.

CAP. IV.

Si Papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc non absolvit, nisi exprimat hoc so velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioann. Andr.

Idem.

Si summus Pontifex scienter etiam excommunicato participet literis, verbo vel osculo seu alio quovis modo: ipsum per hoc absolvere nulla ratione censetur, nisi se velle forsitan exprimat, illum ex hoc pro absoluto haberi. Similiter quoque, si quem sub titulo cuiuslibet dignitatis ex certa etiam scientia, verbo, constitutione vel literas nominet, honoret seu quovis alio modo tractet: per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere novi iuris.

Tit. X. Cap. I. 1) in C. Vieun.: *deest*: CEG; *ianscr. deest*: A 2) confucatis: C; confietis: B; fuscatis: DF; furcatis: O 3) ac: B; *deest*: 1) 4) servare: BE 5) vel: A; seis par.: *deest*: BCDEFGH ti) *add.*: matar: IC; — *cf. e.* 24. *le. t.* in Vito (5, 11.) 7) ea servant: ABCDFGH; ea servari: E 1) et: AFEQ o) vol: CEO 10) *add.*: etiam: A(I 11) dependentia: AG vei: IB

Cap. II. 1) et: *deest*: BH 2) missam: B; missarum: CF,FGH 3) nodati: BEFH 4) et: BE 5) in locis: BDH 6) *add.*: vol etiam (*deest*: CD) impodire: AC

Cap. III. 1) *add.*: in eodem: FH; *ianscr.*: *deest*: A 2) in alior.: Codd. coli. 3) vel: *deest*: BDE

Cap. IV. 1) cuna exc.: Codd. coli.

TITULUS XI.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

CAP. I.

DCCLa'atllt' In aliquibus cap. Exiit. eod. tit. libr. VI., praesertim, an fratres : Minores teneantur ad observationem eorum omnium, quae in regula sub verbis imperativi modi ponuntur, deinde multa iuscruntur, ad quae fratres ipsi obligantur. Et consequenter, corum novem excessibus prolixè discussis, de electione ministrorum ipsorum ineulensissime tractatur.

Clemens V. in concilio Viennensi.

„Exivi- de paradiso, dixi: rigabo hortum plantationum,” ait ille coelestis agricola, qui vere 3 fons sapientiae, verbum Dei, a Patre, in Patre manens, genitum ab aeterno novissime diebus istis, fabricante sancto Spiritu in utero virginis caro factum, exivit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum, exemplar se dando 4 * coelestis vitae, praebens hominibus semet ipsum. Verum quia plerumque mortalis vitae sollicitudinibus pressus homo mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu 5 * divertebat: verus noster Salomon in solio militantis ecclesiae hortum voluptatis inter ceteros quendam fecit a procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac securius vacaretur contemplandis servandisque huiusmodi operibus exemplaris, in hunc mundum introivit ipse, ut rigaret ipsum foecundis aquis spiritualis gratiae et doctrinae. Hic hortus siquidem est fratrum Minorum sancta religio, quae muris regularis observantiae firmiter undique circumclusa, intra se solo contenta Deo, adornatur abunde novellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis poenitentiae myrrham metit cum aromatibus, quae suavitate mira universis odorem attrahentis sanctimoniae circumfundunt. Haec est illa coelestis vitae forma et regula, quam descripsit ille confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac servandam a suis filiis verbo docuit pariter et exemplo. Quia vero dictae sanctae regulae professores ac aemulatores devoti, ut et 7 alumni et veri filii tanti patris, affectabant, sicut et ferventer affectant, ad purum et ad plenum praemissam regulam firmiter observare: attendentes quaedam, quae clubium poterant afferre sensum, in ipsius regulae serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem apostolicae dignitatis, ut certificati per ipsam, cuius peclibus etiam per ipsam regulam sunt subiecti, possent Domino, pulsus cunctis dubiis, cutis plena caritate conscientiae deservire. Horum autem piis ac iustis supplicationibus, plures praedecessores nostri Romani Pontifices successive, (sicut dignum erat,) applicantes aures et animum, declaraverunt ea, quae dubia videbantur, eclicerunt nonnulla, et aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientias ac purae observantiae status. Verum quia plerumque, ubi culpa non est, eam timere solent conscientiae timoratae, quae in via Dei quocumque devium expavescent: non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conscientiae quietatae, quin circa aliqua ad regulam ipsorumque statum pertinentia dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur 8 et oriantur, sicut ad aures nostras pluries et de quampluribus in publicis et privatis consistoriis est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis exstitit humiliter supplicatum, quatenus praeclictis dubiis, quae occurrerunt, et quae possunt occurrere in futuro, adhibere opportuna declarationis remedia de beniginitate sedis apostolicae curaremus. Nos igitur, cuius animus ab actate tenera pia devotione efferbuit ad huiusmodi professores regulae, et ad ordinem ipsum totum, nunc autem ex communi cura pastoralis regimini, gloriolum sustinemus, ad ipsos fovendos, dulcius et attentius gratiosis favoribus prosequendos, tanto provocamur ardentius, quanto frequentius intenta mente revolvimus fructus uberes, quos ex eorum exemplari vita et salutari doctrina toti universali ecclesiae continue cernimus provenire, tam pia supplicantium intentione commoti ad peragendum diligenter quod petitur studia nostra duximus convertenda, ipsaque clubia per plures archiepiscopos et episcopos, et in theologia magistros, et alios literatos, providos et discretos examinan fecimus diligenter. Ouum igitur in primis ex eo, quod iii dictae regulae principio habetur: „Regula et vita fratrum

Minorum haec est, scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum evangelium observare, in obedientia vivendo sine proprio et in castitate,” item infra: „Finito yero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper et regulam observare,” item circa finem regulae: „Paupertatem et humilitatem, et sanctum evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, observemus,” fuit 9 haesitatum, an fratres eiusdem ordinis ad omnia tam praecepta quam consilia evangelii ex professione suae regulae teneantur, quibusdam elicientibus, quocumque ad omnia, aliis autem asserentibus, quod ad sola illa tria consilia, videlicet „vivere in obedientia, in castitate et sine proprio,” et ad ea, quae sub verbis obligatoriis ponuntur in regula, obligantur: nos, circa hunc articulum praedecessorum nos trorum vestigiis inhaerentes, ipsiusque articulum, quoad aliquid clarius prosegredientes, dictae haesitationi duximus responclendum, quod, quum votum determinatum cuiuslibet habeat cadere sub certo, vovens regulam non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia evangelica, quae in regula non ponuntur. Et quidem B. Francisci conditoris regulae haec probatur fuisse intentio, ex hoc, quod quaecumque evangelica consilia in regula posuit, aliis praemisissis. Si enim per illud verbum: „Regula et vita fratrum iVtinorum haec est etc.,” intendisset eos ad omnia consilia evangelica obligare: superflue et nugatorie quaedam eorum, suppressis ceteris, in regula expressisset. Quum autem natura termini restrictivi hoc habeat, quod sic excludit illi ab ipso extranea, quod cuncta ad ipsum pertinentia concludit: declaramus et dicimus, quod dicti fratres non solum ad illa tria vota nude et absolute accepta ex professione suae regulae obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quae sunt pertinentia ad haec tria praedicta 10 *, quae regula ipsa ponit. Nam si ad haec tria praedicta tantum, praecise et mide promittentes se servare regulam vivendo 12 in „obedientia, castitate 13 et sine proprio,” et non etiam ad omnia contenta in regula, quae haec tria modificant, arctantur: pro nihilo et valde proferrentur haec verba: „Promitto semper hanc regulam observare,” ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quod B. Franciscus professores huius regulae quantum ad omnia contenta in regula, modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa intenderit aequaliter esse obligatos; quin potius aperte discrevit, quod quoad quaedam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, et quoad quaedam alia non, quum ad quaecumque ipsorum verbum apponat praeepti vel aequipollentis eidem, et quoad aliqua verbis aliis sit contentos. Item quia praeter ea, quae expresse verbo praeepti ac exhortationis seu monitionis ponuntur in regula, nonnulla verbo imperativi modi negative vel affirmative apposito inseruntur, hactenus exstitit dubitatum, an tenerentur ad ista, ut ad habentia vim praeepti: et quia, (ut intelleximus,) non minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo, quod felix recordationis Nicolaus Papa 14 praedecessor nos ter noscitur declarasse, quod fratres ipsi ex professione suae regulae sunt adstricti ad ea consilia evangelica, quae in ipsa regula praeeptorie vel inhibitorie, seu sub verbis aequipollentibus exprimuntur, et nihilominus ad eorum omnium observantiam, quae ipsis in eadem regula sub verbis obligatoriis inducuntur: supplicaverunt praedicti fratres, ut ad ipsorum conscientias servandas declarare, quae horum censen debeant praeeptis aequipollentia ac obligatoria, clignarentur. Nos itaque, clui in sinceris horum conscientias delectamur, attententes, quod in his, quae animae salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientiae 15 pars securior est tenencia, dicimus, quod, licet fratres non ad unionem, quae sub verbis imperativi modi ponuntur in regula, sicut ad praeeptorum seu praeeptis aequipollentium observantiam teneantur, expedit tamen ipsis fratribus ad observandam puritatem regulae et rigorem, quod ad ea, sicut ad aequipollentia praeeptis, se noverint obligatos, quae hic inferius adnotantur. Ut autem haec, quae viciem possunt aequipollentia praeeptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiae, de qua agitur, seu ex utroque sub compendio habeantur; declaramus, quod illud, quod ponitur in regula de non habendo plures tunicas, quam unam cura caputis, et aliam sine caputis; item, de non portandis calceamentis, et de non equitando extra casum neces-

Tit. XI. Cap. I. 3) 11oc caput dcest: ALIJE; . in A Icgir': Exivi de deest' BFO 9) fuerit: BE 10) exeludat: BE 11) praecl.: (Iresl: Bh'011 paradiso. Ista loquitur de regula fratrum minorum, unde nihilad noz. I 19) in viv.: BE 13) in cast.: BFG 14) decurnit: 18c' 15) 11': 811; — 2) licet. XXIV, 41. 13. 3) verlas: B: vero: 0 3) ex. sequimdo: 11E011 cf. c. 3. dr cal. si Lu. in Vilo (5, 12.) 16) consulte: LII 5) cuutuutu: ib. 6) muud.: dcest: LO 7) et: dect: L'II o) gen. el.:

sitatis; item, quod fratres 17 vilibus induantur; item, quod ieiunare a festo omnium Sanctorum usque ad Natale Domini, et in sextis feriis teneantur; item, quod clerici faciant divinum officium secundum ordinem sanctae Romanae ecclesiae; item, quod ministri et custodes pro necessitatibus infirmorum et fratribus induendis sollicitam curam gerant; item, quod, si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debent ei servire; item, quod fratres non praedicent in episcopatu alicuius episcopi, quod ab eo illis fuerit contrafactum; item, quod nullus audeat penitus populo praedicare, nisi a generali ministro vel aliis, quibus secundum declarationem praedictam id comperit, fuerit examinatus, approbatus, et ad hoc institutos; item, quod fratres, qui cognoscant, se non posse praemissam regulam specialiter observare, ciebant et possint ad suos ministros recurrere; item, quod omnia, quae ponuntur in regula ad formam habitus tam novitiorum quam etiam professorum, nec non ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipiuntur quoad habitum novitiorum, sicut dicit regula, secundum Deum aliter videatur: haec, inquam, omnia sunt a fratribus tanquam obligatoria observanda. Item ordo communiter sensit 1, tenet et tenuit ab antiquo, quod, ubicunque genitorum regula hoc vocabatur „teneantur:“ obtinet vilo praecepti, et observari 19 debet a fratribus sicut tale. Ceterum quia Christi confessor praedictus, agendorum ac servandorum circa recipiendos ad ordinem ministris et fratribus modum praebens, dixit in regula, quod caveant fratres et eorum ministri, ne sint solliciti de rebus suis temporalibus, ut libere faciant de eis quicquid ipsis a Domino fuerit inspiratum. Licentiam laicam habeant ipsi ministri mittendi ad aliquos Deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur: dubitaverunt et dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingreclentium quicquam recipere, si donetur, et si ad dandum personis et conventibus possint eos includere sine culpa, si etiam ad disponendum de distributione rerum talium clebeant ipsi ministri seu fratres dare consilium, ubi ad consulendum alii, quam ex ipsis, ad quos ingreclentii mittantur, possint idonei inveniri. Nos autem, considerantes attente, intencione sanctum Franciscum¹, suae regulae professores, quos fundaverat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba specialiter et totaliter elongare, ut, quantum est ex parte fratrum ipsorum, receptio ad ordinem sancta et purissima appareret, et ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorum temporalia, sed ad ipsos tantum divino servitio nancipandos: dicimus, de cetero 22* debere tam ministros quam fratres ceteros a dictis inductionibus ad sibi dandum, et suasionibus, nec non et dandis 2; circa distributionem consilii abstinere, quum per hoc ad timentes Deum status alterius mitti debeant, non ad fratres, ut vere cunctis pateant esse tam salubris instituti paterni studiosi relatores seduli et perfecti. Quum vero facere de rebus suis quod Dominus inspirabit ipsam regulam ingreclentibus liberum velit esse: non videtur, quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus et moderationibus declarationis iam dictae, si quid de bonis suis intrans, sicut et ceteris pauperibus per nioculum eleemosynae libere velit dare. Caveret tamen illi acceptione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili praesumi possit sinister oculus contra ipsos. Praeterea quum dicatur in regula, quod illi, qui iam promiserunt obelictiam, habeant unam tunicam cum caputo, et aliam sine caputo, qui habere voluerint; item, quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur, nosque praeterea verba declaraverimus aequipollere praeceptis: valentes haec 1 determinad 24* plenius, dicimus, quantum ad numerum tunicarum, quod pluribus uti non licet, nisi in necessitatibus, quae haberi possunt ex regula, secundum quod hunc passum memoratus praedecessor noster plenius declaravit. Vilitatem autem vestium, tam habitus quam interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quae secundum consuetudinem vel conclusionem patriae debeat quantum ad colorem panni et pretium vilitatis merito reputari. Non enim quoad regiones omnes potest determinatus unus modus in talibus assignari. Huiusmodi etiam vilitatis iudicium ministris et 213 custodibus seu guardianis duximus

committendum, eorum super hoc conscientias onerantes, ita tamen, quod servant in vestibus vilitatem. Quorum etiam ministrorum, custodum et guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi 17 fratres calceamenta portare. Deinde, quum cluobus temporibus adnotatis in regula, scilicet a festo omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini et maxime Quadragesimae, in quibus ieiunare tenentur, inseratur in eadem regula: „alii autem temporibus non teneantur“, nisi sexta feria ieiunare,“ et ex hoc voluerunt aliqui dicere, quod dicti ordinis fratres non tenentur, nisi ex condecencia, ad alia ieiunia quoad ad ista: cleclaramus debere intelligi, eos non teneri ad ieiunium aliis temporibus, praeterquam in ieiuniis, ab ecclesia constitutis. Non est enim verisimile, quod vel institutor regulae, vel etiam confirmator, absolvere ipsos 25 intenderit a servandis illis ieiuniis, ac quae de communi statuto ecclesiae obligantur ceteri Christiani. Porro quum dictus Sanctus, volens fratres suos super omnia a 10 denariis seu pecunia esse totaliter alienos, praecipit firmiter fratribus universis, ut nullo modo denarios vel pecuniam recipiant per se vel per 31 interpositam personam, istumque articulum declarans idem praedecessor noster casos et modos posuerit, quibus servatis a fratribus non possint dici nec debent per se vel per alium pecuniae receptatores 3* contra regulam vel sui ordinis puritatem: dicimus fratres teneri cavere summopere, quod pro aliis causis et sub modis aliis, quam ponat dicti praedecessoris nostri declaratio, ad dantes pecunias sive deputatos nuncios non recurrant, ne, si secos ab ipsis attentatum fuerit, transgressores praecepti et regulae merito possint dici. Nana ubi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expresse non conceditur: intelligitur denegatum. Quocirca quaestus omnis pecuniae ac oblationum pecuniarum receptio in ecclesia vel alibi, cippi vel 33 trunci ordinati ad offerentium seodonantiurum pecunias reponendas, nec non et quicunque recursus alius ad pecunias seu habentes ipsas, qui per declarationem praedictam non conceditur, haec, inquam, omnia sunt eis simpliciter interdicta. Uum etiam recursus ad amicos speciales expresse tantum in duobus casibus secundum regulam concedatur, videlicet, pro necessitatibus infirmorum et fratribus induendis, idque pie et rationabiliter, considerata necessitate vitae, ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentes cessantibus eleemosynis, seu etiam ingruentes, saepe dictus praedecessor noster 34 duxerit extendendum: attenciant fratres praefati, quod pro nullis causis aliis, quam praeclictis vel similibus in via vel alibi recurrere licet eis ac amicos huiusmodi, sive sint dantes pecunias seu deputati per ipsos, sive nuncii vel depositarii, seu alio quovis nomine appellentur, etiamsi concessi per eandem declarationem nudi circa pecuniam inte 35 re servarentur. Denique quum iclem confessor summe affectaverit, suae regulae professores totaliter esse abstractos ab affectu et desiderio terrenorum, et specialiter a pecunia et eius uso totaliter inexpertos, sicut probat prohibitio de recipienda pecunia in regula saepius repetita: curare fratres vigilantem necesse est, quod, quum ex causis praedictis et modis ad 35* habentes pecunias, deputatas pro ipsorum necessitatibus, recurrere oportebit ad tenentes ipsas, quicunque hi fuerint, principales vel nuncii, in omnibus sic se gerant, quod se cunctis ostendant in dictis pecuniis, (sicut nec habent,) penitus nil habere. Quapropter praecipere, quod et qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodocunque repetere sive deponere aut deponi facere, capsulam pecuniae vel eius clavem deferre, nos 31; actos et consimiles sibi fratres illicitos esse sciant. Praedicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederunt, et eos, quos ipsi deputaverunt ad hoc ipsum. Proinde quum vir sanctus, paupertatis praemissae 31 in regulari modura exprimens, dixerit in eadem: „Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sed tanquam peregrini et advenae, in hoc saeculo in paupertate et humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confiderent,“ siegue declaratum exstitit per nonnullos praedecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali quam etiam in communi, propter quod et rerum omnium concessarum, oblatorum et donatarum fratribus, (quas et quarum usum, facti scilicet, ordini vel ipsis fratribus licet habere,) proprie-

¹Pit. XI. Cap. 1. 17) add.: omnes vestimentis: BU 18) sentit: BE 19) servari: EU 20) ipsi: deest: EEG 21) Fr.: deest: lail 22) omnino: II 23) Hm a dand.: ROE 24) Loe: EU 25) determinare: BhgII 26) et: deest: 130 27) ipsi: deest: BEII 28) tenentur: al. 29) eos:

30) a: deest: IX 31) per: deest: BU 32) receptores: BEGH 33) seu: EU 34) nost.: deest: tLU 35) ad: deest: BEUII 36) vos: B; jwe: EU 37) promissae: IIE

tatem et dominium in se ét Romanam ecclesiam receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tanturnmodo usu facti simplicis: ad nostrum fuerunt deducta examen, quae in ordine fieri dicebantur, et videbantur §§ praedicto voto et puritati ordinis repugnare, videlicet, ut ea prosequamur ex ipsis, quae remedio credimus indigere, quod se institui heredes non solum sustinent, sed procurant; item, quod redditus aunaos recipiunt interdum in tam notabili quantitate, quod conventus habentes totaliter inde vivunt; item, quod >^, quum ipsorum negotia etiam pro rebus temporalibus in curiis agitantur, assistunt advocatis et procuratoribus, et ad instigandum eosdem se ibidem personaliter repraesentant; item, quod40 exsecutiones ultimarum suscipiunt voluntatum et gerunt, seque intromittunt quandoque de usurarum vel male ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis; item, quod alicubi non solum excessivos hortos, sed etiam vineas magnas habent, de quibus tam de oleribus quam de vino multum colligunt ad vendendum; item, quod temporibus messium vel41 vindemiarum sic copiose granum et vhlum mendicando vel aliunde emendo colliguntur a fratribus, et in cellariis et granariis42 reconduntur, quod per anni residuum et43 * absque eorum mendicatione possunt transigere vitam suam, item, quod ecclesias vel alia aedificia faciunt vel procurant fieri in quantitate et curiositate figurae et44 formae, ac45 sumptuositate notabiliter excessiva, sic, quod non videntur habitacula pauperum, sed magnatum. Paramenta etiam ecclesiastica in plerisque locis tan-1 multa habent et tam notabiliter pretiosa, quod excedunt in bis magnas ecclesias cathedrales. Equos insuper et arma eis oblata in funeribus46 recipiunt indistincte. Tamen communitas fratrum, et specialiter rectores ipsius ordinis asserebant, quod praedicta seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quod et, si qui reperiuntur rei in talibus, rigile puniuntur, nec non contra talia, ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum fratrum providere conscientiis, et cuneta dubia, (quantum possibile nobis est,) de ipsorum pectoribus remove, ad praedicta modo, qui sequitur, respondemus. Ouum enim ad veritatem vitae pertineat, ut id, quod exterius agit, interiore mentis dispositionem et habitum-1 repraesentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta a temporalibus abstraxerunt, ab omni eo, quod dictae expropriationi esset vel posset videri contrarium, abstinere. (Quia igitur in successione transit non solum usus rei, sed et47 dominium suo tempore in heredes48, fratres autem praefati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt etiam in communi: declarando dicimus, quod successione huiusmodi, quae etiam ex sui49 * natura indifferenter ad pecuniam, et etiam ad alia mobilia et immobilia se extendunt, considerata sui puritate voti nullatenus sunt capaces. Nec licet eis valorem hereditatum talium, vel tantam earum partem, quod praesumi posset, hoc in fraudem fieri, quasi sub modo et forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere, quin potius ista sic fieri ab ipsis sialpliciter prohibernas. Quumque annui redditus inter immobilia censeantur a iure, ac huiusmodi redditus obtinere paupertati et mendicitati repugnet: nulla dubitatio est, quod praedictis50 * fratribus redditus quoscunque, sicut et possessiones vel eorum etiam usum, (quum eis non reperiatur concessus,) recipere vel habere conditione considerata ipsorum non hec. Amplias, quum non solum, quod malum esse dignoscitur, sed et si omne, quod speciem habet mali, sit a viris perfectis specialiter evitandum, ex talibus autem assistentibus in curas et instigationibus, quod de rebus agit in ipsorum commoda convertendis, creduntur verisimiliter ex his, quae foris patent, (de quibus habent homines foris52 * iudicare,) in ipsis rebus fratres assistentes aliquid quaerere tanquam suum, nullo modo debent huiusmodi voti et regulae professores se talibus curiis et litigiosis actibus immiscere, ut et testimonian-1 habeant ab his, qui foris sunt, et puritati satisfaciant voti sui, ac evitentur per hoc scandalum proximorum. Verum etiam (-uum dicti ordinis fratres non soium a receptione, proprietate, dominio sive usu ipsius pecuniae, verum etiam a contractatione qualibet ipsius et ab ea sint penitus alieni, quemadmodum saepe dictus praedecessor noster in declara-

tionem huiusmodi regulae plane dixit; quumque dicti ordinis professores pro nulla re temporali possint in indicio experiri: praedictis fratribus non licet nec competit, quin potius considerata sui puritate status debent sibi scire interdictum, quod huiusmodi exsecutionibus et dispositionibus se exponant, quum haec saepius 74 * absque litigio et contractatione vel administratione pecuniae nequeant expediri55. Verumtamen in his exsequendis dali a; consilium ipsorum statui non obsistit, quum ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, sive 57 actio in iudicio, sive dispensatio tribuatur. Licet yero non solum sit licitum, sed et multum conveniens rationi, quod fratres, qui in laboribus spiritualibus orationis et studii sedulo §§ occupantur, hortos et arcas habeant competentes ad recollectionem vel56 * recreationem sui, et interdum ad se ipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, nec non ad 60 babeada necessaria hortalia pro se ipsis: habere tamen hortos aliquos, ut colantur, ac olera ac alia hortalia pretio distrahantur, nec non et vineas, repugnat suae regulae et ordinis puritati. Secundum quod dictas praedecessor declaravit ac etiam ordinavit, quod, si talla ad usas proxime dictos, ut puta agrum vel vineam ad colendum et consimilia, fratribus legarentur, per omnem modum fratres a receptione taliuni abstinere, quum etiam praemissa habere, ut pretium fructuum suis temporibus habeatur, ad naturam et formam proventuum appropinquet. Rursus quum praedictus Sanctus tam in 61 * exemplis vitae quam verbis regulae ostenderit, se velle, quod fratres sui et filii, divinae providentiae innitentes, suos in Deum iacerent cogitatus, qui volucres coeli pascit, quae non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile, voluisse ipsum eos habere granaria vel cellaria, ubi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore levi relaxare §2 * se debent ad congregationes et conservationes huiusmodi faciendas, sed tunc tantum, quum esset multum credibile ex iam expertis, quod non possent vitae necessaria aliter invenire. Hoc autem ministrorum et custodum simul et separatim in suis administrationibus et custodiis, cura guardiani et duorum de conventu loci discretorum sacerdotum et antiquorum in ordine fratrum consilio et assensu, cluximus iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam, quod, quum vir sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quoad affectum pariter et effectum, sicut fere regula tota clamat, convenit ipsis, quod nullo modo deinceps fieri faciant vel63 fieri sustineant ecclesias vel alia quaecunque aedificia, quae, considerato fratrum inhabitantium numero; excessiva in multitudine et64 * magnitudine debeant reputari. Ideoque volumus, quod ubique in suo ordine deinceps temperatis et humilibus aedificiis sint contenti, ne huic tantae paupertati promissae, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamvis etiam paramento et vasa ecclesiastica ad honorem divini nominis ordinentur, propter quod omnia fecit ipse Deus: tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manara, nec per filas sibi vult serviri, quae suorum servitorum conditioni et statui dissonarent; propter quod sufficere debent65 eis vasa et paramenta ecclesiastica decentia, in numero et in magnitudine sufficientia competenter. Supertluitas autem, aut nimia pretiositas, vel quaecunque curiositas in bis seu aliis quibuscunque non potest ipsorum professioni vel e* statui convenire. (uum enim haec sapiant thesaurizationem seu copiam: paupertati tantae quoad humanum iudicium derogant manifeste. Quapropter praemissa servari a fratribus volumus et mandamus. Circa equorum yero et armorum oblationes illud decernimus in omnibus et per omnia observandum, quod per declarationem praedictam in pecuniariis noscitur elemosynis definitum. Ex praemissis autem succrevit non parum scrupulosa quaestio inter fratres, videlicet: utrum ex sane professione regulae obligentur ad arcum et tenuem sive pauperem usualium rerum; quibusdam ex ipsis credentibus et dicentibus, quod, sicut quoad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctissimam, ita ipsis quoad usum arctidum maxima et exilitas est indicta; aliis in contrarium asserentibus, quod ex professione sua ad

Tit. XI. Cap. 1. 38) et vid.: deest: Ito 34) quod: deest: BE:sey. saep.: BEGH 55) expedire: BI:G 551 dare: IfEH 57) sive: Ili: C
(puna: de:esl: 0 40) quini: E(I 11) et: If:G' 431 et gr: deest: It: C B) sedule: 59) vel raer: itest: IIE111 60) r: 012; et ad: RE 61: in:
45) vel quasi: BEOH 44) ac: ITEG' .44) et: ES 44) funeralibus: IXS deest: BliI/B 62) laxare: itc. 63) nec: I11:77: vel ... sust.: dees: 7
471 etiam: I11:37 43) iuredem: r'h. .15) sua: B10(I/1 511) dictis: r'h. 65) debeunt: 1/i 66) et: I111011
51) otiamt 111 53) for.: lees: IIE011 53) disponationibns: 100/1 41) ut

nullum usum pauperem, qui non exprimatur in regula, obliantur, licet teneantur ad usum moderatum temperantiae, sicut et magis ex condecanti, quam ceteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum praedictorum 61 " fratrum providere quieti, et his altercationibus finem dare, declarando dicimus, quod fratres Minores ex professione suae regulae specialiter obligantur ad arctos usus seu pauperes, qui in ipsorum regula continentur, et eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos usus. Dicere autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quod haereticum sit, tenere usum pauperem includi vel non includi sub voto evangelicae paupertatis, praesumptuosum et temerarium iudicamus. Demum, quia ex eo, quod dicta regula, per quos et ubi fieri ciebeat 63 * ministri generalis electio, tradens, nullam facit 69 " de ministrorum provincialium electione vel institutione penitus mentionem, oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: nos, volentes posse ipsos ciare ac secure procedere in omnibus factis suis, declaramus, statuimus 70 et ordinamus in 71 * hac constitutione in perpetuum valitura, ut, quum alicui provinciae de ministro fuerit providendum, ipsius ministri electio penes capitulum provinciale resideat, quam idem capitulum cie sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur; ipsius autem electionis confirmatio ad ministrum pertineat generalein. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formam scrutinii procedatur, et 72, votis in diversa divisus, electiones plures in discordia celebrari 73 contingat: illa, quae a maiori parte capituli numero, (nulla zeli vel meriti collatione aut consideratione habita,) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrum de consilio discretorum de ordine, (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione praemissa,) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire. Et si fuerit infirmata: ad capitulum provinciale electio huiusmodi revertatur. Ceterum, si capitulum memoratum die praedicta ministrum eligere praetermittat, extunc ministri provincialis provisio ad generalem ministrum libere devolvatur. Verum si ministro praedicto et capitulo generalibus ex certa, manifesta ac rationabili causa videretur aliquando in provinciis ultramarinis Hyberniae, seu 74 Graeciae, seu Romae, in quibus hactenus alius providendi modus dicitur ex causa certa et rationabili fuisse servatus, expedire, ministrum provincialem per ministrum generalem cum proborum ordinis consilio potius, quam per capituli praedicti electionem praefici in provinciis Hyberniae, etiam 15 ultramarinis irrefragabiliter, in Romana yero vel 176 Graecia, quando minister dictae provinciae moreretur vel absolveretur citra mare, illa vice servetur absque dolo, partialitate et fraude, (super quo eorum conscientias oneramus,) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandutn. In destitutione yero dictorum ministrorum provincialium servari volumus, quod super hoc hactenus de 71 ipso ordine exstiterit 73 * observatum. Ceterum si contingeret eosdem ministro generali carere: per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit 79 per eundem ministrum, usque quo provisum fuerit de generali ministro. Porro, si quid de huiusmodi ministro provinciali secos attentari forte contigerit: illud ipso facto sit irritum et inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum 30 declarationum, dictorum, commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionuin, iudica-

tionum et voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei ac 81 beatorum Petri et Patti Apostolorum eius se noverit incursurum.

CAP. II.

Determinat et deelarar, quid significant hae verba, inserta in indicialibus commissionibus, quae fiunt a principe vel a iure, scilicet: quod proeedatur simpliciter et de plano, et sine strepitu et figura iudicii. Ioann. Andr.

Idem [Clemens V.] 1

Saepe contingit, quod causas committimus, et in earum aliquibus simpliciter et de plano, ac sine strepitu et figura iudicii procedi mandantis; de quorum significatione verborum a multis contenditur, et qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem, dubitationem huiusmodi, (quantum nobis est possibile,) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut iudex, cui taliter causam coimmitimus, necessario libellum non exigit, litis contestationem non postulet, tempore etiam feriarum, ob necessitates hominum indultarum a iure, procedere valeat, amputet dilationum materiarn, litem, quantum 2 poterit, faciat breviorum; exceptiones, appellationes 3 dilatorias 4 * et frustratorias repellendo, partium, advocatorum et procuratorum contentiones et iurgia, testiumque superfluum multitudinem refrenando. Non sic tamen iudex litem abbreviet, quin probationes necessariae et defensiones legitinae admittantur. Citationein yero ac praestationem iuramenti de calumnia vel malitia, sive de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per comissionem huiusmodi intelligimus non excludi. Verum quia iuxta petitionis forinam pronuntiatio sequi debet: pro parte agentis, et etiam rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio facienda sive in scriptis sive verbo, actis tamen continuo, (ut, super quibus positiones et articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, et 5 ut fiat diffinitio clarior,) inserenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litium propter partium confessiones, et articulos ob clariorem probationem usus longaeus in causis admisit: nos, usum huiusmodi observari volentes, statuimus, ut iudex, sic deputatus a nobis, (nisi aliud de partium voluntate procedat,) ad dandum simul utrosque terminuin dare possit, et ad exhibendum omnia acta et munimenta, quibus partes uti volunt in causa, post dationem articulorum diem certam, quandocunque sibi videbitur, valeat assignare, eo salvo, quod, ubi remissionem fieri contingeret, pro testibus producendis possint etiam instrumenta produci, assignatione huiusmodi non obstante. Interrogabit etiam partes sive ad earum instantiam, sive ex officio, ubicunque hoc aequitas suadebit. Sententiam yero diffinitivam, (citatis ad id, Hect non peremptorio 6 *, partibus,) in scriptis, et, prout magis sibi placuerit, stans vel sedens proferat, etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout ex petitione et probatione 7 * et aliis actitatis in causa faciendum 3 *. Quae omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constituttionem nostram vel alias procedi potest simpliciter et de plano ac sine strepitu et figura iudicii volumus observari. Si tamen in praemissis casibus solennis ordo iudiciarius in toto vel in parte non contradicentibits partibus observetur: non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritandtis. Data 0 * Avinion. XIII. Kal. Decembr. Pont. nostri Ao. II.

T i t. XI. C ap. L 67) dictornm : iL. 69) haboat: ib. 69) fecit: ib. 70) et stat.: BEG 71) in: deest: BEGH 72) et: deest: BL.Y! 73) celebrare: BE 74) et: G'; deest: Bh.fl 75) et: L.L.G 76) seu: B7/G 77) in: BGH 78) extetit: BF.GH 79) fun'at: BG 80) nostrornm: BBG 81) et: SG

Cap. II. 1) Clem. V. in Conc. Vienn.: CM; Idem: B; i>+scr. dceat: ADls! 2) quanto: ABh'FGH 3) app. et: CDI;GH 4) dilaciones frustr.: Cbdl. coll. 5) et: deest: BCIF 6) peremptorie: ABCDh'FG 7) probatis: Codd. coll. o. 8) fuera fac.: ABCDls'FG 9) Data etc.: fleest: Codd. coll.

FINIS.

EXTRAVAGANTES

TUM VIGINTI

D. IOANNIS PAPAE XXII.

TUM COMMUNES

SUAE INTEGRITATI RESTITUTAE.

CONSTITUTIONES XX, IOANNIS PAPAE NXII,

TITULUS I.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

C A P. I.

Electi, qui pro suarum electionum negotio ad curiam venire tenentur, citan sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia morari trahere, et, licet alibi morentur, nullum eis praeiudicium generatur. B'acit Clemeut. Ne Romani, §. fin. eod. tit.

Ad onus apostolicae servitutis superna dispositione vocati, ambiguitates, ex quibus possent ecclesiis damnosa provenire dispendia, tollere cupientes, de potestatis plenitudine ac fratrum nostrorum consilio ordinamus, quod quibuscunque electis, qui ad sedem apostolicam venire vel mittere tenebantur, ac ipsorum electionum instructoribus, qui in veniendo ad sedem ipsam et se praesentando, ipsa sede vacante vel 2* non vacante, servaverunt tempora a canonibus instituta, (dummodo praesentialiter adsint in civitate Lugdunensi vel fuerint Avinione in Kalendis Octobris,) ubicunque sede vacante moram traxerint, nullum ipsis sen eorum iuri praeiudicium ex mora interim facta ubilibet generetur, sed eorum iura circa electiones huiusmodi, hoc non obstante, perinde 3* servantur illaesa, ac si apud sedem apostolicam moram contraxissent, non obstantibus praedecessorum nostrorum constitutionibus quibuscunque, quibus tamen quoad alia nullum volumus praeiudicium generari. Nulli ergo, etc., nostrae ordinationis infringere etc. Datum Lugduni VIII. Idus Septembr. Ao. i. [1317.]

C A P. II.

Beneficio vacante, cuino fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti vel alii, qualiter debeant fructus ipsi dividi inter ipsum annalia habentem et beneficiatum, et divisione fauta cuius sit electio, haec declarat constitutio. Et potuisset poni sub tit. de rescript. vel ne sed. vacant. vel ut eccl. benefic. vel de verborum signific.

Suscepti regiminis nos cura sollicitat, ut, quae in ecclesiis non absque dispendio ministrorum et cultus detrimento divini servari viderimus 2, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Ouum itaque in nonnullis ecclesiis observetur, et a longis 3 retro 4 temporibus fuerit observatum, quod fructus primi 5 vel secundi, aut alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum, vacantium in eisdem, defuncto, vel fabricae, aut ecclesiis, vel personis habentibus annalia, de consuetudine, privilegio vel statuto applicantur 6 in totum ita, quod illi, qui huiusmodi beneficia canonice obtinent, et ad quos alias de iure fructus ipsi spectare debent, nihil inde percipiunt, unde illud inconveniens sequitur, quod commode nequeunt ad impendendum servitium debitum residere in ecclesiis, in quibus beneficiati exsistunt: nos, de illo super his remedio providere volentes, per quod hi et illi in fructuum praedictorum perceptione participant, et ecclesiae debitis servitiis non fraudentur, praesenti decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio, quod illi, qui fructus praedictos ibi 7* hactenus integre vindicabant ex privilegio, consuetudine s vel statuto, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in solutione decimae taxari, praetextu cuiusvis privilegii, consuetudinis vel statuti quovis modo percipiant, sed ipsius summae perceptione duntaxat sint omnino contenti, totali residuo praedicta obtinentibus beneficia reman-

suro; nisi forsan illi, qui fructus eosdem soliti fuerant 1 (ut praefertur) eorum integritate percipere, pro se mallent ipsum habere residuum, et obtinentibus ipsa beneficia summam dimittere memoratam. t)uo casu percipiendi quocumque maluerint illis relinquimus optionem, sic, quod infra 10 deceso clips, postquam sciverint beneficia ipsa vacare, iis la 9, quibus armaba ipsa 12 debentur ex privilegio, consuetudine vel statuto, vel 13 ipsorum annalium collectores, quam partem habere voluerint, an scilicet decimae taxationem; vel illa 11 dimissa residuum, nulla subhastatione praemissa eligere teneantur. Guam electionem si infra 15 electos dccc clics non fecerint, ut dictum est: extunc ad eum, rinitis est beneficium, huius optio vel electio transeat ipso iure. Lt hnc in ecclesiis et partibus illis, in quibus beneficia maiora, et alia, quae ad solutionem decimae sunt taxata, volunus observad. In illis vero ecclesiis et partibus, in quibus decimarum 15 taxatio non est facta, servetur, quod fructus et obventiones beneficii tunc vacantis, quocumque 16 "decimam 1" solvere consuevit, per medium dividantur, quorum nledietaterr habcat is, cui annuum per alterum de praedictis modis perceptio est concessa, reliquam yero medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum, pro sustentatione sua et aliis ecclesiae oneribus supportandis. Quodsi alter de praedictis praefata 13 medietate noluerit esse contentos, altero contentad volente: pars nolentis transeat 10 ad volentem, et volens fructus et obventiones illius beneficii percipiat universos, eidem beneficio congrue faciens deserviri, ac eius supportans opera consueta. Et si quicquam aliquis praedictorum ultra praemissa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit, infra tensem non restituerit cum effectu: eo ipso, si episcopus vel superior praelatus fuerit, a pontificalibus et ingressu ecclesiae sit suspensus 22*; si autem capitulum, universitas, vel collegium, interdicto 23 se noverint 24, donec praedicta cum integritate restituerint, subiacere. Si yero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: a qua sine t's restitutione praemissa, praeterquam in mortis articulo, minime 25 absolvatur, non obstantibus quibuscunque privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus et 27 statutis, iuramento, confirmatione sedis apostolicae aut alia quacunque firmitate vallatis. Quae omnia quoad hoc auctoritate apostolica revocamus 28*, et nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo etc. nostrae constitutionis revocationis, cassationis, irritationis et voluntatis, etc. 29* (1317.)

TITULUS II.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

C A P. UN.,

Quia multi assumebant dominium, et so cread faciebant pntestates et capitaneos in comitatu Sabinae, et aliis locis Lie mmmivatis, qui sunt de patrimonio ecclesiae Romanae: in hibetur, no tales de tetero asa unan tur, peque illis tanqu:un talibus obediatur, et quod nullus huiusmodi praemineum sibi arden, adscribere sine speciali licentia sedis apostolicae. 1*)t si sint aliquae civitates, gtrao habeant ius eligendi tales capitaneos por seden apostolicam confirm:nides: veta, Papa, quod ante confirmatiuncui debitaru hulla eis tanquau: talibus praestotur obediencia.

Ecclesiae Romance suorumque fidelium dispendia dissimulare non possumus, quin, postquam nobis cognita

Ti t. I. Cap. I. 1) — allñf 2) vol n. vac.; deest; ARJl 3) provide; ib.

C a p. U. 1) *OhFIDBNR* — exstat etiam A 203v. *Repetitor inter Estrav. cannn. c. un. Ne sede rae.* (3, 3.) 2) vidimus: *DT[P]*; videamus: *Fd. Ron. in Ectr. como.* 3) longe: 0 4) retroactis: 0 *Ed. Ron. io Ectr. censo.* 5) add.: anni: 0 (i) applicetur: *Ed. Ron. in Estr. conus.* 7) sibi: *Coda.* • *cal. E'd. Ron. io E'xtr. como.*, S) de cons.: *Fd. Ron. in Reir. cense.* 9) hie-rnnt: *DI L*; fuer{nt: *lid. Ron., io E'xtr. canon.* 10) intra: *iL* 11) ii: *RDFOd'OR Frl. Ron. in Ectr. cosun.* 12) do ipsis: 0 13) aut: *Etl. Ron. in Mi., consln.* 14) ipsa: *111t*; in lila: *F* 15) intra: *Ed. Ron. ioi Estr. eesue.* 16) (ladrase: *LO* 17) quos: *DEN EJ. Ron. in Exir. canon.* 18) in

decimos *DFHNR EJ. Ron., in F.rir. romo.,*; in deimas: *L* SP) praedicta: *E'd. Ron. in Ectr. cosn.* 20) add.: ipso iure: *iG.* 21) intra: *i6.* 22) eccl. so suspensum: *DEFILOR*; noverit so suspeneum: *N lid. Ron. Pla Ed. emm.* 23) add.: ecclesiastio: *Fd. Roo., in E'xtr. cenan.* 24) noverit: *h'R. El. Rim.* *io E'xtr. conos.* 25) nisi: *Codd. coll. 1'. Ed. Ron. in Ex6'. cooort.* 201 nulla-tenus: *NR-* a nomine: 0 27) aut: *lid. Ron. in E'xtr. coma.*; vel: *Ull: tleest: B*; add.: *coutraria: lid. Romo. ia littr. coo.a* 26) add.: *r.asamus o'i irritamos: Codd. cott. P Ea. Ron. in E'xtr. coswa. YP* add., *dst. Aviu-nione VIII. Kal Nov. (Kal. Nov.: Ed. Rom.) A pontif. n. uu. 11.: 11FR.v11 Ed. Ron., in hkrtr. como.*

t. U. C ap. uu. 1) *All3l*

fuerint, adversas ca opportunis remediis occurramus. Attendentes i;itur gravia nocumenta, quae nonnullis civitatibus, terris, castris=, intra patrinlonium beati Petri in Tuscia, comitatum Sabinae, et terrain Arnolphorum constitutis, eidem ecclesiae Rotnaiaae subiectis, et personis singularibus corundem, ex ~~diva~~ tam nobilium quam etiam abhorran nsurpato regimine provenerunt³, et volentes super hoc in postertan eoru na dispendiis praecavere, omnibus et singulis comitatibus sea universitatibus, et singulis personis crvitatut n t, terrnrum, castrorum et locorum, intra l * patrimonium, eontitatuut et terram praedictos constitutis, in quibus vicellil: et nobis seu quibusvis officialibus nostris tus competit deputandi vel instituendi aut eligendi sea ponendi potestates, capitaneas, dominas vel rectores aut officiales quoslibet alias, ne ipsas 5 potestatem, capitaneum, dominara, rectorem vel. defensoris, scu quenlcunque alium officialem, quocunque nomine censeatur, in civitatibus, castris, terris et locis praedictis, aut cortan aliquo eligere, assumere, vacare vel recipere, retinere aut lora electo vel assmpto, vocato sett recepto, tanguant 6 potestati sea capitaneo, rectori sea defensori vel officiali obedire quoquo modo praesumant, neve taliter electas, assumptus, receptas sea vocatas, huiusmodi potestariae, capitaneatus, domina, vel rectoriae sea defensoriae, aut quodcunque aliad cuiusvis nominis officium recipere, acceptare, assumere, vel genere, nisi de riostra et apostolicae sedis licentia speciali, quomodolibet audeat, sed :issumlrtnu in amaino dimittat. Ubi vero ad connunitates scil universitates, et singulares personas civitatum, terrarum, c;strorum et 'acortan praeclictorum, vel corran aliquem ius competit eligendi potestatem, capitanean], dominum, vel rectoreitt sea officialenl quemlibet aliara, qui per nos seu quosvis officiales nostros debeat aut consueverit confirmari: ne ante debitara confirmationem obtentam ipsae vel cantal :tliuac sic electo, tanquam potestad sea capitaneo, rectori vel defensor' sea officiali in quibusvis obediant, neve taliter electas, 'amisque confirmationem habuerit, ut praefertur huiusraodi potestariae, capitaneatus, dominii vel rectoriae, seu defensoriae aut cuiusvis alterius nominis officio se immiscere, vel ill. ucl genere aut exercere quovis modo praesumat, auctoritate apostolica clistrictias inhibemus, decernentes extunc 7 * irritara et inane quicquici contra huiusuaodi inhibitionis tenorein contigerit attentari. Nulli ergo etc. nostrae inhibitionis et constitutionis infringere. Data Avin. IV. Nonas Augusti Ao. IL [131S.]

TITULUS III.

DI: 1'RAEI;ENI)IS ET DIGNITATIBUS.

CdP. 1?N.t

'fciupure hules cap. obtinentes plures tignitates, personates, vel beneficia 'in:uu :utima.rmu lubuntia es dispensatione, virtute illi1t9 non poterit retinere nici unum, et roligna tenebuntur resignare verbaliter et realiter coraut ordinario sub testimonio publico intna malsem n tettare notitiac Intius c;y... nisi fuisseut cardinales set regulo 17111. Illi, attem, qui piura lana siue cdispensatione obtinebant, potm'unt ultimum retinere, religinis furnet ptescripta r.t. sub undem tempore resignatis. Qui vero deinceps tale habebit beuelicinn, si cum illo secundum simile reeeperit, gnant luriuuu illius pussessionem Itelbucrit, vel per enm steterit, quo miaus habrat, princee, quo est ipso ture nrvatu.s, modo prtetlicto resignare teu,hu'; alias ntruntque pr.rdit, c.t inLabilis lit ad sacros entines sttsciapiendx et :ul tluodcunque beneficien/ Itabwldttm. 'I'andeni, qui (licuable ordinarit, quantum ad pt'ammissa, nt rtuae sint beneficia, enrula anitnartim b: (beulia, niantii:st.tur. II. d. hace extravagans, gene est notabilis et tnultutu practir.abili s, et gravitebligat, qunm Cap. De multa. cod. tit. in antiqu. ut patet ad eculum.

Lxsecrabilis quorundam tam religiosorum quara saecularium ambitio, quae, semper plus ambiens, eo magis fit2 insatiahilis, quo sibi amplias indul.etur, et improbitas importuna petentium a nobis et praedecessoribus nostris Romanis l'oa)tificibus non tam obtinisse, (mara extorsisse plena-rapte noscuntur, quocl i * unas, interdum etiam ad untan beneficiam) ecclesiasticum minas icloneus, in diversis ecclesiis nedun) vicinis, sed etiam' i * abinvicem longe distan-

tibus, immo nonnunquam in diversorum regnorum partibus situatis, duas 5 * aut tres aut plures dignitates, personatus', officia seu prioratus, aut diversa ecclesiastica beneficia curarla animarum habentia, possit dispensative, (quum alias non liceret de iure communi,) recipere, et 7 simul licite retinere. Unde inter cetera inconvenientia subscripta sequunturti, quod videlicet interdum unus, qui unicum quamvis modicum vix officium implere sufficeret, plurimorum sibi vendicet" stipendia, quae multis literatis viris, vitae puritate ac testimonio bonae famae pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere aequa distributione collata, habentibus ipsa paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur Illi, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non servatur, et, dum non sunt sui in unaquaque regione rectores, ecclesiarum detrahitur commodis et honori, quae, carentes defensorum auxilio, in iuribus suis et libertatibus multipliciter collabuntur, etii i * ruinis patent aedificia nobilia, quae magnificientia exstruxerat decessorum l', et, (quod amarius est dolendum,) animarum cura negligitur, et vitorum sentibus l3 fomentum periculose praebetur. Nos itaque, tot malis tantisque discriptionibus occurrere cupientes, omnes et singulas dispensationes, super receptione aut ll * retentione plurium dignitatum, personatum, officiorum, prioratum aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacunque forma vel expressione verborum a nobis vel praedictis l5 * praedecessoribus cuicunque l1; personae concessas, (cardinalibus tamen sanctae Romanae ecclesiae, qui circa nos universali ecclesiae serviendo singularum ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac generis claritatem sunt potioris praerogativa gratiae attollendi, duntaxat exceptis,) deliberatione super hoc caos fratribus nostris habita dibgenti, de ipsorum consilio et ex certa scientia nostra in forma subscripta duximus taliter moderandas, quod per moderamen nostrum effrenatam circo easdem personas talium beneficiorum naultitudinem refrnemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter non frustrentur. Statuimus itaque et de fratrurn ipsorum l1 * consilio orclinamus, quod obtinentes nunc ex clispensatione legitima pluralitatem huiusmodi dignitatum, personatum, officiorum aut prioratum seo beneficiorum, quae alias absque clispensatione l5 obtinere nequibant, unum tantum ex -dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesiis vel beneficiis huiusmodi, quibus cura imminet r1 * animarum, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quae habere maluerit20 *, praetextu dispensationis sufficientis, circa id eisdem indultae, possint licite retinere. Quae tamen teneantur eligere intra-1 " mensem, numerandum a tempore notitiae constitutionis istius, ceteris beneficiis cum cura vel sine cura, quae ipsius dispensationis praetextu tenebant, et quae aliter non poterant de iure absque dispensatione licite retinere, quae nos extunc l2 vacare decernimus"ll, coram ordinario 24 * sub testimonio publico intra idem tempus verbaliter et realiter cuna effectu dimissis, absque eo, quod ad jifa nunquam sine nava collatione ab eo, qui facere poterit faciendi, redjre, aut eorum administrationi se immiscere praesumant; alio quin tam bis quara aliis omnibus beneficiis, quae virtute huiusmodi nostri naoderaminis retinere poterant25, ut pl-aefertur, sint ipso iure privati, et prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, personatus, officia=(i vel alia beneficia curana animarum habentia ex dispensatione, quae ius tribuat, iuxta nostram moclerationem praescriptam obtinent, et alia similia beneficia nostra ruin vel alias 27 * eorumdem praedecessorum auctoritate literarum exspectant, cum quibus est, ut illa, quum vacaverint, recipere, et una cutis obtentis retinere licite valeant, dispensatum, nolunus derogari, quin ea, quum vacabunt, infra- dicti temporis spatium possint eligere, et dimissis alas recipere in forma praescripta ac licite retinere, poenas similes incursum, si huius 29 nostrae contraire praesumpserint sanctioni. Porro, quia quorundam oculos sic avarae cupicli-

Ti t. II. Cap. tic. 2) add.: et locas: AM: villis: l3 3) provenierint: 7311 1) infra: 11111 5) rdd.: vol eorum aliquos por se vel per (: deest: JI) aliuti seu alias: AJ' 6) itmq.: (lces: 113 7) ex nmie: Al)a' '1'i t. III. Cap. uta. e) 11Fal 1a21'11 - Repe(thl' alto' 11'ir. cappa. c. 1. de pr iit. (f, 2.) 2) c.restitut: lid. hec. i. t. l' d. r. nuu. l. 3) ut: l31/Glt101'11 Ed. 11011. ira Mi'. ceurw. 1) et: (lces: 6'11101'11 Ed. 1701. in l' cl. r. com. et plures timo, dilas vel tres aut plures etiam (Sic.) 111K) 4)ign.: Codd. ual. Ed. Ruar. ele liri'. co11uu. 1-2) vel pers.: 1-4. l. 11011. il l. c.: pers. out off., prior.: NI: 7) ata: FU; cc: R 5) infra scripta uoscutue: 1-2. l.m. t. l. c. 9) viudicat: Cudd. coa. in: R (viudicalatt) l'Ea. Rult. l. c. 10) divini culi.

minuuntur: Isd. Hon. l. c. 11) et: deest: Codd. coll. P.ES. 11011. l. c. 12) praedecessorum: FOR 13) sensihus: l3FIOR 14) ac: DE7i-OP.ES. l'1011. l. c.: et: ll 15) dictis: FG'IOPII ES. 110in. l. c.: cedtl.: nostris: ES. Roa. l. c. 15) cuinseunque: F: gttihuscunqne: 0 17) nostrorum: Flh(JPR Ed. 1101. l. c. 15) add.: legitima: Isd. l'lon. l. c.: disp. retinere: 11 19) intmiaeat: FlhP l+:(l. lolt. l. c. 20) maluerint: l361OP.ES. Rott. l. c. 21) infra: RGLIOR 22) ex nunc: b'OP 23) decerevimus: KO 21) ordinariis: Codd. coll. P.F.d. Ron. l. c.: 25) poterunt: RII 25) add.: prioratus: l-1. l'101. l. c. 27) al.: deest: l-1110PR Ea. l'iont. l. c. 28) intra: Ed.Rwu. l. e. 29) huittsmodi: ib. 11

tatis vitium excaecavit, quod plurima ¹³ talia beneficia simia absque dispensatione canonica retinere praesumunt: nos de illis praesenti decreto statuimus, ut onuiia et singula beneficia sic detenta, illo tantum ³¹ retento, quod ultimo receperunt³², dummodo in eo ex collatione canonica competat ius eisclem, intra ³³ tempus (ut praescribitur) limitatum verbo et facto ac sine fraude coram ordinario ³⁴ sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint, etiam ³⁵ illo sint ipso iure privati, in quo ius eis alias competeat, et inhabiles penitus ad quaecunque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. Qui vero deinceps receperint dignitatem, vel personatum, seu officium aut ¹ aliud beneficium animarum curam habeat annexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud, (quo ipso iure, postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos, omni dolo et fraude cessantibus, quo minus liabeant, steterit, privati noscuntur,) absque morae dispendio in ordinariis mambos dimittere clebeant pari modo; alioquin extllnc sint ipso iure secundo privati, et nedum ad sacros suscipiendos³⁷ ordines, quin etiam ad habendum quodcunque beneficium³³ ecclesiasticum inhabiles reputentur. Quae omnia et singula beneficia vacatura (ut praemittitur) vel dimissa nostrae et sedis apostolicae dispositioni de ipsorum fratrum consilio reservamus, inhibentes, ne quis praeter Romanum Pontificem, quacunque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per viam ³² permutationis vel alias innovare ¹⁰ quoquo modo praesumat. Nos enim, si secus actum seu attentatum fuerit, irritum clemus¹¹ et inane. Ceterum ordinarios intelligimus in casibus supra cictis ¹² - episcopos, in quorum civitatibus vel clieoesibus consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quae debent secunclum praemissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesiis cathedralibus vacantibus capitula eorundem ⁴³ *; et hi de beneficiis tam dimissis quam (ut praemittitur) perditis nos vel apostolicam sedem certificare studeant quam primum commode poterunt indilate, ut de illis salubriter disponere valeamus. Quantum autem ad inodificationem ⁴⁴ attinet ante factam ¹⁵ *, illa duntaxat, et non alia beneficia ecclesiastica, quocunque nomine nuncupentur, curam animarum ⁴ * habere censemur, quae parochias habent, in quibus est animarum cura⁴⁷ non per vicarios perpetuos, sed per rectores aut ¹³ ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios exercenda, nec non et ⁴⁹ illa, quorum ministris ratione beneficiorum huiusmodi competit visitare, inquirere, procuraciones recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis et suspensionis sententia absolvere de consuetudine vel de iure, iuribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore quoad cetera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, statutorum, constitutionum, reservationis, inhibitionis, et voluntatum ⁵⁰ * infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinione XIII. ^{nl} Kal. Decembr. Ao. II. [13 37.]

TITULUS IV.

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET ECCLESIAE NON VACANTIS.

CAP. I.1

Executores gratiarum, et iudices causarum a sede apostolica deputati, in dioecesis iaa divisio procedere² poseunt, sicut ante divisionem poterant. Et congruo ponitur sub hoc titulo, plura loquatur de exauctoribus, de quibus frequens mentio habetur in tit. de concess. praebend. lib. VI.; patet in cap. Executor., cap. Si capitulo., et cap. Si sol. Et potuisset situar' sub tit. de rescript. vel de off. deleg. vel de paroch.

Sedes apostolica, in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans, libenter evitat nodosae ambiguitatis involucrium, illamque sibi semper in suis ordinationibus reservare

cautelam intendit, ut de illis ita proveniat couimodum ², quod aliis non imminet detrimentum. Sane pridem ad divini cultus augmentum et ad salutem populi, quem in nonnullis civitatibus ac dioecesis sic multiplicavit Altissimus, quod in earum singulis singulorum vultus nequibat, ut cura decet³ *, unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, salubriter intendentes, in ipsis dioecesis, quarum nonnullas in duas, et aliquas in plures clieoeses duximus dividendas, certas civitates et ¹ * ecclesias ereximus cathedrales, quarum singulis proprias, distinctas et limitatas dioecesis ⁵ iussimus assignari. Verum quia⁹ plures ante orclinationera seu divisionem nostram huiusmodi tam a nobis quam a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus apostolicas obtinuerunt ⁷ literas super beneficiis ecclesiasticis, in ipsis tunc integris dioecesis vacaturis, quarum nonnullae restant adhuc exsecutioni mandandae: nos, amovcre volentes cuitisvis dubitationis scrupulum, qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficiis concessarum posset forsan incidere, et provide ⁸, considerantes attentius, quod per ordinationem seo divisionem nostram praedictam ius ad rem, exspectantibus dicta beneficia antea competens, ex ratione mutan non debet, quin adeo efficax in divisio dioecesis maneat, sicut ¹¹ * prius erat, auctoritate praesentium declaramus, quod omnes et singulae gratiae, super beneficiis vacaturis ante divisionem ¹¹ * huiusmodi in ipsis quondam integris dioecesis a nobis vel praedictis praedecessoribus personis quibuscunque concessae, tam in ipsis nunc divisio, quam in aliis dioecesis decisio ab illis, eisdem modo et forma possint suo ordine per exsecutores inde datos ¹², et alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante divisiones saepe fatas potciant et debebant. Idem etiam declaramus quoad literas apostolicas iustitiam continentes, ⁰¹ videlicet indices, dati per illas, in causis quarumlibet personarum, quae nunc de huiusmodi dioecesis divisio existunt, possint iuxta eorum ¹³ tenorem provide ¹⁴ procedere, ac si dictae dioecesis, de quibus mentio in literis eisdem habetur, integrae remansissent. Nulli, etc. ¹⁵ * [1317.]

CA P. II.1

Nullus impediatur capitula, archidiaconos, et alias personas in titribus, quae sibi competant in ecclesiis integris, quin illa in iura percipiant post divisionem ipsarum, sicut ante soliti erant percipere; quoniam iura beneficiis divisio habet quae eadem iura, quae habebat in integris. Et Loe cap. sub luto tit. fuit positum, quoniam decluatur praecedens, ut claro pateat. Cuueord. cap. Quia monasterium de relig. dom. in antiquis.

Ad apostolatus nostri pervenit auditum, quod aliquarum ecclesiarum, per nos ab aliis ecclesiis ex certis causis, quae ad hoc nostrum animum induxerunt, auctoritate apostolica divisarum, praelati et subditi capitulis, archidiaconis et aliis personis ecclesiarum, a quibus supra dictae ecclesiae sunt clivisae, multipliciter iniuriari praesumunt, non permitentes, eos uti iurisdictionibus et iuribus suis, sicut ante divisionem huiusmodi utebantur. Quia igitur intentionis nostrae non existit nec existit, per divisionem episcopatum ecclesiarum, a quibus divisiones factae sunt, capitulis, archidiaconis vel aliis personis velle aliquatenus derogare, nisi quatenus in divisionum huiusmodi literis apostolicis continetur ² expresse: nos praesentis auctoritate statuti universis praelatis, capitulis et aliis quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarum decisarum, et in cathedrales ecclesias per nos auctoritate apostolica erectarum, praecipimus et mandamus, ne capitula, archidiaconos, et alios personatus vel ³ dignitates, officia seu beneficia in praedictis primariis ecclesiis obtinentes, quo minus visitationes exerceant, procuraciones recipiant, iurisdictiones et iura archidiaconalia et alia bona obtineant in praedictis decisio dioecesis, sicut ante divisionem huiusmodi obtinebant, nisi quantum in divisionum huiusmodi literis apostolicis caveatur expresse, impediatur quoquo modo, quousque per sedem apostolicam aliud fuerit ordinatum. Si enim aliqui contra praesens praeceptum ⁴ agere vel facere praesumpserint: nos prae-

T i t. III. C ap. un. 30) plura: Coda. coll. P. Fd. Rom. I. c. 31) jamen: Ff. Fd. Rom. I. c. 32) receperint: KP 33) infra: Codi. coll. 34) ordinarius: FR Ed. ROM. I. c. 35) et: Erl. Rom. I. c. 36) vel c. IKO 37) suscipiendum: 00; deest: R 33) aliud ben.: Codd. coll. P. Fd. Rom. I. c. 39) me dium: lid. ROM. I. c. 40) add.: hoc: ib. 41) decrevimus: FKO 42) scriptis: Codd. coll. P. Ed. ROM. I. c. 43) earundem: FIKPR Ed. Boga. I. c. 44) add.: personatum: Ed. Rom. I. c. 45) fatam: BECA-PR 40) an: deest: Codd. con. P. Fd. Ilma. I. c. 47) add.: annexa: R Ed. Rom. I. c. 48) ac: K; seo: F 49) (Atara: R Ed. BOU. I. c. 50) voluntatis: OIKOPR Ed. Rmn. I. c. 51) III.: I

Tit. IV. C ap. I. 1) ARDIKPR: — repclit' inter Ea^m, comm. C. aua. de

off. del. (1, G.) 2) proveniant commoda: Ed. Rom. 4it F, clr. comm. 3) ut concedet: ADIKPR: ut decet: B; ut deceret: Ed. Rom. I. c. 4) ac: DIKP Ed. Ilom. I. e. 5) di.: deest: Ed. Rom. I. c. 6) gnioniam: ib.; deest: II 7) obtinuerant: Fd. Roen. I. c. 8) et prov.: deest: lb. 9) immutari: ib. 10) sic, in ipsis quondam integris: Codd. coll. I' Ed. Rom. I. c. 11) divisiones: 4DIKPR 12) exsec. mandatos: IP Ed. Rom. I. c. 13) earum: It Isd. Rota. I. c. 14) periodo: Ed. Ilma. I. c. 15) tidd.: Dat. Avin. III. Kal. Nov. P. e. ao. Ir.; DKEd. jtoja. I. c. Cap. II. 1) AB-11 2) continetur: D 3) et: R; deest: 71 4) statutum: ABhf

sumptores tales digna curabimus animadversione punire. Nulli etc. nostrorum praecepti et mandati infringere etc. Datum Avinione V. Kal. Octobris Ao. V. [1320.]

TITULUS V.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

CAP. I.

Vacante sede imperiali, quum iurisdictio ad Papam dovolveretur, sub poena excommunicationis hir, prohibetur, quod nullus tunc nomen vicarii imperatoris vel alterius cuiuscunque officii retineat, assumat vel resumat, nullusque ei obediat vel auxilium praebeat; alias excommunicatione in personas, et interdictum in terras, nisi intra duos menses resipuerint, profertur. Tandem modus huius processus publicandi exprimitur. II. d.

Si frater et coepiscoporum nostrorum, et aliorum quorumlibet iura illibata servari et ab omni fore dispendio diminutionis extranea cupimus, et ad illud libenter nostrae sollicitudinis studium adhibemus: multo fortius equidem pro nostris et Romanae ecclesiae sponsae nostrae iuribus et honoribus conservandis ex iniuncto nobis officii debito apostolicae provisionis partes tenemur impendere, ne temporibus nostris usurpationis iniuriam subeant, aut detrimentum cuiusvis derogationis incurrant. Sane, in nostram et fratrum nostrorum deductum est fama divulgante notitiam, quod licet de iure sit liquidum, et ab ohm fuerit inconcusse servatum, quod vacante imperio, sicut et nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dignoscitur, quum in illo ad saecularem iudicem nequeat haberi recursus, ad summum Pontificem, cui in Persona beati Petri terreni simul et coelestis imperii iura Deus ipse commisit, imperii praedicti²* iurisdictio, regimen et dispositio devolvuntur, et ea ipse³* durante ipsius vacatione⁴* imperii per se, vel alium seu alios exercuisse noscitur in imperio memorato, nonnulli Lamen, in Italiae partibus potestatis et dignitatis fastigium illicite ambientes, in nostrum et Romanae sanctae matris ecclesiae (quantum in eis est) praerudicium evidens, ac diminutionem honoris et iuris, vicariatus seu alterius cuiuscunque nomen officii⁵*, quod ipso imperatore vivente ex ipsis commissione gerebant in certis terris, territorii sive locis, post decessum ipsius absque nostra vel apostolicae sedis petita vel obtenta licentia retinere sibi, et nonnulli etiam de novo assumere, quod non gesserant, aut gestum antea posteaque dimissum resumere temerariis ausibus praesumpserunt, quo vel quibus adhuc non verenter abuti, et sub eius vel eorum colore multa facere et fecisse noscuntur, quae in nostram et ecclesiae praedictae iniuriam aperte redundant, non abhorrentes per id variis involvi criminibus, nec divinae maiestatis formidantes offensam. Quia igitur error, cui non resistitur, approbari videtur, et latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum perversis conatibus non resistit: nos, volentes nostris et ecclesiae sponsae nostrae iuribus et honoribus in hac parte prospicere, et malis ac scandalis, quae ex retentione, assumptione seu resumptione huiusmodi orta sunt hactenus, et quae periculose possent in antea suboriri, celeriter obviare, nec non periculis animarum huiusmodi retinentium, assumptionem seu resumentium nomina, et eis abutentium, ut praefertur, salubriter occurrere cupientes, praesentium auctoritate monemus sub excommunicationis poena omnes et singulos, cuiuscunque status, praeminentiae, dignitatis aut conditionis existant, etiamsi patriarchali vel quavis alia superiori, sive⁶* episcopali, vel regia seu alia quacunque praefulgeant dignitate, qui post vacationem imperii absque nostra vel sedis praedictae licentia huiusmodi vicarii seu cuiusvis alterius officii nomen⁷* ubilibet retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt et retinent, et qui assumunt vel resument fortassis in posterum, et sub talis donationis⁸* pallio abusi sunt et abutuntur, vel etiam abutentur potestate vel iurisdictione quacunque, seu eius exercitio publice vel occulte, quatenus de cetero etiam⁹* a denominatione huiusmodi, seu cuiuscunque¹⁰* assumptione, resumptione ac retentione praedictis, nec non usu, potestate et exercitio supra dictis prorsus abstineant et omnino desistant. Inhibentes insuper sub poena praedicta omnibus et singulis patriarchis, prae-

latis et etiam¹¹ aliis superioribus¹²*, ac regibus, civitatibus, comitatibus¹³*, universitatibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus et aliis omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut status, ne praedictum¹⁴* huiusmodi nomen seu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes, ut praefertur, aut assumentes, **vel eorum** aliqui¹⁵* sub denominatione vel titulo huiusmodi nominum, seu procuratores, commissarios, iudices aut vices eorum gerentes quocunque colore quaesito recipiant vel admittant, nec ut vicariis seu vicario aut officialibus imperii pareant vel intendant, aut pareri vel intendi faciant vel permittant, nec in his eis vel ei quomodolibet praestent auxilium, consilium **vel** favorem. Alioquin in omnes et singulos patriarchas, praelatos, et superiores et inferiores, reges¹⁶* et ceteros, denominationem praedictam¹⁷* ut praemisum est retinentes, assumentes seu resumentes, ac illius praetextu exercentes quaecunque officia, potestates seu iurisditiones, et recipientes¹⁸* eos ut vicarios, vel officiales imperii aut commissarios eorum, ut talium, et in parentes seu obediens eis, ut talibus, aut praestantes in hoc sibi consilium, auxilium vel favorem, nisi intra¹⁹* duorum mensium spatium a die datae praesentium numerandum penitus resipuerint, vel se licentia sedis apostolicae super hoc ostenderint communitos, excommunicationis in singulares personas, et in terras et loca ipsorum, et quaslibet communitates, universitates, civitates aut villas interdicti sententias de fratrum nostrorum consilio publice promulgamus, contra eos nihilominus spiritualiter et temporaliter gravius processuri, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas²⁰* facti suaserit, et veridimus expedire. Et ut quibuslibet parendi talibus tollatur occasio: omnes et singulos, qui huiusmodi vicariatus nomen retinentibus, assumentibus seu resumentibus iuramento fidelitatis tenentur adstricti, a iuramento huiusmodi quantum ad hoc de potestatis plenitudine absolventes, auctoritate apostolica firmiter inhibemus **eis**dem, ne talibus ut vicariis vel officialibus imperii aliquatenus pareant vel intendant. Et insuper omnes pactiones, obligationes, confoederationes et colligationes, a quibuslibet super hoc quomodolibet²¹ initas, iuramento vel quacunque firmitate vallatas, omnino dissolvimus, viribus²² vacuumus, irritamus, et, quatenus de facto processerint, revocamus. Ac huiusmodi et²³ quaelibet alia iuramenta, quibuslibet super bis praestita, per quae posset in praedictis nostris et ecclesiae nostrae²⁴* praedictae iuribus derogari, praesertim quum iuramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, relaxamus. Ceterum, ut huiusmodi processus verius²⁵ ad communem omnium notitiam deducatur: chartas seu membranas, processum continentes eundem, in ecclesia Avinionensi appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quae processum ipsum suo quasi sonoro praefatione et patenti²⁶* iudicio publicabunt ita, quod omnes et singuli, quos processus ipse contingit et contingere potest, nullam postea possint excusationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, quum non sit verisimile, remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinione in domo episcopali, II. Kal. April. Ao. 1.27 [1317.]

TITULUS VI.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

CAP. UN.

Votum, per suseptionem sacri ordinis sollemnizatum, licet impediatur matrimonium sequens, non lamen praecedens: etiamsi nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummatum, nullus praesumat accipere aliquem de sacris ordinibus. Quod si fecerit, dissoluto etiam matrimonio: nec in illo ministrare, neo ad superiores ascendere poterit, nisi aliquem de religionibus approbatus ingrediatur, et eius regulam expresse vel tacite profiteatur. Est autem talis coniugatus sic ordinatus per dioecesanum monendus, ut religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est consummatum. Quod si renuerit, et uxor institerit: compellitur per excommunicationem ad matrimonii consummationem. Hoe dicit. Et est casus notabilis, et qui satis efferrí non posset.

Antiquae concertationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde provenientibus salubriter providere, de fratrum nostrorum consilio praesenti declaramus edicto,

Tit. V. Cap. I. 1) exstat ex Red. Valle. in Bailar. Rom. ed. Taaar. IV, 234.; — ABEI 2) praedicta: w'ig. 3) tempore: ib. 4) vacationis: ib. 5) nominis officium: ib. 6) aut: oriq.; aut pontifican: ABE31 7) arid.: sibi: orig. ABl5M 8) dominationis oriq. 31 9) et.: dcest: orig.: IBE111 10) nominis: ib. 11) et praol. etiaui: ib. 12) add.: 01 inferioribus: ib. 13) eommuuitatibus: orig. 31 14) praedictos: mrid. E 15) aliquem: orip.

BEM 16) reg.: dcest: orag. 17) denominatione praedicta: oreg. B; do nominatione praedicta: E 18) in rec.: ora:g. ABRE 19) infra: ib. 20) et qual.: orig. E 21) quolibet: (7) orig. 22) iuribus (7): ib. 23) ac: ib. 24) nost.: dcest: orig. AEM 25) noster: a'ig. BE; nune: A 26) patulo: mrig. ABEM 27) II.: B

quod, licet votum solennizatum per sacri susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundum statuta canonum sit efficax reputandum, ad dissolvendum tamen prius contractum, etiamsi per carnis copulationem non fuerit consummatum, quum nec iure divino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutum, invalidum est censendum, auctoritate apostolica districtius inhibentes, ne quisquam¹ durante matrimonio, nondum etiam consummato, aliquem de sacris ordinibus praesumat suscipere, nisi prout sacris canonibus noverit convellere. Quodsi secus a quoquam forsitan attentatum fuerit: ordinamus, quod nec matrimonio soluto³ in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines provehi, nec ad aliquod beneficium vel officium ecclesiasticum valeat promoveri, nisi aliquam de religionibus approbatis, (quarum professio ad castitatis custodiam, et I¹ abdicationem temporariam, et sui superioris obedientiam suos professores adstringat,) ipsum canonicè contigerit ingredi, ac eius regulara expresse vel tacite profiteri. Quo casu dioecesanus super praemissis et singulis praemissorum cum eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum, quod obstat. Ad ingressum⁵ huiusmodi sic ordinatum, si matrimonium consummatum non fuerit, per dioecesanum instantè moneri praecipimus et induci. Quod si forsitan renuerit adimplere: ipsum, si sponsa eius institerit, per censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare. Nulli etc. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, praecepti et constitutionis infringere. Datum Avinionē Kalend. Decembr. Ao. VII. [1322.]

TITULUS VII.

DE RELIGIOSIS DOI 14IBUS.

CAP. UN.1

Secta et religio Fratricellorum aīre Beguinorum, qui so dicebant de tertio ordine beati Francisci, cassatur, quoniam inter celares errores ecclesiastica sacramenta despiciant. Et sub poena excommunicationis omnibus iniungitur, ut nulli de cetero talem ritum assumant, et no episcopi ipsum concedere praesumant. Vide cap. fin. eod. tit. in antiqu. et cap. 1. eod. tit. 1. 6.

Sancta Romana atque universalis ecclesia, cui auctore Domino, licet immeriti, praesidemus, sicut religiosa et pia vota benigno favore prosequitur, sic superstitiosos conatus insolentium hominum detestatur, videlicet ne sub ovina pelle gregem dominicum truculentia lupi rapacis invadat, sub pietatis imagine virus haereticae pravitatē obrepāt, et sub praetextu conversationis angelicae incautus mentibus spiritus malignus illudat. Cuius rei gratia sacris canonibus est interdictum, ne aliquis novum ordinem aut religionem inveniāt, vel habitum novae religionis assumat, sed quicumque ad religionem venire voluerit, ingrediatur unam de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanae multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli, seu fratres depaupere vita, Bizochi sive Beguini vel anōs nominibus nuncupantur in partibus Italiae, nec non in insula Siciliensi², comitatu Provinciae, Narbonensi et Tholosanensi civitatibus et dioecibus et provincis, aliisque diversis cismarinis et ultramarinis partibus, contra dictos canones habitum novae religionis assumere, congregationes et conventicula facere, et superiores sibi ipsis eligere, quos ministros, seu custodes vel gardianos, aut nominibus aliis appellant, plurimos ad eorum sectam recipere, et loca de novo construere, seu constructa recipere, in quibus habitant in conunni, publice mendicare, (quasi eorum secta foret una de religionibus, per sedem apostolicam approbatis,) temeritate damnabili praesumpserunt, et praesumunt etiam incessanter. Et ut ipsorum error veritas, et impietas religio reputetur: plurimū eorum regulam seu⁴ ordinem⁵ fratrum Minorum, quem sanctus Franciscus instituit, se profiteri ad⁶ litteram conservare confingunt, quanquam in⁷ obedientia generalis vel provincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur, praetendentes, se a sanctae memoriae Coelestino Papa V. praedecessore nostro huius⁸ status seu vitae privilegium habuisse. Quod tamen, etsi⁹ ostenderent, non valeret, quum bonae memoriae Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster

ex certis causis rationabilibus omnia¹⁰ ab ipso Coelestino praedecessore nostro concessa, quae per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuaverit, dictumque vitae privilegium non inveniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidam autem con= clictum habitum et vivendi ritum a quibusdam episcopis seu eorum superioribus vel aliis ecclesiarum praelatis habuisse¹¹ profitentur, quos nec eis¹² concedere licuit contra formam concilii generalis. Nonnulli etiam ex ipsis, asserentes, se esse de tertio ordine beati Francisci, Poenitentium vocato, praedictum statum et ritum eorum sub velamine taus nominis satagunt palliare, quum tamen in regula ipsius tertii ordinis talis vivendi ritus nullatenus sit concessus. Et quia in errorum barathrum facilius rutina qui conceptos proprios patrum definitionibus anteponunt: ipsorum quā plurimi, sicut fide digna relatione percepimus, a veritate catholicae fidei deviantes ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. Quum itaque talium danda temeritas in eiusdem fidei cletrimentum, fidelium scandalum, praefati Minorum et aliorum ordinum opprobrium, et etiam suarum et aliarum¹³ animarum perniciem redundare noscatur: sectam¹⁴, ritum et statum huiusmodi, non obstantibus praemissis eorum excusationibus, quas frivolas reputamus, et quicquid per eos communiter vel divisim sub religionis, conventos, collegii seu congregationis nomine vel colore attentatum exstitit vel existit, de fratrum ipsorum consilio auctoritate apostolica nullius fuisse et esse decernimus firmitatis, et, quatenus de facto processerunt, de consilio et auctoritate praemissis revocamus omnino, ac perpetuae prohibitioni subiicimus, et ab ecclesia Dei penitus abolemus, eisdem personis et aliis quibuscunque sub poena excommunicationis, quam eas, si secus fecerint, incurere volumus ipso facto, iniungentes expresse, ne statum sive sectam et ritum huiusmodi ab ipsis assumptum sectentur ulterius, vel ipsum de novo assumere quoquo modo praesumant. Episcopos quoque et eorum superiores et etiam alios praelatos quoscunque, qui praedictis personis vel aliis ritum vivendi et habitum supra clictos praeter specialē apostolicae sedis auctoritatem deinceps concesserint, praedictae excommunicationis poenam ipso iure decernimus subiicere. Dignum est enim, ut adulterinas plantationes, quas non Pater coelestis, sed humanae temeritatis audacia plantat, apostolici culminis censura divellat, nec patiatur in agro dominico perversae congregationis vepres excrescere, cui proprium est, divina opitulante gratia, virtutes set-ere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli ergo, etc. Datum Avinion. III. Kal. Ianuar. Ao. II. [1317.]

TITULUS VIII.

DE IUDAEIS ET SARRACENIS.

CAP. UN.¹

Ut Petrus filius regio Castellae, pio doctos proposito, facilius Agarenos inlidos a regno Granatae expelleret: Iata fuit excommunicationis sententia in omnes, prohibita portantes ipsi iulidelibus et Sarracenis praefati regni Granatae. Concord. c. Ita gnorundam. et e. Ad libm'audam. sud. tit. in antiqu.

Copiosus in misericordia Dominus, qui de sita abundantia pietatis corda fidelium ad suae ulaestatis obsequia devotionis ardore succendit, praecordiis dilecti filii nobilis viri Petri Infantis, nati clarae memoriae Sanan regio Castellae, adeo copiose gratiani coelestis inspirationis infuclit, quod sibi delectabile reputat propriam exponere in ipsorum persecutione personar. Pio quidem nobilis ipse doctos proposito, tanquam strenuus athleta Domini, negotium inlpgnationis perfidorum Agarenorum, a quibus regnum Granatae in Dei contumeliam detinetur, tutorio nomine carissimi in Christo filii nostri Alphonsi, Castellae regis illustris, qui sub teneritudine puerilis aetatis adhuc dignoscitur constitutus, assumpsit sub spe coelestis auxilii ferventer et viriliter proseguendum. Quum igitur omnia cupiamus obstacula reuoyere, per quae dicti negotii prosecutio posset quomodolibet impediri: universis et singulis, cuiuscunque conditionis, praecminentiae vel status existant, districtius mhibenlus, ne

Tit. VI. Cap. un. 2) quispiam: AB.V 3) dissoluto: Codd. coll. 4) et: deest: ib. 5) add.: antena: AM

Tit. VII. Cap. un. 1) 4BII 2) Siciliae: :IB3I3) etiam: ib. 4) seo: deest: i5. 5) ordinis: AM 6) et ad: AB.K 7) sub: ib. 5) huiusmodi: A 9) etiamsi: AM 10) add.: privilegia: ib. 11) se rēcopisso

praetendunt: ib.; bab... ds: dres(11 12) eis recipm'u nec pacdirtis episcopis vel eorum superioribus vel anōs ecclesiarum praelatis conced.: AM 13) arld.: multarme: AB 14) nos sect.: :111.11

T i t. VIII. Cap. un. 1) AB31 (-) ipsarum prosecutione: B\$ a) qui data: AJE

arma, equos, ferrunl, ligamina, victualia et alia quaecunque prohibita per Romanos Pontifices praedecessores nostros ad terras Aegypti deferri, ad Sarracenos dicti regni Granatae intra triennium, incipiendum a Kal. Aprilis proxime 4 secuturi, quomodolibet deferre praesumant. Nos enim omnes et singulos, qui aci dictum regnum arma, equos, ferrunl, ligamina et victualia supra dicta et quaecunque prohibita contra tenorem huius nostrae prohibitionis § 5 cteferre praesumpserint, illis poenis et sententiis, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et nihilominus omnes et singulos, qui Sarracenis Granatae praestabunt dicti negotii prosecutione durante auxilium, consilium vel favorem, aut prosecutionem dicti negotii directe vel indirecte, secrete vel publice impedire vel turbare l; forte praesumpserint, excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto. Nulli ergo nostrae inhibitionis, constitutionis et voluntatis etc. Dat. Avinione V. Kal. Mart. Ao. I. [1317.]

TITULUS IX.

DE TORNEAMENTIS.

CAP. UN.,

Constitutio Clementis, in quibusdam regnis torneamenta initibetur sub poenis excommunicationis et interdicti, hic revocatur, et illi qui huius occasione sententias incurrerant, absoluntur.

Quia in futurorum eventibus sic humani fallitur incertitudo Tudicii, ut, quod conjectura probabiliter exnunc interdum attenta consideratio utile pollicetur, reperiri damnosum quandocunque contingat, nonnunquam quod consulte statuitur ex sanioris inspectione iudicii consultius revocatur: sane felices recordationis Clementis Papa V. praedecessor noster, attente considerans, generale passagium, in concilio Viennensi pro terrae sanctae subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta et hastiludia sive iuxta non leviter impediri, tum quia frequenter sic ipsius passagii negotium prosecuturos exinaniunt, quod ad eius executionem § 1 efficiuntur impotentes, tum quia interdum quam plures a crucis assumptione retrahunt, dum ab illis abstinere (aliis ea exercitibus) erubescunt, torneamenta ipsa et hastiludia sive iuxta in regnis Franciae, Angliae et Alemanniae, et aliis nonnullis provinciis, in quibus ea consuevere frequentius exerceri, specialiter interdixit, in facientium ea, vel ad id eis praestantium opem, consilium vel consensum, et illorum etiam, in quorum locis vel districtibus fierent, non prohibendum hoc, quum possent, et illorum procedentes ad illa in domibus suis recipiunt, vel conunercium quomodolibet exercentium cum eisdem, in personas excommunicationis, et in terras interdicti sententias promulgando, absolutione ab excommunicatione huiusmodi, praeterquam in monis articulo, sedi apostolicae reservata. Verum quoniam, ut § 1 intelleximus, per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur, et pro eo maxime negotii dicti passagii derogatur, quia § 1 nonnulli militari cingulo abstinere, et § 1 quia vacare militiae metu praesertim ipsius sententiae non praesumunt, propter quod idoneos et voluntarios ad terrae praedictae subsidium in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri: nos, ad dilectorum filiorum § 1 nobilis viri Philippi clarae memoriae, regentis § 1 Franciae et Navarrae regis § 1, et aliorum de domo regia, nec non quam plurimum magnatum et nobilium, tam in regno Franciae quam aliunde considerantium praemissa discrimina repetitae supplicationis instantiam, sententias excommunicationis et interdicti praefatas, praemissorum supplicationibus inclinad, et ducti considerationibus ante dictis, et ex causis etiam rationabilibus aliis, in favorem saepe fati negotii de fratribus nostrorum consilio revocamus, eos, qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi sententias incurrerunt, absolventes alii illis, et cum eis, qui, sic ligati, vel in locis propterea interdictis divina celebrant officia, super irregularitate inde contracta auctoritate apostolica dispensantes. Datum Lugduni XVI. Kal. Octobr. Ao. I. [1316.]

Tit. VIII. Cap. un. 4) proximo: § 1 5) inhibitionis: A Ifil G) perturbare: BM

Tit. IX. Cap. un. 1) AR. If 2) prosecutionem: A IIM § 1 sicut: ib. 4) quod: ib. § 1 et: r/cel: IL § 1 dilecta falax: AM; dilectum Mima nobis: J. 51. Bma, nper. wad. 7) regis: § 1741 8) regentis: § 1741

Tit. X. Cap. un. 1) ABLI: — at b/c bulla rrrbrilars rrpilt lon. u.,

TITULUS X.

DE CRIMINE FALSI.

CAP. UN. 1

Palsifir, antes monetam regis: Inciae, et aliorum locorum circumvicinon, albino de quatuor modis, hic prolix declaratis, ipso facto excohlmlr l Cautione iuc. urruut. a qua absolvi non possunt, nisi a Papa, praeterquam in mortis articulo. be falsificautibus srgilum ipsius regio l'rauciac babes cap. Ad audiciutam. cod. tit. in antiquis.

Prodiens quasi ex adipe iniquitatis multorum sceleratorum funesta cupiditas, eos in perniciem praecipitare conatur, dum sequi miserabilem eius ingluviem, satietatis nescientem moleramina, non verentur. Ipsi etenim, turpium lucrorum se faecibus immergentes, ambitiosis nexibus involvuntur, Dei timorem damnabili coecitate postponunt, et, quasi ambulantes in tenebris, non vitant excidia personarum. Nuper siquidem ad nostri apostolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, gttod nonnulli, nullam habentes auctoritatem iuris, vel consuetudinem seu privilegium faciendi, monetam falsam ostendunt § 1 et fabricant in regno Franciae et locis circumvicinis. Alii yero monetam falsam § 1 sub yero signo carissimi in Christo filii nostri Caroli regis Francorum et Navarrae illustris studiose depravant, et ex hoc cadit a suo recto pondere. Quam plures etiam in locis circumvicinis, quibus de iure aut consuetudine seu privilegio ius competet fabricandi monetam, signum proprium monetae regiae monetae suae, quam fabricant, imprimere seu insculpere moluntur, eiusdem quantitatis et iucunditatis § 1, literarum figurae, quam habet moneta regia, monetae suae, quam fabricant, quantum possunt similis, speciem et formam insculpunt, constituunt et imponunt. Et quamvis moneta praedicta eorum, ad usurpatam similitudinem perducta § 1, deficiat a iusto pondere argenti, et solito in regia moneta, et more et consuetudine observato: simplices tamen et populares personae, non habentes inter monetas tantae similitudinis peritiam discernend, falluntur quotidie ea occasione in usu monetarum, recipientes monetas falso assimilatas pro veris. Sunt et alii, qui scienter falsas monetas extra regnum praedictum emunt, et post intra § 1 regnum ipsum eas portant, vendunt et expendunt. Nos igitur attendentes, quod iidem falsarii et fabricatores monetarum talium et emptores praedicti per hoc se dignos maledictione constituunt, eos, qui (ut praemittitur) praemissa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum praedictum scienter praesumpserint, felices recordationis Clementis Papae V. praedecessoris nostri vestigiis inhaerentes, excommunicationis sententia innotamus, absolutione praedictorum nobis et successoribus nostris, praeterquam in mortis articulo reservata. Nulli etc. nostrae innovationis infringere etc. Datum Avinion. V. Nonas Iul. Ao. VI. [1322.]

TITULUS XI.

DE PRIVILEGIIS.

CAP. UN. 1

Privilegia, si qua sint, quibus nobiles Campaniae et 71 aritimae dicabant se munitos curabamitorum receptationem, hae constitutio propter causas, hic insertas, revocat et annullat.

Ad nostri apostolatus pervenit auditum, quod nonnulli nobiles et communitates, intra 2 nostras Campaniae Maritimaeque provincias constituti; asserentes, per privilegia seclis apostolicae sibi fore concessum, quod de provinciis ipsis per rectorem eorum, qui est pro tempore, vel officiales curiae rectoris eiusdem banniti in terris, civitatibus, castris et locis eorum morari libere possint, nec in illis idem rector bannitos ipsos capere valeat, eosdem bannitos in dictis terris, civitatibus, cas tris et locis non absque derogatione sedis apostolicae manifeste recipiunt et receptant. Nos igitur, qui benevoli more patris in provinciarum ipsarum tranquillitatis et pacis commodis delectamur, super hoc, (prout ad nostrum spectat officium,) pro communi bono provinciarum ipsarum de congruo volentes remedio providere,

'Pule imu Clemens V. in Bulla 'kit. 'l'n lns. re iL. hirl. Jan. 1308. (Bvilar. Ron. (rL. Paup. IV, 193.) stalacral. 9) eudunt: ALAI Clon. V. 3) fabricat: uu.

§ 111. l. Clon. V. 4) rotunditatis et: ib. fr) producta: § 1. § 1; praedict: mt. Clon. V. o) postea infra: § 1 (L. u. V.

Tit. XI. Cap. un. 1) ALI § 1 9) infra: Alii § 1

privilegia supra dicta, cuiuscunque tenoris existant, maxime quum ipsorum praetextu maleficia remaneant in eisdem promciis impunita, pandatur ausus excessibus, cultus laedatur iustitiae, dictique rectoris multipliciter impediatur officium, ac provinciarum ipsarum status pacis foedere violato, non absque grandi reipublicae detrimento subverti posset scandalis³, scissuris, exnunc auctoritate apostolica ex certa scientia revocamus, annullamus¹, et etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem. Nulli etc. nostrae revocationis et annulationis, cassationis, irritationis et constitutionis infringere. Data Avin. VII. Idus. Aug. Ao. VI. [1322.]

TITULUS XII.

DE POENIS.

CAP. UN.I

Narratis facinoribus hominum Marchiae, qui suos rectores et officiales occidere soliti erant, post enumerationem XVII. modorum offensae, totidem poenas exprimit, quas incurrent, qui de cetero talia praesument, et propter patrum iniquitatem finos a quibuscunque honoribus et beneficiis tanquam indignos repellit. Concord. cap. Ad mires, et cap. In quibusdam, eodem tit. in antiqu. et cap. Felicis. eod. tit. Jibr. VI. luneta Clem. Si quis suadente diabolo, etiam in eod. tit.

Dierum crescente malitia videmus mundum in deteriora iugiter prolabi, sic hominum mentes assueta depravante nequitia, malis passim cumulum superaddi, ut et boni, qui alias odirent virtutis amore delinquere, interdum cum pervertis admixti, concurrere cum illis in illicitis habeant, et in apertam malitiam prosilire. Est enim² compescenda malorum audacia, ut saltem poenae formidine retrahantur a noxiis, siegue boni, sectando virtutem meliores effecti, non cogantur cum illis perire. Sane vulgaris famae notorium publicat, et longe lateque ipsa iniuriosa transgressus evidentia manifestat, quod nonnulli de Marchia Anconitana provincia nobis et Romanae ecclesiae subiecta, nedum olim temporibus diversorum praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum gressus fidelitatis egressi declinaverunt ad infidelitatis reprobam devium, sed in diebus non longe praeteritis contra nos et ecclesiam eandem, et dilectum filium Amelium praepositum Bellimontis, capellanum nostrum, provinciae memoratae rectorem, cervicem rebellionis erigere praesumpserunt, et in quosdam officiales et familiares suos crudeliter saevientes, post graves illatas injurias, et reprobrosas³ contumelias irrogatas eisdem, et post bona ipsorum violenta praedatione subtracta, eos cruentae mortis suppliciis in ore gladii tradiderunt. Inter quos pars dicitur fuisse non modica, cui mens sanior inerat, et tantae temeritatis excessus non leviter displicebat; sed habuerunt vel inviti furori confusae multitudinis cedere, duna illius nequiverunt conatibus obviare. Nos igitur, ut mali, poenarum impositionibus gravium terri, vereantur in antea in consimilis erroris invium relabi, ac boni, persistentes in sua fidelitate constanter, non habeant propter illorum claudicare perfidiam, remediis, quibus possumus, praecavere volentes, et animarum suarum saluti dictae provinciae pacifico statui paternis affectibus prospicere cupientes, de fratribus nostrorum consilio hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut, quicunque de provincia ipsa, vel aliunde in ea⁴ provincia moram trahens, clericus vel laicus, famae suae prodigus, ipsius ecclesiae calcata reverentia in hoc sceleris genus irrepsit, quod rectorem seu⁵ rectores, qui pro tempore regurnni dictae provinciae in spiritualibus et temporaliibus auctoritate apostolica praefuerint⁶, vel ipsorum aliquem, aut eorum, vel alicuius ipsorum vicarium⁷, aut iudicem, vel iudices, vel ipsius provinciae thesaurarium, aut locum tenentem eiusdem (quod absit) occiderit, aut ad offendendum illum vel illos insecutus exstiterit, ceperit, captivaverit, detinuerit, percusserit, aut etiam vulneraverit, aut⁸ ipsorum aliquid⁹, vello alias¹⁰ in locura, ubi moram traxerint, insultum fecerit, aut ipsum vel ipsos obsederit, sive de suo regimine vel officio forsan expulerit vel fugaverit, vel¹² socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis aliquibus spoliaverit, vel provinciae supra dictae, alicuius civitatis, castris vel loci de provincia

ipsa populum, communitatem vel universitatem, aut aliquos ex eis, vel quosvis alios de provincia ipsa directo vel indirecte contra nos et praefatam ecclesiam, seu rectores, officiales et locum tenentes praedictos, vel ipsorum aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem seu conspiracyonem per se, vel per alium seu alios facere vel procurare praesumpsit, vel ad ea sive ipsorum aliquid dederit auxilium, consilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque conditionis, ordinis, dignitatis aut status ecclesiastici vel mundani fuerit, etiamsi patriarchali vel archiepiscopali, seu episcopali vel superiori praefulgeat dignitate, perpetuo sit infamis, ut nec ad testimonium vel alios actus legitimos admittatur. Sit intestabilis, ut nec testandi liberam habeat factionem, vel¹⁴ alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur. Nullus ei super quocunque negotio respondere, sed ipse aliis respondere teneatur. Nec quaevis causae ad audientiam perferantur illius. Nec valeant eius sententiae vel processus. Nullus ei in quacunque causa vel negotio patrocinium praestare praesumat. Nec ipse ad patrocinandum aliis admittatur. Instrumenta, confecta per eum, si forte officium tabellionatus exerceat, nullam habeant firmitatem, sed potius cum auctore lo damno damnentur. Dignitatibus¹⁷, officiis et beneficiis ecclesiasticis, vel mundanis, quae obtinet¹⁸, quaecunque sint et quocunque nomine censeantur, sit eo ipso privatus, ac inhabilis et indignus ad ea et quaelibet alia in posterum obtinenda. Filii eius ad nullos honores ecclesiasticos vel mundanos, ad nullas dignitates vel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet admittantur. Libertatibus et etiam¹⁹ imunitatibus realibus et personalibus, privilegiis et indulgentiis quibuscunque, sub quacunque forma verborum ab apostolica²⁰ sede concessis, extunc penitus careant. Vasalli et homines a iuramento fidelitatis et alia quavis obligatione, quibus tenentur eidem, sint penitus absoluti. Feudo quoque, iura, honores ac officia, et alia quaecunque bona immobilia, quae in dicta provincia Marchiae et alibi ubicunque a praedicta Romana obtinent²¹ ecclesia, sint eo ipso penitus confiscata. Aliis yero feudis, iuribus, honoribus, officiis et honis immobilibus, quae a quibuscunque aliis tenent ecclesiis, sint²³ eo ipso privati, quae sic ad easdem ecclesias libere revertantur, quod de illis earum rectores pro sua voluntate disponant. Mobilia vero bona ipsius concedimus fidelibus occupanda, illud nihilominus adiacientes nostrae huiusmodi sanctioni²⁴, ut sic delinquens excommunicationis Sententiae, universitas yero seu communitas, quae deliquerit in praedictis, eiusque territorium et districtus interdicto ecclesiastico subiaceant ipso facto. A qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio, quam a Romano Pontifico possit absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constitutus. Per hoc autem non adimimus saecularibus potestatibus facultatem utendi legibus contra talem²⁵, quas adversus sic delinquentem²⁶ catholici principes ediderunt. Dignum etenim est, ut, quos timor Dei a malo non revocat, poenarum moles in eos exaggerata compescat. Nulli etc. nostrae functionis et sanctionis insuper etc. Datum Avinion. VIII. Kal. Septembr. Ao. III. f7 [1319]

TITULUS XIII.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS ET INTERDICTI.

CAP. UN.,

Taxatio gratiarum sedis apostolicae impetratarum, tara cum clausulis consuetis quata non consuetis, hic continetur. Et quot litterae, quotque dictiones linea complecti debeat, <leclatatur> ad pauperatem respectus habetur. Contra transgressores poena suspensionis ab officio usque ad sex menses, et quandoque privatim imponitur, ut ultra illam abbreviatoribus sententiam excommunicationis Papa committatur.

Quum ad sacrosanctae Romanae ecclesiae sinum, velut ad matris cibera referta dulcedine, ac 2 Romani Pontificis Christi vicarii successorisque Petri clementiam, tanquam ad patris plenam providentiam pietatem, orbis terrarum et qui

Tit. XI. Cap. uu. 3) se. et: AM 4) add.: cassamus: fb.

Tit. XII. Cap. un. 1) ABI 2) igitur: AB.11 3) probrosas: 1311 4) eadem: AB.1f 5) seu rect.: deest: ib. 5) praefnerit: ib. 7) add.: AM seu (vel: Jf) vicarios: A B I 8) vel: AM 9) aliquem: ABAf 10) aut: AM 11) altos: B; aliar: A 12) seu: A111 13) aut al.: 491 14) nec: B.1f 15) cum aliis: ib. 11) actora: A B 17) add.: personalibus: A B.11 18) ob-

tinent: AB 19) el.: deest: 1131 20) a?d.: sibi: 4J1 21) obtineret: A: ohtineat: II 72) quibusdatu ... teneret: :1 23) sit ... privatus: ABII 24) <clv.: constitutioni et: E 25) tales: ib. 213) deliquantes: 1111 27) XV. Kal. Aug. Ao. II.: 0

Tit. XIII. Cap. un. 1) ABI 2) ac ad: -111

habitant in eo gratiarum spe assidue confluant universi; indignum credimus nostris fore temporibus, ut, quibus nos et ecclesia ipsa exuberamus in gratiis, deficiamus in donis, ne murmurandi inde praestetur occasio, unde gratitudine necessitas aderat collaudandi, neve scriptura readat onustum quod liberalitas fecerat gratiosum. Qua de re circa litterarum nostrarum scripturas, registri quoque nostri, nec non abbreviatorum Romanae curiae notas, illam in taxando volumus moderationem apponere, quae personae, quibus gratiae huiusmodi conceduntur, se gratias ipsas ab apostolica sede liberaliter sentiant³ consecutas, ac litterarum ipsarum scriptoribus, registri etiam nostri notarumque abbreviatoribus ante dictis, qui interdum in eis etiam multo labore desudant, de suo labore congrue satisfiat. Ad tollendos igitur excessus, difficultates, circuitus et anfractus, qui possent ex variis litterarum apostolicarum taxationibus provenire, sancimus, ut modus subscriptus in huiusmodi taxationibus observetur, videlicet quod littera gratiae cum clausulis consuetis super canonicatu, et praebenda et alio beneficio ecclesiastico, cum cura vel sine cura, vacante vel vacaturo, etiamsi dignitas, officium vel personatus existat, decem Turonensibus grossis et non ultra taxetur; executio⁵ vero eiusdem XII. Turonensibus et non ultra taxetur, et idem in similibus literis beneficialibus gratiosis, puta super prioratu aliquo, administratione et huiusmodi, ac executoriis earundem servari debet. Si vero eisdem literis gratiae, et executoriis earundem (ut supra) aliquae clausulae non communes vel insolitae apponantur: circa taxationem clausularum huiusmodi congrue poterit sic distingui, videlicet quod non habeatur consideratio in eisdem maioris vel minoris gratiae eius, quod conceditur, nec quod ipsius sint maiores vel pauciores fructus, redditus et proventus, et ex hoc plus minusve taxetur⁶, sed habeatur in taxando illa consideratio ad laborem, ut scilicet longior scriptura magis⁷, et minus brevior aestimetur⁸, hoc tamen circa huiusmodi clausulas apponendas addito moderamine in taxando, ut, si scriptura clausulae appositae non faciat lineam, ne ipsa clausula litterae taxationem augmentet. Si vero per se, vel saltem aliis addita clausulis faciat lineam; in quarta parte Turonensis grossi taxetur, et sic pro qualibet linea huiusmodi additae clausulae in taxando quarta pars grossi Turonensis addatur. Et si quid super fuerit, et minus Enea: illud superfluum nec taxationem immutet. Lineam⁹ autem, quae centum et quinquaginta literas, seu XXV. continet dictiones, intelligi volumus in hoc casu. Et ut taxatio¹⁰ huiusmodi, dum exempla ponuntur, quodammodo procedat¹¹: inserta illa clausula: „Verum ne sub eo praetextu etc.,“ quae quatuor continet lineas, uno Turonensi grosso taxetur. Illa etiam clausula: „Praebendam vero ac dignitatem, quae cum acceptance reservat,“ quae quatuor et paulo plus continet lineas, uno Turonensi grosso taxetur, et in similibus clausulis additis secundum linearum numerum idem fiat. Eandem taxationem cum moderamine ante dicto quoad praefatas literas in registro nostro servari volumus, quum fuerint registrandae. Eandem etiam taxationem quoad praefatarum litterarum notas, scilicet gratiae, cum ante dicto numero¹² abbreviatores observent. De executoriis vero huiusmodi gratiarum abbreviatores ipsi, etiamsi clausulae non communes vel insolitae apponantur eisdem, duos tantum recipiant Turonenses. Hoc licet sic in taxatione praedictarum litterarum observari velimus: in forma tamen pauperum deferri volumus paupertati, et nostram taxationem in fila, videlicet octo Turonensium grossorum, inviolabiliter observari. Nam beatum fore virum, qui super pauperem et egenum intelligit, verbis prophetis¹³ edocemur. Circa taxationem autem litterarum, quae per audientiam transeunt nihil ad praesens aliud duximus ordinandum, sed rationabilis modus observetur in illis, qui solitus est hactenus observari, maxime secundum taxationem litterarum ipsarum, quae in libro provinciali invenitur esse conscripta. In quarum taxationibus litterarum ex causis rationabilibus sustinemus, ut Turonensis grossus, quamdiu scilicet Romana curia exstiterit citra montes, Romano succedat. Ceterum ubicunque de Turonensi grosso in taxationibus praelibatis fit mentio, intelligi volumus, quamdiu curia fuerit citra montes. Si¹⁴ vero ultra montes, Romae scilicet, vel in aliis locis vel¹⁵ Italiae

partibus curia ipsa constiterit: in taxationibus ante dictis Romanis pro Turonensi ponatur. Ad haec praedictae nostrae adiicimus sanctioni, ut, si forsitan, (quod quandoque contingit,) eveniat, videlicet quod non culpa, negligentia vel defectu scriptoris, vel ex ignorantia¹⁶, caecitate aut torpore desidia, vel ex occupatione, distractione aut alia quavis occasione abbreviatoris, qui notam, ex qua littera grossa procedit, inepte formaverat, eadem grossa literis gratis fuerit rescribenda, hoc ipsi scriptori vel illi, cuius littera huiusmodi fuerit rescribenda, non noceat, sed abbreviatori debeat imputari in tantum, ut eidem scriptori abbreviator ipse satisfaciat integre iuxta taxationem eiusdem grossae litterae rescribendae. Ceterum ut praedicta, quae a nobis pro utilitate publica sunt instituta salubriter, eo diligentiores sui observatores inveniunt, quo transgressores ipsorum maiori noverint se¹⁷ poena percelli: statuimus, ut praefati omnes et singuli, tam litterarum nostrarum, quam registri nostri scriptores, quatinus abbreviatores notarum ipsarum, (quibus etiam abbreviatoribus specialiter ultra infra scriptas poenas, quatenus praedictas taxationes observent, sub excommunicationis poena mandamus,) qui contra praemissa fecerint, plus scilicet praefatas nostras beneficiales literas, vel eas notas ipsarum, vel earundem in dicto registro scripturas taxando, exigendo vel recipiendo pro ipsis, quam superius sit taxatum, usque ad semestre tempus officio, in quo sic deliquerint, sint eo ipso suspensi. Et si secundo deliquerint in eodem: ipso facto eodem officio, (quod, quantum in ipsis fuerat, maculare conati sunt,) perpetuo se privatos agnoscant. Nulli ergo liceat, etc. Datum Avin. IV. Idus Decembr. Pont. nostri Ao. I. [1316.]

'TITULUS XIV.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

CAP. I. 1

42Tnun fratres Minores indumentisvilibus secundum eorum regulam debeant indui: de qua vilitate sit intelligendum, hoc retinuit indicio superiorum, praecipiens sub poena excommunicationis illis obediri, et reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos et novitatis plenos portabant, qui transgressores regulam non dicuntur, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria et cellaria quo necessariis ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quara dicit paupertati et eam esse praefereendam. H. d. et est valde notabilis. Concord. c. Exiit, qui seminat, eod. tit. libr. VI., et Clem. Exivi de paradiso, eod. tit.

Quorundam exigit caecae scrupulositatis ambiguum, ac ipsorum quodammodo indocta scientia, (ne dixerimus, quod irreligiosa horum sit vana, et² in hoc superstitiosa religio,) ut, dum suis mavult temere sub conscientiae velamento concepitibus, quam praelatorum ordinis sui cum obedientiae merito provide inhaerere sententiis, nos post praedecessorum nostrorum, et praesertim felices recordationis Nicolai IV.³ ac pia in memoria Clementis V. Romanorum Pontificum super intellectu et observantia regulae ordinis fratrum Minorum declarationes salubriter editas, solidas quidem et⁴ claras, et lucidas multaque maturitate digestas, nostras Domino⁵ favente indubias ipsorum praedecessorum declarationibus declarationes adiungamus, sicque dies 6 diei eructet verbum, et nox nocti scientiam manifestet, ne perperam paucorum dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia, recta ipsarum declarationum verba convertens in devium, illaque suis eis profecto contraria accomodans sensibus, ingrata Deo, superioribus contumax, praefato ordini detrahens, odiosa confratribus, unionem scindens, si valeat, reddatur, ac grave in populos scandalum allatura. Quin potius, (ut nostra vehementer flagitat intentio,) ante dictis profugatis⁷ incommodis, haec sancta Minorum fratrum religio, ad quam iam dudum, quum minor nos gradus haberet, dilectionis et devotionis fervor incanduit, nunc vero post susceptum a nobis apostolicae servitutis iugum ad illius religionis gubernationem, protectionem, defensionemque interius exteriusque propitiam pastoralis curae sollicitudo nos angit, paternae cogit providentiae debitum, ac internae caritatis zelus accendit, quieta pace gaudeat, sancto proficiat otio, in numero ac merito quam³ plurimum augeatur, blandeque in⁹ redeuntium filiorum suae scilicet professionis ruat oscula, mactet

Tit. XIII. Cap. un. 3) gaudeant: *ABM* 4) et: *AB* 5) executoria: *ABM* 6) taxarentur: *B* 7) maius: *A* 8) existimetur: *AM* 9) linea: +L. 10) taxatores: *A*: taxatores: *BM* 11) procedant: *B* 12) moderamine: *ABM* 13) *Psalm*. XL, 1. 14) Ubi: *AB* 15) locis vel: *deest: ABM* 16) ignorantiae: *ib.* 17) se: *deest: ib.* 18) etiam: *M*;

deest: AB

Tit. XIV. Cap. I. 1) *ABM* 2) vel: *ABM* 3) *III.*: sb.; — cf. c. 3. de verb. sigas. in *Vlto* (5, 12.); c. 1. h. t. in *Clem.* (5, 11.) 4) et: *deest: ABM* 5) Deo: *ib.* 6) *Psalm*. XVIII. 3. 7) profligatis: *AB* 8) quam et: *ABM* 9) insuper: *ib.*

vitulum, eorumque liberis et sedula corruat in amplexus. Profecto, quum ipsius 10* religionis odor trahat, caritas attrahat, scientia lucidet, oratio mereatur, quae in convallae lacrimarum, huius scilicet mundi miseria, vel cordis contritione et humiliatione purissima adscensiones in corde suo disposuit, ut non solum in virtutem de virtute proficiat, sed II in eisdem virtutibus permanens, quasi quibusdam harum ad perfectionem tendentibus gradibus, de die in diem facta se melior adscendat in altius, terrena despiciat, ac 12 coelestia complectatur, sicque tandem divino numine collocata in patria, tanto 13* Deum secundum huius sanctae adscensionis gradus cognoscat apertius, quanto nunc in huius peregrinationis angustiis illos conscenderit altiores. Nam secundum David Prophetam eximiunt, dum sanctam ecclesiam Deus suscipiet, in 11 eius gradibus dignoscetur. Quapropter tantis incommodis, tantisque eiusdem ordinis excitati periculis, ac ad illa salubribus et opportunis per eiusdem sedis providentiam circumspectam adhibendis submovenda remediis nostrae sollicitudinis studium convertentes ad Dei laudem, beati Francisci praeconium, eiusque praefati ordinis pacem, consolationemque fidelium, nec non minus cautis minusque habentibus inobediendi vel evagandi occasionis subducendam materiam, ad 16 trepidandum, ubi timor non aderat, scrupulosam caliginem detergendam, cosque suaviter deducendos 17*, ut filios ad ipsius religionis gremium velut matris: diligenti super his perscrutatione et matura deliberatione praehabitis, de fratrum nostrorum consilio infra scriptas declarationes, commissiones, ordinationes et praecepta, quae inferius inseruntur, duximus adiungenda. In primis quum dicatur in regula, quod illi, qui promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, et aliam sine caputio, qui habere voluerint, item, quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur, et super praedictorum verborum sensu a praefatis praedecessoribus nostris Nicolao et Clemente declarationes (ut praemittitur 18*) limpidae emanarunt, dictusque Clemens bujes vilitatis iudicium ministris, custodibus seu guardianis ordinis praedicti duxerit committendum, eorum super hoc conscientias onerando, nec ab hoc in quibusdam ex fratribus ante dicti ordinis, volentibus plus sapere quam oportet sapere, novarum adinventiones ambiguitatum cessare quam plurimae, vel non omnino non vetustarum explicatio quaestionum, tam videlicet super longitudine et latitudine, quam grossitie et subtilitate, forma et figura vestimentorum ipsorum. Quin immo adeo huiusmodi adinventiones et quaestiones propria excrevere licentia, ut ex eisdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, strictos, inusitados et squalidos, novitate plenos ac dissidii non ignaros, quum a communitate ordinis discreparent, assumerent, nec eos ad ministrorum 19, custodum, guardianorum eorumdem mandatum requisiti deponerent, nec alios, prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorumdem ministrorum, custodum et guardianorum arbitrium ducerent resumendos, dicentes, in hoc eorumdem praelatorum suorum non parendum fore arbitrio, quum et suum sic despectum regularem et cruciformem assererent, ceterorum vero superfluum habitum irregularemque censerent, nec huic eorum opinioni praefati Clementis declarationem saepius repetitam obesse. Nam licet ministris, custodibus et guardianis praefatis vestium vilitatis detur in illa iudicium: tamen inibi consequenter adiungitur: „ita tal-rien, quod vilitatem in vestibus servant, 20 praesertim quum et in declaratione praedicti Nicolai dicatur, quod semper in eisdem fratribus et eorum actibus paupertas sancta reluceat, prout ipsis ex eorum regula invenitur indicta, ac constitutionibus 21 eiusdem ordinis generalibus caveatur, ut asserunt, quod in omnibus, quae ad habitum fratrum spectant, reluceat 22 semper asperitas, vilitas et paupertas. Unde quum nec paupertatis 23 vel vilitatis oblatas per ministros, custodes, et guardianos vestes existerent, nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes, quas gererent, nec in reassumendo, quas darent, sequi iudicium ullatenus 24 tenebantur, generali ministro et ceteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant suis rationibus, (quas brevitas causa omittimus,) contrarium asserentibus ex adverso, prout haec et alia hinc inde coram nobis et eisdem fratribus nostris scripto lecta,

verboque fuere proposita, ac etiam coram aliquibus ex fratribus nostris praedictis super hoc deputatis a nobis, praesertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in praedictis communitatibus adversabantur eisdem 24., fuerunt pluries repetita. Quocirca nos, serius rationibus praedictis auditis et aliis, illisque plenius intellectis, volentes perpetuum praefato finem dare negotio, de praedictorum fratrum nostrorum consilio declaramus et dicimus, quod, quum, (sicut 15 praetangitur,) dicatur in regula, quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur, et quum vilitatem huiusmodi vestium, tam habitus quam interiorum tunicarum, illam praefatus Clemens intelligi debere decreverit, quae secundum consuetudinem vel conditionem patriae debeat, quantum ad colorem panni et pretium, vilitas merito reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium ministris, custodibus seu guardianis praedictis, ipsorum super hoc conscientias onerando, duxerit committendum, prout in eiusdem Clementis literis, super hoc confectis, plenius continetur, in 20* eorumdem ministrorum, custodum seu guardianorum eodem modo iudicio est relictum: „nosque VI nihilominus praefatorum ministrorum, custodum et guardianorum ludido praesentium auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitrari atque praecipere, cuius longitudinis et latitudinis, grossitiei et subtilitatis, formae sive figurae, atque similium accidentium esse debeant tam habitus ipsorumque caputia quam interiores" tunicae, quibus fratres omnes Minores 29 dicti ordinis induuntur, ac insuper cuius quantaque vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, et an in vestimentis huiusmodi secundum regulam et declarationes eorumdem praedecessorum nostrorum et praefatas ordinis constitutiones reluceat asperitas, vilitas et paupertas, utrumne, quantum ad colorem 30, vilitatem, paupertatem quoque, ac cetera accidentia supra dicta fratres vestimentis induantur, ut debent." Super quibus eorumdem ministrorum, custodum et guardianorum conscientias oneramus, statuentes et districte praeciptione mandantes, quod in praedictis et his similibus eorum arbitrium, determinationem sive iudicium, generalis quidem 31 in totius ordinis, provincialium vero in provincialium ministrorum, ac custodum et guardianorum administrationibus, custodiis ac guardianis, sive consimilibus ordinis memorati commissis eisdem fratres omnes et singuli sequi omnimodo, illisque parere per omnia teneantur. Ac insuper quod illorum sequendo arbitrium, determinationem sive iudicium, illisque parendo, nec sint, nec dici possint vel debeant, nec ipsi se ipsos autnunt suae regulae vel constitutionum sui ordinis transgressores, maxime quum nec expresse vel determinate in praedicta fratrum Minorum dicatur regula vel declarationibus ante dictis, quantaque longitudinis, quantaque 32* latitudinis, quantaque grossitiei vel subtilitatis, qualis formae, qualisve figurae huiusmodi debeant esse vestes, sicut nec qualis quantaque vilitatis eas esse oporteat, exprimitur in eadem: sicque quodammodo, eadem urgente necessitate, aequitate non impari, vero sensu, vero 33* id regulae suadentibus intellectu, eiusdem Clementis inhaerentes vestigiis, praefatorum ministrorum, custodum et guardianorum in praedictis horumque similibus foro iudicium, declarare compellimur, illaque cis (ut praedicitur) committere invitamur. Non enim particularium omnium certa potest dari scientia, neque eorum, (quum infinita sint,) contingit fieri disciplinam, non ars, non regula circumstantias singulas, accidentiaque cuncta complectitur. Habent in illis minores maioribus obsequi 34*, illisque intendere, non in certis solum, verum etiam in dubiis et in certis praesunt artibus, quibus obediunt, praesunt regulis singulis, quibus obtemperant disciplinis, ut illarum finis egregius debitis obsequentium ministeriis subsequatur. Sic iudicans cuncta rimatur et discuta, leges casibus applicat, canonum decreta secernit. Sic morbis aggravatus medicum, sic virtus, constans in medio, sapientem prudentemque deposcit: ne, si quisque regatur, ut appetit, confestim corruat, ut non quaerit, neque taliter conviventibus non ardo, sed horror inhabitet, adsit (quod absit) discordia, religans religio relegetur 35. Sententiae namque variantur ut capita, et crescit in stolidis opinionibus phantasia. Eodem modo eisdemque quodammodo rationibus invitati: quum praefatorum ministrorum custodum sub certa forma,

Tit. %IV. Cap. I. 10) et ips.: 41! 11) sed et: ib. 12) et: A! 13) tune: BM: tanto tune: A 14) et in: B7! 15) subduceudi: AM 16) ad: B3! 17) reducendos: AB!f 18) praedicitur: ib. 19) eos administratum: B7! 20) in const.: AB7! 21) reluceant: B3! 22) add.: asperitatis: A.! 23) nullatenus: A7! 24) eidem pluries: AB7! 25) sic.

supra: AB 26) in: deest: AB1! 27) nos quia: A.1! 28) interiorum: §7! 29) Itinorum: AM: Minoris: B 30) add.: pretium: /1,11 31) fluid.: deest: A7! 32) quantaque: AB7! 33) veroque: AB!! 31) suesse: 35) religetur: A 36) et: AB3!

simul scilicet et separatim in suis administrationibus et custodiis, cum guardiani et duorum de conventu loci discretorum sacerdotum et antiquorum in ordine fratrum consilio et assensu, praefatus Clementis iudicio duxerit relinquendum, an sit multum credibile ex iam expertis, quod fratres i³¹ absque granariis et cellariis non possint vitae necessaria invenire, quo casu granaria et cellaria, congregationes et conversationes huiusmodi eis ipse concessit, prout in praedictis eiusdem Clementis literis plenius continetur: nos de praedictorum fratrum nostrorum consilio eorumdem ministrorum et custodum sub eadem forma iudicio praesentium auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitran atque praecipere eo casu, qualiter, ubi, et quando, et quoties granum, panem et vinum pro vitae fratrum necessariis fratres ipsi quaerere debeant, conservare sive reponere, etiamsi reponenda sint in praedictis granariis et cellariis conservanda, statuentes et districte praecipiendo mandantes, quod in praedictis et bis similibus eorumdem arbitrium, determinationem sive iudicium generalis quidem in totius, provincialium yero in provinciarum, ministrorum ac custodum simul et separatim administrationibus³⁷ et custodius ordinis memorati commissis eisdem, cum guardiani tamen (ut supra praedicitur) et duorum de conventu loci discretorum sacerdotum et antiquorum in ordine fratrum consilio et assensu, fratres omnes et singuli obsequi omnimode, illisque parere per omnia teneantur, ac insuper quod illorum sequendo arbitrium, determinationem sive iudicium, illisque parendo nec dici possint vel debeant, neque ipsi se ipsos autem³⁸ suae regulae vel constitutionum sui ordinis transgressores. Ideoque omnes et singulos fratres ante dicti ordinis Minorum, qui strictos, curtos et difformes habitus ab ipsis generalis ministri et aliorum de dicta communitate habitu s, coram nobis et fratribus nostris et⁴⁰ * aliis in Romana curia detulerunt vel deferunt, monemus et hortamur in Domino, eis nihilominus in virtute sanctae obedientiae et sub excommunicationis poena per apostolica scripta mandantes, quatenus ad mandatum ipsius generalis deponant quos deferunt habitus, et aliis iuxta eiusdem generalis arbitrium, determinationem sive iudicium (ut supra praedicitur) induantur, ipsique generali in omnibus istis et aliis, et per omnia secundum beati Francisci regulam et praedictas praedecessorum nostrorum declarationes, concessionem et commissionem in ipsis declarationibus comprehensas, et nostras contentas in 31 * praesentibus humiliter obediant, pareant et intendant, non obstantibus quibuscunque privilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipsorum a praefato Clemente concessis, vel appellationibus ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem apostolicam interiectis, quae, in quantum possent derogare praesentibus, viribus vacuumus. Religio namque perimitur, si a meritoria subditi obedientia subtrahantur. Magna quidem paupertas, sed maior integritas bonum est, obedientia maximum, si custodiatur illaesa. Nam prima rebus, secunda carni, tertia yero menti dominatur et animo, quos velut effrenes et liberos ditioni alterius humilis iugo propriae voluntatis adstringit. Ad hanc itaque fratres praedicti non inviti, sed sponte redeant; hanc velint et appetant; hanc magnis desiderii concupiscant, illudque votis Cantorum ingeminant: „osculetur me osculo oris sui,“⁴² caritatis utique⁴² et dilectionis, religionis huius obedientia sancta purificans. Nam meliora sunt ubera tua, praeceptorum siquidem et consiliorum quaedam nutrientia pocula, vino, unguentis optimis, scilicet bonae famae fragrantia suavitatis odorem. Nec formident hi ad obedientiam ordinis Deo auctore, dum redeunt. Nam praelatos suos, (ut firmiter speramus, cisque iniungimus) sibi benignos et mites invenient, ceteros dulces atque palpabiles, quum sint et esse debeant omnes et singuli fratres in Christo, et clamitent: „quis mihi det te fratrem meum, communi scilicet patri beato Francisco congenitum, sugentem!“⁴³ Ubera matris meae, religionis utique et professionis eius velut matris contemplationis et electionis suavis et dulcia pocula, ut inveniam te foris ab eiusdem observantiis quodammodo disparem, et deosculer blande, videlicet⁴⁴ intra caritatis viscera te⁴⁵ * complexus, et iam me, immo et te nemo despiciat, profecto, quos foris positos multi, ac si

divisos et desides, fortasse despexerant, intus, puta intra⁴⁶ * dilectionis internae praecordia et conformis observantiae claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdem dulcedine quisque digne laudibus efferet⁴⁷ et susceptos⁴⁸ * Nulli ergo etc.⁴³ [1317.]

CAP. II.

Praemisso, qualiter **glossantes decretalem: Exiit qui seminat.** eod. tit. lib. G. excommunicationem ipso facto, non obstantibus quibuscunque privilegiis, incurrit, illam excommunicationem usque ad sedem apostolicam beneplacitum suspendit, et per istam suspensionem contra fratres Minores obloquendi non intendit tribuere occasionem.

Quia nonnunquam, quod coniectura profuturum credidit, subsequens² experientia nocivum ostendit: non debet reprehensibile iudicari, si canonum conditor canones a se vel suis praedecessoribus editos, vel aliqua in eisdem contenta canonibus revocare, modicare vel suspendere studeat, si ea obesse potius viderit quam prodesse. Sane, dudum felix recordationis Nicolaus Papa IV.³ * praedecessor noster quandam constitutionem declarativam, quae incipit: „Exiit,“⁴ super regula dilectorum filiorum fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgavit, sub certis poenis arctius interdicens, ne concordantiae, contrarietates, seu adversae vel diversae opiniones ab ipsius constitutionis lectoribus seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione⁴ * glossae fiant ab aliquibus⁵, nisi forsan, per quas verbum vel sensus ipsius⁶ *, vel ipsa constitutio quasi grammaticaliter et⁷ * ad litteram exponatur, nec intellectus ipsius per legentem distorqueatur ad aliud, quam constitutionis eiusdem litera ipsa sonat; glossantes autem in scriptis constitutionem eandem aliter, quam superius est expressum, facientes quoque commentab⁸ *, scripturas seu libros, et ex certa scientia et deliberatione determinantes in scholis seu praedicantes contra contenta in constitutione praedicta, vel aliqua vel aliquid praedictorum, (non obstantibus aliquibus privilegiis seu indulgentiis aut literis apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel saecularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quae noluit aliquibus in praedictis quomodolibet suffragari,) ipso facto excommunicationis sententiae voluit subiaccere. Nos autem, attendentes, quod argumentis frequenter et collationibus latens veritas aperitur⁹, quodque sub eadem litera saepe latet multiplex intellectus, nec non esse difficile, volentibus constitutionem praedictam perfecte legere ac intelligere, poenas adiectas in constitutione huiusmodi devitare, viam veritatis aperire volentes, et periculis, quae ex praedictis possent literatae personae, praecipue scholasticae, incurrere, salubriter obviare, praesertim quum de novo suborta sint aliqua dubia, circa quae posset periclitari veritas, erroribus¹⁰ * via pandi, nisi liceret conferre super contentis in constitutione huiusmodi et¹¹ * disputare, prohibitiones et poenas praedictas, tam latas quam comminatas, et earum effectus in fratrum nostrorum ac multorum archiepiscoporum, episcoporum et aliorum praelatorum, nec non inultorum professorum utriusque iuris, et multorum sacrae theologiae magistrorum praesentia, dum consistorium teneremus, auctoritate apostolica duximus usque ad sedem apostolicam beneplacitum suspendendas. Per suspensionem autem huiusmodi nequaquam licentiam cuiquam intendimus impertiri, quod contra fratrum regulam praedictorum dogmatizare, scribere seu determinare, praedicare seu prave loqui liceat publice vel occulte; quin immo haec omnibus et singulis auctoritate praedicta¹² districtius inhibemus. Ne autem in posterum praemissarum prohibitionum et poenarum suspensio in dubium revocari valeat, aut¹³ alicui propter defectum probationis impingi, quod velut transgressor prohibitionum ipsarum in poenam seu poenas inciderit ante dictas: nos, volentes super hoc de opportuno remedio providere, chartas seu membranas, suspensionem continentes eandem, appendi seu affigi in maioris ecclesiae Avinionensis ostiis seu superliminaribus faciemus, quae suspensionem praedictam suo quasi sonoro praeco¹⁴ et patent¹⁴ iudicio publicabunt. Dat. Avin. VII. Kal. April. Ao. VI. 15 [1322.]

Tit. XIV. Cap. I. 37) in ad.: B 38) accusent: A 39) babitus: B/I; habitus: AEd. Itoni. oper. vucnd. 40) vel: ABM 41) in: deest: ib. 42) udd.: et religionis: 13; — Cant. 1. 1. 43) suggerentem: AB 44) vid. et: A PM 45) te: deest: IG. 46) infra: iL. 47) offerret: BD! 45) Dat. Avin. Non. Oct. P. N. ao. II. (1317.): Q
Cap. II. 1) ABE: 12) nec sequen, ... ostendit propter hoc: E 3) VII.:

ABELL; — cf. c. 3. de rerL. sigu. ita VIto (5, 12.) 4) ipsa const.: ABEM 5) aliquo: AB3I 6) add.: sea instructio: ABEM 7) et: deest: ib.; ad lit.: deest: B 8) commentum: ABEM 9) aperiatur: ABM 10) et err.: IBEH 11) etiam: i6. 12) praefata: E; apostolica: B 13) nec: E, II; no: AB 14) patulo: ABM 15) VII.: E

CAP. III.I

Dominium rerum, quo perveniebant ad fratros Minores, retentum ab ecclesia Romana, simplici uso facti fratribus ipsis reservato in c. Exiit, qui seminat eod. tit. libr. VI. summus Pontifex refutat, multiplici ratione probans, eos non posse habere in re aliqua simplicem usum facti, et statuit, quod de eorum nullum ius nullumque dominium habeat ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quae in posterum conferentur vel offerentur ipsis fratribus. Haece extravagans est multum iuridica, et subtilis in plorisque lucio, praesertim ubi probat, usum simplicem non posse constitui in robos usu consumptibilibus.

Ad conditorem canonum non est dubium pertinere, quum statuta, a se vel praedecessoribus suis edita obesse percipit potius quam prodesse, ne ulterius obesse valeant providere. Dudum siquidem felices recordationis Nicolaus IV. 2 * praedecessor noster, attente prospiciens in almi confessoris, beati videlicet Francisci, regula contineri, quod nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neque rem aliquam aham sui ordinis professores, ac considerans diligenter, quod per pia recordationis Gregorii Papae IX. et nonnullos alios praedecessores eiusdem fuerat declaratum, hoc debere servari tam in speciali quam in communi, nec non et consideranter attendens, nonnullos fratribus ipsis detrahare, impingentes eisdem, quod regulam et declarationes huiusmodi non observabant 3, pieque considerans, ora contra praemissos fratres oblatantium claudere, ac professorum ipsorum conscientiam providere, inter alia ordinavit et sanxit, omnium utensilium et librorum, rerumque mobilium, et 4 « praesentium et etiam futurarum, ecclesiarum quoque et oratoriorum ac coemeteriorum, tam praesentium quam etiam 5 futurorum, nec non et aliarum emptarum, et 6 * elemosynis divinis 7 oblatum 3+ seu concessarum dictis fratribus, (in quibus tamen offerentes seu concedentes ipsa nihil in ipsis sibi ducerent reservandum,) proprietatem et dominium plene ac libere ad se et Romanam ecclesiam pertinere, ipsa in se recipiens ac ante dictam ecclesiam 9, simplici usu facti duntaxat in rebus et bñis huiusmodi reservato fratribus ante dictis. Et quia nonnunquam libros et alia mobilia supra dicta vendi expedit seu etiam commutari: fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit, ut res ipsas cum rebus aliis, quarum usum habere licet ipsis fratribus, (dummodo generalis et provincialium ministrorum coniunctim vel divisim auctoritas intercederet,) possent libere commutare. Sed et quia fratribus ipsis pecuniam per se vel per lo alium recipere ipsorum regula districtius interdicit: voluit et concessit, quod, si vendi contingeret res mobiles ante dictas pretio aestimato 11, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet 12 recipi, a praefata sede, vel cardine 13 gubernatore eiusdem ordinis deputandum, per procuratorem eundem 14 in rem licitam 15 *, cuius usus esset permissus eiusdem ordinis fratribus, expendendum, hoc adiecto, quod possent de vilibus rebus mobilibus vel parum valentibus fratres ipsi pietatis seu devotionis intuitu, vel pro alia honesta causa et rationabili, (obtenta tamen super hoc superiorum suorum licentia,) intra vel extra dictum ordinem ordinare. Quamquam autem pia consideratione motos praedecessor noster ordinavit supra dicta, illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento modo utendi fratrum ipsorum ac dictae ecclesiae subsecuta patientia circa ipsum non profuisse, sed potius tara ipsis fratribus quam multis aliis obfuisse, subsequens magistra rerum experientia noscitur declarasse. Ipsi quidem fratribus, quantum ad statum perfectionis, nequaquam profuit reservatio domini supra dicta. Quum enim perfectio vitae Christianae principaliter et essentialiter in caritate consistat, quae ab Apostolo perfectionis vinculum dicitur, et quae unit seu iungit aliquam in via hominem suo fini, ad quam per contemptum bonorum teiporalium et ipsorum expropriationem via disponitur, per 1 loc praecipue, quod sollicitudo, quam temporalia 16 * in acquirendo, conservando et dispensando exigunt, quae plerumque ab actu caritatis retrahit, amputetur 17: restat, quod, si sollicitudo eadem post expropriationem huiusmodi, quae ante ipsam inerat, perseveret, ad perfectionem huiusmodi talis expropriatio valeat nihil conferre 13. Constat autem, quod post ordinationem praedictam non fuerint 1) in acquirendis ac conservandis bonis praedictis in iudicio et extra 1 Mutis solli-

citi, quam ante illam fuerant fratres ipsi, quanquam sint religiosi mendicantes alii, habentes aliqua in communi. Adhuc nec utique profuit dictis fratribus ordinatio supra dicta, quantum ad hoc, quod propter carentiam talis proprii 1) * se pauperiores dicere valeant, quam si res ipsas cuna illo, (quo carere se dicunt,) dominio obtinerent. Licet etiam praedecessor noster praedictus dominium earum rerum, quae ipsis fratribus offerri seu conferri, aut alias obvenire contiger 121, quarum tamen usum facti duntaxat 2) * habere hec ordini vel fratribus ante dictis, usu facti simplici praedictis fratribus reservato, in se Romanamque 23 ecclesiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere decreverit, ut superius est expressum: attento lamen ipsorum fratrum utendi modo, et eius effectu, ac patientia circa modum ipsum Romanae ecclesiae subsecuta, non ipse usills fratrum dici debet, sed potius Romanae ecclesiae dominium esse simplex. Duis enim simplicem usum facti dicere poterit, cui rem usariam licet permutare, vendere ac donare? Procul dubio haece naturae repugnare noscuntur 24, nec ad usarium pertinere, quae tamen de rebus mobilibus ante dictis faciunt fratres ipsi. Quod autem dominium Romanae ecclesiae reservatum simplex censi debeat, ex hoc patet, quod ex illo nulum eidem ecclesiae temporale obvenit hactenus commodum, nec speratur, quod obvenire debeat in futurum, quum nec intentio reservantis, nec fratrum ipsorum fuerit, quod ad quemcunque alium, quam ad fratres, dictarum rerum perveniret compendium, quod procul dubio modo utendi fratrum ipsorum, et Romanae ecclesiae subsecuta patientia evidenter 25 * declaravit. Et quod talis intentio fuerit ordinantis, et 26 ex hoc patet, quod illarum rerum sibi et ecclesiae Romanae dominium duntaxat retinuit, quarum usum facti licet habere ordini vel fratribus ante dictis. Talis autem domini carentia re in praesenti, ac spe in futurum omni modo denudata, quoad paupertatem temporalem, quam altiorum praedecessoribus aliis in communi habentibus sibi vindicant dicti fratres, pauperiorem non efficit non habentem. Quod autem quoad res, quae usu consumuntur, non sint censi usarii fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis. Dicere siquidem, quod in talibus rebus usus iuris vel facti, separatus a proprietate rei seu dominio, possit constitui, repugnat iuri, et obviat rationi, nec praedecessoris nostri praedicta fuisse videtur intentio, Romanae ecclesiae talium bonorum dominium reservare. Ovis enim sanae mentis credere poterit, quod intentio fuerit tanti patris, unius ovi, seu casei, aut frusti panis, et aliorum usu consumptibilium, quae saepe fratribus ipsis ad consumendum e vestigio conferuntur, dominium Romanae ecclesiae, et usum fratribus retinere? Profecto probabile non videtur: praesertim quum illorum bonorum duntaxat dominium praefatae ecclesiae reservaverit, quorum simplex usus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis. Quod nequaquam potest in rebus usu consumptibilibus reperiri, in quibus nec ius utendi, nec usus facti, separata a rei proprietate seu dominio, possunt constitui vel haberi. Et quod de talibus rebus non intellexerit, evidenter ostendit, dum respondet legi, dicenti, non posse usumfructum a dominio perpetuo separari, ne dominium dominis, semper abscedente usu, inutile redderetur. Quae quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes unum usus rei, et penes alium dominium possit, licet Mutile, remanere; quod nequaquam in rebus usu consumptibilibus potest esse, quum in illis per usum vel abusu usuarii substantia talis rei esse desinat, et per consequens proprietas etiam inutilis non subsistat. Quum enim ususfructus, prout est in re 27 * constitutus, qui servitus dicitur personalis, et pro quo reales competunt actiones, nihil sit aliud, quam ius utendi, nec usus, qui etiam personalis est servitus, sit alitid, guarra ius tantum utendi rebus alienis, salva rei substantia, id est, ius percipiendi fructus et utilitatem aliar in totum vel pro parte suo nomine, qui possunt ex re, in qua ususfructus seu usus constituitur, provenire, propter quod proprietatem reputatur inutilis, a qua perpetuo abscedit ususfructus, seu 28 usus constitutus 29 * rebus, ex quibus ipsis stantibus usufructuario seu usuario nulla possit 30 utilitas provenire: patet, quod ad hoc, quod talis ususfructus vel

T i t. XIV. Cap. III. 1) ABEIfn 2) III.; ABEN; — cf. c. 3, l. r. t. in Vito 3) servabant: BF. 4) et: deest: BEJfN 5) et: deest: BE.11 0) do: BE.11N 7) clericis diversis: Br elemosynarum diversarum: A: divisio: N 8) et obl.: BEMN 9) reo. eccles.: BE 10) per: deest: EN 11) extimato: AY 12) debet: -AB; deboat: N 13) a card.: AB-UN 14) eiusdem: AB 15) add.: alia: Codd. coll. 16) add.: ipsa: ib.

17) amputatur: 4BJL.I' 18) fr-tis cant.v.s: E 19) fuerunt: aB.X 20) domini: Codd. coll. 21) contingeret: IJJY 22) dunt.: deest: Cede!. cal. 23) et Rorannam: AB II 24) noscantur: Br rcest.: 1; arld.: usarii: Y 25) evidentiis: B If.F: evidentiis: 1 20) etiam: ABY 27) tus In re: Codd. con. 28) noc potest ususfructus seu: II.U.N 29) consilium in rebus: Codd. coll. 30) possit: dpJl

usus in re aliqua constitui valeat, requiritur, quod **ex re illa** possint fructus vel utilitas ³¹ * salva ipsius rei substantia ad fructuarium vel usuarium pervenire. Quodsi nulla ad ipsos posset ex re ipsa utilitas salva rei substantia pervenire, quales res constat esse usu consumptibiles: nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam ususfructus vel usus constitui, vel a quoquam haberi. Adhuc nec ius utendi, quod nec est ius in re, nec servitus personalis, sed mere ius personale, pro quo reales actiones non competunt, in rebus talibus vel rebus ipsis utendi potest constitui vel haberi, quum et ius tale exigat, quod ex re ipsa, quae ad utendum conceditur, tali modo ad usuarium pervenire posset utilitas aliqua, ac cum usu permanere usuarii substantia salva rei, quod nequaquam potest, (sicut ad sensum potest percipi,) in rebus usu consumptibilibus reperiri. Rursus nec simplex usus, qui nec est servitus, nec pro illo competit ius utendi, in talibus rebus potest constitui vel haberi. Quum enim uti re aliqua nihil sit aliud proprie, quam fructus rei sive utilitatem aliam in solidum vel pro parte recipere, qui ex ea possunt salva rei substantia provenire: restat, quod re illa uti quis nequeat, ex qua eius salva substantia nulla sibi provenire potest utilitas, quales res usu consumptibiles esse constat. Ex quibus patet, quod nec usus, qui est servitus personalis, nec ius utendi, quod non est servitus, sed mere ius personale, nec actus ipse utendi sine iure aliquo possunt in rebus usu consumptibilibus constitui vel haberi, quum quodlibet praemissorum exigat, quod ex re ipsa salva rei substantia possit habenti ius utendi, seu utenti ex re ipsa utilitas aliqua provenire, quod utique in rebus nequit usu consumptibilibus reperiri. Nec obviat supradictis, quod idem praedecessor noster in ordinatione praedicta etiam illorum, quae ad vitae sustentationem pertinent, sibi et Romanae ecclesiae dominium reservavit. Hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi, quae usu non sunt consumptibiles, sine quibus humana vita non est sustentabilis, quae utique non sunt pauca. Licet autem in rebus usu consumptibilibus nec ius utendi, nec ipsum uti possit constitui vel haberi: ipsis tamen poterit ius ³² abuti. Abuti autem, dum tractatur de rebus usu consumptibilibus, pro ³³ rei consumptione sumitur, quod ei opponitur, quod est uti. Uti quidem praesupponit, quod cum usu salva rei substantia maneat; sed abuti exigat, quod cum actu huiusmodi rei substantia consumatur; quum abuti nihil aliud, quam contra naturam usus uti in hac materia proprie possit dici. Licet autem quis re usibili absque iure utendi aliquo uti possit: ipsum turnen uti etiam in re tali absque iure utendi, separato a dominio vel coniuncto, nec ab aliquo potest constitui, nec a quoquam haberi. Et quod talis usus constitui nequeat, ex hoc patet, quod dare vel constituere quod suum non est, nec ad se pertinet, nemo potest, licet interclum illud dare possit aliter, quam sit suum. Actus autem ipse utendi ad utendum ³¹ * pertinet, in quantum quis suorum actuum per liberum arbitrium et voluntatem dominus dicitur, gw.im per hoc illos non exercere valeat, vel etiam exercere. Non autem actus ipse utendi ad eum pertinet, qui concedit alii, quod in re sua actum illum valeat exercere. Quod utique nihil est aliud, quam quod actum suum ad rem concedentis ad actum suum utens valeat applicare. Sicut, qui equum suum alicui commodat, non actum equitanti concedit commodatario, sed quod actum illum in equo suo valeat exercere. Quod non est utique actum utendi simplicem concedere sine iure, quum haec³⁵ * concedere nihil sit aliud, quam concedere ius utendi; quod quidem ius utendi, separatim ³⁶ a proprietate seu dominio in rebus, quae usu consumuntur, nequit constitui, ut patet manifestius ex praedictis. Praeterea quod simplex usus, id est, sine iure utendi, a proprietate seu dominio separatus, etiam in re usibili haberi nequeat, sic probatur. Si enim possit ³⁷ haberi usus talis, aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur. Quod autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet: quod non est nequaquam haberi potest. Patet autem, quod actus ipse, antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est: ex quo sequitur, quod haberi minime potest. Licet enim et ³³ ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi: per hoc tamen actus ipse in rerum natura, nisi in potentia, non existit. Quum

autem actus est in fieri: nec adhuc, quod ipse actus in rerum natura sit, potest dici, licet pro ³⁹ eo, quod sit in fieri, dici possit. Quod enim de actu, qui est in fieri, praeteriit vel futurum est, iam non est in rerum natura, sed in memoria vel apprehensione tantum est; quare, nisi prout in memoria vel apprehensione tantum est, haberi nequaquam potest. Quod autem in praesenti fit, momentaneum vel instantaneum est, quod utique magis intellectu quam sensu percipi potest. Unde nec potest haberi pro tunc, nisi pro momento illo seu instanti, in quo quum fit, potest dici actum post actum completum. Licet, si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua⁴⁰ * facta haberi valeat, factum tamen ipsum, quod iam transit, nisi in memoria, (prout supra dictum est,) non habetur⁴¹. Praeterea si simplex usus absque iure utendi haberi possit ab aliquo: constat, quod non iustus esset actus utendi huiusmodi reputandus, quum ille usus fuerit, cui ius non competeat utendi. Talis autem usus ⁴² * non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius ac detrudere noscitur manifeste. Quod autem usum non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reservare, nequaquam debet aliquis sapiens aestimare; immo, quod de iusto intellexerit, ex eo potest evidentius apparere, quod in eadem ordinatione curavit adiicere, quod illarum rerum duntaxat in se et ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum usum facti liceret habere fratribus seu ordini ante dictis, subiungens nihilominus ⁴³, quod non rerum omnium usum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ⁴⁴ * ad usum facti simplicem absque omni iure utendi attinet: nulla rerum quoad fratres differentia est censenda. Sic enim uti de facto possunt prohibitis, ut permissis. Quare praemissa rerum distinctio ad illius usum facti potius est referenda, pro quo ipsis competit fratribus ius utendi. Quarundam enim rerum ⁴⁵ usus fratribus ipsis prohibitus noscitur, et quarundam permissus. Ex quo sequitur, quod usus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, id est, pro quo competat ⁴⁶ ius utendi. Et hoc conditor ipse canonis exprimit evidenter, quum in eadem ordinatione adiecerit, quod moderatus usus in expressis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Praeterea si in rebus consumptibilibus possit usus constitui vel haberi: nequaquam simplex, nec a rei substantia, proprietate, seu dominio separatus usus huiusmodi posset dici, quum per talem usum, id est utendi actum, et in ipso actu, et cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine rei ipsius consumptione esse valeat usus talis. Ex quo patet, quod usus talis nec simplex, nec separatus a dominio potest dici. Rursus nedum fratribus ipsis ordinatio praedicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori sacrosanctae Romanae ecclesiae non leviter detrahit et detraxit. Numquid non praefatae ecclesiae derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico, nunc in saeculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, et plerumque pro rebus parvis et vilibus continue litigare? Hoc autem ⁴⁷ notum est fieri, quum occasione retentionis dicti domini omnes causae occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanae ecclesiae virtute cuiusdam privilegii, a felicis recordationis Martino Papa IV. praedecessore nostro concessi, super hoc agitur, et, (quod gravius est censendum,) procuratores causarum huiusmodi multos vexare dicuntur indebite; licet potestas attributa procuratoribus talibus per privilegium ante dictum quoad administrationem bonorum praemissorum dudum servata non ⁴³ fuerit, nec servetur, quae omnia in notam et iniuriam sanctae Romanae ecclesiae non est dubium redundare. Adhuc ordinatio ante dicta ecclesiarum praelatis et rectoribus gravis existere nimium et molesta monstratur. Numquid non grave praemissis potest existere, quod ipsos oporteat se opponere sanctae Romanae ecclesiae, quae ipsorum caput noscitur et magistra, ac cum ea agendo vel defendendo litigare assidue, vel cedere iuri suo? Hoc tamen oportet illos facere, quum in multis dicti fratres praedictis existere dicantur iniurii, sicut multorum praelatorum et rectorum diversarum provinciarum adhuc in curia existentium habet insinuatione, qui quidem fratres facta sua per procuratores nituntur defendere ante dictos. Nos itaque, qui veritatem tenemur colere, velut ille, qui illius, qui veritas

T it. XIV. Cap. III. 31) ridd.: alia: Coda. con. 32) quis: B I I N deest: Codd. coll. 41) haberetur: A B 42) oda.: scilicet: Codd. coll. 43) ioco- 33) in: II; prout: A 34) utentem: Coda. coll. 35) hoc: ib. 36) separa- laus: A: deest: N 44) enim: Codd. coll. 45) rer.: deest: A M 46) competit: tim: 1131 37) posset: 11131 38) et: deest: 1 J I N 39) de: A B M 40) al.: B N 47) temen: A B J I 48) in nullo: M N 49) tenemus: Coda. coll.

noscitur, licet immeriti, vicem teneamus 49* in terris, illa volentes in sancta Dei ecclesia, quae non verbo obtinent tantum, sed quae re potius, observant, praemissis in scrutinio rectae considerationis adductis, ac deliberatione cum fratribus nostris et multis aliis praehabita diligenti, dignum arbitantes et congruum, professores dicti ordinis non verbis tantum, non simulatis actibus, sed operibus claris, veritate suffultis, perfectioris status ac altioris paupertatis sibi praerogativam prae aliis mendicantibus vindicare, ac nihilominus honori sacrosanctae Romanae ecclesiae, (cuius obnubilari posset gloria, si tam perversae simulationi, quae profecto et ipsis simulantibus officit, et aliis scandali materiam subministrat; dissimulando illi occurrere consentiret,) ac insuper volentes indemnitati praelatorum et rectorum salubriter super hoc providere, nolentes in posterum sub praetextu seu pallio talis domini temporalis, verbalis, nudi ac aenigmatici, tanta bona, quanta dicti fratres faciunt, infici, ac fomentum tantis malis, quanta procedunt ex simulatione huiusmodi, ministrare, de fratrurn nostrorum consilio hoc edicto in perpetuum valituro sancimus, quod in bonis, quae in posterum conferentur vel offerentur, aut alias quomodolibet obvenire continget fratribus seu ordini supra dictis, (exceptis ecclesiis, oratoriis, officinis et habitationibus, ac vasis, libris et vestimentis divinis officiis dedicatis vel dedicandis, quae ad ipsos obvenient in futurum, ad quae se non extendunt adeo inconvenientia supra dicta, propter quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus,) nullum ius seu dominium aliquod occasione ordinationis praedictae seu cuiusvis alterius, a quocunque praedecessorum nostrorum super hoc specialiter editae, Roinanae 50* ecclesiae acquiratur, sed quoad hoc habeantur prorsus ordinationes huiusmodi pro non factis. Per hoc autem in his, quae absque dictis ordinationibus in bonis praedictis ad dictam ecclesiam provenire vel pertinere quomodolibet poterant vel debebant, nullum eidem parari praedictum volumus, sed illa sibi expressius intacta et inviolata servamus. Et quia praefatum Martini Papae praedecessoris nostri privilegium dudum servatum quoad administrationem bonorum praemissorum non existit, nec servatur, ac ipsorum procuratorum officium, qui nominantur a ministris et custodibus dicti ordinis, ecclesiae Romanae iniuriosum, ac multis aliis molestum noscitur et etiam onerosum: districtius inhibemus, ne deinceps pro recipiendis, petendis, extorquendis 51, defendendis seu administrandis bonis, quae in posterum fratribus vel ordini praedictis offerri vel conferri, seu alias obvenire continget, quisquam nominetur a quoquam seu constituatur a modo nomine sanctae Romanae ecclesiae procurator, nec occasione cuiusvis privilegii 52* quicunque administrationem quorumcunque bonorum, quae obvenire fratribus ipsis vel ordini continget in posterum, in iudicio vel extra, agendo vel 53 defendendo, supplicando vel alias quomodolibet assumere vel exercere dictae ecclesiae nomine audeat, nisi de sedis apostolicae licentia speciali, decernentes irritum et inane, si secus a quoquam in posterum contigerit attentari, non obstantibus quibuscunque privilegiis, a Martino Papa praedicto vel aliis praedecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordini sub quacunque forma vel expressione verborum concessis. Per hoc autem dicti ordinis regulae in aliquo non intendimus derogare, nec privilegiis fratribus ipsis seu eorum ordini ab apostolica sede concessis, (nisi duntaxat quoad praemissa et ista 54 tangentia,) praedictum aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae sanctionis, inhibitionis, constitutionis et intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit etc. Datum Avinion. VI. 55 Idus Decembr. Pont. nostri Ao. VII. [1322.]

CAP. IV.1

Opinio, quae asserit, Christum et eius discipulos nihil habuisse, et in his, quae habuerunt, nullum ius eis fuisse, erronea est et haeretica. Haec extravagans est valde notabilis, et glossas habet profundas, quae sunt ex sacrae scripturae fontibus haustae. Si diligenter extravagantem praecedentem et sequentem inspexeris: locura hunc aptum fuisse assignatum, mea opinione dixeris.

Quum inter nonnullos viros 2 scholasticos saepe contingat in dubium revocari, utrum pertinaciter affirmare, Re-

demptorem nostrum ac 3* Dominum Iesum Christum eiusque Apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi etiam, haereticum sit censendum, diversa 1* et adversa etiam sententibus circa illud: nos, huic concertationi finem imponere cupientes, assertionem huiusmodi pertinacem, quoniam scripturae sacrae, quae in plerisque locis ipsos nonnulla habuisse asserit, contradicat expresse, ipsamque scripturam sacram, per quam utique fidei orthodoxae probantur articuli quoad praemissa fennentum aperte supponat continere mendacti, ac per consequens, quantum in ea est, eius in totum fidem evacuans, fidem catholicam reddat, eius probationem adimens, dubiam et incertam, deinceps erroneam fore censendam et haereticam, de fratrurn nostrorum consilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rursus in posterum pertinaciter affirmare, quod Redemptori nostro praedicto eius Apostolis iis 5*, quae ipsos habuisse scriptura sacra testatur, nequaquam ius ipsis utendi competierit, nec illa vendendi seu donandi ius habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi, quae tamen ipsos de praemissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit expresse, quum talis assertio ipsorum usura et gesta evidenter includat, in praemissis non iusta, quod utique de usu, gestis seu factis Redemptoris nostri Dei Filii sentire nefas est, sacrae scripturae contrarium et doctrinae catholicae inimicum, assertionem ipsam pertinacem de fratrurn nostrorum 6* consilio deinceps erroneam fore censendam mento ac 7* haereticam declaramus. Nulli ergo ormino hominum liceat hanc paginam nostrorum declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem etc. Datum Avinion. II. Idus Novembr. Ao. VII. [1323.]

CAP. V.1

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui praesumunt impugnare constitutiones Ioannis XXII. Ad conditorem canonum, et quum inter uonullos, supra immediato praecedentes. Et praemissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarator tanquam haeretici et Romanae ecclesiae rebelles, ab omnibus evituvli, si deinceps scienter verbo vel scripto aliquid defendere vel approbare contra Mas praesumptum. Illic habetur sub parto secunda et tertia de clavium materia proluxa et utilis disputatio.

Ouia quorundam mentes sic pater mendacii dicitur excaecasse, quod nostris constitutionibus, quarum una incipit: „Ad conditorem canonum," alio vero: „Quum inter nonnullos," utique tam cum fratribus nostris sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, quam cum multis archiepiscopis et episcopis, aliisque ecclesiarum praelatis, nec non et compluribus sacrae theologiae magistris, ac utriusque iuris professoribus deliberatione praehabita diligenti digestis, ac de praemissorum fratrurn nostrorum consilio promulgatis, non absque multa temeritate plectibili nisi sunt detrudere, et nituntur veritatem, quam continent, per falsas insanias obfuscare: nos tam perniciosos ausibus, ne eorum doctrina pestifera simplicium animos labefacere, ac in sui erroris deum deducere valeat de eorumdem fratrurn consilio decernimus super hoc salubriter, (ut sequitur,) providere. Ad impugnandas autem constitutiones praedictas subscripta ratione tam verbo quam scripto usi sunt publice, sicut fertur. Illud, inquit, quod per clavem scientiae, in fide ac moribus semel diffinierunt Romani Pontifices, adeo immutabile perseverat, quod illud successoribus revocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet de iis, quae per clavem potestatis ordinarint, asserant secus esse. In confirmatione autem regulae ordinis fratrurn Minorum Honorii III., Gregorii IX., Innocentii IV., Alexandri IV., Nicolai IV. 2,* praedecessorum nostrorum summorum Pontificum, haece verba asserunt continere: „Haec est regula evangelica Christi, et Apostolorum imitatrix, quae nihil in hoc mundo habet proprium vel commune, sed in rebus, quibus utuntur, habent simplicem usura facti:" his addere praesumentes, praefatos summos Pontifices et multa concilia generalia per clavem scientiae diffinisse, paupertatem Christi et Apostolorum constituisse perfecte in expropriatione cuiuslibet temporalis domini civilis et mundani, et sustentationem eorum in solo et nudo usu facti etiam constituisse, ex quibus nituntur concludere, non licuisse nec licere ipsorum successoribus contra praemissa aliquid immutare. Ideoque quum 3 constitutio nostra in ratione praedicta 4* contra definitiones

Ti t. XIV. Cap. III. 50) add.: sanctae: il. 51) exigendis: ABN 52) add.: apostolici: Cacle. coll. 53) vel: deest: ABN 51) praemissa: B'N; et isla: derst: M; et...tang.: deest: A 55) VII: Q
Cap. IV. 1) ap. Rynaltil, ad. a. 1323. sao. 61.: ven. fratri Andreae ep. Terracinensi vicario nostro in spiritualib. in Urbe: — ABH 2) vir.: deest

.iB 3) et: B orCg.: eleesf: AM 4) diversis diversa: or(q. BM 5) in lis: orig. 6) eorundem: A: Hor(g. 7) et: JI on'g. 8) VIII.: oHg. ABJQ
C. ap. V. 1) AB3f 2) III.: AB3f 3) tamen: A 4) nostra quum inter praedicta: ABM

praeclectorum praedecessorum nostrorum (sicut asserunt) cliffinicit, Christum et Apostolos in iis, quae habuerunt, habuisse non tantum simplicem usum facti, sed ius faciendi de ipsis, cosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur, pertinacem assertionem dicentium, ipsos ius huiusmodi minime habuisse, quum actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, haereticam declarando: concludere satagunt, licet falso, nobis non licuisse declarare vel statuere supra dicta. Item, quia constitutio: „Ad conditorem canonum,” contra diffinitiones praedictas fratres: Minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem usum facti: nituntur similiter concludere contra ipsam. Quod autem, quod 5 in ratione praedicta praemittitur, videlicet, quod illa, quae per clavem scientiae in fide ac i⁶ moribus a 7 summis Pontificibus semel sunt diffinita, eorum successoribus revocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet secus sit (sicut dicunt) in iis, quae per clavera potestatis per summos Pontifices ordinantur, prorsus sit contrarium veritati, patet ex sequentibus evidenter. Primo quidem secundum illos, qui tenent, clavem spiritualem nequaquam esse scientiam, sed ligandi atque solvendi potestatem, patet, assertores praedictos, ponendo esse scientiam, erravisse. Pro quibus facit clavis diffinitio, quae a doctoribus datur: „Clavis est specialis potestas ligandi atque solvendi, qua iudex ecclesiasticus dignos recipere, et indignos excludere debet a regno.” Item, quia claves, de quibus agimus, in collatione sacerdotalis ordinis conferuntur, constat autem, quod ordinato in sacerdotem scientia communiter non confertur: quare secundum illos videtur, quod scientia non est clavis, sed potentia tantum ligandi atque solvendi debeat dici clavis. Adhuc secundum illos, qui ponunt, unam claveni spirituale esse scientiam, et secundum alios, qui auctoritatem discernendi inter lepram et lepram esse asserunt, noscuntur evidenter errasse. Supponunt enim, per claves huiusmodi circa ea, quae fidei sunt, et alia, posse per constitutionem aliquam diffiniri. Claves autem, quae in sacerdotali conferuntur ordine, ad talia minime se extendunt; alias sequeretur, quod circa praemissa possent constitutionem 6 * sacerdotes simplices facere: quod falsum est evidenter. Si autem intendunt claves istas extendere ad generalem potestatem, attributam beato Petro, suisque successoribus in personam eiusdem in commissione officii pastoralis, per quam utique videtur evidenter ipsis omnia concessisse, sine quibus pastoris universalis convenienter cura nequit seu officium expediri: adhuc claret 10 *, ipsos etiam errasse. Dicunt enim, alium affectum habere illa, quae per clavem scientiae, et alium illa, quae per clavem potentiae statuuntur, supponentes, alia per clavem scientiae, et alia per clavem potentiae statui, seu etiam diffiniri: quod evidenter est falsum. Per clavem enim scientiae, sive per auctoritatem discernendi seu cognoscendi inter lepram et lepram, (si ipsam dixerimus esse clavem,) nil aliud per ipsum cui datur, tribuitur, nisi auctoritas cognoscendi. Ei autem, cui datur auctoritas de re aliqua cognoscendi, de illa diffinendi non intelligitur esse data. Quare restat, quod ad convenienter statuendum, seu aliquod diffinendum, utraque clavis, scilicet cognoscendi et diffinendi 12 necessario requiratur; vel quod soli clavi potentiae statuere competat, et etiam diffinire; sed, sicut lumen materiale clavigerum in usum 15 * clavis materialis dirigit, et quasi quantum ad hoc obtineat scientia vicem lucis. Et hoc Salvator noster in promissione clavium facta beato Petro sensisse videtur expresse, quum post illam immediate subiunxerit: „Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis,” nulla de scientia habita mentirme. Quod autem subsequenter proponitur in ratione praedicta, videlicet, quod in confirmatione et declaratione regulae fratrum Minorum nonnullorum praedecessorum nostrorum, videlicet Honorii III., Gregorii IX., Innocentii IV., Alexandri IV., Nicolai IV. 14 *, verba huiusmodi continentur: „Haece est regula evangelica,” etc. supra posita, usque ibi: „in nudo usu facti etiam constitisse patet:” prorsus obviat veritati. Honorius quidem praefatam regulam absque declaratione aliqua confirmavit, in cuius confirmatione de verbis praedictis mentio

aliqua non habetur, ut liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti: nisi quatenus de vita evangelica habetur mentio in ipsa regula confirmata ibi, quum dicit: „Haec est regula fratrum Minorum, videlicet Domini nostri Iesu Christi sanctum evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, et in castitate.” Ex quibus verbis concludi non potest, quod per ipsum praedecessorem nostrum ea, quae ipsi in verbis praedictis asserunt, fuerint diffinita. Immo potest concludi potius, quod vita evangelica, quam Christus et Apostoli tenuerunt, habere in communi aliqua non excludat, quum sine proprio vivere non exigit, quod sic viventes nihil habeant in communi. In declarationibus quoque Gregorii, Innocentii et Alexandri praedictorum, qui eandem regulam absque confirmatione alia 15 declarant, similiter nulla prorsus fit mentio de praedictis; immo per eas evidenter ostenditur, eorum, quae habere licet ipsis fratribus, usum iuris ad ipsum ordinem pertinere. Gregorius quidem in sua declaratione, quantum ad hoc, intersevit, quae sequuntur: „Dicimus, quod nec in speciali, nec in communi debent habere proprietatem; sed utensilium, librorum, et rerum mobilium, quas licet habere, ordo usum habeat, et fratres, secundum quod generalis minister et provinciales 16 ordinandum duxerint, his utantur.” Innocentius autem et Alexander praefati in suis declarationibus sic dixerunt: „Dicimus insuper, quod, quum in ipsa continetur expresse, quod fratres nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neque aliquam rem, quod nec in communi, nec in speciali debent proprietatem habere; sed locorum, et domorum, et utensilium, et librorum, et eorum, quae hec habere, ordo usum habeat, et fratres, secundum quod generalis et provinciales ministri ordinandum duxerint, his utantur.” Quum enim dicatur in declarationibus supra dictis, quod ordo usum rerum habeat praemissarum: ad usum iuris 17 necesse est hoc referri. Facta quidem, quae singulorum sunt, personam veram exigunt et requirunt: ordo autem vera persona non est, sed representata et imaginaria potius est censenda. Quare quae sunt facti sibi vere convenire nequeunt: licet ei possint congruere 18 quae sint iuris. Adhuc licet declaratio Nicolai IV. 19 * praedicti contineat quae sequuntur: „Hi sunt illi sanctae regulae professores, qui evangelico fundantur eloquio, vitae Christi roborantur exemplo, fundatorumque militantis ecclesiae Apostolorum eius sermonibus et actibus firmantur,” et post in eadem declaratione subiunxit 20, dicens, quod abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in speciali quam 21 * in communi, propter Deum meritoria est et sancta, quam et Christus, viam perfectionis ostendens, verbo docuit et exemplo firmavit, quamque primi fundatores militantis ecclesiae, prout ab ipso fonte hauserant, in volentes perfecte vivere per doctrinae ac vitae ipsorum alveos direxerunt 22 : ex verbis tamen praedictis nequaquam potest colligi, quod praefati praedecessoris nostri Nicolai intentio fuerit, dicere, quod dicta regula quoad omnia, quae continentur in ea, evangelico fundetur 23 eloquio, ac vitae Christi roboretur exemplo, nec quod Apostolorum vita et actibus sit firmata. Constat enim, multa contineri in dicta regula, quae nec Christus verbo docuit, nec exemplo firmavit, utpote, quod praecepit conditor regulae fratribus universis, ut nullo modo denarium vel pecuniam recipiant per se vel per 24 * interpositam personam, nec non et de multis aliis contentis in dicta regula, quae utique nec Christus, nec Apostoli verbo docuerunt, nec firmaverunt exemplo. Nec obstat, quod Christus portare pecuniam Apostolis et discipulis, dum ipsos ad praedicandum mitteret, interdixit: quod 25 * tamen, antequam eos mitteret, ipsis fuisse legimus 26 * interdictum. Quodque post reditum pecuniam portaverunt, in plerisque locis evangelica veritas et apostolica dicta testantur. Praeterea Augustinus dicit expresse, quod illud non fuit praeceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus praedicabant evangelium, quam servare Apostolis licuit, vel etiam non servare. Sed hoc Romanus Pontifex praedecessor 27 * noster, Nicolaus, quoad principalia tria vota, scilicet in obedientia vivere, et sine proprio, et in castitate, ac alia, si qua evangelio reperiuntur expressa, in dicta regula videtur intellexisse dicere in declaratione praedicta, quod utique declarationibus nostris in nullo obviat supra dictis. Adhuc non apparet, ipsi

T i t. XIV. Cap. V. 5) quod: *deest*: BM 6) et: *ABM* 7) a ... sunt: *deest*: It; semel: *deest*: M; semel sunt: *deest*: A 8) uam clav.: *ABM* 9) constitutiones: *ib.* 10) ciare patet: *ib.* 11) potestas de: B 12) *add.*: etiam: *ib.* 13) usu: *ABM* 14) III.: *ib.* 15) aliqua: BM 16) provin-

cialis: *AM* 17) iure: BM 18) convenire: A 19) III.: *ABM* 20) sub-iungat dicimus: B 21) quam etiam: *ABM* 22) derivantur: B 23) fundantur: *ib.* 24) per: *deest*: *ABM* 25) quia: *ib.* 26) non leg.: *ib.* 27) hoc idem Praed.: *IL*

dixisse, sustentationem Christi et Apostolorum eius in solo et nudo simplici⁵* consistere usu facti, quum²⁰* quoad Christum et Apostolos nullam praefatus praedecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit mentionem. Immo sensisse satis videtur expresse, quod ius aliud a proprietate habuisse potuerunt, quum de sola abdicatione proprietatis, non iuris alterius, f.n. praefata declaratione, quantum ad ipsos attinet, mentio habetur³⁰*. Adlluc idem Nicolaus praedecessor noster videtur sensisse, quod Christus et Apostoli etiam quoad proprietatem habuerint aliquid in communi. Ouum enim in sua declaratione praedicta verba de abdicatione proprietatis dixisset: respondens obiectioni tacitae, quae sibi de loculis, quos Christus habuisse in evangelio legitur, poterat fieri, statim quae sequuntur, subiunxit: „Nec his quisquam putet obsistere, quod interdum dicitur, Christum loculos habuisse." Nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum, infirmorum imperfectioni³¹ condescendens, et viam perfectionis extolleret, et imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic et infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse. Alias impertinens de loculis fuisset obiectio, nisi intellexisset, Christum etiam³= quoad proprietatem loculos habuisse. Praeterea si diceretur, Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem usum facti: frustra diceretur, quod in persona infirmorum ipsos Christus habuit³³ loculos, quum secundum eum perfectis etiam conveniat habere simplicem usum facti. Et, si quaeratur, propter quos infirmos istos loculos habuerit, Augustinus, cuius dictum insertum est in Decretis³⁴, respondet, dicens: „Habebat Dominus loculos a fidelibus oblata conservans, et suorum necessitatibus, et aliis indigentibus tribuebat." Unde constat³⁵, ipsum de suis discipulis hoc^{U6} sensisse. Nec hoc, scilicet in communi et quoad proprietatem aliqua habere, derogat iuxta dictum Gregorii IX.³⁷ praedicti altissimae paupertatis, qui in quadam sua decretali dicit expresse, fratres praedicatores et Minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari; et tamen constat, ipsos Praedicatores habere in communi etiam quoad proprietatem aliqua, quod eorum regulae et statui non repugnat. Hoc etiam Alexander, praedecessor noster praefatus in condemnatione libelli contra statum Praedicatorum et Minorum editi videtur sensisse, in qua aliquando³⁸ de dictis fratribus quae sequuntur subiunxit, quum insuper³⁹ respondet⁴⁰*, quod iidem fratres omnia propter Deum dereliquerint⁴¹, exsilia vitae subsidia mendicantes, Christumque imitantes pauperem, perfectionem evangelicam amplectendo. Propter quod evidenter apparet, eos non solum in statu salvandorum exsistere, sed etiam perfectorum, et per suae religionis observantiam, quae quidem ipsius perfectionis evangelicae tenet formam, in aeternae retributionis praemio praevalentem gloriam promereri. Ubi quidem expresse dicit, Praedicatores Christum pauperem imitari, ipsosque perfectionem evangelicam amplecti, et in statu exsistere perfectorum, quodque ipsorum religionis observantia perfectionis evangelicae tenet formam; et tamen constat, ipsos habere posse etiam quoad proprietatem aliqua iuxta eorum regulam in communi. Nec obstat, quod dicunt, Innocentium (alias Coelestinum) quintum praedecessorem nostrum dixisse, altam paupertatem esse, habere pauca propria propter Deum; altiore, quae Bulla habet propria, tamen habet in communi; altissimam, quae nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi. Dicimus quidem, quod hoc dixerit, non ut Papa, sed ut frater Petrus de Tarantasia in quadam postilla sua, quare dicta praemissorum summorum Pontificum sunt ei merito praefenda. Dicunt etiam, quod Apostolus de tau altissima loquitur paupertate, dicens⁴²: „Et altissima paupertas eorum abundavit in divitiis simplicitatis eorum." Quod evidenter est falsum, quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in speciali bona temporalia obtinebant, de quibus Apostolus asserit, quod supra vires suas miserant eleemosynas sanctis. Quod autem dicitur in declaratione Nicolai praedecessoris nostri contineri, quod fratres Minores in rebus, quae eis obveniunt, habent tantum simplicem usum facti: dicimus, quod, si ipse intellexerit simplicem usum facti denudatum omni lime, ita, quod fratres ipsi seu ordo nullum ius habeant utendi, hoc **est ex-**

presse contra declarationem Gregorii, Innoc., Alex., summorum Pontif. praedictorum, quibus expresse, quod talium bonorum ordo usum habeat, continetur: quod de usu iuris est intelligendum necessario, ut superius est probatum. Adhuc dicimus, quod est⁴³ hoc impossibile, scilicet usum facti simplicem absque iure aliquo, (quod nihil aliud quam ipsum uti proprie potest dici,) posse in re aliqua etiam usu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali „Ad conditorem canonum," est probatum, et Augustinus in lib. 41* XI. de actu tenet expresse. Praeterea si simpliciter⁴⁵* usus denudatus ab omni iure habet posset ab aliquo: constat, quod actus utendi nullus illud esset reputandus non iustus, quum ille usus fuerit, cui ius non competeat utendi; usus autem non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet⁴⁶, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius noscitur manifeste. Quod autem usum talem non illud conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reservare, probabile non videtur. Immo, quod de iusto intellexerit, ex eo potest evidenter apparere, quod in eadem orclinatione adiicit, quod illarum rerum duntaxat in se et etiam Romanam ecclesiam recipiebat cloninium, quarum usus facti liceret habere fratribus seu ordini ante dictis, subiunxit; cns, quod non rerum omnium usum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad usum facti simplicem absque omni lene utendi attinet: nulla rerum potest censeri differentia quoad fratres. Sic enim uti de facto possunt prohibitis, ut permissis. Ex quo sequitur, quod usus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, et pro quo competeat ius utendi. Et ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quod in eadem ordinatione subiunxerit, quod moderatus usus in expensis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Rursus impugnatores constitutionum huiusmodi asserere publice perhibentur, quod libellum et dicta magistrorum, asserentium, dictam) paupertatem et vitam dictorum fratrum non esse evangelicam et apostolicam, summi Pontifices damnaverunt, districtius per apostolicas literas inhibentes, ne quisquam praemissa vel aliquid praemissorum contumaciter adstruere, seu quomodolibet praesumeret defensare, statuente, quod praesumes contrarium tanquam contumax, ecclesiae Romanae rebellis, ac ut⁴¹* haereticus haberetur. Ad quod dicimus, assertionem huiusmodi falsam esse. Non enim continetur in sententia supra dicta, quod contra faciens ut haereticus haberetur, quae quidem quoad hoc continet quae sequuntur: „Nos enim nihilominus auctoritate praesentium districtius inhibemus, ne quisquam praemissa vel aliquid praemissorum pertinaciter asserere vel quomodolibet defensare praesumat. Quicunque yero hoc praesumpserit, tanquam contumax et ecclesiae Romanae rebellis ab omnibus fidelibus habeatur." Non⁴⁵* fuit adiectum, quod ut haereticus haberetur, ut patet in serie sententiae condemnationis praedictae. Rursus asseruisse dicuntur publice huiusmodi assertores, quod abdicatio iuris in cuiusvis rei proprietate et in usu eius est sancta et meritoria propter Deum, et a Christo in se ipso servata, Apostolis imposita, et ab ipsis sub voto assumpta. Nec propter hoc usus facti ad sustentationem naturae in Christo et Apostolis convincitur esse non iustus, sed tanto iustior atque perfectior, et Deo acceptior, et mundo exemplior, quanto plenius renunciatum fuerit omni iuri, per quod potest sic utens pro usu huiusmodi quomodolibet contendere vel in iudicio litigare. Quae quidem assertio continet multa falsa, quum neque Christum expropriationem praedictam omnis iuris in cuiusvis rei proprietate, et in eius usu in se servasse, nec eam imposuisse Apostolis, nec sub voto ab ipsis fuisse receptam, evangelica seu apostolica doceat historia, sed contrarium evidenter manifestat. Quod autem in praedicta assertione adicitur, quod per abdicationem iuris praedicti, videlicet proprietatis, Is¹⁹* usus facti ad sustentationem naturae in Christo et Apostolis non convincitur esse non iustus, sed tanto iustior etc., impossibilitatem includit, et errorem dictum huiusmodi evidenter. Impossibile enim est, actum humanum extrinsecum esse iustum, si exercens actum ipsum nullum ius habeat illud⁴⁰* exercendi: immo non iustus seu iniustus necessario convincitur talis usus. Item, est absurdum et erroneum, quod actus alicuius, non habentis ius actum huiusmodi faciendi, sit iustior

T. tit. XIV. Cap. V. 28) et simpl.: iL. 29) quum de usufructo (usa facti: B) simplici: iL. 30) habetur: ib. 31) imperfecti: ib. 32) et: Aif 33) babuerit: AB 34) c. 17. C. XII. qu. 1. 35) patet: BY 30) et alija intelligentibus hoc: a). 37) cf. c. 16. de exe. praef. (5, 31.)

38) loquendo: A B, H 39) nuper: A 40) resp. quod: deest: AB. H 41) reliquerit: A B 42) L. Cor. VIII. 2. 43) cum hoc: male Bicht. 44) add.: confessionem lib.: 16. 45) simplex: A. 46) pertinet: 3. 47) ut: deest: ABD 48) add.: autem: iL. 49) et eius: iL. 50) illud: iL.

et Deo acceptior, quam habentis, quum concludat actum iniustum iustiorum et Deo acceptiorem existere, quam sit justos. Lx praemissis autem inferre nituntur, (ut fertur,) quod praedictorum §1 * summorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de paupertate Christi et Apostolorum, ac fratrum Minorum praedictorum regula, (prout superius expresserunt,) per nos non potuit mutari, procul dubio falsa asserunt, (licencio, praedecessores nostros diffinivisse talia, ut superius est probatum, et adhuc sic loquentes, duna per talia constitutiones nostras impugnare satagunt, constitutiones illas, quibus se adiuvant, ostendunt, (si eorum falsae assertiones vcracae existerent,) fore invalidas, erroneas et infirmas, Si enim nobis non licuit contra constitutionem Nicolai IV. 2 * praedecessoris nostri, in qua se funclant praecipue, aliquid statuere commnule: nec sibi licuit contra statuta Gregorii, Innocentii et Alexandri praedictorum statuere aut aliquid declarare; quod tamen ipsum fecisse, secundum eorum assertionem, noscitur evidenter. Quum enim illi declaraverint, quod ordo Minorum habet usum earum rerum, quas lio_t eis habere, quod ad usual iuris est referendum necessario, ut superius est probatum, ipse vero secundum ipsos statuit, quod nec ordo, nec fratres tui utendi habeant, sed tantummodo simplicem usum facti, et insuper ordinavit, decrevit et statuit, huiusmodi constitutionem, ordinationem et declarationem suam cluntav: u a l-Fati-ibas ipsis praecise et inviolabiliter perceptis temporibus observandam: constat non soban, quod contra declarationes praedecessorum->3 praedictorum erd.inaverit, ipsum illas, quantum ad ea, quae sua declaratio continet, etiam revocasse. Ipse quoque praecessor noster in sua declaratione subiunxit, ac sedis apostolicae §1 * declarationem et ordinationem corum, et circa ea, quae ipse declaraverat, pertinere, sic dicens: „Si quid in praedictis ambiguitatis eutenserit, hoc ad colmen sedis apostolicae declucatur, ut ex auctoritate apostolica sua in hoc manifestetur intentio, cui solum §; concessum est in his statuta condene, et condita declarare," cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores. Adhuc patet, quod asserunt, esse falsum. Licet enim Innocentius III, praedictus in generali concilio interdixisset, novas religiones institui tamen successores ipsius, i non obstante interdicto huiusmodi,) plures legum*ur ordines confirmasse, qui etiam, (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Gregorium 1t. §6 praedecessorem nostrum dissoluti cerdo modo in concilio generali. Si igitur post interdictum p encralis concitij licuit summis Pontificibus non confirmatos orciines confirmare, et eorum successoribus sic confirmatos in totum dissolvere: non est mirum, si, quod ciccl:at circa regulas ordinum solus sununus Pontifex, ve] orclinat, liccat eius successoribus declarare seu alias iluminare. Tatet autem, quod neque Honorii confirmatio, rieque Gregorii, llegeue Alexandri, neque Nicolai praedictorum facta filerit in concilio generali, quum per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum. Licet Innocentius IV. celebravit concilium generale: tamen in illo nec auctoritate alicuius concilii facta fuit ipsius cleclaratio supra dicta. l'icolaus autem IV. nec celebravit generale concilium, nec aliquid circa clictam regulam declaravit. Gregorius autem IX. 7 praedictus nec confirmavit, nec declaravit dictam regulam, sed in generan concilio, ubi cassati fuerunt nonnulli mendicantium ordines, dictorum fratrum

Minorum, et Praedicatorum ordines non cassavit, sed asseruit approbatos, sic dicens: „Ad eos, quos §8+ evidens ex eis utilitas ecclesiae universalis proveniens perhibet approbatos, praesentem non patimur constitutionem extendi." Praeterea dicant nobis, ubi legunt assertiones §9 huiusmodi, quod ad fidem vel mores pertineat, Christum et Apostolos non habuisse in his, quae habuerunt, nisi simplicem usum facti? Profecto directe hoc ad fidem non pertinet, quum de hoc articulus non sit aliquis, nec sub quo valeat comprehendi, ut patet in symbolis, in quibus articuli fidei continentur, nec etiam reducte, ne quasi hoc sacra scriptura contineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia, et per consequens articuli fidei, qui habent per scripturam sacram probari, redduntur dubii et incerti. Hoc enim in scriptura sacra non poterit, sed contrarium reperiri. De fratribus autem Minoribus praedictis constat, quod de ipsorum paupertate et simplici usu facti, seu de dominio eorum, quae ipsis offeruntur, quod summus Pontifex illud sibi et Romanae ecclesiae reservaverit vel potuerit reservare. Nec, quod illud reservatum successoribus abiicere non liceat, si hoc expedire viderit, seu quod procuratores constitutos auctoritate summi Pontificis pro negotiis ordinis praedicti successor revocare non valeat, in praedictis symbolis, evangelio, neque Actibus Apostolorum et epistolis mentio aliqua non habetur. Unde non possunt ex praedictis concludere, nisi falso, quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia valeat successor §11 aliud ordinare, quod Nicolaus praefatus §1 * expresse in sua declaratione inseruit, ut superius plenius continetur. Nos itaque, ne fabricatores mendaciorum huiusmodi ac etiam assertores de tam pestifera, erronea et damnata doctrina, confutatione ac confusione utique omni digna, gloriare valeant et alios trahere in errorem, quum ausu arreptando ac petulantia improba ausi defendere publice fuerint damnatam per constitutionem praedictam haeresin ac etiam probare §2, videlicet quod Christus et eius apostoli in jis, quae habuisse leguntur, tantum habuerint absque jure aliquo simplicem usum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur, usum Christi fuisse non iustum, quod profecto blasphemiam continet, et §3 * catholicae fidei inimicum, quum hoc de pertinaci animositate ac erronea non sit dubium processisse, munes et singulos, qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia publice praesumpserunt, ipsos quoque, qui eos docuerunt §4 in talibus et ut praemissa facerent §, in damnatam incidisse haeresin, ac ut haereticos evitandos fore, de fratrum nostrorum consilio declararnos. Si quis autem damnatas per constitutionem: „Quum inter praedictam," haereses, vel ipsarum alteram, deinceps scienter verbo vel scripto defendere vel approbare praesumpserit: de fratrum eorundem consilio decernimus, ut tanquam haereticus ab omnibus evidenter habeatur §6, Adhuc quod §7 constitutionem nostram: „Ad conditorem canonum," supra dictam insano ausu impugnare nisi sunt, sicut fertur, districtius de eorundem fratrum consilio inhibemus, ne quisquam contra diffinita, ordinata seu facta per ipsam, verbo vel scripto scienter approbet aliquid vel defendat. Si quis vero contra praesumpserit, tanquam conturnax et rebellis Romanae ecclesiae ab omnibus habeatur. Nulli ergo etc. Data Avinion. IV. Idus Novembris Pont. nostri Ao. IX. [1321..]

Ti t. XIV. Cap. V. 51) dictorum: ib, 52) III.: AM 53) add.: suorunn : B3l 54) seden, apostolieant : A ltef 551 sal: AM 561 X.: B 57) X.: tL. 58) dic.: Sane ad praedictorum et Minoran, ordines quos: A l l M 59) assertores huiusm. leguntur: It. 60) liceat successoribus: ib.

61) III. praof.: ib. 62) approbare: AM 63) et est: A l l M 64) instruerunt: 83l Q: i) rrdrl.: doeucmnt: /5. 66) orno. evitetur: ib. 67) quia: JI; quia per: A

EXTRAVAGANTES DECRETALES,

QUAE

A DIVERSIS ROMANIS PONTIFICIBUS

POST SEXTUM .EMAN.WERUNT.

LIBER PRIMUS.

TITULUS I.

DE CONSUETUDINE.

CAP. UN.

Consuetudo impediens, ne legati sedis apostolicae yecipiantur, non valet, et, illa non obstante, legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, et ces impediontos ipso facto excommunicationem incurrunt, et eorum terrae ecclesiastico subiciuntur interdicto.

Ioannes XXII.'

Super gentes et regna Romanus Pontifex a Domino constitutus, quum personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregem sibi creditam curam pastoralis sollicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositae servitutis, suos ad diversas mundi partes, prout necessitates emergerint, destinare legatos, quivices ipsius supplendo errata¹ corrigant, aspera in plana convertant, et commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verunitamen² aliqui, huiusmodi officium et potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine, sed a Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos, nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmissi, sibi terras subiectas, dicentes, hoc eis de consuetudine competere, ingredi non permittunt. Nos, huiusmodi consuetudinem non tam irrationabilem, quam nonnunquam animarum saluti contrariam detrahentemque apostolicae potestati auctoritate apostolica penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque praeeminentiae, conditionis aut status fuerint, debere admitti decernimus, nec eos pretextu cuiusvis consuetudinis impecliri posse a quoquam, Christiano nomine gloriantes, quo minus regna, provincias et terras quaslibet, ad quae ipsos destinari contigerit, ingrediantur libere, ac commissae sibi legationis officium exerceant in eisdem. Qui vero de cetero super praedictis dictos legatos aut etiam nuncios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, praesumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terrae et loca quaelibet subiecta eisdem tamdiu sint eo ipso ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum, non obstantibus quibuslibet indulgentiis aut privilegiis, imperatoribus ac regibus, seu quibuscunque aliis sub quibuscunque modis, tenoribus et formis l. a sede ipsa concessis, quae contra praemissa nulli volumus suffragari.

TITULUS II.

DE POSTULATIONE PRAELATORUM.

CAP. UN.

itinore.s XXVII. aflus saeculares, et mendicantes religiosi culcm*asecclesias prohiheatur postulat, et pnniunnur tau: posttrautes quon postulat.

Ioannes XXII.'

Dispendiis et periculis variis, quae ex subscriptis postulationibus possent ecclesiis evenire, et vacationum diuturnitatibus, quae consueverunt nonnunquam ex postulationibus

irrationabilibus provenire, ac dispendiis, quae inde frequenter ecclesiae incurrunt, ad futuram rei memoriam obistere cupientes, illum, qui vigesimum septimum non attigerit annum, ad cathedralem, nec non professorem cuiusvis mendicantium ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postulari edicto perpetuo prohibemus. Quodsi secos postulatam fuerit et attentatum: irritum ac nullius penitus sit momenti². Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi ac eligendi potestate privatos, ac beneficiis, quae in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quam postulationem huiusmodi fecerint, per triennium noverint se suspensos. Postulatos vero, qui postulationis de se factae negotium fuerint per se vel per alium in Romana curia prosequuti, illud ibi proponi in publico vel privato consistorio facientes, etiam se duntaxat dispositioni sedis apostolicae committendo, si se annum XXVII. non attigisse sciverint, ut praefertur, usque ad XXXV. annum, ceteros vero saeculares et religiosos extra suorum administrationes ordinum perpetuo ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus, ac prorsus inhabiles ad quascunque dignitates ecclesiasticas et beneficia quaelibet obtinenda.

TITULUS III.

DE ELECTIONE.

CAP. L

Mnitis probat atgmentis, prometes in curia non debere ad premia redire sine literis sane prolationis. Qua, el secos fecerint, pro praelatis non sunt habendi, poenasque incurrunt lile expressas. la de i,ta extravaganti facit mentioeur l'anorm. iu cap. Qualitor du oled., dicens, r luod malos, ante, quam habeat literas apostolicas super sua prometioue, debet administrare, nec debet recipi ab relesia t,vitquam pralutus; alias recipientes et receptus incurrunt puenam, de qua hit.

Bonifacius VIII.'

Iniunctae nobis debitum servitutis exposcit, ut, qui ad reformandos in clero mores et actos, prout nobis² ex alto permittitur, sollertius intendimus, ibi praecipue reformationis accomnnoclae j renlcedium apponamus, ubi marus respicimus l¹ periculum imminere. Sane, quam periculosum existat, quod aliquis in officio, dignitate vel grado fore se asscrat, et pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit legitimis ostenderit documentis, tam ex civilibus quam ex⁵ canonicis institutis colligitur evidenter. Asserenti namque cum mandatis principia se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probaverit. Nec sumliter creditur se asserenti legatum. Nunquam enim apostolicae sedis moris fuit absque signatis apicibus undecunque legationem suscipere. Sed nec dicenti se delegatum sedis eiusdem creditur vel intenditur, nisi de mandato apostolico fide doceat oculata. Similiter clerici, ad alienam dioecesin sine suorum ordinariorum¹¹ literis venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores adscendant⁷. Clerici quoque et monachi, qui de suis clvrtatibus ad alienam urbem proficiscuntur, (nisi muniti veniant suorum literis praelatorum,) non sunt cicrici vel

I. i b. I. r. i. t. J. Cap. un. 1) Df 2) gnaevis err.: 31 3) verum
quia ib. 4) vol quos: ib. 5) modis vel form.: ib.
t. II. Cap. un. 1) 11 2) valoris: ib.

Tit. III. Cap. I. 1) ACCIdNP 2) vobis: C; dcest: A 3) reformationem accommode: C 4) inspicimus: G'odd. coll.: — per.: dcest: A C 51 ex: dsesl: 0111.11 G) recipiuntur: 0111N1' 7) aseenflunt::1011151' 5) ac: ACCIISI

monachi reputandi. Si quis praeterea in clerum⁹ electum se dicat, si sacerdotem sese¹⁰ nomet, hoc scrutandum est, quia non sine periculo est in talibus communicatio indidussa. Quod autem in illis, qui se episcopos vel superiores praelatos, aut etiam abbates, priores seu alios¹¹ monasteriorum rectores, quocunque nomine censeantur, appellant, si scandala et pericula gravia, quae ipsorum parere posset communicatio indidussa, diligentius attendantur. Hinc nos evidens evocat ratio, ut, quum praemissis aliis casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis jaro provisum, hunc ultimum, qui pericula graviora minatur, nequaquam sine provisionis opportunae remedio relinquamus. Praesenti itaque perpetuo valitura constitutione sancimus, ut episcopi et alii praelati superiores, nec non abbates, priores et ceteri monasteriorum regimina exercentes, quocunque nomine censeantur, qui apud dictam sedem¹² promoventur, aut confirmationis, consecrationis vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis ecclesias et monasteria absque dictae sedis literis huiusmodi, eorum promotionem, confirmationem, consecrationem seu benedictionem continentibus, accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non praesumant, nullique¹³ eos absque dictarum literarum ostensione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quodsi forsitan contra praesumptum fuerit, quod per episcopos, praelatos¹⁴*, abbates, priores et alias, monasteriorum regimina exercentes praedictos, medio tempore actum fuerit, irritum habeatur, nec quicquam interim iidem episcopi vel praelati, abbates, priores vel regimina exercentes de ecclesiis vel¹⁵ monasteriorum proventibus percipiant eorumdem. Capitula yero, conventus¹⁶ ecclesiarum et¹⁷ monasteriorum ipsorum¹⁸, et alii quicunque, ipsos absque huiusmodi dictae sedis literis recipientes, vel obediens eisdem, tamdiu sint a beneficiis suorum perceptione suspensi, donec super hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere. Similiter¹⁹ quoque episcopi, praelati, abbates, priores, et alii monasteriorum regimina exercentes praedicti, solito fidelitatis et obedientiae iuramento non praestito. Ii²⁰ i²¹ i²²* etiam pontifices, quos apud praedictam sedem pallium continget recipere, absque literis traditionis ipsius pallii nequaquam ab eadem discedant. Discedentes yero, quousque huiusmodi iuramentum praestiterint, et literas obtinuerint, nihil de ipsarum ecclesiarum et monasteriorum proventibus percipiant, et quicquid interim²³* per eos, ut de aliis praedicitur²⁴, actum fuerit, viribus non subsistat.

CAP. II.1

Si religiosos electus non petierit ipse vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro praesentia vel absentia superioris: est eo ipso privatus iure sibi ex electione quaesito, et possunt electores alium eligere. I-I. d. addit ad c. Quam sit. de elect. in VI.

Benedictus XI.2

Si religiosus, qui absque sui superioris licentia electioni de se factae consentire non potest, illam post electionem sibi praesentatam, vel eius electores intra³* tempus, pro eiusdem superioris praesentia vel absentia moderandum, nequaquam obtineat: dat generale concilium Lugdunense electoribus extunc aci electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verum quia frequenter dubitatum est, an etiam sit eo ipso iure, si quod ei competebat ex huiusmodi electione, privatus: statuimus, illo euro hoc ipso fore privatum.

CAP. III.1

Quatuor patriarchalibus ecclesiis vacantibus, statuitur, illis non posse providori Romano Pontifici inconsulto. Quodsi secos facturo fuerit irritum decernitur.

Idem.2

Sancta Romana ecclesia, quae disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum a Deo³, utpote mater universorum Christi fideleium et

magistra, quatuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, et Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis praerogativis et honoribus ac privilegiis decoravit. De quarum provisionibus, quum eas vacare contingit, tanto est accuratius cogitandum et attentius providendum, quanto maiori⁴* eminent altitudine dignitatis, et periculose⁵* erraretur in provisionibus earundem. Super hoc igitur cum fratribus nostris habita deliberatione matura, Inter alia nostrae considerationi occurrit, quod omnes (proh dolor!) praedictarum sedium patriarchalium civitates aut sunt destructae, aut occupatae ab infidelibus, vel a⁶* schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conventibus et canonicis dispersis undique extra civitates ipsas per alias regiones seu loca a civitatibus ipsis remota. Ex quo contingit, (sicut experientia nuper nos docuit, quod, vacante Constantinopolitana ecclesia per mortem bonae memoriae Petri patriarchae, solum⁷ per unum duntaxat eius canonicum fuit de novo pastore electio celebrata, aliis canonicis suis agentibus in remotis; dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex⁹ electione huiusmodi competeat, in nostris manibus sponte ac libere resignavit. Ideoque de eorumdem fratrum consilio et apostolicae potestatis plenitudine statuimus, ut, quamdiu civitates ipsae schismaticorum aut infidelium subsunt aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, quum eas vel ipsarum aliquam seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem seu quamvis provisionem de praeficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedant, quousque¹⁰ ad apostolicae sedis notitiam deducatur. Nos enim a data praesentium decernimus irritum et inane, si secus per praedicta¹¹ capitula, conventus¹² vel canonicos, aut quemvis alium vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum, non obstantibus quibuscumque ipsarum ecclesiarum vel alicuius¹³ earum consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione¹⁴ dictae sedis vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, privilegiis vel indulgentiis sedis eiusdem, per quae effectus praesentium impediri posset quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque¹⁵ totis tenoribus de¹⁶* verbo ad verbum in nostris literis habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, etc. Data Laterani X. Kal. Ianuar. Pont. nostri Ao. VII.

CAP. IV.

Quum beneficia apud sedem apostolicam vacantia sint soli Papae reservata: ostendit, quae et quorum apud sedem vacare dicantur eandem. Et primo loquitur de reservationibus, secundo de pensionibus.

Ioannes XXII.1

Ex debito pastoralis officii, nobis quanquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum et ecclesiarum ac monasteriorum dispendiis, quae ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solent frequentius provenire, congruis remediis, (quantum nobis ex alto conceditur,) salubriter occurrere intendentes, ut celerius et utilius provideatur ecclesiis ac monasteriis ante dictis, et ut Romanae ecclesiae, quae super ipsas ecclesias ac monasteria ex divina¹ provisione obtinere dignoscitur principatum, honor debitus impendatur, praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, praesertim felix recordationis Bonifacii VIII. 2, qui dignitates, personatus, ecclesias et alia ecclesiastica beneficia, et Clementis V. 3, qui tam huiusmodi clignitates, personatus, ecclesias, beneficia⁴, quam cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes et officia quaecunque⁵, quae apud sedem apostolicam vacarent, provisioni apostolicae sub certis tenoribus reservaverunt, vestigiis inhaerentes, nos ex causis rationabilibus, quae ad id nostrum animum induxerunt, de fratrum nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, et quaedam addendo de novo, episcopales et earum superiores sedes, monasteria et regulares⁶ ecclesias, ad quae hi, qui eis pro tempore prae-

Tit. III. Cap. I. 9) clericum: H131v 10) se: AGH1f 11) aliorum: ACYr 12) nulli: C; nulli quoque: IZ 13) et prael.: Codd. cal. o. pr. III (etiam prael.) 14) et: Codd. coll. 15) et conv.: ACGH 16) et: deest: H131 17) ips.: deest: CH1 12) Sinj. si episcopi . . . praedicti ab eadem sede discedant (recedant: C) solito fidelitatis nou praestito iuramento: Codd. coll. 19) illi . . . obtinuerint: deest: ib. 20) int.: deest: ib. 21) dicitur: Codd. coll. pr. N

Cap. II. 1) ACGJY 2) Idem (Bonif. VIII.): CGN 3) infra: ACGJ Cap. III. 1) ACG3/NP 2) Bonif. VIII.: C; Bonifac. VIII. re cera est cf. Ida/uald. ad. 1301. no. 2-1. — Potthast no. 25115 3) princ. ideo: AG

4) maiori: Codd. coll. orig. 5) periculosius: ib. 6) a: deest: ib. 7) sui: AG31 8) quidem: ON 9) in: AC 10) absque ap. sedis petita licentia et obtenta per ipsius literas aparente: quin potius vacado earundem ecclesiarum, quam prius commodu jieri poterit: ad ipsius sedis notitiam deducatur: mrtq. 11) dicta: ACO 13) (muy.: deest: CG 13) aliquibus: C; alius: A 14) vel conf.: ACG 15) quorumcunque: CON 10) aut de: Codd. coll.

Cap. IV. 1) AP 2) cf. c. 31. rlelraeb. ira VIto (3, 4.) 3) cf. c. 2. la. t. 4) et ben. alia: A 5) et beneficia ecclesiastica: A 6) add.: et saeculares: ib.

ficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, prioratus, officia vel administrationes eorumdem, dignitates, personatus, praebendas aliaque ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quae apud praedictam sedem vacant ad praesens, et exnunc in antea, (donec Christi dignatio nos dignabitur universalis ecclesiae sponsae suae regimini praesidere,) vacare contigerit apud eam, provisioni nostrae de fratrum nostrorum⁷ consilio auctoritate apostolica reservantur. Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesiae et alia praefata beneficia ecclesiastica, per mortem, vel depositionem⁸ ac privationem eorum⁹, qui ea obtinerent, per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renunciationem, quorumlibet provisionem, translationem, sive per successionem¹⁰ muneris consecrationis aut benedictionis dudum a dicto Clemente¹¹ praedecessore nostro pronotus¹² impensi, nisi de ipsis¹³ dispo-
suerit praedecessor, et a nobis sive auctoritate nostra promovendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam ubicunque aut quovis alio modo, canonice vacare apud sedem intelligimus praelibatam. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, et alia praedicta fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium apud dictam sedem per eorum obitum vacare censemur, sive inibi sive alibi ubicunque ipsos migrare contigerit de bac luce. Et hoc idem in dignitatibus et beneficiis quibuslibet, (ut de aliis praemittitur¹⁴), officialium nostrorum, videlicet vicecancellarum, eiusdem ecclesiae camerarii, notariorum, auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum literarum, ac poenitentiariorum nostrorum, nec non abbreviatorum curiae Romanae locum sibi volumus vindicare. Rursus huius nostrae reservationis edictum ad dignitates et alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium, et quorumlibet aliorum, ratione officii vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando a nobis pro nostris et eiusdem sedis negotiis proseguendis de ipsa curia quocunque modo praemissi, vel aliqui eorum transmissi, aut legati vel nuncii fuerint, et eos ubilibet ante ipsorum ad praefatam curiam reditum durante legatione seu prosecutione ipsorum negotiorum rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et id ipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalibus, etiamsi, ut praemittitur, mine transmissi fuerint ubicunque, et ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Ceterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, et alia supra dicta, quae, vivente adhuc dicto Clemente praedecessore nostro, usque ad eius obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, et deinde usque ad datam praesentium apud sedem vacaverint eandem, illaque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis ius in re, hec ad rem non sit aliquibus acquisitum, decernimus¹⁵ extunc irritum et inane, si secus in praedictis et singulis eorum scienter velignoranter per quaecunque seu quoscunque apostolica vel alia quavis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari, non obstantibus pia memoriae¹⁶ Gregorii X., ac Bonifacii VIII., et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis, quatenus edicto essent et¹⁷ sunt contrariae lis memorato, ceteris in ipsis constitutionibus contentis in suo robore duraturis¹⁸. Pensiones insuper antillas, ab episcopis et eorum superioribus aliisque praelatis inferloribus, nec non quibuscunque capellanis, conventibus, collegiis vel singulis personis factas et faciendas personaliter aliquibus-
b ex eisdem cardinalibus, seu quibusvis aliis ex praenominatis personis, et pensiones praeterea¹⁹ seu assignationes quantitatium quarumlibet, super certis provinciis, dioecesibus, ecclesiis, monasteriis vel aliis ecclesiasticis locis aut ordinibus, etiam a quibusvis praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas, praemissis personis sive alicui earundem, vel monasteria, prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia, vel alia quaelibet, quocunque nomine censeantur, non consueta ab olim clericis saecularibus assignari, huiusmodi personis vel alicui earundem collata sive concessa in commendam, vel alio quovis titulo ab eisdem praedecessoribus seu aliis episcopis²⁰ vel superioribus praelatis, capi-

tulis aut conventibus vel collegiis sub edicto praedicto nolumus aliquatenus comprehendere, quo minus eis cedentibus vel decedentibus, sive illa quovis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, prioratus, administrationes, beneficia ac loca huiusmodi ad ecclesias et monasteria, sive alia loca religiosa vel alia ecclesiastica, eorumque praelatos sive personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere revertantur, nisi eis quid²¹ canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

TITULUS IV.

DE AUCTORITATE ET USU PALLII.

CAP. UN.

Pallii traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obiciens praoutis iuramento do obiectis promptam licem faciat. lit, quid sit promptam fidem facere, declarat.

Ioannes XXXII.

Malitiis hominum, quae saepe circa impediendam pallii donationem committuntur, volentes salubriter obviare, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut dcinceps per obiectum cuiusvis criminis seu defectos traditio pallii, facienda his, qui ad metropolitanarum ecclesiarum seu aliarum regimem assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur; nisi obicientes firmiter corporal) praestito iuramento, se id malitiose non agere, sed obiecta vera esse se credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem, et nihilominus ad poenam talionis seu extraordinariam se obligent arbitrio praesidentis. Promptam vero fidem intelligimus in hoc caso, si intra² bimestris temporis spatium, numerandum a die collationis in antea, probaverint legitime quod opponunt. Quod si non fecerint, eorum obiectibus nequaquam obstantibus ad ipsius traditionem pallii procedatur. Per traditionem autem huiusmodi vise accusationis, denunciationis vel inquisitionis nullum volumus praepedium generare.

TITULUS V.

DE OFFICIO CUSTODIS.

CAP. UN.

In religiosorum mendicantium conventibus plures campanae esse non possunt sine speciali Papae licentia; plures autem campanillas in rectoriis, capitulis et alibi licite possunt ipsi religiosi mendicantes habere. II. d. et est extravagans notabilis, et quia pulsare campanas est custodis officium, ut patet eod. tit. e. 1. in ant., ideo Ido non ab; ro collocata est.

Ioannes XXII.

Quia cunctos orthodoxae fidei professores, et viros praesertim ecclesiasticos sic hortamur adinvicem et quoad alios etiam conversari, quod ex ipsorum¹ gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandalum materia praeparetur: advertentes, quod eo, quod nonnulli mendicantium ordinum professores in nonnullis suis conventibus plures campanas obtinent, et in posterum satagunt obtinere, cathedrales ac ecclesiae aliae suae queruntur propterea iustitiae detracti, et exinde civitatibus locorum interdum afferri divinis officiis impedimentum, videturque inter ipsos litigiis et scandalis via aperiri: nos, praemissis obviare cupientes periculis, pacemque desiderantes inter ipsos, sine qua bene pacis auctor non colitur, observari, de fratrum nostrorum² consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quod religiosi dictorum ordinum mendicantium in millo conventu suo sett loco plures campanas habeant sine sedis apostolicae licentia speciali, sed una tantummodo pro loco quolibet sint contenti. Quod si forsam communitas seu universitas aliqua ecclesiastica vel mundana, seu idem religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint vel nunc habent: non illam, sed aliam solam, eorum specialiter usibus deputatam, pulsare valeant horis diurnis et nocturnis, missis et aliis consuetis.

Tit. III. Cap. IV. 7) corundem: it. 8) per depos.: ib. 9) illo-
rum: ib. 10) quorund. trosslat. sivo per susceptionem: ib. 11) add.:
papa: ib. 12) prom.: deest: ib. 13) ips. alias idem: ib. 14) ac de
al., ni praem.: ib. 15) decernentes: ib. 16) mem. Clement. IV.: ib.
17) ces. et: deest: A P 18) obviae: A 19) hoc loco in A inse-
titur: Quid ad praelatras, prioratus, administrationes alias et alia quaevis officia, quocun-
que nomino censeantur, Cisterciens. et aliorum fratrum ordinum ac
monasteriorum, domorum et locorum religioso/aum in quibus personas ad

praedicta assumuntur, ponuntur et promovuntur, fuxta tenorem qui in
dicto Cisterc. ordino observatur, et ad mendicantium ordines eorumque
loca nostra non est intentionis extendi. In ea quoque reservatione prae-
laturae et administrationes et officia praedicatorum et minorum aliorumque
ordinum mendicantium praefatorum minime includantur. 20) et
aliquib.: A 21) person. pensiones praedictas: A 22) praed. aliis seu: ib.
23) aliquid: ib.

Tit. IV. Cap. un. 1) A 2) infra: A

Ceterum religiosis eisdem permittimus, quod, ubi hactenus plures campanas sine lite et contradictione qualibet in usus duntaxat proprios habuerint, et nunc habent, illis etiam deinceps libere uti possint, aliis quibuscunque per eos habitis intra trium mensium spatium de suis locis seu campanilibus deponendis, et nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quae in refectoriis, sacristiis, capitulis et aliis forsan officinis religiosorum ipsorum consueverunt haberi, sub ista nostra ordinatione nolumus comprehendere. Nulli ergo etc. Datum II. Kal. Nov. Pont. nostri Ao. VIII. [1323.]

TITULUS VI.

DE OFFICIO DELEGATI.

CAP. UN.

Litterae apostolicae, impetratae ad gratias seu ad lites in aliquibus civitatibus seu dioecesebus, dum erant integrae, non obstante divisione, fasta de ipsi in duas seu plures civitates seu dioeceses, quae divisio fasta propter divini cultus augmentum, et populi incrementum, et etiam exsecutores seu iudices earuudem, habeant sub eisdem modo et forma illum vigorem in sic divis, quem habeant in illis, una integrae remanebant.

Ioannes XII. Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Sedes apostolica, in suis actibus etc. [cf. *Extr. Ioannis XXII. tit. IV., c. I.*]

TITULUS VII.

DE OFFICIO IUDICIS ORDINARI.

CAP. I.

Episcopus, monasterium visitans, non tenetur accipere monachos illius monasterii pro tabellionibus; etiamsi bona haberet consuetudo: neo in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cura notario, qui similiter sit clericus, secum assumat. H. d.

Bonifacius VIII.

Debent superioribus suis reverentiam subditi, et, dum salubriter ab eis pro culpis correctionem velut curantium medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rursus oportet praepositos cum caritate corrigere, decet eos inferre humiliter quod docent, et paterna subiectos dilectione fovere. Sic debitor delicatus effugitur, sic onerosus creditor minime reperitur. Sane dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmensi 2*, ad visitandum capitulum suae ecclesiae Dulmensis, quae regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente, prior et capitulum ipsius ecclesiae excipientes, quod de consuetudine erat ecclesiae supra 3* dictae, a tempore, cuius non erat memoria, inconcusse servata, quod episcopi Dulmensis, qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis vel laicis 4 saecularibus quibuscunque, assumptis sibi loco notarii monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suam hactenus praefato impenderunt capitulo; supplicarunt eidem episcopo, ut omnes, tam clericos quam laicos, religiosos et saeculares, antequam visitationem actualiter exerceret, a capitulo praeciperet aenoveri, quibus amotis parati erant ipsum admittere ad visitationem huiusmodi peragendam. lit quia dictus episcopus eos super hoc non audivit, quanquam protestaretur, se velle omnes clericos suos et alios, praeter tres vel quatuor, et notarium remove, et sic suam visitationem incipere et complere: idem prior 5 et capitulum ad sedem apostolicam appellarunt. Proposito itaque huiusmodi negotio coram nobis, et auditis et intellectis, quae partes dicere voluerunt, nos considerantes, quod consuetudo praedicta contra communem utilitatem facultatem probationum, quae non est angustanda, restringit, propter quod etiam, ut salva scilicet sit rerum probatio, quia 9 publice interest, ne veritas occultetur, cautum est iure, ut curent magistratus testari, id est testificari volentibus, se ipsos et alios testes vel signatores praebere, et statuit generale concilium, ut a iudicibus adhibeatur 7 per-

sona publica, veis duo viri idonei, qui acta conscribant. Ouos quidem monachos 3* ad praedicta, tum propter eorum professione, quae illorum vocem facit funestam, et ipsos arcet a iudiciis et publicis sive civilibus actibus, nec patitur, prout constitutio novella declarat, nisi in 10* inquisitionis haereticae pravitatis causa, tabellionis, (cuius vicem in hac parte duo viri per supra dictum concilium obtinent,) officium exercere, tum quia suspecti, nec contra n priorem aut capitulum, quibus subsunt, quae corrigenda invenirentur, fideliter et recte conscriberent, constat non esse idoneos 12*. Attendentes queque, quod id episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere debet, cometes honoris sui causa adhibiti abluantur, seque solum suspectis quandoque forsitan, quos visitat, committere compellatur, dictam consuetudinem, per quam praelibati prior et 13* capitulum videntur nimium delicati, tanquam non rationabilem reprobamus. Sed, ne sit episcopus onerosus, decernimus 14, nostrorum praedecessorum vestigiis inhaerentes, ut, quum ad visitationem de cetero faciendam in ecclesia memoriae descenderit, in visitationis actu duas vel tres honestas personas, clericali caractere insignitas, quarum una ad minus sit religiosa ordinis supra dicti, et unum notarium clericum secum habeat, et non plures, consuetudine aliqua obtenta et compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus non obstante. Nulli ergo 15* liceat hanc paginam nostrarum reprobationis, constitutionis etc. Datum in Anagn. X. Kal. Augusti Pont. nostri Ao. VIII. [1302.]

CAP. II.

Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione, debet illa praeter ultimum in mano ordinarii intra duos menses dimittere; alias poenas incurrit hic positas. Et debet ordinarios tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationem. Quod si non fecerit: ab ingressu ecclesiae suspenditur. Vide cap. Ordinarii. eod. tit. libr. VI. Quod si diligenter notetur, linee extravagans sub hoc tit. recte collocata dicitur.

Ioannes XXII.

Ut, quos virtutis amor a vitio ambitionis execrandae et avaritiae caecitate non retrahit, saltem rigor coerceat disciplinae: statuimus, ut quicumque, plures dignitates vel personatus, aut parochiales ecclesias, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia et singula, (illo duntaxat excepto, quod ultimo receperit, quod possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat, retinere,) intra 2 duos menses, a die notitiae huiusmodi nostrae constitutionis continue numerandos, efficaciter verbo et facto absque fraude aliqua in manu 3 ordinarii dimittere teneatur, per eum vel per eos, ad quem vel ad quos eorum dispositio spectabit 4, ea vice libere disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso iure privatus, in quo ius competeat eidem, et inhabilis ad quaecunque beneficia obtinenda penitus censeatur. Qui vero deinceps receperit dignitatem, vel personatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat; primum, quo, postquam secundi possessionem habuerit, vel per eum, (omni dolo et fraude cessantibus,) quo minus habeat, steterit, privatus noscitur ipso iure, absque morae dispendio in manu 5 ordinarii omnino similiter dimittere teneatur, per eum vel eos, ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectaverit, disponendum. Quod nisi fecerit: extunc secundo sit ipso iure privatus, et 9 inhabilis ad sacros ordines 7 et ad quodcunque beneficium 8* ecclesiasticum obtinendum. Ut autem praeiessorum fructus facilius 9 subsequatur: omnibus et singulis ordinariis in virtute sanctae obedienciae et sub poena suspensionis ab ingressu ecclesiae, quam eos, (si in exsequendis subsequentibus negligentes fuerint,) incurrere volumus ipso facto, districte praecipimus et mandamus, ut 19 sub certa et formidabili poena, eorum arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates et personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit 11 annexa, obtinentibus iniungere debeant, quod dispensationes, auctoritate

Ti t. VII. C a p. I. 1) ACGIIMP—priiara verba decretalis exstat etiam: I 2) Dunelmens.: ACG et sic deinceps 3) saepe: ACGN 4) vel laic.: deest: CGH 5) add.: quidem: A0 6) quod: AC 7) adhibeatur: AGHN 8) aut: A; et: II 9) praedictos mancebos tom propter: Codd. lib. 10) in: deest: ib. 11) contra se: AMI 12) id.: deest: ACGHM 13) prior et: deest: ACHMN 14) decrevimus: CH 15) add.: homini: C; hominum:

N; omnino homini: GH; omnino: M 16) Dat. etc.: deest: AC

Cap. II. 1) F (post Cimienten. 2. (5, 8.) M 2) infra: M 3) manos: F 4) pertinet: F 5) manes: ib. 6) ac: M; ac nihilominus: F 7) add.: suscipiendus: F 8) add.: alud: FM 9) fac. habeatur vel subs.: F 10) ut: deest: F; quatenus: M 11) est: FM

quarum huiusmodi ecclesias, personatus vel dignitates obtinent, si quas habent, nec non et titulos ecclesiarum, dignitatum vel personatum eorundem, intra ^{12*} tempus, pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinariis ipsis, vel iis, quem vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent, de processibus habendis super his exhibitis, propositis et productis, reddituri absque morae dispendio per scripta publica conficienda super his sedem apostolicam certiores ¹³.

TITULUS VIII.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

CAP. I.

Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui utrumque gladium habet, et omnes iudicat, a nemine autem iudicatur. Haec tamen extravagans regem Fructuariae et regnicolas non amplius subiicit ecclesiae Romanae, (pnam prius erant, ut patet infr. de privil. e. Dleruit.

Bonifacius VIII.

Unam sanctam ecclesiam catholicam et ipsam apostolicam urgente fide credere cogimur et tenere, nosque hanc firmiter credimus et simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso in Canticis ² proclamante: „Una est columba mea, perfecta mea. Una est matri ^{3*} suae, electa genetrici suae;” quae unum corpus mysticum repraesentat, cuius caput Christus Christi yero Deus. In qua unus Dominus, una fides, unum baptisma. Una nempe fuit diluvii tempore arca Noe, unam ecclesiam praefigurans, quae in uno cubito consummata unum, Noe videlicet, gubernatorem habuit et rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur et unicam, dicente Domino in Propheta: „Erue a framea, Deus, animam meam ⁵, et de manu canis unicam meam.” Pro anima enim, id est pro se ipso, capite simul oravit et corpore, quod corpus unicam scilicet ecclesiam nominavit, propter sponsi, fidei, sacramentorum et caritatis ecclesiae unitatem. Haec est tunica illa ⁷ Domini inconsutilis, quae scissa non fuit, sed sorte provenit. Igitur ecclesiae unus et unicam unum corpus, unum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet ^{8*} et Christi ⁹ vicarius Petrus, Petrique successor, dicente Domino ipsi Petro: „Pasce ¹⁰ oves meas.” Meas ¹¹, inquit, et ^{12*} generalliter, non singulariter has vel illas: per quod communis sibi intelligitur universas. Sive ergo ¹³ Graeci sive alii se dicant Petro eiusque successoribus non esse commissos: fateantur necesse ^{14*} se de ovibus Christi non esse, dicente Domino in Ioanne, unum ¹⁵ ovile et unicum esse pastorem. In hac ¹⁶ eiusque potestate duos esse gladios, spirituales videlicet et temporales, evangelicis dictis instrumur. Nana dicentibus Apostolis: „Ecce gladii duo hic,” in ecclesia scilicet, quum apostoli loquerentur, non respondit Dominus, nimis esse, sed satis. Certe qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, malo verbum attendit Domini proferentis ¹¹. „Converte gladium tuum in vaginam.” Uterque ergo est ^{1*} in potestate ecclesiae, spiritualis scilicet gladius et materialis. Sed is quidem pro ecclesia, ille yero haec ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum et militum, sed ad nutum et patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, et temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati. Nam quum dicat Apostolus: „Non est potestas nisi a Deo; quae autem ^{19*} sunt, a Deo ordinatae sunt,” non autem ordinatae essent, nisi gladius esset sub gladio, et tanquam inferior reduceretur per alium in supremam. Nam secundum B. Dionysium lex divinitatis est infima per media in supremam reduci. Non ergo secundum ordinem universi omnia aequae ac immediate, sed infima per media et inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spirituales autem et dignitate et nobilitate terrenam quamlibet praecellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex

decimarum datione, et benedictione, et sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam, veritate testante, spiritualis potestas terrenam potestatem instituit habet, et iudicare, si bona non fuerit. Sic de ecclesia et ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiae ²⁰. „Ecce constitui te hodie super gentes et regna” et cetera, quae sequuntur. Ergo, si deviat terrena potestas, iudicabitur a potestate spirituali; sed, si deviat spiritualis minar, a suo superiori; si vero suprema, a solo Deo, non ab homine poterit iudicari, testante Apostolo ²¹: „Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem a nemine iudicatur.” Est autem haec auctoritas, et si data sit homini, et exerceatur per hominem, non humana, sed potius divina ²², ore divino Petro data, sibi ²³ suisque successoribus in ipso, quem confessus fuit petra, firmata, dicente Domino ipsi Petro ²⁴: „Quodcunque ligaveris etc.” Quicunque igitur huic potestati a Deo sic ordinatae resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichaeus, fingat esse principia, quod falsum et haereticum iudicamus ^{25*}, quia, testante Moyse ²⁶, non in principiis, sed in principio coelum Deus creavit et terram. Porro subesse Romano Pontifici omni humanae creaturae declaramus, dicimus, diffinimus ²⁷ et pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Dat. Laterani ^{28*} Pont. nostri Ao. VIII. [1302.]

CAP. II.*

Praelati non discurrant, praesertim habitu transformato. Qui si ad curiam venerint, inde recedere non debent sine Papae licentia; alias ipsi et receptantes illos excommunicationi sunt.

Ioannes XXII.

Ut praelatorum inepta discursibus gravitas et simplicitas simulationibus obvia, et ipsorum ad Christi vicarium indovotio, religiositati quippe contraria, non immerito arguenda, quum reverentiam illorum sanctitas, lucem puritas, firmitasque maturitas poscat gressus, ut sint vita mundi, fama clari, proficuique reddantur exemplo. Verum quia ipsorum quorundam, (ut fide dignorum habet assertio,) eo vana prorupit interitum, ne dixerimus, perniciose temeritas, quod, vestibus spiritualis sanctitatis abiectis, dissimulato habitu ad remotas a suis sedibus partes se transferunt; quin immo ad sedem apostolicam clanculo, nobis non visis, nec insinuat, quod venerint, venisse, latitasse discessisseque dicantur: nos, ne tacentibus nobis non praecisus huiusmodi morbus invaleat, dum providum creditur quod incautum, licitum quod impune, omnibus episcopis superioribusque praelatis sub obestatione divini iudicii inhibemus, ne absque rationabili causa, timoris forte vel alia, extra suam civitatem et dioecesim ac provinciarum mutatis habitibus limites indiscrete discurrant. Inhibemus etiam, ne qui episcoporum et superiorum ipsorum latenter, praesertim habitu transformato, venientes ad curiam, de ipsa Romani Pontificis non praesentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentia non obtenta recedant. Si qui vero episcoporum et superiorum huiusmodi nostrae inhibitionis contradictores exstiterint, et absque ipsius Romani Pontificis recedendi licentia concessa coque non viso recesserint ab eadem, nec non si qui scienter receptaverint ante dictos, nisi id confestim eidem Romano Pontifici, vel alicui, per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam, manifestare curaverint, etiamsi episcopali, archiepiscopali, patriarchali vel quavis alia dignitate praefulgeant, eos excommunicationis sententia innociamus.

CAP. III.

Praelati ad enriara non debent moro nocturno latenter venire, nec inde sine papae licentia recedere; alias infideles iudicantur, et sententia excommunicationis ligantur.

Ioannes XXII.

Etsi deceat quoslibet subditorum curam exercere solliciti, et per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen praecipue ab ipsis exigitur, qui, constituti per altitudinem dignitatis ut in specula, circa commissas sibi plebes pasto-

T i t. VII. Cap. I. 12) infra: (b. 13) in F subsequitur Decretalis quae Cien extrav. Exsecrabilis plerumque concordat incipiens: Quum Ieremiae Tit. VIII. Cap. I. 1) ex Reg. Vatio. Iai. 9. ep. 52. ap. Ragnald. ad a. 1302. no. 13. ACG:IMNP; — Potthast no. 25189. 2) cf. Cant. VI. 8. 3) »la-tris: N orig.; . . . genetricis: orig. 4) cuino corporis: INP orig. 5) cf. Psalm. XXI. 21. 6) Bina: deest: ACGIM; solio: N 7) ill.: deest: ACGIM — cf. loa. XIX. 8) scilicet: N orig. 9) Christique: ACGIM 10) loa. XXI. 17. 11) Meas: deest: ACG3f 12) et: deest: ACGIM orig. 13) igitur:

orig. 14) nec. est: GIMNorig. 15) loa. X. 15. 15) hac igitur: aCGM 17) Matth. XXVI. 52. 18) est: deest: ACGIM orig. 19) quae autem a Deo ordinatae sunt non ordinatae essent: ACGIM ong.; — cf. Iton.: XIII. 1. 20) Hier. I. 10. 21) I. Cor. II. 15. 22) add.: potestas: N orig. 23) sibi: AMN 24) Matth. XVI. 19. 25) esse iud.: orig. 26) Gen. I. 1. 27) dic. et diffin. omnino esse: Codd. coll. orig. 28) add.: XIV. Kai. Dec.: N wag.; Dat. etc.: deest: AC Cap. II. 1) M2)noc: M

ruin simul et custodum partes implere tenentur, et coram ipsis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sane pervenit auditum, quod nonnulli pontificali praediti dignitate, gregum suorum custodiam negligentes, et abhorrentes lucem tanquam filii tenebrarum, non verentur se ab ovium stiarum cura mercenarii more tempore longo subducere, et pontificali dignitate reiecta non erubescunt vagari per devia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus et superioribus honore praeepto, sic abiecti et indecori interdum ad sedem apostolicam clanculo declinare praesumunt, ubi more noctuae, cuius intuitum nox illuminat, lux excaecat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur confirmare desideriis, visitant, suos eis evomentes conceptos iniquos, et conspirationes forsitan illicitas adversus nos et alios pertractantes, et demum ab inde, non absque notabili sedas praedictae contemptu, reverentia tam consueta quam debita non exhibita Romano Pontifica, et nec ab ipso petita licentia nec obtenta recedunt. Nos igitur, et ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentis finem imponere cupientes, de fratrum nostrorum consilio generali prohibemus edicto, ne de cetero praesul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotiis ecclesiae sibi commissae, extra suam dioecesim audeat pernoctare, firmiter statuentes, ut, quicumque pontifex ad Romanam curiam veniens papale palatium primitus visitat, ad Papam, si hoc patiatu temporis opportunitas, intraturus, ac reverentiam consuetam et debitam exhibiturus eidem, nullatenus recessurus a curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia et obtenta. ntiodesi secus a quoquam super his fuerit attentatum: nos quoscunque praelatos, quamvis etiam patriarchali dignitate fulgentes, sic ad sedem accedentes, et ab illa (ut praedicatur) recedentes, nec non quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare praesumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano Pontifici significaverint adventum illorum, decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiae subiacere. Nulli ergo etc.

TITULUS IX.

DE TREUGA ET PACE.

CAP. I.

Sixtus Papa, volens discordiam, ex pragmatica sanctione subortam, sedare ordinariis regni Franciae ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia cardinalium et eorum, qui cardinalibus sunt familiares, in regno Francie existantia, suae dispositioni usque ad certum tempus reservat. De beneficiis promovendorum quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante definitivam sententiam, (iuxta in uno casu,) vetat appellari. Quid de causis, in curia pendentibus, faciendum sit, narrat. Si antea eadem causa in diversis curiis, diversis respectibus tractatur, quoniam pacto terminando sit, fidei recitatur. Taxas beneficiorum, editas a Ioanne XXII. servandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari et servari.

Sixtus IV.

Ad universalis ecclesiae regimen divina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiva dilectione nil occurrit praestantius, quam exorta inter personas ecclesiasticas principis tenebrarum astutia discordiarum fomenta per nostrae sollicitudinis occursum protinus extinguere, ut, cuiusvis altercationis salubriter evulsis seminibus, pacis et tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos divina assistente gratia imponere et conservare valeamus. Cupientes itaque, ut, suscitata retroactis temporibus discordia, pro dolor! in regno Franciae, Delphinatu, aliisque terris et dominiis carissimis in Christo filii nostri Ludovici, Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quae in eodem regno diutius inolevit, quam personae praedictae pragmatice sanctionem vocant, ne, si, quod absit, maiora fomenta sumeret, damna pariter et graviora scandala periculaque subsequerentur, fine debito claudatur, et totaliter secludatur, auctoritate apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum concilio omnibus et singulis praelatis et aliis personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum et dominiorum eorundem, ad quos dignitatem, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum et dominiorum eorundem collatio, provisio, praesentatio, electio, seu quaevis alia dispositio pertinet, de quibusvis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus et praebendis,

nec non aliis beneficiis, ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus et regularibus, ad eorum collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem pertinentibus, quae deinceps in Februarii Aprilis, Iunii, Augusti, Octobris et Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit, (clummodo dispositioni apostolicae ex aliqua generali reservatione an corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus felicium recordationum Benedicti XIII., quae incipit: „Ad regimen,” aut Ioannis XXII. Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, quae incipit: „Exsecrabilis,” seu constitutiones et regulas cancellariae apostolicae per nos super hoc editas reservata generaliter non existant,) perinde ac si aliquae a sede apostolica vel eius legatis expectativae literae non emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per praesentes. Et quia isti summi Pontifices praedecessores nostri consueverunt se in concessionibus gratiarum expectativarum personis bene meritis exhibere liberales: nostrae intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris et dominiis regni huiusmodi, ultra gratias expectativas, per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris et dominiis concessas, (quibus in aliquo praediudicare non intendimus per praesentes, quasque in suo robore permanere volumus,) sex personis idoneis regnicolis sex alias gratias expectativas ad quamlibet collationem, provisionem, praesentationem, seu quamvis aliam dispositionem singulorum ex praelatis et aliis personis praedictis. Ex quibus quidem sex gratias duae gratiae expectativae conceduntur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse, et carissima in Christo filia nostra regina, ac dilectos filios nobilis vir Delphinus Viennensis, nec non magistri et praesidentes ac alii officarii in aliquo ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc unanimiter supplicabunt, qui duo nominati per regem et reginam, Delphinum, magistros, praesidentes et officarios praefatos, gaudeant praerogativis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratiis consumptis alias sex gratias similes aliis sex gratis personis idoneis modo et forma praemissis concedere intendimus. Volumus autem ac eisdem auctoritate et tenore praesentium decernimus et declaramus, beneficia, quae venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium familiares continui commensales, eorum familiaritate durante, in regno, Delphinatu, terris et dominiis praefatis obtinent, et in posterum obtinebunt, dispositioni apostolicae in posterum cense reservata, quamdiu duntaxat cardinales praefati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorundem cardinalium per sex annos continue sequentes. Ouibz quidem sex annis elapsis alii, ad quos eorundem beneficiorum collatio, provisio, praesentatio, electio, seu quaevis alia dispositio alias pertinet, de beneficiis familiarium huiusmodi an regno, Delphinatu, terris et dominiis praefatis consistentibus, an praedictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reservatione non obstante. Concedimus etiam, quod beneficiorum, quae promovenda per nos ad dignitates, seu beneficia consistorialia ipsarum provisionum, per nos de eorum personis faciendarum, obtinebunt, ac in quibus et ad quae ius eis quomodolibet coimpetit ac competere poterit, per promotiones ad dignitates et alia beneficia consistorialia praedicta, ac munus consecrationis eisdem promovendis impendendum, seu lapsum temporis de consecrandis episcopis a sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsae in aliquo ex supra dictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent alias dispositioni apostolicae (ut praefertur) reservata, ad praelatos et personas supra dictas, si yero in aliis mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos et Romanos Pontifices successores nostros collatio, provisio, et omnimoda dispositio pertineat. Et, quoniam sedis apostolicae notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eisdem sedis notariorum gestum solitum publice et continue gestant, et iii posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno, Delphinatu, et terris consistentia, duntaxat censeantur reservata, quodque omnes et singulae causae beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus usque ad diffinitam inclusive, in prima duntaxat instantia, in qua nulli ante diffinitivam liceat appellare nec appellatio, si fuerit emissa, debet admitti, nisi ab interlocutoria, vel a gravamine negotium principale minime concernent, quod non possit per appellationem a diffinitiva sententia reparari, in aliis vero instantiis in Romana curia tractentur, cognoscantur et fine debito terminentur. Causae yero beneficiales, pendentes in dicta curia inter

nostros, aut dictorum cardinalium familiares continuos com-
mensales, ipsis cardinalibus in eadem curia praesentibus,
seu in aliqua legatione aut recreationis causae secedentibus,
nec non praefatae sedis officiales, officia actu exercentes,
aut alios a praemissis, qui per sex menses curiam praedictam
secuti sunt, et sequuntur de praesenti, curiales et quoscun-
que alios eorum adversarios, super quibusvis beneficiis,
eisdem adversariis auctoritate ordinaria collatis, per illos,
quibus commissae reperiuntur, seu alios per nos ad id de-
putatos seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur,
decidantur fineque debito terminentur, ac executioni
debitae demandantur. Ceterae vero similes causae benefi-
ciales, inter quoscunque alios pendentes, et quae quibusvis
iudicibus seu auditoribus commissae reperiuntur, aliquibus
iudicibus competentibus in regno Franciae auctoritate apo-
stolica committantur audiendae, et cognoscendae, deciden-
dae et fine debito terminandae, cum necessaria earundem
causarum avocatione 1. Praeterea, quia aliquae ex supra
dictis causis in eadem Romana curia super petitorio, et
diversis curiis ipsius regni super possessorio tractantur:
volumus, quod in eisdem causis, in diversis curiis super pe-
torio et possessorio unico et eodem contextu pendentibus,
(suspensio petitorio et censuris super hoc latis,) in posses-
sorio in curiis eorundem iudicum, coram quibus causae pos-
sessorii pendeant de praesenti, procedant, causaeque ipsae
super huiusmodi possessorio intra biennium terminentur et
finiantur. Alioquin biennio elapso partibus ipsis pro-
cedere super petitorio, et ulterius dictis causis expeditas
super possessorio, aut, huiusmodi biennio elapso, altera
partium litigantium coram iudice competenti auctoritate
apostolica deputato poterit ius suum prosequi ipseque apo-
stolicus iudex intra aliud biennium causam in petitorio ter-
minare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo avo-
cata, et lis penitus extincta censeatur. Et si forsitan aliquis
eorundem iudicum cuiusvis sibi commissae causae expedi-
tionem malitiose prorogare aut differe praesumpserit: ex-
communicationis et omnium beneficiorum suorum privationis
poenas ipso facto incurrat, a qua quidem excommunicationis
poena absolvi nequeat, nisi a nobis et successoribus nostris
Romanis Pontificibus, praeterquam in mortis articulo. Quod-
que de cetero in literis expediendis in regno Franciae,
Delphinatu, et terris aliisque dominiis praedictis serventur
taxae, super hoc editae per Ioannem XXII. Papam prae-
fatum, et excessus, si qui fuerint, corrigantur. Et quia
propter assiduas guerras et novitates, quae continue vigent
in dicto regno, praetenditur ecclesias, dum vacant, gravatas
in taxa etiam reformata in concilio Constantiensi, quae re-
ducta est ad medietatem antiquae taxae, quod gravatus in
eadem taxa praelatus promovendus solvat communia, et
minuta servitia, quae plures ex Gallis annuatim vocant: tan-
tum pro vera aestimatione fructuum ecclesiae et monasterii,
ad quae sit promotus, eaque in dicta cancellaria et camera
apostolica inviolabiliter observari mandamus. Et quia in
supra dictis concessionibus regnum ac regem maxima sumus
caritate complexi: credendum est non immerito, ut se de-
votos et obedientes erga sanctam Romanam ecclesiam ex-
hibeant. Quare volumus et eisdem auctoritate et tenore
statuimus, quod praefatus rex intra quatuor menses prae-
missa acceptare et observare, ac in regno, Delphinatu et
dominiis huiusmodi observari facere, nec non intra alios
duos praefatos quatuor immediate sequentes menses super
acceptatione et observatione, aliisque praemissis omnibus et
singulis per suas patentes literas nos et sedem praefatam
certificare teneatur; alioquin praesentes literae et inde se-
cuta quaecunque sint cassa et irrita, nulliusque roboris vel
momenti. Nos enim extunc irritum decernimus et inane, si
secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel
ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum
liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis,
voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mandati et
statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis
autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omni-
potentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius
se noverit incursurum. Datum Romae apud S. Petrum, anno
incarnationis dominicae MCCCCLXXII. VII. Id. Augusti
Pont. nostr. Ao. I.

CAP. II.

Discordia inter religiosos mendicantes et ecclesiarum parochialium rectores
in partibus Germanice quatuor delegatis commissae, per eos sub certis
formis et medie in pacem et concordiam conversa fuit, quam Romae
Pontifex confirmat, praeciens sub poena excommunicationis illam a
praolatis observare.

Sixtus IV.

Vices illius, qui supra petram aedificavit ecclesiam
suam, meritis licet insufficientibus gerentes in terris, et per
eius immaculata vestigia, quantum nobis ex alto conceditur,
incedere satagentes, inter Christi fideles quoslibet, et prae-
sertim sub uno atque eodem sacerdote vexillo nobiscum Deo
militantes, pacem et caritatem inducere, et inductam con-
fovere, vigilantia sollicitudine meditatur assidue, et, quae iis
contraria sunt, falce vigilantiae pastoralis ad radicem posita
submovere, prout rerum et temporum circumstantiae id non
immerito exposcere dignoscuntur. Nuper siquidem pro
parte tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinensis
et Treverensis archiepiscoporum, ac Herbipolensis et Wor-
matiensis et Spirensis episcoporum, quam dilecti filii nobilis
viri Philippi, comitis Palatini Rheni, et ducis Bavariae, qui
unus ex electoribus Romani imperii existit, ad nostrum
pervenit auditum, quod inter dilectos filios Praedicatorum,
Minorum et Carmelitarum ordinum professores, et nonnullos
parochialium rectores, et alios etiam ecclesiarum praelatos,
instigante illo, qui tanquam leo rugiens circuit, quaerens
quem devoret, in partibus Germaniae, et praesertim in op-
pido Eslingensi Constantiensis dioecesis suscitata sunt non-
nulla dissensionum et scandalorum fomenta, ex certis causis,
tunc nobis expressis, quae, nisi per vigilantiam pastoralis
officii celeriter succidantur, possent ad scandalum non mo-
dicum Christi fidelium illarum partium faciliter pervenire.
Nos igitur, attendentes, quod sacrosancta Romana ecclesia,
ab eius fundatione primaeva in ordine sacerdotali, quem
Petrus Apostolus et eius successores observant, instituta,
et per viros providos et sacerdotes virtuosos adaucta, et
longissimis temporibus feliciter conservata exstitit, rursus-
que animadvertentes, quod, hodiernis temporibus hominum
crescente malitia, nisi ager dominicus cultoribus idoneis,
buccinatoribus Spiritus sancti, et praeconibus verbi Dei,
(qui praeter ceteros in ordinibus fratrum Mendicantium
gratia assistente divina in copioso numero reperiuntur,) as-
sidue coleretur, vepribus malorum et sentibus vitiorum
omnium celeriter obrueretur, non potuimus non nisi ab in-
timis cordis nostri dolere, quod inter tales viros, qui se
mutua caritate diligere, et alter alterius iuxta Apostolum
onera portare debent, discordiae seminarium excitaretur.
Unde quum vellemus super his ea, quae decet, maturitate
consulere, venerabilibus fratribus nostris Gulielmo Hostiensi
et Angelo Praenestiniensi episcopis, et dilectis filiis nostris
Iuliano tituli S. Petri ad Vincula ac Petro tituli S. Sixti pre-
sbyteris cardinalibus vivac vocis oraculo commisimus et
mandavimus, ut a singulis partibus praedictis vel eorum
procuratoribus legitimis auditis hinc ande propositis, inter
eos concordiam tractarent. Qui quidem episcopi et cardinales
statutis loco et tempore convocatis, auditis et intel-
lectis partibus praedictis, ut praefertur, et in praemissis
graviter et consulte procedentes, partes ipsas de communi
earundem consensu ad concordiam infra scriptam perduxerunt,
videlicet, quod ipsi parochiani sacerdotes de cetero
non dicant, a Mendicantibus haereses processisse, quum in
veritate fides nostra sit illuminata, et ecclesia exaltata per
eosdem, et praesertim per ordines Praedicatorum et Mino-
rum, ut iura testantur. Quodque fratres Mendicantes non
praedicent, populos parochianos non teneri audire missam
in eorum parochiis diebus festivis et dominicis, quum jure
sit cautum, illis diebus parochianos teneri audire missam in
eorum parochiali ecclesia, nisi forsitan ex honesta causa ab
ipsa ecclesia se absentarent. Quodque etiam nec fratres,
nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepul-
torem apud eos, et bene caveant propter poenas, quas
ponunt canones, quum sit libera. Quod etiam ipsi Men-
dicantes desistant praedicare, quod parochiani non sint
obligati, saltem in Paschate proprio confiteri sacerdoti,
quia de jure tenetur parochianus saltem in Paschate pro-
prio confiteri sacerdote. Per hoc tamen ipsi fratres Men-
dicantes non censeantur exclusi, quo minus secundum iuris

communis et privilegiorum eisdem concessorum dispositionem confessiones audire, et poenitentias iniungere valeant. Quoci etiam de cetero inter ipsos fratres Mendicantes et curatores quoad effectum praedicandi, horas cantandi, et campanas pulsandi, servetur consuetudo antiqua, quae temporibus antiquis servata fuit in ipso oppido Eslingensi. Et caso, quo veniat aliqua occasio sive necessitas, non fiat commutatio temporis vel horae, in ipsis praedicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quodque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant praelatis et rectoribus parochialium ecclesiarum, nec etiam populos a suarum ecclesiarum parochialium frequentia et accessu abstrahant, sive retrahant quoquo modo. Et vice versa ipsi rectores et praelati aliquo modo non detrahant Mendicantibus, sed illum favorem, quem possunt, eis impendant, et in omnibus et per omnia praestent, ita, ut vera unitas et perfecta caritas inter eos ostendatur. Nos itaque, illius vices gerentes in terris, qui Apostolis suis dixit: „Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis,” cupientes super his opportune provideri, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatae petitionis instantiam, sed de nostra certa scientia et mera voluntate, concordiam praedictam, ac omnia et singula per praefatos episcopos et cardinales ordinata, ad hoc, ut perpetuo inconcussa persistent, auctoritate apostolica et ex certa nostra scientia approbamus et confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus, supplentes omnes et

singulos defectus tam iuris quam facti, si qui forsan interveniunt in eisdem, iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, nec non prioribus, guardianis, et singulis fratribus ordinum Mendicantium sub poena excommunicationis latae sententiae, quam contra facientes et quemlibet eorum contra facientem incurrere volumus eo ipso, a qua absolvi nequeant, nisi de expresso consensu partis laesae, et debita satisfactione praevia, inviolabiliter observent, et quantum in eis est ab aliis observari faciant. Et insuper quascunque lites et causas, coram quibuscunque causarum palatii apostolici auditoribus, seu alibi, occasione praemissorum inter dilectos filios decanum et capitulum ecclesiae Spirensis et curatum dicti oppidi ac fratres praedictos indecisas pendentes, illarum status, tenores et formas, et in eis gesta et actitata, praesentibus pro expressis habentes, ad nos harum serie, motu, scientia et auctoritate praedictis advocamus, et litem seu lites ipsas penitus exstinguimus, et ambabus partibus praedictis, litis huiusmodi consortibus, seu illis adhaerentibus, perpetuum silentium imponimus, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac privilegiis eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo etc. Datum Romae apud S. Petrum anno incarnationis dominicae MCCCCLXXIX. XV. Kal. Iulii Pont. nostri anno VII.

Tu. IY. C a p. II. 2) *loc.* XIV, 27.

FINIS LIBRI PRIIII.

LIBER SECUNDUS.

TITULUS L DE IUDICIIS.

CAP. UN.

Decretalem Super cathedram, quae est in Ulem, in cap. Dudum innovata, iubet observari, neque propter illam debent religiosi Mendicantes esse molesti et graves praelatis, illegue praelati ipsis religiosi. Et si sint aliquae iniuriae vel molestationes bine jode factae, Papa vult iustitiae complementum breviter exhiberi, summarie, simpliciter et de plano, sine stropitu et figura iudicii, vel aliter, prout qualitas excessum exigit, non obstantibus quibuscunque obstaculis, quae possent bis obviare.

Ioannes XXII.

Frequentes, immo innumerosae quodammodo de diversis mundi partibus venerabilium fratrum nostrorum episcoporum, aliorumque superiorum praelatorum, nec non dilectorum, filiorum rectorum, curatorum et parochialium sacerdotum querelae, contra dilectos filios fratres praedicatorum et Minorum ordinum nostrum et sedis apostolicae excitantur auditum, et clamorosis insinuationibus excitare et fatigare non cessant, quod iidem fratres decretalem dudum editam a felici recordationis Bonifacio Papa VIII. praedecessore nostro, quae incipit „Super cathedram,” I ac per pie memoriae Clementem Papam V. Praedecessorem nostrum in Viennensi concilio innovatam, temere observare non curant: sed ipsam transgredi non timent in eiusdem sedis contemptum, animarum suarum periculum, et eorundem et ecclesiarum parochialium praeiudicium et gravamen. Intelleximus quoque, quod plerumque praefatis dictorum Praedicatorum et Minorum, nec non Eremitarum sancti Augustini et Carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum Eremitarum personis idem praedecessor Bonifacius constitutionem praedictam, in qua tantum de ipsis Praedicatorum et Minorum cavebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter et in-

concusse servari, et ad quem praedictorum Carmelitarum fratrum ordinem nos subsequenter constitutionem eandem quoad omnia in ea contenta duximus extendendam, a praedictis episcopis, praelatis, rectoribus, curatis et sacerdotibus contra tenorem constitutionis praedictae graves iniuriae atque molestiae in diversis partibus inferuntur. Nuper pro parte venerabilis fratris nostri archiepiscopi Burdegalis, et dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdegalis et aliarum ecclesiarum, prioratum, conventuum, rectorum, curatorum, sacerdotum et vicariorum parochialium, ac clericorum tam regularium quam saecularium civitatis et dioecesis praedictarum, nobis exstitit intimatum, quod praedicti eorundem Praedictorum, Minorum, Eremitarum et Carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiusdem multa eisdem et eorum singulis gravamina et iniurias inferunt et iacturas. Quia igitur parum esset jura condere, nisi, qui ea tueatur exsistat: nos, volentes de fratrum nostrorum consilio decretalem praedictam „Super cathedram” irrefragabiliter observari, discretionem vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos, seu alium vel alios, etiamsi sint extra loca, in quibus estis conservatores seu iudices deputati, tam eisdem archiepiscopo, capitulis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis ac clero civitatis et dioecesis praedictarum, et eorum cuilibet adversus praedictos, quam e converso eisdem fratribus adversos archiepiscopum, capitula, praefatos, priores, conventus, rectores, sacerdotes, vicarios ac clerum praefatos et singulos eorundem efficacibus defensionibus praesidio assistentes, ac facientes decretalem praedictam quoad omnia eius capitula, prout iacent, firmiter observare, non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinum eisdem archiepiscopis, capitulis, praelatis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis,

sacerdotibus, vicariis ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiam praedictos archiepiscopum, capitula, praelatos, conventus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios ac clerum, seu aliquem vel aliquos ipsorum eisdem fratribus gravamina ac iniurias irrogari, facturi ipsis hinc inde de quibuscunque iniuriis, molestationibus, gravaminibus et damnis, vixissim illatis hactenus, et etiam in posterum inferendis eisdem contra tenorem constitutionis eiusdem, in illis videlicet, quae iudiciale requirunt indaginem, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu iudicii et figura, in aliis vero prout qualitas ipsorum exigit, iustitiae complementum, molestatores minores et maiores huiusmodi, nec non contraditores quoslibet et rebelles, quandocunque expedit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstantibus quibuscunque exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus et ordinibus praedictis, vel alicui seu aliquibus fratribus et ordinum eorundem, quam praefatis archiepiscopo, capitulis, praelatis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, communiter vel divisim sub quacunque forma vel expressione verborum ab eadem sede concessis, ac eiusdem Bonifacii, quo cavetur, ne aliquis extra suam civitatem vel dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra diatam unam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, seu, ne iudices et conservatores a sede deputati praedicta, extra civitatem et dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, sive alii vel alii vices suas committere, aut aliquos ultra unam diatam a fine dioecesis eiusdem trahere praesumant: dummodo ultra duas diatetas aliquis extra suam civitatem auctoritate praesentium non trahatur, seu, quod de manifestis iniuriis, molestiis et aliis, quae iudiciale indaginem exigit, (poenis in eos, si secus egerint, et etiam id procurantes, adiectis,) conservatores se nullatenus intromittant, quam aliis quibuscunque constitutionibus a Romano Pontifice tam de iudiciis delegatis et conservatoribus, quam personis ultra certum numerum per literas apostolicas ad iudicem non vocandis, aut aliis edictis, quae nostrae possent iurisdictioni aut potestati eiusque exercitio libere quomodolibet obviare, seu, si tam eisdem fratribus vel eorum ordinibus, aut alicui, seu aliquibus fratribus et ordinum praedictorum, quam archiepiscopo, capitulis, praelatis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis ac clero praedictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusvis aliis communiter vel divisim a praefata sede sit indultum, quod excommunicari, suspendi, vel interdici, seu extra vel ultra, circa vel alio quocunque modo ad iudicium evocari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et de eorum personis, locis, hominibus, ordinibus, et nominibus propriis mentionem, et quibuslibet aliis indulgentiis, seu privilegiis dictae sedis generalibus vel specialibus, quorumcunque tenorem existant, per quae praesentibus non expressa, vel totaliter non inserta, nostrae iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum speciale oporteat in nostris literis fieri mentionem. Ceterum iudiciis seu conservatoribus quibuscunque per literas apostolicas, sub quacunque alia, quam praesenti, verborum forma vel expressione confectas, eisdem praedictorum Praedicatorum, Minorum, Eremitarum ac Carmelitarum ordinum fratribus, seu ipsis ordinibus communiter vel divisim super damnis et iniuriis, et aliis quibuscunque rebus seu negotiis aliis deputatis, et subdelegatis eorum praesentibus et futuris, auctoritate praesentium districtius inhibemus, ne aliquem seu aliquos auctoritate litterarum papalium, praetextu seu occasione quorumcunque damnorum vel injurarum seu gravaminum, contra tenorem praedictae constitutionis „Super cathedram“ ipsis fratribus seu eorum ordinibus ante dictis communiter vel divisim a quibuscunque personis illatorum hactenus, et etiam inferendum in posterum, coram se alicubi deinceps ad iudicium vel alias quoquo modo vocare, seu in causam aliquatenus trahere praesumant, inhibitionem huiusmodi non solum ad futura, sed etiam ad quovis modo adhuc pendente et incepta negotia volentes extendi, ac decementes praefatas literas et processus, eorum auctoritate quacunque habitos et habendos ad damna, gravamina et iniurias huiusmodi, contra tenorem dictae constitutionis illata et inferenda, (ut dictum est,) deinceps aliquatenus non extendi, ac etiam irritum et inane, si secus super praemissis per quoscumque scienter vel ignoranter contigerit attentari,

vobis nihilominus iniungentes, ut inhibitionem nostram huiusmodi ad dictorum iudicum seu conservatorum et subdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus et auctoritate apostolica decernimus, quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento praepeditus canonico; quodque a data praesentium sit vobis et unicuique vestrum in praemissis omnibus et eorum singulis coeptis et non coeptis, praesentibus et futuris et praeteritis, licitum procedere, ac si praedicta omnia et singula coram vobis coepta fuissent, et iurisdicatio vestra et cuiuslibet vestrum in praedictis omnibus et singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetua existisset, constitutione praedicta super conservatoribus et aliis quomodolibet in contrarium edita non obstante. Datum Avinion. X. Kal. Febr. Pont. nostri. Ao. XI. [1327.]

TITULUS II. DE DILATIONIBUS.

CAP. UN.

Praemisso eleganti exordio, ostensis quoque periculis, quae proveniunt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur perentorio fabricantes, data sibi dilatio trium mensium, intra quos coram Papa compareant; alias contra ipsos, eorum absentia non obstante, procedetur, prout iustitia suadebit.

Ioannes XXII.

In delictorum diversorum nexibus ac tenebris involutos plerumque trahit in maiorum scelerum praecipitum moles praeponderans peccatorum. Nam etsi diversae delicta coinquant: sunt Lamen nonnulli, qui, propriae salutis immemores, delictis communibus et vulgaribus non contenti, ad profana et vitia prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum ac inexhausta eorum voragine devolvuntur, quod, dummodo suas ingluviis, ad quas inhiant, expleant, se lucris illicitis, immo iacturis spiritualibus temere immergentes, honori Dei et animarum saluti, ac sacrorum canonum et imperialibus edictis, et iuribus communibus capturas nefarias et lucra illicita anteponunt. Sane iam dudum ad nostri apostolatus auditum multorum fide digna relatio saepius etiam repetita perduxit, et fama iam publica per facti evidentiam divulgata effecit notorium, nonnullos esse in Lombardiae superioris et Marchiae Ianuensis partibus, qui, licentiae temerariae laxatis habenis, licere sibi praesumentes illicita, cudunt et fabricant, seti cudi et fabricari faciunt florenos amicum secundum formam et signum et coinum ac circumferentias litterarum, qui in civitate Florentiae a tempore, cuius non exstat memoria, cudi et fabricari sunt soliti, et cuduntur et fabricantur etiam in praesenti. Et quamvis dicti floreni, ad veram florenorum de Florentia similitudinem fabricati, in vero et solito florenorum eiusdem civitatis pondere communiter et bonitate auri, et vero florenorum valore deficiant; ipsi tamen, simulata eorum effigie, personas ut plurimum simplices, et quandoque etiam in huiusmodi rebus expertas decipiunt, ipsasque damnis rerum, et periculis personarum exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiunt: cum etiam praeterea in talibus plurimi non habeant inter florenos et florenos tantae similitudinis peritiam discernendi. Nos itaque, tantis et praecipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes, monemus omnes et singulos talium praesumptores, ipsis nihilominus districtius inhibentes, quatenus deinceps a cusione et fabricatione florenorum huiusmodi cessent, realiter et effectualiter respiciant, nihilominus praesentis edicti peremptorii auctoritate citantes eosdem, ac eorum singulos, sub paella privationis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit, (quam ipsos, cessante insto impedimento, si in exsequendis mandatis nostris huiusmodi remissi seu negligentes fuerint, incurrere volumus ipso facto,) ut intra trium mensium spatium, a data praesentium numerandum, per se vel per procuratorem idoneum apostolico conspectui se praesentent, proposituri, quo iure ipsis florenos competat ius cudendi, ac exhibitori privilegium, si quod super hoc habeant, vel ius aliud, si quod sibi credant competere, ostensuri, et nihilominus super praedictis factura et recepturi, quod iustitia suadebit; intimantes eisdem, quod, si non venerint, nos contra ipsos super praemissis, et ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, et suadebit iustitia, ipsorum absentia non obstante. Ut autem huiusmodi nostra nuntiatio atque citatio ad communem omnium

notitiam deducatur; chartam sive membranam, citationem atque monitionem huiusmodi continentes, in maioris ecclesiae Avinionensis affigi ostiis faciemus, quae processum huiusmodi suo quasi sonoro praeconio et patulo indicio publicabunt, ut praedicti moniti et citati, et alii quicunque, qui sua crediderint interesse, vel quos processis ipse contingit, nullam possint excusationem praetendere, quod ad eos processus huiusmodi non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, quum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinion. VI. Kal. Decembr. Pont. nostri Ao. IX. [1324.]

TITULUS III. DE DOLO ET CONTUMACIA.

CAP. UN.1

Citationes, etiam extra dios solennes publice factae de mandato Papae in audientia literarum apostolicarum vel papali palatio, affixae ianuis maioris ecclesiae la¹i, in qua Papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter dovenissent. Restrungitur tamen haec extravagans ad illos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio pervenire, vel quorum domicilia tute adiri non potest, ut c. I. de iudic. in Clem.

Bonifacius VIII.

Rem non novani aggredimur, neque viam insolitam amulamur, sed anterioris iuris calcata vestigiis praesentis constitutionis indubitato roboramus suffragio, inconcusso²+ munimine stabilimus. Est siquidem iam sancitum, quod propositum publicae citationis edictum eum arctet, qui impedit, aut facit etiam se celando, ne ad eum possit pervenire citatio, appareatque contumax qui sic agit. Quodque in albo praetoris huiusmodi edicta proposita suae iurisdictioni subiectos arceant et adstringant magis, quam si voce praeconia, quae innotescit paucis, vel literis citarentur. Ius enim, quod talem modum citationibus proposuit³*, violenter praesumpsisse credendum est, ut, quae⁴ in eodem albo tot ipsius albi publicum locum frequentantium oculis paterent legenda, ad citati notitiam devenirent. Unde ad praebendam omnibus eorum, quae sancuntur, plenam lectionem et notionem⁵,

mandatur legem tabulis aut lapidibus sculptam⁶ sanctissimae ecclesiae describi porticibus et affigi. Praemissis igitur in debitam considerationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis appensis, nos, qui universis disponente Domino praeesse dignoscimur, volentes per hanc novellam constitutionem⁷ aliquid circa praedicta statuta⁸ expressius inveniri, declaramus de fratrum nostrorum consilio, et nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus⁹ et statuimus, ut citationes auctoritate apostolica de quibuscunque personis undecunque et ubicunque sint, cuiuscunque status, dignitatis vel praeminentiae, ecclesiasticae vel mundanae, etiamsi imperiali vel¹⁰* regali fulgeant dignitate, praesertim si impediunt, vel faciant per se vel per¹¹* alios quoquo modo, ne citationes ipsae ad eos¹² perveniant, ex quacunque causa faciendo, ut citandorum domicilia sive loca tute vel libere adiri non possint, (quum, prout scriptum est, existimare debeamus, an eo ire liceat, ubi est citatio facienda); perinde ad instar edictorum praefatorum, propositorum in albo praetoris, etiam extra solennes dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueverunt generales processus, publice id nobis¹³ specialiter et ex certa scientia iubentibus factae in audientia literarum nostrarum, aut in aula nostri palatii, postmodum affigendae ianuis maioris ecclesiae loci, in quo Romana¹⁴ communis omnium Christiani populi nationum residebit curia, ut cunctis possint patere, et ita deferri¹⁵ citatis, sic¹⁶ valeant ac arcent citatos post terminum lapsum, (quem con siderata locorum distantia volumus citationibus ipsis competentem apponi,) sicut si eos¹⁷ personaliter apprehendissent, non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis generalibus aut¹⁸ specialibus, quibuscunque personis pontificali, imperiali, regali vel alia ecclesiastica¹⁹ seu mundana dignitate praeditis, aliisque inferioribus ecclesiis²⁰*, monasteriis, locis, collegiis et universitatibus in quacunque forma verborum concessis, per quae talium citationum effectus possit quomodolibet impediri; etiamsi de ipsis et eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de propriis nominibus personarum, monasteriorum, ecclesiarum, locorum illorum²¹, quibus conceduntur, vel eorum ordinibus aut dignitatibus oporteat in nostris literis fieri mentionem²². [1303.]

T i t. III. Cap. un. 1) Exstat ex Reg. lib. 9. ep. 54. ap. Raynaki. ad a. 1303. no. 40. — ACMNP — Pothast no. 25276. 2) et in eonc.: CM orig. 3) posuit: ACN orig. ; imposuit: M 4) quae: deest: AC 5) notitiam: AC 6) scriptam: ACr insculptam: N 7) add.: nostram: Codd. coll. orig. 8) statutum: AC; instituta: N 9) firm, et: deest: Codd. eoB. 10) aut: orig.

11) per: deest: ACN orig. 12) ipsos: CN 13) publ. duobus: AC 14) Romanos pontifex: Codd. coll. 15) referri: MY; referre: AC 16) sic: deest: Gvld. coll. 17) ipsos: ib. orig. 18) et: AC; vel: M 19) add.: potestate: ACN 20) sen eccl.: ACM orig. 21) eorum: A; deest: C 22) add.: Dat. Anagninae XVIII. %al. Sept. P. N. ao. I%.: orig.

PINIS LIBRI a E C II N D I.

LIBER TERTIUS.

TITULUS I.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

CAP. UN.

Pramissa musicae artis plurima laude, cantorum lasciva melodiareprobatnr, qui contra honestatem clericalem quod ore cantabant gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti, quam non exempti per octo dios ab officio suspenduntur. Posset etiam haec extravagans apte locari sub tit. de celebr. missa.

Ioannes XXII.

Docta sanctorum Patrum decrevit auctoritas, ut in divinae laudis officiis, quae debita servitutis obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, sermo non cespitet, et modesta psallentium gravitas placida modulatione decantet. Nam in ore² eorum dulcis resonabat sonus. Dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, quum Deum corde suscipiunt, dum loquuntur verbis, in ipsum quoque cantibus devotionem accendunt. Inde etenim in ecclesiis Dei psalmodia cantanda praecipitur, ut fidelium devotio excitetur;

in hoc nocturnum diurnumque officium, et missarum celebritates assidue clero ac populo sub maturo tenore distinctaque gradatione cantantur, ut eadem distinctione collibeant et maturitate delectent. Sed nonnulli novellae scholae discipuli, dum temporibus mensurandis invigilant, novis notis intendunt, fingere suas quam antiquas cantare malunt, in semibreves et minimas ecclesiastica cantantur, notulis percutiuntur. Nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplis et motetis vulgaribus nonnunquam incuicant adeo, ut interdum antiphonarii et gradualis fundamenta despiciant, ignorent, super quo aedificant, tonos nesciant, quos non discernunt, immo confundunt, quum ex earum multitudine notarum adscensiones pudicae, descensionesque temperatae, plani cantus, quibus toni ipsi secerantur ad invicem, obfuscentur. Currunt enim, et non quiescunt; aures inebriant, et non meditentur; gestibus simulant quod depromunt, quibus devotio quaerenda contemnitur, vitanda lascivia propalatur. Non enim inquit frustra ipse Boetius, lascivus animus vel lascivioribus delectatur modis, vel eosdem saepe audiens emollitur et frangitur.

Hoc ideo dudum nos et fratres nostri correctione indigere percepimus; hoc relegare, immo prorsus abicere, et ab eadem ecclesia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipsorum fratrum consilio districte praecipimus, ut nullus deinceps talia vel his similia in dictis officiis, praesertim horis canonicis, vel quum missarum solennia celebrantur, attentare praesumat. Si quis yero contra fecerit, per ordinarios locorum, ubi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis, in exemptis yero per praepositos seu praelatos suos, ad quos alias correctio et punitio culpae et excessuum huiusmodi vel similium pertinere dignoscitur, vel deputandos ab eisdem, per suspensionem ab officio per ocio dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum diebus festis praecipue, sive solennibus in missis et praefatis divinis officiis aliquae consonantiae, quae melodiam sapiunt, puta octavae, quintae, quartae et huiusmodi supra cantum ecclesiasticum simplicem proferantur, sic tamen, ut ipsius cantus integritas illibata permaneat, et nihil ex hoc de bene morata musica immutetur, maxime quum huiusmodi consonantiae auditum demulceant, devotionem provocent, et psallentium Deo animos torpere non sinant. Actum et datum etc.3 [1324/5*]

TITULUS II.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

CAP. I.1

Quum beneficia in curia vacant idoneis debeant conferri personis, illorum collationem Papa sibi reservat. Vide cap. 2. et 3. et cap. Praesenti. eod. libr. VI.

Bonifacius VIII.

Piae sollicitudinis studio ducimur, ut dignitates, personatus, praebendae, aliaeque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, quae apud sedem apostolicam vacare noscuntur, personis conferantur idoneis, per quas in eis debita impendantur obsequia, et divinorum cultus exerceatur sollicitate in eisdem. Inde fit, quod nos huiusmodi dignitates, personatus, praebendas, ecclesias et alia ecclesiastica beneficia, quae apud sedem eandem intra²⁴ unum mensem a data praesentium hactenus in curia vacaverint computandum, et quae exnunc apud eam vacaverint in futurum, provisioni sedis eiusdem auctoritate apostolica reservamus, decernentes exnunc irritum et inane, si secus in hac parte scienter vel ignoranter per quemcunque seu quoscunque apostolica vel alia quavis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo etc. Datum Later. III. Nonas Maii Ao. I. [1295.]

C A P. II.

Provisiones, sub titulo commendae factas de ecclesiis patriarchalibus, archiepiscopalibus, episcopalibus, et monasteriis ad petitionem regum vel quorumcunque magnatum, revocat.

Clemens V.

Ex supernae providentiae maiestatis, cuius universa dispositione reguntur, ad apostolicae praecminentiam dignitatis licet insufficientibus meritis evocati, gregem dominicum nostrae vigilantiae creditum undique contemplantur, illumque salubri studemus pastoris more vigili (quantum nobis ex alto permittitur) observantia custodire, ut de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus vices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsant instantia, et curiosa sollicitudo perurget, ut circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studiis et promptis operibus intendamus, quod per nostrae cooperationis ministerium erga sanctam matrem ecclesiam devotio filiorum concrescat, ipsorum cessent gravamina, et tranquillitatis ei proveniat incrementum, quod tunc recte agere credimus, quum molestis eventibus viam praeccludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, et salubria procuramus. Sane pridem nos, licet insufficientibus meritis, ad summum apostolatus apicem, (sicut Domino placuit,) evocati, ab ipso nostrae promotionis exordio, antiquae notitiae regum, praelatorum, magnatum et aliorum nobilium personarum ecclesiasticarum et saecularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia

in terris morantes eorum gradum huiusmodi promotionis habuimus, tum quia solitae ad eos amicitiae specialibus affectibus ducebamur, aliquibus yero ex assueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti novitatibus, volentes honoris et liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen et multiplicatas precum instantias nonnullis clericis et personis ecclesiasticis, regularibus et saecularibus, diversorum ordinum, dignitatis, conditionum et statuum, patriarchales, archiepiscopales et episcopales ecclesias, ac monasteria distincta pastoribus, sub commendae vel custodiae, seu curae vel guardia, aut administrationis titulo nomine notabili duximus perpetuo ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda, super his, an tales videlicet tantasque gratias per nos fieri decuisset, variorum arduorum negotiorum multiplicitate distracti, usque ad tempus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitavit omnipotens, nequiuinns cogitare plenario. Verum in debilitate ipsius aegritudinis constituti, a negotiorum utcunque discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostrae mentis, demumque prospectus evidenter, quod ecclesiarum et monasteriorum eorum cura negligitur, bona et iura dissipantur ipsorum, ac subiectis eis personis et populis spiritualiter plurimum et temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam quae dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis, sed etiam. Romanae matri ecclesiae, quae disponente Domino ipsorum caput fore dignoscitur et magistra, graviora inde futura timebantur pericula. Nolentes igitur his tot et tantis dispendiis ulterius causam relinquere, sed volentes potius opportunitum et debitum in hac parte remedium adhibere, omnes et singulas promissiones huiusmodi, per nos (ut praemittitur) factas, quibuscunque cuiuscunque ordinis, dignitatis aut status, sed etiam sanctae Romanae ecclesiae carclinalibus quocunque modo vel tempore factae noscantur, auctoritate apostolica exnunc ex certa scientia revocamus, cassamus et annullamus, et decernimus de cetero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo etc. Datum apud Pisatum Burdegalensis dioecesis X. gal. Mart. Ao. II. [1307.]

CAP. III.1

Beneficia maiora et minora, vacantia et vacatura, praesertim in provincia Burdegalensi Clemens V. certis ex causis suae dispositioni reservavit, eunt appositione decreti.

Clemens V.

Etsi in temporalium dispositione bonorum habenda sit discretionis cautela, praecipue ut ea digne et laudabiliter disponantur: in ecclesiasticis lamen rebus multo fortius invigilare nostra debet intentio, ut iuxta personarum conditiones et status², ad divini nominis laudem, et ipsarum utilitatem provideatur ex merito ecclesiasticis personis, quum iuxta canonicas sanctiones nihil set, quod ecclesiae Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur ad regimen animarum. Hac igitur consideratione moti³ specialiter Burdegalensem ecclesiam, de qua, (licet immeriti) sumus noviter ad hunc statum summi apostolatus assumpti, et monasterium sanctae crucis Burdegalensis ordinis sancti Benedicti, etiam vacantis per obitum quondam fratris Gulielmi de Bonbio⁴ abbatis eiusdem, et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales ecclesias, monasteria, prioratus, et quoslibet personatus, dignitates vel officia, cuiuscunque ordinis et conditionis existant, nec non canonicatus, praebendas, ecclesias cum cura vel sine cura, et alia quaelibet beneficia ecclesiastica, quocunque nomine appellentur⁵ quae apud sedem apostolicam vacare noscuntur ad praesens, et quae toto nostri pontificatus tempore vacare contigerit in futurum, provisioni, collationi et dispositioni nostrae et sedis eiusdem hac vice auctoritate apostolica reservamus, decernentes exnunc irritum et inane, si quid contra hoc per quoscunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est⁶ hactenus, vel in posterum contigerit attentari, constitutione Clementis IV. et Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum et alia qualibet, in contrarium edita non obstante. Et quia plus timeri⁷ solet quod specialiter iniungitur, quam quod generaliter imperatur: hac reservatione nostra et decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam nostram non habemus ad praesens; ad cautelam

Tit. L C ap. un. 3) Dat. Avin. Pont. N. A. IX.: *MO*

Tit. II. Cap. I. 1) *Exstat ap. 71 Sor. Annal. tul a.* 1295, no. 6. *ACCJMF*; 4) Lonbei'o: *ib.*

— *I'otthast* no. 24039. 2) *infra: AQM*

Cap. III. 1) *M* 2) conditionem . . . statum: *7l* 3) cornmoti: *ib.*

5) appellantur: *ib.* u) fuerit: *ib.* 7) dubitari: *ib.*

praesentium et memoriam futurorum huiusmodi reservationem cum praemissi interpositione decreti scribi et in publicam formam redigi iussimus per Bernardum Caprarii publicum notarium infra scriptum, quam etiam sigilli, quo utebatur ohm Burdegalensi ecclesiae praesidentes, fecimus appensione muniri. Datum Burdegalae II. 8 Kal. Aug. Pont. nostri Ao. I. [1300.]

CAP. IV.

Papa hic primo ambitionem et importunitatem quorundam religiosorum et saecularium super obtinendis pluribus beneficiis dispensative, qui insufficientes quandoque erant pro uno, in diversis locis, regnis et alio locis distantibus recitans, apponit plures ex hoc contingentes inconvenientias, et tandem statuit, quod omnes, exceptis cardinalibus ac regum titula, qui super pluralitate beneficiorum, quae alias de iure non poterant obtineri, dispensationem obtinent, unum cum cura, aliud sine cura possint a tempore notitiae eligere intra mensem, et alia cum effectu dimittere teneantur; alias omnibus sic dispensatis sint ipso iure privati. Et idem de beneficiis, in quibus ius estad rem, dum vacabunt; de pluribus etiam talibus, iniuste tomen et sine dispensatione detentis, ordinat, quod ultimum retineant, et omnia alia dimittant intra mensem; alioquin omnibus sint privati. Item vult, quod, qui amodo talia receperint, dimissionem de primo faciant coram ordinario ruin effectus; alioquin sint omnibus ipso iure privati. Quae omnia sic vacantia dispositioni apostolicae sedis reservat, interpretans ordinarios in hoc casu solos dioecesanos beneficiorum sic dimissorum. Itera hoc vult de solis beneficiis intelligi, in quibus quis per se vel vicarium suum temporalem curam animarum vel spirituales iurisdictionem exercet de consuetudine vel de iure. E. d. de Laud.

Ioannes XXII. Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Exsecrabilis quorundam tam religiosorum etc. (*cf. Extrav. Ioann. XXII. lit. III. c. tira.*)

CAP. V.

Episcopatus Tholosanus, in rebus plurimum abundans, in novam metropolim propter multiplices causas bis expressas erigitur, cum pro suffraganeis ecclesiis sunt deputatae quatuor villae in novas civitates erectae, adiecta cum illis ecclesia Apamievum. Et quibus episcopis et archiepiscopis prius suberant, quidgite carona cuilibet pro rebus sit assignatum, hic exprimitur: et tandem censurae ecclesiasticae in rebelles proferuntur. Adverte, quod ecclesia de Vavro et ecclesia de Mirapice sunt sub ecclesia Tholosana tanquam suffraganeae, licet de illis hic mentio nulla fiat. Utilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causam, erigendi et dividendi ecclesias, alias alijs subiciendi, et alias ab alijs eximendi, et ad solum l'apam hanc omnia spectare, cui in singulari privilegio maiores causas maioraque negotia reservantur, patet in cap. 1. de translat. episc. cuan sois coucordautis

Ioannes XXII.

Salvator noster, cuius nutui cuncta serviunt, in agro mundi huius messem multam adspiciens, et operariorum raritatem attendens, Dominum messis rogandum esse, ut in illam operarios mitteret, censuit, et ipse idem etiam exiens mane, veluti pater familias diligens, horis diei variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex, sicut eodem Domino disponente vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic et ipsius actibus, in quantum sinit humana fragilitas, se conformare tenetur. Ubi ergo superexcreverim messem, populi videlicet multitudinem, viderit: operarios debet opportunos adiacere, et iuxta propheticum verbum augere custodiam, custodes et cultores idoneos in dominicam vineam destinare. Sane considerantes attentius, et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta foecundavit Altissimus civitatem et dioecesim Tholosanam, singulorum vultus nequibat, ut concederet, unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, quodque durum erat atque difficile, per talem latam et diffusam dioecesim ad unum tantum a personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi; attendentes etiam, quod, licet Tholosanus episcopatus rebus abundaret immensis, non tamen supererat hucusque memoria, quod ex suorum opulencia copiosa reddituum aliquid in ecclesia vel dioecesi Tholosana provenisset in divini cultus augmentum, immo sic ex adipe prodierat et prodibat iniquitas, ut multo iam tempore luxur circa carnis desideria, evectionum pompa, immensitas clientelae, immoderata fluxio in parentes, sumptus enormes aut usus extraordinarii sibi vindicassent ibidem quasi totum patrimonium crucifixi, et verendum erat, ne praesul unicus Tholosanus in crassatus et dilatatus, et excessivus huiusmodi opibus alias superbus, periculose recalcitrans Deum factorem derelinqueret, et a suo salutari recedens perniciosum exemplum in subditos derivaret; pensantes quoque, quod sanctae memoriae Clemens Papa V. praedecessor noster eodem etiam tempore, quo civitas et dioecesis ante fatae longe minus in populo ac redditibus affluebant, tamen ex tunc benedicente Domino in-

credibiliter creverint in utroque, et iugiter crescere dignoscantur, spiritu beatae considerationis inductus ad divisionem episcopatus eiusdem firmiter, dum viveret, intendebat, licet morte praeventus suum in hac parte nequiverit implere conceptum: nos, pium praedecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, et tam dissipare malum, quod praedictorum reddituum copia excessiva produxit, quam etiam cultum augere divinum et spirituales animarum profectum, quos, (si iuxta facultatis exigentiam et diffusam latitudinem dictae dioecesis sufficiens numerus in eadem utilitate praesulum deputetur,) in dubio proveire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia, de fratrurn nostrorum consilio concordi, et apostolica plenitudine potestatis, ad laudem Dei, exaltationem ecclesiae, fideliumque salutem, episcopatum ipsum dictamque dioecesim Tholosanam apostolica auctoritate dividimus in quinque dioeceses, quas per certos distinguimus limites faciemus, volentes ac decernentes, quod praeter civitatem Tholosanam, quae suam propriam et distinctam habeat dioecesim certis finibus limitandam, subscriptae quatuor villae, quarum quamlibet eisdem consilio et auctoritate in civitatem erigimus et civitatis vocabulo insignimus, scilicet de monte Albano, pridem de Caturcensi dioecesi, cui adiacet certa pars dictae quondam dioecesis Tholosanae, ac sancti Papuli de Rivi, et de Lumberiis, et de ipsa quondam Tholosana dioecesi existentes, quatuor separatas dioeceses habeant certis limitibus distinguendas; quodque beati Martini de monte Albano, ubi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditum, praedictae civitatis montis Albani, et beati Papuli dictae civitatis sancti Papuli, Mariae de Lumberiaco civitatis praefatae Lumberiaci, nec non beatae Mariae de Rivi ecclesiae ipsius civitatis Rivensis, sint de cetero et habeantur perpetuo ecclesiae cathedrales. Et quia ecclesia Tholosana sicut solenniori statu et conditione potiori refulget, sic et grandioris honoris titulis efferenda est, ipsam hucusque suffraganeam ecclesiae Narbonensis, ac totam quondam dioecesim Tholosanam de fratrurn nostrorum consilio, et ex certa nostra scientia et apostolica plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate ac subiectione archiepiscopis, capituli et eiusdem ecclesiae Narbonensis penitus eximentes, eam ad laudem divini nominis et honorem ecclesiae sanctae suae in archiepiscopalem seu metropolitanam erigimus, eamque honoribus et insigniis sedis metropolitanae decoramus, auctoritate apostolica decernendo, ut exnunc pro metropolitana ecclesia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum est, ut, ex quo de filia facta mater metropolitanae dignitatis suscepit insignia, et suffraganeorum congruum numerum filiarum ac decentem provinciam habeat, ut ad iudicium archiepiscopi Tholosani, qui pro tempore fuerit, omnes causae suffraganeorum episcoporum et personarum ecclesiasticarum, ac civitatum eiusdem provinciae iuxta sacrorum statuta canonum referantur: nos praefatas quatuor civitates et ecclesias cathedrales cum earum dioecesibus (ut praemittitur) distinguendas, nec non civitatem et ecclesiam Apamiarum cum sua dioecesi exnunc ipsius ecclesiae Tholosanae suffraganeas ac de provincia Tholosana in perpetuum fore decernimus, et iure metropolitico subicimus, et subiectas esse volumus eas illi, praenominatas montis Albani, quae de dioecesi Caturcensi et Bituricensi provincia, et Apamiarum civitates et ecclesias, quae de provincia Narbonensi hactenus fuisse noscuntur, nec non reliquas tres civitates et ecclesias sancti Papuli, Rivensis et Lumberiacensis, quae ab ohm de dioecesi Tholosana fuerunt, cum earum dioecesibus conventibus, collegiis sive capitulis a iurisdictione, potestate ac subiectione quacunque Bituricensis et Narbonensis archiepiscoporum, ac Caturcensis et quondam Tholosani episcoporum, capitulorum et abbatum atque conventuum, et ordinariorum quorumlibet aliorum ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiectae, auctoritate praesentium perpetuo eximentes de praedictorum consilio et plenitudine potestatis. De bonis autem, redditibus, proventibus et iuribus dicti quondam episcopatus Tholosani ipsi Tholosani decem millia, et singulis alijs praedictis ecclesiis, (Apamiarum excepta, cui de ipsis bonis, redditibus et proventibus, iuribus, ultra illa, quae habere dignoscitur, certam assignabimus portionem nostris alijs literis distinguendam,) singula quinque millia librarum Turo-nensium annui redditus et perpetui proventus, quae quidem

unicuique illarum suisque pontificibus (dignitate ac onere, et circumstantiis aliis attente pensatis,) debere sufficere vidimus, praeter redditus, proventus et iura, quae ad praedictas ecclesias et conventus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei et ipsarum ecclesiarum commodum intendimus ordinare, exnunc auctoritate praedicta de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum ecclesiarum praesules, qui pro tempore fuerint, in rebus et locis, cuilibet inagis adiacentibus et vicinis, iuxta distinctionem, seu limitationem dioecesium singularum, per alias nostras literas faciendam. Interim tamen, distinctione seu limitatione praedicta pendente, volumus, quod eorum quilibet summam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, proventibus et iuribus ante dictis per manus eorum, quos ad hoc providerimus deputandos. Residuum vero reddituum, proventuum et iurium ipsorum, quod facta de illis (ut praenotatum est) assignatione supererit, nec non iurisdictionem spiritualem et temporalem, quae ad dictum quondam episcopatum Tholosanum usque ad tempus divisionis huiusmodi pertinebat, et quae distinctione seu limitatione post facta pendente, faciemus per idoneas exerceri personas. Ac beneficia, etiamsi dignitates, personatus ac officia existant, (exceptis his, ad quae quis per electionem assumitur, et in quibus vel ad quae auctoritate literarum apostolicarum alicui seu aliquibus ius est aliquod acquisitum, quibus per id nullum volumus praedictum generari,) nunc et in antea usque ad distinctionem dioecesium vacatura dispositioni nostrae ac sedis apostolicae de fratrum ipsorum consilio reservamus. Haec igitur per dictae sedis prudentiam circumspectam sic statuta salubriter et utiliter ordinata perpetuis esse valitura temporibus, et robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate praedicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscunque praerogative, ordinis, conditionis aut status, etiamsi archiepiscopali vel episcopali, seu regia praefulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem, apostolicam reservationem, et alia supra dicta quovis modo turbare seu quomodolibet impedire praesumat. Nos enim exnunc irritum decernimus et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium praesumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem praesentium resipuerint cum effectu, excommunicationis in personas, et interdicti in universitates, ac suspensionis in conventus, capitula sive collegia, de consilio et auctoritate praedictis sententias promulgamus, a quibus non nisi per Romanum Pontificem absolutionis beneficium, (praeterquam in mortis articulo,) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum divisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, concessionis, donationis, deputacionis, reservationis, inhibitionis, prohibitionis infringere, vel ei ausu, etc. Datum Avin. VII. Kal. Iulii Pont. nostri Ao. I. [1317.]

CAP. VI.

Impedientes episcopatus Tholosani erectionem in ecclesiam cathedralem, et eius divisionem in V. dioeceses, ultra poenas in constitutione superiori declaratas perdunt feudo et quaecunque beneficia spiritualia et temporalia. Et si sint personae ecclesiasticae, efficiuntur inhabiles ad quaecunque beneficia ecclesiastica.

Idem.

Nuper certis ex causis, quae nostrum et fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatum Tholosanum in archiepiscopalem seu metropolitanam ereximus ecclesiam, quatuor villas, quarum quamlibet insignivimus vocabulo civitatis, quatuor cathedrales ecclesias creavimus, unam videlicet in villa montis Albani quondam Caturcensis dioecesis, adicienda sibi certa parte quondam dioecesis Tholosanae, alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli, et aliam in villa de Ravis et de Robestria quondam Tholosanae dioecesis. Quas quidem ecclesias una cum Apamiarum ecclesia tanquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanae Tholosanae ecclesiae. De bonis quoque et redditibus dicti quondam episcopatus Tholosani tam ipsi Tholosanae quam praedictis ecclesiis suffraganeis certam portionem, quam unicuique illarum debere sufficere vidimus, providimus assignandam, totali bonorum et reddituum ipso-

rum residuo dispositioni nostrae et sedis apostolicae reservato. Alia etiam circa praemissa fecimus,, decrevimus et ordinavimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordii consilio, et apostolicac plenitudine potestatis, districtius inhibentes, ne quis cuiuscunque praerogative, ordinis, conditionis aut status, etiamsi archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostram impedire praesumeret vel turbare, ac decernentes exnunc irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium facerent, nisi resipuerint cum effectu, intra octo dierum spatium post publicationem ordinationis ipsius excommunicationis in personas, interdicti in universitates, ac suspensionis sententias in capitula, conventos sive collegia duximus promulgandas, prout haec et alia in apostolicis literis inde confectis plenius continentur. Verum quia ipsa nostra ordinatio eo efficacius et inviolabilis speratur servari, quo plurium et graviorum vallata fuerit adiectione poenarum: nos, ad observationem inconcussam ipsius co amplius anhelantes, quo evidentius in divini cultus augmentum et salutem fidelium animarum noscitur redundare, praefatis aduciendo sententiis oneres et singulos, scienter turbantes aut impedientes ordinationem eandem aut aliqua in illa contenta, seu turbantibus vel impediendis dantes consilium, auxilium vel favorem, directe vel indirecte, publico vel occulte, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis aut status, ecclesiastici vel mundani, etiamsi archiepiscopali vel episcopali, aut maiori vel superiori praefulgeant dignitate, nisi intra octo dierum spatium post publicationem praesentium ab huiusmodi impedimento seu turbatione, ac impensione consilii, auxilii vel favoris resipuerint cuna effectu, feudis, locationibus, officiis et beneficiis quibuscunque spiritualibus et temporalibus, etiamsi dignitates vel praelaturae quaevis fuerint, quae ab ecclesiis seu in ecclesiis quibuscunque obtinebunt seu obtinent, ex certa nostra scientia, et de ipsorum fratrum consilio, et apostolicae plenitudine potestatis privatos esse decernimus ipso facto. Et sic libere ipsa feuda, locationes vel officia aut beneficia spiritualia et temporalia, dignitates et praelaturae ad ipsas, ad quas spectant, revertantur ecclesias, et devolvantur ad rectores, capitula seu collegia eorundem, quod de illis pro sua voluntate disponant, et ad dignitates et praelaturas per electionem aut alium modum licitum idoneas personas assumant, personasque ecclesiasticas, quae culpabiles fuerint in praemissis, inhabilitamus ad quaecunque ecclesiastica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum etc. Datum Avinion. IV. Non. Aug. Pont. nostri Ao. I. [1317.]

CAP. VII.

Executores quatuor datur ad poenas superiores soleuniter publicandas.

Idem Bartholomaeo Electo Narbonensis dioecesis, Aguelmo de Blavia Engolimensi, Eduensi Archidiacono, et magistro Berengario de Laguis Lemovicensis et Narbonensis ecclesiarum Canonico.

Nuper ex certis causis, quae nostrum et fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, etc. (ut supra proxime usque ad: „beneficia ecclesiastica obtinenda.“) Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus privationem et inhabilitationem nostram huiusmodi vos omnes, seu tres, vel duo, sive unus ex vobis, per vos vel alium seu alios, in ecclesiis et solennibus locis et aliis, de quibus et quoties expedire videritis, solenniter publicetis, ne quisquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Avinion. II. Idus Novembr. Pont. nostri Ao. VIII. [1323.]

CAP. VIII.

Dispensat eme quodam abbate, ut episcopus possit esse, licet defectu patiatur in ordinibus et aetate. Ex hac et sequenti cognoscimus causas et formas dispensandi. Quaecunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. ad Roa. xlv.

Idem Arnoldo Electo Lumbanensi.

Nuper ex certis rationabilibus et manifestis causis, quae ad hoc nostrum animum induxerunt, civitatem Lumbanensem ohm villam de Lumbanis, tunc intra Tholosanae dioe-

cesis limites constitutam, qui locus insignis ac multiplici commoditate dotatus existit, de fratrū nostrorū consilio et apostolica plenitudine potestatis, per literas nostras sub certa forma in civitatem ereximus, civitatisque vocabulo duximus decorandam, statuētes ac etiā decernētes, ut ecclesia abbatiae illius loci de Lumbanis ordinis sancti Augustini extunc haberetur et existeret cathedralis. Ac deinde volentes eidem ecclesiae de pastore idoneo salubriter providere, in te abbatem eiusdem ecclesiae, virum utique literatum el literarum scientia praeditum, vitae ac morum honestate decorum, discretionis et consilii maturitate conspicuum, direximus oculos nostrae mentis, teque, non obstante defecto aetatis et ordinum, quem pateris, quum tonsuratus modo in clericum, et in XXVII. aetatis tuae armo vel circa constitutus esse dicaris, (super quo tecum gratoe duximus dispensandum) de fratrū nostrorū consilio ipsi ecclesiae praefecimus in episcopum et pastorem, curara et administrationem ipsius ecclesiae tibi in spiritualibus et temporalibus committendo. Unde hec nondum sit tibi munus consecrationis impensum, nec apostolicas literas, promotionem tuam huiusmodi continentes, quum illas non habeas, possis ostendere: nos tibi, ut, constitutione felicitis recordationis Gregorii Papae VIII. praedecessoris nostri, et qualibet alia super hoc in contrarium edita, nequaquam obstante, possis eiusdem ecclesiae Lumbancns et quorūcūque bonorū ipsius adnini:trationem accipere, ipsamque administrationem libere exercere, auctoritate praesentium indulgemus. Contra dictis etc. Datum A.o. IV. ut supra. [131912o.]

CAP. ia.

Jiof:atur quenchm in multir< cnuuimendatum, nt curam pa.storalem admiuistret in enclesia, cmae de illo fuerat in catbedrale erecta. Hie autem iuveuies multa notatu di: rmissiuta, gime debeant lectores ad devotionem ..ccendere.

ideen venerabilí. fratri Bertrando Episcopo Montis Albani, ad univ°rsaiSs ecclesia.e reglrllen exercendum divina dispensatione vocato.

Ad cuiuslibet status ecclesiae aciem sollicitae considerationis extendimus, pastores partes officio vigilanti adhibentes, ut earum silgo.lae pastorihus guhernentur idoneis, et providi.s rectoribus cispón<ltt.u., (Moruna dispensatione provida et providentir., circumspccta, (illius cooperante elementfa, qui vere pastor e= rector a.l.tnoscutur,) spiritualium et temporalium prof:ci<:ml incrementis. Nuper siquidem ex certis el rational>ilibus causis, quae >sd Loe nostrum anirnum induxerunt, civitatem, olūn villana Montis Aibani, ttline intra limites Caturcensis diocesis constitutaln, qui locus insignis existit, ac ubertate: r:tlitipl'ic' 'lominurn et rerum exuberat, de fratrū nostrorū consilio et apostolica plenitudine potestatis civitatis vocabulo duximus decorandam, statuētes ac etiā: ciecernentes, ut ecclesia monasterii illius loci Montis Albani Mona stesil Casa Dei ad Romanam ecclesiam nullo medio pertin.ensis, ordinis sancti Benedicti Claremontensis dictecesis, tunv: iinmediate subiecta, extunc haberetur et existeret ecclesia catl_ ndrz:lis ; postmodum vco de celebri ac salubri provisione ipsius ecclesiae Montis Albani, ut sponsi solatio laetaretur, soi.iicite cobitantes; ac volentes il lum cidem praeficere in pastoreas, de quo certam habere-mus notitiam, quod eur_ clara moruim insignia redimerent, nec esset dubia eius caritas circa plebem suo regimi committendam, et in cuius hducia consisteret salubriter securitas subditorum : ad te, mune movasterii praedicti abbatem, quem literarum scientia praelitun, vitae et moruin honestate decorma, discretionis el consilii mriaturitate conspicuum, in temporalibus providum, spiritualibus circumspcctum, nobis et fratribus nostris placida tua conversado continuata dat apud sedem apostolicam approbavit, direximus oculos mentis nostrae. Quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua, nobis et eisdem fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrū consilio et apostolica plenitudine potestatis eldem ecclesiae Montis Albani providimus, praeficientes eidem sanctae ecclesiae te ipsum in pastorem, tibique curara et administrationem illius in spiritualibus et temporalibus committendo, ac tibi postmodum faciendo per venerabilem fratrem nostrum Berengarium episcopum Tusculanum munus consecrationis pendí, firma spe fiduciaque tenentes, quod eadem ecclesia monasterii Albani, dominica assistente clementia, per tuae

circumspectionis et industriae studium fructuosum servabitur a noxiis et adversis, et spiritualibus et temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum, tam leve collis humilium, quam suave, ac dilectione pascendum suscite gregem eius, super quem noctis vigiliis dilectus sollicitusque custodit, ut liber non pateat aditus invasori, et Dominus, insuspicabili hora venturus, si te invenerit sic agentem, cursu consummato, qui tuo labori proponitur, et horum fide servata, quae tuae sollicitudini committuntur, te, repertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum etc. Ao. IV. [1319/20.]

CAP. X.1

Declaratur, an collector fructuum primi anni omnium beneficiortm ecclesiasticorum, vacantiuui et vacaturorum, usque ad certi temporis spatium deputatorum pro camerae apostolicae oneribus facilius supportandis, possit cum obtinentibus beneficia convenire, et an altaria dotata cadant sub tali reservatione, etc.

Idern Hugoni de Mirabello Canonico Ebredunensi, Collectori fructuum primi anni etc.

Postulasti per apostolicae declarationis evidentiam edoceri, quid tibi super dubiis infra scriptis circa commissam tuae industriae recollectionem fructuum praedictorum, (alias „praebendarum," aut „beneficiorum,") irnminentibus sit agenduui. Tuae itaque consultationi breviter respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse, super fructibus beneficiorum, quae ita reperies in solutione decimae iuxta verum taxata valorem, quod illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia, prout melius et utilius dioecesanis locorum, in quibus huiusmodi beneficia fuerint, (quorum consilia in hac parte requiras,) et tibi videbitur, valeas convenire. Nos enim ipsorum dioecesanorum et tuam conscientiam super his oneramus. Licet autem quotidianae distributiones per nos fuerint a perceptione fructuum praedictorum exclusae: hoc tamen volumus de clistrihutionibus ipsis intelligi, quae dantur eis, qui horis intersunt, sic, quod illae, quae solvuntur iis, qui sunt in civitate vel loco praesentes, quamvis horis non intersint eisdem, non sint ab onere dictae recollectionis immunes. Porro declarationem illam, factam per nos in deputatione seo reservatione fructuum praedictorū, ut videlicet non extendatur ad vicarias seu ca.pellanas, ut plurimum a decedentibus institutas ad missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis redditibus presbytero inibi celebranti, locura habere volumus in altaribus d natis certis feudis usuaticis seu censibus, ut capefl.anus inibi celebrare debeat pro dantium 2 animabus certis vicibus, singulis septimanis, et in ecclesia cathedrali horis interesse divinis; durnmodo valor annuus ipsorum altarum sumiroam XX. librarum Turonensium non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reservatione praedictis. Ubi yero praebenda fuerit in decima pro tanto taxata, quod parum posset canonico hebdomadario, (cui certum pro illa servitium imminet in ecclesia faciendum,) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere: volumus, quod de taxatione ipsa pro huiusmodi servitii onere portionem aliquam congruam praedicto hebdomadario dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Ceterum praebendas illorum, qui, taxationem decimae solvere recusantes, abesse velle se simulant, ut taxationem ipsam climinuere compellantur, ne per iiorum absentiam huius perceptione taxationis frauderis, quasi nil de praebenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi salteas in loco vel in civitate praesentes, quum tamen ecclesiae fabrica tales praebendas ex integro percipere dignoscatur, declaramus sub deputatione seu reservatione comprehendi praefata, ut videlicet eas iuxta deputationis nostrae modum percipere valeas, canonicorum ipsorum absentia non obstante. Ridiculum enim esset, ut eadem frabrica potiori guara nos privilegio in talibus uteretur. De illis denique, qui, licet per multos meases tenuerint ecclesias vel praebendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, quum iuxta consuetudinem patriae praedecessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi, obtinentes tales ecclesias, tibi satisfacere nequeunt de fructibus ante dictis, nihilominus offerentes, quod tamdiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenarie satisfactum, placet nobis et volumus, ut, si est ita,

oblacioni huiusmodi condescendas. Per hoc tamen non intendimus consuetudinem approbare praedictam. Datum Avinion. V. 3 Idus Octobr. Pont. nostri Ao. II.

CAP. XI.1

Quum Romanas Pontifex pro ecclesiae Romanas necessitatibus fructus beneficiorum vacantium usque ad certum tempus reservasset: circa illam reservationem plurimae ambiguitates ortae sunt, quas hic solvit.

Idem.

Quum nonnullae ecclesiasticae personae, in cathedralibus ecclesiis canonicatus, praebendas, dignitates, personatus, et officia ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, revocare conentur in dubium, an fructus, redditus et proventus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, et quae in diversis orbis partibus usque triennium vacare contingeret, quos pro ecclesiae Romanae necessitatibus per nostras sub certa forma literas cluximus reservandos, iuxta tenorem litterarum ipsarum camerae nostrae solvere teneantur, praesertim quum archiepiscopales et episcopales ecclesiae, ac regulares abbatiae ab huiusmodi solutione fructuum, ut dicunt, in dictis literis eximantur: nos, dubitationem huiusmodi amputare volentes, auctoritate apostolica declaramus, quod, quum sub appellatione archiepiscopalis vel episcopalis ecclesiae, aut regularis abbatiae, huiusmodi praebendae, dignitates, personatus et officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur, praedictos, nec non et praebendarum, et officiorum monachorum, monasteriorum regularium, ac redditus abbatiarum seu abbatum earundem, quae in beneficiis ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus, redditus et proventus includi in deputatione praedicta, et dictae camerae iuxta praedictarum litterarum tenorem debere persolvi. Ac id idem super solutione omnium fructuum, reddituum et proventuum commendatariorum, curiarum seu grangiarum, monasteriorum, domorum et locorum conventualium, quae pro beneficiis ecclesiasticis, ut praedicitur, conceduntur, (nisi duntaxat in fructibus illorum, quae sunt forsitan excepta,) declaramus et praecipimus observari. Praeterea quum in aliquibus ecclesiis tam cathedralibus quam aliis panis et potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarum canonicis et personis de praebendarum ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur, et etiam interdum certa quantitas bladi, et quandoque certa pecuniae summa, et aliquando alterum pro altero pro singulis mensibus vel hebdomadibus etiam canonicis studiorum causa a ut alias pro coram negotiis de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum ab ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur et etiam persolvantur: declaramus auctoritate praedicta, illam bladi quantitatem et pecuniae summam, quae pro quolibet mense vel hebdomada dictis canonicis, ut praedicitur, ministrantur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tantum, quae praefatis canonicis quotidie pro diurnis et nocturnis orationibus distribuuntur sine fraude. Adiciamus insuper 5 declarationi praedictae, quod, si obtinenti curatur beneficium aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi 6 pacificam possessionem adeptam in fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdem primi beneficii, nisi forsitan super hoc dispensatione canonica sit renuntius, percipere possit; sed pro dicta camera nostra iuxta formam dictarum litterarum recipiantur et etiam exigantur. Ubi vero fructuum, reddituum et proventuum beneficiorum ecclesiasticorum non reperiretur certa taxatio: declaramus auctoritate praedicta, quod fructus, redditus et proventus beneficiorum huiusmodi, quum vacare contigerit, per medium dividantur, quorum medietas recipiatur pro camera praedicta, reliquam vero medietatem ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficium huiusmodi dignoscitur obtinere. Grangias autem et alia loca Cisterciensis ordinis et aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes vel administratores ponuntur ad tempus et remouentur ad voluntatem superiorum suorum, eorumque fructus, redditus et proventus auctoritate declaramus eadem in deputatione praedicta ac literis nostris super illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino etc. Datum Avinion. Nonis Ianuar. Pont. nostri Ao. IV. 8 [1319/20.1]

CAP. XII.1

Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoquo beneficiatus privatur, camerae apostolicae deputantur.

Idem.

Quum nonnullae ecclesiasticae personae revocare conentur in dubium, an, si obtinenti dignitatem vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu, quo ambo beneficia ipsa successive vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno, quo vacant, ratione deputationis fructuum, reddituum et proventuum ecclesiasticorum tunc vacantium, et quae usque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro ecclesiae Romanae necessitatibus relevandis per nostras literas duximus deputandos, nostrae camerae debeantur: nos, ambiguitatem huiusmodi removere volentes, auctoritate apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus et proventus, quum utrumque ipsorum vacet, pro eadem camera debere percipi et haberi. Nulli ergo etc.

CAP. XIII.1

Dispositioni apostolicae reservantur beneficia curialia, et enorme, ad curiam accedentium vel ab ea recedentium, si moriantur in locis ultra duas dietas legales ab ipso curia non distantibus.

Benedictus XII.

Ad regimē ecclesiae generalis quanquam immeriti suprema dispositione vocati, gerimus in nostris clesideriis, ut debemus, quod per nostrae clementiae studium ad quorumlibet ecclesiarum et monasteriorum regimina et alia beneficia ecclesiastica iuxta divinum beneplacitum, et nostrae intentionis affectum: viri assumantur idonei, qui praesint et nos in committendis eis ecclesiis, monasteriis et beneficiis praelibatis. Praemissorum itaque consideratione inducti, et suadentibus nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes, omnes patriarchales, archiepiscopales et episcopales ecclesias, et etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus et officia, nec non canonicatus, et praebendas, et ecclesias ceteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, saecularia et regularia, quaecunque et quacumque fuerint, etiam ad illa personae consueverint seu debuerint per electionem seu quemvis alium modum assumi, tunc apud sedem apostolicam quocumque modo vacantia, et in posterum vacatura; nec non per dispositionem, vel orationem, seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem, per felices recordationis Ioannem Papam XXII, praedecessorem nostrum seu eius auctoritate tactas, et per nos seu auctoritate nostra in antea faciendas ubilibet; nec non si forsitan tempore iam dicti praedecessoris aliqui in concordia vel discordia electi vel postulati fuerint, electio cassata seu postulado repulsa, vel per eos facta renunciata et admissa per ipsos, praedecessorem vel auctoritate ipsius exstiterint, seu quorum electorum vel postulatorum, et in antea eligendorum seu postulandorum ac renunciantium electionem cassari, vel postulationem repelli, aut renunciationem admitti per nos vel auctoritate nostra contingeret apud sedem praedictam, vel alibi ubicumque; ac etiam per obitum cardinalium eiusdem ecclesiae Romanae ac officialium dictae sedis, videlicet camerarii, vicecancellarii, notariorum, auditorum litterarum contradictarum, et apostolici palatii causarum auditorum, correctorum et scriptorum litterarum apostolicarum, ac poenitentiarum oraculatae sedis, ac abbreviatorum, nec non commensalium et aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdem, et etiam quorumcumque legatorum sive nunciorum, ac in terris ecclesiarum Romanae rectorum et thesaurariorum per dictum Ioannem praedecessorem vel nos specialiter deputatorum seu missorum hactenus, vel a nobis deputandorum aut mittendorum in posterum, nunc vacantia et in antea vacatura, ubicumque dictos legatos, vel nuncios, seu rectores aut thesaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis; nec non quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis a dicta curia ultra duas dietas legales non distantibus iam forsitan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce, ac etiam simili modo quorumcumque curialium peregrinationis, infirmitatis,

Tit. II. Cap. X. 3) VI.: 3L
Cap. XI. 1) M 2) deputandos: 2l
6) etiam: ib. 7) adeptus: ib. 8) III.: sū.
8) reddituum: ib. 4) certae: s3.

Cap. XII. 1) M
Cap. XIII. 1) d 2) namque: A

aut recreationis seu alia quacunque causa ad quaevis loca secedentium, si eos, antequam ad dictam curiam redierint, in locis ultra duas dietas ab cadena curia (ut praemittitur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem, iam forsitan cecesserunt, vel in posterum eos contigerit de medio submoveri, nunc per obitum huiusmodi vacantia, et in posterum vacatura; rursus monasteria, prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, praebendas et ecclesias, ceteraque beneficia ecclesiastica, saecularia et regularia, cum cura vel sine cura, quaecunque et qualiacunque fuerint, etiamsi ad illa personae consueverint et debuerint per electionem aut quemvis alium modum assumi, quae promoti per dictum praedecessorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiscopale et episcopale ecclesiarum, nec non monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum, nunc a vacantia, et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina promovendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt; nec non etiam, quae per assecutionem pacificam quorumcunque prioratum, dignitatum, personatum, officiorum, canonicatum et praebendarum ecclesiarum, et beneficiorum aliorum per nos vel eundem Ioannem praedecessorem, seu auctoritate litterarum nostrarum vel ipsius Ioannis praedecessoris collatorum et conferendorum in posterum, nunc vacantia, et in antea vacatura, plena super praemissis omnibus et singulis cura fratribus nostris collatione praehabita, et matura deliberatione secuta, ordinationi, dispositioni et provisioni nostrae, (donec miserationis divinae clementia nos universalis ecclesiae regimini praesidere concesserit,) de ipsorum fratrum consilio auctoritate apostolica reservamus, decernentes exnunc irritum et inane, si secus super praemissis et quolibet eorum per quoscunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus quibuscunque constitutionibus a praedecessoribus nostris Rom. Pontificibus editis, quatenus obsistere possent super enarratis articulis vel alicui sive aliquibus eorumdem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reservationis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinion. III. Idus Ianuarii l'ont. nostri Ao. I. MCCCXXXV.

CAP. XIV.

Beneficia, quaecunque sint dispositioni apostolicae reservata, per talem reservationem suut affecta ita, quod illorum collatio non tonel, si per alium a Romano Pontifico fuerit facta.

Paulus Venetus Papa II.

Ad Romani Pontificis providentiam et circumspectionem providam spectare dignoscitur, dubia iuris, (ex quibus lites graves oriuntur in dies,) suae declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate et temporum conditione inspectis conspexerit in Domino salubriter expedire. Quum itaque nonnulli Romani Pontifices praedecessores nostri per diversas eorum constitutiones, quas suo tempore duntaxat durare voluerunt, quaecunque beneficia ecclesiastica, quae sui et sanctae Romanae ecclesiae viventium et tunc existentium cardinalium familiares continui commensales obtinebant, et in posterum obtinerent eorum familiaritate durante, etiamsi ab ipsa familiaritate per obitum cardinalium eorumdem vel alias recessissent; nec non illa, quae etiam fructuum et proventuum camerae apostolicae debitorum collectores, et qui ipsorum praedecessorum temporibus sua officia exercent uniti subcollectores, durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibuscunque locis vacaverint, cum irritantis appositione decreti, et deinde praedecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacatoinibus, inter utriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanae curiae, saepenumero haesitatum exstiterit, an beneficia huiusmodi propter reservationem et decretum praedicta reservata vel affecta remanserint ita, quod nullus praeter Romanum Pontificem de illis disponere potuerit sive possit, reservatione et decreto obsistentibus supra dictis, ac quum propter ambiguitatem huiusmodi, varias quoque iurisperitorum opiniones et discrepationes ipsas adverteremus plerumque per reservationem et affectionem praemissis, interdum yero econtra pronunciatum et definitum fore: nos, qui vigilis more pastoris super his maturo providendum esse

consilio non indigne censuimus, et propterea in singulis causis super quibusvis beneficiis ecclesiae eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus usque ad nostrum beneplacitum supersedere mandavimus, cupientes, (quemadmodum nostro incumbit officio,) dubiis huiusmodi finem imponere, subditorum obviare dispendiis, et, (ne lites fiant penitus emmortales,) de opportuno remedio providere, felicis recordationis Urbani V., Gregorii IX., Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum, etiam praedecessorum nostrorum, qui ad submovenda altercationum fomenta et ambiguitates huiusmodi lucidandas declarationes similes per suas literas ediderunt, vestigiis inhaerendo, ac provide considerantes effectum, per reservationem manusque appositionem eorumdem praedecessorum in dictis beneficiis inesse productum, per obitum ipsorum nequaquam censi debere revocatum, Romani quoque Pontificis manus appositionem praedictam tantae efficaciae tantaeque virtutis exsistere, ut, etsi literae apostolicae super provisionibus beneficiorum, aut de providendo mandatis, in quibus decretum et reservatio huiusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum, facultatem tamen providendi de beneficiis taliter reservatis quibuscunque aliis fuisse adeptam huius perpetuae et irrefragabilis constitutionis edicto de venerabilium fratrum nos trorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium consilio omnia et singula beneficia ecclesiastica, saecularia et cuiusvis ordinis regularia, etiamsi praepositatus, canonicatus, praepositurae et praebendae, dignitates, personatus, administrationes vel officia fuerint, etiamsi ad illa consueverint qui illis praeficiuntur per electionem assumi, cisque cura imminet animarum, ut praemittitur, reservata, et per Romanos Pontifices successores nostros canonice intrantes in posterum reservanda, ac etiam quovis modo vacantia et in antea vacatura, per huiusmodi reservationem et decretum remansisse et remanere semper affecta, nullumque de illis, quum primum vacare contigerit, praeter eundem Romanum Pontificem ea vice quovis modo disponere potuisse sive posse, harum serie decernimus et pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quam in futurum super eisdem beneficiis (ut praemittitur) reservatis committendis causis per dilectos filios magistros capellanos nostros, causarum palatii apostolici auditores, atque alios quoscunque delegatos et iudices ubilibet inviolabiliter observari, et secundum praemissa, nec aliter sententiari et definiri volumus atque mandamus eis et eorum cuilibet, quavis alia super praemissis interpretandi facultate sublata, decernentes exnunc irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, declarationis, voluntatis, mandati et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Marcum, auno incarnationis dominicae MCCCCLXVII. Kal. Septembr. Pont. nostri Ao. III.

TITULUS III.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

CAP. UN.

Papa, volens providere divino cultui et ministris eiusdem, et occurrere dispendiis, quae ipsis quotidie imminet propter occupationes vacantium ecclesiarum primi anni, quae competentes es diversis titulis aliquibus ecclesiis seu personis, statuit, quod, quando talis occupatio imminet in beneficiis, quae consueverunt in decima solutione taxari, collectores ipsorum annuorum sint contenti ipsa summa, pro qua consuevit dare decima, si ipsam eligendam duxerint, totali residuo penes eum, cui collatum est beneficium, remanente, vel dimissa eidem summa praedicta, possint dicta residuum sibi assumere, duna tamen alteram intra X. dies dicti eligant coneciores; alias post X. dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni dividantur per medium, et utrique eorum medietas tribuatur, ita, quod, si alter dimidia noluerit contentad, ipsa in volentem transeat ipso iure, et, si quisquam aliquis contra dietam ordinationem receperit, poenas hic contentas incurrat.

Ioannes XXII. Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Suscepti regiminis nos cura sollicitat, etc. cf. Extr. Loan. XXII. Lit. I. c. 2.

TITULUS IV.

DE REBUS ECCLESIAE NON ALIENANDIS.

CAP. UN.¹

Bonorum ecclesiasticorum alienatio non tenet, et alienantes et recipientes sunt excommunicati, praelatque diversis diversae penae imponuntur.

Paulus Venetus Papa II.

Ambitiosae cupiditati, illorum praecipue, qui divinis et humanis affectati, damnatione postposita, immobilia et pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus ecclesiae, monasteria et pia loca reguntur illustranturque, et eorum ministri sibi alimoniarn vindicant, profanis usibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento exquisitis mediis usurpare praesumunt, occurrere cupientes, omnium rerum et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem et conductionem ultra triennium, nec non infeudationem vel contractum emphyteuticum, praeterquam in casibus a iure permissis, ac de rebus et bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, et tunc ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus et bonis, quae servando servari non possunt, pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura constitutione praesenti fieri prohibemus, praedecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus et decretis aliis super hoc editis, quae tenore praesentium innovamus, in suo nihilominus robore permanentis. Si quis autem contra huius nostrae prohibitionis seriem de bonis et rebus eisdem quicquam alienare praesumpserit: alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio et infeudatio huiusmodi, nullius omnino sint roboris vel momenti, et tam qui alienat, quam is, qui alienatas res et bona praedicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona ecclesiarum, monasteriorum locorumque piorum quorumbilibet, inconsulto Romano Pontifice aut contra praesentis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali praefulgeat dignitate, ingressus ecclesiae sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseveraverit indurato: lapsis mensibus eisdem a regimine et administratione suae ecclesiae vel monasterii, cui praesidet, in spiritualibus et temporalibus sit eo ipso suspensus. Inferiores vero praelati, commendatarii, et aliarum ecclesiarum rectores, beneficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, praepositis, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, praebendis, aliisque ecclesiasticis cum cura et sine cura saecularibus et regularibus beneficiis, quorum res et bona aliarum duntaxat, ipso facto privati existant, illaque absque declaratione aliqua vacare censeantur, possintque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis, (illis exceptis, quae propterea privatae fuerint,) libere de iure conferri, nisi alias dispositioni apostolicae sedis sint specialiter aut generaliter reservata; nihilominus alienatae res et bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria et loca pia, ad quae ante alienationem huiusmodi pertinebant, libere revertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae prohibitionis et innovationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Marcum, anno Dom. incarn. MCCCCLXVIII. Kal. Mart. Pont. 2° nostri Ao. IV.

TITULUS V.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

CAP. I.

Contractus emptionis et venditionis annui census cum conditione revenditionis declaratur hinc non esse usurarius. Et in fine mandatur, quod huiusmodi bulla publicetur.

Martinus V. venerabilibus fratribus Treverensi et Lubiciniensi ac Almicensi Episcopis.

Regimini universalis ecclesiae quanquam immeriti disponente Domino praesidentes, curis angimur assiduus, ut iuxta

credita nobis dispensationis officium subditorum quorumlibet paci et quieti, quantum nobis ex alto conceditur, intendamus, et dubia, quae inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum seο scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur. Sane, petito dilectorum filiorum universorum cleri, nobilium, incolarum, et habitatorum civitatis et dioecesis Vratislaviensis nobis exhibita continebat, quod a centum annis citra et supra, et a tanto tempore et per tantum tempus, cuius contrarii memoria hominum non existit, in eisdem civitate et dioecesi ac partibus aliis vicinis quaedam consuetudo rationabilis observata, praescripta ac moribus utentium approbata ad communem hominum utilitatem introducta fuisset, pro quibus princeps, baro, miles, civis sive oppidanus partium earundem, quum hoc expedire videbatur, mohos pro tunc non valentes sibi consulere, personae ecclesiasticae, aut saeculari collegio, aut universitati, oppido vel civitati, super bonis suis, dominiis, oppidis, terris, agris, praediis, domibus et hereditatibus vendere consuevit, et vendidit annuos census imius vel plurium marcarum, aut grossorum Pragensem nummi polomaei et pagamenti consueti, ad rationem et pro qualibet marca annui census X. XI. XIII. XIV. marcae, aut plus vel minus, secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se convenerant, ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solvi consueverant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exsolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quod ipsum annum censum in toto vel in parte pro eadem summa denariorum, quata ab ipsis emptoribus receperunt, quodcumque vellent, libere absque alicuius requisitione, contradictione vel assensu possent extinguere et redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inviti nequaquam per emptores arctari vel adstringi valerent, etiam ipsis possessionibus et bonis obligatis penitus interemptis seο destructis. Fuitque et est talis contractus emptionis et venditionis per episcopos Vratislavienses pro tempore existentes et coram officialibus, nec non per diversos dominos temporales locorum et terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tanquam licitas et communi utilitati deserviens, saepius confirmatus pariter et approbatus. Quodque etiam super huiusmodi censibus plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus et praehendae, dignitates, personatus et officia, vicariae, altaria numero plus quam duo millia, de expresso consensu et voluntate dominorum temporalium, sub quorum territoriis dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata et fundata authenticis eorum dominorum temporalium literis sigillis sigillatis et roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorum censuum se nonnunquam ad ipsorum censuum solutionem poenis et censuris ecclesiasticis ordinariarum locorum sponte et libere submiserunt, sicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt, et compelli consueverunt. Tatuen nonnulli ex venditoribus ipsis, in arcum pravum conversi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiusmodi census, hucusque per eos antea libere et absque ulla contradictione soltos, eisdem emptoribus tam ecclesiasticis quam saecularibus solvere contradicunt et recusant, confingen tes, huiusmodi emptionis et venditionis contractus fore et esse usurarios et illicitos, ipsos emptores ecclesiasticos et saeculares, nec non collegia, canonicatus, et praebendas, et dignitates, personatus et officia, vicarias et altaria, ac beneficia huiusmodi ipsorum animarum censuum spoliante perceptione, et detinent spoliatos in animarum suarum periculum, eorumque emptorum praeiudicium, damnum et gravamen. Et propterea, an contractus emptionis et venditionis huiusmodi liciti existant, a nonnullis haesitatur. Quare pro parte eorum cleri, nobilium, incolarum et habitatorum civitatis et dioecesis Vratislaviensis nobis fuit humiliter supplicatum, ut, an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant, declarare, et alias eis in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filii nostri Gulielmi tituli sancti Marci presbyteri cardinalis, cum negotium huiusmodi cum peritorum consilio commissimus examinandum, comperimus, contractos huiusmodi iuridicos, et iuxta determinationem doctorum licitos fore, ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in praemissis,

praefatos contractos licitos et iuri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores ad illorum solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari, auctoritate apostolica tenore praesentium ex certa scientia declaramus, non obstantibus praemissis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Volentes, quod praedictae literae nostrae debitum sortiantur effectum, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios praefatis emptoribus in praeemissis opportuni favoris praesidium efficaciter impendentes, dictasque literas, ubi, quando et quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores seo debitores censuum huiusmodi de praefatis censibus iuxta contractuum et conventionum, inter ipsos haborum formam et tenorem plenam et debitam satisfactionem impendi, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstante, si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romae, apud sanctos Apost. VI. Nonas Iul. Pont. nostri Ao. VIII. [I:125.]

CAP. II.

Contrahunt quendam emptio et venditionis, praecedenti similem, declarat esse iuri consonum et ab usuris alienum. It tandem iubet praesentem bullam cunctis manifestar.

Calixtus III. Episcopus Magdeburgensis, Nurembergensis¹ * et Halberstadensis ecclesiarum Decanis.

Regimini universalis ecclesiae quamquam immeriti disponente Domino praesidentes, curis angimur assiduis, ut iuxta nobis crediti dispensationem officii subditorum quorumlibet paci et quieti, quantum nobis ex alto conceditur, intendamus, et dubia, quae inter eos oriuntur pro tempore, ne litium anfractus exincle seu scandala proveniant, debito, prout iustitia persuaserit, declarationis nostrae ministerio sopiantur. Sane pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgensis et dilectorum filiorum universi cleri civitatis et dioecesis Mersburgensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod, licet a tanto tempore, cuius contrarii memoria non existit, in diversis Alemaniae partibus pro communi hominum utilitate inter habitatores et incolas partium earundem talis inoleverit, hactenusque observata fuerit legitime praescripta, ac moribus utentium et ordinariorum permissione et plerumque expressa ratificatione approbata consuetudo, quod ipsi habitatores et incolae, sive illi ex eis, quibus id pro suis statu et indemnitatibus expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, praediis, possessionibus et hereditatibus annuos marcarum, florenorum seu grossorum monetarum in partibus illis currentis, redditus seu censos vendentes, pro singulis ex marcis, florenis sive grossis huiusmodi ab eis, qui illas vel illos, sive redditus sive censos ipsos emerint, certum competens pretium in numerata pecunia secundum temporis qualitatem, prout ipsi vendentes et ementes in contractibus super bis inter se firmaverunt, et recipere soliti fuere, illa ex domibus, terris, agris, praediis, possessionibus et hereditatibus praedictis, qui in huiusmodi contractibus expressi fuerunt, praedictorum solutione reddituum et censuum efficaciter obligantes in illorum vendentium favorem, hoc adiecto, quod ipsi pro rata, qua huiusmodi per eos receptam dictis euentibus restituerent in toto vel in parte pecuniam, a solutione reddituum seu censuum, huiusmodi restitutam pecuniam contingentium, liberi forera penitus et immunes, sed iidem ementes, etiamsi bona, domus, terrae, agri, possessiones et hereditates huiusmodi processu temporis ad omnimodae destructionis sive desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen haesitationis

versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi. Unde nonnulli, illos usurarios fore praetendentes, occasionem quaerunt redditus et census huiusmodi ab eis debitos non solvendi. Quare pro parte episcopi et eius praedictorum, asserentium, quod in talibus hic emptis censibus et redditibus fructus, redditus et proventus plurimum ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium et ecclesiasticorum beneficiorum civitatis et dioecesis ac partium praedictarum, nec non fere omnes quotidianae distributiones, quae in plerisque ex ecclesiis ipsis divinis interessentibus ministrari solera, consistere noscuntur, nobis fuit humiliter supplicatum, ut super his apostolica sedis declarationis oraculum impertiri et adiacere paterna dilectione curarem. Nos igitur, huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, et factas ex commissione felices recordationis Martini Papae V. praedecessoris nostri desuper examinationem, et eiusdem praedecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigiis inhaerentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium praefatos contractus licitos iurique conformes, et vendentes eosdem ad ipsorum solutionem censuum et reddituum iuxta dictorum contractuum tenores, remoto contradictionis obstaculo, efficaciter teneri, auctoritate apostolica praesentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicae MCCCCLV. pridie nonas Maii, Pontificatus nostri anno primo. Volentes itaque, quod praedictae literae debitum sortiantur effectum, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios dictis praeposito, decano, capitulo ac aliis beneficiatis opportuna defensionis praesidio assistentes, dictasque literas, ubi et quando ac quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis et eadem auctoritate per venditores seu debitores reddituum et censuum huiusmodi dictis emptoribus seu illis, quibus ipsorum reddituum et censuum solutio praestanda fuerit, de eisdem censibus et redditibus iuxta contractuum et conventionum super his haborum formam et tenorem plenam et debitam satisfactionem impendi, contradictores vero per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstante, si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum ut supra.

TITULUS VI.

DE SEPULTURIS.

CAP. I. i

Corpora defunctorum esenterantes, et ea immaniter decoquentes, ut ossa a carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.

Bonifacius VIII.

Detestandae feritatis abusus, quem ex quodam more horribili nonnulli fideles improprie prosequuntur, nos, pia intentione ducti² proposito, ne abusus praedicti³ saevitia ulterius corpora humana dilaceret, mentesque fidelium horrore commoveat, et perturbet auditum, digne decrevimus abolendum. Praefati namque fideles huius suae improbandae utique consuetudinis vitio intendentes⁴, si quisquam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, praesertim extra suarum partium limites debitum naturae persolvat, in suis vel alienis⁵ remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiae⁶ pietatis affectu truculenter exenterant, ac illud membratim vel in frustra immaniter⁷ concident, ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus decoquenda. Et tanderle ab ossibus tegumento carnis excusso, eadem ad partes praedictas mittunt seu deferunt tumulanda. Quod non solum divinae maiestatis conspectui

Tit. V. C ap. II. 1) leg.: Numburgensis

Tit. VI. Cap. I. 1) Exstat e. siite, q. 10. 5. ep. 56. fragm. ap. Ragurtil. ad a. 1225. 36. — ACC. IDf-i*P. — l'oitless no. 21881, 2) inducti: t7N;

producti: AC 3) praedicta: H; praedictae: (7 4) innitentes: CH7I: immitantes: CI; inhaerentes: N; committentes: df 5) aliis: 90Ci-H31- 6) impio: :lt; impietatis affectu: dCCN 7) ihumaniter: coda. coll.

abominabile plurimum redditur, sed etiam humanae considerationis obtutibus occurrit vehementius abhorrendum. Volentes igitur, (prout officii nostri debitum exigit,) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantae abominat[i]onis, tantaeque immanitatis* et impietatis abusus penitus deleatur, nec extendatur ad alios, apostolica auctoritate **statuimus et s** ordinamus, ut, quum quis lo* cuiusunque status aut generis seu dignitatis exstiterit ll, in civitatibus, terris seu locis, in quibus catholicae fidei cultus viget¹², diem de cetero claudet l3* extremum, circa corpora defunctorum huiusmodi abusus vel similis nullatenus observetur, nec fidelium manus tanta immanitate l4* foedentur. Sed, ut defunctorum corpora sic in pie ac l5* crudeliter non tractentur, deferantur ad loca, in quibus viventes elegerint sepeliri ll, aut in civitate, castro vel loco, ubi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticae sepulturae tradantur ad tempus ita, quod demum incineratis corporibus, aut alias ad loca¹⁷, ubi sepulturam elegerint, deportentur et sepeliantur in eis. Nos enim, si praedicti defuncti exsecutor vel is exsecutores, aut familiares eius, seu quivis alii, cuiusunque ordinis, conditionis, status aut gradus fuerint, etiamsi pontificali dignitate praefulgeant, aliquid contra huiusmodi nostri statuti et ordinationis tenorem praesumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter et crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari¹⁹, excommunicationis sententiam, qual.n exnunc in ipsos proferimus²⁰, ipso facto se noverint incururos, a qua non nisi per apostolicam sedem, (praeterquam in mortis articulo,) possit²¹ absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille, cuius corpus sic inhumane²² tractatum fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Nulli ergo etc. Datum Lateran. 23* XII. Kal. Martii. Pont. nostri Ao. VI. 24* [1291]

CAP. H.

Super praedicationibus, confessionibus et sepulturis providet hoc cap., ut tollat contentiones, quae olim erant inter curatos ex una parte, et Iacobitas et Chordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuisset sublatum per extravagan-tem: Inter cunetas, quae et infr. de privil., est tamen hodie innovatum per Clem. Dudum de sepult.

Bonifacius VIII.

Super cathedram praeeminentiae pastoralis divina etc. cf. Cimera. 2. (3, 7.)

TITULUS VII.

DE DECIMIS.

CAP. UN. I

Quam Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis et ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quae hic clare et prolixè manifestantur. Vide textum cum gl. in Clem. 2. eod. tit. ubi base extravagans in multas declaratur.

Bonifacius VIII. Collectori decimae².

Declarationes, quas in negotio decimae, per nos nuper impositae pro prosecutione guerrae ac negotii regni Siciliae contra hostes, de ecclesiis et personis ecclesiasticis per totan' Italiam et cetera loca constitutis volumus observari, (cuius quidem decimae in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus deputandum,) tales sunt: De reditibus et proventibus leprosariarum, domorum Dei³ et hospitalium pauperum, qui in usus leprosorum, infirmorum et pauperum convertuntur, decima non solvetur. Moniales aliaeque regulares personae, quarum redditus et proventus ecclesiastici adeo sunt tenues et exsiles, quod de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitae suae sustentationem necesse habent publice mendicare et eleemosynas petere, dictarla decimam non persolvent. Saeculares quoque clerici, quorum ecclesiastici redditus et proventus annui summam septem florenorum aut non excedunt, eandem decimam non praestabunt. Si vero una persona plura habeat beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam septem florenorum aut non annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis proventibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantumcunque modica fuerint, de omni-

bus et singulis decima persolvetur; sed non solvetur de pitantiis⁴ monachorum. Similiter de his, quae a Christi-fidelibus relinquuntur ecclesiis, ut ex eis perpetui emanant redditus, item de xeniis, praelatis et aliis personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non solvetur. Solventium decimam electioni seu arbitrio committitur, utrum ipsam velint solvere per totum tempus, quod durabit decima, pro rata proventuum, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis aestimationis proventuum eorundem. Sed una via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo. Et fiat et redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutione decimae supra dictae; alioquin iuxta aestimationem communem per totum tempus solvere tenebuntur. Declaramus autem, quod hi, qui elcgerint solvere decimam pro rata eorum⁵, quae perceperint annuatim, vendant proventus beneficiorum suorum, quae personalem residentiam non requirunt, et solvant declinan-1 pro solo pretio, quod receperint de eisdem; dum tamen contra hoc in fraudem decimae nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona, quae in ecclesia sua vel beneficio, quod residentiam personalem requirit, non residet, sed facit in codem per firmarium vel vicarium deserviri, deputato ipsi vicario vel firmario certam suorum proventuum portionem, non de vicariatus seu firmarii portione⁶, sed de universis ipsius ecclesiae⁷ vel beneficii proventibus decimam exhibebit. Declaramus etiam, quod de silvis seu nemoribus, quae non consueverunt vendi, nil solvetur, nisi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima, et tunc aestimabitur, quantum valere debent annui redditus partis venditae secundum assisiam, quae consuevit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus situatum fuerit, et de sola aestimatione decima persolvetur, et non de eo, quod perciperetur de dictis silvis seu nemoribus, quae vendi non consueverunt, nisi forte vendantur durante decima, quia tunc solvetur ex venditione pascuagii seu herbagii, aut alterius consimilis proventus eorundem nemorum et silvarum. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia et similia: non solvetur decima de his, ita tamen, quod in fraudem decimae nihil contra hoc attentetur. Idemque de pascuis, herbagiis et consimilibus obventionibus silvarum volumus observari. De stagnis et piscariis decima sic solvetur, videlicet, quod fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem ultimam vendita non fuerunt, ad quantitatem pretii ex ipsa venditione ultima recepti, ut, pretio diviso in partes secundum annorum terminum, durante decima solvatur decima ipsa de tot partibus pretii ex ipsa venditione recepti, quot fuerint anni praedicti, ut, si forte sunt quinque anni elapsi, ex quo fuerat stagnum venditum, et tunc vendatur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, et pro tribus annis, quibus durabit decima, solvetur ipsa decima de tribus partibus pretii tantum, videlicet LX. florenorum, et multiplicabuntur et minuentur partes pretii, prout plures et pauciores fuerint dicti anni. De piscanis autem fluminum et lacuum, et venationibus, si vendantur, et silvis caeduis idem, quod de stagnis, fiet. De piscibus stagnorum vel belluis garenarum, quos pro usu vel esu suo consumi, vel sine fraude donan contigerit, decima non solvetur. Et quia nonnulli obtinent a monasteriis et ecclesiis prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones et census: in solvenda de his decima credimus distinguendum, videlicet, an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, sive hoc sit concessum per sedem apostolicam, sive per ipsorum monasteriorum vel ecclesiarum personas: de illorum proventibus solvetur decima. Quum autem obtinentur talia ex contractu, puta ad pensionem vel firmam annuam, in qua non est facta gratia obtinenti, sed in hoc uterque contrahentium studuit conditionem suam facere meliorem: perceptores pensionis vel firmae de ipsa pensione vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante vel post concessionem huius decimae ad vitam propriam emit proventus prioratuum, vel aliorum praedictorum pro aliqua pecunia, ita, quod in hoc ei scienter gratia non est facta: considerabitur, quantum aestimatione communi valeant annui proventus, prioratus, grangiae, domus, terrarum seu

Tit. VI. Cap. I. 8) inhumanitatis: ACtjHM 9) et: (ac: C) etiam: Codd. con. 10) quivis et: AH: quia et: l1M 11) exstiterint: H 12) vi- guerit: ACf3 13) claudat: ACiHm: d te: iCH* 15) et: OH 16) sepulturam: CME 17) in nram v 14a el iman 18) exsecutor vel: deest: ACM 19) tractari: CHN loca: deest: HN

20) ferimus: CH 21) poasint: A 6HM 22) inhumaniter: AH 21) Ana- galas: QHNRaynald. 24) V. Kal. Octobr. P. N. Ao. V*. NRaynald. Tit. VII. Cap. un. 1) MP 2) episcopo Bananal: M 3) Dei: deest: P. 4) pictantiis: +3. 5) eor.: deest: ib. 6) non deducet portio- nem Vicariatus sea firmarii: ib. 7) eccl.: deest: tb. 8) quia tuna solo: ib.

redituum huiusmodi, et secundum hoc ab illis, quorum est horum proprietas, qui inde pretium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur ⁹. Si autem in his gratia facta sit obtinentibus, quia scienter pro minori pretio, quam valeant, sunt talia vendita vel locata: ipsi obtinentes, et non monasterium vel ecclesia de illo, in quo gratia facta est ipsis, et de reliquo illi, quorum est proprietas, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro insta mercede, seu remuneratione laboris vel obsequii praestiti vel praestandi talia sunt concessa: ū, quorum est iliorum proprietas in decimatione proventuum stiorum, etiam horum proventus mento numerabunt, et de illis, sicut de aliis, quos pro certis suis utilitatibus expendunt, decimam exhibebunt. Quodsi haec per illos, qui ea obtinebant lo, in alios sunt translata, quia res transit cum onere suo: etiam circa illos quae praediximus servabuntur. Nec deducuntur expensae, quae pro monachiis, qui in talibus prioratibus, grangiis seu domibus, in beneficium seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent, fieri dignoscuntur. Expensae autem iliorum monachorum vel personarum, quae teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis seu domibus, ad iustam firmam seu pensionem concessis, sive determinate sive non, aestimabuntur aestimatione communi, et talem aestimationem monasterium vel ecclesia, cuius iliorum est proprietas cum suis proventibus, decimabit. Praelati de procuracionibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non persolvent; sed qui eis praestant huiusmodi victualia, in decimatione suorum proventuum et reddituum numerabunt, et solvent decimam de eisdem. De illis autem procuracionibus, quas praelati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, et quas perciperent, etiamsi non visitarent, decimam praestare tenentur. Praelatus autem, qui procuracionem, quam sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata, remata, quia remittit quod sibi debetur, et de quo solvisset decimam, si recepisset illud, tenetur ex tali procuracione decimam exhibere. Si yero procuracionem, quam tantum in victualibus licet percipi, fortasse remittit: persona ecclesiastica, cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum aliis proventibus suis, quum solvet, decimam aestimabit, quum, etiamsi non esset remissa, hoc facere teneretur. In solvendo decimam supra dictam solae expensae necessariae, quae fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo et colligendo fructus, sine quibus non possunt inde fructus percipi, deducuntur. Expensae autem, quae fiunt in castrorum custodiis, quum fiunt extra rem, vel etiam in aedificiis construendis vel conservandis ¹¹, nullatenus deducuntur, sicut nec illae quae in villis tuendis fierent in guerris seu etiam cavalcatis. De iis quoque, quae consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus atque similibus, solvetur decima, deductis salariis moderatis, quae ante concessionem decimae consueverunt solvi iudicibus et officialibus, similibusque personis, sine quibus iurisdicatio et cetera similia nequeunt expediri, ita tamen, quod in fraudem decimae nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expensae officialium, iudicum et consimilium personarum, factae in vestibus sive victualibus, minime deducuntur, sicut nec aliae expensae similes, factae circa familiam praelatorum. Ratione autem aeris alieni, quo persona, solvens decimam, obligata consistit, nihil de decima minuetur, etiamsi certae res ecclesiasticae propter hoc a quoquam fuerint obligatae. Item de furnis et de molendinis decima praestabitur. Solvetur autem de oblationibus, sive fiant pro benedictione nubentium, sive pro exsequiis mortuorum, nec non de proventibus singulorum praelatorum, et de emendis, quae ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque, sibi et aliis personis ecclesiasticis, non personarum, sed ecclesiarum vel officiorum ratione relictis, decima persolvetur. Pro decima supra dicta non exhibebitur pecunia, nisi illa communiter curreret de mandato domini terrae, et quae est moneta in locis, in quibus consistet fructus et redditus, unde decima persolvetur, nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed si ex probabilibus seu verisimilibus praesumptionibus apparuerit quisquam pensatis eius proventibus minus debito notabiliter de decima persolvisse, ita, quod super hoc merito suspectus debeat reputari: ex officio nostro per viros idoneos deputandos a nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeant veritatem, videlicet de consilio dioecesani episcopi, vel alicuius deputandi ab

ipso, si sit eius subditus, et non aliter, si episcopus ipse vel deputatus ab eo commode possit haberi. Et tunc demum, et non prius, ille, cuius proventus fuerint taliter aestimati, pro eo, quod minus solverit, etiam nominatim excommunicabitur, si eius contumacia exegerit, et visum fuerit expedire. Episcopi autem et abbates ceteraeque personae ecclesiasticae, honorabiles, non suspectae, propriae conscientiae relinquantur, ita, quod sufficiat quoad tales excommunicationis sententia, quae in nullo modo solventes, vel scienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipsius decimae solutionem generaliter proferetur. Super his autem fiet compulso per censuram ecclesiasticam, prout no-bis et illi, cui hoc committendum duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autem, si expediens visum fuerit, excommunicatio generaliter vel specialiter in eos, qui contra solutionem decimae vel suorum aestimationem proventuum, quum fuerit facienda, fraudem vel malitiam scienter duxerint adhibendam. Fiet autem solutio decimae non ex ipsis rebus, quae percipiuntur de proventibus, sed in pecunia numerata. Solvetur autem decima illis, quos ad hanc contigerit deputari. Rector parochialis, qui urgente necessitate ecclesiae ¹², puta, quia ipse residendo personaliter in eadem per se non sufficeret ipsi curae propter multitudinem parochianorum vel divisionem parochiae suae, sed necesse habet unum, vel duos, vel plures capellanos conducere, et eis propter victum salarium constituere, salarium huiusmodi poterit in decimae solutione deducere; sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet. Quodsi in diversas civitatibus et dioecesibus diversa beneficia obtineantur: de unoquoque beneficio in civitate vel dioecesi, in qua illud fuerit, decima persolvetur. De eleemosynis yero seu oblationibus, datis ad opus fabricae, et maxime de his oblationibus, quae in civitatibus et aliquibus castris et locis dictarum provinciarum in certis festivitatibus in candelis et aliis consueverunt dari et offerri, ad opus fabricae deputatis, decima non solvetur. Similiter nec de illis oblationibus, quae colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur, interdum per elencos, quae ad opus consortii reducuntur, et quae offeruntur, ut luminaria in ecclesia, cruces et calices fiant et reparentur, et etiam ex illis pauperibus subveniatur, et sepeliuntur corpora pauperum defunctorum. Praelati autem et clerici exsules, cuiuscunque conditionis aut dignitatis existant, de suis proventibus ecclesiasticis decimam persolvent. Illae quoque expensae, quae fiunt pro fossatis et aliis pro terris aedificandis, ut uberiores fructus producant, et illae, quae fiunt in conservandis et reparandis aedificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum et similium, et ex quibus fructus et pensiones recipiuntur, et, nisi reparentur, fructus ex eis percipi non valerent, de decima huiusmodi minime deducuntur, nec etiam illae, quae fiunt pro custodia castrorum, quamvis fiant maiores sohto. Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiunt ecclesiasticae personae ratione ecclesiarum suarum, pro sepulturis et dandis poenitentiis, decima persolvetur. Et quia non occurrit nobis, quin quotidianae distributiones proventus ecclesiastici sint: de distributionibus, quae dantur in horis canonicis praesentibus, debere solvi decimam declaramus. Illi quoque, qui deputati fuerint ad collectionem decimae, cum eis, qui debent solvere decimam, de aliqua certa summa solvenda pro decima nequeunt convenire. De fructibus arborum et hortorum solvetur decima. De his autem, quae consumuntur usu vel esu animalium, si sint ecclesiarum, solvetur decima, deductis expensis necessariis, quae fiunt pro custodia; si yero sunt personarum, decima non solvetur. Tu ergo, in his solum Deum et iustitiam pro praemissis prae oculis habens, ex praedictis declarationibus in decidendis huiusmodi dubitationibus, quae pro parte leviter decidi poterunt, confirmationem accipias; super maioribus yero decisionem apostolici oraculi exspectes. Volumus quoque et praesentium ibi auctoritate mandamus, ut in unamquamque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partium, cuiuscunque ordinis, conditionis vel dignitatis existat, quae decima ipsam nullo modo vel non integre scienter, aut non secundum verum valorem fructuum suorum perceptorum, sive non in terminis constitutis exhibuerit, seu in iliorum exhibitione malitiam commiserit sive fraudem, excommunicationis sententiam auctoritate nostra promulget et etiam in singulos, qui scienter impedimentum praestiterint directe vel in-

directe, publice vel occulte, quo minus decimae praedictae solvantur. Et omnes et singulos, qui huiusmodi sententias latas incurrerint, per te et per alios singulis diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, usque ad satisfactionem condignam excommunicatos publice nuncios, et facias ab omnibus publice evitari, aggravaturus alias manus tuas contra ipsos, prout proterviam et contumaciam exigere videris eorundem. Quodsi satisfacere decreverint: post plenam et integram satisfactionem ab huiusmodi excommunicationibus iuxta ecclesiae formam absolvas eosdem, et dispenses cum eis super irregularitate, si taliter ligati non abstinuerint a divinis, proviso tamen, quod contra decimam huiusmodi non solventes nullatenus sine speciali mandato apostolicae sedis invocetur brachium saeculare, quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces et libros, aliaque bona mobilia, ad cultum deputata divina, vel ad privilegia ecclesiarum et monasteriorum aliorumque locorum ecclesiasticorum ipsius occasione decimae manus nullatenus extendatur. Data Anagninae, Kal. 13 Octobr. Pont. nostri Ao. VII. [130I.]

TITULUS VII.

DE REGULARIBUS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

CAP. I.

Religiosi Mendicantes sub excommunicationis poena prohibentur convolare ad religionem non mendicantium, quocunque quaesito colore, quam ipso facto incurrant tara recepti quam recipientes, quacunque licentia non obstante. Quid iuris sit de iam receptis, subdit.

Martinus IV.1

Viam ambitiosae cupiditatis religiosi, potissime Mendicantibus, praeccludere cupientes, ad alios ordines, praesertim monasticos fucatis tamen coloribus assentibus ob frugem melioris vitae aut arctioris observantiae, tam sancti Benedicti, quam Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis umbrosae, canonicorum regularium sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinum convolare nitentibus, licentiam a sede apostolica seu legatis aut nunciis eiusdem sedis ad transferendum se de Mendicantium ordinibus ad alios ordines, praesertim ea ratione, (ut verisimile est, prout facti evidentia docet,) ut liberius degant, dignitatesque et beneficia monastica consequi valeant, et ex certis aliis causis honestati non consonis obtinentibus, ac volentes etiam conservationi ordinum Mendicantium providere: auctoritate apostolica ex certa scientia tenore praesentium declaramus et etiam decernimus, statuantes, quod de cetero nullus religiosus ordinum Mendicantium quorumcunque, cuiuscunque gradus, status, conditionis vel religionis existat, quantumcunque et qualitercunque possit et debeat virtute cuiuscunque licentiae, etiam indulti apostolici seu poenitentiarum nostri curam gerentis, vel alia quavis auctoritate hactenus, etiam per literas apostolicas facultatum quarumvis tam legatorum vel nunciorum sedis apostolicae, quam alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus aut aliquibus praesertim ordinum Mendicantium professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi Mendicantium, sub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi per aliquos etiam superioris ordinis, seu monasterii aut loci monastici, seu alias in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supra dictis vel aliis expressis, (ordine Carthusiensium duntaxat excepto,) sub poena excommunicationis, quam tam recipientes quam recepti ipso facto incurrant, et quam exnunc, prout extunc, contra quemlibet transgressorem quomodolibet in praemissis scientia et auctoritate ante fati proferimus in his scriptis. Et a nemine, nisi duntaxat a Romano Pontifice (praeterquam in mortis articulo,) excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, et nullius existant efficaciae vel momenti. Decernentes etiam et volentes, quod, si quis hactenus virtute cuiusvis licentiae seu mandati huiusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum ordinem, et habitum consuetum gestari per monachos talis

ordinis suscepisset, sive professionem emisisset sive non, sub dicta poena teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit, (etiamsi beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarum quarumvis obtineat,) stare in eius totali ordinatione, et in huiusmodi ordine monastico Altissimo deservire. Si quis autem praetextu huiusmodi licentiae vel sine habitu vel cum habitu vagando incederet: monitione praevia teneatur et debeat intra terminum XV. dierum, a die monitionis huiusmodi computandorum, ad eius religionem vel ordinem, unde cum licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit: post ipsum terminum tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus et per omnia debeat per quemlibet reputari, et ab omnibus retractari, etiam per invocationem auxilii brachii saecularis, quoties fuera opportunitum. In futuris autem nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus Mendicantium huiusmodi in aliquem monasticum ordinem, (Carthusiensium duntaxat excepto,) possit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licentiae vel indulti absque sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis poenis, et nihilominus secus facta non teneant ipso iure, huiusmodi licentiis et indultis, nec non constitutionibus apostolicis, et Mendicantium ordinum praedictorum, etiamsi de illis specialis et expressa, ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habita foret, et aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, decreti, statuti, prohibitionis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Sebennisi, III. Kal. Aug. Pont. nostri Ao. I. [1281.]

CAP. II.1

Religiosi, sine sui superioris licentia ultra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati, neo ibi sunt ad praedicationem vel divinorum celebrationem admittendi.

Ioannes XXII.

Ad nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quod nonnulli, religionis gestantes habitu, sed a veritate religionis omnino vacui et a modestia penitus alieni, ad partes quandoque transmarinas se transferant, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur. Et, ut illis decipere facilius simplicium anillos, ac ipsos et alios in errores praecipitare seu retinere valeant, sub ovili veste ac humilitatis habito lupinum animum occultantes, per doctrinas suas reprobas et erroneas fidelium mentes, quantum in eis est, corrumpere satagunt, in ipsis partibus periculum nimium spargere non omittunt, nec non et os suum ponentes in coelum, lingua eorum falsidica transeunte super terram, S. Romanae ecclesiae detrahunt constitutionibus, et alia multa a fide devia in suis sermonibus et secretis colloquutionibus evomere insanis ausibus non verentur, ex quibus Deus offendetur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium praesumptores de haeresi vehementer arguunt se suspectos. Nos itaque, tantis obviare periculis paternae diligentiae studiis cupientes, universis et singulis religiosi cuiuscunque conditionis, religionis, ordinis vel status existant, de fratrum nostrorum consilio districtius auctoritate praesentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius literas patentes concessa, de cetero ad partes se transferat ante dictas, superioribus ipsis nihilominus iniungentes, ne quibusvis sui ordinis fratribus, nisi duntaxat viris literatis, providis et expertis, huiusmodi licentiam impetiri praesumant. Nos enim quoscunque praesumentes contrarium quovis modo, excommunicationis subiicere sententiae volumus ipso facto, a qua nullus ab alio, quam a Romano Pontifice possit, nisi duntaxat in inortis articulo, absolutionis beneficium obtinere. Ceterum universis ecclesiae praelatis in virtute sanctae obedientiae districtae praecipiendo praesentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos, ad partes se transferentes praedictas, nisi per patentes superioris sui ordinis literas de licentia speciali se illuc transferendi sibi concessa praelatis eisdem fecerint plenam fidem, in civitatibus suis et dioecesibus ac locis et

T it. VII. C ap. un. 13) DI. 9al.: 3f

T it. VIII. Cap. I. 1) *Portus no.* 21773.

Cap. II. 1) *Bullar. Rom. ed. Taur.* IV, 310. 2) *sed et virtute relig.* (b. 3) *a: deest:* tb. 4) infidelium: ib. 5) ibidem: *tib.* 6) ovina: O. 7) quibus

fid.: tb. 9) periculose: *tb.* 9) *add.:* imo ex eh: vero foro haeretici comprobantur: tb. 10) quise, ecienter super quo eorum conscientiaa oneramas: tb. 11) *add.:* et decernimus: tTr.

terris aliis ad praedicationis officium vel divinorum celebrationem admittant, sed ipsos potius velut apostatas capiant seu capi faciant, eos carcerali custodiae, donec de dicta licentia speciali 12 * modo praedicto sibi constiterit, detinendo. Et nihilominus, si quos religiosos approbare quae sedes apostolica reprobavit, vel quae alias sunt is * fidei obvia in suis praedicationibus seu secretis colloctionibus dogmatizare persenserint 14 *, ut tales, quibuscunque cessantibus priviuegiis, possint 1., licite capere, et carcerali custodiae, sicut suos possent subditos, mancipare licentiam impertimur. Et insuper tenore praesentium mandamos eisdem, ut de praemissis summarie, simpliciter et de plano, ac sine strepitu iudicii et figura per se vel per 16 * alium seu alios se solleriter el fideliter studeant informare, quosque de praedictis seu eorum aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonum et 1.; * in aliorum exemplum castigare poenis debitis non postponant, non obstantibus exemptionibus, et aliis quibuscunque privilegiis et 1s * literis apostolicis, eisdem religionis vel eorum ordinibus 1s * ab cada sede concessis vel in posterum concedendis, etiamsi de illis plena et expressa mentio, ac de verbo ad verbum in praesentibus sit habenda. Quae quantum ad praedicta vel aliquod eorundem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo etc. Datum Avinion. VI. Idus Mali, Pont. nostri Ao. IX. [1325.]

TITULUS IX.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

CAP. UN. I.

Licet Beguinarum status sit propter multas rationes per Clementem V. reprobatus; permittitur tamen mulieribus fide dignis, quae nec sunt culpabiles, nec suspectae, sub liabitu Beguinarum vivere; nec sunt tales per ordinarios molestandae. Vide cap. 1. eod. tit. in Clement.

Ioannes ..XII.

Ratio recta non patitur, ut inocentes ad paria cum nocentibus iudicentur. Sane felices recordationis Clemens Papa V. praedecessor noster, quum de mulieribus, quae Beguinae vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent praecipue de Alermaniae partibus insinuata sinistra, et praesertim quod earum quaedam de summa Trinitate et divina essentia disputarent et praedicarent, ac circa articulos fidei et ecclesiastica sacramenta opiniones catholicae fidei contrarias introducerent, et multorum simplicium animas in diversos errores inducerent: ex his et aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione suspectas, in illas, quae statum huiusmodi noviter assumptum, sectarentur ulterius, aut quae illum de novo assumerent, excommunicationis sententiam promulgavit. Verum quia in multis mundi partibus plurimae sunt mulieres, quae similiter vulgo Beguinae vocatae, segregatae quandoque in parentum aut suis, interdum yero in aliis aut conductis sibi communibus domibus insimul habitant, vitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequentant, dioecesanis locorum et parochialium ecclesiarum rectoribus reverenter obediunt, curiositatem disputandi, aut auctoritatem, seu temeritatem potius praedicandi nullo modo sibi usurpant, nec se vel alias seu alios quoslibet praemissis opinionibus erroribusque involvunt, nec ulla super his est aut fuit hactenus nota seu suspicio contra eas, quae ipsas dissimiles a luce sua constringeret, ut nullis earum, quae perpetuam forte Domino continentiam devoverunt, occasio praebeatur ad lapsum, et ne periculis, damnis et scandalis plurimis, quae proinde verisimiliter sequerentur, pro provisione ecclesiae moderna occupentur: Beguinas huiusmodi inculpabiles, ut praemittitur, nec suspectas sub prohibitione et abolitione praemissis, (quia de ipsis praedecessor noster praefatus nullatenus sensisse dignoscitur,) de fratrum nostrorum consilio declaramus et volumus non includi, locorum ordinariis nihilominus iniungentes, ut eas sub praetextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsitan ex hoc in bonis aut iuribus a quibuscunque contra eas attentatum est hactenus, vel attentari contigerit in futurum: per illos praedictos ordinarios auctoritate nostra in statum reduci debitum volumus, invocato, si opus fuerit, auxilio brachii

saecularis. Ceterum statum Beguinarum huiusmodi, quas esse permittimus, (nisi de his per sedem apostolicam aliter ordinatum exstiterit,) nullatenus ex praemissis intendimus approbare. Locorum autem ordinarios et alios, ad quos praedicta spectabunt, curam pervigilem et sollicitudinem debitam praecipimus adhibere, ne praemissarum sequentes invia, et ipsarum actus temerarios imitando, praemissis erroribus et disputationum et praedicationum temeritatibus se involvant, eas, quae contra praedicta praesumpserint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Porro molieres, quodcunque nomen habentes, quae de illis, ex quibus prohibitio praecesserit, culpabiles se reddiderint, aut mento notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quoquo modo mutaverint, vere subpraedicta decernimus remanere censura, et taliter contra eas per illos, ad quos pertinuerit, procedi volumus et mandamus, quod ab errore de more revocatae non ultra inficiant sanas oyes.

TITULUS X.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS ET PRO CURATIONIBUS.

CAP. UN.

Taxat procuraciones, pabula caritatis, et subsidium caritativum. Salvat privilegia, conventiones, consuetudines, et praescriptiones, et indemnitem pauperum, inhibet contraveniri, punit transgressores, et eorum familiarum etc. Et locari debet sub rubrica: de censibus et procuracionibus.

Benedictus XII. Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Vas electionis Paulus Apostolus, egregius praedicator, se et eos, qui secum erant, propriis manibus exhibebat 1, ut pseudo- et subdolis operariis, sub praedicationis specie lucra sectantibus, locura praecluderet, et his, quos ipse pascebat, pabulo verbi Dei, non existeret onerosus. Sane, licet circa modestiam in exigendis procuracionibus observandam a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus salubria emanaverint instituta, quia tamen, (sicut experientia docet,) nonnulli praelatorum, nec non dioecesis nunciorum, vel legatorum apostolicae sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresse, sic se reddiderunt et reddunt in dictarum procuracionum exactionibus onerosos, ut oppressi subditi huiusmodi onera nequeant stipportare, et victum longi temporis brevis hora consumat: nos, attendentes, quod parentes debent thesaurizare filiis, non delitiis fastidiosius eorum substantiam absorbere, ac cupientes pro diversitate conditionum visitantium praelatorum et provinciarum, ac ecclesiasticarum etiam facultatum, certum modum sufficientem visitantibus et supportabilem visitatis in praemissis fore de cetero observandum, de fratrum nostrorum consilio praesentis constitutionis edicto statimimus, quod, quum in Franciae, Navarrae, Maioricarum regnis ac terris, provinciis et partibus adiacentibus, et in vicinis eisdem, nec non in Delphinatu, Burgundiae, Sabaudiae, Provinciae, et Forcalquerii comitatibus archiepiscopi et episcopi, ac alii praelati et personae ecclesiasticae, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi a suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesiis pro procuracione unius diei sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra trecentorum, a monasteriis yero et aliis ecclesiis, vel prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium vel conventum duodecim vel plurium personarum, ultra ducentorum ac quinquaginta, ab habentibus yero paucarum personarum collegium seu conventum, et quibusvis aliis ecclesiis, prioratibus et locis ultra ducentorum; episcopi yero ab ecclesiis cathedralibus ultra ducentorum, a monasteriis yero et ecclesiis aliis, ac prioratibus saecularibus vel regularibus, collegium habentibus duodecim vel plurium personarum, ultra centum et quadraginta, ab habentibus yero personarum collegium pauciorum, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus et locis, ultra centum et quadraginta; abbates quoque a monasteriis vel prioratibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra centum, ab aliis

T it. VIII. Cap. U. 12) spec.: deest: ib. 13) sicut: ib. 14) praesumpserint: ib. 15) add.: apostolica auctoritate: ib. 16) per: deest: ib. 17) et: deest: ib. 18) indulgentia gratia et: ib. 19) add.: communiter vel divisim sub quacunque forma vel expressione verborum: ib.

T it. IX. Cap. un. 1) M; — cf. einsd. epist. ad ep. A9 yentorat. ap. Balar. Vitae pap. Af, e9aion. II, 436.
Tit. X. Cap. un. 1) Act. XX.

quoque, habentibus minus collegium, ab ecclesiis, prioratibus et locis quibuscunque ultra LXXX.; archidiaconi quoque ultra XXXV., archipresbyteri quoque ultra VIII. Turonensium argenti valorem recipere non praesumant. Si vero praefati archiepiscopi, praelati et personae ecclesiasticae ex privilegio apostolico per alios visitare, et procuraciones reopere valeant in pecunia numerata: iidem archiepiscopi a suis et aliis cathedralibus ecclesiis ultra centum et XX., a monasteriis vero et ecclesiis aliis, ac prioratibus saecularibus et regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra centum, ab habentibus vero minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus et locis ultra LXXX.; episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis ultra LXXX.; abbates ultra LX.; archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem non recipiant quoquo modo. In Alemaniae quoque, Angliae, Hungariae, Bohemiae, Poloniae, Norvegiae, Daciae, Scotiae et Sueciae regnis, terris ac provinciis, et partibus eisdem adiacentibus, archiepiscopi et episcopi, alii queque praelati et personae ecclesiasticae, quum (ut praemittitur) personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi et episcopi, etiamsi primates existant, a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, et personis earum pro procuracione unius diei sive victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra trecentum et viginti, a monasteriis vero et aliis ecclesiis, prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra CC. et LX., ab aliis vero monasteriis, ecclesiis, seu prioratibus, minus collegium habentibus, aliis quoque ecclesiis, prioratibus et locis ultra ducentorum et viginti; episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis ultra ducentorum et viginti, a monasteriis vero et aliis ecclesiis et prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra C. et LXXX., ab habentibus vero collegium minus, et quibuslibet aliis ecclesiis et prioratibus atque locis ultra centuria et quinquaginta; abbates insuper a monasteriis, prioratibus seu ecclesiis, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra centum, ab habentibus vero minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus et aliis locis quibuslibet ultra LXXX.; archidiaconi vero ultra quinquaginta, archipresbyteri etiam ultra decem Turonensi argenti valorem recipere non praesumant. Si vero iidem archiepiscopi, episcopi, et praelati ac personae ecclesiasticae ex privilegio apostolico per alios visitare, et procuraciones recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi etiamsi primates existant, ac huiusmodi ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis ultra centum, episcopi ultra octoginta, abbates ultra LX., archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem pro procuracione qualibet unius diei recipere non praesumant. In Castellae quoque, Legionis, Arragoniae et Portugalliae regnis et dominiis, terris et provinciis regum Castellae, Arragoniae et Portugalliae, et partibus adiacentibus etiam vicinis eisdem, excepto Sardiniae et Corsicae regno, archiepiscopi, episcopi et praelati, ac personae ecclesiasticae, quum (ut praemittitur) personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi a suis et suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuracione unius diei sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra centum et quadraginta, a monasteriis vero et ecclesiis aliis, ac prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra centum et viginti, ab habentibus vero minus collegium, aliisque ecclesiis, prioratibus atque locis ultra centum; episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis ultra centum, a monasteriis vero et prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra LXXX., ab habentibus vero minus collegium, aliisque ecclesiis, prioratibus et locis ultra LX.; abbates etiam a monasteriis vel prioratibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra quinquaginta, ab habentibus minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus et locis ultra XL.; archidiaconi vero ultra XXV., archipresbyteri vero ultra V. Turonensium argenti valorem recipere non attentent. Si vero proxime nominati archiepiscopi, episcopi et praelati, et aliad personae ecclesiasticae ex privilegio apostolico per alios visitare, et procuraciones recipere possint in pecunia numerata: iidem archiepiscopi ab eisdem suis et suffraganeorum suorum ecclesiis ultra LXXX., a monasteriis vero et ecclesiis aliis ac prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra LX., ab habentibus vero minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, priora-

tibus sive locis ultra L.; episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus sive locis ultra XL.; abbates vero ab eorum monasteriis, prioratibus, ecclesiis sive locis ultra XXX.; archidiaconi vero ultra XX. Turonensium argenti valorem recipere non attentent. In Apuliae vero, Calabriae, Terrae laboris, Siciliae, Lombardiae, Tusciae, Sardiniae, Corsicae, et ceteris aliis Italiae partibus nec non Sclavoniae, Achaiae, Cypri, et ceteris regnis insulisque, et aliis provinciis et partibus omnibus ultramarinis et etiam transmarinis, patriarchae, archiepiscopi, episcopi, ac praelati alii et personae ecclesiasticae consistentes, quum (ut praemittitur) personaliter visitabunt, iidem patriarchae et archiepiscopi et suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuracione unius diei sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra LX., a monasteriis vero et ecclesiis aliis, ac prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra quinquaginta, ab habentibus vero minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis ultra quadraginta; episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis ultra quinquaginta, a monasteriis vero aliisque ecclesiis, et prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra quadraginta, ab habentibus vero minus collegium, et ecclesiis aliis, seu prioratibus vel locis quibuslibet ultra triginta; abbates vero a suis monasteriis vel prioratibus, simile collegium vel majores habentibus, ultra viginti, ab habentibus vero minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis ultra sedecim, archidiaconi ultra decem Turonensium argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si vero praelati, patriarchae, archiepiscopi, episcopi et personae ecclesiasticae proxime nominati ex privilegio apostolico per alios visitare, et procuraciones recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchae seu archiepiscopi ab eisdem suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus ultra quadraginta, a monasteriis quoque et ecclesiis aliis ac prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra triginta, ab habentibus vero minus collegium, et ecclesiis aliis, prioratibus, sive locis et subditis quibuscunque ultra viginti octo; episcopi quoque a suis cathedralibus, et quibuslibet aliis ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis ultra viginti; abbates etiam ultra decem, nec non archidiaconi ultra quinque Turonensium argenti valorem recipere non praesumant, ita, quod expensae seu sumptus universi, seu taxatio pecuniaria huiusmodi procuracionis totius diei, videlicet in pecunia, vel victualibus et necessariis aliis, praedictam summam vel valorem aliquatenus non excedat. Nec ultra dictas summas vel taxationes seu valores earum praetextu cuiusvis consuetudinis, vel alias, vel ab ipsis praelatis vel familiaribus earundem quicquam exigere vel recipere liceat etiam a volentibus, quando ex conventionem vel consuetudine minus solvere consueverint, quod propter praedicta non plus solvant. Illud quoque, quod de archidiaconis superius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, praepositis aliisque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium et procuracionis receptio ex privilegio sedis apostolicae, vel de iure seu consuetudine competere dignoscuntur, decanis ruralibus duntaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur, circa quos in receptione huiusmodi procuracionis id, quod supra statutum est de aliis archipresbyteris, volumus observari. Nostrae tamen intentionis existit, quod, si ex conventionem vel consuetudine tam ecclesiae cathedrales, quam collegiatae, et aliae quaelibet saeculares, ac etiam monasteria, prioratus conventuales, et loca alia quaevis ecclesiastica, earumque capitula, collegia seu conventus, rectores etiam et personae, praelatis quibusvis visitantibus (ut praefertur) minus debeant vel consueverint, quam per nos superius est statutum, ad solvendum ultra conventionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus adstringantur, sed super bis circa eos consuetudo et conventio huiusmodi observentur. Huiusmodi etiam moderationes et taxationes ad praelatos quoslibet, qui praetextu cuiusvis consuetudinis in monasteriis sive locis aliis ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum caritatis, extendimus et etiam prorogamus, proviso nihilominus, quod in locis quibuslibet, secundum quod maior vel minor rerum copia fuerit in eisdem, nec non iuxta maiorem vel minorem personarum et evocationum numerum huiusmodi visitantium, expensarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur, ita tamen, quod maiores expensae non excedant summani superius

limitatam. Insuper praedictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis, et aliis superius nominatis visitantibus, ne ultra conventionem vel consuetudinem huiusmodi circa personas et loca, ubi fuerint, nec ultra moderationes et taxationes praedictas quicquam praesumant recipere, districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiam constitutionem praesentem poenae adiectione itvari, statuimus, quod, si dicti visitantes per se, vel, (si ex privilegio eis competat,) per alios visitationis officium exercuerint, et procuraciones receperint, ut praefertur, ipsi vel familiares eorum ultra taxationes praedictas aliquid scienter exegerint, vel receperint etiam a volente, duplum eius, quod ipsi iidem praelati, vel, eis scientibus aut ratum habentibus, eorum familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem seu scientiam huiusmodi ecclesiis, monasteriis et aliis locis, a quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero, dictis praelatis per alios visitantibus, hi, cui pro eis visitationis officium exercebunt, per se vel per alios ultra moderationes seu taxationes praedictas quicquam exegerint, seu receperint etiam a volentibus: duplum eius, quod ultra receperint, ecclesiis et monasteriis vel locis aliis, a quibus id receptum fuerit, intra praefatum terminum restituere teneantur. Alioquin extunc dicti praelati, qui ultra moderationes et taxationes praedictas, seu conventionem vel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata, duplum ipsorum eisdem ecclesiis, monasteriis sive locis ultra dictum tempus restituere different, ingressum ecclesiae sibi noverint interdictum. Hi vero, pro dictis praelatis visitationem huiusmodi (ut praemittitur) exercentes, ab officio et beneficio noverint se suspensos, quousque gravatis ecclesiis, monasteriis sive locis de huiusmodi duplo plenaria satisfactionem impendant. Adicientes constitutioni praesenti, quod, si quis de familia praelati personaliter visitantis aliquid ultra moderationes et taxationes praefatas per se vel alias praelato ignorante nec ratum habente receperit ab ecclesiis, monasteriis et locis aliis visitatis, duplum eius, quod ultra receperit, de suo proprio intra duos menses post receptionem huiusmodi ecclesiis, monasteriis et locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur. Alioquin extunc recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio et beneficio sit eo ipso suspensus, si vero laicus, tamdiu ingressum ecclesiae sibi noverit interdictum, et a communione eucharistiae ipso facto noverit se suspensum, donec de duplo huiusmodi gravatis ecclesiis, monasteriis sive locis satisfecerit cum effectu, nulla eisdem ultra moderationes et taxationes praedictas recipientibus in his donantium remissione 3, liberalitate vel gratia valitura. Ceterum moderationes et taxationes huiusmodi in illis locis volumus observari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiae, monasterii vel loci alterius facultates. In aliis autem tantum praecipimus 4 modestiam adhiberi, quod per haec, quae ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendam providimus, non doleant se gravari, nec per hoc dicti praelati exigendi amplius, quam ipsi subditi pati possint, indulgentiam sibi existentem potestatem. Praemissis quoque adiciendo statuimus, quod, si dicti praelati vel aliquis eorumdem ex apostolica indulgentia, vel consuetudine, seu de iure petant sibi ab ecclesiis, monasteriis et locis aliis, eorumque capitulis, collegiis vel conventibus, rectoribus seu personis moderativum seu caritativum subsidium exhiberi, non possint a singulis ecclesiis, monasteriis sive locis pro subsidio huiusmodi ultra petere vel recipere etiam a volentibus, nisi quantum ascenderent singulae procuraciones in pactum per nos superius moderatum, quas iidem praelati possent recipere, quando ex privilegio per alium visitarent. Porro Tironenses praedictos tales fore intelligimus, quod XII. ipsorum valeant unum florenum auri boni, puri et legalis ponderis, ac cunii Florentini. Per constitutionem autem huiusmodi nolumus, quod praedicti praelati vel alii, quibus visitationis officium et procuracionum receptio ex privilegio sedis apostolicae vel alias de consuetudine vel de iure competere dignoscuntur, ius visitandi seu procuraciones recipiendi sibi valeant vindicare. Nec per constitutionem eandem aliis constitutionibus super praemissis per praedecessores nostros dudum editis, quoad alia contenta in eis, aliquatenus derogetur. Insuper abbates Cisterciensis ordinis sua monasteria visitantes sub praefata constitutione nostra nolumus comprehendere, quum super his per aliam constitutionem nostram duxerimus specialiter providendum. Nulli ergo omnino

hominum liceat hanc paginam nostram constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, et praecepti ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinion. XV. Kal. Ianuar. Pont. vero nostri Ao. II. [1336.]

TITULUS XI.

DE CELEBRATIONE MISSARUM.

CAP. UN.

Narratis perturbationibus plurimis, quae ecclesiae praesertim per haereticos inferuntur, ordinat Romanus Pontifex, quod, dum missae celebrantur, in quibus devotius oratur, certae preces hic expresse ad Deum effundantur. Et, ut Christiani ad id sint promptiores, viginti dies indigentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Adverte, quod sub hoc tit. apte potuisset locari extravagans Docta, quae est supra de vita et honest. cler., ubi tractaturum eet.

Ioannes XXII.

Discipulorum Christi gesta nos instruunt, ut, in pelago huius mundi procella surgente, ad divinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem, commotione manibus adeo grandi facta, ut fluctus naviculam 1, in quam Iesum sequentes intraverant, operirent, Christum dormientem vocibus excitarent supplicibus, et adversus ingruentes tempestatis impetus ab eo salutis praesidium postularunt. Quum itaque catholicam ecclesiam, quae congregationem fidelium comprehendit, videamus, (quod dolentes referimus,) pacis aemuli, zizaniorumque satoris malitia procurante, discordiarum flatibus concitatam, earumque fluctus adeo elevatos, quod quasi operiant ipsam totam, haereticos insuper ecclesiam ipsam cernamus et schismaticos impugnare ferociter, ac, inconsultum Domini tunicam scindant, multipliciter laborare: cum fratribus nostris deliberatione praehabita diligenti, expediens, immo necessarium potius aestimamus, ut ad illum, qui ad dexteram patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem, cuique potestas omnis tam in coelo quam in terra noscitur tradita, eique venti et maria obsecundant, levemus curo manibus corda nostra, ipsumque devotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, ut insurgentes praemissae fremitus tempestatis, quae quasi universorum Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos violato foedere erigit, haereticis et schismaticis ac rebellibus ecclesiae Dei insurgendi contra ipsam eiusque iura usurpandi insaniam damnabili ausum pandit, flatus cessare, fluctusque praedictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute, cordaque haereticorum, schismaticorum aliorumque rebellium ad Dei ecclesiae unitatem ac devotionem inclinet et habilitet, vel forsan, quum praemissis pertinaciter intendunt persistere, ipsorum elidat superbiam, eorumque obstinatam malitiam suae virtute dexterae conterat et prosternat, corda quoque subditorum ad eorum superiores, et eorum superiorum convertat ad subditos, ipsosque dissidentes in concordiae unitate conciliet et confirmet, sieque det ipsis superioribus praesidere, quod sic regnent, ut dirigantur, eorumque regimen cedat subditis ad salutem perpetuam, quietem et pacem, nobisque ipse, cuius providentia in sui dispositione non fallitur, modos et vias aperiat, per quos hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promovere possimus. Et quia in missarum solenniis ad Deum consueverunt preces effundi devotius: de eorumdem fratrum consilio ordinamus, quod in singulis missarum celebrationibus post dictum a celebrante: „Pater noster,” responsioneque secuta, antequam in missa ulterius procedatur, illud canticum 2: „Laetatus sum in iis, quae dicta sunt mihi,” totum cuan „Gloria Patri,” a religiosas, clericis et aliis literatis praesentibus cum devotione dicatur 3. Et primo dicantur „Kyrie eleison,” „Christe eleison,” „Kyrie eleison” Pater noster.” Et post isti versiculi subsequantur: „Domine, salvos fac reges. Et exaudi nos in die, qua invocaverimus te. Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hereditati tuae. Et rege eos, et extolle illos usque in aeternum. Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis. Domine, exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum, et cum spiritu tuo: 4

Collecta.

„Ecclesiae tuae, quaesumus, Domine, preces placatus

Tit. X. Cap. un. 3) remissionem: Ed. Rom. oper. niexd. 4) prae. cepimur: Ed. Rom. oper. meled.

Tit. XI. Cap. un. 1) Luc. VIII. 2) Paalm. pXXI. 8) dicantur i Ed. Rom. oper. mgnd.

admitte, ut, destructis adversitatibus et erroribus universis, secura tibi serviat libertate, Per Dominum nostrum."

„Hostium nostrorum quaesumus, Domine, elide superbiam; eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum Dominum nostrum. Amen."

Benedicat celebrans consequenter.

Nos autem, Christifideles ad exsequendum supra dicta promptius donis volentes spiritualibus animare, omnibus vere poenitentibus et confessis, tam his celebrantibus, quam ipsis assistentibus observantibus supra dicta, quam aliis preces tunc devotas Deo fundentibus, pro praemissis diebus et missis singulis, quibus haec fecerint, XX. dies, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi poenitentibus relaxamus. Nulli ergo etc. Datum XII. Kal. Iulii, Pont. nostri Ao. XII. [5328.]

TITULUS XII.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

CAP. I.

CZui conceptionem immaculatæ virginis debite celebrabunt, in codera festo et Masoctavis officio intererunt, tales tribuunt indulgentiae, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solennitate.

Sixtus IV.

Quum praeexcelsa meritorum insignia, quibus regina coelorum, virgo Dei genitrix gloriosa, sedibus praelata aetheris, sideribus quasi stella matutina praeutilat, devotae considerationis indagine perscrutamur, et intra pectoris arcana revolvimus, quod ipsa, utpote via misericordiae, mater gratiae et pietatis, amica humani generis consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere gravantur, sedula oratrix, et pervigil ad regem, quem genuit, intercedit: dignum, quin potius debitum reputamus, universos Christi fideles, ut omnipotenti Deo, (cuius providentia eiusdem virginis humilitatem ab aeterno respiciens, pro reconcilianda suo auctori humana lapsu primi hominis aeternae morti obnoxia, eam sui unigeniti habitaculum sancti Spiritus praeparatione constituit, ex qua carnem nostrae mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, et immaculata virgo nihilominus post partum remaneret,) de ipsius immaculatæ virginis mira conceptione gratias et laudes referant, et instituta propterea in Dei ecclesia missas et alia divina officia dicant, et illis intersint, indulgentiis et peccatorum remissionibus invitare, ut exinde fiant eiusdem virginis meritis et intercessione divinae gratiae aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, auctoritate apostolica hac in perpetuum vilitate constitutione statuiamus et ordinamus, quod omnes et singuli Christifideles utriusque sexus, qui missam et officium conceptionis eiusdem Virginis gloriosae iuxta piam, devotam et laudabilem ordinationem dilecti filii magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis, notarii nostri, et, quae desuper a nobis emanavit, missae et officii huiusmodi institutionem in die festivitatis conceptionis eiusdem Virginis Manan et per octavas eius devote celebraverint et dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eandem prorsus indulgentiam et peccatorum remissionem consequantur, quam iuxta felices recordationis Urbani IV. in concilio Viennensi approbatæ, ac Martini V. et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum constitutiones consequuntur illi, qui missae et horas canonicas in festo corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi a primis vesperis et per illius octavas iuxta Romanae ecclesiae constitutionem celebrant, dicunt, aut missae officio et horis huiusmodi intersint, praesentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnat. domin. MCCCCLXXVI. III. Kal. Martii, Pont. nostri Ao. VI.

CAP. II.

Excommunicationem ipso facto incurrunt praedicatores, asserentes, divam Virginem in peccato mortali fuisse conceptam, qui etiam dicunt, quod festum conceptionis eiva celebrantes graviter peccant. Et vult, praesentem constitutionem in locis populosis publicare.

Idem in eadem materia.

Grave nimis gerimus et enolestum, quum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personas referunt; sed in eo

rum, qui ad evangelizandum verbum Dei sunt deputati, excessibus praedicando commissis eo gravius provocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti, quum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publice praedicando diffusius et damnabilius imprimuntur errores. Sane quum S. Romana ecclesia de intermentae semperque virginis Mariae conceptione publice festum solenniter celebret, et speciale ac proprium super hoc officium ordinaverit: nonnulli, ut accepimus, diversorum ordinum praedicatores in suis sermonibus ad populum publice per diversas civitates et terras affirmare hactenus non erubuerunt, et quotidie praedicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt, eandem gloriosam et immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse haereticos, eiusdem immaculatæ conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter. Sed et praefatis praedicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt, ex quorum assertionibus et praedicationibus non levia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, et maiora merito exoriri formidantur indies. Nos igitur huiusmodi temerariis ausibus, ac perversis assertionibus ac scandalosis, quae exinde in Dei ecclesia exoriri possunt, (quantum nobis ex alto conceditur,) obviare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et certa scientia huiusmodi assertiones praedicatorum eorundem, et aliorum quorumlibet, qui affirmare praesumerent, eos, qui crederent aut tenerent, eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione praeservatam fuisse, propterea alicuius haeresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes alicuius peccati reatum incurrere, utpote falsas et erroneas, et a veritate penitus alienas, editosque desuper libros praedictos, id continentes, quoad hoc auctoritate apostolica tenore praesentium reprobamus et damnamus, ac motu, scientia et auctoritate praedictis statuiamus et ordinamus, quod praedicatores verbi Dei et quicumque alii, cuiuscunque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de cetero ausu temerario praesumpserint in eorum sermonibus ad populum seu alias quomodolibet affirmare, huiusmodi sic per nos improbatas et damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere vel habere, postquam de praesentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, a qua ab alio, quam a Romano Pontifice, (nisi in mortis articulo,) nequeant absolutionis beneficium obtinere; item motu, scientia et auctoritate similibus simili poenae ac censurae subiicientes eos, qui ausi fuerint asserere, contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, haeresis crimen vel peccatum incurrere mortale, quum nonnullum sil a Romana ecclesia et apostolica sede decisum, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis contrariis quibuscunque, quibus communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et ne de praemissis aliquando valeant ignorantiam allegare: volumus, quod locorum ordinarii requisiti praesentes literas in ecclesiis, consistentibus in eorum civitatibus, et suarum dioecesum, et locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad divina convenierint, sermonibus ad populum mandent et faciant publicad. Praeterea, quia difficile foret praesentes literas ad singula loca, in quibus expediens fuerit, deferre: etiam volumus et dicta auctoritate decernimus, quod earundem literarum transsumpto manu publici notari confecto et authentico alicuius praelati cede-siastici sigillo munito ubique stetur, prout staretur eisdem originalibus literis, si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum se noverit incursum. Datum Romae apud S. Petrum, anno incarnationis dominicae MCCCCLXXXIII. prid. Non. Sept., Pont. nostri Ao. XIII.

TITULUS XIII DE IMMUNITATE ECCLESiarUM.

CAP. UN. I

Decretalis: Clericis laicos, cod. tit. libr. VI. habet locura tantum quoad laicos, Millas a ciencia exigentes, et dantes illis auxilium, et non quoad solventes; praecipit deinde, Lateranense et generalia concilia diligenter observad.

Benedíctus XI.

Quod olim per felicitis recordationis Bonifacium Papam VIII. praedecessorem nostrum contra laicos, exigentes sive recipientes a clericis et ecclesiasticis personis tallias, decimam vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de proveniuntibus bonorum suorum aut ecclesiarum², nec non adversus solventes, aut promittentes, vel consentientes se soluturos, poenis adiectis statutum est, quantum ad poenas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes tantummodo, et ad exigendum dantes auxilium, consilium vel favorem, non autem quoad easdem poenas in solventibus aut recipientibus a sponte dantibus deinceps vindicet sibi locum. Ceterum attendant sollicite ecclesiarum

praelati, et alii clerici Lateranense concilium³, quod in huiusmodi subventionibus solum casum necessitatis aut communis utilitatis, ubi laicorum ad f.d non suppetant⁴ facultates, deliberatione provida noscitur excepsisse, et deinde generale statuissse concilium⁵ propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc casu Romanum Pontificem, (cuius interest communibus providere utilitatibus,) primitus consulendum. Attente igitur caveant, ne praedictorum conciliorum transgressores existant, aliquid in casu praedicto, et multo magis, si casus ipse non subsit, quoquo modo vel titulo, inconsulto Romano Pontifice occasione subventionum dictarum concedendo laicis, vel etiam promittendo; alioquin tanquam canonum et⁶ tam solennium conciliorum temerarii transgressores, quas⁷ procul dubio Deo propitio idem infliget Pontifex, gravissimas poenas poterunt merito formidare. Nulli ergo omnino hominum, etc.

Pastoralis⁸ cura sollicitudinis super cunetas populi Christiani nationes invigilare remediis subiectorum, eorundem periculis obviare, ac scandala remove compellit. Sane, quoniam ex constitutione felicitis recordationis Bonifacii etc. ut in Clem. I. eod. tit.

Tit. XIII. Cap. un. 1) *ACO* 2) *add.* suarum: *ACO* 3) quod 5) c. 7. X. h. t. 6) et: *deest*: AC; et tam: *deest*: UN 7) quos: *ACOM*
Lat. Conc. in huiusm.: *AMI*; — cf. c. 6. X. (3, 49.) 4) suppetunt: *ACOM* 8) *Decretalis est Cletneratis V., quae exstat* Clément. un. (3, 17.)

F I N I. LIBRI T E R T I I. QUARTIIS LITÆR VACAT.

LIBER QUINTUS.

TITULUS I. DE SIMONIA.

CAP. I.

Pastas vel iocalia exigentes, et etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personae: excommunicationis, si conventos vel capitulum: suspensionis sententias ipso facto incurrunt; cuius utriusque vinculi absolutio soli Papae reservatur, aliis poenis in suo robore duraturis, nisi ingredientibus aliquid apunte, et sine pactione obtulerint. Quid de personis iam tali labe foedatis, et bonis sic receptis faciendum sit, tandem patefacit.

Urbanus IV. alias V.

Sane, ne in vinea Domini, nostrae (licet insufficientibus meritis) commissa custodiæ, nascentes vepres et spinæ adeo convalescant, quod speratam fructificationem ipsius valeant impedire: diligentiae nostrae incumbit officio, ut illas exstirpare radicitus sollerti studio procurentur. Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quod in nonnullis ecclesiis, monasteriis, prioratibus et aliis locis religiosi, tam virorum quam mulierum, ordinum, regionum et partium diversarum, detestabilis et a canonibus reprobata servatur abusus, quod, quum personae aliquae recipiuntur ab eis ad observantiam regularem, ipsae temeritate praesumptuosa pastos seu prandia capitulis et conventibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratum et locorum, aut pecunias, aut iocalia, seu res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratibus et locis, seu praesidentibus eis, ex statuto seu consuetudine, quae corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur; ex quibus decori ecclesiasticae et immaculatae religionis detrahitur, quam plures etiam, tam execratione huiusmodi criminis, quam expensarum onere a sacrae religionis proposito retrahuntur, ipsaeque ecclesiae, monasteria et loca famulantium Deo consuetis numeris remanent destituta, et in multorum mentibus lidelium scandalum generatur. Nos igitur, huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, et aliis poenis in talia praesumentes inflictis a iure in suo robore duraturis, poenam adiciere graviorem, universis abbatibus, prioribus, decanis, praepositis et magistris, nec non abbatissis et priorissis, aliisque praelatis quovis nomine nuncupatis, et eorum officialibus, quarumcunque etiam ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, domorum et locorum quorumlibet, religionum, ordinum etiam militarium tam exemptorum quam non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis et conventibus et singularibus personis eorum, tenore praesentium

auctoritate apostolica, (quainvis sit eis a iure inhibendum,) districtius inhibemus, ne tam a masculinis quam a mulieribus, volentibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, prioratus, domos seu loca, in earundem personarum receptione, aut ante vel post illam, quoscunque pastos, prandia seu coenas, pecunias, iocalia aut res alias, etiam ad usum ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata vel deputanda, directe vel indirecte petere vel exigere quoquo modo praesumant, sed eas patios cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu et vestitu, sicut alias personas suarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, domorum et locorum sincera caritate pertractent, illa duntaxat, quae personae ipsae ingredientibus pure et sponte, et plena liberalitate, omni-que pactione cessante dare vel offerre ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domibus et locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi. Nos enim, qui secus egerint, si sint singulares personae, tam dantes quam accipientes huiusmodi excommunicationis, si capitulum vel conventus fuera suspensionis sententiae eo ipso decernimus subiacere, a quibus, (praeterquam in mortis articulo,) absolvi nequeant absque sedis apostolicae licentia speciali. Ceterum personis illis utriusque sexus, quae iam labe huiusmodi sunt foedatae, earum: providentes salutem, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quod per suos locorum dioecesanos hac vice duntaxat a crimine huiusmodi et nota infarniae inde contracta auctoritate apostolica absolvantur, canonica proinde ipsis poenitentia salutari imposita, de qua ipsorum discretionem videbitur expedire, et demum cum ipsis, ut in earum ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus et locis licite valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas, quae in praemissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta huiusmodi, si ad communem usum monasteriorum seu locorum eorum sunt applicata, ea ad dictum usum licite concedimus retineri. Si vero ad specialem usum abbatis seu abbatissae, prioris aut priorissae, aut alterius singularis personae retineantur: illa venire praecipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, constitutionis, concessionis et praecepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem onulipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, II. Nonas mensis Aprilis, Pont. nostri Ao. I. [1363.]

CAP. U.

Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status sunt ipso facto excommunicati, nec habent simoniace ordinati ordinis executionem. Et electiones aut alias provisiones per simoniam factae non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simoniam eadem censura ligantur, qui a solo Papa absolventur. Et munes praedicti sunt Romano Pontifica revelandi.

Paulus Venetus Papa II.

Quum detestabile scelus simoniace pravitatis tam divinorum quam sacrorum canonum auctoritas abhorreat atque damnet: nos, considerantes, quod plures poenarum gravitas, quam Dei timor arcere solet a voluntate peccandi, ac summis desideriis affectantes, ut horum pestiferum vitium non ex usu solum, sed etiam ex mentibus hominum saltero propter poenarum metum penitus evellatur, praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigils inhaerentes, ac etiam omnes et singulas excommunicationis, suspensionis, privationis et interdicti sententias, censuras et poenas, dudum a Romanis Pontificibus praedictis et pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, et illos, qui cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis vel praeminientiae fuerint, etiamsi cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quavis ecclesiastica seu mundana dignitatibus praefulgeant, et eorum quemlibet tam manifestum quam occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes et innovantes apostolica auctoritate, declaramus, quod omnes illi, qui simoniace ordinati fuerint, a suorum sint ordinum executione suspensi. Per electiones yero, postulationes, confirmationes, provisiones, seu quasvis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, et quae viribus omnino careant, in ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis ecclesiasticis, et quibusvis beneficiis aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum oinnium, quae percepit, restitutionem sub animae suae periculo sit adstrictus. Statuentes praeterea, quod universi et singuli etiam praemissis dignitatibus praediti, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint, aut quod illa fiat mediatores exstiterint seu procuraverint, sententiam excommunicationis incurrant, a qua, nisi a Romano Pontifice pro tempore exsistente, non possint absolvi, praeterquam in mortis articulo constituti. Et, ut huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus et singulis ecclesiasticis saecularibusque personis, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, in virtute sanctae obedientiae districtius iniungimus, ut eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciverint, Pontifici praedicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per se vel alios revelare quantocitius non omittant, pro revelatione huiusmodi, etiamsi complices fuerint, non solum veniam a nobis, sed etiam gratiam consecuturi, si eorum indicio participes tanti criminis valeant coerceri. nuod si non fecerint, absolvi non valeant, donec praedicta revelent, et complices huiusmodi detecta arctius punientur. Nulli ergo etc. nostrae confirmationis, innovationis, declarationis et voluntatis infringere, etc. Datum Romae apud sanctum Petruin, anno incarnationis dominicae MCCCCLXIV. IX. Kal. Decembr., Pont. nostri Ao. I. Publicata die XXIV. Novembr. anno praedicto.

TITULUS II.

DE IUDAEIS.

CAP. I.

Christiani, arma portantes ad infideles Christianos impugnantes, ipso facto sunt excommunicati, capientium servi infames et intestabiles tam active quam passive, et eorum bona confiscata. Vide cap. Ita quorundam, et cap. Ad liberandam. extra eod. tit.

Clemens V.

Multa mentis amaritudine concitatur, gravisque doloris aculeus perfodit mentem nostram, intelligentes, quod renati fonte baptismatis in devium aberrantes, qui deberent opprobrium illatum Domino in terram hereditatis suae totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis favent, Sarracenorum videlicet horribili et perfidiae nationi, et degenerantes miserabiliter a statu fidelium, famae propriae immemores, et salutis oblii, inimicis crucis Christi contra ipsius negotium ferrum, equos, arma et alia vetita, nec non vidualia et mercimonia

in Alexandriam, et ad alia loca Sarracenorum terrae Aegypti deferre praesumunt. Ex quo manifeste apparet, quod Christianos, qui ad defensionem hereditatis Domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti sublebls irreverenter impugnant, propter quod fidei negotium ibidem quodammocío noscitur deperire. Nos igitur, qui ad liberandani terram ipsam operam ciare intencimus cum Dei adiutorio efficacem, tam graves transgressus ulterius sustinere nolentes, felicitis recordationis Nicolai Papae IV. praedecessoris nostri vestigiis inhaerentes, praesentium tenore statuimus, ut nullus arma, equos, ferruco, lignamina, vidualia et alia quaecunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terrae Aegypti deferre, mittere vel portare, seu de portubus eorum, ut eisdem deferantur, extrahere vel extrahi permi itere, aut eis alias auxilium vel favorem praestare quoquo modo praesumat. Nos yero illos, qui contra huiusmodi constitutionem nostram ausu temerario venire praesumpserint, eo ipso excommunicationis sententiae decernimus subiacere, a qua absolvi nequeant, nisi tantum de bonis propriis in dictae terrae subsidium convertendum exsolverint, quantum ad partes praedictas detulerint vel miserint, aut deferri vel de ipsorum portubus extrahi permiserint deferendum; nec tunc etiam ab eadem (praeterquam in mortis articulo) absolvantur sententia absque mandato sedis apostolicae specialia. Et nihilominus, si personas eorum capi contingat, in servitutem et capturam illorum esse volumus, in quorum ceciderint captionem, auctoritate insuper apostolica stantes, ut illi, qui contra huiusmodi statutum nostrum quomodolibet venire praesumpserint, praeter poenas praedictas, quas ipso facto incurrant, perpetuo sint infames, et intestabiles habeantur ita, quod nec testari, nec legata eis seu relicta percipere valeant, et insuper ad successiones tam ex testamento, quam ab intestato sint prorsus et reddantur inhabiles, nec ad publica quaelibet admittantur officia. Sintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti, et tanquam excommunicati hostesque catholicae fidei, postquam de ipsorum huiusmodi temeritate constiterit, diebus dominicis et festivis publice nuncientur, et in fiscum bona eorum omnia devolvantur.

CAP. II.

Iudaei, ad fidem conversi, non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quam essent ante.

Ioannes XXII.

Dignum arbitantes et iuri consonum, fonte renatos baptismatis, Iudaica caecitate dimissa, amplioribus favoribus aut gratiis quam antea abundare, indecens et absurdum, ut qui in perfidia abundarent cogantur mendicare fideles, universis et singulis rectoribus, et aliis officialibus coinatus Venesini, aliorumque comitatum et terrarum pertinentium ad apostolicam sedem districtae praecipimus et mandamus, quatenus conversis huiusmodi, et qui in posterum convertentur, in possessionibus et bonis aliis, quocunque nomine censeantur, quae in comitatibus et terris praedictis conversionis tempore obtinebant, seu etiam obtinebunt, occasione praedicta nullam molestiam inferant, nec ab aliis inferri permittant, sed ipsis in his et aliis se favorabiles exhibentes, ipsos ab iniuriis et molestiis protegant et defendant, ut sic de servitute ad libertatem se transisse percipiant, nec redire praetextu mendicitatis odibilis ad dismissam perfidiam compellantur. Nulli ergo etc. nostrorum praeceptionis et mandati infringere. Datum Avinion. X. 2 Kal. August., Pont. nostri Ao. V. [1320.]

TITULUS III.

DE HAERETICIS.

CAP. I.

Decretan': Per hoc. eod. tit. libr. VI. declarat, bona haereticorum per dioecanos usurpari vetans.

Benedictus XI. Inquisitoribus haereticae pravitatis.

Ex eo, quod quaedam novella constitutio 2, super negotio haereticae pravitatis a bonae memoriae Bonifacio Papa VIII. praedecessore nostro edita, continet, quod in ipso negotio per dioecanos episcopos et inquisitores super eodem facto inquiri valeat communiter vel divisim, et, si divisim processerint, teneantur sibi invicem communicare processus, nos consulere voluistis, quando et quoties sit ista processuum

communicatio facienda. Nos autem de fratrum nostrorum consilio, intelligendo dioecesanos et inquisitores tunc demum divisim procedere, quum 11i et 11li separatim, non quando episcopi tantum, vel inquisitores tantum procedunt, consultationi vestrae brevi ter 3* respondemus, quod, quando 4 utrique procedunt sefunctim, sibe debent in fine tantum, dum 5* nihil restat agendum, nisi quod solum 6* sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri 7 per legem civilem, quod, sicut, quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiam, utputa, quando administrator delegat causam 8* sibi sententia reservata, saltem in principio, id est contestatione, rursus in medio, et semel in fine, quae sunt examinata audire debet, ita et in casu praesenti, ubi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat, quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id aequitas canonum non admisit. Unum sane casum excipimus, si alter commode non possit procedere, nisi alterius actis visis. Ex hac enim causa semel tantum, ut fraudi locus non fiat in toto negotio copia tribuatur. Verum quia nonnulli dioecesani partem partis proventuum de haereticorum bonis inquisitionis officio deputatae propter expensas, quas, dum inquirunt, in saepe dicto negotio faciunt, a vobis exigere moluntur hoc, tanquam iuri absonum, (quum ordinarii sint, ideoque officium tale, quod eis incumbat, propriis eos oportet explere stipendiis,) fieri penitus prohibemus. Rationem autem iidem dioecesani proventuum, obventionum ex inquisitionis officio a vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine vel mandato contrariis, non exposcant, sed eam camerae nostrae, vel alii, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaverimus 9* reddendam, reddatis, quae generaliter observari iubemus.

CAP. II.1

Tres errores magistri Ioannis de Poliacodictoris Parisiensis his damnantur.

Ioannes XXII.

Vas electionis, doctor eximius et egregius praedicator, cuius praedicatio mundum docuit universum, praesumptuosam illorum audaciam refricare sollicitus, qui, prudentiae propriae innitentes, in errores proprios 2* prolabantur, non plus sapere, quam oportet 3 sapere, sed ad sobrietatem sapere salubre doctrina suggessit, et 4 iuxta Sapientis eloquium 5: „Quisque suae prudentiae modum ponat." Sane dudum, quum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliac sacrae theologiae doctorem certis ex causis de fratriu nostrorum consilio ad nostram praesentiam vocavisset, fide digna relatio ad nostrum perduxit 6 auditum, quod ipse in quibusdam articulis, tangentibus poenitentiae sacramentum, non sobrie, sed perperam sapiebat, infra scriptos articulos, periculosos continentes errores, docens publice in suis praedicationibus et in scholis. Primo siquidem adstruens, quod confessi fratribus, habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quae confessi fuerant 7, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundo, quod stante 8* „Omni utriusque sexus 12 edicto 9* in concilio generali, Romanus Pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialem curatum. Immo, nec Deus posset hoc facere, quia, ut dicebant, implicat contradictionem. Tertio, quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem 10*, humo nec Deus, quin confessus habenti licentiam 11 teneatur 12* eadem confiteri proprio 13 sacerdoti, quem dicit esse (ut praemittitur) proprium 14* curatum. Nos igitur, scire volentes, si suggesta nobis veritatem haberent, articulorum praemissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, et ad sui defensionem plenam audientiam sibi praebuimus tam in nostra et fratrum 15» nostrorum praesentia in consistorio, quam alias coram aliquibus ex ipsis fratribus, per nos ad huiusmodi officium 16 deputatis. Verum licet praefatus magister dictos articulos et contenta in ipsis de-

fendere niteretur: asserebat tamen, se paratum credere et tenere in praemissis **et aliis**, quae 17 tenenda et credenda esse sedes apostolica definiret. Nos igitur, attententes, quod praedictorum articulorum assertio, praedicatio et doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per praelatos 18 magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nos ipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem 19 sollertem et examinationem 20 habuimus super his. Per quas quidem collationem et examinationem super his 21 habitas comperimus, praemissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum et veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes et singulos idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinionum dudum suae habitae contrariis demonstratis, in consistorio revocavit, asserens, se credere, eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, et dicens 22* se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere. Ideoque, ne per assertionem, praedicationem et doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animae simplicium prolabantur, omnes articulos 23 et quemlibet eorum 24* tanquam falsos et erroneos et a doctrina sacra 25 devios auctoritate apostolica condemnamus 26* et reprobamus de fratrum nostrorum 27 consilio praedictorum, doctrinam contrariam 28 veram 29, et contrarium esse catholicum asserentes, scilicet, quod illi, qui praedictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea 30 alias confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta concilium generale. Optantesque 31*, veritatis vias notas esse fidelibus cunctis 32, et praedictis erroribus praeccludere aditum, ne subintrent errores, felices recordationis Alexandri IV. et Clementis IV. Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum vestigiis innitendo 33*, universis et singulis districtius inhibemus, ne quisquam praemissos articulos, per nos (ut praemittitur) damnatos et 34 reprobatos, et 35* contenta in eis vel aliquo ipsorum, utpote a catholicis mentibus respuenda, tenere audeat, seu defensare quomodolibet vel docere. Quocirca universitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo 36 mandamus, quatenus universis 37 et singulis vestrum in civitatibus et dioecesis vestris, convocato clero et 38 populo communiter, omnia praemissa et singula per vos seu alios solenniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Ioanni mandamus 39, quod in scholis et sermone 40 Parisiis praedictos articulos et contenta in eis, tanquam veritati contraria, propriae vocis oraculo asseveratione 41 constanti publice debeat revocare, quod se facturum dictus magister Ioannes efficaciter repromisit. Datum Avin. VIII. 42 Kal. Aug., Pont. nostri Ao. V. [132r.]

CAP. III.1

Inquisitores haereticae pravitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales et nuncios sedia apostolicae sine ipsa licentia speciali; sed de eorum excesibus informationem facere possunt, et deinde Romano Pontifici significare.

Idem.

Quum Matthaeus de Pontiniano ordinis Praedicatorum, inquisitor haereticae pravitatis in regno Siciliae auctoritate apostolica deputatus, frivola occasione quaesita, ac nostra et apostolicae sedis reverentia et honore postpositis in dilectum filium G. de Baletto archidiaconum Foroliviensem capellanum nostrum, Campaniae Maritinaeque rectorem, excommunicationis sententiam inconsultis motibus non sine multa temeritate duxerit proferendam: nos, volentes de cetero talium praesumptibus obviare, universis et singulis tam ordinariis quam delegatis iudicibus, et inquisitoribus pravitatis eiusdem, et aliis universis et singulis, quacunque auctoritate fungantur, auctoritate apostolica districtius inhibemus, et mandamus expresse, ne contra nostros et apostolicae sedis officiales vel nuncios, aut ipsorum aliquem, quavis occasione vel causa, absque nostra et apostolicae sedis licentia speciali eis per sedis ipsius literas concedenda, plenam faciente de tenore praesentium mentionem, pro-

T i t. 111 Cap. I. 3) taliter: *Codd. coll.* 4) quodocunque: *ACA* 5) in fine dual tamen: *Codd. coll.* 6) sol.: *deest: ab.* 7) provideri: *AC* 8) alii causara: *dCQ9* 9) mandaremos: *Codd. coll.*

C ap. II. 1) *EM*; — *Mocuns. Boica XXXIX*, 177, 2) varios *E Mon. Boic.* 3) oporteat: *EM*; *sap.*: *deest: Mon. Boic.* 4) ut: *Mon. Boic.* 5) *Araverh. XXIII*, 4, 6) produxit: *Mon. Boic.* 7) fuerunt: *EF* 8) atututo: *ib. Jlou. Bofe.* 9) edito: *ib.*; — *cf. c. 12. X. de poen.* (5, 38.) 10) confessiones: *ib.* 11) add.: *generalem: 37on. Boic.* 12) add.: *iterum: EMon. Bulo.* 13) add.: *suo: Mon. Boic.* 14) parochialem: *E Mon. Boic.*; *add.: sacerdotem: M* 15) add.: *dietorum: EMMon. Bofe.* 16) off.: *deest: dfon. Boic.* 17) ea quae: *ib.* 18) plures: *(b.* 19) colloctionem: *E* 20) et ex.: *deest:*

Mon. Boic. 21) hōe praehabito: *ib.* 22) guamo diceret: *ib. Mon. Boic.* 23) add.: *praedictos: Mon. Boic.* 24) eorundem: *E Mon. Boic.* 25) sana: *Mon. Boic.* 26) damnamus: *EN Mon. Boje.* 27) nost.: *deest: Mor. Boic.* 28) ipsis contr.: *ib.* 29) ver. et catholicam esse asser. quum illi: *O.* 30) illa: *ib.* 31) optantes: *ib. Non. Boje.* (*add.: antena*) 32) et cunctis (et praed.: *deest: ib.* 33) vestigia imitando: *E Mon. Boic.* 34) et etiam: *Mon. Boic.* 35) vel: *EM Mon. Boic.* 36) add.: *districte: Mon. Boic.* 37) univerē et singuli: *ib.* 38) et pop.: *deest: ib.* 39) mandavimus quod ipe: *ib.* 40) et in sorra. Parisina: *ib.* 41) assertione: *ib.; add.: et: Non. Boic.* 42) IX.; *Non. Boje.*

Cap. III. 1) N

cedere quoquo modo praesumant, aut in eos vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasvis alias sententias promulgare. Nos enim exnunc decernimus irritum et inane quicquid contra inhibitionem et mandatum huiusmodi contigerit attentari. Volumus tamen, quod dioecessani et inquisitores praedicti super iis, quae negotium tangunt fidei, alii vero super iis, quae rem tangunt vel publicam vel privatam, sive ordinarii, sive delegati quacunque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales et nuncios ipsos indebite forsitan attentatum exstiterit, se plenius informare, idque nobis significare valeant, ut providere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo etc. Datum Avinion. XII. Kal. Ian., Pont. nostri Ao. XI. [1327.]

TITULUS IV. DE SCHISMATICIS.

CAP. IIN. I

Processua et aiententias, latas per Bonifacium VIII. contra Iacobum et Petram de Columna tanquam echismatico, et eorum postores, revocat hic Benedictus XI. exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. Et sic (ut ciare patet) haec extravagane corrigi et prorsus revocat cap. univ. eod. tit. libr. VI.

Benedictus XI.

Dudum bonae memoriae Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster contra Iacobum, Petrum et 2* Ioannem 3s de sancto Vito, Ottonem 4* quondam, Agapitum, Stephanum et Iacobum Scyrram 5*, nepotes memorati Iacobi, et filios olim Ioannis de Columna et posteritatem eorum, nec non contra Richardum, Petrum et Ioannem de Monte nigro, ac adiutores, fautores et receptatores eorum cuiuscunque status, etiamsi imperiali vel regali dignitate fulgerent, contra ipsam insuper Praeneste, dum vixit, varios fecit processus, sententias graves poenas habentes et multas, prout in eisdem processibus continetur, ex quibus sic paucas ex multis, et prolixis breves exprimimus, quod intelligi volumus specialiter singulas numeratas et nominatim expressas. Inter cetera siquidem deposuit dictos Iacobum atque Petrum a cardinalatibus sanctae Romanae ecclesiae reddens eos et filios dicti Iacobi 6* et posteritatem eorum inhabiles ad apostolicam dignitatis apicem et cardinalatus honorem, ipsos, eosdemque Iacobum 7* et Ottonem, et Richardum beneficiis ecclesiasticis et ecclesiis cunctis privavit, eosque et Agapitum, Stephanum et Scyrram praedictos bannivit ab Urbe, et ita 8* ecclesiae s supra dictae ipsorum confiscavit bona et iura, plurimum excommunicationum sententiis 10* innodavit, addixit 11* infamiae, capiendos exposuit, iudicavit schismaticos, et tanquam haereticos puniendos, ab administrationibus et officiis, iurisdictionibus, exercitio et dignitatibus in Urbe et 12* circa in Romana ecclesia et curia, ac ipsorum posteros perpetuo, et in terris Romanae ecclesiae usque in quartam generationem per masculinum et femininum sexum coercuit, eis incolatum, civilitatem et habitationem Urbis, circumpositae regionis et terrarum subiectarum ecclesiae interdixit, et instabiles fecit. Nos itaque, qui eius vices in terris gerimus, cuius est proprium misereri et parcere, eorum miseriis et aerumnis compatimur, ad clementiam pro eis commovemur, ipsis pietatis nostrae aperimus viscera, et mansuetudinem non negamus, misericordes ab eis non a yer-

timus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque omnesraedictas depositionis a cardinalatibus, privationis a beneficiis et ecclesiis, inhabilitatis ad Papatum Romanum, et (bonorum et iurium, quae certis nobilibus Romanis civibus et aliis concessa sunt, confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad praesens,) sententias, poenas et muletas, et alias, quae in processibus memoratis sive alibi continentur, verbo etiam in vita ipsius vel in morte in eos latas et inflictas, seu confirmatas et innovatas per praedecessorem eundem, sicut, si (ut praedictum) essent per nos specialiter numeratae et nominatim expressae, tam ad praedictos Iacobum et filios dicti Ioannis de Columna masculinam et femininam prolem eorundem Ioannis, et filiorum per 18 utrumque sexum posteritatem descendentem ab eis, Petrum et Richardum et Ioannem de Monte nigro praefatos, quam ad 14* coadiutores, fautores, receptatores, susceptores et sequaces eorum quoslibet 15' alios, penitus tollimus et viribus vacuumus ita, quod nec etiam pro praeterito tempore possint super eis aliqua personae impeti, quae incurrissent eas, aut contra ipsas aliquem effectum habere. Eisque quod quaevis alia, quam praefatarum depositionis a cardinalatibus, privationis beneficiorum et ecclesiarum, confiscationis bonorum et iurium, quae (ut praemittitur) dictis civibus seu aliis sunt concessa, et inhabilitatis ad Papatum sententia sive poena abstulit, reddimus, et irregularitatem, si quam quoquo modo contraxerint, removemus, et notal abolemus ipsius, inhibentes, ne iam dicta Praeneste curo monte suo reaedificetur vel muniatur, aut civitatis nomen sive episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali, non obstantibus quibuscunque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta earum effectus possit quomodolibet impediri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum debeat in nostris literis fieri mentio specialis 16. [1303]

TITULUS V. DE FURTIS.

CAP. UN. I

Publicatio excommunicationis latee in eos, qui furati eunt thesaurum ecclesiae, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam civitatem tres viri hic nominati deportaverant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, ut intra certum terminum eatisfaciant, alias excommunicationem incurrant; et tnodum ipsius excommunicationis publicandae haec extravagane ciare manifestat.

Ioannes XXII.

Infidelis et stolidae praedicationis alumni se" per culpa vitium indignos efficiunt, ut matris ecclesiae filii nuncupentur, dum ad ipsius matris iniuriam se convertunt, (quod gravi 3' nos commotione perturbat,) matris eiusdem pfectatem offendunt, et, his 4" in perniciem miserabili caecitate delapsis, respergunt infamiae maculis loca propriae nationis. Dudum siquidem 5' nonnulli degeneres filii, qui ad quaeque nefaria currere sunt ausi 6, perversis ausibus in matris eiusdem prosilientes iniuriam et offensam, illam thesauri sui maximam partem, quae de Perusio ad civitatem Lucanam de mandato felicitis recordationis domini Clementis Papae V. praedecessoris nostri, dum adhuc viveret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate clericum Burdega-

Tit. IV. Cap. un. 1) ACGN: — Polthast no. 25324. 2) et: deest: Codd. coll. 3) add.: dicte: ACG; dictum: N. 4) Odonem: ACG; Helele Concil. Gesch. VI, 346, legendum case ceuset: Iohannem dicta de S. Vito et Ottonem filios quondam Ioannis de Columna et Agapitum etc. 5) appellatum Sciarr: Codd. coll. 6) Ioannis: Codd. coll. o. 7) Ioannem: Codd. coll. o. 8) Helele I. c. legendum esse censet: Iacobum et Petrum et Ioh. de S. Vito et Ottonem 8) terrae: Codd. coll. 9) ecclesiasticae: C. 10) nota: Codd. coll. 11) adduxit inf.: CG 12) vel circe Romanam ecclesiam et cararia: Codd. coll. 13) et per: ACN 14) quam ad: deest: ACG 15) et quosi.: Codd. con. 16) Dat. X. Val. Ian. P. N. ao. I.

Tit. V. Cap. un. 1) exstat ap. Ralnz. Vit. papar. Avenian. 11,305. E — 2) Infideles et stolidi perditionis alumni quum se; orig. 3) conv. gravi nos . . . perturbant: E eri(f. 4) eie: orig.: E — 5) Dudara siquidem quina bo, me. Gentile tit. S. Martini in montibus Preabyter Cardinali, de Hungariae partibus, ubi functua erat legationis officio, rediens in civitate Lucana diem clausisset extremum, fel. re. Ciernen: Papa V., praedecessor noster certis ex causis, quae ipsum ad id rationabiliter induxerunt venerabilis fratri A. ep. Sabinensi tunc in Mis partibus legationis officium exercenti et dil. filio nostro Lucae S. Mariae in via lata diacono cardinali per apostolicas literas mandavit expresse, quod ipsi ambo per se simnl vel per altos de bonis mobilibus dicti quondam Cardinalis se plenius informantes, cadera bona in quibuscunque rebns consiententia sive apud sedes sacras, sive in quibuscunque anis locis, aut penes quascunque personas ecclesiasticas vel saeculares, capitula vel collegia seu conventos recondita foreni sive

deposita auct. ap. eequestrare et cum diligentia facere custodiri curarent, quoque testamenti sive ultimae voluntatis Cardinalis eiusdem viso tenor, prout cum Deo expediret saluti animas Cardinalis ipsius de bonis disponeret eisdem. Quumquo ipsa bona fuissent nomino Romanae ecclesiae apud fratres praedictos civitatis praedictae in sacristia eorum deposita, praefati Cardinales iuxta mandatum ap. indo, ut praeemittitur, sibi factura bona praedicta in equestris teneri et cum diligentia custodiri mandavit. Verumquondam Franciscus de Faggiola lanceae gerens pro pote, state Lucann cupiditatis spiritu concitatus ad bona huiusmodi oculos ambitionis impudenter iniiciens quendam nomine Venturam, qui se pro vicario eiusdem Francisci gerebat, de nocte cum multie armatis complicitibus, perditionis alumnis, et edoctis ad quaecunqum nefaria, ad domum fratris ipsorum 6d rapiendum bona huiusmodi destinavit. Qui mandatum eius tam patenter illicitum exsequi nonverentes, contravoluntatem fratrum ipsorum violenter locum aperuere depositi, et depositum ipsum, scilicet coffinos XV. bona huiusmodi continentes, abinde fecerunt perversis ausibus extrahi, et extractum in praedam, quo libuit damnabiliter apostari. Nos igitur ad recuperationem bonorum ipsorum, ni ex illorum distributione debita animas ipsius cardinalis faciamus salubriter provideri, sollicitis studiis intendentes, praefatum Venturam et omnes et singulos qui dicto, coffinos et bona ipsa extraxerunt, de sacristia praedicta, diriperunt et asportaverunt, ut praeferunt, exinde, vei extrahi, diripi, aut asportari fecerunt, et anos penes quos aliqua de bonis ip. ie fuerunt vel adhuc exsistunt auctoritate ap.: orty. 6) edocti: E

Jensis dioecesis, et Guilielmum de Luna servientem praedecessoris eiusdem, una cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiae S. Severini Burdegalensis dioecesis, capellano nostro, exstiterat deportata, et quae in sacristia monasterii S. Fedriani Lucanensis tuno temporis servabatur, deinde ad cameram praedecessoris eiusdem fideliter deferendam, tempore invasionis civitatis Lucanensis direpserunt in praedam, et de praefata sacristia per violentiam asportarunt. Nos igitur, ad recuperationem thesauri praedicti sollicitis studiis praetendentes, omnes et singulos asportantes thesaurum praedictum, et alios, penes quos aliqua de thesauro fuerunt vel adhuc existunt, auctoritate apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, ut ea nobis aut ei, quem ad id duximus deputandum, intra 7° quatuor nlenisium spatium, a die datae publicationis praesentium numerandum, cum integritate restituant et assignent, ac omnes et singulos scientes, ubi vrel penes quos aliqua de dicto thesauro ⁸ exstiterint vel existant, ut intra terminum supra dictum nobis aut ipsi deputato nostro indicare 10° studeant, alioquin in 11° omnes et singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status vel conditionis exstiterint, etiamsi patriarchali vel superiori, aut 12° alia quacunque praeeamineant dignitate, exnunc auctoritate praedicta excommunicationis sententiam promulgarnos, mandantes, illos per dioecesanos locorum et rectores parochialium 13° ecclesiarum, civitatum et dioecesium earundem singulis diebus dominicis et festis, pulsatis campanis et candelis extinctis, excommunicatos publice nunciari, processuri ad graviora nihilominus contra eos, nec non et contra civitates, communitates, universitates et singulares personas quascunque, quae fuissent in praemissis culpabiles, sicut protervia ipsorum exegerit, et viderimus expedire, non obstante, si eis 11°, aut eorum aliquibus vel alicui sub 15° quacunque forma vel conceptione verborum a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari non possint per literas sedis eiusdem, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et 17° qualibet alia dictae sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus praesentium impediri possit vel quomodolibet retardari. Ut autem huiusmodi nostra monitio verius 18° ad communem omnium notitiam deducatur: chartas sive membranas, monitionem continentes eandem, in ecclesia 19° Avinionensi appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus eiusdem ecclesiae faciemus, quae monitionem ipsam suo quasi sonoro praeconio et patulo indicio publicabunt ita, quod omnes 20° et singuli, quos monitio ipsa contingit vel 21° contingere potest, nullam postea possint 22° excusationem praetendere, quod ad eos talis monitio non pervenerit, vel quod ignoraverint eandem, quum non sit verisimile, remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinion. II. Kalend. April., Pont. nostri Ao. I. [1317.]

TITULUS VI.

DE CRIMINE FALSI.

CAP. UN. I

Alchimiae hin prohibentur, et puniuntur facientes et fieri procurantes, quoniam tantum do yero auro et argento debent inferre in publicum, ut pauperibus erogetur, quantum de falso et adulterino posuerunt. Et si eorum facultates non sufficiant: peona per iudicis diseretionem in aliana commutabitur, et infames fiunt. Et si sint clerici, beneficiis habitis privantur, et ad habenda inhabiles eidciuntur. Vide extravagantem eiusdem Ioannis, quae incipit: Prodiens, et est sub eod. cit. collocata.

Ioannes XXII.

Spondent, quas non exhibent, divitias pauperes alchimistae, pariter qui se sapientes existimant in foveam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis alchimiae alterutrum se professores ludificant, quum suae ignorantiae conscii eos, qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, ad-

mirantur. Quibus quum veritas quaesita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, iidemque verbis dissimulant falsitatem, ut tandem, quod non est in rerum natura esse verum aurum vel argentum sophistica transmutatione confingant. Eoque interdum eorum temeritas damnata et damnanda progreditur, ut fidis metallis cudant publicae monetae characteres fidis oculis, et non alias alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Haec itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, ut quicunque huiusmodi aurum vei argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandaverint, vel ad hoc scienter, (dura icl fieret,) facientibus ministraverint, aut scienter vel auro vel argento usi fuerint vendendo vel dando in solutum: verum tanti ponderis aurum vel argentum poenae nomine inferre cogantur in publicum, pauperibus erogandum, quanti alchimitum existat, circa quod eos aliquo praedictorum modorum legitime constiterit deliquisse, facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipso (ut praemittitur) scienter utentibus, perpetuae infamiae nota respersis. Ouodsi ad praefatam poenam pecuniariam exsolvendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant: poterit discreti moderatio iudicis poenam hanc in aliam, (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotii, personarum differentiam aliasque attendendo circumstantias,) commutare. Illos vero, qui in tantae ignorantiam infelicitatis proruperint, ut nedum nummos vendant, sed naturalia iuris praecepta contemnunt, artis excendant metas, legumque violent interdita, scienter videlicet adulterinam ex auro et argento alchimito cudendo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam, hac animadversione percelli iubemus, ut ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes: ipsi ultra praedictas poenas priventur beneficiis habitis, et prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

TITULUS VII.

DE PRIVILEGIIS.

CAP. I. I

Haece extravagans dat Praedicatoribus et Minoribus privilegia plurima circa tria, videlicet circa praedicationes, confessionum audientes, et sepulturas. De secundo in §. Sed quia multoties. De tercio in 5. Porro. Et licet sic revocata per Ciem.2. de sepult., multa tomen notatu digna in ea reperiuntur, quae non sunt retractata. Et potuisset non inepto poni sub tit. de sepult. Sed non est inconveniens idem cap. diversis respectibus sub variis collocari titulis, ut patet in cap. Significantibus, Extra de libell. oblat. et de apell.

Benedictus XI.

Inter cunetas sollicitudines nostras, quibus nos pastorale premit officium, et debitum apostolicae servitutis adstringit, illa debet esse praecipua, ut gregi dominico nobis superna dispositione 2 comrisso animarum cura non desit, ne illum lupus rapax, antiquus serpens humani generis inimicus, invadat, eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamante3^o Propheta manibus requiratur. Debemus insuper, quantum ex alto permittitur, pacem inserere, remove scandala, iurgiorum amputare materiam, et intelligere super egenum et pauperem, quia non in finem oblivio erit pauperis, et patientia pauperum non peribit infinem4. Sane dudum bonae memoriae Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster quandam specialem inter praelatos, rectores, seu sacerdotes et clericos parochialium ecclesiarum ex parte una, et Praedicatorum ac Minorum ordinum fratres ex altera, super faciendarum praedicationum, audiendarum confessionum per eosdem fratres, ac de eis relictis, et de funeralibus canonicae portionis articulis constitutionem6 edidit, certum his modum imponens, prout in eadem constitutione plenius continetur. Sed pro ea, quam intendebat, quiete7^o, turbatio nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, et pullulatae inquietudines pro tranquillitate noscuntur8^o, siegue, dum ansam solvisse se credidit, nodum ligasse videtur, et septem, tino

ribus de verbo ad verbum mentionem in nostra literis fieri oporteat apeliacem. Ut antera etc.: orig. 18) ver.: deest: E orig. 19) ecclesiae Avenioneusis: orig. 20) omnos et sing.: dcest: E orig. 21) vel conting. pot.: deest: ib. 22) valeant: orig.

Tit. VI. Cap. un. 1) A C

Tit. VII. Cap. I. 1) ACGH; 2) dispensatione: AGH 3) id clamante: ACGH; reclamante: N 4) fine: ACP 5) ot: ACHI 6) cf. Clena. 2. de sepult. (3, 7.) 7) Sed per quam intendeb. quietem: ACGHI 8) nosc.: deest: ib.

Tit. V. Cap. un. 7) infra: E orig. 8) de dictis bonis: ori,q. 9) infra: E orig. 10) relevare: ib. 11) in Ventera eundem as in omnes: ib. 12) superiori pontificali vel: ib. 13) par.: deest: ib. 14) eis aut cor.: deest: ib. 15) alieui specialiter aut generaliter a sede ap. existat indult.: ib. 16) lit. apostolicas non: ib. 17) et quibuslibet literis, indulgentiis generalibus val specialibus gribuscunque personis et locis sub quacunque forma vel conceptione verborum a dicta sede concessis, per quae praesentibus non expresas val totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, val difforri, et do quibus quorumque toba teno-

tentiae pars, ut eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre, districte miungimus, ut fratres ipsi contentes attente moneant, et in suis praedicationibus exhortentur, quod suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno, asserendo, id ad animarum profectum procul dubio pertinere. §. 2. Porro; ut circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium sepeliri, et portionem canonicam, de relictis eisdem fratribus minime detrahendam, nequeat in posterum dubitari: iubemus, ut corpora defunctorum, qui 14^a apud eorundem fratrum loca elegerint, dumviverent, sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo et aqua benedicta, cantando seu legendo officium mortuorum vel psalmos, et alienas ingredientes 15^a parochias, possint 16^a assumere, et ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscunque vero relictis praefatis 17^a fratribus in communi vel singulis ultimis 18^a decedentium voluntatibus, sive apud eos sepeliendi sint sive alibi, nulla per parochiales sacerdotes morientium, (a qua fratres ipsos liberos esse volumus,) canonica portio, vel 19^a multo minus per episcopos episcopalis quarta omnino 20^a, quum eis tanquam exempti non subsumuntur, nec etiam debita iura parochiae, si fors cathedra defunctorum esset parochialis ecclesia, detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commode divisionem recipiant, alias eiusdem medietatis aestimationem 62 solvant parochiali ecclesiae et sacerdotibus ante dictis. Funeralia vero intelliguntur hoc casu, quae cum funere deferuntur. De candelis vero 63^a, quae fratres portant, portio non petatur. Moneant autem iidem fratres et pro posse inducant confidentes sibi, ut de propriis bonis suis parochialibus ecclesiis eorumque 64^a sacerdotibus competenter relinquunt, et, quae eis debent, parochialia iura reddant. Ad hoc non murmure, quaesumus 65, saecularis clerus, non gerant moleste praelati, quod circa praemissa sic diximus providendum. Attendant, quanta ex iis, quae in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proveniat. Advertant, quanta tollantur iurgia, et patenter 66 considerent, quod eorum onera cum aliis nostro beneficio salubriter et quasi necessario patiuntur. Circa tertium vero articulum diligenter intelligant, quod fratres ipsi hoc per privilegia Romanorum Pontificum, eis benigne concessa, ante constitutionem eandem hactenus habuerunt, quodque sunt pauperes, nil habentes singuli, nec 67 in communi rustica praedia, immo nec urbana, vel mobilia eorum alteri vel 68 etiam universi, mendicant victum, quaerunt vestitum, et eatenus sustinere possunt, quatenus vel vivorum pietas, aut morientium caritas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur eorum, qui omnia, voluntatem habendi etiam, reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus tam utiliter in agro praedicto? Certe nullus, nisi qui trituranis bovis os impie alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare. Inopes patrimonii onera ipsa non habendi necessitate non sustinent, et a curialibus res, ecclesiis vel piis locis donatas, a quartae praestatione seu lucrativorum inscriptionibus lex facit immunes. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam 69, et legata ad fabricam, vel pro ornamentis ecclesiae, aut ad divinum cultum perpetuum, solutioni non subiacent canonicae portionis. Pauperes autem (ut dictum est) sunt fratres, et quod eis relinquatur aut in sua alimenta erogant, aut in fabricam, sive in 70^a cultura divinum et ecclesiae ornamenta convertunt. Propter quod 72^a nos, qui debemus intelligere super egenum et pauperem, et non oblivisci eorum, quum humanitatis sit etiam saecularis principis prospicere egenis, et dare operam, ut pauperibus alimenta non desint, non tam pie, quam quodammodo tute in eodem articulo egimus, egenos 72^a eosdem (ut praemittitur) reddendo 73^a ab onere canonicae portionis exemptos. Haec autem, (dicta constitutione, quae incipit: „Super cathedram,” quam penitus revocat, aliisque quibuscunque constitutionibus specialibus et generalibus, statutis, privilegiis, indulgentiis, sub quacunque forma verborum concessis, etiamsi de ipsis 74^a de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris literis oporteret fieri mentionem, conventionibus, pactis, iuramentis, sententiis, consuetudinibus 73^a contrariis nequaquam obstantibus,) inviolabiliter observad sancimus. Nulli ergo omnino hominum

liceat hanc paginam nostrorum statuti, denunciationis, exemptionis, praeceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, revocationis et sanctionis infringere. Si quis autem etc.

CAP. II. I

Rex Franciae et regnicolae, per extravagantem Unam sanctam, supr. de maior. et obed., non amplius subiciuntur ecclesiae Romanae, quam prius erant.

Clemens V.

Meruit carissimi fui nostri Philippi regis Francorum illustris sinceræ affectionis ad nos et ecclesiam Romanam integritas, et progenitorum suorum praeclara merita meruerunt, meruit insuper regnicolarum puritas ac devotionis sinceritas, ut tam regem quam regnum favore benevolo prosequamur. Hinc est, quod nos regi et regno per definitionem et 2^a declarationem bonae memoriae Bonifacii Papae VIII. praedecessoris nostri, quae incipit: „Unam sanctam,” nullum volumus vel intendimus praeiudicium generad. Nec quod per illam rex, regnum et regnicolae praelibati amplius ecclesiae sint subiecti Romanae, quam antea exsistebant; sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem praefatam tam quantum ad ecclesiam, quam etiam ad regem, regnum 3^a et regnicolas superius nominatos 4^a. [1306.]

CAP. III.

Ordinari non possunt ferre censuras in anos subditos pro suis negotiis Romanae eunt, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec tilos privare beneficiis; quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum alias sint collata, tam dantes quam recipientes ipso facto sunt excommunicati, et a solo Papa absolventur.

Eugenius IV.

Divina in eminenti sedis apostolicae specula disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quae officiales praedictae sedis obsequiis eius, (ad quam veluti fidelium omnium matrem pro animarum salute quaerenda et iustitia proseguenda de diversis mundi partibus confluit multitudo,) tutius et quietius se promptiores valeant exhibere. Hinc est, quod nos, ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, districtius inhibemus locorum ordinariis, nec non commissariis et delegatis eorum, ceterisque universis et singulis, quacunque potestate et auctoritate praevalgeant, cuiuscunque dignitatis, gradus vel praeeminentiae fuerint, ne contra officiales praefatos, quocunque nomine nuncupentur, in nostris et dictae sedis obsequiis mine et pro tempore existentes, nec non quoscunque alios, pro suis et eorum causis vel negotiis proseguendis ad sedem praedictam venientes, ac in ea durante negotiorum et causarum huiusmodi prosecutione moram trahentes, et recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut privationis officiorum aut beneficiorum, seu quavis aliam sententiam promulgare praesumant. Nos enim omnes et singulos processus et sententias contra tenorem et mentem nostrae inhibitionis huiusmodi latas et habitas, et in posterum habendas ac etiam promulgandas, et quaecunque inde secuta, declaramus nulla, irrita et inania, nulliusque exstitisse vel exsistere roboris vel momenti, nec non, quicquid in contrarium a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum forsitan esse hactenus, vel in posterum contigerit attentari, etiam decernimus irritum et inane. Et nihilominus in omnes et singulos ordinarios et officiales, commissarios et delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficiis ecclesiasticis quibuscunque officialium, aut negotia huiusmodi apud dictam sedem prosequentium praedictorum, eos illis forsitan privando atque privatos decernendo seu declarando, vel cuiuscunque privationis praetextu illa personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittendo, tam in dantes (uam in recipientes excommunicationis, suspensionis et interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis sententia absolvi nequeant, nisi a nobis vel per nos deputandis, praeter-

Ti t. VII. Cap. I. 64) qui apud eos elegerint (elegerunt: AC): Codd. coll. 55) ingrediendo: A OHIXN 56) possunt: CH 57) praetactis: ACOHI 58) in ult.: A OHIN 59) et: Codd. coll. 60) omn.: deest: ib. 61) sial: ACO 62) extimationem: ACI 63) tamen: Codd. coll. 64) earumque: OHN 65) quia: C; quis: A; quatenus: G 66) prudentes: ACOH 67) nec: deest: Ed. Itom. 68) vel: deest: ACQH 69) rell. desunt: I 70) in: deest: Codo.

coll. 71) quae: ib. 72) eg.: deest: ib. 73) add.: fratres: ib. 74) eis: ib. 75) et com.: ACGH

C ap. II. 1) AOHh1N; — cf. c. 1. de M. et O. ira Eztr. com. (1, 8.) 2) seu: AOHh1N 3) et regnum superius nominatum: Codd. coll. 4) add.: Dat. Lugd. Is. al. Febr. P. N. ao. L: CH

quam in mortis articulo constituti. Praemissa autem a die affixionis praesentium ad valvas basilicae principis apostolorum de Urbe ex certa scientia quoscunque ligare volumus et arctare, non obstantibus apostolicis et quibuscunque generalibus, aut provincialibus aut synodalibus conciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus et apostolicis privilegiis, per quae effectus praesentium impediri posset quomodolibet vel differri, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus habenda esset in praesentibus mentio specialis, et quae praesentibus volumus haberi pro sufficienter expressis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, declarationis, constitutionis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae MCCCCXXII. VIII. Idus Martii, Pont. nostri Ao. II.

CAP. IV. I

Praemisso tenore duarum constitutionum dicit, quod hospitalarii sanen Ioannis, ex statuto, consuetudine, vel privilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam habebant beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

Ioannes XXII. Magistro et Fratribus hospitalis S. Ioannis Hiero solymitani.

Exhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quod dudum post constitutionem ** per nos editam, qua specialiter et expresse cavetur, quod habentes annalia in ecclesiis de consuetudine, privilegio, vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi vel secundi, vel alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi³ hactenus in totum vindicaverant, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in decima solutione taxari, praetextu cuiusvis privilegii, consuetudinis vel statuti quovis modo perciperent, sed ipsius summae perceptione duntaxat deberent esse contenti, totali residuo praedicta obtinentibus beneficia remansuro; nisi forsitan illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, malissent ipsum habere residuum, et obtinentibus beneficia dimittere summam memoratam, quo casu percipiendi quod malissent erat eis optio derelicta. Quendam aliam declaratoriam constitutionem⁴ fecimus, in qua specialiter cavebatur, quod, si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minime residerent ad debitum servitium impendendum, capitulo eiusdem ecclesiae nihil deberet accrescere, quum cessante causa cessare debeat pariter quod vigeat, quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur⁵, quod fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo, quod in declaratione dicta non continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum vacantium, vobis debitorum de praedictis consuetudine, privilegio vel statuto quoad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis⁶, licet (ut praemittitur) dicti fructus capitulo non accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, ut, quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expresse dignaremur. Nos itaque, petitionem vestram iuri consonare aestimantes, ac propterea in hac parte quieti et indemnitati vestrae providere volentes, praesenti oraculo declaramus, quod fructus praedictae ecclesiae vel beneficii vacantis, cuius annalia, in quibus consistunt, debentur vobis ex privilegio, consuetudine vel statuto etiam pro ea parte, quae obtinentibus praebendam vel beneficium huiusmodi, si in ecclesia, ubi illa consistunt, personalem residentiam facerent, deberetur, si non residerent ibidem vere vel interpretative, utpote per speciale privilegium apostolicum, vel alias ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitime excusentur: quum dicta pars (ut praemittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet secundum intentionem et mentem declaratoriae memoratae. Nulli ergo omnino hominum etc. ut supra. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, etc. ut supra. Datum Avin. Kal. Martii, Pont. nostri Ao. V. 7* [1321.]

TITULUS VIII.
DE POENIS.

CAP. UN.

Episcopus Catnrcnsis propter varios excessus per ipsam perpetratos, praesertim quia sedi apostolicae, suis subditis et sibi ipsi injurias fuerat, varias poenas incurrit, quoniam porpetnae depositionis sententiam meruit, privatusque fuit pontifican, sacerdotali et alio quolibet officio, et ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina utilis hie nobis tribuitur, ut scilicet cognoscamus crimina et excessus, pro quibus praelatus deponi possit. Pacit ad hoc c. Verticilo, Extra, de dolo et cont., c. Ex literis, et c. Tanta est clavis Petri, de excessu, praelat. Et, nisi antiqui libri hoc c. sub titulo do poenis adnotavissent, sub titulo de excessu, praelat. positum fuisset.

Ioannes XXII.

Divinis exemplis, quae nostrorum debent esse actinim regula, patentur instruimur, aures nostras subditorum a suis praepositis oppressorum indebite et aggravatorum iniuste non obturare clamoribus, sed ipsis ipsas potius compassivis affectibus inclinare, ut, si per sollertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere completos esse viderint, liberationis opportuna remedium sollicitis studiis apponamus, poena nihilominus debita punituri in hanc patratorum qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim Dominus, audito clamore populi sui, propter duritiam eorum, qui operibus praeferant, dolentis, ad liberandum eum descendat, et summi templi praeposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias pravas inique diverterat, conminando sic ait: „Expellam te de statione tua, et de tuo ministerio te deponam.“ Dudum siquidem fama gravi, clamore frequenti, et querela flebili subditorum deferentibus nobis, Hugonem Geraldii, olim Caturensensem episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus gravibus enormibusque criminibus esse reum, nos, mala huiusmodi nolentes ante credere, quam probare, super illis inquisitionem per nos et per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquisitionis ipsius viso et examinato processum luculenter invenimus, quod eius fuerat vitiosus ingressus, quum per ambitionem nimiam et per abrupta simoniace pravitatis ad pontificalem adscendisset honorem. Progressus autem eius, ut exsecrando conveniret initio, iniuriosus exstiterat quoad tria. Primo videlicet quoad apostolicam sedem, cui, licet ipsum honorasset in multis, et tandem ad episcopalis dignitatis apicem promovisset, terga vertens, non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, et vituperium retulit pro honore. Appellationibus interdum, ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis, nedum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens et facto, suis praeciipiendi ministris, quod de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes, quibus contra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium, nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, et alias indebite affligendo multipliciter, non absque vitio ingratitude violans iuramentum fidelitatis ab ipso praestitum dictae sedi; nec veritus matris ecclesiae transgressionem apertam, nonnullis quandoque per suas patentes literas de vacaturis mandavit henoficii provideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas et suspectas; perniciosos etiam fuit et frequens literarum apostolicarum abusus. Secundo vero, quantum ad subditos, erga quos non pū praelati vel pastores peregit officium, quin immo tanquam fur improbus crudelisque tyrannus sub pallio caritativae subsidii incussit terroribus, violentiis et iniuriis illatis, dolosis inductionibus et fraudibus exquisitis, veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus praegravando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimium excessivas et ecclesiis importabiles, utpote multiplicato evectionum numero canonibus definito, interdum per se, interdum per altos procuraciones exigendo, pro libito visitationis officio, quandoque nullatenus, et regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturandae cupiditatis affectum impenso, ad alios quaestus illicitos et damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curavit. Et quum invenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec alias ab eis exigere potuit concupita: calumniosas delationes feri, contra eos lites moveri, et diversa eis gravamina subdole procuravit pluries inferri. Praeterea non citatos legitime, nec con-

Tit. VII. Cap. IV. 1) Ty2stat fn Bullar. Roja. ed. Tato. IV, 870. 8) c.J.de praeb. (3, 8.) 5) videbatis: orig. 6) potnerlue: ib. 7) Iramo IL: Po. c. 2. de elect. in Fi.Lit. loaran. X.I. Tū. II. 3) nbi: orig. 4) cf. supra c. 11. I TU. VIII. Cap. un. 1) Esa. XXII, 19. 82*

victos etiam aut confessos, suis privavit beneficiis, occasione pro causa confingens, non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumenta dictavit, per suos illa faciens notarios publicari, et, ut illis, qualem ipse habuerat, ad ecclesias praeberet ingressum, instituire ei praesentatos, seu institutionis suae eis concedere literas saepius renuit, nisi primitus certa sibi et magna pecunia propter hoc exsoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis praetextu, nunc yero simpliciter in suis manibus resignata, modo iure (ut praetendebat) ordinario, modo super hoc (ut dicebat) apostolico munimine indulto, de facto scienter contulit, intervenientibus fraude, pacto et simoniaca pravitate, subiectas sibi ecclesias occupans, earum redditus usurpavit. Ia sic in suis fuit corruptus iudiciis, processum eorum et finem in pecuniarium commodum ordenando, quandoque iustificans Impium, innoxium injusto condemnans: sic et alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit. Tertio, quantum ad se, ut, qui sibi nequam existeret, nulli alii bonus esset, suae namque famae prodigus se periuriis patenter involvit, irregularitatesque laqueos irritavit, et, (quod referre pudet,) in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiae vitium, quo se dudum foedaverat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, et femora sua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sit reprehendendi ingressus sic scandalosus, perniciosus exemplo progressus, ut vitio huiusmodi sive culpis nescius finem imponere, et periculosus egressus, quum adeo foret in ipso habituata malitia, quod, (remanente sibi ad solita facultate,) in iniquitatis opere voluntatis sibi deficere minime speraretur. Propter quod, ne prioribus peius committeret, illud solum aestimamus salubre remedium, ut, quod vello non poteramus auferre, eriperemus vel posse. Nos itaque, super praemissis et pluribus aliis eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabita diligenti, in praefatum Hugonem Geraldii, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob suas iniquitates, ne praesit, est abiectus a Deo, suis ligatum peccatis, omnique honore ac dignitate pontificali iam privatum a Domino, de consilio omnium et singulorum fratrum ipsorum perpetuae depositionis sententiam duximus promulgandam, pontificali eum, et sacerdotali, et alio quolibet officio privantes, et ad perpetuum carcerem condemnantes, ut ibi, committendis cessantibus, agat poenitentiam de commissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae promulgationis et condemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avin. XV. Kal. Iunii Pont. nostri Ao. II. [1318.]

TITULUS IX.

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

CAP. LI

Centesimo quoque anno visitantibus basilicas Petri et Pauli Apostolorum plenissima peccatorum venia conceditur.

Bonifacius VIII.

Antiquorum habet fida² relatio, quod accedentibus ad honorabilem basilicam principis Apostolorum de Urbe concessae sunt magnae remissiones et indulgentiae peccatorum. Nos igitur, qui iuxta officii nostri debitum salutem appetimus et procuramus libentius singulorum, huiusmodi remissiones et indulgentias omnes et singulas ratas et gratas habentes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus et³ approbamus, et etiam⁴ innovamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Ut autem⁵ beatissimi Petrus et Paulus Apostoli eo amplius honorentur, quo ipsorum basilicae de Urbe devotius fuerint a fidelibus frequentatae, et fideles ipsi spiritualium largitione munerum ex huiusmodi frequentatione magis senserint se refores⁶: nos de omnipotentis Dei misericordia, et eorundem Apostolorum eius⁷ meritis et auctoritate confisi,

de fratrum nostrorum consilio et apostolica plenitudine potestatis omnibus in praesenti anno millesimo trecentesimo, a festo Nativitatis Domini nostri Iesu Christi praeterito proxime⁸ inchoato, et in quolibet anno centesimo secuturo ad basilicas ipsas accedentibus reverenter, vere poenitentibus et confessis, vel qui vere poenitebunt et confitebuntur in huiusmodi praesenti, et quolibet centesimo secuturo annis, non solum plenam et largiorem, immo plenissimam omnium suorum concedemus⁹ et concedimus veniam peccatorum, statuentes, ut, qui voluerint huiusmodi indulgentiae a nobis concessae fieri¹⁰ participes, si fuerint Romani, ad minus XXX. diebus continuis seu¹¹ interpolatis, et saltem semel in die, si yero peregrini fuerint aut forenses, simili modo diebus XV. ad basilicas easdem accedant. Unusquisque tamen plus merebitur, et indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius et devotius frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, approbationis, innovationis, concessionis et constitutionis infringere etc. Datum Romae 12 apud sanctum Petrum, VIII. 13 Kal. Mart. Pont. nostri Ao. VI. 14 (1300.)

CAP. II.

Annus inbilaeus sive plenaria remissio, quae olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus vere poenitentibus et confessis, visitantibus basilicas beatorum Petri et Pauli, per istam extravagantem ad annum quinquagesimum reducitur.

Clemens VI. Archiepiscopo Tarraconensi eiusque Suffraganeis.

Unigenitus Dei filius de sinu patris in utero dignatus est descendere matris, in qua et ex qua nostrae mortalitatis substantiam divinitati suae, in suppositi unitate, ineffabili unione coniunxit, id, quod fuit permanens et quod non erat, assumens, ut haberet, unde hominem lapsum redimeret, et pro eo satisfaceret Deo Patri. Ubi enim venit plenitudo temporis¹: misit Deus filium suum, factum sub lege, natum ex muliere, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent filiorum. Ipse namque² factus nobis a Deo sapientia, iustitia, sanctificatio et redemptio, non per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium³ sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa. Non enim⁴ corruptibilibus auro et argento, sed sui ipsius agni incontaminati et immaculati pretioso sanguine nos redemit, quem in ara crucis innocens immolatus non guttam sanguinis modicam, quae turnen propter unionem ad verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddam profluvium noscitur effudisse ita, ut a plantas pedis usque ad verticem capitis nulla sanitas inveniretur in ipso. Quantum ergo exinde, ut nec supervacua, inanis aut superflua tantae effusionis misericordia redderet, thesaurum militanti ecclesiae acquisivit, volens suis thesaurizare filiis pius Pater, ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt Dei amicitiae participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in sudario⁶ repositum, non in agro⁷ absconditum, sed per beatum Petrum coeli clavigerum, eiusque successores suos in terris vicarios, commisit fidelibus salubriter dispensandum, et propriis et rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione poenae temporalibus pro peccatis debita, tam generaliter quam specialiter, (prout cum Deo expedire cognoscerent,) vere poenitentibus et confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulum beatae Dei genitricis omniumque electorum a primo iusto usque ad ultimum merita administratum praestare noscuntur, de cuius consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, taro propter infinita Christi (ut praedictum est) merita, quam pro eo, quod, quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum. Quod felicitis recordationis Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster, pie (sicut indubie credimus) considerans, et attenta meditatione revolvens, quantum apud homines gloriosi principes terrae Petrus et Paulus, (per quos evangelium Christi Romae resplenduit, et per quos ecclesia religionis sumpsit exordium, qui facti Christiani populi per evangelium genitores, greges dominici pastores, fidei lucernae, ecclesiarum

Tit. IX. Cap. I. 1) *Estat in Bioil. Rom. ed.* IV, 156. *ACGHMNP*: — *Pothast* 910. 24917. 2) *fide*: *orag.*: **fidei**: C 3) *et*: *deest*: *AGH*: et *app.*: *deest*: N 4) *deest*: *AH*: et *et*: *deest*: G 5) *temen*: *ACM* 6) *re-* *fectos*: *AGHUI* 7) *el.*: *deest*: *CHH* 8) *proximo*: *CG* 9) *conced*: et *deest*: *Codd. cal.* 10) *fore*: *Codd. cal. P.*: *add.*: **vel esse**: *AO* 11) *vel*:

ACGH 12) *Later.*: *H*: *Rom.* *Petr.*: *deest*: *ACG* 13) *XIII.*: *ACG*: *XIV.*: *H* 14) *V.*: *A*: *VII.*: *Bdhn.* cf. *Pothast* I. c. *Cap. II.* 1) *Gal.* IV, 4. 2) *I. Cor.* I, 30. 3) *Hebr.* IX, 12. 4) *I. Petr.* I, 18. 5) *Esa.* I, 6. 6) *&c.* XIX, 20. 7) *Dfath.* XIII, 44.

columnae, prae ceteris Apostolis peculiari quadam prae-rogativa in ipso Salvatore fidei virtute praecellunt, quorum uni, scilicet Apostolorum principi, sicut bono dispensatori claves regni coelorum commisit, alteri, tanquam idoneo doctori, magisterium ecclesiasticae eruditionis iniunxit,) in speciali veneratione haberi debeant, et debita honorificentia veneran, pro ipsorum memoria recolenda crebrius et reverentia a cunctis Christi fidelibus eis devotius adhibenda, ipsorumque patrocinio favorabilis assequendo, inconsumptibilem thesaurum huiusmodi pro excitanda et remuneranda devotione fidelium voluit aperire, decernens de fratrurn suorum consilio, ut omnes, qui in anno a Nativitate Domini MCCC. et quolibet anno centesimo extunc secuturo ad dictorum Apostolorum basilicas de Urbe accederent reverenter, ipsasque, si Romani, ad minus XXX., si yero peregrini aut forenses fuerint, quindecim diebus continuus vel interpolatis, saltem semel in die, dum tamen vere poenitentes et confessi existerent, personaliter visitarent, suorum omnium obtinerent plenissimam veniam peccatorum. Nos autem, attendentes, quod annus quinquagesimus in lege Mosaicas, (quam non vult Dominus solvere, sed spiritualiter adimplere,) iubilaeus remissionis et gaudii, sacerdos dierum numerus, quo lege fit remissio, censebatur, quodque ipse quinquagenarius numerus in testamentis, veten quidem ex legis datione, novo ex visibili Spiritus sancti in discipulos missione, per quem datur peccatorum remissio, singulariter honoratur, quodque huic plura et grandia divinarum adaptantur mysteria scripturarum, et clamorem peculiaris populi nostri Romani, videlicet hoc humiliter supplicantis, ac nos ad instar Moysi et Aaron per proprios et solennes nuncios ad hoc destinatos specialiter orantis pro toto Christiano populo, et dicentis: „Domine, aperis eis thesaurum tuum, fontem aquae vivae, desiderantes benignius exaudire, non quidem ut sicut illius Israelitici populi indurati cesset murmuratio, sed ut istius praedilecti populi et cunctorum fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, caritas vehementius incalescat, volentesque quam plurimos huiusmodi indulgentiae fore participes, quum pauci multorum respectu propter vitae hominum brevitatem valeant ad annum centesimum pervenire, de fratrurn nostrorum consilio praedictam concessionem indulgentiae ex supra scriptis et aliis iustis causis ad annum quinquagesimum duximus reducendam, statuentes de fratrurn consilio praedictorum et apostolica plenitudine potestatis, ut universi fideles, qui vere poenitentes et confessi in anno a Nativitate eiusdem MCCCL. proxime futuro, et deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis praedictas eorundem Petri et Pauli Apostolorum basilicas et Lateranensem ecclesiam, (quam inclitae recordationis Constantinus, postquam per beatum Silvestrum, sicut per eosdem Apostolos Deo revelante cognovit, renatus fonte baptismatis fuerat, et a contagio leprae mundatus, in honorem Salvatoris construxisset, quamque idem beatus Silvester novo sanctificationis et chrismanionis genere dedicasse legitur, et in cuius ecclesiae parietibus praefati Salvatoris imago depicta primus), toti populo Romano visibiliter apparuit, devotius veneranda, quam ex his et aliis certis et rationabilibus causis, ut ipsa ecclesia pariter indulgentiae praedictae privilegio decoretur, et devotas ab eodem Salvatore, qui in praefatis Apostolis mirabilis praedicatur, eorum meritis et precibus indulgentiae mereatur percipere largitatem, in hoc censuimus venerandam,) causa devotionis modo praedicto visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur, ita videlicet, ut, quicunque voluerint indulgentiam huiusmodi assequi, se Romani, ad minus XXX., si yero peregrini aut forenses, modo simili XV. diebus ad praedictas basilicas et ecclesiam accedere teneantur, adicientes, ut etiam, qui pro ea consequenda ad easdem basilicas et ecclesiam accedent, post iter arreptum impediti legitime, quo minus ad Urbem illo anno valeant pervenire, aut in via, vel, dierum praetaxato numero non completo, in dicta Urbe decesserint, vere poenitentes (ut praemittitur) et confessi, eandem indulgentiam consequantur. Omnes nihilominus et singulas indulgentias, per nos vel praedecessores nostros Romanos Pontifices tam praenominatis, quam aliis basilicis et ecclesiis de dicta Urbe concessas, ratas et gratas habentes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus et approbamus, ac etiam innovamus et praesentis scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginan) nostrae reductionis, constitutionis etc. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et dicatorum Petri et Pauli Apostolorum sese noverit incursurum. Datum Avinion. VI. Kalend. E ebruar. Pont. nostri Ao. I. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli vestrum in singulis vestris civitatibus et dioecibus praedictas nostras literas subditis vobis clero et populo publicetis, et intelligibiliter exponatis, ut adnuente Domino ad promerendam huiusmodi indulgentiam se disponant. Ceterum, quia praesentes literae nequirent forsitan propter viarum discrimina vel alta legitima impedimenta singulis vestrum commode praesentari: volumus, quod per te, frater archiepiscopo, dictarum literarum transsumptum manir publica scriptum tuoque munitum sigillo vobis, fratres suffraganei, transmittatur, cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum etc. [1343.]

CAP. III.

Constitutio, casus Papa, reservatos comprehendens, cortis ex causis hinc ponitur; a quibus nullus poteat absolvere sine speciali licentia sodis apostolicae.

Paulus Venetus Papa II.

Etsi dominici gregis saluti semper intenti singulis cum humilitate poscentibus ea benigne concedere studeamus, per quae (peccatorum mole deposita) salas ipsa succedat, et ab hostis humani generis servitute ereptas animas lucifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tomen propensiori studio praecavendum esse censemus, ne t cuiusvis indulgentiae, remissionis vel facultatis obtentu Christi fideles procliviores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut veniae facilitas eis peccandi tribual incentivum. Hac itaque consideratione habita olim emanavit a nobis constitutio tenoris subsequentis, videlicet: „Sanctissimas in Christo pater et dominas noster, dominas Paulas, divina providentia Papa secundas, qui pridem super plenarius remissionibus, quae semel in vita, et semel in mortis articulo conceduntur, formam et normam instituit, ne passim sine exceptione quorumcunque criminum procliviores redderentur homines ad peccandum, per regulari in cancellaria apostolica publicatam statuit et ordinavit, quod in quibuscunque concessionibus et facultatibus absolvendi casus infra scripti, tanquam speciales sedi apostolicae reservati, semper intelligerentur excepti, videlicet offensae ecclesiasticae libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, criminum haeresis, conspiracy in personara aut statum 2 Romani Pontificis, seu cuiusvis offensae, inohedientiae seu rebellionis eiusdem Pontificis vel sedis apostolicae, presbytericidii, offensae personalis in episcopum seu alium praelatum, invasionis, depraedationis, occupationis aut devastationis terrarum Romanae ecclesiae mediate vel immediate subiectarum, ac etiam invasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium, prohibitionis devotionis causarum ad dictam curiam, declarationis armorum et aliorum prohibitortnn ad partes infidelium, impositionis novorum onerum realium vel personalium, ecclesiis vel ecclesiasticis personis, simoniae super ordinibus vel beneficiis assequendis in eadem curia vel extra contractae, et generaliter in casibus, contentis in bulla, quae consuevit in die coenae Domini per praedecessores Suos Romanos Pontifices publicari, considerans, quod plerumque contingit suam sanctitatem huiusmodi facultates et confessionalia tam praesentibus quam absentibus etiam oraculo vivac vocis concedere, (ne praetextu concessionis huiusmodi vel poenitentes vel confessores in supra scriptis casibus fallantur et fallant,) statuit et decrevit, suae intennonis fuisse et esse, per quascunque concessionem et facultates, per suam sanctitatem tam scripto quam verbo factas et in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absolvere sine speciali suae sanctitatis licentia, quin immo concessionem et indulta praedicta quoad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari." Ut autem ipsa constitutio, (quae dudum, scilicet quinto Kalendas Aprilis anal ab incarnatione Domini nostri lesa Christi millesimi quadringentesimi sexagesimi sexti, Pontificatus nostri anno secundo publicata fuit,) eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullusque illius ignorantiam praetendere valeat in futurum: praesentibus inseri fecimus, ut ad maiorem omnium per-

veniat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae MCCCCLXVIII. quinto Non. Mart. Pont. nostri Ao. V.

CAP. IV.

Bulla confirmationis anni iubilaei, publicata apud sanctum Petrum in die Nativitatis Domini, in qua continetur, quod annus iubilaus est ad brevius lampes reductos, quam olim esset, quoniam vigesimo quinto quoque anno cunctis Idelibus, basilicas urbis Romae hinc expressas visitantibus, illius indulgentiae conceduntur. Et illo durante alias indulgentiae ubique cessant.

Sixtus IV.

Quemadmodum operosi vigilisque pastoris sollertia oves siae custodiae deputatas curat a ferarum praeservare incurribus, et ad statum prosperum foetu multiplicato perducere: ita quoque et nos, quibus dispositione superna universi gregis dominici sollicitudo commissa est, et supremis desideramus affectibus, et studiis nitimur indefessis, cunctos Christi fideles, quos a iustitiae semita hostis humani generis diabolica fraude avertit, deposita peccatorum sarcina suo reconciliare auctori, ut aeternae felicitatis praemia nostri Redemptoris inaeestimabili caritate media potiantur, fiatque nostrae operationis ministerio, utilitate publica suadente, etiam per gratiarum susceptionem, quod eorum saluti conveniat, atque nostra et praedecessorum nostrorum ordinationes salubres debitis effectibus mancipientur. Ohm siquidem felicitis recordationis Paulus Papa II. praedecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis inductus, de venerabilium fratrum nostrorum, tunc suorum, (de quorum numero tunc eramus,) consilio, annum iubilaum ad brevius tempus provida moderatione reducens, illum ad annum vigesimum quintum apostolica auctoritate restrinxit, ac voluit, statuit et decrevit ex causis praedictis, quod singulis viginti quinque annis iubilaus annus praedictus celebrad deberet, quodque anno Domini MCCCCLXXIV. proxime futuro, videlicet a vigilia Nativitatis Domini nostri Iesu Christi, idem annus iubilaus inciperet, et, ut sequitur, finiretur, ac universi et singuli utriusque sexus fideles, qui beatorum Apostolorum Petri et Pauli basilicas, Lateranensem quoque et sanctae Mariae maioris almae Urbis ecclesias statutis diebus devote visitarent, omnes et singulas indulgentias et peccatorum remissiones consequerentur, quas idem Pontifex suique praedecessores anno iubilaus huiusmodi basilicas et ecclesias praedictas visitantibus devote concesserant, per quasdam primo, et deinde nos, qui, dicto praedecessore, sicut Domino placuit, sublato de medio, fuimus divina disponente clementia ad apicem summi apostolatus assumpti, et per alias nostras literas eiusdem Pauli praedecessoris ordinationem, voluntatem et statutum, ac omnia et singula in eisdem suis literis contenta de fratrum eorumdem consilio approbantes, similiter statuimus et ordinamus, quod annus iubilaus praedictus cum eisdem indulgentiis et remissionibus plenariis peccatorum anno proxime futuro a vigilia Nativitatis eiusdem incipere, et, ut sequitur, continuari deberet, prout in singulis literis praedictis, (quarum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis,) plenius continetur. Verum quia postmodum tam nos, quam idem Paulus praedecessor noster, dum in humanis ageret, animarum saluti fidelium intenti, multorum principum et aliorum Christi fidelium ac devotarum personarum pulsati precibus, diversas indulgentias et peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesiis, monasteriis et piis locis duximus concedendas, propter quas populum forsitan concursus ad basilicas et ecclesias ante dictas retardari, aut ipsius anni iubilaei celebritas minui vel intermittere posset cum animarum non modico detrimento: nos, qui universorum credentium profectibus et saluti prospicere ex debito ministerii pastoralis adstringimur, (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus a nobis, seu eodem Paulo vel aliis praedecessoribus nostris concessarum, huiusmodi effusionem hoc sanctu in opus ac remissionis et gratiae annus iubilaus intermitteretur, aut fideles ipsi a tanto muriere reddantur expertes,) remediis opportunis providere volentes, omnes et singulas plenarias, etiam ad instar iubilaei, ac etiam commutandi vota, aut super eis et male ablatis incertis, aut per usurariam pravitatem vel alium illicitum mo-

dum extortis, dispensandi et componendi, aut illa sub certis modo et forma remittendi, et deputandi confessores cum potestate absolvendi, etiam in casibus sedi apostolicae reservatis, facultates, concessionem et indulta a nobis et eadem sede, vel illius auctoritate quibuscunque ecclesiis, monasteriis, hospitalibus et piis locis, universitatibus, fraternitatibus quibuscunque libet, tam in perpetuum quam ad certum tempus, in vita seu in mortis articulo, quovis modo aut quavis causa quomodolibet concessas et concessa, et in posterum forsitan concedendas vel concedenda, auctoritate apostolica tenore praesentium de apostolica potestatis plenitudine usque ad nostrum et eiusdem sedis beneplacitum suspendimus, illasque durante beneplacito nostro et sedis praedictae suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari, indulgentiis tamen basilicarum et ecclesiarum dictae Urbis in suo plenario robore durantibus, districtius inhibentes, alias indulgentias, praeter istas duntaxat, in locis publicis vel privatis praedicari aut nunciari, earumque praetextu a quaestoribus aliqui. d. exigi quoquo modo. Quin immo quaestores et praedicatores quoscunque per locorum ordinarios a praedicationibus et quaestibus huiusmodi faciendis, volumus et mandamus praesentium auctoritate arceri sub censuris et poenis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, inhibitionis, mandati et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Tibure anno incarnationis dominicae MCCCCLXXIII. IV. Kalend. Septembr. Pont. nostri Ao. III.

CAP. V.

Sixtus tempore suo multis multas concesserat indulgentias, quas certis ex causis hic revocat.

Idem.

Etsi dominici gregis saluti semper intenti singulis cum humilitate poscentibus ea benigne concedere studeamus, per quae (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, et hostis humani generis servitute ereptas animas lucrificamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio praecavendum esse censemus, ne cuiusvis indulgentiae, remissionis vel facultatis obtentu Christi fideles procliviores ad illicita in posterum committenda reddantur aut facilitas veniae eis peccandi tribuat incentivum. Quum itaque, (sicut multorum fide dignorum testimonio accepimus,) ob multitudinem facultatum per nos vel auctoritate nostra concessarum, tam verbo quam in scriptis, confectis exinde literis vel non, praelatis et personis ecclesiasticis, etiam religiosis et saecularibus utriusque sexus, capitulis, collegiis, conventibus, hospitalibus, confratriis, et universitatibus, tam in genere quam in specie, sub electione vel deputatione confessorum, qui eligentes eosdem, vel pro indulgentiis per nos concessis consequendis ad ecclesias et alia pia loca confluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundemque confratriarum confrates et sorores, ac in hospitalibus praedictis decedentes seu deservientes, aut eis pie aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, et in ordinibus profitentes, eorum confessione diligenter audita, in singulis etiam sedi apostolicae reservatis casibus semel in vita, et in aliis toties quoties, ac in morte plenarie, vel alias etiam ad effectum consequendi quascunque indulgentias plenarias vel non plenarias absolvere, et poenitentiam salutarem eis iniungere, emissa quoque vota per illos quaecunque in alia pietatis opera commutare libere et licite valeant, fideles praefati ad peccandum, et ad alia illicita committendum nonnunquam procliviores existant in non parvum periculum salutis animarum suarum: nos, qui Deo propitio eiusdem gregis dominici (meritis licet insufficientibus) causam gerimus, et illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem, ne exinde clavium auctoritas deducatur in contemptum, ipsique ad peccandum procliviores (ut diximus) liberius prolabantur, ex praemissis et aliis rationabilibus causis animorum nostrum moventibus, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate et deliberatione, auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus et ordinamus, quod de cetero praetextu facultatum huiusmodi, concessarum a nobis vel

auctoritate riostra, et quas concedi quomodolibet continget in posterum, verbo, literis aut quavis alia scriptura, etiam cum clausula, quod sola signatura sufficiat, etiam in favorem fidei et cruciatae, nullus confessorum eorundem quempiam, cuiusvis status, gradus, ordinis vel conditionis existat, et quacunque ecclesiastica, etiam episcopali vel maiori, atque mundana, etiam regali et maiori dignitate praefulgeat, qui offensae ecclesiasticae libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, seu haeresis, postquam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati seu publice diffamati, conspirationis in personam aut statum Romani Pontificis, seu cuiusvis offensae, inobedientiae aut rebellionis eiusdem Pontificis dictae sedis, mutilationis membrorum vel occisionis cuiuscunque in sacris ordinibus constituti, offensae personalis in episcopum seu alium praelatum, invasionis, depravationis, occupationis aut devastationis terrarum Romanae ecclesiae mediate vel immediate subiectarum, ac etiam invasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium, prohibitionis devolutionum causarum ad dictam curiam, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionis novorum onerum realium vel personalium ecclesiis vel ecclesiasticis personis, simoniae super ordinibus vel beneficiis consequendis in dicta curia vel extra eam contractae criminum quomodolibet reus foret, et generaliter in casibus, contentis in literis, quae consueverunt in die coenae Domini publicari, praetextu huiusmodi facultatum absolvere, et per eos emissa peregrinationis ultramarinae, et visitationis liminum Apostolorum Petri et Pauli, in Compostella, et castitatis ac religionis vota, nisi ex speciali licentia et certa scientia nostra, de qua demum constare censeatur, quum in signatura nostra desuper manu nostra scriptum aut in literis nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia et de speciali gratia id concedere cum derogatione praesentis constitutionis, illius de verbo ad verbum inserto tenore, non autem per clausulas id importantes, vel in articulo mortis constitutum, et tunc in casibus, in quibus satisfactio fuerit impendenda, facta satisfactione vel idonea praestita cautione, commutare praesumant. Et si aliqui confessorum praedictorum contra praesentem constitutionem quemquam absolvere, aut excepta vota praedicta commutare attentaverint: absolutio et commutatio huiusmodi nullius sit roboris vel momenti. Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, a qua, (nisi in mortis articulo constituti,) ab alio quam a Romano Pontifice absolvi non possint, non obstantibus litteris et constitutionibus huiusmodi, ac constitutionibus et ordinationibus etc. Et ne aliquis de praesentibus ignorantiam valeat allegare, mandamus, eas in cancellaria apostolica et audientia litterarum contradictarum legi et publicari, ac inter extravagantes alias apostolicas constitutiones in quaterno dictae cancellariae describi etc. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suspensionis, inhibitionis, mandati et voluntatis etc. Datum Spirae anno Domini MCCCCLXXXVIII.

TITULUS X.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

CAP. I.

Ezcommunicati sunt, qui pactis aut promissionibus iustitiam vel gratiam a sede apostolica obtinent, et qui tales non revelant; nec illis absolutio facile conceditur.

Bonifacius VIII.1

Excommunicamus et anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris, et Falaa, et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri et Pauli et nostra, omnes clericos, religiosos et laicos utriusque sexus, sive sint familiares curiae sive alii 2 undecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquid parvum vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto sive promissione3 occulta vel manifesta, facta sub generalibus et plenarie non expressis, sive sit4* sub specialibus et expressis aperte

verbis, quicquam dederint aut receperint magnum vel parvum, vel promissionem de quacunque re aut utilitate propter hoc consequenda fecerint vel receperint pro aliqua iustitia sive gratia, pro se aut pro alio in causis vel5 iudiciis seu alias per literas apostolicas et quibuscunque modis apud sedem apostolicam obtinenda. Et hanc sententiam ad proinittentes et acceptantes, dantes et recipientes duximus extendendam. Illos quoque, qui aliquem sciverint culpabilem in praedictis, et nobis intra 6* dierum trium spatium non retulerint, vel7 alicui, per quem ad nos verbum fideliter perferatur8, simili decernimus9 sententiae subiaccere. Decernimus etiam, ut nullus, hanc incurrens excommunicationis sententiam, pro praedictis vel aliquo praedictorum absque speciali mandato nostrae lo' absolutionis beneficium valeat obtinere, nisi forsitan ad nos habere accessum11 non posset, in mortis articulo constitutus. Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quantum l' dedit vel recepit, integraliter pauperibus largiatur. Iustitiam yero sive l.i gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti volumus, omnique statuimus carere effectui et robore firmitatis. Sed et scienter utentes ipsis simili sententia excommunicationis adstringimus, et reservantes nobis absolutionem corual cum praemissis omnibus14 ad poenas similes obligamus15. [r295*]

CAP. II.

Praemissis damnis ex interdicto provenientibus statuit, quod propter dominum debita non solventes eius terre vel civitas sine speciali Papas licentia non interdicatur.

Ideml.

Provide attendentes, quod, ut frequentius, quamvis non sine causa, sine culpa tamen multorum, interdicti sententiae proferuntur, quodque sunt nonnulli indices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negotiis sive causis, quae interdum plus ex cupiditatis, quam caritatis radice perspicuis iudiciis procedere arguuntur, quodque interdicti tempore divina organa suspenduntur et laudes, nec ecclesiastica sacramenta ministrantur, ut solent, tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia, praesertim per oblationem frequentem hostiae salutaris, adolescentes et parvuli, participantes; rarius sacramenta, minus inflammantur et solidantur in fide, fidelium tepescit devotio, haereses pullulant, et multiplicantur pericula animarum: praesentis constitutionis providemus edicto, ut nulla provincia, civitas, castrum, villa, locus, territorium vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiusvis monetae vel pecuniae quantitate, quacunque4* occasione vel causa seu quovis quaesito colore, pro eo maxime, quod ipsorum domina, rectores seu officiales, quocunque nomine censeantur, aut incolae seu habitatores, aut singulares personae ipsorum, statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum seu quantitatem non solverunt hactenus, aut 5 in antea non persolverunt. Nos enim exnunc 6 decernimus irritum et inane, si secus hactenus existit attentatum, vel contigerit attentari, illudque revocamus omnino, non obstantibus quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conventionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus et sententiis super hoc habitis vel habendis, iuramentorum, poenarum spiritualium et 7 temporalium, seu multarum appositione3', vel quacunque alia firmitate valentibus; nisi talis suppositio interdicti hactenus foret facta, vel in antea fieret de apostolicae sedis speciali licentia, et expressa per ipsius sedis patentes literas apparente. [1302.] 3

CAP. III.

Andronicum Palaeologum, se imperatorem Graecorum nominantem, et haeresis ipsorum fauctorem, ezcommnnlcatum denunciat, omnesque cuto eo sic manente aocietatem contrahentes ipso facto dicit eacommunicatos, et eorum terrae ecclesiastico supponendas interdicto. Suntque privandi bonis, quae ab ecclesia tenent, et talle societas seu confederatio nulla est. Facit cap. Ad apostolicae de sentent. et re iudi. libr. vi.

Clemens V.

Ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum Andronicum Palaeologum, qui Graecorum imperatorem se

Tit. X. C. ap. I. 1) Reman/1s *eztravagantis textus repetitua est in Bull. Rotn. ed. Taur. IV, 126.* — *ACOHMNP*; — *PoHhast no. 24249.* 2) al.: *deest*: CON 3) vel prom.: O; ex prom.: N; **sive prom.: deest**: C *Codd. coll.* 5) in: *OH*; *deest*: AM 6) infra: *ACOHM* 7) ant: *OH* 8) proforatur: *OHM*; proferamus: C 9) **decrevimus**: CH *A CHMN* 11) recureum: *OILY* 12) ad.: *primam*: *COHP* 13) vel: *OH*

14) in omn.: *COHP* 16) Sal. Dec. Ao. **II.:** M Cap. D. 1) *CEOHIMXP*; — *Pothast no. 25155.* 2) sequentem: CE 3) pereipientes: *OHN* 4) sub quac.: *Codd. coll.* 5) ac: *CO*; vel: *I* 6) estnnc: *IN* 7) sen: *OH* 8) app.: *deest*: *Codd. coli.* 9) 11. Kal. lon. A. VIII.

nominar, tanquam eorundem Graecorum antiquorum schismaticorum, et in antiquato schismate constitutorum, et per lioc haereticorum, et haeresis ipsorum ac schismatis antiqui fautorem, de fratrum nostrorum consilio denunciamus excommunicationis sententiam latam a canone incurrisse, ac ipsius fore sententiae vinculo innodatum. Ceterum universis et singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, haronibus, et ceteris omnibus, cuiuscunque praeeminentiae, conditionis, status, nec non universitatis civitatum, castrorum, et aliorum locorum distrietiis inhibemus, ne cum eodem Andronico Palaeologo in huiusmodi excommunicatione manente societatem vel confoederationem aliquam contrahere sub quovis ingenio vel machinatione praesumant, vel ei alias in his, quibus excommunicatus est denunciatus a nobis, praestare consilium, auxilium vel favorem publicum vel occultum. Et si secus praesumptum fuerit: omnes singulares personas, contrarium praesumentes, (non obstante qualibet indulgentia sub quacunque forma verborum vel expressione ipsis ab apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quarn quoad hoc viribus volumus omnino carere,) sententiam excommunicationis, quam exnunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorum et universitates praedictas, quae secus attentare praesumpserint, prout expedire videbimus, ecclesiastico curabimus subiicere interdicto, ad privationem omnium bonorum, quae a quibuslibet tenent ecclesiis, et ad

poenas alias spirituales et temporales, prout utile putabimus, processuri. Et nihilominus, societatem et confoederationem ipsas, etiamsi poenarum et iuramenti additione vel quacunque fuerint alia firmitate vallatae, decernimus irritas et inanes. natura Pictavis III. Nonas Iunii Ao. II. [1306.]

CAP. IV. 1

Excommunicati sunt qui literas a Papa ante snam coronationem concessas impugnaut.

Idem.

Quia nonnulli, (prout 2 accepimus,) contra doctrinam Apostoli suae prudentiae, quin potius imprudentiae innitentes, ac disceptare super his, de quibus eis non expedit, satagentes, asserere non verentur, quod summus Pontifex ante suae coronationis insignia se non debet intromittere de provisionibus, reservationibus, dispensationibus et aliis gratiis faciendis, nec se in literis episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere, nec etiam uti bulla, in qua nomen exprimatur ipsius: nos, taliurn temeritates 3 compescere cupientes 4 * singulos, qui occasione huiusmodi aliquas 5 literas nostras super negotiis quibuscunque confectas, quae a nobis ante coronationis 6 nostrae insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus. Datum 7 apud Pesecum Burdegalensis dioecesis, Ao. II. [1306.]

Cap. IV. 1) AJIN 2) ut: MN 3) temeritatem: ib. 4) intendentes orines et singulos: AJIY 5) al.: deest: AN 6) donationis: Ed.
Rom. ope., mend. 7) Dat. etc.: deest: A

FINIS.

I.

INDEX

TITULORUM ET CANONUM DECRETALIU EMENDATIO.

TITULI DECRETALIU.

D.

- De Accusationibus, inquisitionibus et denuncia-
tionibus. libr. V. *tit. 1.*
- Adulterii et stupro. V. 16.
- Aetate et qualitate et ordine praeficiendo-
rum. I. 14.
- Alienatione iudicii mutandi causa facto. I. 42.
- Apostatis et reiteratibus baptisma. V. 9.
- Appellationibus, recusationibus et relationibus.
II. 28.
- Arbitris. I. 43.
- Auctoritate et usu pallii. I. 8.
- Baptismo et eius effectu. III. 42.
- Bigamia non ordinandis. I. 21.
- Calumniatoribus. V. 2.
- Capellis monachorum et aliorum religiosorum.
M. 37.
- Causa possessionis et proprietatis. II. 12.
- Celebratione missarum, et sacramento eucha-
ristiae, et divinis officiis. III. 41.
- Censibus, exactionibus et procurationibus.
III. 39.
- Clandestina desponsatione. IV. 3.
- Clericis coniugatis. III. 3.
- Clericis non residentibus in ecclesia val prae-
benda. III. 4.
- Clericis peregrinantibus. II. 29.
- Clericis peregrinis. I. 22.
- Clericis pugnantibus in duello. V. 14.
- Clerico aegrotante vel debilitato. III. G.
- Clerico excommunicato, deposito, vel inter-
dicto ministrante. V. 27.
- Clerico non ordinato ministrante. V. 28.
- Clerico percussore. V. 25.
- Clerico per saltum promoto. V. 29.
- Clerico venatore. V. 24.
- Cognatione legali. IV. 12.
- Cognatione spirituali. IV. 11.
- Cohabitatione clericorum et mulierum. III. 2.
- Collusione detegenda. V. 22.
- Commodato. III. 15.
- Concessione praebendae et ecclesiae non vacan-
tis. III. 8.
- Conditionibus apposis in desponsatione vel
in aliis contractibus. IV. 5.
- Confessio. D. 18.
- Confirmatione utili vel inutili. II. 30.
- Coniugio leprosororum. IV. 8.
- Coniugio servorum. IV. 9.
- Consanguinitate et affinitate. IV. 14.
- Consecratione ecclesiae vel altarum. DI. 40.
- Constitutionibus. I. 2.
- Consuetudine. I. 4.
- Conversione coniugatorum. III. 32.
- Conversione infidelium. III. 33.
- Corpore vitiatum ordinandis vel non. I. 20.
- Crimine falsi. V. 20.
- Custodia eucharistiae, cibis et aliorum
sacramentorum. III. 44.
- Decimis, primitiis et oblationibus. III. 30.
- Delictis puerorum. V. 23.
- Deposito. III. 16.
- Desponsatione impuberum. IV. 2.
- Dilationibus. II. 8.
- Divitiis. IV. 19.
- Dolo et contumacia. H. 14.
- Donationibus. III. 24.
- Donationibus inter vivos et uxorem, et de dote
post divortium restituenda. IV. 20.
- Ecclesiis aedificandis vel reparandis. DI. 48.
- Electione et electi potestate. I. 6.
- Emptione et venditione. III. 17.
- Eo, qui cognovit conaanguineam uxoris suae
vel sponsae. IV. 13.
- Eo, qui duxit in matrimonium, quena polluit
per adulterium. IV. 7.
- Eo, qui mittitur in possessionem causa reser-
vandae. II. 15.

- De Eo, qui ordinem furtiva suscipit. V. 30.
- Exceptionibus. II. 25.
- Excessibus praelatorum et subditorum. V. 31.
- Fidei. H. 9.
- Foudis. III. 20.
- Fide instrumentorum. H. 22.
- Fideiussoribus. III. 22.
- Filiis presbyterorum ordinandis vel non. I. 17.
- Foro competenti. U. 2.
- Frigidis, et maleficiis, et impotentia eoeundi.
IV. 15.
- Furtis. V. 18.
- Haereticis. V. 7.
- Bis, quae fiunt a maiori parte capituli. III. 11.
- His, quae fiunt a praefato sino consensu capi-
tuli. M. 10.
- His, quae vi metusve causa fiunt. I. 40.
- His, qui filios occiderunt. V. 10.
- Homicidio voluntario vel casuali. V. 12.
- Immunitate ecclesiarum, coemeterii, et rerum
ad eam pertinentium. III. 49.
- Infantibus et languidis expositis. V. 11.
- In integrum restitutione. I. 41.
- Iniuriis et damno dato. V. 36.
- Institutionibus. EH. 7.
- Iudaeis et Sarracenis et eorum servia. V. G.
- Iudiciis. II. 1.
- Iuramento calumniae. II. 7.
- Ittreiurando. II. 24.
- Iure patronatus. III. 38.
- Libelli oblatione. H. 3.
- Lito contestatione. II. 5.
- Locato et conducto. III. 18.
- Magistris, et ne aliquid exigatur pro licentia
docendi. V. 5.
- Maioritate et obedientia. I. 33.
- Maledictis. V. 26.
- Matrimonio contracto contra interdictum ec-
clesiae. IV. 16.
- Mutui petitionibus. II. 4.
- Natis ex libero ventre. IV. 10.
- Novi operis nunciacione. V. 32.
- Obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non. I. 19.
- Observatione ieiuniorum. III. 46.
- Officio archidiaconi. I. 23.
- Officio archipresbyteri. I. 24.
- Officio custodis. I. 27.
- Officio et potestate iudicis delegati. I. 29.
- Officio iudicis. I. 32.
- Officio ludici ordinarii. I. 31.
- Officio legati. I. 30.
- Officio primicerii. I. 25.
- Officio aacristae. I. 26.
- Officio vicarii. I. 28.
- Ordinatis ab episcopo, qui renunciavit epi-
scopatui. I. 13.
- Ordine cognitionum. II. 10.
- Pactis. I. 35.
- Parochiis et alienis parochianis. M. 29.
- Peculio clericorum. III. 25.
- Pignoris et alii cautionibus. III. 21.
- Plus petitionibus. II. 11.
- Poenis. V. 37.
- Poenitentis et remissionibus. V. 38.
- Postulando. I. 37.
- Postulatione praelatorum. I. 5.
- Praebendis et dignitatibus. III. 5.
- Praescriptionibus. H. 26.
- Praesumptionibus. II. 23.
- Precariis. III. 14.
- Presbytero non baptizato. III. 43.
- Privilegiis et excessibus privilegiorum. V. 33.
- Probationibus. II. 19.
- Pro curato ribus. I. 38.
- Purgatione canonice. V. 34.
- Purgatione vulgaris. V. 35.
- Purificatione post partem. III. 47.
- Raptores, incendiarios et violatores eccle-
siarum. y. 17.

- De Rebus ecclesiae alienandis vel non. III. 13.
- Regularibus et transeuntibus ad religionem.
III. 31.
- Regulis iuris. V. 41.
- Religiosis domibus, ut episcopo sint subiectae.
III. 36.
- Religiis et veneratione sanctorum. III. 45.
- Renunciatione. I. 9.
- Rerum permutatione. III. 19.
- Rescriptis. I. 3.
- Restitutione apollitorum. H. 13.
- Sacramentis non iterandis. I. 16.
- Sacra unctione. I. 15.
- Sagittariis. V. 15.
- Schismaticis et ordinatis ab eis. V. S.
- Scrutinio in ordine faciendo. I. 12.
- Secundis nuptiis. IV. 21.
- Sententia et re iudicata. II. 27.
- Sententia excommunicationis. V. 39.
- Sepulturis. III. 28.
- Sequestratione possessionum et fructuum.
II. 17.
- Servio non ordinandis et eorum manumissione.
I. 18.
- Simonia, et ne aliquid pro episcopatu exigatur
vel promittatur. V. 3.
- Solutionibus. III. 23.
- Sortilegiis. V. 21.
- Sponsa duorum. IV. 4.
- Sponsalibus et matrimoniis. IV. 1.
- Statu monachorum et canonicorum regula-
rium. III. 35.
- Successionibus ab intestato. III. 27.
- Summa Trinitate et fide catholica. I. 1.
- Supplenda negligencia praelatorum. I. 10.
- Syndico. I. 39.
- Temporibus ordinationum et qualitate ordina-
ndorum. I. 11.
- Testamentis et ultimis voluntatibus. III. 26.
- Testibus cogendis vel non. II. 21.
- Testibus et attestationibus. II. 20.
- Tormentis. V. 13.
- Transactionibus. I. 36.
- Translatione episcopi. I. 7.
- Treuga et pace. I. 34.
- Usuris. V. 19.
- Verborum significatione. V. 40.
- Vita et honestate clericorum. III. 1.
- Voto et voti redemptione. III. 34.

N.

- No clerici vel monachi secularibus negotiis se
imisceant. III. 50.
- Ne praelati vices alias vel ecclesias sub annuo
censo concedant. V. 4.
- No sede vacante aliquid innovetur. III. 9.

Q.

- Qui clerici vel voventes matrimonium contrahere
possunt. IV. 6.
- Qui filii sial legitimi. IV. 17.
- Qui matrimonium accusare possunt, vel contra
illud testificari. IV. 18.

U.

- Ut ecclesiastica beneficia sino diminutione con-
ferantur. III. 12.
- Ut lite non contestata non procedatur ad testium
receptionem vel ad sententiam definitivam.
II. 6.
- Ut lite pendente nihil innovetur. II. 6.

TABULA CAPITULORUM DECRETALIUUM.

A crapula. *de vit. et haest. cleric. IrZr. III. tit. 1. cap. 14.*
 A memoria. *ut lite peadeite nih. ion. II. 16. 1.*
 A multis. *de aet. et qual. et ord. praef. I. 14. 9.*
 A nobis est quaesitum. *qui matr. acensar. poss. IV. 18. 2.*
 A nobis est saepe quaestium. *de sent. excomm. V. 39. 28.*
 A nobile ex parte tua fuit. *de except. II. 25. 2.*
 A nobis expetiit. *de apostat. V. 9. 5.*
 A nobis fuit. *Et infra. Ille anthera. de bigamis. I. 21. 7.*
 A nobis fuit ex parte. *desente. i. excomm. V. 39. 21.*
 A nobis humiliter, quaesivisti, quid fima. *de sacraual. nat. ilcrand. I. 16. 2.*
 A nobis tua discretio. *de despees. impuber. IV. 2. 8.*
 A nobis tua fraternitas. *de coleara. cleric. et odis. III. 2. 9.*
 A pubis tua fraternitas requisivit. *de decimis. III. 30. 2. 1.*
 Ab co. *de seyrstr. possess. cl. fruct. II. 17. 3.*
 Ab excommunicato. *de rescript. I. 3. 41.*
 Abbas. *de his. vete vi meln. src. I. 40. 2.*
 Abbate. *de verbor. sign. V. 40. 25.*
 Abbatem. *de rescript. I. 3. 40.*
 Abolendae. *de sepult. III. 28. 13.*
 Absolutos. *de haeVet. V. 7. 16.*
 Aceedens. *Et infra. Frateruitati. de crin. falsi. V. 20. 8.*
 Accedens. *Et infra. Quum in iudicium. lit. lit. icen cmfest. II. (i. 2.*
 Accedens ad ap. sed. *Et infra. Inquisitioni. de piad. I. 1f. 5. 24.*
 Accedens ad apostolicam sedem. *Et infra. Raptat. ele raptora. V. 17. 7.*
 Accedens ad ap. sed. *Et infra. Mandamos. de Inocuo. I. 38. 10.*
 Accedens ad ap. sed. R. clericus. *de concess. praeb. III. 8. 14.*
 Accedens ad praesent. nostr. G. nepos. *de accnsal. V. 1. 23.*
 Accedens ad praesent. n. I. mullen. *de coneers. coniat. III. 32. 17.*
 Accedens ad praesentiam nostram. T. diaconus. *de purgat. canon. V. 34. 14.*
 Accedens ad sed. ap. nobilis vir. *ut lite tt. cont. II. G. 4.*
 Accedens. *de praescript. U. 20. 11.*
 Accedentibus ad nos. *de excess. praelat. V. 31. 12.*
 Accedentibus ad praesentiam. *de prioileg. V. 33. 15.*
 Accipimus literas. quas. e le lid. instrument. II. 22. 4.
 Acepimus literas. quibus. *de purgat. can. V. 34. 16.*
 Acepimus. quod. *de pactis. I. 35. 5.*
 Acepimus. te. *de acial. et qual. I. 14. 13.*
 Acepisti illam. *ele sponsa duor. IV. 4. 2.*
 Acepisti mulierem. *de frtyid. IV. 15. 1.*
 Accepta conquestione. *de appell. II. 28. 35.*
 Accepta conquestione. *de restit. spoliat. II. 13. 3.*
 Accessit. *de despees. intpb. IV. 2. 5.*
 Accusasti. *ele accusat. V. 1. 8.*
 Accusatum. *de S'inronia. V. 3. 4.*
 Ad abolendam. *Et infra. Universos. de haeret. V. 7. 9.*
 Ad abolendam pessimam. *de fil. presbyt. I. 17. 16.*
 Ad apostolicam. *de decin. is. III. 30. 20.*
 Ad apostolicam audientiam. *de S'in. onia. V. 3. 42.*
 Ad apostolicam sedera. *EE infra. Quum anthera. de roncera. coniugat. III. 32. 13.*
 Ad apostolicam sedera. *Et infra. Quum monachum. de regularib. III. 31. 16.*
 Ad audientiam apostolatus nostri pervenit. *de praescript. II. 26. 13.*
 Ad audientiam apostolatus nostri pervenit. quod. quum. *de homicid. V. 12. 12.*
 Ad audientiam nostram. *Et infra. Illud. de decimis. III. 30. 12.*
 Ad audientiam nostram magistro G. *de his. vale vi n. elrsve c. I. 40. 4.*
 Ad audientiam nostram noveris pervenisse. *de reb. cedas. alienand. vel sien. III. 13. 9.*
 Ad audientiam nostram noveris pervenisse. quod. quum quidam. *de tortieament. V. 13. 2.*
 Ac] audientiam nostram noveris pervenisse. quod. quum Zamorensis. *de appell. II. 28. 34.*
 Ad audientiam nostram noveris pervenisse. quod villa. *de cedas. aedfic. III. 48. 3.*
 Ad audientiam nostram pervenit. quod G. presbyter. *de offic. vicar. I. 28. 1.*
 Ad audientiam nostram pervenit. quod H. *de rescript. L. 3. 11.*
 Ad audientiam nostram pervenit. quod normull. *de capell. monaeh. III. 37. 4.*
 Ad audientiam nostram pervenit. quod. quum. *de cleric. novt resident. III. 4. 15.*
 Ad audientiam nostram pervenit. quod tu. *deeccl. aed. III. 48. 5.*
 Ad audientiam nostram te significante pervenit. quod quidam. *eod. lit. I. 3. 31.*

Ad audientiam nostram **ie** significante pervenit. quod. quum. *de crin& falsi. V. 20. 3.*
 Ad audientiam nostri apostolatus. *de sponsal. IV. 1. 4.*
 Ad aures. *Et infra. Illas terras. de rebus eccles. alienand. vel non. III. 13. 7.*
 Ad aurea nostras. *Et infra. Appellanti. de apell. II. 28. 33.*
 Ad aurea nostras pervenisse. *de simonia. V. 3. 24.*
 Ad aures nostras pervenit. duas ecclesias. *de praescript. II. 26. 6.*
 Ad aures nostras pervenit. quod plerumque. *de rescrtpt. I. 3. 8.*
 Ad aures nostras pervenit. quod quidam. *de excess. praelat. V. 31. 3.*
 Ad aurea. nostras pervenit. quod religiosi. *de temporib. ordeat. I. 11. 5.*
 Ad aures nostras te significante pervenit. quod electos. *de his. gime vi n. elusve c. I. 40. 3.*
 Ad sures nostras te significante perveit. quod. quum in. *de aetat et qual. I. 14. 7.*
 Ad aures nostri apostolatus. *de poenis. V. 37. 10.*
 Ad decorem. *de institut. III. 7. 5.*
 Ad dissolvendum. *de desponsat. impido IV. 2. 13.*
 Ad eminentiam. *de sentent excomm. V. 39. 20.*
 Ad extirpandas. *de fil. presbyt. I. 47. 11.*
 Ad falsarium. *de cri971112d fals. V. 20. 7.*
 Ad haec. *Et infra. Inquisitioni. de relig. domib. III. 36. 4.*
 Ad haec. *Et infra. Mandamus. de privileg. V. 35. 5.*
 Ad haec. *Et infra. Praeterea. de appell. II. 28. 20.*
 Ad haec. *171 infra. Quum a te. mi. lit. II. 28. 37.*
 Ad haec donationem. *de decintis. III. 30. 15.*
 Ad haec ex parte tua. *de fil. presbyt. I. 17. 12.*
 Ad haec in B. Petro. *de postulat. praelat. I. 5. 1.*
 Ad haec licet. *de praebend. III. 5. 13.*
 Ad haec nos dicimur. *de glfic. archidia. I. 23. 7.*
 Ad haec omnibus. *ele Iudaeis. V. 6. 8.*
 Ad haec praesentibus. *de testanaent. III. 26. 8.*
 Ad haec. quoniam episcopus. *de excessib. praelat. V. 31. 2.*
 Ad haec. quoniam sub interdicto. *ibid. II. 28. 27.*
 Ad haec. quum contingat. *de dolo et cont20tt. II. 14. 1.*
 Ad haec. quuminter. *desentent. excomm. V. 39. 12.*
 Ad haec. si altare. *de consecr. cedas. III. 40. 1.*
 Ad haec. si in una. *de appell. II. 28. 6.*
 Ad haec. sicut asseris. *eod. tit. II. 28. 30.*
 Ad haec. si persona. *de offic. viese. I. 28. 3.*
 Ad haec sumos. *de rescnpt. I. 3. 10.*
 Ad hoc Deus. *ut lile non caitestat. II. 6. 1.*
 Ad hoc in apostolicae. *de solut. III. 23. 1.*
 Ad hoc. quia quaesitum est. *de auctorit. et os. pall. I. 8. 2.*
 Ad hoc unxit. *de sequestr. possess. et fruct. II. 17. 11.*
 Ad honorem. *de auctorit. et us. pall. I. 8. 4.*
 Ad id. *de sponsal. IV. 1. 21.*
 Ad liberandum. *de Indaeis. V. 6. 17.*
 Ad Postran]. *Et infra. Discr. v. de sintonia. V. 3. 21.*
 Ad Postrara. *Et infra. Quia vero. de appell. II. 28. 3.*
 Ad nostram audientiam novena pelvenisse. quod in tua. *de consuet. I. 4. 3.*
 Ad nostram audientiam praeposito. *de Confina. uta. vel inut. II. 30. 5.*
 Ad nostram noveris audientiam pervenisse. quod a te. *de ivo-eivr. II. 24. 21.*
 Ad nostram noveris audientiam pervenisse. quod eremitae. *de regnl. III. 31. 8.*
 Ad nostram noveno audientiam pervenisse. quod G. de coniug. servor. IV. 9. 4.
 Ad nostram noveris audientiam pervenisse. quod. quum I. et G. *de jureles. II. 24. 20.*
 Ad nostram noveris audientiam pervenisse. quod. quum R. de entit. et veudit. III. 17. 5.
 Ad nostram noveritis audientiam pervenisse. quod q. quum P. *de inrci2n'. II. 24. 7.*
 Ad nostram noveritis audientiam pervenisse. quod. quum Tusinis. *de reb. redes. alienand. vel non. III. 13. 11.*
 Ad nostram noveritis audientiam pervenisse. quod sacerdotes. *de probat. II. 19. 12.*
 Ad petitionem. *de accusat. Y. 1. 32.*
 Ad praesentiam nostram accedens R. *de fil. presbyt. I. 17. 2.*
 Ad praesentiam nostram R. *de appell. II. 28. 16.*
 Ad probandum. *de sentent. et re iudicat. II. 27. 24.*
 Ad quaestiones. *de Ver. perndat. III. 19. 6.*
 Ad reprimendam. *de offic. iudic. ordin. I. 31. 8.*
 Ad supplicationem. *de Venuniciat. I. 9. 9.*
 Ad ultimum. *de caves. possess. et propriet. II. 12. 2.*
 Admonet. *de renunciat. I. 9. 4.*
 Adolescens. *de sponsal. IV. 1. 32.*
 Adversario. *de except. II. 25. 13.*
 Adversus. *de immunit. eccles. III. 49. 7.*
 Afferte. *de praesumpt. II. 23. 2.*
 Albericus. *de tesh'b. et attest. II. 20. 43.*
 Alia quidem. *ele procvatrsr. I. 38. 1.*
 Au sit deferendum. *de appell. U. 28. 42.*

Antigonus. *de pactis. I. 35. 1.*
 Antigua. *de privileg. V. 33. 23.*
 Apostolicae sed. *Et infra. Sane. de except. II. 25. 9.*
 Apostolicae sed. *Et infra. Verum. de cloric. excomm. V. 27. 9.*
 Apostolicae sedis oracul. *de donal. III. 24. 9.*
 Apostolicam. *de presbyt. novt baptit. III. 43. 2.*
 Aqua. *de consecr. eccles. III. 40. 9.*
 Archidiaconis. *de offic. archidia. I. 23. 5.*
 Artera illam. *de sagitt. V. 15. 1.*
 At si. *de iudiciis. II. 1. 4.*
 Attestationes. *de desponsat. i-npuer. IV. 2. 10.*
 Auctoritate apostolicae sedi. *de institut. IJI. 7. 4.*
 Auctoritate praesentium. *de censib. III. 39. 27.*
 Audita. *de restitut. spoliat. II. 13. 4.*
 Auditus et intellectus causae. *de in integr. restitut. I. 41. 3.*
 Auditus et intellectus meritis causae de duabus. *de elect. I. 6. 29.*
 Auditus et intellectus meritis causas. quae. *de praescript. H. 26. 15.*
 Auditus et intellectus. quae super. *de procurator. I. 38. 8.*
 Audivimus de quibusdam. *de simouia. V. 3. 41.*
 Audivimus. quod quidam. *de reliqu. et venerat. sanct. III. 45. 1.*
 Audivimus usque aleo. *de colles. deteg. V. 22. 3.*
 Avaritiae. *de praebend. III. 5. 10.*

B.

Beneficio. *ele in integr. restit. I. 41. 10.*
 Bona fides. *de deposit. III. 16. 2.*
 Bonae memoriae A. eanonicus. *de confirmat ntil vel II. 30. 3.*
 Bonae memoria]. Guil. archiepiscopo vestro viam universae cursis ingresso. quidam. *de postal. praelat. I. 5. 4.*
 Bonae memoriae Guil. archiepiscopo vestro viam universas caruis ingresso quum in. *eod. tit. I. 5. 4.*
 Bonae memoriae Maguntinensi. *de elect. I. 6. 23.*
 Bonae memoriae O. de Camera. *de apcall. II. 28. 51.*
 Bonae memoriae S. Cremonens. *de elect. I. 6. 36.*
 Brevi. *de inreir. II. 24. 17.*

C.

Calumniara. *de poenis. V. 37. 4.*
 Canonica. *de sentent. excomm. V. 39. 50.*
 Capuonum statuta. *de constitut. I. 2. 1.*
 Capellanum. *de sexndis nupt. IV. 21. 1.*
 Capellanus. *ele feris. II. 9. 4.*
 Capitulum. *de rescript. I. 3. 30.*
 Carissimus. *de convers. coniugat. III. 32. 11.*
 Causa Carpeusis. *de verb. signitc. V. 40. 13.*
 Causa restitutionis. *de integr. sestil. I. 41. 9.*
 Causara matrimonii. quau inter I. mulierem. *de glificio et potest. iza? deleg. I. 29. 16.*
 Causara matrimonii. quito inter M. mulierem. *de testib. cogend. II. 21. 1.*
 Causara matrimonii. quae inter V. iuvenem. *de probat. H. 19. 14.*
 Causara. quae. *Et infra. Discr. vestrac. de testib. II. 10. 11.*
 Causara quae. *Et infra. Si constiterit. qui fil. siat legit. IV. 17. 4.*
 Causam. quae inter abbatem. *de iud. II. 1. 18.*
 Causam. quae inter F. et R. de nativitate. *de offic. et potest. iudic. deleg. I. 29. 17.*
 Causam. quae inter F. et R. filium Agathae. *de dolo et contuve. II. 14. 3.*
 Causara. quaeinterm canales sanctaeMargarethae. *do elect. I. 6. 8.*
 Causam. quae inter Praemonstraten. *de rescript. I. 3. 18.*
 Causara. quae inter R. et F. qui fil. sint legit. IV. 17. 7.
 Causara. quae inter Regin. archid. *de praescript. II. 26. 7.*
 Causam. quae inter vos et A. *de sentad. el re itcd. II. 27. 14.*
 Causam. quae vertitur inter fratres Dolmen. *de indicas. II. 1. 9.*
 Causam. quae vertitur inter vos. *de test. II. 20. 19.*
 Certificari. *de sepult. III. 28. 9.*
 Ceterum. quia in eos. *de iudiciis. II. 1. 5.*
 Ceterum. quia novia. *de ivu'am. calumn. II. 7. 5.*
 Ceterum. quod. *de test. cog. II. 21. 6.*
 Ceterum. si abbatem. *de douat. III. 24. 3.*
 Ceterum. si aliquis. *de resapt. I. 3. 3.*
 Clorici. *Et infra. Quicunque. de excess. praelat. V. 31. 4.*
 Clerici. *Et infra. Quum imperator. de iudiciis. II. 1. 8.*
 Clerici arma. *de vil. et honest. des. DI. 1. 2.*
 Clerici autem. *de darte. exorar. V. 27. 3.*

Clerici in audiaconatu. *de postal.* I. 37. 1.
 Clerici officia. *de vit. el hon. der.* III. 1. 15.
 Clericia. *Et infra.* Clerici. *de vit. honest. cleric.* III. 1. 7.
 Clericis in çarcla. *ne cle'ic. monach.* III. 50. 5.
 Clericos in ecclesiis, *de cleric. non resident.* III. 4. 17.
 Clericos in presbyteratu. *de tufo. virar.* I. 28. 4.
 Clericos in sacris. *de cohabit. cleric. et mul.* III. 2. 3.
 Clericus fideiussionibus. *de fideiass.* III. 22. 1.
 Clericus neque comam. *de vita et honest. der.* III. 1. 5.
 Clericus, qui iuravit. *de iatreia r.* II. 24. 35.
 Clericus si tonsura. *eod. tit.* III. 1. 6.
 Cognoscentes. *de coactitaat.* I. 2. 2.
 Commissum. *Et infra.* Significavit. *de sponsal.* IV. 1. 16.
 Commissum nobis. *de decina.* III. 30. 4.
 Compromissum. *de arbitra.* I. 43. 14.
 Congregato. *de elect.* I. 6. 53.
 Coniugatus. *de convers. cociingat.* III. 32. 5.
 Conquerente I. presbytero. *de olerte. pe'egriant.* II. 29. unic.
 Conquerente nobis M. olerico. *de fil. presbgt.* I. 17. 4.
 Conquerente nobis 12. presbytero. *de cler'ic. non resid.* III. 4. 6.
 Conquerente nobis Renaldo. *de restitult. spoliat.* II. 13. 7.
 Conquerente oconomio. *de offic. iud. ord.* I. 31. 16.
 Conquesti. *de sentad. exconma.* V. 39. 22.
 Conquestus est nobis. *Et infra.* Quamvis. *de feritis.* II. 9. 5.
 Conquestus est nobis Bononiensis. *de foro compet.* II. 2. 16.
 Conquestus est nobis C. clericus. densnr. V. 19. 8.
 Conquestus eet nobis H. *qui fil. sint legit.* IV. 17. 1.
 Consauguinei. *de sentent. et re indio.* II. 27. 11.
 Consensus. *de rol. codea. alicen. tel son.* III. 13. 3.
 Consideravimus. *de elect.* I. 6. 10.
 Consilium nostrum. *Et infra.* Consultationi. *de de obse'ta. ieiun.* III. 46. 2.
 Consilium nostrum. *Et infra.* Requisisti. *de celebr. nmissar.* III. 41. 4.
 Consilium providentiae. *de plus petit.* II. 11. unjo.
 Constitutus coram. *ne sede vacan. aliqu. inn.* III. 9. 3.
 Constitutus In praesentia nostra abbate. *de appell.* II. 28. 23.
 Constitutus in praesentia nostra archiepiscopo. *de testaG.* II. 20. 45.
 Constitutus in praesentia nostra decano. *eod. tit.* II. 28. 46.
 Constitutus in praesentia n. II. priore Sagien. *de procurat.* I. SS. 12.
 Constitutus iu praesentia nostra procuratore. *eod. tit.* II. 20. 46.
 Constitutus in praesentia riostra procuratoribus. *ele elect.* I. 6. 47.
 Constitutus in praesentia nostra R. canonice. *de eo. gai mattit. res possess.* II. 15. 1.
 Constitutus apud sedera apostolieam. *de rese'apt.* I. 3. 19.
 Constitutus in nostra praesentia G. clericus. *de transact.* I. 36. 4.
 Constitutus in nostra praesentia magister Guil. *de ira integr. restituit.* I. 41. S.
 Constitutus in praesentia nostra. *El infra.* Licet. *de poenis.* V. 37. 7.
 Constitutus in praesentia nostra archidiaconus Claremon. *de appell.* II. 28. 45.
 Constitutus in praesentia nostra episcopus Alban. *de relig. domib.* III. 36. G.
 Constitutus in praes. u. G. clericus. *de fil. presbyt.* I. 17. 8.
 Constitutus in praesentia nostra II. ecclesiae. *de ronceas. frach.* III. 8. 11.
 Constitutus in praesentia nostra II. sus nobis. *de coaver's. conaiaegat.* III. 32. 15.
 Constitutus in praesentia nostra magister S. *de fieileiuss.* II. 1. 23.
 Constitutus in praesentia nostra P. diaconus. *de purgat. canon.* V. 34. 9.
 Constitutus in praes. n. procurator magistri R. *de testil.* II. 20. 30.
 Consuetudines. *de corsuet.* I. 4. 1.
 Consulere. *de simado.* V. 3. 38.
 Consulto tioni tuae breviter respondemus. quod monachus. *de apostat.* V. 9. 6.
 Consultationi tuse breviter respondemus. quod mulieres. *de sponsal.* IV. 1. 38.
 Consultationi tuse. qua. *de frigid.* IV. 15. 4.
 Consultationi tuse taliter. *de tempor. Oidin.* I. 11. 16.
 Consultationi vestrae b. r., quod terra. *de priviteg.* V. 33. 33.
 Consultationibus. *Et infra.* Archidiacono. *de cierra. aegrot.* III. 6. 6.
 Consultationibus. *Et infra.* Donationes. *de dosat.* III. 24. 4.
 Consultationibus. *Et infra.* Quaesitum est. *de offic. et potestat. iudfe. delco.* I. 29. 10.
 Consultationibus. *Et infra.* Si aliquis. *de iure paio?* III. 38. 19.
 Consulti sumes frequenter. *de regular.* III. 31. 20.
 Consultuisti. *Et infra.* Coemeteria. *de coesecr. cedes.* III. 40. 7.

Consultuisti. *Et infra.* Respondemus. *de celebrat. missar.* III. 41. 3.
 Consuluit. *Et infra.* cono. t. t. respondemus. *de servis non ordin.* I. 18. 5.
 Consuluit. *Et infra.* Censen. v. t. r., quod. si. *de appell.* II. 28. 18.
 Consuluit. *Et infra.* Iudaeos. *de Iudaeis.* V. 6. 7.
 Consuluit nos. *Et infra.* Quam sanctuarium. *de itere patronal.* III. 38. 15.
 Consuluit nos fraternitas tua. *El infra.* Cons. t. t. duximus. *de appell.* II. 28. 14.
 Consuluit nos G. sacordos. *ele coaves. coniatat.* III. 32. 10.
 Consuluit nos tus dovotio. *de atsaeris.* V. 19. 10.
 Consuluit nos tus fraterutis. quid. *qui cler. vol vovemt.* IV. 6. 4.
 Consuluit nos tua fraternitas. utrum. *crome. de offic. et potest. radie. delcg.* I. 29. 24.
 Consuluit nos tua fraternitas. utrum st appellationibus. *eod. tit.* II. 28. 29.
 Continobatur. *Et infra.* Cono. de ida. gane feant a praelat. *sisee caes. cap.* III. 10. 2.
 Continebatur in literis tuis. quod. quum diaconus. *de fionidic.* II. 12. 8.
 Continebatur in literis tuis. quod. quunaquaedam. *de de. spocs. impaber.* IV. 2. 6.
 Continentia. *de der. percaess.* V. 25. 4.
 Contingit interdum. *Et infra.* Sane. *de selat. extomes.* V. 39. 45.
 Contingit interdum. ut dicitis. *de fide instruneat.* II. 22. 5.
 Contingit interdum. quod clerici. *de sentad. ex-onera.* V. 39. 3G.
 Contingit interdum. quod. Hect. *de transad.* I. 36. 3.
 Contingit interdum. quod. quum actori. *Et infra.* Ad hoc. *de arbitri.* I. 43. 8.
 Contingit interdum. quod. quum actor! ob contumaciam. *de dolo et cantan?* II. 14. 9.
 Contracto. *de cognat. spirit.* IV. 11. 5.
 Coram dilecto filio M. diacono. *de offic. potest. iud. deleg.* I. 29. 34.
 Coram dilecto filio tituli. *de elect.* I. 6. 35.
 Comen felices. *de se integr. restitat.* I. 41. 7.
 Crimina. *ele collas. deteg.* V. 22. 2.
 Cum clericis. *de ordinal. ab aperse.* I. 13. 2.
 Cum iuramento. *de fionidic.* V. 12. 4.
 Cum voluntate. *de sentad. ezeocem.* V. 39. 54.
 Cumaua. *de elect.* I. 6. 50.
 Cura pastoralis. *de ietre patronal.* III. 38. 11.
 Cura suscepti. *ele purgan vveq.* V. 35. 1.
 Cestos ecclesiae. *de offic. aostad.* I. 27. 1.
 Cestos sollicitus. *eod. tit.* I. 27. 2.

D.

Damnamus. *de saarWra. Trinit.* I. 1. 2.
 De appellacionibus. *de appell.* H. 28. 11.
 De bigamis. *de biganeis.* I. 21. 3.
 De causis. *de offic. et potest. indio. deleg.* I. 29. 4.
 De cetero. *Et infra.* Statuimus. *de cler. resce restitad.* III. 4. 7.
 De cetero laicos. *de lestib.* II. 20. 14.
 De entero noveris. quod dlaconus. *de homeiel.* V. 12. 11.
 De entero noveris. quod. quum aliquis. *de transad.* I. 30. 5.
 De cetero noveris. quod. si quis. *de scntet. ex-conne.* V. 39. 11.
 De cetero noveris. quod. si sententiam. *de sentad. et re iudic.* II. 27. 5.
 De confirmationibus. *de confiese. lelil vel inatit.* II. 29. 2.
 De diacono. *que' der. vil aovcaet.* IV. 6. 1.
 De eo antera. *de eenpoib. a'dinat.* I. 11. 3.
 Ile famulis. *ele se'v. noe 'ad'n.* I. 18. 3.
 De Francia. *de spoeseel.* IV. 1. 1.
 De lela eriminibus. *de accessat.* V. 1. G.
 De bis quae. *de testamcaet.* III. 26. 30.
 De bis. qui in infirmitate. *de sepan.* III. 28. 4.
 De his. qui parochiales. *de cedes. acdifie.* III. 48. 1.
 De hoc. *de simalia.* V. 3. 11.
 De homine. *de celebr. n'issetr.* III. 41. 7.
 De illa. *de divo't.* IV. 19. G.
 De Mis. *Et infra.* Si vero. *de coadit. oppesit.* IV. 5. 3.
 De illis autem. qui de loco. *de raptora.* V. 17. 1.
 De illis autem. qui praestito. *de spois.* IV. 1. 5.
 De illis. qui in minori. *de desp. mnpnb.* IV. 2. 9.
 De illis. qui infra menos. *eod. ed.* IV. 2. 7.
 De illo. dr. eo. *gee cogetoe. co'sangain.* IV. 13. 3.
 De infantibus. *de his. geti fil. ac.* V. 10. 3.
 De infidelibus. *de coesaxgoneif. et offiniit.* IV. 14. 4.
 De iure. *de itere patroca.* III. 38. 16.
 De monachis. *de praebend.* III. 5. 12.
 De monialibus. *de testi. exconne.* V. 39. 33.
 De muliere. *Et infra.* Illos. *de matreimon. mostrad.* IV. 16. 3.
 De muliere. quae. *de spoesal.* IV. 1. 6.
 De multa. *de praebend.* III. 5. 28.
 De peregrinationis. *de voto.* III. 34. 1.
 De precariis. *de precar.* III. 14. 2.
 De presbytero. *de corp. vitiat.* I. 20. 1.
 De priore. *de appell.* II. 28. 31.
 De prudentia. *de doeat. inter vir. et uxor.* IV. 20. 3.
 De quarta. *de praeso'apt.* II. 26. 4.

De gnibus. *de baptisne.* III. 42. 2.
 De Quodvultdoo. *de iudic.* II. 1. 1.
 De rectoribus. *de cleric. aegrot.* III. 6. 3.
 De regularibus. *de simonia.* V. 3. 25.
 De servorm. *de servis son ordinand.* I. 18. 2.
 Do simoniace. *de simado.* V. 3. 22.
 Do terris. *de decimas.* III. 30. 1G.
 De testibus. *Et infra.* Consult. *de testibas.* II. 20. 29.
 De testibus. *Et infra.* Illi. *de purgat. canon.* V. 34. 111.
 Do exore. *ele sepan.* III. 28. 7.
 De xenodochiis. *de rel?'giosis destile.* III. 35. 3.
 Debitores. *de iurciter.* II. 24. G.
 Debiten. *Et infra.* Sane. *de baptism.* III. 42. 4.
 Debitune pastoralis. *eod. tit.* I. 21. 5.
 Decernimus. *de indicis.* H. 1. 2.
 Decimam partem. *ele decimis.* III. 30. 1.
 Delicat peccator. *de rquil. esa.* V. 41. 9.
 Denique. *de except.* II. 25. 1.
 Doces. qui ecclesiam suam nova. *Etinfra.* Cetcevm. *ele panel. el remisio.* V. 38. 3.
 Deus. qui ecclesiam sume. *El infra.* Quia. *ele dieat'itis.* IV. 19. 9.
 Dous. qui ecclesiam suam nona. *ele tit. d/oeest. oler.* III. 1. 11.
 Dignum est. *de coa'eg. se'ro?* IV. 9. 1.
 Dilecta in Christo. *de excess. praelat.* V. 1. 3. 14.
 Dilecta in Christo filia. *de v'aoio it. cl (h)ediese.* I. 33. 12.
 Dilectae. *de excepteoue.* II. 25. 10.
 Dilecta filii abbas et conventus. *de arhit is.* 7.43. 1.
 Dilecti filii abbas et fratres. *de dccuiss.* III. 30. 8.
 Dilecti filii abbas ot monachi. *de dilatioeibus.* II. 8. 1.
 Dilocti 11111 archidiaconus. *ele neaoit. el abediud.* I. 33. 13.
 Dilecti filii conventus. *de roce* I. 9. 15.
 Dilecti filii fratres ecclesiao. *de libelli oheal.* II. 3. 3.
 Dilocti filii fr. tres leospitalis. *de pririleg.* V. 33. 4.
 Dilecti filii I. et A. *de foro compet.* H. 2. 17.
 Dilecti filii lo. et II. *ele opine!* II. 28. 52.
 Dilocti filii noviter. *de purga!* vulg. V. 35. 3.
 Dilecti filii prior et clerici de Gisebergien. *de apode.* II. 28. 1.
 Dilecti filii prior et clerici de Guiseburnen. *ele iudiciis.* II. 1. 6.
 Dilecti filii prior et conventus. *ool. lit.* H. 28. 60.
 Dilecti filii S. et P. ac C. *de except.* II. 25. 8.
 Dilectis. *de appell.* II. 28. 55.
 Dilecto filio. *Et infra.* Ad petitionem. *de ggic. arcleidiac.* I. 23. 10.
 Dilecto filio Araen. *de leslib.* II. 20. 40.
 Dilecto filio G. capellano. *de appc.* II. 28. C3.
 Dilecto filio Iacobo. *de verbo. segnaf.* V. 40. 28.
 Dilecto filio P. canelas Pudentianae. *de praebred.* III. 5. 25.
 Dilecto filio P. tit. *de supla. eeeelig. praclat.* I. 10. 5.
 Dilectorum. *de teste8. cogeid.* II. 21. 10.
 Dilectus filies A. capellanus. *deleonicid.* V. 12. 13.
 Dilectus filies A. nunciis. *de siseada.* V. 3. 30.
 Dilectos filies abbas monasterii. *de oljc. @ed. o'diu.* I. 31. 18.
 Dilectus filies abbas sancti Stephanf. *de rescript.* I. 3. 26.
 Dilectus filies electos. *de pates* V. 37. 11.
 Dilectas filias G. elencos nobis exposuit. *cod. til.* III. 5. 27.
 Dilectos filies G. aceleres nobis proposuit. *eod. lit.* III. 5. 34.
 Dilectos filies G. diaconus. *de servio non ordia.* I. 18. 8.
 Dilectus filies G. Humillen. *de temporib. ordinal.* I. 11. 15.
 Dilectas filies G. praepositus. *de filiis presbgt.* I. 17. 17.
 Dilectos filies I. Sarracenus. *de rasa.* I. 3. 29.
 Dilectas filies Iohannes. *de excess. praelat.* V. 31. 13.
 Dilectas filies M. syndicus. *de capell. manad.* III. 37. 2.
 Dilectos filies magister A. ad lile pea'dent. *macfe. imcov.* II. 16. 5.
 Dilectas filies magister G. canonices. *de coeccss. p'aeberad.* III. 8. 12.
 Dilectos filias magister L. *de proce'n'ato'ib.* I. 38. 11.
 Dilectus filies R. Metensi. *s. de offjc. legati.* I. 30. fi.
 Dilectos filias R. praepositus. *de sintonice.* V. 3. 28.
 Dilectus filies R. propositus. *de s'pmas'al.* IV. 1. 21.
 Dilectos filies R. rector. *de sequestr possess. el fruct.* II. 17. 2.
 Dilectus filies T. *de praebend.* III. 5. 19.
 Directae. *de appell.* II. 28. 39.
 Discretionem. *de co. ora er;gnor.* IV. 11. C.
 Diversis fallacijs. *de cleric. conjuga.* III. 3. 5.
 Dolentes. *de elcler. nmissar.* O1. 41. 9.
 Domines. *de secund. rept.* IV. 21. 2.
 Donatio. *de daeat. ciety. vir. el u.co?* IV. 20. 8.
 Dubius. *de haeret.* V. 7. 1.
 Dudtem a C. laico. *de cauces. cmaiugat.* III. 32. 20.
 Dudum ad audientiam nostram. *de elect.* I. 6. 22.
 Dudum adversus fratres. *de tlecincis.* III. 30. 31.
 Dudum archidiacon. Medlolan. dedimus. *de praesueepl.* II. 23. 10.

Dudare ecclesia Rothomagen. *de elec.* t. I. 6. 54.
Dudum inter priorem. *deprivilegiis*. V. 33. 31.
Duo pueri. *de desponsat. mabub*. IV. 2. 12.
Duo simul. *de offic. siad.* *«din.* I. 31. 9.
Duobus collata. *de sentent. excomm.* V. 39. 26.
Duobus indicibus. *de sent. et re indic.* II. 27. 26.
Duobus medis. *de sponsa duor.* IV. 4. 1.
Dura saepe. *de crimine falsi*. V. 20. 4.

E.

Ea noscitur. *Et infra*. Consultationi. *de sentent. exco* V. 31. 13.
F.a noscitur. *El infra*. Quum. *de lsis, quae fistol a praclat. sine cono. capit.* III. 10. 6.
Ea, quae contra. *de gire. arclsidiacl.* I. 23. 3.
Ea, quae de avaritiae. *El infra*. Audivimus. *de sinaonia*. V. 3. 16.
Ea, quae do avaritiae. *El infra*. Quum. *de censi-baas*. III. 39. 12.
Ea, quae frequenti. *de poenis*. V. 37. 1.
Ea, quae iuxta. *de sentent. el re indic.* II. 27. 4.
Ea, quao pro religionis. *de statu monaclis*. III. 35. 3.
Ea te. *de ist'einrando*. II. 24. 22.
Eam te. *El infra*. Dudum. *de rescript.* I. 3. 7.
Eam to decet. *Et infra*. Arctius. *de aet. et gsteclil.* I. 14. 4.
Eam te decet. *EL infra*. **Illas**. *de izt'e patronal.* III. 38. 22.
Ec.clesia sanctae Mariae. *Et infra*. Nos. *de cosa-slitnt.* I. 2. 10.
Ecclesia sanctae Mariae. *h't infra*. Possessionem. *cod. tit.* II. 16. 4.
Ecclesia sanetae Mariae in Via lata. *ni lile pend.* *2717. itovet.* II. 16. 3.
Ecclesia vestra destituta pastore, convenientes. *de elect.* I. 6. 57.
Ecclesia vestra destituta pastore et votis. *de elect.* I. 6. 48.
Ecclesia vestra episcopo. *de sorileg.* V. 21. 3.
Ecclesiae. *de immanit.* *cedes*. III. 49. 9.
Ecclesiis. *de censibus*. III. 39. 9.
E d o c e n i. *de rescripti s.* I. 3. 21.
Ego N. *de l'ardo*. I. 24. 4.
Ilo libentius. *de servis saon «din.* I. 18. 6.
Tpsicopolia. *de prileg.* V. 33. 1.
Episcopi. *de reb. eccles. alien. ved non.* III. 13. 4.
Episcopum. *de cler. vasator.* V. 24. 1.
Episeops. *de praebansrlis*. III. 5. 4.
Estote. *de reg. zin's.* V. 41. 2.
Etsi Christus. *de itzreir.* H. 24. 26.
Etsi clerici. *de iudicis.* II. 1.
Etsi Iudaeos. *de Indacis.* V. 6. 13.
Etsi nombra. *de isis, quae fismt. a praelatt.* III. 10. 10.
Etsi necesse. *de donat. iud. vir. el uxor.* IV. 20. 5.
I:tsi quaestiones. *de simonia*. V. 3. 18.
Etsi unanimiter. *de postul. praelat.* I. 5. 6.
Eum. pro quo. *de fisLeius*. III. 22. 5.
Evidentia. *de accusat.* V. 1. 9.
Ex administrationis. *de jarcha*. II. 24. 1.
Ex conquestione. *de reslit. spoliat.* II. 13. 10.
Ex conscientia. *te crin.* *falsi*. V. 20. 9.
Ex diligenta. *de simonia*. V. 3. 17.
Ex epistolae. *de probat.* II. 19. 1.
Ex frequentibus. *de institut.* III. 7. 3.
EX gestis. *de cler. non resident.* III. 4. 2.
Ex insinuatione archidiaconi. *de procurat.* I. 38. 3.
Ex insinuatione opiscopi. *de rescript.* I. 3. 37.
Ex insinuatione O. clerici. *de lose patronal.* M. 38. 14.
Ex insinuatione prioris. *de appell.* II. 28. 50.
Ex insinuatione tua. *de siraoia*. V. 3. 26.
Ex literum tuarum insinuatione. *de eo. gati dux. in matrim.* IV. 7. 4.
Ex literum tuarum tenore accepimus. *gsai der. vel vovent.* IV. 6. 2.
Ex literum tuarum tenoro perpendimus. *de aposlati.* V. 9. 2.
Ex literis. *El infra*. De hoc. *de sponsal.* IV. 1. 7.
Ex literis. *El infra*. Quoniatn. *de nullis petit.* II. 4. 1.
Ex literis. *Et infra*. Si vero. *de consuetud.* I. 4. 2.
Ex literis abbatis. *de in integr. restit.* I. 41. 4.
Ex literis Cantuariu. *de matrim. contract.* IV. 16. 2.
Ex literis F. T. accepimus. *quod causara. de pfgnorib.* III. 21. 5.
Ex literis fraternitatis tuae accepimus. *quod G. lator. de eo. qui cognov.* IV. 13. 8.
Ex literis I. Salabrieni. *de itere patronat.* III. 38. 7.
Ex literas patriarchae. *de offic. et pot. iud. deleg.* I. 29. 29.
Ex literis Pontini. *de vit. el laonest. cierto.* III. 1. 16.
Ex litoris Silvani. *eod. lit.* IV. 1. 10.
Ex literis tuse frat. accepimus. *quod puella. de despons. i mpaber.* IV. 2. 11.
Ex literis tuse fraternitatis accepimus. *quod quidam. eod. tit.* V. 12. 15.
Ex literis tuse fraternitatis accepimus. *quo d. quum H. presbyter. de homicid.* V. 12. 14.
Ex literis tuae fraternitatis innotuit nobile. *quod I. de der. non orden.* V. 28. 2.
Ex literis tuis accepimus. *quod quidam de In-daicae. de convers. infid.* III. 33. 2.

Ex literis tuis accepimus. *quod gnidam sedecim. de frigid.* IV. 15. 3.
Ex literis tisis accepimus. *quod. quum quadam secreto. de consangu. et affinit.* IV. 14. 1.
EX literis tuis accepimus. *quod V. quandam. de di vort.* IV. 19. 5.
Ex literis tuis innotuit. *defuz'lis*. V. 18. 5.
Ex literis tuis intelleximus. *de probat.* II. 19. 3.
Ex literis vestrae devotionis. *de constitut.* I. 2. 11.
EX litoris vestris accepimus. *quod. quum ad Albiganensem. de excessib. praelat.* V. 31. 10.
Ex literis vestris accepimus. *quod. quum causa. de fid. iust' snasenfi.* II. 22. 3.
EX literis vestris accepimus. *quod. quum causara. dn offic. iudicis.* I. 32. 1.
EX literis vestris accepimus. *quod. quum Martha. de cognat. sp&'it.* IV. 11. 8.
EX literis vestris accepimus. *quod. quum olim. de transact.* I. 36. 6.
EX literis vestris accepimus. *quod. quum vobis. de dolo et contum.* II. 14. 2.
EX literis vestris accepimus. *quod super. deiureur.* II. 24. 32.
EX multa. *de voto.* III. 34. 9.
EX multiplici. *de decimis.* *TI.* 30. 3.
EX oro sedentis. *El infra*. Accedentibus. *de his. quae fistol a snai. part. cap.* III. 11. 3.
EX oro sedentis in throno. *de privileg.* V. 33. 17.
EX parte A. presbyteri. *de test'7rus.* II. 20. 7.
EX parte abbatis et conventus. *de confessis.* II. 18. 3.
EX parte abbatis sancti Patri. *de convers. conizagat.* III. 32. 9.
EX parto Bartholomaei monachi. *de corp. vitiat.* I. 20. 3.
EX parte B. quondam. *de foro compet.* II. 2. 15.
EX parte C. mulieris. *de sponsal.* IV. 1. 9.
EX parto canonice= ecclesiae. *eod. tit.* III. 30. 21.
EX parte canonicorum Obrigen. *de sepullzt'*. III. 28. 5.
EX parte carissimae. *de fatl. i)strinnent.* H. 22. 11.
EX parte Compostellani. *de ccnsibus.* III. 39. 18.
EX parte Conventensis. *de rescript.* I. 3. 2.
EX parte decani. *eod. tit.* I. 3. 33.
EX parto episcopi. *de constitut.* I. 2. 12.
EX parte Hastenen. *de concess. praebend.* III. 8. 10.
EX parte in Christo. *de verbor. signif.* V. 40. 23.
EX parte M. dominae. *de appell.* II. 28. 67.
EX parte M. mulieris. *de restit. spoliat.* II. 13. 14.
EX parte 111. presbyteri. *eod. tit.* I. 20. 5.
EX parte N. nobis. *de offic. et polcst. iud. deleg.* I. 29. 12.
EX parte parentum. *eod. tit.* III. 28. 11.
EX parte S. personae. *eod. lit.* I. 3. 12.
EX parte scabinorum. *de alienat. ized. mutand. casta. fact.* I. 42. 2.
EX parto tira. *El infra*. Poteris. *de transad.* I. 36. 11.
EX parte tua. *Et infra*. Praesenti. *de appell.* II. 28. 47.
EX parte tua. *Et infra*. Prudentiae. *de accusat.* V. 1. 11.
EX parte tua. *Et infra*. Quaestioni. *eod. tit.* I. 29. 13.
EX parte tua. *Et infra*. Quia. *de offic. iud. ordin.* I. 31. 5.
EX parte tus. *El infra*. Quum igitur. *de decimis.* III. 30. 27.
EX parto tua ad nos. *de decimis.* III. 30. 10.
EX parte tus est intimatum. *de convers. con:agat.* III. 32. 14.
EX parte tua fuit propositum. *Et infra*. Abbas. *de capen. mtonach.* III. 37. 3.
EX parte tua fuit propositum. *Et infra*. F. t. t. resp. *de scrut'ao.* I. 12. un.
EX parte tus fuit propositum coram nobis. *de ajnc. vicar.* I. 28. 6.
EX parte tua fuit propositum. *quod nonnulli literal. quos. ele privil.* V. 33. 27.
EX parte tua fuit propositum. *quod nonnulli literata terrae. de cler. conzogat.* III. 3. 9.
EX parte tua fuit propositum. *quod nonnulli sunt. de regulara.* III. 31. 22.
EX parto tus fuit propositum. *quod. quum Aura-siensis. de der. aegrot.* III. 6. 5.
EX parte tua fuit propositum. *quod tempere. de der. ja. resid.* III. 4. 13.
EX parte tua nobis fuit. *frater. de lais. quae fiunt a m ai. part. cap.* III. 11. 4.
EX parte tua nobis fuit propositum. *quod quidam. de postulando.* I. 37. 2.
EX parte tua nostris. *de arbitris.* I. 43. 10.
EX parte tua nostro est apostolatui reseratum. *quod saepius. de fendis.* III. 20. 2.
EX parto tua fuit quaesitum. *de priva.* Y. 33. 18.
EX parte vestra. *Et infra*. Postulationi. *de celebrat. missar.* III. 41. 5.
EX parte vestra fuit propositum. *quod patriarcha. de ven. sign.* V. 40. 31.
EX parte vestra fuit propositum. *quod praepositis. eod. lil.* V. 40. 30.
EX parte vestra fuit propositum. *quod quum in patria. de consuetud.* I. 4. 10.
EX parte vestra nostro fuit apostolatui reseratum. *quod ecclesia. de cler. non resident.* III. 4. 3.
EX parte vestra nostro fuit apost. reseratum. *quod quidam. de temporib. ordinal.* I. 11. 10.

EX parte vestra quaesitum fuit. *ele obsersat. teiunior.* III. 46. 1.

EX praesentium. *de psgnorib.* III. 21. 3.
EX publico. *ele convers. coniugat.* III. 32. 7.
EX quorundam. *de alienat. iud'c. mut. caus. fact.* I. 42. 1.
EX ratione. *Et infra*. Accipimus. *de aet. et qualft.* I. 14. 2.
EX ratione. *Et infra*. Verum. *de appell.* H. 28. 8.
EX rescripto literarum. *de local. et conduct.* III. 18. 1.
EX rescripto. *quod. de iureiur.* H. 24. 9.
EX speciali. *de Iudaeis.* V. 6. 18.
EX studiis. *de praesumpt.* II. 23. 3.
EX tenore literarum comitis. *de foro compet.* II. 2. 11.
EX tenore literarum. *quas. de rescript.* I. 3. 16.
EX tenore literarum tuarum nobis. *de sentent. excomm.* V. 39. 10.
EX tenore literarum vestrarum accepimus. *de concess. praebend.* III. 8. 13.
EX tenore literarum vestrarum nobis. *qui filii sint legit.* IV. 17. 14.
EX tenore tuarum. *de tmnpor:7r. ordinal.* I. 11. 4.
EX tenore vestrarum. *de testibus.* II. 20. 35.
EX transmissa conquestione abbatis. *de praescript.* II. 26. 10.
EX transmissa conquestione G. clerici. *de fil. presbit.* I. 17. 7.
EX transmissa nobis. *Et infra*. Mandamus. *de restitut. spoliat.* II. 13. 8.
EX transmissa nobis insinuatione. *de foro compet.* II. 2. 6.
EX transmissa querela. *de decimis.* III. 30. 23.
EX transmissa relatione. *de renzanciat.* I. 9. 3.
EX tua. *de fil. presblt.* I. 17. 9.
EX tuse devotionis. *de cleric. non resident.* III. 4. 11.
EX tuae fraternitatis. *de simonia*. V. 3. 20.
EX tuarum intelleximus. *de purgat. canon.* V. 34. 8.
EX tuarum tenore literarum accepimus. *quod. quum. de asedar. el sasul pall.* I. 7. 5.
EX tuarum tenor^o literarum accepimus. *quod V. presbyter. de sortilegis.* V. 21. 2.
EXaminata causa. *quae vertitur inter te et milites Campaniae. de iudiciis.* II. 1. 15.
EXaminata causa. *quae vertitur inter te et milites Campanicos. de confirmat. sat. vel insatit.* H. 30. 7.
EXceptionem. *de except.* II. 25. 12.
EXcommunicamus et anathematizamus. *eod. lit.* V. 7. 15.
EXcommunicamus itaque. *de haeret.* V. 7. 13.
EXcommunicationi. *de raptorib.* V. 17. 3.
EXcommunicatis. *de offic. legal.* I. 30. 9.
EXhibita nobis abbatibus. *de rerum. permsat.* III. 19. 9.
EXhibita nobile I. cieno! *de homicid.* V. 12. 22.
EXhibita nobis R. Virdunen. *de iudiciis.* II. 1. 19.
EXplican. *de observat. ieium.* III. 46. 3.
EXposita. *de arbitris.* I. 43. 11.
EXposuit nobis. *de dilat.* II. 8. 4.
EXposuisti nobis. *quod ecclesiae. de praebend.* III. 5. 33.
EXposuisti nobis. *quod praedecessor. de corpor. viliat.* I. 20. 6.
EXstirpandae. *de praebend.* III. 5. 30.

F.

Faleidicus. *de erina. falsi.* V. 20. 1.
Felicis memoriae. *de tornean.* V. 13. 1.
Filius noster. *de testan.* III. 26. 5.
Finem. *de dolo et contum.* II. 14. 5.
Firmissime. *de haeret.* V. 7. 3.
Flrmiter. *de susmna Trina.* I. 1. 1.
Foros. *de verbor. sz:gsif.* V. 40. 10.
Fraternitatem tuam credimus. *de donat.* III. 24. 2.
Fraternitatem tuam non. *de sepult.* III. 28. 3.
Fraternitati tuse. *El infra*. Divortii. *de eo. gol cognov.* IV. 13. 7.
Fraternitati tuae. *Et infra*. Praeterea. *de clen 72011. resident.* III. 4. 5.
Fraternitati tuae. *Et infra*. Presbyteros. *de der. excomm.* V. 27. 6.
Fraternitati tuse. *Et infra*. Priorem. *de schismat.* V. 8. 2.
Fraternitatis tuae. *Et infra*. Quum. *de haeret.* V. 7. 4.
Fraternitatis tuae literas. *de frigid.* IV. 15. 6.
Fraternitatis tuse literis. *de testibus.* II. 20. 17.
Fures. *de furt.* V. 18. 2.

G.

G. perpetuus. *de fide instr:ntent.* II. 22. 12.
Gaudemus. *Et infra*. Ceterum. *qui fil. sint legitim.* IV. 17. 15.
Gaudemus in Domino. *Et infra*. Mulleres. *de con-vers. coniugat.* III. 32. 19.
Gaudemus in Domino. *Et infra*. Utrum. *de divort.* IV. 19. 8.
Gemma. *de spossal.* IV. 1. 29.
Gratum gerimus. *Et infra*. Accipimus. *de postul. praelat.* I. 5. 2.

Gratum gerimus. *Et infra.* Sane, *de offic. et potes'. iud. deleg.* I. 29. 20.
Grave gerimus. *de offic. iudic. ordin.* I. 31. 19.
Grave nimis. *de p'aebedn.* III. 5. 29.
Gravera capituli. *de poenis.* V. 37. 13.
Gravera et dolore. *de excessu. prael.* V. 31. 15.
Gravera venerabilis. *de searient. excomm.* V. 39. 53.
Gravis admodum. *de censibus.* III. 39. 15.
Gravis ad nos. *de restituti. spoliati.* II. 13. 11.
Gravis illa. *de deposito.* III. 16. 1.

H,

Henrieus. *de cler. pugnant. in darello.* V. 14. 2.
His, quae. *de maiorit. et obedient.* I. 33. 11.
quibus ex officio. *de q'tc. iudic. a'din.* I. 31. 20.
His, quibus intordicitur. *de elect.* I. G. 60.
Humilis. *de mai'it. obedient.* I. 33. 17.

I,

Iacobus. *de simonia.* V. 3. 44.
Ignarus. *de libell. oblat.* II. 3. 1.
Illa devotionis. *rite sede vacant. aliqu. innoa.* III. 9. 2.
Illa praepositorum. *de acetsat.* V. 1. 3.
Illa quotidiana. *de elect.* I. G. 39.
Ilo vos. *de pipnorib.* III. 21. 4.
Illud antera. *de praescript.* II. 26. S.
Ilud Dominus in beato Petro. *Et infra.* Quum spiritualia. *de maiorit. et obed.* I. 33. 5.
Ilud Dominus in beato Petro. *Et infra.* Venerabilis. *de de'. excomm.* V. 27. 5.
Ilud etiam. *de excess. praelat.* V. 31. G.
Ilud praeterendum. *de iure paratati.* III. '38. 8.
Iilud quoque. *de p'rrresumpt.* Ir. 23. 11.
Immunntatem. *de inMatuut. cedet.* III. 49. 10.
Imperatorum. *de iurantent. calunn.* II. 7. 4.
Imputat. *de fide arstrumear.* II. 22. 13.
In aliquibus. *ele decimis.* III. 30. 32.
In archiepiscopatu. *de rapta ibas.* V. 17. 4.
In audientia. *de sentent. exconrr.* V. 39. 25.
In causa. *de caos. possess. et propriet.* II. 12. 8.
In causa. *Et infra.* Quum. *de elect.* I. 6. 30.
In causis ecclesiasticis. *de lestibus.* II. '20. 15.
In causis, quae. *de sentent. et re iudic.* II. 27. 19.
In civitate. *de usar>.* V. 19. G.
In ecclesia. *de institt.* III. 7. 2.
In ecclesiis. *de capen. anonaahor.* III. 37. 1.
In eos. *de haeret.* V. 7. 6.
In Genesi. *de elect.* I. G. 55.
In bis, quae ad cultum. *de privileg.* V. 33. 30.
In bis, quae ambiguitatem. *de verbor. stpnrf.* V. 40. 15.
In Lateranensi. *de praebend.* III. 5. 31.
In literis. *Et infra.* Cono. *de oflic. et potest. iud. delco.* I. 29. 3.
In literis. *Et infra.* Quidam. *de testib.* II. 30. 24.
In literis tuis. *Et infra.* Super. *de restituti. spoliati.* II. 13. 5.
In literis tuis continebatur. *de raptor'ibus.* V. 17. 5.
In nomine. *de testibos.* II. 20. 2.
In nonnullis. *de ludaeis.* V. G. 15.
In nostra et fratrum. *de intitris.* V. 3G. 8.
In nostra praesentia. *Et infra.* Quum igitur. *de testib rrs.* II. 20. 32.
In nostra praesentia constitutis. *de sepolt.* III. 28. 10.
In nostra praesentia Tuill. *de procurat.* I. 38. 4.
In nostra proposuisti. *ele rescript.* I. 3. 22.
In omni. *de lestibus.* II. 20. 4.
In ordinando. *de simaiaa.* V. 3. 1.
In pertractandis. *de iurament. calatmn.* II. 7. 3.
In praesentia C. sancti Hadriani. *de probat.* II. 19. 8.
In praesentia nostra. *Et infra.* Licet igitur. *de resume.* L. 9. G.
In praesentia dilecti. *de senterit. excomm.* V. 39. 46.
In praesentia uostra quaesivisti. *de sponsal.* IV. 1. 19.
In quadam. *ele celan'. miss.* III. 41. S.
In quibusdam. *de poenis.* V. 37. 12.
In singulis. *de statu monach'.* III. 35. 7.
In tabulis. *de sortileg.* V. 21. 1.
In tontuna clamor. *de collas. deteg.* V. 22. 4.
In tantum peccatis. *de sintonia.* V. 3. 36.
Indecens. *de isatis ex liber. vcntr.* IV. 10. unte.
Iudecorum. *de aet. et qual.* I. 14. 3.
Iudicante. *de testemcut.* III. 26. 4.
Iudicatum. *de imneunit. ceclesiar.* III. 49. 3.
Indignnm. *de r'gg. izo'.* V. 41. 11.
Inhaerentes. *de iurantent. calum>t.* II. 7. 1.
Inhibendum est. *de cohabit. der. et »tuler.* In.2.1.
Iniustum. *de rer. per>nrrt.* III. 19. 4.
Innotuit nobis. *L't infra.* Quia. *de arraledicis.* V. 26. 1.
Innotuit nobis. Guincho. *de arbitris.* I. 43. 12.
Innotuit nobile. timad G. clericus. *de es, qui frnt>ue.* V.30.3.
Innotuit nobis. quod Vigoriensi. *de elect.* I. G. 20.
Innavamus. *Et infra.* Nec. *de cens.* III. 39. 10.
Innovamus. itt presbyteri. *de tr'eaga et pace.* I. 34. 2.

Innovate. *de sorber. sig>rif.* V. 40. 1.
Inquirendum. *de peccad. cleric.* III. 25. 4.
Inquisitioni tuae respondentes. *de sentent. excomm.* V. 39.
Inquisitioni. tuse taliter. *de appell.* Ir. 25. 71.
Inquisitionis. *de acensa'.* V. 1. 21.
Insinuante I. qui oler. vel vover. IV. 6. 7.
Insinuante R. *de effie. etpolest. iarrt.deleg.* I. 29. 25.
Insinuatione. *de feudis.* III. 20. 1.
Insinuatum. *de simonrrt.* V. 3. 13.
Instruendi. *de serv. sises ordin.* I. 18. 1.
Insuper adiecisti. *(mi ntarim. acars. poss.* IV. 18. 4.
Insupor statumimus. *de testibus.* II. 20. G.
Intellecto. *de iureinr.* II. 24. 33.
Intelleximus. *Et infra.* Quia postulasti. *de iardiciis.* II. 1. 7.
Intelleximus ex literis. *de atoei oper. rran>sciat.* V. 32. 1.
Intelleximus. quod M. mulier. *de his, qui filh occid.* V. 10. 2.
Intellexisimus. quod. quum in. *de aet. et garalit.* I. 14. 12.
Intelleximus. quod. quum quaedam. *de ord. coged.* II. 10. 1.
Intelleximus. quod. quum S. laicas. *de adaltter.* V. 16. G.
Intelligentia. *de verbor'.* sag>trf. V. 40. 6.
Inter alia. *Et infra.* Tuis. *de imr>tar>nrt. cedet.* III. 49. 6.
Inter alia. quae. *de sentent. excomm>ut.* V. 39. 31.
Inter cetera. *Et infra.* Pacta. *ele praebend.* III. 5. 17.
Inter tetera. *Et infra.* Super. *de appell.* II. 28. 2.
Inter cetera. quae. *de oflic. iadic. ordin.* I. 31. 15.
Inter ceteras. *Et infra.* Itera. *de sentent. et re iudic.* II. 27. 9.
Inter ceteras consultationes. *de rescript.* I. 3. 4.
Inter corporalia. *de tratsl. episc.* I. 7. 2.
Inter dilectos filios. B. et P. *de excessu. praelat.* V. 31. 11.
Inter dilectos Silos G. abbatem. *de fide insG'xm.* II. 22. 6.
Inter dilectos filios Hospitalarios. *de donat.* III. 24. 8.
Inter monasterium. *de sertte.nl. et re iudic.* II. 27. 20.
Inter opera. *de sponsal.* IV. 1. 20.
Inter quatuor. *Et infra.* Consulit do oler. peregritris. I. 22. 2.
Inter quatuor. *Ih infra.* Petitionem. *de maiorit. et obedient.* I. 33. 5.
Inter quatuor. *Et infra.* Quamdiu. *de rolpius. domlb.* III. 36. 5.
Inter quatuor animaba. *de cler. non resident.* III. 4. 10.
Inter sollicitudines. *de p'rrgrtett. carron.* V. 34. 10.
Interdicimus. *de decimis.* III. 30. 35.
Interfecisti. *de hancid.* V. 12. 2.
Interposita. *de appell.* II. 25. 70.
Intimasti. *de appell.* II. 28. 68.
Intimavit. *dr lcslibres.* II. 20. 15.
Investigandum. *de peculio cle'.* III. 25. 1.
ioannes clericus. *de testara.* III. 26. 13.
Ioannes frater. *de regular.* III. 31. 5.
Ioannes nobis. *de oler. catiogat.* III. 3. 7.
Ioannes sacerdos. *de traucid.* V. 12. 21.
Iordanae. *de co. qui aguce.* IV. 13. 11.
Ioseph. *de verbor. st>gnlf.* V. 40. 5.
Irrefragabili. *de oflic. iud. ordin.* I. 31. 13.
Irrita orit. *de his, quae fiunt a praelat.* III. 10. 1.
Is. cui. *de stand aper'.* >saire. V. 32. 4.
Is. qui conquerit. *ele solat.* III. 23. 4.
Is. qui fidem. *de sponsal.* IV. 1. 30.
Ita quorundam. *de hrditres.* V. G. 6.
Itens quun>. *da re.stitut. spoliati.* II. 13. G.
Iudaei de civitate. *de Inductis.* V. G. 3.
Iudaei sive Sarraceni. *Et infra.* Testimonium. *de lestibus.* II. 20. 21.
Iudaei sive Sarraceni Hoque snb. *deludeccis.* V.G.S.
Iudicis. *de oflic. ittdic.* I. 32. 2.
Iuramentum. *de inreMrr.* U. 24. 36.
Iuravit. *de probat.* II. 13. G.
Iurgantium. *de sentent. etre iudic.* II. 27. 2.
Ius dictara. *de verb. signif.* V. 40. 12.
Iuvenis. *de sponsal.* IV. 1. 3.

L,

Lator praesentium. *Et infra.* Lex. *de pt>trorib.* III. 21. 2.
Laten praesentium. *gui f>hli sint. legit.* IV. 17. 5.
Laten praesentium I'. *de homicid.* V. 12. 9.
Lator praesentium sua nobis. *de sentent. creiudic.* II. 27. 7.
Latones. *de der. excomm.* V. 27. 4.
Laudabilem. *Et infra.* Interrogasti. *de co>vers. infid.* III. 33. 1.
Laudabilem. *Et infra.* Quaeris. *ut lit. pend. rrfh.* in>rovet. II. 16. 2.
Laudabilem. *Et infra.* Requisisti. *de fr'r'gidis.* IV. 15. 5.
Lectae coram nobis. *de ren>mcia.* I. 9. 14.
Legebatur. *de materia. et ebedrnt.* I. 33. 3.
Licet. *Et infra.* Sane. *de canig. serrar.* IV. 9. 3.
Licet ad regimen. *de crim. falsi.* V. 20. 5.
Licet causam. *de probat.* II. 19. 9.

Licet de benignitate. *de dccimis.* III. 30. 11.
Licet de vitanda. *ele elect.* I. G. 6.
Licet dilectus. *ead. tit.* II. 20. 49.
Licet ex quedara. *ead. tit.* II. 20. 47.
Licet ex suscepto. *de foro contpet.* II. 2. 10.
Licet (rateos. *de baptisn+o.* III. 42. 6.
Licet Heli. *de sintonra.* V. 3. 31.
Licet In beato. *de acensar'.* V. 1. 14.
Licet in corrigendie. *de oflic. tul ord.* I. 31. 12.
Licet in tantum. *de ts'mtslat. episc.* I. 7. 1.
Licet loseta. *eln pnemis.* V. 37. 3.
Licet magister. *ele srppl. negb'g. praelator.* I. 10. 1.
Licet multum. *Et infra.* Conquestus est. *de r>stil. spoliati.* II. 13. 1.
Licet nrultum. *Et infra.* Dixit quoque. *de censibns.* III. 39. 1.
Licet praetor solutum. *de sparsa dua'.* IV. 4. 3.
Licet quibusdam. *de regular.* III. 31. 18.
Licet cationes. *red. tit.* II. 2. 20.
Licet tam veteris guara novi testamenti pagina. *l't in re.* Si ante tu. *de poca il.dremiso.* V. 8. 0.
Licet tara vestris guara novi testamenti pagina septimum. *de fcriis.* II. 9. 3.
Licet Transe. *de ofije. legadi.* I. 30. 5.
Licet undique. *de g'lic. et potes'. sud. (ideo.* I. 29. 30.
Licet universis. *Et infra.* Quia. *de r'>srbras.* Ir. 20. 23.
Licet universis liberum sit. *de voto.* III. 31. 6.
Licet vobis. *de prueben d.* III. 5. 32.
Ligneis. *de ca>sscr. Cedet.* III. 40. G.
Literae. quas. *de »labio>. contract.* IV. 16. 1.
Literas tue. *de dilat.* II. 5. 3.
Literae vestrae. *de f'rl g'el.* IV. 15. 7.
Literas. *Et infra.* Intolloximus. *de fil. presbyt.* I. 17. 1.
Literas. *Et infra.* Quia. *ele caaing. lpsrom'.* IV. 8. 3.
Literas. *F.t infra.* Sane Broman. *eccl. de incnn. calanrrn.* II. 7. 2.
Literas tuno fratoruitatis. *de despons. rirapub.* IV. 2. 1.
Literas toas. *Et infra.* Si tuam. *de r'o>tunc.* I. 9. 1.
Literas tuas recepimus. continentes. quod. (muto super. *de celchr. miss.* III. 11. 11.
Literas toas rocepimus. quod quuut. *de resilrrl. spoliati.* II. 13. 13.
Literas vestrae discretionis. *de suppl. -negl. predial.* I. 10. 14.
Literas vecinas accepismis. quod. quum. *de conces's. praebnd.* III. S. 9.
Literas vestras recepimus. *de pracsrmpt.* TI.23.1.1.
Literas vestras rocepimus super inordinata. *de lcnysia'ib. a'tinat.* I. 11. 13.
Literaturam de roto. III. 34. 3.
Litreris apostolicis. *de re.script.* I. 3. 39.
Litreris tuso fraternitatis. *de pracsnrurt.* II. 23. 12.

M,

Magnae. *de voto.* III. 31. 7.
Magnus episcopus. *de obGgat. ad ratioc.* I. 19. 1.
Mojones. *de bapt'smo.* III. 42. 3.
Moiuribus. *de praebend.* III. 5. 8.
Mlaucipia. *de rer. permrrt.* III. 19. 3.
Mlandamus. *de g'lic. r.rclddiac.* I. 23. G.
Mlandata. *de praesampt.* U. 23. G.
Mlandato rostro. *de simouia.* V. 3. SG.
Mlandato procuratoris. *ele> procro>at.* I. 38. 13.
Mlandatum. *dc reser>pl.* I. 3. 33.
Mlanifesta. *de peccad. el rcmis.* V. 38. 1.
Maritis. *de adult.* V. 16. 4.
Martinus. *de eggnat. spiril.* IV. 11. 1.
Massana. *de elect.* I. 6. 50.
Mttatbaeus. *de simonia.* V. 3. 23.
Meminimus. tibi. *de accasat.* V. 1. 13.
Meminimus. *Et infra.* Ceterum. *de appell.* II. 25. 9.
Meminimus. *Et infra.* liespondemus. *qui oler; tel racerrt.* IV. c. 3.
Micl>ael laicus. *de arsuris.* V. 19. 17.
Mlcl'rael presbyter. *de fillis preab>it.* I. 17. 13.
Mlnistorium. *de ofric. arcl'upncsbgl.* I. 24. 2.
Miramrn'. *de eerr; tisis ordin.* I. 18. 7.
Monachi non. *de slatsf ino>taCh.* III. 35. 2.
Monachi vero. *de senteh. el T.eamrn.* V. 39. 2.
Monasterio. *de ida et hontest. cle'.* III. 1. 8.
Monjiles. *de purgul. canon.* V. 34. 3.
Mulier. *de couvers. cadngat.* III. 32. 21.
Midieres vel aliae. *de scnlent. e.ucon>m.* V. 39. G.
Mulleres. quum pro. *de dons. joto>-sir. vasar.* IV. 20. 1.
Mlulieri. *de iuroirr.* II. 24. 34.
Multa sutil. *ne e'le.r. vol monneh.* III. 50. 1.
Mltultorum. *de butacas.* V. 6. 2.

Nam concupiscentiaot. *de carstillasl.* I. 2. 4.
Nana et ego. *col. tit.* V. 40. 3.
Nam et rex. *de cubos. siglo'.* V. 40. 2.
Naviganli. *de rsnris' >.* 19. 19.
Ne Dei. *de sintoma.* V. 3. 43.
Ne iunitaris. *de consti'.* I. 2. 5.
Ne nimia. *de rclig. domib.* III. 36. 9.
Ne pro dillatione. *de poenitent. et reutiss.* V. 38. G.
Ne religiosi. *de regnlrrrb.* III. 31. 33.
Nec episcopi. *de temporib. ordin.* I. al. 7.
Neciam. *de offic. legal.* I. 30. 10.

N eme. *da stmonia*. V. 3. 14.
 Nicolao. *de appell*. II. 28. 64.
 Nihil est. *de oled*. I. 6. 44.
 Nihil obstat. *de verbor. sngaauf*. V. 40. 7.
 Nihil prodest. *de praescript*. II. 26. 2.
 Nimia de iure. *de iurciar*. II. 24. 30.
 Nimia in tua. *de fil. presbyt*. I. 17. 18.
 Nimis iniqua. *de excessib. praelator*. V. 31. 16.
 Nimio prava. *eod. tit.* V. 31. 17.
 Nisi essent. *de praebead*. III. 5. 21.
 Nisi quum pridem. *de rentoaciat*. I. 9. 10.
 Nisi specialis dilectio. *de auclorit. cl us. palli*. I. 8. 3.
 Nisi specialis illa. *de offic. legati*. I. 30. 3.
 Nobilis homo. *de purgar. ceoaaa*. V. 34. 1.
 Nobis fuit. *El infra*. Inquisitioni. *de iure patronal*.
 III. 38. 25.
 Nobis fuit ex parte. *de simonia*. V. 3. 27.
 Non amplius. *de iaasfilat*. III. 7. 1.
 Non debot quis. *ele lestibis*. II. 20. 56.
 Non debot reprehensibile. *de corraangu. el affinil*.
 I. V. 14. 8.
 Non debitan est. *de sentent. excmnna*. V. 39. 5.
 Non est in potestate. *de decimis*. III. 30. 22.
 Non est vobis dubium. *de regular*. III. 31. 7.
 Non est vobis. sicut arbitramur. *de sponsal*. IV.
 I. 11.
 Non est voti. *de roto*. III. 34. 5.
 Non injusto. *de procura*. I. 35. 14.
 Non intee. *de piargeat. canon*. V. 34. 6.
 Non liceat episcopo. *de clm. 7io17 rcaudet*. III. 4. 1.
 Non liceat ulli. *de praebeud*. III. 5. 2.
 Non Hect. *de rcb. eccl. aleen. rel. non*. III. 13. 1.
 Non magnnpere. *ne cler. ccl montad*. III. 50. 3.
 Non minus. *de inantitiat. eccl. s*. III. 49. 4.
 Norme heme. *de pracsaa-spt*. II. 23. 5.
 Nonnulli. *de rescript*. I. 3. 23.
 Non potost. *de seitent. et re iudic*. II. 27. 3.
 Non pro defecto. *de cica*. I. 6. 41.
 Non satis. *de siatoisier*. V. 3. 83.
 Non sine multa. *ele arbit*. I. 43. 2.
 Non ut apponeres. *de biaplism*. III. 42. 5.
 Nos instituta. *de sepult*. III. 28. 1.
 Nos quideten. *ele testara*. III. 26. 3.
 Nosti. *de clect*. I. 6. 9.
 Nostro postulasti. *de potuit. el remisF*. V. 38. 15.
 Nova. *de pocuient. et d'e-naiss*. V. 38. 10.
 Noverit. *de sustent. exconam*. V. 39. 49.
 Novimus. *ele verb. srgauf*. V. 40. 27.
 Novit i l e. qui nihil igporat. *El inf'a*. Ex parte.
tic offic. legati. I. 30. 7.
 Novit Me. qui nihil ignorat. *El inf'a*. Non putet.
ele. iaadriis. II. 1. 13.
 Novit ille. qui nihil ignorat. *El infra*. Praeterea.
ele appell. II. 28. 43.
 Novit ille. qui serutator est. *no sede vctcaat. aliRer*.
inu. III. 9. 1.
 Novit time discretionis. *de lis. Dure fiant a prael*.
 III. 10. 4.
 Novum genus. *de dccinnis*. III. 30. 2.
 Nulla ecclesiastica. *de cosieres. praebend*. El. 8. 2.
 Nulli episcoporum. *de accusett*. V. 1. 5.
 Nulli Iudaeo. *de Iudaeis*. V. 6. 19.
 Nulli liceat. *de rcb. cedet. al. eel non*. III. 13. 5.
 Nulli se. *ele:atent. cxconnu*. V. 39. 8.
 Nullas. *I't alafra*. Si quis. *re servis non cr'din*. I. 18A.
 Nullus dubitat. *de pracsumpt*. II. 23. 4.
 Nullus episcopus alterius. *de paroclsus*. III. 29. 3.
 Nullus episcopus clericos. *ilc iureiur*. II. 24. 5.
 Nullus in ecclesia. *de elect*. I. 6. 1.
 Nullus iudicum. *de foro conapeteat*. II. 2. 2.
 Nullus laicos. *de zMr. pub-orzar*. III. 38. 17.
 Nullus presbyter. *de piguatit*. III. 21. 1.
 Nullus tondatur. *de regular*. III. 31. 1.
 Nunc autem. *de relig. damib*. III. 36. 1.
 Nuncios. *de decimis*. III. 30. 6.
 Nuper a nobis. *El infra*. Tertius. *de brgansis*. I.
 21. 4.
 Nuper a nobis tua discretio requisivit quid. *de*
scuten t. exconava. V. 39. 29.
 Nuper a nobis tua discretio rquisivit. si aliqua.
de donat. aitt. sir. et tizar. IV. 20. 6.
 ?Super abbates de deenacs. III. 30. 34.
 Nuper nobis. *de testibaas*. II. 20. 51.

O.

Oblatae. *de appell*. II. 28. 57.
 Odoardus. *de solut*. III. 23. 3.
 officii. *El infra*. Postremo. *de sentent. ezconana*.
 V. 39. 42.
 Officii. *El infra*. Secundo. *de testament*. III. 26. 14.
 Officii. *El infra*. Significasti. *de poenitent. et remis*.
 V. 38. 9.
 Officii tui. *de elect*. I. 6. 38.
 Officium archipresbyteri. *de offic. archsp'esbyt*. I.
 24. 3.
 Officium vero. *de offic. archid*. I. 23. 2.
 Olim. *Ef. infra*. Nuper vero. *de exce t*. II. 25. 7.
 Olim causam. quae. *de restitut. spoliat*. II. 13. 12.
 Olim causam. quae. *de censibus*. III. 39. 20.
 Olian ex literis. *de rescript*. I. 3. 25.
 Olim inter episcopum. *de lit. contestat*. II. 11. 5. un.
 Olim inter te. *eod. tit*. II. 13. 17.
 Olim I. Y. ot P. de eacrasat. V. 1. 26.
 Olim scribentibus. *de iniur*. V. 36. 7.
 Olim tibi. *de verbor. sfgnaf*. V. 40. 16.
 Olim vobis. *eod. tit*. II. 13. 16.

Omnes dies. *de feriis*. II. 9. 1.
 Omnes principes. *de maiorit. et obedaéat*. I. 33. 4.
 Omnibus. *de der. venat*. V. 24. 2.
 Omnipotens. *de acensat*. V. 1. 4.
 Omnis anima. *de censib*. III. 39. 2.
 Omnis res. *de regia. tur*. V. 41. 1.
 Omnis utriusque. *de poenitent. el remis*. V. 38. 12.
 Osius episcopus. *de elect*. I. 6. 2.

P

P. et G. *de off. et potest. jadie. delegat*. I. 29. 40.
 Paetiones. *de partis*. I. 35. 8.
 Pactum. *de verbor. sagtaaf*. Y. 40. 11.
 Parochiano. *de sepultar*. III. 28. 14.
 Parochianos. *El infra*. Quum. *deelecinais*. 711. 30. 14.
 Parochianos vestros. *de sentent. exconam*. V. 39. 9.
 Pastoralis. *El infra*. Auctoritate. *de fid. anstrunt*.
 II. 22. 8.
 Pastoralis. *El infra*. Praeterea. *de sacrcansent*. 176n.
iter. I. 16. 1.
 Pastoralis. *El infra*. Quoniam. *de except*. II. 25. 4.
 Pastoralis. *El infra*. Statuimus. *de indicis*. II. 1. 14.
 Pastoralis officii. *El infra*. Consultationi. *de gQic*.
et potest. radie. deleg. I. 29. 28.
 Pastoralis afficii. *El infra*. Ex parte. *de offic. asid*.
ord. I. 31. 11.
 Pastoralis officii. *El infra*. Explicari. *de decmaís*.
 111. 30. 28.
 Pastoralis officii. *El infra*. Interrogasti. *de privileg*.
 V. 33. 19.
 Pastoralis ofscii. *El infra*. Postulasti. *de iure*
pcdron. El. 38. 29.
 Pastoralis officii. *El infra*. Praeterea. *de rescript*.
 I. 3. 14.
 Pastoralis officii. *F. t infra*. Sane. *de catas. posscss*.
et propriat. II. 12. 5.
 Pastoralis officii. *El infra*. Tua nos. *de donationib*.
 III. 24. 7.
 Pastoralis officii diligentia. *El infra*. Praeterea.
de his. quae fituat a gracia. III. 10. 9.
 Pastoralis officii diligentia. *F. t infra*. Quaesivisti.
ele appell. II. 28. 53.
 Patentibus. *eod. tit*. Y. 33. 10.
 Per inquisitionem. *de Idea*. I. 0. 26.
 Per nostras. *de iure patroiuut*. III. 38. 26.
 Per tuas literas. *El infra*. Videtur. *de sentmat*.
exc. onim. Y. 39. 40.
 Per tuas literas intimasti. quod. quum B. *col. tit*.
 V. 3. 35.
 Per tuas literas intimasti. quod. quum quaedam.
de coudat. apposit. IV. 5. 6.
 Per Cuas literas intimasti. quod. quum super. *de*
arbiti'as. I. 43. 9.
 Per tuas literas intimasti. quod R. *qui fal. sint legit*.
 IV. 17. 12.
 Per tuso literas propone'e. *de donad*. III. 24. 5.
 Per tuas literas requisiti. utrum. *de appell*. II. 28. 58.
 Per tuas nobile literas. *El infra*. Postulasti. *de*
ntaiorit. et obediend. I. 33. 7.
 Per tuas nobis literas intimasti. quod quum causa.
de testibus. II. 20. 48.
 Per tuas nobis literas intimasti. quod. quum D.
eod. tit. V. 3. 37.
 Per talas nobis literas intimasti. quod. quum T. *de*
probat. II. 19. 10.
 Per tatas nobile literas intimasti. te dubitare. *de*
simonia. V. 3. 32.
 Per tuas nobis literas intimasti. te in. *de voto*.
 III. 34. 10.
 Per venerabilem. *qui fid. sirat legit*. IV. 17. 13.
 Per vestras. *de donat. zoler vir. et uxw*. IV. 20. 7.
 Perlatum est. *El infra*. Nobis. *de iure patronat*.
 III. 38. 1.
 Perlatum est ad audientiam nostram. quod. quum
 II. qui fil. *sini' legit*. IV. 17. 8.
 Perlatum est ad audientiam nostram. quod. quum
 quidam. *de iris. garete vi vnetasve catas. final*.
 I. 40. 1.
 Permittimus. *de sentent. excomm*. V. 39. 57.
 Perniciosa. *de offic. iud. ord*. I. 31. 1.
 Perniciosus. *dc celebrat. miss*. III. 41. 13.
 Perpendimus. *de sentent. excomm*. V. 39. 23.
 Personas ecclesiarum. *El infra*. Si quia. *de appell*.
 II. 28. 4.
 Personas ecclesiarum. *El infra*. Verum. si. *de*
testibus. II. 20. 20.
 Pervenit. *El infra*. Frateruitas. *ele inmaust. eccles*.
 III. 49. 2.
 Pervenit ad audientiam nostram. *El infra*. Quum
 autem. *de excess. praelat*. V. 31. 1.
 Pervenit ad audientiam nostram. quod. quum I.
 prior. *de testib. copead*. II. 21. 4.
 Pervenit ad nos. *El infra*. De his. *de sentent*.
excomm. V. 39. 17.
 Pervenit tul nos. *El infra*. Inquisitioni. *de censibus*.
 III. 39. 5.
 Pervenit ad nos. *El infra*. Mandamus. *de decimis*.
 III. 30. 5.
 Pervenit ad nos. *El infra*. Non enim. *eod. ta't*. II.
 24. 3.
 Pervenit ad nos ex conquestione. *de fideiuss*. III.
 22. 2.
 Pervenit ad nos. Laudicen. *de iureiur*. II. 24. 2.
 Pervenit ad nos. quod Felix. *de e'altat*. V. 16. 2.
 Pervenit ad nos. quod Pateta miles. *de empt. et*
vendit. III. 17. 4.

Pervenit ad nos. quod. quum a laido. *ead. ri't*. II.
 21. 5.
 Pervenit ad nos. quod. quum clerici. *de appell*.
 II. 28. 13.
 Pervenit ad nos. quod. quum G. de Cal. *de arliutris*.
 I. 43. 8.
 Pervenit ad nos. quod. quum hi. *de coniug. leprosor*.
 IV. 8. 1.
 Pervenit ad nos. quod. quum V. *eod. tit*. II. 28. 28.
 Pervenit sane. *qui jll. sant legat*. IV. 17. 11.
 Petiistis. *de privileg*. V. 33. 20.
 Petitio tua. *de homicid*. V. 12. 24.
 Petitio vestra nobis exhibita continebat. quod
 ecclesia. *de ieareiter*. II. 24. 31.
 Petitio vestra nobis exhibita continebat. quod.
 quum Mutinen. *de procura*. I. 38. 9.
 Pedrea. *de homicid*. V. 12. 17.
 Pisanis. *de restitut. spoliat*. II. 13. 19.
 Placet. *de convers. c. oniatug*. III. 32. 12.
 Placuit sancto. *de testibus*. II. 20. 1.
 Placuit ut presbyteri. *de out. et senda*. III. 17. 1.
 Placuit. ut. si quisquam. *de praescript*. II. 26. 1.
 Plerique. *de pactis*. I. 35. 7.
 Plerumque. *El infra*. Si mnlter. *de dona't. int. vir*.
et cazos. IV. 20. 4.
 Plerumque contingit. *de rescript*. I. 3. 23.
 Plures. *de usuris*. V. 19. 1.
 Porrecta. *de confirmat. util. vel inutil*. II. 30. 6.
 Porrectum. *de regular*. III. 31. 13.
 Porro. quamvis. *de privileg*. Y. 33. 7.
 Porro. si aliqui. *de sent. excomm*. V. 39. 7.
 Porro. si clerici. *de cler. pugnans. in duello*.
 Y. 14. 1.
 Porro de comite. *de divort*. IV. 19. 3.
 Possessiones. *deret. eccles. alien. vol tnon*. 13. 10.
 Post cessionem. *de probat*. II. 19. 7.
 Post elocationem. *de concessa. praebens*. III. 8. 7.
 Post miserabilem. *de usetris*. V. 19. 12.
 Post translationem. *de renunc*. I. 9. 11.
 Postquam. *de elect*. I. 6. 3.
 Postremo. *de appell*. II. 28. 36.
 Postulasti. *El infra*. Quaesivisti. *de homicid*.
 Y. 12. 21.
 Postulasti. *El infra*. Tertio. *de regular*. III. 31. 21.
 Postulasti per sedero apostolicam edoeeri. ut.
 quum rectores. *de iure patronat*. III. 38. 30.
 Postulasti per sedem apostolicam edoeeri. utrum
 alicuius. I. 3. 27.
 Postulasti per sedem apostolicam edoceri. utrum
 saecrds. *de foro compet*. II. 2. 14.
 Postulasti. qualiter contra. *de Iudaeas*. V. 6. 14.
 Postulastis a nobis. an vobis. *de voto*. III. 34. 11.
 Postulastis per sedero apost. edoceri. *El infra*.
 Consultationi. *de oler. excomm*. V. 27. 7.
 Postulastis per sedera apost. edoceri. ut. quum ad
 vos. *de concess. praebend*. III. 8. 15.
 Postulationem. *de postulat. praelat*. 7. 5. 5.
 Potuit emphyteuta. *de Zocato et cotidinct*. III. 18. 4.
 Praelatorum de accasal. V. 1. 27.
 Praesentata. *de testibus*. II. 20. 50.
 Praesonti. *de Iudaeis*. V. 6. 1.
 Praesentium auctoritate iubemus. *de fil. presbyt*.
ord. vol non. I. 17. 3.
 Praesentium auctoritate statuimus. *de testibus*.
 II. 20. 31.
 Praesentium lator. *de cler. percaass*. V. 25. 3.
 Praeterea adieeisti. *de dilat*. II. 8. 2.
 Praeterea clerici. *de apostatis*. V. 9. 1.
 Praeterea de G. *de pn'aebnd*. III. 5. 14.
 Praeterea de his. *de appell*. II. 28. 22.
 Praeterea de muliere. *eod. tit*. IV. 1. 12.
 Praeterea bi. *de sponsal*. IV. 1. 2.
 Praeterea illi. *de censibats*. III. 39. 8.
 Praeterea licet. *de aet. et qual. et ord. praefic*. I. 14. 5.
 Praeterea parochianis. *de tasyris*. V. 19. 7.
 Praeterea quando. *de transact*. I. 36. 9.
 Praeterea quarto. *eod. tit*. I. 36. 10.
 Praeterea. quia. *de iure patronat*. III. 38. 4.
 Praeterea. quoniam advocei. *eod. tit*. III. 38. 23.
 Praeterea. quoniam mulierem. *de oler. percuss*.
 V. 25. 2.
 Praeterea. quoniam quidam. ne *praelat. vio. suas*.
 V. 4. 1.
 Praeterea. quum quia. *de testibus*. II. 20. 27.
 Praeterea requisiti. *eod. tit*. II. 28. 40.
 Praeterea. si testes. *de testar. cogend*. II. 21. 7.
 Praeterea super hoc. *de offic. et potest. iudic. delegat*.
 I. 29. 5.
 Praeterea. utrum. *de convers. coningat*. III. 32. 1.
 Precariae. *de precar*. III. 14. 1.
 Precarium. *eod. lit*. III. 14. 3.
 Presbyter et diacerus. *de sacram. non iterand*. I.
 16. 3.
 Presbyter mane. *de celebra*. miss. IIT. 41. 1.
 Presbyter. quum dioecesis. *de pacta. oler*. III. 25. 2.
 Presbyteri. *de poenis*. V. 37. 2.
 Presbyterum. cuitas. *de cler. aegrot*. III. 6. 2.
 Presbyterum. qui. *de laomi'fid*. V. 12. 7.
 Pro Moruna. *de praebend*. III. 5. 22.
 Procuraciones. *de censaras*. III. 39. 23.
 Prohibeas. *de magistris*. V. 5. 2.
 Prohibemus insuper. *de censal*. III. 39. 7.
 Prohibomus. ne laici. *de decimis*. III. 30. 19.
 Propositum. *de eo. gtaí duxit in matrim*. IV. 7. 1.
 Proposuisti nobis. *ele foro compet*. II. 2. 19.
 Proposuisti. quod causa. *de probat*. II. 19. 4.
 Proposuisti. quod venientibus. *de ccroseor. eccles*.
 III. 40. 4.

Proposuit coram nobile, de *cler. excomm.* n. V. 27. 8.
 Propoeult nobile M. clericus, de *appeal.* II. 28. 24.
 Proposuit nobile M. mulier, de *coniug. sarao.* IV. 9. 2.
 Proposuit nobile R. lator, de *fl. presbyt.* I. 17. 6.
 Proposuit nobile T. presbyter, de *concess. praebend.* III. 8. 4.
 Propter ella, de *donat.* III. 24. 10.
 Propter sterilitatem, de *local. et cozdttet.* III. 18. 2.
 Propterea, de *verbos, sigui f.* V. 40. 8.
 Prout nobile, de *dolo et cont.* II. 14. 4.
 Provideas, de *offic. vicarii.* I. 28. 2.
 Prudentes, de *donat.* III. 24. 1.
 Prudentiam, *Et infra.* Sane, de *mutuis petit.* II. 4. 2.
 Prudentiam tuam, de *offic. et potest. itld. deleg.* I. 29. 21.
 Puberes, de *despons. impub.* IV. 2. 3.
 Publicato, de *elect.* I. 6. 58.
 Puoris grandiuuluis, de *delict. pueror.* V. 23. 1.
 Pueris, qui, de *sent. excomm.* V. 39. 60.

Q.

Qua fronte, de *appell.* II. 28. 25.
 Quae in ecclesiarum, de *constitut.* I. 2. 7.
 Quae multotiens, de *regia. in.* V. 41. 7.
 Quaecunque, de *iur. patronal.* III. 38. 2.
 Quaerenti, quid per censuram ecclesiasticam, *Et infra.* Si yero, de *offic. et potest. iud. delcg.* I. 29. 26.
 Quaerenti, quid per censuram ecclesiasticam debeat, de *vector. seg. uf.* Y. 40. 20.
 Quaeris a nobile, de *actat. et gualit.* I. 14. 6.
 Quaesitum est de clericis, de *cohabit. cicr. et ntd.* III. 2. 10.
 Quaesitum est de sacerdotibus, de *temp. o-dinat.* I. 11. 17.
 Quesitum est ex parte, de *re'. permul.* III. 19. 5.
 Quaesitum est, utrum, de *poenit. et remisa.* V. 38. 7.
 Quaesivit, *Et infra.* Super eo, de *lijo, quae fitent a moler. past. cap.* III. 11. 2.
 Quaesivit a nobis, de *divort.* IV. 19. 2.
 Quaesivit frat. tua, de *verbos. ssignificat.* V. 10. 14.
 Quaestioni, de *appell.* II. 28. 21.
 Qualiter archiepiscopus, de *cle. 92011. t'esedemt.* III. 4. 9.
 Qualiter et quando, *Et infra.* Praecipiat, de *iudic.* II. 1. 17.
 Qualiter et quando, *Et infra.* Si circa, de *accnsat.* V. 1. 17.
 Qualiter et quando debeat, de *eod. tit.* V. 1. 24.
 Qualiter in Sardinia, de *pactis.* I. 35. 3.
 Qualiter post obitum, de *elect.* I. 6. 17.
 Quam gravi, de *crim. fals.* V. 20. 6.
 Quam perniciosum, de *tsntr.* V. 19. 11.
 Quam sit grave, de *excess. praelat.* V. 31. 9.
 Quam sit laudabile, de *ludaeis.* V. 6. 10.
 Quamvis causae, de *regid. iur.* V. 41. 10.
 Quamvis incidens, de *sentent. excomm.* V. 39. 58.
 Quamvis multa, de *aet. et peala.* I. 14. 15.
 Quamvis omnes, de *verbo'. signif.* V. 40. 9.
 Quamvis regulariter, de *desentent. et re iurl.* II. 27. 25.
 Quamvis simus, de *offic. et potest. ind. deleg.* I. 29. 6.
 Quamvis sit grave, de *decimis.* III. 30. 17.
 Quantae, de *sentent. excomm.* V. 39. 47.
 Quanto, *Et infra.* Prat. tuae, de *hls, quae fiant a praelat.* III. 10. 5.
 Quanto, *Et infra.* Latere, de *praesumpt.* II. 23. 8.
 Quanto amplius, *Et infra.* Sane, de *privilcg.* V. 33. 26.
 Quanto amplias Christiana, de *atsao' (s. V. 19. 13.*
 Quanto creatori, de *censibns.* III. 39. 16.
 Quanto do benignitate, de *cotsstetud.* I. 4. 4.
 Quanto devotio, de *offic. iud. o'd.* I. 31. 7.
 Quanto divina, de *ideticiks.* II. 1. 3.
 Quanto Gallicana, de *magistr.* V. 5. 3.
 Quauto personara Hildesemensis, de *transl. cpisc.* I. 7. 3.
 Quanto personam tuam, de *inreuir.* II. 24. 15.
 Quanto te uovimus, de *dieo' r.* IV. 19. 7.
 Quomammodum, de *iureiur.* II. 24. 25.
 Querelam A. de *procurat.* I. 38. 2.
 Querelam magistri, ne prael. vic. *seitas.* V. 4. 4.
 Querelam monachorum, de *simonia.* V. 3. 15.
 Querelam, (pum G. de *elect.* I. 6. 24.
 Querelam R. de *atertur.* H. 24. 10.
 Querimonia, de *iure patronal.* III. 38. 9.
 Qui cura furo, de *furntis.* V. 18. 4.
 Qui ex tincture, de *reg. iur.* V. 41. 8.
 Qui furatur, de *lart.* V. 18. 1.
 Qui in vivorum, de *concess. prachmd.* III. 8. 1.
 Qui presbyterum, de *poeiit. et remiss.* V. 38. 2.
 Qui res, de *leb. cedet. alieu. vel teen.* III. 13. 2.
 Qui scandalizaverit, de *regid. im'ns.* V. 41. 3.
 Quia altos, de *haeret.* V. 7. 2.
 Quia alium, de *sintoia.* Y. 3. 2.
 Quia cines, *Et infra.* Porro, de *consarsga. el affnit.* IV. 14. 6.
 Quia circa, *Et infra.* Quaesivisti, de *privileg.* V. 33. 22.
 Quia circa minima, de *bigainis.* I. 21. 6.
 Quia clerici, de *iure patroae.* III. 36. 6.
 Quia diligentia, de *elect.* I. 6. 5.
 Quia diversitatem, de *coessess. praebend.* III. 8. 5.
 Quia frustra, de *arsuris.* V. 19. 14.
 Quia in causas, de *procurat.* I. 38. 7.
 Quia in insulis, de *regular.* III. 31. 6.
 Quia in omnibus, de *usuris.* V. 19. 3.

Quia in tantum, de *praebend.* III. 5. 5.
 Quia indicante, de *praescript.* II. 26. 9.
 Quia ingredientibus, de *testameut.* III. 26. 2.
 Quia intentionis, de *privileg.* Y. 33. 29.
 Quia monasterium, de *relig. domib.* III. 36. 2.
 Quia nonnulli diversis, de *reso'ipt.* I. 3. 43.
 Quia nonnulli modum, de *oler. non resident.* III. 4. 3.
 Quia nonnullis, de *nzagistris.* V. 5. 4.
 Quia nos, *Et infra.* Coneultationi, de *testamcnt.* III. 26. 9.
 Quia nos, *Et infra.* Inquisitioni, de *auct. el tts. pall.* I. 8. 7.
 Quia nos, *Et infra.* Ut abbates, *rla appell.* 71.28.32.
 Quia plorique, de *ibimmit. eccclslar.* III. 49. 8.
 Quia propter, de *elect.* I. G. 42.
 Quia quaesitum, de *offic. et potest. iud. delegat.* I. 29. 1.
 Quia super bis, de *ludaeis.* Y. 6. 4.
 Quia V. de *iudat's.* II. 1. 11.
 Quia verisimilo, de *praesumpt.* II. 23. 10.
 Quicunque ecclesiasticum, de *cedes. aedrf.* III. 48. 1.
 Quicunque sub conditionis, de *co. rltiotib. tuyos.* IV. 5. 1.
 Quid por novele, de *verbo. signif.* V. 40. 21.
 Quidam cedendi, de *re. runciat.* I. 9. 12.
 Quidam intravit, de *cancera. cozieit.* III. 32. 3.
 Quidam laicorum, de *celebrat. miss.* III. 41. 2.
 Quidam, sicut accepimus, de *apostat.* V. 9. 4.
 Quidam, sicut asseris, de *pricleg.* V. 13. 32.
 Quidam, ut asseris, de *honticril.* V. 12. 25.
 Quintavallis, de *itricue'.* II. 24. 23.
 Quisquis, de *elect.* I. 6. 43.
 Quod a praedecessore, de *sch.emat.* V. 8. 1.
 Quod a te, de *cler. coniug.* III. 3. 3.
 Quod ad consultat' onem, de *seut. et re iudic.* H. 27. 15.
 Quod autora consulte, de *iure patronal.* III. 38. 5.
 Quod autem consulisti, de *poenitent. et remiss.* V. 38. 4.
 Quod clericis, de *foro compet.* II. 2. 9.
 Quod de his, de *sent. excomm.* V. 39. 36.
 Quod Dei timoneo, de *statu mosach.* III. 35. 5.
 Quod dicitur, de *verbor. signif.* V. 10. 4.
 Quod dilectio, de *cotsangu. et affinit.* IV. 14. 3.
 Quod in dubiis, *Et infra.* Altare, de *conoce'.* eccles. III. 40. 3.
 Quod in dubiis, *Et infra.* Ili praoterea, de *re. tunciat.* I. 9. 8.
 Quod in dubiis, *Et infra.* Quia vero, de *poenis.* V. 37. 5.
 Quod in dubiis, *Et infra.* Respondemus, de *sentent. excontit.* V. 39. 30.
 Quod in te, de *poenit. et remis.* V. 38. 11.
 Quod 'atenten, de *regul. iris.* V. 41. 5.
 Quod nobis, *Et infra.* Si enim, de *clandest. despoes.* IV. 3. 2.
 Quod nobis, *Et infra.* Si qui, qui fil. siat legit. IV. 17. 9.
 Quod non est licitum, de *regid. iaris.* V. 41. 4.
 Quod nonnullis, de *pruileg.* V. 33. 25.
 Quod olim, de *huisteis.* V. 6. 12.
 Quod quibusdam, de *ideiers.* III. 22. 4.
 Quod Tildara, de *pctitlent. et remis.* V. 38. 5.
 Quod sedem, *Et infra.* Sicut de *frigid.* IV. 15. 2.
 Quod sedera apost. de *o Rr.* iud. 'o'din. I. 31. 10.
 Quod, sicut, de *elect.* I. 6. 28.
 Quod euper bis, *Et infra.* Abbates, de *naio'.* g. obedient. I. 33. 9.
 Quod super his, *Et infra.* Quaesivisti de bis, de *voto.* III. 34. 8.
 Quod super bis, *Et infra.* Quaesivisti, quid agere, de *fide instrument.* H. 22. 7.
 Quod super bis, *Et infra.* Super eo, de *cotswtgn. et affnit.* IV. 14. 5.
 Quod traslationem, *Et infra.* Lioet, de *cele. legali.* I. 30. 4.
 Quod traslationem pontificia, de *tenporib. o'dinat.* I. 11. 11.
 Quoniam alias, de *effic. el potest. ned. deleg.* I. 29. 11.
 Quoniam a nobis, de *decimis.* III. 30. 13.
 Quoniam aliqua, de *testitrtis.* H. 20. 3.
 Quoniam apostolica, de *eod. lit.* I. 29. 43.
 Quoniam eonstitutio, da *constata.* I. 2. 13.
 Quoniam contra, de *probat.* II. 19. 11.
 Quoniam ecclesia, de *nsagisres.* v. 5. 1.
 Quoniam enormis, *use prael. vac. suas.* V. 4. 3.
 Quoniam est sacris, de *fil. presbyt.* I. 17. 10.
 Quoniam frequenter, *fil. use costest.* II. 6. 5.
 Quoniam in parte, de *serias.* II. 9. 2.
 Quoniam in plerisque, de *offic. ind. ordin.* I. 31. 11.
 Quoniam in quibusdam locis, de *iure patrosat.* III. 38. 3.
 Quoniam in quibusdam partibus, *te praelat. cic. cuas.* V. 4. 2.
 Quoniam nemini, de *coriag. leprois.* IV. 8. 2.
 Quoniam non solum, de *Rst'v'is.* V. 19. 2.
 Quoniam omne, de *praescript.* II. 26. 20.
 Quoniam per confessionem, de *privsseg.* V. 33. 21.
 Quoniam simoniaeo, de *simnsia.* V. 3. 40.
 Quoniam, ut ait, de *cit. et haeset. cler.* III. 1. 9.
 Quorundam, de *testament.* III. 26. 1.
 Quosdam, de *praestenzpt.* II. 23. 7.
 Quotiens Tridentinus, de *purgadcauzo.* V. 34. 5.
 Quoties, *Et infra.* Pervenit, de *simosia.* 3. 5.
 Quoties aliqui, de *testib.* II. 20. 5.
 Quoties in conventionibus, de *pactis.* I. 35. 2.
 Quum a nobis, *Et anfra.* Et, de *testib. et alest.* II. 20. 28.

Quum a nobis petitur, de *arbitr.* I. 43. 19.
 Quum ab ecclesiartm, de *offic. iud. ord.* I. 31. 3.
 Quum ab omni, de *vit. et honst. cleric.* III. 1. 10.
 Quum accessissent, de *cozdtt.* I. 2. 8.
 Quum ad hoc, de *cleric. non resident.* III. 4. 16.
 Quum ad mouasterium, de *staltnt neosach.* III. 35. 6.
 Quum ad nostram, *Et infra.* Illud, de *instatrt.* III. 7. 7.
 Quum ad nostram notitiam, de *elcct.* I. G. 37.
 Quum ad rluorundam, de *excessib. prarlat.* V. 31. 7.
 Quum ad seden], de *restitrd. spalaat.* II. 13. 15.
 Quum adeo, de *resra'cpt.* I. 3. 17.
 Quum aliquibus, de *se. nient. et re tiedic.* II. 27. 6.
 Quum apostolus, de *censas.* III. 39. 6.
 Quum apostolica, de *his, puse fiant a praclal.* III. 10. 7.
 Quum apud, de *spossal.* IV. 1. 23.
 Quum antera, de *aur. patronal.* III. 33. 24.
 Quum Bertholdus, de *seis* et *re india.* II. 27. 18.
 I2uum bonae memoriae, *Et infra.* Quum, de *probad* II. 19. 15.
 Quum bonae memoriae Clemens, de *art. el piala.* I. 14. 8.
 Quum canonicis, de *censibus.* III. 39. 26.
 Quum camella, de *pr'uirlg.* V. ü3. 16.
 Quum causa, mute inter E. militen., de *raptio'jb.* V. 17. 6.
 Quum causa, guste listar o'conomuin monasterii sancti M. do Monte, *Et infra.* Quum, de *testar.* II. 20. 42.
 Quira cansa, guste tutor ocon'um monasterii sancti Martini de Monto ex parto neui, *de enti. et vendit.* III. 17. 6.
 Quum causa, quae vertitur inter Montis, *offic. et potest. janlic. delega.* I. 29. 22.
 Quum causa, quae vertitur laten vos, de *scntent. cl re titelae.* II. 27. 5.
 Quum causam, qua' inter abbatem, de *appell.* II. 28. 62.
 Quum eausam, qua' inter archi'piscopum, de *testib. id affest.* II. 20. 37.
 Quum causam, quise iuter l'relianen, de *pi. t.* III. 5. 36.
 Qnium causam, quae intm' l'3onnmr, de *otro.*
 Qutun causara, guste inter Colulrs, de *probal.* II. 19. 13.
 Quum causara, quae intm' Raveunatons, de *jurara. calaron.* IC. 7. 6.
 Quum certuen, de *maior. et obedimt.* I. 33. 1.
 Quum cessante, de *appell.* II. 28. 60.
 Quum Christus, de *haeretec.* V. 7. 7.
 Quinto clamor, de *testas. rt altest.* II. 20. 53.
 Quum clerici, *Et infra.* Ad hoc quia, ds, c'nsihs. III. 39. 11.
 Quum clerici Placentini, de *cerrar. signif.* V. 40. 10.
 Quineti clerici vestrae, de *pac'us.* I. 35. 6.
 Quira consuetudinis, de *rossnehd.* I. 1. 9.
 Quum constet, de *ptanos.* III. 21. 8.
 Quum contingat, *fil infra.* Praeterea quum, de *rrscript.* I. 3. 2.1.
 Quum coutingat interdum, *EC infra.* Insuper, de *foro caapct.* II. 2. 13.
 Quum coutingat interdum Lu tua dioocesi, de *deciaui.* III. 30. 29.
 Quirm cortingat interdum, quod constante, de *itu'earu'.* II. 24. 28.
 Quino contingat interrim, quod laic a, *El infra.* Insuper, de *offic. el potest. iurl. delet.* I. 29. 36.
 Quum contingat iu]crdum, quo' lalci ad mona' steria, de *acial. el grial.* I. 11. 11.
 Qitum contra G. civcm, de *pignoras.* III. 21. 0.
 Quum contra nragistrus, da *testa. cglerrd.* II. 21. 9.
 Quum creatura, de *ceiebr. mies.* III. 42. 11.
 Quum de tia, de *corp. tiriat.* T. 20. 2.
 Quum deoorem, *El infra.* Los, de *der. cmungat.* III. 3. 8.
 Quum decoren] domus Dei, *Et infra.* I'iliis, de *frl. presbyt. ord. iea non.* I. 17. 15.
 Quum decoroso rliomus Dei, *Et infra.* Interdune, de *lata el honst. c. ler.* III. 1. 12.
 Quum deputati, de *indieris.* II. 1. 16.
 Quum dosideies, *re seuteut.* Xccolilell. V. 39. 15.
 Quicio dicat, *dr cedet. aadi/i.c.* III. 43. 2.
 Quum dilecta in Ctristo filia, abbatissa, de *co-autili set aieat* II. 30. 4.
 Qteum dilecta in Christo filia, comitissa Flandren, de *emcce.ss. prabc n d.* 318. 8. 16.
 Quum dilecta in Christo filia, R. custos, de *resm-rpt.* I. 3. 22.
 Quum dilecti filii abbas, da *dosa tiorir.* III. 24. 6.
 Quum rlflecti tilfi Dolvac, de *out. se vandat.* III. 17. 3.
 Quum dilecti filii distare, de *acctcsal.* V. I. 18.
 Quum dilocti filii, nuncii Leodicien, electi, de *dolo et cotanrie.* II. 14. G.
 Quum dilectis, de *purgat. canon.* V. 34. 15.
 Quum dilectus, *Et infra.* Id quarlum, de *cates. passc.ss. et pscprict.* II. 12. 6.
 Quum dilectus, *Et infra.* Ad secundum, de *ful. illstr'rl'leelt.* II. 22. 9.
 Quum dilectas, *Et infra.* Illud, de *purgat canon.* V. 34. 11.
 Quum dilectus filius, *El infra.* Quia causa, de *religios. donsib.* III. 36. 8.
 Quum dilectus dihus, *Et infra.* Quia nobie, de *li,i, guste ri nu'esce cans.* I. 40. 6.
 Quum dilectus filitrs, *Et infra.* Quum liostien, de *jure patronal.* III. 38. 28.

Quitra rilectus Süus. *Et infra.* Si vobis. *de accusat.* V. 1. 20.
 Quum dilectus filies. *El infra.* Utrum. *de arbit.* I. 43. 6.
 Quum dilectos Slios abbas de Brusia. *de success. et intest.* III. 27. 3.
 Quum dilectus filius abbas de Ferentino. *de ordin. cernid.* II. 10. 2.
 Quum dilectos filies archidiaconus. *de elect.* I. 6. 32.
 Quum dilectus filius Guil. Andreu. *de censad.* I. 4. 8.
 Quum dilectas filius magister Otto. *de der. non resid.* III. 4. 14.
 Quum dilectus filius magister scholarium. *de cahunnio.* V. 2. 2.
 Quum ecclesia Dei. *de inzn:unit.* cedet. III. 49. 5.
 Quum ecclesia Sutrina. *de caos. possess. et propr.* II. 12. 3.
 Quum ecclesia Vulterana. *de alect.* I. 6. 31.
 Quum ecclesiasticae. *de except.* II. 25. 3.
 Quum essent. *de simorcia.* V. 3. 12.
 Quamr esses. *de testament.* III. 26. 10.
 Quum et plantare. *de privileg.* V. 33. 3.
 Quum ex so. *F. t. infra.* Eleemosynarum. *rlc poenit. el remiss.* V. 33. 14.
 Quino ex eo, quod. *de religu. et vnerat. saoct.* III. 45. 2.
 Quum ex illo. *de trauisl. cpisc.* I. 7. 1.
 Quum ex iniuncto. *Et infra.* F. t. mandamus. *de nouf oper. vltincht.* V. 32. 2.
 Quum ex iniuncto. *F. t. infra.* Licet. *de haeret.* V. 7. 12.
 Quina ex officii. *de prac. script.* II. 26. 16.
 Quum fortius. *de cahrmnat.* V. 2. 1.
 Quina gratia. *de conlUtodato.* III. 15. unte.
 Quumr II. *de ce. qui ordin. fmr. snscr. p.* V. 30. 9.
 Quum haberet. *de eo. g. i. dux. i.* matr. IV. 7. 5.
 Quum bonines. *de dccimis.* III. 30. 7.
 Quum I. et A. *de sentent. ct re iudic.* II. 27. 22.
 Quum iam dudum. *de praebend.* III. 5. 18.
 Que illorum. *de sentent. excam.* V. 39. 32.
 Quum in apostolica. *de sponsal.* IV. 1. 13.
 Quum in causa. *de i. o. vaneit. calima.* II. 7. 7.
 Quum in iuventute sua. *El infra.* Quia. *de purgal. can.* V. 34. 12.
 Quum in currois ecclesias. *de bis. quae fiunt a maib'. pa. t. cnpit.* III. 11. 1.
 Quum in cunctis sacris. *de elect.* I. 6. 7.
 Quum in dioecesi. *de mur.* V. 19. 15.
 Quina in distribuendis. *de tempo. ib. o. rlinat.* I. 11. 12.
 Quum in ecclesia. *de appell.* II. 28. 33.
 Quum in ecclesiis. *de s. nonia.* V. 3. 9.
 Quum in iu re peritos. *Et infra.* Praeterea. *de offic. et potest. jadio. deleg.* I. 29. 31.
 Quum in iure peritos existas. *de elect.* I. 6. 33.
 Quum in contemplatione. *de regid. iuris.* V. 41. G.
 Quum in ecclesiis. *de mujeril. el obediens.* I. 33. 10.
 Quum in iuventute sua. *Quinqu ecclesiens. deprae. rrorpt.* H. 23. 15.
 Quum in magistrat. *de dect.* I. G. 49.
 Quum in officiis. *de testamert.* III. 26. 7.
 Quum in partibus. *de vrbor. sfgnif.* V. 40. 17.
 Quum in tua dioecesi. *Et infra.* Sane. quia. *de sporsal.* IV. 1. 27.
 Quum in tua dioecesi. *Et infra.* Si vera. *qui matrim. accus. poss.* V. 18. 6.
 Quum in tua dioecesi. *Et infra.* Utrum autem. *de testib. attest.* II. 20. 44.
 Quum in tjia dioecesi quaedam. *de dccim.* III. 30. 30.
 Quum in veten. *de olcet.* I. 6. 52.
 Quum inferior. *de mai' o. t. et obediens.* I. 33. 16.
 Quum infirmitas. *de poenit. etreoniis.* V. 33. 13.
 Quum inhibito. *de claudst. despas.* IV. 3. 3.
 Quum instantia. *de censib.* III. 39. 17.
 Quum tutor caonicos. *eod. lit.* I. 6. 21.
 Quum inter I. virum. *qui fil. sivi legitimi.* IV. 17. 2.
 Quum inter I'. Gaufridi. *de rencinc.* I. 9. 2.
 Quum inter priorem. *de except.* II. 25. 5.
 Quum inter R. seuioiem. *de elect.* I. 6. 1G.
 Quum inter universas. *cod. tit.* I. 6. 18.
 Quum inter vos de ecclesia. *de sentent. et re iudic.* II. 27. 13.
 Quum inter vos dudum. *de verbo'. si' g. ruf.* V. 40. 29.
 Quum inter vos ex una parte. *de consuetard.* I. 4. 5.
 Quum Ioannes. *de fide instrani.* II. 22. 10.
 Quumr laici. *de iure patronat.* III. 38. 10.
 Quum laicis. *de rebus cedet. alienand. set non.* III. 13. 12.
 Quum liberum. *de sepult.* III. 28. 6.
 Quum locura. *de sponsal.* IV. 1. 14.
 Quum Marthae. *de celebr. missar.* III. 41. 6.
 Quum Martinus Ferrariens. *de co. stitut.* I. 9. 9.
 Quum monasterium. *Et infra.* Eso. *de r. o. f. fessis.* II. 18. 1.
 Quum monasterium de Pellicia. *de elect.* I. 6. 13.
 Quum nobis olivo. *de oled.* I. 6. 19.
 Quum non ab humille. *Et Mfra.* A nobis. *de indio.* H. 1. 10.
 Quum non ab Illumine. *El infra.* Consultationi. *de sentent. extomo.* V. 39. 14.
 Quum non ignores. *de praebend.* III. 5. 15.
 Quum non ignoretis. *de offic. legali.* I. 30. 1.
 Quum non liceat. *de praescript.* II. 26. 12.
 Quum non sit. *de dccimas.* III. 30. 33.
 Quum nos. *de his. quae f. utit a praelat. sine cois. capit.* III. 10. 3.

Quum nostris. *de concess. praebend.* III. 8. 6.
 Quum nuncius. *de testib.* II. 20. 12.
 Quum nuper. *de consilb.* III. 39. 25.
 Quum olim. *Et infra.* Qui nobile. *de censibus.* III. 39. 19.
 Quum olim abbae. *de offic. et potestat. iud. deleg.* I. 29. 22.
 Quum olim ad nostram. *de cleric. coniug.* III. 3. 6.
 Quum obra archid. *de testib.* II. 20. 34.
 Quum olim D. clericus. *de dolo et contun.* II. 11. 4. 7.
 Quum olim essemus. *de „rivileg.* V. 33. 12.
 Quum olim frater. *de praescript.* II. 26. 18.
 Quum olim Londonensis. *de consuetud.* I. 4. 6.
 Quum olim Magalon. *de sentent. et re iudic.* II. 27. 12.
 Quum olim magister S. et B. archidiaconatum et praepositorum adinvicem commutassent. *Et infra.* J. icet. *de remo. permutul.* II. 19. 7.
 Quum olim magister S. et B. archidiaconatum et praepositorum adinvicem commutassent. *Et infra.* Verme. *de offic. iud. del.* I. 29. 33.
 Quum olim priori. *de praebend.* III. 5. 38.
 Quum olim pro canonicis. *de verbo'. signif.* V. 40. 24.
 Quum olim propter. *eod. tit.* V. 33. 14.
 Quum olim quaestio. *de caos. possess. et propriet.* II. 12. 7.
 Quum olim super. *de arbit.* I. 43. 7.
 Quum omnes. *de coristitut.* I. 2. 6.
 Quum oporteat. *de accusat. ib.* • V. 1. 19.
 Quum ordinem. *de rescript.* I. 3. G.
 Quum P. Manconella presbyter. *Et infra.* Purgatores. *de purgat. canon.* V. 33. 7.
 Quum P. Mauconlla presbyter ex una. *de accatsat.* V. 1. 10.
 Quina P. tabellio. *de fide nstrument.* II. 22. 15.
 Quum parad. *de appell.* II. 28. 19.
 Quum percussio. *de cleric. aegrot.* H. 6. 1.
 Quum post petitam. *de elect.* I. 6. 46.
 Quum pridem. *de pactis.* I. 35. 4.
 Quum pro causa. quae tutor G. et F. Gabilonens. ecclesiae archidiaconosvertebatur. *Et infra.* Discretion. *de procu' rtorib.* I. 38. 6.
 Quum pro causa. quae inter G. et F. Gabilonens. ecclesiae archidia. vertebatur. *eis. de sent. cut. cxconNn.* V. 39. 27.
 Quum propter. *de im' e patronat.* III. 38. 27.
 Quum (midan). *Et infra.* Consultationi. *de iu' cian'.* II. 24. 12.
 Quum quidaur. *Et infra.* Episcopum. *de temporib. ordinal.* I. 11. 8.
 Quum R. *de glic. et potest. iudic. delegat.* I. 29. 35.
 Quum sacerdotis. *de postra.* I. 37. 3.
 Quum saeculum. *de i. re patronal.* III. 38. 13.
 Quum satis. *de dic. archidiac.* I. 23. 4.
 Quum secundum Apostolum mulien *de secund. nupt.* IV. 21. 5.
 Quum secundum Apostolum qui. *de praebend.* III. 5. 16.
 Quum secuudum regulas. *de temporib. ordinal.* I. 11. 9.
 Quum, sicut accepimus. *de eo, qui mittit. io. possess.* II. 15. 2.
 Quum, sicut ex relatione. *de coisecr. cedet.* III. 40. 8.
 Quum simus. *de regularib.* III. 31. 14.
 Quum sint homines. *de dacio.* III. 30. 18.
 Quum sis. *Et infra.* Noveris. *de cotsecrat. cedet.* III. 40. 5.
 Quum sis. *Et infra.* Ubique. *de auctorit. et etsu pallii.* I. 8. 6.
 Quum sis praeditus. *de co. vers. coni. gat.* III. 32. 4.
 Quum sit ars artium. *de aetat. et qualid.* I. 14. 11.
 Quum sit generale. *de foio coapetmr.* II. 2. 8.
 Quum sit nimio. *ele ludacis.* V. 6. 16.
 Quum sit proprium. *de conditi' ot. apposit.* IV. 5. 2.
 Quum sit Romana. *Et infra.* Consultat. *de sintonia.* V. 3. 10.
 Quum sit Romana. *Et infra.* Fraternitati. *de appell.* II. 28. 5.
 Quum speciali. *de appell.* II. 28. 61.
 Quum super abbata. *de offic. et potosi. iud. deleg.* I. 29. 23.
 Quum super aliqua re. *de auctorit. et usu pullii.* I. 8. 1.
 Quum super causa. *de testib. cgrlend.* II. 21. 2.
 Quum super controversia. *de sentent. et re iudic.* II. 27. 17.
 Quum super eleatione Bethlehem. ecclesiae inter R. et P. *de coiiffessis.* II. 18. 2.
 Quum super cleatione Bethlehemitau. ecclesiae tutor R. subdiaconum. *de etus. possess. et propriet.* II. 12. 1.
 Quum super quaestioe. *de concess. p' acbend.* I. 1. 8. 8.
 Quum super quodam. *ele sepult.* III. 28. 8.
 Quum tanto. *de coisietat.* I. 4. 11.
 Quum te a Lartholomaeo. *de sentent. et re iud.* II. 27. 23.
 Quum te consulente. *de offic. et potest. iud. deleg.* I. 29. 18.
 Quum tempore. *de arbit.* I. 43. 5.
 Quum teneamur. *Et infra.* Quoniam. *de appell.* II. 28. 17.
 Quum teneamur. *Et infra.* Si mandatum. *de p' ae. bend.* III. 5. 6.
 Quum terra. *de elect.* I. 6. 14.
 Quum tibi de benignitate. *de testan.* III. 26. 13.

Quum tibi de benignitate sodio. *de verter. argnif.* V. 40. 18.
 Quum tu, filii. *de testib.* II. 20. 16.
 Quum tu ~Restos. *de usuris.* Y. 19. 5.
 Quum universorum. *de +er. permutat.* III. 19. 8.
 Quum venerabilis frater noster episcopus. *de co. s. s. rurtud.* I. 4. 7.
 Quum venerabilis frater noster. Faven. *de censib.* III. 29. 21.
 Quum venerabilis frater noster I. *de except.* II. 25. 6.
 Quum venerabilis frater noster I. Sabinens. *de reA' g. domib.* III. 36. 7.
 Quum venissent. *Et infra.* Quum. *de indicas.* II. 1. 12.
 Quum veniesent ad apost. sedem abbas. *de eo, qui mittit. in possess.* II. 15. 3.
 Quum venissent ad apost. sedera archidiaconus. *de institut.* III. 7. 6.
 Quum venissent ad apost. sedem eler. tns. *de in integr. restit.* I. 41. 2.
 Quum venisset ad apostolicam sedem Bracarenis. *de sacra unctione.* I. 15. 1.
 Quum venisset ad apost. sedera magister. *de testibus.* II. 20. 25.
 Quum venisset ad nos. *de resta. spaliat.* H. 13. 9.
 Quum vigesimum. *de offic. et potest. iudic. deleg.* I. 29. 41.
 Quum virum. *de regularibus.* III. 31. 12.
 Quum vobis. *de praescript.* II. 26. 14.
 Quum vos. *de o. gic. iudic. ordin.* I. 31. 4.
 Quum Wintoniensis. *de elect.* I. 6. 25.

R.

Ratio nulla. *de praebeud.* III. 5. 3.
 Raynaldus. *de testam. l' l.* 2G. 18.
 Raynuius. *de testam. l' l.* 26. 16.
 Recepmue. *de privileg.* V. 33. 8.
 Recolentes. *de statvi ononach.* III. 35. 3.
 Referente I. presbytero. *de praebend.* III. 5. 7.
 Referente nobis. *Et infra.* Fraternitati. *qui fil. sint lega.* IV. 17. 10.
 Referente nobis H. *de delict. puer.* V. 23. 2.
 Relatum est. *Et infra.* Nos itaque. *de offic. et potest. iud. deleg.* I. 29. 19.
 Relatum est. *Et infra.* Quoniam. *de praebend.* III. 5. 9.
 Relatum est auribus nostris. *Et infra.* Consulta. *tion. ele concess. praebend.* III. 8. 3.
 Relatum est auribus nostris. *Et infra.* Mandamus. *de sepult.* III. 28. 2.
 Relatum est auribus nostris. quod. quia. *eod. tit.* III. 26. 12.
 Relatum est nobis. quod. quum aliqui. *de sent. cxxcomm.* V. 39. 37.
 Relatum est nobis. quod. quum in Lateran. *de cler. nom resident.* III. 4. 4.
 Relatum est. quod monachi. *ne cler. vel monach.* III. 50. 7.
 Relatum est. quod nonnulli. *de iure patro. at.* III. 38. 21.
 Relatum est. quod. quum ad vestrum. *de testamert.* III. 26. 11.
 Relatum est. quod. quum pater. *gni matrim. arcoss. poss.* IV. 18. 1.
 Relinqu. *de custod. eucharist.* III. 44. 2.
 Repellantur. *de accusat.* V. 1. 7.
 Reprehensibilis. *de appell.* II. 28. 26.
 Requisisti. *de testamert.* III. 26. 15.
 Requisivit a fobia tua frat., qua censura. *de spons.* IV. 1. 17.
 Requisivit a nobile tua fraternitas. utrum. *de ordin. ab episc.* I. 13. 1.
 Requisivit tua fraternitas. *de in integr. sestil.* I. 41. 1.
 Responso. *de sentent. escena.* V. 39. 43.
 Rodulphus. *de rescript.* I. 3. 35.
 Rursus. *qui eles. vel cavad.* IV. 6. 6.

S.

Sacerdotibus. *ne der. vel monach.* III. 50. 2.
 Sacris est canonibus. *Et infra.* Distingui mos. *de bis. quae vi nietiisve cans. fiunt.* I. 40. 5.
 Sacris est canonibus institutum. *Et infra.* Licet. *de sentent. enconen.* V. 39. 38.
 Sacris est canonibus institutum. ut. gnibus. *de sepult.* III. 28. 12.
 Sacro. *eod. tit.* V. 39. 48.
 Sacrosancta. *de elect.* I. 6. 51.
 Saepae contingit. quod. guara. *de appell.* II. 28. 44.
 Saepae contingit. quod spoliatus. *de restit. spolial.* II. 13. 18.
 Salubriter. *de zisuris.* V. 19. 16.
 Sancto concilio. *de success. ab intest.* III. 27. 2.
 Sanctorum. *de praescript.* II. 26. 3.
 Saneitum. *de censib.* III. 39. 1.
 Sane. *Et infra.* Provideas. *de der. co. iugal.* III. 3. 2.
 Sane. *Et infra.* Si autem. *de arbit.* I. 43. 1.
 Sane. *Et infra.* Temerarium. *de privileg.* V. 33. 9.
 Sane de eanonice. *de regular.* III. 31. 10.
 Sane. dilecto. *de relame.* I. 9. 7.
 Sane. quia nos. *de offic. iud. del.* I. 29. 11.
 Sane. quum olim. *de celebr. miss.* III. 41. 10.
 Sane sacerdotes. *eod. tit.* III. 3. 4.

Sane, si a nobis. *de offic. et potest. iud. deleg.* I. 29. 2.
 Sane, si coniugati. *de convers. coniugal.* III. 32. 6.
 Sane si episcopi aliquid. *de excess. praelat.* V. 31. 5.
 Sane, si episcopi, inter quos. *de foro competent.* LE. 2. 3.
 Sane, super eo. *de temporib. ord.* I. 11. 2.
 Scientes. *de censibus.* III. 39. 3.
 Sciscitatus. *de rescript.* I. 3. 13.
 Scribam. *de praescript.* II. 23. 9.
 Scripta fraternitatis. *de collas. deteg.* V. 22. 1.
 Scripta vero. *de fide instrum.* II. 22. 2.
 Scriptum est. *de oled.* I. 6. 40.
 Scripturae. *de voto.* III. 34. 4.
 Secundo requiris. *de appell.* II. 28. 41.
 Secundum. *ne cler. vel notuach.* III. 50. 6.
 Sedes apostolica. *de rescript.* I. 3. 15.
 Sed hoc. *de steccess. ab intest.* III. 27. 1.
 Sed nec. *ne cler. vel moach.* III. 50. 4.
 Sententia. *de sentent.* et *re iudic.* II. 27. 1.
 Sententiam. *ne oler. vel inonrrcle.* III. 50. 9.
 Series. *de testibis.* II. 20. 26.
 Si a patre. *de infant. et lategeid. expos.* V. 11. unie.
 Si adversarius. *de co. geri milla. in pose.* II. 15. 4.
 Si adversus. *de haced.* V. 7. 11.
 Si alicuius. *do elect.* I. 6. 59.
 Si aliquando. *de sentent. exconnn.* V. 39. 41.
 Si aliquis. *de honicid.* V. 12. 5.
 Si archiepiscopus. *de temporib. ordinal.* I. 11. G.
 Si autem aliquis. *de rescript.* I. 3. 9.
 Si autem clerici. *de cohah. der. et rtul.* III. 2. 6.
 Si los. *de inivtr.* V. 36. 3.
 Si cautio. *de fide instrum.* U. 22. 14.
 Si celebrat. *de cler. excom. m.* V. 27. 10.
 Si clericus. *de foro comptet.* II. 2. 5.
 Si concubinae. *de sentent. exconnm.* V. 39. 55.
 Si conditiones. *de cotdit. appas.* IV. 5. 7.
 Si constitit. *de accros.* V. 1. 12.
 Si culpa. *de inivtr.* V. 36. 9.
 Si de terra. *de privileg.* V. 33. 6.
 Si diligenti. *Et infra.* Asseruisti. *de foro comptet.* II. 2. 12.
 Si diligenti. *Et infra.* Quum iudicatus. *de pracscrept.* II. 26. 17.
 Si dominus. *de sintonia.* V. 3. 3.
 Si duobus. *de appell.* II. 28. 7.
 Si ecclesia. *de consec. cedet.* III. 40. 10.
 Si egressus. *de inivtr.* V. 36. 5.
 Si episcopus. *de parochiis.* III. 29. 1.
 Si heredes. *de testament.* III. 26. 6.
 Si instrumenta. *de fide instrum.* II. 22. 15.
 Si inter virum. *de opone.* IV. 1. 31.
 Si iustus. *de appell.* II. 28. 73.
 Si laeserit. *de ieiur.* V. 36. 4.
 Si legitimes. *de arces.* V. 1. 1.
 Si perfodiens. *de honicid.* V. 12. 3.
 Si princeps. *de rei.* pempt. III. 19. 1.
 Si pro debilitate. *de offic. et potestat. iud. deleg.* I. 29. 3.
 Si proponente. *de rescript.* I. 3. 42.
 Si qua mulier. *de divort.* IV. 19. 1.
 Si qua per adoptionem. *de coguation. legal.* IV. 12. unie.
 Si quando aliqua. *de rescript.* I. 3. 5.
 Si quando clerici. *de offic. et potest. iud. deleg.* I. 29. 8.
 Si queso. *de sentent. camine.* V. 39. 59.
 Si qui clericorum. *de cleric. coniugal.* III. 3. 1.
 Si qui testium. *de testibus.* II. 20. 8.
 Si quis ante tenues. *de regular.* III. 31. 2.
 Si quis aperuerit. *de iniuriis.* V. 36. 2.
 Si quis baptizaverit. *de der. non ordite.* V. 28. 1.
 Si quis clava. *de claud. despots.* IV. 3. 1.
 Si quis clericus. *de foro coopet.* II. 2. 1.
 Si quis contra clericum. *ead. tit.* II. 2. 4.
 Si quis cum filiastra. *de eo, qui coge. consangu.* IV. 13. 1.
 Si quis de grade. *de purg. can.* V. 34. 4.
 Si quis domum. *de iuitur.* V. 36. G.
 Si quis episcopus ab illis. *ele accuset.* V. 1. 2.
 Si quis episcopus heredes. *de leaeret.* V. 7. 5.
 Si quis episcopus, presbyter. *de cti. ezcontnt.* V. 27. 1.
 Si quis ex clericis. *de vit. el hortest. der.* III. 1. 4.
 Si quis in aliquo. *de eles. perctrs.* V. 25. 1.
 Si quis ordiaverit. *de simeetia.* V. 3. 45.
 Si quis per industriam. *de honicid.* V. 12. 1.
 Si quis presbyter aut alius. *de der. exco'tnt.* V. 27. 2.
 Si quis presbyter negligens. *de purg. canon.* V. 34. 2.
 Si quis presbyter ordinatus. *de presbyt. non baptiz.* III. 41. 1.
 Si quis presbyterorum. *de re?.* cecles. alien. sel non. III. 13. G.
 Si quis propter necessitatem. *delen'tis.* V. 18. 3.
 Si quis puerum. *da baptistit.* III. 42. 1.
 Si quis rei litigosa. *de con firmctt. ulil. va inanl.* II. 30. 1.
 Si quis sane. *ele perol. cleric.* III. 25. 5.
 Si quis uxore. *de es. qui duxit in matrit.* IV. 7. 8.
 Si quis venerit. *do inuaiti. et obediet.* I. 33. 2.
 Si quisquam. *de cohah. clen et ntel.* III. 2. 2.
 Si quorundam. *de solat.* III. 23. 2.
 Si rixati. *de iuitit'is.* V. 36. 1.
 Si sacordos. *de filo. iud. o'din.* I. 31. 2.
 Si scripturam. *de fide iestrtet.* II. 22. 1.
 Si seduxerit. *de adult.* V. 16. 1.
 Si venrlitori. *de enit. el vendit.* III. 17. 7.

Si vere. *de sentent. exconnn.* V. 39. 34.
 Si vero alicuius. *de setteh. exconnn.* V. 39. 3.
 Si vero aliquis in clericum. *ead. tit.* V. 39. 4.
 Si vero aliquis quemquam. *de iureiur.* II. 24. 8.
 Si vero ordinatio. *de iure patronal.* III. 38. 12.
 Si vir soleas. *de adnit.* V. 16. 3.
 Si vir vel mulien. *ele cog-ncti. spirit.* IV. 11. 2.
 Sicut. *Et infra.* Si constititor. *eoel. lit.* II. 21. 29.
 Si cut ad extirpanda. *de cebaha. oler. et meel.* III. 2. 4.
 Sicut ait. *de haeret.* V. 7. 8.
 Sicut consueto. *de probat.* II. 19. 2.
 Sicut dignum. *de hotnuc.* V. 12. 6.
 Sicut ex literarum. *cod. lit.* V. 12. 20.
 Sicut ex literis tuae iliscretionis. *dc ietrem.* II. 24. 13.
 Sicut ex literis tuae frat. *de opone.* IV. 1. 22.
 Sicut grave. *de transad.* I. 36. 1.
 Sicut in uno. *cod. tit.* V. 7. 14.
 Sicut iudiciis. *de privileg.* V. 33. 2.
 Sicut Iudaei. *de Iudrteis.* V. 6. 9.
 Sicut nobis fit infra. Praternitati tuae. *de scntmt. excontnt.* V. 39. 39.
 Sicut suelte est intimum. *de testibus.* II. 20. 9.
 Sicut nobis fuit propositum. *cod. lit.* III. 31. 17.
 Sicut nobis intimastis. *de seetett. ci re iudic.* II. 117. 16.
 Sicut nobis tua fraternitas intimavit. *de sttppl. eegl. pradat.* I. 10. 2.
 Sicut nostris. *ead. lit.* II. 24. 27.
 Sicut uoxius. *ele praesumpt.* II. 23. 1.
 Sicut olim. *de itccusat.* V. 1. 25.
 Sicut pro certo. *ead. lit.* V. 3. 39.
 Sicut Romana. *de rescript.* I. 3. 1.
 Sicut simoniaca. *de sintonia.* V. 3. 6.
 Sicut studii. *de s. expedico.* I. 30. 1.
 Sicut te accepimus. *ne der. vel moitrtcle.* DI. 50. 8.
 Sicut tenor. *de repelar.* III. 31. 15.
 Sicut tuis literis intimasti. *de sintonia.* V. 3. 33.
 Sicut unire. *de careos. praelat.* V. 31. 8.
 Significante Aurelian. *de appell.* II. 28. 69.
 Significante M. qui accets. pass. IV. 18. 5.
 Significante R. de pignarib. III. 21. 7.
 Significante V. de rescript. I. 3. 34.
 Significanti bus caonicis. *de xovi oper. esencial.* V. 32. 3.
 Significanti bus %. *ele h'ic. et potest. iad. deleg.* I. 29. 38.
 Significanti bus T. et R. fratribus nostro fuit apostolatus declaratum, quod, quum tutee ipsos ex una parte, et V. ex altera, super quadam torra coram iudicibus delegatis quaestio. *de appell.* II. 28. 49.
 Significanti bus T. et R. fratribus nostro fuit apostolatus declaratum, quod, que-re inter ipsos ex una parte, et V. ex altera, super quadam torra coram iudicibus delegatis tracti de libelli oblat. I. 3. 2.
 Significanti bus V. de purg. et't'g. V. 35. 2.
 Significati. *Et infra.* Interdicas. *de offic. archidia.* I. 23. 8.
 Significati. *Et infra.* Si episcopi. *de iur'e patronal.* III. 38. 18.
 Significati nobis. *El infra.* Consult. *de offic. et potest. iud. deleg.* I. 29. 7.
 Significasti nobis, quendam. *de adult.* V. 16. 5.
 Significasti nobile, quod P. defeco. *c.oumpet.* II. 2. 18.
 Significasti, quod (luidam uxore. *de divo't.* IV. 19. 4.
 Significasti nobis, quod quum P. *de ho'ieictd.* V. 12. 16.
 Significasti nobis, quod, quum P. *de eo, qui duxit in mutile?* IV. 7. G.
 Significasti nobis, quod, quum quidam maleficus. *cod. lit.* V. 12. 18.
 Significasti, reges. *ele elcet.* I. G. 4.
 Significatum est nobis. *de regular.* III. 31. 11.
 Significatum est nobis, quod cuidam. *de pradiend.* III. 5. 11.
 Significaverunt nobis *Et infra.* Quum causa. *ele testib' et s.* II. 20. 35.
 Significaverunt nobis capitulum. *de except.* II. 25. 11.
 Significaverunt nobis olim. *de iudeciis.* U. 1. 21.
 Significavit nobile. *Et infra.* Verum. *de sent. ex-menee.* V. 39. 18.
 Significavit nobis A. mulier. *ele eeeers. cotiugctt.* III. 32. 18.
 Significavit nobis Arenen. *ele parochiis.* III. 29. 5.
 Significavit nobis remitiense. *de resct'pt.* I. 3. 36.
 Significavit nobis mngister. *de appell.* II. 28. 48.
 Significavit nobis O. *de co, qui d'ut; it itt esa/Vin?* IV. 7. 2.
 Significavit nobis presbyter. *de testibus.* II. 20. 11.
 Significavit nobis II. *de coro. sital.* I. 20. 4.
 Significavit nobi, tua fraternitas, quod quidam. *de g'fic. ierl.* o'd. I. 31. G.
 Significavit nobis tela frat. quomodo. *de Iudaeis.* V. 6. 11.
 Significavit nobis vir. *de poe.-ttit. et reatiss.* V. 38. 3.
 Significavit P. rleoteet. *emtr. ci mecer.* IV. 20. 2.
 Significavit nobis T. *de censites.* III. 39. 13.
 Solitae. *de nta'orit.* el oled. I. 33. 6.
 Sollicite. *de restikt. spoliat.* II. 13. 2.
 Sollicitudinem. *de appell.* II. 38. 54.
 Sopitae. *de ceetstibus.* III. 39. 14.
 Sponsam. *de spoe.* IV. 1. 8.
 Statuimus, novitiol. *de regalm.* III. 31. 23.
 Statuimus praeterea. *de sttppl. negl'g.* prael. I. 10. 1.
 Statuimus, nt in cunctis. *ele custad. euch m'jst.* III. 41. 1.

Statuimus, ut presbyteri. *de matb'Y at. el obediet.* I. 33. 15.
 Statuimus, ut, si quia. *de ntaledicis.* V. 26. 2.
 Statuimus, ut, si super. *de transad.* I. 36. 2.
 Studuisti. *de offic. legal.* I. 30. 2.
 Sua nobis. *Et infra.* Nos igitur. *de g'Qic. vicarii.* I. 28. 5.
 Sua nobis patriarcha. *de confimeat. el. tml inut.* U. 30. 9.
 Sua nobis R. tutor. *de r'ttppell.* II. 28. 65.
 Suam ad nos. *de pocnis.* V. 37. 9.
 Suant nobis. *de simOnia.* V. 3. 29.
 Subdiaconos. *de tenporib. o'dinal.* I. 11. 1.
 Suborta. *de seetaret. ctro iutlie.* II. 27. 21.
 Suffraganeis. *de elect.* I. 6. 11.
 Suggestum est auribns. *de appell.* II. 28. 15.
 Suggestum est ex parte. *de dccimis.* III. 30. 9.
 Suggestum est, quod, quimil. *de iure patronal.* III. 38. 20.
 Super es. *El eifra.* Consult. t. t. responil. *de lestibns eggend.* II. 21. 3.
 Super eo. *El infra.* Sacri. *eorl. lit.* II. 28. 12.
 Super es, quod a nobis tna devotio. *corl. ti/.* II. 20. 22.
 Super es, quod a nobis tua fraternita.s. *dc coge. spirit.* IV. 11. u.
 Super es, quod adversarios. *de his, garte vi nctasue casto.* I. 10. 7.
 Super eo, quod fraternitas tus, nos conslnere.. *de ce'sibus.* II. 19. 22.
 Super es, quod iuvenit. *de ceiesaeu. el erfjiat.* IV. 14. 2.
 Super eo, quod monachi. *cod. lit.* V. 39. 51.
 Super eq quod postulas. *de eo, qui coge. ocinsaugett.* IV. 13. 5.
 Super es, quod quaesivisti fuit de clericis. *de regular.* III. 31. 9.
 Super eo, quod quaesivisti, ntrumdc ecclestastieo. *de transad.* I. 30. 7.
 Super eo, quod quaesivisti, utruut testes. *de testibus.* II. 20. 13.
 Super eo, quod sententiam dc *crin., faba.* V. 20. 2.
 Super so, quod sollicitudo. *de appell.* II. 28. 10.
 Super oo, quod toa fraternitas de bigantis, *de biganeis.* I. 21. 2.
 Super co, quod sententiam. *de crin'.* falos'. V. 20. 2.
 Super co vero. *Et siefret.* Statuimus. *de raptora.* V. 7. 2.
 Super eo vero, quod apud vos. *de parochiis.* III. 20. 4.
 Super eo varo, quod asear. *de colad.* der. el mal. III. 2. 5.
 Super eo vero, quod consilium. *de sette'.* exconun. V. 39. 1.
 Super es vero, quod postulasii. *de concl. appos.* IV. 5. 5.
 Super eo vero, quod quaerere. *de elect.* I. G. 12.
 Super oo vero, quod subiugere. *ele offic. et pncst. iadic.* *leo. I. 29. 15.
 Super bis. *Et infra.* Ceterum. *de testa. copead.* II. 21. 8.
 Super bis, de quibus nos consulere, voluistis. *Et infra.* Clericus. *de pocetis.* V. 37. 8.
 Super his, de quibus nos consulere voluistis, quisioni. *de ammsal.* V. 1. 15.
 Super hoc, quod quaesivisti. *dc co. elei duxit in mutila?* IV. 7. 3.
 Super hoc, quod sciscitaris. *de renunciat.* I. 9. 5.
 Super fila. *ele scaaed. tnept.* IV. 21. 1.
 Super inordinata. *de prtebead.* III. 5. 35.
 Super literis. *de rescript.* I. 3. 20.
 Super quaestionm. *de dic. el potest. iud. deleg.* I. 29. 27.
 Super quibnsrlam. *de rerb. sigul.* V. 40. 20.
 Super quodam. *de statei ntoeach.* III. 35. 4.
 Super specula. *T'it infra.* Contra religiosas. *ese der. vrl'teonact.* III. 50. 10.
 Super specula. *El infra.* Sane. *de prileg.* V. 33. 28.
 Super specula. *El infra.* Voltearas. *de rurgistris.* V. 3. 1.
 Super spoliatiouo. *de o'din. cognit.* II. 10. 4.
 Suscepimus. *de l bmicrl.* V. 12. 10.
 Suscepit. *de catees. possess. cl pcpriel.* II. 12. 1.
 Suscitata. *de in i'tegr. restit.* I. 41. 0.
 Suspieiens. *ele o'Qic. ctptostat. ited. eleieg.* I. 29. 35.

T.

Tam literis. *dste. stibns.* II. 20. 38.
 Tanta est elavis. *de excess. praelat.* V. 31. 18.
 Tanta est labes. *ele sitao. tci.* V. 3. 7.
 Tanta col vis matritouii. *quifil. sirtt legit.* I. V. 17. 6.
 Te pubis. *de Clec. peces?* I. 22. 4.
 Te referente. *de celda. miss.* III. 11. 12.
 Tenor. *de snetted. el re ireelec.* II. 27. 10.
 Tertio loco fuit a nobis. *de probal.* II. 15. 5.
 Tertio loco quaestinnis. *de preusumpt.* II. 23. 13.
 Testimoniunt. *de testibes.* II. 20. rrl.
 Theodosius. *der. tisis. Tieteeab.* III. 35. 1.
 Thomas. *de corp. silint.* I. 20. 7.
 Translato. *de consti.* I. 3. 3.
 Transmissae ad nos. *de iure patronal.* III. 38. 31.
 Transmissaenobisliteras. *dreeGor. s'grnq.* V. 40. 33.
 Transmissaenoble tuses iteant continebant. *ejeite fil. si't' legit.* IV. 17. 3.
 Transmissa nobis tuae literas demonstrant. *de es, qui coge. causaeu.* IV. 13. 4.
 Transmissam. *de elect.* I. G. 15.

81

Treugas. de treug. *el pace*. I. 34. 1.
 Tus. *Et infra*. Porro. *de decineis*. III. 30. 25.
 Tua fraternitas. *Et infra*. Inquisit. *de consecr. reales*. III. 40. 2.
 Tua fraternitas nos cons. *de spous. duor*. IV. 4. 4.
 Tua fraternitas requisivit. *de atult*. V. 16. 7.
 Tua nobis fraternitas intimavit, quod nonnulli. *de lestant*. III. 26. 17.
 Tua nobis fraternitas intimavit, quod (midan/. *de decimis*. III. 30. 26.
 Tua noble fraternitas intimavit, quod, quum. *de vcrb. signif*. V. 10. 32.
 Tea nos duxit. *Et infra*. Praeterea. *ele eccles. aed f*. III. 48. 6.
 Tea nos duxit discretio consulendos. *El infra*. Devotioni. *de si>naaia*. V. 3. 34.
 Tua nos duxit discretio consulendos, an natus. *de eogual. spirit*. IV. 11. 7.
 Tua nos duxit &.aternitas consulendos. *Et infra*. Consequenter. *de spon.s*. IV. 1. 26.
 Tus nos duxit fr. consulendos. *El infra*. De sacerdot. *de ido-. moral*. III. 6. 4.
 Tua nos duxit fraternitatis consulendos. *El infra*. Iraternitati. *de saletut. e.rconun*. V. 30. 19.
 Tea nos duxit fraternitas consulendos. *Et infra*. Quaesivisti. *de homicid*. V. 12. 19.
 Tua nos duxit fraternitas consulendos, cui standum. *de iUrdir?'*. II. Gl. 11.
 Tua nos duxit fraternitas consulendos, quid sit agendum. *de cler. percgr*. I. 22. 1.
 Tira nos duxit frat. consulendos, quid sit de usuario ruin. *eleusaia*. V. 19. 9.
 Tua nos duxit fraternitatis consulendos, quid tibi. *sud. lit*. II. 24. 1-1.
 Tua nos duxit fraternitas consuleudos, si de ole-ricis. *de cohabdt. cicr. etnaul*. III. 2. 8.
 Tua nos dnxit fraternitas con sulendos, utrum illorum. *de consroger. et ajjinit*. IV. 14. 7.
 Tea nos requisivit. *de despolRe. iampab*. IV. 2. 1.
 Tua npper. *de leis. gret jiarat a pretel*. III. 10. 8.
 'I'uae discretionis. *de pocilis*. V. 37. 6.
 'I'ua frat. *El infra*. Consult. *de proeural*. I. 38. 5.
 Tuae fratrornitati. *T.infra*. Postulasti. *de spo>esal*. IV. 1. 25.
 'Puae fraternitati. *Ec infra*. Super secundo. *de eepostat*. V. 9. 3.
 Tuno fraternitatis. *Etinfra*. Utrum. *decler.peregr*. 7. 22. 3.
 Tuno fraternitatis devetio. *Etinfret*. Consultationi. *ut lit*.)207e *conlest*. II. 6. 13.
 'I'uae fraternitatis devotio. *El infra*. Quum acepe. *de prabcnr7*. III. 5. 20.
 Tuae fraternitatis devotio postulavit. *de eo, qui crgnot'*. IV. 13. 10.
 Tuae fraternitatis discretio. *de oler. non resid*. III. 4. 12.
 Tuae Mente. *de cicr. per salf. prom*. V. 29. 1.
 'Puae nobis. *de ticspons. 'Mina*. IV. 2. 14.
 Tuam in Domino. *de ad. el gaalit*. I. 14. 10.
 'Plum non credimus. *de ord. cognit*. II. 10. 3.
 Tuarm. *de prisileg*. V. 33. 11.
 Tuas dudum. *El infra*. De consuetudine. *despmesct duo-*. IV. 1. 5.
 Tuas ladeen recepimus. *de usun 'is*. V. 19. 17.
 Tuis quaestionibus. *Et infra*. :uonaechi. *de testibus*. II. 20. 39.

Tale quaestionibus respondemus. *de procesad*. III. 5. 23.
 Tum ex literis. *de in integr. resta*. I. 41. 5.

U.

Ubi non est. *de despons. impue*. IV. 2. 2.
 Ultra tertiam. *de testL*. II. 20. 55.
 Una sententia. *de appell*. II. 28. 72.
 Universitatis. *de sentent. excomm*. V. 39. 24.
 Uno delegatorum. *de ofac. et potest. iud. deleg*. I. 29. 42.
 Ut abbates. *de aetat. et qualiti*. I. 14. 1.
 Ut archidiaconus. *de offic. archidia.* I. 23. 1.
 Ut archipresbyter. *de offic. archipresb*. I. 24. 1.
 Ut bigami. *de bgantis*. I. 21. 1.
 Ut elorici. *de regular*. III. 31. 3.
 Ut clericorum. *de vit. et honest. oler*. III. 1. 13.
 Ut commutationes. *de rer. permut*. III. 19. 2.
 Ut consultationi. *de oler. coteiugat*. III. 3. 10.
 Ut debitus. *de appell*. II. 28. 59.
 Ut dominicis. *de paroch*. III. 29. 2.
 Ut famas. *de Sentad. excomm*. V. 39. 35.
 Ut filii presbyterorum. *de fil. presbyt*. I. 17. 1.
 Ut in domibus. *de intennit. eccles*. III. 49. 1.
 Ut iuxta. *de gl'ie. iued. ord*. I. 31. 17.
 Ut laici. *de vil. et leoceasta. der*. III. 1. 1.
 Ut mensurae. *de out. el ceced*. III. 17. 2.
 Ut nostrum. *Et infra*. Nec fuit. *de glie. archidia.* I. 23. 9.
 Ut nostrum prodeat de vultu Dei iudicium. *Et infra*. Iudicibus. *de appell*. H. 28. 56.
 Ut nostrum prodeat de vultu Dei iudicium. *Et infra*. Praeterea. *xtt eccles. eenef. sine deminut. conf*. III. 12. unic.
 Ut nullus. *de praebend*. III. 5. 1.
 Ut praeteritae. *de elect*. I. 6. 45.
 Ut primicerius. *de gl'ie. princeerit*. I. 25. un.
 Ut privilegia. *degn'oileg*. V. 33. 24.
 Ut quisque. *de vit. et leonesl. oler*. III. 1. 3.
 Ut sciat. *de dic. saoristae*. I. 26. un.
 Ut singulae. *de offic. archipreab*. I. 24. 4.
 Ut super aliqua. *dereb. eccles. aten. velmmt*. III. 13. 8.
 Ut unusquisque. *de pecul. clm'*. III. 25. 3.
 Utrum autem. *de come. spirit*. IV. 11. 1.
 Uxoratus. *de convers. canlurgat*. III. 32. 8.

V.

Vacante. *de yn'aeucued*. III. 5. 26.
 Vel non est compos. *de teneporib. ordin*. I. 11. 14.
 Venerabilem. *El infra*. In ter cetera. *delectl*. I. 6. 34.
 Venerabilern fratrem. *de v.coopl*. II. 25. 14.
 Veuerabili fratre nostro Cenomanen. episcopo accepimus. *de censibus*. III. 39. 24.
 Venerabili fratre nostro Cenotnanen. episcopo et procuratore. *de sentrut. excomm*. V. 39. 52.
 Venerabili fr. u. Colubrien. *de vere. signiuf*. V. 40. 22.
 Venerabili fr. postro. archiepiscopo Cusentin. *de offic. el potest. iud. deleg*. I. 29. 37.
 Venerabili fr. nostro episcopo. *de lestibuts*. II. 20. 52.
 Venerabilis frator N. *de confima. attil. vol. inut*. II. 30. 8.

TABULA TITULORUM LIBRI SEXTI DECRETALIAM.

D.

De Accusationibus, inquisitionibus et denuncia-tionibus. *libr. V*. id. 1.
 - Aetate et qualitate et ordine praeficiendorum. I. 10.
 - Appellationibus. II. 15.
 - Arbitris. I. 22.
 - Bigamia. I. 12.
 - Capellis monachorum. III. 13.
 - Censibus, exactionibus et proeurationibus. III. 20.
 - Clericis coniugatis. III. 2.
 - Clericis non residentibus in ecclesia vel praebenda. III. 3.
 - Clerico aegrotante vel debilitato. III. 5.
 - Cognitione spirituali. IV. 3.
 - Coucessionie praebendae et ecclesiao non vacantis. III. 7.
 - Confessis. II. 9.
 - Consecratione ecclesiae vel altaris. III. 21.
 - Constitutionibus. I. 2.
 - Consuetudine. I. 4.
 - Decimis, primitiis et oblationibus. III. 13.
 - Desponsatione impuberum. IV. 2.
 - Dolo et contumacia. II. 6.
 - Electione et electi potestate. I. 6.
 - Eo, qui mittitur in possessionem causa rei servandae. II. 7.
 - Exceptionibus. II. 12.
 - Excessibus praelatorum et subditorum. V. 6.
 - Filiis presbyterorum. et alius illegitime natis. I. 11.

De Foro competenti. II. 2.

- Haereticis. V. 2.
 - His, quae vi metusve causa fiunt. I. 20.
 - Homicidio V. 4.
 - Immunitate ecclesiarum, coemeteriorum et aliorum locorum religiosorum. III. 23.
 - Iniuriis et damno dato. V. 8.
 - Institutionibus. III. 6.
 - Iudiciis. II. 1.
 - Iuramento calumniae. II. 4.
 - Iureiurando. II. 11.
 - Iure patronatus. III. 19.
 - Litis contestatione. II. 3.
 - Maioritate et obedientia. I. 17.
 - Officio et potestate iudicis delegat. I. 14.
 - Officio legati. I. 15.
 - Officio ordinarii. I. 16.
 - Officio vicarii. I. 13.
 - Paella. I. 18.
 - Poenis. V. 9.
 - Poenitentiis et remissionibus. V. 10.
 - Postulatione praelatorum. I. 5.
 - Praebendis et dignitatibus. III. 4.
 - Praescriptionibus. II. 13.
 - Privilegiis. V. 7.
 - Procrnatoribus. I. 19.
 - Rebus ecclesiae non alienandis. III. 9.
 - Regularibus et transeuntibus *ad* religionem. III. 14.
 - Regulis iuris. V. *alt*.
 - Religiosis domibus. III. 17.

Venerabilis frater noster. *Et infra*. Volantes. *de dolo et contara*. II. 14. 10.
 Venerabilis frater noster archiepiscopus Ravenn. proposuit coram nobis. *de iudiciis*. II. 1. 20.
 Venerabilis frater noster archiepiscopus Ravenn. proposuit, quod eivas. *de testib. cogend*. II. 21. 11.
 Venerabilis frater noster Porteen. *de áraebend*. III. 5. 37.
 Veniens ad apost. sedis clementiam. *de transad*. I. 36. 8.
 Veniens ad apostolicam sedem C. Anglicus. *de cognac. spirit*. IV. 11. 6.
 Veniens ad apostolicam sedem C. archid. *eod. ttt*. II. 20. 38.
 Veniens ad apostolicam solana E. laicas. *eod. ttt*. IV. 13. 19.
 Veniens ad ap. sed. G. mulier. *deregular*. III. 31. 19.
 Veniens ad apost. sed. I. lator. *de presbyt. non baptis*. III. 43. 3.
 Veniens ad apost. eed. Mariota. *de spon.s*. IV. 1. 13.
 Veniens ad nos F. presbyter. *de simonia*. V. 3. 19.
 Veniens ad nos Gu. sua. *eod. tit*. IV. 1. 15.
 Veniens ad nos L. presbyter. *de testibus*. II. 20. 10.
 Venteas ad nos 14. mulier. *de his, qui fil. «cid*. V. 10. 1.
 Veniens ad nos P. nobis. *de ea, qui furtive*. Y. 30. 1.
 Veniens ad nos praesentium lator. *de eo, qui cognov. consangu*. IV. 13. 2.
 Veniens ad praesentiam nostram A. nobis. *de iureiur*. II. 24. 16.
 Veniens ad praesentiam nostram abbas. *de praescript*. H. 26. 19.
 Veniens ad praesentiam nostram G. laieus. *de eo, qui dnxit in marium*. IV. 7. 7.
 Veniens ad praesentiam nostram L. nobis inti-mavit. *de convers. coniugat*. III. 32. 16.
 Veniens ad praesentiam nostram M. Eremita. *qui oler. vel voveut*. IV. 6. 5.
 Veniens ad praesentiam nostram N. clericus. *de ffil. presbgt*. I. 17. 5.
 Veniens ad sed. apostolic. A. Pragens. *de accusat*. V. 1. 15.
 Veniens ad sed. apost. I. lator. *de sentent. excomm*. V. 39. 16.
 Veniens ad sedem apostolicam I. subdiaconus. *de reveucliat*. I. 9. 13.
 Venientes. *de iureiva'*. II. 24. 19.
 Veni. entis. *de voto*. III. 34. 2.
 Vergentis. *de haeret*. V. 7. 10.
 Veritatis amica. *de iureiur*. II. 24. 14.
 Veritatis est verbum. *de dolo et comuna*. II. 14. 8.
 Verum in ea. *de iureiur*. II. 24. 15.
 Verum post. *de cansen. coniugat*. III. 32. 2.
 Verum quoniam. *de foro comptent*. II. 2. 7.
 Verum, quum. *de sonda. apposit*. IV. 5. 4.
 Vestro duxit. *de cohabit. der. et mul*. III. 2. 7.
 Vestra nobis. *de local. et conduct*. III. 18. 2.
 Videtur nobile. *qui matrin. ames. posa*. IV. 18. 3.
 Vidua. *de regular*. III. 31. 4.
 Vigilanti. *de praescript*. II. 26. 5.
 Vir antera. *de secund. nupt*. IV. 21. 3.
 Vir, qui a stipite. *de consangu. et affinit*. IV. 14. 9.
 Voleas. *de purefic. post part*. III. 47. unic.
 Volentes. *de ofic. iegati*. I. 30. 8.

N.

Ne clerici val monachi saecularibus negotiis se immisceant. M. 24.
 Ne sede vacante aliquid innovetur. M. 8.

TABULA CAPITULORUM LIBRI SEXTI DECRETALIAM.

A.

A collatione, *de appell.* II. 15. 11.
Ab arbitrio, *de etc. et potest. i2td. deleg.* I. 14. 6.
Ab eo, qui appellat, *de appell.* II. 15. 6.
Ab eo, qui contra, *de elect.* I. 6. 31.
Abbate, *dc sentent. ct re iudic.* II. 14. 3.
Abbate, *de priveteg.* V. 7. 3.
Absolutionis, *dehis, quae vi mlesve caus.* I. 20. unic.
Accusatus, *da haeret.* V. 2. 8.
Actor, qui, *de dol. et cont.* II. 6. 1.
Ad apostolicae, *de sentent. et re iud.* II. 14. 2.
Ad decimos, *de resta. spol.* II. 5. 2.
Ad succedendos, *de schism.* V. 3. unie.
Alma mater, *de sentent. extomen.* V. 11. 24.
Altercati onis, *de bigam.* I. 12. 1.
Animarum, *de sepult.* III. 12. 1.
Appellatio, *de appell.* II. 15. 9.
Auctoritate Martini, *de concess. praebend.* III. 7. 7.
Auctoritate sodio, *de privs7eg.* V. 7. 4.
Avaritiao, *de elect.* I. 6. 5.

B.

Beneficium, *de regular.* III. 14. 1.

Clerici, qui clericalis, *de vit. et honest. cler.* III. 1. 1. 1.
Clerici, qui cura, *de der. canic. gat.* III. 2. 1.
Clericis, *de zinnaunit. cedes.* III. 23. 3.
Collado, *de gljic. legar.* I. 15. 5.
Commissa, *de elect.* I. 6. 35.
Concertationi, *de appell.* II. 15. 8.
Constitutio, *de elect.* I. 6. 41.
Constitutionem felicia recordationis Gregorii, *de Uerb. segnaf.* V. 12. 2.
Constitutionem felicia recordationis Innocentii, *de sentent. excomam.* V. 11. 9.
Constitutioneminnocentianam, *deregular.* III. 14. 3.
Consuetudinem, quae, *de oler. >souresit.* III. 3. unic.
Consuetudinem, guara, *de consuct.* I. 4. 1.
Contingit, *de iureinr.* D. 11. 1.
Contra, *de haeret.* V. 2. 13.
Cordi nobis, *de appell.* II. 15. 1.
Cui de non, *de praebend.* III. 4. 27.
Cupientes, *de elect.* I. 6. 16.

D.

Decernimus, *de scaentaq. exconun.* V. 11. 8.
Decet domum, *de inentem. cures.* III. 23. 2.
Decrevit, *de haeret.* V. 2. 14.
Degradatio, *de poenis.* V. 9. 2.
Deliberatione, *de offic. legat.* I. 15. 4.
Detestando, *de cmncess. praebend.* III. 7. 2.
Dilecto, *de sentent. exconmr.* V. 11. 6.
Discretionis, *de decimis.* III. 13. 1.
Dispendia, *de rescript.* I. 3. 3.
Dispendiis, *vat lit. peed. arte. junco.* 71. 8. 1.
Dudum, *Et infra.* Dictas, *de reb. cedes. non alien.* III. 9. 1.
Dudum venerabili, *de praebend.* III. 4. 14.
Duobus, *de rescript.* I. 3. 14.

E.

Ecclesiae, quae, *de restet. iua integr.* I. 21. 1.
Ecclesiae cathedrali, *de suppl. fi. praelat.* I. 8. 4.
Ei, cui, *de p'aebend.* III. 4. 21.
Eos, qui a sententia, *de sentent. monten.* V. 11. 22.
Eos, qui clericos, *de tempor. ordinal.* I. 9. 2.
Eos, qui temporale, *de innainit. eccles.* III. 23. 5.
Episcopali, *de mator. et obedient.* I. 17. unic.
Episcoporum, *de privileg.* V. 7. 8.
Episcopum, *de praescript.* II. 13. 1.
Episcopus, ne der. rel monach. III. 24. 3.
Etsi capitulum, *de iassit.* III. 6. 1.
Etsi pignorationes, *de inRtritis.* V. 8. unte.
Etsi sententia, *de sentent. et re indio.* II. 14. 5.
Enm, cui, *de praebend.* III. 4. 7.
Euro, qui a toa, *de dolo et coutum.* H. 6. 2.
Eum, qui beneficium, *de praebend.* III. 4. 18.
Eum, qui super, *de eo, qui matt. in passess.* II. 7. unic.
Ex eo, quod, *de elect.* I. 6. 32.
Ex sponsalibus, *de sponsal.* IV. 1. unic.
Exceptionis, *de lit. contest.* II. 3. 1.
Exigit, *de censibus.* III. 20. 2.
Exitit, *de verbor. signal.* V. 12. 3.
Ejecutor, *de concites. praebend.* III. 7. 4.

Felicitio recordationis Gregorius, *de ceusal<us.* III. 20. 3.
Pelleja recordationis Honorif., *de Uocnis.* V. 9. 5.
Fidelii, *de summa Trivv. et fide cath.* I. 1. unic.
Filli, *de haerel.* V. 2. 3.
",raqueas, *de residua. spoliat.* II. 5. 1.
Fundamenta, *de elcct.* I. 6. 17.

Generali, *de elect.* I. 6. 3.
Gloriosas, *de religa. et uenerat. sanct.* III. 22. ocie.
Grandi, *de suppl. fncglag. praelat.* I. S. 2.
Gratia, *de rescript.* I. 3. 7.

II

Une constitutiono, *de c;()ic. ct potest. ind. Mea.* I. 14. 15.
Hi, qui, *de praebnd.* III. 4. 12.
loeeconsultiissimo, *de reines tecleo. non alicm.* III. 0 .

I.

In appollationis, *de farrera. calaran.* II. 4. 2.
In electionibus, *dn elect.* I. 6. 2.
In fidei, *de haerct.* V. 2. 5.
Indemnitatibus, *de ciect.* I. 6. 13.
Indulgentiae, *de pocnit. ct remiss.* V. 10. 3.
Inquisitores, *de haced.* V. 2. 16.
Ipso iure, *de rescript.* I. 3. 1.
Is, cui ab apostolica, *de gjic. ct potest. iarl. drlc;J.* I. 14. 12.
Te, cui conceditur, *de praebnd.* III. 4. 10.
lo, cni est, *de smt. excomm.* V. 11. 20.
Is, cui procurado, *de elccl.* I. 6. 42.
Is, qui a procuratore, *de procura.* I. 19. 3.
Is, qui contra, *de elect.* I. G. 19.
Is, qui defectum, *de fil. presbnt.* I. 11. 1.
Is, gol habet, *de sepnit.* III. 12. 3.
Is, qui in ecclesia, *de sentent. exconmu.* V. 11. 18.
Is, gni mandat, *de harakiri.* Y. 4. 3.
Is, qui monasterium, *de regular.* III. 11. 1.
Iudox, *de opio. et potest. iud. deleg.* I. 14. 5.
Iuris, *de iedictis.* II. 1. 1.

L.

Legatos, *de offc. legati.* I. 15. 2.
Legitima, *de appell.* II. 15. 2.
Licet ab interlocutoria, *de appell.* II. 15. 12.
Licet canon, *de elcct.* I. G. 14.
Licet ecclesiarum, *de praebend.* III. 4. 2.
Licet episcopus, *cod. lit.* III. 4. 28.
Licetexcommunicationis, *descut. excomns.* V. 11. 14.
Licet in officiale, *de offic. vicarit.* I. 13. 2.
Licet in tua, *cle roe. vemut.* III. 10. unic.
Licet is, *de procvrat.* I. 19. 7.
Licet mulieres, *de jefe-cine.* II. 11. 2.
Licet petar, *de sepnit.* Iti. 12. 4.
Licet Romaus, *de cwnstij.* I. 2. 1.

M.

Mandato, e od. *ts E.* III. 4. 10.
Mandatam, *de praebnd.* III. 1.
Mediatores, *de testib.* II. 10. 1.
Mulicres, *de isliciis.* II. 1. 2.

N.

No aliqui do incluido, *de prirscg.* V. 7. 5.
Ne aliqui dubitationem, *de haeret.* V. 2. 19.
No captandao, *de coucscs. Jraebnd.* III. 7. 3.
Nedum, *de copla. sp'rit.* IV. 3. 1.
Nemo, *do elect.* I. 6. 15.
Non est, *de consuet.* I. 1. 3.
Non indiscreto, *de procurrt.* I. 19. 1.
Non potest, *de praebnd.* III. 4. 21.
Non paternas, *de consuet.* I. 1. 2.
Non solum, *Et infra.* Licet, *de regular.* M. 14. 2.
Non solero innovata, *de appell.* II. 15. 7.
Nullam, *de juran., calman.* II. 4. 3.
Nulli licere, *de elect.* I. 6. 8.
Nullus episcopus, *de tempor. ordinal.* I. 9. 4.
Nullus religiosas, *de elcct.* I. 6. 28.

O.

Ofecü, *de ofnc. legal.* I. 15. 1.
Ordinaria, *de offic. ordin.* I. 16. 3.

P.

Pactum, *de pactra.* I. 18. 1.
Pastoralis, *de cler. acrogat.* III. 5. unic.
Per catechismum, *de cognat. spirit.* IV. 3. 2.
Per exemptionem, *de rpirilleg.* . 7. 9.
Por hoc, *de haeret.* V. 2. 17.
Periculoso, *de siete regular.* III. 16. unic.
Permittimus, *de Wat. et guata.* I. 10. unic.
Perpetuo declaramus, *dr. ceusebus.* III. 20. 5.
Perpetuo prohibemus, *de postul. praelat.* I. 5. unic.
Perpetuo sanctionis, *de ciect.* I. 6. 7.
Pia, *de except.* II. 12. 1.
Postquam, *de accusal.* V. 1. 1.
Praelatis, *de homicid.* Y. 4. 2.
Praesenti declaramos edicto, reservationes, *de offsc Uvate.* I. 15. 3.
Praesenti declaramus edicto, atatutum, *de praebend.* III. 4. 34.

Praesenti generali, *de sentent. excomws.* V. 11. i0.
Praesenti prohibemas, *da offic. ordiu.* I. 16. 9.
Praesentim, *de testib.* II. 10. 2.
Praesidentes, *de Jutcret.* V. 2. 6.
Presbpteri, *de candi. manera.* III. 18. unic.
Privilegiara, *de Iraq.* *es;gnrf. V. 12. 4.
l'ro htunanj, *de hmu'ee<I.* V. 4. 1.
Pro curatur ad nppollaudum, *de (leal.* I. 6. 3S.
Procurator non aliter, *de proetrat.* I. 19, 9.
Provida, *de ciect.* I. G. 11.

2.

Quant ait eccllosiis, *de (lec<I.* I. 6. 6.
Qu:ttinquam in casn, *corl. lit.* I. 6. 18.
(luan/guara poingiorwn, *elc cen.sibas.* III. 20. 4.
Qu:unqam usurarii, *de r>stirs.* V. 5. 2.
Quamvis ad coronan, *de ponis.* V. 9. 3.
Qu:unvis alicui, *de g(Jic. el polast. iud. deicg.* I. 14. 6.
Qsamvis constitulido, *de (lea.* I. 6. 10.
Qua/avis is, *de rescript.* I '1 ti
Quanrvis non jlores, *de c>sigu<cl. spiril.* IV '1 i
Qunrvis pactan/, *de pacfis.* I. 18. 2.
Quamvis plenissima, *de prarubnd.* III. 4. 4.
Quantvisprocurator, *de procurad.* I. 19. 2.
Quamvis super cossationibus, *dr g'g'ic. ardin.* L. 16. 8.
Iban/vistibi, *cod. lit.* III. 4. 38.
Qni ad agondun, *de procura.* I. 13. 1.
Qui contra cortare, *>:efod.* I. 6. 20.
Qui gen eraliter, *de procuV<cl.* I. 111. 5.
Qui post votum, *de regular.* II. 14. 5.
Quia cunetis, *de eancess. Intrrbcad.* III. 7. 1.
Quia ex es, *de pactis.* I. 18. 3.
Quia nonnulli, *de invsnvul. recles.* III. 23. 1.
Quia por nmbitosam, *rlc re.rescript.* I. 3. 15.
Quia periculosum, *<ie scr<I>at. excamrt.* V. 11. 4.
Quia perlique, *de q0Ic. ort.* I. 10. 1.
Quia pontifican, *de offic. d poleo? inri. doté g.* I. 1:1, 2.
Quia saepe cautiugit, *de > cired.* I. 6. 4(1.
Quia saepe dubitatur, *de praebn.tul.* III. 1. Ii.
Quictmq;haoroti<os, *dc hace.* I. V. 1. 2.
Quicunque pro ce, *eln aenteut. iVtmrrt.* V. 11. 11.
Quodam, *de madurad.* III. 4. 10.
Quod rotura, *de roto.* III. 15. link.
Quoniarn aliqui, *de rneanc.* I. 7. 1.
Qnoniam cleetione, *dn elcct.* I. 6. 47.
Qnoniam episcopi, *de preileg.* V. 7. 12.
Quoniarn episcoporum, *de 'acre/.* V. 2. 1.
Quoniarn ex constitutiono, *de concess. praebn.ul.* III. 7. 3.
Qnoniam in bautismo, *deseotent.czconim.* V. 11. 1A.
Quoniam, ut itelleximus, *d(ironnaet. ercl.* III. 23. 1.
Quorndam, *de clec?.* I. 6. 21.
Quum ab uno, *de suat. r' rr iadic.* II. 14. 1.
Quina aeternj, *de ore/rol. et re iud+<b.* II. 14. 1.
Quum nliqnibus, *de rescript.* I. 3. 1.
Quitra appellationibus, *de appell.* II. 15. 5.
Quum C. laicos, *de foro compel.* II. 2. 3.
Quum contumacia, *de Jraert.* V. 2. 7.
Quum de beneficio, *de prarbtcd.* III. 4. 5.
Quum do diversis, *de pririltg.* V. 7. 1.
Quum episcopus, *ele ofjic. orden.* I. Iil. 7.
Quina ex eo, quod felicis, *de elect.* I' ei. 31.
Quum ex eo, quod praedicaliores, *rlcxcrss. praelyd.* V. 6. unic.
Quum espediat, *de clec<.* I. 6. 29.
Quum jtr ecclesia, *de praebend.* III. 4. 25.
Quum in ecclesia, *cod. lit.* III. 4. 33.
Quum in illis, *cavl. tit.* III. 4. 16.
Quum in gene rvd, *de orre. oicanl.* 7. 13. 3.
Quum in multis, *dc rescript.* I. 3. 2.
Quino in positionibus, *de titreRer.* II. 11. 3.
Quum in toa, *de consuct.* I. -1. 4.
Quum medicinalis, *de scut. excomm.* V. 11. 1.
Quum non decoat, *de elect.* I. i; 30.
Qrmt callos, *do tempor. azlueaG* I. 9. 3.
Quum persouae, *de pririleg.* V. 7. 7.
Quuus piares, *de offic. de potro/.* iatl, deleg. I. 14. 8.
Quum quidata, *de except.* H. 12. 2.
Quum quia absque, *de sentent. excommt.* V. 11. 23.
Quum (mis, cuita., *de sepull.* III. 12. 2.
Quum secundan/ legas, *de harret.* V. 2. 19.
Quum siugula, *de praebnrl.* III. 4. 32.

R.

Religionum, *de rclig. dooniub.* III. 17. unte.
Rollglosi, *de sepan.* III. 12. 5.
Religioso, *de solsent. excretan/.* V. 11. 21.
Religiosos, *de testan.* III. 11. 2.
Romana ecclesia, *Et infra.* Ceterum, *de sentent. exconinl.* V. 11. 5.
Romana ecclesia, *Et infra.* Edictum vero, *de suppl. neglig. prado/.* I. 8. 1.
Romana ecclesia, *Et infra.* hl appellationis, *do testib.* II. 10. 3.
Romana ecclesia, *Et infra.* Licet, *de poepik.* V. 3. 1.
Romana ecclesia, *Et infra.* Nec appellationis, *de foro compré.* II. 8. 1.
Romana cedes, *Et infra.* Prohibemus, *de offic. ord.* I. 16. 1.
Romanaeccleala, *Etiefra.* Quaestoribus, *deponed. et reunas.* V. 10. 1.

1335

Romana codefina. *El infra*. Quum Remen. *deqfic. vician*. I. 13. 1.
Romanaecclesia. *El infra*. Quum suffraganeorum. *de appol*. II. 15. 3.
Romana ecclosia. *Etti+fra*. Statuimus. *decensPoa*. III. 20. 1.

S.

Sacculares. *de foro conlpt*. II. 2. 2.
Saepo confinen. *de tempol. ordinal*. I. 9. 1.
Sciant cuneti. *de elect*. I. 6. 12.
Si a iudico. *de appell*. II. 15. 10.
Si a eede. *de praebead*. III. 4. 31.
Si a subrlelegato. *de olhc. el polest. ?ud. dcieg*. I. 14. 14.
Si abbatem. *de cicct*. T. G. 35.
Si ad episeopum. *nc scd rae. atoadia ion*. III. 8. unie.
Si ad solera. *de regular*. III. 14. G.
Si adversus. *do restit. in iltegr*. I. 21. 2.
Si annnm. *de iatrlc+is*. II. 1. 3.
Si apostolica. *de practiad*. III. 4. 35.
Si apostolicae. *cod. lit*. III. 4. 3.
Si beneficia. *de penetrad*. III. 4. 20.
Si cauoecici. *do ogic. ord*. I. 15. 2.
Si capitulo. *de conce.ss. praebelld*. III. 7. 5.
Si civitas. *de central. excolnm*. V. 11. 17.
Si clericeos. *de central. exconnm*. V. 11. 15.
Si eloricus. *de practiad*. III. 1. 11.
Si compromissarius. *de elcet*. I. G. 37.
Si confirmationem. *eod. lit*. I. 6. 39.
Si contra unum. *de ocie. ci potcat. iud. deleg*. I. 11. 4.
Si cui oligondi. *de clecl*. I. G. 21.
Si cui milla. *de prtlebend*. III. 4. 35.
Si de calumnia. *de ilo'anlent. caluyo?*. II. 4. 1.
Si dolegatus. *de oflic. et polest. iud. actea*. I. 14. 7.
Si duo ex tribus. *de oflic. et potest. iud. actea*. I. 11. 3.
Si duo proeuraiores. *de pror.urat*. I. 19. G.
Si eeelesiam. *de cansera. troles*. III. 21. unjo.
Si electio. *de elcet*. I. G. 25.
Si no tempere. quo provisionem. *de elect*. I. G. 15.
Si eo tempore. quo tibi. *de rescript*. I. 3. 9.
Si episeopus a paganis. *de supla. neglig. praelat*. I. S. 3.
Si episcopus. *cui. de praebead*. III. 4. 37.
Si opiscopus suam dioccosin. *de oflic. ord*. I. 16. 6.

Si epiecopus seo. *de poca». et vendes*. V. 10. 2.
Si euna de practiad. III. 4. 9.
Si ex tribus. *de arbitris*. I. 22. 1.
Si forte. *de elect*. I. 6. 11.
Si gratiose. *de rescript*. I. 3. 5.
Si hi contra. *ad lit. pend. nih. tam*. II. 8. 2.
Si infantes. *de despons. im+nb*. IV. 2. nnic.
Si is. ad guata. *de insta*. M. G. 2.
Si is. cui causa. *de oflic. et potest. iud. deleg*. I. 14. 10.
Si is. coi contra. *de accasat*. V. 1. 2.
Si is. cui de canonicatu. *de praebead*. III. 4. 39.
Si is. cum quo. *de fil. presbyr*. II. 11. 2.
Si iudex. *de sentellr. cxconlm*. V. 11. 12.
Si laicus. *de tare patronat*. III. 19. unie.
Si motu. *do praebead*. III. 4. 23.
Si oblato. *de lit. contest*. IT. 3. 2.
Si Papa. *de pleitea*. V. 7. 10.
Si pater. *de tesfanlent*. III. 11. 1.
Si pauper. *eod. ta*. III. 4. 30.
Si pluribus. *de praebe. iud*. III. 4. 21.
Si post praestitum. *de confess*. II. 9. 2.
Si. postquam ab electione. *de elect*. I. 6. 33.
Si. postquam canonicatum. *de praebead*. III. 4. 13.
Si pro clericis. *de praebead*. III. 4. 3.
Si pro te. *de rescript*. I. 3. 13.
Si propter. *de rescript*. I. 3. 10.
Si quando. *de elect*. I. G. 9.
Si quem. *de procmral*. I. 19. 8.
Si qui. *de praescript*. IT. 13. 2.
Si quis insto. *do elect*. I. G. 46.
Si religiones. *zcoa. tit*. I. 6. 27.
Si sententia. *de sentent. exconlm*. V. 11. 1G.
Si soli. *de concess. praebell*. m. 7. 6.
Si super. *de gl'ic. et potest. iud. deleg*. I. 14. 9.
Si te. *do rcunnciat*. I. 7. 2.
Si tibi absenti. *de praebead*. III. 4. 17.
Si tibi concessio. *eod. ttt*. III. 4. 26.
Sicut. quum. *de elect*. I. G. 21.
Sicut nobis. *de verborum signlf*. V. 12. 5.
Solet. *de sentent. exconHn*. Y. 11. 2.
Statuimus. ut conservatores. *de oflic. et potest. iaul. deleg*. I. 14. 1.
Statuimus. ut is. *cod. ttt*. I. 11. 13.
Statuimus. ut nullus. *de sent. excona* 911. V. 11. 3.
Statuimus. ut positiones. *de callfessis*. 11. 9. 1.

Statnimns. ut. si quia. *de elect*. I. 6. 1.
Statuta. *de haeret*. V. 2. 20.
Statuto. *de decimrs*. III. 13. 2.
Statutum civitatis. *de haeret*. V. 2. 9.
Statutum feticis recordationis Clementia. *depracticad*. III. 4. 3.
Statutum felicis recordationis Gregorii. *de elect*. I. 6. 22.
Statutum felicis recordationis Honora. *ne cler. vel monach*. III. 24. 1.
Statutum felicis recordationis Innocentii. *de haeret*. V. 2. 15.
Statutum Gregorii. *de sellt. excomnt*. Y. 11. 13.
Statutum. quod circa. *de rescript*. I. 3. 11.
Super eo. quod praebendaa. *de praebead*. III. 4. 6.
Super eo. quod scriptum. *de haeret*. V. 2. 1.
Susceptum. *de rescript*. I. 3. 6.
Suscepti. *de praebead*. III. 4. 1.

T.

Tibi. qui. *de rescript*. I. 3. 12.

U.

Ubi periculum. *de dlct*. I. 6. 3.
Ubiunque. *de poenls*. V. 9. 4.
Usurum. *de usaeris*. V. 5. 1.
Ut animarum. *de consta*. I. 2. 2.
Ut apostolicae. *de privara*. V. 7. G.
Ut circo. *de elect*. I. 6. 4.
Ut commissi. *de haeret*. V. 2. 12.
Ut inquisitionis. *eod. tit*. V. 2. 18.
Ut litigantes. *de oflic. orden*. I. 16. 5.
Ut officium. *de haeret*. V. 2. 11.
Ut periculosa. *nc cler. vel monach*. III. 24. 2.
Ut quaestionibus. *de arbitris*. I. 22. 2.
Ut quis. *de elect*. I. 6. 25.
Ut super. *de appell*. II. 15. 4.

V.

Venerabilibus. *de sentellr. cacemos*. V. 11. 7.
Veniens. *de verb. splnlf*. V. 12. 1.
Volontos. *de priuileg*. V. 7. 1.

TABULA TITULORUM CLEMENTINARUM.

D.

Do Actate et qualitate ot ordino praeficiendorum. I. G.
- Appollationibus. II. 12.
- Baptismo et eius effectu. 175. 15.
- Causa possessionia et proprietatis. II. 3.
- Celebratione missarum et aliis divinis officiis. III. 11.
- Censi bus, exactiouiibus et procurationibus. I. 3.
- Concessio praebendae et ecclesiae non vacantis. III. 3.
- Consanguinitate et affinitate. IV. 1.
- Decimis, primitiis et oblationibus. III. S.
- Dolo et contumacia. II. 4.
- Electione ot electi potestate. I. 3.
- Exceptionibus. II. 10.
- Excessibus praclatorum. V. 6.
- Foro competente. II. 2.
- Haereticis. V. 3.

Do Homicidio voluntario vel casuali. V. 4.
- Immunitate occliesiarum. III. 17.
- Iudaiois et Sarracenis. V. 2.
- Indiciis. II. 1.
- Iure patronatus. Uf. 12.
- Iureiurando. II. 9.
- ISl:agistris. et ue aliquid exigatur pro licentia decenal. V. 1.
- Officio vicarii. I. 7.
- Officio et potestate iudicis delegati. I. S.
- Officio iudicis ordinaria. I. 9.
- Poenis. V. 8.
- Poenitentis et remissionibus. V. 9.
- Praebendis et dignitatibus. III. 2.
- Privilegiis et excessibus privilegiatorum. V. 7.
- Probationibus. II. 7.
- Procuratiouiibus. I. 10.
- Robus occliosiae non alionandis. III. 4.
- Regularibus ot transeuntib. at religionem. III. 9.
- Religiosis domibus. ut episcopo sint subiectae. III. 11.

Do Relignia et veneratione sanctorum. DI. 16.
- Renunciatione. I. 4.
- Rcrum pormutatione. M. 5.
- Rescriptis. I. 2.
- Restitutione in integrum. I.
- Sententia et ro iudicata. II. 11.
- Sententia excommunicationis. suspensionis et interdicti. V. 10.
- Sapulturis. HI. 7.
- Sequestratione possessionum et fructuum. II. 6.
- Statu monachorum vel canonicorum regularium. III. 10.
- Summa Trinitate et fide catilolica. I. 1.
- Supplenda. negligentia praelatorum. I. 5.
- Testamentis et tltimis voluntatibus. III. 6.
- Testibus. II. S.
- Usuris. V. 5.
- Ut lito peudente nihil innovetur. U. 5.
- Verborum significatione. V. 11.
- Vita et honestato clericorum. III. 1.

TABULA CAPITULORUM CLEMENTINARUM.

A.

Ab ecclesia. *de restitut. in integr*. I. 11. un.
Abbates. *de rescript*. I. 2. 1.
Abusionibns. *de poenit et renliss*. V. 9. 2.
Ad compeendendas. *desquest. poss. et fruct*. II. G. un.
Ad nostrum. qui. *de haeret*. V. 3. 3.
Ad nostrum. quod. *de cottsibles*. III. 13. 2.
Appellanti. *de appell*. II. 12. 5.
Arehiepiscopo. *de privileg*. V. 7. 2.
Attendentes. *de statu nlooeach*. III. 10. 2.
Auditor. *de rescracht*. I. 2. 3.

C.

Causa beneficiana. *de casas. pose. et prop*. II. 3. un.
Causan] electionis. *de elect*. I. 3. 3.
Cedit quidem. *de Iudaeis*. V. 2. un.
Constitutionem. *de elect*. I. 3. 4.
Cupientes. *de poenis*. V. 8. 3.

D.

Dignum. *de celebrat. miss*. M. 11. 2.
Dioccosanis. *de vit. et honest. del**. III. 1. 1.
Dispendiosam. *de iudlc.* II. 1. 2.
Dudum a Bonifacio. *de septalt*. III. 7. 2.
Dudum Bonifacius. *de radio*. II. 1. 1.

E.

Ros. qui propriae. *de sepult*. IT. 7. 1.
Los. qui deinceps. *de regular*. III. 9. 2.
Eos. qui divino. *de consangu. et affinit*. IV. un.
Etsi ab apostolicae. *de offic. iad. ord*. I. 9. 2.
Etsi principalis. *de rescript*. I. 2. 2.
Ex fregnentibus. *de sentent. oxconnm*. V. 10. 1.
Ex gravi. *de zasuris*. V. 5. un.
Excommunicationis. *de except*. H. 10. un.
Exivi. *de vela. sigui'*. Y. 11. 1.

F.

Fidel. *de summa 2b'int*. I. J. unie.
Fregnons. *de exeso. praelat*. V. G. un.

G.

Generalem. *de act. et qualit*. I. 6. 3.
Gratine. *de rescript*. I. 2. 4.
Gravi. *de cclebr. miss*. III. 14. 1.
Gravis. *de sent. exconula*. V. 10. 2.

I.

In plerisque. *de elect*. I. 3. 5.
Instrumento. *de precatut*. I. 10. 1.
Iuter sollicitudines. *de magistr*. V. 1. 1.
Indices. *de offic. et potest. iud. delc*. 7. I. 8. un.

L.

Literas, *de reſcript.* I. 2. 5.
Literis 'metida, *de probat.* II. 7. un.

M.

Monasteriorum, *de reb. eccltes. non alien.* III. 4. 1.
Multorum ad nos, *de poenis.* V. 8. 2.
Multorum querela, *de haeret.* Y. 3. 1.

N.

Ne conceſſione, *de rerum permut.* III. 5. un.
Ne in agro, *de ſtatu monach.* III. 10. 1.
Ne Romani, *de elect.* I. 2. 3.
Nolentes, de haeret. V. 3. 2.
Non potot, *de procatrat.* I. 10. 2.

P.

Pastoralie, *de ſentent. et re iud.* II. 11. 2.
Per literas, *de praeſend.* III. 2. 2.
Piares, *de itere patronal.* III. 12. 2.
Praeſenti conſtitutione, *de cenſabus.* III. 13. 3.
Praeſenti prohibemus, *de baptiſm.* III. 15. un.
Procuratorem, *de procatrat.* I. 10. 4.

Q.

Quae de eccleſiie, *de offic. vicarii.* I. 7. un.
Quamdiu, *de appell.* II. 12. 4.
Quamvia rigor, *de appell.* II. 12. 2.

Quamvis ſacris, *de foro compet.* II. 2. un.
Quia contingit, *de relig. domib.* DI. 11. 2.
Quia regulares, *de ſaimpl. neglig. praelat.* I. 5. un.
Quod circe, *de oled.* I. 3. 6.
Quoniam ex conſtitutione, *de immunit. eccltes.* III. 17. un.
Quoniam, qui, *de vit. et honeſt. cler.* III. 1. 9.
Quum a repulido/e, *de appell.* II. 12. 7.
Quum conceſa, *de elect.* I. 3. 8.
Quum de quibusdam, *de relig. donnL.* III. 11. 1.
Quum eccleſiae, *de aet. et qualif.* I. G. 1.
Quum ei, quem, *de conceſſ. praeſend.* III. 3. un.
Quum ex eo, *de ſent. excomm.* V. 10. 3.
Quum illuſto, *de renunc.* I. 4. unte.
Quum Iudaei, *de teſtib.* II. 8. 1.
Quum lite, *ut lit. pend.* II. 5. 2.
Quum rationi, *de elect.* I. 3. 1.
Quum ſecundum ſtatuta, *de poenit. el remiſo.* V. 9. 1.
Quum ſit naturae, *de cenſib.* III. 13. 1.
Quum ſit nimio, *de magiſtr.* V. 1. 2.

R.

Religioſi, qni clericis, *de privileg.* V. 7. 1.
Religioſi quicunque, *de decimis.* III. 8. 1.
Religioſis, *de teſtan.* III. 6. un.
Religioſue, *de procurat.* I. 10. 3.
Romani, *de iureiur.* II. 9. un.

S.

Saepe contingit, *de v b. ſtgmy.* V. 11. 2.

Si a indicibue, *de appetl.* II. 12. 1.
Si ante, *de dolo et contum.* II. 4. un.
Si appellacionem, *de appell.* II. 12. 6.
Si beneflciorum, *de decimis.* III. 8. 2.
Si de beneficio, *de praeſend.* III. 2. 5.
Si dignitatem, *eod. tit.* III. 2. 1.
Si dominum, *de reNq;r. et vengrat. ſane!* III. 16. un.
Si duobus, *ut lit. perd.* II. 5. 1.
Si furioſus, *de homicid.* V. 4. un.
Si iuxta, *de praeſend.* III. 2. 6.
Si plures, *eod. tit.* III. 2. 3.
Si quis ſuadonte, *do poenis.* V. 8. 1.
Si Romanus, *de praeſend.* III. 2. 4.
Si ſummue, *de ſentent. excomm.* V. 10. 4.
SI una, *de reb. cedet. non (diem.* III. 4. 2.
Sicut appellacionem, *de appell.* II. 12. 3.
S tatutum, *de oled.* I. 3. 7.

T.

Teſtibns, *de teſtib.* II. 8. 2.

U.

Ut ealumniie, *de ſent. et re indio.* II. 11. 1.
Ut clericorum, *de offlc. vTal. ord.* I. 9. I.
Ut conſtitutio, *da iure patron.* III. 12. 1.
Ut ii, qui, *do aet. et qualif.* I. G. 2.
Ut profeſſores, *de regular.* III. 9. 1.

TABULA TITULORUM EXTRAVAGANTIUM VIGINTI IOANNIS XXII.

D.

De Conceſſione praeſendae et eccleſiae non va-
cantis, *lit.* 4.
- Crimine falſi, 10.
- Electione et electi poſtate, 1.

De Iudaeie et Sarracenis, 8.
- Maioritate et obediencia, 2.
- Ne ſede vacante aliquid innovetur, 5.
- Poenis, 12.
- Praeſendis et dignitatibus, 3.
- Privilegiis, 11.

Do Religioſie domibus, 7.
- Sententia excommunicationis, ſuepoſitionis et
interdicti, 13.
- Torneamentis, 9.
- Verborum ſignificatione, 14.
- Voto et voti redemptioue, 6.

TABULA CAPITULORUM EXTRAVAGANTIUM VIGINTI IOANNIS XXII.

A.

Ad apoſtolatus, *de conceſſ. praeſend.* 4. 2.
Ad conditorem, *de verbor. ſignif.* 14. 3.
Ad noſtri, *de rivileg.* 11. un.
Ad onus, *de elect.* I. 1.
Antiquae, *de voto.* 6. un.

C.

Copioſus, *de Inducis.* 8. un.

D.

Dierum creſcente, *de poenis.* 12. un.

E.

Eccleſiae, *de matar. et obediencia.* 2. un.
Exſecrabilie, *de praeſend.* 3. un.

P.

Prodiens, *de crim. falſi.* 10. un.

Q.

Quia in futurorum, *de torneament.* 9. un.

Quia nonnunquam, *de verb. ſignif.* 14. 2.
Quia quorundam, *eod. tit.* 14. 5.
Quorundam, *eod. tit.* 14. 1.
Quum ad ſacroſanctae, *de ſept. excomm.* 13. un.
Quum inter nonnullos, *de verb. ſignif.* 14. 4.

S.

Sancta, *de relig. domeb.* 7. un.
Sedes apoſtolica, *de conceſſ. praeſend.* 4. 1.
Si fratrum, ne ſede vacant, *inn.* 5. 1.
Suſcepti, *de elect.* 1. 2.

TABULA TITULORUM EXTRAVAGANTIUM COMMUNIIUM.

D.

De Auctoritate et uſu pallif. I. 4.
- Celebratione miſſaram, III. 11.
- Cenſibus, exactionibus et procnrationibus.
III. 10.
- Conſuetndine, I. 4.
- Crimine falſi, Y. 6.
- Decimis, III. 7.
- Dilationibus, II. 2.
- Dolo et contumacia, II. 3.
- Electione, I. 3.
- Emptione et venditione, III. 5.

De Partis, V. 5.
- Haeretieie, V. 3.
- Immunitate eccleſiarum, III. 13.
- Iudiciis, II. 1.
- Iudaeis, V. 2.
- Maioritate et obediencia, I. 8.
- Ne ſede vacante aliquid innovetur, III. 3.
- Officio cuſtodie, I. 5.
- Officio delegati, I. 6.
- Offlcio ludido ordinarii, I. 7.
- Poenitentia et remiactionibus, V. 9.
- Poenie, V. 8.
- Poetulatione praelatorum, I. 2.

De Praeſendis et dignitatibus, DI. 2.
- Privilegiis, V. 7.
- Rebus eccleſiae non allonandie, III. 4.
- Regularibus et tranſeuntibus ad religionem.
III. 8.
- Religioſis domibus, III. 9.
- Reliquie et veneratione ſanctorum, I7I. 12.
- Schiſmaticis, V. 4.
- Sententia ecommunicationfs, Y. 10.
- Sepulturie, III. 6.
- Simonia, Y. 1.
- Treuga et pace, I. 9.
- Vita et honeſtate clericorum, III. 1.

TABULA CAPITULORUM EXTRAVAGANTIUM COMMUNIORUM.

A.

Ad certitudinem. *de sentent. excomm.* V. 10. 3.
 Ad cuiuslibet. *de praebend.* III. 2. 9.
 Ad nostrum. *de regular.* III. 8. 2.
 Ad regimen. *de praebend.* III. 2. 13.
 Ad Romani. *eod. lit.* III. 2. 14.
 Ad universalis. *de irenga et pace.* I. 9. 1.
 Ambitiosae. *de reb. ced. non alien.* M. 4. un.
 Antiquorum. *de poenit. et remiss.* V. 9. 1.

D.

Debent superioribus. *de offic. iudic. ordirr.* I. 7. 1.
 Declarationes. *de dccin's.* III. 7. un.
 Detestatio. *de scaplt.* III. 6. 1.
 Dignum. *de iudaeis.* V. 2. 2.
 Discipulorum. *de celebr. miss.* III. 11. un.
 Dispendiis. *de postulat. praelat.* I. 2. un.
 Divina. *de privileg.* V. 7. 3.
 Divinis. *de poenit.* V. 8. un.
 Docta. *de v4. et honcst. der.* III. 1. un.
 Dudum. *de schismat.* V. 4. un.

E.

Etsi deceat. *de maiorit. et obed.* I. 8. 3.
 Etsi dominici. *de poenit. et remiss.* V. 9. 3.
 Etsi dominici. *eod. lit.* V. 9. 5.
 Etsi in temporalium. *de praebend.* III. 2. 3.
 Ex debito. *de elec.* I. 3. 4.
 Ex eo. *de haeret.* V. 3. 1.
 Ex supernae. *de praebend.* III. 2. 2.
 Excommunicamus. *de seat. excomm.* V. 10. 1.
 Exhibita. *de privileg.* V. 7. 4.
 Exsecrabilis. *de praebend.* III. 2. 4.

F.

Frequentes. *de iudic.* II. 1. un.

G.

Grave nimia. *de rel. et vener. sanct.* III. 12. 2.

I.

In dolictorum. *de dilat.* II. 2. un.
 Infidelis. *de furtis.* V. 5. un.
 Iniunctae. *de elect.* I. 3. 1.
 Inter cunctas. *de privileg.* V. 7. 1.

M.

Malitiis. *de auct. et es. palli.* I. 4. un.
 Meruit. *de privileg.* V. 7. 2.
 Multa mentis. *de iudaeis.* V. 2. 1.

N.

Nuper certis ex causis. *de praebend.* III. 2. 6.
 Nuper ex certis causis. *quae. eod. lit.* M. 2. 7.
 Nuper ex certis causis rationabiliter. *eod. tit.* M. 2. 8.

P.

Pastoralis. *de immunit. ced. eccles.* III. 13. un.
 Pia. *de praeb. en d.* III. 2. 1.
 Postulasti. *eod. tit.* III. 2. 10.
 Provide. *de sentent. excomm.* V. 10. 2.

Q.

Quemadmodum. *de poenit. et remiss.* V. 9. 4.
 Quia cunctos. *de offic. custod.* I. 5. un.
 Quia nonnulli. *de sentent. excomm.* V. 10. 4.
 Quod olim. *de immunit. eccles.* III. 13. un.

Quoniam detestabile. *de eintonia.* V. 1. 2.
 Quum Matthaeus. *de haeret.* Y. 3. 3.
 Quum nonnullae ecclesiasticae personae in cathedralibus. *de praebend.* III. 2. 11.
 Quum nonnullae ecclesiasticae personae revocare. *eod. tit.* III. 2. 12.
 Quum prae excelsa. *de reliqu. et venerat. sanet.* III. 12. 1.

R.

Ratio recta. *de rel.;q. domib.* III. 9. nn.
 Regimini universalis. *de empt. et vend.* III. 5. 1.
 Regimini universalis. *eod. tit.* III. 5. 2.
 Rem non novata. *de dolo et contum.* II. 3. un.

S.

Salvator. *de praebend.* III. 2. 5.
 Sancta. *de elect.* I. 3. 3.
 Sane ne in vinea. *de simonia.* V. 1. 1.
 Sedes apostolica. *de offic. deleg.* I. 6. un.
 Si religiosus. *de elect.* I. 3. 2.
 Spondent. *de crim. falsi.* V. 6. un.
 Super cathedram. *de sepult.* III. 6. 2.
 Super gentes. *de consuet.* I. 1. un.
 Suscepti. *ne sede cae.* III. 3. un.

U.

Unam sanctam. *de maior. et obed.* I. 8. 1.
 Unigenitus. *de poenit. et remiss.* V. 9. 2.
 Ut praelatorum. *de maior. et obed.* I. 8. 2.
 Ut, quos. *de offic. iud. ord.* I. 7. 2.

V.

Vas electionis doctor. *de haeret.* V. 3. 2.
 Vas electionis Paulus. *de censibus.* DI. 10. un.
 Viam ambiciosae. *de regular.* III. 8. 1.
 Vices illius. *de treug. et pace.* I. 9. 2.

II. INDEX

CONCILIORUM, SUMMORUM PONTIFICUM, SS. PATRUM, SCRIPTORUM, OÚORUM CANONES IN DECRETALIUM COMPILATIONIBUS REFERUNTUR.

A. CONCILIA.

Agath. 506. p. XI. Altheim. 916. p. XI. Arelat. II. 442-506. p. XI. " IV. 524. p. XI. " VI. 813. p. XI.	Late r. 1139. p. XI. " III. 1179. p. XII. " IV. 1215. p. XII. Lugdun. I. (1245.) p. L. " II. (1274.) p. L.	Remense 1148. p. XI. nomen, 501. 503. 595. 721. 826. 898. p. XI.
Cabilon. II. 813. p. XI. Carthag. I. 348. p. XI. " nys.) Chalcedon. 451. p. XI. Claramont. 1095. p. XI.	Matiscon. 581. p. XI. Meldense 845. p. XI. Mogunt. 813. p. XI. " 847. "	Salegunstad. 1022. p. XI. Sardicene 343. p. XI. Suesson. III. 852. p. XI. Statut. eccl. antiq. p. XI.
Germanio. I. p. XI.	Nannet. 895. p. XI.	Toletan. II. 623. p. XI. " IV. 133. p. XI. Tribur. 895. p. XI. Turon. II. 567. p. XI. " III. 813. p. XI. " 1163. p. XI.
	Paris. V. 615. p. XI. Pictav. 1079. p. XI.	

B. SUMMI PONTIFICES.

Alexander I. (1159-81.) p. XII. " IV. (1254-61.) p. L. Anicet. Pseudois. p. XII.	Felix I. Pseudois. p. XII. " II. Pseudois. p. XII.	Martin. IV. (3281-85.) p. LXV. " V. (1417-31.) p. LXV.
Benedictus XI. (1303-4.) p. LXV. " XII. (1334-42.) LXV.	Gregor. I. (590-601.) p. XII. " VI. (1045-46.) p. XII. " VIII. (1187.) p. XIV. " IX. (1227-43.) p. XVII., L.	Nicol. II. (1059-61.) p. XII. " III. (1277-80.) p. L.
Bonifac. I. 418-22. p. XII. " VIII. (1254-1803.) p. L., LXII., LXV.	Hadrian. IV. (1154-59.) p. XII. Honor. III. (1216-27.) p. XVI. Hormisda (514-23.) p. XII.	Paschalis II. (1099-1118.) p. XII. Paulus II. (1114-71.) p. LXV.
Calixt. III. (1455-58.) p. LXV. Clemens I. Pseudois. p. XII. " III. (1187-91.) p. XI. " IV. (1265-68.) p. L. " V. (1305-14.) p. LXV. " VI. (1342-52.) p. LXV.	Innocent. II. (1130-43.) p. XII. " 111. (1198-1216.) p. XIV. " IV. (1243-54.) p. L. Ioannes XXII. (1316-34.) p. LXV.	Sixtus Pseudois. p. XII. " IV. (1471-84.) p. LXV. Steph. I. Pseudois. p. XII.
Coelest. III. (1191-98.) p	Leo I. (440-61.) p. XII. " III. (795-816.) p. XII. " IX. (1148-54.) p. XII. Lucius III. (1181-85.) p. XIV.	Urban. II. (1080-99.) p. XII. " III. (1185-87.) p. XIV. " IV. (1261-61.) p. L., LXII. " V. (1362-70.) p. LXV.
ngen. III. (1145-53.) p. XII. " IV. (1431-47.) p. LXV.		

C. SS. PATRES ET SCRIPTORES.

Arrastasius (+887.) p. XVIII. Angilrami Capit. p. XVIII. Ansegis. Capit. p. XVIII. Augustinus (+430.) p. XVIII.	Canones Apostolorum p. XI. poenitent. p. XVIII. Capitular. reg. Franc. p. XVIII.	Hilarius () 366.) p. XVIII. Hincmarus Remensis () post 882.) p. XVIII.
Beda (T 720.) p. XVIII. Benedictus (1- 542. vel 543.) p. XVIII. Bened. Levita p. XVIII. Biblia p. XVII. Burchard. Wormat. () 1023.) p. XVIII.	Fulgentius Ruspensis () 533.) p. XVIII. Glossa ad Vulgat. p. XVII. Gregor. I. () 604.) p. XVIII. Hermas (c. 150.) p. XVIII. Hieronym. () 410.) p. XVIII.	Ioann. Chrysost. () 407.) p. XVIII. Diaconus (IX. saec.) p. XVIII. Isidor. Hispal. () 636.) p. XVIII. Ius Romanum p. XVIII.
	Lamberti Constit. p. XVIII.	Ordo Romanus p. XVIII.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

pag. X.lin. 16.: 1871 = 1971.
 „ XXX. ex I. Comp. non recepti sunt 170. cap., ex U.: 86, ex III.: 18.,
 ex IV.: 15.
 „ LXV. no. 5. lin. 1.: 1316. = 1317.
 „ 2.: 1316. = 1317.
 „ 12.: VIII. gal. Nov. II.: = III.
 5. Cap. 1. C. Later. IV. 1225. = 1215.
 7. 103. „ 4. Comp. I. e. 4. *de test.* = c. 8.
 7. 107. „ 10. (1, 9.) Comp. III. c. 1. = c. 4.
 „ 114. Rubr. lib. I. tit. V. = tit. IX.
 „ 127. lin. 10.: proprias = proprios.
 „ 163. c. 19. *Ja.* 9654. = 9657.
 „ 166. c. 23. add.: Comp. III. c. 2. h. t.
 183. c. 2. Potth. = Jaffé.
 190. in textu ad not. 5. addend. est: *
 201. c. 12. add.: Comp. V. c. 3. h. t. (1, 18.)
 241. c. 8. Comp. I. c. 9. = c. 8.
 261. c. 4. add.: Comp. III. e. 4. h. t.
 278 c. 7. Comp. ^V. add.: c. 1.
 288. c. 14. 15. Comp. h. t. (2, 7.) = (2, 6.)
 301. c. 4. add.: Comp. III. c. 1. de rest. spol. (3, 16.)
 322. c. 23. Comp. II. c. 1. (2, 1.) = (2, 2.)
 7. 324. c. 26. Comp. II. c. 3. h. t. (2, 13.) _ (2, 12.)
 7. 333. c. 41. Comp. II. c. 14. h. t. (2, 14.) - (2, 12.)
 7. 339. c. 51. add.: Potth. no. 7373.
 7. 341. c. 4. Comp. II. c. 1. h. t. (2, 15.) = de praesumt. (2, 15.)
 7. 346. c. 6. Comp. III. c. 1. h. t. (2, Fi.) _ (2, 13.)
 7. 355. e 4. in textu not. 24. * delend. est.
 7. 355. c. 9. Comp. I. c. 9. = c. 10.
 „ 355. c. 10. Comp. I. c. 10. = c. 11.
 7. 384. c. 7. Jaffé no. 5761. = 8761.
 7. 393. c. 6. Comp. I. c. 7. = c. 8.
 7. 394. c. 7. Comp. I. c. 7. = c. 9.
 7. 400. c. 15. add.: Comp. III. e. 5. h. t. (2, 18.)
 7. 410. c. 4. add.: Comp. I. c. 4. h. t. (2, 20.)
 „ 421. c. 35. Comp. II. c. 2. (1, 1.) = (1, 2.)
 7. 439. c. 63. Comp. V. c. 5. h. t. = c. 2.
 „ 449. c. 2. Comp. I. c. 2. h. t. (3, 2.) = (3, 1.)
 „ 449. e. 4. sdd.: Comp. I. c. 4. h. t.
 „ 456. e. 8. Comp. III. c. 1. h. t. (3, 1.) = (3, 2.)
 7. 463. c. 12. Comp. III. c. 4. h. t. (3, 3.) = (3, 4.)

pag. 467. c. 11. *Ja.* no. 4206. = 7140. (1159-60.)
 „ 468. c. 13. *Ja.* no. 8776. (1175-80.)
 7. 479. c. 33. add.: Comp. V. c. 3. h. t.
 „ 513. c. 6. Comp. I. c. 5. = e. 6.
 7. 522. c. 4. Comp. I. c. 3. = c. 4.
 7. 538. c. 1. Comp. I. c. 2. = c. 1.
 7. 541. c. 3. Comp. I. = II.
 7. 556. c. 2. Comp. c. 7. (3, 29.) = (3, 21.)
 7. 557. c. 4. (3, 30.) add.: *Ja.* 7787. (1162-70.)
 „ 567. c. 35. Comp. IV. c. 7. = c. 6.
 „ 583. c. 13. Comp. III. c. 2. h. t. (3, 25.) = c. 2. de regul. (3, 24.)
 „ 587. e. XX. = c. XXI.
 „ 591. c. 7. Comp. III. c. 2. = c. 3.
 „ 614. c. 14. Comp. I. c. 7. = c. 17.
 „ 628. c. 19. Comp. III. c. 1. = c. 4.
 „ 643. c. 1. Comp. II. c. 1. (5, 20.) = (5, 19.)
 „ 644. c. 2. Comp. II. c. 2. (5, 20.) _ (5, 19.)
 7. 647. c. 6. Comp. IV. c. un. = e. I. (3, 16.)
 „ 649. c. 1. (3, 44.) Comp. IV. c. 2. de imm. (3, 17.) = 2. de bapt. (3, 16.)
 „ 654. c. 3. add.: Comp. I. c. 3. h. t. (3, 36.)
 „ 660. e. 10. Comp. IV. (2, 27.) = (3, 27.)
 „ 663. c. 8. add.: (1159-81.) *Ja.* 9185.
 „ 682. c. 1. c. 7. C. XXXVII. = XXVII.
 „ 683. c. 6. add.: Potth. 1968.
 „ 693. c. 1. Comp. I. de pact. (4, 11.) = h. t. (4, 11.)
 „ 697. e. 3. Comp. III. = Comp. II.
 „ 713. c. 10. 11. Comp. II. h. t. (4, 10.) = (4, 11.)
 „ 722. c. 6. Comp. I. c. 3. = c. 5.
 „ 725. c. 1. Comp. I. c. 1. h. t. (4, 20.) = (4, 21.)
 „ 733. c. 3. Comp. I. c. 3. = c. 5.
 7. 742. c. 22. add.: Potth. no. 3916.
 7. 771. c. 2. Comp. I. c. 2. (5, 5.) = c. 3.
 7. 811. c. 5. Comp. I. c. 7. h. t. (5, 18.) _ (5, 26.)
 7. 812. e. 5. *Ja.* 9114. = 9144.
 „ 826. tit. 26. c. 1. cf. c. 3. (5, 29.) = (5, 30.)
 „ 831. e. 8. Comp. IV. c. un. (5, 6.) = (5, 9.)
 „ 837. c. 7. 8. Comp. II. h. t. (5, 14.) = (5, 13.)
 „ 837. c. 9. Comp. III. c. 6. = c. 2.
 „ 868. c. 30. Comp. V. c. 6. h. t. (5, 14.) = (5, 12.)
 7. 887. c. 11. Comp. IV. c. 3. h. t. = c. 2.

ADDENDA ET CORRIGENDA AD TOM. I.

pag. XXX. no. 63. Jaffé 1724. C. 35. qu. 2. c. 10. = c. 16.
 XXX. no. 64. Jaffé 1746. = 1747.
 „ Jaffé 1754. C. 4. = C. 7.
 XXXI. no. 72. Steph. IX. = X.
 XXXI. no. 77. Jaffé 3477. D. 80. = D. 81.
 „ „ 3507. C. I. qu. 5. c. 7. = c. 11.
 XXXI. no. 79. Urban II. 4992. = 4292.
 „ 4036. = 4306.
 „ 4036. = 4307.
 „ 4091. = 4992.
 „ 4313. C. 19. qu. 2. c. 2. delend. est.
 LVI. Ivo Decr. V, 115. C. XX. qu. 1. c. 6. = Ivo Decr. VII, 115.
 7. LXII. Ivo Pan. VII. 58. = II, 58.

pag. LXIII. Codea Collect. trium Partium Berolin. signatus est. Ms. lat.
 fol. no. 127.
 „ LXXV. De nova canonum collectione cf. Nenes Arch. d. Gesellschaft
 f. 51t. deutsche Geschichtskunde. V. 277 sqq. 505 sqq. (Hannov. 1880.)
 Dist. 5. c. 9. add.: Ivo Decr. I, 303.
 „ 32. c. 10. Ivo Pan. II. = III.
 „ 49. c. 6. add.: Deusdedit I, 123.
 „ 56. c. 14. Jaffé no. 4381. = 4301.
 „ 68. c. 2. add.: Jaffé Mon. Mog. p. 105.
 „ 108. c. 4. Jaffé 2245. = 2244. add.: Deusdedit. I, 191.
 C. 2. qu. 5. c. 5. add.: Jaffé Mon. Mog. p. 89.
 C. 4. qu. 4. c. 20. add.: Jaffé no. 2398.; not. 218. add.: Ivo Decr. III, 124.